Digitized by Google

1.2.36

Digitized by Google

LEXICI UNIVERSALIS HISTORICO-GEOGRAPHICO-CHRONOLOGICO-POETICO-PHILOLOGICI

CONTINUATIO.

Præter ADDENDA comprehendens

HISTORIAM ANIMALIUM, PLANtarum, Lapidum, Metallorum, Elementorum,

Rerum Aſtricarum, præcipuè HOMINIS Negotiorúmque ejus, in omni Ætate, Sexu, Conditione, Ævo,

Recentiori medio, veteri, ex omnium Gentium, inprimis Hebrææ, Græcæ, Romanæ, Monumentis ſacris, civilibus, erutam.

OPERA ET STUDIO

IOH. IACOBI HOFMANNI,

Gr. Ling. in Acad. Baſil. Profeſs. Publ.

TOMUS SECUNDUS & TERTIUS.

BASILEÆ,

...nſis JOHAN. HERMAN. WIDERHOLD, Bibliop. Genevenſis.

Typis JACOBI BERTSCHII, & JOH. RODOLPHI GENATHII.

M. DC. LXXXIII.

M.

M In notis antiquorum, *Marcus*, vel *Mutius*, vel *Martius*, vel *monumentum*, vel *mulier*, vel *miles* vel *meum* vel *meam*, *mihi*, *molestiae*, *mors*, *modo*, *manum*: MAG. EQ. *Magister equitum*: MAG. MIL. *Magister militum*: M. B. *Mulier bona*. M. D. O. *Mihi dare oportet*, *&c.* significat, Fr. Gouldmannus *Diction. Lat. Angl.* Quid in Musica olim, item in Numerandi ratione valuerit, V. infra ubi *de Musica* ac *Numeralibus Notis*.

MA.

Macariana Tempora, dicta sunt olim, quando *Macarius* Consul à Constante Imp. missus fuerat in Africam, unà cum Paulo Consulari viro, ad componendas fidei controversias, inter Fideles & Donatistas. Baronius *an.* 348. *num.* 16.

Macarii, secta quaedam Manichaeorum, apud Augustinum *de Haeres. cap.* 46.

Macarones, Gallis Italisque dicuntur, quae olim placentae *mysticae*, quod ex speciebus contusis fierent. Salmasius *ad Solinum*. Fiunt autem hodie ex amygdalis dulcibus, sacharo & ovi albumine. Voci origo, à Graeco *μακαρ*, quod *beatorum* epulis dignae sint.

Maccabaei. Junio sic dicti, à quatuor literis initialibus verborum Exodi *cap.* 15. *vers.* 11. מי כמכה באלם יהוה *Quis sicut tu, Deus?* מ.כ.ב.י depictis in labaris & vexillis eorum militaribus; aliis aliunde: Caeteroquin *Assamonaei* vel *Hasmonai* vocabantur; sive simpliciter *Praefecti* dicti, sive, quod vox Arabicè sonat, *Venerandos Antistites*, Patriae sc. ac Religionis, quales reverà illi per multos annos fuere. Postquam enim Duces ac Pontifices, quibus Judaeorum Respublica post captivitatem Babylonicam subjecta fuerat, ad summa crimina fuissent delapsi, versa est Reip. facies & prioribus deletis, extincto Ducum nomine, successerunt *Machabaei*, in quibus Pontificatus primò cum Principatu, deinde etiam cum Regno fuit sociatus. Vita namque functo Alcimo (quem, suffectum Oniae, ab Antiocho Eupatore, post alia scelera, muros Sanctuarii diruere parantem mors anteveniens oppressit) Populi suffragiis traditus est Pontificatus Judae *Machabaeo*, filio Mathathiae Sacerdotis, è statione seu classe Joaribi, 1. Chron. *cap.* 24. *vers.* 7. & 1. Machab. *cap.* 2. *vers.* 1. Hic enim, in crudelitatem Antiochi Epiphanis insurgens, caeso Apollonio ejus duce, templum recuperavit, illudque foedissimè violatum procuravit & expurgavit, anno admodum ante Christi Epiphaniam 168. sicque in libertatem Populo asserto, ei post Alcimum, seu etiam, ut alii volunt, adhuc vivente, summae rerum praefuit, per annos quatuor Pontificatu functus, donec, post vindicata fortissime Patriae jura, infelici in praelio cecidit, 1. Machab. *cap.* 9. *vers.* 18. Ei successere, ex eadem familia, varii usque ad Joh. Hyrcanum, qui omnes fuerunt Principes simul & Pontifices, sicut Judas: quod posterius illorum munus legitimum plane fuit, neque per eos Pontificum successio interrupta est; at nullo jure vero illi muneri Imperium adjunxerunt, quod Levitis seu Pontificibus malè conveniebat. Interim Rempublicam illi gesserunt suo ductu ac auspiciis, non precariò à Persis, Graecis aut Romanis potestate, ut quibusdam placet, cùm excusso Graecorum jugo Regno reapse sint positi, Romanorum non clientes fiduciarii, sed socii ac foederati facti, sicut ex foedere, quod cum Romanis iniit Judas, constat abunde. *Machabaeis* postea Principes, exceperunt istius familiae Reges, ut videbimus *infrà*; usque ad Hyrcanum & Aristobulum fratres, quorum dissidio, aptà occasione intervenerunt Romani, captaque Urbe & Templo, vinctum Aristobulum Romam deportavit Pompeius, Pontificatum & Principatum seu Ethnarchiam, non verò Regnum, Hyrcano reddens: quem tamen postea, mortuo Aristobulo, filius hujus Antigonus, Parthorum auxilio, regno occupato, cepit: At Antonius Antiochiae, insolitato exemplo, Regem securi percussit. Evectus interea Antipater Ascalonita, atque propter magnitudinem meritorum erga Julium Caesarem Procurator constitutus est; cujus filium Herodem Romanus Senatus Regem declaravit; qui *Machabaeorum* seu Asmonaeorum prosapiam reliquam funditus excidit, Aristobuloque Pontifice adolescente, inter natandum, fraude scelestà suffocato, ipsum quoque Hyrcanum grandaevum, optimè de se meritum, sustulit; postquam Pontificatus ac Principatus in Asmonaeorum domo haesisset, per 130 circiter annos; quorum res florentissimae mutuis odiis & truculentis sceleribus utrinque admissis, penitùs interciderunt: ut ita Regno funditus everso, verus Populi Dei Rex enixius eo & vehementiùs desideraretur, Unde etiam de corona Assamonaeorum praedictum legimus, *quòd illa non sit*, h. e. quòd ea non sit illa, quae promissa est, Ezech. *cap.* 21. *vers.* 27. V. Franc. Burmannum *Synopsi Theolog. Christian. Tom. I. Lib. IV. cap.* 38. *toto*.

Principes & Pontifices Machabaei.

Judas, Mathatiae filius, Templum, quod Antiochus Epiphanes, per triennium & semestre, foede profanaverat, recuperat, Populoque in libertatem vindicato, Princeps eligitur, anno quo dictum. Ei, post 4. annos in Regimine exactos, extincto, successit

Jonathas, frater ejus: quem excepit

Simon, itidem frater. Pòst

Johannes Hyrcanus, ejus filius praefuit; itidem, ut Decessores illius, Pontifex simul ac Ethnarcha; imò secundùm Judaeos, etiam Propheta; cujus filius Aristobulus, misso *Principis* nomine, regium usurpavit, uti dicemus pauló post. Hyrcanus hic, ideo Principum Asmonaeorum ultimus, Idumaeos subegit, illosque ad circumcisionem ritusque Judaicos amplectendos, adegit. Qua de causa, post haec tempora, in unum cum Judaeis populum gens haec coaluit, eorum quoque nomine censita, juxta vaticinia Num. 24. *vers.* 18, 19. Esai. *cap.* 34. *vers.* 6. & *cap.* 63. *versu* 1, 2. Amos. *cap.* 9. *vers.* 12. & Malach. *cap.* 1. *versu* 3, 4, 5.

Reges ex eadem familia.

Aristobulus, Johannis Hyrcani filius, primus Regio usurpato nomine, Ethnarchiam vertit in Regnum; sed, imperio crudeliter gesto, post annum extinctus est. Ei successit Alexander Jannaeus, frater, qui ex Alexandra uxore filios suscepit, Hyrcanum & Aristobulum. Post ejus mortem,

Alexandra vidua, Regnum per novennium administravit, Pharisaeis addicta, in quorum gratiam, Hyrcanum Pontificem creavit.

Hyrcanus, filius Alexandri, mortuâ matre Regnum capessivit, Regiâ ac Pontificali dignitate fulgens, sed utraque illum, post menses tres,

Aristobulus frater exuit. Postea captâ à Romanis Urbe, Aristobulus Romam deportatur: sed hoc mortuo,

Antigonus filius ejus, Hyrcanum, Ethnarcham à Pompejo factum, cepit: ipse tandem jussu Antonii, securi percussus. V. *suprà*.

Macedonia, adde: *Macedonicae* Monarchiae, quisnam post Alexandri M. obitum status fuerit, & quot illa in partes dissilierit; his verbis exponit Curtius *lib.* 10. *cap.* 10. *Perdicca perducto in urbem exercitu, consilium principum virorum habuit, in quo imperium ità dividi placuit, ut rex quidem summam ejus obtineret; Satrapes Ptolemaeus Aegypti & Africae gentium, quae in ditione erant. Laomedonti Syria cum Phoenice data est: Philotae Cilicia destinata: Lyciam cum Pamphylia & majore Phrygia obtinere jussus Antigonus. In Cariam Cassander; Menander in Lydiam missi: Phrygiam minorem Hellesponto adjunctam Leonati provinciam esse jusserunt. Cappadocia Eumeni cum Paphlagonia cessit. Praeceptum est, ut regionem eam usque ad Trapezunta defenderet, bellum cum Arbate gereret. Solus hic detrectabat imperium. Python Mediam, Lysimachus Thraciam, appositasque Thraciae Ponticas gentes obtinere jussi. Qui Indiae, quique Bactris & Sogdianis, caeterisque aut Oceani aut rubri maris accolis praerant, quibus quisque finibus habuisset, imperii etiam jus obtineret. Decretum est, ut Perdicca cum rege esset, copiisque praeesset, quae regem sequebantur. Credidere quidam testimonio Alexandri distributas esse provincias; sed famam ejus rei, quamquam ab Auctoribus tradita est, vanam fuisse comperimus.* Freinshemius fusiùs ista sic enumerat, *Not. ad Curtium*:

Praefecti Provinciarum Macedonicae Monarchiae, sub Alexandro M. & post obitum ejus.

Aridaeus, toti Imperio cum regia potestate, sive nomine potius, praefectus est.

Amyntas, Nicolai F. ut videtur, Sogdianos accipit. Justin. *lib.* 13. *cap* 4.

Antigenes praeficitur Susis.

Antigonus, Philippi filius, cum Pamphylia & Lycia Phrygiam obtinere jussus, Diodorus *lib.* 18. *cap.* 1. Postea verò toti ferè Asiae imperavit: ut fere omnes produnt.

Antipater, sub Alexandro, Macedonibus, Thessalis, Thracibusque praefuerat, apud Curtium *lib.* 10. *cap.* 4. Tum exercitûs per Europam dux constituitur, Arrianus *lib.* 1. apud Phot. Justinus Macedoniam & Graeciam. Diodor. Macedoniam cum vicinis populis attributam ei ait: quod eodem recidit. Dexippus apud Photium *Cod.* 82. latiùs *universa Macedonia & Graecia, Illyriis item & Triballis, atque Agrianis, omnibusque, adeò iis, quibus in continente* (Europae) *fuerat ab Alexandro adhuc superstite cum plena & summa potestate imperator praefectus*.

Archo Babyloniam. Diodor.

Arcisclaus, sortitur Mesopotamiam.

Aridaeus quidam, apud Arrianum & Diodor. Phrygiae ab Antipatro praeponitur: postquam Alexandri corpus in Aegyptum transportasset.

Atropates, Mediæ majori præficitur.

Axiarches. Vide *Oxyartes.*

Cassander, Antipatri F. in Cariam mittitur.

Cleomenes, additur Ptolemæo, qui provinciam Ægypti adsignatam illi traderet.

Clitus, Lydiam accepit ab Antipatro.

Craterus, Alexandri F. ex Oreſtide, quæ Macedoniæ pars est. Arrian. *Indic. lib.* 10. *c.* 11. Alexandri juſſu in Europam proficiſcebatur, *Antipatri loco Macedonibus, Theſſalis Thracibusq; præfuturus*; apud Curtium *lib.* 10. *cap.* 4 hoc interim mortuo, regiæ pecuniæ custos constitutus, Justin. & cum Antipatro Macedoniam vicinaque regna obtinere jubetur, Arrianus; Curatoris etiam officio, quæque ad regiam pertinent tutelam, mandatis. Dexippus.

Eumenes, Hieronymi F. Cardianus, Arrian. *Ind. lib.* 3. *c.* 12. Cappadociam cum Paphlagonia habuit, cum præcepto, *ut regionem eam usq; ad Trapezunta defenderet, & bellum cum Ariarathe gereret*; qui solus detrectabat imperium Macedonum, & Alexandro alibi occupato jus regni retinuerat. Curtius.

Laomedon Mitylenæus Syriam cum Phœnice, Curtius.

Leonnatus, Enni F. Pellæus, Arrian. *Ind. lib.* 3. *cap.* 12. Phrygiam minorem Hellespontο adjunctam. Curtius.

Lysimachus, Agathoclis F. Pellæus, Arrian. *Indic. lib.* 3. *c.* 12. *Thraciam adpositasq; Thraciæ, Ponticas gentes*, obtinere jussus. Curtius.

Meleager, Neoptolemi F. Arrian. *lib.* 3. *cap.* 2. secundùm Curtium & Arrian. occisus est ante divisionem factam, quod veritati consonum videtur: nec enim ante hunc occisum Perdicca tantum potuisset. Non ergo mirum, de provincia ei tradita diſſentire Scriptores, cùm ei, qui non amplius in rebus humanis exstabat, nulla fuerit adſignata. Cedrenus ergo cum *Euſebianis* Paphlagoniam ei tribuit, Diodorus Lydiam, Latinobarbarus Syriam, quæ *Cœle* dicitur, & Phœnicem.

Menander in Lydiam mittitur, vel potiùs remittitur.

Nearchus Androtimi F. Cretensis, Arrian. *Indic. lib.* 3. *cap.* 12. Lyciam & Pamphyliam ſortitur, Justinus.

Neoptolemus, ex Æacidarum gente, Arrian. *lib.* 2. *c.* 5. Carmaniæ præficitur, ut habet Dexippus.

Nicanor, nominatur apud Justinum. Cujus tamen MSS. magnopere turbant. Immo Stagnorem quendam signare videntur, cui & *lib.* 41. *c.* 5. Parthos ait traditos. Ceterùm Nicanori cuidam Cappadociam in altera divisione tribuit Antipater. Arrian. *lib.* 9. Diodor. *lib.* 18. *cap.* 39.

Oropius, partem Sogdianæ tenuit. Dexippus.

Oxyartes ſive *Oxathres*, Alexandri ſocer, Bactrianam, Cedrenus. Paropamiſadas, Diodorus.

Perdiccas, Orontis F. Macedo ex Oreſtide, Arrian. *Ind. lib.* 3. *cap.* 12. imperium dividens ſuo arbitratu; Curtius: ſibi ſumit, *ut cum Rege eſſet, copiisque præeſſet, quæ Regem ſequebantur*, hoc eſt, ut Rex eſſet. Curtius.

Peuceſtas, Alexandri F. Miezæus Perſidis Satrapa constitutus ab Alexandro, Arrian. *lib.* 6. *cap.* 5. in ea provincia remanet, Diodor.

Philippus, præficitur Drangianæ. Diodorus Philippo Bactrianam & Sogdianam tribuit.

Philo, accipit Illyrios, Justinus. Mediam dant Cedren. & Euſebiana.

Philotas, obtinet Ciliciam, Curtius. Sed provincia ei haud multo pòst adimitur. Justin. *lib.* 13. *cap.* 6. ob amicitiam Antigoni, ut colligitur ex Diodoro, *lib.* 18. *cap.* 62. Ciliciæ autem imponitur

Philoxenus, Justin. *ibid.* Qui ſub Alexandro oræ maritimæ præfectus fuerat. Plutarch. *cap.* 37.

Phrataphernes, ſub Dario quoque prætor Hyrcanorum fuerat, Arrian. *lib.* 3. *cap.* 2. dedit ſe Alexandro apud Curtium *lib.* 6. *cap.* 4. à quo in provinciam restituitur, *lib.* 8. *cap.* 3.

Pithon, Agenoris F. Dexippus: *Pithon quidam horum* (Pori & Taxilis) *finitimis imperavit, exceptis Paropamiſadis.* Hujus etiam ſortem ratam habuit Antipater. Arrianus *lib.* 9.

Pithon, Crateæ F. Alcomenæus. Arrian. *Indic. lib.* 3. *cap.* 11. Mediam obtinere jussus, Curtius.

Porus, Regnum ſuum retinuit. Justinus.

Ptolemæus, Lagi F. Eordenſis, Arrianus *lib.* 6. *c.* 5. Satrapiam Ægypti & Africæ gentium, quæ in ditione erant. Curtius.

Seleucus, Antiochi F. Justin. *lib.* 15. *cap.* 4. Syriâ & Babylone potitur, Cedrenus: quod quidem Arrianus & Diod. *lib.* 18. *cap.* 3. docent in posteriori diviſione demum accidiſſe.

Sibyrtius, nanciſcitur Arachoſiam & Gedroſiam, Diodor.

Staſander Cyprius, conſequitur Ariam & Drangianam ab Antipatro. Diod.

Taxiles, regnum ſuum retinuit.

Tlepolemus, Pytophanis Fil. Carmaniam, Alexandro largiente, tenuit. Arrian. *lib.* 6. *cap.* 5. Sequuntur Provinciæ, iiſdem juxta literarum ſeriem, quarum pars maxima brevi in Regna ceſſit: Macedoniæ Antipatri; Aſiæ Antigoni; Ægypti, Ptolemæi; Syriæ Seleuci; Thraciæ Lyſimachi, & Indiæ Sandrocotti. qui ceteros commilitones ſuos potentiâ vitaque multum ſupergreſſi feruntur, ut apud Auctores videre eſt.

Provinciæ Macedonicæ Monarchiæ, juxta literarum ordinem.

Ægyptus, ab Alexandro pluribus Præſidibus credita, Curtius *lib.* 4. *cap.* 8. poſt mortem ejus tota traditur Ptolemæo.

Africa etiam, quoad perdomita erat, eidem tribuitur.

Agriani, juſſi Cratero & Antipatro parere; poſt mortem Crateri cum ceteris Macedonici regni acceſſionibus, in unius Antipatri arbitrium concedunt.

Arabia, quatenus perdomita fuerat, Ptolemæo aſſignatur. Majorem tamen ejus partem Seleucus tenuit, Appiano teſte.

Arachoſia diu ſub Sibyrtio fuit: poſtea acceſſit etiam imperio Seleuci.

Arbelitis regio, apud Diodor. *lib.* 18. *cap.* 39. & Arrian. *lib.* 9. Amphimacho traditur; mox cum vicinis regionibus in Seleuci poteſtatem concedit.

Aria, Staſanori primùm à Perdicca: deinde ab Antipatro Staſandro ſubjicitur. Inter utramque diviſionem biennio minus interfuit.

Armeniam Tlepolemo obveniſſe, Juſtinus videtur tradere, ſive potius Neoptolemo, ut in eo nomine diſquiſitum Freinsbemio, Poſtea & ipſa conceſſit in Seleuci ditionem, Appianus.

Aſia minor, Antigono ferè tota diu paruit, cujus ὑπαρχος & curator factus fuerat Appian. ſed &

Aſſyria aliquamdiu.

Babyloniam prius Archon habuiſſe videtur: mox Seleucus, qui etiam invaſam Antigono recuperavit, Appianus.

Bactriana ulterior, priores præfectos retinuit. Inter quos eminebat Oxathres vel Oxyartes, Alexandri ſocer. Eam totam poſtea poſſediſſe fertur Seleucus.

Cappadocia, Eumeni data eſt vel potius dicta: nam tum in hoſtium erat poteſtate, Probus: Ariarathis nimirùm, Quo interfecto, ademptæ provinciæ Nicanor quidam præficitur. Poſtremò Seleucus obtinuit.

Caria, data Caſſandro: mox Eumeni. Juſtin. *lib.* 13. *cap.* 9. cui illam cum vita extorſit Antigonus.

Carmania, commiſſa Tlepolemo: videtur mox Seleuci imperio acceſſiſſe.

Cherroneſus Thracia, Lyſimacho paruit. Arrianus.

Cilicia, Philotæ primùm, mox Philoxeno tradita. Ad poſtremum Seleucus eâ potitus eſt.

Drangiana, Philippo obvenit, plures Staſanori tribuunt. Altera diviſione Staſandro fuit commiſſa.

Epirus, cum Macedonia adhæſit Antipatro.

Gedroſiam Sibyrtius habuit.

Græciam Antipater: dein Polyperchon. Juſtinus *lib.* 15. *c.* 6. A quo tranſlata in Caſſandrum filium.

Hyrcania, Phrataphernі mandata fuit: quo pulſo aut mortuo adjicitur imperio Seleuci.

Illyrij, cum Macedonia, manſerunt penes Antipatrum.

Indiæ major pars, ſub Taxile & Poro manſit: adjectis etiam aliis, quæ prius non poſſederant.

Iſauria, Philotæ tribuitur, cum Cilicia.

Lycaonia, Antigono data. Arrian. *lib.* 9. unaque vicina Lycia.

Lydia, ceſſit in ditionem Antigoni, ejecto Clito, quem Antipater præfecerat. Diodor. *lib.* 18. *cap.* 52.

Macedonia, demandatur Cratero & Antipatro: penès quem poſt mortem illius manet, & in Caſſandrum tranſmittitur.

Mediam Atropates rexit. Ideo quamvis Pithon Mediæ præficeretur, ipſe tamen permiſſu Macedonum, dein etiam invitis ipſis, portionem ejus tenuit, quæ ab ipſo vocata fuit Atropatia. Strabo *lib.* 11. Ceтera Seleucus poſtea occupavit, occiſo Antigoni Satrapa Nicatore, ſecundùm Appianum.

Meſopotamia, poſt Arceſilaum & Amphimachum Satrapam, accipit Blitorem, imponente Antigono. Ad poſtremum Seleuco ſubjicitur.

Palæſtina, in *Euſebianis*, Antigono tribuitur. At ex Joſepho conſtat, Ptolemæo paruiſſe, cum vicina Syriæ parte. Ejus tamen præſidia ejecerat Antigonus; Appian. diuque inter eos, poſtea etiam inter Seleucidas Syriæ Reges, & Ptolemæos Ægypti, de ejus poſſeſſione pugnatum eſt.

Pamphylia, Antigono data, retentaque contra Eumenem, Juſtin. *lib.* 13. *c.* 6.

Paphlagonia, cum Cappadociâ eoſdem dominos habuit.

Paropamiſadæ, commiſſi Oxyartæ, cui videntur à Sandrocotto fuiſſe erepti.

Parthia, Phrataphernі tradita erat; mox Philippo, vel ſecundùm Juſtinum Stagnori mandata; tandem acceſſit Seleuco.

Patalæ, traduntur Poro. Arrian. *lib.* 9.

Perſidem, Tripolemo quidam (*Tlepolemum* videntur velle,) potiores Peuceſtæ tribuunt. Poſtea cum omnibus circa regnis Seleuco paruit.

Phœnice, cum Syria & fortè Palæſtina, Laomedonti obvenit.

Phrygiam majorem accepit Antigonus; quæ ad Helleſpontum pertinet, Leonnatus. Eumeni Perdiccas poſtea adjecerat; ſed obtinuit validior Antigonus; cùm interim Leonnatus occubuiſſet.

Pontus, majori ex parte Lyſimacho obtigit. Eumenes tamen etiam partem ejus acceperat.

Sogdiana, Philippo prius, vel Amyntæ; dein Staſanori data fuit.

Digitized by Google

tuit. At Dexippus Oropium præficit, ignoratum aliis. Ad ultimum Seleucus possedit.	Tapyri, amissis Satrapis suis, cum Parthis & Hyrcanis, accesserunt Seleuco. Appian.
Susiana, post Perdiccæ finem, in præmium navatæ operæ, Antigono traditur.	Thracia, quidem Lysimacho obvenerat, qui & magnam ejus partem obtinuit: superabant tamen adhuc nationes Regesque liberi, à quorum Scutha ipse captus fuit. Plut. *Apophth. c.49.*
Syria, Laomedonti fuerat tradita; quem Ptolemæus expulit: vicissim pulsus ab Antigono, postea Seleucus totam obtinuit.	Triballi, cum Macedonia, paruerunt Antipatro.

Macellaria Artis negotiator, in vet. *Inscr.* Lugdun. apud du Fresne. Erat autem *Macellum*, antiquis Latinis Forum, in quo omnia, quæ ad victum pertinerent, vænum ibant: postea sic propriè appellari voluerunt, ubi caro venalis exponebatur. Hinc in *Glossis, macellum*, κρεοπωλεῖον, & *Macellarii*, Laniones; quos à *mactandis* pecoribus dictos vult Donatus in *Eunuchum*. De iis ita Manilius.

Sunt quorum similes animos nec mœnia frenent,
Sed pecorum membris media grassentur in Urbe,
Et laceros artus suspendant fronte taberna,
Luxuriaq; parent cadem, mortesq; lucrentur.

Ubi *audaces* vel θηριοβόλους indigitari, sine ratione, magnus ejus Interpres statuit. Non enim οἱ θηριοβόλοι, aut ferarum confectores & bestiarii, sed laniones, pecorum membris grassantur in urbe media & pecora membratim discerpunt ac fronte laniona tabernæ suspendunt discerpta; uti etiam innuit Phædrus, in *Fabb.*

Pendere ad lanium quidam vidit simium,
Inter reliquas merces atq; obsonia, &c.

V. Salmasium *ad Capitolinum in Gordiano.*

Macellinus, cognom. Macrini Imp. quo ob sævitiam à servis suis est appellatus. Capitolinus *in Opilio Macrino*, *In vernaculis vel aulicis tam impius, tam pertinax, tam asper, ut servi illum sui non Macrinum dicerent, sed Macellinum, quòd macelli specie domus ejus cruentaretur sanguine vernularum.*

Macer, avus paternus Severi Imp. apud Spartianum.

Macerius, Aulæ Pontificiæ Officialis, qui Papam equitantem comitatur. In *Ceremoniali* Davantriæ *MS. Quando duo ejus Domicelli sive* Macerii *debent eum ducere per frænum equi.* Et alibi, *Servientes armorum vel virgati* Macerii *habent præcedere Papam*, apud Dominicum Macrum *in Hierolexico.* Hodie *Mazzieri* vulgò.

Maces, prom. Arabiæ, in Macis. Amm. Marcellinus *lib.23.* Cujus ostia adeò perhibentur esse angusta, ut ex Harmozonte Carmaniæ promontorio contra oppositum aliud promuntorium, quod appellant incolæ Maces, sine impedimento cernatur. Græcè ἡ ἐν Μάκαις Straboni: Μάκετα Arriano, ex Nearcho, Καὶ οἱ τῶν χωρῶν ἐκείνων δαήμονες, τ᾽ Ἀραβίης ἔλεγον τ᾽ ἀνίσχουσαν ταύτην ἄκρην, καλέεσθαι δὲ Μάκετα, ἔνθεν τὰ κιννάμωμά τε καὶ ἄλλα τοιουτότροπα ἐς Ἀσσυρίους ἀγινέειν. Ubi Μακέτα mavult legi Salmasius: ut sit Μακὶς ἄκρα, V. eum *Exercitation. Plin. ad Solinum p.1182.*

Machina, pro thesauro subterraneo, apud Livium, *Admonent deinde quidam, esse thesaurum publicum sub terra, saxo quadrato septum, eò vinctus demittitur & saxum ingens, quo operitur* machina, *desuper impositum est*: quibus verbis id refert, quod Plutarchus in *Vita* Philopœmenis sic: Οὐ μὴν ἀλλὰ κομίσαντες αὐτὸν εἰς τὸ καλούμενον θησαυρὸν οἴκημα κατάγειον, οὔτε πνεῦμα λαμβάνον, οὔτε φῶς ἔξωθεν, οὔτε θύρας ἔχον, ἀλλὰ μεγάλῳ λίθῳ περιαγομένῳ κατακλειόμενον ἐνταῦθα κατέθεντο. Quod in omnibus Siris, Cryptis & templorum Thesauris ac favissis, quæ sub terra ædificabantur, fiebat: Lapide nempe quadrato struebantur & concamerabantur, relicto foramine, quod saxo desuper imposito claudebatur. Cujusmodi Cryptam quoque fuisse monumentum illud, in quo Domini nostri cadaver à Josepho reconditum, asserit Salmasius. Item pro catasta, in qua servi vendebantur, & quâ inclusi prostabant, apud Ciceronem: ubi ancillam *eruere de machina* ait. Porro, pro toto molæ machinamento, unde *machinarius asinus*, qui machinam circumagit, &c. V. præfatum Salmasium *Exercit. Plin. ad Solinum pag.*1210. & hic passim, inprimis in vocibus, *Cisterna, Favissæ, Thesaurus.*

Machlinia, adde: A voce *Machalis* seu *Machalum*, quæ medii ævi Scriptoribus horreum sine tecto denotat, Campanis Galliæ *Machaut*, tum huic urbi, tum aliis similis appellationis vicis ad Mosam & circa Beringiam, nomen datum esse, judicat Wendelinus, laudatus Carolo du Fresne, in voce *Machale.*

Machlis, fera Scandinaviæ, similis alci, labro superiori adeò propenso, ut nisi recedens in posteriora vestigia pasci nequeat, Plin. quod alci tribuit Solinus, V. ad hunc Claud. Salmasium, *pag* 231. & 384.

Macis, apud Casp. Barlæum *in Medicea*, ubi de Domo Societatis Indiæ Orient. Amstelodami: *Hic Persarum, Arabum, Sinensium, Moluccarum, Japonensium dona segetesq; habebant capacissima porcellana — piper rotundum oblongumq; — Macis & nuces myristica triplices, aliæ involucris suis inclusæ, aliæ foliis macidis tectæ, aliæ conditæ, Moluccarum proprios proventus & benignitatem prædicabant.* Paulo pòst, *etiam tabella ex macidis succo, & Gutta gamba, flavo colore reliquis intermicans.* Item, *magni pretii oleo è macide & nucibus myristicis, &c.* aromatis genus est, parvus nempe, ruber & jucundus aspectu cortex, alio majore cortice obvolutus, qui nucem myristicam, cùm maturuit, circundat, eaque exsiccatâ sese aperit atque in aurum flavescit: ipsa nuce carior, Dalechampius *Histor. Plant. Tom. II. lib.18. cap.31.* Ejus, ut & nucum, proventus maximus est in Insulis Bandanis, quarum monopolium Belgæ habent Fœderati: Auctor Anonymus *Hist. Orb. Terr. cap.*10.

Maclovium, adde: Dicitur etiam *S. Maclovii urbs.* An primus fuerit Aletensium Episcopus Machutes ille vel *Maclovius*, ambigit Valesius. Neque enim id dicit Auctor ejus *Vita*, apud Johannem Boscium: sed tantùm scribit, Machutem cum Aarone mansisse, donec *Episcopatus civitatis Britannica, qua vocatur Aleta, et extitit destinatus. Non erat ea civitas longè ab Insula Aaronis, super littus maris sita: habens ex uno latere fluvium, nomine Kinctus, ab alterâ verò parte mari alluebatur.* Ubi pro *Kinctus* legi vult *Rinctus* Auctor præfatus: Vulgò enim *Rance* dicitur. Meminit ejus *Vita* Maclovii à Joh. Mabillone edita, *Antiquissima civitas Aletis à meridianâ parte Rinctio fluvio illic mari influente lavitur, ab Aquilone freto irrumpente ab Insula separatur, populis & navalibus commerciis frequentata.* Incolas urbis *Maclovii* Britanni *Malouins* vocant. Hadr. Valesius in voce *Aletum.*

Macrim, pro Stagira, Aristotelis patria, apud Georgium Logothetam *in Chronico CPolit.*

Macrochera Tunicæ, apud Lampridium *in Alexandro Sev. Chlamydes hirtas Severi, & tunicas nysmas, vel* macrocheras *ex purpura non magna ad usum revocavit suum*: dictæ sunt tunicæ, quæ longas habebant manicas. Salmas.

Macrona, apud Anastasium Biblioth. in *Leone* III. *Macronam verò ipsius Lateranensis Patriarchii, qua extenditur à campo & ultra imagines Apostolorum, restauravit*, porticus videtur esse aut solarium in longum porrectum, testudinatum & cameratum, quasi μακρὸς dictum. Cujusmodi μάκρωνα in Patriarchio CPolitano extitisse, & urbe à Francis primùm captâ conflagrasse, auctor est Nicetas *in Alexio Man. fil. cap. 6. in Isaacio & Alexio cap.* 2. apud Car. du Fresne, qui *Macronem* & *Andronem* idem esse docet, *in Glossar.* V. quæ de *Macrona* Lateranensi *in sua Dissertatione de Lateranensibus parietinis* attigit, *pag.*20. & 31. Nic. Alemannus.

Mactatio Agni Paschalis, toti Israelis cœtui imperatur. Exodi *cap.*12. *vers.*6. *Et mactabunt eum omnis congregatio Synagoga Israelis.* Proin *vers.*21. omnibus dicit Moses, *Mactate Pascha*: non solùm, quia tum temporis quisque paterfamilias aut quilibet primogenitus in familia sua erat Sacerdos; sed &, quia mactatio tam ad populum, quàm ad Sacerdotem pertinebat, uti probat Bochartus *Hierozoici Parte prior. Lib. II. pag.*575. 576. Et quidem *mactatio* legitima, Hebraicè שחיטה *schita*, ut Hebræorum Magistri tradunt, acutissimo cultro fiebat, per animalis jugulum ducto & reducto. Sed נחירה *nechira*, mactatio illegitima erat, quâ nares discindebantur, qualique usus est Balak Rex Moabitarum: Ita quidem Magistri. Bochartus veró, partem pectoris superiorem, quæ Græcis στῆθος, Arabibus dici *nachar*, docens; verbum *nachara*, esse *mactare*, cultro non in nasum, sed in summum pectus adacto prope jugulum, ostendit. Quod verbum, inquit, Arabibus notissimum etiam Chaldæi usurpant, cum de victimæ *mactatione* agitur, in infidelium sacrificiis, in quorum numero erat Balak. V. eum ubi suprà, *cap.* 50. *pag.* 586.

Macula, citrearum mensarum, in pretio olim Romanis, memorantur Tertulliano *de Pall.* verbis his; *Hem quantis facultatibus æstimavere ligneas maculas!* Earundem Plinius quoque meminit. Nec enim unius generis, aut nominis, erant. Aliæ *tigrina*, aliæ *pantherina*, appellabantur, aliæ *pavonina*, aliæ etiam *apiata.* Et tigrinæ quidem, in morem venarum, longas lineas discurrentes habebant, tæniis similes: tales enim maculæ tigridum, quas propterea ῥαβδωτὰς, i. *virgatas*, dixere. At pantherinæ in orbes parvos & intortos erant crispæ, ut sunt terga pantherarum. Quam differentiam *tigrinarum* ac *pantherinarum maculosarum* scitè his versibus describit Oppianus, *Cynegetic. lib.*1.

Τοὶ μὲν γὰρ δολιχοί, καὶ μείζονες [illegible]
Γιγνόμεναι [illegible]
Τίγρεσιν οἷα θοοῖς, [illegible]
Τοὶ δ᾽ ἄρ᾽ [illegible]
Σφαιρηδὸν [illegible]

Plinii verba, de his mensarum *maculis*, ita ex vett. libris legit Salmasius: *Mensis præcipua dos in venam crispis, vel in vertices parvos. Illud oblongo evenit discursu, ideoq; tigrinum appellatur: hoc intorto, & ideo tales pantherina vocantur.* Ubi eleganter *in venam crispas* vocat, quæ venatim crispæ sunt, & *crispas in vertices*, quæ ad instar verticum intortæ crispantur. Sequitur apud eundem Plinium: *Sunt & undatim crispæ majore gratiâ, si pavonum oculos imitentur. Magna verò post has gratia extra prædictas, crispis densâ veluti grani congerie, quas ob id à similitudine apiatas vocant.* Dicebantur nempe *apiata*, non ab apibus vel apiculis, ut Viri docti hariolantur; sed ab *apio*, quòd densâ grani congerie crispæ, apii semen & grana densè congesta referant. Claud. Salmasius *Notis ad Tertullian. l.c.*

Madagascaria, adde: Hæc Insula, totius Africæ maxima, circa A.C. 1290. Regem non habebat: Sed quatuor Senioribus jure

Aristocratico parebat, teste Marco Paulo Veneto *lib. 3. cap. 39.* Nostro tempore, in plurima dividitur Regna, semper inter se hostilia, Hornius.

Madaranum, Regnum Asiæ, in Ins. Java; de quo sic Georg. Hornius *Orb. Imper. p. 312. In Java est Regnum Bantam Madaran; potentissimusq; in illa Insula Rex est, quem vulgò vocant Regem Madaran.*

Madelinarius, V. infrà *Madrinarius*.

Madius Mensis, pro Majo, apud Papiam & Donnizonem, de *Vitâ* Mathildis *lib. 1.* Sic *Magius*, in *Chron.* Anonymi Bar.

Madrinarius, in *Computo* Hospitii Reg. A. C. 1313. apud du Fresne *Glossar. Rad. de Ajnerus* Madrinarius *seu Madelinarius*: & in *Ordinatione* Hospitii Ludovici IX. R. A. C. 1261. ubi memoratur *Guillelmus Madelinarius*; officium Scantionariæ est, cui *madrinorum* cura incumbebat. Dicti autem sunt *Madrini* seu *Mazerini* aut *Mazelini*, Gallis vulgò *Madre*, pretiosiora pocula: quæ Somnerus quidem lignea fuisse scribit & acerna, ex Belgico *Maezer*, cujusmodi pocula in pretio apud Norvegos olim fuisse, refert Janus Dolmerus *Notis ad Jus Aulicum Norvagicum antiq. p. 461.* At, quia Fortunatus *in Epist. præfixâ Poëmatum lib. 1. pocula acerna* inter viliora recenset; eadem *Mazerina*, cum vett. Murrinis fuisse, censet du Fresne ex *Glossario* vet. Lat. Gall. & Matthæo Parisio *A. C.* 1181. V. ubi de *Murrhinis*.

Mæandri, Veteribus in vestibus dicti sunt, fasciæ & ornituræ, quæ extremas oras flexuoso circuitu ambirent. Unde *Mæandri* quoque, in triglyphis, picturæ genus erat, ab eadem tortuositate vocati. Et hac notione nonnullis vox sumi videtur, apud Tertullianum *de Pallio cap. 4. Prorsus si quis Mæandrico fluxu delicatam vestem humi protrahens, audias pene se quod & Comicus* Sed sententia hæc probari neutiquam potest. Si enim *flexu* legeretur, aliquid esset: longe aliud est *fluxus*. An fluxus pro laxitate vestis? Verum, quid illi laxitati cum Mæandro, aut qui *Mæandrica* dici possit? Præterea *fluxus*, apud Autorem hunc, semper pro mollitie sumitur. Unde suprà, *de viro fluere*. Et *lib. de Spectac. Et est planè in artibus quoq; scenicis, Liberi & Cereris patrocinium, quæ privata & propria sunt scena de gestu & corporis fluxu.* Et *de Hab. Mul. Discutienda enim delicia, quarum mollitia & fluxu fidei virtus effœminari potest.* Nec proin alio sensu *fluxum* heic posuisse, existimandus est. Vetus Salmasii, & antiquæ editiones, *Menandrico fluxu* legunt, quæ lectio potior. Menandri certè fluxum & delitias versibus his describit Phædrus, ad quos sine dubio Afer allusit,

> *Quinetiam resides & sequentes otium*
> *Ne defuisse noceat, repetunt ultimi.*
> *In quis Menander nobilis Comœdiis,*
> *Quas ipsum ignorans legerat Demetrius,*
> *Et admiratus fuerat ingenium viri;*
> *Unguento delibutus, vestitu affluens,*
> *Veniebat gressu delicato & languido.*
> *Hunc ubi Tyrannus vidit extremo agmine,*
> *Quinam cinædus ille in conspectu meo*
> *Audet venire? Responderunt proximi,*
> *Hic est Menander Scriptor.*

Menandrico igitur *fluxu vestem delicatam humi protrahere*, nihil aliud est, quàm Menandri Comici more, vestitu delicato & fluente, humum verrere, & Menandri delitias imitari, in veste tali trahenda. Respexit ad illum versiculum,

> *Unguento delibutus, vestitu affluens.*

Quam autem *in delicatam vestem*, Græci μαλακὴν ἐσθῆτα vocant. Diogenes Laërtius de Heraclide Pontico: Οὗτος ἐσθῆτι δὲ μαλακῇ ἐχρῆτο καὶ ὑπέρογκος ἦν τὸ σῶμα, ὥστε αὐτὸν ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν μὴ Ποντικὸν, ἀλλὰ Πομπικὸν καλεῖσθαι. Salmasius *ad Tertullian. de Pallio.*

Mæcenas, memoratur Jul. Capitolino *in Maximinis*, *Profecto igitur ad bellum Maximo, contra Maximinum, Balbinus Romæ bellis intestinis & domesticis seditionibus urgebatur, occisis præcipuè per populum Gallicano & Mæcenate*: Confer cum uberiore descriptione, apud Herodianum. Ejusdem idem meminit *in Gordiano III.* ubi *ex Ducibus* eum fuisse, innuit.

Mæcia Faustina, filia Gordiani I. nupsit Junio Balbo Consulari viro, Jul. Capitolinus *in Gordianis.*

Viri illustres,

Mæcianus, Græcè Μαικιανὸς, filius Avidii Cassii; Alexandriæ præfectus, ibi ab Exercitu occisus est, apud Julium Capitolinum *in Marco.*

Mæcius Brundusinus, Præfectus annonæ Orientis, sub Valeriano, memoratur Vopisco *in Aureliano.*

Mæcius Falconius Nicomachus, Senator Consularis, apud Vopiscum *in Tacito.*

Mæcius Gallicanus, Præfectus prætorio, memoratur eidem *Ibid.*

Mæcius Gordianus, occurrit apud Jul. Capitolinum *in Gordianis, Suscepto igitur Imperio, quum & Philippus se contra Gordianum superbissimè ageret, & ille se Imperatorem atq; Imperatorum prolem recognosceret: nec ferre posset improbitatem hominis ignobilis, apud duces & milites, astante præfecto* Mæcio Gordiano *affine suo, in tribunali processit, sperans posse Philippo Imperium abrogari.*

Mæcius Marullus, pater ex Ulpia Gordiana Gordiani I. Imp. apud eund. ubi quidem, ut & in supp. vulgò *Marius* habetur, sed meliores libri *Mæcius* habent, & Græci hoc nomen constanter Μαίκιος efferunt, Salmasius.

Mænactes, corrige *Mæmactes*, Græcè Μαιμάκτης: Sic enim Jupiter Athenis dictus est, quasi *furiosus & turbulentus*; à verbo μαιμάσσειν vel μαιμάζειν, quod inter cætera *strepere* est, *turbari, tumultuari.* Suidas, Μαιμάζει, σφύζει, ἐνθυμεῖ, κυματοῦται, ταράττει, καχλάζει, κλονεῖται. *Salit, promtus est, fluctuat, saltat, turbatur.* Hesychius, μαίμαξ, ταραχώδης, &c. Hinc itaque Ζεὺς Μαιμάκτης, uti dictum: & Μαιμακτηριὼν, hyemalium mensium primus, quo aer turbari ac commoveri incipit; & sacra dicta Μαιμακτήρια, quæ Jovi, ut pacatior hyems esset, fiebant, Harpocration, in voce Μαιμακτηριὼν. Ὠνόμασται δὲ ἀπὸ Διὸς Μαιμάκτου. Μαιμάκτης δ' ἐστὶν ὁ ἐνθουσιώδης καὶ ταρακτικὸς, ὥς φησιν Ἀντιμαχίδης ἐν τῷ περὶ τῶν Ἀττικῶν μηνῶν. ἀρχὴν δὲ λαμβάνοντος ... χειμῶνος ἐν τούτῳ τῷ μηνὶ, ὁ ἀὴρ ταράττεται, καὶ μεταβολὴν ἴσχει. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. Lib. II. cap. 55.* ubi in Græca versione Psalmi 58. vers. 7, 15. vocem μαιμάξουσι, à Scribis corruptam, restituit.

Mæonius, consobrinus Odenati, hoc occiso, Imperator appellatus per errorem, *brevi à militibus pro sua luxuria meritis interemptus est*, Treb. Pollio *in Triginta Tyrannis.* Idem *Mæonii Astyanactis* meminit, in *Macriano.*

Mæota, adde: *Mæotidas* vocat Vopiscus *in Aureliano*, ubi huic contra illos bellum creditum à Claudio refert.

Mæotes, piscis, Elephantinæ in Ægypto incolis cultus, Clem. *Admon ad Gent.*

Maforium, adde: Gerhardo Joh. Vossio *lib. 3. de Vitiis serm.* corrupta vox est ex ὠμοφόριον, quasi dicas *superhumerale* vel *humerorum gestamen*, ab ὦμος, *humerus*, & φέρειν, *ferre.* Hujusmodi tegmen & Monachi Sacerdotesque, quo in censu Vestales olim Romæ habebantur, velut galeam militarem capiti consueverant imponere, qui mos hodieque in Ecclesia Romana viget. Parans enim se ad celebrandum Sacerdos, imponit capiti suo tegmen ad humeros in modum pallioli descendens, quod *Amictus* vulgo nuncupatur, his verbis usus: *Impone Domine capiti meo galeam salutis ad expugnandos Diabolicos incursus.* Cum istiusmodi Reca, seu Ricino, vel *Maforio*, *Mafortevè* seu antiquo Bardocucullo, Virginem Vestalem, vestitu pulcherrimo, integro prorsus habitu, omnium induto subucula ve podere & tunicâ superinductâ poderi, alterâ manu gestantem, ut conjicit, lucernam Vestæ dicatam æterni ignis, exhibet ex ære Fort. Licetus *de Lucernis antiq. lib. 6. cap 83.* V. quoque infrà, *Mavorte.*

Magarita, apud Anastasium *in Histor. Eccl.* & Paulum Diaconum *in Hist. Miscell.* ubi Μαγαρίτης habet Theophanes, apostata est, Christianæ religionis desertor: À verbo μαγαρίζειν, *magarizare*, h. e. *stercore faciem conspurcare*, quo non modo Saracenicam & Mahometicam impietatem profitentes, ut quidam volunt, sed maxime post abdicatam & desertam Religionem Christianam, ad Musulmanismum transeuntes, notari solebant. V. Leunclavium *in Pandecte Turcico.* Μαγάρισμα certè, in Corona pretiosa *macula* & κηλὶς redditur: & *Magarisius* sinus, versus Rumeliæ vel Europæ promontorium, appellationem accepit, à fœdis tempestatibus, quæ illis in regionibus Boreâ flante exoriri solent. *Histor. Miscell. lib. 23. Repromittit se non compellere ad magarizandum.* In *Capitulari* Radelchisi Principis Benev. *cap. 24. Nullum Saracenum recipiant præter illos, qui temporibus D D. Siconis & Sicardi fuerunt Christiani, si magarizati non sunt.* Sic μαγαρίζειν, apud Græcos Scriptores passim, V. Car. du Fresne, *in Glossar.*

Magdalia, apud Alexandrum Jatrosoph. *Passion. lib. 1.* eidem laudatum: *Iterum cum vino teres & magdalia facies*; & Marcellum Empir. *cap. 20. sub fin. Cætera vino optimo madefacta simul in mortario colliges, ex quibus trochisci vel magdalia fient*; Seplasiarum officinis nota vox; apud quos hodieque *Magdaleones* sunt teretes cylindri, in quos composita emplastra redigere solent. Galeno μαγδαλία est ipsum medicamentum, in pastilli formam redactum: à forma mollioris ex pane pulpæ, quâ manus abstergebant Vett. & postea canibus devorandam projiciebant, uti videre est apud Athenæum *lib. 4. & 9.* Pollucem, Aristophanem in *Equitibus*, & *ibi* Scholiastem, Plutarchum *in Lycurgo*, Rhodiginum *lib. 28. cap. 1.* Alios: ut & suprà in voce *Apomagdalia.*

Magdalum, adde: Castri hujus dominas fuisse, Mariam Magdalenam & Martham, illamque hinc nomen invenisse, finxerunt nonnulli, quorum stuporem castigat Baronius *in Annal.* adeoque, quæ ipse *ad A. C. 32. num. 23.* de castello *Magdalel* in Galilæa, & *Magdalo*, in Judæa, refert, frivola esse testis est. Et sanè putare *Magdalenam*, à castello aut turri dictam fuisse, quia Hebræis *Migdal* est turris; non minùs est absurdum, quàm existimare, omnes qui *Mosis* nomine sunt appellati, ab aquis fuisse extractos; qui *Abrahami*, patres esse multorum populorum; qui *Isaaci*, propter risum matris sic esse vocitatos. Is. Casaubonus *Exercit. XVI. § 2.*

Magdeburgum, adde: Ei Episcopatûs primùm honore (quem à Carolo M. Styda primò Lipp. Comit. pôst Angaria, à Witekindo; inde ab Henrico Aucupe Wallersleva acceperat) ab Ottone M. quò Edithæ conjugis desiderio satisfaceret, insignitæ A. C. 930. dein Metropolitanâ dignitate, & in Misnensem, Mersburgensem,

Digitized by Google

[Mi]snensem, Cizensem, Havelburgensem & Brandeburgensem Episcopatus sacrâ jurisdictione, terris eandem Principi congruis, auctæ; Episcopi atque Archiepiscopi præfuere, e variis, ut solet, Principum, Comitum, Baronum, Nobiliumque familiis lecti: donec præterito seculo & hoc nostro Albertus, Joannes Albertus, Fridericus, Sigismundus, Joachimus Fridericus, & denique Christianus Gulielmus, omnes Brandeburgicorum prosapiâ orti, unius ferè domus hæreditatem eam effecerant; quorum postremo, à Ferdinando II. Imp. ob partes Daniæ Regis adversus ipsum susceptas defensasque proscripto, atque à Collegio Sacro, sive *Capitulo*, ut vocant, ordine moto, Augustus, Joannis Georgii Electoris Saxon. filius, ademptâ isti dignitate, Collegio postulante potitus est; multùm renitente Ferdinando, qui Archiepiscopatum illum, non Religioni minùs Romanæ, quàm filio suo Leopoldo Gulielmo, Pontificis adsensu destinaverat. Et duravit lis, pluribus & majoribus causis in apertum cum Cæsare bellum protrusa, ad annum usque 1635. quo confecta inter hunc & Electorem pax Pragensis tutam Augusto stabilemque ejus possessionem reddidit; secutâ inde Westphalicâ pactione confirmatam: post Augusti tamen obitum, ad Electorem Brandeburgicum, *Ducatûs* titulo perpetuoque jure transituram, ut dictum, Tob. Pfannerus *de præcipuis Germaniæ Princip. Gentibus, cap.* 4.

Mazedo, vulgò *Meignon*, villa Galliæ, quam Irmino, Abbas Monasterii S. Germani, *in libello de censibus Cœnobii*, pago Pinciacensi attribuit, hodieque Pinciaco & Sequanæ proxima est. V. Hadrianum Valesium *Notitiâ Galliæ*, in voce *Pinciarum*.

Magi, Sacerdotes, adde: Ea dictio quàm male sonaret, apud Judæos & Syros, declarant ista Auctoris *Aruch*, *Magus in lingua Græca est præstigiator, blasphemus, negans fundamentum, incantator.* Sed fallitur hic eruditus Rabbinus, cum multis aliis, qui vocem Μάγος putarunt esse Græcam. Erat inter Græcos genus hominum, qui personas & loca polluta purgarent: quod faciebant certas res circumferendo, ut *ad Theophrasti Charact.* Casaubonus ostendit. Græci hoc περιμάττειν dicunt; & qui faciebant, περιμάκτας, vilissimum hominum genus, & quod pessimè audiebat, ut apparet ex *Orat.* Demosthenis c. *Æschinem*, cui, & ejus matri, hanc artem objicit. Auctor *Etymologici*, Eustathius & alii Græci, ex eo putarunt, Μάγος esse verbum Græcum, à μάττειν, unde μαγίς; sed fugit eos ratio. Nam dictio Μάγος Homero & aliis Græcis antiquioribus fuit incognita: quod testimonium est non leve, Persicum id vocabulum esse, sicut Plato, Xenophon, Strabo, Diog. Laertius & plures alii, observant. Affirmat idem Plinius quoque *initio lib.* 30. Hoc igitur certum: at vox ipsa non uno modo accepta. Herodotus, Strabo, alii, cùm de *Magis* propriè dictis loquuntur, innuunt, Sapientes fuisse seu Sacerdotes Persarum, quorum præcipuum officium, ut sacra curarent & sapientiam profiterentur. Neque aliter Græci, cùm de Persicis rebus loquuntur, hanc vocem volunt intellectam. At longe aliter cùm de Magis illis, qui inter ipsos Græcos occultarum scientiarum notitiam profitebantur. Tunc enim, in malam partem ut plurimum vox capitur; quia plerique, Religionis & arcanæ scientiæ obtentu artes maleficas exercebant. Unde querela illa Philonis & cùm ipsius, tum aliorum detestatio Magiæ. Philo Judæus variis in locis duplicem facit *Magiam*, unam *legitimam*, circa Naturæ cognitionem versantem, Regibus maximè, præsertim Persarum coli solitam: alteram παρακόμμα ταύτης, *adulterationem prioris*, Gallorum Matris Deûm & similium ærulcatorum commune instrumentum ad fallendum. Cùm igitur æquivoca sit Græcè loquentibus vox Μάγος; quærunt quidam, de utro genere hominum loquatur Evangelista Matthæus *cap.* 2. *versu* 1. cùm paulo post Christum natum, *Magos* ad illum salutandum accessisse, memorat. Sed explicat se is, cùm dicit, *Magi ab Oriente.* Ubi ἀπ' ἀνατολῶν construendum esse, cum voce Μάγοι, non verò cum voce παρεγένοντο, ut sic Μάγοι ἀπ' ἀνατολῶν, sint *Magi Orientales*, monet Joann. Camero *Myrothec. in cap.* 2. *Matthæi.* Nempe *Magos* intelligit Persarum, ad quos propriè illa appellatio pertinuit. Licet enim etiam in Cappadocia Magorum meminerit Strabo *lib.* 15. tamen & illi Persæ erant, & sacra Persica in illa regione curabant, ut ipse indicat. Et hæc Chrysostomi quoque sententia fuit; Justino, Epiphanio & nonnullis aliis, *Magos* illos ex Arabia arcessentibus. Sed Magos Arabum nullus Scriptor Græcus, nullus Latinus commemorat. Cum Chrysostomo verò consentit Magnus Basilius *Homil. de Nativ. Christi.* Vero itaque maximè simile est, fuisse Sapientes ex Perside sive Babylonia & Susis, quos proprio nomine *Magos* vocabant. Hi ex Danielis, (qui Scholas purioris Sapientiæ in Perside, rejectis vel saltem correctis veterum *Magorum* placitis, varias instituit) disciplina, circa ea tempora expectarunt Regem, qui maximas res gereret: divinoque motu agitati, cum jam venisse certiores facti fuere: Quò spectat illud Taciti, qui eo tempore in toto Oriente percrebuisse refert, *Judæos imperio Orbis potituros.* Rudera autem Scholæ Danieliticæ adhuc superfuisse, circa Christi adventum, docet Beza *ad Matthæi caput præfatum, Danielis apud Magos & dignitate penè regiâ, & Prophetiis celebratissimis Scripta, dubium non est, quin fuerint apud Persas gratiosa, ac fortassè accuratiùs, quàm apud Judæos ipsos, observata.* V. Georgium Hornium *Historiâ Philosophicâ lib.* 5. *cap.* 2. Annon autem Reges fuere isti *Magi*, qui Christum venere adoratum? Fortè Reguli fuere & Toparchæ Persicæ regionis: quæ illâ ætate proprium habebat Regulum, qui Parthorum Regi paruit, ut ait Strabo. Et satis constat, tum in Perside, tum in vicinis provinciis, Media, Assyria, Parthia, plures fuisse Toparchas, quorum nonnullos Strabo indicat, & *Dynastas* appellat. Istos autem potuisse etiam *Reges* dici, probat exemplum Reguli Adjabenæ, quem Strabo *lib.* 16. simpliciter Ἄρχοντα appellat; Josephus verò *Regem*, in pulcherrima historia, de Monobazo R. & Helena Regina, ejus matre, *lib.* 20. *cap.* 2. & Ἁλώσ. *lib.* 6. *cap.* 16. meminitque Josephus, in illa historia, Abennerigi cujusdam, quem vocat Σπασίνου χάρακος βασιλέα, *Regem castri Spasini*: quemadmodum & Scriptura, in historia Patriarcharum, singulorum sæpe oppidorum dynastas *Reges* appellat. Verùm, ut probabiliter hoc potest disseri; sic affirmare ita esse, parùm à temeritate abest. Non minùs sanè, quàm pertendere tres fuisse *Magos*, non plures, non pauciores; aut certa illis nomina affingere: in quibus omnibus mira Scriptorum varietas est. Ut de nominibus enim solùm verbum addam, afferuntur ex Beda hæc nomina, *Melchior, Caspar, Baltasar*: è Zacharia Chrysopolitano Hebraica ista; *Magalath, Galgalath, Saracin*, Græca verò hæc, *Apellius, Amerus, Damascus*: quæ eadem nomina etiam apud Petrum Comestorem *in Histor. Schol.* qui & ipse pro genuinis Græcis ista posteriora obtrudit. Sed ista verè Attica nomina: illa autem superiora pura puta Hebraica sunt. Et excusare possis Zachariam & Comestorem, qui, ante pauca secula, in densissimis ignorantiæ tenebris, prout poterant & ferebant ipsorum tempora, scribebant. Illi hodie excusari non possunt, qui, in tanta hac literarum luce, talia in lucem denuo protrahunt. Sunt enim appellationes istæ ab hominibus profectæ, non solùm otiosis & imperitis; sed etiam impiis, & artium curiosarum sectatoribus. Quod genus homines vanissimi, cùm Bibliorum cæteris nominibus, ad malefica sua uti solent, teste etiam Origene *lib.* 1. *c. Cels.* tum etiam aliis, quæ ipsi sibi finxerunt, & Biblicis historiis scelestissimè accommodarunt. Sic Pastores, qui Dominum invisérunt, quatuor fuisse hariolati, iis hæc nomina indiderunt: *Misaël, Acheel, Cyriacus & Stephanus.* Magis autem non solùm superiores appellationes tribuerunt; sed etiam alias: cujusmodi sunt, *Ator, Sator, Peratoras.* Quæ nomina quem in finem istiusmodi homines Fanatici excogitaverint, ostendit Casaubonus è Codice Gr. satis vetusto Bibliothecæ Palatinæ: Τὰ ὀνόματα τῶν ἐν Βηθλεὲμ ποιμένων, Μισαὴλ, Ἀχεὴλ, Κυριακὸς καὶ Στέφανος. Τὰ τῶν Μάγων ὀνόματα, τῶν προσκυνησάντων τὸν Κύριον, Ἄτωρ, Σάτωρ καὶ Περατωράς. Ταῦτα τὰ ὀνόματα ἐὰν ἀναγνοίη τις ὑπὸ ὄφεως ἢ σκορπίου ἢ ἄλλου ἑρπετοῦ καὶ θηρίου ἰοβόλου δηχθεὶς, ... μετὰ λαμπρᾶς ... καὶ ἐπιδώσῃ τῷ μηνυτῇ τοῦ δεχθέντος, παραχρῆμα ἰᾶται ὁ δηχθείς. *Nomina Pastorum in Bethleem, Misaël, Acheel, Cyriacus & Stephanus. Magorum, qui Dominum adoraverunt, nomina, Ator, Sator, & Peratoras. Ista nomina si vulneratus à serpente scorpio, aliove reptili vel bestia venenata, scripserit intra recentem ollam, cum pingui candela ardente, & dederit ei, qui vulnus indicavit, continuò sanatur vulneratus.* En nugas: sed impias & piorum execratione dignissimas. Atqui non aliò spectarunt, qui primi nomina ista sunt commenti, Casaubonus *Exercit. II.* §. 10. V. etiam hic infrà.

Magia, triplex Vossio: Primum genus totum est in occultis naturæ proprietatibus indagandis, & earum operationibus promovendis, adeoque naturâ nititur, quæ Deum Auctorem habet. Huc refert quædam περίαπτα sive περιάμματα vel ἀλεξιφάρμακα, Latinis ab amoliendo *amoleta*, vulgò *amuleta* dicta: *Negari enim*, inquit, *non debet, aliqua occultam habere facultatem, quæ de collo pendentia, ubi incaluerint à corpore nostro, profluvia quædam, nobis nescientibus, effundant, cutique nostræ vel ori etiam, ac naribus infundant, eoque pacto morbis prosint variis.* Alterum, per incantationes ac *Magices* susurros medetur, & Homeri jam ætate; imò, secundùm eum, temporibus quoque Trojanis obtinuit. Quod Romanos veteres etiam adhibuisse miteris; docet autem id Cato *de R. R. cap.* 160. ubi modum præscribit, quomodo excantanda sit luxatio aut fractura membri; cùm inter alia ait: *Incipe cantare in alio, S. F. motas vata* (Aldus: *danata*) *dariis dardaries astataries dissunapiter* (Ald. *dic unà pariter*) *usque dum coeant.* Et paulo pòst: *Vel hoc modo; huat hanat huat* (Ald. *haut haut haut*) *ista pista sista domiabo* (Ald. *damiabo*) *damnaustra.* Et mox, Vel hoc modo: *Huat haut haut ista sis* (Ald. *istagis*) *tarsis ardannabon dunnaustra.* Ubi Aldinus habet, *damaustra.* Hinc Plinius *lib.* 28. *cap.* 2. *Cato*, inquit, *prodidit, luxatis membris carmen auxiliari. M. Varro podagris.* Ac aliquanto pòst: *M. Servilius Nonianus Princeps civitatis, non ita pridem, in metu lippitudinis, priusquam eam nominaret, aliusve ei prædiceret, duabus literis Græcis P. A. chartam inscriptam, circumligatam lino, collo subnectebat.* Similis est quartanæ sanatio per *Abracadabra*, apud Q. Serenum Sammonicum. Sed de his optimè docet Chrysostomus, utut istiusmodi amoleta præstarent, quod promittunt, satiùs nihilominus fore, ut morbo obeamus, quàm sic recuperemus sanitatem. V. & Fr. Valesium *de Sacra Philosophia cap.* 3. Tertium *Magiæ* genus, commercio cum Spiritibus constat, &

proin planè nefarium est. Licèt enim talem *Magiam* in *Θεουργίαν*, quam *albam* vocant, & *Γοητείαν*, quam *nigram*, nonnulli dividant, ac priorem, ut quæ commercio bonorum Spirituum fiat, licitam esse contendant: quemadmodum & Palingenius *Zodiaci lib.* 8. ait, aëra esse bonis Spiritibus refertum, atque illos *Θεουργίας* auctores existere. Melius longè Arnobius *adversus Gentes. Magi*, inquit, *non tantùm sciunt Dæmones, sed etiam quid quid miraculi edunt, per Dæmones faciunt: illis aspirantibus & infundentibus præstigias edunt, vel quæ non sunt videri, vel quæ sunt, non videri.* Et sanè in hoc consentit omnis Sanctorum Patrum chorus, quibus potiùs accedendum, quàm Plotino, Jamblicho & Platonicorum aliis, V. Gerh. Joh. Vossium *de Philosophia cap.* 8. Hornius verò nullam *Magiam* licitam dici posse statuit, docens *Magiam* priscis fuisse *θεῶν θεραπείας*, quæ, ut notum ex Eusebio, tota circa Dæmonum cultus versata fuerit, nec aliam apud antiquos reperiri: coluisse autem propterea Dæmones, ut propitios in miris effectibus adjutores illos haberent. Quod proin primum *Magiæ* genus suprà memoratum attinet, quæ alio nomine *Θαυματουργικὴ* vocatur, ac ex arcanorum naturæ cognitione profecta, tam mirifica molitur opera, ut causarum ignaris, vel prodigia, Dæmonum artificio, vel miracula, à divina ope profecta, videantur, non nisi impropriè ac abusivè *Magiam* appellari vult, voce à prisca significatione in paulo meliorem degenerante. Quod originem *Magiæ* attinet, à Zoroastre, Oromazi filio, Bactrianorum Rege, Chami, ut quidam volunt, nepote, communis accessit Eruditorum opinio. Ita enim Plato *in Alcibiade priore, ὁ μὲν μαγείαν τε διδάσκει τὴν Ζωροάστρου τοῦ Ὠρομάζου. Is quidem Magiam docet Zoroastris, Oromazi filii.* Et Justino *lib.* 1. *primus Artes Magicas invenisse Zoroastres* dicitur. Apulejus similiter *in Apol. Ego ille sum Carmondas, vel Damigeron, vel is Moses, vel Jannes, vel Apollonius, vel ipse Dardanus, vel quicunq; alius, post Zoroastrem & Hostanem, inter Magos celebratus est.* Persis primus *Magiæ* auctor *Zardust*, vel *Zaradust* dictus est: Idem & *Mog* est appellatus; unde Græci fecerunt Zoroastrem & Zapatum: ex *Mog*, Mochum & *Magum*, verba sunt Cl. Salmasii *de Hellenist.* Zoroaster igitur hujus artis primus in Perside Doctor extitit, neque eam vivâ tantùm voce, verùm & amplissimis scriptis excoluit, Plinio & Aristotele testibus: de ea enim centum versuum millia literis exarasse legitur, quos commentariis Hermippus illustravit; Sed ipse Zoroaster vanitatem istam ab Agonace quodam hausit, qui, ut Plinius scribit, aliquot annorum millibus ante Trojanum bellum floruit. Quin idem inter antiquissimos Magos recenset Apuscorum & Zaratum Medos, Babylonium Marmaridum, Hippocum Arabem & Assyrium Zarmocenidam, quorum omnium monumenta meritò perierunt. Minutius F. *in Octavio: Magorum & eloquio & negotio primus Hosthanes.* Ita etiam Tertullianus *Apol. de Pallio.* Tatianus, Plut. *de defectu Orac.* Apulejus *loco supra citato*, Lactantius, Alii. Etiam *Magiæ* præses habita est, quæ modò *Diana*, modò *Ceres*, modò *Minerva, Hecate, Trivia*, aliisque nominibus dicta est, Tatian. eaque Magis invocata miris quibusdam sacris, uti ex Porphyrio docet Eusebius *lib.* 5. *προπ.* In Sacris antiquissimi cujusdam Magi, qui *Bileam*, filius Beor, vocatur, mentio fit, quem eundem esse cum Zoroastre non pauca sunt, quæ suadeant. V. Georg. Hornium *Histor. Philos lib.* 2. *cap* 4. &c. De *Magia* verò vett. Ægyptiorum, Kircherum *in Oedipo.*

Magica Carmina, in Ludis Circensibus olim, seriis etiam pugnis, adhibita. V. Casaubonum *ad Spartianum, in Didio Jul.* Quæ propriè illi *murmurabant, demurmurabant* seu *mussitabant*. Ovidius,

Ter novies carmen Magico *demurmurat ore.*

V. quoque hic passim, in voce inprimis *Agitare*, item *Aspis surda, Mussitare*, &c.

Magica Lucerna; V. infrà *Lucerna.*

Magica Sacra, mortuis excitandis; aliàs *Lethæa sacra*, quia ad Manes pertinebant; Corn. Gallo *in Ceiri, Hecateia*; longis logis describuntur Papinio Statio *Thebaid. lib.* 4. ubi imitatur Homerum *in Odyssea.* Paria facit Lucanus *lib* 6. Heliodorus *lib.* 6. Silius Italicus *lib.* 13. &c. Quibus qui præerant, *Magici Dii* dicti. Tibullus *lib* 1.

Et me lustravit tædis & nocte serenâ
Concidit ad Magicos *hostia pulla* Deos.

Et Lucanus *lib.* 6.

Illa Magis, Magicisque Diis *incognita verba*
Tentabat.

Sed & *Magica sacra*, Manibus facta, arcana, remota à populo & aliis sacrificiis. Virgilius *Pharmaceutr.*

——*Sanos* Magicis *avertere sensus*
Experiar sacris.

Cujusmodi Sacra Romanis religionibus semper sunt exclusa. Sic enim Servius *ad Æneid.* 4. *Romani, cùm omnia Sacra admitterent, Magica semper excluserunt. Legibus* certè XII. *Tabb.* interdicta memorat Appulejus *Apologiâ*, &c. V. Casp. Barthium *Animadversion ad Papin. Statium Achilleidos lib.* 1. & hic non uno loco, inprimis in vocibus *Aberi, Necyomantia*, &c.

Magicus Nodus, V. hìc in voce *Ligula*, item *Nodus Magicus.*

Magida Græcè *μαγίδας*, memoratæ Plinio *lib.* 33. *cap.* 11. *Max additum argentum in angulis, lineasq; per commissuras, tympana verò se juvene appellata staterus, & lances, quas antiqui* Magidas *appellaverunt*: exponuntur Cœlio Rhodigino *Antiq. Lect. lib.* 8. *cap.* 15. *mensæ*, quæ ponuntur tolluntürque. Sed disertè Plinius vasa potoria vult esse, eademque quæ tympana: Id est, quæ tympanum referrent, parva & cava, sine fundo ac auribus, quibus quòd usus esset Midias, utpote mollibus & parum castrensibus, convitium ei faciendi occasionem Demosthenes arripuit, apud Athenæum *Dipnosoph. lib.* 11. Meminit earum quoque Pollux *Onomast. lib.* 6. *cap.* 10. & *lib eod cap* 5. Item Paulus JC. *l.* 36. *ff. de condict. indeb. Servus cujusdam, insciente domino, magidem commodavit, is cui commodaverat, pignori eam posuit & fugit, &c.* V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Joann. Rosini Antiqq Rom. lib.* 5. *cap.* 30.

Magister, adde: Ritum in Academiis usitatum, quo *Magistris* ac Doctoribus, præter alias ceremonias, annulus aureus conferri, digitisque eorum inseri solet, ex ritu investiendi Episcopos, fluxisse, Kirchmannus auctor est. Postquam enim, Desiderio, ultimo Longobardorum Rege victo, in Synodo Romana, decretum esset, ut Carolus M. victor, jus & potestatem eligendi Rom. Pontificem, ordinandique sedem Apostolicam haberet; additum est, ut Archiepiscopi quoque atque Episcopi, per singulas provincias, investituram ab eo acciperent, Sigebert. *ad A. C.* 773. Inter alia autem investituræ hujus Sacerdotalis solennia, etiam annulus fuit, quem unà cum baculo Imperator aut Rex, tanquam certum Symbolum, mittere solebat illi, cui beneficium aliquod volebat conferre. Qua de re sic Conr. Rittershusius *Partition. Feudal. cap.* 8. *Episcopatus antiquo jure Gallico per annulum & virgam dabantur; Eoq; annulo seu pedo officii sui admonentur Episcopi, quòd gregem Dominicum pascere debeant, sicut annulo admonentur, quòd desponsata sit ipsis Ecclesia, cui fidelem curam impendere debent.* Hinc, si quando usu veniebat, ut propter delictum aliquod de gradu dejicerentur, annulum hunc, quo erant investiti, deponere cogebantur: quem etiam, si innocentes essent reperti, coram Altari, recipiebant, Concil. Tolet IV. *cap.* 27. *Tom II.* Concil. Atque hujusmodi videntur fuisse, *Sedecim illi annuli Pontificales boni & magni, de Rubino unus & impositu aliis gemmis minutis, de Smaragdo unus, de Sapphiro unus, de Topazio unus*, quos inter *κειμήλια* Ecclesiæ Moguntiacæ recenset Conradus Episcopus, *in vet. Chron. Rer. Moguntiac.* &c. V. Joh. Kirchmannum *de Annulis, cap.* 20.

Magistrorum variæ species, quæ apud Scriptores occurrunt.

Magister, nomen erat muneris in Saliatu apud Romanos, distincti à munere *Præsulis* & *Vatis*. Capitolinus *in Marco, Fuit in eo Sacerdotio & Præsul & Vates & Magister.* Videtur fuisse Ε'ξαρχος, ad quem spectabat & inaugurandi & exaugurandi potestas. Sequitur enim, *Et multos inauguravit atq; exauguravit nemine præeunte, quòd ipse carmina cuncta didicisset.* V. Salmasium *ad locum.*

Magistri Pædagogi, Præceptores, inter honoratiores apud Romanos olim servos fuere, de quibus, V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis.*

Magister Census, *ὁ τῆς πατρίας ἱερογραμματεύς*, apud Dionem *in Caracalla*; *ἐπὶ τῶν κήνσων ἐπιτεταγμένος* Leoni, *Nov.* 44. cui *ἐπιγραφὴν τῶν κήνσων* datam scribit; non erat *Censor*, qui Magistratus olim apud Romanos viguit, sed idem cum Frumentariorum præposito, cui hæc cura incubuit, ut per frumentarios vel *γραμματηφόρους*, Imperatorem redderet de omnibus certiorem. Salmasius *ad Spartianum in Hadriano.*

Cœnarum *Magister*, Martiali *Epigr.* 48. *lib.* 12. dictus est, quem Latini *Convivatorem*, Horatius *Parochum* & *Herum* vocat, *lib* 2 *Sat* 8 qui amicos aut hospites domo ac mensâ excipit. Gr. *ὁ ἄρχων συμποσίου, ὁ συμποσίου ἄρχων, συμποσιάρχης, ἑστιάτωρ, ἐπίσχοπος*, &c. Aliàs *Convivii Magister* propriè qui dicatur, V. infrà.

Collegii *Magister*, dicebatur Romanis, qui inter Collegas major esset & reliquos ætate anteiret. Sic Augurum cœtus, sic alia Collegia, suos habuere *Magistros.*

Convivii *Magister*, propriè dictus est, qui *Arbiter bibendi*, item *Rex convivii* aliàs appellatus est: unde *Magisteria* & *Regna vini*. Hic talorum jactu creatus, certas bibendi præscribebat leges, quas observare singuli tenebantur, cum ad eos circumlata potio pervenitret; Idem dictabat, quantum quisq; vini & quomodo temperatum sumere deberet, V. Plut. *Problem.* 4. *lib.* 1. *Sympos.* Idem *Symposiarchus* quoq;, *Οἰνάρχης*, Modimperator, & *Tapulla* vocitatus est, V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Joh. Rosini Antiquit. Rom. lib.* 5. *cap.* 19.

Magister Dispositionum, *l.* 2. *Cod. Theod. de proximis*: V. infrà de *Proximis*, & Salmasium, *ad Lampridium in Severo*: ubi *Magistros* hosce alibi passim *Comites* appellari docet.

Magister ad Epistolas, *Epistolarum & ab Epistolis*, V. infrà ubi de *Proximis*, ut & de *Scriniis*.

Equitum *Magister* dictus olim est, vir ut plurimum Consularis, aut alioqui vir industrius, cui potestas in Equites committebatur: Hunc Dictator, quamprimum creatus esset, sibi ipse eligebat. Eorum eadem potestas, ac dignitas, quæ Celerum sub Regibus, & Prætorio Præfecti, sub Impp. erat. Subjecti erant Dictatorum imperio, bello tamen Punico secundo M. Minutio æqua

cum Dictatore potestas fuit commissa, Rosinus. Eorum seriem, V. suprà, ubi de *Dictatore*.

Exercitorum *Magister*, qui aliàs *Custos*, & *Monitor*, præerat exercitationibus Romanæ juventutis, vir aliquis summæ auctoritatis, qui non hortari modò, sed etiam coercendo impellere tirones poterat. Claudianus, *Insonuit cum verbere signa Magister*. V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Joh. Rosini Antiqq. Rom. lib* 5 *cap.* 25.

Magister Militis, memoratur Hegesippo *lib.* 1. *cap.* 41. ubi de Volumnio quodam loquitur: idem cum *Magistro Militum*, qualem Rubrium Gallum fuisse, narrat Ruffinus *de Bello Iud. lib.* 7. *cap.* 23. dignitas fuit apud Romanos, Vespasiani ævo recentior, & Nicephori Phocæ Imper. Græci temporibus jam intermortua. V. Salmasium ad *Vopiscum* & Valesium *ad Ammianum*. Quo argumento docet Gronovius, licet Hegesippus tam vetus non sit, quàm nomen mentitur, tamen cum relegari ad tempora Nicephori & sexcentis annis Imperio Constantinopolim translato inferiorem ætatem non posse, *Observat. in Eccles. cap.* 21. Sic inprimis dictos esse Præfectos Urbis Neapolit. sub Byzantinis Impp. addit du Fresne.

Morum *Magister*, appellatus est Censor, apud Rom. eo quòd ipsius officium esset, inter cætera, eorum qui Senatorii aut Equestris erant ordinis, imò & reliquorum quoq; civium, mores ac vitam observare, & peccantes ignominiâ notare: tollere quoque omnia, quæ probitati morum perniciem minarentur. Joh. Rosin. *Antiquit. Rom lib.* 7. *cap.* 10.

Magister Officiorum, V. hic infra *Magisteria*.

Populi *Magister* apud Rom. appellatus est, qui aliàs *Dictator*, V. *suo loco*. Præter quos occurrunt, *Magister à Bibliotheca*; *Magister Largitionum, tum sacrarum tum privatarum*; *Magister lineæ vestis*, item *privata*, *Magistri Scriniorum, &c.* de quibus, ut & præcedentibus, vide plura hic passim, ubi de officiis eorum sermo est.

Magisteria, in *l.* un. Cod. de Quæstoribus & Magistris Offic. *Qui ex Quæstura honore aut efficaci* Magisteria *aut Comitiva utrinq; aratu nostri attonito splendore viguerunt*; ubi perperam *Magisterio* vulgò legitur: dignitas dicta est Magistri Officiorum, qui & *Princeps Officii Palatini*, & sine ulla additione *Magister* simpliciter; Græcis ἡγεμὼν τῶν ἐν αὐλῇ τάξεων & ἡγεμὼν τῶν αὐλικῶν ταγμάτων, vocabatur, fuitque generalis Magister, cui, præter officiorum singulorum Magistros, omnia Officia Palatina suberant. Suidæ, Μαγιστρεία, Prisco *in Histor. Goth.* Μαγίστρου ἀρχὴ. Cassiodoro *Magisteria dignitas*: quæ voces de solo hoc *Magistro Officiorum*, qui unus in aula videtur fuisse, capiendæ. Corippus,

——————— *Mandante Magistro*

Omnis sacrorum vis adsunt officiorum.

De aliis vero *Magistris*, non *Magisteria*, sed *Magisterium* dicebatur, ut *Magisterium Militum, &c.* V. hic infrà in vocibus *Magisteriani* & *Magisterium*; plura verò hanc in rem, apud Salmasium *Not. ad Pollionem in Gallienu.*

Magisteriani, seu *Magistriani*, in *Epistola* Hormisdæ Pontif. & apud Victorem Tunn. *in Chronico*, Μαγιστριανοί, apud Gelasium Cyzicenum *lib.* 3. *de Concil.* Nic. Palladium *in Histor. Lausiac. cap.* 149. Isidorum Pelus. *Epist.* 229. Alios, Joanni Meursio laudatos, Officiales sunt Magistri Officiorum: *Agentes in rebus*, ut est in vet. *Lexico*, quòd ex eorum Schola executores litis Magistro Officiorum attribuerentur, dicti. Καθωσιωμένοι dicuntur, in *Relatione* Nestorii in Syn. Ephes. *part.* 2. *Act.* 1. Concil. Chalcedon. *Act.* 3. 10. *p.* 176. 177. *&c. edit.* 1618. *Spectabiles*, in *Suggestione* Legatorum ad Hormisdam Pontif. Rom. inter *Epistolas* eius. C. du Fresne in *Glossar.* & J. Calvinus *Lex. Jur.* Iidem *Magistri Principes* appellantur, in *Pass.* Processi & Martiniani. *Erant autem custodientes eosdem beatissimos Apostolos milites multi, inter quos erant duo magistri principes Processus & Martinianus.* Et *Magistriani principes*, paulo post: *Tunc baptizati sunt beati Processus & Martinianus, magistriani principes.* Ubi *Principes*, sunt primates officii. Nempe singula officia Palatina habebant principes suos, qui & *primates officii* dicebantur & *priores*: præter hos erat *Magister officiorum*, qui omnibus officiis præerat & omnium officiorum Palatinorum ac principum officiorum Princeps fuit & Magister. Unde, qui ei suberant, *Magisteriani* vel *Magistri principes*: de ipso autem Officiorum Magistro, *Magisteriana potestas*, dicebatur. V. Salmasium, *ad Jul Capitolinum in Marco.*

Magisterium & *Magistratus*, in Censore, & Equitum Magistro, apud Romanos, concurrerunt; namque & Censor *Magister morum* dicebatur. Unde Symmachus *lib.* 4. *Epist.* 45. de Censura, *Nolo mireris gravissimum ordinem* Magisterium *respuisse*. Nempe illius, ut & Magistri Equitum, *Magisterium*, ambos fecit Magistratus Populi Rom. Non tamen inde Gruterus evicerit, Auctores attentius loquutos promiscuè *Magisterium* & *Magistratum* usurpasse. Certè Censorem, *Magistratum morum*, Equitum Magistrum, *Magistratum Equitum* gessisse, nemo dixerit. *Magistri* sunt, ut ait Festus, *pagorum, societatum, vicorum, collegiorum, equitum: ludorum præterea & conviviorum: deniq; doctores artium: quorum dignitas Magisterium, non Magistratus.* Nec obstat Suetonius *Caligulâ*, *Magisteria Sacerdotii* dicens: Etenim Sacerdotum Collegia sunt, non Magistratus. Aut *Domitiano*, *Minerva, cui collegium instituerat, ex quo sorte ducti Magisterio fungerentur.* Diserte enim id *Collegium* vocat, cujus sodales *Magistratus* nemo vocaret. Appulejus lanè *Ædilis Magisterium* dixit, *Metam. lib.* 1. sed loquitur, ut de Municipiorum Decurionibus Romani solebant. Suetonius *Octavio cap.* 2. *Avus Municipalibus* Magisteriis *contentus, &c.* V. Joh. Frid. Gronovium *Not. ad Livium lib.* 24. *cap.* 25.

Magistrales Pergulæ, apud Vopiscum, in *Saturnino*, V. hic infra.

Magistrationes Publicæ, in *leg.* 3. Cod. Theodos. *de Studiis liberal. Urbis CPolitanæ*, *Universos, qui usurpantes sibi nomina Magistrorum, in publicis* Magistrationibus *cellulisq; collectos undecunq; discipulos circumferre consueverunt, ab ostentatione vulgari præcipimus amoveri*: Vopisco dicuntur *Pergulæ Magistrales, d. l.* & fuerunt cellæ publicæ, in quibus docuere Grammaticæ Rhetoricæque Magistri, aliarumque Artium, quæ *Liberales* indigetantur, Professores, etiam qui de publico stipendium accipiebant. Picturæ porro Professores; Mathematici item, quibus etiam aliquando profitendi publiceque proponendi Romæ copiam concessam esse, ex Suetonio *in Augusto* discimus, &c. V. infrà in voce *Pergula*. Vox orta à verbo medii ævi *magistrare*, h. e. docere; quod occurrit apud Spartianum in *Hadriano*, ubi hic *magistrasse vitam militarem*, h. e. vicem Magistri functum esse & militibus exemplo præfuisse, atque in consuetudinem vitæ militaris eos induxisse, dicitur. V. Salmasium *ad l.*

Magistratus, apud Romanos, varii fuere. Varro apud A. Gellium *lib.* 13. *cap.* 12. *In Magistratu*, inquit, *habent alii vocationem, alii prensionem, alii neutrum. Vocationem, ut Consules, & cæteri, qui habent imperium: Prensionem, ut Tribuni Pl. & alii, qui habent viatorem: Neq; vocationem, neq; prensionem, ut Quæstores & cæteri, qui neq; lictorem habent, neq; viatorem, &c.* Tribunos autem jus vocandi non habuisse, probatur auctoritate Lælii Felicis, vetustissimi Scriptoris, qui scribit *lib.* 1. *ad Q. Mutium*: *Tribuni neq; advocant Patricios, neq; ad eos referre ullâ de re possunt.* Iisdem tamen jus prensionis in tantum competiit, ut & Consules in vincula ducere potuerint. Sic Dio *lib.* 37. testatur, Metellum Cons. à L. Flavio Trib. in carcerem ductum esse. Livius item *lib.* 9. Censorem Appium, à Publ. Sempronio Trib prehendi & in vincula duci jussum esse, &c. De aliis *Magistratuum* divisionibus, V. Johannem Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 7. *cap.* 2. *& seqq.* Uti autem in aliis rebus religionis tenaces Romani videri voluere, sic & in designandis creandisque *Magistratibus*, Deorum quoque velut suffragia ab iis expetita legimus. Quam in rem maximè solennis fuit Comitiorum precatio, de qua Cicero *Orat. pro Murena*: *Quæ precatus sum à Diis immortalibus, Judices, more institutoq; Majorum hodie, quo auspicatò Comitiis Centuriatis L. Murenam Consulem renunciavi; Ut ea res mihi Magistratuiq; meo, Populo Plebiq; Rom. bene ac feliciter eveniret, eadem precor ab iisdem Diis immortalibus.* Et paulo pòst, *Quòd si solennis Comitiorum precatio, Consularibus auspiciis consecrata, tantam habet in se vim ac religionem, quantam Resp. dignitas postulat: idem ego sum precatus, ut eis quoq; hominibus, quibus hic Consulatus me rogante datus esset, ea res faustè, feliciter, prospereq; eveniret.* V. quoque Plinium *in Panegyr. Trajani*, aliosque, laudatos Barn. Brissonio *de Formulis lib.* 1. *pag.* 64. Unde Tiberium, principio literarum, quibus Druso potestatem Tribunitiam à Senatu petierat, veneratum esse Deos, ut consilia sua Reipublicæ prosperarent, Tacitus auctor est *Annalium lib.* 56. *Magistratum* tamen *Plebejum* nullum auspicatò creatum esse, discimus ex Livio *lib.* 6. *cap.* 41. Porro *Magistratum* gestum, intra quintum diem in Leges jurare cogebantur. Inde C. Valerius Flaccus, cùm jurare in leges non posset, quia Flamen Dialis erat, Magistratum autem (Ædilis enim Curulis creatus fuerat) plus quinque dies, nisi qui jurasset in leges, non liceret gerere, petiit *ut legibus solveretur*: sed *datus* est, *qui juraret pro fratre Valerius*, apud eundem Livium *lib.* 31. *cap.* 50. *&c.* *Magistratu* postmodum defunctis dies dicebatur, si quid deliquissent: uti legimus ibid. *lib.* 3 *cap.* 31. de T. Romilio & C. Veturio Coss. quorum hic XII. millibus æris, ille X. damnatus est. Sed nec *Magistratus* duos eodem anno, nec eundem *Magistratum* intra decem annos, in eadem Rep. capere licuisse, docet idem Scriptor, *libro* 7. *cap.* 42. ut alia omittam. Nomina verò dignitatum & Magistratuum, apud Rom. à summo ad imum V. suprà, in voce *Dignitas*. Apud Athenienses varia itidem fuere *Magistratuum* genera, quæ tamen ad tria ab Eruditis referuntur: Nam alii erant κληρωτοὶ seu *sorte ducti*, alii χειροτονητοὶ seu *suffragiis electi*, alii αἱρετοὶ seu *pro arbitrio delecti*. Erant autem *Magistratus* apud eos solos, quibus census esset, ex Lege Solonis: quod tamen mutatum ab Aristide, Lysimachi filio, donec, Optimatibus annitentibus, id rursus mutavit, ut testatur apud Plut. *in Phocione* Antipater. Κληρωταὶ ἀρχαὶ sortiebantur in Thesei sacello, præsidentibus Thesmothetis: Et quidem primò populus eligebat, quos vellet, qui deinde sortiebantur inter se *Magistratus*, qui postquam sortitione creati erant, alii, quasi succidanei, eosdem *Magistratus* sortiebantur, ut si primi illi sorte lecti vel probarentur minus Judicibus, vel intra sui Magistratus annum morerentur, in illorum locum sufficerentur illi, quibus sors obvenerat. Ad sortitionem verò fabis uti, jussit Lex: Κυάμοις τὰς ἀρχὰς αἱρεῖσθαι, *Fabis Magistratus sortiuntor*, iisq; sorte captus

erat,

erat, cui album obvenerat fabulum. *Magistratus χειροτονητοὶ* populi creabantur suffragiis, in Pnyce, referentibus ad populum Thesmotheris. Pollux *lib.* 8. *cap.* 9. Erat autem Pnyx Athenis locus juxta Acropolin ædificatus, antiquæ simplicitatis ritu, non ad posterioris theatri splendorem, in quo Comitia haberi solita. Penes populum enim jus atque arbitrium fuit creandorum Magistratuum, lege Solonis: *Τὸν δῆμον ἀρχὰς αἱρεῖσθαι κυρίως. Populus Magistratus creato.* Tandem *κληρωτοὶ Magistratus,* quos deligebant tribules aut populares, dicti sunt: Deligebantur autem, vel ad obeundum munus aliquod, cum *ἐγχειρίσει δημοσίῳ*, vel ad obeundum munus quidem publicum aliquod, sed sine illa. Ubi verò creati fuerant *Magistratus*, antequam functionem aggrederentur, anteactæ vitæ rationem apud Judices reddebant, ut &, postquam abdicarant, apud Logistas, de quibus V. suprà. In ejusmodi *δοκιμασίαις* interrogabantur: *An parentes honorassent: An stipendia sua fecissent; An sacra essent illis gentilitia; An censum haberent?* Ad quæ qui respondendo Judicibus non fecisset satis, arcebatur concione, nec sinebatur orare ad populum. Qui verò admissus erat, postquam *Magistratu* decessit, iterum rationes suas apud Logistes deferre tenebatur, *Se viz. de publico hoc accepisse, hoc non accepisse:* vel, *hoc expendisse, aut nihil expendisse*: Neque, rationibus non redditis, alium gerere Magistratum, aut coronâ donari potuit. Quem morem expressit Cicero *lib. de optimo gen. Orat. extremo*, *Cùm esset Lex Athenis, Ne quis populi scitum faceret, ut quisquam coronâ donaretur in Magistratu, priusquam rationes retulisset, &c.* V. Sam. Petitum. *Comm. in LL. Atticas lib.* 3. *tit.* 2.

Magistratus, titulus honorarius Pontificis Rom. apud Gervasium Arch. Rem. *Epist ad Nicol.* II.

Magistratuum Libri, citantur apud Livium *lib.* 4. *cap.* 7. *His Consulibus* (L. nempe Papirio Mugilano & L. Sempronio Atratino) *cum Ardeatibus fœdus renovatum est, idq; monumenti est, Consules eos illo anno fuisse, qui neq; in Annalibus priscis, neque in* Libris Magistratuum *inveniuntur.* Et *cap.* 20. *Quod tam veteres annales, quodq;* Magistratuum libri, *quos linteos in æde repositos Monetæ Macer Licinius citat identidem auctores, &c.*

Magistrum flumen, Gall. *Maistre fleuve*, de Nilo, & quidem parte ejus majore, postquam ad Delta scissus est. Prius enim unico alveo decurrit; postmodum ad Delta scinditur in duas partes seu flumina, quorum alterum Occidentem petens majus est, ac veluti fluminis corpus; Græcè *μέγας ποταμὸς*, in ipso vero ostio, quo in mare exit, *Canopicum* appellatur & *Heracleoticum*, à locis ibi mari vicinis; apud Salmasium *ad Solinum p.* 471. & suprà in voce *Agathus Dæmon*.

Magius Decius, cujus mentio apud Livium, Campanus fuit. Hic enim *lib.* 23. ubi convivium narrat Campanum, ob constantem Perollæ in Romanos fidem & cogitatum in Hannibalem facinus celebre, inter alia ait, *cap.* 8. *Diversatus est apud Minios Celeres, Steniumm Pacullumq; inclytos nobilitate ac divitiis. Eò Pacuvius Calavius, de quo ante dictum est, princeps factionis ejus, quæ attraverat rem ad Pœnos, filium juvenem adduxit, abstractumq; ab se à Decii ait latere.* Ubi primò pro *Minios & Pacullumq;*, omnes boni libri habent constanter, *Ninnios, & Pacuvium q;* Dein *traxerat*, pro *attraxerat*, legendum varia suadent. Nec verò quid *τὸ ait* hic faciat, magnopere habet, quum minime appareat, ullam obliquam Pacuvii orationem referri. Subvenit commode Puteanus: *abstractum abs decimagii latere.* Unde elicit Gronovius, *abstractum abs Decii Magii latere.* Prope scopum jaculatur Valla, *à sueto Decii Magii latere.* Idem nomen reddendum Silio Italico *lib* 4. *vers.* 185.

Tum Remulum atque olim celeberrima nomina bello
Tiburtes Magios, *Hispellatemq; Metaurumq;*
Et Damum.

Ita namque MS. Oxoniensis & Romana vetustissima editio. Vulgò sine sale, *magnos*: quo tangi historiam trium Fratrum Tiburti, Coræ (non enim Coracis) Catilli, quod hic adnotarunt, non videtur. At voluit Silius, fratres aut gentiles *Magios* Tibure, & præterea tres, quorum nomina sequuntur, à Chryxo interfectos. V. Joh. Frider Gronovium *Observat. lib* 4. *cap* 4.

Magius Hieronymus, Anglarâ, vulgo *Anghiari*, oppido Hetruriæ, inter Aretinam urbem & Tiberim sito, oriundus, juvenis apud Florentinos Legati munus cum laude sustinuit. Turcis dein Cyprum invadentibus, Venetæ Resp. muniendarum artium urbiumque callentissimus, egregiam operam navavit: Captus tandem, Famagustâ expugnatâ & in servitutem dirissimam abreptus, ab inimici domino noctu strangulatus est; postquam is de captivi liberatione à Legato Franciæ Regis agi sensisset. Edidit complura ingenii ac eruditionis suæ multiiugæ monumenta: quorum Elenchus exhibetur à Godofr. Jungermanno præf. in librum ejus posthumum *de Equuleo*. V. suprà in voce *Hieronymus*.

Magna Dies, apud Joannem *cap.* 19. *versu* 31. ubi de Parasceve, *Ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνου τοῦ σαββάτου*, *Erat enim magna dies illius Sabbathi*, nihil aliud quàm *Festum* notat: non verò prærogativam aliquam Parasceves præ reliquis necessariò infert, ut quidam contendunt. Apud Judæos enim nullum festum, in quod non quadret hoc nomen. Ioh. *cap.* 7. *versu* 37. *magna dies festi*, vocatur ultima Scenopegiæ, *Ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς*, &c. quæ tamen supra primam nihil habuit. Esajæ *cap.* 1. *versu* 13. pro eo, quod in Hebræo est, *Novilunium & Sabbatum & solennem convocationem non feram.* Græci habent, *τὰς νεομηνίας ὑμῶν καὶ τὰ σάββατα καὶ ἡμέραν μεγάλην οὐκ ἀνέχομαι.* E qua versione, pro *magna*, haberi debet quæcunque dies, sacris cœtibus convocandis destinata. Proinde ad illum locum Procopius, magnam diem appellari asserit *πᾶσαν τὴν ἐν τῷ νόμῳ καλουμένην κλητήν· οἷα ἡ πρώτη καὶ ἑβδόμη τῶν ἀζύμων καὶ ἡ τῆς πεντηκοστῆς, καὶ ἡ δεκάτη τοῦ μηνός, καὶ πᾶσαι ἁπλῶς ἐπίσημοι ἑορταί*, *diem quamlibet in Lege κλητὴν* (à populi convocatione) *dictam, quales azymorum prima & septima, & pentecoste, & decima mensis* (Tisri) *& uno verbo festa quævis solennia.* Quo pacto nullum est Sabbathum, quod appellari sic non possit; imprimis, si in aliquem Azymorum diem incidat, ad quorum celebrationem Hierosolymam undequaque omnes Judæi confluebant. Hodiè tamen שבת הגדול, *Sabbatum magnum*, Judæi nominant, non quod in Paschales dies incidit, sed quod illos proxime præcedit, cujus appellationis ratio fabulosa est, in *Synagoga* Buxtorfii *cap.* 12. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib.* II. *cap.* 50. De *Magnis* verò in Galba *Diebus* V. suprà in *Dies*.

Magnes, subtilium cos ingeniorum, prodigium Naturæ, mirabilium thaumaturgus, reconditæ virtutis inscrutabilis labyrinthus, lapis est, qui quoad exteriorem speciem nil neq; splendoris, neque pulchritudinis habet, tam eximiâ interim virtute præditus est, ut nulli lapidum speciei secundus habendus sit, nec ulius humano generi tantum utilitatis præbeat. Hic enim solus navigationes dirigit, hic solus in aëre magnas moles, sine ullo alio fulcro, suspendit, aliaque præstat, quæ plane in stuporem dare etiam emunctioris naris homines apta sunt. Ut de usu ejus in navigationibus jam nil dicam, utpote de quo jam actum in voce *Magnes*: item *Pyxis nautica*. De corona Regis Ammonitarum, à Davide superati, refert Kimchius, in eo *magnetem* fuisse, quo in aëre detinebatur, ad 2. Sam. *cap* 12. *versu* 30. Simile quid de vitulo Jeroboami legitur in *Sanhedrim cap.* 11. Quæ si à sublestæ fidei Auctoribus profecta dicas, eodem lapide Dinocratem Architectum Alexandriæ Arsinoes Templum concamerare inchoavisse, ut in eo simulachrum ejus e ferro in aëra pendere videretur, testatur Plinius *lib* 34. *cap.* 14. Quod item de sepulchro Mahometis diu creditum; quam tamen fabulam hodie multi refellunt, inter quos Vartomannus eminet, *Navigat. lib.* 1 *cap.* 30. apud Bochartum *Hierozoici Parte poster lib.* V. *cap* 7. Sed nemo meliùs admirandam lapidis hujus indolem descripsit Kirchero *Op. de Arte Magnetica*: de quo V. suprà in voce *Ars*: qui & machinis, quæ hodieque in Musæo ejus conspiciuntur, virtutes ejus clarissime spectantium oculis subjicit: Inter quas eminent, *Ara Magnetica, Archita columba, Cymba Magnete animata, Horologium mirificum, Typhus Magneticus & Vaticinatrix Statua*, de quibus hic passim vide; plura autem hanc in rem exhibet Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. S. J. Musæo cap* 14. Dictus autem *Magnes*, non tam à *Magnete* quodam inventore, quam à patria *Magnesia*: appellatione postmodum latiùs extensâ ad omnem hujus generis lapidem, quamvis patriam non haberet prædictam. Sic occurrit *Magnes Æthiopicus, Indicus, &c.* Sed & duo *Magnetes* sunt diversissimi generis; nempe unus, qui ferrum trahit, *Magnes* absolute, item *Heraclius Lapis* Vett. dictus, & *Μαγνῆτις λίθος*, qui colorem argenti habens, tornabatur olim in vascula, de quo utroque V. accuratè differentem Salmasium *ad Solinum* 1102. *& seqq.* Adde quæ hic de *Heraclio lapide* diximus, nec non in voce *Sideritis*.

Magnes Æolius, in eodem *Musæo*, piscis est volans, qui flantem ventum intra cubiculi laquearia designat. V. suprà *Hirundo Marina*

Magnesia Urbs, adde: Nummi, in quo Philippus fil. Apollinem sedentem referens, cum Inscr. ΕΠΙ. ΣΤΡ. ΑΥΡ. ΤΑΤΙΑΝΟΥ Β. ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΣΙΠΥ. cusi à Magnetibus, meminit Sponius *Itin. Græc. Part.* 3. *pag.* 188.

Magnesia, sive Conclusiones experimentales de effectibus Magnetis, nomen libri ab Athan. Kirchero in lucem emissi: editi Herbipoli A.C. 1630. *in quarto*.

Magnetico-Hydraulica machina, horas in universo Mundo exhibens, ut & horas Astronomicas, Italicas, Babylonicas & antiquas, in *Musæo* Kircheriano, memoratur *pag.* 2.

Magneticum Naturæ Regnum, sive *de triplici Magnete* liber, Auctore Athan. Kirchero, prodiit *in quarto* Romæ A.C. 1666. recusus Amstelodami *in duodec.*

Magni Albi cum Corona, Gall. *Grands Blans à la Couronne*, nomen monetæ sub Ludovico XI. & Carolo VIII. Gall. Regg. cusæ. Crucem præferunt pedatam, cum 2. liliis & 2. coronis, inter crucis brachia: in aversâ parte, scutum est cum 3. liliis inter totidem coronulas. Inscr. LUDOVICUS, seu KAROLUS FRANCOR. REX. pond. 2. den. 5. gr. legis 4 den. 12 gran. pretii 11. den. Sub eodem Ludovico prodierunt *Magni Albi cum Sole*, vulgò *Grans Blans au Soleil*, cum cruce pedata in quadruplici circino & inscr. SIT NOMEN &c. in postica verò, tribus liliis triplici circino inclusis & Sole in superiori parte, ubi inscr. LUDOVICUS FRANCOR. REX. pond. 2. den 10. gr. legis 4. den. 12. gr. pretii 13. den. Turon. Quam ob causam postmodum Trezeni, *Trezains* dicti sunt. Sub Ludovico verò XII. cusi tunc

Magni

Magni Albi etiam Historiæ. Gall. *Grans Blans au Porc-Espic*, dicti Ludovici, cum cruce inter duo lilia, & inscr. SIT NOMEN &c. in aversa parte, cum scuto & 3. liliis coronato atque ab histrice sustentato. Inscr. habet, LUDOVICUS FRANCOR. REX. pond. 2. den. legis 4. den. 12. gr. De quibus omnibus V. Car. du Fresne *Glossar.* in voce *Moneta*, ubi typos horum nummorum exhibet.

Magnificat, secundum est ex tribus Evangelicis Canticis, quæ in Ecclesia Rom. in psalmodia recitantur. Cum n. Canticorum horum X. sint, septem eorum ex antiquo Testam. deprompta & per 7. hebdomadis dies ad *Laudes* distributa sunt: reliqua tria ex Evangelio desumta; quorum primum, *Benedictus Dominus*, etiam dicitur in Matutinalibus Laudibus, secundum *Magnificat*, cantatur ad Vesperas, quæ, utpote festivitatis initium, nobiliores sunt laudibus, &c. Dicunt autem hoc Canticum eum, quia vespertarum tempore, perveniente ad Elisabethæ domum B. Maria Virgine, fuerit compositum. Benzo *in Magnificat cap. 20. lib. 1.* apud Macros Fratres *in Hierolexico*.

Magnifici, dicti olim Præfecti prætorio, Magistri militum, Magistri officiorum, Magistri inter agentes, Quæstores, Comites Domesticorum, *l. 16. Cod. de test. mil. l. ult. C. ubi Sen. l. 33. C. de appell. §. ad istum. &c.* Sed & *Magnificentissimus*, ab Imp. Exquæstor appellatur, *in Auth. ut divina jussi. &c.* V. Joann. Calvinum *Lexic. Jurid.* At sequentibus temporibus, *Magnificentia*, titulus fuit honorarius, ipsis Regibus tribui solitus. V. *Epistolas Childeberti Histor. Francic. Tom. I. pag. 809. Epistolam* 60. Nicolai I. Pontif. & plura hanc in rem, apud Brissonium *de Formulis pag. 355.*

Magnitudo, titulus itidem honorarius Regum aliorumque, apud Ennodium *lib. 1. Epist. 4.* Marculfum *lib. 1. &c.* Car. du Fresne *Gloss.*

Magnus, Latinis inferioris ævi, non rarò pro *longo & procero*; unde Ludovicus X. Franciæ R. qui vulgò *Longus* cognominatus est, semper *Magnus* cognominatur in vett. *Chartis*. Sed & Carolo I. Imp. *Magni* nomen non aliunde inditum esse, testatur apud du Fresne Egidius Parisiensis *MS. Karolini lib. 1.* ubi de Stephano Pontif.

Augusti quarta Nonarum luce colis
Concilium fecit, ad quod cum conjuge Regem,
Et cum susceptæ de conjuge prole vocavit.
Tunc missam incipiens, quando consedit ad aram,
Regifices cultus aptavit utrique Parenti,
Cum quibus impresso natorum crinibus auro
Inter utrumque duos chrismavit vertice fratres,
Nominis ejusdem, nisi quòd de fratribus alter
Dignoscendus erat Carolus, cognomine Magni,
Corporis ex habitu, meritus cognominis omen,
Qui bene Magnus *erat, quia sicut corpore supra*
Illius ætatis primæva debita magnus,
Sic animo majorque fuit virtute futurus.
Jam tunc Magnus *erat cognomine, deinde futurus*
Magnus divitiis & famâ magnus & actu:
Præter quod solenne fatis cognomen alumni
Gratia quæ nulli plus affuit, addidit usum
Nominis & Karolo fecere Karismata nomen.

Quam eandem ob causam etiam *Karoli* nomen eidem Augusto datum fuisse, contendit Anonymus Auctor *de Nominibus German.* Sed ita eum jam in Baptismo vocatum fuisse, docet præfatus Car. du Fresne *in Gloss.*

Magnus Canon, festivitas Græcorum, feriâ quintâ primæ hebdomadis quadragesimalis celebrari solita: sic dicta, quòd cum alii Canones 30. troparia contineant ad summum; hic 250. complectatur. Auctor Andreas Archiepisc. Cretensis, qui, ob compositum hunc Canonem, *Alepta* cognomen meruit. V. Macros Fratres *in Dominica Orthodoxiæ*.

Magnus Domesticus, V. infrà *Megadomesticus*: Item in voce *Syncellus*.

Magraoa & Mec-Naça, duæ familiæ Zenetorum (Africæ populi, qui circa A. C. 950. Familiam Idris penitus extirparunt) tenuere Imperium annos centum & quod excurrit: donec Laumnii, alius Africæ populus, ad montem Atlantem, creato Rege, Zenetorum imperio finem imposuere, A. C. 1052. Fuit autem Idris præfatus, ex Ommiadis oriundus, &, ad Atlantem, urbem in Mauritania Fezzam condidit, ac in ea assumpto *Caliphæ* titulo, sedem regiam posuit. Georg. Hornius *Orb. Imp. p. 342.*

Mahlberga, inter titulos Principum & Marchionum Badensium. Erat autem olim sub propriis Comitibus, quorum inter illustres Brisigaviæ familias memoria superest: at quo fato ii defecerint, quâve ratione ipsis Badenses successerint, nobis incertum est. V. Tob. Pfannerum *de præcipuis Germaniæ Principp. Gentibus cap. 9.*

Mahmudus, Rex Persiæ & Indiæ, Michaëlem filium Selghuci, Ducem Turcarum, vicit ac captivum in Persiam abduxit; quem cùm ex Mavvaranachara omnes Turci insequuti, in planitie *Chorasan* considerent, displicuit id *Mahmudo*, filiusque ejus *Masud*, Successor Regni, Turcas bello lacessere cœpit, qui irritati A. C. 1038. Togrul-Bekum, filium Michaëlis, Regem creant, &, occiso Masudo, totâ Persiâ potiti sunt. Quæ prima Turcici Regni origo, à Scriptoribus Græcis ac Latinis, monstrosis fabulis involvitur. Hornius *d. l. pag. 339*. Fuit autem *Mahmudus*, ex Bojitarum familia, qui genus ducentes ex primis Persarum Regibus, adeoque ab ipso Dario Hystaspis, post Caliphas Saracenorum per universam Persiam summo acquisito imperio veterum Regum, tot jam seculis interruptam prosapiam, instaurarunt, & per annos circiter 130. fortunâ variâ præfuerunt: Idem *pag. 181.*

Mahomeria & Machomeria, apud Matth. Parisium, Guil. Tyrium, & alios *Gestorum Dei* Scriptores, Templum Mahometicum dicitur: Gallis *Mahomerie*. Unde fortè iidem *Momerie* suum habent, pro re ridicula vocem usurpantes; quòd preces, clamores, cantusve in ejusmodi Templis à Turcis excitari solitos pro ridiculis haberent. Iidem *Mahum & Maho* plurimum Mahometem appellabant; per quem quòd jurarent Mahometani, factum ut Ambianis hodieque *Mahoner* sit, pugnis certare, quòd pugnando invicem subinde per Mahometem jurent. Car. du Fresne *Glossar.* V. infrà in *Mesquita*.

Mahometes Effendi Turca, insignis atheus, eò vecordiæ provectus est, ut impietatem suam non alio magis argumento adstrueret, quam quòd nullum in sese, infensissimum Deitatis hostem, ultionis exemplum Deus edidisset: non adeò segni animo contumeliam tantam laturus, si esset, qui vindicare posset. In qua in pietate tantæ quoque pervicaciæ fuit, ut defendendæ huic, uti dicebat, veritati, extremum supplicium alacri animo susciperet. Testis αὐτόπτης Ricautius Anglus *de Statu Imperii Ottomann. lib. 1. cap. 14.* apud Tob. Pfannerum *System. Theol. Gentil. cap. 2. §. 2.*

Mahuteus Obeliscus, à *S. Mahut*, quod nomen Orientales S. Bartholomæo tribuunt, ex Templi Isiaci fundamentis erutus erectusque in Æde S. Bartholomæi Bergomatum Foro, Romæ conspicitur. Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. S. Jesu Musæo pag. 12.*

Majalla, Infula fuit de squamis ferreis, quam birretis infratam gestare viri solebant, tempore Friderici II. Imp. Car. du Fresne ex *Chron.* Nonantulensi *MS.*

Majestas, & *Numen*, junctim posita semper legere est de Imperatore; unde illæ adeò frequentes in vett. monumentis subscriptiones, his notis signatæ, *N. M. Q. E. D.* h. e. *Numini Majestatique ejus devotus.* Et quidem libera stante Rep. non solum *Populi Rom. Majestas* dicebatur, sed etiam Consulis & Prætorum & aliorum majorum Magistratuum. At sub Impp. nunquam nisi de Imperatore ipso nomen illud in usu fuit, nec aliæ dignitates sic appellatæ Impp. ævo. Nec obstat Treb. Pollio *in Claudio*, cum ait, *Nam ejusdem socius in appetendo Imperio quidam Ceronius sive Cecropius — Valerianus — constat de genere, non tamen satis constat de dignitate, vel, ut cœperunt alii loqui, de Majestate.* Nempe anterioribus quidem temporibus, *Majestas Augusti* & *Majestas divina domus*, semper usurpata est, sed eo sensu, ut pondus & gravitas & magnitudo quædam coli venerarique digna in Principe, illâ voce designaretur, & honos quidam eximius cum veneratione junctus, qui jure meritoque illi potestati deberetur, quæ supra omnes potestates esset. Nam ut *Majestas populi* olim dicebatur, propter Imperii magnitudinem ac dignitatem, quo tempore Populus R. Imperii summam tenebat; sic postquam Imperium ad unum translatum est, *Majestas* quoque, quæ tantò Imperio dicebatur, simul ad unum illum translata; atque hinc *Majestas Augusti* dicta, quæ olim *Populi Rom.* fuit. Ætate v. Trebellii, *Majestas* propriè vocari cœpta est, ipsa Imperii dignitas vel Imperium ipsum, h. e. Βασιλεία, quam qui habet, is *Imperator & Augustus* dicitur, ut dignitas Consulatus Consulem facit & Prætoria Prætorem. *Dignitas* namque de aliis Magistratibus & honoribus, *Majestas* de solo Imperio dicebatur. Sed duæ tunc erant *Majestates*, *Cæsarea & Augusta*: ideò Trebellius h. l. cùm diceret, dubitatum esse à multis, de Valeriano Juniore, utrum Augustus, an Cæsar tantùm fuerit, non satis de *Majestate* ejus inter omnes constitisse, scribit, quòd alii eum *Augustum*, i. *Augusti Majestate* præditum fuisse, alii *Cæsareanâ* tantum, quidam neutrâ, affirmarent. Quo sensu *Majestas Augusti* & *Majestas Cæsaris*, pro utriusque dignitate, sumitur. Et sic omnino paulò ante *Insulas Majestatis*, dignitatem Imperatoriam appellavit, uti Præfecturæ infulas & Consulatus & Præturæ, &c. dicebant. Itaque *Majestas* Trebellii tempore dicebatur dignitas Imperatoria, quam Βασιλείαν Græci, *Imperium* recentiores Latini, Galli *Regalitatem* dixere, &c. Priori verò sensu, *Majestas*, quæ Imperatoribus solis cum Diis communis facta est, Græcis modò μεγαλειότης, modò σεβασμιότης, exponitur: sed σεβασμιότης propriè privata devotio est, quæ Principis Majestati debetur &c. Salmasius *Not. ad Trebellium l. c.* nec μεγαλειότης plus quàm *Magnificentiam* vel *Magnitudinem* exprimit: unde *Majestatem*, quam disertè Plinius *Panegyr.* à *Magnitudine* separat, unum esse ex iis vocabulis Latinis, quibus nihil in tota Græca lingua par & ex æquo respondens, eruditus asserit Casaubonus *Ibid.* Hodie titulum hunc Imperatorum Regumque proprium esse, constat: interim, uti alia, sic etiam hoc axioma, quandoque non Pontifici solum Rom. sed & Episcopis ac Archidiaconis, tributum à Scriptoribus Eccl. Rom. docet *in Glossario* du Fresne. Apud eundem, *Majestatis* nomine, Bullam Imperialem seu majus Imperatoris sigillum,

lum, in quo sc. cum Imperatoria *Majestate* exprimitur (unde Germanis *Majestats Brieff* ejusmodi sigillo munitæ literæ appellantur) quoque insignit, observat Marquardus Freherus *ad Petrum de Andlo & ad Bullam Sigismundi Imp.*

Malla, species monetæ minutioris, in *Charta* A. C. 1144. apud Car. du Fresne *in Glossar.* contractè ex *Medallia*, vulgò *Maille* Gallis. V. infrà passim, inprimis in voce *Mallia*.

Maimodina, in *Testamento* Nunonis Sancii Com. Ruscinon. *A. C.* 1241. *Item absfuli cuidam Pisano in fossa sive apud Romam* 1200. Maimodinas *in auro*: moneta est Saracenorum Ægyptiorum, al. *Masmodina*, V. *ibi*.

Major Domûs, adde: Hornio, primò in Gallia instituti fuerunt A. C. 687. quod officium complectebatur totam potestatem Regiam, præter Titulum & Coronam. In eorum manu, pax & bellum; neque qui ab eo tempore regnaverunt, Reges fuere, nisi titulotenus. Quod ergo sub Caliphis Saracenorum fuerant Sultani, id in Gallia *Majores Domus*, qui postea sub Carolingis dicti fuerunt *Comites Stabuli*; Sed paulatim omnem suam potestatem sic amiserunt, ut tandem non nisi nomen restaret, quod superioribus annis etiam extinctum est. Maximus ex his *Majoribus domûs* fuit Carolus Martellus, Princeps omnium, quos Gallia unquam habuit, pugnacissimus; qui multoties oblatum Regnum, seu potiùs *Regis* titulum, animosè contempsit, dicens, *malle se Dominum Regis, quàm Regem, esse*. At, ultimo Merovingorum Regum Chilperico IV. à Zacharia Pontifice exauctorato, ac in Cœnobium detruso, à Merovingis ad Carolingos, ex præfato Carolo oriundos, dignitas Regia transiit: donec, sub horum ultimis, orti ex posteris Wittekindi Ducis Saxonum, Hugo Magnus & Hugo Capetus, *Comitatum Parisiensem* obtinuerunt, cujus ea fere, quæ olim *Majorum Domus* seu *Comitum Stabuli* potestas fuit. Tum enim, defuncto Ludovico V. seu potius VI. Hugo Capetus exclusâ Caroli M. stirpe, Regnum Franciæ occupavit. G. Hornius *Orb. Imp. pag.* 106 *&* 134. Secundùm du Fresne, suprema hæc Aulæ Francicæ dignitas, penès quam non Palatii solùm, sed totius Regni & Reip. cura erat, tum demum cœpit, cùm imperavit Chlodoveus II. Dagoberti fil. sub quo Regum auctoritas & suprema potestas intercidit. Ab ipsis autem Proceribus Franciæ Populoque eligi consuevisse, ex Fredegario *cap.* 54. Aimoino *lib.* 4. *cap.* 15. Eginhardo in *Vita* Caroli Magni, Aliis, docet idem; &, cum Regnum Francicum in triplicem maximè Monarchiam divisum esset, *Franciam* nempe, *Neustriam*, *Austriam* & *Burgundiam*, harumque Reges, qui omnes *Regis Francorum* titulum in divisum retinebant, in suis quique Regionibus, *Majores Domus* haberent, eorum seriem, unà cum nominibus Auctorum, qui illorum meminere, exhibet. Ex illo series *Majorum Domus* ista:

Series Majorum Domus Regum Franciæ.

Badegisilus, postmodum Episc. Cenoman. sub Chlotario I.
Gundolandus, sub eodem.
Landericus, sub Childeberto I. & Chlotario II.
Gundoaldus, sub Chlotario II.
Æga, vel *Eganus* aut *Eganes*, sub Dagoberto & Chlodoveo II.
Almaricus, sub Chlodoveo II.
Grimoaldus, Pipini I I. filius.
Erchinoaldus, aliis *Herginoldus*, sub Dagoberto & Chlodoveo II.
Leudesius, fil. ejus, sub Theodorico.
Ebroinus, sub Chlotario fil. Chlodovei.
Warato, sub Theodorico I.
Bertarius, gener Waratonis sub eodem.
Nordebertus, sub Chlodoveo II. & Childeberto II.
Grimoaldus, Pipini jun. filius, sub eodem Childeberto.
Theudoaldus, filius Grimoaldi, sub Dagoberto fil. Childeberti.
Ragenfredus, sub Dagoberto.
Carolus Martellus, sub Theodorico, fil Dagoberti.
Pipinus, Caroli Filius.

Series Majorum Domus Regni Austrasiæ.

Chrodinus Dux, electus *Major Domus* Regni Austrasiæ, sub Sigeberto I.
Gogo, sub eodem.
Rado, sub eodem.
Florentianus, sub Childeberto.
Wlfoaldus, sub eodem.
Warnacharius, sub Theodorico II.
Pipinus Senior, sub Chlotario
I. Dagoberto II. & Sigeberto II.
Martinus, itidem sub Sigeberto II.
Grimoaldus, sub eodem.
Adalgisus, Dux Palatii, sub Sigeberto III.
Pipinus Junior, filius Adalgisi, sub Theodorico, filio Chlodovei & sub Chlodoveo.

Series Majorum Domus Regni Burgundiæ.

Warnacharius, sub Theodorico, Childeberti fil.
Berthoaldus, sub eodem.
Protadius, similiter.
Claudius, genere Romanus, sub eodem.
Flaocatus, sub Chlodoveo II.
Quibus addi possunt.
Hermaous, *Gubernator Palatii* Regis Aquitaniæ, &c.
Robertus, sub Pipino R. Aquit. ann. 818.

Ex hinc, qui *Majores Domus*, sub 1. & 2. stirpe appellabantur, *Senescallos* dixere Franci. Sic Theobaldus Com. Blesensis, modò *Major Domus*, modò *Senescallus*, dictus occurrit, &c. Plura hanc in rem, ut & de *Majoribus Domus* Reginarum; Item de *Majoribus Domus Ecclesiæ Rom.* Episcoporum quoque (qui non alii fortè à Vice-Dominis) & Regum Aragoniæ, Castellæ, Hispaniæ: de *Majoribus* tandem *Domus* Cæsar-augustæ, seu tribus Judicibus Confratriæ Mercatorum, V. apud præfatum Carolum du Fresne in *Glossario*, & Auctores idoneos, magno illi numero *ibidem* laudates.

Major Domûs, in famulitio urbano, apud vett. Romanos, magni nominis, negotiationis ac dominicæ procurationis primas sibi vindicabat, aliàs *Actor* dictus. Rabanus Maurus, *lib.* 1. *de institut. Cler. Quoniam enim Actor prudens & bonus scit, quid sit Domini sui census, & omnis substantiæ modus, & redigit apud se totius possessionis instrumenta originalia.* Ubi, quem *Actorem* vocat Ælius Donatus *Majorem Domus* appellat. Quòd enim apud Terentium Demipho ita Getam alloquitur *Phormione, Act.* 2. *sc.* 1.

Bone custos salve! columen verò familia:

Id ille sic interpretatur, *Columen culmen, an columen columna? Unde columella apud Veteres dicti servi Majores Domus.* Lucilius 22.

Servus neque infidus Domino, neque inutilis quoquam
Lucilî Columella hic situs Metrophanes.

Quò referenda est sanctio Regis Theodorici et apud Papinianum, *tit.* 4. qui precium occisi Actoris centum solidis taxavit. Neque aliunde fluit Jul. Pauli sententia, existimantis animadvertendum esse severissime in eum, qui Actorem corrupisset, ut qui posset rationes dominicas intercidere vel adulterare, vel etiam rationem sibi commissam turbare, *l. ult. ff. de Off. Præs.* V. Laur. Pignorium *Comment. de Servis.* Sic itaque *Majores Domûs*, inquit du Fresne, jam Donati ætate servi dicti sunt, qui primatum in familia tenerent: quod officii nomen postea translatum in Palatia variorum Regum, Francorum inprimis, ut vidimus; pro eo, qui in Domo Augusta apud Romanos dicebatur *Magister Officiorum*, ὁ μάγιστρος τῶν βασιλικῶν πολλῶν ὀφφικίων. Sed & in singulis Urbibus, οἱ πρῶτοι appellati sunt *Majores* illius Urbis. Græci πρόεδρον vocarunt servum *majorem domus*, &c. Vide Salmasium ad *Solinum pag.* 1221. & plura de voce *Major*, item *Majores*, apud du Fresne, & Calvinum *Lexic. Jurid.*

Major Gradus, apud Papinium Statium *Præfat. lib.* 4. *Sylv. ad Marcellum*: *Plotio Gryphio* Majoris gradus *Juveni dignius opusculum reddam, sed interim hendecasyllabos, quos Saturnalibus unà risimus, huic volumini inserui*: Patritiatus est, Barthio *Animadversionibus ad l.* V. in rà in hac voce.

Majorana, V. infrà *Marum*.

Majorenses. Prætoriani Equites Aulæ Pontificiæ, Cencio Camerario *Stimulati*, i. calcaribus muniti: Fortè hodie *Cavalieri dello Speron d'oro*, quos Papa creare solet. V. Macros Fratres in *Hierolexico*.

Majores, adde: Etiam plerunque effigiem alicujus ex *Majoribus* in annulis gestare Veteres solebant, qui tamen illis, si ab eorum virtute degenerabant, detrahebatur. Valerius Maximus de Africani filio loquens, *lib.* 3 *cap* 5. *Cn. Scipio, inquit, superioris Africani filius, Præturæ petitor, candidam togam adeò turpitudinis maculis obsolefactam in campum detulit, ut nisi gratia Cicereii, qui patris ejus Scriba fuerat, adjutus esset, honorem à Populo impetraturus non videretur. Quanquam quid interfuit, utrum repulsam, an sic adeptam Præturam domum referret? Injuriæ e manu ejus annulum, in quo caput Africani sculptum erat, detraxerunt.* Sic Pub. Lentulus Sura quoque Avi sui imagine, in signando, usus legitur. Cic. 3. *Catil. Tum ostendi tabellas Lentulo et quæsivi, cognosceretne signum? Annuit. Est verò inquam, signum quidem notum, imago Avi tui clarissimi viri, qui amavit unicè Patriam & cives suos, quæ quidem te a tanto scelere etiam muta revocare debuit.* V. Jon. Kirchmannum *de Annulis cap.* 12. & suprà in *Major-Domus*.

Majorica, adde: Sub Jacobo I. cognom. *Expugnatore*. Insulæ Baleares *Majorica* & Minorica Saracenis ereptæ sunt, quorum ultimum Regem, nomine *Retababig*, Jacobus arreptum barbâ ex latibulo, quemadmodum se facturum juraverat, protraxit. Idem Hornius *pag.* 173.

Majorina pecunia, ut & Centenionales, à Constantio prohibita legitur, in *Codice* Theodosiano: Centenionales quidem (quòd *centum* æreos conficerent, dicti) propter nimiam sui exiguitatem; *Majorina* verò, propter nimium pondus. Meminit ejus quoque *L. sexta de falsa Mon. eod. Cod.* quæ ex argento & ære conflatam fuisse arguit. Pœna n. ibi infligitur in Flaturarios, qui Majorinam pecuniam *separato argento ab ære purgant*. Alibi *major moneta* dicitur, cujus quidem speciei fuit *Decargyrus*, nisi eadem planè fuerit. Ita autem appellatum volunt, aut quòd decima tantum ejus pars argentum esset, siquidem *Majorina pecunia* ex argento & ære conflata, vel potius, quòd decem argenteis æstimaretur, quemadmodum Denarium dixerunt Latini, qui decem argenteis valeret: Græci v. δεκάχαλκον, quòd decem æreis æstimaretur, ita ut Decargyrus species fuerit *Majoris* pecuniæ, decem minutis argenteis æstimata, V. Carolum du Fresne *Dissertat. de Inferioris ævi Numismatibus*, *pag.* 62. *num.* 97.

Majorini, apud Hispanos, iidem videntur fuisse, qui *Majores villarum* Francis, penes quos etiam jurisdictio Regia erat; vel certe iidem cum *Majoribus Domûs*. Qui n. apud Ordonium Monachum *de Mirac. S. Rudesindi, Episc. Dumiensis num.* 20. *Major domus*

...num, appellatur; in alio *MS.* dicitur *Majorinus*, uti Henschenius observat, apud C. du Fresne in *Glossario*. Erant autem alii *Majorini Majores*, alii *Majorini minores*; quorum hi sæpe subscripsere in *Chartis* Regum, addito nomine provinciæ, cui præerant, ut in *Charta* Ferdinandi I. Castellæ R. ætæ 1078. apud Antonium Yepezium in *Chron. Ord. Benedict. Tom. I. Folio Majorinus de Burgos*: *Sonna Sanaz Majorinus in Castella, &c.* Illorum meminit Lucas Tudensis in *Chron. pag.* 104. *Imperator mandavit Majorino terræ, ut cum rustico veniret ad Militem & videret, qualiter ei justitiam exhiberet & hoc sibi rescriberet.* V. omnino præfatum Car. du Fresne *ubi suprà*. Ex *Majorinus*, corruptè *Merinus*, Lusitanis *Meirinho*, Justitiarius est: cujusmodi Magistratum apud Jaccetanos etiamnum vigere, docet Blanca in *Rebus Aragonic*. Vitalis v. Oscensis Episc. *Merinos* vocatos esse Apparitores & qui Judicum sententias, exequutioni mandarent, docet *de Vett. in Aragonia Magistratuum nominibus*, apud *Eund.*

Majorum Religio, quantopere cordi fuerit priscis Atheniensibus, docet hæc lex Draconis. Θεσμὸς αἰώνιος τοῖς Ἀτθίδα νεμομένοις κύριος τὸν ἅπαντα χρόνον, Θεοὺς τιμᾶν καὶ ἥρωας ἐγχωρίους ἐν κοινῷ ἑπομένους νόμοις πατρίοις κτλ. *Lex est antiquissima æternaq; auctoritatis in Attica, Venerandos esse Deos atq; Heroas patrios publicè, secundùm patrias institutiones, &c.* Nimirum hoc unicè observatum volebant Veteres, ne quid temere immutaretur in sacris cæremoniis Deorum: ἐκεῖνο μόνον ἐτήρουν, ὅπως μηδὲν μήτε τῶν πατρίων καταλύσουσι, μήτ᾽ ἔξω τῶν νομιζομένων προσθήσουσι, inquit Isocrates in *Areopag.* Quare etiam qui venerandi sanciuntur hac Lege Dii atque Heroes, patrii fuere atque indigenæ. Postea tamen adsciti sunt & invecti Athenas, præter patrios, omnium pene Gentium Dii, ita ut

Αἴγυπτον αὐτῶν τὴν πόλιν πεποιήκασιν ἀντ᾽ Ἀθηνῶν,

quod exprobrat alicubi Comicus: sed reclamarunt plerique antiqui moris. M. Tullius *de LL. lib.* 2. *Novos verò Deos sic Aristophanes facetissimus Poeta veteris Comœdiæ vexat, ut apud eum Sabazius & quidam alii Dii peregrini judicati, è civitate ejiciantur.* Sed frustra: Reip. enim hujus institutum fuisse videtur, peregrinos & advenas Deos colere, verùm id fiebat ex SC. Areopagitarum, à quibus probati & publicè adsciti non minus colendi erant, quàm οἱ ἐγχώριοι. Hinc ad Areopagitas rapitur B. Paulus Actor. *cap.* 17. quod annuntians Atheniensibus Ἰησοῦν καὶ Ἀνάστασιν, peregrinorum Deorum annuntiator videretur. Certe, ne quis novos haberet Deos, sed pareret νόμῳ πόλεως, intererat Reip. ut est ad Augustum Mæcenatis monitum, apud Dionem *lib.* 52. Quod proin egregiè caverunt Romani, jam ab ipso Urbis natali, e Lege Romuli: e quo fonte hæc hausit Cicero *de LL. lib.* 2. *Suosq; Deos aut novos aut alienigenas coli, confusionem habet Religionum & ignotas ceremonias.* V. quoque Livium *lib.* 2. *cap.* 10. Sed & Romanos ad alienas religiones postea exorbitasse, insigni loco Tertullianus docet, *ad Nationes lib.* 1 *cap.* 13. *Vos certè estis, qui etiam in Laterculum septem Deorum solem recepistis: & ex ipsorum diebus prælegistis, quo die. &c.* Et paulo post. *Quod quidem facitis exorbitantes & ipsi à vestris ad alienas religiones: Judaici enim festi, Sabbatha, & cœna pura.* & quæ sequuntur. V. Sam. Petitum, *Commentar. in LL. Atticas lib.* 1. *tit.* 1. Quanto potiori jure *Majorum religio* inculcata Israelitis, lapidationis etiam edictoque pœnâ sancitâ in Prophetam Civitatemque dicentes, *Eamus & colamus Deos alienos*, Deuteron. *cap.* 13. à qua cùm tensim descivissent postmodum, *Veterum* (h. e. Magistrorum medii & sequioris ævi) traditionibus adhærendo, Christus ad primævæ antiquitatis puritatem Legis doctrinam reformavit, Matth. *cap.* 5. In Religione Christiana idem obtinet, quæ cùm non pura sit, nisi quatenus à *Majoribus* nostris tradita est, Prophetis viz. ac Apostolis, *super horum fundamento*, manet *superstructos*, *existente imo angulari Lapide Jesu Christo*, Ephes. *cap.* 2. *vers.* 20. huicque *doctrinæ*, quæ Atheniensibus *nova* visa est, prædicante eam Paulo, Actor. *cap.* 17. *versu* 19. *adjicere quidquam aut auferre*, religioni ducere, omnino convenit, Apocalyps. *capite ultimo versu* 18. & 19. &c.

Maynadarius, item *Mesnadarius*, in Aragonia, est, uti habet Vitalis Episc. Oscensis, *qui de genere Ricorum hominum*, *saltim ex Patris linea oriundus*, inter domesticos Principis aut in ejus familiam cooptatus est; à *Mesnada*, contractè pro *Maisonada*, Lat. *Mansio*. Ricorum nempe hominum dignitati proximus erat *Mesnadariorum* iste Militaris seu Equester ordo: quibus quæ dabantur à Regibus stipendia, ut à prioribus etiam, nomine differrent, *Cavallerias de Mesnada* seu *Mesnaderias*, vocari consueverunt, Hieron. Blanca *Commentar. Rerum Aragonic.* His itaque quæ addicta erant prædia, *Mesnada* appellatæ sunt. Aliàs *Maynada* seu *Mesnada*, apud Scriptores medii ævi, pro militaribus catervis ac sodalitatibus, maximè prædonum ac latrunculorum, qui in familias quodammodo coeunt, non rarò occurrit. Unde *Masnadam facere*, in exercitum ire est, in *Bulla* Gregorii IX. A. C. 1231. apud du Fresne *Glossar.*

Majus Mensis, adde: In tutela Apollinis fuit, nuptiisque infaustus habitus est, unde Prov. *Mense Majo nubunt malæ.* Ei apud Athenienses Thargelion, apud Hebræos ex parte Jiar, ex parte Sivan respondit. V. Fr. Rossæum *Archæol. Att. lib.* 2. *cap.* 10. & Thom. Godwynum *de Ritibus Hebr. lib.* 3. *cap.* 1.

Festi dies mense Majo apud Romanos celebrati.

Kal. *Maji* Laribus Præstitibus ara à Curibus Sabinis consecrata, & Bonæ Deæ sacra facta sunt, à Matronis, in æde Pontificis Max.

2. die, seu 6. Non. Compitalia erant.

9. die seu 7. Idus, Lemuria celebrata sunt.

12. die seu 4. Idus, Ludi Martii fiebant in Circo.

Idibus *Maji*, Argeorum scirpea simulachra & oscilla de ponte sublicio in Tiberim præcipitabantur quotannis. Eodem die Mercatorum festum erat, quòd Mercurii ædes illo dedicata esset: Uberioris eum quæstus gratiâ è Mercurii fonte, ad portam Capenam, adspergebant se laureo termite immerso.

12. Kal. Junii Agonalia sive Agonia erant.

10. Kal. Junii, Tubilustria celebrabantur.

9. Kal. Junii seu die 24. Maii erat Regifugium alterum, de quo ita Kalendarium: *Q. Rex. C. F.* hoc est, *Quando Rex comitiavit, fas.* Ovidius, *Quatuor inde notis locus est, quibus ordine lectis vel mos sacrorum, vel fuga Regis inest.* V. quoque infrà in voce *Martius*.

8. Kal. Junii, seu die 25. Maii, festum erat Consecrationis ædis Fortunæ publicæ, &c. Apud Athenienses 6. dies, natalibus Apollinis ac Dianæ celebris erat, ut & expiatione peccatorum populi, quam fieri credebant, mactatione duorum hominum, qui, velut καθάρματα urbis, Diis offerebantur.

die 20. Βενδίδεια:

24. Πλυντήρια erant, &c.

Majus, Gallis *May*, arbor Majalis, quæ se. Kalendis Majis in compitis vel ad ædes Magnatum aut amicæ erigi solet. Sic iidem *Majum Typographorum* vocabant, *le May des Imprimeurs*, folium papyri ingens, in Joannis Evang. Regis, & Typographiæ laudes, linguâ Hebræâ, Syriacâ, Græcâ, Latinâ & Gallicâ, ad diem S. Joannis Portæ-Latinæ, imprimi solitum: quæ consuetudo abolita 1665. *Richel.*

Majusculus, Dignitas Canonicalis, in Cathedrali Ecclesia Januensi, *Cantoris*, in aliis Ecclesiis, dignitati respondens. Macri *Hierolex.*

Mala Corona, cognom. Arnoldi Patr. Hierosolym. apud Guil. Tyrium *lib.* 12. *cap.* 7. item aliorum quorundam, apud Guil. Gemeticensem *lib.* 7 *cap.* 10. & Order. Vitalem *lib.* 3. Sic autem appellabantur olim Clerici, qui Clericatus charactere abutebantur, à *Corona*, præcipuo Clericatus & Sacerdotii, in Ecclesia Rom. insigni. V. suprà in voce *Corona*.

Mala Fortuna, Romæ culta, in Esquiliis, Cic. *de N. Deor. lib.* 3. & Plinius *Hist. Natur lib.* 2. *cap* 7.

Mala Mansio, quod pœnæ genus fuerit, apud Romanos, in incerto est. Quidam hâc voce intelligi volunt foveam profundam, in modum putei efformatam; Sed *Puteum*, proprium supplicii genus, furacibus coquis destinatum fuisse, patet ex Plauto, *Aululariâ Actu* 2. *Sc.* 5. *Coqui abstulerunt, comprehendite, vincite, verberate, in Puteum condite.* Alii angustum carceris genus, quod aliàs *Area* appellabatur, fuisse volunt, cujus meminit Cic. *pro Milone*, *Subitò abrepti in quæstionem, tamen separantur à cæteris, & in Arcas conjiciuntur, ne quis cum his colloqui possit.* E quibus verbis videre est, in hoc carcere detentos fuisse eos, qui nondum condemnati, ulteriori quæstioni reservabantur; Thom. Godwynus *Anthologiâ Rom. lib.* 3. *Sect.* 3. *cap.* 5. qui Anglicè *Little ease* ait dici posse.

Malabaria, adde: Floruit ibi Sarama Perymal, circa A. C. 900. & à Mahometanis seductus, ultro abdicato Regno, Meccam peregrinatum concessit, ibique sanctitatis opinione vitam finiit, cùmque liberis careret, regnum suum fidissimis Ministrorum distribuit. V. Jos. Scaligerum *de Emend. Temp. lib.* 5. & Linschotanum *Indiæ Orient. cap.* 13. Uni verò ex intimis suis titulum *Zamori* tribuit; qui A. C. 907. urbem Kalecuthum exstruxit: Habéntque ibi sedem Imperatoriam usque in hunc diem posteri ejus, quanquam auctoritate multum imminutâ. Nomina Imperatorum propria ignorantur, nec nisi confuso *Zamorinorum* nomine memorati occurrunt. Unus tamen, nomine *Ganfer* circa A. C. 1498. regnasse traditur Aloisio Cadamusto. Potentia eorum decrevit, circa A. C. 1500. infracta potissimùm à Lusitanis, qui sedem Mercaturæ Calecutho Cochinum urbem vicinam transtulerunt. Ita hoc Regnum ex maximo minimum factum: titulum *Zamori* sive *Imperatoris* nihilominus Regibus ejus retinentibus. V. Hornium, *Orb. Imp.* Cæterùm scribunt *Malabares*, ut & Siamenses, non à dextra ad sinistram, introrsum tendentes, ut Hebræi, Arabes & plerique reliqui Indi, sed contrario modo: Linguaque *Malaica*, una ex potioribus Asiæ linguis, omnium in Indiæ Orientalis regionibus, purissima est, quam communiter Mercatores istorum locorum, utpote in Principum Indorum aulis, longè lateque (sicut in Turcica Arabica lingua) florentem, callent. Edidit Dictionarium Malaico-Latinum David Haex Romæ, A. C. 1631. in 4. extatque parvulum aliud Vocum Malaicarum & Javanensium, *Tom. I. Navigat. Belg. Navig. II. fol.* 43. & *seqq.* Mahometismus hic dominatur, Auctor, Anonymus *Historiæ Orbis Terr. Part. I. cap.* 9. *sect.* 3. 5. 8. &c. Sed *Malaica* lingua, cujus modò mentio, non *Malabarum*, verùm Malaccensium est; V. infrà in *Malacca*.

Malabathrum, apud Horatium *lib* 2. *Carm. od.* 7.

Cum quo morantem sæpe diem mero
Fregi coronatus nitentes
Malabathro *Syrio capillos*:

pro *malabathrino* unguento, quod aliàs *Foliatum*; à *Malabathro*, seu *Folio* per excellentiam sic dicto, quod inter mirifica suavitate olentia illa Solino indigitata *cap.* 52. quæ mittunt Indi, præcipuam ac primam auctoritatem, unà cum Nardi spica, obtinet. Nomen ei à voce Indica *Tamalapatra*; quâ licet Indi propriè *Folium Indum* indigitent (alterum foliorum aromaticorum in India genus, facie pene simili ac pari facultate præditum) Græci tamen μαλάβαθρον suum inde formantes, nomen hoc alteri generi Folii, quod ipsis notius erat, attribuerunt. Cur *Folium* κατ᾽ ἐξοχὴν dicatur Scriptoribus Rom. diximus suprà. Sed & *Herbam Paradisi* Vett. appellavere, teste Isidoro, ab excellenti odore. Item *Caryophyllum folium* V. ibi. Utile id ligno & folio, unde φύλλον & ξυλόφυλλον illud dixere: Aetius in secunda confectione olei Salca, ξυλοφύλλου ἢ φύλλου καθαροῦ βαλσάμου ἀνὰ λίτραν μίαν κλ. Sed folia inprimis pretiosa, quæ in pilulas olim convoluta vænum ibant, & hac formâ ex India in Syriam (unde *Syriaci* cognomen) inde in Europam, adferebantur. Non autem plura folia in unam pilulam solebant conglobari, sed ex singulis foliis complicatis singulæ sphæræ fiebant: unde pro ratione foliorum ἁδρόσφαιρον, μεσόσφαιρον, μικρόσφαιρον; ex majore enim folio major pilula fiebat, ex minore minor. Complicabantur ea demptis prius nervis ac fibris, ac trajiciebantur iis, ut in [illegible] lula hærerent, quod ἐξυμάζειν & διείρειν, totam verò hanc præparationem κατασκευὴν vocat Auctor *Peripli*. Calamos verò sive virgulas *Malabathri*, quibus folia hærebant, καρποὺς dixere. Modum colligendi, sed fabulis proximum, enarrat idem, & præter eum Dioscorides ac Plinius: unde colligere est, non magis hujus folii notitiam habuisse Vett. quàm piperis, zingiberis, & similium, de quibus multa quoque tradidere, vero non consentanea. Cæterùm usum ejus quod attinet, mira ei inest vis stomachi corroboratrix; & linguæ subjectum commendat odoris suavitatem. Sed & sirpeis hujusmodi foliorum plenis, stratorum vice, Sesatas usos esse, Auctor *Peripli* præfatus refert: Βησάδας vocatos Ptolomæo, pop. Indiæ extra Gangem. Hos enim ex interiore regione quotannis ad confinia Sinarum venire, cum liberis & uxoribus, tegetibus vel sirpeis onustos, quæ foliis referta sint vitium folia referentibus, illas sirpeas sibi substernere, dum in illis locis agunt: eorum postea discessu observato Sinenses ad ea loca accedere & in stratis, quæ reliquissent illi, malabathri folia reperta, eo quo diximus modo, præparare, ait, &c. E quibus omnibus conficit Salmasius, Veterum *Malabathrum*, non aliud esse à *Betre*, Indorum hodierno folio celebratissimo, V. eum *ad Solinum pag.* 1059. *& seqq.* & suprà in voce *Betre*, item *Folium*.

Malacca, adde: Cùm tractus hic insalubertimus sit, diu incultus mansit, nec nisi casæ ad littus piscatoriæ septem vel octo reperiebantur, donec numerus, confluentibus ex Pegu, Siam, Bengala, plurimis augeretur: inter quos tandem convenit, ut novam Urbem, Linguam, Remp. Legesque conderent. Et quidem urbs *Malacca* dicta, quæ brevi tempore ita crevit, ut cum maximis & cultissimis totius Indiæ certaret: Fuitque id inprimis admirabile, quòd Malaccani novam penitus linguam excogitarunt, delectis aliarum gentium elegantissimis vocabulis, cujus tanta suavitas ac nitor, ut hodie per universam Indiam communis sit, ac nemo habeatur doctus vel moribus excultus, nisi ejus peritus sit. Vartomannus *lib.* 6. *cap.* 17. tradit, urbem hanc à Rege *Xaqui* conditam esse A. C. 1420. ejusque incolas à Javabis traxisse originem. Reges habuit Muhammedanos, sub quorum ultimo Alphonsus Albuquerckius eam ad Lusitanos transtulit, à quibus ad Batavos delata est. G. Hornius *Orb. Imp. p.* 310. V. de Lingua Malaccanorum quoque suprà in voce *Malabarica*.

Malachbelus, Solis apud Palmyrenos olim, ubi quoque cultus, nomen: q. *Rex Belus*. Nam Belum Syri & Phœnices & multi alii in Oriente populi præcipuo cultu dignabantur, quem Saturnum & Solem esse volebant: & quidem, commune hoc cum esset omnium ferè Orientis populorum Numen, peculiare tamen in unaquaque cognomen habuit, dictum *Elagabalus*, apud Emessenos; *Mithres* apud Persas; *Malachbelus*, item *Aglibelus*, apud Palmyrenos, &c. Hinc in vet. quadam *Inscr.* Rom. *θεοὶ πάτριοι* Palmyrenorum, Μαλάχβηλος & Ἀγλίβωλος vocantur; quorum & simulachra ibidem habentur in marmore sculpta, virili habitu, crispo crine, succincta & tæniata, &c. V. Salmasium *ad Vopiscum in Aureliano*.

Malachina Vestis, V. infrà in voce *Molochina*.

Malachinus, apud Innocentium III. *Lib.* 13. *Epist.* 12. *Decem malachinos nobis persolvetis*; monetæ Hispanicæ species est, cujus valor 7. solidorum. An q. *regalis*, ex Hebr. *melech*; certe hodieque *Real* nomen est monetæ in Hispania notissimæ. V. Dominicum Macrum *in Hierolexico*.

Malacia, in mari Atlantico, prope Guineam & sub Æquatore perpetuò fere, nec ulla ibi aëris motio est, nisi quam Ecnephiæ subinde cient: Quæ una ex causis est, cur Guineæ litora tantopere fugiant, qui ex Europa in Indiam abeunt, vel ex India domum revertuntur. Sæpenumero enim integrum ibi mensem naves, antequam à littore in profundum Oceanum subvehi possint, hærere coguntur, Auctor Anonymus *Histor. Orbis Terr. Geogr. & Civ. cap.* 2. *§.* 12.

Malamantus Amnis, cum Soasto, fluvio Cophe, qui in Peucelaitide oritur, receptus, ab ipso in Indum fluv. defertur, Arrianus, apud Salmasium *Exercitation. Plinian. ad Solinum pag.* 993.

Malbergium seu *Mallobergium*, in *L. Sal. tit.* 56. & 59. idem cum *Monte Placiti*, in *LL.* Malcolmi, locus fuit, ubi publici nonnunquam Conventus seu *Malla* vel Placita, tenebant & agitabant Vett. in quibus publicæ privatæque causæ disceptabantur ac judicabantur. Cujusmodi locorum appellationes ad 200. ferme repræsentat Editio Legis Salicæ Heroldina & in Brabantia, Taxandriæ pago, earum vestigia extare pluribus ostendere conatus est Gottefr. Wendelinus *in Natali solo Legis Sal.* Certè in *L.* Salica subinde Conventum & Locum, in quo illud judicium prolatum, observare licet: & posterioribus seculis idem obtinuit in *Assisis*, quæ ut plurimum à locis, ubi tenebantur, nomen sunt sortitæ. Nomen à *Mallo* seu Placito, & *Monte* Germ. *Berg*. Qui enim ad Placitum conveniebant, quò in communi loco residere viderentur, ubi esset plena & integra judiciorum libertas, eò terræ suæ, cujus nempe essent domini, aliquantulam congeriem deferebant, ut, dum simul & omnes unà miscerentur, esset locus omnibus communis & *omnium terra*, uti ait Skenæus. Quò facit vetus *Charta*, descripta à Frehero *in Originibus Palat. lib.* 1. *pag* 48. *De Burganthar in Cicbesharts, ubi Rado Domini Regis Missus fecit tumulum in confinio silvæ, quæ ad Mechlinstatt pertinet.* Ibidem infra, alterius tumuli *Walmsbourg* dicti mentio fit: unde omnino colligitur, in tumulis olim Placita habita, &c. Ab eodem autem *Malbergii* vocabulo, deductam Turris *de Maubergeon*, in urbe Pictavensi, appellationem, censet Beslius, quòd eo loci pridem judicia & malla publica exercerentur. At à *Malbergione* potius, Vicecomitis de Castello Airaldi conjuge, quam Guillelmus Com. Pictav. spretâ Hildegardi propriâ uxore sibi junxerit, id nominis turri inditum esse, mavult Car. du Fresne *in Glossario*: ex Orderico Vitali *lib.* 12. *p.* 859.

Malecontents, V. infra *Pont-ci*.

Malediсta, nomen sylvæ, in Germania, ultra Hanoviam Urb. sic appellata, quòd nullâ glande prosit. Ajunt autem, inter disceptandum, de usu glandium, excidisse execrationem, quæ hactenus teneat, ob temeritatem voti & iniquitatem facti. Itaque inedua est, ne infortunium ædificiis adhibita attrahat. Auctor Anonymus *Sina & Europa cap* 35.

Maledictio Numinis divini, V. suprà in voce *Blasphemia*.

Maledrini, apud Hieron. *dalla Corte Histor. Veron. lib* 6 *pag.* 309. seu *Malandrini*, apud Thomam Walsinghamum *in Henrico V. pag* 388. Latrones sunt seu Grassatores, voce Italica sic dicti, à *malandria*, equini morbi specie, Gallis *Malandre*, cujus meminit Vegetius *de Arte Veterinar. lib.* 2. *cap.* 42. Sed & sic Franci, dum in Syria morarentur, latrones vocabant, ab Ægyptiis & Arabibus, quibus familiare cùm sit latrocinia exercere, inde eos per contumeliam ut leprosos pierosque *Malandrines* appellabant. Elephantiasin enim morbum esse Ægyptus adeò familiarem, ut nec Regibus ipsis parcat, tradit ex Marcello Empirico *cap.* 19. Car. du Fresne in *Glossario*.

Malennius, Dasumnii fil. Salentinorum R. Lupias condidit, inter Majores Marci Imp. apud Capitolinum.

Malichus Ins. cujus meminit Solinus, *Malchus* Plinio, in Sinu Arabico, nomen habuit ab aliquo *Malicha* Regulo: quemadmodum in eodem Sinu multæ aliæ Insulæ denominatæ sunt, *Αἰνη*, Σαυαρίτης, Πολυβίου, Σιμιάγεως, Ἀβδου, quæ nomina sunt hominum propria, à quibus Insulæ illæ vocatæ sunt: Μαλίχας vel Μάλιχος certe nomen esse proprium, ex quo contractè Μάλχος, nomen, Lat. *Rex*. Quo nomine insigniti occurrunt Porphyrius Philosophus, Sophista quidam Byzantinus, alius qui vitam Pythagoræ conscripsit, ut omittam eum, quem exauriculavit Petrus. *Peripli* auctor Nabathæorum Regem Μαλίχαν appellat & proprio nomine sic appellatum ostendit: εἰς ἣν ἐστὶν ὡς πρὸς Μαλίχαν βασιλέα Ναβαταίων. Hirtius quoque *de Bello Alexandr.* *Malchum* nominat gentis hujus Regem, *Equites ab Rege Nabatæorum Malcho evocat*. Sic apud Romanos etiam, gentilitium ac proprium nomen, *Rex* fuit, ut ille *Rex Rupilius*, apud Horatium, &c. Salmasius *Exercitat. ad Solinum pag.* 1264.

Malidensia Coa, apud Lucretium, i. male densata, V. Salmasium *ad Æl. Spartianum in Hadriano*.

Malignus, Satanæ epitheton frequens, apud Vett. Aldhelmum imprimis, cujus poëma edidit atque partem *Antiquarum* suarum fecit Henr. Canisius; sed mendis passim gravissime deformatum. Ita autem is *pag* 825. in *Athanasio*;

Tum pius Antistes, detectâ fraude malignâ.

Ubi ex membranis Oxoniensibus, Gronovius reponit: *Maligni*. Satanam enim intelligit, de quo mox: *extollit vipera caput*. In *Hieron*.

Et Regnum cœli, destructâ fraude Maligni,
Ædificet.

In *Silvestro*: *sublatâ fraude Maligni*. Quemadmodum etiam scribendum videtur *seq. pag.* ubi Numerianum ait intrare voluisse Ecclesiam, *stropha stimulante Maligni*, non *malignum*. Pro quo,

quo, in *Juliano*, *strophâ simulante draconis*. Sic in *Eugenia*, eidem memoratur quædam matrona, *stimulis agitata Maligni*: ut quidem in membranis legitur, nam hic quoque editum *malignis*. V. Joh. Frid. Gronovium *Observat. in Eccles. cap.* 15.

Malleator ballucis Hisp. apud Martialem, *lib.* 12. *Epigramm.* 57.

Illinc balucis malleator *Hispana*
Tritum nitenti fuste verberat saxum.

est Hispani auri malleator. Vetus *Inscr.* SIGNAT. SVPPOSITORES. MALLIATORES. MONETÆ. CÆSARIS. Sic nempe vocabantur, qui monetas feriebant & malleis formas incudebant. Unde illa, *ære, argento, auro flando feriundo*. Sunt autem *balluces*, minuti auri calculi, ψῆφοι, ψήγματα. V. Claud. Salmasium *ad Solinum pag.* 277.

Malleoli, ut habet Nonius, fuere manipuli spartei, pice confecti, qui incensi aut in muros aut in testudines jaciebantur! De iis ita Marcellinus, *Malleoli*, inquit, *teli genus*, *figurantur hac specie: sagitta est cannea inter spiculum & arundinem multifido ferro coagmentata, quæ in muliebris coli formam, quo nentur lignea stamina, concavatur, ventre subtiliter & plurifariam patens atq; in alveo ipso ignem cum aliquo suscipit alimento. Et sic emissa lentius arcu invalido (ictu enim rapidiore extinguitur) si hæserit usquam, tenaciter cremat: aquisq; conspersa acriores excitat æstus incendiorum, nec remedio ullo, quam superjecto pulvere, consopitur*. Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 10. *cap.* 17. At *Malleolum*, in arte Accipitraria, est sacculus quidam ligneus capax longitudinis & grossitiei corporis falconis recens capti, qui perforatur utrinque, ita ut caput & cauda liberè transeat, quò sic falco absque læsione domum transferri possit, ut habetur apud Fridericum II. Imp. *de Venatione lib.* 2. *cap.* 44.

Malleus, inter arma dimicantium, clava fortè vel gladius ipse, in *Gestis* Philippi II. Francor. R. A. C. 1279. Sed & metaphorâ à *malleo* desumptâ, nomen hoc ad Bellatores insignes non rarò transiit. Apud Jeremiam Nabuchodonosor certe, *Malleus universæ terræ* dicitur; quemadmodum Beiphetum Turcicum Sultanum, Guilielmus Tyrius *lib.* 1. *cap.* 9. similiter vocat. Saladinus, *Malleus Christiani nominis* & Alexander M. *totius Malleus orbis* appellatur, Wilhelmo Neubrigensi *lib.* 3. *cap.* 10. & Jac. de Vitriaco *lib* 3 *pag.* 1131. Inprimis celebris ille Francorum Carolus, modò *Tudites* nomen habuit, à contundendo hostes, modò *Mundi malleus* dictus est. Hinc in *Epitaph.* illius,

Iste Brabantinus Dux primus in orbe triumphat,
Malleus in mundo, &c.

Præcipuè autem *Martellus* cognominatus est, quæ vox *mediocrem malleum* notat, auctore Papia, V. *infrà*. Apud Islandos olim gentiles Conventus habendi signum fuisse *Lestram & malleum Jovis*, docet Janus Dolmerus, *ad Jus Aulicum Norvagic. vetus pag.* 499. Ita autem *de Malleis Jovialibus*, Saxo Gramm. *Histor. Dan. lib.* 13. *Magnus*, inquit, *inter cætera trophæorum suorum insignia, inusitati ponderis malleos, quos Joviales vocabant, apud Insularum quandam priscâ virorum religione cultos in patriam deportandos curavit. Cupiens enim antiquitas tonitruorum causas usitatâ rerum similitudine comprehendere, malleos, quibus cœli fragores fieri credebat, ingenti ære complexa fuerat, aptissimè tanta sonoritatis vim fabrilium specie imitandam existimans*, apud du Fresne.

Malleus, in aviariis suspensus, contra ursorum insidias, memoratur Auctori Anonymo *Sinæ & Europæ cap.* 38. *In vastis Sarmatiæ sylvis, ubi in cavernis abietum sedes habent apes, ursi mellis cupiditate, felium more ascendunt: adversus quos Apiarii malleum ingentis ponderis suspendunt ante apum vestibula eâ arte, ut ursus malleum amoturus eò feriatur vehementius, quo majore impetu malleum repellit.*

Mallia, Gall. *Maille*, hodie moneta est minutior ac vilioris pretii; olim verò argenteis quoque & aureis vox ista tributa. In vet. certè *Regestô* Communiois Ambianensis, à Joanne Bargulio, descripto A. C. 1453. complures recensentur, monetæ aureæ, quæ *Malliâ* nomenclaturâ donantur, cum earum pretio, sc. *Mallia Ultrajectenses*, *Mallia Moguntina & Bethunienses*, *Mallia Trevirenses*, &c. Alias *Mallias* recenset Robertus Cenalis ævo suo notas, *Mallias au Chat*, *Mallias au Chien & Mallias de Horne* seu Hornenses. Nec dum *Malliarum Florentinarum* omnino exolevit appellatio: ut alia taceam. Nempe à *Medallia* effinxerunt Galli suum *Maille*, quod pro monetis ex quovis metallo conflatis usurpatum constat, Car. du Fresne *Dissertat. de Inferioris ævi numism. num.* 102. & in *Glossariis*, in voce *Moneta*: ubi ei memorantur *Mallia alba*, Gall. *Mailles Blanches*, sub Philippo R. A. C. 1303. *Parva Mallia*; Gall. *Petites Mailles*, sub Carolo VI. & *Mallia Turonenses*, Gall. *Mailles Tournoises*, sub Carolo VII. ponderis 15. gran. leg. 18. gr. pretii semissis Turon. cum cruce pedata & Inscr. OBOLUS. In aversa parte lilium est, cum Inscr. KAROL. REX. Apud Anglos Scotosque *Blakmale*, h. e. *Blanca Mallia*, dictum est tributum, quod limitanei utriusque Regni Magnati alicui vicino pendebant, ut à prædonibus ultro citroque irruentibus tuti essent, eò quòd, pro pendentium tenuitate, ære vel obsoniis plerumque præstaretur, non argento; vel quòd tenue esset ac æreum numisma, à Saxon. *black*, i. *niger* & voce *mallia*, quâ minutiorem monetam indigitari solitam, diximus. Idem in voce *Blakmale*. V. quoque infrà *Masculum*.

Mallia Scantilla, uxor Didii Juliani, cum filia Didia Clara, Augusta appellata est, apud Spartianum.

Viri celebres.

Mallius, Varroni *Manilius* & *Manlius*, à Macrobio citatur *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 10. Ejusdem meminit A. Gellius *lib.* 3. *cap.* 4. *Verum esse comperior, quod quosdam benè literatos homines dicere audivi, qui plerasq; Plauti comœdias curiosè atq; contentè lectitaverunt, non indicibus Ælii, nec Sedigiti nec Claudii, nec Aurelii, nec Accii, nec* Manilii, *super fabulis, quæ dicuntur ambiguæ, credituros, sed ipsi Plauto, &c.* Anton. Tysius JC. *Notis in hunc locum.*

Mallius Chilo, ad quem *Epistola* Aureliani extat, apud Vopiscum in *Aureliano*.

Mallus & *Mallum*, apud medii ævi Scriptores, publicus est conventus, in quo majores causæ disceptabantur judiciaque majoris momenti, à Comitibus, Missis Dominicis, aliisque exercebantur: à Germ. *Mael*, i. congregatio, convivium; vel Saxon. *Mael*, i. Jus, lex, Judicium; unde complurium in Belgio locorum ac vicorum nominibus, quòd in iis olim *Malli* habiti sint, vocem hanc inditam esse, observat Wendelinus. V. du Fresne & Spelmannum in *Glossar.* ut & suprà, in voce *Malbergium*.

Malogranatum, pulcherrimè floret & frequentes à radice emittit ramos rectos & proceros, qui malis punicis decorantur, ad admirationem spectantium; præsertim dum floribus purpureis instar calculorum, aut malis vermiculantibus ornantur, uti Romanorum delitiæ sunt in punicetis. Grana compressa sanguineum fundunt succum, eumque sapidum & salutarem, quem repræsentare sanguinem Christi Patres quidam dixere. Cyrillus vult *malo granati* significari Optimates Reip. Charitatis certè typum inde sumere licebit: habet enim grana densissima & conjunctissima, instar uvæ; adeoque videtur uva pomi, sicut botrus est uva vitis: cortice enim est pomum, sed granis uva & botrus. Adde puniceum vel purpureum, adeoque floris colorem, in amoris symbolum. Sicut itaque in malo granato, uno exteriùs cortice, multa interiùs grana uniuntur, sic plurimos cives & urbes unitas Regni & Regis continet. Et sicut grana suis loculis sunt ordinata & folliculis discreta, ita quoque cives suis familiis & collegiis. Unde Veteres Junoni, quæ Regnorum præses habebatur, malum Punicum dedicarunt & in manu posuerunt, uti spectabatur olim Mycenis, cum alterâ sceptrum teneret. Et Pontifex Mosaicus, in tunica ima, gestabat tintinnabula *malogranatis* mista, quæ unitatem Ecclesiæ significabant, teste Eucherio & Gregorio M. quòd sc. multæ gentes conspirarent in eundem sonum, h. e. in eandem fidei professionem, Deique laudem, quasi tintinnabula, & in eandem animorum conjunctionem, quasi malogranata, &c. Quam in rem V. plura, apud Auctorem Anonymum *Sinæ & Eur. cap.* 56. ut & suprà in voce *Granatum*. A magno granorum hujus pomi numero, ut Zopyri historiam omittam, Ovidius quoque comparationem petiit, ut meritorum Sexti Pompeii erga se numerum exaggeraret, *de Ponto lib.* 4. *Eleg.* 1.

Tempora nam miseræ complectar ut omnia vitæ,
A meritis ejus pars mihi nulla vacat:
Quæ numero tot sunt, quot in horto fertilis arvis
Punica sub lento cortice grana rubent.

Malpaga, vulgò *Malepague*, carcer Luteræ, in Gallia, in quem conjiciuntur, à Creditoribus, debitores ipso facto, inde nisi post debita persolutâ non eximendi, Catellus *Rerum Occitan. lib.* 2.

Malpica, nomen illustris in Hispania familiæ, cum tit. Marchionatus, quæ Riberææ ramus est. In hac enim, è Gallæcia oriundâ, Ruis Lopezius *de Ribera* meritis sub Alfonso ultimo inclaruit, pater Perafani, Judicis majoris Andalusiæ: cujus ex fil. Didaco Gomezio nepos Perafanus, Comitatûs *de los Molares* titulos prioribus adjecit, duasque solùm filias reliquit, quæ *Riberanum* nomen Henriquezis intulerunt. Sed præter hanc præcipuam lineam, Perafani modò dicti filii etiam ac Didaci Gomesii fratres fuerunt Rodericus, Consalvus Marinus & Michaël Lopezius, singuli peculiarium linearum auctores: Inprimis Paganus (*Payo*) de Ribera Dn. *de Malpica* & *Valdipusa* atque Marescallus Castellæ: Verùm cùm hujus filii prole carerent, per filiam Aldonciam successio & nomen *Ribera* ad Barrosios translatum est, ex his enim Petro Gomesio ista nupserat. Hujus posteritas huc usque duravit, & March. *de Malpica* nomen nacta est, cujus series sic habet: Petrus Gomezius Barrosius Dn. *de Parla*, modò memoratus; pater fuit, ex Pagani *de Ribera*, Dn. *de Malpica*, filiâ Aldonciâ, Pagani seu *Payo Barroso de Ribera* Dn. *de Malpica*; cui ex Leonora *Carrillo de Mendoza* genitus, Franciscus I. *de Rib. Barr.* Marescallus Castellæ, Dn. *de Malpica*, pater fuit, ex Maria *de Figueroa* (fil. Francisci Alvari Toletani Com. Oropesæ) Petri Marchionis *de Malpica* Maresc. Castellæ: quo & Catharinâ *de Ribera* (fil. Perafani Duc. Alcalæ Proreg. Neapolitani) natus Franciscus II. March. *de Malpica*, Maresc. Castellæ; ex Johanne Henriquezia, suscepit Balthasarum Com. *de Navamoraz*, Catharinam (ux. Henrici Davila & Guzmann March. *de Povar*) Marianam (ux. Friderici *de Roxas* & *Guzman* Dn. *de Layos* Com. *de Mora*) Mariam & Agnetem Moniales, nominis *de Ribera Barroso* March. *de Malpica*, Spenerus Thes. *Part. II. p.* 51.

Malthare, antiquiores Latini dixerunt, pro *Solidare.* Variæ autem fuere *malthæ* compositiones, quâ res fractas iterum componebant & *malthabant.* Sic inter alia *maltham* e calce fieri recenti tradit Plinius, *lib.36.cap.*24. vino restinctâ, mox tusâ cum adipe suillo & fica; neque quidquam esse tenacius asserit, adeò ut duritiem lapidis antecedat. *Frigidaria maltha* dicitur Palladio, quâ piscinarum, cisternarum ac puteorum rimæ lacunæque farciebantur ac solidabantur; ut *calidaria* alia fuit *maltha*, quâ loca in balneis scissa ac corrupta reficiebantur. Omnibus a. *malthæ* generibus calx admiscebatur: sed & ceram albam, in calidariæ malthæ compositionem & picem additam, tradit Palladius. Μάλθα certè, unde Latinum *maltha*, Græci mollitam dixere & subactam ceram Harpocration, μάλθα, κηρὸς μεμαλαγμένος: Et πισσόκηρον *maltham*, Græcè exponit Auctor *Glossarii.* Itali *smaltum* hodie appellant, &c V. Claud. Salmasium *Exercitationib. Plinianis ad Solinum pag* 1096.

Malvam serendi, in defunctorum tumulis, quemadmodum & asphodelum, consuetudo, occurrit in *Epigramm.* Porphyrii, apud Eust.

> Νώτῳ μὲν μαλάχην τε καὶ ἀσφόδελον πολύρριζον
> Κόλποις δ' ἐν νέκυν ἔχω.
> *Foris quidem* malvam *& asphodelum radicibus abundans,*
> *Intus autem mortuum habeo.*

Non enim integros versus citat Eustathius, neque ad verbum, quod indicat vox *ἐδώνα*, quâ utimur, ut Legum consulti, vice *Titii.* Cujus ritus quæ ratio fuerit, V. suprà in voce *Asphodeli Prata.*

Malus Vicinus, vulgò *Malveisin*, q. *mauvais voisin*, machinæ bellicæ species fuit, quâ muri lapidibus ingentibus oppugnabantur, quòd e propinquo hostes maxime incommodaret, sic dicta. Matthæus Paris sub ann. 1216. *Propter petrariam, quæ Malveisine Gallicè nuncupatur, quâ cum machinis aliis Franci ante castrum locatâ, muros acriter crebris ictibus verberabant.* Ubi petrariæ speciem hanc machinam facit. At Guigneviula *in Poëm. vernac.* apud Car. du Fresne, videtur innuere plures simul eodemque impetu sagittas per hanc machinam emitti consuevisse: ita ut illa sit catapulta, quam Angelus Portenarius *de Felicit. Patav. lib.*5. describit cujusque ibi figuram expressit. Idem nomen indidit Wilhelmus II. Rex Angliæ castello à se extructo, quo *Consulem ad Bamburg* obsessum ad deditionem compellere nitebatur, apud Henricum Huntindon. *Historia lib.*7. *pag.* 373. V. Eund.

Mamaluci, aliquandiu in Ægypto regnarunt. Postquàm enim Ægyptus à Caliphis ad Turcomannos, sub Saladino, pervenit; Turcomanni emptos à Tartaris, ex Mengrelia, Gurgestania & Kirkasia, Christianorum pueros, armis eruditos, custodiæ corporis sui ac defensioni Regni præfecerunt, titulo *Mamalukorum:* idem autem *Mamaluk* est, quod mancipium regium. Isti cum viderent, Turcomannos otio & voluptatibus enervatos, consilium ceperunt Regni ad sese transferendi, idque feliciter effectui dederunt, d.26. Nov. A.C. 1382. tum enim Kircassi seu *Mamaluci* primum ex gente sua Regem crearunt, nomine Berkukum. Atque ita longa serie perpetuò Reges Ægypti ex *Mamalucis* creati sunt: quorum vicesimus primus, nomine *Canso*, vulgo *Campson Gaurus*, in prælio contra Selimum I. Turcarum Imper. in Syria occubuit A.C. 1516. Huic successit Thomambajus, qui ab eodem Selimo, in Ægypto, victus, captus, ac miserabiliter, in porta urbis Alcahiræ, occisus est, A.C. 1517. Quo pacto, extinctis Kirkassis seu *Mamalucis*, Ægyptus, Arabia, Palæstina ac Syria Turcico imperio accesserunt. V. Georg. Hornium *Orb. Imper. pag.* 276. & in voce *Mammeluci.* Idem nomen factioni civium fuit, in Rep. Genevensi, sub initia Reformationis, quibus oppositi, qui Reformationi favebant, *Eidgnotz*, ex Germ. *Eidgnossen*, h.e. *confœderati*, dicti, ut videre est apud Jac. Sponium *Descrip. Genevæ Part. prior.*

Mambrina, tanquam ex monte *Mambre* prope Hebronem, dicuntur Ægyptiis, quas alii *capras Indicas*, Libyes *Adimain* vocant; Orientales nempe capræ, longis auribus, sylvestres & montanæ, quibus pro jumento utuntur tenuioris sortis homines. Has describit Philosophus *Histor. Animal lib.*8 *cap.*28. Ἐν δὲ τῇ Συρίᾳ τὰ πρόβατα τὰς οὐρὰς ἔχει τὸ πλάτος πηχυαίας, αἱ δ' αἶγες τὰ ὦτα σπιθαμῆς καὶ παλαιστῆς, καὶ ἔνια συμβάλλουσι τὰ ὦτα κάτω ἀλλήλαις. *In Syria oves caudas habent cubito latas; capræ verò aures dodrantis & palmæ longitudine: quibusdam etiam infernè inter se coëunt.* Illas autem inequitari, docent recentiores, ut Scriptor Italus apud Gesnerum *in Descript. Terræ S. Capra* Mambrina, *in regione Damiata dicta, fert equitantem, sellam, frænum & cætera, quibus equi instrui solent, admittit.* Et Leo Africanus. *Ego quondam juvenili fervore ductus, horum animalium dorso insidens, ad quartam milliaris partem delatus fui.* Sed & jam olim capris ad essedum junctis nonnullos gestari consuevisse; in Circensibus, pueros hircis inequitasse; & in primis militiæ rudimentis tyrunculos, capris insidentes, jaculari didicisse, *suprà* diximus.

Mamaluchi. V. suprà *Mamaluci*, ut & in voce *Mammeluci.*

Mamertinus Petronius, cum filio Antonino, ex Commodi sorore genito, hujus jussu occisus est. Lampridius *in Commodo.*

Mamillaria, Gall. *Mamelliere*, armaturæ species, apud Car. du Fresne *in Glossar.*

Mamma, & Tatæ, apud Romanos Nutrices dictæ sunt, & Nutricii. Unde Insc. Romæ: *Dis. M. Zetho. Corinthus. Tata. ejus, & Nice. Mamma. f. V. A. I. DXVI.* D. Hieronymus *ad Heliodorum*, *Nunc & Gerula quondam, jam anus; & Nutricius, secundus post naturalem pietatem pater, clamitat, morituros expecta paulisper, & sepeli, forsitan & laxis uberum pellibus mater, aratâ rugis fronte, antiquum referens* Mammæ *lallare congeminet.* Lalla autem solennis est nænia Nutricum, ut docet Cornutus *ad Persium; Aut cur à Nutrice jussus dormire ploras? Quæ infantibus ut dormiant, solent dicere sæpè, Lalla, lalla; aut dormi, aut lacte.* Et hæc cantio apud hodiernas quoque *Mammas* exauditur. Laur. Pignorius *Comment. de Servis.* Apud Græcos similiter λαλλ infantibus dicere, vel βαυκαλᾶν, id est, cantiones infantibus sopiendis aptas, quas καταβαυκαλήσεις, item νιννία vocabant, accinere erant solitæ: Et reperitur vox *nænia* hoc sensu, apud Arnobium *lib.*7. *Somno occupari ut possint, leves audiendæ sunt næniæ.* Fr. Rossæus *Archæologia Attica lib* 5 *cap.*7 V. quoque infra, in voce *Nutrix.* Dictæ autem nutrices *Mammæ*, quòd mammas præberent, Thom. Bartholinus *de Puerperio Vett.*

Mammaa, nomen diætarum, quas in Palatio fecit Alexander Sev. Lampridius in *Vita* ejus, *In matrem Mammæam unicè pius fuit, ita ut Romæ in palatio faceret diætas, nominis* Mammææ, *quas imperitum vulgus hodie* ad Mammam *vocat. Et in Bajano palatium cum stagno, quod* Mammææ *nomine hodieq; censetur.*

ad *Mammam*, V. hic *suprà*

Mamurius, cognom. Marii, qui Victorino, Lolliano & Posthumio interemtis, ex fabro ferrario triduum tantùm imperavit. Eum *pleriq;* Mamurium, *nonnulli Veturium, opificem utpote ferrarium, nuncuparunt — de quo illud addidisse satis est, nullius manus vel ad feriendum, vel ad impellendum fortiores fuisse, quum in digitis nervos videretur habuisse, non venas. Nam & carra venientia digito salutari repulisse dicitur, & fortissimos quosq; uno digito sic afflixisse, ut quasi ligni vel ferri obtusioris ictu percussi dolerent, &c.* Treb. Pollio *in XXX. Tyrannis.* V. in *Mamurius Veturius.*

Mana, adde: *Bonus*, id est, *imbellis.* Proin & canem ei immolabant, non ob pariendi facilitatem, neque ob sinceritatem, sed propter vigilantiæ, audaciæ & fœcunditatis omen, Thom. Bartholinus *de Puerperio Vett.*

Mana, titulus communis Regum Monomotapæ, in Africa: unde nomen *Manamo* Tapa, id est, *Rex Metapa*, sicut *Manacongo*, & similia. Georg. Hornius *Orb. Imp. pag.* 318. Sed & apud Senenses, in Italia, nomen honoris est, quo fœminæ vilioris conditionis, quibus titulus *Madonna* non competit, solent compellari; eâdem notione Græci Μάια usurparunt. V. Meursium *Glossar.* & Codinum *de Origin.*

Manasses, frater Jaddi, Pontificis Maximi, gener Sanballati Choronitæ, cùm edicto Nehemiæ cogeretur aut uxorem, quippe alienigenam, dimittere, aut Sacerdotio renuntiare, utrumque retinere sibi proposuit. Per Socerum proin, apud Alexandrum M. tantum impetravit, ut sibi liceret templum condere, in celsissimo Samariæ monte, *Garizim* dicto: quo cùm plurimi Judæi apostatæ se recepissent, *Manassen* Pontificem sibi sumsere, sectamque, *Samaritanam* dictam, condidere, quæ quantum suis in veros Judæos odium regeneraverit, ex Historia Evang. videre est. Montis prælati mentio fit Johannis *cap.* 4. *versu* 20. cum mulier Samaritana, in suo cum SERVATORE colloquio, ait: *Patres nostri in hoc monte adoraverunt.* V. Thomam Godwynum *de Ritibus Hebr. lib.*1. *cap* 11. Josephum *Antiqq Judaic. L.*11. *cap.*8. & infrà, in voce *Samaritani.*

Manazei, in Bosnensi Regno dicti sunt, qui *Paterini* alibi, *Histor.* A' Cutheis A.C. 1366. an. q. *Manichæi*, du Fresne *Gloss.*

Mancei, ex Gall. *Manseau*, dicuntur apud Raim. *de Agiles in Hist. Hierosol.* qui alias *Cenomanenses*: quâ voce indigitati sunt Denarii, in hac urbe olim cusi, in quorum una parte scriptum erat, SIGNUM DEI VM: in altera, MONETA CENOMAN. apud Car. du Fresne *in Glossar.* in voce *Moneta Baronum*, V. quoque *suprà.*

Manceps, Pistor publicus, *l.*1. *&* 2. *Cod. Theod. de Frumento urb. CP.* ut videtur Cujacio: at Jac. Gothofredus, non quosvis Pistores, sed eos, qui pistrinis publicis, atque adeò panum civilium & militarium Pistoribus præpositi erant, sic appellatos contendit, ex Socrate *lib.* 5. *cap.* 18. Verum *Mancipatum* ibi, panis *excoctionem & obsequium pistrini* esse, ad quod omnes tenebantur, præter eos, qui ratione dignitatis à muneribus sordidis immunes erant, docet du Fresne ex *lib.* 15. *eod. Cod. de Extraord. sive sordid.* V. eum in *Glossario*, ubi μάγκιπας, Græcis recentioribus quemlibet Pistorem dici consuevisse; addit: & de *Mancipibus Cursus Publici*, *l* 15. 22. 35. 36. 42. &c. *Cod. eod.* De *Mancipibus Prabendorum* infrà, in voce *Salarium*: de *Mancipibus Salinarum, Thermarum*, &c. *itidem in Codice Theodosiano passim.*

Manci, V. infrà *Manticularii.*

Mancipia, quòd ab hostibus *manu caperentur*, dicta: quemadmodum Servi, quòd Imperatores captivos vendere, & per hoc *servare*, nec occidere solerent; quæ vetustissima *Mancipiorum* servorum:

servorumque origo est, ab ipso Nimrodo vel Nino Eruditis accersita. Horum apud Romanos alia erant *Urbana*, alia *Rustica*, & utrorumque innumeræ species ac officia. Urbanæ familiæ adscribebantur, quotquot in urbe cultui dominico & urbicæ negotiationi adhibebantur: Item, qui ædium partibus nomenclaturam debebant. Reliqui in prædiis, ac rure colendo, ingenti sæpe numero, occupabantur. Rursus alia *Novitia* erant, alia *Veterana*, quorum illa ideo erant vectigalia, quia à Venalitiariis pluris, quàm veterana, vendebantur. Suetonius de Cæsare *cap.* 47. *Servitia recentiora politioraq; immenso pretio & cujus ipsum etiam puderet, sic ut rationibus vetaret inferri.* Asservabant autem pueros venales Mancipatii, Mangones ac Venalitiarii, in catastis. Martialis *lib.* 9. *Epigr.* 59.

Sed quos arcana servant tabulata catasta, &c.

Suet. *de illustr. Gramm. cap.* 13. *Laberius Hiera emtus de catasta.* Notaque venalium erant gypsati pedes, ut ex Tibullo *lib.* 2. *Eleg.* 7. & ex Ovidio *Amor. lib.* 1. *Eleg.* 8 patet. V. suprà in voce *Gypsati.* Iidem Mangones *servos novitios apud Publicanos profitebantur*, Plin *lib.* 35. *cap. antepenult.* Hinc Fabius Major *Declam.* 340. *Circumscribere vectigalia P. Romani voluisti: speciem prætextatis imponere Publicano voluisti.* Sed ne emptores circumventi *Mancipia*, quæ novitia non erant, pro novitiis emerent, Ædiles curabant, Ulpian. *l.* 36 *ff. de Ædil. edict.* Unde Gellius *lib.* 4. *cap.* 2. Ædilium edicto Venalitiariis præceptum fuisse scribit, ut proponerent titulum suorum singulorum, in quo *morbi vitiaq; eorum continerentur: an errones an fugitivi, noxave non soluti essent,* & quidquid aliud emptoris interesat non nescire. Hic titulus venalium collo appendebatur. Propertius *lib.* 4.

At quorum titulus per barbara colla pependit,
Cælati media cùm saliere foro.

Seneca, de servis loquens: *Cui dominus titulum impegit.* Aliquando in Venalitio, quod loci quoque nomen, pingebatur. Petronius, *Ego autem spiritu non defecti totum parietem persequi: Erat autem Venalitium titulis pictum.* Quoque sanitate ac celeritate corporis valetudinem significarent, atque ita emtores allicerent, currere vel saltare circum adstantem coronam fuisse solitos, ex Propertii pentametro modò laudato, patet. Tralatitia Venditorum cantilena erat, quam Horatius indigitat *libro* 2. *Epist.* 2.

—— —— —— —— Hic est
Candidus & talos à vertice pulcher ad imos.

Vel.

Verna ministeriis ad nutus aptus heriles,
Literulis Græcis imbutus, idoneus arti
Cuilibet.

Sed fallacias ac præstigias horum hominum Plinius indicet *lib.* 21. *cap* 6. *lib* 30. *cap.* 5. & *lib.* 32. *cap.* 10. ubi recenset artes *Mancipariorum*, qui venalium pubertatem arcebant. Ad quam turpitudinem institutæ fuerunt in urbibus officinæ, ubi molles pice obliti à vulsoribus depiles & glabri fiebant, teste Clemente Alex. *Pæd. lib.* 3. Nec aliò pertinebant, in Commodiana supellectile, Samnitica vasa, calefaciendæ seu tepefaciendæ resinæ ac picis, apud Capitolinum in *Pertinace.* Neque mare omnino Ælianus *de Hist. Anim. lib.* 13. qui Tarentinos notat, & Tyrrhenos, ex viris studuisse, ut mulieres fierent: Primi quippe Tarentini cutem corporis lævigarunt, Athen. *lib.* 12. De iisdem fraudibus Seneca *Epist.* 80. *Mangones, quidquid est quod displiceat, aliquo lenocinio abscondunt, itaq; ementibus ornamenta ipsa, suspecta sunt: sive crus alligatum, sive brachium adspiceres, nudari juberes & ipsum tibi corpus ostendi.* Thoranius sanè, ut Antonium circumscripsent, prodidit Plinius *lib.* 7. *cap* 12. Hinc Emptores morbos & vitia mancipiorum sedulo explorabant. *Odore Gagatis lapidis incensi*, an morbo Comitiali laborarent venales, experiebantur, teste Apulejo *in Apolog.* Medicum sollicitè consulebant. Claudianus *in Eutropium lib.* 1.

—— —— —— —— Quot jura, quot ille,
Mutavit tabulas, vel quanta vocabula vertit?
Nudatus quoties, Medicum dum consulit emtor, &c.

Neque his tantum experimentis Venditorum fraudes cohibitæ sunt, sed & cautionibus de sanitate servorum interpositis, quas excogitavit fortasse Manilius sive ille Mamilius, cujus leges venalium vendendorum retegit Cicero *lib. de Orat.* Quæ tamen ab iis non videntur receptæ, qui *ad Castoris negotiabantur, nequam Mancipia ementibus vendentibusq;, quorum tabernæ pessimorum servorum turbâ erant refertæ.* Cæterùm quisquis specimen venditionis *Mancipiorum* intueri volet, is legat Lucianum *in Vit. auctione*, apud quem præconia, quæ Venditor non tenebatur præstare, exprimuntur: Emptoris nomen & patriâ in tabulas referuntur, cum solemni illa præfatione. Ἀγαθῇ τύχῃ, respondente illi alteri apud Romanos, quæ B. & F. id est, *Bonum Factum*, notabatur. Laur. Pignorius *Comm. de Servis*, V. quoque Scaligerum *in Propertii lib.* 4. *pag.* 268 & 169. ac Durantium *Varior. lib.* 1. *cap.* 10. Pretium *Mancipii*, decem millia æris, immensum vocat M. Porcius Cato Censor apud Livium *lib.* 39. *cap.* 44 ubi servum intelligit infra vicesimum annum: quorum magna pars non ad opus, sed ad delitias, imò ad contumelias cubiculi, parabantur. At Columellæ octo millibus HS. h. e. 32000. æris, non carus videtur. Idem Cato Mancipia luxuriosa decies tanto pluris, quam quanti empta erant, censeri voluit: sicque in eos, qui mancipiis parvi usus, tamen ingenti pretio parandis, prodigi essent, graviorem, justam tamen, vel ob rei turpissimæ suspicionem, statuit mulctam; gravitate rei verbis mitigatâ, quasi non mulcta hæc esset, sed tributum ex censu, quum tantùm terni essent in millia statuti, & centum millibus æstimaretur, in bonis servus, decem millibus emptus. Ipse autem nunquam *Mancipium* plus 1500. emit denariis, id est, scutatis 150. quòd nec molles nec formosos, sed valentes ac laboriosos desideraret, teste Plut. Contrà *Mancipia* rejicula & veterana, quòd non ita facilè emtorem invenirent aut minimo æstimarentur, solebant vel plura in cumulum vendere, vel quasi mantissam & appendicem dare melioribus. Unde *Senes coëmptionales* dicebantur, h. e. *simul vendibiles*, apud Plautum *Bacchid. Actu* 4. *Sc* 9. Cujusmodi servi exemplum lepidissimum præbet Plinius *lib.* 34. *cap.* 3. *Accessio candelabri talis fuit Theonis jussu præconis Clesippus fullo, gibber & alio præterea fœdus aspectu, emente id Gegania HS. quinquaginta millibus, eademq; ostentante convivio emptum, ludibrii causâ nudatus, atq; impudentiâ libidinis receptus in thorum, mox testamentum, prædives Numinum vece illud candelabrum coluit & hanc Corinthiis tabulam adjecit, vindicatus tamen moribus nobili sepulchro, per quod æterna super terras Gegania dedecoris memoria duraret.* Sed de isto etiam inter *Mancipia* infimo genere, ne quis putet eorum pretium non esse audiatur de Turcis Busbequius *Epist.* 3. *Captum usu membrorum servum nihilominus herus alit, nec est ita debilitatus quisquam, quin opera ejus sit aliquod pretium. Memini me redimere non ignobilem militem Hispanum, qui ordines apud suos duxerat: quem cum membris omnibus ex vulneribus debilitatum Turca emisset, rationem tamen iniit, quâ fructum ex eo caperet. Trajecit eum in Asiam, ubi anserum greges aluntur: quibus pascendis operas ejus locabat, ex quo non contemnendum faciebat lucrum.* Et mox, *Herus servi labore vivit: Turca maxima, quà publicè, quà privatim è servitiis emolumenta capiunt, rem familiarem servorum opera præclarè tuentur, ideoq; Proverbio negant, eum pauperem videri, cui vel unicus servus sit.* V. Johan. Fredericum Gronovium *de Pecunia vet. lib.* 4. *capit.* 8. & infrà, in voce *Servi.*

Manclavium. Græcis recentioribus Μαγκλάβιον, fustis est, quo cædebantur, qui fustuarium meruerant: q. *Manualis clava.* V. Salmasium *Not. ad Trebellium Pollionem in Gallieno*, & in *Claudio.*

Mancusa & *Manca*, apud Scriptores Anglicos, Matth. Westmonasteriensem, Simeonem Dunelm. Wilhelmum Malmesbur. Asserum, alios, certum est monetarum aliquot pondus & de auro argentoque promiscuè usurpatur. V. infrà *Marca.*

Mandator, apud Anastasium *in Hadriano* II. Luithprandum *in Legat.* Theophanem *in Justiniano*, Alios: Officium Palatinum est, in aula Impp. Constantinopolitanorum; ubi *Mandatores* dicebantur, qui Impp. jussa & *mandata* expeditè deferebant, οἱ τοῖς βασιλικοῖς τάχιον ταχύτατα διακονούμενοι, ut habetur *in Glossis Basilicis* Labbeanis. Apud Leonem *in Tacticis, Constitut.* 4. §. 16. Militare officium est, de quo V. *eod. cap.* 5. 6. 35. 49. & *cap.* 7. &c. Hinc Πρωτομανδάτωρ, seu *Primus Mandator*, apud Anastasium *in VIII. Syn act.* 5. ubi *Primus Mandator Excubitorum, Primus Mandator Icanatorum*, &c. de qua dignitate V. Scylitzem *pag.* 541. 620. & Leonem Grammaticum *pag.* 498. Sed & ejusdem hominis & muneris Officiales habebant Castellani Reges, de quibus in *LL.* Alfonsinis, apud du Fresne. At *Mandatum*, in Ecclesia Romana, dicitur ablutio pedum, quæ fit in cœna Domini, Choro cantante illud Christi, *Mandatum novum do vobis:* quæ ceremonia quomodo soleat peragi, V. apud Udalricum *Consuetud. Cluniac. lib.* 1. *cap.* 12. aliosque Auctores, laudatos Carolo du Fresne *in Glossar.* ubi *Mandatum*, quovis Sabbato septimanæ imperari, in *Regula* S. Benedicti *cap.* 35. & varia, de *Mandato quotidiano*, quod à Monachis peragitur, à Capite jejunii, usque ad Kalendas Novembris, post cœnam: de *Mandato trium pauperum*, per singulos dies cum eleemosyna in Quadragesima fieri solito, & *de Mandato pauperum*, quod agitur inter pauperes, Sabbato ante Palmas, addit. Apud Eund. *Mandatum* quoque domus hospitum est, in Monasteriis, quòd hospitum advenientium pedes lavarentur, ex *Chronico* Lobiensi, &c.

Manderscheidia Familia, inter Germaniæ illustres: de cujus origine certò non constat, nisi quòd jam anno C. 1370. aliquis legitur Wilhelmus *Manderscheidius.* Hujus nepos Ulricus Archiep. fuit Trevirensis, sed Theodoricus Com. *de Manderscheid* primus, cùm Elisabetham, Sleidæ hæredem, duxisset; A tribus filiis ejus Cunone, Johanne & Wilhelmo totidem lineæ: à primo quidem *Sleidensis* ac *Virnenburgica*, de qua V. infrà *suo loco*; à tertio, *Kellensis*, à secundo per filios, Arnoldum, *Blanckenhemia*, & Gerardum, *Geroldsteinia*, descendunt. Et quidem Blankenhemios quod attinet, illorum series ita habet: Theodoricus Dn. de *Manderscheid*, qui obiit A. C. 1469. ex Irmgardi *de Dhuyn*, Dn. *de Oberstein*, pater fuit Theodorici præfati Com. *de Manderscheid*, mariti Elisabethæ *de Sleiden*, (natæ Johanne Dn. *de Schleiden*, *Blanckenheim* & *Geroldstein*) atque ex ea genitoris Johannis Com. *de Manderscheid, in Blankenheim* & *Geroldstein*; qui ex Margaretha Marcana (fil. Eberhardi de Marca Dn. *de Aremberg*) suscepit Arnoldum Seniorem Com. *de Manderscheid in Blankenheim*

heim; quo, & Margaretha Wiedensi, genitus Arnoldus, junxit sibi agnatam Annam Salomen (Caroli Com. *de Manderscheid in Geroldstein* filiam) & ex ea genuit Salentinum Ernestum, maritum primò Ernestinæ (fil. Ernesti Com. Sayno Witgensteinii) dein N. (fil. Georgii Alberti Com. Erpachii) è quorum illa, suscepit Luisam (A. C. 1654.) Maximilianum Johannem Ferdinandum (1655.) Franciscam Eleonoram (1657.) Magdalenam Christianam (1658.) & Salomen Sophiam Ursulam (n. 1659.) omnes *Comites de Manderscheid in Blankenheim*. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobil. Europ. part. II. pag.* 30. *& Part. II. pag.* 85. ut & in *Ind.*

Mandevill Johannes, Anglus, post Marcum Paulum Venetum, qui primus Sinensium seu Cathæorum notitiam in Europam intulit, scripsit *Itinerarium*, in quo eorum subtilitatem ac eruditionem pluribus persequitur, *cap.* 72. & *cap.* 81. ubi ad Imperatoris, quem *Magnum Canem* vocant, complures sedere refert, sapientissimos Philosophos, eruditos in Astronomia, Geometria & aliis artibus, quorum quisque astrolabium habeat ante se positum. Post eum Cataiæ notitiam iterum amisit Occidens, donec navigationes Lusitanorum in Indiam vastissimum illud Sinensium imperium aperuerunt. Georg. Hornius *Histor. Philos. lib.* 6. *cap.* 7.

Mandioca, panis Brasiliæ, ut & granum, è quo constat, ex Juccæ venenosæ cæteroquin plantæ radicibus, in salutarem cibum conficitur: cujus fragmentum exhibet *Musæum* Kircherianum Romæ, Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. S. I. Musæo pag.* 34.

Mandra, in ludo Calculorum seu Latrunculorum, idem quod *carcer, arces, septum, vallum*, Græcè ἕρκος, χαράκωμα, πόλις, χώρα, & recentiori ævo Ζατρίκιον: quibus nominibus, loca illa seu sedes indigitantur in tabula, in quibus velut clausi tenentur calculi. Martialis,

Mandris & vitreo latrone clausos.

Auctor *Panegyrici ad Pisonem*,

—— —— *hic ad majora movetur,*
Ut citus & fractâ prorumpat in agmina mandrâ.

Calculus enim, qui in calculi discoloris sedem faciebat impetum, ut eum caperet & sede suâ pelleret, *mandram* ejus sive vallum frangere intelligebatur, &c. At *mandras* Vir magnus, apud utrumque Auctorem, pro quadrigis eburneis accipiebat, quibus aliquando lusitasse Vett. ex Suetonio scimus, Salmasius *ad Vopiscum in Proculo*. V. hic passim, ut & aliam vocis hujus significationem, hic infrà in voce *Mandragerontes*.

Mandragerontes, apud Luithprandum *in Legat. Haud quaquam hac veste fieri potest, cùm penès nos obolariæ mulieres & mandragerontes hâc utantur*: Græcè Μανδραγέροντες, Dominico Macro stabularii sunt in aula CPolitana; Carolo Frati ejus meretrices, ex Gr. Μάνδρα & Arabico *Kahbe*: Carolo du Fresne Monachi veteli. *Mandra* in de Monasterio, apud Græcos etiam recentiores, crebrò occurrit: unde *Mandrita* & *Archimandrita*, de qua voce retro dictum. Datum autem id Monasteriis nomen quidam volunt, ἀπὸ τῶν μανδρῶν, i. à speccubus & cavernis, in quibus primitus Monachi habitarunt & Monasteria sua exstruxerunt, Græci n. speluncam vocant μάνδραν. Alii, ut Budæus, à grege Monachorum, cui ceu *mandræ*, h. e. ovili, præsint pastores Abbates, &c. V. du Fresne *in Glossario*.

Mandragora, occurrit in versione Vulgata Genes. *cap.* 30. *versu* 14. & Cantici *cap.* 7. *versu* 4. ubi Hebr. *Dudaim* est, quam vocem Tremellius & Junius in genere *flores amabiles* reddunt; LXX. tamen *mandragoras* quoque reddiderunt, & retinent vocem pleræque versiones vernaculæ. Qua de re quid sentiendum, alii viderint. Stirpis hujus duas species esse, docet Levinus Lemnius, quarum una est foliis lactucæ æmulis, sed angustioribus, saturati umbrosique coloris; pomum verò emergit e centro imoque stirpis meditullio, quod herbaceo stylo incumbit, avellanæ nucis, nonnunquam juglandis aut castaneæ magnitudine. Atque species hæc *fœmina* nomine insignitur; mas verò speciosâ magnaque foliorum amplitudine ac pompâ luxuriat, læto virore perpolita. Pomum, quod ex passis patulisque quaquaversum foliis è media stirpe prodit orbiculatum ac circinatæ rotunditatis, ovi gallinacei vitello aut luteo prorsus affine est odore, non sine gravitate quadam soporata, jucundum radice crassa, pilosaque ac bifida, & in humanæ coxendicis aut cruris formam bifurcata. Quam proin impostores, qui & in radicibus bryoniæ aliarumque quarundam plantarum idem tentant, ut infœcundas mulieres decipiant, sumentes, sculpunt in eis adhuc virentibus, tam virorum, quàm mulierum, formas, infixis hordei & milii granis, iis in locis, ubi pilos exoriri volunt; deinde facta scrobe tamdiu tenui sabulo obruunt, quousque grana illa radices emittant, id quod fit viginti ad summum dierum spatio. Eruunt eas demum & adnatas è granis radices acutissimo cultello scindunt aptantque ita, ut capillos, barbam & cæteros corporis pilos referant. Quod jam Pythagoræ ætate factum esse, colligas inde, quòd is ἀνθρωπόμορφον *mandragoram* vocat. Fœtificandi enim vim mulieribus conferre credita hæc radix multis, qui proin Racheli tantopere expetitam contendunt. Alii verò, cum impensè frigida hæc radix sit, hâc fini sine successu adhiberi, ajunt. Quas sic concilìant sententias quidam, ut *mandragora* hanc virtutem permittant, in Africa, Hispania, Judæa, Mauritania, Ægypto, iisque regionibus, in quibus, pomi hujus esu, corpora mulierum, adustos, ac fervidos uteros habentium, ad temperiem adduci posse existimant. Hoc certum, soporiferam esse hanc radicem: unde Maharbalem Carthaginensium Ducem, cum Barbaris bellum gerentem, eam miscuisse vino, cùmque simulatâ fugâ & vinum & cætera impedimenta deseruisset, illa Barbaros involasse, sicque in ebrietatem primò, mox soporem lapsos, à superveniente Maharbale facili negotio mactatos esse, legimus. Sed & ebur, intra sex horas, ita emollit, ut in quamlibet figuram sequax fiat, &c. V. Auctorem Anonymum *Sina & Europa cap.* 53. & plura apud Plinium *lib.* 25. *cap.* 13. Pererium *in Genesin*, Dodonæum, Alios.

Mandualis, in vet. *Glossar. ad L. Salic. tit.* 57. *cancellus est, qui desuper tumulum stat*, Germ. *Mandel*: quâ voce vocamus id, inquit Wendelinus, quod in metam surgit, veluti merges segetum, veluti & camini; unde *mantel-hout* dicimus lignum, quod suprà focum eminet, cui caminus superstructus est. Ejus magnitudinis a. & formæ (quadratæ oblongæ) solebat superstrui tumulis, in defuncti honorem, aliquid ex asseribus compactum, quod ornamenta tumulo inttrata tegeret, apud Car. du Fresne. V. de Cancellis, quibus tumuli muniri consuevere, Pithœum ex Gregorio Tur. *de Glor. Confess. cap.* 30. *& de Miraculis S. Martini lib.* 4. ut & suprà, in voce *Cancelli*.

Mandyas, Græcè Μανδύας, mantum notat seu cappam Græcorum Episcoporum, quæ aperta ex parte anteriori atque talaris, circa collum crispata est, nigri coloris, sericis radiis rubris albisque virgata, ad instar fluminum serpentum, quæ prædicationem significent, juxta illud Christi *Flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ*. Porro ad 4. latera habet totidem frusta quadrata colorum diversorum, quibus IV. Evangelia indigitari ajunt, &c. Dominicus Macer *in Hierolexico*. Plura de hac voce V. apud Salmasium *ad Treb. Pollionem in Claudio*, ut & infrà in voce *Mantum*.

Manentes, apud Gregorium Turon. *de Vitis Patrum cap.* 1. Helmodum *lib.* 1. *cap.* 10. Alios, iidem sunt Colonis, qui & interdum *Servi manentes* dicuntur, Gall. *Manans & Habitans*: de quibus sic apud du Fresne in *Glossario* Ranfridus scribit, qui floruit sub Friderico II. *Manentes sunt, qui in solo alieno manent, in villis, quibus nec liberis suis invito Domino licet recedere. Isti Manentes præstant aliquando certos reditus & præstant certa servitia. Item & Manentes appellamus, qui 30. annos in solo alicujus insederint, & dominum soli pro manentibus habuerit, & manentiæ servitia vel reditus, vel operas vel collectas, pro maritandis filia, & pro aliis ob illis 30. annis . . . persit scientibus & patientibus, vel etiam si alibi habitant voluntate domini, manentia tamen servitia dominum retinuis.*

Manes, animas, adde: Hisce Diis suis Veteres sepulchra passim commendabant, dicabant inscribebantque, idque duplici de causa. Una est eorum, qui per Deos Manes Plutonem & alios Deos inferos intelligebant; quibus illi defunctorum animas commendabant. Altera illorum, qui Deos *Manes* ipsas mortuorum animas appellabant, quibus tum sepulchra constituebant, tum lucernas in iis jugiter ardentes accendebant. Licetus *de reconditis antiqq. Lucernis lib.* 1. *cap.* 13. Namque vel Deos *Manes* animabus in sepulchris custodiendis vacare, vel ipsas Animas in Deos *Manes* transire credidit Antiquitas, atque ita supra mortalem sortem evehi. Quod indigitatum columellis sepulchralibus, quas violari nefas esse, jussit Solon, Demetrius trium cubitorum mensuram ascripsit, apud Cœl. Rhodiginum *lib.* 17. *cap.* 20. Columnæ namque tales eminentiam supra cæteros mortales designabant, docente Philone: notavitque in Ægypto Cl. Veslingius, observari summâ religione, ut columella non supra aliam corporis partem ullam, quàm supra caput, erigatur, ut nempe innuant, caput esse membrum divinissimum, ut ait Plato *in Timæo*, domiciliumque Animæ rationalis, quæ demum è capite per oris meatum habeat, & abeat in numerum Deorum *Manium*, seseque supra mortalem conditionem evehat. V. Fortun. Licetum *Opere modò laudato, lib.* 6. *cap* 6. *ubi Columnam sepulchralem in Lucerna descriptam explicat, num* 11. Porro cæsorum *Manes*, h. e. animæ, veniam redeundi ad superna nancisci ab Inferorum potestatibus crediti sunt, ut ulciscantur suos interemptores. Valerius Flaccus *lib* 3. *versu* 378.

—— —— *Non si mortalia membra*
Sortitusque breves & parvi tempora Fati
Perpetimur, socium superi quondam ignis Olympi:
Fas ideò miseræ neces, sterique intrantes
Exigere hinc animas, redituraque semina cœlo.
Quippe nec in ventos, nec in ultima solvimur ossa
Ira manet, duratque dolor: cùm deinde tremendi
Ad solium venere Jovis, questuque nefandam
Edocuere necem, patet illis janua lethi,
Atque iterum remeare licet: Comes una sororum
Additur, & pariter terras atque æquora lustrant.
Quisque suos sontes, inimicaque pectora pœnis
Implicat & variâ mentes formidine pulsant.

Imò non quiescere, priusquam omnes ulti sint suos persecutores. Livius *lib.* 3. de Virginia, *Manes Virginiæ, mortuæ quàm vivæ feliciores, per tot domos ad expetendas pœnas vagati, nullo relicto sonte, tandem quieverunt.* Aut, priusquam humanæ victimæ

ad tumu-

ad tumulos suos, ab ulteribus, cæsæ essent. Claudianus *de Laudibus Stilichonis lib.* 1.

Pallantis jugulum, Turno moriente, piavit
Æneas, tractusq; retro ultricibus Hector
Irato vindicta fuit, vel quæstus Achilli.
Tu neq; Vesano raptas venalia currus
Funera, nec vanum corpus meditaris in unum
Sævitiam, turmas equitum, peditumq; catervas,
Hostilesq; globos tumulo prosternis amici,
Inferiis gens tota datur.

Quò respexit Seneca *Consol. ad Polybium cap.* 35. de Marco Antonio. *Eo ipso tempore, quo Antonius civium suorum sedis mortisq; arbiter. M. Antonii frater duci jubebatur. Tulit hoc. Et hoc fuit elogere. viginti legionum sanguine fratri parentare, &c.* Sed & vivi nonnunquam, Magicis artibus, *Manes* sedibus suis excibant, rei de negotii, cui implicati, eventu consulturi: quod quo pacto fieri consueverit, dicemus pauca infrà, in voce *Mantium evexasio.* Quinam verò *Manes*, seu quænam mortuorum animæ sic elici posse creditæ sint. V. suprà in voce *Aheri.* De *Manium* a. placandorum ritu, à Numa instituto, Livium *lib.* 1. *cap.* 20.

Mangana, apud Suidam, [illegible] vas est vinarium, e lignis coagmentatum. quod *cupam* Latini [illegible] *agnam* [illegible], item *buttin*, Salmasius *ad Capitolinum in Maximino. Manganum* v. apud Mœrim Atticistam *libr.* [illegible] pellulus est, [illegible]. Imò non infima tantùm Græcia, sed etiam vetus, quamcumque *machinam*, [illegible] appellavit, ut [illegible], *machinas bellicas*, quem admodum videre est apud Aristophanis interpretem & Thucydidis Scholiastem. Unde *Manganella* & *Mangonelli*, genus machinæ bellicæ jaculatoriæ, apud [illegible] ætatis Scriptores Latinos: quas qui conficiebant, *Manganarii* dicuntur, *in Histor. Misc lib.* 17 *Mayganárii*, apud Theophanem & Leonem *in Tacticis cap.* 5 § 7. 27. & *cap* 15. §. 35. Indidem [illegible] & [illegible] veteribus: ita [illegible], *Instrumenta januarum claudendarum.* At [illegible] absolutè & propriè [illegible] vel [illegible], pessulus seu ferrens obex, quo januæ intus occluduntur. Salmasius *ad Solinum pag.* 925.

Mangas, fructus Indicus longiusculè incurvatus & semilunaris, flavescentis ex viridi in rubrum coloris, intus luteus & capillosus, cum nucleo satis magno, saporis gratissimi: Arbor nucem juglandem refert latè sparsam & foliorum pene inopem; Fructus mensibus Octobre, Novembre ac Decembre maturus carpitur: Conditur autem allio & viridi gingibere, unde albescit & pro acetariis mensæ infertur: plurimo apud Sinenses in usu. Auctor Anonymus *Sina & Europa cap.* 36.

Mangocasta, caput Incarum vel Ingarum, & auctor Regni Peruviani, in America Meridionali. Urbem regiam *Cusko* construxit, circa A. C. 1200. ejusque Successores, longe lateque rerum potiti, vastissimum constituerunt imperium, quod incredibilis magnificentiæ Urbes atque palatia habuit, adeò ut iis similia per universam Europam visa non fuerint unquam. Circa A. C. 1500. regnavit Guainacapa, qui Regnum *Quito* subjugavit, ac universum Imperium suum admirandis exornavit structuris: defunctus A. C. 1525. Hujus filii Guasgar & Attahu Alpa, quem corruptè *Attabalibam* vocant, cùm inter se de hæreditate dividenda convenire non possent, occasio Peruviæ invadendæ oborta est Hispanis, quam recens detexerat Franc. Pizarrus. Gravi enim dissidio collisis inter se fratribus, & Guasgare tandem capto interfectoque Attahualpa, ab Hispanis victus, captus & strangulatus A. C. 1533 finem Imperio Incarum in Peruvia imposuit. Qui enim post eum regnarunt, Inca *Paulo* & *Manga*, non nisi montanas quasdam provincias, latronum potiùs, quàm Regum more, obtinuerunt: donec omnium ultimus *Xaires* Topa Inca, Philippo II. Hispan. R. se dedidit, A. C. 1557 V. Georg. Hornium *Orb. Imper. pag.* 358. ut & infrà, in voce *Peruvia.*

Mangon Benedictus, famosus quondam in Sicilia latro, cujus hodieque extat memoria. Car. Macer in *Hierolexico.*

Maniæ, turpes deformesque sunt personæ aut larvæ, *quas Nutrices pueris minitantur*, auctore Festo: sicut sannæ sunt ridiculæ, aut etiam horribiles vultûs distorsiones, quas *grimacias* vulgò dicimus, quibus pueruli terrentur. Utrarumque meminit Arnobius *lib.* 5. insigni loco, sed valdè depravato; Nam ita vulgò editur: *Usq; adeone mortales secule illius ac temerariu corde fuerunt vacui, rationis sensusq; nullius, ut ab actionibus improbis, tanquam parvuli pusiones personarum monstruosissimis torvitates, sannis etiam constringerentur & maniis.* Scribit Salmasius: *ut ab actionibus improbis, tanquam parvuli pusiones personarum monstruosissimâ torvitate, sannis etiam constringerentur & maniis.* V. Salmasium *ad Tertull.* & infrà in voce *Manus*, item *Sanna.*

Manica, à *manibus* dicta, sive arma intelligas, conservandis manibus destinata, inter pugnandum: sive vincula, quæ manibus injiciuntur; sive denique tegmina, quibus adversùs vim frigoris homines muniri solent. In tunicis *Manicæ* olim, utpote mulierum ac virorum effœminatorum propriæ, probrosæ. Quare Principes Dalmaticatos (Dalmaticæ enim tales tunicæ appellatæ sunt) in publico conspectos, magni dedecoris loco posuere Scriptores. V. Lampridium *in Commodo & Heliogabalo.* Hinc-que tunicas manuleatas & ad pedes usque demissas, tanquam cultum mulierculis quàm Viris congruentiorem Mæsa avia Antonino exprobravit, apud Herodianum *lib.* 5. Sed quæ olim fuerat mollium & delicatorum vestis, postea gravissimorum antistitumque Episcoporum facta est gestamen, annotante Casaubono *ad locum Lampridii memoratum*: à tempore nempe Sylvestri Pontificis, cum antea Colobium sive communis tunica, etiam penes Christianos & quidem in Sacris quoque esset. V. Octavium Ferrarium, *de Re Vestiaria Parte I lib.* 3. *cap* 9. Sagum quoque Gallicum olim, instar tunicæ, & quidem *manicatum* erat, qualia hodierna saga sunt & *Saij* appellantur, Plut. *in Ottone*, [illegible], ubi Cruserius *manicas* vertit. Imo & præter saga, Celtas gestasse, loco tunicæ, vestes scissas & manuleatas, usque ad pudenda, tradit Suetonius, & Strabo *lib.* 4. Cùm enim braccati essent, inferiora corporis velabantur, cum reliquæ gentes, quibus nullus braccarum usus, ob id clausas, ac longiores tunicas haberent. Idem *Parte* 2. *lib.* 3. *cap* 9. Hinc *Manicularia*, apud Scriptores Ecclesiæ Rom. quâ voce denotantur manicæ ejusdem speciei panni, quâ confecta sunt vestimenta Sacerdotum & Diaconorum, in illa Ecclesia, quæ Albis circa manus aptantur, in *Visitat.* Thesaurariæ S. Pauli Londin. *ann.* 1295. apud du Fresne in *Glossario*, qui [illegible] in Ecclesiis aliquot, præsertim Cathedralibus, ubi in Sacrariis vetustiores vestes asservantur, id observari, addit.

Manifestatio, in Jure Hispanico, unum est ex præsidiis à Lege, contra temporum [illegible] inventis, cujus tanta vis, ut homini jam collum in laqueum inserenti subveniat. Hujus enim beneficio damnatus, dum per leges licet, quasi experiundi juris gratiâ, de manibus Judicum confestim extorquetur & in carcerem ducitur, ad id ædificatum, ibidemque tamdiu asservatur, quandiu juréne, an injuriâ quid in ea causâ factum fuerit, indicetur. Quam ob causam carcer hic vulgari linguâ *la Carcel de los Manifestados* nuncupatur, à cujus ingressione supremi Judices omnino prohibentur, ut eorum præcipiti iracundiæ hoc pacto materia subtrahatur. Tum si quid contra leges factum, pro irrito infectoque habetur; Sin contra jus nihil decretum, redditur Judicibus reus pro meritis puniendus V. Hieronymum Blancam *Commentar. Rerum Aragonic* & M[illegible] M[illegible]linum *in Repertor. Fororr. Aragonia* [illegible] Car. du Fresne *Glossar.*

Manipularius, in *Gloss* [illegible], *ordinarius*: *Ordinarios* enim recentiores dixere *Manipulorum* Auctores, [illegible] intelligendus Capitolinus *in Maximino. Ordines duxit, centuriatus & ceteras dignitates, &c.* Fuit autem *Manipulus* illo tempore decem tantum militum, uti legimus, apud Spartianum *in Pescennio Nigro*, ubi decem commanipulones manipulum constituunt. Occurrit *Commanipulus*, in vet. Insc. COMMANIPULUS. ET. HÆRES. EIUS. CONTUBERNALI. KARISSIMO. apud Salmasium *Not. ad Æl. Spartianum in Hadriano.* V. hic infrà

Manipulus, pars minor exercitus, apud Romanos: Quemadmodum enim equestres copiæ, in Turmas & Decurias; ita pedestres in Cohortes & *Manipulos* dividi solebant vel in Centurias & *Manipulos.* Erat autem *Manipulus*, idem quod Contubernium, decima Centuriæ pars, dicta: *quòd conjunctis manibus pariter dimicarent.* Vegetius. Varroni, *Manipuli* sunt *exercitus minimi, manus quæ unum sequuntur signum.* Plut. *in Romulo, Ipse*, inquit, *secum magnam manum adducebat, in Centurias distributam, quarum unamquamlibet Vir unus ducebat, manipulum fœni ac herbarum conto erectum gestans. unde hodie queq; militibus manipularibus nomen est.* Ubi originem vocis suggerit, sed numerum minuit augere. Imo Cincius apud A. Gellium scribit, Legionem Cohortes 10. habuisse, *Manipulos* 30. Centurias 60. Sic *Manipuli* majores fuerint ipsis Centuriis, singulique habuerint binos Centuriones, Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 10. *cap.* 5. Hinc *Manipulares*, Ovidius,

Pertica suspensos portabat longa maniplos,
Unde Maniplaris *nomina miles habet:*

& *Manipularius*, V. suprà. Id est, qui sub eodem insigni seu vexillo, *sub eodem manipulo fœni*, militabat. Qui *manipularibus* præfectus erat, caligâ utebatur: proin hi, qui Centurionibus subjecti erant, *Caligati* dicti sunt. Unde apud Suetonium legas, de Augusti facilitate, quòd vallares muralesque coronas sæpe etiam Caligatis tribuerit. Inter quos infimæ notæ milites, quia & enutritus, & assiduè versatus erat Cajus Cæsar, qui Tiberio successit, ab eo calceamenti genere, *Caligula* vocitatus est, Valerianus *in Hieroglyph. lib.* 40. Hincque Phil. Beroaldus *Comm. in Suet. C. Cæs. Caligulam*, inquit, *Manipulario habitu*, i. e. *Calceamento militari*, crebris & præacutis clavis suffixis: qualibus hodieque Turcæ, militesque Græci, *Stratiota* nuncupati, passim utuntur. V. Fortun. Licetum *de reconditis Antiquorum Lucernis, lib.* 6. *cap.* 28. *ubi Lucernam, Caligati pedis effigiem habentem, explicat.* Quando autem *Manipulatim* Romani aciem suam struere cœperint, V. apud Livium *lib.* 8. *cap.* 8.

Manipulus, in Ecclesia Rom. dicitur sacrum indumentorum Subdiaconi: quod antiquitus linteum erat seu sudariolum, ad exter-

gendum sudorem & à Subdiacono præcipuè ferebatur ad polienda vasa sacra. aliàs dictum, *Aer, Brachiale, Brandeum, Cinctulum Sacerdotale, Epimanicion, Facialis, Fanon, Linteum, Manica, Mantile, Orarium* & *Sudarium*. Indui ita solet, ut non excurrat ultra brachii cubitum & Episcopo celebranti imponitur, factâ confessione peccatorum, super Planetam, unde & *super Planetam* dictum occurrit. In processionibus nunquam fertur, nec ad vesperas: geriturque non nisi in brachio sinistro. Græci tamen & Maronitæ utrique brachio suum aptant manipulum. V. Macros Fratres *in Hierolexico*. Jac. Cardinalis *de Coron. Bonifacii VIII. lib.2. cap* 1.

——Chirotecæ manus, digitosq; venustat
Annulus, & cubitum lævum cingitq; maniplus.

Manium Evocatio, non Lege solùm divinâ prohibita, sed & à sanioribus Gentilium rejecta est: à Romanis certè nunquam admissa, uti diximus suprà, in voce *Magica Sacra*. Hinc *nefas* vocatur Papinio Statio *Thebaid. lib.* 3 *versu* 141.

Thessalis haud aliter bello gavisa recenti,
Cui gentile nefas, *hominem revocare canendo,*
Multifida attollens antiquâ lumina cedro
Nocte subit campos, &c.

Ubi omnia talia ad Thessalorum & inventionem & præcipuum usum referuntur; unde Thessalam hic Sagam introducens, *gentile nefas* artem hancce vocat. V. quoque Lucanum *lib.6.* Heliodorum *lib.6. sub fin.* ubi filii sui Manes, contra Calasiris Apollinis veri Antistitis sententiam, exsuscitat, magno suo malo anus, &c. Quo more autem, quibusque ritibus *Manes* evocari consueverint, nemo fusiùs & accuratius explicavit, Statio præfato, *Thebaid. lib.* 4. *versu* 443 *& seqq.* V. quoque hic, passim, inprimis ubi de *Inferis, Mortuis, Necromantia*, &c. ut & in voce *Python*.

Manlatus, quasi *Manuelatus*, moneta Græca, *Manuelis* Comneni Imp. imagine & nomine signata, cujus meminit Arnoldus Lubec. *lib.3. cap.* 33. V. Car. du Fresne *Notis ad Alexiadem Annæ Comnenæ.*

Viri illustres.

Manlius Capitolinus, adde: Fuit autem perduellionis & affectati regni reus à Tribunis Pl. ad populum factus, & convictus in Comitiis centuriatis, quæ non pro more in Campo Martio habita, sed ex illo in Lucum Petilinum, extra portam Flumentanam, unde conspectus in Capitolium non fuit, translata tum erant, quo ab hujus conspectu populi averterentur oculi, isque sic liberius de ejus conservatore judicare posset. Ex Livio Rosinus *Antiqq. Rom. lib.6. cap.*11.

Manlius Statianus, Senator Rom. sub Probo Imp. memoratur Fl. Vopisco in *Vita* hujus.

Manna Veterum, idem cum recentiorum *Sacchari Bambu*; liquidum mel est, quod in Prasiis, quæ Indiæ gens est circa Gangem, Vere præsertim ac Autumno pluere, Ælianus *Histor. Animal. lib.*15. *cap* 7. his verbis tradit: Ὄμβρ; ἐμπίπτον ταῖς πόαις, καὶ ταῖς τῶν ἑλείων καλάμων κόμαις, νομὰς τοῖς βουσὶ καὶ τοῖς προβάτοις παρέχει θαυμαστάς. *Quod in herbas & palustrium arundinum comas incidens, mira bobus & ovibus pabula præstat.* Pastores enim ex pecore eo rore depasto ἀμέλγουσι γλυκύτατον γάλα καὶ ἐ δέονται ἀναμίξαι αὐτῷ μέλι, ὅπερ δρῶσιν Ἕλληνες. *Suavissimum lac exprimunt, nec ei mel miscere opus habent, quomodo Græci faciunt.* Nempe mel illud est ipsissimum vett. Scriptorum saccharum, de quo Dioscorides, Plinius, Galenus, Paulus Ægineta, Arrianus in *Periplo* Maris Erythræi, Hesychius verbo Σάκχαρ, Aphrodisæus *lib.*2. *Problem.* 74. Alii, Arabes *tabaschir* vocant, & recentiores saccharum, ut diximus, *Bambu* aut Mambu. Quod ideo observat Bochartus, quia Israelitarum armenta & greges aliquandiu in deserto simili rore vixerunt, *Manna* sc. cœlitus delapso, quod pecori non nisi pabulum, Dei Populo & pabulum, & simul sacramentum fuit, qua de re V. Exod. *cap.*16. *versu* 15. *& seqq.* & ad *h.l. Andr. Rivetum Exercit. in Exod.* Franc. Burmannum, Alios: à quibus discas, licet *Manna* illis regionibus familiaris esset, Deum tamen usum ejus Israelitis non uno modo miraculosum reddidisse. Namque tum quotidie cadebat, non Vere solùm & Autumno, uti aliàs: dein omni Sabbatho cessabat, postquam pridie duplo pluisset, Porro, tantâ copiâ dabatur Israëlitis, ut toti populo in 40. annos sufficeret. Cum aliàs in medicina solùm usum haberet, Israëlitis cibi, & quidem unici loco fuit. Adde, quòd contra Dei interdictum à quibusdam in crastinum servatum, produxit vermes & fœtuit: cùm aliàs diu conservari incolume possit. Non verò solùm in herbas & arundines, sed & in terram, & saxa decidit, præsertim in Syria & Italia, ubi quod in Calabria pluit, optimum habetur, &c. V. infrà ubi de *Sacchara*, & suprà in voce *Bedolach*. Item ubi *de Calamo Mellis*. Apud Jul. Africanum *lib.*5. de tumulo S. Joann. Evang. *Et pretiosum* manna *exiens de sepulchro apparuit cunctis, quam usq; hodie gignit locus iste.* Gregorium Turon. *de Mirac. lib.*1. *cap.*30. de eodem S. Joanne, quibus adde Leonem Ostiensem, *Manna* liquor dicitur vel pulvis odorus, qui de sepulchro seu corpore ejus effluere ferebatur. Quod & de aliis quibusdam Sanctis, qui μυροβλύται hinc Græcis dicti sunt, referunt Alii. De *Manna* verò Vett. V. præter Auctores laudatos, inprimis Salmasium *ad Solinum & Dissertat. peculiar.*

Manna, apud Hesychium, sunt fasces. Unde *Manna Magistrales*, virgarum fasces, quas Pædagogi & Magistri literarii pueris intentant. Flav. Vopiscus *in Tacito*. *Qui quid sit Resp. nesciat, nutritorem timeat, respiciat ad nutricem*, mannarum *Magistralium ictibus territus, subjaceat*: quas *sceptra Pædagogorum* Martialis; *Sceptrinum vimen* & *sceptrinas virgas*, Aldhelmus vocat. Apud Juvenalem, vetus Interpres manipulos, *mannas fœni* interpretatur. Vetus *Glossar. manna, fascis*: alibi *mannua* scriptum, & *manua*, Græc. δράγμα, quod fortè genuinum. Nam inde dictum *mannare*, pro furari, apud Laberium, h. e. *manuas colligere* & res furtivas convasare, quod & *manticulari* dicebant, & Græce ......, Salmasius *ad Historiam Aug.*

Mannia, adde: Insula hæc, aliàs *Mona*, medio mari inter Angliam & Hiberniam sita, eo tempore, quo Normanni Britanniam infestarunt, titulo Regni ornata fuit, sub potestate tamen Anglorum. Complectebatur autem illud Regnum varias Insulas, maxime Hebrides: unde *Manniæ* Rex, *Rex Insularum* appellatus est. Memorabiles omnino leges sunt, quæ in parvis his Insulis obtinebant, in primis compendiosæ, ad lites finiendas: Inter quas hæc e.g. *Furtum gallinæ majus est furto equi & tauri*; cujus ratio reddi potest ex illis, quæ Justinus *lib.* 2. de Scythis tradit: & quia gallina faciliùs occultari potest, quàm bos vel taurus, &c. omnesque controversiæ verbo finiebantur, absque scripto vel advocatia. Sed in gravissimis casibus XII. eligebantur, dicti *Claves Insulæ*, quorum arbitrio atque sententiâ partes stare cogebantur. Et certe hodieque apud Insulanos holce obtinet stipulatio, quæ stipulæ traditione peragitur, majori certiorique fidei signo, quàm si magni pretii res traderentur. Multa itaque præclara hujus Regni cives retinuerunt instituta, ac longiùs remoti fuerunt à vitiis cæterorum Britannorum; duravitque Regnum, usque ad tempora Alexandri III. Scotorum Regis, qui Insulâ potitus est, A.C. 1266. sed mox ipsa *Mannia* emptione pervenit ad Anglos. Hebrides autem in potestate Scotorum manserunt. G Hornius *Orb. Imper pag* 203.

Manricia, vulgò *Manrique*, familia Hispaniæ illustris, in duas præcipue stirpes dividitur, *Castannedensem* & *Trebinnensem*: in quarum illa claruit Garsias Fernandus *Manricius*, Henrici Inf. Aragoniæ primarius Minister & titulum *Comitis de Castanneda* nactus; qui inde tamen variis fortunæ casibus jactatus est, donec denuo dignitas illa confirmaretur. Ex Aldoncia Castellana (*de Castilia*) genuit Johannem Fernandum & Gabrielem: quorum ille Castannedenses propagavit, per filium Garsiam Fernandum, Marchionum *de Aguilar* titulo auctos: præter quos quoq; filius Johannis Johannes posteritatem habuit. Hic (Gabriel) Comitis Osoroensis & Ducis *Galistei* dignitatem obtinuit. Quarum illa ad posteros, è quibus etiam Antonius quidam, à Conjuge Anna *de Luna* & *Arellano*, Comes *de Marata* factus est, huc usque propagatur. V. infrà in voce *Ossorne*. In stirpe Trebinnensi, quæ cognomentum *de Lara* adsumsit, celebris fuit Petrus *Manricius* Judex Legionis Dn. *de Trevinno* & *Hamusco*, qui ex Leonora Castellana plures liberos suscepit. Ex illis primogenitus Didacus Gomesius Manricius primus *de Trebinno Comes*, Petrum genuit, primum *de Najera* Ducem & reliquorum satorem: cujus abneptis Luisa Ducatum Bernardino *de Cardenas* D. Maquedensi attulit. Secundus filius Petri, frater Didaci, Rodericus, nuncupatus est *Comes de Paredes de Nava*, beneficio Johannis II. Regis; e cujus primogenitis orta Agnes Com. *de Paredes*, ad maritum Henricum Manricium, ex linea Najerensi agnatum, successionem transtulit. Præter hos verò, ex Roderici hujus filiis, Roderico & Henrico, alios hujus lineæ ramulos invenire licet. Didaci & Roderici frater fuit Petrus Manricius Dn. *de Valdizcari*: cujus nepos Antonius Luisam duxit *de Padilla*, Dom. de Padilla & *Santagadea* hæredem. Unde hujus posteri nomen *de Padilla* assumpserunt, & Comitum titulum ratione Santagadeæ obtinuerunt. Quartus prædictorum frater fuit Gomesius Dn. *de Villazopeque* & *Albimbres*; nec non octavus (nam quorum posteritas vel nulla vel fœminina tantùm fuit, recensere nihil attinet) Garsias Fernandus Dn. *de las Amayuelas*, quorum uterque hæreditatem suam transcripsere ex se genitis. Quâ ratione quoque, cùm Rodericus de Mendoza Com. *de Castrogeriz*. Annam Manriciam Dominam *de Villazopeque* duxisset, *Manricianum* cognomen Mendozio junctum est. Fuit autem hæc Anna, filia Ludovici Gomesii Manricii Dn. *de Villazopeque*, ex Agnete Castellana; mater verò Alvari *de Mendoza Manrique* Com. *de Castro Geriz*: quo & Magdalenâ *de Sandoval & Roxas* genitus Antonius, ex Isabella *de Velasco* Gomezium suscepit; patrem ex Maria Henricia *de Ribera* (fil. Petri de Ribera Barroso March. de Malpica, Maresc. Castellæ) Isabellæ *de Mendoza* (quæ nupsit Didaco Sarmiento agnato, Com. *de Ribadavia*, dein Consalvo Faxardo) & Catharinæ Henriciæ *de Mendoza*, (ux. Johannis Hurtadi agnati Com. Orgami) V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europ. Part. II. pag* 48. *& in Indice.*

Mansarius, in Capitularibus Caroli C. *tit.* 42. *apud Aimoinum lib.*5. *cap.*35. Alios, dicitur qui *mansum* ingenuilem (quo nomine ea agri portio veniebat, quæ ab ingenuis h.e. liberæ conditionis hominibus, qui servilibus oneribus obnoxii non erant) aut *servilem* (qui à servis, sub censu graviori, Domino præstando aliisque conditionibus) excolebat & certum censum aut an-

nuum

nuam pensionem, domino prædii ac fundi præstabat: quod secus erat in *Dominicis & Indominicatis mansis*, qui sine *Mansuariis* erant, propterea quòd non elocarentur, sed ab ipsis dominis colerentur. V. Car. du Fresne *in Glossar.* ubi de aliis quoque *Mansi* generibus, *Ecclesiasticis* inprimis, complura insigni labore congessit.

Mansfeldia, Comit. Germ. adde: Illustris hæc familia titulo *Querforto* prius usa est, diciturque ex ea prodiisse Lotharius II. Imp. Accessit dein titulus *Mansfeldiæ* Comitum, qui prius in alia familia fuerat, ut tamen aliqua linea, quæ defecit A.C. 1496. *Querfortensis* nomen retineret. *Mansfeldensis* stirpis rami fuere varii: præcipua verò divisio fuit, cum Guntherus Albertum & Ernestum filios haberet; quorum hujus posteritas denuo in aliquot lineas divisa, desiit nuper in Christiano Friderico liberis orbo. Ille (Albertus) Ernestum genuit, plurium filiorum patrem, inter quos Petrus Ernestus Caroli *Principis Mansfeldiæ* pater fuit. Qui nunc superant, etiam à duobus ex filiorum ejus numero descendunt: nempe à Johanne Georgio, Johannes Georgius modernus; à Philippo autem reliqui omnes. Cùm enim hujus filius Bruno Wolfgangum, Brunonem & Philippum genuisset: nullus ex his prole caruit. Wolfgangus enim Gubernator in Hungaria Javarini, defunctus A. C. 1638. ex Sophia Trautenbergica (fil. Bernardi *Schenck* seu Pincernæ *de Trautenberg*) genuit Carolum Adamum (maritum Theresiæ, Maximiliano Princ. Dietrichsteinio genitæ, extinctum ...) Christinam Elisabetham (uxorem Joh. Francisci Com. Trautsonii) Sophiam Agnetem (Maximiliano Principi Dietrichsteinio nuptam) & Brunonem, demortuum A. C. 1625. Philippus verò, itidem Gubernator Javarini seu *Raab* (qui obiit A. C. 1657.) ex Maria agnate, fil. Johannis & Margaretæ Brunsuicensis, similiter utriusque sexus liberos suscepit: ut & medius Bruno: quorum omnium progenitores ab aliquot seculis sic habent. Guntherus Com. *Mansfeldiæ*, qui decessit A.C. 1472. seu 1475 ex Margaretha Honstenia (fil. Ernesti Com.) pater fuit Alberti, defuncti A C. 1484. Hoc & Susannâ *Bickenbach* (fil. Conradi Dn. *de Bickenbach* & Agnetis seu Margarethæ, Adolfi Com. Nassoviæ *in Wisbaden* genitæ) quæ marito superfuit annos 46. genitus Ernestus, obiit A. C. 1532. relicto, ex Barbara Querfortia (fil. Brunonis Nob. Domini *de Querfort*) Philippo filio, qui decessit A. C. 1546. Pater, ex Amalia *de Leunik* (filiâ Hugonis Burggravii) Brunonis Com. *Mansfeldiæ in Bornstett* præfati; qui (extinctus A. C. 1615.) ex Christina Barbiensi, prædictos tres fratres progenuit. Spenerus *Theatr. Part. II. pag.* 44. Ernestum verò quod attinet, filium minorem natu Guntheri, defuncti A.C. 1472. s. 1475. & Margaretæ Honsteniæ, obiit is A.C. 1486. suscepto ex Margaretha agnata (fil. Gebhardi Com. *Mansfeldiæ* Dn. *de Heldrungen*) Alberto, qui (defunctus A. C. 1560.) ex Anna Honstenia (fil. Ernesti Com.) Johannem genuit, extinctum A. C. 1567. Hoc & Margarethâ Brunsuicensi (fil. Ernesti Duc. Brunsuic. & Lunæburg.) natus Fridericus Christophorus, fato functus est A. C. 1631. Pater, ex Agnete Eberstenia (fil. Wolfgangi Com. Eberstenii Dn. *in Neugarten*) Ernesti Ludovici, qui Agnete Ruthenâ ductâ, decessit A. C. 1632. Mariæ Sibyllæ, quæ nupta Joh. Henrico Dn. *de Schonburg* obiit, 1642. Johannis Alberti, denati, A. C. 1634. & Christiani Friderici, qui natus A. C. 1615. nullâ prole susceptâ, ex Elisabetha Com. Lippiensi, obiit A. C. 1616. suæ lineæ ultimus. V. eundem *Part. III pag.* 21. inprimis verò *in Ind. Part. II. ubi familiæ historiam exhibet.*

Mansio, Græcè σταθμὸς, propriè locus est, ubi confecto itinere veteres per noctem quiescebant: *manere* n. pro cubare propriè eosdem dixisse, pluribus probat Salmasius *ad Histor. Aug.* Constabant autem singulæ *Mansiones* communes 20. m. p. quæ mensura legitima putabatur ad iter unius diei, ut & ex Jurisconsulto clarum est. Simile est, quod Herodotus *lib.* 5. centum & quinquaginta stadia singulis diebus imputat, velut justum iter; *πεντήκοντα γὰρ καὶ ἑκατὸν στάδια ἐπ' ἡμέρῃ ἑκάστῃ διεξιοῦσι.* Quòd si n. septem stadia & semissem unicuique milliario tribuat, ut multi faciunt, 20. m. p. reddet ille numerus stadiorum. Sic & Xenophon *Ἀναβάσ. lib.* 5. centum ac viginti duas mansiones, *ἡμερῶν σταθμοὺς*, peragi docet in decem & octo millibus stadiorum. Quæ stadia, si cum singulis mansionibus exæques, ad eam, quam diximus, justi itineris mensuram diurnam quadrare comperies, solis trecentis stadiis supra æquum excurrentibus. In *Itinerario* quoque Hierosolym. *Mansionum* intervalla eodem præter propter numero definiri videmus. Ibi n. *ab Ancyra Galatiæ Tharsum usq. mil. CCCXLIII mutationes XXV mansiones XVIII.* justâ ratione milliaria 343 septem ac decem mansiones absolvunt. Et paulo pòst, *Fit à Tharso Ciliciæ Antiochiam milia CXLI. mutationes decem. mansiones septem:* ubi si 20. milia pro singulis mansionibus numeres, ratio constabit. Et alibi. *Fit à Sardica Constantinopolim milia CCCCXIII. mutationes XII mansiones XX.* ubi tredecim tantùm millibus plus est, quàm justos numerus postulat. Nec mirum, modò plures, modò pauciores mansiones, inveniri in eodem locorum intervallo, cum itinerum commoditatibus & regionum naturæ inserviendum esset, nec exactè liceret in omnibus eandem legem ac rationem observare. Sic mutatio veredorum in singula 6. milia fieri solebat; quomodo legitimum erat, tres aut quatuor mutationes fieri in unam mansionem: at in *Itinerario* præfato, ut plurimùm duæ mutationes pro una mansione recensentur, &c. Sic itaque *Mansio* communiter pro unius diei itinere sumebatur. At in camelorum mansionibus paulo aliter se res habebat; ut quæ pro aquationum ratione, quæ *ὑδρεύματα* vocabant, erant dispositæ. E. g. à Copto Beronicen usque portum Rubri Maris, vetus *Itinerar.* 258000. p. computat, quod iter undecim mansionibus fieri docet, quarum singulæ aut 20. aut 25. miliaribus constant. Dicebantur autem hæ mansiones *ὑδρεύματα*, i. *aquationes*, quòd in locis istiusmodi aridis ac desertis ad *ὑδρεύματα* vel puteos necessario divertendum erat ac manendum, cùm iter aliâ viâ, propter aquarum penuriam, esset inexplicabile. Hinc quemadmodum *ἐποχαὶ* temporum dicuntur certæ notæ ac signa, quibus temporum intervalla distingui solent, quibusque immorari ac stare necesse habent, qui tempora solicitè computant ac Chronica scribunt: Ita *τὰς τῶν ὑδρευμάτων ἐποχὰς* vocat Ptolomæus *aquationum mansiones* has, quibus itineris intervalla distinguebantur, quòd per eas transeundum necessariò haberent viatores &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 495. Istiusmodi v. *Mansiones* & Mutationes in numero Civitatum non habebantur; mentio tamen Curialium, Claudiopolis, Prusiadis, Tottai & Voridis oppidorum seu mansionum per Bithyniam, *l.* 119 *Cod. Theodos. de Decur.* ut quæ jure civitatis donatæ erant, ut ex ipsa *Constitutione* constat. Sed & *Episcopus mansionis Nicææ in Thracia*, item *Episcopus mansionis Termensis*, memorantur in *Actis* Concil. Arimin. & in *Actis* 3. Concilii Chalced. Sequenti ævo *Mansiones* etiam dici cœperunt diversoria Legatorum, Missorum aliorumque Magistratuum publicorum, qui Principis mandato aut in provincias, *ad justitias faciendas & reformandas*, uti loquebantur, aut in exteras regiones, rei publicæ causâ, proficiscebantur. Tenebantur n. subditi hospitio excipere Missos ejusmodi & Legatos eorumque ministros, & viaticum eis, (quod *parata* dicebatur, sicut ipsum jus hoc hospitii, *mansionaticum*) pro uniuscujusque dignitate præstare, *L. Longobard. lib.* 3. *tit.* 4. §. 2. 4. Quod cum pecuniâ interdum redimeretur, vetitum id Concilio Toletano IV. apud Gratianum 27. *q.* 1. *de Vid.* Has autem *Mansiones* præparare, præsertim si ipsi Reges irent peregre, *Mansionariorum* erat vel certè Comitum Provincialium: quibus hanc in rem tractoria dabatur, cujus hæc formula, *Quando ad vos venerit, mansionem ei & foenum & panem & aquam largiri dignemini.* Interdum tamen Ecclesiæ & Monasteria ab ejusmodi hospitum exceptione, privilegio peculiari *Emunitatis* appellato, eximebantur, du Fresne *Glossar.* Vide quoque hic infrà, in voce *Mansionarius*.

Mansionarius, dignitas olim in Palatio Regum Francorum, cui incumbebat *mansiones*, Rege inprimis iter faciente, præparare, uti dictum. Officium ejus pluribus describit Hincmarus *Epist. de Ordine & Offic. Palatii capp.* 16, & 23. Idem *Comes Mansionarius* dicitur, apud Reginonem ann. 859. aliàs *Metator*. In Ecclesia Rom. hoc nomine venit, Custos & conservator ædis Sacræ, Æditus, Matricularius, apud Gregorium M. *Dial. lib.* 3. *capp.* 24. & 25. ubi Abundii, & in *Tabulario* Casaur. ubi Scamberti, *Mansionariorum* fit mentio. Erant illi in Cleri ordine, & habebant insuper reliquiarum ac phylacteriorum curam, ut & clavium Templi, V. Car. du Fresne *Descript. Ædis Sophianæ cap.* 86. ubi & monet, nomen illis inde datum, quòd *mansionem* seu domum Ædi sacræ adjunctam haberent: unde Παραμονάριοι Græcis vocati sunt. Alia eorum munia fusè exequitur *Ceremoniale* Ecclesiæ Rotomagensis, editum à Menardo ad libr. *Sacramentorum* Gregorii præfati. In horum ordine primus, *Primus Mansionarius* nuncupatus est, de qua dignitate, V. in *Ordine* Rom. Sed & in eadem Communione *Mansionarii* Canonici dicuntur, qui, aliàs *Residentes*, opponuntur Foraneis seu Forensibus, qui *non faciunt residentiam*, uti loquuntur, &c. V. plura hanc in rem apud Car. du Fresne præfatum *in Glossario*.

Mansuetarii, apud Æl. Lampridium, *in Heliogab. Habuit & Leones & Leopardos exarmatos in deliciis: quos edoctos per Mansuetarios subitò ad secundam & tertiam mensam jubebat accumbere, &c.* Græcis ἡμερωταί, sunt Magistri & Custodes, qui cicurandis feris operam navare consueverunt, seu qui callebant, ut Manilius ait *lib.* 4. & 5.

> *Quadrupedum omne genus positis domitare Magistris.*
> *Exorare tigres, rabiemq. auferre Leoni.*
> *Cumq. Elephante loqui tantamq. aptare loquendo*
> *Artibus humanis varia ad spectacula molem.*

Et infrà:

> *Ille manu vastos poterit frænare Leones.*
> *Et palpare lupos, pantheris ludere captis.*

Quem imitatus Seneca, *Certi sunt*, inquit, *domitores ferarum, qui sævissima animalia, & ad occursum exterrentia hominem, docent pati jugum: Nec asperitatem excussisse contenti usq. in contubernium mitigant. Leonibus Magister manum insertat, osculatur tigrim suus custos, elephantem minimus Æthiops jubet subsidere in genua & ambulare per funem.* Ursi enim & Leones placidè domi alebantur, ut etiam nunc aliquibus in locis ..., animi causâ. Pars proin hujus agminis Ursarii forte, quorum meminit Edinerus *in Vita* Anselmi apud Laur. Pignorium *in Vita D. Anselmi lib.* 1.

Mansur, Arabica vox, cognom. Joannis Damasceni, apud Dominic. Macrum in *Hierolexico*, h. e. *Adjutus*.

Mantela, propriè Χειρόμακτρον, h. e. *manualis tela*, quâ manus tergebantur; aliter *Mantele*, apud Treb. Pollionem, *in Gallienis*, *Mantelibus aureis semper stravit*: & *Mantelum*, per generis enallagen. Virgilius,

—— tonsisq; ferunt mantelia *villis*:

Ubi Servius, *quibus*, inquit, *manus terguntur*. Villosa igitur erant, uti & ex Ovidio & Lucretio discimus; apud quem posteriorem, Philargyrus *mappas* interpretatur; nam mappæ tergendis manibus habebantur. Glossæ, *mappa* Χειρόμακτρον. Sic *Mantelia*, pro mappis villosis etiam apud Plinium sumuntur *lib. 7. cap. 2.* quæ quoq; vera ac vetus hujus vocabuli notio. Ridiculè verò illi, qui *Mantelia* in illo Plinii loco, pro thoracibus vel loricis, quibus pectus munitur, acceperunt: quasi verò magnum munimentum sit & magnopere impenetrabile in cute humani capitis. Atqui mantelia Vett. ante pectora ponere cœnantes consueverant, ut hodie solemus illa lintea, quæ ante pectora nostra, mensæ adsidentes, ponimus & quibus manus & labra tergimus. Verùm ætate jam Plinii, non ampliùs *Mantelia* in usu erant ἀντὶ Χειρομάκτρων, sed integendis mensis serviebant. Martialis *in Epigramm.* cujus lemma, *Gausapa* vel *Mantele*:

Nobilius villosa tegunt tibi lintea citrum,
Orbibus in nostris circulus esse potest.

Atque hoc tunc temporis discrimen statuebatur inter *mappas* & *mantelia*, ut mantelia mensis operiendis, mappæ manibus tergendis usum præberent. Nam mappæ erant brevia lintea, quas quisque secum ad convivia ferebat, nec enim eas subministrabat dominus, apud quem repertebatur quidem mensa manteli instrata, sed suam unusquisque convivarum secum mappam afferebat, uti patet ex ejusdem Poetæ lusu, in Hermogenem, qui, cùm mappas furari non posset, mantele surripuit:

Attulerat mappam nemo, dum furta timentur,
Mantele è mensa surpuit Hermogenes.

Sic apud Scriptores *Historiæ Aug.* passim *Mantele*, pro mensæ integumento, accipitur. Spartianus *in Heliogabalo*. *Exhibuit parasitis cœnas de vitreis & nonnunquam tot picta* mantelia *in mensam mittebat, his edulibus picta, quæ apponerentur.* Lampridius *in Alexandro*. *Convivium neq; opiparum, neq; nimis parcum, sed nitoris fuit: ita tamen, ut pura mantelia mitterentur*, in mensam scilicet &c. Postmodum verò *mappam* ultimæ ætatis Latini etiam pro mensæ tegmine usurparunt, unde Gallorum *nappe* ortum. V. Salmasium *Not. ad Lampridium*, *Pollionem*, *Vopiscum*: & *Exercitat. Plin. ad Solinum*, ubi de *Mantelibus* & *mappis*, è lapidis Carystii filamentis laneis, quæ in ignem mittebantur, ut à sordibus nitidarentur: item de *Mantelibus*, è cute capitis hostium, *pag. 177. 178. & 188.*

Mantellata, in Eccl. Rom. dicuntur Sorores de Pœnitentia B. Dominici; quòd laneo utantur pallio. C. du Fresne *Gloss.*

Mantelletum, machina bellica, Petrus IV. R. Aragon. *in Chron. lib 3 cap. 23.*

Mantellum, V. infrà *Mantuelis*.

Manticulati, apud Matthæum Paris A. C. 1248. cognominantur Peregrini Hierosolymitani, tanquam perâ instructi. *Mantica* namque πήρα est, in *Gloss.* Lat. Græc. apud. Carol. du Fresne in *Gloss.* 16 Aliam notionem verbum *manticulari* habet: quod idem est ac *manibus* colligere & res furtivas convasare, Salmasius *ad Vopiscum in Tacito*. V. suprà in voce *Manna*.

Mantile, olim *Mantele*, *Mantelium* & *Mantelum*: Plauto *Mantilium*, Varroni *Mantellum*, q. *Manûs tela*, Linteolum dicebatur, quo manuum sordes abstergebant in mensa: Veteres enim *Mantilia* ante pectora ponere cœnantes consueverant, ut hodie solemus lintea illa, quæ *Servieta* dicuntur, quibus manus & labra tergimus. Verùm jam ætate Plinii usum mutarunt, & integendis mensis servire inceperunt. Atque hoc tum temporis discrimen inter mappas & mantilia statutum est, ut hæc mensas operirent, illæ manibus tergendis præberent usum. Unde Salmasius *in Martialem lib. 2. Epigr. 29 distichon hocce*,

Attulerat mappam nemo, dum furta timentur,
Mantele è mensa surpuit Hermogenes:

Mappas, inquit, *suas ad convivia afferebant singuli*, Mantile *convivator præbebat. Erant autem Mappæ brevia lintea, quibus manus tergebant: unde* Mappæ breves *eidem Poetæ* ἰσχνότεραι *alicubi appellantur.* Villosa verò erant hæc *Mantilia*, Plin. *lib. 7. cap. 11.* Unde Virgilius,

—— —— Tonsisq; ferunt Mantelia villis.

Proin, sicut lanea vestimenta, quæ villos habebant, ita & hæc lintea *Gausape* dicta sunt, Martial. *lib. 14. Epigramm.* 138. cui tit. *Gausapa villosa*, vel *Mantele*.

Nobilius villosa tegant tibi lintea citrum:
Orbibus in nostris circulus esse potest.

Scilicet solæ citreæ mensæ & pretiosiores *Mantili* tegebantur, ne fœdarentur, aut maculas traherent: at viliores orbes sive mensæ (nam omnes tum rotundæ) sine integumento erant, ideoque in iis circuli non semel spectabantur, impressi ex lancibus seu patinis. Et quia omnes tum mensæ rotundæ fuere, ideò & *Mantilia* eandem habebant figuram: ad quorum distinctionem Gausape, quod lectis pro stragulo injiciebatur, *Gausape quadratum* dicitur eidem Poetæ, *Epigr. 152. lib. præfati.* Imò & Gausape mensas tergebant, quod villosum erat, & quidem luxuriæ causâ purpureum, ut docet Lucilius apud Priscianum *l. 7.*

Purpureo tersit tunc latas Gausape mensas, &c.

Plura V. apud Octav. Ferrarium, *de Re Vestiar. Parte 2. lib 1. c. 7.* Ludovicus Vives *in August. de C. D. lib. 21. cap 6* testatur, *Mantile* Lovanii medio convivio igni datum, redditumque Domino mundius splendidiusque, quàm posset aquis & smegmatis quibuslibet: Nempe è lino incombustibili, de quo V. suprà, factum erat. Unde & Langius *lib. 2. Epist. 52* ex Carystio lapide necti *Manutergiorum* istiusmodi: & Plinius *lib. 19. cap. 1.* *Mapparum* meminit, quæ in focis ardentes, sordibus exustis, splendescerent igni magis, quàm aquis possent. Inprimis enim Χειρεκμαγεῖα istiusmodi inde fiebant; ut videre est, apud Fortun. Licetum *de reconditis Antiq. Lucernis, lib. 5. cap. 27.* Vid. quoque suprà.

Mantile lacerandi ritus, in mensa Militum, iis qui Milites non essent, occurrit apud Hedam in *Frederico* Episc. Ultraj. & Joannem à Leydis in *Chron. lib. 31. cap. 50.* ubi Wilhelmo Com. Ostrevandiæ, in mensa Regis Francorum id contigisse legitur: Nempe is mos invaluerat, teste Salanovâ, apud Hieron. Blancam, *ut nemo nisi* Miles *ad* Mensam *militis sederet*: Si qui contrà agerent, Fecialium partes erant, illorum *Mantile lacerare*, V. suprà ubi de *Armis plenis*.

Mantua, adde: V. suprà, in voce *Gonzaga*.

Mantuelis, apud Pollionem *in Claudio*, *Chlamydem Dardanicam mantuelem unam*, cognomen est chlamydis μανδυωδῆς, i. *in modum manti facta*, vel ad formam *manti* accedentis. Diversum n. ἔχημα *mandya* & chlamydis erat, quæ duo tamen plerunque confundunt Auctores. A Græco μανδύη seu μανδύας, *mantua*; unde *mantuelis*, ὁ μανδυωδής, & *mantuatus*, apud Isidorum *in Glossis*. *Mantum* tamen & *Mandum* etiam dixere Latini & videtur Græcè non tantùm Μανδύας & Μανδύη, genus hoc vestimenti dictum esse, sed etiam μάνδυς, à quo Lat. *mantus* & *mantum*. Isidorus, *Mantum Hispani vocant, quòd manus tegat tantùm: est n. breve amictum.* Idem in *Glossis mandua vestis virginalis*. A *manto*, pro *mantatus*, apud Martialem, qui manto tectus est, *Epigramm. de Cansia*,

In Pompejano tecum spectabo theatro,
Mantatus *populo vela negare soles.*

H. e. Qui mantatus est, in Pompejano theatro, vela populo soles negare, quibus ipse non indiget, &c. In Ecclesia Romana *Mantum* olim habitum est inter præcipuas Pontificum vestes, adeò ut dignitatis suæ investituram per illud acciperent: quo cùm Prior Diaconorum Papam electum indueret, utebatur his verbis, *Ego investio te de Papatu, ut præsis urbi & orbi*, ut habetur *in Ceremoniali Rom.* Sic, cùm deponerentur Pontifices, aut sponte dignitatem abdicarent, eadem vestis prima erat, quam ut præcipuum insigne dimittebant, &c. Unde *Immantare*, propriè de Pontificibus Rom. apud Radevicum *de Gestis Friderici lib. 4. cap. 65.* Joan. Sarisberiensem *Epist. 59.* alios. Sed & *Mantum* fuisse Præfectorum Urbis Romæ per quod similiter fuerint investiti, discimus ex *Actis* Innocentii III. Fuit autem id aureo limbo circumtextum, apertum à parte dextra, uti habetur in *Ceremoniali Rom. lib. 1. sect. 7.* Etiam inter Regalia insignia Aragoniæ Regum, *Mantum* recensetur, *in Epistola* Martini IV. seu *Mantellum*, uti alii vocant, inprimis ubi de *Manto* Franciæ Regum, quod quâ ratione describatur, in *Computo* Stephani *de la Fontaine* Argentarii Regii *Ann. Ch.* 1351. V. apud C. du Fresne *in Glossario*.

Mantus, seu *Mantum*, V. hic *suprà*.

Manu ad Ferrum, cognom. militare Aureliani Imp. quòd vulgò esset exerendi gladii cupidus. Salmasius *ad Vopiscum*. Simile illud, *Manus in capulo*, apud Statium *Thebaid. libr. 4. versu*

—— manus omnis in armis,
Omnis & in capulo.

Ad quem locum V. Barthium *Animadversion. lib. 2. pag. 1154.* ubi & de pari ardore verba Lucani adducit *lib. 7.*

—— —— armaq; totâ
Mente agitant, capuloq; manus absente movetur.

Manu involutâ in palla altaris offerendi ritus, occurrit in *Tabulario* Casaur. *ann. 24. Ludovici Imp. Lotharii filii*, apud du Fresne, *Ego Lupo—tibi dono Romano Abbati ad Partes Monasterii cum oblatione manu involuta in palla Altaris* &c. V. infrà, ubi de *Oblatis*: item ubi *de Manu non temerè sacris admovenda*

Manu salutare, seu *Manu venerari*, apud Tacitum de Nerone cantante, *Postremò genu flexus & cœtum illum manu veneratus est*: ritus fuit Histrionum, Pantomimorum & Cantorum, qui scenam ingressi populum adorabant. Nempe *manum* ad os referebant, eamque osculabantur, postmodum porrigebant ad illos, quorum honori ac venerationi osculum dederant, sicque protensione manus, quodammodo ipsum osculum porrigere & ad eos jactare videbantur, id quod *jacere oscula*, item *basia jactare*, dicebant. V. suprà in his phrasibus, item ubi de *Libratis osculis*.

Manu

Manu Tertiâ, Septimâ, Duodecimâ jurandi &c. ritus, medio ævo usitatus. V. suprà ubi de variis ritibus *Jurandi*.

Manna, seu *Mannua*, Græce ὀρέχυμα, recentiori ævo μαννᾶδιον. V. in voce *Manna*.

Manuale seu *m.* strophiolum, sudarium, in *Passione* S. Montani, apud Dominicum Macrum *in Hierolexico*. Item Liber Ecclesiæ Rom. in quo continetur *Ordo Servitii Extremæ Unctionis, Catechismi, Baptismi & hujusmodi*, apud Gisebertum Lunicensem Episc. *de Usu Ecclesiastico*.

Manuaria Sellularia quæ artes, à civibus Romanis olim non exercebantur, teste Dionysio *l. 2. & 9.* Apud Athenienses vero, quos universos Theseus divisit in Εὐπατρίδας, qui cæteros dignitate antistabant, & *Patricii* dici possunt: Γεωμόρους, qui ruri habitantes agros colebant: & Δημιουργούς, qui in ipsa urbe sedes habebant, hi postremi Opifices erant, & circa artes quascunque *manuarias* occupabantur. Nec tamen illi omnes: Nam cum cives universi à Solone iterum divisi essent in 4. ordines, Pentacosiomedimnos, Equites, Zygitas & Proletarios; ex his, tenuioris fortunæ homines liberos suos rusi opus facere docebant, ut est in palliata Menandri fabula *Adelphis*, apud Terentium: aut iis artificium discebant, ut patet ex Lege: Υἱοῦ τρέφειν τὸν πατέρα μὴ διδαξάμενον τέχνην ἐπάναγκες μὴ εἶναι. *Filium, quem Pater artem non docuerit, ad eum exhibendum ne cogitor*: aut peregre ad mercatum ablegabantur, ut habes in Comœdiis. Honestiores verò instituebantur in Musicis, in Gymnicis, in re Equestri, ad venandum, in Philosophia, ut inter alia ex Terentio *in Andria* patet. Sam. Petitus *Comm. in LL. Atticas tit. 3. & 4. lib. 2.* Ut autem Artes, quæ magno in pretio Athenis erant, diligenter excolerentur, lege cautum: Ὁ ἀργίας ὑπόδικος ἔστω παντὶ τῷ βουλομένῳ γράφεσθαι. *Lentitudinis dicam quivis impingito*: quam ab Ægyptiis sancitam & Athenas à Solone invectam fuisse, auctor est Herodotus *Euterpe*. Pisistratum tamen ejus auctorem facit Theophrastus, apud Plutarchum: At Draco jam prius scripserat, qui τὰς ἀργοὺς infamiâ notavit, ut est apud Pollucem *lib. 8. cap. 6.* Proin & Theseus, pecuniam bove signavit, ut refert Plutarchus. πρὸς γεωργίαν τοὺς πολίτας παρορμῶν, *ad agriculturam cives hortatus*: Addit Petitus, καὶ ἐπὶ τὰς τέχνας, & *ad artes sive opificia*, ut haberent, unde sibi compararent victum. Quinetiam non licebat servum otiosum alere, qui artem aliquam non sciret: nec advena ad κοινωνίαν τῆς οἰκήσεως aliter, quàm e Senatus Areopagitici sententia recipiebatur, ne quis scilicet commigraret temere, & nisi ἐπὶ τέχνῃ aut rei alterius utilis ergò. V. Aristophanem *in Pluto*. Interim duas artes exercere non licebat, ex Lege, cujus meminit Demosthenes *in Timocratea*: Μὴ δύο τέχνας μετιέναι. *Duas artes ne exerceto*: Et legem tulit Solon, τὰς ἄνδρας μὴ μυροπωλεῖν, *Ne quis vir unguentariam facito*. Nec peregrinis permissum erat Artem exercere, ex Lege: Τοῖς ξένοις ἐν τῇ ἀγορᾷ μὴ ἐργάζεσθαι. *Peregrini in foro nihil vendunto, neq; artem exercento*. Quo autem Opificum accenderetur industria, veteri Lege qui inter suos Artifices peritior habebatur, publice epulabatur in Prytaneo, & primam in theatris atque concionibus occupabat sedem: Τὸν ἄριστον ὄντα τῶν αὐτῶν ἐπιτεχνῶν σίτησιν ἐν Πρυτανείῳ λαμβάνειν καὶ προεδρίαν. Sed si quis alius, qui hunc ipsum arte superaret, reperiretur, ei suam σίτησιν locumque prior cedere tenebatur, ut discimus ex Aristophane *Ranis*. Committebantur autem inter se uniuscujusque artis Artifices, ut quis optimus esset fieret palàm, festo, quod Χαλκεῖα sive Πάνδημα, quia ab omnibus artificibus tricesimo Pyanepsionis die agitabatur, dictum est: atque hinc Ἀθλήσεις *commissiones*. Olim tamen, ante Aristotelis ætatem, Diophantus Arch. qui præfuit anno 2. Olymp. 96. volebat, ut soli servi publici artes exercerent, apud Aristot. *Politic. lib. 2. cap. 7.* verum illud vel nunquam vel non diu obtinuit: ut tum ex præcedd. videre est, tum ex Demosthene *in Eubulidem*. προσήκει ὑμῖν βοηθεῖν τοῖς νόμοις, μὴ τὰς ἐργαζομένους ξένους νομίζειν, *convenit vobis legibus suppetias ire, &, qui artem non exercent, pro peregrinis habere*. V. eundem Petitum *lib. 5. tit. 6.*

Manubiæ, præda quæ *manu* capta est A. Gellio *lib. 13. cap. 24.* Nonio *manus exuviæ*; Isidoro sic dictæ sunt, quòd *manibus detrahuntur*. Asconius Pædianus *in 3. c. Verrem*, auctor est, Veteres *manubias* dixisse spolia quæsita de vivo hoste nobili per deditionem. Suetonius simpliciter pro quacunque rapina usurpare videtur, nec ab hoste solùm, sed etiam à cive petita: *Serò*, inquit, *ad manubias conversus est, cùm de confiscationibus nullo jure subnixis mentionem faceret*. Gellius alibi, *Manubias* vult esse pecuniam, vel ex hoste captam, vel ex præda vendita reductam: quæ videtur vocis maxime propria significatio; atque sic *Manubiæ* dicentur, quia ea pecunia est ex spoliis, quæ manu hostibus detracta. P. Nannius tamen *in Miscellaneis lib. 3. cap. 3.* arbitratur, illas sic dictas esse, vel à *manu & vi*, vel à Græco βία, ut hybrida sit dictio. Ex hisce templa olim erecta, arcus extructi, aliaque Victoriæ monumenta publicè posita sunt. Sic *in fastigiis Fori Trajani simulachra fuisse sita circumundiq; inaurata equorum atq; signorum militarium, cum subscriptione*, EX MANUBIIS, refert *loco præfato* A. Gellius: ex Manubiis nempe Dacicis. Namque Forum illud à Trajano post Daciam subactam, exstructum, & ex pecunia, quæ ex venditione prædæ in bello Dacico manucaptæ percepta esset, in eo arcus triumphales ob superatos Dacos ac Sarmatas, porticus amplissimis excelsisque opere Corinthiaco columnis magnis epistyliis adjunctis, ut Gigantum potius, quàm cæterorum hominum moles crederentur, statuaque ipsius Trajani in medio porticus atrio columnis superposita est, præ cæteris in Foro medio Cochlide columnâ marmoreâ altitudine pedum 128. erectâ &c. V. Dionem Cassium, *ubi de Trajano*, A. Ciacconium, Jac. Oiselium IC. *in Gellium* &c. & infrà in voce *Præda*.

Manucodiata, apodum genus, quas meliùs cum Aristotele, *Hist. Anim. lib. 1. cap. 1.* κακόποδας, *pravis pedes*, dicas. Habent enim pedes, sed non idoneos ad gressum; imò, nec ut iis consistant, sed ut hæreant: quo modo Plinius capiendus, nec negat, habere pedum usum. Non enim pedes Deus iis frustra omnino fecit; Aliter vocantur κύψελοι & κυψελίδες, eo quòd nidificent ἐν κυψέλαις ἐκ πηλοῦ πεπλασμέναις, *in alveolis è luto fictis*. Arist. *Histor. Animal lib. 9. cap. 30.* iisque oblongis, uno aditu arcto, qui sufficiat. Qui ab hirundinibus dignoscantur, ibid. legas. De iisdem sic Plinius *lib. 8. cap 19. Plurimum volant, quæ apodes, quia careant usu pedum, ab aliis cypseli appellantur, hirundinum specie. Nidificant in scopulis. Hæ sunt, quæ toto mari cernuntur: nec unquam tam longe naves, tamq; continuo cursu recedunt à terra, ut non circumvolitent eas apodes. Cætera genera residunt & insistunt: his quies, nisi in nido, nulla: aut pendent aut jacent*. Ac tales sunt Aristotelis Pliniique apodes. Longe verò minus gressus convenit apodum iis, quæ discriminis causa *Indicæ* vocantur, atque aliter *Manucodiata*. Hæ enim semper volare, nec unquam quiescere, dicuntur. Sed id pro vano prorsus habendum. Nam ut verissime Aristoteli proditum est, nullum est animal, quod vel moveatur semper, vel semper quiescat. Nihilo verius, quòd eas solo ajunt rore vivere, quem inter volandum mane percipiant. Nec enim semper ros decidit; &, cùm cadit, non tam pusillo rore, animal tam grandibus alis vitam sustentet. Veritas autem sic se habet: Insectis vivit, quæ venatur & aliis, quæ reperit in arboribus: his enim se applicat, tum cibi, tum quietis ac somni causâ. Sunt verò hæ aves in Insulis Moluccis ac Java majori. Nomen earum sonat *Dei aves*: dicuntur quoque *Aves paradisi*; quia vulgus, Muhammedicum inprimis, persuasum habet, venire illas e paradiso. Imò Reguli Moluccani tam stulte sapere dicuntur, ut se plumis istarum avium ornatos, utcunque vel in primori acie consistant, vulnerari non posse arbitrentur. Credibile tamen est, quandoque etiam Regulos ipsos, aliorum instar, bello cadere: eoque experientiâ vanitatem illam satis refelli. Quod cùm ignorare non possint, censeo, pennas istas assumere, partim ornatûs causâ; partim ut argumentum suæ in Deo fiduciæ & symbolum divinæ erga se curæ. Nempe sperant, se per istas Dei sive Paradisi aves, Numini reddi commendatiores: nec facile in prælio, à Deo, cui fidant, iri desertum, atque ut cadant, mox transferendos esse in sedes beatas. Neque verò Insularum solum incolæ, sed & Janizari seu Prætoriani Turcarum Imp. cùm prælium inituri sunt, earum plumis sese ornant, teste Bellonio *Observat. lib. 3. cap. 25.* Quanta enim illarum venustas sit, exponunt fuse Cardanus *de Subtil. lib. 10. &* Scaliger *Exercitat. 228.* V. Vossium, *de Idolol. lib. 3. capp. 80. & 87.* Georgio de Sepibus teste hæc avis, duo longissima fila atri coloris e corpore emittit, quibus in arborum ramis implicitus, se ad quietem de iis suspendit. Plerunque tamen in continuo motu per auras defertur: Alas enim habet, sed immediate post promontorium rostrum. Exigua ei corporis moles, variorum colorum, qui tamen maxime ad æruginem accedunt. Pennas habet ad duos palmos excurrentes, imò paucis circa rostrum & lanuginosis pennulis mirâ varietate contecta, videtur agglomerata quædam pennata massula, vix carne constans. Cauda verò, pavonum more, aureo splendore nitet, aliis mixtim coloribus coruica. Exuviæ istiusmodi volucrium septendecim è Brasilia Kirchero missæ, in *Musæo* ejus hodieque ostenduntur, quarum una subtilissimi rostri, quod pene semipalmare est & ejusdem altitudinis pedes, corpulentiam verò junioris galli habet; pennæ porro intensissime rubent. Aliæ sedecim & formâ & colore mirabiles ac vagæ noviter accesserunt, de quibus V. Georg de Sepibus *in Colleg. Rom. S. I. Musæo pag. 33.*

Manuductor, in *Glossis* dicitur, quem Μεσόχορον Græci vocant: qui viz. in medio Chori consistens reliquis inde auspicium canendi modumq; dabat. Quemadmodum Hesiodus Apollini, cum Musis, in cœlo cithara personanti, sedem adsignat, Χορῷ ἐν μέσῳ, *choro in medio*. Vid. infrà passim, inprimis in lemmate, *Mensuram percutere*.

Manuelati, in Vet. Instrumento, dicuntur nummi Manuelis Comneni Imp. CPolitani; contractè *Manlat*, apud Arnoldum Lubecensem, V. Car. du Fresne *Dissertat. de inferioris ævi Numismat. num 84.*

Manufirma, apud medii ævi Scriptores fundus est concessus alicui ad vitam & hæredum sub censu annuo, certis conditionibus interpositis: proinde diversus ab *Alodo*, qui erat hæreditarius. Et quidem *Manufirmarum* ea primitus, quæ Feudorum ac Beneficiorum, ratio erat, cum à dominis ad vitam concede-

rentur, eaque finitâ ad donatores redirent: in eo tamen ab illis differebant, quòd Beneficia nulli alii oneri obnoxia essent, præterquam homagio & servitio militari; hæ verò vilius quidpiam redolerent, ut quæ annuo sub censu concedebantur. Postmodum, & quidem crebro, dari cœperunt, non ad unius modò, sed & ad primi & secundi hæredis vitam, ita ut, illis decedentibus, licet liberos haberent, ad dominos reverterent, quæ erat *Precariarum* & *Prestariarum* conditio. Tandem, uti & in Feudis factum, hæreditario jure possessæ sunt, & de iis disponendi facultas possessoribus, non minus ac de Feudis, est indulta. *Manufirma* porro eædem fuere cum terris censualibus, seu censui obnoxiis, quæ in eo quoque à Feudalibus distinguebantur, quòd censuales seu *manufirma*, non homagium, servitium, aut exercitum, sed censum tantummodo annuum deberent; unde *feudalibus* perpetuò opponuntur, apud Butilerium *in Summa rurali* &c. Nomen illis inde quòd ejusmodi concessiones *manu* concedentium & donatorum *firmarentur*, peculiarisque esset iis in contractibus formula, his verbis concepta: *Ut autem hujusmodi manufirma stabilis & inconcussa permaneat, manu propriâ firmavimus* &c. V. Car. du Fresne in *Glossario*.

Manulearii, memorati Plauto *in Aulularia*, *Actu* 3. *sc.* 5. ubi totus est in fœminei luxûs insania publice traducendâ, cùm inter alia ait,

Aut Manulearii, *aut Murrobathrarii:*

Dicti videntur, qui tunicarum manicas sive tunicas manuleatas, quarum mentio apud Plautum alibi, conficerent: Si tamen hoc à Sarcinatoribus, quarum *in eadem Scena* inferiùs meminit, diversum fuit artificium. V. Octav. Ferrarium *de Re Vestiar. Part.* 2. *lib* 3. *cap.* 21.

Manum aut *Dextram* perdere, pœna decreta maximè in perjuros. in *L.* Wisigoth. *lib.* 8. *tit.* 5 § 1. in *L.* Burgundionum *tit.* 6. §. 21. &c. in *L.* Bajwar. *tit* 2. *cap.* 6. & *cap.* 11. §. 1. alibique passim: item pœna Monetariorum, in *Edicto* Pistensi *cap.* 16. apud Car. du Fresne *Glossar.* in voce *Manus*. Sed & Speculatoribus, apud vett. Romanos, *manus* præcisas, legimus apud Livium *lib.* 22. *cap* 32. *Per eosdem dies speculator Carthaginensis, qui per biennium fefellerat, Romæ deprehensus, præcisisque manibus dimissus.* Transfugis item, apud eundem *lib* 26. *cap* 12. *Passus ad ita esse — & alios speciè transfugarum Numidas vagari in castris Romanis, hi supra septuaginta comprehensi & cum transfugis novis, mulctati virgis, manibusque præcisis, Capuam rediguntur. Conspectum tam triste supplicium fregit animos Campanorum.* Imò & apud Israelitas mulieri, quæ alterius viri maritum suum percutientis pudenda apprehendit. Deuteronomii *cap.* 25. *versu* 13. & 24. *Si concertantibus hominibus inter se, viro cum fratre suo, accedat uxor viri unius illorum, ad eripiendum maritum suum è manu percutientis ipsum, & extendens manum suam, apprehenderit pudenda ejus: Tunc amputabis manum illius, ne parcito oculus tuus.*

Manumissio, origo & allectio seu adoptio in cives, olim cives fecit. Tribus autem modis servos *manumitti* consuevisse, Suetonius, Interpres Topicorum Ciceronis, affirmat: Aut, si quis, consentiente vel jubente Domino, nomen suum in censum detulisset: aut virgâ in caput suum à Prætore impositâ, quæ *Vindicta* dicebatur, in libertatem vindicatus esset; aut à Domino testamento liber relictus. De *Manumissione per censum*, quæ à Servio Tullio R. originem traxisse perhibetur, Ulpianus loquitur: *Servi*, inquiens, *qui in peculio censum haberent, aut quibus eas facultates domini imperttirent, si hi eos in censum Civium à Censoribus adscribi juberent, libertatem consequebantur.* Secundi generis, nempe *Manumissionis per Vindictam*, Auctor fuisse fertur P. Valerius Poplicola, anno primo post exactos Reges, cùm de præmiis Vindicis servi, qui conjurationem indicaverat, ad Populum tulisset, à quo etiam *vindicta* nomen ductum fuisse existimant, cum alii, tum Livius *lib.* 1. *Dec.* 1. Post quem observatum ut qui ita liberati essent, in civitatem recepti viderentur. Hæc autem potestas primùm penès Consulem fuit, pòst ab eo ad Prætorem urbanum translata est, ut *vindictâ*. i. *virgâ* in caput impositâ (eam enim sic appellare placuit) *manumitteret*. Quod sic fiebat; Qui *manumittere* servum volebat apud Prætorem, ejus caput aut aliud membrum tenens, ad Prætorem sic dicebat: *Hunc hominem liberum esse volo*. & emittebat eum è manu, Sigonius ex Boëtio, Festo, Valerio Probo ac Donato. Idem tamen ex Isidoro *lib.* 9. refert, Romanos eos, quos *manumittebant*, alapâ percussos circumegisse, atque ita de manu misisse: factâ sic ipsis potestate abeundi, quò vellent. Unde apud Phædrum *lib.* 2. *fab.* 5. ad Atriensem, multâ sedulitate libertatem ambientem, inquit Tiberius Imperator,

Multo majoris alapæ mecum veneunt.

Et Claudianus huc alludens ait,

In civem rubuere genæ.

Persius quoque *Satyrâ* 5.

—— *Heu steriles veri quibus una Quiritem*
Vertigo facit:

Ac paulo pòst,

Verterit hunc Dominus, momento turbinis exit
Marcus Dama.

Prætor autem *vindictâ* ejusdem servi capiti impositâ, ita dicebat: *Dico eum liberum esse more Quiritum.* Inde conversus ad Lictorem ajebat: *Secundum tuam causam, sicut dixi; Ecce tibi vindicta.* Tum lictor, acceptâ hac à Prætore, caput servi percutiebat, faciem palmâ tergumque verberans. Quibus actis nomen *manumissi* in acta à Scriba referebatur, adjectâ *manumissionis* causâ. Neque vero necesse erat omnino pro Tribunali manumittere, sed poterat id quoque in transitu fieri, cùm aut lavandi aut gestandi aut Ludorum causâ prodiisset Prætor. Et hinc fortè deducendus mos est, quem hodie Nobiles aliique Magnates Viri observant, cùm servos jure arma gestandi instigunt, quod Germani vocant, *Wehrhafft machen*. Tertius, qui *Testamento* fit, in Institutionibus diligenter explicatur, quò proin Lectorem remitto. Qui sic *manumissi* & libertate donati erant, raso capite gestabant pileum, libertatis insigne. Unde Prov. *ad Pileum vocare.* Tertullianus *de Resurr. carn.* docet, suo tempore servos tales a Dominis accepisse vestem candidam, annulum aureum, & novum nomen priori additum. Et certè, tria habere nomina, non tam nobilitatis, quàm libertatis indicium fuisse, patet ex illo Juvenalis,

Tanquam habeas tria nomina.

Horum itaque modorum aliquo *manumissus*, majorem & justam consequebatur libertatem, & fiebat ac dicebatur civis Romanus. Qui vero vel *inter amicos*, vel *per mensam*, vel *per epistolam* (quos tres modos, *naturales* dictos, prioribus addunt Jurisconsulti) *manumittebantur*, minorem consequebantur libertatem & *Latini Juniani* fiebant ac dicebantur, ex lege Junia Norbana. Quod si quis tempore servitutis commisisset aliquod crimen, propter quod notus in fronte & stigmatis compunctus: vel in publicos carceres conjectus fuisset aut propter delictum aliquod verberibus affectus, illud confessus esset, ac dein gratiâ cum Domino initâ, ab eo fuisset manumissus, ex Lege Ælia Sentia, *Libertus dedititius* fiebat, ac infimam consequebatur libertatem. V. Jac. Ravardum *Variar. lib.* 4. *cap.* 9. & *lib. sing. de auctoritate Prudentum, cap.* 7. Anton. Cujacium *Lectionum Subsecivv Juris Civ. lib.* 2. *cap.* 9. Jac. Cujacium *Observat lib.* 5. *cap.* 13. & *lib.* 7. *cap.* 10. Adr. Turnebum *Adversar. lib* 18 *cap.* 3. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 1. *cap.* 20 &c. Apud Athenienses, Servi libertatem consequebantur, vel invitis Dominis, pecuniâ numeratâ, quam *unam libellam* vocat Plautus *Casinâ*,

Vobis invitis, atque amborum ingratiis,
Unâ libellâ liber possum fieri.

Aliquoties, quum afflictis Reip. temporibus egregiam in bello navarunt operam, libertate donabantur à Rep. ut illi, qui anno 3. Olymp. 93. Archonte Calliâ, ad Arginusam Lacedæmonios fuderunt: item, qui Chæroneæ adversus Philippum Macedonem militavere. Non licebat autem, qui *manumittebantur*, liberos pronuntiare in Theatro, ex lege Æschini laudatâ: alias præco, rata per hunc renuntiatio fiebat, ignominiâ mulctabatur. *Manumissi* dein servile nomen aliquando mutabant, aliquando syllabâ augebant, ut Stephanus ille, qui *Philostephanus* appellari voluit, *Antholog. lib.* 2. Tonsuræ quoque genus mutabant, &c. Sam. Pet. *Comm. in LL. Atticas lib.* 2. *tit.* 6. Cætera V. suprà in voce *Liberti*. Apud recentiores *Manumissionis directæ* (h. e. absolutæ, plenariæ, in qua nullum reservabatur obsequium aut Patronatûs jus) formula hæc exhibetur, à Marculfo *lib.* 2. *Form.* 32 33 34. *Te — ex familia nostra à præsenti die ab omni vinculo servitutis absolvimus, ita ut deinceps, tanquam si ab ingenuis parentibus fuisses procreatus, vitam ducas ingenuam & nulli hæredum nostrorum, vel cuicunque, servitium, nec Libertinitatis obsequium debeas, nisi soli Deo, cui omnia subjecta sunt: peculiari concesso, quod habes, aut deinceps elaborare potueris.* Adde Formulas vett. Bignonii *cap.* 13. Goldastum in *Chartis* Alamann. *cap.* 7. 8. Alios, e quibus præcipua hanc in rem, in *Glossario* suo congessit du Fresne. Atque hi, qui sic *manumittebantur*, habebant libertatem eundi, quò vellent; peculium sibi comparare poterant; Testamenta insuper condendi facultatem & jus Civitatis Romanæ, consequebantur. At *Manumissio conditionalis*, directæ opposita, fiebat sub conditione servitii ac obsequii; ita ut, qui sic manumittebantur, non plenariam ac omnimodam libertatem consequerentur, sed, ut Latini Juniani & Dedititii apud Romanos, quodammodo remanerent obnoxii, eoque nomine, velut servi, ad sacros Ordines non possent promoveri, ut est in *Concilio Toletano* IV. Cujusmodi Manumissionis imperfectæ formula extat, apud eundem Marculfum *lib.* 2. *cap.* 33. in qua libertas à domino conceditur, *ea conditione, ut dum advixeris, sibi deserviat: post obitum suum, si sibi superstes fuerit, sit ingenuus* &c. *c.* verò 34. habetur alia, quâ ita libertas datur, ut manumissus manumissoris sepulchrum *luminaribus annis singulis procuraret*. Et hæc libertas imperfecta posterioribus maxime seculis obtinuit, apud Francos potissimum, quæ ita concedebatur, ut, retentis servorum obsequiis ac operis consuetis, non tam servile nomen deleretur, quàm servitus ipsa augeretur, sic ut ad abolendas extinguendasque istiusmodi conditiones duras, manumissioni adnexas, aliâ Manumissione opus esset. Erant autem Manumissiones tales eorum quos *homines de corpore* & *de capite* vel *capitales* appellabant, qui & obsequia *de corpore suo*, i. operas & *corvatas* & *censum de capite*, quotannis exsolvere tenebantur, quique ita glebæ addicti,

erant

erant, ut ab ea recedere iis non licitum esset: quemadmodum nec matrimonia contrahere inconsultis dominis poterant. Donec sensim consuetudo ista aboleri cœpit, dominis ipsis seu pietate ac misericordiâ motis, vel ex ipso compendio, acceptâ ab manumissis pecuniâ, plenariam libertatem indulgentibus. Hinc tum *Manumissionum singularium*, tum *generalium* seu *libertatum*, quæ integrorum pagorum incolis, servitutis hujusmodi nexu obligatis, conferebantur. *Chartæ* passim extant: Philippi Pulchri inprimis & Ludovici Hutini Franciæ Regum, quas loco cit. exhibet præfatus *Glossarii* Auctor. *Manumissio in Ecclesia*, inducta potissimùm legitur à Constantino M. in *L.1. Cod. de His, qui in Ecclesia*: *Jamdudum placuit, ut in Ecclesia Catholica libertatem domini suis famulis præstare possint, si sub aspectu plebis, adsistentibus Christianorum Antistitibus, id faciant: ut propter facti memoriam vice actorum interponatur qualiscunq; scriptura in qua ipsi vice testium signent.* Offerebat autem dominus *libellum*, quo libertatem servo suo ab Episcopo donari expetebat, quem *Petitorium* vocat Ennodius *Opu c.8.* Fiebantque ejusmodi Manumissiones *ad Altare* vel *circa Altare*, ex *LL.* Luithprandi *tit. 69. §.4.* seu *ante cornu Altaris*, ut habent *Formulæ vett.* Bignonii *cap. 8.* Qua manumissionis formâ liberi facti, plenariam consequebantur libertatem, eoque nomine Cives Romani fiebant, ex *L.2. Cod. de His qui in Eccl. manum.* &c. Plura hanc in rem, ut & de variis aliis *Manumissionis* formulis, speciebus ac ritibus. Vid. apud sæpius laudatum Auctorem, è quo unicum hoc superaddere visum est, *de Manumissione per Denarium*. Fiebat illa coram & præsente Rege, qui manumissionem ratam habebat, & manumissi deinceps defensor erat, jactato *denario*, tanquam manumissionis pretio, per manum vel domini vel alterius, & excusso de manibus ipsius servi, qui inde *Denariatus* & *Denarialis* censebatur & appellabatur. Quæ manumissionis forma Legis Salicæ propria fuisse dicitur, in *vett. Chartis* ex *tit. 48* ubi *servum ante Regem per denarium dimissi* mentio fit. Vid. quoque *Formulas* Bignonii *cap. 46.* Marculfum *lib. 1. Form. 22* Paradinum *Histor. Lugdun. lib.2. cap.24.* alios. Interim apud Ripuarios quoque hanc consuetudinem viguisse, colligere est ex *L. Ripuar. tit.57. § 1.* Ea autem erat *Denarialis* hominis conditio, ut *hæreditatem in sua generatione non haberet, antequam usq; in tertiam generationem pervenisset*, quod de *Chartulario*, seu manumisso per *chartulam*, etiam obtinuit, uti videre est *in L. Longobard. l.2. tit.35 §.1* & *in L. Ripuar. tit. 57. §. 4.* Quod si absque liberis decederet, Regem seu fiscum hæredem habebat &c. Ibidem egregia habes, de quadruplici *Manumissionis* specie, apud Langobardos, deque ea potissimùm, quæ *per quartam manum, & quatuor vias*, manumittendo ostensas; ut & de Manumissione, quæ per *sagittam* fiebat. Nec omittendum, *Manumissionis* vestigium in ipsa Lege divina lucu len er conspici. Cum enim in sacrificiis omnis generis, tam pacificis, quàm expiatoriis, qui offerebat victimam, manum capiti ejus imponeret, hoc ipso ritu eam Deo tradebat, & quasi *manu-mittebat*, professus se renunciare juri, quod in istud animal habebat, seque illud dominio suo eximere & cultui Divino dicare &c. Vid. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib. II. cap. 54.* ubi de Hirco *Azazel*, & de *Manumissorum* vicesimæ lege, Livium *lib.7. cap.16.*

Manupretium seu *Pretium manus*, quod pro *manu* vel labore dabatur Artifici argentario. Cato, *Nec ullum vasum manupretiosum*, i. cujus manus vel labor pretiosus fuerit. Manilius,

Materiamq; manu *certâ duplicarier arte,*
Quidquid & argento fabricatur, quidquid & auro.

Quibus indigitat, materiam auri & argenti, *manu* & arte certâ, h.e. facturâ cælaturaque pretiosiorem fieri & quodammodo duplicari, ut materiæ pretio, etiam accedat artis & manus pretium. Ita enim Plinius *lib 33. cap.11.* *Nec copia tantùm argenti fuerat vita, sed validius pene* manuspretium, *idq; jampridem, ut ignoscamus nobis.* Vid. suprà in voce *Laboriosi*: Labor enim & *manus* & opus sic idem, & plura hanc in rem, apud Salmasium ad *Lampridium in Alexandro Sev.*

Manus ordinandis impositæ, veteri Hebræorum ritu, quem illi סמיכת הזקנים *Ordinationem Presbyterorum* dixere. Originem ejus à Mose activant quem ita creasse non modò Josuam, Numeror. *cap.27. versu 23.* sed itidem ante Septuaginta illos sibi in Synedrium Magnum adscitos, ajunt Magistri. Eo itaque utebantur olim in Presbyteris creandis, si videlicet ii præsentes essent; Absentes verò, intra Terram sanctam, per epistolam seu codicillo, etiam nuntio ad creandos à creante, modò is etiam intra Terram esset, misso, rite creari seu ordinari poterant, adhibitis in epistola ac codicillo, verbis illis actûs creationis solemnibus, *Ecce sis ordinatus, & sit tibi potestas judicandi etiam judicia pœnalia: Ego ordino te, sis ordinatus*; quæ pariter *Manuum impositioni* adhiberi solita, idque à seculis vetustissimis. Quemadmodum hodieque, ubi dignitates aliquot tam civiles, quàm militares, veluti Equitis Aurati, Doctoris, aliorum, quoties ritus solennior fuerit adhibitus, non sine *manuum* pro locorum diversitate, ceremoniis aliquot à Principibus aliisve, quibus eas creandi facultas est, conferri solent, quæ tamen interdum citra illas, verbis in diplomate seu codicillo conceptis, nec minus legitime sive præsentibus, sive absentibus conferuntur. Unde colligas, ex more Majorum quidem, seu jure inter ipsos humano, pro eorum, qui summæ rerum præerant arbitratu, introducto, hanc ceremoniam pependisse, non verò ex jure aliquo divino ad eam adhibendam fuisse adstrictos. Tametsi enim Moses *l. c.* ex præcepto divino *Manus* imposuerit Josuæ, adeoque eum in Presbyteratus dignitatem universalem ita ordinaverit, nihilominus non inde secutum est, ut Presbyteri aliqui, quasi jure illinc divino, sic in posterum ordinarentur. Neque enim actum illum singularem à Numine sic imperatum, ritum, cui semper obligarentur, velut præceptum perpetuum, introduxisse volunt: ut visum, & latius videbitur infra, ubi de *Ordinandi ritu*; item *de Presbyteris*. Vocant autem hanc *Manuum Impositionem* סמיכה *semica*. Et hic mos ab Hebræis ad primos Christianos fluxit, apud quos non compareret ulla institutio Presbyterorum nova seu singularis, sed juxta morem Judaicum, qui etiam tunc Christianus & erat & sic dicebatur, creati sunt, quorum in Actis & epistolis sacris mentio est. Inter alia 1. Tim. *cap.4. vers. 14.* *Noli negligere gratiam Χάρισμα, seu donum, quod in te est, quæ data est tibi per Prophetiam, μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου, cum impositione manuum Presbyterii*: ubi nomine *Presbyterii*, non consessum aliquem, collegium aut cœtum Presbyterorum Christianum necessario, sed ipsam dignitatem seu officium Presbyteri, intelligi vult Seldenus, quasi dictum esset, *Quæ tibi data est per Prophetiam, cum manuum impositione, qua creatus es Presbyter.* Inprimis cum Paulus ipse, ubi de eadem gratia seu dono in Timotheo loquens, dicat expressè, 2. Epist. *cap 1. vers.6.* Ὅ ἐστιν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου, *Quod est in te per impositionem manuum mearum*; quod quidem sonat, quasi Paulus ipse eum creasset, non Presbyterorum cœtus aliquis seu consessus Presbyterii nomine signatus inter Christianos tunc notus. Nam Presbyterum unicum, alium potuisse creare, ex more Hebræorum, qui tunc viguit, vetusto, receptissimum erat. Et certè de eodem Paulo & Barnaba legimus, Actor. *cap. 14. vers. 23.* Χειροτονήσαντες αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν &c. *Cum creassent illis Presbyteros per Ecclesias* &c. Hinc Paulus ad Titum, in Presbyterii dignitatem ante creatum *cap.1. vers.6.* *Reliqui te Cretæ, ut ea, quæ desunt, corrigas, καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, & constituas per Urbes Presbyteros.* Itemque ad Timotheum, 1. Epist. *cap. 5. vers. 22.* Χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, *Manus citò seu temere nemini impone.* Qui nimirum hoc nomine, ad capita maxime illa singularia Judaicæ Theologiæ veræ seu Christianismi jam nascentis propaganda, constituendi erant, ita ex more Judaico ordinabantur. Atque inolevit postea, ut Presbyteris ab Episcopis dignitate discriminatis, Presbyteros creare Episcopo quidem liceret unico, sed ut Episcopi creationi plures etiam Episcopi necessario interesse deberent, *Can. Apost. 1. & 2. & Syn. Nic. Can. 4.* Quoquo autem modo eos rite creare seu constituere tunc significabat Χειροτονεῖν illud in Novo Testam. non *suffragio eligere*, ut voluere Viri aliquot magni. Quamvis enim vox hæc, primario atque ex origine sua, *manum* ad assentiendum assensumque aperte præbendum ac indicandum *protendere* seu *porrigere*, Græcis significet; unde etiam Χειροτονία, pro ipsa *Suffragiorum per manus porrectas latione*, satis illis obvia est: Tamen in Scriptorum illorum seculis, tot annorum spatiis Novi Fœderis scriptionem antevertentibus, non solum *manum* sic *porrigere*, verum etiam simpliciter *decernere, constituere, ordinare, creare, eligere*, significasse Χειροτονεῖν patam est, quoniam sic per ejusmodi manuum usum tum constitui solebant ac decerni leges, tum Magistratus creari. Inde Chorus mulierum, apud Aristoph. *Ecclesiazus.*

—— ὡς ἂν χειροτονῶμεν
Ἅπανθ' ὅσων ἂν δέῃ ——
—— *ut decernamus*
Omnia, quæ fieri oportet.

Et Demosthenes χειροτονεῖν Ταξιάρχους καὶ Στρατηγοὺς καὶ Φυλάρχους καὶ Ἱππάρχους, pro *Centuriones, Duces, Tribunos, Magistros Equitum simpliciter creare*, *Philipp.1.* ut alia omittam. E quibus manifestum, vocem hanc nunquam significasse aliam *Manuum* porrectionem, aut alia suffragia aliumve adsensum præberi, quàm eorum tantùm ipsorum, de quibus expressè dicitur. Usurpabatur quidem tam, ὁ Δῆμος χειροτονεῖ, *Populus per suffragia constituit*, quàm Socratem, Platonem, Coriscum χειροτονεῖν, ut de Barnaba & Paulo *l. c.* Et ubi sententiam suam singularis quisquam, aut sic bini tantum, præbere vellent, manum ex more invicem inter se, sicut & alii, in adsensus signum, ut & in contractibus mutuo ineundis, porrigere satis tralatitium, &c. Neque verò vetustiori solùm ævo, verum etiam ipso Apostolorum tempore vocis χειροτονεῖν iste usus maximè obtinuit. Nimirum, ut χειραγωγεῖν seu *manuducere*, & οἰκοδομεῖν seu *ædificare*, aliaque aliquot ejusmodi composita, simplicem ex usu induerunt *dirigendi, struendi*, aliorumque id genus significationem, ratione vocum ipsarum, e quibus componuntur, habitâ nullâ (quod apud Scriptores est perquam obvium; unde complures *ædificare* & *ædificatio*, in Novo Fœdere, pro eo quod nec *ædes* nec τὸ δέμειν propriè spectat) ita eum ante tum eodem seculo, quo scripsit Acta S. Lucas & deinde perpetuò inducta est vox Χειροτονεῖν, significatione illâ simplici, *ordinandi, constituendi, eligendi*, sed non aliâ electione denotatâ, præter eam, quâ usi sunt ipsi, qui ordinarunt, consti-

tuerunt

tuerint seu elegerint. Inde in versione vet. è LXX. qui pro שלח אצבע, quod *extensum digitum* denotat, habent χειροτονίαν, [illegible] tantum *ordinatio*, Esaiæ *cap.* 58 *vers.* 9. Inde Græcis Scriptoribus, tam ipsis Apostolis coævis, quàm aliis, qui de ferendis apud Romanos legibus, & creandis Magistratibus aliisque in dignitatem evehendis loqui solent, χειροτονεῖν & χειροτονία pro eo, quod simpliciter est, *constituere, creare*, aut *constitutio* ac *creatio*. Cujusmodi vocis hujus usus, apud Appianum, qui sub Apostolorum exitum scripsit, frequentissimus est, ut in χειροτονία τῶν νόμων, Δημάρχων, Ὑπάτων, *latione Legum*, *creatione Tribunorum*, *Consulum* &c. Neque obstat, quod per suffragia hæc fierent, apud Romanos. Nam per suffragia in Comitiis alibique quid facere, manibus porrectis, aut eo modo, qui per χειροτονίαν, ex origine sua primaria denotatur, Romanis non solum nunquam receptum est, sed maxime etiam, quà Græci id faciebant, improbatum, ut ex Cicerone discimus *Orat. pro Flacco*; unde insuper non iniquum est, ut existimemus, post devictam ab eis Græciam (id est, diu ante Acta Apostolorum scripta) legesque & mores Romanos illuc introductos, desiisse etiam, atque ut abrogatum evanuisse, apud Græcos ipsos, *manuum* sic porrigendarum ritum; manente nihilominus vocis χειροτονεῖν significatione illâ simpliciori. Hinc etiam Philo, Apostolis ipsis plane coævus, *de Josepho*, ὅτι βασιλέως ὕπαρχος ἐχειροτονεῖτο, *Quando Regis vicarius est constitutus*. Et, ubi Aaronem a Mose constitutum ait Pontificem Max. *de V. M. lib.* 3. adjicit, *ejusdem verò filios* ἱερεῖς ἐχειροτόνει, *Sacerdotes creavit*. Similiter Lucianus *lib.* περὶ τοῦ μὴ ῥᾳδίως πιστεύειν διαβολῇ, Alexandrum M. magnificentiæ Hephæstionis funeri additum voluisse, ait, καὶ Θεὸν χειροτονῆσαι τὸν τετελευτηκότα, *ut mortuum etiam Deum crearet*, &c. Quantum vero ad usum vocis in Christianismo, præter locum suprà memoratum, simplex habetur semel tantùm in Novo Fœdere, ubi memoratur frater χειροτονηθεὶς ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν, comes peregrinationis Paulinæ, 2. Cor. *cap.* 8. *vers.* 18. quod recte vertitur, *Ordinatus est*, aut *electus ab Ecclesiis*. Imò, ipse Actorum conditor *cap.* 10 *vers.* 40. & 41. verba faciens de Christo, tertiâ die resurgente, *dedit*, inquit, *eum Deus manifestum fieri non omni populo, sed* μάρτυσι τοῖς προκεχειροτονημένοις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, *testibus præordinatis à Deo* &c. ubi manifestum est, vocem non aliâ notione usurpari, quàm quà *constitutionem* aut *ordinationem*, aut *electionem* simpliciter ordinantis denotat, nullâ suffragiorum aliorum ratione omnino habitâ. Atque hinc, apud Patres Græcos, in Synodorum Canonibus alibique perquam obvius est usus χειροτονίας, pro *ordinatione* Episcopi seu Presbyteri, seu Diaconi, nulla suffragiorum, præter ipsorum, qui ordinant, habitâ ex vi vocis ratione. Et Græci recentiores χειροτονῶ reddunt, *Initio & sacros ordines impertior*. Matthæus quoque Cigala Cyprius in *Synopsi Histor. pag.* 67. de Mose, ait, *manus Josuæ imponens* ἐχειροτόνησεν *creavit eum Principem populi Israel*. Idemque vocabulum eodem sensu sæpissime inde occurrit, in Ritualibus Græcorum, ubi χειροτονεῖν & χειροθετεῖν synonyma habentur, qua de re Vide sis P. Arcudium *de Concord. Eccl. Or. & Occ. lib.* 6. *cap.* 8 Joh. Bapt. Catum Syrium *in vera utriusq; Eccl. Sacram. concordia*, *cap* 121. Isacium Habertum *in Archierat*. Jacobum Goar *ad Euchology*. Bilsonum Episc. Wintoniensem *de perp. Eccl. gubern. c.* 7. Hug. Grotium *de Imp. summar. Potestat. circa sacra cap.* 10. Alios, in quibus jam memoratis Viri etiam celebres sunt, qui de *Manuum impositione*, χειροτονίαν Pauli & Barnabæ capiunt. Et verum quidem est, χειροτονίαν seu creationem Presbyterorum solennem perfici tunc non consuevisse, seu rarissime, sine hoc ritu. Interim non id aliter admittendum videtur, quàm, si dicas, ipsum ordinationis actum integrum τῇ χειροτονίᾳ denotari adeoque ex accidenti item *manuum impositionem*: neque enim ipse actus χειροτονίας singularis ac per se sic Vett. denotatus, ullibi reperitur. Vid. plura hanc in rem, apud Joh. Seldenum *de Synedriis Vett. Ebræorum lib.* 1 *cap.* 14. alibique.

Manus, apud Quintilianum, *Ut gladiatorum manus, quæ secundæ vocantur, fiunt & tertiæ, si prima ad evocandum adversarii ictum prolata erat, & quarta, si geminata captatio est, ut bis cavere bis repetere oportuerit*: sunt petitiones, seu captationes, vitationes & simulationes, in gladiatorum certamine; Imò & in pyctarum. Valerius,

Nunc exire levis missas, nunc mittere palmas.

Idem *lib.* 4.

—— —— —— *Nec spes effœta, sed ambæ*
In pectus cecidere manus.

Apud eundem Quintilianum *lib.* 9 *cap.* 1. occurrunt *aversa, rectaq; manus*. Ubi iterum de gladiatoribus: *Namq; uti in armorum certamine adversos ictus & rectas ac simplices manus, cùm videre, tum etiam cavere ac propulsare facile est, aversæ tectæq; minùs sunt observabiles, & aliud ostendisse, quàm petas, artis est: Sic oratio, quæ astu caret, pondere, mole & impulsu prœliatur: simulanti variantiq; conatus in latera atq; in terga incursare datur, & arma avocare & velut nutu fallere*. Ubi *arma avocare* eleganter is dicitur, qui collato pede cum adversario, si quam corporis partem armis tectam & munitam observat, non in eam ictum dirigit, sed aliam se petere velle fingit; Tunc adversario se aperiente & illam partem nudante, ut in aliam, quam peti videt, arma transferat, ibique se protegat: hic avocatis adversarii armis, repentè & nec opinanter, non eam partem, cui minabatur ictum, sed eam, quam detegit adversarius, ferit. Vid. suprà in voce *Fictio*, & plura de his, apud Spartianum *in Hadriano*.

Manus, in talorum ludo, jactus ipse olim vocabatur, quamvis *manus* etiam dicta pecunia, quam conferebat quisque post jactum infeliciorem. Ut facit Augustus *Epistolâ* ad Tiberium, quam Suetonius exhibet: *Nam si quas manus remisi cuiq; exegissem, aut retinuissem, quod cuiq; donavi, vicisim vel quinquaginta millia*. Ubi *manus* est pecunia, quam quisque collusorum, post infeliciorem jactum, conferre tenebatur, quam Augustus se remisisse dicit. Unde *Manuarium æs*, apud A. Gellium *lib.* 18. *cap.* 13. id est, pecunia, quasi ex pluribus manibus sive jactibus collecta. V. Isac. Casaubonum *ad Suetonium*, nec non Jac. Oiselium JC. *in A Gellium*.

Manus Abschalomi, 2 Sam *cap.* 18 *vers.* 18. *Abschalom autem assumtam statuerat sibi in vita sua statuam, in convalle Regis (dicebat enim, non est mihi filius) ut monumentum statuam nominis mei: quapropter vocavit statuam illam de nomine suo, quæ vocatur* Manus Abschalomi *usq; ad diem hunc*: Josepho dicitur *Statua*, quæ sine dubio e marmore fuit. Eam hodieque superesse, in valle Josaphati, & quidem hominis effigiem habentem, memorant recentiores quidam *Itinerariorum orientis* Auctores: Sed cùm hominis integri figuram in columnis statuisque exprimere Judæi non soliti sint, nec imaginis istius ulla alibi mentio occurrat, fidem hæc relatio non impetrat. Alii, tum e Judæis, tum e Christianis, describunt eam tanquam conditorium seu monumentum ingeniose magnificeque extructum, ex unico lapide constans & vario ornatu insigne, cum pyramide superstante; quod hodieque superesse ajunt, nullâ re totus, nisi lapidibus, repletum, quos transeuntium quivis eò conjiciant, hoc signo detestationem hominis tam scelerati testantes. Verum quidquid de hoc ædificio sit, Absolonis esse non potest, quod non monumentum, sed *statua* solum in Sacris appellatur, seu *manus*: quam ille videtur velut tropæum ac victoriæ signum extruxisse, quemadmodum de Saule Rege legimus, postquam Amalecitas devicisset, 1. Samuel. *cap.* 15. *versu* 12. *Deinde surgente Schemuele, obviam Schauli manè: —— venerat Schaul Carmelum, ubi ecce constituerat sibi* Manum (alii reddunt, *stationem, statuam*) *sed deflectens transivit*. Non desunt tamen, qui nomen loci id faciant. Suaviter verò Veterum quidam hallucinati sunt, qui à vestigio manus ab Abschalomo lapidi, e quo monumentum hoc extructum, impresso, id nominis ei hæsisse dixere &c. V. Franc. Burmannum *Meditat. in* 2 *Sam. loc. cit.*

Manus Carnea, vicus Romæ, prope S. Marcum, vulgò *Macel de' Corvi*, apud Macrum *in Hierolexico*.

Manus Dextra, in supplicando prætenta. Statius *Achilleidos lib. versu* 365.

—— *Ultro etiam veneratur supplice dextrâ.*

Et Silius Italicus *lib.* 2.

Æneam pulsum pelago, dextraq; precantem,
Cernere erat, fronde hunc avidè Regina serena
Infelix, ac jam vultu spectabat amico,

ad quem locum V. Dausquerium. Imò & à supplicantibus prehensa. Idem Statius *ibid versu* 48.

—— *dextramq; secundi,*
Quod superest, complexa Jovis.

Et Virgilius.

Pars mihi pacis erit dextram tetigisse Tyranni.

Quam proin, qui supplices nolebant audire, removebant, uti Ulisses Polyxenæ supplicanti fecit, apud Euripidem. V. suprà in voce *Dextra*.

Manus Justitiæ, Gallis vocatur Virga Regia seu Baculus, Imperii nota adeò insignis, ut ejus traditione Regia dignitas resignata intelligeretur. Ita enim Guntrannus Childebertum nepotem sibi successorem declaravit, ut auctor est Greg. Turon. *lib.* 7 *cap* 73. E quo sic Aimoinus *lib.* 3. *cap.* 69. *Rex Guntrannus datâ in manu Regis Childeberti hastâ, ait, Hoc est indicium, quòd tibi omne regnum meum tradidi*. Ex auro fuit, & baculi pastoralis formam quodammodo, atque ideo hastæ, cum longior esset & staturæ Principis par, habuit, uti docet Monachus Sangall. *de Gestis Caroli M. lib.* 1. *cap.* 19. in apice *manum* præferens ex ebore, uti legimus apud du Fresne *in Ordine ad consecrandum Regem*, edito à Renato Benedicto: *Positis super altare coronâ regiâ, gladio in vagina incluso, calcaribus aureis, sceptro deaurato & virgâ ad mensuram unius cubiti vel ampliùs, habente desuper manum eburneam*. Quemadmodum in summitate Sceptri Regalis Anglici, apud Bromptonum, ubi de coronatione Richardi I. signum aureum Crucis; in alio, columba erat, apud Matth. Paris. ubi de eodem Ricardo. Eadem *Virga virtutis atq; æquitatis*, dicitur in oratione, quam Archiepiscopus, cùm ea Regi porrigitur, sinistrâ manu gestanda, pronuntiat, ut est apud Menardum *pag.* 282. Et in *Cod. eodem Senonensis Eccl* cùm sceptrum datur, Regem sic alloquitur Pontifex: *Accipe sceptrum insigne regnantis, quo significatur regula divinæ æquitatis, quæ bonos regit & malos conterit. In hac virga Regni disce amare justitiam & odisse iniquitatem* &c. V. plura suprà in voce *Baculus*. Addam hic alteram ex

Rubilio,

Ruellio, in *Pompa funebri Caroli III. Ducis Lotharingiæ pag.* 181. apud du Fresne, Duces Lotharingiæ, perinde ac Francorum Reges, *Manum Justitiæ*, gestare.

Manus Læva, instar clypei capiti prætendi solita, in Lucta Vett. indigitatur Nonno.

> Καὶ [illegible] [illegible]
> [illegible] [illegible] ——

Sic, inter alias Artus ulius machinas erant, ut Statius ait *Thebaid. lib.6.*

> *adstans ad vulnera clausi.*

Sed & funditoribus hæc manus maxime idonea; unde septingentos viros *manum præclusæ dexteram suam*, fuisse in exercitu Benjaminitarum, legimus Judicum *cap 20. vers 16. E toto populo isti erant septingenti viri lectissimi præcludentes manum dexteram suam; isterum quoque funda mittens lapidem ad capillum sine errationem mittebat.* Vid. quoque de Ehude Israelitarum Judice Judic. *cap.* 3. Plura verò de *Manu Læva* suprà, ubi de *Annulis, Armillis, Clypeo*, item in voce *Læva*.

Manus Dimissio, signum animi jacentis, & victoriam concedentis; sicut *erectio*, certamen accipientis. Papin. Statius *Thebaid. lib.* 6. ubi de disci certamine, *vers.*660.

> —— *Absistunt procul, attonitique fatentur*
> *Cedere, vix unus Phlegyas, acerque Menestheus*
> *(Hos etiam pudor & magni tenuere parentes)*
> *Promisere* manum. *concessit cætera pubes*
> *Sponte & adverso redit ingloria disco.*

Ad quæ verba Vide Petr. Fabrum *libr.* 1. *cap.* 9. Et Lucanus *lib.*1.

> —— *cunctæ simul assensere cohortes,*
> *Elatasque alte, quæcunque in bella vocaret,*
> *Promisere manus.*

V. quoque suprà, ubi *de Digiti sublatione*. At *porrectio* signum pacis erat, uti ex Appiani *Parthico* & Pædia IV. Cyri, apud Xenophontem, monet Barthius *ad Claudianum in Ruffinum lib.* 1. *vers.* 117. Sed & *Manu* cohibitos sæpe tumultus & compositum silentium, ex Historiis novimus, &c. Vid. plura hic passim, inprimis etiam ubi de *Benedicendi* & *Supplicandi ritibus*.

Manus Veteranæ, apud Flav. Vopiscum *in Divo Aureliano, Agite Pontifices templum adscendite, subsellia laureata constituite*, veteranis manibus *libros evolvite* &c. pro *Manibus velatis*, uti legendum esse vult Salmasius; cum Vett. in supplicationibus manus velatas habere consuevisse discamus, ex Plauto *in Amphitruone*; aditio autem & inspectio librorum Sibyllæ non fuit citra supplicationem. Vid. eum *Not. ad Vopiscum, ubi plura de adeundi hos libros ritibus.*

Manus ad Cœlum tollendi ritus, in precationibus, memoratur Livio *lib.* 5. *cap.* 21. *Quæ* (præda) *quum ante oculos ejus* (M. Furii Camilli) *aliquantum spe atque opinione major, majorque pretii rerum ferretur, dicitur manus ad cælum tollens precatus esse, ut si cui Deorum* &c. In devotionibus item, eidem *lib.*7. *cap* 6. *Silentio facto, Templa Deorum immortalium, quæ Foro imminent, Capitoliumque intuentem, & manus nunc in cælum, nunc in patentes terræ hiatus ad Deos manes porrigentem se devovisse. Equo deinde quàm poterat maximè ornato insidentem, armatum, se in specum immisisse* &c. Ubi de Marco Curtio sermo est. At Deorum signis illas temere admovere, nefas habitum. Unde Romani, cum, Vejis expugnatis, jam humanas opes egessissent, *amoliri tum Deûm dona ipsosque Deos, sed colentium magis, quàm rapientium, modo cœpere; namque delecti ex omni exercitu Juvenes, purè lotis corporibus, candida veste, quibus deportanda Romam Regina Juno assignata erat, venerabundi Templum iniere, primò religiosè admovere manus: quòd id signum more Etrusco, nisi certa gentis Sacerdos attrectare non esset solitus*, apud eundem *lib.* 5 *cap* 22. Incestas impiorum sanguine. Unde L. Atilium in classe Cnei Octavii Samothracum appulsâ, hos ita allocutum esse idem refert *lib.* 45. *cap.* 5. *Cur pollutam sacram hanc Insulam homicida sanguine Eumenis Regis violavit; & quum omnium præfatio sacrorum eos, quibus non sunt puræ manus, sacris arceat, vos penetralia vestra contaminari cruento latronis corpore sinetis?* Hinc itaque *Manus* ad digitos usque involutas, in re divina facienda, tenebant, ex instituto Numæ. Iterum Livius *lib.* 1. *cap.* 21. *Et soli Fidei solenne instituit. ad id sacrarium Flamines bigis, curru arcuato, vehi jussit, manuque ad digitos usque involuta rem divinam facere* &c. V. de Hurzæ *Manu* temere admota Arcæ Fœderis, 2. Sam. *cap.*5. *vers* 6. & 7. & hic passim.

Manus pressandi ritus, in intimæ benevolentiæ signum, occurrit apud Papinium Statium *Thebaid l* 4. *vers.*492.

> *vatuque horrenda canentis*
> *Nunc humeros, nunc ille manus, & vellera, pressat*
> *Anxius:*

more eorum, quæ dicere non audent, quod velint. Et Prudentium Episc. Trecensem, in *Vita* Mauræ Virginis, *Cùmque statim iis novam movere inciperem de Salvatoris nostri gemitu, quæstionem, manu sua constringens & per hoc linguam meam compescens, hæc pauca subjunxit.* Vid. quoque Plutarchum *Bruto*, ubi de Messala manu prehenso à Pompejo insignem hanc in rem historiam habes. Sed & *innectendi*, vel *nectendi in manibus* ritum apud eundem Statium *l.*1. *Thebaid. vers.*512. deprehendimus,

> —— *Sic fatus, & ambo*
> *Innectens manus tecta ulterioris Mandi*
> *Progrediuntur.*

Ubi Glossa habet, *Alterum à dextris & alterum à sinistris tenens.* Quemadmodum & apud Maronem Æneas, vilis incolumibus suis amicis,

> —— —— *Sic fatus amicum*
> *Ilionea petit dextra, lævaque Sergestum.*

*Æneid. lib.*1. Ubi *nexum manuum* arctiorem dicit, ad affectum exprimendum, qualem testamur hoc modo & de se suos articulos comprimente ob mœstitiam, ita Appulejus *lib.*3. *Complicitis pedibus, ac palmulis inter alternas digitorum vicissitudines super genua connexis, ubertim flebam* &c. Quam in rem V. plura apud Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium a. l.* ut & in pecul. *Tractatu de Manuum Religione.*

Manutergium, in *Ordine* Rom. *Ubi cùm ventum fuerit & Episcopus sedem petierit, antecedant duo Acolythi cum* manutergio *& genuflexi ante eum, totum ille sinum cooperiant, ne lavans manus aqua casulam aspergat:* & apud Isidorum *de Eccles. Offic. lib.* 2 *cap.* 10. ubi de Subdiaconorum ordinatione, *Hi igitur cùm ordinantur, sicut Sacerdotes & Levitæ, manus impositionem non suscipiunt, sed patenam tantùm & calicem de manu Episcopi & ab Archidiacono scyphum aqua cum aquimanili &* manutergium *accipiunt.* linteum est seu mantile, quo in Ecclesia Romana Ministri sacrorum manus extergit. Græce χειρόμακτρον. V. Dominic. Macrum *in Hierolexico*.

Manuum gesticulatio ac formatio ridicula, ad alios deridendos, indigitatur Tertulliano *de Pallio*, cum ait: *Et acie figere, & manibus destinare & nutu tradere meritò fit.* Ubi tria hæc jungit, Oculos, *Manus*, nutus. Sic Appulejus *Metamorph lib.* 3. *Nec quò laverim, quò terserim, quò domum rursum reverterim, præ rubore memini. Sic omnium nutibus, oculis ac denique manibus denotatus, impos animi stupebam.* Et *lib.* 2. *Ac dum directis digitis & detortis nutibus præsentium denotor, dum risus ebullit, inter pedes circumstantium frigido sudore perfluens evado.* Cujusmodi derisiones, quæ oculorum & aurium vultusque aliquâ conformatione, aut omnino digitorum *manuumque* gestu fiebant, aut labiorum ductu, sine ullo verbo aut dicto, *sanna* vocabantur, Vid. infrà in hac voce. Et de manu quidem Afer, *Digito destinare*, inquit, h.e. digito directo aliquem monstrare ac denotare: non verò *destinare infames*, ut quidam interpretationis vicem in suis glossematis addit. *Destinare* simpliciter, pro designare. Paulus apud Auctorem, qui leges Mosaicas ac Romanas inter se comparavit, *Certum dicit, qui suo nomine demonstrat injuriam, neque ita, ut per disjunctionem hoc aut illud accidisse comprehendat, sed ut necesse habeat, aut unam nomine suo rem destinare, aut plures ita complecti, ut omnes eas accidisse cogatur probare.* Perperàm legitur, *nomine suo rem destinare*: nec melius Vir apprimè doctus, qui mallet, *nomine suo rem designare.* Sic idem Paulus *lib.* 15 *ad Sabinum D. de servitutibus: Si mihi concesseris iter aqua per fundum tuum, non destinatâ parte*, id est, *non designatâ*. Marcellus *libr.* 3 *Digest D. de verb oblig. Igitur si de aliquo tritico cogitaverit id est certi generis certa quantitatis, id habebitur pro expresso, alioqui si cùm destinare genus & modum vellet, non fecit, nihil stipulatus videtur.* Sic apud Cajum *D. eod. Si servus aut filius familias ita stipulatus sit, illam rem aut illam, utram ego velim, non pater dominusve, sed filius servusve, de alterutra debet.* Ita ergo *destinare digito* i. e. est δακτυλοδεικτεῖν. Variæ autem sunt ad deridendum aliquem digitorum formationes, præter simplicem, quâ designatur ac denotatur aliquis, eorundem directionem. *Sanna* propriè os distortum cum vultu significabat; *Manuum* tamen etiam digitorumque gesticulatio ac ridicula formatio, ad subsannandum aliquem facta, ita vocabatur. Hinc *ciconia*, genus sannæ, quum ciconiæ collum manibus fingebatur, de qua apud Persium, Asininarum aurium significatio, stupidum & asinum ostendebat: Improbi, & obscœni medio digito, aut *manibus* in obscœnum modum formatis, deridebantur. Viri, quorum uxores mœchabantur, corniculorum ostensione, h. e. duobus digitis ad corniculorum instar, erectis. Leges Longobardorum Græcè versæ, in codice manuscripto Regiæ Bibliothecæ: Ὁ [illegible] [illegible] Ita autem hujusmodi corniculorum ostensio, *manu* facta, contumeliosa censebatur, quia κερασφόρους, *cornigeros*, vulgo vocabant tunc, eodem quo nos hodie sensu, qui uxores impudicas habebant. Lucillii Epigramma est, εἰς κερασφόρον Γραμματικόν.

> Νῦν σὺ [illegible] λέγω [illegible] κακὰ καὶ Μενελάου,
> Εἴσω ἔχων πολλὰς τὰς Ἑλένας Πάριδας.
> *Nunc tu doce ac enarra Paridis mala & Menelai,*
> *Intus qui habes multas tua Helena Parides.*

Ita enim Epigrammatis lemma ex veteribus membranis restituit Salmasius. Notum quoque Artemidori illud: Ἡ γυνὴ [illegible] [illegible] Vide Claud. Salmasium *Notis ad Tertullian.* & suprà ubi de *Digitis*; item infrà, in voce *Sinistra*.

Manzer, Hebræis spurius dicitur, ex adulterio natus, à quibus

Græci *Μαζὴρ* suum mutuati sunt, ut videre est apud Gregorium, Theophanem, Alios. Occurrit vox Deuteronomii *cap.* 23. *Non ingredietur* Manzer *in Ecclesiam Dei*, ubi Seldenus *Manzerem* ait esse, qui è coitu aliquo *Turpitudinis* seu *Incesti* nomine (excepto duntaxat eo, qui cum muliere immunda habebatur) interdicto nasceretur, de quo liquidò constaret omnibus. Ex his qui nascebantur liberi posterique, itidem *Manzeres* erant, nisi ex pagana vel ancilla suscepti essent. Ob natalium enim defectum interdicta erant utriusque sexus *Manzeribus* conjugia Israelitica seu Israeliticorum Israelitidumque, nedum Sacerdotum atque Levitarum: *cap. d. vers* 2. *Non ingredietur* Manzer *in congregationem Domini; etiam in generatione decima, quæ est natus illo, non intrabit in congregationem Domini.* Ubi *non intrare in congregationem Domini*, nuptiarum Israeliticarum interdictum interpretantur Magistri: cujus rationem hanc reddit Maimonides *More Neb. part.* 3. *cap.* 49. *Ut inde adulteri adulteræq; videant, se prolem suam irreparabili labe affecturos, si rem perpetrent.* At verò Proselytorum Justinæ nuptiis non arcebantur, quod idem dicendum de Libertinorum & Nethinæorum &c. Qua de re Vide plura apud præfatum Joann. Seldenum *de J. N. & G. l.* 5. *c* 16

Mappa, Plinio vox Punica: Quintiliano dicta, quòd *à manibus pendeat*, dum sumus in mensa. Vetus Vocab. quasi *manupia*, i. *manum pians*, tergendis enim manibus, quemadmodum prius *Mantilia*, usum præbebant. Breve erat linteum, quod quisque convivarum secum ad convivium adferebat, *Mantile* ad mensam insternendam ipso convivatore suppeditante. Hinc *Mappa brevis* Martiali,

Et vasa triplices, brevesq; mappa.

Has ad limbum purpureis vel aureis clavis latioribus, in Senatorum viz. eorumque qui lati clavi jus habebant, variatas fuisse, idem innuit *lib.* 4. *Epigr.* 45.

Et lato variata Mappa clavo:

Quas *picta & clavata lintea* vocavit Lampridius. Quarundam ex lino Carystio confectarum, quæ in ignem conjectæ, depositis sordibus, magis splendescerent, quàm aquis, meminit Plinius, ut suprà in voce *Mantile* videre est. Inter munera, quæ Saturnalibus sibi invicem Veteres mittebant, fuisse, ex eodem Poeta discimus *lib.* 5. *Epigr.* 18.

Quòd tibi Decembri mense, quo volant Mappæ,
Gracilesq; ligulæ, cereiq; chartæq;
Et acuta senibus testa cum Damascenis.

In commissionibus inprimis Circensibus celebre illarum nomen fuit. Justinianus Aug. de Consulibus *Constitut.* 105. *At primus quidem illi* (Consuli) *in publicum processus erit, Cal. Jan. qua die Consulatum suscipiet & hujus adquiret codicillos: ab illo secundum producet spectaculum equorum cursu certantium, quod sanè Mappam appellant, & tertium, Venationem theatricam* &c. Originem ritus suggerit Cedrenus, cum ait: *Mappula nomen Romanis tali de causa usurpatur. Mos erat, ut Consules in theatro epularentur, ac postquam saturati convivio erant, mantile quod manibus tenebant, quod & Mappa dicitur, projicerent, idq; is, qui ab ea re Mapparius dicitur, arripiens, certamen adornabat.* Sed primum ejus Auctorem fuisse Neronem Principem, liquet ex Aur. Cassiodoro *lib.* 3. *Epist.* 51. Mappa *verò quæ signum dare videtur Circensibus, tali casu fluxit in morem: Cùm Nero prandium protenderet, & celeritatem, ut assolet, avidus spectandi populus flagitaret, ille* Mappam, *quâ tergendis manibus utebatur, jussit abjici per fenestram, ut libertatem daret certaminis postulandi.* Huc allusit Tertullianus *lib. c. Valentinianos sub fin. Sed* Mappa, *quod ajunt, missa est.* Juvenalis *Satyrâ* II.

Interea Megalesiaca spectacula Mappæ,
Idæum solemne canunt.

Mittebatur communiter à Prætore, qui ludos Circenses aut Scenicos indicendi jus habebat. Interdum à Dictatore, Liv. 1. *Dec. lib.* 8. Liberto id juris dedit Nero, apud Sueton. qui *misit* Mappam, *unde Magistratus solent*: ubi rectè *Magistratus* inquit, nam & Consuli quandoque ea provincia committebatur, Juvenal. Imo non modò ad signandas Circensium commissiones, verùm etiam ad feras irritandas, *Mappa* usus fuit. Sen. *de Ira lib.* 3. *cap.* 30. *Taurum color rubicundus excitat, ad umbram aspis exurgit, ursos leonesq;* Mappa *provitat*; quod Lipsius de colore ejus candicante, nam & Martialis *cretatam* vocat, *lib.* 12. *Epigr.* 29. intelligit. *Vicum* Mappa *aurea*, in regione 13. urbis Romæ, collocant Onuphrius Panvinius & Victor, cui fortè à commissionibus prædictis nomen hoc datum. V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Joh. Rosini Antiqq. Rom. lib.* 1. *cap.* 14. & infrà *Mapparius*.

Mappa, etiam dictum est gestamen Consulum atque Imperatorum, chartaceo volumini simile, quod modò dextrâ, modò sinistrâ, tractabant: quodq; frequentius occurrit in Byzantinorum Impp. nummis, maximè in Consulari Juliani Cæsaris, qui pro inscriptione præfert, VIRTUS CÆSARIS; & in nummo aureo Theodosii Jun. in quo Theodosius hic & Valentinianus III. habitu Consulari effinguntur: præsertim verò in Diptychis Consularibus & fere semper in Tiberii, Mauricii, Phocæ & Leonis Isauri nummis. De quo plerique sentiunt, *mappam* esse Ludorum edendorum symbolum, quos Consules, statim atque renuntiati fuerant, exhibere consuevisse, suprà diximus. Quæ quidem mappa in Bituricensi Diptycho explicata, in Compendiensi & Leodiensi, ut & in omnibus nummis, convoluta ac complicata effingitur, sic ut membraneo volumini similis fere sit; in regio verò ita efficta conspicitur, ut extrema in rotunditatem quandam complicata majora cernantur, quàm quæ manu dextrâ stringuntur, ut liquidò appareat, aliquid fuisse tractabile. Sed, cùm SS. Petrum & Paulum, in vetustissimis picturis cum ejusmodi pariter voluminibus depictos deprehendere sit, dubitat du Fresne, an pro *Mappis Circensium* generatim usurpari debeant, Vid. illum *Dissertat. de Inferioris ævi Numismat. num.* 12. In Ecclesia Rom. *Mappa* seu *Mappula*, vocatur umbraculum, quod defertur supra Episcopi caput, dum procedit ad altare sacra facturus seu dum stationes facit, diversis imaginibus adornatum, quatuorque baculis innixum, quod à quatuor Ministris, qui inde *Mappularii* appellantur, teneri solet. Vid. infrà *Mappula*.

Mappa, Vett. lintei libri dicti sunt, quorum mentio est apud Vopiscum in *Aureliano*. Auctores *de limitibus*, *Terminus si scriptus fuerit & punctos habuerit literis Græcis, sequeris cursum ejus à Sun, hoc est, ab Oriente, per litteras Græcas de mappa.* Item, *in mappa Albensium inveniuntur hæc*, h. e. in libris linteis Albensium. Inde *lintea mappa*, in *Cod. Theodos. leg.* 1. *de alim. quæ Imp. &c. hæc aeris tabulis vel cerussatis, aut linteis mappis scripta per omnes Italiæ civitates proponatur.* Vid. Salmasium *ad Vopiscum d. l.* Et *Mappa Mundi*, apud Gervasium Tilleber. *Otior. Imperial. libr.* 2. *Considerantes quòd ipsa pictorum varietas mendaces efficit de locorum varietate picturas, quas* Mappam mundi *vulgus nominat.* Quo nomine indigitatur charta vel mappa explicata, in qua orbis seu mundi descriptio continetur: *Πίνακας ἐν οἷς αἱ τῆς γῆς περίοδοί εἰσιν*, ut est in *Testamento* Theophrasti, apud Diogenem Laërtium. Quarum quidem Tabularum Geographicarum primum auctorem fuisse Anaximandrum, quem subsequuti sint Hecatæus, Democritus, Eudoxus, Alii, tradit Eustathius in *Epistola, præfixâ Notis ad Dionysium Periegetem*, apud du Fresne in *Glossario*.

Mappalia, apud Victorem Utic. *de Persecut. Wandal. lib.* 1. locus, ubi conditum est corpus Cypriani, extra Carthaginem. Forsè *Mapalia*. Dominic. Macer in *Hierolexico*.

Mapparius, apud Chrysostomum, Auctorem *Chronici* Alexand. Scylitzen, Nicetam Choniaten, Alios, dicitur is, qui projectam ab Imperatore vel Consule aut alio Magistratu *mappam* excipiebat, signumque gladiatoribus dabat, quod *μαππᾶζειν* dictum in *Glossis Basilican.* In Circensibus ludis, cum *mappa* mittebatur à quis emittendis, jam pridem loca sua ceperant spectatores) pompa enim prius transduci per Circum solebat, ut ex Ovidii *Elegia*, de Circensibus constat. Tum missâ *mappâ*, pandebantur ostia carcerum & *ἄφεσις*, i. *dimissio* equorum, fiebat. Mittebatur autem mappa ex alto, ut ab omnibus videretur. Cassiodorus, *Hinc tractum est, ut ostensa mappa certa videatur esse promissio Circensium futurorum.* Unde Tertullianus, *Diaboli gula ex alto præcipitati comparat mappam illam, quæ mittebatur: Non scitis missum quid sit: mappam putant, sed est Diaboli ab alto præcipitati gula.* Et proin in medio ostio Circi, quod inter alia XII ostia medium erat & senatum inque habebat, solebat consistere *Mapparius*: Græci, *Δώδεκα δὲ ὑπῆρχον καὶ πύλαι τῆς δώδεκα ζωδίων, Μαππάριος δὲ ἱστάμενος ἐν τῷ μέσῳ ἐπεμπε καὶ τῷ δρόμῳ ἐδίδου τὸ σύνθημα.* *Duodecim autem ostia seu januæ, ad imitationem duodecim signorum.* Mapparius *verò, qui in medio stabat, cursus dabat signum.* In quo loco etiam Consules Prætoresque, ac denique Magistratus ille, qui Ludos edebat, signumque mittendis quadrigis dabat, considebant. Sidonius Apollinaris,

Hæc est janua Consulumq; sedes,
Ambit quam paries utrinq; senis
Cryptis porticibusq; fornicatus, &c.

V. Salmasium *ad Solinum p.* 901. & 922. Acta *Patriarchis* Bituric. apud du Fresne *cap.* 30. *Mapparius* est, qui loturo Regi *mappam* porrigit. V. & Aimoinum *Histor. Francical* 4. *c.* 2.

Maqueda, nomen familiæ Castellanæ, in Hispania illustris, quæ familiæ *de Cardenas* ramus est; In hac enim Garsiæ Lopezii *de Cardenas* filii, Garsias Lopezius & Rodericus cùm diversas lineas cepissent, uti suprà vidimus, minor hic natu, in civitate Ocanna habitans, Gutierium & Rodericum genuit; quorum ille pater fuit Didaci primi Ducis *Maqueda*: quo nati, Bernhardinus, à quo reliqui Duces propagati sunt & Gutierius, Dominorum *de Toralva & Beleta*, cum cognomine *Carillo de Albarnoz*, Sator. Priorum series hæc est: Rodericus *de Cardenas*, ex Agnete *Martinez del Castillo*, genuit Gutierium *de Cardenas* Dn. *de Maqueda*, Teresiæ Henriqueziæ (fil. Alfonsi Castellæ Admiralis) maritum & ex ea patrem Didaci *de Cardenas*, Duc *de Maqueda*. Huic ex Mencia Pacieca *de Velasco* (fil. Johannis Pachecci Duc. Escalonæ) natus Bernardinus I. Isabellam *de Velasco* (fil. Inici Ferdinandini Connest. Castellæ) sibi junxit, ex eaque suscepit Bernardinum II. patrem, ex Johanna Portugallica (fil. Jacobi, Duc. Brigantiæ) Bernardini III. *de Cardenas*, *Duc. de Maqueda, March. d'Elche*, cui Luisa Mauricia *de Lara Manuel* Duc. *de Najera* (fil. Johannis Mauricii *de Lara Manuel* D. *de Najera* & Mariæ Gironæ *de la Cueva*) paternum Ducatum attulit, atque ei genuit Bernardinum March. *d'Elche*, Georgium *Duc. de Maqueda*, Jacobum

Manoel, Johannem, Petrum Mariam & Annam Mariam: è quibus Maria nupsit Johanni Andreæ *de Mendoza* March. *de Cannete*, Anna Maria verò Georgio *de Lancastro* D. *de Aveiro*, & *Torres Nuevas*, ex eo mater Raimundi Duc. *de Aveiro*, n. 1642. Joannis & Mariæ Julianæ, Vid. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Part. II. p. 41. & 101.*

Marabetinus, seu *Marmotinus*, moneta aurea Maurorum Hispaniæ, quasi *Marrancrum* (ab Hispanis viz. sæpius fusorum victorumque) *Bottinum*, i. *spolium*. Unde *Maravedini* Hispanis postea dicti, de quorum aureorum pretio ac pondere multa commentantur Anton. Nebrissensis *in Repetitionibus*. Didacus Covarruvias *in Collatione vett. numism. cap. 5*. Alii. Mariana vero *de Ponderibus & Mensur. cap. 23*. *Maravedinos*, monetam fuisse Gothicam, Regum sc. in Hispania Gothicorum ac proinde, multo ante Maurorum in Hispanias irruptionem, cognitam, ex nummorum Gothicorum pondere, se colligere ait. Hodie id nominis inditum est quibusdam minutioribus ex ære nummis: qua tamen in parte, *Maravedinus* non tam est numinus, quàm nummorum numerus, ex duabus blancis, aut coronatis sex, vel denariolis decem, constans, ut ait idem Covarruvias *cap. 1.* apud du Fresne *in Glossario*. Vid. quoque Macros Fratres *in Hierolexico*, qui familiam nobilem in Urbe. Veteri *Marabotinus* nomine insignitam, addunt.

Maranatha, adde: Syriaca vox est, & significat, *Dominus venit*. 1. Cor. c. 16. *versu ult. Si quis non amat Dominum nostrum Jesum Christum, sit anathema maranatha* Id est, exponente Theodoreto, *Sit alienus à communi corpore Ecclesiæ*. Idem nempe est quod *Anathema*, seu *Excommunicatio major*, apud Græcos Latinosque, & *Shammata*, apud Hebræos, quo genere excommunicationis arcebantur peccatores à communione fidelium, omnique iis commercio cum illis interdicebatur, velut excisis, donec resipiscerent. Ut frustra sint, qui inter *Anathema* & *Maranatha* distinguentes, ex Synodo Turon. II. *cap 25. A.C. 570 Ut non solum excommunicatus, sed etiam anathemati κατὰ moriatur*; hac posteriore voce denotari volunt Excommunicationem, quâ et jam in vitæ fine in gratiam recipi petentes illam non impetrent, divino Judicio committendi. Neque enim illud discrimen anterioribus seculis usitatum occurrit, nec ipsi hi Patres hanc sententiam in quenquam tulisse leguntur: licèt, ut homines à sacrilega & pertinaci bonorum Ecclesiasticorum direptione ac detentione absterreant, istiusmodi maledictionem illis comminentur. Augustinus certè *Epist.* 178 de his verbis sic ait: *Simul Græco & Syro usus verbo Apostolus: Si quis non amat Dominum, sit Anathema, Maranatha. Anathema Græco sermone dixit, condemnatus, Maranatha, donec Dominus redeat.* Et sunt Eruditi, qui dicant, Hebræos, quando illud Excommunicationis genus, quod *Shammata* (ejusdem ferme notionis cum *Maranatha*) stringebant, usurpasse illa Enochi verba, *Ecce venit Dominus* &c. Judæ *vers. 15. & 16.* ut hac formulâ reos terrerent ad ventus Domini ad judicium contra rebelles denunciatione; eoque respexisse Paulum, quando Christum non diligentibus interminatus est *Anathema Maranatha l. cit* Vid. Joann. Forbesium *Institutionum Historico Theologic. lib. XII. cap. 3. §. 5. 7. 8. & 16.* nec non suprà, ubi de *Censura Ecclesiastica*.

Marani seu *Marrani*, apud Hispanos Mauri dicuntur, quasi *Mauriani*, quibusdam, qui id factum suspicantur in Italia Friderici Ænobarbi tempore, cùm Mauri fidem Christo datam in Baptismo passim ejuratâ, quam susceperant, religione, violarent: Alii potiùs ex Syriaco *Maranatha*, quo anathematis ignominia & execratio in divinis literis continetur, vocis originem arcessunt. At secus Scaliger sentit *de Emendatione Temp. lib. 6. In verbis*, inquiens, *Geographi Arabis fit mentio factionis* Maravaniun. *Sciant igitur Studiosi, Abaz fuisse patruum Muhammedis, atq; ejus progeniem & gentem dictam fuisse, dici; adhuc Abazium Ad eos jus Califatus pertinebat, utpote qui propiùs sanguine Muhammedem attingerent. Sed Maravan quidam primus Chalifatum ab illa gente ad suos, qui Maravvaniun dicti sunt, transtulit per tyrannidem, itq; nomine omnibus Muhammedanis in odio est nomen Maravvanus, ad hanc usq; diem.* Sed pro media sententia facit id, quod Joann. Mariana *de Rebus Hispan lib. 7.* ubi de donatione Aurelii Gallæciæ R. in Hispania, æræ 813. factâ Monasterio, habet: *Est*, inquit, *ad memoriam insignis in in literis contenta execratio, quâ ejus donationis violator jubetur esse anathema Marrano & excommunicatus.* An iidem cum *Maronibus*, V. infrà, & plura hanc in rem, apud Car. du Fresne in *Glossario*, ut & in voce *Mauri*.

Marathon, adde: *Marathonii* campi meminit Solinus *cap. 7. Atheniensibus judicii locus Arius pagus. Marathon campus factus memorabilis opinione prælii cruentissimi.* Quem locum ex Mela sumpsit: *Marathon magnarum multarumq; virtutum testis, jam inde à Theseo, Persarum maximè clade percnotus.* Quæ planities ad 12. milliaria se extendit, & maximâ parte cultis agris constat, qui à montibus vicinis usque ad mare patent. Dividitur fluvio cognomine, qui *Macaria* fortè Veteribus dictus, oritur ex monte Parnethe & vicum prædictum perfluens in Euripum sese exonerat. Ipse locus olim tam celebris hodie vix quindecim aut viginti zeugariis casisque Atheniensium constat, ubi Albanorum ad centum quinquaginta fortè degunt. Non verò ad Leontidem Tribum, sed Ajantidem potiùs pertinere *Marathona*, docet Jac. Sponius *Itinerar. Græcia Part. 3.* in *inscr. antiqq. pag. 157.* ubi, præter insignem Inscriptionem, eamque [illegible] itam, hanc quoque exhibet, in Monasterio S. Andreæ Athenis hodie extantem:

ΑΥΡΗΛΙΟϹ
ΕΥΕΛΠΙΣΤΟϹ
ΜΑΡΑΘΩΝΙΟϹ
ΠΡΕϹΒΥΤΕΡΟϹ.

Apud eundem *Part. 2.* 86. Seleuci *Marathonii*, Gymnasiarchæ Atheniensis, mentionem servat ista *Inscr.* in Delo,

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ
ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΟΣ
ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΣ ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΩΝ.

Marbachius Johannes, Theologus Argentoratensis, Hieron. Zanchii Collega: Qui cum simul docerent Evangelium Argentorati, dissentire de quibusdam capitibus, ac ut plerunque in istiusmodi concertationibus solet, magis magisque Auditorum suorum animos distrahere cœperunt, circa A. Ch. 1560 Quo primùm tempore audita fuere, *Calvinianorum* & *Lutheranorum* nomina schismatica (cum prius Evangelici omnes *Reformatorum* nomine designarentur) ac de duobus præcipuè articulis odio implacabili disputatum, *de viva Prædestinatione ac Ubiquitate corporis Christi*. Schisma dein vehementius auctum, cum Job. Andreas Schmidelinus Theologus Wittebergensis tandem librum *Concordiæ* procudit, e quo, velut equo Trojano, longe acriora Theologorum odia prosiluere, Georg. Hornius *Orbe Imper. pag. 50.*

Marca, nomen Comitatus in Germania veteris; cujus Dynastæ ab Ælio Gracili, non satis quidem certâ fide, arcessuntur, Justiniano II. Imp. coævo, qui ductâ in uxorem Beatrice, Theodorici Teysterbandiæ (inter Clivenses Batavosque mediæ) Comitis filiâ, Cliviâ potitus, Teysterbandiæ Cliviæque Comitatus dignitatem, à Pipinis, Franciæ tum Majoribus Domus, accepit. Mansit titulus hujus posteritati, per aliquot secula: quæ, processu temporis, in Clivensem & Teysterbandiam Lineas distincta est, cùm Ludovici (defuncti A. C. 829.) filii Eberhardus Rupertusque, ex paterna fraternaque hæreditate, iste Cliviam, hic Teisterbandiam sortiretur; quorum illis titulus, donec ipsi esse desinerent, duravit: his non idem nominis sui amor; quo posito anno 860. Theodoricus ejusque filius Adolphus, ab *Altena* castello, priùs *Wolfeshagen* vocato: Eberhardus, Adolphi frater, à *Bergensi* terra, denominari maluere, uterque ab Henrico Aucupe votorum damnati. Sed & *Altena* nomen tandem displicuit, quod imperante Friderico II. Adolphus, *Marcani* Comitatus vocabulo, comparatâ sibi *Marcâ*, commutavit: ita sui Clivensibus, sui Marcanis Comites, utrique Ludovico prognati fuerunt: qui tamen Comitatus iterum coaluere in Adolpho; qui, emortuâ Eberhardi stirpe, abdicato Ubiorum Præsulatu, agnationis nuptiarumque jure, civium voto, Theodorico successor à Cæsare datus, Cliviæ ditioni, etiam *Marcam*, fratris Engelberti morte vacuam A. C. 1360. adjecit. Postea Bergensis etiam atque Juliacensis Comitatus (quem posteriorem Henrico Aucupi acceptum ferunt) accessere; tam felici istius familiæ fato, ut in ipsam unam concederent, quæcunque Juliaci, Bergæ, Cliviæ, cæterarumque ditionum Comites atque Dynastæ omnes, ut volunt, ex Gracilis stirpe, plures per prosapias diducti, unquam habuerunt. Pfannerus *de præcipuis Germ. Principp. gentibus cap. 2.* Hinc itaque *Marcana* familia, in Germania illustris, quæ cum Clivia veteri eadem esse creditur, & à *Marcano* Comitatu nomen accepit, ut dictum. Præcipuus ramus fuit ille, cui ipsa pòst *Clivia*, & deinceps *Juliacensis* atque *Montana* hæreditas, cum *tit. Ducali*, obtigit: nec minus in Gallia Ducatus *Nivernii* aliaque. Sed omnis ille pridem exaruit. Porro ex Eberhardo Adolfi, qui Margaritæ Cliviæ maritus, atque præfatæ lineæ conditor fuit, fratre, alii rami succrevere, *Arenbergius*, *Bullionius* & *Lumainius*; quorum primus defecit in Margareta, à qua ad Lignesios, ob maritum Johannem *de Lignes*, successio delata est: alterius bona ex parte ad Turrios delata sunt, sed Comites *de Maulevrier* prætensionem non omiserunt: Ex tertio, cui *Sleida* cognomen etiam accessit, solus superest Franciscus Com. *de Marca*, cujus Majores sic habent. Johannes *de Marca* Dn. Arenbergæ, qui obiit A. C. 1469. pater fuit, ex Agnete seu Anna (fil. Roberti Com. Virneburgi) Wilhelmi *de Marca* Dn. *de Lumain*, defuncti A. C 1481. Hoc, & Johanni *de Schonhoven*, genitus Johannes, obiit A. C. 1481. relicto, ex Margareta Runckelia (fil. Theodorici Dn. *de Runckel*) filio cognomine; cui Margareta *de Wassenaer* (fil. Johannis Dn. *de Wassenaer* & Jodocæ seu Josinæ, Johanne Com. Egmondæ genitæ) peperit Philippum Com. *Marcæ*, qui decessit A. C. 1613. pater, ex Catharina Manderscheidia (fil. Theodorici Com. & Elisæ Waldecciæ) Ernesti Com. *de Marca & Schleiden*, defuncti A. Ch. 1653. quo, & Sibylla Zolleranâ, (fil. Johannis Georgii Principis *de Hohenzollern*) natus est, præfatus Franciscus Comes, Vid. Phil Jac. Spenerum *Theatr. Nobil Eur. Part. II. pag. 97.* Hodie *Marca* sub Electore Brandenburgico est. Vide quoque suprà in *Clivia* & *Juliacum*.

Marca, Papiæ *pondus unius libræ*: vel. Johanni de Janua, *media libra*. In *Chronico* Moguntino, *auri libra habet duas marcas auri*. Itaque *Marca* duplicata libram efficit, quæ dividitur in uncias 16. uncia subdividitur in 8. drachmas, vel 24. scrupulos seu denarios, quorum quilibet constat 24. granis. Quo modo uncia constat 576. granis, ut libra 9216. At auri examinatores, vulgò *Essayeurs* Gallis, examen tam accuratum instituunt, in auri bonitate probanda, ut ipsum granum in 512. minores particulas dividant. Vid. plurima hanc in rem apud Car. du Fresne in *Glossario*, ubi inter alia *Marca aurea* quoque meminit, præstationis apud Francos notæ, quæ ab Officialibus præstari solet, cùm codicillos dignitatis suæ impetrant, cujusque mentio occurrit in Ludovici XI. *Volum. I. Ordination. fol.* 117. Ubi describitur *Charta* mensis Julii A. C. 1466. quâ vetantur Commissarii Regii in terris Ducis Burbonensis, *franca feoda, novos aquestus, vel Marcas aureas*, de Notariis exigere &c. De voce *Marca* porro sic Gronovius, *Marca, apud veteres Scriptores rerum Francicarum, bes fuit libræ argenti Francicæ, id est, 160. denarii, tredecim solidi triens, sive quatuor denarii. Matthæus Parisiensis in Henrico III. Centum & quatuor Marcas bonorum & legalium Esterlingorum, tredecim solidis & quatuor sterlingis pro Marca qualibet computatis* &c. V. Joh. Frider. Gronovium *de Pecunia Vet. l.* 3. *c.* 6.

Marca, apud diversas gentes, varia, ex Eod.

Marca Anglicana, de qua Matthæus Paris. A. C. 1235. *p.* 286. & Matthæus Thoro *in Chron. pag.* 2107. eadem cum Rupellensi, pro 13. solidis & 4. den. esterlingis computatur. At sub Henrico I. Rege videtur fuisse tantum pondo 6. solid. & unius denarii.

Marca Aurea, præstationis species, apud Gallos, Vide hic *suprà*.

Marca Danica, alia fuit argenti & auri, alia aliorum ponderû: & marca quidem auri puri & argenti defæcati 8. unciarum pondus habuit; marca verò aliorum ponderum, idem fuit quod semis & sex unciæ Romæ &c. Petrus Resenius *ad Jus Ant. Canuti II.*

Marca Germanica (& ipsum vocabulum Germanicæ originis esse, docet Georgius Agricola, *de Restituendis pond. pag.* 243.) videtur fuisse 20. solidorum, quot *marca* dicitur ponderare, in *Speculo Saxon. lib.* 3. *artic.* 45 §. 3.

Marca Hispanica, sic describitur, apud Joannem Marianam *de Ponderibus & Mensuris cap.* 9. *Aurifices marcum* (namque & hoc genere vox occurrit) *hoc est, uncias octo auri quidem dividunt in Castellanos* 50. *quod genus ponderis & nummi est, drachmâ majoris atq; denario Romano. Castellanus in octo tomines dividitur: tomen in* 12. *grana Argenti autem marcum dividunt, in uncias* 8. *unciam in totidē octavas sive drachmas, octavam in grana* 75. *sic marcus argenti auriq; eundem granorum numerum continet.*

Marca Lemovicensis, in Gallia, appendit 13. solidos, 3. obolos esterlingos.

Marca Ponderosa, nempe Germanica, appendit 26. solidos, ex *Wichbild* Magdeburg. *artic.* 44. §. 3.

Marca Rupellensis, in Gallia, solidorum est 13. denar. esterlingorum 4. aliàs *Anglicana*, de qua dictum.

Marca Trecensis, in eodem Regno, appendit 12. solidos, 11. denarios esterlingos: nec in Gallia tantum, sed & in Germania, Anglia, Hispania, Flandria, aliisque Europæ provinciis, in publicis præsertim commerciis, in usu fuit & nominabatur. Forte quia in Nundinis Campaniæ seu Trecensibus, quibus paucæ in Europa conferendæ fuerunt, ejusmodi pondere Mercatores utebantur. Alter *Marca Regia*, Gall. *Marc le Roy*, in *Chartis* ann. 1306. & 1309. in *Probat. Histor. Castilionea p.* 97. & 162. ubi de monetis Comitum S. Pauli & Blesensis fusiùs agitur.

Marca Turonensis, ibidem, appendit 12. solidos 11. denar. obolos esterlingos: ad quam marcam appendebatur monetæ Regum aliorumque, quæ *Turonenses* vulgò dicebantur &c.

Marca seu *Marcha*, facultas est à Principe subdito concessa, (qui injuriâ affectum se vel spoliatum ab alterius Principis subdito queritur, de qua jus ei negatur) in ejusdem Principis *marchas*, h. e. limites seu terminos, transeundi sibique jus faciendi, ut habet Bretius *de Superiorit. Regis lib.* 2. *cap.* 17. Gallis vulgò, *Droit de marque & de represailles*. Cujus mentionem in *Regestis* Parlamenti sæpius fieri, testatur Car. du Fresne. In eo enim quod *Olim* inscribitur, Mandatum Curiæ descriptum legitur, quo jubetur Ludovicus Rex Siciliæ uni è Regiis subditis, qui à prædonibus in mari spoliatus fuerat, jus dicere, cum *Marca* comminatione, nisi id fiat. *Ibidem* extat *Epistola* Caroli V. Regis Franc. ad Martinum Arragoniæ R. quâ jus se facturum pollicetur ejus subditis, qui à Francis se in mari spoliatos querebantur, ut *marca* vitaretur, 5. Martii A. C. 1396. Denique in *Regesto ordinationum Barbin.* Idem refert, haberi extinctionem *marcarum* concellarum Occitanis & Bellicadrensibus, contra cives Avenionensis Civ. & Comitatûs, decretumque, ut in posterum nullæ concederentur, nisi à Rege vel à Curia Parlamenti, d. 13. Junii ann. 1443. &c. V. eum in *Glossario*, & plura de hoc *Marcarum jure*, apud laudatos illi, Chopinum *de Dom. lib.* 3. *tit.* 15. Jac. à Canibus & Martinum Laudensem *lib. de Contract. maris. cap* 10. Cardinalem Bretium *de Superioritate Regis lib.* 2. *cap.* 17. Alios. Aliud est, quod apud Pictones, Andegavos & Armoricos, vulgò *Marchas* vocant, feuda scil. vel prædia in harum provinciarum sita limitibus, quæ singularum jurisdictioni pro parte, vel, ut ajunt, *ex præventione* obnoxia sunt, de quibus copiose egit Gabriel Hullinus *Tract. Gall. de la Nature & usages des Marches separantes les Provinces de Poitou, Bretagne & Anjou*, Nannetis edito A. C. 1616. cujus meminit idem, *loco cit.*

Marca. V. *Marka*.

Marchalsia, seu *Marescalcia*, carcer curæ & fidei *Marescalli Banci Regis*, apud Anglos, commissus, qualis ille in suburbiis Londinensibus, *the Marshalsy* dictus. Vid. Henricum Knygthonem ann. 1330.

Marcharizati, apud Camillum Peregrinum *in Histor. Principum Langobard.* in *Capitulari* Radelchisi *cap.* 24. *Expellamus de ista provincia nostra omnes Saracenos — Præter illos, qui temporibus DD. Siconis & Sicardi fuerunt Christiani, si marcharizati non sunt*: Vossio vox Punica est. At Carolus Macer, qui linguam hanc vernaculam sibi esse ait, voce hac indigitari vult, *in Marchia* (h. e. territorio Marchionis) *adscriptos*, in *Hierolexico*. Vid. quoque suprà in voce *Magarita*.

Marcheta seu *Marchetum*, Jurisconsultis Anglis significat præstationem, quæ pro prima nuptiarum nocte exigebatur olim apud Scotos, à voce *Marca*: quod, ut ait Buchananus *lib.* 7. Malcolmum III. uxoris suæ precibus concessisse ferunt, ut primam novæ nuptæ noctem, quæ Proceribus per gradus quosdam ex Lege Eveni debebatur, sponsus dimidiatâ argenti marca redimere posset. V. *LL.* Burgorum Scoticorum. Quo etiam referendum id, quod habent *LL.* Hoelii Boni Regis Walliæ *cap.* 11. *Nemo fœminam det viro, antequam de mercede dominio reddenda fidejussorem accipiat. Puella dicitur esse dejertuum Regis & ob hoc Regis est de ea amachyr* (i. pretium virginitatis) *habere*. Quantum autem quælibet Sponsa solvere fuerit coacta, V. *Regiam Majestatem lib.* 4. *cap.* 31. ubi inter alias *Marcheta filiæ Comitis & Reginæ* 12. *vaccæ* &c. At in Anglia, tantum eos, qui obnoxiæ conditionis erant, non verò liberos homines, *Marchetum* spectasse, docet Bractonus *lib.* 2. *cap.* 8. aliique Auctores C. du Fresne in *Glossario* laudati. Sed & scribit Dan. Papebrochius *ad Vitam S. Forannii Abb. Walciodor.* eam præstationem, pro redemptione primæ noctis nuptiarum, à servis glebæ exigi etiamnum à prædiorum dominis, in Belgii, Frisiæ & Germaniæ aliquot tractibus. Ad quam consuetudinem etiam referendum, quòd olim Ambianensis Episc. in Gallia, in suos diœcesanos jus sibi competere asserebat, ut iis, qui noviter nuptias inierant, tribus primis noctibus, post celebrationem earum, una cubare non liceret, nisi certa pecuniæ summâ ei persolutâ: quod quidem abrogatum Abbavillensium petitione, Aresto Parlamenti Paris. 19. Martii A. C. 1409. uti refert idem du Fresne ubi *suprà*. V. quoque Fletam *lib.* 3. *cap.* 13 §. 1. & infrà, in voce *Nox prima*.

Marci Villa, olim, postea *Marvilla* dicta, vulgò *Marville*. Positio est & Præpositura Belgii, in Ducatu Lucilburgensi, ad rivum vel amniculum Vetinum *Vezin* sita, quem Chares defert in Mosam, infra Duriacum, inter Motomagum atque Sedanum. *Marville* verò *Mmarciacum* est, Vid. in *hac voce* Hadr. Valesium *Not. Gall.*

Fœminæ illustres.

Marcia, concubina Commodi Imp. cæde ipsius notissima, cujus meminit Lampridius in *Commodo* & Herodianus *in eod.* Dioni dicitur *Μαρκία ἡ τοῦ Κομόδου παλλακή*, Casaubonus *ad Lampridium* V. in *Marcia*, item in voce *Amazonia*.

Marcia Otacilia Severa, Aug. Philippi Severi uxor, celebratur in multis nummis antiquis. Eam Religionis Christianæ sacris imbutam fuisse, plerique autumant, quo factum, ut Philippum quoque, uxoris gratiâ, æquiorem piis, palàm Christianum fuisse, Eusebius aliique multi scripserint; Casaubonus *Not. ad Historiam Aug.*

Marciani Sodales, qui Divi Marci Imp. sacra curabant, memorantur Capitolino in *Pertinace*; ubi propter A. Helvium Pertinacem *Helvianes* postmodum dictos esse additur.

Marcianopolis, Zosimo *Μαρκιανοῦ πόλις*, urbs Mœsiæ, ubi pugnatum feliciter, sub Claudio II. Pollio *in Claudio*.

Imper. & Viri illustres.

Marcianus, vel *Martianus*, Imperator Orientis. Natus in Illyrico, humili loco, ex patre milite, prælio contra Gensericum Vandalorum R. in Africa infelicibus Asparis Ducis auspiciis commisso, captus est: Quem cùm Rex quiescentem sub dio ab Aquila, ne Solis æstus ei officeret, protectum animadvertisset, A. C. 431. mox liberum remisit Constantinopolim, postquam ab ipso pacem cum Vandalis æternam stipulatus esset. Sic Fatis ostensus, post Theodosii Junioris obitum a Pulcheria hujus sorore, in Imperii thorique societatem receptus est, eâ tamen lege, *ne ipsam annis jam gravem attingeret*, A. C. 450. die 19. Jul. vel juxta *Chronicon* Alexandrinum die 26. Aug. Triduo pòst, Edicto contra Hæreticos promulgato, Episcopos Pseudo-Synodo Ephesinâ depositos aut in exilium ejectos revocavit. Chalcedone dein Concilium Oecumenicum IV. sexcentorum triginta

Præsulum

Præsulum convocavit, ipsique cum Pulcheria Augusta præfuit: *Nos*, inquiens, *ad confirmandam fidem, non ad ostendendam potentiam, Constantini Imperatoris pii exemplo, interesse Synodo volumus, ut inventa veritate dissidia tollantur.* In eo igitur doctrina priorum Conciliorum confirmata. Eutychianismus cum Auctore, ut & Dioscorus, damnatus, ac decretum est: *Mariam non tantum Christiparam, sed & Deiparam nominandam esse.* Clericis autem Monachisque interdictum, ne seculares causas susciperent, aut in duabus Ecclesiis ministrarent. Porro in gratiam Flaviani occisi, cui Anatolius successerat, sedes Urbis Antiochenæ ac Alexandrinæ prælata est: Cui cùm Leo Episc. Rom. contradiceret, qui tamen reliqua omnia approbaverat, ortum inde de titulo *Universalis* infelix certamen est. Interim Imperator cum Persis Vandalisque pacem continuavit: Nobades Blemyasque Æthiopiâ prolapsos per Florum repressit: Valentiniano Imp. Occidentis auxilia summisit contra Attilam, cujus, filiæ suæ Placidiæ conjugium affectantis, primò arcum per quietem fractum vidit, mox mortuum esse audivit, A.C. 454. Obiit A.C. 457. die 26. Jan. æt. anno 64. Princeps morum sanctitate, Orthodoxiæ zelo, charitate in pauperes, regiminis felicitate, pacisque studio inclytus: Unde vox ejus: *Donec in pace vivere licet, non decet Principem arma sumere.* Vid. Marcellinum *Chron.* Evagrium *l.* 2. Nicephorum *lib.* 14. Jornandem *cap* 49. Zonaram *tomo* 3. Procopium. Joh. Lætum *Comp. Histor. Univ.* &c. ut & infrà in voce *Martianus.* Servat Imperatoris hujus memoriam hodieque columna ex marmore CPoli, 25. circiter pedes alta, in cujus apice imaginem ejus olim Statuamque stetisse, ex baseos inscriptione colligitur, quæ sic habet:

PRINCIPIS HANC STATUAM MARCIANI
CERNE TORUMQVE
• ER EJUS VOVIT QVOD TATIANUS
OPUS.

Ubi quòd *tori* quoque ejus mentio fiat, ibi cor Imperatoris repositum, sub ipsa verò pyramide corpus situm esse, conjicit Jac. Sponius *Itinerar. Græcia Part I. pag.* 225. ubi columnæ hujus, Petro Gyllio prætereitæ, iconem exhibet.

Marcianus, Dux Gallieni, quem contra Gothos pugnasse, in Achaia, refert Treb. Pollio *in Gallienis*, & Zosimus, qui ei a Gallieno, contra Posthumum profecturo, belli Scythici vel Gothici summam fuisse demandatam, his verbis refert, *Συμμαχεῖν δὲ αὐτὸν τοῦ πολέμου ... ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν ... τὸν στρατηγὸν ... Σκυθικοῦ πολέμου Μαρκιανὸν ... πολέμων ... ἐμπειρότατον*.

Marcitæ, Hæretici, memorati Irenæo, *adv Hær. Valentini lib.* 1. semetipsos vocabant perfectos, & liberè omnia agebant, nullum ullo in se timorem habentes, *cap.* 9. quam Simonis Magi doctrinam fuisse, idem ait *cap.* 10. V. in voce *Marcus Hær.* & infrà, ubi de *Simone Mago*.

Marcomirus, circa A.C. 418 Rex Francorum electus est, cui intra annum defuncto successit Pharamundus, qui proin secundus fuerit, prærogativâ potiori jure priori debitâ, secundum Hornium. Sumsere autem *Francorum* nomen, cujus prima mentio in Probi Imper tempora incidit, hominesque *liberos* significat, variorum populi, qui à Romanis hactenus oppressi, declinante Imperio, sese conspiratione factâ, in libertatem vindicaverant, intra Caracallæ ac Probi prædicti Impp. ætatem; fuereque Chamavi, Usipii, Tencteri, Dulgubini, Bructeri, Ansibarii, Catti, Cherusci, Chauci ac Chassuarii, ut ex tabula Itineraria ac aliis Scriptoribus mediæ ætatis patet. Ita prima Francia, cui *Marcomirus* imperitabat, complectebatur majorem Germaniæ partem, terminique ejus ad Septentr. fuere Oceanus; ad Ortum, Albis & Sala; ad Meridiem, Alemannia, ad Occ. Rhenus. Unde ratio reddi potest, cur Galli hodieque omnes Germanos *Alamannos* appellent; quia viz. antiquis temporibus in Franciam & Alemanniam universa dividebatur. Pharamundi successor Clodio cognom. *Comatus* fuit, in castro Thuringiæ Disberga sedem suam habens, sub quo Franci, in Galliam Belgicam irruptione factâ, Cameracum, Atrebates & reliqua usque ad Somam, Romanis eripuerunt, sed ab Aëtio & Majorano Ducibus Romanis iterum ejecti, antiquas in Germania sedes repetierunt. Donec Meroyæus, Merovingorum, qui ab A.C. 450. usque ad annum 750. apud Francos regnarunt, conditor, trajecto Rheno, sedes cum suis Francis, ad Axonam fluv. posuit, V. *infrà*, & plura hanc in rem, apud Georg. Hornium *Orb. Imper. pag.* 110. & *seqq.*

Marcsula, locus Saxoniæ, ubi Johannes Georgius, filius tertiò-genitus Wilhelmi Duc. Winariensis, ex Eleonora Dorothea Anhaltina, natus A.C. 1634. sedem suam habuit, postquam Johanni Ernesto natu maximo fratri Vinariâ, secundo Adolfo Wilhelmo Isenacum cessit. Nec mutavit hactenus, licet post fratris mortem Isenacensem successionem sortitus: quamvis nonnunquam in *Altenkirchen* quoque moretur, loco ditionis Witgensteniæ, utpote maritus Johannæ, Ernesti Com. Sayno-Witgensteni filiæ, Johanni Landgravii Hassiæ viduæ, & Comitatus Saynii cum sorore Manderscheldia hæredis, quæ ambæ, adversus Patruos, Comitatum obtinuere. Suscepit autem Joh. hic Georgius, ex uxore sua, Eleonoram Erdmuthim Luisam, A.C. 1662. Fridericum Augustum 1663. Johannem Georgium 1665. Maximilianum Henricum & Johannem Wilhelmum gemellos. 1666. (quorum is obiit A.C. 1668.) Luisam 1668. (denatam 1669.) Fridericam Elisabetham, 1669. & Ernestum Gustavum (natum ac den. 1672.) omnes, *Duces Saxoniæ Isn. Pinnariensis in Eisenach* vel *Marcsul* vel *Altenkirchen*, Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobilit. Europ. Part. III. pag.* 83.

Marculus, à Cinyra inventus. Plinius *lib.* 7. *cap* 56 *Tegulas invenit Cinyra Agriopæ filius & metalla æris — Item forcipem, marculum, vectem, incudem.* Ubi alii *Marcutum*, alii *Sarcutum* legunt. V. Dalecbampium *ad l.*

Marcus Antonius Cucchus, scripsit *Institutiones Juris Canonici*. V. supra in voce *Cucchus*.

Mardochæi Dies, dies 14. mensis Lunaris Februarii, juxta morem Hebræorum qui Hebraicè *Adar* dicitur, occurrit 2. Macchab. *cap.* 15. quo nomine indigitabatur festum, quod *Purim* alias, de quo V. *suo loco*, & Dom. Ma rum *in Hiero. exico*.

Mardrina Pocula, V. hîc in voce *Madalmarium*.

Mare, apud Esajam *cap.* 11. *versu* 5 Nilus est, quem ita vocarunt etiam Arabes, propter amnis amplitudinem, & quia certis temporibus per totum Ægypti *Delta* maris instar effunditur. Unde Plinius *lib.* 35. *cap.* 11. *Nili aqua est maris similis.* Similiter lacus majores quilibet Hebræis, totidem sunt *Maria*. Sic enim dicunt *Mare Salis*, *Mare Sodoma*, *Mare Cinnereth* seu *Genezareth*, cùm hæc maria meri lacus sint. Atque hinc explicat Bochartus, quod hactenus nemo tentavit, quorsum Hebræi in terra Chanaan *Maria septem* numerent, in verba *Psalmi* 24. *vers.* 2. *super maria fundavit eam*, quæ ad terram suam referunt. Septem hæc Maria ita recensent Talmudici in *Bava Bathra cap* 5. *fol.* 74. 1. *Mare Tiberiadis*. 2. *Mare Sodoma*. 3. *Mare elath* 4 *Mare Helatha*. 5. *Mare Sobchi*. 6 *Mare Apamea* & 7 *Mare Magnum*. Quæ tamen multo aliter recenset Kimchius ex *Midrasch* seu *Commentario in Psalmos vetustissimo*. Bochario videtur hîc terra Chanaan latè sumi, prout Salomonis ævo ab Ægypto & Mari Rubro, usque in Syriam Antiochenam, extendebatur. Sic in terra Chanaan censebantur VII. *Maria*: Primum, *Mare Magnum*, seu *Mediterraneum*. Secundum, *Mare Rubrum* ad Sinum Elaniticum, quem Talmudici perperam vocant *mare Hetath* & *Helatha*; ejus enim sinus duo nomina parùm diversa sic distinguentes, quasi essent diversa maria. Mare tertium, quartum & quintum, sunt tres in Jordane *lacus*, quorum primum prope fontes, in Talmude vocatur *sobchi*, in Kimchio *sechni*: sed verum nomen fuit *sabchoni* vel *samchoni*, in Josepho *Samachonitis*, vel *Semechonitis*, *Antiqq. l.* 5. *c.* 6. & *de Bello l.* 3. *c.* 18. Sextum est, *Mare Apamiæ*, qui lacus fuit, prope Orontem & Apamiam, Æliano ἡ λίμνη ἡ Ἀπαμέως, ubi siluri multi, *Histor. lib.* 12. *cap.* 29. Septimum est Mare *Sunjetha*, h. e. Australe; Sirbonis nempe lacus, quo ad Austrum terminatur Terra Chanaan. Neque verò Hebræis peculiare id fuit, quòd lacubus *Marium* nomen indiderunt. Æthiopicum enim lacum, circa prom. Pytholai, θάλατταν mare, vocari asserit Strabo *lib.* 16. Et in Aristotele *Meteorologic. lib.* 1. *cap.* 13. memoratur, ἡ ὑπὸ τὸν Καύκασον λίμνη, ἣν καλοῦσιν οἱ ἐκεῖ θάλατταν, *Lacus sub Caucaso, quem accolæ* Mare *appellant.* Idem fortè, quod Agathias *parvum mare* vocat *l.* 3. &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poster. lib. V. cap* 17. Sed & eadem ratione, amnis seu fluvius Scotiæ *Fortha*, in *LL.* Malcolmi II. Scotiæ R. *cap.* 8. §. 1. *Mare Scotiæ* vocatur, quòd æstuarium ejus, Lothianam & Fifam provincias separans, reliqua omnia hujus Regni æstuaria magnitudine superet, Vid. etiam Buchananum *lib.* 1. Neque aliunde videntur enatæ voces, *mær* & *mer*, pro palude aut lacu, apud Germanos, Flandros & Anglos, apud quos, uti auctor est Gervasius Tilleberiensis *de Otiis Imper. lib.* 3. *cap* 90. *Omnis concursus meer seu mare dicitur* &c.

Mare Æneum, seu *Labrum*, item *Lacus æneus*, in Templo Salomonico (loco Malluvii, quod in Tabernaculo fuerat) in Atrio, ponè Altare æneum seu holocaustorum, versùs Austrum extructum est, à Salomone & his verbis describitur 1. Regum *cap* 7. *v* 23. & *seqq* *Item fecit ipsum lacum fusum: decem cubitorum erat à labro parte una ad alteram, rotundum circumquaque, cujus altitudo quinque cubitorum, & filum triginta cubitorum cingebat eum circumquaque. Colocynthides autem subter labium ejus circumquaque cingebant ipsum, dena in cubitum ambiebant lacum circumquaque: duobus ordinibus colocynthides fusa in fusura ejus. Stabat impositus duodecim bobus, tribus respicientibus ad Aquilonem, & tribus respicientibus ad Occidentem, & tribus respicientibus ad Meridiem, ac tribus respicientibus ad Orientem: quibus erat lacus impositus supernè: Ita eorum omnium posteriora intus. Crassitudo autem ejus palmaris erat & labium ejus simile operi labii calicis, aut floris lilii: bis mille batus continebat* &c Usus ejus indigitatur 2 Chr. *cap.* 4. *vers.* 6 *Lacus erat Sacerdotibus, ad lavandum se ex eo* Si. ut alia minora lavacra apposita erant, abluendis victimarum carnibus, ut *ibid.* videre est. Promanabat autem ex Lacu aqua, e duodecim siphonibus seu mammis, ut unâ vice duodecim Sacerdotes ex eo se lavare possent, juxta Legem Exodi c. 30. v 18 24. Quo exprimebatur ablutio nostra spiritualis per Christum, cujus sanguis *nos ab omni peccato purificat*, 1. Joann. *cap.* 1. *versu* 7. Sicut & illa similitudine per Baptismum nostrum adumbratur, quo ad ingressum Ecclesiæ Christiani purgantur, Actorum c. 22. *vers.* 16.

vers.16. Sed & Sacerdotibus sacra non esse illotis manibus tractanda, eodem Labro innuebatur &c. Franc. Burmannus *Synops. Theol. Christ. Part. I. l.4. c. 14. & 15.*

Marearchus vel *Marisarchus*, apud Henr. Knyghtonem in *Eduardo III.* & *Richardo II.* vox hybrida est, ex Latino *mare* & Græco ἀρχὸς vel ἄρχων, pro Maris Præfecto, Admirallo, Thalassiarcho, V. *suis locis.*

Mares, apud Ælianum *Var. lib.9. cap.15.* inter Ausones, in Italia, vetustissimis temporibus, jactatur fuisse ἱππομιγεῖς, & *antica hominis, postica equi habuisse*: qualia de Centauris scribunt Poetæ. V. ubi de *Centauris.*

Marescallus, adde:

Varii generis Marescalli, ex Spelmanno & C. du Fresne, ordine digesti.

Marescallus Aulæ, apud Anglos, occurrit in Fleta *lib.2. cap.15.* *cujus officium, mensis præparatis, mappis stratis, intrinsecos & extrinsecos — evocare & decenter ac curiosè collocare, & indignos ejicere, non permittere canes aulã ingredi, & toti familiæ Regis, ipso monente, hospitia liberare.* Eidem *Intrinsecus* dicitur *d. l. c.5. §.2.* Virgam præferre Magno Marescallo, & à quolibet Barone, facto Milite à Rege & quolibet Milite, *palefridum cum Sella recipere* consuevisse, legitur apud Mat. Paris *A.C.*1250. & in *libro rub* Seaccarii Angl. *fol.*30.

Marescallus Banci Regii, apud eosdem, incarceratorum curam habebat, unde *Marescalcia* dictus ipse carcer Londinensis. Ejus mentio in *Statuto* Eduardi III. *cap* 8.

Marescallus Curiæ, in *Bulla Aur. cap.*27.

Marescalli Episcoporum, apud Lindwodum *in Provinciali Cantuar. lib.3. tit.* 22. dicuntur, qui aulas eorum & interiora regunt. In quorum superbiam, avaritiam ac insolentiam, graviter invehitur Petrus Bles. *Epist.* 14. Sic *Marescalli* in domibus privatis Nobilium, memorantur in *Fleta lib.2. cap.74.*

Marescallus Exercitus Dei & Ecclesię sanctę, habetur apud Matt. Paris A. C.1215. *p.* 177.

Marescallus Fidei, à vulgo dictus est Guido *de Levis* Marescallus exercitus Crucesignatorum, contra Albigenses, auctore Tillio. In *Tabulario* S. Dionysii Thuanæo uterq; Guido, pater & filius, *Marescalli Albigensium* inscribuntur, in *Literis* A.C. 1233. & 1234.

Marescallus Forinsecus, apud Anglos, opponitur *Marescallo Intrinseco* seu *Marescallo Aulæ*: est autem hæc *Marescalcia*, quædam Magna Sergentia Regis, verba sunt Fletæ *l.2. c.* 4. Comiti Norfolciensi in feodo commissa, cui, cùm personaliter, pro Sergentia illa, Regi debitum servitium facere non semper possit, licet assensu Regis loco suo Militem quendam constituere, qui vices ejus obeat. Atque huic quidem servienti commissa est virga, coram Rege deferenda, pacis signum; unde *Virgata* appellatur spatium 12. leucarum, quæ sequitur Regem, ubicunque fuerit. In omni porro bello, primus est in acie, & loca assignat exercitui ac universis, in quibus erunt moraturi &c. Tempore autẽ pacis, ejus officium est, assignare Camerario Regis, pro Rege & Camerario, & intrinsecis ejus, hospitia, aliaque exequi, quæ in *Schedis* Gallicis à Spelmanno editis fusè continentur.

Marescallus Intrinsecus, V. suprà *Marescallus Aulæ.*

Marescalli Magnatum, qui hospitia Magnatibus ac Dominis suis parabant, Gall. *Marechaux des logis.* V. suprà, ubi de *Mansionariorum officio.* & infrà in *Protostrator.*

Marescallus Magnus, apud Anglos, qui *Comes Marescallus* interdum dicitur, V. Matth. Paris. *A.C.*1233. *p.*2[illegible].

Marescallus Regiæ aulę, V. suprà *Marescallus Aulæ.*

Marescallus Regis de Feodo, apud eosdem, dicitur in *Statuto* 2. Westmon. *cap.46.* ubi eadem de hominiis Baronum habentur.

Mareventum, vulgò *Mervant*, locus Galliæ, memoratus in literis Hugonis dicti *Archiepiscopi*, datis A.C. 1263. locus est Partiniaco, quod oppidum est in agro Pictonio, proximus. Hadr. Valesius *Not. Galliæ* in voce *Pertinaculum.*

Margarida, adde: Vulgò *la Martaride*, aliàs *Margeride*; Meminit & montis & fluvii, Sidonius *Propemptico ad libellum*,

Emensusq; jugum die sub uno
Flavum crassimus adjicis Triobrem &c.

Fœminæ illustres.

Margarita, filia Henrici VII. Angliæ R. nupta Jacobo IV. Regi Scotorum, prima unionis regnorum Magnæ Britanniæ, postea insecutæ, jecit fundamenta. Nam cùm per XII. secula continua inter Anglos & Scotos bella fuissent, neque alterutra gens armis perdomari posset, tandem de matrimonio cogitatum fuit, quo universa Britannia aliquando conjungeretur, idque inprimis operam dedit Henricus VII. *Angliæ Salomo* cognominatus, ex cujus filia præfata descendens Jacobus VI. jure sanguinis Elisabethæ successit. Et quanquam Henricus VIII. inter alias pacis cum Jacobo V. Rege Scotorum conditiones, etiam hanc tulisset, ut ejus filio Eduardo VI. Maria, Scotiæ hæres, nuberet, res tamen à Gallis impedita fuit, quorum artibus factum, ut Maria, spreto Eduardo, Francisco II. Regi Galliæ, se jungeret: unde nova inter Scotos Anglosque bellorum causa. Postea tamen, Elizabetha Regina Virgo, ultima ex stirpe VVilhelmi Conquestoris, eo ipso fine innupta mansit, ut, post suum obitum, universa Britannia in unius tandem potestatem concederet: atque hinc Jacobum VI. Successorem ac Hæredem testamento scripsit. Quâ ratione CCCLX. Insulæ Britannicæ in unam Monarchiam coaluerunt, titulo *Regni Magnæ Britanniæ.* Inter alias enim conditiones, quibus utraque Regna conjuncta sunt, etiam hæc fuit, ut ad evitandam adversarum nationum æmulationem, cùm nec Angli Scotis, nec Scoti Anglis postponi vellent, *M. Britanniæ* nomine utrumque regnum in posterum veniret. Atque tum impletum fuit vaticinium antiquissimum Merlini famosi apud Vett. Britannos Magi, qui prædixit *fore, ut abolito Anglorum nomine Britanni iterum in Insula regnarent*, V. Georg. Hornium *Orb. Imper. pag.*220. & 221. ut & Verulamium *in Henrico VII.*

Margarita Gorgona, Pseudo-Demetrio II. qui in Moscovia sub initium seculi hujus turbas dedit, nupta, non minimi in illa gente nominis fuit. Postquam enim cæso Pseudo-Demetrio I. Russi Basilium *Ibanovvitz Zuci* magnum Ducem elegissent, A. C. 1606. mox in Occidentalibus provinciis fama crebrescere cœpit, miraculo evasisse Demetrium ac propediem in Regnum reversurum. Quippe eo ipso tempore, quo Moscoviæ Demetrius periit, sparsa latè fama fuit, conspiratum quidem in vitam ejus à sicariis fuisse, cæterum per medios hostes elapsum in Polonia, auxilii quærendi ergò versari: Tamque subtiliter hic dolus instructus est, ut quidam Ludimagister oppidi Sogotræ, cui nomen Johannis, personam interfecti Demetrii assumeret, adjutus auxiliis Cosaccorum. Contra quem emersit quidem Pseudo-Demetrius III. in Russia Sept. sed imperium ubi mox evanuit. Tandem verò & ipse Pseudo-Demetrius II. oppressus est, creato Magno Duce Michaele Federovitio, florente ætate ac virtutibus juvene: cui se *Margarita* vidua Pseudo-Demetrii opposuit, quæ ducto *Ivvan* Martinovitio *Canijci* Cosaccorum Duce, provincias Russiæ Orientales, Casanum, Astracanum, Siberiam, Rezanam, Colugiam aliasque provincias titulo Regni, pro filio suo adhuc impubere Pseudo-Demetrio IV. occupavit. Donec, postquam biennium durasset hoc Regnum, Pseudo-Demetrius hic, cum Matre sua Patreque captus ac à Russis interfectus est. Vide eundem Hornium, *pagin.* 256. & 257. ut & *infrà.*

Margarita, V. infrà in voce *Peninim*, item in *Perla*, & *Unio*. Scriptoribus Ecclesiæ Græcæ sic vocantur particulæ S. Eucharistiæ: Apud illos enim Sacerdos, dum communicat, hostiæ quartam partem absumit, tres reliquas summis digitis in particulas, easque minutulas, super patena comminuit, quod aptius commodiusque ex pane recenti absolvitur, cùm veterascens alias panis, humore absumto, in pulverem fatiscat; quæ quidem particulæ pro infirmis reservantur. Eas a. μαργαρίτας vocat *Liturgia* Chrysostomi, ψιχὰς Cyrillus Hierosolym. μερίδας, Euchologium, de quibus V. hic *passim.* Sed & μαργαρίτης Græcis recentioribus appellatur vas, in quo ex asservantur, uti docet Franc. Richardus *Relat. de Ins. S. Irenes pag.* 221. apud du Fresne *in Glossar.* qui hanc in rem insuper Leonem Allatium *de Recentiorum Græcorum Templis* laudat.

Margaritarii, apud Firmicum *lib.8. Math. cap.16.* dicuntur margaritarum piscatores, seu concharum margaritiferarum vestigatores, qui non sine ingenti periculo labore hoc defunguntur. Cum enim *margaritæ*, ut Plinius, & ex eo Solinus, habent, plerumque inter scopulos aut marinos canes delitescant, ab his discrimen non parvum piscantibus margaritas, ut ex historia illa colligere est, quam refert Procopius *in Persicis lib.* 1. Margaritarias enim conchas in alto comitari amant hi canes. Ammianus, *Captura autem difficilis & periculosa, sed amplitudines pretiorum illa efficit ratio, quòd frequentare juxta litora, propter piscantium insidias declinantes, ut quidam conjiciunt, circa devios scopulos, & marinorum canum receptacula delitescunt.* E quibus colligit Salmasius, non ipsas conchas, comprimentes sese ac manum urinatoris morsu abscindentes, periculosam hanc piscaturam facere, uti multi scribunt, V. eum de *Margaritis* pluribus disserentem, *Exercit. Plin. ad Solinum passim, inprimis pag.* 1171. Sed & hinc *Margaritarium* metum esse, docet Isidorus Characenus, qui margaritas venantur, si in biantem concham rectà manum indiderint, eâ clausâ digitos sæpe amittere hocque cruciatu statim interire, hincque à latere conchæ manum subjicere, scribens. Dicitur autem piscatio hæc Hebr. ךשמ, Jobi *cap.28. v.18.* Græcè [illegible], Latinè *tractio* vel *extractio*; unde de Margaritarum Urinatore, Manilius *Astronomic. lib.5.* verbum, *Protrahit*: Alkazuinius Scriptor Arabs, *Extrahit*: Hector Boethius, ubi de margaritarum in Scotia piscatione, nomen *Attractus*, veluti [illegible], usurpat. Ut verò prædam extrahant, ex casis, quas circa Insulam Persici maris margaritis fertilem extruunt, [illegible] εἰς τὴν θάλασσαν ἐπ᾽ ὀργυιὰς εἴκοσι ἀναφέρουσι δύο ὀστέων κόγχας, *ad ulnas viginti in mare prosilientes, non nisi duas referunt conchas,* nempe utraque manu singulas, ut ait idem Isidorus. Plenius hac de re ita Lud. Vartomanus *Navigat. lib. 3. cap.* 2. ubi de insula Persidis, ad quam margaritæ leguntur, *Sunt ibi nonnulli, qui*

piscatu

piscatu (margaritarum) *victum quaritant. Hi vecti cymbis in mare jactum faciunt pergrandis saxi dependente fune, itaq; fit à gemina cymbæ parte, ut utrinq; jactu in profundum lapidibus constabiliri navis, non aliter quàm si in anchoris foret, possit. Firmatâ suo pondere cymbâ, alius — in aquas jactis funem saxo dependente. In navi medio alius, manticâ in pectus tergumq; dependente, alligato pedibus lapide, se vibrat in pelagus, intusq; aquas urinantium more natat, actusq; in profundum ad passus quindenos, tantisper urinat, donec legeret conchas, in quibus delitescunt uniones ac margaritæ: collectas in manticâ indit, lapidemq; protinus, quo pedes gravabantur, abjicit funeq; innixus in superiora evadit.* Atque hic quidem alter extrahendi à *Margaritariis* conchas modus est, qui nempe *urinando* fit, & per κολύμβησιν. Sed & alter has piscandi modus *per retia* viguit; olim apud Indos multo in usu, circa Perimudam Ins. de quo multa Ælianus *lib.* 15. *cap.* 8. Summa est, quo tempore Bactris imperabat Eucratides, Soran, Regii generis virum, Perimudam Indiæ urbem & insulam tenuisse, cujus incolæ Ichthyophagi conchas margaritiferas, retibus in orbem littus circa extensis, capere consueverint. Addit, has esse συναγελαστικάς, gregatim natare & æquè, ac apum examina, Regem habere, cum colore, tum magnitudine præstantiorem, quo capto cæteras duce orbatas facile capi: ac proinde piscatores plus operæ in eo capiendo impendere. Quibus consona habent Plinius *lib.* 9. *cap.* 35. Solinus *cap. de Taprobane*, Arrianus *in Indicis*, Alii. Quid quòd Patrum nostrorum ævo, à Petro Martyre traditum est, Novi Orbis Regulos retia & piscaria, concharumque margaritas gignentium litora, pro prædiis habuisse, *Decad.* 3. *cap.* 2. &c. Plura hanc in rem, ut & de tempore piscationis, cymbarum multitudine, piscationis loco, V. apud Bochartum *Hierozoici Part. poster lib.* V. *cap.* 5. & hic, in vocibus *Babarado*, ac *Penimum*. De *Margaritariis* iea, suprà laudatus Manilius *d. l.*

> *Pendentem & cæco captabit in æquore piscem,*
> *Cumq; suis domibus conchâ valloq; latentes*
> *Protrahet, immerso nihil est audere vel illum,*
> *Quæstus naufragio petitur, corpusq; profundo*
> *Immissum, pariter quam præda exquiritur ipsa.*
> *Non semper tanti* &c.

Margaritis, pavimentum stratum, in Assueri aula Estheræ *cap.* 1. *vers* 6. ubi vocem Hebræam, de *margaritis*, exponit Bochartus: res videtur sine exemplo. Nisi Milesiis fabulis credimus in Apulejo, qui Psychen *gemmas & monilia calcasse*, narrat, in palatio cujus *pavimenta ipsa lapide pretioso cæsim diminuto in varia picturæ genera discriminabantur*. Nam Romanas mulieres *calcare margaritas ac per uniones ambulare*, Plinius alio sensu dicit, quia socculos habebant margaritis interstinctos. At quantus fuerit Persarum luxus, quam profusæ divitiæ, nemo ignorat: neque usquam profusiores, quàm in hoc epulo, leguntur. Sed & Susianum hic Regia describitur, quam fuisse admirabilem, tradunt Aristoteles & Apulejus, ejusdem adeo tectum & septum exterius, auro, argento, electro atque ebore, fulsisse. Sic apud Polybium *l.* 5. in Ecbatanorum Regia, trabes, lacunaria & columnæ, in porticibus ac peristyliis, laminis partim argenteis, partim aureis, erant circumamictæ: omnes itê tegulæ fuere argenteæ. Quo pertinet, quod in Æschyli *Persis* Atossa (Reginam *Esther* nonnulli intelligunt, quæ prius *Adassa* Esther. *cap.* 2. *vers* 7.) jactitat χρυσοστόλους δόμους, atque extrinsecus etiam multo auro fulgentes. Quanto igitur credibilius, atrium inferius gemmis & *margaritis* fuisse conspicuum? Maximè si verum est, quod scribit Androsthenes, margaritarum annonam apud Persas fuisse eandem cum auro. Apud Philostratum *in Apollonio lib.* 2. *cap.* 11. describitur in India, Templum Solis, cujus pavimentum μαργαρίτιδες λίθοι ἐστρωμένοι συμβολικῷ τρόπῳ, *margaritis stratum symbolicâ ratione*, quâ ibi in Templis uti omnes Barbaros, addit. Apud Plinium *lib.* 33. *cap.* 3. Romæ Pompejus habuit *musæum ex margaritis*. Et *lib.* 37. *cap.* 2. Nero *cubicula viatoria, unionibus constructa*. Sed & recentiori ævo, occurrunt in sacris ædibus, à Basilio Macedone CPoli extructis, columnæ, parietes, gradus ipsaque etiam pavimenta auro, argento, gemmis & *margaritis* distincta atque exornata: quod in hujus Imper. *Vita* ab Allatio editâ, non semel tradit successorum unus Constantinus Porphyrogennéta. Sic *pag.* 143 Templum ornatum describit, μαργάροις τε inquiens, καὶ χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ καὶ λίθοις τιμίοις καὶ μαργάροις καλλωπισθέντα καὶ καλλυνθέντα, *Adyta templi auro & argento & lapidibus pretiosis & margaritis variata & ditata sunt*. Item cancelli, qui altaria secludebant ab iis quæ extra & quæ sursum superliminaria &c. ut & interiora sedilia ac gradus, quæ ante illa erant, & sacræ mensæ, ex argento, cui superfusum aurum, & gemmæ margaritis pretiosissimis distinctæ, ibidem memorantur. Quam in rem plura apud Bochartum ubi suprà *c.* 8.

Margas, inter nobilissimos Indiæ fructus: grande æquat ovum anseris, quod vel bilibre & gravius, ex arbore grandi & ramosa pendet diversi coloris, ex viridi, flavo rubro mixti, pomo Persico longè sapidius; colligitur ab Aprili in Novembrem, nobilissimum in Ormo insula. Cortex detractus in orbes secatus, sic esui, vel cum vino: conditur sacchare, aceto, oleo & sale: hisce inseritur gingiber, viride allium, sinapi & quidvis. Sunt qui salem adhibeant, aut cum oryza coquant: ante maturitatem constringit, post dulcescit: nuci putamen prædurum, nucleus glandem refert, sub membranula carnem albam occultans. Est & genus quoddam, nuclei expers & sylvestre, malum cydonium æquans, venenum præsentissimum, cui suum antidotum sagacitas mortalium nondum invenit, Auctor Anonymus *Sinæ & Europa cap.* 36.

Margella, Latinis dictæ sunt ornaturæ seu lora aut limbi, quibus vestes prætexi consuevere. *Margum* enim vel *Margus*, idem quod *margo*; hinc *margulum* & *margellum*, pro limbo vel margine, quo vestis ornatur. Sidonius, *Vestimenta puniceo marginata limbis*: Inde ex Latino Græci recentiores μαργελλια dixêre &c. Salmasius *ad Pisoscum in Bonoso*

Maria Virgo, adde: *Ad similitudinem Dei unione fœcunda*, dicitur Hieronymo *ad Eustoch. de Virgin. serv. Exibit virga de radice Jesse & flos de radice ejus ascendet. Virga mater est Domini, simplex, pura, sincera, nullo extrinsecus germine cohærente, & ad similitudinem Dei unione fœcunda.* Ubi traducitur vir eruditus, Criticis, qui nihil non depravant. Et, non succurrentibus exemplaribus, ita legendum arbitratur: *Germine; sed ad conchæ similitudinem, Dei unione fœcunda*. Intelligit autem *unionem* gemmam, quam & margaritam vocant: & dixisse vult *Dei unione fœcundam*, vel interpretando, fœcundam unione, qui Deus est, vel unione Dei, cui conjuncta sit infusione divinæ Naturæ: simulque allusionem fieri ad vocem *unionis*, quæ gemmam significat. Verum servanda est omnium exemplarium lectio, & nulla hic scioli*orum* culpa. Dicit Hieronymus, Deiparam *unione fœcundam*, h. e. sine compare fœcundam, sine viro; cùm alias fœcunditas, ex concilio duorum, existat: deinde, *ad similitudinem Dei*, qui & ipse filium ab æterno unus solusque genuit, *unione sic fœcundus*. Utitur eadem loquendi figurâ idem Auctor *ad Principiam*: *Tu unum quotidie concipis, parturis, generas, unione fœcundum, majestate multiplicem, trinitate concordem.* Est igitur *unio* hic ἡ μονάς, non gemma, &c. Vid. Joh. Frid. Gronovium *Observ. in Eccles. cap.* 19.

Maria, nomen plurimarum ædium sacrarum, in Ecclesiâ Rom. Romæ inprimis celebris *S. Maria Major*, Basilica ingentis operis; ad distinctionem *S. Mariæ Minoris*, quæ & *Ecclesia Nova* seu *S. Maria Nova*, dicebatur: hodie *S. Francisca Rom.* quod hæc ibi sepulta, nomine celebris. Eadem quoque *S. Maria in Palatio* vocata, quia Palatio olim Imperiali, cujus situs hodie Duci Parmensi pro viridario inservit, propinqua erat. *Bullar.* Casin. *Tom. II. Constitut.* 150. *Cellam S. Mariæ in Palatio, quæ dicitur Minor*, &c. Vid. Macros Fratres in *Hierolex.* Hinc *S. Mariæ Majoris* Obeliscus, qui inter XIII. illos, qui Romæ visuntur, memoratur Georgio de Sepibus *in Collegii Rom. S. I. Musæo pag.* 18. Sed & Sacella, quæ sunt post Chorum, quæque Monachi Benedictini *Retrochoros* vocant, quod Deiparæ fere semper dicata, *S. Mariæ* nomine donantur, apud Adalhardum Abbatem *in Capitulis cap.* 46. *De fodinatis in S. Maria vel aliis locis*. Vid. infrà in voce *Retrochorus*.

Maria Septem Palæstinæ, V suprà in voce *Mare*.

Mariale, Græcis recentioribus Μαριάλε, Βιβλίον est ἔχον τὰ τῆς Θεοτόκου ἐγκώμια, *liber Deiparæ laudes continens*, apud Crusium in *Turcogræcia pag.* 243.

Marillus, avus Hadriani Imp. quem *Marullinum* vocat Spartianus, *Avus Marullinus, qui primus in sua familia Senator Populi Romani fuit.* V. Casaubonum & Salmasium *Not. ad locum*.

Marina, in remotissimis à mari locis exhibuit Heliogabalus, Æl. Lampridius in *Vita ejus*, *Ad mare piscem nunquam comedit: in longissimis à mari locis omnia marina semper exhibuit: murænarum lactibus & luporum in locis mediterraneis rusticos pavit. Pisces semper quasi in marina aqua cum colore suo coctos conditurâ venetâ comedit: momentarium &c.*

Marinum Vellus, in *Glossis Filoxeni*, de quo Tertullianus *de Pallio cap.* 3. *Nam & de mari vellera, quo muscosâ lanositatis lautiores conchæ comant*: pinnæ est seu conchæ margaritiferæ lana, quam ut hirsutam & villosam describunt prisci Scriptores, Androsthenes in Indiæ παράπλῳ, apud Athenæum *lib.* 1. *cap.* 13. Plinius *lib.* 9. *cap.* 35. Hesychius, Alii. Aurei coloris est, ut docet Basilius *in Hexaemer. Homil.* 7 & Ambrosius *in Hexaem. lib.* 5. *cap.* 11. *Aureum etiam vellus aqua nutrit, & lanam in memorati speciem metalli gignunt littora, cujus colorem nullus adhuc certum, qui fucis diversis ebulliunt vellera, imitari potuit.* Unde πιννοτρίχια πρόβατα vocari Salmasius observat oves, quæ lanam habent ejusdem coloris, cum pinnarum vellere, i. aurei. Illud nevere veteres, ut ex ea comas facerent adscititias, Phile *cap.* 88. *de Animal.*

> Πίννα δὲ ποιεῖ καὶ τριχῶν βλάστην ξένην,
> Ὡς ἐξ ἀραχνῶν συμφυῶν τῶν ἐγκάτων·
> Ἣν ἡ φέρουσα καὶ χλιδῶσα λευκότης,
> Ξανθὴν ἐν ὑφαῖς οἶδεν ἐκ παρθένων,
> Σὺν ἀγλαΐαις αὐταῖς μαρμαρυγὰς ἐμφαίνει.
> *Pinna autem facit pilorum germen mirabile,*
> *Ac si ex aranearum produceret visceribus:*
> *Cujus lucida & delicata tenuitas,*
> *Flavis crinibus illigata virginum,*
> *Pretiosos inter comtas prodit.*

Sed & ad ellychnia adhibitum, docent Talmudici, in *Tract. de Sabbatho cap.* 2. ubi voce Hebr. *calch* seu *colcha*, vellus hoc indigitari, docet Bochartus. Imò & vestes ex eadem materia fieri consuevisse, refert Procopius *de Justiniani Fabricis, sub initium lib.* 3. Sic marsupium ingens, cum assutis e pinna fimbriis, Beringium, Henrici IV. R. Gall. Cubiculariorum primicerium, sibi ostendisse, testatur Casaubonus *in Athenaeum lib.* 3 *cap.* 11. &c. Quòd verò Talmudici *Colcha* vocant hanc lanam, notandum est, præter Colchos illos πολυθρυλλήτους, alios ad Orientalem Oceanum fuisse Colchos, de quibus Ptolomæus & Arrianus in *Periplo*; hodie *Cochim* appellant non multùm diverso nomine. Circa quos cùm constet satis magnam esse pinnarum copiam, justa fuit causa, cur, ab istis Colchis turato nomine, *colcha* diceretur, aureum illud vellus, quod pinnis adnascitur. Plura V. apud Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib.* II. *cap.* 45. & infrà ubi de *Pinnico vellere*.

Marinus Homo, apud Lud. Vivem, in Batavia, visus à pluribus & supra duos annos ibi detentus, tandem fari incepisse legitur, sed in mare resiliit, ubi primùm potuit: ex eo forte genere, de quo Alex. ab Alexandro agit in *Genialibus libris*. Alius Eugenio IV. Pontif. apud urbem Sibinicum in Illyria, captus est, dum puerum ad mare trahebat. Effigies ejus penè humana, nisi quòd cutis anguillæ similis esset, in capite duo haberet cornua, manus duorum tantùm digitorum formam exprimeret, pedesq; in duas veluti caudas desinerent, à quibus ad brachia alæ, ut in vespertilione, extendebantur, teste Fulgoso. Sed & in Nilo, sub Mauricio Imp. Ægypti Præfecto Menâ unà cum quibusdam amicis deambulante, in loco, qui *Delta* dictus, Sole orto, animalia humanæ formæ persimilia apparuere, in medio fluminis, Vir sc. & mulier, seque spectandos exhibuere umbilicotenus usque ad horam nonam, ut Theophilus Isaurus Abbas scriptum reliquit in *Chronol.* interprete Anastasio Bibl. A. C. 592. Ut de Muliere marina Harlemum delatâ, A. C. 1403. de Viro barbato ac capillato, in Frisia A. C. 1526. de alio in Balthico mari, prope Elepochum, Norvegiæ opp. A. C. 1531. capto, qui Sigismundo Poloniæ R. muneri missus, triduum in Aula vixit; de Adolescente marino, non procul à Lunæ prom. in littus prodeunte, piscatorumque pisces surripiente, apud Damianum Goës *in Olyssiponis Enarr.* aliisque nil addam. Comperiuntur certè in antiquis Lusitaniæ Regni Archivis ea de re monumenta, cùm hujusmodi monstra ad se pertinere, tum Rex tum M. Magister S. Jacobi contenderent; transactione verò sic diremta lis est, ut Regibus cederet vectigal Sirenum, aliarumque belluarum marinarum, quæ in litoribus Magistri caperentur &c. V. eundem Goës, ut & Georg. Brun *in Harlemo*. Plura autem hanc in rem apud Auctorem Anonymum *Sinæ & Europæ cap.* 42. nec non in vocibus *Siren*, *Triton*, ut & suprà ubi de *Cauda Sirenis*.

Maritima, Gallis *les Marennes*, in Pictonibus dicuntur agri ad Oceani littora, in quibus extant salinæ. Sic *Maremma* Itali, *Maresme* Catalani dicunt, unde *Banyuls de Mars, me*, locus in Comit. Ruscinonensi, haud procul à Caucoliberi, apud Andr. Boschum *lib* 1. *dels Titols de honor de Catalunya cap.* 26. laudatum C. du Fresne *d. l.*

Maritimus Circus, locus memoratus Livio *lib* 9. *cap.* 42. ubi de Anagninis: *Qui se civem Hernicum dixerat, seorsum in custodia habitos. Eos omnes Fabius Romam ad Senatum misit —— ad agrè passi Hernici, Concilium populorum omnium habentibus Anagninis, in* Circo, *quem* Maritimum *vocant, præter Alatrinatem Ferentinatemq; & Verulanum, omnes Hernici nomini Populo Romano bellum indixerunt.*

Maritus, apud Hebræos, uxori, sive virgo tempore sponsaliorum esset, sive vitiata, sive major, sive minor, sive proselyta, sive libertina, præter amorem honoremque conjugalem, decem obligationum generibus tenebatur, quemadmodum ipsa vicissim illi quatuor, ut videbimus infrà, in voce *Uxor*. E quibus decem, tria ipso Legis sacræ sermone nituntur, reliqua septem ex Majorum sanctitis orta sunt. Occurrunt tria illa, in Lege lata, de ancilla Ebræa Domini, filio desponsatâ, Exod. *cap.* 21. *vers.* 9. & 10. *Si filio desponderit eam, juxta morem filiarum aget cum ea. Et si alteram duxerit sibi, victum ejus*, seu *alimoniam*, *operimenta* seu *vestimenta ejus* (quibus adjungunt utensilia ac domicilium) & *conjugale debitum non minuet. Et si tria ista non exhibuerit ei, egredietur illa gratis absque pecunia.* Apud Hellenistas vocantur, τὰ δέοντα, ὁ ἱματισμὸς καὶ ὁμιλία αὐτῆς, seu *necessaria*, *vestimenta & congressus ejus maritalis*. Nam ὁμιλία ibi, uti apud Aristotelem Lucianum, alios Græcorum, etiam uti apud Latinos *congressus*, ipsum significat concubitum. Et quidem, quod *debitum conjugale* dicitur, ex hac Lege, quæ velut sedes habetur primariorum *Mariti* erga uxorem officiorum, id ἡ ὀφειλομένη εὔνοια seu *debita benevolentia*, nuncupatur Apostolo Paulo 1. Corinth. *cap.* 7. *versu* 9. Arabi *amor* redditur. Reliqua septem sunt; 1°. Ipsa *dos principalis* seu עיקר כתובה (nam & sunt qui dotem ipsam in universum Lege sacrâ subnixam etiam velint) 2°. לרפואתה אם חלתה, *ut Medicinæ sumtum Vir præstet, ubi uxor ægrotaverit*. 3°. לפדותה אם נשבית, *ut redimat eam, si capta fuerit*. 4°. לקבורתה אם מתה, *ut funebres ei præbeat sumtus superstes*. 5°. *Ut alatur ipsa ex ejusce bonis & in ædibus ejus degat, post mortem ejus, quamdiu vidua fuerit, nec dotem acceperit*. 6°. *Ut filiæ ejus ab eo susceptæ, ex illius bonis alantur usque dum fuerint desponsatæ.* Tandem, *Ut liberi ejus masculi, ab eo suscepti, succedant in dotem ejus, præter partes, quas cum fratribus insuper capiunt hæreditatis paternæ*: Atque hæc sex doti principali adjecta, vocitantur *Dotis conditiones* seu appendices, uti Seldenus docet *Lib. de Success. in Bona cap.* 2. Ubi itaque ex affectu maritali, sive alimenta, sive vestes, sive debitum conjugale, minime ut decuit præstabantur, licuit in Foro uxori adversus *Maritum* eo nomine agere: ubi alimenta præstituebantur, ex sententia. Si tenuioris esset Maritus fortunæ, & alimenta in universum ex sententia ei essent ita subministranda, decernebatur uxori panis quotidianus, qui diebus singulis profestis פתי סעודות, *binis refectionibus*, seu prandio & cœnæ sufficeret; Sabbato autem, tribus isque sive hordeaceus, sive triticeus, pro loci ac temporis usu. Et pro more eorum, qui e vulgo infimo erant, in eodem loco seu regione, integræ valetudinis ac homines frugi, quantitas ejusdem panis definita est. Addebatur (ut alia omittam) qualibet hebdomade, מעה כסף לצרכיה, *Obolus argenteus ob necessaria sua* (monetæ Angl. circa sesquidenarium) seu, ut alii, לדברים קטנים, *ob rerum minutias*: quo non præstito, opificium ejus in ejusdem cedebat compensationem, non ut aliàs, in commodum *Mariti*. Quòd si verò adeò hic inops esset, ut neque hæc posset præstare, ex sententia forensi divortio eam ejicere cogebatur, uti & dotem pro bonorum qualiumcunque copia refundere. Cæteri, qui beatiores erant, ut pro opulentia, quâ pollebant, alimenta uxoribus præstarent, eodem modo solebat decerni. Si *Marito* peregre profecto, alimenta sibi præberi à Foro peteret uxor, ante trimestre à Mariti discessu elapsum, sententiam secundùm eam non ferebant: præsumebatur enim neminem suas ædes rebus familiæ victui per tantillum tempus necessariis vacuas relinquere. Illo autem tempore transacto, involantes, ex sententia Fori, lictores, in bona Mariti, ea in alimenta uxoris vendebant, &c. Nec dissimile jus de Vestitu. Præstituebantur enim, ubi tenuioris fortunæ Mariti uxor, ex sententia forensi, erat vestienda, in vestimenta ejus, veluti togam, tunicam, indusium, quotannis 50. Zuzi, adeò ut hyeme tantum compararentur nova, æstivo tempori antea detritis satis inservientibus. Adjiciebatur item cingulum, capiti operculum & calcei novi *à festo in festum*, id est, ter quotannis, seu, in quolibet festorum, Paschatis, Pentecostes & Scenopegiarum. Neque vestimenta solùm, sed & mundus muliebris, qualis in more, ei reddendus erat, quem appellabant תכשיט; Ita tamen, ut hic ei decernendus non esset, Marito peregre profecto: Tunc enim *deerat ei Maritus, cui se ornaret.* Q in domicilium seu conclave quadratum, cujus latera minimum quatuor essent cubitorum, cum latrina extra adjacente, atque utensilia domestica, velut lectus, olla, scutula, poculum, ex sententia Forensi, ei definiebantur. Sic tamen ut diversitatis morum & locorum singularis ratio semper haberetur, uti & Mariti opulentiæ atque amplitudinis, juxta quam hæc omnia lautiora. Quin verò, qui vestimentorum sumtibus erat impar, is cogebatur uxorem divortio à se dimittere, dotemque ei pro opum suarum modulo numerare; ut etiam de alimentis jam dictum. Cogendus eodem modo erat, quicunque voto negaret uxori sive alimenta, sive vestimenta idonea, nec idem, intra aut statim post trigesimum diem, laxari curaret. Per quod tempus curator à vicinis dabatur, qui uxori compararet, quæ voti ratione marito non licuit; postmodum è Mariti bonis compensanda. Idem fiebat, si profiteretur voto Maritus, se nolle eam parentes aut propinquos, temporibus opportunis, invisere, adeò ut contra morem patrium, quo semel in mense id facere licuit, eam velut carcere domi clauderet, nec votum tempestive curaret laxari. Quod itidem dicendum, si ab omni solenni sive luctu sive convivio eam voto arceret, ni si improbi eorum, qui simul adessent, mores satis erant in causa. Si quis porro alicujus trium illarum provinciarum, Judææ, Galilææ aut Trans-Jordaninæ regionis, nempe Terræ Sanctæ, incola, uxorem sibi duxerat in terra aliena, veluti Babylonia, Arabia, Ægypto, ea pro *Mariti* arbitratu eum in terram Sanctam sequebatur, aut ejicienda divortio, etiam sine dote. Si verò nollet *Maritus*, illa autem vellet inde in terram Sanctam migrare, repudiatæ dos cedebat. Tacita enim hæc inerat omnium Hebræorum nuptiis conditio. Quòd si ex aliqua trium illarum provinciarum esset uxor, licuit ei Marito in earum aliquam aliam, nedum in terras alienas demigraturo, sine dispendio, si repudiaretur, dotis obstare. Integrum verò erat Marito domicilium in eadem provincia mutare atque uxorem cogere, ut simul mutaret, nempe sive ex urbe alia migraret in aliam ejusdem provinciæ, sive ex vico pagove alio in alium ejusdem provinciæ vicum pagumve, sed non ex urbe in vicum aut pagum, neque è loco salubri in insalubrem, neque ex insalubri in salubrem, ne

in subitanea aëris mutatione corpori intemperies obtrectetur. Circa debiti conjugalis præstationem, similiter suæ leges erant, eamque ad minimum semel intra mensem obeundam, volunt Eruditi. Certè & in Solonis Legibus, quæ haud pauum mutes sæpe imitatæ sunt Judaices, habetur apud Plutarchum, τρὶς ἑκάστου μηνὸς ἐντυγχάνειν πάντως τῇ ἐπικλήρῳ τὸν λαβόντα, *Marito dotalis fœminæ ter singulis mensibus cum ea pernoctandum.* Proin &, ut uxori, cui debitum negatum, actio eo nomine forensis apud Hebræos competebat, ita & apud Athenienses actio, quam κακώσεως δίκην, nominabant, teste Sam. Petito *ad LL. Attic. lib. 6. pag. 445.* Præterea Medicinæ sumtus, usque dum convalesceret uxor, à *Marito* erant erogandi, curaque ejusdem sollicite habenda; ita tamen, ut, si grave nimis illud onus ei videretur, liceret, dote ei relictâ, & sumtus & curam simul in ipsam transferre, aut repudiare. Licuit nempe ex jure stricto: sed ut Maimonides, *Non decet ita fieri, ne boni mores violentur.* Quod ad redimendam uxorem captivam, Sacerdoti captiva, e gentili hostico, postliminio reversa prohibita erat, adeoque à Marito quidem erat & redimenda & reducenda ad lares, sed cum dote repudianda: utpote jam ei illegitima. Israëlita quilibet & Levita ad redemtionem similiter obligabatur. Sed omnino juri pristino restituebatur redemta. Ea lein verò non fuit captivitatis primæ & secundæ ratio. Primâ namque repudiare *Maritus* nequibat, ante redemtionem; imò licet decies pretium dotem superaret, nec repudiare licuit ante redemtionem, nec redemtionem detrectare. At captivitate secundâ numeratâ uxori dote, unde, quatenus posset, se ipsam redimeret, eam repudiare pro libitu fas erat. Quòd si peregre profectus esset maritus uxoris captivæ, bona ejus ex sententia Fori, in redemtionis pretium, vendebantur: ubi tamen iterum variæ erant exceptiones. Cura porro funebris ita *Marito* incubuit, ut etiam cuique sortis infimæ uxori demortuæ, *bina minimum tibiæ adhiberentur, præter præficam*; ita tamen, ut loci morumque ratio semper observaretur. Si Maritus beatior esset, pro ejus amplitudine ac opulentia, præfiniebatur sumtus. Ubi verò uxoris fortuna, familia, dignitas clarior, funus ejus, non pro obscuriore Mariti conditione ab eo celebrandum erat, sed pro ea, quâ claruit illa. Unde receptissimum illud, de uxore: *Ascendit ea cum marito sed non descendit cum eo ne mortua quidem.* Ita ratiis, si qui fuere, *Mariti*, luminosioribus splendescebat ab ipsis nuptiis, ut pro ejus dignitate, seu, quod ajunt לכבודו tum haberetur ea viva, tum mortua esset sepelienda. Sin aut minor esset *Mariti* dignitas, aut minueretur, uxor nihilominus suam perpetuo civiliter retinens, pro ea, seu לכבודה, ut, ajunt, & habebatur viva & sepeliebatur. Peregre autem profecti Mariti uxore demortua, ex sententia Fori, ubi aliter amici non curabant funus, bonis ejus divenditis, sumtus exequiales erogabantur, &c. Addam pauca, de novi *Mariti* immunitate seu vacatione, de qua duo occurrunt in Lege sacra loca: alter, in sermone à Tribunis ad milites habendo, in procinctu sc. stantes: *Vir quoq; ille, qui desponsavit sibi uxorem, & nondum accepit eam, vadat & revertat in domum suam, ne fortè moriatur in bello & alius accipiat eam.* Alter, in ipsis Legibus mixtis ita: *Cum acceperit quisquam uxorem novam, non egrediatur ad militiam, nec alia res, quæcunq; transibit super eum, sed immunis erit in domo sua anno uno*, V. Deuteron. *cap. 20. vers. 7.* & *cap. 25. v. 5.* Unde videmus, eandem Sponsi & novi *Mariti* rationem fuisse. Hinc & Josephus *lib. 4. cap. 8.* tam τοὺς μνηστευσαμένους, *Sponsos*, quam etiam τοὺς γεγαμηκότας, *qui nuper uxores duxerant*, ex Lege immunes fuisse, ait. Imo, qui hoc Legis beneficio gaudebant, integro à deductione anno non solum à militia immunes erant, verum etiam ab omnimodo munere civili, quod publicum erat, veluti tributo, vigiliis: quod elicitur e verbis Legis. *Nec alia res, quæcunq; transibit super eum*; quæ Hellenistæ explicant per οὐκ ἐπιβληθήσεται αὐτῷ οὐδὲν πρᾶγμα, ἀθῷος ἔσται ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ &c. *Nulla injungetur ei res, immunis erit* seu *damni expers in domo sua* &c. Hinc etiam pusillanimes, qui similiter dimittebantur, commeatum, aquam, id genus alia, nihilominus exercitui subministrare, itinera sternere, stationes apparare, tenerentur: etiam ab his universis primo suo anno Maritus immunis erat. Sed distinguunt Eruditi bellum, quod vel ex præcepto divino gerendum erat, vel licitum seu ac arbitrarium fuerat: atque ad prius Sponso hanc immunitatem attinuisse negant; verùm ad secundum tantum. Misna *tit. Sota cap. 8.* *Quæ verba* (de immunitate militiæ) *intelligenda sunt de bello ultroneo. Cæterùm in bello, quod ex præcepto* (divino) *gerendum erat, proficiscendum etiam Sponso è cubiculo suo & Sponsæ è suo thalamo.* Puellam sibi spoponderat miles in diem, veluti in anni exitum: ante diem fieri deductio nequibat, unde nec immunis erat ex hac Lege. Cedit dies, dum in castris agit; exauctorandus erat, ut ad Sponsam deducendam rediret & nuptiarum primitiis anno deinceps integro frueretur. Quod annuum tempus ipso legis sermone nec ei, qui vineam plantaverat, nec qui novas construxerat ædes, indulgebatur: qui tamen & ipsi à militia immunes aliquamdiu alicubi pronuntiantur. Attamen utriq; suus itidem erat, ex receptissimo vetustissimoque Legis de novo *Marito* latæ interpretamento, annus utendi fruendi; adeò ut quanto tempore & quo modo immunis erat, apud novam nuptam, novus Maritus, tanto & eodem undiquaq; immunis ageret in novis ædibus dominus & in nova vinea vinitor. Plura V. apud Seldenum *Ux. Hebr. l. 3. c. 3. & seq.* Hinc *Maritagium*, apud recentiores Scriptores, inter alia, denotat conjugii ineundi licentiam, dicitusque de servis conditionalibus & glebæ adscriptis, quibus matrimonium contrahendi, absque consensu Domini, non erat venia. Eginhardus *Epist. 16.* ad Hattonem Com. *Quidam homo vester, nomine Hunno, venit ad limina sanctorum Marcellini & Petri, veniam postulans pro eo, quòd conservam suam ancillam vestram sibi in conjugium sociasset, sine vestra jussione. Propter hoc precamur Benignitatem vestram, ut à nobis indulgentiam de hoc facto pervenire mereatur* &c. Quem proin ut obtinerent, definitum nonnisi censum præstabant, qui nobus solidis annuatim interdum, aliquando 6. item 12. denariis nonnunquam, definitus legitur. Unde, cum inter servitutum onera non minimum hoc esset, legimus in privilegiis, civitatum & oppidorum incolis à Regibus Principibusque indultis, id potissimum cautum ac concessum, *ut ei & eorum hæredibus ad liberum suum puellas & viduas suas nuptui tradere, & juvenes uxorare — liceret.* In cujusmodi immunitatibus, ex nec. antiqu Nobilium Feudalium matrimonia, de quibus copiose agit Car. du Fresne *Not. ad Stabilimenta S. Ludovici*, V. eundem hac de voce prolixe disserentem *in Glossar.* ut & suprà in voce *Marcheta* seu *Marchetum*; quæ licet aliam habuerit apud Scotos notionem, apud Anglos tamen, pro *licentia nubendi* passim occurrit. De Maritorum verò erga uxores obsequiis, apud Romanos, suprà in voce *Ancillariolí.*

Marmita Ecclesiæ, in *Inquis. de Vita & mor. B. Johannis Episc. Vicentini*, dicitur Diaconus quidam; & videtur nomen dignitatis, quæ forte *Marotinum*, in *charta* Theotolonis Archiep. Turon. A. C. 933. apud Sammarthanos. Sed qualis illa, in abdito est, nisi forte Archivi Custos indigitetur, Carolus du Fresne in *Glossario.*

Marmor, apud Taprobanitas in pretio, ut & testudines, haud secus ac apud Romanos, inter instrumenta nitidioris & elegantioris vitæ. Et quidem apud hos L. Crassus Orator primus peregrini *marmoris* columnas habuit, in Palatio, *Hymettias tamen nec plures sex aut longiores duodenum pedum*, hinc *Venus Palatina* dictus in jurgiis, M. Bruto. Primus parietes crustâ marmoris operuit totius domus suæ, in Cœlio monte, ut Cornelius Nepos refert, Mamurra Formiis natus, eques Romanus, Præfectus fabrorum C. Cæsaris in Gallia: idem primus totis ædibus nullam, nisi e marmore, columnam habuit, omnes solidas e Carystio aut Lunensi. Limina ex Numidico marmore primus in domo posuit M. Lepidus Catuli in Consulatu collega, anno U. C. DCLXVI. Quod primum invecti Numidici marmoris vestigium, non in columnis tantum crustisque, ut Mamurra Carystium posuit, sed in massa ac vilissimo liminum usu, se reperisse, scribit Plinius. Post hunc Lepidum L. Lucullus Cons. Luculleum marmor, ab illo dictum, atrum alioqui, primus Romam invexit, ex Nili Insul. allatum. Primus marmoreos parietes habuit scena M. Scauri solidis glebis positos, ut videtur Plinio; nondum enim secti marmoris vestigia invenerat Italia, de quo paulò infrà. Primus e duobus marmorum generibus *marmorandi* rationem, Alexander Severus invenisse dicitur, apud Æl. Lampridium in *Alexandro Sev. Alexandrinum opus marmoris, de duobus marmoribus, hoc est, porphyretico & Lacedæmonio, primus instituit.* Sed id genus artificii jam Claudii & Neronis temporibus Romæ cognitum fuisse, patet, ex Plinio *lib. 30. c. 1.* & Senecâ, qui Alexandrina marmora crustis Numidicis jam suo ævo solita distingui, scribit. Non igitur primus Alexander *marmorationem ex duobus marmoribus* instituit; sed illius fortasse novum aliquod genus e porphyretico & Lacedæmonio &c. Græci Vett. columnis e marmore in Templis demum utebantur, nec lautitiæ causâ, sed quia firmiores aliter statui non poterant. Sic est inchoatum Athenis templum Jovis Olympii, ex quo Sylla Capitolinis ædibus advexerat columnas. Fuit tamen inter *lapidem* & *marmor* differentia jam & apud Homerum: Dicit enim Paridis os *marmoreo saxo* percussum: sed hactenus regias quoque domos lautissime præter æs, aurum, electrum, argentum, ebore tantum adornatas. *Odyss. δ.*

Χαλκοῦ τε στεροπὴν κὰδ δώματα ἠχήεντα
Χρυσοῦ τ' ἠλέκτρου τε καὶ ἀργύρου ἠδ' ἐλέφαντος.
Φράζεο Νεστορίδη.

Antiquissima, quod equidem occurrit, Halicarnassi domus Mausoli Proconnesio marmore exculta est, latericiis parietibus. Primùm autem versicolores istas maculas Chiorum lapidicinæ ostenderunt, dum muros exstruerent &c. Et quidem secandi marmor in crustas videtur Cariæ inventum fuisse: quisquis autem id primum secare luxuriæque dividere repererit, importuni ingenii fuisse oportet. Arenâ hoc fit, & ferro videtur fieri, serrâ in prætenui lineâ premente arenas versandoque tractu ipso secante: quem in usum Æthiopis maximè olim, postmodum ex quodam Adriatici maris vado, desumta, probabatur. Indicâ verò combustâ politores marmora fricabant: Thebaica item polituris apta, & quæ e poro lapide aut e pumice.

Scalpendo verò marmore (quæ ars Picturâ aut Statuariâ longè antiquior) primi omnium inclaruerunt Dipœnus & Scyllis Cretenses, etiamnum Medis imperantibus; qui in Sicyonem se conferentes, ibi simulachra fecere Apollinis, Dianæ, Herculis & Minervæ, circa Olympiad. 50. De reliquis Artificibus, ut & variis *Marmorum* generibus, hic infrà quædam subjungam, V. Plinium hanc in rem prolixè differentem *lib. 36. cap. 1. & seqq.* Hinc *Marmorare*, i. marmore inducere, *Incrustare*, ut in Cyrilli *Glossario*. Μαρμάρωσις, *Incrustatio*, ibid. *Marmorarius*, Μαρμαρᾶς. *Marmorare*, *rigere inducere*. Fulgentius *Mytholog. lib. 2. cap. 14.* de Mida, *Nam & cibos & potus rigens auri materia marmorabat.* Papinius Statius *lib. 4. Sylv. 3. vers. 59.*

—— pariterq; se levarat.
Ingenti plaga marmorata *dorso*
Hujus janua, prosperumq; limen &c.

V. Casp. Barthium *Animadversion. ad l.* ubi, *marmoreis* quoque *vasis* ad cibum usos esse Vet. ex Possidio, Scriptore *Vitæ* B. Augustini *c. 22.* addit. Indidem ὀρθομαρμάρωσις, opus quo parietes olim decorabantur; quemadmodum πλάκωσις ad solum pertinebat. Codinus οἷ' ἔτυχε ἐμποιεῖσθαι περὶ ὀρθομαρμαρώσεως καὶ αὐτῶν, ubi de Trullo loquitur. Et paulo post, Ἐβούλετο δὲ ὁ Βασιλεὺς τὰς ὀρθομαρμαρώσεις καὶ τὸ παῖμεντον ὅλον χρυσοῦν ποιῆσαι. *Volebat autem Imperator parietes & pavimentum totum ex auro conficere.* Ὀρθοσπάρτ... elegantiores Græci vocabant: unde ὀρθόσπαρτοι τοῖχοι, apud Hieroclem *de Nuptiis*, penès Stobæum, h.e. ὀρθομαρμαρωμένοι, uti posteriores dixerunt, *crustis marmoreis & laminis inducti &c.* Vid. Salmasium *Not. ad Æl. Spartianum in Pescennio Nigro*, ut & *Exercitat. Plin. ad Solinum passim, inprimis p.* 1101.

Marmorum varia genera, quando primùm, & ad quæ opera adhibita:

Æthiopicum, memoratur Sidonio *lib. 2. Epist. 2.* ut & in *Epithalamio* Ruricii, ubi purpureum colorem ei tribuit. V. quoque infrà *Basaltes*.

Ex Armenia advectæ cotes, postquam Naxium diu ante aua signis è marmore poliendis gemmisque etiam scalpendis atque limandis placuisset, illud tandem vicere. Plinius *lib. 36. cap. 7.*

Augustum undatim crispum in vortices, in Ægypto, Augusti primum principatu repertum est. Ibid.

Basaltes, ferrei coloris ac duritie ibidem inventus nunquam major, quàm in Templo Pacis à Vespasiano dicatus argumento Nili XVI. liberis circa ludentibus, per quos totidem cubiti summi incrementi augentis se amnis intelligebantur. Cui non absimilis Thebis in delubro Serapis, Memnonis statuæ dicatus &c. *Ibid.*

Carystium, *undisum* Statio *lib. 1. Sylv. 5.* à facie: è quo solidas columnas primum ædibus adjecisse diximus Mamurram. V. de hoc marmore Raderum *ad Martialem lib. 4. Epigr. 61. & lib. 7. Epigramm. 77.*

Lacedæmonium, apud Sidonium *d. l.* albi coloris: apud Plinium *lib. 36. cap. 7. Marmora multa sub terra sparsa. Pretiosissimi quidem generis, Lacedæmonium viride, cunctisq; hilarius.*

Lesbium, maculosum, h.e. versicolores maculas habens, lividius Pario. *Ibid. cap. 6.*

Leucostiсton, genus porphyretici marmoris in Ægypto à candidis intervenientibus punctis, *Ibid. cap. 7.*

Luculleum, à Lucullo Cons. nomen accepit, qui admodum delectatus illo primus Romam è Nili Ins. invexit, atrum alioqui, cum cætera maculis aut coloribus commendarentur. *Ibid. cap. 6.*

Lunense, V. suprà *Carystium*.

Memphites, à loco dictū, gemmantis naturæ. *Ibid. cap. 7.*

Naxium, V. suprà *Armeniæ cotes*.

Numidicum, primùm Romam invectum est anno U. Cond. DCLXVI. à M. Lepido Cons. qui illud in massa & vilissimo liminum usu, magnâ reprehensione primus posuit, ut diximus.

Onyx, potoriis primùm vasis, dein pedibus lectorum sellisque, postmodum amplioris, columnis tandem, inservit: quarum cum 4. modicas in Theatro suo Corn. Balbus posuisset; ampliores postea 30. in cœnatione Callisti se vidisse Plinius refert *Ibid. cap. 7.*

Ophites, serpentium maculis simile, inde nomen accepit. *Ibid.*

Parium, V. in voce *Paros*.

Phrygium, memoratur Sidonio ubi suprà, viridis coloris.

Porphyrites, rubet in Ægypto, & quantislibet molibus cædendis sufficit. Statuas ex eo Cl. Cæsari Procurator ejus in urbem ex Ægypto advexit Tirtarius Pollio, non admodum probatâ novitate. Plinius *lib. 36. cap. 7.* V. quoque *Leucostiсton*.

Proconnesium, è quo antiquissima Halicarnassi Mausoli domus exculta est, uti dictum.

Thasium, maculosum, memoratur Plinio *d. l. cap. 6.* Ubi tamen alii *Parium* legunt.

Tiberianum marmor, principatu Tiberii primum in Ægypto inventum, convolutâ canitie sparsum fuit, Idem *ib.*

Versicolores maculas Chiorum lapidicinæ primùm ostenderunt, Idem *cap. 6* &c.

Artifices in marmore, eorumq; opera nobiliora.

Dipœnus & Scyllis, de quibus suprà, primi omnium marmore scalpendo inclaruerunt. Fecere autem simulachra *Apollinis*, *Dianæ*, *Herculis*, *Minervæ*; quod è cœlo postea tactum est, circa Olymp. 50. Et quidem Dipœni operibus Ambracia, Argos, Cleonæ, refertæ fuere.

Malas, in Chio Ins. celebris fuit, filiusque ejus Micciades, ac dein nepos Anthermus, cujus duo filii Bupalus & Anthermus in ea scientia fuere clarissimi, circa Olymp. 60. Unde *non vitibus tantùm, sed & operibus filiorum Anthermi, censeri Chium*, in Prov. dictum. Opera eorum, *Hipponax*, fœditate vultus notabilis; *simulachra Deorum*, in Delo Ins. *Diana* in Jaso: ejusdem Deæ *facies* in sublimi posita, cujus vultum intrantes tristem, exeuntes exhilaratum putabant, in Chio. Sed & Bupalus primus *Fortunam* fecit *φερέπολιν*, *polum capite* & alterâ manu cornucopiæ gestantem; item *Charitas*, in Attali conclavi, apud Pergamenos, & apud Smyrnæos, Pausan. Atque hi omnes candido marmore è Paro Ins. sunt usi.

Phidias, *Venerem* fecit eximiæ pulchritudinis, circa Olymp. 83. quæ Romæ in Octaviæ porticibus stetit. Plura ejus opera recenset Plinius *lib. 36. cap. 5.*

Alcamenes Atheniensis, cujus præclara *Venus* Athenis extra muros, *Aphrodite* ἐν κήποις dicta. Certaverat autem cum Agoracrito, cujus *Venus* cùm Atheniensium judicio fuisset postbabita, *Nemesin* eam vocavit Agoracritus & Rhamnunte posuit. Idem Alcamenes *Vulcanum* fecit, in quo stante ac vestito leviter apparebat claudicatio non deformis, num. τῷ κυλλοποδίωνι, Victor. *lib. 19. cap. 19.*

Praxiteles, cujus opera, *Statua equestris* & *Neptunus equo insidens* ac *Polybotem gigantem hastâ petens*, Athenis in Ceramico: *Venus Gnidia* inprimis nobilis. Ejusdem est *Cupido*, objectus à Cicerone Verri, ille propter quē Thespiæ visebantur, postea in Octaviæ Scholis positus. Item alter nudus, in Pario colonia Propontidis, par Gnidiæ Veneri. Romæ visebantur Plinii tempore, ejus *Flora*, *Triptolemus*, *Ceres*, in Hortis Servilianis; *Boni Eventus* & *Bonæ Fortunæ* simulachra, in Capitolio. *Manades*, *Thyades*, *Caryatides*, & *Silani*, in Asinii Pollionis monumentis. & *Apollo* & *Neptunus*.

Cephissodorus, filius prioris: Cujus laudatum est Pergami *Symplegma*; Romæ, *Latona*, *Venus*, *Æsculapius* & *Diana*.

Scopas, fecit *Venerem*, *Pothon*, *Phaethontem*, in Samothracia cultos: Item *Apollinem Palatinum*, quem Lucullus advexit ex Ins. Apolloniatarum; *Vestam sedentem cum duobus chamæstatis*, & *Canephorum* &c. *Venerem* optimis Praxitelicâ præstantiorem, aliaque Plinio memorata *d. l.*

Bryaxis, Timotheus & Leochares, æmuli Scopæ, pariter fecere cum ipso *Mausolæum*. In ejusdem summo *quadrigam* marmoream quintus Artifex, Pythis, addidit. Timothei quoque manu *Diana* fuit Romæ in Palatio.

Menestratus, *Hecate* & *Hercule*, Ephesi in Dianæ Templo, famam adeptus est.

Socratis, *Charites* in Propylæo Atheniensium eximiè fuere.

Agesander, Polydorus & Athenodorus Rhodii, simul fecerunt *Laocoontem*, *& liberos draconumq; mirabiles nexus*, ex uno lapide, quod opus in Titi Imp. domo fuit &c.

Sunt & in parvis marm. ...sfamam consecuti Myrmecides, cujus *quadrigam cum aurigatore* ...teruit alis musca: & Callicrates, cujus formicarum pedes atq; alia membra pervidere non erat, Plinius *lib. cit. 36. cap. 5.* ubi plura, hanc in rem.

Marmor, dicitur in Ecclesia Rom. tabellula marmorea *imaginata*, quæ osculanda offertur ad *Pacem* in Liturgia. Aliàs *Lapis Pacis*, quod vide, ut & Syn. Bajocensem A. Ch. 1300. *cap. 10. du* Fresne.

Marmora in Exemplis, V. suprà in voce *Exempla*.

Marmorea Cœna, parasitis exhibita, ab Heliogabalo. Lampridius *in eo*. *Parasitis in secunda mensa sæpe ceream cœnam, sæpe eburneam, aliquando fictilem, nonnunquam vel marmoream vel lapideam exhibuit.*

Marmotinus, apud Albertum *in Chron.* *Annuatim debent præsentare, ad Cameram Papæ, unum marmotinum, qui bene noscitur à Curia & est minoris valoris, quàm florenus de Florentia:* monetæ Hispanicæ species est, floreno minor, aliàs *Marabotinus*, de qua voce diximus *suprà*.

Marmotta, Italis dicitur Mus montanus, seu Alpinus, ut Plinius vocat *lib. 8. cap. 37.* quia in Alpibus frequens: Non enim peculiaris Alpibus est, sed pares Ægyptus gignit. Quàm somniculosum hoc animal, Scaliger docet *Exercitat.* 203. *Cum glirium specie* (marmotæ) *in somno conveniunt. Hybernos enim totos menses transigunt sopore* Et Gesnerus, *Hi mures multùm dormiunt & in cavernis suis delitescunt, quas miro artificio fodiunt &c.* Agricola item. *In montibus quidem fœnum, quod in saxis mollicimum crescit, collectum, in cavernam deferunt, ut hyeme mollius dormiant* Stumphius tandem, qui unam per biennium secum aluerat, in *Helvet. Chron.* *Cibi gratiâ hyeme tantùm dormientes effodiuntur.* Item, *Terraq; effossâ dormientes auferunt.* Et paulo post, *Portantur dormientes, quò libuerit. Neq; enim fa-*

tibi expergiscuntur, nisi calor Solis, aut hypocausti resolverit. Et rursus. *Occultantur itamque dormiuntes, caltro in jugum adacto, unde parium priores pedibus moveri incipiunt. Sed expirant prius quam prorsus expergiscantur.* Sed & Plinius, qui hujus muris meminit, talus Vett. *lib.8. cap. 37. Conduntur, ait, hyeme & Pontici Mures condu tur & Alpini:* nempe in cavis suis altum dormituri. Unde somnus Saulis & militum circumstantium, in Sacris, qui tam altum dormiebant, ut Davidem & Abisaium, usque ad Regium procedentes tentorium & Saulis auferentes lanceam, non senserint, recte ab Hebræo Scriptore הרדמה מוסמוס *somnus Marmota*, vocatur. Quam vocem in *Bereschit rabba* duobus locis, ubi *marmita* legitur, feliciter restituit Sam. Bochartus *Hierozoici Parte Prior. l.III.c.33.*

Marna, apud Æl. Lampridium *in Alexandro Sev. ô Marna, ô Jupiter, ô Dii Immortales:* Deus fuit Syrorum, cujus mentio apud Hieronymum quoque in *Vita* Serapionis. *Glorificetur in Urbe gentilium nomen Domini & ingrediatur servus ejus Gazam & Marnas corruat:* Item *Epist.* ad Lætam & alibi. Eodem nomine Gazæi Palæstini Jovem colebant. Stephanus in [illegible] [illegible] Μάρναν, [illegible] Κρηταγενῆ [illegible] Κρῆτες [illegible]. V. *Marnan*

Marones seu *Marrones*, in *Vita* Odonis Cluniac. Abb. iidem cum *Marrucis*, uti eos idem Odo vocat in *Vita* S. Geraldi *lib. 2. cap. 7.* nomen est, quo appellatæ circa Alpium juga Saracenicæ gentis reliquiæ. Saraceni enim Afri, cum tempestate validâ in Provinciæ oras essent ejecti, Leone Philosopho imperante, illam potissimum regionem insederunt, tenueruntque annis aliquot, quæ circa *Maurum Montem*, in Italiæ Galliæque confinio adjacet, castroque Fraxineti expugnato, ob adjacentes sylvas latrociniis & excursionibus eorum opportunissimo, vicinas provincias vastaverunt tandemque Alpium claustra & juga insederunt; unde in Burgundiam & Italiam sæpe excurrerunt: eò processu temporis virium provecti, ut ipse Hugo R. Italiæ, cui admodum molesti erant, eos adortus frustra fuerit. Verum haud multo pòst victi Toparchæ, collecto exercitu, non ex Alpium modò, quibus inhæserant, jugis, sed ex ipsa Provincia, atque adeò principe eorum sede, Fraxineto, penitus exegerunt dissiparuntque. Quod quidem insigne facinus Rotboldo Forcalcariensi Com. Arduino Hypotegiæ Marchioni & Aymoni Com. attribuit *Chronicon* Novaliciense; Wilhelmo verò Comiti Provinciæ, Rotboldi fratri, Glaber *lib.1. cap 4.* Vide Car. du Fresne in voce *Marrones* & Autores eò tanc in rem laudatos, Witikindum *lib.3.* Luithprandum *lib.1 cap 1* Bonifacium Archiep. Moguntinum *Epist.* 19. Ekkehardum Jun. *de Casibus S. Galli cap 5.* Ruffium *in Comitibus Provinciæ p.* 50. Alios, nec non supra in *Maranum*.

Maronita, adde: Jejunia olim seu Quadragesimas observabant sex: Primam & Majorem ante Pascha: Secundam Sanctorum Apostolorum: Tertiam Assumptionis Deiparæ: Quartam Exaltationis S. Crucis: Quintam Nativitatis Domini: Sextam denique Ninives vel Jonæ. Quadragesimam Paschalem auspicabantur ab hebdomade Sexagesimæ: secundam a feria 2. post Dominicam Trinitatis, usque ad festum Petri & Pauli: tertia erat dierum 14. ante Festum Assumtionis: quarta unius septimanæ: quinta 40. dierum ante Nativitatem: sexta denique trium dierum in hebdomade ante Septuagesimam. Et quidem, eà hebdomade, quæ Quadragesimam Majorem præcedit, i. Sexagesimæ, à carnibus abstinebant, reliquis cibis & vino utentes usque ad Feriam 2. Quadragesimæ. Ab hac verò usque ad Pascha, non carnes solum non, sed nec ova, aut lacticinia aut pisces, manducabant, à vino insuper abstinentes. In secunda Quadragesima, carnibus, ovis & lacticiniis abstinebant, pisces tamen aliaque comedebant & vinum bibebant, idque bis de die; ne tamen ut nunc ante Meridiem. Idem observabant in Jejuniis Assumtionis, S. Crucis & Nativitatis. Jejunium Ninives simile erat jejunio Majoris Quadragesimæ. Hodie, magna ex parte, Romanæ Ecclesiæ tantum jejunia observare, ait Car. du Fresne voce *Quadragesima*, ex Filesaco *de Quadrages.*

Mares, pop. Indiæ, montium accolæ, & per totum tractum oræ Oceani prætenti, liberi ac Regum expertes a. ud Sonnum. Item nomen Regis, qui Labyrinthum condidit, *Mudes* Diodoro. Salmasius *ad Solinum*.

Maretinum, in *Charta* quadam vet. apud Sammarthanos, Vid. supra *Marmita*.

Marpahis, apud Paul. Diaconum *Hist. Longob. l.2. c.6 & 9.* Strator est, quod officium apud Longobardos nomen accepit, ex Germ. *mar*, i. *equus*, & Lat. *puer*. V. Dom. Macrum *in Hierol.*

Marpurgum, adde: Controversiam hanc *Marpurgensem* ita paulo fusius exequitur Tob. Pfannerus, Philippus Hassiæ Landgr. Smalcaldici fœderis aliarumque rerum gestarum memoriâ celebris, morti jam propinquus, provincias (quarum ex instituto Ottonis & more Majorum, nonnisi unicus hæres esse debuerat) in 12. uncias partitus, Gulielmo Cassellano semissem, inferiorem nempe Hassiæ & neriorem Zigenhamensis Comitatus partem; Ludovico Marpurgio tres uncias, ditionem nempe ad Lanum, cum Niddæ Comitatu, adscripserat: Philippus Reinfelsius atque Georgius Darmstattinus, uterque in dimidiam quadrantis; ille nempe ad inferiorem, hic ad superiorem Catzenelnboci Comitatus partem, vocatus. Additis extremis tabulis verba, quibus cuicunque hæredum, sine masculo prole defuncto, cæteri æquis partibus succedebantur. Et vita functus Philippus Reinfelsius locum substitutioni fecit, nullo hæredum certamine temeratæ. Non eadem concordia Ludovici hæreditatem partientibus constitit, qui Mauritio Cassellani, & Ludovico, Friderico atque Philippo, Georgii Darmstattini filiis, utrumque ex semisse in stirpes dividunda hæredibus institutis, [illegible] adjecerat, ut parte suâ exciderent, si quis aut supremo huic judicio obniteretur, aut in religione quam mutare ausurus esset. Commisit pœnam Mauritius, quem, Augustana Confessione neglectâ, Reformatorum sacra amplexum, Testamenti beneficio excidisse dum Darmstattini contendebant, quod tamen nec ipsos quidem satis reverentes Cassellani negarebant, tres partes hæreditatis, in capita se distribuendæ, sibi vindicantes. Et tractata coram arbitris, more Hassiacæ Domûs, ex utraque Familiæ Ministris Ordinibusq; pari numero delectis, de ea Testamenti quæstio, quantum tamen sententiæ Darmstattini ita [illegible], rem ad Cæsarem detulere. Hic istis æquior & a [illegible] Georgii industriæ, in persuadendo socero Saxoniæ E. ect. curatius [illegible], ut is translatam tum à Palatinis in Bavarum Electoralem dignitatem ratam haberet, Comitiis Ratisbonensibus, contra Cassellanos pronuntiavit, non terras tantum, sed & perceptos ex ea hactenus reditus Darmstattinis restituere jussos. At hi Ferdinandum potentia, non ex vero statuisse causam, sententiæ parere detrectabant; & quamvis Mauritius cum Darmstattinis certas in leges convenisset, A. C. 1627. consensu Procerum provinciæ atque Sacramento firmatas, Guilhelmus tamen, Mauritii fil. tanquam pactis vi atque metu extortis, quo firmiori munimento adversus adgnatos, Cæsaris gratiâ suos, insisteret, Gallorum Suecorumque partes amplexus est, quarum opibus nixi Cassellani, cum durante bello Germanico Darmstattinos multis modis afflixissent, operâ tandem Ernesti, Saxoniæ Ducis, ita cum iis transegere A. C. 1647. ut ex Ludovici hæreditate dimidiam semissis, quæ *Marpurgensis portio* vocabatur, atque ex altera dimidia, quarum [illegible] quinque aureorum [illegible] annuos reditus conficeret) 5000. sibi servarent Cassellani, reliquam ejus dimidiæ cum Giessensi portione Darmstattini haberent, quæ tractata conventaque, cum Osnabrugæ de pace agerent, secutâ Westphalicâ pactione rata habita, finem tandem acerbæ diuturnæque liti imposuere. Hactenus ille, *de præcipuis Germ. Princip. Gentib.*

Marres, Ægypti Rex, operâ cornicis uti consuevisse narratur, quò tetrarum vellet, mittendis, eique mortuæ sepulchrum statuisse, ad lacum Myridis, prope Crocodilorum oppidum, legitur apud Ælianum *de Animal. lib.6. cap.7.* Sed omnino Ægyptiacæ vanitati tribuendum, quod ibidem dicitur, cornicem, simul ac audisset, quò perferenda esset epistola, quas regiones transeundo, ubi quiescendum, eò, prout acceperat, iter direxisse. Ea, tum hæc brutæ animantis excedunt: sed solent homines de magnis loqui majora, ut magis sint admirationi. Quamvis sint qui fidem habeant; sed putant, malum genium aliter hanc duxisse. Quomodo Barbari, Christianis Tyrios obsidentibus, columbæ ministerio in literis mittendis usi sunt; Christiani autem in castris suis, alite conspectâ, tantum excitarant clamorem, ut ea conciderit, huicque illi literas contrarii argumenti alligarunt, atque ita illuserunt obsessis, V. apud P. Æmilium *de Francorum gestis lib 5 in vita Lud. Crassi* & Petrum Justinianum *Hist. r. Ven. lib.2.* Cujusmodi alia ex Romana Batavaque historia adjici possent varia; de tinnunculis indigitabo saltem locum Plinii *l.10.c.37.* Plura Vossius *Idol. lib.3 cap.98.*

Marrenes, V. suprà *Marones.*

Marruci, V. *ibid.*

Marrugina, in *Glossis* primæ notæ redditur [illegible] *palmæ species, quæ est arbor spinosa.* Ubi *marrugina* idem videtur, quod [illegible], quam vocem usurpat Chaldæus Interpres, ad locum 1 Regum *cap 12. vers. 11. Pater meus castigavit vos scuticis: & ego castigabo vos scorpionibus*; ubi reddunt Græci Interpp. Josephus, Hieronymus, & Arabs. Certè cum hic animal nequaquam, sed flagri genus sevicâ gravius significari, constet, Hebræi *virgam spineam* aut *flagellum spinis aculeatum*, intelligunt: Chaldæus מרגנין *maraguin*, habet, à singulari מרגנא *maragna*, quæ ipsissima vox Græca est [illegible], Plauto C[illegible] pro *equestre flagello* usurpata. Quod Pollux *lib 10 cap.13.* [illegible] his verbis testatur: [illegible]. Sic Hesychius, Μάραγνα, [illegible]. Μάραγνα, [illegible], uti locum restituit Bochartus. Nimirum & alibi [illegible], cum prosthesi [illegible], eidem exponitur, [illegible], *flagellum, virga* &c. Qui quamvis [illegible], *scorpium* [illegible] *bulum* interpretetur, tamen non rejiciendi Hebræi, qui spinæ genus esse statuunt. Potuit enim id sibi primò *virgam spinis*, *ad instar scorpionis, aculeatam*, significare, prout idem Hesychius [illegible] vocat; deinde [illegible], pro *loro bubulo* & quovis alio *flagello* sumi &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. Lib. II. cap.29.*

Mars, adde: Græcis Ἄρης: quod ex Hebr. ארץ, quemadmodum & *Herus*, & Ἔρως, & *Heros* &c. descendit. Unde Judicum c.8. v.13. LXX. Interpretes Ἄρες vertunt; ἀπὸ ἀναβάσεως Ἄρεος, ubi Sol & Mars pro eodem sumti. Georgius Hornius *Histor. Philos. lib.* 1. *cap.* 6. Effinxere eum Veteres ardentem, nunc in curru, nunc in equo, armatum, cum hasta & flagello; gallumque interdum ei, ob militum vigilantiam, comitem adjunxere. Antiquissimum templum habuit Romæ, in Campo Martio: Eidem ædes fuit in Circo Flaminio, quam Hermodorus Salaminius architectatus est; in Capitolio, quam T. Tatius vovit & extruxit, cujus simulachrum Jovi Capitolino cedere noluisse aliquibus proditum; in Vaticano quoque. Sic *Mavortis* ædicula regione 4. fuit. Præterea cum Venere commune templum & altare habuisse, indigitat Claudianus *Carm. de Magnete*,

Mavors sanguineâ qui cuspide verberat urbes,
Et Venus humanas quæ laxat in otia curas,
Aurati delubra tenent communia templi.

Illi extra portam Capenam Romanos sacrificasse, refert Joh. Rosinus *in Antiqq. Rom.* Currum ejus comitatumque describens Homerus *Iliad.* ξ. Δεῖμον i. *Terrorem*, Φόβον i. *Pavorem*, & Ἔριδα seu *Contentionem*, illi attribuit. Paulo aliter Virgilius *Æneid. libr.* 8.

—— —— —— Tristesq; ex æthere Diræ,
Et scissâ gaudens vadit Discordia pallâ:
Quam cum sanguineo sequitur Bellona flagello.

Idem *Æn. lib.* 2.

—— —— circumq; atra Formidinis ora,
Iræq; Insidiæq;, Dei comitatus aguntur.

Famam *Martis* aurigam facit Papin. Statius *Thebaid. lib.* 1. ministros verò *Furorem, Iram, Pavorem*, &c.

Epitheta quædam Martis.

Ἀλλοπρόσαλλος: apud Homerum audit, ob varias bellicæ Fortunæ vicissitudines.

Enyalius, quasi Ἐνυοῦς υἱὸς, i. *Bellonæ filius*, cujus tamen frater potius erat, à Græcis frequenter dictus est.

Gradivus, à *gradiendo* vel *progrediendo*: sive à vibratione hastæ, quod Græcis κραδαίνειν, appellatus: templum habuit elegans & magnum, extra urbem, prope portam, in via Appia, quod *templum Martis extramuranei* à P. Victore vocatur. Restituit amplificavitque L. Corn. Sulla Felix, ac supra 100. in eo statuit columnas. Juxtà extra portam Capenam Manalis erat lapis, de quo V. *suo loco*.

Quirinus, à Sabinis nuncupatus est, à *Quiri* hasta, qua is uti existimabatur. Hujus templum in 1. urbis regione collocatur: fuitque prope portam Capenam, intra urbem. V. in voce *Quirinus*.

Ultor, ab *ulciscendo* dictus: templum habuit in Foro suo maximum ac sumtuosissimum, cum opere, tum artificio, ab Augusto exstructum, bello Philippico, quod Patris sui ulciscendi causâ susceperat. V. Suetonium, & qui magnificentiam ejus multis celebrat, Ovidium *Fastor. lib.* 5. In aditu ejus, ante fores, ab utroque latere, *Martis* & Veneris erant statuæ, teste eodem *lib. Trist.* 2. Ad idem Apellis tabulam posuit Augustus, in qua Alexander triumphans, Belli imaginem vinctis ad tergum manibus, quasi captivam, ducit: nunc in eo picta cohors Romana, cujus vexillifer pro signo labarum habet. Idem Augustus non multo pôst templum *Marti* bis Ultori, in Capitolio, erexit, in quo signa, à Parthis reddita, suspensa sunt, Sueton. & Dionysius *lib.* 54. ubi, factum id fuisse, ad similitudinem Jovis Feretrii, scripsit. Icones horum templorum in nummis conspicuæ, quorum unum exhibet Rosinus *Antiqq. Rom. l.* 2. *c.* 10. *&c.*

Mars Sedens, colosseus, Romæ in Templo Bruti Callaici, apud Circum Flaminium, ad Labicanam portam, Scopæ manu factus ex marmore, memoratur Plinio *l.* 36. *c.* 5.

Marsanum, Græcè Μαρσανὸν, mons Pæoniam, à Thraciæ Pæoniæ regione disterminans; obi Bonacus nascitur: aliàs Ἡσαμὸν & Μεσσάπιον dictus. Unde fortè *Marana* appellatum est Pæoniæ oppidum, quod Μαρωνεία Ptolomæo. V. Claud. Salmasium *Exercit. Plin. ad Solinum, pag.* 838.

Marsilius Ficinus, adde: De eo sic Politianus *in coronide Miscellan. Marsilius Ficinus Platonicam Philosophiam, habitu Latino donatam, excoluit, revocavitq;, veram Eurydicen, hoc est, amplissimi judicii Platonicam Philosophiam ab Inferis.* Circa quæ tempora Bessarion quoque, natione Græcus, instituto Monachus, dignitate Rom. Ecclesiæ Cardinalis, edidit libros contra Platonicorum calumnias. Vid. Georgium Hornium *Histor. Philosoph. lib.* 6. *cap.* 8.

Marsupium, Gr. Μαρσύππιον, ex μάρη *manus*, & σιπύη, *arca*, olim pendulum à zona, recondendæ pecuniæ, gestabatur, unde Mercurius, Deus lucri & Negotiatorum Præses *cum sacello pingebatur*, ut ait Cornutus in A. Persium *Sat.* 5. *vers.* 112. id est, cum sacco vel *marsupio*, in quo Vett. pecunias suas circumferebant. Suetonius *in Vitellio cap* 16. *Sibi ut dilabentibus cunctis, zonâ se aureorum plenâ circumdedit, confugitq; in cellulam Janitoris.* A. Gellius *lib.* 15. *cap.* 12. *Cùm Româ profectus sum, zonas, quas plenas argenti extuli, eas ex provincia inanes retuli.* Unde liquet non Mercatores solum hujusmodi zonis, sed & Magistratus, usos esse, Juvenalis *Satyrâ* 14. *vers.* 95.

Nocte cadet fractis trabibus fluctuq; premetur
Obrutus, & Zonam lævâ morsuq; tenebit.

Ubi Scholiastes, *Zonam*, inquit, *quâ fert solidos.* Non minus Græcam, quàm Romanam fuisse consuetudinem, discimus ex *Antholog. Epigramm.* 12. *lib.* 7.

Ἔμπορε καὶ φορτηγὲ, τί σοι βαλάντιον ἔδει,
Καὶ πόθεν αἱ ζῶναι, καὶ πόθεν οἱ πίνακες
Mercator & nauta, tua crumena novis,
Et unde hæ Zonæ, & unde hæ tabellæ?

At non circa lumbos, ut nunc fit, gestabantur tum hæ zonæ, sed è collo pendebant: ut patet ex Plauto, *Truculento sc. ult.*

Pecua ad hanc collo in crumena obligata defero.

In eodem, *sc. Rus malè,*

—— Homo crumenam sibi de collo detrahit,
Minas viginti mihi dat, accipio lubens, &c.

V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Joh. Rosini Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 9. Postea alicui ex servis loculi, crumena, *Marsupium*, gestanda commissa sunt. Q. Labeo apud A. Gellium *lib.* 20. *cap.* 1. *L. Veratius fuit, egregiè homo improbus, atq; immani vecordiâ, is pro delectamento habebat os hominis liberi manus suæ palma verberare, eum servus sequebatur crumenam plenam assium portitans &c.* Hinc apud Plautum *Menæchmis*, Sosicles Messenionem servum sic alloquitur:

Ego istuc cavebo: cedo dum mihi huc Marsupium, &c.

Vide Laur. Pignorium *Comment. de Servis* & suprà in voce *Loculi*.

Marsyas adde: Primus invenit duplici simul tibiâ canere, quas ut uno ore posset inflare manuumque digitis omnibus expeditis earum foramina percurrere pulsareque, quandam velut habenam è summo capite tibias ad os detinentem gestabat, ut auctor est Tzetzes, & ex illo Salmasius *Exercitat. Plin.* qualem in signo æneo apud Gaffarellum, Sigentiæ in Galliis Abbatem, vidit Joh. Rodius & exhibet Fortunius Licetus *in Hieroglyph. suis cap.* 119 Sic cùm in sua Arte peritissimus esset, summo in honore ac pretio, apud omnes erat divitiisque plurimum affluens, illustris ac celebris habebatur: Donec inventâ per Apollinem lyra, suaviorem harmoniam edente, ipse doctorum hominum judicio superatus, & tibiarum cantu in desuetudinem abeunte (nisi quòd in sacris & commessationibus instar amercenarii tibicinibus perrexerunt) nummis, qui antiquitus scortei & ex corio fiebant, privari cœpit: Unde is mœrore confectus, orbesque fugiens in avia nemora se recepit, ibique lachrymas profusus, dolore tandem contabuit. E quibus facile colligere est, quare Poetæ illum ab Apolline, Musarum judicio, victum in antro, ut Statius *Thebaid. lib.* 4 *versu* 86. habet, & ab eo decorticatum, pelle Celænis in Victoriæ signum affixâ; indeque fluvium cognominem mutatum fuisse, commenti sint. Floruit autem, secundùm Suidam, tempore Judicum Hebræorum, ac omnino Jasonis & Argonautarum ævo, ut ait Apollonius Rhodius. Ejus statuæ passim erectæ, in liberis inprimis civitatibus, leguntur: qua de re Servius *ad Æneid. l.* 3 *v.* 20.

Auspicibus cœptorum operum;

Quod de Libero diximus, inquit, *hac causa est, ut signum sit liberæ civitatis: Nam apud Majores aut stipendiariæ erant, aut fœderatæ, aut liberæ, sed in liberis civitatibus simulacrum* Marsyæ *erat, qui in tutela Liberi patris est. Idem Lyæus apud urbibus libertatis est Deus, unde etiam* Marsyas *minister ejus per civitates in Foro positus libertatis indicium est, qui erectâ manu testatur, nihil civitati deesse.* Speciatim Romæ: ubi quum antea Numa tibicines summo in pretio habuisset; posterioribus temporibus, in Foro statua *Marsyæ* honoris ergo posita fuit, & ad eam tribunal, ut ait Lipsius *in Sentc. de Benef. cap.* 32. quique Causidici victores in eloquentia superabant adversarios, illam coronabant; quasi ab eo sermonis numeros habuissent, omine bono & victoriam. Hunc tamen morem, impudica Augusti Julia turpissime fœdavit, cujus *luxuriâ coronatum Marsyam, litera illius Dei gemunt*, verba sunt Plinii *lib.* 21. *cap.* 3. V. Gruterum atque Juretum *in locum Senecæ præfatum*, & plura de *Marsya*, apud Fort. Licetum *loco suprà citato*, Thom. Dempsterum *Paralipom. in Joh. Rosini Antiqq. Rom. lib.* 1 *cap.* 13. & Salmasium *ad Solinum p.* 826. & *seqq.* *Marsyam religatum*, Romæ fuisse in [illegible] æ delubro, Zeuxidis manu, scribit Plinius *lib.* 35. *c* [illegible] oque suprà in vocibus *Aulœtrene, Calamus, Capys*.

Martago seu *Lirium*, Gallis *martagon*, flos est pulcherrimus, futurus sanè multo pulchrior, majorique in honore, si odore non deficeretur. Color ei modò miniatus, modò amethystinus. Cauliculo est erecto satis & firmo, at calycis petiolo molliori ac languido. Itaque cùm sustinendo non sit oneri, suaviter succumbit. Hinc floris caput ad terram molliter inflexum; hinc flori major gratia. Se totum siquidem evolvens, aperiensque extra se, singula folia totidem torquet in annulos.

Turcicum

Turcicum diceres ex serico pileolum, è cujus medio rubro, enata fila eminent præpilata, extantque admodum cristæ pluma ita & in cincinnum figurantur. Franc. Pumey in Descript. Azar pag 11.

Mardavigus, Imperator Assyriæ, cui Asfar maximus natu frater Bojæ, e priscis Persarum Regibus adeoque ab ipso Dario Hystaspis, originem arcessentis, postquam collectâ prædonum manu multa strenuè gessisset, secum se junxit, sed paulò post, confirmatis viribus, ab eodem desciens, Persiam, *Irakam*, *Kermonem*, aliasque latè provincias occupavit, easque cum fratribus suis, Haleno & Achmete, divisit, confirmatus in novo regno à Calipha Muktafibillo circa A. C. 932. à quo tempore, per annos 127. Bojtæ Persarum tenuere Regnum, usque ad Melecranum ex hac familia ultimum, sub quo Turcæ Persiam invaserunt. Georg. Hornius *Orb. Imper pag* 180. *&* 181.

Martellus, cognomen Caroli, Majoris-Domus Regni Franciæ celeberrimi, cujus filius Pipinus Rex, genuit Carolum Magnum Imp. Sic autem dictus est, ob eximiam in bellis ac prœliis fortitudinem: est enim *Martellus* Papiæ *mediocris Malleus*, quo uti fabri ferrum, ita ille hostes in prœliis eosse contudit. Egidius Parisiensis MS. *Karolini lib*. 1. *de illo*:

> *Et quia contusor tantus, contusus & ipse*
> *Deinde fuit, quibus Christi contuderat hostes,*
> *Ecclesiam tutudit, nunc carcere tunditur idem,*
> *Pœnali merito à tundi seu tundere verbo,*
> *Nota magis laica sermone vocabula sumsit.*
> *Dictus Tudites vulgari malleus ore.*
> *Ille suis simul & contusis malleus orbis, &c.*

Nempe eandem ob causam & *Tudes* seu *Tudites* dictus est, quòd contusi hostes à victoribus victi & superati dicerentur, quod mallei seu tuditis proprium est. Quia porro Caroli hujus memoria Saracenis inprimis, quos ille non semel fuderat contuderatque, formidabilis fuit, factum hinc, ut & Carolum præfatum, ejus ex filio nepotem, non alio, quam Avi cognomine. *Martelli* viz. donarent, ut auctor est Monachus S. Galli *de Rebus Caroli M. lib.* 2. *cap* 22. Sed & Goffridum Com. Andegavensem, Henrici II. Regis Angl. parentem, eadem quâ Carolus de causa, *Martellum* appellatum esse, testatur *Historia* Comitum seu *Consulum Andegav.* & Albericus A. C. 1040. Carolum item I. Hung. R. & Carolum IV. Imp. docet Joann. Abbas Laudun. *Speculo Histor. MS. lib.* 11. *cap.* 2. & *lib* 12. *cap.* 35. apud Car. du Fresne *Glossar.* Atque ex hac loquendi formula, *Martelli* nomen inditum est ensi, quo hostes conterentur, apud Froissardum *Volum.* 4. *cap.* 13. *&c.* V. quoque suprà in voce *Malleus* & plura de *Carolo Martello*, Pipini R. patre, ut & de reliquis hoc cognomine insignibus, in voce *Carolus*. A' voce *Martellus*, nomen accepit *Martellagium*, jus quoddam sic appellatum, quod Genomanensi olim Comiti competebat, in Gallia, in universis mercibus, quæ vel ab Artificibus, vel ab ipsis Mercatoribus in officiis propriis, vel in nundinis venum exponebantur, ita ut ex quacunque mercium specie, postquam Artifex vel Mercator *caput* unum selegisset, *Martellagii* redemtor seu firmarius, mercem sibi adscribendi facultatem haberet. Nomen inde, quòd primitus id juris in mercibus duntaxat, quæ *martello* seu malleo conficerentur, exigi soleret: sed postea ad alias quasvis traductum est, uti ex *Registo* Ludovici Siciliæ R. docet Car. du Fresne in *Glossario*.

Marthace, uxor Herodis, memorata Hegesippo *lib.* 1. *cap.* 41. *Antipas & Archelaus Malthaces erant filii Samaritana.* Scriptus habet, *Maltace*, Gronovius legit *Malthaces*. vel *Marthaces* potius: utroque enim modo legitur apud Josephum. V. Joh. Frid. Gronovium *Observat. in Eccles. cap.* 24.

Martiales Ludi in honorem Martis Romæ olim peragebantur, 4. Idus Maii in Circo: de quibus ita Dio *lib.* 56. *Ha tum leges ab Augusto lata sunt, ludi extraordinariis ab tribunis & equitibus acti. Martiiq; ludi in Foro Augusti, cum equitum decursu quodam & venatione celebrati. Hi iterum facti ludi sunt, & in Circo in Germanicos ducenti leones occidit.* Celebrabantur etiam ludi Martis Kal. Augusti, eodem teste *lib.* 60. *Quæ equestria certamina Kal. Aug. exhibentur, instituta sunt propterea, quod eo die Martis ædes consecrata sunt.* V. quoque Suetonium *in Claudio, cap.* 4. Numa Pompilius primus eorum auctor judicatur Tertulliano *de Spectaculis cap.* 5. V. Joh. Rosinum *Antiquitatum Romanarum lib.* 5. *cap.* 16.

Martialis Gargilius, Scriptor Alexandro Severo coævus, cujus meminit apud Æl. Lampridium in *Vita* bujus. *Habuit quotidie militis sine piscere sextarios quatuor, cum piperi duo: & ne sit longum omnia inserere, qua Gargilius* Martialis, *ejus temporibus Scriptor singulatim persequutus est, omnia illi ad modum & rationem sunt prabita.* Eundem inter secundæ notæ Historicos recenset Vopiscus, *in Probo*. An idem cum *Gargilio Martiale*, qui *de re Hortensi* libros ediderat, quorum Servius in *Virgilium* & Palladius meminerunt? Casaubonus *ad Lampridium*.

Martialis Collis, unus erat ex tribus collibus Mōtis Quirinalis, reliqui duo Salutaris & Latiaris. Joann. Rosinus *Antiqq. Rom lib.* 1. *cap.* 6.

Martianopolis, adde: Meliùs *Marcianopolis*, uti ex Zosimo docuimus suprà, in *Martianopolis*.

Imperator & Duces varii, viriq; celebres.

Martianus, Imp. Orient. V. *Marcianus*.

Martianus, fil. Anthemii Imp. Zenoni Imperium erepturus frustrà fuit. Item Dux exercitus Justini Junioris Imp. quem cùm munere suo Imperator sine ratione privasset, hoc audito milites irritati Nisibis obsidionem deseruerunt: Persæque occasionem istam arripientes, in Syriam effusi ceperunt Syriam, Heracleam, Apameamque, hancque postremam funditus deleverunt. Item Dux militum, qui Balistæ, Prætorio Præfecti sub Valeriano, ope, ad Imperium evectus, postquam duos suos filios in consortium dignitatis adscivisset, jamjam in Italiam transiturus, in Illyrico victus est, V. Treb. Pollionem *de* 30. *Tyrannis*. Item Episcopus Arelatensis, qui seculo 3. Novatianorum sectam in Gallias introduxit, pœnitentibus ex Ecclesia ejectis, ut separatione à fratribus, qui illos receperant, factâ. Unde Cypriano occasio data, scribendi ad Stephanum Episc. Rom. quò nascens iis locis hæresis in herba suffocaretur. Oeconomus tandem Ecclesiæ Constantinopolitanæ, sec. 5. pietatis elogio celebris.

Martianus Capella, V. *Capella*.

Martianus JC. inter eos, qui in Consilio fuere Alexandri Severi, memoratur Lampridio, in hujus *Vita*.

Martigia, Gall. *Martigues*, familia Galliæ illustris, quæ Lucenburgicæ ramus est. In hac enim Valeramus II. Dux Limburgicus per duos filios, Valeramum quidem, Limburgenses propagavit: per Henricum verò Blondellum, Lucenburgium, matris Namurcensis jure, Comitem, istam Lucenburgiam novam stirpem orsus est. Hujus cùm duo essent filii, Henricus II. nempe, pater Henrici VII. Imp. & Valeramus Dominus *de Liney*, hic iterum plurimarum linearum auctor fuit: quarum præcipua divisio tùm facta est, cùm Petrus Lucenburgius Com. *de Conversan*, *de Brienne & de S. Paul*, tres præcipue filios habuisset, Ludovicum, Theobaldum & Jacobum. E quibus ille Comes de S. Paulo & Conestabilis Franciæ, numerosæ rursus familiæ fuit Pater: Hic Dominorum *de Richebourg*, Vicecomitum *de Launoy & Comitum de Cathensar* auctor fuit: Iste, medius nempe, Dominus *de Fiennes*, præter reliquos Fiennenses (quorum hæredes fuere Egmondani) Vicecomites *de Martigue* dedit, in quibus ultimus Sebastianus Dux Pentheuriæ decessit A. C. 1569. relictâ filiâ Annâ, cujus Majores sic habent. Guido *de Luxenbourg* Com. *de Ligny* Dn. *Beauv.* defunctus A. C. 1371. ex Mathilde (fil. Johannis Castilionæi Com. de S. Paulo hær.) pater fuit Johannis Lucenburgii Com. *de Ligny*, quo & Margarethâ Dn. *d'Enghien*, Com. *de Brienne & Conversan*, genitus Johannes Lucemburgius, Com. *de Ligny, Conversan, & S. Paul*, decessit A. C. 1433. Pater ex Margareta *de Balzo* seu *de Baux* (fil. Francisci Balzi Duc. Andriæ) Theobaldi Lucenburgii Dn. *de Fiennes, Armentieres*, qui ex Philippina Melodunensi seu *de Melun* Dn. *de Sottéghem* (fil. Johannis Melodunensis Vicecom. Gandavensis &c.) suscepit Franciscum I. Lucenburgium Vicecom. *de Martigues*, maritum Luisæ Sabaudæ March. *de Baugés* (fil. Jani de Sabaudia Com. Genevæ, extincti A. C. 1491.) & ex ea patrem Francisci II. Vicecom. *de Martigues* & Gabrielis, Equit. Melitensis: quorum ille junctâ sibi Carolâ Britannicâ Com. *de Penthievre*, pater fuit Caroli & Sebastiani Ducis Pentheuriæ, qui lineæ suæ ultimus, nonnisi filiam reliquit Mariam, quæ familiæ Lucenburgo-Martigiæ bona domui Lotharingicæ intulit. Eam enim uxorem duxit Philippus Emanuel Mercurii Dux, extinctus A. C. 1602. (fil. Nicolai Lotharingi, nepos Antonii Duc.) atque ex ea Mariam sustulit Cæsari Duci Vindocino, Henrici IV. Gall. R. filio naturali nuptam, è quo conjugio Dux Mercurianus ac Bellifortius hodieque superstites, originem arcessunt. V. Phil. Jac. Spenerum *Theat. Nobilit. Europ. Part.* I. *pag.* 33. *Part. II. in Ind. & Part. III p.* 24.

Martii Fratres, quorum responsa fatidica habebantur, memorantur Servio, qui postquam recitavit historiam de Sibyllinis libris, à Tarquinio emptis, addit: *Qui libri in templo Apollinis servabantur: nec ipsi tantùm, sed* Martiorum, *& Bygoe Nympha, qua artem scripserat fulguritarum arborum, apud Tuscos.* Imo in templo Jovis Capitolini, ubi servati sunt usque ad Capitolii conflagrationem, quæ Sullanis temporibus contigit. Salmasius *ad Solinum pag.* 78. V. eundem *pag.* 80. ubi *Sibyllam* nomen proprium mulieris fatidicæ ita fuisse, apud Græcos, ut viri *Melampodem*, & apud Romanos, *Martium*, docet ex Plinio *lib.* 7. *cap.* 33.

Martinalia, in Ecclesia Rom. dicitur Festum S *Martini*, quod quibusdam in regionibus, secundorum Bacchanalium ad instar, commessando peragitur: *ansere* caput epuli constituente. V. Dominic. Macrum *in Hierolexico*.

Martinellus, nomen Libri, in *Necrologio* Ecclesiæ Paris. 8. Id. Jan. *Dedit etiam tres libros Passionales, & unum, qui dicitur Martinellus.*

S. *Martini* Avis, apud Petrum Blesensem *Epist.* 65. cornix est, sic dicta, quòd circa Festum S. *Martini* hyemalis demum videri incipiat. Ex ejus volatu auguria olim captata, unde *Auguralis avis* quoque dicta est, de quibus agit Martianus Capella *lib.* 1 V. de Vett. per avium volatus divinationibus, Bellonium *de Formul pag.* 134 & Cæl. Bulengerum *de Auspiciis lib.* 3. *cap* 1. Sed & aviculam *Martin Pêcheur* vocant Galli, cui rostrum longum, robustum & acutum, caput plumis cœruleis clarisque tectum, alæ

cœruleæ itidem sed albo sparsæ, corpus album & subviride, pectus rubiginis colorem præferens. Hujus cadaver exsiccatum appensumque prohibere à vestibus tineas creditum, Olina.

Viri celebres.

Martinus Bracharensis, celebris Collector *Canonum*, V. suprà in voce *Bracharensis*.

Martinus Grosia, JC. celebris sub Friderico I. Imp. unà cum Bulgaro, Legum Professor in Academia Bononiensi: qui quód suæ sententiæ pertinaciter nimis adhæreret, factum est, ut in vulgare proverbium durities ejus apud Jureconsultos in hanc usque diem transierit; qui *Martinum* appellant omnem eum, qui suam acrius quàm par est & obstinatius opinionem tuetur. V. Baronium A.C. 1158. & plura de eo, apud Ott. Morenam *Histor. Rerum Laudens*.

Martius Campus, V. suprà in voce *Campus Martius*.

Martius Mensis, adde: Hunc etiam ante Romam conditam Italiæ populos habuisse, sed quosdam tertio, quosdam quarto, alios quinto, nonnullos sexto aut decimo loco collocasse, memorat Ovidius, *Fastor. lib* 3. Apud Romanos verò primum ipsi locum assignatum, etiam Macrobius ac Solinus tradantur, docentes: Quód Annæ Perennæ tum sacrificatum, ut annare perennareque liceret; quód hoc mense mercedem exolverint Magistris; quód Comitia auspicati fuerint; vectigalia locarint; quód Matronæ servis cœnas apposuerint, quemadmodum Domini Saturnalibus &c. Adde quód Vestales tum ignem sacrum de novo accenderint. Fuit autem in Minervæ tutela, & ex Romuli, Numæ ac Jul. Cæsaris constitutione, habet dies 31. Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib. 4. cap. 7.* Ei apud Græcos respondet ἐλαφηβολιὼν, in cujus die 10. Dionysia τὰ κατ' ἄστυ, celebrabantur: apud Hebræos partim *Adar*, partim *Abib*, & *Nisan*. Fr. Rossæus *Archæol. Att. lib. 2. c. 10.* & Thom. Godwynus *de Rit. Hebr. lib. 1. cap. 1.* Quorum nominum illud, nempe *Abib*, spicam adhuc recentem sonat, unde Arabibus *Mensis grandescentis segetis*, Græcis Interpp. ὁ Μὴν τῶν νέων, supple καρπῶν, aut χλόων, aut χλοηφόρων, *mensis novarum frugum*, dictus est. Hoc, *Nisan* sc. à bellicis signis seu vexillis, quæ illo mense educuntur primùm, originem trahit. נִיסִין *nisin*, enim militaria signa sunt. Quam ob causam veris menses priores duo Bithynis appellati sunt Στρατεῖος & Ἄρειος, ut Romanis *Martius*, à *Marte*, de quo vetus Poëta,

Ἄρχει Ἄρης ἀπ' ἐμοῖο καὶ ἄνθεσι καὶ γλάγος ἥδε,
Marti principium, lactisq; & floribus à me est.

Sic alius de Ægyptio mense *Phamenoth*, qui Martio fere respondet,

Ἄρεος ὅπλα φέρειν Φαμενὼθ δείκνυσι μαχηταῖς.
Militibus Phamenoth Mavortia tela ministrat.

V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part prior. Lib. II. cap. 50.* In *Chartis* quibusdam medii ævi, apud du Fresne *in Glossario*, *Martium suum habere* dicuntur, quibus agrum colere vel serere mense Martio licebat: id quod concedebatur Urbium incolis, quibus cæteroquin & aliis anni temporibus, in Urbe *stare*, necesse erat; quæ obligatio *ressеandisia* & *stagium* appellabatur, &c.

Dies hoc mense, apud Romanos olim festi.

Kal. *Martiis* pç primis celebres fuere. Iis enim ignis novus in Vestæ aris accensus; Laureæ veteres, tam in regia, curiisque, atque in Flaminum domibus, quàm in fascibus Consularibus, novis mutatæ; Matronalia celebrata; Saliorum festum inchoatum ac ancylia circumlata, *Mamuriusq;* cantatus est.

6. die seu prid. Non. sacrum Vestæ erat. Eodem C. Octavius Augustus Imp. Pontificatum maximum iniit.

7. die seu Nonis *Martii*, Vejovis templum ad duos lucos Asyli consecratum est.

14. die seu prid. Idus, Equiria altera erant, quæ in campo Martio celebrabantur, nisi Tiberis exundasset: tum enim in montem Cœlium fuisse translata, docet Ovidius.

15. die seu Idibus *Martii*. Annæ Perennæ festum erat, in quo largioribus poculis indulgebant, & pro cyathorum numero annos totidem precabantur: Eodem, jocola quædam & obscœna carmina puellæ cantabant: Idem quoque dies *Parricidium* appellatus est, à quo Jul. Cæsar, à conjuratis, est occisus. P. verò Cornelius Dolabella Consul, quód hoc die Cæsare occiso libertas Reip. reddita esset, eum celebrari jussit, teste Appiano *de bell. civ. lib. 12.*

die 17. *Martii*, seu 16. Kal. April. Liberalia erant, in Liberi Patris honorem instituta, Græcis Διονύσια: quibus per totum oppidum sedebant Sacerdotes Liberi, hederà coronatæ anus cum libris & foculo pro emtore sacrificantes. Idem dies *Agonia* appellatus est, teste Varrone: & liberam togam adolescentibus pueritia egressis circumdedit. Eodem, ut & præcedenti, iri solebat ad Argeos.

19. die *Martii* seu 14. Kal. Apr. Quinquatria incipiebant & quinque dies continuabantur: quorum ultimo, qui erat mensis 23. Tubilustrium erat, quód eo die in atrio Sutorio sacrorum tubæ lustrarentur.

die 24. in Kal. sic notatus est: C. Q. REX. C. F. hoc est, *Quando Rex Comitiavit, fas.* Hoc enim solo die Regi sacrorum in Comitium ire licuit, sacrificii causâ, quo properanter patrato, protinus fugâ se è Comitio eripiebat: Et tum lege agi fas erat.

die 25. *Martii* seu 8. Kal. April. Hilaria erant, in honorem Matris Deûm, ut ex Macrobio & Lampridio cõstat. Celebrabantur maximâ populi lætitiâ & nobilissima pompâ, quovis è populo insignia cujusque dignitatis liberè menbrente.

die ultimo, Lunæ sacra fiebant, in monte Aventino, taurusque mactabatur. Mater quoque Deûm, magnâ pompâ, à Gallis ad Almonem fluvium, qui non procul ab urbe Tiberi miscetur, producebatur, ibique ad confluentem duorum horum amnium veteri instituto abluebatur: cujus lavationis meminerunt Lucanus *lib. 1.* Ovidius *Fastor. lib. 4.* Papinius, Silius Italicus, Martialis, Alii.

Marturis, & *Martes*, Martiali *Catta Pannonica*, *lib.* 10. feræ sunt exiguæ ex genere mustelarum, quarum pelles ad vestitum commendabatur. Hinc *Mardurinarum præstatio*, tributi apud Hungaros, in Regno Sclavoniæ, genus, cujus mentio in *Decretis* Alberti Hungar. Regis *cap.* 62. Vide Car. du Fresne *in Glossario*, suprà in *Bandelmora* & *Catta*, deque *Marturibus albis*, in Normannia Septentrionali, Adamum Bremensem eidem laudatum *cap.* 239.

Martypia Fœminæ, apud J. C. Scaligerum *lib. 1. cap.* 18. ubi de Saltatione: *Ridicula autem Mimis & Satyris peculiares, quarum nomina Igdis & Mastrypium. In hac tum alveolo prodibant & ibi ac pilentis — Duæ autem habebantur, vetus & nova. Veterem* ἀρχαῖον *vocabant — Hanc multa fœmina exercuerunt, quas Martypias cognominarunt.*

Martyr, Græce Μάρτυς. Sic dicti sunt Præcones Evangelii Apostoli, id est, *Testes*, Actor. *cap. 1. versu 8. 22. & cap. 22. versu 15.* In specie verò, qui ob Christi confessionem interfecti sunt: quo sensu Stephanus Actor. *cap. 22. vers. 20.* & Antipas Apocalypl. *cap. 2. vers. 13.* *Martyres Christi* appellantur, V. quoque Apocalypl. *cap. 6. versu 9. cap. 12. vers 11. & cap. 17. versu 6.* Atque hæc notio in Ecclesia obtinuit. Dicuntur autem *Martyres* in illa, non solùm, qui propter Christum aut justitiam occiduntur, ut pueri Bethleemitici & Abel, apud Cyprianum *Epist.* 56. Sed &, qui ob nomen Christi in carcere moriuntur, vel in fuga aut in solitudine à latronibus, aut à bestiis interimuntur, vel præ rerum necessariarum inopiâ extinguuntur, vel quacunque corporis ægritudine intereunt; apud eund. *Epist.* 37. Imó &, qui propter Christum ea subjerunt supplicia, per quæ mori eos necesse erat, nisi divino miraculo conservati fuissent, apud Athanasium *Synops. S. Script.* Etiam hoc vocabulo honorabantur olim Confessores illi, qui tormenta propter Christum perpessi, mori parati erant, etsi postea superstites manerent, apud Cyprianum *Epist.* 9. & in Concil. Carthaginensi, ubi quidam *Martyres* adfuerunt & suffragia dixerunt, Cypriano præside. Nec à *Martyrii* splendore visa est distare mors illorum, qui morbo pestifero per Ægyptum grassante, dum ægrotis, propter Christi amorem, intrepide ministrabant, ipsi contagio infecti mortem oppetierunt, lætantes de exitu tam beato, apud Eusebium *lib. 7. cap. 22.* Ut alias significationes, quæ apud Scriptores passim, occurrunt, prætermittam. V. eas, ut & plura hanc in rem, apud Joann. Forbesium *Instruction. Historico Theologic. lib. 12. cap. 2.* alibique passim. Quomodo verò apud Christianos *Martyres* olim honorati, V. suprà ubi de *Basilicis Martyrum* & hic infrà, ubi de *Martyrum Pace*. De *Pseudomartyris* autem Hæreticorum, Vide ubi de *Circumcellionibus*.

Martyrarius, in Ecclesia Rom. idem qui *Mansionarius*, seu *Custos Ecclesiæ*, cui incumbit reliquias *Martyrum* in Ædibus sacris custodire & asservare, apud Gregorium Turon. *de Mirac. lib. 1. cap. 46.* *Custos Martyrum*, apud Anastasium *in Sylvestro* &c. V. suprà quoque in voce *Capellanus*, apud du Fresne. Dominico Macro sic vocatur Sacerdos, Ædi sacræ, quæ aliàs *Martyrium* dicitur, additus. Vocant autem *Martyrium* ædem, sub *Martyrum* invocatione, Deo dicatam, ex Isidoro *lib. 15. cap 9.* Walafrido Strabone *de Rebus Eccl. cap. 6. l. 7. Cod. Theod. de sepulchr. violat.* &c. Quo sensu Græci Μαρτύριον passim usurpant. *Memoria Martyrum* Juliano Toletano *lib. 1. Progn. cap. 20. & 21.* *Basilica Martyrum*, in *Capitulis* Caroli M. *lib. 7. cap. 2.* Sed & *Martyria*, ipsa *Martyrum* sepulchra, memoriæ, confessiones, quibus superædificari altaria consuevere, ut videre est in *Ceremoniali* Episcopor. *lib. 1. cap.* 12. *Martyrum Concilia*, quoque hujusmodi ædes appellari, discimus ex *Martyrologio Rom.* 23. Jan. & *Libro Pontificali*, ubi de Damaso, &c. Floribus autem memoriæ Martyrum obumbratæ leguntur, apud S. Augustinum *de Civ. Dei lib. 22. cap.* 8. ubi & templi partem, in qua Martyris sepulchrum, *Martyrii* nomine insignit. Habetur perinde, σύνοδος τῶν μαρτύρων, in Concilio Gangr. *can.* 20. apud du Fresne. Sed V. quæ suprà de *Basilicis Martyrum*.

Martyriani Hæretici, de quibus V. Epiphanium *Hæresi* 80.

Martyrologium, Catalogus Martyrum seu Fasti SS. Gregorii M. *lib. 7.*

lib. 7. Ind. 1. Epist. 29. *Nos autem pene omnium Martyrum distinctis per dies singulos passionibus collecta in uno codice nomina habemus, atque quotidianis diebus in eorum veneratione Missarum solemnia agimus, non tamen in eodem volumine quis qualiter passus sit, indicatur, sed tantummodo nomen, locus & dies passionis ponitur.* Quod conficere olim Ecclesiæ Notarii consuevere, qui primum solorum *Martyrum*, postmodum verò Confessorum quoque & aliorum Sanctorum, Natales adnotarunt. V. Baronium *Præf. ad Martyrologium Roman.* & de genuflexionis in lectione ejus ritu, Dominic. Macrum in voce *Genuflexio.* Sequioribus dein seculis, maximè apud Monachos, vox laxiùs sumi cœpit, pro *Necrologio*, seu *Obituario*, ut vocant, & *Regula*, quòd fere semper in eodem volumine Martyrologium, Obituarium & Regula Ordinis descripta legerentur: Unde *Martyrologio inscribi* dictus, cujus obitus dies ibi adnotatur, ut sc. ex ea congregatione seu fraternitate, cui quis adscriptus est. Ingulfus pag. 907. *Nomen ejus & uxoris ejus, Fratrum nostrorum* Martyrologio *inscribi consensimus.* Neque vero dies duntaxat obituum iis annotabantur, sed etiam Ecclesiis quævis impensa beneficia, aut factæ donationes. Ditmarus *lib. ult. Sanctorum reliquias, & munda earum receptacula, cum aliis utilitatibus plurimis, tam in prædiis, quàm in mancipiis, ego acquisivi & Martyrologio inscripsi meo*, apud Car. du Fresne in *Glossario.*

Martyrum Anni, seu Epochæ Diocletianæ, ab Ægyptiis Christianis Ecclesiæ Alexandrinæ, hactenus usurpatæ, initium desumitur à persecutione Diocletiani, quam in annum 302. vel 303. vulgo conjiciunt Chronologi: qua de re extant virorum doctissimorum conjecturæ, ex Concilio Cirthensi potissimum desumptæ, Baronii, Scaligeri, Petavii & novissime Joannis Brœi, in ea *Disquisitione*, quam *de Initio persecutionis Diocletianæ & Epocha Concilii Cirthensis* inscripsit. Ab hac autem *æra Martyrum*, Alexandrini, Abyssini, aliique nonnulli annos suos auspicantur. V. Adonem Vienn. *in Chron. initio Constantini* & *ann.* 627. *Chronicon* Orientale *pag.* 85. 109. 124. 125. 127. 146. 202. ut & doctissimum Henschenium *Exegesi prælim. ad Tom. III. Martii cap.* 2. *n.* 11. laudatos Carolo du Fresne, in voce *Annus.*

Martyrum Pax, olim in Ecclesia, pœnitentibus, qui excommunicati fuerant, reditum in Ecclesiam concessit. Præter enim graviora pœnitentiæ solennia aut Episcopi sententiam ac manuum impositionem, lapsis in Idololatriam aliterve adeoque communione ab Episcopo pulsis pacem seu postliminium, id est, absolutionem, non solum Presbyteri dederunt atque Diaconi, postquam ejusmodi lapsi ipsis satis pœnitentes visi sunt, verùm etiam *Martyres* designati & Confessores. Et quidem pacem ac postliminium hi soli ipsis reddebant libellisque ea de re ad Episcopos cum fiducia datis, eos in communionem admittendos judicabant, quos sic absolverant. Libellis autem nunc nomina absolutorum inserebant, nunc totas familias, Patrum tantum familiarum nominibus adjectis. Ut, *Communicet talis cum suis*, Cyprian. *Epist.* 11. quasi non omnino dubitassent, quin absolvendi ipsis jus jam competeret. Luculentissima sunt apud Cyprianum, modò dictum aliosque & complura hujus rei testimonia, in quibus eminet illud de familiarum integrarum absolutione, uti & hoc universorum Confessorum, ad Cyprianum aliosque Episcopos: *Scias nos universis, de quibus apud te ratio constiterit, quid post commissum egerint, dedisse pacem & hanc formam per te & aliis Episcopis innotescere volumus.* V. eum Epist. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 17. 18. 29. 38. &c. Verum quidem est, hoc Cypriano aliisque disciplinam, ut vocarunt, tunc in Hierarchia usitatiorem enixe sibi tuentibus, mirum in modum displicuisse, quod ex integris Epistolis, ab eo ea de re scriptis, satis constat: at verò tempore illo novum hoc minimè erat. Nam etiam apud Tertullianum seu sub An. Chr. 200. reperitur, velut in morem haud parum etiam ex antiquitate tunc pristina receptum. Postquam sic à *Martyribus* facinorosi qualescunque pacem impetrarant, *inde Communicatores*, inquit ille, *de Pudic. cap. 22. revertuntur.* Et *lib. ad Martyr. cap.* 1. *Pacem quidam in Ecclesia non habentes, à* Martyribus *in carcere exorare consueverunt.* Ita in consuetudinem etiam tunc abierat. V. Baronium *Annal. Tom. II. Ann.* 253. §. 58. &c. & 262. 50. & Gabr. Albaspinum *lib.* 2. *Observat.* 19. Donec tandem invaluit Episcoporum, Presbyterorum, Præsidumque atque id genus aliorum, in Consistoriis suis singularis ac sola potestas & jurisdictio, seu facultas jurisdictionis imitatrix, ut ea communicandi, sic etiam absolvendi, exolescente illâ, nec ulteriùs admissâ, quæ penes *Martyres* aliosque prædictos, velut moris cum Judaici, tum Christiani vetustioris reliquiarum pars, reperta. V. Joh. Seldenum *de Synedriis Vett. Hebræor. Lib. I. cap.* 9.

Marullinus, avus Hadriani Cæsaris, apud Spartianum: ubi *avunculus* ex libris suis reposuit Casaubonus.

Marum, Talmudicis exponitur vox Hebr. אזוב, *ezob*, cujus fasciculum in Agni Paschalis sanguine intingi, eoque aspergi Israëlitarum postes ac superliminaria jussit Deus, Exodi *cap.* 12. V. quoque Levitici *cap.* 14. *versu* 6, 7. ubi de purificatione Leprosi, & *vers.* 49. 50. 51. 52. ubi de purgatione domus leprâ infectæ. Sed Apostolus, Hebr. *cap.* 9. *versu* 19. 21. vocem hanc Hebræam *Hyssopum* reddit, vetustissimos Interpretes secutus. Nec tamen ab ludunt Talmudici, cùm *Marum* quoque, & sampsuchum, uti alii vocem reddunt, habeant pro herbis hyssopo congeneribus. Cui assentiuntur hodieque Viri in re Herbaria non infimi nominis. Sic in *Historia Plantar.* Lugdunensi *lib.* 8. *cap.* 29. *Pena hyssopum genuinum Dioscoridis statuit esse communem illam majoranam, in Gallia & Belgio notam, quæ majorana crassa & Anglica vocatur, quia in Anglia latior & cibo aptior provenit.* Aliis majorana est marum. Itidem *cap.* 4. *Quidam — Marum esse existimant ad planta genus, quod* (Dodonæus) *origani speciem statuit, quam olitores colunt & amaracum Britannicum sive crassum vocant.* At Vett. idem sunt *sampsuchum & amaracus*, ut videre est, apud Dioscoridem de sampsucho, *lib.* 3. ubi Cyzici & in Cypro optimum nasci, proximum in Ægypto, inter alia docet; & Plinium *lib.* 21. *cap.* 11. Et vero ad aspersiones majorana nostra esset percommoda, cùm parva, frequentia & tenera habeat folia, eaque leviter villosa, quæ, in aquam aut sanguinem immersa, humorem statim imbibunt, & eundem excussa facile emittunt. Atque ex hujusmodi plantis aptum fieret aspergillum tribus caulibus in unum fasciculum colligatis, quale describit Maimonides *de Vacca rufa cap.* 11. *sect.* 1. *Sumit vir mundus tres hyssopi caules, quos in fasciculum unum compingit, & singuli rami spicas habent quarum apices immergit in aquam separationis, quæ est in vase.* Et Jonathan in *Paraphrasi* Numer. *cap.* 19. *vers.* 18. *Et capiet hyssopum tres nempe caules in uno fasciculo.* Sunt autem in his spicis תמרות, *themaroth*, id est, grana seminis tenuissima, quæ describit Aruc. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. Lib. II. cap.* 50.

Masara, seu *Massara*, molendinum, ad molendas cannas mellis, dictum est Siculis Saracenis, in *Bullario* Casin. *Tom. II. Constitut.* 185. *num.* 5. In Sicilia eâdem hodie, ex Græco, *Trapeto* vocatur, Macer. V. suprà *Canamella.* At *Masarii*, apud Sanutum, *lib.* 2. *Part.* 4. *cap.* 21. sunt, *qui præsunt victui, vel scribanus*, in navibus. V. Car. du Fresne in *Glossario.*

Mascardus Nicolaus Italus, regiones circa Fretum Magellanicum à se noviter detectas, libro descripsit peculiari. In quo porro, mirani proprietatem montium, quos *Andes* vocat, queisque sub Cœlo altiores non effertur, *Cordellera* Hispanis; de Zona tandem Torrida utriusque Oceani *Zud* & *Nord* Insularumque adjacentium, quæ *Quillos* dicuntur, stupenda enarrat. Asservatur opus, ab Auctore, e Regno Chile, transmissum, in *Musæo* Kircheriano, Romæ. Georg. de Sepibus *in Descript. ejus pag.* 66.

Masculi, nomen monetæ, Pictavensibus olim in Gallia Comitibus propriæ. Gaufridus Vindocin. *lib.* 1. *Epist.* 20. *Quòd si trecentos solidos Pictavensium* Masculorum *vobis darem, &c.* *Tabularium* Angeriac. & *Tabularium* S. Stephani Lemovic. *in Charta* anni 1081. *monetam Masculinam* vocant: & paulo ante, *solidos nummorum Pictavensium.* Unde patet, *Masculinam* & *Pictavensem* monetam eandem fuisse. Dicti autem sunt, *Masculi*, in nummis, quòd ejus speciei monetæ essent, quam *Malliam* vocant, vel quòd universim quoscunque nummos *Mallias* vocarent. Unde si quis ejus ævi verba Goffridi Gallico reddidisset idiomate, indubie dixisset, *trois cent sols de Mailles Poitevines*: cùm horum temporum Scriptores ac Commentarienses, qui Latinè Chartas exarare solebant, efferre se debere voce aliâ, quàm *Masculus*, non arbitrarentur, quòd ea propiùs accederet ad vernaculam *Masle*, quæ *masculum* notat. Verùm si quis *Mallias* Pictavensium fuisse proprias contendat, arcessere poterit nominis originem, à Pictonum oppido *Meslle*: cùm ex iis fuerit, in quibus stante secundâ Regum stirpe monetæ cudebantur, uti docent *Capitula* Caroli Calvi *tit.* 31. *num.* 12. ubi *Metulum* & *Metullum* appellatur. Qua de re quidquid sit, id in confesso est, quòd *Malliarum* nomenclaturam minutioribus nummis vulgò Galli attribuant, inde fluxisse, quòd *Mallea Pictavina* fere semper minutissimæ fuerint: sed & A. C. 1329. cudi cœpisse *Mallias* minutiores 18. *granorum legis argenti regis ad Marcam*, ut est in vet. *Regesto* Cameræ Computorum Paris. ex quo necesse est, monetas istas, minutissimas & vilis admodum pretii fuisse. Probabilius tamen, *Mallias* minutiores seu *Masculas Pictavienses*, esse id genus monetæ, quam *Malliam Pitam* vocant, i. *Malliam Pictavinam* &c. Vid. Car. du Fresne *Dissertat. de Inferioris ævi nummis* [illegible] *num.* 103. & suprà, in voce *Mallia.*

Masgid, V. infrà *Mesgeda.*

Masih, id est, *Unctus*, unum est ex quatuor nominibus, quibus Imperatorem suum Abassini seu Abyssini solent appellare. Is enim, Persicâ voce *Prester Chan*, id est, *Rex mancipiorum* (toto enim Oriente Abyssina mancipia frequentissima sunt) dictus, cujus loco *Presbyterum Johannem* quidam eum vocant malè, ab Æthiopibus quatuor nominibus insigniri solet. Et quidem *Belulei* illum vocitant communiter, quasi dicas *lapidem pretiosum ac præfectum*: cùm in solio regio collocatur, *Hase*, h. e. *Electum*: cùm coronatur, *Negus*: cùm verò ungitur sacro oleo à Patriarcha, *Masih*, eum nuncupant. Vide Georg. Hornium *Orb. Imper. pag.* 316. & infrà, ubi de *Presbytero Johanne.*

Masius Andreas, Bruxellensis Brabantus, Theologus inter suos insignis. Ejus extant, in *Josuam Illustrationes* fol. & 8. Antverpiæ A. C. 1574. & 1609. ac inter Criticos per Corn. Bee, Londini 1660. *Vir πολυγλωττος*, *qui præter linguas Europæas*, *Græcam*, *Hebraicam*,

Hebraica, Syriaca cognitione non vulgari claruit, Valerio. *Papista quidem, at janior & dexterrimus S. Scriptura interpres*, aliis. *In Indice Romano prohibitus, donec expurgetur*, Possevino. Decessit ex hydrope haud ita senex Zevenariæ, in ditione Clivensi. Guil. Crowæus *Elencho Scriptorum in S. Scripturam*.

Masmodina, in *Tabular*. S. Victoris Massiliensis, apud du Fresne *in Glossar.* moneta est Saracenorum Ægyptiorum, quos *Masmudos* & *Massemutos* vocant alii. Nomen iis ab Aben Jos. *Mahosumeto* Miramulmino, Maurorum Hispanorum Imp. uti Gatiellus observat; qui hos nummos aureos, vel argenteos, singulos senis regalibus æstimatos, docet.

Masora, Hebr. מסורה & מסרה. ex מסר id est *traditio*: Scribitur & *Massora*, Ezech. *cap.* 20. *versu* 37. ex אסר, h. e. *vincire*, Buxtorfius. Est doctrina critica, a priscis Hebræorum Sapientibus, circa textum Hebræum S. Scripturæ ingeniosè inventa, quâ versus, voces ac literæ ejus numeratæ, omnisque ipsarum varietas notata & suis locis, cum singulorum versuum recitatione, indicata est, ut sic constans & genuina illius Lectio conservetur, & ab omni mutatione aut corruptione æternum præservetur, & valide præmuniatur. Hinc *Masorethæ* dicti sunt, criticarum istiusmodi notarum, in sacri textûs margine, Auctores. Hos quidam volunt fuisse Viros in Judæis eruditos, in urbe Tiberiade commorantes, unde *Sapientes* illos *Tiberiadis* appellant: qui notas istiusmodi marginales Bibliis, post absolutum Talmud Babylonicum, adjecerint, circa annum Christi 506. Aben Esra, Elias Levita *in præfat. tertia l. Masoreth ham masoreth* &c. Sed nec in Historiis ulla mentio Synagogæ in hac eousque florentis, cùm intra quartum à Christo nato seculum gradus doctrinæ ibi cessaverint: & in utroque Talmud *Masora* jam laudatur. Unde sententia eorum vero similior, qui per *Masorethas* intelligunt, Senatum Ecclesiasticum, ab Esdra, Haggæo, Zacharia, Malachia, aliisque institutum, ad reformationem Ecclesiæ, post reditum e captivitate Babylonica: qui *Viri Synagogæ magnæ* aliàs appellati fuere. Duravit hoc Concilium, ad minimum annos 40. Præside Esdrâ, de quo Judæi dicere solebant, *Dignus erat Esdra, ut data fuisset Lex per manum ejus Israeli, si non præcessisset eum Moses*. Ultimus Simeon erat cognom. *Justus*, qui Pontificali habitu insignis Alexandro M. hostili animo Hierosolymam venienti obviam processit, sicque cessavit celebre hoc Collegium 300. circiter annis, ante adventum Messiæ in carnem. Quæ ab iis peracta, sequentia fuere. 1. Canonicos libros ab Apocryphis secreverunt. 2. Canonem ab omnibus mendis, quæ tempore captivitatis forte irrepserant, liberarunt. 3. Eumque in 22. libros, ad numerum elementorum Linguæ Hebraicæ, digesserunt. Quarto, textum in sectiones ac versus distinxerunt. 5. Addidere observationibus suis Criticis, circa variarum vocum anomaliam, ratione tum punctorum vocalium, tum accentuum. 6. Non versus solùm omnes, sed & voces, ac literas quoque uniuscujusque libri exacte numerarunt; ut sic, cum donum Prophetiæ mox cessaturum esset, (ultimus enim Prophetarum Malachias erat) corruptioni textus omnis præcideretur ansa. 7. Tandem varias lectiones scriptionesq; annotarunt. In textu enim Marginali plurimæ voces, pluribus paucioribusque literis exaratæ sunt, quàm pronuntiantur: imò *sunt octo voces, quæ scriptæ sunt in textu, sed non leguntur*, quas adducit Masora Ruth *cap.* 3. *versu* 12. Hanc igitur varietatem in margine expresserunt, differentiamque in textu כתיב *Cethib*, i. *Scriptionem*: in margine verò קרי *Keri*, i. *Lectionem*, appellaverunt: quia legendum esset, eo modo, quo ad marginem adnotatum, &c. Hos itaque ipsorummet punctorum vocalium Autores fuisse qui contendunt, ipsorum officium non bene interpretantur, faterique necesse habent, Scripturam S. ante *Masorethatum* tempora, *corpus fuisse sine anima*, quod in Deum, Scripturæ Autorem, injurium. Vid. Buxtorfium *Comment. Masor.* Pirke Aboth *cap.* 1. Tertullianum *l. de hab. mul.* Chrysostomum *Homil.* 8. *ad Hebr.* Irenæum *c. Hær. lib.* 3. *cap.* 25. Augustinum *de Mirab. S. Script. lib.* 2. Genebrardum *Chronol. lib.* 2. Thom. Godwynum *de Ritibus Hebræorum ex Angl. lib.* 6. *cap.* 7. &c.

Masquæ, vulgò *Masques*, Gallis dicuntur, quæ Græcis vett. *μορμολύκεια*, recentioribus *μασκάρια*, *personæ* viz. seu larvæ, ad similitudinem veri vultus effictæ. A *Masca*, i. *striga*, in L. Longob. *lib.* 1. *tit.* 11. §. 9. V. quoque hic passim, in vocibus *Aspectus*, *Persona*, *Vultus*.

Massa, apud P. Papinium Statium *lib.* 1. *Sylv.* 6. *in Saturnalibus*, *versu* 18.

> *Molles Caïoli, Lagunculiq;*
> *Et* massis *Amerinæ non perustis*,
> *Et mustaceus* &c.

quid notet, V. apud Casp. Barthium *Adversarior. lib.* 24. *cap.* 7. Certè pyra hodieque, abjectis inutilibus, in merum succum redigi videmus, quem cùm incrassescere cogant, in *massam* eum constipant: unde rectè *massæ frusta* illa appellantur. Idem *Animadversion. ad Statium Part. I. p.* 149. Aliàs *Massa*, idem quod *Offa*, de qua voce V. infrà. Auri *massas* olim Romanis Impp. à quibusdam provinciis pensitari consuevisse, docet Beatus Rhenanus *ad Tertullianum*. Sed & *Massa*, apud Recentiores, pro *Manso* est. Unde *Massariorum Magister* seu *Massariorum Provisor*, apud Petrum de Vineis *lib.* 3. *Epist.* 66. h. e. villicorum, *massæ* seu *mansi* custodum, colonorum, qua de notione vocis multa congessit Car. du Fresne *Glossar.* Apud eundem occurrunt *Denarii aurei cum Massa*, Gall. *Deniers à la Mace*, quod nomen monetæ fuit, sub Philippo IV. Gall. R. valoris 22. sol. 6. den. Item *Floreni cum Massa*, valoris 21. sol. 3. den. E quibus priores prohibiti sunt A. C. 1310. quemadmodum & *Denarii duri cum Massa*, Gall. *des Deniers durs à la Mace* Ann. Chr. 1312. Vide eum in voce *Moneta*.

Massa Candida, locus apud Carthaginem, in quo sub Impp. Gentilibus & in Christianos sævientibus, fovea erat calce plena, in quam Christiani Gentilium Diis sacrificare renuentes, præcipitabantur. *Massa Cypriani*, apud Vincentium Belvac. *lib.* 12. *cap.* 130. V. Savaronem *ad Sidonium lib.* 6. *Epist.* 2. & Leon. Fuchsium *ad Mystopsum sect.* 3 *cap.* 89. laudatos Carolo du Fresne *in Glossario*. Apud eundem Prudentius *Peristeph. Hymn.* 4. sic de hoc loco:

> *Prosiluere alacres cursu rapido simul trecenti,*
> *Gurgite pulvereo mersos liquor aridus voravit,*
> *Præcipitemq; globum, fundo tenus implicavit imo,*
> *Corpora candor habet, candor vehit ad superna mentes,*
> Candida Massa *dehinc dici meruit per omne seclum*

Ubi *Glossa* Ilonis Magistri: *Candida Massa, id est, CCC. Martyres*.

Massa Carrariæ, adde: Familiæ auctor Guido quidam Genuensis perhibetur, tempore Ottonis I. Imper. clarus: in cujus posteris Innocentius VIII. Pont. Rom. ex virgine Neapolitana, cui se, ante ordines susceptos, junxerat, inter alios liberos, filium suscepit Franciscum Com. de Anguillaria & Ferentillo, quo genitus Laurentius, ab uxore Richarda, Malaspinarum hærede, *Massam* & Carrariam stirpi suæ acquisivit, quibus in filio Alberico Ducatus *de Ayello* accessit. Hic enim Albericus Cibous Malaspina Princ. *Massæ*, Dux *de Ayello* factus est obiitque A. C. 1623. Ex ex Elisabetha Roborea (fil. Francisci Mariæ Roborei D. Urbini, qui fato functus est A. Ch. 1538.) genitus filius Alderanus Cibo March. Carrariæ, obiit ante Patrem, A. Ch. 1606. relicto ex Marfisa Estensi fil. Carolo Ciboo Princ. *Massæ* D. Ayelli hujusque fratribus. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobil. Part. II. pag.* 103. V. quoque supra in voce *Cibo*.

Massava, locus tabulæ Peutingerianæ notus: *Mariva vicus in pago Autissiodorensi* dictus, in *Append.* Fredegarii: *Massiaci*, in *Gestis* Episcoporum Autissiodorensium, vulgo *Mesve*: locus sc. Galliæ ad Ligerim fluv. inter Caritatem *la Charité*, veteri Monasterio nobilem, & Paulliacum *Pouilly*. Hic Pipinus Rex, Waifario Aquitaniæ Principi bellum illaturus, flumen cum omnibus copiis transiit. Hadr. Valesius in vocibus, *Ligeris* & *Mosua*. Dicitur quoque *Mève*.

Massiacum, vulgò *Matas*, castrum Galliæ cum tit. Comitatus. Hoc cum Marcilliaco *Marcillac*, à quo non longe abest, extruxit Vulgrinus, Comes Engolismensium, Petrocoriorum & Aginnensium, circa A. C. 870. vel 880. contra Normannos, cum quibus illi sæpenumero fuit confligendum. Inter Milites postea & Armigeros, qui Philippum Franc. Regem, Comiti Fuxensi bellum inferentem, secuti sunt, A. C. 1271. memoratur præter ceteros *Robertus de Massiaco*, V. Hadr. Valesium in voce, *Marcilliacum*.

Mastigia, apud Recentiores, tunica est ex corio confecta, quâ Monachi præcinguntur, V. Guibertum *de Vita sua l.* 3. *c.* 5.

Mastigophori, Lictores, qui virgas in sacris certaminibus ferentes, insolentiam certantium spectantiumque coercebant: Meminit illorum Arcadius *l. ult.* §. 1. *de muner.* Item, qui Agonothetas in certaminibus comitabantur & scribæ Magistratuû personali munere serviebant, Jul. Pollux *lib.* 3. *sub fin.* Vid. quoque Xiphilinum *in Nerone*.

Matafunda, apud Monachum Vallis Sarnaji *in Historia Albig. cap.* 84. machina bellica est, lapides ejaculans.

Matara seu *Mataris* aut *Materis*, teli genus, seu missile: paulo quàm lancea minus, cujus Sisenna apud Nonium meminit. Gallis proprium, Cæsar *de Bello Gall. l.* 1. ubi de Helvetiis, *Nonnulli inter carros rotasq; mataras ac tragulas subjiciebant, nostrosq; vulnerabant*. Et Livius *lib.* 7. *cap.* 24. *Consul, dum inter primores incautius agitat, lævo humero matari prope trajecto, cessere paulisper ex acie*. Vide Turnebum *Advers. lib.* 9. *cap.* 7. Sed Marcellus Donatus mendum in textu esse non dubitat, & loco *matari*, reponendum *materi*. Nam *μάδαρις παλτοῦ τι εἶδος*, h. e. *mataris jaculi seu teli species est*, uti docet Strabo. Et Nonius Marcellus, *materim* teli genus post lanceam longius dixit. Hinc Sisenna, *Galli materibus, Suevi lanceis configunt*. Et alibi, *Lanceis & materibus mediam perturbant agmen* &c. Unde Gallorum *mater*, vincere, ad angustias redigere, præsertim in ludo Scacchorum usitatum. Vide infrà.

Mater, ut fiat fœmina, fit uxor, ob hanc spem & omen, *Matrona* dicta, ut infrà videbimus. Hinc si non ad propositum responderet, nec ad certum diem, fœcunditas; quamvis Seneca moneret, *Expecta modò, parat*; impatientia suborta, cujus rei exemplum etiam, in Rachele, S. pagina exhibet. Pagani inprimis, hujus moræ impatientes, cum partus tempore, quasi ad arbitrium

arbitrium suum, transigebant; quum Naturæ hoc jus ereptum ad Deos suos transferrent, sed fictitios, quos ad partes vocabant. Hinc super *Priapi scapum* novæ Nuptæ sedere cogebantur, apud Romanos, teste Augustino *de Civ. Dei lib. 7. cap. 14.* ut citius conciperent; & Lupercis sese offerebant, ferulâ caprinâ pelle corioque tectâ cædendas. Juvenalis *Sat. 2.*

Nec prodest agili palmas præbere Luperco.

Quod propriè *catomidiari* dictum; κατωμίς enim pars sub collo Græcis est, quâ verbera Matronæ excipiebant: quamvis & manibus nonnunquam, Ovidius *Fastor. lib. 2.* Gestabant præterea pyxide Lydio, immenso prolis desiderio, quo Reip. augendæ causâ, connubii retinendi, & ob jus trium liberorum, ardebant. Supplicationes insuper & vota Veneri Genetrici, apud Romanos; Τετρωτίκης, seu Θεοῖς γενεθλίοις, apud Athenienses, magis pro filiis, gemellisque, quàm filiabus concepta, quæ illud includebant, ut similes fierent Parentibus. Gravidæ jam hæc feliciùs ut assequerentur, brassicam comedebant, aliaque faciebant, de quibus infrà latiùs dicemus, in voce *Puerpera.* Zonam inprimis, in Templo Dianæ, ut commodiùs fieret gestatio, solvebant, quam primiparæ eidem deinde suspendebant cum vestimentis. In lecto jam cubantes celebrabant Parilia, dum pro nascituris vota fierent primò Genitæ Manæ, exin Postversæ & Prosæ: tandem instante jam partu, Eugeriæ & Fluoniæ; Uterinæ item, Alcmenæ, Vitumno, Sentino, apud Rom. quibus Genetyllis accessit, apud Athenienses. In ipso partu, si difficilior nixus, Nixii Dii invocati; alioquin lucis causam Lucinam familiaris erat advocandi mos, cui vota ipsæ nuncupabant puerperæ. Quibus peractis ipso puerperii momento uxor fiebat puerpera & Mater, quæ prolem *edere* dicebatur, quemadmodum pater *suscipere.* Quam in rem V. plura apud Thom. Bartholinum *lib. de Puerperio Vett.* & infrà *d. l.* Quia autem sic iis longa novem tulerunt fastidia menses, hinc tenerior illarum in sobolem amor. Unde Papinius Statius *Thebaid. l. 6.* ubi de Archemori funere,

Asperior contra, planctuque egressa viriles
Exemplo famulas premit, hortaturque volentes
Orba parens. laceransque super procumbere nati
Relliquias ardet. totiesque avulsa refertur.
Arcet & ipse pater.

Certè earum luctu majorem partem Tragicarum fabularum constare, notum. Atque ab eadem cura est, quòd (ut alia omittam) elegantes in bellum euntibus pueris, vel alioquin, vestes suâ manu *Matres* olim texerent. Uti de Atalanta & Parthenopæo loquens idem Statius tstatur *Thebaid. lib. 9*

Ipse his Oebalio saturatam murice pallam,
Lucentesque auro tunicas. hoc nexerat unum
Ma*ter opus, tenui collectum in ilia vinclo.*

Vide quoque *Thebaid. lib. 8. vers. 565* &c. & plura hanc in rem, apud Casp. Barthium *Animadvers. ad d. l.* nec non hic passim. In Ecclesia Rom. *Mater Monasterii*, & *Mater* absolutè, Abbatissa dicitur, Monialium præfecta, uti refert Greg. M. *l. 7. Ind. 2. Ep. 18.* &c.

Mater Castrorum, dicta Julia Augusta seu Domna, uxor Severi Imperatoris, e qua, Caracallam ac Getam genuit: in *Inscr. vet.* Florentiæ superstite, apud Jac. Sponium *Itinerar. Græc. Part. 3. pag. 55.* quæ sic habet:

JULIÆ DOMNÆ AUG. MATRI
CASTRORUM MATRI AV
GUST ...... IMP. CÆS. L. SEP
TIMI SEVERI PII PERTINACIS
AUG. CONIVGI Q. SILICIUS
VICTOR ET C. TADIUS FOR
TUNATUS OB HONOREM
FLAM. SVI PERPETUI STA
TUAM CUM BASE EX HS BI
NIS MILIB. N. LEGITIMIS AD
JECTIS TERTIS EX DECRETO
PAGANORUM PAGI MERCU
RIALIS S. P. F. IDEMQVE DEDI
CAVERUNT.

Eodem elogio postmodum ornata Victorina vel Victoria, Victorini mater, qui unus e XXX. Tyrannis, Lolliano interempto, Imperium arripuit. Pollio *in Lolliano.* Victorina *postea Mater Castrorum appellata est & Augusta nomine affecta.* V. quoque eum in *Victorino, Tetrico Juniore,* & *Victoria.* Seu & in vett. nummis legitur, VICTORIA. MATER CASTRORUM. F. M. P. A. cujusmodi ex ære, auro & argento, nummorum formas suo adhuc tempore apud Treviros extitisse, idem addit, loco ultimo dicto.

Mater Magna, V. in voce *Cybele.*

Mater Monasterii, V. suprà in voce *Mater.*

Mater familias. Ælio Melisso *libr. de loquendi proprietate*, dicta est, quæ sæpius peperit, sicut *Matrona*, quæ semel, apud A. Gellium *l. 18. c. 6.* Sed hic nullis id vett. scriptorum auctoritatibus confirmari posse dicens, probabilius censet, *Matronam dictam esse propriè, quæ in matrimonium cum viro convenisset* (ut infrà latiùs dicemus in voce *Matrona*) *quamdiu in eo matrimonio maneret, etiamsi liberi nondum nati forent — Matrem autem familias appellatam esse eam solam, quæ in Mariti manu mancipioque, aut in ejus, in cujus maritus, manu mancipioque, esset. quoniam non in matrimonium tantùm, sed in familiam quoque mariti, & in sui heredis locum venisset.* Quibus paria Servius habet *Æneid. l. 11.* In manum vero mariti mulier veniebat per coëmptionem. Unde Boëthius *ad Topica Cicer. Matresfamilias*, inquit, *erant quæ ducebantur per coëmptionem.* Et Servius *ib. quæ in manum, et coemptionem convenerunt. nam per quamdam juris solennitatem in familiam migrant mariti.* Quod quo modo quave ratione fieret, V. suprà ubi de *Coëmtione*: & plura hanc in rem, apud Oiselium *ad Gell. d. l.*

Materia, apud Vitruvium *l. 2. c. 8. Sed nostri celeritati studentes, erecta coria locantes, frontibus serviunt & in medio farciunt fractis separatim cum* materia *cæmentis*, i. fractis lapidibus cum calce: ferrumen est e calce & arena. Et paulo supra, *Utraque a. ex minutissimis sunt instruenda, uti materia ex calce & arena crebriter parietes satiati, diutius contineantur.* Immò toto hoc capite *materiam* appellat, istiusmodi ferrumen ad farciendos & consolidandos parietes. Haud dissimili ratione, *Materiam* vocabant farinam aquâ conspersam & subactam, quam vulgo *pastam* dicimus, *intritam* Plinius appellat, *lib. 35. c. 14. Quin & intritam quam eatenus, priusquam fingantur, materias operiet* &c. Salmasius *ad Solinum p. 379.* Alias *Materia*, seu potius *Materies* de Ligno Græce τὸ ξύλον neque nisi de magnis arboribus, Idem *ibid. p. 403 & 955.*

Materia Infames, sive *Inopinabiles* A. Gellio dicuntur, quas Græci ἀδόξους appellavere; de quibus is ita *l. 17 c. 12. Infames materias, sive quis mavult dicere inopinabiles, quas Græci ἀδόξους ὑποθέσεις appellant, & veteres adorti sunt, non Sophistæ solum, sed Philosophi quoque — vel ingenio expergificando, vel exercendis argutiis, vel edomandis usu difficultatibus. Sicuti quum Thersitæ laudes quæsivit* (Favorinus) *& quum Febrim quartis diebus recurrentem laudavit* &c. Adde, Sophistas ut plurimum hujusmodi *Materias* pertractandas suscepisse ostentationis causâ, ut sc. de re naturâ exili, & ob improbitatem aut tenuitatem non satis ad dicendum idoneâ, eloquentiæ & ingenii sui vires ostenderent, speciosâ & ad pompam elaboratâ oratione. Unde Ennodius *l. 1. Epist. 6.* de Fausto, qui Cornum, materiam, ut ipse existimabat, illaudabilem & absurdam, magnis laudibus evexerat: *Tanti*, inquit, *fuit divitias facundiæ in rebus laude carentibus ostentare.* V. quoque Sidonium Apollinar. *l. 8. Epist. 10.* & Isocratem *Orat. de Laud. Helenæ.* Sic itaque Gorgias omnibus orationis copiis probare conatus fuit, *Nihil esse in rerum Natura, quod verè sit.* Dio Prusæus *Psittacum* miris laudibus extulit; Polycrates *Mures*; Lucianus *Muscam*; Synesius *Calvitium*; Aristophanes *Paupertatem*, Alcidamas *Mortem*; Pittacus *Molam*; Mich. Psellus *Pulicem*: Polycrates & Isocrates *Busiridem*; Eliensis quidam adolescens *Podagram*, *Surditatem* & *Cæcitatem*, ut refert Philostratus in *Vita* Apollonii *l. 4. c. 9.* alii alias id genus materias. Ad quorum exemplum, inter Recentiores, quidam fecere *Moriæ* encomium, alii lusere in laudibus *Asini, Ebrietatis, Ovi, Pediculi* &c. V. Jac. Oiselium JC. *Not. ad Gell. l. cit.*

Materiales, dicebantur olim Valentinianis Hæreticis omnes illi, qui sectæ ipsorum non adhærebant, quorumque animas unà cum corporibus in morte corrumpi delirabant; imitati Stoicos, qui non nisi Sapientium animas post mortem superstites esse, docebant. V. Tob. Pfannerum *System. Theolog. Gentil. c. 17. §. 11.*

Materianus Pescennius, inter Nobiles Rom. jussu Severi, sine causæ dictione, interfectos, apud Spartianum.

Maternum Genus, apud Israëlitas, inprimis spectatum, quum de puris natalibus ageretur, qui ad successionem requirebantur. Unde puri satis Natales habiti, quantum ad nobilitatem Israëliticam & dignitates omnimodas (præter Pontificalem ac Sacerdotalem) tametsi patre quis genitus esset sanguinis non Israëlitici, qua de re fuse agit Jo. Seldenus *de Jure Gentium & Natur. lib. 2. ubi de Proselytis, Herode R. aliisque huc spectantibus agitur.* V. de *Campanis, Iliensibus, Ponticis*, Ulpianum *l. 1. § 2. ff. ad Munic.* Idem de Antiochenis, habet Julianus Augustus *C. Theodos. l. 10. tit. 1. l. 51.* & *C. Justin. tit. de Decurionibus l. 22.* De Xanthiis, Plutarchus *de claris mulier. c. 9.* uno Lyciis cunctis, Herodotus *lib. 1.* Et consonum est illud Virgilii de Drance, *Æneid. lib. 11.*

—— Genus huic Materna *superbum*
Nobilitas dabat ——

Sed & de nobilitate a *Matre* sola præstita, recentiora habentur exempla, in Campanis, Trecensibus, Senensibus, Claromontanis Galliæ, de quibus V. Dionys. Gothofredum *ad L. 1. D. de Munic.* Imò recentissima, in variis Indiæ gentibus, quorum sceptra non ad Regum filios, sed nepotes ex sororibus, devolvi patrius mos est, uti pluribus videre est, apud Petr. de Valle *Itinerar. Parte IV.* Ex jure autem Cæsareo, *exemplo Senatorii ordinis, Patris originem municeps unusquisque sequatur*, *C. Theodos. lib. 12. tit. 1. l. 101.* & *C. Just. tit. de Decurion. l. 36.* nec valuit contra Rescriptum Principale, quo privatus quis ex Materno sanguine sibi privilegium vendicaret, licèt jus ejusmodi civitatibus aut provinciis integris ritè satis, ut in antè dictis, concederetur: qua de re plura congessit A. Tiraquellus *de Nobilit. c. 15. §. 20.* &. Certè ad *Materni sanguinis* solius, inter homines, dignitatem spectat haud parum egregium Juliani Augusti commentum illud, ubi de Diis, veluti Jove, Apolline, aliis, loco Patrum nonnullis habitis, disserens, *Orat. 2. de Constantii Imp. gestis*, eousque sanguinis apud homines *Maternæ* solius (Patribus humanis spretis) vult habendam rationem,

ut, quoties cuiquam Viro præclaro ac virtute eminentiùs prædito defuerit ejusmodi Pater humanus, eidem divinus seu e Deorum cœtu aliquis fuerit pro Patre assignandus, à quo, ut à matris amatore, adeoque per matrem, apud homines, solùm nobilitatus fuerit: apud Joann. Seldenum *de Synedriis vett. Ebræor. Lib.* 3 *cap.*9. Ratio hujus moris inde nonnullis arcessitur, quòd, ut Homerus ait, *Od.* α.

— *οὐ γάρ πώ τις ἑὸν γόνον αὐτὸς ἀνέγνω.*
Patrem nemo sibi conscius ipse est.

Et Menander,

Αὐτὸς ἑαυτὸν οὐδεὶς οἶδε πῶς ἐγένετο,
Nemo ipse novit, quo sit exortus satu.

Qui & alibi,

Ἐστὶ δὲ μήτηρ φιλότεκνος μᾶλλον πατρός.
Ἡ μὲν γὰρ αὐτῆς οἶδεν ὄνθ', ὁ δ' οἴεται.
Mater tenerius liberos adamat patre:
Quia mater *esse scit suos, pater autumat* &c.

Ideo ratio repertanea fuit, inquit H. Grotius, *quâ probabiliter constaret, quis esset partus cujusque pater*, *de Jure Belli & Pacis lib.* 2. *c.*7. *§* 8. ubi haec in rem plura.

Viri illustres.

Maternus, Senator Rom. Imperio à militibus destinatus, de quo sic Capitolinus *in Pertinace*, *Timebatur autem militia sub sene Imperatore. Denique, tertium Nonarum diem Voto ipsi milites Triarium Maternum Lascivium, Senatorem nobilem, ducere in castra voluerunt, ut eum rebus Romanis imponerent: sed ille nudus fugit, atque ad Pertinacem in palatium venit, & post ex urbe discessit.* Ubi pro *Lascivio* Regius codex *Lingurum* habet, Casaubon.

Maternus, militiæ desertor, bellum Desertorum excitavit, Herodiano memoratum uni, in *Commodo*.

Matertera, apud Papinium Statium *lib.* 5. *Sylv.* 1.

Ad gemitus sylvas comitatus & amnibus Orpheus
Afforet, atque omnis pariter Matertera *vatem*,
Omnis Apollineum tegeret Bacchique Sacerdos:

Græcis *μητραδέλφη* est, *matris soror*. Orpheus hinc Calliopes filius, octo cæteras Musas *materteras* habuit, i. e. matris sorores. Sic Cyrillus *in Glossar.* *Μητρὸς ἀδελφή*, *Matertera*. Philoxenus *Matertera*, *Μητρὸς ἀδελφή. Θεία πρὸς μητρός.* Idem tamen docet, & Novercam hoc nomine censitum: *Matertera & Noverca*, *μητρυιά*. Quod sane inauditum. Quare *Mater scava*, *Noverca*, *μητρυιά*: Vel *Mater læva*, id est, infelix, inimica, scribendum esse, conjicit Casp. Barthius *Animadvers. ad Statium d. l.*

Mathan, adde: Avus Josephi, sponsi Virginis *θετόνω* (qui apud Bedam & alios Auctores dicitur *Mathat*, quo modo apud Lucam scriptum est) & *Melchi*, ambo è tribu fuerunt Juda, ambo è domo Davidis; sed tamen è diversis familiis orti: *Mathan* è Salomone oriundus, à Nathane, fratre ejus, *Melchi* sive *Mathat*. Quorum ille prior uxorem duxit Estham: *Ἐσθὰ γὰρ καλεῖσθαι τὴν γυναῖκα παραδέδοται*, inquit Africanus. Sed Hebraicum est [illegible]. neque proprium nomen fœminæ, sed commune omnium ut sic dicas, *ἡ ἀνήρ* vel *ἀνήρ*, fœminino genere. Ex Estha natus est Matthan Jacobus; deinde Matthane mortuo eadem nupsit *τῷ Melchi* seu *Mathat*, è quo conjugio Eli genitus est. Sic Jacobus & Eli fratres uterini, eandem quidem matrem, sed diversos patres habuere: e quibus Eli, cùm uxore ductâ discessisset improlis; Jacobus ei ex Mosis lege semen excitavit & e relictâ conjuge Eli sustulit Josephū: naturâ quidē filium suum, sed beneficio Legis filium Eli, &c. Ita quidem præfatus Africanus, ex traditione antiqua, quam à Desposynis Domini, ut ait, & cognatis, acceptam, *Epist. ad Aristidem* retulit. Verum quid hac de re sentiendum, Vid. apud Casaubonum *Exercitat.* I. §. 17.

Mathesis, V. infrà *Quadrivium*.

Mathumannus, Masinissæ filius, apud Solinum.

Matibernt, in *Charta* Alani Com. Britanniæ A. Ch. 1087. apud Argentreum *Histor. Armor. lib.* 1. Procerum genus.

Matralia, adde: Ritus sacrorum hic erat; A aditu templi servæ prohibebantur, exceptâ unâ, quam Matronæ introducebant, colaphos genis ejus infligentes, quod ex æmulatione hujus Deæ adversus maritum profluxisse arbitratur Plutarchus. Dein Matronæ sororum liberos, in hoc festo, pro suis in ulnas accipiebant, iisque bona precabantur: Denique ea agebant, quæ Bacchi nutricibus, & calati, in quem Ino propter pellicem incidit, convenirent. V. Plut. *Camillo*, Item *in Quæst. Rom. quæst.* 16. & 17. Libum, quod tum offerebatur, *Testuatium*, quia *in testa calida* coqueretur, dictum fuisse, Varro testatur *L. L. lib.* 4. Sacra prolixè describit Ovidius *Fastor lib.* 6.

Matricarii, in *Novell.* 13. *de Prætore Pl.* in *Notis* quibusdam vetustis, ad Juliani Patricii Epitomen exponuntur de illis, *quos videmus ad incendia currentes & portantes spongias, cum ferramentis, & alia ferramenta, per quæ possint de pariete in parietem transire, & ita incendium extinguere.* Sic dicti, quòd in *matriculam* Prætoris Plebis essent relati, B. Brissonius.

Matricetas, Astronomus, Methymnæus, ex monte Lepetymno astra speculabatur. V. Salmasium *p.* 747.

Matricula, vox nota Jurecoss. catalogus, descriptio, index: *Ματρίκιαι καὶ ἀρχεῖα τῆς Νουμιδίας*, in *Cod. Canon. Eccl. African. can.* 86. Apud Scriptores Ecclesiasticos duplex fuit *Matricula*, *Clericorum*; in quam Clerici Ecclesiarum referebantur, qui eo nomine stipendiorū Ecclesiasticorum erant participes; item in qua Cler. Hebdomadariorū in Eccl. Officiis munus indicatum: & *Pauperum*, in qua pauperum qui ab Ecclesiis alebantur, nomina erant descripta. Et quidem hi *Matricularii* inde dicti, memorantur Aldhelmo *de Anatol. & Vict.* *Omne patrimonium & ornamentorum gloriam* &c. *mancis &* Matriculariis *prodigâ liberalitate contulerunt.* Ad quæ verba bene Meursius, ex Glossis Isidori: *Mater. niarius*, inquit, *pauper, inops*: quam interpretationem ipse confirmat Aldhelmus, *inop. matr.* cùm ut hic *mances* & *matricularios*, ita *mances* & *pauperes* vel *egenos* conjungit. De Martino,

Dum stirpem manci & peplum ferret egenis.

De Lucia:

Pauperibus stirpem tribuens & munera mancis.

Denique, de Anatolia & Victoria:

Cunctaque pauperibus mox ornamenta misellis,
Nil sibi servantes, vendunt pro stipe superna.

Ratio nominis jam indigitata: Uti enim olim nomina illorum, qui frumentum de publico accipiebant, æreis tabellis notabantur, sic & pauperum, quos alebat Ecclesia, nomina *matriculis* inscribebantur, ut noscerentur & ordine citati, atque ad nomen respondentes, Principum & Ecclesiæ liberalitate foverentur: Illi dicebantur *Incisi*, hi *Matricularii*. Testamentum Remigii. *Pauperibus duodecim, in matricula positis, ante fores Ecclesiæ expectantibus stipem, duo solidi, unde se reficiant, inferantur.* Atque ut illos *incisi* dictos legimus, cùm referrentur in numeros ac catalogos frumentantium: sic hos *expungi*, cùm eis distribuebatur, cujus gratiâ nomina, ut sic dicam, facta, atque in matriculam perscripta erant. *Expunctus manipulus* & *expungi nomen*, apud Paulum: *Expunguntur milites*, cum militiæ munere, *expunguntur pauperes*, cum inopiæ onere ad tempus levantur. *Expunguntur nomina*, quæ solvuntur: *expunguntur pauperes*, quibus solvitur, quod gratuitum propter Christum debet Ecclesia. *Expunctæ rationes*, in libris Juris, cum paria sunt facta: *expuncti*, quorum cum necessitatibus par[illegible] fecit Ecclesia. Hinc ergo *Matricularii*, qui & referebantur in matriculas & expungebantur. Optatus *dispungere* dixit, *lib.* 3. *qui pauperes ubique dispungerent.* Minus quidem propriè sed et aliter recte: antecedens namque ponitur pro consequenti, ut initium actionis pro actione tota: ut *commissum prælium* dicimus, pro *pugnato*. *Dispungere* enim *rationes* est subducere & summam facere: id quod præcedit, & ideo fit, ut expungantur. Quare & Tertullianus sæpe illud pro hoc usurpat: Et, ut videtur, etiam Pacianus *in Parah. Despectius multis Spiritus S. hæc nobis capitalia periculis conditione legavit.* Ubi Vir doctissimus, *Dispectus*, vel *Dispectus in idolis*, Gronovius legit: *Dispunctis tam multis.* Loquitur enim de variis observationibus legis ceremonialium, quibus adstricti fuerant olim Judæi, quibus que sanguis Domini, sacrificiorum finis, solvit atque emancipavit fideles: cum exceptione trium illorum capitum, quæ Actorum *cap.* 15. exprimuntur. V. Gersonium observat. *in Eccl.* c. 8. & a Cerda *Adv. sacr.* c. *ep.* 21. & 78. Alebantur a. in domo peculiari, ad ostia Ædium sacrarum ut plurimum extructâ, quæ & ipsa *Matricula*, quemadmodum & Æd. s nonnunquam sacræ ei vicinæ, vocabatur: cujusmodi domibus certi reditus, quibus alerentur pauperes, erant annexi. Inter *Matricularios* vero *Primicerius Matriculariorum* erat; qui è numero reliquorum selecti, aliorum vitæ moribusque invigilabant; uti habet Chrodegangus *Reg. Canonic. Metens. c. ult.* ubi multa de *Matriculariis*, & quomodo ad pietatem hi ab Episcopis formarentur. Porro ex *Matriculariis* eligebantur quidam ad viliora Templorū adjacentium munia, v. g. qui campanas pullarent, Ædium sacrarum custodiam haberent, eas verrerent mundarentque & hujusmodi; ita ut deinceps, in alimoniæ mercedem, Ecclesiarum obsequiis totos sese darent. Atque inde *Matriculariorum* in Ecclesiis Parochialibus origo, quorum sedes ideo ad Templi fores hodie; in Ecclesia Rom. assignantur, quòd eas observarent: vel, ut alii putant, quod Matricularum, quæ ad ostia Ædis sacræ erant, essent custodes pauperumque alimoniis invigilarent, quod quidem munus seu onus ipsis postea Parochianis attributum. Erant verò *Matricularii* in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatibus, ex ordine Clericorum & Laicorum, quorum munia ita exequitur Auctor *Historiæ Episcoporum Autissiodor. cap* 59. *Sacrista providere tenetur & exhibere Clericum unum Matricularium & alios, qui campanas pulsare, & ea quæ ad officium suum pertinent, valeant exercere. Episcopus instituit tres* Matricularios, *unum vid. Clericum, quem attitulavit Altari sanctæ Crucis in eadem Ecclesia, ut ibi serviret in officio Sacerdotis, mediatam beneficii eiusdem Altaris illis matricularia perpetuo jure annectens, cum centum solidis in denariis Pentecostalibus de Varzaico percipiendis annuatim, & duos Laicos, quibus singulis decem libras in reditibus assignavit.* In Ecclesia Parisiensi, *Matricularii* Sacerdotes seu *Clerici*, quatuor instituti fuere ab Odone Episcopo, de quorum officio agitur in *M. Pastorali l.* 10. *ch* 8. De *Matriculariis* verò *Laicis* ejusdem Ecclesiæ, idem agit Odo in *Charta anni* 1204. quæ ibidem habetur, &c. *Matricularii* tandem in Monasteriis munus ita describitur, in *libro Ordinis S. Victoris Paris. MS.* apud du Fresne, *cap.* 11. *Sacrista socium & coadjutorem habere debet Matricularium Ecclesiæ, ad cujus officium specialiter pertinet horas Canonicas nocte & die, ad officium celebrandum constituere, signa pulsare, horologium temperare, ad matutinas & in æstate, post meridianam, ad excitandos Fratres in dormitorio, nolam pulsare, ostia*

Ecclesiæ

Ecclesia statuto tempore claudere & aperire, & his, qui vel ad januas Ecclesiæ vel Claves pulsant, adesse [illegible] — Matricularius adjuvare debet Sacristam in Ecclesia purganda, in lampadibus lavandis & præparandis &c. Plura hanc in rem Vid. apud præfatum Car. du Fresne, Macros Fratres in *Hierolexico*, & hic infrà, in voce *Matricularii*, ac *Nutricarii*. Ubi autem *Matricularii*, hic *Matricularia*. Diaconissæ, Presbyteræ, Viduæ, quæ in matriculam Ecclesiæ relatæ, beneficiis & reditibus Ecclesiarum alebantur, occurrunt apud Flodoardum, *Hist Rem. l.* 1. *c.* 9.

Matricuria, matrona, quæ ædis sacræ curam habebat, Græcis *Presbytera, can. Mulieres dist.* 32.

Matrimonium, Vid. suprà in voce, *Conjugium*: & infrà ubi de *Nuptiis*.

Matriola, vulgò *Marolles*, duæ sunt in Gallia, in agro Parisiensi, altera in Decanatu Linaisensi, inter S. Germanum de Castris & Ludovillam: altera in Decanatu Moissiaci Episcopi, propè Suciacum *Sussy*, Hadr. Valesius in voce *Parisii*.

Matrona, propriè quæ in matrimonium cum viro convenisset. Hinc Servius ad *Æneid. lib* 11. notat, *Matronam dici, quæ in matrimonium cum viro convenerit, & in eo matrimonio manserit, etiamsi liberi non eum nati fuerint, dictam à matris nomine, [illegible] omine: unde & Matrimonium dictum*. Itaque *Matronas* A. Gellius *lib.* 18. *cap.* [illegible] vocat, quas Cicero in *Topicis* [illegible] Uxores appellat: quæ [illegible] in matrimonium convenissent, quo denotabatur, eam uxorem, non concubinam fieri, & in matrimonium, non concubinatum esse datam [illegible] Plautus *Trinummo*,

> *Sed [illegible] infamis ne sim, [illegible] Famam differant,*
> *Me [illegible] meam [illegible] tibi*
> *[illegible] magis, quàm in matrimonium.*

Festus aut. [illegible] *Matronas [illegible] habendi jus erat*: Sic *Matronæ* dicebantur [illegible] spectataque vitæ ac pudicitiæ [illegible] Lib. [illegible] *Ut nulla, nisi spectatæ pudicitiæ Matrona, & quæ uni viro nupta esset, jus sacrificandi haberet*. Quod de stola [illegible] dictum est, quòd habitu *Matronæ* à [illegible] bonæ notæ discernerentur. Postquam enim apud Romanos Toga penes [illegible] remansit, solasque fœminas, quæ se viris vulgabant, *Matronarum* fœminarumque honestarum propria fuit tunica, quam *Stolam* dixerunt, & pallium sive palla. Horatius,

> *Ad talos demissa stola & circumdata palla.*

Unde apud Livium, [illegible] Coriolani, *lib.* 5. *cap.* 2. *[illegible] Reip. in stola, quàm in armis [illegible]*: & propterea Martialis [illegible] pro *Matrona* posuit *lib.* 10. *Epigr.* 5.

> *Quisquis stolæve purpuræve contemptor.*

Stolam autem ad talos demissam, ut dictum ex Flacco, & instità ad oram ornatam fuisse, docet Turnebus *Adversar. lib.* 19. Unde iterum Horatius,

> — *Quarum subsuta talos tegat instita veste.*

In quæ verba Porphyrius, *Matronas, inquit, significat*. Erat itaque hæc stola, tunica manulcata sive manicata, ad imas plantas ducens, insuper purpureis segmentis sive limbis aureis ornata, eademque multis rugis ac plicis constricta: quâ totum corpus operiebatur, ut nihil præter faciem appareret. Cum libertinæ & quæ sibi licentiam vulgaverant, non cervice modò, sed humeris atque lacertis conspicuæ essent, & quia altius tunicas succingebant, crura pedesque aureis circulis cultos ostentarent: Prostibula verò brevibus tunicis, ad instar virilium, & togâ uti cogerentur. Præterea *Matronæ* à Libertinis, crinium sertis distinguebantur, quæ solæ habere poterant, novum discrimen à Senatu adjectum, sc. Vittæ, sive fasciolæ; cùm nec Libertinis nec Meretricibus Vittæ Stolæque jus esset: Unde apud Ovidium *Segmenta aurea, Vitta*, quâ coma ligabatur, & *Stola* perpetuò conjunguntur. Tibullus *Eleg.* 6.

> — — — *Quamvis non vitta ligatos*
> *Impediat crines, nec stola longa pedes*, &c.

V. Octav. Ferrarium *de Re Vestiaria part.* I. *lib.* 3. *cap.* 17. & 23. Apud Athenienses quoque à *Matronis* & pudicis fœminis meretrices vestibus & mundo fuisse distinctas, docet Lex illa: Τὰς ἑταίρας ἀνθινὰ φορεῖν, *Meretrices floridas vestes indutas fumeto*: memorata Suidæ. Quam suis Locrensibus quoque Zaleucus posuit, teste Diod. Siculo; & eâ usos esse Syracusanos, docet Philarchus apud Athenæum *lib.* 12. Quanquam non ferebant, ut videtur, Athenienses meretrices non magis quam eas in quibus adulteri essent deprehensi, ornatas prodire in publicum, unde auro illis interdictum, &c. Vid. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib.* 6. *tit.* 5. Porro, *Matronæ* apud Romanos honos habitus, ut pilento ad sacra ludosque, carpentis festo profestoque uterentur. Livius *lib.* 5. *cap.* 25. *Cum [illegible] à Camillo, ex præda Veientana, Apollini persolvendi [illegible] quum copia non esset, Matronæ cœtibus ad eam rem consultandam habitis, [illegible] — aurum & omnia ornamenta [illegible] detulerunt. Grata ea res, ut quæ maximè Senatui [illegible] fuit: honoremque ob eam munificentiam ferunt Matronis habitum, ut pilento ad sacra ludosque, carpentis festo profestoque uterentur*. Iisdem solennis laudatio post mortem concessa, apud eundem *lib. cit. cap.* 50 ubi de Gallis Româ exactis & ab eodem Camillo victis fusisque, *Jam ante in eo religio civitatis apparuerat,* quòd quum in publico deesset aurum, ex quo summa pacta mercedis Gallis conferret, à *Matronis collatum acceperant, ut sacro auro abstineretur*. Matronis gratiæ actæ [illegible] additus, ut earum sicut virorum, post mortem solennis laudatio esset &c. Eleganter [illegible] lectica descriptionem exhibet App. [illegible] *lib.* 10. *Dii boni qualis [illegible], quàm præ [illegible] paratus! Quatuor Eunuchi [illegible] pulvillis compluribus [illegible] tumentibus, plumâ delicata [illegible] cubitum præstruunt. Sed & stragula veste, aur. ac murice Tyrio depicta, probè consternunt ac desuper brevibus admodum, [illegible] pulvillis, alios nimis molles, quis maxillas & cervices delicatæ mulieres, usfulcire consueverunt, superponunt* &c. Ubi videmus *plumis* etiam *pulvillis* usos Romanos, eisque ad partes corporis [illegible] conformatis & compositis. Sed hæc sequiori ævo, ubi luxus invasit. V. quoque Statium *lib.* 1. *Sylv.* 2. & ad eum *Animadversiones* [illegible] Barthii.

Matroniceum, Græcis Ματρωνικίον, apud Anastasium *in Symmacho*. *Fecit cameram & matroniceum & super confessionem imaginem argenteam cum Salvatore & duodecim Apostolos posuit, qui pensant libras vicenas*: locus in Æde sacra videtur esse, matronis [illegible] tus, qui *Pars matronarum* in *Ord. Rom. Matroniceum* [illegible], apud eundem Anastasium in *Gregorio IV.* & *Pars mulierum* alibi dicitur. V. du Fresne *Not. ad Alexiadem p.* 430. & *in Glossario*, ut & Dominicum Macrum in *Hierolexico*.

Matronalia, adde: Hujus quinque causas recenset & Ovidius *Fastorum lib.* 5. Quarum prima est, quod mulieres Sabinæ à Romanis raptæ, suâ intercessione atrox bellum, quod inter maritos & patres atque amicos fervebat sedavissent. Altera, ut favore Martis eam felicitatem consequerentur in filiis, quam videbatur is Deus Iliæ concessisse. Tertia, quod mense Martio terra fœcunda esset, quales Matronæ fieri cuperent. Quarta, quod Kal. Martiis Junoni Lucinæ templum datum esse, in Esquiliis: Ultima, quòd Mars Junonis, quæ conjugiis præerat, filius diceretur. Erat hic primus olim anni dies, quo *Matronæ* servis cœnas apposuere, quemadmodum Saturnalibus Viri, & sibi invicem munera mittere solitæ sunt. V. Joh. Rosinum *Antiq. Rom. l.* 4. *c.* 7.

Matronianus, Præfectus Prætorio, sub Carino Imp. cujus primò conciliator fuerat. Vopiscum in *Marino*.

Matronis, is tibiæ sonus dictus est, qui in Magnæ Matris sacris olim usurpabatur: in illis enim tibiam simul aclyram adhibitam fuisse, ex Horatio annotant Erudit. Eum à Martya inventum fuisse, notat Pausanias in *Phocicis*.

Matta, Gallis *Natte*, storea, teges, vox Vett. nota. Ovidius *Fastorum lib.* 6.

> —— *In plaustro scirpea matta fuit.*

Monachis in multo usu, ut quas ipsimet conficiebant, in quibus etiam cubabant, orationes fundebant, collationes habebant & spiritum exhalabant: quæ omnia idoneis Auctoribus probat Car. du Fresne. V. quoque infrà in voce *Psiathus*. Hinc *Mattarii*, appellati Manichæi, ut auctor est Augustinus *c. Faustum lib.* 5. *cap.* 5. & Eckbertus Schonaugiensis *Serm.* 1. *adv. Cathar.* quòd super arundines & mattas accumberent. Vid. Joann. Forbesium *Instructionum Historica Theologic. l.* 14. *c.* 2. *§.* 2.

Mattea & *Mattya*, apud Tertullianum *de Testim. Anim. cap.* 4. cibi delicati genus, Athenæo memoratum.

Mattheum Blastares. V. suprà in voce *Blastares*.

Mattidia, memorata Spartiano *in Hadriano*, inter illos, qui Trajani reliquias deferebant. In saxis *Matidia*.

Mattium, teli genus, alias *Mattiobarbulum*, unde *Mattiobarbuli*, militum genus apud Veget. *l.* 1. *c.* 17. Hinc *Mattiarii*, in *Not. Imp.* sub dispositione Magistri Militum præsentalis, qui junguntur *Lanceariis* vel *Lanciariis*. Eorundem mentio, apud Zozimum *l.* 5. Ammianum *lib.* 21. & Senatorem *in Histor. Tripart. lib.* 6. *cap.* 37. laudatos Carolo du Fresne *in Glossar.*

Cn. *Matius*, adde: Scripsit hic Mimiiambos exemplo Herodoti λογογράφου, & Homeri Iliada transtulit, ut Livius Andronicus, qui ducentis aliquot annis antea Odysseam Homeri Latinè verterat. Anton. Thysius *in A. Gellium l.* 6. *c.* 6.

Mattus, antiqua vox, quæ emollitum, subactum & maceratum significat: unde verbum *mattare*, pro domitare, subigere & macerare. Isidorus *in Gloss.*: *mattum est, emollitum, infectum*; & *via matta* Ciceroni, via lutosa & humecta, *Epist. ad Atticum lib.* 16. *epist.* 12. *Itaq, eo die mansi Aquini. Longulum sane iter & via matta*. Per metaph. proin homo tristis & confusi cordis, *mattus* dictus est, in Vett. *Glossis*, apud Turnebum *in Adversar.* Origo vocis Græca, à verbo μάττω, quod est *pinso*, subigo, emollio; unde ματτὸς, *subactus* & est obitus, atque inde Latinum *mattum*: quod in ludo Scacchorum usurpatur hodie, de *calculo*, quem Veteres *mactum* vocabant. Sed & jam in *Chronico* Senoniensi Richerii *lib.* 5. *cap.* 14. *Pro ludo scacorum, quo eum uxor ipsa sæpius mataverat, ipsam verberaverat* &c. Vide Ducæ *Historiam Byzantinam cap.* 16. *paginâ* 27. Salmasium *ad Vopiscum in Proculo*, & hic passim.

Maturini, Gall. *Maturin*, Ordo est Religiosorum in Ecclesia Romana, quibus ex institutione Innocentii III. Pontif. Romanor. Christianos captivos è manibus Infidelium redimere incumbit: Vestitu incedunt albo, cruce rubrâ

cœruleaque insigni. Dicuntur etiam Religiosi *S. Trinitatis*, item *Redemptionis Captivorum*, ubi vide.

Matutinalis Liber, in *Charta* Antibar. Episcopi, apud Joann. Lucium *de Regno Dalm. lib. 2. cap. 14.* est, in quo officium Ecclesiasticum matutinum continetur. Dicitur 2. *Matutinum* in Ecclesia Rom. Officii septem horarum Canonicarum prima pars, quæ aliter *Nocturnum* quoque, item *Vigilia nocturna*, appellatur. In eo utuntur pluviali, vel alio *paramento*, nisi tempore nonæ lectionis, quæ ab Hebdomadario dicenda, qui una cum duobus Præcentoribus pluvialibus ornatur: qui deinde Laudum recitationem iisdem ceremoniis fieri solitis ad Vesperas ejusdem diei continuant. At cum Officium ab ipso Episcopo dirigitur, tunc ipse, indutus cappâ consuetâ nonam lectionem recitat, exceptâ tamen nocte Nativitatis Domini, in qua sumit pluviale, ad dicendam orationem, in fine matutini &c. V. Dominic. Macrum *Hierolexicon*. Hinc *Matutinarius*, in Reg. Monachorum S. Cæsarii § 21. *Post hæc dicant Matutinos directaneum: Exaltabo te, Deus meus & Rex meus. Deinde in ordine totum Matutinarium in Antiphonas*, apud C. du Fresne in *Glossar.* qui etiam *de Matutinarum cursu B. Mariæ* aliquid addit, ex Hugone Flaviniac. *an. 961.*

Matzuca, vox Græcobarbara Ματζούκα, apud Curopalatem *de Offic. Aulæ CPolit. Loco sceptri, sedeam, quam vulgus vocat matzucam*: clava est seu baculus, in summo capitatus, *Massue* Gallis, Ital. *Mazza*. Unde thymum capitatum ματζουκοθυμβάδα vocat Neophytus, quòd caput instar *Massuca* haberet, apud Salmasium *ad Solinum, p. 787.*

Mavorte, seu *Mavortes*, *Mavortium*, *Mafortium*, Græcis Μαφόριον, pro Μαφόριον, idem est quod κρήδεμνον, apud Homerum, ubi de Penelope tristi ita operta,

Ἄντα παρειάων σχομένη λιπαρὰ κρήδεμνα.

uti *ad h. l.* habet Eustathius, qui κρήδεμνον vulgariter loquentibus μαφόριον dici, ait. Latinis olim *ricinium*, testibus Servio & Nonio: capitis nempe muliebris operimentum & ornamentum; uti testificantur Achmetis illa, Εἰ δὲ ἴδῃ γυνὴ, ὅτι μαφόριον αὐτῆς ἤρθη παρ' αὐτῆς βίᾳ παρά τινος, ἢ ἐκ κατασχέσεως, ἀπόλλυσιν τὸν ἄνδρα αὐτῆς, ἢ χωρίζεται ἀπ' αὐτῆς τελείως. Cujus somnii ratio, quod mulieris caput vir est: Mulier igitur, quæ somniat mafortium sibi tolli aut surripi per vim ab aliquo, aut morte aut dissidio virum amittit. Ad quod illustrandum faciunt hæc Isidori verba de ricinio: *Vocatum autem dicunt mavortem quasi martem, signum enim maritalis dignitatis & potestatis in eo est, caput enim mulieris vir est: inde & super caput mulieris est.* Quæ Achmetem plane interpretantur. Postea in usum etiam Monachorum hæc vestis cessit. Cassianus *lib. 1. cap. 7. Post hæc angusto pallio tam cultûs humilitatem, quàm vilitatem pretii compendiumque sectantes, colla pariter atque humeros tegunt: quod mafortes tam ipsorum, quam nostro nuncupatur eloquio.* In Glossis Arabico-Lat. *Mafortium, fascium, id est, angustum pallium, quo utuntur Monachi, collum pariter atque humeros tegens.* Ubi legit Salmasius *Fa cia capitalis*, h. e. κεφαλόδεσμος, quem etiam *Capitulum*, & *Capitulare* & *Cappam*, recentiores dicunt &c. V. Salmasium *ad Vopiscum in Aureliano* & in voce *Mafortium*.

Maurabotinus, moneta Hispanica, de qua Vid. suprà, in voce *Marabotinus*.

Mauranahalnaria, adde: Postquam Tartarorum Imperium, magnis dissidiis prope collapsum, instaurasset circa A. Ch. 1370. Timurus, cognom. *Lenck*, id est, claudus, vulgò *Tamerlanes*, cujus filiorum natu maximus *Scha Rogh*, patre extincto A. C. 1404. in Turkestana, Schagadai, *Mauvaranacharia*, Persia, Gaina & Indostana, late regnavit, Princeps pacificus ac moderatus: cujus successores fuere Olug *Abeel Atif.* & *Abdulla*, regnumque in regnum *Chorazan* & *Mauvaranachar* divisum est. An. Ch. 1451. Sed ista mox anno seq. iterum coierunt, post obitum Regis Abuzaid A. C. 1470. denuo divisa: atque ex regno Chorazanis ortum est regnum Magni Usbecki, de quo *infra*; ex regno verò *Mauvaranachar* regnum Magni Mogolis seu Indostanæ, cujus conditor fuit A. C. 1526. Babur Rex *Mauranahalnariæ*, qui pulsus A. C. 1500. à Schaibeko, in Indiam exul profugit, ac ibi res novas moliri compertus in Persiam se recepit, tanta cum paupertate conflictatus, ut rustico opere victum sibi quærere cogeretur. Donec a Schach Tamaro Rege Persiæ copiis quibusdam adjutus Indiam expugnavit, quæ ab illo tempore regnum Magni Mogolis dicta fuit à Tartaris, qui proprio nomine appellantur *Mogoles*, vulgò corruptè *Mogores*. Sed de hoc regno, Regibusque prædicti successoribus, *infra* pluribus dicemus. V. Georg. Hornium *Orb. Imper. p. 248. & seqq.*

Maurentius, apud Æl. Spartianum *in Didio Juliano*, cùm se antea Sulpitiano conjunxisset, *caterva Julianum imperatoria stipavit.*

Mauri, adde: Hodie sic appellantur omnes Saraceni Afri, à Mauritania, unde primùm in Hispaniam profecti sunt, A. C. 713. sub ultimo Gothorum Rege Roderico, atque hinc fluxit vocabulum *Mohr*, quo Europæi Germanicæ nationis Æthiopem designant, quia sedes Æthiopum in Africa & Afri Europæis primùm, per hanc Maurorum irruptionem in Hispaniam, innotuerunt. Hi itaque, ducibus Muza & Tarifo, auspiciis Walidi Caliphæ Saracenorum, à Com. Juliano Septæ in Africa præfecto, cujus filiam Caba Rodericus illuserat, in Hispaniam devecti, circa A. C. 713. eam appellarunt *Andalusiam*, quæ Andalusia ita à Vandalis fuerat dicta: unde Arabes & Turcæ Regem Hispaniæ hodieque *Andalusiæ Regem* nominare solent. Ab eodem tempore linguâ Hispanica vetus & Arabica ita confusæ sunt, ut hodie tertia fere Hispanicæ linguæ pars Arabica sit, ac pleraque flumina & oppida Arabicis nominibus insigniantur. Interea, cum *Mauri* rem suam in Hispania agunt, reliquiæ Gothorum, è montibus Asturiæ, Cantabriæ & Pirenæis, in quibus latebant, progressi, *Mauros* parvis præliis lacessere, victores longiùs progredi, denique prædâ atque opibus aucti, jam infractâ Maurorum virtute, nova Regna, velut è ruderibus, erigere cœperunt: nomine *Gothorum* abolito, & ejus in locum prisco *Hispanorum* revocato. Sic A. C. 718. à Pelagio regnum Asturiæ: A. C. 724. à Garsia Ximenio seu Enecon, Suprarbiæ ac Ripagorzæ: a Æza Abarca, Aragoniæ ac Navarræ, A. C. 895. à Ferdinando Magno, Castellæ: ab Henrico Limburgensi, Lusitaniæ, A. C. 1139. ortum accepere. Mauri verò in Andalusia regnarunt, cœptique eorum Regnum A. Ch. 724. sedes regia fuit Corduba: titulus Regum *Calipha* & *Emir el mumenim*, id est, *Princeps credentium*, item *Melic*, i. e. Rex: primusque Maurorum in Hispania Calipha Mahavia fuit, qui Hispaniam à Caliphatûs Syriæ subjectione liberavit. Sed posteà, Cordubæ regno collapso, *Mauri*, intestinis collisi dissidiis, tot fere excitarunt Regna, quot in ipsorum Imperio magnæ erant Urbes: inter quæ præcipua fuere, Regna Cordubæ, Sevillæ, Murciæ, Valentiæ, Saragossæ, Daniæ, Algezuræ, Jaenis, Algarviæ & alia minora; omnia ad Christianorum reg[na] accedente Gallæcia. Atque hinc factum, quod Reges Hispaniæ tot in suo titulo Regnis superbiant. Quæ sequentibus temporibus à *Mauris* in Hispania acta, dictum in *Mauritania*. V. plura apud Hornium *Orb. Imper. pag. 162. & seqq.*

S. *Mauri* Insl. hodie Græcis dicitur, quæ *Leucas* olim. Propriè tamen sic arcem vocant, Insulam verò *Leucada*. *Jac.* Sponius *Itiner. Græc. Part. I. pag. 14.*

Mauri Albi, per contumeliam Genuensibus dicti sunt, ab Aragoniæ olim Regibus; *Moros blanchos*: ut observat Michael Carbonellus *in Chronic. Hispan.* apud Carol. du Fresne *in Addendis.*

Mauria, nomen Deserti, prope Tenedum Insl. cujus meminit Jac. Sponius *Itinerar. Græciæ Part. I. pag. 203.*

Mauritiensis Moneta, in vet. *Charta*, apud Guichenonum in *Probat. Histor. Sabaudic. pag.* 40. eidem fundatum, moneta est Monasterii Agaunensis, Sancto *Mauritio* dicati.

Maurus, equi nomen in Circensibus. Unde *Maurorusius*, equi color, in vet. *Inscr.* 342. V. Meursium in *Maurus*.

Mausal, in Arabe scriptore, apud Bochartum, urbs est Asiæ ad Tigrim, è regione ruderum urbis Ninives, quæ olim fuit Assyriæ caput. Vide eum *Hierozoici Part. prior. Lib. III. c. 7.*

Mausoleum, quid propriè, V. in voce *Artemisia*, item *Mausolus*. De eo sic Plinius *lib. 36. cap. 5. Sepulchrum hoc est ab uxore Artemisia factum Mausolo Cariæ Regulo — Opus id ut esset inter septem miracula, hi maximè fecere artifices. Patet ab Austro & Septentrione sexagenos ternos pedes, brevius à frontibus, toto circumitu pedes quadringentos undecim. Attollitur in altitudinem viginti quinque cubitis: cingitur columnis triginta sex. Ab Oriente cælavit Scopas, à Septentrione Bryaxis, à Meridie Timotheus, ab Occasu Leochares. Priusque quàm peragerent, regina Artemisia, quæ mariti memoriæ id opus extrui jusserat, obiit. Non tamen recesserunt, nisi absoluto jam, id gloriæ ipsorum artisque monumentum judicantes: hodieque certant manus. Accessit & quintus artifex. Namque supra pteron pyramis altitudine inferiorem æquavit, viginti quatuor gradibus in metæ cacumen se contrahens. In summo est quadriga marmorea, quam fecit Pythis. Hæc adjecta centum quadraginta pedum altitudine totum opus includit.* Apud Recentiores, frequenter hoc nomine insignitur Adriani Moles Romæ, ubi habitabat Præfectus Præfectus ac Odoacri R. Protex, hodie Pontificis sedes. Macer.

in *Maxilla* comburi, ἐγγραφὴ in genis, pœnæ servilis species, apud Radevicum *lib. 3. cap. 26.*

Maxilla Asini recens occisi, Samson pro telo, Judicum *cap. 15. versu* 15. Ille enim e manu Philistæorum elapsus, ruptis vinculis, quibus captivus detinebatur, cum incidisset in *maxillam*, eâ arreptâ, mille viros ex iis interfecit. Erat autem ea *recens*, cum ossa adhuc succida non adeò facile franguntur, quàm cum, exhausto humore, penitùs exaruerunt: Obtulitque eam servo suo Deus, utpote inter hostes nudo & inermi. Cujus proin fiduciâ Samson, non timet omnibus Philistæorum telis, unam asini maxillam opponere, quâ mille viros solus, percussit. Post victoriam sic adeptam cecinit carmen hoc ἐπινίκιον, *Maxillâ asini acervum, duos acervos, maxillâ asini percussi mille viros.* Ubi gratia est in allusione, quia in Hebr. vox חמור & *asinum* & *acervum* significat. Ac si quis Græcè dixerit, ἐν σιαγόνι ὄνου ὄγκον ὄγκους. Absoluto cantico, projecit maxillam, atque ex argumento locum vocavit *Ramath lechi*, id est, *projectionem maxillæ*. Qui Philistæis fatalis fuit, si Josepho credimus *Antiq. lib. 7. cap. 10.* ut in quo ipso fortium Davidis tertius, Igi filius *Semas* nomine, Philistæis ingruentibus, magnâ animi præsentiâ se opposuit solus, atque alios quidem occidit, alios in fugam vertit, ex-

2. Sam. cap. 23. vers. 11. & 12. ubi Græca versio Compluti edita hæc ipsa marcat, tanquam facta ἐπὶ Σιαγόνα, *ad Maxillam*. At Samson, hoste profligato, siti enectus, exorato mox precibus Deo, ut vidit miraculo ex ea uberes manare aquas, abjectam maxillam resumsit, ut tam exoptatum liquorem avidè hauriret: quo pacto, ut priùs eo loco contra hostes, ita jam fontis contra sitim, maxillam habuit. Unde *vocatum est nomen ejus* En hakkore ascher ballechi, *fons invocantis, qui est in maxilla*, in seqq. Quem fontem supersunt qui hodieque durare volunt & ostendi in Palæstina, ut inter alios Michaël Glycas, qui sub Joanne Comneno vixit circa A.C. 1120. in Eleutheropolis suburbano conspici & *Fontem maxillæ* nuncupari scribit. Cùm enim non soleat Deus miracula exhibere, nisi quantum necesse est, postquam Samson sedavit sitim, & abunde potus ex eo loco discessit, quorsum durasset in seculum & in loco fortasse deserto, nullo inspectante, exstillasset è maxilla iterum is humor? Sam. Bochartus *Hierozoici Part. prior. Lib. II. cap. 15.* V. quoque infrà in voce *Mortariolum*.

Maxillam contingendi ritus, apud Suetonium occurrit, *in Augusto*, qui suis erat: Solebant Vett. blandientes puerorum maxillas apprehendere, deinde manum ad os referre. Sic interpretati sunt Critici illud Virgilii *Æn. lib. 1.*

Olli subridens hominum sator atq; Deorum,
Oscula libavit natæ.

Ubi Servius, *Sanè multi, ut quid, nolunt intelligi ita, ut summum osculum filiæ dederit, id est, non pressum, sed summa labella contingens. Sed ita aiunt, tum habitum Jupiter vultum natæ illa vis, id est, contigit, scilicet ut nos plerumque cum blandimentis quibusdam sinistram maxillam contingere liberorum, ac deinde ad os nostrum dextram referre. Ergo libavit mentò, quia partem vultus non totos contigerat: ut oscula dixerit quasi unà & tenerrima filia dix, ut ora, summitus oscula.* Idem Suet. ejusque eodem blandimenti genere capiendus *in Galba*: *Constat Augustum puero adhuc salutanti, inter æquales apprehensâ buccula dixisse, καὶ σὺ τέκνον τῆς ἀρχῆς ἡμῶν παρατρώξῃ.* Longè aliud quid erat adorandi illa ratio, quam Vett. erga Deorum simulacra & Imperatorum imagines usurpabant, uti vidimus suprà passim, inprimis in phrasi *Jacere Oscula*, item in *Labrata*. Vid. Salmasium *ad Vopiscum in Probo*, & alios in voce Gena.

Maxima Hostia, apud Festum, ovis dicta, non ab amplitudine corporis, sed ab animo placidiore: at Varro, maxima taurus victima, quia victima de majoribus pecudibus dicebantur. *h*[illegible] de minoribus. Scaliger apud Bochartum. At vero hic est, quod, licet optionem haberent Israëlitæ, *ex ovibus & capris*, alterutrum eligendi, Exodi cap. 12. versu 5. agnum tamen frequentiùs & libentiùs obtulerint, tanquam victimam Deo gratiorem: quod major in ovibus mansuetudo, docilitas & innocentia est. Sic Sacrificium pro *delicto* quamvis hoc gravius esset, quàm *peccatum* (utpote sciens perpetratum, Græcis ἐν εἰδήσει, cum peccatum, Gr. ἁμαρτία, fieret per errorem) non tamen majore victima peragebatur, uti Sacrificium pro peccato, sed ariete solum oblato. Levitici 26. vers. 6. *Et delictum suum* (i. *Sacrificium pro delicto*) *efferet Domino arietem integrum* &c. Nempe contrarium contrariis curandi, & peccato אשם. quod superbiam & protervium habet adjunctam, melius opponebatur ovium placiditas & mitis animus: quas qui jubebantur offerre pro delicto, eadem operâ monebantur, mores suos ita esse componendos; ut hujus animalis docilitatem & simplicitatem referrent. Sam. Bochartus *Hierozoici Part prior Lib II c 31. & 50.*

Maximus Deus, apud Lutatium *Commentar. in Statium Thebaid. lib. 4.* est potissimus omnium, seu solus ille verus unicusque [illegible]: de quo loco V. Casp. Barthium *Advers. Part 2. pag. 1129.* Sic *Malè Deis*, pro in maliciam potentibus, dixit Seneca *in Thyeste*, uti rectè interpretatur Scaliger ad *Manilium*.

Imp. & Principes varii

Maximilianus I. Imp. adde: Burgundicæ hic domui, Mariâ ductâ, eam cum Austriaca conjungeris, non parum incrementi primus conciliavit. Unde cum hoc singulare in Hispanis, quibus hodie Austriaci dominantur, notet Hornius, quòd ipsorum Monarchia non tam armis, quàm conjugiis aucta sit, qui modus acquirendi maximè naturalis et innocens est, tria inprimis conjugia huic fini inservisse memorat. I. *Maximiliani* Cæs. cum Maria, Caroli Burgundiæ Ducis unica filia, quæ totum Belgium traduxit ad domum Austriacam. II. Philippi I. cum Johanna, filiâ Ferdinandi & Isabellæ Regum Castellæ & Aragoniæ, quo conjugio Hispania, Belgium & Austriacæ provinciæ in unum coaluerunt. Hinc nati Carolus V. & Ferdinandus; quorum is, mortuo Patre, Rex Castellæ & Princeps Belgii factus, Ferdinando Catholico, in Regno Aragoniæ, Siciliæ, Neapolis & Sardiniæ, A. C. 1516. *Maximiliano* avo, in Imperio Germanico triennio post successit. Hic (Ferdinandus) Austriacas in Germania provincias, atque post fratrem, Imperialem quoque dignitatem nactus est. III. Caroli V. cum Isabella filia Emanuelis R. Portugalliæ, cujus filius Philippus II. inde jus suum in Portugalliam derivavit. Accessit, sub eodem Carolo, Ducatus Mediolanensis, A. C. 1535. ut de Regno Mexicano, A. C. 1521. Peruviano [illegible] aliisque in America, acin Africa, Tunetano A. C. [illegible] subjugatis, ut dicamus Georg. Hornius *Orb. Imp. p. 180.*

Maximilianus Sfortia, Dux Mediolani præc. seculo celebris fuit. Origo familiæ, à Francisco Sfortia, qui hominis ortus stirpe, è gregario milite, velut Agathocles alter, ad summam potentiam ascendit. Hic enim, Philippi Mariæ, ex Vice-Comitum familia ultimi, per filiam notham, gener partim vi, partim fraude Ducatu potitus est, Friderico III. Imp. Alphonso R. Siciliæ, Carolo q; Ludovici D. Aurelianensis filio, frustra obnitentibus. Ejus successor Ludovicus Sfortia, a Ludovico XI. Gall. R. Ducatu exutus ac in carcere necatus est; sed tredecim post annis, anno viz. 1512. Maximilianus I. Imp. *Maximilianum* Sfortiam, filium Ludovici, restituit, post triennium à Francisco I. R. Gall. ad Marignanum victore, denuo eversum. Captus enim à Francisco, in carcere exspiravit. At A.C. 1522. Carolus V. Franciscum Sfortiam restituit, captumque Franciscum Regem A. C. 1525. renuntiare suo juri coëgit: donec ultimo hoc Duce sine liberis extincto A. C. 1535. Carolus Imp. Ducatum Mediolanensem, tanquam Imperii feudum, occupavit, atque ad posteros suos, Hispaniæ Reges, transmisit. Georg. Hornius *Orb. Imper pag 92. & 151.* Ab hoc *Maximiliano* Helvetii, operæ in recuperatione Ducatus An. Ch. 1512. fortissime navatæ præmium acceperunt, A. C. 1513 Præfecturas IV. Italicas seu Transalpinas, quas hodieque possident, viz. Luganensem, Locarnensem, Mendrisianam & Maviæ Vallis, de quibus V. *suo loco*.

Maximilianus, Com. Pappenhemius, Landgravius in *Stulingen*, filius Conradi Mareschalli & Do. *de Pappenheim*. extincti An. Ch. 1603. & Catharinæ *de Lamberg*, ex Ursula Maria Leiningensi, non nisi filiam reliquit, Maximilianam Mariam, uxorem Friderici Rudolphi Com. *de Fürstenberg*. atque uxorio jure in *Stulingen*: & defunctus A. C. 1639. cum fratre suo, cujus conditor Henricus fuerat, filius secundo-genitus Hauptonis. Filii enim illius, ex eodem matrimonio, Ernestus Fridericus, natus Ann. Chr. 1603. eodem anno, Henricus vero Ludovicus, natus 1611. A. C. 1613 diem clausere: Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Part. II.*

Franciscus *Maximilianus*, Com. Fürstenbergius &c. *in Stulingen*, lineæ Blombergicæ, filius est Friderici Rudolfi præfati, defuncti A. C. 1655. ex *Maximiliana* Maria Pappenhemia, quam primam ditionem Stulingensem Fürstenbergicæ familiæ intulisse, paulo ante diximus. Ex uxore Maria Magdalena *de Bernhausen* liberos habet. Vide eundem Spenerum *Theatr. Nobil. Europ. Part. II. pag. 133.*

Maximinus, Histrio e Syria Romam à Vero adductus. Jul. Capitolinus in *Vita* ejus. *Hu accessit, quòd, quasi Reges aliquos ad triumphum adduceret, sic histriones eduxit è Syria, quorum præcipuus fuit, Maximinum, quem Paridis nomine nuncupavit.*

Maximus Consl. Collega, apud Ælium Lampridium *in Commodo*.

Maximus Pupienus, cum Balbino imperavit, V. Salmasium *ad Jul. Capitolinum in Maximo & Balbino*.

Mazer & *Mazerinus*, V. suprà *Madrinum* & infrà, ubi de *Murrhinis* poculis.

Mazur, apud Arabes, *avis est benedicta, in Oceano Occidentali, quam, qui navigant, pro auspicata habent, quia ova ponit ad littus maris tranquillo. Proinde cum ova illius vident, mare placidum esse colligunt*, Damir, ex aliquo Mirabilium consarcinatore, quem non nominat: quæ ex alcyonis historia detorta videntur. Sed quæ ibidem idem addit, unde petita sint, ignotum: *Venit hæc ipsa avis, cùm ad locum periculosum aut belluam noxiam navis accedit, & coram vectoribus modò sursum, modò deorsum volitat, quasi periculi eos monaret, donec ea deprehensa, nauta recedant.* V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poster. Lib. VI. cap. 15. ubi de Animalibus Arabum fabulosis*

Mazuza, schedæ erant, quæ periodis è Deuteronomio binis inscriptæ, postibus ex Lege, apud Hebræos, affigi solebant. Et quidem, in Lege Militari, Deuter. *cap. 20. vers. 6.* cum in bellum arbitrarium exeundum esset, Sacerdos *unctus in bellum* & ac Ductus copiarum Ministri, omnibus, qui in procinctu essent, reliquisque proclamabant, *Vir ille qui ædificavit domum novam* ולא חנכו *neque in eo ostium ad vir & mundum dedicavit eam, vadat & redeat in domum suam, ne fortè moriatur in bello, & vir alter dedicet illam.* Quam de novæ domus extructæ dedicatione Legem Targum Uzielidis sic concipit: *Quis est vir, qui ædificavit domum novam, & non fixit in ea postes, ad fundandum ipsam? eat & revertatur in domum suam, ne occasionem præbeat illi peccatum, ut interficiatur in bello, & vir alter fundet eam.* Ubi quod de postibus figendis, atque ita domo fundanda, paulo obscurius est. Qui ædificaverit, fixit, fortè, postes. Sed alia omnino Paraphrastæ mens. Postem quidem Chaldaice מ׳ מְזוּזְתָּא ab Hebræo מזוזה denotare certum est. Atque ita usurpatur, in præcepto, de verbis legis aliquot postibus portisque inscribendis, Deuteron. cap. 6. vers. 9. & cap. 11. vers. 20. וכתבתם על מזוזות ביתך (Mezuzoth) ובשעריך *Et scribes ea super postes domus tua & in portis tuis.* Jam vero & Chaldaicè & Rabbinicè, voces illæ, à poste & portis ipsis vocatæ sunt, ad significandum itidem

membranas seu schedas ipsas artificiosè ex Lege inscribendas. Adeoque *affigere Mezuzam* (seu membranam ejusmodi) *in foribus portarum*, obvium habetur, apud Talmudicos alibique in Paraphrastis Chaldaicis præceptum illud explicantibus. Unde Maimonides, ubi accuratam *Mezuzæ* scribendæ convolvendæque rationem tradit, *Halach Tephillin cap* 5. §. 8. & 9. addit, tum aptandam eam esse postibus ostiorum, adeò ut *tavo fistula ex canna aut ligno aut alia quacunq; materia*, imposita, possit clavo aliave ejusmodi re postibus adjungi, & domum inquit, *Et priusquam eam affigebat* (qui sic præpararat) *in Poste ostii, adhibenda erat tunc primùm benedictio hæc, Benedictus sis tu Domine Deus noster, Rex Mundi, qui sanctificavit nos præceptis suis & præcepit nobis affigere Mezuzam* (seu Schedam jam dictam) *Nec benedictio adhibenda erat, in ejusdem scriptione, nam affixio ejus erat ipsum præceptum*, &c.

Non verò locus videtur ullus, τῷ שכלל quod in Targum est, in notione *fundandi*, ut quidem vertit Cephalerius in MS. cum necessariò in ipsa extructione fundaretur domus, ante allocutionem illam in procinctu. Unde Seldenus verba illa Targum sic reddit, *quis est vir*, qui ædificavit domum novam & nondum affixit in ea *Mezuzam* seu *Schedam* illam, ad perficiendam eam (seu habitationi, juxta Legem idoneæ nondum aptavit?) &c. In *Mezuzis* verò illis accuratè scriptæ fuerunt periochæ binæ sacræ, Altera, è Deuteronomii *cap.* 6. *versibus* 4, 5, 6, 7, 8 & 9. ubi præceptum habetur, de scriptura postibus affigenda; Altera, ex ejusdem *cap.* 11. *vers.* 13, 14, &c. usque in 21. ubi tantundem occurrit. Atque schedulæ illæ sic postibus affixæ ædibus ita seu postibus ipsis cedebant, ut conductor sive qui illas ibi reperisset, sive qui ipse affixisset, cùm discederet, auferre jure nequiret. Regulariter autem ajunt alia ædificia, præter domos דירה *habitationi aptatas*, easque cubitorum quatuor minimùm spatio quadratas, præcepto de *Mezuza* neutiquam teneri, adeoque nec structuras Templi, aut Synagogas, in quibus habitatio nulla; exceptâ tamen, in Templo, portâ Nicanoris ejusque interioribus & conclavi פרהדרין dicto, quod erat *domus habitationis Pontificis Max. per septiduum separationis suæ*, ante festum nempe Expiationum; atque exceptis iisdem portis Atriorum, Introituum (in ædes ex distantia ducentium) Urbium ac Oppidorum, quoniam receptum erat: *Si fuerint domus præcepto Mezuzarum obligatæ, Introitus ad loca ejusmodi similiter esse obligatos.* Porro affigi solebant, ad latus dexterum introeunti; sique plura essent domui ostia, uniuscujusque postibus pariter erant affigendæ; ut alia temperamenta ac subtilitates perquam numerosas, quas prolixè exequitur Maimonides *tract. Thephilin W'mezuza*, omittam. Ac in hac ceremonia *Mezuzarum* affigendarum, ipsam novæ domus dedicationem, nullâ temporis ratione habitâ, constitisse vult paraphrastis Jonathanis dicta; de qua sententia quidquid sit, certum est, non sine benedictione solenni ac scheda illa sacra postibus affigenda, dedicationem ipsam ritè perfici potuisse: quia sc. simulac ædes extruebantur, affigenda erat. Postea verò res in superstitionem versa & *Mezuzæ* ejusmodi nimium tribui cœpit. Unde illud *Psalm.* 121. *vers.* 5. *Dominus custos tui, Dominus umbra super manum tuam dexteram* (quod in Chaldaica paraphrasi Regia, Buxtorfiana, Jajana, quasi id ipsum est) in Bombergiana redditur, *Dominus custodiat te, Dominus obumbrabit tibi, propter Mezuzha* (schedam illam) *quæ affixa est super latus dextera tua in introitu tuo.* Sic alibi eadem paraphrasis, pro eo quod est, *læva ejus sub capite meo & dextera illius amplexabitur me* Cantic. *cap.* 8. *vers.* 3 substituit, *Dixit Synagoga Israel: Ego electa sum supra omnes populos, quia ego alligo frontalia manui sinistræ meæ & capiti meo, cartulaq;* (Mazuza seu scheda sæpius dicta) *affixa est lateri dextero portæ meæ, cujus tertia pars respicit thalamum meum, ut non habeant licentiam dæmones ad mihi nocendum*, &c. unde apparet, sicut phylacteria, ita *Mezuzas* has, procedente tempore in abusum degenerasse, hominum, ad superstitionem nimiùm quàm proclivium, culpâ. Et hinc fortè Gentilium, in dedicatione Templorum, postem ostii Templi manu suâ tenere solitorum ritus ortus est, cujus luculentum testem habemus Ciceronem *Orat pro Domo sua* aliosque. Sed hac de re dicemus infrà in voce *Postes*, plura autem de *Mezuzis*, V. apud Joh. Seldenum *de Synedriis Veterum Hebræorum Lib. III. capp.* 13. §. 2. & 14. § 5.

Mazyes, adde: Al. *Mazyges*, sic enim apud Suetonium *in Nerone* legendum *cap.* 30. *Nunquam carrucis minus mille fecisse iter traditur, soleis mularum argenteis, canusinatis mulionibus, armillatâ & phaleratâ cum Mazycum turba, atq; cursorum.* Ex hac enim gente cursores pedites, vult Licetus: equites, Pignorius, desumsere olim Romani, quorum velocitatem passim concelebrant Auctores. Nam apud Lucanum *lib.* 4. legas:

> —— —— —— *Tum concolor Indo*
> *Maurus inops Nasamon, mistis Garamante perusto*
> *Marmarida volucres Aquaturusq; sagittas*
> *Medorum, tremulum quinctersit missile, Mazyx.*

Apud Nemesianum *Cyneget.*

> *Quemq; coloratus Mazyx deserta per arva*
> *Pavit*, &c.

Et certè *Cursores* ac *Numidæ* junctim passim recensiti: quorum erat præcurrere & præcedere, ut ex *loco* Suetonii modò citato, & Seneca patet *Epist.* 123. *Omnes jam sic peregrinantur, ut illos Numidarum præcurrat comitatus, ut agmen Cursorum antecedat.* Item prænuntiare, ut innuit Appulejus *Metam. lib.* 10. & Suetonius *in Nerone lib.* 49. Imò & epistolas perferre, & quidquid Epistolas commitabatur, Martialis *lib.* 3. *Epigr.* 109. Hos *phaleratos* dixit supra Suetonius, an quia hi vices equorum præberent, quorum proprium ornamentum phaleræ erant; An quia hæc non tam equorum, quàm equitum ornamenta fuere, in culminibus galearum eminentia, cujusmodi visitur in apice galeæ cursoris, in Lucerna, apud Licetum, depicti. Sed nec ad ornatum solùm, verùm, quia plumatæ erant, ad eorum celeritatem insignitandam, illis datæ sunt; quo nomine & Mercurio alæ ad pileum antiquitus adpositæ sunt. Eadem fini nomina Ventorum ejusmodi Cursoribus imposita legimus, apud Cicer. *lib.* 9. *Fam. Epist.* 11. Spatiosum *in Ælio* &c. Adjectæ insuper sunt olim in apice, istius phaleræ plumariæ duo tintinnabula, quibus à longè præpararet, ad cursum non intermittendum Cursor priori succidaneus: Hæc in Scythia pedites Cursores ad cingulum ferre, asseverat M. Polus *lib.* 1. *cap.* 10. quorum loco hodierni qui cornibus, qui parvis tubis utuntur. *Armillatos* quoque *Mazyges* Neronis facit Suetonius, & exhibet armillarum talium exemplar, descriptum ex antiqua area olim inaurata, quam Romæ nactus est, Laur. Pignorius *Comm. de Servis.* Addam de pera viatoria Cursorum, in qua portare consuevere vel epistolas tabellis exaratas papyroque descriptas, Sueton. *in Nerone cap.* 49. & Martialis *lib.* 3. *Epigr.* 58. vel manuicula, Idem *lib.* 5 *Epigr.* 94.

> *Nec feriatus ibat ante carrucam,*
> *Sed tuta fœno Cursor ova portabat,*

Quique non ita festinanti cursu vacabant, & longius iter conficere tenebantur, obsonia quoque, panem ac poculum viatorium; ut idem ido et Martialis *lib.* 14. *Epigr.* 81. V. Fortun. Licetum *de reconditis Antiqq. lucernis, lib.* 6 *cap.* 82. *ubi Lucernam servi phalerati Cursoris apud Musæos Nobb. Veronenses exstitat.*

M E.

M. E. M. in notis antiquis, *mancipi ejus mancipii*: MENS. *Menses*: MER. S. *Mercurio sacrum*: MENS. JAN. *Mensis Januarius*: [illegible] A. F. *manifestum fecit*: M. H. *malus homo*: M A F. *manifestum*. M. *merito*; M. F. *Marci filius*; vel *malâ fide*, vel *male fidus*, vel *mala fides*: M. [illegible] F. *mihi hæres erit*, &c. significat. Franc. Gouldmannus *Diction. Lat. Angl.*

Meacum, adde: V. *Nitkunanga*.

Mecca, Maximini Senioris, ex Abalia, pater; fuit a. is Gothus, hæc Alana, V. Capitolinum in *Maximinis*.

Mecem Brundulinus. Præfectus annonæ Orientis, sub Aureliano Imp. apud Vopiscum.

Mecha, adde: ut & Jo Bapt. Tavernier *Relation du Serrail*.

Mechanice, seu *Machinalis scientia*, ex Mathematicis & Physicis rationibus, efficiendi machinas & organa mirandi effectus, ad vitæ humanæ utilitatem: facilè Artium antiquissima est, ut sine qua nec primi Parentes vitam tueri potuere. Unde Guidobaldus è Marchionibus Montis *in præfat Mechanices*, *Quæcunq;*, inquit, *necessitate Adæ vita degeretur, & quamvis etiam casis contectis stramine & angustis tuguriis ac gurgustiis corridos tuendas injurias: Sic & in corporis vestitu, licet ipse nihil aliud spectaret, nisi ut nives & ventos, ut Solem, ut frigus arceret: quodcunque tamen id fuit, omne Mechanicum fuit.* Hujus partes duas facit Politianus *in Panepistemone*, viz. *Rationalem*, quæ numerorum, mensurarum, siderum naturæque rationibus, perficitur: & *Manuariam* sive *Chirurgicam*, cui Artes illæ, Ærariæ, Æ[illegible]: Materiaria Picturaque adminiculantur. Non enim solùm insignita hæc Ars machinas invenit quibus mirabilia præstet, quemadmodum, e. g. vectis beneficio fieri videmus: sed causas etiam & principia exponit, quibus illa obtingunt, adeoque malè à quibusdam Philosophiæ è civitate expellitur. Utraque iterum in 4. partes à Pappo *lib.* 8. *Collection.* subdividitur. Quarum 1. Ars est machinatrum, quæ *Mangana* vel *Manganaria*, appellantur. Hæc ingentia pondera, machinis adhibitis, minimo nisu attollit, & in Templorum ac Fanorum: Murorum, turrium & portarum: Portuum, fororum, porticuum, balneorum, theatrorum, inambulationum & similium: Ædificiorum tandem privatorum extructione, magnum habet usum. 2. *Μηχανοποιική*, facilè aquas antliis attrahit: Rotæ huc aquariæ & tympana pertinent, de quibus Lucretius *lib.* 5.

> *Ut fluvios versare rotas, atq; haustra videmus.*

3. *Ὀργανοποιική*, instrumenta bello accommoda, perficit, quorum plurima Politiano enumerantur *libro citato*. Hinc Archimedes obsidionem Syracusanam, hujus artis beneficio in longum tempus protraxisse legitur, apud Livium *lib.* 24. Plut. *in Marcello* & Zon. *lib.* 7. *cap.* 37. usus inter cætera, speculis ignitis, ustoriis, quibus hostilem combussit classem. Quod Anastasii Imp. temporibus imitatus Proclus fertur est successu, ut refert Zonaras *Annal. tom.* 3. 4. *Ἀθαυματοποιητική*, quæ & *Θαυματουργική*, quòd magnam pariat admirationem, Ejus exempla sunt, ex Politiano.

Hydraulica organa, quæque per se venterum flatu resonant, & quod vas decametron vocabant, & quod voces avium variarum exprimit. Et quod indidem merum, mox dilutum vinum, mox aquam calidam, mox frigidam, crassam tenuemque, vicissim funditat. Et siphones extinguendis incendiis, & medicinabiles cucurbitulæ sine ignis ministerio cutem prehendentes & pila sponte saltantes, & lucernæ suas ipsæ producentes stuppas, & animal, quod à structore, dum servatur in mensa, bibit interim crepituque suo quodam & voce sitientis repræsentat imaginem, &c. Eòdem pertinet Architæ Tarentini columba lignea, quam ille ita suspenderat, ut volaret, occultà spiritus aurâ eam comitante: ad quod exemplum Norimbergæ musca ferrea, è manibus artificis se attollens, convivas omnes circumvolabat, & aquila ad quintum ab urbe lapidem Carolo V. Imp. obviam est facta, atque eum ad portas usque civitatis comitata. Item sphæra vitrea Archimedis, motus præferens cœlestes: qualem & Posidonius postea composuit, teste Cicer. *de Nat. D. lib.* 2. Ejusdem Artis sunt *νευρόσπαστα*, de quibus Horatius *lib.* 2. *Sat.* 7.

Duceris, ut nervis alienis mobile lignum;

plenius Apulejus *lib. de Mundo*: Hydraulicum item Archimedis, Tertulliano *lib. de Anima*, prædicatum: Triton, de quo Corn. Severus *in Ætna*, aliaque Musica id genus organa, qualia describit Claudianus *de Consul. Manlii Theodori*: Hydraulicumque illud Claudii Galli, quo Tibure, in Cardin. Atestini hortis, *efficit, ut aquarum levi ac placido illapsu, aves aviculæ metu, voce, cantu; ad noctuæ adventum opportune intermisso, ad ejus discessum repetito opportunius, ita imitarentur veras, ut potius, qui fictas asseverent, temerarii: quàm qui veras æstimarent, nimis creduli viderentur*, ut scribit Possevinus *Bibl. Sel. lib.* 15 *cap.* 1. Quales iconculas *Engibata*: ac, si cantus avium effingerent, *Mersulas* appellat Vitruvius *lib.* 10 *cap.* 12. Quinta *Σφαιροποιΐα*, instrumenta ad observationes rerum cœlestium idonea effinxit, & in *Gnomonicam* ac *Diopticam* dispescitur. Quarum illa Horologia fabricat, & apud Græcos Auctorem habuit Anaximenem Milesium, qui *Sciothericum* primus Lacedæmone ostendit, Olymp. 58. tempore Cyri ac Servii Tullii, circa an. U.C. 200. ante quem tamen 200. jam annis horologium Sciothericum Regis Achaz, miraculo regredientis umbræ, in sacris celebratur: Cùm apud Romanos demum Sciotherica haberi cœperint, tempore belli Tarentini ac cum Pyrrho R. circa annum U.C. 478. Ista nempe Dioptrice, de instrumentis agit, quibus lineam Meridianam, polorum elevationes, Æquinoctialis obliquitatem, Solis, Lunæ aliorumque siderum situs & intervalla, Planetarum congressus, Eclipses & alia hujus generis exquirimus: ideoque Astrolabium & radius ad eam pertinent. Suidas etiam ex intervallo dimensionem propugnaculorum, ejus ope, accuratè colligi docet: subdens hoc Pindari.

Τῆλε δὲ τὰ ποταμὰ ποὶ ποδῶν βλέπε.

Multò longiùs hæc antè prospicis tua, &c.

Plura *de Mechanice*, ejusque multifario usu, in Architectura, Arte Nautica, ac Militari, nec non Sellulariis cunctis: de Scriptoribus item *Mechanices*. V. apud Gerh. Joh. Vossium *lib. de Scientiis Mathem. cap.* 45. *& seqq.* ut & *infrà*.

Scriptores Mechanici Græci ac Latini.

Archytas Tarentinus, primus *Mechanicen*, *Mechanicis* principiis usus, exposuit, teste Diog. Laertio *in ejus vita*: Claruit autem Platonis ætate.

Aristoteles, antiquissimus eorum est, quorum *Mechanica* adhuc extant.

Æneas Tacticus, circa eadem tempora floruit: cujus habemus *Στρατηγικά*, in Epitomen redacta, à Cinea Thessalo, Pyrrhi Epirotarum R. consiliario.

Archimedes 160. annis post Aristotelem, Olymp. putà 140. in *Trissectione* libris *Mechanices* causas particulares exposuit.

Athenæus, eâdem ætate, Marcello sua *de Machinis bellicis* dedicavit.

Heronis Alexandrini dein clarum nomen fuit, cujus extant: *Mechanica*, *Automatica*, *Pneumatica*, *Zyga*, & *Poliorcetica*.

Diades postea, Ctesibius, Nymphodorus, Philo Byzantius, Diphilus, Charidas, Polyidus, Pyrrhus, Agesistratus, de eadem Arte scripserunt: quorum è Commentariis, ut & Archytæ, suum confecit

M. Vitruvius Pollio, qui sub Augusto floruit.

Sextus dein Jul. Frontinus, post Stratoclem & Hermiam, scripsit de Tactica, quæ Homeri temporibus obtinebat.

Ælianus, ad Adrianum *Tactica* scripsit: Præterea ineditus extat liber ejus *de Urbium obsidione*.

Arrianus Nicomediensis, circa eadem tempora, Tactica sua Adriano Cæsari & ipse nuncupavit.

Cl. Ptolomæus, sub Antoninis, *de Analemmate* scripsit.

Jul. Africanus, sub M. Antonino Elagab. cujus extant *κεστοὶ περὶ πολεμικῶν*, seu *Fabrica militaris*.

Pappus, sub Theodosio M. eadem de Arte egit.

Urbicius, sub Anastasio Imp. *Tactica* Gr. literis & memoriæ mandavit.

Anthemius, patriâ *Trallianus*, Justiniani M. ætate, scripsit *περὶ παραδόξων μηχανημάτων*, *de machinis*.

Mauritius Imp. *de re militari*, libris 12. memoriam sui nominis consecravit.

Hero Jun. sub Heraclio vixit.

Leo Imp. A. C. 985. & fil. ejus Constantinus Porphyrogennetus, A. C. 1012. *Tactica* scripsere, ut taceam Damachum, Asclepiodotum, Posidonium Rhodium, Basilium Patricium, Diodorum, &c.

Albategnius, Syrus, A. C. 888. de Horologiis quædam edidit.

Joh. Mullerus de Regiomonte, *de Ponderibus & Aquæductibus*, commentarium reliquit, A. C. 1464.

Joh. Stabius Austriacus, scripsit *Horoscopum Univ. &c.* A. C. 1510.

Joh. Jucundus Veronensis, Vitruvium illustravit, A. C. 1518. quemadmodum Aristotelis quæstiones *Mechanicas* Nic. Leonicus Thomæus A. C. 1524.

Georg. Agricola quinque *de Mensuris ac Ponderibus* libros emisit, A. C. 1533.

Vannocius Biringucius Senensis, *Pyrotechniam* vulgavit, A. C. 1540. quo eodem *de Architectura* scripsit Leo Baptista Albertus Florentinus.

Guil. Philander Castilioneus, *Vitruvium* erudito Comm. illustravit A. C. 1544.

Nic. Tartalea, multa ad *Mechanicen* pertinentia exaravit, A. C. 1550. etiam *Nauticam* & *Artem Militarem*.

Rich. Recordus, Cambrus, *de Arte faciendi Horologia* scripsit, A. C. 1552. In eadem dem Anglia, Leon. Diggs *Tectonicum* conscripsit A. C. 1556.

Guidus Ubaldus Marchio de Monte, *Mechanicorum* pereruditum librum emisit, A. C. 1577. agens, *de libra, vecte, trochlea, axe in peritrochio, cuneo, & cochlea*.

Christ. Clavius octo edidit lib. *Gnomonices*, A. C. 1580. &c.

Alexin Horavantius Capucinus *Retchorarium* excogitavit A. C. 1590.

Simon Stevinus Brugensis, 6. *Statica* libros evulgavit A. C. 1595.

Joh. Bapt. Villalpandus eodem anno, Hier. Pradi in Ezechielem labores continuaturus, *de templi Salomonæi fabrica, vasorum forma, Hebræorum ponderibus, &c.* pluribus egit. V. reliquos apud Vossium *lib. suprà laudato*.

Mechlempa, nomen felis, Constantini Monomachi Imp. Politanæ uxori tantopere amatæ, ut lautos opiparosque cibos in aureis vasis quotidie ei jusserit apponi, uti refert Tzetzes *Chil.* 5. *Histor.* 12.

Mechlenburgum, Lat. *Megapolis*, inclyta olim Obotritorum Urbs, illustrissimæ Ducum *Mechlinburgensium* familiæ nomen dedit. Et quidem, cùm latissimè olim Vandalorum pateret nomen, in plures civitates diffusum, ex iis Obotriti terras habitavere, quas à Megapoli, Germ. *Mechlenburg* vel *Meklinburg*, mutato vocabulo, *Megapolitanas* seu *Mecklenburgicas* secuta ætas nominavit. His, vetustissimis à seculis, usque ad nostra tempora, Principes mansere ex gente ipsorum, nobile Godescalci & Buthuis genus, sui aliquando juris, regiaque dignitate insignes. Externos pati primum Carolus M. post Henricus Auceps, Ottonesque, & qui auspiciis Ottonum regebant, Billingianæ familiæ Duces, coegere. Sæpius rebellantes à Cæsaribus Ducibusque in ordinem redacti, post Bernardi Saxonis mortem, acriùs erupere. Causa motus, super insitam genti ferociam, quòd pati ulteriùs tributa aspernarentur, quæ suapte naturâ gravia acrius, quàm ut tolerarent barbari, Saxones cogebant. Inde questus & lamenta, & postquam non subveniebatur, remedium ex armis, nihil patientiâ profici cernentibus, nisi ut graviora ex facili tolerantibus imperarentur. Spes ex Germaniæ malis, quam primùm Henrici IV. infantia, inde continua inter hunc Proceresque Imperii bella miserum in modum afficiebant: Conversis sic ad civile bellum animis externa sine cura habituros arbitrabantur. Primum facinus resumtæ libertatis fuit Godescalci Principis cædes, exuta mox religio, Crucone seu Critone Duce sibi delecto, cui cum Godescalci filiis acerrimum certamen fuit, ipso tandem Critone victore. Verùm cùm ipsa temporis diuturnitate novum hujus imperium convaluisse videretur, Henricus minor Godescalci filius exul, quia armis minùs valebat, Danusque & Saxones implorati tardiùs subvenirent, consiliis & astu res Obotritas moliri cœpit. Itaque amici paterni, qui inter populares supererant, literis atque internunciis, quid facto opus esset, moniti, ad omne obsequium promti, plura ausuri, si ipse advenisset. Sic compositis, quæ tempus suadebat, comparatâ ex Danis Sclavisque militum manu, Aldenburgum (quod *Oldenburgum* aliàs dicitur) expugnat. Inde populationibus pervastata, quà mari adjacebat, Vandalia: & actæ passim prædæ, animum, opes, famam addiderant, metusque omnis ab Henrico in Critonem vertit. Qui cùm partem regionis Henrico permisisset, interimque ei omni ratione insidias strueret, à Sclavina conjuge, Henrici amore correptâ, proditus, vitam, regnum, conjugem brevi perdidit, quæ omnia in Henrici potestatem concessere. Hic proin insolitâ ferè Majoribus erga Saxoniæ Principes reverentiâ, ad Magnum Saxoniæ Ducem, per affinitatem connexum, profectus, fidem sacramento promisit, & hostibus victis clarus brevi evasit, tantâ Imperii magnitudine, ut supra Obotritos, Wagiros, Polabos, Kyrinos, Circipanos atque Luticios (quo modo tum Oldenburgense,

gensis, Gutzkoviensis, Wolgastiensis atque Lusaticæ terræ incolæ appellabantur) etiam Pomeraniam, omnemque, qui inter Albim & Mare Balthicum Poloniam usque porrigitur, tractum, ditione teneret. Non eadem filiis Zuentepolco, atque Canuto solertia prosperitasque; qui tutore primùm Canuto Daniæ R. usi, posteà, ubi ipsi præesse cœperunt, mutuis dissidiis periere, Suinicone quoque Zuentepolci filio, ultimo Henrici prosapiæ, extincto. Sic Danus successit, sed hoc demum deleto, perfidiâ Magni fil. Pribislaus atque Nicolottus, Buthuis filii, avitum patrimonium recuperavere, ita partiti, ut Pribislaus Wagiros atque Polabos (Oldenburgenses nempe & Raceburgenses) Nicolottus Obotritos sive *Meckelburgios*, acciperet. Quibus cùm diuturna cum Henrico Leone Saxoniæ D. essent bella, extincto utroque per varios casus, Nicolotti filiis, ademtâ Obotritorum regione, Circipanorum & Kycinorum ditio (Gryphiswaldia, Wolgastum atque Gutskovia cum agro) reddita est: donec alter horum Pribislaus, non aliud ruentis domus remedium, quàm in Saxonum clementia esse, animadverso, ad obsequii constantiam compositus, receptâ Obotritorum terrâ (Polabis Wagirisque exceptis) sincerâ fide Leonem coluit, positâ regii honoris memoriâ, *Ducis* dignatione contentus. A quo tempore, exolescente *Obotritorum* voce, *Meckelburgicum* nomen invaluisse videtur. Imminutam à Saxonibus libertatem, non multo pòst etiam Dani Rege Canuto Magni filio, attentavere; qui inter fratrueles Burevinum, Pribislai, & Nicolottum Wartislai, filios, arbiter lectus, ita sententiam dixit, ut, quam utrique parti portionem adjudicaret, Danorum Regum beneficio possiderent: quo tamen nexu non multo pòst iterum sunt exemti. Ex eorum posteris, Joannes atque Albertus, à Carolo IV. Imp. Principum Imperii ordini adscripti, A.C. 1348. continuam Principatuum illorum possessionem ad posteros transmisere. Qui, Patrum ætate, Adolphus Fridericus Suerinensis, & Joannes Albertus Gustroviensis fratres, tracti Danorum Regis casu, cùm excidissent, Fridlandium successorem à Ferdinando II. acceperunt: donec armorum Suecicorum operâ in integrum restituti sunt A.C. 1636. &c. Titulus eorum, *Duces Meckelburgi* (quales primùm audiere modò dicti Joannes Stargardiæ & Albertus *Meckelnburgi* Domini) *Principes Vandaliæ, Suerini & Raceburgi, Comites Suerini, Domini Rostochii Stargardiæq*, de quibus omnibus V. suo loco, & hanc in rem plura apud Tobiam Pfannerum *de præcipuis Germaniæ Princpp. gentibus, cap. 6.* Nec non in *Megalopolis*.

Medallia, apud recentioris ævi Scriptores, in Italia & Gallia, monetæ quævis dici cœperunt, communi & ab omnibus receptâ nomenclaturâ; à *metallo* nempe, è quo cusæ. Nemini enim ignotum, antequam cuderentur monetæ, æs & argentum magnitudine ac certo pondere perpensum pro nummo datum esse, neque impressam metallo figuram, nisi ut ponderis quantitatem indicaretur ait Salmasius. Sed & Paulus Venetus testatur, suâ etiamnum ætate, in aliquot Italiæ provinciis, levioribus metalli laminis (quod hodieque inter Indiæ aliquot gentes viget) peracta commercia. Unde Manilius *factum metallum*, quod Græcis ἐπίσημον dicitur, monetas signatas vocat, ad *infecti* seu ἀσήμου discrimen:

Et facti mercator erit per utrinq. metalli,
Alterum & alterius semper mutabit in usus.

Maximè verò posterioribus seculis *Metallum* appellarunt quosvis nummos, quòd omnis pecunia signata tum temporis appenderetur quoque, non numeraretur tantùm, præsertim si usu esset detrita, adeò ut pro solo *metallo*, seu pro sola nummi materia acciperetur. Quo factum, ut ipsis interdum nummis inscripta hæc vox legatur. Servat enim Gazophylacium Galliæ Regis bina numismata ærea, in quorum uno, METAL DELM. id est, *Metallum Delmaticum*: in altero, quod est Trajani, in corona laurea, MET. NOR. i. *Metallum Noricum*, exaratum conspicitur. Sed & complures prostant nummuli argentei Caroli M. in quorum altera parte Crux, cum inscr. CARLUS REX. in altera, in ipso nummo medio visitur vox, METALLO. Alius habetur cum Cruce & inscr. in circulo, METALLO, & in averso medio, METALLUM. Alii etiam ejusmodi nummuli Ludovici Pii præferunt in medio, LUDOVVIC in altera parte, Crucem cum inscr. in circulo, METALLUM. Alius ejusdem Imp. nummulus argenteus, vocem hanc exhibet in media parte aversa: in altera autem crucem, cum hisce characteribus in circulo † HLUDOVICUS IMP. Prostant denique & alii ejusdem Imperatoris, qui in aversa sui parte monetarios typos, seu, uti Galli vocant, *Cuneos* binos & totidem marculos habent, cum eadem voce in circulo, METALLUM. Cùm igitur nummi isti *Metalli* præferrent vocabulum, inde fortè accidit, ut quævis moneta hoc nomine vulgò donaretur: ita ut, quemadmodum in suis nummis, MONETA, vocem hi scribebant Romani, ita ejusce ævi Franci inprimis vocem METALLUM adscriberent. Quæ quidem quibusvis nummis eo magis fuisse communis videtur, quòd non æreis duntaxat, sed & argenteis, aureisque tribuitur. Legitur enim *Medaille d'aur*, i. *Medallia aurea*, in vet. Instrumento Vasconico, apud Marcam *lib. 5. Histor. Benehara. cap. 13. num. 3 &c.* V. Car. du Fresne *Glossar.* & *Dissertat. de Inferioris ævi Numismatibus n. 101. & 102.* ubi vocis *Mallia* originem à *Medalliis* arcessendam, addit. V. & suprà in hac voce.

Medamna, apud Priscianum,

Indigenæ populi pro se dixere Medamnam:

eadem est cum Μέση τῶν ποταμῶν, apud Dionysium,

Τὴν δὲ μεσηγὺ Μέσην ποταμῶν εἴπουσι,

ineptè pro *Mesopotamia*. Dicendum enim esset *Mediamna*: an *Mesanam* potius scripsit, Μέσην namque idem significat, Lat. *Interamnas*. V. Salmasium *Exercitat. Plin. ad Solinum pag. 699.*

Medea, adde: A Timomacho picta, sed non absoluta, omnibus tamen admirationi fuit, non minùs ac Venus Apellis, aliaque à summis Artificibus inchoata, uti Plinius testatur *lib. 35. cap. 11.* *Illud verò perquam rarum ac memoriâ dignum, etiam suprema opera Artificum, imperfectasq. tabulas, sicut Irin Aristidis, Tyndaridas Nicomachi, Medeam Timomachi, & quam diximus, Venerem Apellis, in majori admiratione esse, quàm perfecta. Quippe in iis lineamenta reliqua, ipsæq. cogitationes Artificum spectantur: atque in lenocinio commendationis dolor est manus, cùm id ageret extincta.* Pingebat autem eam Timomachus, filios, quos ex Jasone susceperat, necantem, præ dolore, quòd se repudiatâ is Creusam Creonte genitam duxisset. Hanc posteà, ut & Ajacem ejusdem Artificis, Cæsar Dictator emit octoginta talentis, teste eodem Plinio *lib. 7. cap. 37.*

Medellino, illustris in Hispania familiæ nomen, V. infrà in *Metallinum*.

Media Comœdia, V. suprà *Comœdia*.

Media Vita, in Concilio Colon. A.C. 1310. can. 21. apud Alb. Stadensem, Alios, est, prosa sive antiphona, quam fecit Notkerus Balbulus, cum in *Martinsdeel* pons in loco præcipiti & periculosissimo ædificaretur: *Media vita in morte sumus, quem quærimus adjutorem, nisi te, Domine, qui pro peccatis nostris justè irasceris.* Canitur autem illa Antiphona, in Eccl. Rom. in Sabbato Dominicæ III. Quadrages. in Completorio. du Fresne.

Mediale, in arboribus propriè à *medulla* distinguitur; *mediale* quippe etiam habent, quæ medullâ carent. Sic sambucus plurimam habet medullam, cornus non habet; in corno tamen *mediale* inest, estque durissimum arboris, Gr. τὸ μέσον τοῦ ξύλου, τὸ μέλαν ἔγκαρδον & ἐγκάρδιον, item *cor, cordis* & *cerebrum*: in arboribus v. quæ medullam habent, idem *mediale* & *medulla* est. Et quidem ad opera intestina ac minutiaria, *mediale* tantum ligni sumebatur. Unde Vitruvius, *ejecto torulo ex eadem arbore, ad intestina opera comparatur.* Ubi *torulum* vocat, circulum corticeum vel lignum alburnum, quod ambit medullam abietis; & *ejicere torulum ex arbore*, quod Theophrastus, περικόπτειν τὰ περὶ μήτραν. Idem, *Cædi autem ita oportet, ut incidatur arboris crassitudo, ad mediam medullam & relinquatur, uti per eam exsiccescat stillando succus. Ita qui inest in his inutilis liquor, effluens per torulum, non patietur emori in eo saniem, nec corrumpi materiæ sanitatem, &c.* V. Claud. Salmasium *Exercitat. Plinian. ad Solinum pag. 1034.* & suprà, ubi de opere *Intestino*.

Mediana Dominica, in Ecclesia Rom. Theophilo Raynaudo est quarta Quadragesimæ; aliis eadem cum illa, quæ *ad Sitientes* dicitur, uti colligunt ex Gelasii Pontif. *Epist. 1. cap. 13.* & Ordine Rom. ubi lectiones Prophetæ Jeremiæ disponuntur in *Dominica Mediana*, quæ reperiuntur in Dominica Passionis, in primo nocturno. Idem ex Ivone Carnotensi *Epist. 65.* habetur. *Apostolica institutio & paterni Canones habent, ut non fiat Levitica vel Sacerdotalis ordinatio; nisi jejunio quarti mensis septimi & decimi, aut initio quadragesimæ, vel sabbato mediana.* Fuit autem hæc appellata, quia in ejusdem lectione fit mentio Lunæ quartæ decimæ & decimæ quintæ, quæ Lunaris periodi medietates sunt. V. Dominicum & Carolum Macros in *Hierolexico*, in voce *Dominica*.

Mediastini, dicti sunt apud Romanos, qui nulli certo ministerio deservientes, adeoque nec inter ordinarios, nec inter vicarios certam quandam Servorum differentiam constituentes, locum penè infimum servitutis tenebant: *sordidioris operæ* Senecæ vocati. Quamvis aliter Porphyrio *l. 15. §. 44 ff. de injur.* & Acron, in hunc Horatii *versum, lib. 1. Epist. 14.*

Tu Mediastinus tacita prece rura petebas;

Ubi *Mediastinum* accipiunt mediæ civitatis incolam, & in balneatoris officio intelligi posse *Mediastinum* putant, sicut & Priscianus, quòd *in medio* balnei *stare* soleant. Rectius Nonius *Mediastinos* pro balneatoribus, itemque pro ministris & curatoribus ædium accipit, quòd *in medio stent*, ut ministrent omnibus: sicut in navibus *Mesonauta*. At in agro Mediastini sunt, qui abjectissima quæque munia inter servos obeunt, V. Ulpianum *L. citatâ, & l. ult. ff. de oper. servor.* Cic. in *Catil.* Columellam *de R. R. lib. 1.* Tit. Popmam *de operis Servorum*: ubi inter *Mediastinos* vult referri, *Hostiarios, Scoparios, Peniculos, Unctores, Focarios, Fornacarios, Balneatores & his similes.* Laur. Pignorio *Mediastini*, fuere *Alipta* & *Unctores*, ministri balneares. Nam, quod Juvenalis cecinit *Sat. 7.* de Poëtis eò desperationis adactis, ut

Balneolum Gabiis, Romæ conducere furnos
Tentarent;

Vett. glossæ de *Mediastinis* & Pistoribus interpretantur. Plinius *idem*.

lib. 19. c. 1. Nec fuit tamen quaestûs modus, quoniam Prodicus Selybriae natus, ex discipulis ejus, instituens quam vocant iatraliptice, reunctoribus quoque Medicorum & Mediastinis vectigal invenit. Hinc veteres Inscr. Romae, *Dis. Manibus. S. Tito. Flavio. Olano. Servo. & Procurat. Balnei. T. Flavii. Augusti. Mediastino.* V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis.*

Mediacres, Graecis Μεσάζοντες, dicebantur in Aula CPolit. qui rebus gerendis in Palatio praeerant, seu, quibus velut sequestris Principes res suas peragebant, *Ministri Aulae* Mamertino *in Paneg.* *Rerum Ministri*, Manilio *l. 5.* Meminit eorum Nicetas *in Manuele l. 1. n. 3.* & Cantacuzenus *l. 3. c. 13.* & *l. 4. c. 39.* Summus vero eorum Minister Μέγας Μεσάζων dicebatur, dignitas in Palatio summa, cui Ducas *Vestiariorum* aut aulicorum dignitatem comparat, *capp. 21. 22. & 28.* Apud Bavaros dicebantur *Mediatores*, quibus vestitutis bona Laicorum quae ex iis comparare ex *LL.* non licebat, ad Monasteria ... per imaginariam donationem eadem concedentibus, ubi Monachi com. ... quae sequi ... ratio per Monasteria. *Delegatio* appellabatur, uti pluribus *in Glossario* docet Car. du Fresne.

Medica Herba, V. supra *Herba Medica.*

Medica Vestis, V. inf. à *Vestis Medica.*

Medica Gallinae, maximè olim expetebantur ad seminium, utpote generis excellentia & magnitudine ... Athenaeus, ... *Ex Persia galli*: inde Περσικὸς ... *Persica avis*, ... gallus Hesychio. Aristophani Μῆδος ... *Medica avis*, ... dicitur, de Scholiasti ejus. Μῆδος, *Medica*. Neque tantum, qui Medici generis erant, sed etiam gallum gallinaceum absolute, Περσικὸν ... & Μῆδον appellabant, à tiara seu crista recta, quam capite gerit. Idem interpres, ... Sed & praestantissimi ex eo genere *Medici* ... dicti ... Pertici: quibus ... gallinae alatae vel ex eo seminio propagatae *Medica* pro *Medica*, vete, Romanis ... tae sunt, ut Varro testatur. ... tum nostris sodicis, quas antiqui vocarunt *Medicas* ... Salmasium *ad Solinum p. 871.*

Medicamentarii, Plinio dicuntur, qui ... compone bant, a quibus ea emebant Medici. Medici enim olim à Seplasiariis medicamenta sibi comparabant, utpote apud quos omnis ... Inde emebant Medici, quorum munus tum fuit, non solum praescribere remedia, sed etiam manu facere. Emplastra tamen & collyria jam facta plerique a pharmacopolis ... Quod conqueritur Plinius *l. 34. c. 11. Atque haec omnia Medici ... ignorant ... quod olim proprium Medicinae fuerat. Nunc quoties incidere in libellos componere ... Seplasia, omnia fraudibus corrumpente. Jam quidem facta emplastra et collyria mercantur* ... nempe, veras & sinceras ... à stolo A... Marcellus.

Et quicquid confert Medicis Lugae Catapla.

Unde videmus, quo hodie atque heri coepit, ut Medicos à conficiendis medicaminibus abstinere, quod antiquis ... bus Medicinae munus fuit. Atqui hi, à quibus postmodum jam facta medicamenta emebant, *Medicamentarii*, ut dictum, vocati sunt: id quod extremis Graeciae temporibus ... Olympiod. *in Gorgiam Plat.* Ὁ μὲν ἰατρὸς ... ubi ... vocat, quem nos hodie *Apothecarium* seu *Pharmacopolam*, ex voce infimae Graeciae ... à Latino *pigmentum*, quo non solum aromaticas & exoticas omnes species, quae condimentis inserviunt, sed etiam omne genus herbarum ... condimentariorum, designabant, sequiori aevo ... Pitoni tempore de colonibus tantum ... meretur &c. V. Claud. Salmasium *Exercit. Plinianis ad Solin. p. 1051.*

Medicea Familia, amplissima se in Italia diffudit, ii, qui nomen idem gerunt, ejusdem etiam sanguinis haberi debent, nam praeter Florentinam domum, Mediolan., Verona, Brixiae, *Medicei* vixere. Inprimis verò in Tuscia floruerunt & plures ex ... Hor ... una inter Rep. princip ... gessere, ante quam Alexandr. nothus ... filia notha Margaretha generum Caroli V Imp. devictae Urbi D. daret. Familiae conditor fuit Sylvester *Medices* Mercator praedives & praecipuus Nobilitatis adversarius: cujus postea ... divitias ... plusquam reg... sibi comparat unt opes & favore Populi ad summam potentiam ac dignitatem ... Cujus occasio Cosmi *Medices* ... Hic enim, cum a factione Nobilium, iniquo judicio, oppressus Urbeque pulsus esset, altero ... anno à sua factione revocatus, Principem Reip. se, sed salva ... libertate constituit, & obscuram hactenus familiam *Mediceam*, ... fastigium evexit, in quo hodie ... Ejus nepos Laurentius eadem moderatione ... Regi ... Ejus ... hoc Populi ... dignitatem tenuit, nequicquam reluctantibus Optimatibus, usque ad A. C. 1492. quo una cum eo pax Italiae sepulta est. Filius postea Laurentii Petrus II. ... Magistratum, clandestinam cum Carolo VIII. Rege Galliae ... adeptus ... A. C. 1494. à Florentinis hostis ... excidit Principatu: duravitque haec Populi libertas usque ad A. C. ... quo *Medicei* a Ferdinando Hisp. R. restituti sunt. Cum vero

A. C. 1527. Roma à Carolo V. expugnata & ipse Clemens VII. Pontif. Petri praefati ex fratre nepos captus ... iterum denuo libertatem, auxilio Gallorum, ... Sed ... Imperatoris reconciliato, Florentia *Medicis* ... restituta est, A. C. 1530. A ... Alexander *Medices*, à Carolo V. Dux creatus, A. C. 1535. Quo intra biennium ... successit Cosmus I. ... Magnorum Tusciae Ducum conditor, qui ... prudentia Princeps Ducatum suum per universam ... Etruriam ... & A. C. 1569. à Pio V. Pontif. *Rex*, sed ... Maximiliano II. *Magnus* ab hoc *Dux* tituli ... unde ... à quo tempore *Medicei* dici coepere *Magni Duces Etruriae* sive *Tusciae* ... *Florentiae*. Originem hic Cosmus ducit à Juliano ... Petro I. filio, qui à Pietro ... A. C. 1504 ex Catharina ... Galeacii Mariae Ducis Mediolani ... Johannem, qui obiit A. C. 1526. Hinc Maria Salviata ... Laurentiae, Laurentio M. *Medices* ... genuit Cosmum I. Magn. Ducem ... A. C. 1574. Quo, & Eleonora Toletana (...) ... Protegis Neapolitani) ... A. C. 1621 ... obiit A. C. 1609. Pater, ex Christina Lotharingica (...) Caroli Ducis & Claudiae, Henrico II. Gall. R. geniae) Cosmi II. qui ... A. C. 1620. relicto ex Maria Magdalena Austriaca (...) Archiducis, Ferdinando I. Imp. genit) Ferdinan ... ex uxor Victoria *de Rovier* seu Roborea, haeres Ducatus Urbinat., utpote ... Ubaldi Roborei Ducis Urbini ... extincti A. C. ... rit Cosmū (...A. C. 1639.) Cosmū III. (... 1642 ... Margaretae Ludovicae Aurelianensis, quae tamen ... dudum in Gallia degit, insigni palatio in loco *Montmartre* prope Lutetiam, exclusio; & Franciscum: e quibus Cosmus, Patri haud pridē defuncto successit. V. Phil. Jac Spenerum *Th. Part. sp. 149.*

Medicaeum Obeliscus, ... ter XIII. illos, qui ... spectantur ... sic est, quod in Pincianis hortis Med ... Principum ... Circo Flora, à Magno Duce Hetruriae ... hodie in Hortis Sallustianis ... est. Georg. de Sepib. *in Museo Kirch. p. 12.*

Medici, apud Romanos, olim servi tantum erant, ut testantur Suetonius *Nerone cap. 4.* & Seneca *de Benef. lib. 3. cap. 24.* qui Domitium Corbulo... à servo prius, quam à Caesare ... tum, scribunt. Clarissimè P. Orosius *lib. 7. cap. 2. Adeò dira* ... *Romanos consequuta est, ut Caj. ... Lamiarum familias* ... *peregrinis, servorum quoque maximas copias, exceptis Medicis, & Praeceptoribus trudi Urbe praeceperit*: blando nimirum ministerio ... Augustus ... & longe post Justinianus *l. 3. C. com. de Legat. & Leg. 1. C. de comm. serv. manum.*: ut supra omnia ... Claudianus idem docet *lib. de bello Gildon.*

Noxia pollutis dominis miscere venena
Fratribus Regis, nudans fraude, remota,
Injusto quem Maurezetis, bellumque, negavit
Per famulis patrare nefas.

Medici nempe, ut Livius ostendit *Dec. 3 lib. 2.* Augusti tamen aevo, etiam in interiori Principum cultu fuere. Tacitus *Annal. lib. 4. Sumitur in conscientiam Eudemus amicus ac Medicus Liviae.* Vid. quoque Senecam *de Benef. lib. 6. cap. 16.* *Medicis* certè auret annuli usum primus concessit Augustus, Imp. cum antea is solis ingenuis, ac Magistratibus, concederetur. Insignivit autem hoc honore Augustus Antonium Musam libertum, quod ejus operâ ex ancipiti morbo convaluisset. Dio *lib. 53.* Καὶ αὐτῷ ... (Vossius legit ...) ... *Antonius verò Musa, cum nihil Augustus ... quae maximè ad sanationem opus erat, possit facere, lavacris frigidis frigidisque potionibus, sanitati restituit. quam ob rem pecunia et ab Augusto & Senatu multa, usque annulo aureo, (libertus enim erat) donatus est, immunitateque, non ipsi modò, sed omnibus eandem artem exercentibus, in posterum quoque, tempus concessa.* Eadem habet Zonaras *lib. 2.* Vid. Joh. Kirchmannum *de Annulis cap. 16.* &c. Principem *Medicorum* seu *Archiatrum* Augustorum familia etiam agnovit, quem, ut in antiquo titulo est, ipsi vocabant *Superpositum Medicorum*. Horum autem alii Chirurgi fuerunt, seu *Medici vulnerum*, ut appellat Plinius *lib. 7. cap. 2.* & Inscr. Romae: *Chresto. Conservo. & Conjugi. Celadus. Antiochus. Drusi Medicus. Chirurg.* Alii Oculari seu ab Oculis, qualis *P. Attius. Atimetus. Aug. Medicus. ab. Ocul.* Et nisi aliqui, Chirurgi & Ocularii simul, ut ... qui manu missus *P. Decimius. P. L. Eros Merula* ... antiquo titulo, ubi notatur pro libertate ... HS. ... Nonnulli defunctorum gessere ... unde Josephum ... *Medicos, ut Patris defuncti cadaver aromatibus condirent* ... pisse ... gimus &c. ... familia ... Romani quique habuere, Scaevol. *l. 4. § 6. ff. de fideicom. libert.* Imò & ... ludis fuerant *Medici*, ... vulnera ... curarent, ... *quidam in ludo Caesaris gladiatorum, quum vulnera ejus a Medicis ... scribantur, videre solitum fuisse*, scribit A. Gellius *lib. 12. cap. 5.* & *Medici* factionis Venetae in ludis Circensibus ... tes in hoc marmore: *M. Pupiano. Fulloni. Tontoni. Aurigatori. M. Pl.*

M. Vipsanii Agrippæ Medici, M. Vipsanius Quartio Patronus et... M. Vipsanius Medicus faciundum. Veneta. Olim III. &c. Neque verò *Medicos* tantùm, sed et *Medicas* fuisse in usu, docet Inscr. *Secunda. Livilla, S. Medica,* uti hæ videntur Gynæcia curasse, & curam adhibuisse mulierum ægrotantium; habuerunt que ministrarum loco Tractatrices, ut *Tractatores Medici*: quo respexit Seneca *Epist. 66. An potius optem, ut malacissandos articulos exoletis meis porrigam? aut ut muliercula, aut aliquis in mulierculam ex viro versus digitulos meos ducat? Quidni ego feliciorem putem Mucium, qui sic tractavit ignem, quasi illam manum Tractatori præstitisset.* V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis* & Thomam Dempsterum *Paralipom. in Joh. Rosini Antiqq. Rom. l. 10. c. 5.* Postea nobilis Ars eò ingenuis excoli, & ejus periti summo in pretio haberi cœperunt: etiam Jurisconsultis in Academia Oxoniensi prælati, vi Statuti A. C. 1384. promulgati, quo *Doctores Medicinales* *ponuntur Juris Civilis Doctoribus præferuntur*, regnante Richardo II. Spelmannus *Gloss. Archæol.* Postquam ab Augusto jam jure annuli, & à Valentiniano I. immunitate donati, atque salariis sui è Fisco constituta essent. Caruit autem *Medicis* Roma sexcentis annis, quo tempore, sicut & alibi ante Medicinam constitutam factum est, ægrotos in forum deportari & prætereuntium de iis sententiam rogari, moris erat. Apud Athenienses verò veteri olim Lege cautum fuit, *Ne quis servus, neve qua femina artem Medicam discito*: Sed cùm Mulieres, quòd obstetrices non haberent, verecundiâ ductæ certatim interirent, Agnodiceque virgo, quæ assumto virili habitu artem didicerat, illis subvenisset, priori Legi hanc alteram suffecere Areopagitæ: *Ingenuæ feminæ artem Medicam discunto*; secundùm quam apud Terentium in palliata e Menandro *Andria* Lesbia obstetrix quid facto opus sit, imperat: Namque & apud Romanos in feminarum genus *Medicinæ* accensitum, docet Ulpianus *lib. 8. de omnibus Tribunal.* Quin autem Athenis Medicinam facere publice vellent *Medici*, à populo, qui eos eligebat, id consequebantur: Xenoph. *Apomnem. lib. 4.* sed gratis tales illam facere tenebantur, ut patet ex Aristophane *Acharnensibus.* V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Att. lib. 3. tit. 8.* Nec omittendum, *Medicorum* non alios magis Romæ olim, quam qui è Græcia erant, æstimatos fuisse; quæ causa, quòd tum Imperatores ipsi, tum Magnates Romani, non aliis usi legantur. V. Jac. Sponium *Itinerar. Græcia Part. 3. p. 92.* ubi Lampsaci repertam *Inscriptionem*, Cyri Liviæ Drusi Cæsaris Medici memoriam servantem, exponit. Apud Israelitas, inter Præfecturas vigiliarumque Templi, quoque מִמֻּנֶּה עַל הַחוֹלִים *Præfectus ægrotorum* seu *Medicus* erat: *Sacerdotes enim, quoniam in pavimento jugiter stabant & carnibus pluribus vescebantur, nec in hora Ministerii vestitu, quà corpus scilicet, ut tunica, tegeret, aliam præter tenuem rarumque simpliciorem habebant, affligi solebant dolore colico; unde constituebatur Præfectus unicus, cujus officium erat eos sanare, morborumque eorum morbis quibuscunque. Atque hinc ut essent assiduus erat ipse cum illis, quorum suberant,* Maimonides *hal. Cele hammikdasch c. 7. §. 13.* & *in Misn. tit. Schekalim c. 5. §. 1.* apud Joann. Seldenum *de Synedriis vett. Ebræorum l. 3. c. 11.* &c. V. quoque supra in *Archiater.*

Medicorum variæ species.

Astrologici dicuntur, qui non solùm universalia in astris attendunt, sed etiam penetralia artis ingressi, particularia exquisitè considerant: distribuentes XII. Zodiaci signa in singula hominis membra, & trigonum, tetragonumque aspectum, similiaque solicitè observantes.

Botanici, qui virtutis quæ in herbis est periti, harum inprimis ope morbos depellunt. Hanc Medicinam à Chirone, cùm in manu vulneratus esset, excogitatam, refert Plinius *lib. 7. cap. 56.*

Chirurgi, qui manu operantur, quales jam Homeri ævo Machaon & Podalirius fuere. Et certè Trojani belli temporib. Chirurgica sola Medicinæ nomine veniebat: cujus Auctor Chiron Thessalus fertur, Achillis & Æsculapii præceptor.

Chymici seu *Medici πυρότεχνοι*, ex Chymiæ documentis principia suæ Artis depromentes, materiem novâ ratione præparant ac administrant. Quam Artem ab Ægyptiis Arabes, seu Mahel, qui Hispaniam occuparunt, acceperunt, à quibus ad Europæos pervenit: eam dein diu sepultam, quasi ab Orco revocavit Theophrastus Paracelsus.

Clinici, qui ægros cubantes ἐν κλίνῃ, in lectulo invisunt ac curant: unde *Clinices* nomê de tota Medicina dici patet. Hujus Auctorem Asclepium Plut. *lib. 8. Symposiac. cap. 24.* Hippocratem Plinius facit. *l. 29. c. 1.* Aliqui tamen *Clinicen* vocant, illam Medicinæ famulam Artem, quam aliàs *Μαγειρικὴν* seu *Coquinariam* appellant.

Cosmetæ, qui pulchrum e. g. vultui colorem conciliant, maculas, scabritiem & rugas tollunt, capillis colorem mutant, dentes albos reddunt &c. Quam Artem primum docuisse ajunt Critonem, discipulum Acronis Agrigentini, qui apud Reges Reginasque *Medici* munus obibat.

Dissectores seu Anatomici, qui corpus humanum dissecando in membrorum omnium situm naturamque exactè inquirunt: Qualis Herophilus inprimis fuit, Phalaridis æqualis, qui multos vivos è carcere facibusque, *sepungentes vivos exsecuit, ut naturam scrutaretur*, Tertullianus *de Anima cap. 10.*

Dogmatici, qui ratione & experientiâ subnixi, tum evidentes tum abditas causas considerant, corporisque partes affectas & earum explorant signa. Quæ secta jam utrumque in Scholis regnat, Galeno Auctore.

Empirici, solùm nituntur experientiâ & analogiâ ad salubria eligenda, insalubria fugienda: adeoque observationibus particularibus, & præceptis inde extructis utuntur. Qualis Sextus fuit sub Antonino Pio.

Iatraliptæ vocantur, qui unguentis ac perfrictionibus morbis medentur. Verùm hæc Ars, quam Prodicus discipulus Æsculapii, instituisse legitur, apud Plin. *l. 29. c. 1.* non tam Medicinæ species, quam famula est.

Magici triplices sunt: Quidam animo in occultis naturæ indagandis carminumque operationibus promovendis sunt toti: Alii verbis, characteribus & ceremoniis medendi tribuunt efficaciam, quod jam Trojanis temporibus obtinuisse, ex Homero discimus: Nonnulli commercio cum Spiritibus utuntur, ad exemplum Plotini, Jamblichi & aliorum Platonicorum. V. supra in voce Magia.

Methodici, qui rationi sic insistunt, ut contenti sint theorematis paucis, usq. methodo imperfectâ tractans.

Musici.

Oculari seu ab Oculis, qui hujus inprimis membri curam gerunt: Cujus artis inventorem Apollinem facit Plut. *Sympos. l. 8. c. 2.*

Practici, qui in opere versantur sanitatem vel secundam conservant, vel amissam restituunt. Quæ ars partim Πρoφυλακτικὴ, partim Θεραπευτικὴ inde proin dicitur: & hæc rursus in Diæteticam, cujus Auctor Herodicus sub Artaxerxe Longimano floruit, Pharmaceuticam et Chirurgicam subdividitur.

Rationales seu Logici, qui morborum causis & rationes inquirunt: Cujus Artis principia condidit Podalirius, teste Eustathium *Iliad. λ.* Insigniusque sub his sectatorum Medicorum Tiberii & Claudii Cæsarum Medicus.

Theoretici, qui quid secundam quidque tam valetudinem faciat, indagant: Principia corporis humani & partium structuram, actiones & utilitates naturales & præternaturales &c. accuratè considerant: morborum differentias, causas & signa tradunt &c. V. quoque infra.

Medicina ergo, ab experientia, experientiæ occasio à necessitate est. Incrementa dedit consuetudo, quâ antiquis temporibus ægri solebant in via exponi, quo rogarent transeuntes, eodemne morbo laborassent, & quo pacto sibi restitui. Artem postea auxit, quum à morbo liberati, quomodo sanati erant, conscribere ac dona ad Sacerdotes deferre inciperent, quæ in templi tabulis remedia deponerentur: quod Ægyptiis in more fuisse, testatur Plinius *l. 29. c. 1.* & Galenus *de Composit. Medic. l. 5.* Nec structurâ magis, quam remediorum illiusmodi præstantium copiâ, celebre usus fuit templum Ephesinum; ut de aliis nil dicam, contentus attulisse hac de re illustrem Plinii locum *l. 29. c. 1. Clara (Medicina) Trojanis temporibus, quibus Fama certior, vulnerum tamen duntaxat remediis. Sequentia ejus dehinc densissimâ latuere usq; ad Peloponnesiacum bellum: tunc eam revocavit in lucem Hippocrates genitus in insula Coo, inprimis clara ac valida & Æsculapio dicata. Is, cum fuisset mos, liberatos morbis scribere in templo ejus Dii, quid auxiliatum esset, ut postea similitudo proficeret, exscripsisse ea traditur, atq; (ut Varro apud nos credit) templo cremato iis instituisse Medicinam hanc, quæ Clinice vocatur.* Quod ergo Poetæ Apollinem quoque *Medicinæ* inventorem, Scholiastes intelligunt, a quo herbarum vires, quibus *Medicina* constat: Nec alius videtur Pæon, qui διὰ τὸ παύειν, ἀνίας. &c. *sedare dolores, mederi, curare* dictus est. Quod verò Æschylus Prometheo, alii Ægyptiorum Hermæ sive Mercurio, non nulli Isidi, inventi hujus gloriam eunt adscriptum, inde est, quod antiquissimis temporibus Ægyptiis hæc Ars nota fuit. Namque Athothis secundus Rex primæ Dynastiæ Thinitarum & Tosorthros, tertiæ Dynastiæ Memphitarum Rex itidem secundus, Medici insignes jam fuisse leguntur. Ab Ægyptiis ad Græcos Artis notitia pervenit, inter quos, in Arte Chirurgica, à qua *Medicina* cœpit, primus ex Homero celebratur Chiron Thessalus, panaceæ inventor, & Achillis atque Æsculapii Præceptor. Quem qua serie reliqui secuti sint, & quibus incrementis *Medicina* succreverit, accuratè exsequitur Gerh. Joh. Vossius *de Philosophia capp. 8. 9. 10. 11. 12. 13 & 14.* E quo saltem hæc addam, *primum præcepta medendi clarissimè tradidisse*, Hippocratem, teste Plinio *l. 26. c. 2.* atque in Artis formam sic redegisse, cui supremum postea addidit fastigium Claudius Galenus, qui sub Severo Imp. vixit. V. Cardanum quoque *Subtilit. l. 16.* & supra, in voce *Medici*, item *Curiosorum Collegium.*

Medicum seu Citreum malum, e Perside vel *Media*, in Græciam serò admodum allatum est, nec nisi mediæ Comœdiæ Poetarum ævo. Meminitque primus ejus Antiphanes, in *Bœotia*, qui fabulas in scena dictavit, post Olympiadem 98. Versus sic habent,

—— —— A. ἀλλὰ ταυτὶ λάμβανε
Παρθένε τὰ μῆλα. B. Καλά γε. A. Καλὰ δῆτ' ὦ θεοί.
Νεωστὶ γὰρ τὸ σπέρμα τοῦτ' ἀφίγμεθα
Εἰς τὰς Ἀθήνας ἐστὶ παρὰ τοῦ βασιλέως.
B. Παρ' Ἑσπερίδων ᾤμην γε ἐκ τῶν Φορκίδων.

A. Παρὰ

A. [illegible]
Μη'. B. [illegible]
Καὶ [illegible].
—— —— A. Sed hic cape
Virgo mala. B. Pulchra omnino. A. Pulchra vero è Diî.
Nuper enim semen hoc advectum
Athenas est à Rege magno.
B. Ab Hesperidibus existimabam, per Auroram.
A. Dicunt aurea mala hæc esse tria
Sola. B. parum est, quod pulchrum est ubiq;
Et pretiosum.

E quibus constat, malis Hesperidum hæc mala similia fuisse: imò nihil prohibet, eadem fuisse, quæ patriâ tantum ac natali solo differrent. Præterea verisimile est, citreum malum, quod primum videre Romani, ab Africa potiùs ipsis venisse, quàm è Media vel Persia. Hæc est *Ε'σπερὶς* vel *Ε'σπερίδων μῆλον*. Sic *Punicum malum* appellavere τὴν ῥοιὰν, quòd ab Africa & Pœnis hoc genus primùm acceperint, non à Romanis. Huic verò Malo Hesperio vel Hesperidum, *citri* nomen imposuere Romani, non Græci: cujus rei fidem præstat, quòd vetusti Græciæ auctores, qui *Medici mali* meminerunt, nullam citri mentionem faciunt. &c. V. Salmasium *ad Solinum p.* 955. *& seqq.*

Medimnus, Gr. Μέδιμνος, ex Hebr. מדימן ex מדה ex מד *i. mensura* & מנה *numerus*, mensura fuit aridorum Attica, capiens secundum Budæum duas amphoras: secundum Georg. Agricolam 108. libras mensurales seu 48. chœnicas; secundum Anglorum mensuram: *seven gallons, a pottle, three ounces, three quarters and an half, and twelve grains*: notata hoc modo Ms. Dicitur & *Medimna*, i *accuolus*, eo quòd quinque modiorum mensura sit, qui dimidius numerus est à perfecto denario, Isidor. Et tantum erat, de quo fœminis atque pueris Athenis disponere dicebat: Quod enim pretium excedebat *Medimni* hordei, testamento dare legare non poterant, ex lege, cujus meminit Isæus ἐν τῷ περὶ τοῦ Α'ριστάρχου κλήρου. Ubi pro modulo Legislatori fuit pauperiorum census. Idem enim est, ac si dixisset, non licere testamento dare legare, quod excedat fœnus annuum census illius, qui testamentum scribit: Minimus enim census fingitur esse Legislatori totidem drachmarum, quot est minima dos. Fuit autem minima dos drachmarum centum quinquaginta, quarum menstruum fœnus erant oboli novem, qui per duodecim multiplicati efficiebant obolos 108. seu drachmas 18. quibus hordei Medimnus venit: Sam. Petitus *Comment. in LL. Atticas lib. 6. tit. 6.* Ab eodem mensuræ genere primum τάγμα seu ordo civium in prædicta Rep. *Pentacosiomedimnorum* nomen accepit. Sic autem appellati sunt, teste Plut. *in Solone*, οἱ ἐν ξηροῖς ὁμοῦ καὶ ὑγροῖς μέτρα πεντακόσια ποιοῦντες, quòd quingentos *Medimnos* in aridis simul liquidisque conficerent: Hi, utpote ditissimi Reip. talentum pendere tenebantur; cum Equites semitalentum; Zygitæ, minas decem; Thetæ verò seu proletarii nihil conferrent: In quos 4. ordines Athenienses universos Solon distinxerat. V. eundem Petitum *lib. 2. tit. 3.*

Medina Celi, nomen familiæ, in Hispania, illustris, quæ ramus est familiæ *de la Cerda*. In hac enim, cùm Ludovici Com. de Claro Monte filia Isabella nupsisset Bernardo Gastonis Phœbi Foxii Com. *de Foix* & Dn. *de Bearn*, filio naturali; huic Henricus Rex Castelliæ, concessit *Medinam Celi*, cum dignitate Comitis, A. Ch. 1371. Ei successit filius Gasto, atque iterum huic Pater Ludovicus: qui, ex minore filio Johanne, Dominos de Terræ Quadrata (*Terra quadrata*) sevit; major Gasto, Ludovici filii parens, qui primus *Ducis de Medina Celi & Com. del Puerto de S. Maria* axiomate insignitus est, ac Johannem genuit, hic Ludovicum I. March. *de Cogolludo*, Gastonem & Johannem, Patris in Ducatu successores: e quibus ultimus hic stemma propagavit, non tam per secundo-genitum Sancium March. *de la Laguna*, quàm primo-genitum Johannem, qui ex Johanne Ludovico, prioris matrimonii filio, aliquorum Ducum genitor; sed alter ejus filius Consalvus, à Matre cognom. *de Lama* sortitus, Marchionum *de Lazrada* auctor est. [illegible] cum genesis sic habet: Ludovicus *de la Cerda*, Dux *de Medina Celi*, ex Catharina Biqua *de Orejon* suscepit Johannem I. maritum Mariæ *de Silva* & ex ea patrem Johannis II. quo & Johannâ Manuel (fil. Sancii *de Noregna*, genitus Johannes III. ex Isabella Aragonia (fil. Antonii *de Aragonia* Do. *de Montalto*) suscepit Joh. Ludovicum, defunctum A. C. 1607. Hujus ex Antonia Toletana fam. *Davila*, fil. Johannes IV. *de la Cerda*, Dux *de Medina Celi* March. *de Cogolludo*, genuit Johannem V. seu, Antonium Johannem Ludovicum *de la Cerda Henriquez Ribera Portocarrero* Duc. *de Medina Celi & Alcala*, maritum Annæ Mariæ Luisæ *Portocarrera* Duc. Alcalæ (Petro Girono Eq. Ord. S. Jacobi & Antoniâ *Portocarrero y Cardenas* March. *d' Alcala* genitæ) & ex ea patrem Johannis *de la Cerda Ribera Portocarrero* Duc. *de Medina Celi & Alcala*, atque ab uxore Catharina *de Sandoval de Cordona* Ducis Lermæ & Cezæ: Antoniæ *de la Cerda*, (quæ nupsit Caspare *de Haro Guzman de la Paz* Duc. *de Carpio*) ac . . . *de la Cerda* (ux. Joh. Thomæ *Henriquez de Ribera* Admiral. Castellæ Duc. *de Medina de Rio secco* Com. *de Melgar*) Phil. Jac. Spenerus *Tin. Nobil. Europ. Part. II. p.* 39. *& Part. III. p.* 83. V. *Methymna Cælia*.

Medina de Rio secco, itidem illustris in Hispania familiæ nomen, quæ Henriciæ, (*Henriquez*) familiæ ramus est. Alfonsus enim, major natu filius Friderici, Patris in Admiralis Castelliæ officio successoris, Comitis *de Melgar ac Rueda*, munus Thalassiarchæ (quod primus in hac familia obtinuerat Alfonsus *Henriquez*, Friderici Magni Mag. ordinis S. Jacobi filius & præfati Friderici pater) ad posteros transmisit; qui etiam nomen *Ducum Medina de Rio secco* nacti sunt, ut ex hac eorum serie apparet. Alfonsus Henricius Admir. Castell. Com. *Melgar*, ex Maria (fil. Petri Ferrandi *de Velasco* Com. *de Haro*) genuit Fernandum Admir. Castell. Duc. *de Medina de Rio secco*: quo & Mariâ Gironâ (fil. Johannis Tellesii Gironi Com. *de Urenna*) natus Ludovicus I. Dux *de Med. de Rio secc.* Admir. Castell. uxorem sibi junxit Annam de *Cabrera*, & *Moncada* (fil. Johannis *de Cabrera* Com. *de Modica*) e qua genitus Ludovicus II. D. *de Med. de Rio sec.* Patri in Connestabilis dignitate successit, matris insuper nomine assumto, genuitque Ludovicum III. *Henriquez de Cabrera* Admir. Castell. Ducem *de Medina de Rio sec.* ex Anna *de Mendoza* (fil. Didaci Hurtadi *de Mendoza* Com. *de Sala*.) Ludovicus Victoriam Columnam (M. Antonio Columnâ D. *de Paliano*, Pr. *de Tagliacozzo* genitam) cum duxisset, suscepit ex ea Johannem Alfonsum, mar. Ludovicæ *de Sandoval & Rexas* D. *de Lizeda* atque ex ea familiæ propagatorem: in quâ Joh. Thomam *Henriquez de Ribera* Admir. Castell. Ducem *de Medina de Rio secc.* uxorem ex familia Ducum *Medina Celi* sibi matrimonio junxisse, paulo suprà vidimus. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Part. I. p.* 134. Nomen familiæ, ab urbe cognomine, quæ Latine dicitur *Methymna Sicca*.

Medina Sidonia, familiæ alius in eodem Regno celeberrimæ nomen, ab urbe cognomine, Latinis *Methymna Asidonia* dictæ. Ramus est Gusmaniæ stirpis & quidem præcipuus, quem condidit Alfonsus Perezius *de Gusman Bono*, Dominus *de S. Lucar de Barrameda*, a Mauris cæsus A. C. 1347. Ejus nepos Johannes Alfonsus, primus Comitis *de Niebla* titulum nactus est, & deinceps hujus major filius (nam a minori Johanne posthumo etiam Domini *del Cannejo* orti sunt) Henricus Johannem Alfonsum primum Ducem *de Medina Sidonia* genuit: à cujus fratre Alfonso, Domini *de Terralva & de* [illegible]*gena* oriuntur: sed à filio Henrico (ut reliquorum mentio, licet posteritate abundarint, in præsens mittatur) propagata est Ducalis dignitas, nunc quoque superstes, cujus series hæc est. Henricus *de Guzman*, Dux Medinæ Sidoniæ, ex Leonora *de Mendoza* (fil. Perafani *de Ribera* Com. *de los Molares*) pater fuit Johannis Ducis, qui, junctâ sibi Leonorâ *de Zuniga*, suscepit Johannem Alfonsum Ducem, maritum Annæ Aragoniæ (fil. Alfonsi Aragonii Archiepiscopi Cæsaraugustani, Hisp. Rege Ferdinando Catholico geniti, ex Anna *de Urrea* s. *Gurrea*) & ex ea patrem Johannis Clari Com. Nieblæ: quo & Leonorâ *de Zuniga ac Sotomayor*, genitus Alfonsus Perezius Dux *Medin. Sidon.* ex Anna *de Silva* & *de Mendoza*, reliquit Johannem Emanuelem Dominicum Perezium *de Guzman* Duc. *de Medina Sidon.* cui Johanna Sandovallia (fil. Francisci *de Sandoval & Rexas* D. Lermæ) peperit Alfonsum Perezium Com. Nieblæ, Casparum Alfonsum Perezium Com. Nieblæ, post fratrem defunctum; Balthasarem Melchiorem; Luisam (uxorem Johannis IV. Portug. R. magnanimitate & prudentia omnes sui sexus longe supergressam, quippe quæ maritum coronam oblatam accipere cunctantem, egregiâ oratione ad Regnum capessendum hortata est, eoque mortuo, rerum summæ magna cum gloria, dum filius adolesceret, præfuit, den. 166...) Franciscam & Catharinam. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Part. II. p.* 47. *& in Ind.*

Mediolanum, Insubriæ urbs, adde: Postquam à Friderico Barbarossa, solo sale conspersо, ad sterilitatem damnata fuisset, sub Friderico tamen II. tantis emersit incrementis, ut altera post Romam Italiæ urbs censeretur. Factiones in ea duæ inprimis erant, Turriani ac Vice-Comites, quorum hi prævaluerunt ac præfecturam in Principatum perpetuum mutarunt. Sed Vice-Comitum hæc familia non nisi annis 55. duravit, extincta in Philippo Maria, qui, cum prole legitima careret, Ducatum quatuor potentissimis competitoribus discerpendum reliquit: Friderico III. Imp. titulo Imperii, Alfonso Siciliæ R. ex testamento, Carolo, Ludovici Duc. Aurelianensis filio, ex Valentia Johannis Galeatii filia, & Francisco Sfortiæ genero suo, per filiam notham. Quâ occasione vicini Principes Ducatum omni à parte dilacerarunt, ac Veneti Placentiam, Cremam, Laudam; Ludovicus, Sabaudiæ Dux Valentiam & Confluentiam, Carolus Aurelianensis Astam, occuparunt: *Mediolano*, Novarâ, Como, Alexandriâ ac Dertonâ, mutuo fœdere inito, aliquamdiu se contra omnes defendentibus. Donec Franciscus præfatus, partim fraude, partim, vi, Ducatu potitus est, qui humili ortus familiâ, ex gregario milite, velut alter Agathocles, ad summum fastigium emersit, Georg. Hornius *Orb. Imp. p.* 91. Plura V. infrà, ubi de *Sfortia*.

Mediomatrices, adde: Regni Austrasiæ sedes fuit, sub Merovingis. Chlodoveus enim Francorum R. cum decessisset A. C. 514. prima divisio Regni facta, illudq; inter quatuor ejus filios sic divisum est, ut Regnum Franciæ, cujus sedes Lutetia Parisiorum esset, obtingeret primo genito: reliquis Regnum Belgicæ, cujus sedes urbs Suessionum, Regnum Aurelianense & Regnum Austrasiæ,

dem ejus mensis, quâ Transfigurationis Christi memoriam celebrant, quam vocant: [illegible] τῆ Σωτῆρ@; illo enim die piscium eius illis licitus est. Quemadmodum durante τῇ μεγάλη τεσσαρακοστῇ idem illis licet, die 25. Martii, quo Annunciationis festum, quod Εὐαγγελισμὸν vocant, apud illos recolitur: ut & Dominica Palmarum. Quartum & ultimum, τῶν Χριστουγέννων vocitatum, incipit quadragesimo ante Nativitatis Festum die, atque eousque durat, sed non adeò rigidum est ac priora, &c. V. Jac. Sponium *Itinerar Græc.*

Megalographia, apud Vitruvium, *Nonnullis locis signorum megalographia, habens Deorum simulachra, seu fabularum dispositas explicationes, non minus Trojanas pugnas, seu Ulyssis errationes per topia, cæteraque, quæ sunt eorum similibus rationibus à natura procreata.* Græcè μεγαλογραφία, quod genus picturæ in rebus magnis & argumentis nobilibus exprimendis versabatur; ut sunt Deorum simulachra, ædes, Heroes, bellorum historiæ vett. & id genus. Ei opponitur Ῥωπογραφία, unde Ῥωπογράφοι, qui belluas, arbores, homines, antra, portus & alia id genus, varia que & minuta, opere topiario exprimebant. V. Salmasium *ad Spartianum in Hadriano.*

Megalistratika, apud Guil. Tyrium *lib* 21. *cap.* 16. pro *Megaloparatica*, quod vide.

Megalokyrius, Principem Bœotiæ & Thebarum recentiores Græci appellarunt, Dominum. Macro teste in *Kyrius*.

Megara, urbis Achajæ, adde: Hodieque nomen servat, in rudera fere sua, trecentas circiter quadringentasque casas ægre habitas à Græcis, n[illegible] alibi rituum suorum tenacioribus; sed quibus à piratis quotidian[illegible] molestiæ. In vicinia ejus arbor est, *xylocerata* [illegible] quo[illegible] filium prodigum pastum esse, ajunt: [illegible] terebintho non absimilis est, & Augusto mense fructus maturat. *Inscriptiones* hodieque ibi n[illegible] paucæ visuntur, inter quas una imprimis memorabilis, in honorem indigenæ cujusdam Athletæ celeberrimi facta, quæ, nomine ejus prætermisso Ludorum publicorum variis in locis rum habe[illegible] [illegible]orum, in quibus ille omnibus victor exstitit, mentionem servat. Sunt illi, præter *Olympia*, *Pythia*, *Nemea* & *Isthmia*; *Panathenæa*, Athenis; *Olympia* ibidem, nec non *Panhellenia* & *Eleusinia*. Porro *Herculeus agon*, Thebis; *Trophonia*, Livadiæ; *Eleutheria ludi*, Platæis; *Olympus Junonis*, Argis. *Pythia*, Mileti, item Magnesiæ; *Ludi universa Asia*, Philadelphiæ; *Ludi Actii*, in honorem Apollinis, Nicopoli; *Pythia* iterum, variis in locis celebrata; *Æsculapii Ludi*, Epidauri; *Capitolinus Agon*, Romæ; *Agon Minervæ Promachæ*, ibidem; *Eusebia*, Puteolis; *Ludi in honorem Imperatorum [illegible]* Neapoli. Sed & ibidem elegans superest *Inscr.* Sabinæ uxoris Hadriani, facta Julio Candido Achajæ Proconsule; item alia, quâ S. P. Q. Megarensis, Herodis Attici munificentiam testari posteritati voluit. V. Jac. Sponium *Itinerar. Græcia Part. II p.* 289. & 299. Hinc *Megarica* sectæ nomen, cujus Euclides, ex Socratis auditoribus tertius, qui novas sectas condidere, Auctor fuit, de quo V. A. Gellium *lib.* 6. *cap.* 10. & Strab. *lib* 9. ubi ait: *Habuit aliquando (urbs hæc) etiam Scholam Philosophorum*, qui Megarici dicebantur, *successores Euclidis Socratici*. Hi postea Ἐριστικοὶ sive *Contentiosi*, atque exinde à nonnullis *Dialectici* dicti sunt, quod valde in Dialecticis, præcipuéque in captiosis argumentandi generibus, [illegible]. Audivere autem Euclidem Eubulides Milesius, [illegible] Thrasius & Stilpo Megarensis: Eubulidem Alexinus Eliensis & Apollonius ὁ Κρόνος: cujus discipulus fuit Diodorus ὁ Κρόνος. V. Gerh. Job. Vossium *de Philosophorum sectis cap.* 11. *qua de Megarica tractat.*

Megaricorum Philosophorum series, ex Vossio.

Euclides Megaricus.	Apollonius ὁ Κρόνος.
Eubulides Milesius.	Diodorus ὁ Κρόνος.
Alexinus Eliensis.	Clinomachus Thurius.

Stilpo *Megarensis*.

Mel, [illegible] *Mella*.

Melanaetus, Græcè Μελανάετος, i. *nigra aquila*, utut aquilarum minima, robustissima tamen est, hinc *Valeria* dicta Romanis. Ejus meminit jam Homerus *Iliad.* φ. *verso* 252. ubi de Achille,

> Αἰετοῦ οἴματ᾽ ἔχων μέλανος τοῦ θηρητῆρος,
> Ὅς θ᾽ ἅμα κάρτιστός τε καὶ ὤκιστος πετεηνῶν.
> *Aquila impetum habens nigra, venatricis,*
> *Quæ altum simul fortissima est & celerrima.*

Reliquas ejus dotes vide apud Philosophus *lib* 9. *cap.* 32. [illegible Greek] [illegible]. *Est & pergit, sine invidia, sine metu strenua, boni ominis, neq; clangit, neq; murmurat.* Quam prim[illegible] cum chrysaëto ita confert Thuanus *de Re Accipitrar. lib.* 1.

> *Optime, & ipsa aquant animis ingentibus illam,*
> *Corporis inferior quamvis sit mole, nec ungue,*
> *Aut rostro tantum valeat, digitisve: sed ardens*
> *Non mansura suas animosi [illegible] vitulos,*
> *Accipitres [illegible] facit. Hanc quoq; nostri*

> *Valeriam dicunt, Græci μελανάετον dicunt.*
> *Quod [illegible] pennis atq; [illegible] [illegible].*

V. Sam. Bochartum *Hierozoic. Part. poster. lib.* 2. *cap.* [illegible] qui vocem Hebr. [illegible] explicat.

Melanosiari, V. infrà *Nigriserici*.

Melchita, agnomen orthodoxis, post Chalcedonense Concilium, ab adversariis adspersum, ab Hebr. *Melech*, quod *Regem* notat. Ita enim velut *Regii* seu *Imperiales* dicti fuêre, qui Imperatoris C[onstantino]politani, acerrimi hujus Concilii defensoris, sententiam sequebantur, Niceph. Callistus *lib.* 18. *cap.* 52. quemadmodum *Chalcedonensem*, ob eandem causam, ipsum Justinianum vocitabant. V. hujus Apologiam *lib.* 7. *Cod. de Summa Trin.* Postmodum verò hæsit id nominis Græcis, qui, per totum Orientem longe lateque sparsi, Spiritum S. à solo Patre procedere statuunt. V. Gabrielem Sionitam *de Nonnullis Orientalium Urbibus cap.* 10. laudatum Carolo du Fresne *in Glossar.* & Matros Fratres *in Hierolexico*: inprimis verò Joann. Forbesium *Instruction. Historico-Theologic. lib.* 3. *cap.* 17. *vers.* 4.

Melchizadeciani, V. in voce *Melchisedec*, & plura de iis apud eundem Forbesium *ibid lib.* 2. *cap.* 3. §. 1. & *lib.* 4. *cap.* 4. § 3.

Meleagrides, aliis *Aves Barbaræ*, vel *Barbaricæ*, quia, quo tempore harum avium magna erat raritas & penuria, illis summè fertilis fuit Rubri maris insula quædam ad Barbariam Troglodytarum pertinens. Strabo *lib* 16. [illegible Greek] &c. [illegible Greek]. *Deinde Artemidorus, ab Heroum Urbe navigantibus, juxta Troglodyticam urbem Philoteram esse — Deinde portum magnum ingressis jacere, qui dicitur Muris statio & Veneris statio. Huic objacere tres insulas, duas oleis obumbratas, tertiam minus opacam, meleagridum avium plenam.* Et Diodorus *lib.* 3. p. 120. [illegible Greek]. *Huic adjacent tres Insulæ, quarum duæ oleis & fructibus scatent: una autem his arboribus minùs fœcunda, in Avibus referta est, quæ dicuntur Meleagrides.* Et ut neque antiquior Agatharchides, *de Mari Rubro lib* 5 *cap.* 42. [illegible Greek]. *Ubi tres Insulæ jacent, quarum duæ olivas crebras habent, una minùs quidem sylvosa est, sed avium, quas meleagrides vocant, copiam nutrit.* Ut appareat, hanc Insulam illarum avium proventu fuisse celeberrimam. Quid verò propriè sint *Meleagrides* non adeò liquet. Cum Africanis seu Numidicis gallinis avem candem esse putant, Varro *Rei Rust. lib.* 3. *cap.* 9. & Plinius *lib.* 10. *cap.* 26. Columella tamen ita distinguit, *lib.* 9. *cap.* 2. *Africana gallina est, quam plerique Numidicam dicunt, meleagridi similis, nisi quod rutilam galeam & cristam capite gerit, quæ utraque sunt in Meleagride cærulea.* Sed & natalibus differunt. Nam Africana nusquam alibi: *Meleagris* v. Græcè est avis, Heroico ævo jam nota. Et in Græcorum fabulis duplex ejus origo traditur. Alii enim Meleagri sorores; alii Jocallidis virginis, in Leto Ins. cultæ, familiares in has aves mutatas fuisse, scribunt: nonnullis Lerias *meleagrides* cum Ætolicis perperam confundentibus. Leriæ enim alebantur, in gratiam Jocallidis, in Leto Ins. & Ætolicæ, circa Calydonem & Pleuronem, in Meleagri gratiam. Hinc Statius *Thebaid. lib.* 4. *versu* 103.

> *Fletaque cognatis avibus Meleagria Pleuron.*

Et Menodotus Samius, Athenæi *lib.* 14. pavones tradit primò in Samo esse editos, atque inde alio translatos, [illegible Greek] Μελεαγρίδες, ἐν τῇ Αἰτωλίᾳ, *ut in Perside galli, & in Ætolia, quæ vocantur Meleagrides.* Et Clyto Athenæus idem longam habet *meleagridum* descriptionem, ita tamen ambiguam, ut nescias, an gallinam Africanam, seu Numidicam (hodie *gallinam Barbariæ*) aut Gallo pavonem (Gallis *gallum Indicum*) describat, aut avis tertium genus, ab utroque dissimile. Quippe neutri convenit, quod alendæ meleagridi destinatur, ὁ τόπος [illegible], *locus palustris*. Neque quod legitur, esse [illegible Greek]. *Avis sine ullo in prolem affectu, quæ pullos suos ita negligat, ut Sacerdotes necesse sit eorum curam gerere.* Cæterum quod saporem attinet, gallinam Africanam, in vett. cupediis maximè evehunt, Horatius *Epod.* 2. Petronius, Juvenalis *Sat.* 11. Statius *Sylv. lib.* 1. *in Domitiani Saturnal.* Martialis *lib.* 3. *Epigramm.* 57 & 76. Alii. De iis tamen Varro, *Hæ novissima in triclinium ganearium introierunt è culina, propter fastidium hominum.* Et Plinius, *Novissimè sunt peregrinarum avium in mensas receptæ, propter ingratum virus.* Itaque sola raritas videtur auxisse pretium: quod idem Varro docet, *Veneunt propter penuriam magno.* Petronius item,

> *Ales Phasiacis petita Colchis,*
> *Atq; Afræ volucres placent palato,*
> *Quod non sunt faciles, &c.*

Sam. Bochartus *Hierozoic. Part. poster. lib.* 1. *c.* 19. V. quoque Salmasium *ad Solinum* & *hic passim.*

Melitæi Catelli, quos opulentæ mulieres in deliciis habent, Straboni dicti sunt a nobiliore illa *Melita*, quæ Siciliæ subjacet. At Callimachus, Photius, Stephanus Etymologus ad alteram *Melitam* referunt, quæ ad Illyricum pertinet. Neque his decessu facere, cum hoc catelli fint et in neutra reperiantur. Apud Arabes vero hujus nomen est multiplex, sed vulgatissimum *Kalab* [illegible] an a Græco [illegible], quod in Adæi *Epigramm. lib.* [illegible] *cap* 33. *Melitæa* catellæ aptum est nomen, quia in calatho, seu quasillo, circumfertur: an potiùs ab Hebræo קלט *Kalat*, quod significat, *membra habere contracta*? Græci plerumque eos [illegible] vocant & [illegible], ut Athenæi *lib.* 12. ubi Timon Sybaritas habere dicit [illegible] *Melitæos, qui sequuntur ad balneum euntes.* Et Epictetus, in Arriano *lib.* 2. *cap.* 22. [illegible] *Nonne aliquando vidisti catellos abblandientes sibi [illegible] & inter se colludentes.* Quam ob causam Matth. *cap* 15. & Marci *cap.* 7. [illegible] illæ, quæ micas e mensâ cadentes colligunt, Vir doctissimus *Melitæos* catellos esse vult: quod Bocharto non probatur, vocem [illegible] ad contemptum sub pertinere arbitrante, ut [illegible] pro homine [illegible] *homuncionem*, & pro muliere, *mulierculam*. Nempe mensarii canes, qui sub mensâ cibi minutias abligurriunt, fere minoris staturæ sunt: unde Agasæos in Britannis, sagaces canes, qui non sunt magnæ molis, cum his imconfert Oppianus *Cyneget lib.* [illegible] 471.

[illegible]
[illegible]
Quorum quidem magnitudo æqualis est vilibus
Catellorum, domesticis, mensariis canibus.

V. Sam. Bochartum *Hierozoic. Part. prior lib.* 1. *cap.* 56.

Melite, aedes: Harpocration ad Cecropidem refert. Templum ibi unum Eurysaci, alterum Melanippo fil. Thesei, tertium Dianæ cognom. [illegible], ubi ii sepeliebantur, qui carnificis manu interempti fuere, sacrum erat. Extruxerat hoc ultimum Themistocles, qui ibi quoque ædes habuit, uti & Phocion, Tragicique Actores, ut pluribus videre est apud Meursium *de Populis Atticæ*. Sed & Herculem cognom. [illegible] Templum inde habuisse, discimus ex Hesychio voce [illegible]. Mentionem Demi hujus servat hodieque *In*scriptio Athenis,

ΕΠΙ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΚΑ ΗΡΑΚΛΕΙ
ΔΟΥ ΜΕΛΙΤΕΩΣ ΚΟΣΜΗΤΕΥ
ΟΝΤΟΣ ΑΤΤΙΚΟΥ ΤΟΥ . .
ΤΟΣ ΓΑΡΓΗΤΤΙΟΣ
ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΤΑΙ ΑΥΤΟΙΣ ΑΝΕΓΡΑΨΑΝ
Τ. ΑΙΛΙΟΣ ΛΕΥΚΟΣ [illegible] . .
ΦΙΛΟΙΤΙΟΣ ΣΑΜΟΥ ΜΕΛΙΤ
ΟΝΗΣΙΜΟΣ ΜΕΝΕΚΡΑΤΟΥΣ
ΣΥΜΜΟΣ ΙΣΙΓΕΝΟΥΣ [illegible] . .
ΤΕΛΕΣΦΟΡΟΣ ΜΕΝΕΚΡ . . .

apud Jac. Sponium *Itiner. Græc. Part.* 3. *pag.* 148.

Melitenses Barbari, Actorum *cap.* 28. *versu* 3. *& seqq.* Id est, Pœni: Ii etenim insulæ hujus incolæ neque Græci, neque Romani erant, sed [illegible], Phœnicum aut Carthaginensium coloni, ut ex Scylace, Diodoro & Stephano constat. Proinde primo bello Punico, Atilius Conf. Romanus, in navali expeditione contra Carthaginenses, Liparam Melitamque, *insulas Siciliæ nobiles, pervagatus evertit*, ut docet Orosius *lib.* 4. *cap.* 8. Et Punico bello secundo T. Sempronius, *à Lilybæo in insulam Melitam, quæ a Carthaginiensibus tenebatur, trajecit*, Liv. *Decad.* 3. *lib.* 1. Insulæ quoque *Melites* nomen Punicum est. Fuere igitur Melitenses, uti Barbari, ut reliqui in Africa Pœni, à quibus tandem [illegible] *Barbaria* appellata est. V. eundem Bochartum, *Hierozoici parte poster Lib.III. cap.* 2.

Mellaria, vas dicebatur, quo, in sacris Bonæ Deæ, vinum inferebatur, quod non suo, sed *[illegible]* nomine, tum appellare licebat, eo quod Dea, vinum mulsum a marito sit interfecta. Quod fortè respexit Juvenalis *Sat.* [illegible] *vers.* 116.

— [illegible]
[illegible] Faleeni
Pro populo faciens, quantum Lausella bibebat.

V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Joh. Rosini Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 19.

Melle, ad plurima usi sunt Veteres, ad esum, ad potum, ad medicinam, ad conservanda cadavera; etiam in sacris, homines superstitiosi. Ejus esum quod attinet, de eo in Scriptura passim agitur, Deuteron. *cap.* 32. *vers.* 13. Psalm. 81 *versu* 17. Prov. *cap.* 24. *versu* 13. &c. & infantili etiam ætati eum [illegible] cibum, patet ex celebri loco Esaiæ, *cap.* 7. *versu* 15. Unde est, quod in Baptismo, in quo fideles renascuntur, *lac & mel* prægustare dum dabant Veteres. Tertull. *de Coron. Mil cap.* 3. Sic ex antiquissimis Cretensium historiis narrat Didymus, Melissea Cretensi. in Regem duas habuisse filias, Amaltheam & Melissam, quæ Jovem puerum caprino latte & melle nutrierint, Lactant. *de falsa Relig. Lib.* 1. *cap.* 22. Neque enim solo lacte, sed & melle tum alebantur infantes. Itaque pueris in morbo si quid amari esset ebibendum, prius ora poculi *melle* illinibantur, ut conlucrum cibum sibi propinari putarent. Lucretius,

[illegible]
Cum dare conantur, prius oras pocula circum
Contingunt mellis dulci flavoque liquore,
Ut puerorum ætas improvida ludificetur, &c.

In potu, *Melle* usus commendatur, Nehem. *cap.* 8. *versu* 10. in versione Hieronymi, ubi *mulsum* mentio, quod est, *[illegible]*, id est, potus ex vino & melle confectus, V. infra in *Mulsum*. Primus vero omnium mel vino miscuisse dicitur Aristæus, apud Plinium *lib.* 14. *cap.* 4. De *Mellis* usu ad Medicinam, V. Proverbiorum *cap* 6. *vers.* 8. & 1. Sam. *cap.* 14. *vers.* 27. Eo ad cadaverum pollincturam & condituram Ægyptii olim usi. Statius *in Propemptico Metii Celeris*,

Duc & ad Emathios manes, ubi belliger urbis
Conditor Hyblæo perfusus nectare durat.

Id est, ad urbem Alexandriam, ubi conditoris Alexandri corpus servatur, melle perfusum. Et apud Eutychium Alexandrinum, Philemon idem cadaver Alexandriam delaturus, melle illud implevit. Quem ritum etiam à Babyloniis adhibitum, docet Herodotus *lib.* 1. & Lacedæmonios, cum Reges peregre defuncti, domum referendi erant, Xeno[illegible] *Græcæ lib.* [illegible] V. quoque Lucretium *lib.* 3. *versu* [illegible]. Sed & Claudianus, Juliani [illegible] describens, inter præstantissima aromata, quibus imperatores conditi sunt, mel [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Nempe scribit Plinius *lib* 22. *cap.* 24. Mellis naturam talem esse, *ut putrescere corpora non sinat, jucundo sapore, atque non aspero, alia quàm salis natura.* Et Democritus, in ipsum reliquias suas, corpora volunt melle asservari, apud Nonium & Plinium *Lib.* 7. *cap.* 15. Sacrum illius usum quod concernit, de *Melle* lex habetur, Levitici *cap.* 2. *vers.* 11. *Nullum fermentum & mel nullum Deo adolebitis in oblationem igne ab olendam. In oblationem tamen primitiarum ea Domino offeretis, sed super altare ne offeruntur in odorem suavitatis.* Cujus interdicti ratio hæc fortè, quod in Dæmonum sacris *Mellis* usus velut perpetuus fuerit. Non enim Baccho solum id oblatum, ut ex Tibullo discimus *lib.* 1. *Eleg.* 3. unde is *Brisæi* invenit nomen: sed & Deorum aliis passim. Quod Deus Synagogæ Judæorum objicit Ezech. *cap.* 16. *Fecisti tibi masculas imagines, ut scortareris cum eis — Et cibum meum, quem dederam tibi, similam ac oleum ac mel, quibus te cibaveram, hoc obtulisti illis in odorem suavitatis.* Nam Deorum vix ullus fuit, cui melle non legatur libatum. V. de Mercurio, Antipatrum Sidonium *Antologiæ lib.* 1. *cap.* 38. de Plutone, Silium *lib.* 13. *vers.* 415. de Hecate, Apollonium *Argonautic. lib.* 3. *versu* 1034. de Priapo, Calpurnium *Eclog.* 2. de Jano, Ovidium *Faster lib.* 1. *versu* 185. de Nymphis, Eusebium *Præparat. lib.* 2. de Furiis, Silium, ubi supra; de aliis Alios. Adde, quæ de Jove Olympio, habet Pausanias *Eliac. prior.* & de Persis, Strabo *lib.* 15. Unde est, quod Homerus mel vocat, [illegible], *Deorum suavem cibum*, *Hymn. in Mercur.* Cujusmodi sacrificia [illegible] & [illegible], vocat Plutarchus *Symposiac. lib.* 4. *cap.* 5. Ut de frequenti *Mellis* usu, præter inferias & libationes pro mortuis, nil dicam: de quibus omnibus V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poster Libr.* IV. *cap.* 12. & de hoc ultimo ejus usu, suprà in voce *Melicratum*.

Mellita, apud Suetonium de Nerone *cap.* 27. *Indicebat & familiaribus cœnas, quarum uni mellita quadragies sestertiûm constiterunt*, i. centena aureorum millia, ex Budæi supputatione. Nempe, præter ea, quæ retro diximus, non Pythagoræorum solum nutrimentum *panis cum melle* fuit, et auctor est Athenæus *lib.* 2. *cap.* 7. quod ex præceptore suo videntur didicisse, de quo V. Eustathium *Il.* λ. sed & inter Regum & Magnatum dapes. Sic enim ad Josephum, Ægypti Pro-Regem, pro eximio munere, *mel* mittitur, Genes. *cap.* 43. *vers.* 11. Et Regi Davidi, cum esset in oppido *Mahanaim*, mel obtulerunt viri nobiles, 2. Sam. *cap.* 17. *vers.* 29. Solomon quoque ita loquitur Cantici *cap.* 5. *vers.* 1. *Comedi favos cum melle meo.* Ut Jonathonem taceam, cujus oculi & vires mellis esu refectæ sunt. Quibus, si profana jungimus, *Il.* λ. *versu* 630. Hecamedem reperiemus Nestori & Patroclo in convivio [illegible], *mel flavum*, aut *mel recens*, apposuisse. Et *Odyss.* [illegible] *vers.* 89. Venerem Pandari filias nutrivisse [illegible], *caseo ac dulci melle, &c.* *Mel* namque, non ad sanitatem solum conducere, sed & longævitatem conciliare creditum. Diophanes *in Geopon. lib.* 15. [illegible], *Mel utentibus non solum suave est, sed & eos longævos facit.* V. quoque Athenæum *lib* 2. *cap.* 7. de Corsis, ut & de Pythagoræis, alibique passim. Unde petitum Pollionis apophthegma, de quo Plinius *libr.* 22. *cap.* 24. *Multi senectam longam mulsi tantum nutritu tolerauere, neque alio ullo cibo, celebri Pollionis exemplo. Centesimum annum excedentem eum Divus Augustus hospes interrogavit, quanam maximè ratione vigorem illum animi corporisque custodisset; At ille respondit: Intus mulso, foris oleo, &c.* Interim vocem *Mellita*, apud Suetonium, quam habent vulgares editiones, mutavit Casaubonus, in *Mellita*, quia sic [illegible] Codices Veteres [illegible]; sed quid *Mellita* in [illegible] se ignorare fatetur. V. suprà. Hodie, post saccharum inventum, multum

Mellis

vensis accessit, & Principes Spinoji, *de Espinoy*. Gandavensium series hæc est: Hugo Vice Comes Gandavensis Dn. *de Atbenig & Espinoy*, ex Margareta (fil. Johannis *de Piqueny* Dn. *d'Ally*) genuit Hugonem *de Melun* Dn. *d'Antoing*, maritum Beatricis *de Beaussars* (fil. Roberti Connestabilis Franciæ), & ex ea patrem Johannis I. *de Melun* Dn. *d'Antoing*: quo & Johanna *de Abbeville*, genitus Johannes II. Dn. *d'Antoing* & *d'Espinoy*, Mariam *de Sarbruck* (fil. Roberti *de Sarbruck* Dn. *de Commercy*) sibi junxit, ex illa pater Hugonis *de Melun*, Vice-Comitis Gandavensis: cui Johanna *de Horn* genuit Johannem Vice Comitem; ex Elisabetha Waldeccia genitorem Maximiliani Melodunensis, seu *de Melun*, Vice-Com. de Gandavo, Baron. *de Caumont*, qui nullâ ex Anna *Raulin d'Emeries* prole susceptâ, lineam hancce clausit. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Europ. Part. II. pag. 94*. Spinoji Principes quod attinet, Johannes Melodunensis Dn. *d'Antoing*, ex Isabella Lucenburgica (fil. Jacobi *de Lucenburg* Dn. *de Richebourg*, pater fuit Francisci *de Melun*, Princip. *d'Espinoy*; qui sibi Luisam Foxiam (fil. Johannis seu Gastonis *de Foix* Com. *Candale*) junxit atque ex ea suscepit Hugonem Principem Spinoji, maritum Jolandæ Barbansoniæ *de Werchin* & ex ea patrem Petri *de Melun* Princ. *d'Espinoy*: quo, & Hippolyta Montmorentia, genita Anna *de Melun*, nupsit Philippo Principi Arembergæ, Duci Arschottano & Croiaco, ex eo mater Alberti Ducis Arembergæ Principis Cimaci, qui obiit An. Ch. 1648. Idem *Ibid. pag. 78.* &c.

Membra singula, aliquem apud Gentiles Deorum habuere, qui peculiarem cujusque curam gereret. Sic *Caput* Jovi deferebant, Neptuno *pectus*, *cinctum* Marti. *Frontem* Genio sacram facit Servius: *unde*, inquit, *Deum venerantes frontem tangimus*. *Supercilia*, in Junonis tutela fuisse, ait Sextus Pompejus, quod iis proteguntur oculi, per quos luce fruimur, quam à Junone tribui putabant, *Lucinâ* inde dictâ. *Oculos*, Cupidini Veneris filio, in quibus excubet, ceu specula quadam, tribuit Philostratus: Minervæ sacros eos faciente Fulgentio. *Aurem* memoriæ consecratam, refert idem Servius. Locus *retro aurem dextram*, Nemesi fuit attributus; *Dextra* Fidei sacra est: nam in fide porrigitur. *Dorsum* & *postica partes* Plutoni propriæ ascribuntur ab Artemidoro, *Renes* & *inguina*, Veneri adjudicata; *Pedes* Mercurio. *Genua* Misericordiæ consignavit Antiquitas, *quod ea supplices attingant, ad hæc manus tendant, hæc ut aras adorent*, ut inquit Plinius. *Tali plantæque pedum* in Thetidis fuere potestate: *Digiti*, Minervam habebant præsidem, Servio iterum teste: Qua de re Vid. plura apud Lilium Giraldum *Syntagm. I Deorum Gentil.* & Hadrian. Junium *Animadversorum lib. 4. cap. 15.* Historiam verò naturæ Animalium per *membra* singula habes, apud Plinium *lib. 11. cap. 37.* In homine inprimis, quidnam in capite partibusque cæteris religiosum, venerabile & ingenii morumque sit indicium & argumentum, V. apud Alexandrum ab Alexandro *lib. 2. cap. 19.* ut & hic passim suis locis. In Sacrificiis, cùm *Holocausta* erant, omnia *Membra* comburebantur; cùm *Pacifica*, solus *adeps, renes* & *lobus jecoris*, absumebatur: Sacerdoti cedebant *pectus* & *dexter humerus*, Levitici *cap. 7. versu.* 31, 32. Reliqua offerenti, quæ vel eodem die, vel postridie saltem, comedenda, & quidquid in tertium diem superesset, igne absumendum erat. Levitici *cap. 7. versu 6, 7, 8.* &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Partis prior. Lib. II. cap. 33.* Nec omittendum, quòd Irenæus *c. Gent. lib. 1.* refert, de Marci Hæresiarchæ sectatoribus, solitos illos esse impietatis suæ mysteria occultare characteribus Græcis, cuilibet *membro* applicatis, è quibus conflata nomina Hebræa essent. Qualia quædam recitans, *Basyma, Eacabasa, Eanaa, Irraumista, dyarbada, caustaba, sebor, Camelanthi*: interpretatur; *Hic quod est super omnem virtutem patris invoco, quod vocatur lumen & spiritus & vita, quoniam in corpore regnasti*. Sed barbaras potiùs has voces esse, docet Commentator ejus Fevardentius: qualibus jaspides, agathos, onyches antiquos sæpe refertos videmus. V. infra quoque ubi de *Michaël Archangelo*, & plura hanc in rem, apud Cl. Sponium *Itinerar. Græciæ Parte 3.* ubi de Basilidianis quoque Hæreticis varia habet non protrita.

Membrana, ex pellibus confecte animalium, Pergami primum paratæ, hodieque originis suæ nomen tenent. Ita enim Plinius ex Varrone *lib. 13. cap. 11.* *Pergami ab Eumene R. inventas esse* Membranas, *supprimente chartas Rege Ptolemæo*. Sed non dubium est, quin diu antè *Membranæ* repertæ fuerint: Earum enim antiquissimum usum indicat Græcorum Prov. Ἀρχαιότερα διφθέρας. *Antiquiora diphtherâ* Persicos quoque Annales solere *Membranis* conscribi auctor est, Diod. Siculus *lib. 2.* ac Auctorem laudat Ctesiam, qui sua se hausisse scribit ἐκ βασιλικῶν διφθερῶν, *ex Membranis regiis*. Tales quoque fuere libri, quos Eleazar, Pontifex Judæus, misit Ptolomæo Philadelpho, apud Jos. *Antiqq. Judaic. lib. 12.* Unde mirum Eruditis videtur, quòd Plinius ad Eumenis tempora *Membranarum* originem referat: quibus æquè mirum, quòd ibidem *Chartam Alexandri M. victoriâ repertam, conditâ in Ægypto Alexandriâ* docet; cùm, ut Guilandinus ostendit, longè ante conditam Alexandriam charta fuerit in usu. Nimirum res ita habet: Alexandriâ condita, quia Ægyptus in Macedonicam asser potestate, Chartæ per

Græciam vulgaris esse usus cœpit: utque diem ex æmulatione inter Ptolemæos & Pergamenos Reges, (de nobilitate Bibliothecæ certabant) Rex Ægyptius vetuit Chartam Ægypto efferri. Tum Pergamenus Rex, ne ab studio priori remitteretur, curavit, ut *Membranarum* longè major esset copia: quæ *Pergamena* dictæ, quia optimæ Pergamo asserrentur. *Membranarum* nomen autem inde, quia deglupta animalium membris, Isidor. *lib. 6. cap. 11.* Sane Pergamenæ erant ovillæ pelles. Unde Martianus Capella *lib. 2.* cùm dixisset, librorum alios esse ex papyro, alios ex carbaso, addit, *ex ovillis multis quoq; tergoribus*. Quia verò pelles illæ prius pilos habuere, eò Persius ait:

Jam liber, & positis bicolor Membrana *capillis*.

Nec tamen solùm usi pellibus, quas membris detraxissent, verùm & intestinis: ut omentis Elephantorum, de quibus Isidorus *ibidem*. Item intestino Draconis; quale illud, cui Zonaras *Annal. lib. 3.* inscriptam fuisse ait universam Iliada & Odysseam. Unde meritò *Membranacei* libri etiam linteis antiquiores dicuntur Gerhardo Joh. Vossio, quem vide *de Arte Grammatica lib. 1. cap. 38.* Construebantur autem hi & compingebantur, ex multiplicibus tabellis & foliis, haud secus ac nostri hodie solent, qui ex multis constant foliis, aliis super alia structis & invicem compactis, ut videre est apud Martialem *de Homero*, item *de Virgilio in membrana*: cùm chartæ & chartacei libri, in volumina convolverentur & interiorem tantùm faciem scripturis oppletam haberent, uti dictum *suprà*. Vide Salmasium *ad Vopiscum in Firmo*.

Memento, pars Canonis in Ecclesia Rom. Ecclesiastica, in qua mentio fit vivorum & defunctorum; quia incipit ab hac voce. Architrenius, apud du Fresne, *lib. 5. cap. 22.*

Item in eodem ertu ejus, jus naturæ Memento
Nemo suos habeat odio &c.

Memmate, adde: Vel *Mimmates*, vulgò *Mende* in *Gevaudan*, vicus olim Galliæ in Gabalis, à monte *Mimmatensi* vel *Mimmatensi*, in cujus crypta S. Privatus Episc. Gabalitanus, ab Alemannis occisus est; dictus: nunc urbs Episcopalis, postquam Gabalis posthabitis sedes huc translata est, non multo ante annum Domini millesimum. Olite fluvio allui Massonus asserit, sed pleræque tabulæ aliquot passuum millibus inde removent. Ibi Privatus sepultus est, Valeriani Gallienique principatu, ubi Basilica S. Privati Martyris Abbatem suum habuit, docente Gregorio *Hist. Franc. lib 10. cap. 29.* Ragamundus Episcopus *Mimatensis* interfuisse legitur Concilio Lemovicis habito A. Ch. 1032. etiam Concilium aliquod *Mimatense* memoratur. Non procul ab urbe abest, Gredonense castrum, vel Gredo, vulgò Grezes radicibus montis adjacens, quo perfugio usos esse Gabalorum urbis incolas, irruentibus in Aquitaniam Alemannis, ut dictum, tradidit Gregorius. Cæterùm uti Vivariensem seu Helvicum pagum, Vellavum, Arvernum, Cadurcinum & Rutenum, sic & Gabalicum, Cebennæ montes dividunt, in superiorem, qui in montibus: & inferiorem, qui in plano vel vallibus situs est, unde pagus Gabalitanus superior *le haut Gevaudan* &c. dicitur: Reliqua V. in voce *Gabali*.

Memmia, Sulpitii Consularis viri filia, Catuli neptis, uxor Alexandri Sev. Imp. apud Lampridium *in Alexandro*.

Memmia Lex, *ut eorum, qui Reip. causâ abessent, nomina ne inter reos reciperentur*, memoratur Cic. *in Vatin.* & Valerio Max. *lib 3. cap. 7.*

Viri illustres.

Memmius Fuscus, Consul, principatu Aureliani, apud Vopiscum.

Memmius Rufinus, Nobilis Rom. inter eos, qui sine causæ dictione sub Severo occisi, memoratur Æl. Spartiano.

Memoria, Latinè propriè de mortuis, sicut *mentio*, de vivis; uti vocem quoque Græcam μνῆμα, à μνεία, Ammonius distinguit. Sed & sepulchra sic vocarunt, unde *Memoria Martyrum*: sicut in Græco *Epigr.* μνῆμα pro *tumulo*,

—— ἀεὶ μνῆμα δὲ ... [illegible]

Oratoria item, in quibus Sanctorum corpora recondita. *Itinerar.* Hierosolym. seu Burdigal. *In Therebintho Chebron mil. VII. ubi est memoria per quadrum ex lapidibus miræ pulchritudinis, in qua positi sunt Abraham, Isaac & Jacob* &c. Nec non cippum & columnam, mortui tumulo impositam, in qua elogium ejus inscriptum visebatur, quod nomen, patriam, parentes, professionem, artem, ætatem, mortisque continebat genus. Plerumque verò nullâ inscriptione, symbolis aliquot insculptis, Elogium mortuo faciebant: Sic in cippo Lysidicæ insculpta fuere hæc symbola, *frena, capistrum, gallus Gallinaceus Tanagræus*, uti docet Antipater, *Epigr. [illegible]*

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Quare, quæstio in columnari petra.
O Lysidica, sculpsisti hanc sententiam?

[illegible] ad [illegible] volucet.
Frænum, loquitur domus moderatricem.
Equestre o. hoc capistrum cavet non loquacitas.
Non garrulam, sed gulchra refertam tranquillitate.

In alio ejusdem, de quadam fœmina, Myro nomine, *arcum, canem, lorum, anserem*, & *noctuam*, sepulchrali cippo insculpta legimus: In columella Archimedis, *Sphæra* & *cylindrus* conspiciebatur: quo *memoriæ* indicio cognovit Cicero, sepultum ibi Archimedem. Apud Ietas, tumulum Homeri demonstravit olim *candida capra*, quód Manibus ejus capra sit parentarent. &c. At tamen & *memoria* & *μνῆμα*, etiam de vivis, nonnunquam. Hinc *Memoria*, pro commentario rerum gestarum, vel vitæ ephemeride: Suetonius, *Augustus in memoria vitæ suæ*. Et inter officia Domus Augustæ, *Memoriæ Magister*: & *Memoriales*, qui ad Memoriæ officium apparebant, *Μνημονικοί*, de quibus hic infra. Plura verò in hanc rem V. apud Claudium Salmasium *ad Solinum pag.1221.*

ad Memoriam dictare, apud Flav. Vopiscum *in Caro*, *Junius Calpurnius, qui ad memoriam dictabat* &c. dicebatur, qui *Memoriæ dictator* erat; quemadmodum & *procurare ad alimenta*, qui alimentorum erat Procurator. Ita & *parere atque obsecundare ad Memoriam*, dicebantur, quos etiam vulgó *Obsecundatores memoriæ* vocabant. Unde *Obsecundatores scriniorum*, in *Cod. Theodos. de Proximis Scriniorum*. *Parere* autem *ad memoriam*, dixit Spartianus, de *Memoriæ Magistris*, iisque, qui ad memoriam dictabant. Sic *Dictator memoriæ*, & *Dictator ad memoriam*, idem omnino erat & isplane, quem Græci vocarunt Ἀντιγραφεῖα τῆς μνήμης. Quatuor enim erant Ἀντιγραφεῖς sive Dictatores, primus libellorum, secundus *memoriæ*, tertius epistolarum; quartus dispositionum. & totidem scrinia: Qui omnes habebant sub se Librarios & Scribas, & eos, qui scrinium gerebant &c. V. Salmasium *ad Vopiscum loco cit.* Iidem, qui nempe in scriniis Memoriæ militabant, *Memoriales*, dicuntur, in *L.2. Cod. Theodos. de Privil. eorum qui in sacro Palat.* &c. Μνημοφύλακες, in Concilio Chalcedon. *Act. 4.* quos eosdem cum iis, qui οἱ ἐπὶ τῆς Ἀναμνήσεως posterioribus seculis dicti sunt, facit Meursius. Vid. quoque supra in *Memoria*.

Memphis, cognomen Agrippi histrionis, Vero Imperatori chari. Jul. Capitolinus *in Vero*, *Habuit & Agrippum histrionem, cui cognomentum erat Memphis, quem & ipsum è Syria, velut tropæum Parthicum, adduxerat, quem Apolaustum nominavit.* Casaubono videtur is esse, quem unà cum aliis libertis aulicis cæsum, temporibus Commodi narrat Lampridius: cujusque meminit *antiqua Inscriptio* Romani Lapidis hæc:

L. AURELIO.
APOLAVSTO. MEMPHIO
AUGG. LIB. HIERONICÆ
CORONATO. ET. TON. DIAPAN
D'ON. APOLLINIS. SACERDOTI
SOLI. VITTATO. ARCHIERI
SYNHODI. ET. AUGG.
L. AURELIUS
PANNICULUS. QVI. ET
SABANAS. PATRONO
OPTIMO.

Sed hic, quem ex Syria adduxit Verus, non *Memphius*, verùm *Memphis*, cognominabatur. Præterea, nomen erat illi *Agrippus*, cujus in eo lapide nulla mentio. Potiùs itaque *Memphis* ille idem esse videtur, cum eo, cujus Athenæus meminit, & quem suâ ætate vixisse, scribit *lib.1.* Τὸν ἐφ' ἡμῶν φιλόσοφον ὀρχηστήν, Μέμφιν ἐκάλεσαν, ἀπεικάζοντες τὴν διὰ τοῦ σώματος αὐτοῦ κίνησιν, τῇ τῆς πόλεως ἀρχαιότητι καὶ βασιλικότητι. *Philosophum saltatorem qui nostrâ ætate floruit, Memphim vocarunt, agilitati corporis ejus antiquitatem & splendorem conciliantes, ab urbe antiquissimâ & maximè regali.* V. Salmasium *ad Capitolinum*.

Memphis, nomen saltationis, cujus Socratem studiosum fuisse, dicunt; an fuerit à cognomine urbe dicta, non scribunt. Scaliger *Poëtices L.1.c.18. ubi de Saltatione.*

Memphitæ, Crocodili Ægyptiis inter alia dicti, quasi *Ægyptii*; quia Ægypto metropolis erat Memphis. Unde apud Epiphanium de *Vitis* Prophetarum, in Jeremia; Τὰ ὑδάτων θηρία, ἃ καλοῦσιν οἱ Αἰγύπτιοι Νεφώθ. Ἕλληνες δὲ κροκοδείλους, *Aquarum feras, quas vocant Ægyptii Nephoth; Græci verò crocodilos.* Alii legunt *Memphoth*, ex Pseudo-Dorotheo *in Synopsi*. Cum à bestiis aquatilibus turbarentur, quas Ægyptii *memphoth*, Græci verò crocodilos vocant. Arabibus enim *Memph*, vel *Meneph*, Memphis dicitur. Sam. Bochartus *Hierozoici Part. poster. lib.V. cap.8.*

Mena, Dea: Ejus meminit Augustinus *de Civ. Dei lib.4. cap.11.* *Ipse sit Diespiter, qui partum perducat ad diem. Ipsi sit Dea Mena, quam præfecerunt menstruis fœminarum.* Credita autem hæc Dea Luna est, quia Luna Μήνη Græcis. Vide Thom. Bartholinum *de Puerperio Vet.* & præter Tertullianum, Augustinum *Opere præfato lib. 7.*

Menæum, Græcè Μηναῖον, liber, continens preces & hymnos in Choro recitandos, in XII. Tomos divisus, pro singulis totius anni numero, in usum Ecclesiæ Græcanicæ. Dominicus Macri in *Hierolexicô*.

Menander, adde: Primus olim cum Homero pueris prælectus est. Ausonius *Idyllio 4.*

Perlege quodcunque est memorabile; prima monebo
Conditor Iliados, & amabilis orsa Menandri
Evolvenda tibi. tu, flexu & acumine vocis,
Innumeros numeros doctis accentibus effer,
Affectusque impone legens: distinctio sensus
Auget & ignavis dat intervalla vigorem.

Ubi nota, diversâ Vett. in Poësi lectione, usos fuisse à lectione solutæ orationis, uti suprà diximus in vocibus, *Comœdia* & *Tragœdia*. Plura v. de celeberrimo hoc & summo inter Comicos Græcos & pæne omnes cæteros Scriptores Atticos, V. apud Casp. Barthium *Adversariorum l.7. c.7. & l.23. c.23.* ut & *Not. ad Manilium*. At ejus fluxum & delicias his versibus describit Phædrus.

Quin etiam resides & sequentes otium
Ne defuisse noceat, repetunt ultimi.
In quis Menander nobilis Comœdiis,
Quas ipsum ignorans legerat Demetrius,
Et admiratus fuerat ingenium Viri,
Unguento delibutus, vestitu affluens,
Veniebat gressu delicato, & languido.
Hunc ubi Tyrannus vidit extremo agmine,
Quisnam cinædus ille in conspectu meo
Audet venire! Responderunt proximi,
Hic est Menander scriptor.

Ad quæ verba alludens Tertullianus *de Pallio cap.3.* *Prorsus, inquit, si quis Menandrico fluxu delicatam vestem humi protrahens audiat penes se, quod & Comicus.* *Quidnam demens iste chlamydem disperdit?* Ubi quidem nonnulli *Mæandrico* legunt, volentque ut Mæandros in vestibus, sinuas nempe seu ornaturas, quæ extremas oras flexuoso circuitu ambirent, notari: Sed Salmasius *Menandrico* reponit, docetque, *Menandrico fluxu vestem delicatam humi protrahere*, nihil aliud esse, quàm *Menandri* Comici more, vestitu delicato & fluente humum verrere ejusque delicias, in veste tali trahenda, imitari. Quod verò Afer addit, *Audiat penes se quod & Comicus*: legit idem, *penes se & Comicus*, cum sequentia verba versum, ex aliqua Menandri Comœdia depromtum, contineant. Licet enim Comicus hic molles & fluentes gereret vestes, idem tamen in aliqua comœdia cinædum ac delicatum quendam, qui simili veste humum verrebat, hoc tengeret versu:

[illegible]
Qualem demens iste chlamydem disperdit!

Unde videtur Satyrice Tertullianus dicere voluisse: Si quis igitur delicatam & ad talos usque fluentem vestem humi trahat, audiat penes se & Comicus, h. e. Menander, versum illum, quo demens appellatur, qui talem vestem gerat: & sic dictum in semet ipse accipiat, quod in alium dixit, ac suomet ipsius gladio jugulatur. Nam & ipse chlamydem suam sic disperdebat humi protrahendo; dementem itaque semetipsum illo versu Menander appellavit. V. Salmasium *Not. ad Tertullianum loc. cit.*

Mendaces & *gloriosi*, in Cloacinæ sacro quærendi, Plaut. in *Curcul.*

Qui perjurum convenire vult hominem, mitto in comitium,
Qui mendacem gloriosum, apud Cloacinæ sacrum.

Ubi Turnebus aliique putant *Cluacinam*, cùm dicta sit à cluendo, quod celebrari & inclytum esse significat, idcirco gloriosorum & alazonum patronam habitam esse, & eorum omnium, qui in suis laudibus jactandis multi sunt. Sed absurdum Salmasio videtur, cùm cloacarum præsidem intelligis, *Cloacinam* dicere; cùm gloriæ animalium patronam, *Cluacinam* scribere. Nam *cloacæ* sunt *cluacæ*, ab antiquo verbo *cluere*, quod purgare significat: & utroque modo hæc vox scribebatur. Alia igitur quærenda ratio, cur *Mendaces* ac gloriosos in Cloacæ sacro quæri velit Plautus. Nempe nihil odiosius aut putidius hominis gloriosi ac semet ipsum laudantis oratione, nullum æque ἀκοαῖς auribus ingratum accidit. Hinc *putidi* & *stercorei* ejusmodi homines vocabantur, nihil enim stercore [illegible]. Plautus *Milite Glorioso*,

Qui hinc ad Forum abiit, gloriosum, impudentem,
Stercoreum, plenum perjurii, adulterii.

Hinc Græcis κομπεία, μόξα, βλάκεια, κορύζα, pro *jactantia*, & κόμπου λόγος, κομπίαι, κορύζης μεστοί, κορυζῶντες, *jactantes* & ἀλαζόνες. Unde κορύζης μεστὸς apud Lucianum, *superbiam alicui demere*, & κορύζα, pro *tumore ac superbia*, apud Nicetam. Rhetoresque hinc, Sycophantæ, fabulæ, scurræ & hujuscemodi tota hominum natio, qui multa ac magna promittunt & minantur, mirique de se prædicant, Κομπολόγοι & Κομπίαι vulgò dicti. Suidas, [illegible]. Ex eodem fonte Suetonio *Copria*, Κοπρίαι, scurræ sunt, qui deridiculi gratiâ vana multa de se jactabant ac pollicebantur. Unde & verbum *[illegible]*, pro circulatorem agere & fumos vendere. Glossæ Isidori, *Scurra qui [illegible]*. Ita Cyprianum olim Gentiles quidam *Coprianum* unâ literâ mutatâ appellarunt,

pellerunt; quòd auslet, ut ipsi volebant, fabulas, & multa men dacia suis scriptis interuisset, V. Lactantium *de Instit. lib. 5.* Ab eadem re *Mentalogi* istiusmodi scurræ dicebantur, Juvenali *O'μεγ. ειχεῖς. in vett. Glossis*: Νεανικολόγοι, apud Juvenalis Scholiasten: *Paradoxi* & *Paradoxologi* eidem: *Ordinarii*, Suetonio *de Rhetor.* &c. Sic itaque καυχηματίας omnes & gloriosos, *Κοπρίας* & Κοπρολόγους vocabant. atque hinc Cloacinæ, quæ Latrinarum & Cloacarum erant præsides, hujusmodi stercoreorum ac putidorum hominum patronæ censebantur: Inde eleganter Tertullianus *de Pallio*, Empedoclis, hominis γέρρ ac putide gloriosi, & qui se Deum haberi volebat, sorores Cloacinas esse tinxit. Nam qui Deus erat, Deas utique habuit sorores. Sed talis Deus, haud alias habere debuit sorores Deas, quàm stercorum & latrinarum Magistras, qui tam stercoreus esset ipse ac putidus, ut Deum se jactare non dubitaverit. E quibus apparet, quàm magis sese extollebant hujusmodi gloriæ animalia, tam magis deprimi apud Vett. & rerum sordidissimarum & abjectissimarum vocabulis appellari consuevisse. V. Salmasium *ad Tertullian. loc. cit.*

Mendes, Labyrinthum condidit, Diodoro teste, quem Regem alii *Maron* vocabant. Salmasius *ad Solinum p. 475.*

Mendogus, primus Lithuanorum Dux. Cum enim Lithuaniæ nomen, ante A. C. 1200. fere incognitum & ipsa gens contempta vicinorumque Russorum ac Polonorum servitio obnoxia esset, adeò ut propter inopiam nummi vilissimas res tributi loco penderet, primus *Mendogus*, Vir militiâ clarus, principatum gentis oppressæ sumsit A. C. 1252. & felici armorum successu eam a vicinorum contumeliis vindicavit. Ei successerunt complures, brevi omnes Imperio, donec A. Ch. 1279. Vitenen miles, obtruncato Domino suo, Lithuaniam occuparet. Huic successit Gedimnius A. C. 1300. qui fines Lithuaniæ longissimè per Russos protulit & à finibus Prussiæ, usque ad Pontum Euxinum protendit, unde *Magni Duces* appellari cœpti. Eum excepit Olgerdus A. C. 1315. cujus filii fuerunt Jagello & Skirgello: quorum prior, regno Poloniæ per matrimonium potitus, primus omnium Lithuaniam, exterminato idolorum cultu, fide Christiana imbuere cœpit, idque pro illorum temporum conditione prosperè successit. Sed in conjungenda cum Poloniæ Regno Lithuania major difficultas. Opponebant se enim illi Skirgello frater & Vidoldus patruelis, qui denique frustra reluctanti Lithuaniam extorserunt, quæ suos retinuit Magnos Duces, usque ad A. C. 1501. quo demum tempore Alexander Lithuaniæ Dux, creatus Rex Poloniæ, unionem tamdiu desideratam ad finem perduxit, à quo tempore idem & Poloniæ Rex & Lithuaniæ Dux censetur. Georg. Hornius *Orb. Imper. p. 262.* De familia Jagellonis verò, V. supra in voce *Lithuania*.

Mendoza, nomen illustris in Hispania Familiæ, quæ, ex Alavensi provincia oriunda, in plures sese diffudit ramos. Præcipui duo hi, Dominorum *de Hita* & *Butrago* (cujus Princeps Petrus *Gonsalez*, in prælio *ad Aliubarotta*, morte suâ Regem servavit A. C. 1385.) atque Dominorum *de Mendibil* & *Ribera*. In priori (nempe *de Hita*) secundogenitus Inicus Lopezius *de Mendoza* Dn. *de Cabrinevo*, genuit Didacum Hurtadum Com. *de Priego* creatum A. C. 1465. quæ hæreditas ab uxore Teresia *Carrillo* obtigerat. In horum filiis, Petro Carrillo de *Mendoza*, reliquorum Com. *de Priego* cognom. *Carrillo*, nec non Dominorum *del Termino de Parales*, & Inico Lopezio *de Mendoza*, Dominorũ *de Argal* & *Morngalis* prosapia incipit. Major autem Inici Lopezii Dn. *de Castelnovo*, frater Didacus Hurtadus, Admiralis Castiliæ, ampliorem progeniem habuit. Cùm enim ejus filius Inicus Lopezius *de Mendoza*, qui primus *Comes del Real de Manzannaris* & March. *de Santillano*, creatus est, A. C. 1445. septem genuisset mares, ex illis primus, Didacus Hurtadus, novum denus gentis intulit, Ducis *del Infantadgo* dignitatem nactus. Hic in directa linea primogenitorum, Ducatus titulum, per ultimam Lusam (cujus majores supra habes, in voce *Infantadgo*) marito Didaco Gomezio, atca Sandovalliæ stirpi allatũ, propagavit. Præter quem stipitem directum, præfati primi Ducis filii, Johannes Hurtadus, Dominorum *de Belenna* & *Valhermoso*, sed Garsias Laso Dominorum *de Junquera in Guadalaxara*, cum cognom *de Lajo*; ulter ùs in Ducali serie depos Alvarus *de Mendoza* & *Luna*, Dominorum *de la Torre de Estevan Ambran*, quibus ab hujus Alvari nuru Isabella cognom, *de Alarcon* & Marchionatus *de la Bala Siciliana* obtigit, demùm pronepos Rodericus novo agnomate Marchionum *de Montes claros*, surculos ex se dederunt. Secundus Inici Lopezii M. Santillanensis filius, Patri cognominis, *Comitum de Tendilla* conditor fuit: cui ex filiis, Inico Lopezio, reliqui Comitum Tendillæ & Marchiones *de Mondejar*, præter plures alios, & Petro, Domini *de Robres* & *Sanguerren* originem debent. Præterea, alius ejus filius Didacus Hurtadus Cararoa (?) posteros habuit. Tertius Marchionis supradicti filius Laurentius, à matre cognomẽ *Suarez* Mendocio adjecit ac Com. *de Corunna* fuit, quod cum cognomine posteritas servat. Quartus filius, Petrus *Laso de Mendoza*, obtinuit à conjuge Agnete *Carrillo* dominium *de Mondejar*, sed, ut & septimus eodem nomine dictus, non nisi filias genuit. Quintus Petrus *Gonsalez de Mendoza* Cardin. & Archiep. Toletanus Ecclesiæ præfuit. Sed ex liberis plus Rodericus Marchio *del* Cenete creatus est, dignitatemque per filiam ad primarium truncum Ducum *del Infantadgo* transmisit: alter Didacus Hurtadus Com. *de Melito* factus, posteros habuit, *Principes de Melito* ac *Duces Francavilla* (qui tituli cum Mendozio cognomine deinceps in familia *de Silva* Ducibus Pastranæ accreverunt) & cum agnomine *de la Cerda* addito Comites *de Gelves*. Demum penultimus Inici Lopezii filius Johannes Hurtadus Mendoza Inicum Lopezium Dn. *de Colmenar* & Johann. Hurtadum Dn. *de Fresno de Thorote* auctorem genuit. Quod alterum præcipuum truncum concernit Dominorum *de Mendibil* & *Ribera*, Fratres fuere Johannes Hurtadus Dn. *de Mendibil* & *Corçana*. Ab hoc reliqui Domini *de Carçana* & cum cognom *de Salzedo*, Dominorum *de Salzedo* & *Legas* palmes, progerminarunt. Ab illo genitus est Johannes Hurtadus, ex Maria Castellana, Johannis Hurtadi Dn. *de Mendibil* & Didaci Hurtadi Dn. *de Cannete* genitor: cujus posteri sunt Marchiones *de Cannete*, de quibus *supra*. Illius (qui et jam Comitum *de Orgaz*, cum Guzmannio epitheto, sator est) filius *Ruiz Diaz*, Dom. *de Moron*, dedit Alvarum Com. *de Castrogeriz*, illius prosapiæ, cui etiam cognomen *de Manrique* placuit allumere, auctorem & Ruizum Diazium Dn. *de Moron*, patrem Roderici; qui reliquos Dominos *de Moron*, demum Comitum *de Lodoja* titulo auctos, sevit atque Johannis Hurtadi, cujus prosapiæ uxor Maria cognomen *de Sarmiento* & Comit. *de Ribadavia* attulit. Huic porro stirpi *de Mendibil* ramus Comitum *de Monteagudo* & Marchionum *de Almazan* (quam successionem Antonius a fratre Caspare *de Mosc. jo Osorio* acquisivit) accensendus erit, atque hic, qui è postgenitis eorum oriuntur, stolo Dominorum *de Lodarejos* & *la Vallana*. Hic saltem exhibere placuit illorum seriem, quos cognom. *de Manrique* assumsisse diximus; reliquos enim suo quemque loco invenies. Alvarus *de Mendoza* Com. *de Castro Geriz*, ex Johanna (fil. Gastonis *de la Cerda* Com. *de Medina Celi*) pater fuit Roderici Com. *de Castro*, mariti Annæ Henricæ & ex ea patris Alvari *de Mendoza Manrique* Com *de Castro*: qui junctâ sibi Magdalena *de Sandoval* & *Rexas*, genuit Antonium, patrem ex Isabella Velasca Gomezii: cui ex Maria Henrica *de Ribera* (fil. Petri *de Ribera Barroso* March. *de Malpica* Maresc. Castiliæ) natæ sunt, Isabella, uxor Didaci primum Sarmienti *de Mendoza* Com. *de Ribadavia*, exin Consalvi Faxardi: & Catharina, nupta Johanni Hurtado *de Mendoza* Com. *de Orgaz*, ambæ nominis *de Mendoza Manrique* &c. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nob. Europ. Part. II p. 48. & in Ind.*

Mendoza Franciscus, Lusitanus, Olysipponensis, Jesuita celebris. Ejus inter alia extant: *In lib. Samuelis* 1. *Expositio*. 3. *Vol. In librum Regum Expositio, fol.* &c. De eo Aleg. *Nemtaem*, *dum valuit*, *cubantem eum vidisse*, memorat. Obiit A. C. 1626. V. Guilhelm. Crowæum *Elencho Scriptorum S. Scripturæ*.

Mendoza Mencia, Marchionis Zeneti filia, Valentina, eruditione celebris: Memoratur Ludovico Vivi, civi ejus, *de Inst. fœm. c. 3.*

Menecrates, prænom. Julius, ad quem extat Papinii Statii Sylva, *Lib. 4. silv. 8.* cujus initium,

Pande fores Superûm, vittasque & templa Sabæis
Nubibus, & pecudum fibris spirantibus imple,
Parthenope: clari genus ecce Menecratis auget
Tertia jam soboles ——

Musicus homo fuit, ut pleraque omnes, quibuscum res fuit ad pangenda carmina Papinio. Ita enim *in seqq.*

—— *patrias lauros promisit Apollo.*

Ad quæ verba V. *Animadversiones* Casp. Barthii.

Meniana, à Menio Censore dicta. Asconius, *Menius, quum domum suam venderet Catoni, & Flacco Coss. ut ibi Basilica ædificaretur, exceperat jus sibi unius columnæ, super quam tectum projiceret, ex provolantibus tabulatis, unde & ipse & ejus posteri munus gladiatorium spectare possent, ex illo Mænia columna vocata est.* Hinc *Meniana*, nomen similis ædificii. Suetonius in *Caligula*, *Pauci ex proximis menianis spectabant*, apud Car. Macrum in *Hierolexico*. Sunt autem *Meniana* solaria quæ in tectis planis struebantur. Hieronymus *ad Suniam & Fretellam*, *Δῶμα in Orientalibus provinciis ipsum dicitur, quod apud Latinos tectum: in Palæstina enim & Ægypto —— non habent in tectis culmina, sed domata, quæ Romæ vel Solaria vel Meniana vocant, id est, plana tecta, quæ transversis trabibus sustentantur.* Græcis ἡλιακά & ἡλιαστήρια & [illegible], item [illegible]: Sed & Latinis *projecta* & *projectæ tecta*, [illegible], in Vett. *Glossis*, [illegible]. [illegible] tamen & [illegible], videntur de illo tectorum genere accipienda, quæ fastigata erant & culmen habebant; nam [illegible] Galeno, *Templorum fastigia* sunt. Fastigata a. tecta & in altum educta etiam suas habuere projecturas, ad arcenda stillicidia &c. Salmasius *ad Spartianum in Pescennio Nigro*, ubi & de vocis etymo aliter. V. infrà *Mæniana*.

Menippus Pergamenus, Geographus insignis, de quo V. Salmasium *ad Solinum pag. 850.*

Menus, apud Strabonem, qui tribus locis ejus templorum meminit, Casaubono idem cum Luna Numen est: Sed quia nunquam Μῆνα ita sine adjecto ponit, verùm semper aut Μηνὸς Φαρνάκου, Μηνὸς Κάρου, aut Μηνὸς Ἀσκαίου, non potest sub his cognominibus Lunam intellexisse. Et *Menum* revera alium esse à Luna,

Idem ostendit Strabo, cùm scribit: Ἔστι δὲ καὶ τῦτο τὸ Σελήνης ἱερόν. Ibi enim mentionem facit *Menis Pharnaca* vocati & ejus templi, quod ἱερὸν non solùm Μηνὸς, sed etiam Σελήνης, i. *Luna*, esse ait. Nempe totus ille orbis & κύκλος, quem Luna *modulationibus menstruis*, ut loquitur Tertullianus, *variat*, Μὴν, ut notum est, vocatur Græcis, Latinis verò *Mensis*: & videtur apud stultam Gentilitatem Dei nomen emeruisse. Unde Diogenes, gallum gallinaceum τῦ Μηνὸς ἱερὸν fuisse scribit, ex scito Pythagoræ, quod Plinius vertit. *Mensi sacrum*: Cujus etiam meminit, Jamblichus *in Vita Pythagoræ lib. 1. cap. 18.* &c. V. Salmasium *ad Spartianum in Caracallo.*

Menœceus, adde: apud Papin. Statium *Thebaid. l. 7. v. 641.*

> —— *sternuntque alterna furentes*
> *Hippomedon Sybarin Pylum, Periphanta Menœceus:*

Juvenis admodum, Creontis filius; de cujus pietate jam memorata sic Apollodorus *lib. 3.* Ἐγένετο καὶ πολυχρόνιος ὁ Τειρεσίας· [illegible] Θηβαίους κρατήσειν [illegible], [illegible] Μενοικεὺς ὁ Κρέοντος Ἄρει σφάγιον αὑτὸν ἐπιδῷ· τῦτο ἀκούσας Μενοικεὺς ὁ Κρέοντος [illegible] τῶν πυλῶν ἑαυτὸν ἔσφαξε. Et Juvenalis *Sat. 14.*

> —— —— *Amor in te est,*
> *Quantus erat Patriæ Deciorum in pectore, quantum*
> *Dilexit Thebas, si Græcia vera, Menœceus.*

V. quoque Justinum Martyrem *Quæst. 146.* Philostratum *Iconum l. 1.* Gregorium Theol. ejusque Scholiasten *Orat. 3.* Hyginum *cap. 68.* Lactantium *lib. 3. cap. 12.* & Theodoretum *Therapeutic. lib. 7.* qui, cùm adjicit, evolventi Historicos crebrò occursuram mentionem hujus hominis, socordiam nobis ostendit Valerii Max. qui tam nobile hoc *pro Patria lethum* Collectaneis suis prætermisit, in tot utique Scriptoribus visum. Atque hinc *Sacer* & *Deus* perhibitus est. Idem Statius *lib cit. versu 678.*

> —— —— *tum vulgus euntem*
> *Auctorem pacis, Servatoremque, Deumque,*
> *Conclamat gaudens:*

& pro tali adoratus. Funus verò ejus rosis sparsum sertisque, Infrà 784.

> —— —— *veris honore soluto*
> *Accumulant artus, patriaque in sede reponunt*
> *Corpus adoratum* &c.

V. de eo plura apud Casp. Barthium *lib. Infelicium Heroum*, & *Animadversionibus ad Statium d. l.* At Fed. Morellius *Notis ad Liban. lib. 23. Nonni Menœceum* infeitè istis confundit. Plane ibi enim is alius est. Nec omittendum, Heroa hunc avo suo, Creontis patri, cognominem fuisse, namque & hunc *Menœceum* dictum fuisse, ex Pausania discimus.

Menœtes, altor Argiæ & custos seu monitor, apud Statium *Thebaid. lib. 12. vers. 204.*

> —— —— *unumque, Menœtem*
> *(Olim hic virginei custos monitorque pudoris)*
> *Eligit. & quanquam rudis atque ignara locorum,*
> *Præcipites gressus —— efferi.*

Cujusmodi *Monitores*, vett. Græcis Ἀειδὲς, dein Ἀγγελιῶται; Latinis quoque *Comites* ac *Custodes* dictos, puellis additos, docent vel Scelederus *in Milite glorioso* & Ovidius, Tibullus, Propertius, laudati eidem Barthio ubi suprà *ad d. l.* Vid. quoque suprà in voce *Cantor*, alibique passim.

Menogenes Histrio, M. Messalæ Censorio facie simillimus, Solinus.

Menologium, Græcè Μηνολόγιον, i. *Kalendarium*, dictus est in Ecclesia Græca liber, in quo notatæ festivitates cujusque *Mensis*, ut & Sanctorum acta, quæ ad matutinum leguntur. Auxit id Basilius Macedo Imp. & picturis undique, martyria variorum SS. exprimentibus, ornavit. V. Macros Fratres *in Hierolexico.*

Menophilus, Vir Consularis, memoratus Jul. Capitolino *in Maximinis. Post hoc Aquilejam venit, quæ contra eum armatis circa muros dispositis portas clausit: nec propugnatio defuit*, Menophilo *& Crispino Consularibus Viris auctoribus.* Et *in Maximo ac Balbino. Siquidem Maximinus, ab oppidanis Aquilejensibus & paucis, qui illic erant militibus, ac Crispino &* Menophilo *Consularibus, qui à Senatu missi fuerant, victus est.* Quo utroque in loco, *Menophilum* legi jubet Salmasius, ex Palatina & vet. editione. Meminit quoque M. Aur. *Menophili*, vetus *Inscr.* Polæ superstes,

> IMP. CÆSARI L. SEPTIMIO
> SEVERO PIO PERTINACI AUG.
> PONT. MAX. TRIB. POT. VI.
> IMP. XI. COS. II. P. P. M. AUREL.
> MENOPHILUS ORNATUS IU
> DICIO EJUS EQVO PUBLICO
> SACERDOS TUSCULANUS
> ÆDIL. POLÆ CUM MENO
> PHILO PATRE LIB. AUGG. N.
> N. EX PROCURAT. INDUL
> GENTISSIMO
> L. D. D. D.

Item *Menophili* Strategi, seu Præfecti urbis Thyatiræ, *Inscr.* Græca sepulcralis arcæ, quam Fabius Zosimus, ibidem in loco Urbi proximo, *Sambathæo* dicto, sibi conjugique Aureliæ Pontianæ, extruxit, Proconsule Asiæ Minoris Catilio Severo, qui Consul sub Hadriano fuit A. C. 120. ut videre est, apud Jac. Sponium *Itinerar. Græciæ Part. 1 pag. 68. & 123.*

Menotyrannus, Græcè Μηνοτύραννος, cognominatus Attis, Cybeles delicium (quem eundem cum Sole esse credebant) hoc est, *Rex Mensium* & anni Moderator. *Inscriptiones* haud pridem in Urbe effossæ:

> M. D. M. I.
> ET ATTIDI SANCTO
> MENOTYRANNO
> Q. CLODIVS FLAVIANVS
> V. CL. PONT. MAIOR
> XV. VIR. S. F. SEPTEM
> VIR. EPULONUM.
> TAUROBOLIO. CRIOBO [illegible]
> LIOQ. PERCEPTO.
> MATRI DEUM MAGNÆ
> IDÆÆ. SVMMÆ. PA
> RENTI. HERMÆ. ET ATTIDI
> MENOTYRANNO. INVICTO
> CLODIVS. HERMOGENIANUS
> CÆSARIVS V. C. &c.

Hinc corrigenda vetus *Inscr.* quæ inter Gruterianas vulgata est, M. D. M. IDÆÆ ET ATTIDI MINOTAURO NOBILISS. pro ATTIDI MENOTYRANNO, vel MINOTYRANNO. Et paulo pòst, TAUROBOLINUS M. D M. ID. ET. ATTIDIS. MINOTURANI, pro MINOTYRANNI. Attidem verò pro Sole habitum, docet Macrobius *Saturn. l. 1. Solem verò sub nomine Attinis ornant fistulâ & virgâ* (de Phrygibus loquitur) *fistula ordinem spiritus inæqualis ostendit: quia venti, in quibus nulla æqualitas est propriam sumunt de Sole substantiam. Virga potestatem Solis asserit, qui cuncta moderatur.* Unde liquet, quare *Menotyrannus invictus* dicatur Attis. Vetus *Inscr.* Græca.

> Ἄττει θ' ὑψίστῳ καὶ συνέχοντι τὸ πᾶν,
> Τῷ πᾶσιν καιροῖς [illegible] [illegible].
> *Attini celsissimo & omniscio,*
> *Qui cuncta temporibus quæque producit,* &c.

Salmasius *Not. ad Ælium Lampridium, in Vita Heliogabali.*

Mens, Romæ pro Dea culta olim. Cicero *de Legg. Illa, propter quæ datur homini ascensus in cœlum*, Mentem, *Virtutem, Pietatem, Fidem: earumque laudum delubra sunto.* Ibidem, *Bene verò, quòd* Mens, *Pietas, Virtus, Fides, consecratur manu: quarum omnium Romæ dedicata templa sunt.* Idem *lib. 2. de N. D.* testatur, *Mentem* in Capitolio dedicatam esse, à M. Æmylio Scauro. Et hæc tenuia erant in illa Rep. Sapientiæ initia, intra quæ aliquot seculis substitit: donec Punico bello secundo, cum Humanioribus literis, Philosophia etiam ipsa, quæ à Græcis jam diu ante expolita fuerat, apud Romanos emersit. Quò spectant versus Servii de Romanis, à Gellio laudati *l. 17. c. 21.*

> *Punico bello secundo Musa pennato gradu*
> *Intulit se bellicosam in Romuli gentem feram.*

V. Georg. Hornium *Hister. Philosoph. l. 4 c 3 p. 234.* Sed & quorumcunque hominum egregiorum *Mentes* post vitam secundùm virtutem actam, ab ea ejusque meritis, in siderum, qui antiquissimi Gentilium Dii fuere, numerum, recipi, cecinerunt Poëtæ & persuasere Philosophi: Unde Clio apud Statium *Thebaid. lib. 10. versu 631.*

> —— —— *dant clara meanti*
> *Astra locum, quosque ipsa* (Virtus) *polis adfixerat ignes.*

Et paulo pòst, suum Juvenem ipsa his adhortatur, *vers 653.*

> *Linque humiles pugnas, non hac tibi debita Virtus:*
> *Astra vocant, Cœloque animam (plus concite) mittes.*

Et Martianus Capella, de Philosophia Magistrâ virtutis;

> *Quæque Platonis Pythagoræque*
> *Esse de istis sidera mentes* &c.

V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium d. l.* & *Adversar. l. 24 c. 6.* nec non suprà, in voce *Anima*, item *Intellectus.*

Mensa Aurea, cum sacris panibus, in Sanctuario veteri, ad Septentrionem æquali spatio posita memoratur Exodi *c. 25. vers. 23.* Facta erat ex cedro, ac auro obducta, latitudine unius, altitudine unius ac dimidii, longitudine duorum cubitorum. Instrata veste hyacinthinâ, impositæque ei erant duodecim lances, accipiendis panibus, totidemque acerræ, quæ thure implebantur, & scopulæ, vasis illis emundandis, Exodi *cap. 25. versu 29.* & Num. *cap. 4. vers. 7.* Collocabantur autem panes duplici ordine: utrique seni, qui sibi mutuò incumbebant, interpositis calamis, ut Judæi volunt, ne vitium contraherent: Appellabanturque *Panes facierum* & *Mensa faciorum*, Numer. *cap. 4 versu 7.* quod Septuaginta, & ex illis S. Paulus ἄρτους προθέσεως reddunt, 2 Chron. *cap. 4. versu 19.* & Hebr. *cap. 9. vers. 2.* Singulis porro Sabbatis *Mensam* hanc adornari & denuo instrui oportebat: tumque panes illi Sacerdotibus cedebant, Levit. *cap. 24. vers. 9.* thus autem iis impositum adolebatur, Levitici *c. 24 v. 7, 8,* &c. Gerebat autem Mensa hæc *Aurea*, panes illos (Christum figurantes) sustinens,

Verbi

Verbi ac Sacramentorum vicem, uti pluribus docet Franc. Burmannus *Synopsi Theol. Christ. Part. I. lib. 4. cap. 14. §. 11. & 12.* In Templo Salomonico pro una, denas fuisse *Mensas* hujusmodi *aureas*, legimus *in libb. Regum, &c.* V. infrà in voce *Templum*.

Mensa Canonica, apud Gregorium Turon. *de Vitis Patrum, c. 9. Ut nec ad convivium* Mensæ Canonicæ, *cum reliquis accederet clericis*: & *Histor. lib. 10. cap. 31.* de Baudino Episc. Turon. *Hic instituit Mensam Canonicorum*: dicitur, ad quam unà convivabantur Ecclesiarum Clerici. *Mensa Ecclesiæ*, Gregorio M. *lib. 5 Epist.* 37. Unde postea *Mensa* dictum, quidquid ex bonis alicujus est, bona ipsa, patrimonium, dominicum, denique quidquid *ad mensam instituendam*, id est, ad vescendum, seu ad vitæ commoda, necessarium est aut conducit, Gallis vulgò *Mense*. Quo sensu *Mensa Episcopalis, Patriarchalis, Regalis* occurrunt passim, apud Auctores, laudatos Car. du Fresne *in Glossario*.

Mensa Cypriani, locus fuit Carthagine, ubi is martyr um consummavit, in cujus memoriam *mensa* ibi postmodum erecta est: *non, quia ibi est unquam Cyprianus epulatus, sed quia est ibi immolatus*, Augustinus *Serm. 113. de Diversis*. Extant ejusdem Augustini Sermones nonnulli, ad hanc *Mensam* habiti. V. Car. du Fresne *in Glossar.* Certe in sepulchris *Mensas* positas jam olim, quòd ad ea res divinæ fierent sacro parentali, observat *ad Festum* Scaliger. Hinc in *Insc.* Sepulchralibus non semel, occurrunt ista, *Mensam cameram votum posuit*, 850. 6. 1049. 9. Et in *Marmore* reperto A. C. 1533. in Area SS. Martyrum Faustini & Jovitæ, Brixiæ in Italia, apud Ascanium Martinengum, in hortum *Piis: Faustino & Jovitæ Martyribus Victor Maurus ex voto posuit mensam civibus suis, &c.*

Mensa Domini, apud Apostolum 1. *Cor. cap. 10. v. 21.* [illegible] *Non potestis Domini Mensæ participes esse, & mensæ Dæmoniorum*. Est ipsa Eucharistia, quam exemplo Pauli Patres sæpe ita nominant, Optatus *lib. 5.* Augustinus *de Peccator. mer. &c. c. Pelagium lib. 1. cap. 14.* Leo I. *de Jejunio septimi mensis Serm. 6.* Græci quoque, sed cum diversis epithetis: illis enim est, Τράπεζα ἐπουράνιος, *Mensa cœlestis*, in *Liturg.* quæ Jacobi nomen præfert, Τράπεζα ἱερά, *Mensa sacra*, apud Chrysostomum *Homil. 2. in ad 1. Corinth. cap. 10. vers. 1.* Μυστικὴ τράπεζα, *Mystica Mensa*, apud eund. *Tom. 5 Savil pag 367.* & Theodoretum *de Provid. 5. Serm. 10.* Τράπεζα φρικώδης, *Mensa terribilis*, apud eundem Chrysostomum alibi; Λογικὴ τράπεζα, *Rationalis Mensa*, apud Theodoretum iterum *Serm. 6.* Πνευματικὴ τράπεζα, *Spiritualis Mensa*, passim, &c. Nempe propriè *Mensa*, erat, in qua S. Eucharistia administrabatur, eaque lignea primis seculis Christianismi. Unde Athanasius dicebat de Arrianis, *in Epist. ad Solit. Subsellium, thronum, Mensam ligneam* [illegible] *& fores Ecclesiæ, & cætera quæ poterant, foras elata combusserunt*. Et Optatus *c. Parmen.* lib. 6. *Quis fidelium, inquit, nescit, in peragendis mysteriis ipsa ligna linteamine cooperiri? Inter ipsa Sacramenta velamen potuit tangi, non lignum.* Eadem vero quoque figuratè Θυσιαστήριον quoque, seu *Altare* dicta est. Propriè enim dicta Altaria in Christiana Ecclesia locum non habere, patet ex Minucio Felice, apud quem, ad quæst. *Cur nullas aras habeant, nulla templa, nulla nota simulachra?* Respondet Octavius. *Putatis autem nos occultare, quod colimus, si delubrum & aras non habemus.* Insignita autem est hoc nomine *Mensa Domini*, quia in ea Sacrificii Christi fit commemoratio. Quòd item ei imponerentur fidelium oblationes, tam pro Sacrificantorum usu, quàm pauperum subventione, uti legimus apud eundem Optatum *loc. cit.* V. Matthæum inprimis Sutlivium Anglum *de Missa Sacrif. lib. 3. cap. 14.* Ut verò undique ad *Mensam Dominicam* accessus pateret, in medio Templi, posita fuit antiquitus. Augustinus *de verbo Domini, sec. Joann. Tom. 10. Mensa Christi* est illa in medio constituta; *Quæ causa est, ò Audientes, ut mensam videatis, & ad epulas non accedatis?* Ut alia non addamus, de quibus prolixè Theologi Philologique facti, inter quos eminet Jo. Casp. Suicerus, quem V. *Thesaur. Eccles. in* Τράπεζα. Hodie Græci, præter institutum Domini, in celebratione S. Eucharistiæ duas *Mensas* adhibent: unam vocant [illegible], q. dicas, *Mensam propositionis*, in qua reponuntur panis & vinum ante consecrationem, ipsis τὰ Ἅγια dicta: quibus in priore Mensa positis tribuunt venerationem. Dein transferuntur, quæ fuerunt ibi apposita in alteram *Mensam*, ubi fit consecratio, & post consecrationem adoratio λατρευτική; quam *Mensam* vocant & *Altare* & ἅγιον Βῆμα, uti habet Casaubonus *Exercit. 16. num. 36.* V. quoque suprà in voce *Antimensium*, ut & hic passim, ubi de *Mensa Aurea*, *Mensa* [illegible], &c.

Mensa Facierum, V. suprà *Mensa Aurea*.

Mensa Frigida, seu *Mensa Frigida*, V. suprà ubi de *Frigida*.

Mensa Nucina, V. *infrà*.

Mensa Rotunda. Veteribus in usu fuit, ne quem sibi prælatum in eminentiæ quisquam conquereretur, V. ubi de *Conviviis*, item *Mensis*. Hinc & Tabulæ convivales pusillæ quidem erant, sed pares & æquales: Δαὶς ἐΐση Homero dicta est, à *partiendo*, uti annotat Jul. Cæs. Scaliger *Poetices lib. 1. cap. 10.* De *Mensa rotunda*, apud vett. Britones, V. infrà, ubi de *Tabula Rotunda*. Imò omnes *Mensæ* aliquando *rotundæ*, apud Romanos præcipue; cum vett. quadratis essent usi, quæ etiam postmodum in Castris diu mansere. Varro *de L. L. lib. 4.* Hinc *teretes* eas vocat Papinius Statius *Thebaidos lib. 1. vers. 519.*

——— *pars ostro teretes auroque sonantes*
Emunire toros, altos inferre tapetas,
Pars tersos levare manu ac disponere mensas.

Atque propterea eversu faciles erant, Petronius *Satyr. Sic me loquentem obiurgavit Gyton mitissimus puer & negavit rectè facere, quòd seniori conviciarer, simulque oblitus officii, Mensam, quam humanitate posuissem, contumelia tollerem.* Et idem Statius *Thebaid. lib. 5. versu 264.*

——— *vix primus ab ira*
Pallor & impulsis surgunt ad prælia mensis.

E quo priore loco colligimus insuper, *ablatiles* fuisse vett. *Mensas*, quæ viz. convivio parato *poni*, dein iterum auferri consueverint. Id quod etiam indigitat, Auctor *Cyclicæ Thebaidos*, apud Athenæum *lib. 11. cap. 3.*

[illegible]

& Possidonius *ibidem*. Et quidem *ponere* ac *auferre mensam*, ejus erat, qui hospitio suo hospites exciperet, &c. V. de Hetruscis priscorum *Mensis*. Athenæum hanc, Plutarchum, Plinium *l. b. 13 cap. 15.* Alios, ex recentioribus, Janum Dubam Patrem *Explanation. Plautin. lib. 4. cap. 12.* Guil. Stuckium *Antiqq. Convivial. lib. 2. cap. 17.* Petr. Ciacconium aut Fulvium Ursinum *de Triclinio*, Jul. Cæsar. Bulengerum *de Imperatore lib. 2. cap. 38.* Alios.

Mensa Sacra, 1. Cor. cap. 10. Eucharistia est, cui nomen hoc à loco, in quo à CHRISTO instituta, est inditum, [illegible] τράπεζα, in Jacobi *Liturgia*, ἱερὰ μυστική. Φρικώδης τράπεζα Chrysostomo: τὸ Σωτῆρος τράπεζα, Palladio in *Vita* Chrysostomi, ubi de modo jurandi, [illegible] τοῦ Σωτῆρος τράπεζαν, &c. V. suprà. Cujusmodi *Mensa*, ubi S. Cœna administrata, in Æde S. Sophiæ CPoli, Cedreno ita describitur: *Tunc fecit & Sacram mensam, opus inimitabile: Ex auro enim & argento & lapide omnis generis & ligno & metallo & aliis speciebus, quæcunque fert terra & mare & universus orbis, Cùm ex omnibus collegisset, quæ quidem optima sunt & pretiosissima, largius, quæ verò minoris pretii parcius, fusilibus* [illegible] *perfecit.* [illegible] *in stuporem conjiceret.* Quem etiam Χαλκολίβανον appellavit Suidas, Χαλκολίβανον, εἶδος ἠλέκτρου τιμιώτερον χρυσοῦ. ἔστι δὲ τὸ ἤλεκτρον ἀλλότυπον (id est, [illegible]) χρυσίον μεμιγμένον ὑέλῳ καὶ λιθείᾳ. Ὁποίας ἐστὶ συνθέσεως ἡ ἁγία τράπεζα τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, *Chalcolibanum, electri genus auro pretiosius. Est autem electrum ex aliena conflatum, vitro & gemmis mixtum, cujus compositionis est sacra* Mensa *magnæ Ecclesiæ.* V. in voce Ἤλεκτρον quoque. Nempe Justinianus, ut omnium, quæ à Christo largè acceperat, bonorum gratum se exhiberet, *Mensam* hanc, quam illi obtulit, ita coagmentavit, ut nihil esset in rerum natura pretii aliquantivis, quod in ea non eluceret. Proinde circa eam hæc legebatur *Inscr.* [illegible] *Tua ex tuis tibi offerimus servi tui, Christe, Justinianus & Theodora, quæ benevolè accipe, Fili & Verbum Dei, &c.* Sam. Bochartus *Hierozoici Part. poster. lib. VI. cap. 16.* V. quoque du Fresne *in Descrips. Ædis Sophianæ*.

Mensa Trapezitarum seu Argentaria, memoratur *l. 19 ff. 1. de Institor. Dominus, qui servum institorem apud* Mensam *pecuniis accipiendis habuit, post libertatem quoque datam, idem per Libertum negotium exercuit.* Notum enim, majorem ferè pecuniæ numeratæ partem habuisse Veteres in *mensa* vel depositam, pro occasione usurès & per partes erogaturos, vel ita traditam, ut alii fœnori collocarent aut ipsi *Mensarii* fœneratam haberent, quâ suo arbitrio uterentur, spem lucri sectantes. De qua illud accipiendum est apud Aur. Victorem *in Juliano: Cujus Procuratores cùm provincias calumniis agitarent, adeò ut unus ex iis diceretur locupletissimum quemque, ita convenire, quæ habes ad Mensam? aiter, unde habes? tertius, pone quod habes?* Non enim cepit Andr. Schottus, duæ voces, inquiens, *ad Mensam*, non huc pertinent: relegandæ igitur. Profectò huc pertinent, ut quæ maximè, & relegandi potiùs illi codices, qui omittunt. Erat enim locupletissimi cujusque habere pecuniam ad Mensam. *l. 47. ff. 1. de Pactis. Ex ratione* Mensæ, *quam mecum habuisti in hunc diem, ex contractibus plurimis, remanserunt apud me apud Mensam meam* CCCLXXXVI. *& usuræ quæ competierint.* Et *l. 20. de Institor. Habes penes Mensam Patroni mei denarios mille.* Saltem recordatus esset verbum Domini: Καὶ διὰ τί οὐκ ἔδωκας τὸ ἀργύριόν μου ἐπὶ τὴν τράπεζαν; *Quare non dedisti pecuniam meam ad mensam?* De *Mensa* eadem surrexit infeliciter homo doctissimus, in Appulei *Apolog.* quâ narratur, Catonem scriptum reliquisse, *Cùm in Hispaniam proficisceretur, tres servos solos ex urbe duxisse: quum jam ad villam publicam venerat, parum visum, qui uteretur: jussisse duos pueres in foro de Mensa emi. Eos quinque in Hispaniam duxisse.* De *Mensa*, inquit, quærimus, quid sit, unde mancipia à mangonibus vendebantur, ad cata-

catasta, in qua cretatis pedibus servi venibant? an in mensa subhastatio? an lapis, in quo præco stabat, & præconium faciebat? Sic ille Observat. lib. 5. cap. 3. Imo Mensa argentarii, ad quam homo locuples Cato haud dubie grandem pecuniam depositam vel fœneratam habebat: de hujus scriptura mangonibus solvit: de hac rescripsit argentum, quo servuli sunt empti. Sic enim mavult Gronovius, quàm cum Scipione Gentili, pecuniâ mutuò sumtâ apud Argentarios: quòd credibile non sit, tam diligentem Patremfamiliâs & in parte bene lauta vel nihil habuisse ad Mensam, vel ob tantillum sumtum æs alienum fecisse. Ans. Popma. ad Caton. in Foro mensas publicas fuisse ait, à quibus non modò pecuniæ numeratio, sed etiam rerum privatarum venditio fieret. Quæ autem res illæ? aut quæ venditio? Imo, emere de Mensa, non est comparare, quod Mensa vendit, sed emere pecuniâ de Mensa perscriptâ. Sane Argentarii præerant auctionibus: Sed hæc nihil ad hunc loquendi modum. Abutitur etiam in hanc rem verbis Appuleji Metam. lib. 8. Erat quidam juvenis satis corpulentus, choraula doctissimus, collaticiâ stipe, de Mensa paratus. Ubi titubavit etiam eruditus Elmenhorstius, rectè, scribens, à Schicrado observatum, Puerum de mensa dici, παῖδα τραπεζιτικόν, seu ὃν πάντες ἀπὸ τῆς συμβολῆς ... ἐπιμελήθησαν. Non enim puer vel Juvenis de Mensa vocatur ille, sed juvenis ille dicitur paratus de Mensa. Imitatio Catonis est: subest tamen sive catachresis quædam, sive translatio. Nam propriè loquendo diversa sunt, nec de eodem dicuntur, Collaticiâ stipe parari, & de Mensa parari. Sed quoniam ad Mensam Vett. pecuniam habere solebant, Mensam appellat Appulejus pecuniam communem societatis, sive fiscos communes, quo, quid quisque mendicando corrasisset, in medium dabant. Ea verò Mensa seu communis pecunia, tota constabat ex collaticia, stipe seu quas illis homines religiosi aut alii, seu quas ipsi æruscatores ab obviis exoratis eodem contulerant. Itaquod de communi pecunia mendicæ illius societatis emebatur & de collaticia stipe est, de illorum quasi Mensa parabatur. Neque Mensa vendidit Juvenem, ut volebat Ausonius, sed præbuit argentum, quo emtus est. Hujusmodi autem Trapezitarum seu argentariæ Mensæ exercitatores, Negotiatores dicebantur: quos à Mercatoribus separat Cicero pro Plancio. Negotiatoribus comis, Mercatoribus blandus. Propriè enim Negotiatio & de Mensa & Mensa seu Mensarius & de domo fœnerantium: nec aut res ipsa per se inhonesta, aut hoc ei, quasi nimis honestum, parùm aptum vocabulum. Sed de his infrà: plura hanc in rem suppeditabit, Joh. Frid. Gronovius Observ. lib. 4. cap. 24.

à Mensa separari, in Ecclesia Rom. excommunicationis pœnæque species quædam est, apud Clericos & Monachos, quâ qui afficiebatur, ἀποδεκτος vocabatur, quòd Abbat. s benedictione in mensa privaretur. V. Regulam Benedicti cap. 31. Ebonem Rem. Archiepisc. &c. Sed & scribunt Saxo Gramm. lib. 10. & Sueno in LL. Castrensibus cap. 5. statuisse Kanutum Magnum Daniæ R. ut Curiales in capessendo mensæ discubitu, ordine, quo quisque Militaris muneris advocationem sortitus fuerat, uteretur, locoque antecelleret, qui prior obsequio foret. Unde, si quis delictum commisisset, non alia ei imponebatur pœna, quàm ut à consueto loco ad inferiorem transferretur, atque adeò tot gradibus discubitu indignior fieret, quot vicibus sodalem offendisset. Quòd si quartò se quis eodem reatûs genere maculasset, discreto à Milite loco, mensa alienus fiebat, cum commilitonum nemine catino aut calice communicare ausus; neque enim ter veniam experto ulteriùs ignoscendum putabat: Ita Grammaticus. Sueno verò, istiusmodi hominem contumacem, extremum omnium locari, suo catino poculoque contentum, cæteros verò, ossa in eum pro arbitrio suo jactare consuevisse, ait. V. Car. du Fresne Glossar. & suprà passim, inprimis in vocibus, Arma planæ & Baccalaris, item ubi de ritu Mantile scindendi, & hic infrà in voce Mensale. Imperatoriæ certè Mensæ communicatio maximus honor habitus, uti docet Suetonius Caligulâ cap. 39. Comperat provincialem locupletem ducenta HS. numerasse vocatoribus, ut per fallaciam convivio interponeretur. Nec tulerat molestè tam magno æstimari honorem cœnæ suæ. Hunc postero die sedenti in auctione misit, qui nescio quid frivoli ducentis millibus traderet, diceretque cœnaturum apud Cæsarem vocatu ipsius. Et locus Ammiani, Casaubono ibidem citatus. Hinc ipsius Jovis epulis Domitiani vocationem se prælaturum, gannit Martialis lib. 9. Epigramm 93. in cujus tamen convivio nullam jucunditatem fuisse, facilè persuaserit nobis Juvenalis, magnum pallorem agnoscens in omnibus ejus amicis, quique tum ad epulas ejus vocabantur, Sat 4.

—— —— —— —— —— vocantur
Ergo in consilium proceres, quos oderat ille,
In quorum facie miseræ magnæq; sedebat
Pallor amicitiæ —— ——

Ita festinare coacti & attoniti ad epulas venisse dicuntur, ab eodem invitati:

—— Proceres, quos Albanam Dux magnus in arcem
Traxerat attonitos & festinare coactos.

Sincera magis in Mensa Davidis voluptas, cui assidere beneficii peculiaris loco Mephiboletho, & postmodum Barsillai, datum est oblatumque: Imò Mensa hinc imagine adumbrata Æternæ Vitæ gaudia, uti in Sacris legimus, &c. V. quæ nob pariter manuduxit notavit Jo. Savaro ad Sidonium lib. 1. Epist. 11. & J. C. Bulengerus Commentar. de Imperatore pag. 508. & 509. laudati Casp. Barthius Animadversion. Part. I. pag. 361. ut & hic passim, inprimis in vocibus, Amici, Hospes, &c.

de Mensa Scriptura solvere, cui opponebatur de Arca solvere, quid fuerit, V. suprà, Mensa Trapezitarum.

Mensæ Secundæ dicebantur, cum apponerentur Bellaria. Gr. ἐπιδόρπια seu τραγήματα, quo vocabulo, omne genus secundæ Mensæ significabatur puta: Nuces, pyra, poma, ficus, oleæ, uvæ & alia, de quibus multa habet Macrobius Saturnal, lib. 3. cap. 18. 19. & 20. ac Varro apud A. Gellium lib. 13. cap. 11. Hinc Martialis lib. 2. Epigr. 74.

Mensæ munera si voles secundæ,
Marcentes tibi porrigentur uvæ,
Et nomen pyra quæ ferunt Syrorum.

Et Horatius lib. 2. Sat. 2.

—— —— Tum pensilis uva secundas
Ornabat Mensas, & nux cum duplice ficu.

Interim, quia Veteribus ex pomis constabant, quo nomine omnia τὰ τῆς ὀπώρας comprehendebant, hinc Secunda Mensa illis est Mensa pomorum. Unde Horatio Satyr. 3. lib. 1. Ab ovo usque ad mala: idem est, ac ab initio cœnæ, ad finem: & Servius in illum versum Virgilii, Æneid. lib 1.

Postquam prima quies epulis, mensæq; remotæ:

Romanorum, inquit, exsequitur morem, quorum duæ erant Mensæ, una epularum, altera pomorum. Æl. Lampridius de Alex. Severo: Pomis, inquit, vehementer indulsit, ita ut Secunda Mensa illi sæpius poneretur; unde etiam jocus extitit, Non Secundam Mensam Alexandrum habere, sed secundum. V. Anton. Thysium ac Jac. Oiselium Notis in Gellii locum citatum. In his Mensis Veteres poculis indulgebant, & ut ait Horatius lib. 2. Satyrâ 2.

—— —— Ludus erat, culpâ potare Magistrâ.

Unde A. Gellius lib. 19. cap. 9. Ubi eduliis finis & poculis mox sermonibusq; tempus fuit, id est, ubi prima Mensa sublata: & Plinius Histor. Natur. lib. 12. cap. 1. Arbores postea blandioribus fruge succis hominem mitigavere. Ex iis recreans membra olei liquor, viresque potus vini, tot denique sapores, annui sponte provenientes: Et Mensæ (depugnetur licèt earum causâ cum feris, & pasti naufragorum corporibus pisces expectantur) secundæ, &c. Addam aliquid de Mensa, à Puerperis, totâ primâ hebdomade, olim Junoni propositâ, super quam votivus infans Diis oblatus & commendatus votis, quæ suscepta fuerant, vel solutis vel adauctis. Cujus ritus meminit Tertullianus lib. de Anima. Dum in partu Lucina & Diana ejulatur, dum per totam hebdomadem Junoni Mensa proponitur. Erat autem fere ara, in qua libatum, sedebatque Deæ lectus. V. Thom. Bartholinum de Puerperio Vett.

Mensale, apud Recentiores, mappa, linteum stragulum, quo mensa insternitur. Unde Mensale scindere seu dividere, ignominiæ species, quâ ii afficiebantur, qui mensâ Principis vel Regis videbantur indigni. Sic Wilhelmo Comiti de Ostrevant, sedenti ad mensam Francorum Regis, Heraldus quidam scidit & divisit mensale, quod ante ipsum erat, quòd proavunculum suum Wilhelmum Hollandiæ Con. à Frisonibus cæsum non vindicasset, A.C. 1395. apud Joannem de Leydis lib. 31. cap. 50. Et eodem anno Wilhelmo Com. Hollandiæ, ejusdem Regis Mensæ assidenti, Fecialis laceravit mantile antepositum, quòd insignia ejus apud Frisios Orientales essent amissa, uti refert Guil. Heda. Unde traditur in Tract. MS. Gallica, de officio Heraldorum, incumbere his, ut si quem proditionis suspectum in mensa Regiâ adesse cognoscantur, Mensale ante hos lacerent, & panem eorum invertant, ne cum Militibus Nobilibusque laudatæ fidei mensâ communicare videantur, &c. V. Car. du Fresne in Glossar. Cui simile quid legimus de pagi Marcke-Ville, in Lotharingiâ, prope Nanceium, ad montium radices; incolis quibus, quòd perfidiâ aliquando in Ducem suum (quem Fridericum II. Historiæ appellant) notati essent, eam ob causam, quotiescunque cum reliquis Principis sui domesticis epulari contingit, panem inversum apponi consuevisse, refert Merula Cosmogr. Part. II. lib. 3. pag. 478. Sed & Mensale, in Provinciali Ecclesiæ Cantuar. lib. 3. tit. 1. f. 127. vestis species est, aliàs Supertunica dicta, quòd referret Mensalis speciem: vel quòd in ejusmodi vestibus sedere ad mensam solerent, atque ita pretiosioribus vestibus, quibus hæ superinducebantur, parcere, uti habet Lindwodus ad h. l.

ad Mensam orandi ritus, apud Judæos occurrit in Juchasin: ubi inter tria præclara Mosis inventa, vel, ut ipsi appellant, תקנות recensetur Benedictio cibi, è Deuteron. cap. 8. versu 10. quo ex loco Rabbini multa commenti sunt de ritibus in cibo sumendo servandis: inter quos præcipuus hic est, de gratiis Deo agendis, & sunt in eorum Ritualibus formulæ, in eum usum. Philo quoque de eo more narrat multa, de Vita Contempl. Nec Paganis prorsus ignotum id institutum fuit. In Platonis certè Symposio, statim ut Socrates accubuit, convivæ libationes faciunt & ᾄδουσι τὸν θεὸν, hymnum Deo canunt. Narratque Athenæus lib. 4.

Mene

Jucratiis morem fuisse, quoties conveniebant, ad festi cujusque initium, epulas, postquam in tricliniis discubuissent, [illegible] in gloria se componere, Sacerdote patrias preces recitante. Quo et ann spectat mos vetus ibat omnium ad Mensam. Idem Romanis usitatum fuisse, docet Brissonius de Formul. lib. 1. pag. 40. in eam rem laudans Livium, itemque Ovidii Amorum lib. 1. Eleg. 4.

Tange precor Mensam, tangunt quo more precantes.

Inprimis memorabile praeceptum est, apud Stobaeum cap. 41. Diotogenis Pythagorici, [illegible] *Bene sit etiam, ut Mensa initio & coena & prandii invocetur: non quia tale quid Numini sit opus, sed ut genius Dei recordans animo sit compositio.* Quod paganus homo cum [illegible] tibat, monstro simile est, reperiri inter Christianos, qui secus faciant. Nam de sua aetate Chrysostomus testatur, fuisse nonnullos, qui neque initio, neque in fine coenae, Deum laudarent, *Homil. in Matthaeum* 55. qui utinam nulli essent hodie! Quod verò idem habet de Precibus [illegible], hoc est, [illegible], eadem Homil. non fuerunt Orientalium communes, ut videtur existimasse Vir doctus, sed propriae quorundam Monachorum montes incolentium, &c. Casaubonus *Exercit.* 16. num. 63.

Mensata. Hispanicè *Mensada*, unius mensis servitium, quo Milites in Aragonia Regi obnoxii erant, quos inde *Ricos hombres de la Mesada* appellabant, ut Hieron. Blanca observat. V. infra in voce *Ricci*.

Mensis, ex *metior*, quasi numerus dierum *mensus*: vel ex Gr. [illegible] id est, *Luna* dictus, spatium illud est, quo Luna Signiferum percurrit, & eodem, unde instituit cursum, revertitur: Cui apud Gaderam in Hispaniis aram sacram fuisse, meminit Aelianus *Hist. var.* Originem vocis nonnulli quoque ex Hebr.

מנא. vel מנה *numeravit*, vel [illegible] i. *Luna*, arcessunt: Namque & Hebraei, ut inferius videbitur, post exitum ex Aegypto, ad Lunae cursum *Mensem* metiri soliti sunt. Hunc cum Anno antiquitus eundem fuisse, qui proin *Annus Lunaris* dictus, constat: Unde Jovianus Pontanus *Uraniae lib. 1. de Luna,*

—— —— —— —— Orbibus orbes

Mensis agens circum, & parvum convertitur annum.

Dein bimestri spatio Annus terminatus est, qualem primum instituere Aegyptii: qui postea in tres *Menses*, aliquando in quatuor Annum suum secare ceperunt, Plut. *in Numa.* Cares & Acarnanes sex *Mensium* spatio cum clausere, *Censorinus de die Nat. lib. cap.* 19. *&c.* Atque hi quidem pro summo Numine Lunam habentes, ad ejusdem cursus, Annos suos circumscripsere, reliquis gentibus coelestium siderum Ducem Solem agnoscentibus: sed nec his par semper in Anno *Mensium* numerus. Romulus decem in Anno *Menses* posuit, ob rationes Ovidio *Fastorum lib. 1. & 3.* memoratas: quibus postea Numa duos reliquos addidit, eodem docente *Fastorum lib.* 1.

At Numa nec Janum, nec avitas praeterit umbras,
Mensibus antiquis addidit ille duos.

Quod tamen alii tribuunt Tarquinio Prisco, V. Georg. Merulam in *Orat. pro Q. Ligario.* Cumque Principem *Mensium* fecisset Romulus Martium, in Martis, e quo genitum se credi volebat, honorem: Numa Pompilius, ad naturae ordinem respiciens, cum post Brumam Sol, progrediendi fine facto, convertatur & ad nos se reflectens, quasi de novo cursum suum ordiatur, Januarium Anni principium esse voluit. Quemadmodum autem Annus Jovi, sic *Menses* Junoni consecrabantur, teste Plut. *in Problem. Rom. cap.* 77. *&c.* quos ordinatione Romuli distribuit in partes tres, Kalendas, Nonas & Idus. Kalendae primi erant cujusque *Mensis* dies: reliqui ad Idus Nonae vocabantur, quarum in quibusdam *Mensibus* quatuor, in quibusdam sex erant, juxta versum:

Maius sex Nonas, October, Julius & Mars,
Quatuor, ut reliqui.

Idus verò in quovis *Mense* octo, dicebantur dies Nonas sequentes: a quibus qui supererant dies, ad Kalendas *Mensis* proxime sequentis referebantur. Elegans de XII. Romanorum *Mensibus* carmen Incerti Auctoris in *Anthologia lib.* 1. *cap.* 91. ita habet:

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Mensis Consulum primus (Jan.) *secundus* (Febr.) *sectum secat:*
Tertius (Martius) *Aufonium gentis ad pugnam excitat.*
Quartus (Aprilis) *annunciat rosarum veris horam.*
Sertis vestimus genitor (Mai.) *& ego lilia candida fero,* (Jun.)
Hic ligat manipulos, (Jul.) *& mea ala Nilum inclinat.* (Aug.)
Hic generoso amicus est Baccho, (Sept.)
Paro vinum ego dulce gaudium hominibus. (Octob.)
Convivium fero grattosum ad nomen hominis cujusq. (Nov.)
Cytharâ cantare novi, & dormientes excitare, (December.)

V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib* 4. *cap.* 4. *& seqq. cum Paralipomenis* Thom. Dempsteri. & *Mensium* quemque *suo loco.* Apud Athenienses, initium Anni olim faciebat Hecatombaeon, Julio nostro respondens: Postea, sub Alexandro M. jussi Annum ordiri die 7. Octobr. Maemacterionem primum habuere *Mensem*. Tandem decreto Augusti Caesaris, Anno Juliano se conformaturi, Elaphebolionem Martio nostro congruentem primo loco posuere. Et quidem apud illos *Mensis*, in tria [illegible], seu tres *decades* dierum divisus est: quarum prima [illegible], hoc est, *ineuntis ac instantis Mensis*; altera [illegible] vel [illegible], i. *medii seu supra decem*; postrema [illegible], hoc est, *praecipitis vel desinentis*, dicebatur. Et quoniam Luna *mensem* incipiebat & finiebat, hinc primus dies Mensis vocabatur *Numenia*, i. *Novilunium*, trigesimus v. seu ultimus, [illegible] i. *vetus & novus*. Quod si mensis dierum 30. non esset, nihil tamen vetabat, quo minus ultimum appellarent etiam, [illegible]: Secundus dein dies post [illegible], vocabatur [illegible], & sic deinceps usque ad decimum diem; post quem dicebant, [illegible], seu [illegible], [illegible], sicque consequenter, usque ad vicesimum, qui dicebatur [illegible]. Post hunc, ordinem invertebant, & juxta rationem Lunae sensim deficientis, etiam numerum diminuebant, vocantes diem vigesimum primum, [illegible], *decimum praecipitis Mensis*, 22. [illegible], *nonum*, & sic usque ad diem 30 qui appellabatur [illegible] seu [illegible]. V. Rulandum *de Lingua Attic. lib.* 2. Plura verò de mensibus Graecorum, apud Petavium *in Epiph. pag* 138. 139. Casaubonum in *Athenaeum pag.* 931. Petitum *Chron. Eclog.* Franc. Rossaeum *Archaeologia Attica lib.* 2. *cap.* 10. *&c.* Hebraei primum *Menses* suos Solis definivere cursu, qui proin *Menses Solares* dicti sunt, quorum quilibet tricenis constabat diebus. Unde *praevaluisse* dicuntur *aquae à* 17. *die* Mensis *secundi*, Gen. *cap.* 7. *vers.* 13. *usque ad* 17. *d. septimi Mensis*, Genes. *cap.* 8. *vers.* 4. id est, per 150. dies, qui efficiunt quinque *Menses* plenos. Post exitum dein ex Aegypto, Lunae cursu *Menses* metiri incepere; qui proin *Lunares* dicti, modò triginta constabant diebus, & *pleni* dicebantur, modò viginti solum, novem implebant, & appellabantur *cavi*: Et quia Lunam Sol 11. diebus cursu suo excedit, quovis anno secundo aut tertio *Mensis* decimus tertius inserebatur, quod cùm fiebat, duodecimus Anni *Mensis* dictus est *Adar*, decimus tertius verò ac ultimus *Veadar*. Porro ante captivitatem Babylonicam, non aliis nominibus, quàm numeralibus, *Menses*, distinxere, ut dicerent, *Primus, secundus, tertius, &c.* postea verò illos appellavere. *Nisan*, partim Aprili, partim Martio nostro respondentem, *Jiar, Sivan, Thamuz, Ab, Elul, Tisri* seu *Ethanim*, *Marchesvan* seu *Bul*, *Chisleu*, *Tebeth*, *Chebeth*, *Adar* & *Veadar*. E quibus *Tisri* initium Anni erat, ante egressum ex Aegypto, quod etiam sequentibus temporibus obtinuit, in negotiis civilibus, Annis Sabbathicis, Annis Jubilaeis &c. Post exodum verò, *Nisan* primus *Mensis* constitutus est, quod in Festis majoribus perpetuò observatum. V. Munsterum *Kal. Hebr.* Thom. Godwynum *de Ritibus Hebr. &c.* Apud Italos & Gallos, *Menses* integros in duas distinctos ac divisos lectiones esse, ex Scriptoribus & Diplomatis medii aevi, i. post annum 1000. colligitur: quarum primae, quam vocabant *Mensem intrantem*, initium sumebant à primo mensis die; alterius, quam *Mensem exeuntem, stantem, adstantem, instantem, restantem* appellabant, à decimo sexto, diverso tamen utrobique numerandi computandique modo. Nam prior *Mensis* pars ordine consueto numerabatur, sumto à primo ejusdem die principio, usque ad decimum quintum; quemadmodum Graeci in prima & secunda dierum decade facere consuevere: altera autem, sumto ab ultimo Mensis die initio, ordine retrogrado, non à Kalendis & à primo succedentis mensis, ut apud Latinos; ita ut decimus sextus fuerit ultimus secundae partis, sicut apud Graecos, tertiae decadis primus dies dicebatur, *decimus deficientis* Mensis. Rollandinus, qui vixit A. C. 1265. *in Tr. Notularum* seu *de Arte Notariae*, apud du Fresne. Apud Germanos, hodieque nonnullis in locis, tripartitae Graecorum divisionis vestigia superesse, notum. Plura de *Mensibus*, eorumque in metiendis umbris ad horas deprehendendas habita ratione, ut & aliis huc pertinentibus, V. apud Claud. Salmasium *Exercitat. Plinian. ad Solinum passim, pag.* inprimis 19. 441. 551. 638. &c. In Ecclesia Rom. *Menses* Paschales quinam dicti fuerint, V. Bernonem Abb. *de Missa cap.* 6.

Mensores. dicebantur olim Romae, qui advectam navibus annonam in horrea publica intulerunt, quae quàm plurima in Urbe fuisse, ex Onuphrio ac Victore, notum. Meminit eorum

Lipsi

Lapis antiquus apud Smetium. *Inscript. pag. 90.* *Mensores. portuenses. quibus. cum. Candicariis. diuturnum. certamen. fuit.* V. Thom. Dempsterum *Paralipomenis in Joh. Rosini Antiqq. Rom. lib. 7. cap. 38.* Sed & iisdem *Mensores* dicebantur, qui Imperatori & comitibus ejus ac militibus hospitia præparabant, ac metabantur, & singulis quibusque domos deputabant manuque propriâ adnotabant, postibus item hospitaturi nomen adscribebant; quos adsignandorum hospitiorum Magistros, vulgò *Metatores* vocabant. Galli hodie *Hospitiorum Marescallos* & *Foderarios*. Claud. Salmasius *Not. ad Ælium Lampridium in Alexandro Severo.*

Mensura antiquissima, res diversas comparans æquansque, *Indigentia* fuit: in cujus dein locum ex instituto successere, *Mensurarum* varia genera, non tantùm apud diversas Gentes, sed etiam in eadem sæpe, à se invicem non parum discrepantia. Unde Henricus VII. Angliæ R. sapientissimus, quantamcunque operam dederit, ut una & eadem in suo regno ubique mensura obtineret, missis hac fine ad oppida celebriora ratæ capacitatis æreis vasculis, quæ velut exemplaria *Mensurarum* essent, impedire tamen nequiquam potuit, quò minus locis non ita multùm distantibus permagna hodieq; reperiatur *Mensurarum* diversitas. Sunt autem illæ vel *Mensura capacitatis*, ut in Scholis loquuntur, quæ tum in liquidis tum in aridis considèratæ; putamen ovi pro fundamento habent, ad justam proportionem observandam: vel *Applicationis*, quæ aliis *Intervallorum Mensura* vocatur, quarum fundamentum sunt grana aliquot frumenti juxta se invicem collocata, vel etiam partes humani corporis, ut inferiùs videbitur, ubi de celebriorum gentium *Mensuris* pauca subjiciemus. *Mensuras* verò primus excogitasse Kainus, ut & pondera, dicitur, utpote lucro inhians & avidus habendi: primus in Græciam intulisse fertur Pythagoras, &c. Romę *Mensuræ* publicæ & Pondera, in Capitolio, servabantur: sicut testatur antiquæ *mensuræ* Inscr. à doctis vulgata in hæc verba: IMP. CÆSARE. VESPAS. VI. COS. T. CÆS. AVG. F. III. I. MENSURÆ. EXACTÆ. IN. CAPITOLIO. Ad quas proin, tanquam ad Lydium lapidem, privatorum mensuræ exigebantur: quod cùm difficile esset, multique ex libidine pondera & *mensuras* sibi componerent, instituit Valentinianus, per regiones Urbis universas, pondera, ut in *libro* 27. scribit Ammianus. Postea moris fuit, ut acceptas ab Imperatore *mensuras* & pondera servarent vel Papa vel Senatus: qua de re extat, Justiniani pragmatica sanctio, cujus *cap.* 18. jubentur dari vel suscipi species vel pecunia, *in illis mensuris*, *vel ponderibus*, *quæ beatissimo Papæ vel amplissimo Senatui nostra pietas in præsenti contradidit.* Atque hæ sunt, quæ dicebantur *Capitolina* vel *urbana mensura* aut *Italica*: aliis majores, quarum vulgò usus saltem in certis rebus etiam Romæ, nedum in provinciis. Symmachus *lib.* 10. *ep.* 26. *Mille sexcentas auri libras decennalibus Imperii tui fastis devotus ordo promisit, urbanis ponderibus conferendas: id est, trutina largioris examinis.* At Hieronymus *Italicis mensuris* opponit *castrenses*; quæ, ut ex illius verbis patet, urbanis erant dimidio majores, *Hunc*, *sic*, *duos χόας Atticos facit: quos non appellare possumus duos sextarios Italicos: ita ut hanc mensuram fit Judaicis sextariis, nostriq; castrensis: cujus sexta pars facit tertiam partem sextarii Italici.* Apud Aristidem *Sacr.* 3. Ἡμίνα Βασιλικὴ, videtur esse Capitolina sive Urbana Gemina. Ait enim se, cùm propter valetudinem vino diu abstinuisset, monitum à Deo suo, ut heminam Regiam sive Imperatoriam vini biberet. Erat autem hemina Romana sextarii dimidium, qui consuetus modus erat modicorum potorum. Idem *ibidem* ostendit, antea cùm valeret, solitum se bibere alterum tantum, sive sextarium Romanum; quam ipse mensuram cum cotyla confert, cujus erat tum in Asia usus, ubi illa scribebat. De qua cotyla aut non multùm dispari, Chrysostomi verba accipit Casaubonus, *in ad Ephes. cap.* 5. *Οἴνου κοτύλη καὶ ἄρτος εἷς ἀρκεῖ γαστέρα ἐμπλῆσαι ἀνθρώπου*, *Cotyla vini & unus panis sufficit hominis ventri replendo, &c.* V. Casaubonum *ad Capitolinum in Maximinis*, & de *Mensuræ* ratione apud Antiquos, fusè disserentem Salmasium *ad Solinum pag.* 638. nec non qui de Ponderibus ac *Mensuris* accuratè scripsere, Georg. Agricolam *lib.* 5. *quorum primus est de mensuris Romanis, alter de Græcis*, Andr. Alciatum, Joh. Baptistam Villalpandum *Comm. in Ezech. lib.* 3. *ubi de Hebræorum ponderibus, nummismatis ac* Mensuris *agit*. Portium, Budæum, Fuchsium, Glareanum, Gouldmanum *Dictionarii sui Appendice, in qua Pondera, Mensuras & monetas Veterum ad ea reducit, quæ Anglis sunt in usu*, Thom. Godwynum *de Ritibus Hebr. lib.* 6. *cap.* 9. *&c.* nec non infrà, in voce *Quadrantal.*

Romana liquidorum Mensura.

Acetabulum, ab *aceto*, ut Græcorum ὀξύβαφον, quòd in ejusmodi vasculo acetum ad intinctus poneretur: habet sesquicyathum; uncias autem mensurales duas & dimidiam. Angl. *an ounce, three quarters, two charats, twelve grains and an half* English.

Amphora, à Gr. ἀμφορεὺς, ab ὰs

Quadrantal, à forma cubica: Cubus enim est e pede Romano & Jovi sacratus, qui servabatur in Capitolio, ut *Mensurarum* typus: Urnas habet duas; Libras verò 80. Capitur pro Metreta, seu pleruuque tunc distinctionis causa adjicitur, *Attica*: Notatur sic ℥.

Congius Sextarios 6. habet, libras mensurales 10. Ejus nota est ℥.

Culeus, Amphoras 20. complectitur, Libras mensurales 1600. Maxima mensura liquoris capax.

Cyathus, in Sacrificiis *Simpulum*, ligulas sive cochlearia continet 40. sescunciam, drachmam & scrupulum mensurales. Ejus nota C.V.

Hemina, à Gr. ἡμίσυ, quartarios 2. continet, uncias mensurales 10. Notatur sic ℈S.

Libra, quam Galenus μετρικὴν, i. *Mensuralem* vocat, continet uncias 12. eratque vas in oleo metiendo Romanis usitatum, corneâ constans pellucidâ materiâ, & extrinsecus lineis ambientibus in 12. æquales partes divisa. Qui

bus *Mensuris*, & earum partibus (quam vis ultra semunciam vix processum) Agricola omnium mensurarum capacitatem æstimat.

Quartarius, quia sextarii pars quarta habet Acetabula duo, Uncias verò mensurales 5. Ejus nota est ℞.

Sextarius, quia sexta pars Congii, Heminas 2. uncias autem mensurales 20. continet. *Italicus* dicitur respectu Græci, & *Urbicus* respectu Castrensis, qui 2. urbicos continet: Sextarius, qui 12. Cyathos capit, in partes easdem cum Libra & Asse dividitur, sed pro semisse Heminam, pro Uncia Cyathum dicunt. Ejus nota est ℈.

Urna, Congios 4. Libras verò 40. continet. Ejus signum est ʒ 2.

Aridorum Mensura.

Acetabulum, Cyathus, Hemina, Ligula, *V. suprà.*

Modius, à *modo*, continet Sextarios 16. Libras mensurales 26. & uncias 8. Angl. 14 *pints and* 14. *ounces English, and somewhat more than a pint.* Ejus dimidium est Semodius: Trimodum tres Modios capit. Modiolus Plautinus, quantum continuerit, ignoratur. Modii autem nota est M°.

Sextarius, V. *suprà.* Arida Plinius Libris æstimat, quem V. *lib.* 18. *cap.* 7.

Intervallorum Mensura

Actus minimus (Rei enim Rusticæ Scriptores utuntur Pede, Passu, *Actu*, Climate, Versu, Actu quadrato, Jugero) longus pedes 120. Latus 4. continet pedes quadratos 480.

Actus quadratus, longus & latus pedes 120. continet quadratos pedes 14400. diciturque etiam *Acna*.

Clima, longum & latum pedes 60. continet pedes quadratos 3600.

Cubitum & Cubitus est sesquipes.

Digitus, (Architecti enim utuntur Digito, Palmo, Pede) latus seu transversus, minima est mensura. V. *infrà.*

Gradus, pedes 2. & semissis.

Jugerum, longum pedes 240. latum 120. pedes quadratos continet 28800. & in easdem cum Asse partes dividitur.

Milliare (Geographi autem Milliari & Passu utuntur) est mille passus, quinquies *Lapis*, item *Cippus*, dictum est.

Palmipes est palmorum 5. Est autem Palmus digitorum 4. unciarum verò 3.

Passus, à manibus *passis*, pedum est 5.

Pes, palmorum est 4. digitorum 16. unciarum autem 12. Unde fit, ut in partes dividatur, iisdem, quibus Assis partes, nominibus appellatas. Est autem Pes triplex, Porrectus, pedis quadrati dimidium: Contractus, pes quadratus: Quadratus, duo pedes porrecti. Hinc *Semipes*, *Sesquipes*, *Semipedalis*, *Sesquipedalis*, *Bipedalis*, &c. Apud Columellam quoque Dupondium, pro 2. Pedibus reperias.

Versus, longus & latus pedes 100. continet pedes quadratos decem mille.

Uncia, est digitus & tertia digiti pars. Unde fit *Uncialis* & *Sescuncialis*. Porro Romani, sicut & Græci, viarum spatia Perticis, quæ Græcis Ἄκαινα, pedum 10. fuit, usi sunt. Hinc *Agripeta* Platoni dicitur, & eum sequuto Cicerone *Decempeda*. Quemadmodum etiam Σταθμὸς Græcis spatium quodcunque, quod ab Exercitu diurno conficitur itinere, denotavit, sic Latinè dixere: *Primis*, *secundis*, &c. *castris*, ad aliquem locum pervenire.

Græcorum Georgica Mensura Liquidorum.

ὁ Ἀμφορεὺς, *Amphora*, 4. continet choas, libras mensurales 54.

ἡ Κοτύλη, *Cotyla*, acetabula habet 4. uncias mensurales 13. & semissem.

ὁ Κύαθος, habet mystra 4. mensurales uncias 1. drachmas 2.

ὁ Μετρητὴς, *Metretes*, continet 2. Amphoras; libras mensurales 108.

τὸ Ὀξύβαφον *Acetabulum*, aliàs τρυβλίον quoque, capit uncias mensurales 13. cum semisse.

ὁ Χοῦς, habet Cotylas 12. mensurales libras 13. & semissem.

Attica Liquidorum Mensura.

Ἀρυστὴρ, apud Herodotum, mensura est ignotæ capacitatis.

Κοτύλη, τρυβλίον *hæbvæm*, quartarios continet 2. uncias mensurales 9. Aliquando Ko-

... pro Hemina sumitur, aliquando pro Libra mensurali, apud Plut. pro Sextario Rom.

ὁ Κύαθος. *Cyathus*, conchas habet [illegible] 4. chemas 5. mensuræ lelenctium.

ὁ Μετρητής. *Metreta*, choas habet 12. libras mensurales 108.

ὁ Ξέστης. *Sextarius*, cotylas 2. uncias mensurales 18. capit. Cum pro Sextario Rom. sumitur, dicitur ξέστης Ἰταλικός. Notatur sic Ξ. vel ξε.

τὸ Ὀξύβαφον. *Acetabulum*, habet sesquicyathum, uncias mensurales 2. & drachmas 2. Pocula sunt: [illegible], capiens 2. choas: [illegible] 3. [illegible] metretam.

τὸ Τέταρτον. *Quartarius*, [illegible]. *Semicotyla*, habet acetabula 2. uncias vero mensurales 4. & semissem.

ὁ Χοῦς. *Chus*, & ὁ Χοεύς. Χέω τῷ χέειν. *fundere*, sextarios sex continet, libras mensurales novem: Et quidem his mensuris maxime Medicos Græcos uti videmus, Galenum, Dioscoridem &c. De *Mensuris* eorum *Georgius*, V. infrà in voce *Rusticana*.

Attica mensura aridorum.

ὁ Μέδιμνος. *Medimnum* & *us*, capit chœnices 48. libras mensurales 108. Notatur hoc modo Μ.

Χοῖνιξ. *Chœnix*, μέτρον κατ' ἐξοχὴν dicitur, quasi sit principium omnis mensuræ: Habet cotylas 3. vel sextarium 1. & semissem, libras mensurales 2. & quadrantem. Aridorum quoque mensuræ sunt Ξέσται, Κοτύλη Ὀξύβαφον, Κύαθος, de quibus Vide supra.

Intervallorum Mensura apud Græcos.

Δάκτυλος. *Digitus*, minima mensura.

Δίαυλος, stadia duo conficit.

Δόλιχος, stadia 12.

Δοχμή. *palmus*, 4. continet digitos. Dicitur etiam Δῶρον.

τὸ Κλίμα, quoquo versus est pedum sexaginta.

ἡ Λιχάς. intervallum inter pollicem & indicem extensos: 10. digitos capit.

τὸ Μίλιον. *milliare*, 8. stadia facit.

τὸ Ὀρθόδωρον, à carpo ad summum digiti medii intervallum: 11. Digitorum.

ἡ Ὀργυιά. *passus*. Spatium, quod ambabus manibus extensis ac pectore metimur.

τὸ Πλέθρον. pedum est 100. dimidium Ἀρούρας.

Πυγμή, *cubitus* decurtatus minor, digitorum est 18. Πυγών. *cubitus* decurtatus major, 20. ὁ Πῆχυς, *cubitus*, spatium à cubito usque ad summam digiti medii partem, digitorum est 24.

ὁ Πούς, *pes*, digitorum est 16.

ἡ Σπιθαμή, continet digitos 12.

τὸ Στάδιον, 600. pedum est. V. [illegible] quoque *suprà*.

Hebræa liquidorum mensura.

Bath בת Βάτος, ejusdem cum Epha capacitatis, decima erat pars Homer, Ezech. *cap.* 45. *vers.* 14.

Hin, הין. Ἵν continebat 72. ovi testas, Angl. *three quarts.* Buxtorf. Lxx. Hieronymus vertit, *Sextarium*. Levit. 19.

Log. לוג. λόγος. continet 6. ovi putamina, Buxtorfius Lexico: *the fourth part of a Kab, half a pint*, Godvvyn. Hieronymus vertit *Sextarium*: Septuaginta κοτύλην.

Nebel, Lat. *uter*, est Epiphanio mensura 150. sextariorum.

Aridorum Mensura.

Cab, קב. κάβος. continet 24. ovi cortices. Angl. *a quart.* Minima mensurarum, quarum Scriptura meminit, Cabi quarta pars est, 2. *Reg. cap.* 6. *v.* 25.

Cor. כור. κόρος, cum *Homer*, eandem capiebat, Ez. *cap.* 45. *vers.* 14. Gouldmanno continet 2. *Lethec*, Atticos medimnos 30. libras mensurales 1080. Epiphanius & Hieronymus ei modios attribuunt 30. Septuaginta 3. Artabas

Epha. איפה. οἰφί, ἠφί. continet 3 Sata, Angl. *half a bushel and a potle.* Medimnus Atticus. Gouldmanno.

Lethec, לתך. continet 15 modios, ejus mentio Hos. *cap.* 3. *vers.* 2. Godw.

Omer, עמר. γόμορ. Josepho ἀσσαρών, capit 1. Cabum, cum dimidio & quinta parte Cabi: decima pars Epha, Exod. *cap.* 16. *vers.* 36. Godwynus: Gouldmanno 7. Atticos sextarios & 5. sextarii partem continet. *Homer* verò, חמר. à voce חמור *Chamor*, i. *Asinus*, quia tantum continet, quantum asinus ferre potest, capit 10. *Epha*, Ez. *cap.* 45. *vers.* 11.

Seah. סאה. σάτον, *satum*, à Latinis Interpp. *Modius* communiter redditur, continetque 6. Cabos, Angl. *a gallon and half.* Godwynus. Gouldmanno 3. Omeres & tertiam unius partem tenet, Choas Atticas 4.

Intervallorum Mensura.

Amma, אמה Lat. *Cubitus*, fuit quadruplex: quorum Communis. Gr. πῆχυς, continet sesquipedem, seu 15. digitos.

Sacer, altero tanto major erat.

Regius, tribus digitis communem excedebat.

Geometricus 6. communes complectitur, qui in Arcæ Noahi extructione dicitur fuisse observatus.

Chebel, חבל, i. *Funiculus*, Gr. σχοῖνος, in agrorum dimensione usitatus, quàm longus fuerit, ignoratur. Apud Ægyptios 60. stadiorum. Marino tantum 40. fuit. Eosdem unà cum Persis parasangis pro schœnis & vicissim usos esse, ex Strabone & Plinio patet.

Etsbang, אצבע i. *Digitus* seu pollex, minima mensura, continet latitudinem 6 granorum hordei prope se invicem positorum. Propriè tamen *quatuor digiti eum constituunt pollices*: Iunius in *Ezech. cap.* 40. *vers.* 5.

Kaneh, קנה, i. *Arundo*, longa 6. cubitos regios & palmum, in ædium extructionibus adhibebatur, aliter *Canon* indubitata ac certa *Mensura*.

Milliare, Hebr. כברת. *Barath*, quod propriè *prandium* denotat, spatium significavit, quod dimidio diei peragrari potuit, quantum nempe inter prandium & prandium intercedit. Ejus mentio Genes. *cap.* 35. *v.* 16. ubi Græci reddunt Χαβραθά, an à *Cebrath*, quod Hebr. dimidium diei sonat.

Pagnam, פעם, i. *pes*, 12. continet pollices.

Palmus duplex, minor Hebr. טפח *Tephach*, Gr. Παλαιστής. 4. erat, secundùm quosdam, trium digitorum: major Hebr. זרת *Zereth*, Gr. σπιθαμή, Lat. *Spithama*, ac *Dodrans*, spatium significat, inter pollicem ac indicem extensos interceptum.

Stadium, in N. Test. sæpe memoratum, efficit 125. passus, seu 8. milliaris partem.

Tophach. V. paulo suprà, *Palmus*.

Tsagad. צעד, i. *passus*.

Zerah, i. *dodrans* seu *spithama*, V. paulo suprà, *Palmus*. Apud Persas regius cubitus digitorum fuit 27. Parasanga, stadiorum 30. &c. Apud Arabes, *Cuathum* fuit cyathus: *Corbent*, Hemina: *Dorach* Italicum, amphora Rom. *Faigerim*, Cochleare: *Jokim*, congius: *Keilatti*, quartarius: *Kist*, sextarius: *Mustarum*, mystrum: *Rausuff*, acetabulum: *Retulm*, libra mensuralis &c. V. Auctores suprà memoratos, ut & infrà *Milliare*.

Mensuram percutere, quid sit, V. infrà *Mesochorus*.

Mensagra Orbis Terrarum, Cummiano Hib. *de Controversia Paschali*, dicuntur *Britonum Scotorum particula* seu regiones, apud Car. du Fresne in *Glossario*.

Mentum, nulli animali præter hominem, uti nec malæ, Plinius *l.* 11. *c.* 37. Hoc attingere in supplicando, antiquis Græciæ mos erat. Idem *cap.* 45. Unde Ulyssi, ut duro ac inexorabili, objicit Hecuba, quod vultum avertisset, *ὡς μὴ προσθίγω τοῦ γενείου*, *ut mentum contingere non possit*, apud Tragicum. Sic apud Homerum passim, supplices contingunt *mentum* eorum, quos rogant, ut vel annuant, vel apud alios pro se intercedant; quemadmodum *dextram*, ut quod precantur, faciendum suscipiant & *genua*, ut in eo, quod facere aggressi sunt, pergant, Hadr. Junius *l.* 2. *c.* 11. V. quoque Alexandrum ab Alexandro *l.* 2. *c.* 19. Sub eo religari consuevisse Mitras & Tiaras Phrygias, discimus ex vet. Auctore apud Athenæum, Τὰς [illegible], *mentum & barbam subnexi*. Et Poëta, *Æneid. lib.* 4.

Mæoniâ mentum mitrâ, crinemq́; madentem
Subnexus.

Unde redimicula mitræ, idem tribuit *lib.* 9.

—— & habent redimicula mitræ.

Imò, quòd mitris & redimiculis subnecterentur tiaræ Phrygiæ, inde mitras dictas esse (quum aliàs pilea potius essent) indeque etiamnum Pileos Episcopales *mitras* dici judicat Salmasius *ad Solinum p.* 556. Sed & in legendo, *Mento* Veteres usi sunt. In evolvendis enim chartarum voluminibus, partem adhuc involutam mento subjiciebant: priorem vero partem subinde explicantes ambabus tenebant manibus, simulque legebant, eam interim, quæ nondum explicita, sub mento convolutam servantes. Unde de charta virgine & quæ adhuc erat intacta, dicebant, eam *mento tritam non esse.* Martialis *lib.* 1. *Epigr.* 67.

—— charta,
Quæ trita duro non inhorruit mento.

Horridior quippe fiebat manibus & mento trita, excitatis in ea tum filamentis ac fibris. Græcum Epigramma ἀνέκδοτον Strabonis,

Εὐτυχὲς ὦ βιβλίον, [illegible]
[illegible]

Aliud est, quod velut simile adductum Viri docti, ex eodem Martiale, *lib.* 14 *Epigramm.* 84.

Ne toga barbatos faciat, vel penula libros,
Hæc abies chartis secula longa dabit:

perperam in superiore versiculo, *durum mentum*, pro ipsa chartæ barba accipientes; quum de lectoris mento intelligendum sit, quo charta trita inhorrescit. Cùm enim ex togæ & pænulæ pannis integumenta libris vulgò tum pararentur, libri cum talibus operimentis *barbati* dicti sunt, quia toga & penula lanuginosis floccis barbata erant, adeoque chartam asperitate sua invicem atterendo barbatam similiter reddebant: quam proin abiegnum involucrum, quod *Manuale* appellabatur, h. e. ἐγχειρίδιον, pro lævitate sua magis conferre abire. Salmasius ubi suprà *p.* 392.

Mepe. apud Georg. Pachymerem *lib.* 3. *cap.* 21. & Phranzem *lib.* 3. *cap.* 1. Iberorum Regis dignitas & appellatio est: cum qua eadem forte *Map* est, titulus dignitatis, quâ Proceres quosdam Hibernos donari passim, apud Galfridum Monumethensem *lib.* 7. *cap.* 4. observat du Fresne: *Præter Consules prædictos, venerunt non minoris dignitatis heroes, Donandus Map-apo, Cheneus Map-coil, Peredurus Mapperidur* &c. Ubi qui *Map* dicuntur, hodie *Mac* videntur apud illos appellari; quam vocem cogno-

cognominibus complurium familiarum illustrium præponi solere, docet in *Britannia sua* Camdenus. Forte etiam *Mepetum* legendum, in *Epist.* Gregorii II. ad Leonem Isaur. Imp. præfixa VII. Synodo, ubi *Septetum* extat, *Nuper siquidem ab interiore Occidentis partis illum, quem Septetum appellant* &c. apud Eund.

Meracula, apud Plantavitium in *Episcopis Lodov. ann.* 1187. monetæ minutioris species, idem forte quod λεπτὸν.

Meracum seu *Merum*, in coloribus, dilutiori opponitur: sic ἄκρατον μέλαν, Aristoteli *de Color.* & Theophrasto, ἀκράτῳ λαμπρῷ κυανῷ, quæ τοῖς ὑδαρεστέροις opponuntur, *merè cærulea expolitionibus pallidioribus*. Philargyrus, *In consuetudine dicimus meracius saturum, quæ purius & meracius lucent*. Aliter *plenum* Latinis, *saturum*, *pressum*, *adstrictum*, *triste*, *austerum*, *amarum* & similia, Græcis βαθὺ, βαρὺ, κατακορὲς, αὐστηρὸν, πικρὸν, cùm nempe plus coloris inditur, quàm luminis, sicque is fuscior, obscurior atque adeò tristior evadit. Interdum verò quia pleniori ac saturatiori colori etiam accedit lumen intentius ac vegetius, ista discrimina confunduntur. Nam & saturum & κατακορὲς vocant, quod multum habet luminis, cum plurimo ac pleno colore: Sic αὐστηρὸν & πικρὸν tam tristibus dant & pleno colore saturis, quàm florido & acuto lumine excitatis &c. Apud Solinum, *clarum* & *meracum* disertè distinguuntur: *Duplex ei facies, aut enim purpura emicat claritate, aut meracius suffunditur cocci rubore*; ubi quasi propriam vindicat purpuræ *claritatem*, eamque cocco adimit, cui *meracum* & suffusum tribuit ruborem: reprehensus propterea à Salmasio. Nam & *clara* dicuntur purpuræ, quæ plus habent luminis, quàm coloris, Gr. λαμπρὰ; ut contrà *satura* & *meraca*, quæ plus coloris habent, quàm luminis: & coccum similiter, modò *clarum* est, acutum & plurimo lumine vegetum, ὀξυφεγγὲς Græc. modò saturatius ac *meraco rubore suffusum*, eoque obscurius & austerum magis. Quod & de cæteris coloribus obtinet, quorum alii clari sunt, alii meraciùs suffusi, V. eum *ad Solinum p.* 1104.

Merallum, apud recentiores xvi Scriptores, monetæ minutioris species est. Unde hodieque *Mereau* & *Merel*, calculum putatorium Galli vulgò dicunt. Sed & *Meralleresse* iisdem dicta olim obstetrix, quòd pro mercede *merallum* acciperet, uti conjicit Car. du Fresne in *Glossario*, quem vide.

Mercatura, inventum Pœnorum est, si Plinio credimus *lib.* 7. Mercurii, si Diodorum audimus *lib.* 6 quem proin cum sacello seu marsupio, à zona penduso, pictum & à *Mercatoribus* Idibus Majis Romæ solenniter cultum: quemadmodum & apud Cretenses *Mercuralia* vigebant, legimus. Idem sibi Gallos quondam habuisse persuasum Cæsar refert, cùm ait: *Deum maximè Mercurium colebant, cujus plurima apud eos simulachra; Hunc enim omnium inventorem artium ferunt, hunc viarum atque itinerum Ducem, hunc ad quæstum pecuniæ*, Mercaturasque *vim maximam habere arbitrantur*. Plinius a ibi, velut sui immemor, *emere ac vendere instituisse Liberum Patrem* ait. Verùm ex Josepho *Antiqq. lib.* 1. vendendi emendique usum multo antè apud Hebræos, idque Noahi jam temporibus, viguisse discimus: Quemadmodum primos Institores, qui nempe à *Mercatoribus* emunt, ut minutatim vendant, Lydos fuisse Herodotus *Musâ I.* docet. Primum autem & simplicissimum *Mercaturæ* genus est, quod mercium permutatione fit. Sic apud Homerum *Il.* λ. Græcorum exercitus, vinum ex Lemno advectum emptitavit:

> *Ære alii, ferro quidam lucente: bovinis*
> *Tergoribus quidam: bubus plerique, sed ipsis*
> *Mancipiis alii.*

Idem de Germanis Tacitus refert *lib. de mor. Germ. Proximi, ob usum commerciorum, aurum & argentum in pretio habent: Interiores simplicius & antiquius permutatione mercium utuntur.* De Britannis *Solinus cap* 35. *Nummum*, inquit, *refutant: dant res & accipiunt: mutationibus necessaria potius, quàm pretiis parant.* Et hunc modum, ut naturæ maximè convenientem, Aristoteles commendat *Polit. lib.* 1. *cap.* 6. Proin, licèt alter *Mercaturæ* modus jam invaluisset, *Lycurgus Spartanorum R. emi singula non pecuniâ, sed compensatione mercium, jussit: auri argentique usu, velut omnium scelerum materiâ, sublato.* Justin. *lib.* 3. *cap.* 2. Romæque, ut idem fieret, optavit Plinius Nat. *Hist. lib.* 33. *c.* 1. *Utinam posset*, inquiens, *è vita in totum abdicari aurum* &c. Et paulo pòst, *Quanto feliciore ævo, cùm res ipsæ permutabantur inter se! sicut & Trojanis temporibus factitatum, Homero credi convenit.* V. Matth. Berneggerum *Quæst. in Taciti Germ.* 17. & 18. & Fort. Licetum *de Gemmis Annul. cap.* 160. ubi Gemmam, in qua *duo Amaltheæ cornua, plena terræ pomis omnigenis: inter quæ culmus cum spica frumentacea, duabus humanis manibus crucem tenentibus in inferiore gemmæ parte*, explicat. Habuerunt Romæ *Mercatores* peculiare Collegium, quod *Mercurialium*, ob rationem suprà dictam, appellatum est; institutum Appio Claudio, P. Servilio Coss. Ejus meminit Cicero *Epistol. lib.* 2. *ad Quintum Fr. Epist.* 5. ubi & Capitolinorum: quemadmodum Tibicinum Valer. Max. *cap. de Institutis*, Fabrûm Ærariûm Plinius *lib.* 34. *cap.* 1. Figulorum, Idem *lib* 35. Viatorum A. Gellius *lib.* 12. *cap.* 3. Pistorum, Naviculariorum & Fabricensium Collegii, Pandectæ mentionem faciunt. Quorum prima origo à Numa accersitur Plutarcho: Habebant autem illa, ad exemplar Reip. res communes, arcam, Actorem sive Syndicum &c. poteruntque manumittere, legatum capere legesque sibi ferre dummodo ne quid ex publicis legibus corrumperetur, V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 8. Zonâ iidem utebantur, è qua marsupium, ubi pecunia reconderetur, pendebat, unde & Mercurium cum sacello pingi suprà diximus, & confirmat Vet. Gloss. *in A. Persium Sat.* 5. *vers.* 112. *Ipsum* (Mercurium) *Deum lucri dicunt, unde & cum sacello pingitur, & à Negotiatoribus plurimum colitur.* V. quæ de eodem habet Fulgentius *Mytholog. lib.* 1. ac Dempsterus, *Paralip. in Rosini Antiqq. lib.* 2. *cap* 9. ut & infrà, in voce *Negotiator*.

Mercatus, Gall. *Marché*, Cujacio, *ad tit. de Nundinis & Merc.* parvæ sunt Nundinæ, in idiotismo *Assemblées*, neque proinde adeò celebres, sed & nec totius alicujus provinciæ, verum vici solùm aut civitatis unius. Hos diebus Dominicis fieri vetant *Capitula* Caroli M. *lib.* 1. *cap.* 145. & *Edictum* Pistense Caroli C. *cap.* 19. unde ut plurimùm Sabbatho instituebantur. Ex ejusdem Caroli C. *Capitulis tit.* 28. Regum Edicta in *Mercatibus* publicè prædicari consuevisse, discimus &c.

Mercenaria Militia, sine delectu causæ, grande nefas. Sicut enim societates bellicæ, eo initæ animo, ut in quodvis bellum nullo causæ discrimine promittantur auxilia, illicitæ; Ita nullum vitæ genus est improbius, quàm eorum, qui sine causæ respectu *mercede* conducti militant, & quibus,

> —— *ibi fas, ubi plurima merces.*

Quod Plato ex Tyrtæo probat. Atque hoc ipsum est, quod Ætolis à Philippo exprobratum legimus: & Arcadibus à Dionysio Milesio, his verbis: Ἀγορὰ πολέμου πρόκειται, καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων κακὰ τοῖς Ἀρκάσιν εὐτυχήματα ... *Belli constituuntur nundinæ, & Græcorum mala in fructu sunt Arcadibus, & sine causarum respectu, modò huc, modò illuc, arma circumferuntur.* Res sanè miseranda, ut Antiphanes loquitur,

> Ὃς ὑπὲρ τοῦ ζῆν ἔρχετ' ἀποθανούμενος.
> *Miles, qui vitæ causa se auctorat neci.*

Hinc Dion. Prusæensis. Καὶ τί ἐστι τοῦ ζῆν ἀναγκαιότερόν ἐστι; ... *Quid magis est necessarium nobis, aut quid pluris sit quàm vita? Et tamen hanc quoque non pauci perdunt, ob pecunias quærendas.* Parum vero, quòd suam vendunt necem, nisi & aliorum sæpe innocentiam venderent, tanto carnifice detestabiliores, quanto pejus est sine causa, quàm ex causâ, occidere. Sicut Antisthenes dicebat, carnifices Tyrannis esse sanctiores, quòd illi nocentes, hi innocentes occiderent. Seneca *Natur. Quæstion. lib.* 5 *quæst* 18. *Hoc verò quid aliud quis dixerit, quàm insaniam? circumferre pericula, & ruere in ignotos, iratum sine injuria, occurrentia devastantem, ac ferarum more occidere quem non oderis.* Hinc Major Philippus Macedo huic hominum generi, τοῖς πρὸς τοὺς ... , *quibus unus ex militia quæstus esset*, dicebat bellum esse pacem, pacem bellum. At non est inter artificia bellum, imò res tam est horrenda, ut eam nisi summa necessitas, aut vera caritas, honestam efficere nequeat. Namque Augustino judice, *militare non est delictum, sed propter prædam militare peccatum est*. Imo & propter stipendium, si id unicè aut præcipuè spectetur: cum alioqui stipendium accipere licitum sit omnino: Τίς στρατεύεται ἰδίοις ὀψωνίοις ποτέ; *quis fuit unquam impensis militat*, 1. Cor. cap. 10 *vers.* 7. H. Grotius *de Jure Belli & Pacis lib* 2. *cap.* 25. *de causis belli pro aliis suscipiendi*. Cæterùm Romani *Mercenariis militibus* cœpere Bello Punico secundo, & primùm Celtiberos hac fini adhibuerunt. Livius *lib.* 24. *cap. ult. Celtiberam juventutem eadem mercede, quanta pacti cum Carthaginiensibus erant, Imperatores Romani ad se perduxerunt, & nobilissimos Hispanos supra trecentos in Italiam, ad sollicitandos populares, qui inter auxilia Annibalis erant, miserunt. Id modò ejus anni in Hispania ad memoriam insigne est, quòd mercenarium militem in castris neminem antè, quàm tum Celtiberos, Romani habuerunt.* Ubi verò in acie collocandi, docet Annibal, apud eundem *lib* 30. *cap.* 35. *Auxiliares* enim is (cum Scipione in Africa conflicturus) *ante Carthaginiensium aciem constituit, ne homines, quos non fides teneret, sed merces, liberum receptum fugæ haberent: simul primum ardorem ac impetum hostium excipientes fatigarent, ac, si nihil aliud, vulneribus suis ferrum hostile hebetarent. Tum, ubi omnis spes esset, milites Carthaginienses, Afrosque* &c. Vide quoque suprà in voce *Auxilia*.

Merchetum, V. suprà *Marcheta*.

Merchinga, Germ. *Merchingen*, castrum Germaniæ, sub proprio Comite, ex illustri Rheingraviorum seu Comitum Rheni familia, in tractu Rhenano, jam à pluribus seculis florentissimâ. In hac, Johannis filii, Johannæ Sarwerdensis mariti, qui exeunte seculo XV. e vivis excessit, ramos diversos cùm dedissent: Johannes *Merchingensem* seu *Kirburgensem* ortus est, qui nunc in Johanne, ad quam *Merchinga* spectat, atque Georgio Friderico, qui Kirnæ seu Kirburgi habitat, subsistit: altero Johannis filio Philippo, *Daunensem* ramum emittente. Et quidem *Merchingensium* Comitum series hæc est: Johannes, Com. Sylvarum & Rheni, major natu filius Johannis & Johannæ præfatorum, defunctus Ann. Chr. 1531. pater fuit ex Anna Isenburgica (fil. Philippi Com. Isenburgi & Budingæ, ex Æmilia Reineccia, Philippo Com. genita) Johannis Com. Sylvarum & Rheni, in *Merchingen*, qui obiit A.C. 1547. relicto, ex Anna Hohenloica

(fil. Georgii Com. & Praxedis Com. Sulzensis, extincta A. Ch. 1594.) Ottone cognom. *Seniore* Com. Sylvarum & Rheni *in Kirburg*, defuncto A.C. 1623. Quo & Annâ Criechingensi (fil. Georgii Com. ex Agnete Mansfeldica) genitus, Otto Ludovicus Campi Marescallus Suecicus fuit, ac decessit A.C. 1634. Pater, ex Anna Magdalena Hanovica, Johannis, nati A.C. 1634. Com. Sylvarum & Rheni seu *Wild & Reingrave* &c. *in Merchingen* V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Europ. Part. I. pag. 87. & in Ind.*

Mercii, adde: Fundatum est autem Merciorum Regnum à Penda, A.C. 656. fuitque septimum & ultimum Regnum, ex iis, quæ Anglo-Saxones in Britannica Insl. constituerunt. Primum enim fuit Regnum Cantii, fundatum A.C. 455. ab Hengisto: secundum Suthsexiæ fundatum ab Ella, A.C. 488. Tertium West-Saxonum, à Cerdicio institutum, A.C. 519. Quartum East-Saxonum, cujus Auctor fuit Ida, A. C. 547. sed hoc iterum subdivisum est, in Regna Deiræ & Berviciæ, quorum illud denominatum fuit ab urbe Deira, quam hodie appellant *Durham*, alterum ab urbe *Berwuica*. Quintum Northumbriæ; Sextum East-Anglorum, quod cœpit ab Uffa, An. C. 575. Septimum, *Merciorum*, ut dictum. In qua tamen heptarchia semper penes unum aliquem Monarchia fuit. Unde Venerabilis Beda testatur, hos septem Saxonum Reges semper aliquem habuisse, cujus Majestatem, velut supremi Domini, communiter agnoscerent. Fuit verò Monarchia hæc ambulatoria, & modò penes hanc, modò penes aliam gentem, non successione, sed armis ac potentiâ, quærenda. ■ nec A. C. 800. sub Rege West-Saxonum Egberto, omnia hæc in unum Regnum coaluerunt, ipseque primus perpetuus septem Regnorum prædictorum Monarcha factus est, qui etiam, abrogato *Saxonum* nomine, universam gentem appellari voluit *Anglos* & Regnum *Angliam*. Quod tamen non diu duravit, namque paulo post Dani & Normanni omnem Occidentem piraticâ suâ infestantes, Belgium præcipue, Britanniam & Galliam invicem eterere cœperunt; donec A. Ch. 1013. Anglo-Saxonibus superatis eorum Rex Sueno Angliâ potitus est, atque ad hanc gentem Regnum translatum. Permansit autem Anglia, in Danorum potestate, usque ad An. Ch. 1041. quo tempore, omnes Angli, Danorum conspiratione, simul trucidati, & Regnum Eduardo Confessori legitimo Regi est restitutum; à quo ad Normannos transiit, quorum familia hodieque Regno præest. V. Georg. Hornium *Orb. Imper.* 198. *& seqq.*

Mercoria Villa, à Mercurio cognominata, quem Galli, inque his Fredegarius, & Carolus M. *in Epist. ad Fastradam Reg.* conjugem suam, *Mercorem* dixere; alias *villa Mercorius*, locus Galliæ est in Lemovicibus, *Mercq* vulgò: quam Arcadus de *Mercoria*, miles Unaldi, tradidisse dicitur cum Ecclesia S. Martini, Gairulfo Abbati Monachisque Bellilocensibus, anno 3. Caroli Imper. Est autem Bellilocus *Beaulieu*, locus in Lemovicibus, ad Duranium vel Dordoniam situs, cum insigni Monasterio Abbatiali, ante annos 800. structo. Est quoque *Mercorium*, castrum in Arvernis & prov. Aquitaniæ I. Ducatûs titulo illustre, olim *Mercueil* & *Mercucuil*, vulgò nunc *Mercueur*, *Mercoeur* & *Mercure*. Joh. Parthenus *Marcolium* nuncupat. Dalfinum Alverniæ, & dominum Beraudum *de Mercoire* numerans, inter adjutores Odardi domini Montiacuti, adversus Erar [illegible] S. Verani. *Mercurium* castrum appellatur *in vita S. Desiderii Cadurc. Episc.* Meminit quoque *Mercurii*, vulgò *Merq*, loci Caleto proximi in Morinis, Lambertus Presbyter Ardensis: Nimirum Galli Deum maxime Mercurium coluere, ut scribit Cæsar, & ab eo non pauca loca cognominavere. V. Hadr. Valesium *Not. Gall.* in voce *Melgorium*.

Mercoris Dies, in Vett. *Tabulis*, pro *Mercurii* Dies. V. Petardi *Dissertationes pag.* 157. 166. & in voce *Mercurium*.

Mercorinum, Gall. *Mercœur*, locus Galliæ, V. suprà, unde illustri familiæ nomen. Est autem illa ramus Lotharingicæ stirpis, ortus à majori filio Renati Ducis Lotharingiæ & Barr. Antonio, à quo Duces ipsi Lotharingiæ (per majorem hujus filium) originem suam habent. Minor enim Renati filius, Antonii frater Claudius, Guisios, Joyesios, Meduanios, Aumalios, Elleboviios, Harcurtios, ex se dedit, quibus omnibus in Galliâ sedes contigere. Sicut igitur Antonius præfatus, per Franciscum filium primogenitum, Successorem suum, Duces fecit, ita collateralem hunc *Mercurianorum* Ducum surculum ex se dedit, per Nicolaum, alterum filium; cujus progenitores posterique sic habent. Antonius de Lotharingia Com. *de Vaudemont & Guise*, qui obiit A. C. 1447. ex Maria *de Harcourt*, (fil. Johannis Com. Aumalii & Ellebovii) genuit Fridericum Ducem Lotharingiæ & Bar. extinctum An. Chr. 1470. Hoc & Jolanthâ Andinâ Ducissâ Lotharingiæ & Barri (Renato R. Siciliæ & Isabellâ Lotharing. filiâ Caroli Ducis genitâ) natus Renatus Dux, obiit A. C. 1508. Pater, ex Philippa Geldrica, fil. Adolfi Egmond. D. Geldriæ, Antonii Ducis Lothar. & Barri, defuncti A. C. 1544. Hujus ex Renata Borbonia (fil. Gilberti Borbonii Com. Montpensetii & Claræ Gonzagæ de Mantua) minor natu filius Nicolaus Lotharingus Com. *de Vaudemont & Chaligny* March. *de Nomeny*, Dux Mercurianus (*de Mercoeur*) obiit A. C. 1576. relictis, ex Johanna Sabauda (fil. Philippi Ducis Nemorosii, Com. Genev.) Philippo Emanuele Duce Mercuriano, Carolo Cardin. qui decessit A. C. 1587. Johanne (qui puer obiit,) Francisco, March. *de Chaussin* (defuncto A. C. ...) & Margarethâ filiâ: e quibus hæc primis nuptiis Arnaldi Duc. Gaudiolæ maritum habuit; alteris Franciscum Lucemburgicum Duc. *de Piney*, defuncta A. C. 1625. Primus verò, Philippus nempe Emanuel uxorem duxit Mariam, Pentheuriæ domus hæredem, quo e matrimonio unica prodiit filia Maria, uxor Cæsaris Duc. Vindocini, Henrici IV. cognom. *Magni* Galliæ R. filii nati ex Gabriele de Estræa: cujus posteritas in Ducibus *Mercurianis* atque Belloforio apud Gallos superest. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobil. Europ. Part. II. pag. 35.*

Mercuriolus, ex ebeni loculis compactus, apud Apuleium *Apolog.* *Interim dum ruri ago, tentum Pontianum meum, qui mihi factum volebat, impetratos ebeni loculos a muliere honestissima Capitolina ad se attulisse* &c. Nempe loculos ebeneos Capitolina impetraverat Apuleii Pontianus, ad exsculpendum Mercurium. Sequitur enim, *Ita minutatim ex tabellis compacta crassitudine Mercurium expediri potuisse.* Quæ tabellæ omnino ostendunt, loculos illic, non *baculos* (ut alii legunt) ex quibus ille fabricatus Mercurius: ex tabellis quippe compactis loculi ebenini & ex iis minutatim junctis in unum compactis crassitudo, quæ *Mercurio* sigillo exsculpendo sufficeret. Salmasius *ad Solinum p. 1034.*

Mercurius, adde: Effinxere eum juvenem formosum, non tamen fucatum aut comptum, sed nativa quadam virtutis specie, vultu hilari, acribus oculis, in basi quadratâ, quæ stabilitatis ac firmitatis figura est: capite ac pedibus alatis, cum caduceo, cui duo dracones implicati. Et quidem, quod disciplinarum cœlestium, ut eum Manilius vocat *Astronom. lib. 1.* Auctorem, & eloquentiæque ac Veritatis Præsidem, cubicum ac quadratum Antiquitas figuravit, unde Τετράγωνος Antholog. *lib. 1. Epigr.* à Leonide appellatur, hinc factum conjicit Solerius, ut plerisque in locis pileus Doctoralis, qui magnâ solennitate in Academiis conferri solet, formâ sit quadratâ: ut Italorum supremus & Senensium exemplo monstrat, *lib. de Pileo sect. 11.* Caduceum ejus, virgâ rectum, ad quam Herculeo nodo revincti erant angues duo, masculus ac fœmina, egregie explicat Fortunius Licetus *de recond. Antiqq. Lucernis lib. 6. cap. 57. ubi de Lucerna Ægyptiâ in Adriani nummo* [illegible]. Sed & eundem, utpote latronum quoque Deum, petasatum, id est, coopertum, formavere, quòd hoc hominum genus alienis opibus, noctis tenebris tectum, inhiet. Porro sacculum quoque ei tribuerunt, seu marsupium à zona pendulum, quod Deus lucri ac Negotiatorum Præses haberetur, quibus in more positum erat, in marsupio ejusmodi pecuniam circumferre, non apud Romanos modò, sed & Græcos: qua de re V. suprà in voce *Marsupium*. Fuit autem *communis Deus* vocatus, & cum Deorum alii æterni, alii cœlestes, alii marini, alii terrestres, vocarentur, solus Mercurius, utramque velut naturam cœlestium aeriorumque ac terrestrium habere judicatus est. Claudianus *de Raptu lib. 1.*

Atlantis Tegeæe nepos, commune profundis
Et superis Numen, qui fas per limen utrumque
Solus habes, geminoque facis commercia mundo.

Hornius, qui *Mercurium*, primò *Mecar* seu *Mecarium*, à voce Hebræa מרקר, quâ Viri sapientes communiter antiquitus appellabantur, κατ' ἐξοχὴν dictum vult, utpote inventorem omnium artium ac disciplinarum, non ab Ægyptiis modo & Græcis, sed & Barbaris gentibus innumeris habitum, *Histor. Philos. l. 1. c. 5.* cum cum Jove *ibidem*, ac cum Apolline, *cap. seq.* eundem facit, cum nihil antiquis insolens sit, uni Deo diversa, ut officia, sic nomina, assignare. Ita quem Phœnices Kadmum, Ægyptii Thobuth, Libyes & Galli Herculem, Græcos Hermetem sive Kadmilum dixisse ostendit. Cum Minerva certe, ac Hercule communem aram statuamque habuit, ut videre est suprà, in vocibus *Hermathena* & *Hermeracla*. Præcipuâ veneratione cultus est à Germanis antiquis; cui *hostilem aciem devovere*, & *certis diebus humanis hostiis litare* fuisse solitos, docet Tacitus *Annal. lib. 13.* & *lib. de Mor. Germ.* ab iis *Teutatem* dictum, docet Lucanus *lib. 1.*

Et quibus immitis placatur sanguine diro
Teutates, horrensque feris altaribus Hesus.

De Gallis, V. suprà, in voce *Mercoria*. Græci Romaniq; in compitis civitatum et statuas erigebant, *Hermarum* nomine, quadratas, sine manibus & brachiis, solo insignitas capite, in quarum medio virilia adsculpebantur: qui mos ab Atheniensibus ad alias gentes defluxit, Pausan. *Messeniacis*. V. quoque Herodotum *lib. 2.* Xenoph. *de Magist. Equit.* Servium *ad Æn. lib. 8. vers. 137.* Macrobium *Saturnal. l. 1. c. 19.* Valer. in *Hieroglyphicis lib. 35.* ubi truncos hos Hermas vult esse indicia sermonis (qui *sua sponte vi polleat, ac sine manibus omnia conficiat*) Fortun. Licetum *de Lucernis Antiqq. l. 6. c. 73.* &c. Hujusmodi Hermas Athenienses in Fanis, in viis, inque ædium vestibulis; hisque faciem Alcibiadis affinxere, teste Arnobio *lib. 6 contra Gent.* Nomina iis à conditoribus, sic *Hipparchæi Hermæ* dicti sunt, quos Hipparchus Pisistrati fil. erexerat. *A dicendo Hermes* [illegible] Corn. Nepos *in Alcibiade*, *Accidit ut unâ nocte omnes Hermæ dejicerentur, præter unum, qui ante januam Andocidis erat*, *Andocidisque vocatus est* &c. Romani illos in triviis habe-

habebant erectos: erantque ex ligno, marmore, lapide communi, habebantque bases elogiis clarorum virorum inscriptas, ut ex Plut. *in Cimone* patet. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 2. cap. 9. cum Paralipom.* Thom. Dempsteri. Cœlius Rhodiginus *lib. 17. cap. 10.* in sepulchralibus quoque columnis imponi consuevisse *Mercurii* statuam, eò quòd in animas defunctorum jus habere crederetur, docet: quem morem postea Solon, lege latâ, quâ sepulchrorum luxum circumcidebat, sustulit. Unde ad Isocratis tumulum, columnæ sepulchrali statuam Sirenis superpositam legimus, apud *Plut. de vit. 10. Rhet.* Videiterum Fortun. Licetum *de Lucernis Ant. lib. 6. cap. X. ubi columnam sepulchralem cum Lucerna descriptam explicat.* In Gymnasiis, nam & his præerat, statuam ejus non minùs erectam fuisse, docet Heliodorus *lib. 10. &c.*

Epitheta Mercurii, apud Græcos & Romanos.

Ἀγοραῖος dictus est, quòd Athenis ἐν τῇ ἀγορᾷ, *in Foro*, ei statua erecta esset.

Aliger, apud Statium *Thebaid. lib. 2. vers. 1*, à celeritate Artiumque quas vitæ humanæ inculis. Barthius *ad l.*

Arcas, apud eundem *lib. 1. Sylv. 2. vers. 18. Tegeaticus Arcas, Nunc plantis, nunc fronte volat*, Sidon.

Camillus, ab Hetruscis vocatus est, quòd minister esset Deorum: sic enim illi sacrorum ministros vocare erant soliti.

Chrysorrapis, Græcè χρυσόῤῥαπις, apud Musæum & Orpheum *Argonaut. versu 135.* h. e. *auream Virgam gestans*: quam ille ab Apolline, in compensationem fistulæ ei donatæ, accepisse fingitur Apollodoro. De cujus *Virga Mercuria*lis potestate & potentia peculiarem Tractationem, eamque satis Mysteriodem, in *Superstitionum Magno Commentario* se dare notat Casp. Barthius *Animadversion. ad Papinium Statium Part. 2 pag. 291.*

Communis est appellatus, ob rationem suprà memoratam: Unde Prov. Κοινὸς Ἑρμῆς. & cum quis in itinere quidpiam invenisset, solebat præfari, *Communi Mercurio.* Si verò duo fortè convenirent, *Heus commune quodcunque est lucri*, clamasse alter legitur, apud Phædrum *lib. 5. fab. 6.*

Cyllenius, quem V. *suo loco.* Romæ ædes duas habuit, totidem ædiculas, aras & templum.

Ἐμπολαῖος, quòd Mercatorum curam gereret, Athenis est cultus.

Ἐριούνιος, similiter ibidem.

Εὔφρων, apud Orpheum. Vide prælongum de eo Homeri Canticum.

Λόγιος, apud Lucianum *Mercede conductis Apolog.* ἐν ἀρχῇ ... τῷ Λογίῳ ...: ab Eloquentiæ præsidentia. Eum enim cum Rhetorica, à Jove ad homines missum, memorat Aristides *Platonicâ I.* Sed & omnium scientiarũ cultus hoc nomine coli potuit: Nam τὰ ἑρμαῖα ... sive ... Logium exponit Hesychius, *quarum omnis literatura* indicare volens. Barthius ubi suprà *p. 91.*

Malevolus, teste Festo, dicebatur, quòd in nullius spectaretur taberna.

Παλιγκάπηλος, V. suprà Ἐμπολαῖος.

Προπύλαιος, appellatus est, quòd ædium vestibula, ut suprà vidimus, ei Athenis essent sacra.

Στροφαῖος, à στροφεύς, quòd post januas collocatus fures domibus insidiantes abigeret, & se vertere cogeret &c. Plura alia ejus cognomina V. apud Scholiastes *Aristophanis &c.* Hactenus de *Mercurio* Numinis loco habito.

Mercurium verò planetâ vulgò pingi mos est ☿, quem *caduceum* ejus esse volunt, qui ita eum deformarunt. Sed depravatam hanc figuram esse constat & ab antiqua imagine multùm demutatam. Certè in antiquissimo codice Firmici Regiæ Bibliotb. *Mercurius*, omnibus locis aliâ longè figurâ expressus conspicitur eaque duplici modo variatâ. Sunt duo prima elementa nominis Στίλβων inter se implexa, quo Græci & Ægyptii Astronomi hunc planetam insignierunt. Sed sigma illâ effigie Romanum magis, quàm Græcum, licèt in quibusdam nummis pro Græco inveniatur inscriptum, ut in nummo Hadriani ΚΑΙΣΑΡ SEMNOS ΑΔΡΙΑΝΟΣ: antiquum tamen non est. Liquet igitur, Græcos vett. pro *Mercurii* nota hanc eandem figuram ita exarasse, ⚴ id est, Στίλβων, quæ postea clauso circulo ad formam hodie usitatam immutata est, &c. V. Salmasium *ad Solinum pag. 1238.*

Mercurius Brasilicus, id est, de Mirabilibus Brasiliæ, nomen libri, quo describuntur primò situs & constitutio naturalis Regionis, deinde hominum mores & vita, postea animalia quadrupedia, volatilia, natatilia, insecta quibus subjunguntur vegetabilia, arbores, herbæ, flores, fructus: & tandem de mineralibus, omniumque jam dictorum virtutibus & proprietatibus, eleganti ac polito stylo agitur: Auctore Valentino Estansel Moravo Jesuita teste αὐτόγραφ. asservatur Romæ, in Musæo Kircheriano. Georgius de Sepibus, *in Descriptione ejus pag. 86.* Ibidem deposi tum est, Opusculum phænomenorum Solis, quo siderum, circa Polum Australem apparentium nobis incognitorum, uti & de Cometarum prætetlapsis annis in Brasilia apparentium, motu, duratione, interitu, idem Auctor scite scripsit: quorum omnium ipse primus ex Astronomis sub Zona Torrida observator fuit & plurima singularia, Europæ Astronomis incognita, aperit.

Mercurius Philosophorum, eorum qui Hermeticam Philosophiam sectantur, unicum idolum, dum eum tanquam fugitivum servum stringere & inutili labore figere conantur, in tenues tandem evanescit auras; alio nomine *Argentum vivum*, item *Lithargyrus* dictus. Sed fixi *Mercurii* annulus, in *Musæo* pendet Kircheriano, qui Vulcani serviæ cedens ad omnem Artificis nutum & normam se flecti ac duci sinit, non solùm præstantiâ artis, sed etiam Medicâ, quâ pollet, virtute, pretiosus, utpote qui præsentaneum remedium sive antidotum contra venena adhibetur, eaque ubicunque delitescunt, detegit. Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. Soc. Jesu Musæo pag. 46.*

Mercurius Trismegistus, alios: Hunc auditorem Noachi, & primò Præceptorem, dein scribam Chusi; eundemque Osiridis & Jovis, liberorum Chusi, Magistrum fuisse, nonnulli perhibent. Eusebius *Præp. l. 1. c. 7.* ex Sanchoniate eum Saturni scribam fuisse refert: sic Moysis ætatem antecessisset. Scripsit plurima, & quidem 36525. volumina, i. papyri folia, ut auctor est Jamblichus *de Myster. Ægypt. cap. 1.* sed omnia interciderunt: quæ enim hodieque schemasmata, *Mercurii* hujus nomine, circumferuntur, meritò jam olim pro subventaneis & ὑποβολιμαίοις habita sunt, ut ex Galeno patet *de simpl. Medicam. Fac. lib. 6.* Eandem doctrinam suam, ne inundatione Nili periret, columnis quibusdam insculpsisse Proclus testatur *in Plat.* quas suo adhuc tempore fuisse superstites refert. Hinc ipsum Pythagoram ac Platonem ex Trismegisti columnis sapientiam suam hausisse, modò memoratus Jamblichus asserit. V. Georg. Hornium *Philos. Histor. lib. 2. cap. 6.* & infrà, in voce *Thauth.*

Merenda, olim cum Prandio eadem fuit: dein, cùm luxus & nequitia serpere cœpit, & ab ea ad Cœnam, id est, à meridie ad vesperam, jejunitas nimium visa est longa, Prandii usus in *Merenda* locum ac horam successit: *Merenda* verò post eam horam, unde nomen mansit, i. post meridiem, producta est, qui mos hodieque obtinet. De ea Justus Lipsius *Cent. 1. Epist. 65. Merenda*, inquit, *est cibus, qui declinante die sumitur, quasi post meridiem edendus, & proximus cœnæ, unde & Antecœnium à quibusdam dicitur.* Jos. Scaliger tamen *Notis in Varr. de R. R.* ait, *Merendam* dictam esse, quod iis, qui *mererent* æra, h. e. mercenariis data fuerit, adducens fragmentum Calpurnii:

—— —— *Sera cùm venerit hora* Merendæ.

V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 5. cap. 26. & 27.*

Meretricis, seu prostibuli nuptiæ, inter vetitas, apud Hebræos, referuntur Josepho *Antiqq. Judaic. l. 4. c. 8.* ubi hæc habentur verba, inter Leges apud eum Nuptiales. Ἑταίρας δὲ μὴ γαμεῖν· οὐ γὰρ ἂν δέχεσθαι τὰς ὑπὲρ τοῦ γάμου θυσίας ... *Neq. Meretricis sint nuptiæ.* (Genebrardus, *neq. meretricis sint nuptiarum cujus propter injuriam sui corpori factam nuptiale sacrum Deus non admittit.* Ruffinus, *Sed neq. fornicaria sequantur nuptiæ pro quibus corporis injuria nuptiales hostias non suscipit summa divinitas.* Sed undenam ille hanc habuerit Legem, aut τὰς ὑπὲρ τοῦ γάμου θυσίας (i. hostias nuptiis proprias verbis illius teneri) negat se habere compertum, Joh. Seldenus *Uxor. Ebr. l. 1. c. 11.* Apud Græcos *Meretrices* à pudicis, vestibus fuere distinctæ, ex hac Lege: Ταῖς ἑταίραις ἀνθινὰ φορεῖν, *Meretrices floridas vestes induta sunto*: Cujus meminit Suidas. Hinc Artemidorus *l. 2. c. 3.* Γυναιξὶ δὲ, inquit, ... *Clemens Alex. Pædag. l. 3. c. 2.* ... *sicut fugitivorum stigmata, sic adulteram indicant flores.* Eandem Legem cum Locrensibus posuit Zaleucus, ut Diodorus Siculus auctor est & uti sunt Syracusani, quod scribit Phylarchus, apud Athenæum *lib. 12.* Quanquam non ferebant, puto, Athenienses, Meretrices non magis quàm eas, in quibus adulteri deprehensi fuissent, ornatas prodire in publicum, quo alludit Rhetorum illa Lex, apud Hermogenem περὶ στάσεων, Ἡ ταῖς χρυσία ἐν φορῇ, δημοσία ἔστω. cujus duplex esse potest sensus. Si cum pœna, uti egas, δημοσία, Legislatoris mens hæc est: Meretrix quæ aurum gestaverit, publica esto, id est, permittatur ingenuorum & servorum passim libidini. Sin antepenacute δημόσια, sensus est: *Aurum, quo ornata fuerit meretrix, publicum fiat & in ærarium deferatur.* Vestibus autem & mundo volebant distingui *Meretricem* à pudicis, μὴ ὁμοίαν εἶναι ταῖς ἐλευθέραις, μηδὲ τῶν αὐτῶν ἀξιοῦσθαι, *Ne similis esset ingenuis iisdemq. honoribus assuesceretur.* V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Attic. lib. 5. cap. 5.* Similiter apud Romanos, Matronas à *Meretricibus* inprimis distinguebant, vittæ & crines, unde duo hæc simul junxit, *vitta notam & privilegium galeri*, Tertullianus *de Pallio*: & de Vittis quidem V. *infrà.* De Crinibus, pauca addam: Fuerunt illi capiti adtexti & annexi, vetustissima Matronarum insignia, quibus postea vitta accessit. Val. Max. *l. 5. c. 2. Sanxit, ut fœminis Viri cederent, confessi plus Reip. in stola, quàm in armis fuisse, vetustisq. crinium insignibus novum vittæ discrimen adjecit.* Ubi vides, crinibus ac vittis Matronas præcipue insignitas fuisse. Quæ duo in sacerdotibus quoque Cereris memorat *Alex. loco cit.* ubi per *galerum* intelligitur crinium adtextorum compositio, in modum galeri facta, seu rotundus comarum suggestus, atque ipsi tutuli, quibus ornabant. & Matronæ præcipuè, caput velabant. Ac de his crinibus capiendis

fila

illa Plauti *in Mil. Usui gerundum morem censeo, & capiundas crines.* Nam quæ nubebant, capiebant crines. Festus, *Senis crinibus ornantur matronæ, quod is ornatus vetustissimus fuit.* Senas crinium spiras intelligens, quæ in orbem convolutæ, & aliæ aliis superstructæ, formam galeri efficiebant. *Tutulum* quoque Vett. dixere, item *galeam* & *cassidem*. Græci [illegible] & [illegible]: hodie *perrucam* vulgo vocamus. Non uno autem modo ornabantur Matronæ: Siquidem, præter illam capillorum constructionem, quæ ad instar galeri totum capitis verticem contegebat, quam *vaginam & operculum capitis* vocat idem Tertullianus, aliquando & pone cervices, comarum suggestum, in formam umbonis aut collyridis cujusdam sive popani formatum gerebant; cujus ornatus instar in mulierum cervicibus multi Vett. nummi exhibent; inprimis Faustinam sic fere semper comtam in iisdem videre est. Juvenalis tamen hujusmodi crinium galeros etiam *Meretricibus* tribuit, verbis:

Sed nigrum flavo crinem abscondente galero,
Intravit calidum veteri centone lupanar.

Ad quæ verba vetus Scholiastes: *Crine*, inquit, *supposito rotundo muliebri capitis tegumento, in modum galeæ facto, quo utebantur meretrices flavo, nigro enim crine Matronæ utebantur.* Ubi iisdem galeris & pudicas & meretrices usas innuit: ad discerniculum verò Matronas nigros, *Meretrices* flavos sumpsisse, docet. Servius, *ad versum illum Æn. 4.*

Nondum illi flavum Proserpina vertice crinem
Abstulerat.

Matronis, inquit, *nunquam flava coma dabatur, sed nigra.* Citat deinde versus illos Juvenalis allatos. Et tamen apud eundem Servium ibid. loci adducuntur hæc verba Catonis, de crinibus Matronarum: *Cinnas flavo cinere unguebant ut rutilæ essent.* In quibus etiam flavos crines Matronas habuisse constat; diversâ ætate ac ratione, hæc omnia facilè conciliantur, Claud. Salmasius *Notis ad Tert. de Pall.* Nec omittendum, ut in aliis, sic in secessu quoque pudicarum fœminarum mentitas esse *Meretrices* verecundiam, quæ, ut dicemus infrà (ubi de virginibus *Reclusis*) [illegible] [illegible] proin dictæ sunt, ad imitationem puellarum virginum, quas tenellis asservandas diligentius avis Poëta [illegible] qui scribit. Callimachus [illegible] vocat his versibus:

Παῖδες αἱ [illegible]	[illegible]
Αἱ [illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

Sed non alio fine id *Meretrices* æmulatæ sunt, quàm ut carius se venditarent. [illegible] enim vocarunt Græci, quidquid ita pretiosum est, ut servari diligenter atque clausum teneri mereatur. Unde *cataclista vestis* Appulejo, *Metamorph. lib. 9, &c.* Idem. De *Meretricatu* porro, ad sacra relato (namque hunc inter sacrorum quoque genera nonnulli Gentilium habuerunt) V. Tom. Pfannerum *System. Theol. Gentil. purior.* ut & suprà in voce *Lupanar.*

Mergensis, nomen monetæ, in Gallia olim cusæ, de qua V. suprà in voce *Melgorensis.*

Mergus Ærarius seu *Erarius*, V. suprà, *Ærarius.*

Meridiana, apud Sidonium Apollin. *lib. 1. Epist. 2.* somnus est meridianus, [illegible], Procopio *de Bello Vandalico lib. 1. cap. 3.* qui Monachis permittitur, in *Regula* Benedicti *cap. 48.* & Monialibus, in *Regulis* Monialium B. Mariæ *de Sopewell*, in agro Herfordensi, in Anglia. Incipiebant autem Meridianæ, in Dominica Palmæ, ut est in *Consuetudinibus Floriac. pag. 386.* à *primis Idibus Majarum usq; in diem Idiarum Septembrium*, in *Reg.* Pauli & Stephani Abbatum *cap. 11.* Kalendis Octobris eas finiri, addocet Lanfrancus *in Decretis Ordinis Bened. cap. 1, sect. 1. & 4.* *Meridiana tamen jejuniorum*, seu in diebus jejunii post sextam, *brevis esse* jubentur *in Statutis* Cluniac. Petri Venerab. *cap. 24. &c.* V. du Fresne *Gloss.* [illegible]

Meridiani, gladiatores erant, qui [illegible] Græcis, quòd in aliorum, qui jam prostrati erant, locum succederent; iidem Apostolo dicti sunt 1. Cor. *cap. 4. versu 9.* eò quòd in ultimum locum reservarentur, ad certum & inevitabilem exitum. Postquam enim matutinis horis cum bestiis homines commissi fuissent, hi in Meridiem reservati secum invicem crudelissimè pugnare cogebantur, non aliter quàm nudo ense instructi. Unde Seneca, illos cum Bestiariis comparando, *Quicquid ante pugnatum est, misericordia*, inquit, *fuit*, *Epist. 7.* Eorum meminit Suetonius *Claudio cap. 34.* *Bestiariis* Meridianisque *adeo delectabatur, ut etiam primâ luce ad spectaculum descenderet, & Meridie, dimisso ad prandium populo persederet.* V. quoque suprà ubi de *Bestiariis.*

Meridianus, in Globo Terrestri, circulum longitudinis denotat, Æquatorem ad angulos rectos secantem: quorum integri exhibentur numero 18 dimidiati 36. quemadmodum contrà latitudinis circuli ad Æquatorem parallele ducuntur, & ad utrumque Polum usque pertingunt, denis gradibus à se invicem distantes. Horum usus insignis in speciali singulorum terræ locorum designatione, quæ, ut juxta debitam proportionem exprimeretur, certa longitudinis & latitudinis mensura Terræ attribuenda fuit; unde & quemque locum suâ longitudine pariter ac latitudine donarunt Geographi, quarum illa, distantia est loci à primo longitudinis circulo seu primo *Meridiano*: hæc distantia ejusdem ab Æquatore. Sed ubi primus *Meridianus* collocandus, hoc opus, hic labor est. Veteres Geographi, & in iis Ptolomæus, cum in Canariarum una, quam *Junoniam* nominabant, posuere, tati Canarias in extremo Occidente sitas esse, à quo ad Orientem longitudo sumi solet. Nec sub initia crescentis Geographiæ de alio cogitatum est: donec post detectam A. C. 1492. à Christ. Columbo Americam, lite inter Ferdinandum Catholicum Castellæ R. & Johannem R. Portugalliæ oborta, ac inter Successores eorum continuata, circa divisionem novi Orbis, occasionem de variando *Meridiano* anxietas sumsit: cui alias deinde rationes Mathematici, ut à declinatione pyxidis nauticæ, &c. petitas, adjunxere. Blaeu in maximo suo Globo, montem *Pico de Teide*, incolis *Pico de Terraira* dictum, in Ins. Teneriffa, Canariarum una pro *Meridiano primo* assumit, ut & de Wit *in tabb. suis Geogr.* In Azores cum aliis rejiciunt, & Orientaliores Insulam S. Mariæ & Ins. S. Michaelis adhibent, ut Duvallius *in Tabb.* Nonnulli Occidentaliores sumunt *Corvo & Flores*, velut idem Blaeu facit in Globis suis minoribus. Godofr. Wendelinus, à *Meridiano*, qui transit oppida Islandiæ Holam & Schattolam, orditur. Alii in loco, ubi degunt, acquiescunt: uti Landsbergius *in observ. Astronom.* qui Gœsæ Zelandiæ oppido id officii assignavit; & Origanus qui Francofurto ad Oderam. Nec omittendum, Ludovicum XIII. Gall. R. jussisse Regni sui Cosmographos *Meridianum primum* statuere in Ins. Ferri, seu *de Ferro*, quod ex Fornerio narrat Ricciolus *Alm. tom. 1. p. 1. pag. 725.* Cui tamen differentiæ sic obviatur. Ut si longitudinem loci tui numeres à Teneriffa, alter verò à *Corvo & Flores*, totidem gradus istius computationi adjicias, $14\frac{1}{2}$. circiter: Item si à *Corvo & Flores* numerare cœperis, alter verò à Teneriffa, totidem gradus abjicias, &c. V. Auctorem Anonymum *Histor. Orbis Terr. Geogr. & Civ. pag. 1. §. 12 & 13.* Hornio *Meridianus*, olim in Fortunatis Insulis seu Canariis, postea in Azoribus primum Meridianum constituere Geographi, ob rationem hanc. Post Novum Orbem ab Hispanis versus Occidentem ac Orientem detectum, eundemque donatione Alexandri VI. Pontif. R. (quod facile ipsi erat de alieno) ad Reges Hispaniæ translatum, ne oriretur dissensio inter Portugalliæ ac Castellæ Reges, accepto Papa globo & primo Meridiano constituto, secundum Ptolomæum, in Ins. Fortunatis, 180 gradus Geographicos adscripsit, Regibus Portugalliæ, & 180. gradus versus Occidentem Regibus Castellæ, hac conditione, ut barbaros ad fidem Christianam converterent. Verùm cùm Portugalli, per summam ignorantiam ac imprudentiam existimarent, sibi factam esse injuriam, se adhuc ignari Orbem esse rotundum, magnâ importunitate extorserunt, ut primus *Meridianus* ab Ins. Canariis removeretur, per 300. circiter milliaria versus Occidentem: quo factum ut hodie apud Geographos, non in Fortunatis, sed in Azoribus, *Meridianus I.* locum habeat: Cujus mutationis causa non declinatio est acus nauticæ, sed hæc ipsa divisio, quæ primum omnino *Meridianum* pro termino habet. Et ex hac mutatione Lusitani quidem Brasiliam obtinuerunt, Castellani verò longè majus inde commodum referentes, ab eo tempore jus sibi vindicarunt in magnam partem Indiæ Orient. nimirum Insulas Philippinas, quas hodieque retinent; Moluccas, quæ jam Batavis subsunt, aliasque. Georg. Hornius *Orb. Imper.* Novam praxin *Meridianam lineam* inveniendi, V. infrà in voce *Typhus Magneticus.*

Meridianus Dæmon, in versione Gr. Psalmo 91. *versu 5. & 6.* [illegible]. *à sagitta volitante interdiu: à peste in caligine pervadente, à lue & dæmone meridiano.* Quod Apollinarius sic reddit,

Οὔ [illegible]
Οὔτε [illegible]
Οὐδ' [illegible]
Οὐδ' [illegible]

Euthymio, ex priscis Interpretibus est, aut voluptatis, quæ sequitur satietatem, cupido, aut corporis incubitus, *pleno ventri familiaris.* Ita enim is, *Per Dæmonem*, inquit, *meridianum alii acedia Dæmonem intelligunt, eo quòd illo tempore magis hos aggredi soleat. Alii verò Dæmonem illum, qui turpibus cogitationibus præest atq; incontinentiæ. Ingravescente enim ventre vehementiùs insurgit & in animas hominum grassatur.* Hieronymus *in eundem loc.* docet, vulgi sententiam & locutionem fuisse, *Dæmones quosdam singulares esse nomine* Meridianorum *censitos.* Quod utique è Paganismo ductum fuit, cujus persuasionem sequitur Papinius Statius *Thebaidos lib. 4. versu 439.*

—— ingenites infelix terra tumultus
Lucis adhuc medio, solaq; in nocte per umbras
Exspirat, nigri cùm vana in prælia surgunt
Terrigenæ

Ubi & in *meridie* & *nocte* ait spectra in illo campo Cadmæo tumultuari. Et quidem, de *Nocte*, nota res est. De *Meridie*, Panem ibi tumultuatum & iratum Numen, atrabilento animo esse memorat Theocritus *Eid. 1.*

Οὐ θέμις, ὦ ξεῖνε, [illegible]
[illegible]
huc qui [illegible] [illegible]

Certè sævire, tum temporis malos Genios, ex Psalmi *loco cit.* Patrum non pauci ajunt, &c. V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium. Part 2. pag.* 1081.

Meridies, an quasi *medidies*, i. medius dies: vel quia tum purius micat æther, quasi *merus dies*, septimum est diei tempus, de quo V. in voce *Dies*. Eam non reperiri in XII. Tabb. Plinius ait *lib. 7. cap.* 60. *Duodecim Tabb. Ortus tantùm & Occasus nominantur. Post aliquot annos adjectus est & Meridies, accenso Consulum id pronuntiante, cùm Curiâ inter Rostra & Græcostasin prospexisset talem Solem.* Cùm tamen mentionem illius in XII. Tabb. disertam habeamus, apud A. Gellium *lib 17. cap. 2.* *Ante Meridiem causam conjecto*, & Auctorem ad Herennium *lib. 2.* necnon Censorinum *de die Natali cap. 22.* ubi inquit, *Horarum nomen non minus annis 300. Romæ ignoratum esse credibile est: Nam XII. Tabb. nusquam nominatas horas invenias, ut in aliis postea Legibus: sed* ante Meridiem: *id vic. quod partes diei, bifariam tum divisi, Meridies dividebat.* Quæ in speciem contraria conciliaturos J. Gothofredus, Lucem diei in Legg. XII. Tabb. in duas quidem partes [illegible] distinctam fuisse, ut una, *ante Meridiem*; altera *post Meridiem*, diceretur: *Meridiem* tamen ipsam in Tabb. illis speciatim designatam non fuisse; quia eo tempore, cùm Leges hæ Decemvirales conscriberentur, nondum observatum fuerit exactè momentum illud, quod medium divideret diem, ait. V. Jac. Oiselium JC. *Notis in Gellii locum præfatum.* Sequentibus igitur temporibus, cùm dies civilis seu [illegible] in plures minutias & quidem 15. partes, nominibus suis distinctas, quarum apud Poëtas mentio passim, divisum esset, à media nocte incipiendo: sexta *ad Meridiem*, Angl. *The fore-noon*, septima *Meridies*, Angl. *Midday or noon*, octava, *de Meridie* sive *tempus occiduum*, Angl. *After-noon*, appellata est, V. Thom. Godwynum *Antholog. Rom lib. 3. sect. 1.*

Merini, post Almohadas, in Africa rerum potiti sunt. Postquam enim, circa A. C. 800. familia Ommiæ, per Abbasidas, Caliphatu Syriæ dejecta fuisset, partim in Africam, partim in Hispaniam superstites se receperunt, ac ibi Caliphatus novos condiderunt. Ex quibus oriundus Idris, ad montem Atlantem in Mauritania, urbem Fezzam condidit, & in eadem sedem posuit regiam, adsumto *Calipha* titulo: cujus successores imperium longè lateque ampliarunt, ut videre est infrà, in voce *Ommiadæ*. Donec Zeneti familiam Idris penitùs extirparunt, circa A. C. 950. quorum duæ familiæ, Mec-Naza & Magraoa, regnarunt annos 100. & quod excurrit. Horum regno finem imposuerunt, circa A. C. 1052. Lamtunii, alius Africæ pop. ad montem Atlantem creato Rege, atque in Africa & Hispania latissimè rerum potiti sunt. Primus Regum fuit *Abul Techefin* seu Texifus, qui sedem Regni posuit in urbe Achmeda. Ejus successor Josephus, Nigritarum quoque regionem sibi subjecit, exercituque in Hispaniam trajecto, illam penè universam occupavit, ut videre est apud Roder. Toletanum *Histor. Hispan. & Sarac.* Condidit quoque urbem Marocum, quæ Regni sedes, delectâ Fezzâ, in posterum esse cœpit. Almoravidas verò hos pepulerunt Almohadæ, circa A. C. 1139. quo Ludimagister quidam *Abdalla Elmahadi*, specie Religionis reformandæ, comparato exercitu, Abrahamum, ultimum Regem Almoravidarum prælio superavit, ac ad tantam adegit desperationem, ut se de rupe quadam cum equo in mare præcipitaret. Ita potitus Africâ Ludimagister, Regem se fecit, ac paulo post defunctus Successorem habuit Abdelmumen, cujus tanta fuit potentia, ut in sola Africa Regnum ejus in longit. 90. dierum iter complecteretur, & in Hispania, Aragoniam usque, magnam Castellæ ac Lusitaniæ partem, possideret. Ei successit Jacobus Almansor, qui majus adhuc Regno incrementum addidit. Verum, cùm circa A. C. 1210. Muhamed Enasir in Hispania, ad Navas Tholosanas, ingenti clade affectus esset, amissis suorum 200000. profugus in Africam ac paulo post mœrore animi extinctus, Almoravidarum potentia [illegible] spectare cœpit. Quam calamitatem auxit dissidium inter filios ejus, quorum cum reliquisset decem discordes inter se, occasionem præbuerunt defectioni provinciarum, singulis penè præfectis nova Regna constituentibus. Ita ex naufragio tanti imperii, nata sunt varia per Hispaniam & Africam Regna, nimirum Regnum Granatæ, Fezzæ & Marocci, Tremesenæ, Tuneti, Tripolis, & alia minora. Et quidem, circa A. C. 1237. Mahomete *Aben Hud* Rege Andalusiæ occiso, Mauri Hispanienses, creato Rege Muhamede Alhamaro, sedem regiam ex urbe Almeria transtulerunt Granatam. Regni Tunetani primus conditor fuit Ibrahimus, filius Zachariæ, circa idem fermè tempus. Regnum Themesenæ, alio nomine *Telensinum*, circa A. C. 1240. invasit Gamzar, filius *Zeien*, quem Mariana vocat *Gamaranza*, Thuanus *Gomarazanam*, &c. *Merini* Fezzæ regnum obtinuerunt: atque horum quidem Principatus & Regnum distinguuntur à Scriptoribus. Ille enim cœpit in *Buccar Merino* A. C. 1210. cujus successores *Principum* titulo contenti fuerunt, donec capto Marocco Jacobus, filius Abdullæ, sese Regem appellavit, A. C. 1269. Horum verò Regum integra series non extat, sed utcunque tantum eorum nomina, quamvis non omnia, apud Leonem Africanum comparent. Sed & hos tandem Oattasoni pepulerunt, A. C. 1426. *Merinorum* familiâ extinctâ, Hascenes Schenpilius Regnum Fezzæ occupavit, intra annum dejectus, à Saido Abrae, ex familia Oattassenorum, quæ varia fortunâ regnavit, usque ad A. C. 1550. quo Scherifphii imperium occuparunt. V. Georg. Hornium *Orbi Imper. pag.* 320. *& seqq.* ut & infrà, ubi de *Oattassenis* & *Scherifphiis*.

Meriuccia, piscis saporis non boni, eoque vilis pretii: quem nihilominus cum caperetur Hadrianus Pontifex, multi judicium hoc sequuti sunt; ut hic piscis mox supra mediocre, pretium divenderetur, ridente Foro Piscario, ut Paulus Jovius ait *libro de Piscibus Rom.* Verùm addit. *Adrianum sicut in administranda Rep. hebetis ingenii, vel pravati judicii ita in esculentis fuisse insulsissimi gustus.* Sed & pro temporibus variare hominum judicia in iis, quæ rem cibariam attinent, ciconiarum videmus exemplo, quæ Cornelii Nepotis ætate in pretio fuere, in eoque manserunt, usque ad imperium Vespasiani per annos centum & decem, post quod tempus cibus iterum despectui esse cœpit. Imò si grandius sellum hoc videatur inter pullum, *epulas mularum*; *epulari Mæcenatem instituisse, post eum interesse auctoritatem sequutu*, adeoque uno cum homine iisdem judicium de eorum sapore natum denatumque esse, testatur Plinius *lib. 8. cap.* 43. V. Gerh. Jo. Vossium *de orig. & progr. Idololatriæ lib. 3. cap.* 93.

Merobiacum, corrige, *Olbergue.* V. Hadr. Valesium *No. Gall.*

Meroveus, adde: Primus Francorum Rex Marcomirus, circa A. C. 418. Rex Francorum electus, cùm anno seq. obiisset, Pharamundus ei successit, auctor Legis Salicæ, ut nonnulli volunt. Huic Clodio Comatus suffectus, sedem suam habuit in ca[illegible] Thuringiæ Disberga, atque in Galliam irrumpens Belgicam, Cameracum, Atrebates, & reliqua loca Somnâ tenus Romanis eripuit: sed ab Aetio & Majorano Ducibus Rom. iterum ejectus, antiquas in Germania sedes repetiit. *Merovingi* dein apud Francos, primo regnare cœperunt, A. C. 450. in qua familia Regnum duravit, usque ad A. C. 750. Conditor familiæ *Meroveus* fuit, qui trajecto Rheno sedem cum suis Francis, ad Axonam fluv. posuit, inde permixtis Gallis, Romanam linguam cum Germanica, quâ Franci utebantur, in eam faciem corrupit, quæ hodie recepta est. Idem Tornacum, Cameracum, Rhemos, Suessiones, Aurelianum, Coloniam Agrippinæ, ac penè totam Galliam genti suæ adjecit. Quæ posteà gesta, usque dum Merovingi, à Carolovingis expulsi sunt, succinctè habes hîc infrà. *Merovingi*, nomen primæ Regum in Gallia familiæ, quæ, à Meroveo præfato ortà rerum potita fuit 300. annos integros, ab A. C. 450. usque ad annum 750. In ea primus Rex Meroveus, de quo diximus; Sub ejus filio Chlodoveo longè majora incrementa Regnum Franciæ sumsit, quippe qui, cunctis inter Sequanam, Rhenum & Ligerim oppidis politus, Romanorum dominationi in Galliis finem imposuit, ac præterea Thuringiam, Alemanniam, Burgundiam, Aquitaniam & Gothiam Gallicam sibi subjecit. Primus etiam Francorum Regum Christianam fidem amplexus, est ac Regnum maximum & latissimum filiis suis reliquit, nim. universum Rheni tractum, ab ipsis fontibus ejusdem usque ad Oceanum, cum omnibus regionibus in ripa Gallica sitis & trans Rhenum ipsam *Alemanniam*, usque ad Sueviam atque in ulteriora Danubium, Rhætiam, cum Nigra Sylva, vulgò *Schwartzwald*, & lacu Brigantino, Algoviam & parte Helvetiæ, inter Rhenum ac Ursam amnes, Franciam præterea Orientalem, h. e. Austrasiam & Thuringiam: quæ regiones [illegible] tur *Francia* & medio Rheno dividebantur in 2. partes, quarum Occidentalis *Westrasia*, item *Neustria*, & à sermone Latino *Romania*; Orientalis verò appellabatur *Austrasia* seu *Francia Teutonica*, ut videre est apud Ottonem Frising. Gotfr. Viterbiens. Greg. Turonensem, alios. Defunctus est autem Chlodoveus A. C. 514. atque tum inter quatuor ejus filios divisum Regnum est hoc modo; ut Regnum Franciæ, in specie dictum, cujus sedes Lutetia Parisiorum, primo genito cederet; Regnum Suessionense, cujus metropolis urbs Suessionum, Clothario, secundo ex filiis; Regnum Aurelianense tertio; Denique Regnum Austrasiæ, cujus sedes urbs Mediomatricum, quarto Theodorico, qui etiam Regno posteà Burgundiæ potitus est. Sed hæc 4. Regna, extinctis tribus fratribus sine prole mascula, iterum unius Clotharius I. A. C. 558. Eo verò extincto A. C. 564. secunda Regni Franciæ divisio, easdem in quatuor partes, facta est, nisi quod Burgundia Regno Aurelianensi accessit, donec A. C. 613. Clotharius II mortuis fratribus, denuo Monarchiâ Franciæ potitus, à quo tempore aliquoties ea rursum divisa est, in duo maxima Regna, Austrasiæ & Franciæ, ut apud præfatos Auctores videre est. Circa A. C. 687. primo instituti fuerunt Majores Domus: quod officium complectebatur amplissimam potentiam & solo Regis titulo ac coronâ minorem. In quos cùm Regiminis onus omne Reges devolverent, vilescere [illegible] & ad insequentem Regni mutationem via sterni cœpit, imprimis postquam Majordomatu potitus est Carolus Martellus, omnium, quos unquam Gallia habuit, Principum præstantissimus, [illegible] multoties oblatum Regis titulum contemsit [illegible]

biade

Malle se Regiæ Dominum, quàm Regem esse. Ultimus itaque *Merovingorum* Regum fuit Chilpericus II. cognom. *Stupidus*, quo à Zacharia Pontif. Rom. exauctorato ac in cœnobium detrulo, Regnum ad *Carolingos* translatum est, V. infra in *Pipinus*: quæ Regni à primâ familia ad secundam translatio, pro præcipuo Pontificiæ potestatis, quæ ab hoc initio immane quantum postea crevit, à Politicis ponitur. Sub his *Merovingis* Regnum Galliæ electivum fuisse, probant nonnulli ex eo, quòd apud Gregorium Turon. & Aimoinum Pharamundus, itemque Pipinus ejusque liberi Carolus, & Carolus M. electi dicuntur: quod Ordines Regni Childericum, propter flagitia & libidines pepulerunt; ut & Childericum alterum A. C. 578. ac Theodoricum A. C. 657. & A. C. 690. Quòd duo Episcopi, Laodunensis & Bellovacensis, in Regis coronatione, populum rogare soliti sunt. *Num Regem instantem regnare velint?* hicque respondere, omnibus uno ore ter acclamantibus, *Laudamus, volumus, fiat.* Quòd Rex novus scuto militari impositus ac humeris sublatus Populo ostendebatur, quem ritum omnes Scriptores antiqui *elevationem* vocant, &c. V. Georg. Hornium *Orb. Imper. pag. 133. & seqq.* Hinc *Merovingia*, Franciæ Regnum dicitur Anonymo *de Meroe. S. Agilt lib. 1. cap. 3.*

Reges ex Fam. Merovingorum.

Marcomirus, electus primus Rex Francorum, A. C. 418. regnavit ann. 2.	Chilpericus I. Clotharii I. fil. 23.
Pharamundus.	Clotharius II. fil. Chilperici 44.
Clodio Comatus, regn. an. 20.	Dagobertus I. 16.
Meroveus. 11.	Clodoveus II. regn. an. 16.
Childericus I.	Clotharius III. 4.
Clodoveus I. primus Rex Francorum Christianus. 30.	Childericus II. 13.
Childebertus I. Lutetiæ Parisiorum, regn. ann. 45.	Theodoricus II. 14.
Lotharius seu Clotharius I. Suessionibus.	Childebertus II. 18.
Clodomirus, Aureliani.	Dagobertus II regn. an. 40.
Theodoricus vel Diedericus I. Metis.	Clotharius IV. 2.
	Chilpericus, vel *Helferich* II. *Merovingorum* ultimus, à Pipino cognom. *Brevi*, pulsus est.

Mersburgum, adde: quasi *Martisburgum*, à *Marte*, præcipuo honore vett. Germanis culto. Hic idem Henricus Auceps Hungaros, qui omnem Italiam ac Germaniam immanissime aliquandiu vastaverant, ita excidit, ut vix septem internecionis superessent nuntii, quos Imperator manibus, auribus & cruribus truncatos in Hungariam remisit. Quam cladem geminavit Otho I. ejus filius, A. C. 955. ad Augustam Vindelicorum, aliquot Hungarorum Regibus suspendio necatis. A' quo tempore Germaniam gens ista intactam reliquit. Georg. Hornius *Orb. Imper.* Urbs Episcopalis erat, iam verò *Mersburgum* Episcopatum & Lusatiam infer. possidet Christianus, tertio-genitus filius Joh. Georgii III. El. qui ex Ferdinandi Dn. Biberstenii, mortui A. C. 1667. hæreditate, partem dominii, ut *Forst* &c. tanquam dominus feudi, recepit: pietatis studio & prudentiâ Oeconomica inclytus. Ei ex Christina Holsatiæ-Gluckburgia (fil. Philippi Ducis Holsatiæ in *Glücksburg*, natâ A. C. 1634. ductâ A. C. 1650.) geniti sunt, Magdalena Sophia A. C. 1651. Johannes Georgius A. C. 1652. (den. 1654.) Christianus 1653. Augustus 1655. &c. Sponerus *Syllog. Geneal.*

Merulana & Merulanum, Romæ locus, de quo V. Dominic. Macium in voce *Bagn. mun.*

Mervan, Chaliphatum XXI. dictus est, *Asinus Mesopotamiæ*, eo quòd in bello consisteret, *bellici asini* instar, qui nunquam fugere dicitur, uti habet Elmacinus *Historia Saracen. lib. 1. cap. 21.* Idem nomen, sub Imperio Saffabi Chaliphæ XXII. Ægypti Pro-Regi fuit, qui, cùm gulosus esset mirum in modum, *tantopere delectabatur tostis avium ventribus, ut quotiescumque in manus ejus incidisset ovis, continere se non potuerit, quin manum suam, tunica manicâ involutam, in ovis ventrem inferere, renesq. acciperet & comederet. Tunicâ autem illâ deinde exutâ, aliam induebat. Ajuntq. eum plures, quàm decem mille tunicas reliquisse, quarum manica pinguedine renum inquinata erant.* Idem Auctor *ibid. lib. 2. capp. 2. & 3.* V. Bochartum *Hierozoici Part. prior. Lib. II. c. 23. & 45.*

Mesabatene, apud Plinium *lib. 31. cap. 3.* ubi de Choaspe & Euleo fluviis, e quibus solùm Parthorum Reges bibere solitj, *Susianen ab Elymaide disterminat amnis Euleus, ortus in Medis, modicoq. spatio cuniculis conditus ac rursus exortus, & per Massabatenen lapsus circumit arcem Susorum ac Dianæ templum augustissimum illis gentibus & ipso in magna cæremonia. Siquidem Reges non ex alio bibunt & ob id in longinqua portant*: regio est *Messabatarum*, quos Ptolomæus collocat, ubi *Ixaos* Strabo, in itinere sc. quod à Susis ducit in Persidis interiora. V. Salmasium *Exercitat. Plinian. ad Solinum pag. 700.* & in voce *Messabata.*

Mesani montes, à Pharan, quæ in intimo recessu sinus Arabici est, ad Judæam pertinentes, describuntur Ptolomæo, ubi de *Arabia Petræa.* Ad horum occiduum latus, versùs Ægyptum Saracenorum regionem prætendi, addit idem.

Mesquita, V infrà *Mesquita.*

Mesius Gallicanus, Præfectus Prætorio, sub Tacito Imp. apud Vopiscum.

Mesochori, Græcis οἱ μεσόχοροι, in omnibus Vett. Choris Symphoniacis, erant cæterisque ad canendum præibant & modum canendi dabant, *pede* in eam rem pulpitum aut solum tundere soliti. Pedem enim levantes & cum sono ponentes, æquali semper ac perpetuo quodam tenore, cantici modulationem temperabant ac moderabantur; quod idem hodieque, sed *manu*, fit in Musicis Symphoniacorum concentibus. Lucianus de Laconicis Choris, & Tibicine, qui ad Chorum simul stabat & pede terram plaudebat: [Greek text] *Et tibicen quidem in medio sedet, canens & pede strepitum edens; hi verò ordine se invicem sequentes varia schemata exhibent, ad rythmum incedentes.* In Theatris itaque, quo clarior sonus esset, illi, qui pede pulpitum percutiebant ad incentivum dandum, ligneas soleas sub pedibus habebant, ad hunc solum usum factas, quas Græci κρουπέζια à pedis plausu & percussione dicebant. V. suprà in voce *Crupezia*, & infra in *Scabella.* Sed & testarum crepitus, saltantibus Pantomimis, adhiberi solebat, uti vetus Interpres Juvenalis docet, *ad illud, Audiat ille Testarum crepitus.* Quomodo autem manibus iidem percuterent, discimus ex Auctore *Epistolarum*, quæ sub nomine *Aristaneti* circumferuntur: Digitis sc. dextræ manus contractis & in unum reductis, lævæ subjectæ palmam percutiebant, ut sic invicem complosæ cymbalorum in modum resonarent. Ita enim is, [Greek text] &c. Stabant v. *in medio Chori*, unde nomen &c. Salmasius *ad Vopiscum in Carino*, ubi ex verbis Hesiodi, χορῷ ἐνὶ μέσσῳ, *Mesochori* vocem conflatam esse, addit. Erant autem, qui voce in Choro canebant, palliati vulgò, semperque palliati, apud Veteres, chorum faciebant. Hyginus, *Pythaules, qui Pythia cantaverat, septem habuit palliatos, qui voce cantaverunt, unde postea appellatus est Choraules.* Quemadmodum Citharœdi palliis erant amicti, inter quæ longa erat differentia. Quo nomine meritò Salmasius illos carpit, qui apud Tertullianum *de Pallio* Citharistas aut Citharœdos, qui palliis amicti erant, non verò Symphoniacos palliatos, intelligi volunt: Namque nec ipse tibicen, qui tibiis ad chorum canebat, & *Choraules* inde dicebatur, palliatus esse consuevit, ut Vir illustris docet *Notis in loc.*

Mesocuros, Græce Μεσόκουρος, una ex personis Veterum tragicis. Inter has enim cum mulierum essent personæ undecim, una famularum dicta μεσόκουρος est, quòd in *medio rasa* esset. Ei frontis summitas tumore castigato, candor subpallidus, mediocris canities. Illâ junior fuit ea, quam ἀφελεῖαν vocabant, fronte tumore vacuâ. Duæ præterea, capillorum formâ diversâ. Comatam [Greek] nominabant, comâ nigrâ, pallidam, mœsto vultu. Altera, quæ non esset comâ pleniore, seu μεσόκουρος. Similis tonsura ei, quam [Greek] dicebant: quidam *recens violatam*, alii *recens tonsam* malunt; nonnulli *juvenculam* admodum intelligunt, &c. Scaliger *Poëtices lib. 1. cap. 16.*

Mesogia, seu *Mesoga*, dicitur Græcis hodiernis planities fertilis, ad Ort. & Meridiem montis Hymetti, in Attico agro, sita in qua seqq. vici hodie numerantur.

Vici seu loca habitata, in parte territorii Attici hodierni, Mesogea dicta.

Mitropis.	Basi.
Keratiâ.	Lecambasi.
Misochóri.	Lambriand.
Chorárades.	Lambricá.
Marcopoulo.	Palæo - Lamprica, *ubi olim Lampra.*
Coúclala.	Elimbó.
Phygliâ, olim *Phlyea.*	Egnápyrghi.
Cateliâ.	Spitiá.
Alopéki.	Vráona. E quibus X. posteriores, tantùm non in ruderibus, & proin non nisi *Zeugalatia*, h. e. *prædia*, incolis dicuntur. Jac. Sponius *Itiner. Græcia Part. II. pag. 248.* & 249.
Cdela.	
Balambasi.	
Bourá.	
Arvato.	
Agoúpi.	
Pikérni.	

Mesomedes, adde: Meminit ejus Eusebius *in Chron.* Μεσομήδης ὁ Κρὴς κιθαρῳδικῶν νόμων μουσικὸς ποιητὴς γνωρίζεται, ubi κιθαρῳδικῶν νόμων ποιητὴς, est *canticorum scriptor & lyricorum carminum auctor*; unde *Lyricum* eum ibi Capitolinus vocat. Salarium ab Hadriano insigne accepit, quod Pius illi postea imminuit. Extat illius inter vetera Epigrammata carmen Anacreonticum *de vitro*, quod cum in Trochaicos numeros redegissent Critici, sic restituit Salmasius

Τὸ ὕαλον ...
Κεῖται ...

Ἐς δὲ πῦρ ἰδεῖν βωμὸν
Οἱ τὶ ἐκλιπὼν δίδωσι.
Αἱ δ' ὑλαῖον οἷα κλαδὸς
Ἐλέχετο ...
Φλεβὶ ...
Θαῦμα δ' ...
Ὁ λεὼς οὐκ ...
Καὶ τὸ ...
Μὴ ...
Ἐς δὲ ...
Χειλέων ...

Cui simile reperitur inter reliquias Anacreontis, ad hunc modum,

Πολλὰ ...
Λευκὸν ...
Νελεῦς ...
Μεδὸς ...

Sed & ejusdem Poetæ *aenigma* nondum editum, *Natis* suis ad Capitolium *in Pis.* idem Salmasius, hoc interuit:

Μεσόμενος.
Ἔρχομαι ...
Νῦν ...
Ἐπ' ...
Τὰ δὲ ...
Τὸ δ' ...
Οὐδ' ...
Οὐτ' ...
Κεφαλῆς ...
Φύσιν ...
Ἀτίλαιμι ...

Mesoperfica, muliebris calceamenti genus, apud Pollucem Onom *lib. 7. cap. 10.*

Mesosphærum, V. suprà *Catasphærum*, item *Malabathrum*.

Mespieu, nomen illustris in Gallia familiæ, quæ Grolææ stirpis ramus est. Cùm enim Jossellinus, filius Jacobi Dn. *de Grolée*, Lugdunensis Senescalli, qui floruit A. C. 1180. Guidonem genuisset & Andream, ab hoc quidem Domini *de Neyrieu*, in tres iterum lineas divisi, descendunt: Ille verò fecit Dominos *de Grolée, de Vassalieu, de Mespieu, de Luys*, (qui nunc Comites *de Grolée* dicuntur) *de Chastaufert, de Auteville*. E quibus lineam Dominorum *de Mespieu* quod attinet, sic illa habet: Aymarus *de Grolée* Dn. *de Luys & Mespieu*, ex Catharina (fil. Henrici Dn. *du Quart & Gergy*) pater fuit Arnoldi Dn. *de Mespieu*, qui, Franciscâ *de Chandieu* (Claudio Baron. *de Chandieu* genita) sibi uxore junctâ, suscepit ex illa Petrum, Dn. *de Mespieu*, maritum Claudæ *d'Arces* (fil. Ludovici *d'Arces* Dn. *de Reaumont*) & ex ea patrem Benedicti Dn. *de Mespieu*, quo, & Sebastianâ *de Grolée* agnatâ, natus Stephanus *de Grolée*, ex Ludovica *de la ...* (fil. Gabrielis *de la Porte* Dn. *de S. Iulin*) genuit Gabrielem *de Grolée* Dn. *de Mespieu*. Phil. Jac. Spenerus *Theat. Nobilitat. Europ. Part. II. ut & in Ind. ubi de fam. Grolea.*

Mespila, malorum pirorumque generi adnumerata, ne & sorbis. Iis, de Pliniuo habet: *tria genera, anthedon, setania, tertium degenerat, tamen ... anthedoni similius est, quod Gallicum vocant. Setania, maius pomum, candidiusque, acini molliore ligno: cætera minus, pomum, sed odore præstantius & quod diutius servitur. Arbor ipsa de amplissimis. Folia, antequam decidant, rubescunt: radices multæ, atque altæ, & ideo inextirpabiles. Non fuit hæc arbor in Italia Catonis ævo. lib. 15. cap. 20.* E quibus id quod ... dictum, ad nostram mespilum melius facere, docet Salmasius *ad Solinum pag. 270.*

Mesquita, seu *Mechita*, apud Rodericum Tolet. *de Rebus Hispan. lib. 5. cap. 16* alibique passim, & in *Epistola* A ... l. Aragon. R. *pag. 789.* &c. templum Mahometanorum est; Turcis *Messis* seu *Meszit*, quo nomine propriè appellant templa e lignis fabricata, qualia sc. ab iis extruebantur, quum non tum superti crevissent opes, uti auctor est Leunclavius *in Pandecte Turcico num 20.* Et quidem CPoli primum Saracenorum Templum in Prætorio Imperatoris extructum est, Michaële Balbo imperante, uti tradit Constantinus Porphyrogenitus *de Admin. Imper. cap. 21. Masalma Saracenorum Principis, qui CPolim obsidebat, rogatu*; quo loco Templum illud μασγίδιον appellat Constantinus, nisi legendum sit Μαγίδιον, ut *Meskitam* (nam & sic scribitur) intelligerit. Hoc postea dirutum & funditus eversum, in quadam seditione, Alexio Angelo imperante, auctor est Nicetas Choniates *lib. 3.* sed mox instauratum constat, cum idem tradat à Francis, expugnata Urbe, direptum ac incensum. Idem sequenti tempore de novo restauravit Isaacius Imp. in gratiam Saladini, cum quo fœdus iis erat, uti tradunt Matthæus Paris. *A. C. 1188 pag. 104.* & Auctor *Historia Hierosolym. in Gestis Dei pag. 1159.* Quorum hic, *Dignum, ait, quod urbi illa solo tenus eversa ... Nam si famæ creditur, ... Mahumeti ... Turcorum ... confirmavit*. V. Ducam *Historiæ cap. 15. Oraculum 4.* ... Imp. aliosque Auctores magno numero laudatos Car. du Fresnes *in Glossarii*, ... adde Macros Fratres *in Hierolexico*, ut & ... quæ diximus, in voce *Mahometria*. De hodiernarum verò *Mesquitarum* Turcicarum, quæ vulgò *Moscheæ* appellantur, ratione adi, si placet, Petrum de Valle *Itiner. Tom. 1. Ep. 3.* Origo vocis ab Arabico *Sagad*, i. *incurvavit se, adoravit*, i. *adoravit*. Hinc enim *Masgid* & *Mesgeda*, locus adorationis, vulgò *Meschita*, ceu. *Moschea*. V. Lunclavium *Lexic. ...*

Viri illustres.

Messala, Præses Achajæ, ad quem Decii epistolam habes, apud Treb. Pollionem in *Claudio*.

Messala, prænom. *Marcus*, adde: Hunc Cicero *lib. 1. ad Attic. Epist. 13. Antronianam domum HS. XXXVII* (quod est, ... tricies septies, seu scutatum 92. millibus quingentis) ... tetr. V. Fred. Gronovium *de Pecun. vet. lib. 3. cap. ...*

Messarius, custos *messium*, unde nomen & ... Ὀπωροφύλαξ in *LL. Georgicis tit. 1. §. 3.* Item dignitas olim in Ecclesia Cameracensi, cui agrorum custodia incumbebat, apud du Fresne, ex *Charta* Gerardi Episc. ann. 1245.

Messia Dea, à *messe*, apud Tertullianum *de Spectac. Delphinum Neptuno vovent, columnas Sessias à seminationibus: Messias à messibus: Tutelinas à tutela fructuum sustinent*; ubi loquitur de columnis, quæ Dearum harum simulachra, in Circo, sustinebant. Numero multitudinis autem istarum nomina enuntiat, veluti innuens, tot Deas esse Sesias, quot sationes: tot *Messias*, quot messes in diversis locis orbis universi fierent, &c. Aliter eadem *Segesta* vel *Segetia* dicitur, à *segetibus*. V. Claud. Salmasium *Exercitationibus Plin. ad Solinum pag. 912*. Perusse a. *Messes* optimas à Diis suis Ethnicos, etiam Arnobius testis est *adv. Gentiles lib. 6.* Et prolixe Ovidius, hujus rei curam Diis suis illi (ut rebatur) præfectis his verbis commendat, *Fastorum libro 1. sub finem.*

Frugibus immensis avidos satiate colonos,
Ut capiant cultus præmia digna sui.
Vos date perpetuos teneris sementibus auctus,
Nec nova per gelidas herba sit usta nives.
Cùm serimus, cœlum ventis aperite serenis,
Cùm latet, ætherea spargite semen aqua.
Neve graves cultis, Cerealia dona, cavete,
Agmine læsuro depopulentur aves.
—— Crescat semen rubiginis expers,
Nec vitio cœli palleat ægra seges.
Et neque deficiat macie, neque pinguior æquo
Divitiis pereat luxuriosa suis.
Et careant loliis oculos vitiantibus agri,
Nec sterilis culto surgat avena solo.
Triticeos fœtus, passuraque farra bis ignem,
Hordeaque ingenti fœnore reddat ager!

V. quoque infrà in voce *Primitiæ*, ut & ubi de *Feriis*.

Messkircha, V. infrà *Wittenstinga*.

Messoa, adde: pars fuit urbis Spartæ, Salmasio, unde Alcmanem fuisse, tradit Suidas. Ἀλκμὰν Λάκων ἐκ Μεσσόας, κατὰ δὲ τὸν Κράτητα ... Λυδὸς ἐκ Σαρδέων. *Alcman Laco ex Messoa, juxta Cratetem verò revera Lydus ex Sardibus*. Nempe revera ille Lydus ex oriundo Sardianus, Spartanus ..., ut ex Alexandro constat. V. præfatum Salmasium *ad Solinum pag. 855.*

Mestices, vocantur in America, qui ex parentibus Hispanis ac Americanis mixtim nati sunt. Americam enim tria Hispanorum genera incolunt, *Hispani, Crioli & Mestices*. E quibus *Hispani* dicuntur, qui in ipsa Hispania nati, inde quotannis in Americam mittuntur. Hi omnes ferè digo tates ... Magistratus occupant, tam in Politicis, quàm in Ecclesiasticis rebus, ac reliquos omnes durâ servitute opprimunt. In iis enim omnem suam fiduciam Rex collocat. *Crioli* vocantur, qui ex Hispanis parentibus, sed in America, geniti sunt. Hi numero quidem ac multitudine prævalent, sed nunquam potestatem possunt in aliquam majoris momenti dignitatem. Unde implacabile inter Hispanos Europæos atque Americanos odium, adeo quidem, ut Hispani hi Americani seu Crioli quemcunque potentem Europæam lubentes admitterent, dummodo ab oppressione Hispanorum Europæorum possent liberari. Atque hinc, excipiunt Regi Hispaniæ metuam amittendæ Americæ, ne aliquando Crioli in proprium sibi Regem, Hispanis exclusis, imponant. *Mestices* reliqui dicuntur, qui partim ex Hispanis, partim ex Americanis parentibus nascuntur; qui omnes ferè contemtim à ceteris habentur ac mixtam quoque ex utraque gente indolem obtinent. Georg. Hornius *Orb. Polit. Part. I. pag. 58.*

Mesymnium, Græce Μεσύμνιον, inter veteris Tragœdiæ partes. Cùm enim Chorus ad quindecimos esset ab Æschylo redactus, sicque essent paria & ζυγὰ quina, externis versibus: is qui cantum inspiebat, κορυφαῖος, proximus ..., tertius ... dicebatur. Et quidem, cum fiebat ..., ... terni introducebantur: si autem fieret per versus, quini sese inserebant. Aliquando etiam singulatim fiebat ingressus. Conjugum suos quoque pars haberet modos, in Parodis post decem anapæstica catalectica, catalecticum appellabant ... Tametsi quidam etiam ..., quidam hujusmodi pericopas interseruere. Veluti Sapphicis, nullo certo numero Adonium: Anapæsticis vero vel illum, vel Jambicum. Talia ea quæ ... ere, quæ Ἐφύμνια vocitarunt: qualia, ...: ...

Il mo ...

& Hymen ô Hymenæ! Ponebatur autem id post strophen. Si autem illo, hic intercedit, Mesymnion dicebatur. Similia ἐφύμνια epiphthegmatica, ut ἰὴ παιὰν [illegible], & Nefme & Hen: quæ tamen postrema Cretici supervacua fuisse judicant. Jul. Cæs. Scaliger Poetices lib. 1. cap. 11.

Meta, in Circo, erat & terminus, in quo currendi finem faciebant quadrigæ & palmam accipiebant: Victoria meta, Solino, quod solæ victrices quadrigæ, quæ metam septimò circumagere anticipassent, eousque decurrebant præmium accepturæ. Eidem Solino palma, ut Plinio Creta, coronâ enim & palmâ ibi loci donabantur victores, qui eò usque productus fuit, quique non longe aberat à carceribus. Unde [illegible] Græci tam initium quàm finem cursûs vocant, quia à carceribus, unde exierant, revertebantur & cursum ibidem terminabant, coronabanturque. Pollux, [illegible]. Fuere autem prima, tum secunda meta, circa quas ambas pariter currebant, & in quarum medio fuit obeliscus. Nisi enim primæ metæ fuissent, pro lubitu suo agitatores contrahere spatia potuissent & brevioribus gyris cursus circumflectere. Præterea, nondum ædificatis Circis, quum in patentibus ad littora campis ludi equestres antiquitus celebrarentur, metæ semper duæ statuebantur (stipites primitus ingentes querni & lapides terminales) una, unde cursus auspicarentur, altera, quam ad finem agerent circumflecterentque: nam ex ultima meta reversi, primam quoque circumibant. Statius, de Ludis Equestribus in Archemori honorem celebratis,

Metarum instar erant, hinc nudo robore quercus
Olim omnis texta comas, hinc saxum ambo,
Arbiter Agricolæ.

Et quidem in Circo CPolitano, Meta ultima dicebatur [illegible]: quod eâ parte Circus in angustias cogeretur, ad instar fundæ, quæ in medio latior est, utrinque strictior. Circum namque utrinque claudi in teretem orbem, dixit Corippus: Quo modo pars prima Circi, ubi primæ metæ, non minus [illegible] appellari meruerit. An potius [illegible] Meta illa appellata est, à basis forma, quæ instar palæ annuli haberet, ita enim & Græci palam annuli vocarunt. Ovalæ certe formæ instar erat; cui similis in Vete. nummis metarum basis, tres obeliscos sustinens, conspicitur. Græci autem mentionem non faciunt, in Circo suo describendo, nec primarum, nec ultimarum metarum, sed [illegible] opponunt τὰ [illegible], carceres & ostia Circi fundæ ejusdem, ut [illegible] pro ultima meta, seu parte Circi, in qua ultimæ metæ. Chrysostomus, [illegible], Non à creta ad fundam spatia decurrens: creta verò ad primas metas. Obtinebant porro, ut Cassiodorus habet, tres fastigiatas metæ: & sane in utraque tres velut obelisci ab una basi surgebant ut ex nummis quoque liquet. Græci, [illegible]. An verò septies eadem meta ultimanda esset, an septem metæ lustrandæ, quærunt Eruditi? Certe Poetæ, septimæ metæ meminerunt, & Cassiodorus, septem metis certamen omne peragi, dicit. Sed septima meta Poetis dicitur, pro septimo metæ flexu, & Cassiodorus septem metas vocat, quæ alii septem spatia, septem curricula, septem orbes, septem vias, [illegible]. Nec obstat, quod Metas plurali numero multitudinis dicunt, non Metam, quia in una Meta, uti diximus, tres velut erant metæ: Hinc Metas primas, seu insimas, Metas ultimas, Metas Murcias, quæ eædem cum primis, passim vocant Auctores; qui tres obeliscos superioris metæ vel ultimæ, Saturno, Jovi & Marti dedicatos scribunt: tres inferioris sive primæ, Mercurio, Veneri & Lunæ; tum medius obeliscus, qui singularis erat & maximus, Soli erat consecratus. Crepido verò illa sive suggestus, sive agger, qui ab una ad alteram pertinebat, & utramque conjungebat, [illegible], Euripi nomine, infimâ ætate venit, &c. Meta autem ad sinistram erat circumflectenda, in quo proin cùm victoria reposita esset, dubium non est, quin maximam ad palmam apiscendam momentum attulerint sinisteriores funales. Quare præstantissimus quadrigæ equus & adprime flecti facilis frænoque docilis, ac cæteris doctior, ad funem sinister locabatur. Hinc Silius, in ludis Scipionis, cùm cæterarum quadrigarum unum duntaxat equum nomine, eum qui ut par est intellig. funalem sinistrum, in quadriga Iberi agitatoris, duos funales nominatim commendavit, Caucasum & Pelorum, versibus quos ita legi jubet Salmasius:

Tertius æquatâ currebat fronte Peloro
Caucasus: [illegible] nec qui cervicem amaret
Adplausæ blandos sonitus, clausumque cruento
Spumeus admorsu gauderet mandere ferrum.
At docilis frani & docilis parere Pelorus
Non unquam effusum sinuabat devius axem,
Sed lævo interior stringebat tendente Metam.

Ubi duos, uti dictum, nominat funales in suo curru, Caucasum dextrum, h. e. [illegible], Pelorum sinistrum, nunquam demum à metà aberrantem, sed eam in errore orbitâ doctum stringere. Eos æquatâ fronte currere ambos dicit, quia funalis uterque. In certamine verò ipso obeundo, ubi spes victoriæ alibi ferit, cui incumbendum, tum Pelorum solùm alloquitur & animare conatur agitator, utpote ex quo victoria potissimùm penderet:

Attonitus tum spe tantâ, genitore Peloro,
[illegible] Zephyro eductum, nunc nunc ostendere tempus.

Ergo & in cæteris quadrigis, qui soli totius curris nomine laudantur, equi, de funalibus sinistris audiendi sunt, utpote quibus victoriam acceptam referrent victores, spem victi, quantamcunque vincendi habuissent, deberent. Id quod diserte ex Panchate e quo colligas, quem solum pro curru secundi agitatoris nomine insinuavit:

—— —— usque ad colla repente
Cornipedum procumbens, & in capita ardua pendens,
Concitat ardentem, quo ferret lora secundum,
Panchatem, vocesque addit cum verbere mixtas.
Tene Aster certamen ferat quemquam æquare palmam?
Erigere, consurge, vola, perimbere campum.

Ex omnibus unum Panchatem urgens & excitans ad palmam, quia ferebat lora secundum, i. quia funalis erat sinisterior &c. Hinc itaque præcipui honoris & meriti in quadrijugis curribus & Circo destinatis funales sinistri equi fuere. Sed & Heroum ævo Meta sinistro gyro circumiri solebat & in ea flectenda sinistri equi prima ac præcipua erat opera. Quare etiam tum equus inter cæteros optimus cugebatur, qui sinistrum in curru locum teneret. Homerus Il. ψ.

—— —— [illegible]
[illegible]
[illegible]

Quæ eadem ars in Circo invaluit, sub posterioris Græcæ & Romanorum temporibus &c. Plura hanc in rem V. apud Salmasium ad Solinum p. 898. & seq. ut & infrà passim, ut, nimis in Missus, Mattias &c.

Meta Caroli, apud Wilhelmum Britonem, Pyrenæi montes dicti, quod Carolus M. arma sua victricia ulterius non protulerit. Ita enim is, apud du Fresne, Philippidos lib. 1.

—— Terrarum quidquid habetur,
A pelago, quod nos modice distinguit ab Anglis,
Usque ad Hispanos fines per tuosque remotos
Qui Caroli metæ populari voce vocantur.

Metalla, sub Impp. Gentilibus, habitacula piorum fuere: Clemens enim Episc. R. & Martyr Chersonesum deputatos, 2000. Christianorum & amplius ibi ad marmora secanda damnatorum reperit; fuitque hæc familiaris ac frequens Christianorum damnatio, quæ & libertatem adimebat. V. infrà. Infimum enim apud Romanos servorum genus, compediti erant hi Ergastularii seu Fossores, quibus per totam diem labore fatigatis vix cantabrum edere ad vesperam dabatur: sic autem furfuraceus dicebatur panis, quo canes, ut dum servi, pasci solebant, Hadr. Turnebus Advers. l. 15. c. 16. Hujusmodi fossoris imaginem exhibet Laur. Pignorius Comm. de Servis. V. & suprà in voce Fossores. Apud Athenienses Metallorum fodinæ redimebantur [illegible], idque magnâ, quare non licebat effodere extra fines suos, ne alteri damnum daretur. Soli autem cives non redimebant hujusmodi fodinas, sed & pari jure hospites ac inquilini, teste Xenoph. [illegible]: atque si quis [illegible] Metallorum aggredi vellet, tenebatur id indicato Præfectis huic rei à populo, ut ab illo acciperent quartam vicesimam Metalli, quod novo in opere effodiebatur: qui secus fecisset, postulabatur [illegible]; atque hæc dica, quæ propriè [illegible] dicebatur, tenebatur apud Prætorem. Pollux l. 8. c. 6. Legem, Metallicas actiones concernentem, hanc suggerit Demosthenes contra Pantænetum: [illegible]. Si quis alterum prohibuerit opus facere (metallicum) si quis ignem importarit, & succenderit: si vasa instrumentaque exportarit: si effoderit extra fines suos, metallicæ actiones adversus eos dantor. Quas dicas apud Thesmothetas scribi solitas fuisse, docet Pollux l. 8. c. 9. V. Sam. Petitum Comm. in LL. Att. l. 7. tit. 12. Primus v. Metalla conficiendi artem invenisse in Occidente, Faunus Pici fil. in Oriente, Semiramis, Assyriæ Regina, dicitur Suidæ: quorum hæc populis quamplurimis subactis, ad fodienda metalla captivos adhibuerit. Sed utroque antiquior Chamus, Noahi fil., potiori jure hoc si quid est laudis sibi vendicet: imo non sine ratione altius nonnulli assurgunt, & Thubal-Kainum, fil. Lamech, personatum illum Poetarum Vulcanum, qui erudivit omnem fabrum ærarium & ferrarium; Genes. c. 4. v. 22. Metallurgices Autorem faciunt. Namque originem hujus ipsi Agriculturæ, quæ omnium Artium extra controversiam antiquissima est, vel coævam, vel non multò recentiorem credere convenit. Cum & agricolæ opus aratro, & militi gladio, & fabro securi ac dolabra opus, quæ omnia ex metallo constant. Utraque enim operæ ac laboris fructum è terra nanciscuntur. Unde Agriculturam cum Metallica conjungens Aristoteles Oeconom. l. 1. c. 2. ait: [illegible]. Ex iis, quæ possidemus, prima est cura quæ sequitur naturam. At ordine natura prior est Agricultura: & secundùm obtinent locum quæcunque aliquid è terra proferunt. Qualis est Metallorum ars, & si qua est alia hujusmodi, pro ipsa tamen Agricultura quod sit justa. Quæ ultima verba, quam non Metallicæ, inprimis quæ in auro argentoque, avaritiæ ac scelerum irritamentis occupatur, conveniant, Sinenses, apud quos tamen innumeræ metallorum sunt fodinæ, hodieque agnoscunt. Unde, aurum & argentum ne eruatur, lege apud illos cautum est, eo quòd, præter modò dicta, noxiis exhalationibus passim in mineris homines interire necesse habeant, quorum vitam pluris, quàm aurum argentumque (propter quæ Europæi & terræ matris viscera scrutamur & superficiem hominum cadaveribus sæpe replemus)

ab Imperatoribus ac Regibus exstructa per sit. Primum autem Ferrum ac Æs, tum Argentum, serò tandem Aurum effodi cœpisse, ex Plinio discimus. V. quoque Gerh. Joh. Vossium *de Philol. c. 13.* Agricolam alios, &c. Addam pauca de præstantissimis *Metallifodinis*, quæ hodie in America, olim in Hispania fuere, e qua tanta *Metallorum*, auri præcipuè ac argenti, in Romanum ærarium copia olim illata est, à triumphantibus, Cn. Cornelio Lentulo, M. Helvio Blasone, Q. Minucio Thermo, M. Porcio Catone, M. Fulvio Nobiliore, C. Calphurnio Pisone, L. Quinctio Crispino, Q. Fulvio Flacco, T. Sempronio Graccho, L. Posthumio Albino aliisque, ut meritò dixerit Antonius Augustinus, *Hispaniam id temporis Romanis fuisse eo loco, quo nunc Hispanis America est.* V. Adam. Preyelium *Sina & Europa c. 30.* & supra in voce *Fodina*. De Dæmonibus, subinde in locis, unde *Metalla* eruuntur, conspicuis, ita quoque modò memoratus Auctor: *Hic nemini, inquit, quærisolet quæ sint illa dæmonia in fodinis obversantia, cur excerationibus & fistulâ ibi sit abstinendum? Dæmonia videntur valde opertè laborare, & tamen nihil moveant, nihil promoveant (aliquando utique irritantur ac pœnas infligunt) id quod f. ff. reb. divitis verè indecit. Princeps aëris & inferni est Satan, dominatur per inferna, donec catenis relegetur in abyssum tenebrarum ubi ignis ei æternus paratur. Habuerit ille Apostasiarcha suos præfectos ac emissarios in 4. mundi plagas, Sint ætherei, sint aërei, aquei & terrestres, ipse familias sint regnorum, fluviorum, negotiorum patroni, sint marini, sylvatici, tutelares denique sed quis nobis gradus istos definiet, cum hactenus nemo eos demonstraverit, nisi ex usu Paganorum & similitudine nostrarum conceptionum. Ubi sub aquis, & in visceribus terræ sunt, illic campi Elysii, palatia, regia turbæ & splendores infernales. Injunxerit princeps eorum suis diversissima illa ministeria & jubendo firmaverit corpora illis spiritualia, terrenæ massæ experta, quibus ut instrumentis utantur & exornantur sinistro ministerio, etiam scenâ excedant: Sint & thesaurorum custodes nunc perversores adeoque ultores &c.* Hactenus ille. V. quoque Nicolai Rigaltii Notas ad Agrimensores p. 144. Phil. Jac. Maussacum ad Harpocrationem p. 149. Jul. Castalionem *Var. Lection. c. 20.* Lud. de la Cerda *Adversarior. c. 143.* Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium passim* &c. Hinc *Metallica*, Georgio Agricolæ dicuntur, quæ vel metalla ipsa sunt, vel juxta metalla reperiuntur, vel dum in fornacibus alia excoquuntur, fiunt vel aliqua aliâ præparatione ex eisdem constituunt. *Metallici* verò quasi Metallo addicti & mancipati dicuntur *l. 8. §. in ministet. alibique*, qui *ad Metallum* (quod inter mediocris pœnæ genera numeratur à Paulo *lib. 5. sent. t. 17.*) erant damnati. Cujusmodi pœnam à Tarquinio Superbo excogitatam esse, tradit Eutropius *l. 1. c. 10.* Sed jam ante eum Semiramidem *metalla* invenisse eaque per captivos exercuisse, refert Diodorus Siculus & ex eo Suidas. Habebant a. Romani *Metalla* multa, ut in Macedonia, Ephesi, in Hispania: quibus duo alia addit Justinianus *Nov. 22.* τὸ ἐν τῇ Προκοννήσῳ & τὸ ἐν τῷ καλουμένῳ Γύψῳ; præter quæ, *Decimani* quoque & *Troadensis* mentio est, *in l. 9. & 11. de indulg. lib. in Cod. Theod.* Quò sontes, vinculis addicti, ad inquirendas eruendasque, ut dictum, venas, damnabantur. Adimebat autem hæc pœna libertatem & servitutem irrogabat: *l. 8. §. est pœna & l. 17. l. 36. ff. de pœnis, l. 3. ff. de his, quæ pro non scrip. hab.* Cæterùm diversa sunt *in metallum*, & *in opus metalli damnari d. l. 8. alibique passim.* Nam qui *in metallum* damnati sunt, gravioribus: qui *in opus metalli*, levioribus vinculis premebantur. Hinc refugæ ex opere metalli, in metallum dabantur: refugæ verò Metalli, gravius ac durius coercebantur. *l. 8. §. inter acc. 6. ff. de pœn. l. pen. in fine ff. de vin.* &c. Brissonius apud Joannem Calvinum *Lexic. Jurid.* e quo rerum *Metallicarum* appellationes technicas, juxta nostram linguam, quoque hic subjungere lubitum est.

Rerum Metallicarum appellationes technicæ Latino-Germanicæ.

Æs purum, *Gediegen Kupffer.*
Alveus, *ein Trog.*
Argentum, quod statim fusum est, *Gediegen Silber.*
Argentum rude, *Silber-Ertz.*
Argentum rude puniceum, *Rotgülden-Ertz.*
Argentum rude plumbei coloris, *Glaß-Ertz.*
Argentum rude nigrum, *Schwartz-Ertz.*
Argentum rude purpureum, *Braun-Ertz.*
Argentum rude cinereum, *Grauw-Ertz.*
Argentum rude rubrum, *Rotbrendig Ertz.*
Argentum vivum purum, *Gediegen Quecksilber.*
Anthrax, sive vena minii, *Quecksilber-Ertz.*
Caput dimensionum, *Fundtgrub.*
Carbones fossiles, *Steinkolen.*
Cattus, *Katzen.*
Casa, *Kaue.*
Cerulcum, *Lasur.*
Chrysocolla, *Berggrün oder Schyfergrün.*
Cobaltum, *Cobalt.*
Cuniculus, *Stollen.*
Dæmon metallicus, *das Bergmännlin.*
Declive montis, *das gehäng deß Gebirgs.*
Dimensio, *Maß.*
Excoquere, *Schmeltzen.*
Exitus venæ, *das Ausgehen deß gangs.*
Extensio venæ, *das Streichen des gangs.*
Ferrum purum, *Gediegen eysen.*
Fibræ, *Klüfft und geschicke.*
Fluores, *Flüß.*
Fodina, *Grub oder Zech.*
Fossam agere, *Schreffen.*
Funis ductarius, *Seil.*
Galena, sive Molybdæna, *Glantz und Bleyertz*, *auch Bley(schwartz).*
Gypsum fossile, *Gyps.*
Jacens, *das Liggende.*
Jurati, *die Geschworerne.*
Jurati Duumviri, *Zween Geschworerne*; *das ein ...*
Lapis Specularis, *unser lieben Frauen eyß.*
Lapilli nigri, *Zwitter.*
Ligo, *Keilhau.*
Lithargyrum, *Glett.*
Machina tractoria, *Haspel.*
Magister metallicorum, *Bergmeister.*
Malleus, *Berghammer, Fäustel.*
Metallicus, *Bergleut.*
Mensor, *Bergschaffer.*
Ochra nativa sive Sil, *Berggel, Ockergel.*
Ochra factitia, *Bleygel.*
Pendens, *das Hangend.*
Plumbum candidum, *Zin.*
Plumbum nigrum, *Bley.*
Præses fodinæ, *Steyger, oder Hutmann.*
Præfectus fodinis, *Schichtmeister.*
Puteus, *Schacht.*
Pyrites, *Kys.*
Pyrites colore argenteo, *Wasserkys oder Weisserkys.*
Pyrites colore aureo, *Ein gelber Kys, oder Kupferkys.*
Pyrites prorsus alterius coloris, *Kys, der ... gelfarb ...*
Pyrites colore galenæ similis, *ein glantziger Kys.*
Pyrites cineraceus, *ein grauer Kys.*
Recrementum, *Schlacken.*
Rubrica fabrilis naturalis, *Berg...*
Rubrica fabrilis factitia, *Rötel.*
Sandaraca fossilis, *Bergroth.*
Sandix, apud Dioscoridem, *Patyrar...*
Saxum fissile, *Schyffer.*
Saxum commune, *Flem(b)stein.*
Saxum harenosum, *Sandstein.*
Situlus, *Kebel.*
Spatum, *Spat.*
Specus, *Schacht.*
Splendor, *Glimmer, oder Katzensilber.*
Terminus, *Lochstein.*
Tumulus è fodina egestus, *Halde.*
Vena, *Gang.*
Virgula divina, *die Ruthe &c.*

Metallica Planta, in *Musæo Kircheriano*, chymicæ artis Magisterium, quam *Phœnicem redivivam* Auctor vocavit. Est in hermetice occluso vase vitreo, aqua ab omni seminali permixtione depurata, confecta ex cineribus plantæ, quæ *Adiantum* dicitur: cujus cineres in talem chymico magisterio reducti, ea virtute & proprietate pollent, ut eandem plantam reproducant, perpetuò generationis & corruptionis vicissitudine perennem. Sic herba ista perpetuò renidens, *phœnicis instar*, vivendo moritur & moriendo vivit: quæ res multis hactenus frustra tentata est. Sed & alia mirabilia conjuncta in peculiaribus phialis Naturæ miracula ostenduntur ibidem, quibus integram abjectam sylvam, tanquam peritissimi Artificis penicillo adumbratam, aut scalpro excisam, ut visu parvi laboris impendio spectabilem reddit Auctor, usque adeo quidem, ut colore viridi subflavescente, pineta, taceis, folliculis, ... matis & cypatissis, imò radicibus ex terra erumpentibus & ... vallo truncorum in terræ superficie mille arbusculis in diverso germine interjectis, ipsæ abietum formæ sub aspectum oculi veniunt, nec evanescant, nisi fortè fracto vase. V. Georg. de Sepibus *Collegii Rom. S. J. Musæum cap. 9.*

Metallinum Castra, adde: Hinc nomen illustri familiæ, quæ ... est stirpis *Portocarrera*. In hac enim cùm Alfonsus Fernandus, ... *de Moguer*, duos haberet filios, Martinus successor Patris fuit & per neptem Mariam, in Gironum familiam, hæreditatem suam ac nomen transmisit: alter Rodericus Comitis *Metellini* (Hispan: *Medellino*) dignitate auctus est eamque suis post se reliquit. Nam is enim ex Leonora *de Monroy*, vel Elvira *Herrera*, Beatricem seu Mariam Pachecam (fil. Johannis Pacheci Gironis March. Villenæ, qui obiit A. C. 1474.) sibi junxit, atque ex ea suscepit Johannem Portocarrerū Com. *de Medellin*; quo, & Agnete *de Ribera* (fil. Perafani *de Ribera C. de los Molares*) genitus Rodericus Portocarrerus, ex Leonora Tolerana suscepit Johannem Portocarrerum Com. *de Medellin*, maritum Mariæ Osoræ (Johanne Portocarrero March. *de Villanova de Fresno* genitæ) & ex ea patrem Roderici Portocarreri Com. *de Medellin*: cui Johanna *de Corduba* (fil. Ludovici Fernandi *de Corduba* March. *de Comares*) genuit Johannem Portocarrerum (cui uxor obtigit Luisa *Fajardo*, fil. Francisci Hurtadi *de Mendoza*, March. *de Almaçan*) Petrum Portocarrerum Com. *de Medellin* (qui primas sibi nuptias

prius junxit Mariam Mendozam, fil. Garsiæ Ramiri *de Cardenas*; alteris Annam, fil. Ludovici Fernandi *de Corduba, Cardona & Aragon.* Com. *de Prades*) Ludovicum, Franciscum & Mariam. Spenerus *Theatr. Part. II. p. 4.*

Metallum, in variis Vett. numismatib. V. supra, in voce *Medallia*.

Metamorphosis τοῦ Σωτῆρος, dicitur hodiernis Græcis Festum Transfigurationis Domini nostri, quod die Augusti sexto celebrant, durante Quadragesima τῆς ἁγίας παρθένου, *sanctæ Virginis*: quæ cum quatuordecim duret dies, quibus *nec carnibus, nec pisces*, vescantur gustare iis licitum, hoc tamen festo piscium caro illis permissa est. Jac. Sponius *Itiner. Græciæ Part. 2. p. 313.*

Metania, apud sequioris ævi Latinos, genuflexio est seu inclinatio, ex Græco μετάνοια, quæ vox Græcis citerioribus idem denotat. Duplex autem ea, μεγάλη i. e. *magna*, cum quis toto corpore, sine tamen genuum flexione, se fere ad terram usque antrorsum inclinat; & μικρὰ, *parva*, cum tantum cervicem inclinat & caput aliquousque. Gerlacius apud Crusium in *Turco-Græcia p. 205.* Hinc βάλλειν seu ποιεῖν Μετάνοιαν, *Reverentiam facere*, apud Dorotheum *Doctr. 4.* Decapolitam *de Mirac. S. Georgii*, alios, laudatos Carolo du Fresne *in Glossar.* Quia vero Græci, in confessione, sæpius *pœnitentiæ* loco profundas hujusmodi inclinationes imponere, hinc est, quod promiscue *Metanœa*, tam apud Græcos, quam apud Latinos Scriptores, *pœnitentiam* hujusmodi Ecclesiasticam notet. Unde Petrus Damianus, ubi de piis operibus, ab Eremitis in defunctorum Fratrum gratiam, impendi solitis, agit, *Cum*, inquit, *frater quidam ex nostris obierit, unusquisque pro eo septem disciplinas, cum millenis scoparum ictibus accipit. Septingentas Metanœas facit, triginta insuper psalteria* &c. ubi per *Metanœas*, profundas corporis inclinationes intelligit, Dominic. Macer. Sed & *Metanœa*, asceterium est pœnitentium Mulierum; cui nomen a celeberrimo Monasterio Alexandrino inditum, cujus mentio fit in *Actis Concilii Chalcedonensis* &c. V. præfatum Macrum in *Hierolexico* & infra in vocibus *Palmata* & *Pœnitentia*.

Metaitius, Curator Illyrici sub Valeriano, in *Claudio*; ubi *Metianus* legi vult Salmasius.

Metatores Castrorum, apud Romanos dicti sunt, qui exercitum præcedentes locum castris eligebant: His suberant *Mensores*, qui in castris ad podismum dimetiebantur loca, in quibus tentoria milites figerent, vel qui hospitia in civitatibus designabant. Magnæ autem id artis opus: Unde Alb. Tibullus *ad Messalam l. 4.*

Nam te non alius belli tenet aptius artes,
Quà deceat tutam castris præducere fossam,
Qualiter adversos hosti defigere cervos,
Quemve locum ducto melius sit claudere vallo,
Fontibus ut dulces erumpat terra liquores,
Ut facilisque tuis aditus sit & arduus hosti.

Et Claudianus *de 4. Honorii Consulatu*,

—— —— —— *Ponenda salubri*
Castra loco, præbenda vigil custodia vallo;
Discet ubi densare cuneos, ubi cornua fletti
Æquum, aut iterum tendi, quæ commoda vallis,
Quæ via difficilis.

Artem hanc *Gromaticam* vocat Pet. Pithœus *Subsciv. l. 2. c. 14.* sed Gromatica in genere legitimam limitum directionem, quæ ex principiis Geometricis fit, denotat, dicta a voce *groma*, quæ ex Gr. γνώμων orta est. Unde Gromatici Ciceroni *Agrar. 1. Finitores* dicuntur iidem *sacri Arvales*. Græcis etiam οἱ [illegible] [illegible]. Gerh. Joh. Vossius *de Scientiis Mathem. pag. 443.* Quæ occasione de *Metatoribus* in genere quædam simul interserere visum. Ubi autem *groma* interdum in medio spatii, cujus erat mensura capienda & ad lineam dirigenda, locabatur, tumque in terrantem poni dicebatur: sic eâdem machinâ, in Castrorum metatione delineanda, utebantur, & *locus groma* vocabatur, prope Prætorium, in *illa metationis* centro, quia ibi groma seu gnomon ponebatur ad dictandas metas; Quæ in terrantem ibidem eam poni solebat, ut ad medium quatuor viæ convenirent, & quatuor responderent portæ. Nempe, quemadmodum Forum in coloniis, in medio oppido positum erat, ad quod e quatuor portis viæ erant æquales; nam e Foro quatuor Coloniæ portæ conspiciebantur: ita & in Castris, gromâ in terrantem positâ, ad gromæ locum e quatuor portis congruebant ac convenicbant homines. Atque hic locus in Castris medius Forum erat castrorum ad introitum Prætorii, ubi turba congruebat, ubi legationes & nuntii audiebantur, omniaq; administrabantur. Sic positâ itaque gromâ, portæ castrorum in conspectu rigoris stellam efficiebant. Hyginus *in Gromatico*. *Sive in dictatione metarum posito ferramento groma superponatur, ut porta castrorum in conspectu rigorem stellam efficiant.* Nempe groma fixo in terra ferramento superponebatur & super ipsum ferramentum quamcunque in partem movebatur perculsum, ad dictandum rigorem & lineas dirigendas: Pertica a. huic, normas habens & perpendicula pendentia, sive etiam fila sive funiculos ac pondera, quod perinde. & prorsus eadem forte cum Græcorum Chorobate. Hinc de groma, qua agrorum castrorumque *metatores* utebantur, Auctor *Dirarum*,

—— *Pertica, quæ nostros metata est impia agellos.*

Et Propertius,

Abstulit excultas pertica tristis opes.

V. infra in *Pertica*. Quum igitur tota limitandorum ac metandorum agrorum, qui assignabantur, nec non constituendorum limitum ac dirigendæ mensuræ ratio, per ferramentum & gromam explicaretur, ut ad verum Solis ortum, i. æquinoctialem, lineam recte capere possent, Meridiem *primo* excutiebant, qui semper idem est: quo deprehenso ortum & occasum Solis de facili postea tenebant: & in Coloniis deducendis agrisque publice virtim dividundis, lineam ducebant ab hoc ortu usque ad occasum, qui limes ita agrum secans *Decumanus* vocabatur. Dein aliam lineam per medium illam decussatim ac normaliter in rectum ejiciebant, quæ a Septentrione ad Austrum descenderet: qui limes *Kardo* dicebatur. Horum priorum, Decumanus nempe, cum longior tum latior fuit, quam Kardo; & quidem multi, teste Hygino, agri longitudinem sequuti, quâ longior erat, Decumanum faciebant: latitudo eidem, ex Augusti lege, pedum fuit quadraginta, Cardini viginti. Ambobus a. quasi viis amplissimis ac regiis in decussem sese invicem secantibus, tota territorii assignati ac divisi limitatio dirimebatur: & quatuor regiones universæ perticæ (quo nomine totū Coloniæ territorium veniebat) fiebant &c. Uti vero, qui spatium condendæ urbi designans murorum ambitum circumscribebat, vias omnes ad lineam dirigebat, situmque ædificiorum publicorum delineabat, is propterea *urbem metari* dicebatur; sic omnino, qui *castra metabantur*, primò omnium solebant [illegible] [illegible], *degrumare vias*, uti Lucilius vocat in hisce,

—— —— —— *viasq;*
Degrumabis, ut ea castris mensor facit olim.

Unde verbum *metari*, quod per se ac simpliciter nil aliud significat, quàm *metas ponere & constituere*, in *eligendi* notionem transiit, ea de causa, quod assignatione cultus tantum ager & pinguis atque adeo electus dabatur. Sic enim Vett. Grammatici τὸ *metari* explicant, apud Virgilium,

—— *seu pingues agros metabere campi*, &c.

V. plura hanc in rem apud Salmasium *ad Solinum passim*, *inprimis pag. 669. & seqq.* ubi totam Veterum metandi urbes, agros, *castra* rationem fuse exponit, & accurate persequitur. De *Castra metatione* porro Hyginus prolixe egit, V. quoque Lipsium *de Mil. Rom.* Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosinum l. 10. c. 12.* &c.

Metaxa, vel *Mataxa*, ut libentius olim scribebant, propriè *filum* vel *fertam* significat, unde *lini mataxa*, Lucilio, pro *lini filo*, quod [illegible] interpretatur optimum Glossarium. Postea propriè & absolute, pro *serico* vel *filo serico* denotâdo sumi cœpit. Procopius *Persic. lib. 1.* [illegible] *Hæc autem est metaxa, ex qua consueverunt vestem conficere, quam olim quidem Medicam Græci, nunc verò Sericam appellant.* Quemadmodum & [illegible] recentiores Græci absolute *metaxam*, hoc est, sericum, vocant, cum Vett. [illegible] quodvis etiam filum & subtemen nuncuparent &c. Salmasius *Not. ad Vopiscum in Aureliano & ad Tertullianum de Pallio.* Inde *Metaxarii*, sericorum Negotiatores, in *l. ult. Cod. de Pignor. Meneb. agnos, Eclog. 2. c. 56.*

Metempsychi, Græce Μετεμψυχοι, Hæretici, qui Pythagoræorum imitatione *transmigrationem animarum* asserebant. Chrysologus *Serm 88. Nemo cum hæc audit*, Metempsychos *imputet*. Tertullianus *de Anima cap. 31. Itaq; metempsychosin, si non in primo quoq; vita hujus commeatu omnibus inclusis satisfaciat.* Alii. Nempe ita brevi impius hic error disseminatus est longè lateque, ut non Judæorum solum complures, circa Christi tempora, invaserit, sed & inter ipsosmet Christianos alicubi locum invenerit. Uti verò idem inter gentes fuerit sparsus, & ad nostra usque tempora apud earum non paucas, propagatus vigeat etiamnum, fuse exponit Tobias Pfannerus *System. Theologiæ Gentilis purior.* quem vide. Contrarium huic dogmati delirium fuit Empedoclis, qui [illegible], statuens, *unum corpus in aliud transformari* docuit, hisce ab eodem Tertulliano irrisus, ubi supra *cap. 32. Planè ut piscis, ne aliquâ sepulturæ conditio reputesceres, assum te maluisti in Ætnam præcipitando, atq; exinde in illo finita sit metensomatosis.* V. Dominicum Macrum in *Hierolexico*.

Meteoroscopium, Græcè Μετεωροσκόπιον, Ptolomæo in *Geogr.* tam ἀστρολάβιον, quam σκιόθηρον, dicitur. Licet enim [illegible] aliud sint, tamen etiam sic *stellas* appellari consuevisse, constat. Hesychius, Μετεωροσκόπον, [illegible]. Alii tamen Μετεωροσκοπικὰ & Γνωμονικὰ distinguunt, ut Proclus ex Gemino, qui tertiam addit Astronomiæ partem, τὴν Διοπτρικήν. Et sane Ptolomæus ipse alio loco τὰ σκιόθηρα separat ἀπὸ τῶν ὀργάνων μετεωροσκοπικῶν. Nempe σκιόθηρα de die tantum valent, μετεωροσκοπικὰ & noctu & die ad intervalla, magnitudines ac loca singularum stellarum signâda: cujusmodi organa excogitasse Hipparchum tradit Plinius *l. 2. c. 26.* Græci recentiores Ἀστρολάβια dixere. Sed & Σκιόθηρα quadantenus Μετεωροσκοπικὰ sunt. Nam & Solis ortus ex umbris, & [illegible], & Meridiani per ea deprehenduntur, uti pluribus docet Salmasius *ad Solinum p. 656.* quem, si placet, vide.

Methymna Celia, Methymna Sicca, Methymna Sidonia, nomina illustrium in Hispania familiarum, V. supra in *Medina*.

Methymna Talnabia, adde: Alii Mahometem, Mecbæ natum, *Methymna* verò sepultum scribunt. Sunt autem duæ hæ in Arabia urbes magni inter Mahumetanos nominis, & Mecha quidem, prima Muhammedicæ superstitionis sedes est, ad quam e-

universa Asia & Africa peregrinationes quotannis suscipiuntur, ab illis, qui singularem quandam sanctitatem affectant. Sed & alii, ex Lege Mahometis, saltem unâ vice per vitam, peregrinatione hac defungi tenentur, modò sumtus facere possint, ad longinquum hoc iter & dona offerenda, necessarios: pauperes enim & egenos legis rigor non adstringit. Quòd si quis iter per se obire non possit, per alium id facere tenetur. Non quòd ibi sepultus sit magnus ille Pseudo-Propheta, quemadmodum Europæi fabulantur; nec quòd corpus ejus vi magneticâ in aere & in cista ferrea suspensum pendeat, sed quòd ibi Templum vetustissimum & in eo lapis niger, quem *Caabam* vocant ac summâ devotione venerantur, Georg. Hornius *Orb. Polit. Part. II^a. p.57.* Tavernier verò, Mahometem hancce urbem, utpote natale suum solum, hac ceremoniâ honorare voluisse, scribit: addens, credere Turcas idq; ipsis à Majorib. longâ successione traditum urbem hanc esse locum illum, in quo Deus Abrahamum jusserit sibi domum ædificare, atque ibi postea superstitionis Auctorem cœlitus Alcoranum accepisse: præterea, nil reliquiarum Pseudoprophetæ hujus Mechæ, præter alterum sandaliorum ejus, ibi asservari. Altera urbs *Methymna* seu *Medina Talnabi* est, i. *Civitas Prophetæ*, in qua Mahomedes sepultus, quæque proin & ipsa sanctitatis ergò frequentatur. Sed qui sepulchrum Pseudoprophetæ (de quo monstrosa Turcæ fabulantur) inspiciant, illi seipsos dicuntur excæcare, existimantes nullam in posterum mortalem rem dignam esse, quæ ab ipsis, postquam semel Prophetæ sui sepulchrum adspexerint, conspiciatur. Interim Mechæ longè major veneratio frequentiorque concursus, unde in Alcorano suo Mahometes non nisi hanc peregrinatione præfatâ solenni (quam *Caravanam* vocant) celebrandam injunxit, conveniuntque sacerrimæ hujus Legis interpretes in eo, non necessariò *Methymnam* adiri, atque Mahometis præcepto, etiam omissâ hac peregrinatione, fieri satis. Vid. Hornium iterum *loc. præf.* atque Joh. Baptistam Tavernier *Relation du Serrail chap.* 12. & 20.

Mecia Faustina, filia Gordiani Sen. Junii Balbi Consularis Viri uxor, apud Jul. Capitolinum in *Gordianis*.

Meciosedum, adde: Quam sententiam Nic. Sampson, contra Raim. Marlianum, locum hunc Corboilum hodie, vulgò *Corbeil*: & Jos. Scaligerum, Meloduunum Senonum, vulgò *Melun*, esse, contendentes, ex Cæsareanâ relatione stratagematis Labieni confirmat ac verisimillimam reddit. In Literis quibusdam A.C. 1291. datis, vicus hic vocatur *Medo*, & *Simon Major de Medone*, *Simon de Meudon*: Item *Modum*, *Moudon* & *Moldum*, i. e. est, *Modunum* vel *Moldunum* dicitur, à *duno*, vel monte. In Literis anni 1187. *Matthæus de Modum Presbyter* præter cæteros commemoratur. In Literis anni 1203. *Matthæus Decanus de Modum*, qui & ibidem *Meudon* vocatur; in Literis anni 1259. *Decanus de Moldun*: ex Valesio.

Mecius, adde, V. quoque *Mettius*.

Viri illustres.

Mecius Celer, V. quoque *Celer*.

Mecius Falconius Nicomachus, Senator Consularis, cujus orationem exhibet Vopiscus *in Tacito*.

Mecius Gordianus, Præfectus, memoratur Capitolino in *Gordianis*: ubi *Marius* legit Salmasius.

Mecius Marullus, Gordiani Senioris ex Ulpia Gordiana pater, *Ibid.* V. etiam Lampridium in *Alexandro*.

Metochium, ex Græco Μετόχιον, apud Ughellum *Tom. III. pag.* 493. *Cupientes Monasteria & Metochia relevari destructa & relevata illæsa servari*; hodiernis Græcis *Metoki*: cella est Monastica, à Monasterio aliquo principali dependens. V. Pachymerem *lib.* 4. *cap.*8. *lib.*5. *cap.*2. & *lib.*8. *cap.*6. Leonem Gramm. *p.*472. Theostictum *in S. Niceta num.* 36. Joan. Phocam *in Descript. Terræ S. cap.*14. Alios, laudatos Carolo du Fresne in *Glossario*. Significat autem Μετοικία *demigrationem*, *coloniam*: hæ enim velut *coloniæ* Monasteriorum sunt principalium. Sed & veteres Græci quotannis Festum celebrabant, Μετοίκια dictum: quod institutum erat in memoriam Thesei, qui duodecim Atheniensium populos in Reipublicæ formam redegit, & ruris incolas eò, velut in novam Coloniam, confluere compulit. Plut. *in Theseo. V.* Jac. Sponium *Itinerar. Græciæ Part.*2. *pag.*313. & 314. Etiam Μετοίκιον, summa dicebatur duodecim drachmarum, quam quotannis inquilini solvere cogebantur, teste Harpocratione. Isæus viros 12. fœminas 6. pependisse, refert: quod tributum qui solvere neglexisset, ad cives deductus convictusque venum ibat. V. *L.*4. *Cod. de Jure Fisci lib.* 19. &c.

Meton, adde: Pausaniæ fuit filius, & Olymp. 87. anno 1. Nabonassari anno 317. U. C. 322. solstitium Atheniensium Euctemone observavit: ac eodem vel præc. anno publicavit suam Ἐννεακαιδεκαετηρίδα, atque ita emendavit Octaeteridem, à Cleostrato introductam Olymp. 61. anno 2. & ab Harpalo exactiùs elaboratam, cùm tetraeteride priùs, quæ *Eliedensis Olympias* dicta est, Græci uterentur. Est verò hæc Enneacædecaeteris dierum solidorum 6940. hodieque *Aureus numerus* appellatur. Gerh. Joh. Vossius *de Sc. Mathem. cap.*33.

Metoposcopi, Græcè Μετωποσκόποι, q. *Frontium inspectores*, divinorum genus, qui ex faciei frontisque lineamentis hominum nosse se mores, atque eis eventura jactant, memorantur Plinio *lib.*35. *cap.* 10. ubi de Pictoribus claris: *Imagines adeò indiscretæ similitudinis (Apelles) pinxit, ut incredibile dictu Apion Grammaticus scriptum reliquerit, quendam ex facie hominum addevinantem (quos Metoposcopos vocant) ex iis dixisse aut futuræ mortis annos, aut præteritæ*. Et quidem Cirus Spontoni, qui de *Metoposcopia* tractatum edidit, 7. lineamenta frontis in considerationem venire ait, quorum primum Saturno, secundum Jovi, Marti tertium, quartum Soli, quintum Veneri, sextum Lunæ, & ultimum Mercurio, adeoque eorum quodlibet peculiari alicui Planetæ subsit, ut ipsis præsidem habeat &c. V. suprà ubi de *Divinatione*.

Metragyrta, Gr. Μητραγύρτης, Callias vocatur Aristoteli *Rhetor. ad Theodect. lib.*3. [illegible Greek] Quibus verbis adjutus est Vir doctus, qui in *Nonni Dionysiaca* severæ lucubrationis telum atroci stylo strinxit, cùm ita scriberet: *Qui decorare aliquem vult, cum necesse* [illegible Greek]. *Aristoteles plerosq; Achæos & Heniochos, qui circa Pontum sedes habebant*, λῃστὰς *fuisse memorat; qui horum rapacitati honestum nomen ponere velit*, [illegible Greek] *Dionysium Jun. Siciliæ Tyrannum* Μητραγύρτην *dicit Athenæus* [illegible] *nihil enim vilius est, quàm stipem cogere. At Xenophon Calliam qui itidem famulus erat Idææ Matris*, Δᾳδοῦχον *vocat, lib.* 6. *de rebus Græcorum. Ille, ut Tyranni infelicem casum cum splendore tantæ fortunæ componeret, rem, quantum potuit, maximè deturpavit: hic verò phaseolum ei tribuit, ne contemnere illum videretur, qui publico munere cum aliis fungebatur.* Sed ut alia hic omittam, quod de *Metragyrta* adfert, scopo ejus non quadrat. Aristoteles observat, Calliam, qui Δᾳδοῦχος erat Eleusiniæ Matris, per contemtionem ab Iphicrate μητραγύρτην appellatum, quasi Matris Idææ Gallus esset: quorum illud honestissimum, utique Athenis; hoc vilissimorum & profligatissimorum erronum erat, simillimorum iis, quos Appuleji Milesiæ traducunt. Plutarchus, haudquaquam parcus Deorum cultor, in libro περὶ τοῦ μὴ χρᾶν ἔμμετρα νῦν τὴν Πυθίαν· Πάντας, inquit, [illegible Greek] Quare eosdem cum tertio genere mendicantium Vatum eodem loco ponit & patat Ovidius *de Ponto lib.*1. *Eleg.*1. in qua, librum, Augusti laudes continentem, rejiciendum non esse, contendit:

Ecquis ita est audax, ut limine cogat abire
Jactantem Phariâ tinnula sistra manu?
Ante Deûm matrem cornu tibicen adunco,
Cùm canit, exiguæ quis stipis æra neget?
Scimus ab imperio fieri nil tale Dianæ,
Unde tamen vivit, vaticinator habet.

Neque enim eadem, quæ priore disticho *Deûm Mater*, posteriori appellatur *Diana*, quòd nempe Phrygum & Ephesiorum idem Numen diverso vocabulo, illud *Rhea*, hoc *Diana*, ut quibusdam placuit. Non ista enim miscendi jus finisse certum Poetæ, etsi sub diversis nominibus idem Numen coli docuerint Theologiæ mythicæ Interpretes. Vaticinator hic Ovidii est ex illa nota mendicorum, qui in luco Aricino Dianæ Nemorensis sive Nemoralis stipem corrogabant, titulo Fatorum arcana edicendi; quale genus mendicabula hodieq; nomine *Ægyptiorum* sive *Cinganorum* Europam perambulant. Cujus interpretationis auctor Juvenalis *Sat.*3.

Nunc sacri fontis nemus & delubra locantur
Judæis, quorum cophinus fœnumq; supellex.
Omnis enim populo mercedem pendere jussa est
Arbor & ejectis mendicat sylva Camœnis.

Sequente meminit mendicantium ad axes Aricinos, neque alium clivum *Aricinum* Martiali: Porro de iisdem *Sat.* 6.

—— —— *Cophino fœnoq; relicto*
Arcanam Judæa tremens mendicat in aurem,
Interpres legum Solymarum & magna sacerdos
Arboris, ac summi fida internuncia cœli.
Implet & illa manum, sed parciùs. Ære minuto,
Qualiacunq; voles Judæi somnia vendunt.

In chartaceo libro MS. ejus operis, habet Gronovius, *nil tale Deorum*. Posses defendere, ut ad utrumque nomen memoratum Isidis & Cybeles referretur, quando & mox tantùm repetit, de illa *Phrygiâ foramine buxi*. Sed illam habebat Pithœanus & plurium scriptura, neque opus erat plus repetere, quàm satis commodè versus pateretur. Atq; hac de causâ Iphicrates, convitium facturus Calliæ, bellè μεταφέρει ἀπὸ τοῦ χείρονος εἰς τὸ βέλτιον, *translatione utitur à deteriori ad melius* & pro Daducho *Metragyrtam* vocat Calliam: servavitque genus; utroque enim sacerdotium Deæ & quidem Matris, continetur. Quem salem cùm non intelligere se fingeret, regessit, Iphicratem ἀμύητον, *profanum*, & non *initiatum* esse, utpote qui sacra Deûm Matris & Eleusiniæ Cereris confunderet: quod & ipsum convicium est, nec lepore caret. Hæc mens est Aristotelis, quam nec satis expressit Vir eruditissimus; qui declaraturus eam, notat in sacris Idææ Matris honestius fuisse eorum munus, qui, quòd lampades gestarent, Δᾳδοῦχοι vocabantur: illaudatius eorum, qui eò, quòd pro Magna Matre

grusseatem, Μητραγύρτην audiebant. Præivit utique Victorius: *Munera (inquit) sacerdotum Idææ Matris pietra magnoperèq; inter se diversa fuisse, quædam fordidiora, quædam honestiora. Præferre faces honestum putatum; cogere verò stipem, abjectum ministerium. Iphicrates igitur*, inquit, *Calliam dehonestare studens, à fordidiore ministerio ejus appellaverit*. Seneca quidem *de Vita B. cap.* 27. *Cùm aliquis secandi lacertos suos artifex, brachia atq; humeros suspensâ manu cruentat, ululantiq; linteatus senex & medio lucernam die præferens conclamat, iratum esse aliquem Deorum*: Sed hanc nemo dixit Δᾳδοῦχον, certè Athenis. Non enim δᾳδουχία in sacris Idææ, sed Eleusiniæ Matris, V. Suidam & Apostolium in Δᾳδὸς κώδιον. Quare non fuerit honesta ἀπὸ τοῦ βελτίονος τῶν ἐν τῷ γένει translatio, si Metragyrtam Daduchi nomine dignaret: nam uterque serviunt quidem Deæ Matri, sed non uterq; jactant festas faces. Nunc ad Nonni doctissimum Censorem: Is, ut nominibus variaret, Dionysium ab Athenæo Μητραγύρτην vocatum prodit, re mutatâ & deturpatâ, ut infelicem Tyranni casum cum splendore prioris fortunæ contenderet. Ubi autem vel simile vel analogum, sine quorum altero nulla translatio existit? Nam si ob solam vilitatem Μητραγύρτου nomen meruit, etiam *cerdo* & *bajulus* vocari potuerit, & hi homines, quia vilissimi, sint & appellentur Μητραγύρται. Jam quod illud genus, quo Tyrannus & famulus Idææ Matris continentur? nisi fortè, quòd ambo populum quæstui habeant, ille vi potestatis, hic superstitionis. Omnino ratio nulla est, cur Tyrannus ex arce depulsus, ob hunc infelicem suum casum, Μητραγύρτης potissimum salutetur. Itaque nec Athenæo hoc in mentem venit, ut hujus causâ sic Dionysium vocaret: non cavillatur, historiam sine schemate narrat. Verba sunt ejus *lib.* 12. Αὐτὸς δὲ Διονύσιος τέλος μητραγυρτῶν καὶ τυμπανοφορούμενος οἰκτρῶς τὸν βίον κατέστρεψεν, *Ipse tandem Dionysius, pro Magna Matre stipem colligens & tympana gestans, miserè vitam exegit*. Idem refert Ælianus *Variar. lib.* 9. Ὁ δὲ ἐν Κορίνθῳ πολλοῖς καὶ ποικίλοις χρησάμενος ἐπὶ μεταβολαῖς, διὰ τὰς ὑπερβαλλούσας ἀπορίας, τελευταῖον δὲ μητραγυρτῶν καὶ κώδωνας τύμπανα καὶ αὐλοὺς φορῶν, διῆγε τὸν βίον κατεστρέψε: *Ille autem Corinthi, multivariis usus post vicissitudinibus egestate compulsus, tandem Metragyrta factus est, & tympana pulsans, tibiamq; canens, vitam egit*. Nulla igitur figura, nulla translatio in verbis Athenæi. At Calliam tamen, qui Matris Idææ sacerdos erat, Δᾳδοῦχον vocat Xenophon, plusculum ei tribuendo, ne contemnere videretur, qui publico munere fungebatur. Ne hoc quidem. Famulum enim Idææ Matris fuisse, nullibi dicitur: Δᾳδοῦχον autem fuisse revera, non per honorem & palpo modò appellatum, proliâxu facillimum, ut videre est apud Joh. Frid. Gronovium *Observat. lib.* 4 *cap.* 5.

Metrica, tertia Musicæ veteris pars, circa syllabarum quantitates versibus rite disponendas, utrum breves vel longæ essent. Agebat verò de quinque hisce rebus, de Elementis, sive literis, de syllabis, de pedibus, de metris, de Poëmatis. Ejus meminit A. Gellius *lib.* 16. *cap.* 18. cùm inquit: *Est & alia species Κανονικῆς, quæ appellatur Μετρικὴ: per quam syllabarum longarum & brevium & mediocrium junctura & modus congruens cum principiis Geometriæ, aurium mensurâ examinatur*. V. Gerh. Joh. Vossium *de Philologia cap.* 4.

Metropolis, ..., Ejus hodie memoria non extat, nisi fortè in vico *Tourbali* dicto, quod nomen ex *Metropolis* corruptum suspicatur Sponius, *Itinerar. Græcia Part.* 1. *pag.* 318. Aliàs *Metropolis* quid significet Historicis Politicisque, notum: Civitatem nempe primariam, ..., velut *Matrem filiæ*, (ut in Sacris dicuntur passim) respiciunt minores, Germ. *Hauptstatt*. Hanc munitam esse, ut tempore belli minores perfugium eò habeant, volunt Politici. Iidem in eadem requirunt, ut in uno Regno, vel Republica nobili non sit, nisi *una*, per excellentiam sic dicta: Ut sit *populosa*, cùm ad Majestatem conciliandam, tum ad Magistratum defendendum: Ut sit *Sacrarium Juris & Religionis*, adeoque omnium facultatum doctissimis Viris instructa, ad quos velut Oracula in rebus dubiis subditi confugere queant: Ut sit *splendidis exornata ædificiis*, pro Majestate Principis ac Magistratus: & *Conservandis* tandem *Archivis*, h.e. documentorum publicorum, Juris publici, Legum fundamentalium, Actorum & Historiarum Reip. quæ semper ad manum esse Magistratui debent. M. Frid. Wendelinus *Institut. Politic. lib.* 1. *cap.* 6. V. quoque in voce *Urbs*. Hinc *Metropolitanus* seu *Metropolitanus*, Archiepiscopus est, *quòd præsideat illi civitati, quæ cæteris civitatibus, in eadem provincia constitutis, quasi mater sit*, dictus, Rhabanus *de Institut. Cleric. lib.* 1. *c.* 5. Cùm enim primi Episcopi pares essent & unum haberent Episcopatum, ac à communi consilio Ecclesiæ ejusdem provinciæ per Synodos regerentur; dein *Metropolitanum* seu *Archiepiscoporum* nomina nata sunt. Erat autem horum officium Synodos provinciales convocare, iisque præsidere & recens electos Episcopos confirmare: ut primitus honore potiùs, quàm potestate, reliquis Episcopis majores essent. Postmodum, cùm à Constantino plures provinciæ in unam diœcesin redigerentur; supra ipsos metes constituti sunt Patriarchæ seu Primates, *Exarchi Diœcesium* dicti, de quibus infrà dicemus. V. Franc. Burmannum *Synops. Theolog. Christ. Part.* I. *lib.* 8. *cap.* 13. § 14. Inde *Metropolitana litera*, ap. Hincmarum Rem. *Opusc.* 17. pro literis, quas ab Archiepiscopo Clericis dabant, &c.

Metrum, à Rhythmo, qui differat, V. infrà, ubi de Poëtis *Rhythmicis* & *Rhythmo*, item in voce, *Numeri*.

Fœminæ illustres.

Metta, seu Mechtildis de Campen, familia veteri inter Nobiles Lunæburgicos (Reusnero *Anna Com. de Compiennois* Itala, aliis *Com. de Compiegne*) uxor fuit Ottonis Ducis Brunsuico-Lunæburgici, qui *Harburgius* sevit, cum fratribus in Comitiis Augustanis rem Religionis ursit A.C. 1530. & vitâ excessit A.C. 1549. Cui, cùm præter alios utriusque sexûs, in tenera fere ætate extinctos, Ottonem cognom. *Juniorem* genuisset A.C 1528. linea à reliquis agnatis initio agnita non est, donec auctoritas Cæsarea accessit. Obiit A.C. 1580. V. Bunting. *Chron. Brunsuic.* Defecit autem linea hæc A.C. 1642 in Wilhelmo Ottonis Jun. filio, Phil. Jac. Spenerus *Sylloge Geneal. Histor. in Fam. Brunsuic.*

Metta, filia Johannis Com. Nassoviæ, ex Sibylla Ludovici Saxoniæ Palatini filiâ (filiorum novem, octo filiarum fœcunda matre) omnium natu minima, Wolffgango Comiti Zollerensi & Sueviæ præfecto nupsit: ex eo, ut perhibent, Marchionum hodiernorum Brandeburgicorum & Comitum Hoheno-Zollerensium Atavis. Soror fuit, inter alios, Othonis, Com. Nassoviæ, Toparchæ Lopperæ, Launburgii & Sonnenbergii, ab Henrico I. Imper. cognom. *Aucupe*, exercitui contra Hungaros atque Danos constituti, à quo vulgaris Genealogiæ Nassovicæ series initium capit. Ex marito Fridericum I. genuit Com. Zolleranum; ita enim Danckonis, qui arcem Zolleranam A.C. 829. renovâsse legitur, posteros, continuâ graduum serie, enumerant Auctores: Rudolfum, sub Henrico Aucupe, Othonem, Wolffgangum *Mettæ* maritum, Fridericum I. Fridericum II. &c. usque ad Fridericum VI. qui cùm duos haberet filios, Fridericum & Eitelfridericum, hic Zollerensium, qui in Principum gradum hodie evecti sunt, fuit sator: ille (aliis etiam, *Eitelfridericus* dictus) Burggravios Norimbergenses, atque hinc Marchiones Electoresque Brandeburgicos ex se dedit. Cyr. Lentulus *Geneal. Princip. Nassov.* & Spenerus *Syllog. Geneal.*

Metternichia Familia Germaniæ, inter Rhenanas Equestres illustris, illustres Ecclesiæ Romanæ Præsules non semel tulit. Namque hoc seculo Trevirensi Archiepiscopatui Lotharium dedit, & nuper Archiepiscopatui Moguntino, Episcopum pridem Spirensem, Lotharium Fridericum, cujus & fratris progenitores hi sunt: N. *de Metternich*, ex N. Romschuttelia *de Frinzdorf*, genuit Carolum *de Metternich*; quo & Sibyllâ Beissellâ *de Gymnich* genitus Dietherus *de Metternich*, sibi junxit Margaretam Weyeriam *de Nickenich*, atque ex ea suscepit Stephanum *de Metternich*, patrem, ex Maria *de Metzenhausen*, Dietheri *de Metternich*: quo, & Catharinâ *de Wachendonc*, natus Johannes Gerhardus Mariam *de Leyen* in thorum ascivit, atque ex ea genuit Lotharium Fridericum Archiepisc. ac Electorem Moguntinum, Episc. Spirensem & Wormatiensem; ac Wolffgangum Henricum Baronem de *Metternich*, cui uxor obtigit Anna Margareta Schœnbornia. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobilit. Europ. Part.* III. *pag.* 67.

Mettis, quæ primitus *Divodurum*, posteà nomine gentis, cujus caput erat, *Mediomatrices* dicta erat, vocari cœpit circa A.C. 400. urbs Galliæ Belgicæ insignis, hodieque Episcopatu, Trevirensi Metropoli subjecto, inclyta. In Not. enim vett. *Civitas Mediomatricorum*, id est, *Mettis*, reperitur. In Not. Imp. Rom. *Procurator Gynæcii Augustoduni translati Mettis*, h. e. Augustodunum translati Divoduro, aut certè Divodurum translati Augustoduno. Ibidem invenitur *Procurator Gynæcei Juvarensis rei privatæ. Meti translatâ Abibeliæ.* Nec non inter Legiones Pseudocomitatenses, intra Gallias cum I. V. Magistro Equitum Galliarum consistentes, numeratur *prima Flavia Metis*, id est, legio Pseudocomitatensis prima Flavia, quæ præsidet Mettis. Ita enim plerumq; scribitur. Ad Saliæ & Mosellæ confluentes sita est, de qua sic Ven. Fortunatus *lib.* 3. *Carm.* 15. *ad Villicum Episcopum Mettensem*,

> *Gurgite cœruleo pelagus Musella relaxat,*
> *Et movet ingentes molliter amnis aquas.*
> *Hinc dextra de parte fluit, quà Salia fertur,*
> *Fluminis sed fluctus pauperiore trahit.*
> *Hic ubi perspicuis Musellam cursibus intrat,*
> *Alterius vires implet & ipse perit.*
> *Hoc* Mettis *fundata loco, speciosa, coruscans,*
> *Piscibus obsessum gaudet utrimq; latus.*
> *Urbs munita nimis, quam cingit murus & amnis &c.*

Unde malè Paulo Diacono Forojuliensi, à Metio quodam Romano urbis appellationem gratis deducenti, & Gallico nomini Latinam originem vindicanti, per unicum *t*. scribitur. Treviris, Metropoli ejus, præponit Ammianus *lib.* 15. & 17. Aimonio ac Hugoni Floriacensi, inter urbes Belgicæ provinciæ inclytas, *quarta* ponitur. Caput est agri *Mettensis*, Gall. *le pays Messin*, Germ. *Mettingöuw* dicti, ipsa *Mets* Gallis Germanisque vocatur. Ab ea Ecclesiasticam cantilenam dictam esse *Mettensem* vel *Metiscam*, Germ. *Mets*, discimus è *vita Caroli M*. Reliqua V. in voce *Divodurum*; ut & in voce *Metis*.

Metu extincti non pauci: inter quos Carem quendam, obsessâ Hierosolymâ, cùm turris præcelsa à Romanis subruta procideret, rei terrore exanimatum esse, refert Hegesippus *lib.* 4. *c.* 3. Paria exempla plurium hominum, apud Vopiscum *Caro*, Negâri

Lapis antiquus apud Smetium, *Inscript. pag.* 90. *Mensores. portuenses. quibus. cum. Caudicariis. diuturnum. certamen. fuit.* V. Thom. Dempsterum *Paralipomenis in Job. Rosini Antiqq. Rom. lib.* 7. *cap.* 38. Sed & iisdem *Mensores* dicebantur, qui Imperatori & comitibus ejus ac militibus hospitia præparabant, ac metabantur; & singulis quibusque domos deputabant manuque propriâ adnotabant, postibus item hospitaturi nomen adscribebant; quos adsignandorum hospitiorum Magistros, vulgò *Metatores* vocabant. Galli hodie *Hospitiorum Marescallos & Federarios.* Claud. Salmasius *Not. ad Ælium Lampridium in Alexandro Severo.*

Mensura antiquissima, res diversas comparans æquansque, *Indigentia* fuit: in cujus dein locum ex instituto successere, *Mensurarum* varia genera, non tantùm apud diversas Gentes, sed etiam in eadem sæpe à se invicem non parum discrepantia. Unde Henricus VII. Angliæ R. sapientissimus, quantamcunque operam dederit, ut una & eadem in suo regno ubique mensura obtineret, missis hac fini ad oppida celebriora ratæ capacitatis æreis vasculis, quæ velut exemplaria *Mensurarum* essent, impedire tamen neutiquam potuit, quò minus locis non ita multùm distantibus permagna hodieq; reperiatur *Mensurarum* diversitas. Sunt autem illæ vel *Mensuræ capacitatis*, ut in Scholis loquuntur, quæ tum in liquidis tum in aridis considerantur; putamen ovi pro fundamento habent, ad justam proportionem observandam: vel *Applicationis*, quæ aliis *Intervallorum Mensura* vocantur, quarum fundamentum sunt grana aliquot frumenti juxta se invicem collocata; vel etiam partes humani corporis, ut inferiùs videbitur, ubi de celebriorum gentium *Mensuris* pauca subjiciemus. *Mensuras* verò primus excogitasse Kainus, ut & pondera, dicitur, utpote lucro inhians & avidus habendi: primus in Græciam intulisse fertur Pythagoras, &c. Romæ *Mensuræ* publicæ & Pondera, in Capitolio, servabantur: sicut testatur antiquæ *mensuræ* Inscriptio à doctis vulgata in hæc verba: IMP. CÆSARE. VESPAS. VI. COS. T. CÆS. AVG. F. III. I. MENSURÆ. EXACTÆ. IN. CAPITOLIO. Ad quas prorsus, tanquam ad Lydium lapidem, privatorum mensuræ exigebantur: quod cùm difficile esset, multique ex libidine pondera & *mensuras* sibi componerent, instituit Valentinianus, per regiones Urbis universas, pondera, ut in *libro* 27. scribit Ammianus. Postea moris fuit, ut acceptas ab Imperatore *mensuras* & pondera servarent vel Papa vel Senatus: qua de re extat Justiniani pragmatica sanctio, cujus *cap* 18. jubentur dari vel suscipi species vel pecunia, *in illis mensuris, vel ponderibus, quæ beatissimo Papæ vel amplissimo Senatui nostra pietas in præsenti contradidit.* Atque hæ sunt, quæ dicebantur *Capitolina* vel *urbana mensura* aut *Italica*: aliis majores, quarum vulgò usus saltem in certis rebus etiam Romæ, nedum in provinciis. Symmachus *lib.* 10. *ep.* 26. *Mille sexcentas auri libras decennalibus Imperii tui fastis devotus ordo promisit, urbanis ponderibus conferendas: id est, trutina largioris examine.* At Hieronymus *Italicis mensuris* opponit *castrenses*; quæ, ut ex illius verbis patet, urbanis erant dimidio majores, *Hinc*, ait, *duos χόας Atticos facit: quos nos appellare possumus duos sextarios Italicos: ita ut hæc mensura sit Judaici sextarii, nostriq; castrensis: cujus sexta pars facit tertiam partem sextarii Italici.* Apud Aristidem *Sacr.* 3. Ἡμίνα Βασιλική, videtur esse Capitolina sive Urbana Gemina. Ait enim se, cum propter valetudinem vino diu abstinuisset, monitum à Deo suo, ut heminam Regiam sive Imperatoriam vini biberet. Erat autem hemina Romana sextarii dimidium, qui consuetus modus erat modicorum potorum. Idem *ibidem* ostendit, antea cùm valeret, solitum se bibere alterum tantum, sive sextarium Romanum; quam ipse mensuram cum cotyla confert, cujus erat tum in Asia usus, ubi illa scribebat. De qua cotyla aut non multùm dispari, Chrysostomi verba accipit Casaubonus, *in ad Ephes. cap* 5. Οἴνου κοτύλη καὶ ἄρτος εἷς ἀρκεῖ γαστέρα ἐμπλῆσαι ἀνθρώπου, *Cotyla vini & unus panis sufficit hominis ventri replendo, &c.* V. Casaubonum *ad Capitolinum in Maximinis*, & de *Mensura* ratione apud Antiquos, fusè differentem Salmasium *ad Solinum pag.* 688. nec non qui de Ponderibus ac *Mensuris* accuratè scripsere, Georg. Agricolam *lib.* 5. *quorum primus est de mensuris Romanis, alter de Græcis*, Andr. Alciatum, Joh. Baptistam Villalpandum *Comm. in Ezech. lib.* 3. *ubi de Hebræorum ponderibus, nummismatis ac* Mensuris *agit*, Portium, Budæum, Fuchsium, Glareanum, Gouldmannum *Dictionarii sui Appendice, in qua Pondera, Mensuras & monetas Veterum ad ea reducit, quæ Anglis sunt in usu*, Thom Godwynum *de Ritibus Hebr. lib.* 6. *cap.* 9. *&c.* nec non infrà, in voce *Quadrantal.*

Romana liquidorum Mensura.

Acetabulum, ab *aceto*, ut Græcorum ὀξύβαφον, quòd in ejusmodi vasculo acetum [illegible] intinctus poneretur: habet sesquicyathum; uncias autem mensurales duas & dimidiam. Angl *an ounce, three quarters, two tharats, twelve grains and an half* Englisch.

Amphora, à Gr. ἀμφορεὺς, alias Quadrantal, à forma cubica: Cubus enim est è pede Romano & Jovi sacratus, qui servabatur in Capitolio, ut *Mensurarum* typus: Urnas habet duas; Libras verò 80. Capitur pro Metreta, et plerunque tunc distinctionis causa adjicitur, *Attica*: Notatur sic ℥.

Congius Sextarios 6. habet, libras mensurales 10. Ejus nota est ℥.

Culeus, Amphoras 20. complectitur, Libras mensurales 1600. Maxima mensura liquoris capax.

Cyathus, in Sacrificiis *Simpulum*, ligulas sive cochlearia continet 40. sescunciam, drachmam & scrupulum mensurales. Ejus nota C.V.

Hemina, à Gr. ἡμισυ, quartarios 2. continet, uncias mensurales 10. Notatur sic ℈ S.

Libra, quam Galenus μετρητικὴν, i. *Mensuralem* vocat, continet uncias 12. eratque vas in oleo metiendo Romanis usitatum, corneâ constans pellucidâ materiâ, & extrinsecus lineis ambientibus in 12. æquales partes divisa. Quibus *Mensuris*, & earum partibus (quamvis ultra semunciam vix processum) Agricola omnium mensurarum capacitatem æstimat.

Quartarius, quia sextarii pars quarta habet Acetabula duo, Uncias vero mensurales 5. Ejus nota est ℚ.

Sextarius, quia sexta pars Congii, Heminas 2. uncias autem mensurales 20. continet. *Italicus* dicitur respectu Græci, & *Urbanus* respectu Castrensis, qui 2. urbicos continet: Sextarius, qui 12. Cyathos capit, in partes easdem cum Libra & Asse dividitur, sed pro semisse Heminam, pro Uncia Cyathum dicunt. Ejus nota est ℈.

Urna, Congios 4. Libras verò 40. continet. Ejus signum est ℥ 2.

Aridorum Mensura.

Acetabulum, Cyathus, Hemina, Ligula, V. *suprà.*

Modius, à *modo*, continet Sextarios 16. Libras mensurales 20. & uncias 8. Angl. 14 *pints and* 14. *ounces English, and somewhat more than a pint.* Ejus dimidium est Semodius: Trimodum tres Modios capit. Modiolus Plautinus, quantum continuerit, ignoratur. Modii autem nota est M°.

Sextarius, V. *suprà.* Arida Plinius Libris æstimat, quem V. *lib.* 18. *cap.* 7.

Intervallorum Mensura

Actus minimus (Rei enim Rusticæ Scriptores, utuntur Pede, Passu, Actu, Climate, Versu, Actu quadrato, Jugero) longus pedes 120. Latus 4. continet, pedes quadratos 480.

Actus quadratus, longus & latus pedes 120. continet quadratos pedes 14400. diciturque etiam *Mina.*

Clima, longum & latum pedes 60. continet pedes quadratos 3600.

Cubitum & Cubitus est sesquipes.

Digitus, (Architecti enim utuntur Digito, Palmo, Pede) latus seu transversus, minima est mensura. V. *infrà.*

Gradus, pedes 2. & semissis.

Jugerum, longum pedes 240. latum 120. pedes quadratos continet 28800. & in easdem cum Asse partes dividitur.

Milliare (Geographi autem Milliari & Passu utuntur) est mille passus, olimque *Lapis*, item *Cippus*, dictum est.

Palmipes est palmorum 5. Est autem Palmus digitorum 4. unciarum verò 3.

Passus, à manibus *passis*, pedum est 5.

Pes, palmorum est 4. digitorum 16. unciarum autem 12. Unde fit, ut in partes dividatur iisdem, quibus Assis partes, nominibus appellatas. Est autem Pes triplex, Porrectus, pedis quadrati dimidium: Contractus, pes quadratus: Quadratus, duo pedes porrecti. Hinc *Semipes, Sesquipes, Semipedalis, Sesquipedalis, Bipedalis, &c.* Apud Columellam quoque Dupondium, pro 2. Pedibus reperias.

Versus, longus & latus pedes 100. continet pedes quadratos decem mille.

Uncia, est digitus & tertia digiti pars. Unde fit *Uncialis* & *Sescuncialis.* Porro Romani, sicut & Græci, virorum spatia Perticâ, quæ Græcis Ἄκαινα, pedum 10. fuit, usi sunt. Hinc *Αὐγέρως* Platoni dicitur, & eum sequuto Ciceroni *Decempeda.* Quemadmodum etiam Σταθμὸς Græcis spatium quodcunque, quod ab Exercitu diurno conficitur itinere, denotavit, sic Latini dixere: *Primis, secundis, &c. castris*, ad aliquem locum pervenire.

Græcorum Georgica Mensura Liquidorum.

ὁ Ἀμφορεὺς, *Amphora*, 4. continet choas, libras mensurales 54.

ἡ Κοτύλη, *Cotyla*, acetabula habet 4. uncias mensurales 13. & semissem.

ὁ Κύαθος, habet mystra 4. mensurales uncias 2. drachmas 2.

ὁ Μετρητὴς, *Metretes*, continet 2. Amphoras; libras mensurales 108.

τὸ Ὀξύβαφον *Acetabulum*, aliàs τρύβλιον quoque, capit uncias mensurales 13. cum semisse.

ὁ Χοῦς, habet Cotylas 12. mensurales libras 13. & semissem.

Attica Liquidorum Mensura

Ἀρύστιχος, apud Herodotum, mensura est ignotæ capacitatis.

Κοτύλη, τρύβλιον ἡμίνα, quartarios continet 2. uncias mensurales 9: Aliquando Κοτύλη

[illegible] pro Hemina sumitur, aliquando pro Libra mensurali, apud Plat. pro Sextario Rom.

ὁ Κύαθος, *Cyathus*, conchas habet 2. mystra 4. chemas 5. mensuræ sescuncam.

ὁ Μετρητής, *Metreta*, choas habet 12. libras mensurales 108.

ὁ Ξέστης, *Sextarius*, cotylas 2. uncias mensurales 18. capit. Cum pro Sextario Rom. sumitur, dicitur ξέστης ἰταλικός. Notatur sic ξ. [illegible]

τὸ Ὀξύβαφον, *Acetabulum*, habet sesquicyathum, uncias [illegible] infra in voce *Rusticana*.

Attica mensura aridorum.

ὁ Μέδιμνος, *Medimnum* & *us*, capit chœnices 48. libras mensurales 108. Notatur hoc modo Μ.

Χοῖνιξ, *Chœnix*, μέτρον κατ' ἐξοχὴν dicitur, quasi sit principium omnis mensuræ. Habet mensurales 2. & drachmas 3. Pocula sunt: ἰσθὸς, τὰ ἑπτὰ 2. choas: [illegible] 3. [illegible] metretam.

τὸ Τέταρτον, *Quartarius*. [illegible] *Semicotyla*, habet acetabula 2. uncias vero mensurales 4. & semissem.

ὁ Χοῦς, *Chus*, & ὁ Χοεύς, ἀπὸ τοῦ χέειν, *fundere*, sextarios sex continet, libras mensurales novem: Et quidem his mensuris maxime Medicos Græcos uti videmus, Galenum, Dioscoridem &c. De *Mensuris* eorum *Georgius*, V. cotylas 3. vel sextarium 1. & semissem, libras mensurales 2. & quadrantem. Aridorum quoque mensuræ sunt Ξέστης, Κοτύλη Ὀξύβαφον, Κύαθος, de quibus Vide supra.

Intervallorum Mensura apud Græcos.

Δάκτυλος, *Digitus*, minima mensura.

Δίαυλος, stadia duo conficit.

Δόλιχος, stadia 12.

Δοχμὴ, *palmus*, 4. continet digitos. Dicitur etiam Δῶρον.

τὸ Κλῖμα, quoquo versus est pedum sexaginta.

ἡ Λιχὰς, intervallum inter pollicem & indicem extensos: 10. digitos capit.

τὸ Μίλιον, *milliare*, 8. stadia facit.

τὸ Ὀρθόδωρον, a carpo ad summum digiti medii intervallum: 11. Digitorum.

ἡ Ὀργυιά, *passus*. Spatium, quod ambabus manibus extensis ac pectore metimur.

τὸ Πλέθρον, pedum est 100. dimidium Ἀρούρας.

Πυγμὴ, *cubitus* decurtatus minor, digitorum est 18 [illegible] *cubitus* decurtatus major, 20. ὁ Πῆχυς, *cubitus*, spatium a cubito usque ad summam digiti medii partem, digitorum est 24.

ὁ Πούς, *pes*, digitorum est 16.

ἡ Σπιθαμὴ, continet digitos 12.

τὸ Στάδιον, 600. pedum est. V. quoque supra.

Hebræa liquidorum mensura.

Bath בת [illegible], ejusdem cum Epha capacitatis, decima pars Chomer. Ezech. cap. 45. vers. 14.

Hin, הין [illegible] continebat 72. ovorum [illegible], Angl. *three quarts*. Buxtorf. Lex. Hieronymus vertit, *Sextarium*, Levit. 19.

Log, לג, λόγος, continet 6. ovi potamina, Buxtorfius Lexico: *the fourth part of a Kab, half a pint*, Godvvyno. Hieronymus vertit *Sextarium*: Septuaginta κοτύλην.

Nebel, Lat. *uter*, est Epiphanio mensura 150. sextariorum.

Aridorum Mensura.

Cab, קב, κάβος, continet 24. ovi [illegible] Angl. *a quart*. Minima mensurarum, quarum Scriptura meminit, Cabi quarta pars est, 2. Reg. cap. 6. vers. [illegible]

Cor, כור, κόρος, cum Homer, tantundem capiebat, Ez. cap. 45. vers. 14. Gouldmanno continet 2. Lethec. Atticos medimnos 40. libras mensurales 1080. Epiphanius & Hieronymus ei modios attribuunt 30. Septuaginta 3. Artabas

Epha, איפה, οἰφί, continet 3. Sata, Angl. *half a bushel and a pottle*. Medimnus Atticus, Gouldmanno.

Lethec, לתך, continet 15 modios, ejus mentio Hos. cap. 3. vers. 2. Godw.

Omer, עמר, γόμορ, Josepho ἀσσαρὼν, capit 1. Cabum, cum dimidio & quinta parte Cabi: decima pars Ephæ, Exod. cap. 16. vers. 36. Godwynus: Gouldmanno 7. Atticos sextarios & 5. sextarii partem continet. *Homer* verò, חמר, à voce חמור *Chamor*, i. *Asinus*, quia tantum continet, quantum asinus ferre potest, capit 10. Epha. Ez. cap. 45. vers. 11.

Seah, סאה, σάτον, *satum*, a Latinis Interpp. *Modius* communiter redditur, continetque 6. Cabos, Angl. *a gallon and half*. Godwynus. Gouldmanno 3. Omeres & tertiam unius partem tenet, Choas Atticas 4.

Intervallorum Mensura.

Amma, אמה Lat. *Cubitus*, fuit quadruplex: quorum Communis Gr. πῆχυς, continet sesquipedem, seu 15. digitos.

Sacer, altero tanto major erat.

Regius, tribus digitis communem excedebat.

Geometricus 6. communes complectitur, qui in Arcæ Noahi extructione dicitur fuisse observatus.

Chebel, חבל, i. *Funiculus*, Gr. σχοῖνος, in agrorum dimensione usitatus, quàm longus fuerit, ignoratur. Apud Ægyptios 60. stadiorum, Marinorum tantùm 40. fuit. Eosdem unà cum Persis parasangis pro schœnis & vicissim usos esse, ex Strabone & Plinio patet.

Etsbang, אצבע i. *Digitus* seu pollex, minima mensura, continet latitudinem 6 granorum frumenti prope se invicem positorum. Propriè tamen *quatuor digiti tres constituunt pollices*: Iunius in Ezech cap. 40 vers. 5.

Kaneh, קנה, i. *Arundo*, longa 6. cubitos regios & palmum, in ædium extructionibus adhibebatur: aliter *Canon* Indubitata ac certa *Mensura*.

Milliare, Hebr. כברה, *Barath*, quod propriè *prandium* denotat, spatium significavit, quod dimidio diei peragrari potuit, quantum nempe inter jentaculum & prandium intercedit. Ejus mentio Genes. cap. 35. v. 16 ubi Græci reddunt Χαβραθὰ, an à *Cibrath*, quod Hebr. dimidium diei sonat

Pagnam, פעם, i. *pes*, 12. continet pollices.

Palmus duplex, minor Hebr. טפח *Tephach*, Gr. Παλαιστὴ, quatuor digitorum, aut, secundum quosdam, trium digitorum: major Hebr. זרת *Zereth*, Gr. σπιθαμὴ, Lat. *Spithama*, ac *Dodrans*, spatium significat, inter pollicem ac indicem extensos interceptum.

Stadium, in N. Test, sæpe memoratum, efficit 125. passus, seu 8. milliaris partem.

Tephach. V. paulo suprà, *Palmus*.

Tsagad, צעד, i. *passus*.

Zereth, i. *dodrans* seu *spithama*, V. paulo suprà. *Palmus*. Apud Persas regius cubitus digitorum fuit 27. Parasanga, stadiorum 30. &c. Apud Arabas, *Cuathum* fuit cyathus: *Corbous*, Hemina: *Dorachi* alicum, amphora Rom. *Farzerum*, Cochleare: *Johem*, congius: *Keilhatti*, quartarius: *Kist*, sextarius: *Mustarum*, mystrum: *Rausuff*, acetabulum: *Rotulus*, libra mensuralis &c. V. Auctores suprà memoratos, ut & infra *Milliare*.

Mensuram percutere, quid sit, V. infra *Mesechorus*.

Mensagra Orbis Terrarum, Cummiano Hib. *de Controversia Paschali*, dicuntur *Britannum Scotorum particula* seu regiones, apud Car. du Fresne in Glossario.

Mentum, nulli animali præter hominem; uti & malæ, Plinius l. 11. c. 37. Hoc attingere in supplicando, antiquis Græciæ mos erat. Idem cap. 45. Unde Ulyssi, ut duro ac inexorabili, objicit Hecuba, quod vultum avertisset, ὡς μὴ [illegible] τοῦ γενείου, *ut mentum contingere non posset*, apud Tragicum. Sic apud Homerum passim, supplices contingunt *mentum* eorum, quos rogant, ut vel annuant, vel apud alios pro se intercedant; quemadmodum *dextram*, ut quod precantur, faciendum suscipiant & *genua*, ut in eo, quod facere aggressi sunt, pergant, Hadr. Junius l. 2. c. 11. V. quoque Alexandrum ab Alexandro l. 2. c. 19. Sub eo religari consuevisse Mitras & Tiaras Phrygias, discimus ex vet. Auctore apud Athenæum, Τὰς [illegible], *mentum & barbam subnexi*. Et Poëta, Æneid. lib. 4.

Mæonia mentum mitra, crinemq; madentem
Subnexus.

Unde redimicula mitræ, idem tribuit lib. 8.

[illegible] *& habent redimicula mitræ.*

Imo, quod mitris & redimiculis subnecterentur tiaræ Phrygiæ, hinc mitras dictas esse (quum aliàs pilea potius essent) indeque etiamnum Pileos Episcopales *mitras* dici judicat Salmasius *ad Solinum* p. 556. Sed & in legendo, *Mento* Veteres usi sunt. In evolvendis enim chartarum voluminibus, partem adhuc involutam mento subjiciebant: priorem vero partem subinde explicantes ambabus tenebant manibus, simulque legebant, eam interim, quæ nondum explicita, sub mento convolutam servantes. Unde de charta virgine & quæ adhuc erat intacta, dicebant, eam *mento tritam non esse*. Martialis lib. 1. Epigr. 67.

charta,
Quæ trita duro non inhorruit mento.

Horridior quippe fiebat manibus & mento trita, excitatis inaurum filamentis ac fibris. Græcum Epigramma [illegible] Strabonis,

[illegible]
[illegible]

Aliud est, quod velut simile adducunt Viri docti, ex eodem Martiale, lib 14. Epigramm. 84.

Ne toga barbatos faciat, vel penula libros,
Hæc abies chartis secula longa dabit:

perperam in superiore versiculo, *durum mentum*, pro ipsa chartæ barba accipientes; quum de lectoris mento intelligendum sit, quo charta trita inhorrescit. Cùm enim ex togæ & pænulæ pannis integumenta libris vulgò tum pararentur, libri cum talibus operimentis *barbati* dicti sunt, quia toga & penula lanuginosis floccis barbata erant, adeoque chartam asperitate sua invicem atterendo barbatam similiter reddebant: quam proin abiegnum involucrum, quod *Manuale* appellabatur, h. e. [illegible], pro lævitate sua magis conservabat. Salmasius ubi suprà p. 392.

Mape, apud Georg. Pachymerem lib. 3. cap. 21. & Phranzem lib. 3. cap. 1. Iberorum Regis dignitas & appellatio est: cum qua eadem forte *Map* est, titulus dignitatis, quâ Proceres quosdam Hibernos donari passim, apud Galfridum Monumethensem lib. 7. cap. 4. observat du Fresne: *Præter Consules prædictos, venerunt non minoris dignitatis heroës, Denandus Map-apo, Cheneus Map-choil, Peredurus Mapperidur* &c. Ubi qui *Map* dicuntur, hodie *Mac* videntur apud illos appellari, quam vocem cogna-

cognominibus complurium familiarum illustrium præponi solere, docet in *Britannia sua* Camdenus. Forte etiam *Meputum* legendum, in *Epist.* Gregorii II. ad Leonem Isaur. Imp. præfixa VII. Synodo, ubi *Septetum* extat, *Nuper siquidem ab interiore Occidente proces illius, quem Septetum appellant* &c. apud Eund.

Meracula, apud Plantavitium in *Episcopis Lodov. ann.* 1187. monetæ minutioris species, idem forte quod λεπτόν.

Meracum seu *Merum*, in coloribus, dilutiori opponitur: sic ἄκρατον μέλαν, Aristoteli *de Color.* & Theophrasto, ἄκρατος λευκὸν κυανοῦ, quæ τοῖς ὑδαρεστέροις opponuntur, *merè cærulea expolitionibus pallidioribus.* Philargyrus, *In consuetudine dicimus meracius jatura, quæ purius & meracius lucent.* Aliter *plenum* Latinis, *saturum, pressum, adstrictum, triste, austerum, amarum* & similia; Græcis βαθὺ, βαρὺ, κατακορὲς, αὐστηρὸν, πικρὸν, cum nempe plus coloris inditur, quam luminis, sicque is fuscior, obscurior atque adeò tristior evadit. Interdum verò quia pleniori ac saturatiori colori etiam accedit lumen intensius ac vegetius, ista discrimina confunduntur. Nam & saturum & κατακορὲς vocant, quod multum habet luminis, cum plurimo ac pleno colore: Sic αὐστηρὸν & πικρὸν tam tristibus dant & pleno colore saturis, quàm florido & acuto lumine excitatis &c. Apud Solinum, *clarum* & *meracum* disertè distinguuntur: *Duplex ei facies, aut enim purpura emicat claritate, aut meracius suffunditur cocci rubore*; ubi quasi propriam vindicat purpuræ *claritatem*, eamque cocco adimit, cui *meracum* & suffusum tribuit ruborem: reprehensus propterea à Salmasio. Nam & *clara* dicuntur purpuræ, quæ plus habent luminis, quàm coloris, Gr. ὀξεῖαι; ut contrà *satura* & *meraca*, quæ plus coloris habent, quàm luminis: & coccum similiter, modò *clarum* est, acutum & plurimo lumine vegetum, ὀξυφεγγὲς Græc. modò saturatius ac *meraco rubore suffusum*, eoque obscurius & austerum magis. Quod & de cæteris coloribus obtinet, quorum alii clari sunt, alii meraciùs suffusi. V. eum *ad Solinum p.* 1104.

Merallus, apud recentiores ævi Scriptores, monetæ minutioris species est. Unde hodieque *Merrau* & *Merel*, calculum ratiociniorum Galli vulgò dicunt. Sed & *Merallerisse* iisdem dicta olim obstetrix, quòd pro mercede *merallum* acciperet, uti conjicit Car. du Fresne in *Glossario*, quem vide.

Mercatura, inventum Pœnorum est, si Plinio credimus *lib.* 7. Mercurii, si Diodorum audimus *lib.* 6. quem proin cum sacello seu marsupio, à zona pendulo, pictum & à *Mercatoribus* Idibus Majis Romæ solenniter cultum: quemadmodum & apud Cretenses *Mercurialia* vigebant, legimus. Idem sibi Gallos quondam habuisse persuasum Cæsar refert, cùm ait: *Deum maximè Mercurium colebant, cujus plurima apud eos simulachra; Hunc omnium inventorem artium ferunt, hunc viarum atque itinerum Ducem, hunc ad quæstum pecuniæ,* Mercaturasque *vim maximam habere arbitrantur.* Plinius alibi, velut sui immemor, *emere ac vendere instituisse Liberum Patrem* ait. Verùm ex Josepho *Antiqq. lib.* 1. vendendi emendique usum multo antè apud Hebræos, idque Noahi jam temporibus, viguisse discimus: Quemadmodum primos Institores, qui nempe à *Mercatoribus* emunt, ut minutim vendant, Lydos fuisse Herodotus *Musâ I.* docet. Primum autem & simplicissimum *Mercaturæ* genus est, quod mercium permutatione fit. Sic apud Homerum *Il.* λ. Græcorum exercitus, vinum ex Lemno advectum emptitavit:

Ære alii, ferro quidam lucente: bovinis
Tergoribus quidam: bubus plerique, sed ipsis
Mancipiis alii.

Idem de Germanis Tacitus refert *lib. de mor. Germ. Proximi, ob usum commerciorum, aurum & argentum in pretio habent: Interiores simplicius & antiquius permutatione mercium utuntur.* De Britannis *Solinus cap.* 25. *Nummum*, inquit, *refutant: dant res & accipiunt: mutationibus necessaria potius, quàm pretiis parant.* Et hunc modum, ut naturæ maximè convenientem, Aristoteles commendat *Polit. lib.* 1. *cap.* 6. Proin, licèt alter *Mercaturæ* modus jam invaluisset, *Lycurgus Spartanorum R. emi singula, non pecuniâ, sed compensatione mercium, jussit: auri argentique usu, velut omnium scelerum materiâ, sublato.* Justin. *lib.* 3. *cap.* 2. Romæque, ut idem fieret optavit Plinius *Nat. Hist. lib.* 33. *c.* 1. *Utinam posset*, inquiens, *è vita in totum abdicari aurum* &c. Et paulo pòst, *Quantum feliciore ævo, cùm res ipsæ permutabantur inter se! sicut & Trojanis temporibus factitatum, Homero credi convenit.* V. Matth. Berneggerum *Quæst. in Taciti Germ.* 17. & 18. & Fort. Licetum *de Gemmis Annul. cap.* 160. ubi Gemmam, in qua *duo Amaltheæ cornua, plena terræ fœtibus omnigenis: inter quæ culmus cum spica frumentacea, duabus humanis manibus invicem junctis in inferiori gemmæ parte*, explicat. Habuerunt Romæ *Mercatores* peculiare Collegium, quod *Mercurialium*, ob rationem suprà dictam, appellatum est; institutum Appio Claudio, P. Servilio Coss. Ejus meminit Cicero *Epistol. lib.* 2. *ad Quintum Fr. Epist.* 5. ubi & Capitolinorum: quemadmodum Tibicinum Valer. Max. *cap. de Institutis*, Fabrûm Ærariûm Plinius *lib.* 14 *cap.* 1. Figulorum, Idem *lib.* 35. Viatorum A. Gellius *lib.* 12. *cap.* 3 Pistorum, Naviculariorum & Fabricensium Collegii, Pandectæ mentionem faciunt. Quorum prima origo à Numa arcessitur Plutarcho: Habebant autem illa, ad exemplar Reip. res communes, arcam, Actorem sive Syndicum &c. poteruntque manumittere, legatum capere leges-

que sibi ferre dummodo ne quid ex publicis legibus corrumperetur, V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 8. Zonâ iidem utebantur, è qua marsupium, ubi pecunia reconderetur, pendebat, unde & Mercurium cum sacello pingi suprà diximus, & confirmat Vet. Gloss. in *A. Persium Sat.* 5. *vers.* 112. *Ipsum* (Mercurium) *Deum lucri dicunt, unde & cum sacello pingitur, & à Negotiatoribus plurimum colitur.* V. quæ de eodem habet Fulgentius *Mytholog. lib.* 1. ac Dempsterus, *Paralip. in Rosini Antiqq. lib.* 2. *cap.* 3. ut & infrà, in voce *Negotiator.*

Mercatus, Gall. *Marché*, Cujacio, *ad tit. de Nundinis & Merc.* parvæ sunt Nundinæ, in idiotismo *Assemblées*, neque proin adeò celebres, sed & nec totius alicujus provinciæ, verum vici solum aut civitatis unius. Hos diebus Dominicis fieri vetant *Capitula* Caroli M. *lib.* 1. *cap.* 145. & *Edictum* Pistense Caroli C. *cap.* 19. unde ut plurimùm Sabbatho instituebantur. Ex ejusdem Caroli C. *Capitulis tit.* 28. Regum Edicta in *Mercatibus* publicè præconi consuevisse, discimus &c.

Mercenaria Militia, sine delectu causæ, grande nefas. Sicut enim societates bellicæ, eo initæ animo, ut in quodvis bellum nullo causæ discrimine promittantur auxilia, illicitæ; Ita nullum vitæ genus est improbius, quàm eorum, qui sine causæ respectu *mercede* conducti militant, & quibus,

——— *ibi fas, ubi plurima merces.*

Quod Plato ex Tyrtæo probat. Atque hoc ipsum est, quod Ætolis à Philippo exprobratum legimus: & Arcadibus à Dionysio Milesio, his verbis: Ἀγορὰ πολέμου ἀνοίγεται, καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων κακὰ τοῖς Ἀρκάσι τροφή ἐστι καὶ ἀντιταχθῆναι πάντας αἰτίαν οὐκ ἔχει. *Bellis instituuntur nundinæ, & Græcorum mala in fructu sunt Arcadibus, & sine causarum respectu, modò huc, modò illuc, arma circumferunt.* Res sanè miseranda, ut Antiphanes loquitur,

Ὃς ἕνεκα τοῦ ζῆν ἔρχετ' ἀποθανούμενος.
Miles, qui vitæ causa se auctorat neci.

Hinc Dion. Prusaensis. Καί τοι τί τοῦ ζῆν ἀναγκαιότερόν ἐστιν. Ἢ τί πλεῖστου ἄξιον πάντων μᾶλλον; ἀλλ' ὅμως καὶ τοῦτο ἀπόλλυσι διὰ χρημάτων ἐπιθυμίαν. *Quid magis est necessarium vitâ, aut quid pluris sit quàm vita? Et tamen hanc quoque nos paucis perdunt, dum pecunias quærunt.* Parùm verò, quòd suam vendunt necem, nisi & aliorum sæpe innocentium venderent, tanto carnifice detestabiliores, quanto pejus est sine causa, quàm ex causa, occidere. Sicut Antisthenes dicebat, carnifices Tyrannis esse sanctiores, quòd illi nocentes, hi innocentes occiderent. Seneca *Natur. Quæstion. lib.* 5 *quæst* 18. *Hoc verò quid aliud quis dixerit, quàm insaniam? circumferre pericula, & ruere in ignotos, iratum sine injuria, occurrentia devastantem, ac ferarum more occidere quem non oderis.* Hinc Major Philippus Macedo huic hominum generi, οἷς στρατεύεσθαι ἦν ἐν τῷ μισθοφορεῖν, *quibus unus ex militia quæstus esset*, dicebat bellum esse pacem, pacem bellum. At non est inter artificia bellum, imò res tam est horrenda, ut eam nisi summa necessitas, aut vera caritas, honestam efficere nequeat: Namque Augustino judice, *militare non est delictum, sed propter prædam militare peccatum est.* Imo & propter stipendium, si id unicè aut præcipuè spectetur: cum alioqui stipendium accipere licitum sit omnino: Τίς στρατεύεται ἰδίοις ὀψωνίοις ποτέ; *quis suis unquam impensis militat*, 1. Cor. *cap.* 10 *vers.* 7. H. Grotius *de Jure Belli & Pacis lib.* 2. *cap.* 25. *de causis belli pro aliis suscipiendi.* Cæterùm Romani *Mercenario milite* uti cœpere Bello Punico secundo, & primùm Celtiberos hac fini adhibuerunt. Livius *lib.* 24. *cap. ult. Celtiberam juventutem eadem mercede, quanta pacti cum Carthaginiensibus erant, Imperatores Romani ad se perduxerunt; & nobilissimos Hispanos supra trecentos in Italiam, ad sollicitandos populares, qui inter auxilia Annibalis erant, miserunt. Id modò ejus anni in Hispania ad memoriam insigne est, quòd mercenarium militem in castris neminem antè, quam tum Celtiberos, Romani habuerunt.* Ubi verò in acie collocandi, docet Annibal, apud eundem *lib.* 30. *cap.* 35. *Auxiliares enim is (cum Scipione in Africa confligturus) ante Carthaginiensium aciem constituit, ne homines, quos non fides teneret, sed merces, liberum receptum fugæ haberent; simul primum ardorem ac impetum hostium excipientes fatigarent; ac, si nihil aliud, vulneribus suis ferrum hostile hebetarent. Tum, ubi omnis spes esset, milites Carthaginienses, Afrosque* &c. Vide quoque suprà in voce *Auxilia.*

Merchetum, V. suprà *Marcheta.*

Merchinga, Germ. *Merchingen*, castrum Germaniæ, sub proprio Comite, ex illustri Rheingraviorum seu Comitum Rheni familia, in tractu Rhenano, jam à pluribus seculis florentissimâ. In hac, Johannis filii, Johannæ Sarwerdensis mariti, qui exeunte seculo XV. e vivis excessit, ramos diversos cum dedissent Johannes *Merchingensem* seu *Kirburgicum* ortus est, qui nunc in Johanne, ad quam *Merchinga* spectat, atque Georgio Friderico, qui Kiroæ seu Kirburgi habitat, subsistit: altero Johannis filio Philippo, *Daunum* ramum emittente. Et quidem *Merchingensium* Comitum series hæc est: Johannes, Com. Sylvarum & Rheni, major natu filius Johannis & Johannæ præfatorum, defunctus Ann. Chr. 1531. pater fuit ex Anna Isenburgica (fil. Philippi Com. Isenburgi & Budingæ, ex Æmilia Reineccia, Philippo Com. genita) Johannis Com. Sylvarum & Rheni, in *Merchingen*, qui obiit A. C. 1547. relicto, ex Anna Hohenloica (fil.

(fil. Georgii Com. & Praxedis Com. Sulzensis, extincta A. Ch. 1594.) Ottone cognom. *Seniore* Com. Sylvatum & Rheni in *Kirburg*, defuncto A.C. 1623. Quo & Anna Criechingensi (fil. Georgii Com. ex Agnete Mansfeldica) genitus, Otto Ludovicus Campi Marescallus Suecicus fuit, ac decessit A.C. 1634. Pater, ex Anna Magdalena Hanoica, Johannis, nati A. C. 1634. Com. Sylvatum & Rheni seu *Wild & Reingrave* &c. in *Mörchingen* V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Europ. Part. I. pag.* 67. & *in Ind.*

Mercii, adde: Fundatum est autem Merciorum Regnum à Penda, A.C. 656. fuitque septimum & ultimum Regnum, ex iis, quæ Anglo-Saxones in Britannia Ins. constituerunt. Primum enim fuit Regnum Cantii, fundatum A. C. 445. ab Hengisto: secundum Sudsexiæ fundatum ab Ella, A. C. 488. Tertium West-Saxonum, à Cerdicio institutum, A. C. 519. Quartum East-Saxonum, cujus Auctor fuit Ida, A C. 547. seu hoc iterum subdivisum est, in Regna Deiræ & Berviciæ, quorum illud denominatum fuit ab urbe Deirâ, quam hodie appellant *Durham*, alterum ab urbe *Bervvica*. Quintum Northumbriæ; Sextum East Anglorum, quod cœpit ab Uffa, An C. 575. Septimum, *Merciorum*, ut dictum. In qua tamen heptarchia semper penes unum aliquem Monarchia fuit. Unde Venerabilis Beda testatur, hos septem Saxonum Reges semper aliquem habuisse, cujus Majestatem, velut supremi Domini, comiter agnoscerent. Fuit verò Monarchia hæc ambulatoria, & modò penes hanc, modò penes aliam gentem, non successione, sed armis ac potentia quærenda. Donec A. C. 800. sub Rege West-Saxonum Egberto, omnia hæc in unum Regnum coaluerunt, ipseque primus perpetuus septem Regnorum prædictorum Monarcha factus est, qui etiam, abrogato *Saxonum* nomine, universam gentem appellari voluit *Anglos* & Regnum *Angliam*. Quod tamen non diu duravit, namque paulo post Dani & Normanni omnemq; Occidentem piraticâ suâ infestantes, Belgium præcipue, Britanniam & Galliam invadere cœperunt; donec A. Ch. 1013. Anglo-Saxonibus superatis eorum Rex Sueno Angliâ potitus est, atque ad hanc gentem Regnum translatum. Permansit autem Anglia, in Danorum potestate, usque ad An. Ch. 1042. quo tempore, omnes Angli, Danorum conspiratione, simul trucidati, & Regnum Edvardo Confessori legitimo Regi est restitutum: à quo ad Normannos transiit, quorum familia hodieque Regno præest. V. Georg. Hornium *Orb. Imper.* 198. & *seqq.*

Mercorea Villa, à Mercurio cognominata, quem Galli, inquit hîc Fredegarius, & Carolus M. *in Epist. ad Fastradam Reg.* conjugem suam, *Mercurium* dixere; alias *villa Mercorius*, locus Galliæ est, in Lemovicibus. *Mercq* vulgò: quam Aicardus de *Mercorea*, miles Unaldi, tradidisse dicitur cum Ecclesia S. Martini, Gairulfo Abbati Monachisque Bellilocensibus, anno 3. Caroli Imper. Est autem Bellilocus *Beaulieu*, locus in Lemovicibus, ad Duranium vel Dordoniam situs, cum ingenti Monasterio Abbatiali, ante annos 800. structo. Est quoque *Mercorium*, castrum in Arvernis & prov. Aquitania I. Ducatus titulo illustre, olim *Marcueil* & *Mercueuil*; vulgò nunc *Mercœur*, *Mercoeur* & *Mercure*. Joh Pathenus *Marcolium* nuncupat, Dallinum Alvernæ, & dominum Beraudum *de Mercolio* numerans, inter adjutores Odardi domini Montisacuti, assessus Erardum dominum S. Verani. *Mercurium* castrum appellatur in vita S. Desiderii Cadurc. Episc. Meminit quoque *Mercurii*, vulgò *Merg*. oret Calesio proximi in Morinis, Lambertus Presbyter Ardensis: Nimirum Galli Deum maxime Mercurium coluere, ut scribit Cæsar, & ab eo non pauca loca cognominavere. V. Hadr. Valesium *Not. Gall.* in voce *Melgorium*.

Mercurii Dies, in Veit. *Tabulis*, pro *Mercurii* Dies. V. Perardi *Burgundica pag.* 157. 166. & in voce *Mercurius*.

Mercorium, Gall. *Mercœur*, locus Galliæ, V. suprà, unde illustri familiæ nomen. Est autem illa ramus Lotharingicæ stirpis, ortus à majori filio Renati Ducis Lotharingiæ & Barr. Antonio, à quo Duces ipsi Lotharingiæ (per majorem hujus filium) originem suam habent. Minor enim Renati filius, Antonii frater Claudius, Guisios, Joyesios, Meduanios, Aumalios, Ellebovios, Harcurtios, ex se dedit, quibus omnibus in Gallia sedes contigere. Sicut igitur Antonius præfatus, per Franciscum filium primogenitum, Successorem suum, Duces fecit, ita collateralem hunc *Mercurianorum* Ducum surculum ex se dedit, per Nicolaum, alterum filium, cujus progenitores posterique sic habent. Antonius de Lotharingia Com. *de Vaudemont & Guise*, qui obiit A. C. 1447. ex Maria *de Harcourt*, (fil. Johannis Com. Aumalii & Ellebovii) genuit Fridericum Ducem Lotharingiæ & Bar. extinctum An. Chr. 1470. Hoc & Jolanthâ Andinâ Ducissâ Lotharingiæ & Barri (Renato R. Siciliæ & Isabellâ Lotharing. filiâ Caroli Ducis genitâ) natus Renatus Dux, obiit A. C. 1508. Pater, ex Philippa Geldrica, fil. Adolfi Egmond. D. Geldriæ, Antonii Ducis Lothar. & Barri, defuncti A. C. 1544. Hujus ex Renata Borbonia (fil. Gilberti Borbonii Com. Monpenserii & Claræ Gonzagæ de Mantua) minor natu filius Nicolaus Lotharingus Com. *de Vaudemont & Chaligny* March. *de Nomeny*, Dux Mercurianus (*de Mercœur*) obiit A. C. 1576. relictis, ex Johanna Sabauda (fil. Philippi Ducis Nemorosi, Com. Genev.) Philippo Emanuele Duce Mercuriano, Carolo Cardin. qui decessit A. C. 1587. Johanne (qui puer obiit,) Francisco March. *de Chaussiny* (defuncto A. C. ...) & Margarethâ fil.: e quibus hæc primis nuptiis Adriani Duc. Gaudiniæ maritum habuit, alteris Franciscum Lucemburgicum Duc. *de Piney*, defuncta A. C. 1625. Primus vero, Philippus nempe Emanuel uxorem duxit Mariam, Pentheuriæ domus hæredem, quo e matrimonio unica prodiit filia Maria, uxor Cæsaris Duc. Vindocini, Henrici IV. cognom. *Magni* Galliæ R. filii nothi ex Gabriele de Estræa: cujus posteritas in Ducibus *Mercuriano* atque Beaufortio apud Gallos superest. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobil. Europ. Part. II. pag.* 33.

Mercurioius, ex ebeni loculis compactus, apud Apulejum *Apolog. Interim dum ruri ago, interim Pontianum meum, qui mihi factum volebat, impetratos ebeni loculos à mulieri honestissima Capitolina ad se attulisse* &c. Nempe loculos ebeni a Capitolina impetraverat Apulejus Pontianus, ad exsculpendum Mercurium. Sequitur enim, *Ita minutatim ex tabellis compacta crassitudine Mercurium expediri potuisse.* Quæ tabellæ omnino ostendunt, loculos fuisse, non *baculos* (ut alii legunt) ex quibus ille fabricatus Mercurius: ex tabellis quippe compacti loculi ebenini & ex iis minutatim junctis in eam compactæ crassitudo, quæ *Mercurio* sigillo exsculpendo sufficeret. Salmasius *ad Solinum p.* 1052.

Mercurius, adde: Effinxere eum juvenem formosum, non tamen fucatum aut comptum, sed nativa quadam virtutis specie, vultu hilari, acribus oculis, in basi quadratâ, quæ stabilitatis ac firmitatis figura est: capite ac pedibus alis, cum caduceo, cui duo dracones implicati. Et quidem, quod disciplinarum consilium, ut eum Manilius vocat *Astronom. lib.* 1. Auctorem, eloquentiæque ac Veritatis Præsidem, cubicum ac quadratum Antiquitas figuravit, unde Τετράγωνος Antholog. *lib.* 1. *Epigr.* à Leonide appellatur, hinc factum conjicit Solerius, ut plerisque in locis pileus Doctoralis, qui magnâ solennitate in Academiis conferri solet, formâ sit quadratâ: ut Italorum imprimis & Senensium exemplo monstrat, *lib. de Pileo sect.* 11. Caduceum ejus, virgâ rectum, ad quam Herculeo nodo revincti erant angues duo, masculus ac fœmina, egregie explicat Fortunius Licetus *de recond. Antiqq. Lucernis lib.* 6. *cap.* 97. *ubi de Lucerna Ægyptiâ in Adriani nummismate ei sermo est.* Sed & eundem, utpote latronum quoque Deum, petasatum, id est, coopertum, formavere, quòd hoc hominum genus alienis opibus, noctis tenebris tectum, inhiet. Porro saccellum quoque ei tribuerunt, seu marsupium à zona pendulum, quòd Deus lucri ac Negotiatorum Præses haberetur, quibus in more positum erat, in marsupio illiusmodi pecuniam circumferre, non apud Romanos modò, sed & Græcos: qua de re V. suprà in voce *Marsupium*. Fuit autem *communis Deus* vocatus, & cum Deorum alii aerii, alii cœlestes, alii marini, alii terrestres, vocarentur, solus Mercurius, utramque velut naturam cœlestium aeriorumque ac terrestrium habere judicatus est. Claudianus *de Raptu lib.* 1.

Atlantis Tegeæe nepos, commune profundis
Et superis Numen, qui fas per limen utrumq;
Solus habes, geminoq; facis commercia mundo.

Hornius, qui *Mercurium*, primò *Mecar* seu *Mecarium*, à voce Hebræa מחקר, quâ Viri sapientes communiter antiquitus appellabantur, κατ᾽ ἐξοχὴν dictum vult, utpote inventorem omnium artium ac disciplinarum, non ab Ægyptiis modo & Græcis, sed & Barbaris gentibus innumeris habitum, *Histor. Philos. l.* 1. *c.* 5. eum cum Jove *ibidem*, ac cum Apolline, *cap. seq.* eundem facit, cum nihil antiquis insolens sit, uni Deo diversa, ut officia, sic nomina, assignare. Ita quem Phœnices Kadmum, Ægyptii Thouth, Libyes & Galli Herculem, Græcos Hermetem sive Kadmilum dixisse ostendit. Cum Minerva certe, ac Hercule communem aram statuamque habuit, ut videre est suprà, in vocibus *Hermathena* & *Hermeracla*. Præcipuâ veneratione cultus est à Germanis antiquis; cui *hostilem aciem devovere*, & *certis diebus humanis hostiis litare* fuisse solitos, docet Tacitus *Annal. lib.* 13. & *lib. de Mor. Germ.* alii *Teutatem* dictum, docet Lucanus *lib.* 1.

Et quibus immitis placatur sanguine diro
Teutates, horrensq; feris altaribus Hesus:

De Gallis, V. suprà, in voce *Mercorea*. Græci Romaniq; in compitis civitatum et statuas erigebant, *Hermarum* nomine; quadratas, sine manibus & brachiis, solo integro tantum capite, in quarum medio virilia adsculpebantur: qui mos ab Atheniensibus ad alias gentes defluxit, Pausan. *Messeniacis*. V. quoque Herodotum *lib.* 2. Xenoph. *de Magist. Equit.* Servium *ad Æn. lib.* 8. *vers.* 137. Macrobium *Saturnal. l.* 1. *c.* 19. Valer. in *Hieroglyphicis lib.* 35. ubi truncos hos Hermas vult esse indicia sermonis, qui *suapte vi polleat, ac sine manibus omnia conficiat*, Fortun. Licetum *de Lucernis Antiqq. l.* 6. *c.* 73. &c. Habuerunt illiusmodi Hermas Athenienses in Fanis, in viis, inque ædium vestibulis iisque faciem Alcibiadis affinxere, teste Arnobio *lib.* 6 *contra Gent.* Nomina iis à conditoribus, sic *Hipparchæi Hermæ* dicti sunt, quos Hipparchus Pisistrati fil. erexerat: *Andocidis Hermes* memoratur Corn. Nepoti *in Alcibiade*, *Accidit ut unâ nocte omnes Hermæ, dejicerentur, præter unum, qui ante januam Andocidis erat, Andocidisque vocatus est* &c. Romani illos in triviis

habebant erectos: erantque ex ligno, marmore, lapide communi, habebantque bases elogiis clarorum virorum inscriptas, ut ex Plut. in Cimone patet. V. Joh. Rosinum Antiqq. Rom. lib. 2. cap. 9. cum Paralipom. Thom. Dempsteri. Cœlius Rhodiginus lib. 17. cap. 20. in sepulchralibus quoque columnis imponi consuevisse Mercurii statuam, eò quòd in animas defunctorum jus habere crederetur, docet: quem morem postea Solon, lege latâ, quâ sepulchrorum luxum circumcidebat, sustulit. Unde ad Isocratis tumulum, columnæ sepulchrali statuam Sirenis superpositam legimus, apud Plut. de vit. 10. Rhet. Vide interim Fortun. Licetum de Lucernis Ant. lib. 6. cap. X. ubi columnam sepulchralem in Lucerna descriptam explicat. In Gymnasiis, nam & his præerat, statuam ejus non minùs erectam fuisse, docet Heliodorus lib. 10. &c.

Epitheta Mercurii, apud Græcos & Romanos.

Ἀγοραῖος dictus est, quòd Athenis ἐν τῇ ἀγορᾷ, in Foro, ei statua erecta esset.

Aliger, apud Statium Thebaid. lib. 2. vers. 1, à celeritate Artium, quas vitæ humanæ intulit. Barthius ad l.

Arcas, apud eundem lib. 1. Sylv. 2. vers. 18. Tegeaticus Arcas, Nunc plantis, nunc fronte volat. Sidon.

Camillus, ab Hetruscis vocatus est, quòd minister esset Deorum: sic enim illi sacrorum ministros vocare erant soliti.

Chrysorrapis, Græcè χρυσόῤῥαπις, apud Musæum & Orpheum Argonaut. versu 135. h. e. auream Virgam gestans, quam sc. ab Apolline, in compensationem fistulæ ei donatæ, accepisse fingitur Apollodoro. De cujus Virga Mercuriali potestate & potentia peculiarem Tractationem, eamque satis Mysteriodem, in Superstitionum Magno Commentario se dare notat Casp. Barthius Animadversion. ad Papinium Statium Part. 2. pag. 291.

Communis est appellatus, ob rationem suprà memoratam: Unde Prov. Κοινὸς Ἑρμῆς, & cum quis in itinere quidpiam invenisset, solebat præfari, Communis Mercurius. Si verò duo forte convenirent, Heia commune quodcunque est lucri, clamasse alter legitur, apud Phædrum lib. 5. fab. 6.

Cyllenius, quem V. suo loco. Romæ ædes duas habuit, totidem ædiculas, aras & templum.

Ἐμπολαῖος, quòd Mercatorum curam gereret, Athenis est cultus.

Ἐριούνιος, similiter ibidem.

Εὔφρων, apud Orpheum. Vide prælongum de eo Homeri Canticum.

Λόγιος, apud Lucianum Mercede conductis Apolog. ὁ δὲ ἀμῷ ἥκε, ὡς τῷ Λογίῳ θύσοιμι: ab Eloquentiæ præsidentia. Eum enim cum Rhetorica, à Jove ad homines missum, memorat Aristides Platonicâ I. Sed & omnium scientiarū consultus hoc nomine coli potuit: Nam τῆς ἑρμαίας ἑρμηνεῖαν sive παντοδαπῶν Logon exponit Helvchius, quarum omnis literatura indicare volens. Barthius ubi suprà p. 91.

Malevolus, teste Festo, dicebatur, quòd in nullius spectaretur taberna.

Πολυγύμναστος. V. suprà Ἐμπολαῖος.

Προπύλαιος, appellatus est, quòd ædium vestibulis, ut suprà vidimus, ei Athenis essent sacra.

Στροφαῖος, à στρέφειν, quòd post januas collocatus fures domibus insidiantes abigeret, & se vertere cogeret &c. Plura alia ejus cognomina V. apud Scholiastes Aristophanis &c. Hactenus de Mercurio Numinis loco habito.

Mercurium verò planetâ vulgò pingi moris est ☿, quem caduceum ejus esse volunt, qui ita eum deformarunt. Sed depravatam hanc figuram esse constat & ab antiqua imagine multùm demutatam. Certè in antiquissimo codice Firmici Regiæ Bibliotb. Mercurius, omnibus locis aliâ longè figurâ expressus conspicitur eaque duplici modo variatâ. Sunt duo prima elementa nominis Στίλβων inter se implexa, quo Græci & Ægyptii Astronomi hunc planetam insignierunt. Sed signa illâ effigie Romanum magis, quàm Græcum, licèt in quibusdam nummis pro Græco inveniatur inscriptum, ut in nummo Hadriani ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΜΝΟΣ ΑΔΡΙΑΝΟΣ: antiquum tamen non est. Liquet igitur, Græcos vett. pro Mercurii nota hanc eandem figuram ita exarasse, ☿ id est, Στίλβων, quæ postea clauso circulo ad formam hodie usitatam immutata est, &c. V. Salmasium ad Solinum pag. 1238.

Mercurius Brasilicus, id est, de Mirabilibus Brasiliæ, nomen libri, quo describuntur primò situs & constitutio naturalis Regionis, deinde hominum mores & vita, postea animalia quadrupedia, volatilia, natatilia, insecta quibus subjunguntur vegetabilia, arbores, herbæ, flores, fructus: & tandem de mineralibus, omniumque jam dictorum virtutibus & proprietatibus, eleganti ac polito stylo agitur: Auctore Valentino Estansel Moravo Jesuita teste αὐτόπτῃ, asservatur Romæ, in Musæo Kircheriano. Georgius de Sepibus, in Descriptione ejus pag. 66. Ibidem depositum est, Opusculum phænomenorum Solis, quo siderum, circa Polum Australem apparentium nobis incognitorum, uti & de Cometarum præterlapsis annis in Brasilia apparentium, motu, duratione, interitu, idem Auctor sese scripsit: quorum omnium ipse primus ex Astronomis sub Zona Torrida observator fuit & plurima singularia, Europæ Astronomis incognita, aperit.

Mercurius Philosophorum, eorum qui Hermeticam Philosophiam sectantur, unicum idolum, dum eum tanquam fugitivum servum stringere & inutili labore figere conantur, in tenues tandem evanescit auras; alio nomine Argentum vivum, item Lithargyros dictus. Sed fixi Mercurii annulus, in Musæo pendet Kircheriano, qui Vulcani ferulæ cedens ad omnem Artificis nutum & normam se flecti ac duci sinit, non solùm præstantiâ artis, sed etiam Medicâ, quâ pollet, virtute, pretiosus, utpote qui præsentaneum remedium sive antidotum contra venena adhibetur, eaque ubicunque delitescunt, detegit. Georg. de Sepibus in Collegii Rom. Soc. Jesu Musæo pag. 46.

Mercurius Trismegistus, Ægyptius: Hunc auditorem Noachi & primò Præceptorem, dein scribam Chusi; eundemque Osiridis & Jovis, liberorum Chusi, Magistrum fuisse, nonnulli perhibent. Eusebius Præp. l. 1. c. 7. ex Sanchoniate eum Saturni scribam fuisse refert: sic Moysis ætatem antecessisset. Scripsit plurima, & quidem 36525. volumina, i. papyri scapha, ut auctor est Jamblichus de Myster. Ægypt. cap. 1. sed omnia interciderunt: quæ enim hodieque schemata, Mercurii hujus nomine, circumferuntur, merito jam olim pro subventaneis & ὑποβολιμαίοις habita sunt, ut ex Galeno patet de simpl. Medicam. Fac. lib. 6. Eundem doctrinam suam, ne inundatione Nili periret, columnis quibusdam insculpsisse Proclus testatur in Plat. quas suo adhuc tempore fuisse superstites refert. Hinc ipsum Pythagoram ac Platonem ex Trismegisti columnis sapientiam suam hausisse, modò memoratus Jamblichus asserit. V. Georg. Hornium Philos. Histor. lib. 2. cap. 6. & infrà, in voce Theuth.

Merenda, olim cum Prandio eadem fuit: dein, cùm luxus & nequitia serpere cœpit, & ab ea ad Cœnam, id est, à meridie ad vesperam, jejunitas nimium visa est longa, Prandii usus in Merenda locum ac horam successit: Merenda verò post eam horam, unde nomen invenit, i. post meridiem, producta est, qui mos hodieque obtinet. De ea Justus Lipsius Cent. 1. Epist. 65. Merenda, inquit, est cibus, qui declinante die sumitur, quasi post meridiem edendus, & proximè cœnæ, unde & Antecœnium à quibusdam dicitur. Jos. Scaliger tamen Notis in Varr. de R. R. sit, Merendam dictam esse, quòd iis, qui mererent ære, h. e. mercenariis data fuerit, adducens fragmentum Calpurnii:

—— —— *Sera cùm venerit hora* Merendæ.

V. Joh. Rosinum Antiqq. Rom. lib. 5. cap. 16. & 17.

Meretriciæ, seu prostibuli nuptiæ, inter vetitas, apud Hebræos referuntur Josepho Antiqq. Judaic. l. 4. c. 8. ubi hæc habentur verba, inter Leges apud eum Nuptiales. Ἑταιρικῶν δὲ γάμων μὴ γίνεσθαι· οὐ γὰρ ἂν δέξαιτο θυσίας ὁ Θεὸς ἀπὸ τοιούτων, Neq; Meretricii sint nuptiæ. (Gelenius, neq; meretricis sint nuptiarum cujus propter injuriam sui corporis factam nuptiale sacrum Deus non admittit. Ruffinus, Sed neq; fornicariæ sequendæ sunt nuptiæ pro quibus corporis injuriâ nuptiale: hostias non jure summa divinitas. Sed undenam ille hanc habuerit Legem, aut τὰς ὑπὲρ τῶν γάμων θυσίας (i. hostias nuptiis proprias verbis illis vult notari) negat se habere compertum, Joh. Seldenus Uxor. Ebr. l. 1. c. 11. Apud Græcos Meretrices à pudicis, vestibus fuere distinctæ, ex hac Lege: Τὰς ἑταίρας ἄνθινα φορεῖν, Meretrices floridas vestes induere sunto: Cujus meminit Suidas. Hinc Artemidorus l. 2. c. 3. Γυναιξὶ δὲ, inquit, ποικίλη καὶ ἀνθηρὰ ἐσθὴς συμφέρει μάλιστα ἑταίραις, quæ mi ... γὰρ, διὰ τὸ ἐργασίας ἀφορμὴν ἐσθῆτι χρῆσθαι. Clemens Alex. Pædag. l. 3. c. 2. ὡς γὰρ τὰς ἑταίρας τὰ σχήματα, οὕτω καὶ τὰς μοιχαλίδας τὰ ἄνθη δηλοῖ, sicut sagittarum pigmenta, sic adulteras indicant flores. Eandem Legem suis Locrensibus posuit Zaleucus, ut Diodorus Siculus auctor est & uti sunt Syracusani, quod scripsit Phylarchus, apud Athenæum lib. 12. Quanquam non ferebant, puto, Athenienses, Meretrices, non magis quàm eas, in quibus adulteri deprehensi fuissent, ornatas prodire in publicum, quò alludit Rhetorum illa Lex, apud Hermogenem περὶ στάσεων, Ἑταίρα χρυσία εἰ φορεῖ, δημοσία ἔστω, cujus duplex esse potest sensus. Si eorum penam me egas, δημοσία, Legislatoris mens hæc est: Meretrix quæ aurum gestaverit, publica esto, id est, permittatur ingenuorum & servorum passim libidini. Sin autem penacute δημόσια, sensus est: Aurum, quo ornata fuerit meretrix, publicum fiat & in ærarium deferatur. Vestibus autem & mundo volebant distingui Meretricem à pudicis, μὴ ὁμοίως εἶναι ταῖς ἐλευθέραις, μηδὲ τὰ αὐτῶν ἀξιοῦσθαι, Ne similis esset ingenuis iisdemq; honoribus afficeretur. V. Sam. Petitum Comm. in LL. Attic. lib. 5. cap. 5. Similiter apud Romanos, Matronæ à Meretricibus superius distinguebant, vittæ & crines, unde duo hæc simul junxit, vitta notam & privilegium galeri, Tertullianus de Pallio: & de Vittis quidem V. infrà. De Crinibus, pauca addam: Fuerunt illi capiti adtexti & annexi, vetustissima Matronarum insignia, quibus postea vitta accessit. Val. Max. l. 5. c. 2. Sanxit, ut fœminis Viri cederent, confessæ plus Reip. in stola, quàm in armis fuisse, vetusq; crinium insignibus novum vittæ discrimen adjecit. Ubi vides, crinibus ac vittis Matronas præcipuè insignitas fuisse. Quæ duo in sacerdotibus quoque Cereris memorat Alex. loco cit. ubi per galerum intelligitur crinium adtextorum compositio, in modum galeri facta, seu rotundus comarum suggestus, atque ἐπιθέματα, quibus cæteræ, & Matronæ præcipuè, caput velabant. Et de his crinibus capienda

ſta Plauti in Mil. *Uſus gerundum meretricium cenſeo, & capiundos crines.* Nam quæ nubebant, capiebant crines. Feſtus, *Senis crinibus ornantur nubentes, quod is ornatus vetuſtiſſimus fuit.* Senas crinium ſpiras intelligens, quæ in orbem convolutæ, & aliæ aliis ſuperſtructæ, formam galeri efficiebant. *Tutulum* quoque Vett. dixere, item *galeam* & *caſarium*. Græci [illegible] & [illegible]: hodie *perrucam* vulgò vocamus. Non uno autem modo ornabantur Matronæ: Siquidem, præter illam capillorum conſtructionem, quæ ad inſtar galeri totum capitis verticem contegebat, quam *vaginam & operculum capitis* vocat idem Tertullianus, aliquando & pone cervices, comarum ſuggeſtum, in ſublimem umbonis aut collyridis cujuſdam ſive popani formatum gerebant; cujus ornatus inſtar in mulierum cervicibus multa Vett. nummi exhibent; inprimis Fauſtinam ſic fere ſemper comtam in iiſdem videre eſt. Juvenalis tamen hujuſmodi crinium galeros etiam *Meretricibus* tribuit, verbis:

Sed nigrum flavo caput abſcondente galero.
Intravit calidum veteri centone lupanar.

Ad quæ verba vetus Scholiaſtes: *Crine*, inquit, *ſuppoſito rotundo muliebri capitis tegumento, in modum galeæ facto, quo utebantur meretrices flavo, nigro nam crine Matronæ utebantur.* Ubi iiſdem galeris & pudicas & meretrices uſas innuit: ad diſcerniculum verò Matronas nigros, *Meretrices* flavos ſumpſiſſe, docet. Servius, ad verſum illum Æneid.

Nondum illi flavum Proſerpina vertice crinem
Abſtulerat.

Matronis, inquit, *nunquam flava coma dabatur, ſed nigra.* Citat deinde verſus alios Juvenalis allatos. Et tamen apud eundem Servium ibid. loci adducuntur hæc verba Catonis, de crinibus Matronarum: *Comas flavo cinere ungitabant ut rutilæ eſſent.* In quibus etiam flavos crines Matronas habuiſſe conſtat; diverſâ ætate ac ratione, hæc omnia facilè conciliante, Claud. Salmaſius *Notis ad Tert. de Pall.* Nec omittendum, ut in aliis, ſic in receſſu quoque pudicarum fœminarum mentitas eſſe *Meretrices* verecundiam, quæ, ut dicemus infrà (ubi de virginibus *Recluſis*) [illegible] proinde dictæ ſunt, ad imitationem puellarum virginum, quas tenellas aſſervandas diligentius ut is Poëta notavit qui ſcribit. Callimachus [illegible] vocat his verſibus:

Παλλάδος αἱ [illegible]
Αἱ [illegible]
[illegible]
Ἐξέτι [illegible].

Sed non alio fine id *Meretrices* æmulatæ ſunt, quàm ut carius ſe venderent. Κατάκλειστοι enim vocantur Græcis, quidquid ita pretioſum eſt, ut ſervari diligenter atque clauſum teneri mereatur. Unde *cataclista veſtis* Appulejo, *Metamorph. lib. 9. & c.* Idem. De *Meretricibus* porrò ad ſacra relatis (namque hunc inter ſacrorum quoque cæremonias nonnulli Gentilium habuerunt) V. Tom. Pfanneriam *Syſtem. Theol. Gentil. purior.* ut & ſuprà in voce *Lupanar*.

Mergrenſis, nomen monetæ, in Gallia olim cuſæ, de qua V. ſuprà in voce *Melgorenſis*.

Mergus Ærarius ſeu *Evarius*, V. ſuprà, *Ærarius*.

Meridiana, apud Sidonium Apollin. *lib. 1. Epiſt. 2.* ſomnus eſt meridianus, [illegible], Procopio *de Bello Vandalico lib. 1. cap. 1.* qui Monachis permittitur, in *Regula* Benedicti *cap. 48.* & Monialibus, in *Regula* Monialium B. Mariæ *de Sopewel.* in agro Hertfordenſi, in Anglia. Incipiebant autem Meridianæ, in Dominica Palmar. ut eſt in *Conſuetudinibus Floriac. pag. 396.* à *Idibus Majarum uſq; in diem Idibus Septembrium*, in Reg. Pauli & Stephani Abbatum *cap. 11.* Kalendis Octobris eas finiri, adnotat Lanfrancus in *Decretis Ordinis Bened. cap. 1. ſect. 1. & 11.* *Meridiana tamen ſomnium*, ſeu in diebus jejunii poſt Sextam, *breves eſſe* jubentur in *Statutis* Cluniac. Petri Venerab. *cap. 24.* &c. V. du Freſne *Gloſſ.*

Meridiani, gladiatores erant, qui [illegible] Græcis, quòd in alterum, qui jam proſtrati erant, locum ſuccederent: [illegible] Apoſtolo dicti ſunt 1. Cor. *cap. 4. verſu 9.* eo quod in ultimum locum reſervarentur, ad certum & inevitabile exitium. Poſtquam enim matutinis horis cum beſtiis homines committi ſoliti ſunt, hi in Meridiem reſervati ſecum invicem crudeliſſime pugnare cogebantur, non alio quàm nudo enſe inſtructi: Unde Seneca, illos cum Beſtiariis comparando, *Quicquid ante pugnatum eſt, miſericordia*, inquit, *fuit*, Epiſt. 7. Eorum meminit Suetonius *Claudio cap. 34.* *Beſtiariis Meridianiſque adeò delectabatur, ut etiam primâ luce ad ſpectaculum deſcenderet: & Meridie, dimiſſo ad prandium populo perſederet.* V. quoque ſuprà ubi de *Beſtiariis*.

Meridianus in Globo Terreſtri, circulum longitudinis denotat, Æquatorem ad angulos rectos ſecantem: quorum integri exhibentur numero 18 dimidiati 36. quemadmodum contrà latitudinis circuli ad Æquatorem parallelè ducuntur, & ad utrumque Polum uſque pertingunt, denis gradibus à ſe invicem diſtantes. Horum ulus inſignis in ſpeciali ſingulorum Terræ locorum deſignatione, quæ, ut juxta debitam proportionem exprimeretur, certa longitudinis & latitudinis menſura Terræ attribuenda fuit: unde, & quemque locum ſuâ longitudine pariter ac latitudine donarunt Geographi, quarum illa, diſtantia eſt loci à primo longitudinis circulo ſeu primo *Meridiano*: hæc diſtantia ejuſdem ab Æquatore. Sed ubi primus *Meridianus* collocandus, hoc opus, hic labor eſt. Veteres Geographi, & in iis Ptolomæus, eum in Canariarum una, quam *Junoniam* nominabant, poſuere, rati Canarias in extremo Occidente ſitas eſſe, à quo ad Orientem longitudo ſumi ſolet. Nec ſub initia creſcentis Geographiæ de alio cogitatum eſt: donec poſt detectam A. C. 1492. à Chriſt. Columbo Americam, lite inter Ferdinandum Catholicum Caſtellæ R. & Johannem R. Portugalliæ obortâ, ac inter Succeſſores eorum continuatâ, circa diviſionem novi Orbis, occaſionem de variando *Meridiano* anxietas ſumſit: cui alias deinde rationes Mathematici, ut à declinatione pyxidis nauticæ, &c. petitas, adjunxere. Blaeu in maximo ſuo Globo, montem *Pico de Teide*, incolis *Pico de Terreira* dictum, in Inſ. Teneriffa, Canariarum una pro *Meridiano primo* aſſumit, ut & de Wit *in tabb. ſuis Geogr.* In Aſores eum alii rejiciunt, & Orientaliores Inſulam S. Mariæ & Inſ. S. Michaelis adhibent, ut Duvallius *in Tabb.* Nonnulli Occidentaliores ſumunt *Corvo & Flores*, velut idem Blaeu facit in Globis ſuis minoribus. Godofr. Wendelinus, à *Meridiano*, qui tranſit oppida Iſlandiæ Holam & Schattolam, orditur. Alii in loco, ubi degunt, acquieſcunt: ut Landsbergius *in obſerv. Aſtronom.* qui Gœſæ Zelandiæ oppido id officii aſſignavit; & Odiganus qui Francofurto ad Oderam. Nec omittendum, Ludovicum XIII. Gall. R. juſſiſſe Regni ſui Coſmographos *Meridianum primum* ſtatuere in Inſ. Ferri, ſeu *de Ferro*, quod ex Fournerio narrat Ricciolus *Alm tom. 1. p. 1. pag. 725.* Cui tamen differentiæ ſic obviatur. Ut ſi longitudinem loci tui numeres à Teneriffa, alter verò à *Corvo & Flores*, totidem gradus iſtius computationi adjicias, 14½. circiter: item ſi à *Corvo & Flores* numerare cœperis, alter vero à Teneriffa, totidem gradus abjicias, &c. V. Auctorem Anonymum *Hiſtor. Orbis Terr. Geogr. & Civ. pag. 1. §. 12. & 13.* Hornio *Meridianus*, olim in Fortunatis Inſulis ſeu Canariis; poſtea in Azoribus primum Meridianum conſtituere Geographi, ob rationem hanc. Poſt Novum Orbem ab Hiſpanis verſus Occidentem ac Orientem detectum, eundemque donatione Alexandri VI. Pontif. R. (quod facile ipſi erat de alieno) ad Reges Hiſpaniæ tranſlatum, ne oriretur diſſenſio inter Portugalliæ ac Caſtellæ Reges, accepto Papa globo & primo Meridiano conſtituto, ſecundum Ptolomæum, in Inſ. Fortunatis, 180 gradus Geographicos adſcripſit, Regibus Portugalliæ, & 180. gradus verſus Occidentem Regibus Caſtellæ, hac conditione, ut barbaros ad fidem Chriſtianam converterent. Verùm cùm Portugalli, per ſummam ignorantiam ac imprudentiam exiſtimarent, ſibi factam eſſe injuriam, ſc. adhuc ignari Orbem eſſe rotundum, magnâ importunitate extorſerunt, ut primus *Meridianus* ab Inſ. Canariis removeretur, per 300. circiter milliaria verſus Occidentem: quo factum ut hodie apud Geographos, non in Fortunatis, ſed in Azoribus, *Meridianus I.* locum habeat: Cujus mutationis cauſa non declinatio eſt acus nauticæ, ſed hæc ipſa diviſio, quæ primum omnino *Meridianum* pro termino habet. Et ex hac mutatione Luſitani quidem Braſiliam obtinuerunt, Caſtellani verò longè majus inde commodum referentes, ab eo tempore jus ſibi vindicarunt in magnam partem Indiæ Orient. nimirum Inſulas Philippinas, quas hodieque retinent; Moluccas, quæ jam Batavis ſubſunt, aliaſque. Georg. Hornius *Orb. Imper.* Novam praxin *Meridianam lineam* inveniendi, V. infrà in voce *Typhis Magneticus*.

Meridianus Dæmon, in verſione Gr. Pſalmo 91. *verſu 5. & 6.* ἀπὸ βέλους πετομένου ἡμέρας, ἀπὸ πράγματος ἐν σκότει διαπορευομένου, ἀπὸ συμπτώματος καὶ δαιμονίου μεσημβρινοῦ, *à ſagitta volante interdiu: à peſte in caligine pervadente, à lue & dæmone meridiano.* Quod Apollinarius ſic reddit,

Οὔποτέ μοι [illegible]
Οὔτε [illegible]
Οὐδ' [illegible]
Οὐδ' [illegible] μεσημβρινοῦ [illegible].

Euthymio, ex priſcis Interpretibus eſt, aut voluptatis, quæ ſequitur ſatietatem, cupido; aut torporis incubitus, *pleno ventri familiaris.* Ita enim is, *Per Dæmonium*, inquit, *meridianum alii acedia Dæmonem intelligunt, eo quòd illo tempore magis hos aggredi ſoleant. Alii verò Dæmonem illum, qui turpibus cogitationibus præeſt atq; incontinentia. Ingraveſcente enim ventre vehementius inſurgit & in animas hominum graſſatur.* Hieronymus in eundem hic docet, vulgi ſententiam & locutionem fuiſſe, *Dæmones quoſdam ſingulares ipſo nomine* Meridianorum *cenſitos.* Quod utique è Paganiſmo ductum fuit, cujus perſuaſionem ſequitur Papin. Statius *Thebaidos lib. 4. verſu 439.*

—— *ingentes infelix terra tumultus*
Lucis adhuc medio, ſolaq; in nocte per umbras
Expirat, nigri cùm vana in prælia ſurgunt
Terrigenæ

Ubi & in *meridie* & *nocte* ait ſpectra in illo campo Cadmæo tumultuari. Et quidem, de *Nocte*, nota res eſt. De *Meridie*, Panem ibi tumultuum & pavorum Numen, amarulento animo eſſe memorat Theocritus *Eid. 1.*

Malle se Regis Dominum, quàm Regem esse. Ultimus ex stirpe *Merovingorum* Regum fuit Chilpericus III. cognom. *Stupidus*, quo à Zacharia Pontif. Rom. exauctorato ac in cœnobium detruso, Regnum ad *Carolinges* translatum est, V. infra in *Pipinus*: quæ Regni à prima familia ad secundam translatio, pro præcipuo Pontificiæ potestatis, quæ ab hoc initio immane quantum postea crevit, à Politicis ponitur. Sub his *Merovingis* Regnum Galliæ electivum fuisse, probant nonnulli ex eo, quòd apud Gregorium Turon. & Aimoinum Pharamundus, itemque Ipsius ejusque liberi Carolus, & Carolus M. electi dicuntur: quod Ordines Regni Childericum, propter flagitia & libidines pepulerunt, ut & Childericum alterum A. C. 578. ac Theodoricum A. C. 657. & A. C. 690. Quòd duo Episcopi, Laodunensis & Bellovacensis, in Regis coronatione, populum rogare soliti sunt, *Num Regem initiatum regnare velint?* hicque respondere, omnibus uno ore ter acclamantibus, *Laudamus, volumus, fiat*. Quòd Rex novus scuto militari impositus ac humeris sublatus Populo ostendebatur, quem ritum omnes Scriptores antiqui *elevationem* vocant, &c. V. Georg. Hornium *Orb. Imper. pag.* 123. *& seqq.* Hinc *Merovingia*, Franciæ Regnum dicitur Anonymo *de Mirac. S. Agili lib.* 1. *cap.* 5.

Reges ex Fam. Merovingorum.

Marcomirus, electus primus Rex Francorum, A. C. 418. regnavit ann. 1.	Chilpericus I. Clotharii I. fil. 23.
Pharamundus.	Clotharius II. fil. Chilperici 44.
Clodio Comatus, regn. an. 20.	Dagobertus I. 14.
Meroveus. 11.	Clodoveus II. regn. an. 10.
Childericus I.	Clotharius III. 4.
Clodoveus I. primus Rex Francorum Christianus. 30.	Childericus II. 12.
Childebertus I. Lutetiæ Parisiorum, regn. ann. 45.	Theodoricus II. 14.
Lotharius seu Clotharius I. Suessionibus.	Childebertus II. 18.
Clodomirus, Aureliani.	Dagobertus II regn. an. 40.
Theodoricus vel Diedericus I. Metis.	Clotharius IV. 1.
	Chilpericus, vel *Helferich* II. *Merovingorum* ultimus, à Pipino cognom. *Brevi*, pulsus est.

Mersburgum, adde: quasi *Martisburgum*, à *Marte*, præcipuo honore vett. Germanis culto. Hic idem Henricus Auceps Hungaros qui omnem Italiam ac Germaniam immanissime aliquandiu vastaverant, ita excidit, ut vix septem internecionis superessent nuntii, quos Imperator manibus, naribus & auribus truncatos in Hungariam remisit. Quam cladem geminavit Otho I. ejus filius, A. C. 955. ad Augustam Vindelicorum, aliquot Hungarorum Regibus suspendio necatis. A' quo tempore Germaniam gens ista intactam reliquit. Georg. Hornius *Orb. Imper.* Urbs Episcopalis erat, iam verò *Mersburgium* Episcopatum & Lusatiam infer. possidet Christianus, tertio-genitus filius Joh. Georgii III. El. qui ex Ferdinandi Dn. Bibersteinii, mortui A. C. 1667. hæreditate, partem dominii, ut *Forst* &c. tanquam dominus feudi, accepit: pietatis studio & prudentiâ Oeconomica inclytus. Ei ex Christina Holsatio-Glucksburgica (fil. Philippi Ducis Holsatiæ in *Glücksburg*, natâ A. C. 1634. ductâ A. C. 1650.) geniti sunt, Magdalena Sophia A. C. 1651. Johannes Georgius A. C. 1652. (den. 1654.) Christianus 1653. Augustus 1655. &c. Spenerus *Syllog. Geneal.*

Merulana & Merulanum, Romæ locus, de quo V. Dominic. Macrum in voce *Baptisma*.

Mervanus, Chaliphatum XXI. dictus est, *Asinus Mesopotamiæ*, eo quòd in bello consisteret, *bellici asini* instar, qui nunquam fugere dicitur, uti habet Elmacinus *Historia Saracen. lib.* 1. *cap.* 21. Idem nomen sub Imperio Saffabi Chaliphæ XXII. Ægypti Persæ Regi fuit, qui, cùm gulosus esset mirum in modum, *tantopere delectabatur testu avium tenerum, ut quotiescunque in manus ejus incidissit ovum, continere se non potuerit, quin manum suam, tunica manicâ involutam, in ovum ventrem inseraret, rentisq; acceperit & comederit. Tunicâ autem illâ deinde exutâ, aliam induebat. Ajuntq; eum plures, quàm decem mille tunicas reliquisse, quarum manica pinguedine rerum unguinata erant.* Idem Auctor *ibid. lib.* 2. *cap.* 1. & 9. V. Bochartum *Hierozoic. Part prior. Lib II c.* 11 & 45.

Messabatæ, apud Plinium *lib.* 31. *cap.* 3. ubi de Choaspe & Eulæo fluviis, è quibus solùm Parthorum Reges bibere soliti, *Susianen ab Elymaide disterminat amnis Eulæus, ortus in Medis, modicoq; spatio cuniculo conditus ac rursus exortus, & per Messabatenen lapsus circumit arcem Susorum ac Dianæ templum augustissimum illis gentibus & ipse in magna ceremonia. Siquidem Reges non ex alio bibunt & ob id in longinqua portant*: regio est *Messabatarum*, quos Ptolomæus collocat, ubi *Uxios* Strabo, in itinere, quod à Susis ducit in Persidis interiora. V. Salmasium *Exercitat. Plinian. ad Solinum pag.* 700. & in voce *Messabata*.

Mesani montes, à Pharan, quæ in intimo recessu sinus Arabici est, ad Judæam pertinentes, describuntur Ptolomæo, ubi de *Arabia Petræa*. Ad huius occiduum latus, versùs Ægyptum Saracenorum regionem pertendi, addit idem.

Mesquita, V. infrà *Mesquita*.

Mesius Gallicanus, Præfectus Prætorio, sub Tacito Imp. apud Vopiscum.

Mesochori, Græcis τῶ χορῶ Κορυφαῖοι. In omnibus Vett. Choris Symphoniacis, erant cæterisque ad canendum præibant & modum canendi dabant, *pede* in eam rem pulpitum aut solum tundere soliti. Pedem enim levantes & cum sono ponentes, æquali semper ac perpetuo quodam tenore, cantici modulationem temperabant ac moderabantur; quod idem hodieque, sed *manu*, fit in Musicis Symphoniacorum concentibus. Lucianus de Laconicis Choris, & Tibicine, qui ad Chorum simul stabat & pede terram plaudebat: Καὶ αὐλητὴς μὲν ἐν μέσῳ κάθηται, ἐπαυλῶν καὶ κτυπῶν τῷ ποδί, οἱ δὲ [illegible] *Et tibicen quidem in medio sedet, canens & pede sonitum edens; hi verò ordine se invicem sequentes varia schemata exhibent, ad rythmum incedentes.* In Theatris itaque, quò clarior sonus esset, illi, qui pede pulpitum percutiebant ad incentivum dandum, ligneas soleas sub pedibus habebant, ad hunc solùm usum factas, quas Græci κρούπεζα, à *pedis plausu* & percussione dicebant. V. suprà in voce *Crupezia*, & infra in *Scabella*. Sed & testarum crepitus, saltantibus Pantomimis, adhiberi solebat, uti vetus Interpres Juvenalis docet, *ad illud, Audiat ille Testarum crepitus*. Quomodo autem manibus iidem percuterent, discimus ex Auctore *Epistolarum*, quæ sub nomine *Aristaneti* circumferuntur: Digitis sc. dextræ manus contractis & in unum reductis, lævæ subjectæ palmam percutiebant, ut sic invicem complosæ cymbalorum in modum resonarent. Ita enim is, [illegible] &c. Stabant v. in *medio Chori*, unde nomen &c. Salmasius *ad Vopiscum in Carino*, ubi ex verbis Hesiodi, χορῷ ἐνὶ μέσσῳ, *Mesochori* vocem conflatam esse, addit. Erant autem, qui voce in Choro canebant, palliati vulgò, septemque palliati, apud Veteres, chorum faciebant. Hyginus, *Pythaules, qui Pythia cantaverat, septem habuit palliatos, qui voce cantaverunt, unde postea appellatus est Choraules.* Quemadmodum Citharœdi palliis erant amicti, inter quæ longa erat differentia. Quo nomine meritò Salmasius illos carpit, qui apud Tertullianum *de Pallio* Citharistas aut Citharœdos, qui palliis amicti erant, non verò Symphoniacos palliatos, intelligi volunt: Namque nec ipse tibicen, qui tibiis ad chorum canebat, & *Choraules* inde dicebatur, palliatus esse consuevit, ut Vir illustris docet *Notis in loc.*

Mesocuros, Græcè Μεσόκουρος, una ex personis Veterum tragicis. Inter has enim cùm mulierum essent personæ undecim, una famularum dicta μεσόκουρος est, quòd in *medio rasa* esset. [illegible] frontis summitas tumore calligato, candor subpallidus, mediocris canities. Illâ junior fuit ea, quam διφθερῖτιν vocabant, fronte tumore vacuâ. Duæ prætereà, capillorum formâ diversâ, Comatam [illegible] nominabant, comâ nigrâ, pallidam, mœsto vultu. Altera, quæ non esset comâ pleniore, sed μεσόκουρος. Similis tonsura ei, quam [illegible] dicebant: quidam *recens violatam*, alii *recens tonsam* malunt, nonnulli *juvenculam admodum* intelligunt, &c. Scaliger *Poetices lib.* 1. *cap.* 16.

Mesogia, seu *Mesogæa*, dicitur Græcis hodiernis planities fertilis, ad Ort. & Meridiem montis Hymetti, in Attico agro, sita in qua seqq. vici hodie numerantur.

Vici seu loca habitata, in parte territorii Attici hodiernâ, Mesogea dicta.

Mitropis.	Basi.
Keratià.	Lecambassi.
Misochori.	Lambriand.
Chovárades.	Lambricà.
Marcopoulo.	Palæo-Lampricà, ubi olim *Lampra*.
Coùtsala.	Elimbò.
Phygià, olim *Phlyea*.	Egnápyrghi.
Caretà.	Spitià.
Alopéki.	Vrsona. E quibus X. posteriores, tantum non in ruderibus, & proin non nisi *Zeugalaria*, h. e. *prædia*, incolis dicuntur. Jac. Sponius *Itiner. Græcia Part. II. pag.* 248. & 249.
Cocla.	
Balambassi.	
Bourà.	
Arvato.	
Agoúpi.	
Pikérni.	

Mesomedes, adde: Meminit ejus Eusebius *in Chron.* Μεσομήδης ὁ Κρὴς κιθαρῳδικῶν νόμων ποιητὴς γνωρίζεται, ubi κιθαρῳδικῶν νόμων ποιητής, est *canticorum scriptor & lyricorum carminum auctor*; unde *Lyricum* eum ibi Capitolinus vocat. Salarium ab Hadriano ingens accepit, quod Pius sibi postea imminuit. Extat illius inter vetera Epigrammata carmen Anacreonticum *de vitro*, quod cum in Trochaicos numeros redegissent Critici, sic restituit Salmasius

Τὸ ὕαλον ἐργάτης
Κεῖμαι [illegible]

Εἰς δὲ τὴν ἰδεῖν βούλει
Ὡς τέλειον ἀείδουσι.
Αἱ δ' ὕλαι εἰσὶ κυρὸς
Ἐπέχοντα παμφόρημα
Φλοιὴν ἐκπορευόμενος,
Θαῦμα δ' εἰδέναι βροτοῖς
Ὁ λαὸς ἐκ κυρὸς εἶναι,
Καὶ τὸ ἴσχατον τελευτῆς.
Μὴ ποιῶ ἀπαιτῶν
Εἰς δὲ διαλύσιν ἀκμὴς
Χειλῶν ἰδμεν βούλεται.

Cui simile reperitur inter reliquias Anacreontis, ad hunc modum,

Πῶλε Θρῃκίη τί δή με
Λοξὸν ὄμμασι βλέπουσα
Νηλεῶς φεύγεις, δοκεῖς δὲ
Μηδὲν εἰδέναι σοφόν,

Sed & ejusdem Poetæ *ænigma* nondum editum. *Notis suis ad Capitolinum in Pio*, idem Salmasius, hoc inseruit:

Μισημασι.
Ἐγὼ κιλυμβὸς ἀβάτων ὕδωρ.
Νῆσος ἰχθὺς ἀπεοικὼς ἐδεσμάτων εἶναι,
Πτερὰ ἔχων μὲν τὰ ὄπισθε, γονὰς.
Τὰ δὲ ἄλλα θρέμματα ἄλλοις ἐπί.
Τὸ δ' ἔπισθεν ἰλυσπώμενος δράκων.
Οὐδ' ὅλως ἀπείργεσθαι ἐκ γονῆς,
Οὔτ' ἔχεις ὅλοις δέμας, ὥστ' ἐπί
Κιθαλὰς δ' εἰς ἔχει θρέμματα ἐπί.
Φύσιν ἔχει ἀπαλὴν κισσοειδῆ
Ἀτελῆ τέλειος μεμιγμένα.

Mesopersica, muliebris calceamenti genus, apud Pollucem Onom. *lib.7. cap.10.*

Mesosphærum, V. supra *Catasphærum*, item *Malabathrum*.

Messieu, nomen illustris in Gallia familiæ, quæ Grolææ stirpis ramus est. Cùm enim Jossefinus, filius Jacobi Dn. *de Grelée*, Lugdunensis Senescalli, qui floruit A. C. 1180. Guidonem genuisset & Andream, ab hoc quidem Domini *de Neyrieu*, in tres iterum lineas divisi, descendunt: Ille verò sevit Dominos *de Grelée*, *de Vassalieu*, *de Messieu*, *de Luys*, (qui nunc *Comites de Grolée* dicuntur) *de Chasteaufort*, *de Auteville*. E quibus lineam Dominorum *de Messieu* quod attinet, sic illa habet: Aymarus *de Grolée* Dn. *de Luys* & *Messieu*, ex Catharina (fil. Henrici Dn. *du Quart* & *Gergy*) pater fuit Arnoldi Dn. *de Messieu*, qui, Francisca *de Chandieu* (Claudio Baron. *de Chandieu* genita) sibi uxore junctâ, suscepit ex illa Petrum, Dn. *de Messieu*, maritum Artaudæ *d'Arces* (fil. Ludovici *d'Arces* Dn. *de Reaumont*) & ex ea patrem Benedicti Dn. *de Messieu*, quo, & Sebastianâ *de Grolée* agnatâ, natus Stephanus *de Grolée*, ex Ludovica *de la Foyse* (fil. Gabrielis *de la Foyse* Dn. *de S. Iulin*) genuit Gabrielem *de Grolee* Dn. *de Messieu*. Phil. Jac. Spenerus *Theat. Nobilitat. Europ. Part. II. ut & in Ind. ubi de fam. Grolæa.*

Mespila, malorum pirorumque generi adnumerata, ut & sorba. Iis, ut Plinius habet, *tria genera, anthedon, setania, tertium degenerat, tamitsi anthedoni similius est, quod Gallicum vocant. Setaniæ majus pomum, candidiusque, acini molliore ligno: cæteris minus pomum, sed odore præstantius & quod diutius servatur. Arbor ipsa de amplissimis. Folia, antequam decidant, rubescunt, radices multæ atque altæ, & ideo inextirpabiles. Non fuit hæc arbor in Italia Catonis ævo, lib. 15. cap. 20.* E quibus id quod *anthedon* dictum, ad nostram mespilum melius facere, docet Salmasius *ad Solinum pag. 270.*

Mesquita, seu *Mezchita*, apud Rodericum Tolet. *de Rebus Hispan. lib. 5. cap.* alibique passim, & in *Epistola* Alfonsi I. Aragon. R. *pag. 789.* &c. templum Mahometanorum est; Turcis *Mesjit* seu *Mesgit*, quo nomine propriè appellant templa e lignis fabricata, qualia sc. ab iis extruebantur, quum nondum Imperii crevissent opes, uti auctor est Leunclavius in *Pandectis Turcicis num. 10.* Et quidem CPoli primum Saracenorum Templum, in Prætorio Imperatoris extructum est, Michaële Balbo imperante, uti tradit Constantinus Porphyrogenitus *de Admin. Imper. cap. 21. Masalma Saracenorum Principe, qui CPolim obsidebat, rogante*; quo loco Templum illud μαγίδιον appellat Constantinus, nisi legendum sit Μαγίδιον, ut *Meschitam* (eam & sic scribunt) intellexeris. Hoc postea dirutum & funditus eversum, in quadam seditione, Alexio Angelo imperante, auctor est Nicetas Choniates *lib. 3.* sed mox instauratum constat, cum idem tradat à Francis, expugnatâ Urbe, direptum ac incensum: Idem sequenti tempore de novo restauravit Isaacius Imp. in gratiam Saladini, cum quo fœdus inierat, uti tradunt Matthæus Paris. *A. C. 1188 pag. 104.* & Auctor *Historiæ Hierosolym. in Gestis Dei pag. 1159.* O facinus, hic, *Dignum, ait, quod urbs illa solo tenus eversa procumberet. Nam si fama credimus, novus polluebatur Mahumeria, quas perfidus Imperator induljerat fieri in fœdus, quod Turcorum conjuratus inierat, obligatione confirmaret.* V. Ducam *Historiæ cap. 13.* Oraculum 4. Ferdin. Imp. aliosque Auctores magno numero laudatos Car. du Fresne in *Glossario*, cui adde Marcum Fratrem in *Hierolexico*, ut & supra quæ diximus, in voce *Mahomeria*. De hodiernarum verò *Meschitarum* Turcicarum, quæ vulgò *Moschea* appellantur, ratione adi, si placet, Petrum de Valle *Itiner. Tom. 1.* & 2. Origo vocis ab Arabico *Sagad*, i. *incurvavit se, adoravit, veneratus est*. Hinc enim *Mesgid* & *Mesgeda*, locus adorationis, vulgò *Mescheit*, cett. *Moschea*. V. Leunclavium *Lexic. posteri*.

Viri illustres.

Messala, Præses Achajæ, ad quem Decii epistolam habes, apud Treb. Pollionem in *Claudio*.

Messala, prænom. *Marcus*, adde: Hunc Cicero *lib. 1. ad Attic. Epist. 13. Antonianam domum HS. XXXVII.* (quod est, [illegible] tricies septies, seu scutatum 92. millibus quingentis [illegible]) [illegible] tert. V. Fred. Gronovium *de Pecun. vet. lib. 3. cap. 16.*

Messarius, custos *messium*, unde nomen [illegible], Græc. Φύλαξ in *LL.* Georgicis *tit. 2. §. 3.* Item dignitas olim in Ecclesia Cameracensi, cui agrorum custodia incumbebat, apud du Fresne, ex *Charta* Gerardi Episc. ann. 1245.

Messia Dea, à *messe*, apud Tertullianum *de Spectac. Delphinus Neptuno vovent columnæ: Sessias a sementationibus: Messias, à messibus: Tutelinas a tutela fructuum justinent*, ubi loquitur de columnis, quæ Dearum harum simulachra, in Circo, sustinebant. Numero multitudinis autem istarum nomina enuntiat, veluti innuens, tot Deas esse Seïas, quot sationes: tot *Messias*, quot messes in diversis locis orbis universi fierent, &c. Aliter eadem *Segesta* vel *Segetia* dicitur, à *segetibus*. V. Claud. Salmasium *Exercitationibus Plin. ad Solinum pag. 912.* Petiisse à *Messia* opimas à Diis suis Ethnicos, etiam Arnobius testis est *adv. Gentiles lib. 6.* Et prolixe Ovidius, hujus rei curam Diis suis illi (ut rebatur) præfectis his verbis commendat, *Fastorum libro 1. sub finem.*

Frugibus immensis avidos satiate colonos,
Ut capiant cultus præmia digna sui.
Vos date perpetuos teneris sementibus auctus,
Nec nova per gelidas usta sit herba nives.
Cùm serimus, cœlum ventis aperite serenis,
Cùm latet, ætheriâ spargite semen aquâ.
Neve graves cultis, Cerealia dona, caveto,
Agmine læsuro depopulentur aves.
—— Crescat semen rubiginis expers,
Nec vitio cœli palleat ægra seges.
Et neque deficiat macie, neque pinguior æquo
Divitiis pereat luxuriosa suis.
Et careant loliis oculos vitiantibus agri,
Nec sterilis culto surgat avena solo.
Triticeos fœtus, passuraque farra bis ignem,
Hordeaque ingenti fœnore reddat ager!

V. quoque infrà in voce *Priminianus* & ubi de *Fessa*.

Messkircha, V. infra *Wirtenbergia*.

Messoa, adde: pars fuit urbis Spartæ, Salmasio, unde Alcmanem fuisse, tradit Suidas. Ἀλκμὰν Λάκων ἐκ Μεσσόας. κατὰ δὲ τὸν Κράτητα τὸν Λυδὸς ἐκ Σαρδέων. *Alcman Laco ex Messoa, juxta Cratetem verò revera Lydus ex Sardibus.* Nempe revera ille Lydus & oriundo Sardianus, Spartanus μετοίκησις, ut ex Alexandrio constat. V. præfatum Salmasium *ad Solinum pag. 825.*

Messices, vocantur in America, qui ex parentibus Hispanis ac Americanis mixtum nati sunt. Americam enim tria Hispanorum genera incolunt, *Hispani*, *Crioli* & *Messices*. E quibus *Hispani* dicuntur, qui in ipsa Hispania nati, inde quotannis in Americam mittuntur. Hi omnes fere dignitates ac supremos magistratus occupant, tam in Politicis, quàm in Ecclesiasticis rebus ac reliquos omnes durâ servitute opprimunt. In iis enim omnem suam fiduciam Rex collocat. *Crioli* vocantur, qui ex Hispanis parentibus, sed in America, geniti sunt. Hi numero quidem ac multitudine prævalent, sed nunquam pervenire possunt in aliquam majoris momenti dignitatem. Unde implacabile inter Hispanos Europæos atque Americanos odium, adeò quidem, ut Hispani hi Americani seu Crioli quamcunque nationem Europæam lubentes admitterent, dummodo ab oppressione Hispanorum Europæorum possent liberari. Atque hinc præcipuus Regi Hispaniæ metus amittendæ Americæ, ne aliquando Crioli proprium sibi Regem, Hispanis exclusis, imponant. *Messices* reliqui dicuntur, qui partim ex Hispanis, partim ex Americanis parentibus nascuntur, qui omnes fere contemtim & serviliter habentur ac mixtam quoque ex utraque gente indolem obtinent. Georg. Hornius *Orb. Polit. Part. I. pag. 58.*

Messymnium, Græce Μεσύμνιον, inter veras Tragœdiæ partes. Cùm enim Chorus ad quindenos esset ab Æschylo reductus, sicque essent paria & ζυγὰ quina, extremis versibus: is qui cantum inspiebat, κορυφαῖος, proximus παραστάτης, tertius τριτοστάτης dicebatur. Et quidem, cum fiebat πάροδος, [illegible] tero introducebantur: stantem fieret per versus, quini sese inferebant. Aliquando etiam singulatim fiebat ingressus. Cumque suos quæque pars haberet modos, in Parodis post decem anapæstica catalecta, catalecticum apponi solitum. Tametsi quidam citius, quidam serius, quidam nusquam ejusmodi pericopas interseruere. Veluti Sapphicis nullo certo numero Adonium: Anapæsticis vero vel illum, vel Iambicum. Talia ea quoque fuere, quæ Ἐφύμνια vocitarunt: qualia, [illegible] & [illegible]

& *Hymen ô Hymenæe!* Ponebatur autem id post strophen. Si autem strophe intereretur, Μεσύμνιον dicebatur. Similia ἐφύμνια epiphthegmatica, ut *Ἰὴ παιὰν*, & *Nefas & Heu*. quæ tamen postrema Critici supervacua fuisse judicant. Jul. Cæs. Scaliger *Poetices lib. 1. cap. 21.*

Meta, in Circo, creta erat & terminus, in quo currendi finem faciebant quadrigæ & palmam accipiebant: *Victoria meta*, Solino, quod solæ victrices quadrigæ, quæ metam septimò circumagere anticipassent, eousque decurrebant præmium acceptturæ. Eorem *brevis palma*, at Plinio *Creta*, corona enim & palma ibi loci donabantur victores, qui cretâ producti fuit, quiq; non longe aberat à carceribus. Unde βαλβῖδα Græci tam initium, quàm finem cursûs vocant, quia a carceribus, unde exierant, revertebantur & cursum ibidem terminabant, coronabanturque. Pollux, ἡ δὲ ... ... Fuere autem *prima*, tum *secunda meta*, circa quas ambas pariter currebant, & in quarum medio fuit obeliscus. Nisi enim primæ metæ fuissent, pro lubitu suo agitatores contrahere spatia potuissent & brevioribus gyris cursus circumflectere. Præterea, nondum ædificatis Circis, quum in patentibus ad littora campis ludi equestres antiquitus celebrarentur, *metæ* semper duæ statuebantur (stipites primitus ingentes quercûs & lapides terminales) una, unde cursus auspicarentur, altera, quam ad finem agerent circumflecterentque: nam ex ultima meta reversi, primam quoque circumibant. Statius, de Ludis Equestribus in Archemori honorem celebratis,

Metarum instar erant, hinc nudo robore quercus
Olim omnes exuta comas, hinc saxeus umbo,
Arbiter Agricolis.

Et quidem in Circo C.Politano, *Meta ultima* dicebatur σφενδόνη: quod eâ parte Circus in angustias cogeretur, ad instar *fundæ*, quæ in medio latior est, utrinque strictior. - Circum namque utrinque claudi in teretem orbem, dixit Corippus: Quo modo pars prima Circi, uti primæ metæ, non minus σφενδόνη appellari meruerit. An potius σφενδόνη Meta illa appellata est, à basis forma, quæ instar *pala* annuli haberet, ita enim & Græci palam annuli vocarunt. Ovatæ certe formæ instar erat; cui similis in Veterum nummis metarum basis, tres obeliscos sustinens, conspicitur. Græci autem mentionem non faciunt, in Circo suo describendo, nec primarum, nec ultimarum metarum, sed ... opponunt τῇ σφενδόνῃ, carceres & alba Circi fundæ ejusdem, ubi σφενδόνη pro ultima meta, seu parte Circi, in qua ultimæ metæ. Chrysostomus, Οὐκ ἀπὸ ... σφενδόνην ..., *Non à creta ad fundam spatia decurrens*: creta verò ad primas metas. Obtinebant porro, ut Cassiodorus habet, tres summitates *metæ*: & sane in utraque tres velut obelisci ab una basi surgebant ut ex nummis quoque liquet. Græci, Οἱ δὲ ... ... An verò septies eadem meta ... anda esset, an septem metæ lustrandæ, quærunt Eruditi? Certe Poetæ, *septimæ metæ* meminerunt, & Cassiodorus, *septem metis certamen omne peragi*, dicit. Sed *septima meta* Poetis dicitur, pro septimo metæ flexu, & Cassiodorum *septem metas* vocat, quæ aliis *septem spatia, septem curricula, septem orbes, septem viæ*, ... Nec obstat, quod *Metas* Latini numero multitudinis dicunt, non *Metam*; quia in una Meta, uti dictum, tres velut erant metæ: Hinc *Metas primas*, seu *intimas*, *Metas ultimas*, *Metas Murcias*, quæ eædem cum primis, passim vocant Auctores; qui tres obeliscos superioris metæ vel ultimæ, Saturno, Jovi & Marti dedicatos scribunt: tres inferioris sive primæ, Mercurio, Veneri & Lunæ; cum medius obeliscus, qui singularis erat & maximus, Soli esset consecratus. Crepido verò illa sive suggestus, sive agger, qui ab una ad alteram pertinebat, & utramque conjungebat, ... homine, infimâ ætate veteri, &c. *Meta* autem ad sinistram erat circumflectenda, in quo proin cùm victoria reposita esset, dubium non est, quin maximam ad palmam apiscendam momentum attulerint sinisteriores Funales. Quare præstantissimus quadrigæ equus & adprime flecti facilis frænoque docilis, ac cæteris doctior, ad funem sinistrum locabatur. Hinc Silius, in ludis Scipionis, cùm cæterarum quadrigarum unum duntaxat equum nominet, eumq; ut par est intellig. funalem sinistrum, in quadriga liberi agitatoris, duos funales nominatim commendavit, *Caucasum & Pelorum*, versibus quos ita legi jubet Salmasius:

Tertius æquatâ currebat fronte Peloro
Caucasus: ipse asper nec qui cervicis amaret
Applausu blandos sonitus, clausumq; cruento
Spumeus admorsu gauderet mandere ferrum,
At docilis fræni & doctus parere Pelorus
Non unquam effusum sinuabat devius axem,
Sed lævo interior stringebat tramite Metam.

Ubi dum, uti dictum, nominat funales in illo curru, Caucasum dextrum, h. e. δεξιόσειρον, Pelorum sinistrum, nunquam demum à metâ aberrantem, sed eam in errore orbitâ doctum stringere. Eos *æquatâ fronte currere* ambos dicit, quia funalis uterque. In certamine verò ipso obeundo, ubi spes victoriæ allubescit, cui incumbendum, tum Pelorum solum alloquitur & animare conatur agitator, ut ex quo victoria potissimum penderet:

Attonitus tantâ spe tantâ, genitore Peloro,
Te Zephyro eductum, nunc nunc ostendere tempus.

Ergo & in cæteris quadrigis, qui soli totius cursus nomine laudantur, equi, de funalibus sinistris audiendi sunt, utpote quibus victoriam acceptam referrent victores, spem victi, quantamcunq; vincendi habuissent, deberent. Id quod diserte ex Panchate equo colligas, quem solum pro curru secundi agitatoris nomine laudavit:

——— ——— *usq; ad colla rependit*
Cornipedum prætentus, & in capita ardua pendens,
Concitat ardentem, quo ferret lora secundus,
Pancharem, votisq; addit cum verbere mixtas,
Tene Aslur certante ferat quanquam æquore palmam
Erepto, consurge, vola, perlabere campum.

Ex omnibus unum Pancharem urgens & excitans ad palmam, quia *ferebat lora secundus*, i. quia funalis erat sinisterior &c. Hinc itaque præcipui honoris ac meriti in quadrijugis curribus & Circo destinatis funales sinistri equi fuere. Sed & Heroum ævo *Meta* sinistro gyro circumiri solebat & in ea flectenda sinistri equi prima ac præcipua erat opera. Quare etiam cum equus inter cæteros optimus eligebatur, qui sinistrum in curru locum teneret. Homerus *Il. ψ*.

——— ——— ... ...
Κ... ... ...
... ...

Quæ eadem ars in Circo invaluit, sub postremis Græcorum & Romanorum temporibus &c. Plura hanc in rem V. apud Salmasium *ad Solinû p. 892. & seqq.* & infrà passim, ut, mons in *Missus*, *Murcia* &c.

Meta Caroli, apud Wilhelmum Britonem, Pyrenæi montes dicti, quod Carolus M. arma sua victricia ulterius non protulerit. Ita enim is, apud du Fresne, *Philippidos lib. 1.*

——— *Terrarum quidquid habetur,*
A pelago quod nos undis distinguit ab Anglis,
Usq; ad Hispanos fines pertæsq; remotos
Quæ Caroli metæ *populari voce vocantur.*

Metalla, sub Impp. Gentilibus, habitacula piorum fuere: Clemens enim Episc. R. & Martyr Chersonesum deputatus, 2000. Christianorum & amplius ibi ad marmora secanda damnatorum reperit; fuitque hæc familiaris ac frequens Christianorum damnatio, quæ & libertatem adimebat. V. infra. Infimum enim apud Romanos servorum genus, compediti erant hi Ergastulari seu Fossores, quibus per totam diem labore fatigatis vix *cantabrum ... dare ad vesperam* dabatur: sic autem furfuraceus dicebatur panis, quo canes, ne dum servi, pasci solebant, Hadr. Turnebus *Advers. l. 15. c. 10.* Istiusmodi fossoris imaginem exhibet Laur. Pignorius *Comm. de Servis.* V. & supra in voce *Fossores*. Apud Athenienses *Metallorum* fodinæ redimebantur ... τῆς πόλεως, idq; ... quare non licebat effodere extra fines suos, ne alteri damnum daretur. Soli autem cives non redimebant istiusmodi fodinas, sed & pari jure hospites ac inquilini, teste Xenoph. ... atque si quis ... *Metallorum* aggredi vellet, tenebatur id indicare Præfectis huic rei à populo, ut ab illo acciperent quartam vicesimam *Metalli*, quod novo illo opere effodiebatur: qui secus fecisset, postulabatur ἀγράφου μετάλλου, atque hæc actio, quæ propriè ... dicebatur, scribebatur apud Prætorem, Pollux *l. 8. c. 6.* Legem, *Metallicas* actiones concernentem, hanc suggerit Demosthenes ... ... *Si quis alterum prohibuerit opus facere*, (metallicum) *si quis ignem importarit, & succenderit: si vasa instrumentaq; ceperit: si effoderit extra fines suos*: (metallicæ actiones adversus eos dantor.) Quas dicas apud Thesmothetas scribi solitas fuisse, docet Pollux *l. 8. c. 9.* V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Att. l. 7. tit. 12.* Primus v. *Metalla* conficiendi artem invenisse in Occidente, Faunus Pici fil. in Oriente, Semiramis, Assyriæ Regina, dicitur Suidæ: quorum hæc populis quamplurimis subactis, ad fodienda metalla captivos adhibuerit. Sed utroque antiquior Chamus, Noahi fi. potiori jure hoc si quid est laudis sibi vendicet: imò non sine ratione altius nonnulli assurgunt, & Thubal-Kainum, fil. Lamech, personatum illum Poetarum Vulcanum, qui *cuderit omnem fabrum ærarium & ferrarium*, Genes. *c. 4. v. 22.* *Metallurgices* Autorem faciunt. Namq; originem hujus ipsi Agriculturæ, quæ omnium Artium extra controversiam antiquissima est, vel coævam, vel non multò recentiorem credere convenit. Cùm & agricolæ opus aratro, & militi gladio, & fabro securi ac dolabra opus, quæ omnia ex *metallo* constant. Utraque enim operæ ac laboris fructum a terra nanciscuntur. Unde Agriculturam cum *Metallica* conjungens Aristoteles *Oeconom. l. 1. c. 2.* ait: Κτήσεως δὲ πρώτη ἐπιμέλεια ἡ κατὰ φύσιν. Κατὰ φύσιν δὲ γεωργικὴ προτέρα, καὶ δεύτεραι, ὅσαι ἀπὸ τῆς γῆς, οἷον μεταλλευτικὴ καὶ εἴ τις ἄλλη τοιαύτη. ... *Ex iis, quæ possidemus, prima est cura quæ sequitur naturam. At ordine naturæ prior est Agricultura: & secundum obtinent locum quæcunq; aliquid è terra proferunt. Qualis est* Metallorum *ars, & si qua est alia hujusmodi, præ ipsâ tamen Agricultura quod sit justa*. Quæ ultima verba, quam non *Metallicæ*, inprimis quæ in auro argentoque, avaritiæ ac scelerum irritamentis occupatur, conveniant, Sinenses, apud quos tamen innumeræ *metallorum* sunt fodinæ, hodieq; agnoscunt. Unde, aurum & argentum ne eruatur, lege apud illos cautum est, eo quòd, præter modò dicta, noxiis exhalationibus passim in mineris homines interire necesse habeant, quorum vitam pluris, quàm aurum argentumq; (propter quæ Europam & terræ matris viscera scrutamur & superficiem hominum cadaveribus sæpe replemus)

ab Imperatoribus ac Regibus æstimaretur fit. Primùm autem Ferrum ac Æs, exin Argentum, serò tandem Aurum effodi cœpisse, ex Plinio discimus. V. quoque Gerh. Joh. Vossium *de Philos. c. 15.* Agricolam, alios, &c. Addam pauca de præstantissimis *Metallifodinis*, quæ hodie in America, olim in Hispania fuere, e qua tanta *Metallorum*, auri præcipue ac argenti, in Romanum ærarium copia olim illata est, à triumphantibus, Cn. Cornelio Lentulo, M. Helvio Blasione, Q. Minucio Thermo, M. Porcio Catone, M. Fulvio Nobiliore, C. Calphurnio Pisone, L. Quinctio Crispino, Q. Fulvio Flacco, T. Sempronio Graccho, L. Posthumio Albino aliisque, ut meritò dixerit Antonius Augustinus, *Hispaniam id temporis Romanis fuisse eo loco, quo nunc Hispanis America est.* V. Adam. Preyelium *Sinâ & Europâ c. 30.* & suprà in voce *Fodina*. De Dæmonibus, subinde in locis, unde *Metalla* eruuntur, conspicuis, ita quoq; modò memoratus Auctor: *Hic iterum, inquit, quærendum quæ sint illa dæmonia in fodinis obversantia, cur exsecrationibus & fistulâ ibi sit abstinendum? Dæmonia videntur valde operosè laborare, & tamen nihil moveant, nihil promoveant (aliquando etiam irritantur ac pœnas infligunt) & quod fossoribus ditissimæ venæ indiciũ. Princeps aëris & inferni est Satan, dominatur per inferiora, donec catenis relegetur in abyssum tenebrarum, ubi ignis ei æternus paratur. Habuerit ille Apostasiarchâ suos præfectos ac emissarios ad 4. mundi plagas; Sint ætherei, sint aërei, aquei & terrestres, ipsi subtiles; sint regnorum, sint urbium, negotiorum patroni, sint marini, sylvatici, tutelares domus; sed quis nobis gradus istos definiet, cum hactenus nemo eos demonstraverit, nisi ex usu Paganorum & similitudine nostrorum conceptuum. Ubi sub aquis, & in visceribus terræ sunt, illic campos Elysios, palatia, regia turba & splendores infernales. Injunxerit princeps eorum sua diversissima administeria & jubendo firmaverit corpora illa spiritualia, terrena massa experta, quibus ad instrumenta utantur & exuantur finito ministerio, cum scenâ excedunt: Sint & thesaurorum custodes aut perversores adeoq; ultores &c.* Hactenus ille. V. quoq; Nicolai Rigaltii *Notas ad Agrimensores p. 144.* Phil. Jac. Maussacum *ad Harpocrationem p. 149.* Jul. Castalionem *Var. Lection. c. 20.* Lud. de la Cerda *Adversarior. c. 142.* Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium passim* &c. Hinc *Metallica*, Georgio Agricolæ dicuntur, quæ vel metalla ipsa sunt, vel juxta metalla reperiuntur, vel dum in fornacibus alia excoquuntur, fiunt vel aliqua alia præparatione ex iisdem consistunt. *Metallici* verò quasi Metallo addicti & mancipati dicuntur *l. 8. §. in ministerium, aliisq;* qui *ad Metallum* (quod inter mediocris pœnæ genera numeratur à Paulo *lib. 5. sent. t. 7.*) *fuerant damnati*: Cujusmodi pœnam à Tarquinio Superbo excogitatam esse, tradit Eutropius *l. 1. c. 10.* Sed jam ante eum Semiramidem *metalla* invenisse eaque per captivos exercuisse, refert Diodorus Siculus & ex eo Suidas. Habebant a. Romani *Metalla* multa, ut in Macedonia, Ephesi, in Hispania: quibus duo alia addit Justinianus *Nov. 22.* τὸ ἐν τῇ Προκοννήσῳ & τὸ ἐν τῇ Γάλατικῇ, præter quæ. *Docimeni* quoque & *Troadensis* mentio est, in *l. 9. & 11. de indulg. debit. in Cod. Theod.* Quò sontes, vinculis additis, ad inquirendas eruendasq; ut dictum, venas, damnabantur. Adimebat autem hæc pœna libertatem & servitutem irrogabat *l. 8. §. est pœna & l. 19 l. 36. ff. de pœnis, l. 3. ff. de his, quæ pro non scrip. hab.* Cæterùm diversa sunt *in metallum, & in opus metalli damnari d. l. 8. aliisq; passim.* Nam qui *in metallum* damnati sunt, gravioribus; qui *in opus metalli*, levioribus vinculis premebantur. Hinc refugæ ex opere metalli, in metallum dabantur: refugæ verò Metalli, gravius ac durius coercebantur *l. 8. §. inter eos, 6. ff. de pœn. l. pen. in fine ff. de vor.* &c. Brissonius apud Joannem Calvinum *Lexic. Jurid.* e quo rerum *Metallicarum* appellationes technicas, juxta nostram linguam, quoque hic subjungere visum est.

Rerum Metallicarum appellationes technicæ Latino Germanicæ.

Æs purum, *Gediegen Kupffer.*
Ærvcus, *ein Trig.*
Argentum, quod statim sum̃ est, *Gediegen Silber.*
Argentum rude, *Silber-Ertz.*
Argentum rude puniceum, *Rotgüldin-Ertz.*
Argentum rude plumbei coloris, *Glaß Ertz.*
Argentum rude nigrum, *Schwartz-Ertz.*
Argentum rude purpureum, *Braun-Ertz.*
Argentum rude cinericium, *Graw-Ertz.*
Argentum rude rufum, *Rotbrendig-Ertz.*
Argentum vivum purum, *Gediegen Quecksilber.*
Anthrax, sive vena minii, *Quecksilber-Ertz.*
Caput dimensionum, *Fundgrub.*
Carbones fossiles, *Steinkolen.*
Carrus, *Karren.*
Cass, *Kaw.*
Ceruleum, *Lasur.*
Chrysocolla, *Berggrün oder Schyfergrün.*
Cobaltem, *Cobalt.*
Cuniculus, *Stollen.*
Dæmon metallicus, *das Bergmännlin.*
Declive montis, *das gehing deß Gebirgs.*
Dimensio, *Maß.*
Excoquere, *Schmeltzen.*
Exitus venæ, *das Ausgehen deß gangs.*
Extensio venæ, *das Streichen des gangs.*
Ferrum purum, *Gediegen eysen.*
Fibræ, *Klüfft und geschicke.*
Fluores, *Fluß.*
Fodina, *Grub oder Zech.*
Fossam agere, *Schreffen.*
Favis ductarius, *Seil.*
Galena, sive Molybdæna, *Glantz und Bleyertz, auch Bleyschweyff.*
Gypsum fossile, *Gyps.*
Jacens, *das Liggende.*
Jurati, *die Geschworene.*
Jurati Duumviri, *Zween Geschworne; der ein gen*
Lapis Specularis, *unser lieben Frauen eyß.*
Lapilli nigri, *Zwitter.*
Ligo, *Reithaw.*
Lithargyrum, *Glett.*
Machina tractoria, *Haspel.*
Magister metallicorum, *Bergmeister.*
Malleus, *Berghammer, Feustel.*
Metallici, *Bergleut.*
Minium, *Bergzynober.*
Ochra nativa sive Sil, *Berggel, Ockergel.*
Ochra factitia, *Bleygel.*
Pendens, *das Hangend.*
Plumbum candidum, *Zin.*
Plumbum nigrum, *Bley.*
Præses fodinæ, *Styger, oder Hutmann.*
Præfectus rationibus, *Schichtmeister.*
Puteus, *Schacht.*
Pyrites, *Kys.*
Pyrites colore argenteo, *Wasserkys oder Weisserkyß.*
Pyrites colore aureo, *Ein gelber Kys, oder Kupferkys.*
Pyrites prorsus aurei coloris, *Kys, der gantz gelb gewesen ist.*
Pyrites colore galenæ similis, *ein glantziger Kys.*
Pyrites cineraceus, *ein grauer Kys.*
Recrementum, *Schlicker.*
Rubrica fabrilis naturalis, *Bergrötel.*
Rubrica fabrilis factitia, *Rötel.*
Sandaraca fossilis, *Bergrodt.*
Sandix apud Dioscoridem, *Parysrot.*
Saxum fissile, *Schyffer.*
Saxum coronarium, *Herrnstein.*
Saxum harenosum, *Sandstein.*
Situlus, *Kobel.*
Spatum, *Spat.*
Specus, *Scracht.*
Splendor, *Glimmer, oder Katzensilber.*
Terminus, *Lochstein.*
Tumulus è fodina egestus, *Halde.*
Vena, *Gang.*
Virgula divina, *die Rutte &c.*

Metallica Planta, in *Musæo* Kircheriano; chymicæ artis Magisterium; quam *Panaceam vitæ nostræ* Auctor vocavit. Est in hermetice occluso vase vitreo, aqua ab omni terrestri permixtione depurata, confecta ex cineribus plantæ, quæ *Adiantum* dicitur; cujus cineres in salem chymico magisterio reducto ea virtute & proprietate pollent, ut eandem plantam reproducant, perpetuâ generationis & corruptionis vicissitudine perennem, sibi herbam perpetuò renidens, *phœnicis* instar, vivendo moritur & moriendo vivit: quæ res multis hactenus frustra tentata est. Sed & aliæ alia conjuncta in peculiaribus phialis Naturæ miracula ostenduntur ibidem; quibus integram abietum sylvam, tanquam peritissimi Artificis penicillo adumbratam, aut scalpro excisam, in vitro parvi laboris impendio spectabilem reddit Auctor; usque adeò quidem, ut colore viridi subflavescente, pinei cacuminis, foliis comatis & cyparissatis, imò radicibus ex terra erumpentibus & intervallo truncorum in terræ superficie mille arbuscula in diversa germine interjectis, ipsæ abietum formæ sub aspectum oculi veniant, nec evanescant, nisi forte fracto vase. V. Georg. de Sepibus in Collegii Rom. S. J. *Musæo cap. 9.*

Metallina Castra, adde: Hinc nomen illustri familiæ, quæ ramus est stirpis *Portocarrera*. In hac enim cùm Alfonsus Fernandus, *Dom. de Moguer*, duos haberet filios, Martinus successor Patris fuit & per neptem Mariam, in Gironum familiam, hæreditatem suam ac nomen transmisit: alter Rodericus *Comitis Metellini* (Hispan. *Medellino*) dignitate auctus est eamque suis post se reliquit. Natus enim ex Leonora *de Monroy*, vel Elvira *Herrera*, Beatricem seu Mariam Pachecam (fil. Johannis Pachecii Gironis March. Villenæ, qui obiit A. C. 1474.) sibi junxit, atq; ex ea suscepit Johannem Portocarterũ Com. *de Medellin*: quo, & Agnete *de Ribera* (fil. Perafanis *de Ribera C. de los Molares*) genitus Rodericus Portocarterus, ex Leonora Toletana suscepit Johannem Portocarterum Com. *de Medellin*, maritum Mariæ Osoriæ (Johanne Portocarrero March. *de Villanova de Fresno* genitæ) & ex ea patrem Roderici Portocarteri Com. *de Medellin*: cui Johanna *de Corduba* (fil. Ludovici Fernandi *de Corduba* March. *de Comares*) genuit Johannem Portocarterum (cui uxor obtigit Luisa *Fajardo*, fil. Francisci Hurtadi *de Mendoza*, March. *de Almaçan*) Petrum Portocarterum Com. *de Medellin* (qui primus sibi nepotis

priùs junxit Mariam Mendoziam, fil. Garsiæ Ramirii *de Cardenas*; alteris Annam, fil. Ludovici Fernandi *de Corduba, Cardona & Aragon.* Com. *de Prades*) Ludovicum, Franciscum & Mariam. Spenerus *Theatr. Part. II. p.* 41.

Metallum, in variis Vett. numismatib. V. suprà, in voce *Medalia*.

Metamorphosis τῦ Σωτῆρος, dicitur hodiernis Græcis Festum Transfigurationis Domini nostri, quod die Augusti sexto celebrant, durante Quadragesima τῆς ἁγίας παρθένου, *sanctæ Virginis*: quæ cum quatuordecim duret dies, quibus *nec carnem, nec pisces*, vescentes gustare iis licitum, hoc tamen festo piscium esu illis permissum. Jac. Sponius *Itiner. Græciæ Part.* 2. *p.* 353.

Metanea, apud sequioris ævi Latinos, genuflexio est seu inclinatio, ex Græco μετάνοια, quam vox Græcis recentioribus idem denotat. Duplex autem ea, μεγάλη, sc. *magna*, cum quis toto corpore, sine tamen genuum flexione, se fere ad terram usque anteriorum inclinat; & μικρὰ *parva*, cum tantum cervicem inclinat & caput aliquousque. Gerlacius apud Crusium *in Turco-Græcia p.* 205. Hinc βάλλειν seu ποιεῖν Μετανοίας, *Reverentiam facere*, apud Dorotheum *Doctr.* 4. Decapolitam *de Mirac. S. Georgii*, alios, laudatos Carolo du Fresne *in Glossar.* Quia vero Græci, in confessione, solent *pœnitentiæ* loco profundas hujusmodi inclinationes imponere, hinc est, quod promiscue *Metanea*, tam apud Græcos, quam apud Latinos Scriptores, *pœnitentiam* hujusmodi Ecclesiasticam notet. Unde Petrus Damianus, ubi de piis operibus, ab Eremitis in defunctorum Fratrum gratiam, impendi solitis, agit, *Cum*, inquit, *frater quidam ex nostris obierit, unusquisque pro eo septem disciplinas cum millenis scoparum ictibus accipit, septingentas Metaneas facit, triginta insuper psalteria* &c. ubi per *Metaneas*, profundas corporis inclinationes intelligit Dominic. Macer. Sed & *Metanœa*, ascetensium est pœnitentium Mulierum, cui nomen a celeberrimo Monasterio Alexandrino inditum, cujus mentio fit in *Actis* Concilii Chalcedonensis &c. V. præfatum Macrum in *Hierolexico* & infrà in vocibus *Palmata* & *Pœnitentia*.

Metatius, Curator Illyrici sub Valeriano, in *Claudio*; ubi *Metianus* legi vult Salmasius.

Metatores Castrorum, apud Romanos dicti sunt, qui exercitum præcedentes locum castris eligebant: His suberant *Mensores*, qui in castris ad podismum dimetiebantur loca, in quibus tentoria milites figerent, vel qui hospitia in civitatibus designabant. Magnæ autem id artis opus: Unde Alb. Tibullus *ad Messallam l.* 4.

> *Nam te non alius belli tenet aptior arte,*
> *Quà deceat tutam castris præducere fossam,*
> *Qualiter adversos hosti defigere cervos,*
> *Quemve locum ducto melius sit claudere vallo,*
> *Fontibus ut dulces erumpat terra liquores,*
> *Ut facilisque tuis aditus sit & arduus hosti.*

Et Claudianus *de* 4. *Honorii Consulatu*,

> —— —— —— *Ponenda salubri*
> *Castra loco, præbenda vigil custodia vallo;*
> *Disce ubi densari cuneos, ubi cornua possit*
> *Æquum, aut iteratum tendi, qua commoda vallis,*
> *Quæ via difficilis.*

Artem hanc *Gromaticam* vocat Pet. Pithœus *Subsecciv. l.* 1. *c.* 14. sed Gromatica in genere legitimam limitum directionem, quæ ex principiis Geometricis fit, denotat, dicta a voce *groma*, quæ ex Gr. γνώμων orta est. Unde Gromatici Ciceroni *Agrar.* 1. *Finitores* dicuntur iidem *socii Arvales*. Græcis etiam οἱ ἀπὸ ἴσων ἀγρῶν ... Gerh. Joh. Vossius *de Scientiis Mathem. pag.* 443. Qua occasione de *Metatoribus* in genere quædam simul inferere visum. Ista autem *groma* interdum in medio spatii, cujus erat mensura capienda & ad lineam dirigenda, locabatur, tumque in tetrantem poni dicebatur: sic eâdem machinâ, in Castrorum metatione delineanda, utebantur, & *locus groma* vocabatur, prope Prætorium, in ipso *metationis* centro, quia ibi groma seu gruma ponebatur ad dictandas metas; Quæ in tetrantem ibidem etiam poni solebat, ut ad medium quatuor viæ convenirent, & quatuor responderent portæ. Nempe, quemadmodum Forum in coloniis, in medio oppido positum erat, ad quod e quatuor portis viæ erant æquales, nam e Foro quatuor Coloniæ portæ conspiciebantur: ita & in Castris, gromâ in tetrantem positâ, ad gromæ locum e quatuor portis congruebant ac conveniebant homines. Atque hic locus in Castris medius Forum erat castrorum, ad introitum Prætorii, ubi turba congruebat, ubi legationes & nuntii audiebantur, omniaq; administrabantur. Sic positâ itaque gromâ, portæ castrorum in conspectu rigoris stellam efficiebant. Hyginus *in Gromatico*. *Sive in dictatione metarum posito ferramento groma superponatur, ut portæ castrorum in conspectu rigorum stellam efficiant.* Nempe groma fixo in terra ferramento superponebatur & super ipsum ferramentum quamcunque in partem movebatur perculsa, ad dictandum rigorem & lineas dirigendas: Pertica d. fuit, normas habens & perpendicula pendentia, seu etiam fila sive funiculos ac pondera, quod perinde: & proin eadem forte cum Græcorum Chorobate. Hinc de groma, qua agrorum castrorumque *metatores* utebantur, Auct. ad *Dirarum*,

> *Pertica, quæ nostros metata est impia agellos.*

Et Propertius,

> *Abstulerat patrium pertica tristis opes.*

V. infrà in *Pertica*. Quum igitur tota limitandorum ac metandorum agrorum, qui assignabantur, necnon constituendorum limitum ac dirigendæ mensuræ ratio, per ferramentum & gromam explicaretur, ut ad verum Solis ortum, i. æquinoctialem, lineam recte capere possent, Meridiem prius excutiebant, qui semper idem est: quo deprehenso ortum & occasum Solis de facili postea tenebant; & in Coloniis deducendis agrisque publicè viritim dividundis, lineam ducebant ab hoc ortu usque ad occasum, qui limes ita agrum secans *Decumanus* vocabatur. Dein aliam lineam per medium illam decussatim ac normaliter in rectum ejiciebant, quæ à Septentrione ad Austrum descenderet: qui limes *Kardo* dicebatur. Horum priorum, Decumanus nempe, cum longior tum latior fuit, quàm Kardo; & quidem multi, teste Hygino, agri longitudinem sequuti, quà longior erat. Decumanum faciebant latitudo eidem, ex Augusti lege, pedum fuit quadraginta, Cardini viginti. Ambobus a. quasi viis amplissimis ac regiis in decussem sese invicem secantibus, tota territorii assignati ac divisi limitatio distinguebatur: & quatuor regiones universæ perticæ (quo nomine totũ Coloniæ territorium veniebat) fiebãt &c. Uti verò, qui spatium condendæ urbi designans murorum ambitum circumscribebat, vias omnes ad lineam dirigebat, situmque ædificiorum publicorum delineabat, is propterea *urbem metari* dicebatur; sic omnino, qui *castra metabantur*, primo omnium solebant ... *degrumare vias*, uti Lucilius vocat in hisce,

> —— —— —— *viasq;*
> *Degrumabis, ut in castris mensor facit olim.*

Unde verbum *metari*, quod per se ac simpliciter nil aliud significat, quàm *metas ponere & constituere*, in *eligendi* notionem transiit, ea de causâ, quod assignatione cultus tantùm ager & pinguis atque adeo electilis dabatur. Sic enim Vett. Grammatici τὸ *metari* explicant, apud Virgilium,

> —— *seu pingues agros metabere campi*, &c.

V. plura hanc in rem apud Salmasium *ad Solinum passim, inprimis pag.* 649. *& seqq.* ubi totam Veterum metandi urbes, agros, *castra* rationem fuse exponit, & accurate persequitur. De *Castra metatione* porro Hyginus prolixe egit, V. quoque Lipsium *de Mil. Rom.* Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosinum l.* 10. *c.* 12. &c.

Metaxa, vel *Mataxa*, ut libentius olim scribebant, propriè *filum* vel *sericum* significat, unde *lini metaxa*, Lucilio, pro *lini filo*, quod νῆμα interpretatur optimum Glossarium. Postea propriè & absolute, pro *serico* vel *filo serico* denotãdo sumi cœpit. Procopius *Persic. lib.* 1. ... *Hæc autem est metaxa, ex qua consueverunt vestem conficere, quam olim quidem Medicam Græci, nunc verò Sericam appellant.* Quemadmodum & ... recentiores Græci absolute *metaxam*, hoc est, sericum, vocant, cum Vett. νῆμα quodvis etiam filum & subtemen nuncuparent &c. Salmasius *Not. ad Vopiscum in Aureliano & ad Tertullianum de Pallio.* Inde *Metaxarii*, sericorum Negotiatores, in *l. ult. Cod. de Pignor. Meursius. Eclog.* 1. *c.* 56.

Metempsychi, Græcè Μετεμψυχοι, Hæretici, qui Pythagoræorum imitatione *transmigrationem animarum* asserebant. Chrysologus *Serm* 88. *Nemo cùm hæc audit*, Metempsychosin *imputet*. Tertullianus *de Anima cap.* 12. *Itaq; metempsychosin, si non in primis quoq; vita hujus commeatu omnibus incisis satisfaciat.* Alii. Nempe ita brevi impius hic error disseminatus est longè lateque, ut non Judæorum solùm complures, circa Christi tempora, invaserit, sed & inter ipsosmet Christianos alicubi locum invenerit. Uti verò idem inter gentes fuerit sparsus, & ad nostra usque tempora apud earum non paucas, propagatus vigeat etiamnum, fuse exponit Tobias Pfannerus *System. Theologiæ Gentilis purior.* quem vide. Contrarium huic dogmati delirium fuit Empedoclis, qui ... statuens, *unum corpus in aliud transformari* docuit, hisce ab eodem Tertulliano irrisus, ubi suprà *cap.* 32. *Planè ut piscis, ne aliquid sepulturæ conditio reputesceret, assum se maluit in Ætnam præcipitando, atq; exinde in illo finita sit metensomatosis.* V. Dominicum Macrum *in Hierolexico*.

Meteoroscopium, Græcè Μετεωροσκόπιον, Ptolomæo *in Geogr.* tam ἀστρολάβιον, quàm σκιόθηρον, dicitur. Licet enim μετέωρα aliud sint, tamen etiam sic *stellas* appellari consuevisse, constat. Hesychius, Μετεωροσκόπον, τὸν τὰ μετέωρα σκοποῦντα. Alii tamen Μετεωροσκοπικὴν & Γνωμονικὴν distinguunt, ut Proclus ex Gemino, qui tertiam addit Astronomiæ partem, τὴν Διοπτρικήν. Et sane Ptolomæus ipse alio loco τὰ σκιόθηρα separat ἀπὸ τῶν ὀργάνων μετεωροσκοπικῶν. Nempe σκιόθηρα de die tantùm valent, μετεωροσκοπικὰ & noctu & die ad intervalla, magnitudines ac loca singularum stellarum signãda: cujusmodi organa excogitasse Hipparchum tradit Plinius *l.* 2. *c.* 26. Græci recentiores Ἀστρολάβια dixere. Sed & Σκιόθηρα quadantenus Μετεωροσκοπικὰ sunt. Nam & Solis ortus ex umbris, & τὰ τῶν ... σημεῖα, & Meridiani per ea deprehenduntur, uti pluribus docet Salmasius *ad Solinum p.* 656. quem, si placet, vide.

Methymna Celia, *Methymna Sicca*, *Methymna Sidonia*, nomina illustrium in Hispania familiarum, V. suprà in *Medina*.

Methymna Talnabia, adde: Alii Mahometem, Mechæ natum, *Methymna* verò sepultum scribunt. Sunt autem duæ hæ in Arabia urbes magni inter Mahumetanos nominis, & Mecha quidem, prima Muhammedicæ superstitionis sedes est, ad quam e-

universa Asia & Africa peregrinationes quotannis suscipiuntur, ab illis, qui singularem quandam sanctitatem affectant. Sed & alii, ex Lege Mahometis, saltem unâ vice per vitam, peregrinatione hac defungi tenentur, modò sumtus facere possint, ad longinquum hoc iter & dona offerenda, necessarios: pauperes enim & egenos legis rigor non adstringit. Quòd si quis iter per se obire non possit, per alium id facere tenetur. Non quòd ibi sepultus sit magnus ille Pseudo-Propheta, quemadmodum Europæi fabulantur; nec quòd corpus ejus vi magneticâ in aere & in cista ferrea suspensum pendeat, sed quòd ibi Templum vetustissimum & in eo lapis niger, quem *Caabam* vocant ac summâ devotione venerantur, Georg. Hornius *Orb. Polit. Part. IV. p.57.* Tavernier verò, Mahometem hancce urbem, utpote natale suum solum, hac ceremoniâ honorare voluisse, scribit: addens, credere Turcas idq; ipsis à Majorib. longâ successione traditum urbem hanc esse locum illum, in quo Deus Abrahamum jusserit sibi domum ædificare, atque ibi postea superstitionis Auctorem cœlitus Alcoranum accepisse: præterea, nil reliquiarum Pseudoprophetæ hujus Mechæ, præter alterum sandaliorum ejus, ibi asservari. Altera urbs *Methymna* seu *Medina Talnabi* est, i. *Civitas Prophetæ*, in qua Mahomedes sepultus, quæque proin & ipsa sanctitatis ergò frequentatur. Sed qui sepulchrum Pseudoprophetæ (de quo monstrosa Turcæ fabulantur) inspiciunt, illi seipsos dicuntur excæcare, existimantes nullam in posterum mortalem rem dignam esse, quæ ab ipsis, postquam semel Prophetæ sui sepulchrum adspexerint, conspiciatur. Interim Mechæ longè major veneratio frequentiorque concursus, unde in Alcorano suo Mahometes non nisi hanc peregrinatione præfatâ solenni (quam *Caravanam* vocant) celebrandam injunxit, conveniuntque sacerrimæ hujus Legis interpretes in eo, non necessariò *Methymnam* adiri, atque Mahometis præcepto, etiam omissâ hac peregrinatione, fieri satis. Vid. Hornium iterum *loc. præf.* atque Joh. Baptistam Tavernier *Relation du Serrail chap. 12. & 20.*

Mecia Faustina, filia Gordiani Sen. Junii Balbi Consularis Viri uxor, apud Jul. Capitolinum *in Gordianis.*

Metiosedum, adde: Quam sententiam Nic. Sampson, contra Raim. Marlianum, locum hunc Corboilum hodie, vulgò *Corbeil*: & Jos. Scaligerum, Meloduoum Senonum, vulgò *Melun*, esse, contendentes, ex Cæsareanâ relatione stratagematis Labieni confirmat ac verisimillimam reddit. In Literis quibusdam A.C. 1292. datis, vicus hic vocatur *Medo*, & *Simon Major de Medone*, *Simon de Mudon*: Item *Moduen*, *Moudon* & *Moldun*, i. est, *Modunum* vel *Meldunum* dicitur, à *duno*, vel monte. In Literis anni 1187. *Matthæus de Modun Presbyter* præter cæteros commemoratur. In Literis anni 1203. *Matthæus Decanus de Modun*, qui & ibidem *Meudon* vocatur; in Literis anni 1259. *Decanus de Moldun*: ex Valesio.

Metius, adde, V. quoque *Mettius*.

Viri illustres.

Metius Celer, V. quoque *Celer*.

Metius Falconius Nicomachus, Senator Consularis, cujus orationem exhibet Vopiscus *in Tacito*.

Metius Gordianus, Præfectus, memoratur Capitolino in *Gordianis*: ubi *Mecius* legit Salmasius.

Metius Marullus, Gordiani Senioris ex Ulpia Gordiana pater. *Ibid.* V. etiam Lampridium in *Alexandro*.

Metochium, ex Græco Μετοχία, apud Ughellum *Tom. III. pag.* 493. *Cupientes Monasteria & Metochia relevari destructa & relevata illæsa servari*: hodiernis Græcis *Metoke*: cella est Monastica, à Monasterio aliquo principali dependens. V. Pachymerem *lib. 4. cap.8. lib.5. cap.2. & lib.8. cap.6.* Leonem Gramm. *p.472.* Theostericum *in S. Nicetæ num. 36.* Joan. Phocam *in Descript. Terræ S. cap.14.* Alios, laudatos Carolo du Fresne in *Glossario*. Significat autem *Metœcia demigrationem*, *coloniam*: hæ enim velut *coloniæ* Monasteriorum sunt principalium. Sed & veteres Græci quotannis Festum celebrabant, *Metœcia* dictum: quod institutum erat in memoriam Thesei, qui duodecim Atheniensium populos in Reipublicæ formam redegit, & ruris incolas eò, velut in novam Coloniam, confluere compulit. Plut. *in Theseo*. V. Jac. Sponium *Itinerar. Græcia Part. 2. pag. 313. & 314.* Etiam *Metœcium*, summa dicebatur duodecim drachmarum, quam quotannis inquilini solvere cogebantur, teste Harpocratione. Isæus viros 12. fœminas 6. pependisse, refert: quod tributum qui solvere neglexisset, ad cives deductus convictusque venum ibat. V. *L. 4. Cod. de Jure Fisci lib. 19.* &c.

Meton, adde: Pausaniæ fuit filius, & Olymp. 87. anno 1. Nabonassari anno 317. U. C. 322. solstitium Atheniæ cum Euctemone observavit: ac eodem vel præc. anno publicavit suam Ἐννεακαιδεκαετηρίδα, atque ita emendavit Octaeteridem, à Cleostrato introductam Olymp. 61. anno 2. & ab Harpalo exactiùs elaboratam, cùm tetracteride priùs, quæ *Elidensis Olympias* dicta est, Græci uterentur. Est verò hæc Enneacædecaeteris dierum solidorum 6940. hodieque *Aureus numerus* appellatur. Gerh. Joh. Vossius *de Sc. Mathem. cap. 33.*

Metoposcopi, Græcè Μετωποσκόποι, q. *Frontium inspectores*, divinorum genus, qui ex faciei frontisque lineamentis hominum nosse se mores, atque eis eventura jactant, memorantur Plinio *lib. 35. cap. 10.* ubi de Pictoribus claris: *Imagines adeò indiscretæ similitudinis (Apelles) pinxit, ut incredibile dictu Apion Grammaticus scriptum reliquerit, quendam ex facie hominum addivinantem (quos Metoposcopos vocant) ex iis dixisse aut futuræ mortis annos, aut præteritæ.* Et quidem Cirus Spontoni, qui de *Metoposcopia* tractatum edidit, 7. lineamenta frontis in considerationem venire ait, quorum primum Saturno, secundum Jovi, Marti tertium, quartum Soli, quintum Veneri, sextum Lunæ, & ultimum Mercurio, adeoque eorum quodlibet peculiari alicui Planetæ subsit, illumq; præsidem habeat &c. V. suprà ubi de *Divinatione*.

Metragyrta, Gr. Μητραγύρτης, Callias vocatus Aristoteli *Rhetor. ad Theodect. lib. 3.* Λέγω δ' οἷον ἐπεὶ τὰ ἐναντία ἐν τῷ αὐτῷ γένει, τὸ φάναι τὸν μὲν πτωχεύοντα εὔχεσθαι, τὸν δ' εὐχόμενον πτωχεύειν, ὅτι ἄμφω αἰτήσεις, τὸ εἰρημένον ἐστὶ ποιεῖν. Ὡς καὶ Ἰφικράτης Καλλίαν μητραγύρτην, ἀλλ' οὐ δᾳδοῦχον. ὁ δὲ ἔφη ἀμύητον αὐτὸν εἶναι, οὐ γὰρ ἂν μητραγύρτην αὐτὸν καλεῖν, ἀλλὰ δᾳδοῦχον. ἄμφω γὰρ περὶ θεόν, ἀλλὰ τὸ μὲν τίμιον, τὸ δὲ ἄτιμον. Quibus verbis injurius est Vir doctus, qui in *Nonni Dionysiaca* severæ lucubrationis telum atroci stylo strinxit, cùm ita scriberet: *Qui decorare quippiam vult, eum necesse est* ἀπὸ τοῦ βελτίονος εἰς τὸ χεῖρον μεταφέρειν. *Aristoteles plerosq; Achæos & Heniochos, qui circa Pontum sedes habebant,* λῃστὰς *fuisse memorat, qui horum rapacitati honestum nomen ponere velit,* πειρατὰς *appellabit, Dionysium Jun. Siciliæ Tyrannum* Μητραγύρτην *dicit Athenæus, quo nihil enim vilius est, quàm stipem cogere. At Xenophon Calliam, qui itidem famulus erat Idææ Matris,* Δᾳδοῦχον *vocat, lib. 6. de rebus Græcorum. Ille, ut Tyranni infelicem cujus cum splendore tanta fortuna componeret, rem, quantum potuit, maximè deturpavit: hic verò splendorem ei tribuit, ne contemnere illum videretur, qui publico munere cum aliis fungebatur.* Sed ut alia hic omittam, quod de *Metragyrta* adfert, scopo ejus non quadrat. Aristoteles observat, Calliam, qui Δᾳδοῦχος erat Eleusiniæ Matris, per contemtionem ab Iphicrate μητραγύρτην appellatum, quasi Matris Idææ Gallus esset: quorum illud honestissimum, utique Athenis, hoc vilissimorum & profligatissimorum erronum erat, simillimorum iis, quos Appuleji Milesiæ traducunt. Plutarchus, haudquaquam parcus Deorum cultor, in libro περὶ τοῦ μὴ χρᾶν ἔμμετρα νῦν τὴν Πυθίαν· Πλάνητες, inquit, γάρ τινες καὶ ... τὸ ἀγυρτικὸν καὶ ἀγοραῖον καὶ περὶ τὰ Μητρῷα καὶ Σαραπεῖα βωμολοχοῦν καὶ πλανώμενον γένος· οἱ μὲν αὐτόθεν, οἱ δὲ κλήρων ἔκ τινων χρησμοὺς περαίνοντες χρησμοὺς θητεύοντες οἰκέταις καὶ γυναίοις. Quare eosdem cum tertio genere mendicantium Vatum eodem loco ponit & parat Ovidius *de Ponto lib. 1. Eleg. 1.* in qua, librum, Augusti laudes continentem, rejiciendum non esse, contendit:

Ecquis ita est audax, ut limine cogat abire
Jactantem Pharia tinnula sistra manu?
Ante Deûm matrem cornu tibicen adunco, al. *adunco*,
Cum canit, exigua quis stipis æra neget?
Scimus ab imperio fieri nil tale Dianæ,
Unde tamen vivit, vaticinator habet.

Neque enim eadem, quæ priore disticho *Deûm Mater*, posteriori appellatur *Diana*, quòd nempe Phrygum & Ephesiorum idem Numen diverso vocabulo, illud *Rhea*, hoc *Diana*, ut quibusdam placuit. Non ista enim miscendi jus fuisse cernunt Poetæ, etsi sub diversis nominibus idem Numen coli docuerint Theologiæ mythicæ Interpretes. Vaticinator hic Ovidii est ex illa nota mendicorum, qui in luco Aricino Dianæ Nemorensis sive Nemoralis stipem corrogabant, titulo Fatorum arcana edicendi, quale genus mendicabula hodieq; nomine *Ægyptiorum* sive *Cinganorum* Europam perambulant. Cujus interpretationis auctor Juvenalis *Sat. 3.*

Nunc sacri fontis nemus & delubra locantur
Judæis, quorum cophinus fœnumque supellex.
Omnis enim populo mercedem pendere jussa est
Arbor & ejectis mendicat sylva Camœnis.

Sequente meminit mendicantium ad axes Aricinos, neque alium clivum *Aricinum* Martiali: Porro de iisdem *Sat. 6.*

—— —— Cophino fœnoque relicto
Arcanam Judæa tremens mendicat in aurem,
Interpres legum Solymarum & magna sacerdos
Arboris, ac summi fida internuncia cœli.
Implet & illa manum, sed parciùs. Ære minuto,
Qualiacunque voles Judæi somnia vendunt.

In chartaceo libro MS. ejus operis, habet Gronovius, *nil tale Deorum.* Posses defendere, ut ad utrumque numen memoratum Isidis & Cybeles referretur, quando & mox tantùm repetit, de *sistro Phrygiique foraminis buxi.* Sed illam habebat Pithœanus & plurium scriptura, neque opus erat plus repetere, quàm satis commodè versus pateretur. Atq; hac de causa Iphicrates, convitium facturus Calliæ, bellè μεταφορᾷ ἀπὸ τοῦ χείρονος, ut *transtatione utitur à deteriori ad melius* & pro Daducho *Metragyrtam* vocat Calliam: servavitque genus; utroque enim sacerdotium Deæ & quidem Matris, continetur. Quem salem cum non intelligere se fingeret, regessit, Iphicratem ἀμύητον, *profanum & non initiatum* esse, utpote qui sacra Deûm Matris & Eleusiniæ Cereris confunderet: quod & ipsum convitium est, nec lepore caret. Hæc mens est Aristotelis, quam nec satis expressit Vir eruditissimus; qui declaraturus eam, notat in sacris Idææ Matris honestius fuisse eorum munus, qui, quòd lampades gestarent, Δᾳδοῦχοι vocabantur: illaudatius eorum, qui eo, quòd pro Magna Matre

ἐγύρσκαρεν. Μητραγύρτην audiebant. Pervivit utrique Victorius: *Munera famulorum Idææ Matris plura magnaque, inter se diversa fuisse, quædam sordidiora, quædam honestiora. Præferre faces honestum putabant; cogere vero stipem, abjectum ministerium. Ipse ideo igitur*, inquit, *Calliam dehonestare studens, à sordidiore muneré eum appellaverat.* Seneca quidem *de Vita B. cap.27. Cum aliquis secandi lacertos suos artifex, brachia atq; humeros suspensâ manu cruentat, lauremq; linteatus senex & medio lucernam die præferens conclamat, iratum esse aliquem Deorum*: Sed hanc nemo dixit Δαδουχίαν, certè Athenis. Non enim δᾳδουχία in sacris Idææ, sed Eleusiniæ Matris, V. Suidam & Apostolium in Αἰὰς κώδων. Quare non fuerit honesta ἀπὸ τοῦ βελτίονος ὢν ἐν τῷ χείρονι translatio, si Metragyrtam Daduchi nomine digneris: nam uterque serviunt quidem Deæ Matri, sed non uterq; jactant festas faces. Nunc ad Nonni doctissimum Censorem: Is, ut nominibus variaret, Dionysium ab Athenæo Μητραγύρτην vocatum prodit, re mutatâ & deturpatâ, ut infelicem Tyranni casum cum splendore prioris fortunæ contenderet. Ubi autem vel simile vel analogum, sine quorum altero nulla translatio existit? Nam si ob solam vilitatem Μητραγύρτου nomen meruit, etiam *cerdo* & *bajulus* vocari potuerit, & hi homines, quia vilissimi, sint & appellentur Μητραγύρται. Jam quod illud genus, quo Tyrannus & famulus Idææ Matris continentur? nisi fortè, quòd ambo populum quæstui habent, ille vi potestatis, hic superstitionis. Omnino ratio nulla est, cur Tyrannus ex arce depulsus, ob hunc infelicem suum casum, Μητραγύρτης potissimum salutetur. Itaque nec Athenæo hoc in mentem venit, ut hujus rei causâ sic Dionysium vocaret: non cavillatur, historiam sine schemate narrat. Verba sunt ejus *lib.12.* Αὐτὸς δὲ Διονύσιος τέλος μητραγυρτῶν καὶ τυμπανοφορούμενος οἰκτρῶς τὸν βίον κατέστρεψεν, *Ipse tandem Dionysius, pro Magna Matre stipem colligens & tympana gestans, miserè vitam exegit.* Idem refert Ælianus *Variar. lib.9.* Ὁ δὲ ἐν Κορίνθῳ πολλαῖς καὶ ποικίλαις χρησάμενος βίου μεταβολαῖς, διὰ τὰς ὑπερβαλλούσας ἀτυχίας, τελευτῶν δὲ μητραγυρτῶν καὶ κρούων τύμπανα καὶ αὐλούμενος ἐκ τοῦ βίου ἀπεπαύσατο. *Ille autem Corinthi, multivariis usus vitæ vicissitudinibus, egestate compulsus, tandem Metragyrta factus est, & tympana pulsans, tibiisq; canens, vitam egit.* Nulla igitur figura, nulla translatio in verbis Athenæi. At Calliam tamen, qui Matris Idææ sacerdos erat, Δᾳδοῦχον vocat Xenophon, pluscuium ei tribuendo, ne contemnere videretur, qui publico munere fungebatur. Ne hoc quidem. Famulum enim Idææ Matris fuisse, nullibi dicitur: Δᾳδοῦχον autem fuisse reverâ, non per honorem & palpo modo appellatum, probare facillimum, ut videre est apud Joh. Frid. Gronovium *Observat. lib. 4. cap.5.*

Metrica, tertia Musicæ veteris pars, circa syllabarum quantitates versabatur, dispiciebatque, utrum breves vel longæ essent. Agebat vero de quinque hisce rebus, de Elementis, sive literis, de syllabis, de pedibus, de metris, de Poëmatis. Ejus meminit A. Gellius *lib. 16. cap. 18.* cùm inquit: *Est & alia species Κανονικῆς, quæ appellatur Μετρικὴ: per quam syllabarum longarum & brevium & mediocrium junctura & modus congruens cum principiis Geometriæ, aurium mensurâ examinatur.* V. Gerh. Joh. Vossium *de Philologia cap. 4.*

Metropolis, adde: Ejus hodie memoria non extat, nisi fortè in vico *Tourbali* dicto, quod nomen ex *Metropolis* corruptum suspicatur Sponius, *Itinerar. Græcia Part. I. pag. 318.* Aliàs *Metropolis* quid significet Historicis Politicisque, notum: Civitatem nempe primariam, quam, velut *Matrem filiæ*, (ut in Sacris dicuntur passim) respiciunt minores, Germ. *Hauptstatt*. Hanc munitam esse, ut tempore belli minores perfugium eò habeant, volunt Politici. Iidem in eadem requirunt, ut in uno Regno, vel Republica nobili una sit, nisi *una*, per excellentiam sic dicta: Ut sit populosa, cùm ad Majestatem conciliandam, tum ad Magistratum defendendum: Ut sit *Sacrarium Juris & Religionis*, adeoque omnium facultatum doctissimis Viris instructa, ad quos velut Oracula in rebus dubiis subditi confugere queant: Ut sit *splendidis exornata ædificiis*, pro Majestate Principis ac Magistratus: & Custos tandem *Archivi*, h.e. documentorum publicorum, Juris publici, Legum fundamentalium, Actorum & Historiarum Reip., quæ semper ad manum esse Magistratui debent. M. Frid. Wendelinus *Institut. Politic. lib.1. cap.6.* V. quoque in voce *Urbs*. Hinc *Metropolites* seu *Metropolitanus*, Archiepiscopus est, *quòd præsideat illi civitati, quæ cæteris civitatibus, in eadem provincia constitutis, quodammodo mater sit*, dictus, Rhabanus *de Institut. Cleric. lib.1. c.5.* Cùm enim primi Episcopi pares essent & unum haberent Episcopatum, ac à communi concilio Ecclesiæ ejusdem provinciæ per Synodos regerentur, dein *Metropolitanorum* seu *Archiepiscoporum* nomina nata sunt. Erat autem horum officium Synodos provinciales convocare, iisque præsidere & recens electos Episcopos confirmare: ut primitus honore potius, quàm potestate, reliquis Episcopis majores essent. Postmodum, cùm à Constantino plures provinciæ in unam diœcesin redigerentur, supra ipsos etiam constituti sunt Patriarchæ seu Primates, *Exarchi Diœceseum* dicti, de quibus infrà dicemus. V. Franc. Burmannum *Synopsi Theolog. Christ. Part.I. lib.8. cap.13. §.14.* Inde *Metropolitanæ literæ*, apud Hincmarum Rem. *Opusc.17.* pro literis, quæ ab Archiepiscopo Clericis dantur, &c.

Metrum, à Rhythmo, quî differat, V. infrà, ubi de Poëtis *Rhythmicis* & *Rhythmo*, item in voce, *Numeri*.

Fœmina illustres.

Metta, seu *Mechtildis de Campen*, familia veteri inter Nobiles Lunæburgicos (Reusnero *Anna Com. de Compignano* Itala, aliis *Com. de Compiegne*) uxor fuit Ottonis Ducis Brunsuico-Lunæburgici, qui *Harburgiis* sedit, cum fratribus in Comitiis Augustanis, rem Religionis ursit A.C. 1530. & vitâ excessit A.C. 1549. Cui, cùm præter alios utriusque sexûs, in tenera fere ætate extinctos, Ottonem cognom. *Juniorem* genuisset A.C. 1528, linea à reliquis agnatis initio agnita non est, donec auctoritas Cæsarea accessit. Obiit A.C. 1580. V. Bunting. *Chron. Brunsuic.* Defecit autem linea hæc A.C. 1642 in Wilhelmo Ottonis Jun. filio, Phil. Jac. Spenerus *Sylloge Geneal. Histor. in Fam. Brunsuic.*

Metta, filia Johannis Com. Nassoviæ, ex Sibylla Ludovici Saxoniæ Palatini filiâ (filiorum novem, octo filiarum fœcunda matre) omnium natu minima, Wolffgango Comiti Zollerensi & Sueviæ præfecto nupsit: ex eo, ut perhibent, Marchionum hodiernorum Brandeburgicorum & Comitum Hoheno-Zollerensium Atavia. Soror fuit, inter alios, Othonis, Com. Nassoviæ, Toparchæ Lopperæ, Laurburgii & Sonnenbergii, ab Henrico I. Imper. cognom. *Aucupe*, exercitui contra Hungaros summi Ducis constituti, à quo vulgaris Genealogiæ Nassovicæ series initium capit. Ex marito Fridericum I. genuit Com. Zolleranum; ita enim Danckonis, qui arcem Zolleranam A.C. 829. tenuisse legitur, posteros, continuâ graduum serie, enumerant Auctores: Rudolfum, sub Henrico Aucupe, Othonem, Wolfgangum *Mettæ* maritum, Fridericum I. Fridericum II. &c. usque ad Fridericum VI. qui cùm duos haberet filios, Fridericum & Eitelfridericum, hic Zollerensium, qui in Principum gradum hodie evecti sunt, fuit sator: ille (aliis etiam, *Eitelfridericus* dictus) Burggravios Norimbergenses, atque hinc Marchiones Electoresque Brandeburgicos ex se dedit. Cyr. Lentulus *Geneal. Princip. Nassov.* & Spenerus *Sylloge. Geneal.*

Metternichia Familia Germaniæ, inter Rhenanas Equestres illustris, illustres Ecclesiæ Romanæ Præsules non semel tulit. Namque hoc seculo Trevirensi Archiepiscopatui Lotharium dedit, & nuper Archiepiscopatui Moguntino, Episcopum pridem Spirensem, Lotharium Fridericum, cujus & fratris progenitores hi sunt: N. *de Metternich*, ex N. Rumschuttelia *de Frinzdorf*, genuit Carolum *de Metternich*; quo & Sibyllâ Beisseliâ *de Gimenich* genitus Dietherus *de Metternich*, sibi junxit Margaretam Weyeriam *de Nickenich*, atque ex ea suscepit Stephanum *de Metternich*, patrem, ex Maria *de Metzenhausen*, Dietheri *de Metternich*: quo, & Catharinâ *de Wachendonc*, natus Johannes Gerhardus Mariam *de Leyen* in thorum asciviт, atque ex ea genuit Lotharium Fridericum Archiepisc. ac Electorem Moguntinum, Episc. Spirensem & Wormatiensem; ac Wolffgangum Henricum Baronem *de Metternich*, cui uxor obtigit Anna Margareta Schœnbornia. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobilit. Europ. Part. III. pag.67.*

Mettis, quæ primitus *Divodurum*, posteà nomine gentis, cujus caput erat, *Mediomatrici* dicta erat, vocari cœpit circa A.C. 400. urbs Galliæ Belgicæ insignis, hodieque Episcopatu, Trevirensi Metropoli subjecto, inclyta. In Not. enim vett. *Civitas Mediomatricorum*, id est, *Mettis*, reperitur. In Not. Imp. Rom. *Procurator Gynacii Augustoduni translati Mettis*, h.e. Augustodunum translati Divoduro, aut certè Divodurum translati Augustoduno. Ibidem invenitur *Procurator Gynacei Juvarensis rei privatæ, Metis translati Arbelas*. Nec non inter Legiones Pseudocomitatenses, intra Gallias cum I. V. Magistro Equitum Gallarum consistentes, numeratur *prima Flavia Metis*, id est, legio Pseudocomitatensis prima Flavia, quæ præsidet Mettis. Ita enim plerumq; scribitur. Ad Saliæ & Mosellæ confluentes sita est, de qua sic Ven. Fortunatus *lib.3. Carm.15. ad Villicum Episcopum Mettensem.*

Gurgite cœruleo pelagus Musella relaxat,
Et movet ingentes molliter amnis aquas.
Hinc dextra de parte fluit, quà Salia fertur,
Flumine sed fluctus pauperiore trahit.
Hic ubi perspicuis Musellam cursibus intrat,
Alterius vires implet & ipse perit.
Hoc Mettis *fundata loco, speciosa, coruscans,*
Piscibus obsessum gaudet utrimq; latus.
Urbs munita nimis, quam cingit murus & amnis &c.

Unde malè Paulo Diacono Forojuliensi, à Metio quodam Romano urbis appellationem gratis deducenti, & Gallico nomini Latinam originem vindicanti, per unicum *t*. scribitur. Treviris, Metropoli ejus, præponit Ammianus *lib. 15. & 17.* Aimonio ac Hugoni Floriacensi, inter urbes Belgicæ provinciæ inclytas, *quarta* ponitur. Caput est agri *Mettensis*, Gall. *le pays Messin*, Germ. *Mettingow* dicti, ipsa *Mets* Gallis Germanisque vocatur. Ab ea Ecclesiasticam cantilenam dictam esse *Mettensem* vel *Metiscam*, Germ. *Metz*, discimus è *vita Caroli M.* Reliqua V. in voce *Divodurum*; ut & in voce *Metis*.

Metu extincti non pauci: inter quos Caretem quendam, obsessi Hierosolymâ, cùm turris præcelsa à Romanis subruta procideret, rei terrore exanimatum esse, refert Hegesippus *lib.4. c.3.* Paria exempla plurium hominum, apud Vopiscum *Caro*, *Negari*

non potuisse tempore, quo periit Carus, fuisse subitò exanimatos, ut multi terrore ipso exanimati dicantur. Cujusrei causam dugit Alexander Aphrodisæus, *Problem.* 16. Cùm sit *animam perculsam fugere, quam tali vigore deficere,* auctor est Theophrastus *Apospasmatio libro de defectu Animi.* V. Casp. Barthium *Animadvers. ad Papin. Statium Part. 3. pag.* 408. & 409. De timidissimo leone Claudianus *in Eutropium lib.* 2. *vers.* 457.

> *Ecce levis frondes à tergo concutit aura,*
> *Credit tela Leo; valuit pro vulnere terror,*
> *Impleviq; vicem jaculi, vitamq; nocentem*
> *Integer, & solâ formidine saucius efflat, &c.*

Cæterùm subiti *metus*, quorum nulla perspicua causa, Pani olim adscripti sunt, unde *Panici* appellati, V. in voce *Pan*. Item Corybantibus, V. suprà ubi de *Corybantia mo.* Quos adamantem pellere creditum esse, apud Plinium legimus *lib.* 37. *cap.* 4. *Adamas & venena irrita facit & lymphationes abigit, metusq; vanos expellit à mente, & ob id quidam eum anancitem vocavere.* Ubi male nonnulli *anachiten* malunt. Nempe ἀνάγκη est, quidquid animum suæ spontis esse non patitur, unde lymphationes inprimis & *vani metus*, qui mentibus immitti ab aliquo Numine irato, credebantur, ἀνάγκαι dictæ. Hinc qui hujusmodi necessitatis vinculis animum solvere existimatus est Adamas, Ἀναγκίτης nomen accepit. Salmasius *ad Solinum pag.* 1091.

Mevenates, inter XV. Umbriæ populos, memorati, in vet. *Inscr.* Fulginii superstite, apud Ludov. Jacobillium: quæ ita habet.

C. BETVO. TRO. CILONI. MINUCIANO.
XV. POPULORUM. UMBRIÆ. PATRONO.
MUNICIPI.
AMERINI. ASISINATES. FOROFLAMI-
NIENSES.
——— ——— ——— ——— ——— ———
INTERAMNATES. MEVENATES. NARNIEN-
SES, &c.
B. M. F.

Incolæ sunt oppidi *Bevagnia*, quod *Mevania* olim. V. ibi.

Meutang, nomen floris à Sinensibus maximè æstimati, quem inde *Regem florum* appellant. Rosâ nostrate major, ejus figuram imitatur, sed folia magis expandit, & odore cedens, pulchritudine superat: spinis caret, colorisque est magis albicantis, quasi ex purpureo & albo misti. Rubri tamen etiam nonnunquam ibi vique reperiuntur. Nascitur in virgulto, sambuco nostrati haud absimili. Colitur per totum illud Imperium in diversum viridariis, idque magnâ arte ac diligentiâ; in calidioribus quippe locis æstate, contra Solis ardores, umbraculo defenditur. Imprimis verò magna ejus copia in prov. *Suchuen* est, ad urbem *Chuigking*: ut & in prov. Xensi, ad Jengam urbem. Auctor Anonymus *Sina & Europa cap.* 33.

Mexia seu *Mesia Carillo*, familia Hispaniæ, in Regno Galleciæ, illustris: in qua Consalvus *Mexia Carillo* Dominus *de Santisteban*, duxit Agnetem, filiam ac hæredem Roderici *Mexia* Dn. *de la Guardia*, quo pacto duæ lineæ coaluerunt. Inter posteros, præcipua linea est Marchionum *de la Guardia*: alii cognomina *Pontiorum de Leon*, & *Guzmanniorum* usurpârunt. Marchiones præfatos quod attinet, Rodericus *Mexia Carillo* Dom. *de la Guardia*, ex Maria (filiâ Roderici Pontii *de Leon* March. *de Cadiz*) genuit filium sibi cognominem, maritum Majoræ *de Fonseca* (Alfonso *de Fonseca* Dn. *de Cocos* & Mariâ fi. Ferdinandi Alvari Toletani Com. *de Oropesa* genitæ) atque ex ea patrem Consalvi *Mexia Carillo* March. *de la Guardia*, quo, & Annâ Manricâ (filiâ Petri *Manrique* Com. *de Paredes*) natus Rodericus *Mexia de Carillo* March. *de la Guardia*, uxorem habuit Isabellam *de Mendoza* (filiam Didaci Hurtadi *de Mendoza* March. *de Almaçan*) exque illa suscepit Consalvum *Mexiam Carillo* March. *de la Guardia*: qui ex Maria *de Cardenas* (Francisco Hurtado *de Mendoza* March. *de Almaçan* Com. *de Monteagudo* genitâ) suscepit Rodericum *Mexiam Carillo* March. *de la Guardia* (cui uxor obtigit Ludovica seu Luisa Antonia fil. Ludovici Antonii Portocarreri, Comitis *de Palma*) & Franciscum *Mexiam Carillo*, qui hoc seculo floruerunt. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europ. Part. II. pag.* 118. ut & in Indice, ubi familiæ hujus dispositionem exhibet.

Mexicani, una ex septem Navatlacatum, populi Americæ Septentrionalis cultissimi, gentibus, à duce suo *Mexi* dicti: In peregrinatione populi præfati, ex Septentrione versus Austrum, facta A. C. 820 post diuturnam in itinere moram, reliquis ad lacum amœnissimum delatis, ubi considere acurbes quæque gens suas condere cœperunt, eò ultimi advenere, atque Urbem *Tenoxtitlan*, quæ vulgò *Mexico* dicitur, in ipso illo medio lacu extruxerunt. Primus ipsorum Rex fuit *Thenuch*, circa A. C. 1325. cui *Acamapixtli* successit A. C. 1375. quem Acosta primum Regem fuisse falsò statuit. Cùm verò initio exiguæ ipsis essent vires, tributum vicinis satis diu pependerunt, donec quintus eorum Rex *Izcoalt*, circa A. C. 1437. arma pro libertate sumpsit, & feliciter redactis vicinis sub suum jugum gentibus, amplum imperium condidit; quod ab eo tempore tantopere crevit, ut sub Motezuma I. ab uno ad alterum mare latissimo tractu extenderetur. Ultimus Regum fuit Motezuma II. cujus tempore A. C. 1519. Ferdinandus Cortesius cum Hispanis Regnum *Mexicanum* detexit, ac intra biennium, innumerabili multitudine barbarorum occisâ, universo, nomine Caroli V. Imper. potitus est, inæstimabilibus inde opibus in Hispaniam translatis. V. Georg. Hornium *Orb. Polit. Part. III. pag.* 112. & *Orb. Imper. pag.* 336. Utuntur *Mexicani* linguâ, quæ tota fere impulsu linguæ ad dentes & extremum palatum nititur, eoque literas T. L. creberrime adhibet. Ut *Yacatl, Mecaxuchitl, Tlilxochitl, &c.* Scriptionem verò eorum quod attinet, non à sinistra dextram versùs, ut Europæi ac Æthiopes: nec à dextra sinistrorsum, ut Hebræi, Arabes, ac plerique Indi, Malabaris ac Siamensibus exceptis: nec βουστροφηδόν, ut veteres Græci: nec à superiori parte rectâ lineâ ad inferiorem descendendo, ut Chinenses, Tatari, Coreani & Japanenses: nec lineis ab inferiori parte sursum versùs multiplicatis, ut Tanguthani procedunt: sed in formam circuli scribunt, lectione à centro ad circumferentiam sursum versus incipiendâ: V. Purchas. Peregrin. *lib.* 1. *cap.* 17. Herm. Hugon. *de Orig. scribendi*, &c. apud Auctorem *Historiæ Orbis Terr. Geogr. ac Civ. cap.* 9. *sect.* 3. §. 14.

Mexius, unus ex septem Ducibus Navatlacatum, qui circa A. C. 820. ex Septentrionali America versus Australem migrârunt, profectione in multis circumstantiis Israelitarum ex Ægypto in terram Cananæam itineri non absimili. Ab illo populi *Mexicani* appellationem hausere, V. suprà, ut & in voce *Navatlaca*.

Mezuza, V. suprà *Mazuza*.

MI.

M. I. in notis antiquorum, *Maximo Jovi*: M L. *miles* vel *maleficum*: M L T. *milites*: M M. *minum*: M M N. *matrimonium*: M M T. *monumentum*, &c. denotat. Fr. Gouldmannus *Diction. Lat. Angl.*

Mica, nomen dictæ seu cœnationis aureæ, quam Domitianus Imp. extruxit, & à parvitate ita appellavit. De ea sic Martialis *lib.* 2. *Epigrammat.* 59.

> *Mica vocor, quod sim, cernis: cœnatio parva.*
> *Ex me Cæsareum prospicis ecce tholum.*
> *Frange toros: pete vina: rosas cape: tingere nardo:*
> *Ipse jubet mortis te meminisse Deus.*

Nempe in hac cœnatione sceletus tholo, mortui cranium, quod *mortis admoneret*, pependisse videtur, ut Jul. Cæsari Scaligero placet *Lection. Auson. lib.* 2. *cap.* 26. Nisi malis per *tholum* hic intelligi Mausoleum Augusti, quod cùm in vicinia esset, ut consonat huic fideque facit *Epigramma* 65. *lib.* 5. potuit mortis admonere, atque ad vitæ usum fructum hortari. Ramiresius verò existimat, *Micam* hanc ita fuisse exædificatam, ut ex ipso triclinio prospiceretur aliquis tholus ædificii, quod sepulchrum præteriti alicujus Imperatoris contineret, & in specie, Mausolei præfati, quod, quantum quidem ex ejus rudentibus & modo ædificii conjectari nunc potest, in tholum desinebat. V. cum Not. ad d. l.

Miccades, Sculptor insignis, apud Plinium *lib.* 36. *cap.* 5. ubi nobilitates operum & artificum in marmore CCXVI. recenset. *Cùm ii essent*, (Dipœnus & Scyllis, qui marmore scalpendo primi omnium inclaruisse dicuntur *cap. præc.*) *jam fuerat in Chio insula Malas sculptor, dein filius ejus Miccjades, ac deinde nepos Anthermus Chius, cujus filii Bupalus & Anthermus clarissimi in ea scientia fuere.*

Micca, Gothus, ex Ababa Alana, genuit Maximinum Imp. Capitolinus *in Maximino. Et patri quidem nomen Micca, matri Ababa fuisse dicitur. Sed hæc nomina Maximinus primis temporibus, ipse prodidit, postea verò, ubi ad Imperium venit, occuli præcepit, ne utroq; Parente Barbaro genitus Imperator esse videretur.* Pro *Micca*, alii codices *Micca* habent, cui scripturæ magis accedit Symmachus, apud quem *Mecca* legitur. Salmas.

Archangelus.

Michael Archangelus, adde? Perquam mirum est, nec alibi fortè lectum, quod habet de Ecclesia *Cæsarea* dicta Alexandriæ Eutychius Patriarcha ipse Alexandrinus atque ex Ecclesiæ ejusdem monumentis edoctus. Is nec Constantio, ut nonnulli volunt, nec Gregorio Meletiano aut Athanasio, ut alii, sed tantùm Alexandro, proximo Athanasii decessori, illius initia tribuit, ut *Michaeli* Archangelo ab eo dedicatæ. Etiam antea idolum magnum æreum ait, *Michaelem* nescio quem dictum à Gentibus illic cultum, templumque ipsum fuisse primò à Cleopatra Regina extructum *nomini Saturni, id est, ei dedicatum. Annal. tom.* 1. *pag.* 434. Adjicit, *Et Alexandrini & Ægypti incolæ, die duodecimo mensis Hatyri, festum magnum huic idolo celebrabant & sacrificabant ei sacrificia multa.* Et dein, quòd Alexander, simul ac Patriarcha illic factus est, Christianismi, qui aliquatenus ibi vigebat, gratiâ, voluit *confringi idolum & aboleri sacrificia*, cumque ei obsisterent Alexandrini (qui, ut Ægyptii reliqui, Gentilismi sui præ cæteris gentibus erant tenaciores propugnatoresque acriores) astutiâ *ipsos aggressus, Idolum, inquit, illud nulli omnino rei utile est. Quod si festum illud* Michaeli *Archangelo celebraveritis & sacrificia bæc ei feceritis, qui pro vobis apud Deum intercedet, obtinebitq; vobis bene-*

faciat

causa, quàm idolum istud futurum est. Quibus annuentibus, *Alexander idolum confregit, & crucem ex eo confecit & nuncupavit templum, Ecclesiam Michaëlis, quæ ipsa Ecclesia est, quæ Cæsarea dicta, igne periit, cum Occidentales Alexandriam ingressi illam devastarunt. Et celebrant festum & sacrificia Michaëli Angelo. Etiam & adhuc Coptitæ in Mitzar* (seu *Babylonia Ægyptiaca*, Cairo, Metropoli Ægypti) *& in Alexandria festum illo die celebrant. Michaëli Angelo, & sacrificant ibi sacrificia quamplurima.* Respondet dies ille in anno Ægyptiaco Augustorum seu fixo (qui, captâ ab Octavio Cæsare Alexandriâ & Antonio ac Cleopatrâ devictis, ita incepit, ut prima dies *Thoth* mensis seu initium anni in Augusti Juliani 29. inciderit) Novembris Juliani octavo. Sed si institutum fuit, aut celebratum hoc festum, ut idolo illi *Michaëlis* dicto sacrum, cui templum illud extruxit Cleopatra, quæ demortua est sub ipsum tempus, quo annus Ægyptiorum Actiacus seu Augustorum, ante vagus, initia, post devictum cum ea Antonium, sua habuerit, ex origine sua necesse est illud non omnino ad octavum Novembris aliter atque ad diem revolventis anni quemlibet alium, spectasse, sed ad 12. mensis Hathur nondum fixi, qui, ut menses reliqui Ægyptiaci, per Julianos tunc circumvagabatur. Qui ipse dies in Menologiis aliisque Ritualibus Ecclesiæ Orientalis, etiam nuncupatur, ἡ σύναξις τῶν μεγίστων ταξιαρχῶν Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ καὶ λοιπῶν τῶν ἐπουρανίων δυνάμεων, *Synaxis ordinum maximorum ductorum Michaëlis & Gabrielis & universarum supercælestium potestatum.* Et in Menologio Græcorum Cardin. Sirleti, apud Canisium *Antiqq. Lect. Tom. 2. pag. 905.* diei huic assignatur, *Celebritas Principis militiæ cælestis Michaëlis & reliquarum virtutum incorporearum.* Eadem ipsa tribuitur, in Ecclesiæ Orientalis Ritualibus, vigesimo nono Septembris, quod festum est non modò S. *Michaëlis*, sed etiam omnium Angelorum, ut tam ex titulis Liturgicis, quàm precibus diei assignatis liquet; tametsi in Martyrologio Romano alibique, ad diem illum, legatur tantum, *In monte Gargano* Apuliæ, juxta mare Hadriaticum; *Monte di S. Angelo dicta) venerabilis memoria Beati Michaëlis S. Angeli, quando ipsius nomine ibi consecrata fuit Ecclesia, &c.* unde manavit & ejusdem & reliquorum Angelorum festivitas, olim & nunc quotannis celebrari solita. Neque in Martyrologiis Occid. Ecclesiæ; nec apud eos qui illa sive explicant, sive prætermissos Martyres eorumque dies supplerunt, alia festa S. *Michaëlis* occurrunt, præter apparitionem ejus in monte Gargano, 8. Maji, & dedicationem ejus, 29. Sept. Atque hoc quidem simpliciter dictum est *Dedicatio S. Michaëlis* & *Festum S. Michaëlis* antiquitus, ut nunc vulgo. Sed vero nec in Orientis, nec in Occidentis scriptis alibi *Michaëlis* idoli templum, in S. *Michaëlem* Archangelum, id est, templum ei sacrum, Alexandriæ mutatum esse, occurrit. At alias illi ædes ante eidem à Constantino M. dedicatas legimus, apud S. Sozomenum *lib. 2. c. 3.* & Niceph. Callistum *lib. 7. cap. 50.* adeoque haud novum tunc Christianis titulus seu dedicationis illius sub Constantino illic erat nomen. Memoratur porro idem dies, ut festum apud Ægyptios *Michaëlis* Archangeli, Scriptori perinsigni Muhammedano Abulabbas Achmed Calcasendensi, apud Seldenum MS. dum festa Christianorum enumerat; à Christiano aliquo illic procul dubio edoctus, V. Joh. hunc Seldenum *de Synedriis Vet. Hebræorum. Lib. III. cap. 15. §. 3.* In amethysto insigni Theseana *Michaël Archangelus* sculptus, ad eum fere modum, quo Mercurium repræsentabant Gentiles, capite pedibusque alatis, manu sinistrâ tenet draconem, ejusque ultima pedibus calcat. Præcipua verò membra characteribus Græcis inscripta sunt, è quibus tamen conflata nomina Hebræa sunt vel Chaldæa: quo modo arcana hæreseos suæ occultare soliti olim Basilidiani seu Gnostici, quibus amuleti loco ea gemma inservit, notum. Inscriptiones cujusque membri, earumque explicationem habes, apud Jac. Sponium *Itinerar. Part. 3.* ... una cum gemmæ apographo æ- gismate delineato. V. quoque supra, ubi de *Basilidianis*.

Principes Viri.

Michaël Federovitius, Russorum seu Moscorum Imperator laudatissimus, conflictam externis internisque civilibus turbis Moscoviam, optata pace, recreavit, novæ familiæ conditor. Postquam enim à Pseudo-Demetriis aliquot, post excessum Theodori, Russia gravissimè perturbata & Russi, vero capite destituti, Tartarorum, Polonorum (qui urbem primariam Moscoviam ferro incendioque funditus deleverunt A.C. 1612 ac inæstimabiles Principum thesauros, ab antiquo congestos, diripuerunt) & Suecorum (qui complures Imperii Russici, per has turbas, ditiones occuparunt) præda fuissent, ab A.C. 1604. ipsique inter se discordes, alii Magnum Ducem Vladislaum Poloniæ; alii Carolum Sueciæ Principes, vellent; tandem, cum nullus videretur calamitatum finis, quidam ex infima plebe, nomine *Zacharias Lippenow*, lanius, habitans in prov. Septentrionali, cui *Dwina* nomen, in urbe Pleskoviensi, progressus in medium, dixit: *Perire Russiam, creandum esse Ducem ex Russica nobilitate, & ærarium fido Quæstori esse committendum.* Cujus consilio ab omnibus collaudato, Russi, omnes exteros pellendos decreverunt, & indigenam Principem eligendum. Sic creatus Magnus Dux est *Michaël* Federovitius, florens ætate ac virtutibus juvenis, qui statim, consilii auctorem, lanium Ducem exercitus ac Quæstorem suum constituit. Mox *Michaëli* se opposuit Pseudo-Demetrii II. vidua, Margarita Gorgona, quæ ductu *Iwan Martinowitz Caroski*, Cosacorum Duce, provincias Russiæ Orientales, Casanam, Astracanam, Siberiam, Rezanam, Colugam, aliasque titulo Regni pro filio suo adhuc impubere Pseudo-Demetrio IV. occupavit, sed biennio exacto, Demetrius hic cum Matre sua captus, atque à Russis interfectus est. Ita solus *Michaël* superstes, primò omnium pacem cum Suecis sancivit, illisque, recepto Magno Ducatu Novogardiæ, omni Livoniâ, Ingriâ, Careliâ multisque ad Mare Album provinciis in perpetuum cessit. Polonos Moscoviâ ejecit, brevique miserrimè hactenus afflictum imperium, prudentiâ, moderatione animi, ac perpetuâ cum vicinis pace, ita recreavit, ut nunquam felicius fuerit, quàm sub ipso. Unam accepit eamque atrocem à Polonis cladem, A.C. 1634. Cum enim Smolenscum obsedisset, ingens ipsius centum millium exercitus ad turpissimam deditionem coactus est. A quo tempore armis plane abstinuit, amator exterorum, & suprà quàm ejus gentis ingenia ferunt, summâ humanitate excultus. Obiit A.C. 1645. die 12. Julii, successore filio Alexio *Michaelovitz*, id est, *Michaëlis filio*, qui cum adhuc minorennis esset, horribilis iterum seditio Moscoviam urbem concussit A.C. 1648. Verùm paulo adultior factus, A. nempe C. 1654. cum exercitu Lithuaniam ingressus est, captaque urbe Smolensco maculam A.C. 34. Patri adspersam eluit. Georg. Hornius *Orb. Polit. Part. I & III. Orb. Imper. pag. 252. & seqq.* V. quoque in vocibus *Czar, Moscovia* & *Russia*.

Michaël Selghuki filius, Dux Turcarum, gentis pastoritiæ: qui, cum primas sedes in Scythia habuissent, ad fluvium Jaxartem supra Persiam; ex illa regione, hodieque *Turkestan* appellata, in Persiam emigrarant Duce Selghuko. Cujus filium *Michaëlem* cum Mahmudus Rex Persiæ & Indiæ captivum abduxisset, ex Mauarahalnara omnes Turcæ eum insecuti, in planitie *Chorasan* consederunt. Quod cum Mahmudo displiceret, filius ejus *Masud*, successor Regni, Turcas bello lacessere cœpit, qui hac injuriâ irritati, Togrul Bekum filium *Michaëlis* Regem creatunt, A.C. 1038. &, occiso Masudo, totâ Persiâ potiti sunt. Quæ prima Turcici Regni origo, à Scriptoribus Græcis Latinisque monstrosis fabulis involvitur. V. eundem Hornium *Orbe Imper. pag. 269.* & infrà in voce *Selgucus*.

Viri Clari.

Michaël Beuthérus, vir undecunque doctus, ac Astrologiæ etiam & Chronologiæ studiis egregie excultus. Natus Carolopoli seu Carolostadii, Franciæ Orientalis oppido, 3. mill. Herbipoli distante. In Mathesi Wittebergæ Erasmum Reinholdum audivit: Anno dein C. 1546. æt. 24. in Academia Gryphiswaldensi, cum Poësin atque Historiam, cum Mathesin publicè est professus. Hinc Gallias atque Italiam adiit: ac Medicinæ Doctor à Gabr. Fallopio Patavii renuntiatus est. Postea Ferrariæ à Renato Caro gradum in Jure utroque accepit. Exin Parisiis publicè de annorum supputatione docuit: ab Ottone Henrico El. Palatino Consiliis Ecclesiasticis ac Bibliothecæ admotus, eumque in locum postea à Friderico III. cognom. *Pio* restitutus est. Plurima consignavit; inter quæ: *de Globo Astronomico, de Circulis, de correctione novi Kal. Gregoriani, de 70. hebdomadibus Danielis, de tempore anni quo mundus conditus, de die emortuali* CHRISTI, *Ephemeridum historicarum &c.* In Argentinensi Academia Historiarum Professor fuit A. C. 1560. Obiit A.C. 1581. æt. 65. V. Gerh. Joh. Vossium *de Scientiis Mathem. c. 36. & 68.*

Michaël Mæstlinus, adde: Cum enim junior in Italia ageret, pro Copernicana sententia publicè in Lyceo orationem habuisset, Galilæus perpensis ejus argumentis, etsi antea Aristoteli & Ptolomæo penitus addictus, posteà pedibus sive animo potius, in ejus ivit sententiam. Scripsit contra novum Calendarium Rom. jam Tubingæ Professor, A. C. 1584. Primò enim in oppido *Bachnanum* Pastor, exin in Academia Heidelbergensi: ac postea ibidem Mathematices Professor fuerat. Patria ei Göppinga. Gerh. Joh. Vossius *de Scient. Mathem. c. 36. & 68.*

Michaël Paludanus, adde: Natus A.C. 1593. amplexus fuit ordinem Eremitarum S. Augustini, A.C. 1628. emisit, *Chronologiam Regum Juda & Israël.* Exin ordinis sui per Belgicam Rector esse cœpit A. C. 1634. denique in Academia Lovaniensi Theologiæ quoque Professor creatus est. Gerh. Joh. Vossius *de Scient. Mathem. cap. 41.*

Michaël Stifelius, Eslinga Germanus, floruit sec. præt. Edidit *Arithmeticam perfectam*, quæ Norimbergæ cum præf. Philippi Melanchthonis prodiit, ac à præstantibus viris probata est, ut refert Possevinus *Bibl. Sel. lib. 15. cap. 3.* Etiam *Italicam praxin* literis tradidit: Germanicè quoque publicavit *Algebram*, quam unà cum tota Arithmetica, optimâ methodo traditam esse, judicium est Josephi Blancani *in Chronol. Mathem.* Ejusdem prostat *Computus Ecclesiasticus.* Docuit variis in Saxoniæ Borussiæque locis: Obiit Jenæ in Thuringia A. C. 1567. æt. 58. Gerh. Joh. Vossius *de Scientiis Mathem. cap. 52.*

Michalati seu *Michaelitæ*, nummi aurei *Michaëlis*, Imp. Græci imagine

imagine signati: Μιχαηλάτοι Annæ Comnenæ *Alexiados libro* 13. [illegible] ab eis Michaele Duca cusos fuisse disertè indicat, dum *Michaelata* [illegible], i. *qui prius imperium tenuerat*, fuisse ait. Meminit eorum Guilielmus Tyrius *lib.* 11. *cap.* 12. *Quamvis* [illegible] *responsum est*, 50. *millium Michaelitarum*, *quod genus monetæ tunc in publicis commerciis erat celebre*, *à quodam Imperatore C.Politano*, *qui eam monetam suâ fecerat insigniri imagine*. Alii [illegible], apud Car. du Fresne *in Glossar.* & *Dissertat. de Numismat. infer. ævi.*

Micrologus, nomen in Ecclesia Romana Libri *de Ritibus Eccles.* editi, cum aliis similibus, cujus auctor vixisse dicitur sub finem seculi XI. ut habet Cardin. Bona *Rerum Liturgic. lib.* 1. *cap.* 10. *artic.* 4. Alii Friderici I. Imp. principatu, eum scriptum esse, malunt. *Acta Murensis Monast. p.* 31. *Item liber Miraculorum & in ipso Romanus Ordo, qui vocatur Micrologus*, apud eund.

Micropsychus, Græcè Μικρόψυχος, cognom. Novii, ad quem habes *Epigramma* Martialis, *lib.* 1. *Epigramm* 87. Ubi vocem accipit Scaliger, pro homine teneræ frontis & subrustici pudoris. Salmasius verò pro homine sordidè parco, qui neminem invitat, nec convivia agitat: de cujus proin vicinitate queritur Martialis, quod cum sibi adeo vicinus esset, ut illum de fenestris suis contingere posset, non tamen magis eum vicinum sentiret, quam

—— —— *Terentianum*,
Qui nunc Niliacam regit Syenen.

Divites namque tum temporis, vicinos ad cœnam frequenter vocare, in more habebant, quod qui non faceret, *Micropsychus* audiebat. Salmasius *ad l.* Apud Plinium *Micropsychi* sunt homines *animo humiles & praeparci*, quibus aquam mulsam frigidam conducere ait, *lib.* 22. *cap.* 24. Ubi Dalechampius notat, intelligi voce hac homines, *qui immodico sudore digeruntur, & quibus languidus pulsus est*: τοὺς διαφορουμένους καὶ μικρὸν σφυγμὸν, *Dioscorid.*

Microsphærum, Græcè μικρόσφαιρον, Plin. *lib.* 12. *cap.* 12. nardi genus est; quàm bene, V. retro in voce *Betre*, item *Malabathrum*.

Microscopium, Græcè μικροσκόπιον, nomen instrumenti optici, quo etiam minima ita exacte videnda offeruntur, ut & in iis Creatoris sapientiam potentiamque insigniter admirari liceat. Cujus rei specimina exhibentur in pulice, aliisque quibusdam minutis, in *Ephemeridibus* Societatis Regiæ Anglicanæ. In Musæo Kircheriano *Microscopia* hujusmodi eximia asservari, habes apud Georg. de Sepibus *in Descript. ejus.* Opus istiusmodi organis erat olim ad Callicratis Myrmecidisque opera spectanda, de quibus Plinius *lib.* 7. *cap.* 21. *Callicrates ex ebore formicas & alia tam parva fecit animalia, ut partes eorum à cæteris cerni non possent. Myrmecides quidem quadrigam ex eadem materia, quam musca integeret alis, fabricavit, & navem, quam apicula pennis absconderet.* Sed major eorum in minimis Naturæ, ut dictum, ulus, de quibus idem graviter *lib.* 11. *cap.* 2. *In magnis siquidem corporibus, aut certè majoribus, facilis officina sequaci materia fuit. In his tam parvis atq; tam nullis, quæ ratio, quanta vis, quam inextricabilis perfectio!* &c.

Mictim, seu *Mictrum* merx, apud Lucilium,

Pulmentaria ut intybus, aut aliqua id genus herba,
Et ius manarum, bene habet se, mictilis hæc est
Merx.

Græcis ἐ[illegible] est, *pauperculam* interpretatur Nonius, haud omnino male. Nam ῥωπικὸν, εὐτελὲς ἄξιον καὶ εὐτελὲς, etiam Græci exponunt. Unde Ῥωποπῶλαι & Γελγοπῶλαι dicti, qui mercium omne genus minutarum, ut chartam, linum, stupam, candelas, unguenta, colores & alia id genus sexcenta, ex Ægypto olim Romam advehebant: quod ῥωπικὸν Αἰγύπτιον dixere. V. quæ suprà diximus, ubi *de Anabolicis Speciebus*.

Midas, in tesserario ludo, jactus erat fortunatissimus, teste Cœlio Rhodigino, ex fragmento vetusti cujusdam Scriptoris, cujus Suidas meminit:

Μίδας ὁ ἐν κύβοισιν εὐβουλότατος.
Midas in tesseris consultor optimus.

Cùm videlicet tres seniones prodirent: quemadmodum infelicissimus, cùm tres uniones, ut ex illo Prov. *Aut tres sex, aut tres tesseræ*, patet. V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Joh. Rosini Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 1.

Middelburgum, adde: A situ nomen accepit, quasi *Mediterraneum burgum*, aut oppidum; sicuti *Middelsexiam* aut *Middlesexam* vocavere Transmarini Saxones seu mediterraneam Saxonicam, provinciam Angliæ, cujus caput Londinium est; Merciam Angli *Middelangliam*, h. e. Mediterraneam Angliam, nuncupavere, cui caput olim Dorcinea aut Dorkacestria, post verò Lincolnia, V. Hadr. Valesium in voce *Valacbrea*.

Midea, apud Papinium Statium *Thebaid. lib.* 4. *vers.* 45.

Huic armat Larissa viros: huic celsa Prosymne,
Aptior armentis Midea, pecorosaq; Phylle.

Urbs Argivorum est, de qua sic Stephanus: Μιδέα πόλις ἐν Ἀργολίδι [illegible] Μιδέας τῆς Ἀλωέως θυγατρὸς [illegible] Μιδέα ὁ πολίτης Μιδεάτης, καὶ θηλυκὸν Μιδεᾶτις, καὶ Μιδεαῖος. Ubi vicinam suo tempore fuisse, antiquitus autem Persei urbem, posthodum à Midea, Aloei filia, *Midiam*, appellatam, refert. Alia est *Midea*, apud eundem Poetam *Thebaid. lib* 7. *vers.* 331.

Dutis Itonæos & Alalcomenæa Minervæ
Agmina, quos Midee, quos humida suggerit Arne.

Bœotiæ nempe urbs, patria Alcmenæ, uti notat Lutatius. Cujus mentio etiam apud Homerum,

Οἵ τε πολυστάφυλον Ἄρνην εἶχον, οἵ τε Μίδειαν.

Mideam, ab aliis pronuntiari etiam Stephanus refert *d. l.* qui & ibidem aliam Lyciæ urbem eodem nomine insignem fuisse, addit. V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium d. l.*

Mie, lacus Imperii Sinici, sub *Kiagan*, ita dictus, à suavissimis, quos alit, piscibus, quasi *mellis* dulcedinem referentibus. Auctor Anonymus *Sinæ & Europa cap.* 24.

Miles, adde: *Militibus* quoque gregariis, ut multa alia, quæ antea non habebant, indulsit, tum etiam δακτυλίοις χρυσοῖς χρῆσθαι ἐπέτρεψε, *Aureis annulis uti permisit*, Severus Imper. [illegible] ad imperium evectus, teste Herodiano *lib.* 3. Imò Valerius Aurelianus Imp. disertè mandat Vicario suo inter alia, ut *Miles stipendium in balteo habeat, non in popina; torquem brachialem & annulum apponat*, apud Vopiscum. Primis autem Reip. temporibus, ne Senatori quidem jus erat, istiusmodi annulum, gestare, publiceq; aurei annuli bis tantùm dabantur, qui ad exteras Gentes Legati ituri essent. Paulatim dein non solum Senatores, verum etiam Equites illos usurparunt, ut ex secundi belli Punici constat historia: τῶν ἰδιωτῶν σιδηροφορούντων, i. *gregariis* adhuc *ferreos solum gestantibus*: donec etiam ad hos; imò ab his ad plebem quoque togatam, Libertinos insuper Libertosque transiit auri usus, uti suprà vidimus. Sed & apud Plautum *Curcul. sc. Bratam*, miles Terapontigonus annulo insculptum habuit *Militem clypeatum*, qui elephantum machærâ dissecaret:

CU. *Multam me tibi*
Salutem jussit Terapontigonus dicere,
Et has tabellas dare me jussit. Ly. *Mihin'?* Cu. *Ita.*
Cape signum, nosce, nostin'? Ly. *Quidni noverim?*
Clypeatus elephantum ubi machæra dissicit, &c.

V. Joh Kirchmannum *de Annulis capp.* 13. & 15. Iidem, si fortiter se gessissent, *Coronas* accipiebant, & quidem à solo Imperatore. Ut enim initium militiæ fuit religio jurisjurandi & amor signorum, ac proinde ut militem non nisi dicto Imperatoris audientem esse oportebat: ita & stipendia ac præmia, atque his coronas, cum non nisi ab Imperatore accipere fas erat. *Quis* verò *primus* eorum *donatus sit coronâ*, inquit Plinius, *non invenio, sed quis primùm donaverit, à L. Pisone traditur*, *lib.* 33. *cap.* 2. Non fiebat autem id, nisi prævia diligenti exploratione, uti discimus ex Suetonio *Aug.* At cùm militum tantus esset numerus, ut vix tot coronæ in promtu essent, datæ sæpe sunt pecuniæ illarum loco, ut inde sibi ipsi coronas plecterent emerentque. Unde Græcorum phrasis orta, [illegible], *nummis coronare*, apud Plut. *in Dione*. Porro non dabantur militares coronæ aureæ, uti nec armillæ, nisi iis militibus, qui cives Romani essent: Auxiliaribus verò & externis torques [illegible] donabantur. Sed & Duces aliquando à *Militibus* coronati sunt. Sic Titinianus unus Ducum Cassii, cùm victor in certamine fuisset, coronatus ab equitibus, abiit ad Cassium, apud Plut. *in Bruto*. Quod apud Græcos fuisse frequens, discimus ex Xenophonte *Hellenic. lib.* 4. & in *laudatione Agesilai*, nec non ex Luciano *in Anacharsi*. Imò se ipsi *Milites* coronabant antiquitus: uti de Syracusanorum militibus, post Athenienses victos Niciamque Ducem illorum captum, legimus apud Plutarchum *in Nicia*. Qua de re V. plura infrà ubi *de Militaribus Coronis*. De pœnis verò *Militum*, suo loco. At plura hanc in rem infrà, in voce *Milites*.

Miles, recentiori ævo dictus est omnis is, qui Principi in quolibet officio, seu in qualibet dignitate, palatina, civili aut militari, deserviebat. Quâ notione vox omnino capienda in vetustioribus Regum Anglo-Saxonum *Chartis*, quibus subscripsere varii Proceres, post Episcopos, Duces & Comites, *Militis* titulo: quos non alios licet conjicere, quàm Officiales domus Augustæ, qui in aliis *Ministri* appellantur. Interdum tamen post Ministros subscripsisse hi deprehenduntur, adeò ut diversi ab iis, ordineque inferiores fuisse videantur, ut inter alia videre est, in Conventu Westmonasteriensi A. C. 1066. sub Eduardo Confessore, inter Concilia Anglicana relato. Sane non alii sunt ab Aulicis Ministris, quos alias Kanutus Magnus Danorum R. ad suum vel famulatum, vel Comitatum adscivit, quos *ad tria Militum millia* excrevisse ait Sueno *in LL. Castrensibus c.* 10. Saxo verò Grammaticus *lib.* 10. ad sex millia: unde Leges, quas Rex idem ad continendam in officio Militiam istam aulicam constituerat, *Leges Castrenses* sive *Militares* sive *Leges Curiæ*, vocat idem Sueno *in Proœmio*. Et *militare*, pro in quolibet officio aut dignitate ministrare, passim. Postmodum Militia ista civilis, ad militarem unicè profluxit; sic ut, qui alicui in bellis *militaret* ac mereret, ejus esse *Miles* diceretur: maximè verò, qui beneficii seu feudi alicujus ratione, servitio militari obstrictus esset & obnoxius. Unde *Miles*, pro vasallo, toties apud medii ævi Scriptores. Atque hi, Romanorum olim more, armis ab eo instruebantur, cui vel ex dignitate, vel ex feudo, militiam debebant, sicque *adaptabantur in Militiam*; unde Galli fortian *Adouber un Chevalier*

dixerunt: de qua adoptionis specie pluribus agit Car. du Fresne *Dissertat. 22 ad Joinvillam.* Fiebat id autem certis ritibus prævus, armorum sc. benedictione à Sacerdote in Ecclesia factâ, & novo *Milite*, vigiliis ac jejuniis rite præparatis, ense dein secluso in ea sacra liturgia: quod maxime apud Anglos obtinuisse, refert Ingulfus. Balneum verò pridie præmittebatur, e quo prodeuntes, relictis prioribus vestibus, quæ Scutiferorum erant, novas vestes induebant, quæ quæ es fuerint, accipe à C. du Fresne præfato, ex *Computo* Stephani Fontenæi Argentarii R. An. Ch. 1350. *in Glossar.* V. quoque supra, ubi de *Balneo*. Porto in hisce sacris ceremoniis Cingulum Militare conferebatur novo Militi, ab aliquo Principe vel Magnate, datâ pro more alapâ militari. Ense dein accingebatur, ab Episcopo benedicto; quem ab Altari, si majoris dignitatis Princeps esset, acceptum lateri suo ipse aptabat &c. Quam in rem V. plura, apud Seldenum *de Titulis Honorar. Parte 2. cap. 5. §. 33.* inprimis verò Car. du Fresne *d. l.* nec non hic passim.

Milesiæ, à Clodio Albino Imp. scriptæ, memorantur Jul. Capitolino in *Vita* ejus. *Milesias nonnulli ejusdem esse dicunt, quarum fama non ignobilis habetur, quamvis mediocriter scriptæ sint.* De quibus judicium Severi, in *Epist.* ad Senatum, *Major fuit dolor, quod illum pro litteras laudandum plerique duxistis, quum ille næniis quibusdam anilibus occupatus, inter Milesias Punicas Apuleii sui & ludicra litteraria consenesceret.* *Ibid.*

Milesium, Græcè Μιλήσιον, nomen castri in agro Attico, cujus meminit Plinius *lib. 4. cap. 7.* ubi de Attica, *Rhamnus pagus, locus Marathon, campus Thriasius, oppidum Milesium, & Oropus, in confinio Bœotiæ.* Quem locum cum multi confundant, cum *Melite*, parte Athenarum, ad tribum Cecropidem pertinente, refelluntur insuper, variis *Inscr.* antiquis in quibus duo hi demi diserte distinguuntur. Sic Constantinopoli apud Oratorem Gallicum, vidit Cl. Sponius *Inscriptionem* in marmore Athenis allato, cujus ultimæ lineæ sunt:

ΑΒΩΝΙΔΗΣ ΑΒΩΝΙΔΟΥ ΜΕΛΙ
ΤΕΥΣ
ΒΕΤΙΑΙΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΜΙΛΗ-
ΣΙΟΣ.

Ubi qui *Melite* oriundus erat, Μελιτεὺς, qui verò *Mileto*, *Milesius* appellatur: quod certe de Mileto Asiæ urbe, intelligi non potest, cum in hoc marmore non nisi de Atticæ populis agatur. Idem quatuor alias *Inscriptiones*, idem firmantes, addit, *Itinerar. Part. 3.* ubi de CLXXIV. *Atticæ populis, pag. 17.* E quibus una, eo loco, *Palaeochori* dicto, prope Athenas sic habet:

ΧΑΙΡΕ
ΑΘΗΝΑΙΣ ΘΕΟΚΡΙΤΟΥ ΒΑΛ
ΠΤΕΩΝ
ΘΑΙΣΤΟΣ ΑΒΩΝΤΟC ΜΙΛΗ
CΙΟC.

Miletum, urbs, adde: De mulieribus *Milesiis*, virginibus inprimis, mirabilem narrat historiam Plut. *de Virtut. Mul.* cùm ait, Τὰς Μιλησίων ποτὲ παρθένους δεινόν τι πάθος καὶ ἀλλόκοτον κατέσχεν, ἐκ δή τινος αἰτίας ἀδήλου. Μάλιστα δ' εἰκάζετο κρᾶσιν ἐκστατικὴν καὶ φαρμακώδη λαβόντα τὸν ἀέρα, τροπὴν αὐταῖς καὶ παραφορὰν τῆς διανοίας ἐνεργάσασθαι, id est, *Milesias Virgines quodam tempore atrox animi & absurda incessit perturbatio, qua de causa incertum. Nisi quod putabatur aeris temperies veneno infecta ad insaniam excitandam parata, mutationem illam animorum atque alienationem effecisse.* Quæ insania quousque erupit, docet A. Gellius *lib. 15. cap. 10.* *Virgines*, inquiens, *Milesiæ nomine, fere quot tum in ea civitate erant, repentè sine ulla evidenti causa, voluntatem cepisse obeundæ mortis, ac deinde plurimas vitam suspendio amisisse.* Furore uterino qui eas laborasse putent, sunt non pauci; Namque περὶ παρθενίων Hippocrates, hoc morbo affectas nonnunquam ob oppressionem, quæ circa cor est, suffocationem sibi parare, seseque strangulare scribit, vel in puteos etiam desilire ac præcipitare; existimantes hoc, ut præstantissimum remedium, omnemque utilitatem excedere; sic ut voluptas quædam mortis, tanquam boni cujusdam, expetendæ illos incedat. Nec aliter malo obviam itum, quàm decreto, quo *Milesii*, *ut Virgines, quæ corporibus suspensis demortuæ forent, ea omnes nudæ cum eo ipso laqueo, quo essent præmortuæ, efferrentur, decrevere: Post id enim Virgines voluntariam mortem, pudore tam inhonesti funeris deterritæ, petere desierunt*, ut eodem loco subjungit A. Gellius præfatus. In Musica, Jonicos modos, qui molles, cæteris omnibus prætulere *Milesii*: quemadmodum Spartani, patriam servantes consuetudinem, Doricam harmoniam, quæ vehemens, severa, terrifica: Thessali verò Æolicum amplexi sunt cantum, qui superbus ac tumidus, uti elata ipsa gens, equorum studio & amplis gaudens conviviis, fuit. Adeo cum gentis cujusque moribus Musica apprimè conveniebat. Unde Timotheus *Milesius*, qui temporibus claruit Philippi, Amyntæ filii, patris Alexandri M. cùm in magade, organo Musico, plures adjunxisset nervos, quàm antea solerent: in judicium est vocatus, quasi priscam labefaceret Musicam: immutatâ namque Musicâ ipsam Reip. formam immutari solitam esse, experientia docuit. V. Cicer. *lib. de Legg.* 2. & infrà in voce *Musica*. Cæterum *Miletum* non *Melasso* hodie, sed *Palatschia*, à ruderibus palatiorum marmorumque (tota enim in ruinis jacet) appellari, *Melasso* autem inde bidui itinere distantem Mylasam Veterum esse, docet Sponius: edoctus ab Anglis Smyrnæ degentibus, qui in loco *Palatschia* jam dicto, elegantem repererunt *Inscriptionem*, in qua vox hæc ΠΟΛΙΣ ΜΙΛΗΣΙΩΝ quintâ vice repetitur. Sed & situs convenit. Ephelo enim sesquidiei solùm itinere abest, prope Mæandrum, leucisque aliquot à mari distat. Vide eum *Itinerar. Græcis Part. I. pag. 356.* Idem insignem memorat nummum, fœderis inter Ephesios Milesiosque initi memoriam servantem, cum *Inscr.* ΜΕΙΛΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΦΕΣΙΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ, Sculptæ in eo Venus & Diana, cum duobus suis cervis. In antica parte Faustina Jun. expressa est. Alium similem, cum Lucii Veri imagine, Venetiis asservari addit. Sed & Coorum & Milesiorum Fœdus in postica parte nummi cujusdam Antonini Pii, repræsentari Æsculapio sculpto & Venere, qui utrobique culti, cum *Inscr.* ΚΩΩΝ ΜΕΙΛΗΣΙΩΝ, docet Idem, *Itinerarii Part. 3. p. 179.*

Miliarensis, apud Scriptores Francicos medii ævi, moneta argentea minutior est, quæ ab Episcopis Magalonensibus in Montepessulano cudebatur; ad instar eorum, qui vigebant in Hispania, ubi etiamnum Lusitani nummos aureos *Milerees* appellant. Scaliger vocem corruptam esse putat, *de Re Numm. pag. 35.* *Quum*, inquiens, *verum nomen fuerit*, Muley-Rais, *ab Arabe Rege, qui quum primus ejusdem ponderis & valoris nomisma in illis partibus Hispaniæ percussit.* Quò sanè videtur spectare Clemens IV. *Epist.* ad G. Episcopum Magalon. *ann.* 1266 apud du Fresne, ubi ait, Christianum nec debere, nec posse cudere monetam, cum titulo Mahometi. At cùm vox hæc proximè accedat ad Byzantinorum Principum Μιλιαρήσια, minutos perinde nummos, de quibus egere præ cæteris idem Scaliger *d. l.* Petavius *ad Epiphanium*, Car. du Fresne *Dissertat. de Infer. ævi Numism.* Aliis longè probabilius per aphæresin videtur, inde hanc monetæ appellationem accepisse. Sed & non desunt, qui à *Miliarensibus* Græcanicis *Liardos* Gallicos, minutiorem quandam trium denariorum monetam, quæ in Aquitania potissimùm obtinuit, nomen sumsisse opinentur. V. eundem du Fresne *in Glossario* & suprà, in voce *Liardus*.

Miliaria Avis, apud Latinos, quibusdam est Κεγχρίνος seu Κεγχρὶς Græcorum, quam *Cenchrida* vocat Plinius *lib. 29. cap. ult. simum Cenchridis, accipitrum generis eam Græci faciunt.* Κέγχρος enim Latinis *milium* est. Sed Cenchris tinnunculus est, qui cinereo colore punctis nigris, velut *milii* granis, sparsus, inde nomen invenit. At *Miliaria* avis est, quæ inter coturnices, in aviariis ganeonum, *milio* saginabatur, teste Varrone. Vide infrà *Milium*.

Miliarii Agitatores, in ludis Circensibus, dicti à *præmiis*, ut & equi *ducenarii* & *centenarii*, qui ducenta & centum sestertia merebant. V. Salmasium *Exercitat. Plinian. ad Solinum pag. 910.* Apud Chrysostomum, quid sit ἐκ ταύτης ἀπὸ λευκῆς ἐπὶ σφενδόνην μιλιοδρομεῖν, hærent Eruditi. Quod enim nonnulli ab *aureo milliario*, quod μίλιον χρυσοῦν Græci vocant, quodque Romæ fuisse certum est, vocem deducunt, hallucinantur. Fuit enim id columna, in medio Romano Foro erecta, unde omnes in Italia viæ auspicabantur, cui simile quid CPoli fuisse non legitur, Sed fuerit, nam & si aliquis locus ibi dictus: tamen quis ibi potiùs, quàm in Circo, ludos editos Circenses putet? Circum tria stadia longum, alii tria cum dimidio, quidam quatuor faciunt: uti Græci, qui τέτταρα στάδια in longitudine Circum habuisse scribunt. Quod si fuit, spatium hoc bis explicatum octo stadiûm fuerit oportet, quæ *Miliare* efficiunt. Ita singula Circi curricula, in cursu ac recursu, octo stadiis constabant, i. mille passibus, sicque singula spatia conficere, erit μιλιοδρομεῖν, quod posuit Chrysostomus pro decursu Circi, à creta ad metas ultimas. Sed & aliter hoc verbum reddi potest. Græci *spatia* Circi reddunt στάδια; septem autem spatia peragebantur lege Circensi, quæ miliare unum constituunt, dimidio minus: quomodo septena illa spatia decurrere, erit μιλιοδρομεῖν. Græci, Ἑπτάκις δὲ ἐκύκλουν τὸν Εὔριπον οἱ ἀγωνιζόμενοι. διὰ τὸ ἑπτὰ στάδια εἶναι τὸ μίλιον, *Septies autem circumierunt Euripum certantes, quia septem spatia miliare efficiunt.* Unde μιλιοδρομεῖν, *spatia ista conficere.* Et quidem μιλιοδρομεῖν Chrysostomus dixit, pro decursu, qui fit à carceribus ad metas, quum propriè μιλιοδρομία esset, à principio ad idem principium revolutus decursus, hoc est à creta ad cretam recursus circumactis metis, qui cursus integro miliari peragebatur: quia longitudo Circi dimidio constabat &c. V. Salmasium *Exercitat. præfat. ad Solinum pag. 515.*

Miliarium Aureum, Romæ fuit dicta columna, ab Augusto, in capite Fori Rom. erecta, ad ædem Saturni, prope arcum Septimii, unde omnes viæ Italiæ olim initium & finem capiebant, Rosinus *Antiqq. Rom.* V. & *suprà*.

Milicarii, apud Trebellium Pollionem *in Victorino*, *Qui & ipse* (Victorinus) *quòd matrimoniis militum & Militariorum corrumpendis operam daret, à quodam actuario — percussus* &c. sunt, qui Milites fuerant, uti *Consulares* dicebantur, qui non

amplius erant Consules, cum prius fuissent. Hinc *Ex-Consulibus* hi dicebantur, sic ex *Militibus* idem Pollio alibi vocavit, qui jam militia exierant, h. e. *Militares*. In *In Gallienis*, *Ac taciti ex militibus Vati detrimenta pertulissent*. Isidorus in *Glossis*, *Militarem*, vere & eleganter, *veterem militem* exponit. Dicitur autem *Vetus Miles*, qui ex milite est; quemadmodum *Vetus Procurator*, in antiquis *Inscriptionibus*, qui Procurator fuit, vel ex Procuratore: Græcis παλαιοστρατιώτης vel [illegible], Latinis *Missicius* quoque, in *Inscr.* vet. TRIB. LEG. XI. AUG. E CAUSSICIUS LEG. VI AUG. &c. Hujusmodi vero erant in castris Vexillarii legionum, quorum legitimum militiæ tempus jam exierat, & qui omnia stipendia confecerant, qui tamen adhuc retinebantur sub vexillo, cætero-rum immunes, præterquam manum cum hoste conserendi. Salmasius *ad Pollionem*. Hinc, qui in militia aliquam dignitatem habent, *Militares* postmodum dicti, l. 18. 32. 138 *Cod. Theodos. de Decurion.* l. 3. *de Erogat. milit. an-non.* &c.

Militaris Ars, apud Vegetium, *lib.* 1. *cap.* 13. eadem est cum *Armatura Arte*, de qua *supra*.

Militaris Corona, non una apud Romanos fuit. Et quidem prisco more duces, cum exercitum lustrarent, coronatos fuisse, discimus ex Appiano Alex. *Bell. Civil lib.* 4. ubi Cassio, exercitum lustranti, lictorem coronam inversam reposuisse, memorat. Et Statio *Sylvar. lib.* 1.

Sæpe coronatis jures quinquennia lustris.

Neque tantum Dux in exercitu, sed &, quisquis in bellorum simulachris decurreret, prisco more coronatus erat, teste Xenophonte *Hellenic. lib.* 3. ubi de Agesilao, aliisque militibus, qui e Gymnasiis redeuntes coronas suas Dianæ suspenderunt. V. quoque Virgilium, ubi de equestri certamine puerorum, quod habet *Æneid. lib.* 5. Atque hinc *Militares coronæ* fluxisse videntur, quarum primam a L. Pisone donatam esse, refert Plinius *lib.* 33. *cap.* 1. Proponebantur autem, priusquam pugnaretur, coronæ militibus a Duce exercitus, ut earum spe ac cupiditate incensi acrius pugnarent. Quod ipsum in ludicris decursionibus quoque observatum esse, legimus apud Silium Italic. *l.* 16. ubi Scipio,

Mente favete pari, atq; animis ad vertite vestras.
Septima cum jam renovabitur orbita cælo,
Quiq; animo ferroq; valent, quiq; arte regendi
Quadrijuges pollent currus, quive vincere planta
Spes est, & studium jaculo impellere ventos,
Adsint & pulchra certent de laude corona &c.

Simili ratione, si castra perrumpenda erant; si capiendum vallum; si urbis obsessæ subeundus murus; si navali prælio dimicandum: castrensis, vallaris, obsidionalis, navalis, coronæ promittebantur. Re dein fortiter feliciterque gesta, Imperator, ut promissa exsolveret, exercitu inspectante promebat eas coronas, statuebatque in edito loco: atque adeo invitabantur, qui se iis donis dignos ducerent, quos Val. Maximus vocat *immuniis lib.* 1. *cap.* 8. ut id palam atque in omnium oculis proficerentur: ne fraus ulla obrepere posset. Quod si vero res in ipsis Imperatoris oculis gesta esset, ibi proin nec testibus aliis, nec professione modo dicta opus erat, cum Imperator nominatim appellabat Milites tanto decore dignos: qui accedentes ad tribunal Imperatoris, multo honore verborum pulcherrimum præmium accipiebant, non sibi tantum, sed & posteris, familiæque decus. Quod institutum, memoratum Livio *lib.* 20. ubi de Masanissa à Scipione donato, non solum in libertate, verum etiam, imo maxime, à Romanis Principibus observatum est. Neque in præsens tantum corona dabatur benemeritis, sed & jus illas gestandi in publicis Spectaculis simul est collatum, uti de Alexandri militibus, quos ut bello inutiles, nempe vulneribus & ætate defectos, in patriam remiserat, legimus apud Zonaram *in Alexandro*. Quam in rem V. plura apud Car. Paschalium *Coronarum lib.* 7. *cap.* 2. supra in voce *Miles*, & hic passim, ubi de Coronarum Militarium speciebus, *Castrensi*, *Civica*, *Classica* seu *Navali*, *Murali*, *Obsidionali*, & *Vallari*: è quibus *Muralis* & *Vallaris*, quod alia dona militaria honore anteibant, nonnisi præcedente fastidiosa inquisitione, reque ad unguem explorata dabantur, ut videre est *infra*.

Militaris Statura, apud Æl. Lampridium *in Alexandro Severo*, *Fuit & staturæ militaris*, id est, qualis in milite exigebatur. Erat autem hæc in probatione Tyronum legitima, sex pedum, aut quinque cum demunciis. Symphosius in *Ænigmatis*.

Bellipotens olim fatu metuendus in armis,
Sex pedes habui quos nunquam nemo negavit.

Interdum quinque pedes & unciæ denæ sufficiebant. Dositheus in *Sententiis Hadriani*, [illegible Greek]. Rogante quodam, ut in militiam reciperetur — Adrianus quæsivit, quam longus esset? *sex pedes & dimidium* respondit. Mensura autem, ad quam proceritas Militum exigebatur, *incommen* vulgò seu *incoma* fuit appellata. Vegetius *lib.* 1. *cap.* 5. *Proceritatem tironum ad incommam scio semper exactam*. Palus nempe fuit mensuralis, in castris ad hanc rem defixus ac positus, ut ad eum admo-

tis, qui ad militiam deligebantur, an statura justa ac legitima essent, examinaretur. Dictus à verbo Græco ἐγκόπτειν unde ἐγκοπὴ, forte quod *incisuras* quasdam & κόμματα haberet, quibus pedum & unciarum notæ essent distinctæ & designatæ. Sic enim omnino factum oportuit, ut ad verum sciri posset, quot cuique pedes & unciæ deessent, ad explendam staturam, quæ requirebatur. Idque in omnibus ponderum & mensurarum generibus obtinuit, ut notis & numeris distinguerentur, punctisque vel lineis quibusdam indicarent, quantum penderent, caperentve, &c. Salmasius *ad Lampridium in Alexandro*.

Militiæmus, signum à Pertinace Tribuno datum. Capitolinus in *Vita ejus*, *Ad Palatium ergo Pertinax profectus — petenti signum primò ab eo Tribuno dedit*, Militemus, *exprobrans utiq; segnitiem temporum superiorum: quod quidem etiam antè in omnibus ducatibus dederat. Exprobrationem autem istam milites non tulerunt* &c.

Militiæ, qua ætate apud Romanos sesti, indicat Lex à Sempr. Graccho Tribuno Pl. lata: *Ne quis ante annum* 17. *ad militiam cogeretur*, cujus meminit Plut. Unde apparet, antea etiam minores 17. annis aliquando militasse, forte sub bella Punica, arctis patriæ rebus. Sed & ambitio intervenerat, ut quidam ante id tempus militiæ ascriberentur, quo postmodum citius ad honores & Tribunatus venirent, quod lege hac sublatum. Scripti autem sunt usque ad annum 46. justo quod tempus *Juniores* sunt appellati, teste A. Gellio *lib.* 10. *cap.* 28. quinquagesimum tamen annum dicerte ponit, Seneca *de Brev. vitæ cap. ult.* & Fabius *Institut. lib.* 9. quos J. Lipsius sic conciliat, ut dicat, quod *Miles* sola aut morbo stipendia sua non implere, ille cogi potuisse in annum 50. qui liberabat, sive facta essent, sive infecta stipendia. Quinquagenarii nomen dederunt, prius quam milites habentur numero, jurejurando adacti, vincti & in numeros relati & a more fuerant. Et primum quidem *Milites* sacramento tantum à Tribunis rogabantur, non jurejurando adigebantur in militiam: ipsi vero inter se conjurabant, se fugæ atque formidinis causa non abituros, neque ex ordine recessuros. Donec L. Æmil. Paulo II. C. Ter. Varrone Coss. anno U. C. 538. jurejurando *Milites* adigi cœpere, ut Livius docet *lib.* 22. Cogi dein consuevere, quomodo dicunt, quod *Qui militabant, omnes cincti erant*, ut Tullius Servius in *Virgil. Æn.* 2. Hunc in procinctu [illegible], Festo, *Incepere*, dicebantur, quæ *Milites* pugnaturi, vel [illegible] Plutarchus, præsentibus commilitonibus [illegible]. Ne tamen in castris quædam acta sunt [illegible] vel opus facere *Milites* cogebantur, non [illegible] fuit. Tandem in numeros referebantur: sin quidam nondum erant, etiamsi lecti tyrones essent & publicis expensis instructi, nondum tamen milites habebantur, *l. ex* [illegible] *tit.* V. Brissonium *Antiq. Select. lib.* 2. *cap.* 5. & 7. Neque tamen apud Romanos aliis militare licebat, quam civibus ac ingenuis, siquidem in quinque classibus censis, proletarii enim & capite censi inde non minus ac servi arcebantur, nisi extrema flagitaret necessitas. Namque & capitaliter [illegible] servi à militia sunt prohibiti, Plin. *Ep.* 38. *cap.* 10. Idque adeo receptum fuit, ut cum ex inopia liberorum capitum, Imperatores ad summum prope desperata Reip. auxilium adigerentur, non tamen vel tunc legerent in militiam servos, nisi liberos factos. Nondum tamen ab initio stipendium meruere *Milites* Rom. [illegible] que eo munere auctus est: anno demum 347. [illegible] Veientanum oppido capto ac direpto, pedites primum stipendium acceperunt, & triennio post bello Veienti etiam equites, teste Livio. Quod ad statoram illis distributum est, ut Varro docet *lib.* 4. quia ære tam gravi Romani utebantur, quod pendebant, non numerabant, ut observavit Godesc. Stewechius *ad Vegetium lib.* 2. *c.* 19. Vestem e publico dein addi jussit, Cajus Sempr. Gracchus Trib. Pl. ut Plut. refert. Sed de his plura V. infra, in voce *Stipendium*. Vestis, antiquissimis temporibus, *Militaris toga* erat; inde *apud antiquos toga in cinctu pugnasse*, docet Festus Pomp. *lib.* 3. postea florente Rep. *Sagum* fuit, quod cum Chlamyde ac Paludamento idem facit Octav. Ferrarius *de Re Vestiar. part.* 2. *lib.* 3. *c.* 5. V. infra *suo loco*. Vestigia tamen prisci ritus revocata ab Antonino Philosopho deprehendimus, apud Jul. Capitolinum *in ejus vita*, ubi inter alia ait: *Nunquam sagatos sub eo milites fuisse*. Calceamentum caliga fuit, quam [illegible] Dio *l.* 48. appellat, unde militia Tertulliano *Caligata lib. de Idol. c.* 19. & *Milites Caligati* passim dicti leguntur. Inprimis apud Juven. *Sat. ult.*

Cum duo crura habeant, offendere tot Caligatos.

Sic tamen, ut qui priorum classium erant, quique gradum aliquem tenebant, clavorum genere ab inferioribus distinguerentur: utrique, qui caligis instructi erant clavis [illegible], vulgo quidem ferreis, alias quoque argenteis, aureis [illegible]. B. Balduinus *de Calceo cap.* 13. Cæterum, [illegible] que tribus puniceis aut nigris cristis, longitudinis fere [illegible], in summo vertice adornati, bullis aureis [illegible] gerebant baltheos, qui præcipuus *Militum* honor fuit [illegible] dem legitima stipendia, Laribus arma sua consecrabant. Cf. *Tristium lib.* 4. *Eleg.* 7.

Miles ut emerita non est satis utilis armis,
Ponit ad antiquos quæ tulit arma Lares.

Ut

Ut & alia quædam breviter addam: *Milites*, æstate in campo, hyeme sub tecto, exercebantur apud Romanos: sed pluviali tantùm tempore. Nam si pluviæ vel nives cessarent, etiam hybernis diebus in campo exercebantur & sub dio: quam in rem porticus struebant, tegulis vel scandulis, aut si abessent, ulvâ seu cannis, tectas. Vegetius *lib.1. cap.27.* *Equi legionarii hyeme sub tecto, æstate pendebantur in campo.* Et *lib. 2. cap.23.* *Missibilia quoque vel plumbatas jugi perpetuoque exercitio dirigere cogebantur usque adeò, ut tempore hyemis de tegulis vel scandulis, quæ si deessent, certè de cannis, ulva vel culmo, & porticus tegerentur ad equites & quædam velut basilica ad pedites.* In quarum locum, cùm virides porticus & flexibilibus atque in se curvatis arboribus constructæ, successissent, sub quibus delicati milites & otiosi, omnis jam militaris exercitii expertes, æstivam vitabant, jussit illas de castris dirui Hadrianus Imp. uti apud Spartianum legimus. Vide de Militari exercitio plura, suprà in voce *Armatura*. Itinera *Militum* ut plurimum sic habebant, ut horas quinque ambularent quotidie: quo spatio conficiebant modò vicena, modò vicena & quaterna passuum millia: quorum ille *militaris*, hic *plenus gradus* dicebatur, Vegetius *lib.1. c.9.* Hinc & in Jure civili, ad legitimum diei unius iter 20. m. p. præscribuntur, in *leg. 3. De verbor. signific. & alibi sæpius.* Habebant autem dextro latere cinctum ensem, priscis temporibus, uti Polybius testatur: Postea, ut videtur, & sub Imperatoribus, solis Prætorianis hoc modo cinctis, reliqui sinistros enses habuere, uti diximus suprà in hac voce. Porro *Milites* stantes cœnasse, Ammianus docet, ubi de Juliano, *Per varios*, inquit, *procinctus stans interdum, more militiæ, cibum brevem vilemque sumere videbatur.* Hinc, sicuti porticus virides, ut dictum, ita triclinares lectos de castris, idem Hadrianus removit, ut in luxum lapsi milites prisco more cibum caperent, Casaubonus *ad Spartianum*. Salmasius, id de prandio quidem verum esse addit: cœnantes autem accubuisse &c. Plura hac de re Vid. apud Lipsium *de Mil. Romana* & Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.10. cum Paralipomenis* Thomæ Dempsteri, & paulo *infrà, ubi de variis* Militum *speciebus, præmiis ac pœnis quædam subjungemus.* Apud Athenienses, ad annum usque 40. ab anno decimo octavo militare cogebantur, & quidem ad annum 20. intra Atticæ fines, à vicesimo verò extra Atticam, ex lege Solonis, cujus meminit Ulpianus *ad Olynthiacam 3.* Quod respiciens Macrobius *in Somn. Scip. lib. 1. cap. 6.* ait: *Nonnullarum Rerump. is mos est, ut post sextam hebdomadem* (i. quadragesimum secundum annum) *ad militiam nemo cogatur: in pluribus datur remissio post septimam*, (i. annum 49.) Ita ergo à decimo octavo anno, postquam Ephebis ascripti essent, ad vigesimum usque urbana ac suburbana castella custodiebant, sic quidem, ut si priore anno custodiam in Urbe populo approbassent, instructi pro concione clypeo & hastâ, ut & chlamyde, seu veste militari, in suburbana castella mitterentur, Pollux *lib. 8. cap. 9.* Vigesimo dein ætatis anno, in Lexiarchium librum referebantur, & in Agrauli æde juramento se obstringebant, sicque ad externa bella mittebantur. Inscribebantur autem Epheborum nomina, annotato anno, per Archontis, qui Fastos signabat, adscriptum nomen: addito quoque Eponymi illius nomine, quo primum custodes erant publice, ut, cum unumquemque Atheniensium militare oporteret ab anno 18. usque ad annum 40. stipendiorum numerus iniri posset. Soli autem divites, quibus census erat, ac ingenui, οἱ κατάλογοι apud Athenienses similiter militabant, exclusis proletariis & capite censis, uti de Romanis diximus, nisi quòd aliquando evocati fuere sive pro milite, aut tumultuarii, non sacramento rogati. Unde cùm terrestri prælio omnes pene, qui militabant, divites, à Lacedæmoniis essent occisi, facilè ivit in concertatia plebs, quæ non militaverat, & mutatus est Reip. status. Inquilini tamen militabant, sed inter gravis armaturæ milites, cum civibus, stipendia facere prohibebantur. Nec minus in hac Rep. servi à militia, quam in Romana, arcebantur, nisi id postularet necessitas. *Milites* conscribebat Imperator, qui ex iis, quibus nondum vacatio militiæ erat, eligebat quos vellet: lecti in tabulas ac codices referebantur, quam ob causam οἱ ἐκ καταλόγου Polluci dicuntur; idque ideo, ut sic hominum & stipendiorum memoria publice extaret. Fiebat id in conscribendis peditibus, à Taxiarchis, Poll. *l.8. cap.9.* in Equitibus legendis, à Phylarchis, primaque perfectæ militiæ rudimenta inter pedites erant, neque quisquam, nisi [illegible], Equitibus adscribi poterat. *Primus* verò annis in partibus illis exercitus, in quibus minus periculi erat, collocabantur, unde pugna illa περίπολα propriè vocata est, neque enim cum veteranis pugnare illis licebat. Equitum δοκιμασίαν à Senatu quingentorum factam existimant Eruditi: iidem enim equos ad bellum probabant, delectusque Equitum fiebat & ab Hipparcho & à Phylarchis, atque etiam à Quingentorum Senatu, neque hic Leges sinebant ullum esse gratiæ Imperatori locum, &c. Stipendium *Militum* quodnam fuerit, Vide *suo loco*. Vacabant autem militiâ apud Athenienses, Redemptores Vectigalium ac Choreutæ, V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib. 8. tit. 1, 2. & 3.* & Franc. Rossæum *Archæol. Attic. lib.6. sectione 3.* &c. Apud Israëlitas, militaris ætas à vigesimo anno usque ad 60. pertingebat, V. Deuter. *cap.1.* &c. ut & Thom. Godwynum *de Ritibus Hebr. lib.6. cap.8.*

Variæ Militum species.

Accensi dicebantur, qui ad censum Legionum erant additi.

Adscriptitii vel *Adscriptivi*, qui adscribebantur inermes, ut succederent armatis militibus, si quis eorum deperiisset. Hi cùm erant attributi Decurionibus ac Centurionibus, qui eorum haberent numerum, dicebantur *Accensi*, Varro *de vita Pop. R. lib. 3.*

Ære diruti appellabantur, cùm propter ignominiam, stipendium subtrahebatur, quod in ære olim pendi solitum: hoc in fiscum diruebatur, non in militis sacculum, unde eis nomen.

Antesignani, qui ante signum in acie collocati, signa seu vexilla propugnabant ac defendebant, Gall. *l'Avantgarde.* Hos Principes sequebantur.

Auxilia, dicti sunt *Milites*, qui à sociis vel à fœderatis gentibus mittebantur. Hi altera pars erant exercitus Romani, sicut altera, Legiones.

Balistarii, à genere tormentorum.

per Conjurationem sive *conjurati* dicebantur, qui oborto tumultu, i. bello Italico vel Gallico, quo tempore singulos interrogare non vacabat, cùm Imperator in Capitolium se conferens, exinde duo protulisset vexilla, unum roseum, quo pedites evocaret, alterum cœruleum, quo equites, dicens: *Qui vult salvam Remp. me sequatur*: conveniebant simulque jurabant, Liv. *l.45.*

Dimachæ, qui pro loco vel equites, vel pedites erant: armaque graviora ferebant, cæterùm equis utebantur, Curt. Hodie *Dragons* Gallis.

Duplicarii, quibus ob virtutem duplicia cibaria ut darentur, institutum.

Emeriti, qui verbis Tullii *pro lege Manil. stipendia sua confecere.* His agri concessi, Sueton. *Augusto cap.13.* pecuniaque donata est. *Fessus in acceptos miles deducitur agros*, Ovid. *Amor. lib.2. elegiâ 9.*

Evocati, qui necessitate cogente, licet veterani jam essent, evocabantur ab Imperatore contra hostem, Lips. *de Mil. Roman. libr.1. dial.8.*

Ferentarii dicebantur, levis armaturæ *Milites*: à *ferendis* telis, quæ erant fundæ ac lapides: vel à *ferendo* auxilio, Fest.

Funditores, qui fundis magnis dimicabant.

Hastati, qui Velitibus seu Pilanis adultiores, armaturam ferebant, nempe scutum, ensem ad dextrum femur Hispaniensem, veruta duo, galeam æneam & crurum tegmen ocream. Præterea cristam plumeam in apice, & corditurum, i. æs unius spithamæ, in pectore: vel, si quis 10000. drachmarum censum excessisset, hamis consertum thoracem. Hi primi hastam ferebant.

Legionarii, qui in Legione aliqua militabant. Hos cives ac in 5. classibus censos ludicræque artis expertes esse oportuit: Neque arma solùm, verùm & vallum ac cibaria sæpe secum ferebant, Cic. *Tusc. quæst. lib.2.* Cæterùm iis aditus patebat ad militaria munera, ad cohortem Prætoriam, ad prædam, ad dona Imperatoria.

Ostensionales, V. infrà.

Pilani, erant natu minimi, quorum arma gladius, pila & parma. Addebatur etiam simplex cassis. Vide quoque *Velites.*

Prætoriani, cohortis Prætoriæ milites, à Prætore h. e. Imperatore corporis, seu custodiæ causâ delecti.

Primani, Secundani, Tertiani &c. in vett. Lapidum inscriptionibus, à numero Legionum, in quibus militarunt, nominati sunt.

Principes, Hastatos sequebantur, ætate ac robore præstantiores, qui à principio gladiis utebantur. His eadem cum Hastatis arma.

Pterophori, Vid. infrà in voce *Pinna.*

Rorarii, quibusdam iidem cum Ferentariis, dicti à *rorando*, quòd, ut ante imbrem fere rorare solet: sic illi ante gravem armaturam incederent.

per Sacramentum, Græcis οἱ ἐν [illegible], *Milites* dicebantur, qui ab ipsis Ducibus delectu habito conscribebantur: Et hoc solùm legitimum *Militiæ* genus erat.

Subitarii, iidem cum Conjuratis.

Triarii, qui in acie tertio ordine extremis subsidio deponebantur. Hi cæteris provectiores, inclinatam aciem sæpissimè restituerunt: instructi iisdem armis cum Hastatis ac Principibus, nisi quòd pro verutis hastas gererent.

Tyrones dicebantur, qui anno æt. 17. militiæ primùm nomen dedere. Hi arma sumturi in jusjurandum adigebantur.

Velites, dicebantur minimæ æt. ac fortunæ tenuioris milites: q. *volantes*, expediti dicti, quorum usus eo bello, quo Capuam

Fulvius Flaccus ... , ... pertus est. Idem eum Pila- nis.

Veterani, qui multa jam stipendia fecerunt. Aliquando pro Emeritis sumuntur. V. suprà in voce Emeriti.

Volones dicti sunt, qui post Cannensem cladem usque ad 8000. cum essent servi, sponte se ad militiam obtulerunt &c.

Præmia Militaria olim usitata.

Adorea, frumenti fuit genus, apud Vett. in honore habitum, quod eo per 300. annos Rop. Romanos victitasset: hujus certâ mensurâ milites antiquitus, ob rem bene gestam, solebant donari.

Armillæ, inter Militum donaria fuere: quarum plus 160. L. Siccium Dentatum retulisse, refert A. Gellius lib. 2. cap. 11. V. Florum lib. 1. cap. 1. Verùm hæ non exteris: sed civibus dabantur. Plin. lib. 33. cap. 3. Equitibus ... familiares. Th. Bartholinus de Armillis.

Brachialia Livio dicuntur l. 37. cap. 7. quæ aliis Armillæ, quas vide. Hinc corruptè, inter ornamenta mulierum, Bracheleta appellantur.

Corniculi, armillis sæpe sæpius sociantur. His equites donari solebant, qui corniculo merebant, apud Val. Max. lib. 6. cap. 1. V. quæ de iis habet Th. Bartholinus de Armillis Vett. pag. 51.

Coronæ, V. suprà suo loco.

Δημοσία τροφὴ, apud Athenienses concedebatur in bello mutilatis, quorum reditus annuus erat inter tres minas: ex lege. Τὸς πηρωθέντας ἐν πολέμῳ δημοσίᾳ τρέφεσθαι, Mutilatis in bello publicè alantur.

Hastapura, quæ Catoni donaticum, alio nomine graminea dicta est. Vid. Turnebum Adversar. lib. 29. cap. 1.

Insignium loco arma ferre Athenis concessum est, cum gloria è bello reversis: datusque in Asulo locus.

Monilia, quæ à collo eorum suspendebantur, teste Festo.

Munera militaria Centurionatus, Præfecturæ, Decurionatus, Optionatus &c. Unde & Lex Atheniensium: Πλέον ... Qui egregium in bello operam præstant, ad majora provehuntor.

Nomen Κεκροπιδῶν, i. antiquissimorum civium, conferebatur bene meritis, Athenis.

Pecunia, ante triumphum ab Impp. distributa, teste Livio lib. 28.

Phaleræ, ornamenta equorum in fronte erant, qualib. quinquies vicies donatus legitur præfatus Siccius, Romanus Achilles dictus. Ἀχιλλεὺς ... vocat Suidas.

Prætoriæ cohortis communio, quæ nemini nisi civi Rom. permittebatur, ex qua qui fuisset, in beneficiis ab Imp. ad ærarium deferebatur.

Προεδρίας jus, in Rep. Atheniensi, consequebantur filii Parentum, qui in bello occubuerant: primas namque in theatris occupabant sedes, & de publico educati ac instituti, ... instructi ad sua mittebantur negotia, ex lege Solonis, cujus meminit Laertius.

Sepulchra magnificè exornabantur: ac pyram ter circumeuntes commilitones, velut in acie, arma, enses, clypeos hastas, in ignem vel sepulchrum conjiciebant. Maximâ autem ex parte in Ceramico publico sumtu efferebantur.

Spolia populus dividebat.

Stipendia, pro meritis augebantur: ut videre est apud Just. Lipsium lib. Elect. ac infrà, in voce Stipendium.

Torques, quales 83. Dentatus retrò dictus apud A. Gellium, accepit: Erant autem vel Duplares, qui ob virtutem duplas consequebantur annonas: vel Simplares, quibus una & semissis tribuebatur &c.

Pœnæ Militares, quæ olim in usu.

Censio hastaria, cùm Militi mulctæ nomine, ob delictum militare, indicebatur, ut hastas daret.

Cibum stando capere cogebantur, potumque, apud Livium l. 24. qui detrectata pugna, memores secessionem fecerunt.

Cingali ademtio non minima ignominia fuit, utpote demissionis & exauctorationis infamis indicium. Vide Freculphum Chron. tom. 2. lib. 3. cap. 15. & Suetonium Augusto ubi docet: interdum tunicatos discinctosque, nonnunquam cum decempedis vel etiam cespitem portantes, stare per totum diem, ante Prætorium jussisse milites.

Decimatio: totam legionem spectabat, cujus antiquissimum exemplum extat apud Livium, ab Appio Claudio Consule exercitum libro 2.

Dimissio ignominiosa, quo pacto Cæsar C. Avienum, ob exercitu suo removisse, apud Hirtium de bello Afric. legitur.

Fossam fodere, tunicis interioribus solutis, inspectante reliquo exercitu, antiquum militaris ignominiæ genus fuisse, ex Plut. in Lucullo discimus.

Fustibus cecidit militem extraneum, quem extrà ordinem deprehendit, Scipio, disciplinam militarem ad Numantiam corrigens. Sic Fustuarium meruere Legiones, quæ Consulem deseruerunt, Cic. Philipp. Imprimis infligebatur hæc pœna custodibus, sive vigilibus in militia, qui tesseras non reddidissent, aut dormivissent, aut locum vigiliæ deseruissent: Item qui furto aliquid e castris sustulissent &c.

Hellastis plectendus Athenis tradebatur, qui vel militare recusasset, vel ordine excessisset, vel timidum se præbuisset, vel clypeum abjecisset.

Hibernare extra oppidum cogebantur milites, apud Liv. lib. 26. neque propius ullam Urbem 10000. passuum accedere hibernando, ignominiæ causâ, licebat.

Hordeum pro tritico ignominiæ causâ datum cohortibus, quæ signa amiserant, apud Liv. lib. 27.

Mors transfugis ac proditoribus &c. illata.

Nudis pedibus coram Ducis stare tentorio, vel etiam cespitem portare, inter pœnas quoque fuit.

Sanguinis missio, nota erat meritæ mortis, sed clementer condonatæ, cujus species modica erat ejus effusio.

Stipendio, sive menstruo, sive annuo interdum fraudabantur, qui officium non fecisset, ut de integrâ Legione scribit Livius lib. 40.

Tentorii locus subinde in pœnam notatus.

Virgis sub furca diu cæsus, sesterno nummo venit Cajus Matienus, quòd Exercitum in Hispania deseruisset, apud Liv.

Virtibus militem Rom. quem extra ordinem deprehenderat, cecidit Scipio disciplinam militarem ad Numantiam corrigens, apud eundem &c.

Milites, Hæretici, qui aliàs Floriniani & Carpocratiani, sic dicti, quod è Militaribus fuerant, Philastrius de Hæres. Part. 3. cap. 16.

Milites Christi, scribebantur olim Templarii, uti discimus ex Monastico Anglic. Tom. II. pag. 997. In quibusdam Ecclesiis Cathedralibus Galliæ, *Milites Ecclesiastici* dicuntur Præbendarii aliquot, maximè in Viennensi, ubi duo sunt hac *Militum* nomenclaturâ, & Lugdunensi, ubi decem, de quibus V. Joannem de Lievre in Antiqq. Vienn. cap. 54. & Chartam Philippi Regis A. C. 1307. pro Ecclesia Lugdun. apud du Fresne Glossar.

Milites Gaudentes, dicti sunt Fratres Ordinis Militiæ S. Mariæ Virg. in Ecclesia Rom. V. suprà Fratres gaudentes.

Milites Gladii, apud Arnoldum Lubec. lib. 7. cap. 9. appellantur, qui, ad imitationem Templariorum, Gladii militia sese dedentes professionis suæ signum in forma gladii, quem pro Deo gerebant, in vestibus suis præferebant.

Milites Regis, apud Scriptores Francicos dicuntur *Milites*, qui ex domo Regiâ & ex ejus peculiari familia erant, ac stipendiis honorati: cujusmodi complures in Vett. Chartis recensentur, Gall. Chevaliers de l'Hostel du Roy. Sic ex ac Charta Alberti Imp. 3. Id. Decembr. A. C. 1299. quâ Hugonem de Bovilla Cambellanum Regis Franciæ, in suum *Militem* & Domesticum adsciscit his verbis: Ad personam nobilis Viri Hugonis de Bovilla ... Principis D. Philippi Regis Francorum illustris Cambellani ... nostri favoris latius extendentes, ipsum in nostrum familiarem & Militem duximus assumendum, volentes ut ubicunque locorum, quæ Romanum prospiciunt Imperium, nostrorum familiarium & Militum prerogativa, gratiis, libertatibus & juribus perfrui debeat, & gaudere, præsentium testimonio literarum. Similiter & Reginæ aliæque nobiles fœminæ, *Milites* suos habebant. Unde Theobaldus de Mauny & Ferdinandus, *Milites Reginæ*, subscribunt in Charta An. Ch. 1194. in Historia Monasterii Longipontis pag. 104. &c. Hodie iisdem qui adsunt, manumque præbent ad eas deducendas, Gallis vulgò Chevaliers d'honneur de la Reine, h. e. *Milites* Honorarii Reginæ appellantur, du Fresne in Glossar. qui de ritibus medii ævi, quibus *Militum* ordini initiabantur, deque variis *Militum* generibus, copiosè ac eruditè ibidem disserit. V. quoque hîc passim, ubi de Armis. Bellis, Stipendiis &c.

Milites Rotundi, nummi, vulgò Ridders, dicti in LL. Oppidi Bommelicis cap. 21.

Militia, apud Petrum Diaconum Histor. Casin. lib. 4. cap. 35. Curtis, quæ manifestè Imperii erant, Militias & castra Imperii: Gervasium Tilleber. eadem MS. de Otiis Imperial. lib. 2. Hic (Henricus II. Imp.) legem instituit apud Teutones, ut Militiæ, more Gallorum & Anglorum, successionis jure devolverentur ad proximiores agnationis gradus, cùm antea penderent ex Principis gratia. Alias medii ævi Scriptores; alias Feudum Militis & Feudum Loricæ: Item Terra, quæ Militem debet in expeditione, dicitur in Charta Balduini Com. Flandriæ A. C. 1119. Gallicè Gentillesse, in quodam vet. Regesto, apud du Fresne. Cujusmodi terras non nisi à Militibus possideri & teneri potuisse, docet is ex Charta Sancii R. Majoricarum, A. C. 1313. quâ Raimundo Rubey de Pratis concedit, ut tenere possit aliquot villas, quæ ab avunculo ex legato concessæ fuerant, etiamsi ab eodem Rege tenerentur in feudum & de Militari ad personam non Militarem devenerint, hac appositâ conditione, ut, Raimundo extincto, villæ eædem ad unum ex filiis ejus legitimis devenirent, qui suo decenti tempore Miles efficeretur. Militare autem Domino teneri solitos, qui *Militias* ac feuda possidebant, notum est. Unde Dudo de Actis Normann. lib. 3 Richardo infanti manibus fundatis, super sacrosanctas reliquias, fidem obsequentis famulatus & militationis facientes, spoponderunt & voverunt illi, se fore omnes esse fideles. Et Guntherus Ligurinus l. 8.

Publica militia vassallus miles adjuta

... annua, ... idem in castra vocatus.

Aut tu, aut alium pro se submittat in ventum,
Arbitrio Domini, vel quem laudaverit ille
Compenset vindemiarq; suum mercede laborem.

Plura hac de re, V. supra passim, in vocibus *Beneficium, Caballarius, Feudum, &c.*

Militia Cœli, Gr. στρατιὰ τοῦ Οὐρανοῦ, quod Beza mavult reddere, *Exercitus cœli*, memoratur Act. *cap.* 7. *vers.* 42. ubi Deum Israelitas in deserto tradidisse λατρεύειν τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, *ad colendum exercitum cœli*. Stephanus ait: Qua voce non Angeli, qui tamen & ipsi *exercitus cœlestis*, appellantur; sed universa cœli sidera intelligenda veniunt, ut discimus ex Deuter. *cap.* 4. *vers.* 19. *Ne sublatis oculis tuis versùs cœlum, quum aspexeris Solem aut Lunam aut Stellas, ullam rem exercitus cœli, tum impellaris & incurvans te eis colas ea, quæ impertitus est Jehova Deus tuus reliquis omnibus populis sub universo cœlo.* Quamvis enim Sol & Luna, *duo illa magna luminaria*, ut vocantur Genes. *cap.* 1. *versu* 16. præcipuo honore ab Idololatris colerentur, non his tamen superstitio acquievit, sed ad reliquos quoque Planetas, imo & minora quæcunque sidera, quorum natura, virtutes ac Influentiæ distinctè non cognoscuntur, sese extendit. Sic alibi in Scriptura *Militia* seu *Exercitus* [illegible] mentio fit, & videntur hujus classis esse *Conclavia figurata*, in quibus Ezechiel Propheta vidit *omnes formas reptilium & jumentorum detestandorum, omniaq; stercoreorum Deorum domus Israelis expressum (opus) in pariete ipso circumquaque*, *cap.* 8. *versu* 10. Apud Romanos *Pantheon*: apud Athenienses ara, *Diis Asiæ, & Europæ & Libyæ*, ac ne quis forte omitteretur, *Deo ignoto ac peregrino*, sacra hue facit. V. Thomam Godwynum *de ritibus Hebr. lib.* 4. *cap.* 2.

Milium, omnium frugum fertilissimum, quippe ex cujus *uno grano terni sextarii gignuntur*. Plinius *lib.* 18. *cap.* 7. in Campania potissimum crescit, quæ *candidam ex eo pultem facit. Fit & panis prædulcis. Sarmatarum quoque gentes hac potissimum pulte aluntur, & cruda etiam farina, equino lacte vel sanguine è cruris venis admista. Æthiopes non aliam frugem, quàm milii hordeique noverunt*, *Ibid. cap.* 10. Cæterum fastigiatur *Milium*, ut & paniculum, in culmum geniculatum & concavum: quæ ambo etiam, cùm omnium seriquorum satorum fructus aut spicis continentur, aut includantur siliquis, aut valvulis, *tantùm pro indiviso & parvis avibus exposita sunt, indefensa quippe membranis continentur*, Iterum *cap.* 7. *cit.* Comæ vero granum ejus complexæ fimbriato capillo curvantur, *Ibid.* Plinii ætate ex India in Italiam *milium* invectum est, *nigrum colore, amplum grano, harundineum culmo*, de quo V. ibidem. Purgamenta ejus, ut & panici, famæ acriores *appendam* dixere, Idem *cap.* 10. &c. Græcis Κέγχρος: unde Κεγχρίνης serpens, apud Nicandrum *in Thericacis*, quod instar milii granorum variatum habeat tergum. Et Κεγχρηΐς, seu Κεγχρηΐς avis, apud Aristophanem, accipitrum generis, maculis sic dictum: quod perperam nonnulli confundunt cum *Miliaria* sive Latinorum, quæ inter coturnices in aviariis gallinarum *milio* saginabantur, teste Varrone. Porro verbum κεγχρεῦειν, unde κέγχρωμα, [illegible], quo modo dicebantur in clypeorum ambitu ornamenta, granorum instar aspera: parva vix clavorum capita, ex auro eximie. Item labra poculorum; nummorumque in circuitu orbis, ex parvis granis factus & ornamenti gratia additus &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 339. & 340. Sed & in vestibus κέγχροι dicebantur rotundæ maculaturum formæ, quibus intexere ac intingui solebant, apud Athenæum *lib.* 12. quæ alias ἐπισήματα, παρυφὰς, i. e. *clavi, signa, &c.* dicebantur. Etiam, uti in auro ἄδυμος puri puti auri granum vocabant, ita in argenteis fodinis κέγχρος vel κέγχροι dicebantur parva grana meri argenti, quæ ad instar *milii* granorum in venis lucebant, *conchrem* vocat Plinius. V. Salmasium *ad Solinum passim*, inprimis *pag.* 338. 349. & 1076. ut & supra.

Milium, locus in Urbe CPoli, V. supra *Miliarii Aptitores*.

Mille annorum Herba, in Sinensi Imperio, ad *Kiangchem* urbem crescens, sic dicitur, quod ad vitam producendam valere existimatur, quam proinde & immortalem esse ferebunt. Eadem aqua macerata ac epota, albos crines in nigros commutare dicitur. Ibidem & arbor est eodem nomine, incolis *Cienmien* dicta, in prov. *Suchuen*, urbe *Paoning*, in idolorum templo, tantæ magnitudinis, ut sub uno ramo oves ducentæ stare & circumire facile possint, quas non videas etiam si ad ramum proxime accedas. Forsan ex iis arboribus, quæ per lapsum inclinatis ad terram ramis in varias arbores excrescunt, Lusitanis dicitur *Rays*. V. Auctorem Anonymum *Sina & Europa cap.* 32. & 35.

Mille Deorum Deus, vulgo *Tinagogo*, incolis cujusdam Asiæ regionis Deus dicitur, apud Ferdin. Pinto *Itinerar. pag.* 298. Sic Peguani, suum *Quiay Laniosa*, h. e. *Mille Numinum Numen*, habent, apud Eundem *pag.* 372. Adeo vera *de Uno Deo* sententia etiam per densissimas tenebras subinde elucet, &c.

Mille vivat, &c. sæpius repetitum in acclamationibus militaribus: apud Vopiscum in *Aureliano*.

Miliare, τὸ Μίλιον, 8 stadia fecit, apud Græcos. Apud Hebræos מיל [illegible], h. e. [illegible] significavit, quod dimidio diei peragi potuit, quantum nempe [illegible] & prandium intercedit. Ejus mentio Genes. *cap.* 35. *versu* 16. ut supra vidimus, ubi de *Mensuris Intervallorum*. Georgio Hornio, mensura locorum apud Græcos, fuerunt stadia 125. passuum, apud Persas, Parasangæ 30. stadiorum: apud Romanos, lapides 100. passuum: apud Recentiores, *Milliaria*, quorum minima sunt Anglica, 1250. inde Scotica 1500. Gallica 2500. Hispanica, 3500. Germanica 4000. Suecica & Helvetica 5000. Hungarica, 6000. passuum. V. eum *Orb. Polit. Part.* 4. *pag.* 4.

Milliarensis, monetæ apud Romanos nomen. Tulit id primum ipse vetus denarius, quia millesima pars seu millesimus nummus hujus generis erat in libra auri, vel unus ex iis, quibus argenteis millenis auri libra pensabatur. Glossæ Nomicæ. Μιλιαρήσιον, τὸ χιλιοστὸν τοῦ χρυσοῦ λίτρας. μίλια γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι τὰ χίλια καλοῦσι. Erat autem, sicut denarius, trium scriptulorum unum, octodecim siliquarum: Crevit postea, & factus est plus quatuor scriptulorum, viginti quinque siliquarum, crescente auri pretio, sicque 68. libram implebant, & erant singuli follium 21. Rursus dein facta mutatione, 28. habere siliques argenti & quod excurrit, cœpit, constituque est auri duabus siliquis, unde & δικέρατον est vocatus. follibus 24. & 60. libram efficiebant, quinque unciam; 12. solido taxari; Auctore Constantino M. qui ut pleraque alia, sic & nummos & proportionem inter aurum, argentum, æs, consuetudine jam latenter immutatam, Imperatorio decreto mutavit, ac inter alia, denariis priscis abolitis, pro illis *Milliarenses*, denario graviores, introduxit. V. Joh. Frider. Gronovium *de Pec. vet. passim, inprimis lib.* 4. *cap.* 15. & 16. & supra in voce *Miliarensis*.

Milliaria Porticus, apud Suetonium *in Nerone*, à pedum mensura. V. supra *Miliarii*.

Milmandra, adde: In finibus Biturigum Cuborum. Ejus meminit Jonas, *in vita Eustasii Abbatis Luxoviensis*; *In suburbio Bituricensi S. V Theodulfus cognomine Babolenus Monasteria ex regula S. Columbani extruxit: primum in Insula super fluvium Milmandram, ubi religiosorum Virorum adunavit catervam; aliud Gaudiacum nomine haud procul à fluvio Albeta* (hodie forte *Laurete*) *tertium Christi Virginum in loco dicto Caramento super fluvium jam dictum Milmandram*. Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Milo Crotoniates, inter cognomina militaria Maximini, apud Capitolinum.

Milvus, ex accipitrum genere, *magnitudine differunt*. *Notatum in his rapacissimam & famelicam semper alitem nihil esculenti rapere unquam ex funerum ferculis, nec Olympiæ ex ara. Ac ne ferentium quidem manibus, nisi lugubri municipiorum immolantium ostento*, Plin. *lib.* 10. *cap.* 10. Nempe in funeribus cœna lauta apparabatur olim, quam ad rogum delatam cum defuncto cremarent. Appulejus *Florid. lib.* 4. *Exclamavit hominem vivere: procul ignes amolirentur: rogum demolirentur, cœnam feralem à tumulo ad mensam inferrent.* Hinc autem, uti & Olympiæ, ubi frequens victima Jovi cadebat, ex ara, nihil rapere credebatur olim *milvius*, adeo alias notæ rapacitatis, ut inde *milvinam mensam* dixerit Plautus *in Menæchmis*, & *milvinas ungulas*, in *Pseudolo*. Iidem videntur *artem gubernandi docuisse caudæ flexibus, in cœlo monstrante natura, quid opus esset in profundo.* Latent autem & ipsi hibernis mensibus, non tamen ante hirundinem abeunt, *Ibid.* *Circaneam avem* nominavere Vett. quasi κυκλάδιον, *quòd obeat semper agros circando*, Scaliger *ad Tibullum*. Cæterum in volatu ea hoc eximium habet, quod alis prope immotis in aëre omnium avium diutissime libratur; *ad horam integram*, habet Budæus: quod Itali aucupes *tendere*, Galli *planare* vocant; elata namque paulisper ala, motum aëris in reliquum corpus excipit, atque ita sustinetur. Eadem ave nulla alia volat altius. Martialis *lib.* 9. *Epigramm.* 55.

Hinc prope summa rapax milvus in astra volat.

Volando denique non facile delassatur. Unde Persius *de Vallibus Sat.* 4.

—— Arat Curibus, quantum non milvus oberret.

Et Juvenalis *Sat.* 9.

—— Cui tot montes tot prædia servas
Appula, tot milvos intra tua pascua lassas.

Propterea דאה Hebr. à verbo דאה, quod *volare* est. V. Levitici *cap.* 11. *versu* 13. ubi quarto loco inter immundas aves recensetur, & ad h. l. Bochartum *Hierozoici Part. poster. Lib.* II. *cap.* 7.

Mimallones, adde: Illas sequi currum Bacchi facit Papinius *Thebaid. lib.* 4. *versu* 660.

Post exultantes spolia armentalia portant
Seminecesq; lupos, scissasq; Mimallones ursas.

Præcedere jubet easdem Ovidius *de Arte Am. lib.* 1. uti vidimus. Atque hactenus *Mimallones*, pro Bacchabus habitæ. Auctor *Etymol.* Μιμαλλόνες αἱ βάκχαι παρὰ τὸ μιμεῖσθαι, *quæ totis viribus tumtunt & clamant*. Aliis peculiare fuit Numinum inferiorum genus, nymfis, aut Faunis, talibusque aliis par. Sidonius *Panegyr. Anthemiani præfat.*

Sed post cœlicolas etiam mediocria fertur
Cantasse [illegible] pastoribus Deus

Tum Fauni Dryades Satyrique, Mimallones apta
Fuderunt lepidum, rustica turba, melos.

Non enim recte ibi Savaronius Bacchas intelligit, quæ mulieres humanæ erant. Sed *Mimallones* Sidonio sunt Silenæ, Satiræ, &c. Si iis nominibus eloqui licet res, quas edicere aliter non possumus, nisi per ambages, quas nolumus. Sed & *Mimallones* mediis Numinibus inferioris conditionis fœmineis accenset Strabo *l.* 10. Περίπολοι δὲ τῶν Μουσῶν οἱ κατωνομασμένοι πάντες. καὶ ἰδίως οἱ Μουσηγ. τοῦ δὲ Ἀπόλλωνος ὕμνοι τε καὶ οἱ περὶ Μαντικήν: Δήμητρος δὲ ὄντι μύσται, καὶ δᾳδοῦχοι καὶ ἱεροφάνται. Διονύσου δὲ Σειληνοί τε καὶ Σάτυροι καὶ Βάκχαι, Λῆναί τε καὶ Θυῖαι, καὶ Μιμαλλόνες καὶ Ναΐδες καὶ Νύμφαι, καὶ Τίτυροι. Ubi Baccho distincte adscribit *Silenos, Satyros, Bacchas, Lenas, Thyias*, Mimallones, *Naides, Nymfas, & Tityros.* V. Casp. Barthium *Animadvers. ad Statium d. l.*

Mimarii, iidem cum *Mimis*, de quibus infrà.

Mimilogia, apud varias olim gentes varia fuit. Ut enim omittam Tragœdiam & Comœdiam, quæ & ipsæ μιμήσει constant & sub hoc genus cadunt; Lacones Δεικηλιστὰς vocabant, qui populari & vili sermone hortorum furem, aut Medicum externum, præcepta ægrotis suis dantem, imitabantur. Κωμικῆς παιδιᾶς τρόπον παλαιὸν vocat Athenæus hanc speciem; idemque ait, à Sicyoniis φαλλοφόρους vocari, ab aliis αὐτοκαβδάλους, quòd ludicra non præmeditata ex tempore funditarent, risûs captandi gratiâ: ab Italis magnæ Græciæ φλύακας. Suidas, ἱλαροτραγῳδίαν vocat. Idem φλύακας interpretatur κωμῳδούς; cujus *mimilogiæ* primus Sotades auctor, & post eum Alexander Ætolus, uterque pedestri sermone: sequentibus eos Lyside & Simo carmine, unde *Lysiodi* & *Simodi*; quorum illi eidem erant cum Magodis, de quibus V. suprà, & plura hanc in rem apud Salmasium *ad Solinum pag.* 108. & 109. In locum autem Comœdiæ *Mimos* successisse, scribit Marcus Imp. in *Vita* sua: & sanè, quas hodie agunt & vocant Itali Comœdias, *mimi* sunt & planipedes veriùs, quàm Comœdiæ; personas tantum ex Comœdia habent. Nam antiquitus cùm variæ species fabularum agerentur, diversæ personæ in singulis locum habebant, ut in togatis Romanæ, in palliatis Græcæ, privatæ quidem, sed honestæ: in *Mimo*, abjectæ tantùm & viles, unde *mimica vilitas*, & *mimi centunculus*, apud Apulejum. Sed postquam tota res ad *Mimos* rediit, personæ etiam induci in eos cœptæ, quæ Comœdiæ erant propriæ, pedestri sermone componuntur, ut Sophronis Mimi. At quos in exitu Tragœdiarum reponunt Gallici histriones, & *farcias* appellant, puri puti mimi sunt. Idem *ibid.* V. quoque eum *ad Vopiscum in Aurelìano*, ubi quid sint *Mimarii scurræ*, pluribus exponit.

Mimus, adde: Olim ridicula hæc gesticulatio, aliorum perstringens mores, loco Chori, absoluto Comœdiæ actu, absque socco inducebatur extra argumentum, ad reficiendos animos spectatorum, dicebaturque in Attellana *Exodium*, quasi ἔξω ὁδοῦ. Postea cum eo in lusu Pantomimi impensiùs populo placuissent, ausi sunt seorsim suis auspiciis laudem inde quærere, & artificum nomen sibi vindicare, Scalig. *Poët. lib.* 1. *cap.* 10. Sic natum est ex Comœdia novum fabulæ genus, *Mimi* nomine, quod constituit speciem quandam ejus, quæ absque socco nudis pedibus gesticulabatur, unde Latinis *Planipes* dicta fuit: translataque in Italiam, argumenta *Mimica* adeo dicacitate ac salibus auxit, ut unus Publius universam Græciam eâ laude spoliant, Laberius autem elegantiâ sermonis etiam Latium ipsum provocarit. Hodiè simile aliquid in Comœdiis habetur, quando absolutis actibus singulis mores rusticorum repræsentantur, aliave ridicula παίγνια inserguntur. E scena postmodum Comœdi & Histriones & Archimimi Pantomimique familiares in convivia inducti sunt, idque jam inde ab Asiatica illa præda, quæ Romanam frugalitatem afflixit, seu veriùs perdidit, uti testes sunt Livius *lib.* 39. Augustinus *de Civ. Dei lib.* 3. *cap.* 21. Sallustius *Histor. lib.* 2. & *in Iugurth.* Plinius Jun. *lib.* 3. *Epist.* 1. &c. Nec funeribus defuere, namque *in exequiarum ordine & pompa Libertus* Archimimus *sequebatur, qui personam mortui fingebat, & imitabatur*: Mimorum *grex Sicinnam saltabat: solus* Archimimus *facta ac dicta Viri imitabatur.* verba sunt Gutherii *lib.* 1. *cap.* 24. Hinc Suetonius *Vespasiano cap.* 19. *Sed & in funere Favor* Archimimus *personam ejus ferens, imitansque, ut mos est, facta ac dicta vivi, interrogatis palam Procuratoribus, quanti funus & pompa constaret, ut audiit HS. centies, exclamavit, centum sibi sestertia darent, ac se vel in Tiberim projicerent*: quibus verbis avaritiam defuncti elegantissimâ imitatione expressit. Cœterùm *Mimi* non erant personati sed fuligine obliti, & agninis amicti pellibus, quæ *Pescia* dicta legimus in Carm. Saliari: saltabantque in numerum atque in honorem Bacchi, cujus more victores hederâ coronabantur: instructi canistris & herbis, serpyllo, menthâ, violis, hederâ, corollis. Inde procurrentes obvium quemque subsannabant. Manuum quoque tegumenta gerebant ex floribus confecta & tunicas albo ad medium distinctas, à cinctura, quam cogebat velum Tarentinum, ad talos demissas, silentioque per ostium ingressi, ubi ad Orchestræ medium evaserant, convertebant se ad theatrum & loquebantur; Hæc Scaliger. V. quoque Lil. Gyraldum *Histor. Poët. dial.* 6. At Casalius plures eorum humili ac populo communi socci calceamento, atque illos quidem personatos, à *persona* sic dictos, (quod indumentum erat, quo caput & os undique tegebatur, unâ tantùm vocis emittendæ viâ pervium, per quam coacta vox magis claros canorosque sonitus emitteret,) exhibet: quorum iconas etiam B. Balduinus transtulit in suum *de Calceo librum cap.* 16. Fortun. quoque Licetus, in explicatione Lucernæ Galvanianæ, mortuales antiquorum ritus repræsentante, larvam, quæ, in fronte Lucernæ, biante buccâ visitur, *Archimimum* funeris interpretatur: occasione verborum Juvenalis,

—— —— Tandemque redit ad pulpita notum
Exodium, quum persona pallentis hiatum
In gremio matris formidat rusticus infans.

V. Licetum *de reconditis Antiquorum Lucernis lib.* 6. *cap.* 7. & ubi *Mimos* priscorum sibi larvas atque personas ad os buccis apertis ideo aptasse docet, ut vociferarentur altius atque inclamarent vehementius, *sub fin.* Artem verò hanc egregiè delineavit vetus Poëta, quem Pithœus edidit, *his versibus*:

Nam cùm grata chorus diffudit cantica, dulcis
Quæ resonat cantor, motibus ipse probat.
Pugnat, ludit, amat, bacchatur, vertitur, adstat,
Inlustrat verum, cuncta decore replet
Tot linguæ, quot membra viro. Mirabilis ars est,
Quæ facit articulos, ore silente, loqui.

Apud Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, qui typum quoque personati cujusdam ex hoc grege, expressum ex æreo sigillo vetustissimo Aloysii Corradini exhibet, *pag.* 185. Apud Ambrosium *Hexaëm. lib.* 5. *cap.* 15. ubi imaginem miratur Imperii liberi, quam inter se grues agitant, vicibus ducentes agmen ac cogentes, pro verbis illis, *Antiqua hoc Reip. munus & instar liberæ civitatis est*, reponit Gronovius, *Antiqua hic Republica* mimus *& instar liberæ civitatis est.* Nemo enim non videt, quàm bene jungantur *Mimus* & *Instar*; quamque bene dicatur hic *Republica antiqua mimus.* Quo vocabulo non nisi eleganter Vett. utuntur quotiescunque eo non in re sua, sed alieno commodatoque utuntur. Certè quævis actio ficta & veram simulans vel referens, *Mimus.* Petronius, *Quid ergo cessamus mimum componere?* Seneca *Epist.* 26. *Numquid simulatio fuit & mimus, quidquid contra fortunam jactavi verborum contumacium?* Suetonius *Aug. Ecquid ei videretur mimum vitæ commodè transegisse?* Plinius *lib.* 7. *cap.* 12. *Antiocho Regi Syriæ è plebe nomine Artemon in tantum similis fuit, ut Laodice conjux regia, necato jam Antiocho,* Mimum *per eum commendationis regnique successionis peregerit.* Item apud Suetonium *Othon. Ne pœna acrior mimum omnem divulgaret, &c.* In eadem voce passus injuriam Florus videtur *lib.* 2. *cap.* 14. *Quippe Regnum pariter & bellum vir ultimæ sortis Andriscus invaserat, dubium liber an servus, mercenarius certè: sed quia vulgò ex similitudine Philippi Pseudophilippus vocabatur, regiam formam, regium nomen, animo quoque regio implevit.* Nimis enim inhonestum, infimæ sortis hominem, & falsum, in hoc *regium animum* fuisse. Imo habuisset, ut ille senex Virgilianus agricola, qui Regum æquabat opes animis, regnum non appetisset. Sed scripsit Florus: *Mimo quoque regio implevit*, hoc est, ludibrio naturæ & hominum mendacium simulatæ originis brevemque & fucatam regalis pompæ turbæque imaginem addidit. Quam suspicionem, præter optimum sensum, duo sunt quæ confirment: alterum, quòd mox Florus *imaginarium & scenicum Regem* appellat: alterum, quòd hic adhibet verbum, *implere*, in ista re usurpari solitum perinde, ut *agere, peragere, transigere.* Petronius. *Audacius tamen ille tragœdiam implebat.* Ovidius *Metamorphos. lib.* 1.

—— Alii partes assensibus implent,

Nam & *partes* de genere hoc, ne hinc translatum dubites. Eleganter Livius *lib.* 3. *Fabulam compositam Volsci belli, Hernicos ad partes paratos.* De quibus ista Gronovius subjungit. Personarum aliæ erant partes primæ, aliæ secundæ, tam in Comœdiis, quàm in *Mimis.* Sed tamen aliqua differentia: In Comœdiis primas attribui videmus personis illis, quæ plurima dicerent agerentque & sæpius reverterentur in scenam; secundas tertiasque & deinceps, quæ minùs: in *Mimis* una videtur potissima fuisse persona, cui cœteræ subserviebant, ejusque actionem imitabantur, ut ille veram. Et quidem de Comœdiis V. Donatum *præfat. in Andriam Eunuchum, Hecyram, Phormionem*: Ciceronem *divinat. in Cæcil. pro Flacco*, &c. de *Mimis* Horatius *lib.* 1. *Epist. ad Lollium*, loquens de imi derisore Lecti:

Sic iterat voces, sic verba cadentia tollit,
Ut puerum credas sævo dictata Magistro
Reddere, vel partes Mimum *tractare secundas.*

Suetonius *Caligulâ cap.* 54. *Et cùm in Laureolo Mimo, in quo actor proripiens se ruinâ sanguinem vomit, plures secundarum certatim experimentum artis darent, cruore scena abundavit.* Festus in *Salva res est*: *Ait enim ita appellari, quòd C. Volumnius, qui ad tibicinem saltarit, secundarum partium fuerit, qui fere omnibus Mimis parasitus inducatur.* Quas autem quisque partes agere solitus erat, inde appellabantur: Ille primarum, Πρωταγωνιστής; ille secundarum, Δευτεραγωνιστής; ille tertiarum, Τριταγωνιστής. Val. Maximus *lib.* 9. *cap.* 15. *Generosissimos Consulatus, collegium Lentuli & Metelli fuit: qui ambo in scena, propter similitudinem histrionum propemodum spectati sunt: sed alter ex quadam secundarum mimorum Spintheris traxit, alter nisi Nepotis à moribus accepisset,*

gisset, Pamphilii tertiarum, cui similior esse ferebatur, habuisset. Plinius lib. 7. cap. 12. *Eundem tamen cognomen ... Curio tragicorum Salonis [illegible] dedit, sicut Spinther secundarum tertiarumque Pamphilus, collega Lentuli & Metelli Consulatu, in quo perquam [illegible] fortuitum hoc quoque fuit, duorum simul Consulum in scena imagines cerni.* Ex quo [illegible] dum, apud Ciceronem in Bruto cap. 69. *Quod idem faciebat Q. Arrius, qui fuit M. Crassi quasi secundarum.* Dionysius Lambinus ex tribus MSS [illegible]: *qui fuit M. Crassi quasi secundarum.* Quod parum quidem æstimatum à Viris doctis; sed Gronovius illud propter singularitatem ac nobis quidem novam elegantiam, præcipue [illegible], ut cum ... de plebe in ore fuerit, nec ipse [illegible] principibus [illegible] ad solum verum esse censet. Ita enim loquebantur, *Ille primarum Spinther secundarum; Pamphilus tertiarum:* pro illis, quæ forent integra. *Ille primarum partium actor Spinther secundarum partium histrio. Pamphilus tertiarum partium histrio.* Sic *mima secundarum*, vel proprie, si Actor ipso [illegible] Menippoem [illegible], vel, ut transactum erat [illegible], qui sive [illegible] suum, sive ab is sub [illegible] paratum & adjectam [illegible] fecerent. Sic, *M. Favonius M. Catonis secundarum* à [illegible] prima diceretur: neque [illegible] Cicero, *Q. Arrius M. Crassi secundarum.* Quam comparationem qui non capiunt, *Secundarum* subjecere: ita apud Plautum, *secundarum tertiarumque*, quod & Hermolaum ... ut apud Val. Maximum, *tertiarum vel ternarum*, quod [illegible] Terentius legunt, fecere. Est in Glossariis *secundarum* [illegible] explicatur. Atque hinc quoque colligas, *secundas agere* sive *facere*, pro adjutorem, [illegible], non tam à Comicis prius [illegible] ut volunt Lipsius, neque ex eo, quod in *Mimis* fere secundarum partium esset parasitus, ut Scaliger, esse translatum, quam inde, quòd mimorum Actorem, qui secundarum essent, imitarentur, & eorum quæ dicerent atque agerent, quæ ille præivisset. Seneca *de Ira* lib. 3. cap. 9. *Optimum judicavit, quicquid dixisset ipse, sequi, & secundas agere.* Horat. lib. 1. Sat. 9.

——— ——— ——— Haberes
Magnum adjutorem, posset qui ferre secundas.

Quod quidem cur à Criticorum certum [illegible] Levinus Torrentius, causæ non videtur satis. *Secundas ferre* ... *ferebat*, nos prorsus adjutor, sed compertor. Ille autem [illegible] Horatio, si ab illo commendatus fuerit, [illegible] omnibus in rebus applaudendo obsecundet. [illegible] autem partes [illegible] bene dicitur, ... *dare & imponere.* Plautus *Mercatore* Act. 3. Sc. 1. *Atque illam hic habuit fornis patris sui.* Terentius A. ... *Non pejoreres forma.* Plautus *Asinar.* Act. 1. Scen. 1. *Jam ... quæ secundas mera faxa.* Ut recte restituit Lipsius, exponitque, Suetonius ... *Secundas [illegible] vel timere vel facere.* Fatetur vero Torrentius, [illegible] de secundarum ... comparationem, & Comicis, apud quos *secundas agere* est proximum à primis locum tenere ... ad [illegible] imitarentur, sed [illegible] suo loco agerent communicatur genus quoddam hypocritarum, qui in eadem fabula nullam certam personam gererent, à [illegible] [illegible] & sola imitatione oblectarentur. Ab illis autem [illegible] fabulæ partibus, quarum [illegible] negotium, et honore præcellebant, secundas & deinceps minore pretio conducebantur. præfectum, ut *primas partes agere* dicerent, pro *plus facere efficere*; & sic [illegible] quenter. [illegible] de Re Rust. lib. 1. cap. 4. *Priores partes agit. quod utile est, quam quod delectat.* Terentius, *Sine aliam priores partes [illegible] aliquam dees [illegible] habere.* Lucanus, invectus in Septimium Pompeii interfectorem lib. 8.

Degener, atque opera, miles Romane, secunda.
Romani [illegible] ...
Ut non ipse fores.

Romanum, utpote de populo terrarum primo, hominibus decebat primarum partium esse & illustrium ... [illegible] ... potentiam aliis excitasse: non solum se [illegible] studio, sed [illegible] ipsius in ... scelus præbuit, sed nec ovans, sic cum prime [illegible] ... cessit; [illegible] ... Jub. End. Gronovius [illegible] ... ille verum.

Mina pecuniæ [illegible] apud Græcos celebris [illegible] modum & Talentum. Erat autem vel *Mina*, centum drachmarum: vel *Mina*, quinque & septuaginta. Atque quarum illa Anglis facit, *fifty eight shillings four pence sterling*. Sicuti decem *Mina, 29 pounds, 3 shillings, 4 pence*. Centum *Mina*, 291. *pounds*, ... Sic erat Talentum minis 60. *Mina* [illegible] Atticarum; majus vero 80. [illegible] post Solonis ætatem, ante namque *Minarum* singulæ 75. drachmas habebant, teste Prisciano. Ratione metalli, *Mina* fuit vel auri, quæ quantitate argenti 100 drachmas, atque adeo centum [illegible], quoque [illegible] seu aureos Græcorum nummos efficiebat, idem quod Stater aureus, teste Polluce: vel argenti, quæ 100. faciebat denarios seu [illegible] didrachma ex argento. Præter Atticas *Minas* quæ celebriores sunt & Æginæa, quæ fecit 166. drachmas & 4. obolos, qui respondent uncialibus Belgicis 20. Drachma enim Æginæa, cum 10. haberet obolos Atticos, sex Æginetica drachmas decem Atticas valuerunt. V. Joh. Frider. Gronovium *de Pecunia vet.* [illegible]. Est & *Mina* medica, quæ habet uncias 16. Libra uncias 12. Uncia drachmas 8. Drachma scrupula 3. Scrupulum obolos 2. Obolus semiobolos 2. Semiobolus siliquam unam cum dimidia. Siliqua grana [illegible] & monetæ & ponderis genus fuit Fr. Gudhmannus [illegible].

Minæ, Martis comites apud Papin. Statium *Thebaid.* lib. 7. v. 51. ubi aula hujus eleganter describitur,

——— *primis salit impetus amens*
E foribus, cæcumque Nefas, Iræque rubentes,
Exsanguesque Metus, occultisque ensibus adstant
Insidiæ, geminumque tenens Discordia ferrum.
Innumeris strepit aula Minis, tristissima Virtus
Stat medio ———

Quibus ipsi Jovi aliquando minatus dicitur, apud Nonnum libro 2.

——— ——— ——— [illegible]
[illegible Greek verses]

V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium* d. l.

Minare, de pecore & jumentis proprie. Festus, *Agasones*, equos *agentes, id est, minantes.* Idem, *Agere modo significat ante se pellere, id est, minare.* Juvenalis Scholiastes in Sat. 6. *Mane quam ... in tantum persequuta est Juno, ut per omnem mundum minaretur.* Afranius,

Abeo quò pecora minans consueveram.

Ausonius Epigrammat. 66.

Agerer, ut venator cum domum pastor suas,
Suas relinquens me minabat, ut suam, &c.

Quam in rem V. plura apud Bochartum, *Hierozoic.* Part. prior. *Lib.* II. *cap.* 44. Ubi Hebræum נהג *minandi* voce commodissime reddi docet. Apud citimæ ætatis Scriptores, cuniculos facere notat; Gallis *miner* à *minus* fovea seu fodina, quod quando illis operarii, ut in castris erutæ, fossas subterraneas, conficere sint soliti. Quomodo autem olim ejusmodi cuniculi fierent, certo diximus. V. plura hanc in rem, apud Alb. Aquensem lib. 2. cap. 36. Guil. Tyrium lib. 3 cap. 10. & lib. 12. cap. 11. Gruellum in *Histor. Archiep. Duc. Britann.* Alios laudatos Carolo du Fresne in *Glossar.* apud quem hac de re ita quoque Guilielmus Brito *Philippidos* lib. 7.

——— ——— ——— *Certantque minare*
Arte sibi nota latus & fundamina turris
Parmis protecti, ne forte inanis super illos
Missilium posset retropellere turba cavantes,
Donec visceribus muris latuere cavatis,
Trunca suppositis subito ne corruat in se
Pendula pars muri, pariens sibi damna virisque,
Quæ simul instrumenta satis est, supponitur ignis,
Et fugiunt ad tuta viri, ruit illico ingens
Inque ruinaque ruens strepitum facit, &c.

Hinc *Minarii* apud Rigordum Gothum in A. C. 1191. *Turris quæ minanda dicebatur, & nostris longo tempore multa mala intulerat, à Minatoribus regis fuerat suffossa, & lignis ibi positis appodiata, ita quod ad illius ruinam nihil restabat, nisi ut ignis supponeretur.* Et Guil. Britonem præfatum Philippidos lib. 3. v. 358.

Fossis jam plenis parmas ad mœnia miles
Appodiat, sub inque jacens Minator utrinque
Cœlestis &c.

V. supra ubi de *Cuniculis.*

Minerva, idest Ecclesi Memoriam. quidem Brachmanes post Deos maxime coluisse, auctor est Philostratus *de vita Apollonii* lib. 3. cujus vocis origo non aliunde, quam ex Chaldæa, est arcessenda: cui מנדע idem, quod Græcis λόγος: unde & Targumistæ Filium Dei creberrime ita vocant, & eos secutus Johannes Theologus. Λόγος autem, ut notum ex Aristotele l. post. *Analyt.* alius est ὁ ἔσω sive [illegible]: alius ὁ ἔξω sive [illegible], quem eleganter Damascenus τὸ [illegible] ἄγγελον, i. *animi nuncium*, appellat, sicut eundem *animi proditorem* vocat Jul. Scaliger lib. 1. *Poet.* cap. 1. In quo cum præcipuæ partes Memoriæ sint, quæ veluti rationis quæstor est, & ipsi à voce præfata nomen est inditum. Hinc itaque non olim solum *Minervæ* omnis Antiquitas artium inventionem assignavit, & Poetæ Musarum illam sociam fecere, unde Cicero *à Minerva artes edoctus* gloriatus est: rerum hodieque loca studiis ac Artibus dicata, *Athenæa*, à Gr. voce Ἀθήνη, i. *Minerva*, vocare amamus. Chaldæis enim אלף *discere* est ac *studere*: unde אולפנא cum articulo, אולפנא *eruditio, disciplina*, ipsissimum est Græcorum Ἀθῆναι, & Athenarum urbis, ab initio statim omnis eruditæ sapientiæ sedis ac domicilii, nomen. V. Georg. Hornium *Histor. Philos.* lib. 1. cap. 5. & lib. 3. cap. 7. Ei maures dedicatas esse olim, videtur colligi posse ex antiqua Inscr. apud Gruterum pag. 1067. *Minervæ Aug. L. Callidius. Primus. Brixellanus. ex. arg. lib. ... item L. Callidius. Primus. aures. argenteas. V. S. L. M.* Ubi enim vel errore sculptorum *auris* pro *maures* positus, vel erant *aures argenteas* dictas ... argentum auribus ... [illegible] quæ ex ar-

ex argenti libris duabus conflatæ dicuntur, conjicit Casp. Bartholinus *de Inauribus Vet. sub fin.* Porro Minervam Deam esse masculo-fœmineam credidere antiquiores, teste Phurnuto: *Minervam*, dicente, *vocari Athenam, quòd fœmina licet sit, minimè tamen muliebribus deditus eneruetur*; & apertius Valeriano in *Hieroglyph.* *Mundum universum Ægyptii ex mare & fœmina constare profitebantur: solos verò Deorum, Vulcanum & Pallada masculo-fœminas asserebant.* Quemadmodum Græci pariter Romanique etiam Venerem atque Lunam ambigui sexûs Deos fecere. Eidem draconem addidisse veteres comitem, notum: Unde in exilium abiturus Demosthenes dixisse fertur, *Minervam tribus immanibus oblectari feris, noctuâ, dracone, & populo.* Et Gyraldus *Synt.* 11. *Palladis Minervæ Custodem Draconem vocatum, cui ex melle placentam obtulerint*, ex Hesychio refert. Plinius quoque *lib.* 34. *cap.* 8. *Demetrius*, inquit, *fecit Minervam, quæ Musica appellatur, quoniam Dracones in Gorgone ejus ad ictus citharæ tinnitu resonabant.* Sphinx quoque Minervæ typus fuit, unde & in galea sphingem portare ficta est. Pausanias in *Attic.* *In eo verò templo, quod Parthenona appellant, ea in parte, quæ aquila dicitur, signa posita sunt ad Minervæ natales attinentia: in postico, Minervæ & Neptuni de Attica certamen. Deæ signum ex ebore & auro factum: in galea ejus Sphinx eminet.* Rationem tamen discas ex Pausania in *Bœotic.* Eidem Deæ, utpote Artium Præsidi, non nisi e artificiosis operis donaria ac munera, à priscis consecrata sunt, uti Fort. Licetus notat *lib. de secund. antiquorum Lucernis, lib.* 1. *cap.* 4. *ubi auream Lucernam Minervæ Athenis annuum integrum ardentem, explicat.* V. eundem & alibi passim, sopri[illegible] *lib.* 6. *cap.* 15. *ubi in Lucerna Gabrogniana Minervæ illustranda potius est*, &c. Porro ejus ita incorrupta atque virginalis fuerat omnia, ut etiam statuæ illius oleo incommixto inungi consueverint. Callimachus.

Μὴ μύρα λωτροχόοι τᾷ Παλλάδι μηδ᾽ ἀλαβάστρως,
(Οὐ γὰρ Ἀθαναία χρίματα μικτὰ φιλεῖ)
Οἴσετε, μηδὲ κάτοπτρον ———

In quibus ultimis verbis, *Speculi* quoque Poëta meminit; eadem nempe ratio ejus, ne effigiem ex se aliam gignere crederetur. Quam ob causam nec in flumine aliquo, naturali speculo, sese contueri illa velle credebatur. Idem contextio sermone,

——— ——— οὐδ᾽ ὁπόκ᾽ ἄμμα τὸ νέας.
Οὐδ᾽ ὅκα τὰν Ἴδαν Φρὺξ ἐδίκαζεν ἔριν,
Οὔτ᾽ ἐς ὀρείχαλκον μεγάλα θεὸς, οὔτε Σιμοῦντος
Ἔβλεψεν δίναν ἐς διαφαινομέναν.

Hinc hostiæ eidem non nisi virgines cædebantur. Arnobius *lib.* 7. *Quia virgo Tritonia est, idcirco ei convenit virgines hostias immolari.* Rationem bene assignat Fulgentius *Mytholog. lib.* 2. *cap.* 2. quòd Sanctitas *neq; mori possit neq; corrumpi. Indidem & sine matre natam ajunt, quòd sua bona contenta Virtus, animo solo capiatur & regnet, non aliunde producta.* V. de Sacro ei à Tydeo facto, apud Barthium *Animadversion. ad Statium Thebaid. lib.* 2. *versum* 7. 5. *& seqq.* Inter epitheta illius, *Equestris* est, quam verò fuisse Neptuni filiam dicebant, de qua Harpocration, & ex eo Jan. Parrhasius *Epist.* 55. V. quoque infra. Effigies ex ebore, Phidiæ opus, Athenis, in Parthenone, hoc est, Templo Dianæ virginis magna olim habita. Idem, ex ære, præter Amazonem, Minervam tam eximiæ pulchritudinis fecit, ut à forma nomen acceperit, εὔμορφος dicta. Qua eadem appellationis & vocabuli ratione, τῶν μορίων ἐλαιῶν ἐν Ἀκαδημίᾳ signa in Academia fuerunt. Pausan. in *Attic.* Amulius vero, *Minervam* pinxit, quæ spectantem aspectaret, quacunque aspiceretur, Plin. *lib.* 35. *cap.* 10. &c. Nec omittendum de *Ludicro Minervæ*, à Domitiano instituto, in quo hymnis certabatur. Et quidem Papinius Statius ter in eo victor renuntiatus legitur. Sed quòd Publium Mimographum ibidem certasse quidam produnt, falsum est: cùm is sub Cæsare Dictatore jam grandis natu floruerit æmulus Laberii. Jul. Cæs. Scaliger *Poëtices l.* 1. *c.* 34. *&c.*

Epitheta quædam alia Minervæ.

Ægyptia, dicta est, quam secundam ex Cicerone posuimus: Hujus honori dicatam Lucernam nobilissimam, ab Hebræo quodam Idololatra, & in ejus familia longissimo tempore asservatam, illustrat prolixè Licetus *lib.* 6. *de Lucernis cap.* 13. *& seqq.*

Alalcomenia, cujus simulachrum, nullo igne subjecto, spontaneâ flammâ combustum esse, docet Ælianus *lib.* 11. *cap.* 57.

Apaturia, id est, *Fallax*, delubrum habuit in Ins. Sphæria primùm, dein *Sacrâ* dictâ, extructum ab Æthra Sphæri, quem Pelopis aurigam fuisse dicunt, viduâ. Quæ eadem instituit, ut Trœzeniorum Virgines ante nuptias Zonam huic *Minervæ* irent consecratum. V. Licetum *lib.* 6. *cap.* 16. & 19.

Ἀγοραία, Athenis in Academia culta est.

Aventina, V. in voce *Minerva*.

Brittannica, quam Britanniæ fontibus præesse, inque cujus æde perpetui ignes nunquam canescant in favillas, sed ubi ignis tabuit, in globos saxeos vertatur, tradit Solinus *cap.* 24.

Cranæa, templum habuit apud Phocenses, ad Elateam Urbem, de qua V. Pausan. in *Phocicis*, ubi inter alia, Sacerdotes ejus impuberes & aram illius circumire solitos fuisse, tradit. Licetus *lib.* 6 *c.* 15.

Equestris, V. suprà.

Flava, dicta est Statio *Thebaid. lib.* 3. propter folium olivæ, ex una parte flavæ. Barthius *ad l.*

Hospita, dicta est in Templo, quod in Minervæ prom. habebat insigne. V. Auson. Popmam *de usu antiquæ Locut. cap.* 1.

Hygia, ab Atheniensibus culta est, namque & ei non minùs ac Æsculapio serpentem ascripsere, quòd in somnis utrisque ægrotantibus ac Medicis medicamenta significaret, morbis profutura. Hinc etiam *Pæonia* dicta est; *Sotera* quoque Pallas à Galeno aquidotus quædam cognominata fuit, notante Gyraldo.

Itonia, ab Itone urbe Thessaliæ, ubi Fanum celebre habuit, ut in id pressi mails confugerint Bœotii, veluti adversa cum Agesilao pugna, apud Pausaniam *lib.* 3. Ibidem Pyrrhum, victis Gallis, spolia dedicasse, memorat idem *lib.* 1. Ludos quoque celebrari consuevisse, Callimachus *Hymno in Cer.* V. Jan. Parrhasium *Epist.* 55.

Littorea, apud Statium *Achilleidos lib.* 1. *versu* 285. Minervæ enim grata putabant templa Veteres, unde prospicerentur fluctus. Unde & *Speculatricem profundi* eam appellat idem *lib.* 5. *Sylv.* 3.

Musica, à Demetrio facta sicque nominata est, quoniam dracones in Gorgone ejus, ad ictus citharæ, tinnirent. Plin. *lib.* 34. *cap.* 8. Ejus simulachrum ex ære fecit Phidias, quod Æmilius Paulus ad ædem fortunæ dedicavit, apud Plinium *lib.* 34. *cap.* 8.

Pallas. V. *suo loco*.

Pœonia, V. suprà, *Hygia*.

Polias, præcipuâ veneratione Athenis culta, utpote in cujus tutela ipsa Acropolis esset. De hac Gyraldus *Synt.* 11. *Custodem illius Draconem vocatum ait: & hunc quidem unum, alii verò duos dicere in Erechthei templo: eumq; Ακροπο λος, id est, arcis custodem, cui ex melle placentam offerri mos.* Hujus lucernam ex auro admirabilem, à Callimacho factam, pluribus illustrat Licetus *lib.* 1. *cap.* 4. Pausanias vero in *Attic.* prolixè *Minervæ* sacrosanctissimum illud, ut habebatur, signum exequitur.

Sotera, V. suprà in *Hygia*.

Speculatrix profundi, dicitur Statio *lib.* 5. *Sylv.* 3. ob rationem paulo ante dictam.

Tetrica, Martiali est.

Tyrrhena, apud Statium *lib.* 3. *Sylv.* 2. *versu* 24. quòd in ora Tyrrheni maris, in summo promontorio Fanum esset omnium illius ora nobilissimum, &c. Dicta fuit etiam *Capta, Catuliana, Chalcinitis, Custos* &c. de quibus V. in voce *Minerva*.

Minerva, tutela navis, qua Ovidius vectus, cujus parasemon ejusdem galea, in rostro proræ. Ut enim singulis Diis erant insignia attributa, insigne ejus Numinis, in cujus tutela navigium erat, pro parasemo eadem in nave nunc erat ponebatur: Sic navis Æneæ, cujus tutela Mater Deûm fuit, in puppi habuit Icones Matris Deûm, &c. Ita autem Ovidius de hac, qua in Pontum vectus est, nave,

Est mihi sitq; precor, flavæ tutela Minervæ
Navis, & à pictâ casside nomen habet.

Nempe *galea* dicta est, à Minervæ galea, quæ ejus parasemon fuit. Interdum V. accidebat, ut una eademque res tutela esset & parasemon vel insigne navis, quoties, Numinis ipsius effigies, in cujus tutela navigium erat, pro insigni in rostro proræ atque tum navis nomine illius Dei veniebat, V. Hoffm. ubi de *Parasemo* & *Tutela*.

Minerva Arca, apud Martialem *lib.* 1. *Epigramm.* 77.

Quid petis à Phœbo? nummos habet arca Minervæ,
Hæc sapit, hæc omnes fœnerat una Deos.

Juridicina est. Dehortatur enim hoc *Epigrammate* Poëta Valerium Flaccum celebrem *Argonauticorum* conditorem, à Poëseos studio, tanquam inutili, & quod plus nominis, quam nummorum, promittat: monetque Juridicinæ potius & Fori se det; quippe quo nullum aliud studium sit quæstuosius. Studium autem Poëseos per *Phœbum*, Juridicinam per *Minervam* designat. Hæc, inquit, *sapit, & omnes fœnerat Deos*, hoc est, Deorum dona omnia, sapientiam, pulchritudinem, potentiam confert. Ita enim Juvenalis,

Nullum Numen abest, si sit prudentia ———

Seu, Arcæ patronorum, qui us leges & causæ, quas dedit, quas docuit *Minerva*, nummorum affatim præbent, unde facilè tibi parabis, quæ ab aliis Diis ægrè obtineantur. Petronius.

——— quidvis nummis præsentibus opta,
Eveniet, clausum possidet arca Jovem.

V. Gronovium *ad l.*

Minervæ Obeliscus, inter XIII illos, qui Romæ visuntur, Alexandri VII. auspiciis erutus, in Foro Minervæ elephanti marmoreo hodie incubat. Georg. de Sepibus *in Descr. Musæi Kircheriani pag.* 11.

Mingens ad parietem, phrasis usitata in Sacris, ubi, cùm de domo

domo aliqua ad internecionem delenda vel deleta, sermo est, legitur neminem esse relinquendum aut relictum, משתין בקיר *qui mingat ad parietem*; puta in domo Nabalis, 1. Sam. *cap.* 25. *versu* 22, 23. Jeroboami, 1. Reg. *cap.* 14. *versu* 10. Baasæ, 1. Regum *cap.* 16. *versu* 10. Achabi denique 1. Regum *cap.* 21. *vers.* 21. & 2. Regum *cap.* 9. *versu* 8. Qua phrasi canes denotari complures volunt; neque aliter hæc verba accipiunt, quàm Aureliani minas, quas Vopiscus refert his verbis, *Cùm Thyanam venisset, eamq; occlusam reperisset, iratus dixisse fertur, canem in oppido non relinquam.* Et canis est ex animalibus, qui mingunt crure sublato, uti & leones, Philosophus *Histor. lib.* 8. *cap.* 5. Verum nec de omni cane id verum est, sed de mare tantum; neque de hoc semper, sed sexto demum aut octavo mense. Plinius *lib.* 10. *cap.* 63. *Existimantur in urina attollere crus fere semestres. Id est signum consummati roboris.* Vide quoque Aristotelem ubi supra *lib.* 6. *cap.* 20. Adde, quòd sequentia aliud suadeant, *clausum & derelictum in Israële*; item, *cognatos & amicos ejus*: quibus canes non apte junxeris. Iis itaque accedit Bochartus, quibus *mingens ad parietem*, maris aut viri periphrasis est, & hæc sententia: *Exscindam mingentem ad parietem, clausum & derelictum* &c. est, Excindam omnem masculum, sive capite minorem, sive liberum, vel in urbe degentem, vel in agris vel conjugatum aut cœlibem. Et in domo Baasæ, *non reliquit mingentem ad parietem, & cognatos & amicos ejus*; id est, Non superest ulli viro, tam ex cognatis, quàm ex amicis Baasæ. Hinc oraculum, de delendo in domo Achabi *omni mingente ad parietem*, implevit Jehu, præter Joramum, Achabi filium natu maximum, ejusdem filios aut nepotes septuaginta trucidavit, ex fœminis omnino nullam, sola Jezabele excepta, de cujus nece peculiariter prophetis præcesserat, 2. Regum *cap.* 9. *v.* 9. 10. Nempe solos viros cædere etiam in atroci bello non nisi ultimum est, & habetur hac de re expressa lex, Deuteron. *cap.* 20. *versu* 13. 14. Ad objectionem, viros in Oriente ad parietem non mingere, sed mulierum more subsidere, respondet idem Bochartus, id de solis Persis hodiernis valere, qui proin Turcas *Sabsuwis per contumeliam appellant, quia canum instar ad parietem mingunt*, Olearius *Persic. Itiner. lib.* 5. Nec obstat de Græcis Hesiodi locus, ubi damnat eum qui contra Solem erectus mingit, aut ὀρθὸς ὀμείχειν, stando & ἀπογυμνωθεὶς, denudatus. Cùm contra,

[illegible] ...
[illegible] ...
Sedens Deorum amans vir intelligens & prudens,
Aut ad parietem accedens bene septi atrii.

Ut enim Hesiodi ævo Græci bene instituti vel sedentes mingerent, vel ad parietem accedentes, posterioribus tamen seculis, quin illud etiam usurpatum desiit. Vide quæ de Xantho [illegible] & Æsopi, de Diogene apud Laërtium, de Atheniensibus apud Hesychium, voce [illegible], aliisque leguntur. Hinc apud Plutarchum Chrysippus dicit, [illegible] ἀμελεῖ [illegible] θεοῦ, *non formidans esse, si quis ad aram mingat, aut quid Deo statuam.* Et Herodotus, ut probet, Ægyptios in plerisque aliter se gerere, quàm reliquos homines, inter cætera hæc habet *lib.* 2. *cap.* 35. *Οὐρέουσι αἱ μὲν γυναῖκες ὀρθαί, οἱ δὲ ἄνδρες κατήμενοι, fœminæ quidem stantes mingunt, viri autem sedentes.* Sed & de Romanis idem patet, ex his Lucretii, de pueris, *lib.* 4. *vers.* 1020.

Puri sæpe lacum propter se, ac dolia curta
Somno devincti, credunt extollere vestem,
Totius humorem saccatum ut corpore fundant.

Imò & Judæos eodem situ lotium excrevisse, docet Talmudica lectio, *Qui mingit stando versùs parietem, nisi longinquum ab eo tribus palmis steterit* &c. Vid. præfatum Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib.* 2. *cap.* 56.

Miniati Struthiones, occurrunt apud Jul. Capitolinum *in Gordiano*, ubi de sylva ejus, *Equi*, inquit, *feri XXX. oves feræ X. alces X. tauri Cyprioti C. struthiones Mauri miniati CCC. onagri XXX.* — *Hæc autem omnia populo diripienda concessit die muneris, quod sextum edebat.* Nempe *miniari* solita Romæ quæ ad spectacula aut pompam producerentur: ut ex Plinio docet Casaubonus *Notis ad Capitolinum*. V. quoque infra, in voce *Minium*. Hodie verò Gallis *Miniature*, pictura dicitur, nullo exarata penicilli ductu, sed molliculis colorum distincta punctis. Item Encaustices species, seu ratio quædam peculiaris liquenti coloratoque metallo aurum inurendi pingendique.

Miniculator, apud Romanos, dictus is est ex servorum genere, qui, quum minium in voluminum quoque scriptura usurparetur, id muneris obiit. Eò respexit Persius *Sat.* 5.

Excepto si quid Masuri rubrica notavit.

Inserviebat autem Librariis, quemadmodum & Glutinatores, & Pumicatores, & Malleatores & Ornatores. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*. Erant verò tituli & capita librorum rubri coloris, quam ad rem minii usus. Unde Ovidius *Tristium initio*;

Nec titulus minio, nec cedro charta notetur.

Et vett. Glossæ, *Rubrica*, ἡ διὰ μίλτου ἐπιγραφή. Symmachus *ad Fuscolum, de Epistolis suis*, *Jam*, inquit, *vobis in hoc opere rubri*-

ca, *prima sermonum officia dedicarentur.* Adeo in Legum *Rubricis*, ut Persius supra laudatus docet, Juvenalis *Sat.* 14.

— — — — *Perlege rubras*
Majorum leges.

Et Leo Imp. *leg.* 6. *de divis. rescr.* vetat, *sacra Rescripta alio colore, quàm purpurea inscriptione lustrari.* Quem Constantinopolitanorum Impp. morem etiam confirmat est ex *Annalibus* Constantini Manassis. Brissonius quoque *lib. de verborum signific.* quo loco agit de Encausto sacro, quod ex muricis seu conchylii cocto erat, refert ex epitome Chronicorum Wesveronis, Monachi Leodiensis, Palæologum, Imperatorem Constantinopolit. Ecclesiæ Romanæ obedientiam spopondisse syngrapha, cui conchylii sanguine subscripserit. Ab Encausti voce est, quòd Polopi colorem quo scribitur, etiam atrum, per synecdochen generis appellant *inchiostro*, Itali *inchiostro*: forte & Belgarum *inkt* inde, nisi potius deducatur à *tincta*, quasi *tincta* vel *tinctura*, quia penna in eo tingitur, per aphæresin. V. Gerh. Joh. Vossium *de Arte Grammat. lib.* 1. *cap.* 39. ut & in voce *Bulla aurea*.

Minetria, addo: Vestem gerunt coloris castanei, seu ferruginei, cum caputio parvo, scapulari rotundo, & ejusdem coloris pallio, Richelier.

Minimus, seu Arnobii voce *minimissimus* digitorum, & ipse ornari jam olim annulo consuevit, teste Plinio *lib.* 33. *cap.* 1. *Singulis primò digitis geri mos fuerat, qui sunt minimis proximi. Sic in Numæ & Servii Tullii statuis videmus. Postea pollici proximo induere, etiam Deorum simulachris. Dein juvit & Minimo dare. Galliæ Britanniæq; in medio dicuntur usi. Hic nunc solus excipitur, cæteri omnes onerantur.* Et, *Sunt qui tres uni Minimo congerant: alii verò & huic unum tantùm, quo signanda signent. Conditus ille, ut res rara & injuriâ usûs indigna, velut è sacrario promitur: & unum in minimo digito habuisse, pretiosioris in recondito supellectilis ostentatio est.* Etiam notat Gorlæus, plerosque annulos signatorios, qui hodie reperiuntur, circumlocutionis (Græci [illegible] dicunt) adeo esse arctâ & angustâ, ut nisi raro admodum alii, quàm minimo digito aptari possint. Dicebatur autem hic annulus propterea Ἀνάγκη; Pollux *lib.* 5. [illegible] τῷ μικρῷ δακτύλῳ ἐφόρει ὁ Ἀνάγκη [illegible] ἐπικαλοῦσι. *Qui minimo digito gestabatur annulus, Anagke vocabant, propter* [illegible]. Nam μύωψ Græcis idem, quod μικρὸς vel μύω, teste Scholiaste Aristophanis. Unde Scriptores, hominem lautissime divitem notaturi, tribuunt ipsi grandem in hoc digito annulum. Petronius de Trimalcione: *Habebat etiam in minimo digito sinistræ manus annulum grandem subauratum.* Lucianus *Dialog. Meretric.* [illegible] ἐν τῷ μικρῷ δακτύλῳ [illegible], &c. V. Joh. Kirchmannum *de Annulis cap.* 41.

Ministelli, medii ætate dicti præsertim scurræ, mimi, Joculatores, quos etiamnum vulgò *Menestreux* vel *Menestriers* Galli appellant, quòd in minoribus aulæ Ministris accenserentur: neque enim Viri doctissimi *ad Tacitum* sententia assensum impetrat, qui à quodam *Mnestere* Pantomimo, cujus præter Tacitum meminit Dio *lib.* [illegible], Gallis nuncupatos censuit. Lamb. Ard. *O garcionum & Ministralium, imò adulatorum injusta laudatio!* Alberico A. C. 1237. *Ministellorum* vox idem sonat: *Illi qui dicuntur* Ministelli, *in spectaculo vanitatis, multa ibi fecerunt, sicut ille, qui in equo super chordam in aere faltavit.* Ejusmodi autem Scurrarum muneris erat, Principes non suis duntaxat ludicris oblectare, sed & eorum aures variis Avorum adeoque ipsorum Principum laudibus, non sine assentatione, cum cantilenis & musicis instrumentis demulcere, teste eodem Lamberto. Interdum etiam virorum insignium & Heroum gesta, aut explicabant & jucundâ narratione commemorabant, aut suavi vocis inflexione, fidibusque decantabant, quo sic Dominorum, cæterorumque, qui his ludicris intererant, Nobilium animos ad virtutem capessendam & summorum virorum imitationem accenderent: quod fuit olim apud Gallos Bardorum ministerium, teste Tacito: & Ἀοιδῶν, apud Græcos, teste Nic. Heinsio *dissert. pocul.* Neque enim alios à *Ministellis*, veterum Gallorum Bardos fuisse, pluribus probat Henr. Valesius *ad Ammianum lib.* 15. V. quoque *Chronicon* Guesclini. Sic Nic. de Braia, describens solenne convivium, quo post inaugurationem suam Proceres Palatinos excepit Ludovicus VIII. Francorum Rex, inter ipsius convivii apparatum, in medium prodiisse Mimum, qui Regis laudes ad citharam decantaverit, quas, ut planum fiat, cujusmodi ea fuerint *Ministellorum* cantilenæ, *Glossario* suo exhibet du Fresne, ostenditque, ejusmodi Mimorum & *Ministellorum* cantilenas ad virtutem Principes incitasse. Quod & firmat Raimundus Montanerius *in Chron. Regum Aragoniæ cap.* 198. ubi de convivio Regis Alfonsi, post coronationem ejus agit. Id verò præsertim, in pugnæ præcinctu, Dominis suis occinuisse ut Martium ardorem in eorum animis excitarent, discimus ex Guil. Malmesb. *de gestis Anglor. lib.* 3. Aimoinus *de Mirac. S. Benedicti lib.* 4. *cap.* 37. *Tanta verò illis securitas — ut scurram se præcedere facerent, qui Musico instrumento res fortiter gestas & priorum bella præcineret, quatenus his acriùs incitarentur* &c. Adeò porro ingens hujusmodi hominum, in palatiis Principum, olim numerus fuit, ut, quæ in iis aut nutriendis aut remunerandis fiebant impensæ, corâ

præsertim

præsertim, qui ejusmodi *Ministellorum* assentationibus, præ aliis, delectabantur, ærariа plerumque exhaurirent. Lamb. Ardensis pag. 247. *Arnoldus itaq. militaribus vix indutus vestimentis, prosilit in medium & ministrantibus Mimicis, nebulonibus, garcionibus, scurris & jocularibus, omnibusq. nomen ejus invocantibus & prædicantibus satisfecit: adeò ut in remunerationis præmium, laudem eorum consecutus est & gratiam. Cùm enim, quæcunq. habere poterat, vel perquirere liberalitatis vias, quasi desipiendo tribuisset & in prima Porphyrii pagina, quasi in nudis & puris constitisset intellectibus, dando maxima cum minimis, dando sua & à suis commodata, vix seipsum reliquit.* Johann. Sarisberiensis Epist. 247. *Non enim more nugatorum ejus sæculi in histriones & mimos & hujusmodi monstra hominum, ob famæ redemptionem & dilatationem nominis vestri, effunditis opes vestras* &c. Rigordus de Gestis Philippi Aug. A. C. 1185. *Cùm in Curiis Regum seu aliorum Principum, frequens turba histrionum convenire soleat, ut ab eis aurum, argentum, equos seu vestes, quas persæpe mutare consueverunt Principes, ab eis extorqueant, verba joculatoria variis adulationibus plena proferre nituntur. Et ut magis placeant, quidquid de ipsis Principibus probabiliter fingi potest, videlicet omnes delitias & lepores & visu dignas urbanitates, & cæteras ineptias trutinantibus buccis in medium eructare non erubescunt. Vidimus quondam quosdam Principes, qui vestes diu excogitatas & variis florum picturationibus artificiosè elaboratas, pro quibus forsan 20. vel 30. marchas argenti consumserant, vix revolutis 7. diebus, histrionibus, ministris Diaboli, ad primam vocem dedisse* &c. Quin & Philippus Mouskesius in *Philippo Aug.* fingit, Carolum M. Provinciæ Comitatum scurris & mimis suis olim donasse, indeque postea tantum in hac regione numerum Poetarum excrevisse &c. Quam immensam in Pantomimos Magnatum prodigalitatem exagitat Augustinus *Tractat.* 100. *in Johann. cap.* 6. *Donare res suas Histrionibus, vitium est immane, non virtus. Illa jamis Romæ recepta & favorem audita, tandem collabefacit bonos mores, & civitates perdidit, coegitq. Imperatores sæpius eos expellere.* Porro *Ministellorum* voce intelligebantur cum scurræ, & mimi omnes, tum qui buccinas inflare, aut Musica instrumenta pulsare solebant. *In Computo Hospitii Regis* A. C. 1317. & 1319. *le Menestrier* refertur inter alios Officiarios. In alio Ducis Normanniæ & Aquitaniæ, A. C. 1348. sub tit. *de Menestreux*, recensentur *ceux, qui jouent des naquaires, du demy canon, du cornet, guiterne Latine, de la fluste Behaigne, de la trompette, de la guiterne Moresche, & de la vielle.* Vox vero *Menestrellorum* in malam partem sumpta, pro nebulonibus, in *Stabilim.* S. Ludovic. *lib.* 1. *cap.* 32. ut *Menestrandier*, agere Ministellum, nugari, in *Consuetudin. Insulæ tit.* 1. *artic.* 29. Inter eos supremus, *Rex Ministellorum* dictus fuit, de cujus munere ac potestate in cæteros *Ministellos*, agit Charta Henrici IV. Regis Angl. Gallica *Monastico Anglicano tom.* 1. *p.* 355. & Charta originalis A. C. 1338. *Je Robert Caveron Roy des Menestreuls du Royaume de France*, id est, *Ego Robertus Cavero, Rex Ministellorum, in Regno Franciæ.* Aliæ A. C. 1357. & 1362. Copini *du Bresquet*, itidem in Francia *Ministellorum* Regis, meminerunt. Computum de auxiliis, pro redemtione Regis Johannis A. C. 1367. *Pour une couronne d'argent, qu'il donna le jour de la Tiphaine au Roy des Menestrels* &c. V. du Fresne Gloss.

Minister, in Ecclesia dicitur, homo selectus jure speciali sacra mysteria dispensans, 1. Cor. *cap.* 4. *vers.* 1. *Sic de nobis reputet homo, ut de Ministris Christi & dispensatoribus mysteriorum Dei.* Et 2. Cor. *cap.* 4. *versu* 1. *Quum ministerium hoc habeamus, prout misericordiam consequuti sumus.* Ubi Διάκονος & διακονία Græce. Ejus functio nempe *Ministerium* appellatur, quòd nullâ propriâ auctoritate & arbitrio, nulloque in gregem dominatu, ex solius Christi præscripto, geri debeat. Matthæi *cap.* 20 *vers.* 26. *Quicunq. voluerit inter vos magnus fieri, esto vester Minister.* Cujusmodi *Ministeriorum* directio, *Politia Ecclesiastica* dicitur, ac Ecclesiæ ordinem regimenque constituit. Est autem *Ministerium*, vel *extraordinarium* vel *ordinarium.* Et quidem in Ecclesia Israëlitica, prima olim ejus institutio penes *Patresfamiliâs* erat: In Ægypto, præerant populo *Seniores*, & Sacerdotium à familiarum primogenitis præcipuè tenebatur: his deinceps substituti *Levitæ*, quorum erat, præter agenda in Tabernaculo, etiam populum docere. Quod factum ab ipsis, tum in omnibus portis, tum præcipuè in loco quem elegerat Dominus, Deuteron. *cap.* 17. *versu* 9, 12. Ut autem non nisi digni ad curam istam adhibèrentur, per χειροθεσίαν in Magistros, ac legis vindices & custodes ordinabantur. Ex eodem genere legebantur Cantores. Quæstores, Scribæ seu Νομοδιδάσκαλοι, aliique publici Ministri, quin & Judices Municipales & ex parte summi Concilii Hierosolymitani assessores. *Extraordinarii* verò *Ministri*, erant tum *Prophetæ*, de quibus suo loco. Novum Testamentum aperuit Joannes Baptistes, pœnitentiæ Præco, ac Messiæ Regis anteambulo; cujus Ministerium, quanquam sub veteris temporis fine, maximam tamen partem Evangelicum fuit. Hunc excepit ipse Dominus, Evangelii auctor & promulgator: qui cùm peracto Ministerio terras relicturus foret, duodecim legit *Apostolos*, novæ Ecclesiæ duces amplissimâ potestate instructos. Ac juxta hos *Prophetas*, *Evangelistas*, *Pastores & Doctores* dedit, *ad opus Ministerii.* Ephes. *cap.* 4. *versu* 11, 12. Idem Dominus noster, non longè ante excessum suum, misit de comitatu suo LXX. *Discipulos*, qui brevi itinere Judæam peragrarent, eam universam Messiæ jam præsentis famâ implerent, *regnumq.* ejus *appropinquare nunciarent*, Lucæ *cap.* 9. *versu* 2. E quibus omnibus *Pastores & Doctores*, qui Ἡγούμενοι, Ποιμένες, Ἐπίσκοποι, Πρεσβύτεροι, Διδάσκαλοι promiscue in Sacris dicuntur; sunt *Ministri* N. Test. *ordinarii*, de quorum ordinatione ac functione suo loco. In specie vero *Diaconi* appellantur, qui, corporalium seu τῆς διακονίας administri, Ecclesiæ thesauros in egenorum ac hospitum solatium curant: quorum institutio occurrit Actorum *cap.* 6. ac mentio frequens est in Apostolorum Epistolis, Roman. *cap.* 12. *versu* 7, 8. 1. Cor. *cap.* 12. *versu* 28. & 1. Tim. *cap.* 3. *versu* 8. Quin & Diaconissæ ac *Ministræ*, ad eam curam adhibebantur, 1. Tim. *cap.* 5. *versu* 9, 10. & Romanor. *cap.* 16. *versu* 1. &c. Vide plura hanc in rem apud Theologos, Franciscum inprimis Burmannum *Synops. Theologiæ Christianæ Part.* I. *libr.* 8. *cap.* 6. & 7. ut & infra.

Minister, Superioris in Ordine Maturinorum nomen est, in Ecclesia Romana, Richelietus. Vide quoque infrà in voce *Ministri.*

Minister Vini, apud Hegesippum *lib.* 1. *cap.* 29. *Nec minùs Vini minister missus in Judæam dolo prætenderat, ut caperet Herodem*: Josepho Οἰνοχόος est. Vita vetus Ambrosii: *Erat enim eo tempore, quo hæc loquebatur, Vini minister.* Ipse Ambrosius de Josepho Patriarcha *cap.* 6. *Et quanta hæc potentia, ubi Vini ministerium.* Rursus *lib.* 1. *cap.* 32. *Illi pro nobis meliùs præliarunt, & circumfusis Angelorum legionibus in acie processerunt.* Et *lib.* 5. *cap.* 13. &c. Vide Joh. Frid. Gronovium *Observ. in Eccles. cap.* 2. & infra in *Pincerna.*

Ministeriales Dominici, qui aliàs *Ministri*, famuli honorarii in *Not. Imp.* sub dispositione Viri spectabilis Castrensis. Vide Pancirolum *lib.* 1. *cap.* 91. *Ministeriales & Pædagogiani*, in *lib.* 5. *Cod. Theod. de divers. Off.* Apud veterem Agrimensorem, *Ministeriales Imperatorum*, *pag.* 330. Item quivis famuli domestici, *in Pacto legis Salicæ tit.* 11. §. 6. Porro *Ministeriales*, minores Officiales Regum, Ducum, Comitum & dominorum feudalium, qui dominorum subditis jus dicunt, eorum jura procurant, census & reditus exigunt, villici seu villarum præfecti: Ita enim passim indigitantur, in vett. Tabb. Vide. *de Ord. Palatii cap.* 12. Flodoardum *lib.* 1. *cap.* 10. Sanjulianum in *Matisconi pag.* 239. Guichenonum *Probat. Hist. Bressensis pag.* 10. &c. Sed & majores Aulæ seu Palatii Regii officiales sic dicti sunt, in Aresto A. C. 1224. apud Belforestium *Histor. Franc.* Apud Alamannos eadem vox variè usurpata reperitur: In *Speculo* namque Saxonico *lib.* 1. *art.* 16. §. 2. alibique servis vel certè hominibus obnoxiæ conditionis accensentur *Ministeriales*, adeo ut liberis semper opponantur, & dicantur libertate donari ac permutari à dominis. Ita quidem appellati, quod Dominorum *ministeria* exequerentur, seu officia ab iis injuncta, quod liberi non faciebant. Et hos, in Westphalia, triplicis esse generis, ait Serarius *Not. ad vitam Godefridi Comitis Campsberg.* I. Qui corpore jumentisque suis domino alicui serviunt, & vocant *prædia integra.* II. Qui solo corpore, vocatos *Kotter.* III. Qui tabellarios agunt, *Bringsitter*, de quorum ministerio seu jugi obsequio erga Dominos testatur Constitutio Caroli Crassi Imp. *de Expedit. Rom. ann.* 881. §. 5. Bruschius *de Monasteriis Germ. pag.* 41. &c. Horumque liberi perinde ac servorum in partitionem veniebant, *Charta* Henrici Com. Palat. Rheni *A. C.* 1262. *in Metrop. Salisburgensi tom.* 1. *pag.* 188. Sed postea è fæce hominum emersere, habitique deinceps inter Nobiles, licet inferioris ordinis. Petrus de Andlo *lib.* 2. *cap.* 12. *Post Baronum ordinem Valvasores, id est, minores Capitanei, qui & Proceres, sive Ministrarii dicuntur, locum sibi vindicant, simplicem militiam transcendentes.* Vide quoque Crantzium *Metrop. lib.* 1. *cap.* 2. & *lib.* 2. *cap.* 21. ubi *Ministeriales*, feudatarios fuisse docet: quod præterea firmatur ex Petro inprimis de Vineis *lib.* 3. *Epist.* 5. fuisseque videntur, qui certa & rata, ac pactis definita obsequia dominis suis debebant, ut qui apud Francos *Servientes feudati* vulgò dicuntur. Quod præsertim colligere est, ex Charta Conradi Comitis Luzilburg. ann. 1135. pro Monasterio S. Maximini Trevir. *Accepimus igitur per sententiam, quòd equos eorum, qui Ministeriales sunt, & jus Ministerialium à prædecessoribus suis integritate generis & conditionis obtinuerunt. Illi, qui ad hoc officium in feodati sunt, circa nonam advenientis festi, in quoddam pratum, quod est Kune, deducent, & usq. ad nonam sequentis diei vel quamdiu Abbas ipsos Ministeriales detinere voluerit, custodient, nullum pabulum illis dabitur. Ministerialis, si cum uxore sua venerit, 12. panes, 6. sextaria vini, ovem unam recipiet. Si autem sine uxore venerit cum Abbate ipse & famuli sui, qui duo tantùm vel tres esse debent, comedet. Et sicut nullum prædictorum Ministerialium à consilio & à mensa Abbatis ipso in festo arceri debet, ita nullum eorum prædictum servitium sine offerendum recipiet, nisi loco Molitor Abbatis dicenter assistere & servire possit. Si quis Ministerialis* [illegible]

Ecclesiæ extraneam uxorem duxerit, filii ejus prædictum servitium, quod Pater eorum, quia Ministerialis Ecclesiæ erat, habuisse videbatur, non habebunt. Femina Ministerialis *Ecclesiæ, si viro extraneo nupserit, filii ejus propter conditionem Matris prædicto servitio non privabuntur, ipsi* Ministeriales *deposito amictu chlamydis vel alterius supervestimenti, in Vesperis, in Cœna, in Missa subsequentis festi debita cum reverentia Abbatis obsequio se efferent. Abbas, si proximo die post Festum de negotiis privatis vel communibus cum* Ministerialibus *aliqua tractare voluerit; sive non præsentes, sive absentes fuerimus, absque expensis eorum ipsos detinebit. Si ad placitum venire nō poterimus, & Abbas eorum præsentiâ carere voluerit, circa nonam in ipso festo redeundi ad propria singulis licentiam dabit* &c. Unde post *Liberos homines* vulgò recensentur, in Vett. *Chartis Histor. Arch. Bremensium A. C.* 1357.

> *Respondit humiliter, se non eminere*
> *Sanguine, divitiis, nec tamen egere:*
> *Sed de mediocribus genitum sincerè,*
> *Qui solitis nobilibus multum servire.*

Sed & hoc Nobilitatis argumentum est, quòd prædivites inter suos essent, quandoque etiam *Ministri* fuerint. Sic apud Calarium *lib. 4. cap.* 17. *Erat in proximo manens dives valde potens & Ministeriatus* Ministerialis *Henrici Ducis Saxonum*. Imo & *Ministeriales* dicuntur ipsi Comites. *Metrop. Salisburg. tom. 1. pag.* 13. *Hi testes adhibiti sunt Perchtoldus Marchio de Andihsen & filius ejus Perahtoldus Marchio* Ministerialis *corumque* &c. In Monasteriis, *Ministeriales*, dicti leguntur, qui præcipuas præposituras exercent. Aldus in *Statutis antiq. Monasterii Cerasi lib.* 1. *cap.* 1. *Et qui Ministeriales habent unde sumptus proveniunt, idest, Camerarius, Cellararius & Seniscalcus* [illegible] *Ministerialis* [illegible], *Ministrales*, apud Guichenonum *Hist. Saband pag.* 45. & 90. &c. Alia de *Ministerialibus*, V. apud Goldastum *Rerum Alamanic. Tom. I.* pag. 217. & Meibomium ad Levoldi Northovii *Chron. Marcanum*. Ad ejusmodi autem exercenda obsequio, prædia concedebantur à Dominis feudatariis quæ *Ministeria* appellabant. Charta Ottonis III. Imp. A. C. 999. apud [illegible] Heda: *Insuper sibi donavimus, quidquid* [illegible] *habuit in* Ministerium *in hoc Comitatu*, &c. V. præter Auctores prælatos, Carolum du Fresne in Glossar.

Ministerialis Liber, V. infrà *Officialis*.

Ministerium, abacus, mensa, in qua pocula reponuntur. Glossarium Lat. Gr. *Abaci Dapice*, M[illegible], quòd ad abacum stent *Ministri*. Sic autem appellant *Credentiam* seu mensulam juxta altare, in qua reponuntur vasa sacra. Interdum pro vasis ipsis. Lampridius in *Alexandro Severo*: *Dicentarium librarum argenti pondus Ministerium ejus nunquam transiit*. Nonnunquam pro districtu seu territorio, intra quod Ministeriales & Officiales ministeria sua exercebant, V. *Formulas* Vett. *cap.* 30. apud Bignonium. Etiam pro beneficii seu feudi specie, quæ sub certi obsequii ac servitii conditione concedebatur. Lamb. Ardensis *pag.* 176. Flandri *Mestiers* vocant, apud quos nota quatuor Flandriæ *Ministeria*, *les quatre Mestiers de Flandres*. Pro officiis porro majoribus & minoribus, in Impp. & Regum palatiis Magnatumque hospitiis: Unde Galli hauserunt vocem *Mestier*, quam primitus Aulæ Regiæ ministris majoribus, postea quibusvis artificibus attribuerunt. Tandem, pro *Ministris* unde apud Hegesippum *lib.* 1. *cap.* 15. *Quibus* [illegible] *Tryphon ex Ministris aulæ Regiæ, cui tonsorum* [illegible] *supperatur*: reponit Gronovius, *Tryphon ex Ministeriis* [illegible]. Quomodo idem Autor locutus fuerat *cap.* 12. Ambrosius *Serm.* 8. *in Psalm.* 118. *Illa, quæ cœlestium vel potestatum, vel ministeriorum sunt.* Sic [illegible] Basilio [illegible], ubi potestatibus *Ministeria* jungit. Cyprianus de lapsis: *Non in Sacerdotibus religio devota, non in Ministeriis fides integra*. Sic certe & membranæ Gronovii. At Pamelius, remoto, ut ait, quod Remboldus invexerat, *Ministeriis*, subjecit *Ministris*. Quin invidemus verò Cypriano elegantiam suam? Nam nè hoc quidem sine Auctoribus antiquioribus. Tacitus *Annal lib.* 13. *Hinc plerumque tribus, decurias, ministeria, Magistratibus & Sacerdotibus, cohortes etiam in Urbe conscriptas.* Et *Hist. lib.* 2. *Dones Junius Blæsus circumdares Principi ministeria.* Sic *Officia Ministrorum*, pro ipsis *Ministris*, Ambros. *de Offic. lib.* 1. *cap.* 20. &c. V. Gronovium *Observat. in Eccl. cap.* 12. & hic infrà.

Ministratores, V. *Ministri*.

Ministri, ac *Ministeria*, quandoque in universum dicti sunt olim Servi, uti docent Seneca *lib.* 3. *de Benefic. cap.* 18. Plinius *lib.* 7. *cap.* 42. Martialis *lib.* 7. &c. quâ notione *Ministeriales*, apud Latinogallicos Scriptores, servus est: *Ministri* tamen legitima & justa Servorum tricliniarium nomenclatura fuit. Zeno Veronensis *Serm. de livore & invidia*, *Joseph usque in Ægyptum non venisset, nec pudicitiæ tenax domina la cruentis insidias* [illegible], *non fuisset retrusus in carcerem, nec* Ministros *Pharaonis familiaritas extulisset.* Virgilius *Æn. lib.* 1.

> —— —— *totidemque pares ætate Ministri.*

Horatius *Carm. lib.* 1. *Od. ult.*

> *Simplici myrto nihil allabores*
> *Sedulus curo: neque te* Ministrum
> *Dedecet myrtus, neque me sub arcta*
> *Vite bibentem* &c.

Iidem *Ministratores* dicti, mensæ adstabant & ad nutum dominorum intuentes diligenter ministrabant, atque per eos dato signo ad inferendam cœnam, Senecæ verbis, discurrebatur. Hujusmodi *Ministratores* Persis quoque fuisse, sed à dominis tam inhumaniter quandoque tractatos, ut & vivos excoriarent, memorat Amm. Marcellinus *lib.* 23. Græcis Διάκονοι, à quibus *Diaconorum* in Ecclesia sacer ordo, qui ex prima institutione ministraverunt mensis, ut patet ex Actis Apostol. *c.* 6. *v.* 2. Hinc Arator *lib.* 1. eos *Ministros* quoque vocat,

> —— —— —— —— *Sit cura* Ministris
> *Officium librare suum* &c.

V. suo loco. Vestis *Ministrorum* tricliniarium tunica fuit, ut sic expeditiores essent. Quo spectant Ammiani verba, *Statis usque, ubi abdiderat* [illegible] *reperto paludamento tunicâ auro distinctâ, ut regius Minister; indutus à calce in pubem, in pædagogiani pueri speciem.* Ubi vox *Minister* rem declarat, quòd in convivio aurata tunicâ ministraret. Lampridius in *Alexandro*, *Auratam vestem* Ministrorum *nullus vel in publico convivio habuit*. Ita & cum Impp. auratas paragaudas privatis interdixere, *Ministrisque* permiserunt *Cod. de vest. holov. leg.* 2. de conviviorum *Ministris* intelligendum est. Hinc Constantinus Imp. cum chlamydes ademit Eunuchis, quorum immensa & absurda potestas sub aliis Impp. fuerat, intra servorum, quibus alias jus chlamydis fuit, conditionem dejectos, soli conviviorum ministerio addixit: Et Christus Dominus, pedes discipulorum ante convivium loturus, deposuit pallium; *quia*, ut Nonnus interpretatur, *servile opus facturus erat.* Servorum enim erat sine pallio, aut alia veste exteriore, tunicatos & cinctos, vel etiam linteo succinctos ministrare. Sub Flaviorum imperio *Ministros* regios aliquid peculiare etiam habuisse Suetonius suggerit *in Domitiano*, *Generum Fratris indignè ferens & ipsum albatos* Ministros *habere, proclamavit*, [illegible] *c.* 4. Unde colligitur, vel privatorum servos in pullis tunicis ministrasse, quem vestis servilis colorem Plautus & Artemidorus indicare videntur; Regios albatos: vel si etiam reliquorum servorum tunicæ albatæ, quod conviviorum lætitia vestimibus facit, præcipuè si in linea interula; fortasse regiorum *Ministrorum* tunicas albatas i. candidatas & cretâ candefactas fuisse, quales petitorum togæ, cujus tamen moris non aliud vestigium extat: vel non tantùm albas fuisse illas tunicas, sed auro distinctas. Sed nondum tum tunicis ministrantium additum aurum videtur, verùm longo pòst tempore, cum sc. paragaudæ institutæ, nisi quis Senecæ etiam ætate tunicas auratas fuisse arguat, ex ejus verbis *de Tranquill. cap.* 1. *Præstringit animum apparatus alicujus pædagogii, diligentius quàm intra privatum Larem vestita & auro culta mancipia, & agmen servorum nitentium* &c. Vide Octav. Ferrarium *de Re Vestiar. lib.* 3. *cap.* 4. *ubi quoque Ministrantium ornatum cultumque, ex antiqua tabula, quam Ursinus in Appendice ad Ciacconii triclinium dedit, exhibet.* Interim *Ministeriis* nomine aliquando intelligi omnia vasa argentea triclinio sternendo necessaria, discimus ex Paulo Orosio *lib* 7. *cap.* 39. *Dumque expositis opibus, admiratus barbarum magnitudine & pondere ac pulchritudine, ignota etiam vasorum qualitate intelligeret. Virgo Christi ad Barbarum ait: Hæc Petri Apostoli sacra* Ministeria *sunt, præsume si audes, de facto tu videris.* V. suprà. Cæterùm Convivalem *Ministrum* expressit Horatius *lib.* 2. *Sat.* 8.

> —— —— —— *Puer altè cinctus acernam*
> *Gausape purpureo mensam pertersit* ——

Et

> —— —— —— —— —— *Ut omnes*
> *Præcincti rectè pueri, comptique ministrent.*

Primus *&.* horum Obsonator erat, [illegible] Athenæo *lib.* 4. quem præceptis instruxit Lynceus Samius. Reliquorum seriem V. apud Laur. Pignorium *Comm. de Servis*. Porro Labeo *l.* 11. *de serv. fugit.* *Ministeria publica* vocat illos, qui aliàs *Servi publici*, & simpliciter *Publici* dicti, officium & ministerium publicum Sacerdotibus aut Magistratibus & Populo exhibebant. Tales habebant Oppida, Municipia, Societates & Fana, quos etiam manumittebant, impositâ se nominib. Hi ad res forenses & ad sacra etiam præstabant: Apparebant Magistratibus, ut Censoribus, apud Liv. Ædilibus, apud Varr. Quæstoribus, apud eundem; namque in ministerio hoc fuere Lictores, Viatores, Apparitores, Bratiani & Scribæ: Servos tamen publicos à Lictoribus distinguit vetus Senatusconsultum, quod Frontinus *lib. de Aquæduct.* refert, apud Titum Popmam *de Operis servorum*. Iidem pro quolibet civium stipulabantur, pecuniam publicam à debitoribus exigebant, custodias adservabant, ipsi publico ære empti. Sacra curasse argumento est factum Potitiorum, qui Servos publicos sacra Herculis docuerunt, cujusmodi & Martiales Larinates *Ministri publici*, Marti Deo sacri, nec non & Calatores, fuisse videntur, Pignor. *lib. præfato*. V. quoque infrà in voce, *Publici* In aula Regum Anglo-Saxonū eorū Diplomata subscribebant, post

Episcopos, Abbates, Decan. teste Ingulfo pag. 882. 883. 884. 885. V. *Monasticum* Anglic. *tom. I. pag. 37.* aliosque: iidem erant cum *Thaini*, vel *Taini*, ut in Diplomatibus vocantur, quæ voces *Ministros & Servientes* sonant. Ita, qui hac nomenclatura Regum *Ikonum*. Chartas subscriptione sua firmabant, erant præcipui Aulæ Regiæ *Ministri*, ut Camerarii, Senescalli, Venatores, Accipitrarii &c. In *Monast. Anglic. tom. 3. pag. 321.* quidam *Goda* (sub Edwardo Confessore) *Optimus Minister Regalis* inscribitur. Vid. Seldenum ad Eadmerum pag. 170. Horum *Ministrorum* regiorum totum ordinem bellè describit Florentius Wigorniensis, ubi de Alfredo Rege Anglo-Saxonum: *Consilio divinitus invento, omnium annuatimque annorum censuum successum bifariè primitus Ministros suos dividere æquali lance imperavit, quarum primam suis Ministris nobilibus, qui in cultu regio vicissim commorabantur, in pluribus ministrantes ministeriis, annualiter largiebatur. In tribus namque cohortibus præfati Regis satellites prudentissimè dividebantur, adeò ut prima cohors, uno mense in cultu Regio, die noctuque administrans, commorabatur, menseque finito alia cohorte adveniente, prima domum redibat, ibi duobus commoraretur mensibus. Secunda itaque cohors mense peracto & adveniente tertia, domum redibat, ibidem duobus commoratura mensibus. Hoc ordine omni vitæ tempore, talium vicissitudinum, in Regali cultu rotabatur administratio.* Eorundem alibi quoque meminit, A. C. 871. 874. 878. 905. 1008. 1010. 1039. ut & Rogerius Hovedenus *pag.* 450. 457. & Simeon Dunelmensis, A. C. 1008. 1010. 1013. 1067. cui ut plurimum *nobiles ac præpotentes Ministri* dicuntur. Vid. du Fresne *Glossar.* Hodie in Regum Principumque Aulis *Ministrorum Status* honorifica admodum appellatio est, iis solùm competens, qui maximis rebus sub Regum Principumque nutu admoti, Regnorum saluti pace belloque invigilant, quorum supremos *Primi Ministri* nomine venit: divisa sic in plures potentia, quam Majores domûs in Gallia, & Justiciarii magni in Anglia olim unicè, sed non nisi cum Regiæ auctoritatis præjudicio Regnique sæpissimè damno, possederunt. Vide Auctorem Anonymum *Hist. Orbis Terr. Geogr. & Civ. passim*, ut & paulo infrà.

Ministri recentiores aliquot Regnorum.

Regni Galliæ.

Marescallus Ancræus, nomine gentilitio Conchinus, Florentinus, sub Ludovico XIII. titulo *Marescalli Galliæ* invasit *primum Ministerium*, sed seu quod insolentius se gereret, seu quod invidiæ declinandæ esset impar, jussu Regis obtruncatus & mox frustillatim discerptus est, d. 24. April. A. 1617.

Luynæus Connestabilis eum sequutus, qui Regi suasor Ancræi cædis fuisse credebatur, immensam auctoritatē mox nactus est, sed epidemicâ brevi lue abreptus An. Ch. 1621. postquam ipsi adhuc spiranti, miro Fortunæ ludibrio, defecerunt amici, familiares, Medici & supellex omnis.

Cardinalis Richelius hunc excepit, natione Gallus, Episcopus priùs Lucionensis, qui cæso Ancræo Avenionem secessit, ubi contra Reformatos quædam evulgando odium fefellit. Mortuo dein Luynæo Regem, motâ priùs, dein planè exclusâ Matre, ita sibi conciliavit, ut *unus in Regno omnia posset*. Cæterùm ingenio erat acri ac vehementi, Regno, in cujus curam omnia conferebat, rebus præclarissimè gestis utilis, sed in superbiam paulo proclivior. Obiit incolumi autoritatis suæ fastigio A. C. 1642.

Mazarinus Cardinalis, nomine *Julius*, gente Siculus, ei successit. Qui Reginam sibi faventem nactus, cum illa communem sæpè sustinuit invidiam: ingenio subtili & moratum patiente præditus, ita Reip. consuluit, ut invidiam respiceret; cæterùm humanas & omnium fortè hostium, à quibus Regno quoque toto semel pulsus erat, victor. Obiit in florentes Regis Ludovici XIV. gratiâ, d. 27. Februar. A. C. 1661. Utriusque *Ministerium* publicè extat.

Hodiernus Galliæ status ad Henrici Magni tempora accedens, non unum fert, penes quem summa rerum sit; Habet tamen Rex, feliciter hodie regnans, selectos arcanorum participes *Ministros*, quibus tum rerum bellicarum cura commissa, tum qui extraneis prospiciunt negotiis, tum quibus rei ærarii ac redituum ratio incumbit. Cæterùm *Avum* felicissimè Rex imitatus, vim consiliorum ac auctoritatis, sibi uni servat, qua de re Vide quæ Grammondus habet *lib. 1 suæ Hist.* & de Ministris hodiernis *Historiam* hujus temporis.

Regni Hispaniæ.

Nic. Perenottus Granvellæ Dominus, inde *Granvellanus* communiter dictus, plebeji quidem generis & Fabri ferrarii, ut quidam aiunt, filius, cæterùm insigni prudentia, Mercurino Arboreo Gattinaræ Cardin. ac Cancellario, sub Carolo V. successit, arcanorum omnium conscius & transactor, per 20. integros annos, firmo semper gratiæ auctoritatisque fastigio felix. V. Thuanum *lib. 6. ad A. C.* 1550.

Antonius filius, Episc. Atrebatensis, priori successit: à Carolo quoque, cùm Philippo II. ditiones traderet, commendatus, *ut unus, cujus opera filius in summis rebus uti excepturet*. Sub hoc itaque *Ministerium* continuavit, usque ad annum C. 1586. quo Madriti obiit. Hic, ut inquit Strada, eò magis memorandus venit, quod absque adulatione tormento 40. annorum incorruptâ fide arcē principatûs aulæ obtinuit, ex eaque semel ejectus, ab eo adhuc nunquam à quiete repetitus ad favorem cursu longius quàm antè processit &c. Hispaniam moderatus est, Rege ad Lusitaniam occupandam profecto, eique reduci usque ad annum fuisset adæquatus.

Don Franc. Sandoval, Marchio de Denia, ac post Dux & Cardin. de Lerma, sub Philippo III. rerum summam tenuit, à Philippo IV. A. C. 1621. loco motus. Quam fortunam etiam cum capitis supplicio paulo ante A. C. 1619. expertus fuerat proximus à Lermio Comes de Oliva & Septem Ecclesiarum Marchio Rodericus Calderon.

Don Gaspar de Guzman Comes *de Olivarez*, rerum Hispanicarum arbiter postea fuit per annos 22. fastigio tandem excussus, artificio Junici de Guevara Com. de Oguata, & Cardin. Borgiæ, accedente inprimis ad partes ipsâ Reginâ, &c.

Regni Angliæ.

Richardus Foxus & Reginaldus Brajus, Henrici VII. gratiâ, & hinc auctoritate eminuerunt, quibus tamen non aliter, quàm velut instrumento Artifex, Regem usum fuisse, ait Verulamius.

Wolsæus Cardin. Lanii, ut fertur, filius, sub Henrico VIII. eousque potentiæ, provectus est, ut non dubitaret nomen suum Regio proponere, & in literis formulâ hodieque Anglis exosâ, *Ego & Rex meus*, ad Pontificem & exteros Principes, aliisque occasionibus uti. Sed gratiâ Regis tandem excidens, ac A. C. 1530. à Parlamento super. 44. delictorum accusatus, bonis honoribusque exutus est, & mox correptus dysenteriâ diem suum obiit.

Thomas Cromwellus, Fabri ferrarii filius, favore Reginæ Annæ Boleniæ evectus ad summos honores, & majorem in sacris Archiepiscopali auctoritatem nactus est: Sed ob Religionem Pontificiis exosus, instigante Episcopo Oxoniensi, paulo pòst capite est truncatus, nullius criminis reus, ac ne auditus quidem.

Reginaldus Polus Cardin. sub Maria summæ rerum præfuit, Latinorum civium eminentissimus. Paucis horis post obitum Reginæ febri extinctus.

Robertus Car, Scotus, Jacobo R. à quo Somersetti C. factus est, charissimus fuit: Cujus insolentiam, conjugium cum Effexia, viro suo marito; ingratum adversus Overburium, fortunæ suæ auctorem, animum, exilium denique perpetuum V. apud Auctorem *des Favoris p.* 504.

Georgius Villerius post hunc emersit, Buckingamiæ D. nomine celebris: qui Jacobi primò, dein Caroli I. gratiam constanter quidem tenuit, populo tamen invisus cultro à Feltono quodam occisus est.

Franc. Baconus de Verulamio suas quoque sub Jacobo partes habuit, supremi Cancellariatus munere functus: Sed rerum, ob nimium Studiosorum amorem, neglectâ administratione, accolatus munere excidit, donatus tamen annuo 200. librarum reditu. Infortunii causam tacitam Regis æmulationem fuisse volunt quidam, utpote qui admirandam ejus eruditionem ferre non potuerit, ipse Eruditi famam sumpsit captans.

Imperii Turcici.

Magnus Vezirius *supremus* Imperii *Minister* est, cujus auctoritas potentiaque uti impensè magna, sic rarò durabilis est, plerisque eorum vel depositis, vel violentâ morte, citiùs, tardiùs, prout Impp. visum est, intereuntibus.

Kiuperli, Achmedis hodierni Magni Veziri parens incolumis evasit: & quod mirandum maximè, dignitatem suam ad filium propagavit, qui Principis sui gratiâ similiter perpetuò florens, post res in Hungaria, Creta, Polonia, egregiè gestas, nuper admodum fato functus esse dicitur. Vid. de his omnibus prolixè agentem Auctorem præfatum.

Ministri Ecclesiæ, Episcopi, Sacerdotes, *in Edicto* Pistensi dicuntur *cap. 1.* Horum vestis pallium commune erat ut plurimum, circa tempora adhuc Tertulliani: eorum inprimis, qui Asceticam profiterentur, i. e. qui Apostolicæ humilitati & severiori Christi disciplinæ congruam & consentaneam sectam sequerentur. Iidem nudipedalia sibi omni tempore indicebant, ut de Heracla Presbytero narrat Eusebius: quod totum tamen arbitrarium erat, neque idem mos omnium præsertim circa vestitum Ascetarum. Postea, ut mores subindè mutant, ea tempora, nubisque

[illegible] humanarum in eodem statu permanet, etiam hæc res (vestitus nempe simplex) in Ecclesia Dei mutationem passa est. Quamvis enim levissimi hæc momenti res est, vestis mutatio, si sola spectetur: tamen fere semper, aut motum rerum trahit, aut jam inclinatos sequitur, præcipue cum luxu Magistro delicatior & inflatior vestis vigorem ac modestiam excludit. Quod in Ecclesia, magno cum sacrosanctæ disciplinæ detrimento videmus usu venisse. Nam, ubi primum ex malis illis & in arcto positis temporibus emergere cœpit, quibus adolescentiam laboriosam & exercitam habuerat, multum de pristina severitate remisit, atque ab antiqua illa simplicitate degeneravit. Pro paupertate quippe divitiæ magno agmine intrarunt & divitiarum comes individua luxus. Tum magnifice ac sumtuose templa ædificari cœpta sunt, atque auro argentoque ornari. Exinde Ministros quoque, nisi munde ac nitide vestitos, talibus Templis inservire indecens visum est. Sic tribonas, vile & sordidum vestimenti genus, passim posuere Presbyteri, ut elegantiorem civilemque habitum sumerent. A quo tempore birris ac penulis amicti incessere omnes, relictis penes solos Ascetas palliis. Dalmatica quoque, manicatarum tunicarum hoc genus est, in locum colobii successit, & colobium cum pallio apud eosdem Ascetas remansit. Ita re factum, ut, qui sacrosanctæ disciplinæ, ut loquitur Ambrosius, attentiores esse vellent, & conversationem Apostolicam imitari, seorsim [illegible] instituerint & a clero segregem ac separatam vivendi formam, quæ *Monastica* & *Ascetica* [illegible] vocata est, &c. V. Salmasium *ad Tertullianum de Pallio*, & supra [illegible].

Minium, inventum primum a Callia Atheniensi, nonaginta circiter annis ante Theophrasti tempora, a quibusdam *cinnabari* appellatum est, Indico nimirum nomine, quo illi saniem draconis elisi vocabant, cum Indicæ arboris gummi [illegible] docet. Et [illegible] in Epheso primum reperto, quum adhuc sine nomine esset, hæc *cinnabaris* appellatio, etiam postea. Latini *Minium* dixere, voce Hispanica, quod inde ad Romanos tantum inveheretur (quemadmodum omnia fere metalla, e locis ubi proveniunt, nomina sunt nacta:) a fluvio *Minio*, ut Vitruvius vult. Contra Justinus *minium* metallum amni nomen dedisse scribit, quod in vicino effoderetur. Cinnabaris autem Ephesi ex [illegible], ut Solinus habet, quæ [illegible] Græcis: Ac in Hispania parabatur [illegible], ex lapide quodam sabulo argentifero permixto. Cum rubrica, quæ Græcis [illegible], non [illegible]: Namque jam Troianis temporibus rubricam in honore fuisse, ex Homero discimus, ubi [illegible] meminit: at Homericis temporibus minium nondum cognitum fuit, ut ex [illegible] colligere est. Sed & a *cinnabari* diversum *Minium*; cujus enim color austerus, unde [illegible] Dioscoridi dicitur: [illegible] est ac floridum; de quo proin Petronius [illegible] dixit,

[illegible]
Quæsitum tellure [illegible], &c.

V. Salmasium *ad Solinum pag.* 199. 168. *aliisq. passim.* Fuit autem *Minium* inter pigmenta magnæ auctoritatis, & quondam apud Romanos etiam sacræ. Narrat enim apud Plinium Verrius, Jovis ipsius simulachri faciem diebus festis eo illini solitam, & apud Virgilium Pan sanguineis ebuli baccis ac minio rubet. Similiter triumphantium corpora, ut quidem Camillus triumphasse legitur. *Quæ religione etiam nunc addi*, pergit idem Verrius, *in unguenta cœnæ triumphalis & a Censoribus imprimis Jovem miniandum locari.* [illegible] mirari se, ait Plinius, *quanquam id hodie expetere constat Æthiopum populos, totosque eo tingi proceres, hunc[que] ibi Deorum simulacris colorem esse. lib.* 33. *cap.* 7. Ubi quod de Æthiopibus habet, paulo aliter narratur ab Alexandro Neapol. qui Æthiopas pugnantes dimidiam partem corporis minio, dimidiam gypso [illegible] solitos, tradit *Genial. Dier. lib.* 1. *cap.* 10. Sed & *Minium* [illegible] *literas vel in marmore etiam in sepulcris faciebat*, Idem [illegible]. Qua de re V. supra in voce [illegible] hanc in rem apud Plinium *l.* [illegible]

Minnagar, Scythiæ [illegible], apud [illegible] *ripli*; Ptolomæo [illegible] [illegible] erat. Salmasius ubi sup. *pag.* [illegible]

Minora Animalia; [illegible] vim indicavit, *quippe in magnis corporibus facili officina, sequaci materia*, ut ait Plinius, qui *in culice & [illegible], quanta vis, quam inextricabilis perfectio* — [illegible] *Natura tota sit*, fuse dein persequitur *l.* 11. *c.* 2. Vide quoque supra in voce *Microscopium*.

Minores, item *Fratres Minores*, & *Minores Pauperes*, dicuntur in Ecclesia Rom. sectatores S. Francisci. Franciscus *Reg. cap.* 6. *Nullus vocetur Prior, sed generaliter omnes vocentur Fratres Minores & alter alterius lavet pedes.* V. quæ, in *Annalibus* suis, de his congessit Waddingus, ut & supra, ubi de *Franciscanis*.

Minotaurus, adde: Erat olim inter signa Romanorum veterum militaria, sicut & Aquila, Lupus, Equus, Aper; quæ singulos ordines antecibant, teste Plinio *lib.* 10. *cap.* 4. donec postea factum est, ut sola Aquila in acie portaretur, reliquis signis in castris relictis. [illegible] in legionibus fuit *Minotauro*, ut indicarent,

quemadmodum hic in intimo & abditissimo Labyrinthi recessu clausus fuisse perhibitus est, sic Ducis consilium occultum esse debere. V. Veyerum *l.* 3. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. l.* 10. *c.* 5. & Geth. Joh. Vossium *Etymolog.* & *prosp. [illegible]*

Minutionis sanguinis ritus, in Monasteriis, hisce describitur in libro *Ordinis S. Victoris Paris. MS. c.* 55. apud Car. du Fresne: *Quinquies in anno fiunt generales minutiones, extra quas, sine speciali magna vi infirmitatis licentia minuendi nulli omnino conceditur. Propterea minutiones [illegible], ne ab aliquo, exceptis his temporibus, superfluo regulariter requiratur. Prima est in Septembri: Secunda est ante Adventum: tertia est ante Quadragesimam: quarta post Pascha: quinta post Pentecosten — tribus diebus [illegible]: Post tertiam diem ad Matutinas veniens & de cætero in conventu erunt: sicque die quarta absolutionem in Capitulo accipiunt.* Similia habet ferme *Regula* Ordinis Sempringhamensis. In *Chronico Trudonis lib.* 9. *Quando minuebant Fratres, chorus totus unus simul minuebat cum silentio & psalmodia, sedentes ordinate in cellario.* Adde librum *Usuum* Ordinis Cisterciensis *cap.* 90. Acta *Capitulari* Ludovici Pii A. C. 817. vetantur Monachi *certum [illegible] tempus observare*: cui quadantenus consentit Udalricus *Consuetudin. Cluniac. lib.* 2. *cap.* 21. Ad ejusmodi vero *minutiones*, adducta fuisse certa in Monasteriis prædia ex eodem *Chronico* Trudonensi, observat Car. du Fresne præsitus in *Glossario*. V. quoque [illegible] Fratres in Hierolexico, nec non supra, ubi de [illegible].

Minusculæ Quinquatrus, dictæ sunt Juniæ Idus, teste Varrone *de L. L. lib.* 5. ab similitudine majorum, quod tibicines tum feriati per Urbem vagarentur, & convenirent ad ædem Minervæ. Idem Festus habet. Originem ritus indicat Livius *lib.* 9. ubi ait: *Tibicines prohibiti a proximis Censoribus erant in æde Jovis vesci; quod traditum antiquitus erat: Ægre passi, [illegible] agmine [illegible], adeo ut nemo in Urbe esset, qui sacrificiis præcineret. Ejus rei religio tenuit Senatum, legatosque Tibur miserunt, ut darent operam, ut hi homines Romanis restituerentur. Tiburtini benigne polliciti, primum acciros eos in Curiam hortati sunt, ut reverterentur Romam: postquam [illegible] nequibant, consilio haud abhorrente ab ingeniis hominum eos adoriuntur. Die festo alii alias per speciem celebrandarum cantu epularum causa invitant, & vino, cujus avidum genus est, oneratos sopiunt atque ita in plaustra conjectos Romam deportant, nec prius sensere, quam, plaustris in foro relictis, plenos crapula eos lux oppressit: tum concursus Populi factus, impetratoque ut manerent, datum ut triduum quotannis ornati* (vestibus scilicet floridis & mulichribus ac capite personis tecto) *cum cantu, atque hac, quæ nunc solennis licentia, per Urbem vagarentur, restitutumque in æde jus vescendi iis, qui in sacris præcinerent.* V. etiam Valer. Max. *lib.* 2. *cap.* 5. Plut. *in Quæst. Rom. quæst.* 55. & Ovidium *Fastorum lib.* 6.

Minuscularii, memorantur *l.* 3. *Cod. Theodos. de Indulgent. debitor.* & Augustino *de Civ. Dei lib.* 7. *cap.* 4. *Ridemus quidem, cum eos videmus figmentis humanarum opinionum partitos inter se operibus distributos, tanquam* Minuscularios *vectigalium conductores, vel tanquam artifices in vico Argentario ubi unum vasculum ut perfectum exeat, per multos artifices transit, cum ab uno perfecto perfici posset.* Hæc vera lectio, quam & Gronovius in membranis Noricis observavit. Varias corruptas proponit Vives. At Gruterus non bene hinc colligit, *Minutularios* negotiatores Appuleij *Margaritis* diversos *lib.* 1. *Suspic. cap.* 7. Etenim falsa illa lectio & hic negotiatorum mentio nulla. Longe etiam a vero devius, qui *Minuscularios vectigalium conductores*, e Festo & Servio, ubi illi de *Minusculis Quinquatribus*, explanare satagit. Quid enim ad vectigalia Quinquatrus? Quid publicorum conductores ad Matronas sacrificantes & tibicines feriatos Palladi? Qui portoria aut alia vectigalia redimebant Publicani, eorum pro facultatibus & fide variæ erant portiones. Polybius *lib.* 6. [illegible] Val. Max. *T. Aufidius cum Asiatici publici exiguam admodum particulam habuisset.* Qui hic parva muniebant mœnia, qui pro re aut animi sui angustiis exiguum quid aut ab Censoribus, aut a fisco aut ab ipsis denique majorum vectigalium Publicanis conduxerant, *Minuscularii* dicti. Quo modo [illegible] *leg. cit.* vox sumitur, nempe de minorum publicorum conductoribus. Extat vox in simplici sensu etiam, in codice Justiniani. Hoc vero omœophrasi eleganti & rara, *in publico esse* dicit Livius, h. e. curationem muneris aut sumptus aut vectigalis publici adscripta locationis lege suscepisse, conductores publici seu Publicanos esse. Sic [illegible] esse, pro [illegible] esse, Ælian. *Variar. lib.* 2. [illegible] pro [illegible] dixit Libanius *Orat. de Vincta.* Apud Plautum *in opera esse*, pro operas præbere, operarium esse. *Cistellar. Act.* 4. *Scen.* 2.

At vel ille quidam, mulier, in nulla opera gratuitus est.

V. Job. Frid. Gronovium *Observat. in Eccles. cap* 23.

Minuta, moneta minutissima, quam Græci [illegible] vocabant, de quo multa Scaliger, & alii, qui de Re Nummaria scripserunt. Aimoinus *de Mirac. S. Benedicti lib.* 3. *cap.* 3. *Desiderio accensus est adeundi Matrem Christianitatem — quam ingressus, minutam sibi*

M 3 *[illegible]*

Victorio ejusdem Viri, Ermenfredo nomine, absente transmississe me'ee mojyna, altario —superimponere cujus, sensit [illegible] nervos. Tabularium Dervensis Monasterii, *Opus vero castelli semel in anno fiet una hebdomada Martii, & non in alio mense: & si opus non fuerit, pro redemtione operis sex denarios de manso vestito, de dimidio tres, de quarta parte mansi tres minutas.* Ita denarius binis minutis constitit. Joh. de Janua, *Minutum, quoddam pondus, scilicet media pars quadrantis, unde pauper vidua misit duo minuta, i. quadrantem.* V. du Fresne *Glossar.* & hic infrà *Minuti.*

Minutal, apud Martialem *lib.11. Epigramm.* 31. ubi de Cæciliano, homine sordidè lauto, qui nonnisi cucurbitis in frusta dissectis varieque apparatis, hospites suos excipiebat:

Has primâ feres, alterave cœnâ,
Has cœnâ tibi tertiâ reponet.
Hinc feret epidipnidas parabit,
Hinc pistor fatuas facit placentas;
Hinc & multiplices struit tabellas,
Et notas caryotidas theatris:
Hinc exit varium coco Minutal,
Ut lentem positam fabamq; credas &c.

Cibus est è variis minutim concisis, Screvelius *ad l.* Græcè [illegible], de quo consule Apicium.

Minuti, apud Romanos, alii ærei, alii argentei. De illis Æl. Lampridius in *Alexandro Severo*, *Tantum intra biennium vel prope annum porcina carnis fuit & bubula, ut quum fuisset octominutalis libra, ad duos unumq; utriusq; carnis libra rediger.tur.* [illegible] inpe ante legem Alexandri vendebatur libra porcinæ aut bubulæ octo *minutis*; postea redacta est ad duorum pretium: magna vilitas ex magna charitate. Casaubonus *ad l.* De istis Vopiscus *in Aureliano*, *Ipsi autem ad sumtus, aureos Antoninianos diurnos binos, argenteos Philippeos minutulos quinquagenos, æris denarios centum* &c. Sed omnes *minutos*, qui Græcis λεπτὰ, argenteos fuisse, contendit Salmasius *Not. ad hos Scriptores. Minuti* enim inquit, seu *Minutuli* dicuntur apud illos, quos *denarios* vocabant Vett. qui denarii drachmæ fere pondus ac æstimationem habebant. Atque ut Latinis *minuti argentei*, pro denariis: Sic Græcis τὰ λεπτὰ ἀργυρᾶ [illegible] δραχμῶν. Sed & absolutè *Minutos* appellarunt Latini, cùm *argenteos* subintelligerent: ut Græci λεπτὰ, subintelligentes ἀργυρᾶ· λεπτὰ igitur sunt drachmæ. Certe Hesychius λεπτὸν dicit esse [illegible]: talentum autem sex millibus denariûm vel drachmarum valuisse constat. Sic λεπτὰ δύο in Evangelio, Hilarius *in Psalmum* 123. exponit *duos denarios*: & quadrantem, qui duos minutos habere dicitur in Evangelio, definiunt esse unciæ quartam partem; ita *minutus*, erit octava pars unciæ, uti & drachma. Assentitur clarè Epiphanius, cùm *duas drachmas* vocat, quæ alii *duo minuta.* Igitur *Minuti* vel *Minutuli* omnibus locis *Historiæ Augustæ* sunt, quos *denarios* vetustiores vocant Auctores, quorum 25. aureum unum efficiebant. Hactenus Salmasius, *ad Vopiscum.*

Minutiaria Ars, Græce λεπτουργία, Gallis *Menuiserie*, quæ intestina opera ex ligno, elegantiore fabricâ, efficit. Unde λεπτουργοὶ τεχνῖται, apud Theophanem. Plurimi autem artificii hæc intestina opera. Plinius *lib.16. cap.* 42. *Firmissima ad rectum abies, eadem valvarum repagulis & ad quæcunq; libeat intestina opera firmissima, sive Græco, sive Campano, sive Siculo fabricæ artis genere spectabilis ramentorum crinibus pampinato semper orbe se volvens, ad incitatet runcinarum rapem.* Ubi pro *ad rectum*, *in rectum*, & pro *repagulis*, *paginis*, legi jubet Salmasius, *Exercitat. Plinianis ad Solinum, pag.* 1034. V. quoque suprà in *Intestina*, & *Medeale*

Minutius & Protonius, personati Comœdiam primi egisse dicuntur. Jul. Cæs. Scaliger *Poëtic. lib.1. cap.*13.

Mir, apud Gothos, adjectum nominibus appellativis, quid significet, docemur ex Smaragdo *Comment. in Partes Donati*: *In Francorum Gothorumq; genere hæc patronymica species frequentatur multoties: à parte enim gentili & Theodisca venimus lingua, de quibus in exemplo Gothorum pauca primùm ponimus nomina, quorum hæc sunt, Altmir, Glismir, Rigmir, Ranmir, Witmir, — & similia, quorum hæc est in Latinum interpretatio. Altmir namque, vetulus mihi, interpretatur: Glismir, debitus mihi: Ranmir, nitidus mihi: Witmir vestimentum mihi*, apud du Fresne *Ibid.*

Mirabellum, Hisp. *Mirabel*, locus Hispaniæ & illustris familiæ nomen, quæ Davilarum stirpis ramus est. Alvarus enim Dominus *de Mirabel*, Alvari II. de *Zuniga* Ducis *de Bejar* filiorum unus, ab uxore Maria *Manuel de Sotomayor* dominium *Alconchel* obtinuit, quæ utraque successio per Mariam *Manuel de Zuniga*, ad familiam Davilarum delapsa est, unde *Marchiones de Mirabel*, quorum series hæc. Petrus Davila Dn. *de las Navas & Villafranca*, ex Maria Bracamonte, pater fuit Petri Davilæ Com. *del Risco*: quo, & Elvirâ Toletanâ, natus Stephanus Comes, Elviram *de Zuniga* sibi junxit, atque ex ea suscepit Petrum Davilam March. *de las Navas* Com. *del Risco*, cui Maria de Corduba Petrum genuit March. *de las Navas* & Com. *del Risco*; patrem ex Hieronyma Henricia *de Guzman*, Antonii *de Toledo* & *Davila.* Hic, ductâ Franciscâ *de Zuniga & Davila* March. *de Mirabel* (fil. Alfonsi *de Zuniga & Corduba* ac Hieronymæ *de Zuniga & Davila* March. *de Mirabel*, Ludovico Davilâ March. *de Mirabel* genitæ) suscepit

[illegible]

Antonium, Henricum & Balthasarum, nominis *de Zuniga & Davila* March. *de Mirabello.* V. Phil. Jacobum Spenerum *Theatr. Nobil. Europ. Part. II. pag.*69.

Mirabilia Mundi, cognomen Ottonis III. Imp. apud Bucholcerum *in Indice Chronol.*

Mirag. Alkazuinio Scriptori Arabi; animal est mirabile, leporis instar, flavi coloris, cornu nigrum in capite unicum habens, tam terribile, ut illud ferarum nulla videat, quæ non ilico fugiat. Hoc monstrum reperiri addit, in Insulis maris. Ad quæ verba *Fortasse*, inquit Bochartus, *in eadem insula, in qua latet algissaja, portentosa bellua, quam equitabit Antichristus, ut res novas moliget.* V. eum *Hierozoici Part. prior. lib.VI. cap.* 15. *ubi de Arabum animalibus fabulosis.*

Miramolinus, adde: Melius *Miramomelinus*, Gregorio Abulfaragio *in Histor. Dynastiarum pag.* 110. ex versione Pocockii, *de* Omare Calipha filio Omari, *Amiral-mumnim*, sic enim *[illegible] Cumq; vocaretur Chalifa Chalifæ* (Vicarius Vicarii) *menti[illegible] Dei, dixerunt, Longus est hic (titulus) vocatus est ergo Amiral-Muminim (Imperator credentium) atq; is primus hoc titulo insignitus est.* Sic itaque, item *Amiramumnes*, appellati sunt Bagdadenses, atque adeò supremi Sultani, qui sub Chalifa universæ rerum administrationi præerant: Ἀμερμουμνῆς Cedreno, Zonaræ & Constantino Porphyrogenito: Ἀμερμουμνῆς Annæ Comnenæ: *Amerlmumnis* Fredegario Scholastico: *Amiral-mumnin*, *in Epist.* 3. Honorii III. Pontif. *Amiramomelinus* Roderico Tolerano *de Rebus Hispan. lib.* 6. *cap.* 32. Bernardo Monacho *Amarmumini*, [illegible] *Terra S.* Lucæ Tudensi *Miramomelini*, æra 1129. *Miramomelini*, Rigordo A.C. 1211. & *Hemiramomelini*, anno 1195. *Mirmumelin*, in *Vita S.* Wilibaldi *cap.*15. *in Chron.* [illegible] *Almuminim* & *Amiraelmumaminis*: quas quidem voces *Credentium Principem* seu *Fidelium Dominum* significare apud Arabas, pluribus docuit du Fresn. *ad Alexiadem pag.* 371. 372. *Amir* enim Arabibus, Dominus, *Amir Gazis*, apud Ordericum *lib.* 10. Ἀμηρᾶς, Annæ Comnenæ & aliis: a qua voce ortum ducunt *Amira* & *Amiralii*, apud Saracenos & Turcas, Satrapæ nempe urbium vel provinciarum Præfecti atque adeo supremi Sultani, qui Galiphæ suberant; Martyrium S. Bacchi jun. *pag.* 1062. [illegible] Anastasius Bibliothec. *ad* VIII. *Synod. act.*I. *Hamiram Græci vocant Principem Saracenorum*; *interpretatur autem, ut ferunt, lingua eorum Præpositus* &c. At aliter de vocis notione scribit Isidorus Pacensis *in Chron.* æra 750. *Ubi Amir-Almuminin, quod schema regis in lingua eorum sonat, [illegible] Omnia prosperè gerens.* Corruptè verò habet *[illegible]*, *Hist. Hierosolym. pag.* 1152. *Eo tempore gentilis quidam Samuel[illegible] nomine, sub Soldano, quem patria lingua Dominum dicunt, universam procurabat Ægyptum.* V. Carolum du Fresne *Glossar.* in vocibus *Amir*, *Amiramumnes* & *Miramomelini.*

Miranda, nomen illustris in Hispania familiæ, Avellanedæ stirpi junctæ. Hæres enim hujus e Gastella veteri familiæ Aldoncia filia Johannis *de Avellaneda*, qui Johanni II. Castellæ Regi inservit, nupsit Didaco Lopezio *de Zuniga* Com. *de Miranda*, unde hujus posteri nomen hoc gentile avito suo adjecere. Eorum ista est series: Didacus Lopezius *de Zuniga* Com. *de Miranda*, ex Aldoncia (filiâ Johannis *de Avellaneda*) genuit Petrum *de Zuniga & Avellaneda* Com. *de Miranda*; quo, & Catharina *de Velasco*, natus Franciscus I. Mariam Henriciam *de Cardenas* uxorem habuit, atque ex ea pater fuit Francisci II. qui ex Maria *de Bazan*, Vice-Com. *de Valduerna*, filium habuit Johannem *de Zuniga, Avellaneda & Cardenas* Duc. *de Pennaranda*, [illegible] Maria agnata, genuit Didacum *de Zuniga, Avellaneda, Bazan & Cardenas* Duc. *de Pennaranda* Com. *de Miranda*: Patrem ex Francisca *de Sandoval & Roxas*, Francisci March. *de* [illegible] Catharinæ (quæ nupsit Philippo Johanni Balthasaro Pacheco D. *de Escalona*) Mariæ & Johannis, qui hoc seculo floruerunt, omnes nominis *de Zuniga, Avellaneda & Cardenas*, ex Comitibus *de Miranda de Duero, in Episcopatu de Osma.* V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europ. Part. II. pag.*38.

Mircena, in *L.* Henrici I. R. Angl. *cap.*6. Lex Merciorum seu Marciana, una e tribus Legibus, quæ in Anglia obtinuerunt. V. *suprà.*

Mirissimus, V. infrà *Murissimus.*

Mirmumni, V. suprà in voce *Miramolinus.*

Miscellanea, apud Juvenalem,

—— —— *Veniunt ad* Miscellanea *ludi*:

ultima cœna Gladiatorum, quam *supremam cœnam* vocat, Tertullianus *in Apologetico.* V. suprà in *Cœna* & *Ludi.*

Miscelli Ludi, memorati Suetonio *Caligulâ cap.* 20. *Edidit & peregre spectacula; in Sicilia Syracusis Asticos ludos & in Gallia Lugduni miscellos*; qui fuerint, in dubio est. Lev. Torrentius *Comm. in hunc locum*, sic vocatos existimat, qui ad nullum certum genus Ludorum Scenicorum, sive argumentum, sive scenæ instrumenta & apparatum spectes, referri possunt: quemadmodum columbarum quoddam genus *miscellum* vocat Varro *de R. R. lib.*3. quæ neque agrestes neque domesticæ sunt. Wolfgangus Lazius *Comm. Reip. Rom. lib.*2. *cap.*15. scribit, *Miscellaneos* ludos fuisse, ex variis multiformibusque ludicris compositos. V. Joh. Rosinum *Antiquitatum Roman. lib.*5. *cap.*22. *sub finem.* Scaliger.

liger, similes fuisse Capitolinis, & victum victoris laudes scribere, sua vera propriâ delere linguâ, coactum, refert *Poëtic. lib. 1. cap. 34.*

Mischium, vocatum fuit marmor Parium viride variegatum & diaphanum, e quo constans superbissimum ac amplissimum labrum superiori seculo, in thermis Titi effossum, & inde in hortos collium Vaticanorum, quos ob prospectûs amœnitatem *Belvedere* volgo vocant, translatum est; vel potius vas ipsum: Dignum omnino, in quo tantus Imperator lavaretur. Thermas autem Titi ejusque palatium statuunt in hortis D. Petri in vinculis; dicebaturque labrum, vas aquâ tepidâ, corpori abluendo, tepidarium, quod in una ex tribus præcipuis Thermarum cellis constituebatur. Labri figuram ex Boissardo exhibet Car. Patinus *Notis in Suetonium*, *pag. 411.* Nomen autem labro inde, quod in eo miscentur malachitæ, sardonyches, agathites, crystallus, chalcedonius, amethystus, cyanus, aliæque gemmæ, quibus pretium referre nequit. Idem *ibid.*

Miselli, id est, *Leprosi*, Gloss. Lat. Gall. *Lepra*, *Meselerie*, *Leprosus*, *Mesiaus*. Matth. Paris A.C. 1254. *Ecclesia S. Juliani*, *ubi Miselli* &c. *Ecclesia S. Mariæ de Pratis*, *ubi Misellæ* [illegible] *habent una necessaria*, Charta A.C. 1165. *Assignati sunt* [illegible] *illi denarii*, *Misellis de Atiledune*; *semper habendi in festo S. Remigii.* Alia Ramnardi Episc. Magalon. *Si Misellus vel Misella*, *Leprosus vel Leprosa recipi in domum voluerit.* Gallis medii ævi *Mesel*, apud Nangium MS. in *Dagoberto* alibique. Hinc *Misellaria*, domus leprosorum. Charta A.C. 1245. in Regesto Comitum Tholosæ, p. 45. *Concessit Galharda de Mets & Bertrando de Marvel Leprosis & omnibus fratribus & sororibus domus* Misellariæ *portæ Narbonensis*, &c. du Fresne [illegible]

Misericordia, adde: Hujus templum primum apud Athenienses Asylum collocatum est: Nam *postquam Hercules*, verba sunt Servii *ad Æn. lib. 8.* *migravit è terris*, *nepotes ejus*, *timentes insidias eorum*, *quos avus afflixerat*, *Athenis sibi primi Asylum*, hoc est, Templum Misericordiæ, *collocarunt*, *unde nullus posset abduci.* Prolixe illud describit Statius *Thebaidos lib. 12.* cujus vetus Interpres *Hellus*, inquit, *De Aetra & Hercule*, *& reliqui ex eodem* [illegible] *postquam Hercules terris abiit pulsi ab Eurystheo Athenas confugerunt a quibus postquam tam facile auxilium meruerunt*, *hanc aram Misericordiæ consecrasse memorantur.* Erat autem in Foro posita. Pausanias *Atticis*. [illegible] Constitutaque non solùm Atticis, sed omnibus omnino hominibus, opus habentibus. Zenobius *Centur. 1. Adag. 30.* [illegible] *Cum autem Thebani mortuos illorum insepultos abjecissent* — *horum filii ad Aram Misericordiæ confugientes mortuos repetebant. Itaque ab Atheniensibus bello suscepto illis redduntur.* Sic Heraclidæ, bello ab Eurystheo pressi, confugerunt ad hanc aram, auctore eodem, *Centur. 2. Prov. 61.* Intelligit eandem aram Lucianus in *Bis accusat.* [illegible] traducens. Item Heraclides in *Gentium Fragm.* ubi [illegible] simpliciter, & per excellentiam vocat. Latè meminit Libanius *Relat. Demosthenem de Ara.* V. plura apud Lud. Cœlium *Antiqq. Lect. lib. 6. cap. 17.* D. Jacum Covarruviam *Variar. Resolut. lib. 2. cap. 10.* Jo. Levinchium *Not. in Panegyr. pag. 325.* Laur. Ramiresium *Pentecontarch. cap. 16.* Hug. Grotium *de Jure Belli lib. 2. cap. 21.* Casp. Barthium *ad Claudianum & Statium*, Alios. Similis *Asyli* seu *Misericordiæ* jus ibidem habuerunt Minervæ templum in arce, & Eumenidum ara, Theseï quoque *ædes*. In quibus peregrinis quoque servisque licebat supplicibus sedere, ex Lege, cujus meminit Demosthenes *c. Neæram.* V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib. 1. tit. 1. pag. 9. & 10.* Sed & apud Romanos *Clementiæ Aram* fuisse docemur, à Tacito, *ad finem Annalium l. 4. Neque Senatus in eo cura*—*Avor interius occupaverat animos*, *cui remedium adulatione quærebatur. Ita quanquam diversis super rebus consulerentur*, *aram Clementiæ*, *aram Amicitiæ*, *effigiesque circum Cæsaris ac Sejani censuere: crebrisque precibus efflagitabant*, *visendi sui copiam facerent.*

Misericordia, apud Scriptores Eccl. Rom. quod contra præscriptas Monasteriorum regulas in cibo, potu ac etiam vestitu, Monachis per indulgentiam, vel ex necessitate præbetur. Order. Vitalis *lib. 13.* *Abstulit colloquia & infirmi corporis quadam subsidia*, *quæ illis moderata Patrum hactenus permiserat clementia.* Udalricus *Consuetud. Cluniac. lib. 1. cap. 8.* *Per totam æstatem in diebus dominicis ad cœnam impenditur illis* Misericordia *de Lacte*, &c. At *Misericordiæ regulares*, quæ ex præscripto Regulæ indulgentur, *Monastic. Anglic. tom. 1. pag. 149.* Sed & *Misericordia* aula Monasterii est, in qua forte comedebant, quibus ab Abbate aliqua in cibis & potu indulgentia concedebatur. *Chron. Rotcense* A.C. 1452. Porro sic dicitur, quodvis onus, quod à Comitibus, Vicecomitibus & Præpositis provinciarum aut urbium incolis, pro eorum arbitrio imponitur. *Charta* Eduardi I. Regis Angl. *tom. 1. Monastici Angl. pag. 938.* Item pœna, seu mulcta de quovis crimine, nullis definita Legibus, sed Judicis relicta arbitrio, qui majorem vel minorem in reum, pro delicti modo, decernit: non quòd soleat hujusmodi mulcta irrogari confitenti & *Misericordiam* petenti, ut quidam volunt, sed quòd ex Misericordia Judicis ea unicè dependeat. Galli efferunt *Mercy*, Angli *Amerciamentum*. Leges Kanuti Regis Angl. *cap. 74.* &c. Porro sic dictus legitur pugio, cultellus brevis, sica. Cujus rationem hanc affert Falcetus, quòd milites seu equites ejusmodi pugione, quo accingebantur, ad dextrum latus prostratos hostes ad *Misericordiam* victoris implorandam adigerent. Gaufredus Vosiensis *Chron. lib. 1. cap. 44.* *Cumque se ad multi pedes inclinaret*, *abstracto Burgensis gladio*, *qui* Misericordia *vocatur*, *crudeliter militi infixit.* Lamb. Ardensis, *Manus in eum injecerunt & extractis spatulis sive* misericordiis, *immisericordissimi eum immisericorditer jugularunt.* Charta Communiæ Atrebatensis, *A.C. 1211. §. 10.* *Quicunque cultellum cum cuspide*, *vel curtam spathulam vel* Misericordiam *vel aliqua arma multoria portaverit*, &c. In plur. *Misericordiæ*, medio ævo dictæ sunt sellulæ, erectis formarum subsellis appositæ, quibus stantibus senibus vel infirmis *per misericordiam* insidere concedebatur, dum alii starent. *Vett. Consuetudines* Floriacensis Cœnobii: *Conventus erectis subsellis*, Misericordiis *assidebit.* *Statuta* Ordinis *de Sempringham pag. 721.* *Factâ oratione super formas aut* Misericordias, *si tali tempore fuerit*, *signantes se inclinent.* &c. V. du Fresne *Glossar.* in voce *Misericordia*: ut & in *Addition.* ubi *Misericordiam postulare*, apud Carthusianos, dici illum, qui in Ordinem eorum admitti petit, annotat.

Misna, adde: Primum Marchionem Henricus præfatus constituit agnatum Fridericum, seu, ut alii, Brunonem Wettini Comitem. Hæreditario postea jure eam ab Ottone III. Imp. accepit Eccardus I. ejusdem familiæ, multis in Cæsarem officiis istam gratiam meritus. Pulsus post à Bohemis Henricus Marchio, jussu Cæsaris, contra quem cum reliquis Saxoniæ Principibus insurrexerat, eique postea suffectus agnatus Timo Com. Wettinensis; cujus tamen filius Conradus Lotharii Imp. auctoritate, & ope possessionem demum terræ adeptus est, continuâ serie ad nostra usque tempora transmissam. V. Tobiam Pfannerum *de præcipuis Germaniæ Principum gentibus cap. 1.*

Misna, pars Talmudis. Postquam enim sacer Prophetarum Chorus terras reliquisset, sensim à Lege Patrum discessum, & humanis commentis ac traditionibus Religionis castitas contaminata est: præcipuo ejus rei auctore Hillele Babylonio, 140. circiter annis, ante secundi Templi excidium. Atque exinde, ut Judæi tum in sectas scindi cœperant & nova facile placebant, duplex obtinuit Hierosolymis doctrina, una *Scripturæ*, altera *Traditionum*: cui docendæ in singulis Synagogis, duo Auditoria attributa sunt. Defecit autem paulatim Scripturæ studium ac prævaluerunt Traditiones. Quod factum inprimis anno post Christi excidium quinquagesimo. Deinde enim, quæ hactenus *Traditionum Seniorum* prætextu venerant, *Legis Oralis* nomine venerunt: tuncque, præter Legem scriptam, Judæi aliam à Mose Legem, in monte Sinai acceptam, commenti sunt; quæ, tum sublimioris sapientiæ foret, ore excepta, eodem modo propagati debuerit. Hanc itaque Mosen Josuæ, hunc LXX. Senioribus, illos autem Viris Synagogæ M. tradidisse ajunt: donec tandem conscripta, & in *Talmud*, tanquam Pandectas, relata sit. Labente namque tempore, ne per Judæorum exilia crebrasque fugas, tam pretiosum depositum periret, Rabbi Jehuda, qui sub Antoninis floruit, anno post Templum excisum 120. in unum volumen traditiones istas congessit; quod *Misna* vel *Sepher Misnajoth*, seu Deuterosεων volumen appellatur. Hisce postea successere Doctores, qui in explicatione *Misnajoth* disputationibusque circa illas, versabantur, ex quibus altera Talmudis pars, *Gemara* dicta, coaluit: quæ, pro Auctorum & Scholarum discrimine, rursus duplex est, *Hierosolymitana* & *Babylonica.* Fr. Burmannus *Synops. Theol. Christ. Part. II. lib. 7. c. 1. §. 55. & 56.*

Misr hodie, quæ olim Ægyptus; à Mari Rubro ad utramque Nili ripam jacet, totius Africæ cultissima & ditissima regio. Præcipuum in ea miraculum Nilus exhibet, qui, ex intima ortus Africa, quotannis circa medium Augusti, universam regionem inundat, & si ad cubitos 20. vel ad summum 22. excrescat, certissimum præbet fertilitatis argumentum. Quam ob causam in Ægypto omni labore caret Agricultura, & solius cœli beneficium est. Hinc populi segnities & otium, quæ causa, quòd imbelles, garruli & serviles Ægyptii censeantur, externique jugi facilè patientes. Sed mores eorum, inter tot mutationes, cum modò Kircassis subessent, modò Turcis & Arabibus, vix certò designari possunt. Hodie triplex omnino gens inter se permixta regionem colit, prisci Ægyptii, quos *Elcopti* vocant, deinde Arabes, & denique Turcæ. Dividitur illa hoc tempore in V. provincias, *Sahid*, *Tennes*, *Resid*, Alexandriam & Damiatam. Metropolis est Alcairum seu Alcahira, maxima totius fere orbis, triplo major Lutetiâ Parisiorum: utpote longa 3. milliar. Germ. ædiumque ducenties mille & sedecies mille platearum capax. Templa porro habet septem mille, incolarumque ad sedecim milliones; quo fit, ut frequentior pestis uno sæpe die viginti hominum millia absumat. Sequitur Damiata, quam priscorum Pelusium esse credunt; totius Ægypti claustrum munitissimum, adeò ut Ægyptus, nisi captâ Damiatâ, expugnari nequeat. Vicorum pagorumque hodie infinitus in hac terra numerus: Nam que solum

que solum Delta, l. Regio inter Nilum, eorum 10000 complectitur, & in tractu Alexiniæ ad quadraginta millia sunt. Georg. Hornius Orb. Polit. Part. I K. pag. 70. 71.

Missa, adde: Vox circa tertii seculi finem primum audita. Dicebatur autem *missa*, quasi *missio*, uti *remissa*, pro *remissio*. Et quidem nonnullis, a contributione eleemosynarum, quæ olim fieri solebat in celebratione Dominicæ cœnæ, sic dictam contendunt; his quippe collectis dici solitum, *Ite, missa est*, id est, *collecta est*, Eleemosyna. Alii à dimissione populi, quæ duplex erat, tum Catechumenorum, ante Sacramenti communionem, tum Fidelium, post illam peractam, proclamante Diacono, *Ite, missa est*. A qua solenni voce, tum cultus universus, tum præcipuè Eucharistia; & preces ac liturgia ejus, *Missæ* nomen acceperunt. Et huic sententiæ videtur favere ritus Atheniensium, qui, uti ab initio sacrorum populo silentium imperabant, verbis: εὐφημεῖτε, σιγῆ πᾶς ἔστω λεώς, quæ Horatius interpretatur, *Male ominatis parcite verbis*, i. *silete*: sic, iis finitis, cœtus hisce dimittebatur: λαῶν ἄφεσις. V. Casaubonum in *Theophr. pag.* 321. Frustra itaque Wechelius *lib. de Sacram.* originem vocis arcessit, ex Hebr. *Mischab*, id est, *laudare, glorificare*, &c. apud Franc. Rossæum *Archæol. Att. lib.* 2. *cap* 8. Hodie in Ecclesia Romana, eo nomine intelligitur externum ac propriè dictum sacrificium, expiatorium, quo ipsum Dei filium, pro expiandis vivorum ac mortuorum peccatis, aliisque rebus vel impetrandis vel avertendis, Deo Patri sub accidentibus panis & vini per Sacerdotem quotidie offerri dicunt: in quo summa religionis hujus ac fidei consistit. Unde tanta apud ipsos *Missarum* frequentia & varietas, ac tam multæ ejus species. Habent enim *Missas* alias *ordinarias*, quas in Sanctorum quoque ac B. Virginis nomine peragunt; alias *extraordinarias*, quas certis tantùm occasionibus, in novi Episcopi, Templi, &c. consecrationibus habent. Habent porro *magnas & parvas, inferiores & superiores*: à colore *paramentorum* (ut vocant) insuper distinctas: Item *siccas & humidas, publicas & privatas*, &c. Cùm verò in sacris quibusvis Liturgiis, sub fine, *missa* seu ἄφεσις fierent, inde accidit, ut *Missa*, pro quovis Ecclesiastico Officio, in Ædibus sacris peragi solito, interdum sumatur, vel pro Lectione, ut censet Cardin. Bona *lib.* 1 *cap.* 1. *num.* 3. Sed & pro ea Liturgiæ parte, in qua Corpus Christi confici dicunt, usurpata vox, uti pluribus probat Car. du Fresne in *Glossario*. Unde *Missas facere, dicere, tenere, cantare*, &c. i. sacram Liturgiam celebrare; quòd qui Liturgiam peragit, *Missam* faciat, i. Catechumenos ab ea dimittat: Gall. *Dire la Messe à quelqu'un*. Tandem pro Festo Sancti alicujus non rarò occurrit, quòd in eo *Missa* solennis peragatur: unde fortè, inquit, Vadianus, Germani *Messtag* seu *Messas* nundinas appellant, quia in festis principalibus indici ac celebrari, ob populi frequentiam solent. Plura hanc in rem V. apud modò laudatum Auctorem, ut & Macros Fratres in *Hierolexico*, è quibus hæc subjungere visum est.

In Ecclesia Rom. occurrit inter alia,

Missa Defunctorum, eadem cum *Missa Animarum*. Et quidem pro mortuorum suffragio non sistit tantùm Ecclesia, inquit Macer, in quotidianis Missæ & Horarum Canonicarum precibus, ita ut in fine cujuslibet horæ inexpiabilem requiem reposcat; sed etiam in quolibet Mensis principio Officium ac *Missam* pro illis recitat. Cum Psalmo *de profundis* & collecta pro defunctis, terminat has Horas Ecclesia Lugdunensis. Missam cantatam post Conventualem, Cathedralis Pragensis quotidie pro iisdem peragit; ac in universum usus obtinuit, ut quocunque primæ septimanæ die pro animabus defunctorum preces fundantur, ex instituto quorundam Monachorum, ab A.C. 1056. Sed & tertio die post obitum cujusque *Missam* celebrant, in memoriam Resurrectionis *Christi*: Item septimo, in symbolum æternæ quietis. Trigesimo porro, quia Aaronis mors 30. diebus defleta. Ita quidem Latini, Græci verò id faciunt die post obitum 3. 9 & 40. Tandem anniversaria generalia pro omnibus defunctis ad diem 2. Novemb. stabilita sunt, ab Odilone Abb. circa A. C. 998. quâ die omnes Sacerdotes sacrificium pro defunctis omnibus faciunt, &c. V. præfatum Auctorem *Hierolex*.

Missæ Feriales, quæ singulis hebdomadis feriis canuntur. Et quidem prima Feria suum habet officium de Trinitate; secunda, de Sapientia; tertia, de Spiritu S. quarta, de Charitate; quinta, de Angelis; sexta, de Cruce; septima, de B. Virgine, quibus etiam nominibus dies hos ab Alcuino insignitos volunt.

Missa Judicii, erat Missa, in qua aliquis seculari more se purgabat. Introitus fuit, *Justus es Domine & rectum judicium tuum*. Collecta, *Absolve quæsumus Domine tuorum delicta famulorum, ut à peccatorum suorum nexibus, quæ pro fragilitate sua contraxerunt, tua benignitate liberentur & in hoc judicio, prout meruerunt, tuâ justitiâ præveniente, ad veritatis censuram perveniant, vel evadant, per Dominum*, &c. Epistola legi inde batur, ex Decalogo. Evangelium, ex Marco, in quo de obsecratione [illegible]. *Magister bene quid faciam*, &c. Offertorium consistebat in his Psalmi verbis, *Immittet Angelum Dominus in circuitu*, &c. Sed & habebatur Præfatio rei apta: ac cùm communicabat accusatus criminis, dicebat celebrans, *Corpus & Sanguis D. N. J. C. sit tibi ad probationem hodie*. Post communionem hæ preces fundebantur: *Perceptis, Domine Deus noster, sacris muneribus, supplicitèr deprecamur, ut hujus participatione Sacramenti, & à propriis nos reatibus indesinenter expediant & in famulo tuo veritatis sententiam declarent, per Dominum*, &c. Sic *Missa* peracta, Sacerdos ad destinatum locum ferventis aquæ accedebat, &c. Qua de re plura *hic passim*.

Missa pro Morte Inimicorum, in Hispania olim frequens, abolita est Concil. Tolet. XVII. *can.* 5.

Missa Mozarabica, à Leandro Hispal. Episc. In Hispania instituta, cujusmodi fuerit, docent præ cæteris Alvarus Gometius *de Rebus gestis Cardin. Ximenii lib.* 2. & Cardin. Bona *Rerum Liturg. lib.* 1. *c.* 11. V. infra *Mixtarabes*.

Missa Præsanctificatorum Græcis λειτουργία τῶν προηγιασμένων, Græcanicæ Ecclesiæ propria, in qua Corpus Christi non conficitur, ut ajunt, sed confectum antea, divinis laudibus decantatis absumitur. Solet ea celebrari, toto Quadragesimæ tempore, excepto Sabbatho & die Dominico, vel etiam die Annuntiationis Deiparæ. Tum autem Sacerdos venturæ hebdomadis dies, quibus celebraturus est, digitis ipse suis numerat: Inde tot particulas panis in oblatione abscindit, quot *Missas* dicturus est, eas cum particula eo die absumenda consecrat & consecratas, vinoque benedicto intinctas conservat pro more in pyxide; ex qua postmodum tempore opportuno, cochleari, aliis ibi ad alium usum relictis, haurit & in disco reponit atque in Altare majus allatam consumit. Id quod potissimùm statutum ajunt in Concilio Trullano *can.* 52. V. Leonem Allatium *Dissertat. de pliti super hac re edita*, post librum *de Consensu utriusque Eccl.* Istiusmodi *Missam* celebrare solent Latini, in Ecclesia Rom. die Parasceves. V. quoque *Euchologium* Græcorum & Cardin. Bona *lib.* 1. *cap* 15. *num* 5.

Missa Privata, quæ sine Sacrorum symbolorum distributione, & nullo fidelium communicante, peragitur. Quæ mos incepit seculo XIII. post Concilii Lateranensis statutum, de communione semel saltem in anno, præviâ peccatorum ad genua Sacerdotis confessione, celebrandâ.

Missa Publica, quæ coram omni populo peragitur: quod ante diei horam tertiam fieri prohibuit Telesphorus. Mentio istiusmodi *missarum*, potissimùm in privilegiis fit, Monasteriis indultis, quæ ab Ordinariorum jurisdictione eximuntur, in quibus vetatur ii Cathedram statuere & *Missas publicas* celebrare [illegible], quod Jurisdictionis argumenta sint, cùm sit feminarum in Monachorum & virorum in Monialium Cœnobia accessus vitetur, apud Baronium *A. C.* 601. *n.* 15.

Missa Sicca, Eckio *Animad. ad librum oblatum Cæsari dictam* est *Missa simulatio*, *Sacerdote agente, quæ sunt celebrantis, cum Introitu, Collecta, Epistola, Evangelio & Confiteor, quæ tamen, quia non vult communicare, non consecrat, ut ita Missa fit sine corpore & Sanguine Domini*. Dicitur etiam *Missa Navalis* seu *Nautica*, quod in mari fieri solet; utpote in loco fluctuante & vacillante, ubi *perfectam Missam* celebrari satis non posset, ad hunc tamen modum *Missam* tradunt fieri posse; item *Venatoria*, ut habet Macer, &c.

Missale, liber Ecclesiasticus, in Communione Rom. continens Missarum officium. Hunc Zacharias Pontifex primum composuit, deinde Gregorius M. in meliorem formam redegit, eique *Sacramentarii* seu *Libri Sacramentorum* titulum imposuit, ut auctor est Johannes Diaconus *in ejus Vita*. Testamentum S Remigii Remensis: *Missalem Gregorii, cum Evangeliis & lectionibus*, *alterum Missalem Gelasii vol.* 1. *Missalis Gregoriani*, in Cod. Epist. S. Bonifacii Arch. Moguntini Ep. 112. *Missale*, *quod vocatur Gregorialis*, apud Amalarium *de Eccl. Offic. lib.* 3. *cap.* 40. *Liber Missalis*, apud Ordericum *lib.* 5. *Codex Missalis*, apud Leonem Ostiensem *Chron. Casin. lib.* 1. *cap.* 56. &c. Eadem obtinet *Missarum*, in *Capitulis* Caroli Magni *lib.* 1. *c.* 109. legitur. At *Missale Plenarium*, unde interdum *Plenarium* vel *Plenarius*, liber Ecclesiasticus, apud eosdem, in quo Evangelia & Epistolæ *plenariè* continentur. Leo Ostiens. *lib.* 3. *cap.* 19. *Librum ad Missam deferendi curavit. namque usque ad illud tempus, in Plenario Missali cum Epistolis, quando Evangelia legebantur, quod quàm esset inhonestum, modo satis advertitur*. Testamentum Heccaldi Comitis Augustodun. apud Perardum *pag.* 26. *Missale plenarium cum Evangelio & Epistolis*. Simpliciter *Plenarium*, apud Honorium Augustodunensem *Gemma Anim. lib* 1 *cap.* 4. *Post quos sequitur Diaconus, cum Plenariis*, *sequuntur*. Durandus *l.* 4. *Ration. cap* 6 *num* 17. ubi de processionibus: *Illos sequuntur Subdiaconi, cum Plenariis significantes illos, qui per eandem gratiam plenitudinem acquirent in Cœlo habentem*

Sanè corporaliter decoraverunt. V. quoque Wildebrandum Oldenburgum *Itiner. Terræ Sanctæ*, Acta Murensia *pag.*19 Adam. Bremensem *cap.*161. *Chronicon* Episcoporum Mindensium *cap.*15. &c. Sed & de aliis quoque libris *Plenarium* dicitur. *Acta* Murensis Monasterii *p.*30. *Deinde de Novo Testamento sunt hic duo Plenaria, unum ab invicem est divisum* &c V. du Fresne *Glossar.*

Missicius, in vet. *Inscr.* TRIB. LEG. XI. AUG. ET. MISSICIUS LEG. VI. AUG. veteranus miles est & honestâ *missione* missus; idem proin cum *Militari*, de qua voce suprà. Glossæ *Basilic.* [illegible], [illegible]. Sic *Missicius Prætorianus*, apud Suetonium, *Equo autem ob ore abjectis cadaveris in via conflernato, detectâ facie agnitus est à quodam Missicio Prætoriano, & salutatus;* est veteranus Prætorii seu à Militia Prætoriana missus. V. Claud. Salmasium *Not. ad Trebellium Pollionem in XXX. Tyrannis, in Vita Victorini.* Occurrit vox apud Martialem quoque *lib.*3. *Epigr.*91. in ipso lemmate, *De Missicio*, ubi *Missicium* legem plane nec nomen proprium, sed commune vocabulum esse, docet Gronovius. Incipit *Epigramma*,

Cum peteret patriæ Missicius *arva Ravennæ.*

Semiviro Cybeles cum grege junxit iter &c.

Missilia, à *mittendo*, variarum rerum donaria dicta sunt, quæ in perpetuam memoriam & liberalitatis causâ spargere olim solebant, populo colligenda, in Ludis, Consules primùm Romani, dein Imperatores. Quibusdam eadem cum Tesseris, sed malè: cùm *Missilia* rem ipsam spargerent ac mitterent; Tesseræ verò promissa erant: Ita non lacerabatur sapientium manibus absens divis & impiabatur sinus securos, ut Martialis loquitur *Epigrammat.* 78. *l.*8. Quæ autem mitti solerent, notat Poeta hic, ubi de *Missilibus* ludorum Stellæ, qui præter triumphum Domitiani carmine celebratum, etiam ludos in Principis honorem & victoriæ memoriam dederat, agit, carm. præsent.

Non illi satis est turbato sordidus auro

Hermus, & Hesperio qui sonat ore Tagus.

Omnis habet sua dona dies, nec linea dives

Cessat, & in populum multa rapina cadit.

In quæ verba sic Salmasius: *Missilia*, inquit, *lucubrans Stellæ cum meridie Poëta, quorum magnificentiam describens, ait, non sibi satis fuisse aurea dona in populum spargere; sed etiam margaritas misisse, quas* [illegible]. *Quas ergo hic non vides*, Lineam divitem, ex genere [illegible] *fuisse, quæ in ludis Stellæ populo sparsa fuerint. Gemmas & margaritas in illis Missilibus spargi solitas ostendit Suetonius. Ergo per lineam divitem intelligi debere certum est, margaritarum lineam.* & V. quoque Turnebum *Adversar. l.* 18. *cap.* 9. Græce [illegible], quod in processibus publicis adisque, (de quibus dictum) in populum sparsa & Consulibus, quo de more diximus suprà, in *Consulatum adire*. Mittebantur autem præter dicta, nummi aurei, argentei, ærei, bellaria, minuta animalia & cætera id genus. Primus Heliogabalus, in Consulatu suo, boves opimos, cervos, camelos, asinos & cætera herbatica animalia populo diripienda objecit. Quod enim Neronem fecisse, tradit Suetonius, *Sparsa & populo missilia omnium rerum per omnes dies singula quotidie millia, avium cujusque generis multiplex genus, tesseræ frumentariæ, vestis, aurum, argentum, gemmæ, margaritæ, tabulæ pictæ, mancipia, jumenta, atque etiam mansuetæ feræ, novissime naves, insulæ, agri*, de tesseris solùm accipiendum, quæ spargebantur, non ipsis animalibus ad diripiendum datis. Nempe spectandæ quidem feræ populo exhibebantur; mox tesseræ jaciebantur in populum, earum ferarum nominibus inscriptæ, quæ in spectaculo exhibitæ fuerant. Quas postquam rapuerat populus, singulis dein dabatur in manum, quod tessera rapta cuique adsignabat, sive illud animal esset, sive mancipium, sive equus, sive aliud quid. Martialis.

Nunc veniunt subitis lasciva numismata nimbis:

Nunc dat spectatas tessera larga feras.

At Heliogabalum, *ipsos boves, camelos, asinos & cervos populo diripiendos objecisse*, narrat Lampridius: unde *Venatio Direptionis* manavit, cujus meminit Vopiscus in *Probo*, quam & *Sylvam* vocavit. Sub novis postea Impp. h. e. à Constantini M. temporibus, usque ad Justinianum, nulla alia in usu ac more manserunt *missilia* quam sparsiones Consulares, quam aureorum, argenteorum & æreorum nummismatum, direptione venationeque istiusmodi ludi jam penitus sublata. Vid. Salmasium *ad d. l.* Justinianus dein, ne Consules aureos argenteosque nummos spargerent, vetuit, solum iis sparsiones facere permittens [illegible] (quæ erant monetæ argenteæ minutiores) [illegible], *Novell.* 105. *cap.* 2. § 3. de quibus [illegible]. V. du Fresne *Dissertat. de inferioris ævi Numismat.* num. 98. Donec & istas sparsionem sustulit Marcianus Augustus, qui apud Marcellinum Com. *jubet statuit edicto, ut ii, qui Consules fieri cupiebant, nihil æris in populum spargerent, sed statutam pecuniam ad reparandum Urbis aquæductum dependerent*, &c. Spargebantur autem *Missilia* e gradibus theatri seu Augusteonis, ut dictum suprà. De Tesseris autem, suo loco.

Missio, in Ludo Gladiatorio, dicebatur apud Rom. quoties lassus aut victus Gladiator victori eripiebatur à Principe, vel Munerario, ex favore Populi, quam significabat presso pollice, i. pollice intra palmam condito: Sed hæc liberabat solùm in eum diem, vel in illud munus; cùm contrà Rudis in omnem vitam Gladiatorem ab arena pronuntiaret liberum, nisi volens ipse, vel pecuniâ illectus pugnaret, unde *Missionis* & *Rudis* discrimen notandum. Tum *Missio* dabatur læso ac victo, palma verò & Rudis victori: quemadmodum eidem Pileus non immunitatem solùm à cruentis his ludis, sed & libertatem ac jus civitatis, conferebat. *Missionis* hujus meminit Martialis *de Spectac. Epigr.* 29.

Missio *sæpe viris magno clamore petita est*:

Ubi de Prisco & Vero Gladiatoribus agit, qui ubi diu æquo pugnassent Marte, populus vel favore, vel moræ tædio *missionem* utrique petiit; quam postquam Domitianus negasset, arenæ lege jubens agi, nec dirimi certamen ferens, nisi altero victo, populumque interea donis ac missilibus moratus esset, utrique tandem simul ictu pari læso palmas misit & rudes. Nonnunquam verò adeò cruenti fuere Munerarii, ut spectacula *sine Missione* indicerent, quod Augustum prohibuisse, memorat *in ejus vita cap.* 45. Suetonius. Sed & usurpata vox de militibus fuit, quibus *Missio honesta* contingebat, cùm justa militiæ vacatio esset; cùm nempe aut legitima quis confecisset stipendia, aut major esset annis 50. *Caussaria* verò, cùm necessaria causa esset, cùm viz. aut morbo, aut imbecilli valetudine impeditus quis in castris esse non posset. Utriusque meminit Livius *l.*7. *Consul eductis in æstiva militibus, exercitum purgare Missionibus turbulentorum hominum instituit, alii emerita dicendo stipendia esse, alios graves jam ætate, aut viribus parum validos.* Præter has fuerunt aliæ quoque vacationes extra ordinem gratiæ causâ, vel à Senatu vel ab Impp. datæ. Sic P. Æbutio emerita esse stipendia jussit Senatus, apud Liv. *l.* 39. de Imperatoribus V. Epitomen Liv. 55. & de his plura apud Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 10. *cap. ult.*

Missio Ferarum, in Amphitheatris, olim per sexus discreta. Unde in *Vitis* Impp. sæpe legitur centum leones unâ *missione* editos & centum leænas, ut apud Vopiscum *d. l. Editi centum Leopardi Lybici: centum deinde Syri: edita centum leæna.* Sic de Scauro, refert Plinius, illum *primum Ædilitate sua varias centum quinquaginta universas misisse, Pompejum Magnum quadringentas decem, Divum Augustum quadringentas viginti*: ubi tot *variæ*, tot pardi sunt, & mares omnes, V. infra in voce *Varia*, & hanc in rem plura, apud Salmasium *ad Solinum pag.* 213.

Missorium, adde: V. infrà, in voce *Strongyla*, & suprà in *Clypeus*.

Missitus & *Missarium*, infimæ Latinitati præmium certaminis est, seu præmium *missibus* propositum. *Glossa*, [illegible], *missutus*; cum quo *missus* equorum ineptè confudit Joa. Lydus, qui *missus* [illegible] exposuit. *Missus* enim equorum in Circensibus, missio fuit, quarum quælibet septem spatiis absolvebatur. Lydus, [illegible]. Mittebantur autem singulis *missibus* quatuor quadrigæ, quarum septem his spatiis circa metas evolutis, quæ prior metam in septimo curriculo circumflexisset, ea palmam adipiscebatur. Cujusmodi missus unâ die viginti quatuor exhiberi legitimum ac solenne fuit, quibus nonaginta sex quadrigæ currebant. Olim verò & vigesimus quintus addebatur, qui & *Ærarius* vocatus, quòd de collatione Populi exhiberetur; sic viginti quinque *missus* centum constabant curribus. Horum singulis [illegible] erat propositum, & tot palmæ, quot missus erant. Unde [illegible], quæ vox palmæ ramulum significat, positum pro missu ludicri Circensis, apud Cedrenum: ubi narrat, Justinianum cognom. Rhinotmetum, quum ludi Circenses agerentur, [illegible], Apsimari & Leontii antartarum colla pedibus calcasse, [illegible], *usque dum primus missus absolveretur*, i. à principio primi missus usque ad finem, colla Tyrannorum sub pedibus substernuisse, &c. V. Claud. Salmasium *Exercitation. Plinian. ad Solinum pag.* 916. & 935. A præmiis autem, quæ singulis missibus proponebantur, *Miliarii* dicti sunt Agitatores, ut & *Equi ducenarii* & *centenarii*, qui ducenta, qui centum, sestertia, merebant. Imò non ducenta solùm, sed & quadringenta, equis data fuisse, discimus ex illo Martialis *lib.*5. *Epigramm.* 25.

Hoc, rogo, non melius, quàm rubro pulpita nimbo

Spargere, & effuso permaduisse croco?

Quàm non sensuro dare quadringenta caballo &c.

Aliàs legitimum præmium, quinque aurei. Idem Salmasius *ad l.*

Missus, qui ab alio *mittitur*, legatus, nuncius. Gloss. Gr. Lat. *Missus*, [illegible]. Arabibus *Resoul*, inter præcipua Muhammedis epitheta, apud Turcas. *Missus* S. Petri, legatus à latere Sedis Pontificiæ, in Concilio Liptinensi, *cap.* 1. Apud Gallicos Scriptores, *Missi* propriè dicti sunt, qui è Palatio in civitates & provincias, extra ordinem, mittebantur à Principe, cum amplissima potestate, *ut de omnibus causis, quæ ad correctionem pertinere viderentur, quanto possent studio, per semetipsos regiâ auctoritate corrigerent: & si aliqua difficultas in qualibet re eis obsisteret, ad Regis seu Imperatoris notitiam deferre curarent*: deinde, ut inquirerent, *quo modo hi, qui populum regere deberent, unusquisque in suo ministerio se custoditum haberet*, quique *gratiarum actione* & *qui correctione & increpatione* digni haberentur, ut est in *Capitular.* 3. Lud. Pii c. 3. 4. 5. unico verbo, mittebantur *ad justitias faciendas, exequendas, ad recta judicia determinanda, ad oppressiones populorum relevandas* &c. Quò spectat, quod in vet. Inscr. In-

&c. legitur: *P. Aquinis Scaeva & Flavius filius — extra sortem auctoritate C. Caesar. & S. C. missus ad componendum statum in reliquum provinciae Cypri, &c.* Praeterea namque *Missi* delegabantur, ut in Comitum & Judicum pravitates inquirerent: Unde in iis tantum *Comitum ministeriis* morari jubebantur, de quibus querimoniae ad Principem pervenerant: non autem qui *bonas justitias factas habebant*; proinde placita tenere vetabantur, absentibus Comitibus Reip. causa, ex Lege Longobard. *lib. 2. tit. 55 § 24.* Atque ex hac *Missorum* in Comites auctoritate, iis praepositi dicuntur *Missi*, in *Epist.* Episcoporum Franciae ad Ludovicum II. c. 14. Quo faciunt ista Theodulfi Aurelian. Episc. *Paraenes. ad Judices, v. 99.* ubi ait, à Carolo Rege *Missi* onus sibi commissum:

> *Praefectura mihi fuerat peragenda tributa,*
> *Resq; actu grandis, efficiumq; potens.*
> *Nulli vi studiisq; [illegible], armisq; secundus*
> *Rex dedit hanc Carolus, primus ad omne bonum.*

Malis Scabinis praeterea ejectis, *bonos in eorum locum eligebant*, qui juste judicarent, *ut & meliores & veraciores homines ad inquisitiones faciendas & rei veritatem dicendam*, quique *adjutores Comitum essent, ad justitias faciendas*, ex *Addit. 4.* Ludovici Imp. *capp. 73. & 74.* In ipsos etiam Episcopos & Abbates inquirebant, *si forte res [illegible] libertatem injuste abstulissent, vel si justitiam facere noluissent aut prohibuissent*, ex Lege Longob. *lib. 2. tit. 52 § 17. 21.* Inquirebant, *qualiter Episcopi, Abbates, Comites, & Abbatissa per singulos pagos agerent, qualem concordiam & amicitiam ad invicem tenerent, & ut bonos & idoneos Vicedominos & Advocatos haberent, & ubicumque necesse fuisset, tam regias, quam Ecclesiarum Dei justitias, viduarum quoque & orphanorum, sed & caeterorum hominum inquirerent & perficerent: & quidquid emendandum esset, emendare studerent, in quantum melius possent, & quod emendare per se nequivissent, in praesentiam Imperatoris adduci facerent, & de his omnibus eidem Principi fideliter renuntiare studerent*, ex Flodoardo *Histor. Rhem. lib. 2. cap. 18.* De Monasteriis porro, iidem ac Ecclesiis inquirebant, ac potissimum, *de conversatione virorum & puellarum; de tectis Ecclesiarum, si emendata vel restaurata* essent, ex *Capit.* Caroli M. *lib. 1. cap. 22.* Curabant insuper, ut provinciae latronibus ac praedatoribus purgarentur, ex *Capitul.* Caroli Calvi *tit. 11. cap. 1. &c.* Denique, ad hoc potissimum mittebantur, *ut querelas pauperum & oppressiones, sive quorumcumque causas examinarent, & secundum legis aequitatem definirent*, ex *Annalibus Francor.* Bertin. A. C. 814. Praeterea, *de orphanorum & viduarum causis, & de regalibus justitiis*, & maxime, *de raptoribus puellarum & viduarum & Sanctimonialium*, & de his, qui ductus in Presbyteros [illegible], cognoscebant, ex *Edicto Pistensi cap. 2.* De quibus rebus omnibus ita auctoritate regia decernebant, ut, si quidem civiles essent causae, vel Laicos spectarent, eas in pleno mallo seu placito cum loci Judicibus judicarent, ex *Chron. Farfensi pag. 653. &c.* si vero Clericos & Ecclesias, in Synodo cum Episcopis & Sacerdotibus dirimerent, quod testatur Theodulfus in *Paraenesi ad Judic. vers. 107.* ubi ait, *Missum* se à Rege delegatum in aliquot provinciis, quas sic describit:

> *Qua Synodus Clerum, populum lex stringeret alma,*
> *Urbibus & validis moenisq; decorisq; piis,*
> *Quas Arar & Wardo, Rhodanus quas alluit acer,*
> *Elaveris, fines [illegible] Atax,*
> *Quasque Alpes Latio Libya discriminat aequor,*
> *Quasq; Pyrenaeo orbe ab, Ibere, tuo.*
> *Seu quas Lugdunum Arelato aut Aquilone revellit,*
> *Resq; Aquitana tuo pulchra Tolosa locu.*

Et *vers. 143.*

> *Undiq; conveniunt populi, Clerique caterva,*
> *Et synodus clerum, lex regit alma Forum.*
> *Quis bene compositis, nos tandem opulenta recepit*
> *Urbs Arelas, cives quam statuere sua.*

Mox:

> *Quo Synodo Clero, legum moderamine plebis*
> *Pectora constudimus, jure & arte ope.*

Obibant autem quater in anno legationes suas, *propter justitias, quae usquemodo de parte Comitum remanserant*: in hyeme, Januario mense, in verno Aprili, in aestate Julio, in auctumno Octobri: caeteris vero mensibus unusquisque Comitum placitum suum habebat & jus reddebat. Ne vero *Missi* hi, si pauperiores essent, muneribus corrumperentur, ex ditioribus & honoratioribus Palatii seligebantur. Hinc in *Chron. Moissiacensi* A. C. 802. legitur Carolus M. huic fini elegisse *in regno suo Archiepiscopos, & reliquos Episcopos & Abbates, cum Ducibus & Comitibus, qui jam opus non habebant super innocentes munera accipere &c.* Crebro quippe muneribus corrumpi consuevisse, supra laudatus Theodulfus innuit, *Paraen. ad Judices, v. 169.*

> *Hac nituntur [illegible] tormentis frangere certant,*
> *Arcem quo tale mens male pulsa ruat.*
> *Hic & crystallum & gemmas promittit Eoas,*
> *Si faciam, alterius ut potiatur agris &c.*

Ad obeundas vero functiones suas, sumtibus publicis, cum in itinere, tum in ipsis provinciis, alebantur. *Tractoriae*, in eum finem à Principe illis datae, quibus jubebantur provinciales *mansionaticum & mansum* iis, resque necessarias ad victum praebere: idque *conjectum* vulgo appellabant, qui vel in ipsis tractoriis vel in Conciliis definiebantur. Hinc idem Theodulfus *Paraenes. ad Jud. vers. 183.*

> *Haec ego pertractans sumebam parva libenter,*
> *Quae non sava manus, charta sed illa dabat.*
> *Scilicet arboreos fructus, hortiq; virentes,*
> *Ova, merum, panes, cornipedumq; cibos.*
> *Sumpsimus & teneros pullos, modicasq; volucres,*
> *Corpora sunt quarum parva, sed apta cibo, &c.*

Seligebantur praeterea *Missi ex utroque ordine*, qui quod à Rege mitterentur, dicti sunt ut plurimum *Missi dominici, Regales, Regii, Missi Palatii, à latere, Legati à latere Regis &c.* Quos vero *Missos discurrentes* appellari videmus, in *Capitul. 3. ann. 812. cap. 8.* ordinarii *Missi*, de quibus retro, sed, qui ad certas quasdam functiones à Principe extra ordinem mittebantur, fuisse videntur, V. Fredegarium *Chron. cap. 87.* aliosq; è quibus discimus, ita jurisdictionem *Missos discurrentes* exercuisse, ut, si res essent momenti majoris, vel, quae mandatum eis injunctum excederent, ad *Majores Missos* per ipsum *Missaticum* constitutos, qui cum *Missis* [illegible] iidem forte, referre, vel cum iis res ipsas peragere tenerentur. *Missos Fiscales* quod attinet, memoratos *in Leg. Ripuar. tit. 89.* videntur ii esse, qui in fiscos Regios mittebantur à *Principe*, ut videlicet [illegible], resque dominicas recte disponerent. Sic et *Missi Comitum*, qui vices Comitum absentium agebant, in placitis & mallis publicis, & eorum mandata exequebantur &c. V. du Fresne *Glossar.*

Missus, Gallis *Mets de mariage*, jus quod domino castri d'Asicompetit, quod ejusmodi est, ut ex singulis cibis, qui in [illegible] nuptiis apponuntur, aliquis unus ad dominum deferatur. Cui simile debetur Domino *de la Boullaye* in Normannia, quod *Regale de Mariage* vocatur, quo tenetur Sponsus die nuptiarum [illegible], afferre ad dominum; [illegible] panes & *[illegible] mutonem*, ac semel saltare, deinde domum redire. [illegible]

Missico, Gr. Μυστικὸς, Secretorum Principis conscius: *A secretis*, dignitas olim Palatina, apud Byzantinos. Wilhelm. Tyrius *lib. 15. c. 23.* de Manuele Imp. *[illegible]* *audita Patris morte, jam [illegible], per [illegible], qui palatio & thesauris praeerat universis — [illegible].* Mysticus, inter praecipuas [illegible] dignitates, recensetur à Constantino *de Administr. Imper. cap. 51.* & Codino *de Offic. Aulae CP.* *Mystices* aliquot [illegible] Byzantini, Niceph. Gregoras *lib. 8. pag. 1 06.* Joh. Cantacuzenus *lib. 3. cap. 36. & 89.* Joh. Tzetzes in *Epist. pag. [illegible]*, quos Meursius laudat, Tzetzes, *hist. [illegible]* [illegible] *[illegible]*. V. du Fresne *Glossar.*

Missura, in Coronis Vett. Varie. [illegible], quaedam ex pluribus floribus bellissimum [illegible], Antinoia, cylisson, jacebe, isthmia, [illegible], e myrto, e palma, pothos, struthia, nivees &c. Pulcherrimae [illegible] artifice mixtura plurium florum; [illegible] emerserunt ad summam solertiam, [illegible] Glycera illa Pliniana, quam ab aliis, ut verisimile est, reperimus. Canit Circen Ovidius artis hujus peritam facit *Metamorph. lib. 14.*

> *Gramina disponunt: sparsosque sine ordine flores*
> *Secernunt calathis, variisque coloribus herbas;*
> *Ipsa quod hae faciunt opus exigit; ipsa quis usus,*
> *Quove sit in folio, quae sit concordia mixtis,*
> *Novit, & advertens pensa examinat herbas.*

Non enim temere copulabantur flores, sed coloris [illegible] accedebat [illegible] uniuscujusque floris [illegible] & [illegible] facultas, quae flores aut copulare aut disjungere traderet. [illegible] artificium. Unde apud Euripidem Hermione [illegible], inquit, *Androm. Actu 4.*

> *[illegible]*
> *[illegible].*
> *Vale sublimis mea coma,*
> *quam subtiliter novit manus artifex, fascia.*

Nec ob aliud quid priscus ille Amasis, quam ob munus coronae è floribus ingeniose contextae Regi Aegyptio missum, [illegible], è plebejo assumtus est in amicitiam Regis; deniqueque Aegypti Rex factus, apud Athenaeum *l. 15.* Miscebant autem flores coronarios nectebantque utplurimum eos, qui eodem [illegible] tempus ferret, ut, quos natura prope gemellos faceret, coronarius sociaret. Inprimis vero jungebantur, ex quorum nexu, mistura, dispositione, conficiebat omnis illa coronarum apud Vett. gratia. Sed nec flores solum floribus miscebantur, verum & folia, ramuli, frutices, baccae; imitatione rerum naturae, quam flores & folia ipsis arboribus & fruticibus miscere, eleganter ostendit Achilles Tatius *l. 1.* Sic apud Theocritum elichryso flori jungitur hedera, *Idyll. 1.* apud Appulejum *Metamorph. lib. 11.* floribus poma; apud Petronium Arbitrum *Satyr.*

> *Et thymbra vetus. & passis uva racemis [illegible].*

Nonnunquam etiam soli rami diversarum arborum sociabantur: quo pacto hedera adhaeret ramis lauri, apud Eurip. *Med. actu 5.* & Virgilium *Ecl. 8.* eadem quercui, cupressus [illegible]. In quibus omnibus, flores, herbae, folia, rami, non temere in coronamenta ingerebantur. Multa enim aspiciebantur discrimina

formarum

formarum & colorum artificis mixturæ, *sive alterni flores*, ut Plinius ait *lib. 21. cap. 1. inter se nascerentur*, *sive privati generum funiculo in orbem*, *in obliquum*, *in ambitum*. Itaque nihil non in coronis discretum, nihil non proprio significatu vatidum, nihil non propria indole fuit notabile. Omnia peculiare quid designabant, temporibus, rebus, personis, præsenti sive lætitiæ sive dignitati, spei nascenti aut adultæ, meritis, virtuti, felicitati convenientis. Res mutæ efficaciter loquebantur. Ab odoribus occulta significabant; à coloribus abstrusa; à materia sive simplici, sive *mista*, tam [illegible] cognoscebant: quædam leviter indicabantur, alia [illegible] demonstrabantur, plura conjectanda relinquebantur. Ejusmodi illud est, quod traditur de corona è persea, planta illa Ægyptia sacra, cujus fructus cordi, folium linguæ simile. Quod magis mirum, inter omnia illa, quibus natura hominem donavit, nihil esse divinius ratione, neque quod habeat majorem impetum ad felicitatem, Plut. *de Is. & Osir.* &c. Atque hoc modo factum, ut eo tandem profecerit id artificium mixturæ, ut coronæ fit [illegible] publica opera facta sint, proprio vocabulo [illegible] [illegible] *quas ars publice* [illegible] appellatæ, Athen. *lib 15.* De quibus V. inque Nicephorum *lib. 4. cap. 17.* Prudentium *Psychom.* Tertullianum *de Corona Mil.* Atque Quemadmodum ipsam *misturam* [illegible] *florum implicationes*, *fructuum connexiones*, & una [illegible] *congressus plantarum*, vocat Achilles Tatius apud Car. Paschalium *Coronarum lib. 1. cap. 15.* quem vide, ut & *cap. seqq.*

Mita, apud Lindanum *in Teneramunda lib. 2. cap. 2. num. 48.* moneta vetus Flandrica, 4. obolos valens.

Mitadolus, nomen proprium, in *Inscr.* vasis cujusdam, apud Sugerium *de Reb. in administr. sua gestis*, laudatum Carolo du Fresne in *Glossar.*

Hoc vas sponsa dedit Anor Regi Ludovico,
Mitadolus avo, mihi Rex, Sanctisque Sugerius.

Mitana, in *Statutis* Ordinis S. Gilberti Sempringham *pag. 710.*, [illegible] *capiuntur*? tanca vel pellicea [illegible], Id.

Mitella vel Mitrula, Tullio *orat. pro Rabirio* & Apulejo *Metam. lib. 6.* Solino *cap. 30. Mitrula*, feminei capitis operimentum fuit, apud Græcos et de Apulejo *Metam. lib.* [illegible] ubi textilis [illegible] meminit. Apud Afros similiter tum matronarum conjugio illigatarum, tum Virginum Christo dicatarum, capita texit, nisi quod, cum Matronarum mitra esset amplior; Virginum vero angustior, illa simplicius *Mitra*, hæc *Mitrela* vel *Mitella*, voce diminuente, diceretur. Aurum huic Virginum mitræ intexi solitum fuisse, docet Optatus *lib.* [illegible] ex lana, auro & purpura illas contextas fuisse ait. Hinc *aureas Mitellas* vocat, non quod ex puro auro constarent, sed quia aurea aliquot filamentis intextæ essent: [illegible] atque flebiliter Virgines sacras spoliatas *Mitellis*, ab Episcopo impositis, cineribus aspersas capita & salsa aqua perfusas, ut eruerent primam consecrationem, atque Donatistarum de novo consecrarentur vel potius profanarentur, solventes iterato [illegible] nem &c. V. Aub. Solerium *de Pileo sect. 7.* ut & *infra*. Sed & *Mitella*, virorum gestamen fuit. Itaque Cicer. *d. l. Deliciarum causa & voluptatis, non modo cives Romanos sed & nobiles adolescentes*, & *quosdam etiam Senatores summo loco natos*, *non in hortis aut suburbanis suis sed Neapoli*, *in celeberrimo oppido*, *cum mitella sæpe vidimus*. Et Apulejus idem supra laudatus. *Die sequenti variis coloribus indusiati & deformiter quisque formati*, *facem cæno* [illegible] *graphice prodeunt*, *mitellis*, & *crocotis & carbasinis & bombycinis injecti*. Verum imitatione & voluit [illegible] muliebri hominum delicatorum id factum, V. quoque C. Paschalium *Coronarum l. 4. c. 21.*

Mitellita vel Mitellita, apud Suetonium *in Nerone*, *Indicebat & familiaribus cœnas*, *quarum uni Mitellita quadragies sestertio constitit*, *alteri pluris aliquando rosaria*: erogatio est *mitellarum* in convivio. Sunt autem *mitellæ* hic coronæ e veste serica versicolore, unguentis madidæ pretiosissimis, de quibus sic Plinius *lib 21. cap. 3. Summa auctoritas pactilis coronis*, *uti Saliorum sacris invenimus solemnes cœnas. Transiere deinde ad rosaria*: *eoque luxuria processit*, *ut non esset gratia nisi è mera folia sutilibus*, *mox petitis ab India aut ultra Indos. Lautissimum quippe habetur è nardi folio eas dari*, *aut veste serica versicolori unguentis madidas*. Ubi dari coronas e nardi folio & veste Serica dicit Plinius: dabantur nimirum in conviviis & sic intelligendum. *Mitellicam* igitur vocat Suetonius lationem *mitellarum*; seu sericeatum hujusmodi corollarum, quæ in conviviis [illegible] solebant usurpari. Et hæc *mitellica* erogatio uni constitit quadragiesta millibus sestertium nummum; aliquanto pluris & rosaria, coronarum nempe largitio e mero rosæ folio sutilium. Sic utramque conjunxit Callimachus *Hoc Epigrammo*. [illegible] Addit Plinius, *Hunc habet novissime exitum luxus feminarum*: feminarum luxuria sericæ vestes, quæ hunc exitum novissime habebant, postquam diu habendo obsoletæ essent, ut inde coronæ & mitellæ [illegible] fierent. Salmasius *ad Solinum*, *pag. 556.* Alii tamen *Melita*, apud Suetonium, legunt, inter quos Bochartus, de quo vidimus *supra*.

Mithæcus, Pantomimus celebris, memoratus Plinio *l. 7. c. 33.* *Et quem nostra ætas vidit*, *duo Equestris ordinis in eadem pantomimo* Mithæco, *tam forma præcellentes*, de quo V. Salmasium *ad Vopiscum in Carino*.

Mithra, adde: E quibus Statii verbis, quo vultu pingi fingique fueverit, facile colligitur. Nempe vultu leonino, cum tiara, utraque manu reluctantis tauri cornua comprimens; cujusmodi multis locis ejus simulachra Romæ visuntur, stantis in spelæo vel rupe cavata, neque tiarati, & tantum cornibus tenentis, aut eundem substratum calcantis, vultu tamen virili, non leonino. Eadem forma habituque Beleno, Pannoniorum Numini, quem proin cum *Mithra* eundem Salmasius facit, apud Vopiscum in *Aureliano*, cujus mater Sacerdos Beleni ibi fuisse dicitur. Certè Persarum *Mithra* non hujus demum Imperatoris ævo, verùm & longe ante haud minus in Occidente, quàm Oriente fuit cultus & templa vulgò habuit & sacra passim ab omnibus recepta ac frequentata, quæ *Mithriaca* dicebantur, quorumque mentionis pleni sunt libri ætatis Vett. Peragebantur autem hæc non sine humana victima: sed desitus mos in Orbe Romano, lege ab Hadriano lata, quâ omnes penitus [illegible] sunt vetitæ, uti Porphyrius narrat *de Abstin. lib. 2.* ex Pallante, qui *de Mithra mysteriis* accuratissime scripsit. Reduxit cruentum morem Commodus apud Lampridium, *Sacra* Mithriaca *homicidio vero polluit*, *quum illic aliquid ad speciem timoris vel dici vel fingi soleret*. Sed nec post ipsum retentus. Mansere tamen in his sacris multa veri timoris ac periculi plena: et [illegible], quibus tentabantur initiandi, quarumque octuaginta fuisse refert Nonnus *in Nazianzeni Stelitentic. 2.* ubi inter alia recenset, [illegible] *Quales*, *primum tranare multum aqua aliquot dies*; *postmodum in ignem* [illegible] *& inediam tolerare*, *aliaque nonnulla*, *donec omnes octuaginta* [illegible] *exegisset*. *Tum*, *si supervivebat*, *ad interiora sacra eum admittebant*. Quæ postrema verba indicant, raros quosdam & paucos admodum omnia illa tentamentorum genera, absque vitæ periculo, pervasisse. Multiplicia porro videntur hæc sacra fuisse: nec enim *Leonica* tantum sacra suscipere dicebantur, qui initiabantur hisce; sed & *Coracica* quædam erant sacra, ab eo quod ministrantes [illegible] vocabant; & *Hyænica*, quod mulieres hyænas appellabant, ut viros leones. *Patrica* quoque in illis accipiebantur, nam [illegible] suos *patres* dicebant &c. V. hanc in rem Salmasium *ad Historiam Aug. passim*, *inprimis ad Lampridium in Commodo*. Hesychius à *Mithra* distinguit *Mithren*, nomine hoc maximum ejus gentis numen indigitans: Μίθρας ὁ ἥλιος [illegible] Περσαις. Μίθρης ὁ πρῶτος ἐν Πέρσαις θεός, *Mithra Sol apud Persas. Mithres primum illorum Numen.* Ubi à *Mithra* Solem distinguit, & eundem simul & ignem Curtius *lib. 4. Darii castra ignibus tota fulgebant. Ipse — agmina — circumibat*; *Solem*, Mithrem, *Sacrumque & æternum invocans Ignem*. Herodotus certè eò recedit, ut Venerem Persis *Mithram* perhiberi autumet, *Musâ 1.* ubi eum nequaquam aliis contradicere, sed Persas masculo Soli etiam fœmineam Deam Mithram adjecisse existimat Barthius. Inprimis cùm Ambrosius *Mithræ fœminæ* clarè faciat mentionem, sub Veneris cultu, *contra Symmachum*: *Quam Cœlestem Afri*, *Mithram Persæ*, *plerique Venerem colunt*, *pro diversitate nominis*, *non pro Numinis varietate*. Et hanc in *Mather* Persicam (unde Latinum *mater*, & Germ. *Mutter*) libenter revocent Viri docti, inter quos Jo. Seldenus; Quam in rem V. plura apud Casp. Barthium *Animadvers. ad Statium Part. III. pag. 247.* Nec omittendum, quod Athenæus memorat *l. 10.* die festo *Mithræ* solo Persarum Regi licitum fuisse sese inebriare, tumque Persicum choreæ genus saltare, reliquis omnibus per totam Asiam à saltatione eo die abstinentibus: [illegible] τῷ Μίθρῃ βασιλεὺς μεθύσκεται καὶ τὸ Περσικὸν ὀρχεῖται [illegible] Ἀσίαν κ.λ. E quibus verbis comparet, festum id ingens per universum Persicum Imperium fuisse, ut mirum non sit ad Romanos ejus pervenisse cultum, uti dictum, & *Inscriptiones* non unæ docent, quarum est, quæ speluncarum etiam et Idolo dedicatarum faciat mentionem. *Mithram Mesiten*, h. e. Deorum duorum summorum, Boni Malique, Oromazæ nim. & Arimanii, *medium*, à Persis cultum, ex Zoroastris disciplina, commemorat Plutarchus *de Isid. & Osir.* quam rem explicat clarius Plethon *Scholiis in Oracula Magica Zoroastris*. De ejusdem Numinis rebus, fuere, qui peculiaria Opera commentarentur, inter quos Pallas, Adriano Imp. coævus, maximè laudatur Porphyrio *de Abstin.* ut dictum. Et notabilia sunt cumprimis, quæ *Commentario in Gregorii Theologi Opera*, *d. l.* scribit Elias Cretensis: *Mithra*, inquit, *apud Persas Sol esse existimatur. Eique victimas immolant*, *aliaque in honorem ejus faciunt. Nemo verò ejus Sacris initiari potest*, *nisi per aliquot suppliciorum gradus transierit. Sunt tormentorum ii LXXX. gradus*, *partim remissiores*, *partim intensiores* — *Ita demum exhaustis omnibus tormentis*, *sacris imbuuntur*. Qui cruciatus igni & aqua constabant. Alii tamen XII. tantum genera cruciatuum agnoscunt, inter quæ *famem*, *ustionem*, *flagra*, & talia, V. eundem Eliam *Orat. 5.*

Mithridates, Rex Ponti, adde: Servat memoriam ejus in Insc. Delo, *Inscr.* hæc

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ ΕΥ
ΠΑΤΟΡΟΣ ΕΥΤΥΧ . . . . ΤΟΥ

ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ
ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΝΕΣ... ΝΟΣ
ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΗ-
ΣΑΣ ΑΝΕΘΗΚΕΝ.

In basi statuæ, quam Dionysius quidam Atheniensis Gymnasiarcha ei erexit. Fuisse filium hinc discimus *Mithridatis Evergetæ*, amici & fœderati Romanorum, de quo sonat in eadem Insc. *hæc lapid.*

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ
ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΟΣ
ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΣ ΓΥΜΝΑ-
ΣΙΑΡΧΩΝ.

apud Jac. Spondium *Itinerar. Græcia Part.* 3. *pag.* 89.

Mitra, Syriacum Scaligero: ab antiquo *μίτος*, i. *μιτόω*, *ligo*, Eust. & *μίτος*, i. *filum*, Etymol. Lat. *Vitta*, Hebr. מיתר, funis, *μίτος*: proprie significat tegmen muliebris capitis. Et quidem aliquando sonat redimiculum capitis, e quo pendebant fasciolæ, quæ *phylla* dicebantur, quod florum instar dependerent: quam notionem deprehendimus, apud Ovid. *in Epist. Deianira ad Herculem*,

Ausus & hirsutos mitrâ redimire capillos:

Ubi pro fasciâ circa apicem capillos obligante sumitur: Aliàs integrum capitis tegmen denotat. Sic apud Pæplnium *lib* 9. Atlantiades se effeminatum negans ait; *haud unquam deformes vertice Mitras induimus.* Forma ejus hujusmodi fuit, ut e pileo incurvo propenderent vittæ quædam seu tæniæ *buccas tegentes*, ut ait Servius *Æn. lib.* 4. Hinc Pollux *Mitras* & anademata conjungit. Dion. Lambinus *ad Lucret. lib.* 4.

Et bene parta Patrum fiunt anademata Mitræ.

Redimicula vocat Virgilius *Æneid. lib.* 9. *Buccarum tegmina* Lutatius *ad Statium* *l.* 1. quòd redimicula propendentia *baccis*, h. e. margaritis à usve pretiosis talibus globulis, plena essent, ita tamen facta, ut circum *Mitram* involvi possent: *Religamina* Prudentius *Psychom. versu* 359.

Ut mitra *cæsariem cohibens aurata virilem,*
Combibat infusum croceo religamine nardum &c.

Cæterum multiplicibus implexæ spiris, versicolores fuere, teste Plinio *lib.* 35. *cap.* 9. & sub mento redimicula substringebantur, ut discimus ex Claudiano *in Eutrop. lib* 1.

——— ——— ——— *Mitrâ redimite capillos*
Strinxerat.

Diximus, muliebris capitis fuisse tegmen. Hinc in viris *Mitræ* usus improbatus, indeq; apud Virgilium *Æn.* 4. Æneæ ab Hiarba veluti hæc, tanquam minus apta viro, exprobratur. Imò nec fœmineo satis digna sexu, postquam meretricum esse cœpit, ut Servius *ad locum Virgilii citatum* annotavit: *Sanè quibus effeminatio criminis dabatur, etiam* Mitra *eis adscribebatur; Mitra enim fortiùs* Mitras *meretricum esse docet.* Hinc & meretricibus tribuit Auctor *Copa*, quem Virgilium fuisse vult Petrarcus,

Copa Syrisca, caput Graiâ redimita mitella,
Crispum sub crotalo docta movere latus.

Quo loco non accedit Barthius Scaligero, ex *mitra* usu autem facienti hanc delicatæ nequitiæ copam, cum totum Epigramma alia omnia dicat, & *mitrarum* usum meretricium etiam Juvenalis tradit, *Sat.* 3.

——— ——— ——— *Picta lupa barbara mitrâ* &c.

Ob id, mollissimum habitum Baccho, Bacchantibus & Poetis, qui in Bacchi tutela, *Mitras* adscripsisse Antiquitatem verisimile est, ut cohiberentur vini vapores, ne caput peterent, Eusebius Cæs. *Præpar. Ev. lib.* 2. *cap.* 2. Seneca *in Oedipo Actu* 2. *in Choro*,

Te caput Tyriâ cohibere Mitrâ,
Hederaq; mollem baccifera
Religare frontem.

Statuit Propertius *lib.* 3. *Eleg.* 16. de Bacchi Sacerdotibus,

Cingit Bassaricas Lydia Mitra *comas.*

Ubi *Lydiam* dicit, quia Lydi omnes ac Phryges olim gens utraq; mollitiæ infamis, mitrati fuere: quibus Arabes addit C. Solinus *cap.* 38. Vid. Thom. Dempsterum *Paralip. in Joh. Rosini Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 35. & ante eum Car. Paschalium *Coronarum lib.* 4. *cap* 10. Licuit tamen & Viris ferre *Mitram*, si non muliebrem, ac muliebri similem, sed noctu, & comitem somni. Nimirum *Mitra* quoque significavit pileum nocturnum, uti colligitur ex Palæphato *in Fab.* Quia verò muliebribus mitris plerumque addebantur flores, unde *ποικίλαι* pupillæ dictæ: hinc factum, ut *Mitra*, corona plexa e fasciis, imò omnis corona vocaretur. Porro & *Mitra*, lamina ferri dicta, & baltheus, unde *μιτρῶσαι*, *armari*, *protegi*, apud Strabonem *lib.* 3. Imò & fascia seu lamina, quæ pectus muliebre tegebatur, e filo texta: intra quam ferebatur prægnantibus circa, in ima parte ventris, majoris securitatis gratiâ, quam in primo partu Dianæ appendebant. Sic apud Apollonium Rhodium *lib.* 3. Medea venenum e radice Promethei,

——— *θυώδει κάτθετο μίτρῃ,*
Ἥ τε οἱ ἀμβροσίοισι περὶ στήθεσσιν ἔεργο.
——— *odorata imposuit mitra,*
Quæ ei circa divinum pectus conserta erat.

Unde *μίτρην λύειν*, *mitram*, i. Zonam *solvere* dicebantur mulieres primùm parturientes. Alcimeda apud eundem *l.* 1.

——— ——— ——— *ἣ ὑπὸ μίτρῃ*
Μίτρην πρῶτον ἔλυσα ———
——— *sub qua ego*
Mitram primum solvi.

Et Medea, apud eundem, advoluta genibus Aretæ, sibi adhuc *mitram manere*, h. e. virginitatem esse illibatam, ait *l.* 4.

——— *Ἔτι μοι μίτρη μένει, ὡς ἐνὶ πατρὸς*
Δώμασιν, ἄχραντος καὶ ἀκήρατος ———

V. Paschalium *ubi suprà*. Hodie in Ecclesia Romana Episcoporum peculiare capitis tegmen, est vindugaleros & *Mitra*, qua promiscuè aliis licebat olim uti, nisi ex privilegio speciali; Prout in Abbatibus eam improbat Petrus Bles. *Epist.* 90. & S. Bernardus *epist.* 42. Est autem *Mitra* hæc Episcopalis bicornis & partio superne cornuta, respondet pileo coronato priscorum apud Ethnicos Sacerdotum, quem in Nabide, Ammonis Sacerdote, describit Silius *lib.* 15. ubi inter alia ait,

Cassidis cornigera dependens infula sertis
Præ se terrores. Dextraq; fuscinam tenebat.

Bacchi quoq; *Mitram* cornutam fuisse, testatur Lucianus *in Baccho*, indeque ei *Κερασφόρος* sive *Corniger*, cognominatus est. Non tamen eadem omnino est cum Infula, ut quidam volunt, & Salmasium indicare videntur; Infula enim fascia erat lanea, partem capitis capillo tectam ad bina tempora aperiens, utrinque adstrictâ ac dependente vittâ; idemque fuit in Pontifice, quod Diadema in Rege. Cùm verò *Phrygium* dicitur *Mitra*, ut cum Cælestinum dicitur misisse S. Cyrillo *Phrygium*, indigitatur *Mitra* Phrygia et pere constans, quæ à post Constantini tempora Pontifices Rom. usi videntur, cum antea linea esset ac alba. Sequioribus deinde seculis auro & argento, gemmis quoque exornari cœpit, quod ante annos circiter sexcentos accidisse, scribit Onuphrius *in suis libri de Vestibus Eccl.* Hæc Antel. Solerius *l. de Pileo pontif.* Ejus certè usum ante A. C. 1000. vix Pontificibus Episcopisque tribuunt Ecclesiæ Rom. Scriptores. Orientales verò Græcique Episcopi sacra faciunt nudo capite, excepto Patr. Alexandrino, quem capite gerit, quod *ἱερόν* vocant & *mitram* vel *cidarim* audiunt, Sum: Thessalonicensis *de Templo & Missa*. Ruthenorum tamen Episcopi *mitram* ferunt rotundam, variis ornamentis decoratam, ut & Moscorum Episcopi, sed nigri coloris, præter Episcopum Novogardiensem, cujus mitra, ad imitationem Ruthenorum, est alba. In Ecclesia Rom. ex concessu Pontificis *Mitras* gerebant Cardinales, antequam galerus ut in Concilio Lugd. A. C. 1245. esset eis assignatus. Sed & postea ex serico albo *Mitram* illis, quoties *paramentis* sacris induti sunt, permisit Paulus II. A. C. 1464. De Episcopis recenseta. De Abbatibus quibusdam Vid. suprà, in *Abbas mitratus*. Sunt præterea multæ Cathedrales, in quibus Canonici vel Dignitates, ut Toletanæ, ex Papæ Honorii III. indultu, eodem capitis tegmine operiuntur, ut sunt quatuor Dignitates Ecclesiæ Toletanæ, *Decanus*, *Archidiaconus*, *Cantor & Thesaurarius*. Similiter Prior Conventualis Ecclesiæ Melitensis, item Canonici Cathedralis Ecclesiæ in Sicilia Messanensis, *mitra* ex serico albo utuntur. Porro Dignitates Cathedral. Manfredon. & Cathedralis S. Michaelis Montis Gargani e Canonici insuper Lugdunenses in Gallia, Comites multo insignes, in Ecclesia Cathedrali S. Joannis Baptistæ, omnesque Canonici Ecclesiarum Collegiatarum ejusdem Civitatis mitram gestant colore cœruleo. Sic Neapolitanæ Cathedralis Canonici ex tela byssina mitram ferunt, uti ex damasceno serico Canonici Lucenses. De Canonicis Ecclesiæ in Bohemia Pragensis, cum Archiepiscopo administrandi, in Subdiaconatus & Diaconatus officio adiuvent, de Babebergensibus, cum solemnes festivitates imminent, de Pictaviensibus, V. Bullas Urbani & Bonifacii, Anonymum Haserensem in *Gundekaro Episc. Eystettensi*, Alios, laudatos Carolo du Fresne in *Glossario*. Ut & Mitram habent præterea *Mitræ* privilegium, Præpositus Ecclesiæ S. Marci Venetiis, ex indultu Alexandri III. Præpositus Ecclesiæ Pragensis in Bohemia, Præpositus Collegiatæ Pratensis, Visitator seu Corrector Hospitalis Neapolitani, Capellanus Regis Norvegiæ, ex concessione Clementis V. & Thesaurarius regiæ cappellæ Parisiensis, ex privilegio Clementis VII. Ex Religiosis verò Generalis Monachorum Hieronymianorum in Italia, Præpositus Monasterii Claustroconviensis & Guardianus S. Sepulchri Hierosolymitani; in functionibus solennibus. Quod enim in genere Monachis *Mitram* tribuit, *Ordo* S. Victoris Paris. MS. *cap.* 18. & alibi, de *capp. dorsalibus* intelligendum ait du Fresne; quomodo vox sumitur in *Jure Feudali Saxonum cap.* 33. *art.* 5. Ex Laicis *Mitram* gessit Vratislaus Bohemorum Dux concedente id Alexandro II. Ann. Chr. 1061. quod nemini Laicorum contigisse, refert Alexandri successor Gregorius VII. *Epistolâ ad Ducem*; Rogerio tamen Siculo idem indulsit Lucius II. apud Ottonem Frising. Sed et *Mitram* Franci vocabant capitis illud operimentum, quod Impp. Regumq; coronis solet subiterni &c. Cæterùm Canonici *mitrati* omnes, in distributionibus candelarum, cinerum ac palmarum, licet *mitram* gerant, surgere nihilominus tenentur ac stare, ad discrimen Episcoporum, quibus sedendi jus est. V. Dominicum & Carolum Macros *in Hierolexico*. Tandem & pro Diademate quoque nominis frequentis antiquis *Mitra* notio est, idem Solerius *ubi* &c. Quid differat à Tiara, V. *suo loco*.

Mitrale, nomen libri, à Richardo Episcopo Cremonensi ... com-

compositi, quem laudat sæpius Durandus Mimat. Episcop. in *Rationali*.

Mitrula, parva *Mitra*, pro diademate, apud Plinium, & Solinum, ex Græco: nam Græcis *μίτρα*, *ζώνη*, *διάδημα*: cujusmodi fuit Arabum mitra, nec alia acceptio vocis in tota Græcorum natione, At Latini *mitram* etiam pro pileo, qualis Phrygum mitra erat, usurparunt: unde & *Mitra Episcoporum* hodieque censentur, quæ pilea sunt. Alias à Diademate pileum multum differt; sed novum non est, ut vocem à Græcis acceptam alia notione adhibeant Latini, quod in sexcentis fecerunt. V. Salmasium ad *Solinum pag.* 371. & 556. ut & supra in voce *Mitella*.

Mitterdarii vox medii ævi, quâ Palatini insigniti fuêre, qui in sacro Palatio militabant, & in provincias extraordinarie mittebantur à Principe, ut eorum mandata perferrent, cum Comitatenses Palatini in ipso Palatio subsisterent, ut docent Glossæ Basilic. in voce [illegible], Οἱ ἀπὸ τῆς [illegible], *Mitterdarii*. Senator lib. 4. *Epist.* 47. *Expeditos enim properatis Mitterdariis volumus: non integrare conjunctos*. V. l. 2. § 7. l. 12. 13. *Cod. Theodos. de Palat.* & Pancirolum *ad Not. Imper. lib.* 1. c. 86.

Mittentes, in vet. Ecclesia, inter lapsos, illi dicebantur, qui incensum in ignem coram idolis *mittebant*, Gentilium minis adacti, ut fecisse Marcellinum Episc. Rom. refert Baronius A.C. 303. num. 8 & 9.

Mittere Mantilia, apud Lampridium in *Alexandro Sev. Convivium neq; opiparum, neq; nimis parcum, sed nitoris summi fuit: ita tamen ut pura mantilia mitterentur: sæpius cocco clavata, aurata verò nunquam*, non aliud quam *sternere* est. Pollio in *Gallieno*, *Mantilibus aureis semper stravit*. Sic in Petroniani convivio dicitur Trimalchio, *pinea mantum veste cervices involvendam misisse mappam*: quod loquendi genus e triclinio in Circos est translatum: *mittere* enim *quadrigas* vel *mappam*, sæpe apud scriptores, Livium aliosque; quod munus fuit olim summi Magistratus, Dictatoris vel Consulis aut Prætoris, etiam sub Impp. sed quod sæpe Imperatores insilirent, ut de Nerone, apud Suetonium, & de Commodo, apud Lampridium, legere est. V. supra passim, inprimis in vocibus *Mappa*, *Missus*, *Missio*.

Mixtarabes, Juliano Toletano appellantur, qui aliàs *Mosarabes*: ita enim is, *Era* 717. *die Martii data est civitas Toleti Mauris, sub hac conditione, ut relinquerent Christianis septem Ecclesias*. Mixtarabum *quas vocant &c.* Inf. *Erant autem ipsi Mixtarabes sanctæ Justæ, ubi fuêrunt in pace &c.* Fuere autem dicti *Mosarabes* in Hispania Christiani, qui sub Arabum dominatu vivebant, quasi *mixti Arabibus*, ut censent Stephanus Præcentor Ulyssiponensis in *Scholiis de S. Vinc. cap.* 1. *num.* 5, Surita *lib.* 1. *Indic. Aragon. ad an.* 712. & ex iis Baronius A.C. 633. n. 87. Quippe *Musa* Arabibus Christianum significare, docet Blanca A.C. 714. quod etiam etymon Julianus laudatus attigit. Alii volunt *Mosarabes* dictos à Muza, Arabum Duce, qui Hispaniam domuit. Jac. de Vitriaco *Histor. Hierosol. cap.* 80. *Hi vero Christiani, qui in Africa & Hispania inter Occidentales Saracenos commorantur, Mosarabes nuncupati, Latinis utuntur litteris & Latino sermone in scripturis utuntur, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, sicut alii Latini, cum omni humilitate & devotione obediunt, ab articulis fidei vel Sacramentis ab illa deviantes, &c.* Adde Eugenium III. Pontif. *Epist.* 83. Sanutum *lib.* 3. *part.* 8. *cap.* 4. Alios. Eorum officium divinum *Mosarabis* indeterminate appellationem, jam olim, & maxime Leandri Hispalensis & Isidori temporibus usitatum. Imò hoc usu est Hispania, usque ad Alfonsum VI. quo tempore, auctoritate Gregorii VII. Pontif. Rom. mutatum est, æra 1109. ut est in *Charta* Ramiri Regis Aragon. descripta *in Histor. Pinnatensi lib.* 3. c. 16. licet & Toleti adhuc, in sex Parochiis, servetur & in Cathedrali Ecclesia, instituto Fratris Franc. Ximenii, ac Salmanticæ statis diebus, in sacello Doctoris Talabricensis. Ordinem divini hujus Officii descripsit & edidit Eugenius Roblesius, ex quo in Bibliothecam Patrum relatus est, *tom.* 6. *ult. Edit.* Consule porro de *Mosarabica* sive Gothico hoc Officio, in aliquot Ecclesiis Hispanicis, Rodericum Toletanum *Histor. lib.* 6. *cap.* 18. 25. Ambr. Moralem *lib.* 11 *cap.* 19. Marianam *lib.* 9. *cap.* 17. 18. *&c.* Item Bivarium *ad Pseudo - Chronicon Marci Maximi pag.* 424. *Notas ad* Concilia Hispan. A. C. 1088. Gregorii VII. *lib.* 1. *Epist.* 63. 64. 83. & *lib.* 3. *Epist.* 18. & *lib.* 9. *Epist.* 2. Covarruviam *Thesaur. Linguæ Castell.* Alios, quos du Fresne laudat.

Mixtum, in Regulis Monasticis, quibusdam est panis vino intinctus, aliis jentaculum. Certè vini certam mensuram & panis certam quantitatem ita appellari, docet Bernardus Mon. in *Consuetudinibus Cluniac. MSS.* apud du Fresne *cap.* 7. *Est autem consuetudo, quatenus recitatis pannis afferatur scyphus plenus vino & dimidia libra panis, dicente Priore post verbenationem, Modo datur mixtum*. In libro *Usuum* Ordinis Cisterc. *cap.* 73. *Mensura Mixti sit quarta pars libræ panis & tertia pars heminæ vini*. Quod firmat etiam Beletus *cap.* 159. *Statutum est in quibusdam Ecclesiis — ut illo die (quo Communio seu Eucharistia celebratur) panis & vinum in Ecclesia habeatur, & cum homines communicaverint, dentur statim unicuiq; panis buccea, priusquam recedant, & paululum vini, ne fortè quippiam de Sacramento in ore remanserit, quod exspuendo facilè emitti queat. Posset enim facilè contingere, si non statim comederetur. Quæ sanè laudanda consuetudo omnibus probatur, sumsitq; originem ex institutione B. Benedicti: instituit namq; vir sanctissimus, ob eandem causam, ut iis, qui aliis Fratribus debent in prandio post Communionem ministrare, aliquid comederent. Atq; hoc quidem prandium* Mixtum *appellari solet, &c.* V. du Fresne *Glossar.* & Macros Fratres *in Hierolexico*. At in *Sermo Comm.* Petri Boerii in *Regula cap.* 38. *Mixti* seu *Mixtones* dicuntur in Monasteriis quibusdam, panes, ex mixtura frumenti & hordei vel siliginis, sed modici, ut quatuor aut quinque uni homini per diem alendo non sufficiant, apud eundem du Fresne *in Additionibus*. Aliud quid sonat vox, in *Historia* Abbatiæ Condom apud eund. *pag.* 507. *Scripsit manu propria libros Ecclesiasticos, videlicet duo Missalia, duo Graduales sive Ternaria, duo Prosaria & unum Mixtum*; Ubi videtur fuisse liber quidam Ecclesiasticus, ex aliis mixtim ac consarcinatus.

M M.

M. M. P. notæ sunt apud Paulum Diaconum, pro *manu, mancipio, potestate*. Ulpianus *Institut. cap.* 24. *Ei, cujus in potestate, manu mancipiove est hæres scriptus, legari non potest*, apud Joann. Calvinum *Lexic. Jurid.*

M N.

M. N. in notis antiquis, *meo nomine*, vel *mille nummûm*: M N E L. *manifestum ictus, &c.* significat. Franc. Gouldmannus *Diction. Lat. Angl.*

Mnesidamus, Prætor Atheniensium, qui dum contra Heraclidem, Demetrii Præfectum, Athenis conjurat, detectâ per Hieroclem conspiratione, interfectus est, Polyænus *lib.* 5. Idem quoque *Mnesidemus* dicitur. V. ibi.

Mnestheus, Libertus Aureliani, adde: de eo sic Vopiscus in *Vita* hujus Imp. *Incidit autem, ut se res fataliter agunt, ut Mnestheum quendam, quem pro notario secretorum habuerat, libertum, ut quidam dicunt suum, infensiorem sibi minando redderet, quòd nescio quid de quodam suspicatus esset.* Mnestheus — *breve nominum conscripsit, mixtis eis quibus Aurelianus verè irascebatur, cum iis de quibus nihil asperum cogitabat, addito etiam suo nomine — Hi quum transfissent cuivere, qui merebantur offensam — Aurelianum — interemerunt — Quo interfecto cùm res esset prodita, & sepulcrum ingens & templum illi detulerunt ii, à quibus interemtus est.* Sanè Mnestheus *postea subductus ad stipitem bestiis objectus est, quod statuæ marmoreæ positæ in eodem loco utrinq; significant.*

M O.

M O. in notis antiquorum, *modi*, vel *modo*, vel *more*: M. P. *malè positus*: M. R. *miles Romanus*. M S. *mensis*, vel *mensibus*, vel *manuscriptum*, vel *molestiæ*, Franciscus Gouldmannus *Diction. Lat. Angl.*

Moba Castra, Græcè Μώβα χάραξ, item χαραγμόβα, urbs Palestinæ; sic dicta, quod aliquando exercitus ibi *castra metati* essent. Exercitum enim vallo inclusum vel castra, χάρακα Græci vocant. Salmasius *ad Solinum pag.* 1205.

Mobile Perpetuum, variis machinamentis utcunque adumbratur, in *Musæo* Kircheriano: quibus tamen ipse Auctor *motum perpetuum* non tam asserit, quàm refellit, cùm ipsemet ullum semper duraturum motum ex puris Mechanicis principiis dari posse neget, sed ad movens aliquod naturale semper confugiendum esse fateatur. Sunt autem Experimenta illa, *Cochlea Archimedea*, *Experimentum Hydrostaticum*. *Lusus Globulorum*, *Machina Vaticinatrix*, & *Oraculum Delphicum*, de quibus V. hic passim, & plura apud Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. Soc. Jesu c.* 5. 6. & 7. V. quoque infra *Hydraulica*.

Mocosa Actio, apud Quintilianum *lib.* 11. *cap.* 3. *sub fin. Quare non immeritò reprehenditur pronuntiatio vultuosa & gesticulationibus molesta, & vocis mutationibus resultans. Nec inutiliter ex Græcis veteres transtulerunt, quod ab his sumtum Lenas Popilius posuit, esse hanc actionem mocosam.* Ubi locum restituit Salmasius, cum aliàs legeretur *inctiosam*: est Græcè μωκώδης, actio scil. mimica & gesticulatoria. Μῶκος enim Græcis idem, quod sanna. Glossæ, *sanna*, μῶκος. Et Græci μωκᾶν propriè dicunt, de his qui ore vultuque distorto & valgis labiis aliquem deridènt. Hesychius, διαμυλλαίνειν, χλευάζειν. ἐπὶ τοῦ τὰ χείλη διαστρέφειν. Διαμωκᾶν. Idem, διαιλλώσει, διαμωκήσεται. Sic *labiis ductare*, Plauto, est διαμωκᾶν καὶ τὰ χείλη διαστρέφειν. *Labiis dum ductant eum.* Gellius, *labiorum ductu ortum* id vocat, *lib.* 18 c. 4. Ab hac itaque voce μῶκος, *mocosum* Latini deduxerunt, de hoc genere ridiculi, quod fit non salibus & dicacitate, sed vultu & gesticulationibus. Ipse Cicero *ad Atticum Epist.* l. 1. *Consul autem ipse parvo animo & pravo, tantùm cavillator, genere illo moroso, quod etiam sine dicacitate ridetur, facie magis quàm facetiis ridiculus.* Ubi importuni & morosi homines *moroso* reposuerunt. Atque inde *Mocosa actio, &c.* V. Salmasium *ad Treb. Pollionem in Galieno*.

Moderatio, in nummo æneo Tiberii, in quo scriptum MODERATIONI, cum capite in medio clypei: ΚΡΑΣΙΣ appellatur, in alio Othonis Imp. rarissimo, quem Cairo allatum Venetiis inter cimelia sua possidet Dominicus Babelius. Expressa autem in hoc est fœminæ figura, dexterâ victoriolam, lævâ tropæum præferentis; notatque *moderationem* Principis illius, cujus

cujus in medio victoriarum cursu spectacula illustria edidit. Post exutum cum Imperio Galbam, Vitellianas copias ter in fugam conjecit; quarto demum prælio, sub specie colloquii, circumventus, &c. V. Gl. Sponium *Itiner. Græcia Part. 3. p. 68.*

Moderatus, inter adulteros Faustinæ. Jul. Capitolinus *in Marco Antonino Philos. Crimini ei datum est, quòd adulteros uxoris promoverit, Tertullum & Utilium & Orphitum & Moderatum ad varios honores.*

Modi, in Comœdiis dicebantur, quos Aristoteles *μελοποιΐαν*, id est, *modulationem, mensuram* aut *harmoniam cantus* appellat, quæ cum affectibus Comœdiæ congruens Auctori indicabat, quam vocem in agendo sequi deberet, humilemne an elatam: ita tamen an tristem? Aliàs quoque Νόμοι Græcis, quòd statam intendendi cantûs rationem seu legem transcendere non liceret, sicuti jam quoque secundùm mensuram & tactum cantus gubernatur, Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. l. 5. c. 9.* Hi *Modi* seu *Moduli Canticorum*, in eadem Comœdia non rarò mutabantur. Hinc in *Adelphis* Terentii, Donatus *Præfat.* ait, fabulam modulatam fuisse *tibiis dextris*, i. Lydiis, ob seriam gravitatem, quâ fere in omnibus Comœdiis Poëta hic utitur. In Inscr. vero illius Fabulæ habetur, modos fecisse Flaccum *tibiis Serranis*, hoc est, sinistris, quæ acumine levitatis jocum significabant: adeoque acta est illa Lydiis simul & Serranis, hoc est, paribus dextris & sinistris. Unde Donatus mox addit, *Sæpe tamen mutatis per scenam modis, cantica mutavit: quod significat titulus scenæ, habens subjectas personis literas, M. M. C,* hoc est, *mutatis modis cantici.* Sic ejusdem *Heautontimorumenos* inscribitur, *acta primùm tibiis imparibus*, hoc est, dextrâ & sinistrâ, *deinde duabus dextris*, hoc est, paribus. Cantica nempe Comœdiarum componebantur ad tibias, quos αὐλῳδικὰς νόμους Græci dicebant: modis dein temperabantur, vel, ut Appulejus loquitur, *modificabantur*, hoc est, μελοποιηθέντα, à perito Musicæ artis factis. Fiebant autem hi vel tibiis imparibus, hoc est, dextrâ & sinistrâ, vel duabus dextris, vel duabus sinistris, quas *pares tibias* appellabant, atque hi tres erant modi. Nam pro mutatione modorum mutabantur & tibiæ. *Dextra tibia*, ut scribit Donatus, *suâ gravitate seriam Comœdiæ dictionem pronuntiabant — sinistra acumine levitatis jocum in Comœdia ostendebant: ubi autem dextrâ & sinistrâ acta fabula inscribebatur, mistim joci & gravitatis denuntiabantur.* Dicebantur dextra & sinistra *Phrygia*, quæ licèt impares essent, diversa tamen & dispari modulatione compositæ non erant, sed ejusdem carminis modos, dextra quidem incinebat, sinistra verò succinebat, & gravius illa, acutius ista sonabat: quæ causa fortè quòd diversam illis modulationem tribuat Servius, &c. V. Salmasium *ad Vopiscum in Carino*, & infrà ubi de *Musica*.

Modiperator & *Modimperator*, dictus est olim, qui in conviviis *modum* bibendi *imperaret* præscriberetque, Non. Plauto *Convivii Dictator*: Horatio *Arbiter bibendi*, item *Rex*; aliis *Tapulla* etiam, ut qui *tapulo*, id est, *mensa* præsideret: frequenter *Magister convivii* &c. Hic sorte eligi solebat, quemadmodum epulæ quoque à Distributoribus eodem modo distribuebantur. Plut. *in Apophthegm. Lacon. Cùm Agesilaus Rex sorte factus fuisset, à pincerna rogatus, quantum vini unicuique daret, Si parum est, inquit, vini, omnibus æqualiter; si abunde, quantum unicuique libet.* Horatius *lib. 1. ode 4.*

> —— —— *Nec simul mearis,*
> *Nec regna vini sortiere talis.*

V. quoque Platonem *de LL. lib. 1. & 2.* A. Gellium *lib. 15. cap. 2.* Plut. *Symposiac. lib. 1. cap. 4.* Athenæum *lib. 10.* &c. ut & suprà in voce *Magister*.

Modogalinga Insula, V. Claud. Salmasium *Exercitation. Plinian. ad Solinum pag. 944.*

Modulatio, in pastionibus inventa primùm, vel naturæ impulsu, vel avicularum imitatione, vel arborum sibilis, otium enim (quo e Pastores agunt, cùm Aratores in opere sint) voluptatis ac lasciviæ pater. Et quidem duæ species Cantilenarum natæ sic sunt: altera μονοπρόσωπος, cùm singuli sub æstivam reducti umbram saturi canerent amores: altera, cum aut forte aut consilio convenissent ii, quos inter vel amor, vel odium, excitatum fuisset, aut esset æmulatio obtrectatiove, propter vel cantum, vel gregem, vel amicam. Cujus iterum cantus duo modi, unus, quum sine numero certo, sine lege, versus funderent: cui ideirco nomen non est impositum, quia vulgaris esset, ac liber & naturalis, neque tam quæsitus arte, quàm oblatus ultro. Alter, in quo sententias æmulas, versus & similes & pari numero reponerent: quod idcirco appellarunt ἀμοιβαῖον, hoc est, *per vices responsum*. Quia verò plerunque imitatione aliquid repræsentabant, à *specie*, i. imagine, Εἰδύλλια dixere. Postea, quum quædam etiam suis Auctoribus displicuissent, ex incondita turba eorum, quæ meditati non essent satis, quæque subito calore excidissent, selecta quædam concinniora ea de causa Ἐκλογὰς dixerunt. Horum materia multiplex; vetustissima tamen videtur Amatoria fuisse, &c. Sic itaque primum omnium μονοπρόσωπον amatorium: huic proximum oaristyæ, in quibus procus & puella de amore vel disputant mutuo, vel contendunt inæquali. Post hæc famæ ambitione, aut præmiorum cupiditate, aut obtrectatione excitâ, contentio impulit eorum cantilenas in colloquia. A genere autem pastionum sortita sunt nomina, ab ovibus ποιμενικὰ, à bobus βουκολικὰ, &c. V. suprà ubi de *Bucolicis* & plura hanc in rem, apud J. Cæs. Scaligerum *Poet. l. 1. c. 4.*

Mœchosynodus, Græcè Μοιχοσύνοδος, hoc est, *adulterina Synodus*, dicta est illa, quam coëgit Constantinus Copronymus Imp. CPolitanus, defendendo suo cum Teodote ancilla, quam verâ uxore repudiatâ Imperatricem declarare in animo habebat, adulterio, uti habet Baronius *ad A. C. 795. num. 42. & 43.* Unde *Mœchiana* hæresis orta, i. defensorum Imperialis adulterii, Idem *ad A. C. 809. num. 28. & seqq.*

Mœcia, seu *Macia*, una ex tribubus 35. civitatis Rom. numero vigesima octava, à quodam castro *Mæcia* sc. non procul à Lanuvio, dicta, memoratur Livio *lib. 8. Eodem anno* (U. C. 421. à Cornelio II. & Cn. Domitio Coss.) *census actus, novique cives* (Lanuvini, Aricini, Nomentani, Pedani, qui paulo ante civitate donati fuerant) *censi, Tribus propter eos additæ. Mæcia & Scaptia Censores addiderunt Q. Publilius Philo, Sp. Posthumius*, V. quoque Ciceronem *ad Atticum* & *pro Plancio*, Valerium Maxim. *lib. 2. cap. 4.* &c.

Mœniana, malè aliis *Meniana*, à *Mœnio* quodam, qui primus tigna projecerit & id genus constructionis invenerit, dicuntur. *Mœnianum* enim propriè ἐξώστης est vel podium, in circuitu solariorum positum, ne facilis in præceps lapsus esset. Hieronymus *in Epistola ad Sunniam & Fretellam. Et quando præcipitur nobis, ut faciamus domati nostro coronam hoc præcipitur, ut in tectis faciamus per circuitum quandam eminentiam, ne facilis in præceps lapsus sit*. Nempe sicut *mediana*, à voce *medio* in *piso*, ita *mœniana*, à *mœnia*, i. ἐξώστης; quare ἐξώστας *mœnianum* etiam appellavere, & voce Græcâ versâ in Latinam *perbolum*. Glossæ MSS. *perbolum, deambulatorium*: quo modo *mœnianum* vocatur, quòd in mœnianis & solariis deambulare solerent. Unde illud Augusti, *Quid? Ego ut me populus dicat bene cultum, in solario ambulaturus sum?* Aliter προφορά, *projectum* ac *provolantia*, quam vocem apud Pomponium restituit Salmasius *lib. sen. de verb. signific. Idem Labeo ait, projectum, id est, μενιανὸν, quod in ædibus fieri solet, adjunctum esse.* Ubi intellexit prophora illa & *mœniana*, quæ ædibus adjici solebant, ex provolantibus & projectis tabulatis composita, quæ & eximi poterant haud difficulter: atque hæc ædium nihilominus esse respondit. Festus etiam adjici solita, notat liidorum: *Mænius collega Crassi in Foro projecit materiam, ut essent loca in quibus spectantes consisterent, quæ ex nomine ejus mœniana appellata sunt & solaria, quia patent soli. post hæc alii lapide, alii materiâ ædificaverunt porticibus mœniana, & foribus & domibus adjecerunt.* E quibus, quæ foribus adjiciebantur, & super januas extruebantur, *grundas* Latini dicebant, *Balcone* hodie Itali, Salmasius *ad Spartianum in Pescennio Nigro*. In Comœdia quoque Scenæ mœniana habuit. Nam cùm priscæ e ramis ac frondibus constitutæ fuissent, cum racemis & corymbis, ac postea casæ cum cellis; postremò ad magnificentiam aucta sunt projectis & *mœnianis* in Comœdia, in Tragœdia verò erant prætoria, & palatia, regiæ, turres. Jul. Cæs. Scaliger *Poetices lib. 1. cap. 21.* V. quoque suprà in *Meniana*.

Mœra, Danicæ originis vox, vulgò *Mær*: quâ ab his olim Norfolcienses in Anglia, qui Communes cum aliis aliquot, Alvredi munere, in Danorum transiit ditionem, A. C. 876. ita ut Virgines ut aliæ gentes aliæ etiamnum, appellant. Inde, quæ canendo Heroum laudes ac poemata palmam retulere, teste Olao Wormio, *Scaldmær*, id est, *Virgines cantatrices*; quæ in præliis gloriam ex fortitudine adeptæ sunt, *Skialdmeyar*, i. *scutiferas Virgines*, nuncupabant. Eodem nomine ipsas Amazones, quarum utque Reginam & Virginem fuisse, de scutis, quæ peltas vocant, instructa agmina duxisse, ostendit Virgilius *Æn. libro 1.*

> *Ducit Amazonidum Lunatis agmina peltis*
> *Penthesilea furens, mediisque in millibus ardet*
> *Bellatrix, audetque viris concurrere Virgo.*

V. Henr. Spelmannum *Glossar. Archæol.*

Mœrspergia Familia, inter Germaniæ illustres, cujus à castro *Mœrsperg* sive *Mauremont*, non procul Phirettis in Alsatia sito cognominatæ mentio jam seculo XI. reperitur: sed in deductionis serie Auctores variant. Superiori seculo, divortium linearum factum est, cùm Caspar, Baro *de Mœrsperg & Beffort*, duos filios genuisset, Joh. Jacobum & Johannem; quorum hujus linea in Stiria terminata est: Illius posteritas durat adhuc in Thuringia, in Ludovico Friderico Com. *Mœrsbergio*, & sorore ejus Sophia Dorothea Com. Schwartzenburgica, quorum Progenitores isti fuere. Petrus L. Baro *de Mœrsberg & Beffort*, pater fuit ex Margaretha *de Ratsambausen* L. Bar. *de Kingenheim*, Caspari L. B. *de Mœrsperg*, qui genuit ex Helena Truchsessia *de Sonnenberg*, Joh. Jacobum, maritum Margaretæ Fürstenbergicæ (Wolfgango Com. qui obiit A. C. 1510. genitæ) & ex ea patrem Joh. Jacobi: quo, & Annâ Bar. *de Fraungen*, natus Hieronymus decessit, A. C. 1641. Hujus, ex Maria *de Heydeck*, fil. Georgius L. Baro *de Mœrsberg*, junxit sibi Dorotheam Gleichensem (Walrabi f. Volrathi Com. Gleichensis filiam) atque ex ea suscepit Ludovicum Fridericum & Sophiam Dorotheam (uxorem Christiani Guntheri Com. *de Schwartzenburg in Arnstadt*) Comites

de Mœr-

de Mersberg, &c. defunctos. V. Phil. Jac. Spenerum Theatr. Nobilit. Europ. Part II. pag. 111. & in Indice.

Mæstitia Publica, variis olim indiciis testata reddita est. Vestibus scissis: Sic Josias, intellecto quid a violatoribus legis quantumque exigat Deus, ingenti adactus dolore, vestem [illegible] discidit, apud Josephum. Diademate deposito: quo [illegible] & David peccatorum pœnas à Deo deprecatus est, V. Salvianum lib. 4. Vel coronis lætitiæ indicibus: Sic Cato, ex quo die ced. [illegible] in urbe Pompejum sequutus est, nec caput [illegible], nec coronam capiti imposuisse, legitur apud Plut. in Catone *Juniore*. Imo & diademate scisso ac lacerato. Statius de Adrasto *Thebaid.* lib. 5.

—— Hic gladium versare in sanguine vidi
Exutum canos laceris diademata crinem,

Sic Tigranes, Armenii Regis filius, intellecto periculo Patris, ob non missas ad Cyaxarem copias, nec tributum, tiaram [illegible] apud Xenoph. *de Institut. Cyri* lib. 3. [illegible] omnis ætas, [illegible] & [illegible] quemadmodum de Ninivitis, atque ipso illorum Rege, legitur in Prophetia Jonæ. Quam in rem Prudentius *Cathemer.* [illegible]

Rex ipse Coos ostrinum muricem [illegible]
Lævat: decus'is dissicabat fibula.
Gemmasque virentes & [illegible] subtilem;
[illegible] frontis exuebat vinculum;
Turpi capillos impexos pulvere &c.

V. Cat. Palæologum Comment. lib. 10. cap. 11. & hic passim.

Moggus, cognom. Petri Halesii, qui Græcis [illegible] *blasus* [illegible] *balbus*, l. Pictatus Diaconus lib. [illegible] 16.

Mogol Magnus, adde: Rex Gelal Edim Muhammed, qui ante haud multos annos obiit, decimus fuit [illegible] ex Tamerlanis [illegible] [illegible] Rex Acabar animis pariter ac ingenii perspicacitate [illegible] celebris imprimis fuit: cujus Majestatem Kircherus *Idea Chin.* lib. 2. cap. 5. [illegible] *In publico*, inquit, *[illegible] Majestate [illegible], ut [illegible] similis [illegible] radiantes [illegible] ex auro, perlis, lapidibus [illegible] pretiosis [illegible] vix [illegible] quæ [illegible] summam [illegible] quæ [illegible] & [illegible] pretiosum liquorem [illegible]*. Idem, dum porro Dan. Bartholo Jesuita recenset, [illegible] compatuerit, cum P. Rudolfo Aquaviva [illegible] pergit: *Nume [illegible] fratres [illegible] Regis [illegible] & [illegible] auro [illegible] contextam, [illegible] Caput [illegible] erat [illegible] lapidibus [illegible] more [illegible] ad genu [illegible] auro [illegible] Phrygio [illegible] pretiosa [illegible] vario [illegible] Ad [illegible] acinacis, ad sinistram Ephebis, arcubus, pharetris, [illegible] exercitu armis instructis circumdabatur. In [illegible] ad recordationem eorum qua [illegible] ad Majestatis [illegible] demonstrandam, decidere [illegible] Verba qui dicebat [illegible] Magno [illegible] &c.* Confer Mæroes Jovium [illegible]. Distributus autem illuc Mogolica est, tum ob [illegible] tum ob [illegible] munerum ab excelsis [illegible]: Sed Imperium, post obitum præfati *Gelal Edim Muhammed*, filiorum ejus de successione contendentium [illegible] gravissime concussum est, donec [illegible] & tandem [illegible] suorum [illegible] [illegible] secundogenito [illegible] Superior [illegible] *Morat Bach*, qui superatos hunc tertiogenitus Aurengzebus in convivio [illegible] cum filio [illegible] sanguinis [illegible]. V. P. Henric. Roth [illegible], apud Auctor. *Diar. Europ.* [illegible] pag. 153. & hic [illegible].

Mogoles, adde: Tribus Tartarica fuere, sub imperio Magni Cham [illegible] quidquid supra Usbekiam & Chinam situm est, Tartariæ. De cujus tamen seu nomine seu potentia hactenus [illegible] à proximis quidem gentibus quidquam explorari potuit. Donec Russorum Imperator haud pridem et [illegible] viatores, qui ultimum illum Asiæ tractum perquirerent. Hi progressi ab Obi fluv. perpetuo versus Orientem tractu tandem pervenerunt, ad celebrem illum murum, quo China à Tartaris Septentrionalibus disterminatur, retuleruntque, varias ibi habitare gentes parvis distinctas regnis & Principatibus, [illegible] & incoltas, præcipuam vero *Mogo*[illegible] amplissimam esse nationem, in *flavos* & *nigros* distinctam: [illegible] quibus *Schingeus Kan* prodiisse dicitur, primus Tartarici Imperii conditor, circa A. C. 1200. Postquam enim Johannes *U*nd Cham seu *Unkam*, Rex M. Tartariæ Nestorianus, vidisset indies succrescere potentiam *Mogolum*, statuit eos passim per provincias distribuere, quo sic divisi minus nocere possent. Quod consilium cum innotuisset *Mogolibus*, divisis à se invicem nolentibus, ii ex prov. *Karakoram* versus Septentrionem, in campestria *Bargu* migrarunt & tributum Unkamo negarunt: ductu Suko Baduri, cujus filius Temukinus, in aula Unkami, velut obses educatus, at proditionis apud Regem falso insimulatus ad populares profugis, divinaque simulata vocatione ad imperium Rex creatus, mutato nomine, *Schingum Kan*, id est, *Rex Regum*, appellari voluit. Hic primus, ut dictum, Tartarici Imperii conditor, quod omnium toto Orbe amplissimum fuit, habetur, & barbaros Scythas, Legibus & disciplinâ militari instruxit. Mox exercitu comparato Unkamum in Teodukanis campis superatum, magnâ ditionum parte spoliavit, atq; inde in Persiam Indiamque prolatis Imperii finibus, ad fluvium usque Tigrim ac Volgam cunctis potitus est regionibus. Ex quatuor ejus filiis, primogenitus Patri successit, reliqui partem hæreditatis nacti ei subesse jussi sunt. Quorum posteri cum mutuis dissidiis colliderentur, res Tartarorum propè collapsas restituit Timurus cognom. *Lenck*, i. *Claudus*, vulgò *Tamerlanes* atque eos, ad longè majorem, quam unquam, Majestatem deduxit, circa A. C. 1370. Sed eo sublato A. C. 1404. variæ mox gentes deficere ac posteros ejus opprimere cœperunt. Retinuerunt tamen hi regnum *Schagatai* & Indiam, filiorumque Timuri nato maximus *Scha Rogh*, in Turkestana, Schagataia, Mauaranalharia, Persia, Gasna & Indostana, latè regnavit. Ei successerunt *Olug Abdel Atif* & *Abdulla*. Divisa postea potentia est A. C. 1470. in Regnum *Chorazan* & *Mauarannachar*, è quorum illo Magni Usbeki regnum ortum est; ex hoc Magni *Mogolis* in India seu Indostana. Cujus conditor fuit A. C. 1520. *Babur* Rex Mauarana hariæ, qui pulsus A. C. 1500. à Schaibecko in Indiam usui profugit ac ibi res novas molitus compertus in Persiam se recepit, tantaque in paupertate vixit, ut rustico opere victum sibi quærere cogeretur. Tandem à Schacho Thamaso Rege Pers. copiis quibusdam adjutus Indiam oppugnavit, quæ ab illo tempore *Regnum Magni Mogolis*, dicta fuit à Tartaris, uti diximus, proprio nomine sic appellatis. Successit Baburo A. C. 1530. filius *Homajon*, quem ex India, ultra Gangem, quæ hod. e *Bengala* & *Petana*, adveniens Tzeer Khan totâ iterum India expulit. Verum hunc idem Schach-Thamasps primum in Regnum *Candahar* & *Kabul* A. C. 1550. & quinquennio post, in ipsam Indostanam restituit. Sed sexto Regni mense, cum fractis cervicibus repentè expirasset, successorem habuit A. C. 1555. filium *Acbar*, qui Regum evasit potentissimus ac multis præclare gestis, A. C. 1606. regni 50. obiit. Eum excepit Selimus Muhammedes *Schi-Hangir* & huic, inter maximas turbas A. C. 1627 *Chorum*, cognom. *Cha-Geun*; quo, post diuturnum & gloriosum regimen, tandem in carcerem conjecto fratribusque pulsis & occisis, filius ejus *Aureng-Zeb* thronum invasit, cujus historiam exactam habes, apud Joh. Bapt. Tavernier, *Itiner. Persia & India Gallicè conscripto.* Cætera V. apud Georg. Hornium *Orb. Imp.* pag 290. & 300.

Moguntiacum, Hieronymo *Maguntiacum*, *nobilis quondam civitas*: Germ. *Meintz*, vel *Maintz*, Gallis *Mayence*, Metropolis Germaniæ superioris, in tractu, qui *Wetteravia* dicitur, ad Rheni Mœnique confluentes; Mœnus enim dextrum Rhenum, è regione ejus, sinistræ seu Gallicæ, Rheni ripæ appositæ, ingreditur. Quibusdam à *Magog*, filio Japheti, nonnullis à Magantio Trojano, vel Magis quibusdam conditoribus ridiculè dicta est: meliùs à Mœno fluv. quem Guntherus *Mognum* appellat, cùm ait;

Nomen ab influxû recipit Moguntia Mogo:

vocata. A Druso conditam esse, colligitur, ex Floro lib. 4. Caput olim Trebocorum fuit, ut Valesio videtur; Sub dispositione proin Ducis *Mogontiacensis*, erant omnia præsidia urbium & castellorum Germaniæ primæ, præter tractum Argentoratensem, Comiti suo subjectum. *Curatores civium Rom. Mogontiaci*, memorantur in vet. apud Goltzium nummo. Urbs sæpius vastata: à Batavis; sub Vespasiano: à Barbaris; sub Juliano: à Vandalis, Alanis & Suevis, circa A. C. 413. ut patet ex Hieronymi *Epist. ad Ageruchiam*: Alias calamitates subiit Sec. 8. terræmotu tantum non penitus absorpta A. C. 872. Incendio afflicta A. C. 1080. munificentiâ Franciæ Regum, quibus diu subfuit, pristino splendori restituta est. Chlodoveus enim post Baptismum, plurima hic templa condidit, Dagobertus ædificiis urbem exornavit, Carolus M. Rhenum ibidem ponte junxit, &c. Hodie sedes est primi Electoratus Imperii: Ejus enim Archiepiscopus, inter Septemviros primus, Cancellarius est S. Imp. per Germaniam, jamque inde ab A. C. 912. sive à morte Ludovici, Arnulfi Aug. filii, in eligendo Rege Germaniæ, summæ semper, cum Archiepiscopis Treverensi ac Coloniensi, auctoritatis fuit. Habebat autem tres sedes Episcopatuum in Gallia, duodecim in Germania, in Rhætia ac Vindelicia, sibi suffraganeas, uti & nunc. Hinc in Gallia seu in regno Lutharii atque in Germania primum poterat unà cum Coloniensi, cui duæ in Gallia, tres in Germania: & Treverensi, cui Metensis. Tullensis ac Verodunensis sedes, in regno Lotharii fuere subjectæ. Quo factum, ut tres hi Præsules, etiam ante Collegium Electorale institutum, suis utroque suffragiis

Regnum

Regnum Germaniæ, cui vellent, facilè deferrent. Hadr. Valesius *Not. Gall.* In hac Urbe Alexander Severus A. C. 237. æt. 29. interfectus: Wratislaus verò Bohemiæ D. ab Henrico IV. Imp. ob fidelem ipsi navatam operam, Regis axiomate ornatus est, A. C. 1086. Vetustissimus ejus Episcopus S. Crescens habetur, discipulus Apost. Pauli, cujus alicubi *in Epist.* meminit. Bonifacius verò Anglus, *Germanorum* dictus *Apostolus*, primus Archiepiscopus creatus est, A. C. 745. è cujus successoribus Willigiso, Ruperti successori, Electoralis dignitas cum Archicancellariatu per Germaniam primùm est collata seculo XI. Academia fundata est A. C. 800. instaurata A. C. 1482. Metropolis Stephano olim, nunc Martino sacra, sub se habet Wormatiæ, Spiræ, Argentorati, Constantiæ, Herbipolis, Eichstadii, Verdæ, Curiæ, Paderbornæ, Halberstadii, Augustæ ac Bambergæ Episcopos. Hinc variæ in Civitate adeo celebri, variis temporibus, Synodi habitæ sunt: à Carolo M. circa A. C. 808. à Ludovico Pio A. C. 818. quo tempore Rabanum Maurum Præsulem Ecclesia habuit, qui circa A. C. 848. Godescalcum Monachum, quod *Prædestinationem & Reprobationem dari, nec Christum pro omnibus mortuum esse*, doceret, damnavit: Postquam Thiota Pseudoprophetissa, quæ à Presbytero quodam subornata, lucriq́; causâ, instare diem judicii dicens, Moguntiam valde turbaverat, convicta & fustigata est. A Carolo porro Pipini Aquitaniæ R. filio, Rabani successore, A. C. 857. post quem Luitbertus, à Stephano V. Pontifice Rom. purgationem per candens ferrum & ferventem aquam tum admodum frequentem, circa A. C. 884. tollere jussus est: qui idem A. C. 880. Synodum celebrarat, quâ actum, inter alia, de modis, Normannorum furori resistendi. Cum Episcopo, sub tempus Missæ, litigavit Leo IX. Pont. Rom. A. C. 1049. ibi quoque Synodo habitâ, contra Clericorum simoniam, conjugia & concubinarum. Sigefridus de Epenstein post hæc, sub Gregorio VII. Synodum convocavit A. C. 1069. cùm Henricus IV. Imp. Bertham uxorem repudio à se dimittere meditaretur: Dein Erphordiæ conventu instituto, Cœlibatum acriter, sed infeliciter, urfit: pari in discrimine versatus, cùm Moguntiæ aliâ Synodo contrà idipsum tentaret, A. C. 1075. Gilbertus contra Gregorium VII. modò memoratum, ob varia crimina depositum, ibidem Synodo hac fini habitâ A. C. 1085. electus: in alia verò A. C. 1105. Henrico IV. imperium abrogatum, atque in filium ejus Henricum V. est translatum. Ob religionem porro ustulati hîc 39. homines circa A. C. 1230. Contra Tartaros, crebris incursionibus Hungariam infestantes, iterum Synodus ibidem coacta A. C. 1261. &c. Circa A. C. 1450. sub Diethero Archiep. cùm Fridericus III. ad Imperii sederet clavum, Typographiæ Ars inventa, aut consummata (namque non parvi momenti argumenta Argentorato circa A. C. 1440. inventionis gloriam vindicant) ingens Urbi decus attulit. V. plura apud Ptolomæum *lib.* 2. *cap.* 9. Tacitum *Histor. lib.* 4. Eutropium *lib.* 7. Florum *lib.* 4. Amm. Marcellinum *lib.* 15. Eginhartum *in vita Caroli M.* Ottonem Frisingensem *lib* 3. *cap.* 4. Gosvinum *lib.* 1. *cap.* 12. Rhenanum *lib.* 1. & 2. Cluverium *descr. Germ.* Middendorpium *L.* 3. Bertium *de rebus Germ.* Moretium *Diction. Histor.* &c. Petrus Cratepolius edidit *Annales Electorum Eccles.* & in specie *Principum ac urbis Moguntiacæ*, Nicolaus Serarius Jesuita. V. quoque in voce *Moguntia*.

Mogorin, flos Sinicus Indusque, Lusitanis sic appellatus: nascitur apud Sinenses in *Chekiang* prov. *ad Kinhoa*, in parva arbuscula, ore candidus, gensemino non absimilis, nisi quod plura habeat folia, odorem exhalat suavissimum, gensemino multo præstantiorem, adeò ut ab uno flore tota aliqua domus redoleat. Quam ob causam in magna apud incolas æstimatione est, qui arborem illius ab hyemis intemperie, in vasis ad id destinatis, diligentissimè custodiunt. Auctor Anonymus *Sina & Europa cap.* 13.

Moguntia, adde: V. quoque *Moguntiacum*.

Moguntinensis Archiepiscopatus, Germ. vulgò *Stifft Mentz*, Gall. *l'Archevesché de Mayence*, tractus est Germaniæ superioris in parte Franconiæ & Circulo Rhenano. Habet Wetteraviam *die Wetterau* à Sept. & Palatinatum inferiorem à Meridie. Præcipuæ urbes, post primariam, de qua supra, sunt Binga *Bingen*, Aschaffenburgum *Aschaffenburg*, ubi Elector maximam partem moratur, Mildemberga *Mildenberg*, Omæneburgum &c. in Hassia porro Frizlaria: in Thuringia, Erfordia, regionis caput, Eichsfeldia, Duderstadium, &c. Præsuli subsunt. V. Baudrandum *Geogr.* & præter Auctores suprà memoratos, ubi de Metropoli ipsa egimus, Matth. Merianum *Topographiâ Archiepiscopatuum Moguntinensis, Trevirensis ac Coloniensis.*

Mohr, vox est, quâ Europæi Germanicæ nationis Æthiopem designant, à *Mauris* deducta, id est, Saracenis Africanis, qui à *Mauritania* nomen sortiti, circa A. C. 713. inde primùm in Hispaniam profecti sunt. Horum enim in Europam irruptione, sedes Æthiopum in Africa & Afri Europæis primùm innotuerunt. Hornius *Orb. Imp. pag.* 162. V. quoque suprà ubi de *Mauris*.

Moilla vel *Mosla* pagus, Nithardo *lib.* 1. memoratus, pars olim Hasbaniæ & unus è quatuor ejus Comitatibus exstitit. Est hodieque ejus nominis villa & Monasterium Præmonstratensium apud Thenas oppidum Hasbaniæ Brabanticæ, vulgo *Heylissem*, ad Hasbam fluv. V. Hadr. Valesium *Not. Gall.*

Mola, in sacrificiis olim dicebatur far tostum & sale sparsum, quod eo *molito* hostiæ aspergebantur, ut ait Festus. Postquam enim Sacerdos victimam ad aram adduxisset, summis manu aram prehendebat, & preces fundebat. Quibus peractis sacrum ab *immolatione* orsus est; frugesque aut *Molam* salsam in caput victimæ deponebat, addito thure masculo. Deinde vinum aspergebat, &c. Unde Seneca *Oedipo Actu* 2. *Sc.* 3. *Sparge salsâ colla taurorum molâ.* Virgilius *Æn.*

—— —— Media inter cornua fudit.

V. Pancirolum *lib. rer. deperditarum, cap. de Ammoniaco sale.* Rei hujus antiquitatem Iliaca testantur tempora, unde frequens illud Homericum in sacrificiorum descriptione, Οὐλοχύτας προβάλοντο, i. *molam salsam* altaribus, vel potius ipsis hostiis conjiciebant, quo pacto veteres victimarum voluntatem (id enim diligenter notabatur, quâ promtitudine ad aram victimæ accederent) exploraſſe, notant Eruditi, ib. *Il.* α. Alias rationes affert Eustathius ὁ παρεμβολεύς, *in eundem libr.* Erat autem apud Græcos *Mola* hæc hordeacea: unde Glossæ, *Mola salsa*, κριθαὶ πεφρυγμέναι: in Latio vero farrea; quâ ut & thure post quodvis insomnium Jovi litantes comprecabantur. Unde Martialis *lib.* 7. *Epigram.* 54.

Semper mane mihi de me mera somnia narras,
Quæ moveant animum sollicitentq́; meum.
Jam prior ad faciem, sed & hac vindemia venit,
Exurat noctes dum mihi saga tuas:
Consumpsi salsasq; Molas & thuris acervos:
Decrevere greges, dum cadit agna frequens.
Non porcus, non cortis aves, non ova supersunt.
Aut vigila, aut dormi Nasidiane tibi.

Simili modo monstra ac prodigia, ex præscripto Augurum & Aruspicum Quindecimque Virorum procurabantur, Cicero docet *de Divinat. lib.* 2. Item Livius plurimis in locis, ac A. Gellius *lib.* 4. *cap.* 6. Fulmen quoque eodem modo procurabant, expiantes locum fulguritum sive bidental, &c. V. Lanicentum JC. *Notis in Phædrum, fab.* 3. *lib.* 3.

Mola Asinaria, Μύλος ὀνικὸς, memoratur Matth. *cap.* 18. *versu* 6. & Lucæ *cap.* 17. *versu* 2. sicque ἀνομάζεται dicitur, ad discrimen *molæ trusatilis*, de qua utraque Cato *Rust. cap.* 10. Ex his trusatiles minores erant, ut quæ manu truderentur: at illæ asinariæ, majores, quas asinus perpetuâ gyratione circumagebat. Ovidius *Fastorum lib.* 6.

Et quæ puniceas versat asella molas.

Velatâ autem facie molebant Asini, idem, vel ejusmodi immissum, Lucian. Quò hæc Hilarii pertinent, *in Matth. cap.* 18. *Mola opere labor est circuitus: nam clausis jumentorum oculis agitur.* Et quod Asinus ita loquitur, *Anthologiæ l.* 1. *Epigr.* 33.

Οὐχ ἅλις, ὅττι μύλοιο ...
...
Nonne satis fuerat, quod circum & claus in orbem
Noctu diuq; molam torqueo, ... ego?

Κώπη τῆς μύλης, item Lucianus vocat *molæ scapum* seu *manubrium*, ut Theocriti Scholiastes in *Idyll.* δ. Ἀπὸ τῆς ... *Molas* appellat Cato & Jeremias in *genum*, Threnor. *cap.* 5. *v.* 13. &c. V. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib.* II. *cap.* 13. & plura suprà: de eanis vero molendinorum, suo loco. Addo hic saltem, Hieronymo, *Molam asinariam*, cujus in Evangelio mentio est, supplicii fuisse genus, Palæstinæ peculiare, quod ob enormia crimina irrogaretur: cole ... apud nos foræ supplicium, &c apud Joannem Calvinum *Lexic. Jurid.* V. quoque infrà in voce *Mola*.

Molachinus, in *Charta* Alexandri III. Pontif. Rom. ann. 1162. apud Petrum Mariam Campum, in *Regestis* ... *Hist. Placentinæ num.* 16. *Statuimus, ut de cætero solummodo duos molachinos nobis nostrisq; Successoribus annis singulis solvere teneatur*: monetæ aureæ (Saracenicæ forsè) species est, an eadem cum *Molequine* de quo suprà.

Molacum, vulgò *Molac*, castrum Galliæ, unde illustri familiæ nomen, quæ Rosmadecæ stirpis ramus est. In qua à Rivallone Equite A. C. 1191. series continua ostendi potest. ex posteris ejus Johannes III. Dominus *de Rosmadec*, mortuus A. C. 1515. duos reliquit filios, quorum minor natu Johannes Dominos *du Plessis*, nunc quoque superstites, sevit: Major autem frater Alanus Baro *de Molac*, iterum communis pater fuit Baronum *de Gael, de S. Jovan, & de Compes*, ex filio Claudio; imprimis autem, ex filio primogenito Tanaquile Marchionum *de Rosmadec & Molac*, Com. *de Chapelles & de Crozon*, quorum series sic habet. Johannes III. præfatus, ex Johanna (fil. Alani Dn. *de la Chapelle & Molac*) genuit Alanum II. Dn. *de Rosmadec*, qui obiit A. C. 1560. Patrem, ex Maria *du Chastel*, Tanaquilis Dni. *de Rosmadec* Bar. *de Molac*, defuncti A. C. 1574. Hoc & Margaretâ *de Beaumanoir* (fil. Jacobi *de Beaumanoir* Vicecom. *de Besso*) genitus Sebastianus I. March. *de Rosmadec*, decessit A. C. 1613. relicto, ex Francisca Montmorantia (fil. Francisci Montmorantii Dn. *de Hallot*) Sebastiano II. March. *de Rosmadec*: qui, junctâ sibi Renatâ *de Kercoënt* Dn. *de Kergournadec*, ex ea suscepit Sebastianum III. March. *de Rosmadec* (cujus uxor est Renata fil. Ivonis *de Rieux* Bar. *de Sacé*, ductâ A. C. 1655.) Bartholomæum Renatum Com. *de Chapelles*, (n. 1635.) Ludovicum Corentinum (n. 1636.)

Mariam

Mariam Annam & Mariam Renatam. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobilit. Europ. Part I. pag.* 154.

Mola, Dea, adde: Has Turnebus indignari censet de nomine *Molarum*, quod Mars, ut molis fruges, sic bellis homines frangat & comminuat. Mosellanus vero nominis originem a *molimine* deducit, h. e. solicitis conatibus ipsius belli apparandi: Mars enim pro bello Latinis, ut notum. Virgilius, [illegible]

Misceri viros, Martemque accendere cantu.

Molarum usus, antequam hominibus innotuisset, fruges in pilis torrebantur, & saxis frangebantur. Unde Servius ad illud Virgil. *in Æn.* 1.

Et torrere parant flammis & frangere saxo.

Apud majores, inquit, *nostros Molarum non erat usus; frumentum torrebant, & ea in pilas missa pinsebant, & hoc erat genus molendi; unde & Pinsitores dicti sunt, qui nunc Pistores appellantur.* [illegible] itaque torrebant fruges, inde pilis pinsebant: Quam ob causam, [illegible] quentibus temporibus, cum asinum jam haberent [illegible] quotannis Romæ feriis Vestalibus, Id. Jun. *Molæ* [illegible] habebantur, & quasi [illegible] memoriam prisini temporis, quo farra solummodo in fornace Vestæ, hoc est, ignis beneficio torrere consueverant, quoque asini. Deæ hujus beneficio, a *Molis* circumagendis immunes erant, V. Gruterum *Fastorum lib.* 6. Postea *Molæ* excogitatæ sunt, quarum usum antiquum admodum esse, docet Plinius *lib.* 7. *cap.* 56. [illegible] *Cererem homines primum molere docuisse* refert: quod Stephanus [illegible] Mylanti eosdem adscribit, in voce Μυλαντία. Cæterum Heroicis temporibus jam cognitas fuisse, ex Homero Odyss. [illegible] ubi in horto Alcinoi *Molæ* meminit, cum ait:

[illegible]

[illegible]

Et quidem [illegible] primum [illegible] fuere, quæ circumactæ manuum [illegible] & robore fruges terebant, A. Gellio [illegible] Plebanis [illegible] non [illegible] faciebant, [illegible] fruges *Mola* frangebant. Pomponius Comicus, *Cum neque tunc molui, ut pistor* [illegible] Eusebius *in Chron.* [illegible] *ad molam manuariam. Pistorem se locavit*, &c. Hæ Asinariæ successere, [illegible] hominibusque [illegible] Asini videlicet, qui *Molas* versabant [illegible] capitibus [illegible] facie, ut apparet ex Apuleio *Metam. lib.* 9. In quorum locum [illegible] male [illegible] quandoque [illegible] loco *Molis* applicarentur, [illegible] docet [illegible] *Molam* [illegible] nomine *Asinariam* appellant, & *Mola ipsa* [illegible] dici solebat, quamvis non tantum molari [illegible] sed quibus [illegible] in ædibus privatis dominorum habuisse, *quæ frangere* [illegible] videntur, ex Varrone *de R. R. lib.* 1. *cap.* 1. Tandem [illegible] locum *Aquariæ* institutæ sunt, quales juxta flumina, quarum impetu rotæ circumaguntur, passim hodie videmus. Quæ qua ratione confici debeant, docet Vitruvius *Architect. lib.* 10. *cap.* 10. & meminit Zeno Imp. *lib.* 10. *C. de Aquæd.* Valentinianus item & Valens Augg. *C. Theodos. de canon. frumentario Urbis Romæ l.* 4. Ubi notat Jac. Cujacius, Aquarias *Molas* ex fontis sublevatis inversisque suppeditatam fuisse aquam, eique muneri [illegible] asinos, equos & equas. Harum *Molarum* usum non ita recentem esse, ut quidam arbitrantur, tum ex prædictis colligitur, tum ex Palladio *lib.* 1. *cap. penult.* ubi præcipit: *Ut si aqua copia patiatur, fusuram balnearum suscipiant pistrina, ut ibi formatis aquariis molis, sine animalium vel hominum labore, frumenta frangantur.* Hodie variis in locis, Belgio [illegible] aliud *Molarum* quoque viget genus, quæ vento circumaguntur, in aëre suspensæ, quarum usus non exiguus in locis aridis, [illegible] Urbium &c. Habuit autem & *Mola* olim suum Numen Deumque tutelarem, teste Polluce *Onomast. lib.* 7. *cap.* [illegible] [illegible] *Molitor*, Mola, *Pistrinum*, *Dea molaris & benevola*. Sed & Prometheus Deus [illegible] ante eas collocabatur, *ob summum alimentum*. De [illegible] in Vestalibus feriis *suprà*: Nec omittendum, in somniis *Molam* [illegible] dolorum & difficilium negotiorum solutionem, & fidelem servum portendere, olim fuisse creditum, ut tradit Artemidorus *Oneirocrit. lib.* 2. *cap.* 47. Servi *Molitores*, ad usum rusticum parati, memorantur Ulpiano *L.* 12. §. 5 *ff. de instr. vel instrum. leg.* & Pomponio *in Pistore*. Plura Vide apud Tiraquellum *Comm. ad Alexandrum Neapolit. Genialium dier. lib.* 3. *cap.* 11. Tho. Dempsterum *Paralipom. in Joh. Rosini Antiqq. Rom. lib.* 1. *cap.* 14. Jac. Olleium IC. *Notis in A. Gellium l.* 3. *cap.* 3. Pignorium *Comm. de Servis* &c. ut & infra in vocibus *Pistor* & *Pistrinum*.

Mola Ferraria, olim usa, armis acuendis. Glossæ *ad Statium Thebaid. lib.* 3. *vers.* 584.

—— attrito cogunt juvenescere saxo.

per molam, ajunt, *acuminantem*. Sic *molita arma*, samiata sive acuta, hoc modo reddita, intelligit Lindenbrogius, *in Friderici Imp. Constitut. Sicular. lib.* 1. *tit.* 9. *Glossario Codicis LL. Septentrionalium*. Quam ejus sententiam cum sua assumsit, *in Commentariolo Molitoriarum rerum Juridicum* Jo. Heringius, de quo Vide Barthium *ad d. l.*

Molanus, apud Auctorem *Historiæ Hierosolym. pag.* 1151. *Eo tempore, gentilis quidam, Sanvarius nomine, sub Molano, quem patriâ lingua Dominum dicunt, universam procurabat Ægyptum*: [illegible]

ptè pro *Miramomelino* seu *Amiralmumnino*, quo modo appellati tum Bagdatenses, atque adeo supremi Sultani, qui sub Chalifa universæ rerum administrationi præerant, *Credentium Principem*, seu *Fidelium Dominum*, voce hac designari, apud Arabes, docet pluribus *ad Alexiadem Annæ Comnenæ*, Car. du Fresne *pag.* 371. & 372. V. quoque suprà in voce *Admiralius*, item *Amir*.

Molaris Lapis, quem Græci μυλίαν & μυλίτην vocant, *quod plurimum sit igni*, ut habet Plinius, Græcis quoque [illegible] dicitur & [illegible]. Sic enim dictus, non quod ignem tactu percussus, sed quod igni resistat; nec enim igni solvitur, nec rumpitur: cujusmodi lapides focis hodie substernimus & caminis applicamus, quia igne minimè domantur. Theophrastus [illegible] & μυλίαν conjungit & inter eos lapides numerat, qui igne liquantur ac fluunt: [illegible] Ideo ad focum optimi, quippe qui nec igne dissiliant, nec franguntur, nec crepitent. Nam quod in fornacibus magna ignis vi domiti liquescunt, commune id habent cum omnibus lapidibus, marmore excepto, ut tradit idem. Sic [illegible] quibusdam dictus. Salmasius *ad Solinum pag.* 717. Poetis *Molares* dicuntur, omnia saxa grandiora: cujusmodi [illegible] Heroas pro telis usos canunt passim. Statius *Thebaid. lib.* 2. *versu* 710.

—— circumque sonori

Vertice percussi, volvuntur in arma molares.

Et de Scæva suo Lucanus ingeniosè.

—— —— —— ille ruentes

Aggere consistit, primosque cadavere pleno

Turribus evertit, subeuntesque obruit hostes

Corporibus totaeque viro dant tela ruinæ,

Roboraque & moles, hosteque ipsi minatur.

Nunc sude, nunc duro contrudit pectore contos,

Detrudat muris & valli summa tenentes

Amputat rejectantes: caput obterit, ossaque, saxo

Ac male defensum fragili compage cerebrum

Dissipat, alterius flammâ crinesque genasque

Succendit, strident oculis ardentibus ignes.

V. quoque infra in voce *Saxum*.

Molendinum, V. suprà ubi de *Mola*. Aragonici *Molendini*, [illegible] quam unius e jucundioribus secessibus Philippi IV. Hispan. Regis, sæpe meminit Ferdin. Pallavicinus *in Descr.* [illegible] *de Olivarez*, ut notat Auctor Anonymus *Histor. Orbis Terr. Geogr. & Civil. cap.* 8. *sect.* 2. §. 2. *ubi de Arcibus quibusdam Regiis*. Parisiis *ad Molendinum*, dicitur moneta quædam. Gall. [illegible] *au Molin*, cujus fabrica instituta in domo Thermarum Regiarum, [illegible] caput horti Palatii, in quo illa cusa sub Henrico II. apud Car. du Fresne in voce *Moneta*.

Moles, apud Statium *Thebaid. lib.* 6. *versu* 157.

Quam non angusta arcon (quid enim hæc optat, [illegible]
Mole fuit?)

omnem supervacaneam copiam notat, vet. Schol. Ut *moles liquentis aquæ* nimia, *lib.* 9. *vers.* 466. *Moles Dryantis*, homo ingenti corporis mole, *ead. lib. versu* 861. *Moles ahena*, ingens onus clypei, ære obducti, multiplicibus coriis taurinis, apud eundem *lib.* 4. *vers.* 467. &c. Inprimis vero usurpatur vox, de substructionibus immanis altitudinis & amplitudinis. Et de Equo Max. Domitiani Idem *lib.* 1. *Sylv.* 1.

Quæ super imposito moles geminata Colosso
Stat Latium complexa Forum &c.

Ubi *molem*, more suo magnam, magniloquentia sua magnificat get Poëta. Intelligit autem equestrem statuam Domitiani, dedicatam in memoriam equi, quem is insignem jam Judaico bello habuit, uti discimus ex Josepho *Halos. lib.* 7. *cap.* 2. Seu æneum equum, quem in reg. 8. urbis celebrat Publius Victor, quem, quia ultra mensuram magnus erat, *colossum* etiam vocat Poeta. Nempe honorari olim *molibus* hujusmodi Principes. Ut Augustus, non minore statuâ illâ celeberrimi Jovis Olympii, apud Josephum ubi suprà *lib.* 1. *cap.* 14. pari vero magnitudine Argivæ Junonis simulacro, *Ibid.* Nero sibi ipse colossum Solis fecit pedum centum viginti, inque vestibulo ædium suarum eum collocavit, apud Suetonium *cap.* 31. Vastior animus Galieno Imp. qui sibi colossum altero tanto Rhodio majorem faciebat, cum occideretur, auctore Treb. Pollione. Ad imitationem viz. Deorum, quibus pares statuas erigi consuevisse, passim legimus, Vide quæ de Colossis Solis. Diis aut Heroibus poni solitas, adnotat Salmasius *ad Historiam Aug.* Inprimis verò id factum Principi bene merito, à servatis aut restitutis populis: Sic Tiberio Principi, à Civitatibus Asiæ, quas ille, post gravissimum terræmotum, e ruderibus rerum excitaverat, colossum ingentis magnitudinis, prope Templum Veneris, quod erat in Foro Rom. statuasque pro numero civitatum, ordine positas, narrat Phlegon Trallianus, ex Apollonio Grammatico. Vespasiano quoque, post optime & cum summa laude administratum Imperium *Statuam Colosseam*, non minimæ summæ, publicè fuisse decretam, habes apud Suetonium *in eo*. Alium, post Judæam devictam, erectum, pedes altum 107. Eusebius memorat. Monumentum devictæ Germaniæ fuisse, ait Collector Chronologus ex Idatio *l.* 1. Neronis aut Titi imaginem habuisse,

habuisse, postremque fuisse sacra vir, [illegible] vel ex eo potius Xiphilinus, auctor est: dicatum à Vespasiano Solis honori, & pedes 120. habuisse, refert Plinius &c. V. Caspar. Barthium *Animadversion. ad Statium d. l.* & *Adversar. lib. 31. cap. 4.* nec non hic passim, inprimis in voce *Lapis*.

Molinistæ, dicuntur Sorbonistis Jesuitæ; à Lud. *Molina*, inter illos celebri. A. Riverus *Castigat. ad Not. Bolsar.* [illegible]

Mollis, apud Claudianum *Aponi.*

Alto colle minor, parvus trellior arvis,
Conspicuo clivum molliter orbe tumet:

Item cum *lenis*, apud Fortunatum *l. 1. carm. 19.*

Hic brevis ascensus leni subit aggere clivum,
Carpit & obliquâ mole viator iter:

dicitur clivus vel agger, qui non præcipiti ascensu est, sed quem citra laborem gradiendo vincere possis. Ei opponitur *iniquum* [illegible], præceps & ascendi difficilis. Ovidius *Metamorph. l. 10.*

——— ——— *per juga montis iniqui*
Ite comites: Longâq; alit assuetudine flammas.

Ac *Molles*, apud Petronium *Satyr. Molles, teretes, Deliaci manu recisi*; eunuchi sunt seu exsecti. Unde *mollire*, pro castrare, apud Statium *lib. 3. Sylv. 4. vers. 68.*

——— *haud ulli puerum mollire potestas*
Credita, sed tacitâ Juvenis Phœbeius arte
Lenitor, haud ullo concussum vulnere corpus.
De sexu transire jubet ———

Et Claudianus *Eutrop. lib 1.*

Adsolat Armenios certo mucrone recisos
Edoctus mollire mares ———

Vid. Casp. Barthium *Animadvers. ad h. l.*

Mollusculum, aceris tuber. V. supra *Acer*.

Molmutius, cum præn. *Dunwallus* seu *Dungallus*, filius Clotonis, Regis Cornubiæ, postquam Patri in Regno successit, primus sibi ex auro diadema fecit. & *LL. Molmutinas*, ut illas vocat Guilielmus Westmonaster. *ætate 5. cap. 1.* seu *Molmutinas*, ut Gervasius Tilleberiensis, *de Dungallo Angliæ R.* condidit. De quibus sic Galfri lus Monemuthensis *lib. 2. cap. 16. Hic Leges, quæ Molmutinæ dicebantur, inter Britones statuit, quæ usq; ad hoc tempus inter Anglos celebrantur. Statuit siquidem inter cætera, quæ multo tempore post beatus Gildas scripsit, ut templa Deorum & civitates talem dignitatem haberent, ut quicunq; fugitivus sive reus ad ea confugeret, veniam coram inimico suo haberet. Statuit etiam, ut viæ, quæ ad prædicta templa & civitates ducebant, nec non & aratra colonorum, eadem lege confirmarentur.* Idem *cap. 18. LL.* has à Gilda Historiographo, de Britannico in Latinum, à Rege verò Alvredo in Anglicum sermonem translatas esse, addit. Ad tempora usque Eduardi Confessoris celebres fuisse, præfatus Wilhelmus refert. V. Car. du Fresne in voce *Lex*.

Molochina, vel *Malachina* vestis, apud Cæcilium Nonio laudatum, *Carbasina, molochina, ampelina*; an eadem cum *multicia*, [illegible] autem *multicinum*: unde Hesychius, [illegible]. Sed Nonius *molochinum colorem* flori similem malvæ interpretatur. Isidorus *molochinam quæ ex stamine malvæ conficitur*, exponit: quam alii *malvellam*, alii *molocinam* appellant. V. Salmasium *Not. ad Flav. Vopiscum in Aureliano*. Hinc *Molochinarii*, memorati Plauto *Aululariâ Actu 3. sc. 5.* ubi in fœminei luxus insania traducenda occupatur; cum inter alia ait;

Solearii astant, astant Molochinarii:

Nonio dicuntur *infectores molochini coloris, quem similem fuisse floris malvæ refert*; Recenset eum inter purpureos Plinius, V. Octavium Ferrarium *de Re Vestiaria l. 3. c. 21.*

Molorrus, apud Statium *l. 3. Sylv. 2. v. 30.*

Sunt quibus exploret rupes gravis arte Molorrus,
Quæq; secuturam religent post terga phaselum &c.

quid sit, inter Eruditos non convenit Barthius *ad l. Montanè vel aut hominis id nomen esse potest — Officia nautarum Musis injungit Papinius, itaq; & hoc metiendi maris profunditatem eisdem — Latinum vocabulum est, ut clarè docent verba Dioscoridis à doctiss. Gevartio hic allata — Unde verò, vel qua sit vox ista, nisi alios adjumentis, quàm quæ nunc extant, adjuvem, nemo facilè divinaverit — Si tamen Græcanicam vocem agnoscere malis, tur repudiem molorribus, à rectâ demisso artificiali plumbo? Quam vocem sanè non tam ex penu Grammaticorum produxerit Papinius, quàm ex usu Navicularium.* At scrupulum facilè eximit Salmasius, vocem *molubdus* reponendo, uti diximus suprà, in voce *Cataprorator*.

Molossus Jupiter, adde: Statius *Thebaid. lib. 8. v. 201.*

Quis & corniger i Vatis nemus, atq; Molossi
Quercus anhela Jovis, Trojanaq; Thymbra, tacebit.

Ad quæ verba Lutatius, *Quam Chaoniam dicit, h. e. Epiroticam. Molossia enim in Epiro est, ubi sub quercu solebant columbæ oracula reddere.*

Molsus, Græcè [illegible], demus Atticæ, apud Hesychium, [illegible]. Ubi [illegible] Vir eruditus legi volt, & pro Atticæ populo haberi. Sed cum nulla fuerit Æolis tribus, Hesychium Æolidis gentem hac voce denotare voluisse, tenuit Jac. Sponius *Itinerar. Græc. Part. 3. ubi de 174. Populis Atticæ p. 172.*

Molucca, adde: Manucodiatæ illæ aves, quasi *Manuco dicata*, h. e. *Aves Dei*, dictæ videntur Maximiliano Transylvano. Eas falsò [illegible] pedibus habent multi, cùm ab Insulanis ideo pedes ac viscera resecentur, ne pennis, quibus maximè superbiunt, fœditas adhæreat. V. quoque de his Insulis Johannus Caetani *Relatione del discoprimento dell' Isole Molucca per la via de le Indie Occidentali*, Ramus. Navigat. pag. 375. Maxim. Transilvanum in Sec. *Novi Orbis Edit. Basil. 1555. pag. 524.* ut & Auctorem Anonymum *Histor. Orbis Terr. Geogr. et Civ. cap. 5. sect. 2. §. 13.*

Molurus, nomen rupis, in Geranæ Megaræ monte, de qua sese Melicertam in mare dedit præcipitem: quem secuta mater [illegible] simili fato perspecta est. J. Cæs. Scaliger *Poetices l. 1. c. 26.*

Momemphis, adde: Hic bos fœmina nutriebatur, ut Apis in Memphi, Salmasius *ad Solinum p. 441.*

Mompelgardum, Gall. *Montbeliard*, opp. Sequanorum, cum [illegible] Comitatus, sub Duce ex familia Wirtenberg ea. Comitatus [illegible] antiquissimis temporibus, cum Ferretano seu Pfirtensi, ut [illegible]tur, conjunctus, proprios Comites accepisse dicitur, circa A. C. 904. Sunt tamen, qui Fridericum Sueviæ Ducem, patrem Friderici Imp. Comitatus istius auctorem faciant, ex cujus [illegible] Theodoricus II. vità functus circa A. C. 1270. nullâ superstite sobole, sororiis suis, Comitiarq; Domino (utrique *de Novo Castro*, diversis locis, unius tamen nominis) litigandi materiam reliquit: quorum hic genero Reginaldo, Burgundiæ Comiti, ob [illegible] suas adversus Comitem Novo-Castrensem [illegible] partes, Comitatum tandem cessit. Hujus filia Agnes Henrico de Monte Falcone nupta, eum Martis familiæ intulit: qui, occiso ad Nicopolim Henrico, hujus nepote, A. C. 1395. tandem, nuptiarum titulo, ad Wirtembergios devenit, quas cum Henrica, ejus filiâ, Eberhardus junior contraxerat. V. Crusium, Munsterum, Chytræum, laudatos Pfannero, *de præcipuis Germ. Princip. [illegible], cap. 7.* & in voce *Montbelicardum*.

Mona. Ins. Britanniæ, medio mari inter Angliam & Hiberniam sita, eo tempore, quo Normanni Britanniam infestarunt, [illegible] Regni, sub Angliæ tamen Regibus, ornata fuit. Complectebatur autem illud Regnum varias Insulas, Hebrides maximè: unde Rex Manniæ *Rex Insularum* dictus est. V. suprà *Mannia*.

Monache Vestis, Græcè [illegible], in *Periplo* Rubri Maris, [illegible] angusta est è unica lintea vestis vel tunica, cui [illegible] opposita. Vocat [illegible] tem IC. *singulares tunicas*, quæ in synthesin compositæ non essent. *Si essent tunicæ singulares [illegible] pallia, at hæc tantum legissa*: per syntheses nempe vestimenta componebant, septenâ ut plurimum numero constantia. Sic [illegible] contradistinguitur [illegible], quâ voce vel lintea notantur, è quibus sagmata & stragula fierent, sive culcitæ, ut ex Caucinensibus, apud Plinium; vel stragula vestis, à quâ [illegible] distinguit, quæ ad singulos homines velandos facta esset. An potius [illegible] linteum, non in vestes singulares ac varias confectum, sed [illegible] circa corpus ipsum linteæ telæ sic relictum, quod pluribus vestibus faciendis sufficeret; *pettam tela linea* vulgo Galli appellant. Vide Salmasium *Exercitat. Plinian. ad Solinum pag.* 1170. ubi tandem concludit, per [illegible], vel, uti quoque aliter leg. posse contendit, [illegible], intelligi linteum vulgare, è quo stragula vel stramenta fierent; per [illegible] verò [illegible], *singulare & eximium linteum*, è quo tunicæ fierent, &c.

Monachus, adde: Quod in sua secta unusquisque Philosophorum, hoc in Religione Christiana *Monachi* quondam fuere, [illegible] in suo quisque genere dicebantur. Artemidorus *l. 5. c. 35.* [illegible] His verbis, quibus Philosophum, *Monachum* etiam nobis describit, quem neque nuptiarum cura tangeret, non ullius societatis, non divitiarum ambitio sollicitaret. Et notandum [illegible] etiam dictos Philosophos, apud Gentiles, quomodo propriè vocabantur à Christianis *Monachi* & quicunque austerioris vitæ genus instituissent. Hæc erat ascesis Christianorum, quam & *Philosophiam* quoq; dixerunt, uti legimus apud Eusebium *Histor. Eccl. l. 6. c. 3.* Hinc & Tertullianus *Philosophiam* appellat, non omnium Christianorum, sed eorum duntaxat, qui puriore & castiore normâ Christi fidem colerent, *de Pall. sub fin. Gaude pallium & exulta: melior jam te Philosophia dignata est, ex quo Christianum vestire cœpisti.* Nempe, qui disciplinæ Christianæ diligentiores & rigidiores cultores præstare volebant in omnibus (qualis Tertulliani ætate Episcopi Presbyterique & omnes Clerici, [illegible] postea *Monachi*) uti Christiani Philosophi erant ac dicebantur, ita habitum Philosophorum apud Gentiles, *Pallium* viz. solitum Christianos gerebant, ac proin *Pallium habitare* prædicabantur: Ambrosius *Epist. 57. Et quamvis ipsi (Ægyptii) capita & supercilia radant, si quando Isidis suscipiunt sacra, si fortè Christianus vir attentioris sacrosanctæ religionis vestem mutaverit, indignum facinus appellant.* Ubi non de quolibet Christiano ita loquitur Ambrosius, sed de eo, qui sacrosanctæ disciplinæ attentior esset: per quæ verba omnino [illegible] tam designat, h. e. [illegible], ut loquitur Socrates *Histor. Eccl. l. 7. c. 37.* [illegible] Ex quo intelligitur, nimirum

Alterum

Ascetas, attentiores sacrosanctæ disciplinæ, vestem [illegible] solitos fuisse & pallium Philosophi sumere: quod [illegible] fecisse Silvanum observat Socrates, & [illegible] horat. Hieronym. *Epist. ad Marcellam*, *Nos [illegible] Monachi judicamur: quia [illegible] dissimiles, continentes vocamur & tristes. [illegible] statim illud audivit, Impostor & Græcus.* Hieronymus [illegible] hoc [illegible] laxabimur, [illegible] quisque digito [illegible] denotabitur, Philosophi [illegible] Christiani, hi ex Ascetum viris, qui [illegible] cum Græcis Philosophis amictu, male quoque propter illos [illegible], quod plerique ex eorum numero Philosophicum habitum [illegible] & [illegible], cum de cætero pura [illegible] fuisse, & [illegible], Vid. Quintilianum *lib.* 1. *cap.* 1. Neque, illic porro [illegible], sed etiam sordibus & squalore magis [illegible] Philosophi, quam Ascetæ Christiani. Hinc illud Hieronymi, *Si [illegible], statim illud è trivio, Impostor & Græcus est.* Quod [illegible] Philosophis & præcipue Cynicis accipi debet, qui non [illegible] sordidissimi, sed etiam [illegible] impostores, [illegible] Luciano *in Præco Philos.* & Philostrato. Atque [illegible] sordes [illegible] Monachi, qui [illegible] semel tunicam induissent, nunquam exuebant, [illegible] penitus tota [illegible] esset, ac de [illegible] cognitum fuerit. V. Hieron. *in vita Hilarion.* Quæ causa, quod Rutilius Galius [illegible] hanc & [illegible] Monachorum non [illegible]. De Capraria, scribit:

Squalet [illegible] lucifugis insula plena viris.
[illegible] Græco [illegible] nomine [illegible].

Et alibi de [illegible]:

Infelix [illegible] pejor [illegible].
[illegible]

Et hanc [illegible] Eunapius Christianorum infensissimus hostis *lib. de Vita Philos.* [illegible] *Monachos*, [illegible] quod [illegible] immunditiem in delitiis [illegible], [illegible] præcipue gaudent. Sed & [illegible] Ascetæ, [illegible] *Monachorum* Christianorum [illegible], sordere & squalere pulcrum putabant, [illegible]. Qui itaque seculo [illegible] quo [illegible] in seculo [illegible] præoptabant, ut Clerici [illegible] omnes [illegible] hominum habitum [illegible] & [illegible] videntur, qui [illegible] de populo [illegible], [illegible] vivebant, quales tum fere Philosophi. Præterea, cum ex omni vestimentorum genere, quod [illegible] fuit, modestissimum & simplicissimum *Pallium Philosophicum* esset, [illegible] præ [illegible] sibi habendum delegisse, modestiæ & simplicitatis [illegible] egregiæ, maxime verisimile est. Adde, quod & Apostolorum æmulatione, quorum vitam imitabantur, hunc habitum [illegible], non longius vero sit, namque & illos fuisse palliatos constat. Tunicam indutui habebant [illegible] & unum pallium [illegible], Vid. Matth. *cap.* 10. *vers.* 10. & Marci *cap.* 6. *vers.* 9. Quod Domini præceptum, moremque illum Apostolorum, [illegible] Magistri sui consentaneum, studiose observabant [illegible] Ægypti, uti discimus ex Cassiano *de Hab. Monach. lib.* 1. *cap.* 11. Erat illa tunica sine manicis, unde & [illegible], sacco similis & corpus pressule stringens, unde [illegible] tunicam Veter. appellant. Rufinus, de [illegible] Tabennesis, ingenue abstinentiæ viros vocat, *qui [illegible] saccum [illegible] & pelle confecta.* Vide quoque Hieronymum *in vita Hilarion.* alios. Una igitur tunica, [illegible] manicis, solis Ægyptiis *Monachis* in usu erat, quibus in locis hyemes temperatiores & cœli temperies major: Europæis, propter [illegible] rigorem, una tunica non sufficiebat, ideoque plures, ut videtur, usurpabant, easque manicatas. Tunicæ pallium superinjiciebant; quod nigrum fuisse innuit Synesius *Epist.* 105. & Sacerdotibus Ascetisque peculiare, non vero omnibus communem Christianis, quos albatos incessisse Clemens Alexandr. *Pædagog. lib.* docet: cum pallium Philosophorum, quos Christiani Ascetæ æmulabantur, pulli fuisse coloris certum sit. Cæterum, Tertulliani tempestate perpetuum nondum fuit, aut pro regula observatum, ut omnes Clerici pallium sumerent, aut soli [illegible] habitum [illegible]. Multos quippe ex Laicis, propter [illegible], hac eadem veste usos esse scimus, & ex Presbyteris [illegible], qui Asceticam profiterentur, his, qui Apostolicæ humilitati & severiori Christi disciplinæ congruam & consentaneam sectam sectarentur. Nondum enim Ascetarum [illegible], qui *Monachi* postea dicti sunt, [illegible] certis regulis ac legibus constituta, in notitiam venerat; [illegible] inde originem accepisse [illegible], [illegible] victus, [illegible] vestitus, ut & incessus (nempe nudipedalia sibi omni tempore [illegible]) dumtaxat, tota arbitraria, neutrum [illegible], præsertim circa vestitum, Ascetarum [illegible], ut de Silvano Rhetore paulo ante vidimus. Postquam vero [illegible] Ecclesiæ opibus [illegible] luxu, Presbyteri & Ministri Ecclesiæ (qui olim fere omnes Ascetæ fuerant) [illegible] vestiri inciperent, factum est, *qui sacrosanctæ disciplinæ* [illegible] ex Ambrosio supra diximus, [illegible] & [illegible] Apostolicam imitari, [illegible] & à Clero segregem ac separatam vivendi formam, quæ Monachica & [illegible] vocata est. Qui proin & birros, Presbyte-

rorum [illegible] seculi tunc communem habitum, sibi [illegible] retinuit, ut, qui se seculo [illegible], omnia seculi, adeoque habitum etiam, quanto possent opere, vitarent. [illegible] Eustathium quidem Sebastenum, ut nonnulli volunt, Episcopum & Asceticæ atque *Monasticæ vitæ* apud Armenios auctorem, temporibus Constantini Magni, Episcopos Presbyterosque ad antiquam [illegible] & pallium reducere, [illegible] communem & civilem habitum in Sacerdotibus condemnare conatus legitur, apud Socratem *Hist. Eccl. lib.* 2. *cap.* 33. & *Epist. Patrum* in Synod. Gangr. [illegible]. Postquam igitur [illegible] ad certum genus hominum rediit, qui nec Clerici essent, nec Laici, ac certa hujus secta [illegible] legibus quibusdam ac regulis longata, quas sequerentur omnes, qui in cœtum illum aggregari vellent, illi hominum generi pallium quasi peculiare relictum est & exinde *Monachorum* proprium pallium esse cœpit. Imo nec *Monachi* solum, sed & *Monastriæ* pallium habuere, ut videbimus. Itaque pallium vero & colobium, omnium *Monachorum* communem amictum, Ægyptii Ascetæ cucullum parvum & meloten [illegible] habebant, ut vidimus in hac voce. Nec omittendum, [illegible] [illegible] Græcis proprie appellari Monachorum pallium, id est, *Pallium*. Inde [illegible] & [illegible] *Monachis*, Zonar. *ad Can.* XII. *Syn Gangr.* in cujus verbis notandum, Eustathium cum suis sectatoribus pallium supra omnia sua vestimenta habuisse, qui mos fuit antiquorum Monachorum & præcipue Græcorum, apud quos ut & apud Philosophos pallium supra omnem vestem injiciebatur; at *Monachi* Ægyptii caprinam pellem supra pallium sumebant. Pro [illegible] autem, quo etiam Nic. Choniates utitur, in Codice Barbaro Græco [illegible] habetur. Hinc [illegible] *Monachis*, apud Græcos [illegible]. *Rasum* a vox Latina & sic dicitur [illegible], quod pilos non habet, &c. Calceatum quod concernit, cum calceus, [illegible] Togæ, solea vero, [illegible] Pallio conveniret, antiqui in Ægypto Monachi, calceos, [illegible] (ita enim Romanus calceus Græce perpetuo vocatur) velut interdicta recusabant, & sandalia, velut à Domino permissa, gestabant, V. Marcum *cap* 6. *vers.* 9. & Matthæum *c.* 10. *vers.* 10. Unde Cassianus *de Habitu Monach. cap.* 10. *Calceamenta vero, velut interdicta, Evangelico præcepto recusantes, cum infirmitas corporis, vel matutinus rigor, [illegible] ardor exegerit, tantummodo caligis, [illegible] (ut est, sandaliis, ut Versio vulgata reddidit) muniunt pedes, interpretantes usum earum vel Dominica permissione signari, ut, [illegible] hoc mundo constituti, cura & sollicitudine carnis [illegible] absolvi non possumus, nec ab ea penitus [illegible] objectu, [illegible] occupatione levi & implicatione terrena nec [illegible] corporis explicemus,* &c. Licet vero tantus rigor *Monachorum* antiquitus fuerit, illorum nihilominus beneficio hodie sericis vestimur. Cum enim, adversus Persas bellum gerens Justinianus Imp. magnopere facere enixeretur, quaqua posset arte, ne Romani suis ab hostibus tam raram speciem, & luxui adeo necessariam emerent; hæc cum maxime agitanti, commode duo *Monachi*, ex India revertentes, qui ibi pauculum commorati fuerant, sese obtulerunt, retuleruntque, ex longiore mora, quam apud Indos fecerant, diligenter omnem se serici faciendi rationem exploraisse. Tum de vermibus metaxæ opificibus ea narraverunt, quæ nunc videmus & usu jam cognoscimus, deque toto illo metaxæ conficiendæ artificio, ut rem fuse narrat Procopius *Gothic. lib.* 4. Jussu itaque Imperatoris iter rursus in Indiam capessunt illi Monachi, indeque ova Bombycum Indicarum Byzantium attulere; quæ, fimo cooperta, ut apud Indos solet, vermes exclusere, [illegible] *metaxæ artifices*; mori folia illis pro pabulo data. Inde, per totam Europam & Occidentem propagata Sericorum vermium generatio, & serici ex iis conficiendi ratio propalata. Theophanes tamen Byzantius, apud Photium, tradit, Persam quendam, imperante Justiniano, Romanis serici in [illegible] ostendisse, & ova ex India usque Byzantium in ferula pertulisse &c. V. Salmasium *ad Tertull. de Pallio.* Alia origo Monachorum e persequutionibus Ecclesiæ, quibus grassantibus, primum sub Decio & Valeriano, deinceps sub Diocletiano, Licinio, eorumque sociis, in Ægypti Syriæque solitudines multi fidelium abacti sunt, quorum inde non pauci, etiam remittente Tyrannorum furore, tranquillæ vitæ affectu usque ad mortem in solitudinibus illis habitere. Antesignani eorum narrantur, Paulus Thebæus per 98. annos eremi cultor: postquam Antonius non multo minori tempore solitudinum incola: Hilarion, Eremita per Palæstinam ac Syriam primus: cui alii successere, qui tamen non tam Eremiticam, quam Cœnobiticam vitam egerunt. Eremitæ enim scaturigo fuere Cœnobitarum, in commune viventium; unde & *Monasteria* nata, de quibus V. *infra*: quod institutum primo ex necessitate natum, mox alii imitati sunt, seu zelo pietatis, [illegible] seu Ecclesiarum dissidiis Episcoporumque factionibus ac fastu, seu otii ac meditationum amore: seu cacozelia virorum illorum eximiorum, de quibus supra: vel fastu, vel desperatione tandem permoti. Donec tepescente pietate & fervore, in urbes commigratum est, circa A. C. 361. quo Eusebium Vercellensem Episc. primum in Occidente id instituisse tradit Ambrosius. Dicti fuere veteres illi *Monachi*, à secessu *Anachoretæ*: ab exercitationibus *Asceta*: habitantesque in squalentibus arenis Chalcidis, Nitriæ, & Thebaidis, quæ Syriæ & Ægypto prætenduntur,

degebant

degebant in cellulis angustissimis, longè ab invicem distantibus. Ibi inclusi operabantur, victum & cultum labore manuum comparantes, & quidquid à labore superérat, erogantes in egenos. Texebant ut plurimum, fiscellas ex palmarum foliis, & canistra plectebant ex vimine, aut humum sarriebant, vel vacabant cultui hortorum, quod & hodie factitant *Monachi Æthiopes*, habentes uxores & liberos. Amplectentibus hanc professionem res manebat integra, habebantque facultatem remigrandi ad suos, vel commigrandi quò vellent, si quos tæderet instituti; Jejunia erant libera, non omnibus eædem leges, nec regulæ, tituli, colores distincti: imò nec Clerici tùm erant, excepto uno Archimandritâ, *nec docentium, sed plangentium*, cum *haberent officium*, ut ait Hieron. Talium decem millia, eosque omnes laborantes ac messis tempore metentes sub se habuit Serapion; In Ægypto ac Oriente quotidie ad Patrem suum audiendum verbumque Dei hauriendum ad 3000. convenere &c. V. Hieronymum & Augustinum, cujus posterioris liber etiam exstat *de Opere Monachorum*, nec non Franc. Burmannum *Orat. Inaug. de Collegiis*, ut & infra in voce *Monasterio*.

Monachus ad succurrendum, in Ecclesia Rom. dicitur, qui, dum extrema agit, vel urgente mortis periculo, *monachicam* vestē induit, quâ Fratrum suffragiorum fiat particeps, ut ajunt, atq; ita animæ suæ *succurrat*. In Charta Prioratus S. Ægidii de Medonta: *Odo Riessinis filius maximè ægritudine vexatus, suscepit habitum Monachicum*, &c. *Monachus ad succurrendum effectus est*. Quod fieri ab uxoratis non poterat, absque uxorum consensu, ut de Rogero Salopiæ Com. agens, docet Bromptonus, *ad A. C.* 1088. Susceptum verò sic habitum monasticum, si pristinam valetudinem recuperassent, dimittere fas non erat, nec uxori, quæ adsensum præbuisset, marito ad sanitatem reverso, eum convellere licebat, nisi dispensatio Pontificis intervenisset. Sed & hac voce videntur indigitari, qui, licèt habitum Monachicum non induissent, societatis tamen Monachicæ seu fraternitatis participes fiebant eoque nomine Martyrologio inscribebantur. Hinc in *Necrologio* S. Martini Laudun. de Joanne Biennensi Imp. CPolitano legitur, 16. *Kal. Maii*, *Commemoratio Joannis Imperatoris, hujus Ecclesiæ Fratris ad succurrendum*, quem saltem non induisse vestem Monachicam in eo Monasterio, constat, cùm CPoli obierit, &c. Quam in rem plura, ut & de *Monachis Laicis*, qui & *Fratres Laici Regulares*, *Seculares*, qui strictiorem Regulam non amplectebantur, V. apud Car. du Fresne *in Glossario*, ut & infra in voce *Ordo*.

Monacum, alias: Sedes Electoris Bavariæ est, ex familia Palatina; è qua Rudolfus major natu filius Ludovici I. Elect. lineam Rudolfinam seu *Palatinam* communiter dictam incepit: Ludovicus verò V. Imp. frater ejus Bavaricam orsus est; inter cujus posteros, divisis ditionibus, *Monachensis* lineæ Auctor fuit Johannes, filius tertius Stephani cognom. *Fibulati*, cui pater erat præfatus Imperator. Hac cæteris, Ingolstadiensi vit, & Landshutensi tenuior, demum illis successit. Johannem excepit fil. Ernestus, quo genitus Albertus cognom. *Pius*, pater fuit Alberti, cognom. *Sapientis*, qui Bavariam, unione partium divisarum & successione Landshuto-Ingolstadiensi, iterum conjunxit. Ex ejus filiis Ludovicus decessit cœlebs A. C. 1545. Wilhelmus verò major natu, pater fuit Alberti V. qui, Ferdinandi I. Imp. gener, Jesuitis *Monaci*, Ingolstadii atque Landshuti, collegia splendidissima exstruxit: interim suorum precibus A. Ch. 1556. ad tempus indulsit, ut Dominicâ cœnâ integrâ fruerentur, & in Calicis negotio A. C. 1564. ad Pontificem scripsit. Ei successit filius Wilhelmus, qui tradito Maximiliano filio regimine, obiit in monasterio, A. C. 1624. Maximilianus, bello Germanico, Palatinatum superiorem, jure hæreditario, unà cum 4. præfecturis inferioris Palatinatus & diplomate Electoratus perpetui A. Ch. 1628. possidendum à Ferdinando II. Imp. obtinuit: Extinctus A. Ch. 1651. filios reliquit duos, Ferdinandum Mariam Franciscum Ignatium Wolphgangum, natum An. Ch. 1636. Electorem hodiernum & Maximilianum Philippum Hieronymum, A. C. 1638. genitum. Frater autem Maximiliani El. minor natu Albertus, natus A. C. 1584. duorum filiorum pater est, Maximiliani Henrici, Coloniensium hoc tempore Præsulis, & Alberti Sigismundi, qui Frisingensis est Episcopus. V. Philipp. Jacobum Spenerum *Sylloge Geneal. Histor.* & quemque horum *suo loco*.

Monarcha, & *Monarchia*, de Episcopo quovis ac Episcopatu, apud Vett. quosdam Scriptores, cujus appellationis hæc occasio. In primitiva Ecclesia, *unus tantum Monarcha*, *unum solum Caput erat*, Gregor. M. *Epist.* 36. *lib.* 4. ἡ μία καὶ μόνη ἀληθὴς κεφαλὴ, *Unum & Solum verè Caput*, Basil. *in Ascetic. pag.* 390. Dominus noster JESUS CHRISTUS. Episcopi in singulis Ecclesiis constituti, cum suis presbyteriis & propriam sibi quisque peculiari curâ ac universam omnes in commune curantes, admirabilis cujusdam Aristocratiæ speciem referebant. Nam singulos Episcopos cum suis clericis Ecclesias, quibus erant præpositi, in solidum curasse, neq; aliud in terris Caput agnovisse, vel ex unius B. Cypriani testimonio, ut alia nunc taceam, certum est. Hinc adeò est, quòd Episcopi aliquando reperiuntur appellati *Monarchæ*, ut videre est in *Vita* Udalrici Augustæ Vindelicorum editâ: & *Monarchiam*, per similem catachresin, legas pro Episcopatu positam. Hilarius Papa, ad Leontium Episc. *Dilectissimo Fratri Leontio Hilarus. Miramur fraternitatem tuam ita Legis Catholicæ immemorem esse, ut quæ contra Patrum nostrorum statuta, in provincia, quæ ad Monarchiam tuam pertinet, si ipse, aut non vis aut non potes, etiam nec silentii tui taciturnitate permittas corrigere* &c. Vide Isaac. Casaubonum *Exercit.* 15. §. 12.

Monarchia, in genere, status Reip. in quo penes unum rerum summa: In specie, Imperium in terris est summum, omnibus aliis potentius, vel iis superandis par. Cujusmodi quatuor fuere Assyriorum, Medorum & Persarum, Græcorum, Romanorum. Sed & *Monarchiæ* dicuntur Regna cæteris eminentiora, quæ ex Ferrario hic exhibebimus. At *Monarchia Palatii*, in libro de *Fundatione Gozecensis Monasterii A. C.* 1153. de Dedone Com. Palatino Saxoniæ, *Unde in expeditione Hungarica per Regem Henricum, in anno Incarnationis Domini* 1040. *facta, quia cunctis virtute militari se prætulit, primus stirpis suæ Monarchiam Palatii à Rege promeruit*. Et mox, *Eo defuncto, quia filium legitimum non habuit, Monarchiam Palatii Dominus Fridericus Germanus ejus à Rege suscepit*: dignitas est Comitis Palatini, cujusmodi Comitum summa olim erat auctoritas, ut qui vice sacrâ judicarent & supremo jure. Unde Theobaldus Com. Campaniæ, *secundus à Rege* dictus, in *Chronico Mauriniacensi p.* 365. Odo Bajocassinus præsul, *velut secundus Rex*, apud Ordericum Vitalem *l.* 4. *p.* 522. &c. V. infra, ubi de *Palatiis* seu *Palatinis Comitibus*.

Monarchiæ à Diluvio ad hæc tempora illustres.

Assyriorum, quæ sub Nino cœpit.
Babyloniorum seu Chaldæorum, à Nabuchodonosore maximè aucta. Utraque conjunctim sumta duravit ab anno M. 1789. usque ad ann. 3435.
Medorum, Dario Principe Auctore.
Persarum à Cyro inchoata: Utraque, cujus Auctor secundum quosdam Arbaces, cœpit A. M. 3435. duravitque annos 207.
Græcorum, quæ ab Alexandro M. sumpsit exordium, A. M. 3642. & duravit ann. 300.
Romanorum, primùm sub Consulibus, deìn sub Impp. Quibus addi possunt:
Francorum, cui Pharamundus R. dedit initium, jamque continuâ ferè annos 1250. atque amplius perdurat; per aliquot secula Occidentis Imperio, cum præcipua parte Europæ, potita.
Saracenorum & Arabum, à Mahumete Pseudopropheta leviter cœpta, inde per omnes provincias fere pervagata, nunc divisa est in Turcas & Persas.
Turcarum, quam Ottomannus I. orsus est, jam continuâ successione annos supra 300. durat.
Scytharum, hodie Tartarorum longè lateque per utramque Scythiam & Seres imperandum: quorū maximus est, qui Scythiæ extra Imaum montem & Seres continet, & magnus Mogor, Ferr. Baudrando *Monarchia* hæc olim perampla, nunc in plura regna divisa est. Magnus Mogol, maximam partem Indiæ Bor. obtinens, & Rex Niuchanus Tartarus nuper Sinensium potitus, cæteris eminent.
Hispanorum *Monarchia*, olim amplissima, utpote quæ Alexandri pæne orbem metas ad Antipodes se extendit, Ferr. Baudrando nunc desinit, cùm, ipsa Hispania, Portugallia Regem habente separatum, in Africa aliquot solùm arces, in ora Maris Mediterr. obtinet: In Asia Philippinas tantum Ins. ex parte, in mari Indico: in America solum Peruviam; Terram firmam, Paraguajam, & Chilem in America meridionali, & novam Hisp. cum aliquot Insulis in America sept. possidet, ad ipsos Antipodes non extensa.
Abyssinorum in Africa, olim quoque perampla, majorem partem Æthiopiæ super. complectebatur. Sed hodiernus Rex vix dimidiam nunc proavici Regni partem tenet, à 100. prope annis per Galas valde imminutę.
Moscorum & Russorum valde extensa est, præsertim à 3. seculis, crescitque indies, maximè versus Ortum & Tartariam. Vid. de quaque harum *suo loco*.

Monarchici, Hæretici dicti sunt, qui unicam in SS. Trinitate personam, & Patrem crucifixum esse, statuerunt, sub Severo, sec. 2. cum Victor Episc. esset Romæ. Vide Augustinum *de Hæres. cap.* 41. Maxio, unam et personis SS. Trinitatis caput et quasi statuerunt. Vide eum in *Hæreseologia*. Alio Orthodoxi sensu μοναρχίαν in Trinitate statuerunt, quatenus viz. [illegible] seu πολυαρχίαν opposita; omnibus tribus personis eandem essentiam, gloriam, potentiam, adeoque Regnum commune significat. Sic exstat Justini Martyris liber περὶ Θεοῦ μοναρχίας. Et Gregorius Nazianzenus Regnum Trinitatis vocat μοναρχίαν, *Orat.* 40. negatque πολυαρχίαν, *Orat.* 37. Patres quoque CPolitani, in *Epist.* ad Occidentales, apud Theodoretum *Hist. Eccles. lib.* 5. *cap.* 9. de Fide Catholica esse ajunt, ut Patris & Filii & Spiritus S. credamus [illegible], *æqualem dignitatem & coæternum Regnum*. V. quoque Athanasium & Genn. *in lib. de communi essentia Patris, Filii & Spiritus S.* [illegible]

Quia

Quòd non tres Dii sint, Epiphanium *Hær.* 63. §. 3. Gregorium *Nyss.* *de Orat. Domin.* hom. 1. Alios, e quibus elegantia omnino sunt illa Epiphanii, [illegible Greek] *Non urtevinimus Deorum multitudinem; sed Monarchiam prædicamus. Monarchiam autem prædicantes non aberramus, sed confitemur Trinitatem, unitatem in Trinitate, & Trinitatem in unitate, unam Deitatem Patris, Filii & Spiritûs S.* Quâ de re item V. plura apud Joann. Forbesium *Instructionum Historico-Theologic. lib.* 1. *cap.* 12. §. 4. & *cap.* 33. §. 14.

Monas, in tesserum, jactu unitatem denotat, Angl. *Ace*, sicut senio sex unitates, Angl. *Site*: Apud Græcos *Monas Xius* dictus est, ut patet ex Prov. [illegible Greek] de quo Suidas, [illegible Greek] inquit, [illegible Greek] *Chius quidem unitatem unum*, *Cous verò sex*. In nummaria ratione *Monas*. Gr. *Monas*, significavit sex millia, ut constat ex Anastasio Sinaita: quod primus observavit Casaubonus, ejusque rationem reddere conatus est Salmasius *ad Hist. Aug.* quoniam solidus sex millibus æreorum denariorum illius temporis censebatur. Quod videtur hausisse ex Cassiodoro *lib.* 1. *epist.* 10. etsi interdum ad 7000. interdum ad 7260. hujusmodi æreolos augesceret, ut videre est ex Novella Theod. *de pretio solidi*. Hinc Scaliger ad Casaubonum *Epist.* 14. [illegible Greek] de quibus loquitur Chrysostomus *in Acta Apost. homil.* 11. id est, 500000. pondo auri, ait esse Coronatorum solatorum 86400000. ut calculones hodierni vocant, milliones 86. & præterea 400000. coronatorum. V. Joh. Frid. Gronovium *de Pecunia vet. lib.* 4. *cap.* 15. *ubi de valore solidi prolixè disserit.* Apud Baronem *Epist.* 7. sacra *monas*, tribuitur fabricatori Deo, qui unus cùm sit, ad ejus exemplum maximè quæque unica sunt & singularia, ut Mundus, Sol, Luna, Veritas. Dyas ex unitate profecta, materiam procreavit. Trias omnes materiæ species. E quibus velut auctoribus conficiuntur sequentes numeri, &c. V. Car. Paschallum *Coronarum lib.* 9. *cap.* 14. & Tob. Pfannerum *Theol. Gentil. pur. cap.* 11. *de Deo*.

Monasteria, propriè cellæ sunt, in quibus unus degit Monachus, Cassianus *Collat.* 18. *cap.* 6. sed postea ipsa etiam Cœnobia sic dicta sunt. Synodus Rom. sub Eugenio II. Pontif. A. C. 826. *can.* 27. *Abbates per Cœnobia, vel ut sic tempore nuncupantur, Monasteria, soles constituantur*, &c. Nempe ex Eremitarum, in Cœnobitarum institutum abeuntium, vivendi ratione nata, inde muris clausa, *Claustra* quoque, unde Germ. *Closter*, dicta sunt. De quorum origine, item e solitudinibus in Urbes translatione, V. suprà in voce *Monachus*. Hæc quemadmodum Eusebius Episc. Vercellensis primus in Occidente in Urbes introduxit; sic in iis postea ordinandis præcipuam navarunt operam, in Oriente quarto seculo Basilius, in Occidente, sexto seculo, post Benedictum, post quem circa 10. sec. in plures familias hos ordine Benedictinorum divisos, plures subinde ex iis suppullularunt, ut numerus eorum hodie ægre iniri possit. Quæ ratio fuerit primorum *Monasteriorum*, ex iisque in voce *Monachus* dictâ, ex parte videre est: Erant namque officinæ jejunii, vigiliarum, precum, beneficentiæ, charitatis & laboris, insuperque Studiosorum scholæ ac phrontisteria, E quibus benè exercitatis exire licebat ad matrimonium, ad Remp. ad Ecclesiam. Erasmo judice, *Monasteria* dicebantur olim Episcoporum ædes, in quas se recipiebant à publicis negotiis, ut ibi sacras docerent literas, & Juventutem ad pietatem instituerent: unde hodieque Ecclesiæ, quæ Collegia & Capitula habebant, *Monasteria*, & Germ. *das Münster* vocantur. In tali *Monasterio*, intra Hipponensem Eccl. extructo, habitabat Augustinus, cùm tamen nec ipse Monachus fuerit, nec Monachi inde prodierint, sed Clerici potius ac Presbyteri essent, qui ibidem docti, Collegæ erant Episcopi in officio Pastorali, vel in Episcopos deligebantur. Postea, cùm non omnes Episcopi apti essent, ut in istiusmodi cœtibus Juventutem erudirent, laboratum fuit, ut in Ecclesiis, ubi Episcopalis esset cathedra, Scholæ essent [illegible], unde status Canonicorum emerserunt, qui eas regerent: tumque, ut Collegiis hisce Episcopi, ita *Monasteriis* Abbates, præesse cœperunt, sed & sic mansere *Monasteriis* Scholæ, ubi literæ ac pietas docebantur: quibus ideo Basilius (qui sponte Eusebio Episcopo cedens, in *Monasterium* Ponti se recipiebat, Monachos ibi docturus, & per Ponti urbes *Monasteria* instituebat, aut vetera repurgabat) ut in Scholasticos amat, leges dedit, in iisque Asceticos suos sermones habuit. Præcipuè in ea migrarunt bonæ literæ, ex quo tempore publicæ Scholæ per Gothos & Vandalos anno 410. exin per Hunnos, Francos & Alemannos, dissipatæ ac penitus sublatæ fuere: quo tempore in Cœnobiis hisce & literæ & literarum Auctores, grassante illo Barbarico diluvio, maxima ex parte conservata fuere: Prout inter alia Corbejensis *Monasterii* scr. his utilissimi Scriptores non pauci, qui ex iis primùm editi fuere, debentur. Adeo ut Artium, quà divinarum, quà humanarum conservatio, imo Europæ conversio, illis *Monasteriis* non immeritò adscribenda, [illegible] in illis ut communibus Scholis, homines erudiendi, quo Ecclesiæ Gentiumque conversioni utiliter præfici possent. Inde itaque producti Bonifacii, Rabani, Bedæ, &c. Atque hic Caroli M. imprimis heroicus animos excitavit, qui, ut universam Europam ferè implevit Episcopatibus Academiisque, ita & de *Monasteriis* ac Collegiis illi prospexit, quæ Ecclesiarum essent seminaria: Constituit proin, ut in singulis *Monasteriis* atque Episcopiis scholæ essent, ubi ingenuorum servorumque filii Grammaticam, Musicam & Arithmeticam, inprimis verò Scripturam Sacram docerentur. Adeo, ut sicut Basilii Augustinique ævo Asia & Africa, ita Caroli M. tempore, Europa referta esset hujusmodi Musarum domiciliis & omnigenarum Virtutum Gymnasiis: ac sicut primò ex hominibus illiteratis *Monasteria* constabant, tum etiam literatis placerent, translatis eò Artium & Pietatis studiis, unde Ecclesiarum Pastores ac Ministri prodirent. Hinc olim in Anglia, in solennioribus *Monasteriis* Scholas Prælati habebant, cùm necdum essent publica Gymnasia: E Græcia quoque Viri docti in Galliam venientes, sub Pipino & Carolo M. in *Monasteria*, ut ibi docerent, missi sunt. Similiter Augiæ *Monasterium* Barones Principesque educabat, qui inde ad conjugium transituri & Remp. recturi, cùm tempus erat, sunt egressi. Eadem Lirinensis Cœnobii, in maris Ligustici Ins. Lerina, quæ hodie *S. Honorati* dicitur, ratio fuit: nec non Cœnobii Fuldensis, in Germania, quod maximè sub Rabano Mauro Abbate, illiusque contubernali Haymone, ut & Walafrido Strabo, omnis eruditionis penu est habitum. Postquam verò varia Collegia, Academiarum Scholarumque jam fundatarum additamenta ac complementa oriri cœperunt, qualia unicum in Anglia Oxonium hodieque complura habet, unicaque Lutetia 54. jam numerat, *Monasteriorum* nomen sensim evilvit, & divitiis aucta laborem studiumque excutere cœperunt, circa A. C. 1000. donec ortu Monachorum mendicantium circa A. C. 1200. nova iis planè facies inducta est. Tum enim in iis doceri Philosophia cœpit Theologiæ permixta, quæ quòd in Scholis illis Theologicis doceretur, *Scholastica* invenit nomen: apud Græcos, Auctore Joh. Damasceno; apud Latinos, Petro Lombardo Episcopo Paris. circa A. C. 1145. cujus libri, quibus novâ Methodo Theologiam tradidit, sequentibus seculis pro regula & normâ Theologiæ habiti, & Patres & Doctores Ecclesiæ Scripturæ S. æquiparati sunt, Aristoteles quoque magnam impetravit dignationem. Donec, sub Alberto M. Ratisbonensi Episc. circa A. C. 1220. præter Patrum scripta, in Theologiam, Aristotelis Philosophia invecta, auctoritatis fastigium conscendit, ut non solùm omnia *Monasteria* in ea sola desudarent, sed & textus hujus Philosophi S. Scripturæ vices in concionibus ad populum aliquibus in locis subierit. Successit certa ætas, quæ à Durando de S. Portiano sub anno 1320. usque ad Gabr. Biel sec. super. extenditur, quo temporis intervallo Aristotelis & Lombardi, Sententiarum Mag. Commentatores, in Occamistas seu Nominales, Scotistas seu Reales, Thomistas, Albertistas &c. divisi, hisce tricis tempus fefellere. In primævum itaque statum meritò *Monasteria* sec. præt. Reformatores restituere omni nisu allaborarunt, plurimisque in locis perfecerunt, ut ex prima fundatorum intentione veræ pietatis doctrinæque exercitiis, & sinceræ Juventutis culturæ velut ex postliminio vacarent. Quod Johannem Hilten, Isenacensem, virum pium & ipsum Franciscanum sec. 15. prædixisse fertur. Sic Magdeburgense *Monasterium* in Scholam Juventutis, *Monasterium* Augustinianorum Heidelbergæ, in Sapientiæ Collegium, Cœnobium Fraticellorum Lugduni Batav. in Theologiæ Collegium Ecclesiarumque Seminarium &c. versum est: ut de aliis innumeris nil addam; V. Franc. Burmannum *Orat. Inaugur. de Collegiis*.

Monasteria Regalia, vocantur passim; [illegible Greek] Græcis; aliter *Abbatiæ Regales*, *Monasteria Imperialia*, item *Fiscalia*: quod in Fiscis regiis extructa essent, & ab ipsis Regibus dotata, à quibus unde pendebant. Hæc, ab omni jurisdictione Episcopali, imo & ab ipsa Patriarchali, exemta, nulli alii, præterquam Imperatori aut Regi immediatè, subjecta erant: unde unde *Monasteria libera* passim dicuntur. Nec Abbates eorum, *Regales* ab iis dicti, ab aliis, quàm ab ipsis Impp. aut Regibus, vel certè cum eorum nutu, instituebantur, eligebantur & investiebantur idque *per baculum* haud aliter ac Episcopatus ipsi. Quia v. Abbatiæ istæ, ex fundis Regiis erant dotatæ, earum Abbates, *in militiam ire & Regalitati servire tenebantur*, ut est in *Diplomate* Henrici Imp. A. C. 1065. pro Monasterio S. Maximini Trevirensi, quod à Duchesnio descriptum est, *in Historia Limburg. pag.* 19. Sed & id juris Regi in hujusmodi Monasteriis competit, *quòd utendo jure suo regio possit Monachum vel Monialem unum, in principio sui regiminis, post suam coronationem, ponere*, uti refert C. du Fresne, ex *Regesto* Parlamenti *Olim*. Præterea, Abbatiarum harum annatæ ad Regem spectabant, quas Ludovicus VII. Gall. R. Monasterio S. Victoris Paris. concessit. Etiam Abbates Regales, perinde ac Episcopi, Buticulario Franciæ centum solidos exsolvere tenebantur, cùm Abbatialis dignitatis confirmationem à Rege expetebant, vel forte, cùm eidem fidelitatis præstabant sacramentum, de quo Buticulariorum jure, & hominiis sacramentisque fidelitatis, ab Abbatibus istiusmodi præstitis Regibus, extat insigne *Diploma* in Tabulario S. Genovefæ Paris. quod *Glossario* suo præfatus Auctor inseruit: apud quem V. quoque de

Monasteria Canonicorum, quibus *Monastica* opponuntur; *de Monasteriis Consistorialibus*, de quibus [illegible] in Consistorio Rom. disponi consuevit, *de Monasteriis Duplicibus*, virorum sc. & feminarum, prope invicem positis; *de Monasteriis Patriarchalibus*, quæ solius Patr. CPolitani jurisdictioni subierant, aliisque huc facientibus. Nec omittendum, quod idem addit: *Monasterii* vocem pro Ecclesia Cathedrali non raro sumi, eò quod plerisque in Ecclesiis talibus Monachi olim, non ut hodie Canonici, sacra obirent: unde hodieque vox *Munster* Germanis, Ecclesiam Cathedralem notare, observatum Nebridio Mundelhemio *Epist.* 17. *Antiq. Monast.* & Gretsero *Observation. ad Vitam S. Willibaldi c.* 17. Sed aliam hujus appellationis rationem supra attulimus.

Abbatiæ Regales, ex Regesto quodam veteri apud Eund.

S. Dionysii.	S. Egidii.
S. Germani.	Tinnorcii.
S. Genovefæ.	S. Columbæ.
Ferrarium.	Compendii.
S. Benedicti.	S. Medardi.
S. Maximini.	S. Crispini.
Mauriniaci.	S. Remigii.
S. Maxentii in Pictavia.	Corbeiæ.
de Burgolio.	S. Richarii. V. cum in
Majoris Monasterii.	*Additionibus ad Glossarium.*

Monasteriolum in Algia, *Montreul en Auge*, locus Galliæ in Normannia, ubi Monasterium nobile. Hadr. Valesius in voce *Algia*.

Monasteriolum Ambianorum, *Monstreuil*, teste Frodoardo primò vicus, dein castellum, tandem oppidum Galliæ Belg. nomen accepit à parvo Monasterio S. Salvii *S. Saulve*, quod Episcopus Ambianorum extructum B. Mariæ titulo donaverat: cum antea *Bradum* diceretur. Ibidem est & puellare Monasterium S. Austrebertæ, cum tit. Abbatiæ. Sedet in ora Picardiæ Occ. ad ostium Canciæ fl. inter Ambianos ad Merid. 16. & Bononiam ad Bor. 8. leucis, Stapulis oppido proximum. Fuit olim sub proprio Comite, habitumque est pro capite pagi Pontivi. Berthæ Philippi I. Francorum R. uxori pro dote & donicilio, post repudium à marito, assignatum legitur. Majorem suum & Scabinos seu Pares olim habuisse docet Hadr. Valesius Not. Gall. V. quoque Ferrarium *Geogr.*

Monasteriolum in Argilla, *Monstreuil l'Argille*, locus Galliæ est, in Neustria, Orderico Vitali *Histor. lib.* 12. memoratus.

Monasteriolum Berlaii, à parvo Cœnobio & loci domino dictum; vulgò *Monstreuil Belly*, ejusdem regni in Andibus locus est: Hadr. Valesius *Not. Galliæ*. In hoc oppido tum munitissimo Gerardum Comes Andegavensium Gaufridus obsedit, illoque occupato munitionem diruit. Idem *ibid.*

Monasteriolum in Gastina, castrum est Galliæ in Pictonibus. Idem.

Monasteriolum ad Icaunam, *Montreau faut Yonne*, opp. Galliæ, in Campania & partim in Vastinensi tractu, ubi Icauna se in Sequanam se exonerat, cum ponte. Hic interfectus fuit Johannes Dux Burgundiæ, jussu Caroli Delphini, qui post à 7. [illegible] hujus nominis Rex Galliæ fuit. Dicitur à quibusdam *Mons Regalis*. & distat 17. leucis à Lutetia, in [illegible] 7. à Meloduno, Baudr. V. quoque *Monasteriolum Senonum*.

Monasteriolum Senonum, municipium Galliæ est, in Senonibus, ad Icaunæ & Sequanæ confluentes. Vulgo *Monstereau faut-Yonne*, id est, *Monasteriolum non Icaunâ ingens*. Sequanâ haustus: à Cœnobio S. Martini nomen habet, cum olim *Condate* diceretur, quo nomine veteres Galli confluentem designasse creduntur. Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Monasterium, urbs Westphaliæ, adde: Hanc Anabaptistæ occupatam, *urbem novi Regni sui*, Regnum autem, *Regnum Christi, Davidis, Sionis, Sanctorum* appellabant. Crearunt illi Regem Johannem Bocoldum sartorem Leidensem: cujus tamen, ut & asseclarum desperatissimis consiliis, paulo post singulari providentiâ Deus frænum imposuit, G. Hornius *Orb. Imp. p.* 48.

Monastria, eadem cum *Moniali*. Hæ, ut & Monachi, etiam pallium habuere, nec muliebre quidem, sed virile, quod tamen prohibuerat XIII. Canon Gangrensis Synodi his verbis: *Εἴ τις γυνὴ διὰ νομιζομένην ἄσκησιν μεταβάλλοιτο ἀμφίασμα, καὶ ἀντὶ τοῦ εἰωθότος γυναικείου ἀμφιάσματος, ἀνδρεῖον ἀναλάβοι, ἀνάθεμα ἔστω*, *Si qua mulier, propter ascesin, vestem mutet, & loco consueti muliebris pallii, virile sumat, anathema sit.* Ad quem Canonem quidquid argutetur Balsamo, certum est, & Melaniam, & ceteras olim famosas *Monastrias*, quæ pallium gestabant, contra illum Canonem fecisse, cum hujusmodi virilem habitum usurparunt. Vocabatur id, sicut Monachorum pallium, [illegible] item [illegible]. Niceph. Xanthopulus in *Catal. Patriarch. Constantinop.* de Basilio Diacono: [illegible Greek] ... Ubi [illegible] mulierem quæ abjecit pallium, intelligitur, quæ habitum Monialem ejuravit & abjecit. Pallium siquidem etiam *Monastriis* fuisse, confirmat Palladius, de Taor virgine, in *Lausiaca*: [illegible Greek] *Illa autem sumto pallio in casa indesinenter opere intenta sedebat*. V. supra, ubi de *Monachis*.

Monacor, Hesychio *μονάμπυξ*, [illegible], *celes, equus & aequus, & navigii genus & monater*. Sic enim Latini è Græco dixerunt equum unijugem, de [illegible] simplum, in vet. *Epigrammat. de Circo*,

Luna biga datur semper, Soliq; quadriga,
Castoribus simpli [illegible] equi.

Item [illegible]. Eodem certè sensu, *monatores* vet. Glossæ habent. Sed & *monacor* [illegible] Græci [illegible] Latinè ad verbum *aureax*, *aurea* enim est *frenum equi* Græcis, Latinis *aurea* vel *orea*, unde *auréax*, equus singularius vel eques singularior, &c. Cujusmodi equitatu Circo olim, præmii palmæque gratiâ, cursu contendebant. Pausanias, [illegible] Sed & [illegible] olim in Circo desultores, qui missus nuntiarent. Cassiodorus *Variarum lib.* 3. *epist.* 51. *Biga quasi Luna, quadriga Solis imitatione reperta est. equi desultorii per quos Circenses ministri missus nuntiant exituros, Luciferi præcursorias velocitates imitantur*, apud Salmasium ad Vopiscum in Carino Imp. V. quoque supra in voce *Desultor*.

Monaulos, apud Martialem *lib.* 14. *Epigramm.* 64. cujus lemma *Tibiæ*,

Ebria nos madidis rumpit tibicina buccis,
Sæpe duas pariter, sæpe monaulon habet,

dicta est singularis tibia, ad differentiam [illegible] duas simul inflabantur. Inventor ejus, [illegible], sicut geminas Marsyas primus instituisse dicitur. [illegible] *lib.* 4. *cap.* 20. V. supra in voce *Calamaulus*, [illegible] *Tibia*.

Monbason, nomen illustris in Gallia familiæ, quæ Rohanæ stirpis ramus est. Cum enim Alanus VI. Rohanus [illegible] [illegible] filios Alanum VIII. & Eonem; illo genitus [illegible] II. gener Philippi Eburovicensis Regis Na[varræ] [illegible] A.C. 1395. Hic communis pater fuit duarum [illegible]. Nam ex Alano VIII. [illegible], reliqui Vicecomites *de Rohan* Com. *de Porhoet* & Principes *de Leon*, [illegible], cum ea linea prac. seculo defecere. Ex Carolo filio [illegible] inde [illegible] qui descendunt, ab quinque, ut observetur, Ludovicum [illegible] fil. genuisse Ludovicum cognom. *Magnum* [illegible] tum hic Dux de Gié Marescallus Franciæ, pater [illegible] *de Gié & du Verger*, cujus posteritas in nepotibus [illegible] ac Petri Dn. *de Frontenay*, Anna, hæredis primarii Rohaniæ [illegible], in cujus posteris iterum Vicecomitum *de Rohan* Pr. *de Leon* &c. Dn. *de Soubize* [illegible] continuata est, usque ad Henricum Ducem, qui lineam clausit, A.C. 1638. Ille, nempe Ludovicus Magnus, Dominos fecit, velut nunc vocantur, Pr. *de Guimené*, Duces *de Montbazon* & Comites *de Rochefort*, ecclesiæ [illegible] bus mediorum series hæc est. Ludovicus I. *de Rohan* Dn. *de Guimené & Montbazon*, genuit ex Maria [illegible] Vicecom. *de Rohan*) Ludovicum V. *de Rohan* Dn. *de* [illegible] (maritum Margaretæ *de Laval* (Guidone XIV. Comite *Laval.* qui obiit A.C. 1531. genitæ) & ex eâ [illegible] Ludovicum [illegible] *de Rohan* Dn. *de Guimené* Com. *de Montbazon*: [illegible] Dn. *du Verger* (fil. Franciscæ *de Rohan* Dn. *de Gié*) [illegible] Hercules *de Rohan* Dux *de Montbazon* creatus, obiit A.C. [illegible]. Ei ex Magdalena *de Lenoncourt*, genitus Ludovicus *de Rohan*, Princeps *de Guimené*, Dux de *Montbazon*, junxit sibi Annam *de Rohan* (Princ. *de Guimené* Com. *de Montauban* Petri Rohanei Sororem) ex que ex ea suscepit Carolum Rohanæum, Ducem *de Montbazon* (cui Johanna Armanda Schombergia nupsit) & Ludovicum, *Chevalier de Rohan* dictum. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobil.* [illegible] V. et ante ipsos.

Monesi, seu *Monesii*, inter minores Aquitaniæ populos memorati, Plinio, forte fuere, ubi hodie *Monesins* aut *Monein*, locus non ignobilis Galliæ in regione Benearnensi. Valesius in voce *Sibutzates*.

Moneta, Junonis cogn. adde: Cujus locus fuit in area, quæ area ædium M. Manlii Capitolini fuerat: hic extructa est ædes, anno postquam vota erat. Macrobius *Monetæ* dedicatum hoc templum Kal. Junii ait. Servabantur ibi libri lintei, in quibus Imperii Rom. fata continebantur. Suidas, cum Romani pecunia indigerent, bello contra Tarentinos ac Pyrrhum, eos Junonem invocasse, quæ ipsos monuerit, si justitiæ uterentur, pecuniam iis non defuturam, cumque id Romani re ita comperissent, *Monetam* Junonem veneratos esse eiusque [illegible] fuisse, quod nomisma, i. moneta inscripta in eius templo asservaretur, scribit: sed verisimile id esse negat Julius [illegible] *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 6.

Moneta Cremonensis, Professor, primo Bononiæ, dein Dominicanus: Scripsit contra Hæreticos, [illegible] Conscientiæ *Montanam* dictam. Leander Albertus *de Viris Ill. Ord. Præd. lib.* 5. & *descr. Italia.*

Moneta usus, excogitari cœpit, postquam simplicissimum illud & naturæ maxime, teste Aristotele, conveniens Mercaturæ genus, quod mercium fiebat permutatione, in desuetudinem abiit. Quia enim alter alterius mercibus non semper opus habebat, Moneta inventa est, quæ pretium rei suppleret: nec profuit quicquam Lycurgi lex, qui *emi singula non pecuniâ, sed mercium compensatione*, pristinum sic morem revocaturus, sanxit, apud Justinum *lib. 3. cap. 2.* nec votum Plinii, *utinam è vita aurum abdicari posset! lib. 33. cap. 1.* ita enim mox *Monetæ* amor invaluit, ut non amplius commerciorum vitæ gratiâ, ut ait Plato *de LL. lib. 5.* sed sui ipsius causâ ab avidis habendi hominibus quæreretur. Verùm non propterea legitimus ejus usus tollitur, quod hominum libido ei delubra arasque, præter meritum, erexit: commodum humanæ vitæ instrumentum est. Materiam ejus triplicem esse, colligitur ex Pomponio IC. *l. 2. §. deinde ff. de or. Jur.* videlicet, *Æs, argentum, aurum*: unde & Treb. Pollio in *Victorin. Tyr. cusi sunt ejus nummi æris, aurei, & argentei*; sed hoc discrimine, quod initio omnes omnino pecuniæ ex ære, (quod primo appendebatur, apud Rhin. demum à Numa Pompilio signatum) cuderentur: Neque ante victoriam Pyrrhi argentum signatum Romæ in usu esset & aurum in pecunia demum cognosceretur, cùm Carthago & Corinthus essent devictæ. Fr. Patricius *de Republ. lib. 3. tit. 9.* Ovidius *Fast. lib. 1.*

Æra dabant olim, melius nunc omen in auro est,
Victaque concessit prisca Moneta novæ.

E plumbo, stanno, ferro nummos olim conflatos esse, notat Dempsterus, & nummos ferreos quorum meminit Plautus *Trinummo sc. Hæc ego. Casinâ sc. Omnibus & Mostellariâ sc. Ille bucede*: item Martialis *l. 1. Epigr. 100. & l. 10. Epigr. 74.* interpretatur *vilissimos.* V. infra. At obolum *ὀβελίσκον* ἢ *ὀβολὸν*, *ferream laminam*, vocat Eustathius in *lib. Iliadis*, e ferro fabricatam *Monetæ* antiquissimum genus primum constituisse indigitans. Cœlius quoque Rhodiginus testatur, *Pompilium Numam ex ferro & ære primum cudisse nummos, quos ex prisco Auctoris nomine sint Numia appellata: quinto lintei illum fecisse, & ostracum pecuniâ impleret e-fuisse, quod à Tarquinio fuisse literis proditum, tidem tradunt Græci.* Idem addit, *Lignea tamen alicubi, Populo à Numa congiares datum esse, asses ligneos & scorteos* (forte antequam e ferro & ære illos cudere cœpisset) *Nummos ferreos meminit item Hieronymus. Sed & Donatus ad hunc sensum enarrat illud Virgilianum, Æn. 1.*

Taurino quantum posset circumdare tergo;

intelligens, *pecuniâ facta de tergore bubulo* agrum dicere à Didone fuisse emptum, quod tamen alii non asseverare audent, intelligentes hic monetam forte ex metallo, tauri iconem impressam habentem. Sed & fabulam de Marsya excoriato ab Apolline huc non inepte trahunt quidam, dicentes illum, postquam Apollo lyram invenisset, opibus suis utique, quas antea tibiæ sua congesserat, sensim expoliatum, sicque corium ei detractum fuisse, quo tum temporis nummi fierent communiter cusi. Sumebatur autem ad *Monetas* has formandas, teste Liceto *de ... Annul. schem. 31. non bovis pellis tenuior, sed crassior & durior in tergore tauri residens, ad usum diuturniorem*: creditque idem habuisse hujusmodi nummos insuper forte auri vel argenti frustulum, in quo cælata fuerit imago Principis: qualium, cum insigni claviculo argenteo certi ponderis, insignem vim in arca quadam inventam esse Ann. Ch. 1634. in Dania, ibidem refert. Chartaceæ *Monetæ* mentionem facit M. Polus *lib. 2. cap. 18.* ubi refert, M. Chamum Tartarorum Imp. in suis regnis *Chartaceam* fecere, ... Ut alia omittam: nisi quod adlitam *Monetæ* usum permittere, ... nostro quoque seculo *Monetam* ex corio visam esse, ... sub Gustavi Adolphi R. in Germaniam primum trajicientis tempora: ut & ... præcedentis sec. Harlemi Hollandiæ ... obsidione premerentur. Cocœbe, quum ab Hispanis acerrima obsidione ... signabant. Aryandes Darius N. Tacitus Imp. auro puro signabant: Aryandes, Ægypti Prætor, Darium imitatus, ex argento puro nummos fecit: Athenienses, Philippus, Alexander, Demetrius, Prusias, Mithridates, vilioris metalli partem separaverunt quinquagesimam: Romani sub Coss. ad Vespasiani tempora octavam, & quadragesimam, postea vicesimam quartam: apud reliquas gentes argentum auri temperaturâ constabat. Vultibus autem Principum ac Imperatorum signabantur nummi: (unde quidam ... Virgil.

Dic quibus in terris inscripti nomina Regum
Nascantur flores,

... incommode de nummis ipsis, vel auri argentique, è quibus fiunt, fodinis interpretatus est.) Idque non modo florente jam Rep. sed & nascente, neque apud Romanos solum, sed & Græcos aliasque gentes: cujus rationem suggerit Cassiodorus *libro 6. Epistolâ 7. ut imago Principum subjectos videat... per commercium.* Addebatur nomen, inscriptio, nota victoriæ alicujus aut casus, ut ex thesauro Numismatum Goltzii videre est: Quare ut insolens quiddam, hoc observatum, notatur à Procopio *de bello Goth. lib. 3. quòd Franci, ... alii Populi, Imperatoris Rom. imagine sed suâ impressâ nummos signarent*. ... notum est quæstio Evangelica, de numismate Tiberii, Augusti effigie impressâ signato. Factum id sæpius in inauguratione Principum, ut novo hoc largitionis genere (pecuniam enim suâ icone signatam in vulgus spargere, vel militibus singulis dividere Principibus tum solenne) favorem populi militumque captarent, ut patet ex Ammiano Marcellino *Hist. lib. 26.* Corippus Gramm. *in Laudibus Justini lib. 4. n. 5.*

Hinc vetus argentum fatetur speciemque novatam
In varias, sculptum titulis, pressumque figuris,
Excelsis portant humeris, magnumque laborant
Ponderibus, vastisque graves fundantur in aulis;
Utraque materies in magnos surgit acervos.

Interim, Plutarcho relatu in *Poplicola, Vetustissimi bove vel ove vel sue fuerunt signati*: quo pacto valoris in moneta differentiam notatam esse conjicit Licetus, *quoniam & bos pluris æstimatur ac venditur quàm sus, & sus quàm ovis*, loco suprà laud. Athenis certe nummi didrachmi species erat, quem primus bove signavit Theseus, apud eundem. Janus, qui primus omnium *Monetam* signasse legitur, in antica parte duo capita, in postica navem, cujus & ipse Autor, expressit: unde ludi pueritis genus notum, *Capita aut navim, &c.* Quia verò tam utile vitæ nostræ instrumentum *Moneta* esset, hinc magna Principum sollicitudo semper fuit, ut illa probæ esset notæ, id est, ut materiâ constaret probâ & iconem haberet suam, Proin *Moneta* falsa vetita legibus Romanis, & factum, ut manus amputatio adulteratoribus ejus destinata: Aryandes, de quo suprà, morte affectus esset: apud Suecos, falsarii hujusmodi appensis & circumjectis adulterinis nummis in cruces agerentur: apud Visigothos, vel bonorum dimidiâ parte mulctarentur, vel, si sine bonis essent, in servitutem Regi darentur, &c. Quibus non obstantibus, cùm tales, ne strepitu proderentur, in eremis sibi antra officinasque pararent, quod frequentissimum suo tempore fuisse, D. Hieronymus in *vita Antonii Er.* docet, quò diligentius moneta cuderetur, in Palatio officinam esse voluit Carolus M. acerrimeque in ... sive *Monetarios* illos impostores animadvertit. V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Joh. Rosini Antiqq. Rom. lib. 7. c. 31.* ut & infra in vocibus *Nummus* & *Pecunia*. Addam hoc unum ex Paschalio, inter cætera honorum insignia, etiam *monetæ* feriundæ jus nonnunquam Olympionicis olim concessum. Sic enim Anaxilas Rheginus, quadrigis victoriam adeptus, pecuniæ ex una parte *currum*, ex altera *leporem*, insculpsisse legitur, apud Pollucem *lib. 5. cap. 12.* Currum quidem, ob victoriam; leporem verò, quod id animal primus Siciliæ intulisset. V. Car. Paschalium *Coronarum lib. 6. cap. 7. &c.*

Monetæ, apud varias gentes, species celebriores.

ex Ære.

As, dupondius seu duplex As. Tressis id est, *tres Asses*: Nonussis, Decussis V. cœlis, Tricessis, usque ad Decussis, *a noble sterling*, Angl. quo non fuit majus æris vocabulum, teste Varrone.

Assarius, Gr. Ἀσσάριον, Rabbinis איסר *Isor*, cujus mentio Matthæi *cap. 10. vers. 29.* dimidia pars fuit assis semuncialis lege Papyriâ percussi, ut Plinius auctor est *lib. 33. cap. 3.* adeoque quarta pars unciæ. Pondus ejus erat quatuor granorum frumenti. V. si placet Drusium in *præter. Luc. cap. 12. vers. 59.* Thom. Godwynum *de ritibus Hebræorum libro 6. cap. 10. &c.*

Dupondius, duos valebat asses.

Minutum, Gr. λεπτόν, cujus mentio Lucæ *cap. 21. v. 30.* pondus dimidii grani frumentacei habebat, eratque octava Assarii pars.

Quadrans, Gr. Κοδράντης, dimidia pars erat Assarii, adeoque valebat Minuta duo, V. Marci *cap. 12. vers. 42.* Pondus ejus granum frumenti.

Semis, dimidius Assis: Angl. *two fifths of a peny.*

Sextula, Assis pars minima, *the sixt part of a peny* Angl.

Triens, Angl. *four fifteens of a peny.*

ex Argento.

Agorath, Hebr. אגורה, *Argenteum*, cum Gerah ejusdem valoris. V. 1. Sam. c. 2. v. 36. & hic infra.

Caseph, כסף, Gr. Ἀργύριον, Lat. *Argenteum*, cùm absolutè ponitur in sacris, siclum notat: cùm Græcæ monetæ genus significat, ut Actor. *cap. 19, versu 19.* Attica est drachma.

Denarius, Gr. Δηνάριον, qui tributi loco solvebatur, Matth. *cap. 22. versu 19.* Erat vel Communis, vel Denarius Sanctuarii, didrachmi valore. V. quoque suprà,

Didrachmon, Gr. Δίδραχμον Matthæi *cap. 17. versu 24.* Syriacis *duo Zuzim*, qui apud Hebræos idem valebant, quod duo Denarii apud Rom.

Drachma Attica, Angl. *seven pence sterling*: apud Hebr. quartam partem sicli efficiebat. V. Lucæ *cap. 15. v. 8.*

Gerah, apud Hebræos erat 24. Sicli pars, minimus ex argento nummus: pendebat obolum Atticum & quintam ejus partem Angl. ...

three half-pence sterling. Ejus mentio Exodi c. 30. v. 13.

Keshytah, קשיטה, i. e. *agnus*, quod effigiem ejus haberet insculptam, secundum Rabbinos; oboli erat valore, quorum 20. siclum implebant. Ejus mentio Gen. c. 33. *versu* 19.

Libella, decima pars Denarii.

Obolus, Gr. Ὀβολὸς, Ang. *a peny*, sexta pars drachmæ olim erat.

Quinarius seu Victoriatus, valebat asses 5.

Sembella, dimidia fuit Libella.

Sestertius, dupondium & semissem valebat.

Shekel, seu Siclus, Hebræorum [illegible] *ex Aqua*,

Adarchon, אדרכון cujus mentio Esdræ *capit.* 8. *versu* 27.

דרכמון *Drachmon* dicitur *Esdræ cap.* 2. *vers.* 69. Drachmas duas Atticas valuisse videtur, & forte à Gr. Δραχμὴ nomen accepit: Sunt tamen, qui *Adarcon*, quasi *Daricon* dictum velint. V. infrà *Daricus*.

Aureus Romanus, sub Consulibus 2. denarios pendebat: postea Principes 2. drachmarum pondere percusserunt. Heliogabalus multiplicavit pondus, quos Severus sustulit & semisses percussit, qui drachmam pendebant. Constantinus, Julianus & alii sextulę pondere feriebant. G. Agricola. Paulo aliter Joh. Frid. Gronovius *de Pec. vet.* quem vide. Atheniensis pendebat 2. drachm.

Daricus, viginti drachmarum

nummus, duplex erat: Regius, in communi vita usitatus, duarum drachmarum valore: & Sanctuarii, qui 4. drachmas pendebat.

Siglus Persicus & Sardianus, Xenophonti valebat 7. obolos Atticos & dimidium: Hesychio 8.

Stater, duplex didrachmon erat, apud Hebræos: apud Corinthios pendebat obolos Ægineos 10.

Teruncius, à tribus unciis assis, quas valebat, libellæ quadrans.

Testudo, Peloponnesius nummus, ignoti valoris ac ponderis, &c.

[illegible] argenti fuit, par Attico stateri,

Stater, Gr. Χρυσοῦς, sub. [illegible] Atheniensis, pendebat 2. drachmas. Philippus Alexander & Successores, signabant pondere 2. drachmarum Atticarum, obolorum totidem, ut & siliquarum. Stater à Crœso percussus, pondere fuisse 2. drachmarum putatur, ut & Daricus. Sed Cyziceni percusserunt obolis [illegible] & dimidio 2. minutis & decimâ minuti parte.

Tetrastater, aureus nummus apud Cyrenenses, uncialis ponderę: Angl. *fifty two shillings sterling*.

Zahab, Hebr. זהב. *aureus*, cujus mentio 2. Regum *cap.* 5. *versu* 5. videtur idem cum Siclo aureo, de quo V. Judicum *cap.* 8. *versu* 26. Cujus pondus duæ drachmæ Atticæ. V. Breerwood *de Nummis*, Godwynum *de ritibus Hebr. lib.* 6 *c.* 10. *&c.*

Monetariæ Officinæ, olim sub Impp. in Oriente, præter CPolim; *Alexandriæ* erant, teste Ammiano: *Antiochiæ*, ut Lampridius & *Cyzici*, uti Sozomenus & ex eo Nicephorus, referunt, qui complures in hac urbe tradunt excitisse *Monetarios*, qui [illegible]. Et quidem Alexandrinam Monetam, præ cæteris spectat nummus æreus Justiniani, in cujus aversâ facie *I.* & *B.* intra Christi monogrammα describuntur, cum hisce characteribus: ΑΛΕΞ. qui Alexandriæ cusum denotant, ubi maxima Ecclesia dicata erat Joanni Baptistæ, qui per *I.* & *B.* indicatur. &c. In Occidente, sex, potissimum fabricæ ejusmodi extiterunt, uti docet *Notitia Imp.* *Siscia* sc. in Pannonia, de qua urbe copiose egit Tristanus *Tom. III. p.* 288. *Aquileja* & *Roma*, in Italia; *Lugduni*, *Arelate* & *Treviris*, in Gallia: quæ quidem ita distributæ erant, ut tres intra Præfecti Prætorio Italiæ & totidem intra Præfecti Prætorio Galliarum jurisdictionis limites essent. *Roma* certè Monetam excitisse semper, notissimum. Ad *Aquilejensem* quidam referendam putant Gratiani, Valentiniani & Theodosii *Constitutionem*, qua pœna statuitur in monetarum opifices, qui se extraneis matrimonio jungebant. Præterea plures nummi occurrunt, in quibus S I S. & S I S C. describitur, quod ad *Sisciam* referri debere, omnes judicant. In Gallicis monetis, prima recensetur *Lugdunensis*, in *Not. Imp.* mentioque ejus in nummo æreo Juliani, in quo sub bove in eo efficto legitur, LUGD. OFF. S. id est, in *Lugdunensi Officina signata*, vel *Lugdunensis Officina signavit*. Complures etiam habentur, in quibus *Arelatensis* moneta variis characteribus denotatur. *Trevirensem* verò memorat Trebellius Pollio *in XXX. Tyrannis*, ubi de Victoria, *Cusi sunt*, inquit, *ejus nummi ærei, aurei & argentei, quorum hodieq; forma extat apud Treviros*, V. Ortelium *Itinerar. pag.* 64. Sed & præter recensitas *Monetas* publicas, alias extitisse non minùs celebres, stante etiam ac imperante Constantinianâ familiâ, ex nummis colligit Car. du Fresne: quas inter extitere, *Thessalonicensis*, *Carthaginensis*, *Sirmiensis* & *Cyzicena*. Labente dein Imperio, *Nicæa* & *Nicomedia*, in Bithyniâ, officinæ fuere celebres, de quibus intelligenda Constantini *Constitutio ad Bithynos*, *l.* 1. *Cod. Theodos. de Murilegulis*.

Conjicit denique Marc. Velserus, fabricam monetariam Augustæ Vindelicorum extitisse, ex hisce characteribus, qui Victoris Imp. nummo inscribuntur; AUPS, quos quidem ita interpretatur, *Augusta Vindelicorum pecunia signata*. *Rerum Vindelic. lib.* 7. *pag.* 159. Cui simili argumento *Ambiani* cusum præstantium illum Magnentii nummum æreum, contendit du Fresne, qui in aversa facie Christi monogramma præfert, cum inscr. SALUS DD NN AUG. ET CÆS. & infrà AMB. nam & in Gallia eum regnasse, ex Scriptoribus in confesso est. Ita in nummis Magni Maximi Tyranni & filii Victoris, M D P S. *Mediolani* pecuniam signatam, interpretari haud absonum fuerit; nam Maximus Italiam obtinebat, cum à Theodosio fuit victus, ac proinde & Mediolanum. Eædem literæ occurrunt in nummis Arcadii & Honorii &c. Sed desiere tandem ejusmodi Officinarum nomina monetis Imperatoriis adscribi, post Michaelem Theophili filium, uti monet præfatus Car. du Fresne in *Dissertatione de Inferioris ævi Numism. num.* 31. & 32. ubi etiam, secundum ordinem literarum, characteres ipsos, cum earum expositione, ut adscriptæ singulis numismatibus earundem Officinarum notæ facilius, ab harum rerum avidis, percipiantur, hoc modo subjungit.

Characteres numismatum inferioris ævi quibus Officinæ Monetariæ indigitantur, à Car. du Fresne, expositi.

ΑΛΕΞ. *Alexandriæ*, in nummo Justiniani.
AMB. fortè *Ambiani*, Magnentii.
AMID... Constantini Magni.
ANT. *Antiochiæ*, Constantini M. & Juliani.
ANTA. *Antiochiæ*, ubi A. annus I. Imp. vel nota Monetarii, Juliani & Eudoxiæ.
ANTB. *Antiochiæ*, ubi B. annus est Imperii secundus, vel potius nota itidem Monetarii. Honorii & Eudociæ.
ANTΓ. *Antiochiæ*, Γ. annus tertius vel nota Monetarii: Valentiniani, Theodosii & Arcadii.
ANTE. *Antiochiæ*, E. annus Imp. quintus vel &c. Valentiniani.
ANTH. *Antiochiæ*, H. annus 8. Imp. vel &c. ejusdem.
ANTΓ. *Antiochiæ*, Γ. nota Monetarii, vel Antiochiæ percussa. Valentiniani Valentis & Honorii.
ANTS. *Antiochiæ signata*, Arcadii.
APLC. *percussa Lugduni*, Magnentii.
AQ. *Aquileja*, Constantini M. Constantii &c.
AQOB. *Aquileja obsignata*, Theodosii M.
AQPS. *Aquileja pecunia signata*, vel *percussa signata*, Gratiani & Valentiniani junioris.
AQS. *Aquileja signata*, Constantini jun. & Constantii.
AQT. *Aquileja percussa*, ubi T. pro P. [illegible] Constantini M. & Constantini jun.
ASIS. *Siscia*, Constantini M. Licinii, Crispi &c.
ATR. *Treveris*, Crispi: ubi A. ut & in p. &c. videtur esse nota Monetarii.
BI... Constantini Chlori.
BSIS. *Siscia*, Vetranionis. [illegible] PSIS, id est, *percussa Siscia*. B. Monetarii nota.
BTR. *Treveris*, Crispi. B. nota Monetarii.
Γ... Constantii Chlori.
CAR. *Carthagine*, Justiniani.
CT... Procopii.
CLC. *Cusa Lugduni*, Constantii.
COM. *CPolitana moneta*. Theodosii.
COMOB. *CPoli moneta obsignata*. Arcadii, Joviani, Heraclii, Valentiniani, Majoriani, Severi.
CON. *CPoli*, Constantini M. Joviani, Valentis, Theodosii & Arcadii.
CONA. *CPoli*, Mauricii.
CONT. *CPoli*, Phocæ.
CONE. *CPoli*, ejusdem: ubi A. Γ. E. Monetariorum sunt notæ.
CONOB. *CPoli obsignata*, Hanniballiani, Valentiniani, Theodosii, Anthemii.
CONS. *CPoli*, Constantini M. & Constantii.
CONSA. *CPoli*, vel Constantinopoli signata, ubi A. nota Monetarii, Justini.
CONSΓ. *CPoli*, Γ. nota Monetarii, Arcadii.
CONSB. *CPoli*, B. nota Monetarii, Honorii.
CONSP. *CPoli*, Valentiniani.
CONSPΓ. *CPoli*, Γ. nota Monetarii, Juliani.
CONST. *CPoli*, Constantii, Constantis & Valentis.
D... Constantii Chlori.
EI... ejusdem.
HERACL. *Heracleæ*, Juliani.
KAR. *Karthagine*, Justiniani.
KART. *Karthagine*, ejusdem.
KE. *Karthagine*, Constantii.

KA. *Karthagine*. Constantini Jun.
KONOB. *CPoli obsignata*, Constantini M.
KONSA. *CPoli*, A. nota Monetarii, Constantii.
KONSAV. *CPoli*, Constantii & Juliani.
KRTC. *Karthagine*, ubi C. pro S. Mauritii.
K R.T.S. *Karthagine signata*, Constantini Pogonati.
KYZ. *Cyzici*, Constantii Chlori, Justini, Mauritii, Phocæ.
KYZB. *Cyzici*, B. nota Monetarii, Phocæ.
LUG. *Lugduni*, Constantii, Juliani, & Julii Nepotis.
LUGD. *Lugduni*, Gratiani & Valentiniani Junioris.
LUGPS. *Lugduni pecunia signata* vel percussa signata. Valentiniani & Eugenii.
MDPS. *Mediolani pecunia signata*. Maximi, Victoris, Arcadii & Honorii.
MHR. [illegible] Constantii.
MKV. *Moneta Karthaginensis*. V. nota Monetarii. Constantini M. [illegible]
MNLB. *Moneta* [illegible] *Lugdunensis*. B. nota Monetarii. Constantini Magni [illegible]
MOSTQ. *Moneta signata Treviris*, ubi Q. nota Monetarii, [illegible] ita ut *Aquileia signata* intelligatur. Constantini M. & Licinii.
MOSTR. *Moneta signata Treviris*. Constantii Chlori.
N... Constantini Magni.
NHTA. [illegible]
NIC. *Nicomediæ*. Anastasii.
NICO. *Nicomediæ*, Justini & Mauritii.
NOS... [illegible] Chlori.
PAQ. *percussa Aquileiæ*, Constantini Magni.
PAR. *percussa Arelate*, Constantii.
PARL. *percussa Arelate*, Constantini M. Licinii & Constantii.
PCON. *percussa CPoli*, Constantii.
PCONST. *percussa CPoli*, Juliani.
PR. [illegible] *Roma percussa*, Constantini M.
PK. *percussa Karthagine*, Justiniani.
PL. *percussa Lugduni*, Crispi.
PLC. [illegible] *percussa Lugduni*, Constantii Chlori.
PLM. *percussa Lugduni*. M. nota Monetarii. Constantini M.
PLN. *percussa Lugduni*. N. nota Monet. Constantini [illegible]
PR. *percussa Romæ*. Constantii Chlori, Constantini M. Licinii [illegible]
PROM. [illegible] Constantis.
PS. [illegible] Licinii.
PSL. [illegible] Crispi & Vetranionis.
PTR. *percussa Treveris*. Constantii Chlori &c.
QA. [illegible] *Aquileiæ*. Constantini Jun.
R. [illegible] Constantini & Juliani.
RA. *Ravennæ*. Heraclii.
RAV. *Ravennæ*. Heraclii & Constantini.
R. [illegible] *Romæ*; Constantini, nisi R. pro P. percussa.
RB. ... Theodosii.
RM. *Romæ*. Honorii & Severi.
RO. *Romæ*. Gratiani.
ROM. *Romæ*, Justini, Mauritii & Heraclii.
ROMA. Justiniani & Justiniani.
ROMB. *Romæ percussa* B. pro P. Aviti.
ROPS. *Romæ pecunia signata*, Honorii.
RP. *Romæ percussa*, Constantii Chlori, & Constantini M.
RPS. *Romæ pecunia signata*, Magnentii.
RS. *Romæ signata*, Licinii & [illegible]
RLC. *pecunia signata Lugduni*, ubi R pro P. Juliani.
RT. *Romæ percussa*, ubi T. pro P. Constantii.
RUPS. *Ravennæ pecunia signata*. Honorii & Joannis.
S. *Siscia*. Constantini M.
S. ARL. *signata Arelate*, Constantini M.
SA. *Signata Antiochiæ*, Licinii.
SANB. *signata Antiochiæ*, B. nota Monetarii, vel anno [illegible] Imperii Martiniani.
SAR. *signata* Arelate. Magnentii & Helenæ.
SC. *signata CPoli*; Arcadii.
SCON. *signata CPoli*, Constantii.
SCONS. *signata CPoli*, Juliani.
SE. *Sisciæ*. Constantii.
SIR. *Sirmii*, Constantini M. & Licinii.
SIRM. *Sirmii*, Constantini Jun. & Joviani.
SIS. *Sisciæ*. Constantini M. Licinii, Constantii & Constantis.
SISCP. *Siscia percussa*, Gratiani.
SISPZ. *Siscia percussa*. Z. nota Monetarii.
SMA. *signata moneta Antiochiæ*. Juliani.
SMAB. *signata moneta Antiochiæ*. B. nota Monetarii. Constantini M.

SMAN. *signata moneta Antiochiæ*, vel *sacra moneta Antiochena* Constantini M. & Constantii.
SMANΓ. *signata moneta Antiochiæ*. Γ. nota Monetarii, vel anno tertio Theodosii.
SMANB. *signata moneta Antiochiæ*. B. nota Monetarii, Constantini M.
SMANS. *sacra moneta Antiochiæ signata*, vel *signata moneta Antiochiæ*. S nota Monetarii.
SMANT. *signata moneta Antiochiæ*. Constantii.
SMANTE. *signata moneta Antiochiæ*. E. nota Monetarii ejusd.
SMANTS. *signata moneta Antiochiæ*, vel *sacra moneta Antiochiæ signata*. Constantini M.
SMAQ. *signata moneta Aquileiæ*, Constantii, Gratiani, Arcadii.
SMAT. *signata moneta Antiochiæ*. T. nota Monetarii, Constantini M.
SMK. *signata moneta Karthagine*, Licinii Jun. Item Maxentii.
SMKA. *signata moneta Karthagine*, Licinii ejusdem.
SMKE. *signata moneta Karthagine*, Constantini junioris & Licinii & Arcadii. E. nota Monetarii.
SMN. *sacra moneta nova*, Licinii & Constantii.
SMNA. *signata moneta nova Antiochiæ*. Martiniani, & Theodosii.
SMNC. *signata moneta nova CPoli*. Constantini M.
SMNE. *sacra moneta nova*. E. nota Monetarii, Licinii Jun.
SMNKAB. *signata moneta Karthagine*; B. nota Monetarii, Theodosii.
SMNM. *sacra*, vel *signata moneta nova*. M. nota [illegible] Monetarii: Crispi.
SMNS. *sacra moneta nova signata*, Constantii.
SMRB. *signata moneta Romæ*. B. nota Monetarii; Gratiani.
SMRP. *sacra moneta Romæ percussa*. Valentis.
SMRQ. ubi R pro A. *signata moneta Aquileiæ*; Constantii & Valentiniani.
SMSISC. *signata moneta Sisciæ*, Valentis.
SMTA. *signata moneta* ... Theodosii.
SMTES. *signata moneta Thessalonica*. Valentiniani.
SMTR. *signata moneta Treveris*, Maximi.
SMTRS. *sacra moneta Treveris signata*, vel *signata moneta Treveris*, Constantii.
SMTS. *Signata moneta Treveris*, Constantini M. & Valentiniani.
SMTSE. *sacra moneta Treveris signata*, vel *signata moneta Thessalonicæ* Delmatii.
ST. *signata Treveris*, Constantii Chlori, Constantini M. &c.
STR. *signata Treveris*; Constantini M. &c.
TAR. pro PAR. *percussa Arelate*, Crispi.
TCON. pro PCON. *percussa CPoli*, Juliani, Gratiani, Valentiniani Jun.
TEC. *Thessalonicæ*, Justini.
TES. *Ibidem*, Constantii, Constantis, Helenæ, Phocæ.
TESA. *Ibidem*, Arcadii.
TH. *Ibidem*, Constantii.
THEU. *Thessalonicæ Urbe*, Justini, Tiberii & Mauritii.
THEUP. *Thessalonicæ urbe percussa*. Justini, Justiniani, Tiberii & Mauritii.
TI. forte *Treveris*, Constantini M.
TR. *Treveris*. Constantii.
TRMS. *Treveris moneta signata*, Joviani.
TRO. *Treveris obsignata*. Theodoræ, Constantini M. & Constantii.
TROB. *Treveris obsignata*. Valentiniani junioris.
TROBC. Similiter, ejusdem.
TROBS. *Treveris obsignata*, Constantini Magni & Junioris.
TROBT. *Treveris obsignata*. T. Valentiniani & Gratiani.
TROS. *Treveris obsignata*, Constantini M.
TRP. *Treveris percussa*, Helenæ.
TRPS. *Treveris pecunia signata*, Valentiniani, Gratiani & Valentiniani Jun.
TRS. *Treveris signata*, Constantini M. & Constantini Junioris.
TS. *Treveris signata*. Licinii.
TSE. *Treveris signata*. E. nota Monetarii, Constantis.
TSR. *Treveris signata*. R. nota Monetarii, Constantini Jun.
TT. pro PT. *percussa Treveris*. Constantini M.
XMTA... Theodosii.

Monetarii autem, eorumque Præpositus, sive Procurator, (quem *Præpositum monetæ* vocat Ammianus Marcellinus, item *Procuratorem monetæ lib.* 28. *Rationalem* simpliciter Vopiscus;

Suidas τῆ ἀργυρικῆ Μονηταρίων) militarunt sub sacri ærarii Præfecto, quem *majorem ærarii Procuratorem* appellat Spartianus, *in Diadumeno*; seu, post Constantinum, sub dispositione Comitis Sacrarum Largitionum, qui præfectus olim erat ac dicebatur sacri Ærarii. Hi, auctore Eutropio, *ultimo servorum*, verba sunt Aureliani, Imp. ad Ulpium Patrem, *cui procurationem fisci mandaveram, rebelles spiritus extulerunt: compressi — septem millibus Hiberorum Riparienfium & Castrianorum & Dacifcorum interemtis.* Quam seditionem *intramuranam* paulo antè vocavit: quòd intra Urbis Romæ septa desævisset. Causam Eutropius addit, *vitiatas monetas*; Victor autem, *quòd nummariam notam corrosissent* &c. V. Salmasium *ad Vopiscum in Aureliano*. Nec omittendum, in *Monetis* Regum Franciæ primæ stirpis, licèt horum vultus & imago illis imprimeretur; nomen tamen eorum titulosque plerumque omitti: sed nomen *Monetarii* adjectum, cum literis, M. vel MO. vel MON. vel MONET. aut MONITAR. &c. quæ *Monetarium* sonant; atque ex altera parte, Urbis nomen, in qua cusa moneta, du Fresne *in Glossar*. Id quod etiam in Anglia obtinuisse, colligitur ex nummo Plegmundi Archiep. qui vixit A. C. 889. apud Seldenum *ad Eadmerum p.* 217. Sed & vocem *Monetarii*, non tam Α'ργυροκόπον, i. eum, *qui monetam cudit & signat*, aut illum, qui jus cudendæ monetæ habet; quàm ipsum nonnunquam, ad quem emolumenta *Monetariæ rei* pertinent, denotare, observat Lucas Acherius *ad Hermannum de Restaurat. S. Martini Tornac. cap.* 59. ubi Gosuinus. Frater Castellani Tornacensis, *Monetarius* agnominatur, quòd esset *Dominus Monetæ* Tornacensis, cujus jus cudendæ ad Episcopum pertinebat, apud Eund.

Monga, Saltationis genus, Scal. *Poëtices lib.* 1. *cap.* 18. *Organicis inter furiosas recensebatur: simul cum duabus aliis; Cornopeoro & Monga, in illa ... frebant, quæ interpretantur ... hoc est, foculos, quia ... erat poculi quoq; genus.*

Monohemerium, spectaculi genus, q. *unius diei*, apud Justinianum *in Nov. de Consulib.* §. *Ac primum.*

Moni, etiam Latinè dicti, Alceræ seorsim ab aliis degentes. ex Græco Μονοὶ, qui aliàs Μοναχοὶ, *Monachi* vocati. Vetus *Chronicon* Monasterii Novaliacensis: *Nam ipsi* Moni *hoc decretum ab ipso suæ fundationis die, usq; ad destructionem ipsius loci ultimam, quam fecerunt Saraceni, qui de Fraxineto venerunt, inviolabiliter & inconcussum tenuerant.* Et *lib.* 6. *Tunc Monus Acephalus ait: Si mihi dederis Abbatiam & contra Abbatem meum tentum feceris, chartas patris tibi reddam.* Hinc Nonos quidam pro *Monis* dixere: solenni ac usitatâ permutatione literarum M. & N. ut *Ocinum* vett. Latini pro *Ocimo*, recentiores *nappam*, pro *mappa*, Græci Παρονύμιον, pro Παρωνύμιον, *ninnium* pro *perninnum*, dixere. Et *Nuis*, apud Palladium, pro *Muis*, *Virgo Monialis, Nonna*. Claud. Salmasius *ad Solinum pag.* 1170. Vid. quoque infrà in voce *Nonna*.

Monile, propriè ornamentum muliebre ex gemmis, è collo dependens, teste Isidoro *l.* 19. *cap.* 31. περιτραχήλιον καὶ ὅρμος Græcis. Virgilius *Æneid. lib.* 1.

> —— —— —— *Quod gesserat olim*
> *Maxima natarum Priami, colloq;* Monile
> *Baccatum.*

Idem tamen *lib.* 7. cum phaleris confundit, inquiens:

> *Aurea pectoribus demissa* Monilia *pendent.*

Quæ à se invicem distinguit quoque A. Gellius *lib.* 5. *cap.* 5. Veneri Capitolinæ *Monile*, quod Fortunæ Tusculanæ dedicatum erat, dedicasse Galbam docet Suetonius *in ea cap.* 18. Primum eorum Architectum, Vulcanum facit Nonnus *Dionysiac. lib* 2. V. quoque eundem *lib.* 5. *ubi elegantissimè Monilium Torquiumq; fabricam & connexum ornatum demonstrat.* Loci initium,

> Ποικίλον ὅρμον ἔτευξε &c.
> *Varium* Monile *fecit.*

Sed & *Monilia* omnem ornatum corpori appensum designant nonnunquam. Cassianus *Institution. l.* 5. *c.* 11. *Auri una substantia est, licèt per multa variaq; Monilium genera, pro artificum videatur ingenio ac varietate distincta.* Unde splendida ornamenta muliebria, ea exponit vetus Enarrator Prudentii *Peristeph. Hymn.* 9. Illorum speciem repræsentant typi Virginum Vestalium, quos expressos in earundem *Syntagmate* dedit Lipsius. De *Monili* inprimis *Eriphyles*, illo adeò celebri, V. Statium *Thebaid. lib.* 2. & Casp. Barthium *Animadversion. ad eum.*

Monitor, apud Papinium Statium *l.* 5. *Sylv.* 3. *v.* 147.

> *Hinc tibi vota patrum credi, generosaq; pubes*
> Te Monitore *regi, mores & facta priorum*
> *Discere* ——

Præceptor est. Sic enim vocabant, blandiente generosis spiritibus vocabulo, Præceptores & Magistros Rectoresque Juventutis prisci: uti pluribus exemplis ostendit Casp. Barthius *Adversar Volum.* 3. & ante eum doctissimus Symmachi Expositor Franc. Juretus *ad. l.* 2. *Epist.* 12. & *l.* 4. *Epist.* 5. Joannes Meursius *Comment. Lycophronem p.* 193. nec non Thom. Dempsterus *Collectan. Antiqq. l.* 5. *c.* 25. *p.* 217. Apud eundem Statium, *Theb l.* 12. *v.* 205. ubi de Argia,

> *Olim hic virginitatis custos monitorq; pudoris:*

vox pædagogum & thalami custodem notat, quales additos puellis docent vel Sceledrus in *Milite Glor.* & Ovidius, Tibullus, Propertius. Nomen inde quòd *admonerent decoris*, &, si quid oblitum, ejus juberent recordari. Unde libros Commentarios *Monitores*, quòd subjiciant necessaria, dictos notat Festus: nimirum proprie dicto *Monitorum*, quos ad latus habebant locupletes, Seneca *Epist.* 94. *Itaq; si in medio urbium collocati sumus, stet ad latus Monitor, & contra laudatores ingentium patrimoniorum laudet, parvo divitem & usu opus metientem. Ostendat ex constitutione vulgi beatos*, &c. Hos serjpro datos officiis sui articulos, discimus ex Cicerone *de Divinatione*, *Video mihi non te, sed librum hunc esse respondere, quem Monitor tuus tacet, qui, si te rectè monere volet, jubebit tibi, ut tua defendas, neq; mihi verbum ullum respondeas*. Plura V. apud Juretum ubi suprà, Barthium *d. l. Statii*, & suprà in voce *Cantor*, item *Custos*. Sed & *Monitor*, apud Romanos, in familia rustica, non multum absuit à villico, ac operariis verbo & exemplo præivit. *Monitores*, apud Tertullianum *Apolog. cap.* 30. sunt, qui aliàs *Magistri castrensium*, summæ auctoritatis Viri, in Pyrrhicis decursionibus Tironeshortabantur, ac in segnius officia obeuntes, non voce modò, sed & verbere animadvertebant. Eosdem *Campi doctores* Amm. Marcellinus *lib.* 15. *Custodes* Isidorus *lib.* 9. *cap.* 8. simpliciter *Magistros* vocat Juvenalis, *ad Sat.* 11. *vers.* 87.

> —— *Insensus cum verbere signa Magister.*

V. Thom. Dempsterum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 25. Etiam *Monitores*, aliàs *Fartores* seu *Nomenclatores* dicebantur, qui Candidatis nomina civium, ut quisque occurrebat, suggererent. Plinius *Jun. Panegyr. Gratum erat cunctis, quod Senatum osculo exciperes, ut dimissus osculo fueras: gratum quod Equestris ordinis decora, honore nominum, sine* Monitore, *signares*. De iisdem Horatius *l.* 1. *Epist.* 6.

> *Si fortunatum species & gratia præstat.*
> *Mercemur servum, qui dictet nomina, lævum*
> *Qui fodiat latus, & cogat trans pondera dextram*
> *Porrigere.*

V. quoque infrà in voce *Nomenclator*. Et tempore triclinium vocati, iidem cum *Invitatoribus*, Athenæi Ο'ινόπτης ... & ... Artemidori ..., fuisse videntur. Et à hac fuisse opera servum *Calatorem* appellat in *Rudente* Plautus: cujus classis & puer, qui horas nunciabat, fuit, Martialis *lib.* 8. *Epigr.* 66.

> *Horas quinq; puer nondum tibi nunciat, & tu*
> *Jam conviva mihi, Cæciliane, venis.*

Sidonius *lib.* 2. *Epist* 9. *Erat & ab Archimagiro adventantis cura tempus instare curandi corporis monebat* &c. Appulejus *lib.* 2. *circa fin. Post hæc, monitu famuli mei, qui noctis admonebat, jam & ego crapulâ distentus* &c. Horum ingentem fuisse numerum, apud homines nobiles ac fortunatos, docet Seneca *de Brevi vitæ cap.* 12. *Nec illos quidem inter otiosos numeraveris, qui sellâ se & lecticâ huc & illuc ferunt, & ad gestationum suarum, quasi deserere illas non liceat, horas occurrunt: quos, quando lavari debeant, quando natare, alius admonet; & seq. eo nimio delicati animi languore solvuntur, ut per se scire non possint, an esuriant.* Concinnè Plinius *l.* 28. *c.* 5. *Quippe multo utilissima est temperantia in cibis. L. Lucullus hanc de se præfectum servis dederat, ultimoq; probro manus in cibis triumphali seni deducebatur: vel in Capitolio epulanti, pudendo ei, servo suo facilius parere, quàm sibi.* Contrà Carneades, apud Valerium Max. *lib* 8. *cap* 7. *qui cùm cibi capiendi causâ recubuisset, cogitationibus inhærens, manum ad mensam porrigere obliviscebatur. Sed Melissa*, Monitrix *domestica, temperato inter studia officio, manum necessariis usibus aptabat.* Ubi videmus etiam *Monitrices* in usu fuisse, V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, passim.

Monitus, apud Statium *Thebaid. lib.* 5 *vers.* 645.

> *Nec dum etiam responsa Deûm monitusq; vetusti*
> *Exciderant, vocemq; ex adytis accepta profundis.*

Et *Thebaid. lib.* 10. *vers.* 663.

> *Fama canit monitus* ——

Responsa Deorum sunt, oracula. Apud eundem *l.* 11 *v.* 149.

> *Sed fati* monitus *vicinaq; munera sentit.*

Sortes divinæ, vet. Scholiastæ. Et *monere*, Vatum hinc verbum est, inspiratorum, apud eundem *l.* 10. *v.* 149.

> —— —— *quæ verba Deorum*
> *Ille* monet: *ne frana animo permitte* ——

Etiam portenta, prodigia, præsagia, hoc nomine veniunt, utpote Dei voces, de futuris calamitatibus homines præmonentes. Virgilius *Æneid. lib.* 4.

> *Multaq; præterea Vatum prædicta priorum*
> *Terribili* moni u *horrificant* ——

Valerius Flaccus *lib.* 1.

> —— *Vatesq; canunt, pecudesq; per aras*
> *Terrifici* monitus *iterant* &c

Iidem *diri monitus*, Statio *Thebaid. l.* 7. *v.* 404. *ad quem l.* V. Casp. Barthium *Animadvers. ad Statium.*

Monobambylum, Græce Μονοβάμβυλον, candelabrum est uno acetabulo constans, seu unius candelæ candelabrum; sicut quod ex duobus, διβάμβυλον vocabatur. Codinus, ὁ ἀλλαγιάτωρ ... κρατῶν τὸ μονοβάμβυλον, *Secundus Ostiarius, tenens monobambylon.* Ferri id solebat ante Patriarcham CPolitanum quotidie, uti dibambylum, ante Imperatorem; at die creationis suæ idem quoque Dibambylo honorabatur. Pachymeres *Hist.*

fin. Tom. II. lib. 2. cap. 28. *At ille recepto pastorali baculo ab Imperatore, ut fieri solet, honoratur dibattiſylo.* Nempe ὀξύβαφα & βάμβα dicebantur vaſa, embammati everit nendo ... Latinis etiam *bamma*: unde *bammulum* diminut. parvum oxybaphium, quod Græcis recentioribus dictum eſt βαμμάτιον & βάμβυλα. Candelabra autem Vett. ita fiebant, ut hodie videmus ea, quibus utuntur in templis; ca ... eſt vel typhus & in medio uncinus, cui infigitur candela. Varro de Vita Pop. Rom. apud Servium, *Facibus aut candela ſimplice, aut ex junctis facta, cera veſtita: quibus id figebant, appellavant funalia.* Poſt quæ Servius, *Nonnulli apud Veteres candelabra dicta tradunt, quæ in capitibus uncinos haberent, quibus affigi ſolebat vel candela vel funes pice delibuti, quæ interdum erant minora, ut geſtari manu & præferri Magiſtratibus à cœna poſſent.* Unde candelabra ipſa, in modum lancis, vel ὀξύβαφα uncinū in medio habentia, quibus infigebatur candela, cum pediculo, quo manu tenebatur, βάμματα vel βάμβυλα Græci citeriores vocarunt; hincque Μονοβάμβυλα & διβάμβυλα, in quibus vocibus explicandis, torquentur eruditi homines. Nam βαμμύλιον omnino eſt *bammulum* ſeu *parvum bammum*, vel ὀξύβαφον. Cujusmodi acetabula Exodi cap. 25. in candelabro Templi *ſcyphi* vocantur. *Facies candelabrum ductile de auro mundiſſimo, haſtile ejus & calamos, ſcyphos ac ſphærulas.* Sed & in lucernis Vett. dicebantur ὀξύβαφα, quæ oleum continebant, ut videre eſt apud Herodotum lib. 2. Item, quæ candelæ emunctiones & decidentes ſordes excipiebant &c. V. Salmaſium *Exercitationibus Plinianis ad Solinum pag.* 375. & Dominicum Macrum in *Hierolexico*.

Monoceros, Lat. *Unicornu*, animal quadrupes unico cornu prodigiosæ longitudinis maxime præditum, quod in India Nubiaque reperiri nonnulli tradunt. Sed qui de eo ſcribunt, ſibi non conſtant, nec ullus Græcorum Romanorumque id animal ſe vidiſſe affirmat: Imò nec quiſquam Arabum, qui Indiam diu tenuerant. Garcias quoque ab Horto & Linſchotius, qui in India multum temporis trivérunt, nihil de illo certi afferunt &c. Niſi fortè *equos*, *aſinos* & *boves Indicos* intelligas, qui, unicum in fronte cornu habentes, μονόκερως vel μονόκερωτες dicuntur. Et quidem equi meminit Oneſicritus, apud Strabonem lib. 15. in India deſcribens ἵππους μονοκέρωτας, ἐλαφοκράνους, *equos unicornes, cervino capitibus.* Et Ælianus lib. 3. cap. 41. ubi tam *equi*, quàm *aſini Indici*, cornu inter alexipharmaca numerat. Aſinus hic ſeu veriùs onager equo magnitudine par eſt, albo corpore, capite purpureo, oculis cyaneis, ... in fronte prominet unum cornu cubitale vel ſeſquicubitale, in medio nigrum, album infra, ſuprà puniceum, magni in Medicina uſus: robur & pernicitas ſumma eſt; cornu, dentes & calces ex æquo terribiles, locis maxime deſertis degit, vivus rarò capitur, uti eum deſcribunt Apoſtolius *Proverb.* 1357. Ælianus *Hiſtor.* lib. 4. cap. 52. Ariſtoteles *Hiſtor. Animal.* l. 2. cap. 1. Plinius lib. 11. cap. 37. Alii. Sed & *Boves* in India ſolidis ungulis & unicornes ex Cteſia tradunt Plinius & Solinus: quos in Æthiopia locat Ludov. Vartomannus *Navigationum* lib. 1. cap. 15. &c. Quod veró de cornu monocerotis tam multa congerunt Scriptores, Arabes imprimis; è quibus Algiahid, ex eo, à Sinenſibus *balchem*, *quorum ſinguli valeant pluſquàm quatuor aureorum millia*: Damir, *bracteas Regum ſolia balchemque exornanda*; Algiabid rectum, *menſilia nobiliſſima, ab iisdem Sinenſibus*, & Gihani, Regum Indiæ, *cultrorum manubria*, quæ venenatos cibos ſudore ſuo prodant &c. confici ſcribunt: Quodque in S. Dionyſii Fano in Gallia, Windſoræ in Anglia, Ultrajecti in Belgio alibique, monocerotum cornua aſſervari dicunt; ceti ſunt dentes, non quadrupedis cujusdam cornua: quod primus aperuit Bellonius & poſt eum multi confirmarunt; ſed omnium uberrimè Scriptor anonymus, qui A. C. 1647. inſignem *de Groenlandia* Tractatum linguâ vernaculâ edidit, ubi inter alia, *monocerotum* cornua, quàm alibi rara ſint, tam communia eſſe in Regno Daniæ, quæ ex Groenlandia & Islandia deferantur, memorat. Ibi enim inter varia maris monſtra cetus eſt quidam, *narhual* nomine, q. ... dixeris, Islandis, &c, quod hominum cadaveribus veſci creditur, dictus. Ex cujus maxilla ſuperiore dens à ſiniſtra parte prominet, longus aliquot pedes, durus, rotundus, et in conum deſinat, ſuperficie in ſpiras contortâ, colore plerumque albo, ſed quandoque ſubfuſco; denique cornua prædicta tam exactè referens, ut ovum ovo ſimilius non ſit &c. Sed & fruſtra objicias duas unicornes, in æde Mecchana, viſas à Vartomanno, cui fidem haberi jubet Scaliger *Exercitat.* 205. Neque enim hæ fuerunt Vett. monocerotes ſolidungulæ, aut pedibus ὁλοσχιδέσι, quales aſini & equi aut elephantes habent; ſed bifidæ caprarum aut cervorum modo, quod ille diſertè aſſerit; *Tibias*, inquiens, *habet ... animal, easdemque graciles admodum, hinnuli modo. Ungulas anteriorum pedum bifidas habet, caprinos pedes fermè referens.* Quod probè notandum; inde enim apparet, orygem à Vartomanno deſcribi, non verum monocerotem. Vid. hanc in rem complura, apud Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior.* Lib. III. c. 27. ubi etiam integrum ceti, de quo dictum, cranium, cum dente iſtiusmodi integro quatuor pedes cum palmo extra maxillam promineute, ambitu in ſumma parte quinque pollicum, colore eburneo, multis ... lineis ſuperficiem am-

bientibus, quod Holmiæ, in regio Cimeliarchio, viſitur, et & varios oryges, ex veteri *Tabula*, in Italia, uti putatur, repertâ, delineatos videre eſt. Adde quæ infra, ubi de *Vanoscu*.

Monoceros, ... nomen Crateri cujusdam, apud Plinium lib. 36. cap. 43. *Nec non & recens fama Crateri, Monoceroti cognominato, in Erizena regione Aſiæ, cornu verum operâ venando, ... in ſylvam insidentis cornicula humerisque.* Ubi per *corniculum* galeæ cornu intelligit, quod cum unum hic Craterus haberet, inde ei *Monocerotis* cognomen. Præter namque varia antiqua caetum ... etiam fuere, non criſtæ plumis ex teſta ac ... ſed ... cornuum ſimilitudo ære vel ferro expreſſa: atque ab his Comœdiæ Plautinæ nomen *Cornicularia*, in qua miles ... inſignem galeam geſtans traducebatur, Varro *de L. L.* lib. 4. V. Salmaſ. p. 547.

Monochordus, V. ſupra *Clavicymbalum*.

Monochromates Pictura, apud Plinium lib. 35. cap. 3. *De Picturæ initiis incerta —— Græci alii Sicyone, alii apud Corinthios repertam affirmant, omnes umbrâ hominis lineis circumductâ. Itaque ... primam fuiſſe: ſecundam ſingulis coloribus & ... monochromaton dictam, poſtquam operoſior inventa erat: duratque talis etiam nunc. Inventam —— dicunt à Philocle Ægyptio, vel Cleanthe Corinthio. Primi exercuere Aridices Corinthius & Telephanes Sicyonius, ſine ullo etiamnum colore, jam tamen ſpargentes lineas intus. Ideo & quos pingerent, adſcribere inſtitutum.* Μονόγραμμον ... ab unica & eadem ſemper literarum ſpecie nomen habet. Quomodo Epicurus *de Nat. Deor.* lib. 1. *Monogrammos* Deos vocat, eosdem ſemper, qui nec ... mutentur, nec ...: quamvis tenues & decolores apud Lucilium Nonius exponat hoc verſu:

—— vix vivo homini ac monogrammo.

Dalechampius *Not. ad*, ubi Cleanthis lau... Trojæ excidium & Minervæ ortum, opera tum temporis celebrata, cum Aregontis iisdem Corinthiæ Dianæ in ... deputatione, in Alphæoniæ Dianæ Templo, fuiſſe aſſervata, docet ex Strabone *lib.* 8. Vid. quoque Plinium *l.* 35. *c.* 8. Salmaſio *monochromata* Gallicè *Crayon* eſt, *ad Solinum pag.* 5.

Monodia, Græcè Μονῳδία, cantus lugubris ſpecies, in qua ſolum affectum Veteres polucre; ... verò nullam, proſopopœiam nullam. Nempe ſuit, quoties è Choro prodibat unus, qui defuncti memoriam lugubri carmine celebraret. Fiebat autem id ad tibiam Lydiis modis; quod primum feciſſe Pythoni ... Olympum, ſcripſit Ariſtoxenus. V. Scaligerum *Poëtic.* l. 3. c. 112.

Monogramma, adde: Idem docet *Monogramma* nominis CHRISTI DOMINI, quod vel Græcorum X. ſolitarium ſignificavit: unde in Antiochenorum dicteriis recenſet Julianus *Miſopogone*: Τὸ Χῖ, φασιν, οὐδὲν ἠδίκησε τὴν πόλιν, οὐδὲ τὸ Κάππα. *Chi, inquiunt, & Kappa nihil injuriæ intulerunt civitati*, ubi per X. Chriſtum, per K. Conſtantium, quorum nomina ab his literis ordiuntur, indigitat Apoſtata. Vel duæ priores literæ X. & P. junctæ, & literâ P. per X. literam immiſsâ, hoc modo ☧ quod cùm fuerit ſignum Conſtantino M. in aere monſtratum, quodque poſtea ſignis militaribus, Labaro imprimis, nummisque inſertum eſt, fruſtra ſunt, qui ex litera X. *Chi*, initiali nominis Chriſti, crucem faciunt, eaque apparitione illa ... quid arceſſunt. Quò apprimè faciunt verba Fortunii Liceti *de recond. antiq. lucernis* l. 6. c. 48. *Quod Cl. Caſalius ait, in illa vetuſta lucernarum nota ☧ ſignari Crucem, & Chriſti Domini nomen, id ut ejus Viri pietati facilè dederim; ſic opinor aliter Antiquos eâ notâ ſignificare voluiſſe, non crucem, quæ facilius, apertius & brevius abſque ſuperpoſito P. Græcanico, ſimplici, ubi nota ſignatur ✝, at indicare Chriſti nomen duabus primis ejus literis in unum junctis & ex Alphabeto Gr. deſumtis, quæ ſunt* Chi & Ro, *ac indicata, & juncta ſimul, efformant illud ſignum* ☧. *Non abſimili ratione D. Bernardinus nomen JESUS primis tribus literis Græcanicis abbreviavit, in hanc formam IHS. cui ſuperimpoſuit crucem* &c. Sed & nummis antiquioribus ætate Chriſti, ſignum hoc ☧ ſculptum profanam quoque ſignificationem habuit, ut alia multa ſigna, de quibus V. Iſidorum *Orig.* l. 1. c. 20. ubi cum afferat notas iſtiusmodi 26. quæ vigeſima apud illum ſecunda eſt, & ita formatur ex X. & P. junctis, ut viſum. *Chriſimon ... ait, & ex voluntate uniuscujusque ad aliquid notandum ponitur.* Reperitur illa ſculptâ in nummis Ethnicorum & ſervilibus fugitivorum collaris: item in pleriſque Regum Ptolomæorum æreis num... ut &c. quam veterem Gentilium notam, ſive *Chriſimum*, *Chrematum*, *Chryſanthum*, *Chryſaorum*, *Chryſoſtomum* aut aliud quid deſignaverit, Conſtantinus Aug. ad ſacrum uſum traduxiſſe videtur. V. Laur. Pignorium *Epiſtolâ* 24. & qui de hac nota prolixè ac eruditè agit, ſuprà laudatum Licetum, *toto illo capite, ubi Lucernas Iſidori ac Caſalii, notam hanc habentes, explicat.* Uſus hujusmodi nominum compendio ſcriptorum ac certis literarum implexionibus concinnatorum non nuperus eſt, ut cujus Plutarchus jam in *Catone* meminit; exta(t)que Marciani Imp. numiſma, apud Octavium Stradam, p. 249. in quo ejus monogramma exaratur. ... cete Vett. integra ſua non tam nomina, quam prænomina, haud ſcripſiſſe, ... eſt ex vett. Inſcriptionibus & Auſonii *Epigr.* 34.

Loci ... una quidem, geminis ſed diſſita punctis,
Litera prænomen ſic nota ſola facit.

In ſubſcriptionibus præſertim, nomina ... poſteriores ſeculi abbreviata literis comp. ſcripſere, eaque dein in *Monogrammata* contraxere ... quod

quod septimo maximè obtinuit; tamen horum usum antiquiorem evincant nummi, quos ex Gazophylacio Regio ære incidi curavit Car. du Fresne, cum cæteris inferioris ævi Impp. CPolitanorum numismatibus, ad Zonaræ aliorumque Byzantinorum Scriptorum illustrationem. V. eundem in *Glossario*, ubi varia Regum compluriùm, ut & 5. Pontificum, Hadriani I. Paschalis I. Nicolai I. Xysti III. & Leonis III *monogrammata* exhibet.

Monogrammus, V. suprà *Monochromatis*.

Monolinum, apud Jul. Capitolinum in *Maximinis*, *Monolinum de albis novem*: est filum unum, quo margaritæ insertæ sunt; nam albæ sunt margaritæ. Nempe gemmæ & solutæ ornatui mulierum admovebantur & sertæ atque in lineam missæ: unde apud Ulpianum, *extricata margarita*, opponuntur *pertusis*, quibus in lineam texebatur Titii uxor, l. 27. §. 30. *Dig. ad Legem Aquiliam*. Et tum vel singula erant fila, Tertullianus *de Habitu Mul.*: *uno lino decies sestertium inseritur*, quem locum imitans Hieronymus, in *Vita Paul. Erem.* *uno filo villarum insunt pretia*: quæ hinc *Monolina* dicebantur, Lat. *Unifila*. Vel plura fila, ut in trifilis, quæ tribus lineis constabant, Τρίλινα Græcis: item quadrifilis, quæ iisdem Τετράλινα; namque & è quaternis margaritarum filis monilia nonnunquam erant. Salmasius & Casaub. *ad Capitolinum*.

Monolitha Columna, ἡ μονόλιθος, apud Laberium, quid sit V. Salmasium *ad Pollionem in Tito*.

Monoloris Tunica, apud Vopiscum in *Aureliano*, dicta est, quæ unum tantum *lorum*, seu paragaudam, adtextum habebat, quemadmodum *diloris*, *triloris*, *pentaloris*, quæ bina, trina, quina &c. V. suprà in voce *Lorum*.

Monomachia, dicta est olim exercitatio, in qua duo inter se utplurimum dimicabant, vel ut ad bellicas pugnas ineundas fortitudinem & peritiam compararent: vel, ut in ludis, Amphitheatris, atque aliis publicis certaminibus coronas victoriæ consequerentur, populumque oblectarent; quos Eusebius *Histor. Eccl. lib. 8. cap. 18.* Μαχίμους nuncupare videtur. Ejus duæ species: cum telis una, quæ *Hoplomachia*; sine telis altera, quæ *Sciamachia* vocata est. Illa fiebat, quum singuli inter se armis rudibus, vel incidentibus ac pungentibus certabant: quod exercitationis genus vetustissimis temporibus in usu fuisse, docet Plutarchus *Problem. 2. Sympos. 5.* ubi refert, antiquitus *Monomachiam* in Pisæa civitate & in Elide, Peloponnesi regione, ad Alphæum fl. ludis Olympicis, usque ad mortem devictorum cadentiumque jugulationem processisse. Sacerdotes quoque in Pergamo priscum morem retinuisse, ut æstatis tempore *Monomachias* exercerent, narrat Galenus. Nec Græcorum solum eum morem fuisse ostendit Athenæus *Dipnos. lib. 4. cap. 13.* *Romanos*, inquiens, *Monomachorum spectacula non modo in Festis atq; Amphitheatris, verùm etiam in conviviis à Tyrrhenis consuetudinem mutuatos adhibuisse*: quamvis Romani non *Monomachos*, sed Gladiatores illos nominare maluerint, de quibus V. suprà, in voce *Gladiatorii ludi*. Et quidem rudibus armis factam militarem *Monomachiam* illum fuisse, quam Hermippus apud Athen. *l. 4 cap. 13.* Mantinæos invenisse & Cyrenæos imitatos esse scribit, credunt Eruditi: sicut similiter existimant, quam *Scrimiam* vulgus vocat, eam ipsam esse, de qua loquitur Plato in *Lachete* scribit, *juvenibus conducere, ut armis pugnare discant; quoniam sic habitus corporis robustus acquiratur*, &c. In hac haudquaquam ad necem usque se feriebant, sed rudibus telis sese petere simulantes, quandoque etiam revera percutientes, & plagarum inflictiones & aversiones addiscebant. In altera verò, ubi acutis telis pugnatum, aliquando ad necem processisse suprà visum est. Finis hujus pugnæ armatæ, apud Græcos fuit, ad bellum ut paratiores postea haberent milites: Romani verò, teste Antyllo, apud Oribasium *Collectan. Med. cap. 36.* primi eam, quæ pro sanitate exercerentur, invenere: Unde & Galenus, inter alia Gymnasticæ munera, armorum exercitationem, tanquam bono corporis habitui conducentem recenset, clareque monstrat, ad exercenda brachia atque crura Sciamachiam: ad omnia vero membra Hoplomachiam, à Demea inventam, utiliter adhiberi, *lib. 2. de tuend. valet. capp. 11. & 12.* V. quoque Martialem *lib. 8.* ubi Medicum quendam Hoplomachum antagonistam graviter in oculis ferientem, hisce verbis carpit,

> *Hoplomachus nunc es, fueras Ophthalmicus antè,*
> *Fecisti Medicus, quod facis Hoplomachus.*

Sciamachia verò fuit, cùm homo adversus umbram & brachiis & cruribus pugnabat, ut ex Platone *Apolog.* patet: itemque cùm certantes adversùs columnam & palum, cujus meminit *Sat. 6. versu 246.* digladiabantur. Nec mirum cum umbris olim pugnatum, quum & hodie istiusmodi exercitatio in usu: cujus Apostolus quoque meminit, 1. Corinth. c. 9. *vers. 26.* οὕτω πυκτεύω, ὡς οὐκ ἀέρα δέρων, *Ita pugno certe, non quasi aërem cædens*. Nec brachiis solùm pugnisque nudis, sed etiam armis cum umbris pugnasse, Celtæ fidem faciunt, quos id post cœnam factitasse, Posidonius auctor est. Glauco quoque Carystio, Athletæ strenuo, non solùm ob pugilatoriam, sed & in umbra pugnandi excellentiam, statua habitu σκιαμαχοῦντος erecta est, apud Pausaniam *Eliac. lib. 6.* Omnium verò frequentissime pugnam ad palum Veteres exercebant, nec solum milites, sed etiam Gladiatores. *quos nunquam aut campum aut arenam Victores declarasse, nisi diligenter ad palum fuissent exercitati*, docet Vegetius *lib. 1. de Re milit. cap. 11.* Juvenalis suprà laudati verba de hoc pugnæ genere ista sunt,

> ——— ——— *Aut quis non vidit vulnera pali,*
> *Quem cavat assiduis sudibus, scutoque lacessit,*
> *Atque omnes implet numeros.*

Hæc de *Monomachia* Gymnastica Vett. quam pluribus exequitur Hieron. Mercurialis *de Arte Gymn. lib. 3. cap. 4.* A quâ multùm degeneravit Gladiatura Romanorum, in quâ *aut occidendus adversarius, aut occumbendum* erat, ut loquitur A. Gellius *lib. 7. cap. 3.* quamque proin mitigavit Antoninus Imp. non acuto ferro, sed obtusis ac retentibus adiis dimicari mandans: imò; eandem omnino sustulit. Honorius Imp. apud Theodoretum *Histor. Eccl. lib. 5. cap. 26.* Nec quidquam cum ea commune habuit *Χειρισμοσύνη*, seu lexilla manuaria, quâ *id aequum quod validius*, Tacit. *Annal. lib. 13. cap. 1.* quamque in Dania Frotho III. R. olim tulit, ut omnes controversiæ *Monomachiâ* seu Duello finirentur apud Saxonem Gramm. *Historia Dan. lib. 5.* id quod adhuc in Moscuvia usitatum esse, refert Bodinus *de Rep. lib. 4. cap. ult.* Quemadmodum etiam in Anglia, inter rationes, quibus ibi controversiæ finiuntur, Duellum receptum fuisse, refert Thom. Smithus *de Rep. Angl. lib. 2. cap. 6. & 8.* & Longobardos, quotiescunque deesset probatio, Judici per duellum fidem fecisse, docet Alciatus *lib. de Duello cap. 4.* Nec veterum Germanorum apud Tacitum mos, *qui cum gente, cum qua bellum erat, captivum cum electo popularium suorum, patriis quemque armis, committebant, victoriam hujus vel illius pro præjudicio accipientes*, *de mor. Germ. cap. 10.* Multo minus hodiernorum Duellistarum, utpote, qui ad veterum Gladiatorum potius, quam *Monomachorum*, ritum, levi de causa in mutuam perniciem, non sine familiarum, civitatum, Regnorum gravissimo damno ruentes ruunt, quem propterea sub Henrici Magni temporibus in Gallia desævientem, magnâ sui Nominis gloriâ sustulit Ludovicus XIV. hodie feliciter imperans, Minos noster *Monomachorum*. V. in voce *Gallus* suprà: & plura de his, apud Auctores laudatos, quibus adde Matt. Berneggerum *in Tacitum quæst. 32.* Addam saltem quædam, de certaminibus singulari certamine, quorum controversiæ alioqui totos populos gravissimis malis essent implicituræ, si inter se parati fuissent armis decernere, ut olim de Peloponneso, Hyllus & Echemus; de regione ad Inachum, Hyperochus & Phemius; de Elide, Pyræchmus Ætolus & Degmenus Epeus, de Iba, Corbis & Orsua: adeò permittendum? Videtur enim id, si non ab ipsis rectè fieri, certè à civitatibus posse acceptari, ut minus malum. Et apud Livium quidem Metium Tullum alloquitur *lib. 5.* *ineamus aliquam viam, quâ utri utris imperent, sine magna clade, sine multo sanguine utriusque populi decerni possit*. Et Strabo vetustam hanc fuisse dicit Græcorum consuetudinem *l. 8.* Apud Virgilium quoque Æneas æquum fuisse ait, ut inter se & Turnum eo modo res definiretur. Nec aliunde inter Francorum vett. mores hoc laudat impensiùs Agathias *l. 1.* Non quoque abludit Ætolorum & Eleorum, qui inter binos utrinque, Romanorum & Albanorum, qui inter ternos Lacedæmoniorum, & Argivorum, qui inter trecenos, certamina committendo, summam rerum credere olim consuevere. Totam hanc sententiam rectæ rationi ac Dei præceptis repugnare, certum. Etenim, si res bello digna agitur, ut multorum innocentium salus, procul totis viribus pugnandum est. Conflictu verò certaminum, tanquam selecto modo bonæ causæ aut Judicii divini instrumento, vanum & à vera pietate alienum. Quam in rem Vid. plura, apud Hug. Grotium *de Jure Belli & Pacis lib. 3. cap. 20. § 43*

Monomotapa, adde: Præter *Monomotapam*, etiam *Butuam* Metropolim Imperii vocat Hornius. Pertinet ad hoc prom. totius Orbis maximum ac celeberrimum Bonæ Spei: Sequuntur hinc genti juxta litus tractu Regna, *Cefala*, *Mozambique*, *Quiloa*, *Melinde*, *Magadoxo*, à singulis urbibus denominata. Verum autem *Monomotapa* nomen est *Mocaranga*; titulus communis Regum, *Mana*; unde nomen *Manamotapa*, id est, *Rex Motapa*, sicuti *Mana Congo*, i. *Rex Congi*, & similia. Et quidem olim tota Mocaranga unum agnoscebat Regem: sed superiori seculo Rex cùm se tot Regnis gubernandis sentiret imparem, inter quatuor filios ea distribuit & maximo natu dedit Regnum *Monomotapæ*, secundo Regnum *Quiteva*, tertio Regnum *Sedanda*, quarto Regnum *Chicanga*: hac conditione, ut tres hi posteriores fratri maximo subessent. Verùm hi, post Patris obitum, sibi quisque, spretâ Fratris auctoritate Regnum constituerunt, à quo tempore Imperium hoc amplissimum divisum mansit. Hodie, inter quatuor hosce Reges, Quitevæ Rex, potentissimus est. Georg. Hornius *Orb. Polit. Part. IV. pag. 72.* & *Orb. Imp. p. 318.*

Monophagia, Græca vox, *Solitariam cœnam* denotans, velut criminis loco, quondam objecta est, ut Athenæus observat. Unde in criminatione Domitiani hoc non prætermiserunt Veteres, quòd solus vesceretur; cùm civilissimi & communissimi quique Principes amicos semper suis conviviis, quà publicis, quà privatis, adhiberent, uti de Antonino Pio Capitolinus: de Alexandro Sev. Lampridius: de Macrino, idem Capitolinus, tradidere. Et quidem quotidiani hi convivæ Imperatorum etiam non vocati aderant & adesse quodammodo cogebantur, quòd sine

bis esse non posset Princeps: qua necessitate veniendi eos cùm liberasset Marcus, illisque secum convivandi gratiam fecisset, sequius interpretati sint quidam & ad mores Marci arrogantes retulerunt, qui fastigium Principis servare cuperet. Sed longe alia ratione fecisse, ipse testatum reliquit, ubi se didicisse à Patente refert, amicis remittere & cœnandi & unà peregrinandi solum necessitatem. καὶ τὸ συγχωρεῖν τοῖς φίλοις μήτε συνδειπνεῖν αὐτῷ πάντως, μήτε συναποδημεῖν ἐπάναγκες: quam modestiam mentem & in communi quodammodo consistentem, propria sibi voce κοινονοημοσύνην appellat, eruditissimo ejus Interpreti minus intellecta. V. Salmasium ad Capitolinum, in vita Marci.

Monophysitæ. Hæretici, quod unam solum in Christo *Naturam*, etiam post Incarnationem, agnoscerent. Sic dicti memorantur Nicephoro *lib*.18. *cap*.45. & 46. Proles Petri Fullonis & Severi Hæresiarchæ: contra quos scripsere Leontius Monachus, Georgius Pisides Diaconus, Eulogius Papa Alexandrinus & Anastasius Sinaites, contemporanei Gregorio I. Eandem Theopaschitarum & *Monophysitarum* hæresin Jacobus quidam, cognom. *Zanzalus*, genere Syrus, cum magnopere in gente sua propagare studuisset, ejus sectatores per multa deinde secula *Jacobitæ* dicti sunt. Nicephorus ubi supra *cap*.52. Sic Jo. Damascenus de Hæresibus scribens, quos vocat *Ægyptios & Schematicos* seu *Monophysitas*. *Horum*, inquit, *principes fuerunt Theodosius Alexandrinus, à quo Theodosiani: & Jacobus Syrus, à quo Jacobitæ sunt nominati*: (Γνῶσ. τ. Σύρ., καὶ ὁ Ἰακωβίτης...) *Severianorum*, *Aphthartodocitarum* & *qui frustra laborem suscepere, Agnoetæ*, *Tritheitæ*, *qui communionis salutis mysterium negant*. Ab his vero Orthodoxi in Syria, qui recte sensit in Synodo Chalcedonensi proposita, atque Imperatorum edictis defensæ, omnibusque conjunctæ adhæserunt, appellati sunt per contumeliam *Melchitæ*, ac si fidem ac religionem pro Regis h. e. Imperatoris jussu profiterentur. *Malca* namque Syris Regem significat. Idem porro Jacobus ille Armeniorum sectæ dux fuit, qui cum *Monophysitarum* erroribus multos quoque alios errores & hæreses hauserunt, qua de re V. Nicephorum iterum *cap*. 53. & plura hanc in rem apud Jo. Forbesium *Instructionum Historico-Theologic. LIII. cap*.17. Hæresis hodieque in Æthiopia viget. Macer *in Hierolexico*.

Monopodii, apud Lampridium in *Commodo*. *Monopodios & Luscinos etc. quibus aut singulos tulisset oculos aut singulos pedes fregisset, appellabat*. Sunt *Monopodes* Græcis, aliter Μονοσκελεῖς: eam vero à facie diminut. vocabat unde & *Monopodia mensa*, quæ uno solum pede nitebantur. *Monopodios* autem vocando, quibus singulos pedes fregisset Commodus, per jocum alludebat ad gentis illius appellationem, quibus à natura singuli tantum pedes, qui inde Μονόποδες & Μονοσκελεῖς vocabantur, de quibus hic infra. V. Salmasium in *Notis ad locum cit*.

Monopodium, Græce Μονοπόδιον, apud Livium *lib*. 39. *cap*. 7. *Luxuriæ enim peregrinæ origo, ab exercitu Asiatico invecta in urbem est. ii primum lectos æratos, vestem stragulam pretiosam, plagulas, & alia textilia, & quæ tum magnifica supellectilis habebantur*, Monopodia & abacos, *Romam advexerunt* &c. Hadriano. Turnebo monopodium mensa dicta est, quæ uno pede nitebatur, cujusmodi mensæ pulcherrimæ lautissimæque ea tempestate censebantur. A Cn. Manlio primum illatum, habet Plinius *lib*. 34. *cap* 3. *Triclinia ærata abacosque & monopodia Cn. Manlium Asia devicta primum invexisse triumpho suo, quem duxit urbis anno CCCCCLXVII. L. Piso auctor est*. V. Ursinum & Giacconium *de Triclinio*.

Monopolium, non omne cum jure naturæ pugnat. Possunt namque illa interdum à summa potestate permitti justa de causa & pretio constituto: cujus rei illustre exemplum nobis præbet Josephi historia, cùm is vice Regis Ægypto præesset. Sic & sub Romanis Alexandrini Indicarum mercium habebant, ut Strabo loquitur *l*. 17. μονοπώλιον. Et certè, licet populo alicui cum alio populo pacisci, ut is populus certi generis fructus, qui alibi nascuntur, sibi soli vendat: Si is, qui emit, populus, paratus sit aliis vendere æquo pretio. Non enim aliarum gentium interest, à quo emant, quod ad desideria naturæ attinet. Lucrum autem à quo emant, quod ad desideria naturæ attinet, alter alteri prævertere licite potest, maxime si causa subsit, ut si, quia stipulatus est populus, alterum populum in suam tutelam receperit, sumtusque eo nomine faciendos habeat. Quo jure caryophylli monopolium Belgæ habent aliorumque quorundam aromatum, uti vidimus suo loco. Sed & à privatis initiur, æquo iisdem duntaxat compendio, *Monopolium* potest. Nota hanc in rem Thaletis historia de olivitate: & Pythoclis inventum, de plumbo Tyrio coëmendo, unde lucrum faceret Atheniensium populus, apud Aristotelem *Oeconomic. lib* 2. Unde Monopolio etc. ... quibus expoliuntur vestes, apud Plinium *lib*. 8. *cap*. 37. de Monopolio serici, apud Procopium *in Histor. Arc.* ... At qui, ut in Velabro Olearii, de compacto ita agunt, ut res tempra pretium id, quod summum nunc est, in communi pretio vendantur, aut vi, aut fraude, impediunt, ne major copia importetur, aut ideo merces coëmunt, ut vendant pretio, quo tempore venditionis iniquum sit, injuriam faciunt, atque eam reparare tenentur. Quam in rem Vide Legem æquam & prudentem *C. de Monopoliis*, & locum notabilem, apud Lysiam, adversus frumenti venditores, qui pretium falsis rumoribus incendebant.

Adde Cassiodorum *lib*.9. *cap*.5. & *c.quicunque, causa* 14. *quæst*.4. citatum Hug. Grotio *de Jure Belli & Pacis lib*.2. *c*.12. §.17.

Monoprosopos, Græce μονοπρόσωπος, dicebatur canticum quæ pastoralis species antiquissima, cùm singuli suo æstivam reducti umbram laturi caperent amores; qua de re V. supra, ubi de *Modulatione*. Sed & in Scena, per singula *Monoprosopos* Chorus fuit, unusque quisque prodibat, civium vitia recensens, idque uno cantu. Cujusmodi est apud Plautum Choragus in *Gurgulione*. Deinde alter additus, ut interrogationibus atque responsionibus expleretur animos varietate; Summa enim laus in Poëti novitas. Postea quaterni fuere, ut partirentur Chorum in partia duo &c. V. Scaligerum *Poetic. lib*.1. *cap*.9. & supra in voce *Chorus*.

Monoscels, addit nonnullis, sed omnino mel. *Monocoli*, qui Græcis Μονοσκελεῖς, unde *Monosceles* dicendi essent. At Μονόκωλοι, quod unicum iis κῶλον, hominum genus *singulis cruribus, miræ pernicitatis ad saltum*, Plin. *lib*. 7. *cap*. 2. Cujusmodi homines, caput, collum & pectus dimidia, ventrem quoque dimidium, oculum unum, aurem unam, manum unam, pedem unum, quo licet ἀμφιδέξιος, tamen celerrime ferantur, atque arbores etiam scandant, habentes: inter se quoque colloquentes & versus interdum cantitantes non inconditos, versari circa paludes & maris litus, in terra *Segar*, quæ est Arabiæ Felicis pars thurifera, circa sinum Sachalitanum, fabulantur Arabes. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poster. Lib*. VI. *cap* 13. & in voce *Monopodii*.

Monotessaron, Græcum nomen *Historiæ ex IV. Evangeliis in unum contextæ*, inditum ab Appiano Alexandrino.

Monothelitæ, adde: Quibus adjunge Forbesium *Instructionum Historico-Theologic. lib*. II. *cap*. 4. §. 5. *lib* V. *cap* 1. 9. 13. 25. 29. &c.

Monoxylon, Græce Μονόξυλον, apud Plin. *l*.6. *c*.23. *Regio autem, ex qua piper* monoxylis *lintribus Becare convehunt, vocatur Cottonara*: ubi *e lintribus* ex glossemate in textum receptum esse, monet Stewech. *super Vegetium l*.3. *cap*.7. Navigii genus est, ex *uno ligno* excavatum, unde nomen. Ἄβρυα Cypriis apud Hesychium, Ἄβρυα, μονόξυλα πλοιάρια, *Κύπριοι*, a voce δρῦς, *quercus*. Cujusmodi navium usus hodieque frequens Leucadiæ Ins. incolis, aliisque populis vicinis: longitudine 15. vel 20. pedum, sesquipedalem latitudinem & altitudinem habent, & usui sunt non nisi in locis littori proximis, atque ubi mare non multum profunditatis habet. Remis aguntur, velisque etiam nonnunquam; uti hæc *Monoxyla* describit Cl. Sponius *Itinerar. Græciæ Part*. I. *p*. 142.

Mons, adde: Sed & post Christianam Religionem receptam, aliquas veteris superstitionis reliquias Majorum nostrorum animis inhæsisse, Francisque, qui cum Alamannis colles & lucos ac arbores Deorum numero duxerant, etiam *Montes* collesque placuisse, quos quoniam aliter venerari non poterant, variis ac plerumque magnificis titulis ac cognominibus honoraverint, ait Valesius: additque haud facile dictu esse, quàm ingeniosi fuerint in excogitandis vocabulis Majores, cùm Galli, tum Franci, & quantopere in variandis, ut olim *dunorum* & *pedistum*, sic postea *Montium* cognominibus luserint, Vide eum *Not. Gall*. & hic infra. Antiquitus vero *Montes* etiam Heroum fuere domicilia, arboribus nimirum tecti. Ovidius *Metamorphos. lib*. 12. de Nuptiis Pirithoi,

> *Duxerat Hippodamen audaci Ixione natus,*
> *Nubigenasq; feros positis ex ordine mensis,*
> *Arboribus tecto discumbere jusserat antro.*

V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Papinium Statium Thebaid. lib*.4. *vers*. 141. Iisdem in sepulchris placuisse, suprà diximus, ubi de *Cadaverum Cura, Defunctis* &c. Porro *Montibus* pedes, pectora, capita, latera, gremia, frontes, dorsum, supercilia, & nihil ferè non humani corporis tribuere Poëtis, notum. Gravius *Cynegeticon*

> —— *rupesq; è pectore montis*
> *Vasti avans Austri, & multo vertice flammâ.*

Hegesinus apud Pausaniam *lib*.10.

> Ἀσκρῃ δ' αὖ παρέλεκτο Ποσειδάων ἐνοσίχθων.

Dionysius Periegetes,

> —— κεῖται ὑπὸ ζαθέοις πόδας Ἴδης &c.

Quam in rem Vid. Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium Thebaid. lib*.1. *versu* 331. & prolixius *ad Claudianum*. Vocis originem quod attinet, nonnulli à *monendo* eam accersunt, alii à *movendo*. Et certè Principum pericula per montium motum portendi, Scholiastes ait Statii *ad Thebaid. l*.3. *v*.37.

> —— —— *ubi primum maxima Thebis*
> *Impulit Eoo cunctantem Hyperiona ponto,*
> *Ima flagellatus, signum lugubre malorum,*
> *Ponderibus trepidavit humus, motusq; Cithæron*
> *Antiquas dedit ire nives* ——

Quibus paria apud Poëtas alios & Historicos. A *manendo* tamen, *menon*, dictum mavult *Montem* Scaliger, unde μένος, & *mons Pompeius lib*. 4. *cap*. 96.

Mons Acer, *Aigremont*, locus Galliæ, in Lingonibus. Hadr. Valesius *Not. Gall*.

Mons Acutus, *Montaigu en Combraille*, oppidum Galliæ, in Borbonensi provincia, & in Combralia tractu; juxta amnem Duplam, in Limite Arvernum; 14. leucis à Claromonte.

te in Septentrionem. Item opp. pagi Laudunensis, ubi munimentum dicitur ædificasse Tetbaldus Comes, An. C. 948. Frodoard. captum tum à Lotharienfibus Episcopis: ut & A. C. 989. à Carolo Duce. Hodieque *Montagu de Laonnois*, non multum distans ab urbe Lauduno, & Petripontte *Pierrepont*. Item castellum, in extremis Pictonum finibus, *Montagu en Poitou* vulgò. Item prope Galliacum: Item locus in Burgundia Comitatensi, Vide Baudr. & Valesium, quorum hic opp. pagi Burbonensis *Montagut* appellat: & *Acuti* quoque *Montis*, vulgò *Agumont*, vici in Picardia, Monti Desiderii proximi: item *Montis Acutuli*, in Cadurcis, vulgò *Montagudet*, meminit.

Mons Æstivus, *Montevier*, locus Galliæ, in Diœcesi Parisiensi, ad æstivum Solem spectans, Abbatiali Monasterio insignis, Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Mons Alacer, *Alibermont*, locus Galliæ, in Caletis, prope Arcas, sylvâ amœnissimâ ejusdē nominis clarus: à quo tres vici S. Nicolai, S. Jacobi & B. Mariæ *Alacris Montis* cognomine censentur, Idem.

Mons Albanus, *Montauban*, urbs Galliæ, in prov. Cadurcensi, Episc. sub Archiep. Tolosano, à Joanne XXIII. Pont. Rom. effecta, ad Tarnem fluv. præterfluentem, media inter Tolosam & Cadurcos 8. leucis: cum Academia Reformatorum, ante aliquod tempus in locum vicinum translatâ. Cadurcinæ autem Ecclesiæ subtracta est, ut Episcopatus fieret & Tolosæ contribueretur: Erat ibi illustre Monasterium S. Theodardi Episcopi quondam Narbonensis, in quo sedes Episcopatûs constituta est. Petrus Monachus *cap.* 63. castri *Montis Albani* meminit his verbis: *Omnia in circuitu castra se reddiderunt excepto uno, quod dicitur* Mons Albanus. Sic à Ludovico quoque XIII. Rege, circa A. C. 1625. frustra obsessa hæc Urbs est, Idem.

Mons Albanus, *Montalvan*, oppidum Hispaniæ, in Aragonia, ad fluv. Martinum, 9. leucis à Terulo in Cæciam, Barbastrum versùs distans, Baudr.

Mons Albus, *Montblanc*, locus Galliæ, prope Glannatevam: Item Germ. *Blanckenberg*, Gall. *Blamont*, locus Lotharingiæ, Richerio in *Chron. Senoniensi* memoratus, qui *Henricum Comitem Albi Montis* & *Castrum Albi Montis* ac *Blammont* etiam appellat. Sic *Montis Albani* nomine in Britannia quoque Cismarina, in Provincia, in Parisiis, & alibi, multa loca veniunt, Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Mons Albus, *Monblanc*, oppidum Hispaniæ, in Catalonia, Ducatûs titulo clarum, ad amnem Francolinum, 5. leucis à Tarracone in Boream, Baudr.

Mons Alcinous, *Montalcino* vel *Monte Alcino*, teste Volaterrano, urbs Hetruriæ Episc. sub Archiepiscopo Senensi, inde 17. m. p. non longè à via, quæ Romam ducit; quæ & *Mons Ilcinus* dicitur, in colle. Idem.

Mons Alfonsus, *Monte Alfonso*, arx permunita Italiæ, in Ducatu Mutinensi, in Carferoniana tractu, prope Castrum novum, in colle, ad Anserem fluvium, fere 22. mill. à Lucca in Bor. 20. à Serezana, in Ortum, ad radices Apennini, Idem.

Mons Altus, *Aumont*, vel etiam *Haumont*, locus est Belgii in Episcopatu Camaracensi, veteri Monasterio clarus. Cognominem quoque locum sibi habet Ecclesia Carcassonensis: Item parœcia Rivensis in Gothia Francica, utrumque *Montaut* dictum: quæ in Aquitania, & maximè in Gallia Narbonensi, trita est appellatio, Hadr. Valesius *Not. Gall.* Idem nomen urbi est parvæ Piceni, in ditione Pontificia, in colle, juxta Monoctam amnem, 12. mill. à Fermo in Austr. 8. ab Asculo in Bor. vulgò *Montalto*. Episcopalis facta est, à Sixto V. Pontif. cive ejus, sub Arch. Firmano. Baudr. & Ferrarius.

Mons Amatus, *Montamel*, locus Galliæ, in Cadurcorum finibus memoratus in *tabb. Ecclesiæ Cadurc.* Item in superiori Arvernia, *Cros de Montamat*, Valesius.

Mons Aragonius, *Monte Aragon*, oppidum Hispaniæ in Aragonia, vix una leuca ab Osca in Ortum, cum insigni Cœnobio, Baudr.

Mons Argentarius, *Monte Argentaro*, in Tuscia, in ora maris Tyrrheni. V. *Argentarius Mons.*

Mons Argisus, *Montargis*, castellum vel opp. Galliæ, ad Lupam fluv. prope sylvam cognom. *la forest de Montargis.* An quasi *Mons Ansegisi*, qui Senonum Episcopus & sedis Romanæ per Gallias & Germanias Vicarius, A. C. 876. floruit, ejusque conditor creditur? Est in diœcesi Senonica, 10. solùm leuc. seu 30. m. p. à Civ. Metropoli Senonum. *Oppidum Senonum Velaunodunum* Cæsaris *lib.* 7. videtur esse, quod is inter Agedincum Senonum & Genabum Carnutum ponit, Valesius *Not. Gall.*

Mons Arsicius, *Montarcy*, quasi *Solis ardore tostus*, locus Galliæ, in Parisiis, Idem.

Mons Aureolus, *Montauriol*, locus Galliæ, in diœcesi Tolosana, Idem.

Mons Aureus, *Montoire*, locus ejusdem regni, Vindocino proximus: ubi scriptam à Carolo VII. ad Sigismundum Burgundiæ R. epistolam se legisse, refert Hadr. Valesius.

Mons Badonius. V. infrà *Mons Solis.*

Mons Balmæus, *la sainte Baume*, mons Galliæ, in Provincia, ubi S. Magdalena per aliquot annos pœnitentiam egisse dicitur. Situs est, inter Aquas Sextias & Telonem, 6. utrinque leucis distans, Baudr.

Mons Barrus, *Montbar*, castrum Burgundiæ, inter Sinemurum & Castellionem: nomen habet ex eo, quòd, adversus hostiles incursiones pro repagulo esset. *Barram* enim ante annos 400. Galli pro repagulo dixere, hodie *une barre, une barriere*: eoque nomine Wilhelmus Brito utitur *Philippidos lib.* 5. Guilielmi Barrensis pugnas describens,

> —— —— —— *Barras, gaudete Quirites*
> *Fregimus, in manibus Barra sunt denique nostris:*
> *Nulla potest nobis jam barrula tollere Barras,*

Item.

> *Stabat enim firmus ut Barra repagula firmans,*
> *Agminis hostilis medio:*

Quem ibidem Guilielmum Baronem, *Barrarum nobilem heredem*, appellat. Rigordus *in gestis Philippi Aug. Guilielmum de Barra, Comitem Rupis fortis*, habet. Sub eodem Rege, inter Burgundiæ Milites Vexillarios, tertius numeratur Bernardus *de Monte Barri*, à Duce Burgundiæ & Pontio de Grancinco tertius. Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Mons Basonis, *Montbason*, locus Galliæ, in Turoniæ Ducatu à Angerem vel Andriam, cum tit. Duc. Idem in voce *Turonis.*

Mons Belligardus, *Montbeliard* Gall. *Mumpelgard* Germ. oppidum est & Ducatus, sub proprio Principe, è familia Wirtembergica: Ad pedem montis Vogesi, prope Dubim fluv. inter Alsatiam ad Ort. & Comitatum Burgundiæ ad Occ. in Germania, 40. m. p. à Vesuntione in Cæciam, 33. à Basilea in Occ. Baudr. V. quoque in voce *Montem belicardum.*

Mons Bellus, *Montbel*, locus Galliæ, in parœcia Carcassonensi, apud Volcas Tectosages: Item *Beaumont*, in Bellovacis, ad flumen Isaram, Comitibus olim illustratus. Item in Cenomanis, Ducatûs titulo insignis: Item in Arvernis, in Hannonia, in Ducatu Leporetano &c. Est & vicus hujus nominis, ad lacum Lemanum, vulgò *Belmont*: Duo item *Montes* in Lotharingia, alterque Vosago, quorum alter *Beaumont*, alter *Bellemont*, communiter dicuntur. Omnibus à formositate nomen, Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Mons Beraldi, *Montberaud*, pro quo corruptè nonnullis *Montbrun* dicitur, castellum est ejusdem Regni, in diœc. Encolismensi, Prioratu S. Maurini nobile, ad Tarnueram fl. qui Rupem Fulcaldi præterlapsus, in Carantonum affluit. Item locus, inter Durocortorum Remorum & Laudunum urbes, vulgò *Montigny*, Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Mons Bodius, *Montalbeto* Blondo, opp. amplum Umbriæ, in Duc. Urbinati, à Senogallia 7. m. p. in Mer. totidem ab Æsio in Occ. Ferrarius. Baudrando *Monte Alboddo*, at castrum est Marchiæ Anconitanæ, in ditione Pontif. vix 5. mill. à limite Duc. Urbini.

Mons Bonus, *Bonmont*, castrum est ad lacum Lemanum, Valesius.

Mons Brisiacus, *Brisac* Gall. *Brisach* Germanis, opp. Germaniæ superioris, ad Rhenum fl. cum arce permunita, in Alsatia, fere medium inter Basileam ad Mer. & Argentoratum ad Bor. 7. leucas plus minus distitum. V. *Brisiacum.*

Mons Brunus, *Montbrun*, locus Galliæ, in Arvernia sup. *Montbrun*, in Provincia, Idem.

Mons Brusonis, *Montbrison*, castrum vel oppidum ejusdem regni, in pago Forensi, quem superiorem seu montanum vocant, *le haut Forê*, vix 2. leuc. à Foro Segusianorum & Ligeri fluv. cum Xenodochium S. Johannis & Eccl. S. Andreæ, Idem.

Mons Budelli, *Membrole* vel *Montbrole*, locus aut vicus Galliæ, inter Ligerim & Cusilam, qui *Cusila*, vulgò *Choisille* nuncupatur, & paulo infrà Turonos in Ligerim dextrum labitur. Hic arcem construxisse legitur Fulco Comes Andecavorum, Idem.

Mons Cabilonis, *Montchablon*, locus Picardiæ. Inter Philippi Aug. Vexillarios Milites Codicenci, numeratur Clarembaldus *de Montchablon*, Idem.

Mons Cæsaris, *Mont Cesar*, locus Galliæ, in Bellovacis, Abbatia vet. clarus, Idem.

Mons Calidus, *Chaumont*, locus Galliæ. Sic quoque *Mons Calvus*, à sterilitate soli, dicitur: cui opponitur *Mons Viridis*, vulgò *Montvert*, insuper, Arvernia, & *Mons Pilosus*, de quo infrà. *Mons Calvulus*, vulgò *Montchauvet*, similiter Galliæ locus est.

Mons Candidus, *Monte Canigo*, mons est Galliæ Narbonensis & Pyrenæorum ramus, in Comitatu Ruscinonensi, Baudr. V. quoque in voce *Candidus.*

Mons Canus vel Canosus, *Montchenu*, locus in Delphinatu Allobrogibus dictus, Valesius.

Mons Capreoli, *Montcavrel*, locus castrumque Galliæ, in pago Bononiensi, cum tit. Marchiæ. Inter Philippi Aug. Vexillarios Milites Bononiæ, Guilhelmus *de Montcavrel*: & inter *Milites* Vilio-cassinos, Johannes *de Mons-Chevrel* numerantur, H. Valesius *Not. Gall.*

Mons Cassinus, opp. regni Neapolitani, in prov. Terræ Laboris, *Monte Cassino* vulgò. V. *Cassinum.*

Mons Carus, *Caumont*, à caritate sic dictus, locus Galliæ.

Mons

Mons Colsus, locus Galliæ, cujus mentio in litteris Philippi I. Francorum Regis, A.C. 1073. datis, ubi *Signum Ebonis de Monte Colso* reperitur. H. Valesius *Not. Gall.*

Mons Centisius, *le Mont-Cenis*, mons Sabaudiæ, pars Alpium, in ipso limite Pedemontii. V. *Cenisius.*

Mons Cetius, *Calemberg*, mons Germaniæ, in Austria infer. V. *Cetius mons.*

Mons Christi, *Monte Christo*, mons excelsus est Italiæ, in mari Tyrrheno, totam fere Insululam cognominem complectens, cum una aut altera turri tantùm, fere inter Planasiam ad Occ. & Igilium ad Ortum. Pendet ex agro Senensi, à quo 3. mill. distat, in Mer. & subest Magno Duci Hetruriæ. Alias *Oglasa* dicta fuit Insula, teste Cluverio; eratque ibi Monasterium celebre, Baudrandus.

Mons Ciminius, *Monte di Viterbo*, mons Italiæ in ditione Pontificia, prope Viterbum, V. *Ciminius mons.*

Mons Clarus, *Clermont*, caput Arvernorum, in Gallia, à salubri cœli serenitate dictum. Item *Clermont*, castrum Galliæ in Bellovacis, cum tit. Comitatus: unde Borbonia gens processit. Item *Montclar*, locus ejusdem Regni, in Arvernorum finibus, ut & in diœcesi Carcassonensi. Item *Montclair*, in Delphinatu, proxime Dròm: Item *Montclair*, in Lingonibus, prope Andelatum, &c. Hadr. Valesius *Not. Gall.* V. quoque conversis nominibus, in voce *Claromons.*

Mons Clausus, locus Galliæ, in pago Burbonensi, vulgò *Montclus*: nec non in Delphinatu *Monclu*: in Briegio quoque est *Montenglo*, fortè *Mons inclusus*. Idem.

Mons Consularis, vel *Mons Contorius*, à Fulcone III. cognom. *Nerra*, Consule Andegavensium, conditum castrum est in Gallia, vulgò *Montcontour*: clade olim Wilhelmi Comitis Pictonum ac Ducis Aquitaniæ, & pugnâ sec. Reformatorum celebre, in Pictonibus. Id Ludovicus Philippi R. filius maximus vi cepit ac solo æquavit, A.C. 1114. Est & *Mons Contorius*, in diœcesi Briocensi Britanniæ min. inter Quintinum & Lambalum, Prioratu S. Michaelis clarus &c. Idem.

Mons Cornelii. *Montcornet*, opp. Galliæ, in Picardia, in tractu Tiriascensi, ad limitem Campaniæ, 10. leucis à Remis in Bor. aut distans: Alias *Mons Cornutus*. Est & alterum ejus nominis castellum 10. à priore leucis, *Mont-Cornet en Ardayne* dictum: quod & monti bicorni impositum, & silvæ adjacet Arduennæ, inter ipsum & Rupem Regiam *Rocroy* situm. Idem.

Mons Desiderii, *Montdidier*, opp. amplum Galliæ, in colle, in Picardia prov. medium inter Ambianum & Compendium 7. leucis distans, ut & à Noviodunio in Occ. Baudrandus. Item in Brexia vetus castrum, similiter *Montdidier* appellatum. Prius olim domum publicam, aram communem & Majorem suum ac Scabinos seu Pares habebat: Raugæ proximum, Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Mons Dolorosus, postea *Sterlingium*, vulgò *Sterling*, opp. Scotiæ, ad Fortheam fluv. à Glasquo & Dumblano Urbibus 20. & 10. mill. Edinburgum in Ortum versus: in quo Reges coronari solebant, Script. Scot. Baudrandus *Lexico Geogr.*

Mons Draconis, *Mondragon*, locus Sabaudiæ. H. Valesius.

Mons Dubelli, castrum Galliæ, ab Odone Dubello, qui A. C. 1013. floruit, dictum: in Pertico minori, vulgò *Montdubleau* hodie. Memoratur Orderico Vitali *Hist. l. 4. & 10.*

Mons Falconis, *Monfaucon*, locus ejusdem Regni, Monasterio Monachorum primum in S. Germani honorem, à Balderico extructo, dein Canonicorum Collegio, celebris: S. Balderici tumulo & patrocinio gaudet, in diœc. Remensi, à Mosa fluv. & ab urbe Virduno 5. circiter leucis distans. Idem nomen multis Galliæ vicis: in Cenomanis *Monfalcon* dicitur. Est & castrum Trans-Mosanum, Gall. *Fauquemont*, Belgis *Valckenburg*. Latine *Falcoburgum*, olim sub Comite proprio. Forte, quod in monte humili, quem falco non interruptis volatibus trajicere possit, situm, inde nomen accepit. Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Mons Feretrorum, *Montefeltro* Italis, urbs Umbriæ, Episc. sub Arch. Urbinate, inde 20. m. p. in Occasum versus, recedens, in monte, cum arce permunita, Ducatus Urbinatis; quæ & *Leopolis*. Ital. *San Leo*, Procopio *Feretrum*: quod potius regionis nomen est. Ferrar. Baudrando *Monte Feltro* dicitur, & regiuncula est Italiæ, in Duc. Urbinate & ditione Pontificia, ad radices Apennini, juxta Ariminum fluv. & confinia Romandiolæ. Ejus caput est Leopolis seu Fanum S. Leonis, urbs Episc. in monte excelso.

Mons Ferrandi, alias *Mons Ferranni*, vulgò *Mont Ferrand*, locus Galliæ est proximus civitati Arvernorum, & velut pars ejus. Item castrum duplex, quorum unum prope Vauturum, alterum, prope Montem Pessulanum: quæ omnia à Ferrando aliquo, vel Ferranno nomen videntur accepisse. H. Valesius *Not. Gall.*

Mons Ferrarius, *Monferrier*, locus Galliæ, in diœcesi Mirapicensi. Item locus prope Montem Pessulanum castrum. H. Valesius *Not. Gall.*

Mons Ferratus, *Monferrato* Italis, *Montferrat* Gallis, provincia Italiæ, Ducatus titulo clara, inter Mediolanensem Ducatum ad Ortum, & Pedemontium ad Occasum, sub Mantuæ Ducis dominio. Ejus caput est Casale *Casal*: reliquæ Urbes sunt Aquæ Statellæ *Acqui*. Nicea Palea *Nizza della Paglia*, Alba, & Tridinum *Trino*. Sed hæ duæ ultimæ Sabaudiæ Duci parent, pace Charasci confectâ, A. C. 1631. Junctus hic Ducatus Mantuano primum fuit, beneficio Caroli V. Imp. postquam Joh. Georgius Palæologus, qui Bonifacio Montisferrati Marchioni Wilhelmi fratris filio successerat, sine liberis decessisset, & Fridericus Gonzaga Mantuæ D. qui Margaritam Bonifacii sororem in matrimonio habebat, hæreditatem aditurus, Sabaudo & Salucarum Principe contra nitentibus, à Cæsare successor declaratus esset: cujus dein filius Gulielmus à Maximiliano II. Imp. ex Marchione in Ducem *Montisferrati* electus & magnis privilegiis ornatus est A. C. 1573. E cujus posteris cum Vincentius Gonzaga sine liberis decessisset, Carolus Nivernius, patruelis ejus, successionem adiit, sed ab Hispano & Sabaudo, qui jam ante de ditione hac disceptaverant, circa A. C. 1628, imò ipso Cæsare, quo inconsulto id factum est, graviter infestatus, A. C. 1630. donec pace, de qua supra, Nivernio feudum, excepto Trindino & Albâ, Imperator concessit. Primus autem ex Palæologis *Montisferrati* ac Casalis Marchio fuit Theodorus, Andronici Palæologi Imper. Græci filius, cui Johannes filius successit, à Carolo IV. Imp. in diem publico instrumento, tanquam *Montisferrati Marchio*, acceptus. Vide Thuanum *Histor. lib. 1.* & Nobiliss. Conringium *Tr. de Finibus Imperii.*

Mons Ferratus, *Montferrat*, nomen variorum Galliæ locorum, in Provincia, in Delphinatu, & in Brexia. Dixere autem *Montes Ferratos* Veteres, vel à duritie soli, vel à ferrugineo ejus colore: uti vias militares Romanis operis, à duritie silicis, quo stratæ erant, *Cheminos ferratos*, in vett. tabulis Galli nuncupavere, *les chemins ferrez*, Valesius.

Mons Flanquinus, *Montflanquin*, opp. Galliæ, in Aquitania, in agro Aginnensi, ad amnem Ledum, 7. leucis ab Aginno in Bor. Petrocorium versus. Baudr.

Mons Fortis, *Monfort*, opp. Belgii, in agro Ultrajectino. Item *Monsfort*, castrum Lotharingiæ, pridem eversum. Sic quoque appellarunt Galli plurima loca, atque castella, in montibus arduis & aditu difficilibus naturâque ac opere munita sita. Sic hodieque *Mons Fortis*, vicus Orderico Vitali memoratus *lib* 11. positusque inter Pontem Audomari & Teiboldi villam, ad Riselam, *Montfort* nuncupatur. Ut castra in Petrocoriis, in Cenomanis, in Britannia min. hoc nomine insignia prætermittam: quorum ultimum Order. Vitali dictum *lib.* 12 civitati Redonum proximus locus est, & *Monsfort la Canne* appellatur, Valesius.

Mons Fortis Amalarici, *Montfort l'Amauri*, castellum est Galliæ, in Carnutibus, à domino Castri Amalarico, Simonis filio, cognominatum. Illud muniverat Robertus R. Galliæ, ante annos 650. Hinc Ducali familiæ *Montisfortiorum* in Britannia min. nomen: cujus familiæ caput fuit Johannes Britannorum Dux, Comes Richemundiæ & *Montisfortis* Amalarici, Vicecomes Lemovicum, Johannis, alterius Ducis Britanniæ, frater ac successor. V. Hadr. Valesium *Not. Gall.*

Mons Francicus, *Franchimont*, locus Belgii, in pago Leodicensi, Marchiæ titulo insignis, à quo Episcopus Leodicensis, Dux Bullionensis, Comesque Lossensis, *Marchionem* etiam *Franchimontensem* sese appellat. Idem.

Mons Frigidus, *Froimont*, locus Belgii, in Hannonia: Item *Fromont*, in Bellovacis, Monti Cæsaris proximus, Abbatiâ veteri clarus. In Lotharingia quoque prope urbem Metas, & flumen Mosellam, cujus Gaufridus meminit *l. 5. de vita Bern. c. 1.*

Mons Gajili, vel Gaji, *Monjay*, locus Galliæ, in pago Parisiaco, non longè à flumine Matrona. An à gaudio, an ab ave, utrumque enim Gallis *gajus, jay*, denotat, dictus? Idem.

Mons Gaiardi, *Mont Gaillard*, castellum Galliæ, Idem Valesius, ubi supra.

Mons Galterii, vel *Mota Galterii*, *la Mote Gautier*, locus est Galliæ, seu castellum, in Cenomanis, memoratum Orderico Vitali *Historia lib.* 10. Significasse autem montem seu monticulum *Motam* veteribus Gallis, diximus in voce *Mota.*

Mons Garganus, *le mont Gargan* Gall. *monte Gargano o di S. Angelo* Italis, mons est Italiæ, in regno Neapolitano, in mare Mediterraneum excurrens, in cujus ora fuit Sipontum, urbs Archiepiscopalis, eversa, cui Manfredonia ad milliarium suffecta. In monte verò oppidum S. Angeli visitur, ubi templum S. Michaeli dicatum, estque Archiepiscopale indem, unitum cum Manfredonia, per Alexandrum III. Papam. Celebris est mons victoriâ Berengarii II. contra Saracenos, qui eum insedebant, à Papa & Græcis adjuti, obtentâ: circa A. C. 915. V. Sigonium *lib.* 6. & in voce *Garganus.*

Mons Gaudii, *Montgausi*, castrum Galliæ, Podio Laurentii proximum, cujus meminit Petrus *Hist. de bello Albigensi cap.* 50. apud Valesium *Not. Gall.*

Mons Gaudii, Gallicè *Montjoye*, quæ vox diminutiva est ex *mons*, quasi *Monticulus*; nomen est, quod potissimum Colli Vaticano ad Urbem Romam tribuit Otto Frisingensis *de Gestis Friderici lib.* 2. *cap.* 22. Guntherus *Ligurini lib.* 4. Alii, uti docet plurib. Car. du Fresne *Dissertat.* 11. *ad Joinvillam* Idem clamor fuit militaris Franciæ Regum, vulgò *Montjoie*, vel *Montjoie S. Denys*, ab eo monticulo ad Lutetiam, in quo S. Dionysius mortem obiisse dicitur, sub Decio Imp. Matthæus Paris. *Et facto congressu acclamatum est terribiliter, Ad arma, Ad arma, hinc Regales, inde* Montisgaudium; *scilicet Regis utriusq; insigne.* V. du Fresne *in Glossario.*

Mons

Mons Gemellus, *Lemjumeau*, mons Galliæ, in Parisiorum finibus, ita dictus à vet. tabulis, quòd biceps sit, & in duos vertices duasque in partes divisus.

Mons Genebra, *Mont Genevre*, mons ejusdem Regni, in Delphinatu: pars Alpium est in confinio Italiæ, ad Druentiæ fluvii fontes. V. *Genebra* & *Cottiæ Alpes*.

Mons Gomerici, vulgò *Mont Gommery* vel *Mongomery*, oppidulum Galliæ, in finibus Lexoviorum, cum tit. Comitatus. Hadr. Valesius *Not. Gall.* In historia bellorum in Gallia civ. celebre nomen Comitis Montgomerii est, à quo in Tornéamentorum ludo Henricus II. lethaliter vulneratus fuerat, sec. præt. V. Thuanum *Histor.*

Mons Gomericus, *Mont Gommery*, oppidum Albionis, in Wallia Boreali, Comitatûs cognominis caput, 2. mill. à Sabrina fluvio distans, 18. m. p. à Salopia in Africum, 36. ab Herefordia, in Boream, Baudrandus.

Mons Grandis, *Grammont*, locus Galliæ, in Lemovicibus, ordinis Grandimontensis, anno C. 1076. à Stephano inst[illegible], caput, Monasterio insignis, non longe à Taurione amniculo, qui supra Lemovicas in Vingennam decurrit. Sunt quoque est Turonibus *Grandis Mons*. Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Mons Hulini, *Montkulin*, arx munita Galliæ in Picardia, [illegible] Bononiensi, 3. leucis à Bononia in Ortum, Teruanam versus, aliàs contra Hispanos excitata. Baudr.

Mons Incensus, *Montencens*, locus Galliæ, Idem.

Mons Inclusus, *Montenglo*, locus Galliæ in Briegio, Hadr. Valesius.

Mons Jovis, *Monjoyre* vulgò, castrum est Galliæ, prope Tolosam. Item *Mont-Jou* vel *Mont Jeu*, summus Penninus, à fano aut simulachro Jovis olim ei imposito, sic dictus. Aliis *Mons S. Bernardi*, Gall. *le grand S. Bernard*. Idem.

Mons Judaicus, vel *Mons* Judæus, *Mont Jeu*, locus Galliæ in Beauce: Item in Gothia [illegible], cum P. de [illegible] R. de Monte Olivo, P. de Monte [illegible], *de Monte Judæo* [illegible] apud eundem.

Mons Laurus, *Montlaur*, locus est ejusdem Regni, in dioc. Tolosana, lauretis nobilis. Item *Montlaur*, in parœcia Carcassonensi, *castrum Montis Lauri* prope Monasterium Crassam: Petro dicitur de [illegible] *Albig. cap.* 34.

Mons Leo, *Monte Leone*, urbs Episc. Regni Neapolitani, in Calabria ulteriore, aliàs Vibo Valentia, quod vide. *Mons* Leonis, *Montleon*, locus est Galliæ, in pago Meldiano: Item in Turonia, ante annos 480. memoratus. Baudr. Valesius.

Mons Limarii, *Montelimar*, urbs Galliæ, in Delphinatu, ad radices collis, 2. m. p. à Rhodano fluv. ferè 7. à Valentia in Meridiem 4. à Fano S. Pauli in Septentrion. Dicitur etiam *Mons Ademarorum* Baudr.

Mons Longus, *Montlong*, locus Galliæ, in diœcesi Vxorensi. H. Valesius *Not. Gall.*

Mons Lupelli, *Montluel*, castrum vel municipiolum ejusdem Regni, in pago Dumbensi, in diœc. Lugdun., hinc circiter 7. m. p. vix 3. à Rhodano distans. Idem.

Mons Luzonis, *Montluçon*, castrum Galliæ, ad Carum fluv. non procul ab Aquis Neri, Idem.

Mons Magnus, *Maimont*, vel *Mémont*, castrum olim oppidumve Galliæ, in Lingonibus, à quo pagus *Magnimontensis* nomen accepit. Idem.

Mons Malus, *Maumont*, locus Galliæ, in pago Cadurcensi, Idem.

Mons Maranus, *Monte Marano*, urbs Italiæ, in Hirpinis, Episc. sub Archiepisc. Beneventano, unde 18. m. p. Nuscum versus 16. in prov. Principatus Ulterioris, in regno Neapolitano Fert. Baudr.

Mons Marriani, *Mont de Marsan*, opp. Galliæ, in Aquitania, ad amnem *Midou*, agri Marsiani caput, 5. leucis ab Aturo in Bor. Burdigalam versus, Baudr.

Mons Martis olim, postea *Mons* Martyrum, locus Galliæ, ad Lutetiam. Valesius.

Mons Maurilionis, *Montmorillon*, castrum Galliæ, in finibus Pictonum, ad ripam Vartimpæ, qui Crosâ recipitur. Item in Segusianis pagoque Forensi superiore, 4. circiter leuc. à Ligeri & Rodumna Segusianorum oppido, Idem.

Mons Maurus, *Montmaur*, locus Galliæ, prope Vapincum: Item in diœc. Riveensi; Item *Monmor*, prope Deam. A colore sic dicti. Quemadmodum enim *brun* Germanis & Gallis, nigredinem notat: Sic *Maurus* Græcis Latinisque *niger* est & obscurus, Idem.

Mons Medianus, *Mingemont*, locus Galliæ, in Lemovicibus; sic appellatus, quòd in monte medio inter duos alios positus sit, Idem.

Mons Medicus, seu Maledictus, *Monmedy*, urbs parva Belgii, sed permunita, in colle, in Duc. Luxemburgensi, ad Carum fluv. Distat 7. leuc. à Viroduno in Bor. & ferè 3. à Stenaco in Ortum. Capta à Gallis A. C. 1657. ipsis postea remansit pace ad Pyrenæos. Baudr.

Mons Mercurii, locus Galliæ, H. Valesius *Not. Gall.*

Mons Merulæ, *Montmerle*, locus Galliæ, prope Burgum Bressiæ caput. Item alius, à Bella Villa Ararı flumine [illegible].

Mons Mirabilis, castrum Galliæ, montis, qui [illegible] impositum, in Briegio; vulgò *Montmirail*: [illegible] Milites Vexillarios Philippi Aug. [illegible] ratur. Item unus e Baronatibus Persici Goeti [illegible] in Petrocoriis, ad Viscram fluv. *Miramont*: Item in Arvernis sun. *Miramont*. Item locus non longe à T[illegible] *Mons Mirant*. Idem.

Mons Morillonis, *Mont Morillon*, opp. Galliæ, in prov. Pictavensi, ad Vartempam fluv. 8. leucis à Pictavio in Eurum, versus Marchiam, Baudr. V. quoque *Mons Maurilionis*.

Mons Niger, *Montnoir*, locus Galliæ, in pago Lemovicino, Gregorio Tur. memoratus.

Mons de Nube, *la Mote de la Nue*, castellum Galliæ, ab altitudine dictum, Order. Vitalis [illegible] in Cenomanis, Valesius.

Mons Nucerrionum, *Noyermont*, vicus Galliæ [illegible] procul à Monte Desiderii, [illegible] mille annos [illegible] nui, *In vita Eligii*.

Mons Olimpus, *Mont Olimpe*, arx Galliæ [illegible] Campania, juxta Carolopolim, ad Mosam fluv. [illegible] colle, Baudr.

Mons Olivus, *Montolieu*, locus est Galliæ, in diœc. Carcassonensi, priscis tabulis anni Ch. 1109. memoratus. Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Mons Orvinus, *Monte-vino* urbs Apuliæ Episc. [illegible] in Voce *Minervinum*.

Mons in Paleuis, *Mons en Pouille*, vicus Flandriæ, in monte positus, paludisque cinctus, ubi Philippus Pulcher [illegible]. Aliis *Mons in Pabula*, vel *in Pabulo*. De pago [illegible] *Pelle*, qui cum Austrebanto Flandriæ Gallicanæ attribuitur. V. H. Valesium *Not. Gall.* Monasterium Benedictinum S. A[illegible] *in Pabula*, memoratur vett. Scriptoribus, quibus [illegible] dem pago ponitur. Idem.

Mons Pelusus, aliis *Pileus*, vulgò *Monte Peloso*, urbs Lucaniæ est Episc. sub Arch. Acheruntino, [illegible] ctione exempta, inter Acheruntiam & Matcolam, 19. [illegible] Gravina, [illegible] à Potentia 18. [illegible] est parva [illegible] Neapolitano [illegible] Basilicata [illegible] à Brad[illegible] fluvio [illegible] inter Acheruntiam ad Occ. & Mateolam [illegible] Gravinam [illegible].

Mons Pessulus, [illegible], castrum Galliæ, [illegible] starum, in Cadurcis. Sic [illegible] dictum est à voce [illegible] *sur*, eo quòd [illegible] in quo [illegible] in Valesii [illegible], non procul à [illegible] H. Valesius *Not. Gall.*

Mons Pessulanus, seu *Pessulanus*, vulgò *Montpelier*, [illegible] Galliæ Narbonensis [illegible] maria, Episc. qui Magalonensi successit, inter [illegible] Occ. & Narbonem ad Occasum leucis, Ferr. [illegible] tana est inferior, Episc. sub Arch. Narbonensi, [illegible] studio Jurisprudentiæ olim, nunc Medicinæ [illegible] ut patet ex *Epist.* 307. Bernardi Abbatis [illegible] *Ostiensem*, unde Collegium Medicum ubi [illegible] no Pontif. extinctum [illegible] nes A. C. 1266. cum suis reditibus, [illegible] ac Pinino, Mathildi spoliis propter [illegible] ta amnem Lez. [illegible] magis quæ olim nominis & Comitivæ caput, [illegible] ditionem, *Substantion*, [illegible] distantem, [illegible] habet [illegible] tam [illegible] leucis à [illegible] Magalonensi in colle, [illegible] ab ora maris Mediterranei, 7. leucis à Nemauso in Occid. [illegible] à Narbone in Ortum. Vide Baudrandum [illegible] Valesium *Not. Gall.*

Monspessulano, [illegible]

Abiana, [illegible] cum Monasterio [illegible]
gnon. Magalona.
Fabricæ *Fabregues*. Mergoriam, caput olim Comitatûs.
Frontoniacum, vino celebre.
Lacara castellum, *tour de Lates*. Mons Pessulanus.
Lauretum. Sextatio.
Vicus.

Mons Petrosus, *Montperreux*, locus est Galliæ, in Burgundia Ducatu, veteribus tabulis notus. Item in pago Burboneusi, item in Arvernis, ad flumen Elaver, quem *Montpeyroux* appellant &c. Dicti à *saxis*: quibus *Montes terrei* opponuntur, Valesius *Not. Gall.*

Mons Physcon, *Monte Fiascone*, urbs parva & [illegible] Hetruriæ, in monte Vollinio lacui [illegible] imminente, in prov. Patrimonii S. Petri in ditione Pontificia, 8. mill. à Viterbio in Occ. [illegible] Corneto Bor. Episcopalis facta est ab Urbano V. sedesque Episcopalis [illegible] juncta est Cornetano, Baudr.

Mons Pici, *Mont le Pic* seu *de Teyda*, aliis *di Pic de Teneriffe*, mons est altissimus totius Africæ, in Teneriffa Insula, ex Canariis, in mari Atlantico, versùs oram regni Marochii: Unde primum Meridianum hodierni Geographi sumunt. V. *Picus*.

Mons Pictonis, *Montpinson*, locus Galliæ, in Cenomanis, non procul à fluvio ac oppido Meduana, prope Curcejum & castellum Guntherii ad Furcas, Order. Vitalis *Histor. lib.* 15. V. quoque infra, *Mons Pinsonis*.

Mons Piligardæ, castrum vel potius oppidum munitissimum, in Comitatu Burgundiæ, caput Ducatûs cognom, sub Principe proprio. V. supra *Mons Belligardi*.

Mons Pilosus, *Monte Peloso*, item *Monte Verde*, tres Urbes Episcopales, in regno Neapolitano: quòd in locis herbosis ac nemorosis sitæ, nomen accepere, H. Valesius *Not. Gall.* V. quoque supra, in voce *Mons Pelusius*.

Mons Pinsonis, *Montpinson*, locus Galliæ, in Normannia, ab ave cognom. dictus, Vales.

Mons Placens, *Montplaisant*, locus ejusdem Regni, in Delphinatu. Idem.

Mons Politianus, *Monte Pulciano*, urbs parva Hetruriæ, in ditione Senensi, Episcopalis sub nullo Archiepiscopo, juxta Clanium paludem, in colle aspero, sub dominio Magni Ducis, in confinio ditionis Pontificiæ, 28 mill. à Perusia in Occ. uti à Senis in Eurum, Baudr.

Mons Regalis, *Mont-Real*, castrum Galliæ, in diœc. Carcassonensi. Item castellum in diœc. Augustodunensi, nunc in vicum redactum fortasse, non longè ab Avalone, vulgò *Montreal*. Item opp. in Comitatu [illegible], vulgò *Morejau*. Item in Vasconia, non procul à Condomio & Neraco. Item in pago Albigensi, *Realmont*. Item in Bellovacis prope Bellum Montem *Beaumont*, ob egregiam [illegible] à Ludovico IX. conditum An. Ch. 1230. cum juxta *Chaumont* appelletur, &c. Quæ omnia, partim à Regum operibus ac institutionibus, partim à nobilitate ac ædificiis, nomen hoc sibi vindicarunt. Est & *Mons Regalis*, *Monreale*, urbs Siciliæ Archiep. apud Panormum, in monte, inde 4. m. p. tantum distans, à Guilielmo II. Siciliæ R. Basilicâ augustissime extructâ & amplissimis ædibus ditatâ, eoque curante sede Archiepiscopali à Lucio III. Pontif. exornata. Etiam urbs Episc. Liguriæ in Pedemontano Principatu. V. *Mons Vici*.

Mons Regis, *der Vogel*, teste Lazio, locus inter Carnos & Noricos, circa Alpes Julias, P. Diacono memoratus.

Mons Regius, *Königsberg*, urbs ampla est Regni Poloniæ, in Prussia Ducali, ad Pregelam fluvium, ubi hic in sinum *Frisch Haff* se exonerat: Episcopatum celeberrimum cum Academia: Arcem habet munitam, subestque dominio Electoris Brandeburgici. 25. leucis Polonicis à Gedano in Ort. totidem à Memelio in Mer. 4. ab ora maris Baltici. V. *Regiomons*. Item *Montreal*, oppidum Americæ Sept. in nova Francia, in Insul. fluvii S. Laurentii, 150. mill. à Quebecco in Occ. sub Francis, satis cultum ab annis aliquot.

Mons Regius, Hisp. *Monroy*, cognomen familiæ Aragonicæ illustris Cortesiæ, cui ingens decus conciliavit Ferdinandus Cortesius de *Monroy*, Medellino Estramaduræ oriundus, gestis in America rebus & obtento titulo Marchionis *de la Valle de Guaxaca*, atque suprema Novæ Hispaniæ præfecturâ inclytus. Ei Marcinus Cortesius de *Monroy* Pater, Rodericus Peretius de *Monroy* avus, Rodericus de *Monroy* proavus fuere. V. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Europ. Tract. Hisp. Ind.* & suprà in *Cortesius*.

Mons Relaxus, *Morlaix*, opp. Galliæ, in Britannia min. in monte, in diœc. Leonensi. Sic dixere autem olim Galli montem, qui à tergo imminente monte, apertior esset: uti *Montem Reversum*, in Brexia, locatum Comitatûs illustrem, quasi *retroversum*, Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Mons Revelli, *Montrevau le petit*, locus Galliæ, in Andibus, inter Bellum Pratellum *Beaupreau*, & Glommam, Monasterio & nomine S. Florentii S. *Florent* illustris. Inter Vexillarios Milites Turoniæ Philippi Aug. numeratur Rolandus *de monte Revelli*, qui fortè locus est *Montrevau*, ad Ideticum fluv. Idem.

Mons Reversus, V. *Mons Relaxus*.

Mons Ricardi, *Montrichard*, oppidum Galliæ, ad Carim fluv. in provincia Turonensi & limite Blesensi, 12. leucis à Cæsaroduno in Occ. 6. à Blesis in Mer. Baudr.

Mons Rosarum, *Montrose*, oppidulum Scotiæ Borealis, in Angusia Comitatu, cum cœnobio olim celebri ac portu, in ora maris Germ. 10. milliaribus à Brechinia in Ortum 25. ab Andreapoli, in Cæciam. Marchionem habuit, ultimis temporibus perceleb. rem & Regi suo optimè fidum. Idem.

Mons Roseus seu *Rosulus*, vulgò *Monterosi*, oppidum Italiæ, in prov. Patrimonii, medium inter Romam & Viterbium, 20. utrinque mill. in ditione Pontificia; pendet in Spiritualibus ab Abbate Trium Fontium, prope Romam. Idem.

Mons Rotundus, *Montrond*, locus Galliæ, in Biturigibus. Item in Gothia, circa Montem Pessulanum; in Britannia min. quoque, non longè à Ponte Ursionis. Contrà in Helvetiis est *Rotundus Mons*, vulgò *Romont*, caput Comitatûs, Murtenam castrum attingentis. V. Hadr. Valesium *Not. Gall.* Stumphium *Chron.* &c.

Mons Rubeus, *Montrouge*, vicus Galliæ, Lutetiæ Parisiorum [illegible]

proximus. Contrà in Burgundia Ducali, *Rubeus Mons*, vulgò *Rougemont*, locus est: Item prope castrum Dunense: Item non longe à Fracta Valle: Item in Brexia, Idem. [illegible]

Mons Sacer, *Monte di Trevoli*, mons Latii, Tiburi urbi imminens, Baudr.

Mons Salionis, *Mont Savion*, in tabulis corruptè *Mons Augon*, locus est Galliæ, ad fluv. Vigennam vel Vincennam, *la Vigenne*, Hadr. Valesius in *Rionnus*. Alias quoque *Mons Salionis* dicitur & castellum est, in Lingonibus. Idem.

Mons Salvius, *Montsalvy*, locus Galliæ est, in Arvernia sup. à salvia herba, quæ copiosè ibi nascitur, dictus, quemadmodum à castaneis *Mons Castaneus*, *Montchastaux*, prope Mantalam, in pago Galliæ Viennensi, Prioratu suo notus: à lauretis *Mons Laurus* &c. nomen habent, Idem.

Mons Sancti Adriani, *Monte de S. Adrian*, mons excelsus Hispaniæ, inter Ipuscoam & Navarram, extensus ab Ortu in Occasum, Baudrandus.

Mons S. Gertrudis, *S. Gertruydenberg*, oppidum permunitum Belgii, in Hollandia, in limite Brabantiæ. V. in voce *Gertrudoberga*.

Mons S. Gothardi, *Mont S. Gothard*, pars Alpium in Helvetia, V. *Adula Mons*.

Mons S. Michaelis, *Mont S. Michel*, mons Galliæ, in Normannia, dictus *in periculo Maris*, quia unâ leucâ à littore distat, juxta ostia Lettæ fl. 4. leucis ab Abrincis in Occ. Maclovium versus: cum arce & oppidulo. Baudr.

Mons S. Winoci, seu *Vinociberga*, Gallis *Bergues S. Vinox* seu *Bergues* simpliciter, urbs est Belgii, in Comit. Flandriæ, ad Colmam amnem, unâ leucâ à Dunquerca, ab ora Oceani in Mer. similiter. Pluries capta fuit & recepta, donec Francis mansit, cum toto tractu adjacente, pace ad Aquisgranum confectâ, Idem.

Mons Securus, *Montsegur*, locus Galliæ, in prov. Gothia, quòd probe munitus tutos ab hostibus incolas redderet atque securos, sic appellatus, Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Mons Seleuci, Antonino memoratus, locus est Galliæ Narbon. in Delphinatu, inter Vapincum Urbem 23. & Lucum opp. 26. m. p. occurrens, Ferr. Baudrando est *Montmaur*, opp. Delphinatus, intra montes, 10. m. à Vapinco in Occ. Lucum versus, à quo 20. m. p. in Ortum distat. Valesio omnino est locus, vulgò *Monsaleon*, 153. m. p. à Lugduno, 130. à Vienna, & 82. à Valentia, *Not. Gall.*

Mons Serratus, *Montserrat*, mons Hispaniæ, in Catalaunia, excelsus, prope Rubricatum fluv. devotione erga B. Virginem celebris, viii. leucâ à Minorissa in Mer. & 9. à Barcinone in Circium distans, Baudr.

Mons Silicis, *Monselice*, seu *Mons Silicis*, opp. Venetiæ, in agro Patavino, apud Medoacum fluv. minorem, amplum, inter Patavium 10. & Ateste 5. m. p. Idem.

Mons Sinai, vulgò *Mont Sinai*, in Arabia: Habet insigne Monasterium, in quo 60. Caloyeri seu Monachi ad minimum versantur, asservanturque, ut fertur, ossa S. Catharinæ Virginis. Olim Episcopum habuit, Petracensi Archiepiscopo suffraganeum. Vide *Sinai*.

Mons Solis, nunc *Bathonia*, vulgò *Bathe*, urbs est Angliæ, in Comit. Somersetensi, Episc. sub Archiepiscopo Cantuariensi, ad Avonum fluv. 7. mill. supra Bristolium ad Ortum. 30. à Satisburia in Circium distans. Olim *Aqua Calida*, *Mons Badonicus* & *Badonia* quoque dicta. V. *suo loco*.

Mons Sorelli, *Montsoreau*, locus Galliæ, in confinio Andicavorum, & Turonum, cum tit. Ducatûs, ad Ligerim. Inter Philippi Augusti Vexillarios Milites Turoniæ, numeratur Dominus *de Monte Sorel*, apud H. Valesium *Not. Gall.*

Mons Tarensis, *Mont à Taire*, castellum Galliæ, in Bellovacis, non longe à castro Credilio *Creil*, ad Taræ & Isaræ confluentes, Idem.

Mons Thabor, mons Judææ, Christi transfiguratione nobilis. Olim Episcop. habuit, ac Cœnobium Dominicanorum. V. *Thabor*.

Mons Thesauri, *Montresor*, locus Galliæ, in pago Turonico, seu castellum, sic dictum, quod ad majus Templum Turonicum B. Mauritii pertineret: à Fulcone III. Com. Andicavensi conditum: cum tit. Comitivæ. Situm est ad Andresium vel Andrisium amnem, *l'Indrou*. H. Valesius *Not. Gall.*

Mons Titanus, *San Marino*, opp. Galliæ Togatæ, in Romandiola, apud Ariminum, inde 10. m. p. V. *Marinum*.

Mons Tricardus, *Montrichart*, castrum Galliæ, in Turonibus, ad Carem fluv. sic dictum, quasi *Mons fallacis & triconis*, aut *Mons fallax*, & ut Virgilius ait, *accommodus fraudi*. A Philippo Augusto difficulter tandem captum, & arx seu turris ejus validissima eversa est, A. C. 1188. V. Guil. Brittonem *Philippidos lib.* 3. Condiderat autem illud Fulco III. Comes Andicavorum, cognom. *Nerra*, adversus Odonem Com. Campanensem aliosque suos inimicos. V. Hadr. Valesium *Not. Gall.*

Mons Tuniatus, *Montamiata*, mons Hetruriæ, in agro Senensi, ex pluribus aliis montibus constans, versus confinia ditionis Pontificiæ, inter Suanam, Radicofanum, & fontes Floræ Fluvii. Baudrandus.

Mons Vasconis, *Montgascon*, locus Galliæ. H. Valesius *Not. Gall.*

Mons Ventosus, *Mont Ventoux*, locus Galliæ, in Provincia. Idem.

Mons Vici, *Mondovi*, urbs est Episc. munita Pedemontii, ad radices

dices Apennini montis, versus Liguriam. 1. mill. à Tanaro fluv. 18. ab Aquis Statiellis, 18. ab Alba in Mer. & 15. à Cuneo in Ort. Ibi Academia fuit, quæ nunc Taurini est. Nomen ei à *Vico*, loco vicino; sub Arch. Taurinensi. Olim quoque *Mons Regalis* dicta. Ferr. Baudr.

Mons Virginis, *Monte Vergine*, opp. Regni Neapolitani, in prov. Principatus Ulterioris, inter Nolam ac Beneventum, in quo Monti insigne Monasterium construxit Gulielmus, Ordinis *Montis Virginis* sic dicti fundator, Idem.

Mons Viridis, *Montvert*, locus Galliæ, in sup. Arvernia, à soli fertilitate, nomen adeptus. Item urbs Hirpinorum olim, nunc urbecula Regni Neapolitani, in Principatu Ulteriori. Episc. sub Arch. Compsano, ad Aufidum fluv. in limite Capitanatæ & Basilicatæ, 13. mill. à Compsa in Ortum, totidem ab Acherontia in Circium. Idem nomen in eodem regno alteri quoque oppido fuit. Ut annotavit H. Valesius *Not. Gall.* &c. V. quoque infra, in voce *Montes*.

Monsancum, vulgo *Monçaon*, oppidulum munitum Portugalliæ, ad Minium, e regione Gallæciæ, pluries frustra à Castellanis tentatum, 4. leuc. à Tyde in Ort. In prov. *inter Minium & Durium* dicta, Baudr.

Monsterberga, vulgo *Münsterberg*, urbs Silesiæ, Ducatûs olim cognominis caput: Fuit autem *Monsterbergicæ* lineæ Auctor Boleslaus I. filius Boleslai Silesiæ D. qui Suidnicensem lineam condidit, frater Bernardi majoris natu, qui Patri in Suidnicio Principatu successit. Boleslaus is An. C. 1336. Glacensem Comit. Johanni Bohemiæ Reg. vendidit, unde huic potestatis in Silesiam principium: Boni tamen Johannis filius Carolus, Boleslai victoris magnanimitatem admiratus, illi reddidit, sed hac lege, ut coronæ Bohemicæ subderetur. In hoc hymno: *Tribularer, si nescirem misericordiam tuam, Domine, tu dixisti, Nolo mortem peccatoris* &c. obdormivit, A. C. 1342. Pater Nicolai, quo genitus Boleslaus II. à motione occisus est An. C. 1377. Huic nati Johannes atque Henricus absque prole decesserunt: & Johannes quidem ab Hussitis A. C. 1429 ad Wilhelmi Villam trucidatus est. Sic lineâ horum extinctâ, Ducatus ad Bohemiæ regnum est revolutus: donec illi eo Georgii Podiebradii Bohemiæ R. filios Fridericus III. Imp. investivit, in quorum familia ad superius usque seculum lix. fit, domum venditur. V. Phil. Jac. Spenerum *Syll. Gen. Histor.* in *Fam. Piaston.* ut & in voce *Munsterberga*.

Monstra, quæ cunabula exirent, ter novem Virginibus expiarunt olim Romani, cantantibus carmen, & donum Junoni offerentibus, iteratisque hostiis, si primis litatum non esset, ex præscripto Augurum & Quindecim virorum, procurarunt. Non expositia tamen, sed occisa sunt, ferro partim, partim igne: Plerunq; in aquas immersa. Quæ omnia ad placandos Deos perpetrata, qui imminentem iram *Monstris* monstrare videbantur. Thom. Bartholinus *de Puerp. Vet.* Inprimis Androgynos, ex Auspicum disciplinâ, moribus Romanorum receptum erat, cùm hujus generis *Monstra* minimè educanda essent religionis obtentu, in mare deportare & in profundum demergere, ut non uno in loco Jul. Obsequens testatur *libello de Prodigiis*, ad avertendum, quod impendere inde Reip. verebantur, malum. Joh. Datantes expiationis causâ Androgynos æquoris undis suffocatos ait, quòd Veteres ad purganda & expianda mala omnia his aquis frequentissimè uterentur. Quod tamen in ipsum retorquet Pet. La Sena *in Cleombroto, cap.* 8. Quippe projectione & necatione Androgyni mare potiùs ipsum pollui, verba hæc Ciceronis *pro Roscio* evincunt: Noluerunt corpus feris objicere, ne bestiis, quæ tantum scelus attigissent, immanioribus uterentur: non sic nudos in flumen dejicere, ne cùm delati essent in mare, ipsum pollucrent, V. Caspar. Bartholinum *Natu in Patre lib. præfatum*. Sed hæc de veris intelligenda *Monstris*, non illis, quæ in lege Papia Matri proderant, quæque nec ab Ecclesiastica dignitate, quia sana sunt, in Canonibus Veterum, excluduntur. Idem Barthol. Pater. Atque hactenus *Monstrum*, significat fœtum abnormem, & vel defectu, vel abundantiâ præternaturali peccantem, adeoque curiosis *monstrandum*, unde nomê. Aliter sumitur vox apud Poetas passim, uti jã dicemus.

Monstrare, ad Statium *Thebaides lib.* 6. *versu* 142.

—— *Pelopem* monstrasse *ferebant*
Exequiale sacrum, carmenq; minoribus umbris
Utile ——

docere est, vet. Schol. Aliquid divinitatis certè verbum hoc infert, apud eundem *lib.* 10. *versu* 714.

—— *Sed nec lacrhyma, nec verba movebant*
Diu vatum juvenem: quin & monstrantibus illis
Fraude Patrem tacitâ subit, avertitq; timorem.

Et Virgilium *Georgic. lib.* 1.

—— *Unusq; pater monstrator aratri.*

Et *Æneid. lib.* 4.

Dic corpus properet fluviali spargere lymphâ,
Et pecudes secum & monstrata piacula ducat.

Vel. item Flaccum *lib.* 2.

—— —— *et tacitum ratu cejor keris,*
Atq; adeò non illa sequi tibi sidera monstrant,
Quæ delapsa Polo reficit mare ——

Monstrum porro *Arte Poëtic.*

—— *dicta per carmina sortes,*
Et vitæ monstrata via est ——

Ausonius Serm. 6.

O si urnam argenti fors quæ mihi monstret ——

Divinitus, nempe. Unde omina & præsagia, *Monstra* dicuntur Statio *Thebaid. l.* 11. *v.* 143.

—— *Sunt* monstra *Deûm, sic ire parabis* &c.

Ubi in vet. Exemplari explicatio hæc extat: *Præmonstrationes, scientia non fortuitâ, sed per revelationem Deorû venire.* Et *l.* 10. *v.* 1??

—— *nec vana* monstra *Quietis,*
Nec somna comperta sequor ——

Ubi Barthius, nomine monstrorum ostenta intelligit imaginesve rerum futurarum, *quæ certa, cùm à Diis offeruntur, vana cum à somno.* V. eum *Animadvers. ad h. l.* & *alibi passim.*

Monstrelettus, V. *Enguerrandus*.

Monstrolium, vulgo *Montreuil* urbs munita Galliæ, in Picardia ad Quentiam fluv. vix 3. leuc. ab ora Maris Britannici. Dicitur quibusdam *Monasteriolum*, quod V. supra. Arcem habet munitam, estque in limite Artesiæ, 9. leuc. ab Abbavilla in Sept. & à Bononia in Mer. circiter. Baudrandus.

Monstrum, in *Inventario* Ecclesiæ Eborac. in *Monastico Anglic. Tom. III. p.* 173. idem est, quod *Monstrantia* in *Actis* S. Q. martiMartyris *num.* 31. phylacterium viz. vel arcula, in qua Latinæ Ecclesiæ homines reliquias, vel Eucharistiam recondere solent: Quomodo *Monstrances* in Belgio etiam vocantur, quòd fidelibus osculanda præbeantur ac *monstrentur*, C. du Fresne *Gloss.*

Montalomagus, vulgo *Mamelon*, locus celebris Galliæ, in Turonibus. *Vicus Montalomagensis* dicitur Gregorio Turon. *l.* 7. *c.* 47. qui Ecclesiam quoque à Volusiano ibi institutam meminit, *Hist. Francic. L.* 10. *c. ult.* Fuit autem Volusianus hic septimus Episcopus Turonicus. Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Montani, sive *Montenses*, ab Optato Milevitano appellati sunt Donatistæ Romæ incolentes, quòd culturam in *montibus* extra Urbem dehingerentur. *Sic Speluncam quandam foris à civitate gradibus sepserunt, ubi ipso tempore conventiculum habere potuissent*, *l.* 2. Eandem ob causam, *Campitæ* & *Campenses* appellati Hieronymo *in Chron.* Item *Rupitani* & *Rupitæ* Augustino, *de Unit. cap.* 3. & *Epist.* 165. ubi de quodam Donatista Episcopo scribit. *Præsidens paucis Afris in Urbe Roma Monte*nsibus *sive Rupitanorum vocabulum* propugnavit, &c. V. in voce *Donatus*. At *de Montanis*, e ogo. vit Armeniæ, seu potiùs Ciliciæ Toparchis dictum, quòd hæc regio montibus rupibusque altissimis passim rigeat, uti docet Car. du Fresne *ad Bryennium l.* 1. *n.* 21. V. quoque ubi de *Assassinis* seu *Essassinis*. Apud Hungaros verò Proceres illi, in quorum territoriis fodinæ, *mineræ auri & cupri* reperti, unde decimas Regi pendebant, *Montanistæ* dicuntur, in *Scheda* subjecta *Decretis* Hungariæ Regum, apud Eund. Ab his diversi *Montanistæ*, sectatores *Montani Hæresiarchæ*, de quibus V. in hac voce.

Montanus, memoratus in *Epist.* Gordiani ad socerum Misitheum, apud Capitolinum *in Gordiano III.* *Quid facerem, quid ad Mauros me venderet & consiliis cum Gaudiano & Montano haberet vel laudaret aliquos vel vituperaret: & illorum consensu quasi testium, quod dixerat, approbaret.*

Montausier, nomen Familiæ in Gallia illustris, V. infra *Sammauria*.

Montbasonia Familia, inter Gallicæ illustr. V. supra *Monbasonia*. Addo hic saltem, Carolo I. *de Rohan* Princ. *de Guimené* Duci *de Montbason*, ex Johanna Armanda Schombergia (fil. Henrici *de Schomberg* Com. *de Nanteuil*, qui obiit An. Ch. 1632.) genitos esse, Carolum II. Duc. *de Montbazon*, Johannem Baptistam Armandum (dictum *le Chevalier de Rohan*) Johannem (dictum *le Chevalier de Montbason*) Annam (dictam *Mademoiselle de Guemené*) & Elisabetham n. An. Chr. 1662. dictam *Mademoiselle de Montbason*. Spenerus ubi suprà, *Part. III p.* 82.

de Monte Acuto, Hisp. *Monteagudo*, nomen familiæ celebris in Hispania, quæ stirpis Moscoso Osoriæ ramus est. Petrus enim Alvarus Osorius, ex Comitibus Trastamaræ, Urracam duxit (fil. Roderici *de Moscoso* Com. *de Altamira*) atque ex ea genuit Rodericum *de Moscoso Osorio* Com. *de Altamira*. Huic Teresia *de Andrada* Lupum I. *de Moscoso Osorio* Com. *de Altamira* peperit, maritum Annæ Toletanæ, atque ex hac patrem Roderici *de Moscoso Osorio* Com. *de Altamira*; quo & Isabellâ *de Castro* natus Lupus II. ductâ Leonorâ *de Sandoval* & *Roxas*, filium suscepit Casparum *de Moscoso* March. *de Almazan* Com. *de Monteagudo* & *de Altamira*, qui ex Antonia *de Mendoza* (fil. Francisci Hurtadi *de Mendoza*, March. *de Almazan*, Com. *de Monteagudo*) suscepit Annam *de Mendoza*, Lupum *de Moscoso & Mendoza* Com. *de Monteagudo*, Leonoram Monialem, Margaritam *de Mendoza*, Margaritam (defunctam ...) & Franciscum Hurtadum de Mendoza V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Eur. Part. II. p.* 95. Ex his Annæ Toletanæ præfatæ Pater fuit Petrus Toletanus Prorex Neap. qui obiit A. C. 1553. Antoniæ verò Mendozæ, a qua titulus *de Monteagudo* familiæ illatus est, progenitores hi fuere: Petrus *Gonsalvus de Mendoza*, Dominus *de Almazan* Com. *de Monteagudo*, ex Isabella (fil. Didaci Lopezii *de Zuniga* Com. *de Miranda*) genuit Antonium C. *de Monteagudo*, Mariæ Agnatæ maritum, atq; ex illa patrem Joh.

Hurtad.

Hurtadi *de Mendoza* Com. *de Monteagudo*; quo & Luisâ Faxardâ genitus Franciscus Hurtadus I. March. *de Almaçan* & Com. *de Monteagudo* junxit sibi Mariam *de Cardenas & Tebar*, ex illa pater factus Francisci Hurtadi II. cui Anna Portocarrera Antoniam, Casparis *de Mofcofo* uxorem, genuit. Spenerus *ibid.*

de Monte Regio, Hisp. *Monterrey*. nobilis [illegible] familia in eodem regno illustris. Lupus enim Sanctius *de Ulloa* Du. *de Ulloa*, cum ex Agnete *de Castro* genuisset Sancium Sanctium *de Ulloa*; hic duxit Teresiam *de Zuniga & Viedma*, (h. Johannis *de Zuniga & Viedma* Vicecom. *de Monterrey*) cognomen hoc suæ familiæ injunxit, *Comes de Monterrey* factus: quod tamen, cum unicam haberet filiam Franciscam, cum omni ejus hæreditate transiit in familiam *de Azevedo*. Lusitanicæ originis, sed inde in Castellam translatæ, in qua hodieque durat. Francisca itaque præfata *de Zuniga, Ulloa & Viedma* Com. *de Monterrey*, nupta Didaco *de Azevedo* (filio Alfonsi *de Fonseca & Azevedo*) genuit Alfonsum *de Azevedo & Zuniga* Com. *de Monterrey*: quo & Mariâ Pimentelliâ natus Hieronymus *de Azebedo & Zuniga*, junxit sibi Agnetem *de Velasco & Tebar*, atque ex ea suscepit Casparum *de Azebedo & Zuniga* Com. *de Monterrey*, Proregem Mexici: qui ex Agnete *de Velasco* & Aragonia (fil. Inici Fernandi *de Velasco* Connestabilis Castellæ Duc. *de Frias*) genuit Hieronymum (denatum ...) Emmanuelem *de Azebedo & Zuniga* Com. *de Monterrey & de Fuentes* (cui uxor obtigit Leonora Maria [illegible] Henrici Guzmani Com. Olivarii) Agnetem (uxorem Caspari Guzmann Duc. & Com. Olivarii) Mariam (defunctam ...) & Catharinam Monialem, omnes nominis *de Azevedo* seu *Azebedo & Zuniga*. Idem, *Part. II p.19*.

Montenses, iidem cum *Montanis*, de quibus suprà; Sic Romæ appellati sunt Donatistæ Hæretici ibi degentes, quibus ex Africa Episcopus mitti solebat. Vide *Montanos* & hic infrà, in voce *Montefes*.

Montes, ante diluvium exstitisse, argumento est, quod aquæ ejus, *omnes* Montes *sub universo cœlo operuisse*, leguntur, Gen. *cap.* 7. *versu* 19. Conditi sunt, ut aquam intra sinus & alveos suos veluti continerent, Job. *cap.* 38. *vers.* 10. &c. Item, ut essent velut protuberantes quædam mammæ irrigando per fontium decursus Geocosmo: Et dum superius terrâ eminent, totius atque interius spatiosissima aquarum penuaria contineant, quem Naturæ constum *Hydrophylacia* eruditissimus Kircherus nuncupat; qui idem [illegible] hanc velut ossaturam Geocosmi in *Montium* structura animadvertit, quod illum dum ossium loco veluti stringunt ac continent, annularem quasi catenam à Polo ad Polum ducere nodisque veluti secari ac stringi videantur. Ducit autem hanc *Montium* catenam, à Polo Arctico suspicatus, per Islandiam, Scotiam, Angliam, Germaniam continuato ordine, rectoque tramite usque ad Alpes, quæ veluti nodus sint magnæ hujus catenæ, quo discontinuo ordine extensi *Montes*, sicubi aliquam connexionis labem incurrerent, vinciremur & ad firmiorem consistentiam constringerentur. Ab Alpibus autem, novo veluti annulari ordine implexus, Apennino jungentur, quo totius Italiæ meditullium, haud secus ac spina quædam dorsi, continuatâ serie per Siciliam *Montibus* Africæ, quos *Lunæ* vocant, connectitur. Altera catenæ hujus nodus, usque ad ultimum Austri promontorium, *Bonæ spei* nuncupatum, extenditur, quem ordinem haud dubie usque ad oppositum Mundi Polum continuari, ipsa ratio dictat. Ex hoc verò Austrino Polo, per incognitos Australis Terræ tractus, usque ad Fretum Magellanicum distenditur, & hinc per Andium Americæ Australis ac Bor. immensos tractus, Polo Boreo, unde dimanat, conjungitur. Altera catena ad angulos rectos primam intersecans, abiensque ex Polo & distensionis suæ propaginem per Tartariam derivans, Imaum sibi conjungit, qui per mediam Scythiam, magnum Mogoris imperium, & tandem per medium Indiæ dorsum in Prom. Comorinum excurrit, ubi mediante Maris fundo, *Montibus* Zeilani inf. & subter Oceanum in Polum Austr. distenditur; atque inde tandem per incognitos terrarum Oceanique tractus, principio, à quo discessit, connectitur. Quoniam verò perpetuus Oceani æstus, fluxusque ex Oriente in Occ. continuâ suâ allisione nonnullum detrimentum adferre poterat, hinc provida natura transversas *Montium* catenas disposuit, quibus totius Terrenæ molis machina firmiorem consistentiam adipisceretur. Unde videre est ex Oriente in Occ. ab ultima Sinarum regione *Montes Montibus* ita annexos, ut quos China per transversum propagat, Imaus extra Chinam continuans in Occidentem Scythiæ, Indiæ, Caspii Maris, Armeniæ, Asiæ min. Macedoniæ, usque ad Alpes Cottias & Rhæticas, continuans *Montibus* conjungat, quas Alpes per Delphinatum, totamque Narbonensem Galliam continuo committit Alpibus Pyrenæis, quæ hinc tandem in ultimum Occidentis terminum, usque dum suo restituantur principio, ordine mirifico propagantur, Athanas. Kircherus *Mund. Subterr. Part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 8. Dicuntur autem *Montes* ab intervallo, quod occupant, vel *Juga*, cùm viz. longo tractu progrediuntur: vel simpliciter *Montes*, cùm parvo circumscribuntur spatio; de utrisque paulo infrà. Aperturæ & transitus eorum *Portæ*: excursiones in Mare *Promontoria*, vulgò *Cabo & Capo*, appellantur, de quibus *suo loco*. V. Auctorem Anonymum *Hist. Orbis Terr. cap.* 7. §. 1-9.

Juga Montium celebriora in Geocosmo.

in Europa desfixa.

Alpes, Italiam à vicinis regionibus separant, vastoque Terræ tractu in alias provincias, velut brachia, emittunt: quæ sunt Montes Pyrenæi, Maritimæ Alpes, Alpes Cottiæ, Grajæ, Rhæticæ seu Tridentinæ, Noricæ, Carnicæ ac postremum Juliæ sive Pannoniæ.

Grampius *Mons* Scotiæ, suo ab Ortu in Occ. progressu, Scotiam in duas partes dividit.

Hercinium jugum, flexuosis ambagibus varias Germaniæ provincias permeat. In Duc. Brunsuicensi *der Hartz*, nominis sui tenax, vocatur: cujus & pars, famosus ille *Mons* Bructerus, *der Blockers* aut *Brockersberg*.

Obii seu Riphæi *Montes* à Mari Albo progrediuntur, ad ostium Obii fl. usque, ac Russis vocantur *Wielki Kamenypoyas*, id est, *magnum lapideum cingulum*. Aliud hic jugum est, Russis *Icegoria*. Præterea triplex jugum decurrit inter Siberiam & Russiam, à Sept. versus Austrum: Russis *Cotvinscoy Camen*, *Cerginscoy Camen*, & *Potvinscoy Camen* dicta.

in Asia.

Arabica juga, *Montibus* Sinai ac Horeb, jam olim celebritatem meruere: quorum ille *Tur* & *Lurb* Arabibus, Europæis *Mons S. Catharinæ* quoque dicitur.

Ararat, mons Armeniæ, Persis *Agri*, Arabibus *Subalaber*, ob terræmotus, hodie aditu difficilis.

Caucasus, à Ponto Euxino ad Mare Caspium extenditur, intermedio Colchidos Albaniæ Iberiæ districtu, hodie *Cauc*.

Imaus, crucis formâ progreditur tam versus Orientem & Occ. quàm versus Austrum ac Bor. dividitque Scythiam in duas partes. Septentrionalis ejus pars nunc *Alkai*.

Taurus, in Asia min. à Pamphyllo Mari incipiens, progreditur ab Occasu in Ortum, usque ad Indiam, ac dividit Asiam universam in duas partes; Septentrionalem, seu *Asiam intra Taurum*, & Meridionalem, seu *Asiam extra Taurum*. Stipatur à latere Antitauro majore ac minore, qui Armeniam majorem ac minorem intersecant. De periculosissimo ejus transitu V. Herbertum *Itinerarii p.* 94. 95. Reliqua *suo loco*.

in Africa.

Atlas, oritur à litore Africæ Occidentalis Oceani, & per totam Africam se extendit versùs Orientem, usque ad confinia Ægypti loca.

Lunæ *Montes* seu *Cafates*, totam Monomotapæ regionem ferè cingunt.

in America.

Andes, quos & Juga *Cordillera* referimus, omnes in toto Terrarum Orbe montium catenas longè superantes, Americam totam Australem, usque ad Fretum Magellanicum, pervadunt. Vid. Varenium *l.* 1. *c.* 10. & Kircherum *M. S. lib.* 2. *c.* 10. §. 4.

Montes clariores apud Vett. quorum explicationem V. suis locis.

Acroceraunii & a, *Monti della Chimera*, Epiri.
Ætna, *Mongibello*, Siciliæ.
Almus, *Arpatarro*, Pannoniæ infer.
Amanus, *Monte Nero*, Syriæ.
Antilibanus, *Abelleunas*, Cœlesyriæ.
Apenninus, *Apennino*, Italiæ.
Argeus, *Monte di Saussia*, Cappadociæ.
Athos, *Monte Santo*, Macedoniæ.
Atlas, *Iduacal*, Mauritaniæ Tingit.
Bagous, *Coibacaran*, Drangianæ & Ariæ.
Bepyrrus, *Bonpruo*, Indiæ ulterioris.
Bermius, *Messo*, Macedoniæ.
Callidromus, *di Livadia*, Epiri apud Achajam.
Calpe, *Gibraltar*, Hispaniæ.
Candavia, *Canovia*, Macedoniæ.
Casius, *Lison*, Phœnicis. Alter, Palæstinæ.
Caucasus, *Cocas*, Iberiæ & Albaniæ: Item Indiæ.
Cemmenus, V. *Gebenna*.
Ceraunii, iidem Acrocerauniis & Caucaso.
Chimæra, Lyciæ, ignivomus.
Choatras, *Cabusco*, Parthiæ.
Cithæron, *Monte di Stives*, Bœotiæ.
Citorus vel Cytorum, *Monte di Famastro*, Paphlagoniæ.
Coronus, *Basarési* vel *Basaras*, Parthiæ atque Hyrcaniæ.
Cragus, *le sette Cavi*, Lyciæ.
Cybele, Phrygiæ magnæ.
Cyllene, Arcadiæ, altissimus.
Dicte & Dictæus, *Lasshi*, Cretæ.
Dindymus & Dindyma, *Germian*, Phrygiæ magnæ.
Elephas, *Pellet*, Æthiopiæ.

Emodus, *Moghili*, Scythiæ & Indiæ.
Erymanthus & Eryx; ille *Dimizana*, Arcadiæ: hic *Monte di S. Giuliano*, Siciliæ.
Falernus, *Falerno*, Campaniæ.
Garganus, *Gargano*, Apuliæ.
Gebenna, qui & Cemmenus, *d'Auvergne*, Galliæ, Ferr. Baudrando nunc *les Montagnes des Sevennes* seu *les Sevenes* vulgò.
Grampius, *Grantzbain* vel *Grantzbain*, Scotiæ.
Hæmus, *Balkan*, Thraciæ.
Helicon, *Etalia*, Bœotiæ.
Hominius, *di Castamena*, Bithyniæ.
Hyperborei, *Cameni pojas*, Sarmatiæ Asiaticæ.
Ida, *Ida*, Phrygiæ. Alter, *Psiloriti* & *Psiloriti*, Cretæ.
Idubeda, *Sierra d'Atienza* & *Monte de Strella*, Lusitaniæ.
Imaus, *Altay*, Scythiæ.
Ismarus, *di Polysilo*, Thraciæ.
Jura & Jurassus, *Joux* & *Jurat*, Sequanorum.
Libanus, *Libano*, Phœniciæ.
Lunæ Montes, *Bed*, Æthiopiæ, trans Æquatorem.
Mænalus & a, Arcadiæ.
Marianus, *Sierra Morena*, Hispaniæ.
Masdoranus, *Chatelini*, Parthiæ & Ariæ.
Massicus *Monte Massico*, Campaniæ Ital.
Nebrodes, *Madonia*, Siciliæ.
Niphates, *Curdo*, Armeniæ maj. & Mesopotamiæ.
Nysa, Indiæ citerioris.
Oeta, *Banina*, Thessaliæ seu Phthiotidis.
Olympus, *Lacha*, Thessaliæ, Mysiæ; *Anatolidag*, Lyciæ & Cypri.
Orospeda, *Sierra de Molina* & *de Alcaraz*, Hispaniæ Tarraconensis.
Ossa, *Oliva*, Thessaliæ.
Othrys, *Delacha*, Phthiotidis.
Pangæus, *Castagna*, Thraciæ.
Pariedrus & Paryadris, *Lepreus*, Armeniæ.
Parnasus & Parnassus, *Liacura*, Phocidis.
Paropamisus, *Calchistan*, Asiæ.
Pelios, *Petras*, Thessaliæ.
Pindus, *Mezzovo*, Epiri & Thessaliæ.
Pylei & Pylæ, *Monte Amara*, Æthiopiæ.
Pyrene & Pyrenæus mons, *les Pirenées*, Hispaniæ.
Rhodope, *Valiza*, Thraciæ.
Riphæi, *Bogloivy*, Sarmatiæ.
Romaricus, *Remiremont*, Galliæ Belg. Ferr. Sed hoc castri potius vel oppidi nomen est.
Scardus, *Monte Nero*, Macedoniæ. Aliis *Kranze*.
Semanthini, *Idifa*, inter Sinas & Seres.
Soractes, qui & Faliscorum, *di S. Oreste*.
Sudeti, *Fichtelberg*, Germaniæ.
Sypilus & Sipylus, *Siropino*, Lydiæ.
Tænarus, *di Maina*, Laconicæ.
Taurus, Asiæ, varie nominatur.
Taygetus, *Mistena*, Laconicæ.
Tetricus, *Monte di S. Giovanni*, Umbriæ.
Tmolus, *Tomalitze*, Lydiæ.
Vesevus & Vesuvius, *Monte di Somma*, Campaniæ.
Vesulus, *Monviso*, Galliæ Subalpinæ.
Vogesus, *Vauge*, Galliæ Belgicæ.
Zagrus, *Adilbergian*, Mediæ.
Zametus, *Zimus*, Arabiæ Felicis, &c. Celsissimi autem in Geocosmo *Montes*, è modò dictis sunt Athos, Cyllene, Olympus, Parnassus &c. è Novi Orbis *Montibus*, Picus imprimis Teneriffæ, aliàs *Pico de Terraira* & *Pico de Teide* dictus, qui ad 60. milliaria in mari videtur, & hodiernis Geographis in primum Meridianum assumptus est. Dein, *Pico di S. Giorgio* in Asoribus. *Pico de Adam* in *Zeilan* Inf. Figenojamma, Japoniæ mons, qui nubes excedere creditur, &c.

Montes Clari, Hispanicè *Montes Claros*, nomen in Hispanica Familiæ inclytæ, quæ Mendoziæ ramus est, cum tit. Marchion. Rodericus enim, ex posteris Didaci Hurtadi *de Mendoza* (primi Ducis *del Infantadgo* & inter septem filios Inici Lopezii Mendozæ primogeniti) Marchionum *de Montes Claros* conditor exstitit, quorum hæc est series. Præfati Didaci Hurtadi I. filius Inicus Lopezius Dux *del Infantadgo*, genuit Didacum Hurtadum II. *de Mendoza* Duc. *del Infantadgo*: quo & Mariâ Pimentelha, præter primogenitum, qui Patri in Ducali dignitate successit, natus Rodericus *de Mendoza & Luna*, March. *de Montes Claros* factus est, & ex Francisca Mendoza Dn. *de Colmenar* suscepit Johannem *de Mendoza & Luna* March. *de Montes Claros*, maritum Isabellæ Manriquez *de Padilla*, & ex ea Patrem Johannis Manuelis *de Mendoza & Luna* March. *de Montes Claros*: quo, & Luisâ Portocarrera, Isabella *de Mendoza* hoc sæculo genita est, Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobil. Eur. Part. II. p. 48.*

Montes S. Engilberti, *les Monts de S. Ingebrent*, in Morinis, quondam Centulensis Abbatis, à viro proximo ejusdem nominis dicti. Ibidem sunt quoque *Montes* à Novo Castello & Danis cognominati *les Monts de Neufchatel, & Dannes*, Hadr. Valesius in voce *Montes*.

Montes Lunæ, seu *Cafates*, montes sunt Africæ, qui totam Monomotapæ regionem fere cingunt; quemadmodum in eadem Orbis parte Atlas, à litore Occid. per totam Africam sese extendit, versus Orientem usque ad confinia Ægypti loca. Atque hos *Montes Lunæ* Kircherius, unum ex nodis facit magnæ illius Montium catenæ, quam ille à Polo ad Polum duci nodisque velut secari ac stringi animadvertit. Ducit hanc in circulum ordinatam, ossaturam montium primùm à Polo Arctico per Islandiam, Scotiam, Angliam, Germaniamque continuatâ montium serie, ac recto tramite usque ad Alpes, quæ sint veluti nodus catenæ magnæ, quo discontinuo ordine montes excensi, sicubi nonnullam connexionis labem incurrerint, vinciantur & ad firmiorem consistentiam constringantur. Ab Alpibus dein novo velut annulari ordine implexi Apennino junguntur, quo totius Italiæ medietatem, haud secus ac spina quædam dorsi, continuatâ serie per Siciliam Montibus Africæ, quos *Lunæ* vocant, connectitur. Alter nodus, usque ad ultimum Austri Prom. Bonæ Spei extenditur &c. V. Athanas. Kircherum *Mund. Subterr. Part. I. l. 2. cap. 9.* In iisdem *Lunæ Montibus* Hornius Nili originem arcessit, sed de hoc re vide infra, ubi de *Nilo*.

Montenses, apud Auctorem *Prædestinati lib. 1. Hær. 44.* *Sicut Donatistas & Montenses & Parmenianos vocamus, Donatistas à Donato, Montenses à montis latebra;* & *Hær. 69.* *Hi Hæretici in partibus Italiæ* Montenses *appellantur, in inferiori Africa Parmenians, in Carthaginensi Donatistæ.* Aliter *Montenses*, apud Commod. autum *Instruct. 24.* *Montesianos* inscripta, ubi primus versus ita concipitur,

Montesis Deus dictus, dominentur in obru
Obscurati malo &c.

Iidem cum *Montensibus* præfatis, uti ex Auctore *Prædestinati* clare liquet. Epiphanius tamen & Novatianos *Montenses* appellat; du Fresne in *Glossario* & *Additam.*

Montfortia Familia, inter Germaniæ illustres, jam sæculo XIII. floruisse legitur. Ex illis Brigantiam, patrimonium generis antiquum, Rudolfus, unius lineæ extremus & sine liberis mortuus, Leopoldo Austriaco vendidisse dicitur. A Wilhelmi, mortui A. C. 1354. filiis Wilhelmo & Henrico, duæ exstitere lineæ, quarum hæc extincta est A. C. 1574. illa adhuc floret. Hermannus enim Com. *de Montfort*, ex Cæcilia Domina *de Liechtenstein*, pater fuit Georgii, qui Catharinæ Polonicæ (filiæ Sigismundi Regis Poloniæ, ex Barbara, Stephano Com. Scepusii Palatino Transylvaniæ defuncto A. C. 1515. genitæ) conjugium meruit. His parentibus genitus Jacobus Com. *de Montfort*, Catharinam sibi junxit Fuggeriam (Antonii Fugg. Com. *de Kirchberg* filiam) atque ex ea suscepit Johannem Com. qui obiit A. C. 1619. Pater ex Sibylla Fuggeria consobrina Hugonis Com. *de Montfort*, defuncti An. C. 1662. Huic & Johanni Eppl. [illegible] Trechtelsd natus Johannes Mariam Catharinam (fil. Caroli Ludovici Ernesti Com. Sulzensis) duxit, atque ex ea liberos genuit. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Europ. Part. I. p. 157.* & in *Ind.*

Montilium, adde: Fuit olim sub propriis Dominis, è familia *Æmariorum*, unde *Montilium Æmarii* seu *Ademari*, dictum est. Et quidem Geraldi Æmarii mentio servatur in vet. *Inscriptione*, quæ in Curia loci hodieque superstes, sic incipit: *Anno ab incarnatione Domini MCXCVIII. Ego Geraldus Æmarius & Ego Lambertus nos Domini Montilii per nos & per nostras bona fide & jure suo & mera liberalitate & spontanea voluntate dimittimus — contribulibus istis de Montilio — ne de cætero tollam vel quisquam — aliquam novam exactionem* &c. Integram vid. apud Jac. Sponium *Itinerar. Græcia Part. 3. p. 19. & 20.*

Montmorancia Familia, vulgò *Montmorency*, inter Gallicas nulli secunda, quam Andreas du Chesne insigni opere exornavit, ab Edberhardo, Hugonis Capeti parastate (ut ad fabulosa recordationes non accedamus) deducitur. Et quidem, primis temporibus, juxta stirpem enati sunt palmites Dominorum *de Bray*, *Mechelsburg*, *Crecy*, *Attichy*, *Marly*, *S. Leu*. & qui peculiarem suo stirpem constituere visi sunt, *Lavallæorum*. Deinde, eo eodem trunco prodierunt, Domini *de Conflans*, *Bedinfacle*, *Gou-Tarreville*, *Aureuremont*, *Croiselles*, *Neuville*, *Hubermont*, *Bours* & *Esquancourt*. Dominus cum Johannes II. Dn. *de Montmorency* tres filios habuisset, Johannem, Ludovicum & Wilhelmum; a primo, in Belgio, Domini *Nivelle* & Com. Horox, à secundo Barones *de Fosseux* (è quibus Marchiones *de Thury*; Barones *de Lauresse*, Comites *de Beaumont* ac *de Luisse* derivantur) atque iterum Barones *de Crespinet* auctores Comitum *de Esterre*, Principum *de Robecque*, March. *de Selbecque*) à tertio, in Francia Duces *de Montmorency* & *Damville*, in Henrico II. Admirali Franciæ, decollato An. C. 1632. terminati, ortum trahunt. Hæc autem *Montmorancia* [illegible] Carolus Dn. *de Montmorency*, Marescallus Franciæ, defunctus A. C. 1381. ex Petronella Vilieria (fil. Adami *le Bouvier* Dn. *de* [illegible]) pater fuit Jacobi *de Montmorency*, [illegible] Hic &

Philip-

Philippi Melodunensis, (fil. Hugonis de Melun Do. de Antoing, ex Beatrice de Hailly) Roberto Do. de Waingles Connestabili genita) natus Johannes II. Dom. de Montmorency, obiit A. C. 1477. relicto ex Margareta d'Orgemont Dn. de Thorigny, præter Johannem & Ludovicum, Wilhelmo, qui decessit A. C. 1531. Hoc & Anna Potheres (fil. Guidonis Potheres Com. de S. Pol Dn. de la Rochepot) genitus Annas Dux de Montmorency, Connestabilis Franciæ, decessit A. C. 1567. Pater, ex Magdalena de Sabaudia (fil. Renati Legitimi de Sabaudia Com. de Villars, Philippo Duci Sabaudiæ, ex Bona de Romagnan geniti) Francisci Ducis de Montmorency Mareschalli, qui obiit A. C. 1579: Henrici I. Duc. de Montmorency Connestabilis (quo defuncto A. Ch. 1614. ultimus familiæ Henricus II. prædictus genitus est) Caroli Ducis de Damvilla, (extincti An. Ch. 1612.) Gabrielis Do. de Montberon, qui decessit A. C. 1562. Gulielmi Dn. de Thoré, Leonoræ (quæ nupsit Friderico Turrio Vicecomiti Turenæ) Johannæ (uxoris Ludovici de la Trimouille, Duc. de Thouars) Catharinæ (ux. Gilberti de Levis Do. de Ventadour, Mariæ (ux. Henrici Foxii Com. de Estrac) Annæ, Ludovicæ & Magdalenæ, Abbatissarum: Idem Part. II. p. 98.

Montmorencius Franciscus, Belga, patria Atrebas, Comes Stegrenii, & Meroecanus, Præpositus Casletensis & magnus Decanus S. Lamperti, Leodii, floruit hoc sæculo. Ejus exstant: *Fasti Sacri, libr. 17. Psalmos Poetis, expressa Lyrica: Epigramm. Præterea Sacra ad Canticorum expositio cum accessione 15. Psalmorum, Lyrico modo expressa; In Cant. Canticorum Expositio Poetica:* Poemata in unum collecta &c. Obiit A. Ch. 1640. ætatis 60. Swertius *Athen. Belgic.*

Montrevellis [illegible], Gall. *Montrevel*, in Galliæ Regno illustris, Balmiæ stirpis Comitatus. In hac enim cum à variis dominis variæ lineæ cognominatæ sint, primaria facile est de *Montrevello* seu *Montrevel* dicta, cum A. C. 1427. Comitis dignitate cum hoc titulo mactaretur Johannes. In cujus liberis, Johannes primogenitus illustrem Comitatus ad posteros propagavit, ejus autem frater Petrus *de Monte S. Sorlin* appellatus est. Donec hujus nepos Marcus, dicti Johannis pronepote Bona, ad se transmutet ex altera linea decus semel stirpi collatum. Nihilominus Marci progenies mascula, cum etiam alia successissent, in nepotibus defecit, itaque Montis-Vellis ditio diutius ad Claudii (qui Marci frater erat) filium Franciscum devoluta est, & adhuc in posteris manet, quorum progenitores hi fuere. Guido *de la Baume* Com. de *Montrevel*, qui obiit A. C. 1516. ex Johanna (fil. Johannis *de Longwy Dn. de Rans & Givry*) pater fuit Claudii *de la Baume Baro de Mont S. Sorlin*, quo & Gulielma *d'Igny*, genitus Franciscus *de la Baume* Com. de *Montrevel*, junxit sibi Franciscam [illegible] Johannis IV. *de la Baume* Com. *de Montrevel*, neptem Marci *de la Baume* Com. *de Montrevel* & Bonæ, Johanne III. *de la Baume* Com. *de Montrevel* genitæ, ex qua ista suscepit Antonium *de la Baume* Com. *de Montrevel* M. de S. *Martin le Chastel*, qui obiit A. C. 1595. Hinc ex Nicolaa *de Montmartin* natus Claudius Franciscus *de la Baume* Com. *de Montrevel* obiit A. C. 1621. Pater ex Johanna *d'Agoult de Montauban de Vesq. de Montlor* (fil. Francisci-Ludovici *d'Agoult* & de [illegible] Com. *de Sault*) Ferdinandi Com. *de Montrevel*. Caroli M. S. Martini (cui nupsit Albertina Maria *de la Baume de S. Martin*) Mariæ (quam matrimonio sibi junxit Spiritus Alarius Do. *d'Espian*) Margaretæ (Francisco *de Galles*, Baroni *de Miribel* elocatæ) Johannæ, Mariæ & Franciscæ: è quibus Ferdinandus, ducta M. [illegible] *de Neiret* genuit Marchionem *de Sainct Martin*, patrem March. *de Savigny* atque Com. *de Brancion*. Spenerus *Part. I. pag. 9.* & seq.

Mondebilis, seu *Modabiles*, apud Auctorem *Itinerarii Burdigal. Inde non longè quasi ad lapidem missum sunt monumenta duo, monobiles miræ pulchritudinis facta*: *in nomine positus est Esajas Propheta*, [illegible], ut Salmasius judicat, quid monumenta hic intelligi *monobilia*, i. concamerata, qualia olim omnia Judæorum sepulchra, ut & Græcorum subterranea, quas Cryptas dicebant & speluncas, continuit. V. eum *ad Solinum p. 1239.* & supra.

Monumentarium, Jurisconsultis *de Reinesio*, & *Scaliger sum-tum*, idem est quod Græcis *Cenotaphium*, ubi enim sit [illegible] *corpus dicitur*: *Sepulchrum*: *stabile*, hinc Monumentum, ut & Græcum *Cenotaphium*, quia structum solum ad memoriam defuncti. Virgilio Æn. lib. 3. *Inanem tumulum*, Suetonio in *Claudio cap. 1. Honorarium tumulum*, dictum. Unde vetustæ marmorum inscriptiones, notante Alciato lib. *Par. cap. 12.* hæc verba præferunt, *ob honorem* & Tacitus, *Historiis Patris Princeps ipse cum legionibus decurrit*, *Annal. Lib. 2.* Philostratus in *Apollonii vita lib. 8. c. 13.* vocat *Pseudotaphium*, quia mendax sepulchrum; Nonnus Κενήριον ἢ τύμβον κενόν, *Dionys. lib. 2.* &c. Horum duplex usus, quorum alterum indigitat la Cerda, in locum Virgilii Æn. 3. ubi *Monumentum* istiusmodi ab Andromache marito Hectori in Epiro constructum memorat Poeta; *Consuevere*, inquit, *Veteres iis, quos amabant, pluribus in locis imaginarium quendam tumulum excitare.* Hinc Druso, cujus cadaver Romæ in Campo Martio humatum, *Exercitus honorarium tumulum*, ut habet Suetonius loco præfato, *excitavit: circa quem deinceps stato die quotannis miles decurreret, Galliarumque civitates publicè parentarent.* Et Alexander, *Cenotaphium in Gallia, Romæ amplissimum, constituisse mirati*, dicitur apud Lam- [illegible]

pridium *in ejus vita*: Euripidi quoque, quum ipse in Macedonia sepultus esset, in Attica honorarium tumulum excitatum esse, refert in *Atticis* Pausanias. Alterum innuit Xen. in *Expedit. Cyri l. 6.* *Hiis, quorum corpora inventa non sunt, Cenotaphium magnum struxerunt, pyramque magnam & coronas imposuerunt.* Nam postquam defuncti cadaver haberi non poterat, Græci [illegible] solebant τὰς ψυχὰς, id est,

——— ——— *Manes ter voce vocare*:

dein *Monumentum* ei erigebant, in nobilis ejus perennem memoriam. Sic in *Corinthiacis* Pausanias, Lochiis omnibus, qui ad Ilium ceciderant, ejusmodi tumulum extructum esse refert. Idem Pythagoræis, qui à doctrina sua defecissent: & Athenienses omnibus in mari mersis, factitasse leguntur; Pythagoræi quidem ideo, quod illos, qui principia suæ sectæ deseruissent, pro mortuis habebant. In specie, quorum in prælio occisorum cadavera dignosci non poterant, Cenotaphio in Ceramico honorabantur Athenis, unde Aristoph. *in Avibus*, ἐν Κεραμεικῷ δέξεται. V. Fortun. Licetum *de Gemmis Annularibus*, cap. 33. *ubi Chaeronum nummum circum in Homeri nomen ex cujum, explicat*, ut & supra in voce *Cenotaphium*, pro *Cenotaphium*. A νῆς *Monumentum*, Græce μνημεῖον, Suid. ζ. Μνημεῖον ὁ τάφος: μνῆμα. Ammonio, qui duo hæc subtilius distinguit, Μνημεῖα, inquiens, λέγει τὰ μνημόσυνα Μνήματα δὲ τοὺς τάφους [illegible]. Sedulus obtinuit tamen penitus, ut μνημεῖα passim sepulchra dicerentur, non tantum μνήματα, V. supra in voce *Memoria*. Dicebatur autem *Monumentum* propriè tumulus, cum cippo, ad memoriam defuncti imposito, Atticis στήλη. Quod his versibus expressit summus Poeta:

——— ——— *Ossaque nomen*
Hesperia in magna si qua est ea gloria signat.

Ovidius, *tumulum nomen habentem* dixit,

——— *Tumulo quoque nomen habebit.*

Homerus,

Τύμβον τε στήλην τε, τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων.

Ad quem versum alludit Virgilius, certè in animo habuit, ut & Ovidius. Tumulus enim non eum habens τύμβος [illegible] στήλη: A nis tumulus sine nomine, τύμβος merus est, qui στήλη caret. Non igitur *Monumentum* seu μνῆμα est, nisi tumulus in cippo vel columna nominis inscriptionem habeat: *titulum* alii vocant, unde ipsi lapidi nomen; item *elogium*; Corn. Nepos *periculum*. in Epaminonda, de quibus vocibus Vide *suo loco*. Sic cum *Monumentum* primitus significaret columellam vel στήλην mortui tumulo impositam, postea ad ipsum *sepulchri locum & sepulchrum* ædificatum significandum transiit. Et quidem, uti sepulchrum ab arca sepulcrali distinctum, ut quod plurium arcarum capax esset. Vide supra in *Arca*; ita *Monumentum*, generalis erat locus omnium in eadem familia defunctorum, in quo singulorum corporum arcæ ac sarcophagi, vel urnæ aut cineraria, condebantur. Cujusmodi sepulchra *Familiaria* dicuntur Cajo, quæ quis familiæ suæ constituit. Monumenta verò ea non unius generis aut formæ. Apud Græcos, ubi corpora integra condere cœperunt, hypogæa & subterranea fuere, omnesque mortui in illis Hypogæis, in sua quisque arca conditi, jacebant: erant autem hæc hypogæa fornicata, unde & καμάρας vocat Phlegon, qui & [illegible] appellat singulorum cadaverum thecas vel arcas, quæ unâ camerâ vel fornice habebantur conditæ, V. supra *Hypogæum*. Romanorum Monumenta supra terram extruebantur & [illegible] erant: cujus diversitatis ratio ex diverso more processit. Qui enim corpora integra sepeliebant, quærenda his fuere subterranea loca mortuis recondendis, ne cadaveris odor putrescentis in supernis sentiretur; nihil tale metuendum à cineribus & reliquiis combusti corporis. Ideò, qui comburebant corpora sua Romani, sua per terram conditoria ædificata habuere. Cujus rei argumentum non leve, quod apud eosdem, ii qui defunctorum suorum cadavera non cremarunt, in Cryptis aliisque locis subterraneis sepeliverunt. Unde *Crypta Martyrum* tot locis leguntur, in vett. *Martyrologiis* & Patrum scriptis. Quemadmodum hodie quoque Procerum monumenta & si qui alii gentilia sepulchra habent, Cryptæ veræ sunt, specus nempe defossi & subterranei fornices, in quibus aut terrâ obruta sunt corpora, aut marmoreis & plumbeis, atque etiam ligneis arcis condita, suprà extante ad memoriam ex marmore aut lapide structurâ aliquâ mausi & inscriptâ, quod propriè *Monumentum* vocari diximus. Nec alio more modoque monumenta facta Judæi habuere, quibus per facultates illa habere licebat. *Cryptæ* iidem fuerunt, ut eas auctores semper nominant, qui res eorum scripsere. Σπήλαια Græci appellant. Nonnus χθόνιον ἄντρον, ubi de Lazari crypta, quam Joannes *cap. 11.* μνημεῖον & σπήλαιον vocat, ait:

Καὶ χθόνιον σπέος ἦεν ὑπὸ γλαφυροῖο μελάθρου;
Καὶ λίθος ἀντιτύποιο φέρων μίμημα θυρέτρου
Ἀμφιπαγὴς [illegible] χάσματι τύμβου.

E quibus colligere est, quali formâ fuerint Judæorum sepulchra: Specus erat subterraneus lapide structus & cameratus cum foramine desuper ad demittenda cadavera, quod lapide vice operculi claudebatur. Nec alterius generis aut formæ fuisse liquet Græcorum Hypogæa. Ægyptii verò, licet cadavera sua non cre-

 marent,

three half-pence sterling. Ejus mentio Exodi c. 30. v. 12.

Kesitah, קשיטה, i. e. *agnus*, quod ejus imaginem ejus haberet insculptam, secundum Rabbinos; oboli erat valore, quorum 20. Siclum implebant. Ejus mentio Gen. c. 33. *versu*. 19.

Libella, decima pars Denarii.

Obolus, Gr. Ὀβολός, Ang. *a peny*, sexta pars drachmæ olim erat.

Quinarius seu Victoriatus, valebat asses 5.

Sembella, dimidia fuit Libella.

Sestertius, dupondium & semissem valebat.

Shekel, seu Siclus, Hebræorum nummus, duplex erat: Regius, in communi vita usitatus, duarum drachmarum valore: & Sanctuarii, qui 4. drachmas pendebat.

Siglus Persicus & Sardianus, Xenophonti valebat 7. obolos Atticos & dimidium: Hesychio 8.

Stater, duplex didrachmon erat, apud Hebræos: apud Corinthios pendebat obolos Ægineos 10.

Teruncius, à tribus unciis assis, quas valebat, libellæ quadrans.

Testudo, Peloponnesios nummus, ignoti valoris ac ponderis, &c.

[illegible]

Adarchon, אדרכון cujus mentio Esdræ *capit*. 8. *versu* 27. דרכמון *Drachmon* dicitur Esræ *cap*. 2. *vers*. 69. Drachmas duas Atticas valuisse videtur, & forte a Gr. *Δραχμὴ* nomen accepit: Sunt tamen, qui *Adarcon*, quasi *Daricon* dictum velint. V. infra *Daricus*.

Aureus Romanus, sub Consulibus 2. denarios pendebat: postea Principes in [illegible] drachmarum pondere percusserunt. Heliogabalus multiplicavit pondus, quos Severus sustulit & semisses percussit, qui drachmam pendebant. Constantinus, Julianus & alii sextulæ pondere feriebant. G. Agricola. Paulo aliter Joh. Frid. Gronovius *de Pec. vet.* quem vide. Atheniensis pendebat 2. drachm.

Daricus, viginti drachmarum argenti fuit, par Attico stateri.

Stater, Gr. Χρυσοῦς, sub variis Atheniensis pendebat 2. drachmas. Philippi, Alexandri & Successores, signabant pondere 2. drachmarum Atticarum, obolorum totidem, ut & siliquarum. Stater à Cræso percussus, pondere fuisse 2. drachmarum putatur, ut & Daricus. Sed Cyziceni percusserunt obolis 2. & dimidio 2. minutis & decima minuti parte.

Tetrastater, aureus nummus apud Cyrenenses, uncialis ponderis: Angl. *fifty two shillings sterling*.

Zahab, Hebr. זהב, *aureus*, cujus mentio 2. Regum *cap*. 5. *versu* 5. videtur idem cum Siclo aureo, de quo V. Judicum *cap*. 8. *versu* 26. Cujus pondus duæ drachmæ Atticæ. V. Brerewood *de Nummis*, Godvvynum *de ritibus Hebr*. *lib*. 6 *c*. 10. &c.

Monetariæ Officinæ, olim sub Impp. in Oriente, præter CPoli; *Alexandriæ* erant, teste Ammiano: *Antiochiæ*, ut Lampridius & *Cyzici*, uti Sozomenus & ex eo Nicephorus, referunt, qui complures in hac urbe tradunt extitisse *Monetarios*, qui ἐν τῇ πόλει ἐργαζόμενοι τὸ νόμισμα. Ex quidem Alexandrinam Monetam, præ cœteris spectat nummus æreus Justiniani, in cujus aversâ facie *I*. & *B*. intra Christi monogramma describuntur, cum hisce characteribus: AAEΞ. qui Alexandriæ cusum denotant, ubi maxima Ecclesia dicata erat Joanni Baptistæ, qui per *I*. & *B*. indicatur. &c. In Occidente, sex potissimum fabricæ ejusmodi extiterunt, uti docet *Notitia Imp*. *Sciscia* sc. in Pannonia, de qua urbe copiose egit Tristanus *Tom*. *III*. *p*. 288. *Aquileja* & *Roma*, in Italia; *Lugduni*, *Arelate* & *Treviris*, in Gallia: quæ quidem ita distributæ erant, ut tres intra Præfecti Prætorio Italiæ & totidem intra Præfecti Prætorio Galliarum jurisdictionis limites essent. *Romæ* certe Monetam extitisse semper, notissimum. Ad *Aquilejensem* quidam referendam putant Gratiani, Valentiniani & Theodosii *Constitutionem*, qua pœna statuitur in monetarum opifices, qui se extraneis matrimonio jungebant. Præterea plures nummi occurrunt, in quibus S I S. & S I S C. describitur, quod ad *Sisciam* referri debere, omnes judicant. In Gallicis monetis, prima recensetur *Lugdunensis*, in *Not*. *Imp*. mentioque ejus in nummo æreo Juliani, in quo sub bove in eo effictio legitur, LUGD. OFF. S. id est, *in Lugdunensi Officina signata*, vel *Lugdunensis Officina signavit*. Complures etiam habentur, in quibus *Arelatensis* moneta variis characteribus denotatur. *Treverensem* verò memorat Trebellius Pollio in XXX. *Tyrannis*, ubi de Victoria, *Cusi sunt*, inquit, *ejus nummi ærei, aurei & argentei, quorum hodieque forma extat apud Treviros*. V. Ortelium *Itinerar*. *pag*. 84. Sed & præter recensitas *Monetas* publicas, alias extitisse non minus celebres, stante etiam ac imperante Constantiniana familia, ex nummis colligit Car. du Fresne: quas inter extitere, *Thessalonicensis*, *Carthaginiensis*, *Sirmiensis* & *Cyzicena*. Labente dein Imperio, *Nicææ* & *Nicomediæ*, in Bithynia, officinæ fuere celebres, de quibus intelligenda Constantini *Constitutio ad Bithynos*, *l*. 1. *Cod*. *Theodos*. *de Muralegulis*.

Conjicit denique Marc. Velserus, fabricam monetariam Augustæ Vindelicorum extitisse, ex hisce characteribus, qui Victoris Imp. nummo inscribuntur, AUPS, quos quidem ita interpretatur, *Augusta Vindelicorum pecunia signata*. *Rerum Vindelic*. *lib* 7. *pag*. 159. Cui simili argumento *Ambiani* cusum præclarum illum Magnentii nummum æreum, contendit du Fresne, qui in aversa facie Christi monogramma præfert, cum inscr. SALUS DD NN AUG. ET CÆS. & infra AMB. nam & in Gallia eum regnasse, ex Scriptoribus in confesso est. Ita in nummis Magni Maximi Tyranni & filii Victoris, MD P S. *Mediolani* pecuniam signatam, interpretari haud absonum fuerit: nam Maximus Italiam obtinebat, cum à Theodosio fusus est, ac proinde & Mediolanum. Eædem literæ occurrunt in nummis Arcadii & Honorii &c. Sed desiere tandem ejusmodi Officinarum nomina monetis Imperatoriis adscribi, post Michaelem Theophili filium, uti monet præfatus Car. du Fresne *in Dissertatione de Inferioris ævi Nummis*, *num*. 31. & 32. ubi etiam, secundum ordinem literarum, characteres ipsos, cum eorum usu ac notione, ut adscriptæ singulis nummis ætatibus earundem Officinarum notæ facilius, ab harum rerum avidis, percipiantur, hoc modo subjungit.

Characteres nummismatum inferioris ævi quibus Officinæ Monetariæ indigitantur, à Car. du Fresne, expositi.

AAEΞ. *Alexandriæ*, in nummo Justiniani.
AMB. forte *Ambiani*, Magnentii.
AMID. . . Constantini Magni.
ANT. *Antiochiæ*, Constantini M. & Juliani.
ANTA. *Antiochiæ*, ubi A. annus I. Imp. vel nota Monetarii. Juliani & Eudoxiæ.
ANTB. *Antiochiæ*, ubi B. annus est Imperii secundus, vel potius nota ejusdem Monetarii. Honorii & Heraclii.
ANTΓ. *Antiochiæ*. Γ. annus tertius vel nota Monetarii: Valentiniani, Theodosii & Arcadii.
ANTE. *Antiochiæ*, E. annus Imp. quintus vel &c. Valentiniani.
ANTH. *Antiochiæ*, H. annus 8. Imp. vel &c. ejusdem.
ANTP. *Antiochiæ*, P. nota Monetarii, vel Antiochiæ percussa. Valentiniani, Valentis & Honorii.
ANTS. *Antiochiæ signata*, Arcadii.
APLC. *percussa Lugduni*, Magnentii.
AQ. *Aquileja*, Constantini M. Constantii &c.
AQOB. *Aquileja obsignata*, Theodosii M.
AQPS. *Aquileja pecunia signata*, vel *percussa signata*. Gratiani & Valentiniani junioris.
AQS. *Aquileja signata*, Constantini Jun. & Constantii.
AQTP. *Aquileja percussa*, ubi T. pro P. perperam scriptum. Constantini M. & Constantini Jun.
ASIS. *Siscia*, Constantini M. Licinii, Crispi &c.
ATR. *Treveris*, Crispi: ubi A. ut & in p. &c. videtur esse nota Monetarii.
BI. . . . Constantini Chlori.
BSIS. *Siscia*, Vetranionis. In aliis PSIS, id est, *percussa Siscia*. B. Monetarii nota.
BTR. *Treveris*, Crispi. B. nota Monetarii.
Γ. . . . Constantii Chlori.
CAR. *Carthagine*, Justiniani.
CT. . . . Procopii.
CLC. *Cusa Lugduni*, Constantii.
COM. *CPolitana moneta*. Theodosii.
COMOB. *CPoli moneta obsignata*. Arcadii, Joviani, Placidiæ. Valentiniani, Majoriani, Severi.
CON. *CPoli*. Constantini M. Joviani, Valentis, Theodosii & Anastasii.
CONA. *CPoli*, Mauricii.
CONΓ. *CPoli*, Phocæ.
CONE. *CPoli*, ejusdem: ubi A. Γ. E. Monetariorum sunt notæ.
CONOB. *CPoli obsignata*, Hannibaliani, Valentiniani, Theodosii, Aliorum.
CONS. *CPoli*, Constantini M. & Constantii.
CONSA. *CPoli*. vel Constantinopoli signata, ubi A. nota Monetarii, Justini.
CONSΓ. *CPoli*. Γ. nota Monetarii, Arcadii.
CONSh. *CPoli*. h. nota Monetarii, Honorii.
CONSP. *CPoli*. Valentiniani.
CONSPΓ. *CPoli*, Γ. nota Monetarii, Juliani.
CONST. *CPoli*. Constantii, Constantis & Valentis.
D. . . Constantii Chlori.
ΣI. . . ejusdem.
HERACL. *Heracleæ*, Juliani.
KAR. *Karthagine*. Justiniani.
KART. *Karthagine*, ejusdem.
KE. *Karthagine*, Constantii.

KA. *Karthagine*. Constantini Jun.
KONOB. *CPoli obsignata*, Constantini M.
KONSA. *CPoli*, A. nota Monetarii, Constantii.
KONSAV. *CPoli*. Constantii & Juliani.
KRTC. *Karthagine*, ubi C. pro S. Mauritii.
KRT.S. *Karthagine signata*. Constantini Pogonati.
KYZ. *Cyzici*, Constantii Chlori, Justini, Maurici, Phocae.
KYZB. *Cyzici*, B. nota Monetarii, Phocae.
LUG. *Lugduni*, Constantii, Juliani, & Julii Nepotis.
LUGD. *Lugduni*, Gratiani & Valentiniani Junioris.
LUGPS. *Lugduni pecunia signata vel percussa signata*, Valentiniani & Eugenii.
MDPS. *Mediolani pecunia signata*, Maximi, Victoris, Arcadii & Honorii.
MHB. ... Constantii.
MKV. *Moneta Karthaginensis*. V. nota Monetarii, Constantini M. ...
MNLB. *Moneta nova Lugdunensis*, B. nota Monetarii, Constantini Magni.
MOSTQ. *Moneta signata Treveris*, ubi Q. nota Monetarii, nisi A. pro Q. positum sit, ita ut *Aquileja signata* intelligatur, Constantini M. & Licinii.
MOSTR. *Moneta signata Treveris*, Constantii Chlori.
N... Constantini Magni.
NHT. ...
NIC. *Nicomediae*, Anastasii.
NIKO. *Nicomediae*, Justini & Mauricii.
NOS. ... Constantii Chlori.
PAQ. *percussa Aquileja*, Constantini Magni.
PAR. *percussa Arelate*, Constantii.
PARL. *percussa Arelate*, Constantini M. Licinii & Constantii.
PCON. *percussa CPoli*, Constantii.
PCONST. *percussa CPoli*, Juliani.
PERP. *pecunia Roma percussa*, Constantini M.
PK. *percussa Karthagine*, Justiniani.
PL. *percussa Lugduni*, ...
PLG. ... *percussa Lugduni*, Constantii Chlori.
PLM. *percussa Lugduni*: M. nota Monetarii, Constantini M.
PLN. *percussa Lugduni*, N. nota Monet. Constantini
...
PR. *percussa Romae*, Constantii Chlori, Constantini M. Licinii ...
PROM. *percussa Romae*, Constantii.
PS. *percussa* ... Licinii.
PSL. *percussa* ... Crispi & Vetranionis.
PTR. *percussa Treveris*, Constantii Chlori &c.
QA. *percussa Aquileja*, Constantini Jun.
R. *Romae*, Constantini & Juliani.
RA. *Ravennae*, Heraclii.
RAV. *Ravennae*, Heraclii & Constantini.
R. *Romae*: Constantini, nisi R. pro P. percussa.
RE... Theodosii.
RM. *Romae*, Honorii & Severi.
RO. *Romae*. Gratiani ...
ROM. *Romae*: Justini, Mauricii & Heraclii.
ROMA. Joviniani & Justiniani.
ROMB. *Romae percussa*, B pro P. Aviti.
ROPS. *Romae pecunia signata*, Honorii.
RP. *Roma percussa*, Constantii Chlori & Constantini M.
RPS. *Romana pecunia signata*, Magnentii.
RS. *Romae signata*, Licinii & Nepotiani.
RSLC. *pecunia signata Lugduni*, ubi R pro P. Juliani.
RT. *Romae percussa*, ubi T. pro P. Constantii.
RUPS. *Ravennae pecunia signata*, Honorii & Joannis.
S. *Sisciae*, Constantini M.
S. ARL. *signata Arelate*, Constantini M.
SA. *Signata Antiochiae*, Licinii.
SANB. *signata Antiochiae*, B. nota Monetarii, vel annus secundus Imperii Martiniani.
SAR. *signata Arelate*, Magnentii & Helenae.
SC. *signata CPoli*, Arcadii.
SCON. *signata CPoli*, Constantii.
SCONS. *signata CPoli*, Juliani.
SE. *Sisciae*, Constantii.
SIR. *Sirmii*, Constantini M. & Licinii.
SIRM. *Sirmii*, Constantini Jun. & Joviani.
SIS. *Sisciae*. Constantini M. Licinii, Constantii & Constantis.
SISCP. *Sisciae percussa*, Gratiani.
SISPZ. *Sisciae percussa*, Z. nota Monetarii.
SMA. *signata moneta Antiochiae*, Juliani.
SMAB. *signata moneta Antiochiae*, B. nota Monetarii, Constantini M.
SMAN. *signata moneta Antiochiae, vel sacra moneta Antiochena*, Constantini M. & Constantii.
SMANΓ. *signata moneta Antiochiae*. Γ. nota Monetarii, vel annus tertius Theodosii.
SMANB. *signata moneta Antiochiae*. B. nota Monetarii, Constantini M.
SMANS. *sacra moneta Antiochiae signata, vel signata moneta Antiochiae* S. nota Monetarii.
SMANΓ. *signata moneta Antiochiae*. Constantii.
SMANTE. *signata moneta Antiochiae*, E. nota Monetarii ejusd.
SMANTS. *signata moneta Antiochiae, vel sacra moneta Antiochiae signata*, Constantini M.
SMAQ. *signata moneta Aquilejae*, Constantii, Gratiani, Arcadii.
SMAT. *signata moneta Antiochiae*. T. nota Monetarii, Constantini M.
SMK. *signata moneta Karthagine*, Licinii Jun. Item Maxentii.
SMKA. *signata moneta Karthagine*, Licinii ejusdem.
SMKE. *signata moneta Karthagine*, Constantini junioris & Licinii & Arcadii. E. nota Monetarii.
SMN. *sacra moneta nova*, Licinii & Constantii.
SMNA. *signata moneta nova Antiochiae*, Martiniani, & Theodosii.
SMNC. *signata moneta nova CPoli*, Constantini M.
SMNE. *sacra moneta nova*. E. nota Monetarii, Licinii Jun.
SMNKAB. *signata moneta Karthagine*, B. nota Monetarii, Theodosii.
SMNM. *sacra*, vel *signata moneta nova*, M. nota scilicet Monetarii: Crispi.
SMNS. *sacra moneta nova signata*, Constantii.
SMRB. *signata moneta Romae*. B. nota Monetarii: Gratiani.
SMRP. *sacra moneta Roma percussa*, Valentis.
SMRQ. ubi R. pro A. *signata moneta Aquilejae*, Constantii & Valentiniani.
SMSISC. *signata moneta Sisciae*, Valentis.
SMTA. *signata moneta* ... Theodosii.
SMTES. *signata moneta Thessalonicae*. Valentiniani.
SMTR. *signata moneta Treveris*, Maximi.
SMTRS. *sacra moneta Treveris signata, vel signata moneta Treveris*, Constantii.
SMTS. *Signata moneta Treveris*, Constantini M. & Valentiniani.
SMTSE. *sacra moneta Treveris signata, vel signata moneta Thessalonicae* Delmatii.
ST. *signata Treveris*, Constantii Chlori, Constantini M. &c.
STR. *signata Treveris*, Constantini M. &c.
TAR. pro PAR. *percussa Arelate*, Crispi.
TCON. pro PCON. *percussa CPoli*, Juliani, Gratiani, Valentiniani Jun.
TEC. *Thessalonicae*, Justini.
TES. *Ibidem*, Constantii, Constantis, Helenae, Phocae.
TESA. *Ibidem*, Arcadii.
TH. *Ibidem*. Constantii.
THEU. *Thessalonicae Urbe*, Justini, Tiberii & Mauricii.
THEUP. *Thessalonicae urbe percussa*, Justini, Justiniani, Tiberii & Mauricii.
TI. forte *Treveris*, Constantini M.
TR. *Treveris*, Constantii.
TRMS. *Treveris moneta signata*, Joviani.
TRO. *Treveris obsignata*, Theodorae, Constantini M. & Constantii.
TROB. *Treveris obsignata*, Valentiniani junioris.
TROBC. Similiter, ejusdem.
TROBS. *Treveris obsignata*, Constantini Magni & Junioris.
TROBT. *Treveris obsignata*. T. Valentiniani & Gratiani.
TROS. *Treveris obsignata*, Constantini M.
TRP. *Treveris percussa*, Helenae.
TRPS. *Treveris pecunia signata*, Valentiniani, Gratiani & Valentiniani Jun.
TRS. *Treveris signata*, Constantini M. & Constantini Junioris.
TS. *Treveris signata*. Licinii.
TSE. *Treveris signata*. E. nota Monetarii, Constantis.
TSR. *Treveris signata*, R. nota Monetarii, Constantini Jun.
TT. pro PT. *percussa Treveris*. Constantini M.
XMTA. ... Theodosii.

Monetarii autem, eorumque Praepositus, sive Procurator, (quem *Praepositum monetae* vocat Ammianus Marcellinus, item *Procuratorem monetae* lib. 28. *Rationalem* simpliciter Vopiscus; Suidas

Suidas [illegible] *Μονηταρίων*) militarunt sub sacri ærarii Præfecto, quem *majorem ærarii Procuratorem* appellat Spartianus, *in Diadumeno*; seu, post Constantinum, sub dispositione Comitis Sacrarum Largitionum, qui præfectus olim erat ac dicebatur sacri Ærarii. Hi, auctore Felicissimo, *ultimo servorum*, verba sunt Aureliani, Imp. ad Ulpium Patrem, *cui procurationem fisci mandaveram, rebelles spiritus extulerunt: compressi — septem millibus Hiberorum Riparensium & Castrianorum & Daciscorum interemtis.* Quam seditionem *intramuranam* paulo antè vocavit: quòd intra Urbis Romæ septa deseævisset. Causam Eutropius addit, *vitiatas monetas*; Victor autem, *quòd nummariam notam corrosissent* &c. V. Salmasium *ad Vopiscum in Aureliano*. Nec omittendum, in *Moneta* Regum Franciæ primæ stirpis, licèt horum vultus & imago illis imprimeretur; nomen tamen eorum titulosque plerumque omitti: sed nomen *Monetarii* adjectum, cum literis. M. vel MO. vel MON. vel MONET. aut MONITAR. &c. quæ *Monetarius* sonant; atque ex altera parte, Urbis nomen, in qua cusa moneta, du Fresne *in Glossar.* Id quod etiam in Anglia obtinuisse, colligitur ex nummo Plegmundi Archiep. qui vixit A. C. 889. apud Seldenum *ad Eadmerum p.* 217. Sed & vocem *Monetarius*, non tam Ἀργυροκόπον, i. eum, *qui monetam cudit & signat*, nec illum, qui jus cudendæ monetæ habet; quàm ipsum nonnunquam, ad quem emolumenta *Monetariæ rei* pertinent, denotare, observat Lucas Acherius *ad Herimannum de Restaurat. S. Martini Tornac. cap.*59. ubi Goswinus, Frater Castellani Tornacensis, *Monetarius* agnominatur, quòd esset *Dominus Monetæ* Tornacensis, cujus jus cudendæ ad Episcopum pertinebat, apud Eund.

Monga, Saltationis genus, Scal. *Poëtices lib.*1. *cap.*18. [illegible] *inter furiosas recensebatur: simul cum duabus aliis, Cernophoro & Monga, in illa τὰ κέρνα ferebant, quæ interpretantur ἐσχαρίδας, hoc est, foculos, quia τὸ [illegible] erat poculi quoq; genus.*

Monhemerium, spectaculi genus, q. *unius diei*, apud Justinianum *in Nov. de Consulib.* §. *Ac primus.*

Moni, etiam Latinè dicti, Ascetæ seorsim ab aliis degentes, ex Græco Μονοί, qui aliàs Μοναχοί, *Monachi* vocati. Vetus *Chronicon* Monasterii Novaliacensis: *Nam ipsi Moni hoc decretum ab ipso suæ fundationis die, usq; ad destructionem ipsius loci ultimam, quam fecerunt Saraceni, qui de Fraxineto venerunt, inviolabiliter & inconcussum tenuerant.* Et *lib* 6. *Tunc Monus Acephalus ait: Si mihi dederis Abbatiam & contra Abbatem omnium tentorum feceris, chartas patris tibi reddam.* Hinc *Nonos* quidam pro *Monis* dixere: solenni ac usitata permutatione literarum M. & N. ut *Ocinum* vett. Latini pro *Ocimo*, recentiores *nappam*, pro *mappa*, Græci Παραμονάριος, pro Παραμονάριος, [illegible] pro *pertinax*, dixere. Et *Nonis*, apud Palladium, pro *Monis*. *Virgo Monialis, Nonna.* Claud. Salmasius *ad Solinum pag.*1170. Vid. quoque infrà in voce *Nonna*.

Monile, propriè ornamentum muliebre ex gemmis, è collo dependens, teste Isidoro *l.*19. *cap.*31. [illegible] Græcis. Virgilius *Æneid. lib.*1.

——— ——— ——— *Quod gesserat olim*
Maxima natarum Priami, colloq; Monile
Baccatum.

Idem tamen *lib.*7. cum phaleris confundit, inquiens:

Aurea pectoribus demissa Monilia *pendent.*

Quæ à se invicem distinguit quoque A. Gellius *lib.*5. *cap.*5. Veneri Capitolinæ *Monile*, quod Fortunæ Tusculanæ dedicatum erat, dedicasse Galbam docet Suetonius *in eo cap.* 18. Primum eorum Architectum, Vulcanum facit Nonnus *Dionysiac. lib* 2. V. quoque eundem *lib.*5. *ubi elegantissimè Monilium Torquiumq; fabricam & connexum omnem demonstrat*: Loci initium,

Ποικίλον ὅρμον ἔτευξε &c.
Varium Monile *fecit.*

Sed & *Monilia* omnem ornatum corpori appensum designant nonnunquam, Cassianus *Institution. l.*5. *c.*11. *Auri una substantia est, licèt per multa variaq;* Monilium *genera, pro artificum videatur ingenio ac varietate distincta.* Unde splendida ornamenta muliebria, ea exponit vetus Enarrator Prudentii *Peristeph. Hymn.*9. Illorum speciem repræsentant typi Virginum Vestalium, quos expictos in eorundem *Syntagmate* dedit Lipsius. De *Monili* inprimis *Eriphyles*, illo adeò celebri, V. Statium *Thebaid. lib.*2. & Casp. Barthium *Animadversion. ad eum.*

Monitor, apud Papinium Statium *l.* 5. *Sylv.*3. *v.*147.

Hinc tibi vota patrum credi, generosaq; pubes
Te Monitore *regi, mores & facta priorum*
Discere ——

Præceptor est. Sic enim vocabant, blandiente generosis spiritibus vocabulo, Præceptores & Magistros Rectoresque Juventutis prisci: uti pluribus exemplis ostendit Casp. Barthius *Adversar Volum.* 3. & ante eum doctissimus Symmachi Expositor Franc. Juretus *ad. l.*3. *Epist.* 12. & *l.*4. *Epist* 5. Joannes Meursius *Comment. Lycophronis p.*193. nec non Thom. Dempsterus *Collectan. Antiqq. l.*5. *c.*25. *p.*217. Apud eundem Statium, *Theb. l.*12. *v.* 105. ubi de Argia,

Olim hic virginitatis custos monitorq; *pudoris*:

vox pædagogum & thalami custodem notat; quales additos puellis docent vel Sceledrus *in Milite Glor.* & Ovidius, Tibullus, Propertius. Nomen inde quòd *admonerent decoris*, &, si quid oblitum, ejus juberent recordari. Unde libros Commentarios *Monitores*, quòd subjiciant necessaria, dictos notat Festus: nimirum pro officio *Monitorum*, quos ad latus habebant locupletes, Seneca *Epist.* 94. *Itaq; si in medio urbium collocati sumus, stet ad latus Monitor & contra laudatores ingentium patrimoniorum laudet, parvo divitem & usu aptus metientem. Ostendat ex constitutione vulgi beatos,* &c. Hos scripto datos officii sui articulos, discimus ex Cicerone *de Divinatione*, *Vides male non te, sed librum hunc esse responsurum, quem Monitor, tenet, qui, si te rectè monere volet, suadebit tibi, ut [illegible] suadeas, neq; ymbi verbum [illegible] respondeas.* Plura V. apud Juretum ubi suprà, Barthium *d. l. Statii*, & suprà in voce *Caneer.* item *Custos*. Sed & *Monitor*, apud Romanos, in familia rusticana, non multum abfuit à villico, ac operariis verbo & exemplo præivit. *Monitores*, apud Tertullianum *Apolog. cap.*30. sunt, qui aliàs *Magistri cantherium*, summæ auctoritatis Viri, in Pyrrhicis decursionibus Tironem hortabantur, ac in segnius officia obeuntes, non voce modò, sed & verbere animadvertebant. Eosdem *Campi doctores* Amm. Marcellinus *lib.*15. *Custodes* Isidorus *lib.*9. *cap.*8. simpliciter *Magistros* vocat Juvenalis, *ad Sat.* 11. *vers.*87.

—— *Insonuit cum verbere signa Magister.*

V. Thom. Dempsterum *Antiqq. Rom. lib.*5. *cap.* 15. Etiam *Monitores*, aliàs *Fartores* seu *Nomenclatores* dicebantur, qui Candidatis nomina civium, ut quisque occurrebat, suggererent. Plinius *supra Panegyr. Gratum erat cunctis, quòd Senatum osculo exciperes ut dimissum osculo fueras: gratum quòd Equestris ordinis [illegible] nominum, sine* Monitore, *[illegible]* De iisdem Horatius *l.* 1. *Epist.* 6.

Si fortunatum species & gratia præstat,
Mercemur servum, qui dictet nomina, lævum
Qui fodiat latus, & cogat trans pondera dextram
Porrigere.

V. quoque infrà in voce *Nomenclator*. Eo tempore [illegible] vocati, iidem cum *Invitatoribus*, Athenæi [illegible] & [illegible]. Artemidori [illegible], fuisse videntur. Et ab hac sine opera servum *Calatorem* appellat *in Rudente* Plautus: cujus classis & puer, qui horas nunciabat, fuit, Martialis *lib.* 8. *Epigr.*66.

Horas quinq; puer nondum tibi nunciat, & tu
Jam conviva mihi, Cæciliane, venis.

Sidonius *lib.*2. *Epist.* 9. *Hinc & ab Architriclino [illegible] quo tempus [illegible] curandi corporis* moneret &c. Appulejus *lib.* 1. *circa fin. Post hæc, monitu famuli mei, qui noctu admonebat. Jam & [illegible] dissentius* &c. Horum ingentem fuisse numerum, apud homines nobiles ac fortunatos, docet Seneca *de Brevit. vitæ cap.* 12. *Nec illos quidem inter otiosos numeraveris, qui sella se & lectica huc & illuc ferunt, & ad gestationum suarum, quasi deserere illas non liceat, horas occurrunt: quos, quando lavari debeant, quando natare, alius admonet*; & *seq. eo nimio delicatæ animi languore solvuntur, ut per se scire non possint, an esuriant.* Concinnè Plinius *l.*28. *c.* 5. *Quippe multo utilissima exstitere Antiati cibo. L. Lucullus hanc de se præfecturam servo dederat, ultimoq; probro manus in cibis triumphali seni deducebatur, vel in Capitolio epulanti, pudendo vero, servo suo facilius parere, quàm sibi.* Contrà Carneades, apud Valerium Max. *lib* 8. *cap* 7. *qui cum cibi capiendi causa recubuisset, cogitationibus inhærens, manum ad mensam porrigere oblivisceretur. Sed Melissa, Monitrix domestica; temperato inter studia officio, manum necessariis usibus aptasset*: ubi videmus etiam *Monitrices* in usu fuisse, V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis, passim.*

Monitus, apud Statium *Thebaid. lib.*5. *vers.*645.

Nec dum etiam responsa Deûm: monitusq; ruentis
Exciderant, vexq; ex adytis accepta profundis.

Et *Thebaid. lib.*10. *vers.*663.

Fama canit monitus ——

Responsa Deorum sunt, oracula. Apud eundem *l.*11. *v.*149.

Sed fati monitus *vicinaq; munera sentit.*

Sortes divinæ, vet. Scholiastæ. Et *monere*, Vatum hinc verbum est, inspiratorum, apud eundem *l.*10. *v.*149.

—— —— *quæ verba Deorum*
Ille monet: *ne sana animo permitte* ——

Etiam portenta, prodigia, præsagia, hoc nomine veniunt, utpote Dei voces, de futuris calamitatibus homines præmonentes. Virgilius *Æneid. lib.*4.

Multaq; præterea Vatum prædicta priorum
Terribili monitu *horrificant* ——

Valerius Flaccus *lib.*1.

—— *Vatesq; canunt, pecudesq; per aras*
Terrifici monitus *iterant* &c.

Iidem *diræ monitus*, Statio *Thebaid. l.*7. *v.* 404. *ad quem l.* V. Casp. Barthium *Animadvers. ad Statium.*

Monobambylum, Græcè Μονοβάμβυλον, candelabrum est uno acetabulo constans, seu unius candelæ candelabrum; sicut quod ex duobus, Διβάμβυλον vocabatur. Codinus. [illegible] τὸ μονοβάμβυλον, *Secundus Ostiarius, tenens monobambylon.* Ferri id solebat ante Patriarcham C Politanum quotidie, ut dibambylum, ante Imperatorem, at die creationis suæ idem quoque Dibambylo honorabatur. Pachymeres *Hi-*

stor.

hor. Tom. II. lib. 2. cap. 28. At ille recepto pastorali baculo ab Imperatore, ut fieri solet, honoratur debattibyle. Nempe ὀξύβαφα & βάμματα dicebantur vasa, embammati certe nendo servient a, Latinis etiam *bamma:* unde *bammulum* diminut. parvum oxybaphium, quod Græcis recentioribus dictum est *βαμμάτιον* & *βάμβυλον*. Candelabra autem Vett. ita fiebant, ut hodie videmus ea, quibus utuntur in templis; calamus est vel scyphus & in medio uncinus, cui infigitur candela. Varro *de Vita Pop. Rom.* apud Servium, *Facibus aut candela simplici, aut ex funiculo facta, cera vestita: quibus ea figebant, appellabant funalia.* Post quæ Servius, *Nonnulli apud Veteres candelabra dicta tradunt, quæ in capitibus uncinos haberent, quibus affigi solebat vel candela vel funes pice delibuti, quæ interdum erant minora, ut gestari manu & præferri Magistratibus à cœna possent.* Unde candelabra ipsa, simodium lancis, vel ἐμβάφιν uncinū in medio habentia, quibus infigebatur candela, cum pediculo, quo manu retinebatur, *bammata* vel βάμματα Græci citeriores vocarunt; hinc que *Monobamma* & *Diabamma*, in quibus vocibus explicandis nugantur eruditi homines. Nam βάμμα omnino est *bammulum* seu *parvum bammum*, vel ὀξύβαφον. Cujusmodi acetabula Exodi cap. 25. in candelabro Templi *scyphi* vocantur, *Facies candelabrum ductile de auro mundissimo, hastile ejus & calamos, scyphos ac sphærulas.* Sed & in lucernis Vett. dicebantur ἐμβάφια, quæ oleum continebant, ut videre est apud Herodotum *lib. 2.* Item, quæ candelæ emunctiones & decidentes sordes excipiebant &c. V. Salmasium *Exercitationibus Plinianis ad Solinum pag. 375.* & Dominicum Macrum *in Hierolexico.*

Monoceros. Lat. *Unicornu*, animal quadrupes unico cornu prodigiosæ longitudinis maxime pretii insigne, quod in India Nubiaque reperiri nonnulli tradunt. Sed qui de eo scribunt, sibi non constant, nec ullus Græcorum Romanorumque id animal se vidisse affirmat: Imò nec quisquam Arabum, qui Indiam diu tenuerunt. Garcias quoque ab Horto & Linschotius, qui in India multum temporis triverunt, nihil de illo certi afferunt &c. Nisi fortè *equum, asinum & boves Indicos* intelligas, qui, unicum in fronte cornu habentes, μονόκερως vel μονόκερωτες dicantur. Et quidem equi meminit Onesicritus, apud Strabonem *lib. 15.* in India describens ἵππους μονοκέρωτας, ἐλαφοκράνους. *equos unicornes, cervino capitibus.* Et Ælianus *lib. 3. cap. 41.* ubi tam *equi*, quam *asini Indici*, cornu inter alexipharma a numerat. Asinus hic seu verius onager equo magnitudine par est, albo corpore, capite purpureo, oculis cyaneis, carne amarâ & gustui ingratâ, in fronte prominet unum cornu cubitale vel sesquicubitale, in medio nigrum, album infra, suprà puniceum, magni in Medicina usus: robur & pernicitas summa est, cornu, dentes & calces ex æquo terribiles, locis maxime desertis degit, vivus rarò capitur, uti eum describunt Apostolius *Proverb. 1357.* Ælianus *Histor. lib. 4. cap. 52.* Aristoteles *Histor. Animal. l. 2. cap. 1.* Plinius *lib. 11. cap. 37.* Alii. Sed & *Boves* in India solidis ungulis & unicornes ex Ctesia tradunt Plinius & Solinus; quos in Æthiopia locat Ludov. Vartomannus *Navigationum lib. 2. cap. 15.* &c. Quod vérò de cornu monocerotis tam multa congerunt Scriptores, Arabes imprimis; e quibus Algiahid, ex eo à Sinensibus *balsheas, quarum singulæ valeant plusquàm quatuor aureorum millia:* Damir, *bracteas Regum solio balsheisq; exornandis;* Algiahid iterum, *manubria nobilissima, ab iisdem Sinensibus,* & Gihani, Regum Indiæ, *cultrorum manubria,* quæ venenatos cibos sudore suo prodant &c. confici scribunt: Quodque in S. Dionysii Fano in Gallia, Windsoræ in Anglia, Ultrajecti in Belgio alibique, monocerotum cornua asservari dicuntur, ceti sunt dentes, non quadrupedis cujusdam cornua: quod primus aperuit Bellonius & post eum multi confirmarunt; sed omnium uberrimè Scriptor anonymus, qui A. C. 1647. insignem *de Gronlandia* Tractatum linguâ vernaculâ edidit, ubi inter alia, *monocerotum* cornua, quàm alibi rara sunt, tam communia esse in Regno Daniæ, quæ ex Gronlandia & Islandia deferantur, memorat. Ibi enim inter varia maris monstra cetus est quidam, *narhual* nomine, q. *νεκρῶν* dixeris, Danois, &c, quod hominum cadaveribus vesci credatur, dictus. Ex cujus maxilla superiore seu à sinistra parte prominet, longus aliquot pedes, durus, ita rotundus, et in conum desinat, superficie in spiras contorta, colore plerumque albo, sed quandoque subfusco; denique cornua prædicta tam exacte referens, ut ovum ovo similius non sit &c. Sed & frustra objicias duas unicornes, in æde Mecchana, visas à Vartomanno, cui fidem haberi jubet Scaliger *Exercitat. 205.* Neque enim hæ fuerunt Vett. monocerotes soliduugulæ, aut pedibus ἀδιασχιστοῖς, quales asini & equi aut elephantes habent; sed bifidæ caprarum aut cervorum modo, quod ille disertè asserit; *Tibias,* inquiens, *habet tenues id Animal, easdemq; graciles admodum, hinnuli modo. Ungulas anteriorum pedum bifidas habet, caprinos pedes fermè referentes.* Quod probè notandum; inde enim apparet, orygem à Vartomanno describi, non verum monocerotem. Vid. hanc in rem complura, apud Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. Lib. III. c. 27.* ubi etiam integrum ceti, de quo dictum, cranium, cum dente hujusmodi integro quatuor pedes cum palmo extra maxillam prominente, ambitu in summa parte quinque pollicum, colore eburneo, multis *exangulis* lineis superficiem ambientibus, quod Holmiæ, in regio Cimeliarchio, visum sit & variis orygas, ex veteri *Tabula*, in Italia, uti putatur, repertâ, delineatos videre est. Adde quæ infra, ubi de *Unicornu*.

Monoceros, cognomen Crateri cujusdam, apud Plinium *lib. 16 cap. 45. Nec non & recens fama Crateri, Monocerotis cognomine, in Erisena regione Asiæ, cervorum operâ venantis, eo quod cervi obeat in sylvas, ubi insidentes corniculo humerosq;* Ubi per *corniculum*, galeæ cornu intelligit, quod cum unum hic Craterus haberet, hinc ei *Monocerotis* cognomen. Erat ter namque varia ad galeatorum insignia, itaque etiam fuere, non cristæ plures ex tecto ac divite in comos. Id de gale cornuum similitudo ære vel ferro expressa; atque ab his Comœdiæ Plautinæ nomen *Cornicularia*, in qua miles in ea ejus insignem galeam gestans traducebatur, Varro *de L. L. lib. 4.* V. Salmasium *p. 547.*

Monochordon, V. supra *Clavicymbalum*.

Monochromates Pictores, apud Plinium *lib. 35. cap. 3. De Pictura initiis incerta —— Græci alii Sicyone, alii apud Corinthios repertam affirmant, omnes umbrâ hominis lineis circumductâ. Itaq; talem primam fuisse: secundam singulis coloribus & monochromaton dictam, postquam operosior inventa erat: duratq; talis etiam nunc. Inventam — dicunt à Philocle Ægyptio, vel Cleanthe Corinthio. Primi exercuere Ardices Corinthius & Telephanes Sicyonius, sine ullo etiamnum colore, jam tamen spargentes lineas intus. Ideo & quos pingerent, adscribere institutum.* Μονόγραμμοι a iis, ab unica & eadem semper linearum specie nomen habet. Quomodo Epicurus *de Nat. Deor. lib. 2.* *Monogrammos* Deos vocat, eosdem semper, qui nec ipsi mutentur, nec lætitiâ; quam vis tenues & decolores apud Lucilium Nonius exponat hoc versu

—— *vix vivo homini ac monogrammo.*

Dalechampius *Not. ad l.* ubi Cleanthis laudat Trojæ excidium & Minervæ ortum, opera mu tum celebrata, cum integumenta eadem Corinthiæ Dianæ in cum s depositione, in Alphæoniæ Dianæ Templo, fuisse asservata, docet ex Strabone *lib. 8.* Vid. quoque Plinium *l. 35. c. 8.* Salmasio *monochromata* Gallicè *Crayon* est, *ad Solinum pag. 5.*

Monodia, Græcè Μονῳδία, cantus lugubris species, in qua solum affectum Veteres posuere, ἠθοποιΐαν verò nullam, prosopopœiam nullam. Nempe fuit, quoties e Choro prodibat unus, qui defuncti memoriam lugubri carmine celebraret. Fiebat autem id ad tibiam Lydiis modis; quod primum fecisse Pythoni tibicinem Olympum, scripsit Aristoxenus. V. Scaligerum *Poëtic. l. 3 c. 122.*

Monogramma, adde: Idem docet *Monogramma* nominis CHRISTI DOMINI, quod vel Græcorum X. solitariòm significavit: unde in Antiochenorum dicteriis recenset Julianus *Misopogone:* Τὸ Χῖ, φασίν, οὐδὲν ἠδίκησε τὴν πόλιν, οὐδὲ τὸ Κάππα, *Chi*, *inquiunt*, & *Kappa nihil injuria intulerunt civitati*, ubi per X. Christum, per K. Constantinum, quorum nomina ab his literis ordiuntur, indigitat Apostata. Vel duæ priores literæ X. & P. junctæ, & literâ P. per X. literam immissâ, hoc modo ☧ quod cùm fuerit signum Constantino M. in aere monstratum, quodque postea signis militaribus, Labaro imprimis, nummisque insertum est, frustra sunt, qui ex litera X. *Chi*, initiali nominis Christi, crucem faciunt, exque apparitione illa nescio quid arcessunt. Quo apprimè faciunt verba Fortunii Liceti *de recond. antiq. lucernis l. 6. c. 48. Quod Cl. Casalius ait, in illa vetusta lucernarum nota ☧ signari Crucem, & Christi Domini nomen, id ut ejus Viri pietati facilè dederim; sic opinor aliter antiquos eâ notâ significare voluisse, non crucem, quæ facilius, apertius & brevius absq; superposito P. Græcanico, simplici, ut nota signatur ✝, ac indicare Christi nomen duabus primis ejus literis in unum junctis & ex Alphabeto Gr. desumtis, quæ sunt Chi & Ro, ac indicata, & juncta simul, efformant illud signum ☧ Non absimili ratione D. Bernardinus nomen JESUS primis tribus literis Græcanicis abbreviavit, in hanc formam IHS. cui superimposuit crucem &c.* Sed & nummis antiquioribus ætate Christi, signum hoc ☧ sculptum profanam quoque significationem habuit, ut alia multa signa, de quibus V. Isidorum *Orig. l. 1. c. 20.* ubi cum afferat notas hujusmodi 26. quæ vigesima apud illum secunda est, & ita formatur ex X. & P. junctis, ut visum. *Χρίσιμον denotare, ait, & ex voluntate uniuscujusq; ad aliquid notandum poni.* Reperitur illa sculpta in nummis Ethnicorum & tetradrachmis fugitivorum collatis: item in plerisque Regum Ptolomæorum æreis nummismatis &c. quam veterem Gentilium notam, sive *Chrismum*, *Chremetum*, *Chrysanthum*, *Chrysaorum*, *Chrysostomum aut aliud quid* designaverit, Constantinus Aug. ad sacrum usum traduxisse videtur. V. Laur. Pighorium *Epistolâ 24.* & qui de hac nota prolixè ac eruditè agit, suprà laudatum Licetum *toto illo capite, ubi Lucernas Isidori ac Casalii, notam hanc habentes, explicat.* Usus hujusmodi nominum compendio scriptorum ac certis literarum implexionibus concinnatorum non nuperus est, ut cujus Plutarchus jam *in Catone* meminit, extatque Marciani Imp. nummus, apud Occonem in Stradam, *p. 149.* in quo ejus monogramma cernitur. Et certe Vett. integra sua non tam nomina, quam prænomina, haud scripsisse, patet ex vett. Inscriptionibus & Ausonii *Epigr. 34.*

Litera una quidem, geminis sed dissita punctis,

Litera prænomen sic nota sola facit.

In subscriptionibus præterea, nomina ipsa posterioribus seculis brevi literâ comp. scripsere, eaq; dein in *Monogrammata* contraxere forma, quod

quod septimo maxime obtinuit; tamen horum usum antiquiorem eripeant nummi, quos ex Gazophylacio Regio aere incidi curavit Car. du Fresne, cum ceteris inferioris aevi Impp. CPolitanorum numismatibus, ad Zonarae aliorumque Byzantinorum Scriptorum illustrationem. V. eundem in *Glossario*, ubi variis Regum complurium, ut & 5. Pontificum, Hadriani I. Paschalis I. Nicolai I. Xysti III. & Leonis III *monogrammata* exhibet.

Monogrammus, V. suprà *Monochromatos*.

Monolinum, apud Jul. Capitolinum in *Maximinis*, *Monolinum de albo novum*: est filum unum, quo margaritae insertae sunt; nam albae sunt margaritae. Nempe gemmae & solutae ornatui mulierum admovebantur & sertae atque in lineam missae: unde apud Ulpianum, *extricata margarita*, opponuntur *pertusis*, quibus in lineam texebatur Titii uxor, *l.* 27. *§.* 30. *Dig. ad Legem Aquiliam*. Et tum vel singula erant fila, Tertullianus *de Habitu Mul.* c. *uno lino decies sestertium inseritur*, quem locum imitans Hieronymus, in *Vita Paul. Eremit.* *uno filo villarum insunt pretia*: quae hinc *Monolina* dicebantur, Lat. *Unifila*. Vel plura fila, ut in trifilis, quae tribus lineis constabant, *Τρίλινα* Graecis: item quadrifilis, quae iisdem *Τετράλινα*; namque & e quaternis margaritarum filis monilia quandoque erant. Salmasius & Casaub. *ad Capitolinum*.

Monolitha Columna, *ἡ μονόλιθος*, apud Laberium, quid sit, V. Salmasium *ad Pollionem in Tito*.

Monolorus Tunica, apud Vopiscum in *Aureliano*, dicta est, quae unum tantum *lorum*, seu paragaudam, adtextum habebat, quemadmodum *dilorus*, *trilorus*, *pentelorus*, quae bina, trina, quina &c. V. suprà in voce *Lorum*.

Monomachia, dicta est olim exercitatio, in qua duo inter se ut plurimum dimicabant, vel ut ad bellicas pugnas ineundas fortitudinem & peritiam compararent: vel, ut in ludis, Amphitheatris, atque aliis publicis certaminibus coronas victoriae consequerentur, populumque oblectarent; quos Eusebius *Histor. Eccl. lib.* 8. *cap.* 18. *Μαχίμους* nuncupare videtur. Ejus duae species: cum telis una, quae *Hoplomachia*; sine telis altera, quae *Sciamachia* vocata est. Illa fiebat, quum singuli inter se armis rudibus, vel incidentibus ac pungentibus certabant: quod exercitationis genus vetustissimis temporibus in usu fuisse, docet Plutarchus *Problem.* 2. *Sympos.* 5. ubi refert, antiquitus *Monomachiam* in Pisaea civitate & in Elide, Peloponnesi regione, ad Alphaeum fl. ludis Olympicis, usque ad mortem devictorum cadentiumque jugulationem processisse. Sacerdotes quoque in Pergamo priscum morem retinuisse, ut aestatis tempore *Monomachias* exercerent, narrat Galenus. Nec Graecorum solum eum morem fuisse ostendit Athenaeus *Dipnos. lib.* 4. *cap.* 13. *Romanos*, inquiens, *Monomachorum spectaculo non modò in Festis atque Amphitheatris, verùm etiam in conviviis à Tyrrhenis consuetudinem mutuatos adhibuisse*: quamvis Romani non *Monomachos*, sed Gladiatores, illos nominare maluerint, de quibus V. suprà, in voce *Gladiatorii ludi*. Et quidem rudibus armis factam militarem *Monomachiam* illam fuisse, quam Hermippus apud Athen. *l.* 4 *cap.* 13. Mantinaeos invenisse & Cyrenaeos imitatos esse scribit, credunt Eruditi: sicut similiter existimant, quam *Scrimiam* vulgus vocat, eam ipsam esse, de qua loquutus Plato in *Lachete* scripsit, *juvenibus conducere, ut armis pugnare discant; quoniam sic habitus corporis robustior acquiratur*, &c. In hac haudquaquam ad necem usque se feriebant, sed rudibus telis sese petere simulantes, quandoque etiam revera percutientes, & plagarum inflictiones & aversiones addiscebant. In altera verò, ubi acutis telis pugnatum, aliquando ad necem processisse suprà visum est. Finis solus pugnae armatae, apud Graecos fuit, ad bellum ut paratiores postea haberent milites: Romani verò, teste Antyllo, apud Oribasium *Collectan. Med. cap.* 56. primi eam, quae pro sanitate exerceretur, invenere: Unde & Galenus, inter alia Gymnastic munera, armorum exercitationem, tanquam bono corporis habitui conducentem recenset, claréque monstrat, ad exercenda brachia atque crura Sciamachiam: ad omnia vero membra Hoplomachiam, à Demea inventam, utiliter adhiberi, *lib.* 2. *de tuend. valet. capp.* 11. & 12. V. quoque Martialem *lib.* 8. ubi Medicum quendam Hoplomachum antagonistam graviter in oculis ferientem, hisce verbis carpit,

> *Hoplomachus nunc es, fueras Ophthalmicus antè.*
> *Fecisti Medicus, quod facis Hoplomachus.*

Sciamachia verò fuit, cùm homo adversus umbram & brachiis & cruribus pugnabat, ut ex Platone *Apolog.* patet: Item cùm certantes adversus columnam & palum, cujus meminit *Sat.* 6. *versu* 246. digladiabantur. Nec mirum cum umbris olim pugnatum, quum & hodie istiusmodi exercitatio in usu: cujus Apostolus quoque meminit, 1. Corinth. c. 9. *vers.* 26. *οὕτω πυκτεύω, ὡς οὐκ ἀέρα δέρων*, *Ita pugno certo, non quasi aerem cadens*. Nec brachiis solùm pugnisque nudis, sed etiam armis cum umbris pugnasse, Celtae fidem faciunt, quos id post coenam factitasse, Posidonius auctor est. Glauco quoque Carystio, Athletae strenuo, non solùm ob pugilatorium, sed & in umbra pugnandi excellentiam, statua habitu *σκιαμαχοῦντος* erecta est, apud Pausaniam *Eliac. lib.* 6. Omnium verò frequentissime pugnam ad palum Veteres exercebant, nec solùm milites, sed etiam Gladiatores, *quos nunquam aut campum aut arenam Victores declarasse, nisi diligenter ad palum fuissent exercitati*, docet Vegetius *lib.* 1. *de Re milit. cap.* 11. Juvenalis suprà laudati verba de hoc pugnae genere ista sunt,

> —— —— *Aut quis non vidit vulnera pali,*
> *Quem cavat assiduis sudibus, scutoque lacessit,*
> *Atque omnes implet numeros.*

Haec de *Monomachia* Gymnastica Vett. quam pluribus exsequitur Hieron. Mercurialis *de Arte Gymn. lib.* 3. *cap.* 4. A qua mutuum degenerarat Gladiatura Romanorum, in qua *aut occidendus adversarius, aut occumbendum* erat, ut loquitur A. Gellius *lib.* 7. *cap.* 3. quamque proin mitigavit Antoninus Imp. non acuto ferro, sed obtusis ac retusis gladiis dimicare mandans: imò, eandem penitus sustulit Honorius Imp. apud Theodoretum *Histor. Eccles. lib.* 5. *cap.* 26. Nec quidquam cum ea commune habuit *Χειρομαχία*, seu Lex illa manuaria, qua *id aequum quod validius*, Tacit. *Annal. lib.* 15. *cap.* 1. quamque in Dania Frotho III. R. olim tulit, ut omnes controversiae *Monomachiâ* seu Duello finirentur apud Saxonem Gramm. *Historia Dan. lib.* 5. id quod adhuc in Moscovia usitatum esse, refert Bodinus *de Rep lib.* 4. *cap ult.* Quemadmodum etiam in Anglia, inter rationes, quibus liti colophon imponitur, Duellum receptum fuisse, refert Thom. Smithus *de Rep. Angl. lib.* 2. *cap.* 6. & 8. & Longobardos, quotiescunque deesset probatio, Judicii per duellum fidem fecisse, docet Alciatus *lib. De Duello cap.* 4. Nec veterum Germanorum apud Tacitum mos, *qui cum gente cum qua bellum erat, captivum eum electo popularium suorum, patriis quemque armis, committebant. victoriam hujus vel illius pro praejudicio accipientes, de mor. Germ. cap.* 10. Multo minus hodiernorum Duellistarum, ugoe, qui ad veterum Gladiatorum potius, quam *Monomachorum*, morem, levi de causa in mutuam perniciem, non sine familiarum, civitatum, Regnorum gravissimo damno furentes ruunt: quem propterea, ab Henrici Magni temporibus in Gallia desaevientem, magna sui Nominis gloria sustulit Ludovicus XIV. hodie feliciter imperans, Minus necessariam *Monomachiam* V. in voce *Gallus* suprà: & plura de his, apud Auctores laudatos, quibus adde Matt. Berneggerum *in Tacitum quaest.* 31. Addam saltem quaedam, de certamine singulari duorum, quorum controversiae alioqui totos populos gravissimis malis essent implicituri, si inter se parati fuerint armis decernere, uti olim de Peloponneso, Hyllus & Echemus; de regione ad Inachum, Hypp. tochus & Phegeus; de Elide, Pyraechmus Aetolus & Degmenus Epeus; de Iba, Corbis & Orsua: an id permittendum? Videtur enim id, si non ab ipsis recte fieri, certè à caeteris posse acceptari, ut minus malum: Et apud Livium quidem sic Mettius Tullum alloquitur *lib.* 5. *Ineamus aliquam viam, qua utri utris imperent, sine magna clade, sine multo sanguine utriusque populi decerni possit*. Et Strabo vetustam hanc fuisse dicit Graecorum consuetudinem *l.* 8. Apud Virgilium quoque Aeneas aequum fuisse ait, ut inter se & Turnum eo modo res definiretur. Nec aliunde inter Francorum vett. mores hoc laudat impensius Agathias *l.* 1. Non quoque abludit Aetolorum & Eleorum, qui inter binos utrinque; Romanorum & Albanorum, qui inter ternos; Lacedaemoniorum & Argivorum, qui inter tricenos, certamina committendo, summam rerum credere olim consuevere. Verùm hanc sententiam rectae rationi ac Dei praeceptis repugnare certum. Etenim, si de bello dignus agitur, ut multorum innocentium salus, potiùs totis viribus pugnandum est. Conditio verò certaminis, tanquam testimonio bonae causae aut judicii divini instrumento, vanum & à vera pietate alienum. Quin in rem Vid. plura, apud Hug. Grotium *de Jure Belli & Pacis lib.* 3. *cap.* 20. § 43.

Monomotapa, adde: Praeter *Monomotapam*, etiam *Butuam* Metropolim Imperii vocat Hornius. Pertinet ad hoc prom. totius Orbis maximum ac celeberrimum Bonae Spei: Sequuntur ingenti juxta litus tractu Regna, *Cefala*, *Mozambique*, *Quiloa*, *Melinde*, *Magadoxo*, à singulis urbibus denominata. Verum autem *Monomotapa* nomen est *Mocaranga*; titulus communis Regum, *Mana*; unde nomen *Manamotapa*, id est, *Rex Motapa*, sicuti *Mana Congo*, i. *Rex Congi*, & similia. Et quidem olim tota Mocaranga unum agnoscebat Regem: sed superiori seculo Rex cùm se tot Regnis gubernandis sentiret imparem, inter quatuor filios ea distribuit & maximo natu dedit Regnum *Monamotapa*, secundo Regnum *Quiteva*, tertio Regnum *Sedanda*; quarto Regnum *Chicanga*: hac conditione, ut tres hi posteriores fratri maximo subessent. Verùm hi, post Patris obitum, sibi quisque, spreta Fratris auctoritate Regnum constituerunt, à quo tempore Imperium hoc amplissimum divisum manet. Hodie, inter quatuor hosce Reges, Quitevae Rex, potentissimus est. Georg. Hornius *Orb. Polit. Part. IV. pag.* 72. & *Orb. Imp. p.* 318.

Monophagia, Graeca vox, *Solitariam coenam* denotans, velut criminis loco, quondam objecta est, ut Athenaeus observat. Unde in criminatione Domitiani hoc non praetermiserunt Veteres, quod solus vesceretur; cùm civilissimi & communissimi quique Principes amicos semper suis conviviis, quà publicis, quà privatis, adhiberent, uti de Antonino Pio Capitolinus: de Alexandro Sev. Lampridius: de Macrino, idem Capitolinus, tradidere. Et quidem quotidiani hi convivae Imperatorum etiam non vocati adstare & adesse quodammodo cogebantur, quòd sine

mis esse non posset Princeps: qua necessitate veniendi eos cum liberasset Marcus, illisque secum convivandi gratiam fecisset, sequius interpretati sunt quidam & ad mores Marci arrogantes retulerunt, qui fastigium Principis servare cuperet. Sed longe alia id ratione fecisse, ipse testatum reliquit, ubi se didicisse à Patente refert, amicis remittere & cœnandi & unà peregrinandi secum necessitatem, [illegible]: quam modestiam mentem & in commune quodammodo consulentem, propria sibi voce [illegible] appellat, eruditissimo ejus Interpreti minus intellectâ. V. Salmasium ad Capitolinum, in vita Marci.

Monophysitæ, Hæretici, quod unam solum in Christo [illegible], i. *Naturam*, etiam post incarnationem, agnoscerent, sic dicti memorantur Nicephoro *lib. 18. cap. 45. & 46.* Proles Petri Fullonis & Severi Hæresiarchæ: contra quos scripsere Leontius Monachus, Georgius Pisides Diaconus, Eulogius Papa Alexandrinus & Anastasius Sinaites, contemporanei Gregorio I. Eandem Theopaschitarum & *Monophysitarum* hæresin Jacobus quidam, cognom. *Zanzalus*, genere Syrus, cum magnopere in gente sua propagare studuisset, ejus sectatores per multa deinde secula *Jacobitæ* dicti sunt, Nicephorus ubi suprà *cap. 52.* Sic Jo. Damascenus de Hæresibus scribens, quos vocat *Ægyptios & Schematistas & Monophysitas. Horum*, inquit, *principes fuerunt Theodosius Alexandrinus, a quo Theodosiani: & Jacobus Syrus, à quo Jacobitæ sunt nominati*: [illegible] *Severum Antiochenorum perniciem: & qui frustra laborem suscepit, Joannes Tritheites, qui communionis salutis mysterium negant.* Ab his vero Orthodoxi in Syria, qui rectæ fidei in Synodo Chalcedonensi proposita, atque Imperatorum edictis defensæ, omnibusque injunctæ adhæserunt, appellati sunt per contumeliam *Melchitæ*, quasi fidem ac religionem pro *Regis*, h. e. Imperatoris jussu profiterentur. *Malca* namque Syris Regem significat. Idem porro Jacobus ille Armeniorum sectæ dux fuit, qui cum *Monophysitarum* erroribus multos quoque alios errores & hæreses hauserunt, qua de re V. Nicephorum iterum *cap. 53.* At plura hanc in rem, apud Jo. Forbesium *Instructionum Historico-Theologic. Lib. III. cap. 17.* Hæresis hodieque in Æthiopia viget. Macer *in Hierolexico.*

Monopodius, apud Lampridium in *Commodo*, Monopodios & *Luscinios eos, quibus aut singulos tulisset oculos aut singulos pedes fregisset, appellabat*; sub. *Monopodes*, Græcis, aliter [illegible]: nam ut [illegible] diminut. [illegible] unde & *Monopodia mensa*, quæ uno solum pede nitebatur. *Monopodios* autem vocando, quibus singulos pedes fregisset Commodus, per jocum alludebat ad gentis illius appellationem, quibus à natura singuli tantum pedes, quique inde *Monopodes* & [illegible] vocabantur, de quibus hic infra. V. Salmasium *Notis ad locum cit.*

Monopodium, Græce [illegible], apud Livium *lib. 39. cap. 7.* *Luxuriæ enim peregrinæ origo, ab exercitu Asiatico invecta in urbem est. ii primum lectos æratos, vestem stragulam pretiosam, plagulas, & alia textilia, & quæ tum magnifica supellectilis habebantur, Monopodia & abacos, Romam advexerunt* &c. Hadrian. Turnebo Monopodia dicta est, quæ uno pede nitebatur, cujusmodi mensæ pulcherrimæ lautissimæque eâ tempestate censebantur. A Cn. Manlio id primum factum, habet Plinius *lib. 34. cap. 3.* *Triclinia ærata abacosque & monopodia Cn. Manlium Asiâ devictâ primum invexisse triumpho suo, quem duxit urbis anno CCCCCLXVII. L. Piso auctor est.* V. Ursinum & Ciacconium *de Triclinio.*

Monopolium, non omne cum jure naturæ pugnat. Possunt namque ea interdum à summa potestate permitti justa de causa & pretio constituto: cujus rei illustre exemplum nobis præbet Josephi historia, cum is vice Regia Ægypto præesset. Sic & sub Romanis Alexandrini Indicarum mercium habebant, ut Strabo loquitur *l. 17.* [illegible]. Et certè, licet populo alicui cum alio populo pacisci, ut is populus certi generis fructus, qui alibi nascuntur, sibi soli vendat: Si is, qui emit, populus paratus sit aliis vendere æquo pretio. Non enim aliarum gentium interest, à quo emant, quod ad desideria naturæ attinet. Lucrum autem alter alteri prævertere licitè potest, maximè si causa subsit, ut si, quid stipulatus est populus, alterum populum in suam tutelam receperit, sumtusque eo nomine faciendos habeat. Quo jure caryophylli monopolium Belgæ habent aliorumque quorundam aromatum, uti vidimus suo loco. Sed & à privatis initum, æquo iisdem duntaxat compendio, *Monopolium* potest. Nota hanc in rem Thaletis historia de olivitate: & Pythocles inventum, de plumbo Tyrio coëmendo, unde lucrum faceret Atheniensium populus, apud Aristotelem *Oeconomic. lib 2.* Ut de Monopolio circinaceorum, quibus expoliuntur vestes, apud Plinium *lib. 8. cap. 37.* de Monopolio serici, apud Procopium *in Histor. Arc.* [illegible]. At, qui, ut in Velabro Olearii, de compacto ut agunt, ut ea tempora pretium id, quod summum nunc est, in commune pretio tempora [illegible], aut vi, aut fraude, impediunt; ne major copia importentur, aut ideo merces coëmunt, ut vendant pretio, quod temporis venditionis iniquum sit, injuriam faciunt, atque eam reparare tenentur. Quam in rem Vide Legem æquam & prudentem *C. de Monopoliis*, & locum notabilem, apud Lysiam, adversus frumenti venditores, qui pretium falso [illegible] innondebant.

Addé Cassiodorum *lib. 9. cap. 5.* & *c. quicunque, causa 14. quæst. 4.* citatum Hug. Grotio *de Jure Belli & Pacis lib. 2. c. 12. §. 16.*

Monoprosopos, Græce [illegible], dicebatur cantus ille pastoralis species antiquissima, cum *singuli* sub æstivam reducti umbram suos canerent amores; qua de re V. suprà, ubi de *Modulatione*. Sed & in Scena, per initia *Monoprosopos* Chorus fuit, unusque quispiam prodibat, civium vitia recensens, idque uno cantu. Cujusmodi est apud Plautum Choragus in *Gurgulione*. Deinde alter additus, ut interrogationibus atque responsionibus explerent animos varietate; Summa enim laus in Poëti novitas. Postea quaterni fuere, ut partirentur Chorum in paria duo &c. V. Scaligerum *Poetic. lib. 1. cap. 9.* & suprà in voce *Chorus*.

Monosceli, adde: nonnullis, sed omnino mel. *Monocoli*, qui Græcis [illegible], unde *Monosceles* dicendi essent. At [illegible], quod unicum ut [illegible], hominum genus *singulis cruribus, miræ pernicitatis ad saltum*, Plin. *lib. 7. cap. 2.* Cujusmodi homines, caput, collum & pectus dimidia, ventrem quoque dimidium, oculum unum, aurem unam, manum unam, pedem unum, quo licet [illegible], tamen citissime ferantur, atque arbores etiam scandant, habentes: inter se quoque colloquentes & versus interdum cantitantes non inconditos, versari circa paludes & maris litus, in terra *Seger*, quæ est Arabiæ Felicis pars thurifera, circa sinum Sachalitanum, fabulantur Arabes. V. Sam. Bochartum *Hierozoic. Part. poster. Lib. VI. cap 13.* & in voce *Monoscœli*.

Monotessaron, Græcum nomen *Historiæ ex IV. Evangeliis in unum contextæ*, inditum ab Appiano Alexandrino.

Monotheletæ, adde: Quibus adjunge Forbesium *Instructionum Historico-Theologic. lib. II. cap. 4. §. 5. lib V. cap. 1. 9. 13. 25 29.* &c.

Monoxylon, Græce [illegible], apud Plin. *l. 6. c. 23.* *Regio autem, ex qua piper monoxylis lintribus Becaren convehunt, vocatur Cottonara*; ubi *vo lintribus* ex glossemate in textum receptum esse, Judic. Stewech. *super Vegetium l. 3. cap. 7.* Navigii genus est, ex *uno ligno* excavatum, unde nomen. [illegible] Cyprus apud Hesychium, [illegible], a voce [illegible], *quercus*. Cujusmodi navium usus hodieque frequens Leucadiæ insulæ incolis, aliisque populis vicinis: longitudine 15. vel 20. pedum, tesquipes & latitudinem & altitudinem habent, & usui sunt non nisi in locis litori proximis, atque ubi mare non multum profunditatis habet. Remis aguntur, velisque etiam nonnunquam; uti hæc *Monoxyla* describit Cl. Sponius *Itinerar. Græcia Part. I. p. 142.*

Mons, adde: Sed & post Christianam Religionem receptam, aliquas veteris superstitionis reliquias Majorum nostrorum animis subhæsisse, Francisque, qui cum Alamannis colles & lucos ac arbores Deorum numero ducerant, etiam *Montes* collesque placuisse, quos quoniam aliter venerari non poterant, variis ac plerunque magnificis titulis ac cognominibus honoraverint, ait Valesius: additque haud facile dictu esse, quam ingeniosi fuerint in excogitandis vocabulis Majores, cum Galli, tum Franci, & quantopere in variandis, ut olim *dunorum* & *podiorum*, sic postea *Montium* cognominibus luserint, Vide eum *Not. Gall.* & hic *infrà*. Antiquitus vero *Montes* etiam Heroum fuere domicilia, arboribus nimirum tecti. Ovidius *Metamorphos. lib. 12.* de Nuptiis Pirithoi,

Duxerat Hippodamen audaci Ixione natus,
Nubigenasque feros positis ex ordine mensis,
Arboribus tecto discumbere jusserat antro.

V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Papinium Statium Thebaid. lib. 4. vers. 141.* Eadem in sepulchra placuisse, suprà diximus, ubi de *Cadaverum Cura, Defunctis* &c. Porro *Montibus* pedes, pectora, capita, latera, gremia, frontes, dorsum, supercilia, & nihil ferè non humani corporis tribuere Poëtis, notum. Gratius *Cynegetico*:

—— rupesque & pectore montis
Venit ovans Auster, & multo vertice flammâ.

Hegesinus apud Pausaniam *lib. 10.*

[illegible]

Dionysius Periegetes,

—— [illegible] &c.

Quam in rem Vid. Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium Thebaid. lib. 1. verso 351.* & prolixius *ad Claudianum*. Vocis originem quod attinet, nonnulli à *monendo* eam arcessunt, alii à *movendo*. Et certe Principum pericula per montium motum portendi, Scholiastes ait Statii *ad Thebaid. l. 3. v. 37.*

—— —— ubi primum maxima Thetis
Impulit Eos cunctantem Hyperiona ponto,
Ima flagellatis, signum lugubre malorum,
Pondus tibus trepidavit humus, motusque Cithæron
Antiquas dedit ire nives ——

Quibus paria apud Poëtas alios & Historicos. A *manendo* tamen, [illegible], dictum mavult *Montem* Scaliger, unde [illegible], & *mons* Festus *lib. 1. cap. 96.*

Mons Acce, *Aigremont*, locus Galliæ, in Lingonibus, Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Mons Acutus, *Montaigu en Combraille*, oppidum Galliæ, in Borboniensi provincia, & in Combralia tractu, juxta amnem Duglenum in Limite Arverniæ; 14. leucis à Claromonte ad

te in Septentrionem. Item opp. pagi Laudunensis, ubi munimentum dicitur ædificasse Tetbaldus Comes, An. C. 948. Frodoard. captum tum à Lotbariensibus Episcopis: ut & A. C. 989. à Carolo Duce. Hodieque *Montegu en Laonnois*, non multum distans ab urbe Lauduno, & Petriponte *Pierrepont*. Item castellum, in extremis Pictonum finibus, *Montegu en Poitou* vulgò. Item prope Galliacum: Item locus in Burgundia Comitatensi, Vide Baudr. & Valesium, quorum hic opp. pagi Burbonensis *Montagut* appellat: & *Acuti* quoque *Montis*, vulgò *Agumont*, vici in Picardia, Monti Desiderii proximi: item *Montis Acutuli*, in Cadurcis, vulgò *Montagudet*, meminit.

Mons Æstivus, *Montevrier*, locus Galliæ, in Diœcesi Parisiensi, ad æstivum Solem spectans, Abbatiali Monasterio insignis, Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Mons Alacer, *Alibermont*, locus Galliæ, in Caletis, prope Arcas, sylvâ amœnissimâ ejusdē nominis clarus: à quo tres vici S. Nicolai, S. Jacobi & B. Mariæ *Alacris Montis* cognomine censentur. Idem.

Mons Albanus, *Montauban*, urbs Galliæ, in prov. Caducensi, Episc. sub Archiep. Tolosano, à Joanne XXIII. Pont. Rom. effecta, ad Tarnem fluv. præterfluentem, media inter Tolosam & Caducos 8. leucis: cum Academia Reformatorum, ante aliquod tempus in locum vicinum translatâ. Caducinæ autem Ecclesiæ subtracta est, ut Episcopatus fieret & Tolosæ contribueretur: Erat ibi illustre Monasterium S. Theodardi Episcopi quondam Narbonensis, in quo sedes Episcopatûs constituta est. Petrus Monachus *cap.* 63. castri *Montis Albani* meminit his verbis: *Omnia in circuitu castra se reddiderunt excepto uno, quod dicitur* Mons Albanus. Sic à Ludovico quoque XIII. Rege, circa A. C. 1615. frustra obsessa hæc Urbs est. Idem.

Mons Albanus, *Montalvan*, oppidum Hispaniæ, in Aragonia, ad fluv. Martinum, 9. leucis à Terulo in Cæciam, Barbastrum versus distans, Baudr.

Mons Albus, *Montblanc*, locus Galliæ, prope Glannatevam: Item in Germ. *Blanckenberg*, Gall. *Blamont*, locus Lotharingiæ, Richerio in *Chron Senoniensi* memoratus qui *Henricum Comitem Albi Montis* & *Castrum Albi Montis* ac *Blammont* etiam appellat. Sic *Montis Albani* nomine in Britanniâ quoque Cismarina, in Provincia, in Parisiis, & alibi, multa loca veniunt, Hadr. Valesius *Not Gall.*

Mons Albus, *Montblanc*, oppidum Hispaniæ, in Catalonia, Ducatûs titulo clarum, ad amnem Francolinum, 5. leucis à Tarracone in Boream, Baudr.

Mons Alcinous, *Montalcino* vel *Monte Alcino*, teste Volaterrano, urbs Hetruriæ Episc. sub Archiepiscopo Senensi, inde 17. m. p. non longè à via, quæ Romam ducit; quæ & *Mons Ilcinus* dicitur, in colle. Idem.

Mons Alfonsus, *Monte Alfonso*, arx permunita Italiæ, in Ducatu Mutinensi, in Carferoniana tractu, prope Castrum novum, in colle, ad Anserem fluvium, fere 22. mill. à Lucca in Bor. 20. à Serezana, in Ortum, ad radices Apennini, Idem.

Mons Altus, *Aumont*, vel etiam *Haumont*, locus est Belgii in Episcopatu Camaracensi, veteri Monasterio clarus. Cognominem quoque locum sibi habet Ecclesia Carcassonensis: item parœcia Rivensis in Gothia Francica, utrumque *Montaut* dictum: quæ in Aquitania, & maximè in Gallia Narbonensi, trita est appellatio, Hadr. Valesius *Not. Gall.* Idem nomen urbi est parvæ Piceni, in ditione Pontificia, in colle, juxta Monociam amnem, 22. mill. à Fermo in Austr. 8. ab Asculo in Bor. vulgò *Montalto*. Episcopalis facta est, à Sixto V. Pontif. cive ejus, sub Arch. Firmano. Baudr. & Ferrarius.

Mons Amatus, *Montemel*, locus Galliæ, in Cadurcorum finibus: memoratus in *tabb. Ecclesiæ Cadurc.* Item in superiori Arvernia, *Cros de Montamat*, Vales.

Mons Aragonius, *Monte Aragon*, oppidum Hispaniæ in Aragonia, vix una leuca ab Osca in Ortum, cum insigni Cœnobio, Baudr.

Mons Argentarius, *Monte Argentaro*, in Tuscia, in ora maris Tyrrheni. V. *Argentarius Mons*.

Mons Argisus, *Montargis*, castellum vel opp. Galliæ, ad Lupam fluv. prope sylvam cognom. *la forest de Montargis*. An quasi *Mons Ansegisi*, qui Senonum Episcopus & sedis Romanæ per Gallias & Germanias Vicarius, A. C. 876. floruit, ejusque conditor creditur? Est in diœcesi Senonica, 10. solùm leuc. seu 30. m. p. à Civ. Metropoli Senonum. *Oppidum Senonum Vellaunodunum* Cæsaris *lib.* 7. videtur esse, quod is inter Agedincum Senonum & Genabum Carnutum ponit, Valesius *Not. Gall.*

Mons Arsicius, *Montarcis*, quasi *Solis ardore ustus*, locus Galliæ, in Parisiis. Idem.

Mons Aureolus, *Montauriol*, locus Galliæ, in diœcesi Tolosana, Idem.

Mons Aureus, *Montoire*, locus ejusdem regni, Vindocino proximus: ubi scriptam à Carolo VII. ad Sigismundum Burgundiæ R. epistolam se legisse, refert Hadr. Valesius.

Mons Badonius. V. infrà *Mons Solis*.

Mons Balmæus, *la sainte Baume*, mons Galliæ, in Provincia, ubi S. Magdalena per aliquot annos pœnitentiam egisse dicitur. Situs est, inter Aquas Sextias & Telonem, 6. utrinque leucis distans, Baudr.

Mons Barrus, *Montbar*, castrum Burgundiæ, inter Sinemurum & Castellionem: nomen habet ex eo, quòd adversus hostiles incursiones pro repagulo esset. *Barram* enim ante annos 500. Galli pro repagulo dixere, hodie *une barre*, *une barriere*: eoque nomine Wilhelmus Brito utitur *Philippidos lib.* 3. Guilielmi Barrensis pugnas describens,

> —— —— —— *Barras, gaudete Quirites*
> *Fregimus, in manibus Barra sunt denique nostris:*
> *Nulla potest nobis jam barrula tollere barras.*

Item.

> *Stabat enim firmus ut Barra repagula firmans,*
> *Agminis hostilis medio:*

Quem ibidem Guilielmum Barrensem, *Barrarum nobilem barrulum*, appellat. Rigordus *in gestis Philippi Aug. Guilielmum de Barris, Comitem Rupis fortis*, Salutat. Sub eodem Rege, inter Burgundiæ Milites Vexillarios, tertius numeratur Bernardus *de Monte Barri*, à Duce Burgundiæ & Pontio de Granciaco tertius, Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Mons Basonis, *Montbason*, locus Galliæ, in Turoniæ Ducatu, sub Angerem vel Andriam, cum tit. Duc. Idem in voce *Telesmia*.

Mons Belligardus, *Montbeliard* Gall. *Mumpelgard* Germ. oppidum est & Ducatus, sub proprio Principe, è familia Wirtenbergica: Ad pedem montis Vogesi, prope Dubim fluv. inter Alsatiam ad Ort. & Comitatum Burgundiæ ad Occ. in Germania, 40. m. p. à Vesontione in Cæciam, 33. à Basilea in Occ. Baudr. V. quoque in voce *Mons belicardum*.

Mons Bellus, *Montbel*, locus Galliæ, in parœcia Carcassonensi, apud Volcas Tectosages. Item *Beaumont*, in Bellovacis, ad flumen Isaram, Comitibus olim illustratus. Item in Cenomanis, Ducatûs titulo insignis: Item in Arvernis, in Hannonia, in Ducatu Leporetano &c. Est & vicus hujus nominis, ad lacum Lemanum, vulgò *Belmont*: Duo item *Montes* in Lotharingia, fluvioque Vosago, quorum alter *Beaumont*, alter *Bellemont*, communiter dicuntur. Omnibus à formositate nomen, Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Mons Beraldi, *Montberaud*, pro quo corruptè nonnullis *Malbrun* dicitur, castellum est ejusdem Regni, in diœc. Engolismensi, Priorato S. Mauritii nobile, ad Taraneram fl. qui Rupem Fulcoaldi præterlapsus, in Carantonem effluit. Item locus, inter Durocortorum Remorum & Laudunum urbes, vulgò *Montbérain*. Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Mons Bodius, *Montebodio* Blondo, opp. amplum Umbriæ, in Duc. Urbinate, à Senogallia 7. m. p. in Mer. totidem ab Æsio in Occ. Ferrariis, Baudrando *Monte Albodo*, at castrum est Marchiæ Anconitanæ, in ditione Pontif. vix 3. mill. à limite Duc. Urbini.

Mons Bonus, *Bonmont*, castrum est ad lacum Lemanum, Valesius.

Mons Brisiacus, *Brisac* Gall. *Brisach* Germanis, opp. Germaniæ superioris, ad Rhenum fl. cum arce permunita, in Alsatia, fere medium inter Basileam ad Mer. & Argentoratum ad Bor. 7. leucis plus minus distantem. V. *Brisiacum*.

Mons Brunus, *Montbrun*, locus Galliæ, in Arvernia sup. *Montbrun*, in Provincia, Idem.

Mons Brusonis, *Montbrison*, castrum vel oppidum ejusdem regni, in pago Forensi, quem superiorem seu montanum vocant, *le haut Forêt*; vix 2. leuc. à Foro Segusianorum & Ligeri fluv. ubi Xenodochium S. Johannis & Eccl. S. Andreæ, Idem.

Mons Budelli, *Mombrole* vel *Montbrole*, locus qui vicus Galliæ, inter Ligerim & Cusillam, qui *Cusilla*, vulgò *Choisille* nuncupatur, & paulo infra Turonos in Ligerim dextrum labitur. Hic arcem extruxisse legitur Fulco Comes Andecavorum, Idem.

Mons Cabilonis, *Montchablon*, locus Picardiæ. Inter Philippi Aug. Vexillarios Milites Codicenci, numeratur Clarembaldus de *Montchablon*, Idem.

Mons Cæsaris, *Mont Cesar*, locus Galliæ, in Bellovacis, Abbatia vet. clarus; Idem.

Mons Calidus, *Chaumont*, locus Galliæ. Sic quoque *Mons Calvus*, à sterilitate soli, dicitur: cui opponitur *Mons Viridis*, vulgò *Montvert*, in super. Arvernia, & *Mons Pinguis*, de quo infrà. *Mons Calvulus*, vulgò *Montchauvet*, similiter Galliæ locus est.

Mons Candidus, *Monte Caniga*, mons est Galliæ Narbonensis & Pyrenæorum ramus, in Comitatu Ruscinonensi, Baudr. V. quoque in voce *Candidus*.

Mons Canus vel Canosus, *Montchenu*, locus in Delphinatu, Dominibus dictus, Valesius.

Mons Capreoli, *Montcaurel*, locus castrumque Galliæ, in pago Bononiensi, cum tit. Marchiæ. Inter Philippi Aug. Vexillarios Milites Bononiæ, Guilielmus *de Montcaurel*: & inter *Milites* Veliocassinos, Johannes *de Mons-Chevrel* numerantur, H. Valesius *Not. Gall.*

Mons Cassinus, opp. regni Neapolitani, in prov. Terræ Laboris, *Monte Cassino* vulgò. V. *Cassinum*.

Mons Carus, *Caumont*, à carecnis sic dictus, locus Galliæ.

Mons

Mons Cellis, locus Galliæ, cujus mentio in literis Philippi I. Francorum Regis, A. C. 1073. datis, ubi *Signum Ebroni de Monte Celso* reperitur. H. Valesius *Not. Gall.*

Mons Cenisius, *le Mont-Cenis*, mons Sabaudiæ, pars Alpium, in ipso limite Pedemontii. V. *Cenisius.*

Mons Cetius, *Calenberg*, mons Germaniæ, in Austria infer. V. *Cetius mons.*

Mons Christi, *Monte Christo*, mons excelsus est Italiæ, in mari Tyrrheno, totam fere Insulam cognominem complectens, cum una aut altera turri tantum, fere inter Planasiam ad Occ. & Igilium ad Ortum. Pendet ex agro Senensi, à quo 3. mill. distat, in Mer. & subest Magno Duci Hetruriæ. Alias *Oglasa* dicta fuit Insula, teste Cluverio; eratque ibi Monasterium celebre, Baudrandus.

Mons Ciminius, *Monte di Viterbo*, mons Italiæ, in ditione Pontificis, prope Viterbum, V. *Ciminius mons.*

Mons Clarus, *Clermont*, caput Arvernorum, in Gallia, à salubri cœli serenitate dictum. Item *Clermont*, castrum Galliæ in Bellovacis, cum tit. Comitatus: unde Borbonia gens processit. Item *Monclar*, locus ejusdem Regni, in Arvernorum finibus, ut & in diœcesi Carcassonensi. Item *Montclair*, in Delphinatu, proxime Deam: Item *Montclair*, in Lingonibus, prope Andelaum, &c. Hadr. Valesius *Not. Gall.* V. quoque conversis nominibus, in voce *Claro mons.*

Mons Clausus, locus Galliæ, in pago Borbonensi, vulgo *Monclus*: nec non in Delphinatu *Monclo*; in Belgio quoque est *Montengle*, forte *Mons inclusus*. Idem.

Mons Consularis, vel *Mons Contorius*, à Folcone III. cognom. *Nerra*, Consule Andegavensium, conditum castrum est in Gallia, vulgo *Montcontour*: clade olim Wilhelmi Comitis Pictonum ac Ducis Aquitaniæ, & præl. ser. Reformatorum celebre, in Pictonibus. Id Ludovicus Philippi R. filius maximus vi cepit ac solo æquavit, A. C. 1217. Est & *Mons Contorius*, in diœcesi Briocensi Britanniæ min. inter Quintinum & Lambalium, Prioratu S. Michaelis clarus &c. Idem.

Mons Corneti, *Moncornet*, opp. Galliæ, in Picardia, in tractu Viromandos, ad limitem Campaniæ, 10. leucis à Remis in Bor. ...; Alias *Mons Cornutus*. Est & alterum ejus nominis castellum 10. a priore leucis, *Mont-Cornet en Ardenne* dictum: quod & monti bicorni impositum, & sylvæ adjacet, *Ardenna*, inter ipsum ac Rupem Regiam *Rocroy* dictæ. Idem.

Mons Desiderii, *Montdidier*, opp. amplum Galliæ, in colle, in Picardia prov. medium inter Ambianum & Compendium 7. leucis distans, at à Noviodunoin Occ. Baudrandus. Item in Brexia vetus castrum, similiter *Montdidier* appellatum. Prius olim domum publicam, aram communem & Majorem suum ac Scabinos seu Pares habuit: Raugæ proximum, Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Mons Dolorosus, postea *Sterlingium*, vulgo *Sterling*, opp. Scotiæ, ad Forthsam flu. à Glasquo & Dumblano Urbibus 20. & 10. mill. Edemburgum in Ortum versus: in quo Reges coronari solebant, Scotiæ. Baudrandus *Lexico Geogr.*

Mons Draconis, *Mondragon*, locus Sabaudiæ. H. Valesius.

Mons Dublelli, castrum Galliæ, ab Odone Dublello, qui A. C. 1013. floruit, dictum: in Pertico minori, vulgo *Montdoubleau* hodie. Meminit Orderico Vitali *Hist. l. 4. & 10.*

Mons Falconis, *Monfaucon*, locus ejusdem Regni, Monasterio Monachorum primum in S. Germani honorem, à Balderico exstructo, dein Canonicorum Collegio, celebris: S. Balderici tumulo & patrocinio gaudet, in diœc. Remensi, à Mosa flu. & ab urbe Virdunensi circiter 2. leucis distans. Idem nomen multis Galliæ vicis: in Gévaudan *Monfalcon* dicitur. Est & castrum Trans-Mosanum, Gall. *Fauquemont*, Belgis *Valckenburg*, Latine *Falcoburgum*, olim sub Comitum titulo. Forte, quod in monte humili, quem falco non ... transvolare possit, structum, inde nomen accepit. Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Mons Feretrani, *Monfeltro* Italis, urbs Umbriæ Episc. sub Arch. Urbinate, inde 20. m. p. in Occasum versus recedens, in monte, cum arce permunita, Ducatûs Urbinatis, quæ & *Leocolo*, Ital. *San Leo*, Procopio *Feretrus*: quod potius regionis nomen est. Ferrar. Baudrando *Monte Feltro* dicitur, & regiuncula est Italiæ, in Duc. Urbinate & ditione Pontificia, ad radices Apennini, juxta Ariminum flu. & confinia Romandiolæ. Ejus caput est Leopolis seu Fanum S. Leonis, urbs Episc. in monte excelso.

Mons Ferrandi, alias *Mons Ferrandi*, vulgo *Mont Ferrand*, locus Galliæ est proximus civitati Arvernorum, & velut pars ejus. Item castrum duplex, quorum unum prope Vantum, alterum, prope Montem Pessulanum: quæ omnia à Ferrando aliquo, vel Ferranno nomen videntur accepisse. H. Valesius *Not. Gall.*

Mons Ferrarius, *Monferrier*, locus Galliæ, in diœcesi Mirapicensi. Item locus, prope Montem Pessulanum castrum. H. Valesius *Not. Gall.*

Mons Ferratus, *Monferrato* Italis, *Montferrat* Gallis, provincia Italiæ, Ducatûs titulo clara: inter Mediolanensem Ducatum ad Ortum, & Pedemontium ad Occasum, sub Mantuæ Ducis dominio. Ejus caput est Casale *Casal*: reliquæ Urbes sunt Aquæ Statiellæ *Acqui*, Nicæa Palea *Nizza della Paglia*, Alba, & Tridinum *Tridino*. Sed hæ duæ ultimæ Sabaudiæ Duci parent, pace Cherasci conclusâ, A. C. 1631. Junctus hic Ducatus Mantuano primum fuit, beneficio Caroli V. Imp. postquam Joh. Georgius Palæologus, qui Bonifacio Montisferrati Marchioni Wilhelmi fratris filio successerat, sine liberis decessisset, & Fridericus Gonzaga Mantuæ D. qui Margaritam Bonifacii sororem in matrimonio habebat, hæreditatem aditurus, Sabaudo & Salutiarum Principe contra nitentibus, à Cæsare successor declaratus esset: cujus dein filius Gulielmus à Maximiliano II. Imp. ex Marchione in Ducem *Montisferrati* electus & magnis privilegiis ornatus est A. C. 1573. E cujus posteris cum Vincentius Gonzaga sine liberis decessisset, Carolus Nivernius, patruelis ejus, successionem adiit, sed ab Hispano & Sabaudo, qui jam ante de ditione hac disceptaverant, circa A. C. 1628. imo ipso Cæsare, quo inconsulto id actum est, graviter infestatus, A. C. 1630. donec pace, de qua supra, Nivernio feudum, excepto Trindino & Albâ, Imperator concessit. Primus autem ex Palæologis *Montisferrati* ac Casalis Marchio fuit Theodorus, Andronici Palæologi Imper. Græci filius, cui Johannes filius successit, à Carolo IV. Imp. in fidem publico instrumento, tanquam *Montisferrati Marchio*, acceptus. Vide Thuanum *Histor. lib.* ... & Nobiliss. Contingium *Tr. de Finibus Imperii.*

Mons Ferratus, *Montferrat*, nomen variorum Galliæ locorum, in Provincia, in Delphinatu, & in Brexia. Dixere autem *Montes Ferratos* Veteres, vel à duritie soli, vel à ferrugineo ejus colore: ut vias militares Romani operis, à duritie silicis, quo stratæ erant, *Cheminos ferratos*, in vett. tabulis Galli nuncupavere, *les chemins ferrez*, Valesius.

Mons Flanquinus, *Montflanquin*, opp. Galliæ, in Aquitania, in agro Aginnensi, ad amnem Ledum, 7. leucis ab Aginno in Bor. Petrocorium versus. Baudr.

Mons Fortis, *Monfort*, opp. Belgii, in agro Ultrajectino. Item *Monsfort*, castrum Lotharingiæ, pridem eversum. Sic quoque appellarunt Galli plurima loca, atque castella, in montibus arduis & aditu difficilibus naturâque ac opere munita sita. Sic hodieque *Mons Fortis*, vicus Orderico Vitali memoratus *lib* 11. positusque inter Pontem Audomari & Terboldi villam, ad Risolam, *Montfort* nuncupatur. Ut castra in Petrocoriis, in Cenomanis, in Britannia min. hoc nomine insignia prætercam: quorum ultimum Order. Vitali dictum *lib.* 12 civitati Redonum proximus locus est, & *Montfort la Canne* appellatur, Valesius.

Mons Fortis Amalarici, *Montfort l'Amauri*, castellum est Galliæ, in Carnutibus, à domino Calleri Amalarico, Simonis filio, cognominatum. Illud munivit Robertus R. Galliæ, ante annos 650. Hinc Ducali familiæ *Montisfortiorum* in Britannia ... nomen; cujus familiæ caput fuit Johannes Britannorum Dux, Comes Richemundiæ & *Montisfortis* Amalarici, Vicecomes Lemovicum, Johannis, alterius Ducis Britanniæ, frater ac successor. V. Hadr. Valesium *Not. Gall.*

Mons Francicus, *Franchimont*, locus Belgii, in pago Leodicensi, Marchiæ titulo insignis, à quo Episcopus Leodicensis, Dux Bullionensis, Comesque Lossensis, *Marchionem* etiam *Franchimontensem* sese appellat. Idem.

Mons Frigidus, *Froimont*, locus Belgii; in Hannonia: Item *Fromont*, in Bellovacis, Monti Cæsaris proximus, Abbatiâ veteri clarus. In Lotharingia quoque prope urbem Mettos, & flumen Mosellam, cujus Gaufridus meminit *l. 5. de vita Bern. c.* 1.

Mons Gaudii, vel Gaji, *Monjay*, locus Galliæ, in pago Parisiaco, non longe à flumine Matrona. An à gaudio, an ab ave, utrumque enim Gallis *gajus, jay*, denotat, dictus? Idem.

Mons Gaiardi, *Mont Gaillard*, castellum Galliæ, Idem Valesius, ubi suprà.

Mons Galtberti, vel *Mota Galtberti*, *la Motte Gautier*, locus est Galliæ, seu castellum, in Cenomanis, memoratum Orderico Vitali *Historiâ lib.* 10. Significasse autem montem seu monticulum *Motam* veteribus Gallis, diximus in voce *Mota.*

Mons Garganus, *le mont Gargan* Gall. *monte Gargano o di S. Angelo* Itali, mons est Italiæ, in regno Neapolitano, in mare Mediterraneum excurrens, in cujus ora fuit Sipontum, urbs Archiepiscopalis, eversa, cui Manfredonia ad milliarium suffecta. In monte verò oppidum S. Angeli visitur, ubi templum S. Michaeli dicatum, estque Archiepiscopale itidem, unitum cum Manfredonia, per Alexandrum III. Papam. Celebris est mons victoriâ Berengarii II. contra Saracenos, qui cum insederant, à Papa & Græcis adjuti, obtentâ: circa A. C. 915. V. Sigonium *lib.* 6. & in voce *Garganus.*

Mons Gaudii, *Montgausi*, castrum Galliæ, Podio Laurentii proximum, cujus meminit Petrus *Hist. de bello Albigensi cap.* 50. apud Valesium *Not. Gall.*

Mons Gaudii, Gallicè *Montjoye*, quæ vox diminutiva est ex *mons*, quasi *Monticulus*; nomen est, quod potissimum Colli Vaticano ad Urbem Romam tribuit Otto Frisingensis *de Gestis Friderici lib.* 2. *cap.* 22. Guntherus *Ligurini lib.* 4. Alii, uti docet pluribus Car. du Fresne *Dissertat.* 11. *ad Joinvillam* idem clamor fuit militaris Franciæ Regum, vulgo *Montjoye*, vel *Montjoie S. Denys*, ab eo monticulo ad Lutetiam, in quo S. Dionysius mortem obiisse dicitur, sub Decio idiô. Matthæus Paris. *Et facto congressu acclamatum est terribiliter, Ad arma, Ad arma, hinc Regales, inde* Montisgaudium; *scilicet Regis utriusque insigne.* V. du Fresne *in Glossario.*

Mons

Mons Gemellus, *Lonjumeau*, mons Galliæ, in Parisiorum finibus, ita dictus in vet. tabulis, quod biceps sit, & duos sui vertices duasque in partes divisus.

Mons Genebra, *Mont Geneure*, mons ejusdem Regni, in Delphinatu: pars Alpium est in confinio Italiæ, ad Druentiæ fluvii fontes. V. *Genabra & Cottiæ Alpes*.

Mons Gomerici, vulgò *Mont Gommery* vel *Mongomery*, oppidulum Galliæ, in finibus Lexoviorum, cum tit. Comitatus. Hadr. Valesius *Not. Gall.* In historia bellorum in Gallia civ. celebre nomen Comitis Montgomerii est, à quo in Torneamentorum ludo Henricus II. lethaliter vulneratus fuerat, sec. præt. V. Thuanum *Histor.*

Mons Gomericus, *Mont Gommery*, oppidum Albionis, in Wallia Boreali, Comitatûs cognominis caput, 2. mill. à Sabrina fluvio distans, 18. m. p. à Salopia in Africum, 30. ab Herefordia, in Boream, Baudrandus.

Mons Grandis, *Grammont*, locus Galliæ, in Lemovicibus, ordinis Grandimontensis, anno C. 1046. à Stephano instituti, caput; Monasterio insignis, non longè à Taurione amniculo, qui supra Lemovicas in Vigennam defluit. Suus quoque est Turonibus *Grandis Mons*. Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Mons Hulini, *Monthulin*, arx munita Galliæ in Picardia, & tractu Bononiensi, 3. leucis à Bononia in Ortum, Teruanam versus, aliàs contra Hispanos excitata. Baudr.

Mons Incensus, *Montencens*, locus Galliæ, Idem.

Mons Inclusus, *Montengle*, locus Galliæ in Briegio, Hadr. Valesius.

Mons Jovis. *Monjoye* vulgò, castrum est Galliæ, prope Thilesiam. Item *Mont-Jou* vel *Mont Joû*, summus Penninus, à fano aut simulachro Jovis olim ei imposito, sic dictus. Aliis *Mons S. Bernardi*, Gall. *le grand S. Bernard*, Idem.

Mons Judaicus, vel *Mons Judæus*, *Mont-Juif*, locus Galliæ in B[illegible]: Item in Gothia [illegible] de Monte Olivo, P. de Monte [illegible], *de Monte Judæo* [illegible] apud eundem.

Mons Laurus, *Montlaur*, locus est ejusdem Regni, in diœc. Tolosani, lauretis nobilis. Item *Montlaur*, in parochia Carcassonensi, castrum *Montis Lauri* prope Monasterium Crassense: Petro dicitur *de bello Albig. cap.* 34.

Mons Leo, *Monte Leone*, urbs Episc. Regni Neapolitani, in Calabria ulteriore, aliàs Vibo Valentia, quod vide. *Mons Leonis*, *Montlion*, locus est Galliæ, in pago Meltiano: Item in Turonia, ante annos 480. memoratus. Baudr. Valesius.

Mons Limarii, *Montelimar*, urbs Galliæ, in Delphinatu, ad radices collis, 2. m. p. à Rhodano fluv. ferè 7. à Valentia in Mer. uti 4. à Fano S. Pauli in Septentrion. Dicitur etiam *Mons Æmarorum* Baudr.

Mons Longus, *Montlong*, locus Galliæ, in diœcesi Vasatensi, H. Valesius *Not. Gall.*

Mons Lupelli. *Montluel*, castrum vel municipium ejusdem Regni, in pago Dumbensi, in diœc. Lugdunensi, hinc circiter 7. m. p. vix 3. à Rhodano distans. Idem.

Mons Luzonis. *Montluçon*, castrum Galliæ, ad Carum fluv. non procul ab Aquis Neri. Idem.

Mons Magnus, *Maimont*, vel *Mimont*, castrum olim oppidumve Galliæ, in Lingonibus, à quo pagus *Magnimontensis* nomen accepit. Idem.

Mons Malus, *Maumont*, locus Galliæ, in pago Castellensi, Idem.

Mons Maranus, *Monte Marano*, urbs Italiæ, in Hirpinis, Episc. sub Archiepisc. Beneventano, inde 18. m. p. Nuscum versus 16. in prov. Principatus Ulterioris, in regno Neapolitano fere. Baudr.

Mons Marsani, *Mont de Marsan*, opp. Galliæ, in Aquitania, ad amnem *Midou*, agri Marsiani caput, 5. leucis ab Aturo in Bor. Burdigalam versus, Baudr.

Mons Martis olim, postea *Mons* Martyrum, locus Galliæ, ad Lutetiam, Valesius.

Mons Maurilionis, *Montmorillon*, castrum Galliæ, in finibus Pictonum, ad ripam Vartempæ, qui Crosâ recipitur. Item in Segusianis pagoque Forensi superiore, 4. circiter leuc. à Ligeri & Rodumna Segusianorum oppido, Idem.

Mons Maurus, *Montmaur*, locus Galliæ, prope Vapincum: Item in diœc. Rivensi; Item *Monmor*, prope Deam. A colore sic dicti. Quemadmodum enim *brun* Germanis & Gallis, nigredinem notat: Sic *Mauros* Græcis Latinisque *niger* est & obscurus, Idem.

Mons Medianus, *Miegemont*, locus Galliæ, in Lemovicibus; sic appellatus, quod in monte medio inter duos alios positus sit, Idem.

Mons Medicus, seu Maledictus, *Monmedy*, urbs parva Belgii, sed permunita, in colle, in Duc. Luxemburgensi, ad Carum fluv. Distat 7. leuc. à Virodano in Bor. & fere 3. à Stenaco in Ortum: Capta à Gallis A. C. 1657. ipsis postea remansit pace ad Pyrenæos. Baudr.

Mons Mercurii, locus Galliæ, H. Valesius *Not. Gall.*

Mons Merulæ, *Montmerle*, locus Galliæ, prope Burgum Bressiæ caput. Item alius, à Bella Villa Arari flumini [illegible].

Mons Mirabilis, castrum Galliæ, monti, qui [illegible] impositum, in Briegio, vulgò *Montmirail*. [illegible] Milites Vexillarios Philippi Aug. [illegible] ratur. Item unus e Baronatibus Persiei Goetæ, *Mons Mirabilis*, in Petrocoriis, ad Visceram fluv. *Miramont*. Item in Arvernia, *Miramont*. Item locus non longè à Thermis [illegible] *Mons Miramot*. Idem.

Mons Morillonis, *Mont Morillon*, opp. Galliæ, in prov. Pictavensi, ad Vartempam fluv. 8. leucis à Pictavio in Eurum, versus Marchiam, Baudr. V. quoque *Mons Maurilionis*.

Mons Niger, *Montnoir*, locus Galliæ, in pago Lemovicino, Gregorio Tur. memoratus.

Mons de Nube, *Le Mont de la Nue*, castellum Galliæ, ab altitudine dictum, Order. Vitalis [illegible] in Canone [illegible].

Mons Noveriorum, *Noyermont*, vicus Galliæ [illegible] non procul à Monte Desiderii, [illegible] *In Vita Eligii*.

Mons Olimpius, *Mont Olimpe*, arx Galliæ munita, in prov. Campaniæ, juxta Carolopolim, ad Mosam flum. [illegible] colle, Baudr.

Mons Olivus, *Montolieu*, locus est Galliæ, in diœc. Carcassonensi, in suis tabulis anni Ch. 1109. memoratus. Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Mons Orvinus, *Montervino* urbs Apuliæ Episc. [illegible] in Voce *Minervinum*.

Mons in Pabulis, *Mons en Puelle*, vicus Flandriæ, in monte positus, pascuisque cinctus, ubi Philippus Pulcher [illegible] Aliis *Mons in Pabula*, vel *in Pabulo*. De pago Pabulensi, vulgò *Peule*, qui cum Austrebanto Flandriæ Gallicanæ attribuitur, V. H. Valesium *Not. Gall.* Monasterium Benedictinorum S. Amandi *in Pabula*, memoratur vett. Scriptoribus, quibus S. Elno [illegible] de pago ponitur. Idem.

Mons Pelusius, aliis *Pilosus*, vulgò *Monte Peloso*, urbs Lucaniæ est Episc. sub Arch. Acheruntina, [illegible] inter Acheruntiam & Matcolam, 10. m. p. Gravina & [illegible], à Potentia 18. [illegible] est parva [illegible] Neapolitano [illegible] Basilicata [illegible] à Bradano fluvio [illegible] inter Acheruntiam ad Occ. & Materolam [illegible] Gravinam [illegible] Ortum, in limitibus [illegible].

Mons [illegible], castrum Galliæ, à Cruce [illegible] in [illegible] Sic vocatum dictum est à voce [illegible] quod [illegible] esset [illegible] in qua [illegible] Item in [illegible] non procul à Nemauso. H. Valesius *Not. Gall.*

Mons Pessulanus, seu *Pessulus*, vulgò *Montpellier*, [illegible] Galliæ Narbonensis [illegible] in Occitaniæ regione [illegible] maria, Episc. quæ Magalonensi successit, [illegible] Occ. & Narbonem ad Occidentem, [illegible] in Occitania est inferiori Episc. sub Arch. Narbonensi [illegible] Academia studio Jurisprudentiæ olim, [illegible] Medicinæ [illegible] ut patet ex *Epist.* 307. Bernardi Abbatis Claravallensis, *ad D. Ostiensem*, unde Collegium Medicum [illegible] ab Urbano Pontif. extructum [illegible] nes A. C. 1366. cum suis reditibus [illegible] ac Piniano, Mathildi [illegible] propter [illegible] ta amnem Lez [illegible] locum [illegible] magis [illegible] nominis & Comitivæ caput [illegible] dituram. [illegible] mille p. distantem [illegible] habet munitam [illegible] leucâ à stagno Magalonensi [illegible] ab ora maris Mediterranei, 7. leucis à Nemauso in Occasum, à Narbone in Ortum. Vide Baudrandum [illegible] Valesium *Not. Gall.*

[illegible] *Montispessulani.* [illegible]

Aniana cum Monasterio [illegible]	[illegible]
gnom.	Magalona.
Fabrica *Fabregues.*	Mergorium, caput olim Comitatûs.
Frontinianum, vino celebre.	[illegible]
Lazara castellum, *tour de Lates.*	Mons Pessulanus.
Lauretum.	Sextatio.
	Vicus.

Mons Petrosus, *Montperroux*, locus est Galliæ, in Burgundia Ducatu, veteribus tabulis notus. Item in pago Buxonensi, item in Arvernia, ad flumen Elaver, quem *Montpeyroux* appellant &c. Dicti à *saxis*; quibus *Montis terrei* opponuntur [illegible], Valesius *Not. Gall.*

Mons Physcon, *Monte Fiascone*, urbs parva & obscura Hetruriæ, in monte Vulsinio lacui imminente, in prov. Patrimonii S. Petri in ditione Pontificia, 8. mill. à Viterbo in Occ. 10. à Cornyeto in Bor. Episcopalis facta est ab Urbano V. sedesque Episcopatûs nunc junctus est Cornetano, Baudr.

Mons Pici, *Mont le Pic* seu *de Teyda*, aliis *il Pic de Teneriffe*, mons est altissimus totius Africæ, in Teneriffa Insula ex Canariis, in mari Atlantico, versus oram regni Marochii: Unde primum Meridianum hodierni Geographi sumunt. V. *Pic*.

Mons Picionis, *Montpinson*, locus Galliæ, in Cenomanis; non procul à fluvio ac oppido Meduana, prope Curecsium & castellum Guntherii ad Furcas, Order. Vitalis *Histor. lib.* 15. V. quoque infrà, *Mons Pinsionis*.

Mons Piligardæ, castrum vel potius oppidum munitissimum, in Comitatu Burgundiæ, caput Ducatûs cognom. sub Principe proprio. V. suprà *Mons Belligardi*.

Mons Pilosus, *Monte Peloso*, item *Monte Verde*, tres Urbes Episcopales, in regno Neapolitano: quod in locis herbosis ac nemorosis sitæ, nomen accepere, H. Valesius *Not. Gall.* V. quoque suprà, in voce *Mons Pelusius*.

Mons Pinsonis, *Montpinson*, locus Galliæ, in Normannia; ab ave cognomine dictus, Vales.

Mons Placens, *Montplaisant*, locus ejusdem Regni, in Delphinatu. Idem.

Mons Politianus, *Monte Pulciano*, urbs parva Hetruriæ, in ditione Senensi, Episcopalis sub nullo Archiepiscopo, juxta Clanium paludem, in colle aspero, sub dominio Magni Ducis, in confinio ditionis Pontificiæ, 28. mill. à Perusia in Occ. ut à Senis in Eurum, Baudr.

Mons Regalis, *Mont-Real*, castrum Galliæ, in dioec. Carcassonensi. Item castellum in dioec. Augustodunensi, nunc in vel fere dirutum fortitum, non longè ab Aballone, vulgò *Montreal*. Item opp. in Comitatu [illegible], vulgò *Moregau*. Item in Vasconia, non procul à Condomio & Neraco. Item in pago Albigensi, *Realmont*. Item in Bellovacis, prope Bellum Montem, *Beaumont*, ab egregio Monasterio, ibi à Ludovico IX. condito An. Ch. 1230. cùm antea *Cuimont* vocitaretur, &c. Quæ omnia, partim à Regum operibus ac munitionibus, partim à nobilitate ac editu situs, nomen hoc sibi conciliarunt. Est & *Mons Regalis*, *Monreale*, urbs Siciliæ, Archiep. apud Panormum, in monte, inde 4. m. p. tantum distans, à Gulielmo II. Siciliæ R. Basilicâ augustissimè extructâ, & amplissimis redditibus ditatâ, eoque curante sede Archiepiscopali à Lucio III. Pontif. exornata. Etiam urbs Episc. Liguriæ, in Pedemontano Principatu. V. *Mons Vici*.

Mons Regis, *der Vogel*, teste Lazio, locus inter Carnos & Noricos, tatra Alpes Julias, P. Diacono memoratus.

Mons Regius, *Königsberg*, urbs ampla est Regni Poloniæ, in Prussia Ducali, ad Pregelam fluvium, ubi hic in sinum *Frisch-Haff* se exonerat: Emporium celeberrimum cum Academia: Arcem habet munitam, subestque dominio Electoris Brandeburgici. 25. leucis Polonicis à Gedano in Ort. totidem à Memelio in Mer. 4. ab ora maris Baltici. V. *Regiomons*. Item *Montreal*, oppidum Americæ Sept. in nova Francia, in Insul. fluvii S. Laurentii, 150. mill. à Quebecco in Occ. sub Francis, satis cultum ab annis aliquot.

Mons Regius, Hisp. *Monroy*, cognomen familiæ Aragonicæ illustris Cortesiæ; cui ingens decus conciliavit Ferdinandus Cortesius de *Monroy*, Medellino Estramaduræ oriundus; gestis in America rebus & obtento titulo Marchionis *de la Valle de Guaxaca*, atque insuper Novæ Hispaniæ præfecturâ insignis. Ei Martinus Cortesius de *Monroy* Pater, Rodericus Peretius de *Monroy* avus, Rodericus de *Monroy* proavus fuere. V. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Europ. Part. II. in Ind.* & suprà in *Cortesius*.

Mons Relaxus, *Morlaix*, opp. Galliæ, in Britannia min. in monte, *Mons Laxus*. Sic dixere autem olim Galli montem, qui à tergo, [illegible], apertior esset: ut *Montem Reversum*, in Brexis, locum Comitatûs illustrem, quasi *retroversum*, Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Mons Revelli, *Montrevau le petit*, locus Galliæ, in Andibus, inter Bellum Pratellum *Beaupreau*, & Glommam, Monasterio & nomine S. Florentii *S. Florent* illustris. Inter Vexillarios Milites Turoniæ Philippi Aug. numeratur Rolandus *de monte Revelli*; qui fortè locus est *Montrevau*, ad Idericum fluv. Idem.

Mons Reversus, V. *Mons Relaxus*.

Mons Ricardi, *Montrichard*, oppidum Galliæ, ad Carim fluv. in provincia Turonensi & limite Blesensi. 12. leucis à Cæsaroduno in Ort. 6. a Blesis in Mer. Baudr.

Mons Rosarum, *Montrose*, oppidulum Scotiæ Borealis, in Angusia Comitatu, cum cœnobio olim celebri ac portu, in ora maris Germ. 10. milliaribus à Brechinia in Ortum 25. ab Andreapoli, in Cæciam. Marchionem habuit, ultimis temporibus percelebrem & Regi suo apprimè fidum. Idem.

Mons Roseus seu *Rosulus*, vulgò *Monterosi*, oppidum Italiæ, in prov. Patrimonii, medium inter Romam & Viterbium, 20. utrinque mill. in ditione Pontificia; pendet in Spiritualibus ab Abbate Trium Fontium, prope Romam. Idem.

Mons Rotundus, *Montrond*, locus Galliæ, in Biturigibus. Item in Gothia, circa Montem Pessulanum; in Britannia min. quoque non longè à Ponte Ursonis. Contrà in Helvetiis est *Rotundus Mons*, vulgò *Romont*, caput Comitatûs, Murtenam castrum attingentis. V. Hadr. Valesium *Not. Gall.* Stumphium *Chron.* &c.

Mons Rubeus, *Montrouge*, vicus Galliæ, Lutetiæ Parisiorum proximus. Contrà in Burgundia Ducali, *Rubeus Mons*, vulgò *Rougemont*, locus est: Item prope castrum Dunense: Item non longè à Fracta Valle: Item in Brexia, Idem.

Mons Sacer, *Monte di Truoli*, mons Latii, Tiburi urbi imminens, Baudr.

Mons Salionis, *Mont Savion*, in tabulis corruptè *Mons Augon*, locus est Galliæ, ad fluv. Vigennam vel Vincennam, *la Vigenne*, Hadr. Valesius in *Remensia*. Aliàs quoque *Mons Salionis* & castellum est, in Lingonibus. Idem.

Mons Salvius, *Montsalvi*, locus Galliæ est, in Arvernia sup. à salvia herba, quæ copiose ibi nascitur, dictus, quemadmodum à castanea *Mons Castaneus*, *Montchastaux*, prope Mantalam, in pago Galliæ Viennensi, Prioratu suo notus: à lauretis *Mons Laurus* &c. nomen habent, Idem.

Mons Sancti Adriani, *Monte de S. Adrian*, mons excelsus Hispaniæ, inter Ipuscoam & Navarram, extensus ab Ortu in Occasum, Baudrandus.

Mons S. Gertrudis, *S. Geertruydenberg*, oppidum permunitum Belgii, in Hollandia, in limite Brabantiæ. V. in voce *Gertrudoberga*.

Mons S. Gothardi, *Mont S. Gothard*, pars Alpium in Helvetia. V. *Adula Mons*.

Mons S. Michaëlis, *Mont S. Michel*, mons Galliæ, in Normannia, dictus *in periculo Maris*, quia unâ leucâ à littore distat, juxta ostia Lettæ fl. 4. leucis ab Abrincis in Occ. Maclovium versus: cum arce & oppidulo. Baudr.

Mons S. Winoci, seu *Winoxberga*, Gallis *Bergues S. Vinox* seu *Bergues* simpliciter, urbs est Belgii, in Comit. Flandriæ, ad Colmam amnem, unâ leucâ à Dunquerca, ab ora Oceani in Mer. similiter. Pluries capta fuit & recepta, donec Francis mansit, cum toto tractu adjacente, pace ad Aquisgranum confectâ, Idem.

Mons Securus, *Montsegur*, locus Galliæ, in prov. Gothiæ, quòd probè muniens tutos ab hostibus incolas redderet atque securos, sic appellatus. Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Mons Seleuci, Antonino memoratus, locus est Galliæ Narbon. in Delphinatu, inter Vapincum Urbem 23. & Lucum opp. 26. m. p. occurrens, Ferr. Baudrando est *Monsmaur*, opp. Delphinatus, intra montes, 10. m. à Vapinco in Occ. Lucum versus, à quo 20. m. p. in Ortum distat. Valesio omnino est locus, vulgò *Monsaleon*, 153. m. p. à Lugduno, 130. à Vienna, & 82. à Valentia, *Not. Gall.*

Mons Serratus, *Monserrat*, mons Hispaniæ, in Catalaunia, excelsus, prope Rubricatum fluv. devotione erga B. Virginem celebris, vix 1. leucâ à Minorissa in Mer. & 9. à Barcinone in Circium distans, Baudr.

Mons Silicis, *Monselice*, seu *Montesilice*, opp. Venetiæ, in agro Patavino, apud Medoacum fluv. minorem, amplum, inter Patavium 10. & Atestè 5. m. p. Idem.

Mons Sinai, vulgò *Mont Sinai*, in Arabia: Habet insigne Monasterium, in quo 60. Caloyeri seu Monachi ad minimum versantur, asservantque, ut fertur, ossa S. Catharinæ Virginis. Olim Episcopum habuit, Petracensi Archiepiscopo suffraganeum. Vide *Sinai*.

Mons Solis, nunc *Bathonia*, vulgò *Bathe*, urbs est Angliæ, in Comit. Somersetensi, Episc. sub Archiepiscopo Cantuariensi, ad Avonum fluv. 7. mill. supra Bristolium ad Ortum. 30. à Satisburia in Circium distans. Olim *Aqua Calida*, *Mons Badonicus* & *Badonia* quoque dicta. V. *suis locis*.

Mons Sorelli, *Montsoreau*, locus Galliæ, in confinio Andicavorum, & Turonum, cum tit. Ducatûs, ad Ligerim. Inter Philippi Augusti Vexillarios Milites Turoniæ, numeratur Dominus *de Monte Sorel*, apud H. Valesium *Not. Gall.*

Mons Tarensis, *Mont à Tarre*, castellum Galliæ, in Bellovacis, non longè à castro Credilio *Creil*, ad Taræ & Isaræ confluentes, Idem.

Mons Thabor, mons Judææ, Christi transfiguratione nobilis. Olim Episcop. habuit, ac Cœnobium Dominicanorum. V. *Thabor*.

Mons Thesauri, *Montresor*, locus Galliæ, in pago Turonico, seu castellum, sic dictum, quod ad majus Templum Turonicum B. Martini pertineret: à Fulcone III. Com. Andicavensi conditum: cum tit. Comitivæ. Situm est ad Andresium vel Andrisium amnem, *l'Indrois*. H. Valesius *Not. Gall.*

Mons Titanus, *San Marino*, opp. Galliæ Togatæ, in Romandiola, apud Ariminum, inde 10. m. p. V. *Marinum*.

Mons Tricardus, *Montrichart*, castrum Galliæ, in Turonibus, ad Carem fluv. sic dictum, quasi *Mons fallacis & tricosus*, aut *Mons fallax*, & ut Virgilius ait, *accommodus fraudi*. A Philippo Augusto difficulter tandem captum, & arx seu turris ejus validissima eversa est, A. C. 1188. V. Guil. Brittonem *Philippidos lib.* 3. Condiderat autem illud Fulco III. Comes Andicavorum, cognom. *Nerra*, adversus Odonem Com. Campaniensem aliosque suos inimicos. V. Hadr. Valesium *Not. Gall.*

Mons Tuniatus, *Montamiata*, mons Hetruriæ, in agro Senensi, ex pluribus aliis montibus constans, versus confinia ditionis Pontificiæ, inter Suanam, Radicofanum, & fontes Floræ Fluvii. Baudrandus.

Mons Vasconis, *Montgascon*, locus Galliæ. H. Valesius *Not. Gall.*

Mons Ventosus, *Mont Ventoux*, locus Galliæ, in Provincia, Idem.

Mons Vici, *Mondovi*, urbs est Episc. munita Pedemontii, ad radices

Radices Apennini montis, versus Liguriam. 2. mill. à Tanaro fluv. 28. ab Aquis Statiellis. 18. ab Alba in Mer. & 15. à Cuneo in Ort. Ibi Academia fuit, quæ nunc Taurini est. Nomen ei à *Vico*, loco vicino; sub Arch. Taurinensi. Olim quoque *Mons Regalis* dicta. Ferr. Baudr.

Mons Virginis, *Monte Vergine*, opp. Regni Neapolitani, in prov. Principatus Ulterioris, inter Nolam ac Beneventum, in quo Montis insigne Monasterium construxit Guilielmus, Ordinis *Montheginus* sic dicti fundator, Idem.

Mons Viridis, *Montvert*, locus Galliæ, in sup. Arvernia, à soli fertilitate, nomen adeptus. Item urbs Hirpinorum olim, nunc urbecula Regni Neapolitani, in Principatu Ulteriori. Episc. sub Arch. Compsano, ad Aufidum fluv. in limite Capitanatæ & Basilicatæ, 13. mill. à Compsa in Ortum, totidem ab Acherontia in Circium. Idem nomen in eodem regno alteri quoque oppido fuit. Ut annotavit H. Valesius *Not. Gall.* &c. V. quoque infrà, in voce *Montes*,

Monsonium, vulgò *Monçam*, oppidulum munitum Portugalliæ, ad Minium, e regione Gallæciæ, pluries frustra à Castellanis tentatum, 4. leuc. à Tyde in Ort. In prov. *inter Minium & Durium* dicta, Baudr.

Monsterberga, vulgò *Münsterberg*, urbs Silesiæ, Ducatus olim cognominis caput: Fuit autem *Monsterbergica* lineæ Auctor Boleslaus I. filius Boleslai Silesiæ D. qui Suidnicensem lineam condidit, frater Bernardi majoris natu, qui Patri in Suidnicio Principatu successit. Boleslaus is An. C. 1336. Glacensem Comit. Johanni Bohemiæ Reg. vendidit, unde huic potestatis in Silesiam principium: Eum tamen Johannis filius Carolus, Boleslai victoris [illegible] admiratus, illi reddidit, sed hac lege, ut coronæ Bohemicæ subderetur. In hoc hymno: *Tribulator, si nescirem misericordias tuas, Domine, tu dixisti, Nolo mortem peccatoris* &c. obdormivit, A. C. 1342. Pater Nicolai, quo genitus Boleslaus II. à motione occisus est An. C. 1377. Huic nati Johannes atque Henricus absque prole decesserunt: & Johannes quidem ab Hussitis A. C. 1429 ad Wilhelmi Villam trucidatus est. Sic lineâ horum extinctâ, Ducatus ad Bohemiæ regnum est revolutus: donec deinde Georgii Podiebradii Bohemiæ R. filios Fridericus III. Imp. investivit, in quorum familia ad superius usque seculum hæsit, donum venditus. V. Phil. Jac. Spenerum *Syll. Gen. Histor.* in *Fam. Piasten.* ut & in voce *Munsterberga*.

Monstra, quia cunabula exercent, ter novem Virginibus expiarunt olim Romani, cantantibus carmen, & donum Junoni offerentibus, iteratisque hostiis, si primis litatum non esset, ex præscripto Augurum & Quindecim virorum, procurarunt. Non exposita autem, sed occisa sunt, ferro partim, partim igne: Plerumq; in aquas immersa. Quæ omnia ad placandos Deos perpetrata, qui imminentem iram *Monstra* monstrare videbantur. Thom. Bartholinus *de Puerp. Vett.* Inprimis Androgynos, ex Auspicum disciplina, moribus Romanorum receptum erat, cum hujus generis *Monstra* minimè educanda essent religionis obtentu, in mare deportare & in profundum demergere, ut non uno in loco Jul. Obsequens testatur *libello de Prodigiis*, ad avertendum, quod impendere inde Reip. verebantur, malum. Jac. Datantes expiationis causâ Androgynos æquoris undis suffocatos ait, quod Veteres ad purganda & expianda mala omnia his aquis frequentissime uterentur. Quod tamen in ipsum intorquet Pet. La Sena *in Cleombroto, cap. 8.* Quippe projectione & necatione Androgyni mare potiùs ipsum pollui, verba hæc Ciceronis *pro Roscio* evincunt: Noluerunt corpus feris objicere, ne bestiis, quæ tantum scelus attigissent, immanioribus uterentur: non sic nudos in flumen dejicere, ne cùm delati essent in mare, ipsum polluerent, V. Caspar. Bartholinum *Nott. in Patris lib. præfatum.* Sed hæc de veris intelligenda *Monstris*, non illis, quæ in lege Papia Matri proderant, quæque nec ab Ecclesiastica dignitate, quia sana sunt, in Canonibus Veterum, excluduntur. Idem Barthol. Pater. Atque hactenus *Monstrum*, significat fœtum abnormem, & vel defectu, vel abundantiâ præternaturali peccantem, adeoque curiosis *monstrandum*, unde nomẽ. Aliter sumitur vox apud Poetas passim, uti jã dicemus.

Monstrare, ad Statium *Thebaidos lib. 6. versu. 122.*

> —— *Pelopem* monstrasse *ferebant*
> *Exequiale sacrum, carmenq; minoribus umbris*
> *Utile* ——

docere est, vet. Schol. Aliquid divinitatis certè verbum hoc infert, apud eundem *lib. 10. versu 714.*

> —— *Sed nec lachryma, nec verba movebant*
> *Diis votum juvenem: quin & monstrantibus illis*
> *Fraude Patrem tacitâ subit, avertitq; timorem.*

Et Virgilium *Georgic. lib. 1.*

> —— *Unctiq; pater monstrator aratri.*

Et *Æneid. lib. 4.*

> *Dic corpus properet fluviali spargere lympha,*
> *Et pecudes secum & monstrata piacula ducat.*

Val. item Flaccum *lib. 2.*

> —— —— *et tacitis ratis atque horis,*
> *Atq; adeò non illa sequi tibi sidera monstrant,*
> *Quæ delapsa Polo rejicit mare* ——

Horatium porro *Arte Poëtic.*

> —— *dicta per carmina sortes,*
> *Et vitæ* monstrata *via est* ——

Ac *lib. 2. Serm. 6.*

> *O si urnam argenti fors quæ mihi monstret* ——

Divinitus nempe. Unde omina & præsagia, *Monstra* dicuntur Statio *Thebaid. l. 11. v. 143.*

> —— *Sunt* monstra *Deûm, sic tu parabit* &c.

Ubi in vet. Exemplari explicatio hæc extat: *Præmonstrationes, fortuna non fortuitò, sed per revelationem Deorũ venire.* Et *l. 10. v. 170.*

> —— *nec vana* monstra *Quietis,*
> *Nec somna comparata loquor* ——

Ubi Barthius, nomine monstrorum ostenta intelligit imaginesque futurarum, *quæ certa cum à Diis offeruntur, vana cum à somnis*, V. eum *Animadvers. ad h. l. & alibi passim.*

Monstrelatus, V. *Enguerrandus*,

Monstrolium, vulgò *Montreuil*, urbs munita Galliæ, in Picardia ad Quentiam fluv. vix 3. leuc. ab ora Maris Britannici. Dicitur quibusdam *Monasteriolum*, quod V. suprà. Arcem habet munitam, estque in limite Artesiæ, 9. leuc. ab Abbavilla in Sept. & à Bononia in Mer. circiter. Baudrandus.

Monstrum, in *Inventario* Ecclesiæ Eborac. *in Monastico Anglic. Tom. III. p. 173.* idem est, quod *Monstrantia* in *Actis* S. Quirini Martyris num. 41. phylacterium scil. vel arcula, in qua Parisienses Ecclesiæ homines reliquias vel Eucharistiam recondere solent: Quomodo *Monstrances* in Belgio etiam vocantur, quod fidelibus osculanda præbeantur ac *monstrentur*, C. du Fresne *Gloss.*

Montalomagum, vulgò *Mantelan*, locus celebris Galliæ, in Turonibus. *Vicum Montalomagensis* dicitur Gregorio Turon. *l. 7. c. 47.* qui Ecclesiam quoque à Volusiano ibi institutam memorat, *Hist. Francic. L. 10. c. ult.* Fuit autem Volusianus hic septimus Episcopus Turonicus. Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Montani, sive *Montenses*, ab Optato Milevitano appellati sunt Donatistæ Romam incolentes, quod cultui suo in *montibus* extra Urbem defungerentur. *Sic Speluncam quandam foris civitatem gradibus sepserunt, ubi ipso tempore conventiculum habere potuissent. l. 2.* Eandem ob causam, *Campites* & *Campenses* appellat Hieronymus *in Chron.* Item *Rupitani* & *Rupitæ* Augustino, *de Unit. c. 3.* & *Epist. 165.* ubi de quodam Donatista Episcopo scribit, *Præfectum pauco Afris in Urbe Roma Montensium, sive Rupitanorum vocabulum propugnavit.* &c. V. in voce *Donatus*. At *de Montanis*, cogn. est Armeniæ, seu potiùs Ciliciæ Toparcharum, quod hæc regio montibus rupibusque altissimis passim rigeat: uti docet Car. du Fresne *ad Bryennium l. 1. n. 21.* V. quoque ubi de *Assassinis* seu *Lassinis*. Apud Hungaros verò Proceres illi, in quorum territoriis montes, *minera auri & cupri referti*, unde decimas Regi pendebant, *Montanistæ* dicuntur, in *Scheda* subjecta *Decreto* Hungariæ Regum, apud Eund. Ab his diversi *Montanistæ*, sectatores *Montani* Hæresiarchæ, de quibus V. in hac voce.

Montanus, memoratus in *Epist.* Gordiani ad soecerum Misitheum, apud Capitolinum *in Gordiano III.*: *Quid faceretur, quod ad Maurus me venderet & consilio cum Gaudiano & [illegible] utaret habito vel laudaret aliquos vel vituperaret: & illorum consensu quasi testium, quod dixerat, approbaretur.*

Montausier, nomen Familiæ in Gallia illustris, V. infrà *Santmauria*.

Montbajonea Familia, inter Galliæ illustres, V. suprà *Monbason*. Addo hic saltem, Carolo I. *de Rohan* Princ. *de Guemené* Duci *de Montbason*, ex Johanna Armanda Schombergia (fil. Henrici *de Schomberg* Com. *de Nanteuil*, qui obiit An. Ch. 1632.) genitos esse, Carolum II. Duc. *de Montbazon*, Johannem Baptistam Armandum (dictum *le Chevalier de Rohan*) Johannem (dictum *le Chevalier de Montbason*) Annam (dictam *Mademoiselle de Guemené*) & Elisabetham o. An. Chr. 1662. dictam *Mademoiselle de Montbason*. Spenerus ubi suprà, *Part. III p. 81.*

de Monte Acuto, Hisp. *Montegudo*, nomen familiæ celebris in Hispania, quæ stirpis Moscoso Osoriæ ramus est. Petrus enim Alvarus Osorius, ex Comitibus Trastamaræ, Urracam duxit (fil. Roderici *de Moscoso* Com. *de Altamira*) atque ex ea genuit Rodericum *de Moscoso Osorio* Com. *de Altamira*. Huic Teresia *de Andrada* Lupum I. *de Moscoso Osorio* Com. *de Altamira* peperit, maritum Annæ Toletanæ, atque ex hac patrem Roderici *de Moscoso Osorio* Com. *de Altamira*: quo & Isabellâ *de Castro* natus Lupus II. ductâ Leonorâ *de Sandoval & Roxas*, filium suscepit Casparum *de Moscoso* March. *de Almazan* Com. *de Montagudo* & *de Altamira*, qui ex Antonia *de Mendoza* (fil. Francisci Hurtadi *de Mendoza*, March. *de Almazan*, Com. *de Montegudo*) suscepit Annam *de Mendoza*, Lupum *de Moscoso & Mendoza* Com. *de Montegudo*, Leonoram Monialem, Margaritam *de Mendoza*, Margaritam (defunctam ...) & Franciscum Hurtadum *de Mendoza* V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Eur. Part. II. p. 95.* Ex his Annæ Toletanæ præfatæ Pater fuit Petrus Toletanus Prorex Neap. qui obiit A. C. 1553. Antoniæ verò Mendoziæ, à qua titulus *de Montegudo* familiæ illatus est, progenitores hi fuere: Petrus *Gonsalvez de Mendoza*, Dominus *de Almazan* Com. *de Montegudo*, ex Isabella (fil. Didaci Lopezii *de Zuniga* Com. *de Miranda*) genuit Antonium, Com. *de Montegudo*, Mariæ Aguaræ maritum, atque eiusdem patrem Joh. Hurtad.

Hurtadi *de Mendoza* Com. *de Monte agudo*: quo & Luisâ Faxardâ genitus Franciscus Hurtadus I. March. *de Almazan*, Com. *de Monteagudo* junxit sibi Mariam *de Cardenas & Tobar*, ex illa pater factus Francisci Hurtadi II. cui Anna Portocarrera Antoniam, Casparis *de Moscoso* uxorem, genuit. Spenerus *ibid.*

de Monte Regio, Hisp. *Monterrey*, nomen indeptus familiæ in eodem regno illustris. Lupus enim Sanctius *de Ulloa* Dn. *de Ulloa*, cum ex Agnete *de Castro* genuisset Sancium Sanctium *de Ulloa*; hic ducta Teresia *de Zuniga & Viedma*, (fil. Johannis *de Zuniga & Requesens* Vicecom. *de Monterrey*) cognomen hoc suæ familiæ intulit, *Comes de Monterrey* factus: quod tamen, cum unicam haberet filiam Franciscam, cum omni ejus hæreditate transiit in familiam *de Azevedo*, Lusitanicæ originis, sed inde in Castellam translatam, in qua hodieque durat. Franc. ita itaque præfata *de Zuniga, Ulloa & Viedma* Com. *de Monterrey*, nupta Didaco *de Azevedo* (filio Alfonsi *de Fonseca & Azevedo*) genuit Alfonsum *de Azevedo & Zuniga* Com. *de Monterrey*: quo & Mariâ Pimentelliâ natus Hieronymus *de Azebedo & Zuniga*, junxit sibi Agnetem *de Velasco & Tobar*, atque ex ea suscitavit Casparum *de Azebedo & Zuniga* Com. *de Monterrey*, Proregem Mexici: qui ex Agnete *de Velasco & Aragonia* (fil. Inici Fernandi *de Velasco* Connetabilis Castellæ Duc. *de Frias*) genuit Hieronymum (denatum ...) Emmanuelem *de Azebedo & Zuniga* Com. *de Monterrey & de Fuentes* (cui uxor obtigit Leonora Maria fil. Henrici Guzmani Com. Olivarii) Agnetem (uxorem Caspari Guzmann Duc. & Com. Olivarii) Mariam (defunctam ...) & Catharinam Monialem, omnes nominis *de Azevedo* seu *Azebedo & Zuniga*. Idem Part. II p. 19.

Montenses, iidem cum *Montanis*, de quibus supra; Sic Romæ appellati sunt Donatistæ Haeretici, ibi degentes, quibus ex Africa Episcopus mitti solebat. Vide *Montanus* & hic infra, in voce *Montenses*.

Montes, ante diluvium extitisse, argumento est, quod aquæ ejus, *omnes* Montes *sub universo cœlo operuisse*, leguntur, Gen. *cap.* 7. *versu* 19. Conditi sunt, ut aquam intra sinus & alveos suos veluti continerent, Job. *cap.* 38. *vers.* 10. &c. Item, ut essent velut protuberantes quædam mammæ irrigando per fontium decursus Geocosmo. Et dum superius terrâ eminent, inferius atque interius spatiosissima aquarum penuaria continent, quem Naturæ conatum *Hydrophylacia* eruditissimus Kircherus nuncupat; qui idem memorabilem hanc veluti ossaturam Geocosmi in *Montium* structura animadvertit, quod, illum dum ossium loco veluti stringunt ac continent, annularem quasi catenam à Polo ad Polum ducere nodisque veluti secari ac stringi videantur. Ducit autem hanc *Montium* seriem, à Polo Arctico auspicatus, per Islandiam, Scotiam, Angliam, Germaniam continuato ordine, recto que tramite usque ad Alpes, quæ velut nodus sint magnæ hujus catenæ, quæ discontinuo ordine extensi *Montes*, sicubi aliquam connexionis labem incurrerint, vinciuntur & ad firmiorem consistentiam constringerentur. Ab Alpibus autem, novo veluti annulari ordine implexi Apennino junguntur, quo totius Italiæ meditullium, haud secus ac spina quædam dorsi, continuatâ serie per Siciliam *Montibus* Africæ, quos *Lunæ* vocant, connectitur. Alter catenæ hujus nodus, usque ad ultimum Austri promontorium, *Bonæ spei* nuncupatum, extenditur, quem ordinem haud dubie usque ad oppositum Mundi Polum continuari, ipsa ratio dictat. Ex hoc vero Austrino Polo, per incognitos Australis Terræ tractus, usque ad Fretum Magellanicum distenditur, & hinc per Andium Americæ Australis ac Bor. immensos tractus, Polo Boreo, unde dimanat, jungitur. Altera catena ad angulos rectos primam intersecans, abiensque ex Polo & distensionis suæ propaginem per Tartariam derivans, Imaum sibi conjungit, qui per mediam Scythiam, magnum Mogoris Imperium, & tandem per medium Indiæ dorsum in Prom. Comorinum excurrit, ubi mediante Maris fundo, *Montibus* Zeilani insul. & subter Oceanum in Polum Austr. distenditur; atque inde tandem per incognitos terrarum Oceanique tractus, principio, à quo discessit, connectitur. Quoniam vero perpetuus Oceani æstus, fluxusque ex Oriente in Occ. continuâ suâ allisione nonnullum detrimentum adferre poterat, hinc provida natura transversas *Montium* catenas disposuit, quibus totius Terrenæ molis machina firmiorem consistentiam adipisceretur. Unde videre est ex Oriente in Occ. ab ultima Sinarum regione *Montes Montibus* ita annexos, ut quos China per transversum propagat, Imaus extra Chinam continuans in Occidentem Scythiæ, Indiæ, Caspii Maris, Americæ, Asiæ min. Macedoniæ, usque ad Alpes Cottias & Rhæticas, continuans *Montibus* conjungat, quas Alpes per Delphinatum, totamque Narbonensem Galliam continuo committit Alpibus Pyrenæis, quæ hinc tandem in ultimum Occidentis terminum, usque dum suo restituantur principio, ordine mirifico propagantur, Athanas. Kircherus *Mund. Subterr. Part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 8. Dicuntur autem *Montes* ab intervallo, quod occupant, vel *Juga*, cum viz. longo tractu progrediuntur: vel simpliciter *Montes*, cum parvo circumscribuntur spatio; de utrisque paulo infra. Aperturæ & transitus eorum *Porta*: excursiones in Mare *Promontoria*, vulgo *Cabo & Capo*, appellantur, de quibus *suo loco*. V. Auctorem Anonymum *Hist. Orbis Terr. cap.* 7. §. 1-9.

Juga Montium celebriora in Geocosmo,

in Europa nostra.

Alpes, Italiam à vicinis regionibus separant, vastoque Terræ tractu in alias provincias velut brachia emittunt: quæ sunt Montes Pyrenæi, Maritimæ Alpes, Alpes Cottiæ, Grajæ, Rhæticæ seu Tridentinæ, Noricæ, Carnicæ ac postremum Juliæ sive Pannonicæ.

Grampius *Mons* Scotiæ, jugo ab Ortu in Occ. progresso, Scotiam in duas partes dividit.

Hercinium jugum, flexuosis ambagibus varias Germaniæ provincias permeat. In Duc. Brunsuicensi *der Hartz*, nomine sui tenax, vocatus; cujus & pars, famosus ille *Mons* Bructerus, *der Blockers* aut *Brockersberg*.

Obii seu Riphæi *Montes*, à Mari Albo progrediuntur, ad ostium Obii fl. usque, ac Russis vocantur *Welicki Kamenypoyas*, id est, *magnum lapideum cingulum*. Aliud hic jugum est, Russis *Ielgeres*. Præterea triplex jugum decurrit inter Siberiam & Russiam, à Sept. versus Austrum: Russis *Cotrvinscoy Camen*, *Cirginscoy Camen*, & *Potvinscoy Camen* dicta.

in Asia.

Arabica juga, *Montibus* Sinai ac Horeb, jam olim celebritatem meruere: quorum ille *Tur* & *Lorb* Arabibus, Europæis *Mons S. Catharinæ* quoque dictus.

Ararat, mons Armeniæ, Persis *Agri*, Arabibus *Subalahn*, ob terræmotus, hodie aditu difficilis.

Caucasus, à Ponto Euxino ad Mare Caspium extenditur, intermedio Colchidos Albaniæ Iberiæ districtu, hodie *Cauis*.

Imaus, crucis formâ progreditur tam versus Orientem & Occ. quàm versus Austrum ac Bor. dividitque Scythiam in duas partes. Septentrionalis ejus pars nunc *Alkai*.

Taurus, in Asia min. à Pamphyllo Mari incipiens, progreditur ab Occasu in Ortum, usque ad Indiam, ac dividit Asiam universam in duas partes; Septentrionalem, seu *Asiam intra Taurum*, & Meridionalem, seu *Asiam extra Taurum*. Stipatur à latere Antitauro majore ac minore, qui Armeniam majorem ac minorem intersecant. De periculosissimo ejus transitu V. Herbertum *Itinerarii p.* 94. 95. Reliqua *suo loco*.

in Africa.

Atlas, oritur à litore Africæ Occidentalis Oceani, & per totam Africam se extendit versus Orientem, usque ad confinia Ægypti loca.

Lunæ *Montes* seu *Cafatès*, totam Monomotapæ regionem ferè cingunt.

in America.

Andes, quò & Juga *Cordillera* referimus, omnes in toto Terrarum Orbe montium catenas longè superantes, Americam totam Australem, usque ad Fretum Magellanicum, pervadunt. Vid. Varenium *L.* 1. *c.* 10. & Kircherum *M. S. lib.* 2. *c.* 10. §. 4.

Montes clariores apud Vett. quorum explicationem V. suis locis.

Acroceraunii & a, *Monti della Chimera*, Epiri.
Ætna, *Mongibello*, Siciliæ.
Almus, *Arpatarro*, Pannoniæ infer.
Amanus, *Monte Nero*, Syriæ.
Antilibanus, *Abelimus*, Cœlesyriæ.
Apenninus, *Apennino*, Italiæ.
Argeus, *Monte di Sanfilia*, Cappadociæ.
Athos, *Monte Santo*, Macedoniæ.
Atlas, *Idunacal*, Mauritaniæ Tingit.
Bagous, *Coibecaran*, Drangianæ & Ariæ.
Bepyrrus, *Bonprus*, Indiæ ulterioris.
Bermius, *Messo*, Macedoniæ.
Callidromus, *di Livadia*, Epiri apud Achajam.
Calpe, *Gibraltar*, Hispaniæ.
Candavia, *Canovia*, Macedoniæ.
Casius, *Lison*, Phœnicis. Alter, Palæstinæ.
Caucasus, *Cocas*, Iberiæ & Albaniæ: Item Indiæ.
Cemmenus, V. *Gebenna*.
Ceraunii, iidem Acrocerauniis & Caucaso.
Chimæra, Lyciæ, ignivomus.
Choatras, *Cabusca*, Parthiæ.
Cithæron, *Monte di Stives*, Bœotiæ.
Citorus vel Cytorum; *Monte di Famastro*, Paphlagoniæ.
Coronus, *Basaresi* vel *Basarasi*, Parthiæ atque Hyrcaniæ.
Cragus, *li sette Cavi*, Lyciæ.
Cybele, Phrygiæ magnæ.
Cyllene, Arcadiæ, altissimus.
Dicte & Dictæus, *Lasbi*, Cretæ.
Dindymus & Dindyma, *Germian*, Phrygiæ magnæ.
Elephas, *Fellez*, Æthiopiæ.

Emodus, *Mogbili*, Scythiæ & Indiæ.
Erymanthus & Eryx: ille *Dimizana*, Arcadiæ: hic *Monte di S. Giuliano*, Siciliæ.
Falernus, *Falerno*, Campaniæ.
Garganus, *Gargano*, Apuliæ.
Gebenna, qui & Cemmenus, *d'Auvergne*, Galliæ. Ferr. Baudrando nunc *les Montagnes des Sevennes* seu *les Sevennes* vulgò.
Grampius, *Grantzbain* vel *Grambain*, Scotiæ.
Hæmus, *Balkan*, Thraciæ.
Helicon, *Elicona*, Bœotiæ.
Horminius, *di Castamena*, Bithyniæ.
Hyperborei, *Camenipojas*, Sarmatiæ Asiaticæ.
Ida, *Ida*, Phrygiæ. Alter, *Psiloriti* & *Psilonori*, Cretæ.
Idubeda, *Sierra d'Astenza* & *Monte de Strella*, Lusitaniæ.
Imaus, *Altay*, Scythiæ.
Ismarus, *di Polyssilo*, Thraciæ.
Jura & Jurassus, *Joux* & *Jurat*, Sequanorum.
Libanus, *Libano*, Phœniciæ.
Lunæ Montes, *Bed*, Æthiopiæ, trans Æquatorem.
Mænalus & a, Arcadiæ.
Marianus, *Sierra Morena*, Hispaniæ.
Masdoranus, *Chotaliur*, Parthiæ & Ariæ.
Massicus *Monte Masso*, Campaniæ Ital.
Nebrodes, *Madonia*, Siciliæ.
Niphates, *Curdo*, Armeniæ maj. & Mesopotamiæ.
Nysa, Indiæ citerioris.
Oeta, *Banina*, Thessaliæ seu Phthiotidis.
Olympus, *Lacha*, Thessaliæ, Mysiæ; *Anatolaidag*, Lyciæ & Cypri.
Orospeda, *Sierra de Molina* & *de Alcaraz*, Hispaniæ Tarraconensis.
Ossa, *Oliva*, Thessaliæ.
Othrys, *Dalacha*, Phthiotidis.
Pangæus, *Castagna*, Thraciæ.
Pariedrus, & Paryadris, *Leprus*, Armeniæ.
Parnasus & Parnassus, *Licaura*, Phocidis.
Paropamisus, *Calchistan*, Asiæ.
Pelios, *Petras*, Thessaliæ.
Pindus, *Mezzovo*, Epiri & Thessaliæ.
Pylei & Pylæ, *Monte Amara*, Æthiopiæ.
Pyrene & Pyrenæus mons, *les Pirenées*, Hispaniæ.
Rhodope, *Valiza*, Thraciæ.
Riphæi, *Boglovvy*, Sarmatiæ.
Romaricus, *Remiremont*, Galliæ Belg. Ferr. Sed hoc castri potiùs vel oppidi nomen est.
Scardus, *Monte Nero*, Macedoniæ. Aliis *Kraaue*.
Semanthini, *Idisa*, inter Sinas & Seres.
Soracles, qui & Faliscorum, *di S. Oreste*.
Sudeti, *Fischtelberg*, Germaniæ.
Sypilus & Sipylus, *Siropmo*, Lydiæ.
Tænarus, *di Maina*, Laconicæ.
Taurus, Asiæ, variè nominatur.
Taygetus, *Mitsena*, Laconicæ.
Tetricus, *Monte di S. Giovanni*, Umbriæ.
Tmolus, *Tomalitza*, Lydiæ.
Vesevus & Vesuvius, *Monte di Somma*, Campaniæ.
Vesulus, *Monviso*, Galliæ Subalpinæ.
Vogesus, *Vauge*, Galliæ Belgicæ.
Zagrus, *Ashibegian*, Mediæ.
Zametus, *Zimas*, Arabiæ Felicis, &c. Celsissimi autem in Geocosmo *Montes*, è modò dictis sunt Athos, Cyllene, Olympus, Parnassus &c. è Novi Orbis *Montibus*, Picus imprimis Teneriffæ, aliàs *Pico de Teyraira* & *Pico de Taide* dictus, qui ad 60. milliaria in mari videtur, & hodiernis Geographis in primum Meridianum assumtus est. Dein, *Pico di S. Giorgio* in Asoribus, *Pico de Adam* in *Zeilan* Inf. Figenojamma, Japoniæ mons, qui nubes excedere creditur, &c.

Montes Clari, Hispanicè *Montes Claros*, nomen in Hispania Familiæ inclytæ, quæ Mendoziæ ramus est, cum tit. Marchion. Rodericus enim, ex posteris Didaci Hurtadi *de Mendoza* (primi Ducis *del Infantadgo* & inter septem filios Inici Lopezii Mendozæ primogeniti) Marchionum *de Montes Claros* conditor extitit, quorum hæc est series. Præfati Didaci Hurtadi I. filius Inicus Lopezius Dux *del Infantadgo*, genuit Didacum Hurtadum II. *de Mendoza* Duc. *del Infantadgo*: quo & Maria Pimentellia, præter primogenitum, qui Patri in Ducali dignitate successit, natus Rodericus *de Mendoza* & *Luna*, March. *de Montes Claros* factus est, & ex Francisca Mendozia Dn. *de Colmenar* suscepit Johannem *de Mendoza* & *Luna* March. *de Montes Claros*, maritum Isabellæ Marrique *de Padilla*, & ex ea Patrem Johannis Manuelis *de Mendoza* & *Luna* March. *de Montes Claros*: quo, & Luisa Portocarrera, Isabella *de Mendoza* hoc sæculo genita est, Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobil. Eur. Part. II. p.* 48.

Montes S. Engilberti, *les Monts de S. Inglebert*, in Morinis, quondam Centulensis Abbatiæ, à vico proximo ejusdem nominis dicti. Ibidem, sunt quoque *Montes* à Novo Castello & Danis cognominati, *les Monts de Neufcastel*, & *Dannes*, Hadr. Valesius in voce *Morini*.

Montes Lunæ, seu *Casates*, montes sunt Africæ, qui totam Monomotapæ regionem ferè cingunt; quemadmodum in eadem Orbis parte Atlas, à litore Occid. per totam Africam sese extendit, versus Orientem usque ad confinia Ægypti loca. Atque hos *Montes Lunæ* Kircherius unum ex nodis facit magnæ illius Montium catenæ, quam ille à Polo ad Polum duci nodisque veluti secari ac stringi animadvertit. Ducit hanc in circulum ordinatam, ossaturam montium primùm à Polo Arctico per Islandiam, Scotiam, Angliam, Germaniamque continuatâ montium serie, ac recto tramite usque ad Alpes, quæ sint veluti nodus catenæ magnæ, quo discontinuo ordine montes extensi, sicubi nonnullam connexionis labem incurrerint, vinciantur & ad firmiorem consistentiam constringantur. Ab Alpibus dein novo veluti annulari ordine implexi Apennino junguntur, quo totius Italiæ medullium, haud secus ac spina quædam dorsi, continuatâ serie per Siciliam Montibus Africæ, quos *Lunæ* vocant, connectuntur. Alter nodus, usque ad ultimum Austri Pedem, Bonæ Spei extenditur &c. V. Athanas. Kircherium *Mund. Subterr. Part. I. l.* 2. *cap.* 9. In iisdem *Lunæ Montibus* Horn. is Nili origines arcessit, sed hac de re vide infrà, ubi de *Nilo*.

Montenses, apud Auctorem *Prædestinati lib.* 1. *Hær.* 44. *Sicut Donatistas* & Montenses & *Parmenianos vocamus, Donatistas à Donato, Montenses à monte latebræ* & *Hær.* 59. *Hi Hæretici in parte Italiæ* Montenses *appellantur, in inferiori Africa Parmeniani, in Carthaginensi Donatistæ*. Alter *Montensium*, apud Commodianum *Instruct.* 41. *Montensium* inscripta: ubi primus versus ita concipitur,

Montenses Dei didicistis, dormiamentur in duro
Obscurati malo &c.

Iidem cum *Montensibus* præfatis, uti ex Auctore *Prædestinati* clarè liquet. Epiphanius tamen & Novatianos *Montanos* appellat; du Fresne in *Glossario* & *Additam.*

Montfortia Familia, inter Germaniæ illustres, quæ sæculo XIII. floruisse legitur. Ex illis Brigantiam, patrimonium gentis antiquum, Rudolfus, unius lineæ extremus & sine libere moriturus Leopoldo Austriaco vendidisse dicitur. A Wilhelmo, mortuo A. C. 1354. filio Wilhelmo & Henrico, duæ exstitere lineæ, quarum hæc extincta est A. C. 1574. illa adhuc floret. Hermannus enim Com. *de Montfort*, ex Cæcilia Domina *de Lichtenstein*, pater fuit Georgii, qui Catharinæ Poloniciæ (filiæ Sigismundi I. Regis Poloniæ, ex Barbara, Stephano Com. Scepus. Palatino Transylvan. defuncto A. C. 1515. genitæ) conjugium meruit. Hinc parentibus genitus Jacobus Com. *de Montfort*, Catharinam sibi junxit Fuggeriam (Antonii Fugg. Com. *de Kirchberg* filiam) atque ex ea suscepit Johannem Com. qui obiit A. C. 1619. Pater ex Sibylla Fuggeria consobrina Hugonis Com. *de Montfort* defuncti An. C. 1662. Hoc & Johanna Eupsrot, de Truchsessis natus Johannes, hic olim Catharinam (fil. Caroli Ludovici Ernesti Com. Sulzensis) duxit, atque ex ea liberos genuit. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Europ. Part. I. p.* 157. & in *Ind.*

Montilium, adde: Fuit olim sub propriis Dominis, è familia *Æmariorum*, unde *Montilium Æmarii* seu *Adimari*, dictum est. Et quidem Geraldi Æmarii mentio servatur in vetere *Inscriptione*, quæ in Curia loci hodièque superstes, sic incipit: *Anno ab incarnatione Domini MCXCVIII. Ego Geraldus Adhemarius & Ego Lambertus nos Domini Montilii per nos & per nostros bona fide & sine dolo & mera liberalitate & spontanea voluntate donamus — omnibus nostris de Montilio — ne de cetero tallam vel quistam aut aliquam novam exactionem* &c. Integram vide apud Jac. Sponium *Itinerar. Græciæ Part.* 3. *p.* 19. & 20.

Montmorantia Familia, vulgò *Montmorency*, inter Gallicas nulli secunda, quam Andreas du Chesne insigni opere exequitur, ab Burchardo, Hugonis Capeti parastate (ut ad fabulosas traditiones non accedamus) deducitur. Et quidem, primis temporibus, ex hac stirpem enati sunt palmites Dominorum *de Bray*, *Montlhery*, *Crecy*, *Attichy*, *Marly*, *S. Leu*, & qui peculiarem novo stirpem constituere visi sunt, *Lavallæorum*. Deinde, eo eodem trunco prodierunt, Domini *de Conflans Bethancourt*, *Goussainville*, *Auvrevesnil*, *Croisilles*, *Neuville*, *Hubermont*, *Bours* & *Esquancourt*. Itemque cùm Johannes II. Dn. *de Montmorency* tres filios haberet, Johannem, Ludovicum & Wilhelmum; à primo, in Belgio Domini *Nivelle* & Com. Hornæ, à secundo Barones *de Fosseux* (à quibus Marchiones *de Thury*; Barones *de Lauresse*, Comites *de Beaumont* & *de Luxe* derivantur) atque iterum Barones *de Wastines* (auctores Comitum *de Esterre*, Principum *de Robecque*, March. *de Morbecque*) à tertio, in Francia Duces *de Montmorency* & *Damville*, Henrico II. Admirali Franciæ, decollato An. C. 1632. terminati, ortum trahunt. Hæc autem *Montmorantiæ* illius lineæ series: Carolus Dn. *de Montmorency*, Marescallus Franciæ, defunctus A. C. 1381. ex Petronella Villeria (fil. Adami *le Begue* Dn. *de Villiers*) pater fuit Jacobi *de Montmorency*, extincti A. C. 1414. Hic &

Philip.

Philippa Melodunensi, (fil. Hugonis de Melun Dn. de Antboing, ex Beatrice de Beaussart, Roberto Dn. de St. ingles Connestabilis genita) natus Johannes II. Dom. de Montmorency, obiit A.C.1477. relicto ex Margareta d'Orgemont Dn. de Thierigny, praeter Johannem & Ludovicum, Wilhelmo, qui decessit A. C. 1531. Hoc & Anna Potheria (fil. Guidonis Potheris Com. de S. Pol Dn. de la Rochepot) genitus Annas Dux de Montmorency, Connestabilis Franciae, decessit A. C. 1567. Pater, ex Magdalena de Sabaudia (fil. Renati Legitimati de Sabaudia Com. de Villars, Philippo Duci Sabaudiae, ex Bona de Rittagnan geniti) Francisci Ducis de Montmorency Mareschalli, qui obiit A. C. 1579. Henrici I. Duc. de Montmorency Connestabilis (quo defuncto A. Ch. 1614. ultimus familiae Henricus II. praedictus genitus est) Caroli Ducis de Damville, (extincti An. Ch. 1612.) Gabrielis Dn. de Montberon, qui decessit A.C. 1562. Guilielmi Dn. de Thoré, Leonorae (quae nupsit Friderico Turrio Vicecomiti Turenae) Johannae (uxoris Ludovici de la Trimouille, Duc. de Thouars) Catharinae (ux. Gilberti de Levis Dn. de Ventadour, Mariae (ux. Henrici Foxii Com. de Estrac) Annae, Ludovicae & Magdalenae, Abbatissarum. Idem Patr. II. p. 98.

Montmorentius Franciscus, Belga, patria Aténsis, Comes Stegrenus & Marsehanus, Praepositus Castellanus & magnus Decanus S. Lamberti, Leodii, floruit nuperrimo seculo. Ejus exstant: *Petrus vitrix, lib. 7. Psalmos Poesis, impressa Lugduni: Ejusdem Poetae Sacra ad Canticorum expositio cum accessione 15. Psalmorum, Lyrica modo expressa: In Cant. Canticorum Expositio Poetica*: Poemata in unum collecta &c. Obiit A. Ch. 1640 aetatis 60. Swertius *Athen. Belgic.*

Montrevillis, Lat. Gall. *Montrevel*, in Galliae Regno illustris, Balmiae stirpis ramus est, in hac enim cum à variis dominis variae lineae cognominatae sint, primaria facile est de Montrebellio seu Montrevel dicta, cum A. C. 1427. Comitis dignitate cum hoc titulo mactaretur Johannes. In cujus liberis, Johannes primogenitus titulum Comitatus ad posteros propagavit, ejus autem frater Petrus de Monte S. Sorlin appellatus est. Donec Petri nepos Marcus, ducta Johannis pronepote Bona, ad se transtulit ex altera linea deditis semel stirpi eo latum. Nihilominus Marci progenies maicula, cum etia e alia accessisset, in nepotibus defecit. Itaque Montrevillii haereditas ad Claudii (qui Marci frater erat) filium Franciscum devolvit, & adhuc in posteritate eorum progenitores fuere. Quidam in Baume Comite de Montrevel, qui obiit A. C. 1516. ex Johanna (fil. Johannis de Longwy Dn. de Raon & Givry) pater fuit Claudii de la Baume Baron du Mont S. Sorlin: quo & Guilielmi Aegyp. geniti Francisci de la Baume Com. de Montrevel, junxit sibi Franciscam ... Johannis V. de la Baume Com. de Montrevel, neptem Marci de la Baume Com. de Montrevel & Bonae, Johanne III. de la Baume Com. de Montrevel ... suscepere Antonium de la Baume Com. de Montrevel ... de S. Martin le Chastel, qui obiit A. C. 1595. Huic ex N. Coli... de Montmartin natus Claudius Franciscus de la Baume Com. de Montrevel obiit A. C. 1621. Pater ex Johanna d'Agoult de Montauban ... de Montlor (fil. Francisci Ludovici d'Agoult & de Montauban Com. de Sault) Ferdinandi Com. de Montrevel Caroli M. S. Martini (cui nupsit Albertina Maria de la Baume de S. Martin) Mariae (quam matrimonio sibi junxit Spiritus Alartus Do. d'Esplan) Margaretae (Francisco de Gadis, Baroni de Miribel elocatae) Johannae ... & Franciscae: e quibus Ferdinandus, ducta ... Claire de Saint Agenuit Marchionem de Saint Martin, patrem ... de Sauigny, atque Com. de Brancion. Spenerus Part. I. pag. ...

Montes Leg. Modaltis, apud Auctorem *Itinerarii Burdigal.* *Inde non longe, quasi ad lapidem missum sunt monumenta duo, monobiles mirae pulchritudinis facta, in unum positus est Esajas Propheta* ... ubi Salmasius judicat, quis monumenta hic intelligi ... concameratas, qualia olim omnia Judaeorum sepulchra, ut & Graecorum subterranea, quas Cryptas dicebant & speluncas, continebit. V. eum ad Solinum p. 1219. & supra.

Monumentum, Jurecons. tit. *ff. de Religiosis*, & *sumptibus funerum*, idem est quod Graecis *Cenotaphium*, ut enim ille: *Si ubi sit corpus dici sepulchrum: si absit, dici Monumentum*, ut & Graecum *Cenotaphium*, quia structum solum ad memoriam defuncti. Virgilio, *Aen.* lib. 3. *Inanem tumulum*; Suetonio in *Claudio cap. V. Honorarium tumulum*, dixere. Unde vetustae marmorum inscriptiones, notante Alciato lib. *Par. cap.* 12. haec verba praeferunt, *ob honorem* & Tacitus, *Honorarium Patris Princeps ipse cum legionibus decurrit, Annal. lib.* 2. Philostratus in *Apollonii vita lib.* 8. c. 13. vocat *Pseudotaphium*, quia mendax sepulchrum; Nonnus Κενὸν ... *Dionys. lib.* 2. &c. Horum duplex usus, quorum alterum indigitat la Cerda, ad locum Virgilii *Aen.* 3. ubi *Monumentum* istiusmodi ab Andromache marito Hectori in Epiro constructum memorat Poeta, *Conjuvere, inquit, Veteres in, quos amabant, plerumque in loco ... quendam tumulum excitare.* Hinc Druso, cujus cadaver Romae in Campo Martio humatum, *Exercitus honorarium tumulum*, ut habet Suetonius loco praefato, *excitavit: circa quem deinceps statu die quotannis miles decurreret, Galliarumque civitates publice supplicarent.* Ex Alexander, *Cenotaphium in Gallia ... amplissimum ... meruisse*, dicitur apud Lampridium in ejus vita: Euripidi quoque, quum ipse in Macedonia sepultus esset, in Attica honorarium tumulum excitatum esse, refert in *Atticis* Pausanias. Alterum tamen Xenoph. *Expedit. Cyri l.* 6. *His, quorum corpora inventa non sunt, Cenotaphium magnum fecerunt, pyram magnam & coronis imposuerunt* ... postquam defuncti cadaver haberi non poterat, Graeci ... solebant ... id est,

——— *Manes ter voce vocare*:

dein *Monumentum* ei erexerunt, in nullius ejus perennem memoriam. Sic in *Corinthiacis* Pausanias, Deibus omnibus, qui ad Ilium occiderant, illius modi tumulum extructum esse refert. Idem Pythagoreis, qui à doctrina sua defecissent: & Athenienses omnibus in mari mersis, sacra talia leguntur; Pythagorei quidem ideo, qui a illis, qui, principia suae sectae deseruissent, pro mortuis habebant. In specie, quorum in praelio occisorum cadavera dignosci non poterant, Cenotaphio in Ceramico honorabantur Athenis, unde Aristoph. *in Avibus*. ὁ Κεραμεικὸς δέξεται ... V. Fortun. Licetum *de Gemmis Annularibus, cap.* 33. *ubi Chiorum monumentum ... in Homeri memoriam ... explicat*, ut & supra in voce *Cenotaphium*, pro Cenotaphium. A. ... Graece μνημεῖον, Sui. c. Μνημεῖον ... μνῆμα. Ammonio, qui duo haec subtilius distinguit, Μνημεῖα, inquiens, ... μνημεῖον ... Sed ulus obtinuit a. pretii, ut μνημεῖον partim sepulchra dicerentur, non tantum μνημεῖα, V. supra in voce *Memoria*. Dicebatur autem *Monumentum* proprie tumulus, cum cippo, ad memoriam defuncti imposito, Atticis ... Quod his versibus expressit summus Poeta:

——— ——— *Ossa nomen*
Hesperia in magna si qua est ea gloria signat.

Ovidius, *carminum nomen habentem* dixit,
——— *Dominio quoque nomen habenti.*

Homerus,
Τύμβῳ τε στήλῃ τε, τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων.

Ad quem versum alludit Virgilius, certe in animo habuit, ut & Ovidius. Tumulus enim nomen habens τύμβος ... A ... tumulus sine nomine, τύμβος merus est, qui στήλης caret. Non igitur *Monumentum* seu μνῆμα est, nisi tumulus in cippo vel columna nominis inscriptionem habeat: *titulum* alii vocant, unde ipsi lapidi nomen; ut et *elogium*; Corn. Nepos *periculum*. in Epaminonda, de quibus vocibus Vide *suo loco*. Sicut in *Monumentum* primitus significaret columellam vel στήλην mortui tumulo impositam, postea ad ipsum *sepulturae locum* & *sepulchrum* aedificatum significandum transiit. Et quidem, uti sepulchrum ab arca sepulcrali distinctum, ut quod plurium arcarum capax esset. Vide supra in *Arca*; ita *Monumentum*, generalis erat locus omnium in eadem familia defunctorum, in qua singulorum corporum arcae ac sarcophagi, vel urnae aut cinerariae, condebantur. Cujusmodi sepulchra *Familiaria* dicuntur Cajo, quae quis familiae suae constituit. Monumenta vero ea non unius generis aut formae. Apud Graecos, ubi corpora integra condere soeperunt, hypogaea & subterranea fuere, omnesque mortui in illis Hypogaeis, in sua quisque arca conditi, jacebant: erant autem haec hypogaea fornicata, unde & καμάρας vocat Phlegon, qui & κλίνας appellat singulorum cadaverum thecas vel arcas, quae una camera vel fornice habebantur conditae, V. supra *Hypogaeum*. Romanorum Monumenta supra terram extruebantur & ὑπέργεια erant: cujus diversitatis ratio ex diverso more processit. Qui enim corpora integra sepeliebant, quaerenda his fuere subterranea loca mortuis recondendis, ne cadaveris odor putrescentis in superis sentiretur; nihil tale metuendum à cineribus & reliquiis combusti corporis. Ideo, qui comburebant corpora sua Romani, supra terram conditoria aedificata habuere. Cujus rei argumentum non leve, quod apud eosdem, si qui defunctorum suorum cadavera non cremarunt, in Cryptis ea locisque subterraneis sepelierunt. Unde *Crypta Martyrum* tot locis leguntur, in vett. *Martyrologiis* & Patrum scriptis. Quemadmodum hodie quoque Procerum monumenta & si qui alii gentilia sepulchra habent, Cryptae vetae sunt, specus nempe defossi & subterranei fornices, in quibus aut terra obruta sunt corpora, aut marmoreis & plumbeis, atque etiam ligneis arcis condita, supra extante ad memoriam ex marmore aut lapide structa aliqua massa & inscripta, quod proprie *Monumentum* vocari diximus. Nec alio more modoque monumenta sacra Judaei habuere, quibus per facultates illa habere licebat. *Cryptae* iidem fuerunt, ut eas auctores semper nominant, qui res eorum scripsere. Σπήλαια Graeci appellant. Nonnus χθόνα ..., ubi de Lazari crypta, quam Joannes cap. 11. μνημεῖον & σπήλαιον vocat, ait:

Καὶ χθονὸς ... γλαφυρῷ ... μελάθρῳ,
Καὶ λίθος ... φέρει ...
Ἀμφιέλικτος ... τυμβοῦ.

E quibus colligere est, quali forma fuerint Judaeorum sepulchra: Specus erat subterraneus lapide structus & cameratus cum foramine desuper ad demittenda cadavera, quod lapide vice operculi claudebatur. Nec alterius generis aut formae fuisse liquet Graecorum Hypogaea. Aegypti vero, licet cadavera sua non cremarent,

marent, quia odoribus ea condiebant, domi apud se, in conclavibus ei rei definitis, inclusos ligneis thecis vel loculis asservabant: nam periculum à fœtore nullum. Herodotus ξυλίνας τύπους ἀνθρωποειδέας vocat, sed & θήκας dicebantur. Actius γλωσσόκομα nominat. Diodorus περιγήνας [illegible]: neque solum arculas, in quibus jacebant condita cadavera, sed etiam monumenta ipsa plurimum arcarum capacia sic vocitarunt. Neque vero sepulchrum solum, sed & sepulchri locum, *Monumentum* denotat, qui plerunque huic rei sacratus erat muro clausus: ut in monumento Regulæ.

[illegible] τεῖχος [illegible]

Atque hoc dicebatur *monumentum sepulchri*, ut in l 38. *D. de Religios & sumptibus fun.* Interdum vero sola inscriptione sepulchri, de modo agri, qui ad monumentum pertinebat, cavebatur, *Tot pedes in agro.* Quò pertinent notæ illæ apud Valerium Probum IN FR. P. VI. LAT. VII. Item IN FR. P. XX. IN AGR. P. XX. *In fronte pedes sex, latum septem. In fronte pedes viginti, in agro pedes viginti.* Quem proin locum sepulchri, is qui fundum vendebat, sæpenumero excipiebat, uti de Cælio Mantuano legimus, apud Virgilium *ænigmate* illo celebri, *Dic quibus in terris &c.* de quo suprà diximus in voce *Memoria*, ubi plura hanc in rem. V. Claud. Salmasium *Exercitation. Plinian. ad Solinum p.* 1206. & *seqq.* ut & hic, præter prædicta, *passim.*

Mopsus, adde: De illo, Origenes c. *Celsum lib.* 3. in Cilicia ejus responsa data per Dæmonem, auctor est: [illegible] ἐν Λεβαδίᾳ [illegible] Τροφωνίου, [illegible] ἐν Θήβαις [illegible] Ἀμφιαράου [illegible] ἐν Ἀκαρνανίᾳ [illegible] Ἀμφιλόχου, [illegible] ἐν Κιλικίᾳ [illegible] Μόψου. *Nempe nihil sunt ii, quos enumerasti, neq; ulla virtus Lebadea Trophonii, Thebis Amphiarai, in Acarnania Amphilochi, in Cilicia Mopsi.* Nec omittenda historiola lepida, quam tum recentem memoriæ narrat Plut. *de Defectu Oracul. Præfectus fuerat provinciæ Ciliciæ Romanus. Is cùm Epicureos circum se haberet, eorumq; improba in Deos ratione accederet, ad delubrum misit hominem spectatæ fidei, cum obsignatis literis, quibus inerant scripta, quæ putarent numen Mopsi deceptura. Literarum gestor de more in Fano pernoctabat, venit ad eum per somnum pulchro admodum aspectu vir, qui unâ hac voce editâ, Nigrum, discessit. Absurda ea res visa præsentibus. Non ipsi Præsidi Romano, qui flexis genibus adoravit Mopsum & apertis literis dixit astantibus, percontatum sese fuisse in iisdem, Album ne an nigrum sibi taurum immolari vellet Mopsus. Ita confusi & stupefacti tum fuere Epicurei & Mopsus deinceps à viro illo præclare cultus est &c.*

Mopsus, cujus nomen in Pastorali olim carmine frequens; Argivorum dux fuit, de quo sic Jul. Cæl. Scaliger *Poëtic. lib.* 1 *cap.* 4. *Antilochi frater, Lacius Argivus, coloniam misit in montana Colophoniorum, Mopso duce. Is sibi terram emit à Cylabra pastore indigena: in qua oppidum condidit, nomine* Φασηλίς. *Antiphemus autem suis auspiciis cum sacris & Diis patriis in Siciliam coloniam duxit: ubi Gelam urbem ædificavit, Dianaq; ludos celebravit: quam in Mopsi memoriam ita cognominavit. Quare & Mopsi nomen in Pastorali carmine frequens est.*

Mora, apud Corn. Nepotem *Iphicrate, cap.* 2. *Hoc exercitu moram Lacedæmoniorum intercepit, quod maximè totâ celebratum est Græciâ:* à Græco verbo μείρομαι, *partior*, unde μοῖρα *portio*, cohors fuit apud Lacedæmonios militaris, in qua totius exercitus robur. Sicut apud Macedones, celebris fuit *phalanx*, stabile agmen continens octo peditum millia. Fuit autem *mora*, secundum nonnullos, quingentorum, secundum alios, nongentorum militum, ut videre est, apud Plutarchum *in Pelopida &c.* Apud Statium *Thebaid. lib.* 10. *vers.* 190. *mora portarum*, apud Virgilium, *mora loricæ*: obstacula sunt. Uti apud eundem Statium *d. l. versu* 514 *prima mora*, vet. Scholiasti exponuntur *fossata*, & *pinnæ* & *antemuralia*: Vid. Casp. Barthium *Animadversion. ad l.*

Mora, apud priscos Romanos, mensas claudebant, Horatius *lib.* 2. *Sat.* 4.

> —— —— *ille salubres*
> *Æstates peraget, qui nigris prandia moris*
> *Finiit, ante gravem quæ legerit arbore Solem.*

Ad quæ verba Dionys. Lambinus & Hadr. Turnebus, nihil præter *mora* prandendum suaderi asserunt, atque hoc esse, *finire prandium*; quia Vett. modicè tantùm prandebant, lautius cœnaturi. At Lud. Nonnus Poëtam alludere hoc loco ait ad seculi sui morem, quo tempore in usu erat, fructus omnes, cum bellariis reliquis, ultimâ mensâ mandere, non secus ac in lactucâ quondam evenisse scimus, quæ Augusti ævo cùm dapes clausisset, sub Domitiano illas inchoare cœpit, uti apud Martialem legimus. Sic Plut. docet, frigidas mensas à cauda ad caput fuisse reductas, ita ut, quæ ultimo loco olim sumebantur, in primum postea locum migraverint. Horatius itaque, ex doctrina Catii, nihil aliud dixerit, nisi quod salubris sit *merorum* esus æstivo tempore, parum anxius, an primo, vel postremo loco essent sumenda; morem sui temporis respiciens, quo postremo loco sumebantur: non secus ac hodieque plerique Germanorum, ultimâ mensâ, illis vescuntur, nulli habitâ salubritatis ratione. Hoc tamen non spernendum, quod Poëta monet, legenda esse mora ante æstum; sic enim decerpta æstuanti ventriculo magis conveniunt. Aliàs post alios cibos ingesta, si pravum in ventriculo cibum offenderint, celerrimè vitiantur: primis itaque epulis assumta probantur magis.

Atque hactenus nigra, quæ passim in honore sunt, quòd æstate squalentem stomachum mirificè succo suo recreant. At albæ mori arboris fructus, qui minor atque infra nigri magnitudinem multum, & cùm maturuit, multo dulcior, tamen ob saporis fatuitatem mensis non infertur. Narrant naturæ periti, ex insitione super albam populum factâ originem traxisse: nulli verò in usu sunt, nisi ut illorum foliis sericum facientes vermes alantur. V. Auctorem Anonymum *Sinæ & Europæ c* 36.

pro *Mora* finis, orandi consuetudo vett. Christianorum memoratur Tertulliano *Apologet. adv. Gentes*. *Est alia major necessitas nobis orandi pro Imperatoribus, etiam pro omni statu imperii rebusq; Romanis, quod vim maximam universo Orbi imminentem, ipsamque clausulam seculi acerbitates horrendas comminantem, Romani Imperii commeatu scimus retardari. Itaq; nolumus experiri, & dum precamur, differri, Romanæ diuturnitati favemus — Oramus etiam pro Imperatoribus, pro ministris eorum & potestatibus, pro statu seculi, pro rerum quiete, pro mora finis.* Vide cum *cap.* 32. & 39. & de hac consuetudine pluribus agentem Joh. Forbesium *Instructionum Historico Theologic. l.* 13. *c.* 11. §. 14.

Moraberinum, V. suprà *Marabetinum*.

Morata, nomen dominii & familiæ in Hispania, quæ Manriquez seu Manriquezia stirpis ramus est. Cum enim hæc in duas præcipue lineas dividatur, *Castannedensem & Trebinensem*, illius auctor fuit Garsias Fernandus Manricus, Henrici Infantis Aragoniæ primarius Minister, & titulum *Com. de Castanneda* nactus. Cujus ex Aldoncia Castellana filius Johannes Fernandus, Castannedensem propagavit; alter verò, Gabriel, *Comitis Osornensis & Ducis Galistei*, titulum ac dignitatem obtinuit, quorum ille ad posteros, e quibus etiam Antonius quidam *Com. de Morata* factus est, huc usque propagatur. V. infrà in voce, *Osornensis Fam.*

Moratum & Moretum, potionis genus, apud Scriptores Eccles. Rom. Item panis subfusci species, V. du Fresne.

Moravia, regio Germ. adde: Olim antiquum & potens fuit Regnum, quod magnam Poloniæ, Hungariæ & Austriæ partem complectebatur, exortum circa A. C. 680. sed Regum nomina omnia non extant. Marothus regnum hoc tenuit, circa A. C. 700. cui successit filius Suatbes, apud Bonfinium *Dec. I lib.* 9 quem Dubravius Suato Plucum appellat, A. C. 740. Hic ab Ungaris, secundo ipsorum adventu, magnâ Poloniæ parte exutus, in *Moraviam* transtulit sedem Regni. Ultimus Regum famosus fuit ille Suato Plucus II. quem aliqui *Suende-Copium*, alii *Suentopolcum* appellant. Hunc Imp. Arnulfus evertit, circa A. C. 898. à quo tempore *Moravia* in provinciæ formam redacta Polonis cessit, donec eam ad Bohemos transtulit Pretislaus, circa An. C. 1040. Inter cujus successores Premislaus Ottogarus III. postquam Regnum Bohemiæ ad summam amplitudinem deduxisset, tandem victus à Rudolfo I. Imp. multas ejus provincias cum vita amisit; remansit tamen posteris ejus Bohemiæ & *Moraviæ* Regnum, ac Wenceslaus II ductâ Rixâ, Poloniæ insuper Rex creatus est. Georg. Hornius *Orb. Imper. p* 63. & 65. Sigismundus postmodum Imperator vivus adhuc, in generum Albertum II. Imp. ex Austriaca familia, provinciam contulit, in qua familia hodieque hæret. Tob. Pfannerus *de præcipuis Germaniæ Principum gentibus cap.* 10 De eadem sic Conringius *tr. de Finibus Imp. cap.* 29. *Moravorum*, inquit, *omne regnum jam à Carolo M. leges accepit, & Arnulphi Cæsaris jussu prorsus ultimo (& Ungarorum auxilio in ordinem redacto) in partes discerptum à Polonis & Hungaris alliisq; occupatum est: Quodq; hodie nomine illo audit, nonnisi illud est, quod Polonis suis occupatoribus cessit: Id verò seculo undecimo Udalricus & Brzetislaus Duces, faventibus Cæsaribus, ereptum Polonis Bohemis vindicaverunt, atq; ita Moravia ista Bohemorum quasi provincia facta est.* Et *cap.* 4. *Marahensium (ita enim ibi Moravos, Mari fluminis accolas appellat) fines haud licet exactè definire, etsi, ultra Carpatum montem, partem Daciæ occupasse per sit verisimile.*

Morbus S. Martini, Gallicè *le Mal de S. Martin*, ebrietas dicitur in *Chronica MS.* Bertrandi Guesclini, apud du Fresne qui etiam *de Morbo S. Ægidii*, Gall. *le mal S. Eloi*: de *Morbo S. Fiacrii & S. Juliani*, de *Morbo S. Quintini*: de *Morbo Romano*, Petro Cluniacensi aliquoties memorato, nonnulla subjungit.

Morgunnum, vulgò *Morges*, locus Helvetiæ, in tab. Peutingeriana, memoratus, ubi *Colarenem* Morginno & *Catarissa* (vulgò *Chartreusse* vel *Ghatrousse*, unde hodie eremo Monasterioque majoris Cartusiæ nomen) *medium* intercedit, Hadr. Valesius a vocibus *Catarissium & Culara*, ubi illud *vicum montanum* appellat. Stumpfio Germ. *Morsee*, oppidum est cum arce, & Austriaci nominis, tertio Lausannâ distans, in quodam lacus angulo, Sabaudiæ Comitis juris, postea ab Helvetiis occupatum A. C. 1475. à quibus cum sequente mox anno defecisset, denuo illorū fortitudine cessit. Sed iterum in Sabaudo um manus cùm pervenisset, bello contra Sabaudiæ Ducem & Lausannensem Episcopum, A. C. 1536. a Bernensibus receptum, cum toto illo tractu in illorum potestate hucusq; remansit. V. Stumpfium *Chron. Helv. l.* 8 *de regione Vaudi.*

Moribundi, in Ecclesia Occidentali, inungi solent, unde in Communione Romana Sacramentum extremæ Unctionis, de quo sic Rituale Rom. *Debet hoc Sacramentum infirmis præberi, qui cùm ad usum rationis pervenerint, tam graviter laborant, ut mortis periculum imminere videatur, & iis qui præ senio deficiunt, &* [illegible]

indies videretur moriturì. Vide quæ de curationibus inter Christianos seculis vetustis, per oleum, congerunt Scriptores; apud Tertullian. *ad Scapul. cap.* 4. & Baronium *Tom. I. Ann.* 63. §. 13. &c. qui etiam, à Presbytero unico, solo velut plurali numeri officium in se sustinente, infirmum ejusmodi, si plures desint, rite inungi pronunciabit, *cap.* 14. *Quæsivit, extr. tit. de verb. signif.* In Oriente autem idem inungendi hic ritus adhibitus, sed plerumque non sine Presbyteris septem & subinde etiam leviter ægris, imo & convalescentibus. Oleum ipsum *εὐχέλαιον* vocant, *Precatorium*, ob preces unctioni jungendas: de cujus illic consecratione ac administratione, haud parum ab Occidentis hic diversa, plurima occurrunt in *Eucholog.* & Simeone Thessalonicensi aliisque Græcis apud Petrum Arcudium *de Concord. Eccl. Oc. & Or.* *cap.* 5. & Jac. Goarum in *Euchelog. pag.* 408. &c. Apud Hebræos verò veteres, nihil competitur de oleo inungendis, ex more recepto, ægris sive *Moribundis* sive aliis, nisi ritus ille de claudendis per oleum oculis illuc spectare videatur, de quo dicemus infra. In ferum, jam *mortuos*, in sepulturam inungi, familiare fuisse tam Judæis, quam Romanis Græcisque certum est. Vide supra, ubi de *Inungendi ritu.* Porro *Morientibus* annulos detrahere, moris erat. Plin. *lib.* 33. *cap.* 1. *Gravatis somno aut morientibus religione quadam, annuli detrahebantur.* Sic Tiberio deficienti, *annulum extractum, quem mox resipiscens requisiverit*, auctor est Suetonius *in ejus cap.* 73. Atque hæc causa est, cur Æl. Spartianus annulum sponte sua ex digito lapsum, inter signa mortis Hadriano Imp. oblata, retulerit: *Signa mortis*, inquiens, *hæc habuit. Annulus, in quo imago ejus sculpta erat, sponte de digito delapsus est.* Forte autem ideo detrahebantur, ne in pollinctorum manus pervenirent; Nam postea redditos digitis & una cum cadavere combustos esse, non obscure indicat Propertius *l.* 4. *Eleg.* Sunt *aliquid* &c.

Et solitum digito beryllon adederat ignis.

Ptolemæum quoque Herodis mortui digito annulum detraxisse & in concionem protulisse, eundemque postea fuisse Cæsari Augusto transmissum, scribit Hegesippus *lib.* 1. *cap. ult.* Sed & ipsi *morientes* nonnunquam unicè amicis, si quis charior intret extrema oscula præbens, adesset, annulum tradidisse leguntur. Plautus *Curculion. Act.* 5. *scen.* 2. ubi Phædromus ait:

Miles quæso unde annulum hunc habeas illum tuum.

Et respondet Miles:

Pater meus habuit Periphanes, Planesium.
L. Prius quam moritur mihi dedit tanquam suo,
Ut æquum fuerat, filio. Pl. Proh Jupiter!
Mi. ... lare lem fore.

Sic Augustus Cæsar XI. Consul, cum graviter ægrotaret, desperata jam vita, postquam de Rep. quædam disseruisset, *Annulum Agrippæ tradidit*, τῷ Ἀγρίππᾳ τὸν δακτύλιον ἐπέδωκε, verbis Dionis *lib.* 53. Similiter, Tiberium Cæs. *intellecta defectione exemptum digito annulum, quasi alicui traditurum, paulisper tenuisse, deinde rursus aptasse digito & compressa sinistra manu jacuisse diu immobilem*, ex Seneca refert Suetonius *in ej. cap.* 73. quanquam ipsi spiranti adhuc Caligulam annulum detrahi, & quoniam suspicionem retinentis dabat, pulvinum injici jussisse, tradat idem in *Calig. cap.* 12. Fuit autem annuli hæc traditio tessera quædam olim ac symbolum hæredis instituendi, uti Aristonus apud Curtium judicat, *lib.* 10. ubi de annulo ab Alexandro M. morienti Perdiccæ tradito. V. quoque Justinum *lib.* 12. Corn. Nepotem *in Eumene*; alios. Quod non neglexit Phil. Galtherus *Alexandreidos lib.* 10. ubi Alexandri præsagia extrema persequitur:

——— ——— ——— *Sic fatur, at illi*
Quærere cum planctu, lachrymis & fletibus instant:
Quem velit hæredem hæredium relinquere Regem.
Optimus, inquit, & imperio dignissimus esto.
Rex vivat. Sed cum postquam tibi adfuit, ...
Detractum digito Perdiccæ tradidit ...

Neque male ... sic colligebant. Erat enim annulus signatorius vel sigillum pleraque dominii & potestatis symbolum. Unde Philippus Macedo, cum in Byzantinos moveret, Alexandro filio decimum sextum ætatis annum agenti, Macedoniæ & sigilli cum libera potestate curam demandasse, legitur apud Plutarchum *Alex.* Et Helenam Adjabenorum Reginam, grandiori natu filio Monobazo annulum Patris signatorium dedisse, commissa ei Regni administratione, donec adveniret frater Izates, quem pater Regni hæredem destinaverat, auctor est Josephus *Antiqq. lib.* 20. *cap.* 2. Atque hac de causa Johannes Comnenus, cum videret, Matrem id agere, ut in sororem Annam, quæ Nicephoro Bryennio nupserat, Imperium transferretur, patri Alexio jamjam *morienti* annulum detraxit. Imperium hoc pacto sibi firmaturus, apud Nicetam non procul ab initio *Histor.* Quanquam Custodes, magno Palatii, annulo ostenso, nondum consensi, aliud evidentius argumentum ab ipso petebant, quo se Patris jussu adesse comprobaret, *Idem ibid.* Et rectè quidem illi: Non enim sola annuli traditio ad hæredis institutionem sufficiebat, nisi ea testamento probaretur confirmareturque. Namque Q. Cæcilius, *L. Luculli promtissimo studio, maximaq. liberalitate & honestum dignitatis gradum & amplissimum patrimonium consecutus, cum præ se semper tulisset, unum illum sibi fore heredem, moriens etiam annulos ei suos tradidisset, Pomponium* (nihilominus) *Atticum testamento adoptavit, omniumq. bonorum reliquit hæredem*, apud Val. Maximum *lib.* 7. *cap.* 8. T. quoque Barrulus, *Lentulo Spintheri, cujus amantissimum animum liberalissimamq. amicitiam senserat, decedens suos annulos perinde atque unico hæredi tradidit, quem nulla ex parte hæredem relinquebat*, apud Eund. Imo, ut Idem habet, M. Popillius Oppium Gallum, ab ineunte ætate sibi familiarissimum, moriens, *unum de multis, qui assidebant, ultimo complexu & osculo dignum judicavit: insuper annulos suos ei tradidit, videlicet ne quid ex ea hereditate, quam non erat aditurus, amitteret: quas ... vir diligens, sed morientis animi plenum contemtus ludibrium, in loculum repositos & à præsentibus obsignatos: diligentissimis hæredibus illius, exhæres ipse reddidit.* Vid. quid in hac controversia respondeant Papi. in *l.* 77. *cum Pater. §. Pater. D. de Legat.* 2. &c. & plura in hanc rem, apud Kirchmannum *de Annulo cap.* 22. Nec omittendum, quod *Morientes* inclamari soliti, discimus ex Statio *lib.* 2. *Sylv.* 1. *vers.* 84. ubi de puero delicato Flavi Ursi defuncto:

——— *quinta vix Phosphorus hora*
Rorantem ... equum, jam litora duri
Sæva Phlegethontis ... Acheronta videbas,
Quo domini clamante sono! non jam ... atres
Nigrasset planctu genitrix tibi ... lacertos &c.

Inclamabant autem Ethnici morientes, ne quâ latebrâ delitescens anima in rogum cum corpore efferretur, quod contigisse memorant sæpius. Vide Joann. Kirchmannum *de Funeribus libr.* 1. *cap.* 13.

Moriones, utut deformes ac monstrosi, in convivium animi gratia apud Romanos, sequioribus seculis, recepti sunt. Martialis *lib.* 3. *Epigr.* 82.

Opimianum Morionibus nectar
Crystallinisq. myrrhinisq. propinat.

Qui idem eorum formam ac elegantiam tangit, *l.* 6. *Epigr.* 39.

Hunc verò acuto capite & auribus longis,
Quæ sic moventur, ut solent asellorum,
Quis Morionis filium neget Cyrtæ?

Ab eodem stupor, cujus gratia inter cætera comparabantur, notatur *l.* 14. *Epigr.* 210. *cui tit. Morio,*

Non mendax stupor est, nec fingitur arte dolosa,
Quisquis plus justo non sapit, ille sapit.

Idque innuens ... lib. 8. cap. 13.

Morio dictus erat: viginti millibus emi.
Redde mihi nummos, Gargiliane, sapit &c.

Ita ut facile hisce pateat, non scripsisse Ulpianum: *Fatuum vel Morionem vitiosum non videri.* Hic erat nimirum luxus eruditus, nihil amœnum & molle arbitrari, nisi quod novitas & rectè sentientium contemtus viris perditis commendarent. Plutarchus sane testatur, fuisse Romæ quosdam monstrorum conquisitores, qui venalium formositatem odio habentes, forum Morionum frequentarent. Hos Γελωτοποιοὺς, ni fallor, vocat Lucianus in *Conviv.* ubi nescio quem deformem, deraso capite, paucos capillos in vertice gestantem eosque in cristam conformatos describit. Seneca *Epist.* 50. *Harpasten uxoris meæ fatuam scis hereditarium onus in domo mea remansisse. Ipse enim aversissimus ab istis prodigiis sum: Si quando fatuo delectari volo, non est mihi longè quærendus, me video.* Plin. junior *lib.* 9. *Epist.* 17. *Accepi tuas literas, quibus quereris, tædio tibi fuisse, quamvis lautissimam cœnam, quia scurræ, cinædi, Moriones, mensis inerrabant.* Neque aliter Anacharsis, ille e Scythia sapiens, qui in convivio aulico Morionem nugis in risum se solvi passus, *aiens tum se ratum hominem esse*, graviter ostendit, *quàm ut derisui propinaretur*: contra simiæ illatæ, tanquam animali ad id à natura facto, modicè arrisit, apud Eust. *in Hom.* Vide Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, ubi Morionum *icones ex Casalio exhibet.* A *Morione* Principem Monsterbergicum occisum habes supra, in voce *Monsterberga.*

Moriscos, dicti in Hispania novi ex Mauris Christiani, edicto Philippi III. tota Hispania pulsi sunt, A. C. 1601. sicque una vice 900000. hominum inde excesserunt. Quæ, inter alios, causa est, cur Hispania, quam ante sesquiseculum adhuc frequentissime habitatam fuisse, ac ingenti hominum multitudine abundasse, notum est, adeo omnino sit exhausta, ut fere in solitudinem videatur redacta. Reliquæ causæ Politicis sunt, Judæorum expulsio, quorum 670000. familiæ ejectæ sunt, A. C. 1492. Expeditiones in Novum Orbem, Bella, Inquisitio & Tributa. Georg. Hornius *Orb. Imper. pag.* 189. Vide quoque supra in voce *Mauri*, item *Molon.*

Moritoniam, adde: Vulgò *Mortaigne sur l'Escaude* quemadmodum alteram, Neustriæ castrum, *Mortain en Normandie*: & opp. Perticí cognomine, *Mortaigne au Perche* appellatur, Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Morochthus gemma, Dioscoridi λευκογραφὶς & γαλαξίας: Ætio *morochis*, ab Ægyptiis adhibita olim, ad dealbanda lintea: ὁ μόροχθος, inquit, [illegible] Dioscorides, [illegible] Colore viridem esse, idem Aetius ait [illegible] *Cum sit subviridis, si ad cotem atteratur, aut asperitate vestium, lectum dealbat.* Plinius porraceam esse *Morochthida*, & lacte sudare ait, est autem

autem portraxerat [illegible]. Hodie eodem lapide sartores vestium utuntur, in delineandis, quos ad modulum corporis in vestem exduunt, pannis. Nam & subviridis est, & lineam albam per vestimentum ductus facit, præcipue si salivâ tingatur. Salmasius *ad Solinum p.* 189.

Morphasmus, Græcè μορφασμός, genus saltationis apud priscos, quo cum plurimis figuris Protei mutationes referebantur. Sic alia omnium literarum facies repræsentabat: quamobrem [illegible] vocarunt, tantâ sane solertiâ, ut etiam componerent dictiones. *Morphasmi* alia species σκώψ fuit, cui nomen ab ave (quam *asionem* Latini vocant) ridiculâ & mirabundâ circumactione capitis & colli flexu. Imitabantur autem in hac etiam ætates; itaque senes exprimebant cum scipionibus, qui saltatores tum [illegible] dicebantur &c. Scaliger *Poëtices lib. I. cap.* 18.

Morphus, Pantomimus celebris, ætate Galeni, principatu Marci Philosophi Imp. unusque è tribus nobilissimis Pantomimis, qui vicibus & in orbem saltando orchestram tum calefaciebant. E quibus duos nominat Galenus, Pyladem & *Morphum in Commentar.* [illegible Greek] Ubi mulierem quandam, ex mutato arteriæ pulsu, cum nunciaretur Pyladem saltare, qui tamen ibi constabat, cum de *Morphi* & tertii Pantomimi saltatione perlatus nuntius esset, Pyladis amore captam esse, deprehendisse se, narrat. Licet autem is tertium non nominet, *Bathylli* nomen videtur habuisse Salmasio: cum Pyladis & Bathylli, qui primi hanc saltationem Pantomimi cam in Romanam thymelem introduxerunt, successores plerumque istorum nomina adoptaverint, ut ex Seneca constat qui duo per successores Pyladis & Bathylli domum stetisse [illegible]. V. præfatum Salmasium *Not. ad Jul. Capitolinum in M. Antonino Philosopho & Flav. Vopiscum in Carino.*

Morronensis Ordo, in Ecclesia Romana, vulgò *Cælestinorum*, cujus auctor fuit Cælestinus Pontif. Rom. in illa Communione pro Sancto habitus, ante Pontificatum agnominatus *de Morrone. Frati del Murrone* dicuntur Joanni Villanco *lib.* 12. *cap.* 50. apud Car. du Fresne *in Glossario.*

Mors, apud Gaditanos olim aram habuit, V. suprà in voce *Dii.* Etiam pro quodam Numine aut Dæmone Maroni, *Æn. l.* 11.

Multa boum circa mactantur corpora Morti.

Ubi Servius, *Aut in mortem*, inquit, *aut Morti ipsi Deæ.* Statio quoque *Thebaid. lib.* 4. *versu* 528.

In scopulis Mors *sæva sedet* ——

Ubi *Mortem*, idolum suâ quadam formâ circumscriptum, *sedere* fingit, licet omnium sic formatum dissolutrix. Sic *currentis* [illegible] depingit Lucanus *lib* 2.

Quæ fuit illa dies, Marius quâ mœnia victor
Corripuit, quantoq; gradu Mors sæva cucurrit.

Et *Mortis oracula*, inferorum consultatio, apud eundem *l.* 6.

—— *certus discedit ab umbris.*
Quisquis vera petit, duraq; oracula Mortis
Fortis adit. ——

Exsertis manibus figuratur, Val. Flacco *lib.* 2.

Et Dolus & Rabies, & Lethi major Imago
Visa truces exserta manus.

tanquam prompta ad feriendum, implacabilis, stricta. Pedes ei attribuit Horatius *lib.* 1. *Od.* 4.

Pallida Mors, æquo pulsat pede pauperum tabernas
Regumq; turres ——

Idemque *currentem* facit, alibi,

Mors & fugacem persequitur virum.

Et *alatam*, *lib* 2. *Sat.* 1.

—— *seu me tranquilla senectus*
Expectat, seu Mors atris circumvolat alis:

Habitationem adscribit eidem Val. Flaccus *lib.* 4.

—— *Non hic ullos reverentia ritus*
Pectora Mors habitat, sævaq; hoc littore Pugna.

Imò adeò Numen *Mors*, ut & Angelos & Ministros habeat apud Poëtas: nim. *Morbos, Febres,* &c. V. Lucianum *Charonte.* Effigiem ejus habes, apud Euripidem *Alceste.* Quin Numinibus thymiamate cultis ascribitur ab Orpheo, sive Onomacrito *in Indigitamentis* &c. Nec omittenda memorabilis Visio Apocalyptica, quâ *Mors* prosopographicè repræsentata Joanni est, equo insidens, sequente inferno, *cap.* 6 *versu* 8. *Tum vidi: & ecce, equus pallidus, & ei, qui insidebat ei, nomen erat Mors, & infernus sequebatur eum: dataq; est eis in quadrantem terræ potestas trucidandi gladio & fame & morte, & per terrestres feras.* V. plura hanc in rem apud Casp. Barthium *Animadversion. ad Papinium Statium passim*, inprimis verò *Thebaid lib.* 4. *d. l.*

Mortariolum Maxillæ, Hebr. מכתש *maktes*, *Judicum c.* 15. *vers.* 15. *& seqq.* ubi de maxilla asini recenti, quâ arreptâ mille viros ex Philistæis occidit Samson, & ex quâ potum ei siti confecto præbuit Deus: *Quapropter fidit Deus mortariolum* (in Hebr. est vox præfixa) *quod erat in Maxilla, & ex ea exiverunt aquæ & bibit Samson* &c. alveolus dentium est, vel alveoli in maxilla dentium. Nempe dentium capsulas seu alveolos aut loculamenta maxillarum, in quibus conduntur dentes, ὅλμους, h. e. *mortariola*, nominari consuevisse, discimus ex Jul. Polluce *lib.* 2. *cap.* 4. [illegible Greek]. *Molarium quoque dentium quæ pars cavum admittit, mortariolum; quæ cibos conterit, mensa; & cavitates* (quibus inseruntur) *mortariola nominantur.* Hinc Rabbi Selomo *ad d. l.* Maktes, inquit, *est fossa, in qua dens situs est, facta ad instar mortarii.* Neque aliud Græci reddiderunt, cum reddiderunt τὸν λάκκον τὸν ἐν τῇ σιαγόνι. Ex hujusmodi itaque mortariolo maxillæ asini illo, pro tabo aut sanguine, tam uberes aquæ miraculosè manaverunt, ut inde Samsonis sitis facilè sedari potuerit. Quarum, postquam illam decantato epinicio abjecisset, ut ani labentes vidit ex ea manare tam uberes aquas, mox eam resumpsit, ut tam avidè exoptatum liquorem ebiberet, atque reficeretur [illegible] &c. Aliquid simile de Africano Oryge narrat Plinius *lib.* 10. *cap.* 73. *Orygem perpetuò sitientem Africa generat, & [illegible] mirabili modo ad remedia sitientium. Namq; Gætuli latrones eo durant auxilio, repertis in corpore eorum saluberrimi liquoris vesicis.* Vide etiam [illegible] *Hieroz. Part. Prior. lib.* 11. *cap.* 15. & suprà in voce *Maxilla.*

Mortarium, Vitruvio pro materia pinsita & subacta, hodieque Gallis [illegible] cum calce. Sed & alveum, in quo subigitur arena cum, sic dixere; inde & Galli [illegible] sic vocant. *Mortarium* autem quasi *moretarium*, in quo sub geritur *moretum*, quod genus cibi [illegible] etiam vocabant, Gallis *farce* vulgo: unde *morta* & *mortarium*, quo parietes farciuntur; in quod mortarium addebantur & fragmina cæmentorum, i. lapidum, vel parva cæmenta, ut ex aliquot locis Vitruvii & Plinii constat. At rudus ipsum, quod *mortarium* appellat idem Vitruvius, ex his contutis componebatur: unde est, quod recentiores [illegible] pro intrita ipsa & ferrumine usurparunt &c. *Mortariorum* Medicinalium & ad pigmenta pertinentium, meminit Plinius *lib* 36. *cap.* 22. ubi quid *Pigmenta* sint, infrà reperias. Ex his illa Græcis sunt [illegible], quia ex ἀκόνη i. *cote*, fiebant, ut idem Plinius asserit *lib. eod. eodemq; cap.* Nisi fortè etiam, mortarii etc. terendis collyriis aptam intelligas, ut sunt hodie ac vocantur marmora, quibus colores illos terunt ac diluunt Pictores. Hæc iisdem [illegible]. V. quæ hanc in rem pluribus commentatur Salmasius *ad Solinum passim.*

Morticinum, inquinandi maximâ vi præditum. Unde cum Israelitæ olim, per omnem ætatem, in omni statu, ab ipsis incunabulis, immunditiei multifariæ essent obnoxii; à morte tamen quæ proficiscebatur contaminatio, reliquas omnes ferme superabat. Erat autem ea vel in brutis, vel in hominibus. Bruta mortua [illegible] immunda, quæ quidem solo contactu inquinabant. Et quidem immunda animalia, ex quorum contactu cadaverum impuritas contrahebatur, enumerantur Levitici xi. *vers.* 26. 27. quibus adduntur octo reptilium species, *versu* 29. 30. 31. quorum morticino contaminabatur omnis res, quæ tale cadaver attigisset, *vers.* 32. 33. Munda verò tacta contaminabant, si morticina, Græcè θνησιμαῖα aut θνησιμαῖα essent, i. suâ sponte, nullâ vi ex socia aut suffocata, absque amissione sanguinis, Levitic. *cap.* 11. *versu* 39. 40. At ipsius hominis cadavere nihil contagiosius, illud enim vel conspectu sua sola, non ex contactu tantum, inficiebat contagione omnem, qui eodem in loco erat, Num. *cap* 19. *versu* 14. eaque immunditie, quæ non nisi cinere vaccæ rufæ erat tollenda, *Ibid.* Quibus omnibus Deus, cujus regnum est vitæ; mortem ut stipendium peccati, Romanorum *cap.* 6. *versu* 23. horrere se & abominari, operumque mortuorum communionem vitandam esse, luculenter testatum volebat. Erat itaque præ ceteris omnibus singularis purificatio *polluti è morticino*, quæ aquâ separationis seu aquâ cinere vaccæ rufæ conspersâ peragebatur, Numer. *cap.* 19. *vers* 19. Ad quem ritum allusit David, Psalm 51. *versu* 9. *Expiabis me hyssopo, & purus ero; lavabis me & præ nive albescam.* Paulus item 1. Cor. *cap* 15. *vers* 29. non leve argumentum resurrectionis mortuorum inde efficiens. Quando enim [illegible], *à pollutione mortis purificati*, in Sanctuarium redibant, quid significabant aliud, nisi reditum nostrum ex morte, quâ in hac vita polluimur? Franc. Burmannus *Synops. Theolog. Christ. Part I. lib.* 4. *cap.* 22. § 9. 6. 18. V. quoque hic [illegible], inprimis ubi de *Aqua Separationis, Cinere vaccæ rufæ, Mortuis* &c.

Mortuarium, in Communione Rom. jus illud dicitur, quod Ecclesiæ, seu illius Rectori debetur, cùm quis decedit. *Quisquis decedens parochianus tria vel plura cujuscunq; generis in bonis suis habuerit animalia, optimo, cui de jure fuerit debitum, reservato, Ecclesiæ suæ à qua Sacramenta recepit, dum viveret, sine dolo, fraude seu contradictione qualibet, pro recompensatione subtractionis personalium decimarum, nec non & oblationum, secundum [illegible] reservatur post obitum, pro salute animæ suæ, hujusmodi [illegible].*

Quid

Quod si duo tantum in bonis [illegible] animalia, & man-[illegible] Ecclesiæ exacto qualibet nomine mortuarii [illegible], in *Statutis* Provincial. Stephani Archiep. Cantuar. apud Lambethe Ann. Chr. 1206. &c. Vide Car. du Fresne *in Glossar.* in hac voce, & in vocibus *Catallum* ac *Herietum*. In *Statutis* Ordinis Hospitalariorum S. Joannis Hierosol, & qui eorum in locum succes-[illegible], *Mortuarii* nomine intelliguntur [illegible] *Commendæ* [illegible], à die obitus Commendatarii, usque [illegible] insequentem mensem Majii, seu Festum Nativitatis S. Joannis Baptistæ; qui ad commune Ærarium spectant, quemadmodum & [illegible] integri, à Majo hoc usque sequentis anni Majum, id quod *Vacans* vocant, &c. Dominic. Macer in *Hierolexico*.

Mortui, apud Poetas, in Inferorum poste notati. Statius *Thebai-dos lib. 8. versu 10.*

Nec dum illum aut trunca [illegible] obvia turba
Eumenis, aut furvo Proserpina poste notavit.

Ubi Lutatius, *Asserunt enim Poëtæ*, inquit, *Mortuorum capita Furiarum lampade (e taxo) infici, & eorum nomina à Proserpina in Inferorum poste conscribi.* Seu abscissione crinis, ab eadem, gregi mortuorum ascitt sunt. Virgilius *Æneid. lib. 4.*

Nondum illi flavum Proserpina vertice crinem
Abstulerat, Stygioque caput damnaverat Orco.

Quod sigmificatur Euripidi [illegible], annotat Macrobius *lib. 5. cap. 19.* Hoc facto vel occultis notorum polluere creditus. Philosophus, ut vides in *Historia* Jamblichi, penes Eunapium. Et Hebræorum divinis sceitis impuri erant, qui mortuum aliquid vel tangerent, uti vidimus supra de *Mortuitio*. Funesta vero etiam sua morte deleta, quorum antiqua superstitione nec coria pedibus induere licebat hominibus sanctis, V. *Festum* [illegible], sic Principibus Romanis, quorum res juxta divinas sacræ habebantur, non licebat etiam prædecessorum suorum corpora tangere, Suid. Imo unus mortuus totam pollidebat communitatem, Virgilius *Æneid. lib. 6.*

Præterea [illegible] tibi corpus amici,
Heu nescis, totam [illegible] funere classem.

V. quoque de Lajo sepulto Statium *Thebaid. l. 2. v. 64.* & de ritu hoc in re Hebræorum, supra ubi de *Juvenca decervicanda* alibique. Proin atro calculo notata tyrannis eorum, qui mortuos etiam terra & igni arcebant. Romani, & aliæ gentes vel sepultura, vel rogo dignabantur. Et quidem apud Romanos, olim noctu efferebantur, prælucentibus candelis [illegible] circumdato Martialis *l. 8. E. 43.*

Effert uxores Fabius, Chrestilla maritos,
Funereamque toris quassat uterque facem.

Quem morem, à nonnullis Christianis usurpatum, ab Hispaniæ Episcopis in Concilio Illiberitano, Constantini Imp. tempore congregatis, damnatum ac prohibitum fuisse, novimus. Infectis papyro itidem & scirpo funalibus, cum quibus rogo inferebantur ac comburebantur. Licet alibi;

Fallax [illegible] sibi [illegible].

Scirpus enim, ut & papyrus, ex candelis ad luminis usum præbuit, *à quibus detracto cortice*, inquit Plinius, *candelæ luminibus & funeribus serviunt*: Sic cadaveribus expeditus cremandis inservuit. Simul autem *mortuorum* sepulchris inferebantur rescula, quibus in vita ut fuerant delectati; aut una comburebantur, ubi mos fuit cremari defunctos. Plinius *l. 36. c. 17.* [illegible] *& strigiles & calciamenta illata mortuis lapidem fieri auctor est*, &c. Kirchmannus *ad calumnias* 1002. & 1003. Insuper memoria eorum multis modis à viventibus colebatur. Sane omnes pompæ, Ludi, Templa, Sacrificia, Aræ, Cæremoniæ [illegible] vetustissimorum Paganorum nihil, nisi *Memoria mortuorum*, fuere, ut longis Catalogis repetiit Ecclesiæ primæ contra Nationes propugnatores, Theophilus, Tatianus, Justinus Athenagoras, Arnobius, Tertullianus, Cyprianus, Minucius, Alii. Inprimis Clemens Alex. quo doctior nemo unquam, ne apud Græcos quidem, Scriptor fuit, verus ille Varro Christianæ antiquitatis, atque eo Eusebius, adjuncto suo sermone, *Præparat. Evangel. lib. 2. cap. 6.* V. quoque de consectu coronatum [illegible] in *mortuos*, Paschalium *Coronar. lib. 4. cap. 5.* & de orationibus, eleemosynis & oblationibus, quas ante Gregorii M. tempora faciebant quidam veit. Christiani pro mortuis, Jo. Forbesium *Instructionum Historico-Theologicarum lib. 13. cap. 9.* necnon hic *passim*. Addam saltem, *Mortuos in Ecclesia sepeliri*, vetitum esse *Canonibus*, qua de re V. quæ Lindebrogius annotavit in hac voce.

Mortuum Mare, adde: Hinc quoque illustri familiæ, ex Rupichovartiorum (*de Rochechouart*) qui è priscis Lemovicum Comitibus orti, stirpe castæ nomen. Johannes enim *de Rochechouart* Dn. *de Mortemar*, ex Margareta (fil. Petri Ambosiani Dn. *de Chaumont*) pater fuit Aimerici, ex Johanna *de Pontville* Dn. *de Rochechouart*, genitoris Francisci, Baronis *de Mortemar*: quo & Renata Taveau, natis Renatus Johannam *de Saux* (fil. Caspari *de Saux* Dn. *de Tavannes* Maresc. ali Franciæ) sibi junxit, atque ex ea suscepit Casparum *de Rochechouart*, March. *de Mortemar* Princ. *de Tonnay Charente*, qui ex Ludovica Com. *de Maure* (Carolo Com. qui decessit A.C. 1575 genita) prolem Gabrielem Ducem *de Mortemar* & Ludovicum Com. *de Maure*. Quorum huic uxor obtigit Anna, fil. Octavii Baron. *d'Attichy*: ille ex Diana (filiâ Johannis *de Grandseigne*, extinctâ A.C. 1666.) suscepit Ludovicum Victorem Com. *de Vivonne*, Gabrielidem Princ. *de Tonnay Charante* (ux. Cl. Leonori de *Damas* Com. *de Thianges*) Mariam Emanuelem; Monialem Franciscam Athenaistam (*quæ nupsit Ludovico de Pardaillan de Gondrin March. de Montespan*) & [illegible] Magdalenam Monialem. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Part.* [illegible]

Morvinum, moneta aurea Alphonsi Hispaniæ R. voce orta [illegible] *maravedinum* detorta: de qua monetæ specie multa apud Covarruviam *in Collat. vet. numism.* &c. [illegible] Carolo du Fresne *in Glossario*.

Morumi, Indiæ pop. monstrum, qui per [illegible] tractu Oceani ora prætentu sunt, incolæ, apud *Plinium* & Solinum.

Morus, arbor sapientissima Plinio, *quod [illegible] urbanarum germinat, nec nisi exacto frigore. Sed cum cœpit, in tantum universa germinatio erumpit, ut una nocte [illegible] cum strepitu*, *l. 16. c. 25.* Unde & prudentiæ symbolum Pierio habetur. Sic enim Vir prudens graviora negotia deconsulto omnia consulto prorogat, neque ante tempus scite [illegible] occasione noxam ac periculum expectat. An Græcis propterea, quasi per ἀντίφρασιν *stulta* dicta, quia sapientissima est: μωρία certe *stultitiam* significare notum. Est autem arbor fruticola, cujus fructus anno maturescit: pariter quod floret [illegible] prius coquuntur. Succus pomis in carne vinosus: trini colores, candidus primo, mox rubens, maturis niger. In novissimis florent, inter prima maturescunt. Tingunt manus succo matura; Sic apud Virgilium *Ecl. 6.* Silenio Ægle,

Ægle Najadum pulcherrima; jamque videnti
Sanguineis frontem moris & tempora pingit:

eluunt acerba &c. Vid. iterum Plinium *l. 4. c. 24.* & supra in voce *Mora*.

Mosaicum, unius literæ trajectione, ex *musaicum*: quod à *musio*, *museo* seu *musivo* (varie enim pronuntiatur) Græcis Μουσεῖον opus dicitur, variorum colorum lapillis tessellatum, Ψηφῖδα [illegible], ut habet Nicetas *in Alexio Man. fil.* [illegible] qui [illegible] ψηφῖδες dicuntur, in *Synodica* Orientalium ad Theophilum Imp. *pag. 113.* eratque ex vitro confecti. Auctor *Vitæ Laurentii* Episc. Sipontini *cap. 2.* *Ex minutis vitreis lapidibus* &c. Cujusmodi *Musivum* videre est passim Romæ, CPoli, & in variis Christianorum Templis in Italia, Gallia, alibique: quod quidem à concinnitate & elegantia dictum vult Scaliger [illegible] [illegible] & [illegible] & Μουσεῖα, in eam partem accipiant Græci. [illegible] istiusmodi opera dicuntur, in *Origin. CPolit.* de quibus V. plura apud Car. du Fresne in voce *Musivum*. Decorabantur autem *musivo* cameræ & apsides, uti *pavimento* sola: quæ probe duo male confundunt Viri docti. Quamvis enim pavimentorum opus eadem ratione & forma componi assueverit, quo *musivum*, ex parvis variisque tessellis aut lapidum sectutis, quibus diversæ formæ & figuræ exprimebantur, uti abunde *ad Suetonium* Casaubonus docuit: nusquam tamen reperias, nisi cameras & apsidas musivo ornatas, pavimenta autem marmoreis exemplis strata. Plinius *libr. 36. cap. 21.* *Non prætermittenda est & pumicum natura: appellantur quidem ita & cætera saxa [illegible]: in ædificiis musea vocant dependentia ad imaginem specus arte reddendam*; Ubi *Musea* proprie vocat in ædificiis arcuaturam ad similitudinem specus arte factam. Quam exin Codinus differentiam religiose observat: ubi, cum eodem opere sola, parietes & cameræ decorarentur; [illegible] vocat, quod in solo ponitur; [illegible], quod in parietibus; in cameris vero & pendentibus, [illegible]. Idem [illegible] *[illegible]* tribuit. Anastasius quoque passim eadem habet, inter alia, in *Hadriano*: *Fecit autem & in Patriarchio Lateranensi triclinium majus super omnia triclinia nomini sua magnitudinis decorata, ponens in eo fundamenta & in circuitu laminis marmoreis ornavit, atque marmoribus in exemplis stravit, & diversis columnis tam porphyreticis quamque albis & sculptis cum vasibus & liliis simul positis decoravit cameram cum apsida de musivo.* Postea, *fecit in triclinio majore miræ pulchritudinis decoratam apsidam de musivo ornatam & apsidas duas [illegible] super marmore & pictura splendentes, & in pavimento marmoreis exemplis stratis.* Iterdem, *Ædificavit Ecclesiam cum apsida amplissima & cameram mirifice de musivo atque cameram decoratam, seu Presbyterium & pavimentum marmoribus pulchre ornavit.* In quibus omnibus aperte *pavimentum* distinguit, à *musivo*, & marmorea exempla pavimento, musivum apsidibus constanter tribuit, Salmasius *ad Spartianum in Pescennio Nigro*. V. quoque infra, ubi de *Pavimenti arte*, ut & ubi de *Quadratariis*. Vulgo tamen hæc commiscentur, & pavimenta quoque *de musivo picta*, solaque *musivo strata*, communiter dicuntur &c. Hinc ars *Musivaria*, quam à Græcis Byzantinis in cæteras Europæ provincias transiisse, dicemus infra in hac voce, & artifices *Musivarii*, de quibus *ibid.*

Mosmates, V. supra *Mixtarabes*, & infra *Mozarabes*.

Moscata Nux, Græce μοσχοκάρυον, ob odoris præstantiam, quasi *Moschata* dicta, sic describitur Mattheolo *in libr. 1. Dioscor. cap. 141.* *Myristica quæ vulgo* — *Muscata* — *afferuntur ex India* — & *proveniunt copiosissima in Ins. quadam nomine Bandan: ibique esse proferuntur arbores quasdam nostratibus persicis haud absimiles, angustioribus tamen foliis, ac brevioribus. Fructus nostratibus nucibus [illegible] in arbore exsistantibus persimiles sunt. Siquidem primo crasso ac viridi cortice conteguntur, cui deinde subest nux ipsa, duro satis putamine incisa, nostra tamen tenuiore, Maci quem vocant, ut retiicul.*

indicant

modum circumvestito. cujus fracto nucleus exit, quam myristicam mo-schatamve nucem vocamus. Hæc, cùm suo tempore maturescunt, incolæ legunt corticem &c. Virtutes ejus idem in *seqq.* exequitur. Certè inter pretiosiora aromata locum habet, unde inter alia Orientis fercula, quibus Maria Medicæa Galliæ Reg. Amsteloda-mi, ab Indicæ Soc. Orient. Præfectis excepta est, quoque, *Macis & Nuces myristicæ triplices, aliæ involucris suis inclusæ, aliæ foliis ma-cidis tectæ, aliæ conditæ, Moluccarum proprios proventus & benigni-tatem prædicabant — Etiam magni pretii olea è macide & nucibus myristicis, & zingiber non tenditum & saccharo conditum pellucens obsonium faciebant*, C. Barlæus *in Medicæa.* Hujusmodi verò nu-cum proventus maximus est in Insulis Bandanis, ut Matthiolus scribit, quarum Monopolium penès Belgas Fœderatos. Arborem quidem in Moluccis quoque crescere ajunt, sed illa frugifera non est, quemadmodum nec ea, quæ in *Zeilan* Insul. provenit. Auctor Anonymus *Histor. Orbis Terr. cap.* 10.

Moschus, seu *Moschi Capreolus*, à reliquis capreolis, juxta Ara-bes, in eo differt, quòd duos dentes habet exertos, ut apri dentes, quos *ficas* Plinius vocat. Est autem is unde *muscum* habemus, o-doramenti genus præstantissimum. Damir, *Etiam ad hanc speciem pertinet Musci capreolus, nigri coloris — staturâ similis & tenuitate crurum & ungularum divisione. Nisi quòd unusquisque ex illis albos dentes duos habet, ex ore exertos, in inferiore maxilla, ad faciem ejus erectos, ut apri dentes.* Reperitur is in Sinis, in prov. Xensia, ubi *Xe* appellatur; item in Suchuena, Junnania, locisque illis ad Oc-casum vicinioribus: habetque tuber seu exuperantiam quandam ad umbilicum, quæ parvum marsupium referens subtili pelliculâ ac subtilissimis pilis vestitâ, constat, ubi *muscus*, de cujus gene-ratione V. Matthiolum *Commentar in Dioscoridem lib.* 1 *cap.* 20. Sed & in India animal frequens; optimæ verò notæ, in urbe & reg. *Tibet* notissimâ, ultra Chorasanam sitâ, quo musco ipsi Indi suo utuntur libentius. *Colore est subflavum*, cùm qui ex India advehi-tur, *ad nigrum vergat*, Sim. Sethi: *Sinensi quoque præstat dua-bus de causis, namque & pascuntur capreæ Tubetienses spicâ odo-ratâ seu nardo aliisque aromatibus, quum Sinenses herbis vilioribus pascantur; & Tubetienses muscum non solent è folliculis suis educere, quod Sinenses faciunt*, Matudius *lib. Mixtionis auri cum metallis sub-stantiis terræ* &c. Sunt autem tubera illa seu marsupia, si sincera sint, præstantissima adeoque vehementis odoris, ut odoratus or-ganum offendant. At versipelles Mercatores, ex sanguine, pel-libus aliisque animalis exuviis muscho additis, marsupia, quæ pel-lis animalis subministrat, infarciunt, ac tanquam vera & genuina venditant. Adeò enim suaviter & pellis olet, ut totam domum aliquam reddat fragrantissimam, uti docet Joh. Baptista Taver-nier, qui in India aliquot hujusmodi capreolos vivos sibi clam ab incolis (palàm enim efferre non licet) coëmit, & effigiem ani-malis, unà cum descriptione ejus insigni, *Itinerario* suo *Indico*, in-seruit. In Sinis porro urbem Sanuyen *moscho* maximè nobilitari; animalque ex Regno *Lu*, in vicinum *Laos* translatum, brevi e-mori: sed & carnem ejus occisi pro cibo ab incolis adhiberi, no-tat Auctor Anonymus *Sina & Europa cap.* 40. V. quoque infrà in voce *Muscus.*

Moscosa, Hisp. *de Moscoso*, illustris Familiæ nomen, ex Gallæciâ oriundæ, in qua *Ruu Sanchez de Moscoso*, circa A. C. 1455. domi-nium *de Altamira* habuit. Et filius Rodericus successit, pater dua-rum inprimis filiarum: quarum altera, Agnes, Vasconi Lopezio *de Ulloa* nupsit, ex eo mater Lupi Sanchii *de Ulloa*, primi Comitis *de Altamira*: altera Urraca, huic suo nepoti successit, & marito Petro Alvaro Osorio hæreditatem suæ domus, cum nomine, in-tulit. Quibus parentibus genitus Rodericus I. *de Moscoso Osorio Com. de Altamira*, ex Teresia *de Andrada*, suscepit Lupum I. ma-ritum Annæ Toletanæ (Petri Proregis Neapol. defuncti An. Ch. 1553. filiæ) & ex ea genitorem Roderici I. *de Moscoso Osorio* &c. quo & Isabellâ *de Castro* natus Lupus II. junxit sibi Eleonoram *de Sandoval & Roxas* (Francisco March. Deniæ & Isabellâ Borgiâ ge-nitam) atque ex ea sustulit Casparum *de Moscoso* March. *de Almà-zan*, Com. *de Monte acuto & de Altamira*; cui ex Antonia *de Men-doza* (fil. Francisci Hurtadi Mendozæ March. *de Almazan* Com. *de Monteagudo*) nati sunt Anna Mendozia, Lupus *de Moscoso & Mendoza* Com. *de Monteagudo*, Leonora Monialis, Margarita *de Mendoza* & Franciscus Hurtadus *de Mendoza*, omnes nominis *de Moscoso* V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europ. Part. II. pag.* 95. *&* in *Ind.*

Moscovia, adde: Sic autem Russia Alba dici cœpit, à quo, circa A. C. 1325. Georgius sedem Imperii, ex urbe Vladimiria, in ur-bem *Moscoviam* transtulit: quamvis nihilominus Vladimiria, ad hunc usque diem, primum in Magni Ducis titulo locum obtineat, secundum demum *Moscoviâ* tenente. Condiderunt autem Rus-siæ Imperium Waregi, circa A. C. 753. in quo duo inprimis Duca-tus eminebant, Kiovia Russiæ nigræ & Vladimiria, Albæ, caput. Sed circa A. C. 1214. Tartari ex Scythia erumpentes, occupatâ Russiâ, Duces ejus in miseram redegere servitutem: quæ per tria fere secula duravit. Interea Russia Nigra Poloniæ accessit A. C. 1300. & *Moscovia* Albæ, ut dictum, caput facta est. Circa annum verò 1500. Johannes Basilides I. reliquis Russiæ Ducibus in ordi-nem coactis & Tartaris feliciter pulsis, *Magnum se Ducem* primùs appellavit. Ejus successor Basilius, à Tartarorum Precopensium Imp. victus & tributarius factus est A. C. 1515. sed posteà, Beloo-zerâ, Lapiâ, Samojediâ, Ugrôjâ, Obdorâ & Condorâ, provinciis, O-ceano glaciali vicinis, potitus, *Moscoviticum* Imperium ad Obium fl. ac Novam usque Zemblam extendit. Accessit sub eodem Duc. Smolensceius & Plescoviensis. Quam ob causam *Tzarum* seu Im-peratorem se vocari voluit: quo titulo hodieque Principes Rus-siæ utuntur, quoties ad Imperatorem, Pontificem, Turcam, Da-niæ Sueciæque Reges, Legatos mittunt; in Legationibus ad Polo-nos *Magni Ducis* elogio contenti. Sub ejus filio Johanne Basilide II. duo Regna Tartarica, Casanum & Astracanum, accessere, sic-que fines Imperii ad Mare usque Caspium & Persiæ fines prolati sunt. Hunc Theodorus seu *Fedor Ivanovvitz* excepit, A. C. 1584. ingenio socors, interim vallo ingentis longitudinis, inter Tarta-riam Precopensem & Russiam exstructo, nomen meritus. Quo ex-structo (fecerat autem is in Imperio socium Borisium Federovi-tzium) per integrum decennium Russia inauditis jactata fuit tem-pestatibus ac theatrum horrendarum miseriarum fuit, cujus tra-gœdiæ quàm luctuosa series, tam levia initia & fœdi exitus fue-re. Cum enim Theodorus negligentius Russiam administraret, atque insuper prole careret legitimâ, Jesuitæ, qui in Collegio quo-dam suo juvenem origine Russum, cui nomen *Gregorius Stretpom* sive *Grifca Utrepaya*, haberent, hunc à prima juventute, ad futu-ram scenam instruxerunt, ac imperandi præceptis tanto successu imbuerunt, ut totam Russiam deceperit. Quamprimum ergo Theodori mors innotuit, quæ contigit A. C. 1605. Borisio adhuc vivo, ex schola progressus Gregorius, *Demetrii* Johannis Basilidis II. alterius filii, à Patre occisi, nomen ac personam adsumere, sese legitimum hæredem jactare, invasorem Borisium causari, & apud vulgus plus fidei reperire, quàm ipsi fraudis Architecti crediti-sent. Quo pacto Imperium arripuit, sed paulò pòst, detectâ frau-de, occisus. Sic Basilium *Ikanovvitz Zuzi* M. Ducem eligere Russi A. C. 1606. sed mox tres alii Pseudo-Demetrii successive emerserunt, Russiamque lacerare perrexerunt, donec Michael Federovvitzius gu-bernac. admotus est; qui *Moscoviæ Imp.* hactenus miserrimè adfli-ctum, prudentiâ, moderatione animi, ac perpetuâ cum vicinis pa-ce, ita recreavit, ut nunquam felicius, quàm sub ipso, fuerit. V. in-prà in voce *Michaël*, & plura hanc in rem apud Georg. Hor-nium *Orb. Imp. pag.* 252. *& seqq.* ut & infrà, ubi de *Russia.* De pileo Sacerdotum, apud Moscos, ita Sigism. Baro, *Comm. de rebus Moscoviticis*; *Sacerdotes, inquit, vestitum prope Laicorum habent, extra biretum parvum & rotundum, quo rasuram tegunt, pileum amplum contra calorem & imbres superimponentes; aut pileos oblongos ex castorum pelle, coloris grisei utuntur.* Qualibus pileis oblongis Clerici in regionibus Septentrionalibus frequentes utuntur; Ansel-lelm. Solerius *de Pileo sect.* 14.

Moses, Dux Israelitarum, adde: Ut vita ejus tribus periodis (nam XL. annos in Aula vixit, XL. vitam privatam egit, in Ma-dianitide, XL. Israelitarum exulum agmini præfuit, populique Dei Ducem egit) sic *munia* ipsius & *revelata* ipsi facta, memo-rabilia erat. Et quidem, *Munus* quod attinet, quod in Ecclesia gessit, illustre id inprimis, & supra omnes, quotquot exstiterunt unquam homines, eximium fuit, atque hisce tribus absolvebatur. I. enim populi Dei *Redemtorem* egit, dum gregem in deserto pa-sceret, ad munus illud, per Angelum ex ardentis rubi igne loquen-tem, vocatus, Exod. *cap.* 3. *vers.* 2, 4. Missus inde cum expressa no-minis *Jehovæ* nuncupatione, *vers* 14. Israelitas, imbelle ac mise-rabile agmen, ante ora hostium minantium frementiumque, multis cum prodigiis ac miraculis (quorum numerus omnis reli-quorum Prophetarum simul sumta exsuperavit) eduxit; Ægy-ptumque divinis jussis repugnantem cœlestibus plagis perdo-muit, ac dees, idolaque ejus tantum non triumphavit, non a-lio effuso, quàm Agni Paschalis, sanguine. *Hunc Mosen — Deus misit Principem & Redemtorem, ductu Angeli, qui visus fuerat ei in ru-bo*, Actor. *cap.* 7. *vers.* 35. II. Perductos ad sacrum montem, Israë-litas Deo veluti præsentes sistit; ejusque nomine Legem Popu-lo dedit, Exodi *cap.* 19. & fœdus cum universa gente iniit, c. 24. stans ipse inter Deum hominesque *medius*, Deuter. *cap.* 5. *vers* 5. V. quoque Galat. *cap.* 3 *vers.* 19. III. Tandem & *Prophetam* ac Doctorem Ecclesiæ egit; quo in munere excelluit ita, ut nemo ipsi par aut secundus exstiterit. Cùm enim primarius in *domo Dei* foret *servus*, Hebr. *cap.* 3. *vers.* 5. veræ doctrinæ plenissimam formulam ac fœderis summam tradidit, cunctaque Ecclesiæ Fata descripsit atque universum ejus ordinavit Statum. Specialiter au-tem & illustrem in modum de CHRISTO vaticinatus est, *Jo-hann. cap.* 5. *vers* 46. atque alium Prophetam, altum Ecclesiæ Ita-cum, aliis denique ac meliora longè promisit, Deuteron. *cap.* 18. *versu* 15, 18. Quod verò *Revelationem* illi factam spectat, modus illius planè singularis fuit & supra reliquos Prophetas aliquid exi-mium habuit. Cùm, Deo videlicet familiaris, adire eum ac con-sulere, quoties vellet; vocesque ejus ac responsa, non per aeni-gmata, aut nubem, sed tanquam humanum sermonem claro au-ditu percipere ac haurire posset; Numer. *cap.* 7. *vers.* 89. & Exodi *cap.* 33. *v.* 9. 11. Inque isto cum Deo commercio, non voces solùm divinas audiret redderetque, sed etiam in monte occultis sacris operare-tur, ipsam cœlestium speciem viderit, quod nemini præterea conces-sum unquam fuit. Exodi c. 33. *v.* 18. & Num. *c.* 12. *v.* 8. Adeoque non auditu solùm (*videns, vigilansque & mente præsens*) sed & quasi-

tand

[illegible] homini Deum usurpare fas, visu ipsius gloriam libaret, pro gloriosissimam speciem oculis ejus exhibuit. Intuebatur namque similitudinem Dei, id est, *Deus sive Filius Dei ipsi* apparebat in forma externa gloriosa, cujus *posteriora* videbat, Exodi cap. 33. vers. 23. & abeuntis velut umbram ac extrema vestigia humano visu capiebat; cùm ipsam Dei gloriam in hac vita nemo videre possit, [illegible] 18, 10. Nec exiguæ quoque gloriæ fuit, quod, cùm è monte rediret, facies ejus divina luce perfusa radiaverit, Exod. cap. 34. vers. 29. *Adeò, ut non possent filii Israël intueri oculis suis in faciem Mosis, propter gloriam illam faciei ejus,* &c. Plura hanc in rem, inprimis quoad mysticam horum omnium significationem, V. apud Fr. Burmannum *Synops. Theol. Christianæ* P. I. l. 3. c. 5. §. 15. & lib. 4. cap. 18. §. 5. *& seqq.* & de Mose Ethnicis non ignorato, Barthium *ad Statium Theb. lib. 4. v. 514.* & *Adversar. L.* [illegible]

Musketa, genus armorum hodie in Europa usitatissimum, tubus ferreus est, quo, pulvere pyrii intus constipati accensione vi maxima, glans plumbea inclusa exploditur & ultra [illegible] [illegible]. Elocei [illegible] præbent arundo puerorum ex sambuco excavata, de qua infrà dicemus. Sed & inventa est non pridem, inquit Athanasius, *in Magnete* [illegible], tanto ea violentia compressum [illegible] canalem aerê, ut in malos præbeat majorem, quàm [illegible] effectum. Et quidem dividitur Æolium hunc sclopum in tres partes seu [illegible]: primum inservit [illegible] receptaculum; tertium fistula, quæ [illegible]. Frustillum [illegible] seu pillulam cylindraceum, canalis [illegible] ut contrà [illegible] occasionem intercludere, idque [illegible] Videas in expositione [illegible] quem vel [illegible], vel materia [illegible] fecere. Auctor Anonymus *Siue, &c Europ. cap.* 34. In Camelarchio Magni Hetruriæ Ducis ostendi *Musketam*, ex [illegible], munere aliquando impecatori cuidam [illegible], memorat Jac. Sponius *Itinerar. tit.* 1. *pag.* 61. V. quoque supra, ubi de *Bombarda*.

Mosyli gens Troglodytica, apud Ptolemæum à promontorio & campo *Mosylo* [illegible], ad sinum Arabicum: quod *Mosylon emporium* [illegible] *Mosylon* [illegible] in Periplo, *Mosyllon* Auctori *Peripli*, dictum. Ab eo [illegible] sinus, quod Jubas olim apud Plinium, sed postea Arabius, e [illegible] quo nomine Persicum seu Arabicum sinum [illegible] auctor docet l. 6. cap. 24. Angustiæ ejusdem [illegible] [illegible], teste Strabone lib. [illegible] quas pro [illegible] Arabici sinus observavit [illegible], quùm antiquæ angustias [illegible] quæ [illegible] passuum tantum patebant, observarent [illegible] Arabici sinus [illegible]. Huc [illegible] porrò devectus [illegible] exercitum duxisse [illegible] refert: sed [illegible] illum Dires non esse [illegible], non per illas Mosylici sinus, [illegible] Strabo [illegible] [illegible] Vid. plura apud Salmasium *ad Solinum passim* [illegible]

Meta, addes [illegible] *metas* præclare describit Joannes de Colle [illegible] Joannis Episcopi Morin. cap 6. [illegible] *Mos namque est* [illegible] *quibusque* [illegible] *hominibus & nobilibus* [illegible] *exercendo & cædibus,* [illegible] *terra aggerem quanta prævalent* [illegible] *altitudinem erigere, fossam quam latè patentem* [illegible] [illegible] *circumfodere & supremum ejusdem aggeris* [illegible] *firmissimè compacto* [illegible] *quod possibile fuit* [illegible] *vel quæ omnia dispicias* [illegible] *ut postea intrantes ipsius villæ* [illegible]. Unde liquet, voce hac propriè collem, cui castellum ædificatum, denotari. *Metas* verò quasi *metas* seu acervos, vult dictas Octav. Ferrarius *in Orig. linguæ Ital.* apud Car. du Fresne. Ita enim Gregorius Turon. *Hister.* l. 4. c. 41. *Acceptisq; [illegible] metas annonæ, quæ aderant, elidit.* Et Guibertus *Histor. Hierosolym. lib.* x. *cap.* 8. *Cùm enim plurimorum annorum segetes [illegible], ut in ea terra mos est, in modum turrium per agros statuta conspicerent, quas nos metas vulgariter vocare solemus* &c. ubi *metas* acervus est segetum, congeriesque seu strues in acutum tendens. Unde hodieque *Meja* & *Mojet* ejusmodi acervos vocant Picardi, Idem in voce *Mita*; qui quoque curiam, placitum, conventum, vocabulo hoc apud Anglos indigitari, & *metas* ejusmodi seu colliculos ita dictos esse, quod in iis placita dominorum tenerentur, [illegible] *placita* appellatos, addit, ex Charta Mathildis [illegible]

Reges Mexicani.

Motezuma I. Mexicanum Regnum in tantum extulit fastigium, [illegible] uno ad alterum Mare illud latissime extenderetur: post quam nullus Regum *Ysoalc* primus circa A.C. 1437. [illegible] [illegible], & feliciter in potestatem, quibus tributum Mexicani pendebant, vicinis redactis, ingens hoc Imperium condidisset.

Motezuma II. ultimus Mexicanorum Regum fuit, sub initium seculi XVI. Ejus enim Principatu Ferdinandus Cortesius, cum Hispanis, Regnum Mexicanum devexit, & intra biennium, innumerabili barbarorum multitudine interemptâ, universo, auspiciis Caroli V. Imper. potitus est, atque inæstimabiles inde opes in Hispaniam vexit. V. Georg. Hornium *Orb. Imper.* p. 336. Eundem Ferdinandum, Novæ Hispaniæ Præfectum, præter [illegible] legitimam, ex Johanna de Zuniga & Arellano, susceptam, ex Isabella, filiâ *Motezumæ* Novæ Hispaniæ Imper. quoque liberos suscepisse, quorum posteritas superest, memorat Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobilit. Eur. Part.* [illegible]

Motherudes, cujus regia, secundùm Demotelem, Labyrinthus in Ægypto, in Heracleopolite Nomo, memoratur Plinio l. 36. c. 13.

Mothe, Græcè [illegible] species saltationis laboriosæ nauticæ, apud Jul. Cæs. Scaligerum *Poetic. lib.* 1. c. 18.

Mothona, Lusonis [illegible] Justino, Solino, aliis est, quæ Græcis *Methone*, opp. Magnesiæ, V. *Methone*.

Motilenus, Præfectus Prætorio, occisus à Commodo. Æl. Lampridius in *Vita ejus*. *Motilenum præf. prat. per ficus veneno interemit:* ubi alii *Motilenum* habent. Casaubonus mallet *M. Attilianum*, quæ nomina sunt Romana.

Motiue, in *Statutis* Equitum Melitensium, Macro idem est ac *Opter*, quando sc. Commendatarius habens necessaria requisita relinquit commendam, quam possidet & meliorem optat. [illegible] *Smotiue*, à Gall. voce *moiter*, i. nominare, Ita autem habent *Statuta* præfati Ordinis *tit.* 19. §. 22. *Gallica dictio est, & significat nominationem seu pronuntiationem: nam veteri Gallorum lingua Moeste* [illegible], *quod dicere*, nominare vel pronuntiare. Eo utuntur Fratres in linguis, cùm declaratur, cui commenda, cujus administratio vacat, concessa fuerit. V. præfatum Macrum in *Hierolexico*, & Car. du Fresne in *Glossario*, ut & in *Not. ad Stabilimenta S. Ludovici* pag. 183.

Motu proprio, Bullæ Pontificiæ species, eadem cum *Statuto*. V. Macrum in voce *Lex*.

Moum Familia, Gall. *Mouy*, Lotharingicæ Stirpis inter ramos est. Fridericus enim Dux, Lotharingiæ & Barri, defunctus Ann. Chr. 1470. ex Jolantha Andegavensi Duc. Lothar. & Barri. (fil. Renati Siciliæ Regis) pater fuit Renati Ducis, defuncti, Ann. Chr. 1508. Hoc & Philippâ Geldricâ genitus Antonius Dux, ex Renata Borbonia, præter Franciscum Ducem (Bodremorum Ducum satorem, uti ex Claudio D. Guisiæ Fratre Antonii Ellebovii, Guisii, Aumalii, Harcurtii, Meduanii, Joyeusii Principes descenderunt) suscepit minorem natu Nicolaum Com. *de Vaudemont*, Ducem Mercurii, defunctum A. C. 1576. Quo & Catharina agnatâ (Claudii Aumalæ D. filiâ) genitus Henricus *de Lotharingia* Com. *de Chaligny*, obiit A. C. 1601. Pater ex Claudia *de Mouy* hærede (filiâ Caroli M. nepte Antonii Bar. *de Mouy*) Nicolai, & Jacobi Dominorum *de Mouy*) Henrici *de Chaligny* March. *de Mouy*, Caroli Episc. *Virodunensis*, Francisci ibid. Episcopi, & Ludovicæ, quæ nupta Florentio *de Ligne* March. *de Roubais*, filium ex eo suscepit, qui hæreditatem & titulum *de Mouy* obtinuit. Idem Spenerus *Part. III p.* 24.

Moyses, adde: Eum scripsisse, quibus omnem futuri [illegible] debere essent persuasi Judæi, ne Ethnici quidem ignorârunt. Juvenalis *Sat.* 6.

—— —— cophino fænoq; relicto
Arcanam Judæa tremens mendicat in aurem,
Interpres Legum Solymarum, & magna Sacerdos
Arboris, ac summi fida internuncia cœli.

Quibus indigitat, opinionem fuisse, ex libris *Moysis* potuisse Judæos scire futura, allusione ad vaticinia de Messia & futura infelicitate aut prosperitate, secundùm obedientiam divinis Legibus impensam. Sed & Judæos, præsertim mulierculas, vaticiniis & responsis Allophylos homines illusisse, nummisque emunxisse, indidem apparet. Et habebatur pro ultimo Magorum fidelissimus Dei servus. Appulejus *Apologet. Si quamlibet modicum emolumentum probaveritis, ego ille sim Carmendas, vel Damigeron, vel* Moses, *vel Jannes, vel Apollonius*, V. quoque Plin. *lib.* 30. *cap.* 1. & plura hanc in rem, apud Casp. Barthium *Animadversion. ad Papin. Statium Thebaid. lib.* 4. *vers.* 514. & *Adversar. lib.* 15. c. 9. Cæterùm præclara *Moysis* statua figulina asservatur in Musæo Kircheriano, Romæ, teste Georgio de Sepibus *in Descr. ejus* p. 8.

Mozarabicus, in Hispania, dicitur Ritus sacer, qui aliis *Gothicus* in nonnullis ibi Ecclesiis viget, ab Isidoro Hispalensi Archiep. ut habet Dominic. Macer, institutus, & à Concilio Toletano IV. universæ Hispaniæ commendatus. Quem cùm multis erroribus, per introductionem dominantium Barbarorum, depravatum judicaret Gregorius VII regnante Alphonso VI maxime à parte sublatus est, ut ex *Epist.* 64. & 83. *l.* 1. hujus Pontificis ad eundem Regem datis videre est. Tandem, tempore Francisci Ximenii Toletani ejusdem Archiepiscopi, Missale ac Breviarium, ad normam Romanam revocata, Latinis characteribus impressa & aliquot Sacerdotes, ut officio sacro juxta *Mozarabicum ritum* defungerentur, instituti sunt; quod hodieq; in quinque Toletanæ diœceseos parochialibus Ecclesiis observatur, ut & in Capella, ab eodem Præsule erecta, nec non in Capella Doctoris Talabricensis Salmanticensis diœceseos. In hac autem Liturgia, panis Eucharisticus in novem partes dividitur, in memoriam totidem præcipuorum vitæ Christi mysteriorum, quæ sunt, *Corporatio, Nativitas, Circumcisio, Apparitio, Passio, Mors, Resurrectio, Gloria & Regnum*; quæ nomina cuilibet hostiæ particulæ sigillatim attribuunt: Cùm Latini in 5. partes

partes hostiam frangant; uti videre est, apud Dominicum Macrum in voce *Hostia*. In eodem officio *Invitatorium*, seu antiphona, quæ replicatur ad Psalmum, *Venite exultemus*, quâ populus ad adorandum Deum invitatur dicitur *Sonus*, Idem in voce *Invitatorium*. Dictus est verò ritus hic *Mozarabicus*, aliis *Mixtarabicus*, quòd Christiani tunc Arabibus seu Agarenis permixti erant; cum ante horum adventum *Gothicus*, uti dictum, appellaretur. V. suprà in *Mixtarabes*.

Mozetta, ex Italico *Mozzetta*, Gallis *Mossette d'Evesque*, aliàs *Bavarum latum*, in *Bullario* Casin. Tom. II. *Constitut.* 571. Item *Capuccinus*, in *MS.* Brocardi Diar. ac Paris. de Grassis, apud quem *Capuccium* & *Capuccium Spatularium* legitur: *Birrum* quoque; ea omis tunica Prælatorum est, in Ecclesia Rom. quam supra Dalmaticam seu *Mantellettum*, & lineam seu *Rochettum*, gestare solent Et quidem Romæ solus *Pontifex* fert *Mozettam*, super rochettum, absque mantelleto, quia, cùm aliquis in propria domo moratur, opus non habet mantello: quod etiam de *Cardinalibus* intelligendum, in Ecclesiis sui tituli, in congregationibus, quæ in palatiis eorum habentur, item cùm domi visitantur, ut & sede vacante, quia tunc jurisdictionem exercent. *Episcopos* quod attinet, extra suam diœcesim *mozettam* ferre non possunt; in illa verò eam, etiam coram Legato seu Cardinali gerunt, uti Angelus Rocca probat exemplis Julii II. & Pii II. quos, in itineribus suis, Episcopis in suis Diœcesibus, usum *mozetta* & rochetti, mantelleto cooperti, concessisse, ait, apud Dominicum Macrum, in voce *Birrus*, ubi plura hanc in rem. Sed & *Abbati* Generali Congregationis Montis Virginis, in locis suæ jurisdictionis, *mozetta* usum permissum esse, diximus suprà in *Bavarum latum*.

M P.

Mpailus, apud Nicephorum Gregoram *Histor. Rom. lib.* 4 *Magistratus verò, qui certis temporibus eò mittuntur, Venetorum* Mpailus, *sive Curator Pisanorum & Genuensium Potestas appellatur*: idem est cum *Bajulo* seu *Bailo*, quo nomine, à Græcorum jam Impp. ævo, Orator venit Venetus, in Aula CPolitana, Macer in *Bajulus*.

MU.

MU. in notis antiquis, *Mutius*: M. VI. *mensibus sex*: MUL. B. *mulier bona*: MUL. M. *mulier mala*: MUL. P. *mulier pessima* &c. significat, Fr. Gouldmannus *Diction*.

Mucapores, ad quem extat *Epistola* Aureliani Imp. *in qua de belli contra Zenobiam suscepti difficultate, ultra puderem Imperialem, fatetur*, apud Vopiscum, tandem manu suâ Imperatorem interfecit. Ita enim in legg. idem, *Sed quum iter faceret* (Aurelianus) *apud Cænophrurium malitiâ Notarii sui & manu* Mucaporis *interemtus est*.

Mucinia, uni Arnobio memorata *lib.* 2. linteamina sunt parva, apud Vett. hodieque, ad munditiem corporis magni multiplicis quæ usus: aliter *Sudaria*, *Oraria*, *Semicinctia*, Gallis *Mouchoirs*, Salmasius *ad Vopiscum in Aureliano*.

Muceramii, apud Ordericum Vitalem *lib.* 12. Christiani sunt Hispani, sub Saracenis; an iidem cum *Maranus*? V. *suprà*.

Mucianus, prænom. *Licinius*, sub Claudio, in secretum Asiæ repositus, suspectâ Principis iracundiâ, Vespasiano in capiendo Imperio auctor extitit. Per illud autem, quod in Asia, velut exul, exegit tempus, adnotavit diligenter ea, quæ in æde Dianæ Ephesinæ memorabilia occurrerent, ac literis etiam mandasse videtur, quæcunque in Asia vidisset digna memoratu. Plinius Lyciæ legatum fuisse addit, qui sæpe testimonio ejus utitur variis operis sui locis. V. eum inprimis *l.* 12. *c.* 1. ubi de mira Lyciæ ejusdem platano & de Templo præfatæ Dianæ. Salmasius *ad Solinum p.* 816.

Mucrones lucentes, apud Lampridium *in Commodo*, *Inter hæc habitu victimarii, victimas immolavit, in arena rudibus, inter cubicularios pugnavit lucentibus aliquando mucronibus*; lumbeis opponuntur, quales habuisse gladiatores, qui cum eo pugnabant, Victor Schotti refert; *Immitis prorsus feroxq; ingenio, ut gladiatores specie depugnandi crebrò trucidaret, cùm ipsi ferro objecto mucronibus plumbeis uterentur*. Nempe Commodus lucenti ferro, h.e. pugnatoriis decretoriisq; mucronibus pugnabat cum gladiatoribus, qui plūbeis solùm, seu lusoriis armis instructi aut plumbeos mucrones habuerint, aut ferrū quidē, sed cujus in extremo plumbei mucrones erant: quo pacto eos trucidare illi in proclivi fuit. V. Salm. *Not. ad l.*

Mudejares, vocati sunt Mauri, qui expugnatâ ab Alphonso R. Cæsaraugustâ, in quadam urbis regione remanserunt, tributa conferentes Regi, uti habet Hier. Blanca *Reb. Aragon.*

Muerdem, minister Mahometanorum, qui in fanis eorum nolæ vicem voce suâ supplet. *Glossa in Clement. de Judæis & Saracenis*, *Qualibet Masquita habet unum Sacerdotem de primis & unum Ministrum, qui vocatur* Muerdem, *quod sonat præco, qui supplet defectum campanarum. quas licèt Saraceni multùm commendent, quia tamen Christiani in eis habendis prævenerunt, nolunt eis uti*, apud Dominic. Macrum in voce *Nolarium*.

Muffula, apud *Additionum* Auctorem *cap.* 12. *Constitution. Caroli M. Abbas provideat, ut unusquisq; Monachorum habeat wantos in æstate &* muffulas *in hyeme vervecinas*: Dominico Macro est feminalia hyemalis ad manus calefaciendas, Ital. *Manizza* seu *Manicotto*, V. eum in *Hierolexico*. Gall. *Mouffle*.

Mufti, summus apud Turcas sacrorum Antistes, is est, *à quo in rebus dubiis, tanquam à quercu Dodonæa, responsa petuntur*, Aug. Busbequius *Epist.* 3. De cujus officio, auctoritate, reditibus, impostutis, V. Jo. Baptistam Tavernier *Descr. Serralii*.

Mugiens litera, Quintiliano *l.* 12. *c.* 10. dicitur litera *M.* commune cum bobus epitheto, de quibus Horatius,

> *Aut in reducta valle* mugientium
> *Prospectas errantes boves.*

Et Homerus *Il.* v.

> —— —— βοῶν ὑπὸ πόσσ' ἐρυμύκων.

Nempe litera hæc omnium optimè boum vocem exprimere putatur, unde ab *M.* incipiunt, μυκᾶσθαι, *mugire*, μυκηθμὸς, *mugitus*, alia. V. Sam. Bochartum Hierozoic. *part prior. lib.* II. *cap.* [illegible] *Mugire*, ad omnem, amplissimum sonum ducitur. Virgilius *Æn. lib.* 3.

> —— —— *totumq; moveri*
> *Mons circum, &* mugire *adytis Cortina reclusis.*

Et *lib.* 4.

> —— —— *mugire videbis*
> *Sub pedibus terram* ——

Lucanus *lib.* 4.

> *Sæpe cavæ motu terræ* mugire *cavernæ.*

Sic apud Horatium *mugit nemus Garganum*, *l.* 2. *Epist.* 1. apud Val. Flaccum *monstrifero* (maris) *sinus*, *lib* 2. apud Lucretium *tuba*, *l.* 4. *sonans*, apud Papinium Statium *Thebaid. l.* 6. *v.* 18. Verbo omnis inconditus sonus *mugitus* Poëtis. Casp. Barthius *Animadversion. ad Statium d.l.* nec non *lib.* 1. *Sylv.* 1. *versu* 69.

Muhammedes, sic enim rectiùs scribitur, genere Arabs, gente Ismaëlita, Parentibus idololatris prognatus, & ipse idolorum cultor; cætera pauper, sed astuto & ad quidlibet audendum prædenti ingenio, mercaturam primùm camelorum, in Ægypto et Palæstina, exercuit. Mox matrimonio opulentæ & potentis viduæ in *Corazan* Persiæ prov. dives factus, cùm populares ejus, ob non soluta stipendia, ab Heraclio secessissent, spe Principatus assequendi, animos eorum in defectione confirmavit: sic à quadam militum parte dux creatus. Ubi cùm animadverteret, humilitatem generis sui & prioris vitæ sordes, existimationi suæ non parùm officere, apud nobiliores & potentiores; ipse, ut ab hoc contemptu se vindicaret, divinitatis opinionem artibus suis scelestissimâ audaciâ, circumdare annisus, jam non se Ducem tantùm, Principemque, militari favore electum, sed Prophetam, & Numinis internuncium, quò omnes dicto haberet audientiores, jactare cœpit. Quod cum Meccæ, Arabiæ oppido, Magistratui innotuisset, is metuis Muhammedem afficere parabat pœnis: quibus hic ut se subduceret, clam ex urbe aufugit, A. C. 622. d. 15. Julii vespere illo, quod inter quintam & sextam feriam intercedit, sequi in aliam Arabiæ urbem *Jetrib* seu *Jetrab*, Euthymio Ἀθρεββὰν dictam contulit, ibique, confluente ad illum undique delusâ multitudine, Principatus sedem fixit. Unde civitati indita appellatio *Medina Alnabi*, i. Civitas Prophetæ, & per excellentiam, *Medina* i. Civitas. A tempore verò fugæ Muhammedis ex urbe Mecca, æræ Muhammedicæ, quam *Hagiram* seu *Hegiram*, h.e. *fugam*, Arabes nominant, initium ortum; & quia feriâ sextâ, h.e. die Veneris illa facta, hinc memoriæ ergò sacram suam solennitatem hebdomadariam, usque ad hæc tempora, iidem feriâ istâ celebrant; cujus initium, more Hebræorum, censetur in illo vespere, quo quinta feria desinit & sexta incipit, Sole cadente. Quò verò Pseudopropheta hic homines temel seductos in impietate sua, sequi in auctoritate & potentiâ malis artibus quæsita, magis magisque confirmaret: adjuvantibus Hæreticis quibusdam, Bahira sc. Jacobita & Sergio Mon. Nestoriano; quibus accesserunt Judæi, Phineas, Abdias ben Salon, qui Arabicè *Abdalla* dictus est, aliique: ab eis venena & deliramenta veris quibusdam mista, eoque ad fallendam rudem plebeculam aptiora, sumens, eisque pagana quædam interserens, chartas nonnullas conscripsit, per modum Legis, impiis blasphemiis & absurdissimis commentis, impudentissimisque mendaciis refertas, interspersis quibusdam generalibus præceptis *de colendo uno Deo, de eleemosynis, de oratione* &c. quas *Alcorani* nomine indigitavit, de quo V. quæ retro diximus, in *Alcoran & Coran*. Hanc verò blasphemam suam impiamque superstitionem ut ad posteros propagaret, quatuor inprimis machinas adhibuit, *Latrocinium & terrorem gladii*, *Perfidiam*, *Carnalium voluptatum effrænem licentiam*, & *Stuporem cæcamq; obedientiam sub imperatam*; quibus omni doctrinæ suæ examine severissimè interdixit. Unde ad hoc usque tempus, ubicunque Muhammedismus dominatur, de religione quærere vel disputare nefas est. Sic jactis potentiæ sectæque suæ fundamentis, septimo post suam e Mecca fugam anno, collecto exercitu, Meccenses adortus, urbem expugnavit: indeque latiùs armis circumlatis, ad Reges diversos Legatos misit, per quos iis Legem suam commendavit. Sed decimo Hegiræ anno, æt. 63. mortuus in civ. *Jetrib* seu Medina, ibidem sepultus est: Abubechere socero successore. Cum Auctore autem adeò non extincta impietas est, ut quamvis per Legationes prædictas parùm efficeretur, ejus tamen cultores eam viribus & armatâ manu tanta celeritate propagaverint, ut intra primam annorum Hegiræ centuriam, Saraceni victricibus armis totâ Arabiam, Persidem, Armeniam, Ægyptum, Syriam, & quod

Asiæ

Asiæ minoris loca, Africam porro usque ad Oceanum Atlanticum, & transmisso freto Herculeo, totam etiam Hispaniam occuparunt: ipsâ Romani Imperii sede CPoli crebris obsidionibus in magnas angustias redactâ. Reliqua V. suprà in voce *Chalipha*, plura verò hanc in rem, apud Jo. Forbesium *Instruction. Historico Theologic. Lib. IV.* nec non in voce *Mahometes*, ut & infrà *Muslemi*.

Muhavia, primus Maurorum in Hispania Calipha, Hispaniam à subjectione Caliipharum Syriæ liberavit. Cœpit autem Regnum Maurorum in Hispania, A. C. 714. sedesque Regia Corduba & Regum titulus *Calipha* fuit, Georg. Hornius *Orb. Imp. pag.* 167.

Mula, in vehiculis crebrò olim adhibita. Sueton. *Nerone cap.* 30. *Nunquam carrucis minùs mille fecisse iter traditur, soleis Mularum argenteis, canusinatis mulionibus, armillatâ & phaleratâ Mazacum turbâ, atq; cursorum*: & *Vespas. cap.* 23. *Mulionem in itinere quodam suspicatus ad calceandas Mulas desiluisse, ut adeunti litigatori spatium moramq; præberet: interrogavit, quanti calceasset? pactusq; est lucri partem.* Matronæ quoque vehiculo carpentario Romæ vehebantur, quod à junctis *Mulabus* trahebatur: id quia esset, indicant nummi veteres signati nomine, & imaginibus Juliæ & Agrippinæ Augg. apud Laur. Pignorium *Comm. de Servis*. Postea cùm carpentum ab Augustabus, ut & à Magistratibus, usu cœptum est, ad basternas Matronæ se receperunt. A carrucis autem, de quibus suprà, *Mula carrucaria*, dictæ sunt *l.* 38. §. *quæsitum ff. de Ædilit. edict.* à rhedis, *Rhedaria*, apud Varronem *lib.* 3. *de R. R. cap. ult.* V. Joh. Laurentium JC. *Notis in Phædrum, libro* 3. *fab.* 6. *vers.* 1.

Musca in temone sedit, & Mulam increpans, &c.

Nec vectationi solùm, sed cursui addictas esse, probat Simonidis historia: qui à quodam, qui *Mulabus* vicisset, ut eam victoriam Pæane vel Epinicio aliquo celebraret, rogatus, quum præmium nimis exile offerretur, carmen recusavit, gravari se dicens *Mulas* carmine laudare, quòd nimis sterile id argumentum esset: postea aucto pretio, hunc in modum magnificè exorsus est,

Χαίρετ' [illegible] ἵππων.

Salvete velocium nata equorum, &c.

Apud Aristotelem *lib.* 3. *cap.* 2. *Rhetor*. Hinc quoque, qui cursui veloci deserviebant, & mutationibus deputati erant, *Muliones publici* dicebantur: quos Arcadius & Honorius Impp. mutari, vel subtrahi à quoquam, vel à Judicibus liberari, pœnâ propositâ vetuerunt: *lib.* 8. *C. Theodos.* Inventionem *Mulorum* Hanæ, socero Esavi, uni ex posteris Seir Chorræi, Hebræi plerunque adscribunt, occasione loci Geneseos *cap.* [illegible]. *versu* 24. ubi de eo memoratur, quòd *cùm pasceret asinos patri suo, invenerit in deserto* [illegible] *ethhajemim*: quod illi *Mulas* interpretantur; unde colligunt, Hanam hunc primum fuisse auctorem admissionis asinorum ad equas, e quibus nascuntur *Muli*: quam sententiam Augustin. Steuchus ita certam putavit, ut hoc nomine non vereatur Vulgatam suam versionem, quæ *calidas aquas* interpretatur, reprehendere. Sed cùm in S. Scripturâ *Mulorum* sæpe fiat mentio, sub nomine [illegible] *peradhim*, nullibi verò extra hunc locum dicantur, *ethhajemim*; cùm verbum [illegible] *invenit*, non accipiatur apud Hebræos pro eo, quod est *rem aliquam excogitare*: sed significet, *in rem factam incidere*, mavult C. Rivetus *Exercit.* 145. *in Gen.* invitem facilius, quàm certo hic aliquid definire: luterum sententiam Hieronymi, onagros in deserto invenisse asinos & inde ortos fuisse asinos velocissimos, quos reperisset Hana & curasset, contendentis, verisimillimam judicat. Saltem in prima creatione à Deo non fuere conditi, cùm nec *Mulæ* concipiant, nec *Muli* ad generationem apti, ideoque benedictionis illius, *Crescite & multiplicamini*, participes non sint. Idem. Placet hic adjicere duo Epitaphia, quorum unum Thomas Porcacchius A. C. 1563. in agro Sabino equitans observavit, in suppedaneo quodam, vetustate aliquantulum diruto: Alterum M. Ant. Muretus in gratiam Livii Pagelli nobilis Vicentini scripsit: apud Fortun. Licetum *de recond. Antiqq. Lucernis lib.* 2. *cap* 57. Prius, quod Publius Crassus *Mulæ* suæ olim fecit, hoc est:

Dis. pedib. saxum,
Cincia Dorsifera & Clunifera,
Ut in sitare & desultare
Commodetur. Pub. Crassus Mulo
Sua Crassa benesferenti
Suppedaneum hoc cum risu pos.
Vixit annos XL.

Posterius, tale est:

Cave tibi Viator
Ad Mula tumulum
Pueri ne temerè accedite
Ore risit.
Pede lusit.
Dorso tulit
Omnia bellè
Vixit annos VII.

Plura vide infrà.

Mulæ Fœcundæ, in Phrygia, Syria, Cappadocia & Africa. Aristoteles *Histor. Animal. lib.* 6. *cap.* 36. [illegible] *Sunt in Syriâ muli dicti ab iis diversi generis, qui ex asinis & equa coeuntes nascuntur, specie tamen similes.* Et paulo post, [illegible] *Hæ mulæ ex suo genere procreant. Argumento est, quòd quædam in Phrygiam venerunt tempore Pharnacis — quæ adhuc perdurant. Saltem tres manent cùm novem olim fuerint, ut dicitur.* Idem in *Mirabilibus*, [illegible] *Aiunt in Cappadocia mulas esse fœcundas.* Plinius *lib* 8 *cap.* 44. *Theophrastus* (mulas) *vulgò parere in Cappadocia tradit, sed esse id animal ibi sui generis.* Varro tandem R. R. *lib* 2. *cap.* 1. tradit, *Magonem & Dionysium scribere, mulam & equam, cùm conceperint, duodecimo mense parere. Quare non, si hic in Italia, cùm peperit, mula sit portentum, adsentiri omnes terras.* Unde Columella *lib* 7 *cap.* 36. *Quidam verò non dissimulandi Auctores, ut M. Varro & ante eum Dionysius, ac Mago prodiderunt mularum fœtus regionibus Africæ adeò non prodigiosos haberi, ut tam familiares sint incolis partus earum, ac nobis partus equarum &c.* His steriles opponuntur, qui sunt hybridæ & ambigenæ, id est, ex imparibus editi parentibus ac diversæ speciei: qui rursus multorum generum. Alii enim procreantur ex equa & asino, qui præstantissimi sunt & propriè *muli* dicuntur; alii ex asina & equo, *hinni* nomine, &c. V. Varronem præfatum *lib.* 2. *cap.* 8. Plinium *lib.* 8. *c.* 44. Columellam *lib.* 7. *cap.* 36. Alios: & plura de his apud Samuelem Bochartum *ubi suprà lib.* II. *cap.* 20. ut & hic *infrà*.

Mulcta, seu *Multa*, vox Osca, pecunia propriè, quæ *multa* vel plurima penditur in licitationibus, quà emptor plus licitans se privat, damno seu detrimento sese afficiens hacque multæ expositione se quasi puniens; quod [illegible] Græci dixere. Inde pecuniaria pœna, item sacramentorum, seu æris pœnæ nomine pendi solitum. Et quidem de *Mulctis* tres leges à Romanis latas comperimus. E quibus primam tulere Sp. Tarpejus Capitolinus & A. Aternius Coss. Unde ipsa lex modò *Tarpeja*, modò *Aternia* dicta est. Causam ejus sancitæ habes apud A. Gellium *lib.* 11. *cap.* 1. Alteram Festus latam scribit, à T. Menenio Lanato & P. Sestio Capitolino Coss. biennio postquam Aternia lata fuerat. Tertiæ meminit Livius suis verbis *lib* 4. *cap.* 30. *Legem de mulctarum æstimatione pergratam populo quum à Tribunis parari Consules — excepissent, ipsi præoccupaverunt ferre*, viz. L. Papirius Crassus, & L. Julius, quorum paulò ante mentio facta. Mulctatio autem, *non nisi ovium boumq; impendio dicebatur antiquitus — cautumq; ne bovem, priusquam ovem, nominaret qui indiceret mulctam*, Plinius *lib.* 18. *cap.* 3. Unde idem *lib.* 33. *cap.* 1. *Mulcta*, inquit, *Legum antiquarum pecore constat, etiam Romæ.* Postmodum pecunia exacta, quæ in varios usus à Romanis impensa est. Inde enim, apud eundem *lib.* 10. *cap.* 13. *Ludi facti, pateraq; aurea ad Cereris posita.* Et *lib.* 27. *cap.* 6. *Ædiles Plebis Q. Catius & L. Porcius Licinus — signa ænea ad* (ejusdem) *dedere: & ludos pro temporis ejus copia magnificè apparatos fecerunt.* Porro *lib.* 30. *cap.* 39. *P. Ælius Tubero & L. Lætorius Ædiles plebis vitio creati Magistratu se abdicarunt, quum Ludos Ludorumq; causâ epulum Jovi fecissent; & signa tria ex mulctaticio argento facta in Capitolio posuissent.* Sic *lib* 3. *cap.* 50. ex ejusmodi pecunia *signa ænea quinq. in Ærario posita*. Et *lib.* 33. *cap.* 10. *Ludos factos & tria signa ænea Cereri Liberoq; & Liberæ posita.* Et *lib.* 33. *cap.* 28. *ædem in Insula Fauni factam*; Et *lib.* 35. *cap.* 10. *Clypeos inauratos in Jovis æde positos*; Et *lib.* 35. *cap* 10. *quadrigas inauratas in Capitolio constitutas*, legimus. V. quoque hanc in rem, quæ infrà dicemus, in voce *Pœna*.

Reges Principesq;.

Mule-Asses, Tuneti Rex, cùm de regno cum fratribus altercatur, ab Hariadeno cognom. *Ahenobarbo*, astutâ societatis simulatione, eo ejicitur, sec. præt. Historia ejus altiùs repetita sic habet: Postquam Tunetanum regnum, de quo V. *suo loco*, per 35. Regum intra 450. annorum spatium successionem, ad Mahumetem *Mule-Asses* patrem pervenit, hoc defuncto, filius nefario scelere, ac multorum fratrum nececruentus, solium invasit, ab Hariadeno, ut dictum, mox spoliatus. Verùm à Carolo V. pulso Hariadeno restitutus, ab Hamida filio autem rursus regno expulsus, postremò quoque oculis orbatus est. Parricidii proin ultorem quærens A. C. 1547. ad Cæsarem, post partam de Joh. Friderico Saxone victoriam, Augustam Vindelicorum venit: sed tum, in Siciliam ut se conferret, jussus illuc abiit, donec rebus in Germania compositis, justæ de ingrati filii parricidio vindicando petitioni satisfierat, quod factum A. C 1550. quo Cæsar Panormo solvens in Africam secum *Mule-Assem* abduxit, regnumque ei reddere conatus est. Verùm sub idem tempus *Mule Asses*, sive ex mœrore animi sive bellicis diuturnioris incommodis in gravem morbum incidit, & vindictam adhuc spirans fato concessit, anno æt. 60. cujus corpus mox terrâ conditum Bucarus filius Cairovannam deportari, & in Majorum monumentum inferri curavit. V. Thuanum *Histor. lib.* 7. Luxum ejus, etiam exulis, prolixe exequitur Paul. Jovius: qui tamen eum & Philosophiæ Aver-

vers excellentiae pergunt, è curru ... [illegible] ... verò, motu Coeli potestate [illegible], frequentat, refert. Histor lib 34 & 44.

Mule-Bucer ... [illegible] filius Ozmani Fratris Regis, in praelio contra Scirifium, A.C. 1550 ... [illegible] ... discedere nollet, cum ipsius potestatem Victoria pervenit. Idem nomen fratri quoque Regis fuit. V. Thuanum Histor. lib. 7.

Mule-Gazerius, ... praefecti Regis filius, quem Pater ex Cordubensi Christiana foemina susceperat, victo captoque Patre in Urbem à civibus, cum reliquiis exercitus, receptus, & Rex dictus est, ea conditione, ut quamprimum Pater liberatus esset, ipse Regno cederet. Mox, ... [illegible] cladis causas superstitiosi Mauri ... [illegible], quod is à Christianis vinum Fezam importari passus esset & leones aluisset, proximos quidquid erat vini in cellis per Urbem effundi & leones sagittis jussit confodi. Patri deinde, quem durissimis conditionibus liberatum dimisit hostis, sponte regno cessit: vix autem elapsis duobus mensibus, urbe Fezzâ à Scirifio occupatâ, denuo cum Patre in hostis potestatem redactus, Tarudantum ab eo, unà cum fratre Nacerio, ablegatus, ibique paulo post à Praefecto, Scirifii jussu, jugulatus est. V. Thuanum Histor. lib 7.

Mule-Chaidus, filius minimus natu Hamenis Scirifi R. Marochensis, frater *Mule-Zidani*, qui patre in pugna cum patruo Mahamete capto, A.C. 1550 incolumis cum paucis Marochium reversus, patrisque & suam vicem dolens, aliquamdiu ideo Christiano nomini infensus, de amicitia cum Carolo V. Imp. jungenda & imploranda ejus ope consilium iniverat: sed dehortante janio Marochi praefecto, per uxorem pacem tractavit, quae in has tandem conditiones inter eos facta est, ut bello subactae regiones thesaurusque à Patre Taxaron relictus inter utrumque fratrem divideretur, & ex Avi voluntate Mahametes Batrunus Regnorum successor designaretur, post eum *Mule-Zedanus* Hametis filius. Quae postea gesta V. apud Thuanum lib praefato: ubi aliorum quoque Africae Principum, *Mule-Chec*, *Mule-Dris*, *Mule-Mutaldi*, *Mule-Mahadini*, *Mule-Naceri*, &c. meminit.

Muli, infiticii nempe illi, qui hominum operâ procreantur, asino equae admisso: quando & ubi primum coeperint, incertum. Id verò liquet, illorum jam in antiquissimis Graecorum fabulis fieri mentionem. Sic Homerus Il. α. peste ab Apolline immissa,

> Οὐρῆας μὲν πρῶτον ἐπῴχετο καὶ κύνας ἀργούς.
>
> *Graeserunt primum in mulos, canesque.*

Et apud eund. muli vehunt Priami currum, Il. ω & Nausicaae Odyss. ζ & ad Patrocli pyram materiam convehunt, Il. ψ. Ut de Iphito taceam, qui cùm Tirynthia vehisset, equas abactas duodecim quaerens, quibus lactentes suberant muli totidem, ab Hercule est interemtus, Odyss. φ. Apud Hebraeos, (quibus uti quidem, non verò generationi eorum incumbere, permissum) circa Davidis demum tempora *Mulorum* meminere sacri Scriptores. Ipse primum Psalmo 32. vers. 9. & 1. Regum cap. 1. vers. 33. ubi Salomonem jubet, ut in Regem inauguretur, mulae Regiae insidentem ad Gihonem deduci. Sed & reliqui Davidis filii mulis vehuntur, 2. Sam. cap. 13. vers. 29. Et mulo insidebat Absolom, cum haesit inter arborum ramos, 2. Sam. cap. 18. versu 9. Et inter caetera donaria Muli quotannis Salomoni afferebantur, 1. Regum, cap. 10. versu 25. Mulos denique plebeji ... Davidi afferunt, 1. Paralipom. cap. 12. versu 40. Nempe praeter mulos, qui equitabantur, ... [illegible], quales muli Davidis ac filiorum, alii fuisse ... [illegible] seu jugarii, ut h. est, alii item ... seu curules. Unde L X X. Esaiae cap. 66. versu 20. Ἐν λαμπήναις ἡμιόνων, in rhedis mulorum, pro, quod in Hebraeo est, in rhedis & in mulis, tanquam hic agnoscentes figuram ἓν διὰ δυοῖν, ut in his, Pindari Pythiâ quartâ.

> —— —— Αἶψα δ' ... [illegible]
>
> ... [illegible]
>
> ... [illegible] —— ——
>
> —— —— *Mulis autem*
>
> *Et politâ rhedâ, alacriter Pelias*
>
> *Venit properans*;

Id est, rhedâ mulari. Cujusmodi rhedae vel bigae erant, 2. Regum cap. 5. versu 17. vel trigae, ut in Jonathane Exodi cap. 14. v. 7. vel quadrigae, Hebraeis voce hybridâ *Tetramulum* dictae; quibus volunt Deum vectum esse, cùm descenderet legem daturus in monte Sinai. Ut ad *Mulos* equitationi idoneos redeamus, qui praestantissimos esse suprà diximus, qui ex equis & asino generantur, quique ex parvis auribus cognoscuntur, ita tales Persarum Regis angari equitasse dicuntur, Estherae cap. 7. versu 10. Ἀγγαροι enim ... [illegible], ad cursum maximè aptos esse, Plinius ait. Itaque in Olympicis non equis modò, sed & mulis certabatur. Pollux, Ἀγὼν δέ ... [illegible] ἐν Ὀλυμπίᾳ ... [illegible], Olim certamen quoddam mularum Olympiae celebrabatur, & ... [illegible] mularum certamen calpe, ... [illegible] verò rhedarium (seu curule) vocabatur. Quod certamen licet neget Pausanias, esse ... [illegible], tamen meminere ejus vetustissimi Scriptores, Simonides, Pindarus, Aristoteles, Heraclides: Et Anaxilas Rheginus, Phaunis Camarinaeus, Agesias Syracusanus, alii mulis vicere. Quin & inter jumenta, publico cursui destinata, Romani mulos habuerunt. Atque Episcopis, ad Concilium Nicenum delegatis permisit Constantinus, ... [illegible] δημοσίων ... [illegible], publicis mulis & equis uti, ut auctor est Theodoretus Histor. lib. 1. cap. 16. &c. V. iterum Bochartum supra laudatum ibid. & cap. seq. ubi de *Mulorum* origine.

Muliebris Mundus, Ulpiano in l. argumento ff. de aur. & arg. leg. est, quo mulier mundior fit. Continentur eo specula, matulae, unguenta, vasa unguentaria, & si qua similia dici possunt, veluti lavatio, riscus. Ubi nomine lavationis, omnem intelligit Jo. Laurentius JC. supellectilem balnearem, ut ... [illegible], guttos, ... [illegible], & id genus. Eunuchos addit Phaedrus lib. 4. Fab. 5. forte ut delicias dicerent, flabello ventulum facerent &c. Aliud verò *Vestis*, & *Ornamenta muliebria*, quae proin à *Mundo* distinguit, L. 25. ff. de auro & arg. leg. Et Terentius *Heautontimor*. Act. 2. Scena 4.

> —— —— —— *Scilicet*
>
> *Sponsae vestem, aurum atq. ancillas opus esse; argentum ut dares.*

Nempe ornamenta, vestes, monilia, annuli. Mundo muliebri non continentur, L. 32. §. Titia ff. de aur. & arg. leg. 100. §. auro ff. de leg. 3. Unde Tertullianus de Hab. Mul. *Habitus ... [illegible] feminae duplicem speciem circumfert, Cultum & Ornatum. Cultum dicimus, quem immundum muliebrem convenit dici. ... in auro & argento, & gemmis deputatur. Illa, in cura capilli & cutis & earum partium corporis, quae oculos trahunt. Alteri ambitionis crimen intendimus, alteri prostitutionis.* Atque ita *Muliebris mundus* accipitur l. 39. ff. de usu & usufr. l. 39. ff. de aur. & arg. leg. apud Varronem de L. L. lib. 4. alibique passim. V. praefatum Laurentium ad Phaedrum d. l. ubi commentatur in versus hos,

> *Sepone moechae vestem, mundum muliebrem,*
>
> *Lavationem argenteam, Eunuchos glabros.*

Solebat autem mundus hic Sponsae olim praeferri ritu Graeco. Jul. Scaliger Poëtices lib. 3. cap. 101. *Antecedebant autem Sponsam ad lectum ... [illegible] — Inde praeterea, qui calum — ... [illegible] ferrent — Ad haec alia mundum muliebrem, ... [illegible], pelves, pectines, speculum, ... [illegible] ... quae praeter dotem dicuntur ab Jurisc. ... parapherna. Eam luxuriam ad trium tantùm vestium modum, ac modici pretii vasis aliquot à Solone reductam, memoriae proditum est.* Ubi tamen voce mundi, ... laxius utitur. De luxu verò muliebri sui temporis ita Plinius l. 9. cap. 35. ubi de margaritis: *Et proceritati sua gratia est. Elenchos appellant fastigiatâ longitudine, alabastrorum figurâ in pleniorem orbem desinentes. Hos digitis suspendere, & binos ac ternos auribus, foeminarum gloria est. Subeunt luxuriae ejus nomina & taedia exquisita perdito nepotatu. Si quidem, cùm id fecere, crotalia appellant, ... & collisu ipso margaritarum. Affectantque jam & pauperes, lictorem foeminae in publico unionem esse dictitantes. Quin & pedibus, nec crepidarum tantùm obstragulis, sed totis socculis addunt. Neque enim gestare jam margaritas, nisi calcent, ac per uniones etiam ambulent, satis est.* V. eundem ubi de *Argento*, *Auro*, *Purpura* &c.

Mulier, à mollitie, Isidoro lib. 12. cap. 2. unde ... [illegible] *turba*, apud Papinium Statium Thebaid lib. 6. vers. 131.

> —— —— —— ... [illegible] *Lycurgum*
>
> *Larvas Precesas*, ... [illegible]
>
> *Turba* ——

Muliebris sexus exponitur ... [illegible]. V. ... [illegible], laudatum Lactantio de Opificio Dei lib. 12. ... [illegible] ... teste ... [illegible] *Var. Lect. Juris lib. 1. cap. 12.* & Pictius lib 4. ... [illegible] ... accumbebant antiquitus *Mulieres*, sed viri tantùm, ut Ulpianus, Valerius Maximus & Isidorus ex Varrone testantur; nec cum ipsis lavabantur, etsi Tyrrhenos unà cum *Mulieribus* ... accubuisse legatur, apud Athenaeum: Usque ad Pompeii magni, atque hinc ad Galeni & Constantini M. aetatem, quâ cùm in frequentissimo usu balnea essent apud quoslibet, omnes fere, atque etiam *Mulieres* coenantes simul accumbebant. Ut hisce versibus Ovidius insinuit:

> *Ergo ubi contigerint positi tibi munera Bacchi,*
>
> *Atque erit in socii foemina parte tori.*

Interim non eodem cum Viris situ accumbere solitae sunt, unde in Romanis lapidibus, in quibus mulieres cùm viris accumbentes repraesentantur, illae quasi sedentes, & nulli alteri rei cubito innixae accumbentes ac edentes conspiciuntur: Viri verò in principio coenae cubito sinistro innixi pectoribus, mensam, ut plurimum tergere, quòd solâ dextrâ manu illam ... [illegible] solent; in fine verò se ipsos in latus ita, ut acutam corporis figuram redderent, verterunt. *Apud Graecos verò Mulieres nunquam accubuisse*, testatur Cicero in Verr. V. Hieron. Mercurialem de Arte Gymn. lib. 1. cap. 11. Demsterus tamen, *Mulieres* ... cum Viris accumbendi ratione usas fuisse, & ... [illegible] ... rum insedisse, apud Rom. docet ex Cic. ad Atticum lib. 1. Epist. 1. & Valerio lib. 2. cap. 1. ubi tamen hic ... [illegible] ... cùm ait: *Foeminae cum Viris cubantibus sedentes coenitabant*. Nisi fortè ita utrumque conciliet, ut in gremiis maritorum *Mulieres* sedentes.

sedentes potiùs, quàm accumbentes, cibum cepetint. Certè enim uxores suas Romani gremiis impositas & velut in sere dinatas habuisse leguntur, apud Ciceronem iterum 2. *Catilin.* Apulejum *Metamorph. lib.* 6. Suetonium *in Caligula cap.* 25. &c. quem sedendi ritum Ovidius non uno in loco respicit, inprimis *Amor. lib.* 2. *Eleg.* 18.

Sæpe mea dixi, tandem discede, puella,
In gremio sedit protinus illa meo.

Et *lib.* 3. *Eleg.* 2. V. quoque Juvenal. *Sat.* 2. ubi voce *jacendi* utitur:

In gremio jacuit nova nupta mariti.

V. Thom. Dempsterum Paralipom. *in Joh. Rosini Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 28. Calvas quondam *Mulieres* Veneri pectines, velut inutiles, dedicasse legimus, apud Georgium Codinum Constantinop. Τὰς Ἀφροδίτης δ' ἄγαλμα ... Rigaltius *Notis in Phædrum lib.* 5. *fab.* 6. Custodes porro Eunuchos habuerunt, quod hodieque in Oriente usitatum est: qua de re V. suprà in voce *Eunuchi*. Genas radere, in suorum funeribus, prohibitæ sunt Legg. XII. Tabb. Vino abstinere Romuli lege, sub gravissima pœna, jussæ, *uvam solùm passam, murrinam & quæ id genus sapiant potu dulcia*, bibendi potestatem habuerunt; quoque certius à temeto ubi temperarent, osculum ferre cognatis coactæ; neque cellæ vinariæ iis commissæ sunt, A. Gellius *lib.* 10. *cap.* 23. &c. De earum apud Græcos calceamentis, opificiis & cæteris, V. Fr. Ruscelli *Archæol. Att. lib.* 4. *cap.* 12. 13. & 14. nec non mox: *de vestitu* aliisq. suprà in voce *Femina*.

Mulierum etiam personæ Tragicæ XI.

Prima, in qua maxima dignitas & ætas grandissima; cana coma, frontis tumor modicus, subpallida, hinc ...ρὸς dicta.

Secundùm hanc anicula libera, quam calamitosam exprimebant: cutis subrufa, subflava canities, frons modicè extans, crines passi ad claviculas usque pectoris.

Post hanc, famula anicula, quo loco cæteræ frontis tumorem expressum habebant, ex agninis pellibus vittam gerebat, cutis rugosa fuit.

Altera famula, μεσόκουρος, quia in medio rasa erat. Frontis summitas tumore castigato, candor subpallidus, mediocris canicies.

Hæc junior erat ea, quam Διφθερῖτιν vocabant, frons tumore vacua. Duæ præterea, capillorum formâ diversâ; comatam Κατάκομον nuncupabant, comâ nigrâ, pallidam, tristi vultu. Altera, quæ non esset comâ pleniore, sed μεσόκουρος. Similis tonsura ei, quam dicebant ...ρᾶν : quidam *recens viduatam*, alii *recens tonsam* reddunt: nonnulli *juvenculam admodum* intelligunt: sicuti mox Νεαρὰν ... ab hoc significatu esset albida, fuci plena Νεαρὰ ... est in primo flore: qualis Danaë fuit repræsentata.

Duæ adhuc, quarum utraque Κόρη Virgo dicebatur, carebat frontis et exporrectione, quæ in aliis notata. Sed ejus loco capillum applanatum, bipartitum, modicè circumattonsum & cincinnatum, unde & nomen quidam attributum arbitrantur: namque alii κόρην potiùs juvenculam interpretantur; color subpallidus. Altera eodem nomine & facie: cæterùm in capillo neque discriminatio, neque cincinnus. V. J. Cæs. Scaligerum *Poëtices lib.* 1. *c.* 14.

Mulier, in Jure Anglico, dicitur filius ex uxore legitima quidem, sed quam ante nuptias maritus in concubinatu agnoverat, bastardoque ex illa suscepto, tam demum matrimonio sibi copulaverat. Litt'eton *Sect.* 399.

Mulierum Communio, V. infrà ubi de Hæreticorum *Nocturnis Cœtibus*.

Mulieres Publicæ, V. suprà.

Mulionica pænula, apud Cicer. Initio enim pænulam apud Romanos tenuissimi quique tantùm gestabant, putà servi, aut his conditione proximi, eratque propria iter facientium vestis. Casaubonus *ad Spartianum in Hadriano*.

Mullei Calcei, *à mullando*, id est, suendo, Festo: à rubro colore, qualis est *Mulli* piscis; Isidoro *lib.* 19. *cap.* 14. quanquam *nomen Mullo à colore Mulleorum calceamentorum impositum*, potiùs velit Plinius *lib.* 9. *cap.* 17. genus calceamenti erat rubei, sive purpurei, seu coccinei, ex aluta, multis elegantibusque suturis; quæ suggerente *in brevibus ad Plin. notis* Pineto, filum sericum ut plurimum, atque alterius à rubro coloris punctuatim eminens, in diversis partibus ostentabant, altitudine insuper insignis; quod postremum non obscurè indicat Dio, cùm sic de Cæsare *lib* 43. *scribit*. *Deliciis fluxioris vestis ubiq. luxuriabatur, & calceamentorum, quibus etiam postea interdum usus est, altioribus & rubri coloris, more Regum, qui Albæ quondam regnarunt, ut qui propter Julum ipsos genere contingeret.* Et primò quidem Albanorum Reges *Mulleos*, ut à cæteris etiam augustiore pedum calceatu dignoscerentur, usi sunt; à quibus ad Reges Romanorum mos fluxit; Namque & Romulus *mulleis ... calceis utebatur rubris*; ait Zonaras *Annal. lib.* 2. Expulsis postea Regibus, & Reip. formâ mutatâ, *Mulleorum* usus perstitit, penes Senatores eos, qui Magistratum Curulem gesserant; quibus solis calceos ex aluta; & quidem rubros aut puniceos, gerere licuisse, cùm reliqui perones portarent, docet Cato *Orig. lib.* 7. Nec tamen & Magistratus illi semper iis calceis usi videntur, sed diebus solùm solemnibus, ut quando ludos celebrabant aut thensas ducebant. Tunc enim etiam palmatam & cætera, triumphantium portabant insignia: inter quæ *Mulleos* fuisse, patet tum ex cultu, quo cum priscis Romæ Regibus eodem utebantur, tum ex vet. lapide Arimini, in quo de C. Mario hæc extant: *De Manubiis. Cimbricis. & Teutonicis. adem. Honori. victor. fecit. veste. triumphali. calceis. puniceis.* Proin Jul. Cæsar in eo insolens visus est, quod, ut se ab Regibus Albæ oriundum testaretur, diebus etiam non festis *Mulleos* gereret, apud Dionem *loco laudato*. Posteriori ævo qui summæ rerum præfuerunt Imperatores, eosdem usurpasse, ex Spartiano *in Alexandro* discimus, ubi notat præter morem fecisse eum, quod *fasciis albis uteretur, non coccineis*. Inprimis id Imp. Constantinopolitanis peculiare fuit, ut ex verbis P. Diaconi *lib.* 16. *Ut agnosceretur Imperator ex rubris calceis* patet: quibus aquilas aureas intextas gemmasque insertas fuisse, V. in voce *Tzanga*. Transiit ab Imperatoribus rubeorum horum calceorum, quos passim Græci τζαγγία seu πέδιλα ἐρυθρὰ & ἐρυθρὰ & φοινικᾶ appellant, ad Pontifices Rom. uti docemur ex Ceremoniali Pontificum *lib.* 1. *cap. de indum. dicti*. Imò & sequior sexus, albo colore non amplius contentus, istiusmodi calceorum ubi aspravit. Unde Tertullianus *de Pallio cap.* 4. balneorum Antisthitem suas lupas ornantem depingens: *Impuro*, inquit, *ritore pedum aut Mulleolum inducit calceum*, &c. B. Balduinus *de Calceo antiquo cap.* 10. Salmasius hos *Mulleos* eosdem fuisse cum Tulleis aut Tyrrhenicis calceis contendit: quos ex sandaliorum sive crepidarum genere fuisse, Pollux ac Hesychius testantur. Sanè *Mulleos similes esse cothurnorum*, Isidorus ait *Etymol. lib.* 19. *cap.* 34. qui eidem crepidarum fuere genus. Et certè utrique punicei erant & tibiatim calceabantur. Virgil.

Purpureoq; alè suras vincire cothurno.

Imò calceos Impp. Byzantinorum rubros, qui similes cothurnis mulleis Albanorum Regum fuere, *crepidas puniceas* vocat Nicephorus Gregoras, *lib.* 5. *cap.* 8. & mediam usque ad tibiam pervenisse, testatur Procopius *de Ædif. lib.* 3. Unde facilè colligitur discrimen *Mulleorum* & Patriciorum calceorum, quorum hi, quamvis à plebe corrigiarum numero ac Lunæ insigni differrent, non minus tamen ac illi cavi fuerunt, totumque pedem texerunt. Habuisse autem *Mulleos* porro in superiori parte *ossiculos & areos mulleolos; ad quos lora deligabantur*, addit idem Isidorus præfatus: Plura V. apud Thom. Dempsterum *Paralipom. in Joh. Rosini Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 36. & Alb. Rubenium *de re Vestiar. lib.* 2. *cap.* 1. & 2.

Mullus, piscis albo ventre, aureas habet lineas, sed dorso & capite ruber: quæ res & nomen illi dedit. Plinius *lib.* 9. *cap.* 17. *Nomen hoc Fenestella, à colore mulleorum calceamentorum datum putat.* Græcè Τρίγλη, quod ter pariat quotannis, uti Aristoteles habet *Histor. Animal. lib.* 5. *cap.* 9. & Oppianus *Halieutic. libro* 1. *Versu* 590.

Τρίγλαι δ' αὖ τριγόνοιο ἐπώνυμοι εἰσὶ γονῆος.
A triplici triglæ capiunt sua nomina partu.

Ob quam nominis convenientiam Hecatæ olim hic piscis fuit sacer, nisi ratio magis placeat, quam suggerit Athenæus *lib.* 7. Cæterùm *Mullus*, obsoniorum præstantissimum, stomachoque aptum, boni succi, sapore gratus, concoctu haud facilis, sed qui non difficulter admodum excernatur, Xenocrati in luculento illo apud Oribasium fragmento. Et quidem Archestratus commendabat mullos ad Tichiunta, urbem Milesii agri: Cratinus, ac Nausicrates Comici, quos Æxonis dedisset, pagus Atticus: Juvenalis *Sat.* 5. Romanis fuisse in pretio indicat, quos misisset Corsica, vel Taurominitana Siciliæ rupes. Sed nihil æque arguit, quanti fieret piscis, quàm pretium: quod immane temporibus Tiberii Cæsaris erat, uti legimus apud Senecam *Epist.* 95. ubi mullum 4. & ad selibram ponderis, quem Cæsar vendi jusserat, ne Apicius quidem emerat, quinque millibus HS. ab Octavio emptum refert. Postmodum vero & decem millibus unum venisse, apud Suetonium reperias in eodem Principe *cap.* 34. Experiti verò tantoperè hi pisces, ob jecur & caput, Galen. *de Alim. Facult. lib.* 3. *cap.* 27. in capite porro cerebrum placuit. Aëtius *lib.* 2. *cap.* 79. & gemina barba, *quâ insigniuntur inferiori labro*, Plin. *d. l.* Unde magnificentiæ, vel luxus potiùs, insigne specimen *Mullorum barbæ*, magnâ copiâ exhibitæ convivis, ab Antonino Heliogabalo, apud Æl. Lampridium in *Vita* ejus, *Barbas sanè mullorum tantas* (pro tot) *jubebat exhiberi, ut pro nasturtiis, apiastris & faselaribus & fœno græco exhiberet plenis fabatariis & discis; quod præcipuè stupendum est.* Quàm ingenti enim mullorum copiâ fuit opus, ut de illorum barbis disci, atque capacissimi, implerentur! Cùm præsertim non omnes mulli binos illos cirros habeant, quos *barbam* Lampridius, γένειον Græci vocant. Sophron apud Athenæum *lib.* 7. τρίγλαν ... *Mulli barbati suaviores alios.* Casaubonus

ad Lam-

ad Lamprid. Adde quod in unici *mulli* pretium interdum ingentia impensa leguntur, apud Plutarchum *Sympofiac. lib. 4. qu. 4.* quanti ergo tantam copiam constitisse necesse? &c. At hic piscis non solum per se edi solebat, sed etiam imponebatur oleo & garo cum vino paulo: inque iis eousque comminuebatur, donec ex iis, quæ dicta, succus fieret unicus, in quo *mulli* carnes, quas ediderant, tingebant. Cujusmodi succum *halecem* dixere, teste Plinio: qui auctor etiam est, ut in sociorum garo mullum necarint. Plato Comicus apud Athenæum *lib. 2.* [Greek] *In putrida garo submergentes suffocabunt me.* Nec satis erat sic necare, nisi vitream inclusus moriens spectaretur. Unde Seneca ubi supra, *In cubili natans pisces & sub ipsa mensa capitur, qui statim transferatur in mensam. Parum videtur recens mullus, nisi qui in convivæ manu moritur. Vitreis ollis inclusi offeruntur & observatur morientium color, quem in multas mutationes mors luctanti spiritu vertit.* V. plura ibi, quibus hunc morem eleganter describit & exagitat. Etiam illud ad luxum pertinebat, quod tanti pretii piscem in mensam vasis deferrent aureis, quibus illigarentur gemmæ. Martialis *l. 2. Epigr. 43.*

Immodicum tibi flava tegunt chrysendeta mulli &c.

V. Gerh. Joh. Vossium *de Orig. & Progr. Idololatriæ passim*, inprimis *l. 4. cap. 25.* Salmasium *ad Tertullianum*, Auctorem Anonymum *Asiæ & Europæ, cap. de Piscibus*. Alios.

Mulsum, Gr. [Greek], potus est ex vino & melle; cujus conficiendi rationem accurate docent Diosc. *lib. 5. c. 8.* Palladius *lib. 11. cap. 17.* & Auctores *Geoponicon lib. 8. cap. 25.* Plinius quoque simiter *lib. 22. cap. 24.* Nec Talmudicos id præteriit, *in Tract. de Idolol. cap. 2. fol. 30.* autem ubi ad quæstionem, Quid sit [illegible]? respondent, *esse vinum & mel & piper, simul mixta & temperata*: quæ tamen descriptio potius ad *conditum* pertinet; cum *mulsum* per se bibatur, absque aliorum odorum conditura. Quærit denique Macrobius *Saturnalium lib. 7. cap. 12.* cur ex recenti melle & vetusto vino mulsum optime temperetur? Sed & *mulsi* Poëtæ frequenter meminerunt, Plautus *in Persa Sc. 3. in Sticho Act. 2. Sc. 1.* Horatius *lib. 2. Sat. 2. & 4.* Virgilius *Georgic. lib. 4.* Martialis *lib. 4. Epigramm. 13.* & *lib. 13. Epigramm. 108.* Alii, quibus Homerum præivisse volunt, *Iliad. λ. versu 234.* ubi Circe,

—— —— —— μέλι χλωρὸν
Οἴνῳ Πραμνείῳ ἐκύκα, ——
—— —— *Mel recens*
Vino Pramnio miscuit.

Quin olim ante Circen, *Aristæum primum omnium (ajunt) mel miscuisse vino*, ita Plinius *lib. 14. cap. 4.* Cum tamen Plutarchus [Greek] inter ea censeat, quæ nuper inventa sint, *Sympofiac. lib. 8. quæst. 9.* [Greek] *Multa enim, quæ gustare olim & comedi non solebant, nunc pro suavissimis habentur, ut mulsum & vulva.* Sed forte Veterum inventis tam multa addidit gula recentiorum, ut res nova potuerit haberi. Itaque ne nomen quidem [Greek] uspiam extat ante Dioscoridem. Et in Nehemia, Hebræa solum habent. שתו ממתקים, *Bibite dulcia*: Græca vero versio, Πίετε γλυκάσματα. V. quoque 3. Esdr. c. 9. vers. 51. At quam salubris *Mulsi* usus, Plinius enarrat *lib. 22. cap. 24.* *Multi senectam longam mulsi tantum nutritu toleraverunt, neq. alio ullo cibo, celebri Pollionis Romuli exemplo. Centesimum annum excedentem eum divus Augustus hospes interrogavit, quanam ratione maxime vigorem illum animi corporisq. custodisset. At ille respondit, Intus mulso, foris oleo.* Quod apophthegma ex Diophane petitum, [Greek] Sam. Bochartus *Hierozoic. Part. poster. lib. IV. cap. 11. & 12.* Et quidem apud Romanos, ex vinis id usi e fortibus & austeris, erat Falernum & Massicum: cujusmodi vino miscebant inprimis mel Atticum, vel etiam Siculum, quod bonitate erat proximum, ut est apud Martialem *lib. 13. Epigramm. 104. & 105.* Idem *Epigramm. 108.* cui lemma, *Mulsum.*

Attica nectareum turbatis mella Falernum,
Misceri decet hoc à Ganymede merum.

In antecœnio tamen minus id laudabatur, quod ex vino esset Falerno; eoque nomine Aufidium damnat Horatius *lib. 2. Sat. 4.* quod primis etiam poculis hoc uteretur, cum lene mulsum tum sit convenientius. A *Mulso* differt vinum mellites, quod illud ex austero & vetere fiebat vino, ac melle exiguo: istud adjecto ad quinque austeri congio mellis uno & salis cyatho, Dioscor. *lib. 5. cap. 15.* Item [Greek], in quo recens aqua miscebatur melli ad usum tepentium: [Greek] quoque, quod ex veteri fiebat mistura; cujusmodi potu, vini loco, Celtiberi olim usi, apud Diodorum *lib. 5.* Taulantii Illyridis populi, ac Epidamno vicini, apud Thucydidem; & Græci, ante vinum inventum, apud Plutarchum *Sympofiac. Quæstion. lib. 4. Quæst. 5.* Quam in rem V. plura apud G. J. Vossium *de Orig. & Progr. Idolol. lib. 4. cap. 79.* ut & supra in *Medo & Melita.* Addam saltem, de *Mulsi* potiuncula Jovi voto, locum Livii *lib. 10. cap. 42.* Bello Samnitico Consul Rom. *in ipso discrimine, quo Templa Diis immortalibus voverì mos erat, voverat Jovi Victori, si legiones hostium fudisset, pocillum mulsi priusquam temetum biberet. Sese facturum. id votum Diis cordi fuit. & auspicia in bonum verterunt* &c.

Multa, proprie in actionibus, quod addebatur ad priorem licitationem, cum emtores inter se contenderent & alii alios multarent pecunia. Græce [Greek]. Hinc pro pecuniaria pœna vox ista [illegible], quia *multa*, Græce [Greek], imponebatur, quæ numeranda erat, i. *multanda*. Ita enim Plautus, *multavit*, i. *numeravit*, [Greek]. Inde *Multatitia pecunia*, apud Livium. Vide supra in voce *Mulcta.*

Multicia Synthesis, apud Tertullianum *de Pallio*, est serica synthesis, & nimia subteminum tenuitate, ut loquitur Ammianus, perflabilis. Quod enim *Multicias tunicas* nonnulli apud Vopiscum in *Aureliano*, ab subsericis distinguunt & [Greek] interpretantur, errant: quod ex Juvenali liquet,

—— —— —— *Sed quid*
Non facient alii, cum tu Multicia *sumas,*
Cretice?

Paulo post,

Damnetur, si vis etiam Carfinia, talem
Non sumet damnata togam.

Ubi omnino intelligit togam sericam, quæ tunc erat ad usum mollium & delicatorum. Quintilianus *lib. 12.* [illegible] Sericam igitur togam *Multitiam* Juvenalis vocat, quod etiam sequentia ostendunt, ubi Creticum *pellucere* ait: pellucebant enim vestes sericæ, h. e. subsericæ, non aliæ enim tunc [illegible] vetus Interpres Juvenalis recte eo loco exponit [illegible] *intextas subtemine.* *Vitrea toga* Varroni dicitur, quæ ita pellucerent, ut tunicæ clavos ostenderent &c. Erant autem [illegible] aliæ viriles, quarum mentio apud præfatum [illegible] Vopiscum [illegible] aliæ muliebres, de quibus idem Juvenalis,

—— *Ne tacito bilem tibi contrahat uxor*
Humida suspectu referens Multicia *rugas,*

Nominis etymon quod spectat, alii *Multicium*, quasi *Multilicium* dictum arbitrentur, ut sit quod Græci [Greek] vocant. Sed aliud longe est *Multicium vestimentum*, apud Latinos, & illud, quod Græcis, à varietate & multitudine liciorum, [Greek] dicitur: Sic enim vestes vocant varias & animalium figuris pictas, ut infra videbimus. Totum aliud *Multicium* est, quod potius dictum mavult Salmasius, à *multum* & *icio*, ut sit [Greek], vestis serica bene densata & radio bene percussa; quam id tenuitatem levitatemque vestibus conciliat. Hesychius, [Greek], ubi [Greek] ad verbum, *Multicium muliebre*, vel *tunica multicia muliebris.* Idem [Greek]: unde forasse Vett. *molochinæ vestes* [illegible]. Salmasius *ad Vopiscum d. l.* V. quoque infra *Multitia.*

Multiformes Calcei dicuntur Tertulliano *lib. de velandis Virgin. cap. 12.* [illegible] qui [illegible] incisurisque varie ac artificiose distinctus erat: quod genus Epicteti in *Enchiridio* testimonio, auratis & purpureis constabat. Sic enim ille, [Greek] *In calceo, si ultra pedem progressus fueris, fit auratus calceus, dein purpureus, postea interpunctus.* Qualia [illegible] fuisse, ostendit B. Balduinus *lib. de Calceo antiquo, cap. 19.* V. quoque infra, in voce *Sicyonia.*

Multiformis Corona, apud Appulejum *Metamorph. lib. 11.* qua Deam, quocunque eam nomine vocari fas sit, quod se ei [illegible] humanæ majestati reddidisset, ornavit, à diversitate rerum, quæ illi insculptæ, nomen habuit. Sic in corona, Vulcani manibus elaborata, jussu Jovis, apud Hesiodum [illegible] multa artificiosa ex iis animantibus, quæ terra marique continentur:

[Greek]
[Greek]

Fuit autem illa Pandoræ imposita, ut hoc pacto indigitaretur, nihil neque mali, neque terra contineri, quod non illius imperio subjecerit Jupiter. Corona Nemesis similiter *multiformis* fuit, ut in qua cervus & sigilla victoriæ, quorum illud, animal à fugacia, significarent fugientes Persas; ista robur & felicitatem universæ Græciæ, apud Car. Paschalium *Coronarum L. 4. c. 10.* quem pluribus hanc in rem disserentem vide.

Multiloquium in Sacris, V. supra *Lisania.*

Multinuba, V. Hieronymum *Epist. 11. ad Ageruch.* & infra ubi de *Polygamia.*

Multitia, vel *Multicia*, vestis Muliebris: Cujus meminit Juvenalis *Sat. 2.*

Humida suspectu referens Multitia *rugas.*

Quamvis enim *Multitiarum virilium* quoque mentionem Vopiscus faciat, tamen quia addit, *Virilium*, denotat proprie *Multitia* muliebria vestimenta fuisse, & secutis temporibus à Viris usurpata, ut & vestes holosericæ. Vocis originem quod attinet, fatetur eam se ignorare Ferrarius. Nam quod alii, quasi *Multilicia* dicunt, & polymita intelligunt, præter verbi novitatem, apud Juven. sermo est de toga, quam albam fuisse constat, non colorum varietate in textam. Qui autem *Multitia*, à *multum* [illegible] deducunt, quasi vestimenta multum icta & percussa, præter idem novitatis vitium, potius [illegible] contrarium inducere videntur. Vestes etenim multum ictæ, & bene textoris pectine percussæ,

[illegible] illæ, & bene textoris pectine percussæ, densiores sunt minusque pellucent: Cùm *Multicia* contrà Poeta vocet vestem sericam, seu bombycinam, quæ adeo tenuis, ut translucerет, hominique non absconderet, sed nudaret. De Cretico enim ibi sermo est, qui togam sericam & quidem muliebrem, præter sexûs sui decorum, gerebat, ut verba ista ostendunt:

Acer & indomitus libertatisque magister,
Cretice, pellucés.

V. Octav. Ferrarium *de Re Vestiaria lib. 1. cap. 20.* & suprà in *Multicia*.

Multitudo Laureata, in publicis olim gratulationibus conspecta legitur, velut circumplaudens ei qui rem prosperè gessisset, ut particeps felicitatis hujus. Sic *Vitellio*, inquit Tacitus *Histor. lib. 2.* [illegible] *Populus cum lauru ac floribus. Galba imaginem circum Templa tulit, congestis in modum tumuli coronis*, quam quisque scilicet [illegible] tulisset. Et exercitum triumphantis laureatum habemus apud Livium, *Militum quidem propria est causa*, inquit apud eum *lib. 45.* M. Servilius *qui & ipsi laureati, & quisque donis quibus donati sunt, insignes triumphum nomine cient.* Apud Plutarchum quoque Alexander M. [illegible] militibus nunc modestè incutiens, nunc comiter appellatis, complures bello inutiles exautoravit, [illegible] donatos dimisit: imprimis, scribens ad Antipatrum Macedoniæ præfectum, eis ad spectanda certamina [illegible] in Theatro partes assignari, coronatosque sedere jussit, in *Vita* ejus. Qui mos [illegible] à Romanis usurpatus fuit. Namque, apud eundem Plutarchum *in Æmilio Paulo*, in hujus Æmilii triumpho, laureatus [illegible] sequebatur universus exercitus, per cohortes & turmas. [illegible] triumphi servabatur in spectaculis aliisque diebus [illegible], non solum à primoribus, sed ab ipso Populo. [illegible] de Populo extat locus Livii *lib. cit.* ubi postquam egit de [illegible] Apollinarium, addit, *Hac est ergo ludorum Apollinarium* [illegible] *non valetudinis ergo, ut plerique rentur, votum* [illegible] *populus coronatus spectavit.* Quod Antiochus Epiphanes [illegible] est, cum pompam in celeberrimo Græcorum Conventu exhiberet, apud Athenæum *lib. 5.* Quippe inibi primus ordo [illegible] quinque millium, instar agminis Romani, cum [illegible] loricis. Sequebantur Mysi totidem. Dein Ciliceн [illegible] armaturæ, cum aureis coronis, Sed & aliis tota collucebat [illegible], publici Ordines, totæ Urbes, coronatæ sequuntur, uti infra paucis videbimus, in voce *Populus*: pluribus vero [illegible] Car. Paschalius *Coronarum lib. 7. cap. 6. & lib. 8 cap. 11.* Hactenus de *Multitudine* unitati opposita; quatenus verò [illegible] denotat, quâ notione vocem [illegible] & [illegible] frequenter usurpant Græci, V. de illa infrà ubi de *Plebe*, [illegible] *Vulgo.* Addam hic saltem, *Multitudinem Agrestem*, ut stupidam, credulam, timidam, pervicacem, indocilem, sui confidentem [illegible] atque detestatricem; *Urbanam* [illegible], mollem, ignavam, verbis quam re [illegible] promptiorem, [illegible] atque ut ferам, superbam non resistentibus, demissam [illegible], crocodili naturâ, *Militarem* [illegible], intentatis [illegible], exprobratricem operum suorum, gloriosam, [illegible] quærentem, [illegible] rumpentem: inimi[illegible], *Multitudinem omnem* [illegible], invidam, indulgentem [illegible] robustæ, [illegible] in adversis, subitæ pœnitentiæ, Ducis [illegible] recumbentem, [illegible] ut non faciat, [illegible] ut [illegible], servientem ut ne pareat, non sine ratione [illegible], ut videre est apud Jul. Cæs. Scaligerum *Poetices lib. 3. cap. 13.* Sic Parrhasius Multitudinem Atheniensium, [illegible] argumento ingenioso, pinxisse legitur. *Volebat namque, varium, iracundum, injustum, inconstantem,* [illegible] *clementem, misericordem, excelsum, gloriosum, humilem, ferocem, fugacemque, & omnia pariter ostendere*, Plin. *lib. 35. cap. 10.*

Multo [illegible], apud recentiores, vervex dicitur, Gallis *Mouton.* Unde *Multones* seu *Mutones*, moneta aurea Franciæ Regum, in quibus effictus *Agnus Dei*, uti vulgò vocant, seu agnus lanatus [illegible] crucifixus, quosque inde *Denarios* vel *Florenos ad Agnum* appellabant Galli, *Deniers, Florins à l'aignel* vel *Moutons.* Cujusmodi nummos post prælium demum Pictavense, primùm cusos vult Froissardus *Volum. 1. cap. 171.* Verùm longe prius id factum esse, inde patet, quod legitur Parlamentum Parisiense erga Regem Philippum Pulchrum potissimum instituisse, ut monetæ Franciæ ad probitatem & valorem reducerentur, quibus erant sub S. Ludovico, atque adeo *Mutones aurei*, ad 5. solidorum pretium, uti sub eodem Rege erant. Imò altiùs eorum originem Peirescius accersit, qui à [illegible] cusos existimat, vigentibus contra Albigenses bellis, in quibus præcipua Crucesignatorum vexilla eo ipso *Agno Dei* insignita erant, qui inde pro insignibus toti Franciæ Clero & complubribus Ecclesiis Cathedralibus ac Collegialibus transiit, atque adeò ipsi urbi Tolosanæ, ex quo in eorundem Crucesignatorum potestatem devenit, servatâ tamen ejus, quam in insignibus gestabant Comites Tolosani, figurâ. Hinc itaque colligit Vir magnus, cusas hoc imagine monetas, quibus militum stipendia exsolverentur &c. Idem verò monetæ in Flandria quoque obtinuisse, docet Tillius *de Pactis inter Francos & Anglos, sub A.C.* 1351. & 1367. ubi *Mutonum Flandrensium* meminit. Sed & Hispanis suos fuisse *Agnus Dei*, refert Covarruvias & Mariana: quorum is *de Veterum nummorum collatione cap. 5. num. 9.* *Ante eundem*, inquit, *Henricum III. infra in regno habuit* [illegible] *moneta nuncupata Agnus Dei, quæ initio valebat Maravedinum: deinde percussa fuit ex tam infima materia, ut saltem valuerit unum coronatum vulgò Cornado* &c. apud du Fresne *in Glossar.* Vid. quoque suprà in voce *Agnus Dei*, & infrà in *Muto*.

Mulvellus, in vet. Charta Spelmanno laudatâ, *Dedit—quibuslibet* [illegible] *Eborum* [illegible], *in vigilia diei S. Joannis Baptistæ*, mulvellum, *butyrum, panem, cerevisiam* &c. piscis est, qui in mari Angliæ Boreali copiosè capitur in æstate. Londoniensibus *Greenfish*, Lancastrensibus *Milvum*. V. eund.

Mulvius Gallicanus, Præfectus Prætorii, sub Valeriano, cujus ad eum *Epistola* extat apud Vopiscum *in Probo*. *Valerianus Augustus Mulvio Gallicano præfecto prætorii. Miraris fortassis, quòd ego imberbem Tribunum fecerim, contra constitutum divi Adriani. Sed non multum miraberis, si Probum cogitas adolescentem verè probum: Nunquam enim aliud mihi, quum eum cogito, nomen occurrit. Quod nisi nomen haberet, potuit habere cognomen. Huic igitur dari jubebis* &c. Reliqua vide apud Auctorem; quæ epistola eo lectu dignior, quòd quidquid tum temporis *salarii* nomine Tribunis militum ab Impp. dari consuevit, eâ continetur, eruditis Casauboni, Gruteri, Salmasiique *Notis* illustratum.

Mulvius Pons, apud Martialem *lib. 3. Epigr. 14.*

Romam petebat esuritor Tuccius,
Profectus ex Hispania.
Occurrit illi sportularum fabula:
A ponte redit Mulvio.

In via Flaminia erat, [illegible] m. p. ab urbe distans. Aliis *Milvius*. Vide *ibi*.

Mulus Centuriatus, apud Flav. Vopiscum, *in Aureliano*, *Mulum Centuriatum comiter curet.* Solutâ enim veteris militiæ disciplinâ, cœperant singulis centuriis muli deputari ad sarcinas vehendas, uti observat Hadr. Turnebus. Cùm prius *mulas* & *mulos* Præsides totiùm provinciarum de publico acciperent: & *mulos* quidem, uti conjectat Salmasius, ad impedimenta vectanda, *mulas* verò ad ducendam redam aut carrucam. Semper enim mulæ redis ducendis adplicitæ, at muli ad sagmata ut plurimum habebantur. Meminit moris hujus Æl. Lampridius *in Alexandro Sev.* *Judices* [illegible] *argento & necessariis instruebat, ita ut Præsides provinciarum acciperent argenti pondo vicena: mulas senas, mulos binos, equos binos—redditura depositâ administratione* &c. V. Casaubonum & Salmasium *ad d. l.* & plura de *Mulis* suprà.

Mum, vox Persica, *ceram* notat, quâ non minùs, quàm melle, cadavera condiri olim consuevisse, discimus ex Herodoto *Musâ* 4. ubi Scythas refert Regis mortui corpus [illegible] per totam Scythiam circumtulisse, antequam terrâ conderent: & *Musâ* 1. ubi de Persis, [illegible], inquit, [illegible]. Unde Cicero *Tusculan. lib. 1.* *Persæ jam cerâ circumlitos condiunt, ut quàm maximè corpora permaneant.* Et Strabo *lib 15.* [illegible] *Sepeliunt autem cerâ circumlinentes cadavera* &c. Hinc itaque *Mumia* vox notissima, quâ quid notetur, infrà videbimus. Addam hic saltem, sine ratione statuere nonnullos, in Judæa quoque *Mumias* effodi, non minus ac in Ægypto. Constat enim, Judæos non condisse corpora mortuorum, qui mos Ægyptiis peculiaris. At Judæi, cum plurimis unguentis & aromatibus defunctos suos sepeliebant, eodem prorsus more, qui apud Græcos & Romanos viguit, Lavabant cadavera, ungebant pretiosis unguentis & linteis involuta condebant sepulchro: Ægyptii insuper exenterabant & condiebant, ut servare possent & in secula durare. Unde hodieque *mumia* sepulchrorum in Ægypto reperiuntur & eruuntur. Nec hoc omittendum, gentem hanc cadavera primitus domi fabrefacta in loculo ad parietes statuisse, sed postmodum imposuisse lectulis, uti docet Athanasius. Silius *lib. 13.*

—— —— Ægyptia tellus
Claudit odorato post funus stantia saxo
Corpora, & à mensis exanguem haud separat umbram &c.

V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poster. lib. IV. cap. 13.* Salmasium *ad Solinum postum*, ubi inter alia *mumias* & *momias* dictas contendit, à *chute*, quod [illegible] vocabant, Leonardum Fuchsium *ad Myrepsum sect. 1. cap. 13.* Alios, *Gabbarа* Ægyptiis *mumiam* dici, tradit Dominicus Macer in *Hierolexico*. Hinc igitur *Mumiæ* vulgò dicuntur medicata corpora, id est, cadavera defunctorum, quæ aromatum exquisitissimis generibus ex more gentis condita, ævum perdurant, & post multa annorum millia, integra penitus, sed in ligni duritiem rigida, in Cryptis locisque subterraneis Ægypti, subinde magno labore eruuntur, in antiquitatis ostentationem, & Medicum insuper usum. Sunt autem hæ Cryptæ è vivo alabastro cæsæ ac variis concamerationibus,

velut ingentibus aulis distinctæ, ne Labyrinthus aliquis videri possint. Quarum nobilissimam, juxta Memphim hodiernam, vulgò *Cairo*, describit Petrus à Valle *Itiner. tom. I.* & ex eo Kircherus *Jes. t.3. Synt. 13. cap. 4.* Aliam ejusmodi ichnographiam delineavit, qui coram Cryptas illas lustravit, Tit. Livius Burattinus, Poloniæ Regis Architectus, apud eundem Kircherum *cit. Synt. 13. de Mumiis.*

Viri illustres.

Mummius Quadratus, Antonini Pii, ex sorore, nepos, apud Capitolinum in *Vita* hujus, *Bonorum maternorum partem* Mummio Quadrato *sororis filio (quia illa jam mortua erat) tradidit.* Salmasius legi jubet *Numidius* aut *Numius.*

Mummius Secundinus, inter Nobiles Rom. à Severo sine causæ dictione occisos, memoratur Spartiano in *Vita* hujus.

Mundæ Annonæ, apud Lampridium *in Alexandro Severo, Medicus sub eo unus Palatinus salarium accepit: cæteri omnes, qui usque ad sex fuerunt, annonas binas, aut ternas accipiebant, ita ut mundas singulas consequerentur, alias aliter:* sunt *mundi panes,* oppositi sordidis & furfuraceis, quibus utebantur elegantiores. Itaque cùm Archiatris istis annonæ exhiberentur binæ aut ternæ, singulæ tamen erant ex illis *mundæ*, h. e. aptæ lautioribus mensis; cæteræ in usum familiæ. In *epistola* Valeriani Aug. de præmiis Aureliani, quam refert Vopiscus, *mundi panes* opponuntur panibus castrensibus & parcius illi, quàm hi exhibentur. Sic autem iterù dicti sunt, panes de prima nota seu siliginei, cujusmodi panes postea Aurelianus idem, Imperator factus, Populo distribui jussit, loco frumenti, quod illi prius erogabatur. Quorum in locum cùm temporis successu panes secundi ac sordidi irrepsissent, uti docet *lex 5. Cod. Theodos. de pane gradili*, mutavit id Valentinianus, vel potius in antiquum statum redegit, & ut populo *mundi* iterum e fisco panes distribuerentur instituit. Casaubonus *ad Lampridium* & Salmasius *ad Vopiscum d. l.* V. quoque hic passim, inprimis in voce *Annona.*

Mundiburdia, apud Ughelum passim, Diplomata sunt Regum ac Impp. quibus Ecclesiæ ac Monasteria, in eorum *mundiburdio* ponuntur. Est autem *mundiburdium*, apud medii ævi Scriptores, defensio, tutela, protectio: à Saxon. *mundium*, seu *mundio*, vulgò *mund-boor*, *mund-barr* & *mom-boor*, i. Patronus, defensor, tutor. Spelmannus *Glossar.* Radix, *mund*, i. pax, securitas, tutela, tuitio, patrocinium, defensio. Et quidem apud Longobardos, quævis fœminæ in *mundio* erant; puellæ nempe in *mundio* ac tutela parentum, vel si deessent, agnatorum: fœminæ verò nuptiali jugo devinctæ, in *mundio* maritorum, L. Longob. *lib. 2. tit. 10.* &c. V. quoque in voce *Manburnus.*

Mundities Ceremonialis, varia in V. T. à Deo fuit requisita. Præter amictus enim & edulia, quæ certis limitibus circumscripsit, cautum etiam voluit Deus populo suo, de *Munditie*; ut ita omni ex parte eos ornaret amplissimè. Erat autem omnis immunditics, pro vario hominis statu, quatuor generum: Vel in ipso ejus ortu, circa *generationem*; vel in naturali ejus constitutione, circa *esculenta*; vel affectâ valetudine, circa *morbos*; vel in fine ejus, circa mortem. Circa *Generationem* immundus erat I. Gonorrhæus, Lev. *c. 15. v. 2.* II. Contaminabat omne sperma, etiam conjugale, Lev. *c. 15. v. 16.* III. Mulier menstruata, *v. 19.* IV. Mulier fluxum patiens, extra tempus statum, *v. 25.* V. Puerpera, Levit. *c. 12. vers. 2.* quæ impura erat diebus septem, ut menstruata; tum diebus 33. manebat in purgatione sanguinis, si edidisset partum masculum, *vers. 4.* quod tempus geminabatur, si peperisset fœmellam, *vers. 5.* unde & Circumcisionis ad octavum diem exactæ ratio patet. V. Levit. *cap. 12. vers. 2. coll. cum vers. 3.* Quâ generationis impuritate externa, peccati originalis turpitudinem internam generationi adhærentem Deus exprimere voluit. Quoad *Edulia*, non tantùm esui & esculentis immunda erant animalia quædam; sed & ipso contactu quibusdam, licèt non adeò certò, immunda alia videntur, ut sus &c. præcipuè verò contaminabant mortua. *Morborum* præcipua impuritas in lepra fuit, quasi in summam hanc subducta, ut quæ scabiei omne genus aliasque lues comprehenderet, Levit. *cap. 13.* Inficiebat autem illa vel homines, Levitic. *cap. 13. vers. 3.* vel vestes, *vers. 47.* vel domos *vers. 34.* Quam omnem lepram gravis alicujus peccati, nominatim calumniæ, pœnam esse arbitrabantur Judæi. Verum, corporis lepram non semper peccati particularis pœnam fuisse, ut colligitur, ex 2. Regum *cap. 5.* coll. Lucæ *cap. 4. vers. 27.* lepram verò vestium ac domorum, ut quæ minùs vulgaris esset, propter peccatum specialiùs immissam videri. Judicium verò lepræ soli Sacerdoti competebat, ita ut ne peritissimo quidē Medico illud esset concessum, Levit. *c. 13. v. 2.* coll. Matt. *c. 8. v. 4.* &c. Atque ita per omnem ætatem, in omni statu, ab ipsis usque incunabulis, *immunditiei* multiplici obnoxius erat Judæus, ne quidem ipsa *Morte* eximiâ; à qua quæ proficiscebatur contaminatio, reliquas omnes ferè superabat. Erat illa vel in brutis vel in homine: quorum illa mortua, tam immunda, quàm munda, solo contactu inquinabant. Et quidem immunda animalia, ex quorum tactis cadaveribus impuritas contrahebatur, enumerantur Levit. *cap. 11. vers. 24. 27.* quibus adduntur octo reptilium species, *versu 29, 30, 31.* quinimo contaminabatur omnis res, quæ tale cadaver attigisset, *v. 32, 33.*

Munda verò tacta contaminabant, si morticina, Gr. κατ' αὐτοματίαν θνησιμαῖα, essent, id est, suâ sponte, nullâ vi extincta; vel suffocata, absque amissione sanguinis, Levit. *cap. 11. vers. 39, 40.* At ipsius hominis cadavere nihil erat contagiosius; illud enim velut præsentia sola, non tantum ex contactu suo, contagione afficiebat omnem, qui in eodem erat loco, Numer. *cap. 19. vers. 14.* atque immunditie, quæ nonnisi cinere vaccæ rufæ erat tollenda, *Ibid.* Quibus omnibus Deus, cujus regnum est vitæ, mortem, ut ὀψώνια peccati horrere se & abominari, operumque mortuorum communionem vitandam esse, luculenter voluit testatum. Pro harum autem immunditiarum varia ratione, vario item modo, *immundi* à castris arcebantur, Numer. *cap. 5. v. 2.* Deuter. *cap. 23. vers. 10.* & 2. Chron. *cap. 23. 19.* donec ab immunditie sua essent purgati, & violata ceremoniarum religio expiata: quod fiebat tum in *sacrificiis*, tum in *lotionibus* & *aspersionibus*. Puerperæ sacrificium, habes Levit. *cap. 12. vers. 6. 7. 8.* Gonorrhæi, Lev. *c. 15. v. 14.* Mulieris fluentis, *vers. 29.* Leprosi *cap. 14. vers. 10.* quod omnes offerebant, postquam probè purgati & abluti essent. Communis enim purificationum omnium ratio & quasi caput consistebat in *balneis*, Levit. *cap. 15. vers. 16.* in quibus aquâ vivâ totum corpus abluebatur, quem ritum Hebræi טְבִילָה dixere. Solennior erat Leprosi purificatio, ut videre est Levit. *cap. 14. & seqq.* Præ cæteris verò omnibus singularis erat purificatio polluti è mortuo; quæ *aquâ separationis*, seu aqua cinere vaccæ rufæ conspersâ, peragebatur, Num. *cap. 19. vers. 19.* &c. Vacca autem hæc erat I. tota rufa. II. Comburens eam erat Princeps Sacerdotum, à Pontifice secundus, qui per septem dies eum in finem separabatur ab uxore. III. Educebatur vacca è Templo ad montem Olivarum, in quo comburebatur & sanguis ejus adspergebatur. Tandem IV. aquæ ita respersæ cineres hujus vaccæ servabantur & valebant ad purgandam immunditiem ex tacto cadavere contractam. Quæ omnia quid significaverint, apud Theologos reperies. V. imprimis Franc. Burmannum *Synopsi Theol. Part. I. Lib. IV. cap. 12.* Has verò ceremonias quo modo Gentiles in sacris suis fuerint imitati, diximus alibi. V. ubi de *Purgatione*, *Purificatione* &c.

Mundus, per ovum mysticè repræsentatus, in Zoroastris Schola apud Plut. *de Iside & Osir.* Ei enim figuram ovalem antiquissimi tribuerunt; Sanchuniathon præcipuè, de quo V. suo loco. Unde Thebaidos incolæ, Deum *Mundi* opificem exprimere volentes, efformabant eum ore ovum effundentem: *ἑρμηνεύεται δὲ τὸ ᾠὸν κόσμος, ovum autem interpretantur mundum*, uti ait Porphyrius alicubi. Etiam in Orgiis Liberi Patris, quæ ab Orpheo instituta, ovum Mundi erat symbolum, ut docet Plutarchus *Symposiac. lib. 2. quæst. 3.* & Macrobius *Saturnalium lib. 7. cap. 16.* Quare Proclus *in Timæum*, eadem esse ait, τὸ Ὀρφικὸν ᾠὸν καὶ τὸ τοῦ Πλάτωνος ὄν, *Orphei ovum & Platonis Quod est.* Varro quoque cùm ovo Mundum comparat, *in Logistorico*, qui *Tubero*, sive *de Origine humana*, inscribitur, apud Probum *in Eclog. 6. Cœlum est testæ; itidem vitellum terra; inter illa duo humor, quasi in sinum clusus aeri, in quo calor* &c. Hoc ovum itaque, ab Oromasde, Principio bono, factum; Arimanius, Principium malum, Geniis malis conditis, perforasse, atque ita bona permiscuisse malis, mala bonis, delirarunt olim Zoroastris sectatores. Quæ fabulosa esse nemo non videt: interim non obscuræ in iis apparent reliquiæ doctrinæ Noachicæ, tum de Deo, habitante lucem inaccessam, Mundique opifice, tum de Satana, aëris ac caliginis Principe, mali omnis fonte & auctore. V. quæ infrà de Ovo, & plura hanc in rem, apud Ger. Jo. Vossium *de Orig. & Progr. Idolol. l. 1. c. 5.* Sed & ovi hieroglyphicum æternitatem Mundi, nonnullis olim creditam, indigitasse videtur. Certè circa originem *Mundi* variè dubitarunt veteribus Philosophis: Quorum alii, magnifici adeò operis admiratione perculsi, Mundum atque immensum hoc quod videmus & palpamus, ipsum esse Deum dixerunt, ut Plinius. Alii, etsi Auctorem aliquem ejus faterentur, non rectè tamen ad eum assurgere valuerunt: sed cùm ex nihilo nihil posse fieri arbitrarentur, isto axiomate decepti, Mundum hunc docuerunt esse æternum, quæ Aristotelis fuit sententia. Cùm autem inde sequeretur, positâ hac Mundi dispositione, infinitus atque æternus Animarum numerus: Pythagoras, istâ difficultate victus, animarum μετεμψύχωσιν commentus est, quem plures Philosophi secuti. Reliqui, contrariâ viâ, cum Epicuro Mundum nec æternum, nec eundem semper esse dixerunt, sed eum ex atomis sæpius construxerunt, atque in eosdem rursus dissolverunt; & non Deum, sed casum Mundi architectum fecerunt: unde neque Dei, neque etiam proptè hominum causâ eum factum voluerunt. Cùm tamen opus adeo magnum & elegans longè aliis, quàm Fortunæ manibus, extructum esse, vel cæcutienti pateat; ipsâ ratione Mundi conditorem haud obscurè loquente. Sed tutius & compendiosius Moses, qui sine ullis ambagibus creati Mundi originem atque natales initio sacræ suæ Historiæ pandit, brevibusque verbis infinitas ac molestissimas hominum cogitationes & quæstiones in hac materia præscindit; cujus rudera ac reliquiæ quædam in Philosophorum atque Poëtarum ipsorummet scriptis hodieque extant. Etsi autem ipsum *Mundi* conditi initium atque annus ejus veluti natalis, exactè inveniri non possit, atque ea res à Chronologis pro desperata habeatur: satis tamen è sacro Mosis, & Prophetarum calculo constat, Mundum non adeò antiquum esse, ut ejus *ortus* ab

æternitate

immenso seculorum intervallo repetendus sit, sed esse recentiorem, ut juxta Chronologorum communem calculum, necdum sex mille annorum ætatem attingat &c. Franc. Burmannus *Synops. Theol. Chr. Part. I. lib. 1. cap. 41.* Effigiem *Mundi*, in diademate suo Imperator gerit. In illo enim bractea aurea & gemmata conspicitur, incipiens à media lamina, quâ tegit mediam frontem undequaque incipit ambire vacuum illud diadematis intervallum, quod in speciem lunæ sinuatur. Hæc bractea desinit in albam laminæ partem, quæ in occipitio media est: quo modo fit, ut habeat ad latera utrumque cornu, quæ sunt culmina diadematis, unum dextrorsum, alterum sinistrorsum. Summitas hujus bracteæ globum sustinet, *Mundi* effigiem, quo nihil Majestati Imperatoriæ repræsentandæ aptius; ut videre est apud Car. Paschalium, qui in hoc hieroglyphico explicando multus est, *Coronarum lib. 9. c. 21.* Apud medii ævi Scriptores *Mundus* pro seculo ponitur. Unde *Mundialis*, Græcè Κοσμικὸς, h. est, secularis, ut vocant; quo nomine imprimis, apud Tolosanos, in Gallia, veniunt præcipui è civitate adolescentes delicatè ac mundè vestiti. *Mundi* vulgò, uti habet du Fresne in *Glossario*.

Mundus Muliebris, quid propriè sit discimus ex Livio *lib. 34. c. 7.* *Munditia & ornatus & cultus hæc feminarum insignia sunt: his gaudent & gloriantur, hunc Mundum muliebrem appellarunt Majores nostri.* Quem cum C. Oppius Tr. Pl. in medio ardore Punici belli, lege arctâ admodum circumcidisset; eamque postmodum legem M. & P. Junius Bruti, Tribuni Pl. tuerentur, matronæ Romanæ, concursu, ex oppidis quoque conciliabulisque facto, omnes vias urbis, aditusque in Forum obsederunt, jamque & Consules Prætoresque & alios Magistratus adire & rogare ausæ, non abstiterunt antequam abrogatâ lege pristinus illis redditus ornatus esset. V. digna omnino lectu Orationes. M. Porcii Catonis pro lege, & contra eam L. Valerii *ibid.* ut & suprà, in voce *Muliebris Mundus*.

Mundus Subterraneus, in quo universæ Naturæ Majestas & divitiæ, summâ rerum varietate, exponuntur, abditorumque effectuum causæ, in totius Naturæ ambitu elucescentes, duobus Tomis demonstrantur; prodiit, Auctore Athan. Kirchero, Amstelodami 1664. *in fol.* & denuo multo auctior, 1678. ex Officina Janssonio-Waesbergiana.

Muneralis, lex Cincia dicta est, quam de donis ac muneribus, in hæc verba tulit M. Cincius Tribunus Pl. M. Corn. Cethego & P. Sempronio Tuditano Coss. anno U. C. *Nequis ob causam orandam donum, munusve caperet.* Liv. *l. 34.* Tacitus *l. 14. Annal.* Cic. *ad Atticum l. 1. de Orat. l. 2. in Catone*, Plautus,

Ne quam Muneralem legem, neque Lenoniam,
Rogata fuerit necne, floccifacere.

Ejusdem legis sexta quædam capita memorantur: *Ne quis plus ducentis aureis donare liceret: extra quam si conjunctis personis donaretur, quod eo amplius donatum esset, ratum non esset*, argumento *l. sancimus C. de donat.* Ulpianus *Institut. cap. 1. l. 4.* & *lib. 6. C. Theod. de donat.* Item, *ut in donatione quibuscunque personis facta, mancipatio traditione [illegible]* *ff. l. 4. & 5.* V. Joh. Rosinum *Antiqq. Roman. l. 8. c. 22.*

Munerarii, apud Romanos dicti sunt, qui populo *Munus*, id est, Spectaculum exhiberent: Hoc enim nomine veniebant Ludi honorarii, qui ad populi favorem captandum instituebantur, Gladiatoria imprimis, ac Ludi scenici. Unde ad verba Martialis *de Spectac. Epigramm. 6.*

Prisca fides taceat: nam post tua munera Cæsar,
[illegible]

Munera, inquit Vir eruditus, *propriè ad gladiatorios Ludos spectant; sed & [illegible] quæ vel pugnæ, eaque bestiariis [illegible] quæ cum feris congrediebantur; aut ubi [illegible] capitis rei, malefici, & [illegible] Christiani: vel acceptiones missilium, per tesseram, vel sine tessera.* De naumachiis, intelligit vocem idem apud eundem *lib. 4. Epigramm. 2.*

Spectabat modo solus inter omnes
Nigris munus Horatius lacernis &c.

Exhibebantur enim inter magnos imbres naumachiæ, unde in lacernis spectari solebant, quæ non nisi pluviali tempore sumebantur. Sed & Spectaculum quodvis hoc nomine non rarò occurrit. Iidem & *Editores* dicti sunt. Vide Lipsium *Saturnal. lib. 1. cap. 7.*

Municipes Crispini, apud Juvenalem *Sat. 4.* de Crispino Alexandrino,

Nunc princeps equitum, magnâ qui voce solebat
Vendere municipes *Pharia de merce siluros:*

Siluri sunt, qui pisces, Nili amnis proprius; Crispinus autem Alexandrinus fuit. Cujus proin *patriam* quoque *papyrum* idem ibidem vocat, hoc est, *municipem*:

Succinctus patriâ quondam Crispine papyro.

Et alibi Creticas lagenas, *municipes Jovis* appellat, Satyrâ 13.

—— —— *de littore Creta*
Passum & municipes Jovis advexisse lagenas.

Ita itaque planè *d. l.* de Fama merce Siluri, *municipes Crispini.* Sic Martialis,

Cadmi municipes ferat lacernas;

ubi Tyrias intelligit &c. V. Salmasium *Exerc. ad Solinum pag. 1214.*

Municipium, Latinis quid sit, & quid à Coloniis differat, & quid sint *Municipes*, quæve vocabuli hujus ratio ac proprietas, integro *cap. 13. lib. 16.* exponit A. Gellius, ubi inter alia docet, *non meliore conditione fuisse Colonias, ut vulgò creditum; quàm Municipia; quo de errore D. Hadrianus in oratione, quam de Italicensibus in Senatu habuit, peritissimè disseruit: mirari se ostendens, quòd & ipsi Italicenses & quædam item alia Municipia antiqua, quum suis moribus legibusque uti possent; in jus Coloniarum mutari gestiverint:* cum contra *Prænestini maxime opere à Tiberio Imp. petiverint, ut ex Colonia in Municipii statum redigerentur.* Pergit idem, *Municipes ergo sunt cives Romani ex Municipiis, legibus suis & suo jure utentes, muneris tantùm cum Pop. Rom. honorarii participes, à quo munere capessendo appellati videntur, nullis aliis necessitatibus neque ulla Populi Rom. lege adstricti, ni populus eorum fundus factus est.* Id est, nisi tota civitas juri Quiritium se subjecisset, ac secundum id se victuram in posterum recepisset, ut pluribus hanc explicat Cic. *pro Corn. Balbo.* Addit Gellius, *Primos autem Municipes sine suffragii jure Cærites esse factos accepimus: concessumque illis, ut Civitatis Rom. honorem quidem caperent, sed negotiis tamen atque oneribus vacarent.* Subnectit tandem, *Sed Coloniarum alia necessitudo est: non enim veniunt extrinsecus in Civitatem, nec suis radicibus nituntur (ut Municipia): sed ex civitate quasi propagatæ sunt, & jura institutaque omnia populi Rom. non sui arbitrii, habent* &c. Paulo aliter Festus, è cujus verbis constat, *Municipes* non semper eodem modo acceptos esse: Illud interim constat, *Municipes* ex eo nominatos, quòd jus adepti essent cum Pop. Romano *munera capiendi.* Unde & Ulpianus, Municipes propriè dictos ait, *qui in civitatem Rom. recepti, munerum participes fuerint;* Munera verò nil aliud sunt, quam officiorum civilium jura. *Municipes* itaque fuere homines juris civium Romanorum participes, & *Municipium*, oppidum jure civium Rom. donatum. Cæterùm non ejusdem semper juris *Municipes* fuere: Nam primis temporibus civitas aliis cum suffragio, aliis verò sine suffragii jure data fuit; quorum illi Romanis vivebant legibus, ac jus habebant Romæ petendi Magistratum, isti suis viventes legibus, ad dignitates non admittebantur; Quòd enim *Muneris honorarii* participes facti dicuntur, nil aliud erat, quàm quòd honoris causâ in civitatem Rom. recepti, cives Romani dicebantur, & in Legione, tanquam tales, non in auxiliis, ut socii, militabant. Vid. Jac. Oiselium JC, *Notis in A. Gellium loco suprà laudato*, Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 10. cap. 22.* &c. Fuere autem *Municipia* Romana quædam in Italia; quædam extra Italiam, de quibus infrà. Hinc *Municipalis Vita*, apud Martialem, *lib. 4. Epigr. 65.*

Egisti vitam semper, Line, municipalem,
Quâ nihil omnino vilius esse potest &c.

H. e. frugalis, utpote rustica, quam degunt in *Municipiis.* Irridet enim hoc Epigrammate Poeta Linum quendam, qui ingens patrimonium dilapidaverat eo victu & cultu, quo alius potuisset id multum augere: docetque illum rem fecisse dissimilem; Nam parcè vivendo, (quo modo alii ditescunt) illum contrà pauperrimum ex divite factum esse, Ramiresius *ad l.*

Municipia Romana in Italia. † *signum est, interiisse, ex Ferr.*

Acerræ, in Campania, Livio.
Aletrium, in Latio, ex vet. inscr.
Allifæ, in Samnio, ex vet. inscr.
Ameria, in Umbria, Ciceroni.
Anagnia, in Latio, Livio & Ciceroni.
Aquinum, in Latio, iisdem.
Aretium, in Hetruria, vet. inscript.
Aricia, in Latio, Livio, Vellejo, Festo &c.
Arpinum, in Latio, Livio, Ciceroni.
Asculum, in Piceno, Ciceroni.
Assisium, in Umbria, ex vet. inscr.
† Atella, in Campania, ex vet. inscr.
Blera, in Hetruria, ex vet. inscript.
Bononia, in Gallia Togata, ex Festo.
Bovillæ, in Latio, ex Cicerone.
Cære, in Hetruria, ex vet. inscr. & Gellio.
Calenum, in Campania, Ciceroni.
Capena, in Hetruria, ex vet. inscr.
Capua, in Campania, ex vet. inscr.
† Casinum, in Samnio, ex vet. inscr.
† Carventum, in Umbria, ex vet. inscr.
Clusium, in Hetruria ex vet. inscr.
Cora, in Latio, ex vet. inscr.
† Cumæ, in Campania, Livio & ex vet. inscr.
Eporedia, in Salassis, ex Tacito.
Ferentinum, in Latio, Livio.
Forentum, in Latio, Plinio.
† Formiæ, in Latio novo, Livio.
† Forum Flaminii, in Umbria, ex vet. inscr.
Forum Sempronii, in Umbria, ex vet. inscr.
Fundi, in Latio, Livio.
† Gabii, in Latio, Ciceroni.
Hispellum, in Umbria, ex vet. inscr.
Hydruntum, in Salentinis, ex vet. inscr.
Interamna, in Latio, ex vet. inscr.
† Lanuvium, in Latio, Livio, Ciceroni.

Larinum, in Frentanis, Ciceroni.
Lavici, in Latio, Ciceroni.
Luca, in Hetruria, Festo.
Mediolanum, in Insubria, Tacito.
Mevania, in Umbria, vetus inscr.
† Mevoniola, ibidem.
† Nabartes, in Umbria, vetus inscr.
Nepet, in Hetruria, Festo.
Nola, in Campania, Festo.
† Nomentum, in Sabinis, Livio.
Novaria, in Insubria, Tacito.
† Numana, in Piceno, ex vet. inscr.
Ocriculum, in Umbria, ex vet. inscr.
† Pedum, in Latio, Livio.
Pisæ, in Hetruria, Festo.
Placentia, in Gallia Tog. Festo.
Præneste, in Latio, Festo.
Privernum, in Latio, Livio & vet. inscr.
Rhegium, in Brutiis, vetus inscr.
Sæpinum, in Samnio, vetus inscr.
Sarsina, in Æmilia, vetus inscr.
† Scaptia, in Latio, Plinio.
Segusium, in Taurinis, ex vet. inscr.
† Sinuessa, in Campania, ex vet. inscr.
Suessa, in Campania, similiter.
† Suessula, in Campania, itidem.
Surrentum, in Picentibus, ex vet. inscr.
Sutrium, in Hetruria, Festo.
† Tarquinii, in Thuscia, Ciceroni.
Tibur, in Latio, Festo.
Tifernum, in Umbria, ex vet. inscr.
† Trebula, in Latio, Livio.
† Tusculum, in Latio, Sexto Pompejo, Livio.
Vercellæ, in Insubria, Tacito.
† Vindinum, in Umbria, ex vet. inscr.
Urbinum, in Umbria, ex vet. inscr.

Municipiorum aliquot Italiæ, apud Vett. alius catalogus.

Acerræ, Campaniæ.
Aletrium, Latii.
Allifa, Samnii.
Ameria, Umbriæ.
Anagnia, Latii.
Aretium Hetruriæ.
Aricia, Latii.
Arpinum, Latii.
Asculum, Piceni.
Atilium, Umbriæ.
† Atella, Campaniæ.
Blera, Hetruriæ.
Cære, Hetruriæ.
Capena, Hetruriæ.
† Cassinum, Samnii.
Clusium, Hetruriæ.
† Cora, Latii.
† Cumæ, Campaniæ.
Eporedia, Galliæ Subalpinæ.
† Formiæ, Latii novi.
† Forum Flaminii, Umbriæ.
Forum Sempronii, Umbriæ.
Fundi, Latii novi.
† Gabii, Latii.
Hispellum, Umbriæ.
Hydruntum, Salentinorum.
Interamna, Umbriæ, vel Latii.
Labici, Latii.
† Lanuvium, Latii.
Larinum, Apuliæ.
† Mæcia, Latii.
Mediolanum, Insubriæ.
Mevania, Umbriæ.
Nepet, Hetruriæ.
Nola, Campaniæ.
† Nomentum, Sabinorum.
Novaria, Insubriæ.
† Numana, Piceni.
† Pedum, Latii.
Privernum, Latii.
Rhegium, Brutiorum.
Sæpinum, Samnii.
† Scaptia, Latii.
Segusium, Galliæ Subalpinæ.
Suessa, Campaniæ.
† Suessula, Campaniæ.
Surrentum, Picentinorum.
Tifernum, Umbriæ.
† Trebula, Latii.
† Tusculum, Latii.
Vercellæ, Insubriæ, in confinio Galliæ Subalp.
Urbinum Umbriæ.

Et quia eædem aliquando Urbes Coloniæ fuere, & *Municipia* & Præfecturæ; conditionemque aliàs mutarunt, ut ex Præfecturis Coloniæ, vel *Municipia*, vel ex Coloniis *Municipia* factæ sint: seriem *Municipiorum*, quæ Præfecturæ fuere, subjungam.

Municipia, quæ Præfecturæ Romanæ, in Italia, fuere.

Acerræ in Campania, Sexto Pompejo.
Alliphæ, in Samnio.
Anagnia, in Latio.
Arpinum, in Latio.
† Atella, in Campania.
Atina, in Latio, Ciceroni.
Cære, in Thuscia.
† Calatia, in Campania.
Calenum, ibidem Ciceroni.
Capua, ibidem.
Casilinum, ibidem.
† Casinum, ibidem, Ciceroni.
Cora, in Latio, Ciceroni, Straboni.
† Cossa, in Thuscia, Ciceroni.
† Cumæ, in Campania.
† Formiæ, in Latio novo.
Frusino, in Latio.
Fundi, in Latio.
† Liternum, in Campania.
Neapolis, ibidem, Ciceroni.
Nursia, in Umbria.
Placentia, in Æmilia, Ciceroni.
Præneste, in Latio, Ciceroni.
Puteoli, in Campania.
Reate, in Sabinis, Ciceroni.
† Saturnia, in Tuscia.
Sora, in Latio, Ciceroni.
Suessa, in Campania, Ciceroni.
† Suessula, ibidem.
Tibur, in Latio, Ciceroni.
Venafrum, in Samnio.
Vulturnum in Campania &c.

Municipia extra Italiam plurima fuere, quæ Colonias numero superabant. Quænam autem dictæ fuerint Præfecturæ olim apud Romanos. Vide in voce *Præfectura*.

Munsterberga, adde: Familiæ caput Gerhardus fuit, ex Comitibus *de Nidda & Barneck*, Boleonis filius, qui Cunstadium in Bohemia condidit, & titulum ad posteros transmisit. Ejus pronepos Bosco dein *Podiebradii* nomen assumsit, ac iterum pronepotem habuit Georgium, qui Regnum Bohemiæ gessit. Hujus filii, Victorinus & Hinco, *Munsterbergenses*, Oelsnenses & Volavienses Duces creati sunt. E quibus Principatibus, postquam alienatus esset *Munsterbergicus*, cum hujus titulo *Oelsnensis & Bernstadiensis* ad posteritatem transiere. Eam terminarunt ex masculis Henricus Wenceslaus A. C. 1639. & Carolus Fridericus An. Ch. 1647. mortui, quorum sic habent Progenitores: Victorinus de *Cunstad & Podiebrad* Com. *de Barneck, Nidda & Glaz*, ex Anna *de Wirtenberg*, pater fuit Georgii Dn. *de Podiebrad*, Regis Bohemiæ, extincti A. C. 1471. Hoc & Cunigunda *de Sternberg* (fil. Smilonis L. Baron. *de Sternberg*) genitus Henricus (post obitum Johannis ultimi Munsterbergensium Ducum, ex familia Piastea) de ducatu hoc, cum fratre, à Friderico III. Imp. investitus est An. Ch. 1463. obiitque A. C. 1498. Pater, ex Ursula Brandeburgica (fil. Alberti Electoris) Caroli Ducis *Munsterbergæ & Oelsæ*, defuncti A. C. 1536. Huic Anna Saganensis (fil. Johannis D. Glogoviæ & Sagani) peperit Henricum, qui decessit An. Ch. 1617. relicto ex Margaretha Megapolitana (Henrici Duc. filiâ) Carolo, qui eodem, quo Pater anno, fato functus est. Suscepit verò hic, ex Elisabetha Magdalena Lignicia, Georgium (n. & den. 1590.) Henricum Wenceslaum (n. 1592. den. 1639. postquam Annam primò Magdalenam Palatinam; exin Annam Ursulam Reibnizíam, uxores duxisset) Carolum Fridericum, ultimum ex Podiebradiis masculum, (A. C. 1593. maritum primò Annæ, dein Sophiæ Magdalenæ Ligniciæ defunctæ A. C 1647.) Barbaram Margaretham (n. 1595. den. 1652.) Georgium Joachimum (n. 1597. den. 1598.) Elisabetham Magdalenam (n. 1599. uxorem Georgii Rudolfi Duc. Lignicii, den. 1631.) & Sophiam Catharinam (n. 1601. nuptam Georgio Duci Lignicio, defunctam...) omnes *Duces Silesiæ, in Munsterberg & Oels* &c. è quibus Caroli Friderici filia Elisabetha Maria (nata A. C. 1625. ex priore ejus uxore) Sylvio Nimrodo è Ducibus Wirtenbergicis, marito, hæreditatem attulit: impetratâ à Ferdinando III. Imp. investiturâ (quâ ipsa Conjux simul investita, & beneficium ad secundum, si moreret, conjugium protensum est.) Quibus conjugibus nati sunt, Ferdinandus Carolus (n. 1650. den. 1668.) Sylvius Fridericus (n. 1651. & ab anno 1672. Eleonoræ Carolæ agnatæ maritus) Christianus Ulricus (n. 1652. maritus Annæ Elisabethæ fil. Christiani Princ. Anhaldini, & ex ea Pater Christiani Ulrici & Leopoldi Victoris) & Julius Sigismundus (n. 1653.) omnes *Duces Oelsenses, lineæ Julianæ Wirtenbergicæ*. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Part. II. p.* 17...

Muntzenbergica Familia, inter Germaniæ illustres, Hanoviæ stirpis ramus fuit: hæc enim, cujus inter Wetteravicos Comites à pluribus seculis memoria floruit, postquam plurium adhærentium insitione crevisset, inde *Munzenbergicus*, *Rheinecciæ*, *Ziegenhainensis* (qui iterum è domo exiit) *Liechtenbergicus*, Bipontinus, tituli. A. C. 1451. Reinhardus obiit, pater Reinhardi I. & Philippi, quorum hic ab uxore Liechtenbergium dominium nactus, novæ lineæ, adhuc superstitis, auctor fuit: Ille Hanovicum ramum propagavit, cujus extremos palmites, *Hanovicum* Philippus Ludovicus A. C. 1641. *Schwartzenfelsium* Joh. Ernestus A. C. 1642. terminarunt. Ita autem Joh. hujus Ernesti progenitores habent: Præfati Reinhardi I. fil. Philippus I. Com. Hanoviæ in *Muntzenberg*, obiit A. C. 1500. ex Adriana (fil. Engelberti Nassoviæ Com.) pater Reinhardi II. defuncti A. C. 1512. Hoc & Catharinâ Schwartzenburgicâ (fil. Guntheri Com.) genitus Philippus II. decessit A. C. 1529. superstite, ex Juliana Stolbergia (fil. Botonis C. extincta A. C. 1580.) filio Philippo III. qui fato functus est A. C. 1561. Huic Helena Palatina, (fil. Johannis II. C. Pal. Rheni, lineæ Simmerensis) peperit Philippum Ludovicum Com. Hanov. *in Munzenberg*, extinctum A. C. 1580. & ex Lucia Magdalena Waldeccia patrem Alberti Com. Hanoviæ *in Schwartzenfels*, qui demortuus A. C. 1636. ex Irmgardi Isenburgica (fil. Philippi Com. *de Isenburg & Budingen*) pater fuit, Johannis Ernesti, tertius lineæ *Muntzenbergicæ* ultimi, denati, A. C. 1642. Catharinæ Elisabethæ (quæ nupta Wilhelmo Ottoni Com. Isenburgico, obiit An. Ch. 1647.) Johannæ (quæ primis nuptiis Wolfgango Friderico Rhingravio; alteris Emanueli Princ. Portugalliæ juncta fuit) Elisabethæ, Mariæ Julianæ (ux. Johannis Ludovici Com. Isenburgici) & Magdalenæ Elisabethæ (quam Georg. Fridericus Dn. & Pincerna *de Limpurg* uxorem habuit) &c. Vid. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europ. Part. II. p.* 16.

Munus, inter alia pro dono, quod inter pares mutui officii caussa datur; sed & quod ab inferioribus exhibetur, superioribus item. Romæ olim *Regia munera* dicta sunt, insignia Regia, quæ Sociis Pop. Rom. subinde conferri solebant. Quemcunque enim priscus ille Senatus, aut etiam Princeps postmodum Romanos regnare jussisset, aut pateretur, hunc honorificâ appellatione *Socium Regem* vocabat; cui S. C. quo universum Jus regium continebatur, pro diplomate erat. Sicque talis hoc permissu Regem se & nomine & cultu Regio ferebat. Erant autem insignia illa, Aurea corona, h. e. diadema, regii capitis insigne; aurea patera, quâ Rex sacrificans Diis munera offerret; sella Curulis, quâ sederet Regio muneri intentus; scipio eburneus, h. e. ex ebore sceptrum; Toga picta, quâ domi uteretur; Sagulum purpureum,

quo militiæ. Ac præter hæc Tunica palmata, Latus clavus, Equi phalerati, Arma equestria & Supellex militaris, qualis Consulibus præberi solita. Qui sanè mos dandi & accipiendi *munera* usque eò invaluit, ut illi ipsi Reges, ad quos legitimâ successione Regnum pervenisset, non aliter regiam dignitatem usurparent, muneraque obirent regia, quàm Senatus aut Principis concessu: uti legimus de Archelao R. Judæorum, Tigrane R. Armeniæ, Tiridate ejusdem Rege, Vologese, & Parthamaspe Parthorum, Decebalo Dacorum, Zato Laziorum &c. Regibus, apud Livium libro. Suetonium *Tiberio cap. 9.* Suetonium & Xiphilinum *Nerone.* Tacitum *Annalium lib. 15.* Nicephorum *lib. 1. cap. 9.* Eusebium *Histor. Eccles. lib. 2. cap. 4.* Dionem *Eclog. de Legat.* Agathiam *lib. 3.* Alios. Et quidem hæc *munera* sunt, quibus Principes magnificentiam suam testantur, cujus nullum illustrius specimen, quàm largâ manu diademata aliis ac Regna conferre. Sed & illos vicissim accipere à subditis munera, prisci jam moris fuit. Et quidem provinciæ integræ, urbiumque ac municipiorum primores id frequentes egere, ut Reges suos magnis pretiosisque muneribus venerarentur: in quibus potissimum coronæ ac diademata. Exhibebantur illa in pompis inprimis, ad quas magnus hominum hebat concursus, ostentandis opibus & potentiæ. E qua tot divitiarum ostentatione, in hominum animis, ingens oriebatur regii cultus admiratio, veneratio, fortè & metus. Hinc Indicæ pompæ meminit Strabo *lib. 15.* in qua conspiciebantur lebetes, cratetes, mensæ, sellæ, pocula, labra, singula magnam partem smaragdis, beryllis, carbunculis incrustata, præter vestes aliaque. Qui mos non solùm in Oriente olim hodieque, sed & in Occidente, invaluit. Unde in funere Sullæ, translatas coronas aureas bis mille, dona civitatum, amicorum, ducumque, qui sub ipso militâ verant; præter illas, quæ sepulchro ejus injectæ sunt, incredibili luxu memorandæ, refert Appianus Alexandrinus *Bell. Civil. lib. 1.* Fiebat id verò inprimis die natali, sicut hodie in Persia primo anni die, & in India, die illo quo Magni Mogoris pondus in statera exploratur. Unde priscum illum Amasin, ob *munus* coronæ contextæ e floribus, Regi Ægyptio, die ejus natali missum, è plebejo in amicitiam Regis, inde in Regnum, adsumtum esse, testis est Athenæus *lib. 15.* Porro propinqui & affines, amici, hospites, aliique, *munera* sibi invicem mittendi morem semper habuere, ut inprimis ex Romanorum Saturnalibus Strenisque notum. Amantium præsertim munera coronæ fuere, quas frequentes sibi mittitabant. Unde Simætha apud Theocritum *Idyll. 2.* Delphidem non amare solùm, sed & redamari, hinc probat, quòd illi domus referta coronis esset:

Καί φασί οἱ στεφάνοισι τὰ δώματα πυκάζεσθαι.

De *munusculis*, infantibus recens natis offerri solitis, V. ubi de *Infantibus* & *Puerperio*. De iis verò, quæ Deo vero, Diisque, ubi de *Anathemate*, *Sacrificio* &c. Nec omittenda *Munera*, quæ ad integras panegyres mitti consueverant. Ita legitur in decreto Byzantiorum facto, in honorem populi Atheniensis, in publicis gratulationibus, donis ad Ludorum celebritates missa, apud Demosthenem *de Cor.* Ubi inter alia, *καὶ ἀναγορεῦσαι τὸν στέφανον ᾧ ἐστεφάνωται ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων ὑφ' ἡμῶν.* *Et renuntiari coronam, quâ concoronatus populus Atheniensium à nobis.* Nempe ibi proclamabatur corona, quâ hæc aut illa civitas ab aliis donata fuisset &c. Quam in rem V. plura apud Car. Paschalium *de Coronis passim*, ut & hic nonnihil in voce.

Munus, apud Scriptores Eccl. per excellentiam, pro Spiritu S. Ambrosius in *Symbolum Apostol.* *Æternitas est in Patre, species in Imagine, usus est in Munere.* Unde Paschasius *de Corp. & Sang. Domini*, malos Corpus Christi vere accipere negat, quia non accipiant Munus seu Donum, i. Spiritum S. Græcè τὸ Δῶρον. Sed & in *Liturgiis* antiquis & apud Patres, τὰ Δῶρα, itê τὰ Ἅγια Δῶρα, appellantur oblationes panis & vini, ad S. Communionem in Ecclesia solitæ offerri. Hinc ipsum Corpus Christi mysticum, vel propter jam factam consecrationem, vel propter futuram: Sicque factum, ut pro ipsa Cœna Domini vox acciperetur. Certè locis sexcentis apud Patres, *μεταλαμβάνειν τῶν ἁγίων δώρων, est participare S. Cœnæ.* Quæ locutio ita in Ecclesia Græca fuit usu trita, ut Balsamon *ad Can. 19. Concilii Carthagin.* vocem & pueris fidelium notam, *Eucharistia*, per illam interpretetur: *δίδοται*, inquiens, ἡ *εὐχαριστία, ἤγουν τὰ ἅγια δῶρα.* Accedit, quòd τὸ Δῶρον, *Munus*, aliquando idem est ac *gratia*, propriè accepta, pro virtute Sacramenti. Itaque regeneratio, quæ est Baptismi fructus, & quod totâ vi illius Sacramenti spectat, appellatur ἡ Δωρεὰ, vel τὸ Δῶρον, Chrysostomo *in Matthæum Hom. 83.* Unde ad ipsum Baptismum, vox translata, à Gregorio Naz. *Or. 40.* quæ est *in Baptism.* & Basilio *in eandem.* Similiter itaque Eucharistia Δῶρον, *Munus* seu *Donum*, appellatur, nempe Spiritûs S. cujus virtute illa communio perficitur, in qua divini hujus Sacramenti fructus positus est. Sed & aliquando sic dicitur, eandem ob causam, propter quam & *Sacrificium* vocatur: quia viz. est commemoratio Sacrificii semel à Christo oblati, ut videre est in Liturgia, quæ habetur in Clementis *Constitutionibus lib. 8. cap. 13.* Hinc Δῶρον ἐξ ὑστέρων, *donum à discedente donatum*, apud Basilium *Hom. de Charitate*, est enim velut pignus præsentiæ Christi post corpus ejus sideribus illatum &c. Isaac. Casaubonus *Exercit. XVI. num. 51.* V. quoque Car. du Fresnium voce *Munus*.

Munychia, adde: Ibidem castrum erat cognomine. Hodie verò utriusque vix supersunt vestigia, & de Templo Dianæ hinc cognominatæ nil, nisi rudera quædam in agro proximo videntur. Cæterùm portus hic à Piræeo terrâ non multum abest, mari verò, ob excurrentes in mare litoris lacinias 2. mill. circuitu opus est, uti docet Jac. Sponius *Itinerar. Græciæ Part. 2. p. 130.*

Mura, vulgò *Mury*, adde: Nomen loco à reliquiis ædificiorum Romanorum & *muris* semirutis hæsit, uti ex *Chronico Murensi* discimus. Cœnobii historia paucis hæc est: Cuonzelinus Comes Altenburgensis, Guntrami cognom. *Divitis*, filius, postquam loca vico cognomini *Murensi* vicina cum hoc ipso, prætextu Patrocinii, in potestatem suam redegisset: eo mortuo, priores possessores cum armis suas res repetitum irent, à Cuonzelini filio Rapatone repressi sunt: qui hic locorum late dominatus est, circa A. C. 1006. Verùm postea uxor ejus Ita, Dietherici Lotharingici filia, & VVernheri Episc. Argentinensis soror, quidquid miseris ereptum erat, consensu mariti ægrè tandem obtento in Cunonis Com. Rinfeldii manus consignavit, sedi Romanæ consecrandum. Quod cùm ille utcunque fecisset, (non enim ipsemet Romam adivit, sed ea Talvilæ, ad lacum Tigurinum, B. Mariæ, ac Sancto Petro omnibusque reliquis Sanctis, solemni ceremoniâ, muneri dedit:) Rapato Embricum Abbatem Eremitanum ad se accersitum rogavit, ut *Muræ* Cœnobium conderet: quod hic minimè cunctatus fecit, & Reginboldum Soloduranum Præpositum constituit, circa A. C. 1030. qui obiit A. C. 1054. intra quod tempus, defunctus Rapato, in Monasterio recens extructo sepultus est. Hujus mox filius VVernerus Cussenacensia bona Cœnobio donavit: cui sub Burcardo, Reginboldi successore, qui illud ad umbilicum perduxerat, accessere alia, in locis *Albkon*, *Brannvvyl*, *Usenbusen* & *Rheinfeldschvvil*. Inauguratum dein templum est à Rumoldo Episc. Constantiensi A. C. 1064. & loco Præpositi, Abbas electus est Burcardus, qui vitâ excessit An. Ch. 1075. Ei Ulricus successit, sub quo omni jure, quod in Monasterium habebat Wernerus Com. Monachis cessit illisque Advocatum sibi eligendi veniam dedit; qui proin Comitem Regensbergium elegere A. C. 1083. donec varias ob causas, VVernerus sibi & primogenito semper in posteris suis id juris conciliavit: donato Sedi Romanæ & in Pontificis potestatem consignato Cœnobio A. C. 1089. In Romani Imperii protectionem illud recepit, Henricus V. Imp. cum Basileæ esset, A. C. 1114. illique donata hactenus literis suis confirmavit: quarum literarum inter alia hic tenor est: *In regno nostro Regulare quoddam Monasterium, situm est in prov. Burgundia, in Episc. Constantiensi, in pago Argovv, in Comitatu Rore, quod* Mure *nuncupatum est* &c. Quomodo porro locus creverit, & quæ circa Monasterium hoc gesta, V. apud Joh. Stumpfium *Chron. Helv. l. 7. de Argovia c. 9.*

Muræna, piscis priscis Romanis in deliciis, unde & Licinio *Murena* cognomen placuit: *Et apud Baulos, in parte Baiana piscinam habuit Hortensius Orator, in qua Murænam adeò dilexit, ut exanimatam flevisse credatur. In eadem villa, Antonia Drusi Murænæ, quam diligebat, inaures addidit: cujus propter famam nonnulli Baulos videre concupiverunt*, Plin. *lib. 9. cap. 55.* Crassus quoque *Murænam*, quæ, inauribus & gemmis distincto monili exornata, appellantis vocem agnoscebat, atque ad eum adnatans escam è manibus ejus capiebat, postquam vitâ excessit, flevit uberius atque honore sepulturæ affecit, Ælian. *lib. 8. cap. 4.* Inprimis verò, quemadmodum pavus e Samo, attagena e Phrygia, grues ex Melo, hædus ex Ambracia, pelamis è Chalcedone, aselli Pessinuntii, ostrea Tarentina, pectunculus Chius, elops Rhodius, scari Cilices, nuces Thasiæ, palma Ægyptia, glans Iberica, sic *Muræna Tartessia* ingeniosæ gulæ placuit, teste A. Gellio *l. 7. c. 16.* & meminit istiusmodi *Murænæ* jam in Βατράχοις Aristophanes. Siculas tamen *Murænas* quoque Varro laudat, apud Macrobium *Saturn. lib. 2. cap. 11.* de quibus ita Juvenalis *Satyrâ 5.*

Virroni Muræna *datur, quæ maxima venit*
Gurgite de Siculo.

Quin & ex ipso hoc freto ad piscinas Magnatum traducebantur alebanturque: quorum primus *Murænarum* vivarium excogitavit C. Hirrius ante alios, *qui cœnis triumphalibus Cæsaris Dictatoris* 6000. *earum mutua appendit: Nam permutare quidem pretio noluit aliave merce. Hujus* proin *villam (intra quàm modicum) quadragies piscinæ vendiderunt*, referente iterum Plinio, *loco præfato.* Quæ summa, Budæo teste, fuit centenûm millium Philippeûm vel scutatorum. De eodem Varro *R. R. lib. 3. cap. ult. Hirrius*, inquit, *circum piscinas suas ex ædificiis duodena millia HS. capiebat, eam omnem mercedem escis, quam dabat piscibus, consumebat.* V. Vegetium *cum Annotat. Stevvechii*, Polybium *l. 6.* Livium *l. 7.* Tertullianum *de Cor. Militis* &c. Cæterùm *Murænæ* aliæ dentatæ sunt, aliæ edentulæ; non sexu solùm, ut quidam voluere, sed & genere diversæ. Sanè Aristoteles *de Animal. lib. 5.* μύρον, quem *marem murænam* nonnulli exponunt, quemque Philosophus καρχαρόδοντα vocat, quod dentes habeat, ἐξωθεν καὶ ἔνδοθεν; non eundem esse scribit, quod *μύραιναν*: quam *murænam* variam & infirmiorem, *myrum* unicolorem & robustum esse dentibusque prædictum, sexûs discrimine perinde atque in cæteris. Et quidem edentulas fuisse Vedii Pollionis Equitis Rom. murænas, ad quas ille servum damnaverat, crystallini fracti reum; legimus apud

Plinium. Vedebant illæ et gurgite Siculo, ubi capiebantur optimæ, & *Fluta* vocabantur; quod, præ virium imbecillitate, ubi in summo æquore natantes cutem Sole torrefecerant, pessum redire amplius non possent, nec fundum maris repetere, sed in summo æquore velut exanimes ferrentur. Græci antiqui Πλωτὰς eas vocabant, recentiores verò ..., ab eadem causa. Vid. in vocibus *Fluta*, *Exormistones*, ... hanc in rem, apud Ger. Jo. Vossium *de Orig. & Progr. Idolol. lib.* 4. & Salmasium *ad Tertullianum de Pallio cap.* 5. qui locus sic habet: *Immergo eq; stabellum acerbitatis, quâ Vedius Pollio servos murenis invadendos objectabat: nova scilicet delectatio terrena bestia, & edentula, & exanguis & externa: de piscibus placuit feras cogere*. Ubi murenam piscinâ conclusam, *bestiam terrenam* vocat, ad discrimen marinæ, quæ in alto mari degit & aquâ suâ, i. marinâ fruitur. Miratur itaque novam sævitiam Vedii, aut novum potiùs sævitiæ ingenium, qui non solùm de pisce piscinario, feram per vim facere volebat, sed de eo etiam pisce, qui per naturam ferus esse non potest: imò qui *terrenus*, h. e. lacu & piscina inclusus ac pæne mansuefactus. Quomodo autem ii pisces appararentur, docet Apicius *l.* 10. *Rei Culin. cap.* 2. De *Murænis* quoque ex Theophrasto egit, & cum anguillis ac viperis cognationem earum ostendit, Athenæus *lib.* 7. &c.

Muralis Corona, docente A. Gellio *lib.* 5. *cap.* 6. donabatur ab Imperatore ei, qui primus *murum* subiisset, inque oppidum hostium per vim ascendisset: quæ proin quasi *muri* pinnis (aut turribus) decorata fuit. Harum tres meruit Achilles ille Romanus Siccius Dentatus, eodem teste *lib.* 2. *cap.* 11. &c. Fuit autem aurea hæc corona, & proponebatur ab Imperatore illi, qui murum obsessæ urbis primus ac per vim ascendisset. Livius *lib.* 26. *Itaque quanquam omnibus omnia deberent, præcipuum tamen Muralis coronæ decus ejus esse, qui primus murum ascendisset. Profiterentur, qui se dignum ducerent corona. Duo professi sunt.* Dabatur autem, sicut & Vallaris (quòd duæ hæ coronæ dona militaria reliqua anteirent) nonnisi præcedente inquisitione fastidiosâ: idque in omnium oculis. Quam proin, ne ulla fraus obreperet, petere, atque adeò profiteri id, cogebantur, qui hoc decus ambibant: nisi in ipsius Imperatoris conspectu res gesta esset. Cujus moris exemplum illustre apud Silium Italicum est *lib.* 13. ubi de Milone, ab Q. Fulvio Proconsule, hujusmodi coronâ donato:

> *Fulvius & finem spoliandis addibus aro*
> *Belligero revocante dedit, sublimis ab alto*
> *Suggestu, magnis auctor non futilis ausis.*
> *Laudes generose, inquit, quem sospita Juno*
> *Dat nobis, Milo. Gradivi cape victor honorem,*
> *Tempora murali cinctus turrita corona.*

Ubi *turritam* vocat, quòd pinnæ muri, quæ coronæ hujus insigne erant, turrium referrent. Qualis aliàs corona Cybeli, Deûm Matri, tribuitur: quam & ipsam inde *muralem* vocat Lucretius *lib.* 2.

> *Muraliq; caput summum cinxere coronâ,*
> *Ex imis munita locis, quòd sustinet urbes &c.*

Neque verò Centuriones tantùm, sed & ipsos caligatos milites ad id decus admissos esse, ex Suetonii *Augusto* discimus, *Has* (nempe vallares ac murales coronas) *quàm parcissimè, & sine ambitione; ac sæpe etiam caligatis tribuit.* Cæterùm Civica saltem corona potior habebatur. Plinius *lib.* 16 *cap.* 4. *Civica corona, militum virtutis insigne clarissimum — Cedunt his murales vallaresq; — quanquam pretio antecedentes.* Sed & gramineam idem antefert, *lib.* 22. *cap.* 3. *Corona quidem nulla fuit graminea nobilior — Gemmatæ & aureæ, vallares, murales, rostratæ, civica, triumphales, post hanc fuere* &c. V. plura hanc in rem, apud Car. Paschalium *Coronarum lib.* 7 *cap.* 5.

Murcia metæ in Circo, eædem cum primis. Varro *de L. L. l.* 4. *Intimus Circus ad Murciam vocatur, ut Procilius ajebat, ab urceis, quòd is locus esset inter figulos*: à quo *Murcia* metis primis nomen; Melius à *Murciæ* æde, quæ in illa parte erat. Has ineptè cum ultimis metis alicubi confundit Auctor *libri de Circo cap.* 4. qui *ibid.* tres quoque Circi maximi partes fuisse, sine ratione asserit: *Circum primum ubi primæ metæ: medium, ubi Mediana: Intimum, ubi metæ Murciæ.* Sic namque *intimum* idem foret, quod *ultimum*: præterea nullæ medianæ metæ, ut suprà vidimus. Inter utrasque verò metas obeliscus fuit in medio Circi centro positus, ut præter alios Vett. *Epigrammatis* auctor id testatur de Circensibus,

> *Et medius centri summus obeliscus abit, &c.*

Metis iisdem *Murciis* primum ostium, quod & *intimum*, proximum fuit: quo, cùm omnibus ostiis subitâ æqualitate apertis eodem tempore prosilirent ex omnibus carceribus equi, qui missus erat, sortis ac loci beneficio, cæteros anteverterebat & *occupare* dicebatur. Cui si nihil adversi accideret, atque inoffensum teneret ad finem cursum i. ad ultimum usq; spatium flexumque metæ septimum, haud dubiè vincebat. Sed plerunque eveniebat, ut præ studio obtinendi ac servandi primatus, quem ab initio sortis munere adeptus erat, prælassatis & consumtis viribus equorum, ante septimum curriculum deficeret, palmamque sequentibus traderet, qui in ejus locum succedentes metam septimam, in quo fuit victoria, occupando anticipabant. Unde cauti agitatores in primis spatiis sustinebant equos spiritumque ac vires eorum suspensabant, priusquam ad finem venirent, ut integri & indefessi prægressos jam defessos opprimerent & in flexu metæ septimæ præverterent, ut dicemus infrà, ubi de Circi Ostiis. V. Salmasium ad *Solinum p.* 904. *& seqq.*

Murdrum, apud Anglos olim cædem dolo & clam commissam significabat; item mulctam, eo nomine inflictam. Quoties enim cadaver aliquod reperiebatur, nec interfector erat cognitus, nec occisus ipse post vulnera eatenus superstes fuisset, ut eloqui potuisset tum interfectorem, tum genus suum, nec satis probaretur, idque & agnatorum & cognatorum utriusque generis propaginis testimonio, occisum fuisse Anglicum, aut non casu vel infortunio occisum, pro alienigena habebatur, atque inde pagus, seu Comitatus, in quo repertus est, *Murdri* nomine mulctabatur. Aliàs, si Anglicum fuisse adsereretur, mulcta hujusmodi non irrogabatur. Cujus moris originem Canuto Regi tribuit Henr. de Bractone *de Corona lib.* 3. *cap.* 15. non minùs ipso jure mirandam. *Causa verò inventionis Murdri ... talis fuit, quòd in diebus Canuti Regis Danorum, qui post Angliam acquisitam & pacificatam, rogatu Baronum Anglorum, remisit ad Daciam* (Daniam) *exercitum suum, & ipsi Barones Angliæ erga ipsum Regem Canutum fidejussores extiterunt, quòd quotquot Rex in Anglia secum retineret, firmam pacem per omnia haberent, ita quòd, si quis Anglorum aliquem hominum, quos Rex secum adduxit, interficeret, si se super hoc defendere non posset judicio Dei, Aquâ vel Ferro* (Ordaliorum tunc purgatione solenni) *fieret de eo justitia; si autem aufugeret & capi non posset, solverentur pro eo sexaginta sex Marcæ, & colligerentur in villa, ubi quis esset interfectus, & ideo, quia interfectorem non habuerunt, & si in tali villa, propter paupertatem, colligi non possent, colligerentur in Hundredo* (Centuria, intra quam Villa sita) *in Thesauro Regis deponenda.* Ubi certam habet mulctæ summam: cum alii de mulcta in genere loquantur, incolis, intra quorum territorium cædes facta, irrogandâ, eò quòd homicidam ejusmodi aufugere permisissent. Sic in Archivo arcis Londinensis, inter *Placita Coronæ* sæpius occurrit: *Villata N. Occisus repertus est N. Nulla Englescheria præsentata, ideo murdrum super Villatam in Misericordia.* Cui vetus Jus Cambrobritannorum seu Wallorum, simile erat, *Wallesheria* dictum. Sed tandem in Comitiis Edwardi III. Parlamentariis, Ann. Ch. 1339. utrumque, tum Englisheriæ, tum Wallesheriæ jus, in desuetudinem abiit, penitusque abolitum est. A quo tempore pro quolibet homicidio, ex malitia patrato, vox *Murdri* sumi cœpit. V. Jo. Seldenum *de Synedriis lib. III. c.* ... §. 8. & suprà in voce *Cædes*.

Murena seu *Murenula*, mulierum sunt ornamenta aurea, quibus metallo in virgulas lentescente, quadam ordinis flexuosi catenâ collum cingebatur, ut scribit Hieronymus *Epist.* 15. Oblonga fuisse *murenarum* instar, ait Bulengerus. Meminit eorundem Willeramus Abbas *in Cant. Cantic.* apud du Fresne,

> *Auri muretias argento vermiculatas*
> *Nos tibi nectemus.*

Murentius, ad Ægyptum destinatus, sub Aureliano Imp. apud Capitolinum *in Vita hujus.*

Mures, inter animalia, Lege veteri immundi, quòd, præter causas, quæ cuivis sese offerunt, inutile & noxium est hoc animal, ac typus eorum, qui dicunt,

> *Nos numerus sumus & fruges consumere nati.*

Cyrillus c. *Jul. lib.* 9. ... *Murium ... referunt timiditatem, & imbellia genera ... strepitum metuentia.* Quod tauri quàm conveniat, Poëta eximius ... docet in Apologo, de mure rustico & urbano, *Satyrâ* ... *l.* 2.

> *Valvarum strepitus lectis excussit utrumq;*
> *Currere per totum pavidi conclave, magisq;*
> *Exanimes trepidare, simul domus alta molossis*
> *Insonuit.*

Nihilominus, uti Hierosolymitanis eorum caro in esum cessit, cùm obsessi summa cum fame conflictarentur: sic ii Cretensibus, qui ad Hamaxitum castra posuerant, clypeorum lorea ansas & arcuum nervos exederunt, apud Ælianum *Historia lib.* 12. *c.* 5. quod idem de populis Troadi viciniis, Polemo apud Clementem in *Protrept.* & de Polycratis popularibus, Aristoteles *Rhetor. lib.* 2. *cap.* 24. narrant. Imò integros populos, Abderitas, apud Justinum *lib.* 15. Troës, apud Plinium *lib.* 10. *cap.* 15. quasdam Italiæ gentes, apud Ælianum: Megarenses & Chalcidenses, apud Heraclidem *in Politiis*: Gyari, unius è Cycladibus, incolas, apud eundem Plinium *lib.* 8. *cap.* 29. Alios, sedibus suis pepulisse leguntur. Nec adeò mirum, si, quod Antigonus habet *Mirabilium cap.* 21. in Gyaro mures ferrum peredunt; Τῆς δὲ Καρυστίας καὶ τῆς Ἀνδρίας χώρας ἐστὶ νησίον ... ἡ καλουμένη Γύαρος ... ἐνταῦθα αἱ μύες διατρώγουσι τὸν σίδηρον. *Prope Carystiam & Andriam insula est, nomine Gyarus, in qua mures ferrum corrodunt.* Sed & quod Magicis artibus adhibiti; idque antiquissimis temporibus: immundi habiti sunt. Namque *Myomantia* omnium divinationis specierum prima fuisse legitur. Unde apud Esajam *cap.* 66. *versu* 17. inter res Gentium abominabiles, etiam *Mures* recensentur: *Qui sanctificant se & qui mundant se in hortis, sequentes alter alterum palàm, qui comedunt carnem porci, & res abominabiles, murisque consumentur* &c.

conflaventur, dictum Jahova. Quæ superstitio ex Oriente transiit in Occidentem, & post Christi quoque tempora satis diu inextincta mansit; uti *Microsimarum* patet exemplo, qui, quód *mures* colerent, inde nomen accepere. An eadem ratione, propitiando Israelis Deo & averruncandæ agrorum suorum calamitati, *Murium imagines aureæ*, inter cetera dona, à Philistæis adhibitæ sint, non liquet. Legimus certè 1. Sam. *cap. 6. versu* 5. à Sacerdotibus & divinis eorum id consilium datum esse, *ut facerent imagines murium, qui corruperant eam terram & darent gloriam Deo Israelis: sic fortasse fore, ut allevaretur manus Dei ab ipsis, & à Diis eorum & à terra eorum.* Ad quem locum V. Franc. Burmannum *in Exegesi & Meditat. suis, vernacula idiomate scriptis:* Plura verò hanc in rem, apud Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poster. lib. III. c. 33. & seqq.* ubi alia plurima eruditè congesta, reperies, de *Mure alcarbino*, Arabibus prolixè descripto, qui idem videtur cum Græcorum *Arctomye*, *de Mure* item *Montano & Pontico.* Nec omittendum, quód *Murium* decem millia, mille mustelas, mille sorices, sibi exhiberi jussisse Heliogabalum, apud Lampridium legimus. Vide quoque hic infrà.

Mures Moscovitici, animalcula sunt, à *Moscovia*, ubi magno numero reperiuntur, vix vero alibi occurrentia: abietum, terræ & radicum latebras incolentes, à muribus nostratibus formâ parum absunt; sed tantâ odoris fragrantiâ, ut ex musco compacta & musco facta videantur. Hinc exuviæ eorum Magnatibus expetitæ, qui ea maximo pretio coemunt, ut indumentis subsutæ & adversùs brumam clypei loricæque vices subeant, & graves ac tetré olentes auras, odoris sui fragrantiâ expugnent. Cujusmodi *murinæ* binæ exuviæ prostant in *Musæo* Kircheriano, Auctori è Polonia muneri missæ, Georg. de Sepibus *in Collegii Romani S.I. Musæo, pag.* 19. Similiter in pretio pellis fuit *Ponticorum*, uti vett. vocarunt, quos ruminare, Aristoteles *Histor. Animal. lib 9. in fin.* & in arborum fastigio nidificare fœtusque fovere, Bochartus, scribunt. *Sciuri Getulici* dicuntur nonnullis Scriptoribus; namque, ut in frigidis locis fere nascuntur, tamen in calidis non desunt. Unde Arabs Geogr. *Clim. 1. part. 1.* in censu animalium, quæ in intima Africa nutriunt Nigrorum sylvæ, etiam Fumicos mures seu Ponticos habet. *Venetas* Hermolaus vocat, sicut *Finnicos* Agricola, à Venetis & Finnis, populis ad Vistulam in Borussia, à quibus ad nos deferuntur in pelliceorum usum. Unde Arabicé *phenec* hic mus, qui à statura & colore Gallis dicitur *petigru*. Sed & *sungiab* Arab. Golio *sciurus est, animal cinerei coloris, cujusq; pellis, qua suffulciuntur vestes, seu potiùs minium* (forté, *herminium.*) *Hermellina* enim, Gallis quoque *Hermine*, mus Ponticus Thwroctio dicitur *in Salomone Hungar. R. cap. 52.* Alisque: ab *Armenia*, ut censet Car. du Fresne, qui de hoc animali illiusque pellibus multis agit *Dissertat. 1. ad Joinvill.* Damir, animal esse dicit, *ad formam talpæ, mure majus, degens in summis arboribus, pellis cærulea mollissima, quâ delicati vestiuntur.* Eorundem pellem *calidam, boni odoris, in omnibus pelliceorum speciebus odoratissimam*, scribit Abenbitar Arabs, qui è regione Sclavorum, in Scythia Europæa, versùs Oceanum Occidentalem, magno numero illas afferri, addit. Eandem *murinam* vocat Alcuinus, *in Poëmate de Carolo M.*

Lactea quippe ferunt pretiosam colla murinam.

Cujusmodi pellem collum ambientem etiam Roberto Regi tribuit Helgaudus. V. de Electorum Rom. Imp. vestitu Limnæum *de Jure Publ.* Est & *Simur* Arab. genus muris, cujus non absimilis usus. Hesychius, Σίμωρ τῶν Πάρθων καλεῖταί τι μυὸς ἀγρίου εἶδος, οὗ ταῖς δοραῖς χρῶνται πρὸς χιτῶνας. *Simor apud Parthos vocatur quædam agrestis muris species, cujus pelles cedunt in vestitum usum.* Alii tamen martes esse: Damiri est *animal felis simile, cujus pellis mollitie, levitate, calore & pulchritudine ita excellit, ut eâ Reges & Magnates induantur:* apud Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib. III. cap. 33.* quem vide.

Murex, apud Martialem *lib. 5. Epigramm. 23.*

Non nisi vel cocco madida, vel murice tincta
Veste nites ——

Et *lib. 13. Epigr. 87.* cujus tit. *Murices*,

Sanguine de nostro tinctas ingrate lacernas
Induis, &, non est hoc satis, esca sumus.

piscis seu conchæ genus est, cujus sanguine seu flore, quem ore habet, moriensque exspuit, vestes olim tingebantur. Aliàs buccinum, & à purpura propriè dicta diversum. Plinius *lib. 9. cap. 25.* *Mutianus muricem esse latiorem purpurâ, neq; aspero, neq; rotundo ore, neq; in angulos prodeunte rostro, sed simplice conchâ utroq; latere se colligente.* Et *cap. 36. Clavatum est* (purpuræ rostrum) *ad turbinem usq; aculeis in orbem septenis fere, qui non sunt buccino. Sed utrisq; orbes totidem, quot habeant annos.* Quamvis Poëtis ea non rarò confundantur, qui & conchylium (tertium conchæ seu ostreæ genus, è quibus purpura elici solita) non rarò pro purpura, per excellentiam sic dicta, sumunt. Neque verò vestibus solùm tingendis, sed & libris ornandis, cruor ejus adhibitus. Martialis idem *lib. 8. cap. 72.*

Nondum murice cultus, asperoq;
Morsu pumicis aridi politus &c.

In escam porro *Murex* cessit, ut ex ejusdem *d. l.* patet. Hinc à Metello in Indice cœnæ Pontificalis, apud Macrobium *Saturnal. lib. 2. cap. 9. Murices* quoque *ac purpura* recensentur. Et quidem *Murex Bajanus* celebris erat, uti colligimus ex Horatio *lib. 2. Sat. 4.*

Murice Bajano melior Lucrina peloris &c.

Etiam castrandis nobilibus pueris adhibitus est, Plinius ubi supra *cap. 25. Quibus inhærentibus, plenam stetisse ventis navem portantem nuncios à Periandro, ut castrarentur nobiles pueri; conchasq; quæ id præstiterunt, apud Gnidiorum Venerem coli.* Ubi *Venereas conchas* seu *Murices* indigitari, ex præcedd. docet Vossius. *Cytheriacas* vocat Martialis *lib. 2. c. 47.*

Lævior & conchis, Galle, Cytheriacis.

Porcellanas hodie appellari, à *porcello*; ut Χοιρίνας Græcis, quia Χοῖρος & χοιρίον, *porcus* & *porcellus*, id in muliere sit, quo mulier est, (quam partem conchæ istæ referant) idem tradit Gerh. Jo. Vossius *de Orig. & Progressu Idolol. lib. 4. c. 35.* Sed de *Porcellanis* V. suo loco. De *Muricibus* sic Georg. de Sepib. *in Collegii Rom S. J. Musæo p. 28. Murices, complures purpuris non absimiles excellentissimorum è conchyliorum specie, ex quorum humore seu sanguine præstantissimus ad tingendum succus elicitur, exhibentur in Musæo, sunt plerumq; turbinati & longos forinsecus habent aculeos; internus verò ex albo purpurascunt. Testam habent gravem, solidam, duram, multisq; cuspidibus horrentem. Quidam leves sunt & in marmoris modum striati ac maculosi, labiis patulo & in modum canalis aperte deducto.* Quæ ex præcedentibus facilè corrigas.

Muri Cespititii, *Valla* propriè Latinis; unde plerique Auctores murum Severi, quo transverso Britanniam munivit, imitatus exemplum Antonini Pii, de quo V. Capitolium; & ante Pium, Hadriani, de quo Spartian. *vallum* vocarunt. Idem *in Severo*, quasi dubitans, utrum *vallum* appellaret, an *murum*, utrumque posuit: *Post murum*, inquiens, *aut vallum missum in Britannia.* Cujusmodi vallos aut cespititios muros, Græci recentiores Διαχεὶς appellarunt, βῶλος autem, ut notum, *cespes* est. V. Salmasium *ad Histor. Aug passim*, & in voce *Murus*.

Muria, titulus *Epigrammatis* 103. *lib. 13.* Martialis,

Antipolitani fateor sum filia thynni:
Essem si scombri, non tibi missa forem.

Liquamen est sale thynni soluti. Cùm enim tria apud Vett. hujusmodi liquaminum genera essent; primum, quod à scombro, *garum*; alterum, quod ex thynno pisce factum, *muria*; tertium, quod ex quovis minutiore, adeoque deterrimum erat, *alec* dicebatur. Ubi autem optima *muria*, exponit Plinius *lib. 31. cap. 8.* *Muriâ* (laudantur) *Antipolis & Thurii, jam verò & Dalmatia.* Ibidem *salsuginem* eam appellat, *salem durum* Servius; cujus in sacris etiam Veterum aliquem fuisse usum, notat Scaliger *ad Festum: Virgines tres Vestales maximæ, ex Nonis Maiis ad pridie Idus Majas, alternis diebus spicam adoream in corbibus messuariis ponunt, eamq; spicam ipsæ virgines torrent, pinsunt, molunt: atq; ita molitum condunt. Ex eo farre Virgines ter in anno molam faciunt, Lupercalibus, Vestalibus, Idibus Septembribus, adjecto sale cocto & sale duro*, Dalechampius *Not. ad Plinium ubi suprà* &c. Modum verò *Muriæ* conficiendæ hunc tradit Columella *lib. 12. cap 5.* Sporta nempe juncea vel spartea sale candido repleta, demittebatur in dolium aquæ pluvialis aut fontanæ plenum & soli expositum, ore patenti: quæ tandiu ibi relinquebatur, donec sal liquesceret. Tum alium atque alium subinde salem ingerebant, donec in sporta permaneret integer; ex eo intelligebatur, maturam esse muriam. Postea eam in vasa picata diffundebant, & opertam in Sole habebant. Atque hæc erat *dura muria*, acerrima viz. & salsissima, atque etiam liquidissima, ἁλμυρὰ inde ἅλμη Græcis Scriptoribus dicta. Qua de re Vid. plura, apud Salmasium *ad Solinum pag. 345.*

Murices, alio nomine *triboli*, seu *tribuli* dicti, machinulæ ferreæ tetragonæ erant, aculeis extantibus infestæ, quæ spargi solebant adversùs eruptiones hostiles, Jo. Rosinus *Antiqq. Rom. lib. 10 cap. 17.* Hos in terram defodit Darius, quà Alexandrum hostem equites emissurum esse credebat, apud Curtium *lib. 4. cap. 13.* Quemadmodum Phocenses, juxta urbem Hyampolim, depressâ ingenti fossâ, amphoras illic inanes deposuerunt; in quas Thessalorum equi incidentes, fregere crura, apud Herodot. *lib. 8.* Cui simile Dio de Gallis ad Alexiam *lib. 40. Conati noctu per munitiones Romanas in urbem pervenire, magnum detrimentum passi sunt. In iis enim locis, qua equitatu accedi poterant, occultas fossas Romani duxerant: defixisq; in eas stipitibus, superficietenus texerant, ut æquales reliquo circumposito solo essent: in eas fossas equi virisq; imprudentes delapsi peribant.* Salvianus *lib. 6.* hæc omnia conjungens, *Exercitus pugnaturi*, inquit, *ea loca, per quæ venturas hostium turmas sciunt, aut foveis intercidere, aut sudibus præfigere, aut tribulis infestare dicuntur.* Quorum loco, fortissimus Bohemorum Dux Zisca, hostilem equitatum mulierum, quarum maxima in exercitu copia erat peplis impedivit. V. Lipsium *Poliorcet. lib. 5. cap. 3.* & *lib. 2. cap. 2. d.* stylis cæcis: item Rittershusium *ad Salviani verba citata.* Stewechium *ad Vegetium l. 3. c. 24.* &c.

Murilegili, Græcè Κογχυλευταί, in *tit. Cod.* Theod. & Justiniani, quoque *Conchylioleguli*, dicebantur, qui legendis conchyliis seu murici, vel purpuræ, ad fucationem seu ad colorandam & tingendam blattam sericam & metaxam, in usum Principis, operam dabant, de quibus copiosè *d. tit.* ad quem V. Cujacium & Jac. Gothofre-

thofredum. Erant ii, ut & præfecti baphiorum, textrinorum, Magistri lineæ vestis, Magistri privatæ, Gynæciarii, alii, sub Præfecto sacri Ærarii, seu, uti postea dici cœpit, sub dispositione Comitis sacrarum Largitionum, Salmasius *ad Lampridium in Diadum. ino.*

Murilegus, apud Guil. Britonem *Philippides l. 2.*

> *Cratibus interea, pluteis & robore crudo*
> *Murilegus struitur, sub quo secura lateret,*
> *Dum studet instanter fossas implere juventus:*

Machinæ bellicæ species est, quæ aliàs *Cattus*, seu *Cattus*. Ita etiam vocavere felem recentiores, unde *Murilegine pelles*, in *Statuto* Abbatum nigri Ordinis A. C. 1249. aliter tamen sentiente Scaligero *Exercit.* 215. In *Foru Oscæ* Jacobi I. Aragon. R. A.C. 1247. *fol.* 34. *murilegus* de collo suspensus rei, pœnæ genus: *Est traditus Curia lo. 1, qui ipsum nudum cum murilego suspenso in collo, ex parte posteriori duci faciat, ab uno ostio civitatis usque ad aliud, & tali corrigas isto modo, quòd latro & murilegus aequaliter feriantur*, du Fresne in *Additam.*

Murina, inter potûs genera matronis permissa, quorum A. Gellius meminit *lib.* 10 *cap.* 23. Græcis μυρρίνης οἶνος, vinum erat unguento temperatum, vel cui superinfundebant unguentum, τῷ μύρῳ κεκερασμένος. Scribebant quoque *Myrrine*, geminatione solenni caninæ literæ, ut Salmasius inquit, qua de re etiam videndus Hadr. Junius *Animadvers. lib.* 5 *cap.* 19. unde Oiselius Plinium, *Murrinum* quasi *murrâ conditum*, interpretantem, reprehendit, cùm sic vinum amarum esset: Potio enim hæc dulcis, ideoque *nectar* Græcis dicta est, teste Festo, qui *Murratum* tamen vinum cum *Myrrino* confundit. Plautus in *Pseudolo*,

> *Quòd si opus ut dulce promat, id ex se, ecquid dabit?* Ch.
> *Rogas?*
> *Murrhinam passum, defrutum, melinam mel cujusmodi.*

Quibus versibus subjicit Plinius, *Quibus apparet, non later vina modò murrhinam, sed inter dulcia quoque nominatam*. Extat quidem mentio, apud Dioscoridem vino *murrâ* conditi, cum pipere, iride & anetho, sed medicamentum illud potiùs ducendum dicendumque, quàm vinum. Neque verò mustum sic condiebatur, sed vinum. At in aromatitem vel *μυρσίνην*, nihil myrrhæ addebatur, & mustum, non vinum, sic condiebatur. Unde semper dulce manebat, speciebus aromaticis dulcedinem ei suam servantibus. Scaliger *in Theophr. de causis plantarum lib.* 6. *cap.* 9. ex myrti baccis confectum voluit. Sed Hesychius & Pollux μύρρινον οἶνον, fuisse itidem docent. Addit Festus, *Quidam melius putant, ex genere uvæ*, Murrinæ *nomine*. Meminit quoque *Murrhina* Fabius Dossenus, antiquus Poëta,

> *Mittebam vinum pulcrum, Murrhinam &c.*

Et certè unguentorum oblectatio in vino olim quæsita, non solùm in capitibus ungendis, sed & in factitio vino, cui admistum unguentum, ut testatur Catullus *Epigr.* 64.

> *Quàm jucunda mihi munera libet onyx,*
> *Vester onyx casto colitis quæ jura cubili.*

Et Horatius *lib.* 4 *Od.* 12.

> —— *Nardo vina merebere,*
> *Nardi parvus onyx eliciet cadum. &c.*

V. Jac. Oiselium IC. *in Gellii locum*. Thomas tamen Dempsterus aliique *Murinam* seu *Murinum* vinum, cum *Murrhata* potione, de qua caveturn XII. Tabb. *ne mortuo indatur*, idem faciunt. In quæ verba scribit Festus, *Murrhatâ potione usos antiquos fuisse, indicio est, quòd etiam Ædiles per supplicationes Dîis addunt ad pulvinaria*. Sed nec Hier. Mercurialis, Medicus Patavinus celebris, *in variis Lect. de Murrhina*, quam cum *Murrhata* similiter eandem habet, quid potionis id fuerit, satis explicat, saltem addit, fuisse artificialem quandam potionem, veterum tempestate vulgatissimam, à posteris autem intermissam, unde vix ejus nomen remanserit. Interim magno sumtu confectam fuisse, ex Lege patet. Meminit prisci ritus Augustinus *Confess. lib.* 6. *cap.* 2. *Itaque cùm ad memorias sanctorum, sicut in Africa solebat, pultes & panes & merum attulisset*. Paucisque interjectis, *Quia illa quasi parentalia superstitioni gentilium essent simillima*. Et in sequenti versu apud Plinium loci, nempe *l.* 14. *c.* 13.

> *Panem & polentam, vinum, Murrhinam:*

eòdem respici, credit Dempsterus *Paralipom. in Jeb. Rosinum Antiqq. Rom lib.* 5. *cap* 30. Fr. Gouldmannus *Murinam*, vel ut alii scribunt *Murrhinam*, item *Myrinam* & *Myrrhinum*, interpretatur Angl. *a Princely Kind of wine mixt with myrrh and spices, wine worth the asking for*, *Nectar*. Item *Sweet meats as Hippocras or spiced wine*, *Diction. Lat. Angl.* Aliud omnino erat Vinum *murratum*, ἐσμυρνισμένος, quod e more Judæorum, ducendis ad supplicium, vel in loco supplicii jam consistentibus, propinabatur, uti ex historia Passionis Dominicæ novimus. V. infrà in ea voce, & plura hanc in rem, apud Salmasium *ad Solinum pag.* 729. & *seqq.*

Murissimus, ex familiaribus Heliogabali, apud Lampridium, *In castris vero militem precanti Præfecto dixerunt, se passuros esse Heliogabalo, si impuros homines — à se dimoveret atque ad bonam frugem rediret — Remoti sunt denique ab eo Hierocles, Gordius & Murissimus*. Legi vult *Mirissimus* Salmasius, quod nomen agitatori in statuam palmatum quadrat: Notum enim aurigis & histrionibus, qualium hic fuit unus, ridicula & peregrina ac nova nomina plerunque imponi consuevisse. Sed & lapis extat Lugduni, in Basilica Irenæi, C. VAL. MIRISMUS: quæ vulgata lectio ab hoc cognomine neutiquam abludit. V. Salmasium & Casaubonum *Not. ad l.*

Murmur, apud Papinium Statium *Thebaid. lib.* 4. *vers.* 418. ubi Inferta Sacra describuntur,

> —— —— *lethæaque sacra,*
> *Et mersum Ismeni subter confinia ponto*
> *Miscentis, parat ante ducem circumque bidentum*
> *Visceribus laceris, & odori sulfuris aura,*
> *Graminibusque novis & longo murmure purgat.*

Vox est Magorum Incantatorumque propria, de qua V. infra in *Cantare*.

Murobrectaris, seu potiùs *Murobractaris* Plauto, qui Μυροβρεχεῖς Græcis. Ita enim *bractare* verbum, ἀπὸ τοῦ βρέχειν finxerunt, quod *humectare* & *madefacere* significat & idem planè est, quod βρέχειν. Inde *bractamentum*, pro humore vel aqua posuit Fulgentius de *Contin. Virgil.* *Nam ecce etiam ad me ipse Astrei fontis bractamentis saturior advenit*. V. Salmasium *ad Vopiscum in Aureliano* & in voce *Myrobrecharii*.

Murra, Græcè μύῤῥα, unde pocula *murrhina*, illa adeò apud Antiquos celebria, inclusis *murrea* & *murrina*; Gr. μύῤῥινα occurrit apud Martialem,

> —— *maculosa pocula murra.*

Et Statium *in Genethl. Lucani.*

> —— —— *hic pocula magno*
> *Prima Duci murrasque graves, crystallaque portat*
> *Candidiore manu* ——

Est autem Veterum quibusdam lapis, aliis humor densatus. Plinio *lib.* 37. *cap.* 2. *lapidis pretiosi genus, odore præstantia commendabile & colorum varietate insigne, subinde circumagentibus se maculis in purpuram candoremque, & tertium ex utroque ignescentem, velut per transitum coloris purpura rubescente, aut lacte candescente*. Baronio ann. 34. ex Mich. Mercato, idem olim fuit, quod hodie Bengui vel *Benivinum*, materia sc. ex myrrhæ arbore incisa liquata, ex qua in massam coagmentata, coloribus ad speciem inductis arte inde potoria vasa fuerint efficta. Sed myrrha, Græcis σμύρνα, non μύῤῥα est, uti *murram* appellari videmus, etiam qui differenter scribunt, atque Atticissant. Pausanias *in Arcad.* ἄλλας μυρσίνης καὶ μύῤῥας ... Nec confundenda *murrina* nativa cum factitiis. Petro Bellonio *murra* murex piscis est, qui Concha Veneris aliàs dicitur. Antonio Nebrissensi *agathes*: Nic. Guiberto Medico Mussipontano *Assertione de Murrhinis, editâ Francofurti A. C.* 1597. onyx, & quidem ea onychis species, quam *Corneolam albam* vocant, zonis tamen versicoloribus & aliquam similitudinem habentibus ad arcum cœlestem (quas quidem venas *madratas*, à vulgo appellari annotat *cap.* 6. unde Car. du Fresne *Mazerina* seu *Madrina* medio ævo dicta, cum *murrhinis* Vett. eadem esse conjicit) constantem &c. E qua sententiarum diversitate patet, non recentiores solùm, sed & Vett. ignorasse, quid essent, aut quo modo fierent *murrina*. Quod & de serico factum, quo licèt antiqui passim usi fuerint: nemo tamen, quomodo illud proveniret, & quâ fieret arte, habuit perspectum, usque ad tempora Justiniani, sub quo demum cognitum est, vermes sericum apud Seres nere, non ex foliis arborum lanuginosis depecti, quæ Vett. sententia fuit. Qui verò tandem circa murram proxime ad veritatem accedant, videbimus infrà, in voce *Murrhina*.

Murratum Vinum, ἐσμυρνισμένος οἶνος, memoratus in Historia Passionis Domini nostri, Marci *cap.* 15. *versu* 23. Καὶ ἐδίδουν αὐτῷ πιεῖν ἐσμυρνισμένον οἶνον, *Et dederunt ipsi bibendum vinum myrrhatum* seu *murratum*. In ipso nempe crucifixionis articulo, ex Hebræorum consuetudine, poculum Servatori nostro vini ἐσμυρνισμένου propinatum est, uti Paulus Fagius aliique Viri eruditi, e libris Talmudicis, & scriptis Rabbinorum, ostenderunt jamdudum. Cujusmodi humanitatis genus apud Athenienses quoque in usu fuit olim. Cùm enim, qui damnati capitis erant, è loco judicii apud illos exirent, ad supplicium ducendi, cibum vinumque largiùs sumendi facultatem habebant, atque simul quæ vellent cunque proloquendi. Dein demum ubi edendi bibendique finem fecerant, ore obturato ad pœnam rapiebantur. Unde sic, ut vino potuque obruti tales horrorem supplicii minus attenderent. Quem eundem in finem Hebræi granum thuris aut myrrhæ vino miscebant. Et Rabbini quidem thus in canone nominant; fortasse pro *myrrha*, cujus meminisse Marcum vidimus. Sæpe enim hæ species confundi solent: sed & utraque forte in hanc potionem adhibita est. Atque hic communis Judæorum fuit mos: qui tamen in Domino nostro integre servatus non est. Namque propinatum illi quidem vinum est, idque *murratum*, in quo humanitatis erat specimen, sed illud durum & crudele fuit, quòd fel poculo infuderunt, uti legimus apud Matthæum *cap.* 27. *versu* 34. Nempe sanctæ mulieres, quæ Christo præparaverant id vinum (id enim officii puniendis præstari solebat ab honestis & nobilibus matronis) cùm ad Dominum accedere non possent, vinum præparatum militibus tradidisse Domino porrigendum. Illi verò, ut prout erant ad omne scelus, felle immixto, illud corrupisse

pisse videntur. Alia erat potio, quæ præter morem, Domino sitienti, cùm jam animam acturus esset, porrecta legitur, apud eundem Marcum, ubi suprà *vers.* 63. de qua V. aliquid ubi de *Aceto*, plura verò hanc in rem, apud Isaac. Casaubonum *Exercitat.* 16. *num.* 80 87. *& seqq.*

Murretus, seu *Murretus*, apud Anglicos Scriptores nonnullos [illegible] color est, pullus & ater, ex Anglico *Murrey*, uti docet du Fresne in *Glossario*.

Murrhina Vasa, præcipuè Pocula, adhibita olim luxuriosis [illegible] conviviis, memorantur Martiali *lib.* 14. *Epigr.* 113. cui [illegible] *Murrea*, ita enim melius scribitur:

Si calidum potas ardenti murra Falerno
Convenit, & melior fit sapor inde mero.

In quæ verba inquit Scrivenius: [illegible]. Ita sanè videntur ex descriptione Plin. *lib.* 37. *cap.* 2. *Oriens,* [illegible] *myrrhina mittit,* [illegible] *sub terra* [illegible]. *In pretio sunt ob* [illegible] *& colorum varietatem, purpuras, candoris* [illegible] *centes. Aliqua & in odore commendatio est.* &c. Jos. Scaliger *ad Propert.* [illegible] *versum,*

Murreaq; in Parthis pocula cocta focis.

adversatus Plinio, asserit *murrina* pocula ex figulino cocto apud Sinas facta esse, quæ nos *Porcellana* vocamus. Vid. Pancirolum & [illegible] Salmuthium [illegible], unde pocula *Murrea* ac *Murrina*, Salmasius Græcis *Μύῤῥινα*, [illegible] *Murram* appellatum esse, monet. Unde non tantum hic *Murram* meminit Poëta, sed & alibi.

Maculosæ pocula murræ:

reprehendit proin Vir Erud. [illegible], qui *Myrrhata* & *Myrrhina* scribunt: at supra omnes [illegible] Baronium, qui *Myrrhina* pocula à *myrrha* aromate [illegible] & de myrrha facta interpretatur, contendit. [illegible] Græcis appellari, suprà vidimus. Unde Arriano [illegible], *murra*, quam vocem variis variè acceptam esse diximus. [illegible] nihil videtur [illegible], quam antiqua *murrina*, nostra *porcellana* esse, secutus [illegible]. Quæ cum ex luto quodam albo & in fornacibus cocto apud Chinas porcellanea vasa fieri contendunt, [illegible] Vett. *murrhinos* faciunt. Id tamen ex diversitate sententiarum, inter priscos [illegible], medium illud, quod *murrina* [illegible]: Ut & de *Serico* vidimus. Quum [illegible] Arrianus [illegible] meminerit, quæ in Diospoli [illegible], at non de illis pretiosa *murra*, quæ ex Carmania & India advehebatur, sed de vitro *murrhino* id accipiendum, quod in Diospoli Ægypti, ad imitationem spuriorum fiebat. Cujusmodi [illegible] etiam Plinius meminit, ut & opsidiani, quod etiam imitabatur lapidem Opsidianum, in Æthiopia inventum &c. Digressionem autem ac immodicam eorum æstimationem colligas ex Seneca *de Benefic.* [illegible] *Vitrea & crystallina, quorum accendit fragilitas pretium:* [illegible] *Murrina pocula, parum scilicet luxuria magno fuerit, nisi quod* [illegible] *capacibus gemmis inter se propinarent.* Primum Romam [illegible] tertio triumpho, quem de piratis, Asia, Ponto, gentibusque & Regibus variis M. Pisone, M. Messala Coss. die Natalis suo egit Pompejus, *qui sex pocula ex eo triumpho Jovi Capitolino dedicavit, quæ protinus ad hominum usum transiere, abacis etiam* [illegible] *vasis* [illegible], Murrinorum [illegible] *tres calices*, teste Plinio *lib.* 37. *cap.* 2. Heliogabalus etiam in *Murrinis & crystallinis minxit*, apud Lampridium. Vide plura apud Thom. Dempsterum *Paralipomenis in Joh. Rosini Antiquitates Rom. lib.* 5. *cap.* 30. [illegible] Plinium, qui de iis prolixè agit, loco prælato, nec non Salmasium *ad Solinum pag.* 203. & 204. à quo tamen in eo dissentit Casp. Barthius, quod porcellanas hodiernas *murrinorum* veterum genus esse contendit, uti vidimus: Ipse vero sententiam hac [illegible] non promit, *Animadv. ad Statium* [illegible] *p.* 353.

Murtzuphlo, cogn. Alexii Ducæ Imp. CPolitani, Græcè *Μουρτζοῦφλος*, [illegible] *cardo*, Gontherus *in Hist. CPolit. cap.* 8. *Consilio cujusdam cognati, sui, nobilis quidem viri, sed perfidi, qui Murtziphlo, id est* [illegible] *cordis, in sua gente dicebatur.* At Nicetas *in Isaac. & Alex.* [illegible] 4. sic Alexium scribit appellatum, [illegible] *quòd contractu, supercilia & quasi oculis imperspicuis haberet.* Villhardumo dicitur *Mercusflex*, *num.* 16. V. Car. du Fresne *in Glossario*, ut & in voce *Alexius Ducas.*

Murus, pro carcere, in Concilio Tolosano A. C. 1229. *can.* 11. [illegible], Gallicè *mettre entre quatre murailles*, in Concilio Narbon. A. C. 1235. *can.* 9. *Quia tamen intelleximus, vos de hu*[illegible] *tantam in pluribus partibus multitudinem*, Albigensium pro Hæreticis [illegible] habitorum [illegible] *ut sumptum expensæ, sed vix etiam lapides aut cæmenta, sufficere possint, ad carceres construendos, compatibiles* [illegible] *commutationes, ubi expedire videbitur, differatis, a* [illegible].

Mus, Græcè *μῦς*, Hebr. עכבר *achbar*, h. e. *agri consumptor* & [illegible], qui tamen appellat [illegible] agresti inprimis [illegible] convenit; inter domuum incolas recensetur. Plinio *lib.* 8. *cap.* 57. *haud spernendum in ostentis etiam publicis animal. Arrosis Lanuvii clypeis* [illegible]. *Marsicum* [illegible] *bellum: Carboni Imperatori, apud Clusium, fascias, quibus in calceatu utebatur, exitium.* Hinc Plautus in *Pers.* a.

Pater, avus, proavus, abavus, tritavus,
Quasi mures edere semper alienum cibum.

Ipsos verò nemo est qui in cibum expetat, cùm aliæ escæ suppetunt. In *Historia* tamen *Hebræica* Templi Secundi *p.* 241. cùm Hierosolymitani à Romanis obsessi essent, comedisse *cadavera canum & mures*, extremâ viz. fame urgente, legimus. Quo in casu, *vænisse murem CC. nummis, Casilinum obsidente Annibale: eumq; qui vendiderat, fame interiisse, emtorem vixisse*, legas apud Plinium *d. l.* At apud priscos Romanos sorices in deliciis, *quos proin Censoriæ leges, princepsq; M. Scaurus in Consulatu, non alio modo cœnis ademere, quàm conchylia, aut ex alio orbe convectas aves. Semiforum & ipsum animal, cui vivaria in doliis idem, qui apris, instituit. Ibid.* Colores eorum tres, *niger, rufus* & *albus*; in quibus albus rarissimus, non tamen ignotus Græcis. Ælianus *Historiæ lib.* 12. *cap.* 5. ubi de Templo Sminthii Apollinis, in Troadis urbe Hamaxito, Ὑπὸ δὲ τῷ βωμῷ φωλεύουσι λευκοὶ μῦες. *Sub altari nidificant albi mures.* Atque hi putantur omnium salacissimi, unde in Proverbium abiit, Μῦς λευκός, ἐπὶ τῶν ἀκρατῶν πρὸς τὰ ἀφροδίσια. V. Suidam, & quid ex Philemone habeat Ælianus *Historiæ lib.* 12. *cap.* 10. Lætum tamen ostentum priscis fecere, Plinius ubi suprà. Plura V. suprà, in voce *Mures*. Addam saltem hic de Sennacheribi notissima clade, quam Angelo tribuunt Sacri Scriptores; illam Josephum ex Beroso pesti divinitus immissæ, *Muribus* vero *agrestibus* Ægyptios in Herod. *l.* 2. *c.* 141. ascribere. Quod an inde ortum, quia λοιμός, *lues* & λοιμίας, *mus*, in Hesychio sunt voces ita vicinæ, ut una potuerit pro altera usurpari, atque sic tribui *muribus* clades à lue accepta. Utut sit, Cretensibus illis, qui Hamaxitum Troadis urbem prædictam condiderunt, tale quidpiam accidisse memoratur, apud Ælianum *l. cit.* Veterem Homeri Scholiastem *ad Iliad.* α. Aristotelem *Rhetoric. lib.* 2. *cap.* 24. & Polemonem laudatum Clementi *in Protrept.* Quæ cùm iis similia sint, quæ de Assyriis referunt Ægyptii; illos Creticam hanc aut Troicam, si mavis, historiam interpellasse, putat Bochartus *Hierozoici Part. prior. lib. III. c.* 34.

Mus Peregrinus, apud Hieronymum *adv. Jovinianum lib.* 2. *Odoris autem suavitas & diversa thymiamata — & muscus peregrini muris pellicula*: nonnullis est moschus seu muscus animal, qui proin legunt, *& muscus è peregrini muris pellicula.* Videtur enim illis *muscum* dictum existimasse, quòd è *muris* pellicula sudaretur: ut *mus* sit, unde contrahitur, & inde *muscus*. Atqui mus non est, sed animal gazellæ simile, è cujus sanguine muscus extrahitur; ut infrà videbimus. Putant itaque iidem, *muscum* cum *zibetto* confudisse, quod etiam odoramentum est, ex sudore animalis, similis feli. *Cattum zibetticum* vulgò nominant: *murem* appellasse videntur Veteres, qui & sic passim vocarunt sylvestres hujusmodi bestias, quarum pellis ad vestitum commendabatur. Meliùs *muscum* & *peregrini muris* pelliculam junxisse videtur Hieronymus, ubi μόσχος & ζαπέτιον sive γαλαῖον Græci inferioris ævi. Nicetas *in Isacio*, Καὶ ἠλείφετο μυρίσμασι [illegible] μοσχεῖα, μόσχον, ζαπέτιον, ἄμβαρ. Achmes *in Onirocritico*, ἠλείψατο μόσχῳ καὶ γαλαίῳ [illegible]. Ubi per γαλαῖον intelligit zebetticum odorem, è muris vel mustelæ peregrinæ pelle per sudorem emanantem, Alii. Sic nihil in Hieronymi loco fuerit mutandum. Ubi *pelliculam* vocat, quia odoris illa suavitas ex pellicula emanat hujus animalis, multis plagis ad sudorem coacti: cum muscus è vomica moschi emanet &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 335. & infrà ubi de *Zibettico Catto*.

Musa Dea, adde: Corona earum ex pinnis alarum fuit. Quippe memorant, Acheloi filias, suasu Junonis ausas esse provocare Musas in certamen cantus: At Musas victrices iis victis, pinnas ex alis convulsas, & in speciem coronæ coactas, suis capitibus imposuisse argumentum victoriæ, & quodam modo in tropæi speciem. Quemadmodum Indos & Bactrianos, quòd sagittando valerent, sagittis redimiri solitos legimus, apud Prudentium *Hamartigen.* Sed & Calliopen, omnium Musarum præstantissimam, hederâ coronat Ovidius *Fastor. lib.* 5.

Tunc sic neglectos hederâ redimita capillos,
Prima sui cœpit Calliopæa chori.

Quod coronamenti genus ab ipsis Poëtis propterea usurpatum: Palmâ porro *Musas* coronatas, legimus apud Phornutum, propter [illegible] τοῦ φυτοῦ, *mollitiem, efficaciam, viriorem perpetuum, ascensum difficilem & fructus dulcedinem*, uti loquitur, περὶ τῶν Μουσ. Sappho quoque rosis incingit, apud Clementem Alex. *Pædagog lib.* 2. *c.* 8. Imò & diademata illas facit Fulgentius *Mytholog.* ubi de Polymnia &c. Quam in rem Vid. C. Paschalium *in Coronarum libris passim*. Nomina earum, Romanis temporibus, palàm muliérculis imposita, quod de masculis Diis, dempto quidem Apolline, nondum compertum, observat Barthius. Sic *Musa* nomen est in *Inscriptionibus, pag.* DCCCCXX. 15. quod virile etiam fuisse, nemini ignotum; *Calliope*, legitur ibidem DCCXL. 1. & DCCLXXXII. 5. *Terpsichore*, DCCCCXLII. 14. *Euterpe*, MCXXV 8. *Melpomene*, XXV. 9. &c. Vide Casp. Barthium *Animadversion ad Statium, Thebaidis lib.* 4. *vers.* 34. Princeps Chori Calliope notatur à Scholiaste quoque Hesiodi, Joanne Galeno Diacono, *sive Allegor. in Theogoniam Comment.* productis priscis his versibus,

Κλειώ τ', Εὐτέρπη τε, Θάλειά τε, Μελπομένη τε,
Τερψιχόρη τ', Ἐρατώ τε, Πολύμνιά τ', Οὐρανίη τε.

Καλλιόπη θ', ἣ δὴ προφερεστάτη ἐστὶν ἁπασέων.
Clioq; Euterpeq; Thaliaq; Melpomeneq;
Terpsichoreq; Eratoq; Polymniaq; Uraniaq;
Calliopeq; illas inter quæ maxima Musa est &c.

V. quoque Ger. Jo. Vossium *de Orig. & Progr. Idolol. lib. 1. cap. 27.* ubi Osiridi, novem Virgines fuisse, Musices intelligentissimas; iisque præfuisse Apollinem, inde *Μουσηγέτην* dictum, inter alia, refert. E qua historia Poetis forte fabulæ occasio; ut in aliis accidisse novimus.

Musa, Medicus Augusti, post Camelium, qui cum lactucarum esum ægrotanti Augusto negasset, *Musa* contra eum Imperatori suasit sicque valetudini illum restituit: à quo tempore lactuca in pretio Romanis; V. *Artorius*.

Musa, Arbor Ægypto familiaris, Græcis vett. *μοῦζα*, de qua multa commentatur *ad Solinum* Salmasius *pag. 1310. & seqq.* Sed & *Musa*, mirabile genus fructuum, quod Baruthi sive Berythi Phœniciæ quondam non ignobili urbe provenit, de quo Baumgartnerus *Itinerar. suo* ita: *Musa illic in tanta crescunt copia, ut inde deferantur Tripolim, Damascum, Damiatam & usq; in Ægypti Alexandriam. Fructus est colore fabis haud dissimilis, nisi quod mul[to] sit grandior, gustu sapidissimo, odore admodum & suavi & salubri, & quasi similem cum melle saporem habens. Crescit botratim, [sc]ilicet plures in uno botro, aliquando decem, plerumq; viginti nonnunquam etiam supra: qui, ubicunq; & quotiescunq; inciduntur, in utraq; parte incisa, crucis effigiem clare ostendunt. Folia sunt decempedalis longitudinis, latitudinis vero palmarum & semis, in quibus ante papyri usum Veteres dicuntur scriptitasse.* Etiam in Sinensi Imperio in prov. Quantonia *Musa* ex quo singulares reperiuntur, uti adnotat Auctor Anonymus *Sinæ & Europa cap. 36. de Fructibus.* Apud Græcos inferioris ævi, *Musa* inter ministeria sacra, occurrit, de qua vocis notione V. Meursium *in Gloss.* & Leonem Allatium *de Recentiorum Græcorum Templis pag. 149.* nec non *de Concordia utriusq; Ecclesiæ pag. 1604.* Instrumentum quoque Musicum, hoc nomine occurrit, in *lib. 3. Miraculor. S. Dionysii cap. 7.* Gallis *Cornemuse*; cujusmodi instrumento pro tuba in bellis præliisque uti Hibernos, testatur Richardus Stanihurstius *de Rebus Hibern.* ubi illud sic describit: *Utuntur etiam Hibernici, loco tubæ, ligneâ quadam fistulâ, callidissimo artificio fabricatâ: cui saccus ex corio compositus & cingulis arctissimè complicatus adhærescit. Ex pellis latere dimanat fistula, per quam quasi per tubum fistulator, inflato collo & buccis fluentibus, inflat. Tum pellicula aëre farcta, turgescit: intumescentem rursus premit brachio. Hac impressione duo alia ligna excavata, brevius scilicet ac longius, sonum emittunt grandem & acutum. Adest item quarta fistula, distinctis locis perforata, quam buccinator ita articulorum volubilitate, quà claudendo, quà aperiendo foramina, moderatur: ut ex superioribus fistulis sonitum seu grandem, seu remissum, quemadmodum ei visum fuerit, facile eliciat. Totius tamen rei prora & puppis est, ut aër per nullam aliam folliculi particulam, præter fistulariorum introitus, pervadat. Nam si quis vel acu punctum in culeo rimaretur, actum esset de isto instrumento, quandoquidem follis subitò flaccesceret. Hoc genus sistri apud Hibernos bellicæ virtutis cotem esse constat &c.* Apud Germanos idem instrumentum in usu, sed pastoribus agricolisque, qui ejus modulamine gregem demulcent otiumque fallunt, vernaculo sermone, *Sackpfeiffe*. Excogitasse id Lydos, habet Scholiastes Pindari *Olymp. Od. 5.* du Fresne *Glossar.* Vide quoque infrà, in voce *Musarabes*.

Musach, vox Hebræa, quæ occurrit 4. Regum *cap. 16.* unum notat ex tribus in Templo Hierosolymitano locis, quibus oblationes inferebantur. Uti enim *Gazophylacium*, oblationibus Populi & *Corbona*, eleemosynis Sacerdotum & Templi Ministrorum, erant destinata: Sic *Musach*, à Rege Achazo ædificatum, ærarium erat, ubi Principum Magnatumque dona reponebantur. Ipsi vero ibi Reges ingredientes quovis Sabbathi die Templum donaria sua inferebant. Maccov. *Hierolexico*.

Musandinus Petrus, Medicus insignis, memoratus Egidio Corbol. qui vixit sub Philippo Aug. *de Medicam. lib. 2. MS.* apud du Fresne:

Dulcia Threicii resonans modulamina vatis
Tange chelin, digitisq; fides percurre sonoras,
Largo Cirrei libamine pota fluenti,
Diva Musandinas *evolve & dissere leges.*

Et libro *de Pulsibus*.

Verba Musandino *maneant condita sapore.*

Ubi Gentilis, *Idest, sapidis & sententiosis auctoritatibus* Petri Musandini, *qui fuit patronus & supremus opifex hujus facultatis, qui alium non habuit parem, nec habiturus est sequentem.*

Musarabes, Christiani in Hispania, sub Arabum jugo viventes, dicti sunt, an à *Musa* Arabum Duce, qui Hispaniam domuit, an à voce Arab. *Musa* quâ Christianum notant. In illorum Divino officio seu Missa. *Tom. VI.* Bibl. Patr. *τρισάγιον* sic pronuntiatur: *Agios, Agios, Agios, Domine Deus Rex æterne tibi laudes & gratias.* Vid. suprà in vocibus *Mosarabes* & *Mixtarabes*.

Musardus, cognom. Guilielmi Divionensis Abbatis, sic dicti, quod *Musarum* studio sedulò incumberet: quin & *Musardi*, in genere bonarum literarum Studiosi ab Adelberone vocantur. Dominic. Macer in *Hierolexico*, ubi ejus hunc versum laudat,

Si Musas celebres clamant Musarde Sacerdos.

At du Fresne otiosum, pigrum, stupidum hac voce denotari contendit, ejus originem arcessens ex Germanico *muß*, id est, *otium*. Unde & Gallis *muser*, otiari vel rebus frivolis immorari est: & *Musare* Florentinis, est stare otiosum, stupidi hominis instar. Vid. Menagii & Octavii *Origines Italicas*.

Musca Canina, seu *Cynomya*, una ex decem Ægypti plagis. Cum enim certum sit, *muscas* sæpenumero immensum multiplicari, ut olim apud Eleos, ubi muscarum copia pestilentiam attulit, Plin. *lib. 10. cap. 28.* & in Cantabria Romani, pretio dato, *μυιοθηρῶντες πρὸς μέτρον ἀπεδείχθησαν διαφυλάσσοντες μόλις*, *muscas ad certam mensuram venantes vix servabantur*: id in permissu *Muscacanina* fieri voluit Deus, cum quia magis noxium hoc animal, tum quia canibus maximè infestum, atque ob id ipsum magis odiosum Ægyptiis, à quibus colebantur canes:

Omnigenumq; Deûm monstra & latrator Anubis.

Itaque hac clade gravissime afflixit Ægyptios, permovitque Pharaonem, ut, quod hactenus vetitum fuerat, concederet Israelitis publice sacrificandi facultatem. Cui cum regereret Moses, id non posse fieri, quia à suis sacrificiis Ægyptii maximopere abhorrerent, ac proin ut sibi longius, tridui viz. itinere, recedere liceret, petiisset, timens sibi Rex suisque ab importunis illis muscis, quibus Ægyptus infestabatur, tandem & hoc concessit. Sic Deus has *muscas* ex tota Ægypto amovit, ut ne una quidem superfuerit. Sive Angelus, vel ventus à Deo excitatus, illas in mare demerserit, aut in vicina Libyæ deserta, propulsaverit: quod miraculum priore majus: Nam Ægyptum scatere muscis, ex Bellonio notum *Observationum lib. 2. cap. 47.* ubi circa pyramides tantam earum esse frequentiam asserit, ut illis volantibus aër resonet. Sam. Bochartus *Hierozoici Part. poster. lib. IV. c. 16.* Contrà, non intrabant *Muscæ*, ædem Beel-Sebub seu *Dei Muscæ*, Accarone Philistæorum; neque ædem Herculis Romæ in Foro Boario, uti Plinius testatur *lib. 10. cap. 29.* imitante etiam hac parte verum Deum infernali simiâ, in cujus templum muscis nullus aditus, si Talmudicis creditur, inquientibus, *in domo mactationis non est Musca*, *Pirke Aboth capp. 5. 6. 7. & 8.* Vide plura hanc in rem, ut & de *Muscarum* septem speciebus in Scriptura aut Versionibus memoratis, *Musca* nempe *propriè dictâ*, *ape*, *vespa*, *œstro*, *cynomyia*, *culice & sciniphe*, apud eundem Bochartum *Part. II. passim.* Hinc *Muscarium Flabellum*, ad abigendas *muscas*, quod è pavonis cauda delicatioribus. Martialis *lib. 14. Epigr. 67.* cui tit. *Muscarium pavoninum.*

Lambere quæ turpes prohibet tua prandia muscas,
Alitis eximiæ cauda superba fuit.

V. suprà ubi de *Eunuchis*, hoc enim apud fœminas Vett. eorum officium fuit. Ad ejus imitationem, *Muscarium Bubulum*, apud eundem *Epigr. 71. lib. cit.* appellata est cauda bovis, ad tergendas & excutiendas vestes; de qua is:

Sordida si flavo fuerit tibi pulvere vestis,
Colligat hunc tenui verbere cauda levis &c.

Musca in Cerebro, cognom. Conradi *de Luzelenhart*, cui Principatum Ravennæ tribuit Fridericus I. Imp. apud Conradum Urspergensem, *ad A. C. 1167.* *Musca in cervello*, in *Actis* Innocentii III. *pag. 5. eo quod plerumq; quasi demens videretur*, ut idem Urspergensis ait. apud Car. du Fresne in *Glossario*.

Muscæ, dicti Plauto, qui Horatio *Umbræ*, convivæ non invitati, & *ἄκλητοι* vetatum *Muscarum*, Homero jam notatum, imitantes: Hæ, quia à templis Bacchi Cererisque non æque abesse ac ab æde Herculis, in Foro Boario, abfuisse memoriæ traditum est, ideo minister, qui *Muscas fugaret*, in triclinio apud Romanos præstò fuit. Hinc Martialis *lib. 3. Epigr. 82.*

Et æstuanti tenue ventilat frigus
Supina prasino concubina flabello,
Fugatq; Muscas *myrteâ puer virgâ.*

Seneca *de Ira lib. 2. cap. 25.* *Quid enim est, cur tussis alicujus, aut sternutamentum aut Musca parum curiosè fugata, nos in rabiem agat?* A Musca *Muscarius* Hercules, Gr. *Ἀπόμυιος* dictus est, de quo V. in voce *Baal Sebub*. Plura verò hanc in rem suprà.

Muscarium Flagellum, V. suprà *Musca*.

Muscarius, Græcè *Ἀπόμυιος*, Herculis epitheton, quod *muscas* ab æde sua abigeret, Plin. *lib. 10. cap. 29.* & Solinus *cap. 1.* Item & Jovis, Clemens *in Protrept.* *Ἀπομυίῳ Διὶ θύουσιν Ἠλεῖοι. Ῥωμαῖοι δὲ Ἀπομυίῳ Ἡρακλεῖ*, *Muscario Jovi litant Elienses, Romani verò Muscario Herculi.* Quod nempe ex Elide Olympia [illegible] abegisset, uti habet Pausanias *Eliacis prior.* Eum ipsum Deum *Myodem* vocat Plinius *lib. 29. cap. 6.* Sed *μυιῶν Δία*, *muscarum Jovem*, legi vult Salmasius &c. V. infrà in voce *Myiagrus* & *Myodes*.

Muscellinum Unguentum, de quo Fuchsius *ad Myrepsum*, Græcorum recentium *μοσχέλαιον* & Vett. *βαλάνινον* est, ex myrobalano nempe factum, quam & *μοσχοκάρυον* Recentiores vocarunt. Sic nucem myristicam iidem *μοσχοκάρυον* dixere & *καρύον μυρεψικόν* & *μυριστικόν* & *ἀρωματικόν*, quæ vulgò *muscata nux*. Unde & *muscata glans* dici potuit Vett. *μυροβάλανος*, ex quo *μοσχέλαιον*; à quo *μυρέλαιον* diversum, V. Salmasium *ad Solinum pag. 1325 & 1328.*

Musculi, dicuntur Vegetio *libr. 4.* machinæ quædam militares, quibus tecti milites apportatis lapidibus, lignis & terrâ fossa

fossas complebant, ut tuti ambulatoriæ munirent viam. At Cæsar *Musculorum* tecto usum tribuit, non viæ aggere supportato movendæ, sed muri subruendi, lapidesque vectibus subducendis: qui etiam interdum subjectis rotulis impellebantur; cujusmodi *Musculi* descriptio apud eum extat *Belli Civ. lib* 2.

Muscus, apud Hieronymum *ad Jovinianum lib* 2. *Odoris autem suavitas & diversa thymiamata & amomum & cyphi & oenanthe & Muscus & peregrini muris pellicula*: est Græcorum μόσχος. Latinè etiam hinc *muscum*, qui per se odoramentum facit idque fragrantissimum: unde & *muscum* pro qualibet fragrantia & odoris suavitate, jam Arnobius & Appulejus posuere: Hunc è peregrini muris pellicula sudari, adeoque hinc dictum esse, idem Hieronymus existimasse videtur. Atqui, mus non est, sed animal gazellæ simile in Regno Pegu & in Regno Ava Indiæ ultra Gangem, è cujus sanguine (qui in umbilico ejus seu vomica coit) *muscus* extrahitur. Paulus Venetus ita de eo *lib* 1. *cap*. 62. *Invenitur in hac provincia muscum optimum, & quo melius in mundo non invenitur. Est enim animal quoddam pulcherrimum in hac provincia, catti habens magnitudinem & pilos grossos, ut cervus. pedes quoq; habet ungulatos & dentes quatuor, duos suprà & duos infrà, longitudinis trium digitorum: juxta umbilicum verò inter cutem & carnem vesicam habet sanguine plenam & sanguis is est muscum, à quo tam suavissimus exhalat odor.* Adde *lib*. 2. *cap*. 34. 37. & 38. Gazellam vocat Jul. Scalig. *Exercit. in Cardan*. 211. §. 3. 4. 5. 6. Simeon Sethi, [illegible] *Ομοίως αὐτὸν εὑρίσκεσθαι λέγουσιν ἐν Ἰνδίᾳ καὶ τῷ Χορασὰν* [illegible] *Υπηρεσίαν* [illegible] *τῷ Σιναγόγῳ* [illegible] *Optimum nascitur in urbe quadam Tupata dicta, quæ multo magis est Orientalis, quàm Chorasan. Colore autem est subflavo. Et ista deterior est, quæ ex India ad Orientem, ad nigrum vergens. Quo rursus imbecillior, qui defertur ex Sinis. Omnes autem generantur in umbilico animalis unicornis maximi capreæ similis.* Ubi *Tupata* est *Tubet*, urbs & regio nominata (ultra Chorasan) ex qua moschum optimum advehi, magno consensu scribunt Arabes: unde in ipsam Indiam & Sinas advehitur, quorum muscus cur sit Tibethiensi deterior, docet Masudius Scriptor Arabs. apud Bochartum, his verbis: *Muscus Tubetensis Sinensi præstat duabus de causis: quarum una est, quòd capreæ Tubetenses pascuntur spicâ odoratâ (nardo) & aliis aromatibus, cùm Sinenses capreæ herbis pascantur, quæ sunt inferiores herbis illis aromaticis, quibus pasci diximus Tubetenses. Altera causa est, quòd Tubetenses muscum non solent è folliculis suis educere, sed eum relinquunt super id quod est: Contrà Sinenses eum educunt è folliculis* &c. Quòd vero *Musci capreolum* monocerotem facit Sethi, falsum est, cùm constanter tradant Arabes, hunc à reliquis capreolis in eo solùm differre, quòd duos dentes habet exertos, ut apri dentes, quos Plinius *sicas* appellat, V. iconem animalis apud Joann. Baptist. Tavernier *Itinerar. Indic.* Nomen quod attinet, quare aut unde μόσχος dicatur, non liquet. Aliàs Pollux Μοσχῶν λαγῶν meminit, qui acerrimum & odoratissimum vestigiorum habeant odorem, adeò ut canes maximè proritent & incendant: cùm paulo ante τῶν Ἐλυμαίων quoque mentionem fecisset, qui vulpibus minores non sint, à gente, quam inter Hyrcaniam & Bactrios collocat. Quo pacto & Μόσχοι vel Μόσχοι lepores, à gente fuerint appellati. Et sunt Μόσχοι, populi Armeniæ, Matienis vicini; à quibus & Moschici montes. Latini certe *muscum* vocant, cujus vetustior appellatio est, quam vulgo putatur, cùm & Arnobius ejus meminerit & Appulejus, ut vett. *Glossarum* Auctorem omittam, qui & μόσχον appellat Græce, quum alias omnibus Græcis μόσχος dicatur. Unde & μοσχωτὰ Aetio thymiamata, quibus additur *muscum*; & μοσχάτα & μοσχάμυρα Paulo Æginetæ unguenta, quibus is similiter additur. Sinensibus animal *Xe*, & odor ejus *Xe hiang* appellatur, ut apud quos frequens est, inprimis in prov. Suchuena, in [illegible] urbis Provinciæ; nec non in Regno *Lu*, unde si in vicinum *Laos* transferatur, instar piscis extra aquam detenti, emoritur. Maximè autem eo nobilitatur Sanyvena civ. uti diximus suprà in voce *Moschus*. Vide plura hanc in rem apud Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. Lib*. III. *cap*. 26. & Salmasium *Exercitat. Plin. ad Solinum pag*. 379. & *seqq*. ubi de hoc animali fuse.

Musea: inter ædificiorum genera, memorantur Plinio *lib*. 36. *cap*. 21. *Non prætermittenda est & pumicum natura. Appellantur quidem ita & erosa saxa, in ædificiis, quæ Musea vocant, dependentia, ad imaginem specus arte reddendam.* Idem *Musei ex margaritis* meminit, *in cujus fastigio horologium erat*, à Pompejo translati triumpho tertio, quem de piratis, Asia, Ponto, aliisque regionibus egerat, *lib*. 36. *cap*. 3. Alexandriæ olim sic appellabantur Collegia Doctorum, qui publico sumtu alebantur. Ibi enim Marcum Evangelistam cœtus atque agmina Philosophantium, lectionibus, disputationibus, meditationibus & interpretationibus S. Scripturæ totos dies incumbentium coegisse, memorant Eusebius & Hieronymus: e qua Schola Pantænus, Clemens Origenes, Trypho, Heraclas, Dionysius, Anatolius, Pierius, Theo, Athanasius, Didymus, Ambrosius, Maximus Philosophus, aliique in numerum odierunt. Fr. Burmannus *Orat. Inaug. de Collegiis.* Cujus appellationis origo, an à *Musis*, an à loco cognomine, seu colle, Athenis proximo, in quo *Musæus*, Orphei discipulus, carmina sua recitare consuevisse legitur. Ibidem quoque sepultum, habet Pausanias, sed in portu Phalereo tumulum ejus fuisse, docet vetus marmor. Hodie *to Steggio* is collis appellatur vulgò: in quo etiamnum conspicitur monumentum ex marmore Caii Julii Antiochi Philopappi Cons. Rom. sub Trajano, curru triumphali vecti, præcedentibus iconibus aliquot & sequente Victoria. Suprà imago ejus visitur, sub cujus pedibus hæc leg.

ΦΙΛΟΠΑΠΠΟΣ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ
ΒΗΣΑΙΕΥΣ.

Ex Bisa namque, Atticæ oppido oriundus erat: quamvis Syrus gente esset, uti ex columnæ ibidem, *Inscriptione*, in qua dotes & munera hujus Philopappi commemorantur, docet Jac. Sponius, nec non ex Antiochi Syriæ R. statua à latere ei adposita, *Itinerar. Græc. part* 2. *p*. 204. & *seqq*. Pedem *Musei* hujus illustris lambit, de quo suprà V, quoque infra *Musivum*.

Musearius, in vet. *Inscr*. Romæ, C. *Julius Aug. lib. Nicephor. musearius fecit sibi & libertis libertabusq; suis.* idem qui *Musivarius* aliis, Græcis Μουσιάριος. V. infrà.

Museium, vulgò *Musy sur Aure*, locus est Galliæ memoratus in literis Gaufridi *Episcopi Carnutensis*, ubi ait: *In loco qui dicitur Strata, distante per unam leucam à nobili & famoso castello Drocis, juxta Museium super fluvium, qui dicitur Arva, Robertus de Donion vir nobilis dedit Monachis in eo loco (Strata) habitaturis locum congruum piscationi, quam homines in vulgari suo Gort appellant*; Situs est ad dextram Arvæ ripam, Stratæ Abbatiæ, *l'Estrée*, ad alteram ripam conditæ oppositus. Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Musica, ars nobilis, cujus inventionem, quidam ad aves oscines: nonnulli ad Pythagoram, quem ajunt numeros primum observasse ex alternis fabrorum ictibus: Poetæ ad Mercurium Apollinemque referunt. Sed multò Pythagorâ antiquior Homerus est, apud quem crebra *Musices* mentio. At Homero longè vetustior Ars est, cùm ea fuerit jam ante diluvium. Trinepos enim Adami Jubal citharâ & tibiâ canendi Artem reperit, Genes. *cap*. 4. *vers*. 21. Non dubium autem, quin ore prius, quàm organis cecinerint. Unde bene Fabius *lib. cap*. 17. *Timagenes*, inquit, *auctor est, omnium in literis studiorum antiquissimam Musicem extitisse.* Interim, quòd ejus inventionem Ægyptii Maneroti Ægyptio, quem in conviviis suis cantabant, ut Auctor est Plut. *de Is. & Osir.* quòd Græci Pythagoræ adscripserunt, sic defendi potest; ut intelligatur *Musica*, quatenus disciplina est sonos acutos & graves non sensu modò, sed subtiliori etiam ratione perpendens. At notæ sex, quibus vulgo utimur, nec dum fuere ante annos 600. Namque primus eas invenit Guido Abbas Aretinus, qui adversus Berengarium scripsit, temporibus Conradi Jun. Earum nomina in Sapphicis illis Pauli Diaconi sic habent:

UT queant laxis RE sonare fibris
MI ra gestorum FA muli tuorum,
SOL ve polluti LA bii reatum.

Cujus hymni occasione nomina isthæc notis fuerunt imposita extrahendo tum initialem syllabam versus: tum eam, quæ est post penthemimerim. Aliis hodieque Græci signis vocem variare solent, de quibus V. Crusium *Turcogr. lib*. 1. *annot. in Malaxi historiam Patr*. 6. Finem honestam habet aurium atque animi voluptatem: idem enim dulcedine suâ præstat, ac somnus & vinum liberalius haustum, quæ tria μέριμναν παύειν, *curas graves sedant*, ut Aristoteles ait. Hinc Lacedæmonii ad vitæ austeritatem modulorum temperandam dulcedine, Musicâ usi sunt, Athen. *lib*. 14. eadem infantes permulceri, opifices ac mulieres (quemadmodum apud Hom. Circe) laborem solari, bruta quoque moveri videmus. Sic Pythocaris tibicen luporum impetum concitato ac vehementi tibiæ cantu cohibuisse, apud Ælianum *Hist. An. lib*. 11. *cap*. 18. elephanti *Musicâ* capti mansuescere, apud eundem *lib*. 12. *cap*. 44. Equæ Libycæ in Venerem incitari, *cap*. 45. delphines canendo oblectari, apud Plin. *lib* 9. *cap*. 8. apri & cervi Artis vim persentiscere, apud eundem Ælian. *lib*. 12. *cap*. 46. piscium etiam nonnulli, demulceri tibiis ac fistulis, apud Porphyrium *de abstin. ab esu animal*. 3. leguntur. Vide etiam Mart. Capellam *l*. 9. & Gyraldum *dial* 1. *Histor. Poetarum*. Nec parùm valetudini confert. Multos enim suâ ætate, ac potissimùm Thebanos, tibiæ cantu mederi morbis consuevisse, tradit Athenæus *lib*. 14. Ischiadicis *Musicam* mederi, à Theophrasto est proditum: morbis hominum pluribus Medicinam fuisse incentiones tibiarum, A. Gellius auctor est *lib*. 4. *cap*. 13. Febrem curasse vulneraque cantione Veteres: tubâ surdissimis Asclepiadem succurrisse, Xenocratem lymphaticos organicis modulis liberasse, Thaletem Cretensem citharæ suavitate pestem fugasse, ægrotorum venas Herophilum rhythmorum collatione pensasse, literis tradidit Mart. Capella *lib* 9. Hinc *Medicorum Musicorum* meminisse legimus A. Gellium *lib*. 3. *cap*. 10. In animum ipsum quantam Musica vim habeat, non tam Amphionis Orpheique fabulæ, quàm ipsa humana docet vita. Lyræ cantu Pythagoram ac Sectatores ejus, animum tum ad laborem attendisse, tum ad tranquillitatem traduxisse, testantur Plut. *lib. de Is. & Isiride*, Porphyrius *in vita Pythag.* Jamblichus *in eadem cap*. 25. & 32. Cicero *Tusc. Quæst. lib*. 4. *in proœm.* Seneca *de*

Ira lib.3. cap 9. & Quintilianus *lib. 9. cap. 4.* quorum ultimus, Pythagoram concitatos ad vim pudicæ domui afferendam juvenes, jussâ mutare in Spondeum modos tibicinâ, composuisse, quoque tradit *lib. 1. cap.* 10. Empedocles Agrigentinus juvenem citharæ cantu à parricidio cohibuit, teste Interprete Hermogenis *in lib.* περὶ ἰδεῶν: Lacedæmonii tibiæ cantu ad arma concessere: iidem seditione laborantes audito Terpandro in συσσιτίοις canente, ad concordiam redierunt, ut docet Plut. *lib. de Musica:* Achillem cytharæ cantu mitigatum, exhibet Homerus: Getarum quoque Legati, si pacis vel induciarum ergò mitterentur, ubi pacato esset opus animo, citharam pulsantes adveniebant, Athen. *lib.*14. Vocabantur autem Cantica quibus animi à motibus purgarentur, Μέλη καθαρτικά, ut discimus ex Aristotele *Polit. lib.*8. cujusmodi καθάρσεις sacrâ præcipuè faciunt cantica, quale inprimis Davidis fuit, quo dæmonem quoque è Saule fugavit, *lib. 1. Sam. cap.* 16. *versu* 23. Hinc non mirum, si soli Arcadum Cinæthenses usque adeò fuerint efferi ac crudeles, quando soli eorum à *Musicis* fuere alieni. Sed & Ægyptii *Musicam*, ὡς ἂν ἐκθηλύνουσαν τὰς τῶν ἀνδρῶν ψυχάς, aspernati sunt, teste Diod. Siculo *lib.* 1. & Cynici omnem damnarunt, auctore Laertio *lib. 6.* nec non Ephorus, Isocratis unà cum Theopompo discipulus, fœdissimè de ea scripsit, Polyb. *lib.* 4. At vero longè alia opinio atque consuetudo erat Græcis, qui cum Grammatistice & Gymnastice *Musicâ* sociatâ, etiam servitia his imbuebant, V. Quintilianum *lib. 1. cap.* 17. Nusquam vero major in Græcia Musicis, quàm apud Arcadas, honor fuit, Polyb. *lib.*4. Unde satis liquet, cur Maro *in Bucolicis* dicat:

Ambo florentes ætatibus, Arcades ambo,
Et cantare pares, & respondere parati.

Sed Romanorum hac parte longe aliud judicium fuit, ut patet ex Corn. Nepote *præfat.* nec tamē Romana gravitas adeò ab hac arte abhorruit, ut non adolescentulæ primariæ discerent lyrâ canere: Sic Cornelia, filia Metelli Scipionis, *Musicis* exculta fuit, Plut. *in Pompejo.* Imo & Masurius JC. Ulpiano æqualis, *Musicis* assiduam operam navavit, Athen. *l.* 14. &c. Distingui autem potest Ars hæc, vel pro sono & instrumentis, vel pro modis harmoniæ universis. Sonus vel fractione aquæ fit, circa quem *Hydraulice* versatur: vel aëris, qui iterum vel ore fit, & *Harmonicem* exercet: vel organis, unde *Organica* orta est. Quibus tribus Musices formis Ὀρχηστικὴν seu *Saltatoriam*, adjicere videtur Jul. Pollux *lib. 4. cap.* 13. Modi, pro fine diverso, aliter atque aliter vocem flectunt: variant autem fines illi, pro moribus gentium, quarum præcipuè in considerationem veniunt *Æoles, Dores,* ac *Jones.* Quibus addi præcipue solent *Cantus Lydius & Phrygius*; quos tamen Heraclides ad eos facilè revocari posse statuit. Innotuerunt autem hæc duo *Musices* genera Græcis demum, quando utraque gens cum Pelope in Peloponnesum descendit. Sic cum minimè par omnis cantûs ratio sit; ac ille masculum inspiret animum; alius verò emolliat: planè opus est dispicere, cujusmodi cantus pro tempore quoque alicui conveniat, ne pro Medicina quis inferat damnum: Hinc *tuba usus in bello, dulcium canticorum in Theatris,* Ammon *in Isagogen Porphyr.* Pulchrum turius *in bello Orthion: in conviviis Parœnion: Lacedæmoniis Embaterion: Atheniensibus Cyclion: insequenti hostem Enceleusticon: fugienti Anacleticon,* Max. Tyrius *Orat.* 7. Porro *Dorius tonus pudicitiæ largitor est: Phrygius pugnas excitat: Æolius animi tempestates tranquillat: Jasius intellectum obtusis acuit: Lydius contrà remissione reparat,* fessos curis animos, Cassiodor. *Variar. lib.*2 *Epist.* 40. *ad Boethium,* &c. Nihil vero æque disparem arguit *Musices* vim, quàm quòd eâ immutatâ immutari etiam Reip. forma solita sit. Quapropter Timotheus Milesius, tempore Philippi Macedonis, cum in magade plures adhibuisset nervos, quàm antea solerent, in judicium vocatus est, teste Athenæo *lib.* 14. Vide quoque Ciceronem *de LL. lib.*2. Nec non Terpandro, cùm chordam unam in cithara intendisset, præter necessitatem, mulcta fuit ab Ephoris indicta, ac paxillo cithara ejus in rei memoriam suspensa: quod & Phrynidi contigit, apud Plut. περὶ φιλονεικίας. Apud Romanos quidem ut parvum fuit *Musices* decus, ita immutatio ejus, Ciceronis ætate, vel exigua fuit vel nulla: Dispar ratio apud Græcos, ubi magnus ejus Artis honos; & pluribus Viris cordatis observatum, vel cum *Musica* immutatos fuisse mores, ut voluit Plato de *Rep. lib.*4. vel cum moribus *Musicam*, ut maluit Tullius *de Legg. lib.* 2. &c. Hæc de *Musica* antiqua, quæ jam diu degeneravit. Si enim exceperis, quæ fiunt, tum secundùm S. Scripturam, ubi præcipitur, ut Deum Psalmis sacrisque Canticis celebremus: tum ex Medicorum præscripto, qui *Musicem* ad melancholiæ morbum proclivibus magno cum fructu commendant: pauci omnino hac Arte utuntur ad perturbationes animi sedandas; plurimi ad voluptatem, nec non rarò etiam luxuriem ac proterviam, quo nomine & de suo jam olim ævo conquestus est Athenæus *libro sæpius laudato.* V. Gerh. Joh. Vossium *tract. de quatuor Artibus Popular. cap.* 4. De *Musica* in conviviis apud Rom. & *Musicis* utriusque sexus, Thom. Dempsterum *Paralipom. in Joh. Rosini Antiqq. Rom.* ac Laur. Pignorium *Com. de Servis,* ut & infrà in voce *Symphoniaci.*

Variæ Musicæ species, earumq; effectus.

Æolicus modus superbus fuit ac tumidus; uti elata ipsa gens, equorum studiis ac conviviis amplis, gaudens. Idem & *Hypodorius* dictus, quòd proxime ad Dorium accederet. Æolios modos etiam Thessali, ut ab Æolibus orti & eandem vitæ rationem tenentes, sequuti sunt. Animi tempestates hoc *Musicæ* genus tranquillare, somnumque jam placatis attribuere, Cassiodorus dixit *suprà.*

Canonica, dicta olim *Musica* est, non à canone instrumento, sed a rectitudine. *Siquidem ratio id, quod est rectum, reperit utendo canonibus sive regulis harmonicis,* Porphyrius *in Harmon.* Vid. quoque A. Gellium *l.*16. *c.*18.

Dithyrambica, in Bacchi sacris usitata animos ad furorem concitandum tibiis accendit.

Doricus modus, pro natura gentis, non diffusus aut hilaris: non varius, aut multiplex, sed vehemens, severus ac tetricus fuit: *castitatis largitor* Cassiodoro dictus. Hic Lacedæmoniis in usu fuit, animum inspirans bellicum: & ab Aristotele quoque commendatur, ut cui insit *στάσιμόν τι καὶ ἀνδρεῖον, stabile quid & masculum.*

Harmonice, propriè dirigit sonum, qui ore fit: sic κατ' ἐξοχὴν dicta.

Hydraulice, à Ctesibio inventa, occupatur circa sonum, qui fractione aquæ fit. V. suprà *suo loco.*

Jasius modus. *intellectum obtusis acuit & terreno desiderio gravatis cœlestium appetentiam bonorum operator indulget.* Cassiodorus *ubi suprà.*

Jonum cantus hilaris ac mollis erat: propterea quòd illis dominati sunt barbari Asiæ Reges, qui mollitie diffluebant. In Jonibus verò Milesiorum ingenium relucebat, qui mollitie reliquos multùm anteibant. Quo factum ut Ægyptii fortè ac Cynici, de quibus suprà, aversiores in *Musicam* animo fuerint.

Lydia *Musica* querula erat: Hęc secundùm Cassiodorum *loco cit. contra nimias curas, animaq; tædia reperta, remissione reparabat & oblectatione animos corroborabat.*

Metrica, tertia Musices pars, memorata A. Gellio *l.*16.*c.*18. circa syllabarum quantitates versabatur, dispiciebatque, utrum breves an lōgæ essent. Agebat verò de quinque hisce, 1. de Elementis sive literis. 2. de Syllabis. 3. de Pedibus. 4. de Metris. 5. de Poëmatis.

Organica, instrumentis fiebat, quorum alia spiritu inflabantur, ut Buccinæ, Tuba, Lituus &c. Alia nervis intendebantur ut Cithara, Barbitus, Nablia &c. Alia pulsabantur, ut Tympanum, Cymbalum, Sistrum &c.

Phrygia, Hyagnidis Phrygis inventum, gravis erat ac vehemens: & ut Dorica animum inspirabat bellicum, sic ipsa ciebat religionem sive superstitionem potiùs. In sacris inprimis Magnæ Matris usitata, ubi idcirco non tibiis solùm, sed & tympanis ac cymbalis, ad animos in furorem concitādos, locus erat: quam ob causam in conviviis Græci lyram potiùs, quàm tibiam, quòd ibi sedatis animis opus esset, adhibuere: aliter judicantibus Latinis, qui *ad tibiam, clarorum virorum laudes atq; virtutes, accumbentes canebant,* teste Cic. 4. *Tuscul. initio.*

Rhythmica, *Musicæ* pars est, quæ in voce considerat celeritatem ac tarditatem, numerans syllabas, easq; ad aurium judicium examinans non habitâ ratione quantitatis. Agit itaque 1. de primis temporibus, sive quæ primo sensu apprehenduntur. 2. de Generibus rhythmicis pedumque differentiis. 3. Celeritate ac tarditate temporum. 4. de Mutatione rhythmorum. 5. de facultate rhythmos efficiendi. Oiselius *in Gell.*

Saltatoria, Gr. Ὀρχηστικὴ, *Musica* dicta est, quæ pedibus fiebat. Hac non solùm populus Dei in eo celebrando usus est, sed & Gentiles hyporchemata canebant in suorum Deorum sacrificiis, nec absque tripudiis poterant initiari. V. infrà in voce *Saltatoria.* Possent & alia addi: Nam de Citharœdo & Erico, Daniæ R. miram historiam refert Saxo Gramm. *lib.*12. de Hippolyto Medicę Cardinali, in Pannonia apud exercitum agente, Hier. Magius *Var. Lect. lib.* 4. *cap* 13. de Parthis, qui non cornibus, aut tubis classicum canentes, sed pulsantes ligna cavata & corio obducta, quibus ærea circumposuere tintinnabula ac ad terrendum hostem, fuscum & dirum edentes clangorem, qui asperitatem tonitrûs habebat, M. Crassi cum Parthis pugnaturi exercitum perculere, Plut. &c. Sed in præsens satis.

Musicorum secta, & qui de Musica scripsere.

Musicorum veterum tria fuere genera; Pythagorici, qui omnem concentum ratione dijudicabant: Aristoxenii, qui Aristoxenum secuti, sensum attendebant, & Ptolemaici, qui Ptolemæo præeunte, utrumque conjunxere. V. Porphyrium *in Harmonicen Ptolemæi:* ubi & aliarū sectarum, sed minus nobilium, meminit. Nempe Epigoniæ, Dæmoniæ, Eratocliæ, Agenoriæ & aliarum quarum-

quarundam, ante Aristoxenum: Archestratæ, Agoniæ, Philisciæ, Hermippiæ &c. post ipsum. De *Musicorum* discrimine egit quoque Theo Smyrnæus *Mathem. l.* 1. *c.* 1. & *ad eum in Notis* Ismaël Bullialdus.

Pythagoras, in Fabrorum ferrariorum officinis, ex malleorum ictibus, primus observavit diatessarôn, diapente & diapasôn. Etiam Lyræ chordis addidit octavam. Reliqua instrumenta à quibus inventa sint, Vide infra in voce *Organica*.

Lasus Hermionensis, primus de *Musica* scripsit, Suid. & Aristoph. *in Vespis*. Vixit autem Olymp. 70. temporibus Darii Hystaspidæ.

Democritus Abderita, scripsit *de Concentu & Harmonia*, Olymp. 80. Postea alii atque alii de hac Arte egerunt. In quibus etiam fuit Aristoteles, ac Theophrastus, qui præter 3. *de Musica* libros, etiam unû *de Musicis* reliquit, Laert.

Thrasyllus, Tiberii Cæs. temporibus claruit, qui & ipse *de Musica & Harmonia* opus edidit. Plut. *l. de Musica*, Laërtius *in Democrito*, Porphyrius *in vita Plotini*, Tacitus *in Annal.* Suet. *in Tiberio* &c.

B. Augustinus, e Latinis, post Varronem & alios, qui deperiere, 6. de Musica libros composuit, *Retractat. l.* 1. *c.* 6.

Mart. Capella & Aur. Cassiodorus similiter.

Severinus Boëthius inprimis: qui tamen, ut & Veterum alii tantum majoribus tonis usi fuere, non repertis adhuc minoribus & semitoniis nostris. Vide Mersennium *Harmon. lib.* 4. *mon.* 4.

Venerabilis Beda.

Herm. Contractus, scripsit *de Musica & Monochordo*, An. C. 1050.

Gudo seu Guidmundus Aretinus, 2. *lib. de Musica* scripsit, A. C. 1070. notarum quoque Musicarum, quibus hodie utimur, auctor.

Albertus Magnus, Episc. Ratisbonensis, *de Musica* librum condidit A. C. 1240.

Jac. Faber Stapulensis, 4. *de Arithm.* libros reliquit, An. C. 1503. A quibus auspicari jubet Jos. Blancardus: his lectis accedere ad Boethium; tum ad Aristoxenum, Ptolemæum, Euclidem, *appar. ad Mathem.*

Franc. Gafurius Laudensis, *de Harmonia Instrumentorum Mus.* scripsit A. C. 1518.

Lud. Florianus Mediol. *Musica* [illegible] edidit, A. C. 1529.

Henr. Loritus Glareanus Helvetius, eruditos *de Musicis* libros divulgavit, circa An. C. 1549.

Orlandus Lassus praxi inclaruit: sacello Musico præpositus ab Alberto Bavariæ Duce A. C. 1557. Musicus toto orbe tum clarissimus, etiàm Nobilitatis insignia adeptus est, a Maximiliano II. Imp.

Vinc. Galilæus, post aliquot alios, inclaruit, hoc sec. libro *de nova & antiqua Musica*: e quo jucundum fuerit, inter cætera, videre veterum Musicorum notas, additas Dionysii in Musicam jambis.

Marinus Mersennius *Harmoniæ libros* 4 Parisiis edidit A. 1644. &c. Reliquos partim editos, partim ineditos, & in Bibliothecis adhuc latentes, V. apud Gerh. Joh. Vossium *de Scientiis Mathemat. capp.* 19. 20. 21. & 22.

Musica, inter Minervæ epitheta, V. suprà in voce *Minerva*.

Musica Ecclesiastica, in V. T. & *cantu* & *organis* peragebatur, uti ex Levitico, libris Regum, Psalmis &c. patet. In N. T. Cantus sacer diu in primæva simplicitate stetit: concinente totâ Ecclesiâ, tum virorum, tum mulierum, puerisque & innuptis puellis; nec Davidicos modò numeros, sed & alios Hymnos Ecclesiasticos, resonante: Quanquam non una ejus in omnibus Ecclesiis ratio fuerit. Alexandrini enim, auctore Athanasio, longo illo vocis tractu sermonem magis, quàm cantum, referebant. Græcæ autem Ecclesiæ modulos in sacris admiserunt, ciendis affectibus. Quorum suavitate ductus Ambrosius, illos in Mediolanensi sua Ecclesia quoque instituit: unde in reliquas Latinorum Ecclesias pervenerunt. Erat autem cantus ille simplex ac intelligibilis, nec nimio artificio à Templorum usu alienus. Postmodum introductæ sunt *Antiphonæ*, duobus Choris simul concinentibus; quas itidem Ambrosius, à Græcis haustas, Latinis tradidisse dicitur. Quibus accesserunt *Responsoria*, in quibus alternis cantantes, alter alteri respondebat. Quod Latinorum ajunt inventum. Ecclesiasticum verò cantum, ita multiplicatum, ordinasse fertur Gregorius M. instituto certo tempore, horisque, quas vocant, Canonicis. Cumque operosior foret hæc Musica, ac Latinâ linguâ constaret, paulatim populus ab ea exclusus est, constitutis certis hominibus, quibus Cantorum officium est impositum. Additus denique & organorum concentus; quæ fractis numeris vel choris cantantium interludebant, vel artificiosis modulis vacua Templa personabant. Quod Vitaliani Papæ institutum ferunt, A. C. 657. sed perperam, cùm seriùs illud obtinuisse constet. Docet enim Bellarminus, Ecclesiam octingentos ac viginti annos *Musica Organica* usu caruisse, usque ad Ludovici Pii tempora, juxta Aimoinum, V. eum *de Bonis Oper. lib.* 1. *cap.* 17. & Aimoinum *de Gestis Francorum lib.* 4. *cap.* 114. Cùm autem musæa ista mele ac voluptuariæ cantillationes in Templis, plurimis viris probis displicuissent, factum sec. præt. ut Templorum quoq; Musica passim ad veram & justam rationem reduceretur, & Organa catenus in posterum adhiberentur, quatenus in Cantu sacro dirigendo inflammandoque operam conferunt haud exiguam: conformiter præcepto Apostolorum, 1. Cor. *cap.* 14. *vers.* 26. Ephesiot. *cap.* 5. *vers.* 18, 19. Coloss. *cap.* 3. *vers.* 16. & Jacobi *cap* 5. *versu* 13 Franc. Burmannus *Synops. Theolog. Christ. Pars* 1. *lib.* 7. *cap.* 17. §. 10. 11. 12. & 13. Addam de usu Organorum in Ecclesia, verba Cajetani, *ad Thomam Summ. lib. quæst.* 91. *Artic.* 2. *Notandum, tempore Thomæ Ecclesiam non usam organis: unde hodie, in ejus rei signum, Romana Ecclesia, coram Pontifice non utitur. Et quidem apparebit, quòd in Ecclesiasticis officiis, ad quæ suscipienda divina interioris disciplinæ gratiâ convenimus, non sunt admittenda instrumenta Musica, tantoq; magis excludenda sunt, quanto divina disciplina interior, excellentior est omnibus disciplinis humanis, hujusmodi instrumenta repellentibus.* Quæ tamen moderatum eorum usum, de quo dictum, non tollunt &c.

Musicarius, qui voce caneret, medii ævi Scriptoribus dictus est: *Musica* enim magis propriè de vocis cantu dicitur Salmasius *ad Tertullianum de Pallio cap.* 5. Apud eundem *Musicam pulsans* est, qui Musicam pulsu temperat ac moderatur: Symphoniaci enim in Choro, pulsu pedis vocem suam moderabantur olim, quod *Musici* nostri hodie manu faciunt, & *mensuram percutere* se dicunt. Vid. supra in hac phrasi, item in voce *Mesochorus* alibique passim.

Musilenenses, apud Ditmarum *lib.* 5 *pag.* 54. pro *Mosellanenses*, populi sunt ad Mosellam, du Fresne.

Musivaria Ars, cujus opus *Mosaicum*, V. ibi, *Museum* seu *Musivum*: à Byzantinis Græcis erauit, in cæteras Europæ provincias, uti scribit Manuel Chrysoloras *Epist. de vet. ac nov. Romæ comparatione p.* 122. quòd CPoli omnes pene publicæ ac sacræ ædes musivo exornatæ essent, hincq; *Musivarii* seu *Musici artifices* (de quibus *leg.* 1. *Cod. Justinian. de Excus. at. Artific. lib.* 10. & Jul. Firmicus *lib.* 3.) Græcis [illegible], item *Musivarii* peti solerent: id quod testatur Leo Ostiensis *lib.* 3. *cap.* 27. *Edit. Brolii*. *hisce verbis*: *Legatos præterea Constantinopolim ad conducendos Musivi & quadratarii operis peritos artifices misit: ut alii absidam & arcum atq; vestibulum majoris Ecclesiæ musivo componerent. alii Ecclesiæ totius pavimentum pulcrâ varietate consternerent. Quàm vero periti ipsi artifices fuerint, ex opere ipsorum facilè conjici potest: cùm & in musivo animatas ferè effigies & virentia quæq; te putares aspicere. & in marmoribus omnigeni coloris flores pulchrâ varietate vernare videantur. Et quoniam hujusmodi artes quingentis jam ferme annis omiserat magistra Latinitas, ejus hujus industriâ recuperare promeruit ætate nostrâ.* E quibus clarè liquet, *Musivarios* à *Quadratariis* fuisse distinctos, & Musivariam parietes, Quadratariam verò artem sola spectasse, quod suprà ex Salmasio statuimus. Fiebat autem utrumque opus parvis tessellis, h. e. calculis quadratis, in varios colores tinctis, ad exprimendam aliquam imaginem, aut avis aut piscis aut hominis aut aliam quamcunque, cùm Lithostrota sectis parvulis marmorum crustis, ex diversi generis & coloris marmoribus sternerentur. Et quidem, cùm pavimenta primitus ex tessellato istiusmodi opere solùm fierent, ea Lithostrotis expulsa sunt, quæ sub Sulla originem sumpsere, ac deinde pavimenta ex humo mota in cameras transiere ac musivi operis nomine appellata sunt. Hinc *Musivo ornatas cameras* passim apud Auctores legere est; quod in solo *pavimentum* dicebatur, & *tessellatum opus*, uti dictum. Plinius *lib* 36. *cap* 25. *Celeberrimus fuit in eo genere Sosus, qui Pergami stravit, quem vocant Asaroton œcon, quoniam purgamenta cœnæ in pavimento, quæq; everri solent, veluti relicta fecerat, parvisq; è tesserulis, tinctisq; in varios colores.* Verbo Lucilii usus est, cujus & versum ibidem citavit,

—— lexis compostæ, & tesserulæ omnes,
Arte pavimento, atq; emblemate vermiculato.

i. *tincto* vel *miniato*. Coccum enim & *vermiculum*, Græcis [illegible], jam tum Romanis notum erat. Postea verò vitro ornari cameræ cœpere, quod proximè ætatem suam incepisse, idem Plinius refert. Nempe cameræ figlino primum opere inducebantur, deinde aut tectorio poliebantur aut *musivo* ornabantur, aut vitro decorabantur, aut encausto pingebantur aut etiam deaurabantur &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1214 & 1215. ut & hic *passim*.

Musium, ex Græco [illegible], quomodo apud Spartianum legi vult Salmasius, pro *Musivum*. V. suprà.

Muslimi seu *Musulmanni*, h. e. *Credentes*, sic dicti sunt, qui perniciabilem Muhammedis sectam amplectuntur. Ricoldus vocem explicat, *Salvati*: de qua is sic in *Confut. legis Muhamm. cap.* 7. *Dixit Muhammed, mandavit mihi Dominus, ut gentes expugnare quousq; confiteantur, quòd non est Deus præter Deum, & quòd ego sum Apostolus Dei. Quod qui confessi sunt, eorum argentum et conservaverunt & sanguinem. Hinc & Saraceni salvati dicuntur, qui enim Muhammedis mandata suscipiebant, servabantur. & ab eo & ab eis, qui sub illo erant: neq; interimebant eos, neq; spoliabant: unde & Saraceni non vocantur Saraceni, sed* Musulmani, *id est, Salvati*. Ejus radicem Schindlerus arcessit ab Arabico סלם. *pacificus fuit. salvus evasit. pacem habuit.* Unde nomen סלאם, *pax*, & מסלם. *musallam*, i. salvus seu *salvatus à periculo*: indeque מסלמאן *Musulman*, h. e. *salvatus per professionem doctrinæ Muhammedicæ*. Qui namque tum symbolum, illud amplectebatur

cæbatur, eo ipso inter erat à gladio & spoliatione, dictusque est *Musulmani*. Hodie verò pueri inter Turcos, quamprimum fuerint circumcisi, *Musulmanni* dicuntur, & puella *Musulman*, ubi verba illa solennitur confessa fuerit, *Non est Deus, nisi Deus* &c. Ab eadem radice *Islamos* iidem sese vocant, i. *unanimes, concordes, pacificos*, ut narrat Jo. Leunclavius *Histor. Musulmana lib* 1. quo jure videbimus infrà. Dixi *perniciabilem sectam*; Longè enim immanior Hunnorum e Scythia effusione, Saracenorum Arabum eruptio, velut Oceanus quidam, non Imperio modò, verum etiam Christianæ Religioni, interitum & excidium ex vastis solitudinibus suis attulit: de quorum antiquis Tobbais sive Imperatoribus Regibusque, eruditissimus Pocockus ex professo scripsit. Secta autem *Muslimorum* cœpit primum levibus, ut videbatur, initiis, à Muhammede, qui genus suum ad Keidarem, Ismaelis filiū, referebat; à Successoribus dein ejus, arroganti *Caliapharum* nomine tanto successu propagata est, ut ab ultimis Sinarum oris ad Hispaniæ & Orbis tum cogniti fines, Herculis columnas, cuncta terrarum gentiumque in Saracenorum ritus, mores, linguam, corrumperentur. Ac ni insuperabilis Karoli Martelli virtus obtitisset, raptæ impetu Galliæ totusque fuisset Occidens & Christianum nomen penitùs deletum; cum jam cis Pyrenæos innumeris copiis effusi, usque ad Ligerim & Turonum Urbem, cuncta Francorum occupaverint. Donec & ipsi inter se discordes & attriti in interno bello viribus, in V. Imperia sive Califatus, Bagdadi, Karrawani, Ægypti, Andalusiæ & Fezzæ, scinderentur: quorum tres priores Persarum Turcarumque potentia absorpsit. Andalusiam succrescens in Asturiæ & Suprarbiæ montibus, Gothorum fortitudo ita debilitavit, ut, novis Christianorum in Hispania Regnis Legionis, Navarræ, Aragoniæ, Castellæ & Portugalliæ emergentibus, Maurorum reliquiæ, in Bæticæ angulum compulsæ, Granatá captâ penitùs tandē exscinderentur. Sicut solus in Mauritania Fezzæ Califatus hodie superest, vicissitudine imperantium & continuis motibus famosus. Mansit tamen interea, hodieque amplissimas Regiones & innumerabiles Gentes *Muslimorum* superstitio occupat, in omnibus tribus Mundi veteris partibus, Europa, Asia & Africa: nondum enim in Novum Orbem pedem intulisse legitur. Hi omnes, quamvis circa explicationem Legis, ut vocant, discordes, & in duas præcipuè sectas generales, quarū unam à Muhammede ipso, alteram ab Hali, uno e primariis ejus successoribus, arcessunt, subdivisi, in fundamentalibus Muhammedismi articulis conveniunt. Inter quos, *preces* inprimis sunt *quotidie quinis vicibus fundenda & peregrinatio Mecham semel ad minimum in vita obeunda* &c. Sunt tamen, qui discrimen *Muslimorum* inter se non tam à diversa Alcorani interpretatione, quàm à diversis circa primos Muhammedis successores sententiis, arcessant, nomen primariis his duabus sectis, *Sunnis* & *Schiais* imponentes. Prior enim, quam Turcæ sequuntur, contendit, Abu-bakerum immediate Mahometi, utpote Vicarium ejus successisse; hunc excepisse Omarum, post Omarum fuisse Osmanem, Osmani tandem *Mortuo Ali*, nepotem & generum Muhammedis, fuisse surrogatum. Additque, Osmanem Muhammedi fuisse à secretis, & ingenio non minus acri, ac tres reliquos, præditum; insuper omnes illos, armorum gloriâ insignes, Legem horum potius ope, quam argumentorum pondere, propagasse. Quo fit, ut in Secta hac *Sunnitarum* omnis disputatio de Lege prohibita, neque aliter quàm armis Religionem defendendam esse, constans opinio sit. Posterioris sectæ cultores, inter quos Persæ præcipui, tres primos Muhammedis successores, Abubakerum, Omarum & Osmanem abominati, eos Muhammedis successionem Ali, nepoti ejus ac genero, jure debitam, vi usurpasse asserunt: successionemque hanc XII. his Pontificibus, quorum caput ac genitor Ali fuerit, constitisse aiunt. I. erat Ali, fil. Aboutalebi. II. *Hacen*, fil. Ali. III. *Hussein*, alter ejus filius: quorum duorum memoriam quotannis Persæ ingenti festivitate celebrant. IV. *Iman Zin el Abedin*. V. *Mehemet-el-Baker*. VI. *Jafer-el-Scadik*, quo auctore consuetudo introducta in Persia est, ut, quicunque Muhammedanum se fecisset, hoc ipso ex asse totius familiæ hæres fieret, omnibus ejus sororibus fratribusque exclusis. VII. *Mousa-Kotzem*. VIII. *Ali el Rezza*, cujus sepulchrum, quod in urbe *Meched* est in prov. Corasana, non multo minori, ac Muhammedis, veneratione excolitur. IX. *Mahammet-el-Jouad*. X. *Ali el Hadi*. XI. *Hocen el Askari*. XII. *Mehemmet el Mohadi Saheb-Zaman*: de quo Persæ idem, quod Christianorum quidam de Enocho & Elia sentientes, non tarò, morituri ei domus omni suppellectile instructas, equos aliaque necessaria ad ministerium ejus, cùm redierit, legare solent. Quæ verò gentes alterutri sectæ addictæ porro sint, infrà videbimus, unde simul patebit, quàm latè pestis hæc faerit hactenus grassata. In Turcica secta, *Moufti* per totum Imperium Legis habetur caput & Alcorani Interpres, qui Constantinopoli residens *Magni* cognomine distinguitur, à reliquis in Turcia *Moufti* nomine insignitis, in quos tamen illi nihil juris est, cùm quisque eorum non nisi à loci Magistratu dependeat & inter Turcas nulla toleretur hierarchia, aut superioritas Ecclesiastica. Interim Magnus ille *Moufti* à reliquis omnibus maximi æstimatur & præcipua in veneratione apud Turcas est: ejusdem consilio, in gravioris momenti rebus, Imperator utitur illique soli ad eum venienti assurgit. Muftios sequuntur *Cadilesci*, qui causas militares disceptant, *Judices* proin *exercituum* dicti. Hos excipiunt *Molla* vel *Mula-Cadi*, qui in majoribus oppidis jus dicunt, Cadilescis subdelegati, ad quos proin ab iis provocatio est in civilibus negotiis: cùm enim de capite agitur, quisque etiam infimorum Judicum fert sententiam irrevocabiliter. *Cadi* post Mollas sunt, & legum municipalium cujusque loci periti esse student. His inferiores *Naips*, justitiam per vices administrant. Apud Turcas namque Leges civiles, Religionis pars habentur, Theologique eorum illorum quoque Jurisconsulti sunt; ut qui firmiter credant, Leges has, à Muhammede ipsis datas, ipsum Deum auctorem habere, & proin cæcam poscere obedientiam, neque tam pœnæ metu, quàm ex devotione, illis parendum esse. *Imam* porro seu *Emauni* Sacerdotes eorum sunt, & veluti Parochi Moschearum: *Hogia*, sunt Doctores Legis & Juventutis Præceptores: *Scheiks*, concionatores sunt & publicè sermonem ad populum habent; *Muezami*, in Moschearum fastigiis vociferantes clamore suo populum ad preces convocant, campanarum enim nullus apud eos usus est. *Dervisi* tandem, Turcarum sunt Monachi, qui paupertatem professi, mire vestiti incedunt & plerumque magni impostores sunt. Apud Persas, sicut in Politicis primus Minister est *Athemat-doulet*, ita sacrorum primarius administer, & Legis Caput *Sedre* vocatur, qui in consilio vel pompa publica Athemat-douletum sequitur. Inter hunc autem *Sedre* Persarum & Turcarum *Moufti*, ut & inter reliquos utriusque gentis sacrorum ministros id discriminis est, quòd apud Turcas, sacrorum Ministris ad functiones dignitatesque civiles omnis aditus præclusus sit, non item apud Persas, apud quos non rarò *Sedre* ad dignitatem primi Status Ministri evehitur. Habet is sub se duos magnæ auctoritatis Ministros, quorum unus *Scheik el Selom*, alter *Cadi* dicitur: qui ambo controversias circa Religionis aliquem articulum obortas decidunt, de repudio judicium ferunt, contractibus aliisque actis publicis præsident. Ad horum exemplum, in quavis primaria Persiæ urbe, duo sunt Judices Ecclesiastici, qui omnia negotia causasque Legem spectantes expediunt. In qualibet præterea Moschea est quidam *Pichnamaz* (sicut apud Turcas *Iman*) qui primus ibi semper compareat, & preces populo præeat. *Molla* Persis idem sunt, quod Turcis *Hogia*, Doctores nempe Legis; qui magnis stipendiis conducti, singulis diebus Veneris Alcoranum legunt & populo interpretantur, scientias item harum rerum avidos docent: Ingenti *turbante* candido, in signum eximiæ sanctitatis & vestitu simplici ejusdem coloris, ex camelinis pilis confecto, insignes. Quævis quoque Moschea suum habet *Montevels*, qui operam dat, ut illa intacta conservetur, *Muezenum*que suum, qui singulis diebus mane ac vespere, ex alta turre inclamat, *Unus Deus est, & Muhammed Propheta ejus*. Collegia sacra Persarum *Medresé* appellantur, in quibus Juventus à Magistris rationem sacrorum addiscit: Rector Collegii *Mouderés* dicitur, ut alia omittam. Addam saltem, apud Indos Muhammedanos aliud genus Monachorum reperiri, *Fakires* nominatos, quorum ultra octies centena millia numerantur, in diversos ordines sectasque divisi. Supra hos omnes cæterosque cujuscunque sectæ Muhammedanos *Chekus* est, qui Meccæ residet. Hic summus Legis Sacerdos & omnium *Muslimorum* Pontifex Maximus in illa Urbe, velut in sacratissimorum horum sacrorum Metropoli, Muhammedicæ superstitioni præest, & sacra curat, sub adventum inprimis *Caravanarum* (quo nomine appellari notum agmina eorum, qui religionis ergo ex variis Mundi partibus quotannis Meccam commeant) quæ peregrinatio cum præcipuum *Musulmannica* superstitionis caput sit, præterea, quæ suprà in voce *Mecca* hanc in rem diximus, pauca hæc visum est subjungere. Eam obire vel per se, vel per alium, quisque *Muslimorum* in vita semel ad minimum tenetur, cujuscunque is sexum conditionis valetudinisque sit, uti docet Joh. Baptista Tavernier *Relat. du Serrail sub fin.* quamvis idem in præcedd. cap. nempe ea. ad pauperes & manuum quotidiano solum operâ victitantes Legis hujus rigorem non extendere videatur. Sunt tamen, qui ex voto, vel ut majorem sanctitatis opinionem sibi concilient, sæpius iter hoc ingrediantur. Principes inprimis recens in solium evecti, aliquem ex Magnatibus suis eò mittunt, cum amplissimis muneribus, qui partim pro defuncti Antecessoris anima, partim pro Successoris felicibus auspiciis, ibi preces concipiant, & summi Pontificis suffragio adjuventur. Numerus enim, qui quotannis solenni pompâ ad sepulchrum hic Muhammedis veniunt (quamvis nihil ibi reliquiarum ejus, præter unū sandaliorum, præfatus Tavernier asservari affirmet) ingens est, persuadetque miseris Chekus, singulis annis utriusque sexus peregrinorum eò ad septem myriadas confluere, qui numerus si forte completus non sit, è cœlo totidem Angelos descendere, quot eorum sint qui deficiant. Per varias autem vias Caravanæ commeant: Legati Regum, qui in Insulis Orientis rerum potiuntur, ut & qui ad Gangem habitant, maritimo itinere Mocham, urbem Arabiæ Felicis, perveniunt, indeque Meccam pergunt. Persæ, ad mare habitantes, Ormuzium se conferunt vel Bandarum, & Persico sinu trajecto ad urbem Pseudo-Prophetæ perveniunt. Qui verò

superiore

superiora Persiæ incolunt, Caspium mare versus, ut & Tartari omnes Taurisium commeant, inde Aleppum, atque sic cum numerosioribus Caravanis, quæ Aleppi congregantur, per Desertum, Meccam tendunt. Similiter *Muslimi* Europæi per Aleppum in destinatum locum veniunt: Afri verò Cairum primò, inde in desertum delati, 18. dierum itinere Meccâ procul Aleppensi Caravanæ se jungunt, hi q; aquam primò, quam per occultum canalem Meccam usque Muhammedes miraculosè deduxisse fingitur, reperiunt, atque sic eam sequentes Meccam appellunt. Et hæc quæ Cairo venit Caravana reliquis omnibus numerosior est, cujus Præfectus non rarò a 1200000. Imperiales lucratur. Cùm itaque Caravanæ omnes Meccam convenerunt, munera quisque, Principes inprimis atque in his præcipuè Turcarum Imperator, magnificentissima offerunt. & sacra, quæ 17. durant dies, incipiunt. His diebus Summus Sacerdos, omnibus sacrorum Ministris stipatus, noctu ac interdiu preces fundit & ceremoniis consuetis defungitur. Interea peregrinantes, postquam aliquot dies Meccæ fuere, Gebel-Araffam, urbem biduo inde distantem & in montanis sitam (ubi Turcæ Evam ab Adamo quingentis annis, postquam creata esset, inventam fabulantur) se conferunt, & quibus ex eorum numero media suppetunt, arietem quisque sacrificant, carne inter pauperes distributa, exceptis duabus libris, quas pro se quivis retinere potest. Quod facere qui neglexerit, ei nec caput in posterum radendi, nec ungues amplius relecandi, venia est. Inde Meccam revertuntur, ubi ratio temporis, quo Caravana appulit, initur; namque terrestri itinere eo delati 17. illos dies, de quibus dictum, Pontificis sumtibus aluntur; qui verò mari eodem pervenerunt, gratis ibi, quamdiu volunt, vivunt. Decimo ergo septimo die exorto omnes conveniunt ad tentorium Cheki, qui in ejus aditu stans, nixusque scabello, ut ab omnibus conspici possit, preces fundit, & sermone ad cœtum habito ei benedicit, dimittitque his verbis: *Deus vos in pace ad vestros Lares reducat, quemadmodum in pace huc venistis.* A quo quisque suis impensis iterum vivit, & in patriam reditum parat. Ne verò damnosam hanc pompam, Cheko, qui tantam hominum multitudinem septendecim dierum spatio alere tenetur, existimes, notandum Principem illum esse, uti summa apud omnes *Muslimos* veneratione, ita potentiâ & opibus maximum; quod vel ex muneribus colligas, quæ, cum quotannis à Principibus Muhammedicis eò mittantur magnificentissima, durante quidem anno sepulchrum Pseudo Prophetæ exornant, eo autem exacto, recentibusque summissis, Cheko unice cedunt: item ex donis reliquorum peregrinantium & immensis argenti summis, quas undique accipit, pro abitu suo, inter egenos distribuendam. Solus Turcarum Imperator quotannis ingentis pretii tentorium & tapetem Meccam mittit, ut hoc Muhammedis tumulus obtegatur, illud verò Pontifici inserviat, qui ex hoc tentorio, quod e regione sepulchri erigitur, totis his 17. diebus ne latum quidem unguem recedit. Quæ ambo, cum, anno finito, Pontificis sint, ille eadem porro sibi lucrosa hoc modo reddit. Post novum Turcici Imp. donarium allatum, Chekus vetens tentorii frusta, velut ingens sacratum, Principibus suæ sectæ mittit, illis persuadens, contra Infideles nunquam non victores illos fore, si ejusmodi frustum tentorio quisque suo affixisset: qui proin tam grande donum mirâ veneratione excipientes, magnificè ipsum remunerantur. Majus consequitur præmium, cùm integrum tentorium alicui muneri mittit, quod tamen nemini contingit, nisi Magno Chamo, vel Magno Mogoli, idque singulis tantum decenniis aut duodecenniis, modò huic, modò illi; ut a ta omittam: e quibus facile videre est, Caput hoc Muhammedicæ sectæ, quod speciem quandam dominii in omnia ejus membra obtinet, cum Principum gentiumque omnium Muhammedicarum dispendio immensum ditescere. Adjiciendum aliquid, de horribili sacræ hujus, si Diis placet, peregrinationis effectu, in plurimis eorum, qui inde domum redierunt. Nempe hi, sacerrimo non rarò furore, ac cruento pro Lege zelo, corripi solent, Indiæ Fakiri inprimis, atque tum stricto venenato pugione, quem *Crit* vocant, (cujusque figuram Tavernier exhibet *Itiner. Ind. lib. 3. cap. 24.*) insanorum more per vicos ruentes quemque obvium, qui *Muslimus* non sit, confodiunt, rem gratam Deo & Muhammedi se facere, talibusque viam sic ad salutem se pandere, rati. Qui furor durat eousque, donec ipsimet ab aliis occisi fuerint, quod si factum, à reliquis suæ sectæ talis magnâ ceremoniâ tumulatur, pro Sancto habetur, atque ad ejus sepulchrum largæ distribuuntur eleemosynæ, ut pluribus docet aliquoties laudatus Tavernier *loc. cit.* Vide quoque ejus *Itinerar. Persic. & Relat. du Serrail* passim, &c. ut & infra in voce *Musulmanni*.

Gentes Principesq; Muhammedica secta addicti.

in Europa.

Imperator Turcarum, & Kamus parvæ Tartariæ.

in Asia.

Imp. Turcarum, qui usque ad fontes atque ostia Tigris; ut & Septentrionem versus Mengreliam usque, in Asia, dominatione sua omnia complectitur.

Triplicis Arabiæ Principes, aliique.

Rex Persarum.

Magnus Mogol.

Reges Visaporæ, Golcondæ, Malabarum, quorum præcipuus est Rex Comorinus.

Magnus Kamus Tartariæ.

Reges Montanorum, ad Sept. ejusdem Tartariæ, usque ad Imper. Sinicum: imò & hodiernus Sinensium Imp. postquam Tartari hic rerum potiti.

In Insulis Orientis, Rex Maldivarum, Rex Acemi, vel Sumatræ, Imperator Javæ, Rex Bantami in eadem Ins. & Rex Macassariæ.

in Africa.

Rex, maritimæ oræ dominus, *d'Abex* Gallis dictæ, quæ Arabiæ Felici opposita est, usque ad Promontorium *Guardafui*; cujus potentia a Mare Rubrum & Oceanum longe lateque patet.

Præfecti Turcarum Imper. in Ægypto, Insulis Maris Rubri, & Barbariæ ora, Tripoli, Tuneti & Algerii, qui *Regio* titulo insignes sunt.

Fezzæ porro & Marocci Reges.

E quibus omnibus Reges Persiæ, Visaporæ, & Golcondæ, sectam Hali, à iis *Sciaa* dictam, amplexantur. Reges Montanorum Tartariæ aliique quidam peculiares habent sectas. Sectæ verò à Muhammede κατ' ἐξοχὴν dictæ, sunt Imper. Turcarum & reliqui suprà nominati, qui proin Persas pro hæreticis habent. Sed & hoc notandum, præter Turcarum Imp. Persarum R. Principes Arabiæ & Tartarorum Kamum, reliquos omnes prædictos non nisi Idololatras habere subditos, solosque Magnates Principes ac Milites Muhammedismum sequi.

Musonius, Vulsinius &c. adde: Hunc eundem cum priore facit Jonsius *de Scriptor. Histor. Philos. lib. 3. cap. 7.* nixus autoritate Taciti *Annal. lib. 14.* ubi de Plauti morte à militis percussoribus abscindendo scribit, eum hoc nuntio nihil permotum; audiit enim ei *Doctores sapientia Caranum Græci*, Musonium *Thuscus genere constantiam opperienda mortis pro incerta & trepida vita suasisse.* Hinc enim colligit Jonsius, *Musonium* Stoicum illum Philosophum & Musonium Thuscum sive Tyrrhenum, memoratum Præfectum, ut eum Suidas vocat, unum eundemque fuisse; quandoquidem hic *Musonius* Stoicus esse cognoscitur, e consilio de morte constanter ferenda. Revocatus est is ab exilio, in quod à Nerone, ob nimiam oris libertatem, ejectus fuerat, teste Xiphilino *lib. 2. ubi de conjuratione in Neronem*: per Vespasianum Imp. ut patet ex Tacito *Histor. lib 4.* Xiphilino & Zonara. Alter quoque *Musonius* fuit, Juliani tempore, cujus meminit Eunapius *in vita Proæresii.* Vide Anton. Thysium & Jac. Oiselium *Notis in A. Gellii l. 1. c. 1. l. 9. c. 2. & lib. 16. cap. 1.* nec non Georg. Hornium *Histor. Philos. lib. 5. cap. 7.* ubi, prohibente Juliano Christianis Sapientiam profiteri, Proæresium, Victorinum & *Musonium* suas Romæ scholas clausisse, refert, &c.

Mussæa, Fam. *de la Moussaye*, inter Galliæ illustres, Gobionum Goyon stirpis ramus est. Alani enim II. filius Stephanus, cum tres genuisset filios, Bertrandum Dom. *de Matignon*, Ludovicum Dn. *de Launay* & Stephanum Dom. *de Launay Goyon*, à primo descenderunt Com. *de Thorigny* Domini *de Matignon*: à tertio (medii enim successio defecit) Marchiones *de la Moussaye*, Comites *de Quintin & de Plouer*, quorum series hæc est: Ludovicus *Goyon* Dn. *de Launay* obiit A. C. 1538. ex Ludovica *de Chasteaubriant Beaufort*, pater Almerici I. Gobionii Baronis *de la Moussaye* Dn. *de Launay*: quo & Catharinâ Madeuc genitus Carolus Gobionius Baro *de la Moussaye* Com. *de Plouer*, junxit sibi Claudiam *du Chastel* atque ex ea suscepit Almericum II. March. *de la Moussaye*, Catharinæ *de Champagne* maritum atque ex ea Patrem Almerici III. Marchionis *de la Moussaye*. Huic Henrica Catharina *de la Tour* (fil. Henrici Turrii Duc. Bullionii Princ. Sedanensis, defuncti An. Ch. 1623.) peperit, ... Com. *de Quintin* & fratres. V. Phil. Jac. Speccerum *Theatr. Nobilit. Europ. Part. II pag. 114.*

Mussabir, apud Arabes Scriptores, avis est, quæ postquam totâ die in quærendo victu occupata fuit, totam noctem ducit insomnem & perpetuâ modulatione audientes ita afficit, ut eorum nemo sit, qui de somno cogitet: dicta quasi *excitans*. Vide Sam. Bochartum *Hierozoici Parte posteriori lib. VI. cap. 14. ubi de Avibus fabul. apud Arabes.*

Mussare, à boum voce μὺ μὺ, propriè de hoc animali. Virgilius,

—— Mussantq; juvencæ.

Inde ad homines translatum, *qui cùm occultè & depressâ voce loquuntur, quod celatum velint, mussare* dici cœperunt, Nonio teste. Varro verò à mutorum sono dictum mavult, cùm ait: *de L. L. lib. 6. Mussare dictum, quòd muti non amplius, quàm μῦ dicunt, à quo idem* (Ennius) *dicit*:

Quod m. minimum est, neq; ut ajunt, μῦ facere audent.

Idem Nonius *mussare*, & *murmurare* distinguit, quòd hoc apertius illud magis in occulto fiat. Ennius, *In occulto mussabant.* Virgilius *Æneid. lib. 12.*

Quid Fortuna ferat populi, sed dicere mussant &c.

Postmodum *Mussare* & *Mussitare*, Engastrimythorum proprium factum est, ut & Vatum Necromanticorum, qui mortuorum umbras evocare se jactant: Hos enim exili & submissâ voce loqui, inter alios, Nonnus docet, *Dionysiacῶn l. 4. v. 172.*

Καὶ κρυφίη μάγοι ὕμνον ἀνεκλαγε βαιὰ φωνῇ

Λεπτὸν ἔχων ὀλόλυγμον ——

Et magicum hymnum resonavit acutâ voce sacrâ
Exile murmur edens.

Qualem etiam Dæmonibus vocem tribuunt hujus artis [illegible]. Psellus de Dæmonibus, [illegible] *Datâ operâ hoc genus exile, quo loqui studet, ut per vocis obscuritatem mendacii reprehensionem effugiant* Unde Alcamus, *Attababuido, responsa dæmonum, & vocis lenis repercussio*; qualis sc. putatur esse dæmonum. Item, *Alaripho, vox dæmonum, i. levis sonus, qui noctu auditur in deserto.* A quo monti nomen in Dauna, 12. mil. à Medina distito; in quo hujusmodi sibili creduntur sæpe audiri. Sic apud Petr. Crinitum *de Hon. discipl. lib. 6. c. 11.* profitetur Hermolaus Barbarus, *vocem se Dæmonis pertenuem audisse, quâ ille de Aristotelis fortè Entelechia interrogatus, sibi ipsi & Georgio Placentino responsitarit.* Quod nominatim asserit Procopius de Dæmonibus, qui animarum vicem præstant, cùm arte Necromanticâ evocantur: [illegible] *Exiliter loquentes ut Dæmones, qui simulant se esse animas, quæ per Necromantiam evocantur.* Itaque etiam Poëtæ mortuorum umbris te nuem hanc loquelam assignant. Hinc, cùm Æneam viderunt in Inferis, apud Principem Poëtam, *lib. 6.*

—— —— *pars tollere vocem*
Exiguam, inceptus clamor frustratur hiantes.

Et Horatius *lib. 1. Sat. 8.* postquam multis descripsit, quibus artibus usæ sint Canidia & Sagana Veneficæ, ut elicerent animas responsa daturas, addit:

Singula quid memorem, quo pacto alterna loquentes
Umbræ cum Sagana resonarent triste & acutum.

Stridere, Græcis est τρίζειν, quâ voce Homerus usus est, in argumento simili, nempe *Odyss. lib. ult.* fere initio, ubi procorum animas, quas in Inferos deducebat Mercurius, striduisse refert more vespertilionum, quæ in intimo magni antri sinu stridentes volant,

—— [illegible]
[illegible]
[illegible] ——
—— *Hæ autem stridentes sequebantur,*
Ut cùm vespertiliones in sinu intimo antri ingentis
Stridentes volant.

Ubi μυθικῶς, ut Eustathius ait, [illegible] *fabulosè animabus tribuitur stridor, quia sermone articulato carent*, &c. Bochartus *Hierozoic. Part. prior. Lib. III. cap. 2.*

Mustacea, apud Juvenalem,

—— —— *Mustacea perdas:*

idem quod dulcia, vet. Scholiasti, *Solebant enim ante nuptias dulcia recedentibus erogare pro apophoretis.* V. *suprà.* Ex farina & musto factam placentam, docet Cato *R. R.* ex eoque Domitius & Alii.

Mustela, inter Numina Thebanorum, apud Clementem Alexandr. *Protrept. pag. 19.* contra in cibis, apud nonnullos, ut scribit Damir *cap. de Reptilib.* In tecto visa, Romanis infaustum fuit omen, uti Suidas habet ex Telegono. Cæterum animal est feli quadantenus simile, & muribus non minus infestum. Quòd verò auribus concipere, & ore parere dicitur, falsum est, eosque qui id asserere ausi, Aristoteles non refellit modò, sed & fabulæ originem aperit *de Generat. Animal. lib. 3. cap. 6.* ubi, postquam mustelæ vulvam eodem modo se habere dixit, quo quadrupedum reliquorum, neque inde fœtum ad os posse pervenire, addit, natam esse hanc opinionem, [illegible] *ex eo quòd mustela catulos parit parvos admodum, eosq; ore sæpe transfert.* At Bocharto verisimilius, ad *mustelam* id translatum, quod in *mustelo* pisce Vett. observaverunt. Quippe etiam ὁ γαλεὸς seu *mustelus* piscis creditus ore parere. Ælianus *lib. 2. cap. 55.* [illegible] *Mustelus in mari per os parit.* Et *lib. 9. cap. 65.* [illegible] *Dearum* (Cereris nempe & Proserpinæ) *Sacerdotes aiunt mustelum piscem nunquam edere: neq; enim mundum esse cibum quia ore parit.* Ideò verò is creditur ore parere, quia parvulos suos quandoque in os recipit, unde excuntes qui vident, hunc partum suum esse putant. Quod ipse Philosophus obiter tangit, cùm de mustelis seu [illegible] piscibus, dicit *Histor. lib. 6. cap. 10.* [illegible] *Fœtus suos emissos intra se ipsos recipiunt.* Nempe in labio metu illis ita consulunt. Idem Ælianus *lib. 9. cap. 65.* [illegible] *Eum non ore parere quidam dicunt, sed, insidiarum timore perculsum, catulos suos devorare & abscondere, deinde metu ablato vivos rursum evomere.* Quod idem de glauco pisce multi referunt, ut videre est apud Oppianum *Halieut. lib. 1. versu 749.* Tzetzes etiam *Chil. 4. Hist. 126.* glaucum, canem & galeum scribit, in metu catulos abscondere, glaucum & canem in ore, & galeum in ventre, [illegible] *& eos rursus parere, cùm præteriit timor.* E quibus omnino apparet, non τὴν γαλῆν, i. *mustelam quadrupedem*, sed [illegible] h. e. *mustelum piscem*, catulos ex ore emittere; quod aut verum esse partum, aut instar partûs se habere creditum. Meritò igitur Isidorus *Origin. lib. 12. cap. 3.* eos refellit, *qui dicunt mustelam aure concipere & ore effundere partum.* Et ore quidem *parere*, multi dixerunt: Sed *aure concipere* primus Aristeas, qui fabulam videtur ideo sic adornasse, ut mustela delatorum & calumniatorum esset typus, qui alios malis involvunt, [illegible] *ea quæ auribus acceperant, verba quasi corporantes*, h. e. exaggerantes & in majus augentes. Falsus quoque Barnabas, ut in mustelam horribile fellatorum crimen impingat, illam ore parere non dicit, sed concipere: [illegible] *Sed mustelam meritò aversatus est—ob impuritatem—animal enim hoc ore concipit* Sed & Ægyptii voluisse, lasciviæ tribadum in mulieribus esse exemplum, ut docet Horus *Hieroglyph. lib. 2. cap. 34.* Verùm alii honestiores, apud Plut. in *Is.* de statuunt, [illegible] *mustelam, cùm aure ineatur & ore pariat, sermonis generationem referre.* Ita nonnunquam, [illegible]

Maxima de nihilo nascitur historia.

Sam. Bochartus *Hierozoic. Part. prior Lib. III. cap. 5.* Vide quoque Salmasium *ad Solinum pag. 458. & seqq.* & Vossium *de Idolol. l.*

Mustius Fabianus, inter Nobiles Romanos, sine causæ dictione, jussu Severi, interemptos, memoratur Spartiano in *Vita* hujus Imp. Et de *Mustiorum* quidem gente docuerunt ex vet. lapide Viri docti. In Palatino tamen codice, legit Salmasius *Masticanum Fabianum*: & in vet. editione, *Mastinum*; an *Mascinum*, vel *Massinum*: nam & hæc nomina Romana sunt, Vide eum *Notis ad h. l.*

Mustum, apud Plautum in *Persa Act. 1. Sc. 3.*

Commisce mustum, *struthea coluteaq; appara,*
Bene ut in scutris concaleat, & calamum injice.

Ubi *mulsum* alii legunt. Sed ex eo loco Plauti probare satagit Plinius *lib. 14. cap. 13.* laudatissima fuisse apud priscos vina odore condita: Mulsum autem per se bibebatur, absque aliorum odorum conditura; vinum siquidem erat & ipsum melle conditum. Adeoque *mustum* melius legitur. In hoc certè decoquebantur cotonea mala & alii etiam odores eò adjiciebantur, de qua musti conditura omnino hîc Plautus agit. V. Columellam *lib. 12. cap. 19. & 41.* [illegible] Græci vocant, qui ex musto & cydoniis malis sic componebatur; & γλεῦκος in hac conditura nominant. Igitur *mustum* in scutris concalere ac fervere Plautus vult, cum strutheis malis, quæ de genere sunt cydoniorum, sed pro ipsis hîc Cydonus in genere ponuntur. Quid autem *colutea* sint, quærunt Viri docti. Salmasius mavult, *strutheaq; lutea*, h. e. luteï seu aurei coloris: quibus & calamum addi jubet &c. V. Salmasium modo dictum, *ad Solinum pag. 709. & 710.*

Musul, quæ prisca Ninive nonnullis, ad fl. Tigrim & totius Asiæ ac Saracenorum omnium, qui *Muslimi* & *Musulmanni* dicti, ut vidimus, Metropolis atque caput: *Bagdad* item, ad eund. fluv. in ripa Persica, haud procul à priscæ Babylonis ruderibus, extructa à Califa Saracenorum Abujapharo, eo fere in loco, ubi olim Seleucia fuit, inter celebres Asiæ, ob Mercaturam, hodie Urbes. De qua occupanda tanta contentione, inter Turcas Persasque, continuò certatur, quasi ab hoc cardine Asiæ penderet Imperium. Fuit autem sedes Califæ sive summi Sacerdotis Mohammedanorum, qui solus jus ac potestatem coronandi ac declarandi Imperatorem Muslimorum, id est, *fidelium* habuit, quem ipsi vocabant *Emiralmumenin*; ex quo vocabulo natum est monstrosum illud *Admiralis Murmelis*, quod in Christianorum historiis frequenter occurrit. Georg. Hornius *Orb. Polit. Part. IV. p. 16.* V. de *Bagdado* urbe suo loco. Hinc *Musulmanni*, tanquam *rectè credentes*, nomen quod maximè Turcæ, vel Saraceni potiùs affectant, teste Leunclavio *in Pand. Turcic. n. 22.* At *Musulamiorum*, in Lybia vel Ægypto, gentis ita dictæ, meminit Aur. Victor Schotti in *Claudio*: à quibus *Musulmanni*, Ægyptii potissimum, dici potuere veteri nomenclaturâ, ut C. du Fresne *in Glossario*. Vide insuper Meursium in voce Μουσουλμάνοι, & suprà ubi de *Muslimorum secta.*

Musurgia, sive *Ars Magna Consoni & Dissoni*, quâ Musicæ Theoricæ & Practicæ doctrina traditur: Consonique ac Dissoni vires effectusque mirabiles in Natura, in omni penè facultate, demonstrantur: nomen libri, Auctore Athanasio Kirchero in duos Tomos divisi editique Romæ A. C. 1650. in *Fol.*

Muta, monasticæ campanulæ species, quòd fortè minùs acutum sonum ederet. *Vita* Abbatum S. Albani *pag. 91. Facta nola, cui* Muta *vel Silla est nomen. Mota* dicitur alibi.

Muta, dicebantur sacrificia, in quibus nulla inerant signa; quemadmodum contrà illa, quæ conspicuas & illustres notas exhibebant, *Arguta* vocabantur Auspicibus: *Regalia* vero, quæ faventem fortunæ vultum, & felicia omnia pollicebantur. Jo. Rosinus *Antiqq. Rom. lib. 3. cap. 12.* Vide quoque suprà in voce *Extispices.*

Muta Astra, apud Manilium.

—— *Nec septem ad stellas, nec muta sub Astra*:

dicuntur, quæ à nobis nunquam videntur, ut ea quæ sunt in pole

Antar-

Antarctico. Significationes nempe ac divinationes ex astrorum motu, obitu atque exortu, Astrologis atque Astronomis per satis notum est: quæ itaque nec oriuntur nobis nec occidunt, nec unquam conspiciuntur, *muta* plane censentur, ut ex quibus nihil significationis aut divinationis possit elici. Sic *muta exta* vocabant Aruspices, ex quibus nihil divinationis animadvertebant &c. Salmasius *ad Solinum pag.* 660.

Mutationes, loca in viis regalibus, ubi veredi vel animalia, apud Romanos olim, *mutabantur* in Cursu publico, ut & equi ipsi: in *LL.* 34. 36. 53. 58. 60. *de Curs. publ. l.* 9. *de Tribut. Cod. Theodos. alibique passim*: Græcis Ἀλλαγαί, apud Annam Comnenam *pag.* 139. Fiebat autem *Mutatio* veredorum in singula sex millia. Græci, [illegible]. Itaque legitimum erat tres aut quatuor *Mutationes* fieri in unam Mansionem: at in *Itinerario* Hierosolym. ut plurimum duæ *Mutationes* pro una Mansione recensentur. In Syria *ab Antiochia Tyrum usque, inter millia* CLXXIV. *mutationes* XX. *mansiones* XI. Et in Italia, *fit summa ab Ancona usque Capuam millia* CCLXXXIX. *mutationes* XXV. *mansiones* XIII. Et sub finem, *Fit omnis summa ab urbe Roma Mediolanū usque, millia* CCCCXVI. *mutationes* XLII. *mansiones* XXIV. Quo pacto semel tantum *mutare* sunt soliti. Alibi triplæ numerantur *Mutationes* ad Mansiones, ut in Gallis: *A Burdigala Arelatam usque, millia* CCCLXXI. *mutationes* XXX. *mansiones* XI. Item, *ab Arelato Mediolanum usque, millia* CCCLXXV. *mutationes* LXIII. *mansiones* XXII. &c. Salmasius *ad Solinum pag.* 495. Vide quoque supra, in voce *Mansio*. At apud Scriptores Ecclesiæ Rom. *Mutationes Presbyteri*, quæ alias *Introitus*, Græcis Ἐνθρονιστικά, præstationes sunt, domino loci, in quavis mutatione Sacerdotum seu Curionum fieri solitæ, uti docet du Fresne *in Glossario*.

Mutatoria, apud Udalricum *Consuetud. Cluniac. lib.* 2. *cap.* 13. seu *Mutatoria Vestes*, apud Cogitosum *in Vita* S. Geraldi *lib.* 1. *cap.* 34. [illegible] seu [illegible], Græcis apud Gregorium Naz. *in Julianum Oratione* 2. & Pachymerem *lib.* 7. *cap.* 29. vestes sunt quæ aliis *mutantur*. Præsertim verò vestes sunt, quæ aliis minoris momenti ac pretii mutantur, de quibus V. infra, ubi de *Synthesi* & *Synthesinis vestibus*.

Muti, inter Divinatores, apud Pascasium Rathbert. in *Vita* Arsenii *lib.* 2. *cap.* 9. iidem fortè cum Engastrimythis.

Muti Lapides, i. sine inscriptione vice terminorum positi, Vide supra in *Bonna*.

Mutilandi occisos mos, Veteribus usitatus, memoratur Lycophroni *Cassandrā*,

> [illegible]
> [illegible]
> *Omnesque trucidà cadet in, actu manu*
> *Cæsis secutisque fauces crudeliter.*

Ubi Scaliger reddit; Meursius mavult reddere, *ignominiosè truncatos*. Nam ita solebant iis facere, quos è medio sustulissent, ne à Manibus eorum (quos vagari & homines maximè inimicos noctu terrificare credebant) infestarentur: atque id vocabant μασχαλίζειν & ἀκρωτηριάζειν. Scholiastes Sophoclis *Electr.* [illegible]. *Solebant ii, qui cædem dolo commiserant, occisorum extremitates, è toto corpore unoquoque membro abscindere & collo sibi ita catenatas suspendere, veluti adimentes hoc pacto illis vim, sibi in posterum nocendi — & quod* μασχαλισθῆναι *dixerunt.* Ἐξάργματα i. *præsegmina*, vocat Apollonius *lib.* 4. hujusmodi extremitates: moremque plenè describit Virgilius *Æneid. lib.* 6.

> *Atque hic Priamidem laniatum corpore toto*
> *Deiphobum vidi lacerum crudeliter ora,*
> *Ora manusque ambas, populataque tempora raptis*
> *Auribus & truncas inhonesto vulnere nares.*

Vide quoque Statium *Thebaid. lib.* 1. Terentium *Hecyrâ Act.* 1. *Sc.* 1. Quintilianum *Decl.* 12. & 14. Sallustium *Hist. lib.* 4. &c. è quibus posterioribus, etiam Romanis id non inusitatum fuisse, colligitur. Sed nec occisis solùm id faciebant Vett. verùm & vivis, quos punitos volebant. Justinus *l.* 11. *Inter hæc* DCCC. *admodum Græci occurrunt Alexandro, qui pœnam captivitatis truncatá corporum parte tulerant.* Quò pertinet de Zopyro historia; de Mœcho Epigramma 83. Martialis *lib* 2. ubi naribus auribusque; alibi, ubi genitalibus, *mutilari* id hominum genus consuevisse, legimus. De manibus, V. suprà. Atque eo modo mutilati *Laceri* dicebantur, Asconius 2. *Verr.* & Festus &c. V. plura hanc in rem apud Joann. Meursium *ad Lycophronem d. l.* & suprà ubi de *Cadem lustrandi ritu*.

Mutilati in bello, de publico olim Athenis pecuniam accipiebant: ex lege Pisistrati, Τοὺς πηρωθέντας ἐν πολέμῳ δημοσίᾳ τρέφεσθαι, *Mutilati in bello publicè aluntor*, quam æmulatione & exemplo Solonis tulit, ut refert Plut. *in Solone*, ubi Thersippo primum id contigisse, inter alia docet. At non quivis *Mutilati* sic alebantur: Excipiebantur enim illi, quibus divitiæ domi suppeterent; unde Lysias illa περὶ τοῦ Ἀδυνάτου, inter cætera quæ adferuntur argumenta, cur non oporteat Ἀδύνατον λαμβάνειν τὸ ἀργύριον τὸ παρὰ τῆς πόλεως, hoc non parvi momenti legitur, posse eum vivere ἀπὸ τῶν ἰδίων [illegible]. Itaque solis illis lex consuluit, quorum reditus annuus erat intra tres minas tantum, Harpocratione teste: quare etiam ἐδοκιμάζοντο, apud Quingentorum Senatum, non tantum, an essent *Mutilati* & revera ἀδύνατοι, ut videri volebant, sed etiam, an annuus eorum reditus esset intra tres minas seu 300. drachmas, vel major. Pecunia, quam indies accipiebant οἱ ἀδύνατοι, obolus erat, ut ex Aristotele docet, modò memoratus Auctor, & testatur Lysias *loco cit.* Philochorus tamen auctor est, 9. drachmas seu 54. obolos in menses singulos eos accepisse: Alii quoque diurnum illorum duos fuisse obolos contendunt: unde fortè colligi potest, subinde mutasse rationem, & modum hujus τῆς ἀδυνάτων δημοσίας τροφῆς. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib.* 8. *tit* 3. Aliàs *Mutilati*, inter malè ominatos erant: Eunuchi inprimis & claudi; quorum proin occursus mane, aut in quolibet principio, infaustus habebatur. Sed & nec Sacerdotes eligi poterant, nec victimæ, quæ integræ non essent, ut alibi vidimus. Vide Heraldum *Not. ad Martialem lib.* 7. *Epigr.* 87.

Mutina, adde: Propter castellum *Borselli*, Ducis Mantuani, atque hoc nomine calcarium par ei præstare tenentur. Iidem jus in ditionem *Comacchio*, quam Papa possidet, sibi vindicant, unde ns cum Sede Rom. controversia. Idem *Part. II. pag.* 70. Origo verò Ducatus hæc. Triennio postquam Rudolfus I. Imp. Italiæ Urbibus libertatem concessisset, Opizo I. Marchio Atestinus *Mutinam* & Regium sibi eodem permittente subjecit, Sigon. *de R. I. lib.* 20. & Joh. Baptista Pigna *Hist. Atestina l.* 3. Ex quo discere etiam est, An. Ch. 1312. Franc. Picum Mirandulanum, ab Henrico VII. Imp. *Mutinæ* Vicarium constitutum esse: Inde Passarinum & Butironem Boneculsium tyrannos urbem invasisse, ad annum Ch. 1327. quadriennio pòst Manfredum Pium à Johanne Bohemiæ R. Vicarium Imperii constitutum, Principis nomine assumto, ab hoc dein Urbem Opizoni II. Ferrariæ Marchioni concessam An. Ch. 1336. & in familiæ illius Atestinæ ditione permansisse, donec An. C. 1510. Julius II. Pont. à se captam Maximiliano I. Imp. cessit: hunc verò illam quarto pòst anno Leoni X. decem (Guicciardinus *lib.* 12. scribit, *quadraginta*) aureorum millibus pignori dedisse, sed iterum ab Alfonso I. Atestino eam recuperatam, A. C. 1527. possessione per auctoritatem ac sententiam Caroli V. Imp. confirmatâ, multùm licèt fremente Clemente VII. & ex sententia Cæsaris oblatam à Ferrariensi pecuniam repudiante. Quo tempore eidem idem Carolus 600. auri libris acceptis, Carporum oppidum, de quo diuturnâ lite cum Alberto Pio contenderat, concessit, Guicciard. *lib.* 20. Quæ proin Imperialis juris oppida, cùm Alfonso II. A. C. 1597. mortuo cætera Clemens VIII. Papali ditioni reddidisset, Cæsari Estensi ejusque posteris à Maximiliano II. primùm, dein & à Rudolfo II. Impp. factâ gratiâ, remanserunt fiduciario jure: pro quo impetrando numerata Imperatori 100000. scutatorum, fœnori à Genuatibus sumta, ut hodieque cogatur Dux 16000. quotannis in usuram pendere, tradit Auctor *Comment. de Principatibus Italiæ* à Thoma Segetho editus, apud Conringium *tract. de finibus Imperii cap.* 23. In *Mutinensi* agro statis Vulcano diebus, ignem exire, tradit Plinius *lib.* 2. *cap.* 107. apud Fortun. Licetum *de Lucernis lib.* 1. *cap.* 1.

Mutines, Annibalis ducum unus, memoratur Livio *lib.* 25. *cap.* 40. *Duces reliqui prioris belli, & tertius novus ab Annibale — missus, Libyphœnicum generis Hipponiates (Mutinem populares vocabant) vir impiger & sub Annibale Magistro omnes belli artes edoctus.* De cujus præclare gestis, idem *Ibid.* *Ita pervagatus est hostium agros, ut brevi tempore totam Siciliam impleret nominis sui: nec spes alia major apud faventes rebus Carthaginiensium esset.* Hinc invidentes ei duces reliqui duo, Hanno & Epicydes, eo absente, contra consilium ejus, conflixerunt cum Marcello, sed infelici successu, *sub fin. libri*. Quare ipse postmodum partes adversas amplexus, ob merita erga populum Romanum, *Civis Romanus factus est; rogatione ab Tribuno plebis ex auctoritate Patrum ad plebem latâ, lib.* 27. *cap.* 5.

Mutinus, adde: Nonnulli *Tutunus*, apud Arnobium, legunt, idemque *Mutinus* dicitur *in Priapeis*. & apud Festum, Erat autem Numen πριαπῶδες, quod utriusque obscœni appellationem habuisse, ideoque *Mutuni Tutuni* nomine à Romanis Matronis cultum, vult Polyhistor Salmasius. Quidquid sit, Priapi erat signum, qualem ex ære è Musæo Parentis exhibet Casparus Bartholinus *Notis in Parentis Thema libr. de Puerperio Vett.* Istiusmodi Fascinus, seu *Res turpis*, in collo ex annulo appensa infantibus, Sagas & Stryges pueris insidiantes abigere credita olim est: Idem in poculis eodem metu frequentatum, more Deabus familiari. Ob turpitudinem enim fascinantium oculos avertere, ne aspicerent infantes, dicebatur. Idem *ibidem*.

Mutius, cognomen datum Gordiano Africæ Proconsuli, apud Jul. Capitolinum *in Gordiano*, *Amatus est, ab Afris, ita ut nemo antea proconsulum: ita ut eum alii Scipionem, Catonem alii, multi Mutium, ac Rutilium, aut Lælium dicerent.* Et quidem *Mutii* in vet. historia Rom. multi occurrunt, viri clari & virtutibus insignes: sed hic Q. *Mutius Scævola* intelligitur, qui ex Consulatu

Asiam

Assam nactus tantâ eam integritate rexit, ut ejus administratio pro exemplo & forma officii cæteris, qui in eam provinciam postea profecti sunt, à Senatu sit proposita. Casaubonus *ad l.*

Muto, Gallicè *Mouton*, item *Florin à l'Aignel*, species fuit monetæ aureæ Franciæ Regum, de qua V. suprà in voce *Multo*. Item machina bellica, apud Froissardum *Volum.* 3. *cap.* 102. quæ *Aries* aliis.

Mutunus vel *Muttunus*, Numen αἰσχρῶδες, *Mutuni Tutuni* nomine Romanis matronis cultum, quòd utriusque obscæni appellationem videtur habuisse. *Mutto* enim, unde turpi huic Deastro nomen, Græcis τὸ γυναικεῖον propriè significat; quum tamen *muttonium* & *muttonem*, ex eo, Latini pro virili tantum usurpent. Huic insidere novas nuptas consuevisse, Arnob. docet *l.* 4. *Etiamne Tutunus, cujus immanibus pudendis horrentiq, fascino vestras inequitare matronas & auspicabile ducitis & optatis.* Et paulo pòst, *Supplices Mutuno procumbimus atq, Tutuno.* Nempe Satyrica isti usmodi signa, quæ Plinius vocat *lib.* 19. *cap.* 4. olim horto dicata, cùm villam significaret: postea eadem superstitio duravit, ut horto dicarentur etiam tum, cùm aliud hac voce significari cœptum est. Salmasius *ad Solinum p.* 310.

Multrum Pœna, apud Anglos Panis fortis est. Cùm sc. quis de felonia accusatus, accusatori, aut judici respondere renuit, aut *mutum* se fingit, vel certe os aperire aut loqui non vult: tum pœna ea illi imponitur, donec Judici satisfaciat, ut in carcerem tetrum conjiciatur, in eoque solo pane, duro ac mucido alatur. *Fortis* autem is dicitur, quia adeò ponderosus est & gravis, ut illum ferre aut sustinere reos nequeat: *durus* verò, quia toto vitæ tempore non alio talis vesci cogitur. Qua de re sic Cowellus *Institut. lib.* 4. *tit.* 18. *§.* 35. *Reus in loco aliquo infero carceris & tenebricoso constituitur, nudus super nudâ terrâ, pudendis tantùm tectis, brachiisq, & pedibus fune in quatuor domunculæ angulos tractis, supinus extenditur. In hunc modum ligatus, tanto ferri saxive pondere pectori imposito onratur, quantum sine contusione ferre potest. Die sequenti tria panis hordeacei frusta sine potu sumit: tertio autem totidem aquæ haustus quantoscunq, dummodo non profluentis, quæ carceri proxima reperitur, sed sine pane: atq, ita per vicespane & aquâ istiusmodi quotidie vescitur, donec oneris, frigoris atq, famis cruciatu extinguitur.* Ad cujusmodi pœnam, Vicarium Wintinghameosem *obmutescentem* adjudicatum fuisse, memorat Hieron. Knyghtonus *A.C.* 1389. apud du Fresne in voce *Panis Fortis*.

Mutus Sanguis, apud Papinium Statium *Thebaid. l.* 11. *v.* 284.

> —— —— *at tu (pudet) hostia Regni,*
> *Hostia, nate, jaces, cen* mutus *& è grege* sanguis:

ignobilis, plebejus ▪, nullius carmine encomioque celebratus. Uti apud Horatium, ubi de primis hominibus e terra procedentibus *lib.* 1. *Sat.* 3.

> —— *prorepserunt primis animalia terris*
> Mutum *& turpe pecus, glandem atq, cubilia propter*
> *Unguibus & pugnis, mox fustibus, atq, ita porro*
> *Certabant armis.*

Nempe, quia tum nulla adhuc erat Nobilitas. Contrà *sonoram Phocidem* idem Statius alibi dixit, quia *nobilis* erat Oraculo Delphico: & *Delon tonantem*, ob famæ celebritatem, *Thebaid. lib.* 5. *vers.* 55. &c. *Surdus* eodem modo usurpavit, idem Poeta *Thebaid. libr.* 4.

> —— *surdum atq, ignobile muros*
> *Firmat opus.*

Ad quæ loca V. Caspar. Barthium *Animadversion. lib.* 3. *passim* & *Adversarior. lib.* 33. *cap.* 4.

Muziris, adde: Hinc cum aliis mercibus etiam plures margaritas afferri, testis est Auctor *Peripli*, apud Salmasium *ad Solinum*, qui multa de portu hoc & Emporio maximè celebri, habet *pag.* 1185.

MY.

Mycale, Græcè Μυκάλη, urbs Cariæ, & mons, apud Stephanum: Μυκάλη, πόλις Καρίας. Δίδυμος δὲ ὄρος τὴν Μυκάλην φασίν. Ἐκλήθη δὲ ὅτι αἱ λευκαὶ Γοργόνες ἐπὶ ταύτης μυκήσωνται, τὴν κεφαλὴν Μεδούσης ἀποκλαίουσαι. Οἱ δὲ Μυκάλην αὐτήν φασιν, ὅτι ἐν μυχῷ κεῖται τῆς Καρικῆς ἁλός. V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Papinium Statium Thebaid. l.* 9. *v.* 281.

Mycerinus, adde: Hunc socerum fuisse Salomonis Israelitarum R. sapientissimi, testatur in magno suo volumine *de temporum ratio.* Hieron. Vecchietus Italus, sed ab Ægypto cognominatus, quòd illam regionem ultra 40. annos integros incoluerit, observationibus cœlestibus in cœlo nunquam nubilo, & libris Ægyptiorum Sacerdotum evolvendis continuò vacans. Ait enim *Orat. Hist. cap.* 11. Mycerinum *hunc Ægypti Regem, fuisse Pharaonem illum, cujus filiam duxit uxorem Salomon*: apud Fortun. Licetum *de reconditis Antiqq. Lucernis lib.* 1. *cap.* 12. *ubi multiplicem Regis hujus Lucernam illam inprimis, quæ perpetuò ardens ad cadaver alterius filiæ, in lignea bove inauratâ sepultæ, adstabat, prolixè explicat.*

Myconus, adde: Nunquam fuisse sub Venetis hanc insulam, sed forte semel atque iterum excensionem ibi fecisse, docet Cl. Sponius. Sed neque Turcis illa, cùm castrum nullum habeat, incolitur, ne piratis illuc sæpe appellentibus in prædam cedant. Veniunt tamen illò quotannis triremes Turcarum Imperatoris, quæ capitis tributum, quod *caratsch* appellant, exigant ab incolis, quorum circiter bis mille vicum, qui in tota Insula unicus est, inhabitant. V. de illorum vestitu, moribus, vivendi genere, præfatum Auctorem *Itinerarii Part. I. p.* 191. & *seqq.*

Mys, Græcè Μῦς, appellatio ostrei margaritiferi: in quo genere, qui majores sunt, μύακες dicebantur, ut minores μυΐσκοι vel μυίσκαι, Latinè *mytili*, non *musculi*, ut quidam reddunt. Unde miratur Salmasius, Ennium in *Hedypatheticis*, cùm versus Archestrati verteret, Μῦς reddidisse *mures*, quum sint *myes*, retentâ voce Græcâ, vel *mytili* Latinè.

> Τοὺς μὲν Ἄβυδος ἔχει μεγάλους, ὄστρεια δ' Ἄβυδος.

Ita vertit Ennius *versibus*, qui apud Appulejum leguntur:

> *Omnibus ut clupeà præstat mustella marina.*
> *Mures sunt Æni dt aspra ostrea plurima Abydi* &c.

Dictæ autem μύες conchæ sunt, ἀπὸ τοῦ μύειν, quòd claudant seatque aperiant, quando libet, ut faciunt omnes conchæ duplices ac bipatentes. Inde μύστρον, pro *ligula*, quòd ex istis conchis ligulæ ac cochlearia fierent. Item μυστίλη & μυστίλος, *panis cavatus*, *ad excipiendum & hauriendum jusculum*. Grammatici exponunt, κοῖλον ψωμίον ἐπὶ τὸ ζωμὸν ἀφαιρεῖσθαι. Eodem nomine concavum manus appellarunt. Pro μῦς verò vel μύαξ, Siculi μύτιλον dixere, unde Latinorum *Mytilum*, vel *Mytilus*, ut dictum. Ab iis diversæ pinnæ & pectines, unde Salmasius, *Pinna*, inquit, *pectines & myaces, diversa sunt concharum species, in quibus margaritum gigni Veteres prodidere —Omnium præstantissima ad gignendas margaritas habentur ea, quæ leves sunt & candida. Easdem porro sunt, quas pinnis similes aut pinnas, dixere antiqui.* V. eum *Exercit. Plin. ad Solinum pag.* 1128.

Mygale, pro Numine Athribitis. Strabo *lib.* 17. ubi de Ægyptiis, Αἰγύπτιοι Θηβαῖοι (τιμῶσι) λέοντα δὲ Λεοντοπολῖται, αἶγα δὲ καὶ τράγον Μενδήσιοι, μυγαλῆν δὲ Ἀθριβῖται, ἄλλοι δ' ἄλλο τι: *Aquilam Thebani (colunt) leonem Leontopolitani, capram & hircum Mendesii*, mygalem *Athribitæ, alii aliud.* Dicitur autem quasi μυογαλῆ, uti recte censet Nicandri Scholiastes: sed perperam ex Amynta tradit, sic vocari, quia ἐκ μυὸς καὶ γαλῆς γίνεται, *ex mure & mustela generetur.* Cum mure enim mustelam aut felem consuescere, inter quæ animantia tantum est dissidium, absurdum. Verisimilius multo, inde hoc nomen esse, quia partim murem, partim mustelam, figurâ ac colore referat. De ejusdem divino honore, testem etiam habemus Plutarchum *Symposiac. Quæst. lib.* 4. *quæst.* 5. ubi in causis tanti honoris cæcitatem ait esse, quia tenebras luce antiquiores existiment. Item, quòd e matribus quintâ nascatur ætate in Novilunio: & quòd jecur ejus decrescente Lunâ, deficiat. Unde videmus, qualibus miseræ gentes rationibus inductæ sint ad colendam pro Conditore creaturam, Gerh. Jo. Vossius *de Orig. & progr. Idolol. l.* 3 *c.* 74.

Myiacores, Græcè Μυιακόρης, apud Plinium *lib* 29. *cap.* 6. Deus est muscarum eversor, ἀπὸ τοῦ κατακορεῖν καὶ κορεῖν τὰς μυίας, dictus, Eliis in veneratione. Aliis ab illo Jove Ἀπομυίῳ qui Olympiæ tantum colebatur, ad expellendas muscas, quæ tempore sacri certaminis, propter sacrificia, magnâ multitudine Olympiam advolabant, quod singulis tantùm lustris solebat factitari. At Elii sive Elidenses quotannis sacra faciebant Deo Μυιακόρῃ, ut muscas exterminaret, quarum copia aeris tractum pestilenti spiritu corrumpebat: unde & Arcades Eleis conterminoi Μυίαγρον Deum coluere, ut importuni & improbi animalis molestia liberarentur, &c. Salmasius *ad Solinum p.* 12.

Myiagrus seu *Muiagrus*, non *Myagrus*, ut alii scribunt (*myagrus* enim non est muscarum venator, sed murium) Græcè Μυίαγρος, Deus fuit, seu potius Heros, in Elide, apud Plinium *lib.* 10 *cap.* 28. *Invocant Elei* Myiagron *Deum, muscarum multitudine pestilentiam afferente: quæ protinus intereunt, postquam litatum est illi Deo.* Ubi tamen *Myiacores* legi mavult Salmasius, ut vidimus; qui Arcadum Numen *Myiagrum* facit: quamvis non multum repugnet, quò minus & *Myiagorem*, pro *Myiagron*, vitioso & tralatitio scribendi genere obrepsisse videri possit. Pausanias tamen *in Arcadicis* disertè docet, non in Elide, sed Eliphetis Arcadiæ urbe, hunc *Myiagrum* fuisse in veneratione. Videntur autem hæc sacra translata fuisse, ex Accarone Philistæorum, ubi *Beel zebub* seu *Deus Muscarum* cultus, V. *suprà.*

Myiagrus, inter Statuarios nobiles, memoratur Plinio *l.* 34. *c.* 8.

Myiodes, apud Plinium *lib.* 29. *cap.* 6. *Nullum animal minus docile existimatur, minorisve intellectus: quo mirabilius est Olympico sacro certamine, nubes earum immolato tauro Deo, quem* Myiodem *vocant, extra territorium id abire:* quibusdam idem videtur cum Jove Ἀπομυίῳ, quem cultum apud Eleos tradit Pausanias, ut in sacris bilce muscas abigeret. Sed nihil, inquit Salmasius, tàm contrariæ significationis, quàm μυιώδης & ἀπόμυιος: μυιώδης enim propriè *locus* est, quem muscarum infestat multitudo; ἀπόμυιος verò *muscarum abigens*, quasi ἀπελαύνων τὰς μυίας. Itaque legendum in Plinio putat, *quem Apomyon Dia vocant*, h. e. Ἀπόμυιον Δία, aut etiam Μυιῶν Δία, i. *Jovem muscarum*, aut *muscarium*. Quippe & muscis ipsis Olympiæ ante omnia sacrificari solitum, ut inde abirent & in posterum molestæ non essent, scribit Antiphanes Comicus apud Athenæum his versibus, quos idem in numeros suos restituit, *ad Solinum d. l.*

Ὁ μ̃ν

Οὕτω δὴ τὸ ἐν τῇ πόλει
Τὰ φῶτα ἀφορῶν, καὶ πίνοντες ἀξίως
Ἐπὶ ταῦτ' ἀκλεῶς, οὕτω ἐν κοινῷ
Πορὼν τρέφειν τὸν δῆμον, ἀεὶ δ' ἀστεῖον
Ὀλυμπίασι φασὶ ταῖς μύρμηξι ποιῶν.
Βῶν τοῖς ἀκλέτοις ἀγγελιαφόρων παντευχῇ.

Mylasa, adde: Sponio hodie *Melasso*, etiamnum insignis est columnâ egregiâ, quam incolæ olim in honorem Menandri, nepotis Euthydemi erexerant. Ejus inscriptio hæc est,

Ο ΔΗΜΟΣ ΜΕΝΑΝ
ΔΡΟΝ ΟΥΛΙΑΔΟΥ
ΤΟΥ ΕΥΘΥΔΗΜΟΥ
ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ ΤΗΣ
ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΚΑΙ
ΕΞ ΕΥΕΡΓΕΤΩΝ
ΓΕΓΟΝΟΤΑ.

Erat is Euthydemus, Orator celebris, & unus ex primariis urbis hujus civibus, qui circa Julii Cæsaris tempora floruit, V. Strabonem l. 14. Sed 60. stadiis ab urbe hodieq; visitur Templum Jovis adhuc integrum, cujus iconem, ut & columnæ præfatæ, habes apud Auctorem laudatum *Itinerar. Part. I. pag. 362. & seqq.* Mentio hujus Templi, in nummo est Hadriani, cui caput Jovis insculptum, cum inscr. ΜΥΛΑΣΕΩΝ, apud eundem *Part. 3. pag. 194.*

Mylites Lapis, V. suprà in voce *Molaris Lapis.*

Mylitta, adde: Bocharto eadem cum Lucina & Ilithyia, ab Hebr. מלט, quod est *liberare*, uti multis probat Johannes Seldenus *de Diis Syris*, laudatus Bocharto *Hierozoici Part. prior. lib. II. cap. 30. & poster. lib. III. c. 16.*

Myrica, apud Virgilium *Eclogâ* 4.

Non omnes arbusta juvant, humilesq; myricæ.

Fruticis genus est, de quo Plinius *lib. 13. cap. 21. Myricen & Italia, quam alii tamaricen vocant. Achaja autem bryan &c.* Conveniens coronamentum illorum olim, qui insigniter essent improbi. Hinc in Legibus Charondæ altero [illegible] hæc fuit, ut, qui calumniæ, duplique mali criminis convicti essent, per urbem circum vectarentur, coronati *myricâ*, apud Diodorum Siculum *l. 12.* ut omnibus sc. innotescerent, tanquam singulari improbitate insignes. Et Strabo tradit, Sacerdotes Persarum, quoties illas diuturnas diras alicui imprecabantur, tenere solitos fasciculum virgarum myricinarum tenuium, *lib. 15.* Nempe & ἄκαρπ@ hæc planta, & infausti sem per ominis habita est. Hinc cum in funere Achillis propositum fuisset certamen cursus, Teucer, qui ibi erat, ut metam attingeret, *myricâ* implicitus lapsusque, victoriam Ajaci tradidit. Q. Calaber *lib. 4.*

— Τὸν γὰρ μα Θεὸς βλάψεν, ἢ τις ἀνη
Ὄζοις ἐν ἀλγινόεντι ἐθύσσατο μυρίκης.
Τῷ δ' ἄρ ἐγχρίμψας χαμάδις πέσε —
— *Hunc Deus aut sors noxia impegit*
In tristem ramum alta radice hærentis myricæ.
Hac enim impeditus humi cecidit.

Vates tamen per myricam vaticinatos esse, lege ipsis ab Apolline præscriptâ, docet Scholiastes in *Theriac. Nicandri.* Unde insigne dumetum myricinum μάντιν, i. *vatem*, dixere. Atque adeò Magi & Scythæ, tum in Europa complures, lignum myricinum tenentes futura prædicebant. In Lesbo quoque Apollo ramos *myricæ* gestavit, unde Μυρικαῖ@ is, h. e. *Myricinus*, appellatus est. Denique & Ægyptios, in pompa Jovis, ut & Magos, apud Medos, *myricâ* fuisse coronatos, legimus &c. Vid. Car. Paschalium *Coronarum lib. 7. cap. 6.*

Myrines seu *Myrrhines*, Gr. Μυρίνης οἶν@, vinum Græcis dictum est, temperatum unguento, vel cui superinfundebatur unguentum, ὁ μυρινιτεμμέν@, idem cum *murrhina* Latinorum. Nam inter dulcia *murrinam* numerant prisci Comici Latini. Plautus in *Pseudolo*,

Quòd si opus siet, ut dulce promat indidem, ecquid habet?
Ch. *rogas.*
Murrhinam passum, defrutum melinam mel cujusmodi.

Quibus versibus citatis Plinius subjicit, *quibus apparet, non inter vina modò murrhinam, sed inter dulcia quoq; nominatum.* Ubi contra seipsum facit, ut qui *murrâ* conditum vinum interpretatur. Atqui notus est amaror myrrhæ, quæ proin deliciosis & dulcibus potionibus nunquam admixta est. Quod enim mentio extat apud Dioscoridem vini murrâ conditi, cum pipere, iride & anetho, medicamentum id potiùs, quàm vinum, est. Nec mustum sic condiebatur, sed vinum. At in aromatiten vel μυρίνην nihil myrrhæ addebatur, & mustum, non vinum, ita solebant condire. Unde semper dulce manebat, speciebus aromaticis ei dulcedinem servantibus; atque hæc est *Murrina*, qui Comicis Græcis μυρίνης absolutè, vel μυρίνης οἶν@ dictus, ἀπὸ τῦ μύρυ, ut μυῤῥίς herba & μυῤῥίτης λίθ@. Aliud erat vinum *murratum* seu ἐσμυρνισμένον, quod ex more Judæorum ducendis ad supplicium vel in loco supplicii jam consistentibus propinabatur, uti in Evangelio legimus, de quo V. Casaubonum *Exercit. ad Annales Baronii.* Plura hanc in rem verò apud Salmasium *ad Solinum p. 711.* & suprà in vocibus *Murrina* & *Murratum Vinum.*

Myrmecoleon, Græcè Μυρμηκολέων, q. *Formicaleo*, apud Jobum *cap. 4. vers. 11.* juxta LXX. Interp. Μυρμηκολέων ὤλετο παρὰ τὸ μὴ ἔχειν βορὰν, *Myrmecoleo periit, eo quòd non haberet escam:* Gregorio in *Jobum*, animalculum est formicis insidiosum, quasi leo formicarius; Eustathio in *Hexaem.* est animalculum, priora leonis, posteriora formicæ specie, habens: Eulogio Alexandrino in *Novatianos lib. 4.* non verum est animal, sed Diabolus hac voce ἀλληγορεῖται &c. Bocharto, leonis species. Sic enim habet in Vulgata versus proximè præcedens: *Rugitus leonis & vox leanæ & dentes catulorum leonum contriti sunt.* Et Græci in hoc ipso loco, post verba laudata, σκύμνοι δὲ λεόντων ἔλιπον ἀλλήλους, *& catuli leonum defecerunt ad invicem.* Et verò pro *Myrmecoleonte*, Hebraicè legitur ליש, unum e Leonis nominibus, quod ab Aquila redditur Λιϛ iisdem prope literis. Quæ rationes Mercero hanc confessionem extorserunt, *Ego myrmecoleontem potius genus quoddam leonis esse putaverim.* Certè insignis id confirmat locus Agatharchidis *cap. 34.* περὶ μυρμηκολεόντων, qui annexus est capiti de Leonibus Arabicis, ubi sic habetur: Τῶν δὲ καλουμένων μυρμηκολεόντων, οἱ μὲν πλεῖστοι κατὰ τὴν ἰδέαν τῶν λεόντων οὐδὲν παραλλάττουσι, τὰ δὲ τῶν αἰδοίων φύσει ἀπεστραμμένα ἔχουσι, ὑπεναντίως τοῖς ἄλλοις, *Eorum autem leonum, qui vocantur* myrmecoleontes, *plerique à reliquis specie nihil differunt, Genitalia tantùm habent aversa, contra quàm alii.* Μύρμηκας i. *formicas*, simpliciter vocat Strabo *lib. 16.* ubi eos colore aureo & minus villosos, quàm Arabicos, in Arabia Troglodytica magno numero reperiri ait. Et Ælianus *lib. 17. cap. 42.* Ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ γῇ γίνονται μύρμηκες καὶ ἔχουσι τὸ παιδοποιὸν σῶμα εἰς τοὐπίσω μεστραμμένον, ἤπερ τοῖς ἄλλοις, καὶ ἐμπαλιν, *In Babylonia terrâ formicæ nascuntur, quarum genitale membrum retro aversum est, contrario quàm in aliis modo.* Cum quibus Arabicis & Babylonicis formicis hisce, quæ leonum sunt species, commune nihil habent formicæ illæ majores, quæ aurum in India eruunt & custodiunt, si Herodoto *lib. 3.* credimus & Nearcho, Daimacho, ac Megasthenis, quibus vel hoc nomine fidem derogandam censet Strabo *lib. 2. & 15.* Solinus tamen *cap. 30.* τὸ ἀσύγκλωστε κλώθων, ex utroque animali novū procudit monstrū dicens, in Æthiopia formicas esse, *ad formam canis maximi, arenas aureas pedibus eruentes quos leoninos habent.* Atqui formicas χρυσωρύχους neque in Æthiopia fuisse, neque leonum pedes habuisse quisquam scripserat, sed formicarum potius ad effodiendam terram. Proin dubium non est, quin utrumque hoc sumserit Scriptor parùm accuratus ex historia *myrmecoleontis*, ac si hic idem esset cum formica Indica χρυσωρύχῳ. Cui simili errore Heliodorus *Histor. Æthiop. lib. 10.* Troglodytas Regi Æthiopum offerre fingit, χρυσὸν τῶν μυρμήκων, *aurum formicinum*, quasi *myrmeces* Troglodytici inter leonum species, iidem essent cum Indicis formicis, qui aurum effodiunt. Vide Samuelem Bochartum *Hierozoici part. prior. Lib. VI. cap. 4.* ubi de nominis etymo triplicem hanc conjecturam affert. Vel enim, inquit, sic dicti sunt hi leones, à *Marmacibus*, Æthiopiæ pop. vel à formicarum, quo delectantur, esu, vel ab Arab. *harmas* vel *hirmis*, qua voce indigitant validum leonem in homines insilientem. At animal Indicum canis magnitudine, cur μύρμηξ diceretur, causa non fuit vocis similitudo, sed rei. Namque in India verè dicitur esse animal staturâ canis & formicæ specie, ut Thuanus inter alios docet *lib. 24. A. C. 1559.* ubi inter munera, à Thamo Persarum R. Solimanno Turcarum Imp. per Oratorem suum oblata, formicam Indicam canis mediocris magnitudine, animal mordax & sævum, fuisse dicit. Quod Busbequius confirmat *Epist. 4.* de eadem legatione agens: licet ambo ex fama solum, ut idem Bochartus addit, *Ibid.*

Myrmex, Philosophus Dialecticus, ex oppido Heneto Paphlagoniæ, apud Steph. ex Diogene Laertio *Histor. Philos. lib. 2.* V. Salmasium *Exercitat. Plinian. ad Solinum p. 829.*

Myrmillo, nomen gladiatoris, *Murmillo* aut *Murmilio* semper in scriptis Plinii, atque apud Festi Abbreviatorem, in antiquissimo exemplari MS. ubi *murmulionica scuta*, & alibi, *Retiario adversus Murmulionem pugnanti*, & *Murmulionicum armatura genus Gallicum est:* quod de propinquo vocis istius originem ostendit. Nam Μορμυρῶνες Græcis dicti videntur hi Gladiatores, quòd μόρμυρον piscem in galeis effictum gestarent. Hinc Retiarius, qui adversus Murmillonem pugnabat, cantare solitus erat: *Non te peto, piscem peto, quid me fugis Galle?* *Murmillones* enim, ut notat Festus, antea *Galli* vocabantur, quòd genere armaturæ Gallico uterentur: Quemadmodum *Samnites* gladiatores ab eadem causa dicti, quòd Samnitum ornatu erant armati. Cujus autem piscis effigiem in galeis *Myrmillones* haberent, ab antiquis non est proditum: Sed ex notione nominis planè colligitur, μόρμυρον fuisse. Hinc namque Μορμυρίων, *murmilio*, ut ex λείριον, *lilium*, facili unius liquidæ in alteram lapsu. Ovidius,

—— *picta mormyres & auri*
Chrysophrys imitata decus ——

atque inde fortasse cum retiariis compositi, quasi qui piscem quo ornata erat galea *Myrmillonum* captarent, dum eos rete studebant impedire. Salmasius *Exercitat. Plinianis ad Solinum p. 43.*

Myrobalanus, Martiali in *Apophoretis*, nec inter fructus edules eidem relata in *Xeniis*, ubi locum habere debuisset cum Caryotis, Cottanis & Damascenis, siquidem eo nomine tum intellexissent,

quod nobis hodie in usu est. Vett. de glande unguentaria tantum vocem usurparunt, quæ aliàs *balanus myrepsica* & *nux muscata*, Græcis μυρεψικὴ βάλανος; cujusque tantum cortices Unguentarii, Medici verò nucleos usurpavere. Factum autem inde βαλάνινον Vett. & μοσχέλαιον recentiorum, quo de diximus aliquid supra, ubi de Unguento *muscellino*, V. Salmasiũ *ad Solinum p.* 1319 *& seqq.*

Myroblyta, cognom. Dominici, Martyris & Sancti Græcorum, è cujus sepulchro liquor scaturire dicebatur in morbos quoscunque validus: à μύρον, *unguentum*, & βλύζω, *scaturio*. Dominicus Macer *in Hierolexico.*

Myrobrellarii, V. suprà, in voce *Murobrellarii*, ut & suo loco, *in Myrobrecharii.*

Myrophoræ, Græcè Μυροφόροι, i. *Unguentorum latrices*, dictæ sunt tres mulieres, quæ ad Dominicum sepulchrum, unguenta ferentes adveniebant, ut Servatoris corpus inungerent. Ab his Græci Dominicam tertiam post Pascha, *Dominicam Sanctarum* Μυροφόρων appellant. Sic enim in *Typico* S. Sabæ legitur. Idem *ibid.*

Myrrha, Græcè σμύρνα, aroma, inter munera DOMINO nostro à Magis oblata, memoratur Matthæi c. 2. v. 11. Καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν, προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον, καὶ σμύρναν. *Et cum aperuissent thesauros suos, obtulerunt ei dona, aurum, & thus & myrrham.* Pro more vit. Orientalium, qui non solebant comparere sine munere coram suis Regibus illisque, quibus honorem vel debebant, vel habebant. Et quidem *myrrham* Christo, ut homini morituro & resuscitando; sicut aurum, ut Regi, thus, ut Deo, oblatam fuisse, Poetarum Christianorum Prudentii, Juvenci, Sedulii mens fuit. Alii, uti aurum, pellendæ paupertati; thus, fœtori loci; sic *myrrham*, consolidandis teneris infantis membris oblata contendunt. Quæ suo loco relinquimus. Hoc certum, *Myrrham*, corpora à putredine conservare; unde Joannis *cap.* 19. *versu* 39. myrrham adfert Nicodemus, ad condiendum Domini corpus. Sed & per *Myrrham* amaritudines ingentes fuisse designatas dicere possumus, quibus Christus in statu Exinanitionis suæ obnoxius fuit; quum *myrrha* insigniter amara sit, unde non sine causa milites dicuntur exhibuisse Christo οἶνον ἐσμυρνισμένον, *vinum myrrhatum*, Marci *cap.* 15. *vers.* 23. Imò & allegoria hinc duci posset, ad insignem Christi suavcolentiam & fragrantiam: *Myrrha* enim, Lemnio teste, *mirè odorata*, est insigniter amara licet. Hinc *madentes myrrhâ crines*, apud Virgilium *Æneid. lib.* 12. Illaque prom non tantum adhibita ad thymiama sacrum, Exodi *cap.* 30. *versu* 23. sed etiam puellæ, copulandæ Ahasvero, sex ante mensibus se oleo myrrhino inunxisse leguntur, Esther. *cap.* 2. *versu* 12. Sic myrrhâ Sponsi vestimenta inuncta dicuntur, Psalmo 45. *versu* 9. ob odorem ejus fragrantissimum, qui ab illo ad omnes se diffundit, qui illius sunt. Eodem sensu *myrrha* mentio, in Cantico Cantic. *cap.* 1. *versu* 13. *Amicus meus mihi, ut fasciculus myrrhinus, inter ubera mea pernoctans.* Et *cap.* 3. *versu* 6. *Quænam est illa,—suffumigata* myrrhâ *& thure* &c. V. Frid. Spanhemium *Dub. Evangelic. de Muneribus Magorum.* Erat autem odoratior *Myrrha*, quæ aridior cujus pretium ait Plin. fuisse quatuordecim denarios. Duplex sc. myrrha fuit, alia στακτὴ seu χυτὴ, i. *liquida*, alia ἐμπλαστὴ, *odoratu*, quæ dura & arida. Et quidem ex *myrrha*, quæ lachrymã arboris propriè indigitat, collecta & contusa pars liquidior, quæ exprimebatur arte, στακτὴ vocata est, quæ & unguentum per se faciebat, ἴλαιον hinc & μύρον Theophrasto: pars altera, quæ remanserat, & unde στακτὴ expressione eliquata fuerat, πλαστὴ est dicta; quod in offas convolveretur. Id enim πλαστὸ & ἀναπλαστὸ significat, uti discimus ex Dioscoride *de Myrrhæ generibus.* Sicque, uti storax & alia gummium odoratorum genera, in massa afferebatur, & in pellibus hircinis ac saccis: *myrrha* nomen peculiariter sibi apud Græcos vendicans. Quæ causa, quòd stacten à myrrha distinguat Hesychius, Στακτὴ, τὸ ἐκ σμύρνης σταλαγμα. Et alibi, στακτὴ σμύρνα, ἢ στακτὴ σμύρνα. At Latini *myrrham* κατ' ἐξοχὴν vocant stacten Græcorum. Virgilius *Æneid lib.* 12.

—— Vibrati calido ferro, murraq; madentes.

Propertius,

Aut quid Orontea crines perfundere myrrhâ.

Varro quoque, *Magistratus myrrhâ atq; unguentis unguntur* &c. Cæterùm optimam *Myrrham* gustu probari dicit Theophrastus, ut sit nimirum leniter amara, utque non sit varii coloris, sed σχεδὸν ὁμοιόχρους. Ipsa verò arbor humilis admodum, nec ultra quinque cubita assurgens, similis spinæ Ægyptiæ, contorto caudice, lentisci speciem habet, circa Saba & Atramota, (ubi ligno ejus in cibis condiendis utuntur) frequens: Qua de V. pluribus agentem Plinium *Histor. Natur. lib.* 12. *capp.* 15. & 16. & Solinum *cap.* 33. castigatos à Salmasio *Exercitationibus Plinian. pag.* 512. & 599.

Myrrha, Græcè μυῤῥὶς, herba est, *simillima cicutæ, caule foliisq; & flore, minor tantùm & exilior, cibo non insuavis*, Plin. *lib.* 24. *cap.* 16. sic dicta, ἀπὸ τοῦ μυρίζειν καὶ ἐνώδης, ob *suavem* ejus *fragrantiam*, quam radice præfert. Dioscorides, ἡ ῥίζα δὲ ἐστι ... Unde μυῤῥὶς meliùs scribitur. Certè μυρίζουσαν eam voluit dicere Plinius, cum *myrizam* quoque appellatam esse ait. *d. l.* Idem cum geranio eam perperam confundit, *lib.* 26. *cap.* 11. uti docet Salmasius *ad Solinum pag.* 707. Cæterùm *myrrham* quoque florem odoratum coronariis adnumerari, scribit Paschalius. Certè coronas hinc fuisse nexas, planum fit ex Athenæo *lib* 5. quo auctore Demetrius fil. quotidie magnam hominum multitudinem convivio exceptam multis rebus donabat; In quibus erant coronæ è thure ac myrrha, cum aureis monilibus hominis longitudine, loco lemniscorum ac tæniarum. V. eum *Coronarum lib.* 3. *cap* 17. Verùm non de herba aut flore hujus nominis, sed de *myrrha stacte*, seu lacryma arboris, de qua suprà dictum, locum Athenæi potius accipiendum, varia suadent. Namque Rex ille, qui sua potiùs profundebat, quàm donabat, convivis quàm pretiosissima quæque donari voluit. Addit è *thure & myrrha*, quæ aromata frequenter etiam in Sacris junguntur. Notum insuper, convivialibus coronis, eruditiore jam luxuriæ paratu, addi unguenta consuevisse, quibus eæ aut irrorarentur aut etiam mergerentur; ut gratiæ florum, quæ aspectum pascit, accederet olfactus voluptas. Qui mos unguenta cum coronis miscendi usque eo percrebuit, ut vix unquam harum sine unguentis mentio fiat. Horatius *Carmin lib* 3. *od.* 14.

I pete unguentum, puer, & coronas.

Vide eundem *lib.* 2. *od.* 7 & *lib.* 3. *cap* 29. Clementem Alexandr. *Pædag. lib* 2. *cap.* 8 Athenæum *lib.* 15. Alios, laudatos Paschalio ubi supra *lib.* 2. *cap.* 4. Nisi tu avis de *myrrha thymiamate* id intellectum, cujus ut & thuris odoribus coronæ illæ perfundi solitæ. Euripides certè æthereum ejus nidorem vocat, *Troad. Actu* 4.

—— σμύρνης αἰθερίας τε καπνόν.

Et fumum ejus usque ad Phœbum ascendere, alibi dicit &c. Vide suprà.

Myrrha, seu potius *Murra*, Græcè μύῤῥα, mel. μόῤῥια, lapis, unde pocula *murrena* & *murrina*, Græcè μόῤῥινα. Errant enim qui *myrrhina* à *myrrha* aromate deducunt & *de myrrha facta* interpretantur: ita autem Græcis ἀπὸ τῆς σμύρνης, *myrrha*, σμύρνινα aut σμυρνῖνα dicenda essent: atqui μόῤῥαν hunc lapidem passim vocant, etiam qui disertissime scribunt, atque atticissant. Pausanias *in Arcadicis*: Ἄλλως μὲν γε καὶ κρυσταλλοῦ καὶ μόῤῥιαν ... ἀλλὰ λίθων ... Ubi, uti κρύσταλλος Pausaniæ, unde *crystallina pocula*, ita & μόῤῥα lapis ipse, unde pocula *murrea* & *murrina*. Latini *murram* appellant, Martialis, *L.* 10. *Epigr.* 80 & Statius *in Coma Earini.* Ita enim ubique legendum, non *myrrha*: Græci, ut dictum, μόῤῥινα & μυῤῥίνη: Arriano λίθια μόῤῥινα. Sed nec minore sunt in errore, qui *murrina* Vett. ex onychis gemmis facititia fuisse, sibi persuadent. Ut enim alia omittantur: Si murrina Vett. ex onyche fierent, cur *murrina* vocata sunt, aut quæ hujus appellationis ratio? Cur deinde murrina ab onychinis ubique distinguunt. Lampridius certè *in Heliogabalo, in murrinis & onychinis minxit.* Vero propius est, antiqua murrina esse *porcellanea* nostra, quocunque modo hodie fiant. Quòd enim ex luto quodam albo & in fornacibus cocto, apud Chinas, porcellanea vasa hodierna fieri contendunt, nihil prohibet, quin Vett. murrina fuerint. Nam quòd Vett. quidam lapidem esse *murram* scripserunt, alii humorem sub terra densatum, certè ex eo patet, ignorasse illos, quid essent aut quomodo fierent hæc pocula. Quemadmodum Sericum omnis antiquitas passim habuit & gestavit, cùm tamen nemo tum nosset, quomodo id proveniret & quâ fieret arte: donec sub Justiniano demum cognitum est, vermes sericum apud Seres nere, non ex foliis arborum lanuginosarum depecti, quod hactenus creditum. Meminit quidem Arrianus τῆς μόῤῥινης, quæ in Diospoli fiebat: Sed cave putes intelligi, de illa pretiosa murra, quæ ex Carmania & India advehebatur; vitrum murrinum accipiendum, quod in Diospoli Ægypti, ad imitationem murrinorum, fiebat. Sic enim is, Καὶ λιθίας ὑαλῆς πλείονα γένη καὶ ἄλλης μυῤῥίνης τῆς γενομένης ἐν Διοσπόλει; ubi dicit *aliud murrinum*, ad distinctionem veri. Nisi potiùs legendum, καὶ ὑαλῆς μοῤῥίνης, & *vitri murrini*: cujus Plinius meminit, ut & opsidiani, quod etiam imitabatur lapidem Opsidianum in Æthiopia inventum, quem Græci ὀψιανὸν vocabant, quod nigerrimi esset splendoris & imagines redderet, ut ὄψις & oculi pupilla &c. De utrisque tam crystallinis quàm murrinis, *frigidis potibus* esse, dixit Plinius, adeoq; calidum pati non posse, intellexit. Contra Martialis, de murrinis, calido potui ea convenire, existimavit, sub lemmate *Murrinorum*,

Si calidum potas, ardenti murra Falerno
Convenit, & melior fit sapor inde mero.

Certè si contrariæ causæ crystallum & murram faciunt, frigus & calor, contrariis etiam affectibus censeantur oportet. Unde si crystallus, ideò caloris impatiens, quia ex gelu vehementiore creta sit; necesse est, ut murrina, quæ calore densantur sub terra, juxta eandem rationem calido potui ferendo potiùs, quàm frigido, apta videantur. Verùm nec Veteres satis explorata videntur novisse, quâ ratione formarentur murrina, quove modo fierent: & scripsere nonnulli, crystallum non frigore, sed calore densari, quod aliis relinquit disputandum & Plinium cum Martiali conciliandum, Salmasius *ad Solinum p.* 203. & 204. V. quoque suprà, ubi de *Murra* & *Murrhinis poculis.*

Myrtea, cognom. Veneris, quia *myrto* præesse credita, cujus usum in nuptiis fuisse, dicemus infrà, inde *Murcia* postmodum quibusdam dicta. Plutarchus, Καὶ γὰρ ἣν νῦν Μυρκίαν Ἀφροδίτην καλοῦσι, Μυρτίαν τὸ παλαιὸν, ὡς ἔοικεν, ὠνόμαζον. *Etenim quam nunc Murciam Venerem vocant, Myrteam olim, ut videtur, appellabant.* Pli-

nius

viis. Quia & ara vetus fuit Veneri Myrteæ, *quam nunc Murciam vocant* &c. Alii tamen *Murciam* illam centent cognominatam, quasi *marcoris Deam*, quòd homines *murcos*. i. murcidos vel marcidos, h. e. desides & ignavos redderet. V. *suprà*.

Myrtea Corona, Larium olim fuit; quos *myrto* & rore marino redimiri consuevisse, docet Horatius *Carmin. lib.* 3.

> *Parvos coronantem marino*
> *Rore Deos, fragilique myrto.*

Item supplicum; de quorum apud Athenienses more sic Aristophanes *Vespis*,

> Ἀλλ' ὡς τάχιστα πῦρ τις ἐξενεγκάτω,
> Καὶ μυρρίνας, καὶ τὸν λιβανωτὸν ἔνδοθεν,
> Ὅπως ἂν εὐξώμεσθα πρῶτα τοῖς θεοῖς.
> *Sed quam celerrimè ignem aliquis efferat,*
> *Et myrtos, & thus intus,*
> *Ut supplicemus primùm Diis.*

Magistratuum quoque, in eadem urbe: unde μυῤῥινᾶν dicebatur ἀρχῆς ἐπιθυμεῖν, *candidatus Magistratus*, apud Dionysium *Halicarnass. lib.* 2. Pancratiastarum; otto in Isthmicis Ludis, uti discimus e Pindaro *Isthm. Od.* 8. ubi μυρσίνας στέφανον, *myrti coronam* Cleandri præmium fuisse ait. Atqui nihil Victorum triumphalium, apud Romanos, unde Papyrium in monte Albano primùm de Corsis triumphasse, & myrto coronatum ludos Circenses spectare solitum, ait Plinius *lib.* 15. *cap* 29 & de ovantibus res notissima. Quas ob causas, coronam *Myrteam* Cæsari Augusto Virgilius tribuit, velut tot gentium, æmulorum, servitii publici, victori, denique ut Numini, *Georgicorum lib.* 1.

> —— *& te maximus orbis*
> *Autorem frugum, tempestatumque potentem*
> *Accipiat, cingens maternâ tempora Myrto.*

Nempe & Veneris *myrtus* fuit, nec procacis solùm illius & libidinosæ, de qua postea; sed illius bellacis, victricis, triumphatricis: Martis quinetiam & Herculis, Palladis item & Apollinis, fortissimorum Numinum, uti pluribus docet Car. Paschalius *Coronarum lib.* 8. *cap. ult.* Sed & Poetarum, Convivarum, Amantium coronæ, ex eadem plectebantur: utpote Apollinis, Bacchi (qui eadem delectatus est) Venerisque & Cupidinis, alumnorum, de quibus idem passim pluribus agit. Nec omittendus *Myrtea corona* in sacris usus. Certè, in sacrificali apparatu, frons hæc fuisse legitur, apud Aristophanem *Avib.* & inter sacra coronamenta μυῤῥίνην στεφανώματα αὐλεῖν, *myrtum coronarium tibare*, moris fuisse, docet Pollux *lib.* 1. V. iterum Plinium *d. l.* Sic Seleucus in *Linguis*, apud Athenæum *lib.* 15. textam e myrto coronam vocari ait *Ellotida*, ambitu cubitorum viginti; eamque in Ellotiorum festo, quod apud Corinthum solenne erat, in pompa vehi consuevisse, cum ossibus Europæ, quam Ellotida Corinthii dixere. Claudianus quoque *de Nuptiis Honorii*, in sacris Nuptialibus, fores myrto coronat; uti & alibi, ubi de Nuptiis Martis & Veneris ei sermo est:

> —— *festâ frondentia* myrto
> *Limina cinguntur* &c.

Vide iterum Paschalium ubi suprà *cap.* 18. *& seqq.* nec non, quæ hic infrà dicemus.

Myrteus Color, idem cum *presso*. Servio & Isidoro: *Myrteum, quem in purpura pressum vocamus*. Est autem *pressus* color, qui alter *saturus* aut *saturatus*. Græcis κατακορὴς dicitur, quo nomine intentiorem colorem & minimè dilutum appellant. Porphyrio *Myrteum color* medius est inter flavum & nigrum. Cynaræ flos, quem *myrteolum* Columella vocat, Dioscoridi ὑπόκιῤῥος dicitur, ac Plinio *Myrteus*. Κιῤῥὸς autem & ὑπόκιῤῥος, color est, in fuscum & lividum vergens. Sed &, ubi Servius *Georgic. lib.* 3. *Spadices*, inquit, *glaucique, quos phœniciatos vocant, professos myrteos*. Lege, *pressos. myrteos*. Pressus igitur & *myrteus* color idem, nempe subfuscior, qui diluto opponitur. Junius Philargyrus: *Spadix phœniceius est, quales sunt fructus palmarum, neque satis diluti coloris, neque nimium pressi*. Idem ad illud *Georgic. lib.* 4.

> —— —— *Hyali saturo fucata colore.*

Saturo, ait, id est, vinco & saturo ebrio. id est, presso colore, ut in consuetudine dicimus, meracius, azura, quæ partim & meracius lucent. Eundem colorem etiam *plenum* Latini dixere; apud Capitolinum *in vit. Albini*. *Nam & bos albus, purpureus ad plenum colorem cornibus natus est.* Item *adstrictum*, Plin. *lib* 9 *cap* 48. ubi *adstrictum* colorem, qui & pressus ac nigricans, *excitato* opponit, h. e. claro & acuto, quem Græci ὀξὺν dicunt: illumque purpuræ *nigrantis rosæ colore sublucentis*, hunc cocco; utrumque Tyriæ purpuræ attribuit, utpote acumen lumenque cocci, & nigritiam saturitatemque purpuræ nigræ simul habenti. Porro *austerum* Latinis in colore idem, quod maximè saturum. Plinius *lib.* 9. *cap.* 36. *Sed unde conchyliis pretia, quæ virus grave in fusco, color austerus in glauco.* Et *cap.* 38. *Nimiaque ejus nigritia dat austeritatem illam nitoremque, qui quæritur cocci.* Ubi *austeritatem* vocat saturitatem & superbiam nitoris. Sic idem de Scythicis smaragdis meracius ac improbius virentibus, *cap* 5. *ejusd. lib.* *Nullis major austeritas, nec minus vitii.* Πικρὸν Græci, quod *austerum* in coloribus Latini dicunt. *Superbum* quoque in eodem significatu: Unde *superbia* tenderet Vitruvio, austeritas καὶ ὁ βαθύτης τοῦ λαμπρότητος; & *superbum ostrum* Virgilio,

> *Arte laborata vestes ostroque superbo.*

Improbum item: quo nomine Latini insignire solent, quidquid supra modum extollitur atque eminet. Sic *improbior statura*, *improbiora labra*, & hinc *improbus color*, de purpureo per excellentiam &c. V. Salmasium *ad Tertullian. de Pallio c.* 3.

Myrti vel *Lauri* ramus seu virga, in conviviis olim, pro lyra circumferebatur, cum qua accumbentes, qui fidibus nesciebant, scolia, i. convivialia carmina cantarent. Helychius, μυῤῥίνης κλάδον ἢ δάφνης ἀντὶ λύρας ἐδίδουν τοῖς κατακειμένοις ἐν διαδοχῇ ὑπὲρ τοῦ ᾄδειν ἀντὶ βαρβίτου. Vide quoque Athenæum & Aristophanis Scholiastem. E quibus colligere est, nulla unquam carmina cani olim aut recitari solita, absque lyra aut virga seu lauri seu *myrti*. Et quidem Lyrica ad lyram cantabantur, vel in convivio, si quis citharizare nesciret, virgam *myrti* tenens ea canebat: Epici verò Poetæ, quà privatim, quà publicè, cum virga laurea carmina sua recitabant. Salmasius *ad Solinum pag.* 868. Hinc natum apud Græcos Prov. ᾄδειν πρὸς μυῤῥίνην, *canere ad myrtum*. Nempe antiquitus convivantes Bacchi cantum primò communiter, & simul omnes unâ voce παιανίζοντες, decantabant. Alteram dein cantionem singuli canebant, postquam *myrti* ramus unicuique traditus esset, quem αἴσακον dixere, διὰ τὸ ᾄδειν τὸν δεξάμενον. *quòd, qui cum ramum acceperat, canebat*. Non autem ordine is ibat, sed qui primus in lecto principe cecinit, dimittebat eum ad illum, qui in sequente lecto esset primus; ille rursus ad eum, qui in tertio lecto eundem locum obtineret. Sic reversus ad primum lectum, dabatur ei, qui secundum in illo locum occupabat; ab hoc mittebatur ad secundum alterius lecti & sic consequenter. A qua diversitate & multiplicis flexus circuitu, carmen hujusmodi σκολιὸν, i. *obliquum*, dictum est, uti habet Plutarchus *Sympos. Problem.* 1. Secundùm Scholiasten verò Aristophanis *in Vesp.* qui primus sedebat, tenens laurum aut myrtum canebat versus Simonidis aut Stesichori, donec ei libitum. Postea eum ramum, cui volebat, tradebat, non quomodo ordo posceret. Tum is, qui à primo acceperat, persequebatur cætera: rursusque tradebat, cui libitum erat, ramum. Quo modo factum, ut, cum omnes præter spem canere ac loqui necesse haberent, hi versus σκόλια dicerentur, διὰ τὸ δυσκολίαν, *ob difficultatem*. Et hoc accipere σκόλια, dixit Comicus ubi supra. *Myrtos* autem sic canentes dexterâ manu circumferebant &c. Vide infrà ubi de *Scoliis*, & plura hanc in rem, apud Car. Paschalium *Coronarum lib.* 2. *cap.* 4. Ideo autem ramus *myrti* in hunc usum adhibebatur, quòd hæc planta (utpote lætitiæ symbolum) non Baccho minùs, quàm Veneri, sacra esset. Unde & corona convivialis è myrto sæpius plectebatur, uti suprà innuimus. Sed & *Myrti ramum* Lesbii olim floribus intexebant, & *hypothymida* vocabant, qua de voce Vide suprà.

Myrtus, arboris nomen, *quæ in Europa citeriori cælo, quod à Cerauniis montibus incipit, primùm Circeiis, in Elpenoris tumulo, visa traditur*, Plinius *lib.* 15. *cap.* 29. Fuitque, ubi nunc Roma est, antequam Roma conderetur, *Quippe ita traditur: myrteâ verbenâ Romanos Sabinosque, cùm propter raptas virgines dimicare voluissent, depositis armis purgatos: in eo loco, qui nunc signa Veneris Cloacinæ habet*; *Ibid.* Adhibita autem illa, quod Veneri, conjunctionis præsidi, fuit dicata, unde huic nomen *Myrtia*, quod postea in *Murtiam* abiit, teste Plinio *lib.* 15. & Plut. *quæst. Rom.* 20. Hinc voluptatis illa hieroglyphicon est, docente Valeriano *l.* 50. ubi Pelopem, quòd Veneri simulachrum ex *Myrto* fecisset, Hippodamiæ nuptiis potitum, ipsamque Venerem in judicio Paridis *Myrto* coronatam adstitisse, & proin arbusculam hanc Junoni Palladique exosam, refert. Unde etiam, cùm omnibus aliis germinantibus & florentibus in sacris Bonæ Deæ uti liceret, *Myrtum* solam adhibere nefas fuit. Joh. Rosinus *Antiq. Rom. lib.* 3. *cap.* 16. Cùm quoque ovantes Urbem ingrederentur, quando bella nempe aut non rite indicta, neque cum justo hoste gesta erant, aut cùm hostium nomen humile & non idoneum esset, ut servorum piratarumque aut deditione repente factâ, sine pulvere incruentaque victoria obvenisset, quòd non Martius is, sed Venereus potius triumphus esset, *Myrto* coronatos ingredi necesse erat: Soli M. Crasso, bello fugitivorum confecto, cum myrteam coronam aspernaretur, lauro uti concessum, Idem *lib.* 10. *cap.* 28. Sed & hilaritatis indicium erat, ramus *Myrti*, quem Veteres inter vina alter alteri porrigebant: ut eo circumlato unusquisque discumbentium ad cantum excitaretur, de quo more late disputat Plut. *in Symposiacis*. Unde Horatium quoque legimus, ubicunque conviviorum lætitiam celebrat, coronas è *Myrto* inferri curasse. V. Fortun. Licetum *de Gemmis annularibus*, *Schem.* 50. & suprà, ubi de *Myrti Ramo*. Nec certè alia arbor certius symbolum lætitiæ, quà publicè, quà privatim fuit, uti suprà vidimus, ubi de corona *Myrtea*. Unde & in sepulchris ejus usus, quòd mortui censentur victores humanarum miseriarum. Certè apud Euripidem Electra queritur sepulchrum Agamemnonis, Patris sui, nullum accepisse, neque libamen, neque ramum myrti, *Actu* 2.

> Ἀγέραστος δ' ὁ τύμβος ἠτιμασμένος
> Οὔ ποτε, οὐ χοὰς, οὐδὲ κλῶνα μυρσίνης
> Ἔλαβε ——

De eadem in Nuptiis adhibita, jam dictum aliquid. Addam hîc quòd *Myrtus* etiam apud Hebræos, Sponsis olim prælata. In ritibus

enim illorum nuptialibus coronarum primò vetustissima est in *Misna* mentio, quarum usus in ipsâ fuit deductione seu nuptiis. His namque ornabantur Sponsi in nuptias; & quidem Sponsi corona erat sive aurea sive argentea, sive ex Sale tosto formata atq; sulphure depicta, sive rosea sive *myrtea* sive oleagina: Sponsæ verò corona aurea seu aurata erat, sc. formâ עירשל זהב. *Urbis aureæ* seu turritâ, qualis Deûm matri vulgò tribuitur. Rami dein *Myrti* ac palmarum cum cantu Sponsis præferebantur: frumentum ferebatur sive spargebatur: velaminibus obtegebantur Sponsi &c. E quibus, sub tempus invasionis Vespasiani ac Titi, nonnulla exoleverunt. Namque de coronis Misna, *Tempore, quo Vespasianus armis nos aggressus est, interdicta Sponsorum sunt coronæ, ut etiam tympana* (quorum usus in Choris nuptialibus) *atq; Tito nos invadente, interdictæ sunt etiam coronæ Sponsarum.* Nolebant sc. exterorum armis hostilibus oppressi, splendidum illum Majorum in nuptiis celebrandis ritum diutius retineri. Idem de ritu ramorum *Myrti* ac Palmarum, legitur in Hebræorum Commentariis, *Sepher Juchasin fol.* 101. *Myrtum & ramos palmarum Sponsis in pompa Musica non esse præferendos* &c. V. Joh. Seldenum *Uxor. Ebraic. lib.* II. *cap.* 15. Cæterum jungebatur in coronis *Myrtus* rosæ, hyacintho, croco, acantho, liliis, lauro, aliis, uti videre est apud Virgilium *Cul.* Ovidius eam lisymbrio sociat, *Fastorum lib.* 4. Theocritus lauro & cupresso, *in Epigrammi.* Horatius rori marino, ut vidimus &c. Neque verò parum naturæ visum est dare myrto odorem, teneritudinem & pulchritudinem, ob quas dotes in Lites præsagos est adhibita. Eam insuper solido robore cumulavit. Unde Virgilius *Georgicor. lib.* 2.

—— *solido Paphia de robore myrtus.*

Hinc baculi ex myrto, de quibus Plinius *lib.* 15. *cap.* 29. *Virga quoq; myrti gestata manu, viatori prosunt in longo itinere pediti.* Eadem hastilibus electa. Virgilius ub. suprà.

Viminibus salices fœcundæ, frondibus ulmi.
At myrtus validis hastilibus ——

Et *Æneid. lib.* 3. ubi tela, quibus Polydorus confixus est, *myrtea* facit. Constantinus quoque Cæsar *lib.* 11. *cap.* 8. myrtum conficiendis sagittis aptam esse, & ferre tradit. Sic *Geoponicôn lib.* 1. tradit Didymus, urinâ hominis, ovina præcipue, irrigatam, ita rectam præcellamque exire, ut non vasis tantum textilibus, sed jaculis etiam hastisque apta evadat. Porro Pastores e myrto clavis uti solitos, indicat iterum Virgilius *Æneid. lib.* 7. ubi patem dat Camillæ, sed spiculo præfixam.

—— *Lyciam ut gerat ipsa pharetram*
Et pastoralem, præfixâ cuspide, myrtum.

Inde *pastorales trunci*, apud Statium *Thebaid. l.* 4. *v.* 301.

—— *hi Paphias myrtos à stirpe recurvant,*
Et pastorali meditantur prælia trunco. &c.

Atque hanc ob causam verisimile est, factum esse, ut corona *myrtea* symbolum haberetur fortitudinis. Certè e Claudio Saturnino Tertullianus tradit, myrto milites redimiri solitos, *de Cor. milit.* Ipse Hercules ramis myrti coronatus, memoratur Euripidi *Alcest. Act.* 4. & ejus imitatione, alii viri fortes, *Elect. Act.* 4. Alcestis quoque pro viro moritura, votis ad omnes aras factis, eas multis cinxit myrti ramis, apud eundem *Act.* 1. Sic apud Athenienses, post Persas devictos, Eleutheria legimus instituta, in quorum pompa conspecti sunt currus pleni *myrto* & coronamentis, Plut. in *Aristide.* Imò & in publica lætitia, propter sublatum tyrannum, Tyrannicidas gestasse gladios *myrto* redimitos, in signum victoriæ omnium pulcherrimæ, quâ ad libertatem itur, narratur in *Fragm. Alc.* Unde ad Triumphantes ejus usus transiit, apud Romanos, ut suprà dictum: *Bellicis ita se rebus inserens*, uti Plinius ait *d. l.* Quo pacto, & *Myrtum* Veneris arborem dixeris, sed non procacis illius, ac libidinosæ, verum bellacis, victricis & triumphatricis, cujus nomen cum Marte & Victoria, tropæis suis, post ingentem de Archelao victoriam, inscripsisse Sulla dicitur Plutarcho in *Vita ejus* &c. Vide plura hanc in rem, apud Carol. Paschalium *Coronarum lib.* 8. *cap.* 7. *& seqq.* Casp. Barthium *Animadversion ad Statium d. l.* & ex Vett. Plinium *lib.* 15. *cap.* 29. ubi de usu baccæ ejus, apud priscos, loco piperis, de generoso obsonio, inde *myrtati* nomine insignito; deque ipsa arbore, ejusque multiplici usu varia. Adde, quæ diximus suprà passim.

Myrus, Gr. Μύρος, muræna dentata est, καρχαρόδους proin Aristoteli, utpote dentes habens καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτός. Murænarum enim aliæ dentatæ sunt, Athen. *lib.* 7. ubi ait, τῶν μυραινῶν ὀδόντας ἔχειν ... alliæ edentulæ. Quas ita quidem nonnulli distinguunt, ut marem esse, qui dentes haberet, fœminam dentibus carere, proderent: meliùs verò alii genere diversas tradunt. Sane Aristoteles *de Histor. lib.* 5. Μύρον non eundem esse scribit, quod μύραιναν, nam hanc variam & infirmiorem, illum unicolorem & robustum esse, dentesque intra & extra os habere, sexus discrimine perinde atque in cæteris. Et quidem sine dentibus Murænas in vivariis suis habuit Pollio, de quo sic Plinius *lib.* 9. *cap.* 23. *Invenit in hoc animali documenta sævitiæ Vedius Pollio. Eques Rom. ex amicis Divi Augusti, vivariis earum immergens damnata mancipia, non tanquam ad hoc feris terrarum non sufficientibus, sed quia in alio genere totum pariter hominem distrahi spectare non poterat.* Nam feræ, quæ dentes habent, si quid invadunt, morsicatim id priùs contruncant & dentibus comminuunt, non totum pariter distrahunt. Veniebant autem hæ murænæ Romanis ex gurgite Siculo, ubi capiebantur optimæ & *flutæ* vocabantur, propterea, ut ex Macrobio discimus, quòd Sole torrefactæ in summo æquore natarent, nec se, præ virium imbecillitate, curvare & pessum redire ampliùs, aut fundum maris repetere possent, sed in superficie velut exanimes ferrentur. Græci antiqui πλωτὰς eas vocabant, recentiores verò ἐξερωσμίνας, ab eadem causa: nempe quia sedes suas & cubilia desererent, ut in summum enatent. *Siculam* vocat *exormistonem* Cassiodorus, & in ora littoris Rhegini capi scribit; V. eum *passim.* Meminit hujus generis Martialis, cùm de Muræna fluta ait:

Quæ natat in Siculo grandis muræna profundo,
Non valet exustam mergere Sole cutem.

Archestratus ἐν Ἡδυπαθείᾳ dicit esse murænam talem, Cassiodorus *regium cibum appellat*, & *appetibilem gratamq; pinguedinem.* Muræna vero dentata, Cassiodoro simpliciter *Murana*, murænæ flutæ seu exormistoni similis ac compar corpore erat, sed colore distabat: & adeo quidem similis, ut Vett. nonnulli, quemadmodum diximus, existimaverint, murænam, quæ dentes haberet, marem esse; quæ non haberet, fœminam. Sic colore solo distabant: nam muræna dentata unicolor erat, edentula varia, & infirma. Athen. *l. c.* Hinc Aristoteles *de Animal. lib.* 5. Μύρος διαφέρει τῆς μυραίνης· ἡ μὲν γὰρ ποικίλη καὶ ἀσθενεστέρα, ὁ δὲ μύρος ... καὶ ἰσχυρός. Et hanc murænam, quæ dentata erat & valida & robusta, propriè Μύρον Græci appellabant, & ἀπὸ τῆς μυραίνης distinguebant. Μυραίνας tamen quoque vocat Nicander Θηρ.

Μύραινα δ' ἐκπάγλως ἐπὶ ῥοχθέας ἀλιῆας
Πολλάκις ... ἐκπέμψασα
Εἰς ἅλα φυζηθεῖσα.

quod murænæ flutæ aut exormistoni nequaquam convenire queat. Hesych. Μύραινα ἐπὶ τῆς κακῆς ἐλέγετο, ὡς ἐχίδνα. *Myræna in malam partem dicebatur, ut echidna*, quòd rabie etiam dentibus esset. Unde & inter δηκτικὰ numerabatur. Latini nomen *murana* de utraque specie ponunt indifferenter, qui *Myrum*, ut Græci, non agnoscunt. At Græcorum etiam nonnulli Μύρον de genere illo molli & innoxio murænarum, quod nec dentes habet, nec aristas, usurparunt. Athenæus *lib.* 7. Δωρίων δέ φησι ... ἀκάνθας οὐκ ἔχειν, ἀλλ' ὅλον εἶναι χρήσιμον καὶ ἁπαλὸν ὑπερβολῇ: Qui certè Dorionis *myrus* omnino idem esse debet cum muræna fluta & exormistone Cassiodori, quam *totam crassi dulcitudine præditam, oleoso ac suavi liquore coagulatam* esse dicit. Hoc enim est, quod Dorion de *Myro* scribit, ὅλον ἁπαλὸν εἶναι καὶ χρήσιμον & aristis in totum carere. Hinc à murænis eas distinguit Cassiodorus, qui murænas, ut vidimus, propriè intelligit τὰς ὀδοντωτάς. Sic ex illa molli atque exossi specie murænarum flutæ fuerunt & exormistones, quas Dorion μύρους appellat, qui & duas earundem species facit, solo colore distantes: τοὺς μύρους, inquiens, οἱ μὲν μέλανες, οἱ δὲ ὑποπυρρίζοντες· κρείττους δὲ εἶναι οἱ μελανίζοντες. &c. Vide Clariss. Salmasium *Not. ad Tertullianum de Pallio cap.* 5.

Mysia, adde: In hac regione herbam reperiri, quâ oleum, quod vocent *Medicum*, inficiatur, tradit Solinus *cap.* 23. Cujus naturam sic exprimit Dion. *Afer de situ Orbis.*

Et Masi Thracum heroes in finibus orti,
In quorum terris, quas fonte perfluit unda,
Ignipotens oleo commistæ gignitur herba.
Medica cui nomen: cujus compescere flammas
Si quis aqua cupiat, plus ignem pascet in illa.
Pulvere hunc tactus potis est extinguere solus.

Mysitheus, socer Gordiani III. vir doctissimus, *quem causâ eloquentiæ dignum parentela suâ hic putavit & præfectum statim fecit*, uti habet Jul. Capitolinus *in Vita Gordiani* V. Salmasium & Casaubonum *ad h. l.*

Mystarchus, h. e. *Sacerdotum præpositus*, titulus Archiepiscopi in Hispania Toletani, apud Marium in *Hierolexico.*

Mysteria Romana, Ciceroni in *Epist. ad Atticum* ter memorata, in sui explanatione nondum occupatos tenuere luminos Viros. *In ult. lib.* 5. *Quum scies, Romæ intercalatum sit nec ne, velim ad me scribas certum, quo die Mysteria futura sint.* Sic *Epist.* 1. *lib.* 6. *Facies; me, in quem diem Romana incidant Mysteria, certiorem; & quemodo hyemaris. Cura ut valeas. Post Leuctricam pugnam die DCCLXV.* Tandem *lib.* 15. *Epist.* 25. *De meo itinere variæ sententiæ. multi enim ad me. sed tu incumbe quæso in eam curam magnam est. An probas, si ad Kal. Januarias cogitamus? meus animus est æquus, sic tamen, ut si nihil offensionis sit. Et tu etiam scis, quo die olim piaculum: Mysteria scilicet. Ut ut sit res, casus consilium nostri itineris judicabit. Dubitemus igitur, est enim hiberna navigatio odiosa eoq; ex te quæsieram Mysteriorum diem.* Simeo Bosius intelligit eum diem, quo *Mundus patere* dicebatur: quod ter in anno habebat, postridie Volcanalia, ante diem tertium Nonas Octobres & ante diem sextum Eidus Novembres. Ac de hiemalibus *Mysteriis* egisse Ciceronem declarant. ait, in postremo loco, quæ mox ipse subjicit de hiberna navigatione. Sed explicatio ea nec huic, nec prioribus locis quadrat. Quam ex libro 6. notavimus, scripta est VI. Kal. Martias, biennio post cædem Clodii. Non est enim alia pugna Leuctrica, quàm Milonis & Clodii ad Bovillas: prior etiam

anterius

anterius. Volcanalia autem incidunt in XII. Kal. Septembres. Nimia profecto ac incredibilis solicitudo, Proconsulem mense Februario quærere de die navigationis instituendæ, mense Sextili vel Octobri vel Novembri: cogitaret potiùs de negotiis provincialibus, quæ cumulo adhuc imminebant, aut de æstivis incipiendis, quàm de die discessus. Deinde fateretur, ex sententia Bosii, se ad Kal. Januarias respicere, ut nullâ sit opus cautelâ in vitando die religioso istorum mensium. Adde, quod aperte indicat, ambiguum se esse de die, non ob religionem patentis Mundi, sed ob metum hibernæ navigationis. Sed & cur adjiciat, *quo die olim piaclum?* Nam religio Mundi patentis utique tempore etiamnum illo durabat, uti ex Festo & Macrobio, qui Varronis utitur testimonio, patet. Denique, ratio nulla, cur isti religiosi dies, præter cœteros, in tanto numero festorum dierum dicantur *Mysteria Romana*. Bosio tamen facit secundas Dionys. Petavius, cùm ait *Rom. Mysteria* sacra quædam occulta fuisse, quæ tum celebrabantur, cùm *Mundus patere* diceretur, ac tum fuisse nefas arbitratos, publicè privatimque quidquam capessere, *de Doctr. Temp. lib. II. cap. 72.* Ausonius Popma in prioribus locis intelligit Consualia, quæ mense, inquit, Martio magnâ celebritate peragebantur: idque eo magis, quia dies epistolæ scriptæ sit paulo ante Consualia III. Non. Martias Paulo & Marcello Coss. ad quem numerantur DCCLXV. dies à Clodii nece, III. Kal. Febr. altero anno perpetratâ. Sed hic iterum duplex hallucinatio. Primùm quòd Consualia ponit Martio mense, quæ Kalendarium Rom. Plutarchus, omnes in Sextilem conferunt; nisi Equiria cùm Consualibus confudit. Deinde, falsum est, scriptam esse epistolam III. Non. Mart. & Clodium occisum III. Kal. Febr. Id enim factum XIII. Kal. Febr. teste Tullio *in Milon.* adeoque data est Epistola VI. Kal. Mart. uti dictum. Quod cum ipse postea animadvertisset, *Notis ad Vellej.* ait, Liberalia intelligi, celebrari solita XVI. Kal. April. de iis quæsivisse Ciceronem, quia Quincto Ciceroni fratris filio togam puram illis dare constituerat. Ea rectè κατ' ἐξοχὴν *Mysteria Rom.* dici, quia Cicero eadem in re alibi verbo utitur eo fern, & apud Virgilium, *Mystica vannus Jacchi.* Hic quoque mendosum, constitutum Ciceroni eo die, de quo quærit, quemque *Mysteria Romana* appellat, togam puram induere Quincto fuisse. Verba sunt: *Quincto togam puram Liberalibus cogitabam dare: mandavit enim pater: ea sic observabo, quasi intercalatum non sit.* Apparet, non ei fuisse ignoratum hunc diem: & cur roget de intercalatione ejus causa, quem sic se profitetur observaturum, quasi intercalatum non sit? Nec probant, quæ allegat, ista Liberalia præter cœteros festos dies *Mysteria* nuncupata. Nam *lib. de Nat. Deor.* accipitur vox generaliter pro quibusvis initiis sacrorum opertaneorum. Apud Virgilium non aliter, quàm apud Tibullum:

Candide Liber ades, sic sit tibi mystica vitis.

Et Statium *Thebaid. lib. 8.*

Nec prius astra subit, quàm mystica lampas & insons
Ilissos multa purgavit lumina lymphâ.

Ita enim legendum, ubi vulgò inepté: *Elisos.* Oppianus, κ(ατὰ) πυῤῥὰ τὰ μυστικὰ ὄργια. Simplex descriptio est, vannus, cujus instar habetur in sacris Bacchi, qualis Baccho sacra est. Sic Lucretius *lib. 6.*

Nec res ulla magis, quàm Phœbi Delphica laurus
Terribili sonitu flammâ crepitante crematur.

At multo infelicior est correctio Popmæ *in lib. 15. ad Attic.* scribentis: *quo die Olympia sunt mysteria.* Ut dicat: Ego animo æquo & patiente sum, sive maneam in Italia, sive in Græciam proficiscar; modò tamen nihil in mansione mea vel profectione sit offensionis, de qua tu scite monuisti. Quærenti enim mihi, quo die *Mysteria* futura essent, respondisti illis diebus, quibus Olympia celebrantur. Unde incurrerem in vituperationem, me tam misero Reip. statu ad Olympia profectum. Quæsieram autem ex te *Mysteriorum* diem, ne rediens è Græcia inciderem in hibernam navigationem, quod fieret, si post *Mysteria* profectus fuissem. Verùm, quo pacto sensus hic e verbis Ciceronis eruatur, vix apparet. Quòd enim animo æquo se esse dicit Cicero, non referendum ad profectionem aut mansionem, sed ad dilationem diei, quo redire constituerat. Negat enim se festinare valde, propter exiguam spem de Republica; ideoque ait, sutque deque habere, sive admoveatur paululum sive prolatetur ille dies. Nec quid causæ est, cùm Romæ ageret Atticus, cur quæreret ex eo Cicero, quo die Olympia Pisæ, Athenis mysteria celebrarentur: quorum de diebus ex intercalatione Romana nulla ambiguitas. Jos. Scaliger Olympiadum diem ab Romanis intercalatum putat ob quadriennium solare: eo die aliqua *Mysteria* facta, ante quæ nefas esset aliquid suscipere; ideo Olympiadum diem & *Mysteria* pro iisdem poni: ideo verò Ciceronem itineri se accingere non ausum, quòd omnis intercalationis dies religiosus, nefastus & infaustus haberetur, *lib. 2. de Emend. Temp.* Atqui, *si ad Kal. Januarias cogitas,* quid opus Olympiorum diem vereri, quæ non ante Solstitium celebrabantur. Vocabulum autem *offensionis* non posse ad religionem trahi apparet inde, quòd eundem diem Kalendas Januarias & quemvis commodum destinat hac conditione, si tamen nihil sit offensionis: ipsis igitur Kal. Januariis offensionem, quam timet, obtingere sibi posse confitetur. Non igitur religionem illa significat, quæ illo die eundi quò quis vellet nulla erat. Nec probare possunt Eruditi, quod Vir maximus in postremo loco scribit: *A. D. Olympia*; idque sic interpretatur; Si Cicero migrasset Olympiadum die, quòd is ἀνέδημος sit & peregrinationi non idoneus, difficile fuisset ipsum effugere vituperationem populi religionem illi objicientis. Scilicet hic Superis tum labor, ea cura quietos solicitabat, ut ex turbata & sursum deorsum rursum prorsum mista ac reciprocata Rep. solus Augur Cicero servaret integram tantam religionem, iter suspendens feriis Græculus Olympiorum, ut Judæus Sabbato. Necdum observatum, dixisse Latinos, *ante Diem Olympia*, si dies Olympia Romanis in Fastis fuit: necdum placet, *ante diem Kalendas*, pro Kalendis ipsis, etsi id à Viris doctis alicubi inculcatum. Omitto plura. Megalesia aut Cerealia cur interpretetur Lydiates, cùm ipse nullam rationem edat, nec nobis agendum multis, cur ea intelligi non possint. Nam quòd *lib. 15.* agnoscit *Olympia*, perinde ut cœteri, vitiosâ lectione deceptus est. Sam. Petitus *Miscellan. lib. 9.* postremum locum ita concipit: *Et tu etiam scito, quo die olim piaclum Mysteria. Ilicet, utut res sit, casus consilium itineris nostri judicabit.* Ita autem interpretatur: Priora duo loca antecedere emendationem anni Julianam, ultimum eâ esse posteriorem. Nescisse Ciceronem, ante emendationem Julianam, an mensis Merkedonius esset intercalatus, an dies Merkedonii imminuti essent, & hoc utrunque esse ei *intercalare*. Quærere igitur, an intercalatum sit exemptique aut eximendi dies Merkedonii mensis Quintilis & Septembris itemque Novembris: unde discat, in quem diem cadant *Mysteria*, quæ, nisi dies Merkedonii eximerentur, inciderent semper in eundem & statum Novembris diem. At quia è Novembri dies essent eximendi, quod pro Pontificum arbitrio, non e periodi lege, sæpius fieret, quærere illum, in quem diem incidant *Mysteria*, quas apud Plutarchum *Marcello* appellari ἀποῤῥήτους καὶ ἀθεάτους ἱερουργίας, sive inferias Manibus Græci & Græcæ, Galli & Gallæ, tumultu Gallico in foro Boario defossorum. Quòd autem emendato jam anno quærat eundem diem, factum ideo, quia post Cæsaris cædem, antequam Augustus manum admoverit, non videatur à Pontificibus anni modus religiose observatus. Contra quod Gronovius tantum dicit: Verum est, ante emendationem anni Julianam scriptas priores, quippe Coss. L. Paulo Claudio Marcello; alteram quidem Idibus Februariis, alteram VI. Kal. Martias: unde clarum est nō de diebus Merkedoniis, tam remotorum mensium, sed quia tum bissextilis fuit annus (quod confirmat ipse Vir doctissimus *Diatr. seq.*) de intercalatione, quæ mense Februario fiebat, quæsisse. At verò illum diem, quo memoria celebrabatur, *sacri*, ut meritò Livius appellat, *minimè Romani*, dici præcipuè *Mysteria Romana* cui fiet verisimile? Conjicit igitur præfatus Gronovius, ubique *Mysteria Romana* appellari Sacra Bonæ Deæ, quæ fiebant Kal. Majis. Quia enim id Sacrum fiebat, pro salute Populi Rom. cærimoniâ sanctissimâ, jure κατ' ἐξοχὴν *Mysteriorum* vocabulo id honoravit, quod nomen apud Græcos proprium Eleusiniorum, venerabilis etiam maxime sacri. *Orat. de Haruspic. Resp. De sacris publicis, de ludis maximis, de Deorum Penatium, Vestaque matris cærimoniis, de illo ipso sacrificio, quod fit pro salute Populi Rom. quod post Romam conditam hujus unius casti tutoris Religionum scelere violatum est.* Et rursum, *Etenim quod sacrificium tam vetus est, quàm hoc, quod à Regibus æquale huic Urbi accepimus. Quod autem tam occultum quàm id, quod non solum curiosos oculos excludit, sed etiam errantes? quò non modò improbitas, sed ne imprudentia quidem possit intrare?* &c. *quod fit per Virgines Vestales, fit pro Populo Rom. fit in ea domo, quæ est in imperio, fit incredibili cærimoniâ, fit Deæ, cujus ne nomen quidem Viros scire fas est.* Denique ibidem inferiùs de Clodio: *Deorum ignes, solennes mensas, abditos ac penetrales focos, occulta & maribus non invisa solùm, sed etiam inaudita sacra, inexpiabili scelere pervertit.* Hæc autem, ob incerta Fastorum, loco suo mota interdum fuisse, certissimum argumentum præbet Plutarchus *in Cicer.* ubi narrat, quo die Lentulus Sura & cœteri Catilinæ populares in Senatu convicti erant, Consulem Ciceronem deductum in ædes vicinas suis: has enim tenuisse mulieres, quæ sacris Bonæ Deæ operabantur; confirmatumque Ciceronem anxium & solicitum ostento flammæ subitò ex cinere & deustis corticibus, igne jam sopito, emicantis. Is dies erat ante diem pridie Non. Decembr. Hæc igitur intelligi *Mysteria* præcipuè firmat postremus locus, quandoquidem in duobus prioribus causam rogandi de isto die ignoramus. In quo capitalis error nonnullorum, quòd de discessus acceperunt die, quæ de futuri reditus consilio jam ante excessum ex Italia Cicero pronuntiat. Hoc solo revicto illorum explicationes uno impulsu evertuntur. Scripta hæc Epistola est anno U. C. IↃCCX. eo tempore, quo post necem Cæsaris perterrefactus Antonii, actionibus abesse longè à Rep. decreverat, & evitare tot oculorum [illegible] in eumque finem, ut ait Plut. festinavit cum Dolabella Legatus in Syriam navigare. Acceperat igitur liberam legationem & potestatem eundi, manendi, quò, ubi vellet, in quinquennium, ut ipse scribit *lib. 15. Epist. 11.* De discessu non hic agi docet Epistola sequens 26. ubi narrat, se itinera sic composuisse, ut Nonis Quintilibus Puteolis esset, unde erat conscendendum, sine ullo mutati consilii aut dici vestigio. Acceptâ hac laxissima libertate, nec cu-

rationem

rationes à Proconsule mandandas metuens (unde *Epist.* 19. *A Dolabella mandata habebo, quæ mihi videbuntur, id est, nihil*) deliberat cum Attico de reditu suo. *Si ad Kal. Januarias cogitamus*, bellè explicatur *l.* 16. *Epist.* 6. *Scribis enim, in cœlum ferri profectionem meam: sed ita, si ante Kal. Januarias redeam.* V. quod *Epist. prox.* & *Philipp.* 1. Cum Epistola sexta *libri* 16. scriberetur, jam consulta & decreta res erat, diesque status condictus: secus cùm primum illud, *in Epist.* 15. tum enim variabant etiam sententiæ. Et quidem vellet redire Cicero ad Kal. Januar. si tamen aliqua melioris Reip. spes adfulgeret, hoc est, *sic tamen, ut nihil offensionis sit.* Atticus inter dubitationem istam suaserat, ut vel Kal. Majæ termi nus peregrinationis essent. Quod nec improbat Cicero, sed rursus ita, ut à casu & fortunâ Reip. consilii exitum suspendat. Idque eo magis quia navigatio hiberna, tentanda utique si ad Kalendas Jan. Romæ esse vellet, odiosa videretur. Significatque haud obscurè, idem, quod Atticus voluerat, sibi quoque in mente fuisse: atque ideo *Mysteriorum*, quæ in Kal. Majas incidebant, diem ex eo se quæsivisse. Hæc œconomia hujus Epistolii est. Porro Atticus, non contentus Kalendas Majas appellare suo nomine, eleganter & jocosè circumscripsit illas, in gratiam Ciceronis, quem delectari sciebat inimici acerrimi victi & prostrati mentione. Clodii dico: adeò ut olim in die, quo Epistolas dederat, signando à pugna, ut ait, Leuctrica seu Bovillana, dies computaret. Suasit igitur, ut circiter eum diem esset præstò, *quo die olim piaculum*: id est, quo die nefario Clodii incesto sacra Bonæ Deæ violata essent, seu ipsis *Romanis Mysteriis* sive Kalendis Majis. Quo joco nihil scitius, nihil magis ad Tullii gustum. Quòd autem Popma de Olympiis sententiam suam firmat, *ex lib.* 16. *Epist.* 7 nihil ad rem. Refert enim ex ore Bruti: *Se lætari, quòd effugissem duas maximas vituperationes, unam, quam itinere faciendo me intelligebam suscipere, desperationis ac relictionis Reip.* (*euntes mecum vulgò querebantur quibus de meo celeri reditu* [agnoscis constitutum fuisse] *non probabam*) *alteram, de qua Brutus & qui unà erant* (*multi autem erant*) *lætabantur, quòd eam vituperationem effugissem, me existimari ad Olympia, hoc autem nihil turpius quovis Reip. tempore.* Ubi alterum dictum Attici unius laudat Cicero, tanquam jucundum sibi: alterum Bruti & comitum abominatur & vituperationem maximam includere fatetur ac primus Attico significat. Adeò re non inspectâ, propter quarundam literarum affinitatem, collum huic loco torserunt, pro Olympiis in illum inducendis. Favent præcedentibus Excerpta Appiani, qui narrans idem piaculum Sacra Bonæ Deæ *μυστήρια* appellat: Καὶ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Γαΐου παρελθεῖν οἷα γυνὴ ... ἔνθα μόναις γυναιξὶν ἐξῆν εἰσελθεῖν μυστηρίων ἀγομένων, ubi allegat Valesius *ex lib.* 5. *&* 6. *ad Attic.* ac verbo *Mysteria Romana*, sacra Bonæ Deæ interpretatur. Vide Gronovium *Observationum lib. IV. cap.* 10.

Mysterium, Græca vox, paganis olim frequens, nec Scripturis Patribusque ignota. Origo nominis Hebraica, סתר *satar* enim *occultare* est: מסתר *Mistar*, aut מסתור *Mistor* est *res abscondita, secretum.* Græci Grammatici etymon variè explicant, Μυεῖν est *arcanam doctrinam tradere*; μυεῖσθαι, *illa imbui*: inde Μυστήριον usitatâ formatione. Alii etymon sic explicant, παρὰ τὸ τοὺς ἀκούοντας μύειν τὸ στόμα, *quòd os claudant, qui audiunt*: nempe, ad servandum silentium. In Scripturis aliquando *tota doctrina Christiana* vocatur *Mysterium*, aut *Mysteria*, Matth. *cap.* 13. *vers.* 2. Luc. *cap.* 8. *vers.* 10. Marci *cap.* 4. *vers.* 1. & Paulo sæpe *in Epist.* utpote quam Deus ab æterno absconditam apud se quum habuisset, tempore suo mortalibus patefecit. Hinc Apostoli *Mystæ*, 1. Tim. *cap.* 3. *v.* 9. & *Dispensatores Mysteriorum Dei*, 1. Cor. *cap* 4 *v.* 1. Verbi nempe, Sacramentorum & totius doctrinæ Christi. Aliquando *capita quædam doctrinæ Christianæ* peculiariter ita vocantur, ut 1. Cor. *cap.* 15. *vers.* 51. Ephes. *cap.* 5. *vers.* 32. & 1. Tim. *cap.* 3. *vers.* 16. In poster. Thessalon. *cap.* 2. *vers.* 7. dicitur consummari in Antichristo *Mysterium iniquitatis*, h. e. occulta quædam iniquitas, alta, profunda & numeris omnibus absoluta: quæ vis locutionis etiam apud Josephum *B. I. lib.* 1. ubi de Antipatro fil. Herodis, & Dionys. Halicarn. *Epist. ad Pompejum*, observatur. Diverso sensu apud Herodianum *lib.* 8. ὁ στρατιωτικὸς ὅρκος, *jusjurandum, quod præstabant Legiones*, dicitur esse *Imperii Rom. grave mysterium*, sive, ut loquitur Tacitus, *arcanum dominationis*: quocirca id jusjurandum Romanis *Sacramentum* dicebatur. Certe & *μυστήριον* apud Græcos & *Sacramentum*, apud Romanos, voces sunt religionis, reverentiæ cujusdam & Majestatis plenæ. Quam ob causam jam inde à principio Ecclesia illarum usum sibi vindicavit, neque solùm in commune omnia Religionis arcana nominavit *Mysteria* & *Sacramenta*: sed peculiariter doctrinæ illi, quam *de Signis* Augustinus & Lombardus appellant, Græci Συμβολικὴν Θεολογίαν, eas dictiones accommodavit: Rationes vide apud Chrysostomum *Homil. VII. in* 1. *Cor. ad verba, loquimur Sapientiam, quæ abscondita est.* Eadem *Teletas* & *Mystagogiam* appellavit: translatis vocabulis, ex iis Gentilium Sacris, quæ Græci Μυστήρια nominabant, & Latini etiam *Mysteria*, aut *Initia*, aut interdum *Sacra opertanea*, ut Plinius, aut *Sacra operta*, ut Flaccus. Nempe primò Religionis Christianæ Antistites ut opinionem novitatis doctrinæ suæ à Gentilibus aspersæ demerent, antiquissimos pietatis nostræ ritus cum iis comparantes, qui priùs erant apud paganos, multa nomina antiquæ superstitionis, multos ritus & ceremonias retinuere, sed piâ interpretatione omnibus in melius versis: quo pacto, *pertinaci*, ut Beda ait, *paganismo mutatione subventum est, quum rei in totum sublatæ potiùs irritasset.* Nisi potiùs dicas, veteris Ecclesiæ ritus, quos inter paganos Dei simia quâ pote imitando exprimere conata est (namque à Templi multiplicibus velis sacra sua obtegendi Gentilibus occasio) N. Test. Ecclesiæ hac ratione fuisse adaptatos, quæ ipsis Gentilibus non erat insolita. Mirum autem dictu & cogitatu horrendum, quantopere olim Satan, per hæc paganorum *Mysteria*, hominibus illuserit. Quoniam enim nescio quæ veritatis scintilla inter fœda alioqui mendacia & densissimas tenebras micabat, tanti hæc sacra facta sunt, ut fidem omnem res superet, vereque scribat Augustinus *de Trin. lib.* 3. *cap.* 10. *Diabolum animas deceptas illusasque præcipitasse, quum polliceretur purgationem animæ, per eas, quas* Τελετὰς *appellant, transfigurando se in Angelum lucis, per multiformem machinationem, in signis & prodigiis mendacii.* Erant verò Sacra hujus generis apud Græcos (nam Romani non ita apud se coluerunt, noctu enim peragebantur præcipui horum ritus; Romani autem sacra nocturna semper improbarunt, ut Cicero *de LL. lib* 2. testatur) plura & diversa: Matris Deûm, in Samothracia; Hecatæ, multis in locis; Cereris & Proserpinæ, Eleusine in Attica; Bacchi, in Bœotia; Mithræ, in Asia. Orphei, passim in Græcia; Isidis, in Ægypto & multis aliis in locis, teste quoque Appulejo, qui *Teletas* vocat. Et erant alia *Majora*, alia *Minora*, quibus iniciandi ad illa præparabantur. Ipsa sacra *μυστήρια* dicta; operatio sacrorum *μύησις*, & qui percipiebant ea, μύσται, τελούμενοι, τελέσται aut τελεσθέντες. Nam scopum Sacrorum dicebant τέλος *finem*: sic autem interpretabantur, perductionem Animæ ad illum statum, in quo erat, priusquàm in corpus descenderet, Olympiodor. *in Platonis Phædon.* in quo apparet vestigium illud Tertulliani *Apolog. cap.* 47. *Omnia adversus veritatem, de ipsa veritate constructa esse, operantibus æmulationem istam Spiritibus erroris.* Nam τέλος istud Olympiodori, quid aliud est, nisi status perfectionis, ex quo excidimus in vet. Adamo, & in quem jam multo meliorem, per novum Adamum sumus restituti. Finem verò ultimum & fructum horum *Mysteriorum* dicebant esse, quòd initiati post mortem cum Diis essent habitaturi: quum non initiati in cœno ac luto, &, ut vetus Poeta ait Βορβόρῳ ἐν ἀσχήμονι, sese essent volutaturi, V. Plat. *Phædr.* Plut. Diogenem Laertium *Antisthen.* & *Diogene Cane*, Arrianum *Dissertat. Epict. lib.* 4. *cap.* 10. inprimis Ciceronem *l. c.* ubi inter alia, *Initia*, inquit, *ista verius principia vitæ cognovimus neque solùm cum lætitia vivendi rationem accepimus, sed etiam cum spe meliore moriendi.* Sed Philosophi Platonici, cùm hujusmodi Sacrorum, tum universæ, ut ipsi appellabant, Θεωρητικῆς ἀληθείας, finem statuerunt, ut evaderet homo quàm simillimus Deo, atque adeò Deus fieret. V. Casaubonum *Diatr. de Communione.* Et scopus quidem ac finis ultimus horum *Mysteriorum* iste erat; ratio verò eorum Sacrorum illa in universum fuit, ut, qui se disciplinâ imbuendos traderent, paulatim purgati ab hujus vitæ inquinamentis & peccatorum sordibus, per certos *gradus* & definita *temporum intervalla*, ad nescio quorum ingentium arcanorum perceptionem atque notitiam perducerentur. Olympiodorus: Ἐν τοῖς ἱεροῖς ἡγοῦντο μὲν αἱ πάνδημοι καθάρσεις, εἶτα ἐπὶ ταύταις αἱ ἀπορρητότεραι· μετὰ δὲ ταύτας συστάσεις· καὶ ἐπὶ ταύταις μυήσεις· ἐν τέλει δὲ ἐποπτεῖαι. *In Sacris præcedebant publicæ purgationes; deinde has excipiebant aliæ reconditiores: post has aggregationes: tum sequebantur initiationes: ad extremum epoptia:* sive sacrorum omnium plena participatio. Ἐποπτεύειν enim est, percipere quidquid in sacris sacerrimum; neque quidquam ulterius fuit, quàm ut fieret aliquis Epopta. Tertullianus *in Valentin.* auctor est, Mystas, qui tradebant sacra Eleusinia, *Epoptas ante quinquennium non instituisse, ut opinionem suspendio cognitionis ædificarent.* Sanè gradus proponuntur hic ab Olympiodoro quinque, quibus fortasse respondebat hoc quinquennium: *Purgationes communes*; *Purgationes reconditiores*; Συστάσεις, *Initiationes* & *Epoptia.* Peragebantur autem hæc initia, adhibitis quibusdam symbolis, quæ ad recordationem erant instituta rerum certarum: de cujusmodi signaculis habes multa, apud Clementem *Protrept.* Arnobium *lib. V.* & Jul. inprimis Firmicum, qui ex professo de his *Mysteriis* scripsit. In nonnullis sacris *Aqua* adhibebatur, in similitudinem Baptismi, Augustin. *de Baptism. c. Donat. lib.* 6. *cap.* 25. Ad alia sacra adhibuerunt Mystæ symbola panis ac poculi; sed aquæ, non vini, neque κεκραμένου. Justinus *Apol. II.* narrat malos Dæmonas, in Mithræ mysteriis S. Eucharistiæ æmulationem quandam tradidisse: Ἄρτος, inquiens, καὶ ποτήριον ὕδατος τίθεται ἐν ταῖς τοῦ μυουμένου τελεταῖς μετ᾽ ἐπιλόγων τινῶν: ἢ ἐπίστασθε, ἢ μαθεῖν δύνασθε. Ecce *panem*, & *poculum aquæ*: ecce verba solennia super symbolis proferri solita, *Aut nostis, aut nosse potestis.* Etiam Arrianus *l. c.* sacras *Mysteriorum* voces commemorat, quas magna cum reverentia excipi solitas ostendit: Ἱεραί τινες αἱ φωναὶ αὗται κατ᾽ αὐτάς. In iisdem sacris quàm miro symbolorum genere communio, quæ est omnibus animantibus inter se, exprimi consueverit, exponit Porphyrius *de Abstinent. ab esu Animal. lib.* 4. Sed &, præter hujusmodi signa, quibus utebantur in ipso actu initiationis, alia quoque symbola habuerunt, quæ pro tessera erant Thiasotis eorundem Sacrorum, per quæ sese invicem agnoscerent. Talia sunt apud Clementem, Ἐκ κυμβάλου ἔπιον, ἐκεροφόρησα, ὑπὸ τὸν παστὸν ὑπέδυν, *Bibi è cymbalo, fui cernophorus & sacrum vas gestavi; sacrum thalamum*

[illegible] ad Thesaurum subit. Apud Firmicum, [illegible], *Deus ex lapide.* Apud utrumque, Ταῦρος δράκοντος καὶ δράκων ταύρου πατήρ. *Taurus draconis & draco tauri pater.* Jam ad *Mysteria* admittendi, *confessionem* peccatorum, saltem graviorum, prius edebant. Vide Plut. *Apophth. Lacon.* Hinc vetus formula, excommunicationis vim habens, Ἑκὰς, ἑκὰς, ἐστὲ βέβηλοι, *Procul hinc, procul este profani:* & nota historia, de Nerone Augusto, ad sacra Eleusinia, post occisam Matrem, accedere non auso, Sueton. *cap.* 34. Ad hæc *Mysteriorum* cupidis *castimonia* ad certum tempus indicebatur: Qui vero in casto erant, *humicubationes* exercebant, à quibusdam cibis abstinebant, & [illegible], multaque instituta rigidissimè observabant, ut Appuleius, Porphyrius, alii, passim testantur. Auctor est Libanius *in Corinthiorum act.* Mystagogos summâ diligentiâ initiandos ante omnia monuisse, *ut manus puras afferrent, servarent puritatem* [illegible], *& ut in sermone Græco se præstarent.* Deinde subjicit, singulos primum esse interrogatos (tunc vix cum peccata confitebantur) [illegible], *an legitimum cibum comedisti & ab illegitimo abstinuisti? an purus ades?* Tertullianus *lib. de Jejun. c. Psychicos*, obiter meminit, *Xerophagias verò novum affectationis officium nomen & proximum Ethnicæ superstitioni, qualis castimoniis Apim, Isidem, & Magnam Matrem certorum exceptione puriti ant.* Et jam *vestem*, etiam *comæ* compositionem peculiarem habuerunt illorum Sacrorum Hierophantæ, ut præter alios ostendit Arr[illegible]anus *Dissertat. lib.* 3. Observavit etiam Casaubonus in *Mysteriis*, populum aut initiatorum turbam Sacerdotibus respondisse, quod in Historia Eccles. dicunt ἀντιφωνία λέγειν vel φθέγγεσθαι ἀντιφώνως, ut apud Socr. *lib.* 6 *cap.* 8. Scribit enim Aristoph. hanis Græcus interpres, in quibusdam sacris Bacchicis, Dadu[illegible]os aut alios Ministros sacrorum, solitos adstantium coronam ita compellare, Ἀνέστε Θεὸν *Laudate Deum:* illos autem respondisse, Σεμελήϊε Ἴακχε πλουτοδότα, *ô Semeles fili Jacche opum largitor;* quod videtur fuisse procœmium hymni alicujus, in honorem Liberi Patris. V. quoque Eusebium *Hist. lib.* 2 *cap* 17. Supra omnia diligentissimè caverisolitum, ne horum sacrorum arcana τοῖς ἀμυήτοις, h. e. *Religionis imprudentibus*, quos *profanos* vocabant, innotescerent. Itaque Herodotus, Plutarchus, Eunapius, alii, quum in eorum mentionem incidissent, negant sibi fas esse ea loqui, quæ sciant. In quam rem Græcis elegans locutio crebro in usu fuit, [illegible], quâ significabant, perperam eos orare, i. loqui, qui *Mysteria* evulgant. Atque hoc qui facerent, ἐξορχεῖσθαι τὰ μυστήρια propriè dicebantur, id est, *irreverenter habere, foràs proferre,* propriè *rythmum excedere & regu*[illegible], ut loquitur Aristides *in docta Disput.* [illegible]. Atque hujus *Silentii* tanta fuit religio, ut nec qui violaret, nec qui oculos curiosius in hæc sacra immitteret, impune ferret. Vide historiam memorabilem, de duobus juvenibus Acarnanibus apud Livium *lib.* 31. & nemini ignota Penthei, propter *Mysteria* inspecta, lanatio, &c. De quibus cùm plura adferri possent, ea duntaxat attingere hoc loco volumus, quæ aliquam cum sanctissimis Christianæ pietatis institutis speciem affinitatis habere videbantur. Quid si Patres cum intelligerent, quò facilius ad veritatis amorem corruptas superstitione mentes traducerent, & verba sacrorum illorum quamplurima in suos usus transtulerunt & cum doctrinæ veræ capita aliquot sic tractarunt, tum ritus etiam nonnullos ejusmodi instituerunt: ut videantur cum Paulo Gentibus dicere voluisse, ὃ ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτο ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν, *quæ ignorantes colitis & facitis, ut pii sitis, ea qui possitis ac debeatis vere credi fierive, ut sitis revera pii, vos docere volumus.* Hinc igitur est, quod Patres Sacramentis appellaverunt vocibus e Paganismo petitis: Hinc quod Dionysium *cap* 5. universam τὴν [illegible], *Sacramentorum traditionem*, in tres actiones distinxit, ritibus & temporibus diversas, Κάθαρσιν *Purgationem*, Μύησιν *Initiationem* & Τελείωσιν *Consummationem*, quam & Ἐποπτείαν sæpe nominat. Et ut quinquennio diximus fuisse præparatos, qui futuri erant Epoptæ, ita in ritibus Ecclesiæ priscæ duplex temporum observatio non parum diversa animadvertitur. Prior circa illos, qui fieri Christiani primò cupiebant: Altera, circa lapsos, id est, eos, qui graviore aliquo peccato admisso, communionis jus fidelium amiserant, deinde pœnitentes restitui in priorem locum optabant. Et quidem, quod ad priores, tempora illis contracta erant præstituta, neque ulla quinquennii necessitas: interim in illis, certa temporum intervalla sunt observata, & prius quam ad panem cum fidelibus frangendum aliquis perveniret, stadium consuetæ exercitationis fuit decurrendum. Primò igitur fiebant *Catechumeni*, dein *Competentes*, postremò *Fideles* ac *Christiani.* Circa lapsos disciplina fuit admodum severa & prorsus admiranda; atque, uti in admittendo Initiatos quinque gradus diximus fuisse observatos: simillime vetus Ecclesia, in admittendis ad Sacram Communionem lapsis, quinque gradus servavit, sive, ut loquuntur Scriptores Eccles. Τέσσαρας τόπους ἐπιτιμίων ἀφώρισε, *quatuor loca pœnæ obiri præcepit*, antequam pervenirent ad ipsam Communionem. Primus locus dicebatur Προσκλαυσις, cùm in ipso primo aditu Ecclesiæ, separati non solum à Fidelibus, sed etiam à Catechumenis, tres ut plurimùm annos manebant, pœnitentes in squallore & pædore, *omnibus fidelibus legationes deprecationis injungentes*, ut ait Tertull. *de Pœnit.* Proximus, Ἀκρόασις, ubi ut plurimùm ad alios tres annos admittebantur pœnitentes, tantùm ut *audirent* verbum Dei, quando in Ecclesia legebatur: stabant autem intra portam, ἐν τῷ νάρθηκι, Greg. Neocæsar. *in Epist. Canon.* precibus tamen Ecclesiæ interesse non audebant. Tertius, Ὑπόπτωσις, ea fuit quædam interior admissio: ubi tres alios annos stabant pœnitentes, precum Ecclesiæ participes, ut & Catechumeni, quibus exeuntibus ipsi quoque exibant. Quartus, Σύστασις, quæ vox e *Mysteriis* gentium accepta, ubi pœnitentes duos persæpe annos agebant, quod ad cætera ejusdem conditionis cum fidelibus, neque jam cum Catechumenis exeuntes, solâ participatione Mysteriorum cæteris fratribus inferiores. Tandem Μέθεξις dicebatur jus communicandi, &, ut loquitur Basilius aliquoties, in descriptione harum pœnarum, ἡ κοινωνία τοῦ ἀγαθοῦ, *Communicatio ipsius boni:* Nam *bonum* est ipsa Eucharistia. Alii eodem sensu dixerunt, ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ τέλειον, *pervenire ad consummationem* sive *ad Epoptiam.* Quemadmodum porro Epoptæ, quinquennio institutionis suæ, docebantur cum ingenti cupiditate epoptiæ suæ tempus expectare: unde illa *suspiria Epoptarum*, apud Tertull. *c. Valentin.* sic erudiebantur Catechumeni, ut magna cum aviditate Communionem peterent, unde illis *Competentium* nomen, uti docent Augustinus, Isidorus, Alii, & hinc illos, ut in publicis sacræ Liturgiæ precibus Sacerdos pro Catechumenis Deum oraret, *ut eis desiderium regenerationis inspiraret*, sicut loquitur Augustinus *Epist.* 107. V. quoque Chrysostomum in *Homil.* 2. *in post. ad Corinth.* De symbolis Sacramentorum, per quæ divinæ illæ ceremoniæ celebrantur, nihil attinet dicere: Illud vero, quod est & appellatur *Fidei symbolum*, diversi est generis & fidelibus tesseræ præstat usum, per quam se mutuò agnoscunt, qui pietatis sacramentum dixere: cujusmodi tesseras fuisse etiam in paganorum mysteriis ostendimus. Formulæ illi, in *Mysteriis* frequenti,

—— —— *Procul este profani:*

respondet in Liturgia hæc, per Diacones, renuntiari solita, Ὅσοι κατηχούμενοι προέλθετε, vel [illegible], *Omnes Catechumeni foràs accedite, omnes possessi, omnes non initiati;* aliis aliter hanc formulam concipientibus. Ut porro nocturnæ in *Mysteriis* non pauci peragebantur, sic nocturna Christianorum quoque initiatio inchoabatur, Augustin. *de Symbolo ad Catechum. lib.* 2. Hinc, quæ in Catechesi Mystagogica prima Cyrilli Hierosol. dicitur [illegible] τοῦ βαπτίσματος, Gaudentio *tract.* 5. nominatur *splendidissima nox vigiliarum.* Quod autem dicebamus de silentio, in sacris operantibus servari à Gentilibus solito; id institutum vett. Christiani sic probarunt, ut religiosâ ejus observatione Mystas omnes longe superarent. Hinc ad eorum imitationem, universam doctrinam Christianam Vett. distinguebant, in τὰ Ἐξωτερικὰ seu ea, quæ enuntiari apud omnes poterant, & τὰ Ἀπόρρητα, arcana temere non vulganda: de quibus neque in familiaribus colloquiis, neque in catechesibus, neque in concionibus, verba temere faciebant, coram Paganis, Catechumenis, aut quibusvis aliis non initiatis. Basilius *de Spir. S. cap.* 27. eodem sensu doctrinæ Christianæ duas facit partes, τὰ Κηρύγματα *Præconia* & τὰ Δόγματα. Nec quis ita hospes in Patrum lectione, cui sit ignota formula, in mentione Sacramentorum potissimùm usu trita, Ἴσασιν οἱ μεμυημένοι, *Norunt initiati:* Hæc enim in rerum silendarum numero præcipue fuisse, vel appellatio ipsa *Mysterii* declarat. Nam, ut vere ait Nicetas Choniates *lib.* 3. de Alexio Imp. tunc verè Eucharistiæ *Mysterium* est *Mysterium*, quando [illegible] & curiosas omnes quæstiones repudiamus. Cùm verò in Sacramentis tria hæc occurrant, *Symbola* significantia, *Res* Symbolis significatæ & *Ritus* celebrandorum Sacramentorum: non tam Res in Sacramentis significatas, & efficaciam illorum silnit vetus Ecclesia, ac Symbola ipsa & Ritus celebrandi Rituumque causas. Proin legimus apud Theodoretum *Dial.* 2. Symbola quidem ænigmatice proponi: *Panem* enim ita circumloquitur, Τὴν ἐκ τοιῶνδε σπερμάτων τροφὴν, *alimentum e talibus seminibus.* Alterum Symbolum sic describit, aut potius occultat: Κοινὸν καὶ τοῦτο ὄνομα, πόματος εἶδος σημαῖνον, *Commune hoc quoq; nomen, potionis speciem significans:* quæ quidem mera ænigmata sunt. At Res symbolis illis significatæ, sine ulla dissimulatione, palàm exprimuntur. Quærit Eranistes, *Post consecrationem quomodo hæc appellas?* Respondet Orthodoxus: *Corpus Christi & Sanguinem Christi.* Vide Augustinum *de catechizandis rudibus cap.* 9. & *de Trin. lib.* 4. *cap.* 10. e quo posteriore imprimis loco discimus, prisos illos antiquos, apud non initiatos, rem quidem symbolis significatam non solitos tacere, imò contra auctoritate gravissimâ consuevisse affirmare, Sacramentum, quod celebrabant, esse corporis Christi communionem & præsentem Christum sacræ actioni intervenire: ritum verò peragendi Sacramenti, naturam symbolorum & modum præsentiæ, solis initiatis aperuisse. Confirmat idem Maximus Madaurensis *Epistol. ad Augustin.* è cujus verbis elicimus etiam non initiatos atque adeò etiam paganos, tantum de S. Eucharistia notum habuisse: Christianos, cum ad frangendum panem conveniebant, Deum suum Christum præsentem adorare & videre (in *Mysterio* nempe & ut Chrysost. ait, *fidei oculis*) sed rationem celebrandi Sacramenti ignorasse. Etiam illud, curiositatem Paganorum, quoties inquirere auderent modum Sacramenti hujus, arte fuisse à Christianis elusam. Idcirco enim

tantâ contentione petit ab Augustino, ut, missis ambagibus, rem ipsam sibi velit explicare; quod tamen ne sic quidem impetravit, ut docet Augustini responsio. Similis & circa Baptismum fuit observatio Dionysii Areopagitæ, *tr. de Baptismo*, quem ipse vocat Θεογενεσίαν: ubi quoque exempla enumerat eorum, qui propter temerata sacra pœnas dederunt. Vide quoque Chrysost. *ad Galat. cap.* 4. Jam quod ad Ritus attinet, certum est, non solùm ipsos Paganis & non initiatis fuisse occultos, sed etiam causas Rituum paucis Fidelium fuisse notas. Quare Basilius inter arcana Ecclesiæ ponit varios Ritus, ut *trinam mersionem in Baptismo, conversionem ad Orientem inter orandum, morem standi die Dominica, cùm preces funderentur*, & id genus alia. Et Chrysostomus *in Catech. Baptizand.* ait *ceremonias Baptismi habere* μυστικόν τινα λόγον καὶ λόγον *mysticam aliquam rationem, verbis minimè vulgandam.* Etiam *Ordinationem* Episcoporum & Presbyterorum inter Sacramenta vetus Ecclesia posuit, propter impositionem manuum & Spiritus S. invocationem atque acceptationem: quare hujus quoque formulas clam habuit & solis Fidelibus notas esse voluit, V. Chrysostomum *in poster. ad Corinth. Hom.* 18. Præter hæc, fuere & alia, quorum cognitio nisi initiatis non patebat. Chrysost. 1. *ad Tim. Hom.* 7. Τί δέ ἐστι τὸ, ὁμολογουμένως μέγα, ... ἐν τῇ λειτουργίᾳ ... *Quid est, quod ait, Apostolus procul dubio magnum? hoc est, in cultu quotidiano: & hoc sciunt initiati, quomodo quotidie fiat & vespere & mane.* Unde videtur significare, & in vespertina Liturgia & in matutina fuisse *preces* quasdam, ad quas soli fideles admittebantur, & de matutina quidem res clara est, de vespertina non usque adeò constat. Non recenseo, inter silenda *Mysteria* doctrinam, de SS. Trinitate, de Incarnatione Jesu Christi & similia capita Evangelicæ prædicationis, sine quorum notitia Christianus esse nemo potest. Interim, in *Trinitatis* mysterio tractando, summopere cavere Veteres, ne apud paganos, aut Christianos adhuc infirmos, de tanti arcani ratione temerè verba facerent. Unde etiam Greg. Nazianzenus *de Spir. S. Orat.* 44. loquens, sic dignitatem ejus asserit, ut de appellatione Dei contendere non audeat. Quod jure quis miretur, quum tot expressis Scripturæ testimoniis doceamur Spiritum S. esse Deum. Sed Patres studio veritatis parem semper charitatem jungentes, eam quam vocabant συγκατάβασιν, *condescensionem* & dispensativam prudentiam, plurimum usurparunt. Minus mirum, quòd iidem vocibus, *Trinitas*, Ὁμοούσιος & similibus, etiam post Concilium Nicenum, per aliquod tempus apud infirmos abstinuerunt. Φειδόμενοι, inquit Basilius *de fide*, ... *Parcentes nos nominibus illis, quæ non ipsis dictionibus in divina scriptura extant.* Est & aliud genus rerum, *quas in Mysterio debemus semper intelligere, parciùs autem ore proferre*, inquit Augustinus *Epist.* 101 *ad Asellic.* ubi Lector studiosus earum rerum exempla inveniet: Sed nos res ejusmodi inter illa non referimus, quæ tanto studio ab antiquis Patribus constat fuisse occultata, &c. Suerunt verò causæ tres istæ præcipuæ fuere. I. *Sublimitas* eorum, quæ occultabantur, & ut Cyrillus Hierosolymit. loquitur, τὸ ὕψος τῶν ἀδυτεύων... Nam quis à fide alienus, paganus aut Catechumenus, in hoc nondum confirmatus, *Mysterium* nostræ per aquam regenerationis aut manducationis carnis Christi, in Cœna Domini, sine scandalo aut risu, audiat? Hinc itaque non initiatorum aures veriti, de talibus coram illis vel verba planè non fecerunt, vel figuratè & crypticè locuti sunt II. Ut *accenderetur* hoc pacto cupiditas Catechumenorum. Hinc Augustinus *tr. in Johann.* 96. *Etsi*, ait, *Catechumenis Sacramenta fidelium non produntur; non ideo fit, quòd ea ferre non possunt: sed ut ab eis tanto ardentiùs concupiscantur, quanto honorabiliùs occultantur.* III. Studium *vindicandi à contemtu* res sacras, & contrà Majestatis opinionem illis conciliandi. Quem scopum, uti Gentium habuisse Mystas, testatur Tertullianus *c.* Valentin. ita & veteres Christianos sibi proposuisse, docet Basilius Magnus *l. c.* Atque hæc omnino ratio est, cur nonnulli Patrum, eximiè verò præ cæteris Dionysius, quem *Areopagitam* vocant, de Sacramentis novo quodam & inusitato genere docendi scripserint; quod à cothurno Tragico vel Dithyrambicis ampullis non multum videatur distare. Sciebat viz. Dionysius, tali stylo Gentium *Mysteria* tractari consuevisse. πρὸς ἔκπληξιν καὶ φρίκην ὥσπερ ἐν σκότῳ καὶ νυκτί, *ad terrorem & horrorem, tanquam in adyto & noctu*, uti loquitur Demetrius Phalereus. Ad quam prorsus ideam totus Dionysii *de Sacram.* liber, ut & reliqui sunt compositi. Consuetis namque & usu Ecclesiæ recepta vocabula studiosè refugiens lavacrum Regenerationis non vocat *Baptismum*, sed θεογενεσίαν: neque Communionem *Cœnam Domini*, sed τελετῶν τελετήν, & ἱεροτελεστικώτατον ... ut alia prætercam. V. Isaac. Casaubonum *Exercitat.* XVI. *ad Annales Eccles. Baronii num.* 43. Tob. Pfannerum *Systm. Theol. Gentil. pur. passim*, & 10F à, in voce *Silentium*.

Mythistoria & Mythologia, V. suprà *Cyclus Epicus*.

Mytilene, adde: In nummis *Mytilenensium* Sappho olim exprimebatur, civis earum, uti discimus ex Julio Polluce & Aristotele: hodieque loci incolæ id confirmant. Exprimebatur autem manu lyram tenens, quod Poëtarum Lyricorum insigne fuisse, notum, in quorum censu illa eximiam laudem meruit. Nummum hujusmodi *in Iconibus Virorum illustr.* exhibet Ursinus, in cujus una parte caput Sapphus, in altera polypus visitur, cum literis MYTIA. Alium Sponius, in cujus antica caput Nausicaæ, Alcinoo genitæ cum *Inscr.* ΗΡΩΙΔΑ ΝΑΥΣΙΚΑΑΝ, in postica Sappho sedens cum lyra, & verbis ΕΠΙ ΣΤΡΑ ΙΕΡΟΚΑ ΜΥΤΙΛ. quæ ultima verba docent, fuisse hunc nummum cusum, cum Hieroclem quendam Strategum, seu Ducem exercitus haberent. V. eum *Itin. part.* 1 *pag.* 166. & 169.

Mytilus, apud Martialem *lib.* 3. *Epigr.* 60.

Ostrea tu sumis stagno saturata Lucrino:
Sugitur inciso mytilus ore mihi.

Siculâ dialecto μυτίλος, vel μυΐσκος, communiter μύαξ Græcis, concha clausilis est. Plin. *Inest in esca, mordaces clausileque concha, cen mytilos videmus.* Athenæus μύακας vocat, & mitulos interpretatur, *lib.* 3. *Mitulum* inde facit Horatius *lib.* 2. *Sat.* 4.

—— *si dura morabitur alvus,*
Mitulus & viles pellent obstantia conchæ.

Ubi tamen *mytulus* nonnulli legunt &c. Sunt autem illi vel marini, vel fluviatiles; namque in omnibus etiam pæne mitilis reperiuntur; imò & in rivulis quibusdam sæpe videntur, in quibus pisicium capiuntur minutiæ. Vide Salmasium *ad Solinum pag.* 1159. Sensus verò versuum Martialis: *Tu ostrea sumis, quorum testis nihil opus est admovere: ego mytilos, qui sugi nequeunt, nisi testis ore admotis, itaque accidit interdum, ut os aliquantum scindant.* Res enim illi in hoc Epigrammate cum Pontico est qui Poetam quidem ad cœnam rectam invitaverat, non autem nisi viliora ipsi apponebat, melioribus sibi uni servatis &c.

Myxa, apud Martialem *l.* 14. *Epigramm.* 41. cujus lemma *Lucerna polymyxos:*

Illustrem cùm tota meis convivia flammis,
Totque geram myxas, una lucerna vocor.

idem, quod ἐλλύχνιον est, seu *fomes* lychni & lucernæ. Erant autem *Myxæ* lychnorum, formæ oblongæ, unde Μύξα vel Μυξάρια Ægypti, quibus *Musa* hodiè nomen, quòd fructus hic myxæ similis sit. Inde *Lucernæ bimyxus, trimyxus* &c. à totidem myxis. Qui autem stupas lini producit, προάγειν λύχνον dicitur, & προάγεται, apud Plutarchum. Unde apud Heronem in *Pneumaticis* ratio traditur, quâ lychnus fieri queat ἑαυτὸν προάγων, cujus ellychnium sponte promoveatur ac producatur. προάγεται ἐλλύχνιον, idem *obeliam* dicit. Aristophanes,

Κόρυδος χαμάζε... τὴν θρυαλλίδα, τὸν λύχνον προσβῶμεν.

Moreti Auctor de lucerna,

Et producit acu stupas humore carentes, &c.

V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1325.

Myxus, quidam Cereris sacerdos, qui cùm esset alazon & gloriosus, hinc Prov. ortum; βαβαὶ μύξος, ἐπὶ τῶν μεγαλαυχούντων: Ita nonnulli. Salmasius vero μύξος appellativum esse docet idemque significare, quod *jactabundus & gloriosus*: à μύξα, quod, idem cum κορύζα, aliis, κορύζα, quæ *jactantiam* denotant. Unde Κομπολάκυθοι, Κορυζᾶν, κορύζας μεστοί, κορυζῶντες, *jactantes* & *ciarlatanes*: κορύζα seu μύξα ... *fastus Italicus*. Et Rhetorici Sycophantæ, Rabulæ, Scurræ ac hujusmodi totum hominum natio, qui multa ac magna promittunt & minantur; mirasque de se prædicant, Κομπολάκυθοι & Κορυζᾶν vulgò appellari. Item Συκοφάνται, apud Epicharmum; Πυργοπολυνείκης, apud Comicum; *Aretalogi* apud Juvenalem, quod multa falsa de suis virtutibus prædicarent, ad risum tollendum; Ὀμηρισταί quoque, in Vett. Glossis: *Neaniologi*. Vid. infrà: *Saccibucces* Arnobio, quòd buccas inflarent οἱ καυχηταὶ & Thrasonidæ. Persius,

Hinc mendosa cavi spirant mendacia folles.

Quo modo scurræ etiam *Busones*, h. e. φυσίγναθοι dici possunt, inflati nimirum & jactanticuli & futiles &c. Dicti autem tales sunt, Κομπολάκυθοι, *Copreæ*, Μύξοι, quia nihil odiosius aut putidius hominis gloriosi ac semetipsum laudantis oratione, nullum æque auribus ingratum accidit: unde meritò *putidi* hinc *stercorei*, nihil enim stercore ... Hincque Cloacinæ, quæ latrinarum & cloacarum erant præsides, hujusmodi stercoreorum ac putidorum gloriæ animalium patronæ censebantur; uti legimus apud Tertullianum *de Pallio*. Vide Salmasium *Notis ad illud*.

N

N Literam, loco nominis proprii poni cœpisse paulo ante annum Christi millesimum, observat Hugo Menardus, *ad librum Sacramentorum* Gregorii: cùm nota hæc *ill.* i. *ille*, priùs poneretur, ut ex *Formulis* Marculfi & vett. aliis Codicibus, patet. Joannes Mabillonius verò, tum ex variis MSS. tum ex Frotharii Episc. Tull. editis *Epistolis* ante annos 800. jam hanc literam eo sensu adhibitam contendit. Car. du Fresne *Glossar.* Eadem litera, si primum in dictione locum obtineat, aliquando G. sumit ante se: Ut *Natus*, *Gnatus*: *Navus*, *Gnavus*, unde *Ignavus*. In compositione nonnunquam *C* litera, quæ statim N. subsequitur, in G. vertitur: Ut *Quadringenti*, pro *Quadricenti*: Sed in quibus N. non fuerit, servatur: ut *Ducenti* &c. In notis antiquis *num.* vel *nec*, vel *non*, vel *nomen*, vel *nepos*, vel *Nonius*, vel *noster*, vel *nomisma*, vel *nummorum*, vel *nascitur*, vel *nisi*, vel *numerator*, vel *nostri*, vel *nostrum* &c. N B L. *nobilis* &c. denotat. Fr. Gouldmannus *Diction. Lat. Angl.*

NA.

Nabathæa, adde: Populos hos non alio calceamenti genere, quàm sandaliis, usos esse annotavit Strabo Amasenus *Geogr. l.* 16. quod mulieribus convenire & mollitiei argumentum esse indicat Ælianus *in Hist. var. libris.* Interim & Apollinis Sandaliarii in antiquo lapide mentio est, & usum sandaliorum Romanis Græcisque etiam fuisse, testantur Menander, Cratinus *in Legg.* & Eupolis *in aur. ac.* referente Jul. Polluce *Onomast. lib.* 7. *cap.* 22. quibus addi potest Cephilodorus *in Trophonio*,

> Σανδάλιά τε τῶν λεπτοσχιδῶν,
> Ἐφ' οἷς τὰ χρυσᾶ ταῦτ' ἔνεστιν ἄνθεμα.
> *Sandalia verò tenuiter divisorum,*
> *Quibus aurei insunt flores.*

Plura de Sandaliis, V. infra, *suo loco.*

Nabca, Ægyptiis hodie, aliter *Oenoplia*, eadem cum Vett. connaro, sive loto Cyrenaica, spinosa instar acaciæ, latioribus foliis quàm zizyphi, fructu gaudet rotundo, juglandis nucis magnitudine, dulci, odorato. Dicta autem hæc Lotos *Cyrenensis* est, quòd per totam Africam dispersa, & Ægypto quoque Cyrenensis agri conterminæ, familiaris esset. Alexandrini κόνναρον vocabant, apud quos in secundis mensis plurimum celebrabatur. Curabatur hic fructus solicitè, & ad cibos condebatur doliis, contusus priùs & in massas redactus. Agathocles. Τρώγε) ἐν χλωρὸς ὁ καρπός, καὶ ἐπεὶ συναυανθῇ πιέζεται ἐξ αὐτοῦ ἄλφιτα. καὶ πατοῦντες ταῦτα οὐ μάττοντες, οὐδ' ὕδατι φυρῶντες, ἀλλὰ φαύλως ἀναπλάσαντες χέουσι. Quæ verba perperam nonnulli accipiunt, quasi ex siccis hujusmodi fructibus farina fieret apud Ægyptios. In massas pedibus calcantes hunc fructum potiùs redigebant, & doliis condebant, ut servaretur. Cujusmodi massas ἄλφιτα Auctor vocat, quales fiunt ex farina conspersa. Qua de re V. plura apud Salmasium *ad Solinum pag.* 1037. *& seqq.*

Nabu, nomen feræ apud Æthiopes, quæ *Camelopardalis* Romanis. Plinius *lib.* 8. *cap.* 18. postquam de Camelis disseruit, *Harum*, addit, *aliqua similitudo in duo transfertur animalia*: Nabin Æthiopes *vocant. collo similem equo, pedibus & cruribus bovi, camelo capite, albis maculis rutilum colorem distinguentibus, unde appellata Camelopardalis. Dictatoris Cæsaris Circensibus ludis primùm visa Romæ.* Et Solinus *cap.* 30. *Quæ locorum Æthiopes tenent, feris plena sunt, è quibus quam nabim vocant, nos camelopardalim dicimus.* Ubi scripti *Nabun* habet; ut & Pliniani. Sed & *Nabuna* in quibusdam legitur. Salmasius *ad Solinum pag.* 388. Vide suprà in voce *Camelopardalis.*

Nacara, seu *Nachara*, apud Sanutum *lib.* 2. *part.* 4. *capp.* 20. & 21. *Sint quatuor Tubatores, tibicines, tibiatores, & qui sciant pulsare* Nacharas, *Tympana seu Tamburla*, crotalum est vel tympani species, quâ equitatum militarem Alemanniam, Septentrionalem præsertim, uti solere, tradit Petrus de Valle *Epist.* 6. Gallis *Tymbale.* Turcis & Saracenis tribuitur, in *Gestis* Ludovici VII. Regis Francorum *cap.* 8. *Tympanis* & Nacariis *& aliis similibus instrumentis resonabant.* V. quoq; Joinvillam *in S. Ludovico p.* 28 Froissardum *Vol. I. c.* 147. & Ortonvillam *in Hist. Ludovici Ducis Borbon. cap.* 76. apud quos hujusmodi tympana *Nacaires* dicuntur, sicut *Nacres* Raimundo Montanerio *in Chron. Aragon. cap.* 19. 139. & 220. A Turcis ea Franci accepere, quibus non semel tribuitur, à Scriptorib. laudatis Carolo du Fresne *Not. ad Joinvillam*: ubi idem observat, ab iis *Anacaires* appellari, ut & apud Græcos Ἀνάκαρα, Codino *de Offic. cap.* 6. *num.* 15. & Ἀνακαρίσματα, Nicetæ. Hinc certè Ἀνακαράριοι Tympanistæ dicti eidem Codino *l. cit.* & Nicetæ *in Manue. lib.* 5. *num.* 7. qui viz. ejusmodi tympana pulsabant, Id. *Gloss.*

Nacca, Varroni, Festo & Paulo vulgò Fullones dicti, *quòd omnia fere opera ex lana, nacæ dicantur à Græcis.* Νάκη enim & νάκος, pro *capræ pelle*, palàm usurpatur Homero *Odyss.* ξ. *versu* 530. & Theocrito *Idyll.* 5. pro *ovillo vellere*, Simonidi. Quo quidem nomine apud Suidam ita carpitur, Νάκη, τὸ αἴγειον δέρμα· κώδιον, τὸ προβάτειον. οὐκ ἄρα τὸ ἐν Κόλχοις νάκος ῥητέον· κακῶς οὖν Σιμωνίδης νάκος φησί. *Caprina pellis est νάκη, ut ovilla κώδιον. Itaq; Colchicum vellus non dicendum est νάκος. Malè igitur Simonides νάκος appellat.* Simonidis tamen exemplo νάκος pro *vellere* ab iis usurpari videmus, qui purissimè loquuti sunt. Sic apud Herodotum *lib.* 2. *cap.* 42. Thebani Jovem fabulantur, ariete cæso, & ἐνδύντα τὸ νάκος, *vellere illius assumto*, Herculi apparuisse. [illegible], in Syria Luciani Dea, quisquis illi sacra facit, ove mactatâ. τὸ νάκος χαμαὶ θέμενος ἐπὶ τοῦτο ἐς γόνυ ἵζε), *vellus humi sternens, super hoc in genua procumbit* &c. Et Archippo, νακοτιλτεῖν est, *vellera tondere*, aut *vellicare.* Et Philemoni νακοτίλτης, *vellerum evulsor.* Et Cratino, νακότιλτος ὥσπερ οἱ κωδάριοι, *qui velleris instar vulsus est*: quæ omnia apud Pollucem *l.* 7. *c.* 9. Suidæ etiam & Cyrillo, apud Bochartū, manuscripto, οἱ τῶν προβάτων κουρεῖς, *ovium tonsores.* Et νάκος huic κώδιον, *vellus*; illi δορὰ προβάτου, *ovilla pellis*: & Glossatori vet. *Pellis lanata*, νάκη. Unde *Nacca*, ut vidimus. Imo, ut de capræ pelle, & de ovillo vellere, reperitur: sic de *vellere* primò videtur dicta vox, inde ad caprinam pellem translata. Sam. Bocharto modò laudato, quem V. *Hierozoici Part. prior. lib.* II. *cap.* 42. Salmasius tamen *Nactas* dici Varroni Fullones mavult, ἀπὸ τοῦ νάσσειν, *à premendo & densando*: unde *Nactina*, fullonis uxor, apud Appulejum, & τὰ νακτὰ *coactilia.* V. eum *Exercitat. Plinian. ad Solinum pag.* 193. Sic *Nactum* vel *Nactus*, legit du Fresne, apud Jac. Stephanesium Cardin. *de Coronatione Bonifacii VIII. cap.* 9.

> *Post ipsum quadratus equus, detextus ad auté,*
> *Velatusq; rubro scarlati tergora nacto,*
> *Cygneus ad dextram vehitur.*

Et infra,

> *Cornipedemq; sedem niveum sub tegmine nacti.*

Et apud Innocentium III. *lib.* 1. *Epist. pag.* 34. *Deniq. ut Pisana civitas amplius honoretur, equo albo, cum nacto albo, in processionibus utendi tibi licentiam damus*, ubi Vossius *nackus* retinet, & à νάκος i. *vellus* vel *lana*, deducit: Stragulumque intelligit, quo totus equus insternitur, V. eum *in Glossario* & Dominic. Macrum *in Hierolexico.*

Naco, frater minimus natu Micislai, Regis Herulorum, filius Billungi seu Mistævoji, quem à Vistula ad Visurgim imperitasse dicunt; Ottonis I. hostis, cum fratribus, paganam superstitionem tutatus est: postquam Avus, ductâ Vagonis Episcopi Oldenburgi Vagriæ sorore Christianam fidem amplexus, sed iterum eam desertam persecutus esset. Phil Jac. Spenerus *in Fam. Vandal.*

Nafelium, vel *Navalium* vicus, Helvetiæ, in agro Glaronensi, dim. infrà Glaronam milliari, in planitie vallis, undique montibus altissimis cinctæ, situs, aliter *ad Navalia* dictus est, eo quòd olim navigia Lindemago eousque subveherentur, Germ. *Näfels.* Hic vallem, quia prope hunc vicum liber in illam aditus patebat, ob belli Austriaci metum, muro fossaque clausere Glaronenses, statim à quo Helvetiis sacramentum dixere. Celebris est in hodiernum usque diem insigni Glaronensium de Austriacis victoriâ, partâ tertiâ feriâ Aprilis A. C. 1387. Postquam enim Leopoldus ad Sempachium victus esset A. C. 1386. capto ab Helvetiis oppido Vesenâ, induciæ usque ad initium carnisprivii sequentis anni factæ sunt. Quibus finitis, Glaronenses præsidium misere Veseniis, qui sacramenti fide violatâ hostibus noctu portis apertis, è præsidio plerosque ceciderunt. Aprili dein mense, die dictâ, Austrii exercitum 15000. *ad Navalia* duxere, vallumque perrupere: quibus sese 350. homines è Glaronensibus, & 30. è Suitiis, opponentes, hostem memorabili prælio vicere, captis 11. signis primariis, cæsis autem bis mille quingentis, præter eos qui in aquis perierunt. Memoria victoriæ quotannis celebratur à Glaronensibus magnâ solennitate, feriâ quartâ primæ septimanæ Mensis Aprilis, nisi illam Pascha proximè antecedat, tum enim in septimanæ, Pascha sequentis, feriam quartam differtur: quem ritū prolixè describentem vide sis Jos. Simler. *descr. Helvetia*, cui adde Strumpfiū *Chr.*

Nænia, an ex sono vocis, quem flentes emittunt: an quòd eam vocem flendo efferimus; an quòd chordarum ultimas Græci Νήτας dicunt, extrema cantionis vox sic appellata est? Scaliger ex Hebr. נהי נהי, *plange*, *plange*, Ezech. *cap.* 32. *versu* 18. ducit, ut Phryges & post eos Græci veteres νηνίατον vocarunt: Carmen erat, quod ad rogum dicebatur. Unde Nonius Marcellus, *Nænia*, inquit, *est carmen incptum ac incompositum*, *quod à con-*

ducta muliere, quæ Præfica diceretur, iis quibus propinqui non essent, mortuis exhiberetur. Et Quintil. *lib.8. cap. 2.* *Carmen funebre propriè* Nænia *dicitur.* A'πὸ Νεάτης i. *extremum* : quemadmodum tibiam, quæ in funeribus adhibebatur, Νηνίαν vocavit Pratinas Phliasius. Phrygum inventum esse, suggerit Hipponax. Et quia hoc ultimum erat quod defunctis canebatur, Plautus vocabulum pro fine alicubi usurpavit: *Id.* ajens, *fuit Nænia ludo.* Impropriè deinde propter nugas, quæ in mortuorum laudem, præcipue in funere infantium, canebantur, pro ineptia cujuslibet cantus aut sermonis sumitur. Sic Horat. *Carm. lib.2. Od.1.*

Sed ne relictis Musa procax jocis
Cea retractes munera Næniæ.

Similiter fabulas suas *Nænias* per modestiam appellat Phædrus *Fab. lib.3. prologo ad Eutych.* Hinc & Jovianus Pontanus vocem ad Nutricias cantilenas traduxit: propterea quòd vulgus alicubi in Italia *Nenas* dicunt, ut opinatur Scaliger, à cantiunculis, quæ sint similes cantibus Præficarum: Cujus carminis angustiis divinus ille vir ita clausit lasciviam immensi sui ingenii, ut aliorum excuset audaciam. Imò jam Horatius sic usurpavit *lib.1. Epist.1.*

Roscia, dic sodes, melior lex, an puerorum
Nænia, *quæ rectè regnum facientibus affert.*

Et Arnobius *lib. 7. Somno occupari ut possint, leves audiendæ sunt næniæ.* Nec καταβαυκαλήσεις solùm veteres Nutricum cantiones, sed & Νηνίας, Græcos appellasse, testis est Franc. Rossæus *Archæol. Att. lib.5. cap.7.* Quale illud apud Theocritum,

Εὕδετ' ἐμὰ βρέφεα γλυκερὸν καὶ ἐγέρσιμον ὕπνον,
Εὕδετ' ἐμὰ ψυχά, δύ' ἀδελφεώ, εὔσοα τέκνα,
Ὄλβιοι εὐνάζοισθε, καὶ ὄλβιοι ἀῶ ἵκοισθε.
Infantes placido componite lumina somno,
Dormite ô animæ dulces, dormite gemelli,
Crastina dum vobis læta affulserit Eos &c.

V. quoque infrà *Nenia.*

Cn. Nævius, adde: Propter maledicentiam Scipioni Africano & Metello invisus, in carcerem compactus est à Triumviris Capitalibus, ubi duas fabulas, *Hariolum & Leontem* conscripsit, in quibus *quum delicta sua & petulantias dictorum*, ut ait A. Gellius *lib. 3. cap.3.* diluisset, à Tribunis plebei vinculis exemptus est. Meminit ejus incarcerati Plautus *Milite Glorioso*, cùm ait,

Nam os columnatum Poëtæ inesse audivi barbaro,
Cui bini custodes semper totis horis accubant.

Nævium enim hic innuit, quem Græco more *barbarum*, id est, Latinum Poëtam vocat. Huic *columnatum os* tribuit, an quia brachium velut columnam suffulserit mento, dum fabulas scribebat: An quia vincula columnæ simul & capiti ejus annexa fuere: An potiùs ad Mæniam columnam respexit, ubi judicia à Triumviris exercebantur, teste Cicerone *in Cluentiana.* Descripsit bellum Punicum, cujus ipse pars fuit, versibus Saturniis, ut Festus testatur: quod carmen postea Cajus Octavius Lampadio divisit in libros septem, ut Suetonius inquit *de Illustr. Grammat.* Hoc cum vitio ipsi vertisset Ennius,

——— ——— ——— *Scripsere alii rem*
Versibus, quos olim Fauni vatesq; canebant,
Cùm neq; Musarum scopulos quisquam superarat,
Nec dicti studiosus erat.

Ipse tamen eum imitatus est, teste Cicerone *in Bruto.* Inter Comicos tertio loco illum ponit Sedigitus, apud A. Gellium *lib. 15. cap. 24.* post Cæcilium Statium & Plautum, his verbis,

Dein Nævius, *qui fervet, pretium tertium est.*

Ipse superbo sibi Epigrammate, *quod testimonium esse justum potuisset, nisi ab ipso dictum esset*, sententiâ A. Gellii *lib. 1. cap.24.* parentavit:

Mortales immortales flere si foret fas;
Flerent divæ Camœnæ Nævium Poëtam.
Itaq; postquam est Orcino traditus thesauro;
Obliti sunt Romæ loquier Latinâ linguâ.

Campanum eum fuisse, ibidem loci innuere Gellius videtur, cùm Epigramma hoc *plenum superbiæ Campanæ* vocat. Vid. Ant. Thysium & Jac. Oiselium *Notis in A. Gellii loca citata.*

Naffus, arca lignea seu sarcophagus, in quo conduntur corpora Sanctorum, pallis exornata, Gregorius Turon. *de Glor. Confess.*

Nabar, vel *Nobar*, animal est fabulosum, apud Arabes Scriptores, de quo sic Jbnosaida: *Animal est* nohar *in quarto cœlo, quod quotidie introducit Angelus, ut nubes in eo colligantur, deinde educit. Et excutiuntur excussiones ejus: inde exeunt septuaginta guttarum millia. Ex his totidem Angelos creat Deus, quibus imperat, ut circumstent domum Mamur; quod illi faciunt, nec revertuntur ad Deum ampliùs. Sed inter cœlum & terram jugiter manent Deum laudaturi, usq; ad diem resurrectionis.* Ubi *Domus Mamur* illis est domus cœli, cui subesse Mecbanum templum & ad ejus exemplar factum esse, fabulantur Arabes. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. Lib.VI. cap. 14.*

Naja, memorata A. Gellio *lib. 13. cap. 22.* cùm ait: *Luam Saturni, Salaciam Neptuni, Horam Quirini, Curitim Quiritii,* Najam *Vulcani, Heriem Junonis &c.* Sic Stephanus primùm edidit. Cod. Tornæs. & Vett. Edd. habent, *Majam*: MS. lectio ad marginem Vossiani codicis notata, *Manum.* Quæ quid sibi velint, in obscuro est. Ad Majam quod attinet, illustratur loco Macrobii *Saturn. lib. 1. cap.12. Cincius mensem (Majum) nominatum putat à Maja, quam Vulcani dicit uxorem; argumentoq; utitur quòd Flamen Vulcanalis Kalendis Majis huic Deæ rem divinam facit: sed Piso uxorem Vulcani Majestam, non Majam dicit vocari.* Interim Cincius cum Majam Vulcani uxorem appellarit, ex Pontificalibus indigitamentis, e quibus verba sua depromsit Gellius, id haud dubiè hausit: unde firmari potest *Majam* pro *Najam* legendum, V. Jac. Oiselium *Notis in locum.*

Najades, adde: Has Bacchi sacerdotes fuisse, testatur ex Strabone, *lib.5. cap. 13.* Natalis Mythologus; Sunt autem verba Strabonis *lib.10.* hæc: *Administri porro Musarum sunt, cùm docti omnes, tum peculiariter Musici: Apollinis, & hi & divinatores: Cereris, mystæ faciferi, sacrorum enarratores: Bacchi, Sileni, Satyri, Lenæ, Thyiæ, Mimallones,* Najades, *Nymphæ, Tityri.* Unde Najades, Tritones & conchas marinas rectissimè poni ad ornamentum lucernæ Bacchi, qui multæ navigationis Deus ab Ethnicis colitur, mariquε præclara facinora gessit, censet Fortun. Licetus *de recond. tis Antiqq. Lucernis, lib. 6. cap. 27. ubi Lucernam, Bacchi Ægyptii historiam priscam referentem, explicat.* Vid. quoque Janum Parrhasium, ad illud Claudiani, *de Raptu lib. 2.*

— *Quales referunt Baccho solennia Nymphæ.*

Najagenses, horda Tartarorum celebris, emersere circa A.C. 1440. Postquam enim Mogoles Tartariâ potiti sunt, An.C.1187. *Schinguis* Khani auspiciis: hic, quatuor filiorum pater, primogenitum *Magnum Chanum* appellari voluit, cujus successores hodieque titulo isto insignes sunt. Reliquis tribus Imperii aliquam partem concessit, sed hac lege, ut omnes primogenito subessent: Itaque Tuku, omnes provincias Occidentales ad fluv. Volgam accepit: nim. *Deschtes* sive Tartariam Desertam, Russiam, Comaniam, Bulgariam, Gothiam, Alaniam, aliasque. *Schagadai*, eorum tertius, Orientalem Tartariæ partem nactus, provincias *Mavvaranachar*, Corasmiam aliasque, *Schagadai* nomine ab ipso postea dictas, tenuit. Septentrionales Regiones ultimus accepit. Sed cum horum posteri varie inter se colliderentur, non mansit diu divisio ista, verùm procedente ævo alia atque alia Regna inde emersere. Et Occidentalis quidem Tartaria, circa An. Chr. 1400. discerpta est, in Regnum *Zavolhense* & *Crimense* sive *Precopense*, occasione expeditionis à Tamerlane in Tartariam Deschtensem seu Occid. susceptæ. Cùm enim is Tuktamischum Imp. Tartariæ desertæ evertisset, Crimenses, peculiari sibi Rege creato, Zavolhensibus ab illo tempore subesse noluerunt. Mox ex Zavolhensi Imperio alia tria Regna orta sunt, hordarum variarum defectione: nim. *Cajanense, Astracanense & Najagense*, quod postremum, circa A.C. 1440, ut dictum, hac occasione originem nactum est. Cùm Imperator Zavolhensium interfecisset Okkahum, virum quendam Magnatem & fortitudinis laude inclytum: hujus triginta, quos reliquerat, filii secessione factâ, juxta castrum *Sarai*, defecerunt & brevi temporo adeò creverunt, ut hodie pro numerosissima & maxima Horda habeantur. Dividuntur autem in tres provincias, *Cassimensem, Schichmamajensem & Sibidajensem*; hodieque subsunt Russorum Imperatori, à tempore Johannis Basilidis, sed à tributo immunes. Hornius *Orb. Imp. p.295.*

Naid, adde: Urbem contra vim exterorum munitam, quam primus condiderit Cainus, quamque *Hanochiam* sacer vocet Codex, ita appellat Josephus *Antiqq. Judaicarum lib. 1. cap.3.* dubio procul ex LXX. versione, qui illud בארץ ניד verterunt, ἐν γῇ Ναιδ, Georg. Hornius *Hist. Philos. l. 1. c.7.*

Najera, nomen illustris in Hispania Familiæ, cum tit. Ducatus, quæ Manriciæ (*Manriquez*) stirpis ramus est. Cùm enim hæc in duas præcipuè lineas, *Castannedensem & Trebinnensem* dividatur: in hac posteriore, quæ cogn. *de Lara* assumpsit, celebris fuit Petrus Manricius Judex Legionis, Dn. *de Trevinno & Hamusco*, qui ex Leonora Castellana plures filios suscepit: e quibus primogenitus Didacus Gomesius Manricius primus Comes Trebinnensis, Petrum genuit primum *de Najera* Ducem & reliquorum satorem, cujus abneptis Luisa Ducatum Bernardino *de Cardenas* Duc. Maquedensi attulit. Frater minor Didaci, Rodericus, Comes *de Paredes de Nava* nuncupatus est, beneficio Johannis II. Regis; è cujus primogenitis orta Agnes, *Com. de Paredes*, ad maritum Henricum Manricium, ex *Najerensi* linea agnatum, successionem transtulit. E reliquis verò ejus filiis aliæ lineæ oriundæ sunt. *Najerensis* autem quod attinet, series eorum hæc est. Didacus Gomesius *de Lara* Com. *de Trebinno*, ex Maria (seu Johannâ fil. Didaci Gomesii *de Sandoval* Com. *de Cast.*) pater fuit Petri Manricii *de Lara* Duc. *de Najera*: quo & Gujomarâ *de Castro* (fil. Alvari Perezii *de Castro* Com. *de Monsanto*) genitus Antonius Manricius *de Lara* Dux *de Najera*, junxit sibi Johannam *de Cardona* (fil. Joannis Raymundi Folch, Duc. *de Cardona*) atque ex ea suscepit Johannem I. Manricium *de Lara* Duc. *de Najera*; maritum Luisæ *de Acugna & Portugal* Com. *de Valencia*, & ex ea patrem Johannis II. Manricii *de Lara* D. *de Najera*; cujus ex Maria Girona *de la Cueva* (fil. Joh. Tellesii Gironi Com. Urennæ, qui obiit A. C. 1558) filia unica Luisa Manricia *de Lara Manuel*, nupta Bernardino *de Cardenas* Duci *de Maqueda* March. *d'Elche* paternam successionem attulit: ex eo Matris Bernardini March. *d'Elche*, Georgii Duc. *de Maqueda*, Jacobi Manuel, Johannis, Petri, Mariæ (quæ nupsit Joh. Andreæ *de Mendoza* March. *de Cannete*) & Annæ Mariæ, V. Phil. Jac. Spenerum

Speculum *Theatr. Nobilit. Europ. Part. II. pag.* 41. cujus tit. *de Cardenas Duc. de Maqueda & Manrique Duc. de Najera* : ut & in *Ind.* ubi familiæ dispositionem exhibet, in voce *Manrique*.

Nambipaya, vocantur Brasiliensibus ligneæ seu osseæ potius inaures, de quibus ita Georgius Marcgravius *de vestitu & ornatu Brasiliensium lib.* 8. *cap.* 6. *Aures* ... inquit, *perforant in tantum, ut digitum immittere possint foramini. Huic immittunt vel os aliquod corcopithecorum & vocant* Nambipaya : *vel lignum aliquod digiti humani magnitudine, filo gossypino circumvolutum.* Istiusmodi ornamenta viris inter ejusdem regionis incolas etiam in labro inferiori ab adolescentia perforato usitata, e magno Purchasi Itinerario, refert Joh. Laetius *Nov. Orb. descr. libr.* 12. *cap.* 16. & 20. Mulieribus neutiquam, quibus magis volupe foratis auribus ligneos globulos suspendisse: cæterum & olim osseas atq; ligneas inaures vel pauperioribus quibusvis vel tantum Orientalib. Gentibus usitatas, credit Casparus Bartholinus *de Inauribus Vett. pag.* 68.

Namnetes, memorati in Histor. Miscellæ M S. *libro* 6. Ptolomæo Ναμνῆται, *Namneta*; Straboni Ναμνῖται, *Namnita*; Jul. Cæsari *Comm. bell. Gall lib* 3. *Nannetes*, ut & Plinio; vulgò *Nantois*, populi Galliæ Celticæ, in ora maritima, quorum urbs à Ptolomæo appellatur Κονδιβίκνον, *Condivicnum*, Gallico nomine, composito ex *Condate*, quod confluentes designat, & *Vicnum* vel *Juicnum*. Est enim posita ad confluentes Ardræ interfluentis & Ligeris alluentis: contra ostium Separis *Namneticus* cognominati, hodieque *Namneta*, nomine Gentis, appellatur, incolis *Nantes*. In tab. Theodos. *Portus Namnetum* nuncupatur, quòd ex provinciis locisque maritimis eò naves adverso Ligere important majora quæque navigia, æstu Oceani subjacta: & in vett. Notitiis Prov. Civitatumque Galliæ plerisque, in prov. Lugdunensi tertia quinto loco ponitur. Caput est agri cognominis, vulgò *le Nantois*, qui totus fere cis Ligerim est: Interim Seobritum seu S. Vitalis, Monasterium Deæ vel S. Filiberti de Grandi lacu in pago Herbatilico & Machicodium, locus pagi Ratensis trans Ligerim, in ejus sunt diœcesi. A pago Comitatuque hoc *Namnetico* solo nomine videtur differre Media sive Comitatus Mediæ, quem cum urbe Regi redditum esse, tradit Robertus de Monte *in Chronico ad A. C.* 1158. Sed jam antè, regnante Carolo Calvo, Redonæ ac *Namneta*, cum Ratensi pago Britanniæ accessere: quas urbes Nomenojus Britannorum Regulus armis occupavit & Carolus Herispojo ejus filio successorique condonavit. Nihilominus tamen pagus Namneticus, postea à Britannia distingui non desiit. Hinc in literis Alani Britannorum Comitis & Ermengardis ejus uxoris, *Britannicus & Nanneticus Consulatus*: inque Fulconis Com. Andegavensis *opere de Coss. Andegav. Hoëllus Comes Nannetensis, à Britannorum Comitibus*, circa A. C. 1080. aperte distinguuntur, hodieque suus est *Namnetis* totique ejus pago Rector, à Britanniæ Rectore distinctus. Hadr. Valesius *Not. Gall.* V. quoque *Namnita*.

Namucum, locus est ad Mosam, inter Deonantum & Hojum, Comitatûs ac novi Episcopatûs titulo insignis, vulgò *Namur*: cujus incolæ *Namurois*. Olim *Mamucum castrum* dictum est, prope quod Blidemarum, Præfectum Palatii, Pipini Ducis copias fraude ac perjurio deceptas oppressisse, ac plurimos Austrasiorum nobiles viros interfecisse, legimus *in Gestis RR. Francorum*. Postea transpositis literis *Namucum* dici cœpit: donec corrupto nomine & inserto r. *Namurcum* & *Namurum* appellatum est: quod ante annos 500. jam in vulgari usu fuisse, patet ex literis Comitis Suessionensis, ad Ludovicum Francorum R. ejus nominis septimum, ubi *Comitem de Namur* commemorat. Castrum hoc munisse quendam Rotbertum, ex hostibus Brunonis, refert Frodoardus *in Chron. ad annum C.* 960. Vide Hadr. Valesium *Not. Gall.* & in voce *Namurcum*.

Nanceium, adde: Meliùs *Nanceium*. Caput est Lotharingiæ Mosellanæ seu sup. Diûtiùsque ejus sedes, Cameriaco, capite Ducatûs Sabaudiæ haud multò clarius ac vetustius. Facit mentionem ejus Johannes Parisiensis, *Memorial. Histor. Philippi IV. R.* ante annos 370. composito. & Lotharingiam Mosellanam *Ducatum Lotharingia* seu *Nanceji*, semel atque iterum appellat; non quòd Mettis, Veroduno ac Tullo urbibus, quas eidem Lotharingiæ attribuit, *Nanceium* præferri deberet, sed quòd Ducum esset sedes: Hadr. Valesius *Not. Gall.* Id malè cum Nasio confundi, V. infrà in voce *Nasium*.

Nandi peritia Heroicæ olim adolescentiæ à teneris unguiculis cordi fuit. Unde Literarum jungebatur scientiæ. Aristides *Platonicâ* 2. Καὶ τῶν παροιμιῶν κατὰ τῶν ... ᾠδὴν ... Quibus verbis, Proverbium contentum Græcorum, μήτε γράμματα, μήτε νεῖν εἰδώς, *Neq; literas neq; natare didicit*, in hominem dicitur omnis eruditionis expertem ac rudem. Quæ causa, quòd *Nepotes suos ipsummet natare docuisse* Augustum, legimus apud Suetonium *in ejus cap.* 64. Idem verò pro mira re, Caligulam, ad alia omnia docilem, *natare nescivisse* scribit, in *Vita* ejus *cap.* 54. Inprimis enim exercitium hoc apud Romanos viguit; more à Græcis accepto. Apud quos Spartanos maxime Juventus eidem maturè assuefiebat. Unde *rigidi natantis Eurota*, inter Oebali elogia, occurrit apud Papinium Statium *lib.* 10. *versu* 491.

... casusq; ... in limine primo
Incola Taygeti Panopeus, rigidiq; natator
Oebalus Eurota ——

De Taygeto autem monte, & Eurota flumine Laconum notissimum negotium. Uti verò inter natandi rudimenta suber erat seu cortex, quo nixi tyrones animosius aquas sulcabant: Sic cùm jam exercitati aquas subituri erant, ungi priùs consuevere, contra frigus aquæ & torporem membrorum; quò remigium crurum & brachiorum agilius esset. Imitatione luctatorum, qui similiter adversus articulorum luxationes, fracturas membrorum & antipalorum apprehensiones, oleo se muniebant. Ante secula aliquot inprimis celebris fuit natator, seu colymbeta, in Sicilia, *Nicolaus* nomine, qui contractè *Colas*, & addito piscis nomine, quòd piscem potiùs, quàm hominem, suâ in aquis frequenti morâ referebat, *Pisce-Colas* indigenis dictus, in ipsam charybdim se immergere solebat, ubi & tandem periit. Hic tanta à puero natandi consuetudine mari diu noctuque immoratus est, ut, si aliqua elaberetur dies, quâ natando non fuisset exercitatus, corde animoque angeretur quamplurimum. Hoc itaque quotidiano exercitamento tantam vim roburque fuerat assecutus, ut quingenta & ampliùs stadia perpetuo natatu prælaberetur, dies noctesque integras, inter maritimos indesinenter fluctus, nullo procellarum respectu, versatus. Occursabat non rarò navibus, ibique perbenigne ac comiter convivatus, in fluctus resilibat: tandem ab Alfonso Rege, aureo cratere invitatus, ut denuo in charybdim se demergeret, unde jam semel feliciter eluctatus fuerat, inde non iterum reversus est: an voragine absorptus, an à monstris marinis discerptus. Auctor Anonymus *Sina & Eur. cap.* 4. Similes Ichthyophagos, *natantes, seu maris animalia*, Plinius memorat *lib.* 6. *cap.* 29. Vide quoque infrà in voce *Natare*, item ubi de *Urinatoribus*. In Honorio, Claudiani ore, artem his verbis laudat Theodosius Imp.

Calcatur si pigra palus, tuus ante profundum
Prætentet sonipes, fluvios tu protere curru
Horrentes glacie, liquidos tu scinde natatu.

Nansiacum, vicus Lotharingiæ duplex, *majus*, vulgò *Grand Nanci*, non longè à fluvio Orna, in Duc. Barrensi, à Commerciaco ac flum. Mosa 4. circiter leuc. distans: & *minus*, vulgò *Petit Nanci*, ad ejusdem fluminis ripas: quorum alterutrius, prioris inprimis situs, in Nasium antiquorum quadrat. Per Lingonas enim & Andelaum *Andelo*, Tullum petentibus occurrit, inque agro Barrensi Leucis contributo, uti Claudio Ptolomæo Æthicoque Nasium describitur, positum est. Hadr. Valesius in voce *Tullum Leucorum*.

Nantogilum, vulgò *Nanteüil*, nomen variorum Galliæ locorum, cui origo à *Nante*, veteri vocabulo, quo Galli & Britanni rivum aquæ decurrentis & multitudinem aquarum confluentium designavere. Sic locus ripæ Matronæ flum. inter Firmitatem sub Jotro & Castellum Theodorici, sed huic quàm illi propior, *Nantogilum* dicitur, *vicusq; famosi nominis Nant*, nec non *prædium Nant* appellatur, *lib. de Mirac.* S. Wildeberti Abbatis Luxoviensis. In pago Vadensi, *Nantogilum* est *Hilduini*, vulgò *Nanteuil de Haudoin*: cujus mentio, apud Auctorem *vitæ Ludovici Pii*, qui illud inter Monasterium S. Dionysii atque Carisiacum villam regiam, Noviomago proximam, ponit convenienti situ. Est & *Nantogilum*, in pago Porcensi vel Reitestino, ad flum. Axonam, inter Reiteste & castellum Portianum positum, *Nanteuil* vel *Nanteuille au Retelois* nuncupatum: quod *Nantoilum* quoque dicitur, & inter villas, ad Remense Monasterium S. Remigii pertinentes, numeratur *in MS. codice* ejus Monasterii. Nimirum *Nantogilum*, *Nantoilum* & *Nantolium* una res est. V. Hadr. Valesium *Not. Gall.*

Nantuadis, Monasterium Galliæ, memoratum in Statuto Imp. Ludovici Pii *de Monaster. regni Franc. A. C.* 817. & *in Chron.* S. Benigni, ubi Carolus Calvus in Monasterio Apostolorum Petri & Pauli, loco qui dicitur *Nantoide*, à multitudine aquarum ibi confluentium, sepultus dicitur. Itaque locus hic Monasterio veteri insignis ab aquis ibi confluentibus accepit nomen, qua de re V. paulo suprà. Et est positus inter duos lacus, ex quibus rivus paulo infra *Nantuadum* in alium amniculum decurrit illumque auget. Sylvester Giraldus Britto, qui circa A. C. 1200. floruit, natusque erat in Cambria seu Wallia, in qua Britanni sedes habebant, post adventum Saxonum & Anglorum in Britanniam Ins. *Itinerarii Cambriæ lib.* 1. *cap.* 3. nomen istud interpretatur his verbis: *Nant, rivus dicitur aqua decurrentis. Unde usq; hodie ab accolis locus iste linguâ Cambricâ* Landewi Nant Hodeni *vocatur, id est, Ecclesia Davidis super rivum Hodeni.* Eadem autem lingua Vett. Gallorum & Britannorum fuit, ut Cluverius aliique docent: quæ hodieque in Britannia min. & in Wallia seu Cambria, in usu esse perseverat. Postea *Nantuacum*, & truncato nomine *Nantua* dici cœpit, locusque est in Brexia diœcesique Lugdunensi, veteri Monasterio ad Cluniacum pertinente, insignis. Idem.

Nantuates, adde: Meminit eorum Jul. Cæsar *Comm. lib.* 3. ubi *Nantuates*, Veragros Sedunosque conjungens, *qui à finibus Allobrogum & lacu Lemano flumineq; Rhodano ad summas Alpes*, id est, ad fontes Rhodani, pertinent: Servium Sulpicium cohortes duas in *Nantuatibus* collocavisse ait, & incolumem in *Nantuatis*, inde in Allobroges perduxisse. Idem *lib.* 4. Rhenum oriri ex Le-

pontiis, & longo spatio per fines *Nantuatium* & Helvetiorum ferri, scribit. Strabo quoque *lib.4. Ad Rhenum*, inquit, *primi omnium habitant Nantuates*: & alibi, *Apud* Nantuates *Rheni sunt fontes in Adula monte.* Unde colligit Joh. Bapt. Plantinus, *Nantuates* hos, Helvetiorum finitimos, quippe quibus à Septentrione interpositis tamen Alpibus, Uranios & Glaronenses hodiernos opponit, fuisse populos Alpinos, ad Rhenum anteriorem *vorder Rhyn* habitantes, ubi nunc Cœnobium Dissentinum & vicus *Tawetsch*, quem Latini Scriptores *Ætuatium* (ex vitiosa Strabonis lectione, ubi ἐκεῖνοι αἰθυάται, pro ἐκεῖνοι νανθουάται, quædam exemplaria corrupte habent, ut Xylander vidit, annotante Casaubono *in locum*) vocant. V. eum *Helv. Nov. Antiq.*

Nantou, vulgò *Nantevil*, locus Galliæ *& fiscus in pago Constantino*, uti dicitur *in Vita* S. Marculfi Abbatis, qui eum cum omnibus suis reditibus à Childeberto Francorum R. petiit ac obtinuit, ibiq; Monasterium condidit. A rivo decurrente nomen accepit; *Nant* enim Britannicè olim rivum vocatum esse, diximus suprà, in voce *Nantuades*. Hermiricus alterius *Nants*, in pago Meldensi, meminit, ubi S. Waldebertus Abbas Luxoviensis natus est: Uterque & *Nantogilum* & *Nanteilum* haud dubiè olim est appellatus, uti docet amborum locorum vulgaris appellatio. Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Nanus, pro pumilione, Laberio in Mimis dictus, apud A. Gellium *lib. 16. cap 7.* Græcæ originis vox est, eodem docente *lib. 19. cap. 13. Nanos enim Græci vocaverunt brevi atq; humili corpore homines paulum supra terram extantes.* Festus quidem, *Nanum*, inquit, *Græci vas aquarium dicunt humile & concavum, quod vulgò vocant situlam barbatam, unde* Nani *pumiliones appellantur.* Sed *Nanus* omnino est à Græco νάνος, quod idem notat. Scholiastes Aristophanis *in* Εἰρήνῃ: Νάνοι γὰρ λέγονται οἱ κολοβοὶ τῷ ἀναστήματι οἱ δὲ χολαβοὶ τὸ σῶμα, ὅμοιοι λέγονται, V. Jac. Oiselium JC. *in utrumq; Gellii locum.* Istiusmodi homunciones utriusque sexus, *Nani* & *Nanæ*, Sybaritarū delitiæ, Morionibus collati, nescio quid Veneris Romanis olim habere visi sunt. Suetonius *Tiberio cap 61. Annalibus suis vir Consularis inseruit, frequenti quondam convivio, cui & ipse affuerit, interrogatum eum subitò & clarè à quodam* Nano *adstante mensæ inter copreas, cur Paconius Majestatis reus tam diu viveret?* Lampridius *Alex. Sever.* Nanos *&* Nanas *& Moriones & vocales exoletos & omnia acroamata, & Pantomimos populo donavit.* Hæc autem fuerant Heliogabali ministeria, quæ Imp. Alexander aversabatur, ad Augusti fortasse æmulationem, qui *pumilos atq; distortos & omnes generis ejusdem, ut ludibria naturæ, maliq; ominis, abhorrebat*, teste Suetonio *cap. 83.* Sed & hodie istiusmodi Salapusiorum in Principum aulis exempla passim sunt obvia: Fuitque iis adeò delectata Catharina, Joachimi Frid. Electoris Brandeburgici prima uxor, ut integrum ferme illorum contubernium aleret. Nuptias quoque inter illos conciliavit spe inde suscipiendæ prolis, sed sterili eventu. Quod idem fecisse Catharinam de Medicis Galliæ Reginam, refert P. Messias *Var. Lect. lib. 5. t. 3. cap. 6.* ubi illam ait suâ memoriâ tria paria homullorum talium studiosè fovisse conjugiisque legitimis copulasse, sed non feliciore eventu. Nihil enim ex iis genitum fuit, Deo procul dubio operis sui arbitrium curiositati hominum minimè permittente. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, Voetium *Volum. 1. Disput. de Creat. part. 8.* Auctorem Anonymum *Historiæ Orbis Terr. cap. 9. sect. 2. de Charact. Exterarum Gentium, §. 12.* Ausonium Popmam *de Instrumento Fundi cap. 7.* Phil. Beroaldum & Joannem Passeratium *ad Propertium lib. 4. Eleg. 14.* Joann. Savaronium *ad Concionem Sidonii lib. 7. Epist. 9.* Petrum Scriverium & Theodorum Marcilium *ad Spectacula Martialis*, & ante hos dicendum Lipsium *Saturnal. lib. 2. cap. 4.* ubi inprimis de *Nanis*, munere gladiatorio à Domitiano commissis. Cujusmodi pugnam memorat quoque Papinius Statius *lib. I. Sylv. 6.*

Hic audax subit ordo pumilorum,
Quos natura brevi statu peractos
Nodosum semel in globum ligavit:
Edunt vulnera, conseruntq; dextras,
Et mortem sibi (quâ manu!) minantur.
Ridet Mars pater, & cruenta Virtus:
Casuræq; vagis grues rapinis,
Mirantur pumilos ferociores.

Ad quem locum V. Casp. Barthii *Animadversiones p. 155.*

Naparia, seu *Mapparia*, officium in Aula Regia, cui incubuit *mappas*, canabum, manutergia & similia curare, in *Fleta lib. 2. cap. 19.* à *napa*, quâ voce Recentiores utuntur pro *mappa*, Vide suprà.

Nape, Ornatricis nomen, apud Ovidium *Amor. lib. 1. Eleg. 11.*

Colligere incertos & in ordine ponere crines
Docta, neq; ancillas inter habenda Nape.

Quemadmodum Cypassidis, eodem ministerio fungi solitæ, idem meminit, *Amor. lib. 2. eleg. 7. & 8.* Vide infrà in voce, *Ornatrix.*

Napellus, herba venenata, à figura *napi* in radice apparentis nomen accepit. Ejus in necandis hominibus tanta vis, ut nullis fere antidotis occurri possit, nisi præsentissimè: & quidem cùm tota planta perniciabilis admodum sit, radix cæteris omnibus atrocior est; adeò, ut manu aliquandiu retenta, quousque incalescit, perimat tenentem. Quinetiam pastores necatos compertum, qui assandis aviculis, *napelli* caule, pro veru temere usi sunt. Retexperimentum illustre Clemens VII. cepit Romæ A. C. 1524. Qui cum decrevisset, olei præstantis admodum, quod Georgius Catavita Chirurgus contra deleteria medicamenta & venenosorum animalium quorumcunque morsus paraverat, vires experiri, jussit venenum dari duobus latronibus, quos leges damnaverant, ut suspendio facinorum suorum pœnas luerent. Horum alterum, qui *napelli* plurimum sumpserat, dulciariis panibus commixtum, Pontificii Medici statim oleo inungendum præbent, qui post tertium diem, non sine formidabilium symptomatum accessione, tandem tamen incolumis evasit. Alterum vero, cui longè minus venenati panis exhibuerant, oleo inungi vetant, ut assumti veneni sævitiam meliùs cernerent. Hic paucis pòst horis morte correptus, ejus vim atque effectum testatum reddidit, planè secundùm Avicennæ (qui de hac planta accuratè agit) descriptionem. Auctor Anonymus *Sive & Eur. cap. 31.*

Naphtha, circa Babyloniam & in Austragenis Parthiæ profluit, fluminis liquidi modo. Ei magna cognatio ignium, transiliuntque protinus in eam undecunque visam. *Oleum vivum* hinc Gratio.

Vulcano condicta domus, quam subter eunti
Stagna sedent venis oleoq; madentia vivo.

Nempe *naphtha* oleum est venæ naturalis, quod quidam bituminis liquidi generi adscripserunt; in Susiana inprimis scaturiens Strabo *lib. 15.* ubi de liquido bitumine, Ὃν ἡ μὲν ὑγρὰ, ἣν καλοῦσι νάφθαν, γίνεται ἐν τῇ Σουσίδι. ἡ δὲ ξηρὰ δυναμένη πήττεσθαι, ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ. Hinc de Areccæis campis, in quibus *naphtha* fontes, Tibullus:

Ardet Arecceis aut unda perhospita campis.

Ad Susianem autem Areccam pertinuisse, suprà diximus. Idem Strabo nigri candidique bituminis hujus fontes in Babylonia fuisse, memorat &c. Et quidem notum experimentum *naphtha* ab Alexandro M. cùm Babylone esset, in puero nobili, non sine pernicie hujus, captum. *Ita fertur, à Medea pellicem crematam, postquam sacrificatura ad aras accesserat, corona igne raptâ*, Plin. *lib. 2. c. 105.* Unde sunt, qui cum oleo Medeę idem faciant. Sed *naphtham* addi consuevisse oleo communi herbâ quadam infecto, e quo oleum Medicum componebatur, docet Salmasius *ad Solinum pag. 242 & seqq.* Etiam Tigranocertanos *naphthâ* sese inter cætera defendisse, Lucullo urbem oppugnante, Xiphilinus ex Dione refert &c. Vide Dalechampium *Not. ad Plin.* & Andr. Baccium *de Thermis lib. 5. cap. 13.*

Napi, titulus *Epigrammatis* 20. *lib. 13.* Martialis,

Nos Amiternus ager felicibus educat hortis:
Nursinas poteris parcius esse pilas.

Inter nascentia in hortis memorantur Plinio *lib 19. cap. 5.* similes rapis, quorum semina in se mutuò permutantur nonnunquam, sed iis minores. Eorum quinque genera, *Corinthium, Cleonæum, Liothasium, Bœoticum, & quod per se viride dixerunt. Ex iis in amplitudinem adolescit Corinthium, nullâ fere radice —— Bœoticum dulce est, rotunditate etiam brevi notabile, neq;, ut Cleonæum, prælongum —— Palma Roma Amiternini data est, unde Nursinis* &c. Fuit autem hæc Amitorum urbs, Aquilejæ vicina: *In qua palude* (inquit Sidonius Apollinaris *Epist. 8 l. 1.*) *muri cadunt, aqua stant, turres fluunt* &c. De vino ex *napis*, V. eundem Plinium *lib. 14. c. 16.*

Napogensis, vel *Nacomensis* Colonia, *l. 1. 8. 9. ff. de censib.*

Narbo, adde: Valesio urbs pervetus & illustris Volcarum Tectosagum fuit, quò Porcio Marcioque Coss. deducta est Colonia Rom. à Licinio Crasso Oratore anno U. C. 636. prima omnium in Gallia, post triennium quàm Carthago extra Italiam prima deducta fuerat. Tum *Colonia Narbo Martius* à Romanis cognominari cœpit, an à *Marte*, an à *Martia* decima legione, *Decumanorum* enim *Colonia* erat. Ciceroni *pro Fonteio* dicitur, *Narbo Martius Colonia nostrorum civium, specula populi Romani, ac propugnaculum istis ipsis nationibus* (Gallorum) *oppositum & objectum.* Eidem ibidem & *in Bruto*, vocatur *Narbonensis Colonia.* C. Jul. Cæsar Dictator *lib. 3. & 7. de bello Gall.* commemorat *Narbonem*, quò is iterum Colonos misit & à Tiberio Claudio Nerone, Tiberii Augusti Patre, deducendam curavit, teste Suetonio *in Tiberio.* Quare ab eo *Colonia Julia* dicta est. In veteri monum. C.I.P.N.M. Jac. Sirmundus, *Coloniam Juliam Paternam Narbonem Martium* interpretatur: Josephus Scaliger inscriptione marmoris *Narbonensis* vulgatâ, literis hisce C. I. P. C. N. M. bis ascriptis, *Coloniam Juliam Paternam Cajum Narbonem Martium*, designari ait. Ibidem effosso marmore A. C. 1566 *Coloni colonæq;* C.I.P.N.M. seu *Colonia Julia paterna Narbonis Martii*, & *ara Narbone in foro posita Imp. Cæsari Divi filio Augusto*, seu *ara Numinis Augusti posita à plebe* Narbonensi fusè memorantur. In nummo Tiberii *Col. Narbo Mart. Decumanor.* dicitur, &c. Strabo ad ostium Atacis lacusque Narbonensis *Narbonem* ponit, qui lacus Melæ & Plinio *Lacus Rubresus* aut *Rubrensis* dicitur, vulgò *l'estang de la Rubine.* Ab Atace verò Coloni incolæque *Atacini*, quoque appellati sunt. *Clara urbs* Ptolomæo, *Emporium Narbonis* Straboni ac Stephano, quò ut & Massiliam e Britannia Ins. stannum per Galliam equis con-

vehi solitum fuisse, scribit Diodorus Siculus *Histor. lib.* 4. Ausonius quoque in *Narbone*, clararum Urbium 12. ex Oriente, ex Africa, ex Hispania, ex Sicilia & toto Orbe classem seu cataplum huc appulisse, narrat. Fuit ita *Narbo Martius*, primum Volcarum Tectosagum urbs, dein Atacinorum Decumanorumque Colonia, demum Septimaniæ seu prov. Narbonensis primæ clarissima Metropolis ac caput: quam Atax è Pyrenæo monte demissus, navigabilis amnis, attingit, olim spatioso admodum lacu Rubreto vel Spiniamensi acceptus & in mare emissus: Sed is hodie lacum minime permeans fossæ per Narbonem ductæ, vulgò *Rebina*, immittitur & in mare ad 7. ab urbe milliare effunditur. Circa urbem Bebryces quondam, à quibus Bithynia *Bebrycia* dicta, ad mare habitasse, colligimus ex Marciano *in Galliæ Periplo*. Hinc & Rufus Festus Avienus, in *Ora marit. libro* post Pyrenæum jugum & amnis Ruscinonis ostium, regionem Sardonum describit, subjicitque,

—— —— —— Gensq; Bebrycum prius
Loca hæc tenebat: atq; Narbo *civitas*
Erat ferocis maximum Regni caput.

Silius etiam à Pyrene Bebrycis R. filia, Pyrenæis montibus nomen impositum, contendit. Capitolium hic, præter alia Romanorum opera, quorum nulla amplius reliqua sunt vestigia, ex marmore fuit egregium, quod tamen similiter suâ ætate non durasse, scribit Ausonius. Tamen in Actis concordiæ A. C. 1251. initæ inter Guilielmum loci Archiep. & Amalricum Vicecomitem seu Proconsulem urbis, *Dominus Vicecomes Capitolii civitatis Narbonensis à Bertrando de Capite in recognitionem recepisse & illud emisse ab eodem*, dicitur. Anno quoque 1056. questus legitur Guifredus Archiep. quòd Bernardus Berengarius Vicecomes Civitatis *auferret ei ipsum Capitolium*. Petrus Archiep. de Amalrico Vicecom A. C. 1242. conquestus est, quòd per vim occupasset *medietatem tinctura pannorum grana*, & *medietatem moneta*: quorum alterum ad *baphium Narbonense*, alterum ad monetam ibi olim percuti solitam pertinet, in Not. enim Imp *Procurator baphii Narbonensis* memoratur, ob glastum infectorum coloris utile. Nec Capitolium autem solùm, sed etiam portam Regiam, & portam Aquatiam, cum suo quamque castro, portam Episcopalem & portam Bibali, præter cæteras; item Palatium novum: Turrim Mauricam, à Mauris, qui eam aliquandiu tenuerunt aut quibus fuit opposita, dictam, & castrum Amalrici, *Narbone* fuisse, docent contentiones, inter Archiepiscopos & VicoComites *Narbonenses*, A.C. 1056. 1242. 1250. 1251. & 1252. In vett. Notitiis provv. & civv. Galliæ *Metropolis Civ. Narbonensium* vocatur, & ponitur in prov. Narbonenti prima, mater & caput Urbium; Postq; ademtam sibi Tolosam & in Metropolim evectam, 10. habet Episcopos Suffraganeos, Carcassonensem, Biterrensem, Agathensem, Leutevensem, Magalonensem, Nemausensem, Ucecensem, Elenensem, S. Pontii Tomeriarum & Electensem. De Ecclesiæ hujus Archidiaconis, ac locis ad diœcesim illius pertinentibus, Vide infra. Pop. *Narbonenses*, quos ab Gothos fortiter repulsos à mœnibus, celebrat Sidonius, *Narbonem nuper Martium factum* propterea dictitans. *Narbonense mare* Straboni, vocatur Mare Gallicum, ante provinciam *Narbonensem*: quemadmodum Fortunatus *Mare Rotomagense* vocat Oceanum Gallicum, in quem Sequana effluit à vicina & clara Urbe Rotomago. Vide Hadr. Valesium *Not. Gall.* Hornio hæc sedes Gothorum fuit postquam ex Italia primum migrarunt, duce Ataulpho, in Galliam *Narbonensem* sive Provinciam. A.C. 411. à quibus tum totus ille tractus *Land-Gothia*, id est, *regio Gothorum* vel *Gothlandia*, appellatus est: quæ vocabula progressu temporis, corrupta sunt in *Languedociam* & *Cataloniam*. Sic *Narbona* sedes West-Gothorum Occidentalium aliquandiu fuit. Ex *Narbonensi* postmodum Gallia, Walliæ Regis auspiciis, in Aquitaniam seu Vasconiam se effuderunt, ubi Tholosa Regni sedes facta, circa A. C. 417. Inde in Hispaniam progressi sunt, Theuderico R. circa A. C. 419. & Toleti sedes fixa. A quo tempore West-Gothorum seu Visi-Gothorum Reges perpetuum *Flavii* cognomen assumpserunt, tandem totâ Hispaniâ potiti, sub Flavio Recaredo seu Richardo, A. C. 585. qui, quòd Gothorum Regum primus Orthodoxus fuisset, primus Hispaniæ Regum *Catholici* nomen obtinuit. Complectebatur itaque Regnum hoc Gothorum Aquitaniam & Galliam *Narbonensem*, totam insuper Hispaniam & magnam præterea Africæ Tinginanæ seu Mauritaniæ partem, & sub generali *Gothiæ* seu *West-Gothiæ* nomine, *Gothiam Gallicam, Gothiam Hispanicam* & *Gothiam Transmarinam* continebat: donec sub ultimo Rege Roderico à Mauris destructum est, An. Ch. 713. Vide Georg. Hornium *Orb. Imp. p.* 158. & *seqq.*

Ecclesiæ Narbonensis Archidiaconi.

Archidiaconus major *Narbonensis*.

Archid. Corbariensis, cui nomen dedit *Vallis Corbaria pa-latium*, in *App. Chron.* Fredegarii memoratum, prope Birram fluvium; vulgò *Corbiere*: unde montes proximi *les montaignes de Corbiere* dicuntur.

Archid. Redensis, à Redis opp. Theodulfo celebrato, unde Comit. & pagus Redensis dicitur, *le Rasez*, Electam & castrum Limosum continens.

Archid. Fenolletensis, cujus sedes fuit Fenolletum, vulgò *Fenouillet*. Ex *actis apud Narbonam in Eccl. BB. Martyrum Justi & Pastoris An. C.* 1260. *sub Ludov. VIII.*

Loca ad diœcesim Narbonensem spectantia.

Caput stagni *Capestan*.
Castellum Maurum *Castel Maure*.
Juncariæ, *Jonquieres*.
Leucata *Leucate*.
Licinacum *Lesignan*.
Mons Pensatus *Mont Pesat*.
Narbo, Metropolis.
Palma *la Palme*.
Petriacum, in pago Minervensi *Peyriac de Minerbou*.
Podium Soricarium *Puy Soriguier*.
Ripa Alta *Ribaute*.
Revi *Rieux*.
Rufiacum *Rafiac*.
Villa Sicca *Villesequa*.

Narbonensis Gallia, adde: Una diutissimè fuit, ac postremò in provincias quinque divisa est, *Narbonensem I. Narbonensem II.* Viennensem, Alpes Grajas, Alpesque Maritimas. Hadr. Valesius *Not. Gall.* V. quoque in vocibus *Gallia* & *Lugdunensis Gallia*.

Narcissus, puer formosissimus, adde: Sed cum nihil absurdius fingi possit, quàm umbram, omnis coloris expertem, omnisque hilaritatis oculos tangentis, adamari, præcipue in aqua conspectam, merito suspecta Eruditis fabula est. Occurrit commode locus notabilis apud Pausaniam *lib* 9. qui sic habet: *In Thespiensium finibus vicus est, qui Hedonacon perhibetur. Inibi fons Narcissi vocatus, quòd in ea aqua se Narcissus contemplatus dicatur, donec suam esse umbram non intelligens, sui ipsius amore imprudens incenderetur, atq; indidem ad eum fontem extabesceret. Mihi vero absurdum videtur, eò stoliditatis prolabi quenquam posse, ut sua forma amore capiatur, neq; possit prorsus discernere, quid hominem atq; umbram intersit. Alium ergo, minus vulgatum, de Narcisso sermonem referam, & ipsum suis nitentem adstoribus. Sororem ajunt ei geminam fuisse, cùm tota specie omni ex parte similem, tum neq; vestitu, neq; capillitio differentem: Solitos simul venari ea occasione puellam à fratre adamari cœptam. Puellâ præmortuâ, fontem sæpe accedere consuevisse puerum, ubi, cùm suam umbram conspicaretur, neq; tamen suam esse ignoraret, ob similitudinem tamen, quæ inter amantes fuerat, velut non propriâ sed absentis sororis imaginem cerneret, frequens inde solatium desiderii cæpisse. Narcissum verò florem, longè ante terrâ preditum, verisimile faciunt Pamphilis carmina. Namq; homo Thespius, multis ante puerum istum annis, Proserpinam Cereris à Dite raptam scripsit, dum ludens flores legeret, deceptam, non tam violarum, quàm narcissorum collectione.* Hæc Pausanias.

Narcissus, Commodi strangulator, leonibus objectus, sub hoc præconis elogio: Hic Est Qui Commodum Strangulavit. Casaub *ad Spartianum in Severo*.

Narcissus, flos autumnalis & coronarius, *nunc argento fulget, nunc colore splendescit aureo. In orbem, instar ocelli se diffundit, foliis tamen nonnihil crassioribus, latioribusq;. Quina nonnunquam, senaq;, conficiunt floris ambitum, mediumq; coronant calicem, qui lactea inter folia, aut delicatè lactescit, aut splendidè pallescit decolor, aut circa summam oram croco illitam lepidè rubescit — longè formosissimus — qui multiplici serie foliorum in cincinnos sese blandè modicos, crispantium, albæ effigie rosæ suaviter efflorescit. Odor ei non ingratus, rectus caulis, nonnihil planus, ac spongiosus, è cujus summo, nunc se flos unicus pandit, nunc florum fasciculus pendet, capitibus deorsum clementer inflexis.* Fr. Pomey *Descriptiun. dev.* λείριον quibusdam Græcis, Theophrasto auctore, h. e. *lilium*, quod ei haud quaquam absimilis est. Cereris & Proserpinæ coronamentis olim adhibitus, legitur apud Scholiastem Sophoclis *in Oedipo*, ubi eum, μεγάλαιν Θεαῖν ἀρχαῖον στεφάνωμα, *magnarum Dearum priscum coronamentum*, hic appellat. Et quidem Proserpina, ante raptum, hoc flore apprime delectata est: post eum verò & ea & mater illum aversatæ sunt quàm maxime. Etiam Furiarum, seu Eumenidum, Erinnyumque serta ex *narcisso* plecti consueverunt: uti docet idem Scholiastes, è quibusdam versibus Euphorionis, & Clemens Alexandr. *lib.* 2. *cap.* 8. An, quia ut plurimum circa monumenta nascitur, an quòd hæ Deæ homines terrore afficiunt, aut torpore? Ἀπὸ νάρκης certè, quod *stuporem* designat, nomen ei datum Plinius docet *lib.* 21. *cap* 19. & Plutarchus *Symposiac.* 3. Unde Clemens iterum *d. l.* Νάρκισσος βαρύοδμόν ἐστιν ἄνθος. ἐλέγχει δὲ αὐτὸ ἡ προσηγορία, ναρκᾶν ἐμποιοῦν τοῖς νεύροις. *Narcissus est graveolens flos. Hoc probat appellatio, stuporem injiciens nervis.* Cæterum, quod de viola, rosa & lilio legimus, etiam *Narcissus*, propter pulchritudinem, *florere* dicitur, ac cæteris exemptus nominatur. Virgilius *Ecl.* 8.

—— —— aurea duræ
Mala ferant quercus, narcisso floreat alnus.

Hinc καλὸς νάρκισσος, Theocrito *Eid.* 9. *pulcher narcissus*: Virgilio *purpureus*, *Ecl.* 5. *suave rubens*, *in Cet*. Ovidio *croceus*, *Metamorph. lib.* 3. Oppiano *Cynegetic. lib.* 2. ἐρατὴ χροιὴ φαιδρὸς ἰδέσθαι; *amabilis color, aspectu speciosus* &c. Sed & odorem ejus commendant Poetæ: è quibus Theocritus εὐώδεα eum vocat, *bene ac suaviter spirantem*, *Eid.* 18. & hujus frequens imitator Virgilius, illum caliæ jungit *in Cir.*

At nutrix patula componens sulphura testâ
Narcissum *casiamq;, herbas incendit olentes*;

Quæ

Quæ cum Clementis *loco cit.* sic conciliat Paschalius, ut Poëtas magis elegantias dicat sectari, *Coronarum lib.3. cap. 9.* ubi de hoc flore pluribus agit. Nec omittendum, quod ad Plinii verba, de Narcisso, *hujus alterum genus flore candido, calice purpureo*, observat Salmasius, *florem* proprie Plinio appellari, quæ in ambitu sunt, Folia candida: *calicem* verò, purpureum illud vel croceum, quod intus habet, quodq; effigie calicis est & velut coronæ, quæ in orbem cingit croceum. Quâ notione, *calix* non est Græcis κάλυξ, quod inter alia significat florem rosæ adhuc conniventem & nondum apertum: Sed κύλιξ, *vas* nempe, quo bibitur; à cujus similitudine dicti *calices* in floribus, quos *calathos* alii dixere &c. V. eum *ad Solinum pag.102.*

Nardus, Νάρδος, ex Hebr נרד genus herbæ odoratissimæ, Cantic *cap. 4. vers 14.* & alibi. *Nardus pistica* Joh. *cap.12. vers.3.* & Marci *cap 14. vers. 3.* νάρδος πιστικῆς. Vulgata vertit, *Nardi spicati*. Beza, *liquidæ* ἀπὸ τὸ πίνω, quasi *potabilem* dicas. *Nardum* enim pro ipso *nardino unguento* passim usurpat Athenæus. Et convivis unguenta conferunt, quibus perfundantur convivæ: non autem spissa, quibus liniantur. Quod tamen luxuria tandem invexit, ut ex his Plinii apparet *lib.13. cap 3.* *Quædam*, inquit, *crassitudo maximè delectat, linire jam, non solum perfundi unguentis gaudent* Unde illud Flacci *in Sat.* *Nec sicut simplex Nævius, unctam convivis præbebit aquam.* Æschylus autem ὡς ἐν ὑγρῷ, vocat φάρμακα πιστά, *liquida* & quæ *potanda* præbentur: ut dicuntur βρωτικά, quæ eduntur & χριστά, quibus ungimus. At apud Artemidorum *lib 2. cap.33.* legimus, γυναῖκα πιστὴν ... ubi omnino videtur *fidam* mulierem significare. Quam in partem transeunt omnes fere Græci reliqui. Sic Eusebius *Demonstr. Evang. lib 8.* vinum mysticum SS. Eucharistiæ vocat κρᾶμα πιστικὸν τῆς καινῆς διαθήκης. & πιστικὸς βασιλεὺς reperimus in *litt.* Emanuelis Imp. ad Fridericum Imper. Etiam de personis sæpe occurrit, ad Cedrenum pro πιστός. *pag. 545. 577. 596.* & sæpe alibi, ὁ πιστικώτατος τῶν ὑπηρετῶν, *fidelissimus ministrorum*, quod Aristophanes & melior Hellenismus πιστότατος. Hinc Theophylactus πιστικὴν interpretatur ἄδολον, id est, *germanam*, & *minimè adulteratam*: quam *puram* Tibullus vocat hoc vers.

Illius puro distillent tempora nardo.

Et Ovidius. *de Arte lib. 3*

Nec coma vos fallat liquidâ nitidissima nardo, &c.

Joh. verò Hartungus *in Criticis suis Decad. 3. cap. 6.* ex Athenæi *l.15.* prope Babylonem fuisse oppidum *Opis* dictum, ubi pretiosissima *nardi* unguenta confecta & in alia loca deportata fuerint, docet. Itaque non dubitat, germanam lectionem fuisse apud utrumque Evangelistam Ὀπιστικῆς: quæ vox quia Librariis minùs nota, omissâ literâ initiali, scripsisse πιστικῆς, sicque inscitiâ suâ Viris eruditis crucem fixisse, in qua cogitationes eorum vexarentur, contendit. Additque, subodoratos quidem aliquid hac de re jam Augustinum olim & Cyrillum in *Joh* fuisse, à loco nempe quopiam *pisticam Nardum* dici, sed locum illum, quis esset, ignorasse. Etiam Camerarius doctissimus, recitato versu Nonni;

Πιστικῆς ... νάρδου.

Videri, inquit, *posse, à loco nomen illud esse deductum: quia mediam syllabam produxit*. Sed locus ille qui esset, neq; ipse neq; Nonnus aperuerunt. Sic tria etyma afferuntur (ut aliorum sententias omittam) primum à πίνω, alterum à πίστις, tertium ab Ὦπις. Et quidem, primum quod attinet, præter superiùs dicta, videtur id confirmare Athenæus, cum *aptam esse* πρὸς πότον, scribit *lib. 15.* cumque idem νάρδον κατάποτον dicit, *lib.6.* Favet Hirtius *de bello Hispan. Ipse de tempore cœnavit, vinum & nardum identidem sibi infudit.* At morosior analogia hæc: Etiam τὸ μύρον (cujus Johannes & Marcus commeminit) notat *liquorem*, si inde aliqua forte nobilitatis pars trahatur. Sed nec ab Ὦπις (ita enim ab Herodoto & Strabone scribitur) fieri potest Ὀπιστικός, salvâ analogiâ; verum Ὠπικός. Neque etiam mentio *Opis* ullibi apud Athenæum, qui *lib.* quidem 15. *c.15.* ex professo de variis locis agit, in quibus meliora quæque unguenta fierent, addens: Νάρδινον δὲ ἐν Τάρσῳ; nullum tamen ibi, ne tantillum, vel etiam alibi, vestigium, unde *Nardus opistica* exprimatur, ostendit. Imò nec apud Strabonem, Dioscoridem, Plinium, qui *Nardi* Celticæ, Italicæ, Syriacæ, Indicæ meminerunt, at *Opisticam* unanimi silentio prætereunt. Ergo πιστικὸς reverà à πίστις est, & νάρδος πιστικὴ sic dicta, tanquam *probata fidei, integra, sine admistione alterius*: quemadmodum contrà *pseudonardus*, apud Plinium *lib 12. cap. 12.* ita vocatur à ψευδόμενος, id est, *fallo* Hinc vetus Lexicon *Nardum pisticum dicitur, id est, fidele, purum, sine omni impositura & commixtura compositum, non adulteratum aliis herbis.* Et hoc ipsum in causa, cur idem unguentum Johanni πολύτιμον, Marco πολυτελὲς dicatur. Bene enim Joach. Vadianus *Epitom Terra part. Dignum*, inquit, *cognitu, quod lib.13 Plinius tradit, videlicet novem herbarum species esse, quæ nardum imitentur & adulterent. Unde intelligimus, in tanta fraudis materia, usum loquendi obtinuisse, ut pistica nardus diceretur, quæ sincera & absq; vitio esset,* διὰ τὴν πίστιν, *à fide, & planè ἄδολος, h. e. germana ut ait Erasmus & nullâ arte vitiata Proinde & Hermolaus libro Coroll 1.* πιστικὴν, *h. e probam & fidelem exponit, & quæ adulterata non sit, sicuti Marci 14. & Johann. 12. accipitur. Hieronymus super 26. cap. Matthæi pisticam, planè verum & absq; dolo exposuit.* V. Becmannum *de Originibus l. L.* Hoc autem *nardinum* unguentum magni cum fuisse pretii, etiam eo fit probabilius, quod illis temporibus unica fuit urbs Laodicea, quæ unguentum hujusmodi cum laude conficeret: nec multo ante Galeni ætatem in aliis quoq; urbibus fieri cœpit, quod commendaretur. Vide eum *lib.6.* Ὑγιεινῶν. Hoc itaque tam sincero, tam pretioso unguento, mulier illa pedes JESU delibutos reddidit, pro more variarum tum gentium, quibus pretiosissima unguenta in frequenti usu fuere, maxime cùm in tricliniaribus lectis accumberent. Nisi potiùs in ista Salvatoris Domini pedum unctione, non tam moris communis habendam esse rationem arbitreris, quàm latentis mysterii: quod etsi satis aperire nequimus, nedum satis explicare valemus, inesse tamen credimus & humili silentio adoramus. Scimus antiquis in more fuisse positum, ut testandæ reverentiæ & cultui religioso, vel qui proximè ad religiosum accederet, oleum vel unguentum effunderent. Sic Jacob lapidi, quo erat usus pro cervicali, oleum superfudit, Genes. *cap.28. vers 18.* Idemque statuam eo loco erectam, ubi Deus cum ipso erat locutus, simili veneratione prosequutus est. Sic *lapides unguine delibutos*, ut loquitur Appulejus, pagani in triviis coluerunt, quod multi Scriptores testantur. Clemensque Alex. λιπαρὰς propterea λίθους illos vocat, *7. Stromat.* Sic animalia, quæ Diis consecrabant & libera sinebant abire, vel quæ alioquin admodum admirabantur, unguentis linebant, ut multis exemplis *ad Suetonii lib. . cap 80.* probat Casaubonus. An igitur illæ quoque mulieres sanctissimæ, quum in Domino, quem esse Deum adhuc ignorabant, aliquid tamen supra hominem admirarentur, devotionem suam hoc facto sunt testatæ? Hoc certè videtur voluisse Chrysostomus, cum scribit de una illarum, *in Matth. Homil.18.* Πολλὴ ἡ εὐλάβεια ἦν, ἄφατος ἡ σπουδή. *Magna erat hujus mulieris reverentia & studium ergo Christum verbis inenarrabile.* Ac mentis quidem illarum hæc erat: divina verò Providentia, quæ illas regebat, altiora mysteria moliebatur, sicut ipsius Christi verba insinuant, Marci *cap.14. vers.8.* *Quod habuit, ipsa fecit: antevertit unguento linere corpus meum ad sepulturam.* Hinc Eucherius Lugdunensis *in Matth cap 26. versu 2.* *Significatio*, inquit, *est non perditio: in proximo passurus sum; ideoq; mulier hoc unguentum mihi attulit ad sepeliendum. Mos enim antiquitus fuit, ut nobilium corpora sepelienda ungerentur, & cum aromatibus sepelirentur.* Idem Scriptor alibi: *Mysterium est quod agitur, in quo mors & sepultura cito fieri significatur.* Vide Isaac. Casaubonum *Exercit XIV. num.12. & 13.* & Salmasium *ad Solinum passim.* E quo hoc solum addo, cùm *nardus* Plinio alia sit Celtica, quæ in Histriæ & Liguriæ Alpibus nascitur, *Cambul Rumi* Arabibus, h e. *Spica Romana* (quæ fortassè *Pseudonardus*) dicta; alia Indica; alia Syriaca seu Cilissa: solam mediam & *Nardi* ob excellentiam (cùm reliquæ nardi, sine adjuncto loci natalis, non soleant nominari) & *Spicæ* propriè nomen, quòd σταχυώδης seu *spicata* sit, habuisse. Cætera V. infrà, in voce *Spica*. Nec omittendum, licèt *nardus Cilissa* adeò brevi folio esset, ut vix necti quiret, tamen & illam, & insuper *Indicam* luxui in coronas placuisse. Idem Salmasius *d l.*

Nare, & literas, à primis annis Lacedæmone olim, & Romæ docebantur Juvenes, V. suprà *Nandiperitia*.

Nares, in Historia naturæ animantium, per singula membra, memorantur Plinio his verbis *lib.11. cap.37.* *Infra eas* (genas) *hilaritatem risumq; indicantes buccæ. Et altior homini tantum, quem novi mores, subdolæ irrisioni dicavere, nasus. Nec alii animalium nares eminent: Avibus, serpentibus, piscibus foramina tantum auditus sine naribus. Et hinc cognomina simorum, silonum &c.* Ubi, quod *de irrisione* ait, confirmatur illo Horatii,

—— naso suspendis adunco.

Vid. infrà in voce *Nasus*. Inprimis verò vultum hominis decent *nares*; unde in bello quoque cum cura tectæ galeis. Sidonius *Panegyric. Anthemii*, de Roma.

Obtundit teneras circumdata fascia nares,
Ut galeis cedant ——

Et earum abscissio inter præcipuas pœnas, apud Occidentales olim populos, Wisigothos, Longobardos, alios, recepta, ut infrà dicemus. Vide Caspar. Barthium *Animadversion. ad Statium Thebaid. lib.4. versu 20.* de *Narium* voto *annulis* suprà;

Nares Canalis, apud Vitruvium, pro extrema canalis parte, qua humor egeritur. *lib 7. cap.4.* *Sin autem aliquis paries perpetuos habuerit humores, paululum ab eo recedatur & struatur alter tenuis distans ab eo, quantum res patietur, & inter duos parietes canalis ducatur inferior quàm libramentum conclavis fuerit, habens nares ad locum patentem:* Postea, *Item cùm in altitudinem perstructus fuerit, relinquantur spiramenta: si enim non per nares humor & in imo & in summo habuerit exitus, non minus in nova structura se dissipabit.* Mox, *Si autem locus non patietur structuram, canales fiant, & nares exeant ad locum patentem.* Idem *spiramenta* alibi vocat: Græci ἀναπνοάς. Unde vetus Auctor Glossarum *alveus* ... interpretatur: *alveus* autem dicebantur *nares* aquarioriorum ... sulcorum, quibus aqua e rivis educebatur. Iidem Græci ῥῖνας quoque dicebant, unde ῥύγχους appellat Strabo cloacas, quæ *nares* in mare apertas habent, quibus aqua exoneratur. Cujusmodi cloacas ...

carum naribus obturatis, Lysimachus adjuvit diluvium ex magnis & continuis imbribus supervenientibus ortum, quo antiqua Urbs Ephesus submersa: de quo imbre Duris Elaita intelleait in *Epigrammate*, quo Ephesi illum κατακλυσμὸν deplorat:

Ἤ ἐγῶν νεφέλας πόθεν ὕδατα πικρὸν ἐπῆλθον.
Νυκτὶ δ' ἐστράφθη πάντα κατεκλύσατο.
Οὐ Λιβύης Ἔφεσον δὲ τὰ κτήματα πολλὰ
Ἄνδρας τε καὶ μακρῶν ἐξ ἐτέων ἐκτεάνα.
Νῦν δὲ τὰ πάντα [illegible]
Αἱ αἱ [illegible] ἀκούσατε.
Κεῖνα δ' [illegible]
Εἰς ἅλα σὺν ποταμοῖς [illegible]

Vide Salmasium *ad Flav. Vopiscum in Probo Imp.* & *Exercitation. Plinian. ad Solinum pag.* 809.

Nario, in *Glossis vett. subsannator*, qui sc. *naribus* aduncis omnia suspenderet, quod Græci μυκτῆρα vocarunt. Alexis de Parasito, Καὶ ὁ μὲν Μενάνδρου Θήρων μέγα φρονῶν, ὅτι ῥινὸς αὐτὸ ἐκτάσεως φαίνεται τὰς ἐπαίνους ἔχειν. Quod verbum perperam ἀπὸ τοῦ ῥινὸς factum vult Scaliger *Conjectan. in Varr.* & *limare* interpretatur, cùm sit ἀπὸ τοῦ ῥινὸς, à *naribus*. Verba autem illa Menandrici parasiti, apud vet. Grammaticum reperit Salmasius, ex Menandro,

—— Ἔγωγ' ἐπιτρέπω
Ῥινῶν.

V. eum *Notis ad Ælium Spartianum in Antonini Geta*.

Narisci, apud Capitolinum, *in Marco*. *Gentes omnes ab Illyrici limite usq. Galliam conspiraverant, ut Marcomanni, Narisci, Hermunduri* &c. Ναρίσκοι sunt Dioni, Οὐαρισταὶ Ptolemæo, unde recte hi. *Varisti* legeretur. Salmas.

Narona, colonia illustris Illyrici, apposita cognomini fluvio *Naroni* vel *Nari*, *Itiner.* Antonini.

Narratores, apud recentioris ævi Scriptores, Advocati seu Patroni causarum, du Fresne in *Glossario*.

Reges & Principes.

Narses, Persarum Rex, adde. Ναρσῆς Agathiæ, Aur. Victori & Ammiano *Narseus*, *lib.* 23. *Maxim. jam ante hunc Cæsar, cum Narseo Persarum Rege jam congressurus.* Ita enim MSS. ubi editur, *Narse*. Idem nomen Ducis Persici, *lib.* 24. *Cum Tigrane, & Surena & Narseo, potissimis Ducibus* Sic ea lem. *Perseus. Perses, Persa.* Augustinus *de Civ Dei lib.* 3. *cap.* 11. *Retulerunt tale prodigium & Antiochi & Persidis bello, in eodem apparuisse figmento.* Ubi pro *Persidis* alii *Xerxes*: Lud. Vives *Persa*: sed membranæ Noricæ *Persis*, idque verum. Similiter *lib.* 18 *c.* 18. *Et septimi Regis Triopa filium Jasius & Rex nomine Sthenelas sive Sthenelus sive Sthenelus: varie quippe in diversis Auctoribus invenitur.* Et idem tamen est nomen, adjungendaque quarta terminatio, *Stenelam*, quæ extat apud Polybium *lib.* 4. &c. V. Joh. Frid. Gronovium *Observ. lib.* 4. *cap.* 21. *ubi plura habes in eam rem egregia.*

Narses Persa, adde: De eo Paulus Warnefridus *lib. de gestis Longob.* 2. *cap.* 3. *Hic Narses, inquit, prius quidem Chartularius fuit, deinde propter virtutum merita Patriciatûs honorem meruit.* Eundem *Italiæ Exarchum* fuisse præterea, scribit P. Diaconus, *in supplem. ad Eutrop. lib.* 16. Vetus marmor apud Onuphrium Panvinium: *Imperante. Dn. Piissimo. ac. triumphali Justiniano. PP. Aug. anno* 38. *Narses. Vir. gloriosissimus. ex. Præposito. sacri. palatii. Exconsul. atq. Patricius post. victoriam. Gothicam. ipsis. ex. eorum. Regibus. celeritate. mirabili. conflictu. publico. superatis. libertate. urbis. Romæ. ac. totius. Italiæ. restituta. pontem. viæ. Salariæ. usq. ad. Aquam. à nefandissimo. Totila. tyranno. destructum. purgato. fluminis. alveo. in. meliorem. statum. quam. quondam. fuerat. reformavit.* In altera parte pontis hi versus leguntur:

Quàm benè curvati directa est semita ponti,
Atq; interruptum continuatur iter.
Calcamus rapidas subjecti gurgitis undas,
Et libet irata cernere murmur aqua.
Ite igitur faciles per gaudia vestra Quirites,
Et Narsin resonans plausus ubiq; canat.
Qui potuit rigidas Gothorum subdere mentes,
Hic docuit durum flumina ferre jugum.

Narsinga, adde: Hornio tractus ille, quem nautæ vulgò appellant *Coromandel*, complectitur Regna *Narsinga*, quæ etiam *Bisnagar* appellentur, nempe *Negapatanum*, *Malipuriam*, *Bisnagariam* & *Orixam*. Idem refert, Regis *Narsinga* tantam perhibere potentiam, ut Regnum ejus intra sex menses circuiri vix possit. Cæterùm historia non hujus modò, verùm & aliorum per Indiam Regnorum, tota ferè adhuc in obis ignota est, Mercatoribus Europæis, qui eò commeant, potiùs de pipere, quàm de historia sollicitis. Nomen & titulus Regum est *Virapanas*, sicut Regum Malipuriæ *Vengabatir*. V. eum *Orb. Imp.* p. 505.

Narta Guagnino dicitur solea lignea genus, quibus Scricfinni his conterminæ gentes utuntur in transmittenda glacie, altissimisque nivibus. Nil autem aliud sunt, (siquidem ex iis, quæ Lugduni Batavorum, in Theatro Anatomico, asservantur, argumentari licet) quàm lignum tenue & longiusculum, anteriori sui parte incurvum, in cujus medietate ansa est ex corio, cui pes inseritur, subjectâ ex contorto vimine aliâ, quâ posteriora pedis firmantur. Simplicissimæ sunt eæ, quas Lugduni ostendi diximus, longitudine septenûm pedum, latitudine pollicum quatuor & quod excedit: fuereque sine dubio proceri ac adulti hominis illæ soleæ. Id enim provide homines illi agunt, ut in fabricandis suis *Nartis* eam rationem longitudinis servent, quæ hominis est, cui inserviunt. Cultum tamen recipit hoc solearum genus, nec quidquam impedit, quò minus Rangiferorum pellibus, vel quâ simili materiâ obducantur, ad promovendam cursûs celeritatem lignique subsistentiam: Illud quidem, quod Lugduni visitur, solearum par, sine ulla notabili differentia quoad longitudinem, supernè resinâ vel pice obductum erat. Aliam istiusmodi *Nartarum* descriptionem Titianus nobis dedit, in suo *de Antiqq. habitu* libello, quæ si vera est, aliud *Nartarum* genus in usu Scricfinnis fuerit, quo altissimas nives & cacumina montium: aliud, quo apertam planiciem, & lubricæ glaciei pertransirent. Atque ab hoc ultimo genere deducta forte illa Calopodia, quibus Belgæ, per constrictas frigore hyberno aquas quàm velocissimo cursu ludibundi quaquaversum oberrant: *Schaatsen* vulgò. Omnium Iconem habes apud Bened. Balduinum *de Calceo antiquo cap.* 6. V. quoque Olaum Magnum Wormiumque.

Narthex, Græcè Νάρθηξ, *ferula* propriè. Plinius *Nat. Histor. lib.* 13. *cap.* 22. *Ferula calidis nascitur locis atq; trans maria geniculatis nodata scapis. Duo ejus genera, Narthecia Græci vocant assurgentem in altitudinem. Narthecium verò semper humilem.* E qua quia prima medicamentorum vascula efficiebantur, factum, ut deinde quælibet vascula ex quacunque materia, in quibus medicamenta recondebantur, *Narthecia* dicta sint, apud Ciceronem *de Finibus lib.* 2. Hinc Martialis *lib* 14 *Epigramm* 68.

Artis ebur medica narthecia *cernis habere*, &c.

Sub Impp. postmodum recentioribus Νάρθηξ seu *Ferula*, uti censet Car. du Fresne *Dissertat. de infer. ævi Numism. num.* 21. id dictum est, quod prius *Labarum* vocabatur, Impp. videlicet gestamen, formâ tamen ac figurâ non parùm immutatâ. Labarum quippe quadratum fuit, ex panno aut serico confectum, Christi insignitum monogrammate: *Narthex* verò ferulæ solitæ speciem prætulit, quæ paulò longior, quam latior fuit. Unde Medicos quosdam Νάρθηκας libros suos nuncupasse legimus, quòd libri illi ferulæ omnino speciem referrent. Effingitur præclare *Narthex* ejusmodi, in bulla plumbea Balduini II. Imp. CPolitani, Diplomati A.C. 1241. appensâ, in qua Balduinus, Imperatorio habitu sedens, dextrâ virgam tenet, in cujus parte superiori nescio quid quadratum oblongius eminet, fimbriis circumdatum & ad extremos angulis globulis vel margaritis exornatum: ab inferioribus verò angulis pendent vittæ, margaritis pariter distinctæ. Hastæ extremum claudit globulus seu margarita grandior, cui minor insistit. *Narthecem* ipsum exteriorem exornat circulus ovali figurâ unionibus contextus. At in *Narthecibus*, qui effinguntur in nummis, apparent ferè semper in quincuncem dispositæ margaritæ: ita ut liquidò evincatur, diu servatas Labari figuræ seu Christi monogrammatis reliquias. Scribit Codinus *de Officiis cap.* 17. *num* 37. moris esse, ut quando Imperator gestat stemma, dextrâ Crucem, sinistrâ Νάρθηκα teneat. Simeon verò Thessalonic. Ferulam gestari ab Impp. tradit, in potestatis iis indultæ populos castigandi symbolum: quasi Pædagogi ferulam hæc vox notaret, quâ revera Labarum indigitabatur. Vide eundem du Fresne *Not. ad Alexiadem*. Sed & *Narthex*, certus in Græcorum Templis locus erat, porticus viz. vel atrium ante Basilicam, ad deambulandum factum, tam longum, quàm ipsum templum latum, continenti ædificio cum ipso Templo & eodem ambitu clausum, ab Ecclesia tamen veluti separatum: Aliæ enim *Narthecis* fores à Templi foribus, & qui intra *Narthecem* stabant, extra Templum consistere censebantur. Hic audientes locum habebant & secundi gradus Pœnitentes. Græci, Ὁ ἀκροώμενος ἔνδον μὲν τοῦ Νάρθηκος ἵσταται, οὐ συγχωρεῖται δὲ εἰσελθεῖν. *Audiens intra quidem* Narthecem *stat, at penitius ingredi non audet.* Iidem ἀκρόασιν i. *auditionem*, definiunt, τὸ θεῖον ἀκροᾶσθαι γραφῶν ἐν ταῖς βασιλικαῖς τῆς Ἐκκλησίας ἑστῶτας πυλῶσι, *cum divina litera audiuntur ab iis qui ad Basilica fores stant.* Unde discimus, post *Narthecem* sequi portas Ecclesiæ, cujus introitus finis erat Narthecis. Paulus Silentiarius αὐλῶνα vocat, Hesychius στοὰν interpretatur: Νάρθηκος autem nomen accepit, quòd longa esset ista porticus & angusta: vel à culminis figura, quòd ferulæ dimidiatæ instar exhiberet. Latini *Paradisum* dixerunt voce Græcâ, quæ locum etiam significat ad deambulandum factum, &c. Hic itaque est Græcorum Νάρθηξ, in Basilicis ac Templis Christi nomini dicatis: Antiqua Græcia in Templis Deorum suorum πρόναον vocabat, πρόδομον atque etiam προπύλαιον. Sed alia forma fuit vett. Græciæ ædium ac Basilicarum Christianorum. Ædes ipsa namque ναὸς, item σηκὸς, Latinis, ut Vitruvio, *cella ædis*: in fronte ædis, πρόναος, vel etiam πρόδομος, qui Νάρθηξ in Templis Christianorum. Verùm ædes Græcorum plerunque etiam ὀπισθόδομον habuere ad idem instar in postico ædis factum, ut in fronte. Sed nec unum genus ναῶν fuit, aliquot species & modos refert Vitruvius. Primum dicebatur *in Antis*, sunt autem antæ quadræ columnæ vel pilæ, quæ ad latera ostiorum utrinque ponuntur, atque istiusmodi ædes appellabatur ναὸς ἐν παραστάσιν. At πρόστυλος vocabatur ea, quæ contra Antas duas columnas angulares habuit, & supra Epistylia & dextra & sinistra, ad versuras singulas. Ἀμφιπρόστυλος autem, quum in postico

stico ad eundem modum columnas & fastigia habebat, ut in fronte. Porro περίπτερον vocatum est id genus ædis, quæ non solùm in antico & postico, sed etiam ad latera habebat columnarum ordines sive porticus; unde hodieque columnata templorum latera *Alæ* vocantur, ut alia omittam. Fiebat autem πρόναος, seu frons ædis, cum columnis & fastigio, plerunque ipso ναῷ seu ædis cella major ampliorque. Strabo *lib.* 17. Μετὰ δὲ τὰ προπύλαια ὁ ναὸς πρόναον ἔχων μέγαν, καὶ ἀξιόλογον· τὸν δὲ σηκὸν σύμμετρον, ξόανον δ᾽ οὐδέν. *Post vestibula ædes sequitur, pronaum habens amplum & magnificum, cellam autem ædis modicam,* &c. Quam in rem Vide plura apud Salmasium *ad Solinum p.* 1216. *& seqq.* Ad *Narthecem* Christianorum ut redeam, hodie apud Græcos *Narthex* in ædibus Monachorum sacris, laicorum stationi inservit, in reliquis, locus est mulieribus assignatus, cancellisq; transennis & cratibus obseptus, ut se per totum Orientem observasse, ait Dominic. Macer; qui à Salmasio diversum sentiens, *Narthecem* non in porticu, sed intra ipsam ædem sacram, prope portam, collocat, *in Hierolexico*, eumque Pœnitentium, Catechumenorum & Energumenorum sedem facit, unde tempore Communionis sacræ exire consueverint, hanc in rem laudans Leonem Allatium in Tract. quem *de Narthece* composuit, quem si placet adeat harum rerum avidus Lector.

Naryx, urbs Opuntiorum; imó secundùm Servium urbs ipsa Opus, ita enim is: *Alii Narycios Opuntios eosdem & Epicnemidios dicunt: namq; prius Naryx, Opuns postea dicta est, eadem & Epicnemidia vocatur, ad Æn. lib.* 3. Sed falsum id, uti Salmasius docet *ad Solinum pag.* 56. V. in voce *Narycia*.

Nasaræi, memorati Epiphanio *Panarii lib.* 1. nomen Sectæ apud Judæos obscurioris: quemadmodum & Dosithei, qui ambo errore Pythagoricorum de Μετεμψυχώσει, & abstinentia ab esu carnium, quoque imbuti erant. Georg. Hornius *Histor. Philos. lib.* 4. *cap.* 2.

Nascio, sive *Natio*, Dea apud Romanos, quæ nascentibus præesse credebatur. Ejus meminit Cicero *de Nat. Deorum lib.* 3. *Nascio quoq; Dea putanda est, cui, cum Fana circuimus in agro Ardeatino, rem divinam facere solemus*, V. Joh. Rosinum *Antiquit Rom. lib.* 2. *cap* 19.

Nasi, Hebr. נשיא, propriè dictus est in hac gente *Princeps* seu *Præses* Synedrii Magni seu Septuagintaunusviralis, aliàs ראש מופלא *Caput consessus*, à quo proxima dignitas erat אב בית דין *Patris Synedrii*, seu *Principis secundi*, quibus reliqui ordine suo assidebant. Similiter in Synedriis Vigintitriumviralibus erant semper, qui simili fruerentur dignitate. De utrisque sic Maimonides *in Jad. tit. Sanhedrin cap* 1. § 3. *Qui sapientiâ* (Theologiâ & Jurisprudentiâ) *præstabat, constituebant eum super se Caput, adeoq; is erat Consessus seu Synedrii caput* (ראש הישיבה *Atq; is est quem Sapientes appellant ubiq; Principem* (נשיא) *Atq; is constituebatur loco Mosis Magistri nostri. Constituebant etiam Virum in LXX. reliquis eminentiorem, Capitis secundum, cujus sedes erat à dextera illius. Is vocitabatur Pater Synedrii. Reliqui verò ex LXX. sedebant coram binis hisce juxta dignitatem suam. Et quoq; ut socium suum sapientiâ excelluit, eò proximior erat Principi* seu Nasi *à sinistra ejus. Sedebant autem in dimidiata area circulari, ita ut Princeps & Pater Synedrii cunctos possent contueri* Unde colligere est, reliquos omnes, præter Patrem Synedrii, à sinistra Principis seu *Nasi* consedisse, adeoque ipsum cum Patre, ad semicirculi sinistram intuenti partem, locum habuisse, cæterosque semicirculi residuum, secundum dignitatem suam, occupasse. Atque ita sanè consessum Rabban Gamalielis *Nasi* se habuisse in Jabne (postquam illuc Synedrium Magnum translatum est) reperitur in *Thosiphtha ad cap* 8. *tit. Sanhedrin* & apud Jos. Karo *in Coseph Misna ad tit. Sanhedrin cap.* 1. § 3. Interim receptior sententia est; de formula considendi uniatiori ejusmodi, ut Princeps & Pater in medio semicirculi sederent, reliquique à dextris & sinistris, juxta dignitates suas, nec sine Scribis binis astantibus: cujus consessûs ichnographiam ac figuram integram, habes apud Seldenum *de Synedriis Vett. Ebræor. lib.* 2. *cap.* 6. Hunc autem *Nasi* cum Rege minimè esse confundendum, optimè notat Casaubonus *contra Baron.* cùm ordinariò Regem in Synedrium asciscì moris minime esset, ob summam dignitatis Regiæ eminentiam, à qua *prorsus dissentire aut cujus verbo contradicere non esset permissum*, Maimonides *tit. Sanhedrin cap.* 2. § 4. Sed nec idem necessariò Pontifex Max. fuit, cùm hic quidem Synedrii pars esse posset, sed & non rarò inter Synedros planè locum non haberet. Exhibebatur verò huic *Nasi* summa à reliquis reverentia, unde Gemara Babylonia, *ad tit. Horaioth. cap.* 3 *fol.* 13. 2. *Traditio est Rabbinica, universum Populum assurgere solitos, quoties ingrediebatur* Nasi, *nec resedisse, usq; dum dixerat ille eis, sedete Quando Pater Synedrii ingrediebatur, faciebant ei semitam alterutrinq;* &c. Interim Principes hosce Synedrii summos interdum fuisse personas ac Pontifices (qui nunquam quà tales, sed quà cùm Pontificatu, tum Principatu ac Regno, ut sub templo secundo, maxime sub Hasmonæis & tempore usque ad excidium Urbis insequente, diversimodè gauderent, ita rebus præfuerunt, ut rite potuerint, juxtà etiam ac Reges, saltem Judæ, *Nasi* nomine Synedrio præsidere aut fortè alium, eodem nomine, ut vicarium, sibi surrogare) idque inprimis seculis illis recentioribus, quibus Reipublicæ, Imperii, jurisdictionis facies, pro dominantium victorumque arbitratu crebró mutabat, certissimum est. Hoc tamen discrimine, quod Pontifex depositus, licet sacro munere non ampliùs fungeretur, dignitatem tamen retineret: *At Nasi, postquam dignitate exutus esset, planè inter privatos censeretur.* Obad. Bartenora *ad Misnam tit. Horaioth cap.* 3 Unde, si postea ambo peccassent, Pontifex juvencum nihilominus offerre tenebatur. Princeps verò non aliud sacrificium, quàm quod à privato quopiam debebatur, V. Levitic. *cap.* 4. *versu* 3. & 23. Fuisse autem Principis, ut & Pontificis, seculis inprimis illis sequioribus, dignitatem nimis desultoriam, ac diversimodè collatam, ereptam, restitutam, multis probari posset. Etiam constitutos subinde à Romanis legimus, prout gubernandi ratio exigebat. Hinc disertè R. Gedalia *Shalsheleth fol* 27. 1. *Titus constituit Rabbi Jochanan Ben Zacai Principem* Successorem nempe Simeoni Gamalielis prioris filio, in ipso urbis excidio interemto. Antea verò juris hæreditarii hanc dignitatem fuisse, idem contendit *fol* 26. 2. atque in Hillelis posteris ejusmodi, in Catena Principum à Magistris exhibita, cernitur. Ita verò Synedrii Magni continuatio, unà cum Legis oralis catena traditione, secundùm illos, habuit. Moses, *Nasi* seu Princeps Synedrii Magni primus, postquam Legem explicatam dedisset, dicitur *Scripta* Codices suà exarasse manu XIII. quorum XII. Tribuum singulis distribuerit, decimum tertium in arca reposuerit: Oralem verò Josuæ tradidisse, à quo ad cæteros Principes illa fuerit delata. Josua Synedrii M. Princeps secundus, ex tribu Ephraimitide, fuit; in cujus locum qui successere Judices, ad illius Mosisque exemplum, Principes fuere Magni Synedrii, quatenus nimirum res tunc turbidissimæ tribunalibus ordinariis, adeoque Synedrio huic amplissimo, locum permitterent. Unde & Abarbinel & David Ganz, Judices usque ad Samsonem pro Cabalæ Legis Successoribus continuis enumerant. Idem de Eli & Samuele docet Maimonides *in præf ad Jad Chazeka*. V. quoque Gul. Vorstium *ad Tzemach David p.* 213. &c. Atque hactenus saltem, quantum scimus, semper obtinuerat, ut idem esset Princeps Populi, ac *Nasi*, seu Princeps Synedrii M. quod [illegible] odum sæpius, tametsi non semper; obtinuit. Pergunt inde ad Davidem: sed jam ante Davidem etiam, apud Talmudicos, reperitur Saul Rex, Synedrii M. Princeps & Jonathan, ejusdem Pater. Imó, quamdiu atque quatenus Regnum sive Judaicum sive Israeliticum, ante captivitatis infortunia, suos retinuere mores, *Nasi*, & Rex idem fuisse videtur, ad Mosis, qui Princeps primus, exemplum, V. præter alios, Abr. Zacuthum in *Sepher Juchasin fol* 22. *col* 23. Unde videmus, amplissimam & velut nuda intenetem minorem, habitam Principis illiusmodi dignitatem, non solùm, quando ea simul etiam Regia erat, verum etiam, quoties pro variante rerum statu, aliqui cunque in eam sunt subvecti. Captivitatis porro Babylonicæ tempore; Synedrii M. adeoque Principum aliorum, præter Æchmalotarchas, qui huc neutiquam spectant, usus fuit nullus. Quale verò fuerit Synedrium Ezræ, quali item tempore restitutionis, seu ab initio Templi secundi, alia, eruere haud adeò difficile videtur, ex diplomate Artaxerxiano Esræ *cap.* 7. *vers.* 9. Nempe eum perquam est verisimile, utpote juris Patrii callentissimum, sic Judices ac Præsides, ex indultu illo Regio, prout res ipsa in renascente Rep. ferre potuit, constituisse, ut tum Synedria minora, tum amplissimum illud Magnum, ibidem juxta mores patrios inde reviviscerent. Sicque primum in Rep. restaurata *Nasi*, ni fallat conjectura, habemus Ezram: post quem Simeon Justus (postremus Virorum Synagogæ Magnæ) Alexandro M. coætaneus, Antigonus item Sochæus, inter Principes quoque Synedrii Magni recensetur. Reliquos quod attinet, usque ad gentis Synedriorumque in Terra sancta legitimorum excidium, in hujusmodi exhibentur nominum, tum Principum, tum Patrum Synedrii Magni, facie.

Principes & Patres Synedrii, ab Antigono præfato, usq; ad Gentis excidium.

I. Jose Ben Joazar Tzeradites, & Joseph Ben Jochanan, Hierosolymitanus.
II. Jehosua Ben Perachiah (quē Judæi fabulantur fuisse Magistrum D. N. J. C. ejusque in Ægyptum fugæ comitem: cùm certum sit, sub Johanne cum Hyrcano Hasmonæo, adeoque ante Christum natum 150. circiter annos floruisse) & Nithæus Arbelites.
III. Jehuda Ben Tabai & Simeon Ben Shatach.
IV. Shemajah & Abtalion, qui *Proselytus Justitiæ* dicitur; inclinante enim, paulo ante excidium Imperio & Disciplinâ pristinâ Judaicâ, Proselyti etiam in Synedria, contra mores priscos, admissi sunt.
V. Hillel I. & Shammai. Atque in his quinque jugis, quilibet aut *Nasi* seu Princeps erat, aut Pater Synedrii. Quo excepto, qui numero hîc tertio conjugantur, de reliquis cunctis Magistri pronuntiant eum, qui prius nominatur, fuisse *Nasi*, qui posterius, Patrem. Quod ad tertium jugum attinet: receptior sententia est, Simeonem Ben Shatach (qui sub initia Hasmonæorum & diu post floruit) Principem; Jehudā verò, Patrem fuisse.
VI. Rabban Jochanan Ben Zacai & Rabbi Simeon Ben Hillel. Quorum ille *Nasi* fuit, sed non ante excidium Urbis

Urbis Templique sub Vespasiano. Successit sc. (in Synedrio Jamniæ qualicunque) Simeoni Gamalielis I seu Senioris filio, in ipso excidio perempto, qui numerum heic tenet octavum. Is verò, qui jugatus est Jochanani huic, Simeon Ben Hillel, juxta nonnullos etiam Princeps fuit patrique Hilleli proximus successor. Sed verò (ut ordinem perpetuum Principum, qui receptior est, pertexamus) Hilleli Principi plerunque successor proximus est Rabban Gamaliel. Ergo sequitur

VII. Rabban Gamaliel I seu Senior, Hillelis ex fil. Simeone nepos, D. Pauli, ut putatur, Præceptor: cui Patrem adjiciunt Josuam Ben Chanania, ex discipulis Jochananis Ben Zacai.

VIII. Rabban Simeon R. Gamalielis fil. in ipso excidio Urbis, peremptus: quem secutus est prædictus R. Jochanan Ben Zacai, 6. loco in hac catena positus, quæ potius primarios eorum, qui ad posteros Legis scientiam transmiserunt, quam Principes Synedrii quà tales, respicit.

IX. Rabban Gamaliel II. Simeonis filius, aliàs quoque *Jafnensis* dictus.

X. Rabban Simeon Gamalielis II. fil. quocum fuit R. Nathan Babylonius Pater Synedrii.

XI. Rabban Jehuda Haccados, Simeonis fil. quem etiam Patrem Synedrii Gamalielis fuisse quidam existimant.

XII. Gamaliel Jehudæ fil.

XIII. Jehuda, Gamalielis fil.

XIV. Hillel II. Jehudæ fil.

XV. Gamaliel Hillelis fil. Adeò ut ab Hillele I. (excepto tantùm Jochanan Ben Zacai & R. Eliezero Ben Azaria (quem quidam interserunt) dignitas hæc velut jure hæreditario ad filios nepotesque, juxta Magistros transmitteretur. Vide *Juchasin f.* 38, 2. 51. 2. & *Shalsheleth hacabala fol.* 27. 2.

Summa igitur est, Mosen, Josuam, Judices & Reges, Principes fuisse Synedrii M. nisi, ut interdum, alii ab eis mandatam forte jurisdictionem ac imperium, cum dignitatis itera nomine, acceperint. Post reditum autem, e captivitate Babyl. usque ad Josè ben Joazar, seu ætatem initia Hasmonæorum antevertentem, Ezram, Simeonem Justum, alios, quorum nomina ignoramus, eandem tenuisse dignitatē &c. Interim, uti diximus, palam evenit, ut nunc Pontifices Summi, gratiâ dominantium pollentes, nunc Reges ipsi, Principum Synedrii M. locum occuparent, inque eorum ipsorum, qui in Catena præfata memorantur. Ut enim illud in Evangeliis, de Anna & Caipha Pontificibus, in judicio DOMINI NOSTRI aliisque alibi in N.T. velut Principis & Patris Synedrii partes agentibus, prætereamus; in judicio illo capitali Jacobi Justi, *Fratris Domini* dicti ac Episcopi Hierosol. I. circa A. C. 60. septimo in Synedrio habito, Principatum invasisse videtur Ananas cognom. *Junior*, Pont. Max. quo tempore, aut R. Jochanan Ben Zacai aut R. Gamaliel, illum jure obtinebant, V. Josephum *lib.* 20. *cap* 8. Similiter Ananiam Pontificem *Nasi* locum tenuisse, videtur satis apertè colligi, ex Actis Apostol *cap.* 23. *vers.* 2. quando causam suam ibi egit D. Paulus. Nam *Pontifex* simul ac *Princeps Populi* expresse nominatur. V. ibid. Hug. Grotium *ad comm.* 5. Et Lex sacra, quam citat Paulus, ut ad Pontificem hunc tum spectantem, est Exodi *cap.* 22. *vers.* 28. נשיא בעמך לא תאור *Principi in populo tuo non male dices.* Ubi idem ipsum vocabulum usurpatur, quo Principes Synedrii Magni denotari consuevisse, hactenus diximus. At verò tunc temporis aut Rabban Gamaliel I. aut Rabban Simeon ejus filius, juxta Magistrorum scita atque jus Hillelianorum in Principatu hæreditarium Synedrii Magni legitimus Princeps erat, ut ex catena exhibita liquet. Habentur quidem in *Catena Traditionis Oralis* nomina alia, velut Synedrii M. alicubi in Terra S. Principum, qui & *Patriarchæ Judæorum* dicti, usque in Hillelem Jehudæ postremi filium ejusque filium Gamalielem, adeoque in annum C. quasi 430. seu Valentiniani III. Imperium. Sed cùm post Urbis illud Templique excidium, nullibi judiciis capitalibus locus, in Rep. illa Judæorum qualicunque, nondum pro penitus exciâ sumtâ, maneret, eo quòd locus Synedrio Magno, ad Templum, proprius esse desierat; cùm etiam, ut ante in migrationibus liquet, post Urbis excidium, alibi in Palæstina, Synedrii M. prout dominantium arbitrium permitteret, facies ejusmodi esset, ut exceptis caussis capitalibus, causas omnimodas secundùm Leges suas definirent, cum item annis ab excidio illo amplius 50. seu sub Hadriano Aug. *reliquiæ illæ civitatis, quæ manserant*, Hieron *Epist* 129. deletæ sint, *Judæorumq; gens catervatim cæsa, finibus Judææ esset expulsa*, ut idem ait *ad Daniel. cap.* 9. adeò ut Synedriorum eorum illic intermissiones & cessationes, necessariò & tunc temporis & postea, pro Romanorum libitu, consequerentur; certè utcunque continuatio ejusmodi Synedrii Magni ejusque Principum successio ante tradatur, intelligenda nihilominus ita est solum, ut tum diminutionis ejusdem, etiam ex ipsa Hebræorum disciplina, Imperii & Jurisdictionis eminentioris, circa capitalia versantis, tum cessationum intermissionumque subinde intervenientium ratio omnino habeatur. Ut autem eruditis observatum, Synedrii Magni initia, Areopagi apud Athenienses institutioni seu judiciis illic primis quasi æqualia fuisse, sic dignum quod advertatur, Areopagi etiam finem, cum splendoris & pristinæ amplitudinis illius Synedrii M. singulari occasu illo, qui per excidium Urbis Templique adeoque capitalium judiciorum omnimodam illic cessationem evenit, non parum convenisse. Vespasianus enim, sicut aliis Græciæ regionibus, ita Achajæ (in qua Athenæ cum Areopago suo, quem usque in Apostolorum tempora durasse hic ex Actis *cap.* 17. *vers.* 19. scimus) *libertate ademtâ, in Provinciarum formam redegit*, Sueton. *Vespas cap* 8. Quæ verò post excidium subinde renovata Synedria legimus, non nisi umbræ pristinorum fuere, ut visum, & Scholarum potius illustriorum (in Palæstina, regionibusque aliis, ut Suræ, Pombodithæ, Nehardææ alibique) faciem ac potestatem, quàm Curiarum, induerunt, &c. E quibus prædictis de Sceptro apud Judæos, de quo disputationes obviæ sunt, continuato, facilius dijudicare est. Scripserat quidem H. Grotius *de Jure Belli lib.* 3. *cap.* 15. *Apud Judæos mansit sceptrum in Synedrio* (Magno) *usq; ad confiscationem Archelai*, quæ Christi nata eis paulò anteverterit, V. Joseph *lib.* 18. *cap.* 3. Postea verò correxit verba illa *usq; ad* in *etiam post*, ut quidem res ipsa postulat &c. Quod autem superiùs dictum, de Regibus in Synedria non cooptari solitis, ita videtur intelligendum, ut ne in collegæ promiscui sive Magni sive Minorum, nec in Minorum sive Principis sive Patris locum, omnino asciscendus esset Rex; idque ob dignitatem ejus summam: cùm interim Synedrio M. ut *Nasi* seu Principem quandoque eum legitimè præfuisse Magistri agnoscant, ut videre est in iis quæ retro de ejusdem Principum successione tradita sunt. Quod verò habetur de Rege Israëlis, ut à Rege domus Davidicæ discriminato (nam domus Davidicæ Reges ritè judicare potuisse agnoscunt) sumendum est de Regibus illis Hasmonæis, seu ex domo Levitica, non Davidica, qui circa an. 150. ante Christum incepere. Scilicet sub eis nec ante, obortū est effatum illud Talmudicum, *de Rege Israëlis nec judicante nec judicando*, quod nō ad alios seu veteres ex stirpe Judæ Reges omnino spectare illi volunt. Ideoque, cùm nec eum in potestatem judiciariam legitimè admitti vellent, qui ipse judiciis se non profiteretur cum aliis pariter esse obnoxium, cumque viderent, etiam Regem Hasmonæum judicio Synedrii Magni se in perpetuè subtrahentem, pronuntiatum illud, *de nec judicante* (legitime) *nec judicando natum est*, adeoque simul illud, de nullo Regis ejusmodi, juxta eorum scita, in Synedrio loco legimo. Plura hanc in rem Vide apud Joh. Seldenum *de Synedriis Lib II. cap* 6. *& seqq.*

Nasium, adde: Castrum fuit Leucorum vetustissimum, positum ad Ornam flum. inter Andelaum & Tullum Leucorum, Ptolomæo & Æthico. Eo cæso Tullum pertexisse Theodoricus Rex dicitur, apud Fredegarium *Chron. lib* 5. *cap.* 38. Hodie quid sit, in incerto est. Buisseni us *Nasi*, locum hodieque sic nuncupatum non procul Tullo, esse asserit, sed hunc ignorare se fatetur Valesius: Nec faventem situm habent, qui *Nasium* volunt haberi pro vico *Nas* Nancejo proximo: Nansiacum potius esse, *Grand Nanci*, vicum ad ejusdem fluminis ripas, nihil præter nomen an iquum ac situm servantem, statuit Hadr. Valesius in vocibus, *Nasium & Tullum*. V. quoque suprà in voce *Nansiacum*.

Nasonacum, memoratum *in L. Impp Valentiniani, Valentis & Gratiani Augg lib* 6. *Cod Theodos. tit* 4 *Ad Bassonem Præfectum Urbi data XI Kal Septemb. Nasonaci. Modesto & Arintheo Coss.* Item *tit.* 7. *ad Ampelium P V. data III. Nonas Jul Nasonaci*, suprà dictis Coss. Similiter *in titulis* 9. 11 *&* 14. Item 1. *tit* 21. nec non *in tit* 7. *lib* 8 Valesio videtur esse *Schoneck*, vel *Schonnech*; quod est municipium, aut certè castellum, inter Prumiam & Bedam vicos insignes positum, ad fluv. Nethesam, *Nyms*, quem cum Pronea vel Prumia Sura in Mosellam defert. Alii malunt *Nasonacum* exponere *Nassoin* vel *Nassogne*, quem locum Latinè *Nassoniam* appellant. Est autem *Nassonia*, vel *Nassonium*, vicus illustris Regii, in Arduenna ac in diœcesi Leodicensi, sub ditione Abbatis Andaini, sive Monasterii S. Huberti, à quo 1000. p. abest; Mononis Scoti ibi à sicariis confossi sepulcro ac patrocinio inter suos insignis: cujus vici appellatio cùm Latina, tum vulgaris, ad *Nasonacum* proximè accedit. Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Nassovia, opp. Wetteraviæ, adde: In opposita ripa ejusdem nominis arx est in edito monte, & jumentis vix accesso, quæ communi Comitum *Nassoviorum* jure censetur; nisi quòd Auriaci Principes Ernesto Casimiro jus suum cesserunt, & eidem ex hæreditatis divisione fratres. Ubi tamen præter vetustatis memoriam, parum quod admireris habes. Cernere adhuc ibi est Geldriæ Ducum, ex *Nassovia* Comitum stirpe insignia, sed & ipsa temporis edacitate erosa. Præter turrim verò acuminatam, nihil tectum est: cætera temporis bellorumque spolia. Oppidum dextrâ descendentibus ripâ situm, crebrâ incendiorum injuriâ ad paucitatem redactum est civium: at privilegiis à Carolo IV. Imp. & immunitatum jure gloriatur. Religioni Augustanæ addicti cives fuere, donec præfati Ernesti Casimiri auspiciis, Helvetica quoque eò pedem intulit. Hinc toti Regioni nomen, quæ *Cattimelibocensis* sive *Dillenburgica* titulo, à Saraepontana (quam hic non tangere animus est) distincta, inter 50. & 51. gr. lat. sita est, atque Hassiâ & Solmensi Com. ab Ortu. Westphaliâ & Comitatu Witgenstenio à Sept. Trevirensi districtu ab Occ. ut & Comitatu Saynæ ac parte Ducatus Montium; à Meridie tandem Wisbadensi & Idstenio Comitatu clauditur. Tetrarchiâ hodie ac quatuor dominantium sedibus distinguitur: *Dillenburgo, Sygenâ, Hadamariâ &*

Dietiâ: Beilstenium enim Dietiensi; Westerwaldia & huic & Hadamariensi accessit. Appellatio verò *Nassoviæ* an arci & opposito oppido, à ditione, an ditioni ab arce oppidoque venerit, & hinc illustrissimæ *Nassoviorum* Principum Comitumque familiæ, incertum est. Circa ipsam nominis primam originem non minus variant Auctores: Quidam enim à pratis humentibus, *Nasse auv*, regionem dictam volunt, alii quòd hæc gens pars Cattorum, qui deinceps *Hassi* dicti essent, ditionem primò *Cattauv* sive *Hassauv*, postmodum *Nassau*, appellatam contendunt: A *Nasua*, Suevorum Duce, cujus apud Jul. Cæsarem mentio de *Bello Gall. lib.* 1. ubi cum Cimberio fratre C. pagos Suevorum ad Rheni ripam duxisse, & impressionem Treviris minatus fuisse, legitur, vocem non pauci derivant. Quæ sententia duobus inprimis fulcris his nititur, tum quòd Treviris oppositus *Nassoviæ* tractus; tum quòd nomen *Nasuæ* à voce *Nassau* parùm abludit. Familia hinc nomen trahens, Comitum Principumque titulis perillustris est, jamque olim dignitate Electorali, quâ nihil in Imperio post Imperatorem celsius, conspicua. Dietherus enim Comes, Trevirorum Elector & Antistes fuit, An. Ch. 1293. Gerlacus, Moguntinensium, A. C. 1354. Adolfus I. eorundem, A. C. 1380. quem 16. post annis in eodem fastigio frater Johannes excepit. Imò & A. C. 1462. eandem Infulam Adolfus II. gessit. Suprà quos evectus alius Adolfus, ipsum axioma Imperiale meruit, V. *suo loco.* Originem familiæ primam à Theodorico vel Dieterico Textor arcessit, seculo septimo florente, & ab uxore *Nassoviæ* Comite: cujus successores, ad Ottonem usque Magnum, à quo certior series, quique caput omnium est, quotquot hodie supersunt, strictim enumerabo. Adolfus; Hassiæ Præfectus Comit. *Nassoviæ* tenuit, annos 21. sub finem secu i VII. Pater ex Clodunda, VVeibrechti Saxoniæ D. filiâ, VVeibrechti Niedæ & Diederici *Nassoviæ*, Comitum: quorum hic, itidem Hassiæ Præfectus, è Gertrude, Engelberti Com. Altorfi filiâ, Othonem inter alios suscepit, patrium in Comit. hæredem, circa An. C. 703. Otho Hassiæ quoque Præfectus, ex Irmentruda Gosselini D. Arduennæ fil. Johannem genuit, circa A. C. 718. qui ex Oda, Hannoniæ Com. fil. circa An. C. 735. Georgium suscepit, Hassiæ Præfectum: quo sine hærede defuncto, Comitatus ad VValravium Laurnbergii Toparcham devolutus est. Huic VValravio, ex Helena, Johannis Arduennæ D. fil. successorem assignant Dietericum, patrem ex Elisabetha (fil. Toparchæ Breuburgi) Henrici; avum Joannis, proavum VValravii, quo ex Barbara Muntzenbergica nati perhibentur, VValravius successor, & Arnoldus, Hambergensium Comitum sator. VValravii, ex Agnete Com. Deckenbergensi filius unicus Johannes, Magdalenam Com. Schwartzenburgicam sibi junxit, ex eaque complures suscepit liberos, inter quos VVaremundus & VValravius Patri successerunt. Et quidem, illo sine prole mascula occiso, hic ex Catharina (fil. Ludovici Com. Rodenforti) Fridericum genuit, patrem Johannis (ministeriis aulicis & militaribus Ludovici Imper. immortui) Friderici (qui Sainæ nomen dedit) & Everhardi successoris: cujus ex Gerhardo fil. nepos Philippus arcem Solmensem extruxit, & primum ex Catharina Hanovica susceptum fil. Othonem, *Solmæ Comitem* primum pronuntiavit: quæ hodiernorum Com. Solmensium origo. Frater verò Philippi maximus natu Arnoldus, Patri successit, quem excepere Fridericus & VVaremundus filii: Dietericus VVaremundo genitus, Everardus Dieterici filius, Joannes Everardi frater, hocque geniti Georgius & Otho, (quorum soror Metta, Marchionum Brandeburgensium & Comitum Hohen Zollerensium atavia fuit, V. *suprà*) E quibus Georgius Adolfi pater fuit, qui ex Isabella (Henrici Com. Sanpaulini & Harlopii filiâ) suscepit Othonem, ipso die nuptiarum cum Adela Castelæ Domina, à Comite Lochsmundæ, confossum. Quo prorsi sine liberis elato, Comitatus ad Othonem propatruum, Johannis proavi filium, avi Georgii præfati minorem natu fratrem, pervenit. Hic OTHO, à quo, uti dictum, vulgatæ genealogiæ series initium capit, *Comes Nassoviæ, Toparcha Loppera, Laurburgi & Sonnenbergii*, patri ex Sibylla (Ludovici Saxoniæ Palatini filia) genitus, ab Henrico I. cognom. *Aucupe* Imp. exercitui contra Hungaros præfectus est, qua in expeditione re præclarè gestâ famam meruit sempiternam, defunctus sepultusque Norbergæ. Ei successit, ex Magdalena (VValravii Com. Sponheimii filiâ) VValravius I. quo extincto, prima stemmatis in ramos divisio facta est: altero filiorum Patri in ditione *Nassovica* succedente, altero Othone, *Geldriæ* Principatum adepto. Sic ex arbore hac, seculo XI. ramus exiit *Gelricus*, cùm Otho hic, ab uxore Geldriam ac Zutphaniam Comit. nactus, novam stirpem ordiretur: quæ defecit in Rainaldo Geldriæ Duce A. C. 1423. translatis inde ad Egmondanos fœmineo jure ditionibus. Frater ejus major natu, Patri cognominis, qui egregiam Othoni Imp. contra Hungaros operam navavit, obiitque A. C. 1020. ex Comite Arnsteinia, Robertum suscepit, defunctus A. C. 1068. Robertus, arcis *Nassoviæ* instaurator, decessit A. C. 1110. Ejus filius VValravius III. strenuus Conradi Imp. miles, obiit A. C. 1156. Quo genitus Henricus, *Principis* nomine aliquoties in priscis Annalibus insignitus, reperitur: fato functus, An. Ch. 1121. Eum excepit, ex Agnete Strombergensis Burggravii fil. filius Otho, qui præter *Nassovicam* ditionem & prædia Norbergæ rustica ac urbana, à Majoribus hæreditate tradita, etiam Suabachiam & Cadelbergam possedit; Obiit A. C. 1213. pater e Com. Varnenburgensi HENRICI cogn. DIVITIS, defuncti An. Ch. 1254. in cujus filiis altera familiæ divisio cœpit. Cùm enim is, ex Mechthilda (Dieterici Gelriæ & Zutphaniæ Com. filiâ) duos genuisset filios. VValravius primogenitus, primus *Wisbadæ, Weilburgi & Idsteinii* Comes fuit; alter verò Otho, *Dillenburgicos* Comites orsus est. Rudolfo I. Imp. rerum potiente, VValravii filius Adolfus, ad supremum honoris culmen familiam evexit, factus, post Rudolfum modò dictum, Romanorum Imperator, in cujus nepotibus nova cœpit divisio. Ejus enim ex Imagina (Gerlaci Com. Limburgensis fil.) filius Gerlacus, qui obiit A. C. 1361. ex Agnete (fil. Conradi Hassiæ Landgravii) inter alios genuit Adolfum & Johannem: quorum is hæreditate cum fratre divisâ in VVeisbadensi & Idsteinio Comit. Patris successor, *Wisbadensem* ramum, qui in Johanne Ludovico exaruit An. Ch. 1605. hic verò, primus VVeilburgi Comes, *Weilburgium* produxit: quorum hic, cùm Saræpontanus Com. per uxorem accessisset, deinde in duos palmites, *Saræpontanum & Weilburgium* abiit: Sed illi deficienti hic successit, A. C. 1559. Nunc totus hic *Nassoviæ* arboris truncus, in tribus ramis subsistit, qui, in communi Patre Ludovico A. C. 1627. mortuo, coëunt. Nam ex hujus filiis, VVilhelmo Ludovico *Saræpontum l. Sarbrücken*, Johanni *Wisbada* cum *Idsteinio*, Ernesto tandem Casimiro *Weilburgum* obtigit; unde totidem lineæ. E quibus primogeniti soboles novam divisionem fecit, cùm ex filiis ejus, Joh. Ludovicus habitet in *Otweiler*, Gustavus Adolfus in *Sarbrucken* & minimus natu Volradus in *Usingen*, de quibus omnibus, V. *suis locis.* Alteram stirpis medietatem quod concernit, ortus est eam Otho, minor filius Henrici Divitis, cui Comit. *Dillenburgicus* cum *Beilsteinio* cesserat. In hujus posteris prima divisio facta est, cùm e trunco principali exiret ramus *Beilsteinius*, qui Patrum memoriâ defecit. Ortus enim ab Henrico minore filio Henrici (Com. Othone præfato geniti) defecit in Johanne III. gradu septimo: unde ad stemma Dillenburgicum revolutum Beilsteinium sorticò obtigit Guilielmo Ludovico Frisiæ præfecto, VVilhelmi Princ. Auriaci, ex Johanne Seniore fratre nepoti. Qui hodie supersunt, omnes se referunt ad VVilhelmum Seniorem, qui extinctus est A. C. 1559. Quod enim divisionem attinet, inter Johannis A. C. 1475. demortui filios, Engelbertum & Johannem factam, quorum is (Rheno dominia, quæ hactenus multum increverant, dirimente) recentiora & in veteri Gallia posita; hic vetera & in Germania sita, nactus est: non mè ea diuturna fuit, Engelbertoque sine hæredibus extincto, ditiones ad fratrem revolutæ sunt. Similiter cùm hujus filii, Henricus in bona Engelberti patrui successisset, Guilielmus Dillenburgum & cætera in Germania loca crevisset, divisio solùm ad Renati Cabillonensis, Henrico geniti, obitum duravit, à quo VVilhelmi filius natu maximus, patri cognominis, hæres institutus est. Ergo VVILHELMUS SENIOR præfatus, ex Juliana (fil. Bottonis Com. Stolbergii) genuit Guilhelmum I. Arausionensem Principem, & auctorem Belgicæ libertatis, à quo ramus Principum *Arausionensium* seu *Auriacorum* seu *d'Oranges*, qui hodieque in Belgio superant, productus est & præter alios complures Johannem patris in Germaniis successorem, ac reliquorum omnium auctorem. Hic JOHANNES cognom. SENIOR *in Dillenburg*, cùm ex duplici matrimonio numerosam suscepisset prolem, eo mortuo hæreditas sic divisa est, ut primogenito VVilhelmo Ludovico Dillenburgum, Herbornâ, Dringensteinio, Eberbachio & Hegerâ adjectis; Johanni, Sigena; Georgio, VVesterwaldia; Ernesto Casimiro Dietza & Nassovia; Johanni tandem Ludovico, Hadamaria; obvenirent, sicque Dillenburgensis Comitum linea, in quinque Comitatuum flexus secta, quinque diversas imperantium sedes, *Principatûs* titulo futuras nobiles, extrueret: Obiit autem Johannes hic Senior A. C. 1606. Verùm cùm ex filiis ejus, VVilhelmus Ludovicus sine prole decessisset, A. C. 1620. ad IV. ramos hodieque superstites, familia rediit: portione VVilh. Ludovici, ad tertii fratris Georgii filios devolutâ, qui, ut primogenitorum locum integrâ hæreditate captâ obtinerent, Johannis secundò geniti liberis Beylsteinio, & VVesterwaldiâ cesserunt. Itaque primus ramus *Sigenensis* Johannem, functum A. C. 1623. cujus filius Johannes Latinos ritus amplexus est: Secundus *Dillenburgicus*, Georgium, eodem anno extinctum: Tertius *Dietzensis l. in Dietz*, Ernestum Casimirum, qui obiit An. Ch. 1632. Quartus & ultimus *Hadamariensis*, Joh. Ludovicum, qui decessit A. C. 1653. auctores habuere, Vide quemque horum *suo loco.* E quibus, ultimus hic, ad Latinam quoque Ecclesiam se applicuit, & *Princeps Imperii* creatus est, à Ferdinando III. anno C. 1650. quæ dignitas ad reliquos quoque ramos extensa, sicque *Nassovii* omnes, præter Saræpontanos, in Principum ordinem relati sunt, A. C. 1653. quanquam testentur, se jam Adolfi Imp. tempore, Principes fuisse, titulo saltem hactenus non usos. Incrementa *Nassovicæ* ditionis quod attinet, Otho Magnus, ut dictum, Comes fuit *Nassoviæ, Toparcha Loppera, Laurburgi & Sonnenberga.* Ejus fil. minor natu Otho, *Geldriam* adeptus est, quæ stirpe ejus extinctâ è familia iterum exiit. Ex VValravii majoris natu posteris Otho, præter ditionem *Nassovicam & prædia Norbergensia*, à Majoribus acceptas;

etiam *Sunbachiam* & *Caddbergiam* possedit. Henrici deIn Divitis pronepos Otho, per uxorem, *Comit. Viana*, *Baronatum S. Viti & partem dominii Grimbergensis*, avitæ ditioni adjecit. Nepos verò hujus, ex Johanne filio, Adolfus, *Dietzam*, hujus Comitatus hærede ductâ, insuper acquisivit: quæ tamen, per filiam, mox ad Diepstenios & Königstenios Comites transiit. Adolfi frater Engelbertus, uxorio jure, *Bredam*, *Polane & Leccam*, avito dominio adjunxit: Pater Johannis, qui *Comes Nassoviæ*, *Viana*, *Baro Bredæ*, *Toparcha Leccæ*, *Præfectus Brabantiæ*, cùm Mariam (Johannis Com. Lonæ & Heinsbergæ filiam) sibi junxisset, ditiones varias, interque eas tertiam *Juliaci agri* partem, obtinuit. Hinc filii ejus Engelbertus & Johannes paternam hæreditatem sic diviserunt, ut quæ cis Rhenum essent Johannes; quæ trans, Engelbertus, tenerent, quemadmodum diximus. Idem Johannes *Cattimelibocensi Com.* & *reducto Dietzensi*, fines auxit, ductâ Elisabethâ, Henrici Landgravii Hassiæ & Annæ Comit. Cattimelibocensis hærede, filiâ. Verùm cùm Hassiæ Landgravii Comitatum hunc vindicarent acerrimeque pro illo pugnarent, tandem Philippo Landgravio e captivitate reduce, res ita composita, ut Hasso & *Nassovio* tituli insigniaque Cattimeliboci & Dietzæ communia permanerent, Dietza soli Nassovio cederet, pro Cattimelibocensi verò Comit. Hassus persolveret certam summam pecuniæ. Sub Renato, Johannis modò memorati, ex majore natu filio Henrico nepote, accessit Principatus *Arausionensis*, qui dein testamento ad Gulielmum, Renati patruelem, & VVilhelmi Sen. filium primogenitum transiit atque huc usque in hujus posteris, cum amplissimis aliis in Belgio & Germania (ubi Meursiæ Comit. aliaque accessetunt) remanet. Et quidem, cùm Belgæ Hispanorum excussissent jugum, familiam illi Arausionensem inprimis elegerunt, cui regimen provinciarum & militiæ terrâ marique committeretur A.C. 1588. Mauritius creatus fuit Marchio Veræ in VValachria Zeelandiæ, Thuan. *lib.* 89. aliisque ditionibus, Meursiæ inprimis Comit. est auctus, Idem *lib.* 124. & 126. Fridericus postmodum Henricus, Mauritii frater, titulo *Celsitudinis* sive *Hooghejd* donatus est A. C. 1650. à Ludovico XIII. Gall. R. &c. V. præter Cyr. Leotulum *Principum Gentis Nassoviæ Geneal.* MS. Textorem, & Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Europ. passim.* Ad meliorem intelligentiam, subjicere in tabella hac placuit ramos illos VII. in quos arbor hæc frondosa, cum tempore, sese explicuit, omnes multis nominibus illustres.

Familia Nassovica rami vere VII. quorum quidam exaruere, reliqui hodieq; splendidè virent.

Dillenburgensis in 4 alios hodie subdivisus, auctorem habuit Othonem Henrici, ut dictũ, filium, A. C. 1292 perpetuâ succedendi serie, & virtutum encomio ac Famæ per Europam aliasq; orbis partes præconio, maxime in societatem à iisdem Austriacis, inclytus.

Geldricus ac Zutfaniensis, ortus ab Othone, VValravii fil. Othonis M. nepote A.C. 1020. (qui, ductâ Adelheidâ, VVichardi Geldriæ Præfecti filiâ, primus *Geldriæ Comes* ab Henrico Aucupe pronuntiatus est) potentiæ titulorumque amplitudine conspicuus, post annos circiter 336. in Rinaldo vel Eduardo III. Geldriæ Duce exspiravit.

VViesbadensis & Idsteinius, eodem cum Dillenburgensi tempore, à VValravio Com. originem habuit: desiit in Joh. Ludovico, Johannis Com. Dillenburgensis genero. Adolfo Imp. & Electorum numero nobilis.

Sarapontanus, à Johanne, Adolphi Imp. nepote inchoatus: duravit, usque ad Philippum, Johannis Ludovici filium, quo extincto in Albertum VVeilburgii Com. ditio transiit, A. C. 1605.

VVeilburgius, ortus à Philippo, A. C. 1429. cessavit in Ludovico A. C. 1529. Mariæ, Ludovici Hassiæ Landgravii fil. marito. Seu potiùs, ortus à Johanne, minore filio Gerlaci, extinctis An. C. 1361. durat adhuc. V. *suprà*.

Beilstenius, ab Henrico, Henrici Com. filio ortus, defecit in Johanne III. à quo ad Dillenburgicos successio devoluta est.

Arausionensis seu *Uranius*, originem trahit à Gulielmo I. Libertatis Belgicæ auctore, quarto jam gradu floridus. Ei enim successere Mauritius & Henr. Fridericus filii, VVilhelmus II. Wilh. Henricus.

Nasturtium, in antecœnis Veterum. Lampridius in *Heliogabalo*, *Barbas sanè mullorum tantas jubebat exhiberi, ut pro* nasturtiis, *apiastris & faselaribus & fœno græco exhiberet plenis fabatariis ac discis.* Et certe inter herbas, quæ sapore acres sunt & acutæ, adeoque orexin excitantes, Theophrasto ac Plinio recensetur, & in libris Medicorum fœno græco non rarò jungitur. Sed cùm lectioni huic libri non faveant, Palatinus et alii codex pro *nasturtiis* habeat *nascentiis*, conjicit Salmasius, *absentiis*, pro *absinthiis*, omnino legendum esse, *Not. ad l.*

Nasus, an à *nare*, an à Gr. *νασμός*, propter *fluorem* muci: an utrumque à *nando*, quòd per ea innatet & enatet spiritus; pars a-nimalis; in homine tantùm eminens, de qua Vid. aliquid suprà in voce *Nares*. Hinc pro judicio, seu *ingenio*. Sagacitatis enim hæc sedes. Martialis *lib.* 1. *Epigramm.* 42.

Non cuicunq; datum est habere nasum.
Ludit qui stolidâ procacitate.

Uti enim dextra fidei, genua misericordiæ, supercilia gravitati & fastui &c. ita *nasus* dicatus est, non irrisioni solum, uti diximus suprà; sed & judicii *ἀκριβείᾳ*, uti hic Martialis ait; Imò & censuræ. Ut idem *Epigramm.* 4. *libr. ejusd.*

Nescis, heu nescis, dominæ fastidia Romæ:
Crede mihi, nimium Martia Roma sapit.
Majores nusquam rhonchi, juvenesq; senesq;
Et pueri nasum rhinocerotis habent.

Ubi indigitare vult, pueros sibi etiam jus censendi, damnandique Romæ sumere. Nec mirum,

Nam facilis rigidi cuivis censura cachinni:

Ut Juvenalis ait *Sat.* 10. Sed & iram spiritus, & flatus, per eum, vehementior prodit. Unde Prov. Arabum, *Pungit in nare granum piperis*. Et de equo Hiobi locum, *cap* 39. *vers.* 22. ubi alii habent; *terror ejus est vehementia fremitus ejus*. Chaldæus Interpres, Hieronymus, Pagninus, Arias, Munsterus, Mercerus, Castalio, Drusius, Tigurini, Genevenses. Alii, reddunt, *Decor naris ejus terror est*. ut certè Hebr. נחר *nahar*, quod in textu est, & alii *fremitum* reddunt; ad Latinam *Narium* vocem proximè accedit. Decora autem naris in equo, est naris patula, quæ utique habet aliquid terribile. Xenophon, *Μυκτῆρές γε οἱ ἀναπεπταμένοι τῶν συμπεπτωκότων εἰς τὸ ἀναπνεῖν τε ἅμα εὐρυχωρότεροι εἰσὶ καὶ γοργότερον τὸν ἵππον ἀποδεικνύουσι· καὶ γὰρ ὅταν ὀργίζηται ἵππος ἵππῳ, ἢ ἐν ἱππασίᾳ θυμωθῇ, εὐρύνει μᾶλλον τοὺς μυκτῆρας. Et nares patulæ compressis ad spirandũ sunt faciliores, & equum terribiliorem exhibent: equus enim equo cùm irascitur, & in equitatione excandescit, nares diducit magis.* Unde Lucretius *lib.* 5.

Et fremitum patulis sub naribus edit ad arma.

Et Claudianus *IV. Cons. Honorii*,

Ignescunt patulæ nares ——

Similiter de urso Martialis *lib.* 6. *Epigramm.* 64.

—— *rabido nec perditus ore*
Fumantem nasum vivi tentaveris ursi &c.

Ejus abscissio, inter pœnas apud Occidentales receptas, VVisigothos, Longobardos, Anglo-Saxones, alios. Hinc in *L. Scaniæ lib.* 5. *cap.* 23. apud Andr. Suenonis Archiep. Lundensem, *In membrorum abscissione refert, quod membrum fuerit amputatum. Quarum enim amputatio majorem generat deformitatem, ampliorem etiam requirit emendationem, unde cùm amputatio* nasi *plurimùm hominem dedeceat & deformet, statutum est ut homicidio in emendatione debeat adæquari.* V. supra in voce *Dinasatus*, item *Nares*.

Natale, acclamatio Gallis olim familiaris, in lætitia publicâ, vulgo *Noel*, *Noel*. In *Chronico Beccensi A. C.* 1390. *Receptus cum gaudio magno, cunctis clamantibus, Noel, Noel.* V. quoque Monstreletum *Volum.* 1. *pag* 32. 52. 125. 147. 208. &c. Berrium *in Historia Caroli VII. A. C.* 1427. & ibi Andr. Duchesnium, Alios, laudatos Carolo du Fresne *in Glossario*. Hinc Frodoardus de Pontifice Rom. *in Leone III.*

—— *Proceres præconia Christo*
Læta ferunt, Regisq; Poli Natale *frequentant.*

Natalis Dies, sive die natus quis sit, sive noctu, dicitur, ut fusè explicat Varro, apud A. Gellium *Noct. Attic. lib.* 3. *cap.* 2. cùm inter alia ait: *Homines, qui ex media nocte ad proximam mediam noctem in his horis viginti quatuor nati sunt, uno die nati dicuntur.* Proprieque iis tribuitur, qui naturali generatione in lucem prodierunt. Namque & adoptivi suam habebant nativitatem, quâ eligebantur: Unde Ælius Spartianus *in Adriano Quinto*, inquit, *Iduum Augusti Legatus Syriæ literas adoptionis accepit: quando* Natalem adoptionis *celebrari jussit*. Urbibus quoque suus *Natalis* cùm assignatus sit, decretum est, ut dies, quo Romanum cœpisset Imperium, *Parilia* vocaretur, quæ festa iis fuere, unde anni urbis Romæ numerabantur; Quod expressit Ovidius *Fastorum l.* 4.

Per flammas saluisse pecus, saluisse colonos,
Quod fit Natali *nunc quoq; Roma tuo.*

Habebant & navigationes suum *Natalem*, & Reges, quando ad regnum admittebantur. Sic Herodoto teste *lib.* 9. Xerxes diem, quâ Rex dictus fuit, tanquam Imperii *Natalem* singulis annis insignem celebravit, quo cœnam etiam Proceribus suis dabat, quæ Persice *Tycta*, Græce *τέλειον* appellata est. Quæ tamen Nativitatum Festa à Comneno sublata, quanquam æra inde Imperii dependeret. Nascebantur præterea sacris initiati, pueri prætextam sumentes, & Consules; qui ubi officio illo fungi incepere, *nasci* dicebantur: Martialis *lib.* 8. *Epigramm.* 66.

Augusto pia thura, victimasq;
Pro nostro date Silio Camœnæ.
Bis senos jubet en redire Fasces
Nato *Consule.*

Nec dissimili usu Martyrum passio vocatur *Nativitas*, quâ ad gloriam nascuntur. Namque & Seneca, diem mortis æternæ diei *Natalem* vocat. & Prudentius *Peristeph. Hymn.* 11. *de passione Hippolyti Martyris* ait:

Jam cùm se renovat decursis mensibus annus,
Natalemque *diem Passio festa refert.*

Unde & Baptismus. Quin *Natalibus* redduntur plebeji, ad nobilium evecti, aut quovis gaudio elati. Ad Superos denique translatâ voce, *Natales* festa appellantur Deorum, & Christianis in communione Rom. *Natalis* Calicis V. infrà. Redeo ad veram Nativitatem: Postquam natus est infans, si primogenitus fuerit, Fortuna *Natalis* Primigenia, cujus memoriam marmora non pauca servant, sacrum meruit. Die dein tertio, apud Romanos: quinto apud Græcos, coronæ *Natalitia* foribus suspensæ sunt, domestici gaudii indices. Ad quem morem respicit Juvenalis *Satyr. 9.*

—— —— —— Foribus suspende coronam,
Jam Pater es.

Ideoque, notante Meursio *Attic. Lect. lib 4. cap. 10.* Puerperæ domus *coronata* quoque, Στεφανηφόρος, dicta est. Erant autem eædem fere, quibus Nuptialium festo frontem crinesque hastâ compositus cinxerat nova Nupta, in honorem Laris familiaris, qui foribus præsidet; vel potius ad Vestam, cui postes sacri, quæque in puerperio visa sibi erat læsa, propitiandam: Athenis masculis ex olea, e lana fœmellis; Romæ verò è lauru, hedera apioque, quam circa coronas *Natalitias* varietatem Hesychius suggerit. Quinto die emergente instituta λοιπὰ ἀμφιδρόμια, ad manus earum abluendas quæ obstetricatæ fuerant, ipsiusque Puerperæ: quo more postea solemnibus *Natalitiis* servato, lavabant manus, in polubro & gutto, quum epulas instruerent. Sequebantur eadem luce munera *Natalitia* puero oblata, (ut apud Capitolinum Commodi ad Albinum literæ testantur) pulpi, sepiæ, coronæ, gemmæ: extendebaturque liberalitas, ad Puerperam, cui umbellas, armillas &c. donabant Mariti; nec non ad Puerperi ministros, servos quoque ac libertos. Terentius *Phorm. Actu 1. Sc. 1.*

—— —— —— Porro autem Geta
Ferietur alio munere, ubi hera pepererit.
Porro alio autem, ubi erit puero Natalis *dies.*

Ultimo postea hebdomadis primæ die natis infantibus tabellæ sata inscripta, vel virgæ *Natalitia* sunt compactæ, quæ cum nato adolescerent. Donatus *in vita Virgilii. Virga populea more regionis in puerperiis eodem statim loco depacta ita brevi coaluit, ut multo ante satas populos adæquarit: quæ arbor Virgilii ex eo dicta atque consecrata est, summâ gravidarum religione, suscipientium ibi & solventium vota.* Atque hunc morem Veteres significasse videntur, cum *Fata scribunda advocare* dicerent, apud Tertull. *de Anima cap. 39.* Aliis hæ virgæ e quercu fuere, &c. Adulto dein, qui natus erat, memoria *Natalis* diei quotannis rediit, festo Genethliaco solemni, Principum progenie proprio, mox aliis, imò & Philosophis, non viventibus solum, sed Fato functis, idque religione maxima. Plautus *Persâ,*

—— —— —— Hoc age, accumbe,
Nunc diem suavem meum Natalem *inter nos agitemus amœnum.*

Cic. *Philipp. 2. Hodie non descendit Antonius. Cur? dat* Natalitia *in Hortis.* Convivia autem hoc die agitabant, ut inprimis ex A. Gellio *lib 19. cap 9.* & historia Herodis in Evangelio, patet: neve id in demortuis quoque omitteretur, usuræ ad solvenda convivia institutæ sunt, cujus rei testimonium illustre est Marmorea tabella Bergomi in æde Benedicti: Et mutuati hinc Christiani *Natales* Sanctorum & Servatoris nostri videntur, in quibus varia fuit Ecclesia vetus. Munera porro ab amicis *Natalitia* missa, pro cujusque arbitrio. Virgilius *Eclogâ 3.*

Phyllida mitte mihi, meus est Natalis, *Jola.*

Plinius *lib. 4. Epist. 9. Multis enim aut etiam Principi dixerat, sola se munuscula, dumtaxat* Natali *suo aut Saturnalibus accepisse ac plerumque misisse.* Quare Martialis *lib. 8. Epigr. 64.*

Ut poscas Clyte munus, exigasque,
Uno nasceris octies in Anno.

Imperatoribus nonnullis statutum pretium placuit: Viri uxoribus, quod donatio censetur, Parentibus Cognatisque Tutores ex pupilli bonis donarunt, clientes Patronis, amicis amici. Idem *Natalibus* anni in strenis obtinuit. Munera ea varia: Annulus, quem tum gestabant, inauris, armilla, umbella, vestes cubitoriæ cœnatoriæque, equi, coronæ, aves, libri, Poëmata, aliaque: Exhibiti ludi Theatrales, Circenses & Venationes: Cruciarii sepulti: Floralibus quoque honoratus *Natalis*: lecti strati, & albatis vestibus Genio indultum, quod in Christianis vett. quoque Canones reprehendunt. Vino aspersi, præter pueros & coronati convivæ &c. Vide de Ludis illis *Natalitiis*, Æl. Spartianum *in Adriano*, & Dionem *lib 54. ubi de Augusto.* A sanguine tamen & cæde animalium Romani abstinuere, Solin. *cap. 2.* ominis felicioris ergò, primis temporibus, & *pulte fictilâ*, an *frictilâ*, Plin. *lib. 18. cap. 8.* sacra peregerunt: Sed sequentibus hostias percusserunt, Genio immolaturi, cui floribus supplicatum, vino, libo, thure, lacte, mulso: inter quæ Diis commendabatur ille, cujus *Natalis* erat, quod *Natales infantis commendare*, Spartiano dicitur *in Geta*; Christianis vero pro solemnitatem peragentibus. Thom. Bartholinus *de Puerperio Vett.* Nec omittendum, quemadmodum antiqui diebus funebribus ardentes lucernas intra sepulcra claudebant, ita vice versa diebus *Natalitiis* eas ad fenestras & in januis suspendisse, ut ostenderent ortus interitusque contrarietatem. Quare Tertullianus, monstrare volens, tempore nascentis Christiani in Idololatriam extinctam esse: *At nunc*, inquit, *lucent tabernæ & januæ nostræ, plures jam Ethnicorum fores sine lucernis & laureis, quàm Christianorum.* Sed & mos iste die *Natali* in fenestris lucernas accendendi, notatur à Persio *Sat. 5.*

Herodis venere dies, unctaque fenestra
Dispositæ pinguem nebulam vomuere lucernæ, &c.

Vide Fortun Licetum *de Lucernis Antiqq. lib. 6. cap 32. in quo Lucernam Cominiam Ferrariæ repertam erudito Commentario illustrat.* At nihil horum fecere Thraces, sed reliquis omnibus contraria figentes vestigia, velut politioris Orbis Antipodes, hominum *Natales* flebant, exequias eorundem hilares prosequebantur, Carianorum ritu, à quibus usus tibiarum fluxit in funeribus. Testis Herodotus *lib 5.* quo referente, Thraces infantem recens natum circumsedentes ploratu ac lachrymis prosequebantur, commemorantes, quot & quantæ illi, hanc vitam ingresturo, clades atque calamitates subeundæ essent. Contrà autem vitâ defunctum cœtu & tripudiis efferebant, narrantes quantis malis, & ærumnis ille liberatus esset. Cui suffragatur Valer. Maximus *lib. 2. cap. 1.* ut & Solinus *cap. 10.* qui proin *luctuosa* Thracum *puerperia* vocat. Nec id tamen sine sapientiæ elogio: namque & Salomonem *mortuum præ vivis laudantem*, deprehendimus Eccles. *cap. 3. vers. 24.* & recens nati infantis ploratus, *Natalitiis* cantibus ex adverso respondentes, tristia miseræ vitæ exordia loquuntur. Verùm nil obstat, quò minus utrosque misceamus, & miseriæ humanæ sensu sic afficiamur, ut tamen lætantes gratias Deo agamus, *quòd homo sit natus in mundum*, sicque *tristitia nostra vertatur in gaudium*, Johann. *cap. 16. vers. 20. & 21.* &c.

Natalis Calicis, in Ecclesia Rom. dicitur Feria V. in Cœna Domini, quòd eo die S. Eucharistia à Domino fuerit instituta. Eligius Episc. Noviomensis *Homil. 10. Vocatur hæc dies Cœna Domini: vocatur & Natalis Calicis: & meritò talibus præfulget miraculis, quia hac eadem die mysticum Pascha Dominus cum Discipulis celebrans Sacramenta corporis & sanguinis sui illis atque per illos nobis tradidit, & ipse celebrationis initium fecit.* Meminit ejusd. Festi Auctor *Vitæ S.* Genovefæ *num 33. A die Sancto Epiphaniæ, usque ad Natalem* Calicis, *qui est Domini cœna* &c. Extant proin *in Natalem Calicis* Homiliæ ab Avito Vienn. conscriptæ fragmenta, inter opera illius, uti docet du Fresne *in Glossar.* Dominicus Macer eundem diem, quoque appellari *Diem panis* & *Diem lucis*, à Chrysostomo; *Diem Indulgentiæ*, à Maurino Abb. *Diem Natalem Eucharistiæ*, à Landulpho; *Diem Sacrificiorum*, à Syris, addit *in Hierolexico.* Vide & supra, *Feria V. in C.* Sic *Natalis* Cathedræ S. Petri, festivitas ejus est Communionis, de qua V. Bolandum *ad 18. Januarii* Sed & *Natales*, iidem dicuntur quæ nos præcipuæ Anni festivitates, Gallis *Jours Nataux.* Aliàs *Natalis*, festos quilibet dies Sanctorum in eadem Ecclesia cultus, quam vocem à *Nativitate* sic distinguit Beletus *de Div. Officiis cap. 4.* ut *Natalem*, vel *Natale* vel *Natalitium* dicat appellari Sanctorum ex hoc seculo commigrationem (quam alii *diem passionis* vocant) *Nativitatem* verò festum illius nativitatis, quâ quis in mundum nascitur: quo modo solum dici *Nativitatem Christi, Beatæ Mariæ* & *Joannis Baptistæ*, quòd horum Nativitates duntaxat ab Ecclesia celebrentur. Antiqui certè *Natales* vocarunt omnes dies, propter aliquam lætitiam insignem sibi solennes. Hegio Plautinus, cùm audivisset advenisse filium suum captivum,

Dii immortales, iterum natus videor, si vera autumas.

Inde in historiis Principis ejusdem sunt *Natales.* Theodorus Balsamon *ad Photii Nomocanonem*, Ἡμέρας δὲ λέγει, inquit, τὰ τοῦ βασιλέως γενέθλια, καὶ ἡ τούτου ἀνάῤῥησις: ubi duos *Natales* agnoscit, *Nativitatis* sive *Genitalem*, unde *Genitalitii Ludi*, in *Pertinace*, apud Jul. Capitolinum, & *delati Imperii.* Et quidem *die Natali* seu *Nativitatis* vota faciebant pro sua suorumque salute, eumque diem quotannis cognati ac propinqui communi religione concelebrabant. Hinc extat Hadriani Imp. *Schedium*, die ejus natali ad matrem missum, quo ipsam & sorores suas invitat ad cœnam, ut communibus votis pro mutua salute Deos orent, apud Salmasium *Not. ad Spartianum in Vita ejus.* Munuscula insuper amicis mittebant, ut ibidem videre est. Sed & *dies delati Imperii* solennis erat & anniversariâ magnificentiâ excolebatur: dictus *Natalis Imperii*, prælato Capitolino, ubi suprà, & *Natalis purpuræ*, in Laterculo Silvii. Præter hos tertius erat *Natalis*, nempe *Dies adoptionis*, de quo Spartianus ita *in Hadriano. Quinto Iduum Augusti die legatus Syriæ literas adoptionis accepit: quando & Natalem adoptionis celebrari jussit.* Sic itaque & vett. Christiani eam vocem usurparunt multifariam. Alii enim erant *Natales ordinationis*, ut *in Martyrologio* Rom. ordinationis Ambrosii, & apud Ambrosium *Epist. 5. Natalis Felicis Comensis, quo ille susceperat gubernacula summi Sacerdotii*: alii τῶν τελειώσεως cujusque Martyrum, qui & *Depositionis dies* dicebantur; cujus appellationis causam fuse explicat Ambrosius *Sermone 70.* &c. Casaubonus *ad Spartianum.* Sed & *Natalis Templi* seu *Basilicæ* occurrit non raro, pro dedicatione ejus, de qua, ut & plura hanc in rem V. suprà.

Natalitia Munera, V. *suprà.*

Natalitiæ Coronæ, Lucernæ, Virgæ, *Ibid.*

Nata

Natalitii Ludi, dicti fuere, apud Romanos, qui in *Natalibus* magnorum Virorum edi solebant. Hinc de Adriano Æl. Spartianus. *Gladiatorium*, inquit, *munus per sex dies continuos exhibuit, & mille feras Natali suo edidit. Optimos quosq; in contubernium Imperatoriæ Majestatis ascivit. Ludos Circenses præter* Natalitios *decretos sibi sprevit.* Similiter Augusti Natalem & Circensibus & Venatione celebratum quotannis fuisse, testis est Dio *lib.* 54. Florales quoque ludos in Natalibus adhibitos fuisse, credimus Lactantio *lib.* 1. *cap.* 20. *Flora, cum magnas opes ex arte meretricia quæsiisset, Populum Rom. scripsit hæredem certam pecuniam reliquit, cujus ex annuo fœnore suus Natalis celebraretur, editione ludorum, quos appellant Floralia.* Porro Ludi *Natalitii* Caii Jul. Cæsaris erant, ad 4. Idus Julias: Titi Cæsaris erant, ad 9. Kal. Januarii: Nervæ ad 4. Kal. Dec. Hadriani ad 4. Kal. Novembris: Antonini ipsis Kalendis Aprilibus: Ælii Veri ad diem 3. Idus Aprileis: Septimiani ad 18. Kal. Decembris: Gordiani, ad 13. Kal. Januarii: Constantini Magni ac Junioris, ad 4. Kal. Februarii &c. Vide prælatum Spartianum, Capitolinum, Lampridium, alios: Item suprà, in Voce *Natalis*.

Natalitius Annulus, dicebatur olim, qui solo die *natali* gestabatur. Ut enim annulorum alii æstivi erant, alii hiberni, sicut vestes *l.* 1. *D. de acq. quotid. & æstiva*, quod delicatum discrimen à Crispino inventum est, cui per æstatem molesta erant illa.

— — *Majoris pondera gemmæ*:

Sic quosdam annulos solo natali die gestari solitos, Kirchmannus docet. Ita enim capit, unà cum aliis nonnullis, hunc locum Persii *Sat.* 1. ubi introducitur Recitator,

— — *pexusq; togaq; recenti*
Et natalitiâ *tandem cum sardonyche albus.*

Quanquam intelligi etiam potest annulus, *natali* die à cliente dono missus, quem in magno pretio habitum & cum cura conservatum, patet ex Plauti *Curcul. Sc. ult.* ubi cùm Planesium virgo dixisset,

Verùm hunc servavi semper mecum unà annulum,
Cum hoc olim perii.

Miles paulo post inspecto annulo, subjungit:

— — — *Proh Jupiter*
Hic est, quem ego tibi misi natali die,
Tam facile novi, quam me.

V. Joh. Kirchmannum *de Annulis cap.* 17.

Natandi Artem, docuit necessitas, usus excoluit: cujus quanta apud Veteres fuerit existimatio, Prov. indigitat, *Nec literas, nec natare scit*, in stupidos ac prorsus inertes usurpari solitum. Cùm enim primis temporibus, apud Respublicas qualescunque Viri fortes præ cæteris honorarentur, docente Aristotele *Sect.* 17. *Probl.* 5. & 1. *Rhet. cap.* 4. ut in navalibus quoque pugnis, quæ tum frequentes admodum, in transeundis item vadis ac fluminibus homines natandi arte confisi, pericula certiùs evaderent, exitiumque, quod exercitui Cyri mare ingredi coacto obtigisse refert Xenophon *Expedit. Cyri*, evitarent: sicque fortiores inter aquarum fierent discrimina, *Natatoriam* peritiam extulerunt. Unde Romani veteres, ut Vegetius *de Re milit. l.* 1. *cap.* 10. *quos tot bella & continua pericula militaris disciplinam docuerant, campum Martium Tybri vicinum delegerunt, in quorum altero armorum exercitationibus interent, in altero sudorem pulveremq; deluerent, ac simul natare perdiscerent.* Accessit postea & alia ratio, quæ *Natandi* artem commendaret, valetudo: cui conservandæ à Medicis Gymnasticis eam adhibitam fuisse, Antyllus testatum reliquit. Hinc tertiâ febre laborantibus, ut ungantur, balneum ingrediantur, ibique madefiant, & si velint, *natent*, concedit Galenus *lib.* 1. *ad Glauconem*: qui alibi quoque, pueros sui temporis in aquis [illegible] facere consuevisse, scribit, *de locis aff. lib.* 4. Fiebat autem *Natatio*, vel *in aquis sponte nascentibus*, quam, Antyllo improbatam, paralyticis auxiliari credidit Cælius Aurelianus: Vel *in aliis*, iisque iterum vel *dulcibus*, quæ maritimâ minus efficax, adeoque ægris vitanda censetur, nisi quòd in fluvialibus aquis somnum inducat, Horatius *lib.* 2. *Serm. Sat.* 1.

— — — — *Ter uncti,*
Transnanto Tiberim, somno quibus est opus alto.

Perniciosa autem est, quæ in paludibus & stagnis obitur; Lacustris medio quodam pacto se habens, tanto minus insalubris, quanto lacus vastiores puriores que sunt: Vel *maritima*, quæ natatio ab Aretæo in capitis inveterato dolore usurpata: ab Ætio, ex Galeni mente, in narium obturatione & odoratus læsione probata: à Celso & Antyllo hydropicis, scabiosis & quos exanthemata infestant, quorum item crura aliave membra defluxione tentantur: à Cœl. Aureliano paralyticis, stomachicis, jecorosis, lienosis, cachecticis, adhibita legitur. Vide Hieron. Mercurialem *de Arte Gymnastica lib.* 6. *cap.* 12. Quo pacto vero exercitatio hæc perageretur, docuit Antyllus apud Oribasium *lib.* 6. *cap.* 27. ostendens, natatures prius moderate unxisse, & frictione corpora calefecisse, dein e vestigio in aquam se proiecisse: Idque factum, vel in ipsis Gymnasiis sive privatis balneis, vel extra. In Gymnasiis *natabant*, vel in piscina, quæ in frigidario Thermarum fuit, vel in labris illis amplis, quæ adhuc passim Romæ visuntur: è quibus Galenus *Methodi lib.* 7. magis lotionem laudat, in balneo factam, ἐν ταῖς κολυμβήθραις, id est, *in Piscinis natandi institutis*, quàm ἐν ταῖς μικραῖς πυέλοις, *in parvis alveis*: In area quoque Gymnasiorum Piscinam fuisse, memorat Plinius *lib.* 5. *Epist.* 6. & ante eum Martialis *lib.* 3. *Epigr.* 44. ubi importunitatem Ligurini cujusdam describens, ait:

In Thermas fugio, sonas ad aurem;
Piscinam peto, non licet natare.

Publicæ Piscinæ sub porticu Capitolina, *ad quam & natatum & exercitationis alioqui causâ veniret populus*, meminit Festus Pompejus, Sed de his plura V. infrà, in voce *Piscina*. Quòd verò in labris illis similiter natarent, vel saltem natantium instar moverentur, conjicitur cum ex magnitudine labrorum, tum ex Galeno *lib.* 1. *ad Glauconem*: Fuit autem illa in labris natatio fervens solùm. Piscinæ etiam *calidæ, è qua natantes mare aspiciant*, mentionem dum facit Plinius, de calefacta vi solis & maritimo situ potius, quàm de fervefacta ab igne, loqui videtur. Extra Gymnasia sive Balnea privata efficiebatur *Natatio*, modò in fontibus, modò in lacubus, modò in fluminibus, modò in ipso mari, V. suprà: Sed & apud aliquas Nationes, extra Balnea, peculiares quoque loci nando construebantur, ideo Κολυμβήθραι dicti: Sicuti legitur apud Joh. Evangelistam *cap.* 5. *versu* 2. & *cap.* 9. *versu* 11. ubi *Natatoriam Siloe* Interpres antiquus transtulit. V. iterum Hier. Mercurialem *de Arte Gymn. lib.* 3. *cap.* 14.

Nathinai. V. infrà *Nethinai*.

Nati, à matribus, ostensi viris, ad pugnam acriùs hoc pacto excitandis, apud Sallustium, *ut res magis, quàm verba gererentur, liberos parentesq; in muris locaverunt.* Unde Papinius Statius *Thebaid. lib.* 10. *vers.* 567.

Ipsa tela viris, ipsæ trabes animosq; ministrant,
Hortanturq; tenaq; ruunt, nec avita gementes
Limina, nec parvos cessant ostendere natos.

Et Silius Italicus *lib.* 12.

— *contrà Oenotria pubes*
Non ullas voces Ducis aut præcepta requirit.
Sat matres stimulant, natiq; & cara supinas
Tendentum palmas, lachrymantiaq; ora, parentum
Ostentant parvos, vagituq; incita pulsant
Corda virûm, armatis infigunt oscula dextris.
Ire volunt, & pro muris opponere densi
Pectora, respectantq; suos, fletumq; resorbent.

De ritu verò *Natos* tollendi, quo eos, postquam geniti essent, pro suis agnovere Patres, aliisque huc pertinentibus, V. Joann Bernartium *ad Papin. Statium* 1. *Thebaid.* Levinum Torrentium *Commentar. ad Suetonii Augustum c.* 6. Jo. Savaronem, *ad Sidonii Narbonem*, Dionys. Gothofredum *ad Codicem Justin. pag.* 469. Conr. Rittershusium *ad Oppiani Halieut.* 1. *vers.* 758. A. Tiraquellum *Comm. ad L. si unq. C. de Revoc. Donat.* Jul. Cæs. Bulengerum *de Imper. lib.* 3. Jo. Brodæum *Miscellan. l.* 4. *cap* 3. Dan. Vechnerum *Hellenolex. lib.* 2. *cap.* 12. & hic passim, inprimis in vocibus, *Filius, Infans, Liberi* &c.

Nationes, in Academiis quibusdam, in quas Studiorum seu Academiarum Scholastici dividuntur, in singulis quaterno fere semper definiuntur numero. Sic Parisiensis IV. *Nationibus* constat, *Francia, Picardia, Normannia & Germania*, quæ olim *Anglia* dicebatur. Similiter in *Privilegiis* Academiæ Viennensis, in Austria, ab Alberto III. Duce Austriæ, concessis An. Ch. 1384. eadem Universitas in IV. partes, quas solitum est *Nationes* vocari, ad instar Parisiensis *Studii* dividitur, in Nationes scilicet *Australium, Rhenensium, Ungariæ & Saxonum* &c. V. Lambecium *Comm. de Biblioth. Cæsar. lib.* 2. *cap.* 5. & *Historiam nuperam Academiæ Parisiensis*, laudatos Carolo du Fresne *in Glossario*. Habet autem *Nationum* harum quælibet suas Leges, suam arcam, suos Ministros, suum Syndicum &c. De *Nationibus*, in Ordine Eq. Melitensi, V. suprà in voce *Lingua*. Sed & Romæ olim *Nationes* habitu discretas fuisse, discimus ex Papinio Statio *libr.* 4. *Sylv.* 5. *ad Sept. Severum versu* 45.

Non sermo Pœnus, non habitus tibi,
Externa non mens, Italus, Italus:
Sunt urbe, Romanuq; turmis,
Qui Libyam doceant alumni &c.

Qua de re multa observata Barthio, quem V. *ad h. l.*

Nativa, priscis dicta, quæ naturâ colorante essent tincta. Martialis,

Nativa *semper habeat, & licèt laudes*
Fuscos colores, galbinos habet mores.

Hinc *nativus color*, pro fusco vel nigro. Nonius, *Pullus color est, quem nunc Spanum vel* Nativum *dicimus*: Spanus, à lanis Hispanis, quæ nigræ erant. Præter nigrum tamen, multi alii colores *nativi*. Nam & leucophæus, & fulvus, & rutilus, inter nativos colores numerantur: horumque omnium colorum lanæ, non ab arte, sed naturâ sic coloratæ. Inter hyacinthorum species, unus quoque erat, qui *nativus* dicebatur: hic dilutior & minus roseus, quam rhodinus, quem vulgò *rubinum* vocamus. Epiphanius Νάτιον vocat, ubi de variis hyacinthorum generibus sic ait: Καὶ ὁ μὲν [illegible] λίθος καλεῖται βαλάσσιος, ὁ δὲ δεύτερος ῥόδινος, ὁ τρίτος νάτιος, ὁ τέταρτος, [illegible] [illegible] χαννιαῖος, ὁ δὲ [illegible]. Bæticæ lanæ coloris erant rutili, Tarentinæ

pulli.

pulligine sua, ut loquitur Plinius. Sic *coloris sui dictæ*, quæ suum & nativum colorem retinebant, nec alienum imbiberant: Nam lanarum nigræ sui coloris retinentissimæ sunt, nec ullum alium colore imbibunt; ἰδιόχρωμα Græcis Gloss. *Nativa*, ἰδιόχρωμα. Item *sui coloris* ἰδιόχρωμος. Sic *hominem sui moris* Latini dicere, quem Græci ἰδιότροπον: qui ad alienos mores sese accommodare non potest, sed sui quodammodo moris tenax est. Ita & *sui negotii hominem* appellarunt, qui alienis negotiis sese minime immiscere, sua tantum curans, ἰδιοπράγμων Græcis, cui ὁ πολυπράγμων opponitur. Eodem modo & *vellera*, *ut colores*, quæ suum & *nativum* colorem alieno non mutarant, Tales Hispanæ lanæ, ut diximus, unde *Spanum* colorem & *nativum* de nigro dixere. Strabo vel e ea Hispan. Κοράξοι dicit, id est, coloris coracini seu corvini, quæ ex Hispania in Italiam apportabantur, cum prius vestes importari solitæ essent, &c. Cl. Salmasius ad *Tertull. de Pallio*.

Nativitas Domini, unum ex VII. majoribus Copttitarum seu Ægyptiorum festis, quod incidit in diem 29 *Chiak*, qui 25. est Decembris Juliani. Et quidem diem hunc, ut apud Ægyptios suisse receptum, pro Domini Natalibus, jam Eutychius Alexandrinus memorat, qui circa A. C. 900. scripsit, *Tom. I. pag.* 310. ut & Auctor *Constitutionum Apostolicarum*, *lib.* 5. *cap.* 12. Etiam Christiani Græci, per annos mille ducentos & ultra diem eundem observarunt, ut ex *Ritualibus* eorum constat. Ita Syri, velut pariter Apostolicam ipsam de eo doctrinam secuti, ut Joannes Widmanstadius *Epist. subnexâ Testamento Syriaco*, monumentis illorum edoctus quibus M. homeus ... *Vigesimo tertio die Ramadan* (... temp. ... verno) *natus est Christus filius Mariæ*, *Orationes Dei super eum.* *Quòd XXIII.* inquit. *diem Ramadan mensis*, *natalem scripserit Mahometes à veritate prorsus est alienum.* Ex ipso in codice *Græco Bibliothecæ* ... *Marci Florentiæ Homerii I* — *tempore* (qui circa annum Christi 620. cùm floruit Mahometes) *scripta lego Apostolos memoriæ prodidisse*, *Christum ex Virgine natum Bethlehemi XXV. Decembris*, *horâ diei sextâ*, *baptizatum anno ætatis suæ XXX die Januarii XI. horâ noctis decimâ* &c. Aliud ... *Hesychium scribit in anno XLII. Augusti XXV. Decembris*, *h... diei septima partu Virginis editum in hanc lucem fuisse.* Occidentalis autem Ecclesia, diu antequam agnosceretur hic in Oriente dies, ... pro vero Natali accepit ... Æthiopes etiam in celebratione hac consoni, V. Jos. Scaligerum *de Emend. Temp. lib* 7. Per Orientem verò seculis illis primitivis variæ, atque ab observatione hac dissonæ opiniones obtinuere, cùm nondum dies hic *Nativitati* illic assignatus est. Apud Clementem Alexandr. memorantur, qui diem ἐν πέμπτῃ Παχὼν κ̄ε̄ ἡμέρᾳ, silenter collocabant, *die vigesima quinta mensis Ægyptiaci Pachon*, seu Maji Julian. 20. ... qui item ille velut de re planè in Oriente ignorata loquitur. Epiphanius etiam, qui diu pòst scripsit, Epiphaniorum diem seu sextum Januarii *Natalem* facit, *Hæres.* 51. *n.* 16. quemadmodum & alii. At sub idem tempus Chrysostomus, apud Occidentaliores, vetustissimam fuisse agnitionem illius, hoc nomine, dici, etiam à Thracia usque in Gadira seu extremum Orientis ait, unde Orientales eam didicerunt, *Orat* 71. *Tom V. pag.* 512 *edit. Savil.* Nempe creditum est, Titi tempore Romam allatas tabulas aliquas publicas, è quibus in Occidente tantundem colligeretur, licet Orientalibus non jam receptum, idque etiam ab ipso Epiphanio traditum esse. Sed de vero die variè jam pridem inter Chronologos disputatum est: quæ res utut se habeat, scimus tam sub Eutychio Alexandrino, qui annis amplius 750. ab hinc floruit, in Ægypto observatum pro Natali 25 diem Decembris, idque velut receptum diu Calcalendi, apud Seldenum, tempus, quod recentius est. Vetustiores autem Ægyptii, usque Chrysostomo coævi, diem 6. Januarii, qui *Epiphania* dicitur, & Baptismum & Natalem faciebant; ut è Cassiano *Collat.* 10. *cap.* 2. aliisque liquet: modò dictus Seldenus *de Synedriis vett. Ebræor. Lib III. cap.* 15. *num* 6. Hodie in Ecclesia Rom. tres Missas hac die dici solere; nocte verò prævia seu matutino gladii Imperialis & pilei Ducalis benedictionem peragi, à Pontifice; in officio item hujus noctis cooperiri Altare tribus velis diversorum colorum, aliaque huc pertinentia refert Dominic. Macer *in Hierolexico*; ubi etiam *Solem novum* id festi vulgariter appellari, quòd ab eo crescere incipiant dies, ex Ambrosio *Serm* 16. & Augustino *Serm.* 21. *de Sanctis*, addit. Vide quoque hic infrà.

à Nativitate Christi, annos numerandi ratio, post Dionysium Exiguum invaluit. Cùm enim is seculo VI cyclum suum ad Christi Incarnationem accommodasset, primumque ejus annum nominasset illum, in quo Christus conceptus & natus erat; qui eum sequuti sunt, videntes hominum vitam non ab eorum conceptione, sed ab ortu vulgò putari, atque animadvertentes præterea *Nativitatem* Christi non longè abesse à fine anni Juliani & Circumcisionem ipsis Kal. Januarii celebrari, communi fere consensu constituere, ut primus Christi annus, *ab ejus Nativitate* duceret exordium. Unde factum, ut æra communis invaluerit uno anno inferior æra Dionysii, servato tamen toto Cyclo Dionysiano in cæteris i. Lunâ, Sole, Literâ Dominicali & Indictione, solo ... pro capite, quod observatum pridem Petavio *de Doctr. Temp lib.* 12. *capp.* 2. 3. &c. Addit Ægid. Bucherius *in Chronol. Regum Franc. Sect.* 1. supputationem annorum *à nato Christo*, in antiquis historiis, *ante annum* 730. vix usurpatam: deinceps vero sub Pipino R. ejusque filio Carolo M. paulatim robur cepisse. Et quidem sub altera hac Regum Francicorum stirpe, annos hoc modò ordiuntur Scriptores omnes, qui *Historiæ Franc. Volum. II. & III.* habentur: v. g. Carolum M. Romæ Imperatorem creatum ajunt, die Christi Natalitio, Anno 801. qui more jam recepto erat 800. Poeta Saxo *lib* 4.

> *Festa dies cœlis eadem celeberrima terris,*
> *Virginei partus, Christique refulserat ortus,*
> *Post octingentos, ex quo processerat, annos.*

Idem Carolus, in *Vita* ejus, ubi sic dicitur, 5. *Kl. Febr. anno Incarnationis Domini nostri Jesu Christi* 814. ubi annus Incarnationis intelligitur, à Natali Domini inceptus, ut apud Nithardum anno 813. At sub tertia stirpe, annorum exordium, à Domini Incarnatione, h. e. die 25. Martii, putari cœpit: neque tamen obstitit, quin Kalendæ Januariæ primus anni dies semper habitus sit, uti pluribus docet du Fresnein voce *Annus*. Veteres Anglos, menses suos juxta Lunæ cursum computasse, annumque incepisse ab 8. Kal. Januar. quo die Natale Domini celebratur, ita sit Beda *de Ratione Temp. cap.* 13. quod confirmant vett. Regum illius gentis Diplomata, apud Ingulfum & in *Monastico* Anglic. quæ annos Incarnationis præferunt; quos *à Natali Christi* auspicatos esse, satis declarat *Charta* Eduardi Confess. in eodem *Monastico Tom. I. pag* 62. quæ sic clauditur: *Acta apud Westmonasterium V. Kalendas Januarii die sanctorum Innocentium, anno Dominicæ Incarnationis MLXVI. Indictione III* Nam quo hic annus 1066. 28. Decembris, secundum nostram annos ineundi rationem, esset tantum 1065. qui, quod annus *à Natali* initium apud Anglos duceret, fuit 1066. Quem morem annos computandi servatus est in Anglia etiam à Normannis, saltem Gulielmo Notho regnante, ut ex ejusdem *Monastici Chartis* aliquot colligitur: Deinceps enim vix ulla in Anglicis Diplomatibus annorum nota reperitur, cùm Regia regni annos, cætera nullos fere præferant. Apud Germanos perinde Nativitas Christi annum aperuit. Wippo *de Vita Chunradi Salici*, *Eodem anno, ut suprà, id est, à Nativitate Salvatoris* 1027. *Indict.* 10. &c. Non tamen id semper obtinuit: extat enim apud Chiffletium *in Beatrice Cabilon. pag* 113. *Charta* Henrici Imp. cum hac temporis nota: *Datum apud Bernum* 5. *Kal Januarii*, *Indictione* 13. *anno Dominicæ Incarnationis* 1224. *anno regni nostri* 5. Quippe anno 1224. sumto à Kl. Januarii initio, currebat indictio 12. anno v. 1225. Indictio 13. In Italia, annorum initium *à Nativitate Domini* sumere observat Covarruvias *Resolut. Variar. Tom. II lib.* 1 *cap* 12. *§.* 1. Similiter extat *Charta* Petri Aragonensium Regis A. C. 1350. quâ statuit, in posterum annorum initium computandum *à die Nativitatis* Christi, & ut, omissis Nonis, Idibus atque Kalendis, numerus dierum describatur. Idem de Cypriis & Islandis, legas apud præfatum Car. du Fresne *d. l.* ex *Charta* vet. 1378. & Olao VVormio *Fastorum Danic. lib.* 1. *cap.* 2. &c.

Nativitatis Domini Missa, in Ecclesia Rom. triplex est, ex privilegio Leonis Papæ, quod habetur *in can. nocte sancta de consecrat. dist.* 1. ubi *Glossa*: *Celebratur una ante diem, quæ significat tempus ante Legem, quando eramus in tenebris. Secunda, dum dies ... & significat tempus in Lege, quando nondum plena agnitio Dei habebatur. Tertia in die, & significat tempus Gratiæ quando jam plena cognitio habebatur.* Unde versus in quodam *Missali* pervetusto,

> *Quarum prima tibi tempus, quo Lege carebant,*
> *Altera dat Moysen, designat tertia Christum.*

Et quidem in prima harum missarum, recitatur Prophetia, *Populus gentium, qui ambulabat in tenebris*; in secunda, *Lux fulgebit hodie*; in tertia, *Puer natus est* &c. Unde veterum versus,

> *Tres in Natali debent missæ celebrari,*
> *Quarum prima sacram signat Christi genituram;*
> *Altera venturi designat gaudia Christi:*
> *Tertia jam factum, quod Lex fore sacra figurat, &c.*

Plura hanc in rem congessere Dominic. & Car. Macri *in Hierolexico*.

Natta, Gallis *Natte*, V. ... *Matta* est. i. storea, Salmasius *ad Solinum pag* 861. V. suprà *Matta*.

Natura, Poëtis modò Jovis mater, modò subjecta, modò consors, modò nescio quid aliud. Sidonius,

> *Cùm Juvenem super astra Jovem* Natura *locaret,*
> *Susciperetque novus regna vetusta Deus.*

Priscianus *Periegesi*,

> Natura *genitor, qua mundum continet omnem.*

Claudianus,

> *Juppiter, ut perhibent, spatium cùm discere vellet*
> Naturæ, *Regni nescius ipse sui.*

Idem *Gigantomachiâ*,

> —— —— *jam signa eternâ*
> *Hic æther, hic terra dedit, confusaque rursus*
> *Pro domino* Natura *timet.*

Id est, Jove &c. Philosophis pro Numine fuit priscis, quibus antiquissima erat persuasio, nihil aliud eam, quàm Deum esse, quem alio nomine Mundum, sive τὸ πᾶν, dixere. Unde *Princeps Natura*, prima hæc rerum omnium creatrix, Statio *l.* 2. *v.* 16.

> — *Heu Princeps Natura, ubi Numina, ubi ille*
> *Fulminis injusti jaculator* ——

Quæ opinio posterioribus seculis, apud Stoicos & Platonicos hæsit, qui statuebant:

—— —— —— Deum ire per omnes
Terrasq; tractusq; maris, cœlumq; profundum.

Unde factum, ut, qui de Rerum disputarent Natura, *θεολογεῖν*: ipsa *Naturalis* scientia seu Physica *θεολογία*, ejusque Doctores *Theologi* dicerentur, teste Augustino *de Civ. Dei lib.* 8 *cap.* 1. Quanto sanctius Galenus, cætera satis profanus, cùm *Natura* hominis mirabilem attentius considerasset, Deo, Naturæ Auctori, eximium hymnum cecinit. Quo sensu Basilius eleganter res naturales, *παιδευτήριον τῆς θεογνωσίας καὶ ψυχῶν λογικῶν διδασκαλεῖον* vocavit: Pythagoras lineam Philosophiæ *Naturalis*, cognitionem Unitatis: Archytas Principii omnium principiorum: *Natura* intelligentis ac sempiternæ Plutarchus: divinæ Majestatis Simplicius, dixere. V. Aug. Eugubinum *de Philos. perenni lib.* 10. *cap.* 9. & 11. ut & priùs *lib.* 8. *cap.* 8. Cic. *Tuscul. lib.* 1. Georgium Hornium *Histor. Philos. lib.* 3. *cap.* 7. &c. Priscorum verò illam de *Natura* opinionem, Patrum ætate, ex orco revocavit Lucilius Vaninus Italus, qui, scripto *de Arcanis Naturæ* libro, *Naturam* omnium Deum professus, Tholosæ propterea Atheismi postulatus & ad rogum damnatus est, uti legimus apud Grammondum *Histor. Gall. lib.* 3. A. C. 1618. Vide Pfannerum *System. Theol. Gentil. purior. cap.* 1 §. 2.

Nava, adde: Ejus meminit quoque Tacitus *Histor. lib.* 4. ubi *de Bingio & Navæ fluminis ponte*, verba facit: quorum illud, *vetus Vicus*, sed reparatus ac mœnibus cinctus, Ausonio *loco cit.* dictum, nunc castrum aut oppidum Germaniæ est, ad Rheni & Navæ confluentes: ubi quondam Galli maximam, & qualem ferè ad Cannas Romani, cladem acceperunt, cum nempe Vindex & rebelles Galli à Virginio Rufo Romanisque Legionibus acie essent cæsi. Ab eo, pago circumjacenti nomen fuit, qui olim *pagus Navensis*, Germanicè *Nachgouve* & *Nachgouva*, si quà Brouvero fides habetur, nuncupatus est: unde colligere est, fluvium hunc olim à Germanis, non tantùm *Nahe*, sed & *Nach* appellatum esse. Hadr. Valesius *Not. Gall.* Aliis *Nava*, Hispanis est area plana, arboribus purgata, quæ tamen in circuitu silvas habet dumetaque fruticosa, uti habet Nebrissensis *Præfat. ad libros de bello Navariensi*. Vide quoque Garibajum *lib.* 21. *cap.* 1. & Vasæum *in Chron. cap.* 17. At Ludovicus *de la Cerda*, *Navas* apud Hispanos significare ait, mapalia pastorum & casas rusticas, ab Hebr. *Nebo* vocis originem arcessens, apud Car. du Fresne *in Glossar.*

ad Navalia, vulgò *ad Nafels*, vicus amplus Helvetiæ, in pago Glaronensi, victoriâ hujus Gentis de Austriacis obtentâ sec. 14. celeberrimus. V. suprà in voce *Nafelius vicus*.

Navalis Corona, dicebatur apud Rom. olim, *quâ donari solebat, maritimo prælio, qui primus in hostium navem armatus vi transilivit: quasi navium rostris insignis*, ut ait A. Gellius *lib.* 5. *cap.* 6. Sed *Navalem* simplicem rostris navium non distinctam fuisse arbitratur Lipsius *de Mil. Rom. lib.* 5. *cap.* 17. aut certè aliquâ notâ diversam à *Rostrata*. Hæc enim in summo pretio, & non iis data, qui in navim aliquam transcendissent, quod sæpe factum, sed qui navale aliquod magnum decus aut victoriam magnâ industria pepetissent: Concessa itaque Ducibus, & similis aliquatenus obsidionali. *Classicam* verò, quæ bis dabatur, majoris fuisse pretii, vix dubitari potest, cùm raro vel vix unquam illam datam fuisse doceat Dio Cassius *lib* 49 cùm ait: *Agrippam coronâ Rostratâ aureâ donavit, quod neq; ante neq; postea cuiquam contigit*. V. Vellejum *lib.* 2. *cap.* 81. Livium *Epitom.* 129. Senecam *de Benefic. cap.* 32. Plinium *lib.* 16. *cap.* 4. ubi *idem honorem* M. Varroni *obtigisse è piratico bello, dante M. Pompejo*, refert. Anton. Thysium *in A. Gellium loco cit.* &c. Primus autem *Navalem* triumphum inter Romanos, egit C. Duilius anno U. C. 493 de quo ita Valerius Max. *lib.* 3. *c.* 6. *Cajus Duilius, qui primus navalem triumphum ex Pœnis retulit, quotiescunq; epulaturus erat, ad funalem cereum, præeunte tibicine & fidicine, à cœna domum reverti solitus est, insignem bellica rei successum nocturnâ celebratione testando.* Vide quoque Livium *Epit.* 17. L. Florum *lib.* 2. *cap* 2. Cic. *in Cat. Maj.* Eutropium, Orosium, Plinium, Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib* 10. *cap.* 28. &c. Cæterùm aurea hæc corona fuit, ideoque *fulgere* dicebatur. Virgilius *Æneid. lib* 8.

—— cui belli insigne superbum
Tempora navali *fulgent rostrata coronâ.*

Illamque M. Terentius Varro adeptus legitur bello piratico, donante Cn. Pompejo Magno, apud Plinium *lib.* 16. *cap.* 4. & Festum *Navali*. Sed & jam ante A. Attilium, bello contra Nabin, eadem donatum esse, idem Festus refert, *ut*, inquit, *scriptum est in carmine Saturnio, quod quidem Duces ipsi consueti sunt in tabellis publicè ponere, in quo nominabantur, qui navali coronâ donati erant*. Ovidius Pacem illâ redimit *Fastorum lib.* 1.

Frondibus Actiacis comptos redimita capillos
Pax ades, & toto mitis in orbe mane.

Occasione Actiacæ victoriæ, quâ pax Imperio obtigit. Claudius postmodum Imp. inter hostilia spolia, *Navalem* itidem *coronam fastigio Palatinæ domus juxta civicam fixit, trajecti & quasi domiti Oceani insigne*, Suet. *Claud.* Neque enim tantùm in Rep. sed & sub multis, atque adeò sub ipsis prope ultimis Principibus, ingens coronæ decus duravit, ut ex Amm. Marcellino liquet, de Juliano, *lib.* 24. *Qui appellans plerosq; nominatim, quos stabili mente aliquid clarum fecisse ipse arbiter perspexit, navalibus donavit coronis, & civicis & castrensibus* &c. Sed & Græcis coronam hanc usurpatam, colligas ex Demosthene *de Cor. præf. nav.* ubi, cùm Atheniensis Resp. magnis rebus urgeretur, surgentiaque undique pericula postularent, ut quantocyus triremes milite complerentur, decretum factum esse tale memorat: *Qui primus adornaverit triremem, huic Quæstor coronam dato.* Eodem faciunt tot coronæ, ad Lysandrum maris latè victorem allatæ ex omnibus locis apud Xenoph. *Hellenic. lib.* 2. Etiam eam in eadem gente meruisse, qui hostium insulâ navibus promptè circumdatâ inibi aggerem occupasset, ac proinde suis insulam aperuisset, illamque princeps perrupisset, Pollux *lib.* 1. *cap.* 9. refert &c. Vide Car. Paschalium *Coronarum lib.* 7. *cap.* 4.

Navarchus Thoracatus, inter Parrhasii opera, memoratur Plinio *lib.* 35. *cap.* 13. *Idem pinxit & Thesea, qui Romæ in Capitolio fuit: & Navarchum Thoracatum.* Est autem *Navarchus*, classis præfectus, Græcè *Ναύαρχος*, de quo officio V. in vocibus *Admirallius*, item *Thalassiarchus*. Alii verò legunt apud Plinium, *Nearchum*, quo nomine fuit Tyrannus is qui Zenonem Philosophum & torqueri & necari jussit, apud Valerium Max. *lib.* 3. *cap.* 3. & Diog. Laërtium *in Zenone*. Item Dux Atheniensis, cujus apud Thucydidem mentio. *Nicarchum* nonnulli malunt, de quo Xenophon. V. Dalechampium *Not. ad Plinium d. l.*

Navarra, adde: Ortum hoc Regnum est, ex Regno Suprarbiæ & Ripagorzæ, quod condidit A. C. 724. Garsias Ximenius seu Jnnicus, post victos ingenti strage Mauros, contra quos primus vexillum extulerat Pelagius, circa A. C. 716. erecto primo Hispaniæ Regno, in montibus Asturiæ, Gallæciæ & Cantabriæ, sede primò in antris, inde Ovetum, ac tandem Legionem, translatâ. Secundum itaque Regnum in montibus Pyrenæis à Garsia Ximenio, ut dictum, institutum sedesque in oppido Jusa erecta est, titulo *Suprarbiæ & Ripagorzæ*. Postquam verò sequenti tempore, sub Garsia Inico II. Pompejopolis expugnata est, illuc sedes Regni translata, Regnumque *Regnum Pampelonæ* & peculiari nomine *Regnum Navarræ* est dictum, vel ab urbe *Navareto*, cis Pyrenæos in Bearnia sitâ, vel à voce *Navas*, quòd plani tem à montibus Pyrenæis protensam complectitur, V. Hier. Blancam *Histor. Regum Aragon.* Abolitum autem nomen *Suprarbiæ & Ripagorzæ*, ejusque loco regnum Aragoniæ ac *Navarræ* introductum est, An. Ch. 895. quo tempore Sanctius Kæsa Abarca primus se *Aragoniæ Regem* appellavit, successor Garsiæ Jnnici præfati Suprarbiæ & Ripagorzæ R. qui, ductâ Urracâ, Fortunii Ximenii Com. Aragoniæ sexti & ultimi filiâ, Aragoniam cum Suprarbiæ Regno paulò antè conjunxerat. Accessit utrique Regno Castellanum, conjugio Sanctii Majoris, Regis *Navarræ*, cum Sanctii Ferdinandi Com. Castellæ filiâ, quibus parentibus natus Ferdinandus M. primus se *Castellæ Regem* vocavit. Mortuo enim Sanctio, qui circa An. Ch. 1000. primus omnia Regna Hispanica, quæ tum in potestate Christianorum erant, conjunxerat, & 34. ann. retinuerat, quatuor ejus filii totidem Regna orsi sunt, Aragoniæ, *Navarræ*, Castellæ, Suprarbiæ & Ripagorzæ, quod ultimum mox Castellæ accessit, neque ab eo tempore ejus nomen auditum est: Loco quarti igitur Regni Portugallia postea adjuncta est. Inter quæ tamen Regna nunquam stabilis potuit iniri concordia, quanquam subinde vel armis vel matrimoniis conjungerentur, donec tandem adveniente fatali periodo, Ferdinandus Aragoniæ R. maritus Isabellæ Castellanæ, Castellam primùm & Aragoniam, circa A. C. 1479. *Navarramq;* postmodum, conjunxit: quibus sub Philippo II. accessit Portugallia, circa An. C. 1579. è quibus tamen hæc proprium iterum Regem habet. *Navarra* verò, vix 20000. focorum, vix 100000. hominum continet & perpetuis bellis à Galliæ R. qui, *Navarræ Regis* titulo, proavito utitur jure, reposcitur. V. Georg. Hornium *Orb. Imper. p.* 164. *& seqq.* Distinctionem ejus in *Inferiorem & Super.* cognoscere est, ex Mornæi libro, cui tit. *Memoires seu Lettres d'Estat, pag.* 135. ubi Henrici IV. tunc temporis solùm *Navarræ* Regis ditiones recensens, nomine *Inferioris*, vulgò *de la Navarre Basse*, complectitur, *le Pays de Basques, de Donnezan & de Bearn*, in quibus reliquiis erepti ab Hispanis Regni Henricum tunc morari, & Regium *Navarræ* titulum conservare oportuit. Reliquum enim Ferdinandus Catholicus sibi vindicaverat, A. C. 1512. prætextu innoxii transitus negati, quem Ludovicum XII. Galliæ R. bello aggressurus petierit: & proin amicitiæ, cum Ludovico, utpote Ecclesiæ hoste, & propterea à Pontifice Rom. excommunicato, constanter cultæ. Sed facinoris ipsos postea Hispanos piguisse, patuit ex consiliis Caroli V. ad Philippum II. filium; quibus inter alia monuit Philippum, ut Johannam Labretanæ familiæ hæredem in uxorem duceret, verùm eâ lege, ut jus suum in *Navarram* Philippo conferret. Thuan. *Hist. lib.* 1. *& lib.* 71. *ad ann.* 1558. Quod cùm non successisset, eadem repetiit Philippus II. in moniti ad fil. Philippum III. *Navarreni* Regni quæstionem suæ fidei à Patre secreto codicillo commendatam testatus, sed variis occupationibus districtum non potuisse illam diligenter discutere; proin mandare filio, ut momenta causæ à peritis & probis hominibus examinanda curet: Non enim nisi justas Regni occupandi causas Ferdinandum habuisse, Patrem & se semper exsti-

existimasse, eaque postea tempora incidisse, quæ Providentiâ divinâ id factum arguerint, ne num. Regnum propter vicinitam Aragoniæ & Castellæ ad omnes casus opportunum, & alioqui Franciæ sectario veneno ab illa parte contaminatæ contiguum, in eorum potestate esset, qui eo malo infecti totam Galliam eodem inficere non dubitent: Tamen velle & jubere, ut de jure, quod Majores sui habuerint, amplius consultetur, & si quid in ea invasione præter jus & æquum factum comperiatur, damnum ac jacturæ possessoribus antiquis modo ac ratione, quæ videri possit æquior, sarciatur; ita ut ante omnia Religionis & Regnorum suorum tranquillitatis ratio habeatur, Thuan. *Histor. lib.* 120. Sed mansit interea *Navarra* penes Hispanos, & Albretanum necesse fuit spatias Regni sui reliquias incolere, de quibus supra: quibus accessere Comit. Foissæus, Bigerricus & Armaniacus, quos à Galliæ Rege accepit. Hactenus Auctor Anonymus *Histor. Orbis Terr. Geograph. & Civ. cap.* 1. *de Regno Hisp.* §. 2.

las Navas, nomen illustris in Hispania familiæ, quæ Davilææ stirpis ramus est. Hæc enim familia perantiqua, ex urbe Avila oriunda, cum in duas præcipuas lineas divisa esset, primogeniti Domini *de las Navas & Villafranca* fuere, in quibus, sub Rege Johanne I. claruit Petrus Consalvus Davila: & altera Dominorum *de Santreman & Villanova*. Ex priore Petrus Davila Comes *del Risco* creatus est, A. C. 1475. Pater Stephani, qui per alterum filium Petrum March. *de las Navas*, reliquorum Comitum ac Marchionum *de las Navas* auctor fuit (in quibus etiam Henricus Davila & *de Guzman March. de Povar* titulum gessit) alter Stephani filius Ludovicus, ab uxore Maria *de Zuniga, Manuel & Sotomayor* Mirabellum, ac illo nomine à Carolo V. titulum *Marchionis* obtinuit. Qui quamvis fœmellas tantum genuerit, cùm Hieronyma hæres patrueli Alfonso *de Zunigâ & Corduba*, ac iterum hujus fil. Franciscæ, suo patrueli Antonio *de Toledo & Davila* nupserint, in Davilensi tamen stirpe dignitas illa permansit, V. de his suprà in voce *Davila*. Marchionum verò *del Risco de las Navas* series hæc est: Petrus Davila, Dominus *de las Navas & Villafranca*, ex Maria *de Bracamonte*, Pater fuit Petri Davilæ Com. *del Risco* creati, A. 1475. Huic ex Elvira Toletana genitus Stephanus Davila Com. *del Risco*, Elviram *de Zuniga*, sibi junxit, atque ex ea suscepit Petrum Davilam March. *de las Navas* Com. *del Risco*, qui ex Maria *de Corduba* March. *de Priego*, genuit Petrum II. Davilam *March. de las Navas* Com. *del Risco*, maritum Hieronymæ Henriciæ *de Guzman* (fil. Henrici Guzmanni Com. Albæ *de Aliste* vel *de Lista*) & ex ea patrem Petri Stephani Davilæ March *de las Navas* Com *del Risco*, quo & Johannâ Manriciâ (fil. Garsiæ Fernandi Manricii Com. *de Osorno*) geniti sunt Antonius Davila Com. *del Risco*, Petrus Stephanus Davila, Hieronymaque (Hieronymi Roderici *de Corella* Com. *de Cocentayna*, March. *de Almonara* uxor) omnes nominis *Davila*. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobil. Europ. Part. II. pag.* 63. Hoc tempore Sicilia Proregem ex hac familia habet.

Navatlaca, populus Americæ Septentrionalis cultissimus, à quo hodierni Mexicani originem trahunt. Hi enim circa A. C. 820. ex Septentrione versùs Austrum cùm progredi ac migrare cœpissent, in septem gentes totidemque Duces divisi (quæ peregrinatio in multis circumstantiis Israelitarum ex Ægypto in Terram Sanctam migrationem, Diabolo sic operâ Dei quâ pote æmulante, adumbravit) post diuturnam in itinere moram pervenerunt tandem ad lacum amœnissimum, in cujus ripa ordine consederunt. Ultimi omnium advenere Mexicani, ita à Duce suo Mexio appellati, qui in ipso illo lacu urbem Tenoxtitlam seu Mexicum extruxerunt, uti diximus suprà. Vide Georg. Hornium *Orb. Imper. pag.* 336. & *Orb. Politic. Part. III. pag.* 112.

Navatzmachel Regis effigies, in *Musæo* Kircheriano Romæ, Georg. de Sepibus *in Descr. ejus pag.* 7.

Naucrari, Gr. Ναυκραροι, vel ut alii, *Naucleri*, Ναυκληροι, Athenis à Solone, vel etiam ante instituti, ut Aristoteles testatur *de Rep. Athen.* eandem potestatem habuere, quam postea Demarchi, quos Clisthenes instituit. Harpocration *in Lexico*, Schol. Aristophanis *in Nub. ad hæc verba Act.* 1. *scen.* Δάκνει με δήμαρχός τις. Herodotus *in Terpsichore &c.* Hesychius, Ναυκληροι δήμαρχοι ὕστερον ... ἀφ' ἱερέων φυλῆς ... ἐξελέγοντο. *Naucraria* igitur, vel ut Petitus legit, Ναυκραρία teste Polluce *lib.* 8. erat duodecima pars Tribus, sic ut uniuscujusque Tribus duodecim essent Ναυκραρίαι, quarum singulæ Navem unam instruebant, unde iis nomen. Erant autem in qualibet Ναυκραρία seu *Classe* sedeni viri, tot enim Legislator jussit τριηραρχεῖν. Auctus tandem numerus est: Tribus enim unaquæque præbebat 120. viros, sicque cùm decem essent Tribus, universæ præbebant mille ducentos. Hi centum viginti viri cujusque Tribus in duas distribuebantur συμμορίας, quarum singulæ sexaginta virorum erant: Fuere autem ex ditissimis, nec alii huic muneri, utpote admodum sumptuoso, obeundo adhibebantur, ut è Demosthene patet. Census harum Classium est à Nausinico Archonte, cujus Prætura incidit in an. 3. Olymp. 100. atque in eas, ut modò dictum, distribuebantur inter alteros cives, qui opibus possent plurimum. Postea auctore Demosthene, quinque *Classes* eligebantur, quibus 300. ditissimorum numerus constaret, qui quotannis munere fungerentur. Sed Trierarchiarum ratio subinde mutavit: Aliquando enim duo fuere, qui navem instruerent, aliquando decem. Donec intra spatium, quod est ab anno 4. Olymp. 103. cùm bini erant Trierarchi, ad an. 3. Olymp. 106. sepositi sunt ad obeundum Trierarchiæ munus mille ducenti e civibus: quibus distributis in 20. Συμμορίας, quarum quælibet erat virorum 60. ex his 60. Trierarchi unam navem instruebant sede sui suo anno. De quibus lex: ... *Trierarchi sedeto ad instruendam unam triremem ... & manipulariis contribuentibus, ... obeunto ab anno 25. ætatis usq; ad quadragesimum, sumtumq; ex æquo faciunto, &c.* Plura V. apud Samuelem Petitum *Commentar. in Leges Atticas lib.* 3. *tit.* 4. ut & infrà, in voce *Trierarchi*.

Navis pingendi consuetudo vetus. Plinius *lib.* 35. *cap.* 7. *Cera tinguntur iisdem his coloribus, ad eas picturas, quæ inuruntur, alieno parietibus genere, sed classibus familiari, jam verò & onerariis navibus: quoniam & pericula expingimus, ne quis miretur & rogos pingi. Juvatq; pugnaturos ad mortem, aut certè cædem, speciosè vehi.* Nempe non tantum effigies erant in proris, animantium variorum, arietis, cati, tauri &c. quæ ... dicebantur, & navibus nomen imponebant; puppibusque, *Deorum, Nympharum Heroumq;*, qui Tutelares erant navium; quo alludens ait Horatius *Carm. lib.* 1. *Od.* 15.

Nil pictis timidus navita puppibus
Fidit.

Vide infrà suo loco. Sed & totæ naves picturas varias ad luxum ostentabant, aut saltem remedium in fluctuum mordacitatem & putredinem. Pingebantur autem eo encaustices genere, quod resolutis igne ceris penicillo fiebat, *quam picturam nec sale nec sole ventisq; corrumpi*, Plinius ait, Hinc Ovidius,

—— & picta coloribus ustis
Puppis ut Ægæas concava findit aquas &c.

Vide de hoc ἐγκαύσεως genere, suprà ubi de *Encaustice*. Sic in celebri illa Ptolomæi Philopatoris nave, quam prolixè Athenæus describit *lib.* 5. in prora, & puppi animantium effigies, cubitis non minores duodecim, & quemvis in ea locum ceræ picturæ versicolori varietate distinctum fuisse, legimus. Quem luxum hodie Sinenses inprimis æmulantur; quorum naves, quas *inaurata Palatia* meritò dixeris, adeò coloribus variegatis auroque undique collucente splendent, ut quorumcunq; oculos ex facili præstringant. Cujusmodi naves præcipue in amœnissimo lacu *Si*, sub urbe *Hangcheu*, in prov. *Chekiang*, visuntur. In Nankinga prov. quoque ad *Suchen* consimiles conspicias. Etiam illæ, quæ pisces *Samli* & sericos pannos ad Regem ferunt, undiquaque deauratæ rubroque colore depictæ, omnium admirationem in se convertunt. Sed alia pingendi hodie ratio est, cùm omnia veteris Encaustices genera jam dudum penitùs evanuerint. V. Auctorem *Anon. Sina & Europa cap.* 25. ac infrà passim.

Naufragium, quoties imminebat, vectores omnes, apprehensi malo: unde Horatius,

Non Di, quos iterum pressa voces malo;

convertebantur in puppim, ut inde in auxilium suum, Deos, qui in ea figurati erant, id est, Tutelares navis, invocarent. Quemadmodum enim in prora effigies animantium, *Parasima* dictæ; ita in puppi Deorum, Nympharum, aut Heroum icones *Tutelæ* vocatæ, locabantur. V. infrà. Hinc iterum Horatius,

Nil pictis timidus navita puppibus
Fidit.

Faciebant autem id eò impensiore curâ, quòd invisa magnopere ea mors Vett. quæ in *naufragio* oppetebatur, quoniam insepulta sic manerent corpora. Fl. Vegetius *de Re mil. lib.* 4. *cap.* 44. *Alii ferro interimuntur, alii ardere coguntur in fluctibus: inter tanta tamen mortium genera quod acerrimum casus est, absumtanda piscibus insepulta sunt corpora.* Unde Ovidius *Trist. lit. Eleg.* 2. hoc unum mortis deprecatur genus:

Demite naufragium, mors mihi munus erit.

Itaque cùm preces frustra fuere, & navis dissolvi, vel sidere, cœpit; *naufragi*, ne post mortem sepulturâ carerent, membro alicui alligabant pretium, quod sepulturus acciperet. Τιμὴν ... vocat Synesius *Epist.* Interpres *Historiæ* Apollonii Tyrii, *Jubet conscari & compaginari tabulas, rimas & foramina bitumine liniri & facere loculum, & chartâ plumbeâ intus positâ obturari jussit. Perfecto loculo, regalibus ornamentis exornat puellam & in loculo posuit & XX. sestertia auri ad caput ejus posuit.* Eo accepto sepeliebant, quibus cadaver primitus obvenerat, aut saltem plenâ manu terram injiciebant: Sin fecissent, impii habebantur. Horatius *lib.* 1. *Od.* 28.

At tu nauta vagæ ne parce malignus arenæ
Ossibus & capiti inhumato
Particulam dare.

Quo de ritu V. plura suprà in voce *Gleba*. Plerumque verò naviumi fragmentis sepeliebantur. Jo. Meursius *ad Lycophron. pag.* 185. At quorum cadavera haberi non poterant apud Athenienses, Cenotaphio seu *Tumulo inani*, ut Virgilius vocat *Æneid. lib.* 6. honorati sunt: Quemadmodum id Poëta testatus, de Heleno mariuo loquens,

Qui

Ὡς δ' ἔλαβον ἐν ψαλίδεσσι νεῶν τάφον
Θάνατον.

Quibus verò emergere contigit, suspendere soliti sunt vestimenta uvida, in tabula votiva, potenti Maris Deo, ut Lyricus rursus ait *lib. 1. Carm. Od.* 5. Unde Virgilius *Æn.* 12.

Fortè sacer Fauno foliis oleaster amaris
Hic steterat, nautis olim venerabile lignum:
Servati ex undis ubi figere dona solebant
Laurenti Divo & notas suspendere vestes.

Nautæ quoque Penatibus ac Laribus *naufraga* navigia consecrare consuevere. Præterea radebantur servati, juxta illud Juvenalis:

—— —— —— *Gaudent ibi vertice raso*
Garrula securi narrare pericula nautæ.

Unde idem ritus in servorum manumissione adhibitus, signum erat declinatæ tempestatis, quæ servitutem comitari solebat. Etiam stipem ostiatim corrogabant, in tabula depictum exhibentes *Naufragii* sui casum, commiserationi commovendæ: Uti Phædrus docet, ubi de Simonidis naufragio loquitur, *lib.* 4. *fab.* 21.

—— —— —— *Ceteri tabulam suam*
Porrigunt, rogantes victum.

Vide quoque Petronium, Persium *Sat.* 1. Juvenalem *Sat.* 12. Martialem &c. Sed non misericordiam solum, verùm & timorem picta quandoque incussisse *Naufragia*, docet Rigaltius ex *Cur. Fortunat.* qui ait: *Pictor* Naufragia *pinxit & publicè proposuit, nemo navigat, reus est Resp. læsa.* Joh. Laurentius JC. *Notis in Phædrum.* De *Naufragorum* verò bonis, V. in voce *Wreccum*, item infrà *Navis Fracta.*

Navia Ficus, Festo in *Fragmentis* memorata, à *Navio* Augure nomen accepit: cujus cos & novacula, quâ cotem præciderat, cùm in Comitio defossæ essent, in consecrato loco, ficus ibi enata, monitu illius sacra habita & à Romanis coli cœpta est. Eam proin, ubi exaruerat, rursus Sacerdotum curâ seri solitam, Plinius fatetur. Aliud ex ea pangit miraculum Tacitus *Annal. lib.* 13. ubi prodit, super octingentos & quadraginta annos viguisse Ruminalem ficum, Neronis demum Imperio, Urbis anno DCCCLXI. quum exaruisset, id prodigii loco habitum: *Eodem anno Ruminalem arborem in Comitio, quæ super octingentos & triginta annos Remi Romulique infantiam texerat, mortuis ramalibus & arescente trunco deminutam prodigii loco habitum est, donec in novos fœtus revivisceret.* Per Ruminalem intelligens *Naviam*, quæ in Comitio: atqui vera Ruminalis non texit in Comitio infantiam Romuli, quam proin à *Navia* apertè distinguit Festus, & utriusque seorsim meminit. Livius quoque, Ruminalem ficum suâ ætate fuisse, ubi fuerat, cùm sub ea inventa est lupa, præbens ubera Romulo & Remo, disertè tradit. Dionysius ἱερὰν συκῆν, *sacram ficum*, simpliciter vocat eam ficum Comitii, sub qua *Navii* novacula fuit defossa. Non defuere tamen, præter Plinium & Tacitum, Auctores, qui Ruminalem etiam illam indigitarent, quæ in Comitio colebatur: uti quoque Populus videtur credidisse. Vide Salmasium *ad Solinum pag.* 1149.

Navicella, apud Anastasium in *Gregorio IV. Signum Christi habet navicellas duas & muranas tres*, ornamentum in naviculæ speciem. *Navicula* verò, apud Tertullianum *de Idolat.* *Gentil. cap.* 9. alibique passim, acerram notat. Italicè *navetta.*

Navigatio, Phædro *lib.* 4. *fab.* 6. *Mortis professio* dicta, cùm ait:

Utinam ne unquam Pelei nemoris jugo
Pinus bipenni concidisset Thessala,
Nec ad professæ mortis audacem viam
Fabricasset Argus opere Palladio ratem.

Cui fert suffragium Juvenalis *Sat.* 12.

Confisus ligno, digitis à morte remotus
Quatuor aut septem, si sit latissima tæda.

Contradicente Senecâ *Epist.* 49. cum ait: *Erras, si in Navigatione tantùm existimas minimum esse, quo morte vita diducitur. In omni loco æquè tenue intervallum est; Nam ubique se mors tam propè ostendit; ubique tam propè est.* Magnæ utilitatis & antiqui usus est. Hanc inventum Neptuni, Bacchi, Herculis, Jani, qui primus navem fabricaverit, Jasonis, Poetæ faciunt: Æginetis, Phœnicibus, Tyriis, Britannis Historici ascribunt: Milvo nonnulli accrem alatum secantis remigio illam acceptam ferunt; Nautilo pisci Oppianus *de Piscibus lib.* 1. ubi de eo,

—— —— *Qui primùm marmora findens*
Prisci opus cernens humanos traxit in usus;
Construxit naves, extendens carbasa ventis,
Explicuit funes, faciles moderatus habenas.

Quidam in casum ejus primordia referunt; in hominum audaciam Horatius *Carm. L.* 1. *Ode* 3. & Oppianus *lib. cit.* Sed casus initium, successus audaciam fecerit; & in variis regionibus varii aliquid Artis invenerint, brutis quoque doctoribus usi; ut ita sententiæ tot capitum concillientur: vera origo è Sacris arcessenda est. Non enim, ante Arcam, à Noaho divino monitu fabricatam, navigiorum marisque usum fuisse mortalibus vel hinc patet, quod ob illius fabricam is fuit irrisus. Sed primi, non nisi per litora Navigationes instituere, quamvis satis remotas ac longinquas, seculorum tractu, unde prolixo iis admodum temporis spatio opus: Quòd si in altum, ubi præter aerem undamque nihil pateret, aliquando sive fortuitò, sive tempestate abriperentur, navis dirigendæ gubernandæque disciplinam nullam tenuere aliam, quàm quæ astrorum Solis nimirum ac Lunæ ratione ipsis commonstrabatur. Verùm & hoc auxilium cum nubilum cœlum subduxit, ventorum naturam impetumque sequebantur, aut itineris antea eo transitu confecti aut imaginarium loci, quò tendebatur, situm, ducem habebant; quo ingenio hodieque Indi immensa maris spatia percurrere norunt: vel denique volucrum ductu, ut Taprobanæ incolæ, ad scopum itineris perveniebant. Donec Magnetis verticitas, ad dirigendas naves, Europæis publicè innotuit, industriâ Johannis Gojæ, (alii *Flavium Giram* vocant) Amalphitani, circa A. C. 1300. Cæterùm in *navigatione* Veterum, multa ad modum & harmoniam facta, imperata, cantata, satis docent, quæ doctè notat ad Sidonium *lib.* 2. *Epist.* 8. & *lib.* 8. *Epist.* 13. Joann. Savaronius. Unde Papinius Statius *Thebaidos lib.* 4. *versu* 805.

—— *Sic Ambracii per litora ponti*
Nauticus in remis juvenum, monstrante Magistro,
Fit sonus, inque vicem contrà percussa reclamat
Terra, salutatus cùm Leucada pandit Apollo.

Ubi Schol. *Vel portum*, inquit, *sive promontorium demonstrante gubernatore, vel docente, quomodo salutandus sit Apollo Leucadius.* V. suprà in voce *Celeusma*, & alibi passim, inprimis quoque in voce *Portisculus.* Idem Poëta *Magistrum* notanter vocat, gubernatorem navis: ut & *Theb. lib.* 6. *v.* 451.

—— *lassâ veluti ratione Magister*
In fluctus, in saxa ruit, nec jam ampliùs astra
Respicit & victam projecit casibus artem.

Hoc enim titulo speciatim insignitur. Auctor in *Basilica Glossar.* Μάγιστρος ὁ ναύκληρος τῆς νεώς. Ita Jureconsulti & Impp. in utroque *Juris Justinianei* Tomo. Plura Barthius *ad Claudianum* & Statium *l. cit.* Reliqua dicam verbis Plinii *lib.* 7. *cap.* 56. *Nave primus in Græciam ex Ægypto Danaus advenit: antè ratibus navigabatur, inventis in Mari Rubro inter insulas à Rege Erythra. Reperiuntur, qui Mysos & Trojanos priores excogitasse in Hellesponto putent, cùm transirent adversùs Thracas. Etiam nunc in Britannico Oceano vitiles corio circumsutæ fiunt: in Nilo ex papyro & scirpo & arundine. Longâ nave Jasonem primum navigasse, Philostephanus auctor est: Egesias Paralum: Ctesias Samyram: Saphanus Semiramin: Archimachus Ægæonem. Biremem Damastes Erythræos fecisse: triremem Thucydides Aminoclem Corinthium: quadriremem Aristoteles Carthaginienses. Quinqueremem instituit Nesichthon Salaminius: Sex ordinum Zenagoras Syracusius: ab ea ad decemremem Mnesigethon. Alexandrum M. ferunt instituisse ad* 12. *ordines. Philostephanus Ptolemæum Soterem ad quindecim: Demetrium Antigoni ad* 30 *Ptolemæum Philadelphum ad* 40 *Ptolemæum Philopatorem, qui Tryphon cognominatus est, ad* 50. *Onerariam Hippus Tyrius invenit: Lembum Cyrenenses: Cymbam Phœnices: Celocem Rhodii: Cercuron Cyprii, Siderum observationem in navigando Phœnices: Remum Copæ: Latitudinem ejus Platææ: Vela Icarus, malum & antennam Dædalus: Hippagum Samii aut Pericles Atheniensis: Tectas longas Thasii. Antea ex prora tantùm ac puppi pugnabatur: Rostra addidit Pisæus Tyrrhenus: Anchoram Eupalamus: eandem bidentem Anacharsis: Harpagones & manus Pericles Atheniensis: adminicula gubernandi Tiphys. Classe princeps depugnavit Minos.* Romanos verò, cùm in omni reliqua militia clari essent, mari tamen sese non commisisse, ante primum bellum Punicum, legimus. Tum enim primum, cùm Carthaginenses plurimum mari pollerent, coacti & ipsi sunt, classem comparare & navalis belli periculum facere; ad quod quo pacto sese paraverint, docet Polybius *libro* 8. V. plura apud Anton. de Guevara *Aur. Epistol. Part.* 2. *sub finem*, Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 10. *capp.* 19. & 20. Thom. Dempsterum *Paralipom. in ejus lib.* 7. *cap.* 32. Vossium *de Scientiis Mathem. cap.* 47. Hieron. Mercurialem *de Arte Gymn. lib.* 3. *cap.* 13. *ubi de* Navigationis *usu Medico*, Licetum *de Gemmis Annular.* Preyelium *Sina & Europa cap.* 29. cui tit. *Naves*, & *cap.* 43. cui, *Artes* &c. Neminem verò, inter tot Græcos Artigraphos, *Navigandi* aliquando artes & rationes in Commentarios redegisse: neque adeò ullum nostro ævo, miratur Barthius ubi suprà. Adumbravit saltem illas strictim Claudianus *Consul. Honorii IV.*

Hæc genitor præcepta dabat, velut ille carinæ
Longævus rector, variis quem sæpe procellis
Exploravit hyems, Ponto jam fessus & annis,
Æquoreas alni nato commendat habenas,
Et casus, artesque docet, quo dextra regatur
Sidere, quo fluctus possint moderamine falli,
Quæ nota nimborum, quæ fraus infida sereni,
Quid Sol occiduus prodat, quo saucia vento
Decolor iratos attollat Cynthia vultus &c.

Navigatio Indica, V. suprà *Indica.*

Navigatio Prima, dicebatur olim, cùm post sævitiam hyemis, quâ mare clausum erat, vere navigantibus id primùm aperiebatur, Cic. *lib.* 2. *Epist. ad Quintum Fratrem*, *Iidem ajebant nuntiare te primâ navigatione esse transmissurum.* Cùm paulo antè dixisset, *Atque adhuc clausum mare fuisse scio.* Iterum, *Tu mi frater, simul ac illâ veneris, primam navigationem (dummodo idonea tempestas erit) ne omiseris.* Fiebat autem hæc apertura maris, quam *Natalem navigationis* vocat Vegetius, non sine Sacris & Ludis. Ita

enimis, *Post natalem, ut ita dicam, navigationis, qui solenni certamine publicoq; spectaculo multarum gentium celebratur.* Iterum, *Phenice decursu, i. e. post ortum Pleiadum, à die VI. Calend. Juniarum usq; in Arcturi ortum, id est, in diem octavum decimum Cal. Octobrium secunda navigatio creditur*, Hadr. Turnebus *Adversar. lib.* 24. *c.* 34. De eodem tempore, quo aperiebatur Mare primumque tentabatur, sic in Græcis *Epigramm.*

> Ὥρη μὲν θάλασσα, ἐφοπλίζοντι δ' ἤδη
> Ὧραι ἀπλώϊοι ἄστεος ἄγουσι λιμένων.
> Ἤδη καὶ πλώειν ἐπ' ἴχνια νήματα ταῦτα κτλ.

Navis, cujus inventum fuerit, diximus supra. *Longam* primus Jason exstruxisse dicitur, circa Pelium montem, & magnitudine & reliquo apparatu consuetum eo tempore modum excedentem, quód illius ætatis homines ratibus fere & parvis acatiis vehi mos esset, Diodorus Sic. *Biblioth. lib.* 5. Nomen navi *Argo* fuit, quam ab *Argo* quodam architecto idem, & Apollonius *Argonautic. lib.* 1. Phryxi filio Pherecydes; à Græca voce ἀργὸς, i. *celer*, alii; Cicero inde, quód Argivi in ea delecti viri vecti petebant pellem inauratam arietis, sic dictam ait *Tusculan. I.* Incitabantur hæ naves remis. Livius *Dec.* 3. *lib.* 7. *Inde Tarentum profectus in ipsis faucibus portus posuit castra, naves, quas Livius juvandis commeatibus habuerat, partim machinationibus onerat, apparatuq; mœnium oppugnandorum, partim tormentis & saxis omniq; missilium telorum genere instruit, onerarias quoq; non eas solùm, quæ remis agerentur.* Et μακρὰ πλοῖα appellabantur Græcis, Polybio *lib.* 6. Appiano *de Bello Civ.* Aliis: μακραὶ νῆες Herodoto *in Clio*, ad differentiam στρογγύλων seu onerariarum, cùm Phocæenses, Græcorum primos, longis navigationibus usos, Adriaticum Tyrrhenumque mare, Hiberiam atque Tartessum occupasse, dicens, ἐναυτίλλοντο δὲ, inquit, οὐ στρογγύλῃσι νηυσὶ, ἀλλὰ πεντηκοντέροισι, *navigabant autem non onerariis navibus, sed actuariis, quæ quinquaginta remis agerentur.* Et quidem minores plerunque viginti, triginta aut quinquaginta remis agebantur, dictæ hinc Græcis εἰκόσοροι, τριακόντοροι, & πεντηκόντοροι, cujusmodi sunt eæ, quas Veneti *barcas longas* vocant. Eædem communi appellatione μονήρεις vocabantur, quoniam, licèt pluribus agerentur remis, unico tamen per transtra & sedilia remo, non binis aut ternis aut etiam pluribus simul incitabantur: quæ fortasse κέλητες etiam dictæ sunt, ab equis celetibus translatione sumtâ; item μονάκροτοι, Straboni *lib.* 7. Illæ vero, quæ binis remis agebantur, à Romanis dictæ sunt, *Biremes*; Græcè δίκροτα πλοῖα, *dicrota* quoque Ciceroni *Epist. ad ad Attic. lib.* 16. *Nam & ipse Domitius bona habet planè dicrota, juncq; navigia præterea luculenta Sex. Buciali.* Vid. etiam A. Hirtium. Biremes autem leves, uti vocat Livius *Dec.* 3. *lib.* 4. *Liburnicas* nuncupatas esse Romanis, Appianus docet *in Illyrico.* Quæ trinis incitabantur, τριήρεις Græcis, *triremes* Latinis vocatæ sunt, quales primum apud Corinthum in Græcia ædificatas esse, ab Aminocle, legimus apud Plinium. Quæ quaternis, τετρήρεις, i. *quadriremes*; cujusmodi navem insignem Tullius memorat 7. *Verr. Princeps Cleomenes in quadriremi Centuripina malum erigi, vela fieri, præcidi anchoras imperavit: & simul ut se sequerentur, signum dari jussit: hæc Centuripina navis erat incredibili celeritate velis: nam scire iste Prætore nemo poterat, quid quaq; navis remis facere posset.* Et paulo pòst, *Erat enim sola navis constrata, & ita magna, ut propugnaculo cæteris esse posset.* Ubi cum *constratam* eam dicit, videtur eadem fuisse cum illa, quam *tectam* appellat Cæsar *de Bello Civ. lib.* 3. cujusmodi tectas longas invenere Thasii. Nam antea ex prora tantum & puppi pugnabatur, Plin. ubi suprà. Sed & minores nonnunquam tegi consuevisse invenimus. Constratæ verò naves, Græcè κατάφρακτοι, dicebantur eo quód habebant καταστρώματα, ad quod quadriremes maximè erant aptæ &c. De reliquis V. strictim agentem Plinium *loco cit.* & prolixius Bayfium infrà laudandum. Addam saltem, Ptolomæum Philopatorem 40. ordinum navem ædificandam curasse, quæ in longitudinem quidem producta ad cubitos 280. altitudinem autem ad summitatem usque navis, duodequinquaginta cubitorum: instructa erat quadringentis nautis, extra remiges, qui 4000. numero erant. Capiebat præter hos in aditibus unà & catastromate armatos milites paulo minùs ter millenis. Verùm spectaculo illa magis, quàm usui fuit, Athen. *lib.* 5. Solebant autem navibus Veteres imponere turres ad libram, quæ ob id *turritæ* dictæ Virgilio; idque non solùm ad proram, sed etiam ad puppim, uti legimus apud Appianum. Cujusmodi turres habuisse Antonianos, in pugna Actiaca, liquet ex Dione. Addebant & rostra, non solùm majoribus, sed & minoribus actuariis; quæ quia ex ære fiebant, hinc *rostratæ*, à rostro; *æratæ*, ab ære, dictæ sunt. Appianus Χαλκεμβόλους vocat *in Mithridatica.* Prætoriam verò navem, Græci ναυαρχίδα vocant, Itali vulgò *Capitaneam.* Sed & prædatoriæ erant, quæ longis meritò annumerandæ: de quibus Livius *Dec.* 3. *lib.* 9. & *Dec.* 4. *lib.* 4. ubi *piraticas* illas vocat. Idem *Celoces* appellat & *Lembos*, *Dec.* 3. *lib.* 1. ubi tamen videtur celoces ponere, inter eas, quæ non erant longæ. *Myoparones* Tullius 5 *Verr. Phaselos*, Appianus: sed è quo conjicias, phaselos habuisse formam mixtam ex oneraria & longa triremi: quales *galeones*, recentior ætas dixit. Porro ad belli usum necessariæ fuere & eæ naves, quas *hippagines* dixerunt, Græcè ἱππαγωγοὺς, Polybius *lib.* 1. *hippagogas* Livius *Dec.* 5. *l.* 4. à transportandis equis; quæ remulco trahebantur &c. Atque hæc de *Longis navibus.* At quæ oneri ferendo erant, *Onerariæ* Latinis, *graves* Cæsari, φορτηγοὶ Græcis dictæ, item γαῦλοι, remis non agebantur. Quarum, quæ ad frumentum vehendum aptæ, *Frumentariæ* apud Latinos, Σιταγωγοὶ apud Græcos, occurrunt vocatæ: Thucydides ὁλκάδας vocat *lib.* 6. Ὁπλιταγωγοὶ verò eidem *ibid.* dicuntur, quæ ad vehendos milites paratæ erant; quas & στρατιώτιδας vocat *lib.* 8. Erant & Corbitæ, & Cybea inter onerarias, quarum mentio apud Ciceronem *lib.* 16. *ad Attic.* & 7. *Verr.* Navis vinariæ, meminit Ulpianus *l. Vulgar. ff. de furt.* Palearum navis, Cicero *de Fin. lib.* 1. Præter has *Piscatoriæ naves*, quæ piscium capiendorum causâ paratæ sunt, occurrunt, apud Livium iterum *Dec.* 3. *lib.* 3. inter quas Cymbæ fuere, Cic. *de Offic. lib.* 3. & Lenunculi, Cæsar *Bell. Civ. lib.* 2. item Scaphæ, Justin *lib* 2. Sed & *Actuariæ voluptatis causâ* memorat JC. *l.* 2. *tr. de captiv.* &c. *lib.* 49. *ff.* & ante eum Cicero *pro Cælio*. Dictæ autem *Actuaria* navigia sunt, quód remis agerentur, Liv. *Dec.* 3. *lib.* 10. quæ tamen à Longis fuisse diversa, discas ex Cæsare *Commentar. lib* 5. *Vectoria* enim is *graviaq;* ea vocat, etiamsi remis agerentur. Græci ἐπιβατίδας dixere, quasi ad ἐπιβάτας solùm, i. *vectores*, trajiciendos: item κωπήρη, ut Thucydides maximè & Plut. De *Voluptuariis* autem, latiùs infrà dicemus. Et hactenus quidem dictarum materia *pinus* antiquitus fuit. Ut de *Fluviatilibus* aliquid addam, ποτάμια πλοῖα illa vocat Diodorus *lib* 20. ubi Semiramidem hujusmodi navigia διαιρετὰ καὶ πάλιν συμπηκτὰ, *quæ facilè solverentur & iterum, ubi opus esset, compingerentur*, construi curasse tradit. Strabo πακτωνας vocare videtur *lib.* 17. Pertinent huc *Lintres*, quæ remis agebantur, memoratæ Cæsari *lib.* 7. Quem in usum fiebant naves vitiles è corio, in Britannico Oceano, Plinii tempore; in Nilo, ex papyro & scirpo & arundine. Herodotus in *Clio*, ejusmodi naves Babyloniorum, circulari formâ easque ex aluta, pulchrè describit, quem vide. *Rates*, *Scapha*, aliæ. Quarum plerarumque iconem, ex antiquis monumentis, ut & plura hanc in rem, inprimis etiam de *Navium* partibus, exhibet Lazarus Bayfius *lib. de Re Navali.* Vide quoque C. Erasmum Michaelium Lætum *de Re Nautica*, Joann. Meursium *ad Lycophronem*, Salmasium *ad Solinum pag.* 1160. *& seqq.* & hic passim. De ornatu *Navium* diximus aliquid suprà, in voce *Naufragium.* Adjiciam aliquid de coronatione earum. Et quidem, Athenienses, instructâ classe, adversùs Syracusios, cùm adhuc essent in portu, inter cætera alacritatis argumenta, illas coronarunt, apud Diodorum Sic. *lib.* 13. Hinc Virgilius *Æn. lib.* 4.

> —— *vocat jam carbasus auras,*
> *Puppibus & læti nautæ imposuere coronas.*

Magis, post navigationem feliciter peractam, Propertius *l.* 3.

> *Ecce coronatæ portum tetigere carinæ.*

Inprimis, quæ victoriam essent adeptæ. Unde apud Silium Ital. *libr.* 14.

> —— *Lauro redimita subibat*
> *Optatos puppis portus; pelagoq; micabant*
> *Captiva arma procul celsâ fulgentia prorâ.*

Sed &, quæ sacra veherent, Θεωρίδες seu Ἱεραγωγοὶ dictæ Græcis: uti de nave, quæ matrem Deorum Romam vehebat, legimus apud Ovidium *Fastor. lib.* 3. de litoribus sacras epulas ferentibus *l.* 6. de nave Atheniensium, quotannis Delum mitti solita, de qua diximus in voce *Theori.* Neque solùm *Naves*, sed & *Tutela* coronabantur, h. e. Numina illarum tutelaria. Val. Flaccus *Argonaut. libr.* 1.

> *Visa coronata fulgens tutela carina.*

Ipsi quoque navigantes, uti de Carthaginiensium illo Navarcho legimus apud Plut. in *Timoleonte*, qui, ut imponeret Syracusanis, jussit nautas coronari, ornavitque triremes scutis Græcanicis & Phœnicum, eoq; ornatu Syracusas navigavit. At qui longinquæ navigationi sese permittebant, velut naufragii pericula adeuntes, à coronis abstinebant, atq; tum, cùm e portu egrederentur, plausu excitato, multas Diis Servatorib. preces fundebant, Εὐφημοῦντες σωτηρίαν τῷ πλῷ χάριν, *quò prosperâ navigatione uti liceret*, Achill. Tatius *lib.* 2. è navi insuper columbam emittebant, uti de Asclepiade observavit Scholiastes Apollonii Rhodii. In quo ritu vestigium forte veteris historiæ sacræ, de columba Noahi &c. V. Paschalium *in Coronarii libris*, & hic passim, in vocibus *Acrostolion*, *Parasema*, item *Tutela.*

Navium species quædam, quarum nonnullæ jam memoratæ, & celebriorum aliarum nomina.

Alexandrina, in specie dicta est, quæ priùs *Syracusia* appellata, ab Hierone Siciliæ R. dono missa est Ptolomæo Philopatori. Hujus auctor Archimedes, materia ex Ætna, quæ ad triremes 60. suffecisset: remigas ex Italia: rudentes ex Iberia: cannabis & juniperus è Rhodano, cætera ex aliis orbis partibus petita. Reliquam ejus descriptionem V. apud Freyolium *lib. cit. p.* 626. *& seqq.*

Arca Noahi, navium omnium primigenia, cujus adhuc rudera quædam in Armenia asservari dicuntur, describitur Geneseos *cap.* 6.

Argo, quàm Lycophron λάλη-θρον κίσσαν, i. *loquacem picam* vocat, quód loquacem malum è quercu Dodonæâ habuerit; Græcorum opinione

Bione, *inhospitalis prima Ponti sinus patefecit*, Phædr. Ejus naupegus Argus, gubernator Tiphys, dux Jason fuit. Vide *suo loco*.

Baris. Ægyptii navigii genus, quo cadavera demortuorum in locum sepulturæ devehebantur. In cujusmodi navis genere Orum seu Harpocratem jacentem, exhibet gemma Nic. Fabricii Peireleii, apud Bartholinum *de puerp. Vett.*

Bernæ A. C. 1462. inventa navis est subterraneis metallorum cuniculis fodiendis, sub ima terra ad brachia 100. lignea fuit, anchora ferrea, vela ex tela, sed omnia vetustate consumta: Visebantur tamen adhuc quadraginta hominum ossa. Bapt. Fulgosus, apud præfatum Preyelium *pag* 634.

Bubulis utribus contabulatarum ratium, meminit Solinus *cap* 60.

Bucentaurus, sacra Venetorum navis est, quâ in urbem advenientes exteri Principes vehi: & quotannis Dux, cum Senatu, die Ascensionis mare subire, illudque magnâ pompâ sibi despondere, injecto annulo aureo, cum supplicationibus devotis, solent. V. suprà suo loco.

Cacofoga, navis Hispanicæ nomen, quæ præter gemmas ac uniones inprimis, optimi auri 80. libras, argenti signati factique 13. arcas & argenti infecti vim tantam, quanta navi in saburram sufficeret, vehens: cum in Fr. Draki Archithalassi Anglici manus pervenisset, mediastini Hispani jocus non illepidus ad Victorem fuit: *Nostra navis nomen jam tua resignamus: nostra* Cacoplata, *idest*, Argenticaca *deinceps vocabitur: tua autem* Cacofoga, i. Ignicaca *ut vocaretur, captâ nostrâ, meruit.* Lansius *Orat. pro Britannia.*

Cæsar, victo in Pharsalia Pompejo, inter spolia, navem reperit dumeis consitam in qua omnis generis pomiferæ arbores, pendente è ramis fructu. Preyelius *p.* 632.

Cajus Caligula de cedris Liburnicas, gemmatis puppibus, versicoloribus velis, magnâ thermarum & tricliniorum laxitate, vitium insuper arborumque varietate, fabricavit, quibus discumbens de die inter choros ac symphonias, littora Campaniæ peragraret. Idem *pag.* 631. Ejusdem jussu ab Ægypto navis Ostiam advecta, 120. modios lentis pro saburra habuit: submersaque maximam partem Ostiensis portus tenuit. Idem *ib.*

Caudicariæ dictæ sunt, scaphæ minores quæ ex tabulis crassioribus factæ, annonam navibus majoribus ex variis Orbis partibus Tiberim usque advectam, porro in Urbem devehebant. Joh. Rosinus *lib.* 7. *cap.* 38.

Celoces, naves breves, à celeritate dictæ. Idem *lib.* 10. *c.* 10. At Monimutensi *lib.* 6. *cap.* 10. naves longæ 3. quibus Britanniam primò Saxones sunt ingressi, ducibus Horso & Hengisto, *Celoces* & in MS. *Civilas* dicuntur, apud Spelmannum *Glossar.*

Conchas Indici maris, inter Insulas Rubri præcipue maris, cymbarum loco inservire, testatur Plin. *lib.* 9. *cap.* 10. & *lib.* 6. *cap.* 22. *ac* 25.

Dionysius Tyr. cùm Siciliam fugeret, navi 6000. hominum capaci exceptus est. Preyelius *pag.* 632.

Dromo, ἀπὸ τοῦ δρόμου, quasi *navis cursoria*, cujus meminit Cassiodorus *Var. Epistol. lib.* 5. *Epist.* 16. & 17. idem cum lembo videtur, Dempstero *in Rosinum l.* 7 *c.* 32.

Fiscella scirpea, in qua Moyses expositus, navigii quoque formam habuisse videtur, ex papyro. Quod genus Nilo familiare fuisse, patet ex Esaja *cap.* 18. *vers.* 2. ubi Vulgatus, *Qui mittit in mare legatos & in vasis papyri super aquas.* Unde Lucanus, *Sic cùm tenet omnia Nilus, Conseritur bibula Memphitis cymba papyro,* Bartholinus *de Puerperio Vett.*

Hemioliæ, ἡμιολίαι, apud Appianum *Mithrid.* quæ à puppi ad malum binis remis, à malo ad proram unico tantum per transtra remo agebantur.

Hiero, V. suprà *Alexandrina.*

Lembus, navis piratica, viminibus contexta, forte idem cum Myoparone. Servius *ad Georgic. lib.* 1. *vers* 201. interpretatur, *genus navigii admodum breve.* Idem cum Dromone, de quo *suprà.* Lenunculi, quoque meminit Marcellinus *libr.* 14. *dum piscatorios quærens Lenunculos* &c.

Longæ naves. V. suprà.

Lucullus, extruxit triremem tantæ vastitatis, ut in ea, velut in Circo, aut Arena, venationes fierent. A. Preyelius *p.* 631.

Myoparones, *navicula piratarum.* Hieron. *in vita Hilarionis*: quasi μυῶνες ab angustia, & Parones, ab Insl. Parô, Scaliger *in Festum Pomp. lib.* 11. V. Cic. *de Rep. l.* 3.

Myrmecidis navis, apiculæ alis tegebatur tota, adeò ingeniosè exigua fuit. Preyelius *pag.* 631.

Nero, conspectâ in Amphitheatro nave, quæ sponte solveretur & belluis quibusdam ad certamen emissis, rediret integra, similem ei, in qua mater periret, extruxit. Idem *pag.* 620.

Philopator, Ægypti R. navem condidit longam 280. cubitos, latam 38. ad acrostolion usque 53. cubitorum, in quâ 4000. remigum, totidem milites, mediastini 400. eâ parte, quâ remi collocantur: in media parte, sub transtris, alia hominum turba, arma & commeatus ingens. Idem *p.* 621. Idem aliam, *Thalamegon* nomine, excogitavit, V. *infrà.*

Publicatus; Pothen prætoria fuit navis Franc. Draki, Jasonis Anglici, quâ totum is terrarum Orbem circumnavigavit, insigni ceremoniâ in perpetuam rei memoriam, ab Elisabetha Reg. consecrata. Lansius *pro Brit.*

Romani dudum navem, quâ Saturnus in Italiam venit, sacram habuere: ut & alias, quibus simulachra Matris Deûm è Pessinunte, & Æsculapii ex Epidauro, Romam deportata sunt. Preyelius *pag.* 633.

Saturnus, V. paulo ante.

Sesostris, antiquissimus Ægyptiorum R. navim e cedro 280. cubitorum, deauratam exterius, interiùs deargentatam obtulit dedicavitq; Deo, qui Thebis colebatur, Idem *ibid.*

Sinensium Præfectorum regiæ naves, ni oculis subjiciantur, superant omnem fidem: Eas accurate describit Preyelius *pag.* 614. Cedunt tamen iis, quæ pisces *Sanel* & sericos pannos ad Regiam ferunt, undiquaque deauratæ, rubroque colore depictæ. Sic in Nankinga, ad *Suchen*, naves sunt quamplurimæ, solis voluptatibus dicatæ, quæ magnificæ magis domus, quàm navigia dicenda. Foksena tot naves habet, ut Imperatori, in Japones bellum meditanti, pontem hæc provincia obtulerit, colligatis inter se navibus, ex hac in Japoniam usque Insulam fabricandum, si mare eum pateretur. Inprimis parvarum navicularum, quibus flumen quantumvis violentum dextrè enavigant, rarum apud illos artificium est: Hæ clavum, ut aliæ, nō habēt, sed duos funes longissimè porrectos, ad puppim unum, ad proram alterum; quibus per saxa & scopulos prominentes facillimè ac velocissimè naves, ac si fræno equos continerent, dirigunt, cùm sæpe inter saxa vix tantus sit canalis, ut ad scapham ipsam capiendam sufficere videatur, atque illa undique navem cingant. Unde natum apud illos diverbium: *Nautas esse ferreos, naves verò papyraceas*; eò quòd tenuib. & minimè resistētibus constēt asserib. imò ne clavis quidē cōpaginatis, sed vimine quodam lentissimo; unde, tametsi in saxa impingat navis, rarò tamen rumpitur, &c. Idem *pag.* 614. *& seqq.*

Solutilis, V. paulo suprà, *Nero.*

Sutiles, erant veterum Britannorum, è vimine contextæ & corio circumsutæ, ut refert Plinius *lib.* 4. *cap.* 16. Isidorus *in Glossis* vocat *Carabos*: qui *libro* 19. *cap.* 1. Myoparones, hoc modo compactos, Germanorum piratis, in Oceani littoribus, tribuit. *Vimineos alveos, tergoribus bubulis circumdatos*, vocat Solinus *c.* 25. V. quoque Beroaldum *Annotat. in Servium* §. 12. Festum Avienum *in ora maris.* Virgilium *lib.* 6. Sidonium Apoll. *carm.* 7. *versu* 374. Lucanum inprimis *Pharsal. l.* 1. *v.* 131.

Thalamegos, V. infrà.

Theoris, Gr. Θεωρὶς, al. Δηλιὰς navis dicta est, quâ Theseus Virgines Minotauro destinatas, hoc victo, Athenas olim reduxerat: Hac quotannis Deliorum festo Theori Delum vehebantur. Præter eam 4. aliæ naves Athenis sacræ fuere, Paralos viz. Antigonis, Ptolemais & Ammonis, V. in voce, *Theori.*

Vitiles naves; apud Plin. Vide *Sutiles.*

Navis, pars Ædis sacræ, in qua plebs consistit. Ordericus Vitalis *lib.* 11. *Navem quoq; Basilica auxit* Ostiensis *lib.* 3. *cap.* 27. *Fenestras omnes & Navis & Tituli plumbo ac vitro compactis inclusit.* Sugerius *lib. de Administr. sua, cap.* 19. *Media Ecclesia testudo, quam dicunt Navem.* *Chronicon* Moriniacense *lib.* 2. *Exterius etiam tabernaculum, quod Ecclesia* Navis *à populo appellabatur, consummationis perfectionem acceperat*, &c. Originem vocis ex Græco quidam arcessunt, & Bernardinus Baldus *ad Vitruv.* scribit, quòd Itali dicunt *Naves* aut *Navatas Templorum*, à ναὸς, Græca voce *Templum* denotante, emanasse. Sed Salmasius *ad Solinum*, hanc partem Templi ita dictam vult, quòd camera ejus velut *navium* carina sit; ex Salustio, ubi de mapalium Africanorum cameris: *Oblonga incurvis lateribus, tecta quasi navium carinæ sunt.* Certè *Navem* in ædibus Sacris, pro camera, usurpasse videtur Anastasius *in Leone III. Pontif.* Ex quibus confici videtur, longiori ædium sacratum parti, *Navis* nomenclaturam postea inditam, tum quòd in ea operosior majorque sit concameratio, tum etiam quòd ex sua longitudine navis carinam referat. Non desunt tamen, qui ex Græco ναὸς vocis etymon hauriant, quo nomine apud recentiores Græcos ea pars Templi donatur, seu quòd pars amplior sit ναοῦ, h. e. *ædis sacræ*: seu vox ipsa ναὸς hac notione à ναῦς, *navis*, ortum habeat &c. In Testamento Philippi Episc. Bellovacensis, A.C. 1217. *Do lego Ecclesiæ D. Petri Belvacensis — calicem unum aureum &* Navem *argenteam, & Missale* &c. videtur *Navis* sumi pro *navicula*, in qua thus asservatur: Italis *Navetta*, Tertulliano *de Adorat. Gentil. cap.* 9. *Acerra.* Nam & *Navis* dicitur, in Concilio Mertonensi A. C. 1300. *cap.* 4. *Thuribulum cum navi & thure.* Potest præterea sumi, pro eo, quod in aulis Principum *Nef* vocant, abaci scil. argentei specie, in navis formam confecti, in quo vasa ad potum reponuntur, in ipsa interdum mensa. *Navis auri*, apud Glabrum Rodulfum *lib.* 3. *cap.* 2. *At Henricus* (Imp.) *cernens amici* (Roberti Regis Franciæ) *liberalitatem, suscepit ex illis tantùm librum Evangelii. — uxor verò illius pares auri tantùm naves accepit; cætera autem egrediens in gratia dimisit. Sequenti igitur die iterum Rex Robertus cum Episcopis ad Imperatoris tentoria transitum, qui cum salli*

sublime suscipiens, expletoque simul prandio, centum libras ei ex auro puro obtulit; Rex quoque pares tantum auri naves ex illo sumsit, firmataque utrique pacto amicitia rediere ad propria. C. du Fresne *Glossar.* V. quoque Salmasium *ad Solinum p.* 1216. *& seqq.*

Navis Fracta seu naufragium passa, Fisci olim hodieque apud varias gentes. Refert Sopater & Syrianus *in Hermogenem pag.* 107. Curius Fortunatus *Art. Rhetor. lib.* 1. *pag.* 46. Alii, non res duntaxat naufragio deperditas, sed & quæ *naves* naufragium passæ continerent, Publicanorum fuisse, tanquam quæ ad Fiscum pertinerent. Unde Juvenalis *Sat.* 4.

Res Fisci est, ubicunque natat ——

Quod quidem adeò verum est, ut, omni licèt humanitati repugnaret, miserosque ac afflictos insuper duriùs attereret, nullaque causâ præcedente probabili dominium suum auferre alicui, mega injuria sit: unde bene Euripides *Helenâ*,

Ναυαγὸς ἥκω ξένος, ἀσύλητον γένος,

Sum naufragus, spoliare quod genus est nefas:

in omnibus tamen fere regionibus jus istud receptum fuerit, quod nec Leges ipsæ subinde à Principibus latæ abolere potuerunt. Scribitque Paulus Venetus *l.* 3. *cap.* 33. in Regno *Eli* vocato, si quando navis aliqua onerata, præter vectorum ejus intentionem ad illam provinciam appulerit, putà tempestate aut aliâ necessitate id cogente, habitatores ejus rapere, quidquid in navi inveniunt, gubernatoribusque ejus dicere: *Intendebatis ad aliam divertere provinciam, cum mercibus vestris, sed Deus noster & Fortuna vos ad nos direxit; & idcirco accipimus, quod Deus & Fortuna nobis miserunt &c.* Cùm igitur inductus passim iste in naufragiis mos aboleri non posset, utpote apud omnes ferme gentes receptus, factum inde ut pro Lege maris consuetâ haberetur. Atque ita intelligendam putant plerique celeberrimam *l.* 9. *D. ad l. Rhod.* ex Volusio Mæciano, ubi porrectis Antonino Augusto libellis supplicibus, à quibusdam, qui in Ægeo mari naufragium passi & à Cycladum Publicanis expilati fuerant, Imperator respondit, *Ego quidem Dominus, Lex autem maris*, subdens, velle se, ut controversia Lege Rhodiâ dirimeretur, ubi legibus Imperii contraria non esset. Neque verò solùm naves ipsæ fractæ, resque iis contentæ dominorum erant, sed & homines ipsi, qui iis vehebantur: adeò ut & per vim caperentur & persoluto pretio libertatem redimere cogerentur. Cujus inhumanæ consuetudinis præ cæteris insigne exemplum, in Heraldo, postea Angliæ Rege, præbuit Guido Pontivi Comes, qui eum in littore suo naufragium passum detinuit aliquandiu, rebus ejus omnibus direptis, *pro ritu loci, pro more gentis insito*, ut est apud Eadmerum *Novor. lib.* 1. Simeonem Dunelmensem & Wilhelmum Malmesbur. *de Gestis Anglorum lib.* 2. cujus ista sunt, *Barbarum & effranatum regionis morem esse, ut, qui evaserant in mari naufragium, in terra invenirent periculum.* Hunc itaque morem adeò humanitati contrarium, non semel abrogare enixi sunt varii Principes. Quippe Adrianus & Antoninus, leges edidere, quibus cuique res naufragio deperditas recolligere, excluso fisco, liceret, *l.* 12. *D. de Incend.* & *l.* 1. *Cod. de Naufr.* ubi Antoninus legis suæ rationem hanc reddit: *Quod enim habet jus Fiscus in aliena calamitate, ut de re tam luctuosa compendium sectetur?* Quò referri possunt, Euripidis citata. Exinde Jurecoss. passim decrevere res, quas mare ad littus ejecisset, vel quæ navis levandæ gratia in ipsum mare essent projectæ, non pro derelictis, sed pro perditis, debere haberi, ita ut, si inveniantur, possessoribus earum restitui debeant. *l.* 21. *D. de Amitt. possess. lib.* 44. *de Acquir. rer. dom. l.* 1. 3. &c. *de Incend.* Cujusmodi Jurecoss. & Impp. decreta ac statuta intelligit Honorius II. apud Hildebertum Cenoman. *Epist.* 67. quem vide. Testatur tamen Paulinus *Epist.* 37. adhuc suâ & Theodosii M. ætate obtinuisse pravum hunc morem, quod Publicanorum, Fiscalium atque adeò ipsorum Præfectorum avaritiæ ac prædationibus plerique attribuant, qui jus à vicinis sibi nationibus receptum & perceptum ægrè poterant dimittere. Communi insuper Theologorum sententiâ definitum, ejusmodi prava Principum statuta, à restitutione neutiquam excusare. *Summula* Raimundi,

Qui bona naufragium patienti, sive ruinam
Tollit vel repetit, ubicunque sit, nisi reddat,
Est reus æternæ pœnæ: præcepta, statuta,
Nec consuetudo terræ, nec Principis illum
Excusat: deponatur, si Clericus hic est.

Idem Pontifices fecere, magnâ curâ adhibitâ, ac inprimis Gregorius VII. in Concilio Rom. ann. 1078. & Alexander III. in Lateranensi III. *can.* 24. ipsique Impp. Occidentis, maximè Fridericus II. passim. Quorum tamen *Statutis*, Publicanorum & Præfectorum deprædationes, in Regni Siculi ac Neapolitani littoribus, non ita extinctas esse, quin identidem exercerentur, liquet ex *Constitutione* Honorii IV. apud Rainaldum *in Annalibus Eccles. ann.* 1285. *num* 40. quâ rapinæ hujusmodi de novo prohibentur. Tandem tamen abolita sensim consuetudo barbara, & in Gallia quidem, varii Proceres, ipseque Philippus Augustus R. Wilhelmi Campaniensis Rem. Archiepiscopi precibus, id quod in suis littoribus hactenus in naufragos jus habebant, remiserunt, eique nuntium dixerunt, binis super hac re exaratis Tabulis A. C. 1191. In Anglia, primus Ethelredus, in eo *Fœdere*, quod cum exercitu Anlavi pepigit, *capp.* 2. 3. & 4. *Edit. Saxon.* apud Lambardum, pacem ac securitatem indixit navibus & naufragis in dominii sui provinciis. Eum secutus est Henricus II. apud Wilhelmum Neubrig. *libr.* 3. *cap.* 26. primisque regni sui annis, *hominibus* ab æquoreo discrimine liberatis, humanitatis officium exhiberi præcepit. Idem Ricardus I. filius fecit, cùm iter Hierosolymitanum aggressus est, Messanæ in Sicilia, A. C. 1190. ut habent Rogerus Hovedenus & Bromptonus; quod firmatum est alio Henrici III. *Statuto*, dato Merwelli anno Regni 28. non modò pro naufragiis, quæ ad Angliæ, sed etiam Aquitaniæ & Pictavorum littora, acciderent. In Orientalis Imperii provinciis similiter Andronicum Comnenum Tyrannum ejusmodi deprædationes inhibere conatum fuisse, gravissimis propositis pœnis in eos, qui naufragorum bona diriperent, ex Niceta docemur *in Andronico lib.* 2. *num.* 5. In Dacia, Christiernus II. idem jus, licèt plus centum aureorum nummorum esset dimisit, ut auctor est Isaacius Pontanus. V. *LL. Scanicas* Andreæ Suenonis *lib.* 8. *cap.* 2. Quod tamen haud pridem in Suecos, ad Bornholmiam naufragium passos, exercitum dicitur &c. V. Plura hanc in rem, apud Hug. Grotium *de Jure Belli & Pacis lib.* 2. *cap.* 7. Car. du Fresne in voce *Lagan*, ut & supra, nec non in *Wreccum*.

Naulium, seu *Nablium*, instrumenti Musici genus, quod, sicut Cithara, cæteraque instrumenta Musica, Syris potissimum debere originem arbitrantur Eruditi. Hinc Strabo *lib.* 10. instrumentis istiusmodi plerisque nomina dixit esse barbara, sicut Νάβλα, καὶ Σαμβύκη καὶ Βάρβιτος καὶ Μαγάδις: & quidem, ut reliqua omittam, ex Hebr. נבל *nebel*, ortum esse *Nablium*, cujus mentio Danielis *cap.* 3. *vers.* 10. nemo dubitat. Latinus interpres ibi *Psalterium* reddit. Cymbalorum figurâ *Naulia* fuisse, Ovidius videtur indigitare, *lib.* 3. *de Arte am.*

Disce etiam duplici genialia Naulia *palmâ*
Vertere, conveniunt dulcibus illa jocis.

Cymbala enim collidi solita fuisse, docet Amalarius Fortunatus *lib.* 3. *cap.* 3. cùm ait: *Cymbala invicem tanguntur, ut sonent: ideo à quibusdam labiis nostris comparata sunt*: Et e scalpturis Bacchanalium sacrorum *Cymbalistrias* utraque manu quatientes cymbala exhibet Laur. Pignorius *Comment. de Servis.* Sed an eadem *Naulii* figura fuerit, affirmare non audet: ac fatetur, verba Ovidii laudata valde implicita esse, egereque aliquo Alexandro, qui non gladio dissecet, sed explicet calamo atque dissolvat. Hieron. Magius *lib. de Tintinnabulis cap.* 17. dicit, *Naulia* esse, quæ vulgò *Organa* dicantur & concentus Musicos harmonicosque edant. Vide Politianum *Miscellan.* 14.

Naulum Charontis, dicebatur olim obolus, qui defunctorum ori indi solebat, ut animarum portitori Charonti merces solveretur. Non enim solùm in os injecta est gleba, ut patet ex M. Tullio *de LL.* 2. & Festo *lib.* 14. sed & sive in tumba, sive in pyra recondito cadavere vultu cœlum versùs directo additū numisma est, eo fine, quem diximus, Alex. ab Alexandro *Genial. dier. lib.* 3. Fuit id apud Græcos appellatum Δανάκη, quia δανακὸς, i. *mortuis*, à voce δανὸς, *aridus, siccus*, dabatur: Unde apud Scholiastem Aristophanis *Ranis*, Charon rogat hominem, ut expectet παρὰ τὸν Αὐαίνου λίθον: qui lapis παρὰ τὸ αὔους τοὺς νεκροὺς εἶναι, *eò quòd aridi sint defuncti*, nomen accepit, Fr. Rossæus *Archaeol. Att. lib.* 3. *cap.* 10. Vide quoque Lucianum *tomo* 2. *dial. Charontis.* Et quidem de plebe hominibus obolus sufficiebat, at cum cadaveribus Principum Virorum, ingens sæpe pecuniarum gaza contumulabatur: ut patet ex Lucerna Feschiana, A. C. 1633. prope Romam eruta, ex antiquo sepulchro, in quo simul varii nummi inventi sunt integerrimi, apud Fortun. Licetum *de Lucernis antiquis lib.* 6. *cap.* 91. Item ex Lucerna fictili Gladiatoris antiqui, Brixiæ inventa, in *Via* olim *Sana*, nunc *Via del Castello*, simul cum numismatibus aliquot antiquis, quam ab Andrea Moretto Brixiensi secum communicatam; idem eruditè illustrat *lib præfato c.* 127. Alia ratio reconditorum in monumentis funebrib. thesaurorum apud Israelitas fuit, de quibus Josephus *in Antiqq.* varia. Ante annos circ. 20. cum prope Tornacum terra foderetur, repertum sepulchrum est Childerici Francorum R. Patris Chlodovæi Magni: in quo præter cadaver Regis equi, quo usus fuerat, ossa, cum armaturæ quibusdam reliquiis, ense porro, pugione, lorica, graphio, ingentique numero numismatum aureorum Leonis ac Zenonis Impp. iconem insculptam habentium asservabantur: Et quod inprimis observatu dignum, non exigua ibidem deprehensa est copia apicularum ex auro, pollicis magnitudine, & Regis annulus signatorius. Quæ omnia munificentiâ Imperatoris Galliæ Regi Ludovico XIV. muneri transmissa ac gazophylacio Regio illata sunt. Carol. Patinus *Relat. Histor.* 1. [illegible]

Naumachia, adde: Una erat ex Circensium ludorum formis, quæ à Romanis vel in Circo, vel aliquo Terræ sinu prope Tiberim facto humanâ manu, & exercitationi tali destinato, repræsentabatur. Ad populum oblectandum præcipuè instituta, quales illæ inprimis, quas ab impurissimo Heliogabalo, *in Euripis vino plenis* interdum exhibitas tradidit Lampridius. Inserviebant etiam eum in finem, ut in ipsis ad navalium pugnarum disciplinam acquirendam milites exercerentur. Quod ex Polybio *Hist. lib.* 1. videtur

datur colligi posse, ubi refert, Romanos, bello Punico Carthaginensibus mari bellum indicturos, milites in navali disciplina exercuisse. Quemadmodum & Augustum, dum contra Pompejum pugna urus erat, *in portu Julio, apud Bajas à se effecto, milites in navali exercitatione totâ unâ hyeme detinuisse*, docet Suetonius. Hujus itaque studii gratiâ, *Naumachias* instituisse videntur, & non modò *pontem Naumachiarium* eâ ratione nuncupatum, quem *concrematum ex larice in Rhætia cæsa Tiberium refecisse*, scribit Plinius *lib 16. cap. 39.* habuisse, verùm etiam locum peculiarem, cujus vestigia adhuc durant, quemque tempore *Naumachiæ* tantâ aquâ replebant, ut mare intra urbem receptum videretur: Sicut Martialis, *Naumachiam* à Domitiano Imp. editam describens, venustè demonstrat, *Lib. de Spectac. Epigr. 26.*

Si quis ades longis serus spectator ab oris,
Cui lux prima sacri muneris ista fuit:
Ne te decipiat ratibus navalis Enyo,
Et par unda fretis: hic modo terra fuit.
Non credis: Spectes, dum laxant æquora Martem:
Parva mora est; dices, hic modo pontus erat.

Simulachrum aliquod *Naumachiæ*, jam ab Ænea Trojano, in Anchisæ funere, exhibitæ, an ex vero, an ad veri imitationem, habes apud Virgilium *Æneid lib 5.* Vide Hieron. Mercurialem *de Arte Gymn. lib 3 cap. 13. ubi quoq; exercitationis hujus, ex antiquis lapidum ac nummorum Onuphrii Panvinii monumentis, graphicam delineationem e[t] ullo Lectori exhibet*, Jac. item Sponium *Itiner. Part. I. pag. 179.* ubi de *Naumachia Deliaca.* In Bibliothecis multis Basilii Patricii & [illegible] seu Præfecti Cubiculo Imperatoris, *Naumachicam* [illegible], docet Gerh. Job. Vossius *de Scientiis Mathemat. cap. 48 § 26.*

Naumburgum, adde: Hodie sub proprio Principe, ex familia Electorali Saxonica. Cùm enim Johannes Georgius I. Elector, qui decessit A.C. 1656. ex Magdalena Sibylla Brandeburgica, quatuor filios reliquisset: Primogenitus quidem Joh. Georgius II. Patri in Electoratu successit, reliqui verò portionem aliquam paternæ hæreditatis sic nacti sunt: ut Augustus, natus An. Ch. 1614. Coadjutor Magdeburgicus Barbiensem Comitatum nactus sit: Christianus Mersburgium Episcopatum & Lusatiam inferiorem possideat: minimus tandem natu Mauritius, *Naumburgium* Episcopatum sit sortitus. Natus hic A. C. 1619. prudentiæ & multæ virtutis laude insignis Citizæ, ubi arcem *Moritzburg* dictam condidit, habitat, & nuper in militia tuendo Imperio conscriptâ legionem Equestrem, Circuli Saxon. ci super. nomine, ducendam suscepit. Primis nuptiis Hedvigem Sophiam Holsatam sibi junxit A. C. 1650 quæ sine prole decessit An. C. 1651. Alteris Dorotheam Mariam agnatam ex Vinariensibus (fil. Wilhelmi Ducis Saxoniæ in *Weimar*, defuncti A. C. 1662. & Eleonoræ Dorotheæ Anhaltinæ, quæ A. C. 1656. ducta Eleonoram et Magdalenam (n. 1658. den. 1661.) Wilhelminam Eleonoram (n & den. 1659) & tres filios genuit, defuncta A. C. 1675. In cujus locum successit & desiderium defunctæ, quam matrem omnes subditi colebant, leniit tertia uxor Sophia Elisabetha Holsata. Vid. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europ. Part. I. pag. 102.* & *Sylloge Geneal. Histor. in Fam. Saxon.*

Naupactus, adde: Hodie incolis *Epactos*, de cujus statu hodierno, Vide inprimis Jac. Sponium *Itinerar. Græcia Part. 2 pag. 28. & seqq.*

Nauplia, adde: Incolæ *Nauplienses*, quos ab asino ἀμπελοτομεῖν, id est, *putationem vitium*, didicisse, cùm videlicet advertissent, vites ab eo arrosas lætius crevisse, testis est Pausanias *in Corinthiacis*, traditque ideo Silenum, Liberi Patris comitem ac custodem, asino impositum Poëtis. V. Gerh. Joh. Vossium *lib. de 4. Artibus Popul. cap. 4. quod est de Musica § 4.*

Nausicaa, adde: Ejus memoriam servat nummus rarissimus, quem Bononiæ in Musæo Viri illustris Nigri, asservari docet Sponius *Itiner. Græcia Part. I. pag. 130.* Ejusdem caput exprimi solitum est, in moneta Mytilenensium: cujusmodi nummum idem exhibet *Part. 3 pag. 187.* in cujus una parte, mulier sedens cum Lyra, in altera vultus *Nausicaæ*, cum *Inscr.* ΗΡΩΙΔΑ ΝΑΥΣΙΚΑΑΝ. Vide suprà, in voce *Mytilene.* Eidem inventum saltationis *Σφαιριστικῆς* tribuitur. J. C. Scaliger. *Poëtic l. 1. c. 18.*

Nauta, durum hominum genus. Idem *lib 3. cap. 10.* ubi Poëtam futurum instruit, quod in cujusque rei descriptione decorum servandum: *Illud in nautis peculiare, duros ut fuerint, sæpe etiam pertinaces. Meminerit Menatem & appellatum & monitum à suo Principe, parere noluisse, haud scirco facit jussa: Sed*

—— — — cæca
Saxa timens, proram pelagi detorquet ad undas.

Deum ipsum pro ludo in tranquillo cursu, in adverso, pro hoste aut pro pecude habent. Quas non audivimus contumelias, quæ non execrabilia verba? haud multum abest illud Palinuri.

—— non si mihi Jupiter auctor,
Spondeat, hoc sperem Italiam contingere cœlo.

Itaq; imperiosam personam nauticam in Charonte quoq; notabis,

Quisquis es armatus, qui nostra ad limina tendis,
Fare age, quid venias. *Satis erat. addidit,*
Jam istinc: *& amplius*, Et comprime gressum.

Nihil sanè præterea potuit: nisi diceret, Abi. Eorum vestitum pinxit Plautus in *Milite*, *causiam illis ferrugineam & pallidum ferrugineum* tribuens: Nam his color thalassius. Romæ certe *Nauticus* populus, in Circensibus, Veneto colori favebat, quòd is maris color esset: sicut viridis & prasinus terræ, cui proin terrestris & agricola plaudebat. Cassiodorus, *Transit Prasinus, pars populi mœret*: vincente prasino partem populi *nauticam* & maris commerciis deditam in mœrore fuisse sic insigitans. *Præcedit Venetus, & totius turba civitatis affligitur*: omnique universa civitas vel saltem pars maxima Civitatis, prasino favebat. Juvenalis,

— *Eventum viridis quo colligo panni:*
Nam si deficeret, mœstam attonitamq; videres
Hanc Urbem ——

V. Salmasium *ad Solinum pag. 903.* & *hic passim*, ubi de *Circensibus, Factionibus* &c. Porro in turba Nautica ordines fuere, quorum tres Aristophanes *Ranis* indigitat, Θρανίτας, Ζυγίτας & Θαλαμίτας. Et quidem Θρανίτας vult Enarrator ejus fuisse remiges in superiori parte navis, qui, quoniam remos longiores trahebant, gravioreque labore vexabantur, à Trierarchis, præter stipendium publicum, donativum consequebantur. Stipendium autem publicum erat drachma in dies singulos. Ζυγίτας idem in media, & Θαλαμίτας, in infima parte navis constitutus ait. Sed cùm ista ad triremes solùm quadrarent: mavult Baysius per Thranitem, qui ad puppim remigat; per Zygitem, qui in media navi; per Thalamitem, qui ad proram, intelligi. Quo pacto etiam in [illegible] & infra vel suprà, triplex hic remigum ordo in longitudinem esse potuit. His omnibus præerat Magister Navis, seu *Magister* absolutè &c. V. Laz. Baysium *de Re Navali sub fin.* Nec omittendum, quod de incolis Taprobanes ins. refert Plinius, ad *avium, quas secum vehant, emittentes sæpius*, non verò siderum, cursum, navale suum iter dirigere, *lib 6. cap 22.* De clamore eorum, diximus suprà in voce *Celeusma.* Sed & in *Commentariis* Aristophaneorum Acharnensium Νιγλάρον legimus esse μέλος quoddam musicum & nauticum [illegible], de quo V. Scaligerum *Poëtices lib. 1. cap. 55.* &c.

Nautica Ars, Statices beneficio, navem compingit & in mare vel fluvium deducit, ac in velificando felicius æquora ventosque secat. Namque & extrui navem oportet ex hypothesi circuli, sic ut malus sit diameter ex navis centro exsurgens: & navem Hieronis Regis, integri anni spatio confectam, quam ingens hominum turba non poterat in mare deducere, solus Archimedes paucis demisit instrumentis; Usus nempe a [illegible] seu helice infinitâ, cujus vis τῇ δοθείσῃ δυνάμει τὸ δοθὲν βάρος κινῆσαι, *Datâ potentiâ datum quodlibet pondus movere*: (quo modo id sanè facilius fieri poterat, quàm βαρουλκῷ Heronis: quod est apud Pappum *Collect. Mathem. lib 8. propos. 10.*) Et in velificatione tandem sive recta sive obliqua, non exiguus Staticæ usus est. Siquidem eò validior velociorque est navis motus, quò altius à centro velum antennæ alligatur: unde cùm naves remulco trahuntur, non alligatur funis imo vel medio, sed summo malo; & cùm remotissimus à centro clavus sit, eò validius cum fluctibus illidit navi, ejusque laboriam a que on s propellit: juxta Mathematicorum axioma, *Virtus qua movet, eò fortior est, quò longius abest à centro.* Etiam Mechanices in re *Nautica* utilitatem indicat doctrina pyxidis *nauticæ*, Magnetis virtute ad polum sese convertentis: quem usum Johannes Goja Amalphensis (Alex. Sardo *lib. de Rerum Inventoribus*, dictus *Flavius Campanus*) reperit: Unde Anton. Panormitanus:

Prima dedit nautis usum magnetis Amalphis.

Goropio Becano inventum id Cimbris Teutonibusque vindicante, ut videre est, apud Ortelium *Geogr. tab. 6.* Sed & apud Arabas legas, anno Hegiræ 670. *nautas* Mechâ per mare Rubrum in *Herdi*, ita Indiam vocant, proficiscentes, magnetico quodam instrumento, quod Canopum semper ostenderet, navis cursum direxisse: ut de aliis taceam, de quibus V. suprà in voce *Navigatio.* Et hactenus quidem subalterna hæc ars Mechanicæ est sive Staticæ: At quatenus tranquillum navigandi tempus ex sideribus attendit, sub Astrologiâ locatur. V. Vossium *de Scientiis Mathem. cap. 47.* Quod de magnete modò dictum, confirmat idem *in Addendis operis præf.* docens, Europæos hunc ejus usum non invenisse, sed didicisse à Barbaris. Sanè Vascus Gama, qui primus detexit prom. Bonæ Spei, in naves Barbarorum, quibus acus magneticæ usus foret, incidisse legitur. Apud Sinenses etiam jam anno Ch. 1260. obtinuisse, colligi videtur ex Marco Paulo Veneto; qua de re V. pluribus differentem Athanasium Kircherum *de Magnete, lib. 1. cap 3.* Idem Vossius ibidem addit, eximium nautis usum esse tabularum Hydrographicarum; in quibus tamen non omnia, ut, in Geographicis, illi exprimunt, sed solùm in litore posita, præcipuè ad portus invehiendos, unà cum rhombis sive lineis *nauticis* ventorum indicibus. Interim Astrologiæ illam plurima debere contendit: Præsertim si Veteres cogitemus, qui ante cognitam chalybodixin, noctibus tenebricosis ingenti periculo navigarunt: de die autem, vel illustri nocte Sidonii navigabant ad Cynosuram, quia certior; Græci ad Helicen, quia clarior. Et quia pro ædificio etiam sunt naves, præsertim longum iter capessentibus, (imò integras istiusmodi civitates in aquis fluctuantes, apud Sinenses, reperiri deprehendimus) Geometricis ac Ædificatoriis principiis *Naupego* opus est. Invenisse autem artem *Nauticam* creduntur

duntur Phœnices: ab iis accepisse Ægyptii, ab illis Græci, ac primi ex his Cretenses, teste Plinio *ubi suprà*. V. Hadr. Metium Alcmarianum *Sphæricorum lib. 5. quo partim agit de Terræ dimensione ac distinctione per climata, partim de Arte navigandi*, & Vossium iterum *de Philosophia cap. 15.*

Nautii, adde: Hos sacrorum Minervæ administrationem ac Palladii custodiam sibi vindicasse, tradit Schol. Virgilii *in versum 704. Æn. lib. 5.*

Tum senior Nautes, unum Tritonia Pallas
Quem docuit.

Vide de eorum familia Turnebum *Adversar. lib. 26. cap. 19.* ut & in voce *Nautes.*

Nautilos, aliis *Pompilos*, piscis est inter præcipua miracula: *Supinus in summa æquorum pervenit, ita se paulatim subrigens, ut emissâ omni per fistulam aquâ, velut exoneratus sentinâ, facilè naviget. Postea prima duo brachia retorquens, membranam inter illa miræ tenuitatis extendit. Quâ velificante in aura cæteris subremigans brachiis, mediâ caudâ, ut gubernaculo, se regit. Ita vadit alto, Liburnicarum ludens imagine. &, si quid pavoris interveniat, haustâ se mergens aquâ*, Plin. *lib. 9. c. 29.* Ad quem *l.* V. Dalechampii *Notas*. Idem verò Plinius de *Nauplio* pisce similia tradit, *cap. seq.*

Nazaræi, adde: De prioribus prolixè agitur, *toto cap. 6.* Numerorum, *versibus inprimis 4, 5, 6. Omnibus diebus Naziræatus sui novacula ne transito super caput ejus usq; dum compleantur dies illi, quibus voverit se Jehovæ Naziræum fore. sanctus esto, sinendo crescere comam capillos capitis sui. Omnibus diebus, quibus se Jehovæ Naziræum fore voverit, ad cadaver mortui ne accedito*: Et in prioribus. *Omnibus diebus Naziræatus sui, de nulla re, quæ sit ex vite vinifera, vel ipsis nucleis acinorum & cute comedito.* Eorum autem, qui ad tempus se hoc modo separabant, *Naziræatus* dicebatur *Naziræatus dierum*, qualis erat Pauli Apostoli, & quatuor cum illo Virorum, de quibus Actorum *cap. 21. versu 24.* Qui in perpetuum, *Naziræatus seculi* qualis Simsonis, Judicum *cap. 13.* & Johannis Evangelistæ fuit. Numerus dierum, quousque se prioris generis Nazaræi separaverint, in Sacris Literis expressus non est: Hebræi tamen Doctores ad tricesimum usque diem extendunt, occasione loci Num. *cap. 6. versu 5. Domino sanctus* יהיה *erit*: quo vocabulo dicunt triginta dies contineri. Schindlerus *in Pentaglott.* Thom. Godwynus *de Ritibus Hebr. lib. 1. cap. 8.* V. etiam infrà.

Nazaræi, quoque Christiani, adde: His nomen id hæsit, à voce נצר *Natsar*, unde *Nazareth*, oppidum Galilææ, Christi sanctissimâ conceptione mysteriorumque plenissimâ educatione insignis: & ipse *Nazarenus* dictus, Matthæi *c. 2. versu ult.* & qui ejus doctrinam sequuti, *Nazaræi* vocati sunt, Actorum *cap. 24. versu 5.* ubi Paulus Apostolus *Princeps Nazaræorum sectæ*, a Tertullo appellatur coram Felice Præside. Postea vox degeneravit, usque dari cœpit, qui, ad imitationem Samaritanorum, Judaicas ceremonias cum Ethnicorum ritibus miscentium, Christum cum Mose, Legem cum Evangelio, Baptismum cum Circumcisione confundere non dubitarunt. Horum jam Actor. 15. primordia videntur indigitari, *versu 1.* ubi legimus: *Porro quidam, qui descenderant, è Judæa, docebant Fratres*, & dicebant, *Nisi circumcidamini ritu Mosis, non potestis servari.* Dicti autem hi *Nazaræi* sunt, à Judæis, vel odio discipulorum Christi, quos hac ratione magis exosos redditum iri sperabant, vel à priori conditione, quòd prius quidem veri *Nazaræi* seu Christiani essent, postea verò à Petro Judaizante seducti fuerint, Gal. *cap. 2. vers. 11.* Quare factum, ut Ecclesia Antiochena, *Nazaræorum* his nomine relicto, *Christianorum* adoptaret, ne quidquam cum iis commune habere videretur, Actorum *cap. 11. versu 26.* Symmachus postea celebris ille Vet. Testamenti Interpres insignis Sectæ hujus hyperaspistes fuit, unde *Symmachiani* iidem sequenti ævo dicti sunt, Augustin. *c. Faustum Manich. lib. 19.* Quos non minori, ac Samaritanos olim, odio prosequuti Judæi, quotidie tribus precationis temporibus, mane, meridie ac vesperi, solenni hac formulâ, *Maledico domine Nazaræis*, claudere soliti leguntur. Vide Epiphanium *Tom. 2. Hæres. lib. 1. Hær. 29.* Franc. Junium *Parallel. lib. 1. 8.* Thom. Godwynum *loco præf.* Et de *Nazaræis*, qui, quòd à Canone Pentateuchum, velut minus divinum, resecarent, à voce נסר, *abolevit, resecuit*, nomen accepere, iterum Epiphanium *libr. 1. Tom. 1. Hær. 18.*

Nazaratus, Assyrius, memoratus Alexandro, apud Clementem 1. *Strom.* Pythagoræ, inter alios, in Ægypto, Præceptor fuit: quem Ezechielem Prophetam fuisse quidam asserunt: de qua sententia, ita Joh. Seldenus *Synt. 2. de Diis Syris cap 1. Certè*, inquit, *accuratissima Chronologia, Ezechielem & Pythagoram inter 50. & 52. Olympiadas simul floruisse docet. Ideo & Nazaratus ille quin Ezechiel fuerit, non adversatur temporis ratio. & is est ipse Ζάβρατος, qui à Malcho, in Pythagoræ vita, appellatur ejus Præceptor. Nec Conr. Rittershusius alibi, quàm in Nazarato, Zabratum ibi quærere debuit. Corruptus igitur est, aut Malchi, id est, Porphyrii (nec enim alius is Auctor est, quod ex Eunapii vita Porphyrii & lib. 3. Cyrilli ad v. Julianum, unde & Malchum Rittershusianum, & emendes & augeas, facilè deprehendimus) aut Clementis codex. Rescribe igitur aut in Malcho Ναζάρατον, aut in Clemente Ζάβρατον. Malim Clementem emendes. Nam Ζάρατος Pythagoræ Præceptor memoratur apud Plut. περὶ τῆς ἐν Τιμαίῳ ψυχογονίας. Annon Zaradum voluere Scriptores illi? id est, Zoroastrem Magum: qui Zarades etiam dictus est. Testes sunt luculentissimi, Theodoretus Serm. 9. & Agathias Hist. 2. Certè Pythagoram, Zoroastris sectatorem plerique, ut docet Apulejus, sunt arbitrati, atq; illum, cujus doctrinam amplectebatur, Philosophus, Præceptorem ejus posteritas forsan æstimabat. Audire Zoroastrem non potuit, quippe eo aliquot seculis posterior.* V. Georg. Hornium *Histor. Philos. lib 3. cap. 11.*

Nazarenus, à נצר per *Tzade*, cognomen DOMINI NOSTRI, ob educationem in oppido *Nazaret* ei inditum. Matthæi *cap. 2. vers. ult.* Καὶ ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέτ· ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν Προφητῶν, ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται. *Et veniens* (Josephus cum Maria & puero JESU) *habitavit in oppido, dicto Nazaret, ut impleretur quod dictum est per Prophetas. & Nazarenus vocabitur.* Ubi, quo pacto intelligenda sint verba illa, *quod dictum est per Prophetas*, hærent Interpretes. Chrysostomus *in h. l.* indubitanter scribit, Prophetam sive Prophetas, quos Evangelista laudat, jam non exstare: multorum enim veterum Prophetarum scripta, vel propter Judæorum incuriam, vel propter Barbarorum in Judæam impressiones, periisse. Verùm, si tempore illo, quo Matthæus scribebat, desiderabantur Vates illi, qui hîc laudantur, quæri potest, cur testimonio utatur Evangelista Auctorum amissorum? Sin tempore illo adhuc horum Prophetarum scripta supererant, difficile creditu est, libros sacros Prophetarum primæ notæ servari ab interitu non potuisse, quum Ecclesia Dei, custodiendi Oracula præcipuæ semper curæ fuere, & vitâ ipsa charioria (quod declarat inprimis historia rerum gestarum adversus eos, qui *Traditores* sunt dicti) omnes persecutiones & calamitates eluctata, fuerit tandem servata. Fortasse igitur melius fuerit, eruditam ejusdem Patris observationem huic Matthæi loco accommodare. Observat is non uno in loco, verba illa, ὡς γέγραπται, *ut scriptum est*, & similia in Novo Test. duobus modis accipi debere, quoniam eorum, quæ sic laudentur, alia verbis iisdem aut non dissimilibus, scripta reperiantur, sed rebus ipsis tantum expressa; aut ipso eventu confirmata deprehendi, quæ scripta nusquam extent, licet de illis dicatur, *ut scriptum est.* Hinc idem *ad vers. 9. 1. ad Corinth.* Καὶ ποῦ γέγραπται ταῦτα, *quæris*, λέγεται γεγράφθαι καὶ ὅταν μὲν διὰ τῶν ῥημάτων, ἀλλὰ διὰ αὐτῶν τῶν πραγμάτων κεκηρύχθη ἢ ἐπὶ τῆς ἱστορίας ἢ ὅταν τὸ αὐτὸ μὲν νόημα κεῖται, μὴ ἐν αὐτοῖς δὲ τοῖς ῥήμασιν, *At ubi hæc scripta sunt? Dicitur scriptum esse aliquid, etiam tunc, quando non verbis, sed rebus ipsis expressum fuerit in historiis: aut quando mens quidem est expressa, licet verbum non iisdem.* Et *Homil. 41. ad ejusdem Epist. cap. 15. vers. 45.* Καὶ ποῦ τὸ μὲν γέγραπται, τὸ δὲ οὐ γέγραπται; πῶς οὖν εἶπεν, ὅτι γέγραπται; διὰ τῆς τῶν πραγμάτων ἐκβάσεως αὐτὸ μεταφέρων, ὅπερ ἔθος αὐτῷ συνεχῶς ποιεῖν, & quæ ibi plura in hanc sententiam habet. Hac observatione si uti volumus, in explicatione loci Matthæi, neque eo fuerit opus effugio, ut dicatur periisse Prophetæ hîc laudati: neque magno labore quærendum hoc vaticinium in veteri Scriptura. Nam verbis quidem scriptum nusquam legitur, Christum vocatum iri *Nazarenum*: at invenitur διὰ τῶν πραγμάτων κηρυχθέν, ut loquitur Chrysostomus, id est, *rebus ipsis expressum.* Ut si quis crumenam auro plenam amici collo appenderet, aut in sinum illi compleret, nec tamen verbis exprimeret, se hoc illi donum dare, quum revera tamen daret; verè dici posset, donasse illi id munus, etsi ut formulâ dantibus solenni abstinuisset: sic, verè dici potest, prædictum atque scriptum fuisse, Messiam hoc vel illo nomine fore appellandum, si ita nominatus reperiatur in scriptis Prophetarum. Quod igitur Matthæus ait, prædictum fuisse, ut Christus appellaretur *Nazarenus*, ex Esajæ *cap. 11. vers. 1.* & Zachar. *cap. 6. vers. 12.* commodissimè exponi potest. Auctor est Hieronymus non uno loco, oppido *Nazaret* fuisse id nomen inditum, ab Hebr. voce נצר, quam alii *surculum*, alii *florem*, interpretantur. In illo, quem indicavimus Isajæ loco, Messias diserte vocatur *Netser*, id est, *flos*, ut vetus Interpres vertit, & Græci ἄνθος. Et consentit Hieronymus, scribens ad Marcellam: *Ibimus ad Nazareth, & juxta interpretationem nominis ejus, florem videbimus Galilææ.* In loco Zachariæ expressis verbis dicitur, nomen Messiæ fore *Germen*, צמח שמו. Etsi autem nomina sint diversa, *surculus* sive *flos* & *germen*: sunt tamen significatione affinia, &, ut Græci dicunt, τῆς αὐτῆς ἰδέας, cujusmodi nomina sæpe permutari solita, ut alterum pro altero ponatur, nemo eruditus dubitare potest. Græci Critici appellant Metalepsin duplicem, vel triplicem: ut cum γλήνη, quæ vox *oculi pupillam* significat, ponitur pro *puella*: quia pupilla oculi etiam κόρη, i. *puella*, dicitur. Sic in illo Poetæ, ἴσα κόρῃ γλήνῃ, vox γλήνη locum obtinet vocis κόρη, per istiusmodi figuram, quam accurate explicat & Veterum exemplis illustrat Eustathius *ad versum Poetæ Il. α.*

Στῆθος λιπαρὸν πειρητήριον μεμαρμαρυῖαν.

Quare nihil mirum, in Prophetia præsertim ænigmatica, promiscue has voces fuisse usurpatas. If. Casaubonus *Exercitat. c. Baron. VII. n. 2.* Spanhemius tamen loco hoc, ubi Ναζωραῖος signanter Christus, non verò Ναζαρηνός vocatur, hic ad votum *Naziræatus* respexisse vult Evangelistam: concedens interim eum alibi Ναζαρηνός vel ἀπὸ Ναζαρέτ appellari, quando Spiritus S. non directè ad hoc mysterium respiciat, id quod probat pluribus, *Dub. Evangel. tom. II. Dub. 87. & seqq.*

S. Naz

S. Nazarii, vulgò *S. Nazere*, vicus est Galliæ, reliquiis *Nazarii* Martyris, uti vulgò creditur, & veteri Monasterio seu Abbatiâ insignis, ad Ligerim, in pago Namnetico, non procul ab ostio fluvii, sive à vico Cruciaco, *le Croisic*, & à castro Grannona *Garande* vel *Guerande*, in Britannia min. Ejus meminit Gregorius Turonensis *lib. de gloria Martyrum*, *ante A. C.* 1080. *In territorio urbis Namneticæ, in vico quodam supra alveum Ligeris B. Nazarii reliquiæ continentur* &c. V. Valesium *Not. Gall.*

Naziræus, Hebr. נָזִיר *separatum* notat; peculiari vitæ sanctitate à reliquis discretum & certo vitæ generi ac ordini adstrictum. Unde, קָרְבָּן tales dicti, *munus ac donum*, quasi Deo consecrati. Erant hi vel *Nativi*, qui seu Dei jussu, seu Parentum oblatione, ante nativitatem eorum factâ, tales erant: Ut Simson, Judicum *cap.* 13. *versu* 3. alii; vel *Votivi*, qui proprio voto seipsos sacrabant idque fere ad certum tempus; quod si expressum non esset, menstruum erat, ut Judæi colligunt, ex Numerorum *cap.* 6. *vers.* 5. Erant autem hæ *Naziraatus* Leges, ad humiliationem & abnegationem sui facientes. I. *Ut abstinerent vino*: quod ad ipsas uvarum pelliculas & acinos Hebræi extendunt, omnique potu inebriante, שֵׁכָר, qualiscunque ille liquor, ac undecunque expressus fuerit. II. *Ut comam alerent*, tantâ quidem religione, ut ne pilum quidem unicum abradere vel evellere fas foret, nisi tempore voti peracto. Quo facto attondebantur, oblatoque sacrificio votivam cæsariem (unde ad Gentiles mos transiit) tanquam rem sacram, in peculiari Templi conclavi concremabant. III. *Ut ad cadaver mortui non accederent*, Numer. *cap.* 6. *versu* 3-10. Quod & Pontifici interdictum legitur, Levit. c. 21. v. 11. Quòd si proin ex improviso mortui vel morticinii attactu polluerentur, votum redintegrandum & de novo *Naziraatus* tempus implendum erat. Vestem quod attinet, an & illa *Naziræis* peculiaris fuerit? id quidem nullibi legitur. Nam quod de Johanne Baptista dicitur, eum habuisse *vestimentum suum ex pilis camelinis & zonam coriaceam circum lumbos suos*, Matth. c. 3. *vers.* 4. id non *Naziræorum*, sed Prophetarum, ac præsertim Eliæ, exemplo factum est. Unde Elias describitur, *Homo pilosus, cingulo pelliceo accinctus lumbos suos*, 2. Reg. c. 1. v. 8. conf. Zachariam c. 13. v. 5. & Matth. c. 7. v. 15. Aliquam tamen eorum cum Prophetis in vestimonio convenientiam fuisse fortè à vero non planè abludit. Quæritur hic inprimis de Josepho Patriarcha, de Samuele Propheta, & de DOMINO NOSTRO, an & illi *Naziræi* fuerint? Resp. Primum, cùm Lex illa tum nondum fuerit lata, non quidem *Naziræum*, sed eximium inter fratres eorumque coronam fuisse ac decus: quod innuitur, cum appellatur נְזִיר אֶחָיו Geneseos *cap.* 49. *vers.* 26. & Deuteronom. *cap.* 33. *vers.* 15. Secundum autem verè *Naziræum* fuisse, ex matris voto, 1. Samuelis *cap.* 1. *versu* 11. *Si dabis ancillæ tuæ semen masculum, dabo ipsum Jehovæ omnibus diebus vitæ ejus; & novacula non admovebitur capiti ejus*, conf. v. 22. & 28. Licet appelletur vir נִכְבָּד *honoratus*, 1. Sam. *cap.* 9. *vers.* 6. & in cœtibus ac conviviis hominum versatus sit, *cap.* 9. v. 13, 23, 24. ac Israëlem judicasse legatur, 1. Sam. *cap.* 7. *vers.* 15. 16, 17. CHRISTUM verò SERVATOREM nostrum quod attinet, si externum votum spectes, *Naziræus* non fuit, cùm vinū biberit & mortuos tetigisse legatur: nec *Naziræus* à נזיר, per *Zain*, sed *Nazaræus*, à נצר per *Tsade* appellatus est, quæ vocabula tota radice differunt. Fuit autē *Naziræus* spirituali ac longè sanctiore modo, cùm à peccatoribus *separatus* ac sanctissimus fuerit, *Pontifex pius, sine vitio, non coinquinatus, separatus à peccatoribus & altior cælis factus*, Hebr. c. 7. v. 26. Quæ ejus incomparabilis sanctitas, per typicam *Naziræorum* Veteris Testamenti sanctitatem fuit adumbrata: cum quo nos omnes quoque *Naziræos* & Deo peculiari religione sacros, ac à Mundo diversos esse decet. *Naziraatus* autem veri disciplina est, curare per omnem vitam sobrietatem & humilitatem ac incumbere iis rebus, quæ ad regnum Dei & justitiam ejus adipiscendam faciunt. Ut frustra sint illi, qui partem Ecclesiæ tantùm sanctam nuncupant & Monachorum suorum vota ac instituta cum sanctimonia Vett. *Naziræorum* eunt comparatum. Vota enim utrobique nimiùm quàm disparia sunt: & quæ ab hisce voventur, pleraque supervacanea sunt, neque ullo divino præcepto, quale de *Naziræis* Vet. Test. legimus, nituntur, Franc. Burmannus *Synops. Theol. Lib. IV. cap.* 10. §. 1. *& seqq.* V. quoque Frid. Spanhemium, *Dub. Evangel. part. II. Dub.* 93. 94. Cæterùm Ναζιραίους genus quoddam Monachorum, vel ἱερέων, *Sacerdotum*, etiam apud Turcas esse, docet Laonicus Chalcondylas *l.* 7. ex cacozelia *Naziræorum* vett. sine dubio ortum. *Naziræis* verò Vet. Test. affines erant Rechabitæ, qui à parente suo Jonadabo, filio *Rechab*, peculiaria quoque vitæ instituta varia acceperunt, uti legimus Jeremiæ *cap.* 35. Sed de illis V. *infrà*.

NE.

N. C. C. in notis antiquis, *non calumniæ causâ*: N. E. G. *Negotiator*: N. F. C. *nostræ fidei commissum*: N. F. N. *nobili familiâ natus*: N. H. *novus homo* &c. denotat, Franc. Gouldmannus *Diction. Lat. Anglic.*

Ne valeam, apud Martialem *lib.* 2. *Epigramm.* 5.

Ne valeam, si non totis, Deciane, diebus,

Et tecum totis noctibus esse velim.

Et *lib.* 4. *Epigramm.* 39.

Ne valeam, si non res est gratissima nobis,

Et volo te chartis inseruisse meis.

Formula jurandi, execrandique, Romanis in usu, cui similis *Dispeream*, apud eundem *lib.* 1. *Epigramm.* 40.

Dispeream, si non hic Decianus erit.

Neanicologi, alii legunt *Neanisologi*, illud ex Νεανικὸς, hoc ex Νεανίσκος, apud vet. Interpretem Juvenalis *Satyrâ* 8. *versu* 190. *Planipedes audit Fabios Nobiles Neanicologos* vel *Neaniscologos*. Iidem cum *Aretalogis*, quo nomine scurræ olim seu copriæ, id est, homines putidè gloriosi ac jactabundi dicti sunt. Juvenalis,

—— *Ut mendax Aretalogus.*

Quòd enim multa falsa de suis virtutibus prædicarent, ad risum tollendum, sic scurrarum quoddam genus appellatum esse, docet Suetonius *Augusto*. Iidem *Paradoxologi* appellati sunt, de qua voce V. *infrà*, & plura in hanc rem suprà, in vocibus *Clauvinis*, *Copreæ*, *Mysus* &c. Salmasius *Not. ad Tertullianum de Pallio cap.* 4.

Neapolitanum Regnum, adde: Gens in rebellionem maximè proclivis, ut quæ intra annos 460. vicies octies contra Principes suos insurrexit. Et quidem famosa est inprimis duplex rebellio, quarum prima incidit, in A. C. 1570. de qua Thuanus *Histor.* altera A. C. 1647. cùm piscator quidam, Thomas Angelus, sive, ut Itali loquuntur, *Mas Angello*, totam civitatem Regni metropolim, horribili tempestate ac tumultu commovit ac plusquam 300000. civium solo nutu gubernans, pro arbitrio dominatus fuit, cùm Dux d' *Arcos* Proregem agebat. Duravit hæc rebellio non ampliùs 10. diebus, intra quos *Mas Angello* breve suum, sed ita absolutum, ut vix par invenias, imperium, à sicariis occisus, terminavit. Cujus rei historia extat à variis descripta, totque mirandis referta casibus, ut nisi nostris temporibus accidisset, fabulis potuisset adnumerari. Quapropter Reges Hispaniæ, cùm *Neapolitanos* viderent, tanquam ferocem aliquem & effrænem equum, levissimo impulsu in furorem & cursum abripi (nam etiam *equo effræni* pro insigni & symbolo utebantur) tribus castellis firmissimis, tanquam frenis quibusdam ac ephippiis, ferocientem hunc equum castigarunt, & sessorem h. e. Regem suum, pati docuerunt. Quemadmodum ea de re Trajanus Boccalinus pluribus videri potest. V. Georg. Hornium *Orbe Politic. Part. I. pag.* 59 *&* 60. Nec omittenda *Neapolitana*, nempe Neapoli olim instituta Quinquennalia & sacra & Musica: quem agonem Strabo dicit esse ἐνάμιλλα ἐπὶ ἐπιφανεστάτοις τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα, *lib.* 5. An eadem cum iis, quæ postea apud Surrentum celebrata fuere, *Parthenopæorum* nomine? de quibus Statius *lib.* 3. *Sylvâ* 5. *versu* 131.

—— —— —— *videtq; benigna*

Parthenope gentile sacrum, nudosq; virorum

Certatus, & parva suæ simulachra coronæ.

Ad quem l. V. Barthium; adde Pet. Fabrum *Agonist. pag.* 646.

Nebilas, apud Benjaminem *Itinerar.* Sichem est. Sic enim is שכם היא נבילש *Nebilas & Sichem*, oppidum Samariæ olim celebre, aliàs *Sichar* quoque, quod à Samaria distabat, duo milliaria, seu duas leucas, ut Arias Montanus, apud Benjaminem Tudelensem vertit. Atque ita quidem sensit olim Hieronymus, qui proin Joh. *cap.* 4. *vers.* 5. pro *Sichar* legi voluit *Sichem*. V. eum in *Epitaph. Paulæ Matris*. Idem tamen Vir summus alibi utramque appellationem agnoscit adeoque ceu nomina diversorum locorum, *Sichem* & *Sichar*, recenset, *de Locis Hebr. lib.* 10. secutus in eo, ut fere in toto illo libello, Eusebium, cujus verba, ex versione Hieronymi, ista sunt: *Sichem* (liber vetus MS. Biblioth. Reg. Gall. Συχὲμ habet) *& Salem quæ Latinè & Græcè Sicima vocata est, civitas Jacob, nunc deserta est. Ostenditur autem locus in suburbano Neapoleos, juxta sepulchrum Joseph, quam subvertit Abimelech, & seminavit in ea salem, sicut in libro Judicum scriptum est. Postea verò instaurata est à Hieroboam, ut Regnorum narrat historia: & sita est in finibus tribus Ephraim. Sed & filius Emmor appellabatur Sichem, à quo & locus nomen acceperat. Fuit autem & altera Sichem, in monte Ephraim, civitas fugitivorum.* Hæc de Sichem: sequitur de Sichar, Euseb. Συχὰρ (ita quoque in accuratiss. Chrysostomi editione & apud Arabem Paraphrastem) πρὸ τῆς Νέας πόλεως, πλησίον τοῦ χωρίου κτλ. ex versione Hieronymi, *Sichar, ante Neapolim, juxta agrum quem dedit Jacob filio suo Joseph in quo Dominus noster atque Salvator secundùm Evangelium Johannis, Samaritanæ mulieri ad puteum loquitur: ubi nunc Ecclesia fabricata est.* Unde videmus tam Euseb. quàm Hieronymum & Sichem & Sichar collocare ad Neapolim: at, qui posteriùs scripserunt, ipsam Neapolim dixerunt esse Sichem, inter quos Benjamin laudatus, cujus *Nebilas* est ipsissimum nomen Neapolis, sed depravatum, ut sexcenta apud Syros & Arabes quibus solemne est literam *p.* in *b.* vertere, Casaubon. *Exerc. XIII. Num.* 18.

Nebo, seu *Nabo*, idolum olim Assyriorum, cujus oraculum consuli consuevisse, docet Hieronymus in *Es. cap.* 46. v. 1. *Nabo & ipsum idolum, quod interpretatur Prophetia & Divinatio*: ubi nominis simul etymon aperit. Proximum id dignitate Belo erat, unde sicut *Belus* Sol, sic *Nebo* Luna fuisse videtur

Vossio *de Idol. l. 2. c. 8.* ubi plura hanc in rem. Uti verò aliæ Numinum appellationes, ita *Nabo* quoq; in virorum Principum nominibus invenitur, ut *Nabonassarus, Nabuchodonosor, Nabuzaradan* &c. *ibid. cap. 22.*

Nebridæ, nomen familiæ, quam in Attica collocat Arnobius *lib. 5.* de Cerere errabunda & filiam quærente, *Ornatus venit ad Atticas, triticeas attulit fruges? Nebridarum familiam pellicula cohonestavit hinnulei & illud spectaculum maximum Baubonis in inguinibus risit.* Sed falso, in Coo Ins. enim floruit hæc familia, è qua Hippocrates oriundus, uti discimus ex Stephano in Κῶς. Itaque Arnobius vel Auctor ille, unde sumpsit, quum legisset Νεβρίδων familiam in Coa Ins. eam in Atticam transtulit, quia Cereris sacris qui initiabantur, hinnulei pelliculâ, quam Græci νεβρίδα vocant, cingerentur. Bacchus enim vel Jacchus, in illis initiis Cereris Atticis, simul colebatur, cuius ministri & Bacchæ νεβρίδας gestabant, ut ex infinitis Auctorum testimoniis constat: unde νεβρίζειν & νεβρισμὸς, in qua voce V. Harpocrationem. At nulla prorsus fuit *Nebridarum* in Attica, uti Eumolpidarum, familia: sed omnes, qui mysteria ista suscipiebant, νεβρίδας induebantur. At Νεβρίδαι in Coo, non ab ulla *nebride* aut pelle hinnuli appellati, sed a *Nebro*, familiæ primo auctore. Sic enim & in aliis urbibus notissimæ familiæ a suis auctoribus nomina perpetuarunt: Athenis *Eumolpidæ*, in Thessalia *Alevadæ* & *Scopadæ*, Corinthi *Bacchiadæ* &c. V. Claudium Salmasium *Exercitation. Plinian. ad Solinum pag. 864.*

Nebris, adde: Apud Statium *lib. 1. Sylv. 2. versu 226.*

Hic chelyn, hic flavam maculoso nebrida tergo;

Barthius pellem tigris interpretatur Hesychius verò cervinas pelles exponit. Sic Ovidius *Metamorph. lib. 6.*

> *Tempus erat, quo sacra solent Trieterica Bacchi*
> *Sithonidæ celebrare nurus. Regina, Deiq;*
> *Ritibus instruitur, furialiaq; accipit arma.*
> *Vite caput tegitur, lateri cervina sinistro*
> *Vellera dependent* —— ——

At Bacchas gestasse pelles damarum, sic dictas, tradit Lutatius *ad Thebaid. lib. 2. versum 664.* Erant autem illæ variegatæ multis maculis, quales tigrium, si non hæ ipsæ. Eas insuper *auro aspersas* ait idem Statius *Achilleidos lib. 2. vers. 42.*

—— —— *aspersas nebridas auro.*

H. e. hinc inde auro variegatas. Unde Claudianus,

—— —— *lætusq; simul procedit Jacchus.*

Et

—— —— *quem Parthica velat*
Tigris & auratos in nodum colligit ungues.

Cujusmodi maculis, uvarum varios colores indigitatos fuisse in Bacchicis hisce sacris, docet Eustathius *in Dionysium Periegetem versu 702.* Ζώννυνται δὲ καὶ νεβρίδας ἐπὶ στήθεσι βαλοῦσαι. Ἴσμεν δὲ, ὅτι αἱ Βάκχαι αἱ τοῦ Διονύσου ὀπαδοὶ, οἷς ἀμπέλου ἀναγωγὴν, τροφοὶ γὰρ αὐταὶ τοῦ οἰς οἴνου συλλαμβανούσαι Διονύσου. Αἱ δὲ Διονυσιακαὶ νεβρίδες, τὸ τῆς βότρυος ποικίλον αἰνίττονται πολυειδὲς ποικίλοι, γὰρ αἱ νεβρίδες, ὡς ποικίλαι ῥάγες [illegible]. V. præf. Casp. Barthium *Animadversion. ad Papin. Statium passim* & suprà in voce *Nebridæ.* Neque verò Bacchæ solum, sed & qui Eleusiniæ Cereris sacris, in Attica, initiabantur, *nebride* cingi consuevere, uti dictum supra in voce *Nebridæ*, cùm mysteria hæc Cereris & Jacchi communia essent. Unde *Epigramma* Phalæci ἀναθηματικὸν, quo continentur omnia instrumenta Bacchica, ab Evanthe dedicata, sic habet:

> Στεπτὸν θαυμαστοῦ ῥόμβου διάσπαν μάλα,
> Καὶ νεβρὸν ἀμφίδειν παντὸς ὀχλεῖον.

apud Salmasium *ad Solinum pag. 864.* V. quoque eum *pag. 221.* & 224. ubi νεβροὺς Græcis propriè fuisse anniculos cervos docet. Cœterùm de antiquissimo vestiendi modo, qui pellibus fiebat, dicemus infrà in hac voce.

Nebucadnezar, adde: Cum hoc recentiores Judæi Hadrianum Imp. compararunt, qui ad diem 9. mensis *Ab* (qui circa Julium nostrum) edicto vetuit, ne *Judæi ingrederentur Judæam*: unde in Kalendario Judaico, ad diem hunc fatalem, Adrianea hæc Terræ interdictio inprimis annotata est, quamvis & de multo vetustioribus ejusmodi interdictionibus aliquot, cunctis velut ad eundem diem attinentibus, decretum illud sumi possit. Hinc in dici hujus Ritualibus, hymnus est, in quo quidem *Nebucadnezar* & Adrianus (quem illi אנדריינוס scribunt) veluti miseriarum similium auctores multoties memorantur; semel tantùm in eodem Vespasiani & Titi nominibus ad hibitis, sed Adriani ut *Nebucadnezaris* quasi vicies, alternatim ad hunc modum, *Machzor part. I. fol. 189. col. 1. Recordare Domine, qualis fuerit nobis Nebucadnezar, qui punivit nos ut veneficos, ipse auguriis usus, præstigiatorum instar, disciplinâ extraneâ infatuatus & consulens Teraphim. Recordare Domine, qualis nobis fuerit Andrianus* (pro Adrianus) *crudelitatis consilia amplexus consultuit idola se pervertentia & combussit quadringentas & octoginta synagogas.* Cujusmodi alia ordine insunt continuo, uti & memoria Principum illorum, à quorum utroque calamitates eodem die Judaicæ evenerant, in quibus etiam è patria seu Palæstina integra, exilium. V. Joh. Seldenum *de Synedriis Vett. Hebr. in Addendis Lib. II. pag. 727.* & 728. De hoc autem interdicto plura suprà ubi de *Judæis.*

Nebula, inter meteora infimæ regionis notissima, memoratur Plinio *lib. 2. cap. 60.* quam densam in bello maximi momenti esse, discimus ex Livio *lib. 22. cap. 4.* ubi de Flaminio Cons. ab Annibale circumvento *Eò magis*, ait, *Romanis subita atque improvisa res fuit, quòd orta ex lacu nebula, campo quam montibus densior sederat, agminaque hostium ex pluribus vallibus ipsa inter se satis conspecta, eoque magis pariter decucurrerunt. Romanus, clamore prius undique orto, quam satis cerneret, se circumventum esse, sensit* &c. De nebula Diis Homericis circumfusa, V. infrà in *Orci galea.* In *Fragmentis* Petronii, *Palàm prostare nudam in nebula linea.* Ita enim legendum, pro *lanæ*: Vestis tenuis ac subtilis est, sic dicta, quòd transpareat sub illa corpus, ut cœlum sub nebula. Hesychius, Φᾶρος, νεφέλη, ὑφάσμα. Fulgentius *Mythol. lib. 1. Assisterant itaque syrmate nebuloso lucidæ terræ viragines.* &c. Suidas διαφανῆ χιτῶνα vocat ἐπεὶ ἔχειν, δι' ὃν διαφαίνεσθαι τὸ σῶμα τῶν γυναικῶν. Hesychius & alii, Λακωνικὸς χιτὼν, *Laconica tunica.* Ita *Coæ vestes* apud Horatium *lib. 1. Sat. 2.* aranearum modo textæ. Plinius *lib. 6. cap. 17.* bombycinas factas ait, *ut in publico matrona transluceat.* Ammianus *lib. 14. Sudant sub ponderibus lacernarum, quas collis insertas singulis ipsis adnectunt, nimiâ subtemnis tenuitate perflabiles*, du Fresne *Glossar.* V. quæ de his prolixius dicemus, ubi de *Pellucidis* vestibus. Nec omittendum, quòd istiusmodi nebulis circumseptas uxores suas Magnum Mogolem choreasque ducentes, spectare, aliisque, quos interiori amicitiâ dignatur, quandoque spectandas exhibere consuevisse, annotat Joh. Baptista *Tavernier Itiner. Ind.* Sed & *Nebulæ* apud recentioris ævi Scriptores panes tenues. Glossæ Bibl. MSS. *Tipsanæ, panes, qui dicuntur nebulæ.* Gloss. Lat. Gall. *Nebula: Oublie, mente.* Glossæ MSS. ad Alexandrum Jatrosoph. *Fabricæ bucellæ, quæ fiunt super ferrum, ut nebulæ.* Erasmus *in Graecismo,*

aeris est nubes, nebulæ de flumine surgunt,
At panis nebulâ tibi subtilissimus extat.

Bernardus Mon. *in Consuet. Cluniac. MSS. cap. 77.* & ex eo Udalricus *lib. 1. cap. 49 Veles, quæ in ferramento caracterato de conspersione farinæ tenuissimè fiunt & ab hominibus Romanæ linguæ Nebulæ, a nostratibus appellantur Oblatæ.* Vetera *Statuta* Canonicorum *S. Quintini*: *Ad postmes idiem debet nebulas & oblatas & mortuum & vinum Præp. debet ligna & sal.* Infrà, *Debet habere unusquisque privatus 10. nebulas & 5. oblatas.* Et Ordinarium MS. Ecclesiæ Rotomagensis, ubi de festo Pentecostes: *Et dum incipitur, Veni creator, projicientur per familiares Thesaurarii existentes in deambulatoriis inferioribus turris, ante Crucifixum scilicet inferius, & quàm poterunt infra chorum, folia quercuum, nebulas & stuppas ardentes in magna quantitate. Et a Gloria in excelsis, emittentur volare versùs chorum aves parvæ & mediocres cum nebulis ligatas ad tibiam, in competenti numero & continuabunt præmissa, usque ad Officium Missæ, nec cessabunt, nisi dum dicitur Evangelium. Et hæc omnia fient expensis Thesaurarii & Capituli, æquis partibus.* Qui quidem ritus in aliquot Galliæ Ecclesiis etiamnum obtinet. V. Joh. Bruyerium *de Re Cibar. lib. 6. cap. 9. pag. 420.* C. du Fresne *Glossar.* & infrà, in voce *Oblata.*

Necepso & Petosiris, Astronomi antiquissimi: Firmicus *lib. 4. cap. 16.* ex Salmasii lectione; *Sic & Necepso, Ægypti justissimus Imperator & Astrologus valde bonus, per ipsos Decanos, omnia vitia valetudinesque collegit, ostendens quam valetudinem quis Decanus efficeret, & quia natura, alia a natura vincitur, & quia Deus frequenter alius Deus vincit, ex contrariis ideò naturis, contrariisque potestatibus omnium ægritudinum medelas divinæ rationis magisteriis invenit*, &c. Ubi Deum, h. e. *Decanum* esse appellatum ὡροσκόπον, qui nascentiæ præest, innuit, & vetustissimam eorum observationem, ac cum ipsis γενεθλιαλογικῆς incunabulis apud Græcos & Chaldæos natam esse, indigitat. Vide suprà ubi *de Decanis Diis.*

Necessitas apud Vett. Ἀνάγκη Græcis dicta est, quidquid animum suæ spontis esse non patitur. Ira, dolor, voluptas, metus, aliaque animi πάθη, totidem illis fuere ἀνάγκαι. Hi enim animi affectus capiunt nos ac trahunt, quò ire nolumus. Sed & cùm aliquid facere cogimur aut pati, præter animi voluntatem, id etiam ἀνάγκη. Unde ἀναγκοσιτεῖν & ἀναγκοφαγεῖν dicti, qui non ad libitum suum, sed aliena arbitrio, comederent: quemadmodum Pugiles, de quorum ἀναγκοφαγίᾳ diximus aliquid suprà, ubi de *Arida saginatione.* Indidem *Fati necessitas*, Horatio; μοιρῶν ἀνάγκη, Herodoto. Item egestas, quâ notione vox capienda apud Diodorum. Sic πένητας ἐν μεγίσταις ἀνάγκαις τεταγμένους ἐν ταῖς ἀνάγκαις. Et Cyprianum, *Necessitas pauperum sublevanda.* Porro vincula & carceres. Unde ἀναγκαῖον, *necessarium*, locus carceris. Morbus, in Concil. Gangrensi, ἢ διὰ χρείας σωματικῆς ἀνάγκην ὑποτεθέντος. Contumelia, apud Epiphanium de Audio, quem schisma facere coactum dicit propter τὰς ἀνάγκας τὰς ὕβρεις. Inprimis verò in amatoriis vox usurpata de his, qui philtro in amorem per vim abducuntur: etiam de ipsis philtris & amatoriis, ἀνάγκαι & ἐρωτικαὶ ἀνάγκαι, item πορφύρας, Synesio aliisque. Unde herbæ, quæ ad amatoria Thessalæ utæ-

iæ mulieres olim usæ, *Catanances* nomen, apud Plinium in limphationibus tandem & variis metibus, V. supra passim & plura hanc in rem apud Salmasium *ad Solinum pag.* 1085. Hinc *Necessarium*, quod, præter significata, quæ jam innuimus, caro quoque ac pretioso olim oppositum: medio ævo contrariam notionem inducere cœpit, uti diximus suprà in voce *Ambitio*. Apud Recentiores, Monasticæ Rei Scriptores inprimis, *Necessaria*, item *Necessarium*, latrina, secessus est. Lanfrancus *Decr. pro Ord. S. Benedicti cap.* 4. *Unus eorum in dormitorio debet lectos circumire omnium & omnia sedilia in* necessariis *sollicitè considerans, ne fortè aliquis Frater dormiens ibi remanserit.* Quæ non nisi cooperto capite intrari, jubet Liber *Ordinis* S. Victoris Paris. *MS. cap.* 22. apud C. du Fresne *Glossar.* ubi etiam corio involvi & panno obduci hæc sedilia, addit ex vet. *Computo.* Eodem modo χρείας Græci usurpant, ut inter alios, apud Artemidorum *Oneirocritico* videre est *lib.* 1. *cap.* 2. De munditie laudabili horum locorum in Aula Turcica. V. Joh. Bapt. Tavernier *in Descr. Serralii.*

Necessitas, & Violentia, Corinthiis pro Numine: Sed à fano arcebantur omnes, nec ulli aditus dabatur in Templum. Alex. ab Alexandro *Genial. Dier. lib.* 1. *cap.* 14.

Necrologium, Græcè Νεκρολόγιον, dicitur defunctorum catalogus, Bedæ *Histor. Anglic. lib.* 4. *cap.* 14. Aliter *Obitorium* seu *Obituarium*, item *Calendarium*. Anselmus *lib.* 1. *Epist.* 21. *Vir ille, qui à nobis nuper moriens monachum sumsit habitum. Si etiam benedictionem assumsit, mandate nobis nomen & diem obitus ejus, ut in nostro calendario scribatur*, &c. V. quoque suprà in *Martyrologium.*

Necromantici, posterioribus seculis dicti sunt, ex sententia Hornii, quos Moyses Genes. *cap.* 6. *versu* 4. נפלים vocat, quique vulgò *Gigantes* redduntur: Unde Poëtarum inde fabulas de Gigantum Titanumque audacia sunt qui deducant. Ita enim vocem hanc explicant Rabbini. Sed ratio, quam Kimchius affert, minimè solida est; quasi quia alii eorum pavore conciderint, inde ipsi *Cadentes* fuerint appellati: Neque ea, quæ Gerundensis affert, satis sunt firma. Namque Bileamus Numer. *cap* 24. bis נפל id est, *Cadens* appellatur, quem Magum famosissimum fuisse constat, *Gigantem* nemo dicit. Probabile itaque, נפלים dictos esse, non tam ob vastitatem corporis, quàm ob Magiæ atque incantationum peritiam, quam hi Kami sectatores palàm exercebant. Talis enim & Bileamus prædictus fuit, tales & Νεκρομάντεις ac Νεκυομάντεις sequentibus annis appellati, quia mortuorum cadavera, à Dæmone animata, iis responsa dare cogebantur, de quibus 1. *Sam. cap.* 29. & apud Lucanum *lib.* 6. agitur. נפל autem & מפלה, ut & נבלה, *cadaver* denotare, norunt Hebræorum filii. Georg. Hornius *Historia Philos. lib.* 1. *cap.* 9. *sub fin.* Utebantur hi, more Thessalorum, osse aliquando aut vena defuncti hominis: nonnunquam fervefactum cruorem cadaveri, ut responsa inde elicerent, affundebant. Quemadmodum Erichtho apud Lucanum,

—— —— Dum vocem defuncto in corpore quærit,
Protinus astrictis caluit cruor, atraque fovit
Vulnera &c.

Et quia Spiritus vel anima hominis fato functi hac arte videbatur in corpus revocari (unde Hor. *Animas responsa daturas*) Ψυχομαντεῖα quoque atque etiam Σκιομαντεῖα hinc dicta est. Is verò qui responsum expectabat, tenebatur certus esse de cadavere, cujus oraculum, si Diis placeret, hoc modo sollicitabat, ritè sepulto. Quare Melissa Periandri uxor, marito, qui ad Thesprotos, Acherontis fluvii accolas, nuntios miserat, sciscitatum *Necyomanteon*, de hospitis deposito, apparens, negavit se responsuram de quæsito, quoniam ipsa algeret ac nuda esset: nihil enim sibi prodesse vestes, cum quibus sepulta fuisset, utpote non concrematas, apud Herodotum *Musâ quintâ.* Etiam lustrari priùs sciscitaturum necesse erat, unde Tiresias Thebanorum Regem apud Statium *lib.* 4. ut lustratione ritè defungatur, monet, ne sibi ipsi damnum afferat. Franc. Rossæus *Archæol. Atticæ lib.* 7 *cap.* 1. V. quoque suprà in voce *Divinatio*, & infrà *Necyomantia*, ut & alibi passim.

Necrophorium, V. hic *Arca*, item *Sandapila.*

Nectar, vinum pigmentatum, Ugutioni, potionis delicatioris species, interdicta in *Statutis* Ordinis Cartusiensis A.C. 1368. 2. *part. cap.* 5. §. 30. Nectar *quoque aut quaslibet alias vini & specierum confectiones nullo unquam tempore in refectorio ministramus.* V. infrà in voce *Pigmentum*, & suprà in *Murina.*

S. *Nectarii* castrum, in Gallia, vulgò *Senneterre*, corruptè pro *Senectere*, locus est in Chartario Brivatensi memoratus, ubi *Castro de S. Nectario* vocatur. Arverni, apud quos est, idiomate suo *S. Nectoire* appellant, pro *S. Nectaire.* Hadrianus Valesius *Notit. Gall.*

Nectendi Coronas artificium, à Sicyoniis manavit, Plinio auctore. Primò namque flores, ut discriminatim legebantur, ita ex indistinctis corollam sibi seu coronam quisque plectebat, nullo aut exiguo colorum, odorum, nitorum judicio: cujusmodi coronas χυδαίας vocarunt solertiora secula. Postmodum aliquis delectus haberi cœpit, & sensim *nectendi* pulchriores & operosiores coronas artificium, exortum est, ex Pausiæ Pictoris & Glyceræ coronariæ, illi admodum dilectæ, certamine. De quo sic præfatus Auctor *lib.* 21. *cap.* 2. *Arborum ramis coronari, in sacris Certaminibus, mos erat primùm. Postea variari cœptum mistura versicolori: Florumque invicem odores coloresque accendere Sicyonii, ex ingenio Pausiæ — atque Glyceræ — cùm opera ejus pictura imitaretur & illa provocans variaret, essetque certamen artis ac naturæ.* V. quoque *lib.* 35. *cap.* 11. ubi *inventricem coronarum* propterea hanc Glyceram vocat, ut & infrà in voce *Stephanoplocos*. Ejus postmodum imitatione prodierunt aliæ στεφανοπώλιδες, *sertorum* seu *corollarum venditrices*, eædemque στεφανοπλόκοι, *opifices earum*, qualem Horatius vocat Europam *Carmin lib.* 3. *od.* 27. Muliebre enim munus id fuit propriè: in urbe quidem harum στεφανοπλοκίων seu στεφανοπωλίδων; ruri verò puellarum & virginum, præsertim cùm illa serta imponebantur agresti alicui Numini. Unde apud Longum, Daphnis effusus in questus, ob raptam Chloën, ad Nymphas, hæc, inquit, illa erat, ἡ τοὺς στεφάνους ὑμῖν πλέκουσα, *quæ vobis plectebat coronas*, *lib.* 2. Dicebantur autem non solùm πλέκειν, sed & ἀνείρειν, & διαπλέκειν τοὺς στεφάνους, *nectere & trajicere coronas.* Unde ἀνερμοὶ χρυσῶν στεφάνων, *nexus aurearum coronarum*, apud Etymol. [illegible] Quod opificium tantâ assiduitate exercebatur, ut eo pauperculæ mulieres sese sustentarent, ut suprà Plinius tradidit. Ideoque illud Plutarchus vocat ἡδὺ μὲν, ἐφήμερον δὲ καὶ ἀκαρπον ἔργον, *dulce quidem, sed diurnum & infructuosum opus*, h. e. tenuis admodum lucri. Ita enim mulier illa Aristophanea *Thesmophoriazus.* de quinque liberis, sibi marito mortuo relictis, loquens,

—— —— [illegible]
Στεφανηπλοκοῦσ' ἔβοσκον ἐν ταῖς μυῤῥίναις.
—— —— quos ego vix
Coronario quæstu pavi in myrtetis.

Porro hoc artificium consistebat in floribus, foliis, herbis ramulisque in orbem nectendis, quò sic nexi redimiendo capiti essent idonei. *Nectebantur* autem in filo & in scirpo, uti habet Tertullianus, *de Cor. mil.* ubi *scirpum* pro *philyra* usurpatum censet Paschalius: philyrâ enim & filo omnis illa coronaria materia nectebatur, Tertullian. *de Pallio*, quemadmodum elephantorum setæ, apud Indos, & membranæ tenuissimæ tiliæ, apud nos, in similes usus adhibentur. Philyris postmodum accessere lemnisci, quibus illæ involvebantur, quò & corona firmior ac tota res aspectui gratior esset, uti diximus suprà, ubi de *Lemniscis.* Sed & Viri coronas *nexuisse* & vendidisse subinde memorantur, qui στεφανοπλοκοῦντες & στεφανοπῶλαι hinc dicuntur Plutarcho πολλὰκ. παρεγγυῶμ. Verùm mulierum id propriè munus, ut dictum. Ad quarum exemplum *Compositores gemmarum* exorti sunt, uti Plinius docet *lib.* 37. *cap.* 6. &c. V. hanc in rem plura, apud Car. Paschalium *Coronar. lib.* 2. *cap* 12 Vim verbi quod attinet, *nectere* continuare est. Statius *Thebaid. lib.* 9. *versu* 567.

Sidoniisq; simul nectebat *vulnera Mavors.*

Unde *nexa*, quæ non interrupta. Ut *catenati labores*, apud Ausonium.

—— Iraq; insidiasq; catenatosq; labores,
Mutandos semper gravioribus ——

Et *causas nectere*, id est, aliam ex alia deducere, Virgilianum est. *Oracula verò nectere*, apud eundem Statium, *comminisci est & per dolum compingere.* V. Casp. Barthium *Animadversion. ad l. cit.*

Necyomantia, seu *Necromantia*, aliter *Anagogitis*, Plinio, ab *evocando* Deûm Manium imagines. Cicero 1. *Tusc. Inde ea, quæ meus amicus Appius* Necyomantia *faciebat: Inde in vicinia nostra Averni lacus:*

Unde animæ excitantur, obscura umbra, aperto ostio
Alti Acheruntis, falso sanguine, imagines mortuûm.

Non verò omnes omnino, sed solas ἀώρων, *qui funere acerbo abrepti* & Βιαιοθανάτων, *qui violento mortis genere prærepti essent*, animas in *Necyomantia* Magicis artibus evocari, creditum nonnullis, quia de propinquo evocarentur, nec avellendæ essent ex intimis sedibus Inferorum, ubi quiescere solùm Animas maturâ ætate solutas, placidâ morte separatas atque etiam supremitatis honore donatas opinabantur. Plerique n. dubitarunt etiam Paganorum, an ex imperio & arbitrio Magi animæ ab Inferis ipsis evocari possent, ad oracula responsitanda. Non autem receptos esse Inferis, qui funere acerbo, vel violento mortis genere essent abrepti, aut qui sepulturæ honore caruissent, multorum fuit sententia. Aliam rationem suggerit Tertullianus *de Anima*, *Itaque invocantur quidem Aori & Biothanati, sub illo fidei argumento, quòd credibile videtur, eas potissimùm animas ad vim & injuriam facere, quas per vim & injuriam sævus & immaturus finis extorsit, quasi ad vicem offensæ*, &c. V. hanc in rem Salmas. *ad Solinum p.* 1091. & 1119.

Necysia, idem quod Genesia Ammonio, h. e. *Parentationes*, de quibus V. infrà, plura verò apud Cœl. Rhodiginum *Antiqq. Lect. lib.* 17. *cap.* 21.

Nedfri, in *Capitular.* Caroli M. prohibiti an sacrilegi isti ignes sunt, quos in mysteriis suis, arte Magicâ & nescio quibus præstigiis excitabant pagani Sacerdotes, ut auctoritatem ac reverentiam sacris suis conciliarent, de quibus V. Henricum

Valesium, *ad Eusebium de Vita Constantini lib. 4. cap. 10.* & infrà in voce *Nedsyrs*.

Neelle, nomen illustris in Gallia familiæ, quæ Lavallææ stirpis ramus est. In hac enim præter ramum principalem (cujus hæres Emma Guidonis VI. an VIII. filia Matthæo II. Domino Montmorencio marito bona avita nomenque attulit; quibus genitus Guido *de Laval*, Dominos ac Comites postea *de Laval*, omnes promiscuò *Guidonis* nomine usos, continuavit, usque ad Guidonem XII. cujus filia Anna, Johanni Montfortio nupta, in hanc domum nomen familiæ intulit, in qua hodieque floret) alii surculi juxta enati sunt, quorum unus Dominorum *de Loue* denuo plures palmites dedit, Dominorum *de S. Aubin, Boisdauphin, la Faigne. Tartigny, Brée.* Quos omnes primogeniti Dn. *de Loue*, qui etiam Vicecomites *de Broxe*, Comites *de Joigny* ac *Meille*, & Marchiones *de Neelle* facti sunt, dum superfuere, antecedebant. V. suprà, in vocibus *Joigny* & *Loue*.

Nefandus, apud Papin. Statium *Thebaid. lib. 4. vers. 517.*

> *Et triplicis mundi summum quem scire* nefandum,
> *Illum sed taceo.*

Est cujus notitia non est effabilis. Loquitur enim hic de Cœli, Terræ & Oceani, ac Inferorum *Domino, Imperatore, Rege*, ut habet Glossa *MS.* apud Casp. Barthium *Animadvers. ad l.* Sic ineffabile dicunt Judæi nomen Dei proprium יהוה qui proin cùm jam olim per religionem primùm, postmodû per superstitionem à pronuntiatione ejus abstinuerint, perdita & incognita, aut saltem incerta multis, vera & genuina ejus lectio videtur. Verùm tempore Mosis nominis hujus pronuntiationem, non solùm in sacris usurpatam, sed & publicè fuisse notam & pervulgatam, imò apud vicinas quoque gentes famam ejus dimanasse, discimus ex Numeror. *cap. 6. versu 23.* Levit. *cap. 24. vers. 11, 16.* 1. Regum *cap. 17. versu 12.* &c. Adde quòd ad idola sua sacrum illud nomen Gentiles nefariè traduxisse, patet ex nominibus *Jao, Javo, Jovis*, Ἴακχος & Ἰώακχος, quæ Bacchi nomina, ut & Jani ac Dianæ appellationibus: Interim quòd Græcis literis exprimi non posset, ἄρρητον rectè dictum fuit. Franc. Burmannus *Synopsi Theol. Christ. Part. 1. lib. I. cap. 16. §. 5. & seqq.* V. quæ infrà de *Silentio*, in Sacris, dicemus, alibique passim. Alia vocis notio, apud eundem Statium *Thebaid. lib. 1. versu 273.* ubi de Jovis Lycei in Arcadia Templo,

> *Arcades hic tua (nec pudor est) delubra* nefandis
> *Imposuere locis.*

Hic enim *nefanda loca* vocat poëta, in quibus homines gustato sacrificio, quod immolato puero Arcades Deo suo Lycæo facere solebant, in lupos mutari credebantur, ut ex Plinio *lib. 8. cap. 22.* notant duo Augustini *de C. D. lib. 18. cap. 17.* Scholiastæ, Lud. Vives & Leonardus Coquæus. Sed & idem Templum qui intrassent, necari consuevisse, docet Higinus *Poet. Astronom. in Arctophylace.* Ergo *nefanda*, h. e. *infelicia*, *horrenda* &c. Cœteras vocis significationes, V. apud Caspar. Barthium *Animadversion. ad Papinium Statium passim*, ubi & multa de voce *Nefas*, ei affini, & in Sacris Gentilium multùm usitatâ.

Nefas, inter Martis comites, recensetur Papinio Statio *Theb. lib. 7. cap. 5.* ubi de Aula Martis sub Hæmo,

> *Ferrea compago laterum, ferro arcta teruntur*
> *Limina. ferratis incumbunt tecta columnis.*
> *Læditur adversum Phœbi jubar, ipsaque sedem*
> *Lux timet, & dirus contristat sidera fulgor.*
> *Digna loco statio. primis salit Impetus amens*
> *E foribus, cæcumque Nefas, Iraque rubentes.*
> *Exsanguesque Metus.*

Ubi Scholiastes, *Cæcum Nefas*, inquit, *id est, nullo respectu pro lubitu omnia faciens.* V. Barthium *ad l.*

Nefasti Dies, dicebantur Romanis, quibus non licebat Prætori verba illa solemnia fari, quæ Fastis obtinebant: *Do, dico, Addico.* Fastis enim diebus, dabat actionem, *dicebat* jus. *addicebat* tam res, quàm homines, Joach. Camerarius *pro Flacco*: qui quum trium essent generum, constituerunt in anno dies 287. præter quos reliqui omnes erant nefasti, ubi solemnia illa tria obticuerunt, interim causas agere, concionem habere & legem promulgare licuit. Erant & alii, *Nefasti primò* dicti, quibus quidem horis matutinis jus dicere non licebat, postmeridianis autem erat permissum, notati in Kal. literis *N. P.* quibus contrarii erant Fasti primò, *F. P.* cùm post meridiem justitium erat, manè autem fari licebat. De *Nefastis* Ovidius *Fastorum lib. 1.*

> *Ille Nefastus erit, per quem tria verba silentur,*
> *Fastus erit, per quem lege licebit agi.*

Sunt qui *Nefastos* cum atris confundant, & Suetonius Tacitusque *Nefastos* pro atris nonnunquam ponunt: Sed, accuratè loquendo, ita distinguuntur, ut omnis quidem ater *Nefastus* etiam sit, sed non contrà omnis *Nefastus* ater. Namque & dies festi, *Nefasti* erant, atri autem non erant. Græcis *Nefasti* dies etiam ἀποφράδες dicuntur, qui cum ταῖς μελαίναις sive atris quoque Dioni Cassio confunduntur, ut & Luciano, aliisque. Plato *de LL. lib. 6.* Ὅτι τὰς ἡμέρας μὴ καθαρὰς οὔσας, ἀλλ᾽ ἀποφράδας ὤν. Ἀποφράδες tamen dies propriè *Nefasti* apud Græcos Scriptores, qui de rebus Romanis scribunt. Hinc Dionysius Halicarnass. *Antiquit. Rom. lib. I.* atram diem μέλαιναν καὶ ἀποφράδα vocat. V. A. Gellium *lib. 4. c. 9. cum Notis* Antonii Thysii JC. Item *lib. 5. cap. 17.* ubi rationem reddit, cur dies primi post Kalendas, Nonas, Idus, quos vulgus imperitè *Nefastos* dicebat, atri fuerint habiti. V. quoque Joh. Rosinum *Antiquit. Rom. lib. 4. cap. 3.*

Negatores, in Ecclesia olim non unius generis. Ex iis enim, qui premente Gentilium persequutione, in Christi confessione, non steterant, nomenque ejus *abnegaverant*; alii dicti sunt *Thurificati* & *Sacrificati*, qui sc. idolis immolaverunt; alii *Libellatici*, qui libellis conscientiam suam maculaverunt, uti loquitur Cyprianus *lib. 4. Epist. 2.* Atque horum iterum duo fuere genera; quidam enim, cùm libelli hujusmodi conficerentur, ipsi præsentes fuere; alii eos saltem fieri mandarunt, ipsi interea absentes. Contra quos Presbyteri & Diaconi *Epist. ad Cyprianum*, *Cùm totum*, ajunt, *fidei Sacramentum in confessione Christi nominis intelligatur esse digestum, qui fallaces in excusatione præstigias quærit, negavit: Et qui vult videri propositis adversus Evangelium vel edictis vel legibus satisfecisse, hoc ipso jam paruit, quod videri paruisse se voluit.* Imo & inter *Negatores* habiti, qui *involutâ responsione* Christum profitebantur, ut ait Ambrosius *Comm. in Lucam cap. 12.* aut *sub silentio se abscondentes tacebant, cùm resistere deberent*, ut Gregorius *Homil. 14. in Evangel.* μετὰ παῤῥησίας enim πάσης, *cum omni libertate*, id faciendum, Actorum *cap. 4. versu 29.* Unde notat Eusebius *Histor. Eccl. lib. 5. cap. 1.* Vetium Martyrem confessum, λαμπροτάτῃ φωνῇ, *clarissimâ voce*, esse se Christianum: & hoc Martyribus in ore fuisse, *Christianus sum*, *Christiana sum.* In quam sententiam Basilius M. *Moral. reg. 6.* Ὅτι δεῖ ἀφόβως καὶ ἀνεπαισχύντως παῤῥησιάζεσθαι ἐν τῇ ὁμολογίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν λόγων αὐτοῦ &c. V. Jo. Forbesium *Instructionum Historico-Theologic. lib. 12. cap. I. num. 9. & seqq.*

Negotiantes, Ciceroni fœnerantes, *lib. 5. ad Attic. Epist. 21.* *Præfecturam petivit, negavi me cuiquam* negotianti *dare.* Ubi loquitur de M. Scaptio, familiari Bruti, qui Salaminiis pecuniam fœnori dederat & exigebat quaternas centesimas acerbissimus fœnerator. Et sic accipit, quando *Negotiatores* à Mercatoribus separat: ut *pro Plancio*, Negotiatoribus *comis*, *Mercatoribus justus.* Ulpianus *ad Edictum Prætoris*: *Argentariæ mensæ exercitores rationem, quæ ad se pertinet, edant adjecto die & Consule.* Ad quod caput Edicti Ulpianus ita commentatur *lib. 6. ff. 3. de Edend.* *Rationem autem esse Labeo ait ultro citro dandi, accipiendi, obligandi, solvendi sui causâ negotiationem.* Ita ergo Trapezitarum seu argentariæ mensæ exercitorum *Negotiatio* est. Sic *lib. 19. ff. 1. de Institor.* *Dominus, qui servum institorem apud mensam pecuniis accipiendis habuit, post libertatem quoque datam, idem per libertum* negotium *exercuit.* Et certè pecunia fœnori locata instar mercis ipsaque fœneratio species est μεταβλητικῆς sive Negotiationis. Unde apud Julium Firmicum *lib. 4. cap. 7.* *Si verò à Mercurio defluens minuta lumine Luna ad Jovem feratur, aut rationibus aut fœnorum* negotiationibus *facit esse præpositos.* Unde apud Val. Maximum *lib. 4. cap. 8.* pro *negatione*, uti Lipsius legit, vel *nummatione* aut *nundinatione*, prout alii, reposuit Gronovius *Negotiatione*: *Opportunè mirificeque testatus, nummorum suorum, non civilis sanguinis se esse fœneratorem.* *Jam qui hac præcipuè* negotiatione *delectantur, cum pecuniam cruentam domum retulerint, quàm improbando gaudio exultent.* &c. Notum autem, majorem fere numeratæ pecuniæ partem habuisse Vett. Romanos in mensa, vel depositam, pro occasione usuros & per partes erogaturos, vel ita traditam, ut aliis fœnori collocaretur aut ipsi Mensarii fœneratam haberent, quâ suo arbitrio uterentur, spem lucri sectantes. Quam in rem V. quæ suprà ex præfato Gronovio satis prolixè diximus, in voce *Mensa*. Aliàs *Negotiatores*, dicti sunt Octavio Ferrario Mercatores locupletiores, qualem *Negotiatorem magnarium*, Apulejus appellat *lib. 1.* Hi mercaturam amplam, sive *Negotiationem* exercebant, qualis *Negotiatio Sagaria*, *Leg. 52. §. quidem D. pro soc.* Item *Negotiatio lignaria*, apud Capitolinum, &c Et ab iis Institores mercium partem emebant, quas minutim & carius distraherent. Propriè enim Institor παλιγκάπηλος. Labeo. *Etiam eos Institores dicendos placuit, quibus Vestiarii & Lintearii dant vestem circumferendam & distrahendam.* Hos itaque, ex occasu Vergiliarum, qualis futura esset hyems, conjecturam facientes, *Negotiatorum* avaritiæ insidiari fuisse solitos, docet Plinius *lib. 18. cap. 25.* Nam si nubilus occasus fuisset, quòd pluviosa hyems immineret, plus Lacernarum, quam reliquæ vestis, emebant, earumque pretium augebant: Sin verò occasus fuisset serenus, augurantes futuram frigore infestam, alias vestes, ut Chlænas, Endromidas, Gausapinas emebant, pretio earum intento, sicque lucrum, quod facturus aliàs *Negotiator* erat, avertebant. Ita autem habent verba Plinii: *Hoc ipso Vergiliarum Occasu fieri putant. Aliquid ad 3. Idus Nov. ut diximus, servant, quoniam id sidus etiam vestis Institoris est, & est in cælo notatu facillimum. Ergo ex occasu ejus de hieme augurantur, quibus est cura insidiandi* Negotiatoris *avaritia*, &c. V. præfatum Ferrarium *de Re Vestiar. Parte 2. l. 1. c. 5.* Hottomanno *Negotiatores* dicebantur cives Romani, qui in provinciis sedem ac domicilium fortunarum suarum habebant; neque Romam fere, nisi census tempore, hoc est, quinto quoque anno venie-

veniebant. At *Mercatores*, Romæ domicilium familiamque suam habebant, inde nonnunquam ad menses aliquot in provincias excurrentes, mercium exportandarum vel importandarum causâ. Ex *Negotiatoribus* a. in provinciis Conventus constabant, hoc est, Proprætores ac Proconsules, cùm Forum haberent: ac jus dicebant, in privatis quidem causis, atque ex eorum numero Recuperatores dari solebant. Imò & in capitalium rerum quæstionibus, in consilium iidem adhibebantur, &, si cui Patronus dandus esset, ex eodem numero rogatus aliquis dabatur. Ab his *Publicanos* distinguit Cicero *Epist.* I. *ad Q. Fratrem*, *Constat Asia ex eo genere civium, qui, aut quod Publicani sunt, nos summâ necessitudine attingunt: aut, quòd ita negotiantur, ut locupletes sint* &c. Et in *Manil. Nam Publicani suas rationes & copias in illam provinciam contulerunt: deinde cæteris ex ordinibus homines gnavi & industrii partim in Asia* negotiantur, *partim suas & suorum in ea provincia pecunias magnas collocatas habent.* Sed & tum ex hac, tum ex *orat. pro Fontejo* constat, *Negotiatores* dici Aratores; præsertim & Pecuarios. Publicanos verò eos fuisse, qui ab Aratoribus decimas, à Pecuariis scripturam, à Mercatoribus autem portorium exigebant. Sub iis verò *Fœneratores* & *Argentarios* comprehensos fuisse, ex eadem *pro Fontejo* patet: *Referta Gallia* Negotiatorum: *planè civium Rom. nemo Gallorum sine cive Rom. quicquam negotii gerit: nummus in Gallia nullus, sine civium Rom. tabulis commovetur; una tabula proferantur, in quibus vestigium sit aliquod, quod significet pecuniam Fontejo datam, unum ex tuo* Negotiatorum, *Colonorum, Publicanorum, Aratorum, Pecuariorum numero testem producant.* V. cum apud Joann. Calvinum *Lexic. Jurid.* ut & suprà. Theod. Marcilio *Negotiatio Mercaturâ* honestior. Qua utraque cùm interdictum Romæ esset Senatoribus lege Claudiâ primum, dein & Juliâ: Equitibus tamen *negotiatio publicorum* seu *vectigalium* honesta erat, in rebus privatis verò mercaturam exercere non solebant, nisi in re sua, ut prædiorum suorum fructibus, quales *Αὐτοπῶλας* Interpreti Aristophanis *in Plutum*. Plebeji autem *Mercatores* erant: quibus tamen & ipsis *emere quod pluris postea distrahas*, turpe habitum. V. cum *ad Vespasianum Suetonii cap.16. de Negotiatoribus Servis*, & ancillis *negotiationi* à dominabus præpositis, vide paulo infra. Cœterùm Mercurium inprimis *Negotiatores* coluisse, diximus in voce *Mercatura*. De Servis, *Negotiatores* fuisse, indicat Marcianus, *leg.65. ff. de Leg.* cùm inquit, *Legatis Servis, exceptis* Negotiatoribus. *Labeo scripsit* &c. qui, quoniam *negotiationes* multæ erant, singulari quisque nomenclaturâ leguntur insigniti. Hinc Boarios, Pullarios, Ferrarios, Ærarios, Frumentarios, Vinarios, Vestiarios, Sagarios *Negotiatores* legimus non semel, aliosque non paucos. Pulchrè Cassiodorus *Variar. lib.6. c.7. Negotiatores, quos humanæ vitæ constat necessarios, huic potestati manifestum est esse subjectos: Nam, quidquid in vestibus, quidquid in ære, quidquid in argento, quidquid in gemmis ambitio humana potest habere pretiosum, tuis ordinationibus obsecundat* &c. Erant autem servi hi præpositi negotii exercendi causâ, veluti ad emendum, locandum, conducendum. Sed & ancillas *Negotiationi* à dominabus fuisse præpositas, Jurisconsulti testantur, *l.7. & 8. ff. de instit. act. l.5. §.2. ff. de tribut. act.* V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, & Tit. Popmam *de operis Servorum.*

Negotiantes Vini Supernatis, in *Inscr.* vet. Romæ memorantur, quam Sponius sic exhibet:

Q. ERENNIO ETRUSCO MESSIO DECIO
NOBILISSIMO CES. PRINCIPI IUVENTUTIS
COS. FILIO IMP. CÆS. C. MESSI Q.
TRAIANI DECI PII FELICIS INVICTI
AUG. ARGENTARII ET EXCEPTORES
ITEMQ. NEGOTIANTES VINI SUPERNAT.
ET ARIMIN.
DEVOTI NOMINI MAIESTATIQ. EIUS.

Itiner. Part.3. pag.38. Dictum autem est *Vinum Supernas*, quod ex ora maris Adriatici (hoc enim *mare Superum* appellabant) advehebatur. V. in voce *Mare*.

Negotiatorium Aurum, apud Lampridium *in Alexandro Severo*, V. suprà *Aurum Negotiatorium*, item *Aurarius Canon* seu *Auraria pensitatio* sive *præstatio*, uti in *Constitutionibus* Impp. dicitur. Erant nempe tria *Negotiatorum* onera, *Præstatio Monopolii*, cùm viz. certæ alicui personæ vel certo corpori Princeps concessit, ut ei soli jus vendendæ mercis certæ esset (quæ concessio Principis non erat improbata, ante *Constitutionem* Zenonis *de Monopolis*) sub onere conferendæ in fiscum pensionis certæ. Alterum fuit, *Aurariæ functionis* onus, sive lustralis auri & argenti collationis, de quo est *primus titulus lib.11. Cod.* Tertium, *Siliquatici*, de quo ita Cassiodorus *Variar. lib.4. Siliquatici præstationem rebus omnibus nundinandis provida definivit antiquitas*, Cujacius *Observation. lib.16. cap.23.* V. quoque Casaubonum *Not. ad Lampridii locum citatum.*

Nehustan, 2. Regum *cap.* 18. *vers.* 4. ubi de Ezechia R. *Ipse amovit excelsa fregitq; statuas & excidit lucum: contudit etiam serpentem æneum, quem fecerat Mose, eo quòd usq; ad dies illos adolerent ei Israëlitæ, quem vocavit Nechuschthanem*: denotat, *æneum opus*, quod nomen serpenti huic per contemtum inditum à pio Rege,

ut hoc pacto Israëlitis idololatriam, quam hactenus circa eum exercuerant, exprobraret, atque pectoribus eorum penitus eliminaret. V. infra *Phunon*. Historia ejus à Mose erecti habetur Numer. *cap.21. versu* 4 - 10. Murmure n. populi coorto, ex longinqui itineris tædio, cùm nec panis, nec aqua, amplius superesset, ac cœlestis mannæ fastidium eos caperet, immissis serpentibus, quorum in deserto illo magna copia erat, puniti sunt: qui שרפים & *præsteres*, aut potius hydri vel chersydri fuisse videntur. Mirabilius autem pœnæ remedium fuit. Dum erectâ æneâ serpentis imagine, sive, ut illa longè in castris refulgeret, sive ut serpentum rutilantem in Sole pellem imitaretur: quicunque serpentum morsu virus traxerant, ea aspectâ sunt sanati. Qua in re insignis imago crucifixionis Christi fuit, ut ipse SERVATOR explicat, Johannis *cap.3. versu* 14. & *cap.12. versu* 32. V. quoque Esajæ *cap.11. versu* 10. In quo tamen disquirendum, an Serpens ipse figuram Christi gesserit (quod plurimis placet;) an verò ille Serpentem antiquum potiùs significaverit; qui, veneno omni exuto, in cruce Christi palàm exponendus & ostentui habendus foret, Colossensium *cap.2. vers.15.* ut præcipua figuratio in erectione serpentis fuerit; qui, à Mose in oblongo ligno suspensus, Christi in Cruce exaltationem vi itidem legis ac maledictionis Mosaicæ factam, adumbrabat; quâ pariter sanarentur illi, qui lethaliter à veteri serpente icti fidei oculos ad Christum intenderent, istoque in visu inconnivo aspectu hærerent &c. Hic itaque serpens, quem non externo aspectu, sed fide potiùs & animi visu, contingere necesse erat, quique non ipse saucios sanabat, sed Dei verbum, fide acceptum: lapsu seculorum morumq; Populi ad Idololatriam nimiùm quàm proni, tandem divinis ab eo honoribus affectus est: quam abominandam superstitionem sustulit Ezechias, veroque ei nomine imposito, miserum popellum, non Numen eum esse, sed id quod erat, *æneum opus*, docuit. V. Burmannum *Synops. Theol. Christ. Part. 1. lib.4. cap.32.*

Nelcyda seu *Nelcynda*, apud Auctorem *Peripli*, Plinio gentis nomen est, quorum portus Becare: aliis potiùs ipse portus, à Becare diversus, ubi Pandionem regnasse idem Plinius tradit: quod & *Peripli* Auctori proditum, ἡ δὲ Νελκυνδα βασιλείας ἐστιν ἑτέρας, τοῦ Πανδίονος, *Nelcynda verò alterius Regni est, Pandionis scilicet*; qui tum, cùm Auctor hic Periplum scriberet, regnabat. Nec enim putandum, omnes inde loci Reges *Pandionas* fuisse nuncupatos, ut Ægypti *Ptolemæos* & gentis Prasiæ, *Palibothros*. Studiosè namque Auctor ille Regum nomina commemoravit, qui tum in præcipuis Arabiæ & Indiæ locis regnarent, quum illa literis mandaret, ut Eleazum, Charibaëlem vel Tharibaëlem, alios: quin & mutationes Regum in illis regionibus interdum accurate notat. Erat autem *Nelcynda*, emporium Indiæ flumini Baris appositum, sed longiùs à mari situm, quàm Barace, seu Becare, quò, è Cottonara regione, piper optimum lintribus monoxylis per fluvium convehi solitum, Plinius scribit. Hinc ex *Nelcyndis* lintres descendebant, in Baracen, in ipso ostio fluminis ad mare sitam, quæ piper ex Cottonare vehebant: Statio a. navium ad Baracen hærebat &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.1185. & 1187.*

Nelfa, vulgò *Neausle*, vel *Neaufle*, locus Galliæ in Veliocassibus seu in parœcia Rotomagensi, Gisortium inter & Dangutum sita, ad Ittam flumen, à Frodoardo *Histor. Rem. lib.* 3. *cap.16.* memoratus: *Villa Rotomagensis Episcopi, quæ Nelfa dicitur.* *Nidalfam* villam vocat, & S. Germano ad luminaria Basilicæ datam esse, dicit Irmino Abbas Pratensis Monasterii S. Germani, *in libello, quo sub Carolo M. villas, ad Cœnobium suum pertinentes, literis mandavit.* Dicitur etiam *Neaufle en Vexin*: ad differentiam alterius *Nelfæ* duplicis in Carnutibus, quarum altera alteri proxima, non longè à castro Montefortì Amalarici: major *Nelfa castellum*, vulgò *Neaufle le Chasteau*; minor *Nelfa villa*, vulgò *Neaufle*, vel *Neôfle la ville*, cognominatur. Alluit hanc posteriorem Maldra fluvius, unde & quibusdam *Nelfa Aquosa* appellatur, *Neaufle l'Aiveux*. Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Nema, vox è Græco Latinis usurpata, unde *Nema sericum* apud Jurisconsultos; in vetustis libris, *Nima sericum*, & hinc verbum *nemare*, quo utitur Tertullianus *de Pallio cap.15.* ubi de Bombyce: *Proinde si necaveris*, nematam *jam, stamen evolves*: ubi alii, sed perversè, *animatam* legunt. Sic à sagma, *sagmare*, Glossæ, *sagmas*, νάσσω, *sagma*, σάγμα & *sagmatus*; ut heic *nematus*. Ita & *plasmare* & *plasmatus*, ἀπὸ τοῦ πλάσματος, *stigmare* & *stigmatus*, à στίγμα, & *chrismare*, pro ungere, à *chrisma*, *epsalmare*, ab ψάλμα: unde *epsalmatores*, apud Firmicum &c. Eodem prorsus modo *nemare* verbum factum, ἀπὸ τοῦ νήματος. Vocat autem Tertullianus *nematam* vel *nimatam* bombycem, *nemate* coopertam, monetque necandam esse bombycem, cùm jam *nema* suum reddidit: nam nisi tunc necetur, nidum suum textilem postea pertundit & evolat, sumtis pennis jam factus papilio. Quod si expectetur, longè deterioris notæ bombycinum carpitur & ad delicatiores texturas minùs idoneum. Vide Claud. Salmasium *ad Tertullian. l.c.* & *Not. ad Vopiscum in Aureliano.*

Nemausus, adde: COL. AUG. NEMAUSUS, in nummo Augusti; non tam à *Nemauso* Heraclida, ut Stephanus memoriæ prodidit, Parthenium scripsisse, quàm à fonte, de quo *infrà*, dicta. *Civitas Nemausensium*, in vett. Notitiis provinciarum, ac civitatum Galliæ, appellatur. Amphitheatri ejus, quod vulgò *Arenas* vocant, meminit Julianus Toletanæ sedis Archiepiscopus, *de expedit. Wambæ Regis Gothorum in Gallias*, ubi *Arenas validiori muro cinctas*: Item *castrum Arenarum*, & *claustra Arenarum* vocat; *Gradus marmoreos* loci memorat, & *cavernas* vel *abdita Arenarum*, quò se Paulus rebellis cum suis receperat, atque extra civitatem *Arenas* fuisse, indicat. Solebant enim, qui bellum gerebant, Amphitheatra Urbium & cetera opera Romanâ arte & naturâ munita, Ecclesias etiam majores Christiani pro castellis habere, & insignibus operibus communire: quemadmodum de Templo Hierosolymitano legimus. Unde Aimoinus scribit, *Treviricos in Arenis civitatis locato præsidio, conatibus Chroci Regis restitisse*. In literis Bernardi Atonis, Vicecomitis *Nemausensis*, datis A C. 11-9. *civitatem de Nemauso* & *castrum de Arenis prope civitatem*, reperimus. Item *omnes habitantes in Nemauso & in Arenis*, tanquam in locis distinctis. Namque Amphitheatra plerumque extra u bes erant, ab arena seu cavea, parte sui, *Arenæ* Gallis plerumque vocata: Cavea autem seu Arena, Amphitheatri area erat, a cavitate prius, à sabulo, quo spargebatur, posterius nomen adepta. Insigne urbis elogium extat in *Passione MS. S Baudelii*, *Ea tempestate urbs eadem murorum & cellarum turrium maximo ambitu & firmitate, sicuti compagine quadrorum, erat conspicua, civium frequentiâ & inhabitatione nimium populosa, & mercimoniis divitiarum undiq. advectis supra modum opulenta.* Theodulfus *Parænesi ad Judices*,

> *Inde Nemausiacas sensim properamus ad arces,*
> *Quò spatiosa urbis est, resque operosa satis.*

Caput est agri *Nemausensis*, de quo Plinius loquitur *lib.9. cap.8.* ubi *prov. Narbonensis*, *in* Nemausensi *agro stagnum*, Laternam *appellatum*, angustiis faucibus, captura mugilum nobile, celebrat. Hic longe lateque patuit olim ad Rhodanum & ad Vardonem ac mare: si verum est, quod idem ait Auctor, *Arecomicorum oppida ignobilia* 24. Nemausensibus *attributa fuisse*. Had ian. Valesius *Not. Galliæ*. V. quoque in voce *Volcæ Arecomici*: de *Nemauso* autem Deo tutelari, Vossium *de Idolol. lib.1 cap 35*.

Nemausus, Ausonio in *Burdigala* Veteribusque memoratus, fons Galliæ est, in Volcis Arecomicis, urbis *Nemausi*, quæ inde nomen hausit; hodie *le Visitre*, id est, *Vitreus*, quod more vitri putus, splendidus atque perspicuus sit, dictus. Hic, si quâ Castello & tabulis fides, rivum seu fluviolum facit, qui per fossam Nemausensis Urbis decurrens, alluit vicos Burgum *le Bourg*, Viridaria *Vergeres*, Vestricum *Vestric*, Vallem Viridem *Vauvert*, Salmosam *Salmoze*, & non procul ab Aquis Mortuis, in marinum stagnum Laternam sive Taurum paludem *l'estang du Tau* se effundit. Hadr. Valesius in voce *Volcæ Arecomici*

Nemea, filia Jovis & Lunæ; a qua nomen Argivorum regioni. Alii tamen a pascuis armentorum agri, quæ Junoni sacra essent, vel à Danai liberis, istam sic nominatam volunt. Hinc Ludis appellatio, de quibus mox dicemus. V. Jul. Cæs. Scaligerum *Poetic. lib.1. cap.25*.

Nemea, adde: de tempore, quo hæc ludicra peragebantur disputat Petitus, ostenditque ex Diod Siculo *lib.19.* ad annum 2 Olympiadis 116 Praxibulo Archonte, *Nemea* a Cassandro celebrata fuisse, contra Virum Eruditum, qui tempus peractorum ludorum in annum primum Olympiadis confert, nixus auctoritate Livii *lib.27*. Adeoque secundo quoque anno vertente Olympiadis instaurari fuisse solita, docet: quemadmodum & Pythia, quibus tamen *Nemea* priora erant. De eodem ita Scholia Pindari *ad Nemeonicas*: Ἠγώνιζον δὲ τῦ ἀγῶν@-, πρῶτοι μὲν Δεκελεῦσιν, ... Κορίνθιοι. Καὶ ἐσ πρώτον τελουμεν@- μην πανεμω, δωδεκατῃ. *Præfuerunt autem agoni primùm Deceleates, deìn Corinthii Tertio quoque anno instaurabatur, mense Panemo* (qui Hecatombæoni respondebat) *die duodecimo*. V. Sam Petitum *Comm in LL. Att. lib.1. tit.1.* De Auctore ludorum, res ita habet. Duces illi septem, qui cum Polynice Thebas oppugnatum ibant, in *Nemeæ* sylva sitientes, inciderunt in Hypsipilen, quæ, cùm esset nutrix Opheltis, eum inter herbas ludentem relinquens, Achivis aquam ostendit. Interea serpentis ictu interiit alumnus, quare Duces reversi ad eum locum, sepelierunt puerum & in solatium Nutricis, ludos hos circa rogum instituerunt. V. Boccatium *lib.5.cap.29.* Opheltem autem *Archemorum*, in exequiis ejus, vocavit Amphiaraus vates, unus septem illorum Ducum, quòd esset hic luctus ἀρχὴ μόρου, quandoquidem infelicissimè pugnaturi essent. Hoc spectaculum, quum postea Hercules Leoneni Nemeæum in eadem sylva occidisset, mutavit, dignitate & amplitudine honorum augens. Itaque à Græcis Ducibus *Nemei* ludi instituti & Archemoro consecrati: ab Hercule verò illustriores redditi & *Nemæo* Jovi dedicati sunt. Ælianus tamen *Var. Histor. lib.4. cap.1.* Septem Duces ad Thebas Pronacti ludos hos instituisse, gratiam referentes, scribit: quam sententiam priori præfert Auctor *Commentar in Pindar.* Celebrati sunt in Argia, in qua *Nemea* sylva est, quam prolixè describit Strabo *lib.8.* ut & Pausanias *in Argolicis*, ubi inter alia, Leonis specum adhuc suo seculo ostensum fuisse, & *Nemeam* regiunculam inde ferme 15. stadiis abesse, refert. Victores primitus oleâ coronati fuerunt, usque ad bella *Medica*: Postea apii usus invaluit, & ex χλωρῶν σελίνων serta iis confieri sueverunt. Et quoniam à Græcis militibus Thebas proficiscentibus primùm fuere instituti, primis temporibus milites solùm ac eorum filii, ad spectaculum admissi sunt: postea demum populari quoque turbæ spectandi venia data est. Præerant illis Judices Argivi, Vide *suprà*, & quidem pullati, φαιὰς στολὰς ἐνδεδυμένοι, quo originem sacrorum declarabant à luctu promanasse: Agonque cum primùm fuisset Equestris & Gymnicus ac Ἐπιτάφιος, admissa postmodum sunt omnium certaminum genera, Pentathlon, stadium, discus, saltus, lucta, pugilatus. *Nemeonicas* carminibus extulit Pindarus, quem vide, *cum Scholiis & Commentariis eius*. At hanc in rem plura, apud Scaligerum *Poetices lib. 1. cap 25*. Car. Paschalium *Coronarum lib.6. cap.26.* & 27. Caspar. Barthium *Animadversion. ad Papin. Statium* passim, Alios.

Nemesa, adde: Schoneckium, Villarium, *Villers*, & Bidburgum castellum attingens, Pronea seu Prumiâ *Pruym*, unde illustri Monasterio ad caput ejus sito nomen, excipitur, & cum illa Suram augens, tandem in Mosellam labitur. Ausonius *in Mosella*,

> *Naruq. & Pronæa Nemesaq. adjuta meatu*
> *Sura tuas properat non degener ire sub undas.*

V. Hadr. Valesium in voce *Sura*.

Nemesianus, consensit cædis Antonini Caracalli, à Macrino interempti, apud Spartianum *in Antonino Caracallo*.

Nemesis, adde: Promiscuo cum Diis genere, ut aliæ quoque Deæ, efferri videmus, apud Senecam *in Hercule Fur. Act. 2. Sc. 3.*

> *Dominare tumidus, Spiritus altos gere,*
> *Sequitur superbos ultor a tergo Deus.*

Alb. Tibullus,

> *Hic Juvenis quondam miseros ludebat amantes,*
> *Nesciius Ultorem post caput esse Deam.*

Inter Deos militiæ præsides fuit Romanis, qui quo pacto illam coluerint, tum alii, tum Pomponius inprimis Lætus, ac Ammianus docent. Et hic quidem, *Nemesis*, inquit, *Dea est, ultrix facinorum impiorum bonorumque præmiatrix, arbitra rerum, Regina causarum, quam Theologi veteres fingentes Justitiæ filiam, ex abdita quadam æternitate tradebant, omnia despectare terrena.* Ille verò, *Romani*, ait, *profecturi ad bellum*, Nemesi *sacrificabant* ... *munus gladiatorium edebant: quod non sine ratione factum arbitrabar. Romani enim semper justa movere arma, ceteræ nationes* ... *& malevolentia, livoreque, quòd imperium tamæ urbis justitia augeretur, tela in Pop. Romanum capiebant* &c. Effingebant eam nonnunquam, cum fræno & mensura cubiti, ut indigitarent, nihil sine mensura & fræno agi oportere. Cultæ fuit, Romæ in Capitolio, teste Plinio *l.28.c.2.* ubi etiam templum habuit, si P. Victori credimus. Meminit coronæ ejus, in qua cervi & sigilla victoriæ, quorum illi fugientes Persas, hæc robur & felicitatem universæ Græciæ, designaverint, Car. Paschalius *Coronarum lib.9.cap.10.* ex Pausania: qui & dextrâ fraxineum gestare ramum, sinistrâ phialam, Æthiopibus insculptis, addit. Dalechampius *Not ad Plinium d. l.* Aurem dextram eidem dicatam esse, vel potiùs locum secus aurem, hinc *locum Nemeseos* dictum, quem proin proximo à minimo digito tangimus, quoties veniam poscimus sermonis, alibi diximus. Addam hoc unum, eam Deam, ut comitem perpetuam rerum lætarum ... habitam, cujus proinde tela effugerent, variis modis privi propriæ felicitatis quasi cumulum sibi diruebant. Sic Augustus, *quotannis die certo emendicabat à populo, cavam manum asses porrigentibus præbens* (gestu planè ac more mendicorum) ejus indignationi avertendæ, uti legimus apud Suetonium *cap.90.* nimiæ enim felicitati invidere credebatur, ut suprà diximus non uno loco. V. Joh. Rosinum *Antiqq lib.2 cap.10.* & *in lib.4.cap.5.* *Paralipomena* Thomæ Dempsteri, nec non supra ubi de *Jactatoribus*.

Nemesis, opus Agoracriti è marmore, de qua sic Plinius *lib 36. cap.5* *Ejusdem* (Phidiæ) *discipulus fuit Agoracritus Parius. Certavere autem inter se ambo discipuli in Venere facienda Vicitque Alcamenes non opere, sed civitatis suffragiis, contra peregrinum civi suo faventis Quare Agoracritus ea lege signum suum vendidisse traditur, ne Athenis esset, & appellasse* Nemesin. *Id positum est Rhamnunte pago Attica, quod M. Varro omnibus signis prætulit.*

Nemestrinus Deus, *nemorum* præses, de quo V. Vossium *de Idolol. lib.2. cap 62*.

Nemoralia, sacra erans in honorem Dianæ celebrari solita. Gratius *Cynegetic.*

> *Spicatasque faces Sacrum ad Nemorale Dianæ*
> *Sistimus, & solito catuli velantur honore.*

Hinc & ipsa *Nemoralis*, Statio *Thebaid lib.9. versu 627.*

> - - *quid in nostris nemoralis Delia sylvis,*
> *Manades instiles, Thebanaq. Numina regnant?*

Nem-

Nempe illa,

Montium custos nemorumq́; ——

apud Horatium *Carm. lib. 3. ode 22.* hincque *Nemus* κατ' ἐξοχὴν dicta ædes ei sacra, in Aricino nemore, de quo V. infrà in voce *Nemus.*

Nemorosia Familia, V. hic infrà.

Nemus, vulgò *Nemours*, oppidum Galliæ, à re nomen habens. Est enim in Senonibus, proximum nemori vel silvæ Bieriæ, veteri Ducatûs titulo insigne, ad fluvium Lupam. *Nemosium* & *Nemosium* Rigordo aliisque, corruptè. Meminit loci Hugo Pictavinus, *in Histor. Monasterii Viceliacensis, ante annos* 500. cùm inquit: *Egressi sunt omnes cum Rege & Optimatibus suis, in Nemore condito supra Moretum, ubi tùm Abbas* (Guilielmus) *referens* &c. Monacho Cœnobii S. Dionysii, qui Chronicon Sodalis sui Guilielmi Nangiacensis, ad A.C. 1368. deduxit, *Nemosium in Vastineto* appellatur, non ineptè: Est enim situm in pago Wastinensi, inter sylvas Bieriam & Montis Argisi, Bieriæ tamen propius: Olim verò antequam pars nemoris excideretur, in ipsa sylva: neque enim Nemus dictum esset, nisi fuisset in nemore. Hadr. Valesius *Not. Galliæ*, V. quoque in voce *Nemosium.* Hinc itaque *Nemorosia* Familia, Gall. *Nemours*, quæ perillustris stirpis Sabaudicæ ramus est. Patrum enim memorià duo stirpis hujus præcipuè rami; *Nemorosius* seu *de Nemours*, à Philippo, qui in Gallia sedem quæsivit, sed, nisi quod fœminas attinet, A.C. 1659. in Henrico primi auctoris pronepote, excisus, & principalis Ducum Sabaudiæ à Carolo, dicti Philippi *Nemorosii* fratre (qui ambo Philippi Ducis A.C. 1517. extincti, filii fuere) propagatus, floruere; quorum hic rursus in duos palmites abiit, ut infrà videbimus. Reliquit autem Henricus præfatus, filias duas, quarum progenitores, ab aliquot seculis, hi fuere: Ludovicus Dux Sabaudiæ, qui decessit A.C. 1465. maritus fuit Annæ Lusinianæ (Jano Cypri R. genitæ) & ex ea suscepit Philippum Ducem, defunctum A.C. 1517. quo & Claudiâ Pentheuriâ (fil. Johannis *de Bresse, Dn. de S. Severe* & Nicolaæ Britannicæ Com. Pentheuriæ) genitus Philippus Dux *Nemorosius*, obiit A.C. 1533. Pater ex Carola Aurelianensi (fil. Ludovici Aurelian. Duc. Longavillani & Johannæ Rœtelanæ) Jacobi *de Sabaudia* Duc. *Nemorosii*, defuncti A.C. 1585. Hujus ex Anna Atestina (fil. Herculis Estensis Duc. Ferrariæ & Renatæ Francicæ) filius Henricus *de Sabaudia*, Dux *de Nemours* & *d'Aumale*, decessit, A.C. 1632. relicto, ex Anna Lotharingica (fil. Caroli Ducis Aumalæ, ex familia Lotharing.) filio Carolo Amedeo *de Sabaudia* Duce *Nemorosio* & Aumalio, qui ultimus masculus sui rami denatus est A.C. 1652. Pater ex Isabella Vindocina f. *de Vendosme* (fil. Cæsaris Borbonii, Henrico IV. Gall. R. geniti) Mariæ Johannæ Baptistæ, quæ nata A.C. 1644. Carolo nupsit Emanueli Sabaudiæ Duci haud pridem extincto; Mariæ Franciscæ Elisabethæ, quæ genita A.C. 1646. primis nuptiis juncta est Alfonso Portugalliæ R. nunc Petrum fratrem ejus, Portugalliæ Regentem, maritum habet; Francisci (qui natus est & denatus A.C. 1650.) & Caroli Amedei (qui similiter annum sequentem & natalem & emortualem habuit) omnes *de Sabaudia lin. Nemorensis.* V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilis. Europ. Part. III. pag.* 4. ut & *in Indice.*

Nemus, sylva amœna: cujusmodi locis adeò capiebantur olim elegantiores Romani & φιλόκαλοι, ut etiam in urbanis ædibus, si alio loco nequirent, saltem in tectis haberent. Et quidem, uti in Xystis per hybernum Solem de rebus gravibus, vel inter ambulandum, vel sedentes tractabant: Sic in *Nemoribus* per æstatem umbram ac opacitatem captabant. Casaubonus *ad Suetonium Augusti cap.* 72. Sed & Idololatris olim in frequenti usu, unde apud Romanos *Nemus Aricinum* adeò celebre, ubi Dianæ simulachrum ex Taurica advectum magna in veneratione fuit, quod & simpliciter *Nemus*, apud Strabonem, Τὸ δ' Ἀρικῖνον, ὃ καλοῦσι Νέμος, ἐκ τοῦ ἐν ἀριστερᾷ μέρους τῆς ὁδοῦ τοῖς ἐξ Ἀρικίας ἀναβαίνουσι· τὸ δ' Ἀρικῖνον τὸ ἱερὸν λέγουσιν ἀφίδρυμα τῆς Ταυροπόλου. *Templum Dianæ, quod vocant* Nemus, *in sinistro latere viæ Aricià ascendentis* &c. Nempe Latini Dianæ Aricinæ templum ita propriè vocabant, *Nemus.* Unde & ipsa Diana *Nemorensis* indigetabatur, & Sacerdos ejus dicebatur *Rex Nemorensis*, ut est apud Suetonium. Plinius *lib. 35. cap. 7 Pingi autem gladiatoria atque in publico exponi cœpta à C. Terentio Lucano — is mortuo avo suo, à quo adoptatus fuerat, triginta paria in Foro per triduum dedit, tabulamque pictam in* Nemore *Dianæ posuit*, i. ἐν τῷ Ἀρικινῷ, quod *Nemus* vocabatur. Vitruvius *lib. 4. cap. 7. Item generibus aliis constituuntur ædes, ex iisdem symmetriis ordinatæ, & alio genere dispositiones habentes, uti est Castoris in Circo Flaminio, & inter duos lucos Vejovis: item argutius in* Nemore *Dianæ, columnis adjectis dextrâ ac sinistrâ, ad humeros pronai*, &c. E quibus locis constat, *Nemus* propriè vocatum fuisse, Templum illud Dianæ Aricinæ, quòd in *nemoribus* positum esset. Ovidius,

Ecce suburbanæ templum nemorense Dianæ.

De eodem loquitur Silius *lib. 8.*

Quique immisit Nemus *Triviæ* &c.

Hic Scythicæ Dianæ seu τῆς Ταυροπόλου imago. V. Salmasium *ad Solinum pag. 67.* Ibidem Hippolytus quoque colebatur, & Egeria cum Numa nocturnos obivit congressus. Equis illud ingredi non licebat, ob Hippolytum ab iis discerptum: Meminit ejus Ovidius *Fastorum lib. 3.*

Nympha mone, nemori stagnoque operata Dianæ,
Nympha Numæ conjux ad tua festa veni.
Vallis Aricinæ sylvâ præcinctus opacâ
Est locus, antiquâ relligione sacer.
Hic jacet Hippolytus furiis direptus equorum:
Unde Nemus *nullis illud initur equis.*
Licia dependent longas velantia sepes,
Et posita est meritæ multa tabella Deæ &c.

V. in voce *Aricia*, & suprà in voce *Luci.* Sed & Musarum hæc olim domicilia fuere, unde postea in superstitionem versa. Magna enim ingenia & naturæ capacia *Nemorum* umbris fontibusque gavisos, *primâ* statim *Ode sui operis* docet Horatius:

—— —— —— *Me gelidum* Nemus,
Nympharumq́; leves cum Satyris chori,
Secernunt populo.

Et *lib. 2. Epist. 2.*

Scriptorum chorus omnis amat Nemus, *et fugit urbe.*

Hinc de Abrahamo Patriarcha jam legimus, Genes. *cap. 13. versu ult.* habitasse eum *in convallibus Mamre*, quæ fuerunt multis arboribus consitæ. Idem juxta Beersabæ fontes, locos sibi ac amœna vireta plantasse legitur. Georg. Hornius *Historiæ Philosophicæ lib. 7. cap. 3.* Pertinent huc Indorum Philosophi *Hylobii* cognominati: de quibus Strabo *lib. 15.* & ferè sic Clemens *1. Strom.* Διττὸν δὲ τούτων (Γυμνοσοφιστῶν) τὸ γένος, οἱ μὲν, Σαρμάναι αὐτῶν οἱ δὲ Βραχμᾶναι καλούμενοι, καὶ τῶν Σαρμανῶν οἱ Ὑλόβιοι προσαγορευόμενοι, οὔτε πόλεις οἰκοῦσιν οὔτε στέγας ἔχουσιν, δένδρων δ' ἀμφιέννυνται φλοιοῖς. *Duplex erat illorum genus, alii Sarmanæ* (Straboni *Germanes*) *alii Brachmanæ dicuntur. Et inter Sarmanas sunt Hylobii, qui nec urbes incolunt, nec sub tectis habitant, sed arborum tantùm corticibus vestiuntur.* E quibus postremis verbis liquet, cur Ὑλόβιοι vocentur, quasi *Nemoricolas* vel *Sylvicolas* dicas. Nec dubitat Vossius, quin his præcipuè convenerit Gymnosophistarum nomen, *de Philos. Sectis cap. 1. § 19.*

Nendi Artificium, inter Palladis inventa, ut & ars texendi, V. infrà.

Nenia, carmen lugubre, cujus primum auctorem Linum ferunt: Græcè νηνία, item νήνιτον, i. *extremum.* Unde non rectè per diphthongum scribi, monet Scaliger. Ad læta id transtulit primus & postremus Euripides. Jovianus Pontanus, ad nutricias cantilenas: propterea quòd vulgus in Italia, quas uno in loco *Bellas*, alio *Nenas* nutrices vocat; a cant unculis, ut videtur, quæ sint similes cantibus Præficarum. Cujus carminis angustiis divinus ille Vir ita clausit lasciviam immensi sui ingenii, ut aliorum excluserit audaciam. At Vett. nutricum cantiones καταβαυκαλήσεις nominarunt, Baucis enim nomen in re futili. *Neniam* verò (unde & νηνιάτον tibia funebris) inventum ajunt Phrygum, cujus rei meminerit Hipponax. V. præfatum Scaligerum *Poëtices lib. 1. cap. 50.* Certè inter vocabula Phrygum, quæ è Palæstina illi habuerint, Ναίαν seu *Naniam*, quoque recenset Sam. Bochartus *Hierozoici Parte prior. lib. II. cap. 36.* Vide quoque suprà *Nania.*

Neo, Græcè Νέων, nomen viri. Lampridius *in Alexandro Severo, Grammaticum in patria Græcum* Neonem *habuit*: Sic enim legi vult Salmasius, cùm vulgati Codices habeant *Nebonem*, quod nomen Syriacum est, Palatinus liber legat *Nebonem.* Vetus *Inscr.*

C. CLODI. C. L. HILARI
AMINÆ. CLODIÆ L.
NEONIS. CLOD. PHILARC.
POSIDIS HELENI. Θ.

In alia *Nemianus* quidam, Cæsaris verna, nominatur. V. Salmasium *ad l.*

Neoburgum, urbs Bavariæ, ad Danubium, adde: Ortum Principatui huic bellum dedit Bavaricum, inter Rupertum Palatinum cognom. *Virtuosum*, filium Philippi cognom. *Ingenui*, Electoris, & Albertum Bavariæ D. gestum, sub initium seculi XVI. occasione testamenti, quo Georgius cognom. *Dives*, Dux Bavariæ, Landshutensis lineæ ultimus, unicam filiam Elisabetham, & per eam generum Rupertum, hæredes omnium bonorum & ditionum scripserat. Quo durante bello Rupertus à Maximiliano I. Imp. & mox Pater Philippus A.C. 1504. proscripti, Rupertus ad Ratisbonam victus, Palatinatus miserè laceratus, ægreque tandem Philippus in gratiam receptus & Ruperti filiis pars aliqua avitæ hæreditatis, inter Nabum & Danubium, quæ *Neoburgensis Principatus*, (aliis *Palatinatus Junior* appellatur) concessa est. Ita Principatum hunc primò tenuerunt filii Ruperti Otto Henricus, postea Elector, & Philippus cognom. *Bellicosus*, quorum is Alberti filiam Susannam duxit, A.C. 1529. hic Viennam contra Solimannum, fortitudinis memorabili specimine edito, defendit eodem año: ambo autem sine prole decesserunt. E quibus prior, ditionem suam bello Smalcaldensi amissam, A.C. 1552. transactione Passaviensi recepit, posteaque Elector factus,

cùm

cùm improlem se moriturum videret, testamento transmisit ad Wolffgangum Bipontinum, Electoratûs hærede Friderico Simmerensi, A.C. 1559. Hujus dein Wolffgangi filius primogenitus Philippus Ludovicus, postquam *Neoburgici* Principatus administrationem, vivo patre, suscepisset A.C. 1560. *Neoburgicam* lineam, hodieque superstitem, orsus est, extinctus A.C. 1614. accepto de consilio filii nuntio, & Lauingæ sepultus: Pater ex Anna Juliacensi (unde prætensio ei nata in Ducatus Juliacensem, Clivensem & Montanum, è quibus primum & ultimum obtinuere Neoburgici) Wolffgangi Wilhelmi, qui *Neoburgicam* lineam continuavit; Augusti qui Sulzbacensis rami auctor est, & Johannis Friderici, qui *Hilpolstein*, *Haydek*, *Allensberg*, & *Gizzin* accepit, fine hærede extinctus A.C. 1644. Wolffgangus Wilhelmus, cùm A.C. 1613. uxorem duxisset Magdalenam Bavaricam, sequente anno Latinos ritus amplexus est, & Patre extincto, ditiones subjectas in partem eandem pertraxit, Fratribus & Matri ob religionem gravis. Obiit A.C. 1653. unico relicto, ex præfata conjuge, filio Philippo Wilhelmo, qui natus A.C. 1615. patri mortuo successit, Princeps magni animi & prudentiæ, ac suæ Religionis acerrimus assertor, tum Equestrium exercitationum peritissimus. Prima ejus uxor Anna Catharina Constantia Polonica fuit (Poloniæ hinc regno, postquam Joh. Casimirus Rex Regno se abdicasset, plurimorum votis destinari: imò & sequente interregno, expetiti à non paucis) altera Elisabetha Amalia Hassiaca, ducta A.C.1653. & confestim ad mariti sacra transgressa: quarum ista sterilis, hæc numerosâ prole domum auxit. His enim Parentibus nati, Maria Anna Josepha (genita A.C.1655. & Leopoldo I.Imp. tertiùm marito A.C.1677. juncta) Johannes Wilhelmus Josephus Ignatius, magnæ spei Princeps (qui natus A.C. 1658. nuper, minorem natu sororem modò memorati Augusti, uxorem meruit) Wolfgangus Georgius Fridericus Franciscus (n. 1659.) Ludovicus Antonius (n. 1660.) Carolus Philippus Alexander Sigismundus, Franciscus Ludovicus, Fridericus Wilhelmus & Philippus Wilhelmus, V. Phil. Jac. Spenerum *Syllog. Geneal. Histor. in Familia Palatina.*

Neocæsarea Cappad. adde: Sub Constantino & Miltiade Episc. Rom. quidam A.C. 318. Synodum hanc, quæ Ancyranam supplevit, itidem provincialis, habitam esse, ajunt; Baronius in A.C. 314. rejicit. *Canones* habet XIV. qui quoque in Codicem Canonum sunt relati. V. Gerh. von Mastricht *Histor. Juris Eccl. num.* 23.

Neocores, apud Firmicum *lib.4. Seu certè Neocores vel Sacerdotum Principes*: iidem qui *Neocori* aliàs, h.e. Templorum Custodes, de quibus V. suprà ubi de *Æditui*s. Idem nomen datum est Civitatibus, in quibus celebre quoddam Templum, quemadmodum fuit illud Dianæ Ephesinæ, in Actis Apostol. *cap.* 19. Ipsis item Imperatoribus &c. Macer *in Hierolexico*. V. hic infrà.

Neocorus, Ædis sacræ æditüus, Νεωκόρος. Jul. Firmicus *lib.4. Math.c.7. Aut simulachrorum consecratores, seu certè* Neocoros (sec. quosdã) *vel Sacerdotum Principes*. Vox Græcis Scriptoribus notissima, sed quæ negotium jure facessit rei Antiquariæ & Nummariæ studiosis, in vett. numismatibus, ubi hæ voces A. vel B. vel Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ epitheton populis integris adscribitur, tanquam publici Æditui fuerint alicujus, atque adeò publici etiam Templi; quemadmodum Phlegon Trallianus *lib.* περὶ θαυμασ. Ναύπακτον τῆς Αἰτωλίας ait fuisse ἱερὸν κοινὸν τῶν Ἑλλήνων, nisi legendum sit, ὃ ἐστιν ἱερὸν κτλ. pro ὃ ἐστι, ita ut Græciæ populi ejusce communis Templi vicissim Νεωκόροι fuerint. Sed & Actorum *cap.* 19. *vers.* 35. Ephesus dicitur Νεωκόρος τῆς μεγάλης θεᾶς Ἀρτέμιδος καὶ τοῦ Διοπετοῦς, quod Beza vertit, *Æditua m magnæ Deæ Dianæ, & simulachri à Jove delapsi.* Vulgatus, *Cultricem magnæ Dianæ Jovisq; prolis.* Δὶς Νεωκόρος, *bis Neocorus*, dicitur Perinthus urbs in vet. *Inscr.* factâ in honorem Decii Trajani Imp. apud Sponium Itiner. *Part.3. pag.*98.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΚΑΙ
ΣΑΡΑ ΓΑΙΟΝ ΜΕΣΙΟΝ
ΚΥΙΝΤΟΝ ΔΕΚΙΟΝ
ΤΡΑΙΑΝΟΝ ΕΥΣΕΒΗ
ΕΥΤΥΧΗ ΣΕΒΑΣΤΟΝ
Η ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΗ ΔΙΣ
ΝΕΩΚΟΡΟΣ ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ
ΠΟΛΙΣ.

Ubi, pro numero Templorum celebrium, bis aut ter *Neocorum*, civitatem aliquam appellari consuevisse, nonnulli volunt; alii, pro numero festivitatum, id fieri solitum contendunt. Sic in nummo Caracallæ β. Νεωκόροι, *secundò Neocori*, Sardiani dicuntur, apud eund. *pag.*188. Νεωκόρος Σμυρναίων Δῆμος, in veteri *Inscr.* Smyrnæ, *pag.* 130. *ejusd. libri.* V. Antonium Augustinum *Dial.* S. Sebast. Erizzum *de Numismat. vett. part.2.* Adolph. Mekercum *de Pronunt. Ling. Græcæ pag.*53. Nonium, Goltzium, Casaubonum *ad Monum Ancyranum*, Seldenum *ad Marmora Arundelliana pag.* 104. & Albertum Rubenium *Dissertat. peculiari*, citatum Cl. Sponio ubi suprà, qui Nicolaum Bon Cretensem Venetiis agentem, integrum de munere hoc tractatum meditari, numismatis & *Inscriptionibus* antiquis illustrandum, addit.

Neugarten, Germ. *Neugarten*, nomen in Pomerania castri, & ditionis adjacentis, cum tit. Dominii, sub proprio Comite ex familia Eberstenia; quæ Eberstenæ, inter illustrissimas Suevici tractus jam olim numeratæ, stirpis surculus esse videtur. Tabulam familiæ Spenerus hanc exhibet: Otto Comes Eberstenius Dn. *de Neugarten* ex Anna Sophia *de Gleichen*, genuit Ludovicum, Annæ Elisabethæ Com. Manderscheidiæ maritum, & ex ea patrem Ludovici: quo & Walpurgi Honstenia, natus Georgius Com. Eberstenius Dn. *in Neugarten*, decessit A.C. 1553. Pater ex Walpurgi Schlickia (fil. Caspari Com. Schlickii *in Passaun in Schlakenwerth*) Ludovici Com. extincti A.C. 1590. Hujus ex Anna Mansfeldia (fil. Caspari Comitis) filius Georgius Casparus, multorum liberorum fuit pater. V. præfatum Spenerum *Theat. Part.II. pag.*16.

Neomenia, Græcè Νεομηνία, seu *Novilunium*, dies erat apud Hebræos, non quidem propriè festus ac sacer, aut tam rigidâ quiete, ac Sabbatum, celebrandus, interim peculari sacrificio insignis, Numeror. *cap.* 28. *versu* 11. ac porro conviviis & epulis transigi solitus, 1.Sam. *cap.*20. *versu* 5. Adde, quòd & ad Prophetas consulendos pii tum convenire consueverint, 2.Regum *cap.*4. *versu* 23. V. quoque Numer. *cap.* 10. *versu* 10. *cap.* 28. *versu* 11. Ezech. *cap.*26. *versu* 1,3. 2.Chron. *cap.* 2. *versu* 4. &c. Institutæ autem sunt *Neomeniæ*, tum in creatæ lucis memoriam, utque populus à Gentilium superstitione, & Planetarum cultu avocaretur; tum expiandis noxis præteritis, quò sacrificium illius diei spectabat; tum denique adumbrandæ innovationi omnium rerum & novæ luci, quæ Mundo ac Ecclesiæ per Messiam olim oritura erat, Esaiæ *cap.*66. *versu* 23. 2.Cor. *cap.*5. *versu* 17. & Coloss. *cap.*2. *versu* 16,17. Computabant illas vett. Judæi à Lunæ phasi ac prima ejus apparitione, cui observandæ certi quidam Sacerdotes præfecti erant; hodierni verò, ab ejus conjunctione cum Sole. Unde olim cùm incerti essent, unde novæ Lunæ exordium esset sumendum, biduo illas celebrare solebant, *ob dubium de luminaribus*, uti Judæi loquuntur. Quod & 1. Sam. *cap.*20. *versu* 24, 27. factum videtur &c. Fr. Burmannus *Synops. Theol. Christ. Part.I. lib.*4. *cap.*17. §.19. & *seqq.* V. quoque infrà in voce *Novilunium*.

Neomenica, seu potiùs *Nemeonicæ*, Victores dicebantur in *Nemeis*, uno ex quatuor celebrioribus Græcorum Ludis genere: quorum præmium σέλινον, i. *corona ex apio*; unde Νεμέου ἄνθος apium, Sibyllinorum *Orac. lib.*5. ubi de Trajano Imp. qui Selinunte obiit, Ciliciæ urbe,

Ὃν κόνις ἀλλοτρία κρύψει νέκυν· ἀλλὰ Νεμείου
Ἄνθος οὔνομ' ἔχοντα.
Quem pulvis peregrinus teget mortuum, Nemei
Floris (Græcè σελίνου) *nomen habens* &c.

V. Salmasium *ad Spartianum in Hadriano*, ut & in voce *Nemea*.

Neophytus, Gr. Νεόφυτος. Isidorus *lib.* 8. *Neophytus Græcè, Latinè Novellus, & rudis fidelis.* Papias, *Neophytus, nuper renatus, nuper ad fidem veniens vel noviter.* Quo nomine etiamnum in Gallia, in Comitatu Provinciæ, vocantur novelli Christiani è Judæis facti, quos Lusitani *Christianos nuevos* vocant, à quibus Ludovicus XII. Rex 5000. libras ad bellorum impensas exegit, die 21. Dec. A. C. 1511. Sed & *Neophyti* in Communione Rom. dicuntur Novitii Clerici & nuper è Monachorum vel Laicorum numero in Clerum adscripti, in Concilio Sardic. *can.*13. & apud Zozimum Pontif. *Epist. ad Patroclum.* Eorum namque duplicem statuit ordinem Synodus VIII. *can.*5. κατὰ τὸ σχῆμα scil. & κατὰ τὸν ἱερατικὸν κλῆρον. Gregorius I. Pontif. *lib.*7. *Ind.*2. *Epist.*112. *Sicut autem tunc* Neophytus *dicebatur, qui initio in sanctæ fidei erat conversatione plantatus: Sic modò* Neophytus *habendus est, qui repentè in religionis habitu plantatus, ad ambiendos honores sacros irrepserit.* Etiam Novitii in Monasteriis, *Neophyti* dicuntur Orderico Vitali *lib.*3. & *lib.*6. *Novitiorum copiam Monachali normæ mancipavit, Neophitisq; optimos ritus rigidæ conversitionis tradidit.* Idem *Neophytos* dicit novos inductos Monachos *lib.*8. *Ritus Cluniacensium —— imitatus non est, sed modernas institutiones* Neophytorum, *prout sibi placuit, amplexatus est.* V. du Fresne Glossar. & Macros Fratres *in Hierolexico*. Quorum hi Photium Patr. Constantinopolitanum ab Ivone Carnotensi *Epist.*285. & Landulphum Episc. Capuanum ab Auctore *Chronici* Casin. *lib.*2. *cap.*41. *Neophytos* appellari, quòd, nullo Ecclesiastico ordine prævio, ad eas dignitates ascendissent, addunt.

Neoptolemus, adde: Hinc apud Recentiores, pro tirone. Conradus Fabariensis *de Casibus S Galli, cap.*14. *Junior frater* Neoptolemus, *in Curia, frater Imperatoris magni, Cremonæ fultus, auxilio venerabilis Curiensis Episcopi & Abbatis nostri, cingulum militare morum decoravit honestate.* Ubi legit du Fresne, *a fratre Imperatoris* &c. Quod de *Cingulo* hic Conradus ait, respicit ritum veteris ævi, quo novi istiusmodi Milites initiabantur. Ut enim apud Romanos, qui militiæ dignitatem aliquam consequebantur, cingulo dicebantur donari: quo etiam persæpe ab ipsomet Principe, si altioris; à majoribus verò Magistratibus, si inferioris essent ordinis, accingebantur: ita posteriore ævo, qui militiam aut ex dignitate, aut ex beneficio seu feudo Do-

mino debebat, armis omnibus ab eo instruebatur, quò Militis sui in posterum partes ageret, atque ita *adoptabatur in Militem*, unde Gallorum phrasis, *Adduber un Chevalier*. Accessit apud Christianos armorum ipsorum benedictio in Ecclesia, à sacrorum Ministro facta, & vigiliæ ac jejunia, quibus novus Miles, in ipsa sacra Liturgia, ense accingebatur: quod maximè apud Anglos obtinuisse, memorat Ingulfus. Idem vero, ut alia quoque addam, priusquam militiam consequeretur, balneum ingrediebatur, indeque lotus prodibat, uti suprà diximus. Ita loti Tirones, in Ecclesia pernoctabant, orationibus vacabant, & crastino subsequente, sacræ intererant liturgiæ, uti jam attigimus. In quibus sacris ceremoniis cingulum militare conferebatur novo militi, ab aliquo Principe aut Magnate, datâ, ut solenne erat, alapâ militari, sacra faciente Episcopo eùmque benedicente. V. Magnum *Chron. Belgicum* A. C. 1247. ubi de militia Wilhelmi Com. Hollandiæ Imper. electi, & apud Vinchantium, *Annal. Hannoniæ cap.* 37. ubi de militia Wilhelmi Hannon. Com. Ostrevanti, & suprà, ubi de *Alapa militari*. Ensis porro, quo accingebatur miles, ab ipsomet altari imponebatur, uti discimus ex Joh. Sarisberiensi *Policrat. lib.* 6. *cap.* 10. unde ipsemet interdum miles, siquidem majoris dignitatis Princeps esset, acceptum lateri suo aptabat, uti de Rege Fernando scribit Roder. Toletanus *de Reb. Hispan. lib.* 9. *cap.* 10. Sed etiam in occasionibus bellicis milites creabantur, cujus rei exempla suggerunt Fulcherius Carnot. *lib.* 1. *cap.* 10. Froissardus 2. *vol.* 1. 125, 159. 3. *volum. cap.* 14. 75. 4. *Volum. cap.* 18. Tillius & Savaro *tr. de Ense Franciæ pag.* 27. Ad militiam autem capessendam nulla fere ætas definita erat. Interdum enim *præmaturè* dabatur, ut de Æthelstano Anglorum R. narrat Wilhel. Malmesburiensis *lib.* 2. *cap.* 6. Interdum, ubi *per ætatem licebat*, ut de Wilhelmo Notho idem tradit *lib.* 3. *pag.* 95. Sæpe *intra ætatem*, h. e. ante annos *majoritatis* seu annum 21 ut de Principe Antiocheno, anno æt. 16. Milite facto à Ludovico IX. Gall. R. refert Joinvilla *pag.* 98. At generis & natalium nobilitas, ut quis militiam consequeretur, inprimis apud Francos, necessaria erat. Unde Guntherus Ligurinus *lib.* 2. de Langobardorum gente, ubi ista minùs exactè observabantur:

Usque suis omnem depellere finibus hostem
Posset, & armorum patriam virtute tueri,
Quoslibet ex humili vulgo, quod Gallia fœdum
Judicat, accingi gladio concedit equestri, &c.

Plura V. apud Carolum du Fresne *Glossar.* in voce *Miles*, & infrà in *Tiro*.

Neostadium, Germ. *Neustatt*, castrum Germaniæ, in Duc. Wirtenbergensi, sub proprio Principe, ex illustrissima hac Familia. Fridericus enim Dux, qui obiit A. C. 1608. communis omnium eorum, qui nunc in ea superstites sunt, pater, cùm tres habuisset filios, primogenitus Joh. Fridericus *Stutgardiensem* lineam incepit, atque præter Eberhardum, maximum natu, aliosque, Fridericum genuit, ex Barbara Sophia Brandeburgica (fil. Joachimi Friderici Elect.) Hic natus A. C. 1615. à fratre *Neostadium* (ubi sedes sumta) Weinsbergam & Mekmuhlam accepit: Et hactenus post labores, otium exercitiis, curis & studiis Principe dignis quorum aliquorum fidem Hoplotheca, impressorum scriptorumque voluminum Bibliotheca (in qua ultra 20000. librorum numerantur) & Cimeliarchium, instructissima, quotidianisque augmentis crescentia, facere Neostadii possunt, condivit. Pater è Clara Augusta (fil. Augusti Ducis Brunsuicensis) ductâ A. C. 1653. numerosæ prolis. His enim parentibus, præter eos infantes, qui ad meliora properarunt, prosati sunt, Fridericus Augustus (n. 1654.) Albertus (n. 1657.) Sophia Dorothea (n. 1658.) Ferdinandus Wilhelmus (n. 1659.) Antonius Ulricus (n. 1661.) Christophorus (n. 1666.) Carolus Rudolfus (n. 1667.) &c. Fratres & sorores germani, *Duces Wirtenbergiæ* &c. *in Neuenstatt*. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Part. I. pag.* 163.

Neostenium, Germ. *Neuenstein*, castrum Germaniæ, in Franconia, sub proprio Comite, ex Familia Hohenloica, rami *Langenburgici*. Cùm enim præcipua hujus stirpis divisio hodiè sit in Langenburgicum & Waldenburgicum ramum, in illo Wolffgangus tres filios successores habuit; Georgium Fridericum *in Weickersheim*, Cratonem *in Neuenstein* & Philippum Ernestum *in Langenburg*. Quorum medius, qui obiit A. C. 1641. ex Sophia Palatina, (fil. Caroli Com. Pal. Rheni *in Birckenfeld*) numerosam prolem suscepit. Sunt illi, Sophia Magdalena (n. 1616. den. 1627.) Johann. Fridericus (n. 1617.) Crato Magnus (n. 1618.) Sigfrid (n. 1619.) Anna Dorothea (n. 1621. uxor Joachimi Ernesti Comit. Oetingensis, den. 1646.) Wolffgangus Julius (n. 1622.) Carola Diana (n. 1623. den. 1632.) Johann. Ludovicus (n. 1624.) Margaretha Hedvvig (n. 1625. nupta Carolo Othoni Com. Palat. Rheni, ducta 1658.) Carola Susanna Maria (n. 1626. uxor Ludovici Com. Lævenhauptii) Sophia Magdalena (n. 1628.) Eva Cratolina (n. 1629. den....) Philippus Maximilianus Johannes (n. 1630. den. 1658.) & Eleonora Clara (n. 1632. uxor Gustavi Adolfi Com. Nassovii, ducta 1662.) omnes *Comites de Hohenloë & Langenburg* &c. *lin. Neuenste-*

niæ. Idem, *Ibid. pag.* 120. E quibus Johanni Friderico, ex Dorothea Hedvvige Duc. Holsatiæ *in Hardburg*, genitus est Fridericus Crato Com. *de Hohenloë*. V. eundem *Part. III. pag.* 89. ut & *Ind. Part. I.*

Neoterici Auctores, apud priscos Grammaticos, opponuntur *Idoneis*, hoc est, classicis & locupletibus, quibus vetustas hoc meritum arrogavit. Hinc quod Priscianus testimonio Solini utitur, hunc non recentem tum fuisse, colligit Salmasius *Prolegom. ad illum.*

Nepal Regis effigies, in Musæo Kircheriano Romæ, Georg. de Sepibus in *Descr.* ejus *pag.* 7.

Nephriticum Poculum, ex ligno cognomine, exhibetur in *Musæo* Kircheriano Romæ: cui qualemcunque liquorem infuderis, si paululum consistere permittas, mox in cœruleum colorem abiisse deprehendes. Adversùs calculum renum inde bibentibus maximè efficax. Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. S. J. Musæo pag.* 34.

Nepos, an quia *natus post*, priùs enim filius nascitur, dein *nepos*, Isidor. & Festus; propriè ex filio genitus, filiave: hinc ex fratre vel sorore natus. Olim de posteris omnibus vox usurpata. Unde Claudii Imp. successores usque ad Domitianum sic insignit Papinius Statius *lib.* 3. *Sylv.* 3. *vers.* 78.

Nondum stelligerum senior demissus in axem,
Claudius & longo transmisit habere nepoti.

Ubi Neronem, qui Claudii privignus erat; inde Galbam, Othonem, Vitellium, Vespasianum, Titum, Domitianumque, qui continuâ serie Claudio successere, *Nepotes* vocat. Sed & in ultimum adulatio subest, qui *longi Nepotis* appellatione generosissimis Cæsaris & Antonii familiis sic inseritur. Porro agnatos cognatosque generatim *Nepotes* dictos, ex eodem Poeta colligitur *lib.* 2. *Sylv.* 1.

——— *neque enim magis ille trahentem*
Spernit & ignota credit de stirpe nepotum.

V. Barthium *ad l.* Qui vocis usus non obvius, obscuriora hactenus quædam Jurecons. loca adjuvare posset. Subditos quoque, utpote quorum Reges parentum illis loco sunt, unde toties *Pater & Rex* Poetis junguntur: ex Catullo, *ad Ciceronem*,

Disertissime Romuli nepotum.

Et eodem de sua Lesbia,

——— *in triviis & angiportis*
Glubit magnanimos Remi nepotes &c.

Ad propriam vocis notionem ut redeam, Avis gratissimi *Nepotes* sunt, quibus quomodo abblandiantur, multis locis exemplo est Ausonius, nullibi dulcior, quàm cùm garrit cum dulcissimis suis nepotibus. Unde illi,

Succedunt patribus seri, nova cura, nepotes.

Verùm, quòd eorum indulgentiâ plerumque corrumpuntur, hinc *Nepotes* dicti, luxuriosi, Græcè ἄσωτοι, & *nepotari*, iisdem ἀσωτεύεσθαι est, ἀσελγαίνειν. Indidem divinæ vindictæ ratio constat, quæ avorum non rarò scelera in *nepotibus* ulciscitur. Horatius Convicio *Belli Civ. Epod.* 7.

Sic est, acerba Fata Romanos agunt,
Scelusque fraternæ necis,
Ut immerentis fluxit in terram Remi,
Sacer nepotibus, *cruor* &c.

Quam in rem V. iterum Barthium *Animadversionibus ad Statium Thebaidos lib.* 3. *versu* 244. Hodie in Aula Pontificia, *Nepos* vocatur ex Cardinalibus is, qui apud Pontificem, *primi*, ut vocant, *Ministri* vicefungitur, ut notum.

Neptunales Ludi, mense Julio apud Romanos celebrari soliti, memorantur Tertulliano *lib. de Spectaculis cap.* 6. *Cui superstitioni utriusque generis ludi notarentur, Megalenses & Apollinares, item Cereales & Neptunales & Latiares & Florales, in commune celebrantur.* Extat mentio in vetusto marmore, cujus fragmentum hoc: *Flavia. Q. F. Saluti. Conjugi. charissimæ. L. Publicius. Italicus. dec. orn. sibi. posuit. quam. ipse. extruxit. die. Neptunaliorum. Parentibus. Spor — bini. dividerentur. &. decur. XXVIII. sive. — centeni. quinquageni. V. folii. arcam. Publiciorum. Flaviani. & Italici. filiorum. &. arcam. in. qua. posita. est. Flavia. Salutaris. uxor. ejus. rosis. — die XV. sacrificent.* apud Thom. Dempsterum *Paralipom. in Joh. Rosini Antiqq. Rom. lib.* 4. *cap.* 11. Incidebant autem *Neptunalia*, seu feriæ Neptuni, ut illas vocat Varro *de Ling. Lat. lib.* 5. in 10. Kal. Sextileis. Rosinus *cap. cit.* V. quoque Vossium *de Idolol. lib.* 1 *cap.* 15.

Neptunus, adde: Hunc quòd navigandi artem invenisset, classem instituisset, ejusque præfectus à Saturno factus esset, posteris traditum esse, mari imperasse sacraque eiâ navigantibus facta, quidam volunt. Sed meliùs Clariss. Vossius, occasione divisi orbis inter tres Noahi filios, Semum, cui Oriens, Chamum, cui Occidens: & Japhetum, cui Insulæ obtigere, hanc de divisione orbis inter Saturnidas tres, Jovem, Plutonem ac *Neptunum*, fabulam ortam esse, eruditè ostendit, *de Orig. & Progressu Idolol.* Eum *Ennosigæon* & *Sisichthona* Poëtas veteres & Theologos nuncupasse, testis est Ammianus Marcellinus: Quò alludens Virgilius, *Æneidos lib.* 2. inquit,

Neptunus *muros, magnoque emota tridenti*

Fundamenta quatit.

Quare non immeritò commune cum Terra templum habuit, ut ex Musæo apud Pausaniam notavit Marc. Donatus *in Dilucidat.* Hinc etiam, quoties tremuisset, supplicationes decerni, ferias indici, justitium fieri, dum sacra peragerentur, incerto neque nominato ulli Numini, solitum fuisse olim legimus. Ideo autem Nomen nominari noluerunt, ne, cùm certum sit Terræ aliam, aliam Maris potestatem esse, & tamen in Terræ motibus aqua plurimum valeat, unum pro alio fortè nominantes, falsâ religione populum devincirent, Ælianus *Histor. var. lib. 6. cap. 76.* Lycophron eundem cum Tritone *Neptunum* facit, unde versus Actii; apud M. Tullium *de N. Deorum lib. 2.*

Aut fortè Triton fuscinâ evertens specus
Subter radices, penitus undanti in freto,
Molem ex profundo saxeam ad cœlum vomit;

ad *Neptunum* trahit Dempsterus. Falsam autem fabulam de equo ab eo producto in contentione cum Minerva initâ, cùm nomen Athenis imponendum esset, contra Servium *ad init. lib. 1. Georg.* ostendit Bapt. Egnatius *Racematianum cap. 8.* ubi Palladem quidem oleam, *Neptunum* verò non equum, sed fontem, prolicuisse docet, idque confirmat verbis Ovidii *Metamorph. lib. 6. fab. 1.*

Stare Deum pelagi, longoq; ferire tridente
Aspera saxa facit, medioq; è vulnere saxi
Exsiluisse fretum, quo pignore vindicet urbem.

Ubi alii legerunt, *Feram.* Salaciam ei uxorem Varro tribuit. V. quoque A. Gellium *lib. 13. cap. 22.* Eundem à primis urbis initiis Romani coluere, *Consi* nomine, testibus Dionysio, Livio, Plutarcho, aliis, quamvis aliqui Consum à *Neptuno* distinguant. Hinc simulachrum ejus in pompa per Circenses Ludos cum aliis Deorum simulachris circumferebatur; unde non de Veneri panni agitatore, sed de simulachro isto, intelligit Salmasius versum Ovidii,

Plaudite Neptuno, nimium qui sfiditis undis;

i. nautica turba, de qua aliquid superius. Sic miles Marti plaudebat, Cereri agricola, Phœbo vates & augures, Veneri amatores &c. nec quidquam eorum, quæ recentiores Græci philosophati sunt, super Circi partibus & coloribus, apud Veteres, neque tunc hæ rationes cognitæ fuerunt super studiis & favoribus, quos singuli colores factionum Circi provocabant. V. Salmasium *ad Solinum pag. 903.* Græci quoque inter Genethlios Deos venerati sunt, quòd humore suo nativitatem promovere crederetur: unde Natalitiæ ejus ædes, Lacedæmone, Thom. Bartholinus *de Puerp. Vet.* Nec Cananæis populis ignotum hoc Numen, namque Dagonem Philistæorum, de quo V. 1. Sam. *cap. 5. versu 4.* ab Hebr. *Dag*, quod piscem significat, appellatum, quemque superiore sui parte hominem, inferiore piscem retulisse, contendit R. Da. *in locum cit.* Neptunum vel Tritonem fuisse, haud vanè dixeris: nec absimilem Triton habuisse figuram fingitur,

Frons hominem præfert, in priscem desinit alvus.

Pierius *Hierogla. lib. 1. pag. 28.* Pectus ei sacrum fecere Gentiles. V. Thom. Godvvynum *de Ritibus Hebr. lib. 4. cap. 4.* & plura de *Neptuno*, apud Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 2. cap. 13. & lib. 4. cap. 11. cum Paralipom.* Thom. Dempsteri. De coronamento ejus, quod ex pinu erat, V. Car. Paschalium *Coronarum lib. 6. c. 27.* Hodieque simulachrum ejus asservari in Musæo Kircheriano, Romæ, refert Georgius de Sepibus in *Descr. illius pag. 8.*

Epitheta quædam Neptuni.

Ἀσφάλειος, Athenis colebatur, ut navigantibus ἀσφάλειαν, id est, *securitatem*, conciliaret: vetus urbis illius clarissimæ Patronus, Aristophan.

Consus, à consilio dando, Romæ in veneratione eximia fuit: Inprimis à quo Romulo de rapiendis Sabinis consilium suggessit. Habebat autem aram subterraneam, juxta Circum Max. in qua ipsi sacra fiebant Consualibus, V. *suo loco*, uti & Diodor. *l. 6. c. 15.* Plut. Dionys. *l. 2.* &c.

Dagon, Philistæis dictus est, ab Hebr. *Dag*, quod *piscem* notat, V. *suprà*.

Ennosigæus, Gr. Ἐννοσίγαιος, à concussione terræ, appellatus est: quâ voce Juvenalis, *Sat. 10 versu 182.* usus est, *Ipsum compedibus qui vinxerat Ennosigæum.*

Equester, Gr. Ἵππιος, primus equos donandi artem quòd tradiderit, dictus, ut Diodorus testatur *loc. cit.* apud Rom. quoque cultus est. Unde in ludis Circensibus, *Neptuno* sacris, tam celebris equorum pompa & equestrium decursionum certamina tam frequentia fuere. Godvvynus *Anthol. R.*

Hippius, idem cum Equestri, V. ibi.

Natalitius, Lacedæmone templum seu ædem habuit, cognominatus à nativitate hominum, quam humore suo juvare ac promovere credebatur: ut *suprà* dictum.

Redux, in nummis quibusdam antiquis vocatur, quorum unum, qui T. Vespasiani Imp. est, exhibet Jo. Rosinus *Antiqq. Rom. lib. 2. cap. 13.* in quo icon Neptuni, dextrâ delphinum, sinistrâ tridentem tenentis, cum inscriptione, IMP. T. VESP. AUG. REST. Habuit autem *Neptunus* Romæ templum, in regione urbis nona: item ædem, cujus meminit Publius Victor.

Sativus, apud Græcos colebatur. Plut. *Symposiac. lib. 5. Problem. 3.*

Secundus Jupiter, à Nymphis vocatur, apud Claudianum *Nupt. Honorii versu 176.* V. quoque Statium *Achilleid. l. 1. versu 48.* & *de Neptuno Jove*, notata J. Bernartio *h. l.* ut & *ad initium Thebaid. lib. 4.*

Sisichthon, Gr. Σεισίχθων, à σείω, *quatio, concutio*, & χθών, *terra*, quasi *Terræ concussor*, dictus est Græcis, quòd in terræ motibus magna aquæ vis sit. Unde & Ennosigæum, quæ vis idem cum Sisichthone notat, appellatum fuisse, paulo *suprà* vidimus.

Triton, à Lycophrone quoque appellatur, ut & Actio, vetere Poeta, apud Tullium *de N. D. lib. 2.* Aliàs Triton à Neptuno distinguitur, ut dictum est, *suo loco*, &c.

Neptunus, Dæmonis quoddam genus, apud Gervasium Tilberiensem MS. *de Otiis Imperial. lib. 3. cap. 63. Anglia Dæmones quosdam habet, Dæmones, inquam, nescio dixerim, an secretas & ignotæ generationis effigies, quos Galli,* Neptunos, *Angli Portunos nominant: Illis insitum est, quòd simplicitatem fortunatorum colonorum amplectuntur & cùm nocturnas propter domesticas operas agunt vigilias, subitò clausis januis ad ignem calefiunt & ranunculas è sinu projectas prunis impositas comedunt, senili vultu, facie corrugatâ, statura pusilli dimidium pollicis non habentes, panniculis consertis induuntur, & si quid gestandum in domo fuerit, aut onerosi operis agendum, se ingerunt citiùs, humanâ facilitate expediunt. Illis insitum est, ut obsequi possint & obesse non possint. Verumtamen unicum nocendi modulum habent: cùm enim inter ambiguas noctis umbras Angli solitarii quandoq; equitant, Portunus nonnunquam invisus equitanti se copulat & cùm diutiùs comitatur, eundem tandem loris arreptis equum in lutum ad manum ducit, in quo dum infixus volutatur, protinus exiens cachinnum facit, & sic hujuscemodi ludibrio humanam simplicitatem deridet.* Adde, quæ de ejusmodi *Neptunis* refert Thomas Cantipratanus *l. de Apibus, c. 57. num. 10. 11.* C. du Fresne *Glossar.* Simile quid Sirenes sunt, Nereides, Tritones, Centauri, Silvani, Satyri, Fauni, Stryges, Harpyiæ, Cobali, de quibus multi multa: Voëtius *Vol. 1. Disp. de Creat. part. IIX.* aut fuisse monstra humana individua alicubi conspecta, sive ex nefario hominum cum bestiis concubitu, sive ex alio Naturæ errore genita: aut spectra Diabolica, quæ hominibus subinde eâ formâ apparuerint; aut species brutorum, simias similesve, quæ aliqua ex parte ad figuram humani corporis accedant. Nec pauca eorum, quæ de illis scribuntur, ad fabulas & otiosorum hominum figmenta referenda, ait. Paracelsus tamen in hisce talibus alia quatuor hominum genera quærit, quæ Deus præter homines Adami posteros carne, ossibus & ratione instruxerit, at in singulis elementis collocarit, in *Terræ* visceribus *Pygmæos* & *Gnomes*; in *Aquis Nymphas* & *Undenos*, in *Aere*, *Silvanos* & *Melusinas*; in *Igne*, *Vulcanos* & *Salamandras*; Incertumque esse an horum generi vera fides in Deum sit data & via ad salutem patefacta, *Epist. ad Atheniens. s. de Occulta Philos.* Sed luxuriantis ingenii suavia somnia sunt. V. Godelmannum *de Lamiis* & Del Rio *Disput. Mag. lib. II. quæst. 27.*

Nequam Color, idem cum *malo*, de pallido luteoque, cui *improbus* & *superbus* & *arrogans* oppositus, Salmasius *Not. ad Spartianum in Pescennio Nigro*, ubi de verbis illis, *Oris verecundi & semper rubidi*: V. quoque infrà in voce *Nithing*.

Neratianus Pescennius, unà cum Festo & Aureliano fratribus, inter Nobiles Romanos, sine causæ dictione, jussu Severi Imp. occisos, memoratur Æl. Spartiano *in Vita hujus Imp.*

Neratius Priscus, adde: Admodum familiaris Imp. Trajano fuit; & *Membranarum*, *Responsorum* ac *Regularum* libros conscripsit, ut ex Jure Civili liquet. Meminit quoque ejus *de Nuptiis* libri, A. Gellius *loco cit.* qui quidem in Jure Civ. non laudatur; sed huc referri posse videtur, quando *Neratius* citatur *leg. 5.* & *leg. 20. D. de jure dotium.* V. Anton. Thysium *Notis in A. Gellium.*

Nereis, apud Papinium Statium *Achilleid. lib. 1 versu 24.*

——— ——— quâ condita Ponto
Fluctibus invisis jam Nereis imperat Helle.

Græcè Νηρηΐς, *una est ex Nymphis marinis, quæ dicuntur Nereides,* vet. Schol. à *Nereo*, cujus filiæ finguntur ex Doride sorore ejus. Earum regina & caput Thetis fuit, cui malè habenti infinitæ *Nereides* comites dantur, apud Homerum *Il. σ.*

——— ——— ——— θεαὶ δέ μιν ἀμφαγέροντο
Πᾶσαι, ὅσαι κατὰ βένθος ἁλὸς Νηρηΐδες ἦσαν.

Qui mox recenset nobiliorum chorum, & *sorores* ipsas vocat:

Κλῦτε κασίγνηται Νηρηΐδες.

Erant autem Numina maris, & adorabantur pro talibus. Inde *Nereides* docuisse sacra Bacchi, Proserpinæ, Apollinis, Calliopes, memorat Orpheus. Vide Orphei *Indigitamenta Hymno 23.* qui paulo antè matrem iis assignat Tethyn, *Hymno 16.*

num 21. Pectus nudum iis tribuit idem Statius ubi suprà v. 77. de Thetide,

Orabat laniata comas & pectore nudo
Caeruleis obstabat equis ——

Cujusmodi formâ illas visas olim, Catullus arbitratur;

—— —— *illa viderunt luce marinas*
Mortales oculi, nudato corpore, nimfas.
Nutricum tenus extantes de marmore cano.

Id est, usq; ad papillas, velcum ipsis &c. V. *ad h. l.* Casp. Barthii *Animadvers.* ut & in voce *Nereus.*

Nericon, Graece Νήρικον, urbs Leucadiae, quam cum *Nerito*, monte Ithacae, malè auctores quidam confundunt. Haec cùm à mari longiùs prius esset remota, postea perfosso ab incolis Isthmo & portu ejus loco effecto, qui ponte junctus erat, ad illud fretum manu factum translata & *Leucas* appellata est. V. suprà in voce *Leucas.*

Nerione, V. *Nerio.*

Nerienses, cognom. Celticorum, à prom. *Nerio* seu *Celtico*, quo ab aliis Celticis, qui *Pasamarci* dicebantur, distingui solebant: erant autem illi in Hispania Tarraconensi. Salmasius *ad Solinum pag.* 276. *&* 278.

Nerion, V. *Nerium.*

Nerius, Dux Athenarum, post Antonium Acciajolum fil. nothum Rainerii Acciajoli Genuensis, quem pater Chalcocondylas pepulit. Ei successit frater Antonius *Nerius*, quem cùm alius, *Nerius* quoque dictus, excepisset, hic filio in tutela Matris relicto decessit. Mater, amore correpta Veneti cujusdam Nobilis, Petro Palmerio geniti, cui Praefectura Nauplii credita erat, eum spe nuptiarum ac Principatu Atheniensis, ut facto ab uxore sua divortio se duceret, pellexit. Unde cùm gravissimae primò lites, inde caedes orirentur, Franco Acciajolo, pupilli consobrino, ejus tutelam ac Ducatûs administrationem sibi vindicante: hic tandem superior, Ducis titulum ab Imp. Turcico Mahomete, Amurathis II. fil. nactus est. Sed cùm Imperator illum cum Principe Boeotiae consilia communicare paulo pòst intellexisset, Omarem, Thessaliae Praefectum, Athenas occupare & praesidium arci imponere jussit, à quo tempore Urbs Turcarum jugo subdita gemit, V. Chalcocondylam *lib.* 9. *pag.* 299. 300. Fr. Rossaeum *Archaeol. Attic.* &c.

Nero, Syris & posterioribus Graecis, locus ille delitiis famosus prope Antiochiam, *Daphne* dictus olim, abolitâ appellatione ista, vocari coepit, propter aquarum scaturigines: נר n. Syris & Arabibus idem, ac Hebraeis נהר *fluvius*; unde Νηρὸ hodieque Graecis est aqua. Hoc autem nomen antiquissimae ejus appellationi consentit planè: Nam Numerorum *cap.* 34. qui locus dicitur cùm à Mose, tum ab ejus paraphraste Onkelo עין *fons*, aliis Interpretibus Hebraeorum est דפני *Daphne.* V. supra in hac voce, & Casaubonum *ad Capitolinum in Marco Philosopho.* Imò Graeci non infimae solùm aetatis, sed etiam antiquioris νηρὸν & νερὸν aquam vocaverunt: Et νηρὸν, locus est aquis irriguus, unde νηρώνιος λίθος, seu νερωνιανὸς. de quo mox, Salmasius *ad Solinum pag.* 1105.

Neroniana, apud Auctorem *distichi*, quod in seculum Constantini factum est,

Saturni aurea secla quis requirat?
Haec sunt gemmea, sed Neroniana:

excellentissimus est smaragdus, Graecè Νερώνιος seu Νερωνιανὸς. Haec enim sunt gemmea secula longè utique aureis anteferenda, sed ex qua gemma facta? ex *Neroniana*: hic sensus distichi. Nomen ei, non à *Nerone* Imp. nec Domitiano, ut quidam volunt: nam Plinius, ut eorum aetati proximus, mentionem illius fecisset sine dubio. Ita autem is de optimo Smaragdo: *ad crassitudinem sui facilitate translucida, quod etiam in aqua nos juvat*; quod ad Neronianam Epiphanius refert, Καὶ μὲν Νερωνιανὸς ...... χλωρίζων, διαυγὴς καὶ εἰκόνα. Sed à *Nerone*, artifice ac lapidum politore: aut potiùs à νηρὸν, de quo paulò superiùs. Interim praefatus Auctor figuratè dicere vult, Constantini tempora *Neronianis* esse similia, quòd uxorem & natum occidisset. Salmasius *d. l.* Oleo, quo smaragdi meliores fiunt, etiam hanc smaragdi speciem optimam procuratam fuisse, idem Epiphanius tradit, &c.

Nersa, Cluverio *Nerisus*, vulgò *Neers*, fluvius est Geldriae in Belgio, memoratus *Chronico* Monasterii Laureshamensis seu S. Nazarii, ubi de Lothario Augusto Ludovici Pii filio ista extant: *Lothario Ansfrido tunc Palatino Comiti, illustri & spectabili viro ob egregia merita, praedium suum in Geizefurt, in pago Hattuariensi, super fluvium* Nerse, *& in pago Laumensi, in villa Sodeja, super fluvium Geldione, jure proprietatis contradidit: quod postea idem Ansfridus Laureshamensi Monasterio sub Abbate Dietricho contulit.* Quâ eadem de re ita Lotharii ipsius *litera*: *In pago Hattuariensi & in villa quae dicitur Geizefurt, super fluvium Nerse*: Et Ansfridi *litera, in pago Hattuaria, in villa quae dicitur Geizefurt, quae sita est super fluvium* Nersa &c. Defluit is inter Rhenum ac Mosam medius, & Wachtenduncam, Gelram caput & Ducatûs, Goch, aliaque Clivensium oppida praeterlapsus, decurrit in Mosam, apud Gennapiam: Proximus Bataviae & pago olim Mosano fuit. Itaque cùm in *Gestorum* Francorum *cap.* 9. *Dani per altum mare Galliam appulisse & Theoderici pagum Attuarios, vel alios devastasse*: Cùm quoque in vett. *Annalibus* Gallicis, A. C. 715. Saxones *devastavisse terram Hattuariorum*, dicuntur: utri Attuarii utrobique designentur, Cisrhenani ad *Nersam*, prope Bataviam, an Transrhenani, incertum est. Vide Hadrianum Valesium *Not. Gall.* in voce *Attuarii.*

Nervi, in fidibus (citharae id genus) chordae, Varroni etiam *nerviae*, apud Non. & A. Gellio *lib.* 9. *cap.* 7. Item id, quo arcus tenditur. Ovidius *de Ponto lib.* 1. *Eleg.* 1.

—— —— *Intentus* nervo *levis arcus equino.*

Veretro camelino optimè hoc fine uti populos Orientis, Aristoteles docet *de Animal. lib.* 5. *cap.* 2. Praeterea funes e *nervo* torquebantur, qualium Vitruvius meminit *lib.* 1. *cap.* 1. & *lib.* 10. *cap.* 15. ubi docet, iis brachia catapultarum contineri. Plautus similiter *Curcul. act.* 5. *sc.* 3. Antiquitus porro & inde vincula fiebant cervicum ac pedum; mansitque postmodum etiam ligneis, & tandem ferreis, nomen, ut infrà videbimus. Sed & e *bubulis nervis* flagella fere erant, quibus caesos saepe Martyres legimus &c. Gerhard. Jo. Vossius *de Idolol. lib.* 3. *cap.* 71. De *Nervis Arcuum*, ut aliquid addam, necessitate urgente, ex capillis mulieribus, facti memorantur Capitolino *in Maximino Jun. Praetereundum ne illud quidem est, quòd tantâ fide Aquilejenses contra Maximinum pro Senatu fuerant, ut funes de capillis mulierum facerent, quum deessent nervi ad sagittas emittendas: quod aliquando Romae dicitur factum. Unde in honorem Matronarum templum Veneri calvae Senatus dicavit.* Ubi historiam, in quam digitum intendit, habes apud Vegetium *lib.* 4. Lactantium *lib.* 1. & Servium *ad* 1. *Aeneid.* Hodie *nervo* arcus fauces Magnatum, imò & Imperatorum nonnunquam, elidere, apud Turcas in usu est. Quid vero sit *nervis incedere*, dicemus infrà in voce *Neurobates.* De verbo Artis Gymnasticae νευρῶ, i. *robustum* validumque *reddere*, hincq. orto Νεῦρον, *Nerv*, V. Casaubonum *ad Suetonium Tiberio c.* 6.

Nervus, Festo ferreum fuit vinculum, quo pedes impediebantur; aliis ex ligno fuit, unde Ξυλοπέδη Plauto: qui eo etiam cervices vinciri solitas esse, docet. Mentio ejus *in Legg. XII. Tabb.* ubi de eo, qui solvendo non erat, *Vincito aut* Nervo, *aut compedibus quindecim pondo, ne majore: aut si volet, minore vincito.* Et apud Plautum *Asinariâ*: *Qui adversus stimulos, laminas, crucesque, compedesque*, Nervos, *catenas, carceres, numellas, pedicas, bojas* &c. In priorem locum, notat Oiselius IC. *ad A. Gellium lib.* 20. *cap.* 1. ad Compedes pondus referendum, non ad *Nervum*. Cùm enim Compedes, Graecis πέδαι, vincula pedum essent ferrea, inde in iis pondus spectabatur: Demodorus in Medea, apud Pollucem,

Τριακοντάλιτροι εἰσι νεανίσκῳ πέδαι,
Triginilibres Juveni indantur compedes.

Et apud Plautum, *Crassae & ponderosae compedes.* *Nervum* autem pergit, vinculum quidem etiam erat pedum, sed ligneum, non ferreum. Auctor ei sententiae hujus fuit Salmasius *de M. U. cap.* 18. ubi *Nervo* pedes immissos & nervis in eo astrictos esse, docet. Unde Glossae Philoxeni *Nervum* interpretantur Ξυλοπέδην: sed & Graecis absolutè Ξύλον dicitur, & ἐν ξύλῳ δεδέσθαι, qui nervis vinciebatur. In lege Solonis ποδοκάκκη vocabatur; explicante Lysia *in priore c. Theomnestum*, ubi ex lege quadam Solonis haec verba referens, Δεδέσθαι δ' ἐν τῇ ποδοκάκκῃ ἡμέρας πέντε τὸν πόδα, ἐὰν μὴ προστιμήσῃ ἡ Ἡλιαία; Subjicit, ἡ ποδοκάκκη αὕτη ἐστὶν, ὃ νῦν καλεῖται ἐν τῷ ξύλῳ δεδέσθαι, id est, *ποδοκάκκη idem est, ô Theomneste, quod nunc vocatur, in* Nervo *vinciri.* Eodem loco similiter observat modò laudatus Heros, Comicos Latinos, qui palliatas docuerunt, quas verterant ex Graeco, pro ἐν ξύλῳ δεδέσθαι, posuisse *in nervo vinciri*: Unde contendit, errare eos, qui Festum secuti, *Nervum*, ferreum esse asserunt. Quòd verò *Nervo* colla etiam vinciri e Plauto notavit Festus, id inde factum, quia eodem vinculo tam cervices, quàm pedes & manus aliquando necti solebant. Habebat enim idem lignum quinque locis foramina, quibus collum, manus ac pedes inserebantur. Unde & πεντεσύριγγον ξύλον vocatur, ab Aristophane *in Equitibus.*

—— —— —— —— —— Τοῦτον
Δῆσαι σ' ἐκέλευε πεντεσυρίγγῳ ξύλῳ.
—— —— —— —— —— *Istum*
Vincire jussit quinquefistulari ligno.

Ubi vetus Scholiastes πεντεσύριγγον interpretatur, πέντε ὀπὰς ἔχον, δι' ὧν οἵ τε πόδες, καὶ αἱ χεῖρες καὶ ὁ τράχηλος ἐνεβάλλετο. id est, *quinque foramina habens, per quae pedes, manus ac cervix immittebantur.* V. quoque Hesychium, & plura apud Salmasium *dicto cap.* Hinc *in Nervum dare*, apud Livium *lib.* 6. *cap.* 36. ubi de debitoribus obaeratis, *An placeret foenore circumventam plebem, potiùs, quàm sorte creditum solvat, corpus in nervum ac supplicia dare*; id est, obligationis jure & conditione capi, atque in ergastulum abduci. De quo veterum rigore, diximus aliquid suprà, ubi de *Debitoribus.* De *Nervorum* verò corporis humani curatione à Galeno inventa, V. Gesnerum in *Vita* ejus

Nesis, adde: In *Neside* inf. in Neapolitano cratere sita, sepulchro marmoreo Romani cujusdam, circa A. C. 1550. reperto reclusoque, Lucerna adhuc ardens, in illo inventa est, quæ rupta, & aëri exposita, mox est extincta, teste Joh. Bapt. Porta *lib. 12. cap. ult.* qui eam ante Redemtoris nostri tempora monumento illi inclusam fuisse, addit. Fuit autem intra phialam vitream undique clausam, in qua quomodo accensa fuerit flamma, hoc opus hic labor est, Fortun. Licetus *de Lucernis antiqq. l. 2. c. 27.* qui *c. 29. mox seq.* docet, id uni huic *Nesideæ* lucernæ contigisse, cùm aliæ omnes intra urnas fictiles, easq; vitro nec intrinsecus, nec extrinsecus illitas, aut intra terræ caveas aut intra sepulcra, cùm per occultos poros, tum etiam per cæcas rimulas aëri externo pervia, fuerint olim reconditæ. Idem *cap. 3* post tot annorum seriem, Lucernæ hujus flammam igne rutilo ac mirè splendenti arsisse, testatur: & phialam, in qua supra 1500. annos Lucerna ardebat, limpidam fuisse ac omni ex parte perspicuam, nullibi maculâ ullâ infectam, ait *lib. 3. cap. 23.* adeoque fumum non excitasse exardentem hunc ignem colligit. Cumque nulla ejus icona Porta retulerit, suspicatur Licetus eam fuisse, cujus imaginem è Gazophylaco Cioffi, sub imagine rotundi vasis, cui Siren insidet, Lectori sistit *lib. 6. cap. 35.* Namque & facile fuit eam vitreo vase concludi, & Siren symbolum Neapolis est, à Parthenope, Sirene eo loci sepulta dudum, nomen trahens. Unde cùm Parthenope fortassis incola *Nesideæ* inf. vel potiùs Sirenusæ in freto Siculo fuerit, concludit referre hanc Lucernam sepulcrum ejus, quæ monumentum habuit Neapoli Urbe Metropolitana, sub cujus ditione *Nesis* est cum Sirenusis & aliis, ubi dudum Sirenes habitavere. V. cum *toto illo cap.*

Nessis, Inf. minuta Campaniæ, quam olim pelago fluctuasse, pòst fixam esse, fabulantur. Papin. Statius *lib. 3. Sylv. 1. v. 148.*

> *Spectas & Icario nemorosus palmite Gaurus,*
> *Sylvaq;, quæ fixam pelago* Nessida *coronat.*

Circa eam aërem gravem esse, imò gravissimum & pestilentem, tradit Lucanus *lib. 6.*

> *Traxit iners cælum fluidæ contagia pestis*
> *Obscuram in nubem. Tali spiramine Nesis*
> *Emittit Stygium nebulosis aëra saxis,*
> *Antraq; lethiferi rabiem Typhonis anhelant.*

V. Hermolaum Barbarum *ad Plinium lib. 4. cap. 12. & lib. 19. cap. 18.* Isaac. Casaubonum *Commentar. ad Strabonem lib. 13.* Ausonium Popmam *Not. ad Ciceronis Epist. ad Attic.* Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium*, &c. nec non suprà in voce *Nesis*.

Nestis, regio Illyrici, cujus incolæ *Nesti*, Græcè Νεςοὶ, à fluvio cognomine sic dicti, V. *ibi*.

Nestoreus Crater, memoratur Martiali *lib. 8. Epigramm. 6.* ubi invectus in vanam Eucti vasorum ostentationem, hinc pocula priscis celebrata laudandi occasionem sumit,

> *Hoc cratere ferox commisit prælia Rhœcus*
> *Cum Lapithis; pugnâ debile cernis opus.*
> *Hi duo longævo censentur Nestore fundi.*
> *Pollice de Pylio trita columba nitet &c.*

Fuit nempe is geminus, Græcè ἀμφικύπελλον, *habens duos fundos*, ansas quatuor & earum singulis insidentes binas columbas, de quo pluribus agit Athenæus *lib. 11. cap. 12. & 13.* V. quoque Homerum *Il.* λ.

Nestoriani, adde: Quinque observant Jejunia annua seu Quadragesimas, Quarum primam & maximam ante Pascha incipiunt Dominicâ Quinquagesimæ. Secundam, quæ est SS. Apostolorum, auspicantur a feria 2. post primam Dominicam Pentecostes: Tertiam Assumtionis, a Kal. Augusti: Quartam Nativitatis Christi à 25. die ante Festum: Quintam exigunt in hebdomade ante Septuagesimam, feriâ secundâ, tertiâ & quartâ, quemadmodum Jacobitæ, eamque *Ninives* vocant, vel *Jonæ*, in memoriam pœnitentiæ Prophetæ hujus. Et quidem in prima nec pisces comedunt, nec vinum bibunt. In secunda, Sabbatho ac Dominicis non jejunant. In tertia, à lacticiniis non minùs, quàm carne, abstinent, excepto Festo Transfigurationis. Quartam & quintam eodem modo observant. V. Car. du Fresne in voce *Quadragesima*.

Nethinæi, dicebantur apud Israëlitas, *servi putantes ligna ac haurientes aquam pro domo Domini*; Non ex Levitarum, aut Israëlitarum numero: sed ad id officii damnati erant Gibeonitæ, qui Josuam, dicendo longinquos se esse, cùm tamen in medio Israëlitarum habitarent, fraudulenter deceperunt, V. Josuæ *cap. 9. v. 22.* His postea id nominis hæsit, ab Hebr. נתן *Nathan*, i. *dedit*, ut, quasi *dediditii* seu *ascriptitii*, sic dicerentur. Dati enim erant ad servitium Templi; qui Levitis, Sacerdotum Ministris, inservientes, viliora obirent ministeria. Illis Davidis ac Salomonis tempore, alii ex devictis Cananæis accessere. Franc. Burmannus, *Synops. Theol. Part. I. lib. IV. cap. 9.* Quod ministerium, quam vile fuerit, patet ex locutione proverbiali, cujus mentio Deuteronomii *cap. 29. versu 11. Parvuli vestri, fœminæ vestræ & peregrinus, qui est in medio castrorum tuorum: tum is qui putat ligna tua: tum qui haurit aquam tuam.* Dici autem cœperunt *Nethinim*, circa Davidis tempora, & ab Esra ac Nehemia hoc nomine perpetuò insigniuntur. De iisdem ab Israëliticis conjugiis arcendis, duo Majorum suorum decreta, tradunt Magistri, alterum Josuæ, quod temporarium fuisse ajunt: alterum Davidis R. quo arcebantur in perpetuum, quod & inde natum esse ajunt, quia adeò crudeles sese exhibuerant Gibeonitæ, ut sine suspendio septem filiorum Saulis Regis nollent placari, V. Johan. Seldenum *de Jure Nat. & Gent. juxta Discipl. Hebræor. lib. 5. cap. 14.* Eodem modo, Brutii, quòd Annibali, quamdiu in Italia versabatur, adhæsissent, lictores Magistratuum: & Piceni, cursores, à Romanis, effecti sunt. Imprimis verò cum Lacedæmoniorum servis, qui Helotæ dicti, magna *Nethinim* istis affinitas fuit. Illi enim, ex Messeniis captivi, cùm sæpius à Lacedæmoniis victi superatique essent, similiter ad publica ministeria populo exhibenda, aquam etiam hauriendam ac secanda ligna, damnati leguntur, apud Scriptores Græcos. V. Thom. Godvvynum *de Ritibus Hebr. lib. 1. cap. 5.* Franc. Burmannum *Exposit. loci Josuæ cit.* &c.

Neton, simulachrum Martis, radiis ornatum, Accitanis in Tarraconensi Hispania maximâ religione cultum, memoratur Macrobio *Saturnal. lib. 1. cap. 19.*

Neufville, nomen illustris in Gallia Familiæ, quæ præcipuum decus debet Nicolao Villaregio f. Domino *de Villeroy*, qui 56. annis sub quinque Regibus Franciæ regni negotia gessit, Minister & Secretarius Status. Series familiæ hæc: Nicolaus *de Neufville* Dn. *de Villeroy*, ex Johanna *Prendhomme* (fil. Domini *de Fontenay*) pater fuit Nicolai *de Neufville* Dn. *de Villeroy*, cui ex Magdalena Albaspinæa genitus Carolus *de Neufville* March. *de Halincourt*, Jacobam sibi junxit Harlæam, atque ex ea suscepit Nicolaum *de Neufville* Duc. *de Villeroy*: quo & Magdalenâ *de Crequy de Lesdiguieres* (fil. Caroli Duc. *de Crequy & Lesdiguieres*, defuncti A. C. 1638.) genitus Franciscus *de Neufville*, M. *de Villeroy*, Mariam Margaritam Cossæam (fil. Ludovici *de Cossé* Duc *de Brissac* extincti A. C. 1661.) uxorem habet, liberorum aliquot ex illa pater. Spenerus *Theatr. Part. III. p. 78.*

Nevidunum, opp. pagi Bernensis, adde: Baudr. Tribus circiter milliaribus à Geneva, locat Plantinus. Gall. *Nyon*, Germ. *Newis*. Cujus mentionem licèt Cæsar non faciat, antiquum tamen id esse varie probare conatur Guillimannus, qui illud inter XII. oppida ab Helvetiis combusta fuisse censet; auctoritate nixus Chronicorum Vaudensium, hoc oppidum ante Jul. Cæsarem *Benevis* vocatum, & à quodam Beneno Helvetiorum Rege sumptuosè extructum variisque privilegiis exornatum fuisse, asserentium. Sed si jam ante Cæsaris tempora Helvetiorum hoc oppidum fuit, quâ ratione ejus non meminerit Cæsar, qui Genevæ per aliquot tempus mansit, non video. Ex iisdem Chronicis, de *Nevidunno* ante Cæsaris adventum destructo, & sub Vespasiano, à quodam Centurione *Nyon* reparato, fabulandi ansam sumsit Mercator. Cluverius *lib. 2. cap. 4.* supponens, Cæsaris murum hac in parte fuisse, credit, ex pluribus castellis à Cæsare extructis primum lacuique proximum haud dubiè fuisse, quod postea in oppidi modum excreverit, & Colonia, cognom. *Equestris*, factum sit. Quin hinc militum præsidium à Cæsare contra Helvetios lacui impositum, vult idem. Unde Lucanus,

> *Cæsar ut acceptum tam prono milite bellum,*
> *Fataq; ferre videt: ne quo languore moretur*
> *Fortunam, sparsas per Gallica rura cohortes*
> *Evocat: & Romam motis petit undiq; signis:*
> *Deseruere cavo tentoria fixa Lemanno:*

quæ tentoria; fuisse creduntur, inter *Nevidunum* & Rotulum, annotante Gaudardo &c. Burgundico bello, oppidum ab Helvetiis occupatum est: bello dein Sabaudiæ Ducis contra Genevenses, prope illud, memorabili prælio, à 415. Helvetiis, qui Genevenses adjutum venerant, exercitus Ducis victus est cæsusque, A. C. 1535. die 10. Nov. Stumpfius *Chron. Helvet. lib. 8. cap. 34. & 36.* quo tempore, cum tota regione circumjacente, transiit in Bernensis Reip. ditionem. V. Joh. Bapt. Plantinum *Helv. Antiq. & Nov.* ac reliqua in voce *Equestris*.

Neuma, Græcè Νεῦμα, apud Scriptores Ecclesiasticos medii ævi, cantum notat suavem admodum & spiritualem, quo vix verba exprimebantur, dum longâ pausâ quæque syllaba protrahebatur, ita ut ex oris tantùm apertura ac canentis *nutu* motuque, intelligerentur verba. Quæ cantus species præcipuè adhibebatur, in Natali Domini, unde recentiores Musici, in ea nocte, pro *Noel*, quod Natalem Gallicè notat, contractè *Ne*, pronuntiant. Antiquitus tamen in Choro *neuma* canebatur ad *Kyrieleison*, vel ad dictionem *Hierusalem*, quia ad cœlestem patriam ab omnibus suspiratur. Rupertus *de divin. Offic. lib. 1. cap. 35. Jubilamus magis, quàm canimus, unamque brevem digni sermonis syllabam in plurimas neumas vel neumarum distinctiones protrahimus, ut jucundo auditu mens attonita repleatur & rapiatur in gloria.* Eadem interjectio sæpe in cantu *Alleluja* apud Græcos post Epistolam frequentatur, Dominic. à Macer *in Hierolexico*. V. supra in voce *Pneuma*.

Neurobates, apud Vopiscum *in Carino*. *Nam & neurobatem, qui velut in ventis cothurnatus ferretur exhibuit*: Græcè Νευροβάτης, qui *nervis* incedebat, dictus est. Nempe inter Vett. *τοὺς καλοβάτας*, non solùm fuere schœnobatæ seu funambuli,

Sed etiam *νευροβάται*, quales hodie fortean nullibi visuntur. Et quidem *σχοινοβάται* erant, qui super funes crassiores inambulabant & saltabant, ut fieri etiamnum videmus. *Neurobatæ* verò longè majorem artem & audaciam professi, nervis ac fidibus incedebant ac filis tenuissimis, ita ut vix apparentibus præ subtilitate filis, super quæ ambulabant, quasi in ventis ferri viderentur. Certe Funambulos à *Neurobatis* distinguit Firmicus *lib. 7. Erunt funambuli, oribatæ*, neurobatæ, *& qui talia pertractent*: quorum hos Tertullianus expressit eleganter *libr. de Pudicitia. Age tu funambule pudicitiæ ac castitatis, & omnis circa sexum sanctitatis, qui tenuissimum filum disciplinæ ejusmodi veri avia pendente vestigio ingrederis, carnem spiritu librans, animam fide moderans, oculorum metu temperans.* Ubi generaliore *funambulum* dixit vocabulo, qui verius erat dicendus *neurobates*. V. Salmasium *Not. ad Vopiscum in Carino Imp.*

Neustria, adde: Secundùm Valesium, post Chlodovei mortem, nova nomina à Francis excogitata & Galliarum provinciis Belgicæ ac Lugdunensi imposita sunt. *Austriam* vel *Austrasiam*, appellavere partem Galliæ ad Ort. quæ Rheno ac Mosâ continetur; *Neustriam* vel *Neustrasiam*, nonnunquam *Neptricum* vel *Neptriam*, quæ ad Occ. vergens inter Mosam ac Ligerim interjacet: Burgundiæ verò & Aquitaniæ sua nomina reliquere. Et quia Austria ac *Neustria*, primæ in Gallia Francorum sedes fuere, hinc seu junctim, seu separatim, communi nomine sæpissimè *Franciæ* appellatæ, sicque Aquitaniæ ac Burgundiæ contradistinctæ sunt, ut ex Gregorio Tur. ac Fortunato patet. Ambas quoque idem Fortunatus *lib 6. Carm. 1. & 7.* à Francis, Germanicæ originis gente, *Germaniam* nominat ac *Regna Germanica*. Postea Longobardi, natio & ipsi Germanicæ, cum partem Italiæ armis obtinuissent, Francos imitari, quasdam ibi ditionis suæ regiones, à situ, *Austriam* & *Neustriam* similiter dixere, suo Tusciæ nomine relicto: Unde Liguriæ ac Æmiliæ Austriam & *Hesperiam*, id est, *Neustriam*, interponit Auctor *lib. Episcoporum Italiæ c. Elipandum.* Meminit *Neustrasiorum* Fredegarius, aliique, unde errant, qui *Neustriam* corruptum esse nomen, & pro *Neustria* vel Neptrico *Westriam* scribendum esse, contendunt. Fuit autem *Neustria* à Franciæ Monarchis Austrasiæ prælata, utpote Regni sedes; & jam inde a Chlotario posteriore, Dagoberti Patre, sub uno eodemque Rege Merovingo, Burgundiam habuit conjunctam, quæ proin ambæ communi nomine *Regnum Occidentale* Hermanno, *Francia* quoque Historicis Gallicis, & *Neustriæ* Burgundiæque una incolæ, plerumque *Franci* dici cœperunt, cùm antea solis *Neustriæ* & Austriæ nomen *Franciæ* tribueretur: *Franciam Sequanorum* vocat *Neustriam*, Auctor *lib. de conversione S. Huberti*, id est, *Franciam ad Sequanam fl.* Postea, circa Principatum Caroli M. *Neustria* imminui, & quæ priùs a Mosa ad Ligerim pertinebat, Sequanâ ac Ligeri claudi cœpit, qui olim Armoricæ fines fuerant: & hic *Ducatus inter Ligerim ac Sequanam* appellatur, in vett. Gallorum *Annalibus*: Quem Lambertus, Rotbertus, Hugo. *Abbas* vel *Clericus* cognominatus, Odo Rotberti filius, qui postea regnavit, Rotbertus, Hugo Magnus ejus filius ac Hugo Hugonis fil. antequam regnaret, obtinuere. Ex quibus aliqui, inprimis Hugo Magnus, *Duces Francorum* vocitati sunt, ipsaque *Neustria* sæpe *Francorum Ducatus* audiit, cujus incolæ Historicis, qui Principatu Caroli Calvi, ejusque posterorum, scripsere, *Transsequani* & *Transsequanenses* appellantur. Eum in modum arctatis *Neustriæ* limitibus, pars quondam ejus, inter Sequanam, Scaldim ac Mosam jacens, *Francia* appellata est: & quoties Franciam à *Neustria* & Austrasia Gallici Scriptores distinguunt, haud dubiè hanc Franciam, portionem veteris *Neustriæ*, designant, quæ hodieque ex parte appellationem *Franciæ*, circa Lutetiam & trans Sequanam, retinet. *Mediam Franciam* videtur eam vocasse Ludovicus Pius Aug. ejusque *Franciæ* Carolus M. in divisione Regni inter filios. Annales Bertiniani in rebus anni 880. Abbo *lib. 2. de obsid. Lutetiæ*, meminerunt. Tandem, uti Armorica, quæ Sequanâ & Ligeri olim terminabatur, pro sola postea Britannia min. accepta est: Sic *Neustria*, quæ Mosâ primùm ac Ligeri; deinde Sequanâ ac Ligeri, claudebatur: iterum minor facta & pro regione, quæ hodie *Normannia* dicitur, sumi cœpta est; nomine quoque veteri sensim abolito, postquam Carolus Simplex eam Rolloni, Normannorum Duci, habitandam concessit, A.C. 895. Quemadmodum Austrasia *Lotharingia* vocari cœpit. Cœterùm quòd Aimoinus & Hugo Floriacensis Monachi ac Bernardus Guidonis aliique Rheno & Mosâ veterem Austriam claudunt, Mosâ ac Ligeri priscam terminant *Neustriam*, haud usquequaque exactè dictum est. Quippe cis Mosam est Campania Gallica, Austriæ olim portio non contemnenda, & Mosomagum, Duciacum ac Macerias ad Mosam; ad Axonam Sedunum, Attiniacum, Reiteste, Castrum Portianum ac Pontem Varensem habet, ad Vidulam Durocortorum Remorum & Fines: ad Matronam Catalaunos & Sparnacum; ad Albam flumen Barrum & Arciacam: quæ omnia oppida, & castella ac loca usque ad Albam, ad Austrasiorum Reges pertinuere. Sed & Portico, in Campania, villa erat Regia Regum Austrasiæ, & celeberrimum palatium, quod vulgò *Ponion* hodieque appellant, parùm distans à Victoriaco Incenso. Eidem Campaniæ contribuebatur Lugdunum Clavatum, Ducum Campaniæ Austriacæ olim sedes, non longè à Ponte Varensi & fluvio Axona. Jam Cameracum oppidum ad Scaldim nobile, Theodorico, ejusque filio ac nepoti, atque etiam Childeberto Austrasiorum Regibus paruisse constat: quod cis Mosam est, & ab eo flumine multis millibus distat. Hadr. Valesius *Notit. Galliar.* De illa sic Guil. Brito *Philipp. lib. 8.*

> *Quæ priùs antiquum cum* Neustria *nomen haberet,*
> *Post a Normannis habuit Normannia nomen,*
> *Qui gaudent patrii memores idiomatis esse* &c.

Neuville, nomen castri & familiæ Principum Salmensium, qui ex illustri, in tractu Rheni, Rheingraviorum seu Comitum Rheni stirpe oriundi sunt. Johannes enim Johannæ Sarvverdensis maritus, qui exeunte seculo XV. vivis excessit, cum duos suscepisset filios, Johannes quidem *Merchingensem* seu *Kirburgium* ramum ortus est: Philippus verò *Dannium* emisit, qui iterum tres præcipuè palmites habet, *Salmensem* s. *de Neuville*, *Grumbachium*, & *Dannensem*. E quibus primi probatio hæc est: Johannes Com. Sylvarum (nam hic titulus postea accessit) & Rheni, defunctus A.C. 1476. ex Elisabetha Hanovica, pater fuit Johannis, qui obiit A.C. 1491. Hoc & Joanna Com. Salmensi genitus Johannes junxit sibi Johannam Com. Sarvverdensem, obiitque A.C. 1499. Pater Philippi Com. Sylv. & Rheni *in Daun*, qui decessit A.C. 1521. relicto ex Antonia *de Neufchastel*, Philippo Francisco, defuncto A.C. 1561. Huic ex 4. conjuge Maria Ægyptiaca Oetingensi genitus Fridericus Com. Sylvarum & Rheni, *in Neuville*, extinctus est A.C. 1608. ex Anna Amalia Erpachia, pater Friderici Magni (qui Gubernator Trajecti ad Mosam, ante annos aliquot, obiit, relictis ex Margaretha fil. Trissardi Bar *de Tournebeuf* [illegible] *bèria*) Annæ Mariæ (ux. Henrici V. Senioris Rutheni Dn *de Plauen*) & Franciscæ, qui omnes *Comites Sylv. & Rheni &c. Lineæ* Neuvillanæ seu *Salmensis*. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobilit. Europ. Part. I pag. 38. & in Ind.*

Nexi, dicebantur apud Romanos, homines aliàs liberi, sed qui, ob æs alienum, in vincula dabantur, apud Creditorem, ut ei se vitent, donec debitum dissolvissent: Ita quidam. Sed negat id Salmasius, *Nexum*, ex Varrone *de L. L. lib. 4.* non vinctum, sed simpliciter corpore obligatum vel oppignoratum, dictum esse ostendens, docensque, eodem modo *Nexum* ipsum debitorem vocatum fuisse, cujus corpus pro pecunia credita obnoxium est, quemadmodum bona *nexa*, quæ sunt obnoxia & oppignerata. Unde in *Legg. XII. Tabb.* de eo, qui post 30. dies justos, nondum satisfecerat, dicitur: *Vincito aut nervo, aut compedibus quindecim pondo* &c. non verò, *Nectito*, quod aliàs dixisset Legislator, si eidem *nectere* idem fuisset, quod vincire. V. Jac. Oiselium *Notis in A. Gellium lib. 20. cap.* [illegible] ut & suprà, in voce *Debitor*. Adde insignem Livii locum *lib. 2. cap 23* Duravit autem mos ille usque ad Consulatum C. Pœtilii, L. Papirii Mugillani, sub quibus is desiit, hac occasione. Idem *lib. 8. cap. 28. Eo anno plebi Romanæ, velut aliud initium libertatis factum est, quòd ligari nexi desierunt: mutatum autem jus ob unius fœneratoris simul libidinem, simul crudelitatem insignem. L. Papyrius is fuit, cui quum se C. Publilius ob æs alienum paternum nexum dedisset; quæ ætas formaq; misericordiam elicere poterat, ad libidinem & contumeliam animum accenderunt — postquam aspernabantur flagitium aures — nudari jubet, verberaq; afferri. Quibus laceratus juvenis cùm se in publicum proripuisset — ruptum eo die ob impotentem injuriam unius ingens fidei vinculum: jussiq; Consules ferre ad populum, ne quis, nisi qui noxam meruisset, in compedibus, aut in nervo teneretur. Pecuniæ creditæ bona debitoris, non corpus obnoxium esset. Ita nexi soluti: cautumque in posterum, ne necterentur.* Nec omittendum, quòd, quum in Nexos flagris animadverteretur, tibiæ sonum adjungi consuevisse, notat Scaliger *Poëtices lib. 1. cap. 20.* Cœterùm, olim Nexum dictum est, quodcunque per æs & libram gerebatur; unde *Nexum*, quasi *Nec suum*, Varroni *de L. L.* Hinc in *LL. XII. Tabb.* *Ut cùm Pater familias super familia sua legaret*, Nexum *faceret, perque æs & libram familiam manciparet, ac præter libripendem cives Romanos puberes ne minus quinq; adhibeat.* In quæ verba Rosinus notat, tria fuisse apud Romanos Testamentorum genera, unum quod calatis Comitiis: alterum quod in procinctu: tertium, quod per æs & libram appellatum sit, cùm nempe Paterfamiliâs ei, quem vellet successorem relinquere, familiam suam & universum jus Patrisfamiliâs mancipio venderet & simul hæredes nuncuparet. Fiebat verò mancipatio familiæ, quæ imaginaria venditio erat, hoc modo: Quinque aderant testes, & libripens, cives Romani ac puberes; quibus præsentibus, is qui successor defuncti erat futurus, patrimonium morituri emebat, verba quædam dicens solemnia, nempe: *Hujus ego familiam, quæ mihi empta est hoc ære æneaque librâ, Jure Quiritium meam esse ajo:* dein ære percutiens libram, dabat, imaginarii pretii nomine, nummum æneum ei, à quo hæreditatem expectabat, sicque dicebatur familiæ emtor. Et hoc Leges dixere, *Nexum facere*. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 8. cap. 6.* Idem in reliquis etiam contractibus obtinuit, in quibus Libripens, id est, qui libram æneam tene-

tenebat, similiter adhibebatur, eamque emptor raudusculo sive ære gravi feribat; Tumque res in contractum deducta, mancipio *Nexuque* ejus fieri dicebatur. Unde *in Legg. XII. Tabb. Raudusculo libram ferito.* Nempe seculo Decemvirali libra in contractibus dominabatur, quâ opus erat, ut stipem sive æs grave adpenderent: Sed & postmodum recepto jam pecuniæ signatæ sive numeratæ usu, libræ tamen consuetudo permansit, ut constat è Plinio *Hist. Nat. lib.33. cap.3.* cùm ait: *Quin & militum stipendiorum, hoc est, stipis ponderandæ pensatores, Libripendes dicuntur; quâ consuetudine in his emtionibus, quæ mancipi sunt, etiam nunc libra interponitur.* Jac. Oiselius *ad A. Gellium lib.15. cap.13.* F. Sylvius *in Orat. Cic. pro Murana*, ubi legis incertæ *de Nexu* mentio fit, eandem rem exemplo servi, qui venderetur, explicat: Præsentibus enim quinque testibus, & Libripende, emtor manu tenens æneum nummum, dicere solebat, *Hunc ego hominem ex jure Quiritium meum esse ajo, isq; mihi emtus est hoc ære*: tum nummo libram feriens, dabat eum venditori. Quod emtionis genus ideo *Nexum* dictum fuisse ait, quia *necteret* Venditorem, ut periculum judicii præstaret: Ita enim lex illa sancit, *In his rebus quæ mancipi sunt, is judicii periculum præstare debet, qui se Nexu obligavit.* Idem ritus *Venditio per æs & libram*: Item *Mancipatio*, vocabatur. Cal. Var. *Nexum* dicit, abalienationem fuisse civilem, quæ fiebat per æs & libram, id est, ære nummove aliquo percussâ librâ, quo pacto solutio repræsentabatur, apud Fr. Gouldmannum *Diction.* &c.

Nexilis Corona. V. suprà ubi de *Nectendi artificio*.

Nexus, συμπλοκαὶ in lucta in genere; inprimis in pancratio; soli enim pancratiastæ *nexus* humi implicabant & explicabant, quod optimè calluisse Antæum, cui cum Hercule aliquando res erat, refert Solinus: πέπλεκτος χαμαὶ hujusmodi luctandi modos vocabant Palæstritæ. Græca Eusebii, τὸν λεγόμενον Γηγενῆ, διὰ τὸ ἐμπειρότατον εἶναι τῶν λεγομένων περὶ τοὺς παλαιστὰς πτώσεων χαμαὶ, ὡς ἀπὸ τῆς μητρὸς γῆς βοηθεῖσθαι δοκεῖν. Mox, ὡς Ἡρακλῆς ἰσχυρὸς ὢν μὴ προσδεηθεὶς . ζέσεως τοῖς ἅμμασι καὶ μετεωρίσας διεχρήσατο. Dicit, Herculem nati vis pollentem viribus, arte illâ palæstricâ & modis illis luctandi, qui humi exercebantur, non indiguisse & comprehensum Antæum, qui *nexuum* humi complicandorum apprimè peritus erat, sublimem, ita ut terram ampliùs non tangeret, elatum interfecisse. Et in hoc à Lucta differebat pancratium, quòd luctæ omnis ad victoriam ratio consisteret, in subvertendo adversario ejusque finis esset τὸ καταβάλλειν, quod propriè ῥίπτειν dicebant, i. *stantem dejicere ac solo illidere*: Pancratium vero humi inter jacentes perageretur. Unde Theocritus in Ἡρακλίσκῳ, ὡς γαίῃ προπεσόντας πυγμάχους vocat Pancratiastas, qui hanc artem habebant, ut vincerent velut in terram cadentes & resupinantes se: Cujusmodi ὑπτιασμοὺς non tutos esse luctantibus, ait Plato *in Euthydemo*; quia præcipuum in lucta primumque, stare firmiter inconcussum atque non cadere: at, qui sese resupinat, ut in pendenti est, facilè impelli potest, & lapsui obnoxium se magis facit. Scilicet, quod in lucta intutum est, in pancratio artis pars non parva. Ab his autem *nexibus* in terra complicandis, Κυλιστικοὶ dicebantur, qui hac arte valebant. Hinc τὸ παγκράτιον Plutarchus, περὶ τὰς κυλίσεις plurimùm versari dicit, *Sympofiac. lib.2. cap.4.* Οὔτι γὰρ δρόμον, οὔτε πυγμὴν ἐν παλαίστραις διεπονοῦντο, ἀλλὰ πάλην καὶ παγκράτιον τὸ περὶ τὰς κυλίσεις· ὅτι γὰρ μέμικται τὸ παγκράτιον ἔκ τε πυγμῆς καὶ πάλης δῆλον, &c. V. Claud. Salmasium *Exercitat. Plinianis ad Solinum pag.290.& seqq.* ut & hic passim, in *Lucta*, *Pancratium*, *Volutatoria pugna* Addo saltem, Nexus istiusmodi, qui & *nodi*, proprias fuisse luctaminis & pancratii voces, in pugilatu enim iis uti non licebat: Græceque ἅμματα dici. Glossæ, Nexum, ἅμμα ἐπὶ πάλης δεσμός. Tralatitiè vocem adhibuit Ammianus Marcellinus *lib.15.* *Et Paulo quidem, ut relatum est suprà, Catenæ inditum est cognomentum, eo quòd in complicandis calumniarum nexibus erat indissolubilis, mirum in nodorum varietatem sese diffendens, ut in colluctationibus callere nimis quidam artifices solent palæstritæ.*

NI.

Niblatus, apud Joann. Diaconum, in *Vita S. Gregorii cap. 83. & 84.* ubi de indumentis Sylviæ, matris ejus, *Ferens in capite matronalem mitram candentis brandei varietate niblatam*: mendosè positum est, pro *nebulatus*. Erat enim velum tenuissimum, capiti ejus matronæ involutum, instar Turcici turbantis, uti apparet ex imagine ejus, quam suo *Hierolexico* inseruerunt Dominicus & Carolus Macri.

Nicæa, urbs, adde: Canones Synodi hujus Oecumenicæ, quorum XX. saltem genuini, ut patet ex *Codice Canonum Ecclesiæ Universæ*, primo loco in hoc comparent, licèt Concilii Ancyrani Canones vetustiores sint, διὰ τὴν τῆς οἰκουμενικῆς Συνόδου αὐθεντίαν, *propter auctoritatem Synodi Oecumenicæ*, ut habetur in *d. Codice.* Et tum quidem cœptam esse Collectionem Canonum probabile est, ita ut Canones Nicæni primo loco ponerentur, iisque subnecterentur Canones Nicænis anteriores, Ancyrani, Neocæsarienses, Gangrenses & Laodiceni; hoc enim ordine in laudato *Codice* occurrunt. Verùm non diu Ecclesia Romana solis Nicænis, & qui cum iis ambulabant, usa fuit: sed eodem cum Orientalibus studio, colligere perrexit, quibus cum communibus hostibus depugnaret. Eos autem conquisivit ex Oriente & in Latinam linguam vertit, jam ante Dionysium Exiguum, de quo *suprà*. Nam *Codicem Canonum* in Ecclesia Romana jam tum fuisse, apparet inter alia ex fraudulenta illa *Collectione* Zosimi Pontif. qui A. C. 417. ad Synodum VI. Carthaginensem 227. Episcoporum, Faustum, Philippum & Asellum misit, eo fine potissimùm, ut Episcopi Afri ad Romanum appellarent. Quod ut fieri debere probaret, laudavit Canones Synodi *Nicænæ*, sed ex sua Collectione, quæ continebat Nicænos Canones viginti, Ancyranos viginti quinque, Neocæsarienses quatuordecim, Sardicenses viginti & unum: qui simul computati faciunt Canones octuaginta. Atque hanc collectionem Zosimus, nomine *Canonum Nicænorum*, obtrusit Patribus; quibus sc. à potiori parte probatis, adjunxerat Canones Sardicenses, ab Orientalibus & Afris repudiatos, iisque, veluti Nicænis, adstruere jus appellationis ad Romanam Sedem voluit. Quæ res tantum negotii Patribus fecit, ut pro detegenda fraude, ad Constantinopolitanum, Alexandrinum & Antiochenum Episcopos mitterent, Canones Nicænos authenticos petitum, V. Mornæum *Myster. Iniquit. pag. 51. edit. Daventr.* Inde natus error de LXXX. Canonibus hujus Concilii: è quibus XX. tantùm, uti dictum, genuini, quos, præter Codicem Canonum Eccl. Cathol. probant ejus versiones variæ & Historia Ecclesiastica, V. Theodoretum, Socratem, Stephanum Papam *cap.13. dist.16.* Sed nec isti Canones LXXX. quos Alphonsus Pisanus & Franciscus Turrianus Jesuitæ ediderunt, ex Arabico translatos, non spurii ac supposititii sunt; acceperé autem illos, ut fertur, a Patriarcha Alexandrino duo Legati, quos ad eum miserat Pius IV. ut eum ad Concilium Tridentinum invitarent &c. Gerb. von Mastricht *Histor. Juris Ecclesiastici num. 16.35.58.61. & 69.* V. quoque de Canonum horum auctoritate *num.104.*

Nicæa, Liguriæ opp. adde: Hanc Lucanus *lib.1.* Plinius *lib.3. cap.5.* Ptolomæus quoque in Italia ponunt: contrà Strabo Narbonensi Galliæ adscribit, licèt Varum, Galliæ terminum, inter Antipolim & *Nicæam* fluere fateatur. Idem Mella facit *lib. 2. cap.5.* Trans Varum ergo urbs est, ita dicta à Massiliensibus, quòd eam ceu victoriæ de Liguribus Alpinis recèns deportatæ monumentum condidissent. Sic & Cemenelcum, ultra Varum quoque positum, Æthicus Galliæ adscribit: verùm ita Varus pro Italiæ Galliæque termino habendus non erit. Sanè *Nicæam* fuisse Provinciæ urbem, a Vitige Ostrogothorum R. Francorum Regibus concessæ, docet Gregorius Turon. *lib. 4. cap.37.* ubi Langobardos, partim per *Nicæam* urbem, partim per Ebredunum, Galliam ingressos esse ait. Et *lib.6. cap.6.* ubi *Hospitium Reclusum apud urbem Nicensem*, adventum Langobardorum in Gallias prædixisse scribit, *Austadiumq;* tum *Episcopum civitatis Nicensis* appellat. Synodo quoque Arelati habitæ jussu Constantini M. inter Episcopos, Presbyteros ac Diaconos Gallicanos, subscripsere *Innocentius Diaconus*, *Agapius Exorcista ex portu Nicensi*: Concilio Aquileiensi, sub Gratiano, *Amantius Nicensis Episcopus*, inter Antistites Galliarum; Concilio Aurelianensi V. anno C. 549. habito, jussu Childeberti Franc. Regis, Aetius Presbyter, missus *à Magno Episc. Ecclesiæ Cemenelensis & Nicensis*: Concilio Matisconensi II. Guntchramni R. jussu coacto, quidam vices agens *Catullini Episcopi à Nicia.* Itaque jam tum Galliæ urbs habebatur, parebatque Francorum Regibus, qui in Italia nihil obtinebant. Hinc apud Eginhardum *ad A.C.813. à Mauris Nicæam, prov. Narbonensis civitatem*, vastatam esse legimus: Cùm enim civitas esset provinciæ Alpium Maritimarum, quæ Galliæ Narbonensi olim fuerat attributa, rectè huic ab Eginhardo tribuitur. Quin & Robertus *in Chron. circa A.C. 1210. composito, civ. Nicæam*, in Alpibus Marit. quarto loco ponit, & Gervas. Tislebeerienfis *sub Ebredunensi Metropolitano Nicensem Episc.* secundo loco collocat: hodieq; is Ebroduni capitis Alpium Marit. Archiepiscopum pro Metropolitano suo agnoscit. In vett. autem Notitiis prov. ac civ. Galliæ ponitur *civitas Cemenelensium*, omisso *castello Nicensi*, quoniam uterque locus non nisi unum Episcopum componebat, prævalente tum *Nicææ* Cemenelco. Constat certè *Nicæam* postea ad Comites Provinciæ pertinuisse, partemque Comitatus Provinciæ & Forcalquerii fuisse: donec A.C. 1388. *Nicenses* ab exercitu Ludovici II. Regis Siciliæ ac Provinciæ Comitis obsessi, quoniam à Ladislao R. nullis auxiliis juvabantur, Amedæo VII. Comiti Sabaudiæ sese dediderunt: quo factum, ut hodieque Duces Sabaudiæ se *Nicææ Comites* vocent, & regioni Subalpinæ seu Pedemontanæ urbs pridem adscripta sit, quam nihilominus Historici constanter *Nicæam Provinciæ* cognominant. Posita est autem illa ad ostium Paulonis, amniculi trans Varum fluentis, qui accolis *Palion*. Gallis *Paillon* nuncupatur, Mellæ *lib.2. cap.4.* & Plinio *lib.3. cap.5.* memoratus. Caput Comit. cognominis, qui, divisus in quatuor Vicariatus, loca plus 30. muris clausa continere dicitur, ac in longitudinem millia 22. in latitudinem 11. patet. Ibi eminet *Nicæa* hæc, Gallis *Nice en Provence*, Italis *Nizza* aut *Nizza di Provenza*, urbs muris validis & propugnaculis atque arce munita, amœna ac frequens,

frequens, domibus quinûm aut senûm tabulatorum conspicua, vicisque velut ad perpendiculum directis spectabilis. Inter reliqua pagi Comitatusve ejus oppida, non ultimum tenet locum Villa Franca, castrum portus sui commoditate notabile. Hadr. Valesius *Nat. Gall.*

Nicanor, Samius, adde: In qua Sibyllæ Persicæ mentionem facit.

Nicephorius, Græcè Νικηφόρι☉, cognom. Jovis, ab urbe *Nicephorio*, circa Edessam; ubi fanum habuit, è quo responsum accepit Hadrianus, apud Spartianum in *Vita* illius, *Habuit autem præsumtionem Imperii mox futuri ex fano quoq; Nicephorii Jovis manante responso, quod Apollonius Syrus Platonicus libris suis indidit.* Aliud est Νικηφόρ☉, ejusdem Dei cognomen, quem multis locis cultum esse constat. V. Salmasium *ad Solinum d. l.*

Niceros, Aromatopola celebris, à quo *Nicerotiana* unguenta, memorata Martiali *lib. 6. Epigramm. 55.*

Quòd semper casiaq; cinnamoq;,
Et nido niger alitis superbæ
Fragras plumbea Nicerotiana &c.

Ubi *plumbea* vocat, quòd in vasis plumbeis in umbra coquerentur, uti docet Plinius *lib. 13. cap. 2.* Et *lib. 10. Epigramm. 38.*

—— —— *Lucerna videt*
Nimbis ebria Nicerotianis.

Quippe & lucernis unguenta, quò suaviùs olerent & arderent fumuosiùs, adhibita fuisse, notum. Item Pictor nobilis, apud Plin. *lib. 35 cap. 10.*

Nicetas, Heracliæ Episcopus, edidit in Hiobum *Catenam Patrum*, ex scriptis scilicet

Apollinarii,	Ephrem Syri,	Nili.
Athanasii,	Eusebii,	Olympiodori.
Basilii,	Gregorii Naz.	Origenis.
Chrysostomi,	Greg. Nysseni.	Polychronii.
Cyrilli Alex.	Isidori,	Severi.
Didymi Alex.	Julii Halicarn.	Theophili Alex.
Dionysii Alex.	Methodii.	

Quæ extat Gr. Lat. operâ Patricii Junii Scoti fol Londini A. C 1637. Ejusdem extant: *In Psalmos · in Canticum Cantic. Basileæ 1552. in Evangelia Catena: in . ctla* similiter, ex diversis Patribus. V. Guil. Crovvæum *Elencho Scriptorum in S. Scripturam.*

Niceterium, Gr. Νικητήριον, propriè corona dicta est, in signum victoriæ olim conferri solita; quod tantæ æstimationis fuit, ut factum quandoque sit præmium illorum, quibus ob præclarissima merita remuneratio dabatur. Hinc Jason *edixit*, apud Xenophontem *Histor. Græc. lib. 6. & Niceterium, auream coronam fore, si quis è civitatibus bovem ductorem pulcherrimum Deo aleret.* Nempe huic, ut victori aliorum omnium, qui id ipsum suscepissent, hæc veluti merces amplissima promittebatur, sicuti eam vocat Lactantius, ubi de certamine, quod anima adversùs carnem instituit, loquitur *de vera Sap. lib. 4. c. 26.* Fuit autem hæc corona aurea; unde Sullæ Tarenti sacrificanti, cùm in capite vitulini jecoris similitudinem coronæ aureæ vidisset, Posthumium Aruspicem respondisse, *præclaram ei victoriam significari*, refert Augustinus *de Civ. Dei lib. 2. cap 24.* Et quidem, prisco Græcorum more, qui in bello strenuè quidpiam fecisset, primùm à commilitonibus suis in exercitu, mox à Magistratibus coronâ donabatur, uti docet Plato *de Rep. lib. 5.* eaque insignis per urbem incedebat, uti indigitat Hieronymus *lib. 2. Epist. 6.* Interdum tamen & laurea erat corona hæc ταινιοφόρ☉, ut vocat Euripides *Troad. Actu 2.*

Μῆλον τείναζε κρατ' ἰνδε ταινιοφόρον:

Seu καλλίνικ☉, ut idem appellat *Iphigen. in Taur.*

Τὸ καλλίνικον στέφανον Ἰλίου θῆκαν
λαβεῖν Ἀχαιοὺς κ.τ.λ.

V. Car. Paschalium, *Coronarum lib. 7. cap. 5.*

Nichilianistæ, Hæretici, qui negabant CHRISTUM esse aliquid, quorum auctorem Petrum Abaëlardum statuit Gualterus de S. Victore, apud du Fresne *Glossar.* & Macrum *Hierolexico.*

Nicolai Panes, dicebantur, panes ingentis magnitudinis, seu placentæ melle subactæ, à *Nicolao* quodam Damasceno, Julio Cæsari, cui familiaris quàm maximè fuisse dicitur, oblati; unde nomen dein omnibus panibus, qui magnitudine reliquos excederent, Suidas. Meminit quoque eorum Palladius *in Histor. Lausiaca cap. 52. Uvas & mala Punica & ficus & nuces, omnia intempestiva: quin etiam quosdam invenit mellis favos & urnam recentis lactis &* Nicolaos panes *maximos & mundos & calidos, è regione externa.* Athenæo *Palmulæ Nicolea* dicuntur *lib. 14. cap. 23.* V. Macros Fratres *in Hierolexico.*

S. *Nicolaus*, præcipua apud Russos in veneratione est, cui omnes victorias placato, clades irato, adscribunt. G. Hornius *Orb. Polit. Part. I. pag. 37.*

Principes ac Viri Illustres.

Nicolaus, filius minimus natu Boleslai V. Ducis Oppoliensis, Hussitarum fautoris; extinctus A. C. 1463. ex duabus uxoribus Magdalena Lignicia & Elisabetha Brandeburgica, ultimos familiæ reliquit: *Nicolaum*, Johannem & Henricum. E quibus primus, non satis compos mentis, cùm Casimirum Teschinensem Capitaneum Silesiæ, & Episcopum Vratislaviensem, in diæta Principum Neissæ habitâ, literas ab illis, in quibus se rebatur accusari, legi conspicatus, ex suspicione cum pugione adortus esset, A.C. 1497. à Scabinis urbicis condemnatus & capite truncatus est. Ita qui solus superstes fuerat, Henrico etiam præmortuo, Johannes, moderati animi Princeps familiam, successore Ducatus Ferdinando I. Imp. clausit, anno Christi 1532. Phil. Jac. Spenerus *in Fam. Piastea.*

Nicolaus Cusanus, adde: A vico *Cusa*, ubi in lucem editus est, in diœcesi Trevirensi, ad ripam Mosellæ, è regione Ursicastri, nomen habuit, Episcopus Brixiensis, & demum Cardinalis factus. Obiit Tuderti in Umbria, Romæ sepultus. Labbe.

Nicolaus Hemingius, Danus, patriâ Lalandensis, pago *Erribolde* natus, Canonicus Roschildensis, Theologiæ Doctor inter suos celebris. Ejus extant: *In Psalmos 21. pr Enarratio 8. Genevæ 1617. In Psalmum 81. Hafniæ* A. C 1576. *In Ps. 25. 84 In Prophetas minores, Lipsiæ* A.C. 1568. *Ex Evangel. Demonstratio indubitatæ veritatis de Jesu Christo. in octavo Hafniæ* A. C. 1571. *In Johannem Comm. fol. Basileæ,* 1590. *In omnes tam Pauli, quàm Canonicas, Comment. fol. Lipsiæ* 1572. &c. Natus A.C. 1513.

Nicolaus Lyranus, adde: A *Lyra*, Brabantiæ oppido, illum quidam dictum volunt: Thomas Fullerus, cum Anglum faciens, *in the Old Jury* Londini natum esse contendit, quos Labbæus refutat. Ejus *Glossa ordinaria* sive *Commentaria in S. Biblia*, extan fol. 6. Vol. Basileæ A.C. 1501. 4. tom. fol. Venetiis, A C. 1588. 6. tom. fol. Parisiis & totidem Lugduni, A. C. 1520. & 1590. 6. tom. fol. Duaci A.C. 1617. totidem Antverpiæ A. C 1634 Item, *de differentia translationis nostræ ab Hebræa litera*. Rothomagi, Guil. Crovvæus in *Elencho Scriptorum in S. Scripturam.* De eo Raynoldus, *Vir tanta tamque pura, vera, germana S. Scripturæ scientiâ praditus, ut in illa exponenda nullum habeat sui temporis parem*, apud Eund.

Viri Principes.

Nicolotus, filius minor natu Buthues, Herulorum Regis, frater Pribislai fuit: qui ambo Idololatriæ & Christianorum persecutores, Canuto, qui Vandalici regni jus ac titulum sibi beneficio Lotharii Imp. vindicaverat, à suis occiso, avitum regnum recuperarunt. Verùm iste à Rugiis captus & in custodia mortuus est: ille, nempe *Nicolotus*, ab Henrico Leone, Saxoniæ D. & Alberto Urso March. Brandeburgico, toto penè regno exutus ac in prælio occisus est. Pater Vratislai, quem captum, quòd fratrem incitasset ab bellum, Henricus præfatus suspendio necavit, & Pribislai, qui ultimus gentis Rex, à Pomeranis restitutus, acre cum isto bellum gessit: Avus ex Henrico cognom. *Burvino*, & ex Henrico cognom. *Juniore*, nepotum, quibus similiter *Nicoloti* nomen: Horum ille, domo corruente oppressus, de isto V. *infrà.*

Nicolotus, filius Henrici Jun. præfati, Vandaliæ dominus, rami Vandalici; sicuti frater ejus major natu Johannes cognom. *Theologus*, Megapolitani conditor fuit. Obtinuit in sua Vandalia Gustroviam, Plaviam, Ribenitiam, alia: sublatus à filiis Henrico, ob id exule, & *Nicoloto*, parricidii pœnitentiâ confecto. Præter quos genuit quoque Johannem, quo inter alios genitus est *Nicolotus* Rugiorum ac Brandeburgiorum victor: qui moriens A.C. 1316. Johannem cognom. *Seniorem*, reliquit, è cujus posteris *Nicolotus*, novæ lineæ auctor fuit, quæ A. C. 1414. extincta est: alius ejusdem nominis, à pietate, prudentia ac parsimonia laudatus, frater fuit Johannis ac Christophori, in quibus familia defecit Vandalica, hæredibus Megapolitanis, A.C. 1430.

Nicolotus, cognom. *Puer*, filius Waldemari, Burvino Wandaliæ Duce geniti, à Brandeburgicis, quòd Marchionis filiâ repudiatâ duxisset Pomeranam, bello afflictus, ultimus fuit suæ lineæ: cujus Burvinus, filius tertio genitus Henrici Jun. in divisione paternæ hæreditatis, Rostochium nactus, auctor fuerat; Sicque eo defuncto Rostochium Danis se submisit. V. Phil. Jac. Spenerum *Syll. Geneal. Hist. in Fam. Vandalica.*

Nicomedes Apollonius, inter Præceptores Marci Imp. apud Dionem: Item educator Veri Imp. apud Capitolinum.

Nidda, Comitatus Germaniæ, sub propriis olim Comitibus, quorum ultimus, Engelhartus, vita defunctus A.C. 1329. cognato Joanni Zigenhainensi locum fecit. Sed hujus etiam progenie deficiente A. C. 1453 Ludov. Mitis Hassiæ Landgravius emtionis, ut perhibetur, cum Joanne multis debitis beneficiisq; Landgravio obstricto, contractæ titulo, utrumque Comitatum sibi asseruit. V. Cyriac. Spangenbergium *Holstein. Chron. lib. 1 cap. 4.* apud Pfannerum *de præcipuis Germaniæ Principum gentibus, cap. 8. ubi de Gente Hassiaca.*

Nidovium, Germ. *Nidovv*, oppidum Helvetiæ, in agro Bernensi, ad effluxum locus Biennensis, insulæ instar situm, cum arce: Olim sub propriis Comitibus, è quibus Ludovicus in comitatu fuit Friderici I, Imp. circa A.C. 1160. Cujus successores, cum Episcopo Basiliensi, contra Bernenses, fœdere inito circa an 1367. ab eo oppidulum *Olten* muneri acceperunt. Extincta familia est A.C. 1374. ultimo Comite ab Anglis, qui tum in Argoviam irruperant, occiso. Cujus agnati proximi cùm hæreditatem adiissent, Comes Kyburgius & Com. Tierstenius, Episcopus *Nido-*

viano

vium rapuit: sed ab iis victus, reddidit. Oppigneratum dein, ad ultimi Comitis hæredumque debita solvenda Austriacis, in horum ditione mansit, usque ad A. C. 1388. quo à Bernensibus ac Solodurtis, post prostratas iis in locis Sempacensi strage Austriacorum vires, occupatum est, à quo tempore Reipublicæ Bernensis imperium agnoscit. V. Joh. Stumpfium *Chron. Helv. lib.8. cap.* 20. Per Præfectos administratur, illuc à Magistratu Bernensi mitti solitos, Jos. Simlerus *de Rep. Helv.*

Nidus, avium domicilium propriè, Nonio: Quas inter halcyonum inprimis *nidi admirationem habent, pilæ figura, paulùm eminentiore perquam angusta* (ut, etiam si invertantur, mare non influat) *grandium spongiarum similitudine, ferro intercidi non queunt — nec unde confingantur, invenitur*, Plin. *lib.*10. *cap.* 32. Adde, quæ de picarum nidis Auctor Anonymus *Sina & Eur. cap.*37. de struthionis, Bochartus *Hierozoici Pars. poster. lib. II. cap.*17. de aliarum avium solertia in nidificando, *neq; en in alia parte ingenia avium magis admiranda*, idem Plinius habet *lib.*10. *cap.*33. Quibus tamen omnibus magis memorandi *nidi edules*, avium quarundam, hirundinum magnitudine, quæ in Asiæ quatuor insulis, versùs oram Cochinchinæ, nec alibi usquam, reperiuntur. Sunt illi nec opaci omnino, nec planè pellucidi, quippe, cæparum instar, multiplici pelliculâ constipati, & ex certo quodam gummi genere constantes, quod in aqua tepente dissolutum & condiendis cibis adhibitum, omni aromatum genere efficacius deprehenditur. Unde *Nidorum* horum commercium per totam Indiam, Tunquinense inprimis Regnum, Cochinchinæ conterminum, celebre est. Joh. Bapt. Tavernier *Relation nouv. du Royaume de Tunquin chap.* 3 &c. Tralatitiè vox ipsam pullitiem notat, Deuteronomii *cap.* 32. *versu* 11. *Ut aquila excitat nidum suum*, i. pullos suos. Quod loquendi genus Romanis frequens. Virgilius de merope & hirundine, *Georgic. lib.* 4.

Ore ferunt dulcem nidis immitibus escam.

H. e. *crudelibus pullis*, ut ibi Servius. Et Columella in *Horto* id sequutus,

Veris & adventum nidis cantaris arundo.

Etiam apud Hebræos inter Templi præfectos, הממנה שעל הקינים, unus dicebatur *Præfectus super nidos*, i. super aves, qui viz. præerat iis qui columbas vendebant sacrificaturis: in cujusmodi lucriones jure merito irritatus Christus, cathedras eorum subvertit Matth. *cap.*21. *vers.*12. &c. V. Sam Bochartum *Hierozoici Pars. poster. lib.I. cap.*5. & *II.c.*3. Idem porro nomen fuit cœnæ Caii Principis, quam ille in platano ampla struxit. Plinius *lib.*12. *cap.*1. *Nunc est clara* (platanus) *in Lycia — domicilii modo cava — tam digna miraculo, ut Licinius Mucianus ter Consul — prodendum etiam posteris putaris, epulatum intra eam se cum duodevicesimo comite — aliud exemplum Caji Principis, in Veliterno rure, mirati unius tabulata, laxisque ramorum trabibus scamna patula & in ea epulati, cùm ipse pars esset umbra, XV. convivarum ac ministerii capace triclinio. quam cœnam appellavit ille Nidum.* Sed & *Nidi*, foruli appellati sunt librorum, in quibus, velut capsis, certo ordine graduque reponuntur. Martialis *lib.*1. *Epigramm* 118.

De primo dabit, alterove nido
Rasum pumice purpuraque cultum,
Denariis tibi quinq; Martialem

Ubi *de primo nido*, est de summa capsa seu armario: in quo optimi libri recondi solebant. Sicut *in imis* seu ultimis *nidis* libri parvæ æstimationis collocabantur. Idem *lib.* 7. *Epigramm.* 17. *versu* 5.

Hos nido licèt inseras vel imo,
Septem quos tibi mittimus libellos &c.

Niebla, nomen illustris in Hispania Familiæ, quæ Guzmanniæ stirpis ramus est. In hac enim Alfonsi Perezii *de Guzman Bono*, Dn. *de S. Lucar de Barrameda*, à Mauris cæsi A. C. 1371. nepos Johannes Alfonsus primus *Comitis de Niebla* titulum nactus est, cujus major natu filius (nam à minori Johanne posthumo etiam Domini *del Cadoso* orti sunt) Henricus, Johannem Alfonsum primum Ducem *de Medina Sidonia* genuit. Hoc genitus Henricus *de Guzman* Dux Medinisidonius, ex Leonora *de Mendoza* (fil. Perafani *de Ribera* Com. *de los Molares*) suscepit Johannem Ducem, Leonoræ *de Zuniga* maritum & ex ea patrem Joh. Alfonsi II. Ducis; quo & Anna Aragonia (Alfonsi Aragonii Archiepisc. Cæsaraugustani, Ferdinando Catholico R. geniti, fil.) natus Johannes Clarus *de Guzman* Com. *Niebla*, junxit sibi Leonoram *de Zuniga & Sotomayor*, & ex ea genuit, Alfonsum Perezium *de Guzman* Duc. *Medinæ Sidoniæ*, qui obiit A.C.1615. Pater ex Anna *de Silva & Mendoza* (fil. Roderici Gomesii *de Silva* D. Pastranæ Princ. *Eboli* & Annæ *de Mendoza & de la Cerda*) Johannis Emanuelis Dominici Perezii *de Guzman* D. *Medinisidonii*: quo & Johanna *de Sandoval* (fil. Francisci *de Sandoval & Roxas* D. Lermæ) geniti sunt, Antonius Perezius Com. *Nieblæ*, Casparus Alfonsus Perezius, post fratris obitum, eundem titulum nactus, Balthasar Melchior, Luisa (uxor Johannis IV. Lusitaniæ Regis, defuncta A. C. 1666.) Francisca & Catharina. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europ. Pars. II. pag.*47.

Nigella, adde: Meminit *Nigellæ* castri Hermannus Monachus *lib.*2. *de mirac. S. Mariæ Laudunensis*, & *dominum Radulphum, patrem domini Ivonis, ejusdem castri Principem* vocat. Inter Philippi Aug. vexillarios Milites Flandriæ, post Comitem Hollandiæ, secundum locum obtinet *Johannes de Nigella*, & cùm aliis magnis Proceribus, *Castellanis, Advocatis, Hæredibus* ac *Præpositis*, tum inprimis Comiti Guinarum seu Gilnarum præponitur: ac inter milites Veromanduæ ultimus numeratur *Castellanus de Nigella*. Pro Hugone de Gastina, apud Pontem Brovinum A. C. 1214. capto, Philippus Rex Fr. Johannem *de Nigellà*, de centum marcis prædem accepit; quem Rigordus *Militem procerum* & *formæ venustissimæ* appellat. Matthæo quoque Abbati S. Dionysii & *domino Simoni de Nigellà*, Ludovicus IX. Francorum R. iterum mare transiturus, curam ac tutelam Regni sui delegasse legitur, A.C. 1269. & quum Philippus, ejus filius ac successor bellum Aragonensium Regi intulit, secum duxit Radulphum *de Nigellà*, Franciæ, ut ajunt, Constabularium; à quo, aut certè à Simone ejus patre, *domus Nigellensis* apud Lutetiam, *L' Hostel de Nelle*, nomen accepit: quæ portæ urbis, cui proxima erat, suum nomen dedit, *la Porte de Nelle*. Oppidum itaque *Nelle* dicitur vulgò, quasi *Nielle*, id est, *Nigella*, quo modo Galli rubiginem vocant, cui frumenta hujus loci maximè erant obnoxia: vel, quòd ejus ager melanthio, semen nigrum ferente fructu, abundaret, *Nigella* accepit nomen. Alluitur fluvio vel potius amniculo Lingone, qui nunc *Ingo*, vulgò *Ingon* appellatur, & in Suminam defluit. Nec omittendum collegium Canonicorum *Nigellæ*, cujus domini veteri Marchionum titulo fruuntur, Hadr. Valesius *Not. Gall.* Item fluv. Galliæ, V. infra, in voce *Nigra aqua*.

Nigellum, encaustum nigrum vel subnigrum, ex argento & plumbo confectum, quo cavitas sculpturæ repletur, uti describitur à Vasario in *Vitis Pictorum cap.*33. Italis *Niello*. Glossæ vett. *Nigellum*, μελάνιον. Leo Ostiensis *lib.* 2. *cap. ult. Laternam argenteam magnam librarum quinque cum nigello.* Et *lib.* 3. *cap.* 5. *Scrinium argenteum super altare cum* nigello *librarum novem — scutellam argenteam cum nigello* &c. Et *Cap. ult. Fumigatorium cum nigello.* Anastasius *in Sylvestro Pontif. Scriptum ex litteris parvis nigellis.* Hinc in *Histor. Episcop. Autisiod. cap.* 20. *Nigellatus*, id est, nigello distinctus: *Bacchonicam anaglyptam circulatam & nigellatam.* Item, *Scutella nigellata, Rotella nigellata* &c. Etiam *Niellatus*, in Testam. Leodebodi Abbatis, apud Helgaudum *in Roberto R. Scutellas 2. minores Massilienses deauratas, quæ habent in medio cruces niellatas.* Quod idem fortè cum Gallorum *Niellé*. V. du Fresne *Glossar.* Sed & *Nigelli*, in *Charta* Communiæ Cresipiacensis, A.C. 1223. monetæ genus notant, *Solidos* nempe *nigros*, Gall. *sols neres*, h.e. æreos: *Moneta* enim *nigra*, ærea est vel ære mixta, cui *alba* seu argentea opponitur. Martialis *lib.*1. *Epigr.*100.

Ut convivia sumtuosiora,
Toto quæ semel apparas in anno,
Nigræ *sordibus explices monetæ.*

Ubi æream monetam intelligi censet Salmasius &c. apud Eundem.

Niger, Præfectus Prætorio, per 6. tantùm horas, sub Commodo. Lampridius in *Vita* hujus, *Et in potentia quidem Cleander Perenni successerat: in præfectura verò* Niger; *qui sex tantùm horis Præfectus Prætorii fuisse perhibetur: Mutabantur enim Præfecti Prætorii per horas ac dies, Commodo pejora omnia, quàm fuerat antè, faciente.*

Niger, seu Ater, pro inauspicato infaustoque, sicut albus color faustus, bonus fortunatusque habitus est. Unde Porphyrion *ad Q. Horatium lib.* 1. *Sat.* 4. *niger*, inquit, *id est, malus.* Servius *ad Æn. lib.* 4. *vers.*514. *nigrum*, exponit *noxium*: & *lib.*9. *Æneid. atrumq; timorem*, exponit *inauspicatum*. Hinc à rerum naturalium Scriptoribus cornices, corvi, bubones, fusci coloris aves, inter inauspicatas numerantur. Ovid.

Nigraque funestum condidit omen avis.

Et Apulejus *Metam. lib.*2. *Fuscis avibus Larissam accessi, peragratâ Thessaliâ.* Ac quemadmodum Deorum filios, ipsos Deos aut inter Deos relatos, albos candidosque efficiebant; Unde de relato in Deorum numerum, nomine *Daphnidis*, Cæsare, Virgilius *Ecloga* 5.

Candidus, insuetum miratur limen Olympi,
Sub pedibusque videt nubes;

Ipsæ quoque statuæ candidè vestiebantur: Sic contrà, *mortem nigram*, Inferos atros veteres fecere. Ita legimus apud Æl. Lampridium *in Commodo*, certissimum mortis ipsius omen inde deductum, quòd *in vestimentis nigris* seu *pullis in ludis præsedisset.* Ipsos mortuos *nigros* vocat Juvenalis *Sat.* 1.

Per famam & populos nigros efferre maritos.

Paludem *nigram*, Tibullus *lib.* 3. *eleg.*3. Lethen *atram*, Statius *Thebaid. lib.*6. *versu* 498. &c. quo persuasa Antiquitas, in capitalibus sententiis ferendis, *nigris* calculis lethale supplicium indigitavit. Ovidius *Metam. lib.*15. *fab.*1.

Mos erat antiquis niveis atrisq; lapillis,
His damnare reos, illis &c.

Quod à Thracibus ortum esse, videtur innuere Plinius *lib.* 7. *cap.* 40. *Calculos pro experimento cujusque diei in urnam conjicis, ac supremo die separatos dinumeras, atque ita de quoque pronuntias.* Unde Horatius *lib.* 1. *ode* 36.

Threjsa ne careat pulchra dies notâ.

Idem color cladis luctusque indicium erat. Sicut enim currus triumphantis, & vestis & equi & pueri ad habenas, & victima, & sacrificantium pro victoria habitus candidus fuit, ut dictum: Sic contrà clade afflicti, *nigra* vestimenta sumsere. Hinc Lentulus Prætor à Cicerone accusatus, *veste purpureâ Magistratûs sui indice depositâ, funestam* inducit, quod omnibus reis adeò necessarium credebatur, ut Milo, quòd id non fecisset, propterea in exilium fuerit relegatus, ut narrat Plutarchus, *in Cicerone.* Idem observatum in Deorum sacrificiis: uti enim Diis Superis albæ, sic Inferis *nigræ* offerebantur victimæ, Plutarchus, *de Inferorum satris*, Valerius Maximus *lib.* 2. *cap.* 1. *de Valerio Publicola* &c. Quare Donatus Grammaticus, ad illud Virgilii *Æneidos lib.* 6.

—— —— —— *Ipse atri velleris agnam*
Æneas matri Eumenidum:

Inquit, *Omnia nigra inferis mactat* &c. Quod in sacrificio funebri obtinuit, in quo quippe Diis Manibus (quos similiter *nigros* finxere) parentabant. Statius in exequiis Archemori *Thebaid. lib.* 6. *versu* 264.

Centum ibi nigrantes armenti robora tauros
Lentâ mole trahunt, idem numerusq; colorq;
Matribus.

Et in Magicis ritibus idem mos invaluit, ut patet ex Virgilio *Æneidos lib.* 6. &c. Pauperes etiam & plebeji pullati, id est, *nigrâ* veste induti erant, cùm contra divites, sed præsertim Senatores, Equites, Magistratus, candidis togis uterentur, qua de re V. infrà in voce *Pullatoga.* Quæ omnia à sepulchrorum, in quibus mortui reconditi, umbris originem traxisse videntur. Eundem tamen colorem Pileo Doctorali Theologorum, apud Germanos tribuit Middendorpius *de Academiis lib.* 1. *cap.* 13. ut & Maximil. Sandæus *in Theologia Jurid. Commentat.* 50. sed, ad innuendum, eos mundo mortuos esse: Cum contrà Pileus Jurisconsultorum ruber sit, eò quòd adsint Regibus ac Principibus terræ: Medicorum verò & Philosophorum violaceus, aut cœruleus, ut moneantur oculos suos non declinare in terram, apud Anselm. Solerium, *de Pileo sect.* 10. Calceos tandem Virorum vulgò *nigros* olim fuisse, innuit Horatius *Sat.* 6. *lib.* 1.

—— —— Nigris *medium impediit crus*
Pellibus.

Imò Nobilium ac Senatorum, teste Juvenali *Sat.* 7. *versu* 190.

—— —— —— *Nobilis & generosus*
Appositam nigræ *Lunam subtexit alutæ:*

Quod inde factum autumant Eruditi, ut nitoris studio sequiori sexui relicto horridam se Virtutem amplecti testarentur. Quam ob causam, *Epigramm.* 33. *lib.* 7. Cinnam reprehendit Martialis, quòd præter morem calceos haberet albos, qui mulierum tum proprii erant, sicque præposterè nitorem in calceis affectaret. V. Ben. Balduinum *de Calceo antiquo cap.* 8 & plura de colore hoc, apud Dempsterum *Paralipomenis in Johann. Rosini Antiqq. Rom. lib.* 4. *cap.* 9. & Casparum Barthium *ad Statium* passim.

Niger Deus, apud Slavos olim, Satanas dictus est. Helmoldus *lib.* 1. *cap.* 53. *Est autem Slavorum miserabilis error; nam in convivils & compotationibus suis pateram circumferunt, in quam conferunt, non dicam consecrationis, sed exsecrationis, verba, sub nomine Deorum, boni scilicet & mali, omnem prosperam fortunam à bono Deo, adversam à malo dirigi profitentes. Ideo etiam malum Deum suâ lingua Diabol, sive Zcerneboch, id est,* nigrum Deum, *appellabant.* Nempe nigro colore omnia infernalia censeri consuevisse, notum. Ita *atra atria* Proserpinæ sunt, apud Appulejum. *Niger Pluto*, apud Silium Italicum *lib.* 8.

Nigro fortè Jovi, cui tertia regna laborant,
Atq; atri sociæ thalami ——

Et *Niger*, hostis infensissimus humani generis, apud Christianos Auctores. Sedulius *lib.* 3.

Quin etiam rabidas nigrorum *depulit iras*
Spirituum.

Vide quoque Juvencum *lib.* 2. & Aratorem *lib.* 1. Certè tali colore in visionibus Dæmones apparuisse Viris Sanctis, refert Zacharias Pontifex in *Vita* S. Benedicti, ex Gregorio M. *cap.* 4. Εἶδε ὁ ἅγιος. καὶ ἰδὲ παιδίσκος τις Αἰθίοψ τῷ εἴδει, κρατῶν τὸ κράσπεδον τοῦ ἱματίου τοῦ ἀδελφοῦ ἐκείνου τοῦ ἐν τῇ προσευχῇ καρτερεῖν μὴ δυνάμενου, ἕλκει ἔξω τῆς Ἐκκλησίας. *Vidit sanctus & ecce, puer unus quidam Æthiops aspectu alâ correptâ vestis fratris illius, qui in oratione perseverare non poterat, venit, extra Ecclesiam.* Cujusmodi Æthiopem Bruto lucubranti in castris Philippicis sequuturam mox cladem ac mortem denunciasse, in Romana legimus Historia. Hinc *Nigri* dicebantur & mortui, quòd apud Inferos degerent. Servius *ad Eclogam* 5. *Candidus, id est, Deus, ut contra mortuos nigros dicimus.* Ad quem V. non inamœna, apud Martinum Roam, *Singularium lib.* 6. *cap.* 15. Plura verò hanc in rem suprà.

Niger Pullus, locus Belgii, memoratus in tabula Peutingeriana, *Fluvius Rhenus, Lugduno XI. Prætorium Agrippinæ* II. *Matilone V. Albanianis* XII. Nigropullo V. &c. exponitur *Voerden*, oppidum Hollandiæ. V. *Voerda.*

Nigra Aqua, unus è quatuor amnibus, qui apud Abrincatuos, in Gallia, colle Brimbalio *la Bute de Brinbal*, orti, suo quisque alveo in diversa decurrunt, quorum reliqui Egrannia, Seva & Viria. Dicitur vulgò *Noireau*, à colore aquarum, vel *Nereau*, ac alluit Tenerchebrajum *Tinchebray*, & Condate Bajocassium *Condé sur Noireau*; atque supra Pontem Dolliacum *Pont Doully*, Olinâ accipitur. Est & *Nigella*, vulgò *la Nesle*, fluvius unus è primis in Garumnam defluentibus; & *Nigra*, vulgò *la Neire*, in Biturigibus Cubis; cui Albiniacum adsidet, & quem Salera major *Grande Sandre*, in Carum defert: quibus ambobus fluviis aquæ suæ color & nigredo nomen imposuit, sicuti contrà albedo Albæ amni causa nominis fuit. Quanquam *Nigella* iste Garumnicus, à quibusdam Latinè *Neslus* dicitur, ita ut *Nesle* potius videatur nuncupandus, Hadr. Valesius *Not. Gall.* in voce *Abrincatui.*

Nigra Processio, in Ecclesia Rom. Litania dicitur, quia *nigro* tegmine in ea homines cooperiri consuevere. In Conventuali certè Ecclesia Equitum Melitensium, ubi in Feriis sextis per annum solet fieri processio, cum ligno crucis, post solennem de eadem Cruce missam, faciem totius Cleri nigro velo fuisse contectam, se puero adhuc, notat Car. Macer *in Hierolexico.*

Nigri, pro lugentibus, apud Statium *Thebaid. lib.* 12. *versu* 111. pro infelicibus *lib.* 5. *versu* 175. pro obscuris & infamibus, *lib.* 10. *versu* 26. pro mortuis, apud Servium *ad Virgil. Ecl.* 5. &c. V. suprà. Apud Recentiores *Nigri*, iidem cum *Nigellis*, de quibus suprà, genus sc. monetæ; cui unde id nominis hæserit, exponit Nicol. Oresmius Episc. Lexov. *de Mutat. Monetar. cap.* 3. *& quoniam aliquoties in aliqua regione non satis competenter habetur de argento —— imò portiuncula argenti, quæ justè dari deberet, pro libra panis vel aliquo tali, esset minùs bene palpabilis, propter nimiam parvitatem, ideo facta fuit mixtio de minùs bona materia cum argento: & inde ortum habuit* Nigra *moneta, quæ est congrua pro minutis mercaturis*, V. C. du Fresne *Glossar.* in hac voce, ut & in voce *Moneta.*

Nigri Monachi, in Communione Rom. qui *Nigromonachi* in *Gestis* Innocentii Pontif. dicuntur Monachi Benedictini, à *nigro* habitu, quo utuntur. V. infrà *Nigrorum Ordo.*

Nigrigeruli, Græcis Μελανηφόροι, quæ vox in veteri monumento,

ΓΑΙΟΣ ΓΑΙΟΥ ΑΧΑΡΝΕΥΣ ΙΕΡΕΥΣ ΓΕ-
ΝΟΜΕΝΟΣ
ΕΝ ΤΩ ΕΠΙ ΝΑΥΣΙΟΥ ΑΡΧΟΝΤΟΣ Ε-
ΝΙΑΥΤΩ
ΚΑΙ ΟΙ ΜΕΛΑΝΗΦΟΡΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΘΕΡΑ-
ΠΕΥΤΑΙ ΥΠΕΡ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΤΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΚΑΙ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ
ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ ΙΣΙΔΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ
ΙΔΡΥΣΑΝΤΟ.
GAJUS GAJI F. ACHARNENSIS SA-
CERDOS FACTUS
IN NAUSII ARCHONTIS ANNO
ET MELANEPHORI ET MINISTRI
PRO
POPULO ATHENIENSIUM ET PO-
PULO
ROMANORUM ISIDI JUSTITIÆ DE-
DICARUNT.

Munus aliquod denotat, ad sacra Isidis, Serapidis, aliorumque aliquot ex Ægypto maximè Deorum spectans: quodnam autem illud fuerit, non adeò liquet. Legitur Inscr. Græca in Petri Bembi *Epistolis Ital.* ubi Theophilus Theophili fil. Antiochenus dicitur Μελανηφόρος Serapidis, Isidis, Anubidis, Harpocratis, Seleuco Andronici Rhamnusii filio Sacerdote. Neque extra Inscriptiones vox hactenus observata. Interim ex his facilè colligitur, Melanophoros hos seu *Nigrigerulos*, in pompis sacris, Numinum ornamentis gestandis fuisse præstitutos, indeque nominatos. Sic Hierophori, Thyrsophori, id genus alii. In Isidis autem ornamentis erat, *quæ longè longeque*, ut Appulejus *Milesiar.* 11. *etiam meum confutabat obtutum. Palla nigerrima, splendescens atro nitore, quæ circumcirca remeans* &c. Unde Laur. Pignorius in *Isiacis pag.* 10. *Et quidem in tabula universa nigror hic maximè conspicitur, argento ferè semper discretus, qua mente Appulejus eidem* (Isidi) *prætextam discolorem & Pallam nigerrimam* assignavit.

adsignavit. Ita ergo Theophilus hic fuerit ex Melanophororum sodalitio, cujus munus erat *pallam* illam *nigerrimam* gestandi. Quò proculdubio spectat illud Plutarchi de Iside, eam pro Luna sumi & cornua imaginis ejus pro illuminationibus falcatis. cùm Ταῖς δὲ, inquit, *lib. de Iside & Osir.* μελανοστόλοις ἐμφαίνουσι τὰς κρύψεις καὶ τοὺς ἐπισκιασμοὺς ἐν οἷς διώκει ποθοῦσα τὸν Ἥλιον, *Nigris autem vestibus occultationes ejus & obumbrationes designant, quibus Solem desiderans spectatur*, &c. V. Joh. Seldenum *de Synedr. Vett. Hebr. Lib. II. in Addend.*

Nigrinus, nomen variarum in Republica Rom. gentium, circa tempora Hadriani Imp. Avidiæ nempe, Pontiæ, & Domitiæ, è qua postrema is fuit, qui Hadriano insidias struxit, apud Spartianum *in Vita Hadriani*, *Nigrini insidias, quas ille sacrificanti Adriano, conscio sibi Lusio & multis aliis paraverat, quum eum etiam successorem sibimet Adrianus destinasset, evasit. Quare Palma Terracinæ, Celsus Bajis*, Nigrinus *Faventiæ*, *Lusius in itinere, Senatu jubente, invito Adriano* (*ut ipse in vita sua dicit*) *occisi sunt.* A quo tempore Hadrianus, in Græcanicis sacris, veterem sustulit morem, per quem soliti multi cultros in sacris habere. Idem tamen Imperator Lucium Verum, *Nigrini* hujus, ductâ Domitiâ Lucillâ, filiâ ejus, generum, adoptavit. Meminit & Galenus Domitii cujusdam *Nigrini*, *de Compositione Medicam. κατὰ γένη*, *lib. septimo* V. Casaubonum *Not. ad Spartianum l. cit.*

Nigris, adde: Fluvius est Africæ, Nilo non minor, similisque cum eo naturæ; eodem enim, quo Nilus, tempore adjacentes eum regiones inundare, Itineraria docent. Quod *Jenisca* quoque, fluvio Asiæ Borealis, cujus inundatione durante incolas in montanis morari oporteat: Item *Caypumo*, fluvio Regni Pegu: & *Menamo* fluvio Regni Siamensis, Auctor *Navig. Belg.* Blancus *part. 1. cap. 19.* & Schoutenius *descr. R. Siam* ascribunt. Alluit regiones Guangaram, Zanfaram, Cassenam, Tombutum, Mellum &c. & , postquam, more Anæ Hispaniæ fluvii, per subterraneos meandros altissimorum Montium aliquandiu lapsus est, ad prom. Viride egreditur. V. Athanas. Kircherum *M. S lib. 2. cap. 15.* Blancum *part. 2. cap. 1.* Aloysium Cadamustum *Navig. cap. 14.* Auctorem Anonymum *Historia Orbis Terr. Georg. ac Civ. cap. 3. §. 15.* &c. ut & in voce *Niger.*

Nigritæ, adde: XV. eorum Regna habet Hornius, atque ex iis notissima præcipuaque *Gualata*, *Tombuto*, *Senega*, *Melli*, & præ his *Guineam.* Eand in regionem fluv. Senegam, Nigro similem, inundare addit, *Orbis Politic. IV. pag. 72.* Ad eosdem *Nigritas* referuntur Insulæ Fortunatæ, sed harum res antiquæ, non minùs ac reliquorum Regnorum, ignotæ sunt: Id solum constat, circa A. C. 1430. in Magna Canaria duos fuisse Reges, quorum uni nomen *Doramas*, alteri *Guavartema*, qui dum civili bello collidebantur, occasionem Hispanis Canariæ expugnandæ præbuerunt: reliquas Insulas paulo antè Franci occupaverant, qui tandem jus suum in Hispanos venditione transtulerunt, Idem *Part. III. pag. 110.*

Nigromantia, pro *Necromantia.* Ebrardus *in Græcismo cap. 8.*

> —— *Mors nigron est*, Nigromantia *dicitur inde.*

Et *cap. 10.*

> *De nigris propriè* Nigromantia *dicitur esse.*

Hinc *Libri nigri*, id est, *Necromantici*, apud Ekkehardum *de Casibus S. Gall. c. 2.* V. suprà *Necyomantia.*

Nigrorum Ordo, in Ecclesia Rom. dicuntur Casinenses Monachi & aliæ Congregationes Ordinis S. Benedicti, à *nigro* habitu, quo uti consueverunt Seculares Clerici, qui tamen ante regimen illius Ecclesiæ, à Benedictinis diu retentum, violaceum colorem adhibebant. Olim enim Benedictinorum religio in tantum invaluit, ut haberet ex Casinensi Congregatione octo Pontifices, & ex aliis, quatuor: item bis mille Cardinales, septies mille Archiepiscopos, quindecim v. Episcoporum millia; porro Sanctos canonizatos 55700. ut Tamburinus habet, vel 5555. ut Joannes XXII. Papa. Monasteria ejusdem ordinis hæc inventa sunt: Abbatiarum triginta tria millia, Præpositurarum quatuordecim millia, Mulierum Cœnobia innumera. Ab hoc Ordine per 500. annos Romana Ecclesia gubernata est, tantaque ejus fuit auctoritas & sanctitatis opinio, ut Imperatores ac Reges non pauci, deposito diademate, in hoc instituto vitæ reliquum exegerint. Eadem causa est, quòd Seculares Clerici, uti dictum, *nigrum* habitum, violaceo seposito, assumserint, &c. V. Dominicum & Carolum Macros *in Hierolexico*, ut & suprà, ubi de *Casinensi Abbatia.* Sed & apud Græcos Monachi etiam *Nigri* μελανειμονοῦντες dicuntur, in Synodo Trullana, *can.* 42. Car. du Fresne in voce *Nigromonachi.* Vide quoque suprà ubi nos de *Monachis*, eorumque veste &c.

Nihil fecit, in acclamatione Claudio II. factâ apud Trebellium Pollionem, *Claudi Auguste —— tu nos à Palmyrenis vindica* (*dictum quinquies*) *Claudi Auguste, tu nos à Zenobia & à Victoria libera*: (*dictum septies*) *Claudi Auguste, Tetricus* nihil fecit: (*dictum septies*) ubi aliàs, sed sine sensu, legebatur, *Nihil fuit.* Nempe Senatores, quorum istæ sunt acclamationes, videntur æquiores fuisse Tetrico, qui (licèt inter XXX. Tyrannos) & ex ipsorum erat corpore & Vir Consularis, quique multa feliciter egerat & olim imperarat. Ideoque cùm acclamationibus suis postulent, ab Aureolo vindicari & à Palmyrenis, à Zenobia & Victoria liberari, contra Tetricum tale nihil postulant, sed illum *nihil fecisse* acclamant, h. e. nihil commisisse, quare ab eo liberari vindicarique meritò desiderare possint. Idiotismus autem planè est, *Nihil fecit*, eo sensu: Sed notum, acclamationes hujusmodi magnam partem vulgari idioticoque sermone conceptas fuisse. Sic planè accipitur, apud Juvenalem *Sat. 6.*

> *O demens, ita servus homo est!* nil fecerit *esto.*

i. nil commiserit dignum pœnâ, nihil deliquerit. V. Salmasium, *Not. ad Pollionem*, & *hic infrà.* Apud recentioris verò ævi Historicos, *Nihil fecit*, cognomen est aliquot Franciæ Regum primæ & secundæ stirpis, quòd deliciis Palatinis dediti, rerum civilium & militarium summam Majoribus-Domus demandarent: quanquam non desunt, qui illos ab hujusmodi Scriptorum calumniis vindicare conentur. Hinc vox nata Gallis *Faineant*, pro ignavo. Harigerus Lobigensis *de Vita S. Ursmari*, apud Mabillonium, *Seculo 3. Tom. II. p. 610.*

> *Tunc fratres gemini Dagoberto Rege creati,*
> *Francorum gentem simili nec sorte duellem*
> *Secernunt sceptris, Chlodoveus Belgica segnis*
> *Regni sceptra tenens, sed nil laudabile linquens,*
> *Tres itidem segnes proprio de semine fratres,*
> *Liquit Hlotarium, Hildricum & Theodericum*, &c.

Maximè verò Ludovicus Balbus Caroli C. filius ita indigitatur. Aimoinus *de Miraculis S. Benedicti cap. 1.* *Verùm Augusto Karolo rebus humanis exempto, filius ejus Ludovicus successit, qui* Nihil fecisse *nomen sortitus est, sive quòd vix duobus annis regno potitus, nil strenuè gessit, sive quòd Sanctimonialem quandam, sicuti à Majoribus accepimus, Kalæ Monasterio puellarum abstractam conjugio copulans suo, peccatum, quod* Nihil *esse dicitur, perpetrarit.* Gesta Consulum Andegav. *c. 2. n. 5.* *Ætate Ludovici Balbi, cognomento Nihil fecit.* Et *cap. 3. num. 1.* *Tempore Ludovici Regis Nihil facientis*, du Fresne *Glossar.* Jean *de Serres* in suo *Invent. Gener.* Reges *Nihil facientes* seu *Roys Faineans*, ex familia Merovingorum, vocat hujus stirpis ultimos, *Theodoricum* I. (sub quo Ebroinus Magister Palatii seu Major-Domus rerum potitus est, ab Ermenfrido Nobili postea occisus, & Pepinus potentiæ suæ fundamenta jecit, in Ebroini locum suffectus:) *Clodoveum III. Childebertum III. Dagobertum II.* (sub quibus omnibus, integro 40. annorum spatio idem Pepinus potentiam firmandi tempus habuit, defunctus Dagoberti adhuc regno. Itaque in ejus locum filius illius nothus Carolus Martellus, verè *Regum Rex*, ut Historicis vocatur, post obitum Dagoberti, filio ejus primogenito schema Regium imposuit, eumque inter Reges *Nihil fecit* collocavit;) *Childebertum III.* sc. cui successit *Theodoricus & Dietricus II.* (sub quo Martellus, rebus contra varios hostes præclarè gestis, e Majore-Domus creatus Dux Francorum, Carolovingorum Monarchiæ propiorem viam stravit) Theodoricum excepit ultimus Merovingorum, *Childericus IV.* qui sub Carolo Martello 5. annos, & 4. sub hujus filio Pepino, cùm præfuisset, Pepino annitente, à Zacharia Pontif. Rom. exauctoratus & in Cœnobium detrusus, Pepino autem Regnum, quod filius ejus Carolus M. in summam postea amplitudinem evexit, adjudicatum est. Quod exemplum Pontifices sequutis temporibus in consequentiam trahentes, penès se esse Reges creare, ac deponere, facti hujus argumento, contenderunt: præcipuè in causa Henrici III. quo Regum Galliæ vix alius propiùs Chilperico accessit. Et certè hæc Regni ad Carolingos translatio, tanquam fundamentum Pontificiæ potentiæ, meritò à Politicis habetur. V. Georgium Hornium, *Orbe Imperante pag. 117.* & Regum horum quemque *suo loco.*

Nihil vos moramur, Patres Conscripti, formula apud Romanos dimittendi Senatus: quemadmodum concio dissolvebatur verbo, *Discedite.* Jul. Capitolinus *in Marco Philosopho*, *Comitiis præterea etiam usque ad noctem frequenter interfuit, neque unquam recessit de Curia, nisi Consul dixisset, Nihil vos moramur, Patres Conscripti.* V. Casaubonum *ad l.*

Niliaei, lacus Cæsareæ in Iseo, ab Juba dedicatus, ob hoc argumentum, quòd Nili origo credatur esse, Plinius. Ubi intelligit, simulachrum vel picturam illius lacus ab Juba fuisse dicatam, in templo Isidis, apud Cæsaream Mauritaniæ urbem, V. Salmasium *ad Solinum pag. 415.* & in voce *Nilis.*

Niloa, Græcè Νειλῶα, festum Ægyptiorum, sub ortum inundationis *Nili*, in hujus honorem, celebrari solitum, unde & nomen. Heliodorus *Æthiopicorum lib. 9.* Καὶ γὰρ τὰ Νειλῶα τότε τὴν μεγίστην παρ' Αἰγυπτίοις ἑορτὴν ἐνεστηκυῖαν, κατὰ τροπὰς μὲν τὰς θερινὰς μάλιστα, καὶ ὅτε ἀρχὴν τῆς αὐξήσεως ὁ ποταμὸς ἐπιδιδοὺς ἐμφαίνει, ὑπὲρ πάντας δὲ τὰς ἄλλας πρὸς Αἰγυπτίων σπουδαζομένην. *Etenim accidit, ut Niloa tunc, maximum apud Ægyptios festum immineret, circa Solstitium quidem maximè æstivum, & cùm inundatio fluvii initium sumit, celebrari solitum, cujus suprà reliqua omnia Ægyptiis cura est.* Ab ea gente enim Nilus *Horomasdes* (si Laërtio fides habenda, qui tamen fallitur, cùm hoc nomen Persicum sit, quo Kalendæ designantur) hoc est, Jupiter vocatus est, divinique ei honores habiti sunt, uti diximus in voce *Nilus.* Hinc idolum ejus

super aggere recubantis, in nummis visitur. Idem verò fluvius *Triton* dictus est aliquando. Lycophron *Cassandrâ*, de Proteo,

> —— ὁ Θρῄκης ἐκ ποτ' ἐκπεράσας
> Τρίτωνος ἐκβολαῖσιν ἠλοκισμένην
> Χέρσον περάσας ——
> —— *qui olim littoralem ex Thracia*
> *Fœcundi opimatam Melonis fluctibus*
> *Humum penetrans* ——

Item *Ætos*, *Ægyptus* & *Oceanus*; donec *Nili* accepit nomen. Inundationis causas habes, apud Solinum inprimis *cap. 35.* ad quem omnino vide *Exercitationes Plinianas* Salmasii.

Niloskopia, vel *Nilometria*, V. infrà.

Nilus, adde: *Melo* quoque Festo dicitur, ut & Ausonio *Epist. 4.* ubi *Melonis albam paginam* vocat chartam ex papyro frutice, in palustribus *Nili* ripis, ubi etiam calami ad scribendum apti nascebantur, proveniente confieri solitam. De fontibus ejus ita Kircherus: *Provincia, ubi oritur, vocatur Agaus, vicina Regno Gojam: Terra, in qua oritur, Sagela dicitur: fons ejus geminus, vel unus duobus oculis donatus, jactu lapidis fere distantibus. Hi in apice montis sunt, in plano arboribus undique circumdato, fundumque habent inexplorabilem, nec iis exitus in summa montis planitie, verùm in radice, utraque qua inter eos comparet, tremula est.* Cujus rationem ingeniose explicans pergit: *Verisimile esse, magnam olim hujus campi partem apertum fontem, velut in cratere montis contentum fuisse, & successu temporum, succrescentibus herbis & virgultis intermistis, cutem veluti quandam contraxisse, quâ remota sine dubio totam planitiem tremulam primævi fontis faciem mox manifestaturam. Porro rivum fontis, qui infra montem erumpit, in Orientem spatio jactus bombardæ vergere, dein subitò declinando Boream petere & post quartam circiter leucæ partem novum sese offerre rivum è saxis scopulisque ebullientem, cui paulo pòst se jungant duo alii rivi ex Orientis plaga erumpentes & sic deinde aliis atque aliis identidem collectis notabiliter* Nilum *crescere. Lacum deinde intrare, post ingentibus duabus rupibus veluti absorberi, demum fluxu suo Regnum Gojam repetere, adeo ut non nisi unius diei itinere à fonte suo distare comperiatur; Tunc versùs Fazolò & Omberea Regnum Gentilium tendere, Inde ex Oriente in Boream declinare, usque dum in Mare Mediterraneum perveniat.* Quæ debentur oculari inspectioni P. Petri Pays A. C. 1618. manu ducente eum ipso Abyssinorum Imperatore, qui proin gloriabundus de se scribit, *Se summa cum animi voluptate id vidisse, quòd Cyrus, Cambyses, Alexander M. & Julius Cæsar nullis votis consequi potuerint.* Aliis tamen idem jam suboluisse, colligere est ex Itinerario le Blanc *part. 2. cap. 6.* ubi *Nilum*, in Regno Goyam oriri, bis disertè scribit. *Nilus* verò pòst demum in progressu suo à lacu *Zambre* & *Zaire* excipitur, inde post 700. milliaria, Insulam Meroën efficit ac in Ægypto, antequam in alveos discedat, Urbem *Cairo* seu Memphim alluit, Arabibus *Abboai* dictus. Incrementi ejus causam in pluviæ abundantiam, Æthiopiæ totis quinque mensibus, Aprili, Majo, Junio, Julio & Augusto incumbentis, plerique hodie Eruditi: de la Chambre, in aquæ ejus nitrositatem refert, quod negotium integro libro, cui tit. *Discours sur les causes du debordement du Nil*, prosequitur. Et quoniam incrementis hisce Ægyptii fœcunditatem terræ suæ deberi viderunt, ideo insolitis fluvium encomiis affecere, ac modò Deorum semen, modò Jovis donum vocantes, cœlitus eum delabi, dixerunt. In ipso ejus Græco nomine aliquid mysterii quæsitum, quòd totidem id numeris constare, quot dies in anno, observarunt. Nempe,

N.	50.
E.	5.
I.	10.
Λ.	30
O	70.
Σ.	200.

Summa 365.

Quodque tam certi essent beneficii hujus, instrumenta etiam condi placuit, quibus gradus promissæ fertilitatis præviderent; Quorum auctor Josephus Patr. fuisse creditur; Ea posteri *Niloskopia* & *Nilometria* vocavere: Quale fuit in Elphio Ins. in cujus medio posita columna marmorea numeros cubitorum gerebat, quorum decimum octavum si excederet, aut infra duodecimum maneret, creditum fuit, illic excessu, hic defectu, famem ac calamitatem importari. Iconismum & pleniorem ejus descriptionem V. in Kircheri *Oedip. Ægypt. Syntagm. 1. cap. 4. in Præfectura Heracleopolitana*, & *Syntagm. 15. cap. 1.* Idem Sphingibus factum fuit, hoc est, biformibus statuis, anterius hominem, posterius Leonem referentibus, quarum aliquas ingentis molis in celebrioribus Ægypti locis statuère, de quibus videndus iterum Kircherus *cit. Syntagm. 15. cap. 1* Ostia ejus quoque septem enumerat, præfatus Auctor Anonymus, quibus post Æthiopiam & Ægyptum, ut & insulas 700. circuitas, ut ait Diodorus Siculus, in Mare Medit. abit: Nempe Canopicum, seu Heracleoticum & Agathodæmon fl. Bolbiticum & *Taly* fl. Sebeniticum & Pharmutiacus fluv. Mendesium, Pathmiticum & Busiriticus

fluv. Taniticum & Pelusiacum. Quibus accuratiores tabulas ostium Pineptimum, tanquam pseudostoma & Diolcos pseudostoma addere ait, *loco cit.* Hodie tamen duos tantùm alveos navigabiles habere, tradit P. Bellonius *lib. 2. cap. 32.* De VII. verò illis præfatis nota, diverticula illa & ectropas, quæ ex alveo ipso Nili derivabantur, perpetuorum & magnorum amnium instar obtinuisse, atque alia nomina in decursu habuisse, alia in exitu & ostiis ipsis. Ostia enim nomen sortita sunt à locis mari vicinis, ubi ipsæ ἐκβολαὶ fieri solitæ: aliud porro iis nomen, ubi ἐκτροπαὶ fiunt & in decursu. Nempe Nilus, cæteram Ægyptum permeans, unico alveo, ubi ad Delta venit, in duas partes scinditur, ac duo flumina, quorum alterum Occidentem petit, alterum ad Orientem pergit. Pars illa, quæ ad Occasum vergit, major est, ac veluti fluminis corpus, Μέγας ποταμὸς & μεγάλῳ ποταμὸς hinc, item Ἀγαθὸς δαίμων, Græcis dictus, at in ostio ipso quo in mare exit, Κανωβικὸς & Ἡρακλεωτικὸς, à locis ibi mari vicinis. Pars altera minor est, & ἐκτροπὴ censebatur, ac velut brachium sive ramus è corpore fluminis majoris erumpens & Βουβαστικὸς ποταμὸς dicebatur: cujus exitus in mare Πηλουσιακὸν στόμα vocitatum est, ab urbe Pelusio. Eadem porro ἐκτροπὴ alias atque alias subinde ectropas generat, quæ per divisos exitus in mare evolvuntur. Nam minus Delta vocabatur, ubi Bubastiacus amnis dividuus fit in Busiriticum, qui per Pathmiticum ostium in mare exit. Est & tertium Delta, ubi Bubastiacus se findit, in alia duo diverticula, quorum alterum per Athribin urbem effunditur in mare, alterum per ostium Pineptimi: quæ duo ostia ψευδόστομα sunt. Cæterùm ad ipsum Deltæ verticem aliæ duæ sese findunt ectropæ a majori flumine, quæ Septentrionem rectà petunt. Harum altera dicitur ποταμὸς Θερμουθιακὸς & per Sebennyticum ostium exoneratur: alteri nomen est Τάλυ, quæ per Bolbitinum exit. Et quidem Sebennyticum, quo medium scinditur Delta, (unde & tripartitam alii primam Nili divisionem faciunt) rursus in Mendesium ac Saiticum abit. Sic reliqui omnes *Nili* decursus ἐκτροπῶν vice censebantur, solus Canopicus principalis alvei instar obtinebat: quo excepto reliqua ostia Nili χειροποίητα καὶ οὐ τοῦ ποταμοῦ ὄντα, *manu facta & non naturalia esse* videri, ait Aristoteles *Meteorologic. lib. 1. cap. 14.* Quam in rem V. Salmasium *ad Solinum pag. 477. & seqq.* Cæterùm proprium fluvii nomen *Siris*, & eundem cum Api, adeoque pro Deo, nomine *Serapidis*, ex *Siri* & *Api* composito, cultum esse olim, eidem *Busiridis* quoque fuisse nomen, docet Fortun. Licetus, & de nobili hoc fluvio prolixè ac eruditè disserit, *lib. de Lucernis antiqq. 6. cap. 87. toto, in quo Lucernam pensilem, in effigiem capitis Ægyptii Sacerdotis rasi efformatam, explicat.* Et sapit divinos honores, quòd Σωτὴρ τῆς Αἰγύπτου, *Servatorem Ægypti*, appellatum esse legimus, apud Heliodorum *Æthiopicis lib. 9.* quæ appellatio Diis propria, V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Johann. Rosini Antiqq. lib. 5. cap. 30.* ut & suprà.

Nilus, nomen poëmatis, memorati Capitolino, in *Gordianis*, *Adolescens quum esset Gordianus, —— poemata scripsit, quæ omnia extant & cuncta illa, quæ Cicero ex Demetrio & Arato, & Alcyonas & Uxorium &* Nilum: *quæ quidem ad hoc scripsit, ut Ciceronis poemata nimis antiqua viderentur.* Sed pro *Nilus*, Casaubonus *Limon* scribendum esse conjicit, quod nomen cuidam Ciceronis poëmati, cùm apud Donatum in *Vita* Terentii, tum apud alios, V. cum *Not. ad l.*

Nima sericum, apud Tertullianum *de Pallio*, in vetustis codd. pro *Nema*, quod vide.

Nimrod, adde: Ex posteris Chami fuit, *potens venator coram Jehova*, Genesis *cap. 10. versu 8, 9.* Sicut venatus vett. Heroum peculiare studium erat. Quæ tamen verba alii de Regnorum venatu & insana hominis ambitione accipiunt, quam religionis studio & nomine *Jehovæ* velaverit: tanquam paternæ traditionis de vero Dei cultu stabiliendæ causâ, Regna & Imperia agitaret, ut isto munimento sanctam Patrum fidem præservaret à corruptione. Primus enim hic fuit, qui exutâ æqualitate Monarchiam erexit: *Et extitit principium Regni ejus Babel &c. versu* 10. V. Franciscum Burmannum *Synops. Theolog. lib. 3. cap. 8. §. 22.* De eodem sic Hornius *Orbis Politic. Part. III. pag.* 120. *Primus æqualitate exutâ*, Nimrod, *Græcorum Bacchus, venationis obtentu, ex Arabum desertis, in amœnissimos Babyloniæ campos progressus, cùm vires suas circumspiceret, ejus urbis imperium rapuit, ac brevi magnum Regnum constituit. Hoc auctore adductiùs regnari captum, & ut in prærupta atque urgente servitute, captivitates Urbium ac provinciarum sequebantur. Neque tamen diu firma* Nimrodo *potentia: quem, vel ejus filium aut successorem, mox illo fastigio demovit Assur, qui & Thurras, Belus ac Ninus, Ninives conditor, atque etiam in prælio obtruncavit.* Sic alius fuerit *Nimrod* à Belo, quod & temporum series evincere videtur: adeoque *Nimrodi* potestas citò in Assurem, & ad Semi (cujus filius Assur) familiam translata jugumque Chamo impositum est. Facit huc, quod Julius Africanus & Diodorus Siculus ajunt: Ille quidem, *distincta initio Imperia fuisse Assyrium & Babylonium, ac Belum, Assyriorum Regem, Babyloniis debellatis, suam illos sub potestatem redegisse*: Hic verò, Ninum, *Assyriæ R. Babylo-*

nios in vasisse sibique Regem rerum interventu tributa pendere coëgisse, &c. Ejusdem tempore sapientes ex Noachi schola viri in campis Babyloniæ *Senaar*, Philosophiæ dediti, inprimis Astrologiam excolebant. Quod, præter Mosen, etiam Gentilium eruditiores, ex Chaldæorum traditione non ignorarunt. Ita etiam Favorinus apud A. Gellium *lib.* 14. *cap.* 1. *Si Principes Chaldæi, qui in patentibus campis colebant, stellarum motus & vias & discessiones & cœtus, intuentes, quid ex iis efficeretur, observaverunt* &c. Illorum autem Princeps *Nimrod* fuit; qui propter Astrologiæ insignem peritiam, primus imperio feroces regere populos aggressus est. Unde & נכר ציר לפני יוה & נכהר בארץ fuisse dicitur, נכנאיר autem *virum rerum inquisitione celebrem* notat, quem Paulus 1. Cor. *cap.* 1. *versu* 20. συζητητὴν τοῦ αἰῶνος eleganter appellat: Hebræi איס מחקר. Unde post obitum tantam sibi admirationem reliquit, ut, inter Deos relatus, *Beli* nomen primus meruerit. Hinc & Plinius *lib.* 5. Astrologiæ inventionem Belo attribuit. Hic proinut eò exactius astra contemplaretur, eoque facilius tyrannidem tutari posset, auctor humano generi fuit extruendæ turris, quæ caput inter nubila conderet: qui ambo fines sine dubio præcipui stupendæ hujus molis fuere. Sed alio vulgus stimulandum erat, dulcedine nimirum perennantis famæ, unde verba illa: *Agedum, extruamus nobis turrim, cujus fastigium assurgat in cœlum, ut nobis faciamus nomen.* Assyriacæ *Nimrod* Monarchiæ auctor, regnavit secundùm Helvicum annos 55. ab anno Mundi 1723. circiter usque ad annum 1778. Ei successit fil. Ninus. Ab eo *Nimrodiani* dici possunt, qui ejus Philosophiam secuti sunt, Chamitæ nempe & Japhetidæ: à quibus Semi posteri, meliùs à Semo ac Noacho edocti, secessionem fecere, nomine proinde discretivo *Ebræorum* insigniti: Unde Sem *Pater omnium filiorum Eber* vocatur, Gen. *cap.* 10. *versu* 21. in cujus proin familia purior aliquandiu Philosophia hæsit, donec ingruenti barbariei & ipsa cederet. Georg. Hornius *Histor. Philos. lib.* 2. *cap.* 2.

Nimbus, apud Virgilium *Æneid. lib.* 2. ubi de Pallade,

— *nimbo effulgens & Gorgone sævâ:*

Servio, *divina est nubes: est enim fulvidum lumen, quod capita Deorum tingunt.* Sic apud eund. *Æn. lib.* 3.

Et lunam in nimbo *nox intempesta tenebat.*

Propriè, addit, *Nimbus est, qui Deorum vel Imperatorum capita, quasi clara nebula, nubere fingitur.* Cujusmodi circulis sanctitatis indicibus, capita Impp. Constantii ac Constantis & Theodosii Jun. ut & Placidii Valentiniani, ambiri conspicimus, in nummis eorum Consularibus: qui quidem videntur Consularibus insignibus accenseri à Mamertino, *in Panegyrico Maximiano dicto*; *Trabeæ vestræ triumphales & sellæ curules & hæc obsequiorum stipatio & fulgor & illa lux divinum verticem claro orbe complectens, vestrorum sunt ornamenta meritorum.* Ubi quod Virgilius *Nimbum*, ille *Lucem* appellat. *Lumen* Honorius Augustodun. *lib.* 1. *cap.* 133. *Lumina, quæ circa capita Sanctorum in modum circuli depinguntur, designant, quòd lumine æterni splendoris coronati fruuntur. Idcirco verò secundùm formam rotundi scuti pinguntur, quia divinâ protectione, ut scuto, nunc muniuntur.* Et Isidorus, *lib.* 19. *cap.* 3. *Lumen, quod circa Angelorum capita pingitur*, Nimbus *vocatur: licèt & nimbus sit densitas nubis.* Sic quod in Anastasii quoque Consulis utroque diptycho, Leodiensi sc. & Bituricensi, affingitur, in conchæ figuram radiatum, *Nimbus* videtur. Ejusmodi autem luminosis circulis capita sua ambiri voluere Augusti, iis etiam postea cum Consulibus communicatis, ut divinitatis speciem quandam sibi assererent, cùm *nimbis* seu claris nubibus Deos suos ita in picturis ac tabellis Vett. cingerent. Hinc tam frequens *Divinitatis, Numinis* ac *Æternitatis*, ab iis usurpata vocabula & epitheta, quibus Imperatorum *LL.* plenæ sunt, V. Filesacum *de Idol. Polit. lib.* 1. *cap.* 1. Verùm hæc veniam merentur in Augustis, quorum adeò ampla fuit potestas; si recentium Impp. expendatur ambitio, qui hominum omnium vanissimi ac omni facinorum genere contaminatissimi, provinciis etiam suis exuti & intra Urbis mœnia, paucorumque circumjacentium oppidorum limites coërciti, *Sanctos* sese à subditis, atque adeò ab ipsis CPolitanis Patriarchis cœterisque Pontificibus compellari voluerunt, uti ex Pachymere docemur *lib.* 6. *cap.* 31. *lib.* 9. *cap.* 5. & *lib.* 10. *cap.* 11. 29. 32. Unde formula compellationis vulgata, *Δέσποτά μου ἅγιε, Domine mi Sancte*, de qua nos suprà. V. hanc in rem plura, apud Car. du Fresne *Dissertat. de inferioris ævi Numismatibus num.* 15. Hodie in Ecclesia Rom. *Nimbus*, diadema est, quod Sanctorum canonizatorum imaginibus circumfundunt: Sed hujusmodi diadema in antiquis nonnullis picturis quadratâ formâ conspicitur, cujus rei rationem hanc exhibet Durandus *lib.* 1. *cap.* 3. *Cùm aliquis Prælatus aut Sanctus vivus pingitur, non in forma scuti rotundi; sed quadrati corona ipsa depingitur, ut quatuor virtutibus Cardinalibus vigere monstretur.* Sic Romæ, in Æde S. Praxedis effigies Pascalis & in via Numentana, Honorii I. imago, conspicitur. Etiam in tribuna Ædis S. Cæciliæ Transtiber. idem Paschalis, musivo opere se vivum depingi curavit, cum quadrata illiusmodi corona in capite, & hac *Inscr.*

Hæc domus ampla micat, variis fabricata metallis,
Olim quæ fuerat confracta sub tempore prisco.
Condidit in melius Paschalis Præsul opimus,
Hanc aulam Domini firmans fundamine claro.
Aurea gemmatis resonant hæc Dindyma templis.
Lætus amore Dei, hic conjunxit corpora sancta,
Cæciliæ & sociis, rutilat hic flore juventus,
Quæ pridem in Cryptis pausabant membra beata.
Roma resultat ovans semper ornata per ævum &c.

apud Macros Fratres *in Hierolexico*: ubi Græcos in *Nimbo*, quo Christi imagines circumdant, solere inscribere, Exodi verba, Ὁ ὬΝ, QUI EST, addunt.

Nimbus, apud Martialem *de Spectaculis Epigramm.* 3. ubi ex omni Orbis parte, confluxisse gentes Ludos, a Domitiano editos, spectandi studio, indigitat:

Festinavit Arabs, festinavere Sabæi;
Et Cilices nimbis *hic maduere suis.*

est τοῦ κρόκου ῥαντισμὸς, *aspersio croci aquâ diluti*, quæ in Theatro vel Amphitheatro fiebat, è tubis ad id paratis, atque spectatores, *nimbi* instar, irrorabat. Cilicia verò croco nobilis, unde Cilicios *nimbis suis* maduisse ait Poëta. Idem *nimbum rubrum* vocat *lib.* 5. *Epigramm.* 25.

Hoc, rogo, non melius, quàm rubro pulpita nimbo
Spargere, & effuso permaduisse croco.

Appulejus *imbrem odoratum*: Alii *undam croco dilutam*: Glossæ *Sparsionem*, κρόκου τὸν ῥαντισμὸν &c. V. suprà, ubi de *Croco* & hanc in rem plura, apud Justum Lipsium *in Amphitheatro.*

Nimerezet, maledictio apud Hebræos gravissima, de qua 3. Regum *cap.* 2. Quinque n. verba contumeliosa continebat, quibus David fugiens à Simei fuerat impetitus: Prima litera Nun, *Noëf* designat, i. *adulterum*; secunda Mem, *Moabitam* sonat; tertia Resch, *Rasa* significat, hoc est, *impium*; quarta Zain, *Zara*, i. *leprosum*; quinta Tau, *Toeba* i. *abominabilem.* Ita Dominicus Macer *in Hierolexico*, voce *Maledictio.*

Ninive, adde: In literis A. C. 1138. *Ninive* dicitur, locus est Abbatiâ insignis, à quo Johannes Despauterius Grammaticus, ibi natus, *Ninivita* cognominatus est, cùm *Ninivensis* potiùs appellandus esset. Vulgò *Ninoven.* Hadrianus Valesius *Not. Gall.*

Ninnii, gens Campana. Unde apud Livium *lib.* 23. *cap.* 8. *Diversatus est apud Minios Celeres, Stenium, Pacullumque inclitos nobilitate ac divitiis. Eò Pacuvius Calavius, de quo ante dictum est, principes factionis ejus, quæ attraxerat rem ad Pœnos, filium juvenem adduxit, abstractumque à se* &c. ex omnibus bonis libris, reponit *Ninnios*, item *Pacuviumque.* Et quidem *Ninnius* nomen non modò in inscriptionibus antiquis habetur, sed & apud Ciceronem *l.* 10. *ad Attic. Epist.* 16. *Hæc mecum* Ninnius *noster.* Similiter *lib.* 39. Livii *cap.* 17. pro *Minium Cerrinium*, Gronovius *Ninnium* legit. Etsi enim & *Minios* offerant vett. lapides, tamen cùm utrobique gentis unius & quidem Campanæ homines nuncupati videantur; cùm membranæ Punici belli fidei sint longè certioris ac probatioris, harum auctoritas & hic valet. Etiam *lib.* 39. ejusdem Auctoris *cap.* 13. ubi variant MSS. Barberiniusque habet, *Pacullam animam eam sopanam sacerdotem.* Petav. *Pacullam animiam ea sopanam.* Naud. *Paullam animiam a sapanam*: Gronovius & *Pacuviam* legit & *Ninniam* restituendam putat additque: Videntur & dubitasse Librarii, *Campanam*, an *Saranam*, vellent. V. eum *Observat. lib.* 4. *cap.* 4.

Niobe, adde: Eam primam omnium mulierum à Jove amatam, sicut ultimam Alcmenam, quæ sedecim ætatibus à se invicem distiterunt, fabulati sunt Vett. uti refert Diodorus *lib.* 4. Sed illud de *Niobe*, omnino falsum judicat Barthius; longè enim antiquior, inquit, Jovis in Callisto amor: quippe cujus filius Arcas fuit, non solùm Niobes ævo, sed ipsius Cadmi, qui Thebas condidit, multo profundior. Qua de re V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Papinium Statium Thebaid. lib.* 10. *versu* 897. Vossius verò distinctione rem expedit, infrà laudandus. Ejusdem cum liberis simulachrum è marmore inter opera Scopæ, an Praxitelis, celebre olim memoratur Plinio *lib.* 36. *cap.* 5. *Ignoratur artifex ejus Veneris, quam Vespasianus Imperator in operibus Pacis suæ dedicavit — Par hæsitatio est in templo Apollinis Sosiani, Niobem cum liberis morientem Scopas an Praxiteles fecerit* &c. Plura de Niobe gemina, *Argiva* viz. *Phrygiaque*, apud Gerhard. Johann. Vossium *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 14. ubi priorem ex Api fratre, Phoronei filio ac successore, adeoque *Jove Argivo*, Argum suscepisse, contendit.

Niortium, adde: Valesio *Niortum*, clarum in Pictonibus castrum est; ad ripam fluvii Separis, quem ut à Separe Nannetico distinguant, *Separim Niortensem* cognominant, *la Sevre Niortoise.* Caput est agri cognominis, *le Niortois.* Vocatur *nobile Castrum*, in *Gestis* Ludovici VIII. Francorum Regis. Meminit quoque ejus Guilielmus Armoricus *Philippidos lib.* 8.

Laudunumque, ferax Cereris Bacchique, Niortum.

Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Nisæi Equi, olim illustres, in Mediæ campo, *Nisæo*, qui proceri admodum erant corporis. Herodotus *in Polyhymn.* Ἔστι πεδίον μέγα τῆς Μηδικῆς, τῷ οὔνομά ἐστι Νήσαιον· τοὺς ὦν δὴ ἵππους τοὺς μεγάλους φέρει τὸ πεδίον τοῦτο. *Mediæ campus est magnus*, Nisæus *nomine: magnos porro equos fert campus ille.* Proin idem *in Thalia*, asserit Indica animalia cæteris esse majora, πλὴν τῶν ἵππων, *exceptis equis*, qui in Media majores. Unde Reges iis usos fuisse, Strabo ait *lib.11.* Τοῖς δὲ Νησαίοις ἵπποις, οἷς ἐχρῶντο οἱ βασιλεῖς, ἀρίστοις οὖσι καὶ μεγίστοις. Præter magnitudinem namque summa iis vis. Ammianus, ubi de Media *lib.23.* *Sunt apud eos prata virentia, fœtus equorum nobilium, quibus — ineuntes prælia viri summâ vi vehi exultantes solent*, quos Nisæos *appellant.* Etiam celeritas insignis; Suidas: Νίσαιον, τόπος Περσίδος, ἔνθα ἵπποι ὠκύτατοι γίνονται, Νισαῖοι λεγόμενοι, *Nisæum, locus Persidis, ubi equi sunt velocissimi*, Nisæi *dicti.* Unde est, quòd camelos, dromadas videlicet, esse pernicissimos, eo argumento probat Philosophus *Histor. Animal. lib.9. cap.50.* quòd θέουσι θᾶττον τῶν Νισαίων ἵππων πολύ, *Nisæis etiam equis multo citiùs currunt.* Sed & decorem fuisse eximium, colligas ex Synesio *Epist. 40. ad Uranium*, ubi, postquam multis laudavit equum apprimè à natura factum, ad omnem dotem equo congruam, unum excipit, quòd, Νισαίου ἵππου ἰδεῖν ἐστιν ἀειδέστερος, *Nisæis equis specie sit deformior.* Describit autem formam eorum hisce, Oppianus *Cynegetic. lib.1.*

> Κάλλιστος δ' ἐν τοῖσιν ὅσοις εἶδος τανυτρίχος ἵππος
> Νισαῖος, τὸν ἄγουσιν ἐφεζόμενοι βασιλῆες,
> Καλὸς ἰδεῖν, ἁπαλός τε φέρειν ἐυπειθὴς ὀχμῷ,
> Βαιὸς μὲν κεφαλήν, πολλὸς δὲ βαθύτριχα δειρήν,
> Κυδιόων ἑκάτερθε μελιχρύσοισιν ἐθείραις.
> *Quem tumidi Reges equitant, longè omnibus anteis,*
> *Nisæa telluris equus, sua gratia formæ est,*
> *Et gressus faciles, cedentiaque ora lupatis,*
> *Argutum caput, atque jubæ per colla profusæ*
> *Luxuriant utrinque, auri fulgore micantes.*

Nempe flavi plerumque erant hi equi: quin apud Suidam, in Ἵππος Νισαῖος, Grammatici Nisæas equas asserunt, εἶναι ξανθὰς πάσας, *omnes esse flavas.* Proinde Polemon ibidem arguitur, quòd Nisæum equum album vocaverit. Præter Polemonem tamen, Philostratus etiam, *Apollonii sui lib 1.* memorat λευκὸν ἵππον τῶν σφόδρα Νισαίων, *Nisæum equum maximè candidum.* Et in *Rhodogyne Icone*, apud eund. *appicta est ei*, inquit, *Nisæa equa nigra, cui, ad candida crura, nivea sunt pectora* &c. Habet autem *Nisæus campus* nomen, a *Nisa* vel *Nesa* (nam Νήσαιον scribunt Phlegon Arrianus, Stephanus & Hesychius) quod Chaldæum est נצא *nesa*, vel נציא *nesia*, & *locum depressum ac in declive vergentem* denotat. Cùm enim Media celsa pleraque esset & frigida, beata admodum pars, quæ sub Caspiis portis, ut quæ esset in loco depresso & concavo, uti habet Strabo. Idem situs prati fuit Hippoboti, in quo equi Nisæi pascebantur. At aliis is ipse locus vocari traditur *Catastegona* vel *Catastigona.* Hesychius, Μεταξὺ τῆς Σουσιανῆς, καὶ τῆς Βακτριανῆς, τόπος ἐστὶ Κατασταγόνα, ὅπερ Ἑλλάδι γλώσσῃ Νῆσος. Ἐνταῦθα ἵπποι διάφοροι γίνονται, *Inter Susianam & Bactrianam locus est Catastegona, qui Græcè Nesus dicitur. Ibi sunt præstantes equi.* Ita etiam Phlegontis Scholiastes & Phavorinus. Catastigona autem hodie diceretur *Kotisthan*, i. *herbæ Medicæ regio*, quâ locum hunc abundasse, quaque locorum incolas equos suos saginasse, disertè testatur jam laudatus Strabo, Τὴν βοτάνην δὲ, τὴν μάλιστα τρέφουσαν τοὺς ἵππους, ἀπὸ τοῦ πλεονάζειν ἐνταῦθα, ἰδίως Μηδικὴν καλοῦμεν. *Herbam, quæ maximè equos alit, ex eo quòd ibi abundat, propriè Medicam appellamus.* Quàm latè porro patuerit *Nisæus campus*, nemo tradit: At latissimè patuisse oportet, si de illo vera sunt hæc Diodori, Ἐν ᾗ (χώρᾳ) τὸ παλαιὸν ἱστοροῦσιν ἑκκαίδεκα μυριάδας ἵππων γεγονέναι φορβάδων· κατὰ δὲ τὴν Ἀλεξάνδρου παρουσίαν ἓξ μόνας μυριάδας ἐξηριθμῆσθαι. *In quo loco fuisse olim ajunt equorum armentalium centum & sexaginta millia; sed, cùm Alexander eò se contulit, non nisi sexaginta millia numerata sunt.* Strabonis tamen ævo non pascebantur ibi Persarum Regibus, supra equarum quinque myriades. De vero situ tam celebris Hippoboti, Geographi hodieque certant. In Perside collocatur à plerisque, Strabo prope Caspias portas ponit in via, quâ venitur è Perside & Babylonia: unde *in Phaleg* suo colligit Bochartus, hunc esse campum magnum, quem describit liber Judithæ, ἐν τοῖς ὁρίοις, *in finibus* Ragau, è qua Mediæ urbe Alexandrum unâ die ad Caspias portas venisse, cum Darium magnis itineribus insequeretur, scribit Arrianus *lib.3.* Et spatium interjectum est stadiorum 500. vel ut alii legunt 800. idest, LXII. vel C. passuum mill. eidem Strab. In quo interstitio potuit esse campus Nisæus &c. Idem tamen Bochartus re perpensâ accuratiùs, inter Susa & Ecbatana, in ea parte Mediæ, quæ Susianæ est confinis, eum collocat, ex Diodoro & Arriano; quam in rem nihil illustrius afferri posse ait, quàm iter Alexandri, quem, euntem Susis Ecbatana, Diodorus narrat ibi trivisse mensem integrum & equarum reperisse sexaginta millia, atque inde profectum septimâ die venisse Ecbatana: neque his dissimilia ab Arriano traduntur. Sed nec dissentit Strabo, qui hoc pratum Hippobotum apertè distinguit à parte Mediæ ὑπωρείᾳ, quæ est sub Caspiis portis. Hesychium aliosque quod attinet, à quibus campus ille describitur, μεταξὺ τῆς Σουσιανῆς καὶ τῆς Βακτριανῆς, omnino id sumtum est ex Alexandri historia, & pro τῆς Βακτριανῆς, reponendum τῆς Ἐκβατάνων. Neque mirum, eundem campum alios Mediæ, alios Persidi assignare, cùm sit in utriusque confiniis, nempe in ea Mediæ, quæ Susianam attingit, parte: Susiana autem in Strabone pars est Persidis. At Ptolomæi *Nisæa* urbs in Margiana, & in Aria *Nisæi* populi, cum *Nisæo* hoc *campo* Hippoboto commune nihil habent: quem si alii Armeniæ & Parthiæ adscripsere, Plinius & Isidorus Characenus, factum id, quia & in Armenia & Parthia nobiles equi fuere & *Nisæis* similes &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib.II cap.9.*

Nisitæ, apud Plinium, ternûm sunt seu quaternûm oculorum viri: *non quia sic sint, sed quia sagittis præcipuâ contemplatione utuntur*, V. Salmasium *ad Solinum pag.385.*

Nissan, apud Josephum *Antiqq. lib.3. cap.10.* Τῷ δὲ μηνὶ τῷ Ξανθικῷ, ὃς Νισὰν παρ' ἡμῖν καλεῖται, *Mense Xanthio, qui* Nissan *apud nos vocatur.* Mensis est Hebræorum, qui aliàs *Abib*, seu *Nisan*, ubi vocalis longa supplet defectum τοῦ *dagesch*; ut sæpe in נִיסָן, *nisin*, pro נִסָּן. *nissan*, i. *vexilla*: à bellicis signis seu vexillis, quæ illo mense primùm educuntur, nomen accepit. Quippe hoc ipsum tempus Hebræi intelligunt in his 2.Sam.*cap.11. vers.1. Et factum est, vertente anno, quo tempore Reges solent ad bella procedere.* Mense *Adar* sc. anno revoluto & absoluto, alius annus primo vere succedebat mense *Nisan*, quod belli gerendi tempus est commodissimum & usu maximè receptum. Unde est, quòd Julianus Imp. ut Persas imparatos aggrederetur, hoc tempus antecepit, apud Socratem *Histor. lib.3. cap.21.* Pari de causa verni menses priores duo Bithynis dicti sunt Στρατεῖος & Ἄρειος, ut Romanis *Martius*, à *Marte*: qui proin apud vet. Poetam sic loquitur,

> Ἀρχὴ Ἄρης ἀπ' ἐμεῖο, καὶ ἄνθεα καὶ γλάγος ἡδύ.
> *Marti principium, lactisq; & floribus à me est.*

Similiter de Ægyptio mense *Phamenoth*, qui fere Martio respondet, versus alius vetus habet:

> Ἄρεος ὅπλα φέρειν Φαμενὼθ ἤδεσσιν μαχηταῖς.
> *Militibus Phamenoth Mavortia tela ministrat.*

Cur idem v. *Abib* dictus sit, V. in hac voce. Hic porro mensis *Abib* seu *Nisan*, cum antea septimus esset, post exitum ex Ægypto, cœpit pro primo haberi, Deo sic sanciente, Exodi *cap. 12. vers.2.* quod tamen non obtinuit, nisi in rebus sacris. Judæos enim omnes sciunt, annum habuisse duplicem, civilem unum, alterum sacrum: illius initium fuit mense *Tisri*, circa Autumnum; hujus mense *Nisan*, circa ver. V. Bochartum *Hierozoicì Part. prior. lib.II. cap.50.* ut & in voce *Nisan.*

Nisus, Megarensium Rex, adde: Nempe arcana Regni, & Patris Regis consilia, Scylla hosti prodidit, quæ *purpureæ comæ* schemate Poëtis indigitantur. Sed & latet in fabula hac vestigium sacræ veritatis, de coma Samsonis Judicis Israelitarum fortissimi, quâ Delilæ astu resectâ, defecerunt vires ejus, & ille hostibus Philistæis præda fuit. V. suprà in voce *Cæsaries*, nec non ubi de *Samsone.* Cæterùm ejusdem nominis mons, in eadem regione, memoratur Statio *Thebaid. lib.2. versu 382.*

> *Hinc præter vectus* Nisum, *& te mitis Eleusin*
> *Lævus habet* — — —

Ad quem locum, V. Lutatium. De *Nisa* verò urbe ibid. in voce *Nisæa.*

Nisa, fluvius cognom. *Germanicus*, vulgò *die Teutsche* Nida vel *Nied*, Gallis *le* Nied *Alleman*, aliàs *la* Nied *Alemande*, propterea quòd ejus accolæ linguâ Germ. utuntur, oritur in sylvis Lotharingiæ, multosque vicos ignobiles præterlapsus, accipit *Nisam* cognom. *Gallicum*, propter accolas Gallicè loquentes, *le Nied François*, Germ. *die Welsche Nide*, hoc est, Nitam Romanum, qui præ cœteris vicis Aldonisvillam *Haudonville*, Stagna *les Estangs*, locum stagnis adjacentem, ac Nitæ-Burgum *Nid-Burg*, à fluvio prælabente ita dictum alluit, ac demum *Nitam* Germanicum seu majorem auget: quibus incrementis validus hic Bodonis vel Besonis Monasterium, titulo Abbatiæ locum insignem, *Besonville*, attingit atque in Saravum devolvitur. Ab eo, nomen habuit pagus *Nitensis*, cujus primus omnium meminit, ante annos 870. Eginhardus *de translat. Martyrum Marcellini & Petri lib.3. cap.15.* & *Nitagouve* Germanicè appellavit. In divisione Regni Lotharii inter Ludovicum & Karolum factâ A.C. 870. *Nitachouva* vocatur, atque inter *Bedagouvam & Sarachouvam inferiorem* collocatur: Wormacensi, velut situ proximus conjungitur, in *Annalibus* Fuldensibus; namque à fluminibus Nava, Saravo ac *Nita* non procul Wormatia sita est. Sunt & duo alii ejusdem nominis fluvii, nim. *Nita* vel *Nepe*, alter *major*, alter *minor*, cognominati: qui nomen hodieque servant in Campania Brabantina, *Kempeland* vulgò dicta, & ad oppidum Brabantiæ *Ledi* olim, *Liram* nunc, vulgò *Lier*, appellatum, coëunt. Inter utrumque flumen silvæ Baldrici Comitis & Baldrici Episc. Leodicensis memorantur, *in literis* Henrici R. A.C. 1008. Est quoque *Nita* fluv. *Neite*, qui pauiò infrà confluentes Mosellæ & Rheni recipitur Rheno, Autunnaco non pro-

procul. *Nita*, Eifflensis rivi, meminit etiam Brouverius. V. Hadr. Valesium *Notit. Gall.*

Nithing, apud Matthæum Paris. A.C. 1089. idem quod *Nequam* Latinis: in *Annalibus*. Waverli *MSS*. eodem anno, apud Spelmannum, *Rex Willhelmus jun. misit per totam Angliam & mandavit, ut quicunque foret Unnithing, sive Francus sive Anglibus, sive in burgo, sive extra, veniret ad eum: & adunato magno populo, ivit ad Rovecestre, & obsedit castellum.* Ubi vox scribitur ch racteres Saxonico. *Leges Convivii*, in memoriam & honorem Eiri Regis Ringsstadiensis olim celebrati: *Si confratrem suum, propter nimiam stultitiam suam & negligentiam & longævo rancore existente confratrem occideris, exeat à consortio omnium confratrum, cum malo nomine* Nithing *& recedat.* Wilhel. Malmesburiensis *in Willhelmo II. pag.* 121. habet *Nidering* vel *Nidernig*, similiter pro *nequam* & *ignavo* Gall. *Faineant*, docetque, *Anglos nihil miserius putare, quàm hujusce vocabulo dedecore adteri.* Runicam dicunt vocem esse, Runicè enim *Nidingur* contemptus est, inhumani alicujus patrator, V. *Lexicon Runicum* Wormii *pag.* 22. 92. Ejusdem notionis est vox *Nithing sirth*, apud Suenonem *in LL Castr. cap.* 10. & 11. de qua Steph. Stephanius *Suenonis editor pag.* 174. Janus Polmerus *ad Jus Aulic. Norvegies. vetus cap.* 37. & Pet. Resenius *ad Jus Aulicum Canuti II. Regis Daniæ cap.* 4. du Fresne *Glossar.*

Nixi hastis, solebant olim milites, cùm Imperatorem dicentem audirent. Claudianus,

> —— —— *stat circumfusa juventus*
> Nixa *hastis, pronasq; ferox accommodat aures.*

Iidem securi velut, & facilè hostem confecturi, cum *adnixi jaculis* exspectabant. Papinius Statius *Thebaid lib.* 2. *versu* 525.

> —— —— —— *hostemq; superbum*
> *Adnixi jaculis, & humi posita arma tenentes*
> *Expectant* &c.

Nitiobriges, adde: Iis quinque hominum millia, ad Alesiam obsidione Romana liberandam, imperata fuisse, scribit Cæsar, *lib.* 7. ubi *Teutomatum Olloviconis filium, Regem* Nitiobrigum, *cujus Pater ab Senatu Rom. amicus erat appellatus, cum magno equitum suorum numero & quos ex Aquitania conduxerat, ad Vercingetorigem pervenisse*. refert & inter Celtas illos ponit. *Tarne amne à Tolosanis* illos discernit Plinius, quod in Aginnensem omnino pagum cadit, quem Tarnis fluv. à Tolosano agro discriminat: unde *Nitiobriges* non alios, quàm Aginnenses & Aginnensis pagi incolas esse certum est: quorum caput Claudius Ptolomæus etiam Ἄγιννον seu *Aginnum* vocat; inter provinciæ Aquitanicæ secundæ seu Burdigalensis 6. civitates secundum à Burdigala Metropoli locum tenens, præpositomque, quod mireris, civitatibus Santonum atque Pictavorum, multò nobiliorum ac validiorum populorum, *in vett. Notitiis* provinciarum atque civitatum Galliæ. Quem errorem recentiores Notitiæ correxerunt, & sub Metropolitano Burdigalensi Pictavensem Episc. primo loco, Santonensem secundo posuerunt, Aginnensi post Ecolismensem etiam atque Petrocoricensem in ultimum locum rejecto. Meminit Phœbadii, Agenni Galliarum Episcopi Hieronymus *de Script. Eccl.* Dicitur Aginnum, vulgò *Agen* caputque est pagi cognominis, quem inter pagum Cadurcinum & Petrocoricum locat Fredegarius, ac Aimoinus *lib.* 3. *cap.* 15. hodie *L'Agenois* vel *le pays d'Agenois*: Cujus pars trans Garumnam posita, erat in finibus provinciæ Novempopulanæ vel Vasconiæ, circa Condomium. Unde, in vetustissimis *Annalibus*, legimus, regnante Pipino, pluisse frumento, *in pago Aginnense ultra Garumnam*, id est, in Vasconiæ pago Condomiensi: Et Senescalcia Aginnensis duos Episcopatus continet, cis Garumnam Aginnensem, trans flumen in Vasconia Condomiensem. Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Nitor, in vultu & corpore, τὸ ἰνχρὸν: in palæstra, bonus color. Cicero, *Sine nitore & palæstra*, quod inde ad orationem translatum. Græcis *ἰνχρότης*, ab eadem palæstræ metaphora. Petronius *nitorem* absolutè de minio dixit, quia inter colores pretiosos & floridos est, quos Græci ἀνθηροὺς vocant. Ita autem is,

> *Hesperium coccum miles laudabat, eadem*
> *Quæsitus tellure* nitor *certaverat ostro.*

Sic Solinus de Hispanis, *Depurgant in minimum nitelas pulveris*, ὀμμάτων λαμπρυνόμενοι. Infrà, *Infertis aureis umbilicis incedunt, in nitelam pinguiorem.* Ubi *Nitela*, Græcè σελήνιον. Similiter, Manilio *lapidum nitor*, de margaritis: & Virgilio, *nitor auri*. V. Salmasium *Exercitat. Plinianis ad Solinum pag.* 1041. In vita *Nitor*, splendorem notat, luxuriæ non cedentem, neque avaritiâ victum, apud Papinium Statium *lib.* 5. *Sylv.* 2.

> *Tunc hilaris probitas & frons tranquilla nitorq;*
> *Luxuriæ confine tenens, pietasq; per omnes*
> *Dispensata modos* —— —— ——

Ubi Barthius legit, *confine timens*; ne illo viz. tam vicino vitio mergeretur: exemplo illius Maroniani,

> *Arctos Oceani metuentes æquore tingi* &c.

V. eum *Animadversion. ad d. l.*

Nitria, adde: non admodum longè à Muziri emporio; cujus incolas Νιτρίας vocat Ptolomæus, nomen populi fuisse indicans; cùm urbes eorum tàm maritimas, quàm mediterraneas, recenseat. An inde, quòd *piraticam* exercerent? Ita certè Plinius existimasse videtur & Ptolomæus ipse. Meminit etiam eorum *Periplii* Auctor: καθ' ἣν γίνεται ἀεὶ πειρατικά &c.

Nitrum, multi usus in lotionibus Veterum. Unde *Nitrum* & lumentum, in re balneari, sæpe junctim legere est, ut apud Ciceronem *Epist. ad Famil.* Cyprianus *Epist* 76. *Neq; enim sic in Sacramento salutari delictorum contagia, ut in lavacro carnali, & seculari sordes cutis & corporis abluuntur, ut afronitris & ceteris quoque lumentis & solio & piscinâ opus sit.* Ubi perperàm hodierni Codices, *& ceteris quoq; adjumentis.* Vett. libri ibi habent, *jumentis*, unde *lumentis* fecit Salmasius. Vetus Juvenalis Interpres, *ad illud*,

> —— *Et gravis est rationibus* ——

In *lumentis*, inquit, *& balnearia pecuniam erogando*, quod pravè mutant etiam eruditi Viri. *Lomentum* enim lomentum est, τὸ σμῆγμα, τὸ νίτρωμα. Sic νίτρωμα κεφαλῆς idem quod ἀπόσμηγμα. quo nomine *in Glossis* porrigo indigitatur: Cùm enim pectitur caput ac destringitur, squamulæ illæ à cute resolvuntur ac occidunt. Serenus Sammonicus,

> *Cùm caput immensâ pexum porrigine ningit*, &c.

V. Claud. Salmasium *ad Tertullian. de Pallio, cap.* 5. Est autem *Nitri* natura, non multùm à sale distans: optimumque ac copiosissimum *in Clytis Macedoniæ, quod vocant chalastricum, candidum, purumque, proximum sali. Lacus est nitrosus, exiliente è medio dulci fonticulo. Ibi fit* nitrum *circa Canis ortum novenis diebus, totidemque cessat, ac rursus innatat & deinde cessat* —— *In Ægypto autem conficitur multo abundantius, sed deterius. Nam fuscum lapidosumque est. Fit penè eodem modo, quo sal, nisi quod salinis mare infundunt, Nilum autem nitrariis.* —— *Ipsum autem conditum in acervis durat* —— *In* nitro *optimum, quod tenuissimum, & ideo spuma melior. Ad aliqua tamen sordidum, tanquam ad inficiendas purpuras tincturasq; omnes* —— *Nitrariæ egregiæ Ægyptiis* —— *circa Naucratim & Memphim*, sed circa hanc deteriores. *Nam & lapidescit ibi in acervis, multiq; sunt tumuli ea de causa saxei. Faciunt ex his vasa* —— *Aphronitrum* —— *optimum putant Lydium, probatio, ut sit minimè ponderosum & maximè friabile, colore vero purpureo. Hoc in pastillis affertur. Ægyptium in vasis picatis, ne liquescat* &c. Plinius *lib.* 31. *cap.* 10. Alia vocis notio est, apud Martialem *lib.* 9. *Epigramm.* 60.

> *Et turbata brevi questus crystallina* nitro:

Uti legit Gruterus ex Palat. Hic enim crystalli vitium denotat, quod *salem* vocat Plinius, vitium nempe sali simile. Quod vitium & in aliis gemmis hoc eodem nomine appellabatur Salem porro etiam *nitrum*, Græcos ἀφρόνιτρον vocasse, notum. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 204. Nili inundationem *nitrositati* aquarum ejus attribui à nonnullis, diximus retro, in voce *Nilus*.

Nivei Tauri, præ cœteris olim Diis accepti putabantur. Unde scripsit Poëta falsissimus eorum temporum, in Marcum Antoninum, sacrificatorem magnum, nomine taurum,

> Αἱ βόες αἱ λευκαὶ Μάρκῳ τῷ Καίσαρι χαίρειν,
> Ἂν δὲ σὺ νικήσῃς, ἄμμες ἀπωλόμεθα.
> *En! nivei tauri Cæsar te Marce salutant,*
> *Quòd si victor eris, perdita turba sumus.*

Quo sine Clitumno amne crebro perfundebantur; alba enim eum armenta facere, multis notatum, uti vidimus in hac voce. Hinc & Statius *lib.* 1. *Sylv.* 4.

> —— —— *Quæ nunc tibi pauper acerra*
> *Digna litem? nec si vacuet Mevania valles*
> *Aut præstent* niveos *Clitumna novalia tauros,*
> *Sufficiam* —— —— ——

V. quoque B. Brissonium *Formular lib.* 1. Gregor. Bersmannum *Commentar. ad Georgica Virgilii lib* 2. J. Passeratium *ad Propertium lib.* 2. *Eleg.* 19. Casp. Barthium *ad Claudianum VI. Consul. Honorii*, Alios, nec non hic passim, ubi de colore *albo*, *Candido*, Niveo &c.

Nivernum, adde: Hinc illustri Familiæ nomen, quæ, Gonzageæ stirpis ramus, Mantuano Ducatu hodie potitur. Ludovicus enim Gonzaga, filius minor natu Ducis Mantuæ, defuncti A. C. 1540. ductâ Henricâ Cliviâ, *Nivernii* Ducatum obtinuit, atque ex ea suscepit Carolum I. Gonzagam, qui, mortuo principalis rami ultimo Vincentio, in Ducatu Mantuæ ac Monrisferrati, non sine gravi bello, successit Pater ex Catharina Lotharingica Caroli II D. *Nivernii*, ante Patrem mortui A.C. 1631. Alonsiæ Mariæ (quæ Vladislao & Casimiro fratribus, Regibus Poloniæ) & Annæ (quæ Edoardo Com Palatino Rheni nupsit) è quibus Carolo II. genitus est ex Maria Gonzaga Mantuana (fil. Francisci Gonzagæ D. Mantuæ, qui decessit A C. 1612) Carolus Gonzaga III. hodierni Ducis (cui valetudo imbecilla, nullique liberi) Parens. V. suprà, in voce *Mantua*. Edoardus verò ex Anna suscepit Ludovicam Mariam, Annam (quæ nata A. C. 1647. maritum habet Henricum Julium Ducem Anghianum) & Benedictam Henricam (quæ n. A.C. 1648 uxor est Johannis Friderici Duc. Brunsuici & Lunæburgi, qui Hanoveræ sedem habet) omnes *Com. Palatinos Rheni in Nevers*, seu *lineæ*

Nivernia,

Nivernia. Restant enarrandi Mariæ Cliviæ, à qua Gonzagatum familiæ titulus illatus est, progenitores. In Clivia familia, cui postmodum Juliacensis ac Montanus Principatus accessere, ramus directus & præcipuus defecit in Johanne Wilhelmo A.C.1609. mortuo. Ex minoribus filiis descendere lineæ *Ravensteiniana* & *Nivernia*, quarum illa sic habet: Adolfus I. Dux Cliviæ, nepos Adolfi Marcani (qui à conjuge Margaretha seu Maria Clivia jus successionis Cliviæ in domum suam transtulit) defunctus A.C. 1448. ex Maria (filiâ Johannis cognom. *Intrepidi* Duc. Burgundiæ) genuit Johannem I. Ducem Cliviæ, extinctum A. C. 1481. Hoc & Elisabetha Niverniâ seu *de Nevers, Eu, Reth,* &c. (fil. Johannis *de Burgundia* D. Brabantiæ Com. *de Nevers*, qui obiit A.C.1491.) natus inter alios Engelbertus *de Clivia* Com. *Nivernii* materno jure fuit obiitque A.C.1498. secundùm alios 1506. Huic ex Carola Borbonia (fil. Johannis II. Borbonii Com. Vindocini) natus Carolus *de Clivia* Com. *de Nevers*, Mariam sibi junxit Albretanam (fil. Johannis Albretani Com. de Ret. Dn. Orv.) atque ex ea suscepit Franciscum I. *de Clivia*, Ducem *de Nevers*, defunctum A.C. 1561. Quo & Margarethâ Borboniâ (fil. Caroli Borbonii Ducis Vindonici & Franciscæ Alenzoniæ) geniti sunt, Franciscus II. Dux *Nivernii* seu *de Nevers*, (maritus Annæ, Ludovico Borbonio Mompenserio Duce satæ, qui obiit A.C. 1563.) Jacobus Dux *Nivernii* (qui uxorem habuit Dianam fil. Roberti *de la Marca* Duc. Bullionii, atque decessit A. C. 1586.) Henrica *de Nevers* (uxor Ludovici Gonzagæ, ad cujus posteros, ut dictum, Ducatus delapsus est) Catharina Com. *d' Eu* (uxor Antonii primùm Croii Principis Porceani: exin, Henrici Lotharingi Duc. Guisii) & Maria March *&' Isle* (quæ Henrico Borbonio Princ. Condæo nupta, obiit A.C. 1574.) omnes *Domus Cliviæ* seu *de Cleves*, lineæ suæ ultimi. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europ. Part. I. pag.39* & *in Ind.* voce *Gonzaga Part. II. Ind.* voce *Juliacum*, & *Part.II. pag.5.* & 38. De urbe verò plura, infrà in voce *Noviodunum Æduorum.*

Nives, titulus *Epigrammatis* 17. *lib.* 14. Martialis, quod sic habet;

Non potare nivem, *sed aquam potare rigentem*
De nive, commenta est ingeniosa sitis.

Nempe aquâ nivatâ seu gelidâ è nivibus expressâ, vina generosiora diluebant Romani. Idem *lib.5. Epigramm.64.*

Sextantes, Calliste, duos infunde Falerni,
Tu super æstivas, Alcime, solve nives.

Vel decoctam, vitris demittebant in nives, ut refrigeraretur. Neronis inventum. De quibus deliciis Seneca *Epist.* 79. *O infelicem ægrum! Quare. Quia non vino nivem diluit: quia non rigorem potionis suæ, quam capaci scypho miscuit, renovat, fractâ insuper glacie.* Sed & meram nivem bibebant, ut ex *Epigr.* suprà laudato colligere est. De qua utraque consuetudine, Plinius *lib.19. cap.4. Et ipsa*, inquit, *Naturæ elementa, ut pecuniæ, discreta sunt. Hi nives, illi glaciem potant, pœnasque montium in voluptatem gulæ vertunt. Servatur algor æstibus, excogitaturque, ut alienis mensibus nix algeat.* Erat autem *Nix* ad hos usus venalis: quæ quomodo servari consueverit, V. apud Plut. *Sympos. problem.lib.6. probl.6.* Certè *Nivium* Mons, in viridario Heliogabali. Lampridius in *Vita* ejus. *Montem nivium in viridario domus fecit æstate, advectis nivibus* &c. V. plura hanc in rem infrà, in voce *Nix.*

Niveus Color, olim relatus inter Regales. Ita Joh. Laurentius JC. *Notis in Phædrum lib. 5. fab.7. versum,*

Princeps ligato crure, niveâ fasciâ,
Niveisque *tunicis*, niveis *etiam calceis.*

Hinc Pompeio istiusmodi fasciâ crus alligatum habenti, Favonius, *non refert*, inquit, *quâ in parte corporis sit diadema: Reteins Regias exprobrans, in villas ianæ panni exigui*, apud Valerium Max. *lib.7. cap.2.* Diadema enim, agens de Syphace Silius *lib.16.* Africanis Regibus album fuisse ostendit: quale etiam Jubæ tribuit Suetonius *cap.75.* Unde *albam fasciam* id Lucianus vocat *in Navigio.* Ex cœruleo & albo interstinctis Persarum diadema constitisse, Curtius habet *lib.3.* &c. Translatus color ad summam in sacris dignitatem, apicem nimirum Pontificalem, quem *Galerum*, & *Albogalerum* dixere, quorum is cuivis Sacerdoti, hic Flamini Jovis peculiaris erat, nomen habens à lana hostiæ albæ Jovi immolari solitæ, è qua is conficiebatur. *Quod autem Diogeni pera & baculus, quod Regibus diadema, quod Imperatoribus paludamentum, id Pontificibus galerum* fuit. Apulejus *in Apol.* Apud Israëlitas quoque pileum Sacerdotalem byssinum fuisse, docet Hieronymus, qui illum prolixè describit, *in Epist. ad Fabiolam.* Et ratio in promtu est, namque album pro fausto, bono fortunatoque semper sumtum, cùm nigrum atrumque infaustum haberetur: utpote diei illud, hoc noctis: illud vitæ ac serenitatis, hoc mortis calamitatisque symbolum. Alb. Tibullus *lib.3. Eleg 6.*

—— —— *Et sint candida Fata tua.*

Hinc Deorum filios, ipsos Deos, Diisque annumeratos, albos finxere Vett. Horatius *lib.1.od.2.*

Nube candentes humeros amictus
Augur Apollo

Et candidum cùm Virgilius Cæsarem vocat *Eclog.* 5. Servius *Deum* interpretatur. Deorum quoque statuas *niveis* indui solitas fuisse vestimentis, indigitat Severus Sulpitius *de Vita D. Martini lib.1. Quia esset hæc Gallorum rusticis consuetudo, simulachra Dæmonum, candido tecta velamine, miserâ per agros suos circumferre dementiâ.* Ipsa Cœlestium Curia seu cœtum lumine multo circumfusum ornatumque, ob Deorum fingebatur præsentiam, ut de circulo lacteo fabulosæ præferunt ambages. Hinc & victoriam lætitiamque *Niveus* color indicavit, unde triumphantium currus, vestes, equi, pueri ad habenas & victima ipsa nivei coloris fuere. Servius, *ad illud Æneid. lib. 3.*

Tondentes campum latè candore nivali.

Quod non tantùm moris Romani, sed & Atheniensium fuisse, apud quos, pro victoria faciens, candidâ veste induebatur, docet Plut. *in vita Demosthenis.* Imò in genere, Deorum cœlestium sacris albas solùm hostias fuisse adhibitas, discimus ex Servio, *ad Æn. lib. 9.*

Nigram hyemi pecudem, Zephyris felicibus albam:

Ubi ait: *Victima pro qualitate Numinis dari solebat.* Unde Juvenalis *Sat.10.*

—— —— —— *Duc in Capitolia magnum*
Cretatumque bovem.

Porro, uti pauperes ac rei pullati erant, ita divites, præsertim Senatores, Equites, Magistratus apud Romanos, *niveis* seu candidis utebantur togis. Calphurnius *Ecl. 7.*

Aut eques, aut nivei *loca densavere Tribuni.*

Juvenalis,

—— —— Niveosque *ad frena Quirites.*

Etiam tota civitas hoc colore splendebat, cum solemnitatem aliquam, seu publicam, seu privatam peragerent: quod idem in Ludis Amphitheatralibus Scenicisque factum, ostendit Martialis *lib.4. Epigr. 2.*

Spectabat modò solus inter omnes,
Nigris munus Horatius lacernis,
Cùm plebs, & minor ordo, maximusque
Sancto cum Duce candidus sederet.

Nec aliter, nisi albati, etiam in luctu, cibum capiebant: *Quis enim unquam in luctu domestico, aut in funere familiari, cœnavit cum toga pulla?* Cic. *Orat. in Vatinium.* In calceis tamen mollitiei videbatur hic color. Unde Cinna, quòd *calceus ei primâ nive candidior* esset, à Martiali reprehenditur *lib.7. Epigr.33.* Et Aurelianus apud Vopiscum, *Calceos mulleos, & cereos, & albos & hederaceos viris abstulit, mulieribus reliquit.* Tertullianus quoque, de scortillis, quibus exornandis Lenones occupabantur, loquens: *Impuro*, inquit, *cruri purum aut mulleolum inducis calceum.* Ubi *purum*, idem esse quod *album*, ex Servio patet, *ad Virgil. Æn. lib. 12. vers.169.*

—— —— *Puraque in veste Sacerdos.*

Unde Ascensius *ad Persium Sat.2.*

Hæc ego nutrici non mando, vota negato
Juppiter hæc illi, quamvis albata rogarit:

Albata, ait, *id est, albis vestimentis in signum puritatis & honestati induta, juxta ritum sacrificantium.* Albâ enim togâ in sacrificiis & Romanos usos, monet Cic. *de LL. lib.2. Color albus præcipuè decorus Deo est, cùm in cæteris, tum maximè in textili* &c. Possent varia addi, de diebus candidis, *niveis* lapillis, quibus in urnam conjectis reus olim absolvebatur: *Albata* factione, quæ una è quatuor Circi factionibus erat, aliisque, de quibus, cùm breves esse velimus, V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Joh. Rosini Antiqq. Rom. lib. 4. cap. 5.* Mercurialem *de Arte Gymn. lib.3. cap.9.* Anselm. Solerium *de Pileo Sect.9* Phil Rubenium *Electorum lib 2. cap.25.* Ben. Balduinum *de calceo antiq. cap 8.* & 17. *ubi linenum candorem in Pontificum quoque pedibus commendat*, Hier. Bossium *de Toga Rom.* &c. ut & infra, in voce Nix.

Niviala. Recentioribus *Nivigella* & *Nivella*, opp. Brabantiæ est, ubi Itta, an isto viro suo Pippino Majore domûs per Austriam, cùm se Deo devovisset, de domo sua templum unà cum Monasterio nobilissimo fecit, donavitque magnificè, filiâ Gertrude Virgine Monasterio præposita: in quo ipsa anno ætatis 60. decessit, in B. Petri Apostoli Basilica sepulta. Eodem translatus est postea ex villa sua Landino Pippinus, atque juxta filiæ suæ feretrum collocatus, uti docet Hadr. Valesius *Rerum Franc.lib.18.* Landinum autem *Landa* quibusdam dictum, vulgò *Landen*, villa Pippini fuit in Hasbaniæ Brabantique confinio, prope oppidum Monasteriumque S. Trudonis, ubi Prætorio extructo, plerumque habitavit obiitque, unde & *Landinensis* appellatus est: Sed locus hic continuis Brabantos inter ac Leodicenses bellis sæpe dirutus ac incensus, vix hodiè oppiduli nomen meretur. Meminit *Nivialæ*, Willibrordi comitis & Egmundæ Patroni S. Adalberti Diaconi *Vitam* describens, verbis his: *Tunc pari devotionis studio Nivialense properant ad cœnobium, ubi mirâ signorum gratiâ sacra effulget Virgo Gertrudis*, apud Hadr. Valesium *Not. Gall.* V. quoque in voce Nivigella.

Nivicollini Britones, appellati sunt Walli Anglici, quòd *colles*

seu montes altissimos, *nivibus* oppletos, inhabitent, à Joh. Saresberiensi *Policrat. lib 2. cap 27. Cùm adversus* nivicollinos *Britones Regia esset expeditio producenda* &c. Eorum meminit etiam *lib.6.c.6.* ubi & Wallorum regionem *Nivium Collem* vocat, & *cap.16.* ubi *Wallenses* eos nominat: quibus verbis expressit Wallica ista, *Craig Ericy*, id est, *niviferos montes*, qui potissimùm in ea sunt Walliæ regione, quam *Caernarvonshire* Angli dicunt. V. Camdenum in *Britann pag.539. 3. Edit.*

Nix, frigore concreta, ardentissimis æstatis caloribus, ut & glacies in frusta dissecta, vino diluendo Romanis adhibita est, teste Plinio *lib.9. cap.4. Hi Nives, illi glaciem potant, pœnasque montium in voluptatem gulæ vertunt: Servatur algor æstibus excogitaturq; ut alienis mensibus Nix algeat.* Ubi in MS. codice, *servatur Ligur æstibus*, magis apposite, quòd *Nivem* hanc aut glaciem ex Alpibus vicinis Liguriæ Romam transferrent. Eum secutus Plinius Jun. *lib.1. Epist.15. Promittis ad cœnam*, inquit, *nec venis. dicitur jus, ad assem impendium reddes, nec id modicum: Paratæ erant lactucæ singulæ, cochleæ ternæ, ova bina, alica cum mulso & Nive, nam hanc quoq; computabis, imò hanc inprimis, quæ perit in ferculo.* Imò meminit jam consuetudinis hujus Lucilius, apud Ciceronem *lib 2 de fin. bon. & mal.*

Cùm nil demsit Nix, & sacculus abstulerit nil.

Accius quoque Plautus *Curculione, sc. date viam,*

PH. *Viden? ut expalluit? datin' isti sellam ut assidat citò.*

Et aqualem cum aqua? Properatin' ocyus? CU. Animo malè est.

PH. *Vin' aquam?* CU. *Si frustulenta est, da obsecro hercle, obsorbeam.*

Ævo inprimis Martialis maximè viguisse, *ex Epigramm.* ejus patet, inprimis *lib.6. Epigr. 86. lib 9. Epigr.23 lib.12. Epigr.17. lib.14. Epigr.117.* &c. Sed id non sine insigni sanitatis jactura, ut docet Macrobius *Saturnal. lib. 7. cap.12. Jam dudum nosse aveo, cur aqua, quæ obsita globis nubium, perducitur ad nivalem rigorem, non minùs in potu noxia est, quàm ex ipsa nive aqua resoluta. Scimus enim, quot quantæque noxæ epoto Nivis humore nascantur.* Ubi tamen *globis nivium* legit Dempsterus, & particulam *non* extingui debere, contendit Antonius Muretus *Var. Lect. lib.9. cap. 9.* At A. Gellius *Nivis aquam potui pessimam esse*, ex Aristotele probat *toto cap.5. lib.19.* V. quoque Senecam *Epist.78. 96. lib. 4. de Nat quæstion. lib. de Provid. cap 3.* &c. Quare novum inventum Neronis Imper. refert Plinius *lib.31. cap.3. Neronis Principis*, inquiens, *inventum est, decoquere aquam, vitroque demissam in Nives refrigerare: Ita voluptas frigoris contingit, sine vitio Nivis. Omnem utique decoctam utiliorem esse convenit: item calefactam magis refrigerari, subtilissimo invento.* Unde & Juvenalis *Sat.5.*

Frigidior Geticis petitur decocta pruinis, &c.

Qui illam convivantibus ministrabat servus, *Gelidæ minister* dictus est, cujus meminit Seneca *de Ira lib.2. cap.25. Perpetietur hic famem & æstivæ expeditionis sitim, qui puero malè diluenti Nivem irascitur.* Sed in potu non solùm, verùm etiam ad abluendas manus *Nivis* usum fuisse, discimus ex Petronio, cùm ait: *Discubuimus Alexandrinis pueris aquam, nivatam in manus effundentibus.* Quæ, ut defæcatior esset, solebat percolari ac sacco transmitti. Martialis *lib.14. Epigr.103.* cujus lemma, *Colum nivarium*,

Setinos moneo nostrâ Nive frange trientes,
Pauperiore mero tingere lina potes.

In quæ verba Schol. *Calorem*, inquit, *optimorum vinorum temperari jubet, transmittendo per colum* Nivibus *distentum: viliùs verò vinum sacco lineo attenuari*: de quo sacco *Nivario* sequens Epigramma sonat. Modum verò servandæ per æstivos dies *Nivis* ipse suggerit Seneca, dum in has delitias facundè invehitur, *Natur. quæst. lib.4. cap.ult. Nos verò quæramus potius, quo modo fiant Nives, quàm quo modo serventur: quoniam non contenti vina fundere veterana, & per sapores ætatesque disponere, invenimus quomodo stiparemus* Nivem, *ut ea æstatem evinceret, & contra anni fervorem defenderetur loci frigore*, &c. Sinenses *Nivem* glaciemque etiam servare ad delitias, non tamen ad potum refrigerandum, quem semper calidissimum adhibeant, docet A. Preyelius *Sinæ & Europæ cap. 45. ab initio.* Plura de Nive, V. inprimis apud Thom. Bartholinum *in peculiari opusculo*, & Thom. Dempsterum *Paralipom. in Joh. Rosini Antiqq. Rom. lib.5. cap.30.* Sed & in *Nive* Veteres corpus versabant, illud exercendi causâ, ut videre est suprà, ubi de variis modis Vett. exercendi *Corpus.*

Nixii, adde: Nixii Dii tria signa appellantur in Capitolio, ante cellam Minervæ, genibus nixa, velut præsidentes parientium nixibus. Quæ signa Antiocho Rege Syriæ superato, Marcum Attilium Romam deportasse, ibique posuisse, nonnulli memoriæ tradiderunt. Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib. 2. cap. 19.* Hi, si partus difficilior, nec non si gemellorum esset suspicio, invocari solebant, operto capite & manibus lotis. Bartholinus *de Puerp. Vet.* Meminit eorum Ausonius *Eidyllio 12. in fine,*

Sed nono incumbens signo, cunctantia Matrum
Vota levas, trigono vires sociante sequenti,
At si difficilis trahit Ilithyia labores,
Tetragono absolves: dubiarum vincla morarum.

Ovidius quoque, Alcumenæ Herculem parientis historiam describens, *Metam. lib.9. fab.5.*

Dum loquor, horror habet, parsque est meminisse doloris.
Septem ego per noctes, totidem cruciata diebus,
Fessa malis, tendensque ad cœlum brachia, magno
Lucinam, Nixosque *pares, clamore vocabam.*

V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosini locum præfatum*, ut & Hadr. Turnebum *Adversariorum lib.7. cap.8.*

N O

NO. in notis Antiqq. *nostrum*: NOB. G. *nobilis generatus*, seu *nobilis genere*: NOB. F. *nobili familiâ natus*: NOBB. *nobilibus*: NON. *Nonarum*: NON. APR. *Nonis April.* NOR. *nostrorum*: N. P. *nihil potest*, vel *non potest*: NQ. *nusquam*, vel *neq;* vel *namq;*, vel *nunquam*: NR. *noster*: N. S. E. *non sic est*: N. T. *nominatus*, vel *Novum Testamentum*, vel *nostri temporis* &c. significat. Fr. Gouldmannus *Diction. Lat. Angl.*

Noachica Præcepta septem, quorum observatione Ecclesiæ ante Legem religio constiterit, crebra ac celebri in mentione sunt apud Judæos. Videlicet,

I. *Cavendum esse ab Idololatria.*
II. *Numen verum benedicendum.*
III. *Sanguinem non effundendum.*
IV. *Turpitudinem nō revelandam.*
V. *Rapinâ abstinendum.*
VI. *Judicia rectè administranda esse.*
VII. *Membrum vivi animalis non esse edendum.*

Quorum priora sex ab Adamo esse, septimum à *Noacho* additum volunt: & quidem sine his in Rep. Judaica nemini olim vitam relictam, illa autem observantes, quanquam præputiatos, omnes futuri seculi participes fore contendunt. Verùm præcepta illa vel Adamo vel *Noacho* lata esse, nullibi ex Scriptura constat, & de septimo contrarium verum est. Unde id omne pro Talmudicorum commento habendum, qui, suetâ Magistris istis mentiendi libidine, illustriora quæque ad Patriarchas vel Prophetas auctores referre solent. Sunt enim pleraque juris naturalis dictamina, ex Decalogo repetita, eodemque ordine disposita, inque Israëlitarum, ut videtur, Republica olim usurpata; quæ Patribus, ante Legem vel etiam Gentilibus in Judæa degentibus, non magis salutem dare poterant, quàm Philosophorum de Virtutibus præceptiones plerisq; Ethnicis. Ultimum autem planè ceremoniale erat, & nec Gentilibus imponi, nec ad salutem facere quidquam poterat. Unde Ecclesiæ ante Mosen fides ac religio iis absolvi non potuit: cùm juxta ipsosmet Judæos, qui ea observabant, *Proselyti portæ* tantùm, non autem *Proselyti justitiæ*, appellarentur. Interim sub *Noacho*, altero Mundi parente, Ecclesiæ instauratæ Theologiam magno luminis accessu auctam esse, certum est. Cùm enim ante tres ejus jam vigerent partes, *Promissio gratiæ*, *Lex naturæ*, & *Cultus instituti præscriptio*; novâ Noacho revelatione facta (à quo χαριστήρια Deus accipere & fœdus suum cum eo renovare dignatus est) prima multum aucta, secunda pleniùs exposita, & tertia ulteriùs stabilita est. Promissioni namque accessit *Fœderis* nomen, Legi præcepta varia, *de abstinentia nempe à sanguine*, Gen. *cap. 9. vers.4.* & *sanguinis effusione*, *vers.5,6.* (quibus malè superaddunt alii ποδοσχόμενα illa septem præcepta, de quibus visum) cultui denique instituto novum Fœderis signum, *Iris.* Post quæ tempora, Ecclesia *Noachicâ* per Babylonicam sive Nimrodicam apostasiam sensim corruptâ, cùm Idololatria (cujus primam mentionem invenimus, in cognatione Abrahami, Genes. *cap. 11. vers.19.* quanquam jam ante illius tempora invaluisse videatur) in dies cresceret & nequitia ac impietas hominum vires sumeret, omni aliâ reformationis spe decollante, novam Ecclesiam, nova revelatione instructam, erigere Deus constituit: quod factum est in vocatione Abrahami, annis circiter à Diluvio 426. quo intermedio tempore Theologia *Noachica* obtinuit. Franc. Burmannus *Synops. Theol. Tom. I. lib.3. cap.5. § 3.4.* & *cap. 8. ejusd. libri §. 19. ac 29.* V. quoque infrà in voce Noë, item in *Proselytus*, & plura hanc in rem apud Seldenum *de jure Nat. & Gent.*

Nobile, genus monetæ Anglicæ, vulgò *Noble à la rose.* Lexicon Cambro-Britannicum, *Nobl. aureus.* Henricus Knyghton sub A. C. 1344. *Eodem tempore* Nobile *& Obolus & Ferthing de auro florere cœperunt in regno.* Chronic. Windesem. *lib. 1. cap. 31. Centum* Nobilia *dedit Monasterio* &c. V. Lindwodum *ad Provincial. Eccles. Cantuar. lib.13. tit.13.* Eadem notione *Nobilus* reperitur, apud Ericum Upsaliensem *Histor. Suec. lib. 4. pag.144.* du Fresne *Glossar.* V. quoque infrà *Nobilis.*

Nobiles, apud Romanos dicti sunt, qui Majorum suorum habuere imagines. Est autem imago, docente Polybio *lib. 6.* insignis alicujus Viri simulachrum, oris similitudinem artificiosè effictam, coloribus pigmentisque adumbratam, referens, quod in insigniori ac celebriori domus parte ligneo armario includebant. In atrio nempe: quò respiciens Valerius Max. *lib 8 cap.15. Imaginem*, inquit, *in cella Jovis O.M. positam habet, quæ quotiescunq; funus aliquod Corneliæ genti celebrandum est, inde petitur:*

quique

busque illi instar aurii Capitolinum est. Unde quia Atrium dictum est, *quod atrum esset ex fumo*, Servius *ad Æneid. lib.* I. hinc Seneca *fumosas Majorum imagines* vocat *in Epist.*. In quarum locum postea irrepsisse signa exterorum artificum, æra & marmora, conqueritur Plinius *lib.* 35. *cap.* 2. idemque notavit in atrio Trimalcionis Petronius. Non vero omnibus imaginem suspendere licebat: sed iis tantùm, qui Magistratus Curules gessissent; *quales* fuere primùm Ædiles Curules, Prætores, Censores & Consules. Cumque hi Magistratus olim solis Patriciis patuerint, sequitur etiam Patricios primùm solos jus imaginis habuisse: Et certè Corn. Fronto ac Servius *ad Æn. lib.* 5. *vers.* 117. *Nobiles familias*, ajunt, *constat antiquissimas habitas, quæque ex Trojanis originem deduxerunt.* Has Romani sectis diebus, apertis armariis exornarunt, cumque ex domesticis quispiam esse mortuus, eas in funere prætulerunt; addito, ut magnitudine quam simillimæ apparerent, reliquo corporis trunco. Exornarunt autem vestibus, si Consulares aut cum Imperio fuissent, prætextis: si Censorii, purpureis: si Triumphales, auro intertextis: atque curru, fascibus, securibus aliisque Magistratuum insignibus antelatis, sicque in Rostra pertulerunt, qua de re V. quoque insignem locum Plinii *lib.* 35. *cap* 2. ubi inter alia docet, *Expressos cera vultus fuisse, cum affixis hostium spoliis, quæ nec emtori refigere licuerit, & dominis mutatis domus tamen ornamenta manserint.* Ideo autem illas cum titulis suis, in prima ædium parte, collocatas, *ut eorum virtutes posteri non solùm legerent, sed & imitarentur*, ait Val. Maximus: Sicque *tecta quotidiè exprobrarent, imbellem dominum intrare in triumphum alienum*, ut iterum Plinius *loco cit.* Horum *Nobilium* maxima laus erat, plures habere Clientes, tam hæreditariarum clientelarum, quàm virtute propriâ partarum, inter quos ingens, ne mutua gratiâ ac benevolentiâ vincerentur, certamen erat. Nec in urbe modo, sed & in agris villisque, urbibus ac provinciis, celebres hæ clientelæ erant, quæ ultro in potestatem *Nobilis* alicujus potentis cedebant, cujus præsidio protegerentur. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* I *cap.* 19. & *lib. eod. cap.* 16. *cum Paralipomenis* Thom. Dempsteri, ut & suprà in voce *Clientes.* Apud Athenienses *Nobiles* dicti Εὐπατρίδαι, contradistinguebantur Geomoris & Demiurgis, in quæ tria hominum genera ante Solonem populus erat divisus: Vocabantur autem Eupatridæ, qui ex priscis illis Heroibus, quorum in Historiis encomia extant, descenderunt, ut *Praxergidæ, Eteobutadæ, Alcmæonidæ, Cynidæ, Ceryces* &c. quorum omnium multiplex prærogativa fuit. Franc. Rossæus *Archæol. Att. lib.* I. *cap.* 4. ex Polluce *lib.* 8. *cap.* 9. Gerebant illi *Nobilitatis* indicia in crinibus, *cicadam.* Corn. Gallus in *Ciri* de Niso, *versu* 129.

> *Ergo omnis caro residebat cura capillo,*
> *Aurea solemni comtum quem fibula ritu*
> *Mopsopio, tereti nectebat dente cicadæ.*

Quemadmodum Alcumena introducitur à Statio *Thebaid. lib.* 6.

> ——— *tergeminâ crinem circumdata Lunâ.*

Romani verò in calceis *lunulas* eadem fini habuere &c. Germanorum *Nobilitas* militiæ originem debet. Quo enim perpetuo milite quasi præsidiario instructum esset Imperium, iis qui bellicâ virtute præstabant, certa bona solemni ceremoniâ assignata sunt à priscis Imperatoribus, hac lege, ut ipsi eorumque masculi iis fruerentur quidem, sed ii vicissim ad militiam subeundam cum usus exigeret, parati essent. Hinc etiam hodie *Ritter und Roß-Dienste* vocantur: quod institutum sub Regno Francorum cœpisse videtur. Addita insignia: quorum antiquissimum apud Germanos usum ex Tacito discimus, cùm ait *de mor. Germ. Scuta lectissimis coloribus distinguunt:* More, a veteribus Hebræis, per singulas tribus vexilla propria distinctaque habentibus, quibus imaginibus Jacobus Patr. liberorum sortem fortunamque per domos singulas distinxisse legitur, Geneseos *cap.* 49. ad alias deinde gentes derivato. Unde potiùs insignium originem accersas, quam à Carica gente, cui inventi hujus gloriam tribuit, Herodotus *lib.* I. *cap.* 171. Omnium itaq; antiquissima ac maximè genuina *Nobilitatis* apud Germanos insignia ea sunt, quæ simplicissima certisque duntaxat spatiis ac coloribus distincta sunt: id quod ferè duplici fit modo. Nam vel πλινθία laterculi sunt sive rhombi, vulgò *rauten* vel *wecken*: vel ῥάβδοι virgæ, lineæ, trabes, Germ. *strich oder balcken.* Civitatibus tamen, sive nationibus, Principibusque augustiora ea fuere, appictis animalium, quæ Germania fert, imaginibus, putà equis, tauris, ursis lupis, cervis &c. quod notavit jam olim Diodorus Siculus *lib.* I. Hinc imaginem galli in scuto Marii Cimbri pictam, refert Quintilianus *lib.* 6. *cap.* 2. & de Witikindo Saxonum Rege narrat Crantzius *lib.* 2. *cap.* 4. cùm ejus insignia, quæ militaribus signis præferebat, pullum priùs equinum haberent atrum, placuisse postea Carolo M. postquam de tenebris Gentilismi in lucem pervenit veritatis, ut candidum acciperet. Posterioribus seculis animalia privorum quoque *Nobilium* scutis adrepserunt: ita tamen, ut haud integrum aliquod, sed dimidiata duntaxat ejus pars anterior, vel etiam caput, aut pes solummodò effigiaretur, quò sua Principibus maneret dignitas. Donec tandem integrorum quoque animalium imaginibus uti *Nobiles* inciperent: de quo, ut & aliis Insignium abusibus, vide querentem Phil. Cluverium *Germ. antiq. lib.* I. *cap.* 44. & plura de *Nobilibus* Imperii, tum Immediatis, tum Mediatis, apud Auctorem *Limnæi Enucleati lib.* 3. *capp.* 27. 28. 29. & 30. de *Nobilibus* Franciæ, in voce *Seniores*: de *Nobilibus* in genere, apud Matth. Berneggerum in *Tac. Germ. quæst.* 23. 31. 33. & 72. &c. Addam hic saltem, de Vett. consuetudine, qui *Nobiles* & potentiores in montibus aut ad eorum radices sepeliebant. Lycophron *Cassandrâ*,

> *Τεσσαρες δ' ἐγχώριαι κρηνιδῶν νάπαι*
> *Καύκωνες.*

Lucanus *lib.* 8.

> *Et Regum cineres extructo monte quiescant,*
> *Cùm Ptolemæorum patres, seriemq; pudendam*
> *Pyramides claudant* ———

V. quoque Isidorum *Origin. lib.* 15. *cap.* 11. & Aurelium *de orig. gentis Rom.* laudatos Joanni Meursio *Commentar. in Lycophronem pag.* 184.

Nobiliacum, opp. Marchiæ, adde: Nunc *oppidum S. Leonardi*, vulgò *S. Leonard* dicitur, à veteri Monasterio S. Leonardi, quod in Collegium Canonicorum mutatum est, & ad flumen Vingennam supra Lemovicas urbem est positum: Alterum *Nobiliacum*, in quo Monasterium S. Vedasti extructum est, ad ripam Crienti vel Crientionis fluvioli vulgò *Crinchon*, civitati Atrebatis ita demum accessit, ut muris tamen & portis ab ea divideretur, & alterius urbis instar efficeretur: quarum hæc *la Ville*, illa *la Cité* dicitur. Est & *Nobiliacum* in Pictonibus, Abbatiali Monasterio insigne, vulgò *Novaillé*: 2. m. p. ab urbe Pictavis, ad Clenni & Medioximi confluentes positum, *le Clin* vulgò ac *Miossan.* Plures *Monasterium Novaliacense*, vel *Novaliacum*, appellant: *Monasterium Novilacum*, Ludovici Pii Aug. *Vita*, apud Hadr. Valesium *Not. Gall.*

Nobilis, aurei nummi apud Anglos genus, ante nostram memoriam exoletum. Ejus valor A. C. 1360. & 34. Eduardi III. sic apparet, in literis Johannis Regis Franciæ, tractatum pacis Carnoti habitum inter dictos Reges confirmantibus, *Articulo* 13. Item, *Accorde est, que le Roy de France payera au Roy d'Engleterre, trois millions d'escus d'or, dont les deux valent un* Noble *de la monnie d'Angleterre*, apud Henricum Spelmannum *Glossario Archæol.* Sed & in Gallia monetæ aureæ, vulgò *Noble à la rose* dictæ, quòd *rosam* in medio præferret, pond. 6. den. val. 102. sol. Item alterius, *Noble Henri*, appellatæ, in cujus una parte Rex throno insidens cum ense in manu, in altera crux expressa cum *lit. H.* in medio, pond. 5. den. 10. gr. val. 4. lib. 14. sol. quæ utraque sub Francisco I. in usu fuerit, meminit P. Richeletus *Diction.*

Nobilissimus, titulus *Illustri* sublimior, dari olim solitus præcipuis Proceribus. Propriè autem & peculiariter sic appellabatur Imperatoris Collega, aliàs *Cæsar* dictus, & indubitatus Imperii hæres, teste Panciroolo in *Notis.* Temporibus Constantini M. tribui cœpit filiis junioribus Imperatorum, ut observavit Martinius ex *Meursio.* Hinc *Nobilissimæ* dictæ sunt, Imperatorio sanguine prognatæ fœminæ, quibus purpuræ ferendæ jus erat, &c. Imò epitheton hoc honorarium tributum Imperatorum filiis, qui interdum *Nobilissimi pueri*, nudè appellantur, in *Constitut.* Impp. hisce literis *N. P.* ut observatum à Cujacio *ad L.* 4. *C. de Privil. eorum qui in sacro pal. mil. lib.* 12. interdum hisce, *Nob. P.* ut est in *Notis* Magnonis. Similiter *Nobilissimæ*, dictæ Augustorum filiæ, ut ex C. Theodos. colligitur *l. un. de privil. domus Aug* &c. à quibus *domus* ipsæ *Nobilissimæ* dicuntur, in *Collectione Civitatis.* Sed Cæsaribus potissimùm id nominis adscriptum deinceps. In *Passione* Perpetuæ & Felicitatis, Geta *Nobilissimus Cæsar* dicitur: in nummis, quos C. du Fresne descripsit, *Nobilissimi Cæsares* passim appellantur, qui postea nudè *Nobilissimi.* V. Gualterum *in Tabb. Siculis n.* 159. Sed & interdum *Nobilissimi* dicti ipsi Augusti. In *Collat. Legis Mosaicæ cap.* 15. Diocletianus & Maximianus *Nobilissimi A. A.* inscribuntur. Divulsa postmodum *Nobilissimi* dignitas à Cæsarea. Nam, ut auctor est Zozimus *lib.* 2. Constantinus M. Constantium fratrem & Anaballianum ex fratre nepotem *Nobilissimos* creavit: Vetus Inscr. Belluni in Templo S. Petri, *Imp. Cæs. Fla. Valer. Constantio* Nobilissimo *anno XX. DD.* Apud Philostorgium *lib.* 8. *cap.* 8. Jovianus alterum è filiis Varronianum *ἐπιφανέστατον*, (ὃ καλοῦσι Ῥωμαῖοι τὸν Νωβελίσσιμον δῆθεν) renunciat. Apud eundem *lib.* 12. *cap.* 10. Honorius Valentiniano, Constantii filio, ex sorore nepoti, τὴν ἐπιφανεστάτου ἀξίαν, seu, ut habet Olympiodorus, Νωβελισσίμου, contulit: qui quidem Valentinianus postea *Cæsar* à Theodosio dictus est. Exhinc fluxit *Nobilissimi* dignitas à Cæsarea diversa. Marcellinus Comes: *Justinus Imp. Justinianum ex sorore suâ nepotem, jamdudum à se* Nobilissimum *designatum, Regni quoque sui successorem creavit.* Quâ postea dignitate donati subinde Imperatorum liberi, vel Fratres, ut ex *Stemmatibus Byzantinis*, quæ du Fresne edidit, colligere est. Imò & alii interdum ex Proceribus, ut videre est apud Annam Comnenam in *Alexiade pag.* 274. Ab hac alia formata Πρωτονωβελισσίμου, de qua modò laudatus du Fresne aliquid attigit *Notis ad eandem Alexiadem, alibi.* A' Græcis verò ad Imperatorum Regumque Franciæ filios id honorificum epitheton transiisse videtur. Unde in veteribus Litaniis sub

Carolo M. apud Joh. Mabillonium *Analector. Tom. II.* legimus: *Pipino & Carolo Nobilissimis filiis ejus vita*, C. du Fresne *Glossar*. Simile quid in Zeelandia, unà ex provinciis Fœderati Belgii, ubi dignitas, *Primi Nobilis*, Gall *du Premier Noble*, collata Principi Arausicano, &c. V. quoq; Macros Fratres *in Hierol.*

Nobilitas, in Imperio Romano-Germanico, liberum denotat & ab omni Principum Civitatumque dominio exemtum, solique Imperio subjectum Ordinem Equestrem, qui in sibi subjectos merum imperium habet. Germ. *die freye Reichs von Adel*, *die freye Ritterschafft* (in literis, quæ ad quemvis eorum exarantur, inscriptio habet, *dem Reichs Freyhoch Edelgebornen*) Originem habent à Principum interitu (unde in utraque Bavaria, Saxonia, aliisque in locis, ubi ex familiis Principum priscorum posteri & successores supersunt, non nisi *Nobiles mediati* reperiuntur) ac dividuntur in tres Classes, *Franconicam*, *Suevicam* & *Rhenensem*; quibus olim *Bavarica* quoque fuerat addita, sed *Nobilitas* illa Principibus hodie ac Civitatibus subjecta est, G. Horni' *Orb. Polit. Part. II. pag.* 103. Et quidem Franconicam quod attinet, licèt olim Franconia suos quoque habuerit Duces, eorum tamen ius postea accrevit Imperio, ut ex mediatis hinc immediati Nobiles facti fuerint: de quorum privilegiis à Ferdinando I. Imp. collatis, & à Maximiliano II. ac Rudolfo II. confirmatis, V. Limnæum, infrà laudandum. Suevicam quod spectat, fuere illi Ducibus subjecti, quamdiu Suevicus Ducatus unius corporis nomen merebatur, postea verò hoc, Penthei instar, in plura discerpto membra, Ducatus ipse unà cum Ordine Equestri Imperio accessit, nec ulli alteri posthâc ex integro datus est (quamvis ejus titulum ad filium suum transtulerit Rudolfus I. Imp.) à quo tempore Suevica *Nobilitas* libertatem & immediatam subjectionem acquisivisse videtur. Inprimis circa A. C. 1269. quo unà cum Conradino illustrissimum Sueviæ Ducum gen°, & potentissimus Ducatus, sinistro simul corruerunt Fato. De hujus Classis privilegiis, V. *ibid.* Rhenana tandem (sub qua Alsatica quoque Nobilitas, licèt ejus in Recessibus Imperii nulla fiat mentio, comprehenditur) eodem modo orta videtur. Tractus enim Rhenanus, præter Sueviæ Duces, nullos alios certos Dominos, quàm qui conclusum (ut vocant) habuerunt territorium, agnovisse videtur: donec ibi Serenniss. Electoris Palatini dominatus succrevit, uti Freherus docet. Hi omnes, cùm animadverterent, singulos sibi non sufficere, societatem inter se instar Reipublicæ, fœdere & pacto solenni, instituerunt: habentque etiamnum Senatum Equestrem (*Ritterrath*) Concilia (*Rittertage*) Magistratus (*Oberhaubtmann und Underhaubtleute*) aliaque Reip. instituta, de quibus V. Ludolph. Hugonem *de Statu Regim. German. cap.* 5. §. 6. Præferuntur autem Civitatibus municipalibus, in Conventibus Provincialibus (*auf den Landtägen*) at in Principum Conventibus (*auf den Furstentägen*) ubi Civitates Imperiales & *Nobiles* immediati simul comparent, Civitatibus jus *προτεραιότητος* competit, teste Noldenio. Bellum iis cum Principibus & Civitatibus duplex memoratur; quorum prius excitavit Franciscus *à Sickingen*, A. C. 1521. de quo Sleidanus: alterum Wilhelmus Grumbachius movit A. C. 1567. V. Thuanum *Histor*. Loca, in quæ Classis quælibet dividitur, dabimus infrà. Plura verò hanc in rem V. apud Limnæum Enucleat. *Lib. III. cap.* 29.

Loca (Viertheil) in qua Franconiæ Nobilitas dividitur.

I. *Odenvvald.*	IV. *Altmühl.*
II. *Steiervvald.*	V. *Bannach oder die Büchen.*
III. *Geburg.*	VI. *Roh und Wilsroder Weyden.*

Loca Suevicæ Classis.

I. *Hegau, Bodensee und Algöw.*	IV. *Am Schvvartzvvald, Neckar und Ortenau.*
II. *an der Donau.*	V. *Im Craichgau.*
III. *am Kocher oder Gochen.*	

Nobilitatis Rhenensis Loca.

I. *in Gau & Wasgau.*
II. *in Wetterau, Westervvalds, Rheingau.*
III. *Nider-Rheinstrom, Huns-Ruck, Ebersvvald.* Kreydemannus *Tr. de Nobilitate Suevica pag.* 88. *num.* 8. docet, Nobiles Rhenanos dividi, in *Rhenanos* in specie ita dictos & *Wetteravicos*. De horum Privilegiis, V. Limnæum ubi *suprà*.

Nobilitas, titulus honorarius, quo Bovo Sithinensis Abbas Widonem Archiepisc. Remensem compellat, in *Epist.* præfixâ *Relationi de Inventione & elevatione S. Bertini*. Eodem titulo Reges quoque Francorum compellantur *in Epistol.* 34. & 52. ex iis, quæ habentur *Histor. Franc. tom. IV.* Adde Johannem IX. Pontif. *Epist.* 173. Gregorium VII. *lib.* 1. *Epist.* 18, 19. 38. 45. & alibi passim. C. du Fresne *Glossar.*

Nobiscum, clamor militaris, à Christianis in præliis olim inclamari solitus, apud Vegetium *lib.* 3. *cap.* 5. & alios, quos laudavit du Fresne *Dissertat.* 11. *ad Joinvillam*, *pag.* 206. Id est, *Deus nobiscum*, *θεὸς μεθ' ἡμῶν*, apud Annam Comnenam *in Alexiade*. *Χριστὸς μεθ' ἡμῶν*, *Christus nobiscum*, apud Theophanem *anno* 2. *Justiniani*. Origo celeusmatis hujus ex Roman. *cap.* 8. *vers.* 31. *Si Deus pro nobis, quis contra nos.*

per *Noctes* putandi, in ratione temporum, consuetudo, apud varias gentes usitata, V. infrà in voce *Nox.*

Noctiluca, adde: Habuit Romæ, in monte Palatino, templum, in quo noctu lumina solebant accendi. Varro apud Jo. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 8.

Noctua, Hebr. תנשמת *Thinschemeth*, tanquam *stupenda & mirabilis*, iis sc. aviculis, quas stupore perculsas ad se convertit. Insolitâ enim ejus formâ reliquæ aves obstupescunt: quam sic describit non illepidâ fabellâ Gregorius Nazianzenus, *Carm.* 22.

Τὴν γλαῦκ' ἐπέσκωπτέν τις· ἡ δ' ἐφθέγγετο
Τῶν σκωμμάτων ἕκαστον εὐστόχῳ λόγῳ.
Ὅσον κάρηνον! Τοῦ Διὸς δὲ πηλίκον.
Ἡ γλαυκότης δέ! Τοῦτο τῆς Γλαυκώπιδος.
Φθέγγῃ δύσηχον· ἡ δὲ κίττα καὶ πλέον.
Τὸ λεπτόπουν πῶς; τῆς δὲ σοὶ πῶς φαίνεται;
Ἐπεὶ δὲ πάντα διέδυεν ῥᾳδίως,
Εἷς κρύπτεται, καὶ σοφίας ὡς ἐμοί.
Ἀλλ' ὡς σοφὴ, σκόπησον ὡς τούτων μὲν ἓν
Ἕν πρόσεστι, σοὶ δ' ἅπαντα καὶ λίαν,
Γλαυκὴ, δύσηχος, λεπτόπους, βαρύκρανος.
Τούτοις ἀπῆλθεν αἰδεσθεῖσ' ἡ φιλτάτη.
Noctuam *irridebat aliquis. Illa autem eludebat*
Scommatum unumquodq; solerti sermone.
Quale caput ° *Jovis autem* (caput) *quale est?*
Glaucedo autem! Hoc proprium cæsiis oculis Deæ (Minervæ)
Cantas insuaviter! Pica etiam insuavis.
Pedis tenuitas quanta! de Sturno quid tibi videtur?
Postquam autem omnia elusisset facilè,
In uno victa est, quantumvis sapiens.
Sed, ut sapiens, animadverte horum quidem singula
Singulis inesse, in te verò omnia & supra modum,
Cùm & glauca sis, & cantu rudis, pede tenuis & capite gravis.
Ad quæ verba pudore suffusa abiit bona noctua.

Hinc Aucupibus, ad alias aves capiendas usui est, ut quæ ejus stupore detentæ in eorum potestatem veniunt. Aristoteles, *Historiæ lib.* 6. *cap.* 1. *Τὰ ἄλλα ὄρνεα τὴν γλαῦκα περιπέτεται, ὃ καλεῖται θαυμάζειν, καὶ προσπετόμενα τίλλουσι· διὸ οἱ ὀρνιθοθῆραι θηρεύουσιν αὐτῇ παντοδαπὰ ὀρνίθια.* *Cæteræ aviculæ noctuam circumvolant, quod mirari vocatur, advolantesque vellicant. Quapropter aucupes ea venantur aviculas omne genus.* Inde Ælianus *Histor. Animal. lib.* I. *capite* 29. *Αἱμύλον ζῶον καὶ ἰσχυρῶς ταῖς φαρμακίσιν ἡ γλαῦξ, Pellax animal & veneficis simile est noctua.* Et postquam ab Aucupibus circumferri docuit, ut illis sit pro illice, *Noctu quidem, addit, ipsis vigilat & voce, ut cantu quodam Magico blando & pellaci occultè sparso, aves allicit & sibi assidere facit. Interdiu v. alias avibus offert illecebras & in aliam atque aliam speciem vultum convertens, quibus capiuntur & detinentur omnes aviculæ juniores, stupore & illecebris retentæ, per ea, in quæ se transformat.* Similiter Petrus Crescentiensis *de Plantis & Animalibus lib.* 10. *cap.* 16. quod est *de gimo & gimetta*, i. noctua mare & Fœmina, *Admiramur* ait, *illas reliquæ aves & videre cupiunt ceu rem novam ac insolitam. Quamobrem homines videntes alias volucres circumvolitare gimi & gimettæ, & eas cum aviditate plurima intueri, excogitaverunt novum aucupii modum: nempe, ut his avibus ad spectaculum propositis, allectas cæteras visco, aut retibus, sibi quærant.* Cujus aucupii meminit quoque Palladius *lib.* 10. *cap.* 12. *Nunc* (Septembri mense) *in amitibus apparetur aucupium* noctuæ *cæteraque instrumenta capturæ, ut circa Calendas exerceatur Octobres*, &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoicl Part. poster. lib. II. cap.* 23. Galli hoc Aucupii genus *pipatam* vocant, à *pipatu* avium, noctuam circumvolitantium. Inde *piper*, pro *decipere*, quod Aucupum proprium est.

——— *Volucrem dum decipis anceps.*

V. Salmasium *ad Solinum pag.* 444. Cœterùm *Noctua* Minervæ, *τῇ Ἀθηνᾷ*, sacra, & proinde Atheniensibus militare signum, Alexan. ab Alexandro *Genial. Dier. lib.* 4. *cap.* 2. volatusque ejus victoriæ omen habitum est, Plut. *Pericle*: quam ob causam eâ pecuniam iidem signarunt, Sabellic. *lib.* 9. *Enn.* 3. Contrà Samii captivis Atheniensibus, ignominiæ ergò, *noctuæ* figuram inusserunt, uti apud eundem Alexandrum videre est, ubi suprà *lib.* 5. *cap.* 18. &c. Plura de hac ave nocturna, cum reliquis sui generis in vet. Lege inter immundas recensita, ejus inprimis visu interdiu hebete, noctu perspicaci, solertia item, generositate & cum aquilis certamine, V. apud Vossium *de Idolol. lib.* 3. *cap.* 81. 82. 87. & 97.

Nocturlabium, instrumentum Mathematicum, cujus ope singulis horis nocturnis stellæ Polaris locus exactè sciri potest, pluribus descriptum Furnerio.

Nocturna, item *Nocturnale Officium*, in Ecclef. Rom. al. etiam *Nocturni*, quòd *noctu* peragitur, occurrit, *Capit.* CaroliM. *l.* 1. *c.* 80. De quibus tamen vocibus, Beletus *cap.* 20. & ex eo Durandus *Ration. lib.* 5. *cap.* 3. *num.* 7. *Nota quòd* Nocturna, *næ, ponitur pro hora: sed* Nocturni, *orum, pro officio. Vel*, Nocturna, *æ, est collectio Psalmorum, qui dicuntur ante Lectiones in Dominica, vel in profestis diebus.* Nocturnæ, *in plurali dicuntur tempora, in quibus Psalmi cantantur.* Nocturni, *orum, dicuntur novem Psalmi & novem*

rum Lectiones, cum suis Responsoriis, in solemnitatibus. Rupertus *de divin. Offic. lib.* 1. *cap.* 10. *Vigilias in tribus dispertimur Nocturnis.* In tres autem *Nocturnos* ejusmodi officium distinguitur, quòd ter in *nocte* surgerent prisci Christiani, ac diluculo Deo Laudes persolverent, ut observat Durandus *l. c. num.* 17. ad imitationem Excubitorum militum, qui etiam in 4. vigilias noctem divisam habebant: qua de re V. quæ suprà diximus, ubi de *Horis.* Donec tepescente hominum zelo, tres unâ vice Nocturni cum Laudibus simul recitari cœperunt. Quæ quatuor Matutini partes, inclusis Laudibus, *Conticinium, Intempestum, Gallicinium* & *Antelucanum*, juxta noctis divisionem, appellantur ab Hugone de S. Victore. In diebus autem Ferialibus unicum *Nocturnum* XII. Psalmorum recitant, cujus rei rationem exponit Cassianus *Institut. Cœnobit. lib.* 2. *cap.* 4. Monachale tamen officium quatuor Nocturnos habet &c. V. hanc in rem quædam etiam suprà, ubi de *Canonicis Horis* &c. Hinc *Nocturnales*, in quibus *Nocturni* Matutini continentur. Acta Murensis Monasterii *p.* 32. *Sunt & hic quinque* Nocturnales *libri, quorum primus habet tantum Lectiones ab Adventu Domini usque ad Pascha, secundus autem à Pascha usque ad Adventum Domini; tertius verò habet tantùm Lectiones de Sanctis per circuitum anni: alii duo pleniter scripti sunt.* V. du Fresne *Glossar.* & Macros *in Hierolex.*

Nocturna Vestis, sive *Cubitoria*, ut vocat Petronius, olim quoque è lino fuit. Dionysius namque Episcopus Alexandriæ apud Eusebium *Histor. lib.* 6. *c.* 40. de curiosis ad se capiendum missis: Κἀγὼ μὲν, inquit, οἶδεν ὁ θεὸς, ὡς λῃστὰς εἶναι, πρότερον ὑπολαβὼν ἐπὶ σύλησιν καὶ ἁρπαγὴν ἀφικομένους, μένων ἐπὶ τῆς εὐνῆς ἐφ᾽ ἧς ἤμην γυμνὸς ἐν τῇ λινῇ ἐσθῆτι, τὴν λοιπὴν ἐσθῆτα παρακειμένην αὐτοῖς ὤρεγον. *Et quidem, novit Deus, quum priùs putarem latrones esse, qui ad prædam & rapinam venissent, manens in lecto, ubi eram nudus in veste linea: reliquam vestem prope me positam, ipsis porrigebam.* Uti observavit Casaubonus (qui proin admodum probabiliter censet, Juvenem illum, memoratum Marc. *cap.* 14. *vers.* 51. in historia passionis DOMINI nostri, quemque Theophylactus & Euthymius ex illa ipsa domo, ubi Pascha comederat Christus cum Discipulis, fuisse statuunt, sindonem, cum è lecto se prosiperet, abstulisse secum, Christumque, de cujus periculo aliquid inaudierat, sequi cœpisse. Quòd enim è lecto surrexit, nuditas arguit, cujus causa probabilis alia excogitari vix potest, neque hoc a temporis circumstantia alienum. Ut enim è Theophylacto dicimus, nox erat provecta & altera jam vigilia prætereat. Sindonem autem lineam fuisse vestem, certum est, vel è bysso: nam σινδόνα βυσσίνην apud Herodotum aliosque legas, &c. V. Isaac. Casaubonum *Exercit. XVI. ad Annal. Baron.* §. 66. Antiquissimorum verò hominum eadem *Nocturna* diurnaque vestis fuit, ut de Romanis diximus in voce *Toga*: quem rigorem Stoici etiam delicatiore jam ævo retinuerunt. V. in *Tribonium* Calceatus porro nocturnus, crepidæ, fuere, *Nocturnales* hinc dictæ, Gall. *Mules, seu Pantoufles*, quibus hodieque nocte utimur. Lanfrancus *in Decretis pro Ord. S. Benedicti cap.* 2. *Crastina die* Nocturnales *suos calcient.* Et *cap.* 23. *Calceantur caligis supradicto panno factis, usque ad genua attingentibus.* Capitulare Aquisgranense an. 817. *cap.* 22. *Calciamenta diurna paria duo subtalares per noctem in æstate duas, in hyeme verò soccos* &c. *Sotulares diurni & nocturnales*, apud Guigonem II. *in Statut. Cartusiens. cap.* 57. & *alibi.* Vulgò *Besæ* dici consuevere, ut colligere est ex *Tabulario* Martini de Campis. V. du Fresne *Glossar.*

Nocturni Cœtus, ad sacra convenientium, Virorum Mulierumque, ordinarii in Ecclesia, non occurrunt, apud Scriptores. Namque & Christus *erat diurnis temporibus* (τὰς ἡμέρας) *in Templo docens: noctibus verò exiens diversabatur in monte. Et totus populus manè veniebat ad eum, ad audiendum eum in Templo*, Lucæ *cap.* 21. *versu* 37, 38. Et sub Apostolis, ordinariæ congregationes non nisi diurnæ erant, Καθ᾽ ἡμέραν τε, *& quotidie perdurantes concorditer in Templo: & frangentes domatim panem capiebant cibum cum exultatione, & simplicitate cordis*, Actor. *cap.* 2. *versu* 46. Nempe soluto publico conventu discedebant ad suas ædes & cum gaudio cibum sumebant, sicut fecisse populum Israëlitarum, commemoratur Nehemiæ *cap.* 8. *versu* 12. Quem morem etiam succedens Ecclesia servavit. Licèt enim, atroci persecutione ardente, Christianos solitos esse stato die ante lucem convenire, carmenque Christo dicere, se ex quibusdam transfugis didicisse, scribat Plinius Sec. *lib.* 10. *Epist.* 97. idque ipsum ex eo repetat Tertullianus *Apologet. cap.* 2. illud ipsum tamen non alio sensu multi accipiunt, nisi quod diurnos suos Conventus, die Dominico, maturè inchoaverint, sicut *totus populus venisse multo manè, ad audiendum Christum, in Templo*, dicitur apud Lucam *cap.* 21. *versu* 38. V. eundem Tertullianum *Apolog. cap.* 39. & Justinum *Apolog. sub fin.* Postmodum quoque cum invaluisset consuetudo, ut venirent in Ecclesia viri simul & mulieres nocte illâ, quæ diem Paschatis antecedebat, ibique precibus invigilarent, velut expectantes adventum Domini summo manè resurgentis, de qua vigilia Paschatis agit Tertullianus *ad uxorem lib.* 2. *cap.* 4. mosque is in aliis etiam Festis & Martyrum Natalitiis inolesceret sensim: visa res digna quæ argueretur, Vigilantio primùm, mox ipsi Hieronymo. Quare abrogatis nocturnis vigiliis jejunari cœpit pridiè cujusque Festi, retento *Vigiliarum* vocabulo, quamvis diurno tempore observarentur, uti monet Polydorus Virgilius *de Rerum Invent. lib.* 6. *cap.* 4. V. quoque Concilium Sabinense, in Hispania celebratum, A. C. 1322. *Parte II. Tom. VII. Concilior. edit. Paris. cap. de Judæis & Sarac.* Concilium Aquilejense celebratum A. C. 1596. *Tom. IX. Concilior. cap. de Ecclesiis & piis in iis versandi modo*, *pag.* 709. & 710. Bellarminum *de Eccl. Triumph. lib.* 3. *cap.* 17. Alios. Sed & Ethnicorum non paucis conventus ejusmodi noctu habiti displicuere. Hinc Cicero *de L.L. lib.* 2. postquam commemorasset Legem hanc Rom. *Nocturna mulierum sacrificia ne sunto, præter olla, quæ pro populo ritè fiunt.* Addit, *Quid autem mihi displiceat in nocturnis, Poëtæ indicant Comici. Quâ licentia Romæ data quidnam egisset ille, qui in sacrificium cogitatam libidinem intulit: quo ne imprudentiam quidem oculorum adjici fas fuit. Profectò diligentissimè sanciendum est, ut mulierum famam multorum oculis lux clara custodiat. Quo in genere severitatem majorum Senatûs vetus auctoritas de Bacchanalibus & Consulum exercitu adhibito quæstio animadversioque declarat. Atque omnia nocturna (ne nos duriores fortè videamur) in media Græcia Dyagondas Thebanus lege perpetua sustulit* &c. Extra ordinem tamen, in domo Mariæ multi congregati & orantes, nocte illa, quâ post recentem Jacobi Apostoli necem, Petrus etiam in arctâ custodia detinebatur, postridie ad supplicium ducendus, memorantur in Actis *cap.* 12. *versu* 12. & *seqq.* Et cœtum sacrum Troade coactum Paulus (qui postridie abiturus erat) in noctem, usque ad sequentis diei auroram, detinuisse legitur, Actor. *cap.* 20. *versu* 7. & 11. Interim quemq; nostrum *recordari Domini super stratis suis & de illo meditari in vigiliis*, cum Davide Psalmo 63. *vers* 7. convenit. Adde Psalm. 4. *vers.* 5. & 6. *vers.* 7. & 119. *vers.* 62. &c. Plura verò hanc in rem V. apud Johannem Forbesium *Instructionum Historico-Theologic. lib.* 1. *cap.* 37. ubi de coitionibus nocturnis Carpocratianorum, Adamitarum, Priscilliani & ejus sectatorum, calumniisq; hinc Paganorum, Hæreticorum spurcitiem Christianæ Religioni iniquè impingentium, pluribus agit, ut & infrà in voce *Nychia* & *Nyctelia.*

Nocturnum, Magica Gentilium illusio, quæ *noctu* fiebat, memorata Augustino *Serm. de temp. Barbar. cap.* 4. *Annon sacrificavit qui imagines Idolorum per noctem ludentes, quod* Nocturnum *vocant, libentissimè spectavit.* V. C. du Fresne *Glossar.*

Nocturnus, apud Statium *Thebaid. lib.* 6.

> *Roscida jam novies cælo dimiserat astra*
> *Lucifer, & totidem Luna prævenerat ignes,*
> *Mutato* Nocturnus *equo* ——

Hesperus est, cui equum furvum tribuit Ovidius *Fastor. lib.* 2. sicut Lucifero album, *Amor. lib.* 2. *El.* 11. unde Lutatius *ad l. Lucifer & manè oritur & vesperi, sed mutato equo.* Aliàs communi nomine *Vesperi*, & matutinum & vespertinum sidus complexus est Horatius *Carm. lib.* 2. *Od.* 9. sicut *Eoi*, Ausonius *Idyll.* 6. Sed & Boëthius distinxit *lib.* 1. *Met.* 5. Statium sequutus, qua de re V. Vossium *de Idol. lib.* 2. *cap.* 31. nec non suprà: uti *de Nocturno Deorum in terras descensu*, eundem *ibid. cap.* 1.

Nodfyre, aliàs *Nodfri*, sacrilegi ignes, prohibiti sunt Synodo sub Karlomanno Duce & Francorum Episcopis habitâ A. C. 742. *Capitular. lib.* 5. *cap.* 2. quem in locum Lindenbrogius, *Rusticani*, inquit, *homines in multis Germaniæ locis festo S. Johannis, palo ex sepe extracto funem circumligant, illumque huc illuc ducunt, donec ignem concipiat: quem stipula aliisque aridioribus lignis aggestis curatè fovent, ac cineres collectos supra olera spargunt, hoc medio erucas abigi posse inani superstitione credentes. Eum ergo ignem* Nodfyr, *quasi necessarium ignem, vocant.* Spelmannus verò a prisco Saxonico *Nead*, quod obsequium sonat, vocis originem arcessit: ut *Nodfyrs* sint ignes, in obsequium Numinum Ethnicorum editi. De his Concilium Constant. in Trullo *cap.* 69. *Qui in Noviluniis à quibusdam ante suas officinas accenduntur rogi, super quos etiam antiquâ consuetudine quadam saliré ineptè ac delirare solent, jubemus deinceps cessare. Quisquis igitur tale quid fecerit, si sit Clericus, deponatur: sin autem Laicus, segregetur.* Ibi Ehingerus, *Hanc impiam consuetudinem hodie in Germania, in festo S. Johannis Baptistæ observant quidam, ut in plateis excitato igne super ipsum saliant. Sed pii Evangelici Magistratus Urbis tales ignes dissipant & delirantes de plateis abigunt.* V. Spelmannum *Glossar. Archæol.* Horum ignium vestigium aliquod superesse videtur, in Gallia, in lusu puerorum, quem vocare solent, *des petis Feux* &c.

Nodi Crinium, globiq; invicem implexi & calamistro intorti, Græcis Grammaticis πλόκαμοι dicti sunt, & βόστρυχοι Hesychius, Πλόκαμοι· κόνδυλοι τριχῶν πεπλεγμένοι, quidquid n. in nodum extuberat, κόνδυλον Græci vocabant; unde in digitis κόνδυλοι partes, quæ in juncturis eminent velut nodi. An eodem sensu *Nodos* dixit Martialis,

> *Rheniq;* nodos, *auream q; mitelam*

per *Rheni nodos* intelligens, Germanorum crines, in nodum substrictos? Idem,

> *Crinibus in nodum tortis venere Sicambri,*
> *Atq; aliter tortis crinibus Æthiopes.*

An *crines in nodum tortos* dicit, ad speciem nodi vibratos & intortos, ut *nodus* ipsa sit ὁ κόρυς. Sic certè vulgò locum illum expo-

nunt. Sed hic mos nunquam fuit Germanis calamisto inurere, aut alio modo ornare. Clemens Alex. Τὴν ἰδίαν οἱ Κελτοὶ καὶ οἱ Σκύθαι κομῶσιν, ἀλλ' οὐ κοσμοῦνται. *comas alunt, non ornant.* quod Phrygum fuerit proprium & effœminatarum gentium, quibus hoc probrum passim objectum, quòd haberent comas,

Vibratas calido ferro, murraque madentes.

Longè hoc à Germanis; qui simplicissimus fuit modus, in *nodum* crines cogebant, ex ipsa nim. coma, quam satis longam nutriebant, nodum facientes. Quia verò non datur in capite nodum ex crine facere, nisi torqueatur, ideo *tortos in nodum crines* dixit Martialis, in nodum coactos & substrictos nodo. Tacitus *de Mor. Germ. Insigne gentis obliquare crinem* (h. e. torquere) *& nodo substringere.* Quem locum perperam capiunt, de crine calamistris vibrato. Nec altera melior interpretatio, ut crinem non in rectum passi sint descendere, sed reduxerint in posteriorem verticem & obliquarint. Obliquant n. crinem & nodo substringunt, quia nodo aliter substringere non possunt, nisi obliquatum ac tortum. Ideò *obliquandi crinis* meminit, ut ostenderet, ex ipso crine nodum eos facere consuevisse, non alio vinculo nodare. Nam vinculo aut tæniâ potest nodari ac religari crinis etiam rectus & in rectum descendens: at ex ipso crine nodus fieri non potest, nisi obliquetur ac torqueatur. Et certè, *nodo substringendi crinis morem*, non etiam flectendi, ac ferro calido rotandi. Germanis auctores passim tribuunt. Seneca *de Ira, Non est Æthiopis insignitus inter suos color, nec crinis rufus & in nodum coactus, apud Germanos.* Idem *Epist.* 126. *Quid capillum ingenti diligentiâ comis? cùm illum vel effuderis more Parthorum, vel nodo Germanorum vinxeris, vel, ut Scythæ solent, sparseris.* Nec alia mens Juvenali, cùm ait,

Cærula quis stupuit Germani lumina, flavam
Cæsariem, & madido torquentis cornua cirro?

Torquent namque *cornua madido cirro*, qui comam obliquant, ut in cirrum eam ac nodum cogant. *Cornua* autem vocat longas crinium sertas, quæ torquentur, ut possint in nodum mitti: κέρατα Græci quoque appellant; inde & *cornua* & *crines* in fluminibus & κεραοὶ & *rami.* *Madidos v. cirros* Germanorum, quia crebro comas saponibus lavabant. Nec aliud quid hic *cirrus*, quàm *nodus* est. Tertullianus *de Virginibus vel. Debebant & ipsi aliqua insignia sibi defendere, aut pennas Garamantum, aut stropulos Barbarorum, aut cicadas Atheniensium, aut cirros Germanorum.* Isidorus, *ut cirros viacmus Germanorum, granos ac cinnabar Gothorum* &c. Ubi qui adnotant, *cirros* propriè dici crispos capillos & rectæ comæ opponi, notationis suæ falsi sunt. *Cirro crispulos* vocat Seneca, ut inde colligas, non esse crispos, nisi hoc addas. Nec *cirrati* pueri vel puellæ, a comis crispulis, sed quod *nodo* in vertice religatam comam haberent. Horatius, *Puellæ, vel pueri longam renodantes comam* i. *cirrati*, virgines & innuptæ *cirratæ.* Ammianus, *Et licèt, quocunque oculos flexeris, fœminas affatim multas spectare cirratas, quibus, si nupsissent, per ætatem ter jam nixus poterat suppetere liberorum.* Eæ nempe renodatum in vertice crinem gerebant & in unum collectum, substrictumque, ut constat ex Tertulliani *d. l.* In pueris Græcorum similis cirrus, *nodo* sc. collectus crinis in vertice, ut & in mulieribus virisque, qui Græcis κρωβύλος & κόρυμβος dicitur in genere, sed in mulieribus propriè κόρυμβος, in viris κρωβύλος, in pueris σκόρπιος &c. Hinc itaque *cirri Germanorum*, crines in nodum coacti ac intorti. Crines verò aliter torti Æthiopum, qui naturâ crispi, implexi, flexique ac veluti nodati: unde & de hujusmodi crinibus *cirros* usurparunt. Nec omittendum, cùm varii essent comendæ comæ modi, ejus quo crinis colligebatur & in unum sive *nodum*, sive corymbium constringebatur, σπατάλιον Græcis appellatum esse, fortè quòd aureâ spatale seu spatalio (h. e. armilla seu brachiali) vinciretur. Poëta,

——— *Crines nodantur in aurum.*

Item βότρυς unde Latini *Botronatum* fecere. Tertullianus, *de cultu famin. Nullam de conchylio vestem Elissæ increpet, nullas lunulas reprobet, nullum botronatum retundat.* Ubi *botronatus*, capitis ornatus est, quo in morem uvæ & βοτρυδὸν, congestus est & accumulatus crinis, &c. Plura hanc in rem V. apud Salmasium *ad Solinum pag.* 761. & *seqq.*

Nodus seu *Nodi Societas*, ordo Militaris 300. militum, institutus à Ludovico Tarentino Rege Siciliæ, A. C. 1352. ita dictus, quòd singuli istius Ordinis milites *Nodum* seu *Nodellum* aureum, (ornamenti species fuit) gemmis interstinctum, ad pectus deferrent, in mutuæ amicitiæ symbolum, ut ex Matth. Villaneo *lib. 3. cap. 79.* & ex Tr. MS. *de Institut. ejusd. Ordin.* docet du Fresne *in Histor. Franco Byzantina lib. 8. num. 13.* Istiusmodi Militis epitaphium apud Carolum de Lelis *in Familiis Neapolit.* tale extat: *Hic jacet strenuus Miles Columinus Bozzutus, qui fuit de societate* Nodi *illustris Ludovici Regis Siciliæ, quem nodum in campali bello victoriosè dissolvit, & dictum nodum religavit in Hierusalem, qui obiit anno Domini* 1370. &c. du Fresne *Glossar.*

Nodus Brachiorum, apud Aur. Victorem Schotti, *Et Commodum quidem primò occultatiùs veneno petiere, anno Regni tertio fere atque decimo: cujus vis frustrata per cibum, quo se casu repleverat; cùm tamen alvi dolorem causaretur, auctore Medico, principe factionis in palæstram perrexit. Ibi per ministrum ungendi, nam fortè is quoque è consilio erat, faucibus, quasi arte exercitii*, brachiorum nodo *validiùs pressis, exspiravit*: non est ἀγχόνη, schematis palæstrici genus, ut nonnulli volunt; sed id, quod Græci in palæstra ἅμμα vocant, Latini *nexum* quoque; brachiorum videlicet circa collum implicatio & strangulatio. Glossa, *Nexum*, ἅμμα ἐπὶ τῇ πάλῃ δεσμός. Alibi, ἐνδεσμῶ, ἐν παλαίσμα. Plutarchus *in Alcibiade*, Ἐν μὲν γὰρ τῷ παλαίειν πιεζούμενος, ὑπὲρ τοῦ μὴ πεσεῖν ἀναγαγὼν πρὸς τὸ στόμα τὰ ἅμματα τοῦ πιέζοντος, οἷος ἦν διαφαγεῖν τὰς χεῖρας. Utrumque autem simul faciebant expertes palæstritæ & uno tempore pedibus pedes subvinciebant, quod *supplantare* dicebatur & ἀγκυρίζειν, ac manibus vel brachiorum nodis collum stringebant. *Epigramma* Græcum adhuc ineditum,

Ὃς δὲ τάχος ἔβη ποσσὶν ὑποζώσας ἀνέκαθεν
Ἴχνος, ἀμπλέξας τῇ χερὶ τὴν φάρυγγα.
Ἀλλ' ὅτι ... ἀγκυλωτὸς ... ...
Παῖσας, πνίγει φησὶ τὸ παιδάριον, &c.

V. Salmasium *Not. ad Lampridium in Commodo* & *ad Solinum pag.* 291. ut & suprà, in voce *Nexus.*

Nodus Circes, V. suprà *Clavis.*

Nodus Hyænæ, apud Lucanum *lib.* 6. ubi res omnes Magiæ inservientes enumerat,

Viscera non lyncis, non diræ nodus Hyænæ,

Aristoteli ἅψις τῆς ὑαίνης. Magicus nodus est seu Defixio, quâ illaqueare eam omne animal, quodcunque ter lustraverit, dicit Plinius. *Figere* ac *defigere* namque ad res Magicas translatum, ut *devincire* ac *ligare.* Hinc quicunque in aliquo actu quocunque genere Magicæ artis prohibetur facere quod vult, aut à naturali functione aliqua impeditur, *defixus* & *devinctus* dicitur, quamvis id fiat nullo adhibito nodo vel ligaturâ. V. suprà in voce *Figere.* Locus autem Philosophi de *Nodo Hyænæ*, in *Mirabilibus*, hic est, Hyænæ genus quoddam est, ὃ ὅταν ἴδῃ θηρίον ἢ ἀνθρώπου ἐπιβῇ ἐπὶ τὴν σκιὰν, ἀφωνίαν ἐργάζεται, καὶ πῆξιν τοιαύτην, ὥστε μὴ δύνασθαι κινεῖν τὸ σῶμα, *Quod, cùm aliquod animal viderit, aut hominis umbram calcaverit, vocem illis aufert & talem operatur defixionem, ut corpus movere non possit*: ubi, uti dictum, *nodum Hyænæ*, Magicum esse impedimentum & defixionem, docet Salmasius *ad Solinum pag.* 1089. Aliud Bocharto videtur: qui, cum *Hyænæ nodum* Lucanus censeat in sagæ supellectile interque eas res, quæ Magiæ inserviunt, non potuisse in iis Hyænæ defixionem, i. vim, quâ animalia detinet, locum habere, inde colligit. Agitur, inquit, de Erichtho Magâ Thessalâ, quæ, ut Romani militis animam arte Necromanticâ ex Inferis excitet, Magica pharmaca omnia adhibet. Proinde, ut ait Poëta,

Huc quidquid fœtu genuit Natura sinistro.
Miscetur, non spuma canum, quibus unda timori est,
Viscera non lyncis, non diræ nodus hyænæ
Defuit & cervi pasti serpente medullâ.
Non puppim retinens Euro tendente rudentes
In mediis echeneis aquis, oculique draconum,
Quæque sonant fœta tepefacta sub alite saxa.
Non Arabum volucer serpens innataque rubris
Æquoribus custos pretiosæ vipera conchæ;
Aut viventis adhuc Libycæ membrana cerastæ;
Aut cinis Eoâ positi phœnicis in ara.

E quorum lectione omnino videtur, *Nodum Hyænæ*, non esse actionem, sed substantiam, ut reliqua omnia, quæ à Lucano ibi recensentur, nempe *spuma canis rabiosi, lyncis viscera, medulla cervi, remora piscis, draconum oculi, lapis aetites, serpens alatus, vipera è mari Rubro, exuvium cerastæ, phœnicis cinis.* Sed ipsissimam *Hyænæ Nodi* definitionem Plinius exhibet: qui *lib.* 28. *cap.* 8. dum in eo est, ut probet, Magos hyænam ex omnibus animantibus in maxima posuisse admiratione & ad Magicas Artes singulis prope membris vim aliquam peculiarem tribuisse, inter cætera ait, *Totius domus concordiam eodem* (hyænæ) *genitali & articulo spinæ cum adhærente corio adservatis constare* (dicunt) *quem spinæ articulum sive* NODUM *atlantion vocant. Est autem primus. In Comitialium quoque remediis habent eum.* Ubi *spina* est vertebrarum seu articulorum dorsi compages, quorum *primus* ille dicitur, qui proximè collo jungitur & meritò vocatur *nodus*: est enim commune hoc omnibus articulis nomen. Unde idem Plinius *lib.* 11. *cap.* 37. *Quibus cervix è multis vertebratisque orbiculatim ossibus, flexilis ad circumspectum, articulorum* nodis *jungitur.* Et infrà, *Nervi* nodos *corporum, qui vocantur articuli, alibi interventu, alibi ambitu, alibi transitu ligantes.* Et Ovidius *de Ponto, lib.* 1. *Eleg.* 4.

Solvere nodosam nescit Medicina podagram.

Id est, morbum in corporis *nodis* & articulis &c. Prætereа *Nodus*, in dorso hyænæ *primus* dicitur articulus speciali ratione: quia cum in reliquis feris colli & dorsi vertebræ rectâ lineâ continentur hyænæ ῥάχις ibi κυρτοῦται, id est, *curvatur* & in *nodum* seu gibbum colitur. Hinc Oppianus *Venaticorum* seu *Cynegeticῶn libro tertio,*

Ἡ δέ τι κυρτοῦται μεσάτην ῥάχιν ———
Hæc autem curvatur circa mediam ῥάχιν.

Quamvis enim in summo dorso & inter humeros sit hyænæ gibbus, illam tamen poeta non malè *curvari & in gibbum attolli circa mediam*

medium ῥάχιν dicit, quia ῥάχις, præter *dorsi spinam*, etiam *colli vertebras* complectitur, aut *os colli*, qualecunque sit. Hyænæ namq; collum pro vertebris os continuum habere creditur, unde flecti, nisi totius corporis circumactu, non posse, Plinius & Solinus ajunt. Quod si verum, ob id ipsum primam hyænæ vertebram ampliorem esse oportuit, ut continuum illud os exciperet, & tanquam *nodo* fortius devinciret. Nodus porrò ille rectè *Atlantius* dictus est, quia prope humeros situs, quibus onera, tanquam *Atlante*, ferri notum est: Unde est, quòd in homine vocatur ἄτλας, septima colli vertebra, dorso proxima, Pollux *lib. 2. cap. 4. §. 28.* V. omnino Bochartum præfatum *Hierozoici Parte prior. Lib. III. cap. 11. ubi de* צבוע, seu *Hyæna.*

Nodus Magicus, seu *Defixio* dicitur, quum quis aliquo in actu, vi Magicæ artis, prohibetur facere quod vult, aut impeditur à functione aliqua naturali, sive id fiat *nodo* aliquo adhibito aut ligaturâ, sive simplicium herbarum aut verborum potestate, sive alio aliquo modo. Græcis κῆξις, item ἀνάγκη: quippe, qui ἀναγκάζεται, haud magis suæ sponsis est, aut arbitrio suo utitur, quàm si *defixus* aut vinculis constrictus esset. Νεῦρον ἀνάγκης dixit Orpheus hanc κῆξιν, seu Magicum hunc καταδεσμόν. Paulus *Sententiar. lib. 5. cap 23. Qui sacra impia nocturnave, ut quem obcantarent, defigerent, obligarent, fecerint*, &c. Imprimis autem *Nodus Magicus*, sortilegium id est quo in Nuptiis suis aliqui prohibentur officium facere virile, qua de re V. infrà, ubi *de Nodo Veneris.* Quibus verò modis Nodi *Magici* fiebant, iisdem iterum solvebantur, cantibus sc. herbisque; quæ duo præcipuè nominant Poëtæ. Unde Sortilegium Gallis *Charme*, i. *carmen*; & carminibus devovere aliquem ac defigere *charmer*, quasi *carminare* &c. V. Salmasium *Exercitat. Plin. ad Solinum pag. 1088.* & suprà in voce *Defixio*, adde Plin *lib. 28. cap. 4.*

Nodus Veneris, hodie quibusdam dicitur, quum quis in nuptiis suis virum mulieri suæ fung. maleficâ arte prohibetur. Ad quam rem Latini generali vocabulo, quo omnia maleficia Magica designare consueverunt, uti sunt, *defigere* hoc & *obligare* appellantes; quod huic veneficio apprime convenit. Cum, arte Magicâ membra illa sic præpediuntur, ut vim suam exercere non possint, *ligatus* & *defixus* intelligitur. Quod ; rein verbum hac ipsa in re usurpavit vetus Auctor Appulejus Ψευδάνυμος *in Herbario suo*, de herba Leontopodio: *Si quis devotus defixusque fuerit, in suis nuptiis, sic eum resolves.* Exemplum habes, apud Tibullum, Ovidium & Petronium. *Devoti* etiam tales dicti, ut ex Appulejo modò laudato attulimus. Sed & Tibullus,

> *Admonuit nostræ, deseruitq; Venus.*
> *Tum me discedens devotum fœmina dixit.*

Idem,

> *Num te carminibus, num te pollentibus herbis*
> *Devovit tacito tempore noctis anus.*

Virgilius in Ciri,

> —— *Jolchiacis animum defigere votis*, &c.

Bene autem hæc omnia *Nodi* : omine veniunt, quod pro quali bet *remora* & *impedimento* poni Latinis notum, ex Floro *lib. 4. cap. 2.* Prudentio *Hamartig.* Aliis. V. Salmasium *ubi supra*, & de *Veneris Nodo* plura supra *in Ligula.*

Noë, adde: Aetatis hic Mundi, arens, antequam filii nepotesque destinatas quisque sedes peterent, Numine plenus, fata singulorum omniumque Imperiorum origines & successiones his verbis aperuit: *Maledictus Chanaan, servus servorum erit fratribus suis. Benedictus Jehova Deus Semi, eritq; Chanaan servus illius. Dilatabit Deus Japhetum, ut habitet in tentoriis Semi, eritque Chanaan servus illorum*, Genes. *cap. 9. vers. 25, 26, 27.* Quo vaticinio sanctissimus Vir Imperium Orbis & supremam dominationem primò quidem Semi, inde Japheti posteris tribuit, Chamæis perpetuâ, vel suâ, vel alienâ servitute pressis: quod etiam ad nostra usque tempora constanter duravit. Nam principio penès Assyrios & Persas, id est, Semi progeniem, summa potestas fuit. His Japhetæi, Græci, Romani, & qui hodie rerum toto Orbe potiuntur, Scytharum nationes, successerunt. Quòd si interdum sive Ægyptii, sub Rhamse & Sesostri; sive Æthiopes, sub Tirhaka vel Tearcone; sive Karthaginenses & Pœni, potentatum in Semi & Japheti prolem exercuisse videantur, id breve ac tumultuarium, fulgetri instar mox evanuit, & nec populorum multitudine, nec terrarum spatio, nec diuturnitate temporis, cum illorum Majestate, comparandum fuit. Et magnum hodieque servitutis argumentum est, Æthiopas mancipia semper esse, quos insuper natura noctis colore tinxit, sive id ex divina maledictione, sive peculiari corporis habitu ac nobis penitùs incognita ratione, neque enim, super hoc a Naturæ consultis consentitur, originem traxerit. Etiam, licet Nimrodus, Chami progenies, in amœnissimos Babyloniæ campos progressus, paulo post turrim *Babel* destructam, ejus urbis imperio rapto, brevi magnum imperium conflaverit, haud tamen diuturna illa potentia fuit, brevique pòst, vel ipse, vel successor ejus, ab Assure victus, Semi posteritati, cui id debebatur, loco cessit, jugumque Chamo impositum est. Georgius Hornius *Orbis Polit. Part. III. pag. 434.* &c. V. quoque supra, in voce *Nimrod.* Idem Philosophiæ veræ instaurator, eam non modò, in familia sua, vivâ voce docuit, sed & illius præcepta, si Beroso credimus, literis consignavit, æmulatus ex progenitoribus suis Sethum, de cujus columnis notus est Josephi locus. Consedit autem in Armenia, ubi montes, qui à Mose *Ararat*, ab Onkelos *Kardu* appellantur: etiam Curtio memorat., qui illos *Cordiæos*, ut alii *Gordiæos*, *Gordiæos* vel *Gordenes* vocant, ubi hodieque reliquias arcæ conspici volunt, de quo V. Joh. Mandev. *Itinerarii cap. 54.* Nicol. Damascenus montem illum *Barin* vocat, apud Eusebium *Præpar. lib. 8. cap. 4.* Hinc idem Berosus, solis apud Armenios & Scythas Sacerdotibus, *Noachi* Philosophiam & docere & legere fas fuisse tradit: docuisse autem cursus astrorum & annum distinxisse ad Solis motum. Quò faciunt, quæ Gentiles de Jano, quem alio nomine Saturnum vocavere, literis prodiderunt: quibus nominibus *Noachum* fuisse insignitum quidam asserunt, aliis Janum à Saturno diversum facientibus. Prometheus enim, quem nonnulli eundem quoque cum *Noachi* faciunt, eò quòd apud Æschylum inter alia gloriatur, repertum suum esse currus illos nauticos, qui lineis alis vagentur per mare, V. Muretum *Var. Lect. lib. 1. cap. 9.* *Noachi* potiùs nepos, Japheti nempe filius fuit. Filios *Noachi*, Sem, Cham & Japhet ipsos Orbem inter se divisisse, & Patrem cum iis in Pontum appulsum, collustratis littoribus maris Mediterranei, Semo monstrasse Asiaticum littus, Chamo Africam à Nilo ad Oceanum usque Gaditanum & Japheto Europam omnem cum minore Asia, adsignasse, Pseudo Berosus refert, V. quoque Postellum, Beroaldum, & ante illos Epiphanium *in Anchorato*: Sed verisimilius Hornio videtur, non ipsos *Noachi* filios in diversas has orbis partes transgressos, verùm posteros demum, cùm jam in Oriente homines multiplicarentur, eò colonias duxisse: quarum causæ esse solent, abundantia hominum, & natalis glebæ angustia. Idem nurus ejusdem Patriarchæ cum Antiquitate *Sibyllas* non malè vocari censet, alio nomine à Chaldæis *Sambethas* vocatas. Hinc & Sibylla Erythræa, quam inter omnes præcipuam fuisse consentiunt, *lib. 3. Noachi* se nurum profitetur,

> Τοῦ μὲν ἐγὼ νύμφη.

Et *lib. 1.* cum eo, in diluvio ac arca fuisse scribit &c. V. Georg. Hornium *Histor. Philos. lib. 2. cap. 1.*

Noëtiani, Hæretici, a quodam *Noëto* dicti, Christum eundem cum Patre ac Spiritu S. nec Trinitatem personis, sed officiis tantùm, distinctam delirarunt: unde & *Patripassiani* vocati, quòd Patrem passum esse dictitarent. Quemadmodum & Sabelliani docuerunt, qui ab eodem Noëto originem traxisse dicuntur. Iidem *Unionitæ* insuper appellati ob eandem rationem, de quibus Prudentius *tit. c. Unionitas* ita,

> *Cede profanator Christi, jam cede Sabelli*
> *Depositorq; Patris, Natiq; insane negator,*
> *Nonne Patrem violas, dum Natum scire recusas.*

apud Car. Macrum *in Hierolexico.* V. in voce *Noëtus*, & plura hanc in rem, apud Jo. Forbesium *Instructionum Histor. Theologic. lib. 1. cap. 2 §. 5.*

Noffus seu *Naufus.* Gloss. Pithœi: *Naufo, sarcofago ligneo*, quibusdam, quod *navis* formam referret, quæ Gallis olim *Nau* dicta: C. du Fresne *Glossar.* Et hæc navis erat seu cymba Charontis, quâ demortuorum Animæ, trajecto fluvio Infernali, ad campos Elysios deferebantur. V. *suo loco.*

Nola Urbs, adde: Sed Tyrios in Italia colonias condidisse, nusquam legitur; proin scribi jubet apud Solinum Salmasius, *Nola à Thuriis.* Thurii autem Gr. οἱ Θούριοι, ab oppido Thurio, quod inter Crathin & Sybarim amnes situm erat, olim & ipsum *Sybaris* dictum, nomen accepere. Stephanus, Θούριοι πόλις Ἰταλίας, ἡ πρότερον Σύβαρις, *Thurii urbs Italiæ, quæ priùs Sybaris.* *Thyrios* verò apud Solinum scripsere librarii, pro *Thurii*, ut *Thylen*, pro *Thule* & similia. Chalcidensium colonos, Nolanos fuisse, refert Justinus *lib. 22.* cui alii suffragantur, uti dictum, V. præfatum Salmasium *ad Solinum pag. 72.*

Nola, tintinnabuli parvi genus, quod Polydorus Virgilius *de Inventor. rerum lib. 3. cap. 18.* dici vult, à *Nola* Campaniæ urbe, cujus Episcopus Paulinus illius fuerit inventor. De quo etiam Franc. Svveertius *Notis in Hier. Magium de Tintinnab.* sic ait: *Paulinus Episcopus Nolanus, (quæ urbs* Sidicinum *olim, teste Plinio lib 3. cap 5) Divi Hieronymi æqualis, vir vitæ sanctimoniâ spectabilis, primus in suam Ecclesiam campanæ usum invexit: correxit vir sanctissimus abusum Gentilium sacrorum & ad pia omnia transtulit, ut nimirum ejus strepitu exciri possent ad conciones preces q; frequentiùs habitantes. Atq; hinc fortasse tenuis consuetudo, ut* Nolæ *vocabulo conferentur tintinnabula ab hac Campaniæ Nola, cujus apud Polybium Liviumque fit mentio.* E quibus tamen colligitur, non inventas à Paulino hoc, sed tantùm in Ecclesiam suam invectas *Nolas* fuisse. Nam & ante eum, de quo Gennadius *in Additam. ad D. Hieron. de Viris Illustr.* nihil tale profert, *Nolæ* mentionem fecit Quintilianus, qui Domitiani Imp. ætate floruit: & satis tritum sermone proverbium est, *In cubiculo Nola*, Hier. Magius *loco cit.* Cœl. Rhodiginus &c. Gr. κώδων, Angl. *a little bell, a Saints, sance or Sacring bell.* Earum enim usus jam in sacris Cybeles Matrisque Deûm receptus fuit, ut ex variis Auctoribus probat Hadr. Junius *Animadvers. lib. 3. cap. 11.*

Erant & in ostiis, ad pulsum ciendum, quo Janitores evocarentur, ut annotarunt Viri docti ad Suetonium *Augusto cap.* 91. Excubitores quoque nocturnis vigiliis *Nolam* antiquitus pulsasse, ad cujus pulsum ilico respondendum fuerit, discimus a Suida in voce *Κωδωνοφορῶν*, ex Aristoph. Interprete, ὅ ἐστι: *Ἐχρῶντο ἐπὶ τοὺς φύλακας κώδωνας ἔχειν, καὶ τούτους ἐφόδῳ κωδωνίζοντες τῷ περιοδεύειν, καὶ ἵνα οἱ φυλάσσοντες ἀντιφθέγγωνται. Venientes ad custodes* Nolas *habebant, quibus ut sonarent impulsis dormientes tentarent & responsum peterent.* Qui mos etiamnum apud Iccium portum (Caletum hodie) aliisque locis præsidiariis observatur. Similiter, si quâ vis ingrueret, Campani æris tinnitu indicium ejus rei dabatur olim, quemadmodum & hodie plurimis in locis. Unde eleganter Statius *Thebaidos lib.6.*

> —— —— *Procul auxiliantia gentes*
> *Æra crepant.*

Præter hos Codonophoros, qui Excubitores circumirent, (quos hodiè *Rondam* fortè dicimus) erant & alii, qui ærati funus præcedebant, Suid. & Guil. Budæus. Etiam *Nolæ* signo homines eleemosynam petentes, habet *Chronic.* Montis Ser. A.C. 1128. Sed & apud Græcos è sontium collo *Nolas* suspendi moris erat, ne ex eorum improviso contactu quisquam pollueretur. Unde Zonaras factum credit, ut Imperatoris triumphantis currui tintinnabulum cum scutica sive flagro adalligaretur: Ita enim is *Annal. tom.2. Ne Triumphator superbiret supra quàm par esset, sed ut sciret se legibus subditum, & posse vel extremo affici supplicio, aut Nolam sontibus appensam gestare* &c. De sontibus autem sonat locus Plauti *Pseudolo Actu* 1. *Sc.*3.

> —— *Lanios inde arcessam duos cum tintinnabulis,*
> *Eidem duos greges virgarum ulmearum adegero,*
> *Ut hodie ad litationem huic suppetat satias Jovi.*
> *In malam crucem istic ibit Jupiter lenonius.*

Et quidem Iconem hominis, cum *Nola* ad supplicium ducti, exhibet Hier. Magius *lib.præf.cap.*21. Avienus de cane, quoque vocem usurpat:

> *Hunc Dominus, ne quem probitas simulata lateret,*
> *Jusserat in rabido gutture ferre nolam.*

Fridericus II. Imper. *de Arte Venand. lib.*2. *cap.* 41. de campanula, falconum pedibus alligari solitâ: *Sequitur de campanella, quæ etiam* Nola *dicitur* &c. Ita porro appellant Scriptores rerum Monasticarum campanulam, quæ in refectorio ad mensam Abbatis appenditur, quâ is, vel lectionis, vel convivii, finem significat. Unde *Nola refectorii* dicitur, in Stat. Ord. *de Sempringham pag.* 770. &c. & *sedere ad Nolam in refectorio*, est Abbatis ibidem munus exercere. Unde in *Vita* Wilhelmi Abbatis Roschildensis *num.*20. *Wilhelmus animatus zelo Ordinis & amore justitiæ, post ingressum refectorii præsumtorem illum* (Priorem) *à nola submovit, & Subpriorem adhibuit.* Extant in *Nolam* Capituli antiqui, apud Canisium, hi versus:

> *Præceptor fratres hoc signo convocat omnes,*
> *Exemplo Domini cùm lavit unda pedes.*
> *Nec non consilium constat si fortè gerendum,*
> *Hoc moniti signo conveniunt subitò.*
> *Laudibus & noctis interdum ritè peractis,*
> *Captamus somnum, si dederis sonitum.*
> *Ceperis & radiis Phœbus conspergere lucem,*
> *Hoc resonante sopor ocyùs omnis abit* &c.

apud du Fresne *Glossar.* Hinc *Nolarium*, de qua voce V. Macros Fratres in *Hierolexico*, ubi multa de convocandi ad Mesquitas populi ritu apud Turcas.

Noli me tangere, arrogans Novatianorum vox, apud Ambrosium *de Pœnitentia lib.*1. *cap.* 7. *Sed hoc insolentis arrogantiæ, non sancti timoris est, ut fastidio vobis sint, qui volunt agere pœnitentiam. Perpeti videlicet fletuum lachrymas non potestis. Non ferunt oculi vestri vilia vestimentorum, illuviem sordidatorum, superbo oculo & tumido corde delicati mei, arroganti voce dicentes singuli,* Noli me tangere, quia mundus sum. *Dixit quidem Dominus ad Mariam Magdalenam,* Noli me tangere: *sed non dixit,* quia mundus sum, *qui mundus erat. Tu audes Novatiane, mundum te dicere, qui, etsi operibus mundus esses, hoc solo verbo fieres immundus.* Nempe Novatiani seipsos *καθαρούς*, i. *mundos* seu *puros* vocantes, reliquorum occursum velut immundum aversabantur, & lapsos, etiam post seriæ pœnitentiæ signa luculenter edita, recipere nolebant, V. ubi de Novato, & ejus asseclis, ut & suprà ubi de *Munditie Ceremoniali V.T.* Eadem superstitio & arrogantia apud Indos inprimis hodiernos, qui non solùm à Christianis tangi, vel res eorum, nisi probè lotas priùs, tangere abominantur: sed ipsi inter se, pro puritatis munditiæque, quos sibi in sectarum gentis suæ multiplici varietate fingunt, gradibus, à mutuo contactu magnâ anxietate abstinent, uti videre est apud P. de Valle & Joh. Baptistam Tavernier *Itinerar. Indiæ.*

Nomen, infantibus impositum, peractâ Circumcisione Judæis, aliis post lustrationem: Omnibus enim gentibus *Nomina* sua erant seu vocabula, aliis signa, præter Atlantes, de quibus Pomp. Mela *lib.*1. *cap.*9. *Ex his, qui ultra deserta esse memorantur, Atlantes Solem execrantur, & dum oritur & dum occidit, ut ipsis agrisque pestiferum.* Nomina *singuli non habent.* Indebantur autem apud Ebræos die octavo, masculis, fœminis initio mensis: Apud Romanos similiter octavo masculis, fœmellis nono. Græci variabant, ut in Lustratione: Aliàs quidem quintus, aliàs decimus huic ritui destinabatur, V. Suidam & Aristoph. *in Avibus.* Sunt qui septimi meminerint, ut Aristoteles *Hist. Animal. lib.*8. *cap. ult.* tum ob mutationis eo die certitudinem, tum ob sacrum numerum. Unde Græcis omnis septimus à nativitate festus. Christianis nulla nec olim nec nunc certa *Nominis* dies. Fiebant a Romanis *Nominalia* magna cum ceremonia, qua de re V. illustrem locum Tertulliani, ubi *Nominalium solemnitatis* meminit *lib de Idol. cap.*16. Ritus hi fuerunt: Convocabant amicos, eligebant qui præesset *Nominis* impositioni, ut nunc apud Christianos fit, *Nomen* dabant infanti, crines tondebant, Diis sacrificabant & agitabant convivia. Ex luminum accensorum Fato *Nomen* auspicatum elegere quidam. Hinc P. Lobbetius *lib.*3. *de Pecc. Propos.* tradit, Veteres *Nomina* infantibus imposituros, quasi vitam longam proli quærerent, cereis accensis appendisse varia *Nomina*, eâ lege, ut *Nomen* ejus, qui diutius arsisset, vitæ producendæ spe votoque infanti cederet: quem ritum antiquum designat Chrysostomus *in Epist.*1. *ad Cor. cap.*2. V. Casaubonum *ad Persium Sat.*2. Judæi sanguine cuncta signabant. Numerus varius: Hebræis plerunque unum, rarò duo. Græci simplici *Nomini* addidere patriam, quod fere & Ægyptii. Romanis tria *Nomina* ipsis Nominalibus fiebant, de quibus legi meretur Isidorus, *Origin. lib.*1. *cap.*6. *Prænomina & Cognomina* erant propria, *Nomina* familiæ. Eligebantur autem Prænomina honestæ nomenclaturæ, quia de eo primùm sceleris quæstio habebatur, qui turpius *Nomen* possideret. Et quidem patres Romani suum majori natu imposuerunt, Avi nomen reliquis. Xanthii à matribus mutuabantur: Fœminæ & servi solis fere gaudebant *Nominibus*; interim & illarum prænomina agnoscit Festus, cùm ait: *Prænominibus fœminas esse appellatas testimonio sunt Cæcilia & Tarratia, quæ ambæ Cajæ solitæ sunt appellari: pari modo Lucia & Titia*, V. de his disputantem Pet. Servium. Quartum deinde *Nomen* adulto puero superadditum, *Agnomen*, à fortuna vel virtute. Profitebantur dein Patres puerorum *Nomina* publicâ contestatione: (quò alludens Appulejus, *Pater*, inquit, *natum sibi filium cæterorum more professus est*; vocatque hanc natalem professionem *παιδογραφεῖον* Modestinus) simulque in Ærarium Ilithyiæ nummum inferebant. Mox intra tertium ab eo imposito diem, relata à Præfecto Ærarii non *Nomina* tantùm, sed ad confusionem vitandam, etiam Cognomina, nec non dies Nativitatis & Consul, in Actis publicis. Unde Jul. Capitolinus *in Gordiano*, *Cùm, apud Præfectum Ærarii, more Romano, professus filium, publicis Actis ejus* Nomen *inferret*, V. quoque Brissonium *Antiq. lib.* 1. *cap.*5. Quod & Indis olim & Europæis hodie quoque non infrequens: Asservabanturque illa Acta, aliàs *Fasti*, *Tabularia*, & *Chartæ* dicta, in templo Saturni, teste Servio *in Georgicorum lib.*2. V. Thom. Bartholinum *de Puerperio Vet.* Apud Athenienses, postquam quinto a Nativitate die circa focum solenni ritu Infans gestatus & sic Amphidromia peracta essent, die septimo, vel ut plurimùm decimo, *Nominalia* celebrabant: quod festum illis proin Δεκάτη dictum est, Aristoph. *Avibus*,

> *Οὐκ ἄρτι θύω τὴν δεκάτην ταύτης ἐγὼ,*
> *Καὶ τοὔνομ' ὥσπερ παιδίῳ νῦν δὴ 'θέμην.*

Sacrificio enim peracto, præsentibus Cognatis, quod & apud Romanos Hebræosque fiebat, *Nomen* imponere solebant. Quod quidem in arbitrio Parentis situm erat, ut Eust. docet *in Iliad. ι.* Plerumque tamen maximo natu Avi dabatur *Nomen*. An autem uno, an pluribus illi usi fuerint, non admodum liquet. Mutabant enim subinde *Nomina*, prout status illorum variabat. Hinc Protei filiam, cùm ætate ac sapientiâ crevisset, *Theonoës* nomen assumsisse: Leucippèn, postquam vendita est, *Lecænam* fuisse appellatam: Ismeniam in Atracen transiisse, apud Eurip. *Helenâ versu* 13. Achillem Tatium *lib.* 5. Eust. *lib.* 9. legimus. Servis inprimis novum ab heris imponi solebat *Nomen*, idque vel à gente, ut ὁ Σύρος, vel à complexione ac colore, ut ὁ Ξανθίας seu ὁ Πυῤῥίας: vel à dotibus eorum, ut ὁ Πιστός, ὁ Δρόμων: vel à tempore, quo emebantur, ut ὁ Νουμήνιος, Photius *Biblioth. cod.* 279. quod dein cùm manumissi erant, iterum mutabant. Apud Persas, cùm Reges: apud Romanos, cùm Dii fierent homines, similiter alia sumebant *Nomina*: Quod *Palæmonis*, *Quirini*, *Isidis*, *Portumni*, *Leucotheæ* &c. exemplis patet. V. Franc. Rossæum *Archæol. Att. lib.*5. *cap.*9. Intra septimum dein annum, *Nomine* paterno, in τῶν Φρατέρων album, inscribebantur, V Sam. Petitum *Comm. in Leges Atticas lib.*2. *tit.*4. &c. ut & paulò infrà. Sed & *Nomina* mutabant Hebræi, cùm è gravi morbo convaluissent, velut novam exorsi vitam, Buxtorf. Apud Christianos, Romæ Episcopi *Nomina* mutabant, à tempore Sergii Papæ, quem primum id fecisse, quòd *Os porci* vocaretur, tradit Mich. Scotus *Mensa Philosoph. lib.*4. *cap.*25. Etiam Monachi olim hodieque, aliquot in Ordinibus Eccles. mutant *Nomina*. Chronicon Malliacense A. C. 1080. *Hoc anno perfectus est introitus Monasterii* (S. Maxentii) *sicut scribitur in versibus*:

> *Arcu circarum volatur tempus earum,*

Anni

Anni tunc mille Christi sunt 80.
Istam confratres aulam domino faciente,
Ad Christum precibus ducas Maxentius almas,
Qui priùs Auxutor, Baptismi lege, vocatus,
Post me nosciatur, Maxentius ultro vocatur &c.

V. Procopium *Persic. lib.* 1. *cap.* 25. Interdum *Nomina* personarum mutabantur, cùm ea commodè efferri non poterant, ab ea natione, ad quam vel nuptiarum, vel alterius occasionis gratiâ secedebant. Liber de fundat. Monast. Gozecensis A.C. 1088. *Hæc proprio nomine dicta fuit Hilaria, sed quia lingua Teutonica non facile promit Latina vocabula, nomen mutavit Uda.* Inprimis solemne fuit Græcis Byzantinis, & præsertim ipsis Augustis, cùm sibi ex Latinorum gente uxores asciscerent, earum *Nomina* mutare. Ita Johannis Comneni uxor Ladislai Hungariæ Regis filia, quam *Pyriscam* vocant Thvvrcozius, Bonfinius, Pistorius: & Bertha Conradi Imp. filia, Manueli, Johannis filio, nupta, *Irenes*: & Agnes Ludovici VII. Franc. R. fil. Alexii Comneni conjux, *Annæ* nomine donatæ sunt. Cujus moris alia exempla complura suggerit du Fresne in *Familiis Byzant.* Quod quidem ii, non tam ob nominum exoticorum & quæ ægre efferri possent, κακοφωνίαν, factitabant, quàm quòd in iis Latinæ originis atque adeò cultus Romani notam omnem abolere studerent: adeò ut priusquam in manum convenirent, iterati Baptismi, in quo nomina dari vel mutari consueverant, speciem quodammodo, in Latinis uxoribus, adumbrarent; quod Græcis certè objectum ab Anselmo Episc. Havelbergensi *Dial. lib.* 3 *cap.* 21. *Sicut audio, consuetudo apud vos est, ut si quando Græcus Latinam uxorem ducere voluerit, sicut plerumque fit & sicut etiam inter personas Augustales sæpe factum dignoscitur, quòd prius oleo sanctificato in vase aliquo infuso eam perfunditis & per totum corpus lavatis & sic demum quasi in ritum & legem vestram transiens matrimonio copulatur: quod quare fiat, si tamen fit, oppido scire vellem; videtur enim quædam forma esse rebaptizandi*, &c. Addam verbum de Ethnicis ad Christianismum olim conversis. Hi *Nomen dare* dicebantur baptizandi, cùm novo assumto in Ecclesiam transitum moliebantur. Quod non uno tempore fiebat: Tribus mensibus ante Baptismum, factum id esse, discimus ex *Epistola* 3. Clementis Pontif. *Accedat autem qui vult, ad Sacerdotem suum, & ipsi det nomen suum — ut tribus mensibus jam consumtis in die festo possit baptizari.* Quadraginta antè dies vel ampliùs, habet Siricius *Epist. ad Himerium cap.* 2. Posterioribus seculis nomina demum imponebantur inter ipsa Baptismi solennia, ut notum &c. Nec omittendum, *Nomina* eorum, qui sacris olim certaminibus vicissent, in Commentarium referri consuevisse, adeò solicitè ac scrupulosè in iis peragebantur omnia: quem morem Philo aperit περὶ ἰωσὴφ. Οἱ τῶ γένους ἀρχηγέται δι᾽ ἀθλητικὴν ῥώμην ἐν ὀλυμπιονίκαις ἢ περιοδονίκαις γράφονται. *Qui generis auctores, propter athleticam fortitudinem scribuntur inter Olympionicas, aut Periodinicas.* Certè Athleta victor inscribebatur Νικηφόρος, Idem alibi. Sed & στηλιτεύεσθαι γράφειν, *incidi sicut in columnas*, publicis monumentis, solebant, uti videre est apud Car. Paschalium *Coronar. lib.* 6. *cap.* 12. De *Nominis* dandi in delectibus necessitate, pœnaque eorum, qui ad nomina non respondissent, V. Livium *lib.* 3. *cap.* 69. & *lib.* 7. *cap.* 4. &c.

Nomina Virorum apud Romanos varia, eorumque vices.

Prænomen dicebatur, nomen, quod *Nomini* totius alicujus Gentis præmitti solebat: *Nomini* apud nos proprio respondens. Hoc diu post *Nomen* in usu esse cœpit, nec nisi circa annum æt. 17. cùm virilem Togam sumerent, imponi solitum est: Erant autem talia 18. V. infrà in voce *Prænomen*. Interim aliquando Prænomen factum esse *Nomen*, docet Priscianus, exemplo *Tullii Servilii*, *M. Tullii* &c. Nonnunquam secundo loco ponebatur, ut *Attius Tullus*, *Manlius Cnæus*, *Octavius Metius* apud Liv. Imò in ultimum locum rejecto sub Impp. *Nomine* proprio, Prænomen pluribus commune esse cœpit.

Nomen, dicebatur nomen Gentis Stirpisque omnibus inde descendentibus ramis commune, respondens Patronymicis Græcorum, ut testatur Priscianus *lib.* 2. Sicut igitur, Æaci posteri omnes *Æacidæ*, apud Græcos: sic qui ab Julo, Æneæ filio, descendebant, *Julii*; qui ab Antonio, *Antonii* dicti sunt. Unde etiam notandum, *Nomina* hæc Gentilitia omnia, propriè Adjectiva fuisse & in *ius* desiisse, exceptis, *Peducæus*, *Poppæus* & *Norbanus*. Et hoc secundo loco communiter poni solebat: aliquando tamen Prænomini præpositum, aliquando quoque Cognomini postpositum deprehenditur.

Cognomen, propriè *Nomen* erat certæ alicujus familiæ, vel rami, in aliqua Gente: ut ait Livius, quum Gentem Potitiorum in 12. familias divisam fuisse refert. Sic *Julius*, nomen Gentis; *Cæsar*, cognomen familiæ; *Cajus*, nomen proprium seu prænomen, erat. Plerumque tertio loco poni solebat; aliquando tamen *Nomini* præponebatur, ut apud Cic. *Gallo Fabio*, *Balbi Cornelii*, *Paulum Æmilium* &c. Nonnunquam etiam in *Nomen* mutatum est, teste Valerio Max. cùm ait: *Quinctiam Cognomina, in* Nomen *versa sunt.* Imò Prænominum & Cognominum *perplexum usum in Consulum Fastis* idem Autor animadvertit *lib.* 10.

Agnomen quidam addunt, à Fortuna vel Virtute inditum: Ut cùm Scipionum unus, ab Africa devicta, *Africanus*; alter ab Asia *Asiaticus* dictus est. Meminit quoque Agnominis Auctor ad Herennium: Nihilominus sub Cognominibus Agnomina istiusmodi comprehensa fuisse, testatur Sallustius, cùm de Scipione ait: *cui postea Africano Cognomen fuit à Virtute.* Nec aliunde Cognomina, imò quoque antiquitus Prenomina, quam ab hujusmodi casu, fortuna, aut peculiari aliqua circumstantia originem habuere. Aliquando quoque Cognomina mutabant Romani, vel novum addebant, è Tribu Domove nonnunquam petitum, quod Ablativo casu efferebant, sic; *C. Verres Romuleâ*, *Servius Sulpitius Lemoniâ*, sub. *ex Romulea*, *ex Lemonia Tribu.* Sigonius, Lipsius &c.

Quibus porro qualia Nomina imposita?

Fœminæ olim habebant *Nomen* proprium ac peculiare, teste Varrone: ut *Caja*, *Cæcilia*, *Lucia*, *Marca*, *Volumnia* &c. Quæ nomina, notante Quintiliano, inversis literis scribebantur, Ɔ. Ꞁ. W. &c. Postea illis dari desierunt: atque, cùm unica in domo erat filia, illa Gentilitio nomine contenta erat, ut *Tullia*, & per diminut. *Tulliola*. Cùm plures essent, una *Major*, altera *Minor*: vel *Prima*, *Secunda*, *Tertia*, *Quarta* &c. dictæ sunt. Reperiuntur tamen, quæ & Prænomen, V. *suprà*: & Cognomen habuere. Namque filia Sullæ, Miloni nupta, *Corneliæ*: & Paula quædam, apud Cic *in Epist. Valeriæ* cognomen habuit.

Liberi Adoptivi, *Nomina* & Cognomina eorum, à quibus adoptati erant, accepere: addito in fine nomine suæ Gentis, vel Cognomine aliquo familiæ suæ peculiari. E. g. *M. Junius Brutus*, cùm adoptatus esset à Q. Servilio Cæpione Agalone, vocavit se *Q. Servilium Cæpionem Agalonem Brutum.* Octavius contrà, adoptatus à Jul. Cæsare, *Nomine* suo Gentilitio retento, illud in Adjectivum mutavit, nominarique voluit *C. Julius Cæsar Octavianus.* Imò & Agnomen retinere poterant; Sic Atticus, adoptatus à Q. Cæcilio, *Q. Cæcilius Pomponianus Atticus* dictus est: Vel novum Agnomen virtute mereri, quemadmodum Octavius *Augustus* postea agnominatus est. Huc pertinet, quòd Tiberius, adoptatus à M. Gallio Senatore, bona quidem ejus, non verò *Nomen* assumere voluisse, legitur apud Suetonium: Quodque apud Tacitum Crispus Sallustius, suo è sorore nepoti adoptato, *Nomen* suum imposuisse dicitur.

Liberti, usurpabant Prænomen ac *Nomen* Domini, non autem Cognomen ejus, cujus loco Nomen suum proprium retinebant. Hinc eruditus ille Libertus Ciceronis *M. Tullius Tyro* dictus est. Idem observabant fœderati, ac extranei, qui *Nomen* ejus, per quem in Civitatem recepti erant, suum facere erant soliti.

Servi olim non aliud, quàm Domini sui, habebant *Nomen*: ut *Lucipor*, *Marcipor*, id est, *Lucii puer*, *Marci puer*. Postea tamen iis *Nomina* obtigere propria, & *in Servis intercidit illud genus, quod ducebatur à Domino*, ut ait Quintilianus *lib* 1. *cap.* 4. Nacti autem plerumque sunt *Nomina*, à natione, regioneque, e qua oriundi erant: Sic *Dacos* & *Getas*; *Mysos*, *Syros*, *Phrygas*, *Lydos*, *Japygas*, &c. appellari solitos fuisse, docet Strabo *lib.* 5. Et Varro *lib* 7. *de L. L. Tres cùm emerunt Ephesi singulos servos, nonnunquam alius declinat nomen ab eo, qui vendit Artemidorus, atque Artemam appellat: Alius aut ab regione, quòd ibi emit, Jonem: aut ab urbe Epheso, Ephesium: Sic alius ab alia aliqua re, ut visum est.* Qui mos hodieque in Gallia aliquo modo obtinet, cùm Pedissequorum unum *Champagne*, alium *Basque*, aut *Piquard*, quòd ex Campania, Biscaja, Picardia oriundus sit, vocant. Cùm autē libertatem adepti sunt Servi, novum nomen accepere, ut *suprà* visum: quò fortè alluditur Apocalyps. *cap.* 3. *versu* 12. &c. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, & præter Auctores superiùs laudatos, Auctorem Grammaticæ Lat. Gallico Idiom. scriptæ, cui tit. *Nouvelle Methode, pag.* 656.

Nomen Proprium, apud Romanos, liberâ Republicâ, non aliud quàm Prænomen erat, ut *suprà* vidimus: Hoc fratres cognatique à se invicem discernebantur, ita; *M. Tullius Cicero* & *Q. Tullius Cicero.* Sub Imperatoribus verò, *Nomen proprium*, personas varias à se invicem communiter distinguens, ultimum in locum rejici cœpit, ut *Flavius Vespasianus* & *Flavius Sabinus*, fratres apud Suetonium. Quod sequenti inprimis exemplo clarissimè ostenditur: Seneca enim Pater, Rhetor insignis, cùm nomina

minaretur *M. Annæus Seneca*, filiorum ejus trium unus *M. Annæus Novatus*, alter *L. Annæus Seneca*, Philosophus, tertius pater Lucani Poëtæ, *L. Annæus Mela*, dictus est: Quæ ultima eorum nomina ita illis peculiaria erant, ut non saltem reliqua communia haberent, sed etiam Seneca Pater sæpius tum sibi, tum filiis, non nisi ultimum horum Nominum tribueret, ut ex inscriptione libri Controv. elucescit: *Seneca Novato, Senecæ, Melæ filiis salutem.* Maximus quoque natu horum Novatus, cùm à Junio Gallione adoptatus esset, *Junius Annæus Gallio frater Senecæ*, apud Euseb. vocatus reperitur, Seneca tamen frater ejus *in Epist.* & *alibi*, ipsum non nisi ultimo trium horum nomine, quod ipsi proprium erat, compellat; quemadmodum & à Luca Evang. in Actis Apost. *cap.*18. *versu* 12. simpliciter *Gallion* appellatur. Hinc porro factum, ut non nisi ultimum Nomen Viris dignitate eminentissimis, primis Ecclesiæ temporibus, utpote illos satis ab aliis quibuscunque discriminans, dari soleret. Proin S. Hieronymus *Præf. Commentar. in ad Galatas*, de Victorino, celebri illo Romano, differens, *C. Marium Victorinum*, quidem appellatum esse notat, ipse tamen *tr. de Scr. Eccl. cap.*101. ut & Augustinus *Confess. lib.*8. *cap.*2. non aliter eum quàm *Victorinum* appellat. Sic, quamvis S. Paulinus, Episc. Nolanus, vocaretur *Pontius Meropius Paulinus*, hoc ultimo tamen solo ab Augustino aliisque, utpote ei proprio, insignitur. Ruffinus quoque perpetuò à S. Hieronymo, S. Augustino & S. Paulino vocatur, qui aliàs *Tyrannius Ruffinus* dictus est. Similiter *Tyro Prosper*, *Cajus Cæjonius Rufinus Volusianus*, Romæ Præfectus, *Anicius Boëtius*, non nisi *Prosperi*, *Volusiani*, *Boëtii* nomine, apud Auctores veniunt. Excipiuntur tamen, annotante Sirmondo *ad Sidonium Apoll.* tres sequentes: *Palladius Rutilius Taurus Æmilianus*, *Macrobius Ambrosius Aurelius Theodosius*, *Cassiodorus Senator*, qui *Palladii*, *Macrobii* ac *Cassiodori* nominibus solùm celebres sunt: Nisi dicas, ordinem hunc præposterum negligentiæ illorum tribuendum esse, qui, non observato discrimine liberæ Reip. & Monarchici Regiminis, unum solùm Auctorum horum nominum in titulis operum adponere volentes, primi, loco ultimi ac proprii Nominis, mentionem fecerunt. Idem Sirmondus observat, cùm apud Veteres *Nomini proprio* perpetuò Cognomen, seu Nomen familiæ jungi mos esset, sequenti ævo non *Nomen* tantùm *proprium*, sed etiam reliqua, quibus aliquis insignis erat, in singulis variasse, excepto fortè Nomine, quod uni ex Majoribus celebrioribus proprium erat. Ita Symmachi Oratoris filius, nomine *Flavii*, patrui sui, & nomine *Memmii*, sui avunculi, assumto, vocari voluit *Q. Flavius Memmius Symmachus*: S. quoque Fulgentius, Patris nomine *Claudius*, & avi *Gordianus* appellari amans, nominatus est *Fabius Claudius Gordianus Fulgentius*: quo factum, ut non raro antiquarum familiarum vestigia perierint &c. V. Autorem retrò laudatum.

Nomenclator, aliàs *Monitor*, item *Fartor*, nomen servi apud Romanos; quorum plures, ob frequentes salutationes ac prensationes aderant Domino, qui nomina transeuntium salutantiumque illi suggererent. Horum laus erat, plurimos nosse. Unde elegans extat Scipionis minoris apophthegma, qui, cùm Appius Claudius, ejus in ambienda Censura competitor, jactaret se, quòd ipse citra *Nomenculatorem* (namque & sic *Nomenclator* dicebatur) cives omnes nominatim citaret, ipse autem propemodum nosset neminem, *Vera narras*, respondit, *nam, mihi studio fuit, ut non multos nossem, sed ne cuiquam essem ignotus. Nomenculatoris laus est, quamplurimos nosse; at egregii Ducis est, ob egregia in Remp. merita nulli civium esse ignotum.* Horum enim operá apud Rom. Candidati in consequendis suffragiis uti solebant, qui nomina civium, qui omnes prensandi ac rogandi erant, ipsis suggereret, atque clam in aures infarciret. Quem morem Cato, quòd per seipsum nominatim salutaret cives, laudatus, exemplo suo sustulit, jam lege, quæ *Candidato Nomenculatores adesse* vetabat, prohibitum. Meminere *Nomenclatorum* Ulpianus *leg.* 7. *§. dabitur ff. de oper. lib.* ut & antiqua Inscr. Romæ: *C. Egnatius. C. L. Euripus.* Nomenculator: & alia Tibure apud S. Georgium, *D. M. Aureliæ. Primitivæ. Conjugi. Charissimæ, fecit. Zosimianus. Aug. Libert. Nomenclator. à. censibus. sibi. suisque. libertis. libertabusque. eorum. H. M. H. N. S.* Ὀνομαβολόγον talem Plut. appellat *in Catone.* Eorum audaciam suggillat Seneca *de Benefic. lib.*1. *cap.*3. *Quemadmodum* Nomenclatori *memoriæ loco audacia est, &, cuicunque nomen non potest reddere, imponit.* Quare Hadriani Cæsaris invicta laudatur memoria, quòd nomina singulis suæ nomenclaturæ redderet, & *Nomenclatores* sæpe errantes emendaret. E Campo postea in Triclinium evocati, & Athenæo Ὀνομακλήτορες ac δείπνων ταξιάρχοι, Artemidoro Δειπνοκλήτορες, aliàs *Invitatores* dicti sunt, de quibus V. *suo loco.* Sed & recensitore officiosorum hominum, quorum catervæ in atrio disponebantur, adeoque *Nomenclatore*, qui Domino salutantium nomen insusurraret, opus erat; quem ab *Atrio curando*, vel *Atrii curandi* appellari, in antiquo elogio suspicatur Pignorius. Imò & servorum mancipiorumque, quorum integræ legiones à divitibus domi alebantur, *Nomenculatorem* fuisse adhibendum, docet Plinius *lib.*33. *cap.*1. Nec omittendi *Nomenclatores*, quibus ipsos Censores fuisse usos, docet Inscr. *suprà* memorata, & alia, quæ habet: *L. Volusio. Urbano. Nomenclatori. Censorio.* Neque hoc ab re factum est, cùm, apud Censores, cives nomina sua, Uxorum, Liberorum, Libertorum Servorumque profiterentur. Videtur autem hic Censoribus nomina in memoriam revocasse, non cives citasse nominatim, quæ partes Præconis fuerunt, (quem ille comitari solebat, quique *Buccinator Nominum* appellabatur, ut discimus ex *l. ult. de jure immun.*) Postmodum verò translata in Cæsares potestate Censoria, *Nomenclator à censibus*, talis vocatus est. Inscr. *Diis. Manibus. Aug. Lib. Thaletis. Vinciani. Nomenclatoris. à. censibus.* V. quoque *suprà*: & is Libertus fuit, juxta præscriptum domus Palatinæ. Porro etiam Proconsulibus *Nomenclatores* apparuisse, docet Appulejus *Apol.*1. *Quare à Nomenclatoribus tuis Maxime (quanquam est ille Cauponibus, quàm Nomenclatoribus, notior) tamen inquam interroga, an hic Junium Crassum Oeensem viderint? non negabunt* &c. Plura de hoc hominum genere V. apud Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 7. *cap.*8. Casaubonum *ad Sueton.* Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, Tit. Popmam *de operis servorum*, Valesium *ad Ammianum lib.*14. inprimis autem apud Senecam *de Brev. vitæ cap.* 14. Plinium Jun. *Panegyrico*, Horatium *lib.*1. *Epist.* 6. Plinium quoque Seniorem *Hist. Nat. lib.* 29. *cap.*1. &c. Mansit vox in Ecclesia, sed alio longè significatu: V. Onuphr. *lib. de vocibus Eccl.* & Brissonium *lib. de vocibus*, quibus *Nomenclator*, seu *Nomenculator*, idem cum Saccellario, is est, cui Saccus seu Sacellus, cujus meminit S. Augustinus *Con.* 3. *Psal.* commissus est: Hodie Thesaurarius; in Caroli M. Constitutionibus, *Castularius*, Germ. *Kastmeister*, à cista. In quibusdam Monasteriis *Bursarii* dicuntur, qui fortè sunt illi, quos *Bersarios* vocat Hincmarus *Epist.*3. Flodoardus *Histor. lib.*3. *cap.* 21. —— *Gregorio quoque ejusdem Romanæ Ecclesiæ* Nomenculatori *& Apocrisiario, scripsit Hincmarus Episc. Rom. petens, ut inter fideles amicos suos eum tenere dignetur*, apud Henr. Spelmannum *Glossario Archæol.* Sed & *Nomenclatorem* habuere Pontifices Romani, cujus perinde munus erat eos, qui ad mensam Pontificis invitandi erant, vocare. Equitabat is in Processibus Pontificis post equum ejus, cum Vicedomino, Vestiario & Sacellario, ut est in *Ordine Rom.* Idem, Pontifice Missam celebrante, postquam dixerat, *Agnus Dei* &c. atque unà cum eo Sacellarius & Notarius Vicedomini, *ascendebant ad altare, ante faciem Pontificis, ut annueret eis scribere nomina eorum, qui invitandi erant, sive ad mensam Pontificis, per Nomenclatorem, sive ad Vicedomini, per Notarium ipsius, quorum nomina ut impleverant, descendebant ad invitandum & redibant ad sedem*; Is enim invaluerat mos, qui etiamnum in Galliæ Ecclesiis Cathedralibus perdurat, ut, quoties Pontifex aut Episcopus publicam Missam celebraret, Primates ex Clero, qui ei inserviebant ad altare, convivio exciperet. Idem *Ordo Rom.* *Deinde descendunt Primates Ecclesiæ ad accubita, invitante Notario Vice-Domini & scribuntur, de Græco primò, de Pactisi secundò, de Procovia tertiò. Postquam biberint omnes Presbyteri & Acolythi per singulos titulos, redeunt ad faciendos vesperos.* Eodem spectabat discussio causarum eorum, qui ad ipsius Pontificis justitiam recurrebant. Idem *Ordo Rom.* *Si quis autem adire voluerit Pontificem, si equitat, statim ut eum viderit, descendit de equo & ex latere viæ expectat, usque dum ab eo possit audiri, & petita benedictione, discutitur à* Nomenclatore *vel Sacellario causa ejus & ipsi indicant Pontifici & finiunt*, V. plura de hisce apud Anastatium in *Agathone* & *Constantino pag.* 53. 65. Flodoardum *Histor. Rem. lib.* 3. *cap.* 21. Leonem Ostiensem *Chron. Casin. lib.* 1. &c. C. du Fresne *Glossar.* ut & infrà voce *Saccularius.*

Nomentum, adde: Auctorem oppidi quod attinet, scribit Dionysius *lib.*2 uno tempore tres urbes à tribus Albanis fratribus constructas fuisse, *Nomentum*, Crustumerium & Fidenas, quorum fratrum maximus natu Fidenas condiderit; Sed fratrum nomina non addit. Factum autem id esse Latino Silvio regnante, colligit ex vet. Auctore, *de origine gentis Romanæ*, Salmasius *ubi suprà*, *pag.*71.

Nomi, Græcè Νόμοι, in Poësi, carmina dicuntur; versibus enim constabant Νόμοι κιθαρῳδικοὶ & Νόμοι αὐλῳδικοί. Hinc, qui eorum auctores fuere, Poëtas extitisse certum est. Plutarchus, Ὅτι δὲ οἱ κιθαρῳδικοὶ νόμοι οἱ πάλαι, ἐξ ἐπῶν συνίσταντο, Τιμόθεος ἐδήλωσε· τοὺς γοῦν πρώτους νόμους ἐν ἔπεσι διαμιγνύων, διθυραμβικὴν λέξιν ᾖδεν, ὅπως μὴ εὐθὺς φανῇ παρανομῶν εἰς τὴν ἀρχαίαν μουσικήν. Terpander enim antiquissimus *Nomorum Citharœdicorum* auctor, *nomos* suos versibus Homericis composuit, quibus modulos addebat: idem quoque faciebat de Homeri versibus, ut idem Plutarchus refert. Καὶ γὰρ Τέρπανδρον ἔφη κιθαρῳδικῶν ποιητὴν ὄντα νόμων, κατὰ τὸν νόμον ἕκαστον τοῖς ἔπεσι τοῖς ἑαυτοῦ καὶ τοῖς Ὁμήρου μέλη περιτιθέντα ᾄδειν ἐν τοῖς ἀγῶσιν, ἀποφῆναι δὲ τοῦτον λέγει ὀνόματα πρῶτον τοῖς κιθαρῳδικοῖς νόμοις. Post Terpandrum Phrynis Mitylenæus, aliquid circa rationem horum *Nomorum* immutavit, non tamen omnia. Nam τῷ ἑξαμέτρῳ τὸ λελυμένον conjunxit, & numerum chordarum auxit. Timotheus autem eam totam fere invertit & ad numeros lege solutos Dithyramborum deflexit. Stephanus in voce Μίλητος, Καὶ Τιμόθεος κιθαρῳδός, ὃς ἐποίησε νόμων κιθαρῳδικῶν βίβλους ὀκτωκαίδεκα εἰς ἐπῶν ὀκτακισχιλίων τὸν ἀριθμὸν καὶ προνόμια.

κτήσεται ἄλλον χίλια κτλ. Qui omnes cùm Poëtæ simul & Citharœdi fuerint, patet, Νόμον in Poësi, quam Μελικὴν vocant, nihil esse aliud, quàm carmen vel canticum, in honorem Deorum alicujus compositum, musicis modulis instructum, quod ad citharam vel tibiam cantabatur. Unde inter cantica, in Deorum laudem composita, ὕμνον προσῳδίας, παιᾶνα, Νόμον, aliaque refert Proclus *in Excerptis χρηστομαθείας*, apud Photium. Sic apud Philostratum *in Hippodromo, Αὐλητικοὶ νόμοι*, sunt cantiones vel carmina, ad lyram cani solita. Et Suetonius *in Nerone, Ac ne concusso quidem*, inquit, *repentè motu terræ theatro, antè cantare destitit, quàm inchoatum absolveret nomon*, i. canticum. Græci Grammatici, Νόμους, τὰ κιθαρῳδικὰ μέλη exponunt. Ut enim μέλος & *melicum carmen* significat & *modulos melici carminis*, sic & Νόμος, nam & τὸ κιθαρῳδικὸν μέλος denotat & modum τῆς κιθαρῳδίας: Quemadmodum μελοποιεῖν, non tantùm carmen est vel μέλος componere, sed etiam carmen compositum modis temperare & musicis notis expedire &c. Salmasius *ad Jul. Capitolinum in Pio*. Uti autem Comœdi ac Tragœdi actores fabulas, quales à Poëtis acceperant, agebant, nihil iis de suo addentes: ita Lyrœdi quoque ac Citharœdi *Nomos* & Cantica, quæ Poëta Lyricus aut Dithyrambicus ipsis composuerat, sicut erant ab Auctore facta, ad citharam vel lyram decantabant. Comœdia quippe & Tragœdia integrum carmen, quod initium habebat & finem: *Nomi* quoque *Citharœdici* & omnia cantica Lyrica, cujuscunque tituli & argumenti essent, perfecta habebantur initio & fine. At qui Epica poëmata rhapsodiabant, quia per partes ea sumebant cantillanda, quibus nec finis esset, & initium aliunde sæpe penderet, ut perfecti operis haberent imaginem, iis plerunque de suo finem aliquem aut principium accommodabant & adsuebant. Unde Ῥαψῳδοὺς exordia sæpe à Jove sumsisse, dicit Pindarus, qua de re V. infra, & Salmasium *ad Solinum p.* 866.

Nomicus, Græcè, Νομικὸς, item Νομοφύλαξ, in *Vitis Patrum*, Dispensatorem significat, fortè quia in distributione *LL.* Monasticas præscriptas, quæ Græcis Νόμοι, observabat. Alii Cantorum Præfectum fuisse volunt, Macer *in Hierol.*

Nomina Urbium, in nummis recentioris ævi, V. infrà in voce *Urbium Nomina*.

Nominales, quarta Scholasticorum in Comm. Rom. Secta, post Albertistas, Thomistas & Scotistas, exorti auctore Guil. Occamo Anglo, à quo etiam *Occamistæ* iidem sunt vocati. *Nominales* autem dicti sunt, quòd Occamus & Rucelinus quidam, Universalia merè esse *nomina*, non res, contra Scotistas, defenderent. Seu: ut ait Aventinus *Annal. Bojorum lib.* 6. *quòd avari verum, prodigi nominum atque vocionum, verborum viderentur esse assertores*. Seu, quòd juxta Heremannum *de Restaurat. S. Martini Tornac. c.* 2. *in voce, non verò more Boetii antiquorumque Doctorum, in re Philosophiam profitebantur ac docebant, qui inde Reales dicti*. At *Nominalium* quidem Dialectica *ad exercitium disputandi vel eloquentia, imò loquacitatis ac facundiæ* potissimùm utilis habebatur, ut ait idem Scriptor. Eos porro *Dialecticæ Hæreticos* appellat Anselmus Cantuariens. *l. de Verbi Incarn. qui nonnisi flatum*, inquiens, *universales putant esse substantias*. Joh. Sarisberiensis *Epist.* 226. *Nosti pridie* Nominalium *tuorum eo minùs mihi placere sententiam, quòd in sermonibus tota consistens, utilitatem rerum non assumseris, cùm rectum Sapientibus indubium sit, quòd res quærit Philosophia, non verba. Ut ergo compendiosiùs agam tecum tuorum more Realium* &c. Idem *in Metalogico l.* 2. 2. c. 10. *Adhæsi Magistro Alberico, qui inter cæteros opinatissimus Dialecticus eminebat, & erat reverà* Nominalis *sectæ acerrimus impugnator*. Adde *cap.* 17. Dicuntur *Vocales*, in Fragm. *Hist. Franc.* sub Roberto Rege: *Dialectica quoq; hi potentes extiterunt Sophistæ, Johannes, qui eandè artem Sophisticam vocalem esse disseruit, Robertus Parisiacensis* &c. Ebrardus Bethunensis *c. Vald. c.* 1. *Nominales Porretanis* opponit. V. quæ de utraque secta copiosè egit Cæsar Egassius Bulæus *de Universitate Paris. tom. I. An.* 1007. laudatus C. du Fresne *Glossar.* Hinc itaque duæ novæ sectæ, *Reales* & *Nominales*, originem traxerunt, inter quas tantæ contentiones ac odia ferbuerunt, ut non rarò à verbis ad verbera, à syllogismis ad saxa deveniretur. Id quod Heidelbergæ, factum fuisse, ubi contigua habebant Collegia, sive ut tum loquebantur Bursas, Aventinus testatur *Annal. l.* 6. Adeò tum miserabilis Philosophiæ facies fuit, cùm homines, otio abundantes nec ingenio destituti, portentosis rixis & tenebris plusquam Cimmeriis eam involverent; quod vel volumina ævi ejus, non mole minùs, quàm barbarie, formidanda ostendunt. Nec abs re omnino erit, Philosophicum illud bellum, quod A. C. 1364. gestum est, huc referre. Cum enim Gerbardus Baro à Berg, qui insignis habebatur Rhetor, Magno Brunsuicens. Duce prælio superato, inter alios Albertum Halberstadiens. Episc captivum fecisset, qui subtilis Logicus habebatur, *Logicam à Rhetorica victam esse*, vulgari dicterio increbuit, Georg. Hornius *Hist. Phil. l.* 6. *c.* 5.

Nominalia. V. suprà in voce *Nomen*.

Nominari Indignus, inter summa convitia. *Testamentum* vetus Grunii Porcelli, *Nec-nominando coco, do, lego ac dimitto popam ac pistillum, liget sibi collum de reste*. Sulpitius Sev. *fine Dialogorum*: *Quòd si vel te quondam, vel me semper audire voluisses, & Martinum magis, quàm illum, quem* nominare nolo, *fuisses imitatus, nunquam à me tam crudeliter disparatus fuisses*. Gallienus Imp. apud Vopiscum *Probo*, *Habet tamen parentem Aurelium Probum, quo laborante possim esse securus. Qui si affuisset, nunquam ille, ne nominandus quidem Tyrannus sibi usurpasset Imperium*. Hom. Odyss. τ

Ἰλιον εἰσόψόμενος κακοΐλιον οὐκ ὀνομαστήν.

Papin. Statius *Thebaid. lib.* 3. *versu* 215.

——— *multumq; nefas Eteoclis acerbat*
Crudelem infandumq; vocans ———

Alii. Quò facit, quòd diem suum natalem non numerandum, non memorandum, vocet Beatus Hiob *cap.* 3. *versu* 6. & extremo ævo Ordericus Vitalis *Historiæ Eccl. lib.* 3. *Infandi homines*, inquit, *dum Uticensis Ecclesia consurgeret, cœperunt vari as simultatum causas colligere*. Hodieque apud Waldenses infensissimum humani generis hostem *nominari* nefas habetur &c. V. Casp. Barthium *Animadvers. ad Statium d. l.* inprimis v. *Comment. de Superstit. Vett.*

Nominatores ad pennam, dicti in Academia Parisiensi Philosophiæ Professores, qui scripta sua Discipulis dictabant. *Histor.* Academiæ Parisiensis *Tom. IV. p.* 948.

Nomisma, Demostheni cœterisq; Scriptoribus Græcis *consuetudinem, morem & legem non scriptam* notat: inde nomen habet *nummo*, quia ex privatorum more & consensu sit institutus. Maximè verò usurpatur vox, de nummi figura ac imagine. Glossarium Lat. *MS.* Regium: *Numisma, figura quæ in nummo fit, vel nummi percussura, id est, denarius*. Ita pro monogrammate, quod in monetis describitur, in *Chron.* Colmar. 1. *part. an.* 1274. *Rex Rudolfus fecit novam monetam, imprimens numisma Regis coronati*. Sed sæpius pro ipso nummo adhibetur. V. quæ notavit du Fresne *Dissertat. de Nummis Byzantinis* & Paschasius Robertus *in Epitaph. Walæ Abbat. Corbejensis p.* 513. plura v. ubi de *Moneta* &c.

Nomocanon, collectionis Canonum genus. Cùm enim hos colligendi ac digerendi varii modi sint, ille artificiosior reliquis est, cùm sub certos titulos & rubricas referuntur & digeruntur diversorum Conciliorum Canones, qui de iisdem agunt rebus. Verùm hic iterum duplex; Aliquando n. Canones diversorum Conciliorum unius tenoris & sententiæ, seu de iisdē rebus agentes, sub uno titulo aut rubrica digeruntur & citātur tantum, ut quis sciat concordantes esse, verba a. non recitantur, quod vocant Vett. *Breviationem Canonum*, & illiusmodi Collectiones *Breviaria*, quale Cresconius edidit. Aliquando insuper recitantur verba, quod appellant *Concordantiam Canonum*. Cui recitationi Canonū diversorum Conciliorum sub certis titulis, cùm subjunguntur concordes impp. leges, Collectio hujusmodi *Nomocanon* appellatur, quia *Leges* Νόμοι & *Canones* sociantur: Cujusmodi *Nomocanones* composuere, Joan. Antiochenus Scholasticus & Photius, ambo Patr. CPolitani. Et quidem ille, postquam elaborasset Συναγωγὴν Κανόνων, *Collectionem Canonum*, in quo opere omnium Conciliorum Canones, in *Codice Ecclesiæ Univ.* secundùm temporis rationem se consequentes, in titulos digessit: postea *Nomocanonem* quoque edidit, h. e. Epitomen Collectionis LL. istorum capitum seu titulorum, omissis integris Canonibus, adnotatā solùm sententiā & numero; quibus τοὺς συνῳδοὺς νόμους, *concordes Leges*, potissimùm Justiniani Imp. Novellas Constitutiones adjecit: cujus operis meminit Balsamo *ad Canonem 1. Concil. CPolis. in Trullo habiti*. Ille inter alia complura, similiter *Nomocanonem* publici fecit juris, qui continet elementa totius Juris Canonici Græci, tantique à Græcis fit, ut omnibus collectionibus eum præmittere soleant, etiam ipsi Codici Canonum. Divisus est, in XIV. Titulos, hiq; iterum in certa capita. Congessit in eum, ut *Prolegomena* docent, nunc demum in *Bibliothecis Juris Canon. vet.* vulgata, Canones Conciliorum, Patriarcharum, Episcoporum & Patrum, quorum elenchum habes apud Gerh. von Mastricht *Hist. Jur. Eccl. n.* 241. His subjiciuntur LL. Impp. Ecclesiasticæ ad eosdem titulos & capita pertinentes: & quidē, Canones sub titulis citantur tantùm, leges non recitantur. Compilationis rationem ipse Photius reddit *in Prologo*, qui diu desideratus, tandem ex MS. Bibliothecæ Oxon. in lucem protractus est, à Justello filio *d. l.* ex cujus fine colligere est, Nomocanonem hunc collectum esse anno Mundi sc. undùm Græcos 6391. æræ Christianæ 883. Eum commentariis illustravit Balsamo: Latinæ versiones extant duæ, una quam Gentianus Hervetus, altera quam Henr. Agylæus elaboravit, quæque priore plenior & ad Jurisconsultorum stylum propiùs accedit. Primus Gr. è Codice Bibliothecæ Palatinæ edidit Christoph. Justellus A. C. 1615. postea Gr. & Lat. prodiit Parisiis, cum *Commentar.* Balsamonis ex Typographia Regia & interpretatione Herveti. Patris dein labores repetens filius Henric. Justellus in *Bibl. J. C. Vet.* accuratissimè Gr. & Lat. ex versione Agylæi, cum iisdem Commentariis, evulgavit; additis diu desideratis ipsius Photii *Prolegomenis*, ab Usserio & aliis è MSS. citatis, V. *Præfationem Bibl. cit.* Atq; ita quidē *Nomocanones* apud Græcos in usu fuere, hactenus Occidentalibus ignoti, qui Canonibus Ecclesiasticis contenti, *LL.* Impp. Ecclesiasticas quidem sequebantur, sed Codici Canonum aut Collectionibus eas nondum inseruerant, aut sufficere arbitrabantur Caroli & aliorum Capitularia, in quibus ea simul habebantur: usque ad Ivonem Carnutensem, qui opere Burchardi Wormatiensis accensus, quòd ejus Collectioni LL. Civiles & Jura Rom. deesse cerneret, *Decretum* edidit, de quo

V. *suo loco*. Plura autem hanc in rem, apud præfatum *Histor. Eccl.* Auctorem, *num.* 149. & *seqq.* item *num.* 266.

Nomophylaces, quinam olim dicti sint, docet Columella, *lib.* 12. *cap. in fin.* cum ait: *In bene moratis Civitatibus semper est observatum, quarum Primoribus atque Optimatibus non satis visum est bonas leges habere, nisi* Custodes *earum diligentissimos cives creassent, quos Græci* Νομοφύλακας *appellant.* Et Cicero *de LL. lib.* 3. *Legum custodiam nullam habemus. Itaque hæ leges sunt, quas Apparitores nostri volunt, à Librariis petimus, publicis literis consignatam memoriam publicam nullam habemus, Græci hoc diligentius, apud quos* Nomophylaces *creantur.* Tales proin cùm Romani non habuerint, malè à quibusdam confunduntur cum Ἱεροφύλαξι, seu ut Latinè hanc vocem reddidit Scævola, *l.* 20. *ff. de annu. leg. Hierophylacis*, quos *Ædium sacrarum custodes*, *Æditimos* vel *Æditimos* Hadrianus Turnebus *Adversf. lib.* 14. *cap.* 12. Ἱεροφάντας, id est, *Sacrarum ceremoniarum Doctores*, Jul. Pollux & Plut. *in vita Numæ*, vocant. Sueton. *August. cap.* 3. *Se esse possessorem ac velut Æditimum* (i. custodem) *soli, quod Divus Augustus nascens attigisset.* V. Tho. Dempsterum *Paralipom. in Joh. Rosini Antiqq. lib.* 3. *c.* 31. Nempe apud Athenienses, propriè, *Nomophylax*, Græcè Νομοφύλαξ, i. *Legum custos*, officium à Nomotheta diversum, magnique olim nominis fuit. Frustrà enim a Nomothetis Leges credebantur exploratæ, probatæque, nisi præscripti illarum essent usus & secundùm eas judicaretur: quod *Nomophylaces* ut fieret curabant. Illorum officium diligenter exequitur Cicero *de LL. lib.* 3. ubi porro, *Græci*, inquit, *hoc diligentiùs, apud quos* Νομοφύλακες *creantur, nec ii solùm literas (nam id quidem etiam apud Majores nostros erat) sed etiam facta hominum observabant ad Legesque revocabant.* [illegible] quidem secundo dignitatis gradu erant, ut qui Proëdris assiderent, strophio quodam linteo capita redimiti, Joann. Calvinus *Lexic. Jurid.* In Imperio CPolitano idem nomen in usu fuit, unde Constantinus Harmenopulus, *in tit. Epitomes divin. Canonum*, appellatur Πανσέβαστος Σεβαστὸς, Νομοφύλαξ καὶ Κριτὴς Θεσσαλονίκης, *Protosebastus, Nomophylax & Judex Thessalonicæ*; & Theodorus Balsamon inter titulos suos, similiter *Nomophylax* & *Chartophylax* vocitatur: sed quale propriè *Nomophylacis* CPoli officium fuerit, hodie non liquet. V. Jul. Cæsar. Bulengerum *de Imperio Rom. lib.* 8. *cap.* 109. ut & suprà, in *Nomicus*.

Nomotheta, Græcè Νομοθέτης, h. e. *Legislator*, quis dictus, V. suprà ubi de *Legibus*, & plura, apud Alciatum *Disputat. lib.* 2. *cap.* 8. Budæum *in l.* 1. *ff. de just. & jur.* Postellum *de Magistratibus Atheniensium lib.* 1. *c.* 5. Meursium, Petitum, Alios.

Nona, *æ*, Meridies, tempus prandii, sæpe in antiquis Maneriorum membranis: Unde Meridies Anglis *None*, & *Nonetide*, quod Saxonicè tamen expressè sonat horam nonam, id est, pomeridianam tertiam; non Meridiem: ratione à Romanorum Cœna ductâ, quæ horâ diei nonâ fuit, ante quam solemniter non comedebant. Quod enim Prandium vocatur, levius parciusque sumebatur circa Meridiem, unde & nomen. Nam ἔνδιον apud Plut. *in Sympos.* tempus Meridianum significat: & quod postea *Jentaculum* nuncupatum est, olim *Prandium* fuit appellatum. Sed & Clericis ante horam tertiam, non licuisse convivia inire, apparet ex S. Martini Bracarensis *Collect. Orient. Canonum cap.* 65. Hardecnutus quatuor Prandia Curialibus suis in die apponebat: Reges verò Anglo Normanni, ævo H. Huntingtoni, semel tantùm in die suis escam anteponebant, Huntingtonus *in Hardecnuto pag.* 365. *l.* 6. apud Henr. Spelmannum. In Eccl. Rom. præter Officium Ecclesiasticum diurnum, quod horâ diei *nonâ* peragi & decantari mos, teste Durando *lib.* 5. *cap.* 8. significat vox quoque partem fructuum *nonam*, quam ex agrorum cultu persolutam esse, docemur ex Capitulis Caroli M. *l.* 5. *cap.* 147. *De his, qui agros dominicos propterea neglexerunt excolere, ut* Nonas *exinde non persolvant, & alienas terras ad excolendum propter hoc accipiunt, volumus, ut de tribus annis ipsam* Nonam *cum sua lege persolvant.* Ubi *Nona*, est *nona*, ut loquimur, *gerba*, quæ præstatur ab eo, qui agrum dominicatum & in beneficium datum colit: unde fluxit apud Gallos ejusmodi *gerbarum* præstatio. Ex quibus intelligendus Harigerus *in Vita S. Landolini num.* 13. *Delegavit ad ipsam quietis eorum Basilicam nonam fructuum suorum portionem, quia decimam alterius constaret esse Ecclesiæ.* Decima nempe fructus agri est Ecclesiæ, cujus est districtus: *nona* verò Ecclesiæ alteri delegatur, intuitu pietatis ac si jure precario ejus olim fuisset. Interdum v. una simul ex prædiis *Nonæ* & decimæ persolvebantur, Ecclesiis sc. quorum ea fuerant quæq; ab iis in beneficiū vel precariò data fuerant, ac *Nona* quidem jure colonario, *Decima* verò jure Ecclesiastico, qua de re V. prolixè agentem C. du Fresne *Glossar.* A *nona* dictum *Nonagium*, pars nona mobilium defuncti, quam ad se spectare contendebant Parochi, sub specie de ea disponendi ad pios usus. Extatque Bulla Clementis VI. data Avenione anno 4. Pontif. quâ *Mortuarium* seu tertiam partem bonorum mobilium, quæ & *Tertiagium* dicebatur ac Episcopis & Clero pensitabatur ex bonis defunctorum parochianorum suorum, ad nonam tantùm eorundem mobilium partem reducit, quam *Nonagium* ibidem vocat, apud eundem, V. & hic infrà.

Nona Horologiorum, apud Romanos *Suprema* dicebatur. Quamvis enim antiquissimis temporibus *Suprema* dicebatur de Sole jam occidente, posteri tamen ante Solis occasum, eam ponebant. Prætorius Tribunus Pl. scitum fecit, ut *Prætor Urbanus usque ad Supremam jus inter cives diceret.* Ubi *Supremam*, accepere de Sole jam inclinato ad vesperam, quum Sol à columna Mænia ad carcerem radios mitteret: quod ubi videbat Accensus, *Supremam* pronuntiabat. Post hanc cùm Censorius sequi faciat vesperam, dein crepusculum, inde λυχνοψίαν, patet hinc, Supremam horam nonæ horologiorum respondisse. Nam post *nonam* Sol inclinabat, & vesperascebat dies: quæ hora, inter legitimas horas orationis jam à primis Ecclesiæ temporibus locum habuit. *Canon.* 18. Concilii Laodic. Περὶ τοῦ τὴν αὐτὴν λειτουργίαν τῶν εὐχῶν πάντοτε, καὶ ἐν ταῖς ἐννάταις καὶ ἐν ταῖς ἑσπέραις. *Eandem supplicationes ad horam nonam & vesperam oportere celebrari* &c. Salmasius *ad Solinum pag.* 649. V. suprà, in *Horæ Canonicæ* & Nona. Contrà *ad Nonam* ut plurimum patebant balnea, & ante Solis occasum claudebantur. Lamprid. *in Alexandro Severo*, *Addidit & oleum luminibus thermarum, cùm ante & ad nonam paterent & ad Solis occasum clauderentur.* Eadem horâ & tabernæ vinariæ & lupanaria aperiebantur: unde *Nonariæ* meretrices dictæ, quòd *ad nonam* prostarent. Vetus Interpres Persii, *Nonaria dicta meretrix, quia apud Veteres a nona hora prostabant, ne manè omissâ exercitatione illò irent adolescentes.* Tertullianus. *Apud quasdam verò colonias propterea annuo ritu sacris velati & cinere conspersi idolis suis invidiam supplicem objiciunt, balnea & tabernacula in horam nonam clauduntur, unus in publico ignis apud aras, aqua nec in lancibus.* Sed hoc in Coloniis: Romæ v. nunquam ante *nonam*, tabernæ, balnea, lupanaria patebant, usque ad Hadrianum Imp. qui octavam thermis aperiendis videtur constituisse. Sic Martialis,

Nunciat octavam Pharia sua turba juvencæ,
Atq; pilata redit, jamq; subitq; cohors,
Temperat hæc thermas.

Ab octava igitur ad nonam hora lavandi: ut à nona ad *decimam cœnandi* &c. V. Salmasium *Not. ad Spartianum in Hadriano.* De *horâ nonâ*, sacrificii vespertini & publicæ orationis, à Deo institutæ, tempore apud Hebræos, quæ tertiæ nostræ pomeridianæ respondet, quaq; Petrum & Joannem Templum frequentasse legimus, Act. c. 16. v. 15. V. A. Rivetum *Sum. Contr. tract.* 2. *Quæst.* 35.

Nonæ & Decimæ, Juxta quorundam opinionem, Decimas omnes Ecclesiæ dabant, *Nonas* pii quidam, ex propensiore in Deum animo, Concil. Valent. 855. *can.* 10. Concil. Mogunt. anno 813. *can.* 42. Concil. Meldense A. C. 845. *can.* 26. &c. Quam sententiam explodens Jo. Seldenus, qui *Nonas* censum seu reditū illum agrarium fuisse contendit quem Elocator à Conductore percipiebat, refellitur prolixè, ab Henr. Spelmanno *Glossar. Archæ.* V. quoq; suprà.

Nonæ, *arum*, tertia Mensis pars inter Kalendas atq; Idus interjecta. Dictæ vel à *nova* Luna, quòd in eas Lunæ incurreret principium: Vel, quòd initium essent *novæ* observationis, sicut Rutilius scribit, Romanos instituisse, ut octo quidem diebus Rustici in agris opus facerent, *Nono* autem die, intermisso rure, ad mercatum legesq; accipiendas Rom. venirent. Alii sic appellatas volunt, quod ab eo die semper ad Idus *novem* dies putētur: Alii, quod ut novus annus Kalendæ Januar. à novo Sole appellatæ: novus mensis, à nova Luna *Nonæ* Varr. Ita ergo vocabantur dies, qui proximè Kalendas insequebantur: Horum in Martio, Majo, Junio atq; Octobri sex, in reliquis quatuor, jam inde a Romuli temporibus fuere. Is enim, quum ita menses distribuisset, ut alii essent dierum triginta unius, alii undetriginta; tum, ut ex die *Nonarum*, Idus nono die essent, & inter Idus ac sequentes Kalendas sedecim dies intercederent, in mensibus illis, qui 31. dies habebant, inter Kalendas & *Nonas* interjecit duos illos, quibus mensis augebatur, dies; Unde fiebat, ut tales menses sex, reliqui quatuor *Nonas* haberent: quod etiam Cæsar, cùm annum aliter ordinaret, observavit, ne stata sacra, quæ à priscis instituta fuerunt, transferrentur. His diebus populus ex agris in urbem, ut dictum, conveniebat, in arcem, ibiq; Rex sacrorum prædicebat primas (vel *privas*, ut Josepho Scaligero placet, id est, *singulas*:) ferias menstruas, ut scirent quid eo mense illis esset faciendum, Macrobius. V. Jo. Rosinum *Antiqq. Rom. l.* 4. *c.* 4. Nuptiis non convenire olim visæ sunt *Nonæ*, sicut nec Kalendæ, nec Idus; Ratio, quia primus Nuptiarum dies verecundiæ dabatur: Postridie autem nova Nupta in domo Mariti dominium incipiebat adipisci & rem divinam facere tenebatur, quod postridie *Nonarum* fieri non poterat: Omnes enim postriduani dies post Kalendas, *Nonas* Idusque atri habebantur. V. Macrobium *Saturnalium lib.* 1. &c. In nullius Dei tutela *Nonas* fuisse, indicat Ovidius, canens:

Nonarum tutela Deo caret;

cùm Kalendæ in Junonis Idus, in Jovis patrocinio essent. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. eod. cap. seq.*

Nonæ totius Anni apud Rom. celebriores.

Nonis Februarii, Cn. Octavius Augustus Pater Patriæ cognominatus est, V. Suetonium, Dionem, alios. Ovid. *Dum canimus sacras alterno pectine Nonas, Maximus his fastis accumulatur honos.*

Nonis Martii, Vejovis templum consecratum est, ad duos lucos asyli: de quo idē Poëta, *Una nota est Martis*, Nonis *sacrata quòd illis Templa putant lucos Vejovis ante duos.*

Nonis Junii, sacrum fiebat Deo Fidio; de quo idem *Fast.*

Nonis

Nonis Quintilibus, quæ & *Nonæ Caprotinæ* dictæ, in Latio Junoni Caprotinæ mulieres sacrificabāt sub caprifico, virgam ex hac arbore adhibentes : ob quod toga illis prætexta data est, Varro *de L. L. lib.* 5. Vocat festum illud *Ancillarum* Macrobius *Saturn. lib.* 1. *cap.* 11. ob memorabile ancillarum Rom. facinus, de quo V. in voce, *Caprotina Juno.*

Nonis Decembribus, Fauni festum erat, quod Faunalia appellabatur. V. Horatium *l.* 3. *Carm. Od.* 18.

Nongenti, aliàs *Custodes* quoque vocati, dicebantur teste Plinio *lib.* 33. *cap.* 1. apud Romanos, qui cùm rogarentur Leges, cistis suffragiorum custodiendis erant præpositi. Postquam enim diribitæ vel distributæ cuique duæ essent tabulæ, quarum una his duabus literis *U. R.* id est, *uti rogas*, : altera lit. *A.* i. *antiquo*, signatæ erant: Appositi fuere in qualibet Tribu aut Centuria pontes, idest, mensæ quædam angustæ, similitudinem pontium habentes, ut per suum singulæ pontem suffragium ferrent. Pontibus autem his impositæ erant duæ cistæ oblongæ, una in capite pontis, altera in fine, quas *Nongenti* custodiebant: sicque per pontes transibant ad latìonem suffragii, tabellis acceptis in prima pontis parte, quas in extrema redderent, Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 8. *cap* 2. Erant Custodes hi ex omnibus selecti, unde alius se *Nongentum*, alius *Selectum* appellavit, Plinius ubi *suprà* Hi, postquam omnes tabulæ, in ultimam cistam erant conjectæ, illas inde eximentes, numerabant suffragia, & quot ejusdem sententiæ deprehendebant, tot punctis in tabella quadam vacua annotatis, tandem Tribus seu Centuriæ voluntatem cognoscebant, quæ à Præcone postmodum clarâ voce renuntiabatur: quâ ratione in sel quis Tribubus aut Centuriis servatâ, ex majore tandem Tribuum aut Centuriarum numero, antiquabatur vel sciscebatur lex. Neque solùm in perferendis Legibus, sed etiam aliis magni momenti negotiis, id moris obtinuit. Unde phrases, *Suffragiorum puncta non tulit septem.* Item, *Omne tulit punctum.* V. quoq; Thom. Godvvynum *Antholog. Rom. l.* 3 *sect.* 1. *c.* 2.

Noni, pro *Monis* seu *Monachis*, & *Nons*, pro *Mons*, Virgo Monialis, V. suprà in voce *Moni.*

Nonia Celsa, adulteriis infamis, tandem Macrino nupsit, ex eo mater Antonini Diadumeni : Unde versus in illam, apud Jul. Capitolinum *in Opilio Macrino.*

Vidimus in somnis cives (nisi fallor) & istud:
Antoninorum nomen puer ille gerebat,
Qui patre venali genitus, sed matre pudicâ:
Centum nam mœchos passa est, centumq; rogavit.
Ipse etiam calvus mœchus fuit, inde Maritus &c.

Nonigentum, V. infra *Nongentum.*

Viri illustres.

Nonius, Senator Romanus, de quo ita Plinius *lib.* 37. *cap.* 6. *ubi de Opalo gemma. Magnitudo nucem avellanam æquat, insigni apud nos historia. Siquidem extat hodieque hujus generis gemma, propter quam ab Antonio proscriptus Nonius Senator est filius Strumæ* Nonii *ejus, quem Catullus Poeta in sella Curuli visum indignè tulit, avusque Servilii Noniani, quem Consulem vidimus. Ille fugiens proscriptus omnibus fortunis suis hunc è fortunis suis omnibus annulum abstulit secum, quem certum est sestertiis viginti millibus æstimatum: Sed mira Antonii feritas atque luxuria, propter gemmam proscribentis, nec minor* Nonii *contumacia, proscriptionem suam amantis, cùm etiam feræ abrosas partes corporis relinquant, propter quas periclitari sesciunt.* Vide de valore gemmæ hujus disputantem, contra Virum doctum, qui *viginti mille sestertia*, contendit esse decies centena millia florenorum, Joh. Frid. Gronovium *lib.* 2. *de Pecunia vet. cap.* 2. & plura hujus generis apud Meursium *de luxu Rom. cap.* 5.

Nonius Gracchus, Nobilis Romanus sine causæ dictione, jussu Severi Imp. interemptus, apud Ælium Spartianum *in Severo.*

Nonius Marcus, memoratur Julio Capitolino *in Clodio Albino*, inter eos, qui malè de Commodo apud milites loquebantur. Ita enim ibi Commodus *Epist. ad Albinum, Audio enim & Septimium Severum &* Nonium Murcum *malè de me apud milites loqui, ut sibi parent stationis augustæ procurationem.*

Nonna, Monialis. Soror velata, sicut *Nonnus* Monachus. Hieronymus in *Epist. ad Eustochium: Et quia*, inquit, *maritorum experta dominatum, viduitatis præferunt libertatem, castæ vocantur &* Nonnæ. In quem locum Erasmus, *Apparet*, ait, *hoc verbi ab Ægyptiis in vulgi sermonem venisse; quorum linguâ puto Monachos & Sanctos* Nonnos *fuisse vocatos; Monachas & Virgines* Nonnas. *Nam meminit Suidas* Nonni *cujusdam Ægyptii, qui Parthenejum Theologum versibus sit interpretatus. Et Parthenos Græcè Virginem sonat, quasi Virgo scripserit in Virginem.* Apud Henr. Spelmannum Amerbachius *Not. ad Capitul. in Constitut. Caroli M. quod inscribitur Clericis & Nunnadibus*, vel edit. Lindebrogiana *Capitular. lib.* 1. *cap.* 17. *Clericis &* *Nunnabus*, vocem docet à Germanis acceptam, per translationem, proprieque significare contendit *Suem castratam; Sicut contrà Græcâ voce equos castratos nominamus eos, qui se castrant propter regnum Dei*, verba præfati Spelmanni *Gloss. Archaiol.* voce *Nonna.* Vossio verò Hebr. נין nin & Ægypt. *Non*, filium notat: unde *Nonni* & *Nonnæ*, quibus præerat Abbas, h. e. *pater*, dicti. V. eum *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 24. Hinc *Nonnatus*, cognom. Arnoldi Com. Astariacensis, cujus meminit Charta Condomensis his verbis: *Arnaldus Comes Astariacensis cognomento* Nonnatus, *quòd caso Matris ventre extractus fuerit*, apud C. du Fresne Item Raymundi Cardin. ob eandem rationem, apud Martyrum *Hierolexico.* Idem sic erit cum voce *Cæsar*, de qua alibi: & *Nonnanes*, fortè *Nonnanes*, Matricularii Ecclesiarum idest, pauperes senes, in *Prec.* pro Abbatia S. Germani Autissidor. A. C. 864. apud eundem. V. ubi de *Matriculariis*, & plura infra.

Nonnus, Papiæ *major*, *ob reverentiam.* Regina S. Bened. *cap.* 62. *Juniores autem Priores suos* Nonnos *vocent, quòd intelligitur paterna reverentia.* Synodus Aquisgr. A. C. 817. c. 54. & ex ea Additio 1. Ludovici Pii c. 54. *Usqui præponuntur*, Nonni *vocentur.* Quâ notione Cæsarius *lib.* 1. *cap.* 7. & 27. *Nonni* vocabulum quandoq; præmittit Monachorum seniorum appellationibus: *Sicut mihi dicere solitus erat Nonnus Conradus senex Monachus noster.* Alibi, *Hæc mihi dicta sunt à Nonno Friderico Monacho.* Ubi *Nonnus* idem, quod *Domnus*, valere vult du Fresne. Sic *Vita* Caroli Abbatis Villariensis *num* 13. *Unà cum Nonno Waltero, tunc simplici Monacho, postea Abbate Villariensi.* Salomon Episc. *ad Dadonem Episc.*

Ut sicut Nonnus *scripsit felixq; Sacerdos*
Hieronymus noster, sanctus sapiensq; Magister, &c.

Hodieque Italis *Nonno*, avus dicitur, pater patris vel pater matris, ut avia *la Nonna.* Hinc *Nonnæ*, Sanctimoniales, præsertim senes virgines aut sacræ viduæ: sicut enim *Nonnus* reverentiam paternam, ita *Nonna* maternam denotat. Hieronym. *Epist.* 21. *ad Eustochium: Illæ interim, quæ Sacerdotes suo viderint indigere præsidio, eriguntur in superbiam, & quia maritorum expertæ dominatum, viduitatis præferunt libertatem,* Castæ *vocantur &* Nonnæ, *& post cœnam dubiam Apostolos somniant.* Adde eund. *in Præf. ad vitam S. Hilarionis*, &c. Pro *Nonna*, legimus *Nunna*, in LL. Alvredi Regis West Saxiæ *cap.* 20. apud Brompton. & Henr. I. Regis Angl. *cap.* 73 & *in Gloss.* Ælfrici. V. Rosvveidum *Onomast. ad vitas Patrum.* Iidem *Nonnanes* & *Nunnanes*: quo nomine quidem Monachi veniunt, in Concil. Cloveshomensi A. C. 747. *cap.* 19. Capitul. Caroli M. *l.* 5. *c.* 78. & Tradit. Fuldens. *l.* 2. *c.* 38. Monachæ verò in iisdem Capitul. Caroli M. A. C. 789. *c.* 3. &c. apud du Fresne *Gloss.* Origo horum *Nonnorum* seu Monachorum ad seculi à N. C. tertii medium pertinet, quo Paulus Thebæus, Eremita primum, dein Monachus in Ægypto factus est, occasione decimæ persecutionis. Cujus vestigia cum in eadem Ægypto Antonius premeret, ex hujus sectatoribus Hilarion fuit, quem multis porro insequutis, duo prodierunt mox Monachorum genera, *Eremiticorum* & *Cœnobitarum.* Ex Ægypto verò brevi tempore propagatum institutum est, in Palæstinam per Hilarionem: in Armeniam, Paphlagoniam, Pontum, per alios: in Græciam, per Athanasium qui inter Ægyptiorum *Nonnos* vixerat: Hunc sequutus est Gregor. Naz. cui Basilius M. se adjunxit, Monasteriorum in Oriente strenuissimus propagator. In Occidentem serius paulo Monachatus introductus est annitente maximè Hieronymo, in Syriam prope Bethlehemum ideo se conferente. Augustinus et. vitam hanc alicubi commendat; quamvis nec ipse Monachus fuerit, nec regulas iis tradiderit. Nec sequior sexus, qui hisce in rebus sæpe primas tenere solet, huic instituto defuit. *Nonnarum* p. seu Virginum in eo statu ad finem vitæ perseverantium & illibatam virginitatē servantium, jam Tertull. & Cyprian. meminere, quæ tum *Asceriæ* dictæ, V. s. l. Monasteria verò earum & collegia primitus deprehenduntur sub Athanasio in Ægypto; unde ingruentibus mox Arianorum persequutionibus, ab exulibus Ægyptiis Romam institutum delatum est; impellente præcipuè Hieronymo Romam reverso, qui Marcellam aliasq; potentes ac illustres fœminas, animo forsan non malo, sed instituto parùm convenienti, in Orientem, ad Monachatum secum abduxit, & scriptis insuper suis id in Occidente longè lateque propagavit. Quærebatur autem eo tempore ab utroq; sexu solitudo, ut sanctitati unicè operam darent; neque Monasteria aliud quid tum erant, quàm Scholæ, in quibus omnimoda eruditio ingenti studio tradebatur, nec inerti otio Monachi diffluebant, sed manuum labore tolerabant vitam idq; citra omne votum, aut ciborum vestiumq; discrimen, aut humanarum regularum cancellos. Quare etiam eximii Viri ex Monasteriis illis prodierunt, Virgineq; votis legibusque non magis erant adstrictæ, sed Psalmis Deum laudabant & verbum ejus vernaculo sermone legebant. In Occidente Monachorum collegia primus erexisse legitur Benedictus Nursinus, qui eorum vitam tribus votis illis adstrinxit: ad cujus exemplum, fœminis & Virginibus ejusdem facti dux fuit, fœmina, soror ejus, *Scholastica* nomine: quæ instituti ratio brevi per totum Occidentē dimanavit; ut ab hisce mox temporibus, non interruptâ serie, ad nonum usq; seculum Ordo *Benedictinorum* floruerit. Seculo verò X. ordo hic in varias familias dividi cœpit: quibus seculo XII. accesserunt varii Ordines Equestres, ut *S. Crucis* &c. Per quæ incrementa sensim prioris Monachat' integritas collapsa est. Exorti porro medio seculo XII. *Ordines Mendicantium*, quorum quatuor præcipuè sunt familiæ: *Augustinianorum*, *Carmelitarum*,

Dominicanorum seu *Prædicatorum* & *Franciscanorum* seu *Minoritarum*. Qui licèt ordine postremi, fœcunditate mox primi evaserunt & immensum in numerum excreverunt, per Franciscí, quæ ipsi attribuunt, miracula & audacem inter CHRISTUM & illum similitudinem ac utriusque comparationem. Postea nato inter Dominicanos & Franciscanos schismate posteriores hi in varias iterum sectas scissi sunt, quarum principes tres hæ: *Conventualium*, *Fratrum de Observantia* & *Capucinorum*. E quibus sectis, licèt aliquæ magnam inter se sæpe simultatem exercerent, in id unum tamen omnes conjurarunt, ut strenuam Pontifici navarent operam, præcipuaque Latinæ Ecclesiæ dogmata & Theologiam Scholasticam ubique inveherent. Ultimus superadditus est prioribus ordo *Jesuitarum*, circa A. C. 1535. postquam jam longè lateque à lustris aliquot Evangelica doctrina esset annunciata, auctore Ignatio Loiolâ, nobili Hispano; qui infeliciter aliquandiu militem professus, ad austerius vitæ genus se contulit & tribus ordinariis votis quartum, *de cæca & speciali erga Papam obedientia*, adjecit, &c. His Ordinibus sacris sacrum regimen & Hierarchia conveniebat, de qua proin anxiè disputatum est in Concilio Tridentino; *An in Ordinibus solis; an etiam in Jurisdictione consistat; an in utriusque commixtione?* quæ vulgaris sententia est. De forma ejus quoque laboratum: dictumque anathema est negantibus, Hierarchiam in Ecclesia firmatam institutione divinâ, quæ constat Episcopis, Presbyteris & Diaconis &c. Franc. Burmannus *Synops. Theol. Tom. II. lib.* 8. *cap.* 12. V. etiam suprà in *Monachi*.

Nonnus Panopolita, adde: Natione Ægyptius, patriâ Panopolitanus fuit, vixitque in Græcia circa A. C. 500. Petræo. De nomine ejus conjecturam Erasmi, V. suprà in voce *Nonna*. Ejus *in Johannem Evangel. Paraphrasis* prodiit Græcè & Latine, cum *Notis* Petri Nansii, 8. Lugduni Batavorum A. C. 1589. Græcè & Latinè cum *Notis* Sylburgii, 8. ex Typogr. Commeliniana, A. C. 1596. octav. Græcè & Latinè cum *Notis*, Parisiis A. C. 1623. octav. Græcè & Latinè, cum Heinsii *Exercitationibus*, Lugduni Bat. A. C. 1627. *Paraphrasis erudita*, Neandro: *Genii mirabilis Poëta*. Dempstero: *Ægyptius eloquentissimus*, Possevino.

Norax, Sardiniæ Rex, apud Solinum, V. *Nora*.

Norbana, & *Norbanus*, inter eos, qui, post detectam contra Commodum conjurationem, hujus jussu, sunt interfecti, apud Æl. Lampridium *in Commodo*.

Nordburgum, castrum Duc. Slesuic. sub proprio Principe ex familia Oldenburgo Danica. Johannes enim minimus natu filius Christiani III. Daniæ R. frater Friderici II. Regis, cùm numerosam suscepisset prolem, è duabus conjugibus, Elisabetha Brunsuico-Grubenhagia & Agacte Hedvige Anhaltina, ex filiis Johannes Adolphus natus A. C. 1576. *Nordburgum* inhabitavit, vitâ defunctus A. C. 1624. Ei postea successit frater Fridericus, qui natus A. C. 1581. *Nordburgiam* lineam hodieque superstitem orsus est, extinctus A. C. 1658. Eo nati, ex priori conjugio Julianâ Saxo-Angrivariâ ductâ A. C. 1617. Johannes Bogislaus, qui privatus *Nordburgi* vivit: è posteriori matrimonio A. C. 1631. inito Eleonoræ Anhaltinæ, Christianus Augustus, qui Anglis militavit & Hierosolyma invisit, ac Rudolfus Fridericus, qui in Belgio legioni præfuit: tum ex altero sexu Elisabetha Juliana (n. 1634. Antonii Ulrici Duc. Brunsuicensis) Dorothea Hedvvig (n. 1636. Joh. Friderici Com. Hohenloici) & Luisa Amœna (n. 164. Joh. Adolfi patruelis uxores,) omnes *lineæ Sonderburgicæ in Nordburg*. V. Phil. J. Spen. *Sylloge Geneal. Hist. in Fam. Danica*.

Noriberga, adde: Postquam Electoratus Brandenburgicus ad Burggravios *Noribergenses* translatus est, A. C. 1417. Fridericus Burggravius à Sigismundo Imper. Marchiam emit 400000. florenis, quam summam ut conficeret, Burggraviatum vendidit 180000. vel, ut alii, 240000. floren. reservatis sibi suisque aliquot Regalibus, quæ cum tempore Hornius exspirasse dicit. Hinc crebra & atrocia bella inter Marchiones Brandenburgicos ac *Noribergenses*, cùm hi nudum titulum concederent, regalia sibi reservarent. Primumque bellum exortum est, A. C. 1448. in quo admirabilis eluxit fortitudo Alberti Achillis, de quo Æn. Sylvius *in Europa cap.* 39. Alterum exarsit A. C. 1552. Duce Alberto March. Culmbacensi & Onoldino, in quo *Noribergenses* & Socii Blassenburgum, munitissimam Alberti arcem oppido *Culmbach* imminentem expugnarunt A. C. 1554. & fundi tus everterunt: sed, Alberto extincto, judicio Ferdinandi I. Imp. suis sumptibus restaurare coacti, V. Sleidanum *lib.* 24. & 25. Thuanum *Histor. lib.* 12. &c. Georg. Hornius *Orb. Polit. Part. II. pag.* 75.

Norma, inventum Theodori Samii, Plin. *lib.* 7. *cap.* 56. Græcis γνώμων, est quâ anguli exiguntur, an recti sint, ut perpendiculum, quo altitudines: linea vel regula, quâ longitudines explorantur. Lucianus *in Harmonide*, Ὁ γνώμων φασὶ καὶ ὁ κανὼν τῶν ἴσων, *norma & regula talium*. Glossæ, *norma*, ὀρθογώνιον, κανὼν, γνώμων. Cicero *Academ.* 2. *Atqui si id crederemus, non egeremus perpendiculis, non normis, non regulis*: κριτηρίοις, γνώμοσι, κανόσι. Componitur ex angulis rectis & Latinæ literæ *L.* formâ repræsentatur: unde angulus rectus *Normalis* propriè Latinis dictus, qui ex rectis lineis comprehenditur; acutus, quia compressior recto, *minus Normali* & obtusus, quia recti excedit normam, *plus Normali* appellatur. Quam in rem V. Salmasium *ad Solinum pag.* 669. & suprà in voce è γνώμη detortâ, *Groma*. Monasticæ Rei Scriptoribus, *Norma*, regula Monastica est, Tartarius Floriacensis *de S. Mauri Translat.*

> *O decus Abbatum, lampas clarissima Patrum,*
> *Audio te tantum, quantum decet esse Magistrum,*
> *Teq; tuosq; sacram directo tramite* Normam
> *Observare, plus quam constituit Benedictus*, &c.

Hinc in *Charta* Donationis seu fundationis Abbatiæ Agaunensis apud C. du Fresne, *Normæ* dicuntur turmæ Monachicæ, ex variis Monasteriis erutæ, quas in recèns à se extructum Agaunense Monasterium induxerat Sigismundus, eo numero, ut indeficiens esset Hymnodia, eæque in obeundis Ecclesiasticis & Canonicis Officiis vicissim sibi succederent. Appellantur verò ipsi singulæ novem turmæ, *Normæ*, quòd singula Monasteria (*Granense*, *Isianum*, *Jurense*, *Melvense* &c.) unde accersitæ erant, suis regerentur *Normis* ac regulis. Locus sic habet: *Sanctus Victorius, Gratianopolitanæ Urbis Episc. ait — Rectè mihi videtur, ut secundùm plenissimam devotionem Domini Regis & psallendi institutionibus, fiant novem* Normæ, *idest, Granensis, Isiana &c. ut succedentes sibi in Officiis Canonicis, id est, Nocturnis, Matutinis, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vespertina, in hac die noctuque indesinenter Domino famulentur.* Item, *Quidquid à Prioribus ordinatum fuerit, juniores sine murmuratione expleant & per singulas* Normas *Decani constituantur digni, ut Abbas ei respondere, de providentia eorum sit securus.* Unde in *Formulis vett.* Lindenbrogii. 21. 22. *Ubi illustris Custrix praesse videtur, unà cum* Norma *plurium ancillarum ibidem consistentium.* Charta Chilperici Regis apud Meurissium *in Episc. Metens. pag.* 146. *Ubi venerabilis vir Lantbertus Abba, unà cum* Norma *plurium Clericorum deservire videntur*, &c.

Normannia, adde: Dicitur quoque prov. *Lugdunensis* II. sub ingressum Nortmannorum *Neustria* appellata, quæ à Mosa ad Ligerim primùm, deinde à Sequana ad Ligerim pertinuerat, tum verò nomine soli Lugdunensi II. attributo. Data est hæc provincia, quæ 7. Civitates continet à fluvio Itta ad fines Britanniæ, Rolloni A. C. 896. qui jam Metropolim ejus occupaverat. A quo tempore *Nortmanni*, Baptismate cum Duce suo initiati, ibi consedere, suo regioni nomine imposito, ita ut nunc veteri nomine *Neustria*, nunc novo *Nortmannia*, promiscuè appellaretur. *Normannia nova* dici potest, ut distinguatur à *Normannia* veteri seu Norvvagia, patria Nortmannorum. Sigebertus *in Chron.* eam *Nortmanniam Francorum*, id est, in Regno Francorum positam, vocat, cùm ait: A. C. 1032. *Rotbertum & Richardum à Nortmannia Francorum digressos, Apuliam petiisse, & A. C.* 1038 *copiis suis ex Nortmannia paulatim adauctis, castella & urbes Apuliæ aut dolo aut virtute cepisse.* Cæterùm Rollonem, de quo suprà, Frodoardus *in Chron.* appellat *Principem*, ut & Wilhelmum ac Richardum: Glaber Rodolfus *lib.* 2. *cap.* 7. *Ducem Rotomagorum Ricardum*: & alibi, *Comitem Rotomagorum*: Sigebertus *ad A. C.* 1006. *Richardum Comitem Northmannorum* &c. vocat: Sæpius tamen *Duces Nortmannorum* ab Historicis Galliæ, aliquando tamen etiam *Marchiones*, nuncupati deprehenduntur: è quibus Guilielmus A. C. 1066. Haraldo Rege Anglorum fuso acie & cum multis suorum millibus cæso, Angliæ Regnum occupavit. Dux Nortmannorum autem inter laicos Duces, Pares Franciæ, ultimum semper locum tenuit, Ducibus Aquitaniæ atque Burgundiæ vetustatis ac splendoris causâ præcedentibus. Hadrian. Valesius *Not. Gall.* ubi hoc de *Normannia* elogium subjungit: *Hæc est Normannia Apuliâ & Calabriâ potita quondam, Hæc in Sicilia dominata, terrori etiam fuit Imperatoribus Orientis, hæc Antiochiæ etiam Principatum obtinuit.* Idem, in voce *Rotomagus*, provinciam maximam & opulentissimam vocat, præter 6. sedes Episcopales Rotomago Metropoli subjectas, magnum oppidorum, castellorum & portuum numerum continentem. Ibidem, longitudinem ejus 6. dierum iter, latitudinem 4. expedito patere, quanta Britanniæ & Armoricæ longitudo atq; latitudo esse dicatur, addit ex Alano Carterio *in Carolo VIII.* & Nicolao Egidio. V. quoque infrà in voce *Nortmanni*.

Nortmanni, adde: Valesio inter Septentrionales Europæ nationes maximè olim eminuere Dani, Suethidi atque *Nortmanni*, qui subactis finitimis populis, tria Regna non obscura condiderunt, & Germaniam, Britanniam Ins. ac Galliam multis ac sævis incursionib' vexaverunt, ex Josnande *de orig. & gestis Gothorum*, qui Danorum Suethidorumq; meminit & inter Scanziæ suæ 28. nationes numerat: Scriptoribus item *rerum Anglic.* qui Danorum, Suethidorum *Nortmannorumq;* mentionem faciunt, quorum ultimos notiore ac recentiore nomine *Norvvagenses*, *Norvvegensesq;* appellant, ut ex Henr. Huntintoniensi *prol. lib.* 5. *Histor.* & Rogero Hovedeno *Annal. pars. priore*, patet. Et Dani quidem, ab ipsismet *de Danske*, à Germanis *die Daenen*, à Gallis *Danois*, Suethidi autem patriâ linguâ *the Svenske*, Germanis *die Sueden*, Gallis *Suedois* & *Suedes*, hodieque appellantur. *Nortmannorum* verò vel Norvvagensium regionem Magister Adamus, qui circa A. C. 1080. scripsit, modò *Nordmanniam*, modò *Nordvvegiam* vocat:

Uta-

ut alios taceam. Eosdem *Suethes* olim dictos esse, docet Eginhardus *de Vita Caroli M.* & Rembertus *de Vita S. Anscharii*, ut sic *Suethidi* veteres, qui hodierni *Sueci*, cum *Sueonibus* priscis malè à quibusdam confundantur. Et certè Suecones cùm Galliam incursionibus suis vexare cœperunt, quod factum Caroli Magni Principatu, jam tum *Normanni*, i.e. *Aquilonares* à situ vocabantur: quod nomen licèt omnibus Septentrionalibus Aquilonaribusque ex æquo convenire posse nationibus videretur, tamen Suconibus præcipuè, atque nonnunquam Danis, nec non Russis, à Germanis attribuebatur, testibus Eginhardo & Aimoino: Qui ambo cum Abbone aliisque promiscuè nunc *Normannos*, nunc *Danos* vocant, quòd, ut finitimi alteri alteris erant, ita alteri alteris juncti sæpe piraticam exercebant: adde, quòd Dani Gallis propiores erant, adeoque notiores. *Cynocephali* porro per jocum dicti leguntur à Gallis, quòd more canum capita plana haberent: ut hodieque in eorum posteris apparet, cùm capite sunt raso. Certè Monachus Sanctigallensis *lib. 2. de gestis Caroli M. cap.* 21. cum Principem, de Godefridi Regis Nordmannorum cæde ac copiis hac illacque dilapsis, ita loquentem introducit: *Videre non merui, quomodo Christiana manus mea cum Cynocephalis illis luseris.* Iidem & *Bigothi* à Francis dicti sunt, propterea quòd Rollo, illorum Dux, *bi Goth*, id est, *per Deum* juraverit, se pedem Caroli Francorum R. pro accepta Neustria minimè osculaturum, ut legitur *in Chron. ad A.C.* 1137. vel quia is, acceptâ provinciâ à Carolo Simplice, jam baptizatus cum suis, patriâ linguâ fidem Regi per Deum juraverit pollicitusque sit, ut refert Guil. Nangiacensis *ad A.C.* 896. A quo tempore per jocum, & ex ignorantia linguæ *Bigos* seu *Bigoti* vocati sunt: Gallicâ linguâ *Norois* quandoque dicti. Fulchertus Carnotensis *Histor. Hieros. lib.* 2. *Norvenses* vocat: Matth. Westmonasteriensis, nunc *Norvvegenses*, nunc *Norenses*: Radulfus de Diceto aliique *Norreganos*; quidam *Noricos* quoque: Abbo *lib. 2. de obsid. Lut.* nunc *Allophylos*, nunc *Gentiles*: alii similiter *Paganos*, ab idolorum cultu appellant &c. Hæc varia *Normanorum*, quos Norvegia olim Regnum, nunc Regni Danici provincia, frigore ac nivibus squalida, & maximis sylvis ac montibus à Suecia divisa, per annos ampliùs centum Galliæ immisit, nomina sunt. Et quidem, ut dictum, Carolo M. imperante primùm piraticam exercuere: deinde majore classe contractâ, Frisiam & Saxoniam, Germanicæ Regiones maritimas, ac litora Galliæ vastavere. Regnante Ludovico Pio, idem ab iis factum, & ora Galliæ, quâ Oceano alluitur, cum Insulis Frisiaque vexata, ac tributum ab incolis exactum. Mortuo dein Imp. ortoque inter tres ejus filios bello gravissimo, eâ occasione usi multo quàm antè atrocius crebriusque sævierunt, & nunc junctis in unum viribus, nunc divisis classibus, uno tempore diversis ex partibus Galliam aggressi sunt, ac majora flumina adversa subeundo, loca omnia ripis fluviorum adposita igni ferroque vastaverunt. Tum paucissimis urbibus castellisque intactis remanentibus, sacra profanaque direpta, innumeri homines cæsi, capti, decimati: Spoliatisque miseris incolis tributum impositum est, quo accepto prædones domum reverterentur. Eadem sub Carolo Calvo, ejusque filio ac nepotibus, à variis *Normannorum* Archipiratis ac Regulis, Gallia passa est: è quibus Rollo cùm ferocissimè Gallorum jugulis immineret, Carolus Francorum R. quem vulgò *Simplicem* cognominant, Caroli Calvi nepos, eum cum suis, dummodo Christiani fierent, in Galliæ finibus collocare constituit, consentientibus Optimatibus universis. V. Hadr. Valesium *Not. Galliæ*, & suprà, in voce *Normannia*.

Norvegia, adde: Habet ab Or. Sueciam, ab Austro Daniam, ab Occ. & Sept. Oceanum. Ex ejus Præfecturis Wardhusiensis, in extremo Borea, post Sueciam & Lappiam ad 73. gr. Elev. Poli sita est, à qua haud procul abest Caput *Noortkyn*, olim prom. *Rutubas*, quod maximæ Europæ latitudinis unum terminum ponunt Geographi. Junxit hoc Regnum Daniæ Regno Olaus V. Rex Daniæ in locum Waldemari III. electus, & Haquini Regis *Norvegiæ* ex Margarita, celebri illa Arctoa Semiramide, filius, quod factum circa A.C. 1377. V. Pontanum *Histor. Danicæ lib.* 8. Unde hodierni Daniæ Reges Daniæ, *Norvvegiæ*, Vandalorum & Gothorum Reges dicuntur; & licèt Duces Holsatiæ à *Norvegia* quoque denominentur, *Hæredum* singulari id fit nomine: Insignia Regni Leo cum bipenni, ejusdem Regis insignibus, quæ numerosis abundant imaginibus, inserta conspiciuntur. Imprimis autem *Hæredes* se *Norvegiæ* dixere Dani, à quo maximâ libertatis parte *Norvegi* à Christierno II. multati sunt, ob seditionem concitatam ab Hermolao seu *Herlof Hudfad*, quem captum consilio & ope Matthæi Episcopi Opsoliensis totæ Rex imposuit, frustrà Suecis contra nitentibus, & Losâ, Elsburgo ac Doresteenâ captis ac deletis. Ipse tamen postea, cùm regno aliquandiu extorris, tandem militibus in Frisiâ conductis & Hollandis, jussu Caroli V. Imp. auxiliantibus, illud repetiturus, in Seelandiam appellere conaretur, in *Norvegiam* rejectus, & post Aggerahusam frustra obsessam, à Canuto *Guldenstern* victus captusque est, Phil. Jac. Spenerus *Sylloge Geneal. Histor.* Nec omittendum, inter Daniæ Regum Dynastias, de quibus compendiosè agit Svvaningius *in Chronol.* prolixiùs Pontanus *lib. cit.* post Dynastiam Danorum, seu Selandorum, Dano-Suecorum, Gothlandorum, Scanorum, duas *Norvegorum* Regum sequutas esse, quarum prior ab Olao Vegeto, ad Sivardum *Ring*, Regem sexagesimum tertium, annorum fuit 485. Regesque habuit 21. Posterior, à Sivardo II. ad Suconem Esthritium, Regem octogesimum, per annos 237. extensa, 17. Reges dedit: Cui successit Dynastia Anglo Danorum seu Suconidarum, & Oldenburgica, hodieque durans, &c. V. Alb. Crantzium *in Daniæ, Suediæ & Norvegiæ Chron.* Stephanum Joh. Stephanium, *in Tractat. variis de regno Daniæ & Norvegiæ Insulis adjacentibus*, Joh. Mattinum Schlangerupensem *in Chronico Norvegiæ*, Auctorem Anonymum *Historiæ Orbis Terr. Geogr. & Civ. cap. 5. de Regno Daniæ*, Phil. Jac. Spenerum *libro locoq; suprà cit.* &c. ut & suprà, in voce *Normanni*. Hornio antiquitus *Norvegia* sub variis fuerat Regulis, tempore Carolovingorum *Nordmannia* dicta (unde circa A.C. inprimis 800. immensa illa Nordmannorum agmina per Gallias, Britannias, Germanias diffusa) Primus universam regionem Imperio complexus est Haraldus præfatus, circa A.C. 878. conditor regiæ *Harfagerorum*, id est, Comatorum, familiæ, quæ per 6. secula continua regno præfuit, usque ad Olaum, de quo *suprà*. Ex *Norvegia*, Islandia colonos accepit, circa A.C. 900. cùm pulsi ab Haraldo Reguli aliquot cum familiis suis eò se receperunt, confluentibus aliis paulatim aucti. Et quidem Islandi hi initiò liberi fuerunt, suamque habuerunt Remp. donec *Norvegiæ* Reges jus in eos, tanquam originis suæ, prætenderent, in quorum etiam potestatem postmodum illi cesserunt. Mexicanos verò, dum *Norvagorum* seu *Norvegorum* per Gronlandiam propaginem esse contendit Hugo Grotius, Abrahamum Mylium sequutus, assensum non impetrat, extantque contrà doctissimæ Johannis de Laet observationes, ubi ostendit nec rationem temporum, nec morum, nec linguæ, nec antiquorum traditionem pati, ut origo Mexicanorum à Gronlandis deducatur. At Orcades & Hebrides Insulæ ad Scotiam sitæ incolas ex *Norvegia* acceperunt, ac illius proin Regibus diu subjectæ fuere: donec, bellis aliquoties inter Scotos ac Norvegos de possessione illarum recrudescentibus, tandem Aquinus Norvegiæ R. eas Alexandro III. Scotiæ Regi concessit. Quo facto cùm nihilominus controversiæ minimè cessarent, Christianus I. Dan. R. Jacobo III. Regi Scotiæ, eas cum filia sua in dotem dedit, de qua transactione authenticas se vidisse tabulas, refert Buchananus. Hiberniam quoque *Norvegos* sub potestatem redegisse, docet idem Hornius *Orb. Pol. Part. III. pag.* 52. Primus fidem Christianam genti tradidit Olaus I. Haraldi aliquoties dicti nepos. Nec omittenda Helsingiæ mentio, quæ potens olim per Norvvegiam & Sueciam Regnum, & à Scania usque in Potniam, Lappiam ac Scrito-Finniam extensum, tandem à Regibus Sueciæ destructum atque in provintiam redactum est, unde hodie nulla ejus memoria superest, nisi in Helsenburgo & Helsinora, ad Sundam, castris. Idem *Orb. Imper pag* 238 & 239.

Norunt Fideles, seu *Quod norunt fideles* seu *Norunt initiati quod dicitur*, ἴσασιν οἱ μεμυημένοι, formula frequens in Patrum scriptis, in mentione potissimùm Sacramentorum usu trita. In unius Chrysostomi *Homiliis* aliisque scriptis minimùm quinquaginta in locis observavit Casaubonus; neque multò rariùs, apud Augustinum *in Epistolis, Enarrationibus in Psalm. Tractatibus in Johan. Homiliis* &c. Inter alia Chrysostomus *in Genes. ad illa verba è cap. 49. vers. 2. Lavabit in vino stolam suam*: Ὅρα, inquit, πῶς ἅπαν ἡμῖν ἐνταῦθα τὸ μυστήριον ἐνέφηνεν· ἴσασιν οἱ μεμυημένοι τὸ λεγόμενον, *Ecce quam totum mysterium nobis hic indigitaverit: Norunt initiati, quod dicitur.* Habes alterum testimonium *in Homil. ejusd. Op. 27. p. 214. 34. Comm. in Psalmum* 140. ubi de lingua loquens, Ἐννόησον, ὡς τοῦτό ἐστι τὸ μέλος, δι' οὗ τὴν θυσίαν ὑποδεχόμεθα· ἴσασιν οἱ πιστοὶ τὸ λεγόμενον, *Cogita hoc illud esse membrum, quo tremendum sacrificium excipimus: Sciunt fideles, quid dicam.* Idem *Homil. in Matth.* 72. Αὐτὸ τὸ μυστήριον πόσης ἐλέους, πόσης φιλανθρωπίας; ἴσασιν οἱ μεμυημένοι, *Ipsum hoc mysterium quantæ misericordiæ, quanti amoris? norunt initiati.* Et *Homil.* 40. *in 1. Corinth.* locum Pauli exponens *cap. 15. vers.* 29. de iis, qui baptizantur pro mortuis: Βούλομαι μὲν σαφῶς αὐτὸ εἰπεῖν· οὐ τολμῶ δὲ διὰ τοὺς ἀμυήτους· οὗτοι γὰρ δυσκολωτέραν ἡμῖν ποιοῦσι τὴν ἐξήγησιν, ἀναγκάζοντες ἢ μὴ λέγειν σαφῶς, ἢ εἰς αὐτοὺς ἐκφέρειν τὰ ἀπόρρητα, *Cupio quidem perspicuè rem dicere, sed propter non initiatos non audeo, hi interpretationem nobis reddunt difficiliorem, dum nos cogunt aut perspicuè non dicere, aut arcana, quæ taceri debent, apud ipsos efferre*: Deinde addit, se quo poterit modo dicturum συνεσκιασμένως, *obscurè*, vel ut Lucretius loquitur, *adumbratim*; planè, ut apud Theodoretum *Dial.* 2. negat Orthodoxus, de Eucharistia fas esse apertè loqui, quoties periculum est, ne adsint non initiati: Οὐ χρὴ σαφῶς εἰπεῖν· εἰκὸς γάρ τινας ἀμυήτους παρεῖναι. Deinde respondet Eranista: Αἰνιγματωδῶς ἡ ἀπόκρισις ἔστω, *Ænigmaticè responsio fiat.* Et *Dial.* 1. dixerat jam Orthodoxus, quum mentio de Mysteriis incidisset, Ἀξιῶ σε μυστικώτερον ἀποκρίνασθαι, τινὲς γὰρ ἴσως ἀμύητοι παρεστήκασιν, *Rogo te paulo tectius respondere, quidam enim fortè non initiati præstò sunt.* Iterum Chrysostomus *Catech 1. ad Baptiz.* de calice S. Eucharistiæ, Ἴσασιν οἱ μεμυημένοι τοῦ ποτηρίου τούτου τὴν ἰσχύν· εἴσεσθε γὰρ καὶ ὑμεῖς μικρὸν ὕστερον, *Sci-*

unt initiati vim hujus poculi. Scitis & vos paulo post, &c. Similiter Augustinus, non solùm Episcopis, Presbyteris, aliisque Ecclesiarum Ministris, curæ fuisse innuit, *ut passim caverent nudare mysteria*: Sed & ipse adeò de arcano isto solicitus fuit, ut quoties de Eucharistia loqueretur, non facilè proprio eam vocabulo, sed his omnino verbis, *Quod norunt fideles*, plerumque designaret. Ut innumera alia omittam. Nempe *sanctiora sacrorum solis initiatis voluerunt esse nota*, ut Seneca ait, distinguebantque universam doctrinam Christianam, in τὰ ἐκφορα, i. *ea quæ enuntiari apud omnes poterant*, & τὰ ἀπόῤῥητα, i. *arcana temerè non vulganda*: de quibus neque in familiaribus colloquiis, neque in catechesibus, neque in concionibus verba temerè faciebant, coram paganis, catechumenis, aut quibusvis aliis non initiatis. Unde Cyrillus Hierosolymitanus *in Procatachesi* eleganter ait, Catechumenos, quibus fas non est cognoscere sacra mysteria, περιηχεῖσθαι, *vocem circumsonantem audire*: postea verò, quàm facti sunt fideles, ἐνηχεῖσθαι, *intus audire*. Deinde verbis disertis præcipit suis Auditoribus, ne, quæ didicerint, postquam fidelibus fuerint aggregati, Catechumenis, quos ponit inter τοὺς ἔξω, *qui foris sunt*, enuncient. Atque hinc *Catechistarum* & *Catechumenorum* nomen profluxit, à κατηχεῖν dictorum, quòd olim nefas esset, mysteria literis committere, voce tantùm tradenda, ut id Erasmus docet *in Hieron. Apol. ad Domnion. verb.* Κατηχησις, addens, se in antiquissimo quodam Codice legisse, Pontificem quendam Rom. in literis suis, cùm multa docuisset eum, à quo fuerat interrogatus, de Sacramentis, subtraxisse verba, quibus sacrum oleum consecraretur, ne Mysterium, literis commissum, aliquo modo ad profanos promanaret. Quin & vivâ voce informantes Catechumenos, eâ fuisse usos cautione, ne omnem mysteriorum doctrinam illis præmaturè propalarent, etiam ex Ambrosio apparet, qui Baptismatis lavacro jam ablutos alloquens, *de his qui Myster. init. cap.1. Nunc*, ait, *de mysteriis dicere tempus admonet atque ipsam Sacramentorum rationem edere, quam ante Baptismum, si putassemus, insinuandam nondum initiatis, prodidisse potiùs, quam edidisse, æstimaremur.* Imò Cyrillus præfatus *in Prologo*, fideles adjurat solicitè, ne librum Homiliarum suarum Catecheticarum vel Catechumenis, vel aliis non initiatis, velint tradere; alioqui facti rationem Deo redditurros. Idem *Catech. 6.* Περὶ μυστηρίων, inquit, ἐπὶ κατηχουμένων, λευκῶς οὐ λαλοῦμεν· ἀλλὰ πολλὰ πολλάκις λέγομεν ἐπικεκαλυμμένως, ἵνα οἱ εἰδότες πιστοὶ νοήσωσι, *De Mysteriis, præsentes si sint Catechumeni, clarè non loquimur: sed sæpe multa dicimus tectè, ut qui norunt fideles intelligant*, &c. Quod si verò quis fecisset, dicebatur ἐξορχεῖσθαι, item τραγῳδεῖν τὰ μυστήρια. Uti enim ἐξορχεῖσθαι τὰ μυστήρια dixerunt pagani, de iis qui arcana mysteriorum evulgabant: ita dixit Dionysius Areop. *Hierarch. cæl. sub init.* Ἀλλ᾽ ὅρα, ὅπως οὐκ ἐξορχήσῃ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, *Vide, ne enunties, aut parùm reverenter habeas sancta sanctorum.* Et B. Athanasius, cùm inimici ei objicerent, quòd calicem mysticum per irreverentiam fregisset, atque in eo crimine exagitando tragœdias ingentes cierent: contrà illos *Apolog. 2.* gravissimè accusat, quòd de mysterio cœnæ Domini, coram Catechumenis atque etiam Græcis & Ethnicis verba facere non erubuerint. Καὶ οὐκ αἰσχυνόμενοι ταῦτα ἐπὶ κατηχουμένων, καὶ τό γε χεῖρον ἐπὶ Ἑλλήνων τραγῳδοῦσι τὰ μυστήρια. Palladius quoque *in vita Chrysostomi*, pro magno scelere narrat, quòd tumultu excitato contra Virum sanctum, ab ejus inimicis irruptio facta sit in Ecclesiam, & quidem non initiati oculis usurparint, quæ erat illis nefas videre, &c. Quæ causa verò fuerit tam religiosi silentii, ut & plura hanc in rem, diximus suprà, in voce *Mysterium*: Consulantur insuper Isaac. Casaubonus *Exercitat. XVI. ad Annales Eccles. Baronii* §. 43. & Tob. Pfannerus *Theol. Gentil. Purior. cap.1* §.9. *& seqq.*

Nosides, inter fœminei calceatus genera, cum Aphractis, Opisthocrepidis, Cambiis, Nudipediis, Nyctipedibus, Mesopersicis aliisque, recensentur, apud Jul. Pollucem *Onomast. lib. 7. cap 22.* V. Ben. Balduinum *de Calceo antiquo cap.20.*

Nosocomium, locus, in quo ægrotantium publicè cura habetur. Hieronymus *Epist. 39. Et primò omnium*, Nosocomium, *id est, languentium villam instituit, in quo ægrotantes colligeret de plateis, & consumpta languoribus atq; inediâ miserorum membra refoveret.* Vulgò *Hospitale*, V. *ibi*, ut & in *Epitaphio* Fabiolæ, cujus id inventum.

Nostos, Græcè Νόστος, *Reditus*, nomen operis antiqui. Legitur enim apud Pindari Scholiasten *in Olympionicis*, Eumolpum Corinthium scripsisse Νόστον τῶν Ἑλλήνων, *Reditum Græcorum*; ubi omnino *Eumelum* reponendum esse, censet Salmasius. Sed nec unum id opus, nec unius Auctoris titulus hic. Alii hoc nomine reditum Græcorum ex Ilio, alii Argonautarum ex Colchide, prosequuti sunt. Lysimachum quidam in Νόστοις, nonnulli Anticlidem laudant: Τῶν Νόστων fragmentum, quod extat in argumento Medeæ Euripideæ, de Argonautis & Minyarum rebus agit & fortean pars fuerit τῶν Κορινθιακῶν Eumeli. Fortassis etiam peculiari carmine descripserit reditum Argonautarum: quæ tamen omnia incerta. Et certè, quasi dubii Auctoris citat illos Νόστους Apollodorus &c. Salmasius *ad Solinum pag.859.*

Nota, cantus, quomodo Galli vocem *Note* usurpant. Tidericus Langenius *in Saxonia*,

Restant alaudæ, quæ subsistunt sine fraude,
Perq; suas Notas *rudes sistunt idiotas.*

Qualis autem fuerit olim cantus, quem *Gregorianum* dicunt, & an *Notis*, quæ vulgò in usu, Musicis constiterit, non omnino liquet: quanquam id minùs vero consentaneum videtur, cùm ejusmodi notas multo pòst adinventas tradant plerique. Incertum etiam, an earum vice aspersa fuerint literis alphabeticis, quæ vocis tonos denotarent, Antiphonaria & Gradalia, uti postea factitatum palàm est: etsi videatur id disertè indicare Ekkehardus Junior *de Casibus S. Galli cap.4.* ubi de Petro, uno, uti vult, è Cantoribus, quos Româ ad Carolum in Galliam miserit Hadrianus Pontifex, verba facit: *In ipso quoque* (Antiphonario) *primus ille literas Alphabeti significativas notulis, quibus visum est, aut susum aut jusum, aut antè aut retro, assignari excogitavit: quas postea cuidam amico quærenti Notker Balbulus elucidavit.* Quod Notkeri opusculum extat Canisii *antiquarum Lect. tom.V. part.2. pag 739.* cum hocce titulo: Notker *Lantberto fratri salutem. Quid singulæ literæ in superscriptione significent cantilenæ, prout potui, juxta tuam petitionem explanare studui.* Singularum verò literarum in Musica quæ vis fuerit, infrà, ex eodem Notkero, exhibebimus. Cantum certè Gregorianum quod attinet, *Notis* constitit, quæ Musicæ & cantandi tonos indicarent: has *Romanas* vocabant. Monachus Egolismensis A.C. 787. *Tribuitq; Antiphonarios S. Gregorii, quos ipse notaverat notâ Romanâ.* Infrà, *Omnes Franciæ Cantores didicerunt notam Romanam, quam nunc vocant Franciscam.* Hæ porro *Notæ* singulis syllabis adscriptæ erant. *Chronicon* Trudonense *lib 8. Graduale unum —— scripsit, illuminavit, Musiceque notavit, syllabatim, ut ita dicam, suum usum priùs à senioribus, secundùm antiqua eorum Gradualia, discutiens.* Cujusmodi vetus Graduale hisce notarum characteribus seu *Notis* insignitum, extat in Bibliotheca Monasterii Corbejensis. Ejusmodi etiam descripsit Menardus *ad lib. Sacram. Greg. pag.76.* an verò eædem sint, quæ Petri Cantoris vel Notkeri, id verò certum non est. Nam extremis seculis, ut ait Hugonis Reutlingensis Interpres, et, ut putatur, coævus, *in Proœm. processu temporis quidam Alemanni, & præcipuè Monachi Ord. Ben. qui cantum Musicalem non solùm ex arte, verùm etiam ex usu & consuetudine perfectè & cordetenus didicerant, ipsum, omissis clavibus & lineis, quæ in neuma seu nota & Musicali requiruntur, simpliciter in libris eorum notare cœperunt, & sic decantaverunt deinde, juniores & suos discipulos sine arte, ex frequenti usu & ex magna consuetudine cantum informare, qui cantus sic per consuetudinem doctus ad diversa pervenerit loca. Unde jam non Musica, sed usus est denominatus*, &c. Utut sit, pro certo habetur, *regulas, claves* & *notas* Musicas hodiernas, Guidonem Aretinum Monachum A.C. 1022. adinvenisse, ut post Vincentium Belvac. *lib.25. cap. 14.* & alios, observat Baronius *ad h. an. num.20.* Is enim syllabas, *ut, re, mi, fa, sol, la*, reperit, quibus septem discrimina vocum vulgò designantur: quod longè antea similiter factitasse Ægyptios & septem voculis tonos hos expressisse, testatur Dionysius Halicarnassæus *lib* περὶ Ἑρμηνείας, qui vulgò Demetrio Phalereo ascribitur *pag. 35. Edit. Morell.* Sed & Auctor *Vitæ* S. Bennonis Episc. Misnensis, *cap.16.* apud Surium *Tom. VII.* (vixit autem Benno A.C. 1566.) tradit, *docuisse Notas Musicales regulare & sic cantare in Ecclesia Misnensi.* Chron. Trudonense *lib.8. Instruxit etiam eos arte Musicâ, secundùm Guidonem* &c. Porro *Notæ Musicæ*, ut dictum, in libris Ecclesiasticis, singulis vocum syllabis superaddebantur. Capitulare Aquisgran. A. 876. c.70. & Capitulare Caroli M. *lib 1. cap.68. lib 6 cap.277.* Unde Ademarus *in Carolo M.* A.C. 787. *Et omnes Franciæ Cantores didicerunt* Notam *Romanam, quam nunc vocant* Notam *Franciscam: excepto quòd tremulas vel vinnulas sive collibiles, vel secabiles voces in cantu non poterant perfectè exprimere Franci*: & Ingulfus *pag.886. Missa, quæ cum nota canitur*, id est, *cum modulatione Musica, libro notis Musicis notato coràm proposito.* Hinc *notare*, pro, Notas Musicas Libris Ecclesiasticis adscribere, apud S. Anselmum *lib.1. Epist.21.* Ademarum *in Vita Caroli M.* aliosque quos laudat du Fresne *Glossario* in voce *Nota*, V. & suprà *in Cantus Rom.*

Singularum Literarum in Musica vis, ex Notkero.

A. in superscriptione cantilenæ, *ut altiùs elevetur, admonet*, Notkerus *ubi suprà.*

B. in eadem, *secundùm literas, quibus adjungitur, ut* bene, *id est, multùm extollatur, vel gravetur, sive teneatur, beligicat, Ibid.*

C. ut citò vel celeriter dicatur, certificat. Ib.

D. ut deprimatur, demonstrat.

E. ut æqualiter sonetur, eloquitur.

F. ut cum fragore seu frendore feriatur, efflagitat.

G. ut in gutture gradatim garruletur, geminè gratulatur.

H. ut tantùm in scriptura aspirat, ita & in nota id ipsum habitat.

I. jusum vel inferius significat, gravitudinemq; pro g interdum indicat

K. licèt apud Latinos nihil valeat, apud Alemannos pro X. Græca positum, Clenche, i. Clange, clamitat.

L. levare lætatur.

M. mediocriter melodiam moderari mendicando memorat.

N. nota

N. notare, hoc est, nescitare significat.
O. figuram sui in ore cantantis ordinat.
P. pressionem vel præcisionem prædicat.
Q. in significationibus notarum cur quæratur? cùm etiam in verbis ad nihil aliud scribatur, nisi ut sequens V. vim suam amittere quæratur.
R. rectitudinem vel rasuram non abolitionis, sed crispationis rogitat.
S. Sursum vel susum scandere sibilat.
T. trahere vel tenere debere testatur.
V. licèt amissa in sua veluti valde Vau Græca vel Hebræa velificat.
W. omisit Notkerus.
X. quamvis Latina verba per se inchoët, tamen expectare expetit.
Y. similiter omisit.
Z. similiter.

Notæ, & *Notulæ*, dictæ olim sunt brachygraphiæ, hoc est, compendiosæ scriptionis characteres, quibus Scribæ & Cancellarii Principum dictata ilico consignabant, al. *Siglæ*. His Jurisconsultos in exscribendis legibus usos fuisse patet, ex Manilio *lib.* 4. quod obtinuit, usque ad tempora Justiniani Imp. qui, ne error ullus subreperet, ut vocabulis integris scriberetur, jussit, *lib.* 1. *Cod. Tit.* 17. *de vet. Jure enucleando leg.* 1. Et *Tit. eod. leg.* 11. quod idem in Græcis Codd. fecit Basilius Imp. Quàm antiqua autem hæc ratio scribendi literis singulis seu Siglis fuerit, ostendit Cicero *pro Murana*, cùm ait: *Irati Jurisconsulti, ne dierum ratione pervulgatâ & cognitâ, sine sua ope posset lege agi*, Notas *quasdam composuerunt, ut ipsi omnibus in rebus interessent*. Pressius Romanis *Notæ* dicuntur signa incognita, quarum 1100. invenisse creditur Ennius: quibus postea plures adjecit Tyro, Ciceronis Libertus, Isidor. *Orig. lib.* 1. *cap.* 21. Post eos multas repperit Annæus Seneca, ita ut numerus *Notarum* excresceret ad quinquies millenas, V. Paulum Diaconum *prologuio Notarum ad Conradum* I. *Imp.* Istiusmodi *Notis* Davidicum Psalterium exaratum asservatur in Bibliotheca Argentoratensi: cui à sciolo quodam inscriptum, *Psalterium in Armenia lingua*, ut refert, qui vidit, Trithemius. Volumen *Notarum* Tyronis ac Senecæ vulgavit Janus Gruterus. Peritissimus *Notularum* Ekkehardus, tempore Ottonis Imp. fuisse legitur, apud Spelmannum *Glossar. Archæol.* V. Joh. Gerardum Vossium *de Arte Gramm. lib.* 1. *cap.* 41 & 42. Isidorum *Orig. lib.* 1. *cap.* 20. *ubi Notas sententiarum num. viginti sex, affert ac explicat*: Fortun. item Licetum *de Lucernis lib.* 6. *cap.* 48. *ubi Lucernas Isidori ac Casalii Notam* ☧ *habentes insculptam erudito Commentario illustrat* &c. Solebant porro Veteres, inter legendum, ad libri oram *Notas* quasdam appingere, quibus indicarent, quæ ipsis loca notatu & observatione digna, vel etiam corrupta aut vitiosa aut etiam improbanda viderentur. Laudis, ut vocat Gellius, seu Laudabilium *Nota* duplex L. apud Latinos reperitur: Unde apud Paulum Diaconum *in Notis Liter. LL. Laudabiles loci.* Alibi etiam est L.S. *Laudabilis sententia.* Græci *Notam* literæ X. apponebant, quæ χρηστὸν seu χρήσιμον significaret. Hinc Diogenes Laërtius *in Platone*: Χ περιεστιγμένον πρὸς τὰς ἐκλογὰς τ̃ καλλιγραφίας, inquit, συμβάλλεται. Et Cassiodorus *Divin. Lect. lib.* 1. *Ticonius Donatista in eodem volumine quædam non respuenda subjunxit, quædam verò venenosa dogmata juri permiscuit. Cui tantum in bonis dictis Chresimon, in malis Achreston, quantum transiens valui aperire, ut arbitror, competenter adfixi.* Ἄχρηστον enim Græci adscribebant ad ea quæ improbabant: Gellius *Culpæ adnotamenta* vocat. Et enim *Laudis* nomine Laudabilia, sic *Culpæ* contraria appellat. Similiter Ausonius *Ludo Sep. Sap.*

> *Palmas, non culpas esse putabo meas.*

Horatius *de Arte Poet.*

> *Vir bonus & prudens versus reprendet inertes,*
> *Culpabit duros, incomtis allinet atrum*
> *Transverso calamo signum —— ——*
> *Arguet ambiguè dictum, mutanda* notabit,
> *Fiet Aristarchus.*

Ubi Acro: *Notam culpæ significat*: Nam *notare versum male formatum dicimus.* Hinc & alibi Gellius, *deculpatum verbum* dicit, pro rejectitio & culpæ *Notis* compuncto atque damnato. Erat autem culpæ *Nota* ut plurimum obelus. Isidorus *Origin. lib.* 1. *cap.* 20. *Obelus, id est, virgula jacens, apponitur in verbis aut sententiis superfluè iteratis, sive ubi lectio aliqua falsitate notata est, ut quasi sagitta jugulet supervacua & falsa.* Quintilianus proin *Censoriam virgulam* vocat. Sed ad eandem rem etiam litera Græcorum Θ. adhibita est. Sidonius Apoll.

> *Iste qui valet exarationi*
> *Distinctum bonus applicare Theta.*

Persius *Satyra* 4.

> *Et potis est vitio nigrum præfigere Theta.*

Quod ad exemplum Judicum factum videtur, qui, ut notat ibidem vetus Persii Scholiastes, *literam* Θῆτα *apponunt, ad eorum nomina, quos supplicio afficiunt.* V. de hujusmodi similibusque Veterium *Notis*, præter Auctores suprà memoratos, apud Wonvveum *de Polymathia cap.* 17. Thom. Reinesium *Variar. Lect. lib.* 3. *cap.* 7. Jac. Oiselium JC. *Notis in A. Gellium lib.* 17. *cap.* 2. &c.

A *Notis*, dicti *Notarii* & *Notariæ*, apud Romanos, de quibus paulò *infrà.*

Notæ Genitales, apud Ammianum Marcellinum, ubi de bove Ægyptiorum sacro, *lib* 22. *Est enim Apis bos diversis genitalium notarum figuris expressus, maximeq; omnium corniculantis Lunæ specie dextro latere insignis*, ubi alii legunt, *maximè omnium*: sunt τὰ ἔμφυτα σημεῖα, Suetonio *genitiva*, Solino *ingenitæ* & *ingenuæ notæ*, quibus Apin bovem insignem esse oportebat. Cantharum sub lingua, inter easdem recenset Plinius *lib.* 8 *cap. de eod. bove, Insigne ei dextero latere candicans macula cornibus Lunæ crescere incipientis: nodus sub lingua, quem cantharum vocant, h. e. scarabæum.* Hic enim apud Ægyptios Soli sacer, ut & bos Apis, ut unanimi consensu scribunt Auctores, unico refragante Ammiano, qui Apim Lunæ, Mnevim Soli consecratum sciscit; fortè propter notam corniculatæ Lunæ, quam præferebat: Atqui & scarabæum, h. e. nodum sub lingua, scarabæum referentem, qui Solis erat signum, habebat. Lunaribus autem radiis divinitus conceptum credebant, unde corniculatæ lunæ speciem dextro latere gestabat. Nempe Lunam masculum Deum, ut plerique omnes in Oriente populi, Ægyptii ducebant. ex quo & bove fœmina concipi Apim bovem sibi persuadebant, ex masculo mortali & immortali fœmina nihil gigni posse affirmantes &c. Salmasius *ad Solinum pag.* 438. Inter homines, non pauci *Notis* istiusmodi *Genitalibus* insignîti occurrunt. Quò pertinet, quod de Seleuco habet Justinus *lib.* 15. *cap.* 4. *Admirabilem fecit hunc visum & annulus, qui postera die —— in lecto inventus est, & figura anchoræ, quæ in femore Seleuci nata cum ipso parvulo fuit —— Originis ejus argumentum etiam in posteris mansit: Siquidem filii nepotesque ejus, anchoram in femore, velut notam generis* natura*lem, habuere.* Unde Ausonius de Antiochia,

> —— —— —— *illa Seleucum*
> *Nuncupat ingenuum, cujus fuit anchora signum.*
> *Qualis inusta solet generis* nota *certa, per omnem*
> Nam *subolis seriem nativa cucurrit imago* &c.

Notæ Vestium, apud Ovidium, eædem cum *Signis.* Virgil.

> *Purpureasque* notas *filis intexuit albis*:
> —— ——, *pallam signis auroq; rigentem*;

Græcè σημεῖα, aliter *clavi* Latinis, item *plumæ*, *tesseræ* &c. Variis enim figuris, quà rotundis, quà quadratis, lusit Vett. in vestibus auro purpurave illudendis luxuria, quarum quæ rotundæ & in circulum flexæ, *plumas* Latini vocitarunt, & fortasse etiam *clavos*, clavorum enim capita rotunda, *oculos* item. Quæ verò quadratæ erant, *tesseræ* dicebantur, & recentioribus *tabulæ* &c. Cujusmodi *notas* qui vestibus inluebant & intexebant, *Plumarii* dicebantur, V. *hic passim.*

Notarii, dicebantur apud Romanos servi, qui acta & dictata in judicio, vel extra judicium *Notis* vel literis excipiebant. *Notas* enim, de quibus suprà, à literis non sinè ratione separat Manilius, cùm ait:

> —— —— *Cui litera verbum est,*
> *Quiq;* Notis *linguam superet.*

Eorum meminit Scævola *leg.* 41. *§. Sejo, ff. de fideicomm. Liberi. Sejo auri libras tres & Stichum* Notarium, *quem peto manumittas.* Paulus *lib.* 2. *Respons. Lucius Titius miles* Notario *suo testamentum scribendum Notis dictavit, & antequam literis perscriberetur, vitâ functus est* &c. Commendabantur à velocitate excipiendi: Manilius *lib.* 4. *versu* 197.

> *Hic & Scriptor erit velox, cui litera verbum est,*
> *Quique notis linguam superet, versumque loquentis*
> *Excipiens, longas nova per compendia voces.*

Senecá *Epist.* 90. *Quid verborum notas, quibus quamvis citata excipitur oratio, & celeritatem linguæ manus sequitur? Vilissimorum mancipiorum ista commenta sunt.* Quæ verba impetere videntur dictum Isidori, qui asserit Senecam contracto omnium digestoque, & aucto numero opus effecisse in quinque millia Notarum, ut suprà vidimus, *Origin. lib.* 1. *cap.* 21. Basilius quoque *in Epist.* οἱ λόγοι, ait, τὴν φύσιν ὑπεράλλεσθαι ἔχουσι, διὰ τοῦτο σημείων χρῄζομεν, ἵνα ἐκδράμωμεν αὐτῶν ἀλλὰ τὸ τάχος ὁ γράφων: Ubi per σημεῖα, non literas, sed *Notas* intelligit, quarum inventionem nonnulli Tullio Tyroni, alii Mæcenati, alii aliis tribuunt, ut visum. Martialis quoque velocitatem *Notario* peculiarem facit *lib.* 11. *Epigramm.* 62.

> *Nec calculator, aut* Notarius *velox.*

Quandoque tamen pro Amanuensi *Notarius* sumitur, ut ex Plinio *lib.* 9. *Epist.* 36. & Gregorio *Dialog.* discimus. Alii ab his *Notarii* Principis fuere, quorum meminit Cassiodorus *lib.* 6. *cap.* 16. erant enim hi Principi à secretis, ut olim Scribæ apud Græcos, teste Corn. Nepote *in Eumene.* Erant autem *Notariorum* thecæ, quibus includebantur styli & pugillaria. Ammianus *lib.* 28. *Maximè cùm hæc eadem numerantes*, Notarii *prope* 30. *adsistant cum thecis & pugillaribus tabulis.* V. infrà in voce *Pugillaria*, & plura hanc in rem, apud Laur. Pignorium *Comment. de Servis*, ubi etiam *Notariarum* meminit, & Tit. Popmam tr. de *Operis Servorum*, nec non infrà in voce *Tachygraphia.*

Notarius, apud Ingulfum pro *Cancellario*, cujusmodi homi-

num generis, sub priscis Imperatoribus, nulla omnino erat dignitas, neque enim publici muneris fuerat nomen, sed tantùm ministerii in aulis Principum aliorumque Procerum. Erat quippe moris, ut Magistratus de negotiis tractaturi, convenirent in aliquo loco, qui quòd à vulgo secretus esset, *Secretum* vel *Secretarium* dicebatur. Hæc secreta in primo aditu vela, & dein cancellos habebant, quorum illa qui servabant, dicebantur *Velarii*, isti *Cancellarii*: voce non admodum antiquâ, ut cujus nullam in Digestis mentionem factam, notant Viri docti, in Codice verò *tit. de Assessoribus*, & alibi sæpiùs legas. Præcipuum tum eorum munus, docente Agathiâ *lib.1.* ut ad cancellos hærerent, admissiones curarent, &, ne quid tumultus, ut fieri amat in turba, oriretur, prospicerent. Accessit postea aliquid dignitatis, sed multo post Carini Imp. tempora, quem miratur Vopiscus, quòd Præfecturam Urbis uni ex suis Cancellariis dedisset. Cassiodori enim ætate, Cancellarium, non ut olim, Ostiarii munus sustinuisse, verùm ex parte etiam eorum, qui *à Secretis* hodie in aulis Principum vel *à libellis supplicibus* nominantur, fuisse, discimus ex ejus *lib.11.* Adhuc tamen, ut ibi dicitur, *lucidas fores tenebat & claustra patentia.* Sic passim, apud Scriptores citimæ vetustatis, legimus fuisse in obsequiis Imperatorum, Regum & maiorum utriusque Imperii Magistratuum, Cancellarios, quorum ministerio variè utebantur. Nam Præfectum Prætorio, cui inter cœtera annonæ totius summa procuratio incumbebat, habuisse in officio Cancellarios, quos per provincias dimittebat, intelligimus, ex eodem Cassiodoro *lib.12.* Præfectum quoque Urbi Cancellarium cum scribis in officio habuisse, indicat antiquum Edictum, ex auctoritate Turcii Aproniani Præf. Urb. propositum, quod extat apud Brissonium *de Formulis lib. 3.* & *Inscr.pag.* 647. In Imperio Orientis etiam Quæstori suos fuisse Cancellarios, apparet ex Novella X. Constantini *Tom. II. Juris Rom.p.*154. etiam *in Constit.* Karoli M. Cancellarius simpliciter pro Scriba & Actuario usurpatur: cui ordini qui præpositus fuerat, summus & primus Cancellarius, in quanta fuerit dignitate, ex Adalhardo Abbate Corbejensi, Karoli propinquo, docet Hincmarus *Epist 3. cap. 16. Apocrisiario — sociabatur summus Cancellarius, qui à Secretis olim appellabatur, erantq; illi subjecti prudentes & intelligentes ac fideles viri, qui præcepta regia scriberent & secreta illa fideliter custodirent.* Tandem verò sub Imperatoribus citerioribus, ut & sub Regibus Francorum, eò ascendit Cancellarii dignitas, ut, quo munere olim apud Romanos Quæstor Sacri Palatii, vel Logotheta apud Constantinopolitanos, eodem hodie in Aulis Principum & Regum utatur Cancellarius: quâ voce etiam *Λογοθέτην* interpretatur Nicetas Choniates *de rebus gestis Manuelis Comneni lib.7.* Imò illi ipsi tres ad Rhenum Archiepiscopi Electorales, pro tribus Imperii Germanico-Romani Regnis, quæ olim corpori Imperii Occidentalis inserta erant, hoc titulo insigniuntur; ita ut Antistes Moguntinus per Germaniam, Trevirensis per Galliam, Coloniensis per Italiam, *Cancellarii & Archicancellarii* nomen & dignitatem usurpent. V. Joh. Kirchmannum *de Annulis cap.9.* & in voce *Cancellarius.* Præterea, *Notarii* dignitas varia ac diversa in Palatiis Imperatorum fuit. Alii enim & in iis præcipui erant, qui *Notarii & Tribuni* seu *Tribuni Notariorum*, dicebantur, de quibus in voce *Tribunus.* Alii erant *Tribuni & Notarii Prætoriani*, qui ex Corniculariis & Primiscriniis officii Præfecturæ Præt. ad eum locum pervenerunt ut docet Senator *lib.6. Epist.3.* & *lib.11. Epist.20.* Tertii denique erant, *Notarii & Domestici*, ut est *in l.2. & 3. Cod. Th. de Primicerio & Notariis*; de quibus singulis multa congessere Pancirolus *Notit. Imper.* Gutherius *de Officiis domus Aug.* Sirmondus *ad Sidonium*, Henric. Valesius *ad Marcellinum libr.17.* Cujacius, Jac. Gotofredus *ad Cod. Theodos.* &c. In *Notit Imp.pag.*61. 146. & apud Senatorem *lib.6. Epist.16.* occurrit *Primicerius Notariorum.* In ead. *Notit. pag.*3. 114. *Primicerius Notariorum Castrensis sacri Palatii*, du Fresne *Glossar.* ubi & alia quædam *Notariorum* genera exhibet, ut & Macri Fratres *in Hierolexico.*

Varia apud Autores Notariorum genera.

Notarii Apostolici & Imperiales, passim occurrunt, etiam in vett. Actis, alibi quàm in Pontificum aut Imperatorum territoriis descriptis. Id enim juris tum invaluerat, ut *Notarius vel Tabellio ab Imperatore, vel Papa, vel ab eo, cui hoc speciali privilegio indultum erat, ordinatus, posset ubique, etiam in Francia vel Anglia, seu Hispania, non solùm in terris eis specialiter subjectis, suo officio uti & instrumenta conficere* &c. ut habet Speculator *tit. de Fide Instrum. §. Restat, n.*131. Atque id quidem necessariò observandum fuit, quòd vulgò quæritur, cur Acta publica passim regionum exarata, confecta dicantur à *Notariis* Apostolicis & Imperialibus. V. Petrum *de Vineis lib.6. cap.*32. &c.

Notarii Ecclesiæ Rom. apud Gregorium M. *lib.2. Ind.11. Epist.* 54. Epistolis Pontificum subscribebant. Id. *lib.4. Epist.*25. Horum Primicerius, dictus est postmodum *Protonotarius.* V. infrà in hac voce.

Notarii Episcoporum, eorum Scribæ, qui ut plurimum assumebantur ex Clericorum ordine, & in Ecclesiis munia alia obibant Ecclesiastica: qualia erant, *cereos portare*, Gregor. *lib. Sacram.* Item *baculum Episcopi*, Messianus Presbyt. in *vita Cæsarii Arelat.*

Notarii Regionarii, dicti sunt VII. *Notarii* Romæ, à Clemente Pontif. primùm instituti: quorum erat *gesta Martyrum solicitè*, quemque per regionem suam, *perquirere.* Iidem etiam inter cœtera Populo per Urbem (quod hodie *Cursores* faciunt) denuntiabant, quando Papa Litanias facere, aut ubi Missam celebrare, vel stationem indicere constituisset. Præterea nomina & numerum baptizatorum Pontifici referebant. V. Gregorium M. *lib.7. Ind.1. Epist.*17. Postea aucto eorum numero, qui ex VII. illis primis fuerunt, *Notarii Regionarii*, vel *Protonotarii* vocati sunt, reliquis simplici *Notariorum* nomine relicto. V. quoque Macros Fratres *in Hierolexico.*

Notarii Regis, apud Gallos, alii olim fuere ab iis, quos *Secretarios Regis* vocabant, quod potissimùm colligitur ex *Statuto* dato Lorriaci pro Hospitio Regis Philippi M. A.C. 131-, quod extat apud du Fresne *l.c.* Præterea ex Edicto Caroli V. tunc Regentis Franciæ A. C. 1359. 27. Febr. quo magno Officiariorum numero rescisso, ex *Notariis* quinquaginta tantùm reservavit, atque in iis octodecim in Aula sua munus executuros. Sed postmodum unita sunt hæc munia.

Notarius Secretorum, apud Vopiscum, *in Divo Aureliano*, *Accidit autem — ut Mnesthaeum quendam, quem pro Notario Secretorum habuerat, libertum, ut quidam dicunt, suum, infensiorem sibi minando redderet* &c. id est, quem Zosimus vocat τῶν ἐξωθεν φερομένων ἀποκρίσεων μηνυτήν: quod erat propriè munus Secretariorum. Vulgò *à Secretis* vocabant; Græcis citerioribus *Ἀσηκρῆτις*, item *Ἀσηκρητάριοι* & *Ῥεφερενδάριοι* appellantur. V. Salmasium *Notis ad Vopiscum loco cit.* & hic passim, in vocibus *Apocrisiarii*, *Referendarii* & *Responsales.*

Notgerus, adde: Claruit *Notgerus* Abbas Monasterii S. Galli, A.C. 845. Principatu Lotharii, Ludovici Pii filii; Inventor, ut creditur, Sequentiarum, quas Papa Nicolaus I. ad Missas decantari jussit. Eius inter alia celebratur *liber de Musica et Symphonia*, Gerh. Johannes Vossius *de Scientiis Mathem. cap.60. § 4.* Vide quoque Stumphium *in Chron. Helv.*

Nothus, apud Athenienses dicebatur, qui matre cive natus non erat, juxta legem: *Νόθον εἶναι τὸν μὴ ἐξ ἀστῆς γεγενημένον*, cujus meminit *ἱστορικῶν ὑπομνημάτων lib. 3.* Carystius. Unde qui ex peregrina, vel pellice generabantur, *Nothi* erant, soli verò illi legitimi habebantur filii, qui *ἐκ γυναικὸς ἀστῆς καὶ γαμετῆς, τουτέστιν ἐκ νομίμων γάμων, ex cive uxore legitimè ducta*, fuere suscepti, Eustathius *ad Il. δ.* Erat autem *Notho Nothæve* cognationis jus nullum, nec in iis quidem ipsis, quæ sive sacra sive publica spectabant, ex lege Isæo laudata: *Μηδὲ νόθῳ μηδὲ νόθῃ ἀγχιστείαν εἶναι μήθ' ἱερῶν μήθ' ὁσίων ἀπ' Εὐκλείδου Ἄρχοντος.* Ipsi tamen sua habebant sacra, & faciebant Cynosargis, ut ex Alcibiadis psephismate constat. Et quidem id primùm à Solone cautum erat, ut docet Aristophanes *Avibus*:

> *Ἐρῶ δὲ δὴ καὶ τὸν Σόλωνός σοι νόμον,*
> *Νόθῳ δὲ μὴ εἶναι ἀγχι —*
> *στείαν:*

Instauratumque denuo à Pericle, ut quidem videtur cùm sensim abrogata esset lex vetus. Aristophon, sive quis alius est, qui scripsit hanc, cujus ex Isæo meminimus, legem tulit eamque voluit observari, & judicia ex illa reddi, ab eo quo Prætor fuit Eucleides, anno post exactos Athenis XXX. Tyrannos. Nihil igitur sacri, nihil publici commune habuerunt *Nothi*, cum Patre, qui eos tollebat, aut cum ejus adgnatis cognatisque, ut qui inter cives non censerentur, ac ne quidem, ejus nomine, qui genuerat, nisi illis subveniretur *Adoptione.* Hinc nec *φρατρικῷ* albo inscribebantur, ut iterum Aristophanes docet de Hercule loquens, *Com. cit.* Habebatur tamen illorum *ἀνάκρισις καὶ δοκιμασία* Cynosargis, & inquirebatur, an verè essent Patris illius, cujus dicebantur liberi *Nothi*, teste Nonno *in Nazianz.* apud Sam. Petitum *Comm. in Leges Attic. lib.2. tit.4.* Porro, nec hæreditatem herciscere *Nothi* poterant, extante vel unicâ filiâ legitimâ, ex lege Scholiasti Comici *ad Aves* laudata: *Γνησίας μὲν οὔσης θυγατρὸς, νόθῳ δὲ υἱῷ μὴ κληρονομεῖν τὸν Νόθον τὰ πατρῷα.* Ac ne ullo quidem modo ac jure in bona parentis veniebant. Nam Cognati *ἀγχιστείας* jure ab intestato hæreditatem cernebant illius, qui decessisset, nullo superstite legitimo libero, quanquam *Nothos* sustulisset. Unde apud Comicum negat Pisthetærus Herculem Jovis hæreditatem posse adire, quia *Nothus* sit, & minatur, Neptunum eam sibi *ἀγχιστείας* jure vindicaturum & asserturum, ut qui sit Jovis frater:

> *Οὗτος ὁ Ποσειδῶν πρῶτος, ὃς ἐπαίρει σε νῦν,*
> *Ἀνθέξεταί σου τῶν πατρῴων χρημάτων,*
> *Φάσκων ἀδελφὸς αὐτὸς εἶναι γνήσιος.*

Non tamen omnino expertes partis de paternis bonis: Nam poterant illis dari ad quinque minas τῶν Νοθείων nomine, ex lege, quam habemus apud Aristophanem *Avibus*, *Τοῖς Νόθοις μὴ εἶναι*

minas sive mille drachmas in *Nothia* dari placuit, ut de Pentacosiomedimnorum dote, quam [illegible] dabant, adnotat Aristophanes Grammaticus: Tot enim in *Nothia* drachmæ datæ videntur, quot impendebantur in elocandis & dotandis orbis puellis. Sed solis *Nothis*, qui illius verè liberi Nothi erant, *Nothia* dabantur, unde illorum [illegible] Cynosargis instituti fuisse solitam suprà diximus: & quidem in manum dabantur iis a Patre dum adhuc in vivis esset, quo mortuo sibi quidquam ex ejus bonis postulare non audebant, V. iterum Petitum *Opere cit. lib. 6. cap. 6.* Habebant hæc *Nothia* affinitatem aliquam cum *donis*, מחנות, quæ Abrahamum filiis concubinarum suarum dedisse legimus Genes. *cap. 25. versu 6.* Meminit tamen Demosthenes [illegible] cujusdam Legis à Solone latæ, quâ *Nothis* fuerit concessum, [illegible], *partem capere de bonis paternis*, sed eo casu, si legitimi liberi non adessent. Et hæc inter privatos obtinebant; Principum verò *Nothi* meliori conditione erant, ut Eust. docet *ad Il. 8.* loquens de Teucro. Hinc Servius, *Consuetudinis Regiæ fuit, ut legitimam uxorem non habentes aliquam licet captivam pro legitima haberent, ut liberi ex illa nati succederent*: Et Guilielmum Conquestorem Angliæ R. *Nothi* nomen sibi non indecorum duxisse, diximus in voce *Bastardus*. Romæ omnis generis *Nothi* expositi fuere, quemadmodum spurii solum Athenis Cynosargi, ut Joh. Tzetzes *Histor. Chil. 13. cap. 489.* ostendit, apud Thom. Bartholinum *de Puerp. Veterum* &c. V. quoque Jo. Meursium *Not. ad Lycophr.*

Notitia, Instrumentum, quod de re inter præsentes in re quapiam gesta, nec scripto mandata, aut in chartas relata, ad hoc vocatis testibus, conficiebatur, ut præsentibus posterisque *nota* fieret & in posterum nullus de ea dubitandi locus oriretur. Nam cum primis illis seculis ea esset fidei inter homines integritas, ut solo verbo certisque traditionum seu investiturarum adhibitis formulis & ritibus, prædia Ecclesiis aliisque conferrentur, ac traderentur, interdum & ut plurimùm coram testibus, ad majorem firmitatem, donatariis ita postulantibus, Charta conficiebatur ad posterorum *Notitiam*, quæ rem donatam ac collatam, Donatoris nomen, traditionis ritum ac formulam, testes qui adfuerant, annumq; mensem ac diem continerent. Unde *Breve memoratorium* seu *recordationis* crebrò is appellatur, in *Tabulariis* vett. &c. Porro *Notitiarum* nonnullæ ab ipsis partibus, i. donatoribus & donatariis, atque adeo ab ipsis testibus, qui in rei gestæ fidem advocati erant, subscribebantur, cujusmodi unam ex *Tabulario* Bellilocensi *Ch. 154.* his verbis affert du Fresne: *Notitia traditionis vel consignationis qui hanc notitiam subtus firmaverunt, qualiter veniens aliquis homo, nomine Aicardus — manibus traditis ipsam villam — Garnulfo Abbati — per cordam signi & per hostium domo — sicut in Charta testamenti loquitur & tunc necesse fuit ipso Abbati vel ad ipsos Monachos, ut exinde notitiam colligere deberent, quod ita & fecerunt his præsentibus, actum fuit factam hanc notitiam traditionis in mense Octubro an. 3. Caroli Imperatoris, S. Aicardi, qui traditionem ista firmavit S. Adelgario. S. Adraldi*, &c. Aliæ verò ab ipsis donatariis interdum describebantur, ut eorum posteris notum fieret, qualiter prædia ipsi & a quibus, quibusque præsentibus testibus, essent collata: quæ quidem nudam rei gestæ narrationem continebant, nullis adhuc testis signaculis, ac subscriptionibus, cùm eas in polyptycha sua referri satis esse ducerent, ut est apud Gregorium M. *lib. 7. Ind. 2. Epist. 20.* cujusmodi passim exhibet *Chron.* Beluense. Atque hæ quidem *Notitiæ* vim diplomatis habebant. Charta Henrici Imp. apud Ughellum *Tom. IV. pag. 808. Et cætera, quæ in præceptis & notitiis Antecessorum nostrorum continentur.* Alia Lucii Pontif. *ibid. pag. 817. sicut continentur in præcepto & in suis notitiis.* Post annum vero 1100. rarius occurrunt. Plura de voce *Notitia* V. apud Pancirolum *ad tit. Notitiæ Imperii*, Joh. Mabillonium *Tom. V. Vitarum Ord. S. Benedicti, pag. 761* & C. du Fresne *Glossar.*

Notoria, apud Trebellium Pollionem, Epistola, quâ aliquid Principi aut Magistratui fiebat notum. Ita enim is in *Claudio*, ex Epistola ejusdem Claudii: *Nihil me gravius accepit, quàm quòd Notoria tua intimasti, Claudium parentem amicumque nostrum insinuatis sibi falsis plerisque graviter irasci.* In *Glossis* Isidori: *Notoria, elogium, textum malorum dictorum, quod* Notoriam *dicunt*, appellatur … libellus accusationis, sic dictus, quòd in eo reus *notaretur*. Ita usurpat Augustinus *Epist. 159. Qui non accusantibus nostris, sed illorum notoria, ad quos tenendæ pacis vigilantia pertinebat, prætentari videntur examini.* Idem *Epist. 160. Præmissa Notoria, ad nostra judicia legesque perduxit.* Adde *l. 7. Cod. de Accus.* Appuleium *lib. 7.* Paulum JC. &c. Et quæ observant Marcilius *ad Sueton. in Tito*, Juretus *ad Symmachum lib. 10. Epist. 4.* Jac. Gotofredus *ad l. 31. Cod. Theodos. de Episcopis* &c.

Notra, vulgò *Noere*, fluvius Galliæ, præter cæteros, cum Tolvera *Teurre* magni amnis nominis, sed brevissimi cursus, Carantono fluvio excipitur. Vita Caroli Magni a Monacho Engolismensi scripta, *super fluvium Tolveram Magnadum & Juvenacum Rofiacum super fluvium Notram*, inter res ad Monasterium S. Eparchii pertinentes, quas Carolus literis suis confirmaverit, commemorat Hadrian. Valesius in voce *Carantonus*.

Nottinghamia, adde: In hac urbe & Comitatu obtinet lex *Burghenglish* dicta seu Consuetudo vetus, in Burgo veteri, in quo si pater relictis pluribus filiis decedat, secundogenitus ei solùm succedit in terris & tenementis, quibus saisitus erat in burgo, cùm decessit, uti habet Christoph. de S. Germano *in Dialogo de LL. Angliæ cap. 9.* Quod in illustri Belgii Familia Hochstratana quoque obtinuisse, auctor est Lud. Guicciardinus *Descr. Belgii*.

Notus, adde: Ventus est pluvius & turbulentus, Græcis hodiernis etiamnum *Notia*, Italis *Ostro*, Provincialibus *le Marin*, Gallis *vent de Midy*, Germ. *Sud*. In turre Octogona Andronici Cyrrhesti, quæ, Athenis exstructa, memoratur Vitruvio, etiam conspicuus, de qua V. Cl. Sponium *Itin. Græciæ Part. 2. p. 176. & seqq.*

Nova inquirere, lege Locrensium vetitum, Plut. de *Curiositate*. At Athenienses [illegible], Actor. *cap. 17. vers. 21.* qua de re alibi.

Nova Albion, adde: Factum id A. C. 1580. regioque est supra Californiam Hornio, cujus Rex Elisabethæ Anglorum Reginæ se ac suos submisit, ac Draconi coronam imposuit. Sed propter nimiam distantiam atque etiam soli sterilitatem, ejus curam Angli hactenus abjecerunt. *Orb. Imp.*

Nova Anglia, adde: cultissima totius Americæ, magnum incrementum sumsit, circa A. C. 1636. quo & seqq. plusquam ducenta millia hominum, ex Anglia in illas partes migrarunt, ibique & passim per Insulas Americæ, ab Hispanis desertas, suæ gentis colonias duxerunt, quarum præcipua sedes, in Insf. Bermuda, *Nova Anglia* & Ins. Trinitatis. Præter Bristolum Novum, Novumque Londinum, regionis metropolim, insuper ibi urbes sunt Bostonium, *Novum* Plymmouthum & *Nova* Cantabrigia, quæ urbs Academiâ insignis est & ab Anglis studiorum causâ frequentari solet. In eandem regionem, bello intestino Angliam turbante, Independentes magno numero secesserunt. G. Hornius *Orb. Pol. Part. IV. p. 77.*

Nova Cantabrigia, urbs *Novæ Angliæ*, Academiâ insignis, V. hic *suprà*.

Nova Francia, adde: Eodem refert Hornius terram Corterealis, terram *de Bacaleos* & *Norumbega*, sed nomina hæc jam in desuetudinem abiisse, regionesque illas, quæ ante circiter 30. annos *Nova Francia* appellabantur, ab aliis *Novam Britanniam* dici sub eaque Novam Angliam & Novam Scotiam contineri, tradit Idem *ibid. pag. 76.*

Nova Granada, pars Americæ Meridionalis, complectitur provincias, *Bogota*, *Thuniam* & *Panches*. Metropolis est Civitas S. Fidei *S. Fé de Bogota*. Reliquæ urbes, Thunaja, Merida, Pamplona, Idem *ibid. p. 79.*

Nova Hispania, adde: Cultissima Septentrionalis Americæ regio censetur, è qua Hispani tantum auri argentique ad nos deferunt. Tota coloniis Hispanorum occupatur, qui indigenis vel extinctis, vel iisdem permixti, eam pro altera sua patria habent. Præter urbes memoratas, ibidem sunt, Granada, Guatimala, Karthago. Nomen Dei *Nombre de Dios*, Panama, & Segovia. Idem *ibid. pag. 78.*

Nova Nupta, V. infrà *Nupta*, item in voce *Sponsa*.

Nova Religio, Romuli Lege prohibita: è quo fonte hausit Cicero *de LL. l. 2. Suosq; Deos aut novos aut alienigenas coli, confusionem habet religionum, & ignotas cærimonias. Non à Sacerdotibus, non à patribus acceptos Deos? Ita placet coli, si huic Legi paruerint ipsi.* Suadet nempe illis verbis Legem, quam rogabat, hanc: *Separatim nemo habessit Deos, ne ve novos: sed ne advenas, nisi publicè ascitos privatim colunto.* Et certe ne quis *novos* haberet *Deos*, sed pateret [illegible], intererat Reip. ut est ad Augustum Mæcenatis monitum apud Dionem *l. 52.* [illegible] (*Qui verò in religione quid innovant, aversare & puni, non solùm, Deorum causâ, quos qui contempseris nihil aliud magni æstimabis, sed &, quia nova introducunt Numina, multos à tramite Legum abducunt, unde conjurationes, seditiones & coitiones clandestinæ.* Sed & apud Græcos hoc unicè observatum volebant Vett, ne quid temere immutaretur, in Deorum ceremoniis, Isocr. *in Areopag.* unde lex Draconis, [illegible], *venerandos esse Deos & Heroas indigenas*, idque [illegible], *secundùm patrias sanctiones* &c. Verum & Romani & Athenienses ad alienas religiones successu temporis facilè exorbitarunt, uti vidimus suprà in voce *Majorum Religio*. Plura verò hanc in rem habes apud Sam. Petitum, *Commentar. in LL. Atticas lib. 1. tit. 1.*

Nova Scotia, Gall. *la Nouvelle Ecosse*, pars Novæ Franciæ, quæ jam, secundùm Horn. dicitur *Nova Britannia*, Scotos colonos habet. V. eum *Orb. Polit. Part. IV. p. 77.*

Novacula, quâ cotem Attius Navius Augur discidisse legitur in historia Romana, præsente & inspectante Tarquinio in ipso Comitio, ibidem unà cum cote in rei memoriam defossa est. Livius, *Statua Navii capite velato, quo in loco res acta est in Comitio, in gradibus ipsis ad lævam Curiæ fuit. Cotem quoque eodem loco sitam fuisse memorant, ut esset ad posteros miraculi ejus monumentum.* Cicero *de Div. l. 1. Ex eo evenit, ut & Tarquinius Attio Navio augure uteretur & populus ad eum de suis rebus referret. Cotem autem illam &* novaculam *defossam in Comitio putealq; impositum accepimus.* Nempe defossæ in Comitio coti & *novaculæ* puteal impositum seu ara quæ-

dam, ut Dionysius vocat, qui ὑπὸ βωμῷ τινι novaculam defossam refert. Atque hæc est ara Comitii, ad quam Plinius enatam dicit sacram ficum, de qua diximus suprà, ubi de *Navia Ficu.* Nec non longè ab hac ficu fuisse aram illam, Dionysius indicat. Sed nec sine religione aut ceremonia aliqua defossa est *novacula*, quæ tantum ediderat miraculum, ad confirmandam Augurii majestatem, quam Rex deludebat: verùm & sacrum factum est in ea defodienda & ara desuper imposita. Qua de re V. plura, apud Claud. Salmasium *ad Solinum pag.* 1137. & *seqq.* Dicta autem *Novacula* est à *novando* i. radendo vel lævigando barbam. Arnobius, *quid novatio & relevatio pudendorum*: Sic *membra novare lymphâ*, pro extergere, nitidare & quasi *nova* facere. Valerius Flaccus,

Hic sale purpureo, vivaq; nitentia lymphâ
Membra novat, &c.

V. eundem *ad Lampridium in Heliogabalo.*

Novæ Puellæ, apud Capitolinum *in Marco*, *Novas puellas Faustinianas instituit, in honorem uxoris mortuæ*: quænam dictæ sint, ambigunt eruditi. *Pueri & puellæ novorum nominum*, occurrunt apud Jul. Capitolinum suprà, *Ob hanc conjunctionem pueros & puellas novorum nominum frumentariæ perceptioni ascribi præceperunt*: qui iidem cum *novis*. Nempe, ut Salmasius judicat, primus pueros & puellas alimentarias constituit Trajanus: quibus liberalitatis incrementum adjecit Hadrianus. Pius etiam, in honorem Faustinæ novas puellas adscribi fecit, quas *Faustinianas* appellavit. Postmodum Marcus & Verus, novorum nominum pueros & puellas addiderunt: cùm namque darent nomina sua, qui ascribendi erant huic frumentariæ perceptioni, pueri puellæque ideò *novorum nominum* Auctori huic dicuntur, quòd præter illos & illas, quarum nomina jam habebantur adscripta, *novi* isti adscribebantur. Salmasius *ad l.* V. quoque suprà, in voce *Alimentariæ.*

Novalicia, adde: Seu *Novalicium*, aut *Novaliciense oppidum*, vetertimo Monasterio, quod S. Petrum Patronum habuit, illustre admodum fuit ac opulentum, villis & cellis cùm in Gallia, tum in Italia dives, situm in valle Segusina, inter Montem Cinisium *le Mont Cenis* & opp. Segusium, ab utroque paribus distans intervallis. De quo ut & Cœnobii ejus Abbatibus fusè agit Chronicon Monasterii in 6. libros divisum, & ad annum C. circiter 1050. seu ad Henricum II. Imper. deductum; è quo discimus, multa olim templa, domosque multas eo in Oppidulo ac Monasterio fuisse, quod in nomine ludens Auctor *Monasterium Novæ lucis* ibidem appellat, & à Saracenis direptum atque incensum esse scribit, apud Hadr. Valesium *Not. Gall.* in voce *Novalicium.*

Novatus, adde: Historiam utriusque breviter hisce complexus est Hieronymus, *Catal. Scriptorum Eccles. cap.* 80. *Novatianus, Romanæ Urbis Presbyter, adversùs Cornelium cathedram Sacerdotalem conatus invadere, Novatianorum, quod Græcè dicitur Καθαρῶν, dogma instituit, nolens apostatas suscipere pœnitentes: hujus auctor Novatus Cypriani Presbyter fuit.* Plura de utroque, V. apud Jo. Forbesium *Instructionum Historico-Theol. l. XII. cap.* 10. & *XIV. c.* 3. ut & suprà, ubi de illorum superba voce *Noli me tangere.*

Novella, nomen Junonis, apud Romanos, quo calabatur, id est, vocabatur in mensium Kalendis à Pontificibus. Varro, Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 6. Idem nomen fœminæ cuidam in Italia eruditæ fuit, de qua sic Leander Albertus Bononiensis, *in descr. Romanulæ pag.* 515. *edit. Colon. A. C.* 1567. *Mulieres*, inquit, *etiam literis eruditas, ornatasque Bononia tulit: inter quas Joanna, Matthæi Blanchetti filia, Bonfignorii uxor: quæ & eleganter Latinè loquebatur, & Germanicæ Bohemicæque linguæ habebat usum.* Novella, *Johannis Andreæ filia, Johannisque Lignani conjux, Patre occupato, munus ejus ex suggestu docendi sustinebat*, V. Gerh. Joh. Vossium *de Philol. cap.* 2.

Novellæ, sic dictæ Cedreno *in Justiniano*, quòd *nova* eis atque à Vett. dissidentia jura constituta sint. Sed id c. g. 91. & 92. non competit. Meliùs itaque Cujacio sic appellatæ sunt, quòd *novissimè* sint promulgatæ ab Imperatoribus, post Codicem Justinianæum repetitæ prælectionis, unde Græcis Νεαραὶ μετὰ τὸν Κώδικα. Ita olim nuncupabantur Constitutiones quædam Theodosii, Valentiniani, Leonis, Marciani, Majoriani, Severi, *l. quoniam Nov. Cod. de inoff. Testam.* Quia sc. promulgatæ erant, post Codicem Theodosianum. Etiam sic dicebantur Justiniani Constitutiones quædam, quæ sc. promulgatæ erant, post primam editionem Codicis, *lib.* 1. *§. sed cum Novell de emend. C. Just.* Ex his verò, quæ nunc sunt in Codicem relatæ, *Novellæ* esse desierunt. Ita enim propriè appellantur, quæ in ipso volumine Constitutionum Principalium non continentur, ex emergentibus postea causis factæ, quæ extra Corpus Constitutionum vagantur. Atque ita quoque, post libros Βασιλικῶν, Constitutiones Leonis Nicephori, Michaëlis Alexii, & aliorum quorundam Impp. dictæ sunt. Et hæ quidem *Novellæ*, vulgò plerisque libris uno volumine continentur, additis etiam quibusdam formis Præfectorum Prætorio, quæ dicuntur Ἐπαρχικά. Formas enim Præfectorum hujusmodi vim habuisse legis, patet ex *l.* 2. *C. de Offic. Præf.* apertiss. *C. de Judic. l. penult. C. de fidejuss.* Editas illas esse confusaneas, omnes consentiunt: eas igitur Methodicè & in artem hac viâ redigi posse putat Pardulfus Pratejus. Primùm omne Jus in *publicum* & *privatum* distribui debet: ad *Publicum* pertinent Sacra, Sacerdotes, Magistratus. In primo genere collocanda erit Constitut. 140. περὶ Ἑβραίων, i. *de Hebræis*, de interpretatione librorum Sacrorum, cui subjicietur, *Nov.* 131. c. 1. de Canonibus Ecclesiasticis. Subsequentur Episcopi, & Clericorum Ordines reliqui, *Nov.* 131. & 56. & 6. 133. & 2. 175. Subnectendæ sunt Orationis domus & Templa, *Nov.* 58. quibus adjicias res Ecclesiasticas, *Nov.* 7. 120. & 46. Earum privilegia, *Nov.* 135. §. περὶ τούτων & *Nov.* 131. Sacra Sacerdotesque sequuntur Magistratus, Ordines, eorum Officia, *Nov.* 195. 80. 35. 11. & 13. post hos Judices, *Nov.* 82. Præsides *Nov.* 8. Mandata 17. & Civitatum Defensores, *Nov.* 15. Magistratus exequuntur crimina: ideoque ponatur hic *Nov.* 79. puniunt Hæreticos, *Nov.* 42. Ad milites & eorum transitum perveniendum, ideoque ad *Nov.* 116. Hi arma tractant, & proin *Nov.* 85. subjicienda est. Subsequantur Decuriones, *Nov.* 101. & 70. Tabelliones quoque sunt personæ publicæ, proinde hic ponatur *Nov.* 44. Hi scribunt Testamenta, idcirco huc referatur *Nov.* 1. *sub princ.* Quantum liberis testamento relinqui debeat, constituit *Nov.* 8. Testamenta inter liberos, *Nov.* 107. Hi instituendi, non prætereundi sed, nec Parentes, *Nov.* 115. Tutores Testamentarii *Nov.* 117. Fidei commissa, *Nov.* 108. & 159. Jus deliberandi, 158. post testatos collocavit Prætor intestatos, sic Imp. *Nov.* 118. 84. 127. & 68. Hactenus de Jure publico, sequitur *Privatum.* Porro omne Jus, quo utimur, vel ad *personas*, vel ad *res*, vel ad *actiones* pertinet. *Personas* quod attinet, à Nuptiis incipiemus, *Nov.* 22. Nefariæ, incestæ, damnatæque nuptiæ, *Nov.* 12. & 154. de ea, quæ raptori nubit, *Nov.* 150. Nuptiarum comes, dos: de hac *Nov.* 90. cui adjicias 2. *§. fin.* & 100. 91. 119. & 39. Ex nuptiis Liberi, de quibus *Nov.* 89. & 74. Nati ex libero & adscriptitio, *Nov.* 54. explicatur *Nov.* 156. Infantes abjecti *Nov.* 153. Liberis dantur Tutores, & sic Tutelæ, *Nov.* 94. 72. & 155. Clarigatio *Nov.* 52. Perveniamus ad *Res*, ideoque ad Contractus, Obligationes & Actiones, *Nov.* 52. 98. 88. 136. & 119. Solutiones *Nov.* 4. *Actiones* in judicio proponendæ, §. 1. *Instit. de Act.* de hoc *Nov.* 96. Qui priùs conveniatur, Reus an Fidejussor, *Nov.* 4. Per Procuratores agi posse, *Nov.* 71. Initio litis jurandum, *Nov.* 124. Quid si Actor absit, *Nov.* 53. atque ibi qui explicentur Judicia? Monachi apud quos conveniendi? *Nov.* 79. Judex competens Præses, *Nov.* 69. de Præside superbo & negligente *Nov.* 89. Litigiosa res, *Nov.* 112. Testes, *Nov.* 90. Sententia *Nov.* 82. Appellatio, *Nov.* 82. 22. & 115. Executio *Nov.* 134. Hæc Pardulfus Pratejus apud Calvinum *Lexic. Jurid.* Cœterùm *Novellarum* nomen novum non est, cùm ipse etiam Imperator *in* 3. *Constitut.* quæ Præfationis loco repetitæ Codicis prælectioni præmittitur, hoc nomine in futurum id operis confirmet. Et Azo testatur, ex *Novellis* in collationes collectas constitutiones, quæ hodiè in Scholis ac Foro circumferuntur: Etiam ante quadringentos annos *Novellæ* in usu sunt habitæ, si non omnes, attamen pleræq;, quæ hodie non extant, &c. Hinc Anton. Augustinus, *Nomen*, inquit, *hoc, vetustissimum est & à pluribus Imperatoribus post Theodosianum Codicem editum & usurpatum, & quo Justinianus ipse utitur frequentiùs in his eisdem Legibus appellandis.* Accursius autem cum appellat *Novellas*, Juliani editionem intelligit, cùm barbaram translationem, Bulgari tempore factam, *Authenticum* vocarit, C. du Fresne *Glossar.*

Novelli, apud Pollionem *in Claudio*, ubi de sorte, quæ emersit, cùm consuleret factus Imperator, quamdiu imperaturus esset.

Tu qui nunc patrias gubernas oras,
Et mundum regis arbiter Deorum,
Tu vinces veteres tuis novellis:

uti legit Salmasius, pro nepotibus huic sunt aut minoribus. Quasi dixisset sors, Claudium veteres omnes Imperatores, non quidem vitæ & Imperii sui longitudine, sed *novellis suis* superaturum, h. e. nepotum successione. Sequitur n.

Regnabunt etenim tui minores,
Et Reges facient suos minores.

Novelli Certè ψευδωνύμῳ *Querolo* Plauti, sunt tirones & pueri adhuc in prima disciplina constituti: *Quid ad hæc vos dicitis novelli atq; incipientes nunc mei?* Græci Νεαροὺς vocant, &c. Salm. *ad d. l.*

Novem, numerus Manium venerationi à Papinio Statio accusus, *Thebaid. lib.* 4. *versu* 451. ubi de sacro Inferis facto,

Ipse manu tractans, notaq; in limine silvæ,
Principio largos novies tellure cavata
Inclinat Bacchi latices &c.

Quibus respectum videtur ad *Novemplicem* Maronis *Stygem*, *Æn. lib* 6. Cupiditatibus & Virtutibus sic indicatis, siquidem fides iis, quæ tradit *ad eum locum* Servius: *Quia qui altius de Mundi Ratione quæsiverunt, dicunt; intra novem hos Mundi circulos inclusas esse virtutes, in quibus & iracundiæ sunt & cupiditates, de quibus tristitia nascitur, id est, Styx. Et dicunt alias esse purgatiores extra hos circulos potestates. Alioquin etiam finis omnium rerum, qui ad Manes spectat, hoc* Novenario *numero indicatur, quoniam primi versus terminum tenet, & Mors sic appellabatur. Primus autem versus numerorum est usq; ad decimum.* Sic Martianus Capella *l.* 7. *Enneas quoq; perfecta est, & perfectior dicitur, quoniam ex triade ter facta formaque multiplicata perficitur. Deinde quòd primi versus finem tenet, & ideo Mors appellata, à qua finis omniũ rerũ.* Non minùs novem *Musas dicere. In mundo etiam* novem *sunt Zonæ, id est, Sphæræ & Deorum*

premo

pum, & terræ. Eodem ex parte spectant, quæ tradit Favonius Eulogius, priscus *Somnii Scipionis* Interpres, apud Ciceronem, præcipuè cùm ad Mortis jus alludens, in fine ait: *Inter cælum & terram novē intervalla ipse consideres licet, sic: Quoniam primi versus absolutio novenario numero continetur. Neque ipsa decimum circulum Natura requirebat.* Sed & in Sacris Romanorum magnus numeri hujus usus, ut ex *ter novem Virginum processione*, in creperis Reip. rebus apud Liv. constat. V. quoque Plin. *lib.* 28. *cap.* 4. ubi de numeri hujus in Magia Vett. efficacia & *Commentatores* Virgilii *ad illud, Necte tribus nodis ternos Amarylli colores.* Nec omittendum, Disciplinas Liberales Veterum nonneminem eodem numero, totidemque libris Commentariis absolvisse: in quibus à Varrone unum habuisse, Architecturæ illustrationem, indicat Vitruvius *Proœm. lib.* 7. V. Barthium *ad Statium.* Etiam apud Burgundiones, Alemannos, Bojarios, Frisonesque olim, pro re qualibet furto ablata, reus *novies* ejus pretium reddere tenebatur, quæ mulcta hinc *Novigildum* seu *Niungeldum* dicta est, uti legitur in *L.* Burgund. *tit.* 8. §. 2. *L.* Alemann. *tit.* 7. §. 1. *L.* Frisonum *tit.* 20. & apud Guillimannum *Rerum Helvetic. lib.* 1. *cap.* 9. &c. de opinione verò vett. Platonicorum, *septimo quolibet anno variare corpus; at nono quovis immutari animos nostros, hocque in novenariis fieri, usque dum & hoc numero duplicato, i. novies novenis exactis mens a se abeat,* docentium, V. Gerb. Joh. Vossium *de Idolol. lib.* 3. *cap.* 20.

November, Mensis, quòd nonus esset à Martio, olim anni principe, dictus, additis postea duobus, nomen nihilominus retinuit, usque ad Principatum Commodi, cujus adulatores, ut reliquorum quoque Mensium nomina immutarunt, ita *Novembrem* vocaverunt *Exuperatorium*, Unde apud Lampridium, *togam virilem accepisse, & cum Patre salutatum esse Imperatorem, 5. Kal. Exuperatorias*, legimus: Sed id diu non obtinuit. Fuit autem in tutela Dianæ, & habuit ex ordinatione Romuli ac Cæsaris triginta dies, cùm ex Numæ constitutione 29. dierum esset. Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 4. *cap.* 15. Ei apud Athenienses, secundùm Petitum, respondit *Μαιμακτηριών*, à Jove Mæmacte sic appellatus: apud Hebræos, ex parte *Marchesvan*, ex parte *Chisleu*, V. Franc. Rossæum *Archæol. Attic. lib.* 2. *cap.* 10. & Thom. Godvvynus *de Ritibus Hebr. lib.* 3. *cap.* 1.

Dies mense Novembri festi apud Romanos.

Kal. *Novembribus*, Jovis epulum celebrabatur: quod meliùs in Idus referas.

VII. Idus, Mundus patere dicebatur: quod etiam postridie Volcanalium, & ante diem 3. Non. Octobr. fiebat, V. Catonem *in Comm. de Jure Civili*, & Macrobium *Saturn. lib.* 1. *cap.* 19. ubi sacrum Diti Patri & Proserpinæ dicatum esse, proin tribus his in anno diebus, neque cum hoste manus conserere, neque quidquam in Rep. nisi extrema necessitate urgente, gerere Romanos solitos fuisse, docet.

IX. Idûs & seqq. diebus sex Ludi erant.

III. Idûs. Maria claudi, habet Vegetius aliique.

Idibus *Novembris* Epulum indictum, quod Jovi aliisque Diis apparabatur, alio nomine *Lectisternium* appellatum.

Postridie Idus, dies erat equorum probandorum.

XVII. Kal. Decembres, & duobus seqq. Ludi Plebeji erant in Circo.

XIV. Kal. & seqq. duobus Mercurialia celebrata sunt. Eodem Mense Brumalia quoque, in honorem Bacchi, qui etiam *Bromius* sive *Brumus* dictus est, fuisse habita Lil. Greg. Gyraldus *in suo Kal. ex Constantino de R. R.* annotavit, V. Cœl. Rhodiginum *Antiqq. Lect. lib.* 28. *cap.* 25. & *l.* 27. *c.* 24. sed ea in Octobrem rejicit Kal. Rusticum. Eodem Mense Græcis & Gallis in Foro Boario defossis, sacra arcana fieri consuevisse auctor est Plut. *in Marcello.*

Novemcubitalis, Græcè *Ἐννεάπηχυς*, apud Lycophronem *Cassandrâ*,

Γυναιξὶ δ' ἔσται τεθμὸς ἐγχώριος ἀεὶ,
Πενθεῖν τὸν ἐννεάπηχυν Αἰακοῦ τρίτον.
Et fœminis lex semper indigenis erit,
Cubitûm novenûm flere tertium Æaci &c.

Achillis epitheton, non quòd tot præcisè cubitorum proceritate esset, uti contendit Parrhasius *Comm. ad Claudianum*: sed simpliter quòd procerus. Unde Philostratus *Ἡρωϊκοῖς*, *ὑπερφυὴς δὲ*, inquit, *ὁ τοῦ σώματος ἐφαίνετο, αὐξηθεὶς τι ῥᾷον, ἢ τὰ πρὸς ταῖς πηγαῖς δένδρα*, *Procerâ admodum staturâ erat, faciliusque augescebat, quàm ad fontes consitæ arbores.* Hinc *Ἀχιλλείδαι*, & ab Achille genus ducere dicti sunt, proverbiali loquutione, qui reliquos corporis mole anteirent, uti discimus ex Heliodoro *Æthiopicorum lib.* 2. *Συνέτυχον γὰρ τῇ προτεραίᾳ τῷ νεανίσκῳ, καὶ μοι ἀληθῶς ἔδοξε τοῦτο Ἀχιλλείδαις ἐμπρέπειν, οὕτως ἦν τὸ μέγεθος καὶ τοιοῦτος ἰδεῖν τὸ μέγεθος. Incidi pridie in adolescentem, qui verè Achilleidas referre videbatur, cùm specie corporis, tum proceritate.* Eodem sensu *ἐννεαπήχεες* Homero vocitantur Otus & Ephialtes *Od.* λ.

Ἐννέωροι γὰρ τώγε [illegible] ἐννεαπήχεες ἦσαν
Εὖρος, ἀτὰρ μῆκός γε γενέσθην ἐννεόργυιοι.

Ubi servatâ proportione longitudinis triplâ ad latitudinem, *ἐννεαπήχεες* seu *novemcubitales* in latitudine: *ἐννεόργυιοι* in longitudine illos fuisse ait, ingenti & procerâ valde staturâ insignes indigitans, Hesych. V. Joh. Meursium *Commentar. ad Lycophr. d. l.*

Novemsides, apud Marium Victorinum, qui *Novensiles* Servio, dicti sunt apud vett. Romanos Deorum *πάρεδροι*, qui de hominibus in Deorum concilium & collegiū allegebantur: quòd eadem *sede* cum iis præditi essent, quasi adsessores & *σύνθρονοι*. Ita autem is, *Novensiles sive per l. sive per d. scribendum. Communionem enim habuerunt hæ literæ apud antiquos, ut linguam & dinguam: dacrimis & lacrimis: capitodium & capitolium: & sella à sede &c.* Pòst, *Novemsides autem, quos Græci συνθάκους, a novem ac sidendo, id est, eadem sede præditi*: quòd *novem* in eadem *sede*, hoc est, in eodem templo collocati essent. V. Salmasium *ad Ælium Spartianum in Hadriano*, & hic passim, inprimis in vocibus *Paredri*, item *Synodus*.

Novempopulonia, adde: Aliàs *Novempopulana provincia.* Sic hodie Aquitania vetus ac propriè vocata, quam Cæsar Garumnâ & Pyrenæo, Oceanoque terminari scripsit, dicitur. Illa enim, quam Augustus postea usque ad Ligerim 14. gentium adjunctione promovit, postquam diu una mansit provincia, tandem à Constantino Magno ut videtur, in duas, Aquitaniam nempe & *Novempopulanam*, divisa est: Sequentique tempore, cùm iterum Aquitania divideretur, tres ex ea factæ sunt, Aquitania I. Aquitania II. & *Novempopulana.* Quæ causa, ut ista à quibusdam *Aquitania* III. inprimis ab Isidoro, qui circa A. C. 800. Notitiam quandam Galliarum edidit, non ineptè dicatur. Hanc Rufus Festus *in Breviar.* appellat *Novempopulanam*: Notitia Imp. Rom. nunc *Novempopulaniam*, nunc *Novempopulos*: Concilium Aquilejense & Edictum Honorii Aug. ad Agricolam Præfectum Prætorio *Novempopulaniam*; &c. à novem populis, de quibus suo loco: qui hodieque provinciæ hujus populorum clarissimi sunt, exceptis unis Elusatibus. Nam Benarnenses, Aturenses & Eloronenses, qui ejusdem provinciæ finibus continentur, nomina Urbium sunt, non populorum, quos Geographi norunt. Ortelius novem populis Viviscos accenset, gentem Aquitaniæ II. clarissimam & Medulos ac Bojos, popellos obscuros & ignobiles ac ab Ausonio & Paulino primùm suis nominibus appellatos, sed Burdigala, caput Biturigum Viviscorum, & Meduli ac Boji ei subjecti, licèt trans Garumnam sint in *Novempopulanæ* finibus, tamen Aquitaniæ II. attribuuntur. Vocatur reg. *Novempopulana* à quibusdam Prov. *Auscensis* vel *Auscitana*, à capite & Metropoli provinciæ. Livius partem *Novempopulanæ*, appellavisse videtur *Aquitaniam subjectam montibus Pyrenæis*: Sulpitius Severus, *Hist. Sacr. lib.* 2. *interiorem Aquitaniam.* Tandem à Vasconibus, qui eam occupaverunt, dicta *Vasconia* est, quod factum circa ætatem Gregorii Turon. ante annos circiter 1100. ac etiamnum *la Gascogne* appellitatur. Vascones enim, gens Hispaniæ Tarraconensis, provinciam hanc regnantibus apud Francos Chlotarii M. filiis ac nepotibus vastavere ac sensim fines suos proferendo fere omnem tandem, Francis sub Majoribus Domûs bello civili laborantibus, occupavere, nomineque suo illi imposito, Ducem suæ gentis jurisq; habuerunt: donec misso à Theodeberto ac Theodorico exercitu victi, domiti, tributariique facti sunt, Duce illis Geniali præposito. A' Chariberto quoque postea, Dagoberti fratre, stipendiarii facti, deinde à Dagoberto ipso prælio superati & ad deditionem fidemque promittendam Aighina Duce compulsi sunt: quemadmodum & Lupus Dux Vasconum A. C. 709. seipsum totamque terram suam, cui præerat, Karoli Regis ditioni potestatique submisit, ut Eginhardus aliiq. literis prodidere. Sed notandum, Historicos Karoli M. æquales Vasconiæ nomine sæpe abutentes, eo vocabulo non prov. *Novempopulanam* modò, à Vasconibus fere omnem occupatam, sed etiam totam reliquam Aquitaniā usq; ad Ligerim impropriè vocitare, ut in rebus Caroli Duc. Francorum adversus Eudonem, & Pippini Francorum R. adversus Waifarium Aquitaniæ Principem, observavit Valesius. Indigenis *Guascoigne* dicitur, & Elusam olim, nunc Augustam Auscorum Metropolim habet. Gervasius tamen Tilberiensis duas Vasconiæ Metropoles faciens, non modò prov. *Novempopulanam*, sed etiam prov. Narbonensem primam, seu Gothiam Septimaniamve Vasconiæ attribuit, more Ecclesiæ Romanæ quod etiam quædam Notitiæ & Vitæ Sanctorum faciunt. At aliæ, Notitiæ Vasconiæ Archiepiscopatum solùm Auscitanum ascribunt, unà cum decem sedibus ei suffragantibus. Porro Arnaldus Oihenartus *Novempopulanam* dividit in Superiorem ac Inferiorem, atq; in varios utrobique Comitatus ac Vicecomitatus. V. Hadr. Valesium *Not. Gall.* ac paulo *infrà*, ut & in voce *Vasconia.*

Novempopulanæ superioris seu Vasconiæ propriè dictæ, aliàs majoris vel ulterioris, Diœceses ac ViceComitatus.

Aquensis Diœcesis.
Aquensis Vicecomitatus.
Aturensis Diœc.
Gavarritanus Vicecom. vulgò *le Gabardan*, à Gavarrito *Gabarret* capite suo.
Juliacensis Vicecom.
Lactorensis Diœc.
Leomācensis Vicec. *Lomaigne.*
Leporetanus vel Lebretensis Vicecom. nunc Ducatus.
Lupaneriensis Vicecom.
Martianensis. }
Tartassiensis. } similiter Vicecom.
Taursanensis. }
Vasatensis Diœcesis, V. Oihenartum suprà memoratum.

Novempopulana Infer. sed Vasconia citer. Dioeceses ac Comitatus.

Astariacensis Comit. *Estarac.*
Benearnensis pagus.
Bigerricus Comit.
Convenensis Comit.
Fidentiacum.
Gaura.
Insulanus Comit. ab Insula Jordanis cognominatus.
Lapurdensis Præfectura.
Manhoacensis vel Majennacensis Comit. *Magnoac.*
Vascorum regio seu Vascitania: E quorum Fidentiacensi Comitatu Armaniacensem *Armagnac.*; ex Astariacensi verò Pardiniacensem *Pardiac*, Comitatus esse decerptos atque detractos, annotavit idem Oihenartus, apud Valesium *l. cit.*

Novemviri, apud Athenienses fuere inter præcipuos eorum Magistratus, qui annuo Imperio defungebantur sic: ut unus illorum *Archon* diceretur Fastosque signaret, alter Rex, tertius Polemarchus, reliqui sex Thesmothetæ, teste Polluce *lib. 8. cap. 9.* Quos Magistratus cum sortiti essent illi, quos Populus designaverat, oportebat in eorum vitam inquiri, antequam Magistratum capesserent, idque fiebat priùs apud Quingentorum Senatum, deinde apud Judices: cujus utriusque ἀνακρίσεως eadem erant Kapita, quorum nonnulla etiam hodie leguntur. Ex Polluce ista habe: Εἰ Ἀθηναῖοι εἰσὶν, ἐκ τριγονίας ἐκ τριγονίας καὶ τὸν δῆμον πόθεν, καὶ εἰ Ἀπόλλων ἐστὶν αὐτοῖς πατρῷος καὶ Ζεὺς Ἑρκεῖος, *An ab avis utrinque cives essent Athenienses & ex quo populo: an illis Apollo Patrius & Jupiter Herceus, nec ne?* &c. Ἄνθρωπε τίς ἐστι σοι πατήρ; ἐμοὶ ὁ δεῖνα. Οἰκείους τινας ἔχεις μαρτυρεῖν αὐτῷ; πάνυ γε, πρῶτον μὲν γε οἱ δεῖνα ἀνεψιοί. εἶτα οἱ δεῖνα ἀνεψιαδοῖ· εἶτα οἱ δεῖνα οἷς ἠρίον ἐστι ταὐτά· εἶτα Ἀπόλλωνος πατρῴου καὶ Διὸς Ἑρκείου γεννῆται· εἶτα Φράτορες· εἶτα οἱ δημόται πολλάκις αὐτὸν διδοκιμάσαντες καὶ ἀρχὰς ἄρξαι, καὶ αὐτῷ διεψηφισμένοι φαίνονται). *Heus tu, quis tibi Pater est? Mihine? Ille. Quinam de cognatione testimonium illi dicunt? Multi primùm quidem, hi Patrueles; deinde hi Patruelium filii: deinde hi, quibus sepulchri jus cum illo commune est: deinde Apollinis Patrii & Jovis Hercæi Genetæ: deinde Phratores: deinde populares, qui illi sæpius suis suffragiis Magistratus commiserunt atque approbarunt.* Ἄνθρωπε τίς ἐστι σοι μήτηρ; ἡ δεῖνα. *Heus tu quæ tibi Mater est? Mihine? Hæc.* Οἰκείους τινας ἔχεις μαρτυρεῖν αὐτῇ, πάνυ γε, πρῶτον μὲν γε οἱ δεῖνα ἀνεψιοί· εἶτα οἱ δεῖνα ἀνεψιαδοῖ· εἶτα οἱ Φράτορες τῶν οἰκείων αὐτῆς καὶ δημόται. *Quinam de cognatione testimonium illi dicunt? Multi: primùm quidem hi, Patrueles: deinde hi, Patruelium filii: deinde Phratores & populares cognatorum ejus.* Εἰ τοὺς γονέας τιμῶσιν; *An parentes honorarint?* Εἰ ἐστρατεύσαντο ὑπὲρ τῆς πατρίδος; *An pro Patria militarint?* Εἰ τὸ τίμημά ἐστιν αὐτοῖς; *An census sit illis?* Εἰ ἀφελεῖς; *An integri corporis essent, nec ne?* V. quoque Demosthenem κατὰ Εὐβουλίδου. Approbati postea à Senatu, itemque à Judicibus, jurare tenebantur in Leges, se eas esse observaturos: quod si secus fecissent, auream statuam suam esse pensuros, Συμφυλάξειν τοὺς νόμους, ἢ χρυσοῦν ἀνδριάντα ἀποτίσειν ἰσομέτρητον, ut docet Pollux *lib. 8. cap. 9.* ubi id à Solone institutum, & statuam Delphis fuisse positam ait. Tantum porro honestatis curam huic Magistratui voluit esse Solon, ut si quis Archon vino se ingurgitasset, capitale ei fuerit ex lege: Τὸν Ἄρχοντα ἂν μεθύων ληφθῇ, θάνατος ἔστω ἡ ζημία, cujus meminit Diog. Laërtius *in Solone.* Sed ne quis vicissim *Novemviris* his injurius esset, Lex alia vetuit, Ἐὰν Θεσμοθέτην ἢ Ἄρχοντα ἐστεφανωμένον ἢ ἕνα ἀδικῶν, ἢ ὅτε, εἰς ἂν ἡ πόλις ἐῶ ἀδικῶν, ἢ στεφανοφορίαν, ἢ τινὰ τιμὴν, εἰς ἂν ἡ πόλις ἐῶ ἀδικῶν ἢ ὑβρίζων ἢ πατάξῃ ἢ κακῶς εἴπῃ, ἄτιμος ἔστω πάντως, *Si quis Thesmothetam aut Archontem coronatum, aut aliquem eorum, quibus Civitas aut immunitatem aliquam aut coronam ferre aut honorem aliquem concessit, contumeliâ affecerit, aut pulsaverit, aut maledixerit, ignominiosus esto;* Rationem severitatis reddit Demosthenes κατὰ Μειδίου, quia civitati propriè, non privato alicui, fiebat injuria: Rex præcipuè, quia cum uxore sacra curabat, non nisi virginem civem in uxorem ducere poterat, juxta Legem perscriptam in columna lapidea juxta aram Bacchi ἐν Λίμναις. Tandem, quemadmodum hi *Novemviri*, antequam assumerentur ad Magistratum illum, de omni retrorsus vita acta causam dicere solebant, quòd si nullam dedecoris labem perpetuâ innocentiâ contraxissent, ad τὸν Ἀρχὴν adsumebantur: Sic Magistratus gesti causam dicentes, rationesque ferentes, si tum quoque innocentes usquequaque apparuissent, ad Areopagiticum Senatum conscribebantur, Solonis Lege: Τὴν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλὴν συνέστησεν ἐκ τῶν κατ' ἐνιαυτὸν Ἀρχόντων, quam habes apud Plutarchum in *Solone* & *Pericle.* V. Sam. Petitum *Commentar. in Leges Atticas lib. 3. tit. 1.*

Novena, munus rerum novarum diversarumque, ut sunt panni ex seta confecti, scarlati resque aliæ, quæ à Legatis Principibus offeruntur, apud Joh. Barbarum *Itiner. ad Tanaim.*

Novenarius, novem Psalmi, qui cantantur in Matutinis in Communione Rom. apud Udalricum *Consuetud. Cluniac. lib. 1. cap. 12.* C. du Fresne *Glossar.* V. quoque suprà in voce *Novem.*

Novendiale Sacrum, dupliciter à Romanis actum fuit: uno modo, cùm defunctis parentabant seque lustrabant; altero, cùm prodigium quoddam accidisset, quod *Novendiali* sacro esset expiandum. Fiebat hoc per *novem* continuos *dies*, unde ei nomen; vel à Pontifice Max. vel à Prætore urbano ex Senatûs decreto indici solitum. De quo Livii locum adscribere, ex libro ejus primo *cap. 31.* non abs re erit: *Devictis Sabinis cùm in magna gloria magnisque opibus Regnum Tulli, ac tota res Romana esset, nunciatum Regi Patribusque est, in monte Albano lapidibus pluisse quod cùm credi vix posset, missis ad visendum prodigium, in conspectu haud aliter, quàm cùm grandinem venti glomeratam in terras agunt, crebri cecidere cælo lapides. Visi etiam audire vocem ingentem ex summi cacuminis luco, ut patrio ritu sacra Albani facerent, quæ velut Diis quoque simul cum Patria relictis oblivioni dederant: & aut Romana sacra susceperant, aut Fortunæ obirati cultum reliquerant Deûm. Romanis quoque ab eodem prodigio* Novendiale sacrum *susceptum est seu voce cælesti ex Albano monte missâ (nam id quoque traditur) seu Haruspicum monitu. Mansit certè solenne, ut quandocunque idem prodigium nuntiaretur, feriæ per novem dies agerentur.* Scaliger *in Festum*, arbitratur *Novendiale sacrum* illis factum, quos Tarquinius sub crate necavisset: apud Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 4. cap. 17.* & *lib. 5. cap. ult.* ubi *Novendialium*, Decennalium, Vicennalium, Tricennalium &c. Parentationum item ac aliorum Feralium, originem inde arcessit, quòd nonnulli essent, qui, cùm suorum vel propinquorum vel amicorum desiderium minùs ferre possent, tertium, septimum, *nonum*, & quidam vicesimum, trigesimum & quadragesimum diem non sine quadam numerorum religione, defunctorum Manibus ac memoriæ statuebant. Celebrari solebant autem hæc omnia tum lacte & vino, tum sertis ac floribus, tum aliis rebus. *Ibid.* Apud cujusmodi *Novendiales epulas*, laudationes defunctorum plerumque factas esse, discimus ex Cic. *de LL. lib. 2. Sequebantur epulæ, quas inibant parentes coronati, apud quas de mortui laude, cùm ni quid veri erat prædicatum* Quam in rem V. Car. Paschalium *Coronarum lib. 4 cap. 7.* ut & in voce *Novendium.*

Novesium, adde: Memoratur cum Gelduba & Gugernorum pagis à Tacito, maléque Ptolomæo collocatur in magna Germania, cùm sit castrum Cisrhenanum Agrippinæ proximum, in prov. Germania inferiore vel secunda, parte veteris Belgicæ. In Ripuariorum finibus illud ponit Auctor *Annalium Mettensium.* Hic Drusus pontem Rheno imposuit, teste Floro *cap. ult. lib. 4.* cùm ait. *Bonnam & Genosiam* (Valesius legi vult, *Nogesiam*, vel *Novesium*) *pontibus junxisse, classibusque firmavisse.* Nempe duos pontes fecit, alterum apud Bonnam, alterum apud *Novesium* Bonnæ vicinum, qui utrumque castellum Germaniæ TransRhenanæ & citeriorem seu sinistram Rheni ripam ulteriori vel dextræ ripæ jungerent: Sicut Coloniæ Agrippinæ Rhenum ponte stravisse dicitur Constantinus Magnus, ut facilius & magnificentius cum exercitu, quoties vellet, transiret in Franciam, tum ei objacentem. Posset quis & apud Florum emendare, *Bonnam* & Novesium *portubus auxit, classibusque firmavit*, ut portus classibus ibi stantibus convenirent ac responderent. V. Hadrianum Valesium *Not. Gall.* Oppidum hoc frustra obsedit Principatu Friderici III. Carolus ultimus Burgundionum Dux. Vulgò *Neus*, aliis *Nuss*, frequentiùs *Nuys* dicitur.

Novi, apud Romanos, dicti sunt, qui suas tantùm Imagines haberent, hoc est, quorum Majores nullos Magistratus Curules, ipsi autem gessissent: Adeoque Nobilibus, quibus *veteres undique ceræ atria exornarunt*, ut loquitur Juvenalis *Sat. 1.* inferiores, supra tamen tertium civium ordinem, *Ignobilium* nempe, quorum neque Majores, neque ipsi Magistratus Curules gesserant, fuere. Itaque Jus Imaginum, seu quod idem est, Jus Nobilitatis nemini concedebatur, nisi qui Magistratus Curules, Ædilitatem, Præturam, Censuram, vel Consulatum, obiisset. Expressi autem cerâ vultus disponebantur armariis, in atriis domorum, vel etiam publico conspectui expositi stabant, cum armis quæ, dum viverent, ferebant, spoliisque quæ hostibus abstulerant. Inde depromti, festis diebus, pulchrè exornabantur sertis floribusque, atque in pompa deferebantur: contrà omnis generis ornatu spoliati in funere stabant, vel etiam Gentilitia funera, quibus totus familiæ ejus populus interesse tenebatur, comitabantur. Istiusmodi *Novus* homo Cicero fuit, ut ex Sallustio, qui ipsum, *Novum & reptitium civem*, ex invidia alicubi vocat, colligitur: Sed Marius pro Cicerone respondeat, cui cùm idem exprobratum esset ab æmulo Nobili, *in me familia incipit*, regessit, *in te definit.* Namque, ut Juvenalis verba, quæ suprà tetigimus, habent,

Tota licèt veteres exornent undique ceræ
Atria, Nobilitas *sola est atque unica virtus.*

Ex senatos, homines *Novos* apposite Tacitus vocat. V. Sigonium *de Jure Rom. lib. 2. cap. 22.* Alexandr. ab Alexandro *Genial. Dier. lib. 5. cap. 24.* Barr. Lat. *in Verrinam 7.* Plinium *lib. 25. cap. 1.* & *lib. 35. cap. 2.* Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 1. cap. 19.* ut & suprà, in voce *Nobiles.*

Novi Cives, V. infrà *Novi Homines.*

Novi Constantini titulus, Tiberio II. & Heraclio Heraclii Imp. filio, in nummis ascriptus occurrit, voce tamen *Novi*, ob nummorum exiguitatem, expunctâ. Nempe Justinus Junior morbo correptus, adoptatum Tiberium Cæsarem creavit & Νέον Κωνσταντῖνον, *Novum Constantinum* appellavit, ut est in *Chronico Alexandrino*, ubi itidem suppressâ interdum priori voce nudè *Tiberius Constan-*

Constantinus, quomodo etiam in nummis ejusdem Augusti, dicitur. Eadem dein nomenclaturâ donatus est à patre Heraclio, filius ejus cognominis primogenitus, dictus *Heraclius Novus Constantinus*, ut ex subscriptione *Novellæ* Heraclii liquet, quæ data legitur *VIII. Kal. end. Majas CP. Dominorum nostrorum piissimorum Perpet. Augg. Heraclii anno IX. & Heraclii Constantini Novi filii ipsius anno VII.* ut & ex subscriptione *diplomatis* Honorii P. Rom. apud Ughellum *in Episcopis Bobiensibus.* Neque tamen Tiberio & Heraclio peculiaris fuit hæc appellatio, nisi quòd cognominis vice propriè videatur iis indita, Tiberio quidem à Justino prosocero, Heraclio verò Juniori à parente, cùm hanc fere cœteri ambierint Augusti. Marciano enim Augusto *Novo Constantino* non semel acclamatum legitur, in Concilio Chalcedon. *actu* 4. & 6. Justino item, Justiniano, Constantino Pogonato & Constantino filio Irenes, in variis Synodis. Quin etiam postremi Impp. idem nomen ambitiosè quæsiverunt, quod de Michaële Palæologo testatur inscriptio, in æde Deiparæ Peribleptæ Constantinopoli, quam profert Leunclavius, firmatque Georgius Pachymeres. Imò è Franciæ gente Impp. Constantinopolitani eandem appellationem usurpasse videntur, uti de Balduino Flandrensi docet Car. du Fresne *Dissertat. de Infer. ævi Numismatibus num.* 39.

Novi Dii, V. suprà *Nova Religio.*

Novi Homines, apud Jul. Capitolinum *in Marco*, *Antonini mox ipse nomen recepit — & Verum eum appellavit — ob hanc conjunctionem pueros & puellas* novorum hominum *frumentariæ perceptioni adscribi præceperunt.* Viro Erudito sunt Christiani, quos ad frumentationem ab Imperatore admissos fuisse, contendit, sed sine ratione; cùm Marcum non solùm alienum fuisse, ab iis, qui Christo dixissent sacramento; sed & exquisitissimis sæpe suppliciis in eos sævisse, constet. Casaubono sunt, qui recèns ex lege Pii civitatem nacti, cives quidem erant, sed conditionis deterioris, quàm alii ab antiquo cives Romani. Ita enim de illis Plinius *Panegyr. Hæc mansuetudo legis veteribus civibus servabatur*: Novi, *seu per Latium in civitatem, seu beneficio Principis venissent, nisi simul cognationis jura impetrassent, alienissimi habebantur, quibus conjunctissimi fuerant.* Verùm aliud *Novi Cives*, aliud Novi *Homines*; quo nomine non alios, quàm qui ex humili loco ad summa evecti, merito suo vel Principum favore, natalibus suis nihil debent, appellari à Latinis Scriptoribus, moris est. Adde, quòd sub Trajano, qui primus alimenta constituit ejusmodi puellis & pueris, istud novorum civium genus nondum fuerit. Itaque *novorum nominum* legi vult apud Capitolinum Salmasius. Cùm enim darent nomina sua, qui adscribendi erant huic frumentariæ perceptioni, pueri hi puellæq; si quos Marcus & Verus ascribi præceperunt, ideo *novorum nominum* dicuntur, quòd præter illos, quorum nomina jam habebantur adscripta, quosque jam instituerant priores Impp. Trajanus, & Pius, novi isti fuerint postmodum ascripti. V. cum *Not. ad l.*

Novigentulum, vulgò *Nogentel*, locus Galliæ, in pago Briegio, proximus Novigento Artaldi, Hadr. Valesius *Notit. Gall.*

Novigentum, in priscis codicibus sæpe *Novientum*, Manassi Suessionensi Episcopo *in litt. anni* 1107. *Noviandum*, nomen est multorum in Gallia locorum: quæ cognominibus à se invicem discriminantur, ut infrà videre est. Simpliciter ita dicitur, locus ad Matronam in Parisiis, non longè à Confluentibus, *Negent* villa olim Regia, Idem.

Novigentum, vulgò *Nogent en Anjou*, locus Galliæ, in pago Andicavensi, Id.

Novigentum Artaldi, *Nogent l' Artaud*, vicus ejusdem Regni in Briegio, ad Matronam fluvium, proximus Novigentulo, de quo *suprà.* Id.

Novigentum ad Auturam, vicus ejusdem Regni, à fluvio, cui assitus, nomen habens. Vulgò *Nogent sur Eure.* Id.

Novigentum Bernardi, *Nogent le Besnard*, vicus Galliæ, paucis millibus distans, à *Novigento* Perticensi vel Rotroci, de quo *infrà.* Id.

Novigentum, Codiciaco castro subjectum, vulgò *Nogent sous Couci*, villa fuit publica pagi Laudunensis, à finibus Suessionum Aquili amne divisa, ut docet Guibertus ipse *Novigenti* Abbas. Ejus meminit Auctor *rerum gestarum Ebroini*, Theodoricum Regem Francorum ac Leudesium Majorem domûs Regiæ incautos persequentis. *Noviandum* dicitur Manassi Suessionensi Episcopo, de quo *suprà.*

Novigentum in Pertica, Orderico *lib.* 13. *Nongentum in Perticensi pago*, Guilielmo Brittoni, *ad A.C.* 1189. idem cum *Novigento Rotroci.* V. mox *infrà.*

Novigentum Regis, *Nogent le Roy*, 10. aut 12. leuc. à *Novigento* Rotroci, ad flumen Auturam, cognomine suo Novigento Rotroci Comitis velut oppositum, ab eoque distinctum. Dictum exinde, quòd ibi Philippus VI. Francorum Rex obiit A. C. 1350. Quidam tamen, *Novigentum* Ilemberti vel Eremberti, ab Isabella Blesensi Philippo datum, atque inde mutato cognomine *Novigentum Regis* dici cœpisse, affirmant. Idem *ibid.*

Novigentum Rotroci, *Nogent le Rotrou*, à Rotroco Comite Pertici, possessore suo ac forsan conditore, nomen accepit: quem quidam *Rotroldum* appellant, inprimis Britto *Philipp. lib.* 3.

Pertica Rotroldo gaudet nemorosa recepto.

Orderico *Novigentum in Pertica*, ut suprà, vocatum. Heic optimi fiunt cultri, qui non à loco, sed à pago ipso sive Regione *Perticenses* vocantur, vulgò *cousteaux Pergois.* Ab eo paucis millibus distat *Novigentum* Bernardi, de quo suprà.

Novigentum ad Sequanam, *Nogent sur Seine*, oppidum est non ignobile in Tricassibus. Dicitur aliis *villa Novigentum*, in pago Mauripensi, & ad Monasterium S. Dionysii pertinebat: de quo Annales Bertiniani, *Anno* 859. *ossa B. Martyris Dionysii, Rustici & Eleutherii, metu Danorum in pagum Mauripensem, in villam sui juris Novientum devecta sunt.* Erat & alterum ad eundem fluvium *Novigentum*, quoque in Parisiis, nunc S. Chlodoaldi *S. Clou* nomen ferens. Idem Valesius *Not. Gall.*

Novigentum Virginum, *Nogent les Vierges*, locus est Galliæ, in Bellovacis, ad Isaram flum. oppositus Credilio. Idem.

Novilunium, ab Atheniensibus religiosè observatum, ante quod copias contra hostem educere non licebat, eâ lege: Στρατιὰς μὴ ἐξάγειν πρὸ τῆς τοῦ μηνὸς ἑβδόμης, *Copias ne educunto ante septimum mensis diem*; cujus meminit Hesychius, Zenobius item *Cent.* 3. *Prov.* 79. cùm contra Lacedæmonii τὸν τῆς πανσελήνου seu *Plenilunii* νόμον observarent, Sam. Petitus *Comm. in LL. Attic. lib. ult. tit.* 1. Iisdem αἱ Νουμηνίαι seu *Neomeniæ* sacratissimæ erant, teste Plut. *de vitando ære al.* quamvis inter festa non censerentur. Suidas, ἔξω τῶν ἑορτῶν ἡμέραι τινὲς ἐνομίζοντο Ἀθήνησι θεοῖς τισιν, οἷον Νουμηνία καὶ ἑβδόμη, Ἀπόλλωνι, *Extra festa, dies quidam sacri habebantur apud Athenienses Diis quibusdam, ut Neomenia & septima dies Apollini.* Corrige, non tam Apollini, quàm omnibus Diis. Schol. Homeri *ad Odyss.* υ. Τὴν Νουμηνίαν πάντων τῶν θεῶν νομίζουσιν εἶναι· ταύτην γὰρ οἱ πρόγονοι τοῖς θεοῖς ἀνέθεσαν, διὰ τὸ πρώτην αὐτὴν εἶναι τοῦ μηνὸς, *Novilunium omnium Deorum existimant esse: Hoc enim Majores Diis consecrarunt, quòd prima esset dies mensis.* Idem Plut. confirmat *in Quæst. Rom.* Ἕλληνες ἐν τῇ Νουμηνίᾳ τοὺς θεοὺς σέβονται, τὴν δευτέραν Ἥρωσι, καὶ Δαίμοσιν ἀποδεδώκασι. V. suprà in voce *Kalendæ*, ubi quoque Romanorum circa Novam Lunam ritus strictim attigimus. Apud Hebræos, quælibet Neomenia solemnitate aliquâ similiter insignis erat, & sine dubio, ab hac gente ad reliquas *Noviluniorum* celebritates, ut & plurimi alii ritus, fluxere. His enim diebus ad Prophetas audiendos, non aliter ac Sabbathi die, confluxisse populum, discimus ex 2. Regum *cap.* 4. *versu* 23. *Qui dixit, quare itura es ad eum* (Elisæum) *hodie, cùm non sit* Novilunium, *neque Sabbatum.* Eodem neque vendere, neque emere licuisse, docet Amos *cap.* 8. *versu* 4. *Quando transiverit hoc* Novilunium, *ut vendamus commeatum? & Sabbathum, ut aperiamus frumenti horrea.* Sacrificia quoque peculiaria illo oblata fuisse, habetur Numerorum *cap.* 28. *versu* 11. *Item in initiis Mensium vestrorum offerte Jehovæ holocaustum: juvencos subrumos binos & arietem unum, agnos anniculos septenos integros: cum ternis decimis similæ, in juvencum unumquemque; binisq; decimis in arietem unumquemque*, & *libaminibus, hircoque in peccatum Jehovæ offerendo*, de quibus agitur *versibus seqq.* Tria autem cùm in *Novilunio* quolibet consideranda veniant, Σύνοδος, seu *Conjunctio Lunæ cum Sole*, Ἐξαυγασμὸς seu *Incrementum Lunæ*, & Σχῆμα μηνοειδὲς, seu *Figura ejus corniculata*, annotante Jos. Scaligero *de Emend. Temp. pag.* 26. Item *pag.* 105. omnibusque in his tribus gradibus mutationis Lunæ, Veteris Novæque, aliquod commercium sit, Hebræi duos semper dies, ultimum mensis cujusque, & primum proximè sequentis, observare soliti sunt: Et quia trigesima dies, ultima erat in longissimis eorum Mensibus, hinc Horatius hosce dies, *Tricesima Sabbata*, vocat; primi autem *Neomeniæ* dicebantur. Hospinianus *de Orig. Festorum cap* 4. Inprimis autem *Neomenia* mensis Tisri, qui anni Sacri septimus, anni verò Civilis primus erat, celebris apud Israëlitas fuit: Illo enim *Festum Tubarum*, de quo *suo loco*, peculiaribus ceremoniis, divino jussu, celebrari solitum est. Sed hæc, velut umbra rerum futurarum in Novo Testam. Messia jam exhibito, abolita esse, docet Apostolus Coloss. *cap* 2. *versu* 16. & 17. *Ne quis igitur vos damnet ob cibum vel potum, aut respectu festi aut* Novilunii, *aut Sabbathorum. Quæ sunt umbra rerum futurarum, at corpus est Christi.* V. Thom. Godvvynum *de Ritibus Hebr. lib.* 3. *cap.* 7. *ubi de triplici translatione dierum apud Judæos, Lunari, Civili ac Mixta, pluribus disserit, ad ritus eorum circa* Novilunii *celebrationem pleniùs intelligendos.* Sed & Trojam *Novilunio* captam esse, Virgilius indigitat *Æneid. lib.* 2. *versu* 255.

Jamque Argiva phalanx instructis navibus ibat
A Tenedo tacitæ per amica silentia Lunæ,
Littora nota petens.

h. e. *novâ Lunâ*, quæ in ipsa συνόδῳ *Luna silens* vocabatur: aut certè quum exiguus ejus esset fulgor, quod septimam Lunam appellat Servius *in locum*, *Sciendum septimâ Lunâ captam esse Trojam, cujus simulachrum apud Argos est, quod relatâ victoriâ est constitutum, ab imagine ejus, quæ tunc erat dividuo orbis modo.* Petronius tamen *in Satyr. pag.* 45. plenâ Lunâ Trojæ halosin contigisse ait. V. Thom. Dempsterum *Paralipomenis in Joh. Rosini Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 9.

Noviodunum Æduorum, memoratur Cæsari *de bello Gall. lib.* 7.

Erat, inquit, *oppidum ad ripas Ligeris opportuno loco situm. Huc Cæsar omnes obsides civitatum Galliæ, frumentum, pecuniam publicam, suorum atque exercitûs impedimentorum magnam partem contulerat: huc magnum numerum equorum, hujus belli causâ in Italia atque Hispania coëmtorum, miserat. Eporedorix Viridomarusque Ædui, interfectis* Novioduni *custodibus, quiq; eò negotiandi aut itineris causâ convenerant, pecuniam atq; equos inter se partiti sunt: oppidum, quod ab se teneri non posse judicabant, ne cui esset usui Romanis, incenderunt.* Νουιόδουνον Αἰδούων, vocatur Dioni *lib.*40. Positum est ad confluentes Niveris & Ligeris, ac à Nivere vel Nevere *Nieure*, postea *Nivernum*, depositâ veteri appellatione, est nominatum: Unde Jos. Scaliger *Noviodunum* quoque *Nivernensium*, in quadam Notit. provinciarum Galliæ, quæ Cuiacii JC. fuit, appellatum fuisse, refert. Guido Coquillius *Antiqq. Nivern.* prodit, *Nivernum* veterem fuisse urbem, ad Ligeris & Niveris confluentes in Æduis, distantem ab Elaveris & Ligeris confluente 3. m. p. quæ *Noviodunum opp. Æduorum* à Cæsare vocitetur; à Nivere dein amniculo, qui 10. leuc. aut circiter 30. m. p. percurrat, novum nomen acceperit: ipsum Nivernum in Not. Prov. Civitatumque Galliæ Civitatibus prov. Lugdunensis nequaquam adnumerari, quòd civitati Æduorum sive Augustodunensium tum parebat, stante adhuc Imperio Rom. quidquid porro veteribus ejus muris altis & latis validisque includitur, *Civitatem* vocari, ibi esse majorem Ecclesiam matrem cæterarum; ibi Episcopum & Canonicos habitare; ibi domicilium Ducis, *Castellum* vulgò nominatum, ibi Dominicanorum & Franciscanorum Monasteria, ibi complures cerni privatorum domos, parœciis sive Ecclesiis Baptismalibus S. Servatoris & B. Johannis attributas: quodque *Civitatis* nomen & major Ecclesia cum Episcopi domo indicant, verus ibi Nivernum fuisse, & hanc urbis partem, ut vetustissima erat, semper Episcopatus sedem extitisse &c. Ab Aimoino [illegible]censi Mon. inter præcipuas Galliæ Lugdunensis Celticæque [illegible]es, ac ipsius ætate notissimas, ultima ponitur: Similiter inter opulentas hujus Galliæ urbes ultimam, recenset Hugo Floriac. in Senonensi prov. octava ac ultima ponitur, à Roberto Mon. Autissiodorensi in *Chron.* In Not. MS. in prov. Lugdunensium IV. civitates octo, ultima ac recentissima memoratur, in alia itidem MS. quarto loco constituitur, ante Tricassium, Aurelianorum, Parisiorum Meldorumque civitates. Gervasius Tilleberiensis *lib. de Otiis Imperialibus ad Ottonem IV.* inter Episcopatus Metropoli Senonensi subjectos, post Parisiensem, Carnutensem & Aurelianensem, quartum *Nivernensem* collocat, & Autissiodorensi, Tricassino Meldensique, licèt vetustioribus, anteponit. Jonas quoque *in Vita Columbani & Eustasii*, ante annos mille, *Nivernense oppidum* nuncupat, & juxta illud Christi Virginum Monasterium sub B. Columbani regula à Theodulfo Babeleno extructum esse tradit &c. Urbs ex Comitatu & Pariatu in Ducatum & Pariatum à Francisco I. Rege A.C. 1538. evecta, caput est pagi Nivernensis, *le pays & Duché de Nivernois*, cujus mentio fit in divisione Regis Caroli M. inter filios, item *in Capitul.* Caroli Calvi apud Silvacum A. C. 853. editis: Continet is Urbes, oppida ac castella varia, sed latior Diœcesi est Nivernensi, 270. parœcias continente, ut infrà videbitur: in qua cùm inter Ligerim & Elaver flumina sint quoque S. Petri Monasterium, Castellum Novum ad Elaver, aliaque loca *Æduis* attribuenda, colligitur obiter, Æduorum fines latiores fuisse, quàm ut unius provinciæ terminis possent contineri, adeoque quasdam ejus civitates in prov. Lugdunensi I. quasdam in IV. comprehendi: neque ad Ligerim modò, sed etiam ad flumen Elaver pertinuisse. Habet, ut & hoc addam, quatuor tantùm portas Nivernum, quarum una à fluvio præfato *Nivernensis*, vulgò *la porte de Nieure*, dicitur: Præterea hic pons impositus est Ligeri, 20. arcubus & pilis è lapide constans, omnium ad fluvium hunc pontium latissimus, celsissimus atque pulcherrimus: cujus proin pars extrema validâ turre munita est. V. Hadr. Valesium *Notit. Galliæ.*

Urbes, oppida ac castella pagi Nivernensis seu Noviodunensis.

- Castellio, in agro Bassensi, *Chastillon en Basois.*
- Castrum Censorium.
- Climiciacum *Clamecy*, in diœc. Autissiodorensi.
- Condate *Cosne*, similiter.
- Corbiniacum ad S. Leonardum *Corbigny.*
- Cusiacum.
- Dececia.
- Donziacum vel Domzejum, caput pagi cognominis, *Donzi.*
- Dreva.
- Interamnis, aliàs mendosè *Interamnis*, tota fere stagnis cincta, *Entrain*: Sed hic locus ad diœc. Autissiodorensem pertinet, licèt sit in agro *Noviodunensi.*
- Luciacum *Luzy.*
- Molæ vel Molinæ Engilbertorum, *Moulins les Engilbers.*
- Noviodunum Æduorum, seu Nivernum, caput regionis.
- S. Petri Monasterium *S. Pierre le Moustier.*
- Primariacum *Premery.*
- S. Salvius *S. Sauve.*
- S. Servatoris, *S. Sauveur en Puisaye* &c. è quibus etiam alia quædam loca, præter tria superiùs memorata, Diœceseos sunt Autissiodor.

Noviodunum Biturigum, memoratum Cæsari *lib.*7. quod, Genabo-Carnutum Avaricum Biturigum petentibus occurrens, armis prolatis, equis productis, obsidibus datis in deditionem accepit: Nunc servare partem veteris sui nominis dicitur, & appellari vulgò *Neuvy sur Baranion*: ad fluvium enim hunc situm est (qui in Avaram *Eure*, influit, inter Magdunum & Virsionem, Avara in Carum, Carus in Ligerim) inter Albiniacum & Virsionem. Alter est locus, ad Ligerim flum. inter Condate *Cosne*, & Brivodurum *Briare*, dictus *Neufvi* vel *Neuvi*, quem & *Noviodunum* olim vocatum esse, putat Valesius: *Noviodunum* nempe *Senonum*. Nam Diœcesi Autissiodorensi attribuitur *Neuvi*, Autissiodorum autem pars Senonum est. Sed hunc posteriorem locum Aimoinus *Novum vicum* appellat, his verbis: *Truhgardus quidam in Novo Vico, qui est super Ligerim fluv. admodum infirmus.* V. Hadr. Valesium Not. *Gall.* in voce *Noviodunum*, ubi inter alia & hoc notat, *Noviodunum* & *Noviomagum* semper esse nomina diversa, neque unquam alterum pro altero poni consuevisse.

Noviomagus Batavorum, ad Vacalim fl. in Ins. Batavorum, memoratus in Tab. Theodos. inter Corvonem *Grave* & Arenatium *Arnheim*: villa fuit Regia, jam indeà Carolo M. in qua hic Palatium operis egregii inchoavit, Pascha celebravit A. C. 777. Imp. Ludovicus venatu se exercuit, A. C. 817. idem Conventum celebravit A.C. 821. teste Eginhardo: quæ omnia Imperatores ac Reges Francorum in Villis publicis factitare consueverant. Theganus *Noviomagum*, penultimâ productâ & Poëta Saxo in anno 776. similiter extulit, quorum hic ex eo nomine dactylum ac spondæum effecit. Incolis dicitur *Nimmegen*, & nonnunquam contracto nomine *Nimmeghen*, aut *Nimegen*; Gallis *Nimegue*, interdum *Nimaye*: Gelriæ Batavicæ caput. V. Hadr. Valesium *Not. Gall.* ut & in voce *Noviomagum*, *urbs insignis Germ. infer.*

Noviomagus Nemetum, quos nomen Germanis dedisse, qui à Slavis *Niemcy*, ab Ungaris *Nemetek* appellari solent, teste Cluverio, suspicatur Valesius, inter Borbetomagum & Tabernas medio loco ponitur, apud Ptolomæum, illinc 12. m. hinc 11. m. distans. Commemorantur autem Nemetes à Cæsare, Plinio, Tacito & Ptolomæo junctim cum Vangionibus & Triboccis Treboccisve: è quibus Plinius ac Tacitus hosce tres populos *Germaniæ gentes* appellant, & Rheni ripam accolere in prov. Belgica scribunt; Ptolomæo ponuntur in superiori Germania, quæ veteris Belgicæ pars est. Nimirum ea triga populorum, ut de aliis nil dicam, ante Cæsaris adventum in parte Belgicæ Rheno flumini proxima consederat, ex Germania in Galliam vel translata, ut de Tribocis ait Strabo, vel sponte profecta. Horum itaque caput *Noviomagus*, quod plurimis aliis Galliæ urbibus accidit, veteri ac proprio nomine deposito, Gentis appellationem recepit, atque à Nemetibus *Nemetæ*, tractu temporis, dici cœpit: uti ab Atrebatibus Atrebatæ, à Tricassibus, Sylvanectibus, Redonibus, Namnetibus, Lingonibus, Eburovicibus, Bajocassibus, Senonibus, Lemovicibus, Suesionibus, Biturigibus, Caturigibus, Tricassæ, Sylvanectæ, Redonæ, Namnetæ, Lingonæ, Eburovicæ, Bajocassæ, Senonæ, Lemovicæ, Suesionæ, Biturigæ, Caturigæ. Certè *Noviomagus Nemetum* ab Amm. Marcellino *lib.* 15. & 16. & ab Hieronymo *Epist. ad Ageruchiam*, non aliter appellatur, quàm *Nemetæ*. In Not. Imp. Rom. *Nemetes* dicitur: *Præfectus militum Vindicum Nemetes.* In Notitiis provinciarum ac civit. Galliæ *Civitas Nemetum*, inter prov. Germaniæ I. civitates tertium obtinens locum, nuncupatur. Imò & tertium ac recentius nomen Notitiæ hæ adjiciunt: *Civitas Nemetum Spira*, item. *Civitas Nemetum, id est, Spira.* Zacharias Episcopus Urbis Romæ, nunc David *Spironensem Episcopum*, nunc *Civitates Wormaciam Spiraciamque* commemorat. *Spiram* vocat & Nithardus, *lib.*3. Unde colligitur, *Spiram* aut *Spiraciam*, atque etiam, nisi mendum subest, *Spironam*, ante annos 900. appellari hanc civitatem occœpisse, quo nomine hodie quoque censetur, & Germ. *Speir*, Gallis *Spire* dicitur: nomine, a fluvio *Spira*, Germ. *die Speyr* vel *Spier*, qui 5. mill. emensus urbem interluit ac Rheno ibi confunditur, accepto. Ipse autem amnis *Spiræ* nomenclationem fortè à flexuosis recursibus & gyris, spiras serpentium referentibus, nactus est. Pagus Nemetensis vel Nemeticus, *in Annal.* Bertinianis, composito nomine vocatur *Sperohgouvi*, id est, *Spirensis pagus*, & in Duc. Ripuariorum poni videtur, his verbis: A.C. 839. *Ducatum Ribuariorum, Wormazfelda, Sperohgouvi* &c. apud Hadr. Valesium Not. *Gall.*

Noviomagus Trevirorum, locus est, in prov. Belgicæ primæ intuitu, celebratus ab Ausonio in *Mosella*, qui per flumen Navam & *veterem Vicum* novis mœnibus reparatum, id est, Bingium, perque *arentem Dumnissum & Tabernas perenni fonte irriguas*, iter se fecisse scribit, deinde *Noviomagum* vidisse, Augustam Trevirorum, quæ sedes Impp. Valentiniani ac Gratiani erat, petentem. Versus ita habet,

> *Et tandem primis Belgarum conspicor oris*
> Novomagum, *Divi castra inclyta Constantini.*

Ubi *Novomagum*, vel, ut alii legunt, *Nivomagum*, vocat *castra Divi Constantini*, vel quòd ibi Constantinus M. castra olim posuerat cum Francis pugnaturus; vel quòd eo loco castrum condiderat,

rat, ad Germanorum incursiones reprimendas. Urbem esse propinquam Treviris quidam dicunt: veriùs Cluverius *vicum nunc esse* ad Mosellam ait, vulgò *Numagen* nuncupatum. V. Hadr. Valesium *Not. Gall.*

Noviomagus Veromanduorum, Martiano, Masso, aliisque est *Oppidum Suessionum Noviodunum* Cæsari memoratum: sed malè, ut Samson ostendit, cùm non in Suessionibus, sed in Veromanduis *Noviomagus* hic, utpote in Augustæ Veromanduorum dirutæ locum suffectus, sit. *Nojomus* potiùs proin est, cujus diœcesis totum Veromanduorum agrum complectitur, Veterum nulli *Noviodunum* unquam, sed *Noviomagum* dictum. Roberto Mon. *in Chron. civitas Veromanduorum, quæ & Noviomum*, id est, cujus sedes Episcopalis translata est *Noviomagum*, à Medardo, si Sigeberto credimus, aut potiùs ab aliquo recentiori Antistite. Audoëno *in vita Eligii*, dicitur Eligius *constitutus custos urbium seu municipiorum, Vermanduensis, quæ est Metropolis urbs, Turnacensis*, Noviomagensis, *Flandrensis, Gandensis etiam & Corturiacensis.* In vetustissima B. Medardi *vita, castellum Noviomacum* vocatur: *Nojonem* appellavit Henricus II. Anglorum R. Recentiores truncato nomine ex more *Noviomum* nuncupavere, uti ex Rotomago fecerunt *Rotomum* ac *Rodomum*. Vulgò *Noyon*: quod *Noviomagum Vadicassium* gratis esse vult Jos. Scaliger. Situm *Noviomagi* diligenter descripsit ante annos 506. Radbodus Episc. *de vita S. Medardi*: *Ipse inter duos rivulos constitutus est* Noviomus, *ab Or. Galliola, ab Occidente Margaretâ circumluitur, quos ambos tertius suscipit, qui Versa nominatur: & sic pariter confluentes, non longè à mœnibus illius in Isaram, qui magni est nominis, delabuntur.* E quibus Galliolam, *la Golle*, Margaretam *la Marguerite*, Versam *la Versette* hodieque vulgò nominant; uti Carolus Cointus observavit. Fuit in hac, ut in claris Galliæ Urbibus, suum olim Regibus Galliæ Palatium, quale antea Imperatoribus Rom. fuerat. Certè Chlotharius Chlodovei Jun. filius, Dagoberti nepos, Gadebertæ, nobili Virgini, suum *Noviomagense* Palatium, cum suburbano Oratorio Georgii Mart. duasque Villas fiscales, ac aliquot puellas regendas, dedisse legitur. Cœterum *Noviomagensis* Episcopus pictos in scuto suo præfert duos baculos seu virgas Episcopales, cum 8. liliis, propterea quòd ab Achario, per annos fere 500. Turnacensem quoque Ecclesiam olim Episcopi hi rexerunt, & *Noviomagenses* ac Tornacenses conjunctim sunt vocati. Caput est pagi *Noviomagensis*, qui & *Noviomensis* recentioribus, vulgò *le Noyonois* dicitur: Memoratus Frodoardo *Hist. Rem. lib.* 2. qui *Varinæ, Trapiaci & Jerusalem locorum trans flum. Isaram*, in hoc pago sitorum, meminit. Est & ad Indellam fluv. vicus non procul à Ponte Arcus & Sequana, *Noyon sur Andelle*, aliis *Nogent* vulgò, appellatus, quem olim *Noviomagum*, dein truncato nomine *Noviomum* dictum, existimat Hadr. Valesius Not. *Gall.*

Novioregum, adde: Memoratum Æthico in itinere à Burdigala Augustodunum, ubi occurrere ait *Blavutum m.p* 19. *Tamnum* 16. *Novioregum* 12. *Mediolanum Santonum* 15. è quibus *Novioregum*, esse *Royan*, quod hodie *Regianum*, castrum Galliæ in agro Santonico, suspicatur Hadr. Valesius *Notit. Gall.*

Novitii, servi propriè dicti sunt recentes: *Veteratores* verò sive *Veterani*, reliqui. Ulpianus *lib.37. ff. de Ædil. Ed. Præcipiunt Ædiles, ne veterator pro novitio veneat.* Item, *Quia Venalitiarii sciunt, facilè decurri ad* Novitiorum *emptionem, ideirco interpolant veteratores, &* pro *Novitiis vendunt.* Quod quibus artibus factum sit, diximus alibi. Sed Venulejus *in l. ult.* rem subtiliùs explicans, veteratorem ait, servum esse turpi alicui ac sordido ministerio, quamvis recèns addictum; *Novitium* verò, qui vel nulli adhuc, vel nobili alicui & liberali homine dignæ arti, quamvis multo antè, deditus fuit: veluti Picturæ, Medicinæ, Musicæ &c. V. Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.* In Communione Rom. *Novitii* dicuntur, qui in Monasterio religiosæ vitæ experimenta subeunt, & probationis elapso tempore, si idonei fuerint inventi, ad professionē admittuntur. Conventus Aquisgranensis an. 817. c.34. *Ut* Novitio *non facilis in Monasterium tribuatur ingressus.* Guigo I. Prior Portarum *Epist.3. Incipientes, quos* Novitios *vocant* &c. Horum diversitatem Udalricus exponit *Consuet. Cluniac. lib. 2. cap.1. Aliqua diversitas est eorundem* Novitiorum: *Nam non solùm absq; habitu veniunt, ut Laici & Clerici, sed etiam cum habitu, & Monachi jam facti: & tales trifariàm sunt differentes. Quidam sunt de longinquis & aliouis Monasteriis, & ad hoc veniunt, ut rursum profiteantur & de cætero maneant nobiscum. Quidam de cellis nostris, & vel pro infirmitate, vel loci longinquitate, benedictionem jam à Domno Abbate acceperunt, professione interim dilatâ, & ad nostrum locum usque reservatâ. Quidam sunt de tali Monasterio nostro, quòd absque D. Abbate proprium habent Abbatem, ubi etsi benedictionem accipiant & professionem faciant, tamen habentur à nobis per omnia in vita & post vitam, ac si apud nos fuissent: Et ipsi, cùm primùm venerint, fiducialiter & absque mora intrant & secundùm tempus, quo in præfato Monasterio sunt recepti, hic etiam ordine suo non carebunt. Reliqui omnes non permittuntur intrare, nisi priùs juxta verbum S. Benedicti vel unam noctem in hospitio morentur: priùs quoque quàm intraverint, instruendi sunt, quemadmodum faciant petitionem suam* &c. In eodem porro Conventu Aquisgr. *ut* Novitius *nec tondeatur, nec vestimenta pristina immutet, priusquam obedientiam promittat*, præcipitur. Vide *Formulam* 32. ex Baluzianis & Haeftenum *Disquisit. Monastic. lib.* 4. *Disquisitione primâ.* Sed & *Novitius* fieri apud Monachos dicebatur, qui, in pœnam, in *Novitiorum* ordinem redigebatur. *Statuta* antiqua Ordinis Cartusiensis *part. II. cap.14. §.9. Aliàs verò si Prior fregerit* (jejunium) *vel fecerit frangi, sit extra sedem suam in Ecclesia, per 40. dies. Et si Vicarius idem fecerit, sit* Novitius *per 40. dies.* V. du Fresne *Gloss.* Pauca de Jesuitarum *Novitiis* in specie adspergam. Aluntur illi in eorum Collegiis, ne Societas tandem deficiat, (quod & de aliis Ordinibus dicendum) membrisque quibusdam fatiscentibus ut recentiora surrogentur. Eorum autem est, cujuscunque ordinis, status vel conditionis, ante ingressum, fuerint, *Mundum* (ut ajunt) *deserere*, seipsos abnegare, bona sua relinquere, à Parentibus aufugere, Amicis valedicere & ab omnibus, quæ Mundus amat, abhorrere; naturalem Parentum affectum, in spiritualem, h. e. in Sociorum amorem convertere; omnium suorum atque adeò sui ipsorum quoque oblivisci: præterea à corporis obsequio & indulgentia quàm longissimè recedere, sensibus repugnantia appetere; carnis societatem disciplinis severis, putà flagellis, ferulis, flagris & aliis spontaneis corporis suppliciis, ejicere. In quibus omnibus Novitiorum *Magister* eos exercet & acriter admodum habet, donec sibi ipsis toti emoriantur, atque non ampliùs sibi, sed Pontifici, ac Jesuitarum Patribus vivant, quod illi dicunt *Deo vivere, Christo inseri & in mortem ejus baptizari ac sepeliri.* Inprimis verò Patres hi *Novitiis* suis intellectum ipsumque sensum ut ligent, omnem navant operam. Ordinis hinc fundator Ignatius Lojola, *Epistolâ* illa, quæ in Jesuitarum Collegiis, singulis mensibus, ad mensam legitur, monet mandatque seriò, ut ea, quæ Superior jubet, cœcâ obedientiâ simpliciter perficiant; quæque ipse facit, cœco judicio prætereant: non considerantes, an bonum vel utile sit, nec ne, quod præcipitur: *Quæque Superior jubet, quæque ipse facit, non solùm non judicando, multoq; minùs reprehendendo, sed etiam tanquam bona & sancta præsupponendo.* Ut autem *Novitii* Jesuitæ rectiùs, quænam ab illis obedientia requiratur, intelligere possint, iis, in Musæis & cubilibus, ob oculos hujusmodi imagines proponuntur. Est in medio picturæ puer, qui dorsum incurvat, quo humeris impositam fert trabem, cui inscriptum est, *Fortiter.* Portat deinde citharam, quà volunt, obedire debere eum *Hilariter.* A dextra illius assurgit catulus, ut obediat *Velociter.* Pectus gerit apertum, ut obediat *Toto corde.* Os tenet clausum, ut obsequatur *Sine murmure.* Bajulat res viles & abjectas, ut obediat etiam in *Rebus sensibus repugnantibus.* Pedibus fert ocreas, ut obediat *Constanter.* Ambabus manibus vasa tenet, ut obediat *Sincerè* seu *Integrè.* Aures habet obseratas, ut obediat etiam, in *auditu non jucundis.* Caput tandem inclinat, ut obediat *Humiliter.* Contra quas obedientiæ formulas & conditiones si fortè *Novitius* peccet, huic, pro qualitate delicti, pœna injungitur, quam ipsi *Pœnitentiam* vocant. Verbi gratiâ, Magister *Novitio* mandat, quem superbum esse retur, ut abeat & locum secretum, aut caligas decrepitorum aut matulas aliaque vasa immunda expurget. Qui, sentiens istas res sensui suo repugnare, si se excuset, murmuret aut etiam operam suam deneget, coram reliquis, prandii vel cœnæ tempore, suam profiteri culpam cogitur & in genua projectus dicere: *Reverendi Patres, dilecti Fratres, dico vobis meam culpam. Hodie inobediens fui, neque cloacas, vel quid aliud, expurgavi. Quare mihi data est pœnitentia ista: Primùm, ut in Refectorio circumeam, vobisque monstrem, quomodo me excusaverim & rebellem declaraverim. Horrendum videns, voceque utens stentoreâ, pedibus quatiens, ajebam:* Nolo hoc facere. *Quid hoc ad me? quid aliorum caligæ? expurgent illi, qui eas repleverunt.* Quibus dictis, in Refectorii medio considet & secum habet caligas aut vasa immunda, usque dum cœteri cibum sumpserint: & tunc nihilominus tenetur abire ac jussa exequi, &c. Plura in hanc rem, inprimis *de Regulis* Magistri Novitiorum, de *Libris* ad usum ejus accommodatis, de *Institutione* & *Regimine* Novitiorum, de *Examine* semestri, de *Ordine* domus Probationis, de *Examine* eorum, qui biennium Novitiatus, peractis experimentis, expleverint, in Scholasticos approbatos admittendi, aliisque huc spectantibus, V. apud Lud. Lucium *Histor. Jesuit. lib.1. cap.3.*

Novius Rufus, inter Nobiles Romanos, sine causæ dictione, jussu Severi Imp. occisos, apud Spartianum *in Severo*

Novocastrum, quibusdam *Orrhea* Vett. vulgò *Newcastle*, oppidum Magnæ Britanniæ, in Comitatu Northumbriæ, quò Carolus I. M. Brit. Rex A.C. 1646 perfugium habuit. Cùm enim perpetuis Parlamenti victoriis, quidquid Regi militum restabat, in extremum Cornubiæ angulum compulsum, ibique quinque equitum millia in deditionem accepta, & paulo pòst Oxonium deditum esset, Rex paulo ante obsidionem mutato habitu in castra Scotorum evasit, atque ab illis *Novocastrum* perductus est. A quibus non hostili animo, neque ut captivus, sed ut Rex exceptus, mox motis castris cum toto exercitu eodem venit, atque denuò vires resumsisse visus est. Verùm cùm Rex varias pacis conditiones poscentibus hostibus, non magis exorabilem se,

quàm

quàm hactenus fecerat, præberet, hæc ipsius lentitudo Scotos studio ejus sub initia flagrantes, multum alienavit, cumque Angli Regem, tanquam in suo solo & à suis stipendiariis captum, reposcerent, Scoti primò reluctati, paulatim manus dare, tandem acceptâ ingenti pecuniâ Regem in Anglorum manus tradere, &c. G. Hornius *Orbis Imper. pag.* 231. *V. Novum Castrum.*

Novogardia, urbs Moscoviæ, adde: Ejus quanta olim fuerit potentia, ex Proverbio patet antiquo, *Quis potest contra Deum, & magnam Novogardiam?* Verùm non solùm à Johanne Basilide, A.C. 1477. Sed & à Suecis, A. C. 1611. expugnata, vanitatis humanæ memorabile specimen esse cœpit. Hi enim duce Jacobo *de la Guardia*, Basilio Ibanovitz Zuscio, contra Pseudodemetrios à Polonis defensos, auxiliatum venientes, insolens hoc ac superbum verbum irritum reddiderunt, cùm à sex eorum millibus ingens Urbs, in qua amplius 100000. Russorum, apertâ oppugnatione, caperetur. Mox verò, cùm Pseudo-Demetrio IV. etiam occiso, Mosci sibi consulerent, ac Michael Federovitzius Imperator Russorum electus, rerum potiretur, Sueci, Magno Ducatu *Novogardiæ* ei restituto, Livoniâ verò, Ingriâ, Careliâ aliisque ad Mare Album provinciis retentis, pacem cum eo fecerunt. Idem *ibid. pag.* 250. & 257.

Nus, apud Capellam Hymno ad Palladem, *de Nupt. Merc. & Philol. lib.*6.

> *Virgo, armata, decens, Rerum Sapientia, Pallas,*
> *Æthereus Fomes, Mens & Solertia Fati,*
> *Ingenium Mundi, Prudentia sancta Tonantis,*
> *Ardor doctificus, nostraq; industria Sortis,*
> *Ac Rationis Apex, divumque hominumq; sacer* Nûs,
> *Ultra terga means rapidi ac splendentis Olympi;*
> *Celsior una Jove* &c.

Conditricem & conservatricem rerum Animam Universi notat Barthio, de qua pulchrè Avienus *initio Arati.* V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Pap. Statium Thebaid. lib.*2. *versu* 242. & suprà in voce *Mens.* Idem nomen rivo est, apud opp. Celcum, in Cilicia, *ex quo bibentium subtiles sensus fieri*, M. Varro tradit, apud Plinium *lib.*31. *cap.*2. quem cùm Ἄνιν vocet Suidas, V. conjecturam Vossii *de Idolol. lib.*2. *cap* 72. Sed & Nilum ab Ægyptiis Nûs dictum, atque hoc νοῦν significare, est apud Philippum, Ori Apollinis interpretem, *lib.*1. ubi de Nili ascensu & exundatione. Quò respexit fortè Hesychius, cum ait, Νῦς, ψυχή, ποταμὸς καὶ ἡ μονάς, *Mens, anima, flumen & unitas*: nisi malis his verbis Ciliciæ rivum denotari, quem Nûs dictum, ex deperdito *Asiaticorum* opere Pausaniæ, etiam Eustathius docet *in Odyss.* κ.

Novum Castellum, nomen variorum in Gallia locorum, quæ singula *Chateau neuf* aut *Castelnau* dicta: Sicut & multæ *Novæ Villæ*, & *Villæ Novæ*, additis variis cognominibus distinctæ, & *Neuville* ac *Villeneufve* quæque nuncupatæ. Inter illa, *Novum Castellum* Arduennæ proximum, quod jam non *Novum*, sed *Vetus* dici deberet. Quippe A.C. 741. Carolomannus Dux & Princeps Francorum, consentiente Pippino fratre, Gripponem fratrem suum, in eo custodiri jussit, ut veteres Gallic. rerum *Annales* docent. Vocatur hodieque *Neuf-Chastelle*, nec multum abest à sylva Arduenna, & à Monasterio S. Huberti. Aliud *Novum Castellum* in pago Cameracensi, memoratur Auctori *vitæ Lietberti Cameracensis Episc.* a re nomen habens, quòd esset omnium circà *Castellorum* recentissimum atque novissimum. Nunc, sublato *Novi* cognomine, appellatur Gallis *Castellum in pago Cameracensi*, vulgo *Chasteau en Cambresis*, vel *Casteau Cambresi.* Hermannus *de Mirac. S. Mariæ Laud. cap.*20. meminit *Cœnobii S. Andreæ de Novo Castello.* Unde de Lietberto, qui *Dominus & Dominus & Princeps Patriæ*, & *Patronus*, & *Princeps*, apud priùs laudatum Auctorem passim vocitatur, ita hic porro, agens de eo intonso adhuc, sicut ex peregrinatione Hierosolymitana redierat: *Erat in animo ejus fixum, non priùs intrare Cameracum, quàm revisérit* Novum Castellum, *sui Principatus fidele municipium, quod ad S. Andreæ* (Apostoli) *memoriam diligentius excolebat. Is* Novum Castrum *& Abbatiam S. Andreæ A. & Cœnobium S. Humberti semper fovit.* Ubi *Novum Castrum*, locum vocat, quod *Novum Castrum S. Mariæ*, ac absolutè etiam *Novum Castrum* vocant Literæ Gerardi Cameracensium & Attrebatensium Episcopi, datæ A.C. 1046. Literæ Imper. Conradi, non minùs prioribus suspectæ, *Castrum S. Mariæ*. quod ab Herluino Episcopo, favente Ottone III. Imper. extructum esse ajunt, adversùs finitimorum incursiones, eoque castro villas suburbanas, Peronam Cœnobio seu Abbatiâ S. Andreæ nobilem & Vendelgejas *Vendegies*, majori ex parte inclusas fuisse. Ab eodem loco Archiepiscopus Cameracensis, qui *Cameraci Dux*, *Comes Cameracesii*, (id est, *Cameracensis pagi*) appellatur, *Marchionem* insuper *Castelli* (hoc est, *Novi Castelli Cameracensium*) se hodieque insignire solet. V. Hadr. Valesium *Notit. Gall.* &c.

Novum Londinum, *Novum* Plymmouthum, V. suprà *Nova Anglia.*

Novum Nomen, Apocalyps. *cap* 2. *v.*17. Τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ μάννα τοῦ κεκρυμμένου, καὶ δώσω αὐτῷ ψῆφον λευκὴν, καὶ ἐπὶ τὴν ψῆφον ὄνομα καινὸν γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς ἔγνω εἰ μὴ ὁ λαμβάνων, *Victori dabo edere ex Manna illo abscondito: & dabo illi calculum album, & in calculo* novum nomen *scriptum, quod nemo novit, nisi qui accipit.* Ubi alluditur ad calculum, quem Athletis in Theatro decertantibus dari consuevisse, notat Arethas. Sed & milites, qui strenuè se in bello gessissent, novo *Cognomine* nomine honorari consuevisse, diximus suprà, ubi de *Militum præmiis.* Etiam apud eosdem Athenienses, ut & Romanos, servi, postquam libertatem adepti, quemadmodum apud Hebræos, qui e periculoso morbo convaluissent: *novum accepere nomen*, uti videre est retro in hac voce.

Novus, pro insolito, & inaudito, apud Prosperum Aquit. in *B. Augustini Sententiis*,

> *Insolitum si quid labentia tempora promunt,*
> *Hoc mirum mundus dicit habetque novum.*

V. Casp. Barthium *ad Claudianum.* Adeoque monstroso, apud Statium *Thebaid. lib.*2. *versu* 268. ubi de monili Hypsipyles,

> —— *longa est series, sed nota malorum*
> *Prosequar, unde novis tam sæva potentia donis.*

Et magno. Idem *Thebaid. lib.*8. *versu* 19.

> *Dissiluisse* novo *penitus telluris hiatu*
> *Tartara.*

Sed & rudem vox notat facileque credulum, ob juventutem & simplicitatem, apud eundem *lib.*5. *versu* 457.

> —— —— —— *blandus Jason*
> *Virginibus dare vincla novis* ——

Et juniorem cæteris, apud Quintilianum *lib.*2. *cap.* 6. ubi *Novi Scriptores* sunt juniores, Statiumque iterum *Thebaid. lib.* 11. *versu* 657.

> —— —— Nunquamne priorum
> *Hærebunt documenta novis?* &c.

Plura de hac voce V. suprà.

Novus Burgus, locus Galliæ, in Normannia, *Neuf Bourg*, inter flumina Riselam & Sequanam, medio fere intervallo, situs: Haricuriæ vel Harecorti proximus, ab Orderico Vitale memoratus *Histor. lib.*12. apud eundem.

Nox, adde: Hanc inter Genitales Deas olim recensitam fuisse, docet Thom. Bartholinus *de Puerp. Vet.* cùm ait: *Græcis Diana Lucina & Lucifera eadem cum Luna, Levana* לונה, *ex Hebræorum origine, cuncta ad partum, tanquam noctis præses & fœcundum sidus conferens.* Nam Nox *Genitalis Dea juvat liberorum fiation. Formula invocationis ter magnâ voce fuit repetita, & extensis brachiis. Huic aliàs in ara sacrificatur, pulte fabariâ & laridâ, ut non gemellis agnis altrinsecus religatis, nummusque perdi solitus.* Alarum ejus meminit Euripides *Oreste versu* 178.

> Πότνια Νὺξ μόλε κατάπτερος.

Sed & curru nonnunquam invecta fingitur, Somno aurigante. Statius *Thebaid. lib.*2. *versu* 59.

> —— —— *Sopor obvius illi*
> Noctis *agebat equos* ——

Et *lib.*12. ubi Juno Lunam alloquitur,

> —— —— —— *exere quæso*
> *Cornua & assueto propior premas orbita terras.*
> *Hunc quoq; qui curru madidas tibi pronus habenas*
> *Ducit, in Aonios vigiles dimitte Soporem.*

Claudianus *Bello Gildon.*

> *Humentes jam* Noctis *equos Lethæaq; Somnus*
> *Fræna regens tacito volvebat sidera cursu* &c.

Sed & coronamenti ejus meminere Poëtæ, quod ex papavere fuisse, ait Ovidius *Fastorum lib.*1.

> *Interea placidam redimita papavera frontem*
> Nox *venit & secum somnia nigra trahit.*

Nempe papaver conciliandi somnum vim habere notum, Car. Paschalius *Coronarum lib.*3. *cap.*16. &c.

Nox, seu *Tenebræ*, pars diei civilis, qui viginti quatuor constans horis, apud Romanos à media *Nocte*, ad mediam Noctem sese extendebat, teste Ter. Varrone: quum Athenienses ab occ. Sole, Babylonii ab eodem oriente, Umbri à Meridie diem inchoarent. Hanc primò in quatuor partes divisere, id quod testatur similitudo illa militaris, cùm *Vigilia prima, secunda, tertia*, & *quarta* dicitur. Postea vero, uti Diem, ita Noctem in plura tempora dispescuerunt, propriis discreta nominibus, de quibus ita Macrobius *Saturn. lib.*1. *sub fin. Ita Noctem dividebant, ut diei novissimum tempus suprema tempestas vocaretur: Inde Vespera, ab hoc tempore Fax, deinde conubia Nox & inde intempesta, quæ non habet idoneum tempus rebus gerendis. Post mediam Noctem media Noctis inclinatio, deinde Gallicinium, inde Conticinium, cùm & galli conticescunt, & homines etiam tum quiescunt, deinde Diluculum, id est, cùm incipit dies dignosci, inde Manè, cùm dies clarus est.* V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.*4. *cap.*3. Jac. Oiselium JC. *Notis in A. Gellium lib.*3. *cap* 2. &c. Vigiliarum præfatarum cùm quælibet ternarum horarum esset, prima *Noctis* vigilia, incipiebat ab hora sexta vespertina, ultima verò sexta matutina terminabatur: Cornuumque vel tubarum sonitu quælibet indicabatur, ut sciri facilè posset, quota esset vigilia, Alex. ab Alexandro *Genialium dier. lib.*1. *cap.*12. Apud Hebræos Nox, opposita diei artificiali, quem à Solis ortu inchoantes in Solis occasu termi-

terminabant, similiter in 4. quaterniones, seu majores horas, *Vigilias* dictas dividebatur. Quarum prima, *Caput vigiliarum* vocitata, seu *Principium vigiliarum*, Threnorum *cap. 2. versu* 19. *Surge, vociferare in nocte, in principio vigiliarum*: Secunda, *Vigilia media*, Judicum *cap. 7. versu* 19. *Adveniens itaque Gidhon & centum viri, qui cum ipso, ad extremitatem castrorum illorum, principio vigiliæ mediæ*: Non quòd tantum tres *Noctis* vigiliæ essent, ut Drusius *in loc.* contendit, sed quia secunda hæc vigilia ad mediam noctem pertingebat, dicta. Tertia, à media nocte initium ducens, ad tertiam matutinam, se extendebat, memorata Lucæ *cap.* 12. *versu* 38. *Etsi venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit*. Quarta dicta *Vigilia matutina*, Exodi *cap.* 14. *versu* 24. sexta matutinâ finiebatur. Hujus mentio Matthæi *cap.* 14. *versu* 25. Græcè eædem, in Novo Test. vocantur, Ὀψὲ, Μεσονύκτιον, Ἀλεκτοροφωνία & Πρωὶ, id est, *Vesper, Media nox, Gallicinium* & *Manè*, Marci *cap.* 13. *versu* 35. Apud varias Gentes autem *Nox* magna in veneratione fuit, unde Athenienses, & Libyes, præter Judæos, à Sole occaso initium diei duxere, ut Stobæus ex Nic. Damasceno refert *Serm.* 165. Quos Germanos imitatos esse, docet Tacitus *de Mor. Germ.* *Nec dierum numerum, ut nos, sed Noctium computant. Sic constituunt, sic condicunt, ut Nox ducere diem videatur.* V. Lindebrogium *in Vocabul. ad LL. Germanicas.* De Gallis idem testatur Cæsar *lib.* 6. ubi simul causam reddit, *quòd à Dite Patre prognatos se prædicarint.* Atque hæc ex Mundi prima origine Gentilibus tradita videntur, cùm tenebræ primò incumberent terræ, antequam lux fieret. Quò respexit Hymnographus antiquus *Hymno Noctis*,

Νύκτα θεῶν γενέτειραν ἀείσομαι, ἠδὲ καὶ ἀνδρῶν,
Noctem concelebro genetricem hominumq; Deûmq;

Sed & vetustissimum esse Arabum institutum, in ratione temporum non dies, sed *Noctes* putare, Abraham Ecchellensis tradit in *Histor. Arabum cap.* 11. rationemque reddit, quòd à Neomenia suas supputationes exordiantur & Lunam, noctis Dominam, sequantur. Iidem creationis opus etiam à vespere incepisse, ex his S. Scripturæ verbis colligunt: *Factumque est vespere & manè dies unus*, qua de re V. infra in voce *Vesper*. Similiter, præter Gallos olim ac Germanos, jam memoratos, Francos quoque aliosque populos Septentrionales, spatia temporis, non dierum sed noctium numero distinxisse, ac finiisse, testantur Leges, Salica, Bajovar. Ripuar. Capitulare Pipini Regis Italiæ, Lex Longob. pluribus in locis. V. quoque Capitulare 3. Ludovici Pii A.C. 819. *cap.* 1. Capitulare Caroli M. *lib.* 3. *cap.* 45. Edictum Pistense Caroli Calvi, *cap.* 33. Formulas vett. Bignonii *cap.* 38. Formulas vett. secundùm LL. Rom. *cap.* 40. &c. Hinc & Charta Caroli M. pro Monasterio S. Dionysii apud Dubletum *pag.* 709. *Si quis verò contra præcepta anteriorum Regum, vel nostra aliquid facere, vel contraire voluerit, hunc Missus noster vel Comitis super* Noctes *viginti una ante nos per bannum nostrum venire faciat in rationes contra Missos S. Dionysii & Foleradi Abbatis.* Notitia vetus ex *Tabul.* Perliensi: *Proinde taliter Fredelono judicatum fuit, ut tale testimonia arremisset in proximo mallo, post* 40. Noctes, *quem ipse Comes in Augustidunense tenet, ut secundùm Legem suam Salicam adprobet, sicut superiùs postulavit, aut faciat, quod lex est.* Anonymus *in Vita* Sancti Goaris *cap.* 11. *Quot* Noctes *habes infans iste?* Apud Saxones item obtinuisse, colligitur ex Speculo Saxon. *lib.* 1. *art.* 2. 67. Islandos, per *Noctes*, natalitiorum ætates computare, auctor est Olaus Wormius *in Fastis Dan.* Etiam inducias, per *Noctes*, dinumeratas suo ævo testatur Gaufredus Vindocinensis *l.* 2 *Ep.* 27. *In hoc tamen non* Noctes, *secundùm consuetudines Laicorum, sed secundùm instituta Canonum, inducias postulamus.* &c. du Fresne *Gloss.* Habuerunt porro hoc tempore quoq; sua sacra Romani, qualia Baccho sacra, quæ teste Servio ideo quoq; *Nyctelia*, appellata sunt. Hinc A. Gellius *l.* 3. *c.* 2 *suprà cit.* *Sacra sunt Romana*, inquit, *partim diurna, partim nocturna: Sed ea, quæ inter* Noctē *fiunt, diebus addicuntur, non noctibus* &c. Apud Græcos quoq; teste Aristophane, eidem Baccho, litatum est, ut & Erinnysi, quæ Σεμναὶ θεαὶ dictæ sunt. Athenis, tempore nocturno Æschylus tamen solas Erinnyes, nocturno sacrificio, *Nocte* mediâ offerri solito, placari solitas fuisse docet, *in Eumen. p.* 275.

Καὶ νυκτίσεμνα δεῖπν' ἐπ' ἐσχάρᾳ πυρὸς
Ἔθυον ὥραν οὐδενὸς κοινὴν θεῶν.

In quæ verba Scholiastes: Ἐν γὰρ τῷ μεσονυκτίῳ, inquit, μόναις Ἐριννύσιν ἀπάρχονται. *In media nocte solis Erinnysi primitiæ offeruntur.* V. eundem *in Oedipo Col.* Nec omittendum, Tribunos plebis *Nocte* non minùs, quam interdiu, januas, tanquam asyla miserorum, Romæ debuisse habere apertas, unde abnoctare illis non licebat: quum illorum officium esset, suâ præsentiâ atque intercessione, injuriam Populi prohibere. Livius tamen scribit, Tribunos in Siciliam missos ad P. Scipionem ex illa Ins. retrahendum, nisi tum nondum Lex hæc lata fuerit, vel quod verisimilius, lege fuerint soluti. V. Gellii *Notas in loc. cit.* &c. Quæ v. de *Noctis*, apud gentes varias, prærogativa retrò diximus, confirmat pluribus Matth. Berneggerus *in Taciti Germ. quæst.* 53. ubi hodieque apud Germanos veteris consuetudinis vestigia superesse monstrat, cùm feriarum quarundam nomina à *Nocte*, non die, sumantur, diesque illi 12. qui Natalem Christi sequuntur, appellentur *die Weyhenächte*, quasi *sacratæ noctes*: & Lupercales illi dies, qui tempus Quadragesimæ præcedunt, *Fasnacht*, tanquam, *noctes jejunio vicinæ*. Idem ex antiquissimo illo Gentium more, Bohemos, Polonos, Silesios, Marcomannos, alios, à Solis occasu ad proximum Solis occasum diem ducere, eorumque priori horologia, cùm Sol occubuit, 24. ictus edere, qui vigesimæ quartæ horæ, id est, totius diei, finem indicent, narrat. V. quoque Cujacium *Observationum lib.* 15. *cap.* 32. & Bodinum *de Republ. lib.* 4. *cap.* 2. Nec omittenda semilucentium temporum consuetudo, quâ Dominus, cùm vassallo Feudi possessionem renuntiat, *trium noctium* illi solùm spatium possessionis indulget. Docet id Dudo Sanquintinus *Histor. Norm. l.* 3. *Rex deceptricibus querimoniis instigatus, precatus est Bernardum, ut daret sibi consilium his rebus. Tunc Bernardus; Mitte legatum ad Hugonem Ducem Magnum, qui Bajocensia rura illi contradicat & non possidere plusquàm* tribus noctibus, *& dicat non tenere ea se ampliùs, quia malo usus est consilio* &c. Quomodo verò *Noctium* & Dierum magnitudinem indagaverint Romani, legas apud Plinium *l.* 36. *c.* 10. quem vide, ut & Dalechampium *Notis ad eum.* De more Areopagitarum, *noctu judicandi*, cœterorum Atheniensium *noctu consultandi*; Romanorum, *noctu convivandi & spectacula edendi*; Spartanorum *noctu sine tædis ambulandi, reis item capitale supplicium irrogandi*, aliisque, V. apud Alex. ab Alex. *Genial. dier. lib.* 3. *cap.* 5. Casaubonum *ad Suetonium Domitiano cap.* 4. Alios, & infrà *Vesper*.

Nox Prima, primo die posterior fuit, uti videbimus infrà, in voce *Vesper*. Medio ævo Jus *primæ Noctis* in ascripititios seu servos glebæ, vulgò *Bathinodium*, quasi *Bednood*, i. *Lecti necessitas*, à Dominis urgebatur, quod erat præstatio pro redemtione primæ noctis nuptiarum, à servis exigi solita: cujus vestigia etiamnum superesse, in Belgii, Frisiæ & Germaniæ aliquot tractibus, docet Dan. Papebrochius ad *Vitam* S. Foranni Abbatis Walciodor. Similiter in Anglia villanos, pro filiabus suis, ne illarum pudicitia à Dominis libaretur, Nuptiali nocte, 32. denarios iis solvere consuevisse olim, discimus ex Bractono *lib.* 2. *cap.* 8. §. 2. Vet. *Scheda* apud Spelmannum, Aliis. Apud Scotos vero insanâ Eveni lege, cum prima novæ Nuptæ, etiam liberorum hominum, nox Proceribus per gradus deberetur, Malcolmus III. uxoris suæ precibus concessit, ut contumeliam illam Sponsus dimidiatâ argenti marcâ redimere posset, quæ pensio inde *Marcheta* appellata est, V. suprà in hac voce.

Nox Sacrata, quæ diem Paschatis præcedit, in qua Baptismus conferebatur, apud Augustinum *Serm. ad Catechum.* Senator *lib.* 8. *Epist.* 33. *Cùm die sacratæ Noctis preces Baptismatis cœperit Sacerdos effundere.* In ea viros & mulieres convenire olim in Templis solitos, ut precibus ibi invigilarent, velut exspectantes adventum Domini summo manè resurgentis, legimus apud Tertullianum *ad Uxorem lib.* 2. *cap.* 4. ubi eam hortans, ne post obitum suum viro nubat infideli, hoc inter alia adhibet argumentum: quòd talis maritus non patienter laturus foret uxoris suæ absentiam, in anniversario Paschatis pervigilio. Qui mos cùm in aliis quoq; & Martyrum Natalitiis successu temporis inolevisset, sensimq; in varios abusus degeneravisset; tandem sublatus est, uti diximus suprà, ubi de *Nocturnus Cœtibus*. Cœterum præconia *Noctis Paschalis* habes apud Rupertum Tuitiensem *de Div. Offic. lib.* 6. *cap.* 26 Sed & *Sancta Nox*, quæ Nativitatem Domini, quæque Pentecostem antecedit, dicta est, Helgaudus in *Roberto R. Francor.* *Sanctas Noctes h. e. Nativitatis Domini, sancti Pascha & Pentecostes, sic totas ducebat insomnes, ut nec sedens vel stans somnum caperet*, &c. V. Rabanum *de Institut. Clericor. lib.* 11. *cap.* 38.

Noxialis Stipes, Prudentio *Eculeus* dicitur. V. suprà *Eculeus*.

Noxii trecenti, cum auratis chlamydibus in arenam missi, apud Æl. Spart. *in Hadriano*, *Quum à Pharasmane ipse quoq; ingentia dona accepisset, atque inter hæc auratas quoque chlamydes, trecentos* noxios *cum auratis chlamydibus in harenam misit, ad munera ejus deridenda.* Solebant enim Noxii per amphitheatrum in auratis tunicis & purpureis togis traduci: *Donec confixi & flagellati & ingnem emittentes ex florida illa ac pretiosa veste conspicerentur*, Plut.

N U.

N. U. in notis antiquorum, *Non vir*: vel *non valet*, vel *non vacat*. NU. *Nuptias* denotat &c.

Nubes, in Sacris, à Deo sæpius adhibita reperitur, cùm Populo suo placuit se manifestare. Inprimis memorabilis fuit *Columna Nubis*, quâ Ægypto egressos Israëlitas Deus per desertum duxit. Exodi *cap.* 13. *vers.* 21, 22. *Dominus autem præcedebat eos, ad ostendendam viam; per diem, in columna* Nubis; *per noctem, in columna Ignis: ut dux esset itineris utroque tempore. Nunquàm defuit columna* Nubis *per diem, nec columna ignis per noctem, coram populo.* Ubi itaque columna illa stabat, ibi castrametandum erat; illâ progrediente, ipsi quoque faciebant iter, & proin, cùm Israëlitis apparuisset, statim post exitum, illa stationes eorum partiebatur: quarum secunda fuit in *Succoth*, tertia in *Etham*, quod situm erat in fine deserti, id est, in ultima solitudine, adjacente Mari Rubro. Licèt autem duplex videatur fuisse columna *Nubis* & *Ignis*, unam tamen fuisse apparet, ex Exodi *cap.* 14. *versu* 19. *Erat* Nubes *tenebrosa & illuminans noctem, ita ut ad se invicem toto noctis tempore accedere non valerent.* Ubi unam & eandem *Nubem* ab una parte, nempe Ægyptiorum, tenebrosam; ab altera autem lucidam, in gratiam Israëlitarum,

habemus. V. quoque Num. cap. 9. v. 21. Consentit Philo, *Fertur*, inquit, illo *tempore ingens accidisse miraculum, quale nunquam auditum fuerat post hominum memoriam. Præcedebat populum* Nubes *magna, in columnæ speciem, solari splendore lucens interdiu, noctu verò flammeo, ut ejus ductu, absque periculo erroris, incederent.* Ubi tamen, sine Scripturæ auctoritate, nubi illi solarem splendorem tribuit. De forma *Nubis* hujus deductricis, dubitare non sinit nos *columnæ* nomen: oportuit ergo columnæ fuisse similem, quantum ad rectitudinem & figuram, ut & quod ad crassitudinem angustam. Nam basis illius tantùm tegebat & obumbrabat Tabernaculum DOMINI. Quod ad altitudinem autem, oportuit valde porrectam esse cœlum versùs; Si enim in latum se admodum extendisset, liberum prohibuisset cœli & aëris aspectum: Nisi verò admodum excelsa fuisset, non potuisset longè lateque, quà se cumque castra porrigebant, conspici. Sed difficile explicatu, quomodo columna potuerit ardorem Solis de die ab Hebræis repellere; cùm enim maxima esset multitudo & latè extenderetur, oportuit figuram *Nubis* de die protegentis & castra eorum obumbrantis, fuisse expansam: quod etiam Psaltes testatur Psalm. 104. Ideò sunt, qui aliam fuisse *Nubem* protegentem, aliam dirigentem, velint; Alii Nubem illam ita à Deo directam dicunt, ut noctu exsurgeret in figuram pyramidalem igneam; die verò eâdem Dei virtute expanderetur in modum nubis. Materiam illius quod spectat, sine dubio & illa planè fuit extraordinaria ac miraculosa. Motorem habuit Dei Angelum, ut constat ex verbis Mosis cap. seq. *Tollens se Angelus Domini, qui præcedebat castra Israel*; nempe in ipsa nube. Unde Philo, *Credi*, inquit, *potest, aliquem è summi Regis præfectis, Angelum nube involutum, eos duxisse, quem nefas sit aspicere mortalibus oculis.* Ignis verò non verus fuit, sed rutilans fulgor (qualis apparet in nubibus densioribus, in quas se opportune radii Solares insinuant) quem sub noctem columnæ isti Deus indidit, & quidem tantum, ut omnibus Ebræorum castris illuminandis sufficeret. Ratio autem ductus ista videtur fuisse: Post extructum Tabernaculum, columna *Nubis*, quiescentibus castris, super Tabernaculo manebat; cùm movebatur autem, antecedebat castra. Et quia tribus Juda cum vexillo suo primum tenebat locum, idcirco vel super vexillum tribus Judæ, vel paulò ante ipsum collocabat se & versùs eum locum, in quem tendebat, universa castra iter suum dirigebant. Sed cùm quiescendum esset, recedebat à vexillo tribus Juda, & ab anteriore castrorum parte referebat se in medium castrorum locum, ut supra Tabernaculum resideret: quod, tam cùm quiesceret, quàm cum moveretur, semper medium tenebat locum. Cùm autem columna signum proficiscendi dedisset, tum jussu Mosis Sacerdotes filii Aaron clangebant tubis, ut Populus colligeret & convasaret sua, migrandi causâ, omnibusq; ad iter expeditis, levabant Sacerdotes arcam Domini: quâ elevatâ, dicebat Moses, *Surge Domine & dissipentur inimici tui* &c. depositâ verò, *Revertere Domine ad multitudinem exercitus Israel*, Numer. capp. 3. & 10. Quando cœperit, aut desierit apparere hæc columna, etiam non extra controversiam est. Quia mentio l. c. ubi agitur de tertia mansione, ejus primùm fit. Hieronymus hinc conjicit, tum primùm apparuisse, *Epist. ad Fabiolam de XL. mansion.* Defecisse autem alii volunt post mortem Aaronis, utpote Scripturâ de illa in posterum silente. Sed neutrorum ratio solida, namque & deportationis ossium Josephi mentio fit in tertia demum statione, cùm tamen necessarium sit, ea ex Ægypto fuisse allata: Nec verum est, quod dicunt de silentio Scripturæ, post mortem Aaronis: cum Deuteronomii cap. 33. vers. 4. columnæ iterum mentio fiat, Mose morti jam proximo. Probabilius proin, uti Deus ab initio peregrinationum hanc directionis suæ tesseram Israëlitis dare voluit, ita ad finem usque perdurasse. Alia fuit *Nubes*, sed & illa à Deo miraculosè excitata, *in cujus densitate* se ad Mosem venturum, dicit Deus Exodi cap. 19. versu 9. atque quæ *cooperiebat montem*, vers. 16. in quo Legem Populo promulgavit. *Nubes* enim, quæ interdiu Israelitas comitabatur, non dicitur *Nubes densa* vel *caliginosa*, ut hæc, neque in monte subsistebat, sed incumbebat castris Israelitarum &c. V. Andr. Rivetum *Exercitat. in Exod. ad loca cit.* Nec eadem fortè cum *Nube*, & *Igni* sive *Nube*, medio sinu igneam speciem complexâ, quæ ex nube illa divinum in modum coruscabat, atque Arcæ Propitiatorium opplebat. Inter Cherubinos enim sedes ac thronus Dei erat, qui locum istum gloriâ implebat suâ, cujus externum symbolum erat *Nubes & Ignis*, quæ inde *Gloria* Dei appellantur, Exodi cap. 40. vers. 33, 34. coll. Num cap. 9. vers. 15. eo quod hic sive ignis sive lux gloriosum præsentiæ ejus symbolum esset, V. Exodi cap. 24. vers. 16. Num. cap. 16. vers. 42. & conf. Lucæ cap. 2. vers. 9. Matth. cap. 17. vers. 5. Actor. cap. 7. vers. 55. & cap. 22. vers. 6, 11. Apocalyps. cap. 14. vers. 14. Atque hic locus supra arcam, quem Cherubinorum alæ amplexu suo incingebant, & *nubes* illa augustum in modum mediam adimplebat, propria Numinis sedes erat, *Quia in* Nube *appareo super operculum illud* &c. Levitici cap. 16. versu 2. *Dominus Rex factus est sedens in Cherubinis*, Psalm. 99. vers. 1. In quo visibili signo erat præsens ac petentibus dabat responsa. Exodi cap. 25. vers. 22. & Numer. cap. 7. vers. 89. Hebræis שְׁכִינָה seu *gloriosa Dei in terris habitatio*, quam Judæi tantopere celebrant. Cùm verò in Tabernaculo omnia Mystica essent, *Nubes*, inque ea Ignis species, quid nisi Divinæ Naturæ in vili Carne inhabitationem testabantur? quam tamen igne suo & divino fulgore impleturus, atque ex humano corpore, tanquam ex adyto, certissima responsa daturus foret. *Sermo caro factus est, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, & habitavit in nobis: Et vidimus gloriam ejus* &c. V. Franc. Burmannum *Synopsi Theolog.* Part. I. Lib. 4. cap. 14. §. 21. 22. 23. & 29. De Baptismo v. in *Nube* & Mari, cujus mentio 1. Cor. 10. Jo. Seldenum *de Synedr. Lib. I. c. 3.* Atque hinc fortè ortum, quòd *nubes* coluisse Judæi crediti: de quibus Juvenalis *Sat.* 14.

> *Quidam sortiti metuentem Sabbatha patrem,*
> *Nil præter* Nubes, *& cœli numen adorant.*

Quod idem de Christianis existimatum. Unde de utrisque Tertullianus, *Apologet. cap. 24. Alius, si hoc putatis, nubes numerat orans, alius lacunaris.* Nisi hoc malis inde accessere, quòd oculis in cœlum sublatis orare soliti utriq;, unde Gentilibus occasio ista fingendi nata. At Socrates apud Aristophanem disertè *Nubes* vocat *σεμνὰς θεὰς, venerandas Deas*, illasque cùm Aëre & Æthere sic affatur,

> Ὦ δέσποτ' ἄναξ, ἀμέτρητ' Ἀὴρ, ὃς ἔχεις τὴν
> γῆν μετέωρον,
> Λαμπρός τ' Αἰθὴρ, σεμναί τε Νεφέλαι
> βροντησικέραυνοι,

in *Nub.* Qua de re V. Ger. Jo. Vossium *de Orig. & progr. Idolol. lib. III. cap. 13.* ubi de *Nubibus*, illarumque multiplici utilitate, triplici inprimis effectu, *Pluvia, Nive & Grandine* complura.

Nubes super supercilia, apud Philos. *Histor. Animal.* ubi de leone, πρὸς τὰς ὀφρῦς καὶ τὴν ῥῖνα ἐπὶ τὸ μέτωπον, ὥσπερ ἐπινεφὲς ἐπισκύνιον, *superciliis & naso subfrons, tanquam nubes incumbit:* eleganti metaphorâ vocatur episcynii in ira demissio, quo & oculi pars obtegitur, & vultus, tanquam nube obductus, fit tristior & morosior. Hinc de Ismene Sophocles, in *Antigone vers.* 533.

> Νεφέλη δ' ὀφρύων ὕπερ αἱματόεν
> Ῥέθος αἰσχύνει ——
> Nubes *autem super supercilia cruentam*
> *Faciem deformat* ——

Et Euripides *in Hippolyto*, de nutrice Phædræ,

> Στυγνὸν δ' ὀφρύων νέφος αὐξάνεται,
> *Tristis superciliorum* nubes *augetur.*

Et in ejusdem *Electra* Clytemnestræ imputatur, quòd, cùm res Trojanorum male cederent, illam viderent *συννεφοῦσαν ὄμματα*, *oculos obnubilantem.* Et in *Phœnissis*, Regem Creontem *συννεφῆ, nubilosum*, i. tristem & morosum appellat Chorus. Quale illud Ciceronis *Orat. 37. in Pisonem, Frontis tuæ nubeculam pertimescerem.* Et Horatii *ad Lollium l. 1. Epist.* 18.

> *Deme supercilio nubem* &c.

V. Boch. *Hieroz. Part. prior. L. III. c. 2.* & suprà in voce *Episcynium.*

Nubunanga, Rex Japoniæ celebris. Cùm enim Japonia in 53. Regna divisa, uni paruisset olim Monarchæ, quē *Dairum* appellabāt: horum auctoritas jam inde ab A. C. 1500. propter intestina dissidia, multū diminui cœpit, Regesq; Provinciarum passim rebelles, propria sibi constituere Regna. E quibus præcipu⁹ fuit *Nubunanga*, Rex Voaris, qui captâ urbe Meaco, A. C. 1570. potentissimus totius Japoniæ Rex evasit; ita tamen, ut adhuc Dairi auctoritatem agnosceret. Ei successit eodem titulo Taxiba Quaba Condon⁹ A. C. 1586. Quem cùm excepisset Taikosamma, Imp. hic Japoniæ à Dairo, sponte se abdicante, declaratus, A. C. 1600. novam Monarchiam condidit, Georg. Hornius *Orb. Imper. p.* 311.

Nuca Johannes, ultimus Justitia Aragoniæ, securi percussus annuente Philip. II. Hispan. Rege. Fuit autem *Justitia Aragonum*, Magistrat⁹ in eo Regno supremus, coram quo Reges in genua procumbere, & capite aperto jurare tenebantur, se omnia privilegia & leges Aragonum sanctè observaturos; quo facto formula hæc pronuntiabatur à Prætore nomine Populi: *Nos qui tanti sumus, quanti vos & plus quam vos possumus. Regem vos eligimus his atq; his conditionibus, inter vos & nos unus est majore imperio, quam vos.* Apud eundem Rex à quolibet subditorum suorum poterat accusari, eratq; penès eum absoluta potestas explicandi leges, cui explicationi sine ulteriore provocatione erat standum. Quod frænum potentiæ suæ impositum ægrè ferentes jam antiqui Aragoniæ Reges variis artibus Magistratûs hujus vim enervare ac tandem evertere conati sunt. Igitur A. C. 1469. specioso libertatis titulo impetrarunt, ut quotannis instituerentur Censores, qui examinarent Justitiā; inter multos Censores facilè aliquos sibi conciliare posse rati, quorum auxilio tam formidabilem sibi potentiam infringerent. Constitutum ergo fuit Collegium XVII Virorum titulo *Inquisitionis*, cui Justitia Aragonum quotannis rationem factorum reddere teneretur. Tandem Philipp⁹ II. Anton. Perezio, qui intimus ei Secretarius fuerat, in Aragoniam patriam, ob iram Regis, profugo, & à Philippo ad Justitiam provocante, cùm à Justitia, tanquam suspecto, ad Collegium Inquisitionis provocasset hocq; etiam modo nihil efficeret, exercitu comparato, Cæsaraugustam expugnavit, antiquisq; Aragonum privilegiis subversis, *Nucam* securi percussit, post sublatum Libertatis vindicem, reliquis in servitutem redactis, A. C. 1591. Idem p. 171. & 187. V. quoque *Lexic. Univ. Tom. I.* in voce *Justitia.*

Nucaretum, vulgò *Narroy*, locus est Galliæ, in pago Vabrensi, in Comit. Scarponnensi, vett. Tabb. memoratus, apud Hadrian. Valesium *Not. Gall.* in voce *Vabrensis pagus*.

Nucatæ, in vet. *Inscr.* NUCATÆ DE SELECTIS EX X. L. PROFUNDANTUR. ubi vulgò malè scriptum, MICATAS: Græcis καρυωταὶ sunt, *caryotæ* quoque Solino, h. e. *caryotæ palmæ*, quod integrum est, ut Græcis καρυωτοὶ φοίνικες. *Caryotæ* absolutè Ovidio,

Hoc linitur sputo Jani caryota Calendis.

Sparsionis certè nucum, in dedicationibus statuarum & tumulorum solemnibus frequens mentio. Hic *Nucatas*, i. caryotas palmas ex denariis quinquaginta profundi spargique jubetur, Salmasius *ad Solinum pag.* 1319.

Nuces, inter pueriles lusus, numerantur Martiali *lib.* 13. *Epigramm.* 1.

Hæc mihi charta nuces, hæc est mihi charta fritillus.

Et *lib.* 14. *Epigramm.* 18.

Alea parva nuces & non damnosa videntur:
Sæpe tamen pueris abstulit illa nates.

Qui Saturnalibus inprimis iis indultus. Unde *Saturnalitiæ nuces*, eidem *lib.* 5. *Epigramm.* 30.

Commodius nisi fortè tibi, potiusq; videtur,
Saturnalitias perdere, Varro, nuces.

Variè autem id fiebat, ut infrà videbimus addo hic saltem *castellatis nucibus ludendi* modum, Suetonio memoratum *Augusto cap.* 83. *Animi laxandi causâ modò piscabatur hamo, modò talis aut castellatis nucibus ludebat.* quod genus lusionis ex veteri consuetudine pueri nostri hodieque usurpant, cùm viz. ut Ovidius ait, *suppositis additur una tribus* &c. Atque hinc *Nuces spargendi* ritus, in Nuptiis. Sponsâ enim in thalamum apud Romanos deductâ, foribusque occlusis, Juvenus aderat cum nucibus, quas cum strepitu, fremitu, cantu spargerent, uti legere est apud Virgilium & in *Epithalamio* Catulli. Non tam, quia quasi tripudium faciunt jactæ nuces; vel quia putamine, cute, testâ, corio medullam tegentes, pari munimento a conjugibus fœtus protegi indigitant: quàm ut omittendas esse animi laxationes novaque œconomiæ studia auspicanda, hoc modo Vett. testarentur. Certè Persius per illa verba,

—— *Nucibus facimus quæcunq; relictis,*

è primori ætate egressionem denotat. JC. Scaliger *Poëtic. lib.* 3. *cap.* 101. Sed & *sparsio nucum* inter stratagemata, hoc enim modo non paucas urbes atque inter illas Ambianum, Picardiæ metropolim, ante finem præt. seculi, ab Hispanis, captam esse, legimus. Contra *nucibus* Casilini tempore obsidionis, vixere: *quas fusas ab Romanis castris, quum medio amni ad Casilinum defluerent, cratibus excipiebant*, apud Livium *lib.* 23. *cap.* 9. &c. De *Nucum sparsione* in Dedicationibus, alibi. V. plura infrà, in voce *Nux*.

Nucetulum, vel *Nucetellum*, vel *Nucetum minus*, vulgo *Noisiel*, item *Noisel* & *Noiseau*, ut & *Noisi le petit*, locus est Galliæ, in agro Parisiaco, quem Urbanus II. Pont. *in literis A. C* 1097. *Nucetum minus*: Eugenius III. *in lit. A.* 1147. & Lucius P. anno 1184. *Nusiellum villam* corruptè nuncupant. Haud procul à *Nuceto*, de quo *infra*. sic Carentonio suum est Carentoniolum, villa *Charenteau* vulgò dicta: Campiniaco magno *Champigni*, proximum est Campiniacum parvum seu Campiniacellum, villula *Champignel* vocata &c. Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Nucetum, vulgo *Noisi*, vel *Noisi le Grand*, ad differentiam *Nucetuli* de quo modo, Villa Galliæ Regia quondam, regnante apud Francos Childerico, nepote Clodovei Magni, ante annos 1100. in agro Parisiaco, à nuceto suo appellationem trahens. *Nusiacum villam* Eugenius III. *in literis anni* 1147. numerat, inter Ecclesias Parisiensis Monasterii S. Martini. Henricus Francorum R. *in dipl. anni* 1060. *Noisiacum super Maternam*, (id est, *Matronam*) *situm* vocat. *Noisiacum Magnum* vetus ac recentius polyptychon appellat atque in Decanatu Latiniacensi ponit. *Nucetum* genuinâ voce effert Gregorius Turon. *Hist. Franc. lib.* 5. *cap.* 40. cùm ait: *Ipse Rex* (Chilpericus) *Calam Parisiacæ civitatis villam advenit. Regina* (Fregedondis) *vinctum jussit eum* (Chlodoveum) *transire Matronam fluv. & in villa, cui Nuceto nomen est, custodiri: in qua custodia cultro percussus interiit, ipsoque in loco sepultus est.* Nempe hic Chlodoveus, jussu Fregedundis novercæ, ab uno è custodibus suis cultro percussus ac sub stillicidio Oratorii sepultus est: In vico autem Cala, transeundus est Matrona, ut ad *Nucetum* ripæ ulteriori fluminis adjacens perveniatur. Aliud *Nucetum*, seu *Nuciacum*, vulgò *Nuciacum Siccum*, Gall. *Noisi le Sec*, quòd nullis aquis irrigetur, in eodem agro est, in Decanatu Monasterioli. Aliud fluvio Ederæ adjacens, in Briegio, inque Parisiorum finibus, non procul à Castro Braja Com. Roberti situm est, & *Noisi* quoque appellatur. Vocatur hoc *Nucium*, h. e. *Nucetum superius*, in Actis Synodi Suessionicæ an. 862. habitæ, atque inter villas numeratur ad Regale Monasterium S. Dionysii pertinentes, ut hodieque pertinet. Ita autem dicitur à situ, positus enim vicus est trans montes Parisiorum suburbanos non longè à sylva Bungiensi vel Liberiacensi: Sicut Clippiacum in Alneto *Gesta* Dagoberti Francorum Regis, eandem ob causam, *Clipiacum superius* nuncupant, ut distinguant à Clipiaco Sequanæ apposito. Aliud ejusdem nominis, in eodem Parisiorum agro est inter Carolivennam & Villam Petrosam, trans Sequanam fluv. vulgò quoque *Noisi*. Item villa ad ripam fluminis Isaræ, in Bellovacis, inter Morantiacum *Morancy* & Bellum Montem, nec longè à Lusarcha *Lusarche* & à Camiliaco vel Camliaco *Chambly*, unde pago Camliacensi *in Gestis* Dagoberti Regis attribuitur. Item vicus, qui *Nosiacus Siccus* dicitur, circa Melodunum castrum, *in lib. de vita Burchardi Comitis*, &c. Ut alia omittam, quæ omnia à *nucum* copia appellationem traxere. Inprimis ad Briegensem Matronæ ripam, cui rei indicio sunt vici, *Nucetum majus*, ac *Nucetum minus*; Item vicus dictus *ad S. Germanum de Nucibus*, vulgò *S. Germain de Noyers*, & alius, appellatus *ad Nucem*, vulgò *le Noyer*, nec non Malanoda, *Malenoue*, hoc est *Malum Nucetum*, vicus Monasterio insignis. V. Hadrian. Valesium *Not. Gall.*

Nucinea Ligna, arte colorem nitoremque accipiunt. Unde hodieque mensæ & alia intestina opera ex *nuce* facta, oleo unguntur, & linteis fricantur, ut splendeant. Et certè mensæ ex hoc ligno etiam olim in pretio, præcipueque ex nuce montana. Strabo *lib.* 12. Ἡ δὲ Σινωπῖτις καὶ σφένδαμνον φύει, καὶ ὀρεινὴν κάρυον ἐξ ὧν τὰς τραπέζας τέμνουσι, *Sinopæa autem regio etiam nucem fert montanam, ex qua mensæ conficiuntur.* Itaque apud Romanos quoque, sed priusquam citreæ, h. e. θύιναι, in notitiam luxuriæ venissent. V. Satyricum in illis,

—— —— *Si fortè nucem dejecerat Eurus.*

Ubi *nucinas mensas* vetus Scholiastes vocat, quæ ex *nuce* fiebant. V. Salmasium *d. l. p.* 1040. & 1041.

Nucleus Scriptori erudito *lib.* 2. *Contra Jovinianum*, memoratus, his verbis: *Rarò jejunate, crebriùs nubite. Non enim potestis implere opera nuptiarum, nisi mulsum & carnes &* Nucleum *ingesseritis, viribus opus est ad libidinem*: quid sibi velit, non satis se videre ait Erasmus, nisi quòd quidam *nuclei* putentur ad Venerem facere. Gronovius accipit per synecdochen, pro quibusvis fructuum deliciis. Martialis *lib.* 11. *Epigramm.* 87.

Mella dari nucleosq; jubet dulcesq; placentas,
Et quidquid pueros non sinit esse truces.

Volucri equo Prasino *passas uvas & nucleos*, in præsepe posuisse Verum, refert Julius Capitolinus. Gilda *in Querolo*, *Quas illis sannas, quos rhonchos videas, nisi nummos asperseris? Nam si insuper nuces & sorba dederis, totum pupillum ceperis.* Quem locum absurdum & penè ἀπροσδιόνυσον queruntur Eruditi. Propriè convenit in eos, qui pupillos venabantur, sive bonorum causâ sive ob florem ætatis. Semper enim expositum fraudibus simplex & incautum hoc genus: unde Verris dictum quoque emanavit, *Pupillos & pupillas certissimam esse prædam Prætoribus.* Plautus *Asinar. Anceps quando concinnavis aream, offundis cibum. Aves assuescunt. Necesse est facere sumtum, qui quærit lucrum.* Sic, inquit, si munusculis hujusmodi captaveris pupillum, totum cum capies & in potestatem rediges. Serenus Sammoniacus eadem etiam Medicinæ causâ pueris data indicat:

Proderit & pueris, quos dentis origo fatigat,
Castaneas coxisse nuces & sorba vetusta.

Quam purpuram ex aliquo antiquiore quoque sumsisse videtur. Nam, ut apparet, id proverbium inde translatum in quosvis jactare est, qui monentur escam imponere hamis illam quam appetant pisciculi. Acerbos, inquit, habebis, nisi nummos dederis: quòd si præter hoc etiam convivia & ciborum delicias præbueris facies dulcissimos & planè tuos, eodem eventu, quo *nucibus* & sorbis pupillos demerentur. V. Gronovium *Observ. in Eccles. cap.* 19. De *nucleo* uvarum, quem Græci & γίγαρτον, & oleatum, quem γίγαρτον, vocant, V. Casaubonum *ad Octavium Suetonii cap.* 76.

Nudandi Pectus, in humilitatis signum, mos occurrit apud Suet. *Octavio c.* 52. *Dictaturam genu nixus dejectâ ab humeris togâ, nudo pectore deprecatus est*: i. e. τῷ γυμνῷ στέρνῳ ἱκετεύων, ut ait Plut. Apud Hebræos quoque & Græcos in frequenti usu, quos in omni graviore incommodo vestes lacerasse, ex omnibus Scriptoribus notum. V. Alex. ab Alexandro *Genial. Dier. l.* 2. *c.* 19. Sed & *Nudi*, ad Gymnica certamina descendebant olim Athletæ, ex Herculis instituto, uti docet Apollonius, cum Gymnosophistis Ægyptiis disputans, apud Philostratum *Vita Apollonii lib.* 6. & ipsum certaminum nomen indicat. Et quidem antiquissimis temporibus, cœtera *nudi*, ζώματα tamen habebant circa corporis velanda: at, postquam illo in agone soluto Orsippus impeditus victusque est, in posterum penitus nudi esse cœperunt: factum autem id paulo post 14. circiter Olympiadem, uti habet Eustathius *Commentar. ad Homerum Il.* Ψ. qui ab eo tempore Γυμνασίας nomen increbuisse addit. Paschalius tamen rem aliter refert ex Etymol. γυμνάζω. Clem. Alexandrino *Pædagog. lib.* 3 *cap.* 5. & Q. Calabro *lib.* 4. quem vide *Coronarum lib.* 6 *cap.* 14. Ut autem id de reliquis Athletis habuerit, in Musicis Certaminibus, *nudi* non prodibant, sed coronati, quâ quisque coronâ, aureâ laureaque poterat, Idem *l.* 6. *c.* 12. Neq; verò viros solùm, sed & virgines in palæstra nudari, Lacedæmone inprimis, moris fuit, quem Platoni *in libr. de Rep.* approbatum, meritò reprehendunt, quotquot *nuditatem* homini in pœnam, ignominiam & scandali occasio-

occasionem servire, habent perspectum. Unde apud ipsos olim Persas *nudum* conspexisse hominem capitale erat, qua de re V. Alexandrum suprà laudatum *lib. eod. cap.* 25. Quanto sceleratius in Ecclesia Dei, oborti quidam, olim hodieque, Hæretici impudentissimi, Floriniani, Gnostici, Carpocratiani, Adamitæ, Anabaptistarum nonnulli, Alii, in cœtibus suis nudi esse consuevere. Inter quos Priscillian⁹ inprimis memorandus, quem *Evodius vir acer ac severus* (à Maximo Tyranno Treviris tum agente ad id delegatus) *gemino judicio auditum, convictumque maleficii, nec diffitentem obscœnis se studuisse doctrinis, nocturnos etiam turpium fœminarum egisse conventus, nudumque orare solitum, nocentem pronuntiasse — Imperator* dein *cum sociis capitis damnasse* legitur, apud Sulpicium Sev. *Histor. Sacr. lib.* 2. Quam in rem V. plura, apud Jo. Fo besium *Instruction. Historico Theologic. lib. I. c.*37. Addam saltem insignem hunc de *Nuditate* hominis lapsi locum Franc. Burmanni, *Synopsi Relig. Christ. Part. I. lib. 2. cap. 7. §. 4. Apparuit mox à lapsu nuditatis sensus, & pudor, qui quidquid pudendum in homine extare arguebat, quale in primævo Dei opere non sine conditoris contumelia cogitari potest. Unde naturalia velare, velut libidinis stimulis impar, instituit: quæ nihil, nisi peccati in membris jam dominantis, erubescenda confessio erat, quibus viz. abeunte spiritu ducatus jam cesserat.*

Nudi Pedes, viriles magis, quàm in calceis, verba Tertull. *de Pallio.* Ubi, si quid calceatus inducitur à palliatis, sandalia esse, non calceos, quæ res mundissima est: frequentiùs tamen nihil calceatùs inducere, sed *nudipedes* agere, hocque virile magis esse, ait, Clemens Alex. *Pædag. lib. 2. cap.* 11. Ἀνδρὶ δ' αὖ μάλα ἁρμόδιον ἀνυποδησία, πλὴν εἰ μὴ στρατεύοιτο, καὶ γὰρ πῶς ἐγγὺς τῷ ὑποδεδέσθαι τὸ δεδέσθαι. Ἀσκητικὸν δέ γε ἐστι γυμνοῖς χρῆσθαι τοῖς ποσὶ καὶ πρὸς ὑγείαν καὶ πρὸς εὐκολίαν, ἔνθα μὴ ἀνάγκη ἐς ἀγκύλας. De Cynicis autem loquitur Tertullianus, qui, si quid calceatus inducebant, soccis aut blautiis calceabantur, pluribus tamen ex his *Nudipedalia* magis celebrantibus. Ideò dixit, pallio Cynico amictos, si quid calceatùs gererent, mundissimum opus esse, *nudos* tamen magis pedes habere, h. e. ἀνυποδήτους. Nam Cynici plerumque tales, ut Ascetæ: nihil autem ἀσκητικώτερον, quàm ἀνυποδησία, quæ propria erat Cynicorum & omnium Philosophorum, qui paulo austeriorem ascesin profiterentur. Aristophanes *in Nubibus.*

Αἰβοῖ πονηροί γ' οἶδα τοὺς ἀλαζόνας
Τοὺς ὠχριῶντας, τοὺς ἀνυποδήτους λέγεις.
Ὧν ὁ κακοδαίμων Σωκράτης καὶ Χαιρεφῶν.
Vah mali, novi arrogantes illos,
Illos pallentes, illos nudipedes ais,
Inter quos infelix Socrates & Chærephon.

Eandem quoque ἀνυποδησίαν Pythagoristæ exercebant, sed omnium maximè Cynici Philosophi. Lucianus de Cynico, αὐχμῶν, ἀχίτων εἶ, ἀνυπόδητος, *nudipesus* V. & Dionem Chrysostomum in ea ἀεὶ χειμῶνος. Quare errat vir eruditus, qui *pedes nudos magis* hic de soleatis accipiendos censet, quorum pedes intecti & nudi. Nam solea pedem non tegebat, sed plantam pedis tantùm. Tacitus *Annal.* 2. de Germanico: *Pedibus intectis pari cum Græcis amictu* Græci quoque, cum res Romanas tractant, ἀνυποδήτους interdum vocant non qui prorsus carent calceatu, sed qui calceos Romanos non habent, licèt Græcanicas soleas induti sint. Nam ὑποδήματα propriè calceos vocabant, ad distinctionem σανδαλίων. Sed hoc loco ita accipi neutiquam potest cùm hoc sensu Græci omnes ἀνυπόδητοι essent, utpote cū soleis & crepidis incedentes &c. Philosophos hos secuti Ascetæ Christiani non solùm more illorum, humillimâ & vilissimâ veste, qualis erat τρίβων Philosophorum, contecti contentique agebant, sed & *Nudipedalia* sibi omni tempore indicebant, ut de Heracla Presbytero narrat Eusebius: Quod tamen totum tum arbitrarium erat, utpote nondum ulla Ascetarum πολιτεία, qui *Monachi* postea dicti sunt, certis legibus ac regulis, prisco illo ævo constitutâ, licèt inde originem accepisse sit exploratum, ut pluribus exponit Salmasius *Commentar. de orig. vitæ Monasticæ.* De *Nudipede* Leviro apud Hebræos, qui Fratriam ducere semenque Fratri defuncto excitare renuebat, suo loco. V. quoq; Sam. Bochartum *Hierozoici lib. II. c.* 50. & hic infra.

Nudipedalia, adde: Idem festum, apud reliquos quoque Græcos, Romanos, Barbaros, fuit in usu. Tertullianus *Apologet. cap.* 40. *Denique cùm ab imbribus æstiva hiberna suspenduntur, & annus in cura est, quidam quotidie pasti, statimque pransuri, balneis & cauponis & Lupanaribus operati, Aquilicia Jovi immolatis,* Nudipedalia *populo denuntiatis, cœlum apud Capitoliū quæritis, nubila de laquearibus expectatis, aversi ab ipso Deo & cælo.* Ubi causam institutorum *Nudipedalium* indicat, ut nempe cœlestium aquarum defluxum, terrâ arescente, possent impetrare: ductâ, ut credere par est, imitatione à sacris *Nudipedalibus* Judæorum, quæ nudis peragebant pedibus, sacco induti ac in pulvere volutati. Unde Josephus *de bello Jud. lib. 2. Beronicen Reginam, ut Deo vota solveret pro salute, Hierosolymos venisse & pro more patrio, hostiis cæsis, capillisque derasis* nudipedem *ante tribunal stetisse.* Et certe præceptum Domini ad Mosem Exodi *cap. 3. versu* 5. & Angeli ad Josuam, *cap. 5. versu* 16. *Solve calceamentum de pedibus tuis, locus enim, in quo stas, terra sancta est*, docet puritatem ac simplicitatem animi, terrenis affectibus exuti, sacris quàm maximè convenire. Hunc itaque ritum ab Hebræis mutuati Gentiles non in prædictis solùm sacris, sed aliis quoque, excalceati incessere. Namque observavit Justinus *Apol.* 2. in quibusdam sacris, si quando Deorum statuæ per plateas & vicos circumferrentur, discalceatis nudisque pedibus eas turbam comitari solitam fuisse. Hinc Prudentius *L. Peristeph. hymn.* 14 *versu* 154.

Nudare *plantas ante carpentum scio*
Proceres togatos matris Idææ sacris.
Lapis nigellus evehendus essedo
Muliebris oris clausus argento sedet,
Quem dum ad lavacrum præeundo ducitis,
Pedes remotis atterentes calceis &c.

Similiter Matronæ Rom. ubi vota Deæ Vestæ concipienda erant, ejus ædem nudis adiere pedibus, teste Ovidio *Fastorum l.* 6.

Huc pede Matronam nudo descendere vidi.

Bello quoque Gallico, *Virgines ex Sacerdotio Vestæ, nudo pede fugientia sacra comitatas fuisse*, Florus refert, *Hist. lib.* 2. Quo sensu & Juvenalis accipiendus *Sat. 6. versu* 525.

—— — —— —— *Inde superbi*
Totum Regis agrum nuda & tremebunda cruentis
Erepet genibus, &c.

Transiit mos ad Christianos etiam, quos in supplicationibus solemnibus *nudis pedibus* olim processisse legimus. Ita Theodosium Jun. Glicas *parte* 4. ut & Proclum Patr. Constantinop. *discalceatos* processisse tradit, cùm civitas gravi & diurno terræ motu quateretur. Simili modo Justiniano imperante, concussâ terræ motu Antiochiâ, cives, qui reman serant, *discalceatos* omnes Litanias fecisse, clamantes Κύριε ἐλέησον, narrat Paulus Diaconus &c. V. quoque Concilium Moguntiacum, celebratum sub Carolo M. A. C. 813. Imò primi Christiani quasi perpetuò sacris operarentur, publiceve supplicaturi procederent, calceis ut plurimum non utebantur, *nudis pedibus* incedentes, teste Tertulliano *lib. de Pallio cap.* 5. Unde Lucianus *in Philopat. paulo ante fin.* habitum hominis Christiani describens, ut irrideat: *Pallium*, inquit, *pone, sine calceis & tegmine, capite detonso incedens.* In superstitionem *nudorum pedum* usum porro versum esse, ex Plinio discimus *lib.* 17. *cap.* 28. ubi *Privatim contra erucas ambiri arbores singulas, à muliere initiati mensis nudis pedibus*, solitas fuisse ait. Quod in funeribus quoque observatum, docet Suetonius *Augusto cap.* 100. *Reliquias legerunt primores Equestris ordinis tunicati & discincti pedibusque nudis ac in Mausolæo condiderunt.* Ad imitationem Hebræorum, quos idem factitasse, apud Ezech. *cap.* 24. *versu* 17. legimus. In sacris verò Magicis veneficæ unum tantùm pedem exuerunt. Virgilius *Æneid. lib.* 4. *versu* 518.

Unum exuta pedem vinclis, in veste recincta.

At Horatius, præter sacrorum horum sacrimonium morem Canidiam, *pedibus nudis*, ea peregisse refert *lib. 1. Sat.* 8. Sed Virgilio assentitur Ovidius, ubi de Medea *Metam. lib.* 7. & Seneca, ubi de eadem *Actu 4. Sc.* 2. &c. Occasionem ejusmodi *Nudipedalium* variorum liceat, præter jam dicta, pauca attexere, de *pedum nuditate*, aliis quoque in occasionibus. In bello populos quosdam uno tantùm pede calceatos fuisse legimus, unde bellaces Ætoli μονοκρηπῖδες dicti sunt: quod ad Hernicos Italiæ populos transtulit Virgilius *Æn. lib. 7. vers.* 689.

— — —— *Vestigia nuda sinistri*
Instituere pedis; crudus tegit altera pero.

Et certè, si militiæ conditionem excipias, non ita incommoda *pedum nuditas*. Hinc Philostratus adolescenti delicatulo, cujus pedes sandalia læserant, urbanè suadet, ut deinceps ἀνυπόδητος ambulet. Sed magis seriò Clem. Alexand. *optimum exercitationis genus esse, nudis uti pedibus*, docet, *Ep.* 22. V. quoq; Stobæum *Pædag. l. 2. c.* 11. ubi Tabellariorum Cursorumq; exemplo id illustrat. Non mirum ergo, si de Phocione apud Plutarch. de Catone apud eundem, ut & Horatium, *l. 1. Ep.* 9. de Socrate apud Laërtium, de Lacedæmoniorum pueris, apud Alex. ab Alexandro *Genial. dier. l. 5. c.* 18. de P. Scipione & Germanico, apud Tacitum *Annal. l.* 2. &c. idem legamus. Imò nascentis Reip. apud Romanos initio Senatores ipsos nudis incessisse pedibus, testatur vetus Scholiastes Juven. *ad Sat. 1. v.* 111. nec hoc solùm, sed & crura femoraq; nuda, quæq; non nisi togâ demissâ tegerentur, habuisse, patet ex statuis, columna Trajani & Suetonio *in Aug. c.* 82. quod de Platone Hieronymus *in Matth c.* 10. de Atheniensibus Plut. de Cratete, Achille, Ajace, aliisq; antiquioribus, Philostratus *in Epist.* de Hebræis, & apud eos inprimis Sacerdotibus, Apostolis, SERVATORE ipso, quoque docet Cornelius à Lapide *in Exod. c.* 28. *n.* 42. Sed & captivi, ac servi venales pro more *nudi*. Juvenalis, de Cappadocibus ac Bithynis Rom. venum adductis, *Sat. 7. v.* 16.

Altera quos nudo *traducit Gallia talo.*

Hæc siquidem nota fuit venalitiorum, ut excalceatis pedibus essent, iisq; cretatis seu gypsatis, ut colligere est ex Juven. eodem *Sat. 1. v.* 111. Ovid. *El. 8. l.* 1. Tibullo *Eleg. 3. l.* 2. Propertio *Eleg 5. l.* 4. Plin. *l. 35. c.* 17. &c. Sic itaq; captivitatis servilisq; conditionis argumentum etiam fuit hæc *pedum nuditas.* Adde & ignominiæ, unde apud Romanos militibus, cùm exauctorarentur, ut militiæ privilegiis

vilegiis ac honore indigni, inter cœtera calcei solebant detrahi, auctore Tertulliano *de Cor. mil. c. 1.* quod apud Anglos quoque obtinuisse, testatur Valsingamus *in Eduardo II.* Apud Hebræos, is qui noluit uxorem fratris sine liberis mortui accipere, a muliere, coram Senioribus, altero calceorum spoliatus est, sicq; judiciali notatus infamia, ex lege Mosis Deuter. *cap.* 25. *vers.* 7. confer Ruth. c. 4. v. 7. ubi idem ritus cessionis sui juris, & translationis in alium dominii, symbolum quoq; fuisse docetur. Contrà tamen apud Arabes hæc calcei detracti in alium conjectio servatæ servandæque fidei signum ac pignus certissimum fuit, quod eleganti historia Rahi cujusdam Benxamutii Arabum Ducis clarissimi, demonstrat Lipsius *Mon. & Exempl. Polit. cap.* 17. Cùm enim hic, Lusitanis hostibus impar, uxorem charissimam captivam abduci passus esset, illa autem recedens perfidiam marito exprobrasset, acrioribus incitatus stimulis, statim, ut in more Gentis erat, calceum sibi detractum in illam jecit: simulque equites suos, quos ad septuaginta raptim collegerat, animosè cohortatus, tanto impetu in Lusitanos irruit, ut iis dissipatis cæsisque, uxorem receperit, eo facto voces omnium & laudes in se vertens. Et certè non inepta uxoris recipiendæ propositi, per calceum in eam conjectum, significatio est. Cùm, ut observavit Rabbi Immanuel *in Psalmos*, ubi Reges olim urbem obsidebant, in eam projicere chirothecam solerent, signum, se ab obsidione, priusquàm urbe potirentur, non recessuros. Quod enim hic per chirothecam factum ait, alii per calceamentum malunt, eoque Psalmo 59. *versu* 10 Davidem spectasse volunt, ubi cecinit: *In Idumæam extendam calceamentum meum*; quasi dicat, in Idumæam belli signum conjiciam, cui finem dare non est propositum, nisi eam in potestatem meam redegero, &c. Nec omittenda hic Ægyptiorum consuetudo, apud quos puellis nondum nuptis calceos gestare antiquis temporibus neutiquam licebat, ut sic evagandi cohiberetur licentia, cùm illis *nudo pede* extra septa prodire esset nefas &c. V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Joh. Rosini Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 36. Ben. Balduinum *de Calceo antiquo cap.* 23. 24. Jul. Nigronium *de Caliga veterum cap.* 2. *§.* 9. *& seqq.* &c.

Nudipedia, inter fœmineorum calceorum genera, recensentur Polluci *Chron. lib.* 7. *cap.* 23.

Nugivendi, Latinis dicti, qui *nugas* vendebant, quo nomine res omnes mundi muliebris indigitare solebant. V. suprà *Jocula*. Sic unguenta, *nugas peregrinas* vocat Martialis *lib.* 3. *Epigramm.* 55.

> *Nolo peregrinis placeat tibi, Gellia, nugis.*
> *Scis, puto, posse meum sic bene olere canem.*

Nempe, quibus sine incommodo carere possumus, omnia *Nugas* dixere Veteres. Ramiresius *ad l.* Propriè verò *Nugæ* erant carmina Præficarum, quæ in mortuorum laudem canebantur. Plautus *Asinariâ*,

> *Hæc non sunt* nugæ, *non enim mortualia.*

Quod & origo vocis declarat. Nam *nugæ* Hebraicum & Syriacum vocabulum, quod *mærorem* sonat, sicut *nænia* planctum eadem lingua, Scaliger *ad Varronem*. Hebr. enim נוגה *nuga*, est *dolore affectus*, ex יגה. V. *ibid.*

Numa Pompilius, adde: Celerum custodiam deposuit, primus templum Jani clausit, collem Quirinalem urbi includens pomœrium ejus protulit, sacra ipsemet obivit, &c. Ejus leges, *de opimis spoliis*, *de parricidiis*, *de pellice*, *de pollucto* &c. V. apud Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. passim*

Numella, genus vinculi fuit, nominatum à forma *numorum*, quos articuli sive ligamenta mutuò juncta repræsentarent, Becmannus in *Orig.* ubi proin carpit Hadr. Turnebum *Adversar. lib.* 23. *cap.* 21. qui ita de illa: *Vinculi*, inquit, *genus est ligneum, quo collum insertum comprehendebatur. Nomen habere videtur inde, quòd qui eo vinculo constricti erant*, nuere, *demissoq; capite esse cogebantur.* Numellam *igitur*, *quasi* Nuellam, *cum M inserto*, *intelligo*, *à* nuo: *ut* Luellam *à* luo. Hæc ille. Ejus meminit Plautus *Aulul. Actu* 4. *sc.* 10.

Numen, idem propriè quod *nutus*: hine *Numen divinum*, & *Numen κατ' ἀντονομασίαν*, vis, potentia cujusque Dei, apud Scriptores Ethnicos, qua de re V. Casp. Barthium *Adversariorum Comm. lib.* 24. *cap.* 10. Item veneratio, quæ pro Numinibus dabatur arboribus eminentioribus & longo cultu consecratis. Statius *Thebaid. lib.* 9. *versu* 587.

> *Nota per Arcadias felici robore sylvas*
> *Quercus erat, Triviæ quam desacraverat ipsa*
> *Electam turba nemorum*, Numenque *colendo*
> *Fecerat.*

Nec non statuis, in quibus Numina habitare credebantur. Lucanus *lib.* 1. *vers.* 556.

> *Indigetes flevisse Deos, Urbisque laborem*
> *Testatos sudare Lares* ——

ubi de flentibus illorum statuis; cujus rei exempla obvia in Antiquitatis lectione. Propriè verò consilium & voluntas Dei. Virgilius,

> —— *non hæc sine* Numine *divûm.*

Hæc enim velut *nutu*, i. annuit, dum vult; & abnuit, cùm non vult. Atque hinc providentia divina &c. V. de Numinibus Gentilium suprà, in voce *Dii*. Addam solùm de pondere eorum. Fingebant ea admodum ponderosa Poëtæ. Unde immane pondus Herculis in causa fuit, cur ab Argonautis exponeretur, ut Theodorus Atheus de se Athenis profugo habet, apud Philonem. Et Atlas, eo pondere pressus, nonnunquam respirare dicitur, Statio *Thebaid. lib.* 5. Nempe ea fuit horum hominum stultitia, ut *Numina* sua secundùm *gravitatem corporis* sc. æstimarent. Sic cùm divinitatem Neroni pollicetur, Lucanus ei accinit,

> —— —— *tibi Numine ab omni*
> *Cedetur.*

Et,

> *Ætheris immensi partem si presseris unam,*
> *Sentiet axis onus* - ——

Claudianus *Consul. Honorii III.* Theodosio cœlum scansuro,

> *Quamvis emeritum peteret Natura reverti*
> *Numen, & auratas astrorum panderet arces,*
> *Nutaretque oneri venturo conscius Atlas.*

Calpurniusque *Ecl.* 6. inde *pondus Olympi* vocat Principem Romanum, olim consecrandum. V. quoque Ovidium *de Hercule lib.* 9. Quos proin ipse Juvenalis salsè ridet *Sat* 13.

> —— —— *contentaque sidera paucis*
> *Numinibus, miserum urgebat Atlanta minori*
> *Pondere* &c.

V. plura apud Adrianum Behotium *Apophoret. lib.* 1. *cap.* 9. Casp. Barthium *ad Claudianum*, & *Animadversion. ad Papinium Statium passim*, inprimis *Thebaid. lib.* 4. *versu* 796.

Numen Augusti, & *Majestas Augusti*, semper junctim posita leguntur, in antiquis Inscr. N. M. Q. E. D. *Numini Majestatique ejus devotus*, V. suprà in voce *Majestas*. Hinc debitam devotionem qui non præstarent Principibus, in tantam divinitatem majestatemque peccare existimabantur & *indevoti* ac læsæ Majestatis rei dicebantur. Quales sunt, qui in vitam Principis conspirant, qui rebellant adversùs Principem, tyranni, perduelliones, rebelles, antartæ & ejusmodi, quos Græci *ἀκαθοσιώτας* appellabant. Uti autem *Numen* de Imperatoribus usurpari cœpit, sic *Oracula* Principis, ejus rescripta vocitata: Quæ semel ubi invaluere usu, ne tum quidem desita sunt, cùm Religionem Christianam Imperatores sunt amplexati; ut sciunt, qui eorum Constitutionibus legendis operæ aliquid impenderunt. V. Casaubonum & Salmasium *Notis ad Trebell. Pollionem in Gallienis duobus*, Gerh. Joh. Vossium *de Idolol. lib.* 3. *cap.* 17. ut & suprà in voce Nimbus.

Numenius Nigrinus, Præco sacer Cereris & Proserpinæ, memoratur Jac. Sponio, qui in basi columnæ, quam Cereris statuæ olim inserviisse conjicit, in agro Eleusinio repertæ, hæc verba legit, Νου ΝΙΓΡΕΙΝΟΣ ΙΕΡΟΚΗΡΥΞ: infrà pompa Daduchorum sculpta est. Haud procul idem incidit in fragmen statuæ Cereris, è pulcherrimo marmore, ingeniosè admodum elaboratæ, quam Praxitelis opus fuisse judicat &c. V. eum *Itinerar. Græciæ Part* 2 *pag.* 282. & *seqq.*

Numerandi Ratio, apud Hebræos planè singularis fuit, cùm sive in sortitionibus munerum Ecclesiasticorum, sive aliâ occasione, hominum numerus ineundus esset. Ministeria enim universa in Templo quotidiana, ex sortitione peragi fuisse solita, docet Maimonides, apud Seldenum. Scilicet juxta Ephemeriarum vices, quolibet summo manè conveniebant in *Liskat hagazith* (loco ad Templum Synedrii Magni, ante ejus sessionis horam) & induebant ibi vestes sacras Sacerdotes illi omnes, qui ad præsentem Ephemeriam spectabant. Jam verò, ne Ministeria sacra turbarentur, si suum cujusque officium quisque non satis dignosceret, collocabantur illic in gyro universi illi, quos facilè sic intuens Præfectus Sortium (munus in Templo celeberrimum & hanc in rem constitutum) pro arbitratu suo, unum eorum aliquem seligebat, cujus pileum exuens statim induebat: quod in signum dabatur, ut is in sortiendo velut terminus à quo reliquis fieret. Dein consentiebant in numerum aliquem, tum ministeriis diurnis integris, tum sortitioni idoneum, velut sexaginta, octaginta &c. Sic sortes inibantur quatuor, I. de Altari cineribus aliterque purgando eoque apparando & igne struendo. II. de Immolationibus aliisque Sacrificiorum solennibus plerisque. III. de Suffimentis. IV. de levandis membris Sacrificii in Altare. Tunc dicebat eis Præfectus, *Digitos extendite.* Quo dicto, extendebat quisque digitum sive unum, sive duos, sive etiam tres, dum autem *δακτυλολογία* ejusmodi fiebat, Præfectus *numerare* incipiebat ab eo, cujus pileum priùs exuerat, numeratisque sic digitis extensis, usque dum compleretur numerus, in quem consenserant, is qui numerum illum compleverat, primus erat ex sorte in ministerium futurum, &c. Joh. Seldenus *de Synedriis Vett. Hebr. lib. III. cap.* 11. §. 4. Non autem personæ, sed digiti, numerabantur, ex eo, quòd receptum erat, Israëlitas, veluti capite censos, aut per se, *numerari* fas non fuisse: unde hic ex digitis extensis conflabatur numerus, quo personarum etiam dignoscebatur quidem, sed ut ex re alia, quàm ipsorum personis. Maimonides *tit. Thamidin Wemosphin cap.* 6. §. 1. *Et undenam fit, ut numer-*

numerarent numerum, in quem consenserant, per digitos sic extensos, & non per homines ipsos. Quoniam illicitum erat numerare Israëlitas aliter, quàm per rem (à personis) *aliam, juxta quod dicitur* (1. Sam. *cap.* 15. *vers.*4.) *& numeravit eos per agnos, ducentos pedibus* &c. Ubi Salomo Jarchi, *Præcepit* (Rex Saul, de quo ibi sermo) *ut quilibet agnum caperet ex gregibus regiis & postmodum, ut agnos numerarent* (ad numerum suum inde dignoscendum) *Quoniam illicitum est, numerare Israelitas ipsos, ex eo quod legitur, nec numerabitur* (Populus Israelis) *multitudine* &c. Paraphrastes Chaldæus *l. c.* habet, *& numeravit eos per agnos Paschatis*; quasi tempore Paschatis res facta fuisset, V. ibi David Kimchium. Par le juxta Talmudicos aliquos, habetur antè in Samuele, *lib.*1.*cap.*11. *vers.*8. ubi de Saule dicitur, *& numeravit eos* בבזק; quod *Bezek* pro fragmine testaceo ibi sumunt, quasi fragminibus ejusmodi tunc numeratum fuisset, ut postea agnis. Cujusmodi alia apud Magistros reperies: Quò quoque spectare videtur id, quod habet Josephus *Halos. lib.* 7. *cap.* 45. de populo Israelitico numerato, rogatu Cestii, sub Nerone. Is ut numero illo Neroni gratificaretur, *παρακαλέσας τοὺς ἀρχιερεῖς, εἴπως δυνατὸν εἴη τὴν πληθὺν ἐξαριθμήσασθαι, à Pontificibus petiit, ut, si quo modo possent, multitudinem numerarent.* Quod præstitere hi quidem, sed eadem ipsa ratione, quæ apud vetustiores erat in usu. Non enim personas ipsas aut capita, sed agnos Paschales (nam Pascha tum agebatur) & comedentium contubernia numerabant, unde conflatus est numerus quasi 2070000. præter immundos nec Paschati idoneos. Hactenus Magistri, apud præfatum Seldenum § 5. qui proin Davidem Populum numerantem, 2.Sam. *cap.* 24 *sub init.* in hoc peccasse contendunt, quòd Populum numeraverit per capita, non per res alias, agnos putà, aut testas. Sed commentum hoc Talmudicum quod attinet, certum est, morem numerandi per agnos Paschales (singulis agnis denos homines annumerando) postea inolevisse, verùm nec divinæ institutionis, nec ad Saulis Davidisque ætatem referri posse. Sæpius enim divino jussu, Populum ipsum numeratum legimus, cùm res aliqua gravior, sive sacra, sive politica urgeret. V. Exodi *cap.*30. *vers.*11. & *cap.*38. *vers.*25,26. Num. *cap.*1. *vers.*2. & *cap.*26. *vers.*2. Quòd autem addunt quidam, Populum nunquam numerari licuisse, nisi quivis dimidium siclum solvisset, de quo Exodi *cap.*30. *vers.*12,13. atque adeò hujus circumstantiæ neglectu, Davidem peccasse volunt, non minùs incertum est, ex Sacris certè minimè liquet. Quotannis enim in Ærarium sacrum, eorum qui supra 20. annos erant, inferebatur dimidius ille siclus, non verò, cùm extra ordinem numerabatur Populus, &c. V. Franc. Burmannum *Uitleggingе ende Betragtinge van het II. boek Samuel.*

Numerarii, qui in Notitia Imperii, *pag.*13.53.119. inter Officiales Judicum seu Magistratuum recensentur, erant ii, *Qui publicum nummum ærario inferebant, h. e. qui pecuniam regiam ex tributis & portoriis & vectigalibus partam in æraria inferebant*, ut est in *Glossis* MSS. ad Cod. Theodos. & apud Isidorum, *Origin. lib* 9. *cap.*4. Ita ex Novella Valentiniani *de Officio & Numerariis P.P.* Sidonio *lib* 1. *Epist.*11. *lib.*2. *Epist.*1. Senatore *lib.* 12. *Epist.*13.23 & aliis. *Tributariæ functioni* operam dedisse, & Præfecto um Prætorio vel Rectorum Provinciarum Officiales fuisse, observare est, ut & ψηφιστὰς & Διαψηφιστὰς appellatos, à Basilio *Epist.*250. Eunapio, Suida &c. *Numerariorum* præterea mentio est, hac notione, in Cod. Theodos. *tit. de Numerariis, actuar.* &c. *lib.*8. ubi multa Jac. Gotofredus *in Paratitl.* & *ad leg.*4. *eod. tit.* in Nov. Theodos. *de Postulando*, apud Evodium *de Miraculis S. Stephani cap.*3 Gregorium Magnum *lib.*10. *Epist.* 18. in Concilio Toletano XII. & XVI. in Concilio Cæsaraugustano II. in *LL.* Wisigoth. *lib.* 2. *tit.* 26. *lib.* 12 *tit.* 1. §. 2. &c. At *Numerarius*, in Gloss. Lat. MS. *Arithmeticus.* Augustin. *Psalm.*146. *Excedit omnes* Numerarios, *intelligentia ejus numerari a vobis non potest.* A' quo *primus Numerorum arenarius*, Tertulliano *de Pall.* memoratus, fuit diversus. Ita enim dicebatur apud Romanos, qui primo calculo pueros imbueret, ab Arithmetico distinctus, ut Logistica ab Arithmetica. Nihil aliud itaque is docebat, quàm æra sive calculos (unde & *Calculo* dictus) in tabula ducere & reducere, ad summam aliquam computandam & rationem purgandam. Idem digitorum quoque computum docebat, qui veteribus in usu fuit, de quo librum Græcè scriptum, quem Beda Latinè verterit, se habere, refert Salmasius. *Arenarius* autem talis Afro Scriptori appellatur ψηφιστὴς sive Λογιστής: Nam arenæ ψῆφοι sunt sive calculi, quibus olim ad computandum utebantur. Quod qui de scholastico vel erudito pulvere accipiunt, multum falluntur. Nam Calculo sive Logistes, de quo heic, nihil negotii habebat cum illo erudito pulvere (in quo lineæ Geometricæ ducebantur) sed tabulam tantùm & æra versabat. Sed & Arithmetici in abaco, vel mensula pulvere conspersâ, numerorum notas delineabant. Persius *Satyra* 1.

> *Ne qui abaco numeros & secto in pulvere metas*
> *Scit risisse vafer.*

Ubi de contemptore Philosophiæ loquitur, qui Arithmeticam & Geometriam ridet: figura autem *ἐν τῷ ἀβακίῳ, in abaco & secto pulvere*, h. e. in abaco pulvere consperso & multis lineis Geometricis ac numerorum notis secto. Etiam Aristophanes abacum pulvere conspersum utrisque servisse, innuit in *Nubibus*,

> Κατὰ τῆς τραπέζης καταπάσας λεπτὴν τέφραν,
> Κάμψας ὀβελίσκον, εἶτα διαβήτην λαβὼν:

Ubi de Socrate agit. At Logisticis & Calculonibus abacus & æra præstò sine pulvere. Fuit verò *primus* hic *Numerorum Arenarius*, inter primos puerorum Præceptores & Ludimagistros, quorum tres memorat Tertullianus *l.c.* verbis hisce: *Et primus informator literarum & primus edomator vocis, & primus numerorum arenarius.* E' quibus primus, Latinis *Literator*, Græcis Γραμματιστής, primis literis pueros imbuebat. Alter iisdem legendi & rectè pronuntiandi, i. articulatè & expressè singulas voces enuntiandi, artem tradebat. Tertius, calculare monstrabat. Atque hæc tria munera unius ejusdemque Doctoris ferme fuerunt, qui tria ista, *scribere, legere, calculare*, simul unus docebat. Unde Suidæ in K[illegible], Grammatistæ sunt Calculones, & apud Jul. Capitolinum *in Pertinace* legimus, *Puer literis elementariis & calculo imbutus.* A' diversis tamen Præceptoribus aliquando hæc tradita, Tertullianus *l. d.* testari possit: nisi verba ejus ita accipias, ut primus Informator literarum idem sit quoque & primus Enodator (pro quo alii *Edomator*) vocis, & primus Numerorum Arenarius; quo pacto unius ejusdemque hominis officium in hæc tria deduxerit. V. Salmasium *ad locum.* *Numeratores* verò recentiori ævo, dicti sunt illi, qui à dominis feudalibus statuebantur, ad numerandas in agris mergites seu *garbas*, pro *decimis* vel *campi parte.* Charta A. C. 1179. in *Tabul.* Eccl. Carnotensis apud C. du Fresne, *Additum est etiam, quòd tempore messionis homines nostri à Domino de Bellovillari sibi postulare debeant assignari, quorum unus apud Lu & Martis villam, alius apud Bellovillare, fungatur officio numerandi, quos vel eorum aliquem si nostris hominibus usque ad quartam diem distulerit, assignare licebit, hominibus nostris* Numeratore *carentibus, in quorum die & deinceps adhibito duorum testimonio & eorum testium momentis, Domino de Bellovillari solvere campi partem. Qui verò ad Numerationis officium vocabuntur, accitis hominibus nostris, in præsentia domini de Bellovillari tactis sacrosanctis jurare videbuntur, quòd nec spe lucri, nec amoris aut odii causâ sua differrent Numerationis officium adimplere*, &c.

Numeri, à Minerva inventi, ut olim creditum: Unde Romanis lex scripta, ut qui Maximus Prætor esset, clavum juxta hujus Deæ simulachrum, in Capitolio, pangeret, quò *numerus annorum* inde cognosceretur, Livius. *Numeriæ* v. Deæ, quæ *numeros* docere credebatur, meminit Augustinus *lib.* 4. *de C.D. cap.*11. At eorum rationem ab Abrahamo Patr. Ægyptios hausisse, hincque ad alias transiisse gentes, docet Vossius. Dicitur autem *Numerus*, non à *nummo*, ut putavit Isidorus *Orig. lib.*3. *cap* 3. ante *nummum* enim *Numerus* fuit, sed à Gr. *νομὴ, distributio*, quia quod multum est, in unitates dividitur. Græcis Ἀριθμὸς, quasi ῥυθμὸς, ab ἄρω, *apto, coagmento*, fit enim ex μονάδων ἁρμογῆς, *unitatum conjunctione.* Aliter Latinis *Siphra*, (pro qua perperam alii *Cifram* scribunt) voce non ab Indis, ut Georg. Valla retur, sed ab Arabibus sive Saracenis, qui in Hispania vixere, acceptâ. Namque & Hebræis ספר *siphar*, idem quod nobis *Numerus* est. Hos scire, Pythagoreorum judicio, primum Sapientiæ opus est, ut ait Proclus: Τοῦτο γὰρ λόγος, σοφώτατον μὲν εἶναι τὸν εὑρόντα τὸν ἀριθμὸν, δεύτερον δὲ τὸν τὰ ὀνόματα θέμενον, *Eorum quippe is sermo est, sapientissimum esse, qui repererit* Numeros: *proximum, qui nomina imposuerit.* Unde *Hominis proprium esse numerare*, docet Aristoteles *in Problem. sect.*30. *quæst.* 5. meritoque stoliditatis damnatus est Amphistides, quem magno labore usque ad quinarium numerare didicisse, nec progredi potuisse ulterius, narrat Suidas in Γελοῖος. V. Vossium *Scientiis Mathem. cap.* 7. *ubi de Arithmeticæ in Grammaticis, Poësi, Musica, §.* 5. *in re Oeconomica §.*6. *in Architectura §.* 7. *in ipsa Theologia §.* 9 *utilitate, egregiè disserit.* Hanc, ut ex ejusdem *cap.*9. pluscula quædam adjiciam, Pythagoram ab Ægyptiis, hosque à Patr. Abrahamo, ut dictum, accepisse vult Josephus: cui Plato *in Phædro*, Ægyptiis tribuens *πεττείαν καὶ κυβείαν, artem calculo cubisq; numerandi*, adstipulatur. Sed cùm Phœnices tanti fuerint in hac Arte, eo quòd negotiarentur pene cum omnibus nationibus, quæ mare Mediterraneum accolunt, malunt quidam ejus inventionem huic genti adscribere. Idcirco, ut ab Ægyptiis Geometriam, à Chaldæis Astrologiam, sic à Phœnicibus Arithmeticam seu *numerandi artem*, didicisse Pythagoram, testatur *in ejus vita* Malchus. Qui verò primum *Numerorum* notas in Græciam intulerit, Cadmus Phœnix est, literarum iisdem auctor, quibus pro numerorum notis uti Græcos solere, notum est. Proin & in legibus Solonis, pecuniarias mulctas literis Alphabeticis se vidisse indicatas, refert Herodianus, atque addit idem (vixit autem sub Commodo; quippe filius Apollonii Dyscoli, qui sub M. Antonino Romam venerat) Καὶ στήλας τὰς παλαιὰς καὶ ψηφίσματα, καὶ νόμους πολλοὺς, ὅπου ἐστὶν εὑρεῖν, *Columnas veteres, & decreta, & leges multas, cum ejusmodi est notis invenire.* Romani quoque, pro *Numeri* figuris, usi literis sunt, in quorum characteribus antiquissimos esse censet Vossius illos Μονάδος, Δεκάδος, Ἑκατοντάδος *Unitatis, denarii, centenarii.* E' quibus Μονάδος nota *I.* Δεκάδος *X.*

Ἑκατ-

Ἑκατοντάδος C fuit. Sed quia molestum videbatur, ab unitate usque ad denarium semper uti lineolis simplicibus, & à denario ad centenarium decussatis: præterea grave erat, toties uti literâ C. usque ad quingentos, imò millenos atque ultra; primùm placuit notam comminisci inter *Μονάδα* & *Δεκάδα*: deinde inter *Δεκάδα* & *Ἑκατοντάδα*: denique inter *Ἑκατοντάδα* & *Χιλιάδα* nota invenienda erat, unde quinque, quinquagenarii, quingentenarii ac millenarii notæ, *V. L. D. M.* emerserunt, de quibus V. *infra*. Barbaras autem quod attinet *Numeri* notas, vulgò *Siphras* dictas, quidam ex figuris Græcanicarum literarum corruptis accersunt: Alii verisimilius censent, Europæos cœteros ab Hispanis, eos à Mauris, illos ab Arabibus, hos à Persis vel Indis accepisse, idque circa seculum demum decimum tertium. Quo fundamento, grandem illum argenteum nummum Marquardi Freheri, qui effigiem habuit Constantini Imp. quòd in eo comparerent notæ hæ Arithmeticæ, 234. antiquum esse, jure negavit Jos. Scaliger: cùm hujusmodi characteres, in libris Græcis Astrologicis & Logisticis vel computis Ecclesiasticis, multò ante captam Constantinopolim exaratis, non sit reperire. Sed & immutationem in hisce etiam notis aliquam contigisse, patet ex lapidibus librisque, in quibus ante annos 200. exaratum videtur A. pro 7. X. pro 4. Idem Vossius *cap.10. ejusdem Operis*, inter claros Arithmeticæ Scriptores, è Veteribus recenset, Euclidem, Diophantum Alexandrinum, Theonem Smyrnæum, Mich. Psellum, Græcos omnes: Varronem, Appulejum, Sever. Boëthium; è recent. Alexandrum de Villa Dei Dolensem, Cuthbertum Tonstallum, Hier. Cardanum, Henr. Glareanum, Franc. Maurolycum, Gemmam Frisium, Petrum Ramum, Christoph. Clavium, alios, Latinos: Mahometem Mosis fil. Arabem, R. Abraham Cai Hebræum, V. quoque Hug. Sempelium *Indice, quem subjunxit 12. suis de Mathem. libris*, Camerarium *in Explic. lib.1. Nicomachi, ubi nomine* Numerorum *Pythagorica optimè exponit*, Joh. Meursium *in Denario* &c.

Notæ Numerorum apud Romanos.

I. nota fuit *Μονάδος*, seu unitatis, non quia princeps est litera in *ἴα* pro *μία*, ut voluit Priscianus, sed quia simplex ductus simplici *Numero* conveniret.

V. nota Quinarii: cui, ut & Quinquagenario, cùm danda esset nota duarum linearum, quia centenarius, utpote major, erat trium: placuit, ut quinarius, sicut dimidium est denarii *X.* sic dimidium exprimeret, partem viz. superiorem. Nam, quòd *V.* quinque significet, quia quinta sit vocalis, ut idem arguratus est Priscianus, meritò rejicitur.

L. figura Quinquagenarii est: non quia Græcis *N.* valeat 50. & Latini quandoque *L.* dicant pro N. ut *Lympha*, pro *Νύμφη*, quæ conjectura Prisciani iterum fuit: sed quia quinquagenarius *Numerus* dimidium est centenarii, tribus lineolis ⊏ exarati, visum est lineam auferre superiorem, ut remaneat *L.*

C. Centenarii character est: ad facilitatem manus, factus ex ternis lineis ⊏. quibus centenarium numerum olim expressere. Ut decipiantur, qui cum Prisciano putant *C.* valere *centum*, quia sit princeps hujus vocis litera.

D. quingenta notat: factum ex lineis 4. hoc modo Iↄ. sive Iↄ. unde postea *D.* coaluit. Non enim semper *D.* fuit, neque proin hoc charactere ideo signatur dimidium millenarii, quòd initialis litera sit vocis *dimidium*. Sicut autem centenarius erat ex lineis tribus, sic quingentis nota data est ex lineis quatuor.

M. Millenarii figura est, cui literæ datæ primitus sunt quinque, hoc modo |T| vel ob facilitatem manus ∞. item CIↄ. quia dimidio exsuperaret is numerus quinquentos, cujus nota erat Iↄ. Postmodum quinque hæ lineæ degenerarunt in hodiernam notam *M.*

Apud Christianos olim, per Alphabeti literas *numerandi ratio* in usu fuit, sic ut unaquæque litera certum quendam numerum denotaret, de qua V. Valerium Probum, Paulum Diaconum, & alios, qui de Numeris scripserunt, inter Grammaticos antiquos *pag.1638.* Sed & exarati prostant versus, qui totius Alphabeti characteribus eosdem numeros assignant, quos descripsit Baronius, &, ante eum, Joannes Noviomagus *de Numeris lib. 1. cap.10.* paulo diversos ab iis, qui habentur in Ugutione MS. apud du Fresne, *Nota, quòd qualibet figura literarum reperitur, aliquem numerum repræsentans, quamvis non sit in frequenti usu, qui illis versiculis distinguitur.* Primus autem sic concipitur,

Possidet A. numeros quingentos ordine recto &c.

V. hic *infrà*, & de *Numerandi Preces ratione*, suprà in voce *Capellina* alibique passim.

Literarum Alphabeti in numerando olim vis ac valor.

A. litera numeralis, designat 500. Quòd si rectam ei lineam superaddas, 5000.

B. 300. & cum recta linea superaddita 3000 Unde versus:

Scit B. tercentum sibi cognatum retinere.

C. 100. unde versus,

Non plus quàm centum C. litera fertur habere.

cum linea verò 100000.

D. 500. Unde versus,

Alpha D. compar duo sic tria nomina portat;

& cum linea 500000.

E. 250. Unde versus,

E. *quoque ducentos & quinquaginta tenebit.*

F. 40. Unde versus,

Sexta quater denos gerit F. quæ distat ab alpha.

Eidem literæ si linea superaddatur, 40. millia significat.

G. 400. Unde versus,

G. *quadringentos demonstrativa tenebit:*

& cum linea superaddita, quadringenta millia.

H. 200. Unde versus,

H. *quoque ducentos per se designat habendos:*

cui si lineam superaddas, 200. millia notat.

I. denotat 100. Unde versus,

I. C. *compar erit, & centum significabit:*

in Notis verò antiquis *unum* valet. Eidem si rectam superaddas lineam, *mille* significat.

K. 150. Unde versus,

K. *quoque centenos & quinquaginta tenebit.*

Cui assentiuntur Notæ numerorum ex antiquo Codice descriptæ, ubi *K.* 151. efficere dicitur. Quòd si lineam superaddas, habes centum quinquaginta unum millia.

L. 50. significat; unde versus,

Quinquies L. *denos numero designat habendos.*

cum linea superaddita, 50. millia denotat.

M. denotat in hac numerandi ratione 1000.

M. *caput est numeri, quem scimus mille tenere.*

cum linea, millena millia.

N. significat 90. Unde versus,

N. *nonaginta capit, quæ sic caput esse videtur.*

Si lineam ei superponas, 90. m. efficies.

O. 11. facit; juxta versum,

Undenos facit O. *cognoscas sic numerando.*

Eidem si lineam superaddas, habes 11000.

P. denotat 400. Ita Notæ antiquæ numerorum *P. CCCC. quadringenta* & vetus versus,

P. *similem cum* G. *numerum monstratur habere.*

At Baronius, apud præfatum du Fresne pro *G.* habet *S.* ita ut *P.* septenarium numerum tantùm confecerit, V. hunc in *Glossario in lit. P.* Cum linea vero 400. m. significat.

Q. 500. juxta versum,

Q. *velut* A. *cum* D. *quingentos vult retinere,*

cum linea superadditâ 500. millia.

R. denotat 80. unde versus:

Octoginta dabit tibi R. *si quis eam numerabit.*

Eidem si superaddas lineam, 80. millia.

S. significat 7.

S. *verò septenos numeratos significabit:*

cum linea superaddita, 70. m.

T. 160. juxta versum,

T. *quoque centenos & sexaginta tenebit.*

& cum linea 160. millia.

V. 5. significat: unde versus,

V. verò quinque dabit tibi, si rectè numerabit:

cum lineâ suprascripta, 5000.

X. decem significat, hinc versus,

X. *duplex denos numero tibi dat retinendos.*

Eidem si superaddatur linea, decem millia.

Y. 150. juxta versum,

Argolicus centum quinquaginta facitque character.

Et cum linea, 150. m.

Z. 2000. efficit:

Ultima Z. *canens finem bis mille tenebit.*

& cum linea superiùs adscripta, bis millies mille.

Numeri, cohortes: vox Ulpiano, Vopisco, Ammiano, aliis nota. Optatus *lib. 3. reversi sunt vexati milites ad* Numeros *suos*. Apud Willh. Tytium *lib.2. cap.20. Numeri militaret.* Ita *Νούμερα* recentiores usurpant Græci. *Martyrium* S. Niconis: *Στρατευόμενον ἐν Νουμέρῳ τινὶ καὶ ἀριθμῷ ἐν αὐτῷ*, Palladius *in vita Chrysost. pag.32.* *Ἦλθε δὲ ἀρχηγὸς ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ*, & *pag.84.* Adde *Chronicon* Alexandrinum *pag 690.* Metaphrastem *in Martyr. S. Georgii num.2.* Constantinum *de Adm. Imp. pag. 192.* Alios, Meursio & Fabroto *ad Cedrenum* laudatos. Eadem notione *ἀριθμὸς* adhibuerunt Sozomenus *lib. 2. cap.7.* Nicephorus Call. *lib.6. cap.9.* Leo in *Tactic. cap 6. §.28.* Zonaras, & alii. V. quoque, quæ C. du Fresne annotavit *ad Alexiadem p.423.* Vopiscus *in Probo*, à limitaneis militibus Numeros distinguit, *Accepit præterea sedecim millia tironum, quos omnes per diversas provincias sparsit, ita ut* Numeris, *vel limitaneis militibus quinquagenos & sexagenos intersereret, dicens* &c. Ubi *vel* pro *&* positum esse, docet ex multis *Historiæ Aug.* locis Salmasius. Ei itaque *Numeri* sunt legiones, seu legionarii milites, qui per provincias dispositi in castris & *sedibus*, ut tunc vocabantur, degebant: Sicut Limitanei, per cuneos auxiliaque constituti, limitem tuebantur. Sic

in

in *Cod. Theod.* multis itidem locis *Comitatenses* Numeri & *Ripenses*, item *Militia Comitatensis* & *Ripensis*: nec non *Comitatenses* & *Limitanei*, distinguuntur. Ubi *Ripenses* iidem cum *Limitaneis* sunt & *Comitatensium* nomine Legiones intelliguntur, ac *Comitatenses Numeri*, quos hic simpliciter *Numeros* vocat Vopiscus. Unicum adduxisse, sufficiat. *Cod. d. de Tironibus l.8 Completis quinque annorum stipendiis, qui Comitatensibus* Numeris *fuerit sociatus, patris quoq; & matris nec non & uxoris suæ capitationem meritis suffragantibus excusabit. Ii verò, qui in ripa per cuneos auxiliaq; fuerint constituti, cum proprio capite uxorem suam tantùm post quinque annos, ut dictum est, præstent immunem.* V. Salmasium *Not. ad Vopiscum*, & suprà, ubi de *Comitatensibus* &c. Addam, hic saltem, ad ripensem militiam non eandem in milite staturam nec idem corporis robur, exigi consevisse, quod in Comitatensi vel legionaria. *Cod. eod. leg 8. de filiis militar. appar. Etenim hi, quibus vel corporis robur, vel statura defuerit, qua Comitatensi digni possint esse militia, ripensi poterunt copulari.* Sed & milites singuli *Numeri* dicuntur, apud Amm. Marcellinum *lib.23.* 25. 27. 29 & 31. Porro ipsi militarium officiorum gradus, apud Capitolinum *in Maximo & Balbino*, Treb. Pollionem *in Mario Tyr.* Tandem matricula quoque, in quam inscripti milites, apud Plin. *lib. 3. Epist. 8.* uti docet Marcilius *ad Suetonium Vespasiano cap. 5.*

Numeri lege soluti, apud Horatium, Lyricis tribuuntur. Cùm enim omnis structura & copulatio vocum aut *rhythmus* sit, aut *metrum*; ille spatio temporum constat, istud ordine etiam: in illo quantitas tantùm, in isto qualitas insuper observatur. Parvi pendit Rhythmicus, dum sibi constet temporum ratio, quo pedes ordine collocet: At Metricus non satis securus est, nisi & rationem ordinis servet. Rhythmico indifferens est dactylus & anapæstus, jambus & trochæus, sunt enim ταυτόχρονοι hi pedes: Metricus verò non auderet anapæstum locare, ubi dactylus exigitur, nec in sede trochæi jambum ponere, quamvis uterque pes sit ἰσόχρονος eandemque habeat quantitatem. Rhythmus solùm tempus metitur, atque alium pro alio pedem facilè admittit, modò ejusdem temporis sit, ut visum: quæ metrorum ratio respuit, quæ nec spondæum quidem aut dactylum alterum pro altero usurpat, licèt temporum spatio æquales sint. Unde longè major licentia fuit in lyricis cantionibus, & Musicorum canticis, quàm in metris. Et hoc est, quòd Lyricos vett. *numeris lege solutis ferri*, dixit Horatius. Solutiori tamen pede ambularunt medii ævi Poëtæ illi plebeji, qui in componendis canticis & saltatiunculis hymnisque, de quibus diximus suprà, in voce *Balistea*; quorumque meminere aliquoties *Historiæ Augustæ* Scriptores, operam posuerunt. Hi enim legis metricæ nullo respectu habito, modulationis & numerosæ verborum compositionis, quæ ita ad aures accidit, ut formam videatur habere veri legitimique metri, rationem habuere. Imò nullâ prorsus lege teneri se passi sunt. Nec enim ulla syllabis tempora assignarunt, nec brevium longarumque differentiam agnoverunt, sed omnes indiscretim fecerunt longas & breves. Genus igitur est medium quoddam inter Metricos & Rhythmicos, ita ab utrisque distans, ut magis videatur accedere ad Rhythmicos, solo licentiæ nomine, quam imperitiâ non ratione affectarunt, si ulla in imperitia affectatio est. Numerum sanè syllabarum & pedum satis anxiè custodiebant. Nec enim plus pedum aut syllabarum reperies in vulgarium hujusmodi versificatorum trochaico, quàm in venusto & ad legem facto: quod vett. Rhythmici magnopere negligebant, quibus in usu & more fuit duas plerumque syllabas breves loco unius longæ ponere; quia idem esset temporis spatium in duabus brevibus & in una longa. Obtinuit tamen, ut *rhythmus* talium Poëtarum compositio diceretur & ipsi *Rhythmici* vocarentur: eo quòd rhythmi proprium sit, breve tempus, plerumque longum efficere & longum contrahere; id quod metro non licet. Quam in rem V. infrà plura, ubi de *Rhythmo*, & apud Salmasium *Not. ad Vopiscum*, ubi de puerili cantilena in Aurelianum composita & saltata, versuque inprimis illo,

Tantum vini habet nemo, quantum fudit sanguinis.

Isto enim metro ut plurimum jocos militum, qui à tripudiantibus exultantibusque in triumphantes Duces jactabantur, concipi moris fuit, ut ex Suetonio quoque liquet, *in Julio Cæsare*: Item vulgaria dicteria, quæ ipse populus in aliquem jiculariter jactata canebat &c. V. quoque hic, ubi de *Ballisteis* & *Politicis versibus*.

Numeria Dea, quæ *numerandi* artem docere credebatur, vel ad *numeros* pertinere, memoratur Augustino *de Civ. Dei lib. 4. Cap.11.*

Numerianus Ludimagister, quâ ratione ductus incertum, relictâ Româ in Galliam profectus, Severi nomine ad colligendum exercitum se missum simulavit, sicque parvas primùm copias comparavit, quibus profligavit aliquos partium Albini equites. Quod cùm Severo nuntiatum esset, & revera Senatorem esse crederet, missis ad illum literis, quibus gratias ageret, laudaretque institutum, mandavit porro, ut majores copias congregaret, quibus facilè collectis multa præclara & fortia facinora fecit, redegitque χιλίας καὶ ἑπτακοσίας καὶ πεντήκοντα μυριάδας δραχμῶν, ut habet Dio, *mille septingentas quinquaginta drachmarum myriades*, quas Severo misit. Cumque ab his ingentibus factis ad summos posset honores divitiasque pervenire, modico contentus, in agello quodam, quem ipsi in Galliis donavit Severus, ut reditu illius vitam toleraret, consenuit. V. Æl. Spartianum *in vita Severi* & *ad eum* Salmasii *Notas*.

Numerus Aureus, Computistis dicitur Cyclus Lunaris seu Decemnovennalis, in eum finem institutus, ut, quatenus per totam seriem Calendarii deducitur, omnia demonstret Novilunia, ac illud speciatim, à quo supputata Luna 14. indigitat Pascha. Quippe anno 1. Cycli, v.g. ubicunque in Calendario, ac per menses singulos inscriptum vides *aureum Numerum* I. ipse indicat, Novilunium eo die contingere, vel contigisse, ac pari modo anno 2. ubicunque vides *aureum Numerum* 2. anno 3. atque ita porro, quousque annis Cycli expletis tum ad unitatem redeatur, tum Novilunia iisdem diebus eodemque ordine recurrant. *Aureum* autem appellari ajunt *Numerum*, seu quòd olim aureis literis inscriberetur, seu propter inventionis & usus ejus excellentiam. Græcis Ἐννεακαιδεκαετηρὶς dicitur primumque auctorem Metonem habet. V. in voce *Meton*. & plura hanc in rem apud Durandum *Ration. lib. 8. cap.11.* Vossium *de Mathemat.* & du Fresne *Glossario*, qui de usu ejus versus satis antiquos hos ex Codice MS. Victorino exhibet:

> Aureus *hac arte* Numerus *monstratur apertè,*
> *Principium jam qui totius est caput anni.*
> *Ternarium retines, ne posterus ordo vacillet.*
> *Majori numero debetur tertius ordo.*
> *Si minor assequitur numerus, tunc continuatur.*
> *Excipe sex menses, Julium priùs, atque sequentes.*
> *His quamvis crescat undenis summa propinquas.*
> *Octavus numerus sequitur, nec continuatur.*
> *Tres Februi quarto Nonarum continuato.*
> *Quarto apponas sub Aprilis pridie Nonas,*
> *Tot Junius laterat, ubi Nonas quatuor aptat.*
> *Augusti capite tres debet continuare.*
> *Quatuor Octobris lateratum pone Kalendis.*
> *In quarto Nonis duodeni denique mensis,*
> *Linea tredecimum tenet una, simulque secundum.*

Numerus Par, mali ominis habitus, apud Romanos, impar, plenus & faustior. Solinus cap.1. *Græci singulis annis XI. dies & quadrantem detrahebant, eosq; octies multiplicatos in annum nonum reservabant, ut contractus nonagenarius numerus in tres menses per tricenos dies, scinderetur: qui anno nono restituti efficiebant dies quadringentos quadraginta quatuor, quos embolimos vel Hyperballæos nominabant. Quod cùm in initio Romani probassent, contemplatione parilis numeri neglectum brevi perdiderunt, translatâ in Sacerdotes intercalandi potestate* &c. Sic Joannes Laurentius Lydus, Ἰταλοῖς ὁ δυϊκὸς ἀριθμὸς ἀποφράζεται. Σεκοῦνδον δὲ αὐτὸν, ὥσπερ εὐτυχῆ, πατρίως καλοῦσι κατ' εὐφημισμὸν, ὡς Εὐμενίδας καὶ Ἀδράστειαν καὶ Πάρκας κατ' αὐτὰς τὰς μηδενὸς φειδομένας μοίρας. *Apud Italos numerus dualis infaustus habetur. Secundum autem illum, quasi felicem, vernaculo sermone appellant; boni ominis ergo, ut Eumenides, & Adrastiam & Parcas, quæ nemini parcunt.* Hinc vitabant dicere, *ante diem secundum Kalendas* aut *Idus*, sed pro eo dicebant, *ante diem, pridie*. Græci, ἔτι δὲ παρεδήλωσα, ὥσπερ οἷον κυριωτάτην οὖσαν, τὴν τρίτην ἀπὸ τριῶν, τὴν δὲ τετάρτην ἀπὸ μιᾶς, διὰ τὸ ἀποφράζειν τὴν δυάδα. Interim falsum censet Salmasius, contemplatione hac factum esse, ut Romani morem illum intercalandi deserverent, quum utique semper parilem numerum in anni sui computatione vitaverint: Statim enim à Numa, qui annum Romuli correxit, unus dies abundavit, aut per imprudentiam, aut eâ superstitione, inquit Censorinus, quâ impar numerus plenus & faustior habebatur; ut ipse Salmasius pluribus docet *ad Solinum pag.19.*

Numidia, adde: *Numidas* non solùm naturalem cæsariem alere, sed etiam aliena cæsarie, equinis nimirum jubis, caput ornare consuevisse, discimus ex Tertulliano *de Pallio cap.4.* cum ad suos Carthaginenses, *Unde apud aliquos Numidas*, ait, *etiam equis cæsariatos juxta cutem tonsor & cultri vertex solus immunis!* Ubi Salmasius legit, *aliqua Numidas*, id est, *aliquatenus Numidas*, sicque Carthaginenses Tertulliano dici vult, propter vicinitatem Numidarum. Imò & *Numidiam* partem esse Africæ minoris, in qua Carthago sita, scribit Ptolemæus. Sensus ergo verborum horum esset: Unde apud meos, qui vicini Numidis & pæne Numidæ estis, juxta cutem tondendi mos inolevit, cum Numidæ, vicini vestri, non tantùm naturalem cæsariem alant, sed etiam equinis jubis caput ornare soleant? Non igitur ex vicinis & conterraneis vestris Numidis hic mos apud vos inductus, sed ex Græcis. Accepere quidem hæc verba, *etiam equis cæsariatos*, omnes ita, quasi Numidæ non suam tantummodo, sed etiam equorum suorum cæsariem aluisse dicantur. Sed hoc multis modis ineptum est & ferri non potest: nam cæsaries de equis non dicitur; & si maximè diceretur, non soli Numidæ in equis suis cæsariem nutriebant, sed ipsi Græci quoque, etiamsi ipsi strictim tonderentur, equos tamen suos jubatos & cæsariatos, ut ita loquar, esse sinebant. Virgilius,

Densa juba & dextro jactata recumbit in armo.

Nihil

Nihil notius. Quare hac in parte nihil peculiare Numidis fuit, quod Græci non habuerint & pleræque omnes nationes, apud quas equi jubati. Nam equorum ornatus juba, aliter in homine est: nec enim apud omnes gentes eadem super hac re consuetudo, aut opinio. Græci elegantiores strictim tondebantur: *Numidæ* contraria omnia sequuti, non solùm capita sua non tondebant, nec strictim, nec per pectinem, sed etiam præter naturalem cæsariem, equinas caudas, quasi alteram cæsariem, in capite gestabant. Hoc est, quod ait Tertullianus, *Numidas equis cæsariatos esse*, equinis sc. jubis aut caudis cristatos. Poëta,

—— —— *cristaq; hirsutus equina.*

Ἱππουρις Græci vocant istiusmodi galeæ cristam. Glossographi, Ἱππουρις περικεφαλαία ἐν ᾗ ὁ λόφος ἐξ ἵππου ... Itaque Numidæ, utpote militares, & cæsariati ipsi, & galeas equis cæsariatas gerebant, h. e. equinis pilis ornabant: Quos cum propter vicinitatem imitari debere viderentur Carthaginenses, Græcorum potiùs delitias & munditias affectabant, quibus strictim & in orbem tonderi moris erat. Salmasius *ad Tertullian. l. c.*

Numidica seu *Africana Gallina*, apud Petronium,

Tuo palato pavo clausus pascitur,
Gallina tibi Numidica &c.

Statium *Sylv. lib. 1. in Domitiani Saturnal.*

Inter quæ subito cadunt volatu,
Immensæ volucrum per astra nubes,
Quas Nilus sacer horridusq; Phasis,
Quas udo Numidæ legunt sub Austro &c.

In Vett. fuit cupediis, V. quoque Horatium *Epodâ 2.* Juvenalem *Sat. 11.* Martialem *lib. 3. Epigramm. 57. & 76.* &c. Quas Romanis magis cognitas, utpote ex propinquo allatas, Græci parum videntur novisse: quorum si qui famâ ad se perlatas memoraverunt, *Μελεαγρίδας* illas appellaverunt, à similitudine, quam cum *Meleagridibus* habent. Interim & apud Romanos non nisi serò in cibis receptæ sunt. Varro, *Hæ novissimæ in triclinium ganeariam introierunt è culina, propter fastidium hominum.* Et Plinius, *Novissimæ sunt peregrinarum avium receptæ, propter ingratum virus.* Unde patet, solam raritatem pretium auxisse: ut idem docet Varro, *Veneunt propter pecuniam magno.* Petronius item,

Ales Phasiacis petita Colchis,
Atq; Afræ volucres placent palato,
Quod non sunt faciles &c.

V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poster. lib. I. cap. 19.* Galli hodie vocant *gallinas Guineæ*: in capite tuber habent sive gibbam rutilam; unde *gibberas* eas esse Auctores tradunt. *Guttatæ* porro dicuntur Martiali *lib. 3. Epigramm. 57.*

Et picta perdix Numidicaq; guttata,

h. e. albæ nigris intervenientibus punctis, V. suprà in hac voce, & plura hanc in rem, apud Salmasium *ad Solinum* passim, inprimis verò *pag. 872.*

Numidici Ursi, apud Solinum *cap. 26. Numidici ursi cæteris formâ præstant*, Lipsio leones sunt; eo quòd Plinius negat, Africam ursos habuisse, miraturque adscriptum Annalibus M. Pisone & M. Messalla Coss. Domitium Ænobarbum Curulem, *ursos Numidicos centum dedisse*, cùm in Africa ursum non gigni constet. Sed contra Plinium stant multi testes è vett. Græcis Latinisque, Herodotus, Strabo, Virgilius, Juvenalis, Martialis, Alii, qui omnes ursos Africæ dant & *Libycos Numidicosque* vocant. Aristoteles ipse inter animalia Africæ negata, ursorum non meminit, V. eum *Hist. Animal. lib. 8. cap. 28.* Quòd verò in Domitii nummo, in memoriam Ædilitatis ejus cuso, venator cum leone expressus est; ideo id factum sine dubio, & cùm in muneribus istiusmodi bestiarum omnia genera edi solebant, leo potius in eo formatus est, quam ursus, quia nobilior fera & rarior quæque magnificentiam muneris magis testaretur. Nam ursi passivi tum & communes. Ex pluribus enim Europæ locis advehebantur; Alpes ursis refertæ: in propinquo etiam habebant Lucanos ursos. Ænobarbus verò *Numidicos* exhibuit, quia rariores: utpote qui è longinquiore regione petiti, rabie insuper & villo pro undiore cœteris præstabant &c. V. Salmasium *ad Solinum p. 311.* adde, quæ præclara hanc in rem congessit idem *ad Lampridium d. l.*

Numina, in sylvis seu lucis culta ab antiquis, V. suprà in voce *Luci*: præcipua in omnibus sacris fuere, Janus & Vesta; unde in precibus, quas Sacerdos, victimâ ad aram adductâ araque prehensâ, stans fundere solebat, principium precationis ab iis fieri oportuit, utpote quòd in omnibus sacris præcipua *Numina* essent, perque eos ad cœteros aditus patere crederetur, V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 3. cap. 39.* Plurima fuere Gentilibus, qua de re V. suprà in voce *Dii*, ut & *Numen*.

Numisma, à Gr. Νόμισμα, quâ voce utitur Epicharmus, ut & Aristoteles aliique, Latinum non est, annotante Becmanno *in Origin.* Aliter *Numus*, nempe à Gr. νόμος, νῦμμος, *lex.* Γίνεται γὰρ ... πάντα γὰρ μετρεῖ, *Fit enim norma omniaque mensurat*, Aristotel. *Ethic. lib. 5. cap. 8.* Vel, ὅτι οὐ φύσει, ἀλλὰ νόμῳ ἐστὶν, *quoniam non naturâ, sed ex instituto ac lege valet.* Duo enim requisita, ut valeret *Numisma* seu potiùs *Nummus*, proba materia, & vultus Imperatoris (qui viva Lex est, auctoritatem ac valorem nummis concilians) ei impressus, Cœl. Rhodiginus *Antiqq. Lect. lib. 10. cap. 2.* Unde Claudianus *lib. 2. in Ruffinum*,

—— —— —— *Et quod post vota daretur,*
Inscribi propriis aurum fatale figuris.

Meritò proin Jos. Scaliger *in Collectaneis*, Suetonium Tranquillum à *Numa numos* appellatos, ineptè scribere affirmat. Aliter Græcis Χρῆμα, *ab utendo*, quòd monetâ ad omnia comparanda utamur: Item Κέρμα, quod vocabulum minutis attribuitur monetis X. Latinis *Moneta*, à *monendo*, quòd signis in eam impressis de seculi, in quo cusa, moribus admoneamur. Item *Pecunia*, à nota *pecudum*, quâ Servius Tullus æs signavit: Plinio, Varroni & Festo, à *Pecu*, quòd *pecoribus* apud Antiquos opes & patrimonia constarent. *Æs* quoque, quod ex *ære* Romani primùm cuderent X unde *Ærarium* &c. Et quidem æs argentumque olim appendebatur, ut scribit Plinius *lib. 30. cap. 3.* neque signato *Nummo* antiquitus utebantur Romani. Locus sic habet: *Populus Rom. ne argenteo quidem* Nummo *ante Pyrrhum Regem devictum, usus est. Libralis, unde etiam nunc* libella *dicitur, & dipondius appendebatur assis, quare æris gravis pæna dicta est. Et adhuc expensa in rationibus dicuntur, item impendia impendere. Quin & militum stipendium, hoc est, stipis ponderandæ pensatores Libripendes dicuntur, quâ consuetudine in his emptionibus, quæ mancipii sunt, etiam nunc libra interponitur.* Sed de his vide plura, suprà in voce *Moneta*: Adjiciam hic saltem quædam, ibi omissa. Ex plumbo *Nummos* olim nullos constitisse hactenus creditum, & *Plumbeos centum*, Martialis *Epigr. 74. l. 10.* quos idem *l. 3. Epigr. 7. Centum quadrantes* appellat: *Plumbeam selibram* ejusdem Auctoris *l. 1. Ep. 99. Nummum plumbeum* Plauti *Casinâ Actu 2. Sc. 3.* & *Trinummo Actu 4. Sc. 2.* Item *Mostellariâ Actu 4. Sc. 2.* de vili & minuta pecunia Eruditi interpretati sunt: Ut apud eundem Martialem sæpius cit. legimus, *Plumbea vina* & *plumbea mala.* Sed monetam plumbeam candidè agnovit Justus Lipsius *in Schedis*, & istiusmodi *Nummos* aliquot veteres, Romæ alibique erutos, plumbeos omnes, sibi à Fortuna favente oblatos fuisse, quos aversos & adversos in tabellâ exhibet, narrat Laur. Pignorius *Comm. de Servis*, V. inprimis *p. 248.* E stanno & cupro, Præfectum Christianostadii, urbis Scaniæ Insulæ, à Suecis obsessæ A. C. 1676. *Nummos* cudisse, ut stipendium militibus solveret, solutâ obsidione melioribus permutandos, *Relatio Francofurt.* nuper attulit. Nec omittam, vocem *Nummi* apud Romanos pro sestertio, vulgatissimi usus, absolutè sæpe usurpari. Unde Ch. Hegendorphius *in Verr. V. Mille hujusmodi Sestertii vel Nummi, faciunt unum Sestertium in neutro genere, & conficiunt plus minus viginti quinque coronas.* Ideo Plut. qui Ciceronem narrantem, Roscii bona, quæ erant sexagies, *duobus millibus nummum* emisse Chrysogonum Sullæ libertum, δισχιλίων δραχμῶν interpretatur, notat Scaliger, quando *Nummus* & Sestertius apud omnes utriusque linguæ Auctores passim ἀδιάφοροι: docetque, quoties dicunt Latini, *mille nummum, duo millia* & deinceps *nummum*, tum eos non alios, quàm Sestertios, ut erat in formulis, *Nummi unius, assium quatuor*, intelligere, apud Gronovium *de Pecunia vet. l. 4. c. 11.* A *Nummo*, adject. *Nummarius*: Hinc *Nummariæ leges*, apud Romanos, quarum quatuor fuere, ad quas meliùs intelligendas hæc præmitto. Servius Rex, ut dictum, primus signavit æs, cùm antea rudi solùm uterentur: fuitq; eo Rege maximus census CX. M. assium, quæ prima in prima classis. Argentum signatum est A. conditæ Urbis 490. Q. Ogulnio, C. Fabio Coss. quinque annis ante primum bellum Punicum: & placuit denarius pro 10. libris æris, quinarius pro quinque, sestertius pro dupondio ac semisse. Libræ dein pondus imminutum bello Punico I. cùm impensis Resp. non sufficeret: constitutumque ut asses sextantario pondere ferirentur. Ita quinque partes factæ lucri, dissolutumque æs alienum: Fuit autem nota æris ex altera parte Janus geminus, ex altera rostrum navis, in triente verò & quadrante, rates. Quadrans antè à tribus unciis *Triuncis* dict⁹. Postea Annibale urgente, Q. Fabio Max. Dictatore, asses unciales facti sunt placuitq; denarium 16. assibus permutari, quinarium octonis, sestertium quaternis. Ita bello dimidium lucrata est: in militari tamen stipendio semper denario pro decem assibus valente. Nota argenti fuere bigæ atque quadrigæ & deinde *Bigati Quadrigatique appellati.* Mox lege Papiriana semunciales asses sunt facti. Livius Drusus in Tribunatu Pl. octavam partem æris argento miscuit: Qui nunc *Victoriatus* appellatur, Lege Clodiâ percussus est, cùm antea hic *Nummus* ex Illyrico advectus, mercis loco haberetur, à *Victoria*, quâ signatus, nomen trahens. Aureus *Nummus* post annum 62. percussus est, quàm argenteus, ita ut scrupulus valeret sestertiis vicenis, quod efficit in libras, ratione sestertiorum, qui tunc erant, sestertios 790. Post hæc placuit 40. m. sed signati ex auri libris, paulatimque Principes imminuêre pondus, minutissimus verò ad 45. m. ex Plinio *lib. 33. cap. 3.* V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 8. cap. 20.* & infrà in voce *Obolus*.

Leges Nummariæ apud Romanos.

Papiriâ lege cautum fuit: *Ut asses, qui unciales erant, semunciales fierent.* Lata fuit autem à C. Papirio Carbone Tri-

ne Tribuno D. L. Corn. Scipione. C. Lælio Nepote Coss. anno 563. ut Hotomannus recenset.

Livia, à M. Livio Druso Trib. Pl. an. 631. Cn. Dom. Ahenobarbo, C. Fannio Strabone Coss. lata, *Ut octava æris pars argento misceretur*, voluit.

Clodia vel Claudia fuit, *Ut Victoriatus* Nummus, *qui ex Illyrico advectus mercis loco habebatur, Romæ percuteretur, & eadem Victoria notâ obsignaretur.*

Maria Lex, à M. Mario Gratidiano Prætore sancita, L. Sullâ Dictatore, anno U.C. 672. *Ut nummi certâ tum excogitatâ ratione probarentur.* Jactabatur enim tum *Nummus*, ut quid haberet, nemo scire posset, Cicero *Offic. l. 3.* &c. Plura de *re Nummaria*, V. apud Orismium Lexoviensem Episc. Budæum *de Asse*, Alexandrum Sardum, Bilibaldum, Birckheymerum, Henr. Bantingum, Henr. Mameranum *de prisca Moneta*, Joach. Camerarium *de Numismatibus Græcis & Lat.* Stanislaum Gisepsium, Matth. Hostium *Hist. rei Nummariæ veteris*, Johann. Fridericum Gronovium *de Pecunia vet.* aliosque: Quibus adde *Nummariæ rei veteris* peritiâ hoc tempore maximè florentem Carolum Patinum Doctorem Medicum Paris. egregiis hac in materiâ libris editis clarissimum.

Numisma Census, cujus mentio Matth. *cap. 22. vers.* 19. non certum fuit *numismatis* genus, quo solo tributa solverentur, sed pecuniâ Romana, quæ sola ab exactoribus ejus tributi accipiebatur. In Græco est, τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου; quæ vox κῆνσος, etsi Latina est dictio, non tamen ex usu Latinè scribentium usurpatur. Romanis Scriptoribus *census* est descriptio agrorum & reliquarum fortunarum, in censum deferri solitarum, ut videre est apud Cicer. *in Verrem* & auctorem *Glossar.* Et olim quidem muneris Censorii pars erat, habere & ordinare census: sed postea, Censoribus sublatis missi sunt per provincias, quos vocabant *Censitores*; qui modum agrorum, quem quisque possidebat, metiebantur & in tabulas censuales referebant: ex quibus tributi pro sua virili cuique præstandi ratio constabat. Glossar. *Censitor*, Ἀπογραφεύς, Τιμητής. Gregorio Naz. Ἐξισωτής, in *Cod.* Theodos. *Peræquator* talis. Quum autem pensitationis præstandæ modus penderet à censu, obtinuit in provinciis, ut ipsum tributum appellaretur *Κῆνσος, census.* Unde in Evangelio κῆνσος idem quod φόρος est, ut Lucas hanc vocem interpretatur. Cujus vocis Rom. proprietatem cùm Græci non intelligerent, genus pecuniæ, quo solveretur annuum tributum, sic dictum putarunt voce Græcâ. Unde Suidæ, Κῆνσος τὸ νόμισμα, ἐπικεφάλαιον, παρὰ τὸ κρίνω τὸ κρῖναι. At Dominus, cùm dicit, ἐπιδείξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου, *Ostendite mihi* numisma *census*, manifestè discrimen ponit inter censum, h. e. tributum, & pecuniam, quæ tributi nomine pensitabatur. Similiter Moschopulus: *Κῆνσος νόμισμα δραχμῆς ἰσοστάσιον, Census est nummus, qui pendit drachmam*; ubi per drachmam denarium intelligere videtur, quem Plutarchus aliique Scriptores Græci voce δραχμὴ exprimere solent. Existimavit nempe hic Grammaticus censum fuisse dictum pecuniæ genus, quo tributum solveretur; & quia mox petenti Domino numisma census, denarius ostendebatur; putavit, nummum, qui appellatur *census*, fuisse denarium Romanum, sive drachmam Græcam. Sed quòd Domino de tributi numismate quærenti denarius ostendebatur, non hinc colligitur, quod is contendit. Denarius enim Christo ostenditur, velut in exemplum pecuniæ Romanæ (in qua tributum Cæsari pendendum exigebatur) non ut peculiare aliquod monetæ genus, ad tributi solutionem cusæ. Nec hinc bene concludunt Baronius & eum secutus Luc. Brugensis, legitimum tributi modum, quod à subditis suis exigebant Romani, fuisse denarium: Confundunt enim tributum, quod pendebatur pro modo agri quem quisque possidebat & aliorum bonorum, cum capitatione, quæ capitibus singulorum subditorum aliquando imponebatur, & genus fuit exactionis gravissimæ, ut ex Amm. Marcellino constat. Postea verò Alexandri Imp. peculiare institutum fuit, de quo V. Lampridium *in eo.* A' Nicephoro quoque. Phoca jussum fuisse cudi pro militibus levioris monetæ gens, tributa verò in graviore pecunia exacta Curopalates, Cedrenus, alii, scribunt. V. Isaac. Casaubonum *Exercit. XVI. §.* Seldenum *de I.N. & Gent. lib. 6. cap. 17. & Salmasium ad Lamprid.*

Numisma Sacrum, in Communione Rom. dicitur, quod in coronis homines appendere solent, qui ritus originem accepit circa A. C. 1566. occasione memoratâ à Famiano Strada *de Bello Belgico lib. 5. decad 1.* Quamvis jam priùs istiusmodi numismata ex plumbo stannove peregrinantium religionis ergò pileis leguntur affixa, quæ iis Romæ vendebantur, circa A. C. 1200. *in Epist.* 533. Innocentii III. in quibus ex una parte erat effigies Sancti alicujus, *Vendentes Veronicas* &c. V. quoque Pontificis hujus Bullam, & plura hanc in rem, apud Dominic. Macr. *in Hierolex.*

Nummariæ Leges, V. suprà *Numisma*, *à nummo* dictæ. Indidem *Nummata*, apud recentioris ævi Scriptores pretium rei per nummos, ut *Denariata*, per denarios; *Librata*, per libras &c. Item nummus ipse vel valor nummi ac pretium. Porro merces ipsæ, *Denariatæ*. Gall. *Denrées*. Nā nummi & denarii, idem fuisse ut patet ex *Cod.* Theodosiano non semel. Etiam Fulbertus Carnutensis *Ep.* 9. *Unum caballum à famulo nostro Deodato debuit comparare 32. solidis, pro arrabone datis 12. nummis.* Et *Ep.* 15. *Dabit vobis pro hoc negotio mille libras denar. & centum palleas & dominæ Reginæ quingentas libras nummorum.* Ubi *denarii* & *nummi* omnino idem. Matth. Westmonaster. A. C. 1095. *Cùm vero essent plus quàm 300. armatorum millia* (in Terra Sancta) *tanta eis suppetebat copia, ut aries uno nummo bos vix 12. venderentur.* Vetus Charta Anglic. *Dedi --- 12. nummos reditus in Westfrel — quicunque hanc tenuram tenet, post obitum illius super altare, in die festi S. Mariæ Magdalenæ annuatim reddat 12. denarios.* V. du Fresne *Dissert. de Nummis Imp. Const.*

Nummius Albinus, ex fratribus Didii Juliani, apud Spartianum in *vita* hujus; ubi alii *Numius*, V. ibi; alii *Numinius* habent. Sed rectum est *Nummius*. Ita enim vetus lapis,

JOVI
SERENO
NUMMIUS
ALBINUS
EX VOTO:

apud Salmasium *ad Spartianum d. l.*

Nummo locare, locutio rara & elegans, apud Plin. *l. 9. Ep. 37. Occurrendum ergo augescentibus vitiis & medendum est. Medendi una ratio est, si non* nummo, *sed partibus locem; ac deinde ex meis aliquos operis exactores, custodes fructibus ponam.* Est autem *nummo locare*, eam legem fundorum locationi dare, ut conductores annuam pensionem nummorum præstent possessori: id quia ante hac factum, malè solventibus colonis, reliqua creverunt. *Partibus locare* verò est ita locare, ut proventûs percipias partes, veluti septimas, octavas, nonas, decumas, prout convenerit *Partes* nempe nō sunt agrorum, nam ne priùs quidem unum conductorem omnia prædia coluisse apparet, sed frugum; quâ vocem semper intelligere oportet, quum apud Cicer. 3. *Verr.* legimus, *Decumas deberi, emere, vendere, exigi, singulas decumas, alteras decumas, ternas decumas:* Item, *Ut quæ dimidiæ essent, decumæ vocarentur.* Quod indicat ipse cùm ait: *His legibus, his conditionibus, eritquisquam tam stultus, qui decumas vanisse arbitretur? qui aratori novem partes reliquas factas esse existimet?* Similiter capiendum, cùm Crotonienses in bello apud Sagram Apollini *decimas prædæ*, Locrenses *nonas* vovisse, legitur, apud Justinum *l. 20.* Sic *tertias prædæ* Plin. *l. 34. c. 5.* habet &c. Hoc unicum itaq; remedium contra reliqua est, ut ipse possessor quotannis suas partes aut per se aut exactores illos redigat neq; ei quisquam nisi ipse sibi in mora esse possit. At ubi *Nummo* locatum est, ut maximè diligens ac fidus sit manceps, potest injuria anni & perfidia terrarum aut hujusmodi casus sic illum affligere, ut remissiones petere & reliqua facere necesse habeat. Ideo addit Plin. *custodes fructibus ponendos*, si partibus, non nummo locasset; quia viz. intererat ejus tum, ne fructus diminuerentur. Ideo continenter: *Et alioqui nullum justius genus est reditus, quàm quod terra, cœlum, annus refert:* denotans, possessores sanctiùs ipsius terræ reditu in parte frui, quàm locato fruendo aliis toto agro pecuniam pacisci. Et hi *Partiarii coloni* dicuntur, qui sic conducunt. Cajus *l. 25. ff. 6. de Loc. Apparet autem de eo nos colono dicere, qui ad pecuniam numeratam conduxit. alioqui partiarius colonus, quasi societatis jure, & damnum & lucrum cum domino fundi partitur.* Ubi habet utrumq; genus conductionis, ut apud Plin. utrumq; genus *locandi.* Cato *de R. R. c. 16. Calcem partiario coquendam qui dant ita dant.* Sic *pascenda pecora partiaria, i. e. ut fœtus eorum portionibus quibus placuit, inter dominum & pastorem dividantur*, inquit Imp. Antoninus *l. 8. Cod. de Pactis.* V. Jo. Frid. Gronovium *Observ. l. 4. c. 16. in fin.*

Nummularii, Gr. Κολλυβισταί, Matth. c. 21. v. 12. Καὶ εἰσῆλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐξέβαλε πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν κατέστρεψε, κ.τ.λ. *Et introivit Jesus in Templum Dei & ejecit omnes, qui vendebant & qui emebant in Templo: mensasq;* Numulariorum *subvertit* &c. Aliter Ἀργυραμοιβοί, *Campsores*, dicuntur qui nummulos & minutos nummos pro majoribus dabant iis, qui necesse habebant majores minoribus ad usum sacrum permutare. *Gloss.* Gr. Lat. χαλκολόγος, *Nummularius Æsculator.* Gloss. Lat. *MS.* Reg. *Nummularius, Collectarius, Mensarius.* V. *l. 19. ff. de Edendo.* Sed & eadem voce Monetarii designantur in *Tab.* Ecclesiæ Gratianopolit *Brevis, vel computatio de consuetudine, quam Epis. Gratianopolitanæ Urbis — habuerunt in Ecclesia S. Donati Confessoris —. Est & insuper alia consuetudo in prædicta Ecclesia, vel in supra dicto loco, ut in suo cymiterio Nobiles & potentes, divites & pauperes, sine ulla contradictione, sepeliant*, Nummularios, *hoc est, Monetarios habeant*, apud du Fresne *Glossar.* V. quoque infrà in voce, *Trapezita.*

Nummulus, nuptialis apud Hebræos arrha. Et quidem Sponsalia ex pecunia seu *Nummulo* dato, quæ קידושן בכסף, *Sponsalia argento facta* appellant, ita fiebant. *Nummulo*, aliove bonorum genere, quæ nummulum saltem valerent, velut arrâ, legitimè dato, puellæ consentienti dixerat is, qui adstantibus testibus spoponderat, *Ecce tu mihi ex hoc sponsa sit*, aut *Sis mihi in uxorem*, aut horum verborum quid simile. At si puella dixerat, *Ecce ego tibi sponsa sum*, nummulum ei donans, aliisve quibuscunque conventionis matrimonialis verbis fuerat usa, res irrita erat. Quod itidem dicendum, ubi nummulum donante illa ille

verba

verba protulerat &c. Ritus originem arcessunt è fundo, quem pretio appenso emit ab Ephrone Abraham Genes. *cap.* 23. *versu* 9. perinde ac si, ut ille fundum, ita heic Sponsus sponsam emeret. Dictus est autem *Nummulus* hic *Prota* & erat *octava pars Aisaræ Italicæ*, uti legitur in *Misna tit. Kiduschim cap.* 1. ubi *Aisara* idem fortè nummuli minuti genus est, quod in passerculorum pretio memoratur, apud Evangelistas, *ἀσσαρίου* nomine, Matthæi *cap.* 10. *versu* 29. & Lucæ c. 12. *v.* 6. de quo apud Magistros legitur, è Vett. esse traditione receptum, *Nummulum hunc Prota dictum ponderare dimidium grani argenti puri.* Scilicet nummorum genus erat minutissimum; & tanti valoris minimùm esse oportuit, quod Sponsalium nomine heic donabatur: cujus in locum seculis recentioribus Annulus successit, ex aliarum gentium imitatione. Sed verò non omnimoda bona, in Sponsalibus contrahendis, *Nummuli* locum legitimè obtinebant. Nam aut si res eo nomine data aut esset aut fermentum tempore Paschatis, caro in lacte, idq; genus cœtera, ex Lege vetita, irrita planè Sponsalia habebantur. Parile jus obtinuit, ubi Sacerdos ex eduliis, quæ *Sanctarum* nomine generi Sacerdotali debebantur, parte suâ desumtâ quampiam sibi desponsaret &c. Non dissonus huic Hebraico mori conjugiorum contrahendi apud Romanos modus erat, qui *per Coemtionem* fieri dicebatur: ubi etiam pretium intervenisse, uti Sponsalibus apud Hebræos *Nummulo* ejusque valore initis, ipsa vox indicat. Et appositè heic Brissonius *de Ritu Nupt. Coemtionem*, inquit, *imaginariis venditionibus peractam, ut & Adoptionem, credibile est, in eaque facienda* Nummos *aliquos dicis causâ intervenisse. Id enim in aliis legitimis actibus observabatur, in quibus speciemnus mancipationum solemnia repræsentanda erant.* Atque emptas pariter uxores, in ipsis Sponsalibus, Nuptiisque, notat ex *LL.* vett. Burgundionum & Saxonum; qui mos & in Christianismo retentus, apud aliquas gentes, hodieque obtinet. Certè & Varro, ubi Coëmtionis ritus diligentissimè percurrebat, de *Vita P. R. lib.* 2. *Nubentes*, ait, *veteri lege Romana asses tres ad maritum venientes ferre solitas, atque unum, quem in manu tenerent, tanquam emendi causâ marito dare, alium quem in pede haberent, in foco Larium familiarium ponere; tertium in sacciperio cùm condidissent, compito vicinali solere resonare.* Sic emebat, aut quasi, Sponsa Sponsum; quam ad rem etiam affert, Varronis hæc citans, Nonius Marcellus illud Virgilii, quo Tethys, nomine filiæ, *generum emere sibi* dicitur *omnibus undis.* De Germanis quoque Tacitus. *Dotem non uxor marito sed uxori Maritus offert. Intersunt Parentes & propinqui ac munera probant; Munera non ad delitias muliebres quæsita, nec quibus nova nupta comatur, sed boves & frænatum equum & scutum cum framea gladioque. In hæc munera uxor accipitur, atque invicem ipsa armorum aliquid viro affert. Hoc maximum vinculum, hæc arcana sacra, hos conjugales Deos arbitrantur.* Ubi planè Coëmtio nuptialis. Et de phiala Sponso Sponsæque, ex Græcorum aliorumque in Oriente populorum more, dari solitâ, videsis quæ notavit Isaac. Casaubonus *ad Athenæum lib.* 13. *cap.* 5. &c. Plura hanc in rem V. apud Joann. Seldenum *Uxor. Ebraic. lib.* 2. *cap.* 2. & 10. adde ejusdem *lib. cap.* 25. ut & quæ infrà dicemus, ubi de *Nuptiis.*

Nummum inferendi ærario publico, triplex apud Romanos ratio olim. Refert enim Dionysius Halicarn. *lib.* 4. ex instituto Servii Tulli, nascente aliquo *nummum* inferri consuevisse, in ærarium Junonis Lucinæ: dein quopiam virilem togam assumente, *nummum* fuisse delatum, in Juventatis: moriente tandem aliquo, *nummum* à propinquis illatum, *εἰς τὸν τῆς Ἀφροδίτης θησαυρὸν ἐν ἄλσει καθιδρυμένον, ἣν προσαγορεύουσι Λιβιτίνην, in ærarium Veneris in luco situm, quam Libitinam appellant.* Quæ tamen inferendi *nummi* consuetudo postmodum desiisse videtur, ut cujus nullus amplius Scriptor meminit: sed mortuorum numerus ex Libitinariis cognoscebatur, Sueton. *Nerone cap.* 93. V. Gerh. Joh. Vossium *de Orig. & progr. Idolol. lib.* 2. *cap.* 27. qui etiam de *Nummis sorteis* Antiquorum, *lib.* 3. *cap.* 70. plura v. de *Nummo*, ejusque generibus variis, hic passim, inprimis suprà voce *Moneta*, item *Numisma.*

Nunc dimittis, in Ecclesia Romana, tertium est Evangelicum canticum, quod in Completorio recitant; *quia ad modum commendationis animæ est, quæ Deo porrigitur, ante sacrum, æternitatis symbolum*, Amalarius apud Macros in voce *Canticum.*

Nundina, adde: Festum, cui hæc Dea præerat, Suovetaurilibus peragebatur, & circumitione. Circumferebantur autem pueri per Obstetrices, vel Ministros circa focum, unde Ἀμφιδρόμια & Δρομιάμφια, per metathesin. V. suprà in voce *Lustricus dies.*

Nundinæ, Feriæ erant apud Romanos publicæ, paganorum, id est, rusticorum, quibus conveniebant, negotiis propriis vel mercibus provisuri, Macrobius *Saturnalium lib.* 1. *cap.* 16. Unde Sextus Pomp. *Nundinas*, inquit, *feriarum diem esse voluerunt antiqui, ut rustici convenirent mercandi vendendique causâ, eumque nefastum, ne, si liceret cum populo agi, interpellarentur Nundinatores.* Interim negasse veterum quosdam, *Nundinas* ferias esse, idem Macrobius docet, Titum, nempe, Julium, Modestum & Trebatium, affirmantibus contrà Julio Cæsare & Corn. Labeone, addique hujus varietatis causam, apud Granium Licinianum *lib.* 2. inveniri, his verbis: *Is ait, Nundinas Jovis ferias esse, siquidem Flaminica Nundinis in regia Jovi arietem soleat immolare. Sed lege Hortensiâ effectum, ut fastæ essent, uti rustici, qui nundinandi causâ in Urbem veniebant, lites componerent. Nefasto enim die Prætori fari non licebat. Ergo qui ferias dicunt, à mendacio vindicantur, patrocinio vetustatis: qui contrà sentiunt, æstimatu ætatis, quæ legem secuta est, vera depromunt* &c. De origine *Nundinarum* ita rursus Macrobius: *Nundinarum*, inquit, *originem quidam Romulo assignant, quem communicato regno cum T. Tatio, sacrificiis & sodalitatibus institutis,* Nundinas *quoque adjecisse commemorant, sicut Tuditanus affirmat. Sed Cassius Serv. Tullium fecisse* Nundinas *dicit, ut in Urbem ex agris convenirent, urbanas rusticasque res ordinaturi. Geminius ait, diem* Nundinarum *exactis jam Regibus cœpisse celebrari: quia plerique de plebe, repetitâ Servii Tullii memoriâ, parentarent ei* Nundinis. *Rutilius scribit, Romanos instituisse* Nundinas, *ut octo quidem diebus in agris rustici opus facerent, nono autem die* (& hinc *Nundinarum* nomen) *intermisso rure, ad mercatum, legesque accipiendas Romam venirent, & ut scita, atque consulta frequentiore populo referrentur, quæ trinundino die proposita, à singulis atque universis facilè noscebantur: unde etiam mos tractus, ut leges trinundino die promulgarentur. Eâ re etiam Candidatis usus fuit in Comitium* Nundinis *venire & in colle consistere, unde coràm possent ab universis videri. Sed hæc omnia negligentiùs haberi cœpta & pòst abolita, postquam in trinundino etiam ob multitudinem plebis frequentes adesse cœperunt.* Verùm quæ de *octo diebus* apud Macrobium Rutilius habet, ex Dionysio Halicarnassæo corrigenda *lib.* 7. qui sic de Nundinis: Αἱ δ' ἀγοραὶ Ῥωμαίοις ἐγίνοντο ὡς καὶ μέχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς χρόνου, δι' ἐνάτης ἡμέρας· ἐν ταύταις συνιόντες ἐκ τῶν ἀγρῶν οἱ δημοτικοὶ εἰς τὴν πόλιν, τάς τε ἀμείψεις ἐποιοῦντο τῶν ὠνίων, καὶ τὰς δίκας παρ' ἀλλήλων ἐλάμβανον, τά τε κοινὰ ὅσων ἦσαν κύριοι κατὰ τοὺς νόμους, καὶ ὅσα ἡ βουλὴ ἐπιτρέψειεν αὐτοῖς, ψῆφον ἀναλαμβάνοντες ἐπεκύρουν. Τὰς δὲ μεταξὺ τῶν ἀγορῶν ἑπτὰ ἡμέρας, αὐτουργοὶ ὄντες οἱ πολλοὶ καὶ πένητες, ἐν τοῖς ἀγροῖς διετέλουν, Id est, *Nundinæ autem Romæ nono quoque die celebrabantur, ut nunc etiam. His* Nundinis, *plebs agrestis in urbem confluebat, venaliaque permutabat & jure inter se agebat, & suffragia ferebat de negotiis publicis, de quibus vel leges ei permitterent arbitrium, vel Senatus ad eam referret. Septem autem intermediis diebus ruri degebat, quòd magna pars ob paupertatem operarentur suis manibus.* Cui adstipulatur Varro *de R. R. lib.* 2. *Viri magni, nostri Majores, annum ita diviserunt, ut nonis modò diebus urbanas res usurparent; reliquis septem, ut rura colerent.* Nempe ab unis *Nundinis* ad alteras dies tantùm septem intermedii erant, primusque dies & nonus *Nundinas* habebant, quo factum ut *Nundinæ* nono quoque die celebrari dicerentur. Hinc trinas *Nundinas* continuas, seu *Trinundinum*, ut alii dicunt, quibus ad Prætorem in Comitium producebantur obærati, quanti eque pecuniæ judicati essent, prædicabatur, non bene Hotomannus *ad Leges XII. Tabb.* aliique post eum, spatium 27. dierum fuisse dicunt, ex eo, quòd *Nundinæ* nono quoque die Romæ celebrarentur: Intra 17. enim dies tres *Nundinæ* fieri solebant; A' primis enim ad secundas septem interjiciebantur dies, ab his ad tertias totidem, quibus si adjicias ipsos *Nundinarum* dies, qui sunt tres, prodibit numerus dierum septendecim. V. Jac. Oiselium JC. *Notis in A. Gellium lib.* 20. *cap.* 1. Idem intelligendum de trinundino seu tribus *Nundinis*, quibus Lex à Legislatore promulgabatur, advocataque concione recitabatur, ut de singulis doceretur, rogareturque ut eam accipere vellet, atque proditâ die, qua Comitia haberentur legis ferendæ, ad illam diem frequens adesset, V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 6. *cap.* 13. Ipso autem *Nundinarum* die ferre legem non licebat, auctore Macrobio *ubi suprà*: sed post tertias dein *Nundinas* id fiebat, ut videre est, apud modò laudatum Rosinum *lib.* 8. *cap.* 2. &c. Sed & apud Eugippium in *Vita S.* Severini *cap.* 9. voce hac *vicus* denotabatur: *Cuidam cum conjuge liberisque redemto, præcepit transvadere Danubium, ut hominem ignotum in* Nundinis *quæreret barbarorum*, ut observavit Velserus: quòd scilicet Germanis *Markt* appellentur tum *Nundinæ*, tum vici ejusmodi, ut Emporium Græcorum. *Epulas* significat, apud Ulpianum *lib.* 69. *ff. pro Socio*, uti V. Dionysium Gotofredum. Decursiones militares seu Hastiludia, quæ vulgò *Tornasmenta* vocantur, notat in *Decret.* Eugenii II. Pontif. Rom. *cap.* 7. *Temerariam multorum audaciam, qui ad detestabiles* Nundinas *ex condicto convenire solent, ad ostentationem virium suarum, omnino & sub anathemate fieri prohibemus. Quòd si quis ibidem mortuus fuerit, pœnitentia & viaticum ibi non negetur, Ecclesiasticâ tamen careat sepulturâ.* Ex quo loco patet octavo ineunte seculo atque adeo Ludovico Pio imperante, obtinuisse ejusmodi Hastiludia, quod etiam ex Nithardo firmat Car. du Fresne *Dissertat.* 6. *ad Joinvillam*, atque ulterius, *Nundinarum* appellatione donatas deinceps fuisse militares ejusmodi & equestres decursiones, ut & in Concilio Remensi A. C. 1131. *can.* 12. apud Lambertum Ardensem *pag.* 13. 29. Theodoricum Abbatem in *Vita S.* Bernardi *lib.* 1. *cap.* 11. Cæsarium *lib.* 7. *cap.* 39. *lib.* 12. *cap.* 17. Alios. Sed & prælia & bella civilia ita appellat Bernardus Clarevallensis Athenienſ. *in Epistolis ad Sugerium Abbatem S. Dionysii Tom. IV. Histor. Franc. pag.* 516.

Homines namque illi, qui reversi sunt, maledictas illas Nundinas *post festa Paschalia præfixerunt & statuerunt laxatis habenis Dominus Henricus filius Comitis & Dominus Robertus frater Regis, ut irruant & interficiant semetipsos*, apud du Fresne *Glossar.* Quæ omnia ex *Nundinis* originem accepere. De quibus plura, earum inprimis inter Christianos ortu & progressu, V. in voce *Feria*, ut & infrà in voce *Stapula*: De die autem postridie *Nundinas*, tanquam infausto, vitato ab Augusto, Casaub. *ad Sueton in eo c.* 92.

Nundinæ in Europa celebriores.

Astracanenses, in Russia extrema.
Bellicadrenses, in Gallia.
Campanienses, in eodem Regno olim clarissimæ fuere, vulgò *les Foires de Champagne.* Fuere autem illæ, *la Foire de May de Provins, de S. Jean de Troyes, de S. Ayoul ou S. Ernoul de Provins, de S. Remy*, aliàs *la Foire froide de Trezet de Troyes, de Lagny sur Marne*, & *la Foire de Bar sur Aube*, uti illas ex *MS.* Codice exhibet Car. du Fresne in *Glossario.*
Eperienses, in Hungaria.
Francofurtenses, in *Germania*, quæ Francofurti ad Mœnum binis quotannis vicibus habentur.
S. Germani, *à S. Germain*, in Gallia.
Jaroslavienses, in Polonia.
Lipsienses, in Misnia, ter quotannis haberi solitæ.
Lugdunenses in Gallia.
de *Medina del Campo* & *Medina de Rio secco*, in Hispania.
Naumburgenses, in Germania.
Placentinæ, } in Italia.
Vercellenses }
Zurzacenses, Zurzaci seu in Foro Tiberii haberi solitæ, bis quotannis in Helvetia &c.

Nundinalis Dierum orbis, ogdoade apud Rom. finiebatur, non hebdomade; unde ogdoas in dierum tributione servabatur, in Romanorum Calendario (ut maximè videre est in eo, quod sub initio Cæsarum saxo incisum, quantum ad hanc rem, tam antè, quàm postea diu fuit in usu) propter *Nundinas* seu noni diei reditum, ut Hebdomas apud Judæos, propter Sabbatum & apud Christianos, propter diem Dominicum. Hinc uti literæ, quas *Dominicales* vocitant Christiani, ideò τῷ *G.* seu numero septenario, in Calendariis nostris, terminantur; ita ad observandum Nundinarum reditum, in Calendario Romanorum veteri τῷ *H.* finiebantur seu ogdoade: cujus Calendarii, quod etiam *Cotisianum* dicere solitus est Josephus Scaliger atque etiamnum Romæ, in ædibus Maffejanis, ad Agrippinam visitur, exemplar operi suo *de Jure Nat. & Gentium juxta discipl. Ebræor.* inseruit Joannes Seldenus. A' Scriptoribus dici solent hi *Fasti Kalendares*; quales Cn. Flavius publicasse & Populo Rom. tradidisse creditur, quosque Ovidius 12. *libris* descripsit. Habentur apud Aldum Manutium *Subjunct. lib. de Orthogr.* à Paulo Patre explicati, Janum Gruterum *Inscript. p.* 133. Hub. Goltzium *Thesaur. Rei antiq. p.* 122. Jos. Scaligerum *de Emend. Temp. lib.* 4. Sibrandum *Fast. Kal. lib.* 1. Car. Neapolim *ad Ovid. Fastorum* 1. Alios. Sed & fragmenta etiam Kalendariorum seculi illius veteris reperiuntur alia, quibus dierum ogdoades literariæ pariter annotantur. Atque nono quolibet die sic *Nundinæ* seu urbani rusticorum conventus habiti sunt: ita tamen, ut per intercalationem seu per translationem caveri soleret, ne mali ominis causâ, Nundinæ in Kalendas Januarii aut Nonas alicujus mensis inciderent. Sententiarum autem, etiam apud Vett. de *Nundinali Orbe* discrimen est; aliis ogdoade in ipsa contineri Nundinas volentibus (quod facilè concipitur, si terminus posterior semper iteraretur & fieret sequentis ogdoadis initium) aliis interea diem nonum, ogdoadis orbem proximè sequentem, pro Nundinis habentibus, adeoque Nundinas enneade dierum integra claudentibus: qua de re V. pluribus agentem præfatum Seldenum *d. l. lib. III. cap.* 15. Fuere v. *Nundinæ* illæ Feriæ olim, sive Jovi sive Saturno sacræ, adeoque nefastæ. Sed postmodum *L.* Hortensiâ factum, ut fastæ essent; nisi festus aliquis dies redeuntem sic diem nonum nefastum redderet &c. V. *ibid.* & suprà in voce *Nundinæ.*

Nundinia seu *Nundina* Consulum, occurrunt apud *Historiæ Aug.* Scriptores aliquot locis. Lampridius *Alexandro Sev. Consulatum ter iniit tantùm ordinarium: ac primo nundinio sibi alios semper suffecit.* Vopiscus *in Tacito, In eadem oratione fratri suo Floriano Consulatum petiit, & non impetravit idcirco quòd jam Senatus omnia* nundinia *suffectorum Consulum clauserat* &c. Ubi Casaubonus notat, creationem Consulum vett. Latinis dictam esse *Comitia Consularia*; postea sublatis Comitiis appellari cœpisse *Ordinationem Coss.* ut apud Suetonium & alios; deinde etiam *Nundinum Consulum*: cujus tamen appellationis rationem ignorare se fatetur. Sed nec ei magis liquet, quænam illa *Nundina* & quot numero fuerint: quod dubium sic expedit Salmasius. Certum est sub Impp. jam inde à Claudio bimestres Consules fuisse, ita ut XII. in annum ordinarentur. Quòd si variatum aliquando pro libidine Principum quorundam & plures ordinati, tunc tamen numerum & ordinandi modum tenuerunt Principes plures & meliores: Itaque sex *Nundinia* vel Collegia Consulum suffectorum erant; primum Nundinium ordinariorum Coss. à Kalendis Januariis usque ad Martias; secundum Nundinium suffectorum à Kalendis Martiis ad Majas; tertium à Majis ad Julias quartum à Juliis ad Septembres; quintum à Septembribus Kal. ad Novembres, sextum & ultimum in reliquos duos anni menses: Atque hæc sunt omnia suffectorum Consulum Nundinia, quæ sic vocat Vopiscus, quæque jam Senatus clauserat, sic ut omnibus Coss. totius anni jam designatis ordinatisque vacuus locus nullus esset, pro Taciti fratre. Hinc legimus de Alexandro Sev. *d. l.* cum Principem *Consulatum iniisse ter tantùm ordinarium, ac primo nundinio sibi alios semper suffecisse.* Nempe primum Nundinum, ut diximus, fuit Consulum Ordinariorum, qui Kal. Jan. Consulatum inibant & nomen Fastis dabant: quo primo nundino semper alios sibi sufficiebat Alexander, nec Consulatum gerebat totos illos duos integros primi nundinii menses. De eodem Severo refert Spartianus, Consules cum & ordinarios & suffectos, ex sententia Senatus nominavisse & *vetera Nundinia ex ordine instituisse*, hoc est, cum ordinem & modum Consulum ordinandorum revocasse, qui suprà descriptus est. Eum enim multi ante Alexandrum Imperatores, jam inde à Commodo, sub quo XXV. Consules uno anno facti sunt, adeò parùm observabant, ut alium ejus rei morem agnoscerent nullum, nisi quem sua libido statuisset: id quod ab Alexandro mutatum, & Nundina ex veteri more restituta sunt. Quare autem *Nundina* appellata vices istæ & ordines suffectorum Consulum, ratio fortè arcessi potest, ex vet. more creandorum Consulum, cùm penes populum Comitiorum & Campi jus erat. Tribus namque *Nundinis*, vel in trinundinum indicebantur Comitia, creandis Consulibus. Sed & Candidati ipsi Nundinis in comitium veniebant & populo sese ostendebant singulosque prensabant: quod ipsum etiam internundino faciebant. Ad eam rem igitur trinundini tempus dabatur petituris Consulatum: Cic. de Cæsare, *Neque jam velle absentis rationem haberi sui: se præsentem trinundinum petiturum.* Mutato dein more, & jure designandorum Coss. à populo in Principem translato, mos tamen idem videtur remansisse, ut Candidati nundinis in Comitium venirent & ab omnibus viderentur. Hinc *Nundinium* vel *Nundinum*, pro Consulum ordinatione usurpatum, Salmasius *Not. ad Vopiscum d. l.*

Nunna, idem cum *Nonna*, V. suprà.

Nuntiatio novi operis, per jactum lapilli. *Charta* Occitanica A. C. 1407. de Carmelitis, qui Monasterium in loco de Mortesquivo Rivensis Diœcesis ædificare cœperant: *Propter quod denuntiabat prædictis Carmelitis novum opus & in signum hujusmodi denuntiationis & prohibitionis, prædictus D. Rector seu Vicarius ibidem & in continenti per jactum unius lapilli dixit & verbo proposuit, dirigendo verba sua Carmelitis prædictis, in dicto novo opere existentibus: Denuntio vobis opus novum. Item per jactum secundi lapilli dixit: Ego denuntio vobis opus novum & inhibeo vos antedictos Carmelitas & quemlibet vestrûm — quantum de jure possum & debeo & mihi est permissum, ne ulterius in dicto hospitio construatis sive ædificetis & ne etiam ulterius procedatis*, &c. V. in voce *Denuntiatiores.*

Nuntii Deorum, apud Poëtas, tres, Jovis Mercurius, Junonis Iris, Lunæ seu Dianæ Ops, de quibus V. Jul. Cæs. Scaligerum *Poetic. lib.* 3. *cap.* 26. Inter personas Tragicas, tres Servorum eidem recensentur, quorum duæ *Nuncios* exprimebant. Et quidem horum unus, ut in Comicis, σφηνοπώγων dictus, vegetâ ætate, frontis summitate latâ & tumidâ, ambitu depresso, flavus, asper, ruber erat. Alter resimus, fronte tumidâ, flavus, cui è medio vertice passi crines: imberbis porro & subruber, *Ibid. lib.* 1. *cap.* 16. Vestis penula fuit *lib.* 1. *cap.* 13. &c. V. hic passim, inprimis in vocibus *Cursor, Mazyes, Pterophori* &c. ut & de variis modis illos secretò mittendi, suprà ubi de ratione mittendarum *Literarum.*

Nuntius Cameræ, V. suprà *Camerarius.*

Nuntius Regis, in *Decretis S.* Ladislai Reg. Hungar. *lib.* 3. *cap.* 1. &c. V. suprà *Missus Dominicus.* Idem nomen uni ex Pontificiis hodie Ministris est. Ministros enim trium generum ad Principes mittit Pontifex, *Legatos*, qui velut Ambasciatores Extraordinarii mittuntur cum Bullis: *Nuntios*, qui à Consistorio ordinati, Brevibusque instructi, in Aulis Principum idem obeunt munus, quod Ambasciatores Principum secularium, atque, ut illi, in *ordinarios* & *extraordinarios* dividuntur: & *Internuntios*, qui sunt velut *Missi Extraordinarii* Principum. Habet autem is *Nuntios* in Gallia, Hispania, Lusitania, porro Viennæ, Venetiis, Neapoli, Taurini, & aliquando vel *Nuntios* vel *Internuntios* in Polonia, Bruxellis & Coloniæ. In quibus omnibus locis, Galliâ exceptâ, ii jurisdictionem functionemque Eccl. exercent &c. Primus autem hoc nomine in Germaniam missus est Card. Commendonus A. C. 1555. quam in rem V. plura apud Vicquefortium *Tract. Gall. des Ambassadeurs*: ubi etiam *Nuntios Terrestres*, in Polonia, Deputatos provinciarum appellari, addit.

Nupta, id est, Sponsa ritè deducta, Hebræis נשואה, neque antè dicebatur, tametsi ex sponsalibus planè matrimonium esset satis contractum initumque Sponsum appellabant ארס & מקדש, Sponsam. מאורסת & מקורשת: post deductionem, per septem Epuli nuptialis dies (de quo infrà) hæc כלה, ille חתן ab omnibus, etiam post illos expletos, semper

per à Parentibus appellabatur. Inde etiam ipsum conjugium חתן dicebant, ac interdum quoque שדוך & nuptias, חתנה: Patres item conjugum inde se mutuò מחותן & propinqui מחותנין nominabant. De *Nupta v. nova*, præceptæ virginitatis accusatâ, Lex sacra sic habet, Deuter. *cap.* 22. *vers.* 13. & *seqq. Si quis duxerit uxorem & ingressus fuerit ad eam, & odio ceperit eam habere, & imposuerit ei opprobrium verborum, protuleritque contra eam nomen malum seu infamiam, ac dixerit, cùm duxissem mulierem illam & ingressus essem ad eam, non inveni virginem, sumant pater puellæ & mater ejus & proferant signa virginitatis* (הנער) *puellæ ad Presbyteros Civitatis, qui sunt in porta dicetque pater puellæ ad Presbyteros, hanc filiam meam dedi viro illi in uxorem cœpitque eam odio habere; & ecce ipse imponit ei opprobrium verborum, dicens, non inveni in filia tua virginitates seu virginitatis signa; hæc verò sunt signa virginitatis filiæ meæ; & expandens vestimentum coram Presbyteris Civitatis, accipientq; Presbyteri Civitatis virum illum & castigabunt eum, condemnabuntque eum centum argenteis* (siclis) *quos dabunt patri puellæ eo quòd produxit nomen malum contra virginem Israël, habebitque eam in uxorem, nec poterit dimittere eam cunctis diebus suis. Quòd si verum est verbum illud & non inventa sint signa virginitatis in puella, ducent puellam ad ostium domus patris sui obruentque eam viri Civitatis illius lapidibus, ut moriatur, quia fecit nefas in Israël, fornicando in domo patris sui, removebisque malum de medio tui.* Quam Legem nec ad minorem annis duodecim ac die unico, quam קְטַנָה nuncupant, nec ad majorem annis, præter sex menses duodecim, quam בוגרת appellitant, id est, *plenæ pubertatis puellam*, attinere volunt Magistri: imò nec ad puellam, quæ ex ipsa origine non esset Israëlitis, aut cui dos 50. siclorum seu Zuzorum 200. non erat ex more ante nuptias præstituenda; nec demum ad virginem, quæ ante sponsalia erat violata. Adeò, ut nisi inter Sponsalia & primos amplexus conjugales pollueretur, querelæ huic nullus esset locus. Intentabatur autem hæc actio *coram Presbyteris civitatis*, seu Γερουσίᾳ ac Senatu, ut Philo interpretatur, Synedrio viz. XXIII. virali, penès quod erat judiciorum capitalium pœnaliumq; in qualibet urbe cognitio. Formula hujusmodi: *Cum juvencula hæc seu puella nondum plenæ pubertatis, ut maritus concubui, & minimè in ea reperi virginitates* (παρθένια) *& inquisitione ea de re facta innotuit mihi eam stupri ream fuisse in me, postquam desponsata est mihi & hi sunt testes oculares, quòd stupri hujusmodi rea sit.* Sic puellâ pro tribunali auditâ, examinabantur testes qui si eam convicissent, lapidatione illa puniebatur, si non ex genere esset Sacerdotali. Tunc enim vivicomburii pœna erat, Levitici *cap.* 21. *vers.* 9. Sin perjurii testes convincerentur, absolutâ uxore, pœna marito utraque ex Lege infligebatur. & testes perjuri lapidabantur. Idem jus obtinuit, si denuo perjurii à testibus aliis à marito adductis convincerentur adducti à Patre seu pro uxore: etenim tunc & hi uxore reâ peractâ, morte itidem plexi. Cœterùm, uti inter vulgi errores a Medicis, Jurisconsultis, ac Theologis summis rejectum, in cunctis aut ita haberi, ut indubitatum Virginitatis signum (ut de perpetua nymphæ seu hymenis virginei admissione verba præfata quidā explicant) aut haberi omnino; Proin receptiore sententiâ, *Virginitatis signa*, explicantur, de testibus virginitatis (Paranymphis nempe V. *infrà*) qui ex sindone aliterque rem in Foro expeditam probatamque dare consueverint. Certè Josephus heic de Marito tantùm ait, Δίκην λαχὼν αὐτὸς ἐπικατηγορείτω χρώμενος εἰς ἀπόδειξιν οἷς ἂν ἔχοι τεκμηρίοις, *Actionem intendat ipse & accuset, eis quæ habet signis usus.* Neque sanè ille aut Philo. *lib. de Spec. Leg. de Adult.* ubi hac de re loquitur, quidquam de sindone in testimonium afferenda habet. Quod virginitatem ex Matronarum inspectatione probandam concernit, V. præter alios complures Zachar. Pasqualigum *Decis. Moral.* 221. & 222. Si Parentes verò deessent, qui de filia diffamata quererentur, Curatorem dabant Judices: quo casu quoque, non Patris hæredibus, sed puellæ ipsi, innocenti repertæ, centum sicli cedebant. Pœna autem Mariti, verbera erant: Josephus *Antiqq. lib.* 4. *cap.* 8. Τῷ δὲ πλημμελῶς καὶ προπετῶς ἐπενεγκόντι αἰτίαν καὶ διαβολὴν πληγὰς ἐκτινέτω τεσσαράκοντα μιᾶς λειπούσας λαμβάνων καὶ πεντήκοντα σίκλους ἀποτινέτω τῷ πατρί, *Vir temeritatis & petulantiæ, quā insontem uxorem detulerit, pœnas luat quadraginta una minùs plagis acceptis & quinquaginta siclos puellæ patri nomine mulctæ persolvat.* De quo numero verberum Magistri consentiunt. Ubi verò reperta sunt manifesta virginitatis signa, non sine benedictione solemni ea summa cum lætitia solebant agnosci, si fides Ritualibus, in quibus benedictio hæc occurrit: *Benedictus sis, Domine Deus noster Rex Mundi, qui statuisti nucem in horto Eden* seu *in paradiso, liliumque convallium. Non dominabitur alienus in fonte signato. Propterea cerva amorum servavit sanctum semen in mundicia & statutum non violavit. Benedictus sis Domine, qui elegisti Abraham & post eum semen ipsius,* & *Sepher Thephilloth* Judæorum Hispaniens. *pag.* 351. Ubi ex lege capitali, in novam *Nuptam* præceptæ virginitatis nomine agere aut nolebat, aut nequibat Maritus, integrum ei erat ex receptis moribus, suâ duntaxat assertione, postulare eam sive ejus præceptæ, sive primo amplexu sibi non compertæ; non verò criminaliter, sed ideò duntaxat, ut, veluti condictione indebiti, dotem ei, *Virginis* nomine constitutam, quæ dupla erat ei, quæ vitiatæ debebatur, aut rescinderet, aut pro varia causæ qualitate minueret. Nam non ad aliam omnino Virginem, præter eam, cui dos virginalis seu L. siclorum aut CC. Zuzorum sub Sponsalia debebantur, attinuit hic mos, &c. Plura apud Seldenum *Uxor. Ebr. Lib. III. capp.* 1. & 2.

* *Nuptiæ*, à *nubendo*, quòd nova Nupta seu Sponsa flammeo obnupta seu obvelata ad Sponsum olim deducebatur, Al. *Matrimonium, Conjugium* &c. erat viri & mulieris conjunctio legitima, vitæ societatem continens, Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 9. *c.* 3. Quod Cornicum, fortunatissimum in his, omen significat: *Ea enim*, inquit Alexand. ab Alexandro *Genial. dier. lib.* 2. *Cornicum societas est, ut ex duobus sociis alterâ extinctâ altera perpetuò vidua maneat.* Magnâ olim pompâ ac solemnitate peragebantur, unde *Nuptias celebres* vocat Phædrus *lib.* 1. *fab.* 6. & Tacitus *Annalium lib.* 12. *Solemnia Nuptiarum*, Imperator *in l.* 21. *C. de nupt. Nuptiarum celebritatem* vocat, de quibus pauca hæc. Romæ, priscis temporibus in more fuit, ut uxorem ducturus, ab eo, unde ducenda erat, eam in matrimonium datum iri stipularetur, idque, qui nuptum daturus erat, sponderet: qui contractus *Sponsalia* vocabatur, de quibus V. infrà *suo loco*. In argumentum eorum contractorum, Sponsæ à Sponso archæ dabantur: Quin & annulus ei pignori mittebatur, quem *pronubum* Tertullianus *lib. de cultu Fœminarum* vocat. V. infra, in voce *Sponsa*. Non autem Romanus, nisi Romanam, ducere poterat, id est, jure civitatis donatam. Nec Patriciis cum Plebejis antiquitus connubium erat, donec id evicerunt Tribuni Pl. anno U.C. 309. Nec Ingenuus Libertinam ducere poterat uxorem, ante legem Papiam Poppæam, quæ id primùm concessit, ut hæc omnia luculentissimè explicavit Barn. Brissonius *lib. sing. de Jure Connubiorum.* Sponsalibus factis *Nuptiis* dies dicebatur, quā in re admodum accurati, vel potius superstitiosi fuere. Kalendarum certè & Nonarum Iduumq; posteros dies omnes à *Nuptiis* habitos fuisse alienos, auctor est Festus: Ipsas imò Kalendas, Nonas ac Idus, Macrob. *Saturn.* Mensem verò totum Majum infaustum iisdem ac inauspicatum fuisse judicatum, testatur Plut. *in Quæst. Rom. q.* 86. Unde tritum illud: *Mense Majo nubunt malæ.* Parentialibus quoque, quæ mense Februario celebrabantur, *Nuptias* vitandas esse, suadet Ovidius *Fastorum lib.* 2. quamvis Pomponii celebratas fuisse pridie Idus Februarii inducet Cic. Epist. *ad Q. Fratrem lib.* 2. *Epist.* 11. Saliorum quinetiam dies festos solicitè vitarunt, ut iterum Ovidius ubi *suprà* docet. Contrà aptissimum *Nuptiis* tempus, quod Idus Junias sequebatur, existimarunt. Ovidius *Fastorum lib.* 6.

Tunc mihi post sacras monstratur Junia Idus,
Utilis & nuptis, utilis esse viris.

Ad quem dierum delectum refer verba Ciceronis *lib.* 2. *Epist. ad Q. Fratrem: de nostra*, inquiens, *Tullia tui mehercule amantissima, spero cum Crassipede nos confecisse. Dies erant duo, qui post Latinas habentur religiosi. Cæterùm confectum est* &c. Duo autem fuisse Uxorum genera Cic. in *Topicis* docet, unum quod propriè dicebatur, *Uxor*, alterum quod *Materfamilias*: quem ad locum Boëtius, *tribus*, inquit, *modis Uxor habebatur, usu, farre, coëmptione, sed confarreatio solis Pontificibus conveniebat. Quæ autem in manus per Coëmptionem venerant, hæ Matresfamilias vocabantur: quæ usu vel farre, minimè.* Sed usu etiam, nedum coëmptione, Uxores in manum convenisse, docet ipse Cicero *Orat. pro Flacco.* Proin Jac. Rævardus *Variar. lib.* 4. *cap.* 16. ita Ciceronis locum interpretatur, ut dicat, cum, per duas Uxorum formas, intelligere, Uxorem justam & injustam, ut Jurisconsulti loquuntur: Justamque esse ait, quæ in manum viri convenit usu, farre aut coëmptione, quam Cicero *Matremfamilias* appellat; Injustam, quam sola consuetudo uxorem fecerit & cum qua jus esse connubii leges non patiantur. Et quidem Uxorum usucapionem (cùm nempe Uxor capta apud Virum fuisset per annum integrū nullo interrupto usu, quod fiebat, si per trinoctium à viro abfuisset) legitimi Matrimonii rationem antiquissimam fuisse, & à raptu Sabinarum initium sumsisse, Rævardus suprà memoratus arbitratur, putatque, quia feliciter hic raptus Romulo cesserat, instituisse eum, ut non vero, sed simulato quodam raptu omnis legitimi connubii ritus in posterum perageretur. Verba ejus sunt in *Comm. XII. Tabb. cap.* 21. *Quo quidem tempore ea fuisse videtur Matrimonii contrahendi ratio, ut usu quisque Virginem ex gremio matris, aut ex proxima necessitudine vi simulatâ raptam, non aliter suam faceret, quam Romana plebis Sabinas olim virgines.* Et hunc rapiundæ Virginis ritum, eleganter exponit Apulejus *Metam. lib.* 4. V. quoque Tertullianum *de Spectac.* In Confarreatione verò Dionysio, sacras *Nuptias* scribenti *Farracia* esse dictas, eodem farre Conjuges vescebantur, quo etiam victimas respergebant: Et Ulpianus *lib.* 10. *Instiut. Farre*, inquit, *convenitur in manum certis verbis & testibus* 10. *præsentibus, solemnique sacrificio facto, in quo panis quoque farreus adhibetur*: Quo vinculo nihil religiosius, novæque Nuptæ farreum præferri solitum fuisse, docet Plinius *lib.* 18. *cap.* 2. Sed hanc confarreandi consuetudinem

nem (per solos Pontifices peragi solitam, quo sensu Boëtius, eam solis his vindicans, capiendus) aut omissam aut inter paucos retentam fuisse, refert Tacitus *Annalium lib.* 3. In Coëmptionis ritu, præter mutuam interrogationem & responsionem, Mulier *nubens* asses tres ad Virum ferre solebat: atque unum quidem quem manu tenebat, tanquam emendi causâ, dabat marito; alium, quem in pede, in foco ponebat Larium habebat familiarium. tertium in sacciperio conditum, compito vicinali donabat, ut Justus Lipsius *Antiqq. Lect. l.* 5. *c.* 22. apud Nonium Marcellum legi vult, aut quod Palmerio *in Spicilegiis* placet, rezonabat; h. e. solutâ zonâ promebat. Meminit ritus hujusmodi Cicero *pro Murena*, ubi ait: *Putarunt Jurisconsulti, omnes Mulieres, quæ coëmptionem facerent*, Cajas *vocari.* Quemadmodum Mariti *Caji*, in memoriam felicis conjugii Cajæ Cæciliæ, cum Tarquinio Prisco. Unde Prov. *Ubi tu Cajus, ibi ego Caja*, quod exponit Erasmus, *Ubi tu dominus, ibi ego domina.* Quo modo quæ in Mariti manus veniebat, propriè *Matremfamilias* appellatam esse, annotavit Cæl. Rhodiginus *lib.* 28. *cap.* 17. Quibus adde quartum Conjugii contrahendi modum, *per Sortitionem*, cujus meminit Suetonius *in Tiberio cap.* 35. V. Sigonium *de Jure Rom. cap.* 6. *lib.* 1. Cùm nullus horum modorum observaretur, *Nuptæ innuptæ* dictæ sunt &c. Fiebant vero non nisi captatis priùs auguriis *Nuptiæ*, quibus faciendis Auspices olim interpositos fuisse, docet Valer. Max. *lib.* 2. *cap.* 1. Unde illud Tullii pro Cluentio: *Nubit genero socrus nullis Auspicibus, nullis Auctoribus.* Senis dein crinibus ornabatur *Nupta*, sive quòd is ornatus vetustissimus esset, sive quòd eo Virgines Vestales ornabantur, quarum castitatem Viris suis *nubentes* spondebant, ut Sextus Pomp. tradit. Cœlibari præterea hastâ quæ in corpore Gladiatoris abjecti occisiq; stetisset, *nubentis* caput, à Marito comebatur: an quia Matronæ in Junonis Curitis tutela erant: an ut viros fortes Sponsam genituram ominarentur, an ut vinculum Conjugii insolubile & non nisi summâ violentiâ, per hastam indigitatâ, rumpendum significarent, an ut notaretur, primas *Nuptias* bello & pugnâ fuisse contractas? V. Plut. *in Romulo*, Item *in Quæst. Rom. quæst.* 87. Ovidius *Fastorum lib.* 2.

Nec tibi quæ cupidæ matura videbere Matri,
Comat virgineas hasta recurva comas.

Coronâ inde nova *Nupta* redimiebatur, Tertull. *de Coron. milit.* Catullus *in Carm. de* Nuptiis *Juliæ & Manlii*,

Cinge tempora floribus Suaveolentis amaraci.

Rectâ item tunicâ induebatur, qualem prima Caja Cæcilia texuit, Plinius *lib.* 8. *cap.* 48. cinguloque, ex lana ovis facto, cingebatur, quod Vir in lecto solveret, Festus. Eadem coronam ex verbenis à se lectis compositam sub amiculo ferebat, teste eodem: luteosque soccos gestabat, ut Catullus *ubi suprà*, suspicandum reliquit. Solebat autem velo obnubi, quum ad Virum duceretur, ut suprà innuimus, quod *Flameum* vocabatur, de quo V. *suo loco.* Unde Lucanus *de bello Pharsal. lib.* 2.

Non timidum Nuptæ *leviter tectura pudorem,*
Lutea demissis velarunt flammea vultus.

Hoc modo ornata in Viri domum deducebatur vespere, à prætextatis pueris patrimis tribus, quorum unus facem præferebat ex spina alba, reliqui duo *nubentem* tenebant. Quinque faces, seu tædas jugales *in Nuptiis* accensas fuisse, Plut. docet *Quæst. Rom. quæst.* 2. an, ut alia omittam, quòd matrimonium contrahentes quinque Deorum ope, Jovis adulti, Junonis adultæ, Veneris, Suadelæ ac Dianæ sive Lucinæ indigerent? Deductam præfato modo Sponsam colus compta cum fuso & stamine comitabatur, cujus ritus Tanaquil, quæ eadem *Cæcilia* vocata est, auctor apud Plinium *lib.* 8. *cap.* 48. Utensilia mulieris, puer impubes *Camillus* sive *Casmillus* dictus, in vase operto, *Cumero* appellato, gerebat. Quo comitatu cùm ad Mariti ædes floribus frondibusque ornatas accessit, præ foribus interrogata, quænam esset, *Cajam* se esse, respondebat: postes dein januæ lanâ tangens, adipe lupino inungebat, unde Uxor, quasi *Unxor.* Transiliebat postea januæ limen, quod ipsi contingere religioni erat vel potiùs, sublata trans limen introferebatur à Pronubis, ut vi illata videretur. Ingressæ claves dabantur, vel ad partus facilitatem designandam, vel magis, ut significaretur ei rerum omnium domesticarum curam ac custodiam reique sic familiaris administrationem, ac dispensationem permitti. Statuebatur quoque in pelle lanata, ignisque & aquæ sacramento *Nuptiæ* firmabantur in limine, unde & *hodie faces prælucent, & aqua petita de puro fonte per puerum felicissimum vel puellam, quæ interest nuptiis, de qua solebant nubentibus pedes lavare*, verba sunt Varronis apud Servium *in Æn. lib.* 4. Quæ dum peragerentur, inprimis, dum à Marito, ut quidam volunt, Sponsa trans limen portaretur, acclamatum ab astante cœtu, *Thalassio, Thalassio*, de quo V. Plut. *in Pompejo*: quemadmodum apud Græcos, *Hymen, Hymenæe.* Adhibebantur autem his ceremoniis singulis Dii peculiares, teste Augustino *de Civ. Dei lib.* 4. *cap.* 11. ut cùm Mas & Fœmina conjungerentur, Deus Jugatinus: cùm *Nupta* domum duceretur, Domiducus: ut in domo esset, Domitius: ut cum viro maneret, Manturna: cùm postes ungeret, Juno Unxia &c. Acceptæ porro sic Sponsæ & comitibus ejus in cœna dabatur epulum à novo Marito, quod *Cœnam Nuptialem* vocare sunt soliti, in quam aliquanto majores sumptus, quàm in alia convivia, facere, legibus Liciniâ & Juniâ fuit permissum. Tibiam intervenisse, Plauti, Terentii, aliorum non pauca demonstrant loca. Nuces à novis maritis jaci & pueris spargi consuevisse, indicat Catullus *in Carm. suprà laudato*, & Virgilius *Ecl.* 9.

Sparge Marite nuces:

de quo ritu V. infrà, in voce *Nux.* Post hæc *nubenti* prætexta deposita, & à multitudine puerorum obscœna acclamata sunt, versusque Fescennini occentiquæ dum fiebant, lectus *Nuptialis* componebatur, quem proprio nomine *Genialem* vel *Adversum*, appellatum esse, Servius ostendit *Æneid.* 6. Hunc togâ sterni & Maritorum Genios advocari consuevisse, Arnobius *adv. Gentes lib.* 3. docet: unde fortasse *sacri Genium lecti* Juvenalis dixit *Sat.* 6. Novâ *Nuptâ* in cubiculum deductâ, prætextati ejus, qui *Tralus* dicebatur, teste Festo, fax rapi solebat ab utriusque amicis, ne aut Uxor eam sub lecto Viri eâ nocte poneret, aut Vir in sepulchro comburendam curaret, quo utroque mors propinqua alterutrius captari putabatur. Servius corneas has faces, quòd diutissimè luceant tanquam vitæ præsidia, raptas fuisse, eosque, quis his potiti sunt, diutiùs vixisse, ait, apud Jos. Scaligerum *Castigat. in Festum.* In cubiculum simul inferebantur simulacra Deorum, Virginensis Deæ, Subjugi Dei, Premæ, Pertundæ, Veneris & Priapi, Augustin. *de Civ. Dei lib.* 6. *cap.* 9. Sponsaque per gradus eburneos ad hujus simulachrum ascendere eique insidere tenebatur. Quo facto lectum Viri adibat, in quo Pronubæ eam collocabant, id est, Matronæ spectatæ pudicitiæ & quæ, uni duntaxat Viro nupsissent, quò Matrimonii perpetuitatem auspicarentur. Inde Cingulum virgineum Maritus Sponsæ solvebat: Erat autem id Herculano nodo vinctum, quod Vir solvebat ominis gratiâ, ut sic ille felix esset in suscipiendis liberis: Herculis ad instar, qui 70. liberos reliquisse dicitur. Hinc Cinxiæ Junonis venerabile in *Nuptiis* nomen. Quo pacto, quæ Sponsa fuerat, fiebat Uxor. Postridie *Nuptiarum* apud novum Maritum rursus cœnabatur, unde *Repotia* is dies dictus: Quo eodem, nova *Nupta* munera à Cognatis & Propinquis mittebantur, quæ *Nuptialia dona* Jurecons. vocant: Apud Ciceronem tamen *pro Cluentio* & Apulejum *de Asino Aur. lib.* 6. hoc nomine ea veniunt, quæ ante contractas *Nuptias* Mulieri à Viro offerebantur. Eodem die, nova *Nupta* libertatem auspicata Uxoriam in domo Viri rem faciebat divinam, teste Macrobio *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 15. Quòd si procedente Matrimonio aliquid litis inter Neogamos accidisset, ad Deæ Viriplacæ sacellum itum est, Sigonius *de Jure Rom. lib.* 1. *cap.* 6. V. Andr. Tiraquellum *de Legg. Connubial.* Pet. Gregorium *Syntagm. Juris Univ. lib.* 9. Th. Trevisanum Venetum, Thadeum Pisonem Soaccium *tr. de Sponsal. Matrimonio, & eorum privilegiis*, Carolum Sigonium *de Jure Rom.* Salmuthum *in Pancirolum lib. rerum deperdit. cap. de Nuptiis* Cœl. Rhodiginum *lib.* 28. *cap.* 17. aliosque laudatos Joh. Rosino *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 37. *in quod editis Paralipomenis* Thom. Dempsterus addit, celebritati *Nuptiali* plenilunium aptissimum fuisse habitum, quo tempore & Græci nundinas suas celebrabant publicosque consessus frequentabant, V. *infrà*: Signatis pactis dotalibus, dictum *Feliciter*: in Repotiis non amicos solùm, familiares, sed Principes quoque exemplo Augusti & Caligulæ, adhibitos; honestioribus porro cœnam, vilioribus sportulas datas: imò aliquando pecuniam quoque vultibus Mariti aut Uxoris signatam, inter convivas distributam fuisse. Unde Symmachus *lib.* 4. *Epist.* 4. & *lib.* 9 *Epist.* 96. *Non eadem tamen facilitate purgabis, quod filii nostri Minervii* Nuptias *aliorum potiùs relatu, quàm literis tuis comperi? An veritus es, ne à te nummus cusum desiderarem? potui jacturam sportulæ facere.* Præterea, annotavit in primo limine aquam exhibitam fuisse, cui tirio immergeretur, ex Varrone apud Turnebum *lib.* 29. *cap.* 27. Faces item à 5. pueris prælatas, quæ ex pinu vel spina alba: Jugum quoque utrumque Conjugum subiisse, dextrasque junxisse &c. Plerosque *Nuptiales* ritus Lucanus exhibet *lib.* 2. *de bello Pharsal. in nuptiis Marciæ & Catonis*: Quorundam meminit Seneca *Octavia Actu* 4. *Sc.* 1.

——— ——— Vidit attonitus tuam
Formam Senatus, thura cùm Superis dares,
Sacrasq; grato spargeres aras mero,
Velata summum flammeo tenui caput,
Et ipse lateri junctus, atq; hærens tuo
Sublimis inter civium læta omina
Incessit, habitu atq; ore lætitiam gerens
Princeps superbo.

Aurelii nummus exhibet Imperatorem, auspice Concordiâ, Faustinam sibi matrimonio jungentem: quorum is sinistrâ nuptiales tabulas, dextrâ dextram sponsæ prehendit: hæc juncta manu fidem, flammeo pudicitiam, digito ori admoto obsequium ac taciturnitatem pollicetur, apud Solerium *de Pileo sect.* 6. Apud Athenienses, postquam licenter admodum, soluteque diu vixerant, primus volgivagam Venerem Cecrops, hinc Διφυὴς dictus, lege compescuit, & sanxit, ne quis binas *Nuptias* eodem tempore constitutas haberet: Ἕνα ἄνδρα μιᾶς γυναικὸς ζυγῶν, *Unam tantùm quisque Uxorem ducito*, Athenæus *lib.* 13. Postea circa Socra-

tis

tis tempora, ob Virorum inopiam, Plebiscito, præter Uxorem, è peregrina & pellice quoque licebat liberos tollere, *ibid.* Uxor autem legitima non erat, nisi civis, inter quos tamen peculiari Lege Palleneei excipiebant Agnusios, qui inter se connubia non contrahebant, Plut. *in Theseo.* Collapsum jus vetus, de civibus ducendis, restituit Pericles, quod tamen pessimo ejus exemplo paulo pòst obsolevit; donec tandem Aristophon Euclide Prætore Atheniis, scriptâ lege, solos cives Athenienses esse sanxit, qui utroque parente cive nati essent: Nam ad ea tempora civis censebatur, qui Parentum alterutro cive natus esset. Habebant verò legitimum celebrandarum *Nuptiarum* tempus Brumam, Aristoteles *Polit. l b. 7. cap.* 16. ex instituto Cecropis, ut videtur: semper mense Gamelione, (unde nomen invenit) id est, diebus Brumalibus. Unde apud Terentium *in Phormione*,

Aruspex vetuit ante Brumam autem quid novi
Negotii incipere, quæ causa 'st justissima.

Ætas hominis, *Nuptiis* alligandi, è Solonis sententia, annus fuit tricesimus quintus: ex Aristotelis, biennio maturior. Nec quævis Uxor legitima habebatur, sed illa tantùm, quæ legitimè desponsata esset, vel a Patre, si viveret, vel à germano fratre, si Pater obiisset: vel, neutro horum superstite, ab Avo paterno. Interim Sororem germanam in matrimonio habendi veniam dabant. Præcipuè autem inter Gentiles constitutæ erant *Nuptiæ*, quinimo Ἐπίκληρος Virgo solis Gentilibus & Cognatis nuptum erat danda, V. suprà in voce *Epiclera.* Inter Servos autem, sicut & apud Romanos, propriè non erant *Nuptiæ*, sed *contubernia*, neque illæ, quibuscum consueverunt, *Uxores*, sed potius *conjunctæ conservæ, è quibus habeant filios*, ut eleganter Varro *de R.R. lib.* 1. *cap.* 17. dicebantur &c. Celebrabant *Nuptias* Græci, tempore plenilunii, quo & Nundinas suas celebrabant, publicosque frequentabant consessus, ut Thucydides docet *lib.* I. *sub fin.* An quòd inde boni ominis non nihil ex plena Lunæ facie auspicarentur: an ut frequenti jam & advenis refertâ civitate, *Nuptiarum* pompa celebrior esset? Menander, Anaxandridesque Comici, Pindarus, Hephæstion, Demetrius Phalereus, laudati à Bern. Martino *var. Lect. lib.* 1. *cap.* 14. consuetudinem hanc abunde probant: quibus addendi Pindarus *in Isthmiis* & Euripides *in Iphigenia*, ubi Agamemnon, rogatus ab Uxore Clytemnestra, quando filiæ suæ vellet celebrari nuptias, respondit,

Ὅταν Σελήνης εὐτυχὴς ἔλθῃ κύκλος,
Quando Lunæ fortunatæ venerit circulus.

Ritus autem fuere isti, quos Erato invenisse dicitur, apud Cœl. Rhodiginum *lib.* 7. *cap.* 4. Postquam Sponsus Sponsæ, præsentibus aliquot testibus, promisisset, juxta Latinorum formulam, *se Sponsam post connubium in vita non deserturum*: Ipsaque vicissim ei à Parente vel Tutore, desponsata esset, juramentum quoque aliquando, in Templo, intervenisset, ut de Clitophonte ac Leucippe legimus, in Templo Isidis: quorum ille juravit, ἀγαπήσειν ἀδόλως, hæc ἄνδρα πιστεύσειν καὶ πάντα ἀποφανεῖσθαι δεσπότην (ut de poculo conjugii, apud Galatas usitato, quo à Camma Synorix propinato veneno interemtus est, apud Alex. ab Alexandro *Genial. dier. lib.* 2. *cap.* 5. Item de pane in duas partes ense dissecto, quod apud Macedones obtinuit, Curt. *lib.* 8. nil dicam) ad *Nuptias* uterque se accinxit. Et quidem Sponsa à Parentibus in Templum Minervæ παρθένου seu *Virginis* deducta, conjugii ab illa veniam petebat, simulque juvencam, jugi expertem, ei sacrificabat: Unde apud Euripidem *Iphigeniâ Aul. versu* 11, 12.

Μόσχοις πρὸ γάμων, ἃς θεᾷ πρώτας χρεὼν
Ἀρτέμιδι.

Offerebat insuper canistrum variis elegantiis refertum, quem ritum, κανηφορία dictum, Suidas prolixe explicat: additis precibus, Ἄρτεμι μὴ νεμέσα, *Ne irascere Diana*, Theocr. *Idyll.* 27. sicque e grege ἀζύγων κορῶν discedendi, bonâ Deæ Virginitatis pace, facultatem sibi conciliabat. Præterea Veneri & Gratiis, ob præteritum: Junoni inprimis Γαμηλίᾳ seu *Pronubæ*, ob præsens; eidemque tanquam Lucinæ vel Matrifamiliâs, ut Plauto vocatur *in Amphitruone*, ob futurum tempus, similiter sacra faciebat: Parcis quoque aliquando à nova Nupta litabatur, ut vitæ suæ filum eo longius producerent. Sed nullum *nubenti* sanctius Junone Numen, cujus sacra variis nominibus: Προγάμεια, προτέλεια, προτέλειοι εὐχαί, Ἡρωτέλεια, γαμήλιον, item εὐχαί dicebantur. Ipsum ejus nomen frequens in ore, &, sicut *Jovis* quoque, ab amantibus usurpatum. Unde Senex ille apud Plautum *in Casina Actu* 1. *Sc.* 3.

Eja mea Juno, non decet te esse tam tristem tuo Jovi.

Dixere hanc Ἥραν τελείαν Romani *Junonem adultam*, quæ cum Διὶ τελείῳ. id est, *Jove adulto*, utpote πρυτάνεις ὄντες τῶν γάμων, verbis Suidæ. in *Nuptiis* præcipuè honorabantur, in utraque gente. Sed & Γαμήλια vocantur à Demosthene munera, quæ Sponsa in Mariti Tribum recipienda τοῖς φράτορσι mittebat, ad epulum celebrandum: præter quæ die *Nuptiarum*, ἕδνα à Sponso donata, ipsi vicissim ἕδνον χιτῶνα ac φερνὰς dabat; ipsa iterum ἀντίφερνα recipiens. Quemadmodum Cognati post *Nuptias* eidem παιδία ἐπαύλια largiebantur. Primâ autem vice, quâ ad conjugem Sponsa veniebat, ab eo ejusque Cognatis τὰ Ἀνακαλυπτήρια, aliàs Θεώρητρα, Ὀπτήρια, & Ἀθρητήρια, accipiebat, ut *pateretur se videri*, Victorius *Var. Lect. lib.* 25. *cap.* 3. quam ob causam Jupiter Proserpinæ urbem Thebas donasse legitur, apud Schol. Euripidis *in Phœnissis.* Sed & ipsa dies, quo id fiebat, Ἀνακαλυπτήρια dictus est, V. in voce, *Anacalypteria*: Priùs enim flammeo obnupta erat, ut diximus *suprà*, (cujus ritus vestigia antiquissimis temporibus jam conspicua sunt, V. quæ de Rebecca Genes. *cap.* 24. *versu* 65. contrarium tamen Lacedæmone obtinente. Causam ritus forte Nonnus dixerit,

Καὶ πλέον ἱμερόεσσα καλυπτομένοιο προσώπου,
Et bene velati major reverentia vultus.)

At Hermocrates Sophista, cui Imperator Severus uxorem conciliaverat, non optimæ formæ, postulatus Ἀνακαλυπτήρια, illam Ἐγκαλυπτηρίων potius opus habere, lepidè respondit. Solebat porro Sponsa è Parthenone (cubiculo Virginibus destinato) ad Maritum curru vehi, Juvene, qui aurigæ officio fungebatur, tædam manu præferente. Eurip. *in Helena vers.* 728.

Λαμπάδων μεμνήμεθ' ἃς δὲ τετραόρους
Ἵπποις τροχάζων παρέφερον· σὺ δ' ἐν δίφροις
Σὺν τῇδε Νύμφῃ δῶμ' ἔλειπες ὄλβιον.

Interea canebatur ἁρμάτειος μέλος: axis dein currus, postquam nova Nupta ad Mariti pervenit ædes, igni dabatur, *ut signarent illam ibi perpetuò mansuram, neque inde ullâ tempestate recessuram*, Alex. ab Alexandro. Veniebat autem comitata Paranympho (secundis *Nuptiis* ipse Maritus Sponsam domum deducebat) ut & Cognatorum aliquibus, ac inprimis Νυμφευτρίᾳ seu Pronubâ fœminâ. Ipsa, gemmis ornata, purpuraque induta, *domum Sponsi totam laureis obsitam*, ut Apulejus ait *Metam. lib.* 3. inveniebat, neque abs re, namque & ipsa serto ornata erat. Unde Clytemnestra ad Achillem apud Eurip. *Iphig. in Aul. versu* 905.

Σοὶ καταστέψασ' ἐγώ νιν ἦγον ὡς γαμουμένην.
Tibi serto exornans ego illam adduxi, ut nupturam.

Imò & Sponsum simili ornatu insignem fuisse, à Patre nempe serto ornatum, sicut Sponsa à Matre solebat, Libanius docere videtur *Declam.* 39. quæ coronamenta ex verbena, in Italia: ex asparago in Bœotia: ex sisymbrio, papavere, sesamo Athenis conficiebant, V. Scholiasten *Aristoph. Pace.* More ad Christianos quoque translato, quos dehortaturus Tertullianus *de Coron. Milit. c.* 13. *Christianus*, inquit, *nec laureis januam infamabit.* Præter hoc sertum, Στέμμα vocatum, strues quoque seu placenta *Nuptiarum* die, Σησαμοῦς dicta, parabatur. Aristoph. *Pace*,

Ὁ πλακοῦς πέπεπται, σησαμῆ ξυμπλάττεται.

Fiebat autem ex sesamo, διὰ τὸ πολύγονον, boni ominis causâ. In domum Mariti, ut apud Romanos, trans limen Sponsa portabatur, ne sponte videretur irrupisse: quod dum fiebat, pueri puellæque adstantes caput illius ficubus placentisque perpluebant, Εὐθετηρίας, ut Rhodiginus ait ex Theopompo, σημεῖον; quem ritum Καταχύσματα dixere, in servo quoque novo, cùm primum Heri domum ingrederetur, usurpari solitum. Interea Diis sacrificatum, sed, ut ostenderetur, omnem amaritudinem à Neogamis exulare debere, fel è victimis exemtum cumque nausea abjectum est: Peragebantur verò sacra à Patribus, ut ex Eur. de Agamemnone loquente, *Iphig. in Aul.* colligere est, Jove Ὁμογνίῳ & Junone Συζυγίᾳ peculiari ratione in vota vocata, docente Libanio *Declam.* 35. ὁ πατὴρ ἐπέθυσε τῷ Ὁμογνίῳ Διὶ καὶ Ἥρᾳ Συζυγίᾳ ἱερεῖα πρότερον. Quæ sacra tanta in veneratione erant, ut illa ne Judices quidem disturbare auderent, V. Photium *Cod.* 608. Post Deos, Genii propitiabantur, epuloque *Nuptiali* vacabatur: in quod panis introferri solebat a puero quodam in cophino floribus, spinis quernisq; ramis obsito, qui canebat: Ἔφυγον κακόν, εὗρον ἄμεινον, *Effugi malum, inveni melius.* Durante convivio, Musicus personabat concentus ἀμοιβαίους, *alternis*, Ὑμὴν, ὦ Ὑμέναι' ὦ Ὑμὴν, Lat. *Hymenæus* dictus: Quod etiam fiebat, cùm ex Patris sui ædibus ad Maritum ducebatur. Unde Comicus,

Age tibicen, dum illam educunt hanc novam Nuptam forâs,
Suavi cantu concelebra omnem hanc plateam, Hymenæe!

In thalamum, τὸν θάλαμον & τὴν παστάδα, cùm Sponsa duceretur, ostendebatur ipsi locus, in quo in posterum ipsi commorandum, simulque introferebatur cribrum, & januæ pistillum appendebantur, σημεῖα αὐτουργίας, ut Pollux ait, velut ipsa moneretur, manum labori admovendam esse. Huc Solonis Lex referenda: Τὰς Νύμφας ἰούσας ἐπὶ τὸν γάμον, φρύγετρον φέρειν σημεῖον, *Sponsæ cùm domum Mariti deducuntur*, phrygetrum *in signum ferunto*: id est, ut Hesychius interpretatur, ξυλήφιον ᾧ ἔκαιον τὰς πεφρυγμένας κριθάς, *pistillum quo molitabant tosta hordea.* Cùm dein Sponsus quoque thalamum ingrederetur (prior enim Sponsa intrabat) ambo malum cydonium gustabant, quod iterum lege cavit Solon, ut sic indigitaretur dulcedo & gratia linguæ, quæ maximè Conjuges decet. Neque sic tamen Conjugium consummabatur, sed manebat γάμος ἀτελής, si forte cornix grave cornicaretur: quod Val. Flaccus testatur, cùm ait,

—— —— —— *Conjux miseranda Caycø*

Linqui-

Linquitur & primo domus imperfecta cubili.

Quod proin infaustum omen ut averteretur, pueri clamabant: Κόρη ἐκκόρει κορώνην, idque in singulari, sic enim Cornix habebatur infausta. Cùm verò par cornicum apparebat, faustissimum habebatur, διὰ τὸ πολύζωον. In Cubiculo duo stabant lecti, Κλίνη γαμικὴ, & Κλίνη παρεῦνος, dicti: neque priùs Marito se jungebat Sponsa, quam νυμφικῷ λουτρῷ, *nuptiali balneo*, corpus lavisset; Cui inserviebat aqua è fonte Callirrhoe olim, postea ex eo, qui Ἐννεάκρουνος, quasi *novem fistulas* seu *salientes habens*, vocabatur, petita, nisi utrumque ejusdem fontis nomen dicas, V. Pollucem *lib. 3. cap. 3.* Statius *Thebaid. lib. 12*

Et quos Callirhoë novis errantibus undis
Implicat.

Hoc modo cum abluta esset Sponsa, Mater ejus crinali seu Vittâ arreptâ, unique tædarum, (ipsa enim solebat δᾳδουχεῖν, i. *faces* Nuptiales ex corylo, larice an spina alba confectas *ferre*) circumvolutâ illam comburebat, atque de novo filiæ ornabat crines. Hinc Jocasta apud Senecam *Thebaid.*

——— ——— *Non te duxit in thalamos parens*
Comitata primos, nec sua festas manu,
Ornavit ædes, nec suâ lætas faces
Vittâ revinxit.

In thoro tandem collocatæ, zona à Marito solvebatur, de qua re V. in voce *Zona*, ut & suprà, ubi de Romanorum egimus ritibus: præque thalami foribus pueri puellæque, quos *filios Nuptiarum* Evangelista vocat, Ἐπιθαλάμια seu Γαμήλια decantabant; aliquis quoque ex Sponsi amicis, θυρωρὸς dictus, fores expectabat, qui Mulieres in thalamum irrumpere volentes moraretur. Postridie *Nuptiarum* instaurabantur epulæ, donaque solemni pompâ, præeunte puero candidâ veste amicto & tædam ferente, gestabantur: vestes nempe, & omnifaria suppellex; tanto quidem olim cum luxu, ut Solon Legem ferre fuerit coactus: Ἱμάτια τρία ἔχουσαν μικροῦ νομίσματος ἄξια, ἕτερον δὲ μηδὲν ἐπιφέρεσθαι τὴν γαμουμένην φερνάς, *Tres tantùm vestes & vasa aliquot non magno constantia Sponsa ad Maritum deferto in dotem.* Dicebantur autem Ἐπαύλια, item Διακαλυπτήρια, & distinguebantur à Προαύλιοις ac Ἀπαύλιοις (cùm vestis ἀπαυλιστηρία dicta, Sponso a Sponsa daretur) Unde quidam tres *Nuptiarum* dies solemnes fuisse colligunt &c. V. Sam. Petitum *Comm. in Attic. LL. l. 6. tit. 1. & 2.* Franc. Rossæum *Archæologiæ Attic. l. 4. c. 9. & seqq.* Jul. Cæs. Scaligerum *Poëtic. l. 3. c. 101.* cui tit. *Epithalamion*, Alios. Apud Ebræos, quibus duplicis generis Uxores olim erant, primariæ נשים *Nashim* & secundariæ, vulgò פילגשים *Pilagshim* dictæ, *Nuptiæ*, ut à Sponsalibus distinguuntur, solennibus illis ritibus constantes, quibus Matrimonium perficitur celebraturque; dictæ sunt, כניסה לחופה seu *Deductio in Domum* aut *Thalamum*, qua de V. supra in voce *Deductio Nuptialis.* Adeoque de *Nuptiarum* substantia hæc deductio erat: Ritus verò, præter benedictiones deductioni proprias, mora Sponsæ apud Parentes & præstituta deducendi tempora ac ritus minorum gentium alii, de quibus infrà in *Nuptiales Ritus*, &c. Quemadmodum autem Romanorum olim *Nuptiæ* tribus modis fiebant, *Usu, Confarreatione & Coëmptione*, similiter apud Hebræos, aliquando solo congressu & stipulatione sine tabulis sponsalitiâ, secutâ deductione, *Nuptiæ* etiam illis perficiebantur. Sed annuus hic *Usus* apud Romanos necessarius, nec simplex sufficiebat in usum matrimonialem nubendi animo consensus, ut justæ fierent Nuptiæ, verùm Sponsalia ac solennia Nuptiarum adhibenda fuere. De Confarreatione pòst dicetur. Uti verò *Coëmtioni* pretium intervenisse, indicat ipsa vox, ita & Sponsalibus apud Hebræos nummo ejusque valore initis, atque, in Nuptiis, iteratis. Atque emtas pariter uxores in ipsis Sponsalibus *Nuptiisque* notat ex *LL.* vett. Burgundionum & Saxonum Brissonius *de Ritu Nupt.* qui mos & in Christianismo retentus, ut infrà dicetur. Sic equum armis instructum, peractis Nuptialibus sacris, dabat Sponsæ Sponsus, apud Thessalos, teste Æliano *de Animal. lib. 14. cap. 34.* V. quæ de phiala Sponso Sponsæque ex Græcorum aliorumque in Oriente populorum more, dari solitâ, notavit Casaubonus *ad Athenæum l. 13. c. 5.* Imò, dotem aut contradotem, seu donationem propter nuptias aut utramque, ut Coëmtionis pretium, *Nuptiis*, apud paganos, aut intervenire solitam, aut præivisse, notum. Græcus item mos obvius est, in Solonis LL. Demosthene *Or. 1. in Onetor.* Euripide *Aulid.* Aliis, ubi de Dote mentio. *Confarreatio*, quæ tota in sacris Nuptialibus constabat, quæque *Sacrorum* simpliciter nomine apud Tullium venit *Orat. pro Muræna* (quod Nuptiarum genus Tiberii ævo in desuetudinem abiit) inprimis simile quid apud Ebræos habuit, ut infrà videbitur, ubi de *Nuptialibus Sacris* & *Nuptiali Benedictione.* Sed tam Confarreationis, quàm Coëmtionis, id est, priscorum in Hebraismo & Paganismo rituum seu formularum, reliquiæ vestigiaque in Christianismo non obscura. Quanquam enim sacra, quæ fuere in Confarreatione Paganica, utpote Christianismo planè adversantia, sub ejusdem initia, etiam apud Paganos, evanuere, V. Paganin. Gaudentium *de Justinian. seculi moribus cap. 15.* nihilominus *farris* ipsius usus aliquis solennis, in libis conficiendis, distringendis, communicandis, locis saltem in nonnullis, semper obtinuit. Certè frequentissimus apud Anglos est & antiquitus fuit liborum grandium in *Nuptiis* usus, quæ *Bride cakes*, id est, *Liba Sponsalitia* seu *Nuptialia*, appellitant. Eaque tum à Sponsis ipsis confecta, tum a propinquis amicisque solenniter muneri nuptiali data. Atque *in agro nostro Alexandrino*, inquit Lancillotus Gallus, apud Seldenum, *perseverant adhuc quadam antiquarum observationum vestigia, veluti in vico Villæ fori nuptiæ per* Confarreationem, *dum libo, inter nubentes & affines atque cognatos partito, fiunt.* Certè & in Græcorum ritibus compotatio est in Ecclesia nuptialis, quæ Confarreationis vicem præstare videtur. *Nec non*, adjicit Lancillotus, *circumspicitur interrogatio, quæ per Sacerdotem fit Viro & Uxori, una cum responsione hinc inde subsequente, extimeque amplexus & manibus apprehensio, quæ omnia solennitati, quæ olim per* Coëmtionem *fiebat, satis arridens.* Et sanè Coëmtionis veteris reliquiæ manifestissimæ sunt, in arris Sponsalitiis ac pecunia pro more, in ipso nubendi actu, numerata. Qualis item in actu spondendi subarrationis usus Cujusmodi *moris*, ait Brissonius *l. c. vestigia à nobis in nostris Nuptiis* (in Gallia) *usurpari quidam opinantur, tredecim nummorum numeratione.* Ipse verò potiùs illud manasse ex Barbararum Coloniarum, quæ in Gallias ex Germania migrarunt, more, existimat; quoniam in LL. Burgundionum & Saxonum vett. uxores maritis a Parentibus vel Tutoribus emi consuevisse liquet, pretio quod *Nuptiale* elegantèr dictum est. Inde & aliqui omnia matrimonia apud Gallos per Coëmtionem hodieque fieri tradidere, ut Connanus; quem tamen eo nomine fallit ait Anton. Gubertus, *lib. de Sponf. cap. de Ritu Nupt. §. 81.* ubi sic habet: *Non coëmitur uxor nummis illis imparibus, quos vir tradit Antistiti. Sed postquam ultro citroque fidem conjugalem se piè & sanctè servaturos vir & mulier sunt polliciti, Sacerdos recipit à viro vel tres vel quinque nummos, impari tamen numero, pro more patriæ, quos idem tradit mulieri, tanquam arrabonem promissæ fidei castimoniæque corporis.* Et de taxatis Sponsi donationibus seu arris, apud Suecos Gothosque vett. sed Christianos, V. Ragualdum Ingemundi in eorum *LL. lib. 3. cap. 7.* ubi & plura de singulari apud eos connubii jure. Neque ullam sine dote, id est, sine dono aliquo, saltem dotem supplente, voluere Vett. conjugium fieri: *juxta possibilitatem fiat dos*, dicente Synodo Arelatensi *C. 30. quæst. 4. cap. 5.* Sed evanuit tandem sententia illa, atque lex, quâ nitebatur, primùm temperata, deinde rescissa est, V. *Novell.* Justinian. *74. cap. 4.* &c. Quod autem Boetius *Nuptam* novam seu *Uxorem in manum convenire* non vult dici, extra *Coëmtionem*, non parùm hallucinatur. Planè enim tam quæ *Usu* erat uxor, quam quæ *Farre*, in manum conveniebat. De Farre, liquet expressè, apud Ulpianum *in Fragm.* de Usu, apud Ciceronem *Orat. pro Flacco.* Non verò in manum convenit, sed uxor tantùm habebatur illa, quæ velut Concubina, nullo *Nuptiarum* genere hactenus conjuncta, loco tamen uxoris censebatur, uti discimus ex Jac. Rævardo *Variorum lib. 4. cap. 16.* V. Seldenum *Uxor. Hebraic. Lib. II. cap. 20. & 25.* Addam id solùm de *Nuptiis* Hebræorum. Peragebantur in cœtu decem ad minimum testium, cum benedictione & gratiarum actione; unde domus ipsa Hebr. בית הלולא *Bethhillula*, i. *domus laudis*, ut & *Nuptiale* illorum carmen הלולים *Hillulim*, i. *laudes*, nuncupatum est. Intimi Sponsi amici, qui Epithalamium canebant, υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος dicti sunt, Matthæi 9. 14. quales 30. *sodales Samsonis* forrè fuere, Judicum *cap. 14. vers. 11.* Formulam benedictionis *Nuptialis* prolixè describit Genebrardus, cujus summa hæc: Caput cœtus præsentia, sumto poculo, benedicebat, aiens: *Benedictus sis Domine Deus noster, Rex Universi, qui creas fructum vitis.* Mox pergebat, *Benedictus sis Dominus Deus noster, Rector Universi, qui virum condidit ad imaginem sui, ad imaginem similitudinis suæ domicilliumque ipsi præparavit perpetuum. Benedictus sis o Deus, qui creasti ipsum.* Dein subjungebat, *Benedictus & tu, ô Domine Deus noster, qui creasti gaudium & lætitiam, Sponsū & Sponsam, charitatem & amorem fraternum, recreationem & delectationem pacem & societatem: Precor te, Domine, fac ut indesinenter resonet in Urbibus Juda & in plateis Hierosolymæ, vox gaudii & lætitiæ, vox Sponsi & Sponsæ: Vox exultationis in thalamo nuptiali suavior est quovis festo: & liberi dulciores sunt dulcedine cantûs.* Quæ effatus, Neogamis poculum propinabat: Ideo autem benedictionem hanc judicabant, ut meritò erat, necessariam, quia fructum ventris, tanquam speciale benedictionis genus, a Deo expectabant dicentes quatuor eum claves manu sui tenere, nulli Angeli, ne quidem ex ordine *Seraphim*, communicatas, nempe *Clavem pluviæ, Clavem cibationis, Clavem sepulchrorum*, & *Clavem sterilitatis*: de quarum prima V. Deuter. *cap. 28. vers. 12.* secundâ Psalm. 145. *versu* 16. tertiâ Ezech. *cap. 37. vers. 12.* ultimâ Genes. *cap. 30. versu* 22. Durabant *Nuptiæ* apud illos, pro more, septiduum integrum, ut discimus ex Judic. *cap. 14. vers. 10, 11.* collato cum Genes. *cap. 29. vers. 27.* quemadmodum totidem dies luctus durabat, Genes. *cap. 50. vers. 10.* Unde Prov. illorum, *Septem ad convivium, septem ad luctum.* Princeps epuli vocabatur בעל משתה *Baal mischte*, Johann. *cap. 2. versu 9.* ἀρχιτρίκλινος dictus.

tiæ. In Italia cùm hodierni Judæi ad *Nuptias* aliquem invitant, solet hic respondere מזל תרב *Mazal tob.* quod quidam interpretantur in genere, *feliciter*: alii specialem hic intelligi benedictionem, liberorum procreationis, autumant. Namque & connubialis annulus hæc verba insculpta habet, Munsterus *Genes. cap.* 30. & Hebræi Saturnum, cujus influentiam generationi aptissimam credunt, *Mazal* appellant. Sed vocem hanc aliam etiam quemcunque Planetam Stellamque denotare, patet ex Hebræorum veriverbio: *Non est tibi ulla herba inferiùs, cui non sit Mazal in Firmamento, & facit ipsam Mazal, & dicit, Cresce &c.* Ideò illud *Mazal tob* idem videtur esse, ac *Fias felici sidere.* Tempore porro *Nuptiarum*, Sponsus Sponsæ porrigebat dotalitias tabulas, à Scriba exaratas, quas ipse solvebat, simulque dotabat illam, si virgo esset, 200. denariis seu 50. siclis, sin vidua, 100. denariis seu 25. siclis: quod dicebatur *Caput dotis*, quæ minor esse non poterat, poterat tamen esse major ad auri talentum usque, V. supra in voce *Dos.* Tabulis signatis Sponsalibusque consummatis Sponsa à Marito futuro tria sibi vindicabat, *alimentum, operimentum & cohabitationem*, ex Exodi *cap.* 21. *versu* 10. quò alludere videtur Apostolus 1. Cor. *cap.* 7. *vers.* 3. Prima autem vice cùm Sponsa se sisteret Sponso, caput obvelata erat peplo, in signum subjectionis, Genes. *cap.* 24. *versu* 65. unde Apostolus, hujus rei causâ, *mulierem potestatem habere, in capite* vult, *propter Angelos*, 1. Cor. 11. *versu* 10. Ubi velum hoc, quod signum subjectionis erat, *potestatem* vocat, respiciendo ad vocem Hebr. רדיד *Radid*, i. *velamen mulieris*, quæ à radice descendit רדד *Radad*, i. *imperium & auctoritatem habere*: Subjectio enim illa species erat potestatis ac protectionis à Marito in Sponsam derivandæ, cùm priùs nullius dominii esset particeps. Unde, in examine] Zelotypiæ, Uxor tenebatur stare בלא רדיד *sine Radid*, id est, ἀνυ ἰξυείας, quod Latini reddunt, *retecto capite* Numerorum *cap.* 5. *vers.* 18. ut indigitaretur, siquidem rea deprehensa esset, illam imposterum fore privatam omni dominio ac potestate, quam beneficio Mariti antea habuerat, &c. V. Stuckium *de Conviv. l.* 2. *c.* 3 Talmud Bab. Thom. Godvvynum *de Ritibus Hebr. lib.* 6. *cap.* 14. &c. De consuetudinibus apud alias Gentes usitatis, V. infrà ubi & de quibusdam ritibus prolixiùs: necnon apud Autores *suprà passim laudatos*, ut & Barthium *Animadversion. ad Statium.*

Nuptiale, signanter in LL. Burgundionum *tit.* 14. & 34. & Saxonum vett. *tit.* 6. 9. 17. dicebatur pretium, quo Uxores Maritis à Parentibus vel Tutoribus solebant emi. A' quibus morem, *tredecim nummorum numeratione*, Uxorem in Gallia emendi fluxisse, vult Brissonius *de Ritu Nuptial.* qua de re diximus paulo suprà, in voce *Nuptiæ.* Vide quoque infrà ubi de *Nuptiali nummo*

Nuptiale Epulum seu *Lætitia epularis*, apud Hebræos, Deductionem sequebatur. Epulum enim à Sponso sive cælibe antè sive viduo, sive uxori etiamnum superstiti conjuncto, latè lauteque celebrandum erat, per dies à Deductione minimùm septem, ubi Virgo erat Sponsa (exemplo vetustissimo sumto, tum ex Jacobi & Rahelis nuptiis, tum ex Samsonis) per triduum minimùm, ubi Vidua seu Vitiata ducebatur. Atque hoc Epulum ejusque celebratio, שמחה הנשואין seu *Lætitia Nuptialis* dicebatur, qua de pluribus suprà egimus, in voce *Lætitia.* Apud Tobiam *cap.* 7. & 8. dies quatuordecim *Nuptialis* convivii habentur, qui quidem ex moribus receptis intra triduum coerceri solebant. Nam Sara ibi vidua est. Sed ampliare hoc epulum nemini non licuit, non minuere, absque moris Majorum violatione. Primo autem convivii deductio fiebat in thalamum, unde absolutæ undiquaque Nuptiæ. Sed triduum totum, ubi Sponsa erat vidua, atque septiduum, ubi virgo erat, lætitiâ summâ lautitiaque, pro Sponsorum fortuna, etiam & singulari eorum dignitatis observantia, à convivis erat celebrandum; retento interea in officiosis compellationibus, etiam Sponsi & Sponsæ nomine, usque dum finiretur ejusmodi solennitas. Unde Rabi Eliezer in *Pirke cap.* 16. *Sponsus*, inquit, *est Regi comparandus: quemadmodum Rex foràs non egreditur incomitatus, ita nec Sponsus. Quemadmodum Rex vestibus utitur splendidis, ita & Sponsus etiam per septem Convivii nuptialis dies, Quemadmodum Rex ab universis celebratur, ita etiam per id tempus Sponsus. Quemadmodum vultus Regius lucidus est, ut Sol, ita Sponsi vultus, juxta id quod scriptum est* (Psalmo 19. *versu* 5.) *Et ipse tanquam Sponsus egrediens è thalamo suo* &c. Quod de Sole dictum, cui Sponsi è thalamo suo tum splendidis vestibus, tum nuptialibus comitum officiis, iisque lætissimis, durante nuptialis celebritatis tempore ornati, progressus comparatur. Et ad hanc Deductionem ac solenne convivium spectat illud in Evangelio Mat. *cap.* 25. *vers.* 10. de decem Virginibus: *Dum irent emere, venit Sponsus: & quæ paratæ erant, intraverunt cum eo ad Nuptias & clausa est janua.* Omnibus sc. convivis futuris Sponsus & Sponsa, quæ jam deducebatur in Nuptias, solicitè expectandi erant, observandique. Id enim quod ibi *ad Nuptias* est, seu, ut in Græco, εἰς τὸς γάμους, à Syro redditur לבית חלולא *in domum Chori, lætitiæ* seu *Nuptiarum*, cui etiam alibi sæpius, ut Jo. *cap.* 2. *vers.* 1. & 3. Luc. *cap.* 12. *vers.* 36. & *cap.* 14. *vers.* 8. οἱ γάμοι seu *Nuptiæ*, משתותא, quod ipsum est Ebræorum משתה seu *Symposium nuptiale*, nuncupatur. Atque eam esse vocabuli significationem, in Historia sacra (de Nuptiis in Cana Galileæ) palàm liquet. Sed & tum convivarum, tum ministrorum erat, officia nuptialia Sponsis, durante illo sive tridui, sive septidui tempore, præstare, unde *loc. cit.* εἰς ἀπάντησιν τῶ Νυμφίυ, Syrus habet *in occursum* seu *obviàm Sponso & Sponsæ*, prodire dicuntur. Eodem pertinet illud, *Nunquid* possunt οἱ υἱοὶ τῶ νυμφῶνος πενθεῖν seu νηστεύειν, *filii thalami nuptialis lugere* seu *jejunare* (ubi *filii Nuptiarum* habet Vulgatus) *quandiu cum illis est Sponsus?* Atque adjicitur, *Veniens autem dies, cùm auferetur ab eis Sponsus & tunc jejunabunt.* Nec prætermittendum est, morem hunc lætitiæ ac deductionis alibi item, quàm apud Ebræos, pariterque in Oriente vicino, obtinuisse, ex Vete. liquere. Legitur enim 1. Maccab. *cap.* 9. *vers.* 37. *Filios Jamri facturos magnas nuptias duxisse Sponsam in Madaba, filiam unius de magnis Principibus Chanaan* (opp. seu urbem *Gabatha* vocat Josephus ac Sponsæ patrem *illustrem inter Arabas*) *cum pompa magna* —— *Et ecce tumultus & apparatus multus & Sponsus processit, & amici ejus & Fratres ejus obviàm illis cum tympanis & Musicis multis,* &c. Convivii porro apparatum, ministros atque ordinem dispensabat Architriclinus, seu Triclinii Præpositus, Johann. *cap.* 2. *versu* 9. qui an necessariò fuerit ex ordine Sacerdotali, ut Gaudentius Episc. Brixianus *Tract.* 9. scribit, compertum non est, ut alia omittam. Transiisse hunc morem ad Mahumedanos Africanos Leo prænom. Johannes refert *Descript. Afric. lib.* 3. *cap. qui in Matrimon.* ubi, *Positis in thoro Sponsis*, ait, *apparatur convivium & fœmina quadam pro foribus expectat, donec devirginata Sponsa linteolum sanguine tinctum illi porrigat, quod manu gestans hospitibus ostendit, altâ voce clamans, virginem hactenus incorruptam fuisse* &c. V. Joh. Seldenum *Uxor. Hebraic. lib.* II. *cap.* 11. & 13.

Nuptiale Poculum, inter Græcorum nuptiales ritus. Cùm enim apud hos duæ potissimum formulæ sacræ habeantur, altera Sponsalium sacrorum, sine celebritate Nuptiali, altera Nuptialium sacrorum, posterior hæc Ἀκολουθία τῦ ςεφανώματος vocatur, *Ordo sacer coronamenti.* Atque tum, cùm, qui desponsati solenniter fuerant, etiam coronari volunt, intrant in sacrarium cum cereis accensis, præeunte Sacerdote cum thymiamate & Psal. 128. recitante adduntur que Psalmi alii, plebis doxologia, preces Συναπτὴ vocatæ à Diacono dictæ aliæque à Sacerdote, quibus à Numine petuntur, quæ felicitatem & vitam prosperam conjugum spectant. Et dein, inquit Sacerdos, Σύζευξον αὐτὺς ἐν ὁμοφροσύνῃ, ςεφάνωσον αὐτὺς εἰς σάρκα μίαν, χάρισαι αὐτοῖς καρπὸν κοιλίας, εὐτεκνίας ἀπόλαυσιν, *Conjunge eos in unanimitate, corona eos in carnem unam. Da eis fructum ventris & ut prole fruantur facundi.* Doxologiâ subjectâ, Μετὰ τὸ Ἀμὴν λαβὼν ὁ Ἱερεὺς τὰ ςέφανα, ςέφει πρῶτον τὸν Νυμφίον, λέγων· Στέφεται ὁ δοῦλος τῦ Θεῦ ὁ δεῖνα τὴν δούλην τῦ Θεῦ τὴν δεῖνα εἰς τὸ ὄνομα τῦ πατρὸς, καὶ τῦ υἱῦ, καὶ τῦ ἁγίυ πνεύματος, *Simulac Amen dicitur, Sacerdos coronam sumens, coronat primò Sponsum, dicens; Coronatur hic Servus Dei N. ancillâ Dei hac, in nomen Patris ac Filii ac Spiritus Sancti.* Iisdem verbis postea Sponsam alloquitur atque his peractis ter utitur hujusmodi benedictione, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν δόξῃ καὶ τιμῇ ςεφάνωσον αὐτύς. *Domine Deus gloriâ ac honore corona eos.* Legitur tunc, quæ de officio conjugali habentur, in Epist. ad Ephes. *cap.* 5. *vers.* 22. item illud Evangelii de nuptiis in Cana Galileæ. Et post preces aliquot alias προσφέρεται τὸ κοινὸν ποτήριον καὶ εὐλογεῖ αὐτὸ ὁ ἱερεὺς, *affertur* Commune Poculum, *quod benedicit Sacerdos*, ad hunc modum, [Καὶ] τὸ ποτήριον, τὸ κοινὸν τοῖς χαριζόμενοις ἐπὶ συναφείᾳ πρὸς γάμυ κοινωνίαν εὐλόγησον εὐλογίᾳ πνευματικῇ, *Etiam & Poculum hoc Commune exhibendum eis, qui in communionem matrimonii conjunguntur, spirituali benedicas benedictione.* Ter dein illud eis porrigit, primò Marito dein Uxori: & prehendens eos quasi in circulum circumagit psallens, dum coronas tenent à tergo Paranymphi, quæ capitibus Sponsorum iterum non sine benedictione solenni aptantur, usque dum post orationem unam atque alteram vitæ conjugali propriam conjuges dimittuntur. Apud Moscos tamen, licèt in re Ecclesiastica fermè Græcis congeneres, *Poculum* hoc non adhibetur. Nimirum quærebat Hypatius Pocieji Moscorum Archiepiscopus à Petro Arcudio Corcyræo, quid hac ceremoniâ Græci velint. Arcudius autem *de Concord. Eccles. Occid. & Orient. lib.* 7. *cap.* 32. *Fassus tum me ignorare, nisi quòd suspicabar istud sacratissimæ communionis loco fieri. Cùm enim à prandiis atque domi etiam permulti matrimonia contraham, loco viz. ac tempore minùs apto ad Eucharistiam administrandam & percipiendam, ajebam instar communionis hanc ceremoniam fortasse introductam esse.* Quam conjecturam ut firmet, consuluisse se ait Euchologium vetustissimum Patriarchale, quod asservetur in Monasterio Cryptæ Ferratæ, ubi legatur de Sponsis, qui scilicet coronandi introducuntur, Καὶ ἰδόντες αὐτὸ τῦ ςεφα-

ἐλθόντες ἀπολύουσιν ἀλλήλων τὰς χεῖρας καὶ ἵστανται πρὸ τῶν ἁγίων θυρῶν. Ἀπόκειται δὲ ἐν τῇ θείᾳ τραπέζῃ ποτήριον ἔχον προηγιασμένα καὶ στεφάνια δύο καὶ ποτήριον ὑάλου πλῆρες οἴνου, *Et postquam venerint ante Sanctuarium, manus non amplius tenent consertas, sed stant pro sacris foribus. Repositum est autem super divinam mensam poculum habens Præsanctificata & coronæ duæ, item* Poculum *vitreum vini plenum.* Et paulò pòst Καὶ κρατῶν τὸ ποτήριον λέγει· τὰ προηγιασμένα ἅγια τοῖς ἁγίοις· καὶ κοινωνεῖ αὐτούς. *Ac tenens poculum* (h. e. inquit Arcudius, Calicem) *Sacerdos dicit præsanctificata Sancta Sanctis. Et eos participes facit communionis.* Finita dein oratione & ter exhibitâ ablutione (sic in Euchologio illo) ἀποδίδωσι τὸ ποτήριον ἑνὶ ἢ ὥς τινες κλᾷ, *Restituit poculum alicui, seu, ut volunt nonnulli, frangit.* Ubi, inquit, per *Poculum*, intelligit vitreum, non autem calicem, in quo erat communio præsanctificata. Adeò, ut trina ablutio etiam, idque ex vino, in poculo hoc vitreo, inter ritus nuptiales sit Christianorum, &c. V. Seldenum ubi suprà *lib. 3. cap. 24.*

Nuptiale Tempus, accuratè semper observatum. Et quidem apud Hebræos, dote constitutâ, deducere Sponsam Sponso licuit, ita tamen, ut tum temporis moræ ratio haberetur, tum dierum Deductioni ex more præstitutorum. Nempe minor in potestate patria desponsata, nisi tam ipsa, quàm pater, assentiretur, deduci nequibat à Sponso ante duodecimum annum, seu antequam נערה seu *Juvencula* facta fuisset. Quam si postea rogaret Sponsus, ut libenter deduceretur, potuit ea per menses duodecim à die, quo rogavit is, putando, pro arbitratu suo, deductioni ac nuptiis ritè satis obstare, idque ut interim se futuræ vitæ communi perornaret aptaretque. Si idem rogasset Sponsus, postquam è minore ætate Sponsa in pubertatem plenam seu annorum duodecim & sex mensium ætatem excessisset, integrum ei erat non deduci per XII. itidem menses, ab ipso plenæ pubertatis die. Ubi ipso plenæ pubertatis die, aut postea intra annum ab eodem die Sponsalia inita erant XII. menses etiam à pubertatis die putandi. At verò, si annus à pubertatis plenæ die præterisset, ante Sponsalia, & demum deductionem postularet Sponsus, triginta duntaxat dies ab ipso, quo postulatum est, tempus erat moræ legitimæ, quâ Sponsa pro suo uti potuit arbitrio. Quod itidem de Sponsis universis, quæ Virgines non erant, dicendum. Eadem ipsa ratio, juxta sententiam receptiorem, obtinuit de Sponso, ubi rogaret Sponsa deductionem. Quòd si ultra tempora præstituta deductione ipse abstineret, alimenta inde ab eo Sponsæ erant præstanda, nisi aut eorum alteruter morbo interea corriperetur, aut deductionis dies in eorum aliquem, in quibus deducere fas non erat, incideret. Temporis autem XII. mensium seu Moræ exemplum observant nonnulli ad illud de Samsonis Sponsalibus ac Nuptiis, Judic. *cap. 14. vers. 7. Descendens autem loquutus est ad fœminam, quæ placuit oculis ejus. Et reversus post aliquot dies, ut illam acciperet, declinavit ut videret cadaver leonis* &c. Ubi videtur, inquit, Levi Gersonides, *Permisisse eos puellæ XII. menses quibus se ornaret.* Deductionem verò quod concernit, neque Virginem, neque Viduam, neque Vitiatam, ritè deduci, ajunt Magistri pridie Sabbathi aut postridie, nedum ipso Sabbato aut die alio festo. Quin nec intermediis sive Paschatis sive Scenopegiæ diebus, quos *profanam partem Festi* nuncupant: sc. diebus quinque, qui inter Pascha & sequentem septimum, & sex, qui inter Scenopegiam & octavum habentur. Non Sabbato, ob diei reverentiam & ne ex apparatu epulari, qui Deductionem ex more præcederet, sive initio Sabbati sive fine proximante, fortè violaretur festum. Non intermediis Paschatis ac Scenopegiæ diebus, tametsi velut profesti, non sacri haberentur, ne lætitia lætitiæ commisceretur. Virginis autem deductioni feria quarta seu Mercurii ante alias, sub Templo secundo præstituta est, ratione ab assuetis Foro Sessionum diebus sumtâ. Viduæ verò ac Vitiatæ deductioni quinta seu Jovis maximè idonea habita est: Quæ omnia in consilio potiùs, quàm instituto erant. Interim nec Vidua, nec Repudiata ritè ducenda erat ante XC. dies seu tempus trimestre, sive à Mariti morte, sive à libelli divortii scriptione elapsum, ut interea certum fieret, an gravida fuerit nec ne, atque an è priore an è posteriore marito. Nova item Libertina ac Proselyta nova tot etiam mensibus ab Israëlitarum nuptiis arcebantur, ut scilicet distingueretur, inter prolem conceptam *in sanctitate*, & eam, quæ conciperetur *extra sanctitatem*, seu antequam facta esset Libertina seu Proselyta. Quin & ob eandem rationem, ubi Proselyti uxor fieret Proselyta, à marito per tantum tempus separanda erat, &c. Deductionem autem primo Epuli Nuptialis die factam esse, diximus suprà. Ab Hebræis ad Paganos ut transeam, religio illis fuit nubere tam mensibus aliquot integris, quàm festis diebus & quibusdam cujuslibet mensis, aliisque aliquot solùm mensium, ut pro inauspicatis habitis: De Martio & Majo mensibus, Porphyrio in Horatium *lib. 2. Epist. 2.* Romulum ait Lemuria, id est, Remo parentalia, instituisse, *quæ mense Majo per triduum celebrari solent, ante additum anno mensem Februarium; ob quam rem Majo mense religio est nubere, & item Martio, in quo de nuptiis habito certamine à Minerva Mars victus est, & obtentâ virginitate Minerva Nerine appellata.* Ovidius tamen non per totum mensem Majum, sed per Lemuralium tantùm triduum, (id est, IX. X. & XI. diem) nuptias inauspicatas esse, velle videtur, *Fastor. 5.*

Nec viduæ tædis, eadem nec Virginis apta,
Tempora: quæ nupsit, non diuturna fuit.

At Plutarchus *Probl. Rom. 86. disertè*: *Uxores non ducunt Majo, usque in Junium rem differentes.* Quod ad Martium, Ancilium in illo festo, interdictæ itidem apud Romanos Nuptiæ fuere: nec enim per Martium integrum nuptias non contrahi licuisse, sed diebus tantùm, *quibus Ancilia in Templo Martis nondum condita* seu reposita erant, ait Alex. Neapolitanus *Genial. Dier. lib. 2. cap 5.* sed, ut Majum totum Lemuria, sic Martium Ancilium hoc festum, nuptiis neutiquam idoneum reddidisse, credebant alii, ut idem Porphyrio. Scilicet nec adeò solennis armorum celebritatis, nec Lemurum sacrificiorum tempora, molliores conjugii ritus bene admittere, nec quidem ita vicinos ut eodem haberentur mense. Feriatis autem seu festis diebus nubere etiam nefas habitum, Virginibus scilicet, non Viduis: nam *feriis vim cuipiam fieri piaculare*, Macrobius *Saturnal. lib. 1. cap. 15.* Hinc etiam cujuslibet mensis Kalendis & Idibus, Nuptiæ vetitæ, ex vet. Jure Pontificio, quia dies hi feriati. Par ille etiam Nonarum jus, sed alia ex ratione, quoniam postriduanus dies ater habitus, quo itidem Nuptias contrahere non licebat: imò nec solemnem immolationem pro more facere, si pridie contractæ fuissent. Porro Macrobio ac Festo quartus quoque Kalend. Non. & Iduum singularum ater adeoque actibus solennibus, ex Pontificum decreto, interdictus habitus, voce *Nonatum.* Adde dies, quibus patere Mundus dicebatur, nempe postridie Volcanalium, Volcanalia ipsa (i. XI. Kal. Maj.) & diem sextum mensis Novembris; quoniam scilicet tunc Deorum tristium atque inferorum quasi janua patere credebatur, nec aliquid omnino tunc administrabatur, nisi quod ultima admoneret necessitas, V. Macrobium *Saturnal. lib. 1 cap. 16.* Apud Persas, moris fuisse Nuptias celebrare, περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας, *sub initium æquinoctii verni*, Strabo refert *lib. 15.* Interim non ait, reliquo anni tempore non licuisse, ut recentiorum aliqui, V. Alexandr. Neapolitanum *Genial. Dier. lib. 2. cap. 5.* & Jos. Scaligerum *Emend. Temp. lib. 3. pag. 196. D.* Erat autem illis veris initio, uti hodieque est, Festum celeberrimum, *Nearuz*, id est, *Novus dies*, quem ut Anni initium, temporumque civilium Epocham statuunt, epulisque & pompâ prosequuntur. Christianos quod attinet, in Synodo Laodicena, sub A. C. 320. seu ut alii quadraginta pòst habita, vetatur in Quadragesima γάμους ἢ γενέθλια ἐπιτελεῖν *Nuptias aut Natalitia celebrare.* Tantundem occurrit in Nicolai Papæ responsis ad Bulgaros. Tribuitur autem Concilio Ilerdensi, sub A. C. 524. celebrato Canon, quo prohibentur Nuptiæ *à Septuagesima, usque in octavas Paschæ, & tribus hebdomadibus ante festivitatem S. Johannis Baptistæ & ab adventu Domini usque post Epiphaniam.* Et adjicitur, *quod si factum fuerit, separentur.* Dominicis item diebus, prohibentur Nuptiæ, in Synodo Aquisgranensi sub Ludovico I. Imp. habitâ A. C. 836. Jejuniis porro celebrioribus festisque non ita paucis, eorumque vigiliis eædem interdictæ sunt, Synodo Salegunstadii convocatâ sub Henr. II. Aug. Consuetudo Romanæ Ecclesiæ olim fuit, ut à Septuagesima usque in septimum quidem post Pentecosten diem celebritas nuptialis non permitteretur, trium quas diximus hebdomadum ante Festum S. Johannis ratione habitâ, aliâ nullâ, qua de re V. Epistolam Clementis III. circa A. C. 1180. *Extravag. tit. de Feriis cap. 4. Capellanus.* Thomas Aquinas *in Lombard. Sent. 4. Dist. 32. quæst. unic. artic. 4.* tribus temporibus Nuptias non celebrari tradit, *Quorum primum est, ab Adventu usque ad Epiphaniam, propter Communionem in Nativitate; Secundum, à Septuagesima usque ad octavam Paschæ, propter communionem Paschalem. Tertium, à tribus diebus ante Ascensionem* (seu à Dominica Rogationum) *usque ad octavam Pentecostes. His enim temporibus tribus, secundùm antiquos Canones, tenebantur communicare fideles.* Sed idem ipsum ferme, quod Patres Ilerdenses, statuit Synodus Lingonensis, sub A. C 1404. uti & Senonensis, Carnotensis, Parisiensis, præter Lingonensem aliam. Donec Synodus Tridentina, *antiquarum solennium Nuptiarum prohibitionum* nomine, bina tantùm temporis spatia retineri heic voluit ab Adventu usque ad Epiphaniam, & à Feria quarta Cinerum, usque ad octavam Paschæ inclusivè, *in aliis temporibus Nuptias solenniter celebrari permittens*, Sess. XXIV. *de Reform. Matrim. cap. 10.* Quod itidem à Synodo Meldunensi, A. C. 1580. in Gallorum mores postea est receptum & in Ritualibus Pontificiis obiter adnotari solitum. Matrimonium autem ipsum, sine solennibus sacris, deductione, conviviis nuptialibus, omni tempore ritè contrahi posse interim permittitur, idque coram Parocho & testibus. Quod ipsum à Conciliis Gallicanis, velut Aquensi, Rothomagensi, Bituricensi, Turonensi, Burdigalensi, pariter statutum est, circa eundem annum. In *Exceptionibus* autem Egberti Archiepiscopi Eboracensis, nocte Dominicâ, quartâ ac sextâ feriâ, atque Quadragesimâ, Nuptiæ non sine poena celebratæ: Sed in vetustissimo Concilio Anglo-Saxonico, sub A. C. 1010. *Æhnamiæ* habito tempo-

tempora hæc sunt ab Adventu usque in octavam Epiphaniæ & à Septuagesima ad diem post Pentecosten decimum quintum. Rituales verò libri Angl. vett. *Sciendum est, quòd licèt omni tempore possunt contrahi Sponsalia & etiam Matrimonium, quod fit privatim solo consensu, tamen Traditio uxorum & Nuptialis solennitas certis temporibus fieri prohibentur, viz. ab Adventu Domini usque ad octavas Epiphania, & à Septuagesima usque ad octavas Paschæ, & à Dominica ante Ascensionem Domini, usque ad octavas Pentecostes. In octava tamen die Epiphaniæ licitè possunt Nuptiæ celebrari, non tamen in octavis Paschæ. Similiter in Dominica proximè post festum Pentecostes licitè celebrantur Nuptiæ, quia dies Pentecostes octavum diem non habet.* Sic item disertè Gul. Linvvodus, aliique, tametsi non desit inter eos controversia, de ipsa Dominica Trinitatis, seu ea, quæ Pentecosten proximè sequitur. Verùm aliter atque aliter tempora heic observata, idque pro seculorum, locorum, opinionum discrimine, ex dictis liquet. Et sanè in Manuali veteri, apud Anglos, secundùm usum Eboracensem, negatur libertas matrimonii celebrandi, in Dominica Trinitatis. Sed mos ille ex Rituali Anglicano modò ostensus, etiam post exutam Romani Pontificis hic potestatem, in hæc usque tempora ita duravit, ut dierum spatiis præfatis nemo impunè Nuptias celebrare possit, citra indultum Episcopalem. Etiam in Reformatis aliis quibusdam Ecclesiis, ubi planè Canonum illorum vis evanuit, statuitur, ut diebus, quibus celebratur cœna Dominica, solennitate Nuptiali abstineatur. Temporibus autem jam dictis Nuptias interdictas esse palàm liquet, easdem ferme ob causas, ob quas olim apud Hebræos &c. V. Seldenum *Uxor. Ebr. Lib. II.* c. 8. 11. 22. & 30.

Nuptiale Velum. V. *Velum Nuptiale* infrà.

Nuptiales Mores ritusque præcipui apud Ebræos, Paganos & Christianos, solennes sunt contrahendi nubendiq; *Formulæ, Arrarum* item ac *pretii* Nuptialis, *Annuliq;* ac *Coronarum* usus, *Benedictiones & Sacra* Nuptialia, *Tempora* denum, quibus celebritas Nuptialis vetita. Et quidem de Temporibus modò actum, de Annulo, Arra, Benedictionibus, Coronis ac Sacris Nuptialibus, infrà prolixè, restat ut de Formulis hic agamus, de reliquis tamen etiam quædam, ubi res poscit, sparsim interserturi. *Formulam* nubendi apud Hebræos usitatam in infrà dicendis passim reperies. Apud eosdem, in ritibus Nuptialibus Coronæ, Myrtus ac Palmarum rami præferebantur, & Frumentum sive serebatur sive spargebatur, Velaminibus item Sponsi obtegebantur, sed & de his suo loco. Nascente Christianismo, qui velut Judaismus erat Reformatus, non est dubitandum, quin mores ritusque Ebraici, circa Sponsalia quoque & Nuptias, recenti fuerint ac planè obtinuerint, idque per annos 30. amplius, post Ascensionem Domini Nostri, qua de re Seldenus *de Anno Civili Judæorum* c. 21. Postquam autem tam à Gentibus aliquot, quàm à Judæis Christianism° receptus est, & utrorumq; mores, ut ipsi, invicem sunt commisti, partim mores ritusque Judaici, partim Paganici, quotquot se, cultui Christiano non omnino refragarentur, ut in aliis, sic in re Matrimoniali, variè sunt admissi. Jure Romano fere passim tum utebantur Gentes, in quibus Christiani reperti; saltem non alio, quàm quod Romanis victoribus placuit. Et quidem Confarreationis, quod sanctius fuerat Romanis Nuptiarum genus, solennia prisca in desuetudinem abierant etiam inter Paganos, ut dictum suprà & tandem evanuere, Coëmtionis item ritus non ita observati, quin aliter atque aliter se habuerint. E quibus Christiani vett. omnino Confarreationem, quà saltem ex ipsis Paganorum sacris constabat, rejecere: Coëmtionem eousque admisere, quò dotis donationisque propter Nuptias interventu simpliciori peragi posset. Quin & palàm satis est, Christianos Sponsalia ac Nuptias Paganorum, qui postea CHRISTO nomen dederunt, pro ratis firmisque habuisse, nec omnino iterasse. Usu autem habuisse uxorem simpliciter (quod tertium erat apud Romanos nuptiarum genus) nec tabulis dotalibus nec Nuptiarum aliquâ solennitate adhibitâ, nihil aliud censebatur, quàm Concubinam, i.e. hic justam satis, licèt non ritè conjunctam thori consortem habere, qua de re Seldenus *de Jur. Nat. & Gent.* l. 5. c. 7. & 17. Solenniores verò Sponsalium ac Nuptiarum contrahendarum formulæ, in celebritate sacra maximè cernuntur, habenturq; apud *Orientis* Christianos aliæ, aliæ apud *Occidentis*. Orientis dico maximè Græcos, quibus *Orientalis Ecclesia* nomen tribui solet: in quorum *Euchologio fol. 66.* binæ habentur potissimùm huc spectantes; altera *Sponsalium sacrorum*, sine celebritate Nuptiali, altera hujus Celebritatis: quarum prior dicitur *Ἀκολουθία γινομένη ἐπὶ μνηστροις ἤγουν τῶν ἀῤῥαβώνων*, *Ordo Sacer, qui adhibentur in Sponsalibus seu arrarum Sponsalitiarum*, V. infrà ubi de *Sponsalibus*. Posterior, *Ἀκολουθία τοῦ στεφανώματος*, *Ordo sacer Coronamenti*, de qua pleraque suprà prælibavimus, in voce *Nuptiale Poculum*. V. quoque infrà, in *Nuptiales coronæ*. Sed & Ordo de Digamis Trigamisque in *Euchologio* adjicitur, qui haud admodum alius est, si rem spectes; antetriennium tamen elapsum sacrorum mysteriorum participes illis non sunt: Tetragamorum autem nuptiæ pro nullis apud eos habitæ. Apud eosdem itaque Coronarum usus, sed & Annulorum Nuptialium, uti apud Ebræos. In Moscorum gente, Græcorum rituum in plurimis tenace, Sponsalibus per amicos plerunque perfectis, in Nuptialibus ritibus habetur, ut simul ac à Sacerdote traditur juxta Altare Sponsa in Sponsi manum, nec sine Annuli usu, hæc ad illius pedes se prosternat, allidens caput suum ad ejus calceum, sc. in signum subjectionis uxoriæ & obedientiæ, cùm vicissim Sponsus vestimenti sui laxioris, velut togæ seu talaris, laciniam in eam conjicit, ut protegendi sustinendique uxorem officium suum denotet. Propinquis dein Sponsi, qui adstant, Sponsæ, ut & Sponsæ Sponso se incurvantibus, Sponsæ pater Sacerdoti panem offert, quem statim ei reddit Sacerdos, & propinquis illis, patrem coram Deo & Sanctis attestando, ut juxta pacta conventa dotem præstet, reliquos verò simul, ut mutuum inde colant omnes invicem amorem: Qui panem tum inter se frangentes id se præstituros hoc ritu innuunt. Alii sequuntur minoris notæ ritus, non ita dissimiles eis, qui vulgò apud Anglos in usu. Coronas autem adhiberi apud eos non ait G. Fleshe-rius *cap.* 24. è quo hæc desumta, addit tamen, tempore toto Nuptiali Sponsum vocitari *Moloday Knez*, id est, *Ducem novitium*, Sponsamque *Moloday Kneza* seu *Ducem novitiam*. V. Sigismundum Eberst. *Rerum Moscovit. cap. de Matrim.* Sed & Poculi communis usus, apud Moscos, deesse videtur, uti suprà dictum. Æthiopes seu Abasseni similiter, symbolis sibi peculiaribus, sed quæ, ut contractûs mutui signa, vicem eorum, quæ Hebræis aliisque in usu, satis supplent, in Nuptiali celebratione utuntur. Lectulo sc. ante Ecclesiæ ostium collocato sedent Sponsus Sponsaque, cùm prodit Sacerdos Clericis binis comitatus. Is sinistrâ crucem, dextrâ thuribulum tenens, lectum ter suffumigat, dum Clerici psallunt. Dein capilli partem aliquantam Sponsi abscindit, uti & Sponsæ, ac utramque in vino mellito tingit, unde Sponsi capillum sumtum in caput ponit Sponsæ, ut & hujus in illius caput, loco sc. unde abscissus est. Tunc aquâ adhibitâ benedictâ manus imponit utriusq; capiti, monens, ut id servent, quod præcepit Deus in Evangelio, nec post hac invicem discedant, sed, ut una caro, cohabitent. Eucharistiâ tandem habitâ domum deducitur Sponsa. In *Occidentem* ut transeam, ritus Matrimoniales Ecclesiæ hujus, prisci recentiorisque ævi summatim quidem designantur aliqui, in illo Nicolai I. Pontif sub A. C. 860. ad Bulgaros responso: *Apud Nostrates, post Sponsalia, fœdera quæque consensu eorum, qui hæc contrahunt, & horum, in quorum potestate sunt, celebrantur. Et postquam arris &c. ambo ad Nuptialia fœdera perducuntur & primùm in Ecclesiam Domini cum oblationibus, quas offerre debent Deo, per Sacerdotis manum, statuuntur, sicque demum* BENEDICTIONEM *&* VELAMEN *cœleste suscipiunt, ad exemplum viz. quo Dominus primos homines in paradiso collocans benedixit--- veruntamen velamen illud non suscipit, qui ad secundas Nuptias migrat. Post hæc autē de Ecclesia egressi* CORONAS *in capitibus gestant, quæ semper in Ecclesia ipsa solitæ sunt reservari. Et ita, festis nuptialibus celebratis, ad ducendam individuam vitam, Domino disponente, de cætero diriguntur.* Ubi vides, & Annulum usurpatum & Coronas, sed & in eadem Ecclesia Confarreationis aliqua ac Coëmtionis vestigia superfuisse usque ad nostra tempora, diximus suprà in voce *Nuptiæ*. Formulas quod attinet Nuptias celebrandi ac benedicendi, in Occidente Christiano: habetur in *Ordine* Rom. veteri titulus, *Ordo ad benedicendam Sponsam*, cui statim subditur: *Postquam fuerit mulier Viro desponsata & legaliter dotata, introeat cum Marito Ecclesiam & prostratis eis dicat; Propitiare Domine supplicationibus nostris & institutis tuis, quibus propagationem humani generis ordinasti, benignus assiste, ut, quod te Auctore conjungitur, te auxiliante servetur. Per &c.* Sequuntur aliæ Benedictiones sacræ, Epistolæ etiam Paulinæ pars illa, *Nescitis, quoniam corpora vestra membra sunt Christi &c.* Et Evangelii pars illa, de parabola qua assimulatur Regnum cœlorum Regi, qui fecit nuptias filio suo, Matth. *cap.* 22. *versu* 2. Dein,

Secreta,

Suscipe Domine pro sacra connubii Lege munus oblatum, & cujus largitor es operis, esto dispositor. Per &c.

In Fractione.

Hanc igitur oblationem famulorum tuorum, quam tibi offerunt pro famula tua illa, quam perducere dignatus es ad statum mensuræ & ad diem Nuptiarum pro qua Majestati tuæ fundimus supplices preces, ut eam propitius cum viro suo copulare digneris, quæsumus Domine, ut pla. &c.

Post Communionem.

Gratiæ tuæ, quæsumus Domine, famulo tuo & famulæ tuæ legaliter copulatis tribue largitatem, ut mandata tua te miserante sectantes, consolationem præsentis vitæ percipiant, & futuræ, Per &c.

Quin & post Benedictionem, per *vittæ* candidæ permistim & purpureæ *unum invicem vinculum* (nodum amatorium, Angl. *a true-lovers Knot*) copulantur, inquit Isidorus *de Eccles. Hist. lib.* 2. *cap.* 19. videlicet, *ne compagem conjugalis unitatis disrumpant.* Et qualia in præcedd, diximus (sed pro locorum discrimine aliter alterq;) adhibita sunt in Nuptiis Occidentis, tametsi in Ordine illo veteri neutiquam memorentur. In *Rituali* autem Romano, trinâ antè diebus singulis, qui præcedunt, festis denuntiatione, ut de impedimento si quod ab aliquo dignoscatur liqueat,

Parochus veste sacrâ in Ecclesia indutus, *Librum & vas aquæ Benedictæ, cum aspersorio deferens, coram tribus aut duobus testibus, virum & mulierem, quos Parentum vel propinquorum præsentiâ cohonestari decet, de consensu in matrimonium interroget utrumque sigillatim in hunc modum, vulgari sermone N. vis accipere N. hic præsentem* —— *Mutuo igitur contrahentium consensu intellecto, jubebat eos invicem jungere dexteras, dicens, Ego conjungo vos in matrimonium, in nomine Patris & Filii & Spiritus S. Amen.* —— *Postea eos adspergat aquâ benedictâ. Mox benedicat Annulum* —— dein hunc *aspergat aquâ benedictâ, in modum crucis & Sponsus acceptum annulum de manu Sacerdotis imponit in digito annulari sinistræ manus Sponsæ, Sacerdote dicente, In nomine Patris, & Filii & Spiritus S. Amen. Mox subjungat*, Vers. *Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis.* Resp. *A Templo sancto tuo* &c. —— *His expletis*, SI BENEDICENDÆ SINT NUPTIÆ, *Parochus Missam pro Sponso & Sponsa, ut in Missali Rom. celebret, servatis omnibus, quæ ibi præscribuntur*. &c. Ita Rituale Romanum, quod hodie olimque in usu. In Missali autem habetur Missa jam dicta, cujus initium: *Deus Israel conjungat vos & ipse sit vobiscum, qui misertus est duobus, unicis, & nunc Domine fac eos plenius benedicere Te:* &c. Sequitur Psalmus 128. aliaque ex Ephes. *cap.* 5. & Matth. *cap.* 19. Nuptiis propria, præter Communionem, atque de invicem fide servanda commonitionem: *Postea eos aspergat aquâ Benedictâ, & dicto, Placeat tibi sancta Trinitas, det* BENEDICTIONEM, *& legat, ut solitum est, Evangelium Sancti Johannis, In principio erat Verbum* &c. Quod autem occurrit hic, *si Benedicendæ sint Nuptiæ*, explicatur alibi. Atque hæc obtinent passim nunc, ubi Tridentina Synodus & jussa Pontificia recipiuntur. Etiam, ubi non ita illa apud Pontificios recepta, nec tamen omnino rejecta, non adeò dissimiles habentur ritus. De Gallis V. Laur. Bochellum *Decret. Eccl. Gallic. lib.* 3. *tit.* 8. &c. de Septentrionalibus gentibus, Olaum Magnum *lib.* 14. *cap.* 8. 9. 10. Cœterum in Archiepiscopali Bononiensi, à Gabr. Palæotto Cardin. atque Archiepisc. Bonon. edito, post Annulum benedictum, *cingit Parochus Sponsorum colla candido aliquo velo, ad instar stolæ accommodato & eos matrimonio jungit dicens, N. placetne* &c. Et consensu impetrato, *Ego, pergit, N. Parochus hujus Ecclesiæ, vos N. & N. in matrimonio jungo, in nomine* &c. Atque mox Annulum aquâ benedictâ aspersum, *Sponso consignat, qui eum accipiens statim* in dextræ manus Annulari, h. e. quarto digito Sponsæ illum ponit, dicens, *In nomine* &c. Alibi verò plerunque obtinet, ut sinistræ imponatur. In Diœcesi Leodiensi, Pastor in Ecclesia (in quam aquâ benedictâ conspersi Sponsi admittuntur) *Sponsum ad sinistrum suum latus. Sponsam ad dextrum constituit; dein annulum sibi dari à Sponso petit, simul rubeas chirothecas, quibus insunt tres nummuli argentei, loco arrhæ Sponso dandæ. Annulum digito suo imponit Sacerdos & chirothecas manu servat tantisper, donec eas manui Sponsæ imponit.* Dein de instantibus Nuptiis verba primò faciens, Sponsum Sponsamque de mutuo eorum consensu interrogat (adde & Parentum ac propinquorum) quo satis explorato, de Matrimonii dignitate, usu, fine, multiplici benedictione, eos alloquitur. *Annulum* hinc *benedicit* —— *post conversus ad Sponsum & Sponsam accipit dexteram Sponsi & illi Chirothecas rubeas (cum nummulis prædictis) imponit. Deinde manum dextram Sponsæ dextræ Sponsi implicat & sic implicatas utriusque dextras stolâ collo dependente circumligat*, verba de mutua Sponsorum promissione interim faciendo. Tunc Sponsus altâ voce Sacerdotem de verbo in verbum insequendo, sanctè jurat fidem Sponsæ, hæcque illi vicissim, quo facto *utriusque dextram dissolvit Sacerdos, relictis chirothecis in dextera Sponsæ & annulum ex suo digito extrahens Sponso tradit, tribus primis digitis manus dextræ accipiendum, & Sponsi dexteram annulum ferentem sic dirigit, ut annulum in tres Sponsæ digitos imponat*, iterum certâ verborum formulâ usus. —— *Dein Sponsum cum Sponsa ad gradum altaris procumbere jubet illisque benedicit.* Tunc Orationes binæ, quibus Angeli Tobiæ, Christi & Ecclesiæ nuptiarum fœderis, Rachelis, Rebeccæ mentio. *Dein stolæ è collo dependentis extremitates duas super caput Sponsi & Sponsæ ponit & dicit* —— *Aspergit* postea *Sponsum & Sponsam aquâ benedictâ & illum primò, deinde hanc altare reverenter osculari facit, & sic domum in pace remittit*: Ex *Parochiali* Ernesti Archiep. Elect. Colon. & Episc. Leod. apud Seldenum. Alia autem atque alia sunt verba Sponsalitia Ritusque, pro Regionum Christianarum varietate. Etiam in *Sacerdotali* Venetiis impresso A. C. 1576. diversa sunt non pauca ab eis, quæ in *Rituali* Romano habentur. Ibi tam arræ, quàm annulus, & non solum hic, sed & illæ benedictæ. Velum unicum induitur Sponsorum spatulis, ad altare procumbentium. Et post Missam celebratam, *Sacerdos, ubi consuevit, benedicit panem & vinum, dicens Vers. Adjutorium nostrum* &c. *Deinde in Altari frangat panem & det unam partem Sponsæ & alteram Sponso. Et sic etiam de Vino. Et postea aspergantur aquâ benedictâ.* Impositis dein in eorū capita manib⁹, preces fundit ac benedictiones, ac principium Evangelii dicit S. Johannis, *quo dicto aufert velum ab eis & dicit, Ambulate in pace.* In Anglia, cujus formulas ritusque veteres ac recentiores fusè exequitur Seldenus *Uxor. Ebraic. lib.* 2. *cap.* 27. etiam benedictiones singulares cubiculi Sponsalitii ac lecti, ipsorumque in lecto Sponsorum, nocte sequente, peragebantur. Ibidem ut in arris doteque manifesta sunt Coëmtionis veteris vestigia, ita in libis domi Nuptialibus, frumenti in Sponsos sparsione, poculo Sponsalitio (quæ passim ferme apud Anglos fuere in usu) non obscuræ sunt priscæ Confarreationis aliorumque, apud Judæos Paganosque receptorum rituum, reliquiæ. Etiam & corona Sponsæ olim crebrò ac Paranymphi, ut hodieque, apud eos adhibiti. De suo ævo Polyd. Virgilius *de Invent. Rer. lib.* 1. *cap.* 4. *In Anglia servatur, ut duo Pueri, velut Paranymphi, id est, auspices, qui olim pro nuptiis celebrandis auspicia capiebant, nubentem ad Templum, ubi & marito Sacerdos benedicat, & inde domum duo viri deducant & tertius, loco facis, vasculum aureum vel argenteum præferat. Spicea item coronâ (interdum floreâ) Sponsa redimita, apud, præsertim rurì ducitur, vel manu gerit ipsam coronam, seu dum ingreditur domum, boni ominis causâ super ejus caput jacitur triticum, quasi inde consecutura sit fœcunditas.* Floruit autem is sub Henrico VIII. In Ecclesiis autem, Genevensi, Hollandicâ, Scotica, aliisque aliquot Reformatis, Dos, Annulus, Poculum, Panis, Symbola alia non rarò, velut non necessaria, prætermittuntur: Præter Parentum consensum, breviuscula de origine ac statu Matrimonii commonitio, preces aliquot, contractus ipse, verbis conceptis utrinque in Ecclesia Presbytero præeunte, Sponsalitius adhibetur ac Novi Testamenti pars aliqua Nuptiis accommoda Psalmusque 128. idve genus alius, pronuntiatioque Presbyteri insuper publica, Virum & Mulierem ex hujusmodi contractu fieri, juxta ordinationem divinam Maritum & Uxorem. Sed & apud Mahumedanos (quorum ritus ex Ebræorum, Paganorum, Christianorum sumti) Coëmtionis Sponsalitiæ usum vigere, discimus ex Anton. Geufræo *Aul. Turcic. lib.* 2. ubi sic de Turcis: *Mulieres ipsis dotem non adferunt, sed Patri ac Matri pecunias donant, ut filias ipsis elocent, magnaque festivitate Nuptias celebrant.* Quod & Alcorano consonum. Mahumedanorum vero Africanorum Nuptiæ sic à Joh. Leone Africano describuntur, *Descr. Afr. lib.* 3. *cap. qui in Matrim. Ubi Pater filiam cuidam despondit proco, mox in Templum itur, Sponsum & Sponsam comitantur Parentes & Consanguinei, duo item accersuntur Notarii, qui præsentibus omnibus pacta dotemq́; præscribunt. Qui mediocris fortunæ sunt, filiæ triginta aureos in dotem enumerant, cui ancillam quindecim aureis emtam adjungunt, præterea & telam versicolorem Serico intertextam, cum aliis quibusdam panniculis ex serico confectis, quos in capite pepli loco gestare solent. Deinde & par calceorum artificiosè atque eleganter consutorum, duo item soccorum paria elegantissima, multas quoque clenodias argenteas, aut ex alia quavis materia fabrefactas, ut sunt pectines, ventilabra, suffimenta aliaque istiusmodi, quæ mulieres maximè habent in pretio.* Deductio dein sequitur domum, nec sine facibus & Sponsa matri Sponsi traditur. *Quàm primùm verò Sponsa cubiculum ingreditur, maritus pede suo uxoris pedem tangit, statimque ambo recluduntur.* Epulæ hinc Nuptiales, aliaque pro Sponsorum conditione solennia varia. De Moriscis Jac. Bleda in *Defens fidei cap.* 14. *Ind.* 87. *Quamvis in facie Ecclesiæ matrimonium contrahant, non reputant verum esse matrimonium, donec expletis cunctis sectæ ceremoniis, domum propriam aut conductam, aut aliàs ambo simul habitent*, &c. V. Joh. Seldenum *Uxor. Ebraic. lib.* 2. *capp. inprimis*, 24. 25, 26.

Nuptiales Tabulæ, V. infrà *Sponsalitiæ Tabulæ*.

Nuptialia Sacra, id est, Sacra Nuptiali celebritati propria, tum apud Græcos, tum apud Latinos paganos aliosque in solemni fuere semper usu, ut Benedictio sacra, de qua infrà, apud Hebræos olim & Christianos hodieque. Imò tertium illud Nuptiarum, apud Romanos, genus, *Confarreatio* dictum, ex ipsis sacris constabat. Peragebatur enim per solos Pontifices, & farre conveniebatur in manum, certis verbis & testibus decem præsentibus, ac solenni sacrificio facto, in quo panis quoq; farreus adhibebatur. Accedebat aqua & ignis atq; sacrificio huic Nuptiali seu ipsis per se Nuptiis sacris, præerant Pontifex Max. & Flamen Dialis, cujus, & Flaminicæ, nuptiæ hoc ritu ut fierent, erant necesse: nec nisi Parentibus confarreatis nati Flamines ritè fiebant. Unde Plinius *Histor. Nat. l.* 18. *cap.* 3. *In Sacris nihil religiosius Confarreationis vinculo erat.* Imò *Sacrorum* simpliciter nomine hinc Nuptiæ hæ veniunt, apud Ciceron. *pro Muræna*: & Tacitus, *ob ceremoniæ difficultates*, in desuetudinem abiisse, ait *Annal. lib.* 4. A quo tempore Coëmtione & Usu annuo apud Paganos Romani Imp. plerunque acquisitæ Uxores sunt ita tamen ut Coëmtioni solenniùs adhiberentur etiam sacra, quæ ex auspiciis, auguriis, immolationibus, oblationibus, constabant. Hinc *Sacra Nuptialia, Sanctimoniæ Nuptiarum* & *Sacramenta Nuptialia*, dicta, quæ sic firmabantur. Insigne hanc in rem Euclionis, apud Plautum *Aulul. Act.* 2. exemplum est, qui postquam Megadoro filiam despondisset, Nuptiasque instituisset, cum Sacris Nuptialibus celebrandas, omniaque in macello cara nimis comperisset, Sacra omnia, quæ ampliora lautioraque in Nuptiis fieri solebant, *in Tusculum & Coronas floreas* contraxit addens,

Hæc imponentur in foco nostro Lari,
Ut fortunatas filiæ faciat Nuptias.

Atque huc pariter spectat illud Varronis, apud Nonium, *Viris Nuptiis*, al. legunt, *Viri Nuptiis sacrificabantur in cubiculo Viduæ.*

Sed

Sed & hinc sacrum Thoro Nuptiali prisci voluere praeesse Genium, Juvenal. *Sat.* 6. cui lectum sterni consuevisse, ex Catullo *de Nupt. Pelei & Thetid.* ac Festo, scimus. Et Dii Γαμήλιοι seu Conjugales, qui *Sacris Nuptialibus* invocari, obiter memorantur, praeter Hymenaeum & Pronubae Junoni mentio tralatitia. Et Graecis Jupiter erat Γαμήλιος, tametsi *Nuptialem* Jovem Romanis negaverit fuisse Hieronymus *adv. Jovinian. l.* 1. Ut alia Romanae superstitionis omittam, utpote suprà jam plus satis dicta. Certè & proximo à Nuptiis die, hostiam eo nomine immolari fuisse solitam, ex Macrobio liquet *Saturnal. l.* 1. *c.* 15. *ad fin.* Ajunt item, in Sacris Junonis Nuptialibus diligentissimè observari solitum, ut bilis à visceribus hostiae dimoveretur & juxta aram defoderetur loco abdito & operto, ut signarent, sine bile matrimonia esse oportere. Et apud Thessalos, ut rem notissimam, memorat Aelianus *de Animal. lib.* 12. *cap.* 34. Sacra Nuptiis praevia, quae Γαμοστάσια ei dicta. Nec sine thymiamate sacro Nuptias apud Mexicanos celebrari solita, in historia eorum legimus. *Sacra* item *Nuptialia*, apud Graecos, Προτέλεια dicta, indeque conjuges προτελείους dictos, & προτελείους ipsos, atque ipsum conjugium Ἡρόγαμα, quia à Junone Pronuba factum, docet Pollux. Nuptias enim, etiam τέλος ac τελείους nomine Graecis appellitatas, atque hinc Jovi ac Junoni Τελείοις, i. *Nuptialibus* (quo modo meliùs vox redditur, quàm *adultis aut perfectis*) sacrificasse Vett. quoniam hos primos Nuptiarum Inventores Auctoresque existimabant, ex eodem discimus, ut & ex Diod. Siculo. Apud eosdem Graecos, Junoni, Veneri, Gratiis, sacra à nupturis fieri solita, Γαμήλια nomine, produnt Scriptores. Invidus item, apud Libanium *Declamat.* 8. *Quid de Nuptialibus ritibus omisi? nonne taedas accendi &c.* οὐκ ἔθυσα κατὰ δύναμιν, *nonne pro viribus sacra feci?* Ut autem de sacris apud Romanos, tum in Confarreatione, quae planè ipsissima sacra Nuptialia, tum in Coëmtione, satis liquet, ita nec quae Usu annuo fiebant Nuptiae, sine sacris sibi propriis fuisse, credendum est. Nam ut haberentur (tametsi expressiora hac de re non occurrant testimonia) satis exigit, quidquid occurrit de *Nuptiarum* genere, *Sacramento Sanctimoniave*, apud paganos Scriptores. Unde Arnobius de Nuptiis Deorum, juxta Paganismi ritus, verba faciens, *adv. Gentes lib.* 4. *Uxores*, inquit, *Dii habent atque in conjugalia faedera veniunt conditionibus antè quaesitis. Usu, Farre, & Coëmtione genialis lectuli Sacramenta conducunt.* Sed & Benedictio planè Conjugalis habetur, in illo Juvenalis, *Satyra* 2.

Signatae Tabulae, dictum Feliciter; ingens
Coena sedet, gremio jacuit nova Nupta mariti.

Nec verò actus aliquis solennis Graecis fere sine praefatione illa Ἀγαθῇ Τύχῃ, aut Latinis sine illa, *Quod faustum felixque sit*, aut *Dii bene vertant*. Et sanè apud Romanos, aliis quoque actibus civilibus non paucis peculiaria fuere Sacra, ut in Scriptoribus *de Re Rustica*, Festo, aliis, apparet, ut eò minus, ullas apud eos Nuptias sacris suis caruisse, vero simile sit &c. Seldenus *loc. cit. cap.* 21.

Nuptialis Annulus, apud Hebraeos, nullus primò, postea rarus fuit, ut disertè scribit Leo Mutinensis Archisynagogus Venetus, *degli Riti Hebraici part.* 4. *cap.* 3. Nimirum non in Nuptiis, sed in ipsis Sponsalibus, primus Annuli usus. Unde, quod aliqui habent fidei satis prodigi, sive de Annulo argenteo in D. Annae Coenobio Sanctimonialium Romae servato, velut eo quo Joachim & Anna copulati sint, sive de onychino illo, qui ex fide nescio cujus gemmarii, ex Hierosolymis Romam ante seculum unum & alterum profecti, velut D. Mariae Virginis Deiparae, Perusii reconditur, Auctoribus suis libenter relinquimus. Occupavit autem *Annulus Hebraeorum pronubus* nummuli seu pretii Sponsalitii locum, quod antiquitus Sponsae arrae vice dari solebat. Unde post praeviam Nuptiis Sponsalium benedictionem, quam publicè iterare solent, Magister, qui Nuptiarum solennibus praeest, accersitis binis testibus, ab illis inquirit, utrum Annulus Sponsalitius, quem eis ipse ostendit, sit aequalis cum nummulo valoris; iisq. affirmantibus, rogat utrum Sponsalia ritè fuerint peracta; quaeque alia sunt, de quibus V. infrà, ubi de *Sponsalibus*. Idem apud Romanos, Graecosque tum veteres, tum recentiores obtinuit. Apud Moscos tamen, Sponsalibus per amicos plerumque perfectis in Nuptialibus ritibus haberi, ut simul ac à Sacerdote traditur juxta altare Sponsa in Sponsi manum, nec sine Annuli usu, haec ad illius pedes se prosternat, suprà vidimus. In Occidentali Ecclesia, *Annulum inprimis Nuptiis à Sponso Sponsae datum, quartoque digito insertum esse*, scribit Isidorus *de Officiis lib.* 2. *cap.* 19. Et Laurentius Pignorius *Epist.* 1. & 19. ex vett. Liturgiis, formulam benedicendi in Nuptiis tum Annulum, tum Coronam hujusmodi affert, *Benedic Domine Annulum istum & Coronam istam, ut sicut Annulus circumdat digitum hominis & Corona caput, ita gratia Spiritus S. circumdet Sponsum & Sponsam, ut videant filios & filias usque ad tertiam & quartam generationem &c.* Similiter in *Ordine* Romano, cui tit. *Ordo ad benedicendam Sponsam*, post mutuò à Sacerdote interrogatos Sponsum Sponsamque, illosque copulatos in nomine S. Trinitatis ac eosdem aspersos aqua benedictâ sequitur: *Mox benedicat Annulum.*

Benedictio Annuli.

Vers. *Adjutorium nostrum in nomine Domini &c.*

Oremus.

Benedic Domine Annulum hunc, quem nos in tuo nomine benedicimus, ut quae eum gestaverit, fidelitatem integram suo Sponso tenens, in pace & voluntate tua permaneat, atque in mutua charitate semper vivat. Per Christum Dominum nostrum R. Amen. Deinde Sacerdos aspergat Annulum aqua benedicta in modum crucis & Sponsus acceptum Annulum de manu Sacerdotis imponat in digito Annulari sinistrae manus Sponsae, Sacerdote dicente; In Nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti, Amen. Mox subjungat, Vers. *Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis.* Resp. *A Templo S. tuo &c.*

Oremus.

Respice quaesumus Domine super hos famulos tuos, & institutis tuis, quibus propagationem Humani generis ordinasti, benignus assiste, ut, qui te auctore junguntur, te auxiliante serventur. Per Christum &c. Amen.

His expletis, si BENEDICENDAE SINT NUPTIAE, *Parochus Missam — celebret &c.* In *Archiepiscopali* Bonon. legimus, post cinctos à Parocho candido quodam velo, quoad colla, Sponsos, consensumque illorum mutuum indicatum, Parochum eos copulare *in nomine Patris &c.* dein Annulum aquâ benedictâ aspersum Sponso consignare, qui eum statim accipiens in dextrae manus Annulari, h. e. quarto digito Sponsae illum ponat, dicens, *In nomine &c.* At alibi plerunque obtinuit, ut sinistrae imponeretur. In Dioecesi Leodiensi, ut ex *Parochiali* Ernesti Archiep. Elect. Coloniensis suprà laudato discimus, post celebrata solenni ritu Sponsalia, in Nuptiis celebrandis, Pastor in Ecclesia, Sponsum ad sinistrum suum latus, Sponsam ad dextram constituit, dein Annulum sibi dari à Sponso petit, simul rubeas chirothecas, quibus insunt tres nummuli loco arrae Sponso dandae. Quo facto, annulum suo digito imponit, & chirothecas manu servat; Dehinc de Nuptiis verba faciens, Sponsi Sponsaeque, Parentum item & propinquorum consensum explorat, tum de Matrimonii dignitate, usu, fine, eos alloquitur, Annulum benedicit hunc in modum: *Adjutorium nostrum &c. — in Domine dignare emittere benedictionem tuam super hunc annulum, ut quae istum gestaverit, sit armata virtute caelestis defensionis, ut proficiat illi ad vitam aeternam. Per Christum &c.* Porro acceptâ dextrâ Sponsi, illi chirothecas rubeas imponit, dein manum dextram Sponsae dextrae Sponsi implicans, utriusque dexteras sic complicatas stolâ collo dependente circumligat, verba de mutua Sponsorum promissione interim faciendo. Quem postquam sequuti precantem ambo mutuam fidem publicè sunt professi, tum utriusque dextram dissolvit, relictis chirothecis in dextera Sponsae, & Annulum ex suo digito extrahens tradit Sponso, tribus primis digitis manus sinistrae accipiendum, Sponsique dextram annulum tenentem sic dirigit, ut annulum in tres Sponso digitos imponat, dicendo post Sacerdotem, *M. Johanna seu Maria hoc Annulo te desponso, in uxorem meam te accipio, & tibi consensum meum praebeo, in nomine Patris, qui nos creavit* (dirigendo annulum per dexteram Sponsi, in digitum Sponsae pollici vicinum & statim extrahendo) *in nomine Filii, qui nos redemit* (imponendo digitum secundo à pollice, moxque iterum eximendo) *in nomine Spiritus S. qui nos illuminavit* (imponendo tertio a pollice digito & ibi Annulum relinquendo) sicque dextram Sponsi Sponsae dextrae complicans conjungensque, pergit Sacerdos, *Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob vobiscum sit &c.* In *Formula* Ecclesiae Argentinensis, à Johanne Episcopo edita, post adductos ad fores Templi Sponsos & habitam de re Matrimoniali oratiunculam, Annulum (aut Arram aliam) benedici, atque mutuo consensu impetrato, accipere Sponsum annulum (vel arrham) de manu Sacerdotis, & imponere in quartum digitum manus Sponsae, legimus solitum, cum his verbis: N. *cum hoc annulo* (seu arrha) *te mihi desponso & in matrimonium conjungo. In nomine Dei &c.* In *Sacerdotali* suprà citato, tam arrhas, quàm Annulum, reperimus benedictas. In *Rituali* Anglicano vetusto, postquam Sacerdos ante ostium Ecclesiae interrogavit dotem mulieris, viz. arrhas Sponsales, i. Annulum vel pecuniam vel alias res dandas à Sponso Sponsae (quod *Subarratio* dicitur, sicut quando fit per Annuli dationem, *Desponsatio*) cunctis audientibus explorat utriusque consensum, dein vir dextrâ suâ tenens Mulieris dextram, fidem ei dat per verba de praesenti vicissimque mulier viro. Quo facto vir aurum, argentum & annulum ponit super scutum vel librum: & quaerit Sacerdos, num Annulus antea fuerit benedictus nec ne; quòd si benedictus non fuerit, benedicit eum solenni formulâ, hincque aquâ benedictâ eum aspergit. Postea accipiens eum tradit Viro, quem hic excipiens primis dextrae suae manus digitis, manu sua sinistra tenens dexteram Sponsae, docente Sacerdote dicit: *Annulo hocce te subarro, atque aurum & argentum hoc tibi dono ac corpore meo te dignor &c.* tuncque profert annulum pollici Sponsae, dicens, *in nomine Patris*, deinde secundo digito, dicens, *& Filii*, porro tertio digito, dicens, *& Spiritus Sancti*, tandem quarto digito, dicens, *Amen*, ibique dimittit annulum, &c. V. iterum Seldenum *Uxor. Ebraic. lib.* 2. *capp.* 24. *& seqq.*

Nuptialis Archa, V. infrà *Sponsalitia Arrha.*

Nuptialis Contractus, quoad substantiam, consistit in mutuo aut Sponsorum ipsorum, aut, pro casûs discrimine, eorum, qui ut Parentes aut Tutores aut Proxenetæ, personas illorum hac in re sustinuere, consensu sponsuque facto, unde *Sponsalia*; & in dote atque deductione, unde *Nuptiæ*. Neque verò, quantum ad substantiam, à Sponsalibus Nuptiæ diversæ aliter ferme, atque contractus seu pactum aliquod instrumento seu syngraphâ solennius signatum seu ritè insinuatum, ab eodem contractu antè simpliciùs ac nudis contrahentium verbis inito: de quibus ritibus atque circumstantiis aliquid jam dictum, dicendumque infrà. Atque ex fœdere conjugali sic legitimè icto, ortam voluit Karæorum apud Hebræos secta unionem adeò planè personalem & veluti naturalem, ut quisquis conjugum alteri, pariter & alteri quoque, sanguine conjunctus haberetur. Aliud autem erat jus Matrimoniale ad Proselytos, Justitiæ ac Libertinos, id est, qui ex Gentilismo in Judaismum ritè transierant, attinens, quod quatenus Ebræis simul & Proselytis ac Libertinis hisce sive imperativum fuerit sive interveniens, luculenter ostendit Seldenus *de Jure N. & G. lib.* 5. *cap.* 18 &c. E quo illa hic saltem excerpimus: Ex jure Noachidarum seu Naturali, id est, Ebræis ante Legem Mosaicam aliisque pariter Gentibus seu Humano generi imperativo, quo fides servari jubetur, Matrimonium ex mutuo Viri ac Fœminæ in vitæ communionem consensu, concubitu, velut traditione sequente, legitimum fieri statuunt Magistri, V. *loc. cit. cap* 4. Interdictas autem volunt Matrem, Novercam, Sororem uterinam, Uxorem alienam; neque à rerum origine alias. Sic de Gentilibus. Jam verò Proselytum Justitiæ ac Libertinum, simul ac à Gentilismo in Judaismum transiit, baptismo sc. solenni, circumcisione ac oblatione, planè ajunt fuisse regeneratum, & *velut infantem recèns natum*, Judæum factum, adeoque omnimodam, quæ pristina erat, consanguinitatem, nedum affinitatem, exuisse, juxta id quod de talibus Tacitus *Histor. lib.* 5. *Nec quicquam priùs imbuuntur, quàm contemnere Deos, exuere Patriam, Parentes, liberos, fratres vilia habere.* Secundùm quæ Proselyto nec mater jam erat, nec noverca sororve, adeoque nec fœmina quædam hisce nominibus ei vetita: quod sanè nec legi ipsi sacræ (quod meritò mireris) adversari omnino voluere. At verò si Gentibus matrem, novercam sororemq; uterinam connubio sibi antè sociasset, & postmodum in Judaismum cum ea transiisset, ex jure à Majoribus Legi sacræ superinducto obtinuit, ut uxorem ejusmodi, contra jus ipsis naturale sumtam, semoveret, aut à Synedrio aliquo ad id faciendum adigeretur. Cæterùm, si quampiam aliam duxerat Gentilis, matrimonium pro legitimo, etiam postquam conjuges ad Judaismum transierunt, ab Hebræis habitum est; utpote quantum ad fidem connubialem antè datam atque obligationem inde qualemcunque ortam, regeneratione ejusmodi non obsistente. Similiter Christiani vett. Sponsalia ac Nuptias paganorum, qui postea CHRISTO nomen dederant, pro ratis firmisque habuere, nec omnino iteravere. Unde Asterius Episc. Amaseæ (qui sub annum Christi 400. floruit) *Pacta*, inquit, *Homil. postr. in Biblioth. Patrum tomo IV. pag.* 707. in Divortii libertatem scribens, *Nuptialia, ac Sponsiones quomodo rescindes? Et quibus de pactis loqui me censes? An de his, quibus scriptâ jam dote & manu propriâ subscripsisti & sigillum apposuisti tuum? Valida quidem illa sunt ac firma satis. Verùm ad vocem Adam revertor. Hæc caro ex carnibus* &c. N. si quòd Usu habuisse uxorem simplici, nec tabulis dotalibus, nec Nuptiarum aliquâ solennitate adhibitâ, nihil aliud censebatur, quàm Concubinam, id est, heic justam satis, licèt non ritè conjunctam, thori consortem habere, qua de re Seldenus *de Jure N. & Gent. lib. cit. cap.* 7. & 17. plura in hanc rem V. apud Eundem *Uxor. Ebraic. lib* 2. *capp.* 18. & 24.

Nuptialis Corona, apud Græcos Romanosque frequens olim. Et quidem uterque coronari solebat, Sponsus & Sponsa. Hæc enim coronam floream, quam gestaverat, ponebat tum, cùm in manus Viri conveniebat, sumebatque *nuptialem*. Martianus Capella in *Carmine Hymenæi lib.* 9.

Conscia jam Veneris nova serta parate Napææ,
Crocumq; lecto spargite.

Nectebantur autem illæ è floribus aureis, addito pretioso gemmarum decore, sic tamen ut flores & aurei & gemmei imitarentur naturales: de quo genere coronarum illa est, quâ Claudianus Serenam redimiri solitam ait, *de laudibus Serenæ.* Videntur namque hæ proprium gestamen fuisse Matronarum, præcipuè illarum, quæ essent primores, principes, reginæ, ut ex Homero colligere est, ubi omnem ornatum capitis Andromachæ recenset *Il.* χ. Nec verò Sponsa solùm erat coronata, sed & Sponsus. Unde Achillem non mortuum fuisse cum armis, sed coronatum, ut solent Sponsi, tradit Philostratus *in Heroic.* Et de Pompejo, nuptiis intento, Plutarchus, ὁ δ' ἐστεφανῶσθαι, inquit, καὶ θύει γάμους, *Ille autem coronatur & sacrificat nuptias.* Imò omnes utriusque affines & domestici floreis coronis ornabantur, uti de Argonautis, in nuptiis Jasonis & Medeæ, docet Apollonius Rhodius *lib.* 4. Thalamus porro seu lectus nuptialis. Martianus Capella *lib.* 4.

Nam thalamum redimire juvat, ut serta probato
Tuis placere ritibus.

Januæ item oleâ & lauro cingebantur, ut de nuptiis Banconis & Ismenodoræ, refert Plut. ἐρωτ. Domus denique tota, laureis plerunque coollis splendebat. Appulejus *Metamorph. lib.* 4. *Domus tota lauris obsita, tædis lucida, constrepebat hymenæum* &c. V. Car. Paschalium *Coronarum lib.* 2. *cap.* 16 & 17. in quo posteriori de Sponsorum coronamentis, ex asparago, sisymbrio, verbenis, abiete & picea arbore, quædam addit. Apud Hebræos corona hæc in ipsa deductione seu Nuptiis adhibebatur. In Græcorum Christianorum Formulis Sacris, binæ habentur potissimùm ad Rem Matrimonial. inspectantes, quarum altera Sponsalium est Sacrorum sine celebritate Nuptiali, de quibus infrà, altera Nuptialis celebritatis, quam posteriorem Ἀκολουθίαν τοῦ στεφανώματος, *Ordinem sacrum Coronamenti*, vocant. Qui igitur non solùm Sponsalia celebrare, sed & στεφανοῦσθαι, i. *coronari*, volunt, intrant in Sacrarium (cùm Sponsalia ante fores peragantur) cum cereis accensis, præeunte Sacerdote cum thymiamate, & Psalmum 128. recitante, sequiturq; alter ille Ordo Coronamenti, in quo Psalmi, plebis Doxologia, Preces, & dein inquit Sacerdos, Σύζευξον αὐτοὺς ἐν ὁμοφροσύνῃ· Στεφάνωσον αὐτοὺς εἰς σάρκα μίαν, χάρισαι αὐτοῖς καρπὸν κοιλίας, εὐτεκνίας ἀπόλαυσιν. *Conjunge eos in unanimitate. Corona eos in carnem unam Da eis fructum ventris & fac ut prole fruantur fœcundi.* Doxologiâ mox subjectâ, Μετὰ τὸ Ἀμὴν λαβὼν ὁ Ἱερεὺς τὰ στέφανα στέφει πρῶτον τὸν Νυμφίον, λέγων, Στέφεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ ὁ δεῖνα τὴν δούλην τοῦ Θεοῦ τήνδε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. *Simul ac Amen dicitur, Sacerdos coronas sumens, coronat primò Sponsum, dicens, Coronatur servus hic Dei N. ancillâ Dei hac in nomine Patris, ac Filii, ac Spiritus Sancti.* Postea eodem modo Sponsam coronat, quibus peractis ter hujusmodi benedictione utitur, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν δόξῃ καὶ τιμῇ στεφάνωσον αὐτούς, *Domine Deus, gloriâ & honore corona eos.* Legitur tunc, quæ de officio Conjugali habentur, in ad Ephes. *cap.* 5. *vers.* 22. item illud Evangelii, de Nuptiis in Cana Galilææ: Et post preces aliquot alias affertur commune Poculum, de quo suprà, in voce *Nuptiale Poculum.* Hoc dum ter porrigitur Sponso Sponsæque ac hos dein Sacerdos quasi in circulum circumagit psallens, interea Coronas tenent à tergo Paranymphi, quæ capitibus Sponsorum iterum à Sacerdote, non sine benedictione solenni, aptantur. Post Orationem dein unam alteramque Conjuges dimittuntur. Die autem octavo habetur Λύσις στεφάνων, *Solutio coronarum* solennis, cui & propria oratio ac benedictio. V. *Euchologium fol.* 66. An digami quoque coronati, disceptatur. Admittit eos opus modò laudatum, arcet canon Nicephori Patr. Constant. *Juris Græco-Rom. tom. I. libro* 3. *pag.* 196. utrosque sic conciliat Nicetas Metropolita Heracleensis, ut *juxta disciplinam exactam* non coronari Digamos, sed *ex consuetudine solùm*, dicat. Hoc certum, Digamos Trigamosque, ante triennium elapsum, sacrorum mysteriorum participes illis non fuisse, & quantum ad Coronationem, habetur Synodica Sanctio Michaelis Patr. Constantinop. Μὴ στεφανοῦσθαι ἄλλον τινὰ γάμον, εἰ μὴ τὸν ἕνα τίμιον καὶ καθαρὸν καὶ ἀμίαντον γάμον, *Neutiquam coronandas alias nuptias, præter unas, honorabiles, solas & puras & non inquinatas*: quibus verbis non alias, quàm Virginum, Nuptias, indigitare videtur. Atque ad hanc Sponsos coronandi in aliis Orientis regionibus consuetudinem spectare videtur illud Achmetis *Oneirocrit. cap.* 127. Ἐὰν ἴδῃ γυνὴ στέφανον αὐτῆς χωσθέντα ταχέως, *Si uxor sibi visa fuerit* (in somno) *amisisse* (vel fregisse) *coronam suam, brevi vidua fiet.* Ita sc. ex Persarum & Ægyptiorum disciplina Oneirocritice, etiam inter Christianos, illis in plagis, admissa. Quòd autem Georgius Phranzes *lib.* 2. *cap.* 17. Græcorum more, Paranymphos imponere consuevisse coronas, non Sacerdotem, ut in *Euchol.* vidimus, refert, παρόραμα Epitomatoris ejus esse videtur. Namque Johannem Patr. Constantinop. Mauritiæ & Constantinæ Augg. Coronas imposuisse, eosque sacrorum Mysteriorum participes fecisse, legimus apud Theophylactum Simocattam *Hist. l.* 1. *c.* 10. V. quoq; de Theophilo Imp. & Theodora Aug. apud Zonaram *Tom. III. p.* 115. &c. Apud Moscos, Græcis in Re Eccles. fere congeneres, licèt nihil de Coronis habeat, G. Fleshe rius *c.* 24. hoc interim ait, tempore toto nuptiali Sponsum appellari *Ducem novum* & Sponsam *novitiam Ducem*, ut suprà vidimus. Occidentalem Ecclesiam quod concernit, in Nicolai I. Pontif. Rom. ad Bulgaros responso, *Apud nostrates*, legitur, *post Sponsalia — ambo ad Nuptialia fœdera perducuntur, & primùm in Ecclesiam Domini cum oblationibus — statuuntur, sicque demum Benedictionem & Velamen cæleste suscipiunt — Post hæc autem de Ecclesia egressi CORONAS in capite gestant, quæ semper in Ecclesia ipsa sunt solitæ reservari. Et ita, festis Nuptialibus celebratis, ad ducendam individuam vitam, Domino disponente, de cætero diriguntur — Hæc sunt jura Nuptiarum, hæc sunt præter alia, quæ ad memoriam non occurrunt, pacta Conjugiorum solemnia.* Acerrimam Tertulliani, in usum Coronarum militarium, apud Christianos, adeoq; & ipsarum Nuptialium, disputationem, eamque libro integro, nemo nescit. V. sæpius jam laudatum Auctorem, Joh. Seldenum *Uxor. Hebraic. lib. II. capp.* 24. & 25. & suprà ubi de *Corona Nuptiali.*

Nuptialis Cursus, Pausaniæ memoratur, apud quem in Græcia serva.

servatum morem legimus, ut in *Nuptiali Curru* tres modò sederent, Media Sponsa, à lateribus Sponsus & quem vocabant Parochum, qui amicitiæ vel sanguinis nexu colligatus esset, cuique deferrent plurimum, V. Cœl. Rhodiginum *Antiqq. Lection. lib.* 21. Alciatum *Prætermiss. lib.* 1. De *Nuptiali* v. *Deductione, Hierologia* seu *Benedictione, Nummo, Thalamo, Velamine* &c. in his vocibus.

Nurus, uxor, ex Græco *νυός*. Statius *Achilleid. lib.* 1. *v.* 655.

——————— *Nurus addita ponto.*

Capella *lib.* 2.

Beata Virgo tantis, Quæ siderum choreis
Thalamum capis jugalem, Ac sic favente mundo
Nurus *aderis Tonanti.*

Aliàs virgines matribus oppositas sive innuptas omnino puellas, vox notat. Virgilius *Æneid. lib.* 11.

Hic matres miseræq; nurus, *hic cara sororum*
Pectora mærentum, puerique parentibus orbi.

Unde apud Val. Flaccum *lib.* 2. *versu* 247.

Irruerant actæ pariter nataq; nurusque:

legi vult Barthius, *nuptæque nurusque: Nurus* enim & natæ, inquit, eandem rem notant. Sic Papinius Statius *Thebaid. lib.* 5. *versu* 200.

—— *Vigilant nuptæque nurusque*
In scelus ——

Lucanus *lib.* 5.

—— —— —— *matresq; Senatus*
Passurasq; infanda nurus ——

Alii. Imò omnes fœminas Maroni *Nurus* dici, notat Servius *ad Æneid.* 2. V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium loco cit.*

Nusca, in *Legibus* Angliorum & Verinorum *tit.* 6. §. 6. *Mater moriens filio terram, mancipia, pecuniam dimittet, filiæ verò spolia colli, id est, muranas*, nuscas, *monilia, inaures, vestes, armillas* &c. Monilis genus est, uti docet Auctor Mamotrecti *ad* 8. *Judic.* Et *Monasticum* Anglicanum *Tom. I. p.* 240. *Dedit unum aureum calicem & unam auream Muscam pulcrè gemmis ornatam*, apud du Fresne *Gloss.*

Nutricarii, Matricularii, dicti sunt quibus *nutriendi* ac educandi infantes projectos cura olim incumbebat. *Vita* S. Goaris *cap.* 10. *Hæc consuetudo erat, ut quando aliquis homo de ipsis infantibus projectis misericordiâ motus vellet curam habere, ab illis, quos* Nutricarios *vocant, Matriculariis S. Petri compararet, & illi Episcopo ipsum infantem præsentare deberent, & postea Episcopi auctoritas, eundem hominem de illo* Nutricario *confirmabat.* Quinam autem *Matricularii* in Ecclesia olim dicti sint, vidimus. Nempe cùm duplex apud Scriptores Ecclesiasticos Matricula occurrat, altera Clericorum, altera pauperum, hæc *Matricula egenorum* vocabatur, cui nomina eorum pauperum, qui Ecclesiasticis stipendiis alerentur, solebant inscribi. Sed & domus, in qua tales alebantur, hinc *Matricula* dicta est, ad ostia Ecclesiarum ut plurimum exstructa. Hi itaque habebant Primicerium suum, qui aliorum rationi vivendi invigilaret, & solicitò ad pietatem ab Episcopo instituebantur. Ex iisdem quidam seligebantur ad viliora Ecclesiarum adjacentium munia, v. g. qui campanas pulsarent, Templorum custodiæ vacarent, ea scopis mundarent, infantes expositos alerent & hujusmodi, in alimoniæ mercedem hoc modo Ecclesiarum obsequiis se totos dantes. Atque inde Matriculariorum in Ecclesiis parochialibus origo, quorum sedes ideò ad Templi fores adsignantur, quòd eas olim observarent, vel quòd Matricularum, quæ ad ostia Templi erant, custodes essent, pauperumque invigilarent alimoniis: quod quidem munus seu onus ipsis Parochianis postea attributum est. Id.

Nutriti, apud Gregorium Turon. *lib.* 9 *cap.* 36. *Comitibus, Domesticis, Majoribus atq;* Nutritis, *& omnibus, qui ad exercitium Regale erant necessarii, delegatis.* Familiares sunt, qui in domo Domini aluntur. In Monasteriis sic dicuntur pueri, qui Monasterio oblati sunt. Lanfrancus *in Decretis pro Ordine S. Benedicti cap.* 21. *Juvenes tam* nutriti, *quàm de seculo venientes, qui Magistris custodiendi commendantur, in multis, sicut infantes de quibus superiùs dictum est, custodiantur. Remoti, ut suprà à se invicem sedeant: extra locum custodiæ suæ sine custode nusquam procedant* &c. Cujusmodi *Monachi nutriti* longè potioris conditionis habebantur, quàm *Conversi*, ob perpetuam vitæ innocentiam: quam ob causam præcipua illis munera committi consuevisse, discimus ex Folcardo in *Vita* S. Bertini *cap.* 11. *Erlefredum suum à puero* nutritum *Abbatem successorem ordinavit*, & *Chartâ* Eriberti Archiep. Mediolanensis A. C. 1040. apud Ughellum *Append. ad Tom. IV. Noster fidelissimus Albizo, à cunabulis, Monachus, sub Patre & Regula rectè nutritus, à nobis nuper nominati Cœnobii Abbas effectus.* Sed & in eadem Communione, *Nutriti* Clerici dicuntur, qui Episcopis ratione diœceseos subduntur, quasi ex eorum familia. *Capitul.* 5. *incerti anni cap.* 5. *Ut ipsi Presbyteri tales Scolarios habeant, id est, ita* nutritos *& insinuatos* &c. Porro, sicut *Nutriti* in Monasteriis Virorum, ita *Nutritæ* sunt, in Monasteriis fœminarum; quarum mentio in *Regula* Monialium Fontevraldensium, *cap.* 17. *Ut Abbatissa aut Priorissa non ducat secum in equitando quamlibet de Nutritiis* (fortè legendum *Nutritis*, à *Nutrita* fœmin.) *vel juvenibus claustralibus*: Apud du Fresne *Glossar.*

Nutritor, apud Petrum Chrysologum *Serm.* 62. *Nutritor pius, nisi totus redactus fuerit in parvulum, nunquam parvulum perducit in virum.* Et Statium *Achilleidos lib.* 1. *versu* 276. ubi de Chirone, à quo Achilles educatus,

Nesciet hoc Chiron. sic horrida pectora tractat
Nequicquam mulcens, obstat genitorque rogantis,
Nutritorque ingens ——

Τροφεὺς Græcis est. Cujusmodi *Nutritores* liberis suis convenientes quod habuerit, felicitatis suæ partem in eo agnoscit Marcus Antoninus Imp. *lib.* 1. Τὸ ἐπιλεξάμενον τροφέων ἐς τὰ παιδία εὐπορῆσαι. V. hic infrà.

Nutrix, à *nutriendo*, infantem quinto die, quousque Obstetricis durabat necessitas, ab hac, lotis manibus, suæ curæ committendum, olim accipere solebant; quod Athenis asso factum pane. Officium ejus erat inter alia, de quibus *infrà*, lac præbere, unde Τίτθη Græcis, & cibum, unde Τροφὸς dicta: Interdum, ut infans indurescerct liberioris auræ usu, Rhodig. *ex Platone* ulnis quoque gerere; quamvis aliquando non eadem Gerula, quæ *Nutrix* fuerit. Ovidius *Metamorph. lib.* 9.

Hunc totum infantem maternis demite ramis,
Et date Nutrici: *nostraque sub arbore sæpe*
Lac facitote bibat.

Aristophanes *in Equitibus Actu* 2. *Sc.* 2.

Καθάπερ αἱ τίτθαι γε σιτίζεις κακῶς·
Μασώμενος γὰρ, τῷ μὲν ὀλίγον ἐντιθεὶς,
Αὐτὸς δ' ἐκείνου τριπλάσιον κατέσπακας.
Nutricum more tu Populum pascis malè:
Quia ubi præmanderis, in os paulum ipsi ingeris,
Tu verò triplo plus quàm alumnus devoras.

Dicebatur hic puerorum cibus *Papa*, sicut *Bua* potus, auctore Nonio Marcello *de Propriet. Serm.* 2. *cap.* Fletum eorum, cùm sub dio gerebantur, melle compescebant cum lacte, ex vasculo χυτρίδιον dicto, per spongiam, ut annotavit Scholiastes Aristophanis, *in verba*,

Δὸς μοι χυτρίδιον σπόγγιον βεβρεγμένον.

Magna a. in electione disquisitio fuit. Ancillæ enim vulgò barbaræ adhibebantur, vel Meretrices inquilinæ, natos in cella educantes. Tacitus *in Dial. de causis corr. Eloq. cap.* 29. *At nunc natus infans delegatur Græculæ alicui ancillæ, cui adjungitur unus aut alter ex omnibus servus plerumq; vilissimus.* Favorinus apud A. Gellium *lib.* 12. *cap.* 1. *Præsertim si ista, quam ad præbendum lactem adhibebitis, aut serva aut servilis est, ut plerumque solet, externæ atq; barbaræ nationis.* Suetonius *Octavio cap.* 6. *Nutrimentorum ejus ostenditur adhuc locus, in avito suburbano, juxta Velitras, permodicus & cellæ penuariæ instar.* Athenis Lacedæmone petebantur, unde & Alcibiades à Lacæna *Nutrice* educatus est. Sed frugaliorum Matrum proprium hoc officium, (qua de re illustrem habes dissertationem Philosophi Favorini, Gellii *loco cit.*) Omnium cum Rumina curam gerere, fasciis involvere, nisi apud Lacedæmonios, cunas movere (quod tamen *Cunariæ* peculiaris servæ quandoque munus erat) nænias lallosque Gr. καταβαυκαλήσεις καὶ ὕπνα cantare, ut vel à pueris redderentur, vel ad somnum componerentur, cui cantilenæ *Lallus* præerat. Cornutus *ad Persium Sat* 3. *Aut cur à* Nutrice *jussus dormire ploras? quæ infantibus ut dormiant, solent dicere sæpe, lalla, lalla, aut dormi, aut lacte.* Cujusmodi lallos næniasque eleganter describit Ausonius *Epist.* 16. *ad Prob.*

Sic iste qui natus tuus
Flos flosculorum Romuli,
Nutricis inter lemmata,
Lallique somniferos modos
Suescat peritis fabulis,
Simul jocari & discere.

Et Theocritus,

Εὕδετ' ἐμὰ βρέφεα γλυκερὸν καὶ ἐγέρσιμον ὕπνον,
Εὕδετ' ἐμὰ ψυχὰ δύ' ἀδελφεώ, εὔσοα τέκνα,
Ὄλβιοι εὐνάζοισθε καὶ ὄλβιοι ἀῶ ἵκοισθε.

Ipsos per ὑποκορισμὸν, modò νεοθὸν seu νεοθοιὸν, modò σμαράγδιον vocando, Fr. Rossæus *Archæol. Att. lib.* 5. *cap.* 7. aliosque jocos addendo: Porro subinde ulnis gerere, ut dictum; quanquam id onus quoque servi geruli seu bajuli (unde *Magnus Bajulus* in Aula Constantinopolitana) sub *Nutrice* subierint: Pallium gerere maculosum, mammamque præbere, si Lacedæmonios & Germanos excipias, quorum diversum institutum; hinc collactei, *qui eandem Nutricem simul bibebant*, verbis Appuleii *Metamorph. lib.* 2. &c. Vino abstinebant nigro, sed album largius potare permissum: Pappare porro docuerunt & ad pubertatis usque tempus natis aderant: quo eas manumittere licebat, & in *Mammarum* memoriam mortuas inscriptione prosequi, V. *infrà*: Sic enim, quòd *mammas* porrigerent, Mater *Nutrixq;* dictæ sunt, Thom. Bartholinus *de Puerperio Vett.* Et hæ *Nutrices* fuerunt, re ac nomine: Illæ honorariæ, & ut ita dicam *nominales*, quæ diligentiam infantibus & munditiem adhibebant, ut loquitur antiquus Glossator *ad illud Juven.*

Hæc monſtrant vetulæ pueris repentibus aſſa.

Qualibus dotibus autem *Nutrix* inſtructa eſſe debeat; aliquatenus indicat Hieronymus *ad Lætam*: *Nutrix ipſa non ſit temulenta, non laſciva, non garrula.* Quanti habita, idem *adverſ. Jovinian. lib.* 1. docet: *Vocanda Domina, celebrandus natalis ejus, jurandum per ſalutem illius, ut ſit ſuperſtes optandum, honoranda* Nutrix *ejus* &c. *Nutricis* marmora meminerunt, Romæ in hortis Carpenſibus: *D. M. S. Emilii. Niſi. vixit. menſibus.* 11. *fecit. Valeria. Hygia Nutrix*, apud Janum Gruterum. *Cunariæ* mentio ſervatur, in vet. lapide, *D. M. Teiæ. Threpte. Soror. piiſſimæ. Cunariæ. Rufinæ. v. v.* &c. Mammæ, in vet. Monum. Romæ, in hortis ad aquam Virginis: *DIS. M. Zetho. Corinthini. Tata ejus. &. Nice. Mamma. f. v. a.* 1. *d.* 16. iterum apud Gruterum *Inſcript.* Nec *Nutrices* ſolùm, ſed & *Nutritores* ſeu *Nutricii* Romanis fuere. Hieronymus *loco ſuprà cit.* Nutrix *ipſa non ſit temulenta* &c. *habeat modeſtam Gerulam*, Nutricium *gravem*. Iidem *Bajuli* dictitant, quòd bajulent geſtentque ulnis alumnos. *Educatores* item, qui Cæſares, vel Patriciorum Equitumque pueros à juventute educarent. Juſtinian. *lib* 1. *Inſtitut. tit.* 6. Appulejus *Metam. lib.* 2. &c. *Pædagogi* quoque, quos tamen ab Educatoribus diſtinguit Juſtinianus *leg.* 41. *§.* 6. *ff. de fideicomm. libert. Tatæ* tandem, ſicut Nutrices *Mammas* appellatas eſſe ex vet. Inſcr. in qua utrorumque mentio, modò oſtendimus. Egregiè Petrus Chryſologus *Serm.* 62. Nutritor *pius*, inquit, *niſi totus fuerit redactus in parvulum, nunquam parvulum perfectum perducit in virum: deniq; tunc vocem tennat, verba ponit, agit nutibus, ſenſus ſeponit, infirmat viſcera, abjicit vires, membra diſſolvit, greſſum tardat, geſtit non ambulare, ſed repere, videre ſimulat, timere fingit, flere mentitur; quia & in illo mendacium pietas, deſipuiſſe prudentia eſt, eſt infirmitas Virtus.* Hieronymus *ad Heliodor.* Nutricius, *ſecundus poſt naturalem pietatem Pater* &c. Ac tales non erant Educatores Britannici, *à quibus primum venenum is accepiſſe legitur*, apud Tacitum *lib.* 13. Servi autem erant, & ſæpe Eunuchi, unde *per Ganymedem Eunuchum*, Nutricium *ſuum*, *Arſinoë, Ptolomæi R. minor filia, Achillam interfeciſſe* dicitur, apud Cæſ. rem *Civ. belli lib.* 1. Idem *lib.* 3. *Nutricius*, inquit, *ejus pueri Eunuchus.* Sævitiæ in *Nutricios* exemplum Herodianus præbet *lib.* 3. *Hiſt. Aug. ſub finem*: Pietatis contrà & impenſi amoris, Capitolinus *in Pio* &c. V. Laurentium Pignorium *Comm. de Servis* & Tit. Popmam *de operis Servorum.*

Nutu, oculis, & manibus derideri homines conſuevere: quæ proin tria jungit Tertullianus *de Pallio cap.* 4. *Tales igitur habitus, qui de natura & modeſtia transferunt, & acie figere, & digito deſtinare &* Nutu *tradere merito ſit.* Appulejus item *lib.* 3. *Nec qui laverim, qui terſerim, qui domum rurſum reverterim, præ rubore memini. Sic omnium oculis*, Nutibus, *ac denique manibus denotatus impos animi ſtupebam.* Et *lib.* 2. *Ac tum directis digitis & detortis nutibus præſentium denotor, dum riſus ebullit, inter pedes circumſtantium frigido ſudore perfluens evado.* Cujusmodi deriſiones, quæ oculorum & *Nutuum* & vultus aliquâ conformatione aut omnino digitorum manuumque geſtu fiebant, aut labiorum ductu, ſine ullo verbo aut dicto, *Sannæ* appellabantur. Græcè *μῶκοι*, de quo dixit Salmaſius *ad Hiſtor. Auguſtæ Scriptores.* V. eundem Notis. *ad Tertull. l. c.* & infrà, in voce *Sanna.* Cœterùm Vitoldum Duc. Lituaniæ tam fuiſſe terribilem ſuis, ut ad levem ipſius *nutum* juſſi ſemetipſos interficerent, habet ex Æn. Sylvio Theod. Zuingerus *Theatro V. H. pag.* 215.

Nux, à *nuceris*, quod à Græco *μύκηρος*, converſo *M.* in *N.* ſecundum Voſſium *de Scientiis Mathem. cap.* 6. *§.* 1. Varroni & Iſidoro *à nocendo* dicta eſt: Aliis Syriacam vocem eſſe, & ex *luz*, L. in N. mutato, vel ex Hebr. לוז i. *Corylus*, deducentibus, inter quos Scaliger. In genere ſignificat omnia corio duriore tecta, ut ſunt Avellanæ, Amygdalæ, Juglandes, Caſtaneæ. Sicut è contrario omnia molliora, *Poma* dicuntur: E quibus *Nucem* juglandem peculiari carmine dignatus eſt Ovidius. In Jovis erant apud Romanos tutela, & ludi non unius materiam pueris præbuere. Unde Phædrus *lib.* 3 *fab.* 14.

Puerorum in turba quidam ludentem Atticus
Æſopum nucibus cùm vidiſſet, reſtitit.

In quæ verba Rittershuſius, *Nota res eſt*, ait, *pueros luſitaſſe Nucibus. V. Eraſmum in explicat. proverbii Perſiani: Nuces relinquere. Deinde quàm multi clariſſimi Viri ad luſus cum pueris, quos charos habebant, ſeſe demiſerint, V. apud Petr. Fabrum in præf. Agoniſtici. Valde ſuaviter Symmachus lib* 4. *Epiſt.* 20. *Repuéraſcere*, *inquit, nos pietas jubet, ut literarum dulcedinem liberis noſtris labor participatus inſinuet. V. & Auſonium Protrept. ad Nepotem.* Ex Ovidio quædam hujusmodi ludorum genera, placet adjicere. Unum horum *dilaminare* vocat, cùm viz. ſolutis commiſſuris, in duas partes dextrè *Nuces* findebantur & ſic in duas quaſi laminas diducebantur: ubi artis erat certo ictu commiſſuram tangere. Aliud fuit, cùm imponebatur index ſiniſtræ mali pedunculo, & in hunc pugnus dexter ſubitò impingebatur: ubi impetus ac celeritas vincebat. Item, cùm unam tribus aliis impoſitam ſecare conabantur. Porro, diſpoſitis in ſeriem *Nucibus*, per tabulam declivem alia volvebatur, quæ ſi tangeret, quam oportebat, vincebat qui miſerat. Alia ludi ſpecies erat, quam Horatius *par impar*, Græci *ζυγὰ ἢ ἄζυγα*. Angli *Even or Odd* appellitare ſolent, cùm *Nuces*, quotquot vellent, manibus prementes, problematis inſtar ſodales interrogarent, *par numerus an impar?* Qui ſi numerum divinarent, auferebant omnes: ſin minùs, totidem perdebant. E creta quoque pingentes amplam figuram triangulam, in lineis pictis, certa per intervalla, diſponebant nuces: quarum tot, quot Puer in medio ſtans jactu virgæ tetigiſſet, auferebat. In pelvim etiam ſingulas jaciebant procul ſtantes, amiſſuri quæ extra cecidiſſent &c. Eraſmus *in locum Ovid.* Ipſa autem Poëtæ ſic habent verba,

Has puer, aut certo rectas dilaminat ictu,
Aut pronas digito bisve ſemelve petit.
Quatuor in nucibus non ampliùs alea tota eſt,
Cùm ſibi ſuppoſitis additur una tribus.
Per tabulæ clivum labi jubet alter: & optat,
Tangat ut è multis quamlibet una ſuam.
Eſt etiam, par ſit numerus qui dicat, an impar:
Ut divinatas auferat augur opes.
Fit quoque de creta, qualem cœleſte figuram
Sidus, & in Græcis litera quarta gerit.
Hæc ubi diſtincta eſt gradibus, quæ conſtitit intus,
Quot tetigit virgâ, tot capit ipſa nuces.
Vas quoque ſæpe cavum ſpatio diſtante locatur,
In quod miſſa levi Nux *cadat una manu.*

Sed *has relinquamus*, monente Proverbio. Injiciunt tamen moram novi Romanorum Mariti, à quibus *Nuces* jaci & pueris ſpargi conſueviſſe, indicat Catullus *Carm. de Nuptiis Julii & Manliæ*, ac Virgilius *Eclog.* 9.

Sparge Marite nuces.

Cujus moris rationem Varro apud Servium hanc eſſe putat, ut Jovis omine Matrimonium celebraretur, novaque Nupta Matrona eſſet, ſicut Juno: in tutela enim Jovis fuiſſe *Nuces*, ſuprà dictum, & juglandes, quaſi *Jovis glandes*, vocatæ ſunt. Illud vulgare fuiſſe, idem Varro tradit, idcirco ſparſas *Nuces*, ut à rapientibus pueris ſtrepitus fieret, & Neogamorum quieti conſuleretur. Aliis placuit, eâ id gratiâ factum, ut ſe puerilibus ludis renuntiare eo indicio Maritus teſtaretur. Plinius verò *lib.* 15. *cap.* 22. id factum ait, vel quòd cadendo tripudium ſonumve facerent, vel quia gemino protectæ eſſent operimento, ſicque ſignificarent fœtum multis modis munitum, V. Joh. Roſinum *Antiq. Rom. lib.* 5. *cap.* 37. Nec omittendum, inter luxuriantis gulæ irritamenta, quorum longam recenſet ſeriem Varro, apud A. Gellium *lib.* 7. *cap.* 16. fuiſſe olim *Thaſias nuces*, quas *Amygdala* interpretatur Macrobius *Saturnal. lib.* 2. *cap.* 14. Anton. verò Thyſius *Notis in Gall. Avellanas* vult intelligi, à Thaſo Inſ. maris Ægæi Thraciæ proxima, *Thaſias* nuncupatas &c. Cœterùm *Nucis juglandis* ſpecies præſtantiſſima & maxima fuit, quæ ex Perſide in Græciam allata eſt, unde Græcis *Περσικὸν* & *Βασιλικὸν* appellatum: cujus ſpeciei nomine totum poſtea genus inſignitum eſt. Inde Dioſcoridi, *Περσικὰ* & *Βασιλικὰ* ſunt *nuces juglandes.* At Suevius, apud Macrobium, hanc ſpeciem Græciæ primùm cognitam ſcribit, Alexandri M. temporibus, à comitibus ejus, qui eam Græciæ intulerunt. Cùm tamen certum ſit, multò ante Alexandri ætatem ejusmodi nuces in Europa notas fuiſſe. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 964. alibique paſſim, ubi de *Nucis* variis ſpeciebus accuratè agit.

N Y.

Nyctages & *Nyctazontes*, Græcè *Νυκτάγοι* & *Νυκτάζοντες*, Hæretici, ita appellati, quòd nocturnas vigilias preceſque damnarent, *can. Quidam autem* 24. *quæſt.* 3. & Iſidor. *lib.* 8. *cap.* 1. Aliàs *Lethargici* quoque. V. Dominicum Macrum *Hierolexico.*

Nyctelia, dicebantur ſacra Bacchi, hinc *Nyctelii* appellati, quòd ejus myſteria nocturna eſſent: quo tempore, facibus accenſis per Urbem, diſcurrentes, crateras vini plenos ſtatuebant, neque quidquam turpitudinis ſcelerumque, vino nocteque ſuadentibus, omittebant. Auguſtinus *de Civit. Dei lib.* 18. *cap.* 13. Clemens Alex. *in Protreptico* &c. Aur. hinc Prudentius *lib.* 1. *in Symmachum*,

—— —— *Quod & ebria jam tunc*
Ante oculos Regis Satyrorum inſania fecit,
Et feciſſe reor ſtimulis furialibus actas
Mænadas, inflammante mero, in ſcelus omne rotatas.

Erant autem in ciſtis ſacra hæc condita, & ſingulis tribus annis exhibebantur in Græcia, magno populi concurſu. Seneca *in Herc. Oetæo Actu* 2. *in Choro*,

Nos Cadmeis orgia ferre
Tecum ſolitæ condita ciſtis,
Cùm jam pulſo ſidere Brumæ
Tertia Soles evocat æſtas.

Ineunte nempe Vere &c. De iis Servius *ad Æneid. lib.* 4. *verſ.* 302. *Liberi*, inquit, *ſacra tertio quoque anno innovabantur: Sanè ſciendum, Orgia apud Græcos dici ſacra omnia, ſicut apud Latinos Cæremoniæ dicuntur; ſed jam abuſivè ſacra Liberi Orgia vocantur, vel ἀπὸ τῆς ὀργῆς a furore, vel ἀπὸ τῶν ὀρῶν à montibus: Nocturnus, quòd nocte celebrarentur, unde ipſa ſacra Nyctelia dicebantur, quæ*

Populus

Populus Romanus exclusi causâ turpitudinis. Plura V. apud Anton. Delrio *Notis in locum Senecæ cit.* Thom. Dempsterum *Paralipom. in Joh. Rosini Antiqq. lib. 2. cap. 11.* &c.

Nyctipedes, in fœmineis calceatûs censu, V. Jul. Pollucem *Onomast. lib. 7. cap. 22.* De *Nyctegretto* f. *Nyctilopa* herba, in votis à Parthorum Regibus adhibita, V. infrà.

Nyctistrategi, apud Romanos, nocturni erant Magistratus in provinciis, qui armati noctu urbem perlustrabant, publicæ quietis gratiâ. Arcadius *l. ult. §. 1. ff. de mun. & honore*, vocis meminit, *Nyctistrategi & pistrinorum Curatores personale munus obeunt.* Ita enim legendum, cùm in aliis exemplaribus corruptè sit, *Nycestrategi.* Idem enim *Nyctostrategus*, qui aliàs *Præfectus Vigilum* in urbe dicebatur: ut in Ægypto Straboni Νυκτέπαρχος *Strategyde* & Constantinopoli Νυκτέπαρχος; quem posteà *Prætorem Plebis* appellatum esse, habemus ex *Novella 13. Præf.*

Nympha, pro Virgine, communiter apud Veteres. At Græcæ linguæ penetralia exactiùs rimanti Barthio, *indefloratis* eâ voce mulieres opponi deprehensum. Sic certè capitur, in veterrimis illis versibus Praxillæ Poëtriæ, apud Hephæstionem, *pag. 24. Edit. Turnebiana,*

Ὦ διὰ τῶν θυρίδων καλὸν ἐμβλέποισα
Παρθένε τὰς κεφαλὰς, τὰ δ' ἔνερθε, Νύμφα.

Quo pacto Sponsam Latinorum, *Nympham* Græcis dictam notat Servius. Hinc Socrates apud Xenophontem *in Symposio, Sed enim minexissimas argumentum illud esse satis magnum, me pulchritudine te potiorem esse, quod & Naides, quæ Diis adscribuntur, Silenos pariunt, mihi quàm tibi similiores.* Neque de Nympharum pudicitia, *quam erga Satiros simulant, certi erant fictores.* V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium Part. 2. pag. 1208.* plura verò hic infrà.

Nympha, locus Romæ, in Via Cornelia, 13. m. p. ab Urbe distans. Baron. *Not. ad Martyrolog. 19. Jan.*

Nymphæ, adde: In harum æde Romæ tabulas publicas asservari solitas fuisse, docet Cicero *pro Milone*, ubi de Clodio. *Qui ædem Nympharum incendit, ut memoriam publicam incensis tabulis impressam aboleret.* Acta nempe, quæ finito suo quinquennio Censores in tabulas suas referre solebant. V. Pancirollum *Rerum deperdit. libr. cap. de Cibi capiendi modo.* In earundem antra deponi consuevisse inventitios infantes, incertis nempe Parentib^s natos, exemplo est Chloë, in Longi, Scriptoris elegantissimi, *libellis Pœmenicon.* Quod ideo fortè factum, quia puellæ, quæ patriæ gestirent, à Nymphis solitæ sunt votis prolem p scere, sc. ei rei consensu superstitiosorum præpositis. Euripides *Electrâ v. 627.*

A. Νύμφαις ἰχόρευ ἑορτὴν, ὡς ἰδέξι μοι.
B. Τροφεῖα παίδων, ἢ πρὸ μέλλοντος τόκου;
A. Οὐκ οἶδα, πλὴν ἕν, βουφαγεῖν ὡπλίζετο.

Cæterùm præter dicta *Nympharum* genera occurrunt, Alseides, Græcè Ἀλσηΐδες, quæ sylvis, apud Apollonium Rhod. *lib. 4 versu 1146.* Κρηνίδες, quæ fontibus; Ἐπιμηλίδες, quæ ovibus, *Meliæ* seu *Meliades* dictæ Latinis; Ποταμίδες, etiam Latinè *Potamides*, quæ fluviis &c. præpositæ, apud priscum Homeri Scholiastem *in Il. v. ipso initio*, ubi de Concilio Deorum Homerus. Habebantur autem *Nymfæ*, pro dæmonibus humanitati faventibus, quod plerque omnes fabulæ docent: Aliquando tamen & pro noxiis, nempe afflatu homines perdentibus & ratione excutientibus, ut ariolarentur nempe, quod genus Νυμφόληπτοι dicebatur. Hesychius, Νυμφόληπτοι, οἱ κατεχόμενοι Νύμφαις, Μάντεις θεῖοι κ̓ ἐνθουσιασταί. Fana earum Templumque *Nymphæum* dicebantur. Idem, Νυμφαῖον, νυμφῶν ἱερόν. Item *Nymphea* & *Nymphia*: quâ tamen voce & fontes censebantur in viis, sive ad vias, nempe Nymphis indigenis sacri. Jul. Frontinus *lib. de Coloniis, Corsinius ager finitur terminis Tiburtinis & rivis, arboribus peregrinis, vel antemissis, monimentis, viis, Nymphiis* &c. Quam in rem V. plura apud Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium Thebaid. lib. 5. versu 519.* & *Adversariorum lib. 136. cap. 9.* nec non Gerh. Jo. Vossium *de Idolol. lib. 11 cap. 78.* & *80.*

Nymphææ folia, cavitatem exhibent poculis idoneam: ea enim picturaq; oris per ambitum replicatis inveniuntur, sic ut non male catinorum & scyphorum ideam referant. An & κιβώριον Nicander de foliis ipsis, ad hunc modum concavis & catinorum sive poculorum vicem præbentibus usurpavit?

— — ἐν δὲ κιβώρια,
Ἀκμαῖα τερπνοῖς κιβώριον ἀμπετάσαντα.

Addit Strabo de foliis: κ̓ ἡ Ἀλεξάνδρεια μεστὴ τούτων ἐπὶ τοῖς ἐργαστηρίοις, *Plena his foliis Alexandria per tabernas & officinas, quæ his utuntur pro vasculis.* Sic Plinius, Ægyptios implexis colocasiæ foliis in variam speciem vasorum, libentissimè potare, scribit &c. V. Salmasium *ad Solinum passim, in primis pag. 968.*

Nymphæi Crater, locus in agro Apolloniatum, in Illyrico, Plin. *lib. 2. cap. 106* & *107.*

Nymphæum, balneum, adde; A' thermis, id est, à balneis calidis differre patet ostendit *l. Si quis per C. de aquæduct. lib. 2.* ubi Præfectus Vigilum jubetur, diligenter providere, quantum aquæ thermis, quantum *Nymphæis* pro abundantia civium depu-tari conveniat. Alciatus locum fuisse existimat, in quo Mulieres lavarentur, *in l. si qui divin. C. de aquæduct. lib. 11.* Et sic distinguere videtur Jul. Capitolinus. *Opera Gordiani Romæ nulla extant præter quædam* Nymphæa *& Balneas.* Forcatulus verò non assentitur, nô quòd neget, mulieribus in *Nymphæis* lavari vetitum, sed quòd putet, viris etiam permissum extitisse, separatim habere sua Nymphæa. Ideoque ipsi *Nymphæum* est, lavacrum seu balneum, aquam tepidam habens, non valetudinis, seu voluptatis causâ paratam; hinc priùs consulitur Thermis, mox Nymphæis, postremò aliis usibus. *in l. dicta Si quis per.* Strabo *lib. 7.* tradit, in Apolloniatum finibus locum extare, *Nymphæum* dictum, ubi saxum sit ignem vomens, sub quo fontes aquis tepidis & bitumine scatentes. Pindarus *Olymp. 12.* θερμὰ Νυμφᾶν λουτρὰ βαστάζεις, *Calida Nympharum balnea frequentas*, de viro loquens. Quod nomen inde sumtum, quia per æstatem pomeridianâ horâ *Nymphæ* sese fontibus abluerent, Dianæ putà comites, in secretis nemorum, ut ibi se oblectarent, fontibus. Quod & Romani servarunt, in octavam diei horam lotionem differentes. Martialis *libro 10.*

Octavam poteris servare, lavabimur unà,
Scis quàm sint Stephani balnea juncta mihi.

Forcatulus *in suo Cupid. Jurisperit. c. 10. n. 12.* Brisson. &c. In genere aquarum receptaculum notat, apud Ambrosium *in Actis S. Sebastiani c. 18. n. 65. Circa insulas, circa vicos, circa* Nymphea *quoque erant positi compulsores, qui neque emendi copiam darent, aut hauriendi aquam ipsam facultatem tribuerent, nisi qui Idolis delibassent.* V. quæ de *Nymphæis* congessit du Fresne in *sua Constantinopoli.* Zonaras Monachus, qui de Græcorum Impp. scripsit in Leone I. *Nymphæa* esse vult Palatia publica, in quibus nuptias celebrarent illi qui habitarent angustiùs, eaque ædificiis maximis, in quibus Senatus cogeretur, plerunque fuisse adjuncta scribit: qualia ædificia Romæ erant, Curiæ, Senacula, Basilicæ. Alii loca fuisse publica contendunt, delectationis gratiâ facta, in quæ, non ut in Balneas ac Thermas, propter usum aqua deduceretur, sed gratiæ potius ac voluptatis causâ, & à *Nympharum* statuis, quibus ornata fuerint, nomen traxisse. Gr. Ὑδρεῖα, Latinis aliter *Aquaria* & *Aquagia*, V. suprà. Verùm, ut de forma aut usu illorum exactè non constet, certum interim maximè insignia fuisse, unde aut ab ipsis Imperatoribus construebantur, ut de *Nymphæo* Marci, ambitiosi operis, scribit Ammianus *lib. 15.* de Alexandri Victor, de Gordiani, Capitolinus: Aut ab Urbis Præfectis, quale Clearchus Valentiniano & Valente Impp. extruxit Constantinopoli, & Flavius Philippus reparavit Romæ. Sed nullum horum ad nostra aut Patrum usque tempora duravit. Recens nunc est intra Neapolim & montem Vesuvium, in villa Leucopetræa, cujus forma talis est: *Ædificium ex marmore quadrangulare, ad quod unà solùm portâ est aditus & aliquot gradibus descensus. Ad dextram introeunti ad caput fons est aquæ limpidissimæ, ad cujus quidem custodiam accubat Arethusa nuda ex candidissimo marmore: solum varium & marmoratum & canali circumdatum, in quod ex fonte aqua effluit. Parietes ex conchis lapillisque, albi, nigri, flavi, purpurei coloris quasi malthâ illitis, in quibus ex musivarum compositione, sanquam duodecimis in picturâ, anni menses duodecim, & quatuor Virtutes Politicæ expressæ. Item raptus Proserpinæ, Pan canens fistulâ & mulcens gregē, præterea imagines Nympharū nantium, navigantium, in piscibus insidentium: inter quas Helle insidens arieti, Siren delphini, Europa tauro. In eodem ad singula latera quatuor statuæ marmoreæ: Herculis leoninam gestantis, Panos agnum bajulantis, Genii cani blandientis, Najades nudæ* &c. Hæc ex Fabricio Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib. 1. c. 4.* Sed & *Nymphæum*, fons ad Templi fores, ubi ad orandum ingressuri olim Christiani manus lavabant, Anastasio Biblioth. *in Hilaro* &c. V. quoque infrà, in voce *Nymphæa.*

Nymphagogus, Græcè Νυμφαγωγός, inter nuptiales Veterum personas. Uti enim, qui in Soceri ædes, ubi nuptiæ fiebant, transeuntem Sponsum deducebat, *Paranymphus*, Græcè παράνυμφος, item Νυμφευτὴς & Πάροχος: Sic qui Sponsam, si vidua esset, ad Sponsum deducebat, *Nymphagogus* dicebatur. Apud Rhodios verò moris erat, per præconem Sponsas accersiri, Sponsus verò domi sedens, advenientem excipiebat &c. Porro & Νυμφεύτρια seu Θαλαμηπόλος, dicta est fœmina quæ lectum nuptialem, παστὸν appellatum, quòd velo esset obtectus, duabus culcitris adornabat. Jul. Cæs. Scaliger *Poëtices lib. 3. cap. 101.* V. suprà ubi *de Nuptiis.*

Nympharena, apud Plinium *lib. 37. cap. 10. Nympharena (lapis) urbis & gentis Persicæ nomen habet, similis hippopotami dentibus:* vox est composita, juxta Bochartum & deflexa ex *Niph. Arienes*, Ariene autem seu Ariana, Persica illi gens est, unde affertur lapis exerto hippopotami denti candore vel formâ similis: ac proinde ניף *niph* vocatur. Alloquin enim Persica gens *Nympharena* nulla legitur. Lapis idem videtur cum chernite, ebori simillimo, in quo Darium conditum fuisse, referunt Theophrastus *lib. 37. cap. 10.* & Plinius *lib. 36. cap. 17.* aut idem cum Arabica gemma, ebori itidem persimili, in eodem Plinio *lib. 37. cap. 10.* aut cum lapide *alag*, seu eburneo, *lib. 2.* Avicennæ. V. præfatum Sam. Bochartum *Hierez. Parte poster. l. V. c. 15. ubi de Hippopotamo.*

Nympharum Insulæ, memorantur Martiano Capellæ *lib. 9. Nunc ipsius vetustatis persuasione compertum, in Lydia Nympharum Insulas dici, quas etiam recentior assertentium Varro se vidisse*

vidisse testatur, quæ in medium stagnum à continenti procedentes, cantu tibiarum primo in circulum motæ, dehinc ad littora revertuntur. Et Plinio, qui eas *Saliares* vocat, h. e. ὀρχηστρίδας, χορευτίδας, à Saliis, qui sunt ὀρχησταὶ, *saltatores.* Virgilius,

Hinc Salii ad cantus incensa altaria circum.

Non tamen Plinius, ad cantum tibiarum, sed ad ictum pedum, qui in Symphoniæ cantu fieri solet, Insulas illas moveri tradit: *In Symphoniæ cantu ad ictum modulantium pedum moventur:* quod αὐλῶν συμφωνίας vocat Sotion. Qui enim in Choro modum canentibus dabant, pede percutere terram consuevisse constat, qui ποδοψόφοι hinc Græcis & ποδοκλύπαι. Fuere autem Insulæ hæ in Lydia, unde Varro *de R. R. lib.* 3. *Cùm eodem tempore insulas Ludiano ritu ibi saltantes vidisses:* in lacu seu stagno, *Nymphæo* dicto, quòd Nymphis is lacus consecratus esset; unde eidem Plinio *Insulæ in Nymphæo* appellantur. Eædem cum Inf. Calaminis, ut Sotion modò dictus refert: Ἐν Λυδίᾳ ἐστὶ λίμνη Καλαμίνη καλουμένη, ἱερὰ δ' αὕτη Νυμφῶν ὁ φέρει πολλῶν καλάμων πλῆθος. *In Lydia est stagnum. Calamina nomine, Nymphis sacrum, calamorum magnam copiam ferens.* Has, *in medium stagnum à continenti procedere ad cantum tibiarum — dein ad littora reverti,* dicit Martianus ut vidimus. Mirum certè, si Insulæ in continenti sint, aut littoribus teneantur: sed insulæ illæ calami sunt, in littoribus Nymphæi lacus nascentes: qui ab littore in medium stagnum procedunt & ad littus redeunt, vel ventis, vel contis impulsi & fluctantium Insularum speciem præbent. Græci πλώαδας νήσους vocant, quales in multis stagnis circa Ægyptum & alibi reperiri, auctor est Theophrastus. Ex Sotione colligere est, in medio stagno enasci illas arundines & ad littus venire, incinente symphoniâ, mox ad medium reverti. &c. V. Salmasium *Exercitat. Plinianis ad Solinum p.* 125. & infrà in voce *Saliares.*

Nympharum Oculi, seu *Lumina*, Græcis littorales calculi dicuntur, qui Latinis *ocelli* vel *ocellati*, utpote oculi specie nitentes. Victor de Caligula, *Neque secus contractis ad unum legionibus spe de in Germaniam transgrediendi, conchas umbilicosque in ora maris Oceani legi jussit, cùm ipse nunc fluxo cultu Venerisque interesset, nunc armatus spolia ea se non ex hominibus, sed cœlestium capi dictitaret: scilicet quòd hujusmodi pisces Græcorum dicto, quis augendi omnia studium est,* Nympharum lumina *accepisset.* Ubi *umbilici* sunt teretes lapilli, ad instar umbilici, qui aliàs *ocelli*: nec enim in his lapidibus figura multùm diversa est oculi & umbilici. Cujusmodi conchis & lapillis lusitabant puellæ. Tzetzes,

Λῶαι λίθοι ἐλλιπτέσιν ἐκ μέλαιναν ἐν ἄμμῳ,
Ὀμφαλοὶ, πολυλαξεῖς, αἷς παίζουσι αἱ κόραι.

Quod de Augusto etiam, Suetonius refert, ubi cum *ludere ocellatis nucibusque* solitum ait. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 704. ubi in d. *l.* Victoris, pro *conchas*, legi vult *calces*, i. calculos, & imperitum aliquem *pisces* correxisse, addit.

Nymphea, in vet. libro *Glossarum* P. Puteani, *Urbs omnis dividitur in sex partes, id est, templa, domos, vicos, insulas, plateas & angiportus. templa sunt loca Diis sacrata. Domus publica ædificia, id est, theatra, amphitheatra, circi, balnea,* sive *thermæ*, Nymphe ta, *culinæ, pistrina, hippodromi & reliqua:* perperam, uti judicat Salmasius, pro Νυμφαῖα, *nymphæa.* Dicitur n. *nympheum*, item *nymphæum*, ex Græco νυμφαῖον; & quidem *Nymphæum* semper scribitur, in antiquis lapidibus. Hæc lavacra & balneas qui interpretantur, impingunt, inquit idem: & vehementer hallucinatus est magnus JC. qui ad *l.* 5. *Cod. de aquæd.* notat *Nymphæa* ædes esse publicas, in quibus nuptias celebrant, qui ædibus carent ad choreas capacibus, ex Zonara in *Leone M.* qui ita explicat. Hoc quidem verum, Νυμφαῖα recentioribus Græcis ædes dici vel triclinia, in quibus saltarent & choreis vacarent, qui nuptias celebrabant: Νυμφῶν οἶκος Suidas interpretatur, ἐν ᾧ αἱ Νύμφαι, *thalamum* sc. intelligens; unde & Νυμφαῖα ædes illæ publicæ choreis nuptialibus dedicatæ. Sed illa Νυμφαῖα, nihil cum illis *Nymphæis*, quorum meminit præter alios Scriptores antiquos Capitolinus in *Gordiano III. Opera Gordiani Romæ nulla extant, præter quædam Nymphæa & balneas,* &c. ea habent commune. Hæc enim *Nymphea*, non ἀπὸ τῶν Νυμφῶν, h. e. *novis Nuptis*, denominata sunt, sed à *nymphis*, h. e. *lymphis*, & ferè semper cum balneis thermisque junguntur, Græcis Ὑδρεῖα, Latinis *Aquaria* & *Aquagia* etiam, item Lacus. Vetus Inscr.

QUOD AQUAM NOVAM
CONQUIRENDAM ET
IN MUNICIP. PERDUCEND.
ET NYMPHEUM FACIEND.
PEC. PUB. C.

V. quoque Socratem *lib.* 4. *cap.* 9. A lacubus tamen propriè loquendo *Nymphea* distinguenda. Hinc P. Victor *de Region. Urb. Nymphea* XII. Romæ fuisse tradit, *lacus* verò mill. CCCLII. Etiam à *puteis* diversa. Vetus *Inscr.* EJUS RECEPTUI. PUTEUM. AD. PROX. TRICLIN. USUM. IN. HOC. SPHÆRISTERIO. UBI. ET. IMPERAT. NYMPHEUM. FACIENDUM. CURAVIT. Nempe *Nymphea* fuere salientes vel fontes manu structi, aquam in publico ejaculantes: quos à Lacubus etiam Vitruvius distinguit *lib.* 8. *cap.* 7. Quòd verò JC. præfatus adfert, *Nymphea* vel Ὑδρεῖα, apud Socratem in oraculo quodam, *chorearum* nomine fuisse designata: non simpliciter hoc nomine *Nymphea* illa ibi indigitantur, sed *Nympharum saltantium & choreas per urbem agentium.* Ita enim Oraculum sonat,

Ἀλλ' ὅτε δὴ νύμφαι δροσερὰς κατὰ ἄστυ χορεύσι
Τετριόδοις τύποις εἰλισσόμεναι κατ' ἀγυιάς.

Quod intelligendum de *lymphis* vel *nymphis* choreas agitantibus, in canali, per quam ducebantur, & *Nympheum* vel Ὑδρεῖον in Foro constituentibus, nec ad *Nymphæa* quidquam pertinet, si quæ fuerunt, in quibus nuptiales ballationes publicè agitarentur. Claud. Salmasius *Not. ad Capitolinum l. cit.*

Nymphides, Sponsarum apud Græcos calceamenta, memorata Polluci *Onomast. lib.* 7. *cap.* 22. V. Ben. Balduinum *de Calceo antiquo cap* 21.

Nymphis, utriusque sexus nomen, sicut *Opis, Iphis*, apud Salmasium *ad Solinum pag.* 32.

Nymphium, nomen fontis seu loci, intra Monasterii septa, apud Joann. Diaconum in *Vita Gregorii lib.* 4. *cap.* 83. *In cujus venerabilis Monasterii atrio, jussu Gregorii, juxta* Nymphium, *una de conca veterrimæ artificialiter dispositæ usque hactenus visuntur.* V. Car. Macrum in *Hierolexico*, ubi Mabillonium, vocem hanc de loco mulieribus destinato capientem, refellit.

Nysa, urbs Arabiæ, adde: Ex *Sinai* literarum metathesi vocem factam, discimus ex *Chron. Alex. p.* 80. ubi de XII. claris montibus agit: Νύσσα Σίνα ἐν Αραβίᾳ. Nempe Liberi pueritiam statuerunt in Arabia, quia Moses (quem in Bacchū transformarunt Gentiles) quadraginta annis in Arabiæ deserto egit; in quo inprimis ceteris mons *Nysa*, propter celebritatem Sinai montis, ubi Deus inter tonitrua & fulmina legem promulgavit. Gerh. Jo. Vossius *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 30.

O A

O.

O A.

Oannes, adde: Hunc Diabolum, in forma piscis hominibus apparentem, fuisse, qui, ut divinitatis famam sibi conciliaret, magnam eruditionem ac sapientiam præ se tulerit, tandemque sub nomine *Dagonis* cultus & *Adardag*, id est, *magnificus Dag*, nuncupatus fuerit, existimat Georgius Hornius *Histor. Philos. lib.* 1. *cap.* 4. *ubi de Auctoribus Magiæ disserit.*

Oaracta, quæ & *Oroacta* & Οὐοράχτα, Inf. sinus Persici Marciano Heracleotæ in *Periplo* Carmaniæ, haud longè ab ostiis flum. Addanis, memoratur: in qua sepulchrum Erythræ Regis, qui nomen fecit mari, notat Arrianus. Dionysius verò Ὤγυρον vocat eam Insulam, in qua tumulatus is Rex creditur,

> Ἔστι δὲ καὶ προτέρω Καρμανίδος ἄκρης
> Ὤγυρον, ἔνθα τε τύμβος Ἐρυθραίου βασιλῆος.

Quæ ἄκρη Καρμανὶς, est Harmozon Carmaniæ prom. Plinius tres in eo sinu fuisse insulas docet, quarum duas esse desertas, tertiam habitari, cui nomen *Oaracta*: atque hæc illa, in qua Erythram conditum ait Arrianus, ex reliquis duabus alteri nomen *Organa*, tertia forsan fuerit *Ogyris*, quam alii sepulchro Erythræ claram voluere. Sed Ogyrin potiùs locum sepulchri fuisse, colligere liceat ex Strabone *lib.* 16. qui postquam ex Nearcho, Ogyrim Insulam cineres Erythræ recepisse, dixit, Oaractæ dein Inf. meminit ex eodem Nearcho, nec tamen Erythræi monumenti ullam in ea Insula mentionem fecit, quum alia particularia memoret ad eam pertinentia: Φησὶ δ' ὁ Νέαρχος τὸν Μιθροπάστην συντυχεῖν αὐτοῖς μετ' Ἀμαζήνου, τὸν δὲ Ἀμαζήνην ὑπάρχειν νήσου τινὸς τῶν ἐν τῷ Περσικῷ κόλπῳ καλουμένης Ὀαράκτα. *Ait autem Nearchus, Mithropastem incidisse in eos cum Amazene, Amazenem autem regulum fuisse insulæ cujusdam, in sinu Persico, cui nomen Oaracta.* Quem Amazenem Arrianus *Mazenen* vocat, & cum Nearcho Susa navigasse, addit. Nempe Mithropastes ex Ogyride Inf. deserta in Oaracta vicinam ac cultam confugit, ibique à Mazene Regulo humaniter exceptus est. Eum Mazenem postea ducem navigationis usque ad Susa se præbuisse Macedonibus, referunt Strabo & Arrianus: huc enim appulerant Alexandri naves &c. V. de hac Inf. plura, apud Salmasium *ad Solinum pag.* 1180. & 1181.

Oaristus, Græcè Ὀαριστὺς, Poëma continens confabulationem inter virum & uxorem fieri solitam, cujusmodi habes apud Homerum Hectoris & Andromaches. Verùm id unum exemplum, idque in opere justo: non autem in Poëmatio separato. Cui simile quid, sit oratio inter procum & puellam, quale genus Poëmatis habes apud Theocritum, & Scaligerum *in Nymphis indigenis*. Utriusque præcepta adeò varia sunt, ut penè ex omni vita duci possint: argumentum ac materia penè eadem: vita aut civilis, aut militaris, aut rustica &c. Jul. Cæs. Scaliger *Poëtices lib.* 3. *cap.* 162. Idem de hoc carminis genere, sic *lib.* 1. *cap.* 4. *Primum omnium* (Pastoralium carminum) *genus statuimus Amatorium. Huic proximum Oaristiæ, in quibus procus & puella de amore vel disputant mutuo, vel contendunt inæquali. Cujusmodi est idyllium mollissimum atque candidissimum Theocriti. Post hæc fama ambitione, aut præmiorum cupiditate aut obtrectatione exorta contentio impulit eorum cantilenas in colloquia* &c.

Oatasseni, nomen familiæ, quæ in Regno Africæ Fezzano, post Merinos extinctos, rerum potita est. Cùm enim hoc Regnum condidissent, circa A. C. 800. Omniadæ, præfuerunt, ipsi usque ad A. C. 950. quo Zeneti Africæ populi, familiam Idris, ex Omniadis oriundi, penitùs extirparunt. Zenetos, circa A. C. 1052. Lautunii Almoravidæ, itidem Africæ populi, pepulerunt: quos deturbarunt Almohadæ, duce Abdallâ *Elmohedi*, qui ex Ludimagistro Regem se fecit, A. C. 1139. Almohadas destruxerunt Merini, circa A. C. 1210. atque ex naufragio eorum varia per Africam Hispaniamq; Regna orta sunt; nim. Regnum Granatæ, Fezzæ & Marocci, Tremesinum, Tunetanum, Tripolitanum, alia, Merinis Fezzano potitis. Sed his successerunt *Oatasseni* A. C. 1420. Extinctâ enim Merinorum familiâ, Hascenes Sceriphi' regnū occupavit, verùm hunc intra annum dejecit Said Abra, ex familia *Oatas*, quæ variâ fortunâ regnavit, usque ad A. C. 1548. Interim jam circa A. C. 1500. regnum Fezzæ defectione provinciarum debilitari vehementer cœpit: quâ occasione Hamed Scerifius Maroccanum occupavit Regnum, A. C. 1512. de quo Thuanus prolixè *lib.* 7. Hujus frater Muhammedes, Scerifius junior, Susiæ Regnum invasit A. C. 1527. fratreque ad dividendum secum Regnum & filium suum Successorem declarandum compulso, familiam Sceriphiam ita in Imperio confirmavit, ut tandem extincto Hamede, Rege Fessæ, familiæ *Oatassenorum* ultimo, totius Mauritaniæ Regnum solus consequeretur, anno præter 1548. in cujus familia hodieque durat. Quamvis enim *Oatasseni*, creato Rege Buacone, auxiliis Caroli V. & Philippi II. Hisp. Regum, non semel Regnum conarentur recuperare, frustra tamen fuere, Sceriphiorum fortunâ semper superiore, V. Georg. Hornium *Orb. Imper. pag.* 529. 530.

Oaxus vel *Oaxes*, urbs Cretæ, unde Ὀάξιος γῆ, & Poëtice Οἰάξιος Apollonio,

> —— —— Οὓς ποτε νύμφη
> Ἀγχιάλη Δικταῖον ἀνὰ σπέος ἀμφοτέρῃσι
> Δραξαμένη γαίης Οἰαξίδος ἐβλάστησε.

In loco prærupto, unde nomen. Stephanus, Τινὲς δὲ ἀπὸ τοῦ τόπου κρημνώδους ὄντος, καλοῦσι γὰρ τοὺς τοιούτους ἄξους, καθάπερ ἡμεῖς ἀγμούς. *Quidam autem à situ prærupto, vocant enim hujusmodi loca* ἄξους, *sicut nos* ἀγμούς. Quæ utraque vox ab eadem est origine, ἀπὸ τοῦ ἀγνύω: unde ἄξαι, *rumpere*, & ἄξος Cretensibus, *præruptus locus*. Sic & Latini *rupem* à *rumpo*: unde & *prærupta*, ἀπόκρημνα, seu ἀπορρῶγες. Claud. Salmasius *Exercitat. ad Solinum pag.* 984. V. quoque in voce *Oaxis*.

Oaxes fl. adde: Nullum hoc nomine in Creta fluvium agnoscit Salmasius, hanc Inf. *Oaxida* dici censens, ab *Oaxo* Urbe. Proin *Oaxem* hunc Virgilianum in Scythia Orientali ponit, & *Oaxum* aliis, item *Oxum* appellari docet, nam & ὄξος & ἄξος appellatus est. Hunc *rapidum cretæ* addit dici, quia *cretâ*, id est, albo limo turbidus fluat. *Ibid.*

O B.

OB. in notis antiquorum, *obriziatum*, vel *obriatum*; vel *orbem*, vel *obiter*: OB. *M. E. ob merita ejus*: OB. M. E. P. E. C. *ob merita Pietatis & Concordiæ*, significat, Fr. Gouldmannus *Diction. Lat. Angl.*

Obærati, V. hic in voce *Debitores*, item *Nexi*.

Obba, vox recentioris ævi, seu *oba*, genus calicis, Ugutioni & Johanni de Janua. *Nappo* Italis, Gallis *Coppe*. Glossæ *MSS. cratera*, vel *obba*, *calix ansas habens*. Petrus Damianus *Epist.* 26. *lib.* 6. *Parili conversione pepigeras, ut appositâ cuique vini, sicut mos est, personaliter* obbâ, *utrque quotidie utriuslibet mensurâ contentus esset.* Domnizo *de Vita Mathildis lib.* 1. *cap.* 10.

> *Obbas & lances ad mensam fert equus.*

Monasticum Anglic. *Tom.* I *pag.* 104. *Hac verò mensurâ in die obbæ Monachorum implebantur*, scilicet ad prandium & ad cœnam. Car. du Fresne *Glossar.* V. quoque infrà, *Olba*.

Obduci, apud Plautum, *Ubi intrò hanc novam deduxi, viâ recta clavem obduxi*: dicitur de claustro & sera, clavis n. hic pro sera, uti apud Græcos ὀχεὺς idem, quod κλεὶς. Vide infrà in voce *Sera*.

Obedienter, Hæretici, apud Ferdinandum Cordubensem *in Tractatu de exigendis annatis cap. de Obed.* sic dicti, quòd prætextu *obedientiæ* turpia quæque committant, uti de societate Barelocti cujusdam Bononiensis *ibidem* refert.

Obedientia, in Ecclesia Rom. dicuntur munia ac officia omnia Monastica, quæ per *obedientiam* injunguntur vel conferuntur, adeò ut ipsum munus Abbatis *Obedientia* sit & appelletur, à Gregorio VII. Pontifice *lib.* 1. *Epist.* 32. Sed & quidquid Monachis ab Abbate injungitur, *Obedientia* dicitur, V. Hugonem Monachum in *Vita* S Hugonis Abbatis Cluniacensis *pag.* 442. Præsertim verò *Obedientiæ* vocabantur Cellæ, Præposituræ & grangiæ, à Monasteriis dependentes, quòd Monachi ab Abbate illuc mitterentur, *vi ejusdem Obedientiæ*, ut illarum curam gererent, aut iis deservirent, Gregorius VII. *lib.* 6. *Epist.* 36. *Quicumque* obedientias *vel Ecclesiæ dispensationes pretii pactione adepti sunt* &c. A' quibus cellis *obedientiariis* originem ducere Prioratus rurales; Cùm enim interdum plures ad eandem *Obedientiam* procurandam mitti necesse esset, Monachi Obedientiarii subinde Cappellas & Ecclesiolas ibi construxere, quò in iis sacrum peragerent officium, & Monastica munia obirent, quibus præerat, qui ab Abbate *Prior* dicebatur. Cùm porro labente sensim disciplinâ Ecclesiasticâ & Monachicâ Monachi vel Canonici Regulares, per ejusmodi *Obedientias inobedienter* viverent, ut ait Stephanus Tornacensis *Epist.* 114. *neque Abbati revocanti respondere nec corrigenti vellent acquiescere, nec credere corripienti*, nec nisi eorum morte ad Monasteria ea redirent, tandem habita sunt

tæ sunt pro *Beneficiis*, quomodo etiam hodie vocantur, est, feudis Ecclesiasticis. Et Monachi, vel Clerici, qui ejusmodi Ecclesiastica possidebant feuda, dicebantur ea *tenere in obedientiam*, teste Jac. Petito, *post Pænitentiale Theodori pag.* 610. &c. Qui verò in has Cellas mittebantur, easque procurabant, dicebantur *Obedientiarii*, quorum mentio frequens apud Matth. Paris. *pag.* 432. 441. Item *Obedientiales*, apud Petr. Diaconum *lib.* 4. *Chron. Casin. cap.*182. Aliàs tamen *Obedientiarius* quoque dicebatur Advocatus seu Defensor Monasterii, uti docet Carol. du Fresne *Glossario*, ubi plura hanc in rem. De *Obedientia* verò uno ex tribus Monasticis votis, rigidè admodum à Jesuitis inprimis observari soliti. V. Lud. Lucium *Histor. Jesuit. l.* 1. *cap.* 3. 4. & 5. quo postremo *Missionis votum* hanc apud illos appellari addit, & formulam ejus ab Ignatio Lojola Paulo Pontifici oblatam, exhibet.

Obeliscolychnium, à militibus Græcis, pro lychnucho ferri solitum, occurrit, apud Aristotelem *Polit. lib.* 4. *cap.* 15. fuitque instrumentum ex *veru & lychno*, unde nomen, compositum, seu *lucerna obelisco præfixa*, qualis est quâ prælucere solent viatoribus nocturnis. Athenæus ξυλολυχνοῦχον similem ὀβελισκολύχνιον esse ait *lib.* 15. ubi Casaubonum vide.

Obeliscus, adde: His, ut & Pyramidibus, Ægyptus olim inprimis claruit, tanquam monumentis & tabulis priscæ suorum Sapientiæ, quod descriptio Amm. Marcellini *lib.* 17. indigitat, cùm ait: *Obeliscus est asperrimus lapis, in figuram metæ cujusdam sensim ad proceritatem consurgens excelsam, utq; radium imitetur gracilescens paulisper, specie quadratâ in verticem productus angustum, manu levigatus Artificis, formarum autem innumeras notas, Hieroglyphicas appellatas, quas ei undique videmus incisas, initialis Sapientiæ vetus insignivit auctoritas. Volucrum enim ferarumque etiam alieni Mundi genera multa sculpentes, ad ævi quoque sequentis ætates Imperatorum vulgatiùs perveniente memoriâ, promissa vel soluta Regum vota monstrabant.* Quo factum, ut prisci Cæsares illos maximi fecerint, immanesque fecerint sumtus, ut Romam suam iis ornarent. Et Augustus quidem duos Heliopoli Romam transtulit, quorum unus in Circo Maximo, alter in Campo Martio locatus est: ille à Rege Semneserteo, quo regnante Pythagoras in Ægypto fuit, centum viginti pedum & dodrantis, præter basim; iste à Sesostride, novem pedibus minor. Alium difficultate magnitudinis territus, an quia Soli speciali munere dedicatus fixusque intra ambitiosi Templi delubra, quæ contingi non poterant, tanquam apex omnium emineret, nec contrectare ausus est, nec movere. Tertius Romæ in Vaticano Caji & Neronis Principum Circo locatus est. Constantinus M. postea *Obeliscum* Augusto intactum sedibus suis avulsit, nihil committere in Religionem rectè existimans, si ablatum uni templo miraculum Romæ, id est, totius Mundi Templo, sacraret. Verùm, quia non digno satis loco stabat, Sixtus V. Pontif. seculo præt. magno sumtu, majoreque Dominici Architecti industriâ, transtulit temporis intervallo annuo in amplissimum Forum, quod patet ante Basilicam D. Petri, ut omnibus fieret ipse *Obeliscus* magis conspicuus. Idem Circi Maximi *Obeliscum*, totum humo obrutum, è latebris eruit, sed fractum, collocavitque ante D. Johannis Lateranensis Basilicæ fores, magnificentiâ atque industriâ incredibili. Imò & alius, qui apud Mausoleum Augusti fractus jacebat, ejusdem Artificis studio, ita jubente Sixto excitatus est inter Hortos Sixtinos, ante Viminalem eorum portam, & ædem B. Virginis ad Præsepe, V. Plinium *lib.* 36. *cap.* 9. Adam. Preyelium *Sinæ & Europæ* c.18. & infrà. Nomen quod attinet, *Obeliscus*, à Græco ὀβελὸς, quod *veru* significat, appellatus est, ob formæ similitudinem: Arabib⁹ *Messalet Pharaum*, i. *Pharaonis acus*, à *Pharaone*, sic enim Reges prisci Ægypti dicti sunt. Cùm verò hi priscorum Ægyptiorum sapientiam maxima ex parte continuerint, ea tamen per bis mille annos neglecta mansit, donec Kircherus eam ex oblivionis hac abysso eruit, qui deperditam Ægyptiorum vett. linguam restituit, nunquam intellecta hieroglyphica explicuit, superstitiosamque scientiam in apricum produxit: earum omnium auctorem Trismegistum Hermetem fuisse asserens, in *Oedipo lib.* 1. Hujusmodi *Obeliscorum* cùm multa & magna in Ægypto hodieque sit copia, duo præ cœteris prægrandes ad ripam Nili spectantur, quos ante diluvium *Schur*, filium *Schaluck* filii *Schariak* erexisse, Arabes fingunt. Ne verò unica Ægyptus his Architectonicæ artis prodigiis superbiret, illorum non pauci temporum decursu, ex Ægypto Romam maximis impensis ab Imperatoribus, uti dictum, translati fuerunt, qui tamen majori ex parte ævo confecti & truncati, aut etiam integri ædificiorum ruinis sepulti, profunda sub terra gemunt. Hodie Romæ XIII. sunt, de quorum uno quoque V. *suo loco*.

Obelisci celebriores, ex Kirchero.

Alexandrinus, ex minorib⁹. Hujus inter rudera Templi Minervæ nuper effossi interpretatio Hieroglyphica, novâ methodo tradita, ab Athan. Kirchero, prodiit Romæ 1666. in *fol.* V. suprà *Alexandrinus Obeliscus*, ut & *Minerva Obeliscus*.
Barberinus, olim *Veranus*.
Constantinopolitanus.
Exquilinus, rasus.
Flaminius, olim *Semneserteus* à Psammirtao, circa Olympiadum initium erectus, ab Augusto Romam translatus, & à Sixto V. terrâ erutus, ac in campo Flaminio erect⁹.
Florentinus, ex minoribus.
Heliopolitanus, juxta Matare-am vicum Cairo Ægypti vicinum, hodieque conspicuus.
Lateranensis, olim *Ramesseus*, Thebis à Ramesse Sothis Ægypti R. filio, annis ante C. N. 1297. excitatus, à Constantino Romam translatus, tandem à Sixto V. erutus & in Campo Lateranensi erectus.
Ludovisius, qui olim *Salustius*.
Mahutæus, ex minoribus.
Medicæus, similiter.
Moncorius seu Vaticanus, rasus.
Monticœlius, ex minoribus.
Pamphilius, in Foro Agonali (vulgò *Piazza Navona*) erectus: in quo Veterum Theologia, hieroglyphicis involuta symbolis, detecta è tenebris in lucem asseritur; nomen libri, auctore Athanasio Kirchero, Romæ editi A. C. 1650. in *Fol.*
Ramesseus, V. *Lateranensis*.
Salustius, idem cum Ludovisio.
Senneserteus, idem cum Flaminio.
Vaticanus, V. suprà Exquilinus.
Veranus, idem cum Barberino.

Obeliscus, in medio Circi centro inter utrasque metas fuit positus: de quo vetus *Epigrammatis* Auctor *de Circensibus*,

Et medius centri summus obliscus abit.

Tres *obelisci* verò ab una basi surgentes in qualibet meta, ut ex nummis patet. Græci, οἱ δὲ τρεῖς ὀβελοὶ τὴν τρίτοιχον φύσιν δηλοῦσι, *Tres verò obelisci triplicem naturam denotant*. Cassiodorus ad tres Decanos refert, quos in singulis Zodiaci signis fingunt Mathematici &c. Harum metarum Græci, qui sub Imperio CPolitano vixere, in Circo suo describendo non meminere, quamvis plusquam certum sit & metas in illo fuisse. Sed nec metas circumiri in decursione Circi, uspiam memorant: circum Obeliscum currere agitatores passim prodentes, qui obeliscus in medio Circi meditullio erectus erat. Unde aliam rationem Circi Romani, aliam CPolitani & Græcorum fuisse, patet, uti videre est suprà. Fuit autem *Obeliscus* hic seu media Pyramis Soli dicata: sicut in superiore Circi parte supra obeliscum, ad Euripum, tres aræ erant collocatæ, Saturni, Jovis & Martis; infrà verò ad eundem Euripum versùs carceres, aræ itidem tres, Veneris, Mercurii & Lunæ. Unde septem aræ in Circo circa quas septem spatia conficiebant quadrigæ, διὰ τὸ ἑπτὰ εἶναι τοὺς τῶν πλανητῶν πόλους, quòd totidem essent planetarum curricula. Imò aræ illæ trinæ, cum triplici apice vel summitate, illæ ipsæ metæ erant, quas modò ὀβελοὺς *obeliscos*, modò βωμοὺς, *aras*, Græci vocarunt. Sic medium etiam *Obeliscum*, qui maximus & singularis erat, interpretati sunt *aram Soli dicatam*. Lydus, Ἡ δὲ πυραμὶς ἡλίου, ἐπεὶ ὁ ἥλιος βωμὸς ἀνειμένος ἐστί. Et paulo post eam pyramidem ὀβελὸν tunc vocari tradit: Οὐ πλέον δὲ τῶν ἑπτὰ κύκλων τρεῖς σταδίων περὶ τὴν πυραμίδα, ἣν νῦν ὀβελὸν, διαπλοκὴ τριζώνου ὁ ἀγωνιστής. Porro obeliscis impositæ erant sphæræ seu pilæ, non ova, ut quidam volunt: & scribit Plinius, Manlium Mathematicum pilam apici Obelisci addidisse, in Campo Martio, cujus vertice umbra colligeretur in ipsa pila: quam pilam πόλον liceat interpretari, ad similitudinem πόλου γνωμονικοῦ, in quo gnomon erectus æquinoctia & solstitia significat ex umbrarum ratione &c. Qua de re V. plura apud Salmasium *Not. ad Solinum passim, inprimis p* 907. *& seqq.* de *Obeliscorum* verò supplicio infra.

Obelus, an quod sit ut βέλος, id est, *telum*: an ab ὀφέλλω, i. *augeo*, dictus quòd sit *auctus in longum*, propriè instrumentum coquinarium est: à cujus similitudine virgula etiam quædam, quâ adulterina aut etiam perperam scripta jugulamus & confodim⁹, *obelus* dicitur: vel quòd *obelo* sit similis, vel quòd alia tanquã veru superflua jugulat & confodit, Hieron. Isidoro *in Origin lib.* 1. *cap.* 20. Obelus *virgula est jacens, quæ apponitur in verbis & sententiis superfluè iteratis, sive in iis locis ubi lectio aliqua falsitate notata est: ut quasi sagitta jugulet supervacua atque falsa confodiat. Sagitta enim Græcè* ὀβελὸς *dicitur*, ubi & figuram addit. Idem pergit, *Obelus supernè appunctatus ponitur in iis, de quibus dubitatur, utrum tolli debeant, nec ne —— Asteriscus cum obelo: hac propriè notâ Aristarchus utebatur in iis versibus, qui non suo loco positi erant —— Diple ὀβελισμένη interponitur, ad separandas in Tragædiis vel Comœdiis periodos —— Versa obelismena, quoties strophe & antistrophe infertur. Adversa cum obelo ad ea ponitur, quæ ad aliquid respiciunt —— Diple supernè obelata ponitur ad conditiones locorum, ac temporum personarumque mutatas —— Recta & adversa supernè obelata ponitur finitâ suo loco monade, significatque similem sequentem quoque esse —— Ceraunium ponitur, quoties multi versus improbantur, nec per singulos obelantur* &c. Itaque culpæ nota ut plurimum *obelus* erat, unde Quintiliano *Censoria virgula* dicitur: cujus loco Græcorum *Theta* nonnunquam adhibitum est, *nigrum* proin Persio dictum *Sat.* 4. Hinc phrases *Obelo configere*, id est, *lectionem tanquam adulterinam rejicere*, Græcè ὀβελίζειν. Sic Homeri versus, quos νόθους, i. *spurios* putaret, ὠβέλισεν, *confixit*, Aristarchus, cui Zenodotum jungit Ausonius *Præf. in Ludum VII. Sap.* & *de Profess.*

Profess. Burdigal. Carm. 14. Eundem intelligit, cùm *Epist. ad Ursulum* ait,

Quique sacri lacerum collegit corpus Homeri,
Quique notas spuriis versibus apposuit &c.

V. plura hanc in rem apud Fortunium Licetum *de Lucernis lib.*6. *cap.*48. ubi multa de *Chrysimo* Veterum, & supra ubi de *Critice*, & *Notis*. Sed & *obeli* vel *obelisci*, inter Martyrum tormenta, memorantur, *in Passione Tharaci & Sotior. Interrog.* 3. *Præses dixit*, Obeliscos *incendite, & ad ejus ponite axillas*. Ferrei enim erant, vel ex alio metallo, & candefacti axillis infigebantur, ut hic: vel dorso, vel suris, vel inter digitos etiam, ut *ibidem* videre est. Quo genere tormentorum excruciatæ olim quoque filiæ Dionysii Tyr. & Benjaminus apud Persas, uti Epiphanius docet *Tripartitæ lib.*10. *cap.*33. hodieque Turcæ utuntur. At apud Eusebium *Histor. Eccl. lib.* 4. *cap.* 14. *obelisci* Martyribus loco pulvinorum subjici soliti testæ sunt & acuti lapides, de quibus infrà: plura verò de hoc barbaræ crudelitatis genere, V. apud Casp. Barthium *Animadvers. ad Papin. Statium Theb. lib.* 5. *vers.* 597.

Oberbrunna, Germ. *Oberbrunn*, castrum Germaniæ, in Palatinatu, sub proprio olim Comite, ex familia Leiningensi seu *de Linage*, dictâ Westerburgicâ. Huic enim cùm *Leiningensis* titulum attulisset Margaretha Landgravii Leiningensis filia, Reinhardo Westerburgico nupta: horum filii Reinhardus & Cuno A.C. 1471. à Palatino Com. ob Matrem dicuntur investiti. Hæc in duos nunc ramos dispescitur, *Westerburgium* & *Leiningensem*, quorum posterior iterum in duos abiit surculos, *Oberbrunnensem* & *Grunstadensem*, è quibus prior exaruit. Auctor ejus fuit Ludovicus Com. *de Leiningen* & *Westerburg*, qui obiit A.C. 1598. Pater ex Bernardina Lippia (fil. Bernardi Com.) Ludovici Emiconis Com. Leiningensis & Westerburgii in *Oberbrunn*, extincti A.C. 1634. Quo & Estherâ Eberstenia (filiâ Joh. Jacobi Com.) genitus Johannes Ludovicus, defunctus A.C. 1665. ex Sibylla Christina Wiedensi, suscepit Estheram, Luisam Christinam (n. 1656.) & Joh. Fridericum (den. 1659.) Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobil. Part. II. p.*75.

Obersteinium, Germ. *Oberstein*, castrum Germaniæ, olim sub Comite proprio, ex familia Falckenstenia, aliàs etiam *à Dhun* cognominatâ. In hac enim cùm primus Wirichius feudum Falckenstenium, à Lotharingiæ Duce, per subinfeudationem obtinuisset, A.C. 1458. ejus nepos, avo cognominis, è tribus filiis tres lineas sevit, *Falckensteniam*, è Johanne primogenito; *Obersteniam* è Sebastiano; & lineam *in Bruch* seu *Broich*, è Philippo natu minimo, cujus pronepos Wirichius ultimus nunc marium superest. Et quidem mediam quod attinet, Philippus *de Daun* Com. *Falckenstein* & *Oberstein*, ex Anna Com. Sylvarum *in Kirburg*, genuit Wirichium *de Daun* Com. *de Falckenstein* & *Oberstein*, maritum Margaretæ Leiningensis, & ex ea patrem Melchioris *de Dhun* Com. *de F.* & *O.* quo & Margarethâ Virnenburgiâ (fil. Johannis Com.) genitus Wirichius II. *de Daun* Com. *de F.* & *O.* ex Irmgardi Saynensi (fil. Sebastiani Com. *in Seyn*, extincti A.C. 1498.) suscepit Sebastianum *de Daun* Com. *de F.* & *O.* fratrem medium Johannis & Philippi prædictorum: quo & Elisabethâ Com. Sylvarum ac Rheni (fil. Philippi Francisci Com. & Mariæ Ægyptiacæ Oetingensis) natus Philippus Franciscus, junxit sibi Elisabetham Salmensem (fil. Werneri Com. Salmæ & Reiferscheidii, qui decessit A. C. 1619.) atque ex ea progenuit Franc. Christophorum (qui obiit A.C. 1636.) Lotharium (extinctum . . .) & Mariam Sidoniam (uxorem primò Adami Philippi Com. *Cronbergici*, exin Hermanni Fortunati March. Badensis, atque ex hoc matrem Phil. Balthasaris & Mariæ Eleonoræ Sophiæ Joh. Franc. Desiderato Princ. Nassoviæ nuptæ, Matrem, defunctam A.C. 1664.) omnes *de Daun Com. de Falckenstein & Oberstein* &c. *lin. Obersteinianæ*. Idem *Part. III. pag.*22. Sed & idem Equestris familiæ nomen fuit, è qua memoratur Andreas *de Oberstein* Eques A.C. 1322. Eam clausit Wolfgangus Ernestus Canon. Moguntinus, Wormatiensis & Spirensis, extinctus A.C. 1663. cujus soror fuit Rosina, Georgii Philippi Greiffenclau *de Vollraths* Baronis uxor, ducta A.C. 1650. extincta A.C. 1658. quorum Majores ab aliquot seculis idem exhibet Spenerus *Part. ead. pag.* 44.

Obertus de Orto, Consul Mediolanensis, composuit librum secundum & tertium Feodorum, ut tradit Cujacius *lib.*1. *Feudor. in princ.*

Obesi, apud Spartanos olim infames habiti, propter jactatum senarium,

Παχῦα γαστὴρ λεπτὸν ὀυ τίκτει νόον.

V. Chabotium ad Horatium *lib.*2. *Sat.*2. Hinc *obesitati* minuendæ remedia adhibita passim occurrunt, inter quæ aceti usum eximium ostendit, exemplo Vitellii Ducis Itali, Jac. Balde *Præfat. in Satyr.* quâ *Macros* extollit. Prudenter etiam excusat Leo Byzantius, apud Philostratum *in Sophistis*, laudatque insuper idem Balde alia *Satyrâ*. Imò non alium sibi Regem Gordii olim voluere, quàm *obesum* & præpinguem, quòd ex corporis mole animi indolem dijudicarent, teste Alex. ab Alexandro *Genial. Dier. lib.*4. *cap.* 23. &c.

Obices ferrati portarum, apud Ammianum *lib.* 21. qui Græcis τοῖσδ' ἐπερχθέες μοχλοὶ, iidem sunt cum *claustris*, quæ *foribus prædusta* dicit Germanicus, in paraphrasi Arati, ubi de sidere Cassiopeæ,

Qualis ferratos objicit clavicula dentes,
Succutis & foribus præducti vincula claustri.

Aliter Græcis recentioribus ὀχεὺς σιδηροῦ & unâ voce βάλανος; sed ex ratione Vett. aperiendi claudendique diversos fuisse constat. Βάλανος enim, ut nomen indicio est, ferrum fuit glandis facie & cavum, quod in foramen seræ, h.e. lignei vectis, τῶ μοχλῶ immittebatur, & sic seram committebat januæ, ut nisi extracto eo removeri & revelli non posset sera, nec janua aperiri. Ita autem in seræ foramen incidebat βάλανος, ut totus lateret, nec erui inde posset vel extrahi, nisi immisso alio ferro oblongo, quod in cavitatem βαλάνου ita inibat, ut eam evelleret ac sursum traheret; βαλανάγρα hinc dictum. Atque hæc fuit clavis. Sed nec βάλανος, nec βαλανάγρα, locum habebat, nisi in his foribus, quæ serâ vel vecte ligneo transverso firmabantur, quem μοχλὸν Græci dicebant, Latini *Seram*: unde *obserare* & *reserare*. Ita verò solebant muniri primæ domus januæ, quæ in publicum aperiebantur, ut & urbium portæ. Ovidius,

Excute poste seram.

Interiorum autem conclavium & œcorum fores, alio munimine firmatas fuisse, verisimile est. Terentius certè de prima janua, *Ostium obsera intus*, i. obditâ serâ ostium intus occlude, μόχλωσον τὴν θύραν ἔνδοθεν; ostium enim veniebat oppugnatum miles. At de conclavi vel thalamo dicit, *pessulum ostio obdo*, ferreo *obice*, occlusisse intus significans. Cujusmodi obices ferreos, quibus interiorum membrorum domus fores occluduntur, duos ferme singulis foribus addebant, ut hodieque moris est, in superiore parte unum, in inferiore alterum. Inde apud Plautum *Aulular. Ostium intus ambobus claude pessulis*: quod de sera vel vecte sive repagulo ligneo non potest accipi, nec enim duabus seris januas muniri moris erat. Sed & alios, præter pessulos tales, *obices* ferreos affixos habuere conclavium fores, qui immissâ forinsecus clave removerentur ac succuterentur. Quod satis ostendit Homerus, de Penelope thalamum ædium intimum ultimumque aperiente, in quo pretiosa quæque cimelia recondita erant, Odyss. 21.

Ἐν δὲ κλῆϊδ' ἧκε θυρέων δ' ἀνέκοπτεν ὀχῆας
Ἄντα τιτυσκομένη.

Immissâ, inquit, *clave forium* obices *succussit ac repulit*. Nullus enim hic μοχλὸς sive vectis ligneus, sed ὀχῆες, h. e. *ferrei obices* sive pessuli, ac veruculа; quos clavis ἀνακόπτει, h. e. *sursum quatit ac repellit*, longè aliter quàm βαλανάγρα aperiens, quæ in βάλανον immissâ sursum trahendo eam eximebat, quod ἀνασπᾶν dixit Æneas &c. Diversi itaque generis claustra seu *obices* forium fuere, prout & diversæ aperiendarum forium rationes excogitatæ sunt. Lignea claustra quædam extitere, quibus in transversum obductis fores firmabantur: Latini *seram*, uti dictum, item *vectes* & *claustra*, Græci μοχλὸν & κλεῖθρα appellavere; in quibus βαλάνοι & βαλανάγραι, quarum multus apud Vett. usus, habuere locum. Et hæc communis forma olim clavium obicumque fuit: Alia solertior fuit methodus per claves Laconicas, quæ totæ intra claustrum immersæ latebant, quæque insertæ claustro & sursum cum impetu levatæ succutiebant repagula ac dejiciebant. De quibus Avienus,

——— *Sic qualem Caria quondam*
Noverat intrantem per claustra tenacia clavem.

V. pluribus hac de re disserentem Salmasium *ad Solinum pag.* 925. & *seqq.* ut & *hic passim*.

Obitus, in Eccl. Romana, Anniversarium, dies *obitus* quotannis recurrens, officium Ecclesiasticum: Gallis vulgò *Obit. Charta* Wilhelmi Betuniensis Domini A. C. 1197. in Tabulario Monasterii S. Bertini: *De cujus eleemosynæ largitione, septem speciales obitus, videlicet* Obitus *meus & uxoris meæ* —— *singulis annis fieri debent*. apud Car. du Fresne *Glossar.* Hinc *Obitarium* vel *Obituarium*, V. suprà *Necrologium*.

Oblata, apud eosdem, panis est ad sacrificium, ut ajunt, *oblatus*, *hostia nondum consecrata*, Car. du Fresne *Gloss.* Solebat nempe, apud Vett. panis ac vini copia à fidelibus spontaneâ liberalitate conferri, atque ex collatitia dape S. Cœna instrui. Unde *oblationis*, & *oblatarum* & *sacrificii* postmodum nomina. Hinc Leo IV. Pont. Rom. de *Cura Pastorali* & Ratherius Veronensis *in Synodica pag.*261. *Calicem &* Oblatam *rectâ cruce signate, id est, non in circulo & varicatione digitorum, ut plurimi faciunt, sed strictis duobus digitis & pollice intus incluso, per quod Trinitas innuitur* &c. Confectas illas processu temporis ferro calido modicâ figurâ, & ut ait Ernulphus Roffensis, *in forma nummi*, probat idem du Fresne ex nummis aliquot Regum Francorum primæ stirpis, quos descripsit Bouterouë. Liber *Ord. S. Victoriensis MS. cap.*20. *Similiter hostias de frumento electo & purissimo in alba faciat* (Sacrista) *in loco mundissimo linteis cooperto, cui duo fratres subministrent, ne aliud quàm ipsas hostias tractare cogatur: quorum unus ignem sollicitè faciat, alter verò instrumentum ferreum ad coquendas hostias teneat.* Ut porro *Oblatæ* istiusmodi ex grano purissimo, ab ipsis Monachis, cum statis ceremo-

nits & precationibus in *ferramento charactérato* fieri solitæ sint, pluribus prosequuntur Udalricus *Consuetud. Cluniac. lib. 3. cap. 13.* & Anselmus Episc. Havelberg. *Dialoger. lib. 3. cap. 18.* Super pectus defunctorum poni consuevisse, docet Anonymus in *vita* S. Cuthberti Episc. Indisfarn. *lib. 4 cap. 13.* *Postquam ergo Cuthbertus Episcopus —— abiit in viam patrum, à navigantibus ad Insulam nostram delatus, toto corpore lavato, capite sudario circum dato*, oblatis *super sanctum pectus positis, vestimenta sacerdotalia indutus, in sepulchro lapideo depositus est* &c. Atque hinc *Oblatæ* nomen inditum pani tenuissimo, ex farina & aqua confecto, adque ignem ferreis prælis tosto, Gallis *Oblée* & *Oblie*: quam vocem Casaubonus *ad Athenæum lib. 3. cap. 25.* ex Græco Ὀβελίας, id est, *panis vero vel ferro tostus* deducit. Cujusmodi *Oblatarum*, vel *Obliarum* meminit, Udalricus *Consuetud. Cluniac. lib. 1. cap. 49.* *In Quinquagesima, quia de cætero nec caseum nec ova comedimus, post vesperos ad cœnam de ipsis ovis coctis in pipere habemus generale, quod toto anno amplius non contingit, ut aliquid ad vice habeamus, præter solum panem, & si fortè sunt in promtu cruda poma vel ea quæ in ferramento characterata de conspersione farinæ tenuissima fiunt & ab hominibus Romanæ linguæ, Nebulæ, à nostratibus appellantur Oblatæ.* Monastic. Anglicanum *Tom. I. p. 149.* *Item singulis diebus Dominicis, in Quadragesima, dimidium præbendarium frumenti de granario ad* Oblatas *ad cœnam: & dimidium similiter in Cœna Domini ad idem.* Et *pag. 419.* *In crastino omnium solemnitatum, in quibus* Oblatæ *ad cœnam deferuntur, mittit Eleemosynarius singulis eorum, sicut singulis Monachis apponi solet, id est, quatuor oblatas.* In hebdomade porro Paschali, etiam in Meridie, vinum & *Oblatas* dari constituisse S. Gallum, memorat Burchardus *de Casibus ejus cap. 6.* In vigilia Ascensionis Clericis Parisiensibus, præter panes, qui *Eschaudati* dicti & vinum, tradit Odo de Sulliaco Episc. Paris. apud du Fresne. Etiam in XII. præcipuis solennitatibus, omni horâ prandii, præter placentas, *Oblatas* istiusmodi cum aliis bellariis ad cœnam ministrari consuevisse, discimus ex *Chron.* Abbat. Gemblac. *p. 534.* &c. Sed & *Obliæ* (corruptè) seu *oblatæ* etiamnum appellantur, quæ in quibusdam Ecclesiis, in Festo Pentecostes, inter Missæ majoris solennia, cum stupis ardentibus, de supremis volutionibus sparguntur in Populum. Etiam *obliæ* dictæ, *oblatarum* seu panum tenuissimorum præstationes, quæ certis diebus fiebant Dominis à vasallis subditisque suis, quæ postea in tenuem & pusillam pecuniæ quantitatem evaserunt. Gallis *Droit d'oublie.* Idem. V. quoque suprà in voce *Nebula.* Spelmanno *Oblata*, sunt panes azymi, quos olim in Ecclesia offerebant Christiani εἰς τοὺς ἀγάπας; quos si consecrabant, *Hostiæ* vocabantur. Earum frequens apud Alamannos, sed in usum profanum, confectio. Naogeorgius *lib. 4. agens de ritu celebrandi festum Ascensionis*: *Post hæc*, inquit, *dejicitur panis, quem barbara turba nuncupat* Oblatas; *cui sæpe papyrus admixta imponit pueris: fitque magno omnia risu*, V. Spelmannum *Glossar. Archaol.*

Oblati, in Ecclesia eadem, dicti infantes ac puerulí, qui à Parentibus Monasteriis in Monachos attondendi offerebantur, divinoque cultui consecrabantur, ita ut ætatem adultiorem consecutis inde discedere non licuerit, quod si fecissent, pro Apostatis haberentur. Id ex Regula Benedicti *cap. 59.* arcessitur, ubi ita legitur: *Si quis fortè de Nobilibus offert filium suum Deo in Monasterio, si puer minori ætate est, parentes ejus faciant oblationem, quam supra diximus. Et cum oblatione ipsam petitionem & manum pueri involvant in palla Altaris, & sic eum offerant. De rebus autem suis aut in præsenti petitione promittant, sub jurejurando, quia nunquam per se, nunquam per suffectam personam, nec quolibet modo ei aliquando aliquid dent, aut tribuant occasionem habendi: vel certè si hoc facere noluerint, & aliquid offerre volunt in eleemosynam Monasterio, pro mercede sua, faciant ex rebus, quas dare volunt Monasterio, donationem, reservato sibi, si ita voluerint, usufructuario. Atque ita omnia obstruantur, ut nulla suspicio remaneat puero, per quam deceptus perire possit, quod absit, quod didicimus. Similiter autem & pauperes faciant. Qui verò ex toto nihil habent, simpliciter petitionem faciant & cum oblatione offerant filium suum coram testibus.* Addit Lanfrancus, *puerum factâ priùs sibi coronâ, manibus portare hostiam & calicem cum vino post Evangelium Sacerdoti, qui Missam celebrat*; tum verò à Parentibus offerri, eaque oblatione à Sacerdote susceptâ, parentes manus pueri involvere in palla, quâ Altare coopertum est, & cujus pars anterius pendet, deinde ab Abbate suscipi. Quam rem expliciùs enarrat Udalricus *Consuetud.* Cluniac. *lib. 3. cap. 8.* Sed etiam in cunis *oblati* fuere infantes; Cujusmodi *oblationis* Formulam habemus apud Yepezium *Tom. VII. Chron. Ord. S. Benedicti* & Martinezium *in Histor. Primat. lib. 3. cap. 22.* ubi de Sanctio Ramirezio Rege Aragonum. *Vos igitur*, Confratres mei, *de Sancto Pontio, misereminí amantissimo filio meo Ranimero; quem dono & offero Deo & prædicto cœnobio, eâ viz. devotione & fide, quâ obtulit Abraham filium suum & Anna Samuel filium suum Sacerdoti Eli, in conspectu Dei, quatenus in Templo Dei semper deserviat, atque ejus exemplo & vitâ ac doctrinâ provocatus, nec non precibus prædicti filii mei ac vestri, adjutus valeam pervenire ad virentis Paradisi gaudia.* Istiusmodi autem puer *oblatus*, ut ex dicta Benedicti regula patet, omni Parentum successionis spe privabatur, ne ad seculum rediret, & revera exhæredari jubebatur: quod disertè docent verba oblationis, apud Richardum Mon. Eremi S. Mariæ in Helvetia; ubi Parens, *Promitto*, inquit, *per virtutem in secula, quia nunquam do illi hæreditatem suam, aut aliud quidquam: sed exhæredo illum* &c. Licebat tamen Parentibus Monasterio aliquid in eleemosynam, *pro mercede sua*, id est, exponente du Fresne, in spem divinæ remunerationis offerre, quod ferme semper factum istiusmodi Oblationum formulæ docent. Sed & pueros, istius Parentum oblationis vi, ita Monasterio fuisse alligatos, ut ab eo recedere, & ad seculum reverti neutiquam iis licuerit, ex laudato *cap.* colligitur. Quod etiam de Sanctimonialibus *oblatis*, statuit Lanfrancus *Epist. 32.* Unde Concilio Matisconensi I. c. 12. talis, si post aliquod tempus inde egressa conjugium contraxisset, *usque ad exitum cum ipso, qui se hujusmodi consortio miscuerit, communione privata*, legitur. Aliud de *Oblato* Monasterium relinquente, habes apud Petr. Damianum *lib. I. Epist. 9. pag 29.* Vim tamen hanc à Parentibus liberis illatam improbant plerique, atque in iis (ut omittam *Novellam* Majoriani Imp. de Sanctimonialibus) Gaudentius Episc. Brixiensis *tract. 8.* *Imperare quidem perpetuam continentiam non possunt* (Parentes) *quia res esse noscitur voluntatis* &c. Quod fortè causæ fuit, cur in Concilio Aquisgranensi fuerit cautum *can. 36.* ut pueri oblationem à Parentibus factam, *tempore intelligibili*, id est, cùm ad discretionis ætatem pervenissent, confirmarent. Imò non defuere, qui simoniæ damnarent eam exactionem, quam Monachi faciebant, pro susceptione puerorum in Monasteriis, quam vetant præ cœteris Capitulare II. an. 789. c. 15. & Capitul. Francofordiense an. 794. c. 14. uti habet C. du Fresne, apud quem plura hanc in rem vide in *Glossar.* De infantibus verò à Parentibus Deo oblatis in V. Testam. Isaaco, Simsone, Samuele suprà, in voce *Nazirans.*

Oblati Curiæ dicebantur, ut cui naturales essent nati, per oblationem Curiæ legitimarentur *§. si igitur in Auctor. quibus mod. nat. effic. sui*, cùm prius hoc idem Theodosius statuisset. Cùm enim Curialium Ordo amplissimus, olim tam in municipiis, quàm Coloniis, ad pessimam conditionem esset redactus, temporibus Leonis & Majoriani, idque propterea, quòd cùm inter alia onera hoc quoque sustinerent, ut tributa omnia exigerent, ita ut quæ à tenuioribus præstari non possent, ipsi de suo penderent: multique proin patrias desererent, Natalium splendore neglecto, ac occultas latebras & habitationes eligerent juris alieni; Imperatores conati huic morbo providere, statuerunt, ut naturales filii per *oblationem Curiæ* legitimarentur. Aldobrand. *ad tit. Inst. de Nupt. §. aliquando autem.*

Oblati Monasteriorum, *qui se ac sua, vel majorem partem bonorum suorum, sine fraude ac dolo, Monasteriis ipsis sponte ac liberè obtulerunt*, ut est in *Epist.* Bonifacii VIII. A. C. 1296. apud Waddingum. Concil. Lateranense IV. *cap. 57.* *Hoc autem de illis Confratribus intelligimus, qui vel adhuc manentes in seculo, eorum ordini sunt* oblati, *mutato habitu seculari; vel, cui inter vivos sua bona dederunt, retento sibi, quandiu in seculo vixerint, ususfructu.* Atque hi quidem ii sunt, qui *Donati*, sic nuncupati, quòd se totos & bona sua Monasteriis *donarent ac offerrent.* Ait autem Petrus de Bouteriis, discrimen esse, inter *Professionem* & *Offersionem*: illam esse abnegationem propriæ voluntatis, vitam activam abnegantis & contemplativam eligentis; istam, esse personæ, rei vel rerum alicui domino vel loco religioso factam oblationem. Atque ita *Professionem* intelligit propriam esse Monachorum, cùm *Oblati* ex ipsa oblatione admissa, nulla præviâ probatione factâ, tantummodo obedientiæ professione; in *Oblatorum* & *Donatorum* ordinem reciperentur. Quidam tamen Monasteriis, cum bonis suis universis, vel eorum parte aliqua, ita se offerebant, ut Monachicam vitam amplecterentur & ad professionem admitterentur, reveraque in posterum Monachi essent: cujusmodi oblationis formulam exhibet Rollandinus, *Obtulit personam suam Deo & D. Antonio clausis manibus se intra manus venerabilis Patris D. Abbatis, recipientis vice & nomine ipsius Ecclesiæ; & pro se & suis successoribus dans & ponens, nec non & promittens & profitens stabilitatem, conventionem & obedientiam debitam, secundùm Regulam Ordinis* &c. Sacramentum eorum, quo Monasteriis seseobstringebant, exhibet Jac. Petitus post *Pœnitentiale Theodori pag. 500.* Interdum verò eâ conditione sese Monasteriis offerebant, ut in ordinem Monachorum admitterentur, si luberet, ac interim *Donatorum* & *Oblatorum* vice haberentur: Sed id potissimùm spectabat Viros Nobiles, quod præ cœteris docet *Charta* ex Tabulariis Regiis Provinciæ descripta à C. du Fresne, cujus initium: *Notum sit omnibus præs. & fut. quòd anno Dom. Incar. 1209. mense Decembri, ego Guilielmus D. G. Comes Forcalcar. filius quondam Geraldi Amici —— dono animam meam & corpus meum —— Domui Militiæ Templi, hunc in modum, quòd si ad religionem venire voluero, ad religionem Templi veniam & non ad aliam —— Si verò in seculo me vitam finire contigerit, in Cimiterio Domus Templi sepeliar. Promitto equidem dare prædicta Domui Templi & Fratribus ad obitum meum —— equum meum & duas alias equitaturas & omnia arma mea completa,*

ligna

ligna & ferrea, quæ uni Militi sunt necessaria, & 100. marcas argenti. Præterea, dum in seculo vixero, singulis annis ad Festum Nativitatis Domini præfatæ Domui Templi & Fratribus 100. *sol. Gall. pro recognitione hujus donationis dare promitto —— Et nos Frater P. de Montecauto Magister, cum consilio & voluntate Fratris* II^rr. *Catelli & aliorum Fratrum, recipimus vos —— in DONATUM & confratrem nostræ Domus & in universis beneficiis, quæ in Domo Templi fiunt vel fient usque ad finem citra mare, vel ultra, bonam vobis concedimus portionem* &c. Ea autem *Oblatorum & Donatorum* erat conditio, ut ex familia Monachorum censerentur, Abbati obedientiam profiterentur & victum vestitumque ab iis consequerentur; cùm viz. in Monasteriis degebant ac deserviebant. Quo in statu etiam habitum formâ & colore diversum à Monachorum cœterorum veste deferebant. Nonnunquam verò Monasteriis ac Ecclesiis ita sese offerebant, donabant ac mancipabant, ut ipsi ac eorum progenies pro servis Ecclesiæ deinceps haberentur, dimissâ ingenuitate ac libertate. Cujusmodi *Oblationis* in Tabular. Vindocinensi *Chartam* his verbis conceptam idem du Fresne exhibet: *Cùm sit omni carnali ingenuitate generosius extremum quodcunq; Dei servitium —— ego Reynaldus —— cùm me ab avis & atavis naturaliter liberum conditio humana protulerit —— spontanea meâ voluntate meipsum, uxoremq; liberos, in servitium trado S. Trinitatis & Fratrum hujus loci, reputans me ab hac die inante, sicut unum quempiam de servis eorum, ad faciendum de me & rebus meis, quidquid eis salvâ justitiæ lege placuerit —— pro salute animæ meæ* &c. Atque tum, in servitutis ultro susceptæ signum, *quatuor denarii* offerebantur. Et hinc *Oblati* tales *Servi de quatuor nummis* appellati videntur. Spectabant autem fortean hi quatuor nummi seu denarii centum totidem denariorum, qui quotannis pensitari solebat, ab ejusmodi servis & *Oblatis* Ecclesiasticis, uti colligere est ex Joh. Roberto *in Histor. S. Huberti* &c. Præterea servitutem hanc Ecclesiasticam subeundi alius quoque ritus erat, *collo sc. campanæ fune innexo*: Ita enim *Reynaldus —— obtulit Deo & S. Trinitati omnia sua atque semetipsum ad servum —— Quod priusquam fecit, in Capitulo, ac deinceps statim in Monasterio* (Vindocinensi) *involvens juxta morem collum suum chordâ signi —— A. C.* 1079. in *Ch.* alia ejusdem Tabularii. Imò *Charta* 440. Ingelbaldus quidam, loco eidem S. Trinitatis se in servum traditurus, in facti memoriam, utroque ritu defunctus legitur, & *quatuor* denarios *de capitagio* suo, *sicut mos erat secularis talia facere, super Altare Dominicum prædicti loci imponens, funem quoq; signi collo suo devotè circumplicans, chartam scribi istam postulavit* &c. Sed & ita quandoque Ecclesiis & Monasteriis sese offerebant & donabant sub annuo censu, ut libertatem & ingenuitatem non dimitterent, imò eam disertis & expressis verbis retinerent. Quam in rem V. complura apud C. du Fresne laudatum *in Glossar.* De jure verò Regum Franciæ ponendi *Oblatos* in Monasteriis, V. Chopinum *de Sacra Polit. lib.*3 *tit* 2. *n.*12 13 14. 15. & *tit.*5. *num* 14. 15. Causas istiusmodi *Oblationis* suggerit *Capitul.* Caroli M. *lib.* 1. *c.*120. *Liberorum hominum, qui ad servitium Dei se tradunt, non tam causâ devotionis, quàm exercitûs, seu aliarum functionum vitandarum causâ* &c.

Oblatio, Hebr. מִנְחָה, una ex tribus primariis Sacrificiorum Vet. Testam. speciebus, è frugibus erat, constabatque è simila; cui affundebatur oleum, addebanturque thuris odores. Unde acceptum pugillum, cum universo thure, adolebat Sacerdos Jehovæ; reliqua ipsi cedebant, Levitici *cap.* 2. *vers.*1, 2, 3. propter quæ dona thurea, *Mincha* istiusmodi seu *Oblatio*, gratissimum Deo erat *suffimentum memoriale.* Nefas autem erat istiusmodi donis *mel*, aut *fermentum* admiscere, Levit. *cap* 2. *vers.* 11. quod Judæi, propter Idololatras, factum hariolantur; cumque illi rebus istis ad sacrificia uterentur, Deum contrariis ritibus placari voluisse: Apostolus verò ad mores refert 1. Corinth. *cap.*5. *vers.* 7, 8. E contrario omne munus sale saliendum erat, Levit. *cap.*2. *v.* 13. quod similem fidei ac sinceritatis imaginem habebat; & sacrificia nostra ritè condienda & à corruptione custodienda esse docebat: quò Deo placere ac ipsi immortalitatis (cujus Sal emblema erat, Numer. *cap.* 18. *vers.* 19. & 2. Chron. *cap* 13. *vers.*5.) evadere participes possimus, V. Coloss. *cap.*4. *vers.*6. Ephes. *cap.*4. *vers.*29. & Matth. *cap.*5. *vers.*13. &c. Aliquando verò vox in genere pro *Sacrificio*, apud Latinos sumitur. In Nov. Testam. ubi sacrificiorum propriè dictorum, post semel *oblatum* DOMINUM nostrum, usum nullum superesse, ex ad Hebræos discimus, in Liturgiis antiquis & apud Patres, τὰ δῶρα vel τὰ ἅγια δῶρα, appellantur *Oblationes* panis & vini, ad sacram communionem, in Ecclesia veteri solitæ offerri: è quibus ad consecrationem, in usum Eucharistiæ, quantum satis esset, sumere, moris primitus fuisse, Justinus aliique testantur. Quam ob causam, in Græcorum monumentis, τὰ ἅγια δῶρα vel τὰ προκείμενα δῶρα aut simpliciter τὰ δῶρα, vel τὰ ἅγια, pro ipso corpore Christi mystico accipiuntur: vel propter jam factam consecrationem, vel propter futuram. Nam in Liturgia Chrysostomi nondum facta erat consecratio, cùm ait Sacerdos in prece mystica: Ἀξίωσον προσενεχθῆναί σοι ὑπ' ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ ἀναξίου δούλου σου τὰ δῶρα ταῦτα; *Da, ut à me peccatore & indigno servo tuo, hæc dona tibi offerantur.* Ubi per *dona* quid intelligat, declarant sequentia, Σὺ γὰρ εἶ ὁ προσφέρων καὶ ὁ προσφερόμενος, *Tu Christe idem es qui offers & qui offerris.* Commemorationem enim unici Christi sacrificii, in cruce *oblati*, vocabant *Sacrificium*, & aliquando *Sacrificium commemorationis*, aliquando *Sacrificium corporis Christi*, ut infrà videbitur. Igitur τὰ δῶρα etiam, sive ante consecrationem, sive post, pro ipso corpore Christi mystico, quod dicebatur *offerri* per commemorationem veræ illius *Oblationis* semel factæ, usurpantur Patribus. Inde factum, ut *Dona* acciperent, pro ipsa cœna Domini. Idem namque est locis sexcentis apud Patres, μεταλαμβάνειν τῶν ἁγίων δώρων, *& participare S. Cœnæ.* Atque hæc locutio ità fuit in Ecclesia Græca usu trita, ut Balsamon ad *Can.* 19. Concilii Carthagin. vocem & pueris fidelium notam, *Eucharistia*, per istam interpretetur: Δῶρον, inquiens, ἡ εὐχαριστία ἤγουν τὰ ἅγια δῶρα, in qua appellatione quantum lateat significationis occultæ, declarat Nicol. Cabasilas *Expos. Liturg. cap.*2. Sed & alias ob causas Sacramentum hoc *Donum* dixere Patres, quas congerere hic instituti non est nostri. Dicam saltem, & Regenerationem, & Baptismum quoque, imò ipsum Spiritum S. unicum tanti mysterii effectorem, non rarò hac appellatione apud Patres venire. Hinc Paschasius *lib. de Corp. & Sang. Dom.* negat, malos corpus Christi vere accipere; quia non accipiant Donum, id est, Spiritum S. Nec hoc omittatur, Eucharistiam appellari τὸ Δῶρον, eandem ob causam, propter quam dicitur & Sacrificium; quia viz. est commemoratio sacrificii semel à Christo oblati. Sic recipe in Liturgiis, ut in ea, quæ habetur in Clementis *Constitution. lib.*8. *cap.*13. Ὑπὲρ τοῦ δώρου τοῦ προσκομιζομένου Κυρίῳ τῷ Θεῷ δεηθῶμεν, ὅπως ὁ ἀγαθὸς Θεὸς προσδέξηται αὐτὸ, διὰ μεσιτείας τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ. *Oremus pro dono quod Domino Deo offertur; ut Deus pro sua bonitate illud suscipiat, per intercessionem Christi ipsius.* Ubi Donum sive Sacrificium, est symbolum corporis Christi, quod sumitur in sacra illa actione, ad celebrandam memoriam mortis Christi. Quo sensu Patres simpliciter usurpant τὸ Δῶρον, aliquando τὸ τίμιον Δῶρον, aut τὸ ἱερὸν καὶ μυστικὸν Δῶρον, ut in Chrysostomi *Tom. I. pag.*916. Atque ita accipiendum in Niceni Concil. *Canon.*5. quo loco jubetur, Synodum haberi ante Quadragesimam; ἵνα πάσης μικροψυχίας ἀναιρουμένης τὸ καθαρὸν δῶρον προσφέρηται, *Ut omni simultate sublatâ Donum purum offeratur Deo.* Ubi verum est, quod quidam scribunt, allusi ad præceptum Domini, apud Matthæum *cap.*5. *vers.*23. sed & illud verissimum, appellatione *Doni* hic Pascha & S. Eucharistia intelligi, ac ut Patres loquebantur phrasi Metonymicâ, *Sacrificium Christianorum.* Quem vocis usum non attendit Consalus *Ponce de Leon*, Interpres *Physiologi* Epiphanii, isto loco *cap.* 5. Πίε ὕδωρ ζῶν, τουτέστι, τὸ ἅγιον Δῶρον· κοινωνῶν γὰρ ἐν μετανοίᾳ ἀνακαινίσει σεαυτὸν λοιπὸν διὰ τοῦ αὐτοῦ, καὶ θανατωθήσεται ἡ ἁμαρτία, *Bibe aquam viventem, id est, sanctum donum: Nam communicans cum pœnitentia, per ipsam te in posterum renovabis & morti dabitur peccatum.* Et per se clarum est in Græcis Patribus versato, τὸ Δῶρον hic esse Cœnam Domini: quod proxima vox *communicans* manifestò ostendit, &c. Plura hanc in rem V. apud Isaac. Casaubonum *Exercitat. XVI. num.*52. Eandem ob rationem, προσφορὰν vocari hoc Sacramentum, deprehendimus Concil. Laodicen. *can.* 58. unde ad Latinos *Oblationis* vox transiit, pro eo quòd Græcos *Sacrificium Christianorum* appellasse, diximus. Aliàs in genere *Oblationes* appellantur, quæcunque à piis fidelibusque Christianis offeruntur Ecclesiæ, sive res soli sive mobiles sint: nec refert, an legentur Testamento, an aliter donentur; atque hoc sensu voce usus est Ulpianus *cap.*5. *tit. de Donat. int. Vir. & Uxor.* Veteres *Offerumenta* vocarunt, auctore Festo. Plures vocis hujusce acceptiones, V. apud C. du Fresne *in Glossar.* & Macros Fratres *in Hierolexico* &c.

Oblationarius, in Ecclesia Romana, Subdiaconus, interdum & Diaconus dicitur, ad cujus ministerium pertinebat, *Oblatas*, panem sc. & vinum, Pontifici missam celebranti è Patriarchio deferre, easque offerre Archidiacono. *Ordo Rom. Et suscipit* (Pontifex) *oblatas de manu Presbyterorum ac Diaconorum, quibus licitum est accedere ad Altare: deinde Archidiaconus suscipit oblatas datas de* Oblationario *& dat Pontifici. Et alibi, Ornato verò Altari tunc Archidiaconus sumit amulam Pontificis de Subdiacono* Oblationario *regionario & refundit super colum & in calicem.* Anastasius *in Gregorio III. Disposuit, ut in Cœmiteriis —— Romæ, in diebus Natalitiorum, eorum luminaria ad vigilias faciendas & Oblationes de Patriarchio per* Oblationarium *deportentur ad celebrandas missas* &c. In *Histor. Translationis* S. Sebastiani *n.*27. *Oblationario itaq; vocato, cujus erat sortis, ex Rom. consuetudine, aperire sepulchrum* &c. Anastas. Bibl. *ad VIII. Synod. art.* 1. ubi Δεσπότης τῶν ὑποδιακόνων apud Græcos occurrit, subdit, *Quem Romani* Oblationarium *vocant.* Aliàs Græcos Προσφοράριους hujusmodi homines vocasse, docet Carolus du Fresne *Glossar.* Aliud quid *Oblatores* sunt, Ammiano *lib.* 19 memorati, Gr. Συντελεσταί, qui *offerre* dicebantur, cùm tributa inferebant &c.

Oblativa Auguria, dicta Romanis sunt, quæ non poscebantur: Adeoque nihil adferre, & temerè emissa esse, aut sine in-

tentione

tione suâ quadam concitatione putabantur prorupisse, nisi commotos & velut perculsos animos ita afficerent, ut ad se pertinere assentirentur: Si hoc negarent, nihil se percipere aut experiri eorum, quæ illa prænuntiarent, ex Augurum disciplina persuasum habebant & in potestate nostra positum affirmabant, auspicia non petita amplecti aut recusare. Opponebantur illis *Imperativa*, quæ suscitari divinitus & rarò fallere, ac sese ipsa asserere atque explicare observatione, constantiâ & æqualitate suâ putabant, Joh. Rosinus *Antiqq. Rom lib.3.cap.9.*

Obligare, terminus Magiæ peritorum. Unde *Obligatores*, qui ligamentis Magicis ad morborum sanationes utuntur, *in Capit.* Caroli M. *lib.1. c.64.* Adde *Capitul.* 1. ejusdem Imp. incerti anni *cap.40.* Apud Apulejum *de Herbarum virtut. cap. 15. num. 3. Si quis ad mulierem non poterit affectari obligatus.* Id est, maleficio & veneficio incantamentoque alligatus, detentus, devinctus & impeditus, quò minùs *affectetur*, id est, afficiatur, stimuletur, commoveatur & accendatur ad cupiditates & libidinem. Germani vocant *Nestel knüpfen.* Cujusmodi *Obligationis* exemplum insigne, præ cœteris, habes, apud Guibertum *de Vita sua lib. 1. cap.11.* & 17. V. suprà in vocibus *Defigere*, *Ligula*, *Nodus Veneris* &c.

Oblinere os, apud Plautum, quod propriè iis convenit, qui non faciei partem de consueto more liniebant, sed os totum. *Lini* enim moris erat delicatos olim, vel ad candorem nitoremque cutis conciliandum, vel ne citò barbati essent. Sic Suetonius de Otone narrat, *faciem quotidie pane madido linere consuetum, idque instituisse à prima lanugine, ne barbatus unquam esset.* Et Martialis de Muliere,

> *Deque coloratis nunquam lita mater Etruscis.*

Ubi *coloratos Etruscos* vocat τοὺς ἡλιοκαεῖς, *Sole perustos*, & *mulierem nunquam litam*, quæ faciem medicamentis nunquam induxerit, ad candorem servandum & Solem cuti defendendum, ne coloraretur. Cujusmodi medicamenta, quæ præstabant, ne Sole læderetur facies, vocabantur Cosmetis εἴδη προφυλακτικὰ προσώπου, eaque omnia erant ἐπίχριστα: sicut illa, quibus nitor aut candor parabatur in facie, κοσμητικὰ ἐπίχριστα λαμπρυντικὰ, & σμήγματα προσώπου στιλβωτικά. Sed & faciem linebant, ut cutis tenderetur, cujusmodi medicamenta Græcis τεινόδερμα & τειναδέρματα, Latinis *Tentipellia*, appellabantur. Et quidem, cùm dicit alicubi Tibullus,

> *Quid fuco splendente genas ornare?* ——

per *fucum splendentem*, τὸ ἐπίχριστον λαμπρυντικὸν intelligit. Sicut ἐπίπλασμα προσώπου λαμπρυντικὸν Juvenalis, cùm ait,

> *Sed quæ mutatis inducitur atque fovetur,*
> *Tot medicaminibus, coctæque siliginis offas*
> *Accipit & madidæ, facies dicetur, an ulcus?*

Ut & paulò post.

> *Et pressum in facie digitis extendere panem.*

Item,

> *Interea fœda aspectu ridendaque multo*
> *Pane tumet facies.*

Ubi vetus Interpres, *medicamen ad tendendam faciem, vel cutem magis* &c. Alia autem erant καταπλάσματα, alia σμήγματα, quibus utebantur ad faciem poliendam. Sublatis enim cataplasmatis smegmata adhibebant; id quod observavit idem Poëta, in illa divina *Satyra* adversùs sequiorem sexum, ubi eleganter καταπλάσματα vocat *tectoria*:

> *Tandem aperit vultum, & tectoria prima reponit,*
> *Incipit agnosci.*

Panem intelligens, quo madido faciem linebant, ac veluti tectorio quodam inducebant, τεινωτικῷ καὶ στιλβωτικῷ τοῦ χρωτός: quod tectorium seu cataplasma abstergebant smegmate ex lacte asinino, cùm ad mœchos irent. Idem,

> —— —— *ridendaque multo*
> *Pane tumet facies, aut pinguia poppæana*
> *Spirat, & hinc miseri viscantur labra mariti.*
> *Ad mœchum lotâ veniunt cute.*

I. lomento expolitâ vel smegmate, ἐπιχρίστῳ sublato: ad quam rem idem postea lac asininum memorat. V. quoque Aëtium *lib.7.* ubi omnia hæc σμηγμάτων genera enumerat & nominat σμήγματα προσώπου, ῥύμματα, στιλβώματα, τεινώματα & alias similes saponum & lomentorum species, quibus qui utebantur, tam ad faciem, quàm ad reliquum corpus, extergenda polienda & nitidanda, *lini* propriè dicebantur. Æl. Spartianus *in Adriano. Corrupisse eum Trajani libertos, curasse delicatos, eosdemque levisse, per ea tempora, quibus in aula familiarior fuit, opinio multa firmavit.* Ad quem locum, quòd addit Casaubonus, etiam linere faciem consuevisse Vett. ad oculorum ὑπογραφὰς, vel ad glabritiem ac lævigationem, reprehenditur à Salmasio, aliter faciem, aliter oculos inungi solitos, & utrumque diverso fine, asserente. Sed & quidam, ut nævos occultarent, faciem linebant: ut ille apud Martialem libertinus frontem literatus,

> *Et numerosa linunt stellantem splenia frontem:*
> *Ignoras, quid sit? Splenia tolle: leges.*

Hinc itaque orta, *linere aliquem*, pro καταλείφειν, apud Hieronymum *in Ezech. lib.7.* *Os sublinere*: quod de eo propriè dicebant, qui simulans se os alicujus linere ad decorem, uti mos fuit, contra & secus quam consuetudo erat, os illi ridiculis picturis detur pabat, ut qui olim gryllum pingebant: Et *os oblinere*, apud Plautum, de quo dictum &c.

Obliquare visus, apud Papinium Statium *Achilleidos lib. 1. versu 323.* de Achille,

> *Mutatur, lætumque rubet, visusque superbos*
> *Obliquat* ——

amoris indicium. Unde vetus Schol. *Cùm heroicum*, inquit, *& virile ante sustineretur, nunc obliquato visu, remittit austeritatem & assensum fatetur.* Sic de amore correpto suo Leandro, Musæus:

> Λοξὰ δ' ὀπιπεύων δολερὰς ἐλέλιξεν ὀπωπάς.

Apollonius de Medea *lib. 3.*

> —— —— ἐπ' αὐτῷ δ' ὄμματα κούρη
> Λοξὰ παρὰ λιπαρὴν σχομένη θηεῖτο καλύπτρην.

Ipsum Amorem σιμὰ γελῶν dicit Meleager *Antholog. lib. 7.*

> Ἔστι δ' ὁ παῖς γλυκύδακρυς, ἀείλαλος, ὠκύς, ἀθαμβής,
> Σιμὰ γελῶν, πτερόεις, νῶτα φαρετροφόρος.

Et versatiles amore perculso oculos adscribit Nonnus *lib. 35.* de Morrheo, quem vide. Addit autem *superbos visus* Statius, propter non penitùs abjectum fastum, qui naturâ insigniorem nobilitatem comitatur. Sic puella Bucolum *obliquis* intuebatur, contemnens eum & ob raptum osculum despuens, apud Theocritum *Idyllio* 20. &c. Idem v. & verecundiæ signum. Statius iterum *Thebaid. lib. 1. versu 675.*

> *Dejecit mœstos ex templo Ismenius heros*
> *In terram vultus, taciteque ad Tydea læsum*
> *Obliquare oculos* ——

Invidiæ porro & tacitæ obtrectationis. Idem *Thebaid. lib. 12. versu 536.*

> *Atthides* obliquæ *secum mirantur operto*
> *Murmure* ——

Et Horatius *lib. 1. Epist. 14.*

> *Non istic* obliquo *oculo mea commoda quisquam*
> *Limat* ——

Cujusmodi oculum πονηρὸν, *malum*, vocat Dominus noster, Matthæi *cap.20. versu 15.* V. plura de voce hac, apud Casp. Barthium *Animadversion. ad Papinium Statium* passim, inprimis ad *l.1. Sylv.2. vers. 27.*

> —— *Obliqui carminis astus.*

Obliviosa Lex, apud Corn. Nepotem *Thrasybulo.* V. suprà *Amnestia.*

Oblivium, Gr. Λήθη, nomen castri in Perside, sic dicti, ut ait Procopius *de bello Persic. lib.1. cap 5.* quòd de illo, qui eò esset conjectus, mentionem unquam fieri ex Lege vetitum, pœna etiam capitalis illis posita esset, qui ejus nomen protulissent. V. quoque Theophylactum Simocattam *lib.3 cap.5.* Leontium in *Vita* S. Johannis Eleemosynarii, Agathiam *pag. 138.* Theophanem *pag.220.* & Miscellam *lib.17.* Simili nomenclaturâ postremos Imperatores Byzantinos carcerem habuisse, docemur ex Nicephoro Gregora *lib.9* & Pachymere *lib 3 cap.38.* qui illud Nicææ fuisse asserit, in quem amandari soliti Proceres, alicujus delicti rei. Cujusmodi locorum imitatione carcer Episcopi Parisiensis, vulgari idiomate, *Oubliette* dictus videtur, quòd, qui in eum conjicerentur Clerici, quasi *obliti*, in eo diutiùs detinerentur, apud Froissardum *Volum.11. cap. 84.* Guilielm. Episc. Tornacensem *Histor. Velleris Aur.* & in *Chron.* Flandr. *cap. 86.* ubi de Henrico *de Malestroit*, laudatos Carolo du Fresne *Glossar.*

Obnoxiatio & *Charta obnoxiationis*, in Formulis medii ævi interdum spectat bona ipsa, interdum personas. Prioris generis extat formula, apud Marculfum *lib. 2. form. 9.* qua Pater, qui bonorum, quæ uxori suæ præmortuæ dederat, usumfructum à filiis accipit, eâ conditione, ut villas alias ex suis bonis illis *obnoxiet pro ipso usu*, ita ut ea vendere aut alienare ei non liceat, sed in filiorum arbitrio & potestate remaneant. Cui adde formul.9. ex Baluzianis. Alia Obnoxiationis species fuit, cùm quis præ inopia, necessitate ac infirmitate, pecuniam aut bona alia in victum accipit, eoque nomine libertatem suam commodanti *obnoxiat*, ita ut, velut de quolibet mancipio proprio, ipsi commodanti facere liceat, potestatemque habeat debitorem *vendendi, commutandi & disciplinam imponendi*, ut est in Formulis secundùm Legem Rom. Et quidem in *Capitul.* Theodori Cantuariens. *cap.12. Homo tredecim annorum seipsum potest servum facere.* Exemplum rei hujus antiquissimum in Ægyptiis habemus, qui durantibus annis inopiæ & fame ingravescente, Pharaoni, post jumenta & agros, seipsos mancipasse leguntur, in Historia sacra Josephi Patriarchæ. Licuisse verò etiam Patri, urgente necessitate, filium in servitutem dare, docent Novella 1. Valentin. & *l. un. de Patr. qui fil. distrax. l. un. de His qui sanguinol.* & *l. 2. de Alim. quæ inop. Parent.* quæ observavit Jac. Gotofridus *ad d. l. un. de Patrib. qui fil.* &c. His autem servis nati, in tali servitio, liberi erant, uti discimus ex *Edicto* Pistensi *c.34.* Sed nec semper seipsos vendebant, verùm per alios vendi patiebantur, tanquam originarii essent servi, de quibus hæc sancit Lex Wisigoth. *lib.5. tit.4. §.10. Ingenuum qui se vendi permiserit & pretium cum venditore*

imperitus sit, ut circumveniret emptorem, in servitute permanere debere, posse tamen pretio dato redimi & in pristinam libertatem asseri, vel à se vel à Parentibus. Quo spectant illa Gregor. Turonensis *l.* 3 *cap.* 15. *Venimeetum & venundaa me in domo barbari illius, sitque tibi lucrum pretium meum*, &c. Ne proin hujusmodi fraus contingeret, Lege Longobardorum sancitum est *lib.* 3. *tit.* 9 §. 5. ut *in publico, per antiquam consuetudinem*, id perageretur, scilicet in Curia, coram Magistratibus. At Saxonum Lege, nulli se in servum dare poterat, reclamante hærede: ita *Speculum* Saxonicum *lib.* 3. *Art.* 32. §. 4 *art.* 42. §. 9. Diversis porro modis quis sese in servum *obnoxiabat*. Interdum enim, ut pretium sui acciperet, ut in *Formul. cit.* Interdum a mortis periculo liberatus, ob crimen aliquod perpetratum, ei à quo *compositio* exoluta fuerat, cum is, se solvendo non esset, sese in servum addicebat. Præterea aliquis in servum ad vitam suam sese dabat, cum pecuniam, in quam condemnatus fuerat, pro restitutione aliqua, non haberet quam transsolveret. Denique, si quis rem furatus fuerat, donec compositionem exsolvisset, in dominium illius, cujus res erat, transibat, *brachio in collum posito & per comam capitis sui*, ut est in Formulis patentalibus *cap.* 26. Sic Lege Ladislai Hungar. R. *lib.* 2. *cap.* 11. & *lib.* 3 *cap.* 5. Nobilis, qui domum alterius invasit aut illius uxorem flagellavit, si mulctam decretam solvere non possit, talo capite vendi jubetur. Adde, quæ in hanc sententiam habent Lex Bajuvar. *tit.* 1. *cap.* 11. *tit.* 2. *cap.* 1. §. 5. & varia Capitularia laudata Carolo du Fresne *Glossar.* Nec non quæ hic ipse notavit *ad Cinnamum p.* 485.

Obnuntiare, apud Suetonium *Julio cap.* 20. *Lege autem Agraria promulgata* obnuntiantem *collegam armis foro expulit. Ac — in eam coegit desperationem, ut — domo abditus nihil aliud quàm per edicta obnuntiaret*: Dioni est [illegible], *ferias indicere*; quod caute accipiendum. *Obnuntiatione* enim fiebat quidem dies nefastus & comitialis esse desiit, non fiebat tamen festus, neque Ἑορτάσιμος. Melius itaque idem alibi *obnuntiare* vertit [illegible], *præmonere se illa die de cælo servaturum, ad capiendum auspicium*. V. Casaubonum *ad locum Suetonii*.

Obodes, Rex & Deus Nabatæus, V. suprà *Dysares*.

Obolus, Græce ὀβολὸς, nummi genus minutum. Nomen tulit, quod Atheniensium nummus ὀβελὸν *obelum* incusum ostentaverit: an potius à figura *obeli*, quam primitus habuit. Ita enim Eustath. *in Iliad. α.* [illegible] Οὕτω [illegible] ὀβολοὶ [illegible] δραχμή [illegible] χεῖρ. Οἱ δὲ [illegible] ὀβολοὺς [illegible], id est, *Obelum ferri quandam lamellam dixere, figuram quidem obeli habentem, non usque quaque tamen desinentem in acutum. Ita autem crassa hæc obeli lamina erat, ut sex illorum manum implerent, unde Drachma dicta* Obolorum *istiusmodi hexas, quod manus tot eorum comprehendere, esset. Postea, ut par erat*, Oboli *hi humiliores & tenuiores sensim facti sunt, ut illi, qui Folles vocantur, inde prodierint*. Apud Athenienses itaque sexta pars drachmæ erat: quemadmodum ipse sex æreolorum, æreolum autem sex minutiarum, vel, ut alii, septem fuit. In ponderibus *Obolus* sunt tres siliquæ, quæ faciunt grana 12. Vocab. Vet. *Obolus dimidius scrupulus, qui pensat siliquas tres*. Nam τὸ γράμμα (*scrupulum* seu *scriptulum*) continet Ὀβολοὺς tres. Plin. *Drachma Attica Denarii argentei habet pondus, eadem sex obolos pondere efficit, obolus* 10. *chalcos*. Franc. Gouldmannus *Diction.* Ejus quartam partem [illegible], sumtum fuisse sufficientem, quo in hospitio quis se procurare posset, narrat Polybius *l.* 2. Fuit [illegible] semissis: In quem locum Gronovius, Polybium vulgato more rotundandi numerum usum, & pro semisse sextante vel duobus trientibus, qui faciunt 8. uncias, ipsam quartam *Oboli* partem, semissem nempe sive [illegible] dixisse, contendit. *Drachmam enim, inquit concepit pro denario* 16. *assium* (qualis tum erat.) *Quum Drachma* 16. *æstimatur assibus*, Obolus *æstimetur oportet duobus assibus cum semisse & sextante sive octo unciis vel besse. Sic* [illegible] assem & trientem, sive 4 uncias: *quadrans* Oboli *semissem* [illegible] *implebat. Vel sic: Drachma sex habet* obolos, Obolus *octo chalcos ergo Drachma* 48. *chalcos. Denarius habet duos victoriatos.* 4. *sestertios.* 8. *dupondios, asses* 16. *Ergo victoriatus* 3. Obolos, 24. *chalcos*; *sestertius* Obolû *& hemiobolion, chalcos* 12. *dupondius chalcos* 6. *dodrantem* Oboli *ac tres chalcos*, Oboli *quadrantem & sescunciam Ergo semis chalcum & dimidiatum. At quarta pars* Oboli 2. *chalci, dimidium ergo chalci amplius, quàm debet, rotundandæ summæ gratiâ semissi tribuit Polybius* Idem *lib.* 6. duos *Obolos*, id est, *quinque asses*, in singulos dies, peditum stipendium facit: Ubi iterum Gronovius, *Exacte quidem sunt quinque asses cum triente, sed propius quinque assibus Græcè nihil potuit rotundè dicere*. Duravitque hoc stipendium usque ad Jul. Cæsarem. Apud Athenienses τὸ Ἐκκλησιαστικὸν primitus *Obolus* fuit, id est, pecunia, quæ viritim dabatur populo, ut concioni interesset. Et quidem primus dedisse τὸ Ἐκκλησιαστικὸν commemoratur Agyrrhius, cujus meminit Græcus Aristophanis Interpres. Petitus tamen, è Vaticana *Proverbiorum Appendice Centur. III. Prov.* 35. tutius judicat dicere, Callistratum Parnytem primum instituisse, ut [illegible] *Obolus* daretur. Aristophanes *Nub.*

Ὅς πρῶτος ὀβολὸν ἔλαβεν ἡλιαστικόν.

Ubi observat Scholiastes, ἡλιαστικόν, pro ἐκκλησιαστικὸν, à Comico positum esse De Agyrrhio quid senserit, hic infrà videbimus. *Duo oboli*, in eadem Rep. erant pecunia illa quæ civibus similiter viritim distribuebatur, ad dies festos, ludos & spectacula, ac τὸ Θεωρικὸν dicebatur. Quam pecuniam qui administrabat, inter Quæstores erat, & circa Dionysia τὰ κατ' ἄστυ, Elaphebolione mense eligi consuevisse videtur; Nam tunc maximè solennia spectacula erant. V. Æschinem *c. Ctesiph.* Magistratu hoc functus inter alios, Demosthenes est, ad ann. 3. Olymp. 112. Archonte Aristophonte, V. infrà, ubi de *Quæstoribus & Theorica pecunia*. Porro, *tres Oboli*, apud eosdem Athenienses, τὸ Ἐκκλησιαστικὸν esse cœperunt, auctore Agyrrhio præfato, qui Callistratum excepit, circa Olymp. 97. Atque hujus trioboli gratiâ in concionem maximè conveniebant Thetæ, infima Populi classis, Atheniensium proletarii ac capite censi. Unde jocus Comici *Pluto*,

Ἐκκλησία δ' οὐχὶ διὰ τοῦτον γίγνεται;
Concio nonne hujus gratiâ instituitur?

Serò autem venientes triobolum non accipiebant, ut apud eundem habes Ἐκκλησιαζ.

Τριώβολον δῆτ' ἔλαβες; εἰ γὰρ ὤφελον
Ἀλλ' ὕστερος νῦν ἦλθον, ὥστ' αἰσχύνομαι.
Triobolum num accepisti? o utinam.
Sed serò nunc accessi, quare pudet.

V. quæ ibi adnotant vett. Magistri. Præconis verò voce kalabatur Populus, idque trinâ, ut Petitus docet, voce & Kalatione: Hinc eodem *dramate* meminit Poëta secundæ, quâ auditâ, tempus erat eundi in concionem, ne serò nimium venirent & jam tertium kalasset Præco, qua de re plura infrà, in *Triobolus*. Apud eosdem *quatuor Oboli*, diurnum erant militum stipendium, cùm initio duos tantùm obolos acciperent, qui efficiebant in mensem drachmas decem, Demosth *Philippic. c.* 1. Hoc postea mutatum & quatuor dein *Obolis* meruisse, discimus ex Eustathio *Odyss. α.* Τετρωβόλου βίος παρὰ Παυσανίᾳ, ἀντὶ τοῦ, στρατιωτικοῦ μισθοῦ, *Quatuor obolorum vita, apud Pausaniam, pro, militis stipendium*. Etiam factum, ut illis *Oboli sex*, id est, *drachma*, in diurnum stipendium procederet. Thucyd. δραχμὴν γὰρ τῆς ἡμέρας ἕκαστος ἐλάμβανεν. Atque menstruum stipendium erat triginta drachmarum seu trium drachmarum auri, qui sunt *tres illi nummi* Plautini *Mostellar.* Extra ordinem verò, bello Peloponnesiaco militibus Potidææ præsidiariis *duodecim Obolos* seu duas drachmas pendi solitas fuisse, idem Thucyd. narrat *l.* 3. Atque hæc de pedestri militia. Equites verò sex *obolos* seu drachmam unam accipiebant in dies singulos, Demosth. *l. c.* Militibus navalibus stipendium erat, *Oboli* diurni *tres*, Thucyd. *l.* 8. vectoribus triremis Parali exceptis, qui quaternos accipiebant. Apud eosdem, merces quam de publico accipiebant Judices, *Obolus* fuit Aristophane *Nebulas* docente Olymp. 89. Ita enim ille, ut dictum,

Ὃς πρῶτος ὀβολὸν ἔλαβεν ἡλιαστικόν.

Lucianus τριώβολον ait fuisse: Unde Scholiastes *in Aristoph l. c.* negat quidquam certi constitutum ad τὸ Δικαστικὸν, quando ista scribebat Comicus. Nam omnino certum est, è versu allato, Judices de publico non accepisse plus obolo: quanquam anno proximè elapso triobolum acceperant Idem tamen Poëta, cùm anno seq. *Vespas* committeret, voluit triobolum dari, quot obolorum erat τὸ Ἐκκλησιαστικὸν (pecunia populo data, ut Concioni interessent) sed tamen non nisi unus dabatur *Obolus*. Qua de re V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas l.* 4. *c.* 3 Fuerunt & Æginæis *Oboli*, & Corinthiis, sed horum quisq; sex Atticos faciebat. Siculis *Obolus* λίτρα fuit, cujus quartam partem Νοῦμμον vocabant: valebatq; 12. χαλκοῦς, quos Romani uncias dixere, unde his *Libra & Assis partes*. Apud eos enim, sicut Denarius decem librarum erat, ita sestertius Nummus, seu quarta pars *Oboli*, duarum selibræ. Gronov. *de Pecunia vet. l.* 3. *c* 3. qui alibi, [illegible], δραχμὴν, [illegible], ὀβολὸν, [illegible], interdum idem significasse, monet & *l.* 3. *c.* 7. unum omnium veteris pecuniæ *Obolum* stufero simillimum fuisse ait. Apud Francos, *Oboli aurei* mentio frequens est, cujusmodi *Obolos* quinque, Judæos præstitisse olim, pro censu annuo Archiepiscopo Turonensi, quorum unusquisque 4. solidos valuerit, habes in vet. *Charta* apud du Fresne. Sed & in Anglia *Obolos aureos* cusos esse, circa A. C. 1344 auctor est Henr. Knyghtonus; *Obolorum argenti* meminit Anglicanum *Monasticon Tom. II. p.* 414. apud eund. du Fresne *Glossar.* &c. V. eundem *Dissert. de Numism. infer ævi*, nec non in voce *Moneta*, ubi *Obolos Ternos* Gall. *Oboles Tierces*, sub Philippo IV. *Obolos Albos*, Gall. *Oboles blanches*, sub Carolo Pulchro, & sub Philip. VI *Parvos obolos Parisienses* Gall. *Petits oboles Parisis*, cusos, memorat & interpretatur. Crux in primis nuda, cum duplici Inscr. †. SIT. NOMEN. DNI. BENEDICTUM. &, PHILIPPUS. REX. in aversa parte, Templum Turonense cum Inscr. in ambitu, TURONUS civis, & limbo liliato V. iconem *ibid.* Inde *Obolata terra*, apud recentioris ævi Scriptores, pro terra seu agro, cujus reditus annuus unius *oboli* est: continere in longitudine pedes 10. lat. 5. asserunt nonnulli, qua de re V. Henr. Spelmannum *Glossar.*

Oboli, velut Assis, divisio in partes, ex præfato Gronovio.

Semuncia ejus, fuit chalci triens.	Semis quattuor chalci.
Uncia, chalci bes.	Septunx, 4. chalci bes.
Sextans, chalcus & chalci triens.	Septunx semuncia, quinque chalci.
Quadrans, duo chalci.	Bes, quinque chalci triens.
Triens, duo chalci & bes unius.	Dodrans sex chalci.
Quincunx, tres chalci triens.	Dextans, sex chalci bes.
	Deunx, 7. chalci triens; additâ unciâ fiunt 8. chalci, qui nunc As, id est, *Obolus*.

Obotritæ, adde: Ex Vandalis erant, qui latissimè olim imperavere; habitabant autem terras, quas à Megapoli seu Mecklinburgo, inclytâ *Obotritorum* Urbe, mutato vocabulo, *Megapolitanas* seu *Mecklenburgicas*, secuta ætas nominavit. Vetustissimis à seculis, usque ad nostra tempora Principes habuere e gente sua, nobile Godescalci & Buthuis genus, sui aliquando juris, regiaque dignitate insignes, uti suprà diximus. Inter posteros, aucto interea & per varias gentes extenso imperio, Pribislaus & Nicolottus Buthuis filii, ditiones sic partiti sunt, ut Pribislaus Wagiros atque Polabos (hoc est, Oldenburgenses & Raceburgenses) Nicolottus *Obotritos* sive Mecklebnrgicos acciperet: qui ambo cùm Henricum Leonem, Saxoniæ Ducem, infestum haberent, Pribislaus a Rugianis captus, in captivitate vitam finivit. Nicolottus ad antiqua relapsus, quietis impatientiam primùm jactura terræ, mox vitæ, luit: Sed filiis ejus Pribislao ac Wartislao in gratiam receptis, ademptâ *Obotritorum* regione, Circipanorum & Kycinorum ditio (h. e. Gryphisvvaldia, Wolgastum atque Guzkoviacum agro) reddita est. Quibus cùm eadem, quæ plerisque Majorum, Saxonici obsequii intolerantia esset, rebellionem nunquam impunè ausi, continuis cladibus rem Slavicam adflixere. Donec, post captivitatem fratris, tentatamque toties improsperam fortunam, Pribislaus, animadverso, non aliud superesse Domus remedium, quam Saxonum in clementia esse, ad obsequii constantiam compositus, receptâ *Obotritorum* terrâ (absque Polabis Wagrisque) sinceta fide Leonem coluit; positâ Regii honoris memoria, *Ducis* dignatione contentus. Atque hæc circa tempora, exolescente *Obotritorum* vocabulo, Meckelburgicum invaluisse, suspicari licet. Pfannerus *de præcipuis Germ. Princ. gentibus cap. 6.*

Obpopa, in Glossis vett. ἐχῖνος, instrumentum eruendis lapidibus excogitatum. V. infrà in voce *Upupa*.

Obryzum Aurum, Græcis ὄβρυζον, quod sæpius despumavit & excoctum est; ab ὀβρύζειν, quod idem cum βρύζειν seu βρύειν, & de iis rebus dicitur, quæ efferveseendo spumam ejiciunt & quasi florem emittunt. Latini *Obrussam* dixere auri experimentum, quod igne sumitur, ex Græco ὀβρύζα. Apud Suetonium, *Aurum ad obrussam*. Cicero, *Heic adhibenda, tanquam obrussa, ratio est*. Seneca *Epist. 13. Hæc ejus obrussa est*, i. probatio. Plinius *lib. 33. cap. 3. Aurique experimentum ignis est, ut simili colore rubeat ignescatque, atque ipsum* (nempe experimentum) *obrussam vocant* &c. *Obryzi* enim auri apud vett. Latinos nulla mentio, sed *auri ad obrussam exacti*. Uti autem metalla reliqua, sic & aurum, dum excoquitur, spumam in summo effervescentem mittit, quæ floris instar est & *flos* vocatur: Manilius hujusmodi auri ramenta, quæ excoquuntur, *in aurum spumantia* vocat his verbis:

> *Ille etiam fulvas avidus numerabit arenas,*
> *Perfundetq; novo stellantia littora ponto,*
> *Parvaq; ramentis faciet momenta minutis,*
> *Pro tali ut regerat censu spumantia in aurum.*
> *Et perlucentes cupiens prensare lapillos*
> *Verticibus mediis oculos immittet avaros.*

Quasi diceret: Non solùm aurilegulus erit, sed etiam auri coctor, quorum illud duobus primis, istud duobus seqq. versibus expressit. Et quidem Auri coctores ramenta auri purgata, lota & in farinam tusa vel molita ad pondus accipiebant & cocta reddebant pari ferme pondere aut modico saltem intertrimento. Agatharchides de metallis aurariis Æthiopiæ, Οὕτως ὁ ἀργυρο[illegible] [illegible] Sic igitur *Aurilegulus hic, purgata auri ramenta tradit coctoribus: qui illa appensa accipientes, in catinos fictiles injiciebant*, ea excocturi. Hoc est, quod ait Manilius, *parva momenta*, i. parvas lances faciet ponderandis minutis ramentis, ut pro tali censu reddat, ac *regerat spumantia in aurum*, i. excocta in aurum purum putum. Salmasius *ad Solinum p. 1080.*

Obscariones, V. infrà *Scariones*.

Obscœnum, inquinatum, impurum est & pollutum *scœno*, aut *cœno*, quasi communi protritoque omnium usu inquinatum, κοινὸν enim id notat Græcis, ex phrasi Hebræorum. V. inprimis Marc. *cap. 7. versu 2.* & Actor. *cap. 10. versu 14.* Cujusmodi res homines que non solùm a Sacris suis longè arcuit Deus, ut ex Scriptura S. passim liquet: Sed & apud Gentiles pars honoris, qui more Majorum Diis exhibebatur, erat, ut in eorum conspectu neque diceretur, neque fieret quidquam, in quo *obscœnitatis* aliquid esset, uti disputat Athenæus *lib. 8.* Arrianus *Dissertat. lib. 2. cap. 8.* & Plutarch. in *Quæstion. Rom.* Quod postmodum ad honorem hominum translatum, V. Valer. Maximum *lib. 2.* Principum inprimis, ad quorum etiam statuas *vestimenta nudasse*, impietati tributum sub Tiberio, apud Suetonium *cap. 58.* quo nomine crimen Majestatis illis temporibus appellari consuevisse, notum. At, procedente luxu, edisse quoque ac bibisse obscœnitates, ex Plinio, Martiali, Aliis, patet. V. etiam infrà, voce *Turpia*.

Obsecrare, alium est devovere, hoc est, diris ac imprecationibus defigere & devincire, cujus contrarium *resecrare*, ut ex Corn. Nepote in *Alcibiade* patet. Græci ἀναθεματίζειν vocant, de qua voce suprà. Hinc *Obsecratio*, in *Gloss.* MSS. *Matricis vel. neratio*. Sed apud Papiam, *preces, gratiarum actiones*. Gr. [illegible] Maxime precatio, quam Pontifex ipse præibat Populo, Turneb. *lib. 22. cap. 31.* Alcuino *de Divin. Offic.* propriè pars Canonis missæ, apud du Fresne *Glossar.* De *Obsecratione* populo à Senatu Rom. indicta, habes Livium *lib. 3. cap. 63.* & *lib. 26. cap. 24.* qui posterior locus sic habet: *Eodem anno prodigia aliquot visa nunciataque sunt — quæ hostiis majoribus sunt procurata* & Obsecratio *in unum diem populo indicta, & Novendiale sacrum.*

Obsecundatores sacrorum scriniorum, in *leg. 3. Cod. Th. de Proximis* &c. qui in scriniis operam navant, *obsecundant*, Scriniarii omnes Calvinus *Lexic. Jurid.* V. infrà in *Proximus*.

Obsepire, apud Ciceronem *in L. Manil. Neve eos arato, neve eas fossas obturato, neve quid sepito* &c. & in SC. apud Frontinum *de Aquæduct. Ne quis eo loco post hanc legem rogatam quid opponit, molit, obsepit, figit, statuit, ponit*: inæquincare est. Vide Salmasium *ad Spartianum in Hadriano*, & infrà in voce *Sepes*.

Obsequentes, à Marco Imperatore dicti sunt Gladiatores, quos ad militiam armaverat. Capitolinus in *Marco*, *Instante sanè adhuc pestilentia & Deorum cultum diligentissimè restituit & servos, quemadmodum bello Punico factum fuerat, ad militiam paravit, quos* Voluntarios *exemplo Volonum appellavit. Armavit etiam gladiatores, quos* Obsequentes *appellavit*. Tanquam viz. non in legionibus militantes, sed in obsequiis Principis. *Obsequium* autem Principis, satellitum ejus dictum est, apud eundem *in Pertinace*: quam vocem Græci quoque suam fecerunt. Sic enim accipe τὸ ὀψίκιον, apud Arrianum *Dissertationum Epicteti lib. 3.* Constantinus περὶ θεμάτων, ὀψίκιον [illegible] *Obsequium Romana vox. Græcè significat anteambulones Imperatoris, ordinis ac honoris ergo.* Corippus *lib. 1.*

> ——— ——— *Itur in arcem*
> Obsequio *comitante Patrum.*

Et *lib. 3.*

> *Adfuit* Obsequio *castorum turba virorum.*

A' cujusmodi Augustali *Obsequio* dictus est *Comes Obsequii, primus Stratorum Obsequii* &c. in *Histor. Misc.* Item *Thema* seu *Legio* τὸ ὀψίκιον, apud Constantinopolitanos, quod ex eo potissimùm confecta esset: a qua postmodum nomenclatura indita Asiaticæ cuidam provinciæ, cujus metropolis fuit Nicæa, quam describit Constantinus Porphyrogennitus *de Them. lib. 1. cap. 4.* Nicephorus CP. in *Breviar. pag. 150. 155. 172.* &c. Adde Cantacuzenum *lib. 4. cap. 18.* & vide Meursium ac Car. du Fresne *Glossar.*

Obserare, apud Terentium, *Ostium obsera intus*, est obditâ sera ostium intus occludere, V. infrà in voce *Sera*.

Observantes Clerici, qui in Ecclesiis deserviunt, in Concilio Aurelian. III. *can. 5.* & IV. *can. 26.* Est enim *Observare*, apud recentioris ævi Scriptores, munia consueta exequi: unde Clerici ac Presbyteri *observare* dicuntur, Concilio Andegav. *C. 10.* Epaonensi *can. 5.* & Aurelianensi IV. *can. 7.* quoties in Ecclesiis officio suo defunguntur, apud Carolum du Fresne *Glossar.* Vallæ *Observare* idem est, quod custodire aliquid oculo animoque, in modum speculatoris, ne nos silentio taciteque prætereat. *l. Observare ff. de Offic. Præt.* est advertere diligenter &c. Spiegel. V. quoque Macros *in Hierolexico.*

Obses, qui traditur imperio alicujus, eâ conditione, ut si dator ejus à fide recedat, recipienti sit potestas in vitam & corpus ejus, qui *Obses* datus est, sæviendi, V. Bartolum *in l. divus, ff. de jure fisc.* Adeoque *Sponsor. præs.* in Epistolis Franc. *Tom. IV. Histor. Franc. Epist. 61. Ostagius per Sacramentum.* Maximè is, qui si ille, pro quo spoponderat, defecisset a pacto, in ejus potestatem transire tenebatur: unde ejus *Hosses* esse dicebatur, quòd in ejus teneretur domo manere, quamdiu is, qui in pacto defecisset, fecisset satis. Soliti autem sunt *Obsides* dari etiam pueri, ut a Parthis, quod & a Simone Maccabæorum uno factum legimus, & fœminæ, ut à Romanis, Porsenæ temporibus, & à Germanis, narrante Tacito, *Histor. lib. 4.* Quod verò dictum, in *Obsidum* vitam sæviendi jus fuisse, tum in eos qui se obligaverant quasi ex conventione, tum eos, qui ab aliis traditi, probatur facto Thessalorum, à quibus olim ducenti quinquaginta, & Romanorum, à quibus Volsci Aurunci ad trecentos occisi sunt, apud Plut. *de*

Claris

cis Mulier. Dionysium *lib.* 16. Tacitum *Annalium lib.* 12. Et quidem, cùm olim vulgò crederetur quisque in vitam suam id juris habere, quod in res alias, quæ in proprietatem veniunt atque id jus consensu aut tacito aut expresso à singulis pervenerit ad Civitatem, minus mirandum est, si *Obsides* privatim innoxios, ob peccatum civitatis, morte affectos legamus, sive tanquam ex suo peculiari consensu, sive tanquam ex publico, cui & suus includeretur. At postquam verior sapientia nos docuit dominium in vitam Deo exceptum, sequitur ut solo consensu nemo jus cuiquam dare possit in vitam aut suam, aut civis sui Atque ideo Narseti bono Duci atrox visum de innoxiis *Obsidibus* supplicium sumere, narrat Agathias: etiam Scipionis exemplo, qui ajebat, se non in *Obsides* innoxios, sed in ipsos, qui defecissent, sæviturum: nec ab inermi, sed ab armato hoste, pœnas exposciturum, Liv. *lib.* 28. Quòd autem ex recentioribus Jurisconsultis non ignobiles, conventiones tales valere dicunt, si moribus firmentur, accipi potest, si *jus* vocant solam *impunitatem*, quæ in hoc argumento sæpe venit sub tali nomine: Sin a peccato immunes putant, qui ex conventione sola vitam adimunt alicui, verendum ne & fallantur ipsi & periculosâ auctoritate alios fallant. Planè si, qui *Obses* venit, est aut antè fuit in numero graviter delinquentium, aut postea fidem à se datam in re magna fefellit, fieri potest, ut supplicium injustum vacet. At Cloeliæ, quæ non suâ sponte, sed Civitatis jussu *Obses* venerat, cum tranato Tiberi effugisset, apud Regem Etruscum, non tuta solum, sed & honorata virtus fuit, apud Livium *lib.* 2. Hinc nec servi fiunt *Obsides*, imò & jure Gentium bona habere & hæredibus relinquere possunt, quanquam jure Romano cautum est, ut bona eorum in fiscum cogantur. An fugere liceat, quæritur? Et constat non licere, si ab initio aut postea, quò laxiùs haberetur, fidem dederit. Alioqui videtur non is animus fuisse Civitatis, obligandi civem ne aufugeret, sed hosti dandi facultatem, qualis vellet, custodiæ. Et sic defendi potest Cloeliæ modò dictæ factum. Sed, etsi ipsa nihil peccaverat, civitas tamen recipere & retinere obsidem non poterat. Sic Porsenna apud Livium *lib.* 2. *Si non dedatur* Obses, *pro rupto se fœdus habiturum.* Deinde, *Romani pignus pacis eo fœdere restituerum.* Odiosa autem est *Obsidum* obligatio, tum quia libertati inimica, tum quia ex facto alieno venit, ideoque stricta interpretatio hic locum habet: quare in unam causam dati in aliam retineri non possunt, quod intellige, si aliud quid sine eorum accessione sit promissum. At si in alia causa fides jam violata sit, aut contractum debitum, jam poterit *Obses* retineri, non ut obses, sed eo Gentium jure, quo subditi, ex facto imperantium, detineri possunt, κατ' ἀνδροληψίαν: quod ipsum tamen ne fiat, caveri poterit, adjecto pacto, de reddendis Obsidibus, ubi id, cujus nomine dati erant, impletum fuerit. Porro qui *Obses* datus est tantùm, ut alterum captivum aut obsidem redimat, eo mortuo liberatur. Nam in illo, dum moritur, jus pignoris extinctum est. Sic Demetrius, à Senatu Rom. non iniquè postulabat dimitti ὡς Ἀντιόχῳ μὲν ἀντιδοθείς. Ἀντιόχου δὲ ἀποθανόντος, inquit Appianus *Syr. lib.* 34. Justinus ex Trogo, *Demetrius, qui* obses *Romæ erat, cognito morte Antiochi fratris Senatum adiit, obsidemque se* (Grotius legit, *Obsidem inquiens se*) *vivo fratre venisse, quo mortuo, cujus* Obses *sit, ignorare.* Rege autem, qui fœdus fecit, mortuo, an teneatur adhuc *Obses*, pendet ab eo, an fœdus habendum sit personale, an reale: nam accessoria non possunt efficere, ut in principalium interpretatione a regula recedatur, ejus autem naturam & ipsa sequi debent. Sed & hoc addendum obiter, *Obsides* interdum non accessionem esse obligationis, sed revera partem principalem, quum quis ex contractu factum promittit non suum & quia eo non præstito tenetur ad id quod interest, ejus vice obsides obligantur, quæ fuisse videtur sententia Caudinæ sponsionis. Non dura verò tantùm sed & iniqua sententia est existimantium, *Obsides* etiam sine consensu alterum ex facto alterius posse obligari. V. Hug. Grotium *de Jure B. & Pac. L. III. c.* 4 *§.* 14. *eod. lib. c. II. §.* 18. ut & *c.* 20. *§.* 52. *& seqq.* Hinc *Obsidum præstatio*, jus quod Dominus habet in subditos, cujus vi, Vasalli ac Tenentes, pro ejus liberatione, si in prælio captus fuerit, ut conventi lytri obsides, in hostium potestatem transire tenebantur, apud C. du Fresne *Glossar.* At in Vasallum, nisi idem subditus sit, jus hoc feudi Dominum non habere, idem docet Grotius, *cap.* 20. *cit. §.* 52. *neque enim reverentia & obsequium quæ debet, eò pertingunt*, &c.

Obsidianus, vel *Opsianus* Lapis, lapis est Æthiopicus nigri coloris & translucidi, ac speculi instar imagines reddens, unde cùm *Obsidianum* vocet Plinius, tanquam ab *Obsidio* inventore, ὀψιανὸν ἀπὸ τῆς ὄψεως, appellari vult Salmasius. Et verò ab Arriano & ab alio Scriptore ἀνωνύμῳ, quos ille citat, ὀψιανὸς λίθος vocatur, uti ab Ulpiano post Servium, *Obsianus lib. cùm aurum* 9 *sect. gemm.* & ab Isidoro *Obsius*. Ejus in mortuorum loculis plurimum fuisse usum, colligunt quidam ex Herodoto *lib.* 3. *Cadaver enim cùm Ægyptio more condiverunt, illud cavo cippo circumdant, qui ἐξ ὑάλου, è vitro constat, in cujus medio interlucet mortuus, nihil neque ingrati odoris, neque fœditatis ullius exhibens.* Et Diodoro *lib.* 3. περιχέοντες ὕαλον, *vitrum mortuis circumponentes & in domibus eos asservantes, id nefas esse putant, ut aut illorum facies cognatos lateant aut propinquorum obliviscantur, qui eos genere attingunt.* Ubi *Vitri* nomine *Obsidianum* lapidem intelligi volunt. Verùm ad mortuorum loculos illum potuisse sufficere verosimile non est, cùm in uno Æthiopiæ loco, nempe in Sinu profundo stadiis octingentis, infra Aduli emporium, reperiri scribat Arrianus. Unde in gemmarum censu refert Plinius, *Gemmas*, inquiens, *multi ex eo faciunt.* Item, *Usus verò ad potandum argenti metalla & auri pepulit*: ut sciamus, magni pretii fuisse lapidem, nec in promiscuo usu. Sam. Bochartus *Hierozoici Part. poster. Lib. VI. cap.* 16. Sed *ad h. l.* Plinii Salmasius notat, non ipsum *Obsidianum* lapidem ei *gemmam* dici, verum illum id solum asserere, *gemmas*, h. e. lapides annulorum ex illo fieri: hoc enim propriè Latinis *gemmas* esse, quidquid scilicet lapidum ad ornatum indueretur. Et certè Æolicè τὰ γλύμματα, Græci σφραγῖδας appellant, qui pretiosis lapidibus hoc nomen dederunt, quia ad hunc præcipuè usum converterentur. Ad similitudinem verò *Obsidiani lapidis*, Obsidiana factitia fiebant, & in genere vitri reponebantur, Plin. *lib.* 36. *cap.* 26. Quemadmodum & murrhina fiebant arte in urbe Diospoli, ad imitationem verorum murrinorum. Fiebat & *Obsidianus rubens*, ad escaria vasa. Idem, *Fit & tincturæ genere* Obsidianum, *ad escaria vasa totum rubens verum atque non translucens, hæmaticon appellatum, fit & album & murrinum.* Quod verò Cardanus notat, lapide & fragmentis *Obsidiana* gemmas cælari solitas antiquo tempore, nusquam reperitur: præterea *cælari* perperam posuit, pro *scalpi*. De ostracia vel ostracite lapide id Plinius habet &c. V. Salmasium *Exercit. Plin. ad Solinum passim, inprimis p.* 91. *&* 1101.

Obsidionalis Corona, dicta est Romanis, quam ii, qui obsidione fuere liberati, Duci illi, qui *obsidionem* solverat, dare solebant. Fuit graminea, observatumque ut fieret è gramine, quod generatum esset in eo loco, intra quem, qui obsessi fuerant, erant conclusi. Hanc Plinius *lib.* 22. *cap.* 3. & 4. omnibus aliis, gemmatis, & aureis, vallaribus, muralibus, rostratis, civicis & triumphalibus præfert, quippe cùm reliquas aut Impp. militibus, aut ipsi milites militibus darent, hanc verò miles daret Imperatori. Erat autem è gramine, quòd certissimum apud Antiquos victoriæ signum esset herbam porrigere victos, h. e. terrâ & altrice ipsâ humo ac humatione etiam cedere. Talem accepit L. Sicinius Dentatus, ille Romanorum Achilles, V. A. Gellium *lib.* 2. *cap.* 11. Decius item, & Q. Fabius Max. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 10. *cap.* 27. Vegetium *cum Annotat. Stewechii*. Tertullianum *de Coron. mil.* Anton Thysium *Notis in Gellii locum cit.* &c. Scipio porro Æmilianus, apud Plinium *de viris illustr. cap.* 58. & Augustus cum M. Cicerone filio Consul, apud Plinium *lib.* 22. *cap.* 6. Inter eam & civicam id intererat, quòd altera singularis salutis signum esset, altera diversorum civium, vel etiam universi exercitus servati. Hinc usus illius sub Principibus quam diutissimè retentus est, teste Ammiano Marcellino *lib.* 24. *Ita nunc enituerunt hi, qui fecere fortissimè, obsidionalibus coronis donati & pro concione laudati veterum more.* Quippe in qua tantum claritatis erat, ut eâ nihil in rebus humanis haberetur sublimius. Unde P. Decius eâ donatus, *bovem album Marti immolavisse & centum fulvos, qui ei virtutis causâ dati fuerant simul ab obsessis*, religione sic pretium coronæ hujus abunde testatus legitur, apud Plinium eundem *lib.* 22. *cap.* 3. V. Car. Paschalium *Coronarum lib.* 7. *cap.* 16.

Obsignatores, iidem qui *Signatores*, apud Ciceronem *ad Atticum lib.* 12. *Epist.* 18. *Quòd scribis, Terentiam de* Obsignatoribus *mei Testamenti loqui.* Et *in Oratione pro Cluent. Oppianicus*, Obsignatores *ad eum, qui neque Asinium, neque Avitum nossent, adducit:* Testes dicti sunt, qui signandis Testamentis adhibebantur. Hæc enim jam olim *obsignari* fuisse solita, de militibus suis, jamjam adversus Germanos pugnaturis loquens, refert Cæsar *de bello Gall. lib.* 1. V. de Sulla, Appianum Alexandr. *lib.* 1. de Felice Cicer. *lib.* 3. *ad Quintum Fratr. Epist. ult.* Neque solùm ab ipsis, qui testabantur, sed etiam ab amicis, qui rei gestæ testimonium perhiberent, easque suo annulo confirmarent, docet Plinius *lib.* 1. *Epist.* 9. & *lib.* 2. *Epist. ult.* Suetonius *in Tiberio Claudio cap.* 44. & Seneca *Epist.* 8. idque inter recepta Romæ officia numerabatur, & dicebantur hi *Testes classici*. Quos, si quidem ad Tabulas Testamenti *obsignandas* vocati erant, oportebat in conspectu Testatoris, uno & eodem tempore convenire, nomen suum subscribere & annulo obsignare. Nam si quis ex testibus nomen suum non adscripserit, veruntamen signarit vel si adscripserit se, non tamen signarit, pro eo est, ac si non adhibitus esset, ut ait Ulpianus *in L. ad testium. §. si quis. D. Qui testamentum fac.* Si etiam coram Testatore non omnes eodem loco testes suo vel alieno annulo signaverint, jure deficit Testamentum, ut est in *L.* 12. *de Testament.* cui adstipulatur Michael Attaliata *in Synopsi, Tit.* 32. è quo etiam hoc discimus, testes non suo tantùm, sed & alieno annulo signare potuisse. Imò si testis ab ipso Testatore annulum accepisset & signasset, valebit Testamentum, ut est *in L. ad testium. D. Qui testam. fac.* Addit verò Justinianus Imperator *in §. Possunt. Instit. de Testam. ordinand.* potuisse omnes testes uno annulo signare Testamentum, potuisse item septem annulos unâ

eademque scripturâ esse, id est, eundem χαρακτῆρα, idem διασφράγισμα habere. V. iterum Michaëlem Attaliatam *Synops. Tit.* 31. An verò quælibet alia, quàm annuli impressio, in Testamentis locum habere possit, Jurisc. disputant, *ac magis est, ut annulo utcùm quis possit signare, dum tamen habeat charactera, l. 22. §. 5. ff. Qui Testam. fac.* V. Cujacium *Observat. lib. 14. cap.* 11. Quòd si signa Testamenti vetustate vel alio casu interierint, subscriptiones Testium verò sint adhuc salvæ, Testamenti fidem nullo modo labefactam vult Leo Imp. *Constitut.* 82. V. eundem Cujacium *lib. 17. cap.* 31. Non verò solùm *Testamenta*, sed & *omnes Tabulas*, quæ pacta conventaque continebant, *obsignari* priscus mos est, imò Vett. *non ornatûs, sed signandi causâ, annulum secum circumtulisse*, indicat Attejus Capito apud Macrobium. Quam in rem insignis est locus, apud Senecam *de Benefic. l. 3. c.* 15. De *Tabulis Nuptialibus*, disertè Suetonius in *Claudio c.* 29. Appulejus *in Apolog.* & Juvenalis *Sat.* 2. De *Sponsionibus*, Plut. *in Pompejo*, ubi de obitu Cinnæ &c. Nec verò Tabulæ solùm, quæ publici privatique contractus scripturam continebant, sed & *Epistolæ* ac *Diplomata*, jam olim *obsignabantur*, apud plerasque gentes; Principales inprimis *literæ*, quæ obsignatio bullarum appensione fiebat, V. suprà in *Bulla*. Magistratuum insuper *Decreta*, Cic. *ad Attic. lib.* 16. *Buthrotiis cùm Cæsar decreto suo, quod ego* obsignavi, *cum multis amplissimis Viris, liberavisset* &c. *Templa* item, Daniel, *cap.* 14. *Domus*, Aristotel. *de miraculos. audit.* unde *obsignare bona* & *obsignare domum*, *in l. ult. ff. de requ. absen. l. 1. §. penult. ff. de ventre in poss. mitt.* &c. *Fores Gynecæorum*, Aristophan. *Thesmophor. Suppellex* atque adeò *Penus* universa, Plin. *lib. 33. cap.* 1. *Pecunia*, in *l. Tutor pro pupillo, ff. de admin. Tut.* Sic *obsignari pecunia* dicebatur, quæ creditori oblata, eo recusante accipere, in sacculum condebatur, qui Signatorum sigillis impressis signabatur, quo facto solebat publicè seu in publicum deponi, *l. 19. C. de Usur. l. 11. Cod. de Compensat.* &c. Fiebat autem sic *Obsignatio*, ut sacculus lino trajiceretur, signisque ceræ impressis obsignaretur: atque hinc ipsa vox *Obsignatio* pecuniæ consignationem significat, *l. 9. C. de Solut.* Etiam *Interrogationes*, literis inclusas ac *obsignatas*, ad cognitionem Magistratus mitti consuevisse, discimus ex Martiano *in l. divus ff. de cust. & exhib. reo.* Ipsum verbum *Obsignare* antiqui juris est, ad injurias propulsandas, dum alicujus bona publicè possidentur, pertinens, Cic. *ad Attic. C. Vennonius domum Venculi emit, cùm omnia* obsignaret, *in Vedianas incidit*, &c. Quam in rem plura V. apud Calvinum *Lex. Jurid.* Addam saltem, *pecuniæ obsignatæ* in sacculo vel cista condi & vel apud Nummularios vel in Æde sacra, deponi olim frequenter solitæ, ex Appulejo exemplum *Metam. lib.* 10. *Sed ne fortè aliqui istorum, quos affers, aureorum nequam vel adulter reperiatur, in hoc ipso sacculo conditos eos annulo tuo prænota, donec altero die Nummularii præsentia comprobentur. Sic inductus, signavit pecuniam; quam exinde, ut iste repræsentatis est judicio jussi de meis aliquem curriculo taberna promptam afferre: & ecce prolatam coram exhibeo, videat, & suum sigillum recognoscat.* Et aliquantò pòst: *Qui præter judicii religionem cùm fidem suam coram lacerari videret, multiplicato studio verbi unem illum contendit redarguere, donec jussu Magistratuum ministeria publica, contrectatis nequissimi servi manibus, annulum ferreum deprehensum cum signo sacculi conferunt* &c. Cur autem in *Obsignandis* rebus omnibus tantam Vett. diligentiam adhibuerint, rationem reddit Clem. Alexandr. *lib. 3. Pædag.* 11. ubi, cùm dixisset, fœminis datum esse annulum aureum, non ad ornatum, sed ad signandum ea, quæ domi custodienda sunt, propter curam domesticam incumbentem; statim subjungit: *Si omnes à Pædagogo rectè instituti essemus, supervacua essent signacula, omnibus ex æquo bonis, servis dominisque. Sed quoniam aut nulla aut mala institutio, causam magnam præbet injuriæ, opus habuimus sigillis.* Quò pertinet ridiculum illud Neronis de furace servo, apud Cic. *de Orat. lib.* 2. *Solum esse, cui nihil sit nec* obsignatum, *nec occlusum, quod idem in bono servo dici solet.* Quemadmodum enim servo bonæ fidei herus omnia committit, nihil annulo obsignat, nihil claudit serâ: Ita servus furax omnia resignat ac recludit. Id quod testatur lepida, apud Diog. Laërtium *lib.* 4. narratiuncula de Lacyde, qui cùm, quoties ex penu quicquam promere voluisset, obsignato aditu, rursus annulum per foramen intrò jacularetur, ut nihil ex reconditis ibi rebus tolleretur: Famuli, hoc animadverso, resignabant, quæ signata erant, & sublatis quæ placuere, annulum dein in porticum per rimam immittebant: quâ ratione, sæpe licèt id repeterent, deprehendi nunquam potuere. Sed & aliâ ratione, annulo hujusmodi non diligenter asservato, magnam sæpe fraudem commissam esse, testatur in Sacris annulus Achabi, quo Jesabel literas, quibus cædes Nabothi jubebatur, inscio marito, *obsignavit*, 3. Regum *cap.* 21. *vers.* 8. In profanis, annulus Marcelli Consulis, quo Hannibal potitus, Salapiam cepisset, nisi T. Quintus Crispinus, alter Consul, circa proximas civitates misisset nuntios, occisum esse Collegam, annuloque ejus hostem potitum, ne quibus proin literis crederent annulo Marcelli *obsignatis*, apud Livium *lib.* 27. Annulus item Antonii, quo Plancus Syriæ Præses Sex. Pompeji necem mandavit, apud Appianum *Belli Civ. lib.* 5. Petronii Maximi Senatoris & Patricii Rom. quem nactus Valentinianus, uxorem ejus in Aulam pellexit, apud Procopium *de Bello Vandal. lib.* 1. &c. Imò & fictis signatoriis istiusmodi annulis fraus facta frequens. Hoc enim pacto Gabios in suam potestatem redegit Sextus Tarquinius, apud Dion. Halicarn. *lib.* 4. Vitalianus verò Præfectus Prætorio occisus, apud Jul. Capitolinum in *Gordianis tribus*: & S. Bernardus deceptus est, ut ipse conqueritur *Epist. 284. ad Eugenium Papam.* De cujusmodi crimine falsi à Legatis commisso, Guntherus *lib. 5. vers. 368. & seqq.* sic scribit,

> *Nam qui prædicti mandata priora Tyranni,*
> *Ausonias urbes Hetruscaq; regna tenenti*
> *Attulerant, Friderice, tibi, gentilibus usi*
> *Fraudibus, impressas falso sub nomine Regis,*
> *Mendaces chartas sibi confecere sigillo*, &c.

Hinc, ut tale quid caveretur, Solonis lege Annulario sigillum annuli venditi retinere non licebat, teste Laërtio: & scribit Cicero Quinto fratri Asiæ min. Rectori, ut solus annulo suo utatur ac signet, neque alteri temerè committat, *Sit annulus tuus non ut vas aliquod, sed tanquam ipse tu: non minister alienæ voluntatis, sed testis tuæ.* Monet insuper Theodosii II. exemplum apud Suidam in Πουλχερία, tabulis non lectis annulum non imprimendum. Quæ una ex causis fuit, cur Wenceslao Imperium adimeretur &c. Plura hanc in rem V. apud Johannem Kirchmannum *de Annulis, cap. 5. alibique passim.*

Obsonator, qui *obsoniis* comparandis præerat, dicebatur. Martianus *in l. legatis serv. de legat.* 3. *Cubicularios autem*, inquit, *vel Obsonatores, vel eos, qui piscatoribus præpositi essent, non videri negotiationis appellatione contineri:* Baysio Græcum vocabulum est, quasi ὄψα ὠνῶν, qui & ὀψώνης, V. Casaubonum *ad Spartianum*, Meursium in voce ὀψώνιον, & *Gloss.* Fabroti *ad Cedrenum.* Eum Ministrorum primo loco ponit Pignorius, Athenæo Ἀγοραστὴς quoque dictum, quòd ea coëmeret quæ usus domesticus postularet. Est autem *Obsonium, quidquid præter panem & vinum mensæ infertur*: Quæ cùm multa & varia essent, piscis tamen, teste Plut. 4. *Sympos. Problem.* 4. obtinuit, ut vel solus, vel præcipuè *Obsonium* appellaretur. Terentius, *Convertam me domum cum obsonio.* Polybio *Obsonii* vocabulum etiam pro stipendio militari ponitur *lib.* 1. Unde vet. Gloss. Stipendium, ὀψώνιον στρατιωτικόν, *Obsonium militare*: quia olim aliquando panis, aliquando *Obsonium* militibus dabatur stipendii loco. Apud Recentiores interdum vox capitur pro *procuratione & convivio*, quod Domino debet vassallus. In *Charta* sub Roberto R. Franc. A. C. 1023. exarata: *Ab Ecclesia autem Episcopali juri nullam consuetudinem persolvendam statuimus, vel statui permittimus, nisi ut in Synodo denarii octo pro* Obsonio *in anno solvantur*, apud C. du Fresne in voce *Obsonium.* Meminit *Obsonatoris* peculiari disticho Martialis *lib. 14. Epigr.* 215. cujus et. vox ista est,

> *Dic quotiès es, quanti cupias cœnare, nec unum*
> *Addideris verbum, cœna parata tibi est.*

Seneca *Epistolâ* 47. *Adjice* obsonatores, *quibus dominici palati notitia subtilis est, qui sciunt, cujus rei sapor illum excitet, cujus delectet aspectus, cujus novitate nauseabundus erigi possit, quid jam ipsâ satietate fastidiat, quid illo die esuriat.* Plautus in *Milite*,

> *Vel primarium Parasitum atq;* Obsonatorem *maximum:*

De iisdem refert Athenæus, *quòd Domino Convivii, simul ac decubuisset, schedula offerri solita sit, quæ obsonia omnia ordine descripta haberet, ut sciri posset, quid primò & quid postremò missurus esset coquus.* Eosdem præceptis instruxit Lynceus Samius, privilegiis Sybaritæ apud Athenæum: Heliogabalus verò Aurifices eorum loco adhibuit, ut ex pretioso metallo *obsonia* magis placerent, apud Lampridium *in eo.* V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, Tit. Popmam, *de Operis servorum* &c. Alius fuisse videtur, quem *Magistrum obsonii*, Seneca appellat *de Vita beata c.* 17. *Quare ars est apud te ministrare, nec temerè & ut libet collocatur argentum, sed peritè servitur, & est aliquis scindendi obsonii Magister.* His enim verbis Structorem indigitare videtur vel Carptorem de quibus *suo loco*, V. quoque *Opsonomi.*

Obstetrix, an ab *obstando*, quòd obsistat dolori, vel fœtus, ne in humum effundatur, an ab *opem ferendo*: quam notationem secutus Donatus *Opstetricem* scribit; quo modo & in vet. Inscr. legimus, *Sex. Pompejus. Sex. L. Daphnis. Gram. Chloe. Pompejæ. Sep. pi. Opst.* Item, *Asilia. Dynamis. Opst.* integrâ voce, *Sallustia. Q. L. Imeria. Upstetrix*, apud Gruterum *Inscr. Antiqq. pag.* 636. ante cunas infantis gerebat curam, eodem honore cum Medicis, si probata esset. Hæc principio, an prægnans esset Matrona, æstimabat, aliarum quoque mulierum concurrente judicio. In puerperii articulo Matris vice exitum procurans rectè susceptum infantem fasciis involvit: *Educit enim obstetrix, educat Nutrix*, Nonius Marcellus *de Propr. Serm. cap.* 5. Ejusdem ope detractus pileus naturalis, brutis communis, qui Causidicis vendebatur, antiquâ superstitione, teste Æl. Lampridio *Diadumeno. Solent deinde pueri pileo insigniri naturali, quod* Obstetrices *rapiunt & Advocatis credulis vendunt, siquidem Causidici hoc juvari dicuntur.* Medicinam porro nato Matriq; faciebat, & ad loturam manus conferebat: nec ignotum hoc maribus munus. Si falsum supposuisset partum, lege tenebatur: Natum verò infantem in humum deponebat nudum, Varro, *de Vita Pop. Rom. lib. 2. apud Marcellum cap.* 2. Nemo,

ut, si erat vitalis ac sublatus ab Obstetrice, *statuebatur in terra, ut auspicaretur rectus esse Conjugalibus Diis, Pilumno & Picumno in ædibus lectus sternebatur*: Quem postea Pater à terra levans, hoc ritu, fœtum pro suo agnoscebat. Duravit *Obstetricis* necessitas ad quintum diem, quum muneribus donata & lotis manibus Nutrici infantem committebat: Thomas Bartholinus *de Puerperio Vet.* Justinianus Imperator Ministerium hoc taxavit solidis 60. *leg. 3. Cod. comm. de Legat.* apud Pignorium *Comm. de Servis.* In Rep. Atheniensi, cùm veteri lege cautum esset, *Ne quis servus, neve qua fœmina, artem Medicam disceret*, sicque *Obstetricibus* destitutæ Mulieres verecundiâ interirent non rarò, ut refert Hyginus *Fabul.* Agnodice quædam Virgo, Medicinæ discendæ cupida, demptis capillis habituque virili, se Hierophilo cuidam tradidit in disciplinam, arteque perceptâ, laborantibus opem tulit. A' quo tempore videntes Medici, se ad fœminas non admitti, Agnodicem coram Areopagitis accusarunt, à quibus cùm, sexu patefacto, damnanda esset, Principes fœminæ ad Judicium convenientes, non modò intercessione suâ Agnodicen liberarunt, verùm etiam effecerunt, ut Legi sufficeretur altera, quâ *ingenuis fœminis Artem Medicam discendi* facultas dabatur. Secundùm quam apud Terentium in palliata è Menandro *Andria*, Lesbia *Obstetrix*, quid facto opus sit, imperat:

Adhuc Archillis quæ adsolent, quæque oportet
Signa esse ad salutem, omnia huic inesse video.
Nunc primùm fac istæc ut lavet: pòst deinde
Quod jussi ei dare bibere, & quantum imperavi,
Date.

V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib. 3. cap.* [illegible]

Obstita, dicta Romanis sunt loca, fulmine tacta, quæ aliàs *Bidentalia*, item *Fulgurita*: sacra iisdem habita. Festus *Fulguritum id, quod est fulmine tactum. Qui locus statim fieri putabatur religiosus, quod eum Deus sibi dicasse videretur.* Unde Lucanus *fine lib. 8.* & suprà passim.

Inclusum fusco venerantur cespite fulmen.

V. Jos. Scaligerum *Conjectan. ad Varronem*, Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium Thebaidos lib. 5. versu 587.* Vossium de *Idolol. lib. 2. cap. 20.* & suprà passim.

Obstragula, vincula erant calceorum utrique sexui convenientia: Quorum meminit Ovidius,

Pes malus in nivea semper celetur aluta,
Arida nec vinclis crura resolve tuis.

Ubi indigitat. *Obstragula*, cùm à pede per tibiam protendantur, atque crus medium obligent, hujus deformitatem operire: proin *arida* puellæ *crura* non esse suis vinculis resolvenda jubet, ne crurum turpitudo in apricum proferatur. Inprimis autem soleæ, cùm priorum nullum tegmen haberent, pedibus habenarum corrigiarumve beneficio aptè solebant adstringi: unde & *Obstrigillorum* nomen iis tributum. Sic enim Isidorus *lib. 19. cap. 34.* *Obstrigillos* definit: *Sunt*, inquit, *qui per plantas consuti sunt, & ex superiori parte corrigiâ trahuntur, ut constringantur. Unde & nominantur.* Cujusmodi solearum, ob *obstragulorum* inprimis elegantiam & scitè intextos nexus, insignium imaginem, Diteis simul & Apollinis Pythii, in statuis exhibent Romæ, Horti Vaticani & Farnesiorum ædes: In ære, Ben. Balduinus *de Calceo cap. 11.* V. & hic infrà.

Obstrigilla, Latinis dicta est annuli pala, Gr. σφενδόνη, πυελὶς & σφραγιδοφύλαξ. quòd gemmam insertam & inclusam constringeret & obstrigillaret. Unde in optimis *Glossis*. *Obstrigillum*, σφραγιδοφύλαξ. Sed & *obstrigilla soccorum*, occurrunt apud Plinium *lib. 9. cap. 26* de margaritis: *Nec crepidarum tantùm obstrigillis, sed totis socculis addunt.* Ubi hac voce indigitantur ansulæ, vel corrigiæ, quibus adstringuntur crepidæ: Græci ὑπολύτε vocant, unde ὑπολυτὰ ὑποδήματα, apud Dicæarchum. V. quoque suprà *Obstragula*. Vocis origo à *striga* & *strigare*, de quibus suo loco. Hinc *Obstrigillare*, i. obstare, contrarium esse: apud Solinum *cap. 53.* ubi de margaritis: *Huic tamen providentiæ ætas obstrigillatur; nam candor senectâ disperit, & grandescentibus conchis flavescunt margaritæ.* Nempe in profundum subsidunt quidem altoque se mergunt conchæ margaritariæ, ut à Sole defendant ac vindicent partus suos, qui candorem perdunt & fucantur radiis penetrati ac perculsi: sed huic earum providentiæ *obstrigillatur*, h.e. adversatur ætas; cùm æquè ætate ac senectâ candor earum dispereat. Sic Varro apud Nonium, *Lex neq; innocenti propter simultatem* obstrigillat, *neque nocenti propter amicitiam ignoscit.* Idem *de R. R. Tu invides tanto Scriptori & obstrigillandi causâ figlinas reprehendis.* Et *de Vita Pop. R.* apud eund. *obstrigillare*, pro *impedire*, positum est: *Quòd Curio, quum id fecisset, dicebat amicis, ut illi renunciaretur, se obstrigillaturum, ne triumphus decerneretur aut ne iterum fieret Consul.* Inde *Obstrigillator*, qui præ invidia aliorum progressus ac processus impedit. Varro, *Æmulum illius artis atque obstrigillatorem* &c. V. Salmasium *Not. ad Historiam Aug.* & *ad Solinum passim, inprimis p. 1165.*

in *Obviam* itionibus, coronæ olim datæ, ut videre est apud Etymol. Ἀβαρνίδα, ubi de corona, quam Venus nexuisse dicitur, cùm *obviam* ivit Baccho ex Media revertenti. Sic populus Edessenus, Juliano obviàm cùm processisset, cumque in Urbem invitasset, obtulit ei coronam auream, quâ acceptâ Imperator Urbem ingressus est, apud Zosimum *Histor. lib. 3.* V. Car. Paschalium *Coronarum lib. 4. cap. 11.* ubi de *Coronis gratulatoriis*, ut & infrà, in voce *Occursus*: plura autem de variis ritibus Veterum, in exceptionibus hujusmodi, adhibitis, hic passim. In specie verò, de populi Hierosolymitani festâ gratulatione, quâ advenienti Messiæ in occursum, cum variis lætitiæ signis, processit, infrà in voce *Osanna.* Sed & *Obviatores*, inter Romanorum servos, suggerit Popma, qui *Adversitores* quoque, quòd hero foris cœnanti *adversùm irent*, & eum domum reducerent ac comitarentur. Terentius *Adelphis*,

Neque servulorum quisquam adversùm ierat.

Per vias etiam de lapidibus, ne offenderet, monerent, uti patet ex *Milesia 2.* Apuleii. V. Tit. Popmam *de operis Servorum*, & suprà, ubi de more *Foris cœnandi* vett. Romanorum.

O C.

O. C. in notis antiqq. *Ope consilio* notat. V. infrà.

Ocalia, Arabiæ portus, apud Solinum *cap. 53.* ubi alii *Ocell*, nonnulli *Ocelis* legunt. Straboni ex Artemidoro Ὤκηλις dicitur, Plinio *Ocelis*, ut *Peripli* Auctori & Ptolomæo Ὤκηλις. V. in voce *Ocelis.*

Occam Wilhelmus, adde: Dictus primò *Venerabilis inceptor*, dein *Doctor singularis*, tandem *Doctor invincibilis*, Scaligero *Lima veritatis*, quartæ Scholasticorum sectæ, post Albertistas nempe, Thomistas, & Scotistas, auctor fuit. Dicti autem sunt, qui ejus inhærebant placitis, *Occamistæ*, item *Nominales*, quòd *Occam* cum Rucelino quodam Universalia mera esse nomina, nihil verò rei habere, contra Scotistas, defenderent. V. suprà in voce *Nominales.*

Occator, unus ex divis agricolis Vett. ab *occatione.* Propriè autem dicebatur ager *poliri*, cùm *occabatur* rastris vel crate; & hæc velut summa manus erat, quæ agro exercendo imponebatur. Unde *politiones agrorum*, & *politor*, qui agrum colendum conducebat, pro certa parte, *Dig. pro socio, si agrum politori damus*, ab hac ultima agri politura nomen accepit, quam his versibus expressit Columella,

Verùm ubi jam puro discrimine pectita tellus,
Deposito squallore nitens sua semina poscit.

Tum nempe *pecti*, *radi*, *poliri* tellus dicebatur, cùm *occabatur.* Uti enim in vestimentis apud fullonem curandis, *poliri* tum ea dicebant, cùm pectine vel spinâ fulloniâ radebantur, quod ultimum erat fullonum sive polientium experimentum: Ita in agricultura manûs ultima politio, quæ *occatione* vel rastris fiebat, quando Flamen sacrum Cereale Cereri & Telluri faciebat, divos agricolas hoc ordine invocans, quo sc. & terra colebatur, *Vervactor*, *Redarator*, *Imporcitor*, *Insitor*, Obarator, *Occator.* Qui namque deinde sequebantur, *Sarritor*, *Subruncinator*, *Messor*, *Convector*, *Conditor*, *Promitor*, enatis jam frugibus locum habebant. *Occator* itaque ultimus erat agri colendi, ut Sarritor primus frugum jam nascentium, quæ sarribantur: *Nam*, ut ait ille, *priùs occant, quàm sarriunt rustici.* Unde videntur vett. errasse Grammatici, qui *rastrum* vertunt σκάφιον & σκαπάνην, hoc enim *rutrum* potiùs, quam *rastrum*, quod eradendæ potiùs & poliendæ terræ, quàm fodiendæ atque eruendæ, factum est. Græci λίστρον, ξυστῆρα, σφύρας βωλοκόπους, instrumenta rustica vocant ad occationem apta: at *rastrum* propriè σκαπάνην seu σκάφιον, &c. Dicta autem est *Occatio*, quasi *occæcatio*, secundùm Vett. quòd eâ *occæcarentur* frumenta, h.e. sub terra operirentur & occultarentur: uti Plinius triticum, hordeum, milium, panicum & reliqua semina, passim occari dicit, postquam sc. jacta sunt. At apud Romanos non *occæcandis* satis, sed comminuendis ac cædendis glebis propriè adhibebatur. Eam sic circumloquitur Virgilius,

Multum adeò rastris glebas qui frangit inertes,
Vimineasque trahit crates, juvat arva &c.

V. Salmasium *ad Solinum pag. 728. & seqq.* ubi multa egregia hanc in rem; è quibus hoc unum addo, nullam *occationem* Veteribus fuisse ante tertiam arationem. Frequentibus enim iterationibus adeò subigebant glebas, ut etiam *occationi* locus non esset post satas fruges. Hinc Columella, *Veteres*, inquit, *Romani dixerunt — malè subactum agrum, qui satis frugibus occandus esset.* Et Plinius, *Malè aratur arvum, quod satis frugibus occandum est.*

Occiacum, locus Galliæ, in Comitatu Forensi, trans Ligerim, Monasterio S. Andreæ illustris; in quem cùm ex loco Bredone SS. Domitianus & Ragnebertus essent translati, oppidum hoc veteri *Occiaci* appellatione depositâ, à S. Ragneberti tumulo novum accepit nomen, diciturque hodie *ad S. Ragnebertum*, vulgò *S. Rambert.* Quod distinguendum à Bredone olim, nunc ab Abbatiali Monasterio *S. Ragneberti*, vulgò *S. Rambert de Beugey*, item *l'Abbaye de S. Rambert en Beugey* dicto, in pago Belicensi, parte Brexiæ, in quo Sanctorum præfatorum cadavera, priusquam *Occiacum* deferrentur, recondita fuere. C. Laborator Præpositus Monasterii Barbarensis, apud Hadr. Valesium *Not. Gall.*

Occidens, adde: Ab *Occidente*, *Occidentanæ* vel *Occidentariæ*, dicti sunt moduli Musici, quibus *Occidentales* Ecclesiæ sunt usæ, cùm Græcorum Musica, seu moduli, quibus Ecclesiæ Orientales utebantur, *Frigdoræ* dicerentur, quasi *Phrygiodoriæ*, quia ex Phrygiis Doriisque constarent, teste Ekkehardo Decano S. Galli *in Notkeri vita cap. 9.* & Goldasti *in eum Notis.* Sunt autem *Occidentanæ* cantus is, qui in Ecclesia hodieque obtinet Romana, & aliis quæ Romanos ritus receperunt. Hunc primus in Ecclesiam Mediolanensem introduxit B. Ambrosius: Postea illum, in Romana Ecclesia instituit Gregorius M. à qua Alamanniæ & Franciæ Ecclesiæ acceperunt. Sed cùm hic cantus longo temporis tractu apud Alamannos, sive Germanos, magnopere corruptus esset, veram postea Musicam restitui necesse fuit, quod quo pacto effectui sit datum, V. apud veterem Hugonis Reutlingensis Interpretem, atque exinde Spelmannum *Glossar. Archæol.* ut & in voce *Fridgoræ*. Interim veteres Christiani sic cantabant, quemadmodum Ambrosius ait *in Psalmos*, *ut viciniores essent pronuntiantibus, quàm cantantibus*, neque minuritionum delitias sectabantur. Proin qualem conveniat Ecclesiæ cantum esse, non incommodè nuper exponere est aggressus Gallus anonymus *Consult. de Horis Canonicis pag. 69.* & 70. apud Gerh. Joh. Vossium *de Scientiis Mathem. cap. 21. §. 11.*

ad *Occidentem* precandi ritus, Israëlitis olim in usu fuit. Namque & Templi positio ejusmodi erat, ut introitus ejus haberetur in parte Orientali, nullâ, in Occidentali, portâ admissâ: cujusmodi situm quoque antea Tabernaculi fuisse, testatur Josephus *Archæologiæ lib. 8. cap. 2.* Quo pacto alterutrum ingredientes, in *Occidentem* sic versi preces & sacra peragebant. Eandem porro positionem, Synagogæ quoque & Proseuchæ Judæorum, tam ante, quàm post excidium, imitatæ sunt, uti legimus apud Majemonidem *de Oratione cap. 11. §. 1.* & 2. Sed verò nec positionis Templi ac Synagogarum in Orientem, aut precandi regulariter in Occidentem originem, Tabernaculi situi ita tribuunt Magistri, ut non multo eam faciant vetustiorem. Certè eandem ipsam designatam ajunt à Domino, cùm Abrahamum in terram Moriah, ut Isaacum filium illic in Monte offerret, ablegabat, Genes. *cap. 22. versu 2.* Abrahamumque ipsum tunc, ex disciplina recepta, versùs Occidentem in monte precatum esse, *i.* versùs locum, qui postea in Templo Sanctum Sanctorum futurus erat, V. 2. Paralipom. *cap. 3. versu 1.* Rationem ritus affert idem Maimonides, quòd Gentiles *ad orientem* precari essent soliti, ut itaque populus Dei illis contraria poneret vestigia, huic Occidentem versùs precibus defungi tum fuisse injunctum. Quò facit illud Ezechielis *cap. 8. versu 16. Ecce juxta ostium Templi Domini inter vestibulum & inter Altare erant quasi 25. Viri, quorum terga erant ad Templum Domini & facies eorum ad Orientem.* Hinc Vitruvius, velut pro notissima sui temporis & vetusta, de ædibus Sacris constituendis secundùm regiones & mundi plagas, disciplina tradit, eas ita constituendas esse, ut si nulla ratio impediret, Ædis signum seu Numinis simulachrum, quod erat in cella collocatum, spectaret ad vespertinam cœli regionem; ut, qui adirent ad aram immolantes, aut sacrificia facientes, spectarent ad partem cœli orientis ipsaque simulachra viderentur exorientia contueri supplicantes & sacrificantes, quòd aras omnes Deorum necesse esse videatur ad orientem spectare, *lib. 4. cap. 5.* adeoque regulariter ait, introitum cultumque esse debere ab Occidente in Orientem. Hyginus tamen, Augusti libertus, *antiquos Architectos* in Occidentem *Templa spectare scripsisse: postea placuisse, omnem religionem eò convertere, ex qua parte cæli terra illuminatur*, ait *libr. de Limit. constit.* Quasi mos adorandi versùs Occidentem, adeoque templorum introitus ad Orientem ponendi haud minori fuisset apud tunc antiquos illos in usu, quàm postmodum situs ille inversus. Sed & Porphyrius de Templis Gentilium paulo ante Constantinum, plerorumque introitus ad Orientem fuisse, cultumque *ad Occidentem* præstitum, docet *lib. de Antro.* Hermes verò apud Appulejum, pro discrimine temporis diei, precantium situm diversum fuisse, notat: *De adyto egressi, cùm Deum orare cœpissent, in Austrum respicientes erant. Sole enim occidente, cùm quis Deum rogare voluerit, illuc debet intendere, sicut & Sole oriente in eum, qui subsolanus dicitur.* At Scholiastes Pindari *Isthmiac. od. 4. versùs Orientem Diis, versùs Occidentem Heroibus*, sacra facta observat: ex hisce Poetæ, de sacrificio Herculis filiis præstito:

> *Τοῖσιν ἐν δυσμαῖς αὐγᾶν*
> *Φλὸξ ἀνατελλομένα συνεχὲς*
> *Παννυχίζει* ——
> *Quibus in occasu radiorum*
> *Flamma exoriens assiduè*
> *Pernoctat* ——

Quæ utut se habeant, Clemens certè Alexandrinus, rituum Gentilium scientissimus, de Christianis precationibus in Orientem fieri solitis, velut more hominum antiquissimo fundatis, *Ὅθεν*, inquit, *καὶ τὰ παλαιότατα τῶν ἱερῶν πρὸς δύσιν ἔβλεπεν, ἵνα οἱ ἀπαντικρὺ τῶν ἀγαλμάτων ἱστάμενοι, πρὸς ἀνατολὴν τρέπεσθαι διδάσκωνται, Unde etiam Templorum antiquissima respiciebant ad Occidentem, ut, qui vultu starent ad simulacra conversi, docerentur verti ad Orientem.* Quam in rem V. plura apud Joh. Seldenum *de Synedriis vett. Ebræorum lib. 3. cap. 16.* De gentium verò Septentrionalium in Sacris situ, in vocibus *Luna*, item *Nox*.

Occisum, à necato sic distinguit Festus, quòd alterum à *cædendo*, sive ictu fiat, alterum sine ictu, apud Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 8. cap. 5.* Horum jus persequendi modus, Athenis alibiqi quis fuerit, V. suprà in voce *Homicidii causa*.

Occitania, adde: Valesio nomen habet a lingua *oc*, unde & *Languedoc* dictam vult, non ut quidam existimant à Gothis, quasi *LandGot*, seu *regionem Gothorum*; aut, ut Nicotio placuit, à *Lingua Gothica*, quasi *Languegoth*, quemadmodum Rabelæsius vocat. Totum enim Franciæ Regnum olim in provincias Linguæ *ouy*, & Linguæ *oc* dividebatur (*de Langue d'ouy*, & *de Langue d'oc*) hincque provinciæ Narbonensi primæ, sive Septimaniæ aut Gothiæ, quæ una ex Linguæ *oc* provinciis erat, nomen *Linguadokii* remansit, vulgò *Languedoc*. Unde nonnullis *Occitania*, aliis *provincia Linguæ Occitanæ* vocitata est. Hæc autem divisio Franciæ in duas linguas illas facta est, cùm Vascones, Gothi sive Septimani, Provinciales, Delphinates; aliique linguæ tortæ populi, sed præcipuè Gothi, pro *ita* vel *utique*, dicere consuevissent *oc*, id est, *hoc*: cæteri verò Galliæ populi *ouy* efferrent. In Guillermi Nangiacensis *Chronici Append.* lingua hæc & regio *Linga Orcitana* corruptè pro *Lingua Occitana* legitur: *Quidam nobilis homo de Linga* Orcitana, *qui Renaldus de Normannia vocabatur, Parisius in platea Porcorum securi judicio Regis percutitur*: & ibidem *Barones de Linga Orcitana ac Tolosani* memorantur. In *Gestis* quorundam Episcoporum Urbis Romæ, *Eo tempore*, (Clemente V. sedente) *fuit in Regno Franciæ, & præsertim in Lingua Occitania caristia validissima.* In Innocentio VI. Pontif. *Johannes Armaniaci, Locum tenens Regius in Lingua Occitana dicitur*: & ibidem Johannes *Comes Pictavensis, deputatus pro regimine patriæ Linguæ* Occitanæ. V. Hadr. Valesium *Not. Galliæ*, ubi quoque obiter notat errare Andr. Chenium & Jac. Sirmondum, quum scribunt, provinciam hanc olim *Gothiam*, nunc *Linguadociam*, quasi *Landgothiam*, id est, *Terram Gothorum* vocari, propterea quod primæ Gothorum sedes in ea fuerint: cùm Valiam, Gothorum R. pace factâ revocaverint ex Hispania Honorius Aug. Constantiusque Patricius, eique ob egregias victorias de Alanis & Vandalis atque ob redditam Placidiam, Honorii sororem, provinciam Aquitanicam II. Novem populos, & unam tantùm *Occitaniæ* seu Septimaniæ urbem Tolosam donaverint. Unde Prosper scribit, Monaxio & Plintâ Coss. *datam esse Gothis secundam Aquitaniam, cum quibusdam civitatibus confinium provinciarum*: & Idatius auctor est, *in Chron. Gothos sedes in Aquitania à Tolosa, seu à Garumna usque ad Oceanum accepisse.* Ataulfus quidem Gothorum R. qui Valiam successorem habuit, Gallias ingressus, Narbonem *Septimaniæ* urbem circa vindemiam occupaverat, & ibi Placidiam uxorem duxerat. Sed post triennium Narbonem relinquere, & cum exercitu Hispanias petere à Constantio Patricio coactus est, ubi non multo pòst à suis jugulatus interiit. Plura de hac provincia, V. in voce *Septimania*.

Occultatus, nomen Jovis apud Ægyptios. Apud hos enim cùm peculiare huic Deo nomen esset *Amûn* sive *Ammonis*, ut Græci & Latini extulere, eo *Occultatum* & *Occultationem* significari, Manethos Sebennita voluit, apud Plutarchum *de Isid. & Osir.* cui & ista Templi Saitici Minervæ dedicati inscriptio, cujus partem suprà attulimus, concordat *Ibid. Καὶ τὸν ἐμὸν πέπλον οὐδείς πω θνητὸς ἀπεκάλυψεν, Et meum peplum nemo adhuc mortalium detexit.* Quibus sine dubio Veteres illi indigitare voluerunt, magis quid non sit, quàm quid sit Deus, sciri posse, ut scitè Athanasius *ad Solit. vit. ag. pag. 627. Εἰ μὴ δυνατὸν καταλαβεῖν, τί ἐστι Θεός, ἀλλὰ δυνατὸν εἰπεῖν, τί οὐκ ἔστι, Tametsi impossibile sit, deprehendere, quid sit Deus, tamen dicere possumus, quid non sit Deus. Qui* videlicet, quod Augustinus dicit *Tom. I. de Ord. lib. 2. cap. 16. scitur meliùs nesciendo.* Imò, *cujus*, ut idem denuo *d. lib. cap. 18. nulla scientia est in anima, nisi scire quomodo eum nesciat.* In quem sensum Prudentius contra Symmachum disputans, *lib. II.*

> *Nam cùm divinis agimus de rebus & illum,*
> *Qui vel principio caruit, vel fine carebit*, &c.

Et mox:

> *Conjectare animo contendimus, exigua est vis*
> *Humani ingenii tantoque angusta labori.*
> *Quippe minor Natura aciem si intendere tentet*
> *Acrius, ac penetrare Dei secreta Supremi:*
> *Quis dubitet fictô fragilem lassescere visu,*
> *Vimque fatigatæ mentis sub pectore parvo*
> *Turbari, invalidisque hebetem succumbere curis.*

Quare meritò impudentiam proterviamque Aëtianorum increpat & irridet Epiphanius *Hær. 76. sub fin.* jactitantium, *Non simpliciter se nosse Deum, sed velut cognoscit quis omne visibile, & quod manibus suis contrectat, velut si quis in manu accipiat lapillum aut signum aut alterius cujusdam materiæ instrumentum* &c. V. Tob. Pfannerum *Systém. Theolog. Gentil. purior. Cap. II. §. ult.* atque suprà, in voce *Ammon*, *Ham* &c.

Occultè scribendi modus, Cæsari usitatus, cùm secretius quiddam Amicis per Epistolas significatum iret, memoratur A. Gellio *lib.17. cap. 9.* ubi ait: *Libri sunt Epistolarum C. Cæsaris ad C. Oppium & Balbum Cornelium, qui res ejus absentis curabant. In his Epistolis quibusdam in locis inveniuntur literæ singulariæ sine coagmentis syllabarum; quas tu putes positas inconditè, nam ex his literis verba nulla confici possunt. Erat autem conventum inter eos clandestinum de commutando situ literarum.* Et paulò infrà, *de occulta hac literarum significatione Epistolarum Caji Cæsaris*, Probum Grammaticum Commentarium satis curiosè fecisse addit. Suetonius ejusdem in *Cæsare* meminit: *Extant Epistolæ ejus ad familiares domesticis de rebus. In quibus si qua occultiùs quædam perferenda erant, per notas scripsit, id est, sic structo literarum ordine, ut nullum verbum effici posset. Quæ si quis investigare vellet, quartum elementorum literam D. pro A. & deinde reliquas commutet.* Idem Dio *lib.40.* refert, Εἰώθει δὲ καὶ ἄλλως, ὁπότε τι δι᾽ ἀπορρήτων τινὶ ἐπέστελλε, τὸ τέταρτον ἀεὶ στοιχεῖον ἀντὶ τοῦ καθήκοντος ἀντεγγράφειν, ὅπως ἀνεπίγνωστα τοῖς πολλοῖς ᾖ τὰ γραφόμενα, Id est, *Consueverat alioquin, si quid secreti cuipiam per literas significaret, quartum semper elementum in scribendo pro eo, quod scribi debebat, sumere, ne obvia literarum lectio cuivis esset.* Imitatum hunc morem Augustum fuisse, idem testatur Suetonius *in ejus vita*, *Quoties per notam scribit B. pro A. C. pro B. ac deinde eadem ratione sequentes literas ponit.* Item Dio *lib.51.* Ἐπέστελλε δὲ καὶ ἐκείνοις καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς φίλοις, ὁπότε τι δι᾽ ἀπορρήτων σφίσι δηλῶσαι ἐβούλετο, τὸ δεύτερον ἀεὶ στοιχεῖον τοῦ τῷ ῥήματι προσήκοντος ἀντ᾽ ἐκείνου ἀντεγγράφων, Id est, *Si quid vel iis, vel aliis suis necessariis scriberet, quæ res iis erant significandæ modo quodam secreto, proximè sequentem semper literam ponebat pro ea, quæ exarari deberet.* Sed totum hoc artificium *occultè* per literarum transpositionem scribendi, facillimè à quovis sagaciore deprehendi potest, ut vix pro arcano quodam id haberi debeat: quod etiam de Laconum scytale, de qua *eodem cap.* Gellius, judicant Eruditi. Imò Jul. Cæsar *Scaliger Exercit. 317. c. Card.* non dubitat, *merum id vocare delirium ac imposturam.* Tutiores sunt *occultè* scribendi modi, quos Recentiores excogitarunt, quorumque aliqui, à nemine, nisi arcani conscio, ad quem Epistol. perscripta est, ullâ ratione detegi possunt. Imò, tales quoque, ut quis arcanum animi sui conceptum per Epistolam absenti artificii conscio manifestare possit, sine ulla secreti latentis suspicione, si fortè epistolam intercipi contingat: de quibus videndus Illustrissimus Gustavus Selenus (id est, Augustus Dux Brunsuicensis & Lunæburgensis) in *Cryptographia*, & Caspar. Schottus *in Schola Steganographica*: quibus adde Trithemium *in Steganographia, quam Commentario Sereniss. Selenus dignatus est*, Abr. Colonnum *in Scotographia Italica*, Suenterum *in Steganographia aucta*, & qui reliquos antecellere videtur, Joh. Baptistam Portam *de Furtivis literarum Notis*. V. quoque suprà in voce *Cifra* & infrà in voce *Steganographia*.

Occupare, in Circensibus, de primi ostii vel loci Agitatore, dicebatur. Sed plerumque eveniebat, ut is præ studio obtinendi ac servandi primatus, prælassatis viribus equorum à sequentibus vinceretur. Quod ut fieret, cauti agitatores in primis spatiis sustinebant equos spiritumque ac vires eorum dispensabant, priusquam ad finem venirent, ut integri & indefecti prægressos jam defessos opprimerent, & in flexu metæ septimæ præverterent. Sin omnino is metam obtinuisset, & inoffenso cursu ad ultimum septimæ metæ flexum pervenisset, dicebatur, *Occupavit & vicit*, uti legitur, in vet. *Inscr.* quòd si, qui proximo seu secundo ostio mittebatur, eum prævertisset, dicebatur, *Successit & vicit*. Silius,

Proximus à primo distans, quantum æquore currus
Occupat ipse loci, tantum sed proximus ibat
Aster Pamphates.

Sicut rursus, si tertio ostio missus victoriam consequeretur, *Eripuit & vicit*. Quarto enim ostio missus raro ad palmam perveniebat. Unde pro magno ponitur in vet. *Inscr.* Circi, *quarto ostio missum vicisse*. AGITAVIT XXIIII. MISSUS OSTIO IIII. CCLVII. Sic itaque ex merito loci *occupabat*, i. cæteros antecedebat agitator ille, qui ostium illud primum sortitus erat. Quod etiam ex insigni loco Senecæ *in Troadibus* constare potest, ubi Hecuba Argivorum classi mala imprecatur,

—— *quod precor vobis, precor*
His digna fatis æquora. Hoc classi accidat
Toti Pelasgæ, ratibus hoc mille accidat,
Meæ precabor, cùm vehar, quidquid rati.
Me mea sequantur Fata. Non pelago quies
Tranquilla veniat, sæviat ventis mare,
Et bella & ignis, & mea & Priami mala.
Dumque ista veniunt, interim hac pœna in loco est,
Sorte occupavi, *præmium eripiant mihi.*

Quasi diceret, in hoc stadio miseriarum ac suppliciorum decurrendo, sors mihi tribuit, ut prima essem & primo loco exirem, ac proinde cæteros anteverterem: sed ipsis opto, ut præmium mihi eripiant, & licet tardiùs egressi, me tamen queant superare & longè miseriores, quàm ipsa sum, evadere, palmamque in hujus stadii decursu obtinere. Non semper v. qui *occupabat* beneficio sortis, primatum obtinebat, uti dictum; sed tum demum, cùm primatum sorte acceptum ad extremum obtineret neque ab ullo insequentium prævertereretur: unde *occupare & primatum obtinere*, distingui legimus apud Plinium &c. V. hanc in rem plura apud Salmasium *ad Solinum pag.904. 905. & 906.*

Occupatione Simplici, dominium juxta Magistros multifariam adquirebatur. Ejus autem jura maximè visuntur, *in Bonis nondum occupatis, in rebus Deperditis seu Derelictis, in Proselytorum sine hæredibus defunctorum Bonis, in agro à Gentili Israelitæ sine syngrapha vendito & in Reliquiis rerum, quæ, ex lege sacra in agrorum proventu & frugibus, Egenis relicta sunt.* Et quid in quod *Bona nondum omnino occupata* attinet, ea occupantis fieri volunt. Nec ita dissimile jus obtinuisse ajunt, ubi *Derelictæ seu Deperditæ res* in custodiæ locum aliquem stabilem & occlusum, velut ædes, horrea, alia, antequam quis eas denuo occupaverat, devenerant: Ubi tamen distinguunt inter res ab Israelita, Proselyto & Gentili derelictas seu deperditas; Item inter res ita signatas, ut per signa sibi singularia eas suas esse dominus probare posset (post præconium tertium & subinde quartum) atque eas, quibus nulla ejusmodi signa. De prioribus dicunt, eum qui repererat, præconium facere obstrictum fuisse. Erat autem præconi suggestus saxum quoddam, in suburbio Hierosolym. excelsum, è quo clamans hac utebatur formula, מי שאבד לו בהמה, *Quisnam est, qui jumentum aut pecus perdidit?* de cujusmodi præcone V. Josephum *Archæolog. lib. 4. cap.8.* Quòd verò *Proselyti Justitiæ, sine hæredibus obeuntis, Bona* occupanti esse concessa tam signanter tradunt, inde est, quòd cognationem ejus pristinam abolitam esse judicarunt: Hinc enim sequebatur, ei nullos fuisse ex pristina illa cognatione hæredes. Porro, *Agrum* quod concernit *à Gentili emtum*, idque *sine syngrapha*, quam שטר vocant, in ditione sc. Israëlitica; pro jure habent receptissimo, nec Israëlitam ad Gentilem, neque hunc sive ad Israëlitam, sive ad Gentilem, fundum, utcunque ex contractu pretium solveretur, ritè transtulisse, nisi etiam syngrapha interveniret. Et quidem Israëlitæ sic vendenti manere volebant dominium, usque dum fieret syngrapha. Gentilis autem vendentis dominium, post acceptum pretium, planè desiisse, sed ementis, quia syngrapha deerat, non incepisse; adeoque sic fundum patuisse Israëlitæ *occupanti*, à quo tamen pretium ei, qui Gentili solverat, refundendum erat. De *jure* tandem *Egenorum*, res notissima. *Occupationis* v. titulus, quo secluduntur cæteri universi ab eo, quod pariter universis ante occupationem competebat (jus sc. occupationis ejusmodi in universis æquale) ortum sub initiis aut instauratione rerum, sub Noachidis primis, ut videtur, habuit: nec sine consensu & interposita fide, quæ ad posteros propagata est, de eo admittendo, quoties res aut nondum fuerint possessæ, aut nullius in bonis esse cœperint, uti patet ex Gentium divisione, in Genesi & Testamento, quod Noaho tribuitur, apud Eusebium. Et de Noachidis illis primævis, Eustathius Alexandrinus *in Hexaëm. pag.51.* Ἕκαστος, inquit, τὴν προεντυγχάνουσαν γῆν κατελάμβανεν, *unusquisque terram sibi primò obviam occupavit.* Quemadmodum & Josephus, ubi de Japetidis loquitur & de Europa, *Archæolog. lib. 1. cap.7.* Ἣν ἔσχον, ait, κατελάμβανον καὶ μηδενὸς προενοικοῦντος, *Quam* occuparunt, *etiam nemine antè ibi sedes habente* &c. V. hanc in rem plura, apud Joh. Seldenum *de Jure N. & G. juxta Discipl. Ebræor. lib.6. cap.4.*

Occursus, apud Claudianum *lib.1. versu 123.* ubi de decrepito Eunucho Eutropio,

—— —— *cùm pallida nudis*
Ossibus horrorem dominis præberet imago,
Decolor & macies occursu *læderet omnes*:

omen est, Ita enim mox,

Aut crimen famulis, aut procedentibus omen.

Et quidem invisum. Hinc de tali Statius *Thebaid. lib. 11. versu 669.*

—— —— *ubi victoribus omen*
Invisum —— —— ——

Ita in *eodem lib.* Oedipum *occursu* pia templa domosque læsurum dicit. Ad quæ loca Schol. *Malum occursum* dicit, *Cæcum & absurdum hominem.* Atque sic Philemon Comicus apud Theodoretum *Serm.6.* Οὗτος, inquit Theodoretus, ὁ ποιητὴς καὶ τοὺς ἰωμένους τοῖς κληδόσι χρωμένους κωμῳδῶν, ἔφη·

Ὅταν ἴδω παρατηρήσαντα, τίς ἔπταρεν,
Ἢ τίς ἐλάλησεν, ἢ τίς ἦν ὁ προϊών,
Σκοπῶ τοῦτ᾽, ἀπολῶ τοῦτον εὐθὺς ἐν ἀγορᾷ.

Eodem sensu *occurrere* legitur, apud Senecam *Apocolocynth. Pusillum subperturbatur, ut illum vidit canem nigrum, villosum, quem non velis tibi in tenebris occurrere.* V. quoque Auctorem Declamationum, fortè Posthumium Cæsarem *Declam.1.* At prudentis bonique hominis *occursus*, contrà felicitatem præferre dicebatur, uti de Philippidis occursu observat Plut. *in Demetrio.* V. de variis *occursibus*, Zebelem, quem inscribunt *Onirocritica*, Casp. Barthium *Animadversion. ad Papinium Statium d. l.* ut & hic passim.

Oceani Solium, apud Æl. Lampridium *in Alexandro*: *Opera veteris* …

veterum Principum instauravit, ipse nova multa constituit: in his thermas nominis sui, juxta eas, quæ Neronianæ fuerunt, aqua inducta, quæ Alexandrina nunc dicitur. Nemus thermis suis —— fecit. Oceani solium primus inter Principes appellavit, quum Trajanus id non fecisset, sed diebus solia deputasset.

Oceanus, apud Martialem *lib 3. Epigramm. 95.*

Est & in hoc aliquid: vidit me Roma tribunum,
Et sedeo qua te suscitat Oceanus.

Nomen est Designatoris Theatralis, cujus erat disponendis ordinibus in Theatro præesse, & amovere è XIV. gradibus, qui Equites non essent. Ejus meminit idem *lib 5. Epigramm 23.*

—— Oceanum certior audis Eques.

Et *lib.6 Epigramm.9.*

In Pompejano dormis, Lævine, theatro;
Et quereris, si te suscitat Oceanus.

Ocella, inter cognomina Romanorum, quod Galba Imp. à noverca adoptatus assumsisse legitur, apud Suetonium *in Eo cap.* 4. Ei origo an ab *ocellis*, propter oculorum parvitatem, an ab ὀκέλλω, *navem appello*? Certè vetustissimum & apud Græcos *Ocelli* nomen, uti docet Casaubonus *ad l.* qui & *Ocellatas Sorores*, in *Domitiano* ejusdem Autoris *cap.8.* observavit.

Ocellati seu *Ocelli*, littorales lapilli *oculi* specie nitentes. Vett. dicti sunt, cujusmodi *ocellatis nucibusque ludere* consuevisse Augustum, Suetonius memorat *cap. 83.* ubi Casaubonus consuetas olim pueris puellisque has lusiones notat, & Græcis ὀφθαλμίζειν appellari hos globulos (quos tamen eburneos quoque & ex alia materia fieri solitos addit) docet. Ovidius *Metam.lib.* 10.

—— —— modò grata puellis
Munera fert illi conchas, teretesque lapillos &c.

Meminit hujusmodi lapillorum quoque Plinius, ubi de Callaide, *Ucrobique autem in rupibus inviis, ac gelatis oculi figura extuberans leviterque adhærens.* Est & gemma, quæ vocabatur *Beli oculus.* Idem Plinius, *Beli oculus albicans pupillam cingit nigram, è medio aureo fulgore lucentem. Hæc propter speciem sacratissimo Assyriorum Deo dicatur,* &c. Iidem *Nympharum oculi* Græcis dicti sunt, & *lumina*, cujusmodi lapillorum Caligula cùm magnam vim in Oceani littore à militibus armatis legi jussisset, armatus & ipse, finxit, *non ex hominibus, sed ex cælestibus spolia cepisse*, ut Victor habet. Qua de re sic Suetonius. *Postremò quasi perpetuaturus bellum, directâ acie in littore Oceani ac ballistis machinisque dispositis nemine gnaro & opinante quidnam capturus esset, repentè ut conchas legerent, galeasque & sinus replerent, imperavit. Spolia Oceani vocans, Capitolio Palatioque debita.* Ubi *conchas* tantùm memorat, Victor v. addidit *umbilicos*, h. e. teretes lapillos, ad instar umbilici, quos pariter cum conchis Cicero & Valerius Max. junxere. V. suprà, ubi de *Nympharum Ocellis*, & plura hanc in rem, apud Salmasium *ad Solinum pag.* 704. & 705.

Ocelli Vestium, Hebræis dicuntur maculæ rotundæ, acu plumarii intextæ: unde verbum שבץ, *vestem oculare, & opere plumario oculos vestibus intexere*, & תשבץ. *quod oculatum est & oculis intextum.* Sed & Latini *oculos*, istiusmodi vestium notas vocavere. Unde *vestes purpurâ oculare*, apud Tertullianum *de Pudic. Sed enim plerosque interpretes parabolarum idem exitus decipit, quem in vestibus purpura oculandis sæpissime evenire est*: pro *purpura clavare.* Sunt enim idem *ocelli* seu *oculi* hi, quod *clavi*; qui aliter *signa, notæ, plumæ* &c. Salmasius *ad Vopiscum in Carino.*

Ocellus, adde: Fuit is ex sectatoribus Pythagoræ, qui ante Platonem floruerunt, quales etiam Architas, Philolaus, Parmenides, diciturque librum ejus περὶ Παντὸς priscæ & reconditæ eruditionis Aristoteles compilasse. *Decus Italiæ* vocat Georg. Hornius *Histor. Philos. lib.3. cap.11.*

Ocellus, nomen floris eximii, Gall. Oeillet, de quo sic Franc. Pomey, *Ocellus, anne sic dictus, quòd in ejus aspectu blandissimè acquiescat oculus, an quòd ipsemet sit hortorum oculus & ornamentum? Nihil certè spectare oculus possit, vel ejus formosius formâ, vel colorum, quibus effulget, varietate, pulchrius; vel foliorum, quibus contexitur, nitore & compositione concinnius. Compacta hæc folia sunt, adjunctaque aliis alia, tam scitè, atque ordinatè, ut ab extremo inter se connexa, summque inserta in calyculum, erumpant sensim, diffundantque se molliter in orbem, limbis denticulatim incisis —* Porro, *nihil illo picturatius, nihil eius colorum varietate distinctius. Micat videlicet in Ocellis unis nunc niveus Lilii candor, nunc Rosæ rubor igneus, nunc Amaranthi livens purpura, aut Ranunculi coccinum, aut Anemones ostrum, aut conchylium Iridis, aut Caltæ amethystus, aut horum omnium mistura colorum; qui modò compuncti in apices, modò virgati in tæniolas, modò in vittas intertexti. florem sic comunt —— Quid dicam de odoris, quem spirat, seu suavitate, seu vi, tam prope accedentis ad Caryophyllum, ut nomen inde Caryophyllei floris factum illi fuerit apud vulgus. Folia ne memorabo, in longum promissa, penèque carentia latitudine? Caulem ne loquar, variis geniculis nixum, humoque assurgentem ad binos ternosve pedes: Is, tenuis licèt, hæret tamen —— firmus adeò, ut non unum modò, sed Ocellos ferat sæpius plurimos, sustineatque cum aignitate.* Hactenus ille *Descrips.div.*

Ocellus Indicus, Gall. *Oeillet d'Inde*, nomen itidem floris, quem, *nisi terrâ enascentem cerneremus — & cæterorum more surgentem solo, quis Florem crederet, ac non potiùs circùm incisam eleganti opere, ex auro crispo, sphærulam? Satè, non æquè speciosè flavescit aurum, nec globus fingi flammeus potest, vel splendore micantior, vel formâ rotundior, formosissimo isto flore. Scapus lignosus, in ramusculos circumquaque fruticans, è cujusque apice, aureos elicit calyculos, qui brevi se diffundunt, coguntque in luteum globum. Foliis mirè attenuatis luxuriat laciniosus. Cæterùm deficit quandoque — grati aliunde odoris expers, degeneratque ab nativa indole, staturam deprimit, speciem deperdit, folia decurtat, eorumque numerum diminuit, sic, ut sena, septenave duntaxat, tristiùs flavescentia, medium ex eodem colore glomum ambiant.* Idem ibid.

Ochim, Hebr. אחים Esaje *cap.13. versu 21. Et recubabunt ibi feles & replebuntur domus eorum Ochim*: plerisque animal est. Bocharto clamores, rugitus, ferarum ululatus, quibus deserta personant. Certè Hebræis אח. & האח, vox est gementis vel exultantis, à qua fieri videntur Græca vocabula ἦχος, *sonus*; & ἠχεῖν, *resono*, pro quo Dores ἀχεῖν. Quod ipsum in causa fuit, cur allusione vocis servatâ, Seniores אחים ἤχοι, *i. sonum*, reddiderint V. cum *Hierozoici prior. lib.III cap.16.*

Ochlocratia, vitium Regiminis est, in quod Democratia degenerat: cùm videlicet non amplius *Populi salus suprema lex* est: sed vulgus auctoritatem suam confert ad augendam potentiam tenuiorum civium contra Optimates. Quod apud Romanos contigit, quum Tribuni Pl. intra metas ampliùs contineri nolentes, contra Patricios & Magistratus majores tumultuati sunt ac seditiones excitarunt perniciosissimas, quales tum sæpe aliàs, tum inprimis paulo ante Decemvirorum creationem & Gracchorum Tribunatum, desævierunt. Joh. Rosinus *Antiqq. Rom l.7. cap.1.* Aliudquid Anarchia est, quæ ab anno Urbis cond. 376. impeditis per totum quinquennium, ut Livius, vel quadriennium, ut alii malunt, Magistratum Curulium Comitiis & Rep. à Tribunis Pl. administratâ, Romæ viguit: quo nomine illius temporis statum disertè insignit Diod. Siculus &c.

Ochra Attica, cum Sili Attico, eadem Vitruvio *lib. 7. cap. 7. Primùm autem exponemus, quæ per se nascentia fodiuntur, uti quod Græcè ὤχρα dicitur. Hæc verò multis locis, ut etiam in Italia, invenitur, sed quæ fuerat optima Attica, ideo nunc non habetur, quòd Athenis argenti fodinæ cùm habuerunt familias, tunc specus sub terra fodiebantur ad argentum inveniendum. Cùm ibi vena inveniretur, nihilominus uti argentum persequebantur. Itaque antiqui egregiâ opera silis ad politionem operum sunt usi.* Sed *Ochra Attica*, si Dioscoridi credimus, non ampliùs inveniebatur Vitruvii ævo, qui perperam sile cum ochra confundit. Cæterùm quod de argentifodinis Atticis scribit, hoc Theophrastus de cinnabari refert, quod illorum temporum minium erat &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.1157.* Nomen v. *Ochræ*, à Græco ὠχρὸς, *i. luteus*; ut enim ochra bona sit, μηλίνην δι' ὅλου, *totam luteam*, esse debere, ait Dioscorides, apud Eund. *pag.* 1154.

Ocnos, spartum torquens, quod asellus arrodit, inter præcipua opera Socratis, Pictoris celeberrimi, memoratur Plinio *lib. 35. cap.11.* De quo *Ocno* agit, Plut. *libro περὶ εὐθυμίας*, elegantissimâ cum stupidis fatuisque comparatione; historiamque & picturam accuratè exponit Pausanias *in Phocicis.* Eundem pinxit & Polygnotus in Templo Delphico, Dalechampius *Not. ad Plinium.* V. plura in voce *Ocnus.* Addo saltem, ὄκνος. Græcis *desidem, ignavum, cunctatorem*, vel etiam, *desidiam, ignaviamque* notare: prout vel propriè, vel appellativè sumitur &c.

Ocononistæ apud Hizonem Abbat. in *Vita S. Basini Archiepisc.* Trevirensis *num 2. Brabantiam, Austrasiam —— nuncupatam tradunt Geographi: &* Ocononistæ *Austrasiæ vocabulum derivatum adstruunt ab Austrasiæ Principe magnificentissimo, nepote Caroli Pulchri ex Landone filio.* Quid sibi velit, fatentur se ignorare Viri doctissimi & an reponendum *Chronistæ*, subdubitant. Quid si *Othonistæ*? Nam ὀθόνη & ὀθόνιον, est sindon ex lino seu mappa; in mappis autem fiebant Provinciarum descriptiones, unde *Mappæ mundi*, Carolus du Fresne *Glossar.*

Ocrea, Catum inventum, Plin. *lib.7.cap.56.* genus calcei militaris, admodum antiquum & jam Heroibus, qui ante Homeri tempora vixerunt, usitatum. Unde toties Græcos ἐϋκνήμιδας, *i. bene ocreatorum*, elogio insignit; per Synecdochen partis, *bene armatos* illos indigitans. Erant autem *Ocreæ* hæ ex candido stanno, ἑανοῦ κασσιτέροιο, & circa talos aut malleolos pedum ornamenta quædam habuere ex argento vel auro, eidem Poëtæ, quòd pedum tegerent malleolos, ἐπισφύρια dicta. Ita enim in *Iliados* γ. & *Il.* τ.

Κνημῖδας μὲν πρῶτα περὶ κνήμῃσιν ἔθηκε,
Καλὰς, ἀργυρέοισιν ἐπισφυρίοις ἀραρυίας.

Quos tamen versus ita reddit Eobanus Hessus, Germaniæ suæ decus,

—— —— —— Tum cruribus aptas
Ære venidentes Ocreas, quas fibula loris
Arctabat niveis.

Quo pacto omnes etiam Lexicographi recentiores τὸ ἐπισφύριον, *fibulam Ocrearum* exponunt. Sed ut dictum, ἐπισφύρια, τῶν σφυρῶν

σφυρῶν περιδέσματα, id est, *Malleolorum tegumenta*, veteres Grammatici interpretantur, V. Didymum, Hesychium, Eustathium *in Hom.* alios: qui proin ita etiam Patricios Romanorum calceos eodem in loco ornamentum eburneum, ad formam mediæ Lunæ, habuisse, quod à Philostrato ἐπισφύριον ἐλεφάντινον μηνοειδὲς appellatur, contendunt. Unde & in vet. Inscr. quæ dedicationem statuæ Regillæ continet, hi calcei dicuntur πέδιλα ἀστερόεντα περὶ σφυρῷ, i. *lunata pedum circa talos vincula*, Alb. Rubenius *de Re vestiaria lib.2. cap.4.* Vossio verò è corio primò *Ocreæ* fuerunt; postea è stanno seu ferro; si non utraque, saltem alterutra; ac dextera quidem, si cominus esset pugnandum, quia in statu tum prior est pes dexter, sinistra autem, si dimicaretur missilibus, quod cùm fit, inante est pes lævus, ex Vegetio *lib. 1. cap. 15.* V. eum de *Idolol. lib 3. cap.70.* Erant a. in Rep. Romana *Ocreæ* gestamen civium primæ & secundæ classis, reliquarum classium civibus usu earum interdicto. Quorum enim maximus census erat, nec minor centum minis, in 80. centurias à Servio Tullo Rege digesti, illisque arma imperata sunt, Clypeus, Arginus, Lorica ex ære, Galea, *Ocreæ*, tela, hasta & gladius. In secunda classe, cujus census intra decem millia drachmarum, usque ad minas 70. arma eadem gestare jussi sunt, nisi quòd loricæ illis ademptæ & scuta pro clypeis data: Et hi secundum in acie locum tenebant, quemadmodum priores primum tuebantur. Tertiæ autem, cujus census ad 7500 drachmas non pertingebat, non loricæ solùm, sed & *Ocreæ* ablatæ sunt, Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.6. cap.8.* Sinistro tantùm crure *ocreati* erant & Hoplomachi, Gladiatorum quoddam genus, cum quibus pugnantes Provocatores, seu aliàs *Probactores*, utroque crure *Ocreas* gestabant. Erant autem & hæ *Ocreæ* ex ferro, ut videre est apud Vegetium & Lipsium *de Militia Rom. lib.3. dial. 7.* &c. Picturam vett. *Ocrearum* habes, in libello Anonymi Auctoris *de Re Militari ad Theodosium M. ejusq; filios.* C. Barthius *ad Statium Thebaid. lib.10.*

Octachorum, ex Græco ὀκτάχωρον, apud Ambrosium *Inscr. ad Fontem S. Teclæ Mediolani*:

> *Octachorum sanctos templum surrexit in usus,*
> *Octagonus fons est munere dignus eo.*
> *Hoc numero decuit sacri Baptismatis aulam*
> *Surgere, quo populis vera salus rediit* &c.

Salmasio sic dicitur Templum, quod absidem habet *octo* sinuatam *recessibus.* Vocata autem est *Apsis* seu *Concha*, intimum Templorum sacrarium, quod ad Orientem, post Templum ipsum (quam *Templi navem* vulgo vocant) positum erat & *Chorus* hodie appellatur. Hæc templi pars propriè camera fuit, multis recessibus sinuata, & *Concha* dicebatur, quæ tres sinus haberet, τρίχωρος ἀψὶς Paulino, sicut *octachorum Templum*, cujus apsis octo: & fortassis totum erat apsidatum ejus tectum, cujusmodi Templa Εἰλητόστεγα Græcis dicta sunt, ad discrimen δρομικῶν, quæ vel fornicem habebant oblongam & rectâ serie currentem, absque ullis sinibus, vel erant similiter tecta, ut sunt porticus illæ, quas Græci δρόμους ὑπορόφους vocitant. V. Salmasium *ubi suprà pag.* 1219.

Octaeteris, seu *octo annorum tempus*, apud Græcos duplex fuit. Hi enim cùm primò Tetraëteride uterentur, quæ Elidensis Olympias dicta, ut Pythia Delphis, cujus primus mensis erat Lunaris, sequentes non item: hunc errorem Olympiadis 61. anno secundo corrigere statuit Cleostratus is, quem Zodiaci partes, initiaque Arietis ac Sagittarii primum observasse, Plinius *lib. 2. cap.12.* & Hyginus produnt. Hic itaque, cùm videret Solem & Lunam non intra id spatium redire ad idem punctum, pro Tetraeteride introduxit *Octaeteridem*, teste Diodoro Siculo *lib. 12.* quæ erat annorum ciɔ ciɔ XCXXII. alternisque habebat menses cavos ac plenos; anni verò communes fuere dierum 354. embolimæi autem 384. Sed in hac *Octaeteride*, cùm deprehensum esset vitium ab Harpalo commissum, (quod quando factum sit, exactè dici nequit) pro *Octaeteride* Cleostrati recepta est *Octaeteris* Harpali, cum parapegmate, stellarumque significationibus. Unde quædam à Plinio citata, ut videre est ex Indice *lib. 18.* & meminit ejus Harpali Festus Avienus quoque, *his verbis*,

> *Nam quæ Solem hiberna novem putat æthere volvi,*
> *Ut spatium Luna redeat, vetus Harpalus ipsam*
> *Ocyus in sedem momentaq; prisca reducit.*

Sententia est, ex Harpali mente, nono quoque anno exspirante, Neomeniam redire in eandem horam, in idemque punctum, in quo novennio antè fuit. Verùm Harpali opinionem esse erroneam, vidit Meton Pausaniæ filius; qui excogitavit Enneadecaeterida sive Circulum decemnovenalem, quem *Aureum numerum* appellamus. Meminit ejus Diod. Siculus *lib.12. ad Olymp.86. an.3* estque dierum solidorum 6940 Festus Avienus,

> *Illius ad numeros prolixa decennia rursum*
> *Adjecisse Meton Cecropeâ dicitur arte,*
> *Insedit que animis. Tenuit rem Græcia solers*
> *Protinus, & longos inventam misit in annos.*

Exordium hujus periodi à Solstitio ductum, quam Euctemon quoque & Philippus sunt amplexi. Postea verò consuetudo obtinuit per Græciæ Urbes, ut in publico affigerentur parapegmata, sive tabulæ, in quibus annotarentur siderum ortus & occasus; ut inde cognosceretur crasis, sive constitutio aëris, & quid operis pro eo tempore facere oporteret, teste Theone Alexandrino *ad Arati Διοσημεῖα*: Cujusmodi hemerologiorum ac tabularum, in Græciæ Urbibus affigi solitarum, quoque meminit Geminus ἐν τοῖς Φαινομένοις *sect.* περὶ ἐπισημασιῶν, apud Gerhardum Joh. Vossium *de Scientiis Mathem. cap 33 §. 11.*

Octaphorus, apud Martialem *lib.6. Epigramm. 84.*

> *Octaphoro sanus portatur, Avite, Philippus,*
> *Hunc tu si sanum credis, Avite, furis:*

Lectica est, ab *octo* servis gestata; qui fuit potentium tunc temporis fastus, eleganter notatus à Cynico Luciani. Ita enim Idem alibi:

> *Octo Syris suffulta datur lectica puellæ.*

Quod lecticæ genus *latius hexaphoris* vocat, *lib.6. Epigr.77.* Modò enim hexaphoro, modò octaphoro utebantur delicati, ad modulum opum & luxus: Cùm modesti & frugi homines quatuor servos adhiberent. Unde Marcianus Capella Philologiæ in cœlum eunti tot solùm adscripsit, *laborem, amorem, epimeliam & agrypniam, lib.2.* Catullus, *beatiores octo sibi parasse homines*, ait *Epigramm.10.* V. Pignor. *de Servis*, ut & infrà in voce *Octophorum*.

Octava, apud Martialem *lib.10. Epigramm. 48.*

> *Nuntiat* octavam *Phariæ sua turba juvencæ,*
> *Et pilata redit, jamque subitque cohors;*

quibusdam hora diei est, qua mutabantur stationes; cùm vel occupatissimis nona esset hora cœnæ: qui proin à *pilis* cohortem militum sic dictam hic intelligunt. At alii *pilatam* sumunt, pro depilata & calva Iliacorum cohorte, qui circa hanc horam, postquam totum diem stipem emendicassent, ad Iseum redeuntes, Deam suam componebant & templum claudebant. Eadem thermis destinata erat. Ita enim Poëta porro,

> *Temperat hæc thermas* ——

V. suprà, voce *Nona Horologiorum.* Sed & *Octava æ*, æterna requies; dies requiei cœlestis, quæ ideo sic dicitur, quòd septem hi nostri mundani dies ad laborem pertinent, Dominusq; noster in *Octava* die ad æternam resurrexit requiem. Hepidanus in *Annal. an.978.*

> *Queis dederis partem (voluisti quorum dare septem)*
> *Nec non* Octavam, *ô Deus Sancte, tuam.*

Et an. 1017.

> *Hartker in melius mutatur (ut opto) reclusus,*
> *Dexter in* Octava *sit bone Christe tua.*

Octavæ dein dicuntur, quorundam festorum sequentiæ, quibus dies *Octava*, institutione Ecclesiæ Rom. non tantùm honoranda est, sed & iteratis nonnullis solennitatibus, quæ in ipso Festo adhibentur, ornanda. Festum enim ipsum significare ajunt animæ ejus transmigrationem in cœlos, cujus sit Festum: *Octavam* autem sequuturi corporis resurrectionem, quod tamen non omnibus Sanctis indultum est, ne ullus sic esset feriandi terminus in universo seculo. V. plures circa hoc subtilitates, apud Durandum *Rational. Divin. offic. l.7. c.1.* Festa, quæ suis gaudent *Octavis*, in Ecclesia Anglic. juxta LL. Eduardi Confessoris *cap.12.* sunt *Coronationis Regiæ, Natalis Domini, Paschatis & Pentecostes*, ut habet Spelmannus *Glossario Archæologico.* Ἀπόλυσις Græcis, ut ex Basilio Seleuciensi *lib. 2. de S. Thecla cap.* 18. observatum a Viris doctis: qui quidem voce etiam utuntur, pro fine cujuscunque officii Ecclesiastici, ut pluribus it probatum Leo Allatius *de Dominicis & Hebdomad. Græcorum cap.7.* Apud Augustinum *Serm. de Tempore* 160. c. 1 Dominica in Octavis Paschæ, *Octava infantium* dicitur: *Hodie* Octavæ *dicuntur infantium, revelanda sunt capita eorum, quod est indicium libertatis.* Idem *Serm.*11 de Diversis, qui inscribitur *De muniis baptizatorum*: *Vos qui baptizati estis & hodie completis sacramentum* Octavarum *vestrarum, infantes appellamini, quoniam regenerati estis & ad vitam æternam renati estis* —— *reddendi estis populis, miscendi estis plebi fidelium* &c. V. Car. du Fresne in *Glossario* & plura hanc in rem apud Macros Fratres in *Hierolexico.* In jure Romano, quid sit *Octava*, V. *L. ex præstatione, Cod. de vectigal* pars: nempe *octava*, quæ ex rebus venalibus, nomine vectigalis, Fisco præstabatur tempore Gratiani, Valentiniani & Theodosii Impp. Hinc *Octavarii*, exactores dicti ab octava parte. Etiam *Octavarium*, *l.7.* & 8. *Cod. de Vectigal.* & *l.7. Cod. de Locato.* Meminit ejus quoque Anonymus *de Miracul. SS. Cyri & Johannis*, Ὁ δὲ τὴν τῆς ὀκτάβας ἀρχὴν . τέλος τοῦτο, καὶ ὀγδοάδα καλοῦσιν, ἀνῆκον μὲν ταμιακοῖς, ἐωνημένον δὲ ... ὁ υἱὸς Ἠγησίλαος .... V. Suetonium *Caligul. cap.40.* ubi, ex Gerulorum diurnis quæstibus partem cum *octavam* sibi vindicasse, inter alia refert. In jure Hungarico, *Octava* est Conventus jurisdicundi 40. dierum, extra ferias, ante SS. Georgii & Michaelis festum *octo* diebus, Sambucus & Molnarus apud eundem C. du Fresne ubi suprà.

Octaviæ Porticus, memorantur Plinio *lib.35. cap 11.* ubi de pretiis mirabilium picturarum, *Antiphilus pinxit Scyllin, anchoras Persicæ classis præscindentem. Artemon Danaen* — *Nobilissimas autem, quæ sunt in Porticibus* Octaviæ, *Herculem, ab Oeta monte Doridos* —— *in cœlum euntem, Laomedontis circa Herculem & Neptunum historiam.* Scholarum in eis, meminit idem *lib. 35. cap.10.* ubi de Antiphilo, *Et Hesionam nobilem pinxit, & Alexandrum ac Philippum cum Minerva, qui sunt in schola in* Octaviæ *porticibus.*

Fuere autem Scholæ in his porticibus, loca & stationes quædam, instar Ludi literarii, in quo Philosophi cœterisq; doctrinis exculti homines publicis disputationibus ac colloquiis exercebantur. Ibidem Phidiæ Venerem, ex marmore fuisse, habes apud eundem *lib.36. cap.* 5. ubi etiam Templorum porticibus his inclusorum mentione injectâ, à Saurone atque Batracho Laconibus, facta esse, addit. V. In voce *Porticus*.

Octavus, à Nativitate, dies, tempus olim Circumcisionis erat. Genes. *cap.*17. *versu* 17. *Et natus* octo *dies circumcidetur vobis, omnis mas secundùm ætates vestras.* Cujus rei ratio non liquet: nisi eam ex Lege longè pòst lata repetere libeat. Juxta illam enim mater, à partu recens, octo diebus impura erat, & per consequens ex illius contactu etiam infans, Levit. *cap.*12. *v.*2,3. Sicut & nullum animal, ante *octavum diem* Deo offerre fas erat, cùm ante id tempus imperfectum, ut vix dum lucis patiens & ex materno utero impurum censeretur, Exodi *cap.* 22. *v.*30. coll. Levitic. *cap.* 22. *v.*27. Accedit, quòd Sacramentum hoc non sine dolore perageretur, ad quos infans, mox post partus dolores, exponi non sine periculo poterat; unde dierum aliquot intervallo & quiete opus erat. Sed & subfuisse videtur ratio mystica; jam tum nempe resurrectionis Christi diem, qui sequentis hebdomadæ primus, atque in ordine dierum *octavus* erat, quique multiplicibus umbris in Vet. Test. signatus erat, utpote Religionis nostræ summus & sacratissimus, & quo vera circumcisio ac salus nostra prorsus expleta ac consummata fuit, etiam hoc mysterio figuratum fuisse, non abs re judicant Eruditi. V. Franc. Burmannum *Synopsi Relig. Christ. Part.1. lib.3. cap.6. §.14.*

Octo, ad cœnam rogati, ab Heliogabalo, risus movendi gratia. Lampridius in *Vita* ejus, *Habuit & hanc consuetudinem, ut octo calvos rogaret ad cœnam, item octo luscos, & item octo podagrosos, octo surdos, octo nigros, octo longos & octo pingues, cùm capi non possent uno sigmate, ut de his omnibus risus citaret.* Quæ ultima verba non de singulis ogdoadibus accipienda, sed de ogdoade pinguium solùm. Facilè enim & octo calvos & octo surdos & octo longos, sigma capiebat: utpote *octonis* hominibus sufficiens. Sed octo pingues qui uno sigmate teneri potuere? Plus enim loci tot pingues occupant, quàm decem alii. Unde non mirum, si, cùm octo pingues adhiberet, capi non potuere uno sigmate: quod is ridiculi gratiâ faciebat. At in reliquis ogdoadibus alia ridendi caussa fuit. Salmasius *ad l.*

October, dictus à numero, quòd Mensium anni à Martio, quem principem Romulus constituit, octavus esset: à Domitiano *Domitianus*, suo nomine, appellatus est, quòd eum natalem haberet. Sic enim Suetonius *in vita ejus cap.*13. *Septembrem Mensem & Octobrem ex appellationibus suis Germanicum Domitianumve transnominavit, quod altero suscepisset Imperium, altero natus esset.* Sed non ævum hæc appellatio tulit, *Ubi enim infaustum vocabulum ex omni ære, vel saxo placuit eradi, menses quoque usurpatione tyrannicæ appellationis exuti sunt*, verba sunt Macrobii *Saturnalium lib.1. cap.*12. V. quoque Plut. *in Numa.* Nec diutior fuit *Faustini*, quâ ex decreto Senatus, in honorem Faustinæ, uxoris M. Antonini Imp. Item *Invicti*, quâ à Commodo Imp. hic Mensis insignitus fuit, cognominatio, de qua V. Jul. Capitolinum & Ælium Lampridium *in vitis Impp.* In Martis tutela olim, semperque triginta unius dierum fuit. Joh. Rosinus *Antiqq. Romanarum lib.* 4. *cap.*14. Ei apud Athenienses respondit Pyanepsion, erantque septimo ejus die Πυανέψια, sacrum à Theseo institutum, postquam à Minotauri cæde salvus redierat: die 14. Thesmophoria: die 25. Apaturia, Franc. Rossæus *Archæologiâ Att. lib.2. cap.*10. voluitque Alexander M. cùm in potestatem ejus Athenæ venissent, ut initium Anni, à Julio seu Hecatombæone transferretur in diem 7. *Octobris* seu Pyanepsionis. Idem ibidem. Apud Hebræos eidem ex parte Mensis *Tisri* seu *Ethanim*, ex parte *Marchesuan* seu *Bull* respondit, Thom. Godvvynus *de Ritibus Hebræorum lib.3. cap.1.*

Festa Mense Octobri apud Romanos celebrari solita.

3\. Non. *Octobris*, Mundus patere dicebatur: quod & postridie Volcanalia, & ante diem 6. Idus Nov. adeoque ter in anno fiebat, teste Festo. De quo ritu ita Cato in *Comm. Juris Civil. Mundo*, inquit, *nomen impositum est, ab eo Mundo, qui supra nos est. Ejus inferiorem partem, veluti consecratam Diis Manibus, clausam omni tempore, nisi iis diebus, qui supra scripti sunt, Majores censuere: quos dies etiam religiosos judicaverunt, ea de causa, quòd, quo tempore ea, quæ occultæ & abditæ Religionis essent Deorum Manium, velut in lucem educerentur & patefierent: nihil eo tempore in Rep. geri voluerunt. Itaque per eos dies nec cum hoste manus conferebant, non exercitus scribebatur, non Comitia habebantur, non aliud quidquam in Rep. nisi quod ultima necessitas admonebat, administrabatur.* V. quoq; Macrobium *Saturnalium lib.1. cap.*19. ubi inter alia ait, *patente Mundo, quod sacrum Diti Patri & Proserpinæ dicatum est*, bellum non inchoasse Romanos, quòd *meliùs occlusâ Plutonis fauce* id geri putaverint. Adde Varronem.

5\. Idus Meditrinalia erant, seu festum Meditrinæ Deæ, à *medendo* dictum: quòd, ut Flaccus Flamen Martialis dicebat, hoc die solitum esset vinum novum & vetus libari ac degustari, medicamenti causâ. Latinis enim populis, quo die quis primùm gustaret mustum, ominis gratiâ, dicere mos erat, *Vetus novum vinum bibo: veteri novo morbo medeor.* V. Varronem *de L.L. lib.5.* Festum &c.

4\. Idus Augustalia celebrabantur. Sic autem dicebatur dies reditus Augusti Romam, rebus in Sicilia, Græcia, Asia, Syria & Parthia compositis: qui Ludis Augustalibus quoque dictis erat insignis. V. Dionem *lib.*54. & 56. Corn. Tacitum *Annalium lib.* 1. Plinium *Histor. Nat. lib.7. cap.*25.

3\. Idus Fontinalia erant, à *fonte* quòd is dies feriæ ejus: *ab eo autem tum & in fontes coronas jaciunt, & puteos coronant*, Festus. V. quoque Jos. Scaligerum *Collectan. in Varronem de L.L. lib.* 5.

Idibus, *October* equus Martiali immolabatur: Ita autem dicebatur, qui in campo Martio mense hoc quotannis belli Deo immolabatur, trigarum victricium dexterior, de cujus capite non levis contentio solebat esse inter Suburanenses vel Suburanos & Sacrovienses, ut hi in Regiæ pariete, illi ad turrim Mamiliam id figerent: ejusque cauda magna celeritate perferebatur in Regiam, ut ex eo sanguis distillaret in focum participandæ rei divinæ gratiâ. V. Festum & Plut. *in Quæstion. Rom. quæst.*97. ubi tamen Idibus Decembribus hoc factum fuisse ait.

14\. Kal. Novembr. Armilustrium erat, in quo armati sacra faciebant, Varro *de L.L. l.5.* & durantibus sacris tubâ canebant, teste Paulo Festi Abbreviatore: vel potiùs classico, ut contendit Jos. Scaliger *in locum cit.*

5\. Kal. Novembris & seqq. diebus quinque Ludi Victoriæ fiebant, quorum auctor P. Corn. Sulla fuit, bello civili, cùm Samnitium Telesinique exercitus pulsus cæsusque est.

Eodem Mense, Libero eum sacrum fieri consuevisse, ex Kalendario Rustico, patet. Initio quoque ejus Vortumnalia fuisse, Varro docet: qui ea ante Meditrinalia & alia hujus Mensis festa collocat, diem autem certum non notat. De Festis Atheniensium, hoc Mense celebrari solitis, diximus aliquid suprà.

Octodium, nomen castri, propter *octo* dierum inducias, sic dicti apud Wilh. Hedam *in Episcop. Trajectensibus pag.*274. 1. *edit.* *Nota autem, quòd ista tria castra, quæ data sunt Comitissæ ab Imperatore, pro morte Comitis, mariti ejus, & tribus induciis, quas fecerat Imperatori, sita sunt in Lucensi Episcopatu, quorum unum vocatur Decendium, propter decem dierum inducias, alterum autem dicitur* Octodium, *propter octo dierum inducias, quas Regi tribuit Comitissa &c.*

Octogona Turris, V. infrà *Turris Octogona.*

Octolophum, loci nomen, memoratum Livio *lib.* 31. *cap.* 36. & *cap.*40. ubi de Philippi: nec non *lib.*49. *cap.*3. ubi de Persei Macedoniæ Regis cum Romanis bello.

Octophorum, lectica, Vet. Interpreti Juvenalis *Sat.*1. *Lecticarum usum primi dicuntur invenisse Bithyni. Cicero: Nam ut mos est Bithyniæ Regibus vehi lecticâ, id est, Octophoro.* Propriè, vehiculum octo rotarum Calvino *Lex. Jurid.* quo maximè Caligulam usum Tranquillus refert. V. Corrasium *Miscellaneorum lib.3. cap.*20. Martial. *lib.6. Epigr.* 84.

Octophoro sanus portatur, Avite, Philippus.

Al. *Octaphoro*, ut Salmasius, qui Lecticam ab octo servis gestatam esse, docet: qui, potentiorum tunc temporis fastus, eleganter notatus est à Cynico Luciani. Nam & in illis lecticis cubabant resupini. V. quæ de Lecticis scripsit Lipsius *Elector. lib.*1. *cap.*19.

Octopla, V. in voce *Hexapla*, item in *Biblia.*

Oculata Capa, in *Necrologio* Ecclesiæ Parisiensis apud du Fresne, *Præterea dedit idem Episcopus capam rubeam brodatam, & capam viridem & capam albam* oculatam, *& unam albam sericam & aliam ad imagines, cum stola & manipulo ad imagines & infulam & dalmaticam & tunicam, albas & succinctorium sericum*, i. in qua delineatæ sunt figuræ, instar oculorum. Sic *vestes purpurâ oculare*, dixit Tertullianus *de Pudic.* quod idem est, ac purpurâ clavare. V. Salmasium *ad Vopiscum pag.*512. de *Oculata* verò piscis genere, Vossium *de Idolol. lib* 4. *cap.* 12.

Oculi, pars corporis pretiosissima, *& qui lucis usu vitam distinguant à morte. Non omnibus hi, ostreis nulli: quibusdam concharum dubii — Quadrupedum talpis visus non est; oculorum effigies inest — Nigidius nec locustis, nec cicadis esse, dicit. Cochleis oculorum aciem cornicula bina prætentatu implent. Nec lumbricis ulli sunt, verminumque generi, homini tantùm diverso colore — & numerosissimæ varietatis ac differentiæ, grandiores, modici, parvi, prominentes, quos hebetiores putant: conditi, quos clarissimè cernere — Præterea alii longinqua contuentur, alii nisi prope admota non cernunt. Multorum visus fulgore Solis constat, nubilo die non cernentium, nec post occasus. Alii interdiu hebetiores, noctu præter cæteros cernunt — Neque ulla ex parte majora animi indicia — homini maximè, id est, moderationis, clementiæ, misericordiæ, odii, amoris, tristitiæ, lætitiæ &c.* Plin. *lib.*11. *cap.*37. Cupidini Veneris filio, in quibus excubet, ceu specula quadam, tribuit eos Philostratus. Certè *Oculi*, ut ait Poëta,

— *Sunt in amore duces:*
Cùm invisi ignotique nulla cupido. Nec abludit sacer

stylus

stylus, ita enim Sponsus ad Sponsam Cant. Cantic. *cap.4. versu* 9. *Rapis animum meum soror mea Sponsa: rapis animum meum uno* Oculorum *tuorum.* Minervæ tamen, Sapientiæ Præsidi, illos dicatos fuisse, ait Fulgentius. Eos, tanquam fulgentissimas Microcosmi stellulas, prisci, in congressu aliquem salutaturi, osculati leguntur: postea vero ad os & labra, manus, genua, pedes denique osculo se demittente, qua de re V. Franc. Rossæum *Archæol. Atticæ lib.6. cap. 3.* & infrà in voce *Osculum.* Apud Græcos, nec non Hebræos, Romanos, aliasque Gentes, cùm quis moriebatur, seu, ut loqui amabant, cùm cui Sol occiderat, *ἄλλος ἅμμι δέδυκεν*, Theocrit. à Parentibus, vel proximâ cognatione junctis claudi solebant, quem ritum *σύγκλεισιν τῶν ὀμμάτων* vocavere. Tanti autem id habebatur, ut si quis peregrè obisset, hoc ipso non parùm infelix crederetur, quòd à nemine amicorum *Oculi* ejus fuissent clausi. Hinc Ulysses *Il.ο.*

> —— *Οὐ μὲν σοί γε πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ*
> *Ὄσσε καθαιρήσουσι θανόντι.*
> —— *Neque tibi Pater, vel veneranda Mater*
> *Oculos claudent defuncto.*

Sed in rogo postmodum eosdem rursus aperiri in more fuit: Quod & Quiritium magno ritu sacrum fuisse, Plinius scribit *lib.11. cap.37.* ita more condito, ut neque ab homine supremùm illos spectari fas esset, & cœlo non ostendi nefas. Lege tamen Mæniâ cautum fuit, ut auctor est Varro apud Nonium Marcellum, *ne filii Parentibus luci charos* Oculos *sugillarent*: ubi *sugillare* pro *occludere* poni Nonius ait. V. infrà, ubi fusiùs de hoc ritu. At effossio *Oculorum* hominibus adhuc vivis, sicut & membrorum truncatio, ab Aquilonaribus Principibus excogitata est, ne in vitam ullatenus sæviretur. Quod supplicii genus primus in Angliam traduxit Canutus Rex: exasperavit dein Guilielmus I. Conquestor, *in suis Emendationibus art.* 126. *Interdico etiam, ne quis occidatur, vel suspendatur pro aliqua culpa, sed* Oculi *eruantur, & abscindantur testiculi, vel pedes, vel manus, itaque truncus vivus remaneat, in signum proditionis & nequitiæ suæ* &c. Sed primus supplicii acerbitatem sensit, Guilielmi filius primogenitus Robertus, Normanniæ Dux, quem frater ejus Henricus I. Rex, non regno solùm, sed & luminibus spoliavit, Henr. Spelmannus *Glossar. Archæol.* Hodie in Oriente nil frequentius, in Principum aulis, quàm excæcatio *Oculorumque* vel læsio, vel effossio, de quo V. Petrum de Valle *Itinerar. tom. II.* ut & infrà. Contra peculiare nobili huic membro Medicorum genus invigilare voluere Romani, quos proin *Ocularios*, seu *ab Oculis*, vocavere. Talis *P. Attius. Atimetus. Aug. Medicus. ab. Ocul.* & Celadi Antinoi alumnus Lyrius, cujus elogium descripsit Pignorius Romæ, prope collem Hortulorum: *Ti. Lyrius. Ti. Cæsaris. Aug. ser. Celadianus. Medicus. Ocularius. plus. parenTium suorum* &c. Nec semel recensuit *Ocularios* & Scribonius Largus *cap.* 38. qui & Atimetum nominat *cap.*120. Et de his demum Medicis illud utique ejusdem Autoris sine mendacio prædicari poterat, *ex eod. cap. Multos itaque animadvertimus, unius partis sanandi scientiâ, Medici plenum nomen consecutos.* V. Laurent. Pignorium *Comm. de Servis.*

Oculi, manus, nutus, ad deridendum adhiberi soliti: quæ proin tria junxit Appulejus *Metamorph. lib.* 3. *Nec qui laverim, qui terserim, qui domum rursum reverterim, præ rubore memini. Sic omnium* Oculis, *nutibus, ac denique manibus denotatus, impos animi stupebam.* Et *lib.*2. *Ac dum directis digitis & detortis nutibus præsentium denotor* &c. Similiter Tertullianus *de Pallio cap.* 4. *Tales*, inquit, *habitus, qui de natura & modestia transferunt, & acie figere & digito destinare, & nutu tradere, merito sit.* Cujusmodi derisiones, quæ *Oculorum* & nutuum & vultûs aliquâ conformatione, aut omnino digitorum manuumque gestu fiebant, aut labiorum ductu, sine ullo verbo aut dicto, *sannæ* vocabantur, Græcè *μῶκοι*, de quo Salmasius *ad Histor. Aug. Scriptores.* V. infrà, in hac voce.

Oculi moribundo, ante ipsum animæ exitum, nec tactu, ne dum pressurâ digitorum, utcunque leviusculâ quidem, apud Hebræos regulariter claudebantur; ne inde qui sic clauderet, adeò infirmo mortem fortè acceleraret. Mortuo verò claudi ab adstantibus, maximè propinquis, oculos, tum apud eos, tum apud Græcos Romanosque in usu fuisse, testimonia habentur satis obvia. Et forsan ex humanitate passim ac semper id in more fuit positum. Moribundis autem, seu adeò ægris, ut animam essent jamjam exhalaturi, adeoque ante mortem *Oculos* claudi, nec apud istos crebrò expresse occurrit. Visum quidem nonnullis, de usu illo capiendum esse, quod ex Varronis reliquiis habetur de Lege sive Mænia sive Mævia, apud Nonium Marcellum, *Sugillare*, inquit, *obcludere.* Varro *Geminis* (dramate ejus sic dicto) *Contrà lex Mænia est, in pietate, ne filii Parentibus luci claro sugillent oculos*; ubi Antonius Augustinus, *Hoc est, ne* Oculos *clauderent, quod per translationem fortè dictum est, videlicet ne mortem eorum maturarent.* Quod si ita, certe testimonium hoc est, antè etiam à filiis *Oculos* parentum moribundorum claudi esse solitos, ut etiam & postmodum & antè ab aliis. Sed aliter multò intelligitur Lex illa, Jac. Gutherto *de Jure Manium lib.1. cap.13.* Joh. Kirchmanno interim cum Augustino præfato consentiente, *de Funer. Rom. lib.1. cap.6.* Sanè & quod Cynthiæ umbra, in Propertii somnio, illi dixit, juxta editiones vetustiores *lib.4. Eleg. 7.*

> *At mihi non* Oculos *quisquam inclinavit euntes,*
> *Unum impetrassem, te revocante, diem:*

morem illum sapere videtur. *Oculi* enim *euntes*, sunt animam exspirantis, necdum mortui. Sed in recentioribus, ex Jos. Scaligeri MS. legitur, *inclamavit euntes*, ubi *tangit morem*, inquit ille, *claudendi* oculos *morientis, cum inclamatione nominis illius.* At verò inclamationis hujusmodi meminit Servius Honoratus *ad Æn.* 3. ut opinionis tantùm quorundam, *eorum mortuorum nomina ter vocari, qui in aliena terra dimittuntur*, juxta illud de Polydoro *ibi*, atque illud alibi, *Æn. 6.*

> *Tunc egomet tumulum Rhœteo in littore inanem*
> *Constitui & magna ter Manes voce vocavi.*

Atque sic de jam mortuis, nec interim omnibus, nec de *Oculis*, ut videtur, *euntibus*, fuerit intelligendum. Sed si *inclinavit* apud Propertium retineatur, & advertatur pentameter, quo innui videtur, etiam *Oculos* illa, euntes licèt, ad occlusionem, inclinante eamque, revocante illo, unum saltem vitæ nihilominus diem potuisse insuper impetrari, haud ita dissonum est, ut de moribunda se (juxta morem) nondum mortua, Cynthiam locutam esse, arbitremur. Quò & illud spectat à Polynice, ex vulneribus moribundo, Jocastæ matri suæ dictum, ut nuntius refert, apud Eurip. *Phœniss. Act. V.*

> *Συνάρμοσον δὲ βλέφαρά μοι τῇ σῇ χερί,*
> *Μῆτερ (τίθησι δ' αὐτὸς ὀμμάτων ἔπι)*
> *Καὶ χαίρετ'· ἤδη γάρ με περιβάλλει σκότος.*
> *Conde seu compone palpebras meas tuâ manu,*
> *Mater (oculis autem ipse imposuit* manum)
> *Et valete; jam enim circumstant me tenebræ.*

Uti & illud Lucani, de Argo, animam efflaturo, *lib.*3.

> —— —— *Vox fauces nulla solutas*
> *Prosequitur: tactu tantùm petit Oscula vultu,*
> *Invitatque patris, claudenda ad lumina, dextram.*

Quin & forsan Penelopes illud ad Ulyssem, apud Ovidium *Epist. I.*

> *Respice Laërten, ut jam sua lumina condas,*
> *Extremum Fati sustinet ille diem.*

Accedat, quod Val. Maximus *lib.2. cap.6* §.8. narrat, de summæ apud Cejenses (Græciæ Insulanos) dignitatis fœmina, quæ, postquam venenum cicutâ temperatum mori expetens hauserat, *cùm jam visceribus rigorem & cordi imminere esset locuta, filiarum manus ad supremum opprimendorum oculorum officium advocavit.* Cœterùm Hebræi, de claudendis moribundi *Oculis*, ad hunc modum, in *Gemara* & *Misna*, *Non claudunt*, inquiunt, *morientem* (i. neutiquam claudendi sunt moribundorum oculi) *nec Sabbatho, nec die aliquo profesto* (i. non omnino) *tempore seu momento, quo exhalaturus est animam. Et qui claudit in exitu animæ, effundit is sanguinem.* In morientibus namque seu ægris usque ad mortem, mollissimè habendis perquam esse solliciti solebant, tactuque ac motu etiam levissimo accelerari mortem eorum credebant. Sed verò in *Talmude* Babylonico, ad Misnam jam allatam, statim sequitur hoc, de claudendis per *Oleum Oculis*, in nonnullis editis, *Legitur etiam, Rabbi Rashbam docuisse, si quis vellet* Oculos *morientis claudere, insufflandum illi vinum in nares ejus & imponendum oleum, inter palpebras oculorum ejus, atque digitos ejus prehendendos pollice suo utroque, indeque sponte clausos illos fore.* Dum verò loquitur hic tum *Misna*, tum *Gemara*, de non claudendis *Oculis morienti, in ipso animæ exitu*, proximè adjicitur illud τοῦ Rashbam, de *moriente*, adeoque nec fortè de alio morientium genere capiendum, quàm quod *moribundorum* nomine, i. hactenus vivorum, palàm venit: Quo modo si res captatur, ex disciplina veteri circa Moribundos, quæ pro locorum sæculorumque discrimine, uti alia non pauca, aliter atque aliter se procul dubio habuit, sequetur ita, oleum & digitorum appositionem, in ipso spiritus exitu, adhibere, fas etiam ex more fuisse &c. V. Joh. Seldenum *de Synedr. vett. Hebr. lib.II. cap.7. §.12.* & Casp. Barthium *Animadversion. ad Papinium Statium Part.2. pag.*586. alibique passim, quibus adde Gerh. Joh. Vossium *de Idolol. lib.3. cap.23.68.* & *lib.4. cap.12.39.* & 82. ubi de *Oculis* multa egregia.

Oculis profanis, rem sanctam lædi, Veteribus creditum, Claudianus *de Bello Get.*

> —— *procul arceat altus*
> *Jupiter, ut delubra Numæ, sedemque Quirini,*
> *Barbaries* oculis *saltim temerare* profanis
> *Possit* —— —— ——

Sed & castos oculos vicissim lædi arbitrabantur, rebus improbis, uti Domitianus ait apud Sueton. *cap.*11. Unde ab atrocibus hominibus illos avertebant, uti discimus ex verbis Orestis, post matrem peremtam, apud Euripidem *Electrâ versu* 1195.

> *Τίς εὐσεβὴς ἐμὸν κάρα προσόψεται;*
> *Quis pius meum caput aspiciet?*

Et, viso scelere Tydei, *oculos* purgavit Minerva, apud Papin. Statium *fine lib.8.* Etiam mortem & mortualia liberorum, turbato nim. mortalitatis ordine, nefas propterea putabant à Parentibus videri, uti de Priamo apud Virgilium *Æneid. lib.2.* & de Mauritio Imp. apud Theophilum Simocattam *lib.8. cap.*11. legimus. Sed &

busta ac cadavera, ne externis quidem hominibus, religione aliqua devinctis, conspicere licebat. Quam ob rem Pacatus *hominem funebrem* non dignum fuisse conspectu Principis dicit Maximum Theodosii *in Panegyr.* Nempe cadaverum visus omnem aspectum lædere credebatur. Salvianus *lib.6. Ipse vidi atque sustinui, utriusque sexus cadavera, nuda, lacerata, Urbis* oculos *incestantia, avibus canibusq; laniata.* Horrendæque res vix *oculis* attingendæ videbantur, cùm nimirum præ cœteris sanctum eorum sensum haberent. Eucherius *Homil. I. ad Monachos: Cùm rebus humanis vale ultimum dicens —— in illud horrendum & vix oculis attingendum pertraheretur profundum* &c. Quin & Hebræi sordibus alvi *Oculos* temerare vetiti sunt divinâ Lege; quod & Romanis usurpatum, docet Isid. *l.* 11.*c.*1. & Turcis etiamnum servari, notum. Delicati verò id in mollitiem trahebant, ut dicerent, re aliquâ minùs politâ oblatâ, *lædere eam oculos.* Seneca *Epist.*119. *Si pertinere ad te judicas, quam crinitus puer, & quàm pellucidum tibi poculum porrigat, non sitis. Inter reliqua hoc nobis natura præstitit præcipuum, quòd necessitati fastidium excussit. Recipiunt supervacua delectum. Hoc parùm decens, hoc parùm lautum, oculos hoc meos lædit.* V. Barthium ubi suprà *Thebaid. lib.6. versu* 205.

Oculos eruendi digito, in ira rixaque, consuetudo, Romanis olim familiaris, memoratur Martiali *lib.* 1. *Epigramm.* 93. ubi acertè invehitur in Mamurianum puero Cestio infestum,

—— *fodiam digito, qui superest, oculum.*

Et *lib.* 3. *Epigramm.* 92.

Ut patiar mœchum, rogat uxor, Galle, sed unum,
Huic ego non oculos *eruo, Galle, duos?*

Unde minandi formula, *Oculos ego tibi effodiam,* Plauto solennis. Sed & pravis Judicibus *oculorum* alterum digito eruisse solitum Alexandrum Sev. narrat in eo Lampridius. Quod per lasciviam parasitis suis fecisse quoque Heliogabalum, illosque *Luscinios* tum appellasse, idem refert. More antiquissimo, uti de Nahas Ammonitarum R. Israelitis dexterum oculum se eruturum interminante, legimus 1. Regum *cap.*11. &c. V. quoque suprà in verbo *Fodere*, item in vocibus *Bulgari, Zaleucus, alibi.*

Oculos linendi mos apud Vett. indigitatus Plinio *Epist.*2. *lib.*6. ubi de Macro Regulo Oratore, *Oculum*, inquit, *modò dextrum, modò sinistrum circumlinebat: dextrum, si à petitore, alterum, si à possessore esset acturus* &c. V. Casaubonum *Not. ad Ælium Spartianum in Hadriano Cæs.* & suprà in voce *Oblinere.* Sed & hoc laboratum esse Veteribus, ut cæsios puerorum oculos arte & curâ nigros redderent, quòd color hic in oculis pulchrior habitus, discimus ex Dioscoride. Unde Poëta,

—— *nigris oculis, nigroque crine decorum.*

Et Græcum *Epigramma*,

Οὐδὲ κόρας ξανθὰς παραγιγνώσκομαι, ἀλλὰ φιλεῦντας
Τὰς μελανοφθάλμους, αἰγλοφανεῖς τι φιλῶ.

Ubi nomine κόρης non propriè pupulam intelligit, quæ nullâ arte nigrior fieri potest, sed iridem, quæ maximam τῆς κόρης partem constituit. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 190. ut & infrà in voce *Palpebra, Supercilium* &c.

Oculos atque aures, ex pretiosa materia effictos, eosque certis ritibus consecratos ac Diis dedicatos & sic in horum Templis asservatos ab Ægyptiis, narrat Clemens Alexandrinus 5. *Strom.* quibus tacitè ait significatum, *Deum omnia videre atque audire.* Certè omniscientiam Dei Gentilibus non fuisse ignotam, prolixè ostendit Pfannerus *System. Theol. purior. Gentil. Cap.II.* §.29. E quo hæc pauca subjicio: Cambyses sermone ad filium Cyrum, apud Xenophontem *de Instit. Cyri Hist. lib.* 1. *pag.*17. Θεοὶ ἀεὶ ὄντες πάντα ἴσασι, τά γεγενημένα καὶ τὰ ὄντα, καὶ ὅτι ἐξ ἑκάστου αὐτῶν ἀποβήσεται, *Dii immortales omnia norunt & præterita & præsentia & quis singulorum futurus sit exitus.* Propiùs ad Ægyptiorum hieroglyphicum Hesiodus *Operum & Dier. lib.*1.

Πάντα ἰδὼν Διὸς ὀφθαλμὸς, καὶ πάντα νοήσας,
Omnia videns Jovis Oculus *omniaque intelligens.*

Socrates etiam, referente Xenophonte *Memorabil. lib.* 1. *pag.* 711. Θεοὺς πάντα εἰδέναι, τά τε λεγόμενα καὶ πραττόμενα καὶ τὰ σιγῇ βουλευόμενα, *Deos omnia scire, vel quæ dicerentur, vel agerentur, vel cùm tacitè deliberarentur,* postquam dixisset; de Providentia Dei omnia suâ curâ complectente, ibidem disserens, statuit Numen tantum ac tale esse, ὥσθ' ἅμα πάντα καὶ ὁρᾷν καὶ πάντα ἀκούειν καὶ πανταχοῦ παρεῖναι καὶ ἅμα πάντων ἐπιμελεῖσθαι, *Ut omnia pariter videat, & audiat omnia & ubiq; adsit & pariter omnium curam gerat.* Atque ne id incredibile ei, cui colloquebatur, videretur, elegantissimo animi *Oculique* humani exemplo id comprobat atque declarat, his verbis: Ὦ γαθὲ, κατάμαθε, ὅτι καὶ ὁ σὸς νοῦς ἐνὼν τὸ σὸν σῶμα, ὅπως βούλεται, μεταχειρίζεται. Οἴεσθαι οὖν χρὴ καὶ τὴν ἐν παντὶ φρόνησιν τὰ πάντα, ὅπως ἂν αὐτῇ ἡδὺ ᾖ, οὕτω τίθεσθαι. Καὶ μὴ τὸ σὸν μὲν ὄμμα δύνασθαι ἐπὶ πολλὰ στάδια ἐξικνεῖσθαι, τὸν δὲ τοῦ Θεοῦ ὀφθαλμὸν ἀδύνατον εἶναι ἅμα πάντα ὁρᾷν· μηδὲ τὴν σὴν μὲν ψυχὴν καὶ περὶ τῶν ἐνθάδε, καὶ περὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν Σικελίᾳ, δύνασθαι φροντίζειν, τὴν δὲ τοῦ Θεοῦ φρόνησιν μὴ ἱκανὴν εἶναι ἅμα πάντων ἐπιμελεῖσθαι, *Disce, ò bone Vir, & mentem tuam, dum inest corpori, ex arbitratu suo corpus gubernare. Quamobrem existimandum est, illam quoque Sapientiam, quæ est in hoc Universo, sic omnia regere, quemadmodum ipsi gratum est: non oculum tuum ad multa usque stadia pertingere posse, & non posse Dei* Oculum *simul omnia intueri: neque animum tuum tam de rebus, quæ hîc accidunt, quàm de illis, quæ in Ægypto & Cicilia, cogitare posse: Et non posse Dei sapientiam simul omnia curâ suâ complecti* &c.

Oculus Solis, apud Avicennam *lib.* 2. *cap.*81. Ægypti locus, in quo balsamum nascitur; quemque Dioscorides *lib.*1.*cap.*18. solùm τινὰ αὐλῶνα, *quandam convallem*, nuncupat. *Oppidum Solis* vocatur Plinio *lib.*5.*cap.*9. Sed *Fontem*, non *Oculum Solis*, reddi debere, firmat Simeon Sethi *lib.* περὶ τροφῶν, in Βαλσαμέλαιον, ubi de balsamo illic (ut Avicenna, atque ex eo; nam Avicenna recentior erat) nascente, verba faciens, Γίνεται, inquit, πλησίον Αἰγύπτου ἐν χώρᾳ παρ' Αἰγυπτίοις μὲν Ἡλίου πηγὴ ὀνομαζομένη, παρὰ δὲ τῶν παλαιοτέρων Ἡλίου πόλις, *Nascitur prope Ægyptum, in regione Ægyptiis Solis Fonte dictâ, sed ab vetustioribus, Solis urbe.* Pro quo eodem sumitur אוֹן *On*, in Sacris, Genes. *cap.* 41. *vers.* 45. & 50. Ezech. *cap.* 30. *v.*17. & apud Josephum *Antiqq. lib.* 2. *cap.* 3. urbs, tempore Ægyptiacæ servitutis, Regia, cujus Præfecti seu Sacerdotis (Hebr. כֹּהֵן) nempe Potipheræ, filiam, *Asenath* dictam, Pharao collocavit in uxorem Josepho Patriarchæ. Sed substituit ibi Paraphrastes Jonathan, *Et dedit Asenath, quam peperit Dina ipsi Sichem, quæ, ubi crevit, facta est uxor Potipheræ Principis Taneos in uxorem.* Reddendum autem, *quam educavit uxor Potipheræ* &c. Quasi inde filia ejus *Asenath* nuncupata fuisset. *Urbem Pharaonis* vocat Abulfeda *MS num.* 67. R. Nathan *MS.* in Bibl. Bodlei. *Fontem* quoque *Solis* &c. apud Joh. Seldenum *de Synedriis Vett. Hebræor. lib.*3. *cap.*15.

Ocymum, inter hortensia, memoratum Plinio *lib.*19. *cap.*6. *particulatim & ab imo incipit: qua de causa diutissimè floret.* Et *lib. eod. cap. seq. Nihil ocimo fœcundius: cum maledictis & probris serendum præcipiunt, ut latiùs proveniat.* Ubi *de maledictis* & *probris* quod habet, scribit quoque de ruta Palladius *cap.*9 *Martii.* Cùm contrà rapum, raphanum & napum serentes, antiqua consuetudine precarentur &c. Ejus frondibus, loco aspergilli, in aspersione aquæ, ut vocant, benedictæ, utuntur Græci, dicentes, *super telluris spatium, ubi crux Christi erat sepulta, ocymum olevisse, ideoq;* Βασιλικὸν, *id est, Regiam, vocari hanc herbam, quia evulsa fuerit jussu D. Helenæ Crucis inventricis,* ut habet Macer in *Aqua Benedicta*: cùm Latini hyssopo in eum finem utantur. De eodem *Ocymo*, scribit Aristoteles *Probl. L. Electrum omnia attrahere, ocymo excepto*: Sed falsum id esse, neque electro seu succino ipsum ocymum resistere, docet Athanas. Kircherus, multiplici experimento id ostendens, ut videre est apud Georg. de Sepibus *in Descript. Musæi ejus pag.* 43. & 44

Ocypodes, inter gentes Indiæ, quæ monstruosæ sunt figuræ, recensentur Straboni, apud Salmasium *ad Solinum pag.*1006.

O D.

O.D.M. denotat, *operæ, donum, munus*: quæ tria Patroni suis Libertis, quum eos libertate donabant, imponere olim consuevere. V. Paulum *L. sæpe* 53. *ff. de verbor. signif.*

Oda, in Aula Turcica, nomen est, quo Aulicæ Scholæ classes, in quibus juventus, Principis ministeriis olim adhibenda, sedulò tum in Mahometicæ Superstitionis capitibus, tum in exercitiis corporis variis aliisque olim profuturis instituitur. Earum quatuor sunt, in quibus sexcenti circiter juvenes, *Ichoglani* dicti, degunt, curæ quatuor præcipuorum Eunuchorum, & qui caput eorum, *Capi Aga* commissi. Hi de capacitate eorum judicium ferentes, ex una *Oda* seu Classe in aliam, pro ratione profectuum, illos promovent; quos ineptos judicaverint, Serralio seu Aulâ ejiciunt, in quam omnis illis in posterum reditus exclusus est, spesque in æternum adempta, ad dignitatem aliquam ex amplioribus perveniendi; *Spahi* tamen fieri possunt. Reliqui, spe dignitatum munerumque maximorum in Aula Imperioque Turcico consequendorum deliniti, plurimos annos sub rigidâ & severâ admodum Eunuchorum disciplina perdurant, ut suo tempore *Bassæ, Begi, Capigi Bassæ, Haznadarbassæ*, aliique, qui non aliunde, quàm ex hoc seminario depromuntur, evadere queant. Et quidem prima, quæ infima est, harum Classium, reliquis est numerosior, utpote in qua tenerior ætas sub ferula gemit, appellaturq; *Couchouk Oda*, h.e. *parva classis*, non quòd non amplior reliquis omnibus, sed quòd dignitate postrema sit. Hic legere & scribere pueri præfati, ut & prima Legis Mahometicæ rudimenta addiscunt, per sexennium integrum: quo finito, transeunt in secundam *Quilar-Oda* dictam, ubi jam robur adepti exercitiis corporis variis, tendendo arcui, vibrandæ lanceæ aliisque assuefiunt. Præterea Turcicam linguam perfectiùs docentur, cui Arabicæ Persicæque studium jungunt, quòd his linguis in Præfecturis, in quas olim mittendi, opus omnino habeant. Postquam in hac quatuor annos desudarunt, promoventur in tertiam, *Chasnadar-Oda* seu *Thesauri Classem* appellatam: in qua jam Imperatori apparere incipiunt, vestium custodiæ balneisque adhiberi. In eadem equitandi peritiam adipiscuntur, & in exercitiis ipsis convenientibus redduntur consummati. Atque hæ tres Classes Præfectos habent, quælibet sibi proprium, prima *Serai aglasi*, altera *Quilar-gibachi*, tertia *Chasnadar bachi*, Joh. Baptistæ Tavernier vocatos, juvenesque qui in iis erudiuntur, cum *Oda* supremæ ephebis nihil commer-

merci habent, sed neque cum ullo extraneorum, nisi speciali Capi-Agæ permissu, & in præsentia alicujus ex Eunuchis: Imò nec inter sese mutuò colloquendi veniam habent, nisi statis horis, idque magna cum modestia, ad quam inprimis, ut & promtum cœcumque obsequium, solicitè formantur. Iidem simplici panno vestiti sunt, ne quidem Veziriorum & Bassarum filiis, qui *Beigs Zadés* vocantur, exceptis, cùm supremæ Classis juvenes, ut qui sæpiùs in conspectum Imperatoris veniunt, argento auroque radient. Ultima igitur ac suprema Oda, Turcis *Haz Oda* dicitur, in qua quadraginta versantur Ephebi, qui perpetuò Imperatori præstò sunt, & ministeria ipsi quotidiana exhibent, de quibus modò dictus Tavernier *Relat. du Serail cap.* 13. adeoque in hac Classe, post tantas tamque diuturnas reliquarum trium molestias, respirantes, cum omnibus totius Aulæ liberè conversandi facultatem habent, & uti quotidie Imperatori ministrant, ita gratiam, liberalitatemque ejus subinde experti, inde tandem ad amplissimas præfecturas ac munera amandantur. Quinam autem sint illi Ichoglani, V. suprà. Addam hic solùm, nonnisi ex mancipiis illos desumi, & quidem utroque parente Christiano genitis, qui, postquam in aliis extra Constantinopolim Serraliis aliquandiu detenti fuere, inde selectissimi quique, Constantinopolim in Aulam Imperatoris mittuntur, atque ibi in 4. præfatis *Odis* severæ sub disciplinæ legibus tamdiu educantur, donec apti deprehensi sint, qui Principi serviant. Raró illis Turcico sanguine geniti, nec nisi prævio ipsius Imperatoris consensu, intermiscentur. Atque hæc Magnatum Turcicorum origo est. Quod enim Veziriorum & Bassarum filios attinet, qui similiter inter hosce Ichoglanos educantur, altiùs, quam ad Begi dignitatem, aspirare, lege prohibentur &c. V. omnino prædictum Tavernier *lib. cit. passim.*

Odacon, Græcè Ὠδάκων, figurâ partim hominis, partim piscis, Ædorachi R. Chald. tempore, floruisse dicitur Beroso, qui fortasse ὁ Δαγὼν, Vossius *de Idolol. lib.* 2. *cap.* 77. V. quoque Jo. Seldenum *Syntagmate de Diis Syris cap.* 3. ut & in voce *Dagon.*

Ode, Græcè Ὠδὴ, titulus librorum Horatii, cui à *canendo* nomen. Scaliger *Poetices lib.* 1. *cap.* 44. *Proxima heroicæ majestati Lyrica nobilitas; ut illa à cantu Rhapsodia & Epos: ita hæc Ode, & μέλος & μελική. Neque enim ea sine cantu atque lyra pronuntiabant — Odas quoque à canendo titulum suorum librorum fecit Horatius. Grammatici Pindarica inscripsere cantiones, μέλη. alii verò maluerunt ᾠδὰς* &c. Sed & in Choro vett. Comicorum, post Commatium & Parabasin, tertio loco sequebatur Ὠδὴ, quæ interdum canebatur cum conversione, id est, cum strophe, interdum sine motu; idque quocunque genere versiculorum solutorum, quales apud Melicos Poetas metimur aliquando tetrametris Anapæsticis. Finitâ strophe consistebant ad Spectatores conversi denuo, ibique aliquid profitebantur novi, Trochaicis aut Anapæsticis longis, aut etiam dactylicis: quod dicebatur *Epirrhema.* Post epirrhema relegebant vestigia Strophes motu contrario, quod *Antistrophe* à motu, Ἀντῳδὴ, à *cantu*, cantui respondente, appellabatur, Idem *lib.* 3. *cap.* 97. Sine discrimine verò & Ὠδὸς & Ὠδὸς aliquando scriptum invenias. Ὠδὸς verò pro eo quod est Ἀοιδὸς: neque solùm pro Poeta, sed etiam pro Vate, sicut usus fuit Dino *in Persarum Histor.* ubi eos Persis peculiares facit meminitque Angari, τῶν ᾠδῶν τοῦ εὐδοξοτάτου, *Vatum præclarissimi*, qui in Astyagis convivio fuerit vaticinatus. V. quoque suprà in voce *Cantor.* In conviviis porro Græcorum, ubi Scolia cani solenne, poculum circumlatum Ὠδὸς vocabatur, quòd non liceret absque cantu vel propinare vel excipere, uti habet Tryphon Grammaticus ἐν Ὀνομαστικοῖς, apud eundem ubi suprà &c. Nec omittendum *Odæ* vocabulum aliquando latiùs sumi. Apud Statium enim *lib.* 5. *Sylvâ* 3. *vers.* 94.

Oda labor nomenque fuit — —

Oda significat metrum omne, longis sive hexametris versibus dissonum, quo modo omne Canticum *Ode.* Hesychius, *Ἀείδειν, μετ' ᾠδῆς λέγειν.* Et, Ἀοιδὴ, ᾠδὴ, φωνή. V. Barthium *Animadversion. ad l.*

Odeum, Græcè Ὠδεῖον, vox apud Ciceronem & in Historiis frequens. In *Odeo* Attici theatri Ægyptiorum Regum statuas fuisse, Pausanias scripsit. Extra theatrum quoque loca dicata Musis, eodem dicta nomine: quale Athenis à Pericle, destinatum Musicis certaminibus. Sed & Alexis, & Plutarchus & Demosthenes & Aristoteles Ὠδείου faciunt mentionem. Prodiditque idem Pausanias memoriæ, Herodæ Attici jussu atque impensis, constructum pulcherrimum Ὠδεῖον, defunctæ uxoris monumentum. Et Ὠδείου columnatum mentio fit. *lib. de formis dic.* qui Theophrasto tribuitur. Jul. Cæs. Scaliger *Poëtices lib.* 1. *cap.* 21. Rosino propriè, sic dictum est publicum ædificium, in quo Citharœdi & Tibicines à Musico. & reliqui Actores Scenici ab Histrione exercebantur, antequam in Theatrum prodirent. Cujusmodi Romæ fuisse ait quinque. V. eum *Antiquitatum Rom. lib.* 5. *cap.* 4. uti de *Odeo*, h. e. Templo Minervæ, à Domitiano extructo, sicque, quòd in eo Musicorum & Poëtarum Chori frequentarentur & canerent Imperatoris laudes, appellato, pluscula apud Theod. Marcilium *ad Suetonium Domitiano. cap.* 5.

Odevvini, memorati Arnoldo Lubecensi *lib.* 7. *cap.* 10. *Transitus terræ ejus difficillimus & incognitus est; quia flantibus ventis strata sabulo ita infundit, ut vix à quoquam sciatur, nisi ab* Odevvinis, *qui sæpius illic transeunt.* Ubi Editor vocem corruptam putat ex Ὁδηγὸς. Sed legendum *Bedevvinis*, populis sc. sic appellatis, monet Car. du Fresne *Glossar.* & multa de istis habet, *ad Joinvillam* V. quoque ubi de *Arabibus.*

Odo, laneus calceus, ex Græco ὕδων. Martiali *lib.* 14. *Epigr.* 140. *Udo.* Aliis *candidum linteamen.* Donatio, quæ dicitur Constantini, *in Photii Nomocanone tit.* 8. *cap.* 1. Græcè reddita à Theodoro Balsamone, ut creditur, habet, Καὶ ὡς ἡ ἡμετέρα σύγκλητος φέρει ὑποδήματα ἤτοι σανδάλια δι' ὀδόνων &c. quod Agylæus vertit, *Et, quemadmodum Senatus noster calceamenta sive sandalia ex linteis candida gestat*, ita etiam illi seu Clerici Romani. Vetus autem formula ejusdem Latina, apud Gratianum *dist.* 96. *cap.* 14. & Alber. Rosat. *ad c. tit. de Præf. urbis* & *Tom. 1. d. Concil. edit. Syrian. & Binian. Et sicut noster Senatus calceamentis utitur cum Udonibus, id est, candido linteamine illustratis*, sic utantur & Clerici &c. Blastares verò in *Commentar.* Anonymi *ad Constantini Donat.* Ὡς δὲ ἐπ' ὑποδήματα τούτων ὀθονῖαι οὕτω κεκοσμημένα λευκῶν, *Atque eorum* (Senatorum) *calceamenta, sic & Clericorum fiant ex linteaminibus candidis.* Adeò Græcus uterque pro linteaminibus candidis, è quibus fierent ipsi calcei, ὀθόνια λευκὰ & Udones accepit. Sed verò linteamen hoc ornamento fuisse calceamentis Senatoriis & usum item eorum extra colligando, præstitisse volunt Docti aliqui, nec calceum fuisse ipsum, V. Pancirollum: aliis aliter sentientibus. Ex *Actis* verò, quæ vocantur *Sylvestri Papæ*, Vaticanis, explicatio affertur, τῶν Οὐδόνων, Udonum sive *Odonum*, in donatione illa fictitia Constantini, Οὐδόνες δὲ, τοῦτ' ἔστι λευχειμάτη ὀθόνη περὶ τὰ ὑποδήματα χρῆσθαι, quod citat Jos. Stephanus *de Osculat. pedum Pontific. Rom.* & vertit, *Id est, Udonibus ex candidissimo lineo ad pedes uti.* Et Bened. Balduinus *in Calceo Antiq. cap.* 4. infelici satis memoriæ lapsu verba illa Herodiani esse asserens, pro linteis calceamentis sumit ibi τὰ οὐδόνια, vocabulum etiam Julio Polluci *lib.* 10. *cap.* 11. à Claud. Salmasio *in Lampridium* pridem pro ὑδονῶν restitutum. Sed in Donatione illa Latina, *Udones* pro lunata Senatoriæ dignitatis in calceis nota corrigiarum inflexione formatâ (de qua Plut. *Problem. Rom.* 76. Martialis, Zonaras, alii obiter) sumendi omnino videntur Seldeno nec pro calceamentis ipsis. Quod probari tamen ex ipso ordine verborum: Nec sanè aliter videtur, quod ex Actis Sylvestri adfertur. Id planè sonat, *Candido linteamine circa calceos* aut *in calceis* uti. Neque aliter, ait, res intellecta ad Senatoriam, unde petitur, dignitatem poterit attinere. Hactenus Johannes Seldenus *Uxor. Ebraic. lib.* 1. *cap.* 14. V. infrà in voce *Udo.*

Odomastes, apud Treb. Pollionem *in XXX. Tyrannis, in Vita Cyriadis, Hic patrem Cyriadem fugiens — Persas petiit: atque inde Sapori Regi conjunctus atque sociatus, quum hortator belli Romanis inferendi fuisset*, Odomasten *primùm, deinde Saporem ad Romanum solum traxit*: Dux fuit aut Satrapes quidam Persarum Regis Saporis. Salmasius.

Odonis Mansio, *Auton* fortè corruptè pro *Oton*, locus est Galliæ, memoratus Orderico Vitali *Histor. lib.* 13. ubi Vilerias, Mansionem *Odonis* & Basolcas junctim memorat, apud Hadrian. Valesium in voce *Basolcæ.*

Odor Assyrius, apud Catullum,

Fragrantem Assyrio *venis* odore *domum.*

Et Tibullum *lib.* 1.

— *Soror Assyrios cineri quæ dedat* odores.

De omni genere aromatum. Sic *Assyrium Amomum*, apud Virgilium & Martialem *lib.* 8. *Epigramm.* 67. *Assyrii succi*, apud Statium *Thebaid. lib.* 6. *vers.* 209. *Assyrii nidi Phœnicis*, i. omni aromatum genere farcti, apud Martialem iterum &c. V. suprà. Hujusmodi *odores*, opulenti olim homines magnificis funerationibus suis, inter alia, impendebant, largâ manu: quæ tamen omnia præ Poëticis defunctorum laudibus, in omne ævum duraturis, contemnenda meritò dicit Papin. Statius *lib.* 5. *Sylvâ* 3. *versu* 41.

His ego te (*Nam Siculi non mitiùs halat*
Aura croci, dites nec si tibi rara Sabæi
Cinnama, odoratas *vel Arabs decerpsit* aristas)
Inferni cum laude locis — —

Ubi quid per *odoratas aristas* intelligatur, doctè explicat Jo. Ant. Saracenus *ad Dioscoridem lib.* 1. *cap.* 6. De *Arabum Odoribus* verò pulchra congessit, præcipuè Poëticæ lectionis, locuples promus, Jo. Passeratius *ad Propertium lib.* 2 *Eleg.* 29. *pag.* 370. V. quoque suprà in voce *Aroma.* Cœterùm *Odores*, non tam [illegible] to, ut quidam de Astomis, Indiæ pop. juxta Ga[illegible]menderunt, quàm multis aliis humanis usibus [illegible]gem, prodique & de sapore priùs ex *odore* judicium f[illegible] idonei sunt. Nam sint [illegible], *halitus fumei*, iique ex rebus bene temperatis educti, vim habent tum aëra purgandi, tum ubi cerebro recepti sunt (uti Democriti exemplo patet, qui, Thesmophoriorum triduo, mellis vel panis odore solo vitam sustentavit) recreandi spiritus & ad tempus conservandi. Nec dubitandum, quin ob ista præcipuè *odorum* & suffituum in Sacris usus

fuerit,

fuerit, tum apud Israelitas tum apud Gentiles: quorum hos eò spectasse Scaliger vult, quòd putarent aere per suffitus purgato, *locorum naturam aptam reddi ad Numina suscipienda*, *Exercit.* 104. *sect.* 4. Sed hoc cujusmodi sit, non facilè dictu est. Sanè locis quamplurimis eodem tempore, eidem Numini, thure & suffimentis aliis sacris sacra faciebant: at non fuit ea Gentium opinio, Numen unum uno tempore esse plurimis in locis. Fortè ergo eò attenderunt magis, quòd Dii cœlos incolant, & *odores* cœlos petant: quòd item Dii spiritus sint, & *odores* reficiant spiritus. An dicemus magis, nationes id traditione à piis accepisse Majoribus? Nam magna ceremoniarum Gentilium pars ex Patriarchalibus ac Mosaicis originem traxit, ut notum &c. V. plura hanc in rem, apud Vossium *de Idolol. lib.* 3. *cap.* 30. ut & infrà, ubi de *Olfactu*, ac *Suffimentis*.

Odrysus, Thracibus olim cultus: ut cujus gentis conditor erat, si non universæ, quod Thera potiùs sibi vindicat, saltem partis ejus, quæ *Odrysæ* inde nomen accepit, Epiphanius *lib.* 1. V. Vossium *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 39. ut & in voce *Odrysæ*.

O E.

Oeci, Græcè Οἶκοι & οἰκήματα, *cellæ* dictæ sunt Balneorum, apud Vett. quarum cùm tres essent, *Frigidaria*, *Tepidaria & Caldaria*; illam ψυχρὸν οἶκον, & ψυχροδόχον οἶκον, appellat Lucianus *in Dial.* istam ἠρέμα χλιαινόμενον οἶκον, Idem: hanc, θερμὸν οἶκον Galenus *θεραπευτ. μεθόδου lib.* 1. ubi τρεῖς οἴκους βαλανείου, *tres oecos balnei*, nominat & aliud esse οἶκον, aliud δεξαμενήν, docet. Ex piscina nempe, quam δεξαμενὴν propriè vocabant, & κολυμβήθραν, aqua per omnes *oecos* seu cellas defluebat, & de frigidaria primùm in tepidariam influebat, deinde ex tepidaria in caldariam. Media namque semper erat tepidaria, inter frigidariam & caldariam posita & frigidariæ supposita. Sed & inter tepidariam & caldariam cellam, alii duo *oeci* erant, nempe statim post tepidariam, ad dextram, *unctuarius oecus*, & post illum altera cella omnium pulcherrima, ad standum & insidendum jucundissima, ad immorandum innocentissima & ad volutandum commodissima; post quam caldaria sequebatur. Quorum duorum *oecorum* meminit idem Lucianus, ubi de caldaria, Τρεῖς καὶ ἔτι θερμὰς πυέλους παρέχεται, λουσαμένῳ δὲ ἔξεστί σοι μὴ τὴν διὰ τῶν αὐτῶν οἴκων αὖθις ἐπανιέναι, ἀλλὰ ταχεῖαν τὴν ἐπὶ τὸ ψυχρὸν δι' ἠρέμα θερμοῦ οἰκήματος, *Liceat*, inquit, *tibi jam caldaria loto, non per eosdem oecos reverti, sed rectà & compendiaria ad frigidarium redire per tepidariam cellam.* Scilicet, qui à caldaria ad frigidariam reverti volebat, ei non necessariò transeundum erat per illos duos *oecos*, qui inter caldariam & tepidariam intercedebant, sed poterat breviore via in hanc transire, & inde in frigidariam redire. V. Salmasium *ad Vopiscum in Carino*. Propriè verò Οἶκος, & Δόμος, apud Hesiodum, pars illa domus intima, seu locus, in quo, ante Nuptiarum tempus, puellæ solebant παρθενεύεσθαι· μυχὸν δόμου & μυχὸν θαλάμου, pro eodem dixit Homerus: idem enim illi δόμος & θάλαμος, uti Eustathius docet *ad Odyss.* γ. V. Dan. Hensium *Notis ad Hesiod.* Ibidem & filii educabantur, usque ad annos pubertatis, uti diximus suprà voce *Gynæconitis*. Hinc ad alia domus reconditoria vox transiit. Cujusmodi *Oeci* quo pacto oppessulari fuerint & firmari soliti, discimus hic passim, inprimis suprà ubi de *Clave Laconica*. Inde & *oecus* dicebatur sacrarium templi, quod Græcis σηκὸς, in quo idolum erectum stabat &c. Nec omittendum, cœnationem quoque οἶκον Græcis dictam, unde οἶκος τρίκλινος, τετράκλινος, πεντάκλινος &c. *cœnatio tres, quatuor, quinque lectos continens*, Salmasius ad Lampridium *Heliogabalo*. V. quoq; infrà. Ab οἶκος comp. πρόοικος, *proæcus*, ubi, ut & in *œco*, uxores, matres, sorores, filias, neptes, tunicas patrifamilias ac domesticis, confecisse, apud Græcos, uti in atrio domus, apud Romanos, notat Alex. ab Alexandro *lib.* 4. *c.* 8.

Oeconomus, nomen officii Ecclesiastici, cujus apud Vett. frequens mentio. Olim enim & in primis Christianismi incunabulis, Ecclesia quidem nullos reditus habebat, præter oblationes fidelium: at crescente postmodum eorundem religione, locupletari etiam latifundiis & agris, quod quarto potissimùm invaluit seculo, cœpit, uti quidem contendunt Nicolaus *le Maistre de Eccl. Possess.* & Petr. Marca *de Concord. Sacerd. & Imp. l.* 8. *c.* 18. Cùm itaque eorum cura Episcopos Clericosque, à divinorum officiorum executione, non parùm avocaret (unde & S. Augustinus, ut auctor Possidius in ejus *Vita*, *cap.* 22. plebem eorum curam in se recipere enixiùs rogaverat) ea propter statutum est à Concilio Chalcedonensi *can.* 26. & Niceno II. *can.* 11. ut in unaquaque Ecclesia Cathedrali *Oeconomus* constitueretur, è Clero illius Ecclesiæ eligendus: quod deinde Legibus Imperatorum variis definitum legitur, ut Episcopi nempe ministros hujusmodi instituerent. V. quoque Concilium *Hispal. II. cap.* 9. Toletanum IV, c. 47. Theophilum Alexandrinum Patr. in *Commonitorio cap.* 7. Gregorium Magnum *lib.* ... *Epist.* 22. *lib.* 9. *Epist.* 66. &c. Hi porro *Oeconomi* dicuntur, *qui Ecclesiasticas consueverunt tractare rationes*, de quibus copiosè egit Jac. Gotofredus *ad tit. Cod. Theod. de Bonis Clericor.* Neque verò tantùm Ecclesiarum bona superstite Episcopo administrabat *Oeconomus*, sed etiam, illo excedente è vivis, eorum gerebat curam, de iis Episcopo successuro rationem redditurus. Id namque præcipitur in Concil. Calchedonensi *can.* 25. & Valentino *can.* 2. Synodus Spalensis II. *can.* 9. & Toletan. IV. *can.* 47. *Eos quos* Oeconomos *Græci vocant, h. e. qui vice Episcoporum res Ecclesiasticas tractant.* Hincmarus Remensis ad Clerum Laudun. *Oeconomus, id est, Ecclesiæ facultatum dispensator.* Id verò muneris olim fuit Archidiaconorum; Postmodum, qui *Oeconomi* Græcis, Latinis *Vicedomini* dicti sunt &c. Etiam *Oeconomos* Monasteriis fuisse, colligit ex Dorotheo *Doctr.* 11. Columbano *in Pœnitent.* & ex *Concord. Regul. pag.* 1097. Car. du Fresne in *Glossar.* Sed & *Oeconomus* quandoque idem, quod Defensor, Advocatus. Matth. Paris. A. C. 1245. de Imperatore: *Summus secularium* Oeconomus *& protector Ecclesiæ, hostis factus familiaris, Ecclesiæ Christi efficax & validus factus est inimicus.* Alibi eod. anno, *Rex Francorum Ecclesiæ S. Dionysii specialis* Oeconomus *& Patronus.* Idem, *Archiepiscopus in Regno Angliæ vices summi agebat Oeconomi.* V. suprà in voce *Advocatus*.

Oecumenica Concilia, sub Impp. indicta, ad hæreses eliminandas, & εὐταξίαν Ecclesiæ restaurandam. Et primæ quidem *Synodi* exemplum adfertur, ex Ecclesia Apostolica Actorum *cap.* 15. ubi Conventum fuisse Rectorum Ecclesiæ Hierosolymitanæ, tum Apostolorum, ibi tunc temporis præsentium, tum Presbyterorum, & reliquæ deinceps plebis, ac consilium ab ipsis Antiochenæ Ecclesiæ datum esse, certum est, non autem variarum Ecclesiarum, per Legatos coëuntium, Synodum, singulorumque suffragia & judicia, aliaque in Synodis observari solita, cernimus. Ut *Colloquium* potius quàm *Concilium* fortè vocandum sit. Rectè enim judicabat Ecclesia Antiochena, cujus Doctores ibi comparebant, non meliùs litem illam, quæ nascentem infestabat fidem, componi posse, quàm auditis Apostolis ac consultâ Ecclesiâ illâ, unde fidei tradux ad reliquos promanasset. Sequentibus dein ætatibus, post Apostolorum excessum, solitæ sunt Ecclesiæ, ad obortas difficultates componendas, per legationes coire & in medium consulere: Mittebanturque tam inter Episcopi & Viri insigniores. Quæ Ecclesiarum unio, ob crebras persecutiones, exiguis tum finibus conclusa, post pacem à Constantino M. datam, immensum aucta fuit. Nec *Provincialia* tantùm, uti hactenus, sed *Universalia* & *Oecumenica*, in quantum videlicet Romanus patebat Orbis, Concilia haberi cœpta sunt: quod, diviso dein Imperio, aliquandiu duravit, pòst autem, divulso eo ac collapso, aliter ea à Græcis, aliter à Latinis instituta & nomine illo habita sunt. Conveniebant autem primis temporibus Episcopi, non aliâ, quàm charitatis ac εὐταξίας lege jubente, ad suborientes Ecclesiarum necessitates. Deinde ad unum res delata; qui primæ sedis dignitate in provincia illa, Synodi convocandæ ac ei moderandæ auctoritatem habebat, quem *Metropolitanum* appellabant. Auctis postea Christianorum rebus, cùm Imperatores Ecclesiarum curam sumerent, eorum auctoritate cœtus hi convocati ac habiti sunt: præsertim, ubi ex toto Imperio illi convenire deberent, solebantq; aut ipsi, aut per Præfectos ac Comites, universæ actioni præesse; relictis Episcopis consulendi partibus. Donec tandem omnis hæc potestas in Pontifices Rom. concessit. Intererant istiusmodi Conciliis Imperatores, vel Legati eorum, multa cum auctoritate: Episcopi porro, Presbyteri, Diaconi; quin & Laici nonnunquam. Adesse verò tenebantur omnes provinciæ Episcopi, sub segregationis pœna; imò & absentium nonnunquam audiebantur sententiæ: Invitabantur quoque ac multo cum honore admittebantur, aliarum provinciarum ac nationum Legati. Ac præter hos aderant Notarii, Synodorum Actis componendis, qualium tum frequens in Ecclesia usus. Coibant ordinariò, in Templi celebrioris conclave, seu Secretarium: quanquam & in Imperiali Palatio, quod *Trullum* vocabatur, Synodum Quinisextam habitam legimus. Ac distinctum erat illud sedilibus ac subselliis, primusque locum capiebat Imperator, cum suis, tum Episcopi; quos, coronâ velut factâ, incingebant Presbyteri: Laicis tandem sequentibus. In medio autem positus erat *Codex Evangelicus*; tum religionis causâ; tum ut istam fidei regulam omnes sequerentur: ac juxta cum *Canonum Ecclesiasticorum* liber. Præsidem uti, in Synodo provinciali, agebat provinciæ Metropolitanus aut loci Episcopus: ita in *Oecumenicis* Conciliis duplex erat præsidentiæ ratio. Politicus *Præses* erat Imperator, aut Præfecti ejus: Ecclesiasticus verò, vel peculiari Imperatoris auctoritate constituebatur; vel communi consensu, ad Fratrum regendum consessum, eligebatur. *Modum & Suffragandi rationem* quod attinet, in primo quidem illo Concilio Ecclesiæ Hierosolymitanæ, non solùm Apostoli, sed & Presbyteri, ac universus fratrum cœtus convenisse legitur; ac de communi omnium sententia consilium, Antiochensibus mittendum, formatum fuit, ut videre est ex Actorum *loco cit.* In sequentibus Conciliis ordo hic erat: Initium capiebatur à precibus, præmisso plerunque jejunio. Considentibus dein Patribus, prima de Fide tractatio erat; sive ea exponenda, sive vindicanda foret. Tum vett. Synodorum Canones relegebantur & disciplinam ac regimen spectantia: ultimo denique loco particulares causæ, quæ singulas Ecclesias concernebant, tractabantur: Ac, si quis singulare quid exponendum habebat, prodibat in medium. Per varias autem sessiones Concilium trahebatur, ac

sequen-

ſequenti conſeſſu acta præterita relegebantur, ferebanturque ſententiæ vel apertis ſuffragiis vel manuum porrectione. Uſitatæ etiam erant acclamationes, ſi quæ ſententia impensè placuiſſet. Si verò quis in contrarium diſſerebat, Præſidis erat rem componere, atque iſto conflictu latentem eruere veritatem. Ac concluſio denique formabatur, ex plurium, vel omnium ſuffragatione. Quæ omnia, ad quæſtionem propoſitam pertinentia, omneque illud examen atque judicium, *Concilii Acta* dicebantur. Denique finito Concilio, aliæ audiebantur acclamationes & gratulationes, de aſſerta fide, triumfato errore, additis & votis pro Imperio & Eccleſia. Subſcribebant porro omnes conditis à Concilio articulis & anathematiſmis, ſervato eo, quem in Synodo obtinuerant, ordine. Quæ cuncta tandem conſequebatur Imperialis confirmatio, per quam fides in Concilio Synodoque ſtabilita in Legem ibat; quam ubi adepti erant, literis *Encyclicis* ſeu Circularibus, quæ in Synodo acta erant, per Eccleſias vulgabantur, atque cuivis obſervanda tradebantur, &c. Hæc vett. Conciliorum fuit ratio. Hodie, in Communione Romana, Epiſcopis ſolis de jure; Cardinalibus autem & Abbatibus ac Generalibus Ordinum, ex privilegio & conſuetudine, jus ſententiæ in Concilio dicendæ tribuitur: reliquis omnibus à ſuffragio & ſententia dicenda excluſis. Cùmque ſola natio Italica Epiſcoporum numero, reliquas totius Orbis nationes facilè vincat, inde fit, *ut id demum in Conciliis fiat, quod nationi placeat Italicæ*, quemadmodum in Concilio Baſilienſi Ludovicum Arelatenſem Cardinalem dixiſſe, refert Claudius Eſpenſæus *Comm. ad Tit.* &c. V. Burmannum *Synopſ.*

Oecumenicus, id eſt, Univerſalis, an & quinam Epiſcopus vocandus ſit, diu multumque olim litigatum. Et primitus quidem, in Eccleſia Chriſtiana, inter Epiſcopum Romanum, & Patr. Conſtantinopolitanum, nullum juris aut auctoritatis diſcrimen, ſed hic ſolummodo erat, ut is primus, hic ſecundus eſſet. Poſtmodum autem præcipuè duo hi primarii Patriarchæ allaborarunt, ut *Oecumenici* fierent Epiſcopi; quem titulum cùm primus uſurpaſſet Johannes Epiſcopus Conſtantinopolitanus, eam ipſam ob cauſam à Gregorio Magno *Antichriſti præcurſor* dictus eſt; hoc e contrario ſe *Servum Servorum* dicente. Sequenti tempore, conflictu inter utrumque ſatis diuturno circa hunc titulum exorto, Romanus tandem Papa prævaluit. Bonifacius III. enim, Gregorii ſucceſſor, anno admodum 606. cum tandem nactus adeoque Eccleſiarum omnium Orientis & Occidentis caput conſtitutus eſt, à Phoca Imper. Quæ prærogativa inde Concilio Lateranenſi eſt confirmata: contradicentibus atque opponentibus ſeſe magno cum conatu Orientalibus, unde perpetuum utrorumque ſchiſma; imò & in Occidente variis Epiſcopis, ſed fruſtra renitentibus, Burmannus *Synopſi.* Addit C. du Freſne, non Gregorium ſolùm præfatum *lib. 4. Epiſt.* 38. ſed etiam anteceſſorem ejus Pelagium, Johannem, hujuſmodi titulum primum ſibi arrogantem, hoc nomine pluribus redarguiſſe: laudatque hanc in rem Glabr. Rodolfum *Hiſtor. lib. 4. cap.* 1. Hugon. Flaviniacenſem *pag.* 174. & Franciſcum Turrianum pro *Epiſt. Pontif. lib.* 3 *cap.* 1. quos ſi collibitum eſt, vide. Qua verò notione vocem ſumpſerint Græci ſui temporis, exponit Anaſtaſius Bibl. *præfat. in VII. Synodum ad Joannem VIII. In eo ſanè, quo frequenter Univerſalem* (Oecumenicum) *in hac Synodo Græci Patriarcham ſuum —— appellant, Apoſtolatus veſter adulationi veniam det, ſæpe Prælatis ſuis non ſine reprehenſione placere ſtudentium. Verùm, cùm apud CPolim poſitus frequenter Græcos ſuper hoc vocabulo reprehenderem —— aſſerebant, quod non ideo Oecumenicum — dicerent Patriarcham, quòd uni verſi Orbis teneat Præſulatum ſed quod cuidam parti orbis præſit, quæ à Chriſtianis inhabitatur. Nam quod Græci oecumenen vocant, à Latinis non ſolùm Orbis, à cujus univerſitate Univerſalis appellatur; verùm etiam habitatio, vel locus habitabilis nuncupatur.* V. quoque Jo. Forbeſium *Inſtruction. Hiſtorico-Theologic. lib. XVI. cap. ult.* §. inprimis 18 *& ſeqq.*

Oecumenius, adde: *Valde doctus, in explicandis Scripturis divinis brevis, apertus & elegans, atque in Veterum commentariis evolvendis aſſiduè verſatus*, Sixto Senenſi.

Oecuria Athenienſium memorabilis. Habebant uxores eorum, præter τὴν γυναικωνῖτιδα, de qua ſuprà aliquid voce *Gynæconitis*, etiam ſuum θαλαμηγεῖον, Polluci memoratum *lib. 1 cap.* 8 in quo labori teliſque texendis vacabant. Loca verò, in quibus filiæ degebant, παρθενῶνες dicebantur, in quibus tam arctè detinebantur, ne ullam evagandi facultatem haberent, ut quaſi ſatellitibus munitas fores habuiſſe viderentur. Euripides *Iphigen. in Aul. verſu* 737.

Ὀχυροῖσι παρθενῶσι φρουροῦνται καλῶς,

idque donec nubendi appropinquaret tempus: in cujus rigoris ac q. captivitatis ſolatium ἀθύρματα ipſis dabantur à Parentibus, munuſcula ſc. varia, quibus tempus fallerent. Quanto verò adductiùs cuſtoditæ uxores ſint, docet querela mulierum, apud Comicum *in Theſmoph.*

—— ταῖς γυναικωνίτισιν
Σφραγῖδας ἐμβάλλουσιν ἤδη καὶ μοχλοὺς
Τηροῦντες ἡμᾶς, καὶ προσέτι Μολοττικοὺς
Τρέφουσι μορμολύκεια τοῖς μοιχοῖς κύνας.

Ubi non ſignaculis ſolùm peſſuliſque gynæceorum fores firmari, ſed & Moloſſos canes domi, ad terrorem adulterorum, ali conſueviſſe à maritis, indigitant. Adeò verum ejuſdem Poëtæ *in Lyſiſtrata*, χαλεπὴ τῶν γυναικῶν ἔξοδος, *difficilis mulierum in publicum exitus.* Quòd ſi omnino excundum eſſet, ancillarum copiâ ſtipatas, omnique mundo muliebrem ſexum decente inſtructas eſſe oportebat, qua in re ſi defeciſſent, οἱ Γυναικονόμοι mulctam illis irrogabant, quæ in ſcripta tabellæ affigebatur platano arbori in Ceramico, ut ab omnibus legi poſſet, Jul. Pollux *lib.* 8. *cap.* 10. Sed quid de egreſſu è domo multis: ne quidem per januam proſpiciendi uxoribus filiabuſque veniam Athenienſes dabant: quod eouſque inolitum eſt, ut probro id vulgo objiceretur ſequiori ſexui, ſi contrà feciſſet. Hinc acriter à pediſſequa increpita Hermione, apud Euripidem *Andromache verſu* 876.

Ἀλλ' εἴσω οἴκων, μὴ φαντάζου δόμων
Πάροιθε τῶνδε, μή τι αἰσχύνην λάβῃς,
Πρόσθεν μελάθρων τῶνδ' ὁρωμένη, τέκνον.

Imò nec per feneſtram licebat. Unde τὸν ἐκ θυρίδος παρακύπτουσαν, in præfata mulierum, apud Ariſtophanem, querela. Sed nec ex uno domus oeco ſive cubiculo in aliud tranſibant filiæ, ſine Matrum permiſſu: quod liquet ex verbis Pædagogi, ad Antigonem in ſuperiorem domus partem aſcenſuram, ut exercitum hoſtilem inde proſpiceret, apud eund. Euripidem *Phœniſſis verſu* 88.

Ἐπεί σε μήτηρ παρθενῶνας ἐκλιπεῖν
Μεθῆκε ——

An eodem rigore uxores coërcitæ, non adeò obvium eſt. Saltem non ſine aſſectantibus ancillis, comitibuſve aliis id permiſſum illis, conjicimus ex Homero, qui de Penelope in cubiculum ſuum ſe conferente ait,

Οὐκ οἴη, ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολοι δύ' ἕποντο.
Non ſola, ancillis verùm comitata duabus.

Erat autem ὁ γυναικωνίτης, ſeu *cubiculum muliebre*, ut & ὁ παρθενὼν, *cubiculum virginale*, in ſuperiore domus parte, δίστεγον, ut ait Didymus; modo ſimile, ut eò difficilior aſcenſus eſſet. Ovalis iis figura, unde ὑπερῷα dicta: hincque ex ovo Helena prognata credita Veteribus, quòd in conclavi hujuſmodi figuram habente in lucem eſſet edita. Num porro ſcalâ portatili, an fixâ, eò fuerit aſcenſum, nec ipſum dicere in promtu eſt. Prius tamen veriſimilius: κλίμακα enim vocat Homerus, de Penelope iterum,

Κλίμακα δ' ὑψηλὴν κατεβήσετο οἷο δόμοιο.

Et Euripides *l. c.* de Antigone, quæ proin à Pædagogo, ut ſibi aſcendenti manum porrigat, petit,

Ὄρεγέ νυν, ὄρεγε γεραιὰν
Νέᾳ χεῖρ' ἀπὸ κλιμάκων
Ποδὸς ἴχνος ἐπαντέλλων.

Non autem otioſæ deſidebant in ſuis oecis mulieres, ſed telas texebant, uti jam innuimus, veſteſque domeſticis conficiebant. Ad cujuſmodi opus cùm accingerent ſeſe, ſolebant ἐς γόνυ ζώννυσθαι, ut Theocritus *Idyll.* 4. l. *nudæ genu* eſſe, ut Virgilius: ſeu *ad nates ſuccinctæ*, ut Heſiodus innuit, qui iſtiuſmodi mulierem proin πυγοστόλον appellat &c. Quam in rem plura apud Franc. Roſſæum *Archæologiâ Attic. l.* 4 *cap.* 15. V. quoque hic paſſim, inprimis infrà, ubi *de Liberorum educatione.* De habitu verò, ornamentiſque hujus ſexus, apud Græcos, V. Jul. Pollucem *lib.* 5. *cap.* 2.

Oecus, apud Vitruvium, Græca vox, Οἶκος, vulgò *domus*: Joſepho *lib.* 15. Regnum ſeu Tetrarchia eſt, ibi enim legimus, ὁ οἶκος τοῦ Λυσανίου, quod idem eſt, ac *Lyſaniæ Tetrarchia* vel *Abilenæ*, ut appellat Evangeliſta Lucas. Quemadmodum idem eandem Tetrarchiam, quamdiu in poteſtate Zenodori erat, τὸν Ζηνοδώρου οἶκον nominat. Quum enim memorat, mortuo Herode, cùm inter poſſeſſas ab illo terras eſſet hæc Tetrarchia reperta, Auguſtum illius partem Philippo attribuiſſe, ait: *Attributa eſt Philippo Auranitis*, σὺν δέ τινι μέρει οἴκου τοῦ Ζηνοδώρου, *cum parte quadam ejus, quæ appellata eſt Zenodori domus.* Eodem modo apud vett. Græcos ſumtam hanc vocem reperimus, pro Dominatione, Regno, Regia. Ut in *Epiſt.* Themiſtoclis ad Artaxerxem: Ἥκω παρὰ σέ, ὃς κακὰ πλεῖστα Ἑλλήνων εἴργασμαι τὸν ὑμέτερον οἶκον, *Venio ad te, qui Regiæ veſtræ plus mali intuli, quam ullus Græcorum*, Thucyd. *lib.* 1. Sic Herodotus *lib.* 6. Ἄνδρες Ἴωνες νῦν τις ὑμέων εὖ ποιήσας φανήτω τὸν βασιλέος οἶκον. Apud Polybium, ἡ Μακεδόνων οἰκία, de Regibus & Regno Macedoniæ. Hodièque Germani Regum Principumque familias *Oecum*, vernaculè *Haus*, appellare in more habent. Caſaubonus *Exercit. XII.* Alias vocis ſignificationes V. ſuprà.

Oecus Aſarotos, apud Plinium *lib.* 36. *cap.* 25. *Celeberrimus fuit in eo genere Sous, qui Pergami ſtravit, quem vocant Aſaroton* Oecon, *quoniam purgamenta cœnæ in pavimento, quæque everri ſolent, veluti relicta fecerat parvis è teſſerulis, tinctiſque in varios colores.* Quod opus *teſſellatum* dixere, à *teſſellis* hujuſmodi ſeu *teſſerulis*, in varios colores tinctis, de quo V. hic paſſim, inprimis ubi de vocibus, *Muſivum, Oeci, Pavimentum.*

Oedipus, adde: De excæcationis modo, V. ſuprà. Diodorus verò Siculus indicare videtur, fabulam meram eſſe, & *tacitam* illâ

illâ circumscribi conclusionem intra certam domum ejus, cùm cæcitatis nullam faciat mentionem *lib. 4.* Τὸν δ' ὑῶν [illegible], τὸν μὲν Οἰδίπουν [illegible] μένειν ἀναγκασθῆναι, [illegible] τὰς δὲ [illegible] παραλαβόντας τὴν ἀρχὴν ὁμολογίας [illegible] παρ' ἐνιαυτὸν ἄρχειν. *Cùm autem filii adolevissent, Oedipodem quidem ab illis coactum intus manere, pudoris ergo; ipsos autem suscepto imperio, alternis annis illud administrare constituisse.* V. Calp. Barthium *Animadversion. ad Papin. Statium* passim, inprimis *Thebaid. lib.* 11. *vers.* 345.

Oedipus Ægyptiacus, in quatuor Tomos divisus; quorum primus dicitur *Templum Isiacum*, quo ad originis, progressus, durationis Ægyptiacæ Sapientiæ, ac Hieroglyphicæ institutionis notitiam portæ reserantur. Secundi pars prior, dicitur *Gymnasium Ægyptiacum*, quo veterum Hebræorum, cœterorumque Orientalium, recondita Sapientia, temporum injuriâ perdita, per contextum sacrarum sculpturarum demonstrata instauratur: Pars posterior, variarum artium veteribus Ægyptiis usitatarum Classes continet, & sunt Arithmetica, Geometria, Musica, Astrologia, Mechanica, Alchimia, Magia, Theologia Ægyptiaca, unà cum Hieroglyphicis exhibita. Tertius dicitur *Theatrum Hieroglyphicum*, & continet Obeliscorum, cœterorumque Hieroglyphicorum, quæ tum Romæ, tum in Ægypto, ac celebrioribus Europæ Musæis adhuc supersunt, interpretationem. Quod opus, Auctore Athanasio Kirchero prodiit Romæ A. C. 1652. 1653. & 1654. *in fol.*

Oelsa vel *Olsna*, Germ. *Oels*, urbs Silesiæ, cum tit. Ducatus, 2. leucis Vratislaviâ in ortum distans, versùs Poloniam. Hanc olim Conradus, rami Glogoviensis auctor, nepoti Henrico Duci Lignicio, quem ab aulico sibi captivum adductum crudeli carcere excarnificavit, aliaque, quorum partem liberis ejus restituit postea, extorsit, circa annum Christi 1260. Pater Henrici *Fidelis*, Avus ex hoc alterius Henrici atque Conradi, quorum ille lineam *Sagano-Glogoviam*, iste *Olsnensem* inchoavit: Conradus enim filius minor natu, *Olsnam*, Wolaviam ac Javeram, in divisione paternæ hæreditatis, obtinuit, sed cùm à Boleslao Lignicio bello vexaretur, ac ditionibus exueretur, *Olsnam* quoque inter alia amisit; mox à prodigo Principe pro pecunia mutuo data illam, pignoris loco, denuo nactus. Ejus filius ex Elisabetha Vratislaviensi, Conradus II. *Olsnam* suam à prædonibus, qui ob ignaviam Wenceslai impunè grassabantur, captam rursus perdidit, obiitque A. C. 1395. relictis ex Beata, fil. Bernardi Duc. Suidnicensis, quatuor filiis, quibus omnibus *Conradi* nomen. E quibus secundus Steinaviam & Wolaviam tenuit, primus verò, dictus *Conradus* III. cognom. *Albus* vel *Senior*, quòd prædonum partes sequutus esset, ad ejurandum Principatum adactus, decessit Vratislaviæ A. C. 1451. Quo genitus Conradus IV. cognom. *Albus Jun.* quòd viduæ Georgii Regis Bohemiæ adversùs Matthiam Hungariæ R. favisset, sibi timens Principatum Saxonibus emendum obtulit A. C. 1475. Matthias verò ne Silesia ad exteros perveniret, pretio repræsentato, in fidem subditos, relictâ ad dies vitæ Principi administratione, suscepit. Qui tamen à Ducibus ejus postea expulsus, ultimò receptam à Rege Vladislao *Olsnam* rexit, ad A. C. 1492. quo morte suâ lineam clausit, nullis ex Margaretâ fil. Zemoviti Mazovii, liberis relictis. Eo defuncto Principatus ab Uladislao, permutationis pro Podiebradio jure, Henrico Duci Monsterbergensi concessus & ab hujus atnepte, hoc seculo, Domui Wirtenbergicæ illatus est. Sylvius enim Nimrodus, ex filiis Julii Friderici, Appennagiatæ seu Julianæ seu Brentianæ lineæ conditoris, natus A. C. 1622. Elisabethâ Mariâ Monsterbergensi hærede ductâ, impetratâ Cæsareâ investiturâ (quâ ipsa conjux simul investita & beneficium ad secundum, si iniret, conjugium protensum) in Ducatu *Oelsensi* seu *Olsnensi*, successit, cumque ad mortem usque, qua raptus est A. C. 1664. tenuit. Pater Ferdinandi Caroli (qui natus A. C. 1650. obiit A. C. 1668.) Sylvii Friderici (n. 1651. & ab anno 1672. Eleonoræ Carolæ Georgii Duc. Montbelgardensis fil. agnatæ suæ, mariti) Christiani Ulrici (n. 1652. mariti Annæ Elisabethæ fil. Christiani Princ. Anhaltini, è qua Christianum Ulricum ac Leopoldum Victorem genuit) & Julii Sigismundi (n. 1653.) Henricus autem is, cui diximus à Rege *Olsnam* concessam, decessit A. C. 1498. relicto, ex Ursula Brandenburgica, Carolo I. Duce Monsterbergæ & *Oelsæ*; qui defunctus A. C. 1536. Annam Saganensem in matrimonio habuit, ex eaque genuit Henricum II. Duc. Monsterbergæ & *Oelsæ*: quo, & Margarethâ Megapolitanâ, genitus Carolus II. obiit A. C. 1617. ac complures ex Elisabethâ Magdalenâ Lignicia suscepit utriusque sexûs liberos, è quibus Carolus Fridericus (n. A. C. 1593.) junxit sibi Annam primò Sophiam Saxonicam, exin Sophiam Magdalenam Ligniciam, ultimusque ex Podiebradiis masculus, decessit A. C. 1647. solâ præfatâ Elisabethâ Mariâ (quæ nata est 1625.) hærede relictâ. V. Phil. Jac. Spenerum *Syllog. Geneal. Histor. in Fam. Piastea & Theatr. Nobilit. Europ. Part. II pag.* 17. 122. & 123. & infrà in voce *Olsna*.

de *Oenanthino* Pallia, apud Lampridium *in Heliogabalo*, *Fertur in Euripis vino plenis navales Circenses exhibuisse, pallia de Oenanthino fudisse & elephantorum quatuor quadrigas in Vaticano agitasse* &c. pallia sunt unguento *œnanthino* perfusa. Luxuriæ enim Proceres olim, cùm è balneis exirent, œnanthino sese perfundere solebant: sed & vestes suas eo perfundebant & mensas tergebant, & domum etiam totam conspergebant. Paulus Ægineta *lib. 7.* Ἡ δὲ χρῆσις τῆς [illegible] [illegible], μετὰ δὲ λουτρὸν [illegible] αὐτὰ τῆς χρωμένων καὶ τὰς [illegible] αὐτοῖς [illegible]. Et alibi, Καὶ χρῶ ἀπὸ λουτρῶν μετὰ τὴν [illegible] καὶ [illegible] τὸν οἶκον καὶ [illegible] καὶ [illegible] καὶ [illegible]. Et fortasse *Pallia d. l.* accipienda vestes, quibus homines è balneo exeuntes se involvebant, ad sudorem eliciendum vel sabana, uti colligere est ex Galeno περὶ [illegible]. Cùm itaque luxuriosorum hominum mos esset, *œnanthino* à balneis perfundi, Heliogabalus post balneum *palliis œnanthino fusis* involvebatur. Alias & βαφὰς [illegible], *tinctiones odoriferas vestium*, apud Vett. in usu fuisse notum & [illegible] *aspersiones aromatum in vestibus*, uti idem Galenus docet *l. 1.* περὶ συνθέσ. φαρμ. κατὰ τόπους. Sed ex *œnanthino* ut plurimû sparsiones istæ thalamorum & [illegible] vestium, fieri consueverunt, teste Paulo Ægineta &c. Meliùs autem *Oenanthinum* dici vult Salmasius, ex vett. libris. *Oenanthen* quoque ipsum hoc unguentum vocavit Hieronymus *adv. Jovinianum lib. 2.* *Odoris autem suavitas & diversa thymiamata, & amomum & cyphi &* œnanthe *& muscus & peregrini muris pellicula.* Unde diminutivum est [illegible] & [illegible]. Alias *Oenanthe* vitis labrusca uva Plinio, quam inter herbas coronarias duobus in locis refert, ex Theophrasto & Dioscoride. V. Salmasium *Not. ad Lampridium loc. cit.* & *Exercit. Plinian. ad Solinum passim*, *inprimis pag.* 180. 335. & 1063.

Oeneis, Græcè Οἰνηΐς, una ex XII. vett. Atheniensium tribubus, ab *Oeneo* heroë indigena nomen nacta, memoratur Pausaniæ *in Atticis*, ubi quinto eam loco recenset. In marmore XIII. Tribuum nuper Athenis in Angliam translato à Georg. Whelero nobili Anglo, octavum locum occupat, uti videre est apud Jac. Sponium *Itinerar. Part. 3.* Demos ad hanc tribum pertinentes, V. suprà ubi de Atheniensium *Demarchis*. In marmore modò dicto, saltem memorantur, Ἀχάρνα & Φυλάδας, è quibus Φυλάδας ad Ægeidem tribum refert Stephanus. Ita autem de hac tribu marmor:

ΟΙΝΕΙΔΟΣ
ΧΑΡΙΤΩΝ ΦΙΛΗΤΟΥ ΑΧΑΡ
ΓΑΡΓΗΤΤΙΟΣ ΦΙΛΗΤΟΥ ΑΧΑΡ
ΑΙΑ. ΦΙΛΩΝΙΔΗΣ ΑΧΑΡ
ΣΤΡΑΤΩΝ ΟΡΘΑΓΟΡΟΥ ΦΙΛΑ
ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΦΙΛΟΣΤΡΑΤ ΑΧΑΡ.

Ubi ΑΧΑΡ est Ἀχαρνεὺς, & ΦΙΛΑ. Φυλάσιος, Sponius ubi suprà *p.* 62.

Oenophorum, vas vinarium amplum. Juvenalis *Sat. 6.*

— *tandem illa venis rubicundula, totum*
Oenophorum *sitiens, plenâ quod tenditur urnâ.*
Admotum pedibus, de quo sextarius alter
Ducitur ante cibum — —

V. quoque Appulejum *Metamorphos. lib.* 2. & 8. Martialem item *lib. 6. Epigramm.* 89. Ex Græco οἰνοφόρον. i. *viniferum*. At *Oenophorus*, apud Plinium *lib. 34. cap. 8.* ubi de operibus ex ære Praxitelis, *Fecit — Stephanusam, Spilumenem, Oenophorum*: puer est *vinum ferens*, quem *à cyathis* Horatius vocat. Turnebus tamen conjunctim hic legit *Spilumenen oporam*, i. sordidum autumnum. Ovidius,

Stabat & autumnus calcatis sordidus uvis &c.

V. Dalechampium *Not. ad Plinium* & de ministris hujusmodi Veterum, suprà passim, inprimis voce *Pincerna*.

Oeni Pons, seu *Æni Pons*, adde: Hinc nomen lineæ *Oenipontanæ* seu Tirolensi, quam orsus Ferdinandus Archidux, filius secundò genitus Ferdinandi I. Imp. cùm pater ei Elisabetham Anglicam destinasset, de Maria etiam Scotica Guisii laborarent, ipse Philippinam Welseriam, patriciam Augustanam, sibi junxit, pater ex ea Caroli March. Burgoviæ & Andreæ Cardin. in quibus linea extincta, A. C. 1618. Eandem iterum incepit Leopoldus (fil. posterior Caroli Archid. Styriæ seu Graciensis lineæ conditoris) qui Argentinensis primò & Passaviensis Episcopus, dein ejerato A. C. 1626. Ecclesiastico statu, Claudiam Mediceam uxorem duxit, defunctus A. C. 1632. His geniti, Clara Isabella Caroli [illegible] Mantuæ uxor, Maria Leopoldina, Ferdinandus Carolus & Sigismundus Franciscus. Quorum is pater Claudiæ Felicitatis, in thalamum Leopoldi Imp. ascitæ; iste Mariæ Hedvigis Augustæ Palatinæ sponsus fuit: uterque sine prole mascula defunctus est. A. C. 1662. & 1665. hærede ditionum agnato Imperatore relicto. Phil. Jac. Spenerus *Sylloge Genealogico-Histor. in Familia Austriaca.* V. quoque infra *Tirolis*.

Oenopides, adde: Cùm dedicaret in Olympiis tabulam, inscripsit in ea Astrologiam 59. ann. affirmans, hunc magnum esse annum, Ælianus *Histor. Var. lib.* 10. Fuit autem tabula hæc ænea, unde auctor, τὸ χαλκοῦν γράμμα [illegible] ἐγγράψαντος αὐτοῦ τὴν Ἀστρολογίαν τὴν ἐνὸς δέοντος ἑξήκοντα ἐτῶν, φήσας τὸν μέγαν ἐνιαυτὸν εἶναι τοῦτον, *Inscribens æneæ tabulæ Astrologiam novem & quinquaginta annorum, quem magnum annum appellabant.* Ubi *Astrologiam* 59. annorum vocat stellarum ortus & occasus cum tempestatum significationibus, per totum illius periodi ambitum

rum descriptos atque notatos. Quemadmodum in Metonis Heliotropico anathemate Astrologia 19. annorum incepta est &c. Cujusmodi anathemata ἀναγραφὴν..., h. e. *tabulas adfixas* vocabant, quòd columnis affigerentur, de quâ voce V. infrà.

Oenoptæ, Græcè Οἰνόπται, i. *Vini inspectores* dicebantur olim Athenis, qui in conviviis modum imperabant, ne quis aut plus aliis, aut parum ab aliis, adeoque quantum & quoties unusquisque biberet. Quòd si itaque aliquem intemperantius potantem deprehendissent, ad Areopagitas illum deferebant. Præterea & alia, quæ in conviviis fieri solent, observabant. Hinc ὀφθαλμοὶ quoque h. e. *oculi* appellati, quòd non rarò, quos oculos mentis convivæ vino ejecti perderent, hi restituerent monitionibus suis. Μνήμονες etiam Platoni *de Rep.* quòd *legis admonerent*. Cæterum Magistratum vulgarem ac tenuem fuisse, & trium virorum numero, ait Philinus Rhetor: quos quòd à Symposiarchis nomine tantùm fuisse diversos, contendit Postellus *de Magistrat. Atheniens. cap.* 38. assensum non impetrat. V. Calvinum *Lexic. Jurid.* Franc. Rossæum *Archæol. Atticæ lib.* 6 *cap.* 1. & hic passim, inprimis ubi *de Conviviis Vett. de Magistro Convivii*, nec non voce *Symposiarcha*.

Oeolycus, quasi *Ovi lupus*, dictus est filius Theræ, quòd, in Callistam insulam hic navigaturus, dixerat, se Spartæ filium καταλείψειν ὄϊν ἐν λύκοισι, *relinquere ut ovem inter lupos*, apud Herodotum *lib.* 4 Cui non dissimile illud Christi, Matthæi *cap.* 10. *vers.* 16. *Ecce ego mitto vos, ut oves in medio luporum*. Sed & alii quam plures à pecore omnigeno nomen traxerunt. Varro *de Re Rust. lib.* 2. *cap.* 1. *Multa nomina habemus ab utroque pecore — à minore, Porcius, Ovinus, Caprilius; sic à majore Equitius, Taurus, cognomina adsignificari, quòd dicuntur, ut Annii Capræ, Statilii Tauri, Pomponii Vituli* &c. Sam. Bochartus *Hierozoici Parte prior. Lib. II. cap.* 43.

Oes, Græcè Ὤης, inter Numina Syrorum, hominis sic figuram habens, ut, quia pelle indueretur cetaceâ, etiam piscem referret, memoratur Helladio *in Chrestomathiis*, apud Photium *Bibl. cod.* 279. Fortè contractum ex Ὠάννης, Vossius *de Idolol. lib.* 2. *cap.* 76. V. quoque Seldenum *de Diis Syris cap.* 3.

Oetinga, Germ. *Oetingen*, nomen Comitatus, sub proprio Comite, (cui Principale axioma ante tempus aliquod ab Imperatore collatum) in Sueviæ parte Rhætia. A Gedeone Romano, cui anno ante Christum natum 48. Julius Cæsar certa insignia dederit, familiæ originem arcessunt, qui traditionibus fabulosis delectantur. Sed commentitiis non eget familia, veris decoribus illustrissima. Memoria ejus & series ad Ottonis usque Magni tempora commodè deduci potest, sub quo vixit Brajo (ex Guelfico, an alio sanguine, liceat ignorare) seu Grajus, cui uxor obtigit Hedvigis Augusti soror, vel, secundùm alios, Sueviæ Dux: cui affinitati præluxit, aliæ sequenti tempore accessere. Inprimis autem Landgraviatus Alsatiæ aliquamdiu in hac stirpe hærens, eam insigniter exornavit. Divisa est illa aliquoties in diversos ramos, e quibus, qui nunc superant, auctorem agnoscunt Ludovicum, mortuum A. C. 1557. Hujus minor filius Fridericus *Wallersteinium* (ad quem *Spielbergius* & *Baldernensis* tractus referendi) ramum ex se produxit: a majori autem Ludovico, descendit Joachimus Ernestus, qui *Oetingæ*, unde toti ditioni nomen, habitavit. Ludovicus n. ille, qui decessit A. 1569. pater ex Margaretha Leuchtenbergia Palat. Com. fuit Gothofridi Com. *Oetingensis*, qui defunctus A. C. 1622. ex Johanna Hohenloica (fil. Eberhardi Com.) reliquit Ludovicum Eberhardum, maritum Margarethæ Erpachiæ (fil. Georgii Com.) & ex ea patrem præfati Joachimi Ernesti, qui obiit A. C. 1659. Pater ex prima conjuge, Anna Sibylla Solmensi (fil. Henrici Wilhelmi Com.) Sophiæ Margarethæ (quæ n. 1634 nupsit Alberto March. Brandeburgico in *Anspach*, defuncta 1664.) ex secunda, Anna Dorothea Hohenloica (fil. Cratonis Com. de *Hohenloe, in Newenstein*) Mariæ Dorotheæ Sophiæ (n. 1369. uxoris Eberhardi D. Wirtenbergici) Cratonis Ludovici (n. 1641. den. 1660.) Alberti (qui n. A. C. 1643. uxorem duxit Christianam Fridericam Wirtenbergicam) Sulanæque Johannæ (n. 1643.) ex tertia tandem, Anna Sophia Palatina (fil. Augusti Com. Palat. *in Sultzbach*) Joachimi Ernesti (n. 1648.) Mariæ Eleonoræ (n. 1649. uxor. Gottliebi Com. *de Windischgraz*) Christiani Augusti (n. 1650.) Hedvigis Sophiæ (n. & den. 1651.) Hedvigis Augustæ (n. 1652.) Magdalenæ Sophiæ (n. 1654.) Philippi Godfridi (n. 1655 den....) & Eberhardinæ Sophiæ Julianæ (n. 1656.) qui omnes *Comites Oetingæ* &c. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Europ. Part. I. pag.* 18. & 165. De *Wallersteinio* verò ramo, *suo loco*.

O F.

Offa, adde: Fossam hanc & vallum, stante antiquo Regno Cambriæ, inter Sabrinam & Deam flumina, struxit, sicque Cambriam à reliqua Britannia separavit, lege latâ, quâ capitale erat, si quis Cambrorum transillam fossam cum telo comprehenderetur. Georg. Hornius *Orb. Imp. pag.* 208.

Offa, ex Ὄμπα, Æol. ὄππα, propriè genus panificii, globus farinæ conspersæ; inde ad alia translata vox. Plinius *rus παλάθας* sic reddit, ficuum globos seu massas. In cujusmodi massam similiter conditæ afferebantur caryotæ. Hesychius, παλάθη, ἡ τῶν σύκων ἐπίθεσις ... καὶ ἡ τῶν σύκων μάζα. Cottana etiam & pruna in massas sic componebantur. Martialis,

Hæc tibi quæ torta venerunt condita meta,
Si majora forent cottana, ficus erant.

Statius,

Nusquam turbine conditus recenti
Prunorum globus atq; cottanorum.

Ubi *globus prunorum* παλάθη est. Plinius aliquando *massas* reddit, ut *lib.* 13 *Reliquum in massas condunt*. Aliquando *offas*, uti dictum: *Purgatum enim tradunt servantque ejus offas*. Nempe μάζα, propriè φύραμα, *offa*, farinæ conspersæ globus: Inde, quidquid in unum globum aut acervum coactum esset, μάζας dixere Græci recentiores. Etiam de hominum multitudine, usurpat Leo, δροῦγγοι, ὡς μάζα, quod de hominum conferta multitudine & globo dictum: Nam *drungi* sunt hominum globi &c. V. Salmasium *ad Solinum passim*, *inprimis pag.* 764. De *offa* verò, quam præter alia in mustum vult dejici Plinius, ad aromatitem conficiendum, eundem *p.* 710. ubi *de murrino Vino*.

Offa Cerberi, apud Vett. dicta est, quam præter naulum Charontis, nummum viz. qui δανάκη dicebatur Græcis, defunctorum ori imponebant: ad Cerberi in prædam hiantis rictum obturandum. Erat id frustum farti seu crustulæ, seu casei nonnunquam: communiter fiebat ex farina & melle, hincque μελιττοῦττα dicebatur, teste Suidâ, Μελιττοῦττα ἐδίδοτο τοῖς νεκροῖς ὡς εἰς τὸν Κέρβερον. Unde Hesychius, ὄμπαι, θύματα πυρῷ καὶ μέλιτι δεδευμένα. Ex qua voce ὄμπα, Æol. ὄππα, Lat. *offa*, ortum. Cujusmodi

Melle soporatam & medicatis frugibus offam
Objicit — —

eidem Cerbero Æneas (Inferos aditurus *Æneid. lib.* 6. Indigitatque illam, Comicus *in Pace*,

Οὔτ' ἄλφιτ' οὔτε τυρὸς ὡς ἀπολώλεσεν.

Et quidem unius solùm mentionem facit *in Lysistrata* Idem,

— —— ...

Μελιττοῦταν ἐγὼ καὶ δὴ μάζαν.

Appulej[9] in plurativo numero rem effert, *Metam. l.* 6. *offas polentæ mulso concretas* memorans, quarum singulas singulis manib[9] defunctos tenuisse, ait &c. V. Franc. Rossæum *Arch. Attic. l.* 5. *c.* 20.

Offarii, inter culinarios Vett. servos, ut & Coqui fuere, magni lurconibus illis æstimati, uti videre est apud Plin. *l.* 9. *c.* 17. Val. Maximum *l.* 9. *c.* 1. Alios, nec non suprà, voce *Coqui*. Neq; verò luxui solùm, sed & valetudini, non parum hi inserviunt. Uti enim Pædotriba Gymnastæ est minister, sic Medici Coquus, Galenus *de Valet. tuenda*. Ac apud Athenæum, *bonum Coquum debere esse bonum Medicum* dicitur *l.* 7. Quare nec imperitus adsciscendus Coquus est & ubi is hæret, Medici oraculum consulendum. Quæ causa, quòd videmus de Coquinaria arte & olim Cælium Apitium & Proavorum ætate Baptistam seu Bartholomæum Platinam, scripsisse: in quibus Auctoribus, quæ solùm irritamenta gulæ sunt, ab iis, quæ utilia valetudini tuendæ vel recipiendæ, probè discernenda. V. Gerh. Joh. Vossium *de Philosophia*, c. 10. ubi de quatuor Medicinæ famulis. Addam saltem, non Medicinæ solùm, sed & Astronomiæ ac Geometriæ Coquos suos peritos esse voluisse Athenienses, apud quos σεμνὴ ἡ Μαγειρική, *venerabilis ars Coquinaria* fuit, uti discimus ex Athenæo *l.* 4. Nec mirum, cùm inter præcipuos Sacrorum ministros etiam Coquum habuerint, uti docet Franc. Rossæus *Archæologiæ Attic lib.* 6. *cap.* 2.

Offenbacum, Germ. *Offenbach*, castrum Germaniæ, in Wetteravia, sub proprio Comite ex Familia Isenburgica. In hac enim cùm præcipua gentis divisio cœpisset tum, cùm Henricus, Arnoldi Trevirensis frater, duos genuisset filios, Gerlacum & Ludovicum; illi Isenburgum inferius; isti, ab Helvige conjuge, Budingense dominium, obtigere. Et quidem Isenburgicus ramus duravit, usque ad Ernestum Salentinum Com. *de Isenburg & Grensaw*, qui natus A. C. 1584. Salentino Com. *de Isenburg & Grensau*, priùs Archiepisc. ac Electore Coloniensi & Annâ Wilhelmâ Arembergicâ, obiit A. C. 1664. ultimus suæ familiæ, nullâ ex uxore Carolina (fil. Caroli Principis Arembergæ) prole susceptâ. In Budingensibus, præter ramum Grensavium, cujus bona ad alterum dein translata, duos ramos ex se emisit Ludovicus Dietheri Moguntini frater. Nam ex ejus liberis, Philippus *Kelsterbacenses* dedit, qui nunc desierunt; Johannes in *Birstein* reliquos. & quidem nepos hujus Wolffgangus Ernestus, omnium nunc superstitum communis Pater, ex primo matrimonio Mariæ Magdalenæ Nassoviæ *Offenbacenses*, ex tertio verò Julianæ Witgensteniæ *Budingenses* protevit. Primorum series ab aliquot seculis repetita hæc est. Ludovicus Com. Isenburgi & Budingæ, defunctus A. C. 1511. ex Maria (fil. Johannis Com. Nassoviæ in Wisbaden) pater fuit Johannis, qui decessit A. C. 1533 relicto ex Anna Schwartzenburgica (fil. Guntheri Com.) Philippo de nato A. C. 1596. Hoc & Irmgarde Solmensi (fil. Philippi) genitus Wolffgangus Ernestus junxit sibi Annam Gleichensem, fil. Johannis Com.) & ex illa, defunctus A. C. 1633. reliquit Wolffgangum Henricum, qui obiit A. C. 1635. Pater ex Maria Magdalena Nassovia, Johannæ Elisabethæ (n. & den. 1610.) Annæ Mariæ (n. & den. 1611.) Ernestinæ (1614. ux. Hermanni Adolfi Com. Lippiæ) Wolfgangi Ernesti (n. 1617. den. 1642.) Philippinæ (n. 1618. nuptæ Christiano Com. Witgestenio) Friderici Ludovici (n. 1619. den. 1620.) Joh. Ludovici (n. 1621.

mariti primò Mariæ Julianæ Hanoicæ, inde Luisæ Nassovicæ) Christiani Mauritii (n. 1626. mariti Magdalenæ Nassovicæ, denati 1664.) Wolfgangi Henrici (n. 1628.) Frider. Adolfi (n. & den. 1631.) Mariæ Eleonoræ (n. 1632.) & Car. Ludovici (n. 1633. den. 1662. E quibus Johanne Ludovico, ex Luisa præfata, nati sunt, Maria Catharina (n. 1647.) Henricus Ludovicus (n. & den. 1648.) Philippina Luisa (n. 1649.) Sophia Elisabetha (1650.) Carola Amalia (1651.) Carolus Ludovicus (53.) Ernestina (n. & den. 1654.) Johannes Philippus (1655) Wilhelmus Mauritius (1657.) wilhelma Juliana (1658) & Christiana (1660.) qui omnes *Comites Isenburgi & Budingæ* &c. *in Offenbach*. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europ. Part. II. p.* 61. 121. & in *Ind.* in voce *Isenburg*.

Offerenda, Balbo Ugutioni & Joh. de Janua, *Antiphona est, quæ canitur, quum Oblatio debet celebrari*. Ruperto de *Divin. Offic. lib. 2. cap. 2.* est *Cantus Ecclesiæ, nomen hoc habens ab offerendo tractum, eo quòd tunc canitur, quando omnipotenti Creatori nostro in corruptum laudis offerimus — sacrificium.* Hugoni à S. Victore *Theolog. Erudit. lib. 2. cap.* 22. inde nomen accepit, *quòd tunc populus sua munera offerat. Dicto Symbolo cantatur Offertorium seu* Offerenda, *ut aliqui dicunt*. Sic Ekkeardus Junior *de Casibus S. Galli cap. 3. Quos quidem tropos Karolo ad* Offerendam, *quam ipse Rex fecerat, obtulit canendos*. Instituisse autem Gregorium M. & ad missam cantari præcepisse *Offerendam* seu Offertorium, tradunt Hugo præfatus *de Offic. Eccles. lib. 2. cap.* 11. Honorius Augustod. *lib. 1. cap.* 88. Alii. At quis hoc instituerit, ignorari, ait Durandus *Ration. lib. 4. cap.* 27. Gallis *Offertoire*. Sed & quævis oblatio iisdem *Offerenda* est, Gall. *Offrande*, apud Car. du Fresne & Spelmannum *Glossar.*

Offerre, indicare Jurisconsultis est, *l.* 1. *Cod. Theodos. de Thesaur.* & apud Senator. *lib. 6. Var. cap.* 8. In Ecclesia antiqua, quid *Offerre*, apud Latinos; προσφέρειν, apud Græcos, designaverit, diximus suprà, in voce *Oblatio*: Hodie, in Communione Rom. *Offerre* est, sacrificium, ut vocant, Missæ celebrare, qui actus Sacerdotis est. Sed & *Offerre* dicebantur Laici, qui panem & vinum in Ecclesiam deferebant & ibidem offerebant. Quo pacto verò Oblationes hæ reciperentur à Sacerdote Liturgiam sacram celebrante, & in qua Liturgiæ parte, his verbis describit *Ordo* Rom. *Expleto symbolo, salutat Episcopus populum, dicens, Dominus vobiscum. Postea dicit, Oremus, hinc canitur Offertorium cum Versibus. Tunc venit Subdiaconus, ferens in brachio dextro pateram, & in sinistro calicem, in quo recipiuntur amulæ populorum & super corporale, id est, sindonem, quod accipiens Diaconus ponit super altare à dextris, projecto capite altero ad Diaconum, ut expandant. Deinde transit Sacerdos, ad suscipiendas oblationes. Interim cantant Cantores Offertorium cum Versibus & populus dat oblationes suas, id est, Panem & Vinum, & offerunt cum fanonibus candidis, primò masculi, deinde fœminæ: novissimè verò Sacerdotes & Diaconi offerunt, sed solùm panem, & hoc ante altare. Subdiaconus verò cum calice vacuo sequitur, Archidiaconum: & Pontifice, oblationes populorum suscipiente, Archidiaconus suscipit post eum amulas & refundit in calicem majorem, tenente eum Subdiacono, quem sequitur cum scypho, super planetam Acolytus, in quem calix impletus refunditur. Oblationes autem à Pontifice suscipit Subdiaconus & ponit in sindonem, quæ eum sequitur, quam tenent duo Acolyti.* V. quoque Honor. Augustodunensem *lib. 1. cap.* 43. De Oblationibus Principum, sic idem Ordo *alibi*: *Oblationes verò Principum Subdiaconus Regionarius à Pontifice suscipit, ac sequenti Subdiacono porrigit & ipse in sindonem, quam tenent duo Acolyti, eas ponit.* Galliæ Reges *Offerre aurum, thus & myrrham* consuevisse ad Altare, die Epiphaniæ sacro, docet du Fresne ex Guil. Nangii Continuatore Vernaculo A. C. 1378. *Offerebant* & Monachi, Columban. *in Pœnitentiali* & Udalricus *Consuetud. Cluniac. lib. 1 cap.* 7. Cantores quoque, sed aquam tantùm. Amalarius *de Eccles. Offic. lib. 1. cap.* 19. *Cantores, qui sunt de genere Levitarum, propter instantem necessitatem cantandi, non habent licentiam huc illucque discurrendi, ut singuli offerant cum cæteris. Statutum est eis, ut penitùs non sint extorres à Sacrificio, custodire aquam & hanc unam offerre pro cæteris* &c. Fœminæ tandem, sed non ad altare; In locis enim suis manebant, & ibi Sacerdos earum oblationes accipiebat, ut habet Theodulfus *in Capitul. cap.* 6. Apud Cyprianum denique *Epist.* 10. 11. & 63. aliosque Vett. *Offerri nomine fidelium* dicuntur, cùm eorum memoria & nomen è sacris Diptychis, in S. Cœna, recitabantur &c. V. suprà *Diptychum*. Hinc *Offertorium* in eadem Eccl. interdum idem cum *Offerenda*, ut vidimus. Papiæ, *Oblatio* est *quæ altari offertur & sacrificatur à Pontificibus*. Johanni de Janua *locus, ubi reponuntur, vel ubi fiunt oblationes*. Aliis inter ministeria sacra reponitur, sed quid revera sit, non omnino inter Scriptores convenit. Ludov. de la Cerda ex Onufrio ait esse sindonem sericeam, linteamen in quo fidelium oblationes reponebantur: & certè oblationes fidelium in sindone repositas, testatur Ordo Romanus. In *Institutis* Monasterii Cisterciensis, apud G. Cassandrum, in Liturgicis, *Offertorium sericum* occurrit, *sed ad alios usus*: *Aqua etiam cum argenteo colatorio ab uno Diaconorum nihilominus cappa induto, cum Offertorio serico, offertur.* Sic fuerit illud pannus oblongus, quo involvitur calix, cum à Diacono offertur Sacerdoti: & sanè in Communione Romana, in compluribus Ecclesiis, sindoni istiusmodi involutus calix offertur Sacerdoti, qui ad dextrum cornu Altaris reponi solet, Greg. Turon. *lib. 7. cap.* 22. *Cumque jam Altarium cum oblationibus pallio serico opertum esset, subitò ingredientem Guntchramnum Regem conspicio* &c. Et paulò post, *At ego, cùm hæc audirem, ad te conversus dixi: Apprehende pallium altaris: infelix, quo sacra munera conteguntur, ne hinc abjiciaris*, &c. Ex aliis verò Scriptoribus, solidum quidpiam & calicis, perinde ac patenam, appendicem fuisse, colligit Car. du Fresne *Glossar.* Sed & oblatio, quæ Ecclesiis à fidelibus fit, hoc nomine interdum venit, &c. apud Eundem. Dominico Macro *Offertorium* Missæ pars est, in brevi quadam antiphona consistens, quæ tempore oblationis cani consuevit, ad imitationem [illegible] Israëlitarum, ut Innocentius III. ait, de quibus legitur 2. Paralip. c. 9. *Et jussit Ezechias, ut offerrent holocausta super Altare, cumque offerrentur holocausta, cœperunt laudes canere Domino* &c. Cujusmodi Antiphonas nonnulli à Gregorio M. alii à Cælestino, aut Eutychiano Pontificibus compositas volunt. V. omnino eum in *Hierolexico*.

Officialis, Minister seu Apparitor Magistratuum; Paulus *lib. 5. sent. C. de Fisc. Advoc.* Gloss. Græc. Lat. Ταξεώτης, *Apparitor, Officialis*. Spartianus *in Caracalla: Non ignorantibus Martio Agrippa, qui classi præerat & præterea plerisq;* Officialium *impulsu Martialis*. Appuleius *Metam. Jubet* Officialem *suum pisces pedibus obterere*, &c. Sicque sumitur vox hæc tit. C. *de filiis Officialium*: quo sensu *Officium* quoque reperitur apud Ulpianum *l. 1. 5. si quis ultro* 19. *ff. de quæst.* In posteriori *Edicto* Maximi *de Christianis*, apud Eusebium, *Officiales* dicuntur, qui eidem in priori *Beneficiarii* sunt appellati: Ἐκέλευσε τὰς προφάσεις ἐξ ἀπολελυμένου ἐν τῷ τῆς ἑορτῆς διαταγματι Μαξιμιανοῦ τῆς γνώμης τῆς ἐπιτεταγμένης αὐτοῖς τῆς χριστιανῶν ἐξηγήσεως, τοῖς στρατιώταις καὶ δουκηνάριοις ὑπὸ τῆς ὀφφικιάλιον γεγενῆσθαι. Fuere autem *Beneficiarii* in officio Rationalis, quibus exhibitio cursus publici & primipili necessitas injungebatur, uti patet ex *Cod. Theodos. de cohort. princip. cornic. & primip. Beneficiarii vel Officiales Rationalis* &c. Sed & in aliorum Præsidum Præfectorumque officiis apparebant. Ex diversis autem Officiis mittebantur, qui cursum publicum exhiberent, vectigalia exigerent & pastum primipili curarent, ut Stationarii, Curiosi, Beneficiarii, Primipilarii, Principes, Cornicularii, alii. Eorundem porro operâ & ministerio Magistratus usos fuisse in reis conquirendis & exhibendis, ex præfatis edictis liquet, V. suprà in voce *Beneficiarii*. In *gloss. in Clement. 2. de rescript. Officialis*, foraneus est, qui in certa diœceseos parte vices Episcopi gerit. Sed *Officialem* à Vicario separat Albericus *c. cùm nullus de tempor. ord. in 6.* Zasius *Officialium* genera hæc notat, in *l. principaliter, si cert. pet.* cum ait: *Sunt enim Rectores provinciarum, sunt Præsides, sunt Gubernatores, Prodomini, sive, ut vulgò vocantur, Vicedomini, Administratores sine jurisdictione & cum jurisdictione; Sunt & Aulici, quos Palatinos nominant. Sunt & multa alia genera* &c. Apud Gallos propriè *Officiales* appellantur Judices Episcopales seu Episcoporum, in quos acriùs invehitur Petrus Blesensis *Epist.* 25. Etiam *Officiales*, Clericos dici ac Sacerdotes, qui Ecclesiæ deserviunt: Unde *Officiare*, Ecclesiæ deservire, in ea officium Ecclesiasticum peragere, & *officiari* festos dies dici, cùm in iis proprium diei & festi officium Ecclesiasticum peragitur, ait C. du Fresne ubi *suprà*.

Officina, ab *officio*, in qua Artifices operas exercent, dicta est, juxta Old. Itaque à taberna differt, quæ apud Romanos erat ædificium in loco publico, ubi merces & quæcunque alia opera omnis generis venum proponebantur, cùm in *Officina* ipsa opera fierent, teste Vallâ *lib.* 4. In Monasteriis *Officinæ* appellantur ædiculæ, in quibus, quæ ad victum aut alios usus Monachorum, adservantur. Joh. de Janua, *Officina, locus ubi fiunt officia*, apud eundem. Hinc *Officinator*, præcipuus inter Opifices, Opifex, Faber, qui cæteris fabris præest. Glossæ vett. *Officinatores*, Ἐργεπιστάτης. V. *Dissert. ad Joinvillam* 23. *p.* 286. Caroli du Fresne: Et *Officinator* à statuis. Cujusmodi legitur fuisse Eutyches quidam Augustorum libertus, & Hermeros Tib. Claudii Cæsaris servus Theamidianus, *ab Marmoribus Magister*, ansam Eruditis præbentes conjectandi, non Pinacothecas tantùm, sed & agalmatothecas, (ita liceat appellare) in deliciis fuisse, privati enim his Atria referserunt sua. Interpretantur autem *Officinatorem à statuis* Fabrum statuarium, ad vim vocis, quam & Vitruvius aliis intactam usurpavit, *lib. 6. cap. ult.* explicat verò Bernardinus Baldus *in perpetuo ad Vitruvium Comm.* Laur. Pignorius *Comment. de Servis*.

Officiorum Principes, apud Jul. Capitolinum *in Marco*, *Et Verum quidem Marcus Capuam usque prosequutus, amicis comitantibus à Senatu ornavit, additis officiorum omnium Principibus*; iidem sunt, qui *officiorum Magistri* Spartiano *Pescennio Nigro*, item *officiorum Principes* aut *Magistri* Lampridio *in Alexandro Severo*. Singula nempe officia Palatina habebant Principes suos, qui & *Primates Officii* dicebantur & *Priores*; unus tamen erat, qui propriè *Princeps Officii* dicebatur, tam in Palatinis officiis, quàm in officiis Præsidum & Rectorum Provinciarum. Præter quos Principes singulorum Officiorum, *Magister officiorum* erat, qui omnibus præerat officiis & omnium officiorum Palatinorum & Principum officiorum, Princeps fuit & Magister. Is in vetusta *Inscr. Magister omni-*

um

Officiorum appellatur: FL. EUGENIO. V. C. EXPRÆFECTO. PRÆTORIO. CONSULI. ORDINARIO. DESIGNATO. MAGISTRO. OFFICIORUM. Ejusdem meminit Corippus *lib.* 4.

—— —— mandante Magistro
Omnis sacrorum vis adfuit officiorum.

Princeps Officiorum idem dicitur, in antiquo saxo: NERITO. DIVI. CLAUDI. PRINCIPIS. OFFICI. IMPER. Id est, *Principis officiorum*, non *Principis officii*, ut nonnulli censent, non exiguum enim inter hos discrimen fuit. Ille namque *Magister* vocabatur & omnia officia sub se habebat: iste unius officii princeps & primus erat, nec Magister audiebat. Habebat autem hic Magister Officiorum & *Officium* suum, quod *Principatus* dicebatur, & omnes, qui ejus officio apparerent, Principes: de eodem *Magisteriana potestas*, item *Magisteria dignitas*, dicebatur, ut ex *Passione* Processi & Martiniani discimus &c. V. Salmasium *Not. ad Capitolinum*. Ejus vero Officiales, *Principes* & *Magisteriani* & *Magistriani*, Idem *Not. ad Trebellium Pollionem in Gallienis*. V. quoque *suprà*.

Officiosi, Romæ olim iidem qui *Salutatores*. Ita vocabatur Clientum turba, qui Patronis ac magnis Amicis *Ave matutinum* portantes, eos in forum deducebant ac reducebant, quod *officium* diutissimè duravit, etiam postquam Imperium Byzantium translatum est. Nam circa Urbis Præfectos togati, id est, *Clientes*, ut infrà videbitur, officium præstabant. Marcellinus *lib.* 15. de Leontio Urbis Præf. qui ad concitatam multitudinem intrepidus pergebat, *Illuc de industria*, inquit, *pergens Præfectus ab omni toga, apparitioneque* (id est, *officiosorum* turba) *rogabatur enixius, ne in multitudinem se arrogantem immitteret & minacem.* Observabant itaque hi limina potentiorum, & Populi Rom. magna pars in his *Officiis* occupata fuit, adeoque liberi homines hoc comitum, anteambulonum & assectarum corpus constituebant, ingenti copiâ. Juvenalis *Sat.* 3. *vers.* 239. & 245

Si vocat officium, turba cedente vehetur,
Dives & ingenti curret super ora Liburno,
- - —— Nobis properantibus obstat
Unda prior: magno populus premit agmine lumbos,
Qui sequitur: ferit hic cubito, ferit assere duro
Alter.

Eleganter Seneca: *Ad quemcunque itaque istorum veneris, quorum salutatio urbem concutit, scito, etiamsi animadverteris obsessos ingenti frequentiâ vicos & commeantium in utramque partem catervis itinera compressa, tamen venire te in locum hominibus plenum, amicis vacuum.* Salutatoria vox fuit *Ave*. Martialis *lib.* 4. *Epigr.* 78.

Condita cùm tibi sit jam sexagesima messis,
Et facies multo splendeat alba pilo,
Discurris tota vagus urbe, nec ulla cathedra est,
Cui non manè feras irrequietus Ave
Et sine te nulli fas est prodire Tribuno,
Nec caret officio Consul uterque tuo.

Hora *officiosa* hujus salutationis, potentiorum antelucana, tenuiorum matutina fuit, Juvenalis *Satyrâ* 3. *vers.* 126.

Quod porrò officium, (ne nobis blandiar) aut quod
Pauperis hic meritum? Si curet nocte togatus
Currere? Cùm Prætor lictorem impellat, & ire
Præcipitem jubeat, dudum vigilantibus orbis,
Nec prior Albinam & Modiam collega salutet.

Idem *Satyrâ* 5. *versu* 19.

—— Habet Trebius, propter quod rumpere somnum
Debeat & ligulas dimittere, sollicitus, ne
Tota salutatrix jam turba peregerit orbem
Sideribus dubiis, aut illo tempore, quo se
Frigida circumagunt pigri Serraca Bootæ.

Sallustius *in Catil. C. Cornelius eques Romanus operam suam pollicitus, & cum eo L. Vargunteius Senator, constituere eâ nocte paulò pòst cum armatis hominibus, sicuti salutatum, introire ad Ciceronem*, &c. Ad tenuiores *Ave matutinum*, de quo suprà, refer. Vestis toga fuit, etiam post desuetum ejus, à tempore amissæ libertatis, usum. *Officium* enim illud togatos peregisse, notum. Unde Vetus Interpres Juvenalis, in illud, *Niveos ad frena Quirites, In candidis*, inquit, *Togis officium facientes.* Et quidem manè togati Salutatores, deductio ac reductio togata, tota imò ferè dies usque ad balnearum cœnæque horam togata transacta est. Atque hinc tam frequens, apud Martialem & reliquos ejus ævi Scriptores Togæ mentio: imo & *Toga* pro *Clientibus togatis* non rarò usurpatæ. Martialis *lib.* 10. *Epigr.* 7.

Nec vocat ad cœnam Marius, nec munera mittit,
Nec spondet, nec vult credere: sed nec habet.
Turba tamen non deest, sterilem quæ curet amicum,
Eheu quàm fatuæ sunt tibi Roma togæ!

Statio, vestibulum fuit. A. Gellius, ex doctrina Sulpicii Apollinaris *lib.* 16. *cap.* 5. *Qui domos igitur amplas antiquitus faciebant, locum ante januam vacuum relinquebant, qui inter fores domûs & viam medius esset, in eo loco, qui dominum ejus domus salutatum venerant, priusquam admitterentur, consistebant.* Donatus etiam ad illa Virgilii,

Vestibulum ante ipsum, primisque in faucibus Orci
Luctus, & ultrices posuere cubilia curæ:

Feralem, scribit, *Ditis domum, ecce quale observabat officium, in primo vestibulo.* Seneca stylum acuens, in has ineptas *Officiosorum* concursationes, *in pectore amicus, non in Atrio quæritur:* Hic enim locus status & solemnis erat, ubi peragebatur hæc fabula. Præerat autem turbæ huic, saltem in Aula Cæsarum, quidam, ut videntur indicare rudera marmoreæ inscriptionis, in quibus *Nerito* cuidam *Divi Claudii* nescio an liberto, *Officii Imper.* fortè curatori, locus monumenti designatur: quam conjecturam confirmant verba Martyrologii Rom. *Pisis in Tuscia S. Torpetis Martyris qui magnus in officio Neronis primùm fuit* &c. V. suprà. Et Admissionalium forte id muneri incumbebat: Sed nec sanè gratis Salutatores admissi sunt,

—— —— —— Omnia Romæ
Cum pretio: quid das, ut Cossum aliquando salutes?
Ut te respiciat clauso Vejento labello.

Juvenalis *Sat.* 3. Quod & Seneca docet *Epist.* 4. *Ut famem sitimque pellas, non necesse est superbis adsidere liminibus, nec supercilium grave & contumeliosam etiam humanitatem pati. Non est necesse, maria tentare, nec sequi castra. Parabile est quod natura desiderat, & expositum: ad supervacua sudatur. Illa sunt quæ togam conterunt* &c. Imò idem Juvenalis, tenuiores atque obscuriores illud *officium* obiisse, ut sportulam lucrarentur, clarè ostendit, verbis:

—— —— ——, Nunc sportula primo
Limine parva sedet turbæ rapienda togatæ,

V. Kercoetium in *Mastigophoro tertio*, Octav. Ferrarium *de Re Vestiaria lib.* 1. *cap.* 33. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, &c. Et hæc quidem pene publica fuit salutatio, illa privata, quam Galba Sulpicius, *exoletam alibi, in domo sua obstinatissimè retinuit; ut liberti servique bis die frequentes adessent, ac manè salvere, vesperi valere sibi singuli dicerent*, apud Suetonium *in eo cap.* 4.

Officium, Grammaticis quasi *Efficium*, ab *efficiendo*, quod unicuique personæ congruit, ut ait Donatus *Adelph. Terent. Actu* I. *Scen.* I. Aliis ab *officiendo*, id quod unusquisque efficere tenetur, ut nulli officiat: servatâ sc. honestate, quid loco, quid tempori, quid personis conveniat. Sic quo modo omnes debeamus esse in officio, tractat eleganter Cicero in *libris Officiorum*, è quibus patet, Officii nomen cum Græca voce καθήκοντος planè consentire, nisi quòd Latina, quam Græca, plenior est, sicut Cicero *ad Attic.* his verbis docet: *Quod de inscriptione quæris non dubito quin τὸ καθῆκον Officium sit: nisi quid tu aliter; sed inscriptio plenior de officiis.* Utuntur præterea Latini hoc nomine, pro *Beneficio*, vel *honesto quodam Obsequio*, pro *Magistratu aut pro eo, quod in Publico fit.* Hoc, circa eam acceptionem, quâ Magistratum notat, observant Eruditi, *Officia* continuare primum Tiberium Cæsarem cœpisse, nonnullis ad finem vitæ relictis in administrationibus & Præfecturis, ex Tacit. *lib.* I. Deferebant autem Principes *officia*, missis traditione codicillis, quibus postea etiam insignia adjecta, de quibus passim Justinianus in *Novellis* & affatim in *Not.* utriusque I. p. illorumque temporum Historicis. Græci interdum Latina voce utuntur, & κωδικίλλους vocant, ut Arianus *Dissertat. Epicteti l.* 3. *cap.* 9. interdum πινακίδας, ut Synesius *Epist. ad Fratr.* nonnunquam δέλτους, ut Sozomenus *lib.* 7. *cap.* 24. Cassiodorus *continentes chartas*, Suetonius *in Vespas. cap.* 8. *literas*, uti γράμματα Herodianus *lib.* 1. Symmachus *sacras literas Epist. lib.* 2. &c. Ad cujusmodi codicillos alludens Basilius *Homil. de Hominis fabrica.* [illegible], ait [illegible] 'Αρχέτυπον. Uti autem missis Codicillis *officia* deferebantur, sic etiam revocabantur ac adimebantur. Unde *immutatos datorum officiorum codicillos* a Claudio, habes apud Suetonium *in eo cap.* 30. & de Valentiniano Arbogasten exauctorante, Zosimus *lib.* 4. δίδωσι, ait, αὐτῷ γράμματα τῆς ἀρχῆς παραλῦον, quod *epistolam* vel *codicillos ab aliquo auferre* vocat *l.* 20. *Cod. Theodos. de Decurion.* & in *Hist. vet. Eccl.* [illegible] dicitur, Casaubonus *ad Suetonium d. l.* Sed & *Codicilli* aliquando concedebantur, *titulos officiorum* solùm ac *reditus*, non *functiones* ac *labores* deferentes, de quibus alibi. De *officiis* verò mutuis (ad quam notionem à graviore significatu vox translata est post Ciceronem) ut aliquid addam, meminit eorum enumeratque aliqua Tertull. *de Idol. Circa officia privatarum & communium solemnitatum, ut togæ puræ, ut sponsalium, ut nominalium, nullum putem periculum.* Quibus adde, *deductionem Magistratuum, Candidatorum & funeris, salutationes, recitationes & alias*, quarum idem *ibid.* mentionem facit c. 10. Quorum *officiorum* pleraq; noctu vel primâ luce solita celebrari, observant Eruditi, ex Plin. *l.* 3. *Epist.* 12. qui ista propterea *antelucana* vocat, Tacito, qui Petronio *diem per somnum, noctem officiis & oblectamentis vitæ transactam*, ait; & Martiale, quem hanc causam habuisse Romæ deserendæ suprà diximus. V. Casaubonum iterum *ad Suetonium in Octavio cap.* 53. Porro *Officium* aliquando idem quod *Officialis* Minister Judicis, Magistratus apparitor. *Glossario* Græco-Latino, Τάξις 'Αρχόντων, *officium, apparitio.* Quo sensu Τάξις usur-

usurpant *Acta* Philemonis & Apollonii, ubi de Ariano Judice *num.* 2. *Ἀρειανὸς εἶπεν τῇ τάξει, Arianus dixit Officio*, i. *Militiæ Palatinæ.* Sic in *Vita* Aviti Viennensis Episc. *n.* 2. *Accidit, ut quidam ex officio Regis Sigismundi*, &c. Corippus *lib.* 3.

Postquam dispositis ornata palatia turmis,
Officia explerunt, &c.

Interdum idem quod *Obsequium*, hoc est, comitatus domesticorũ ac famulorum, ut apud Bandemum in *Vita* S. Amandi *num.* 5. &c. V. plura hanc in rem apud Car. du Fresne *Glossar.* & Calvinum *Lexic. Jurid.* In Ecclesia *Officium* idem, quod *Liturgia*, V. ibi. *Officium Ecclesiasticum*, quod in Rom. Ecclesia obtinet, ab Hieronymo, Damaso Papâ rogante, primitus ordinatum fuisse, ajunt. *Ordinavit enim ille*, inquit Durandus *Ration. lib.* 5. *cap.* 2. *num.* 3. *quantum de Psalmis in Dominica, quantum in secunda feria, & quantum in tertia feria & sic deinceps legeretur. Evangelia quoque & Epistolas &c. quæ de novo & vet. Testamento leguntur in Ecclesia, præter cantum, magna ex parte ordinavit, cujus operis exemplum idem Hieronymus Romam misit & à Damaso Pont. canonizatum est, & præceptum à cunctis Ecclesiis observari. Postmodum Gregorius & Gelasius orationes & cantus addiderunt & lectionibus ac Evangeliis Responsoria coaptaverunt. Gradualia verò, Tractus & Alleluja Ambrosius, Gregorius & Gelasius ad Missam cantari instituerunt. Exhinc duplex Officium, Gregorianum & Ambrosianum: sed Gregorianum tandem prælatum Ambrosiano, Carolo M. imperante, quòd Ambrosius multa instituisse diceretur juxta ritum Græcorum, illudque in sola Mediolanensi Ecclesia deinceps receptum est.* Hæc fere Durandus, apud Carol. du Fresne *lib. cit.* cui hic, præter alios, qui de Officiis Ecclesiasticis ex professo in Communione Rom. scripserunt, adjungi inprimis vult Cardin. Bonam *Rerum Liturgic. lib.* 2. Idem Durandus, apud Eundem, *Officium B. Mariæ* institutum refert ab Urbano II. statutumque, ut quotidie diceretur, & in die Sabbathi solennitas fieret, *lib.* 6 *cap.* 2. *num.* 6. &c. quæ suo loco relinquimus. In plur. *Officia*, in *Vita* S. Domitiani loca sunt, ubi consistunt Officia seu Ministri Augustales in palatiis: *Quæsitus per omnia* Officia *Palatii & minimè repertus, putatus est mortuus esse grandine* &c. Vel inter Ministros Imperatorios. Apud Radulfum verò de Diceto A. C. 1071. *Officia* seu *Offices*, sunt ædificia Monachorum usibus & officiis addicta, quæ *Officinas* alias dici consuevisse suprà monuimus, ex eodem *Glossarii* Auctore. V. quoque Macros Fratres in *Hierolexico*. Apud quos occurrit insuper *Officium Ambrosianum*, quo Ecclesia Mediolanensis utitur, in quibusdam ab *Officio* communi recedens: *Officium Capellare*, quod in Capella Lateranensis Palatii compendiosiùs, quàm in cœteris Urbis Templis, recitabatur, *Breviarium* hinc dictum; quod collectum volunt ab. Innocentio III. iidem, in voce *Breviarium*. *Officium Eusebianum*, quod ab Eusebio Vercellensi Episc. in ea Ecclesia institutum; Sed postea Francisci Bonhominis, ejusdem Civ. Episcopi operâ abrogatum est A. C. 1572. Officio Romano ejus in locum substituto. In Astensi tamen Pedemontana Ecclesia, quidam ritus peculiaris in Officio hodieq; observatur. Et *Officium Mozarabicum*, V. suprà in hac voce.

Ofspotinus, nomen aulici ministerii, apud Joh. Lucium *de Regno Dalmat. lib.* 5. *cap.* 2.

O G.

Ogdoas Nundinalis, V. suprà in *Nundinalis*, ut & in voce *Octo*.

Ogetharius, in *Regiam Majestatem*, *lib.* 4. *cap.* 31. §. 3. Hybernicum nomen dignitatis, vulgò O*chiern*, quo loco æquiparatur Thano.

Ogis, vox memorata Nicolao de Braja in *Ludovico VIII. R. Franc. pag.* 290.

Rex Regum Mundi, venerabilis ille Philippus,
Catholicæ fidei calidus defensor & Ogis.

Apud Car. du Fresne *Glossar.*

O H.

O. *H. S. S.* in notis antiquis, *Ossa hic sita sunt*, denotat, Franc. Gouldmannus *Diction. Lat. Angl.*

O I.

Oibotes, memoratur Pausaniæ *lib.* 7. ubi suâ ætate Achæis Athletis, priusquam in Olympicum certamen descenderent, solenne fuisse, ut illi parentarent, ejusque statuæ victor coronam imponeret, narrat. V. Carol. Paschalium *Coronarum lib.* 6. *cap.* 10.

ò isti, formula compellandi, quâ sæpius paganos sive Ethnicos, in quos acri suo ab Africa aceto invehitur, inclamat Arnobius, id est, *Fatui & scelesti homines.* V. Barthium *Adversar. lib.* 9. *cap.* 10. & *lib.* 53. *cap.* 10. Ita Græcis, *ὦ οὗτος, ὦ αὕτη.* Clemens Alexandr. apud Eusebium *Histor. Eccles. lib.* 3. *cap.* 24. *Μέμνησο, ὦ αὕτη, τοῦ Κυρίου.* Ubi inclamatio tamen nuda est, intra convitium, cùm dicantur esse verba Petri Apostoli ad uxorem, supplicio destinatam. Fabula vetustissima Æsopi, *Κύων ἀποπνιγεὶς ὡς μάγειρος, καὶ τοῦ μαγείρου ἀποδημεῖν* ... *ὁ δὲ μάγειρος ἐπιστραφεὶς, ὡς εἶδεν αὐτὸν φεύγοντα, ἔφη, ὦ οὗτος, ἴσθι, ὅπου ἂν ᾖς, φυλάξομαί σε. οὐ γὰρ ἀπ᾽ ἐμοῦ καρδίαν εἴληφας, ἀλλ᾽ ἐμοὶ καρδίαν ἔδωκας* &c. V. suprà in voce *Iste*.

O K.

Okkah, vir ingens, in Imperio Tartarorum Zavolhensi, interfectus ab Imperatore, regno Nagajensi seu Naiagensi originem dedit, circa A. C. 1440. Ardentes enim paternæ necis ultione triginta, quos reliquerat, filii, secessione factâ juxta castrum *Serai* defecerunt, & brevi tempore adeò creverunt, ut hodie pro numerosissima & maxima Tartarorum Horda habeantur. Dividuntur autem in tres Principatus, Cassunensem, Schichmamajensem & Schidajensem. Tandem submiserunt se quidem Johanni Basilidi Duci Russorum, verùm absque tributo: Uti verò *Nagajense* regnum, sic & Casanense & Astracanense, simili ratione ex Zavolhensi Imperio originem traxerunt; quod tot defectionibus ita hodie diminutum est, ut ne nomen quidem ampliùs supersit. V. Georg. Hornium *Orb. Imper. pag.* 295.

O L.

O. L. in Notis antiquis, *Operas locavit*, Fr. Gouldmannus ubi suprà. O. L. O. CON. *opere locato, opere conducto* &c.

Olava Udina & Saturiova, Floridæ in America Regis Magni nomen: Cùm namq; per singulos prope pagos, maximè in Nova Francia, Virginia, Florida aliisq; Novi Orbis regionibus, Reguli sint plurimi: illos, qui Continentem habitant, appellant *Sagamos*, qui Insulas, *Casiquas*. In Virginia superioribus annis celebres fuerunt Rex *Wingina*, *Opisco*, *Diamaco*, *Peneno*, *Specangimuch*. In Quivira repertus fuit ab Hispanis Rex *Tatarax*, id est, *Albus Tartarus*. Sic itaque Floridæ Rex *Olavæ* nomine insigniri consuevit. Idem *p.* 335.

Olba, Græcè Ὄλβη vel Ὄλβα, Ciliciæ urbs, quam cum Pamphyliæ urbe *Olbia* malè nonnulli confundunt. Strabo, *ὑπὲρ δὲ τούτων τε καὶ τῶν Σόλων ὀρεινή ἐστιν ἐν ᾗ Ὄλβη πόλις, Διὸς ἱερὸν ἔχουσα, Αἴαντος ἵδρυμα τοῦ Τεύκρου· καὶ ὁ ἱερεὺς δυνάστης ἐγένετο τῆς Τραχειώτιδος. Supra autem hæc & Soles montana regio est, in qua Olba urbs, Jovis Templum habens, opus Aiacis Teucri: Cujus Sacerdos dominus fuit Trachiotidis.* Ptolomæus *Olbasam* vocat, non bene, Salmasius *ad Solinum.* Sed & *Olba* vox recentioris ævi. Versus *MSS.* citati in *Glossa* ad Disticha *Mag.* Cornuti.

Urceus, Urceolus, est olla vel amphora, testa,
Olla, vel idria, fit vas, vini dico lagenam,
Oba vel Oenophorus, sed & orca fidelia, vas est,
Olbaq; *junguntur Monachis appropriatum.*

Olbertus Abbas, Burchardum discipulum suum, in Compilatione Librorum Decretorum, juvit. Sigebertus *in Chron. ad annum* 1008. V. quoque eum in *Vita ejusdem Olberti de Scriptoribus Eccles. cap.* 142.

Olbiopolitæ, apud Jul. Capitolinum *in Antonino Pio*, *Olbiopolitis contra Tauroscythas in Pontum auxilia misit; & Tauroscythas usque ad dandos* Olbiopolitis *obsides vicit:* Græci sunt aut è Græcis mixti: Sicut Tauroscythæ barbari, vel Scythæ, vel Gothi sive Getæ: à quibus etiam Borysthenem civitatem fuisse habitatam, auctor est Dio Chrysostomus, qui omnia illa loca lustraverat. Ptolomæo certè, *Olbia* & Borysthenes, sunt duo ejusdem civitatis nomina, aliter quàm tradit Plinius. V. Dionis *Sermonem τὸν Βορυσθενιτικὸν*, Isaac. Casaubonum *Not. ad Capitolinum*, & in voce *Olbia*.

Oldemburgensis Comitatus, adde: Familiæ originem ex Witikindi Saxonis posteris traditio deducit. Nepotem enim ei ex Wigperto filio Walpertum Ducem Angriæ & Comitem Ringelhemii assignant: Hujus filius Theodoricus, Ringelhemii iterum Comes, ex filiis Immodo, Sabaudorum: Witikindo Ferrariensium (an Montferratensium?) Theodorico, patre Mathildis, quæ Henrico Aucupi nupsit, Marchionum Brandeburgicorum vett. Reginberto, *Oldenburgicorum* sator fuisse perhibetur. Hoc natus Otto I. cui à spectro mirabile cornu, quod adhuc asservatur, oblatum narrant. Ejus filii Johannes Comes *Oldenburgensis*, & Conradus à Matre Comes Alveslebensis: Nepos ex Johanne Huno gloriosus erat, qui cùm ad pugnam cum Leone damnatus esset, filius Fridericus pro Patre certamen, hoste strato, subiit. Huic Friderico hæres amitinus Elimarus I. Rixæ Hunonis sororis & Hajonis dynastæ Frisii, qui ipse etiam ex Regenberti *Oldenburgici* posteris fuisse dicitur, filius fuit; cui tamen controversiam de hæreditate movit Milo Com. Alvenslebius, Theodorici filius, Conradi sup. nepos. Ab hoc Elimaro I. continua series, ut tamen à filiis Elimaro II. & Johanne, duæ orirentur lineæ, *Oldenburgica* & Wildeshosana, quarum hæc in Conrado, A. C. 1358. à Bujadis cæso, desiit: Illa ad hæc usque tempora durat. Christiani enim cognom. *Bellicosi* filio Mauritio nati Otto II. cognomento *Berne*, condidit Delmehorstum arcem A. C. 1247. Christianus verò Ottonem III genuit, Delmehorsti urbis conditorem, & Johannem I. cujus fil. Johannes II. *Oldenburgicam* lineam continuavit, Christianus verò Delmehorstanam orsus est, extinctam A. C. 1435. Johanne geni-

tus

tus Christianus Theodoricum cognom. *Fortunatum* suscepit, qui linearum reliquarum bona collegit: ex pacto etiam A.C. 1360. Com. Delmenhorstanum sibi adversùs Bremenses adseruit, & ob uxorem Hedvvigem filiam Gerhardi Holsati, Ducis Slesvici familiæ Schauenburgicæ jus successionis in Slesvicensem Principatum, & Holsatiam liberis reliquit. Fuerunt filii ejus Christianus, Mauritius & Gerhardus, quorum primus Daniæ Rex, hujus nominis I. factus A.C. 1448. hodiernam familiam *Oldenburgo Danicam* condidit, postremus, *Oldenburgicos* continuavit, quorum ultimus Antonius Guntherus, haud pridem obiit, relicto ex impari conjugio filio Antonio Com. Imperii, Domino in *Aldenburg* &c. sed hærede, Christiano V. Daniæ Rege agnato. V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Histor. in Fam. Oldenburgo-Danica*: ut & in voce *Delmenhorstum*, quemque insuper Illustrium in hac familia Virorum, suo loco. Ut & alia quædam addam, Otto III. præfatus cum Conrado I. Com. *Oldenburgensi* fœdus iniit, de Comitatibus *Oldenburgensi* & Delmenhorstano non abalienandis, sed in familia conservandis, teste Hamelmanno *Chron. Oldenburg. Part. II. cap.* 11. Sed Otto V. Comitatum Delmenhorstanum Ecclesiæ Bremensi feudatarium fecit, certisque conditionibus adjecit, uti discimus ex eod. *Ibid. cap.* 16. Donec tandem Feudum hoc pace Dano Suecicâ abolitum est. Idem Hamelmannus, Nicolaum Com. Delmenhorstanum, electum Archiepiscopum Bremensem, Comitatum suum, ex pacto, Ecclesiæ Bremensi adjunxisse, ann. C. 1421. qui tamen mox Diderico Com. Oldenburgico restitutus sit, refert, *Part. ead. cap.* 18. Qui etiam Henricum Episc. Monasteriensem & Administratorem Bremensem, Delmenhorstum sibi subjecisse, A. C. 1482. quem dein Comitatum recuperaverit Antonius, A.C. 1547. docet, *Part. III. cap.* 7. Accesserunt autem Comitatui *Oldenburgico* Statlandia, Butjada, Jevera, Ostria, Rustria, ac Wangria: & Statlandiam quidem ac Butjadam, parte ejus emta ab Henrico I. Brunsuic. A. C. 1523. Johannes IV. Comitatui adjecit; Jevera verò, cœteræque ditiones, accesserant testamento Mariæ Principis Jeveræ, quæ Johannem VI. hæredem scripsit, frustra sese opponente Edsardo Frisiæ Orientalis Comite. Cùm porro antiqua inter *Oldenburgicos*, & Bremenses de telonio Visurgis contentio fuisset, tandem Cæsar Ferdinandus III. cum consensu Electorum, pro Antonio Gunthero Com. contra Bremenses, pronuntiavit, eique jus telonii in celebri hoc fluvio adjudicavit. Leopoldus I. insuper hodiernus Imperator, eidem Comiti, telonii hujus in quemcunque donatione vel testamento transferendi jus concessit, A.C. 1662. Quæ Comitatus *Oldenburgici* incrementa fuere. Nec omittendum, famosum *Oldenburgensium* cornu quod attinet, videri illud esse ex ære Corinthio, cùm potus per noctem infusus inde nauseam contrahat. Quomodo autem sub Ottone primo pervenerit ad familiam Comitum Oldenburgensium, vide sive historiam, sive fabulam, apud sæpiùs laudatum Hamelmannum *Chron. cit. Part. I. cap.* 10. G. Hornius *Orbis Polit. Part. II. pag.* 92. & 93. V. quoque Pfannerum *de præcipuis Germ. Princ. gent.*

Oldenburgum, adde: Horribili incendio tantùm non penitùs deleta est, ipso die, quo juramento Daniæ Regi adstringendi cives erant, sub fin. Anni 1676. ut docuere *Relationes publicæ*.

Oldermanni, apud Ubbonem Emmium in *Groninga pag.* 165. olim dicti sunt in hac Urbe illi, qui negotiantium disciplinæ & juri nautico tuendo, ac dirimendis inde natis controversiis, fuere præfecti.

Oldo, Orderico Vitali *lib.* 13. memoratus, corruptè *Ondo*, unde vulgò *Oudon*, *Uldunus* ac *Uldo*, in literis Wilhelmi Nothi Angl. R. fluvius Galliæ est, apud Cadomum in Olinam influens; duplex olim fuit, vetus alter, alter novus, seu fossâ ex veteris alveo deductâ manufactus. Hinc *cultura inter duos Uldunos*, item *quatuor virgatarum intra duos Uldones sitarum*, in iisdem literis, mentio. Ad cum orientem est Alnetum *Auney*, Abbatia Cisterciensium Monachorum, in Bajocassium finibus, à Cadomo 5. leucis distans seu 15. m. p. quo spatio totus hujus fluvii amnis continetur. Hadr. Valesius *Not. Gall.* in voce *Olina*. Alius fluvius ejusdem regni *Olda* est, etiam vulgò *Oudon*, de quo V. in voce *Olda*.

Olea, Minervæ inventrici, apud Poëtas, sacra: juxta illud,

> —— —— —— *Oleæq; Minerva*
> *Inventrix*:

Olympionicarum frontes cinxit, secundùm quosdam, V. suprà *Cotinus*: pacisque, nec non duritiei emollitæ, agriculturæ, felicitatis, condonationis, eleemosynæ, supplicationis, mansuetudinis, æternitatis, Gymnasii, nitoris, victoriæ, pinguedinis, hilaritatis, spei, frugalitatisque veteribus hieroglyphicum fuit, V. Joh. Pierium *Hieroglyph.* & Nic. Caussinum *Symbolorum Hieroglyph. & Emblematum Appendice*. In Italiam tardè pervenit: Namque Theophrastus, teste Plinio, anno U.C. circiter 440. negavit nisi intra quadraginta millia passuum à mari nasci. Fenestella verò, omnino hanc arborem in Italia, Hispania atque Africa, non fuisse ait, Tarquinio Prisco regnante, ab anno Pop. Rom. 173. Apud Athenienses quo modo, plantanda, cautum Lege Solonis, *Ἐλαίαν δὲ καὶ συκῆν ἐννέα πόδας ἀπὸ τοῦ ἀλλοτρίου φυτεύειν, τὰ δὲ ἄλλα δένδρα πέντε πόδας*, Oleam & *ficum novem pedes longè ab alieno fundo serito: cæteras verò arbores, pedes quinque*. Meminit in *Solone* ejus Plutarchus, & causam addit, quòd ficus & *Olea* radices agant longiùs neque sit omnibus earum sine damno vicinia, sed & alimentum eripiant & halitum efflent aliquibus infestum. Alia apud Pollucem eodem auctore lata de *Olea* lex est, *lib.* 5. *cap.* 4. *Σηκάδες*, *Oleæ privatæ ordine consitæ*: ubi docet, ita appellatas ab ipso esse *Oleas*, quæ privatorum erant, & in illorum agris consitæ; quasque opponit publicis & sacris, *Μορίαις* dictis. Lege porro non licebat cuiquam ad privatos usus *oleas* evellere, præter quàm duas quotannis, qui secus fecisset, in singulas centum drachmis multabatur: Quam legem his verbis repræsentat Demosthenes *πρὸς Μακάρτ.* *Si quis Oleam Athenis evellat, nisi in usum templorum Atheniensium, aut in privatum suum duas evellat quotannis, aut in funus, in singulas oleas centum drachmas pendito: decima multæ Minervæ sacra esto: centum quoque drachmæ adjudicantor actori. Dica scribuntor apud Magistratum, cujus est Judices dare. Actor sacramentum deponito: Reo damnato, Magistratus exigendam tradito multam, quæ in ærarium publicum infertur, exactoribus, decimam verò, quæ Minervæ cedit, Quæstoribus Deæ. Si secus fecerint Magistratus, ipsi de suo penduntο.* Nemini igitur licebat Athenis *Oleam* evellere, sive in alieno agro, sive in suo: unde post Legem dictam addit Demosthenes, *Ὁ δὲ νόμος ἀπαγορεύει μηδ' ἐκ τοῦ αὑτοῦ χωρίου τοῦ πατρῴου ἐλαίας ἐξορύττειν*, *Lex verò, neq; in patrio agro Oleam evelli permittit.* Quare suspicatur Petitus, è Lege nonnulla excidisse verba, statim ab initio, inter cœtera hæc, *Μηδ' ἐκ τοῦ αὑτοῦ χωρίου τοῦ πατρῴου*. Sacramentum verò, quod Actor, ut in Lege habetur, deponebat, variè definiunt Veteres; Nam alii existimant esse decimam multæ, alii autem putant definiri drachmis tribus, ubi controvertitur, & agitur de centum drachmis, aut pluribus ad mille usque & triginta drachmis, si de mille drachmis aut pluribus, ad decem millia usque agatur, Poll. *lib.* 8. *cap.* 6. Et quidem initio litis sacramentum deponebatur cùm ab Actore, tum à Reo: is verò qui judicio vicerat, suum sacramentum auferebat, victi Sacramentum & illud quoque, quod victor abstulerat, sed victus reponebat, ad ærarium redibant, ut constat ex Aristoph. *Vespis*: è quo merces Judicibus dabatur, V. infrà in voce *Sacramentum*. Cùm autem hac lege excipiuntur, qui *Oleas* evellerent *ad usum Templorum*, intelliguntur Templa, vel quæ erant universi Atheniensium Populi, vel privatim alicujus τῶν Δήμων. Loca enim hæc sacra *Oleis* fuisse consita, docet nos Sophocles *Oedipo Coloneo*,

> *Χῶρος δ' ὅδ' ἱερὸς, ὡς ἀπεικάσαι, βρύων*
> *Δάφνης, ἐλαίας, ἀμπέλου, κτλ.*

Pervenerat autem ad Eumenidum sacellum. Itaque cùm sumtum & splendorem, qui in Templis Deorum visebatur, vellent tollere *cives*, in cognomine Aristophanis dramate, solas arbores & inter eas *Oleas* relinquunt, quæ in Templis erant satæ,

> —— —— *Πρῶτον μὲν οὐ-*
> *χὶ νεὼς ἡμᾶς οἰκοδομεῖν δεῖ*
> *λιθίνους αὐτοῖς' οὐδὲ θυρῶσαι*
> *χρυσαῖσι θύραις, ἀλλ' ὑπὸ θάμνοις*
> *καὶ πρινιδίοις οἰκήσουσιν.*
> *Τοῖς δ' αὖ σεμνοῖς τῶν ὀρνίθων*
> *δένδρον Ἐλάας ὁ νεὼς ἔσται.*
> —— —— *Primò quidem nequaquam templa nos extruere oportet*
> *lapidea ipsis: neque ornare*
> *aureis valvis, sed sub ramis*
> *& parvis ilicibus habitabunt.*
> *Insignioribus autem avium*
> *arbor* Olea *templum esto.*

Statius *lib.* 12. *Thebaid.* ubi Misericordiæ templum Athenis describit,

> *Mite nemus circa, cultuque insigne verendo,*
> *Vittatæ laurus & supplicis arbor* Olivæ, &c.

Ibi igitur ne deficerent, licebat evellere ex agris Oleas, ut in Templis sererentur. Ut earum usum in sacris in præsens prætercam. Quod verò illarum in funeribus, Lege quoque indigitatum, usum spectat, cum mortuis *Oleas* efferri consuevisse, legimus apud Artemidorum *Onirocritici lib* 4. *cap.* 59. *Τύπου δὲ ἐπὶ τῶν νοσούντων, ἡ μὲν ἐλαία θανατηφόρος οὖσα τυγχάνει, αὐτή τε καὶ ὁ καρπὸς αὐτῆς καὶ τὰ φύλλα· καὶ γὰρ εἰκὸς, τοῖς μὲν γὰρ ἀποθανοῦσιν ἐλαίας συνεκφέρουσι. —— cum mortuis enim* Oleas *efferunt unà.* Præterea, cùm par propemodum Parentibus aut Amicis suo Fato functis honos, qui Diis immortalibus, haberetur, religioneque consecrarentur eorum tumuli & monumenta (quin etiam Templa iis superstruebant, quod Eruditis observatum est) ad illa quoque serebantur & superimponebantur *Oleæ*; quas huic usui ex agro evellere licebat, itemque fruges obserebant, V. Tullium *de LL. lib.* 2. *extremo*. Ad quas *Oleas* cœterasque arbores semper virentes & quæ nunquam folia amittunt, sepulchris superimpositas & satas, respexit Juvenalis *Satyr.* 7. *extrem.*

> *Dii Majorum umbris tenuem, & sine pondere, terram,*
> *Spirantesque crocos & in urna perpetuum Ver* &c.

Sacras multò minus oleas, *Μορίαι* dicebantur, cadere aut evellere

lere licebat; quod proin ne fieret, curæ erat Senatui Areopagitico. Apud quem propterea postulabatur reus, quia res hæc ad religionem spectabat: multa videtur fuisse fortunarum publicatio & exilium; servis, qui indicassent, præmium libertas. V. Lysiam ἐν τῷ Ἀρεοπαγιτικῷ, & Petitum *Comm. in LL. Attic. lib. 5. tit. 2.* Porro arbor hæc quantopere castitatem amet, Græci docent, & inter eos Rutilius Taurus, qui arborem, cùm à pueris mundis purisque tractatur, ampliùs luxuriare scribit: tantâ vivacitate, ut, si multis configatur clavis, nihil lædatur, lignumque habeat à carie immune. Quæ causa fortè, ut non solùm in variarum rerum hieroglyphicum, ut dictum, assumta sit *Olea*, sed & apud Hebræos, cùm cera ad lumina & tædas non adhiberetur, *Oleum* tamen in usu fuerit, Ad. Preyelius *Sinæ & Europa cap. 35.* Poculorum *Oleaginorum*, mentio apud JC. *l. 50. ff. de Leg. 3.* *Qui pocula quatuor Oleagina habebat, ita legavit pocula Oleaginea paria duo:* Nempe postquam è luto, quæ antiquissima materia fuit, pocula in usu esse desiere, & è ligno fieri sunt cœpta, Thom. Dempsterus *Paralipom. in Joh. Rosini Antiqq. lib. 5. cap. 30.* Cellam *Oleariam* exactè delineavit Vitruvius *lib. 6. cap. 9.* ut & Columella *lib. 12. cap. 50.* & Palladius *lib. 1. tit. 20.* Instruunt eandem Cato *tit. 13.* Columella *lib. & cap. cit.* & Neratius apud Ulpianum *leg. 19. ff. locati & conducti.* *Olivitoris*, Capulatoris, qui conchâ ferreâ in labrum fictile *oleum* expressum transfundebat: Legulorum, Strictorum, Factorum, qui mercede conducebantur, ut indicant leges *Oleæ* legendæ, faciundæ & pendentis, apud Catonem *tit. 144. & seqq.* aliorumque huc pertinentium, meminit Laur. Pignorius *Comment. de Servis.* Servum merci *Oleariæ* præpositum, memorat vetus marmor. De *Oleo* inextinguibili, veterum Lucernarum inexhausto per complura secula pabulo, V. suprà in voce *Linum*: & apud Fortun. Licetum *de Lucernis vett. passim.* Plura verò de hac arbore, apud Plinium *lib. 12. cap. 1. lib. 15. cap. 2.* & alibi passim; ut & Cœl. Rhodiginum *Antiqq. Lect. lib. 17. cap. 19.* Carolum Paschalium *Coronarum lib. 6. cap. 16.* ubi de *Oleaginea corona*, victoribus & hinc mortuis impositâ; de *Olea* Jovi non minùs, ac Minervæ, dicatâ, quæ posterior *μορία* propriè; de caduceis circumvolutis ramis *oleaginis*; & *cap. 17.* ubi de *Olea*, Apollini quoque sacrâ & Herculi; de ramo *Olivæ*, a supplicibus protenso: Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium Thebaid. lib. 7. versu 476.* ubi de lana *Oleæ* juncta, pluribus agitur: nec non infrà, ubi de *Oleo* & *Oliva*.

Olea, apud Papiam, *gemma, barbarum est: ex fulvo & nigro, viridique & candido constat.* De qua *Olea* an intelligendus sit Anastasius in *Leone* IV. *pag. 188.* *Et super illud Ciborium fecit oleas, quæ pendent in circuitu Altaris, habentes tabulas quatuor exauratas, nec non & gamuadias numero quatuor.* Et postea, *pag. 196.* *Obtulit tres oleas masoricas, admirabilis pulchritudinis, serico textas coloreque depictas, quæ videlicet festis diebus in circuitu Altaris majoris dependerent*; ambigit du Fresne. Certè cum solidum quid fuerint *Oleæ*, addens, quæ in circuitu ciborii dependerent, haud absonum videtur existimare, fuisse grandiores gemmas, aut quid simile in gemmæ grandioris orbiculatæ figuram, adeoque ex *murrhina* materia; quod non modò suadet vox *masorica*, quæ idem valet ac *murrhina*, sed & colores Oleæ, quibus murrham constitisse, scribit Plinius *lib. 37. cap. 2.* nam quod *serico textæ oleæ* dicuntur Anastasio, fortè error Librarii est, legendumque *serico tectæ*, V. eum *Glossar.*

Olearius Adamus, Germanus, Holsatiæ Ducis Bibliothecarius, eruditione ac multo rerum usu inclytus, Legationis, à Friderico Holsatiæ D. lineæ Gottorpinæ, ad Persarum Regem, magnificis impensis susceptæ, suasore Ott. Bruckmanno, qui eidem cum Ph. Crusio præfuit, circa A. C. 1636. comes, longinquum illud iter luculento scripto designavit: quod in alias quoque linguas Eruditorum curiositas transtulit. V. Phil. Jac. Spenerum *Syll. Geneal. Histor. in Fam. Oldenburgo-Danica.* Idem Poëtæ Persici vetusti Schich-Saadi opus *Sertum Rosaceum* dictum, è Persica lingua in vernaculum sermonem, simili facundiâ, transfudit.

Oleaster, Papinio Statio *fera oliva*, *Thebaid. lib. 6. versu 7.*

> —— *primus Pisæa per arva*
> *Hunc pius Alcides Pelopi certavit honorem,*
> *Pulvereumque fera crinem detersit oliva,*

corona Herculis primùm, inde Olympionicarum fuit. Plinius *lib. 16. cap. 44.* *Palma Deli ab Apollinis ætate conspicitur. Olympiæ* Oleaster, *ex quo primus Hercules coronatus est. & nunc custoditur religiosè.* Quam coronationem tamen aliquandiu intermissam docet, quòd ab Oraculo instituta postmodum sub Rege Iphito denuo fuit, uti pluribus docet Petrus Faber *Agonist. lib. 2. cap. 22.* & 23. V. suprà in voce *Cotinus*.

Olei Largitio, populo facta à Severo Imp. memoratur Spartiano *in Vita ejus, Tripolim, unde oriundus erat, contusis bellicosissimis gentibus securissimam reddidit, ac pacem diuturnam, oleum gratuitum & fecundissimum agrum donavit.* Ad usum viz. gymnasiorum civitatibus olim & gratuitum concedi à Principibus, & legari etiam à privatis consuevit. Sed de hac largitate in Tripolitanos nihil Aur. Victor, quo loco, de Severi in illos beneficiis meminit. Imò verò contrarium planè scribit idem alibi, in *Vita Constantini: Remota olei frumentique adventitia præbitione, quibus Tripolis ac Nicæa acerbiùs angebantur: quas res* (aut si mavis *quorum*) *superiores Severi imperio gratantes* (vel *gratanter*, i. *gratuitè*) *civi obtulerant: vertebatq; gratiam muneris hujus in perniciem post. diff.* Ubi non Severum Tripolitanis, verùm contra Severo Tripolitanos *oleum* frumentumque annuum, ultra legitimum canonem præbuisse, refert. Et quare Tripolitanis oleum largiretur Severus, ceu rem, cujus inopiâ laborarent, cùm certum sit, adeò eâ merce illos abundasse, ut aliis etiam populis suppeditarent? Nam *olei Tripolitani* meminerunt vett. Scriptores, ut etiam Romæ cogniti atque usitati, quod & vetus Juvenalis Interpres docet. Severo a. qui tanto studio P. R. annonam curabat, nullum munus hac præbitione poterat gratius accidere. Ita ergo textum Capitolini, ex Regio & Puteanis codicibus, restituit Casaubonus, *ac populo Rom. oleum gratuitum ac fecundissimum in æternum donavit*: quæ verissima & optima sententia. Nam *oleum* fuisse Populo Rom. à Severo delatum, etiam Spartianus alicubi confirmat, & Lampridius quoque docet *in Alexandro Sev.* ut videbimus. Tantam autem hujus rei curam habuit Imperator, ut de eo sub finem addat præfatus Auctor; *Moriens septem annorum canonem, ita ut quotidiana septuaginta quinque millia modiorum expendi possent, reliquit: olei vero tantum, ut per quinquennium, non solùm Urbis usibus, sed & totius Italiæ, quæ oleo egeret, sufficeret.* Quam liberalitatem postmodum cùm Heliogabalus minuisset, instauravit Alexander Severus, teste Lampridio, *in Vita illius, Oleum, quod Severus Populo dederat, quodque Heliogabalus imminuerat, turpissimis hominibus præfecturam annonæ tribuendo, integrum restituit.* Imò nec hoc solùm, verum etiam institutæ à Severo liberalitati cumulum adjecit. Paulo post, *Addidit & oleum luminibus thermarum: cùm antea non ante auroram* (potiùs *& ante nonam*) *paterent & ante Solis occasum clauderentur* &c. Ubi simul homines negotiosos reddidit usque ad horam diei nonam, permissis eis etiam post Solis occasum hærere in balneis. V. Casaubonum præfatum *Not. ad Spartianum & Lampridium*, & plura hic infrà.

Olenus, adde: Oleniam hanc capellam, Jovis nutricem, & ab hoc sideribus additam, ex Veteribus docet totamque hanc fabulam erudito Commentario illustrat Fortun. Licetus *de Gemmis annularibus Schem. 17.*

Olera, à frigidis distinguit Capitolinus *in Maximino*, *Quod satis constat, oleribus semper abstinuit, a frigidis prope semper, nisi quum illi potandi necessitas esset.* Ubi *frigida* vocat, seu *frigidas*, sub. *mensas*, omnia id genus edulia, quæ cruda eduntur, ut poma, olerum quædam, ostrea & similia. Non enim omnia olera cruda edebantur, sed quædam etiam cocta, quæ propriè sic dicebantur, & à frigidis sic distinguebantur, V. suprà ubi de *Frigidis*.

Oleum, hominibus à Deo *laborum lenimen* datum, ut ait Plut. *in Alexandro*; Iside monstrante illius usum primâ, ut fertur, teste Zuingero *Theatr. Hum. Vit. pag. 975.* multiplici utilitate sese commendat, sive necessitatem, sive delitias, sive sublimiorem usum consideres. Hinc in Panathenæis, *olei cramum*, amplissimi præmii loco, victorem acce[illegible] olim, discimus ex Alexandro Neapolit. *Genial. Dier. lib. 5. cap. 8.* Et quidem, ut de aliis ejus usibus hoc unum addam, quod Varro ait *Virgul. div. Oleum in lucubrationem servavimus, quod in asparagos totum legitimè versamus*: ubi geminum illum indigitat, in lucernis & cibis eximium; *Oleum*, in sacris frequens, apud Hebræos. Cùm enim consecratio Pontificis tribus rebus constaret, Vestitu, Unctione & Sacrificio; vestibus iis sacris, quibus in Templo ministrare mos erat, per dies septem continuos manè induebatur & vesperi rursus exuebatur. V. Levit. *cap. 8. vers. 7 & seqq.* Unctio quoque per totidem dies fieri solita erat, antequam sacrum *Oleum* amissum esset: quod semel à Mose, divino jussu, confectum, durasse volunt fere nongentos annos. V. de illius conficiendi ratione Exod. *cap. 30.* Eodem, in inauguratione sua, Sacerdotes quoque vulgares inungebantur. V. Exod. *cap. 29.* & Levit. *cap. 8.* sed hoc discrimine duplici: I. Quòd omnes & singuli Pontifices, in novi honoris exordio, ungebantur: Sacerdotes autem reliqui, in prima consecratione filiorum Aaronis inuncti & consecrati censebantur. II. Quòd Pontifices *Oleo* in capite perfundebantur, Exodi *cap. 29. versu 7.* conf. Levit. *cap. 8. versu 12.* & *cap. 21. vers. 10.* Sacerdotes autem eo, admixto victimarum sanguine, in sacra veste leviter tantùm aspergebantur, Exod. *cap. 29. vers. 7.* &c. Idem videtur fuisse *Oleum*, quo & Reges nonnunquam inaugurati leguntur, quanquam alii diversum fuisse velint. Alios enim eo perfundi nefas erat. *Carnem hominis ne eo ungito, aut secundùm confecturam ejus ne facitote simile ei: res sancta est* &c. Exod. *cap. 30. vers. 32, 33.* Sed & inter Reges Pontificesque id quoque discriminis fuit, inter alia, quòd Pontifices singuli in initiatione sacro *Oleo* linerentur, unde *Sacerdotes uncti* appellantur Levit. *cap. 4. vers. 5.* & *cap. 6. vers. 22.* Reges autem non omnes, sed ii solùm, qui rebus turbidis & successione, ob tumultus ac seditiones, incertâ, in Davidis solium evehebantur: ut in Salomone & Joâ patet, 1. Regum *cap. 1. vers. 39.* 2. Regum *cap. 11. vers. 12.* &c. Hoc autem *Oleo*, Spiritus S. dona designasse Deum, & præfigurare voluisse, divinitatis inhabitationem & ditissima charismata Naturæ hu-

manæ

manæ CHRISTI, in incarnatione ejus, conferenda, discimus ex Psalmo 45 *vers* 8. & Johan. *cap* 3. *vers.* 34. &c. In Ecclesia Apostolica *Olei* quoque usum insignem deprehendimus, Jacobi *cap.* 5. *vers.* 13. *Æger est animo aliquis inter vos? oret: bono animo est aliquis? psallat. vers.* 14. *Infirmatur aliquis inter vos? accersat Presbyteros Ecclesiæ & orent pro eo, ungentes eum* Oleo *in nomine Domini.* Ubi per *Infirmatum* cùm intelligant nonnulli, *cum cui prorsus vires deficiunt* seu *moribundum*, confirmant id ex Ecclesiæ Occidentalis ritu, quo maximè talibus Extrema, ut vocant, Unctio, adhiberi solet, a Presbytero. In Oriente verò, ubi idem ritus adhibetur, plerumque id non fit sine Presbyteris septem, ac subinde etiam leviter ægris, imò & convalescentibus: *Oleum* ipsum Εὐχέλαιον vocant, *Precatiolæum*, ob preces unctioni jungendas. Apud utrosque *Oleo* huic vis curandi ægrotos tribuitur, occasione tum loci præfati, tum Marci *cap.* 6. *vers.* 13. (ubi de Apostolorum cum *Olei* curandi facultate) sententiam suam firmantes: Unde plurima hac in rem de Græcis in *Euchologio* & apud Simeonem Thessalonicensem, aliosque Græcos laudatos Petro Arcudio *de Concord. Eccles. Orient. & Occid. lib.* 5. ac Jacob. Goaro in *Euchelog. pag.* 408 de Latinis V. Auctores inprimis laudatos Carolo du Fresne *Glossar.* Et perquam obvia est ad S. Marcum & in tractat. de Sacramentis, *Olei* hujus sancti, utpote ab Episcopo, in Occidente, sed tam à Presbyteris, quàm Episcopo, in Oriente, consecrandi, ut necessarii, apud Communionis Rom. Scriptores, assertio, uti & apud Reformatos improbatio non infrequens. Certè apud Hebræos vett. nihil comperimus, de *Oleo* inungendis, ex ritu recepto, ægris sive moribundis sive aliis, nisi id quod de claudendis per *Oleum* oculis suprà diximus, In hac voce. Jam vero mortuos, in sepulturam inungi, familiare fuisse tam Judæis, quàm Romanis Græcisque, certum est: Interim, uti multis aliis, sic disciplinâ veteri circa moribundos variante, pro locorum seculorumque discrimine. Marci verò *l. c.* Discipulis XII. singulare hoc donum, inter alia, à Domino concessum fuisse legimus, ut *ungerent* Oleo *multos ægros & sanarent.* Ubi ἀῤῥώστοι, eodem sensu, quo apud Jacobum ἀσθενεῖς, pro *ægris* usurpantur, i. perquam imbecillibus & viribus quasi omnino carentibus: Et Discipulorum unctionem, uti apud Jacobum Presbyterorum, sequitur unctorum sanitas corporis, quasi illud omnino non mortem, nisi ut præveniendam, spectaret. Id quod perquam est diversum, ab unctionis hujusmodi usu, maximè in Occidente, sic inde derivato. In eo enim vix, sine mortis, nec præveniendæ, expectatione, solet adhiberi. Quomodo verò & quando donum illud singulare sive sanandi sive inungendi ægros istiusmodi nacti fuerint Presbyteri dispersorum, tempore Jacobi, credentium & non credentium, indagatu non adeò obvium est. Quomodo autem extremæ unctionis in Christianismo, ab eis solùm, qui & Presbyteri ordinati sunt & Sacerdotes etiam vocantur, adhiberi solitæ usus fundetur. Scriptores Communionis Romanæ passim eunt ostensum. Certè cùm ait Jacobus, προσκαλεσάσθω, *accersat* Presbyteros, Presbyteros videtur qualescunque sive ordinatos sive vulgares intelligere, inquit Seldenus, adeò ut juniores seu vulgi viliores, necdum in ulla Presbyterorum classe censendos, ob singularem rei gravitatem ac discessûs animæ celerem expectationem, accersendos noluerit. Idem advertendum ait, statim verba illa de Presbyteris, oratione ac inunctione factâ, sequi *l. c.* ἐξομολογεῖσθε: Quæ ratio de mutuo invicem orationis apud universos usu, post orationem & inunctionem memorata, præscribere videtur, quasi rem totam in peccatorum confessione, eaque inter se ad invicem & in oratione efficaci, revera consistere voluisset. Adeoque aliter locum intelligit, vertitque, quàm vulgò intelligi ac verti solet. Nimirum, inquit, fortan illud de Presbyteris accersendis, spectavit ad moribundo seu pro moriente habito usitatum officium pollincturæ adhibendum, illud quod in inungendo cum orationibus sub vitæ finem, sive verum, sive creditum, habebatur. Nec imperativè sumendum fortè illud, *Accersat*, sed permissivè: Etiamsi adeo imbecillis fuerit, ut Presbyteros, i. proximorum ac vicinorum qualescunque amicos graviores & primores aliquot, ad se accersendos voluerit, ut secum nimirum orarent & mortuum ex more pollincerent adeoque etiam pro jam mortuo sive oculos claudendo, sive aliter illum inungerent, nihilominus ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα. *Precatio fidei salvum faciet infirmum*: Seu *pro mortuo habitum*. Namque τὸ κάμνειν utrumque denotare, patet. Et notum, mortuos aliquot seu κάμνοντας, tum inter Prophetas vett. tum inter Christianos primitivos aliosque (saltem eos, qui viderentur mortui) in vitam & sanitatem oratione efficaci fuisse restitutos; quemadmodum & à S. Petro Tabitham, & à S. Paulo Eutychum, id est, à DOMINO per eos resuscitatos, Actor. *cap.* 9. *vers* 40. & *cap.* 20. *vers.* 10. Cui sensui omnino favet illud Jacobi, καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ Κύριος, *Et resuscitabit eum Dominus.* Eadem enim vox ἐγείρω, non raro in N. Fœdere habetur, pro *Mortuum resuscitare, excitare*; unde ἔγερσις in Glossar. *Resurrectio.* Simulque etiam cum infirmorum sanationis dono illo singulari, quo Discipulos suos Christus dignatus est, conjungitur ab eo, νεκροὺς ἐγείρετε, *Mortuos excitate*, Matth. *cap.* 10. *vers.* 8. & postmodum de resurrectione mortuorum, seu pro mortuis habitorum, usurpatur in sensu quidem Scripturæ velut proprio, *Ibid.* 11. *vers.* 5. *cap.* 14. *vers.* 2. &c. Et Hesychius ἐγερεῖ, ἀναστήσει, quod resurrectionem à mortuis, aut quasi, denotat. Ita *Oratione* hic *Fidei* etiam mortuus, aut per virium defectum pro mortuo habitus resuscitandus. Sanè qui in Presbyteros illos Tribuum XII. aut singulares inter eos Christianismi Presbyteros, sanationis tunc ejusmodi donum, adeoque in se, ex eo quòd Christi Discipulis ita competiit, derivare fidentiùs solent, pari jure etiam & mortuorum resuscitationis facultatem, tum Presbyteris illis, tum sibi velut ex præstituto, tribuere possent. Et locutionis ejusmodi commutatio, ut, quem ἀσθενοῦντα adeò paucis ante verbis vocasset Jacobus, eundem jam τὸν κάμνοντα nuncupet, innuere videtur hoc aliud & gravius quid significare, maximè cùm articulus adjiciatur, *ipsum etiam mortuum* aut pro mortuo & pollincendo planè habitum &c. Hactenus Seldenus, quem vide, *de Synedriis Vett. Hebr. Lib. II. cap.* 8. §. *XI. & seqq.* In Ecclesia hodierna Romana *Oleum* triplex conservatur & benedicitur separatim & divisim, feriâ quintâ Majoris, ut vocant, Hebdomadæ, *Oleum pro infirmis*, *Oleum ad chrisma* & *Oleum ad catechumenos ungendos*, V. hic infrà: & plura de *Olei* usu hic passim, inprimis ubi de *Unctionibus* Vett.

Olei sacri, in Ecclesia Rom. varia genera, ex Carolo du Fresne Glossar.

Oleum Benedictum, quod à Pontificibus aut Viris sanctitate claris benedicebatur, & quo fideles ad depellendos morbos aut Dæmonas fugandos ab energumenis, utebantur. V. suprà & Hieronymum *Vit. Hilarion.* Tertullianum *ad Scapul.* Sulpicium Severum *Dial.* 3. *cap.* 3. Paulinum *Vit. S. Martini* &c.

Oleum Catechumenorum, quo inungebantur, benedicitur feriâ 5. Majoris Hebdomadæ: quæ benedictio & exorcismus habetur in *Ordine* Rom. V. quoque Durandum *lib* 6. *cap.* 74 *num.* 21 *& seqq.*

Oleum S. Catharinæ, V. Boëthium *in descr. Scotiæ pag* 6.

Oleum S. Crucis, quod à Leontio Exconsule Gregorio M. missum, testatur hic ipse, *lib.* 7. *ind.* 1. *epist.* 35. V. quoque Bedam *de Locis SS. c.* 20.

Oleum Exorcisatum vel *Chrisma* seu *Chrismale oleum*, cujus exorcismus extat in *Ordine* Rom.

Oleum Infirmorum, seu *pro infirmis & energumenis*, quando consecrari fueverit, diximus. Ejus exorcismus & benedictio similiter habetur in *Ordine* Rom. V. quoque Durandum *lib.* 7. *cap.* 74. *num.* 3. *& seqq.*

Olfactus, ad judicium de metallis faciendis adhibitus, memoratur Aristoteli *de Miraculis aud.* ubi de poculis Darii, quæ solo narium judicio cognoscebantur, ænea essent, an aurea, V. suprà, ubi de variis *Æris* speciebus, item voce *Batiaca.* Hinc Trapezitas ac Nummularios, in æstimanda pecunia, eadem ratione, inter alias complures, usos esse, discimus ex Arriano *Dissertation. Epicteti lib.* 1. *cap.* 20. Οἱ ἀργυρογνώμονες προσχρῶνται πάντα δοκιμασίᾳ τοῦ νομίσματος, τῇ ὄψει, τῇ ἀφῇ, τῇ ὀσφρήσει· τὰ τελευταῖα τῇ ἀκοῇ. Ad quem morem videtur respexisse Vespasianus Imp. cùm *reprehendenti filio Tito, quòd etiam urinæ vectigal commentus esset, pecuniam ex prima pensione admovit ad nares, sciscitans num odore offenderetur*, apud Suetonium *in eo cap.* 23. Casaubonus *ad l.* V. quoque suprà ubi de *Odoribus.*

Olgerdus, Princeps Lithuaniæ, seu potiùs Magnus Dux, successit A. C. 1325. Gedimino, qui, quòd fines Lithuaniæ longissimè per Russiam protulit, & à finibus Russiæ usque ad Pontum Euxinum protendit, primus *Dux Magnus Lithuaniæ* appellari meruit. Erat autem Lithuaniæ nomen ante A. C. 1200. ferè incognitum & ipsa gens vicinorum jugo pressa; donec circa A. C. 1252. Mendogus vir militiâ clarus, Principatu sumto, gentem à vicinorum contumeliis vindicavit. Quem cùm excepissent complures brevi omnes imperio, tandem Vitenen miles, obtruncato suo Domino, Lithuaniam occupavit. Ex Vitenis hujus vidua, Gediminus præfatus genuit *Olgerdum*, seu *Olgirdum*, qui decessit A. C. 1381. Pater ex Maria Tvverensi (filiâ . . . Ducis Tvveræ) Jagellonis & Skirgellonis. Quorum ille, regno Poloniæ per matrimonium potitus, sumto *Vladislai* nomine, Christianam fidem amplexus est, primusque omnium Lithuaniam, exterminato Idolorum cultu, fide Christi imbuit: iste, cum Vitoldo patruele, fratrem conjungere cum Polonia Lithuaniam volentem impediit, frustraque reluctanti hanc tandem extorsit; quæ proin suos retinuit magnos Duces usque ad A. C. 1501. V. Georg. Hornium *Orb. Imper. pag.* 261. & Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilitat. Europ. Part. III. pag.* 21.

Olha seu Helena, Russorum Semiramis, uxor Rurici, qui primus Russiæ Monarcha & conditor familiæ fuit, quam Regiam vocant: ex eo *Ihor*, sive *Jehor*, quem Cedrenus & alii Græcorum Historici *Inger* vocant, Regem Russorum, suscepit, hocque intra juventam defuncto, Principatum ipsa rexit. Ei successit Suatoslaus sed Stoslaus, Græcis *Sphendosthlabus*, qui domitâ Bulgariâ Imperium Russiæ, usque ad Pontum Euxinum & Thraciam, extendit. Post quem filius Vladimirus, solus fratribus

bus suis superstes, Russiæ iterum Monarcha factus est A. C. 970. ductâque Annâ Basilii Imp. Cpoli filiâ, religionem Christianam, secundùm fidem & ceremonias Græciæ, in Russiam introduxit, A.C. 989. à quo tempore, universa Russia Græcam Religionem ad nostra usque tempora constanter retinuit. Hornius *lib. cit. pag.* 247.

Oligarchia, vitium est Reipublicæ, quo Imperium ad utilitatem paucorum, divitum scilicet, omnia confert: In hoc degenerat quandoque Aristocratia, in quâ Respublica à viris secundùm electionem justissimis atque prudentissimis æqualiter administratur. Sic apud Romanos olim, Aristocratia Consulum, Tribunorum militarium Consulari potestate & Decemvirorum legibus scribendis: sub Triumvirorum Reip. constituendæ imperio, in *Oligarchiam* degeneravit. Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 7. *cap.* 1. Athenis quoque, cùm cives in tria genera divisi essent, Diacrios, seu τὺς ἐξ ἄστεως, qui in superiore Urbis parte; Pediæos, qui in planitie & Paralios, qui propiùs mari habitabant: ortâ de Regimine lite. Diacriis ad Democratiam inclinantibus, Pediæi *Oligarchiæ* studuerunt; inter quos mediam tenuere viam Parali: quo factum, ut Solone arbitro electo, universi cives postea distinguerentur in Pentacosiomedimnos, Equites, Zeugitas & Thetas seu capite censos: è quibus trium priorum classium ordines, ad regimen, sine discrimine, admissi sunt, ultimis exclusis & ad manuaria opera abjectis, Plut. *in Solone.* V. quoque Franc. Rossæum *Archæol. Attic. lib.* 1. *cap.* 4.

Olina, castrum Galliæ, in diœcesi Cadurcensi, memoratum Petro Monacho *Histor. Albigensis cap.* 75. vulgò nunc *l'Olmie*, articulo cum nomine loci conjuncto. Ibi Balduinus, frater Comitis Tolosani Raimundi; fraude suorum captus & fratris jussu de arbore suspensus est. Guilielmus de Podio Laurentii *lib. de bello Albig. cap.* 23. nuncupat castrum *Olivam*, & in *partibus Aginnensibus*, id est, in pago Aginnensi, illud ponit. Hadr. Valesius *Not. Galliæ.*

Olitis, adde, V. Hadr. Valesium *Not. Gall.*

Oliva, fructus oleæ, qui an naturalis sit, Bartolus disputat in *l. si ejus fundi ff. de rei vendit.* Laudatissima in agro Piceno, indigitatur Martiali *lib.* 1. *Epigramm.* 44.

> *Rustica lactantes nec misit fiscina metas,*
> *Nec de Picenis venit* oliva *cadis.*

Inchoabat, apud Romanos, finiebatque dapes. Idem *lib.* 13. *Epigr.* 36.

> *Hæc quæ Picenis venit subducta trapetis,*
> *Inchoat, atq; eadem finit* oliva *dapes.*

Illud ad irritandum stomachum, istud ad tollendum fastidium &c. Aliquando idem cum *Olea.* Inter festa Coptitarum seu Ægyptiorum Christianorum majora septem, enumerata à Scriptore perinsigni Mahumedano Aulaibsan Achmed Calcasendio, quem penes se MS. habere ait Seldenus, primum Festum *Annunciationis*, secundum *Olivæ* seu *Olivarum* fuit, ubi addit Calcasendius, *Atque hoc est festum Alshaianin*; Raphalengius habet *Festum*, neque aliter explicat. Golius ex Camuso, *Festum Palmarum.* Addit Calcasendius, *Et interpretatio ejus Arabicè est laudatio.* Et tunc celebrant illud, *in die Solis postremo jejunii eorum* seu Quadragesimæ. Nempe omnino *Dominica in Ramis Palmarum* seu *in Palmis* innuitur, quæ celebratur in Ecclesia utraque, Dominicâ Pascha proximè præcedente, in memoriam Adventûs Domini nostri Hierosolymam, quo audito *acceperunt ramos palmarum & prodierunt ei obviàm, atque clamabant, Hosanna, benedictus qui venit in nomine Domini, Rex ille Israëlis*, Joh. cap. 10. *vers.* 13. Et certè suspicio non levis est, vocem illam *Alshajanin* corruptam esse ab Hebræo הושענא *Hoshannah*, ὡσαννά, quod clamabant ramos gestantes, unde etiam festum ipsum eo nomine appellatum: Syro quoque titulus lectionis, ex Evangelio, diei propriæ, *Dominica est* τῆ *Hosanna.* Accedit, quòd *Laudationem*, quo nomine vocem Festi Arabicè interpretatur Calcasendius, in Ægypto pro *Hoshanna* usurpatam videmus, apud Nonnum Panopolitam seu Ægyptium, qui in loco illo Johannis vocem ἱλαηγίησεν substituit. Arabes etiam festum illud ἑορτὴ τῶν βαΐων nuncupant, & à Chaldaico שביישין, ut putat Golius *Lexic. col.* 1131. quod *ramos* & *frondes* notat, deducunt. Quemadmodum in Græcanica Ecclesia vocatur ἡ Κυριακὴ τῶν βαΐων, *Dominica Ramorum*, in *EuchＯlog. fol.* 241, 1. & Βαιοφόρος, *dies in quo Rami gestantur*, Edit. Jac. Goar. *pag.* 744. Ac, ubi Johannes Evang. habet τὰ βαΐα τῶν φοινίκων, *ramos arborum* sive *palmarum*, Matthæus generatim meminit κλάδους τῶν δένδρων, *ramorum arborum*, sive palmarum, *Olivarum* aliarumve, *cap.* 21. *vers.* 8. Sed de *Hoshanna* & τοῖς βαΐοις, si plura velis, vide Angelum Caninium *in loca Nov. Testam. cap* 4. & If. Casaubonum *Exercit.* 16. §. 2. Et in Liturgiis Romanis, nunc *Palmæ* solùm hoc festo inde memorantur, nunc *Palmæ* simul & *Olivarum rami*, nunc tantùm *Olivæ*, nunc *Rami palmæ & olivarum*, nunc *Olivæ cæterarumq; arborum rami*, nunc *Palmæ* seu *Olivæ*, nunc *Rami arborum.* Atque inde Durandus *Rational. lib.* 6. *cap.* 67. §. 16. *Dicitur etiam alibi*, ait, *Dominica Olivarum* (ut hic apud Calcasendium) *quia rami* Olivæ *portantur, quod fit ad repræsentandum filios Israel, qui cum ramis palmarum & Olivarum venienti Domino obviam exierunt.* Hierosolymam viz. paulo ante Passionem accedenti. Ubi verò nec palmæ, nec *Olivæ* fuerint, ramuli salicum efflorentes, ut apud Anglos alibique, festo in illo adhibiti, vel myrtei, ut apud Græcos, Georg. Phranzes *lib* 2. *cap.* 4. vel buxei, ut apud Gallos, teste Ang. Caninio *in loca Nov. Testam. cap.* 4. Scilicet, ut Hoshanna è Festo Scenopegiarum autumnali in vernum hoc translatum est, ita & rami seu surculi in eo gestandi alii, præter palmam, juxta Legem sacram de Festo illo, Levitici *cap* 23. *vers.* 40. & usum Judæorum, Nehem. *cap.* 8. *v.* 15. &c. Joh. Seldenus *de Synedriis vett. Hebræor. lib III. cap.* 15. §. 9. V. quoque infrà, in voce *Osanna*, item in *Palma.* Cæterùm *olivâ* aliisque ramis vincti olim apud Lacedæmonios, qui pro patriâ occubuêre, Ælianus *Var. Histor. lib.* 6. contrà *olivæ* foliis Syracusii inscribebant petalismo damnandos, de quo infrà. Sed & Vett. in hydriam folium *olivæ* conjicientes, id *Mercurium* vocabant, illudque in Dei hujus honorem primùm eximebant, Κλῆρον Ἑρμοῦ nuncupantes: alterâ sorte ejus existente, qui Mercurium sequebatur, de quo lusu V. Suidam. Ab *Oliva*, mola *Olivaria*, cujus ut & prœli, mentio fit in *l.* 21. *de instru. vel instrum. legat*, apud Joh. Calvinum *Lex Jurid.*

Olivares, adde: Est autem Comitum *de Olivares* Familia ramus Guzmanniæ in Bætica florentissimæ stirpis, in qua excellunt Duces *de Medina Sidonia*, derivati ab Alfonso Petezio *de Guzman* Bono, a Mauris cæso A. C. 1347. Hujus nepos Joh. Alfonsus, primus *Com. de Niebla* titulum nactus, per majorem filium Henricum Joh. Alfonsum, primum Ducem Methymnæ Sidoniæ genuit: à cujus fratre Alfonso Domini de *Torralva* & de *Ugena* oriuntur; Sicut ab Henrico filio Ducalis dignitas hodieque superstes, est propagata. Eidem stirpi accensendus est ramus Comitum *de Olivares*, à Petro Henrici, Alfonsi ac Joh. Alfonsi Ducum fratre protrusus, cujus ratio hæc est. Johannes Alfonsus *de Guzman*, Com. *de Niebla* D. *de Medina Sidonia*, ex Isabella *de Menesis*, genuit Henricum Guzmannum Duc. Methymnæ Sidoniæ: quo & Eleonorâ Ribera Mendoziâ (fil. Perafani *de Ribera* Com. *de los Molares*) genitus Johannes Clarus Guzmanus Dux Methymn. Sidon. suscepit ex Leonora *de Zuniga* Petrum *de Guzman* Com. *de Olivares*, maritum Franciscæ *de Ribera Ninno* (Lupo *de Conchillos* Carolo V. Imper. à secretis genitæ) & ex ea patrem Henrici Comitis: cui Maria Pimentelia *de Fonseca* (fil. Hieronymi *de Azevedo* & *Zuniga* Com. *de Monterrey*) peperit Casparum *de Guzman* Com. *de Olivares* & Ducem, maritum Agnetis (fil. Caspari *de Azebedo* & *Zuniga* Com. *de Monterrey*) Franciscam, uxorem Didaci Lopezii *de Haro* & *Sotomayor* March. *del Carpio*, Agnetem Alvaro Henricio *de Almansa* March. *de Alcannices* & Leonoram Mariam, Emanueli *de Azebedo* & *Zuniga* Com. *de Monterrey*, nuptas &c. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europ. Part II. pag.* 51.

Olivier Malmesburius, adde: Meliùs *Oliverius.* Composuit librum *de Signis Planetarum*; uti & alterum, *de Astrologorum dogmatibus.* Nimis vanæ Astrologorum curiositati deditum fuisse, colligas ex iis, quæ refert Jo. Pitseus.

Olla, inter ritus olim nuptiales. Postridie namque nuptiarum, in oppido Leptæ, moris fuisse legimus, ut ad socrum Sponsa mitteret *ollam* petitum, roganti responderent familiares, neque habere sese, & si haberent, non esse daturos. Quò jam inde ferendis socrus (difficiles enim magna ex parte sunt) moribus assuefieret. J.C. Scaliger *Poëtices lib.* 3. *cap.* 101. Sed & in Dedicationibus ararum, statuarum Deorum &c. qui manu tenaciore, nec victimas hostiasque sumtuosiores, offerebant, χύτρας i. *ollas*, adhibebant, more solenni à mulieribus super capita circumferendas, in quibus πανσπερμία seu leguminum omnigenum elixorum mixtio, unde libatio fieret ἀφιδρυμένοις, *Diis dedicatis*, eucharistica & propitiatoria: χαριστήρια τοῦ πρώτου βιότου, *eucharistica*, *primi victûs nomine*, ut loquitur Scholiastes *Aristoph. Pluto Act.* 5. *Sc.* 3. Unde ex Aristophanis *Danaidibus*, quæ perierunt, idem hoc distichon affert,

> Μαρτύρομαι δὲ Ζηνὸς Ἑρκίου χύτρας,
> Παρ' αἷς ὁ βωμὸς οὗτος ἱδρύθη ποτέ.
> *Testor autem Jovis Hercii* ollas,
> *Quibus ara hæc dedicata est olim.*

Mulieres autem, quæ solæ hoc modo dedicabant, vestes habebant versicolores. Idem Comicus *Pluto d. l.* ubi de hoc ritu,

> —— ἔχουσ' δ' ἦλθες αὐτὴ ποικίλα.
> *Habens verò advenisti ipsa versicolores vestes.* &c.

Atque hoc velut originem, spectat id quod receptum erat de ejusmodi sacrificio in χύτραις, quod festum erat, χύτρα itidem dictum, die 13. Anthesterionis mensis quotannis celebratum, i. die tertio Anthisteriorum, post Pithœgia & Choas. Refert enim Theopompus Scholiastes ille *ibidem*, servatos è diluvio Deucalionæo elixasse *ollas* πανσπερμίας, unde festi nomen & sacrificasse Mercurio Terrestri, Athenienses. Scilicet, ut ob legumina atque fructus omnimodos, primæ post cataclysmum rationi victus inservientes, eucharistica quotannis, in festo illo τῶν χύτρων *Ollarum*, Baccho Diisque aliis peragebantur: ita etiam in libationibus ex *ollis* leguminum plenis & dedicationibus sic adhibitis,

adhibitis, gratiæ ob primum illum victum agi consuevere &c. V. Joh. Seldenum de *Synedriis Vett. Ebræorum lib.3 cap.13.* & suprà, ubi de *Dedicandi ritu.* Imò & in *Ollis*, cineres olim reconditi, sicut in urnis, cadulis, urceis, ampullis, amphoris, cupis, orcis & aliis hujusmodi vasculis, apud Romanos viz. qui cadavera cremabant. At more Græcorum, qui ea servabant integra, ea vasa paranda fuere mortuis condendis, quæ ad modulum corporis facta essent, ac totum cadaver, quàm longum erat, recipere possent: Cujusmodi erant alvei, lintres, arcæ, solia, lecti & similia. Unde πυέλοι, quo defuncti condebantur apud Græcos, Latini reddidere *solium*, a similitudine solii seu alvei, in quo lavabantur, quemadmodum de alveo, in quo Cyri sepulchrum jacebat, vocem hanc interpretatur Curtius. V. quoque Plinium *lib. 35 cap.12.* & plura hanc in rem, apud Salmasium *ad Solinum pag.1204.* ut & suprà *passim.* Sed & in expositione infantum, *olla* eam usus fuit, uti vidimus *suprà* &c.

Ollæ Extares, apud Livium *lib.25. cap.16. Graccho —— sacrificanti, triste prodigium factum est, ad exta, sacrificio perpetrato, angues duo ex occulto allapsi, edere jecur —— id quum aruspicum monitu sacrificium instauraretur, atque intentiùs extares ollæ servarentur, iterum atque tertium venisse tradunt, libatoque jecinore intactos angues abiisse:* Sunt *Ollæ*, in quibus exta coquebantur. Idem *l.41. Ipsum aquam effundi ex olla, ubi exta coquerentur, jussisse* Cujusmodi *ollarum* Arnobius quoque meminit, & Varro *de L.L. lib.4. Hæ sunt, quarum in sacrificiis exta in olla, non in veru, coquuntur.* Plautus item *Rudente.* Sed & extar istiusmodi *olla*, in Glossario &c. V. Joh. Fridericum Gronovium *ad Livium d.l.* ut & suprà, ubi de *Extis.*

Olmejus, inter fluvios Musis dicatos, memoratur Statio *Thebaid. lib.7 versu 284.*

—— —— *tuque ò Permesse canoris,*

Et, felix Olmie, *vadis* —— ——

Uti vulgò habetur, sed *Olmeje* legi vult Barthius, ex Strabone *lib.9.* Καὶ ὁ Περμησσὸς τε καὶ ὁ Ὀλμειὸς ἐκ τοῦ Ἑλικῶνος συμβάλλοντες ἀλλήλοις εἰς τὴν αὐτὴν ἐμπίπτουσι λίμνην, τὴν Κωπαΐδα. *Et Permessus Holmejusque ex Helicone descendentes confluunt, atque in lacum Copaidem exonerantur.* Cujus nec Pausaniam meminisse, nec Plinium, nec Vibium Sequestrum, alios que id genus talium Recentiores, miratur idem, & vocem restituit, apud Boccatium *de Fluminib. Olmejus* (vulgò *Ormigus* legitur) *Poëtis sacer, cygnis abundans, Bœotiæ proximus.* V. cum *Animadversionibus ad Statium d. l.* ut & in voce *Olmius.*

Olmia, mel. *Holmia*, urbs Ciliciæ Trachiæ, postea *Seleucia* dicta. Plinius *lib.5. cap.27. Seleucia supra amnem Calycadnum Tracheotis cognominata, à mari relata, ubi vocabatur Holmia.* Ὅλμοι & Ὅλμιον alii vocarunt. Stephanus, Ὅλμοι πόλις τραχείας Κιλικίας, ἣν πρότερον ᾤκουν οἱ νῦν Σελευκεῖς. *Holmi, urbs Ciliciæ asperæ, ubi priùs habitabant Seleucidæ dicti jam.* Conditâ nempe Seleuciâ, qui *Olmos* habitabant, in eam migrare jussi sunt. Strabo, unde Stephanus accepit, Εἶθ' Ὅλμοι, ὅπου οἰκοῦντες πρότερον οἱ νῦν Σελευκεῖς, κτισθείσης δὲ τῆς ἐπὶ τῷ Καλυκάδνῳ Σελευκείας ἐκεῖ μετῳκίσθησαν. Hoc est, quod ait Plinius, *à mari relatam esse Seleuciam, ubi vocabatur Holmia.* Eandem cum *Olbia* imperitè confundit Stephanus, ubi scribit, Seleuciam Trachiam priùs nominatam esse *Olbiam.* Iterumque errat, quando Ὀλβίαν Pamphyliæ eandem videri vult cum Olba Solymorum Ciliciæ. Non rectè etiam Plinius, qui *Holmas* ab *Holmia* videtur facere diversos, his verbis *Mox flumen Calycadnus, promuntorium Sarpedon: Oppida Holme, Myle, promuntorium & oppidum Veneris.* Sed & *Hyriam* vocatam esse, hanc Seleuciam Trachiam Ciliciæ, idem Stephanus refert, in voce Ὑρία. V. Salmasium *ad Solinum pag.619 & 620.* ut & in voce *Olmæ.*

Oloberæ Vestes, in *rubr. de vestib. olob. l.11. Cod.* legit Brissonius, ubi nonnulli malè *Holosericas* ubsi ruunt. Vel etiam *Oloberæ*, à Græco Ὁλόβηρος, quòd omni ex parte texturæ, conchylii rubore, infectæ & conchylio solidatæ essent, quod *l.4* ejus Tit. perspicuè comprobat. Etiam *Oloferus* legimus in *Glossis MSS.* apud Car. du Fresne, *Olofera, vestis purpurea:* & apud Papiam, *Olofera, vestis tota ex purpura.* Ex Isidoro *lib.19. cap.22.* quippe, ut auctor est Salmasius *in Observat. ad Jus Atticum*, pro *Holoporphyra*, tota ex purpura, in *MSS.* legitur *Olofera:* unde alia nominis ratio. Anastasius *in vitis PP pag.34. Pallia olobera blattea.* Ubi editor monet, in aliquot Codd. legi, *Olosera blattea.* V. suprà, voce *Holoverus* & præfatum Salmas. *Notis ad Pollionem in Claudio.*

Olophyrmus, ex Græco ὀλοφυρμὸς, inter Poëmata est, quæ à lugentibus aut alia quâ fortunâ mœstis canebantur: quemadmodum quæ ad rogum dicebantur, *Næniæ*; quæ ad tumulum, *Epitaphia*; quæ in exequiis, cùm justa persolverentur, *Epicedia*, sunt appellata. J. C. Scaliger *Poëtices lib.1. cap.50.* ubi de *Threnis* &c.

Olor, ab ᾠδὸς Græco, *cantor*, an ab Hebr. הלל *cecinit, laudavit?* avis canora est, inprimis cùm funeri proxima,

Cantator cygnus funeris ipse sui,

ut Martialis habet, & plurimi Vett. testantur, qua de re alibi. Ansere major, carnisque hinc durioris, præsertim cùm grandior natu est. Lautioribus nihilominus conviviis infertur, sed pompæ potiùs gratiâ. Nec olim epulis abfuit, teste Athenæo *lib.9* quo fine saginari consuevisse, oculis priùs consutis, legas apud Plut. *lib. 2 de esu carn.* Candore insignis, sicut nigredine corvus, quem utrumque colorem *Apollo his suis alitibus*, utpote *præstabiles ambos, condonasse.* Appulejus ait *de Deo Socr.* Robore pollens, unde & cum aquilis nonnunquam ipsis res est. Cæterùm, licèt aliàs minimè carnivora, tantopere tamen adversùs congeneres aves iracundiæ impatiens, ut olor olorem devoret & absumat: quam ob causam inter immundas hæc avis videtur Vossio relata, Levit. *cap.11. vers.18.* &c. V. eum *de orig. & progr. Idolol. lib.3 cap.80. 84 & 93.* ubi inter alia & de amore ejus erga puerum Amphilochium, patriâ Olenium: plura verò hanc in rem diximus *jam suprà*, voce *Cygnus.*

Olsna, urbs Germaniæ, in Silesia, cum tit. Ducatus, quem Lignicii atque Vratislavienses Piasteæ prosapiæ Principes, ad Henricum usque Probum, possidere. Ejus hæreditate Henricum Crassum, eadem familiâ ortum, adeoque agnationis jure potiorem, Conradus III. è Glogoviensi domo depulit, supremis, ut jactitabat, Probi mandatis innixus. In Bohemorum dehinc clientelam concessit A. C. 1329. quam tum velut agmine facto cuncti fere Silesiæ Duces, spreto Polono, subierant, sed Conradi è posteris Conradus Albus, Matthiam Bohemiæ Regem sibi minùs æquum expertus, avitas terras Saxoni obtulit emendas: cui contractui intercedens Matthias, soluto pretio, à Saxone pacto, eas sibi comparavit, A. C. 1475. Conrado tamen, ut vice Regis præesset, concesso. Qui à regiis pulsus A. C. 1489. partes Joannis Saganensis, bello Glogoviensi, eum sectatum criminantibus, mortuo Rege A. C. 1492. Ducatum recepit. At, postquam is mortalitati concessit, Vladislaus 199. post annos, à quo ad Glogovienses is primùm pervenerat, Regno vindicavit; non multo pòst Henrico, Georgii Podiebradii R. Antecessoris sui filio, in vicem Podiebradiæ Dynastiæ, permissum, qui etiam cum fratre Victorino, Munsterbergensem Ducatum jam A. C. 1462. Friderici III. Imp. donum acceperat, operâ istius à civium obsidione Viennæ liberati. Cujus progenie, in abnepote Carolo Friderico, non adeò dudum sublatâ, terra hæc Sylvio Nimrodi Duci Wirtenbergico, Julii Friderici filio, obtigit, jure uxoris Mariæ Elisabethæ, Caroli Friderici filiæ, cui successionis beneficium Imperator contulerat. Tob. Pfannerus *de præcip. Germaniæ Principum gentibus cap.7.* V. etiam suprà, ubi hanc in rem plura attulimus, in voce *Oelsa.*

Olus, inter hortenses Ægyptiorum Deos: Pythagoræorum esca fuit. Plauto *in Captivis, Cœna terrestris*, Horatio *Epod. od. 2. Dapes inemptæ.* Juvenalis *Sat.3.*

Vive bidentis amans & culti villicus horti,

Unde epulum possis centum dare Pythagoræis.

Et *Sat.15.*

Pythagoras cunctis animantibus abstinuit, qui

Tanquam homine & ventri indulsit non omne legumen.

V. Laërtium *lib.8.* Multi enim Antiquorum, ut Quintilianus *Declam 13.* ait, tradiderunt, id Philosophorum genus omnibus epulis per mortem paratis abstinuisse. Quos imitatos, carnibus non vesci in communione Romana Carmelitas, sanctioris ac rigidioris vitæ causâ, docet Polydorus Virgilius *de Inv. Rer. lib. 7. cap. 3.* Sed *opinionem hanc veterem falsam* vocat A. Gellius *lib. 4 cap. 11.* Callimacho & Cicerone in partes vocatis. Plutarchus quoque *lib.1. de Homero*, Aristotelem scripsit eadem de Pythagoræis memoriæ mandasse, quòd viz. non edundis animalibus in genere, sed pauca tantùm carne quadam abstinuerint. Quæ utut se habeant, certum tamen est Ægyptios, à quibus omnia fere Pythagoras hausit, certis quibusdam cibis, præcipuè carne, sed & Oleribus, abstinuisse. Juvenalis *Satyrâ 15.*

—— *Lanatis animalibus abstinet omnis*

Mensa, nefas illis fœtum jugulare capellæ.

Sacerdotes inprimis & sacris initiati, qui inanimis cibis acquiescere, partem religionis duxere. Quos Brachmanes, apud Indos: Esseni, inter Hebræos, aliique sunt imitati. V Georg. Hornium *Histor. Philos. lib 7. cap.12.* Magos verò *oleribus* solis & farinâ vesci solitos, Coel. habet Rhodig. *lib.13. cap.25.* &c. De *Olerum* speciebus passim.

Olybius, prænom. Maximus, vir insignis, sed lucernâ, in ejus monumento repertâ, celebrior. Ita enim de illo Bernardinus Scardeonius, *de Antiquit. Urbis Patavinæ*, *Quis*, inquit, *sanæ mentis Maximum* Olybium *connumerandum hic esse neges, atque à nobis inter Patavinos censendum? Quem constat fuisse Virum maximæ præstantiæ, & summo ingenio præditum, quandoquidem tam admirabili arte lucernam concinnaveris, ut perpetuo fulgore lucens, mille & quingentos annos plus minus, Plutoni dicata, sub terram accensa remanserit: Nam annum circiter 1500 nostræ salutis, juxta Atestem, municipium Patavinum, dum foderetur à rusticis terra solito altiùs, reperta est urna fictilis, & in ea altera urnula, in qua erat Lucerna adhuc ardens, inter duas ampullas, quarum altera erat aurea, altera argentea, purissimo quodam liquore plenas*, &c. Paulo pòst utriusque urnæ Inscriptiones recenset: & quidem in majori hi versus legebantur,

Plutoni. Sacrum. Munus. Ne. Attingite. Fures.

Ignotum. Est. Vobis. Hoc. Quod. In. Orbe. Latet.

Namque. Elementa. Gravi. Clausit. Digesta. Labore.
Vase. Sub. Hoc. Modico. Maximus. Olybius.
Adsit. Fecundo. Custos. Sibi. Copia. Cornu.
Ne. Tanti. Pretium. Depereat. Laticis.

In altera minori:

Abite. Hinc. Pessimi. Fures.
Vos Quid. Vultis. Vestris. Cum. Oculis. Emissitiis.
Abite. Hinc. Vestro. Cum. Mercurio.
Petasato. Caduceatoq;.
Donum. Hoc. Maximum. Maximus Olybius.
Plutoni. Sacrum. Facit.

De quorum verborum sensu, magna animorum contentione decertarunt hactenus Eruditi. Franc. Maturantius Perusinus *Epist. ad Alphenum*, Chymiæ Artis elementa & materiam omnium, his ampullis clausam fuisse, statuit; cui Hermolaus Barbarus assensum præbet, aliique quamplurimi. Alii verò, *Olybium* hunc, Virum inter Ethnicos sapientissimum, novum hoc monumenti genus, à nemine antea conditum, & posteris vix imitabile, sibi condidisse; in quo pulcherrima quadam Metaphora æterni luminis, & aurei argenteique liquoris, quidnam in sepulchris manere opinarentur Veteres, insinuare voluerit, contendunt. Nimirum Animam rationalem, cujus duæ post hominis obitum supersunt illæsæ facultates, Intellectus atque Voluntas, quarum illa pulchrè argenteo latice repræsentatur, hæc aureo liquore; ipsarumque post mortem hominis æterna operatio lumine perpetuo lychni incombustibilis &c. V. hac de re pluribus disserentem Fortun. Licetum *de Lucernis Antiquorum passim, inprimis verò lib.*1. *cap.* 9. & *lib.*2. *cap.* 12.

Olympias, spatium quinque &c. adde: Idem Clar. docet Gronovius, qui *Olympiadem* & Græcis & Latinis dictam esse pro tempore quinquennii, quum revera tantummodo quatuor annos complecteretur, ait. Sic contrà, quinque anni pro *Olympiade*; Seneca,

Quinta cùm sacrum revocavit æstas.

Nimirum idem annus quintus prioris, & primus incipientis *Olympiadis* fuit. Sic notum ex instituto Cæsaris, quartum quemque annum bissextilem esse. Id *lustrum* dicit Ovidius, quæ vox Romanis propriè quinque annos solidos significat, sine respectu præcedentis lustri,

Hic anni modus est, in lustrum accedere debet,
Quo consummetur partibus una dies.

Ubi *in lustrum*, est in quinque annos, in quintum quemque annum, revera autem quartus est. V. Anton. Thysium, *Notis in A. Gellium lib.* 3. *cap.* 10. Nonnulli annorum quatuor & dimidii, mensium autem Lunarium 50. fuisse dicunt. Vossius Græcos, ut annum Lunarem ad cursum Solis componerent, alternis bienniis nunc 22. nunc 23 dies intercalasse, quoque anno dierum 23. fieret intercalatio, sacra ludicra Olympiaca celebrata fuisse, quinto viz. quolibet anno, non quidem absoluto, sed inchoante, cùm *Olympias* omnis fuerit interjecta inter Lunares duas Συζυγίας sive Conjunctiones, asserit. Et quidem primum quadriennii mensem a Novilunio initium cepisse, ludos autem incepisse Lunâ 15. peracto Novilunio, addit, *de Scientiis Mathem. cap.* 32. *num.* 2. Inchoat autem Varro Historicum tempus ab initio *Olympiadum*, sive ab anno Periodi Julianæ 3938. quo eas, ab Hercule quondam institutas ac multis intermissas seculis, Iphitus, Praxonidæ filius, instauravit annis ab excidio Trojæ 406. Eratque sic hi ludi verè temporum custos, cumque Atticis Archontibus conspirabant: unde à Græcis duo ista, quis *Olympionices*, & quis *Archon* extiterit, annotari fuisse solita, legimus. Per easdem Ethelredum quoque Anglo-Saxonum Regem Regni sui annos computasse, refert Henr. Spelmannus *Glossario Archæol.* ex Charta quadam, in qua hæc extant: *Consentiens signo S. Crucis, subscripsi in Olympiade quarta Regni mei*: id est, ut ex Synchronis Scriptoribus colligitur, anno regni ejus 16. Dom. nostri Jesu Christi 994. vel hunc circiter.

Olympias, in quibusdam regionibus dictus est ventus, qui aliàs *Argestes*. Auctor *libri de Mundo*, Ἀργέστης δὲ ἀπὸ τῆς θερινῆς δύσεως, ὅν τινες καλοῦσιν Ὀλυμπίαν, οἱ δὲ Ἰάπυγα, *Argestes ab occasu æstivo, quem quidam vocant* Olympiam, *alii Japyga.* Aristoteles, ὃν καλοῦσιν οἱ μὲν Ἀργέστην, οἱ δὲ Ὀλυμπίαν, οἱ δὲ Σκίρωνα, *quem appellant alii Argestem, alii* Olympiam, *alii Scironem* &c. Nempe à loco elatiori, *Olympias* dicebatur, ut habet Plinius, quòd ex eo monte flatus ejus perciperetur: quemadmodum idem, *Japyx*, dictus est, à regione Japygia, è cujus sinu rectà in Calabriam ferebatur. V. Salmasium *Op. citato pag.*1257.

Olympici Ludi, V. in voce *Olympia*, & infrà ubi de *Olympionicis*.

Olympii Dii, propriè dicti sunt XII. Dii, quorum ara Athenis extabat, de qua legimus apud Plutarchum *in Vita* Demosthenis, Κεῖται δὲ ἐκείνου πλησίον τοῦ περισχοινίσματος τοῦ βωμοῦ τῶν δώδεκα Θεῶν, ὑπὸ Πολυεύκτου πεποιημένη. V. suprà in voce *Duodecim*. His decimum tertium se addi voluit Alexander M. scriptis ad Græcos literis, post victum Darium & totam ditionem Persicam in suam potestatem redactam, elatior. Unde Ælianus *Variar. lib.*5. τὸν δὲ Ἀλέξανδρον ἐνέγραψε τῶν Ὀλυμπίων, *Alexandrum autem inter* Olympios *retulit.* Id enim moris habuerunt Græci, ut, quos in Deorum numerum referrent, τῶν Ὀλυμπίων παρέδρους, *Olympiorum assessores*, vocarent, & quasi Patres conscriptos Deorum concilii facerent. Uti alicubi Lucianus Hephæstionem, ab Alexandro ἀποθεωθέντα πάρεδρον τῶν Ὀλυμπίων Θεῶν nuncupat, *Deificatum assessorem Olympiorum* &c. Salmasius *ad Æl. Lampridium in Alexandro Severo.*

Olympionicæ, qui ludis *Olympicis* victoriam retulere, cùm Patriæ suæ ingens hoc pacto decus conciliarent, tanto olim honore habiti sunt, apud Athenienses inprimis vel magno Reip. suæ impendio ac sumtu, ut lege eum coërcendum censuerit Solon, teste Diogene *in ejus vita*. Lex fuit: Τῷ Ὀλύμπια νικήσαντι δραχμὰς πεντακοσίας δίδοσθαι. Olympionicæ *quingentæ de publico drachmæ dantor*. V. Plut. *in Solone*. Verùm non diu obtinuit, cum non longè pòst *Olympionicæ* publicè sint excepti in Prytaneo: Unde Callisthenes apud Plut. *in Aristide*, de Polycrita Lysimachi filia, Καὶ ταύτῃ, inquit, σίτησιν ὅσην καὶ τοῖς Ὀλυμπιονίκαις ὁ δῆμος ἐψηφίσατο. Et Antiphanes Poëta Comicus,

Γέρα γὰρ αὐτοῖς ταῦτα τ' Ὀλύμπια
Νικῶσι δίδοται, χαριέστατον ἐγώ,
Σίτησις. Οὐ γὰρ μὴ τίθεται συμβολάς.
Πρυτανεῖα τ' αὐτὰ πάντα προσαγορεύεται.

Itaque, ut ad epulum admitterentur, symbola fidem faciebant, & niceteria de collo gestabant. Juvenalis,

Rusticus ille tuus sumit trechedipna Quirine,
Et ceromatico fert niceteria collo.

Fuisse autem has σιτήσεις quotidianas, innuere videtur Ælianus περὶ ζώων ἰδιότητος *lib.*6. *cap.*49. in historia muli illius vetuli, qui juniores ac robustiores ad vecturam comitabatur, atque adeò, quà poterat, cohortabatur, cùm ædem Minervæ Athenienses conderent. Ab eodem Solone reliquis quoque Hieronicis honorarium, sed minus, constitutum fuisse, patet ex lege, quâ Isthmionicis (qui tamen infra dignitatem Pythionicarum quoque ac Nemeonicarum, nedum *Olympionicarum* fuere) centum de publico drachmas dari voluit. Græcos imitati Imperatores Romani, præmia sive opsonia pro Iselasticis certaminibus similiter constituerunt, ut ex amœbæis Plinii Trajanique epistolis discimus, ubi, inter alia, Iselasticum Imperator incipere voluit, quum quis in patriam suam εἰσήλασε, *invectus est*. Quin etiam, qui tribus coronis erant ornati, civilium munerum vacationem obtinebant, excusabantur à tutelis neque ullâ notabantur infamiâ. V. Sam. Petitum *Commentar. in Leges Atticas lib.*1. *tit.* 1. *pag.* 59. & *seqq.* Porro, iidem *Olympionicæ* nonnunquam monetam signandi jus accepere, quod de Anaxila Rhegino tradit Pollux *lib.*5. *cap.* 11. Lacedæmone locus iis sepositus est in ordinibus; & ordine dispositi circa ipsum Regem pugnabant, Plut. *Sympos.* 2. *Problem.* 5. Iisdem jus asyli concessum, & vestis ἀνθινὴ, *florida* seu palmata, quà a cœteris distinguerentur, Lucianus *Demon.* Statuæ quoque erectæ; ex eorundem numero Duces exercituum lecti; aliaq; privilegia indulta, quæ illos tantùm non ἰσοθέους, *Diis æquales*, redderent. Imò quod nunquam ab quæsita adulatione ipsis Principibus Romanis tributum, quibus *honor Deûm non antè habebatur, quàm agere inter homines desiissent*, Tacitus *Annal. lib.* 15. Euthymus pycta, semper Olympiæ victor, & semel victus, *sicut mortale fastigium egressus, consecratus est vivus sensiensq;*. Plin. *lib.*7. *cap.* 47. Unde *Olympionicarum vitam* beatissimam judicans Socrates apud Platonem, de civitatis suæ, in historiis, quam animo formabat, incolis ait, *Omnibus igitur his difficultatibus liberati vitam agent felici illa* Olympionicarum *vita beatiorem*, *de Republ. lib.*5. V. de iis, ut & de *Ludis Olympicis* plura, erudito labore congesta, à Car. Paschalio *Coronarum lib* 6. *cap.*1. *usque ad cap.*25. Addam saltem prædictis, quòd nomina eorum, qui hoc victoriæ genus adepti essent, in commentarium referri consueverint, Philo περὶ Εὐχῶν. Inscribebatur autem Athleta victor νικηφόρος. Unde *Olympionicarum* Laterculus, Ὀλυμπιονικῶν Ἀναγραφή, Salmasio memoratus, *ad Pallium Tertulliani*, qui tamen octo celebrium tantùm *Olympionicarum* meminit, qui pugiles ab Hercule proximi habiti pancratio simul & luctâ vicerunt. Et quidem Herculem quod attinet, auctor is Gymnicorum certaminum fuit, sed ille vi, non arte, pugillabat ac luctabatur. Hinc vires corporis & genitivum robur, non artem ejus, in certaminibus Vett. commendarunt. Theocritus de Pugile quodam;

Φαντί μιν Ἡρακλῆι βίην καὶ κάρτος ἐρίσδειν.

Dicunt eum cum Hercule quoad vim ac robur contendere.

Octo autem illi in laterculo prædicto memorati, fuere Carus Eleus, Rhodius, Protophanes &c. Ita enim illa ἀναγραφή Κάρος Ἠλεῖος καὶ πάλην καὶ παγκράτιον ἐνίκα μετὰ Ἡρακλέα· καὶ ἀναγράφεται δεύτερος ἀφ' Ἡρακλέους. *Carus Eliensis & lucta & pancratio vicit post Herculem, ac inscribitur secundus ab Hercule.* Ibidem paulo pòst de Leonida: Ὁ αὐτὸς τῷ τελέῳ Ῥόδιος τρίτος ἀφ' Ἡρακλέους, πάλην ὁμοῦ καὶ παγκράτιον. Πρωτοφάνης Μάγνης, πάλην καὶ παγκράτιον, τέταρτος ἀφ' Ἡρακλέους &c. *Idem tertiùm Rhodius, tertius ab Hercule luctâ simul & pancratio, Protophanes Magnesius luctâ simul & pancratio, quartus ab Hercule* &c. Sed & moris erat nomina eorum publicè στηλιτεύσαι γραφαῖς, *incidi fictis in columna publicis monumentis.* Nec verò horum tantùm, sed & illorum, qui primò quidem vicissent, postmodum verò victi essent, uti testatur Plut. *Agesilao*, apud laudatum suprà Pasch. *l.*6. *c.*12. &c.

Olym-

Olympus, in tibiis primùm leges instituit, in Apoll. honorem, quam legem, à numerorum frequentia, nominavit πολυκέφαλον, quod tamen alii Crateti ejus discipulo ascribunt; *Olympi* autem tam extitisse legem, quam dixit Ἁρμάτειον. Unde & alia πολυδάμαντον nominata, frequens Stelichoro Himeræo. V. Scaligerum *Poëtices lib.* 1. *cap.* 25. Idem *Olympum* primum cecinisse Lydiis modis Epicedia, quod alii Melanippidæ ascribunt, refert *cap. præc.* &c. Vossio *Olympus*, tertium Musicæ genus, 'Εναρμόνιον dictum, quod progreditur per δίεσιν sive quartam toni partem, hinc aliam quartam & ditonum incompositum, excogitavit; ut ex Aristoxeno refert Plut. *de Musica.* V. Gerh. Joh. Vossium *de Scientiis Mathem. cap.* 22. §. 2.

Olympus, inter sex maximas olim Lyciæ urbes memoratur Straboni, postmodum extincta, ut Plinius habet, *Oppidum Olympus ibi fuit, nunc sunt montana Gaga, Corydalla.* Solinus v. *cap.* 39. quod oppidum nobile priùs fuerat, suo tempore, nil nisi castellum fuisse, scribit: *Olympus quoque inter alia ibi oppidum fuit nobile, sed intercidit: nunc castellum est, infra quod aquæ regiæ, ob insigne fluoris, spectaculo sunt visentibus.* Sic Strabo alibi Φρούριον vocat, & Zenicetæ latronis arcem fuisse scribit, ab Isaurico eversam &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 802.

Olympus, Mons, adde: Illum decem stadiorum & sextantis altitudinem habere, exactè & instrumentis emensus, tradidit Xenagoras; quamvis plerique doctorum negent, montium celsitudinem & maris profunditatem ullibi tot stadia excedere, ut auctor est Plutarchus in *Paulo Æmylio*: qui cùm ipsius dimensoris Epigramma ponat, negligentiæ convincit Appulejum *Diatr. de Deo Socr.* audacter pronuntiantem, *Olympi* altitudinem 10. stadia non excedere. Tu vide exactiora, apud Dion. Petavium *Auctario Operis de Doctr. Tempor. cum Uranologo edito lib.* 7. *cap.* 10. &c. Æquarunt verò *Olympum* cœlo Poëtæ non tam hac de causa, quam quòd certum sit, in eo habitasse Jovem, qui jus eo loco dixit, & inventores bonarum rerum mactavit præmiis, ut, præter alios, testantur Theophilus *initio lib.* 2. *ad Autolyc.* & ex *Euhemero* Ennii Lactantius *lib.* 1. *cap.* 11. V. plura de hoc monte, apud Casp. Barthium *Animadversion. ad Papinium Statium passim, inprimis pag.* 269. & *seqq.*

O M.

O. M. in notis antiquis, *Optimus Maximus.* OM. *omnium.* OM. V. F. *omnibus viris fecit.* OMA. *omnia.* OMIS. *omnibus* &c. denotat.

Omanus, Græcè Ὠμανὸς, apud Strabonem *lib* 15. ubi in *MSS.* est Ὠμανὸς, idem cum *Amano*, apud eundem *lib.* 11. inter Persarum Deos, Amandrato σύμβωμος fuit, h. e. *eodem altari gaudens*, in cujus, ut & Deæ Anaitidis, delubra Magi Πύραιθοι dicti quotidie ingredi, ibique per horam quasi, ante ignem in πυραιθείῳ ardentem, carmen sive ἐπῳδὰς suas concinere, verbenas manu tenentes & tiaris velatim utrinque sic dependentibus, ut vitæ maxillas & labia contegerent, ex lege necesse habuere. Quibusdam Sol hoc nomine signatus, sed cùm Anaitidi Deæ in utroque Strabonis loco eum videamus subjungi, Anaitis autem Venus fuerit seu Diana, *Omanus* propriè non Solem repræsentavisse videtur, qui *Mithras* Persis dictus & pro summo habitus Numine fuit: sed fuisse symbolum ejus duntaxat, Ignem perennem, in quo Solem, tanquam divino symbolo colebant. חום *chom* enim calor, unde חמה *chama*, Sol vel Ignis. A quo חמנים *chamanim*, Gr. πυραθεῖα, septa, in quibus ad ignem perennem carmina concinebant, Levit. *cap* 26. *vers.* 30. Et apposito א, *Achaman*, unde *Achameni*, à quo Persæ *Achamenidæ*, nomen &c. V. Gerh. Jo. Vossium *de Idolol. lib.* 2. *cap.* 9.

Ombi & Tentyra, urbes finitimæ, Juvenali *Sat* 15.

> *Inter finitimos vetus atq; antiqua simultas,*
> *Immortale odium & nunquam sanabile vulnus*
> *Ardet adhuc*, Ombos *&* *Tentyra.*

Ubi finitimas has urbes perpetuis dissidiis collidi innuit, quorum causa, quòd *Ombitæ* colerent crocodilos, Tentyritæ verò his adeò adversarentur, ut Romæ crocodili nunquam exhiberentur, quin simul Tentyritæ adessent, qui ex piscina in pegma quoddam eos extraherent visendos & post spectaculum rursus è pegmate in piscinam retraherent. Sed universa Geographorum natio contra Juvenalem stat, quæ longè a Tentyris Ombos submovet. Non enim in eodem Nili latere illæ urbes, cùm Ombi prope Syenen essent, in Arabica & Orientali parte, Tentyra in Libyco latere, ad occidentem fluminis. Imò nec solus Nili alveus has urbes interluit, uti patet ex Plinio, qui in recensendis Thebaicis Nomis, eos hoc ordine enumerat, *Ombiten*, *Phatniten*, *Apollopoliten*, *Hermunthiten*, *Thiniten*, *Phaturiten*, *Copsiten*, *Tentyriten*, *Antæopoliten*, *Aphroditopoliten*, *Lycopoliten.* Ubi à summo incipiens, id est, *Ombite*, qui prope Syenen, ad infimum, Lycopoliten sc. ordine descendit. Sic inter Ombiten Nomon & Tentyriten quinque Nomi seu Præfecturæ intercedebant: atque hic cataplus est. Strabo contrariâ vice τὸν ἀνάπλουν describens, h.e. ab inferioribus ascendens ad superiora fluminis, hac serie recenset Urbes, *Lycopolim*, *Aphroditopolim*, *Panopolim*, *Ptolemaida*, *Abydon*, *Diospolim parvam*, *Tentyra*, *Copton in altero latere*, *Apollopolim*, *Thebas*, *Hermunthim*, *Crocodilopolim*, *Aphroditopolim*, *Latopolim*, *Hierapolim*, *Apollopolim, deinde Syenen* & *Elephantinen*, quæ ex adverso sitæ in utraque ripa. *Omborum* non meminit, sed hi prope Syenem. Similiter Ptolomæus easdem ferme urbes & præfecturas inter Ombos & Tentyra locat. Auctor quoque *Itinerarii*, quod sub nomine Antonini Augusti excusum est, iter describens per urbes Libyci & occidui lateris, à *Tenthyris* ad mansionem *contra Ombos* (quæ sic dicebatur, quòd è regione *Omborum* sita esset) centum quinquaginta & quatuor milliaria numerat. Idem partis Arabicæ milliaria computans, ab Ombis ad Copton 164. m.p. scribit esse: atqui Tentyra infra Copton, & longiùs ab Ombis remota. Nam & in altera parte trans Nilum posita & 12 m.p. distantia, à mansione *contra Copton.* Hæc autem inter Ombos & Tentyritas gesta, Satyricus narrat accidisse supra Copton:

> *Nos miranda quidem, sed nuper Consule Junio*
> *Gesta super calidæ referemus mœnia Copti*, &c.

Quæ ut aliquo modo conciliet, conjicit Salmasius, Satyricum contentionem & prælium inter Oxyrynchitas & Cynopolitas, easdem planè ob causas excitatum, teste Plutarcho *de Iside & Osir.* sub nominibus *Ombitarum* & *Tentyritarum* traducere voluisse. Sanè & tempus convenit, nec res disconvenit. Præterea à more Poëtarum nihil alienum fecit, si id fecit. Denique *Ombi* & *Tentyra* versum meliùs & molliùs ineunt, quàm *Cynopolis* & *Oxyrynchus*, quæ prorsus heroicum metrum negant intrare. V. omnino eum *Exercitationibus Plinian. ad Solinum pag* 447. & *seqq.*

Ombri, adde: Meliùs *Ombi*, Jubæ, quod vide.

Ombria Ins. una ex Fortunatis, eadem cum *Pluvialia* Seboso, quam tamen hic à Fortunatis separat, apud Plinium, qua de re V. Salmasium *dicto Opere pag.* 1297. ut & in voce *Ombrios.*

Ombrima, flumen est ex illis unum, quæ in Mæandrum cadunt, Novas Celænas seu Apameam alluens, Id. *pag.* 827.

Omen, pro quolibet auspicio augurioque: Tibullus *lib.* 3. *El.* 3.

> — — — *Aves dant* Omina *dira.*

C. Petronius *Satyr.*

> *Fortior* Ominibus *movit Mavortia signa*
> *Cæsar.*

Id est, *auguriis.* Suetonius *Nerone cap.* 46. *Terrebatur evidentibus portentis somniorum & auspiciorum &* Ominum. Jul. Obsequens *cap* 86. *Proditum est Gracchum, die quo periit, tristia neglexisse* Omina. Luctatius tandem *ad Thebaid. lib.* 6. Omina *sunt rerum futurarum signa, sive bonarum, sive malarum.* Tamen strictiùs sumendum nomen. Cùm enim Antonius *in Gripho* dixit,

> — — — Omina *trina*:

Non quamlibet divinandi intellexit formam, sed eam, quæ παλμὸς, πταρμὸς, *salissatio*, *sternutatio* & *tinnitus auris* dicitur, teste Josepho Scaligero *Ausonianar. lect. cap.* 16. de quibus V. *suo loco.* Pertinent huc *Offensiones*, quæ inde nascebantur, *si exituro limen insomnisset, pes hæsisset*, Plin. *lib.* 2. *cap.* 7. Plut. in *Demetrio* & *Gracchis.* Unde apud Poëtarum Principem, certissimum Trojæ evertendæ *Omen* ducitur, quòd equus *Æn. lib.* 2.

> — — — *Quater ipso in limine portæ*
> *Substitit.*

Et Proserpinâ egrediente, præsagium raptus fuit, quòd, ut habet Claudianus *lib.* 2.

> — — — *Ter cardine verso*
> *Præsaga sonuere fores.*

Item voces incerto Auctore prolatæ, sub tempus nocturnum, quæ perpetuò sinistri fuere augurii, Cic. *de Divinat. lib* 2. Halicarnassæus *lib.* 7. & *lib.* 8. *in fin.* Eusebius *de Præpar. Ev lib* 3. *cap.* 6 &c. An hæc lætum portendit, de qua sic Plut. *in Themistocle Anno Urbis conditæ* 617. *M. Æmilio C. Mancino Hostilio Coss. in portu Herculis, cùm Mancinus Consul conscenderet navem, petens Numantiam, vox improvisa audita, Mane.* Tandem *occursus*, cùm negotium aggressuris, iterque incepturis, inauspicata offerebatur persona. Cujus ritus antiquitatem, ex Luciano demonstravit, & apud Græcos invaluisse Brodæus *de Rom.* ait Suetonius *in Aug. cap.* 83. *pumilos atque distortos & omnes generis ejusdem, ut ludibria naturæ, malique ominis, abhorrebat.* Cui simile quid de bellorum civilium narrat successu Florus *Histor. Rom. lib.* 4. *cap* 7. Cic. *in Vatin. Cùm viderint, tanquam auspicium malum detestantur.* V. quoque Plut. *in Bruto.* In hoc genere, naturali aliquo defectu insignes continebantur. L. Seneca, *Sacerdos non integri corporis, quasi mali ominis res vitanda est.* Æthiopes item ac Mauri, qualis imago Brutum in Campis Philippicis, nocte, quæ fatale præcesserat prælium, terruit &c. Hadrianum quoque Aug. occursante sibi Mauro, infaustitatis argumenta duxisse, legimus. Sed & Eunuchos occursibus fuisse infames, docemur auctoritate Claudiani *in Entrop.*

> — — *Hoc dedecus addidit oris*
> *Luxuriæ Fortuna suæ, cùm pallida nudis*
> *Ossibus horrorem dominis præberet imago*
> *Discolor, & macies occursu læderet omnes,*
> *Aut pueris latura metus, aut tædia mensis,*
> *Aut famulis crimen aut procedentibus Omen*, &c.

V. Thom. Dempsterum *Paralipomenis in Joh. Rosini Antiquit. Rom l.* 3. *c.* 8. Atque horum occursus declinabatur flexo in dextrum corpo-

corpore, uti de Celtis sive Gallis vett. testatur Possidonius apud Athenæum *lib.*4. Περιφέρει δὲ ὁ παῖς ἐπὶ τὰ δεξιὰ, καὶ τὰ λαιὰ &c. V. quoque Lucianum, laudatum Casparo Barthio *Animadversion ad Statium Thebaid.lib.*4. *versu* 791. In Nuptiis inprimis solemnia adhibita *Omina* notum: Quam primum enim dies dotalibus pactis dicta fuerat, Auspices noctu & sub auroram auguriis operam dabant, *Omina* capturi. Claudianus *in Ruffinum lib.* 2.

—— —— *Dilecta hic pignora certè,*
Hic domus, hic proprium tædis genialibus Omen.

*Et lib.*2. *de Raptu, in fine,*

—— —— —— *Tangensq; cubile*
Omina *perpetuo genialia fœdere sanxit.*

Quod optimum ab accipitre circo fuisse sumtum, docet Jos. Mercerus *ad Aristænetum l.*1.*Epist.*3. Sic in aliis magni momenti rebus, *Omina* multum habuere momenti. Captabantur autem illa variis modis, & quidem *captare omen* propriè fuit Μαντεῖαι διὰ κληδόνων, de qua notat Pausanias, eum, qui ad consulendum Deum venit, Deum ad aurem interrogasse, de re quam scire volebat; dein aures manibus obturantem exiisse extra fanum, & ubi foràs ventum esset, manibus ab utraque aure remotis, quam primam audivisset vocem, eam oraculi loco habuisse, V. eum *in Achaicis* & Appulejum *de Deo Socr.* Καταχρηστικώτερον de quovis genere Μαντείας usurpatur, uti de prægnante Livia, *an marem editura esset, variis captante ominibus*, videre est apud Suetonium *in Tiberio cap.*14. V. quoque de Candidatorum apud Romanos augurium capiendi more, infrà voce *Sella*, item *Templum*: de abactione verò *Ominum* & aversatione malorum verborum, prolixè agentem Barthium præfatum *Commentar. de Superstitionibus*. Sed quàm egregiè ridet hanc vanitatem Hector, apud Homerum *optimi Ominis hoc versu,*

Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης.
Hoc solum est Omen, *Patriam defendere, faustum* &c.

Omentum, Hebr. מכסה. i. *operiens*, Levitici *cap.*9. *versu* 19. *Ex ariete* (obtulerunt) *caudam operientem, & renes*, ubi subintell. *intestina*: Ventriculum enim atque intestina pingui ac tenui omento integi, dicit Plinius *lib.* 11. *cap.*38. Unde est, quòd à Græcis dicitur ἐπίπλοον, quasi visceribus *innatans*, & definitur, πιμελώδης ὑμὴν ἐπὶ τῆς κοιλίας καὶ τῶν ἐντέρων, *Adiposa membrana super ventrem & intestina.* Ejus in sacris plurimus olim usus non apud Hebræos solùm quibus id divinitus injunctum, sed apud Romanos quoque & Græcos, qui Judæos æmulati sunt. Hinc Persius *Sat.*2.

Tot tibi cùm in flammis junicum omenta liquescant.

Et Homerus *Il* β.

—— —— μηρά τε κνίσσῃ ἐκάλυψαν
Δίπτυχα ποιήσαντες.

Ad quæ Etymologus, Δίπτυχα ποιήσαντες, διπλώσαντες τὴν κνίσσαν, ἣν καὶ λέγει τὸν ἐπίπλουν. *Duplicia facientes, id est, adipem duplicantes, nunc autem omentum significat.* Et Hesychius, eodem haud dubiè respiciens, Δίπτυχα, inquit, δύο ἐπιπολὰς ἔχοντα. ἢ διπλοῦν ἐπίπλοον, ὥστε τῇ μὲν ὑποστρῶσαι τὸν ἐπίπλουν, τῇ δὲ ἐπιθεῖναι. *Duplicia, id est, duos injectus habentia, aut duplum omentum, ita ut ab una parte substernatur omentum, ab altera superponatur.* Sed & apud Persas, ex toto sacrificio, solùm *omentum*, aut omenti pars Diis servabatur. Strabo *lib.*15. *Cùm Magus, qui sacrificium enarrat, carnes distribuit, parte suâ acceptâ quisque abit. Deum enim dicunt nihil petere quidquam præter animum.* Ὅμως δὲ τοῦ ἐπίπλου τι μικρὸν τιθέασιν, ὥς λέγουσί τινες, ἐπὶ τὸ πῦρ. *Omenti tamen non nihil, ut quidam ajunt, in ignem injiciunt.* Si apud Catullum *in Gellium*, Persarum Magus,

—— *Accepto veneratur carmine Divos,*
Omentum *in flamma pingue liquefaciens.*

Et ex *omenti* statu situque, Haruspices conjecturas cepisse, notum. Unde Lucanus, ubi de inauspicato Aruntis sacrificio, *lib.* 1. *versu* 624.

Cor jacet & saniem per hiantes viscera rimas
Emittunt, produntque suas omenta *latebras.*

Et *in Oedipo* Senecæ, Manto, extis inspectis, Tiresiæ Patri tum cœco inter cœtera dicit,

—— —— *non molli ambitu*
Omenta *pingues viscerum obtendunt sinus.*

Itaque *omentum* ab *omine* quidam deducunt; quod licèt extra controversiam non sit, verisimilius tamen est, quàm quod plerique statuunt, ab *omaso* illud dici: cùm in *omaso* brevis sit prima, ut videre est apud Horatium *l.*2.*Sat.*5. Nævium *in Aulularia* &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. Lib.II. cap.* 45. & suprà in voce *Adeps.*

Ommiadæ, nomen familiæ, quæ Regnum Fezzanum condidit, eique præfuit, donec à Zeneris pulsi sunt. Cùm enim familia Omniæ per Abbazidas Caliphatu Syriæ dejecta fuisset, circa A.C.800. pars in Africam, pars in Hispaniam se receperunt, ibique novos condiderunt Caliphatus. E' quibus oriundus Idris ad montem Atlantem in Mauritania, urbem Fezzam condidit; & in ea Regni sedem fixit, adsumpto *Caliphæ* titulo. Paulo pòst Saraceni hi Afri, circa A. nempe Christi 820. omnes penè Insulas maris Mediterranei suâ piraticâ infestantes, eas partim graviter adflixerunt, partim penitùs occuparunt, Cretam præcipuè Siciliamque: in quarum illa urbem struxere Candiam, à qua toti Insulæ nomen impositum est; istā in eorum potestatem pervenit A.C. 828. in eaque mansit annis ducentis quinquaginta. Donec viz. Zeneti, Africæ populi, duce Mecnazâ & Magraoâ, familiam Idris penitùs extirparunt, circa A. C. 950. quo ad aliam familiam Regnum sic translatum est. Zenetos postea Lautunii, Africæ itidem gens, *Almoravidæ* cognominati, exturbarunt, A. C. 1052. quos Almohadæ extinxerunt, A. C. 1139. à Merinis expulsi, A.C. 1210. donec istis Oattasseni, A. C. 1420. hisque Scerifii successerunt, A. C. 1548. quorum stirps hodieque regnat. Georg. Hornius *Orbis Imper. pag.*322. *& seqq.*

Omnes, Omnes, acclamationis formula in Senatu, apud Scriptores *Historiæ Aug.*

Omnibonus, Magister, Compilator *Concordantiæ discordantium Canonum*; de quo sic Albericus *in Chron.* nondum edito, referente Chlisseltio *de Architect. Jur cap.*5. § 4. *ad A.C.* 1146. *In eodem anno, id est, Imper. Friderici quinto, quidam Magister egregius* Omnibonus *nomine librum de concordantia discordantium canonum diligentissimè ordinavit in duas partes, primam partem in XVI. distinctiones, secundam in causas XXXVII. per quæstiones diversas satis artificiosè positas. Et hic liber à nomine Auctoris* Omne bonum *appellatur. Et hunc sequutus est, tempore Alexandri Papæ, Gratianus, qui multa addidit, ita quòd de XVI. distinctionibus centum distinctiones fecit* &c. Mastricht *Histor. Juris Eccl. num.* 331.

Omolinum, Græcè ὠμόλινον, linum est crudum & nondum maceratum, è quo funes olim fiebant; cui opponitur λευκόλινον, linum aquâ maceratum & lavacro candidum factum. Pollux *lib.*10. *cap.*17. *Καὶ δίκτυον καὶ ἀπολουτρίδες καὶ ὠμόλινον· ἀλλὰ καὶ Αἰσχύλος ἐν Προμηθεῖ Πυρκαεῖ, λινᾶδες πίσσα καὶ ὠμολίνου μακροὶ τόνοι.* Aliud tamen ὠμόλινον, in versu Æschyli, aliud in verbis Pollucis. Ὠμόλινοι τόνοι apud Æschylum, sunt funes è crudo lino facti, ut contrà ὅπλα λευκολίνου Herodoto, rudentes ex lino macerato. Ita ὠμόλινον Æschylo, linum est, ex quo & funes & lintea fieri possunt: at Polluci linteum est ipsum, ex crudo lino textum; namque inter res balneis & gymnasiis convenientes ὠμόλινον recenset. Eo autem sudorem extergebant in balneis: Quo sensu vox hæc apud Galenum, Aëtium, Paulum semper accipienda, quam malè *filum* aut *linum* aut *linamentum* docti interpretantur. Athenæus χειρόμακτρον ὠμόλινον vocat mantile ex crudo lino factum, quo manus extergebantur: quod & simpliciter ὠμόλινον vocabatur, uti docet Aetius *lib.* 10. ubi ἐν καχεξίᾳ probat ξηροτριβίας διὰ ὠμολίνων, *frictiones siccas ex crudariis linteis.* Latini *Crudarium* similiter dixere, *Gloss.* ὠμόλινον, *crudarium.* V. Salmasium *ad Solinum in voce* Ὠμόλινον *pag.* 765.

Omollus, V. infrà *Omullus.*

Omonæa, Græcè Ὁμόνοια, h.e. *Concordia*, dictum est Templum S. Pantaleonis & Marini Martyrum Constantinopoli, quòd Concilio ibi habito ab CL. Episcopis Hæresis Macedonii unanimiter fuit damnata. Car. Macer *in Hierolexico.*

Omophorion, Episcopale pallium, apud Dominic. Macrum in voce *Evangelium.* Spelmanno cucullus est seu capitium, 4. *humerale*, ab ὦμος, i. *humerus*, V. eum *Glossar.*

Omullus, apud Jul. Capitolinum *in Antonino Pio*, uti se legisse in Palatino codice ait Salmasius, aliquando etiam *Omullius*: in Saxorum Inscriptionibus, semper *Omullus* appellatur, vulgò *Omulus.* V. in hac voce. In Plinii *Epistolis* sæpe nominatur *Titius Homulus* Orator, inter primos sui temporis. At hic est *C. Valerius Omullus Verianus*, homo Consularis & prudens, ut colligitur ex dictis ejus, apud Capitolinum *d. l.* & Lampridium *Severo*; an satis probus & simplex, jure dubites, ex Marci *Vita.* V. Casaubonum & Salmasium *ad Capitolinum.*

O N.

ON. in notis antiquis, *omnino.* ONA. *omnia.* ONT. IMP. *ornamentum Imperiale* &c. denotat.

Ona, vox recentioris ævi, dolii vinarii speciem denotans: cujus meminit Magnum *Chron.* Belgicum, A.C.1015. ex *Chron.* Trevirensi: *Capto deinde consilio opportuno* 30. Onas *comparat, in quibus singulis singulos milites electos, loricatos & galeatos, ensibusque præcinctos collocat, & insuper linteis opertos funes, quibus vectes ad portandum eos inseruntur, componit: deinde* 60. *viros nihilominus electos & plebeja veste amictos, ensibusque eorum in onis reconditis gestatores constituit* &c. Mox, *Dic*, ait, *Domino tuo me vinum magnæ dilectionis gratiâ olim promissum deferre* —— *Adelbertus jussit viros intromitti: quibus ingressis &* onas *coram Adelberto in terram simul ponentibus* —— *portitores verò, sicut erant edocti, uno momento pariter omnia* Onarum *velamina dejiciunt, gladios diripiunt, insidiæ de* Onis *exiliunt, gladios stringunt* &c. apud Car. du Fresne *Glossar.*

Onager, Hebr. ערוד *arod*, à voce dicitur, quæ Latinè *raditus*, & פרא *pere*, *a cursu*: quem, cùm vulgaris asinus sit tarditatis indomitæ, describit Oppianus,

Κραιπνὸν, ἀελλοπόδην, κρατερώνυχον, ὀξύτατον θεῖν.

Velocem

Velocem rapidum, validis ungulis, cursu expeditissimum.

Philosophus certe *Histor. lib. 6. cap. 36.* Οἱ ὄνοι οἱ ἄγριοι τῷ τάχει διαφέρουσι, *Asini feri* (alii) *celeritate præstant.* Xenophon *in Cyro min. lib. 1.* Οἱ μὲν ὄνοι, ἐπεί τις διώκοι, προδραμόντες ἀνειστήκεσαν. Πολὺ γὰρ τῶν ἵππων θᾶττον ἔτρεχον· καὶ πάλιν, ἐπεὶ πλησιάζοιεν οἱ ἵπποι, ταὐτὰ ἐποίουν. οὐκ ἦν λαβεῖν, εἰ μὴ διαστάντες οἱ ἱππεῖς θηρῷεν διαδεχόμενοι τοῖς ἵπποις. *Asini quidem* (scil. in Mesopotamia) *cùm quis eos insequebatur, postquam præcucurrissent, restitabant. Equum enim cursu facilè superabant. Et equo rursus accedente, idem præstabant: Itaut capi non potuissent, nisi diversi equites venati essent equis* (id est, equitibus aliis) *succedentes.* Sic apud Ælianum *lib. 14. cap. 10.* Asini feri Maurusii dicuntur primo impetu velocissimi, ὡς δοκεῖν ὅτι ἐμπνεῖν εἶναι, ὃ πτερὸν αὐτοῖς ἔχειν ὄρνιθος, *ut venti cujusdam impetu aut avis alis ferri omnino videantur.* Et Leo Africanus *lib. 9.* Barbaricis tantum equis velocitate concedere tradit: qui ipsi currentes *onagros* non assequuntur, nisi postquam exhausto spiritu in cursu anheli defecerunt. Nam, ut addit Ælianus, post primum illum impetum καὶ αὐτοῖς οἱ πόδες ἀπαγορεύουσι, καὶ τὸ πνεῦμα ἐπιλείπει, *eiò lassantur & pedes ipsis fatiscunt & spiritus deficit.* Tum verò illos invitos subsistentes & præ desperatione flentes, Mauritani collo alligatos captivos ducunt, &c. Uti autem celeritate, sic pulchritudine & proceritate *Onagri* plerunque vulgaribus asinis præstantiores sunt. Martialis *lib. 13. Epigramm. 100.*

Pulcher adest onager &c.

Oppianus,

—— —— —— αὐτὰρ ὄναγρον
Ὅς τε πέλει φαιδρὸς δέμας, ἄγριος, εὐρὺς ἰδέσθαι,
Ἀργύρεος χροιήν —— ——
—— — —— *procerum asinum,*
Quiq; est pulcher corpore, amplus, latus aspectu.

Item,

Ταινίη δὲ μέλαινα μέσην ῥάχιν ἀμφιθέουσα,
Χιονέης ἑκάτερθε περισχομένη στεφάνῃσι.
Linea autem nigra mediam dorsi spinam cingit,
Niveis utrinque distincta coronis.

V. quoque Philostorgium *lib. 3. cap. 11.* Colores eorum varii, sed *nigris* vita longior & forma præstantior, ut habet Damir: sæpe tamen, ut asini vulgares, leucophæi sunt, teste Leone Africano. Ruditus nihil peculiare habet. Cœterùm gregarium *Onager* animal est. Plinius *lib. 8. cap. 30. Mares in eo genere singuli fœminarum gregibus imperitant.* Ammianus *lib. 24. fere in fin. Fumus vel vis quadam turbinata pulveris apparebat, ut opinari daretur asinorum esse greges agrestium, quorum multitudo in tractibus illis est innumera.* Et Oppianus iterum,

Πολλαῖσιν τ' ἀλόχοισιν ἀγαλλόμενοι κομόωσι,
Θηλύτεραι τ' ἕπονται ὅτι κε πόσις ἡγεμονεύει.
Multisq; uxoribus exultantes superbiunt:
Sequuntur verò fœminæ, quocunq; vir duxerit,

Unde minime probandi, quibus Psalmo 80. *versu 14.* μονιὸς ἄγριος est onager. Interim בודד *boded*, i. solitarius, onager ab Osea rectè vocatur *cap. 8. versu 9.* quia est eremicola: quod argumentum nemo uberiùs persequitur Jobo, vel ipso Deo potiùs apud Jobum *cap. 39. vers. 5.* Mansuescit tamen hominum industriâ, & iisdem, quibus vulgares, ministeriis tum addicitur. Anatolius in *Hippiatr. cap. 14.* Εἰσὶ δέ τινες κατοικίζοντες τοὺς ἀγρίους (ὄνους) ἡμεροῦσι, καὶ ἔστιν ἀπ' αὐτῶν παιδοποιία κρατίστη. *Quidam pulchrè facientes onagros mansuefaciunt & optima est ex illis seminatio.* Plinius *lib. 8. cap. 43. Generantur ex equa & onagris mansuefactis mulæ &c.* Etiam molas versare docentur, testibus Talmudicis *in Avoda Zara cap. 1. fol. 16.* ut alia omittam. Quòd verò patres libidinis æmulos metuentes, gravidas fœminas custodire, & mares quamprimùm editi sunt, si qua facultas fuerit, morsu castrare, atque id caventes fœminas in secessibus partum occulere, Plinius & Solinus scribunt, fabulosum esse videtur. Tamen id persequitur Oppianus versibus quinquaginta elegantissimis, *Cyneget. lib. 3.* è quibus hos solùm subjungo,

Ἐκ δ' ἔθορε μηκηθμὸν παιδὸς γενέτην ταμέειν
Μήδεα, μὴ μετόπισθε νέον γάμον ἐντύνοιτο.
Prosilit & sævo conatur dente pudenda
Perdere, ne virides sic mas adolescat in annos.

V. plura hanc in rem, apud Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. Lib. III. cap. 16.* Vesci onagris Vett. consuevisse, addit Salmasius. Et quidem ante Mæcenatem apud Romanos onagri tantùm edebantur, non etiam eorum pulli. Primus Mæcenas epulas instruxit pullis asinarum, qui tum præferebantur onagris. Post eum, non in tam magna commendatione esse cœperunt, quàm fuerant priùs, edebantur tamen adhuc. Lalisionum verò oriente usu (qui sunt *onagrorum* pulli adhuc lactentes) celerrimè id genus defecit, & in totum à mensis recessit, uti loquitur Plinius, ubi de onagris, apud præfatum Salmasium *Exercitation. Plinian. ad Solinum pag. 338.* &c. Addam saltem, in ungulis pedumque ictu vim *Onagri* sitam, ex Ammiano Marc. *lib. 23. Asini feri, cùm venatibus agitantur, ita lapides post terga calcitrando emittunt, ut perforent pectora sequentium aut perfractis ossibus capita ipsa displodant.* Unde de onagro, Philes quoque in *Jambis.*

Φονεὺς γάρ ἐστι τῶν παρελθὼν λακτίσας.
Namq; is necat, si calcitrans accesseris.

V. Vossium *de Idolol. lib. 3. cap. 56.*

Onager, priùs *Scorpio* dictus, inter machinas militares, Vegetio memoratur *lib. 4.* ubi, inter alia tormentorum genera Ballistam, Arietem Scorpiumque sive *Onagrum*, in oppugnationibus Urbium adhiberi solitos, recenset è quibus *Onager*, lapides dirigebat. Forma hæc: Dolabantur duo axes querni vel ilicei, curvabanturque mediocriter, ut prominere viderentur in gibas, dein in modum serratoriæ machinæ connectebantur ex utroque latere patentiùs perforati, quos inter per cavernas funes colligabantur robusti, compagem, ne dissiliret, continentes. Ab hac medietate restium ligneus stylus exurgens obliquus & in modum jugalis temonis erectus, ita nervorum modulis implicabatur, ut altiùs tolli posset & inclinari, summitatique ejus unci ferrei copulabantur, è quibus pendebat stupea vel ferrea funda: cui ligno fulcimentum prosternebatur ingens cilicium paleis confertum minutis, validis nexibus illigatum & locatum super congestos cespites vel lateritios aggeres. Nam muro saxeo hujusmodi moles imposita disjectabat, quidquid invenisset, subter concussione violentâ, non pondere. Quum igitur ad concertationem ventum fuisset, lapide rotundo fundæ imposito, quaterni altrinsecus Juvenes repagula, quibus incorporati erant funes, explicantes, retrorsum stylum penès uncinum inclinabant: Itaque demum sublimis adstans Magister, claustrum totius operis vincula continens reserabat, malleo forti percussum: Unde absolutus ictu voluceri stylus & mollitudine offensus cilicii, saxum contorquebat, quidquid incurrisset, collidens, verba sunt Ammiani Marcellini *lib. 23. cap. 3.* ubi quoque addit, *Tormentum*, quòd ex eo omnis explicatio torqueretur: *Scorpionem*, quoniam aculeum desuper haberet erectum: *Onagrum* verò à recentioribus hanc machinam vocitatam esse, propterea quòd asini feri, quum venatibus agitantur, ita eminus lapides post terga calcitrando emittant, ut insequentium perforent pectora, aut perfractis ossibus capita ipsa displodant. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 10. cap. 17.* Thom. Godvvynum *Antholog. Rom. lib. 4. cap. 3.* &c.

Oneal, nomen illustris in Hibernia olim Familiæ, ex præfixa lit. *O.* & nomine *Neal*, conflatum, de qua V. in voce *Tironi*, seu *Tironensis Comit.* Eandem literam O. alios quoque Hiberniæ Optimates pro more gentis nominibus suis præfigere, notat Camdenus *Descript. Hiberniæ*: an quia perfectionis symbolum, ut in Scriptura sumi notatum Macro *in Hierolexico?* De qua ut & hoc addam, prætoriæ navis Bruti ὠμεγάσημον fuisse, colligit ex verbis Horatii *Carm. lib. 1. Od. 14.*

O navis referent in mare te novi
Fluctus, o quid agis?

Alex. Neapolitanus *Genialium Dier. lib. 4.* Eadem admirationis nota: unde *O.* dictæ antiphonæ 7. quæ in Ecclesia Rom. toto Adventûs Domini tempore canuntur, quòd ab illa initium capiant. *Statuta* antiqua Canonicorum S. Quintini in *Veromanduis, Vinum de pastibus, de postmeridiis, caritatibus, & de omnibus O. ante Natale debet esse vinum decens*, apud C. du Fresne *Glossar.* V. plura de illa, apud Vossium *de Arte Grammat. lib. 1. cap. 30.* ubi in *vett.* monumentis quadratâ sæpe figura comparere addit.

Oneirocritice, ars ex somniis divinandi, multo apud Veteres in usu fuit: *quæ proba*, inquit Vossius, *si judicium feratur de eo, quod cum somnio nexum habet naturalem; ut de hominis temperie: Improba verò, si nexus sit nullus.* Fundamentum ejus in mutua affectione & relatione somnii ac rei significatæ positum est: quæ cùm duplex sit, namque aliquid vel disjunctum ac nullo cohærens nexu naturali, vel contrà; variè ea interpretabantur, aliquando ex similitudine, aliquando ex contrario aliquid colligendo, nonnunquam ex effectu causam, nonnunquam ex causa effectum: item ex toto partem vel vicissim &c. concludendo. Sic Pompejus ante pugnam Pharsalicam somnium habens, se Veneris Victricis templum multis spoliis exornare, hærebat anxius: quia bifariam poterat intelligi; ut ex effectu ac consequente significaretur causa sive antecedens quid, vel ut ex causa colligeretur effectus. Prius erat, cùm ex eo, quòd Veneris Victricis templum exornaret, judicabat, victoriam fore penès se, quum post victoriam templa Deorum à Victoribus exornari spoliis solerent. Posterius, cùm per Venerem intellexit, Veneris propaginem, familiam Juliam, è qua Cæsar erat, Plut. *in Pompejo.* Dubitabat enim essetne somnium speculativum, rem ostendens, uti futuram: an allegoricum, ænigmaticè futurum prænuntians, quo modo somnia distinguit Artemidorus *lib. 4. cap. 2.* Scripserunt de vanissima hac Arte multi, Apollodorus Telmissensis, Panyasis Halicarnassæus, Alexander Myndius, Dionysius Rhodius, Hermippus, Philochorus, Geminus Tyrius pluresque alii. Sed extat ex tam multis Artemidorus Ephesius seu Daldianus, qui Antonini Pii vixit temporibus, cujus opere, rem si spectes, nihil vanius: Verùm utilis tamen ejus lectio, ob tam multa quæ admiscet, de ritibus antiquis & studio Humanitatis. Etiam extat Græcè Achmetis Arabis opus de Divinatione & somniis, juxta disciplinam Indicam, Persicam & Æthio-

picam: qui liber falso Apomasaris nomine Latinè primùm à Leunclavio fuit edit⁹, sed ipse postea errorem suum *in Annal Turcicis* observavit. Præterea superest Astrampsychus, cujus & Suidas meminit. Item Nicephorus Constantinopolitanus: quorum uterque de hoc argumento Jambicis senariis quædam reliquit. Gerh. Joh. Vossius *de Philosophia cap.* 5. §. 50. & 51. De eadem Arte, jam ante Artemidorum, quoque scripsit Apollonius ὁ Ἀτταλεὺς, ut Artemidorus, ejus Ὀνειροκριτικὰ citans, ait *l.* 1. *c.*34. & *lib.* 3. *cap.* 28. Tertullianus etiam *lib. de Anima cap.* 46 Artemonem, Antiphonta, Stratonem, Philochorum, Epicharmum, Serapionem, Cratippum, Dionysium Rhodium, Hermippum, alios, memorans, præcipuos Epicharmum & Philochorum fuisse docet: *Cæterùm*, inquiens, *Epicharmus etiam summum apicem inter divinationes somniis extulit, Philochoro Atheniensi.* Adde Fulgentium qui *de Somniorum Interpret.* scripsit, de quo idem Vossius de *Histor. Gr. lib.* 3. *pag.* 413. *in Serapio.* V. quoque infrà in voce *Somnium.*

Onesicrates, literator Græcus, inter Præceptores Commodi Imp. apud Æl. Lampridium.

Onesicritus, adde: Vossio seu Æginensis seu Astypalæensis, *de Sectis Phil cap.* 17. §. 5. Alexandri M. res fabulosè scripsit, ut docet A. Gellius *lib.* 9. *cap.* 4. de fascibus librorum venalium, Brundusii sibi oblatis, loquens: *Erant autem isti omnes libri Græci miraculorum fabularumque pleni: res inauditæ, incredulæ; Scriptores veteres non parvæ autoritatis, Aristeas Proconnesius, & Isigonus Nicæensis, & Ctesias & Onesicritus & Polystephanus & Hegesias.* &c.

Onesilaus, ab Amathusiis, in Ins. Cypro cultus, memoratur Athenagoræ *in Legat.* V. Gerh. Joh. Vossium *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 21.

Onesimus, Historicus, *Scriptor vitæ Probi*, laudatur Vopisco *in Bonoso*, item *in Proculo* & *Carino.* Idem *diligentissimè eum Probi vitam scripsisse*, ait *in Caro.*

Onocentaurus, animal ex asino & homine mixtum, memoratur Nonno *Dionysiacorum lib.* 14. *versu* 193. & Æliano *Variar. lib* 9. *cap.* 15. ac *de Animal. lib.* 17. *cap.* 9. Cratete Pergameno, ex Pythagora, describitur, ut verum animal; cui humanum os, collum item & pectus, humeri, brachia, manus; muliebres mammæ & comæ: dorsum, latera, venter & posteriores pedes asini. Eidem tribuit colorem cinericium, circa ilia subalbidum, currentique pedum vicem manus præstare, animum a. habere indocilem, adeò ut captum præ inedia perire malit, adjungit. Phile quoque *in Jambis* ad Michaëlem Imp. ita describere animal hoc videtur, quasi viderit αὐτόπτης, *cap.* 40. Sed & in convivio VII. Sapientum, apud Periandrum, exhibitum esse Centaurum recèns editum, narrat Diocles, apud Plutarchum *in Sympos.* Imò ex ipsa Scriptura, id genus animalium dari, probare conatur Hieronymus *contra Vigilantium sub initium statim.* Esaiæ enim *cap.* 13 *versu* 22. Græci habent, Ὀνοκένταυροι ἐκεῖ κατοικήσουσι. Et rursus *cap* 34. *versu* 11. Ὀνοκένταυροι οἰκήσουσιν ἐν αὐτῇ; & *versu* 14. συναντήσουσι δαιμόνια ὀνοκενταύροις: ubi Vulgatus habet, *Occurrent dæmonia onocentauris* &c. Philes versus sic habent *cap.* 40. *cit.*

Ἀνδρωπόμορφον εἶδον, Ἰνδὲ, θηρίον,
Vidi, Inde, formâ præditam humanâ feram &c.

Et paulò pòst.

Πρόσωπον ἀνδρὸς εἶδον, Ἰνδὲ, καὶ κόμην,
Καὶ στέρνα, καὶ τράχηλον ἄχρει ἰξύος,
Καὶ χεῖρας αὐτὰς ἀνδρικὰς, καὶ δακτύλους,
Ἔπειτα μαζοὺς, ὡς γυναικὸς ἠρμένους.
Ῥάχις δὲ καὶ πλευρὰ, λαπάρα, γαστὴρ, πόδες,
Καθαρὸν ὄνον τὸν θῆρα δεικνύει.
Mihi virilis, Inde, vultus & coma,
Pectusq; visum est, atq; collum ad illa:
Vidi, & viriles huic manus, digitos quoq;
Mammasq; ad instar fœminarum pendulas.
Merum sed Asinum reliqua spectandum exhibent,
Dorsum, latusq;, venter, abdomen, pedes.

Verùm, quod de Centauris & Hippocentauris suprà, idem de *Onocentauris* sentiendum. Nec Indica hæc onocentaur, usquam Phile ex Æliano & Ælianus ex Cratete Mysio & Crates ex Pythagora describant, quidquam ex vero trahit, cùm tale animal in India nemo alius observarit & unius Pythagoræ fide nitatur: non magni illius, ut cujus ævo India Græcis prorsus ignota erat; sed alterius recentioris, quem *de Mari Rubro* scripsisse, Athenæus memorat *lib.* 4. *cap. ult.* & *l.* 14. *cap.* 3. Neque verò ex se loquitur Phile, sed per prosopopœiam alium inducit, hanc feram Indo homini describentem, ut ab ipso, quodnam sit feræ genus, doceatur. In Versionibus etiam Græca & Vulgata, *Onocentauri* nomen non pro animali sumitur; sed pro dæmonum spectris & larvis, Esaiæ *cap.* 13. & 34. Unde rectè Theodoretus, Καλεῖ, inquit, ὀνοκενταύρους, οὓς οἱ παλαιοὶ μὲν ἐμπούσας, οἱ δὲ νῦν ὀνοσκελίδας προσαγορεύουσι. *Vocat* Onocentauros, *quas veteres Empusas, & qui nunc vivunt, onoscelidas appellant.* Bis occurrunt pro איים, semel pro לילית nocturno dæmone illo, de quo V. suprà in voce *Lilith.* Ideò persuasum Vett. *Onocentauros* esse dæmonis genus κάθολον καὶ σκοτεινὸν, *sylvestre & tenebrosum*: quam in rem plura suggerit suprà laudatus Bochartus *Hierozoici Part. poster. lib. VI. cap.* 10.

Onocrotalus, Hebr. כוס *chos*, Græcis ὀνοκρόταλος, Romanis *truo* dictus est, à *trua*, quod vasis genus. Pomponius *Pannuceatis*,

Mulier ubi aspexit tam mirificè tutulatam truam.

Et Titinnius Setina,

Cocus magnum ahenum quando fervit, paulâ confutat trua.

Unde diminut. *trulla.* Nempe *truam* in rostro hæc avis habet, cujus formam videre est apud Bochartum *Part. ead. lib. II. cap.* 20. Hinc Sabaudi vocant *gutturosam*, *i. strumosam*, ab ingluvie, quæ in gutture, strumæ instar, prominet. Et Arabes plerique *albausal*, id [Arabic], *ingluviem*, ac si avis tota sit ingluvies. Sic Æliani *lib.* 16 *cap.* 4. Indica avis κήλας, otide triplo major, vasto ore, magnis cruribus, habens πεφυσημένον καὶ ὄγκον μέγιστον, προσεμφερῆ κωρύκῳ, *ingluviem, eamque amplissimam, sacco similem*: omnino est *onocrotalus*, qui à Græcis κήλας dictus est, propter κήλην, seu βρογχοκήλην, *i. tumorem in gutture.* Neque immeritò illa ingluvies asseritur esse amplissima, cùm penè amphoram aut urnam capere, nonnulli scribant. Alii Æthiopem infantulum in ea esse repertum; alii pugnum cum brachio, alii pedem cum crure usque ad genu immisisse in eam prodant, ipso animali illæso; alii tandem se pro cucullo capiti imposuisse, reliquo corpore à tergo dependente. Sunt & qui nautas Ægyptios onocrotali rostro sentinam exhaurire scribant: Et Plinius *lib.* 10. *cap.* 47. *faucibus ipsis inesse alterius uteri genus. Huc omnia inexplebile animal congerere, mirans sit capacitas. Mox perfectâ rapina, sensim inde in os reddita in veram* (alii *in inferam*) *alvum ruminantis modo referre.* Unde [Arabic], quòd Arabs Poëta de hac ave αἰνιγματίζομενος, *Quænam avis est*, quærit, *quæ ingenio suo apparet hominibus mirabilis. Rostrum illi pro ventre est & oculus in cauda*: i. post ventrem illum, quem in rostro habet. Ab hoc igitur sive ventre, sive sacco aut trua, quæ ab inferiore rostri parte dependet, ab Hebræis dicta avis כוס *chos*, i. *vasis* s. *poculi*: cui conjecturæ non parum favet in Psalmis locus, ubi dicitur, *Similis factus sum pelicano deserti & fui, ut chos* (onocrotalus) *solitudinum.* Ita enim hæ duæ aves affines sunt, ut etiam doctissimi eas sæpissimè sumant promiscuè, in quibus Oppianus *in Ixeuticis*: ubi πελεκᾶνι, *i. pelicano*, tribuitur, κόλπος, *i. sinus* quidam, ante pectus dependens, in quem cibum omnem aliquantisper recondit. Porro, *Onocrotalus*, in desertis locis habitare amat, Hieronym. *in Esaiam cap.* 34. & duo ejus genera sunt, aliud aquatile, aliud solitudinis, Idem *in Sophoniam cap.* 2. *versu* 14. Proinde Damir *cap. albungia*, seu *de Onocrotalo*, *sect. de ejus esu*, licitum quidem esse concludit, non tamen vi regulæ generalis, quæ Mahumetanis concedit omnium avium aquaticarum esum, *Quia currit hæc ratio in iis avibus, quæ in aquis semper manent: at hæc avis modò in aqua degit, modò ab ea divertitur*, ut secedat viz. in intimam solitudinem. Vocem quod attinet avis hujus, mœstum illa aliquid ac horribile habet. Ælianus *d. l.* Φθέγμα δὲ ἔχει καὶ μάλα ἀπηχές, *Vocem habet valde absonam.* Græcis dictus est ὀνοκρόταλος, quasi *rudat instar asini*: & nonnullis Arabum, *camelus aquæ*, quasi blateret in cameli modum. Hinc Albertus, *Quasi cornu sonans horribilem vocem emittit*; & Olaus, *Magnum clamorem edit instar botauri avis*, i. ardeæ stellaris, quæ voce suâ tauri mugitum imitatur. Reperitur ea circa Syriæ Antiochiam & Palæstinæ Gazam, ac in Ægypto frequens est. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. Lib. II. cap.* 20.

Onoldsbacum, vulgo *Anspach* seu *Onoldsbach*, castrum Germaniæ, in Franconia, cum ditione adjacente, sub proprio Marchione, ex familia Brandeburgica. V. in voce *Onoldium.* Lineæ auctor Joachimus fuit Ernestus, Joh. Georgii Electoris Brandeburg. ex Elisabetha Anhaltina, filius, qui decessit A. C. 1625. Pater ex Sophia Solmensi (fil. Joh. Georgii Com. Solmensis in *Laubach*) Sophiæ (quæ nata A. C. 1614. Erdmanno Augusto March. Brandeburgico nupsit, defuncta A. C. 1646.) Friderici (qui n. 1616. obiit A. C. 1634.) Alberti (n. & den. 1617.) Alberti (qui natus A. C. 1620. primis nuptiis sibi junxit Luisam Henricam Wirtenbergicam; secundis Margaretam Sophiam Oetingensem; tertiis Christianam Badensem: mortuus A. C. 1667.) & Christiani (n. 1623. den. 1633.) qui omnes *Marchiones Brandeburgici* &c. *lineæ Anspacensis* seu *Onolsbacensis*, Germ. in *Anspach* seu *Onoldsbach.* E quibus Albertus ex primo matrimonio habuit filias tres, Sophiam Elisabetham (n. ac den. 1643.) Albertinam Luisam (n. 1646.) & Sophiam Amaliam (n. ac den. 1649.) Ex secundo, filios duos Johannem Fridericum, & Albertum Ernestum, quorum hic fatis concessit A. C. 1674. ut & filiam, Luisam Sophiam (n. 1652.) Ex tertio, quod ultra sesquiannum vix duravit, nullâ prole susceptâ. Successit itaque Patri Johannes Fridericus, & ex Johanna Elisabetha (Friderici March. Badensis fil.) quam in thorum feliciter adscivit A. C. 1672. Albertum Fridericum genuit A. C. 1674. V. Phil. Jac. Spenerum *Syllog. Geneal. Histor. in Famil. Zollerio-Brandeburg.* & *Theatro Nobilit. Europ. Part. I. p.* 126. & *Part. II. p.* 105.

One-

Onocychites, Græcè ὀνοχοίτης, q. *asininis unguibus*, à Gentilibus blasphemè vocatus est Christianorum Deus, uti docet Tertullianus in *Apolog. cap.* 16. occasione impietatis ex Tacito desumptâ. *Historiar. lib.* 5. qua de re V. quæ suprà diximus de *Asini aureo capite*, ut & in voce *Anchialus*.

Onus, Commodo Imp. charissimus, ab eo ditatus & Herculis Rustici sacerdotio præfectus, apud Lampridium.

Onychina Vasa, V. hic *infrà*.

Onychites Lapis seu marmor, cum *alabastrite* idem, *onyx* quoque dicitur, quod nomen marmori & gemmæ commune est. Plinius *lib.* 36. *cap.* 8. *Hunc aliqui Lapidem alabastritem vocant quem cavant ad vasa unguentaria, quoniam optimè servare incorrupta dicitur.* Unde quoque, quòd ad vasa unguentaria & alabastros (uti Attici vocabant, cùm cœteri Græci ἀλάβαστρον dicerent, q. φορεῖον, h. e. vas vel instrumentum alicui rei ferendæ aptum) cavabatur, ἀλαβαστρίτης nomen. Sic certè passim apud Poëtas *onyx* alabaster est, i. vas unguenti è marmore onyche, non è gemma. Propertius,

Cùm dabitur Syrio munere plenus onyx.

Martialis,

Profertur Cosmi nunc mihi siccus onyx.

Horatius,

Nardi parvus onyx eliciet cadum.

Variis in locis nascebatur. Plinius scribit putasse Vett. in Arabiæ tantùm montibus, nec usquam alibi nasci: *Sudines & in Carmania, potoriis primùm vasis inde factis, deinde pedibus lectorum sellisque.* Græcè ὀνύχινα σκεύη, apud Athenæum, & *onychina vasa* apud Capitolinum, ab hoc *onyche* lapide. Inde & *onychinæ crustæ*, in *Epist.* Sidonii Papæ. *Nascitur*, inquit Plinius, *circa Thebas Ægyptias. Damascum Syriæ, probatissimus verò in Carmania, mox in India.* Ptolomæus oram Ægypti Arabicam recensens, ubi variorum marmorum cautes & lapidicinæ, etiam *alabastritis* meminit, à quo & oppidum videtur dictum *Alabastrum*, in Arabicâ & Orientali Ægypti parte, quòd in ea urbe alabastri tornarentur ex lapide, qui in vicinis montibus cædebatur. Pergit idem Plinius, *Probantur quàm maximè melle coloris, in vortices maculosi.* Strabo, Synnadicum marmor, quantum ad varietatem colorum, simile dicit esse alabastritæ lapidi: nam columnas ex eo monolithas tradit, πλησιάζειν τῷ ἀλαβαστρίτῃ λίθῳ κατὰ τὴν ποικιλίαν. Synnadicus autem lapis erat candidus, sanguineis vel rubris interstinctionibus variatus, ut Salmasius notat *ad Augusteos Scriptores*: quem proin à similitudine cum alabastrite & quòd in eundem usum converteretur, etiam Ὀνυχίτην nonnulli dixerunt. Itaque *Onychites* etiam candidus erat, inprimis qui circa Damascum Syriæ nascebatur, quem cœteris fuisse candidiorem, idem Plinius scribit. Sed viliores hi, eodem teste, contrà probabant, qui, ut dictum, quam maximè mellei coloris, in vortices maculosi atque non translucidi erant. Neque verò solùm potoria & unguentaria vasa, sed etiam mortariola & globuli, imò columnæ & pavimenta, ex hoc onyche sive alabastrite lapide fiebant. De columnis, vide Plinium, qui plures & ampliores se vidisse fatetur. De pavimentis, Lucanus,

——— ——— *stabatq; sibi non segnis Achates,*
Purpureusq; lapis, totaq; effusus in aula
Calcabatur onyx.

Nempe ex Achate & Porphyrite lapide columnæ, ex onyche pavimenta. Martialis *lib.* 12. *Epigr.* 50.

Calcatusq; tuo sub pede lucet onyx.

Non tamen inter præstantissima marmoris genera *onyx* semper habitus; nam & in hoc lapide variatum esse, scribit Plinius. Unde Statius Papinius, qui inter marmora onychem recenset, *in Epithalamio Stellæ & Violantillæ*, Synnadicum lapidem ei præfert, *in Balneo Etrusci.* Paulus quoque Silentiarius, *in Ecphrasi S. Sophiæ templi* & inter marmora onychem, sed non primo loco adscribit:

Ὄνυχα δ' ὄνυξ ὠχρόεντα ἀναπνευστὰ γελόωντα
Ὠχροτέρην ἰερῶν ...

Ubi *candidum* sive *pallidum onychem*, significat, qui vilissimus, & tamen ὠχρότερον ἐρευθόν dicit: quod verbum & de melleo colore pallidiore potest accipi. Ut nempe non una lapidis patria, ita non unus color, nec una indicatura. Plinius in Cappadocia vilissimum alabastritem nasci tradit: uti optimum in Carmania, & post hunc in India &c. E quibus patet, errare illos, qui ex *onyche* gemma murrina Vett. pocula vulgò factitata fuisse dicunt: Nam & Capitolinus distinxit *murrhina* & *onychina*, & *onyx* gemma lapis admodum parvus & verè gemma, ad quam non solùm τὸ διαφανὲς καὶ τὸ σπάνιον, *ut pelluceat & rara sit*, sed etiam τὸ μικρὸν, *ut parva* facit. Cujusmodi pretiosos lapillos Græci σφραγῖδας propriè & ψήφους & μικρὰ vocavere, quòd non major eorum esset amplitudo, quàm ut σφραγῖδες inde & annulorum signacula fieri queant. Constat quidem, & ex gemmis cavatis pocula olim facta: nam & amplissimæ multæ reperiuntur, ut achates, lychnitæ, carbunculi, charcedonii & similes; sed ex onyche gemma pocula cavata fuisse nusquam legimus. *Onychina* proin *pocula* & *Onychinas crustas* cùm legimus in Vett. scriptis, de marmore, non de gemma onyche, facta intelligi convenit. Interim beneficio Artis τῆς λιθοκολλητικῆς, *onychen* gemmam poculis inseri consuevisse, discimus ex Epiphanio *lib. de XII. gemmis*, uti Regum & divitum uxores εἰς τὰ ἴδια ἐκπώματα τὸν ὄνυχα λίθον μεταφέρειν, *ad sua pocula onychen gemmam transferre solitas*, adnotat. Notum enim præfatæ artis operâ, gemmas poculis aureis includi consuevisse. Juvenalis,

Nam Virro, ut multi, gemmas ad pocula transfert,
A digitis.

Hinc Plinius iterum, *Turbâ gemmarum potamus & smaragdis teximus calices*: quod perperam de poculis ex una gemma factis accipiunt &c. Cœterùm, ut de nominis etymo aliquid addatur, utrumque tum lapis seu marmor, tum gemma, à corneo *unguis* candore nomen accepisse videtur, V. plura hanc in rem, apud Salmasium *ad Solinum p.* 558. & *seqq.*

Onyx, gemma, V. suprà *Onychites Lapis.*

Onyx Aromaticus, Hebr. שחלת *schecheleth*, Græcis ὄνυξ, Arabibus *adphar*, Latinis *unguis*, unum fuit ex quatuor aromatum generibus, è quibus factum sacrum thymiama, Exodi *cap.* 30. *versu* 34. Quid vero propriè hic *onyx* fuerit, dubitari videmus. Et recentiores quidem Interpretes conchylii testam intelligunt, de qua Plinius *lib.* 32. *cap.* 10. *Invenio apud quosdam ostracium vocari, quod aliqui onychen vocant, hoc suffitum vulvæ panis mirè resistere: Odorem esse castorei, meliusque cum eo ustum proficere.* Quam in rem plura habet Dioscorides *lib.* 2. & Paulus Ægineta. Cœterùm de hoc *onyche* Græci & Romani altum silent. Neque enim ad rem est, quod profertur ex Propertii *lib.* 3.

Et crocino nares murreus ungat onyx.

Cùm *murreus onyx* non sit unguentum, sed vas ex murra, seu porcellana, ut vocant, *onyx* ideo dictus, quòd ex onyche lapide hujusmodi vascula sæpe fierent. At in Arabum scriptis, *onychis testæ* multa mentio est: inter quos Avicenna *ungues odoratos* vocat. Verùm Hebræi, qui *schecheleth* unguem explicant, non testam intelligunt aut conchæ operculum, sed aliquid in planta, quod lævore & splendore suo unguem referat. Rabbi Selomo *in Exodum, Secheleth, radix aromatica lævis & lucida, ut unguis, unde est quòd linguâ Misnæ unguis vocatur.* Cui etiam Pomarius assentitur, & Kimchius, & Elias, Aliique: *Glossa* inprimis Talmudis *in Cerithuth*, nisi quòd pro radice *aroma* appellant, i. plantam aromaticam. Hos igitur putat Bochartus *bdellium* intellexisse, quod à Damocrate & Galeno vocatur βδέλλα ὄνυξ, ut sic sc. distinguatur à sanguisuga, quæ est βδέλλα λιμναία, V. Galenum *de Compos. Medic. sec. loc.* & Damocratem *Malagm. lib.* 8. & *de Antidotis lib* 2. Nempe bdellium *ungui* simile est, lævore & splendore: quod de Saracenico seu Arabico bdellio cùm dixisset Dioscorides, huic alterum opposuit *sordidum & nigrum & crassioris glebæ*, quod ex India defertur. Sed & *Bactriano nidor siccus, multique candidi ungues*, Plin. *lib.* 12. *cap.* 9. Bdellium autem aroma onyche longè odoratius & myrrhæ naturâ proximum δάκρυον δένδρου Σαρακηνικοῦ, *lachryma Saracenicæ arboris*, Dioscorodi, quòd in Arabiæ Saracenis seu Scenitis, non procul à Judæa, fuerit ejus proventus. Quòd verò quidam *Secheleth* interpretantur, *odoratum sudorem*, quem animal שחל, quod Oleastro est Zibethi felis, multum hallucinantur. Namque שחל inter leonum species, recensetur Jobi *cap.* 4. *versu* 10. Neque Zibethi, sive animalis, sive odoramenti, quisquam meminit ante Arabes, qui, cùm in Africæ intima primi penetraverint, nobis ignotum hoc animal demum aperuerunt &c. V. Bochartum *Hierozoici Parte poster. Lib. V. cap. ult.*

O O.

O O. in notis Antiquorum, *oportebit*, *oportuit*, vel *omnino*: & aliquando *omnes*. O O. TS. *ornamentis omnibus textus* &c. denotat Franc. Gouldmannus *Diction. Lat. Angl.*

Oolia, adde: Cum Bethseleele à Deo Architectus tabernaculi designatus est, V. quoq; Flav. Josephum *Antiqq. Rom. l.* 3. c. 4. & 9. Unde bene colligit Vossius, Cælaturâ etiam ante Dædalum, quem πρῶτον ἀγαλμάτων εὑρετὴν, i. *primum repertorem imaginum ac simulachrorum*, vocat Apollodorus *Biblioth. lib* 3. jam in usu fuisse. Sculpturâ enim & Cælaturâ *Ooliabo* opus fuit, in Cherubim effigurandis aliisque. V. Gerh. Joh. Vossium *de quatuor Artibus popular. cap.* 5. §. 4.

O P.

OP. in notis antiquis, *optimo*, vel *opiter*, vel *oportere*: OP. PRIN. *optimo Princip.* OPP. *oppidum* notat, Franc. Gouldmannus *Diction. Lat. Angl.*

Opalia, adde: De iis Varro *de L. L. lib.* 5. *Dic*, inquit, *tertio post Saturnalia, feria Opis.* Sext. Pompejus, *Opalia dies festi, quibus supplicatur Opi, appellantur.* Macrobius *Saturn. lib.* 1. *cap.* 10. cùm pluribus de Saturnalibus disputasset, ita tandem concludit: *Ex his ergo omnibus colligi potest, & unâ die Saturnalia fuisse, & non nisi* 14. *Kal. Januarias celebrata, quo solo die apud ædem Saturni convivio soluto, Saturnalia clamitabantur, qui dies nunc Opalibus inter Saturnalia deputatur, cùm primùm Saturno pa-*

riter

riter & Opi descriptus. *Hanc autem Deam Opem Saturni conjugem crediderunt, & ideo hoc Mense Saturnalia itemque* Opalia *celebrari, quod Saturnus ejusque uxor, tam frugum, quam fructuum repertores esse credantur. Itaque omni jam fatu agrorum coacto ab hominibus hos Deos coli, quasi vitæ cultioris auctores, quos etiam nonnullis Cœlum & Terram esse persuasum est. Saturnumque a satu di- ctum, cujus causa de cœlo est: & Terram Opem, cujus ope humanæ vitæ alimenta quæruntur: vel ab opere, per quod fructus frugesque nascuntur. Hinc Deæ sedentes vota concipiunt terramque de industria tangunt demonstrantes ipsam matrem Terram esse mortalibus appetendam. Philochorus Saturno & Opi primum in Attica statuisse aram Cecropem dicit, eosque Deos pro Jove Terraque coluisse, instituisseque ut Patres familiarum, & frugibus & fructibus jam coactis, passim cum servis vescerentur, cum quibus patientiam laboris in colendo rure toleraverunt, delectari enim Deum honore servorum contemplatu laboris.* Hactenus ille.

Opalus, Græcè Ὀπάλλιος, uti ex Orpheo discimus, quartum olim locum in gemmis obtinebat, post margaritas nempe, adamantes & smaragdos, teste Salmasio *ad Solinum pag.* 239. *Hæ-* *deus* eidem Orpheo, ob eximiam gratiam, quòd nempe similis esset τερπνόχροι παιδί, *puello tenello*, amabilitate ac venustate: Ita autem is,

> Θερμὶ δ' ἐπὶ λίπαιον καὶ ὀπάλλιον ἱμερόεντα,
> Ἀγλαΐῃ τερπνὸν τέρεν χρόα παιδὸς ἔχοντα.

Certè in gloria pretiosissimarum gemmarum *Opalum* ponit Plinius *lib.* 36. *cap.* 6. ubi sic de eo, *Minimùm iidemque plurimum ab iis* (beryllis) *differunt opali, smaragdis tantùm cedentes. India sola & horum est mater. Atque in pretiosissimarum gemmarum gloria, compositi maximè inenarrabilem difficultatem dederunt: est enim in his carbunculi tenuior ignis, est amethysti fulgens purpura, est smaragdi virens mare & cuncta pariter incredibili mistura lucentia. Alii summo fulgoris argumento colores pigmentorum æquavere: alii sulphuris ardentem flammam, aut etiam ignis oleo accensi.* Ubi compositi opali dicuntur, qui non simplicis, nec unius sunt coloris, sed velut ex pluribus gemmis constant. Magnitudo gemmæ nucem avellanam æquat, de qua insignem historiam idem Plinius addit: *Extat hodieque hujus generis gemma, propter quam ab Antonio proscriptus Nonius Senator est, filius Strumæ Nonii — ille fugiens hunc è fortunis suis omnibus annulum abstulit secum, quem certum est sestertiis viginti millibus æstimatum. Sed mira Antonii feritas atque luxuria, propter gemmam proscribentis: nec minor Nonii contumacia proscriptionem suam amantis, cùm etiam feræ abrosas partes corporis relinquant, propter quas se periclitari sciunt. Vitia ejus, si color in florem herbæ, quæ vocatur heliotropium, exeat, aut crystallum, aut grandinem: si sal intervenit, aut scabritia aut puncta oculis occursantia: nullasque magis India similitudine indiscreta vitro adulterat*, Ibid. Neque aliud experimentum quam in Sole est. *Falsis enim contra radios libratis digito ac pollice unus atque idem translucens color in se consumitur. Veri fulgor subinde varias & plus huc illucque spargit, & fulgor lucis in digitos funditur* &c. Ibid. Sed & *Jaspopallii* meminit Epiphanius *de XII. gemmis*; h. e. Jaspidis opallio, an opalli Jaspidi similis? V. Salmasium *ad Solinum pag.* 132. 239. inprimis verò *pag.* 566. & *seqq.*

Ope Consilio, formula Vett. cujus verba conjunctim an disjunctim accipienda, jam olim acriter disceptatum. Sed Labeo, cujus sententia recepta est, separatim ista intelligenda docuit; cujus sententiam sic proponit Paulus: *Dubitatum inter Veteres, illa verba* (*Edicti sive Formulæ agentium ac judicantium*) ope consilio, *quemadmodum accipienda sint. Sed verius est, quod Labeo ait, separatim, non conjunctim, accipienda, ut alterutrum probatum esse satis sit, nempe Ope, aut Consilio rei factum furtum.* Rationem subjicit, *Quia aliud factum est ejus, qui* Ope, *aliud qui* Consilio *furtum facit* (h. e. furtum fieri juvat *l. qui servo* 36. *ff. de furt.*) *Opem* autem fert, qui ministerium & auxilium ad surripiendas res præbet, veluti qui scalas fenestris supponit, vel ostium effringit, vel ferramenta ad effringendum concedit: Item qui comitem se adjungit ac latebras præbet, ut alius furtum faceret, *§. interdum quoque, Inst. de obligat. quæ ex delictis nasc.* Consilium verò dat, qui verbis persuadet & impellit atque consilium instituit ad furtum faciendum, nihil autem ipse auxilii præstat aut facit: ut si Titio suaseris, illi vel illi furtum facere; item noctu potiùs, quàm interdiu; vel dum ille in conviviis est &c. Item si mihi persuadeas, pannos meos siccandos noctu in hortis meis relinquere, ut eos Titius furto surripiat *d. l. in furti* 50. *§. ope d. l.* 1. *§. persuadere, ff. de servo corrupt. l. fin. C. de noxal. act.* Addit alteram rationem post hæc Paulus: *Nam is*, pergit, *qui consilio Opere adjutus vel adjuvans contrectavit, & furti tenetur & condictione, qui verò ope saltem juvit aut consilium dedit, non autem contrectavit quidquam, furti quidem pœnali, non etiam condictione tenebitur, l.* 6. *ff. de condict. furt.* At quia obstare videbat Paulus *l. sæpe* 53. *de verb. signif.* quòd furtum non sit, cui non competat definitio furti, & accidere possit, ut cui consilium dabatur, id se nudiet, vel ut, qui ferramenta alicui commodatò dederat, vel scalas fenestris supponi jusserat, ignorasset, quam ob causam admoverentur; ideo subjicit *d. l. Et sanè post Vett. autoritatem eò de ventum est, ut nemo* Ope *videatur fecisse, nisi & consilium malignum habuerit* (h. e. dolo opem tulerit) *nec consilium* (fraudulentum illud) *habuisse noceat, nisi & factum secutum sit* (h. e. juxta consilii formam furtum perpetratum per eum, quocum consilium ea de re habitum est) &c. V. Gœddeum apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.* in voce *Ope consilio.*

Opera, diurnum officium, Paul. *l.* 1. *de oper. Libert.* vel quia per diem laborandum est, ut in *l.* 2 *ff. de ann. leg.* vel quia certo diei tempore absolvatur. Tametsi sint etiam officia nocturna, sed JC. ad frequentiam respexit, Spiegelius apud Joh. Calvinum *Lex. Jurid.* Hinc *Operæ justa & legitima*, quæ totum diem exequitur, Connan. 2. *comm. c.* 8. *num.* 2. Columellæ *justæ operæ* sunt, quæ diei sunt æquales, teste eodem *lib.* 1. *capit.* 2. *num.* 5. apud Eundem. In plur. *Operæ* Libertorum officia sunt, quæ Liberti Patronis gratiæ & remunerationis loco præstant. *Nam*, ut ait Cajus, *Operarum editio nihil aliud est, quam officii præstatio.* Genera earum summa duo, *Officialium* & *Artificialium*; quarum illæ in Patrono quibuscunque officiis adjuvando versantur, & personam ejus ejusque victum, curationem, otium, quietem, voluptatemque potissimùm attingunt: Istæ artis alicujus propriæ sunt, nec sine illa præstari possunt. E. g. Tiro erga Ciceronem officiosus fuit, dum semper ei præstò erat, ab eo seu ægro esset corpore, seu animo, non recedebat, doctissimis eum sermonibus & colloquiis oblectabat, quo officio apud Atticum quoque Dionysius functus est: At Liberti, qui Pictores, Medici, Fabri, Architecti, Patroni sui jussu quisque pingebant, medebantur, fabricabant & architectabantur, artificiales illis *Operas* præstare dicebantur. Et quidem hæ debentur à Liberto Patrono suo, tanquam creditum & à Patrono & in quemlibet transferri possunt: illæ, in reverentia erga Patronos maximè consistentes, transeunt ex Lege Ælia Sentia in hæredem institutum. Vulteius apud Calvinum *lib. cit.* Recentioribus *Operæ* aliàs quoque *Manoperæ, Corvatæ*: in *Glossis*. Gr. Lat. τῶν ἐργατῶν ἢ τεχνιτῶν αἱ ἀντιλήψεις ἐπὶ τὰς ἐργασίας. Unde Leo Ostiensis *lib.* 1. *c.* 11. *Servos — libertate donavit — eâ sc. lege ut singuli eorum 4. per mensem* Operas, *ubi necesse fuerit, Monasterio impendant.* Hodie apud Italos *Opera* vocatur Comœdia Musicis modulis tota constans, quam ab illis accepere Galli, auctore Perrino, qui primus istiusmodi Comœdiam exhibuit A. C. 1659. &c. At *Operari* apud probatos Auctores aliud quid sonat, plerunque enim ad sacra refertur: quamvis *Operarii* propriè, qui non judicium, sed tantùm operam adhibent, ad Architecti ex arte rationem operis præscriptam, Erasmus *Chil.* Verè autem *Operari* significat, ritè sacrificare. Unde Plautus, *Ut isthæc* Operatio *crimen expies.* Et Vitus Sarta,

> —— —— *Cerritatis* operatus *in herbis*,

Atque alibi,

> —— ——— Operata *juventus* &c.

Operarius, apud Erasmum *in Chil.* quis propriè dictus sit, modò diximus. Eorum meminit Alphenus in *§. quid autem esset, in l. Censor. de verb. sign.* Alciatus interpretatur, *qui ruri operabantur*: unde & ab antiquis simpliciter *Operæ* dicti sunt. Spiegelius apud Calvinum *Lexic. Jurid.* In Communione Romana, *Operarius*, nomen est dignitatis in Collegiis Canonicorum & Monasteriis, cui operibus publicis vacare contingit: Gallis vulgò, *Maistre de l' Oeuvre.* Bonifacius Archiepisc. Mogunt. *Epist.* 17. *Stirme in coquina sit. Bernhardus* operarius *sit, & ædificet domunculas vestras ubi opus sit.* Idem dicitur *Operarum Magister*, Brovvero *Antiqq. Fuld. lib.* 2. *cap.* 10 Gallis *l' Euvre.* Vide suprà *Dominus operis*, & plura hanc in rem, apud Car. du Fresne *Glossar.* E quo adjicimus, etiam Galliæ olim Reges suos habuisse *Operarios.* Ita enim Einhardus *de Translat. S. Mart. Marcellini & Petri cap.* 8 *Gervvardus Palatii Bibliothecarius, cui tum temporis etiam Palatinorum operum ac structurarum à Rege cura commissa erat* &c.

Operiendi Caput ritus, Supplicibus olim in usu. Papinius Statius *lib.* 11.

> —— —— *dejectam in lumina pallam*
> *Diva trahit, magnumq; venit questura Tonantem.*

Propertius *lib.* 2. *Eleg.* 28. de supplice sua puella, ad Jovem,

> *Ante tuosq; pedes illa ipsa adoperta sedebit.*

V. Euripidem, *Argivis supplicibus versu* 111. ubi Adrastum, & *versu* 286. ubi Æthram supplicem Theseus alloquitur; nec non hic in voce *Capus*, & ubi de *Supplicibus.*

Ophas, nomen Insulæ, apud Danielem, quæ aliis *Pazus*, item *Topazus*. V. *ibi.*

Ophitis Petra, loci nomen Avieno, qui Ὀφιῆτιδα πέτρην, uti Dionysius vocat, *arcem Ophietida* vertit.

> *Hic tamen internis* Ophietidis *arcis in arvis*
> *Inter gemmiferas excrescit creber arenas.*

Et Prisciano,

> *Berylli lapidem liquidum, glaucique coloris*
> *Per loca, quæ tendunt* Ophianæ *ad mœnia petræ.*

Sed malè: ὀφιήτης enim poëticè pro ὀφίτης dicitur, & *Ophitem* lapidem notat, intra quem Beryllum circa Babyloniam inveniri tradit Dionysius, cùm ait,

> Τῇ ῥα καὶ βηρύλλου γλαυκὸν λίθον ἐν χθονὶ χέρσῳ
> Φύεται ὀφιήτης ὀφιήτιδος ἐνδοθι πέτρης.

Nempe

Nempe ἐν ἕδαις προβλῆσι, h. e. *eminentiis vel prominentiis* cautium, edebat ut *Ophites* marmor, intra quod beryllus reperiebatur. Sic & beryllum apud Indos idem Poëta inveniri scripsit, ἐνὶ πρόχοισιν ἀκχώρων. Similiter & Sardam, circa Babyloniam, cùm lapicidinæ quædam aperirentur, hærentem in saxo, cordis modo repertam fuisse, tradit Plinius, quæ omnium erat laudatissima. Dictus autem non locus, sed lapis, *Ophites*, quòd hoc marmoris genus serpentium maculas apprimè referret. V. Salmasium *Exercitationibus Plin. in Solinum, pag.* 340.

Ophiomantia, Græcè ὀφιομαντεία, divinatio ex serpentibus est, cujus exempla passim obvia. *Iliad.* β. Calchas, viso dracone, qui octo passeres cum matre devoravit, belli Trojani annos auguratus est. *Æneidos* etiam *lib.* 5. anguis, qui ad Anchisæ tumulum,

Septem ingens gyros, septena volumina traxit,

septem illis gyris, auctore Servio, Æneæ sui erroris omen ostendit: erroris enim finis fuit illi septimus annus. Et ex *Historiis* notum est, quid Tiberio Graccho in Lucanis sacrificanti portenderint angues duo ex occulto prolapsi, qui repentè hostiæ, quam immolaverat, jecinore adeso, in easdem latebras se retulerunt: & alii duo angues domi comprehensi, quorum fœminam ille emisit, occiso mare, V. Ciceronem *de Div. lib.* 1. & Valerium Max. *lib.* 1. *cap.* 6. Sic Syllæ, agro Nolano, ante Prætorium immolanti quid significaverit ab infima ara subitò emersus anguis: Et quid Roscio puero responderint consulti Aruspices, cùm dormientem illum reperisset nutrix serpentis amplexu circumplicatum? Imò in genere ominosum fuit, anguem in tecto conspici, aut per impluvium decidere de tegulis: quam artem augurandi primum invenisse Telegonum, ait Suidas. Meminit hujus augurii Terentius in *Phormione*.

—— —— *monstra evenerant mihi.*
Introit in ædes ater alienus canis,
Anguis per impluvium decidit tegulis.

Aut viam, qua quis iter facturus esset occursu suo quasi dissecare aut interrumpere, de quo V. Horatium, laudatum suprà in voce *Anguis*, ubi plura hanc in rem.

Ophion, antiquissimus Vatum, apud Apollonium *Argonaut. lib.* 1. *versu* 303, cujus septem tabularum, septem planetis cognominum, meminit Poëta Nonnus *Dionysiac. lib.* 4.

Τοὺς ἑπταπτύχα πίνακα ... κόσμου
Γράμματα φοινίκεντα ... Ὀφίων.
Qui mundi eventus, & ineluctabile Fatum
Purpureis sculpsisse notis memoratur Ophion.

An à Græco ὄφις, *serpens*, quem ad auguria olim frequenter adhibitum esse, suprà diximus. Certè auguriorum præsidem Deum creduntur vett. Græci serpentis coluisse formâ, ac proinde *Pythium* & *Pythonem* dictum; quia פתן, *pethen*, Hebræis est serpentis species. Quid? quòd Python Mosi est אוב *Ob*, voce ab Ægyptiis desumtâ, quibus *Obion* hodieque serpentem notat. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib.* 1. *cap.* 3. & *suprà* in voce *Anguis*.

Ophioneus, Lat. *Serpentinus*, Dæmonum rebellium Dux, apud Pherecydem Syrum; ubi strictura aliqua primævæ veritatis, de lapsu Diaboli, de quo Gentiles aliquid inaudiisse, ex Homero quoque apparet. Unde Justinus Martyr *Orat. ad Gent. pag.* 71. *Consimiliter penè*, inquit, *& de generis humani hoste, è cœlo dejecto, quem Diabolum divinæ vocant Scripturæ, a prima sua adversùs hominem calumnia & criminatione appellatione hujusmodi illi imposita: si quis accuratiùs respectulari velit, comperiet quidem, Poëtam Diaboli nomen non usurpare, sed ex actionibus suis pessimis, cognominationem illi aptam accommodare; Aten enim, h. e. Noxam, Poëta illum appellans, è cœlo, ab eo, quo opinione eorum est, Deo, deturbatum esse, ait, perinde, ac si verborum ab Esaia* (cap. 14. vers. 12.) *vate de illo dictorum probè meminisset; nam ita in Poëmate suo* (Iliad. 19.) *scribit.*

Accipit iratus crinito vertice Noxam,
Et jusjurandum verbis solemnibus addit,
Stellantes nunquam venturam postea ad auras,
Noxam, quæ soleat cunctis simul una nocere.
Dixit, & involvens dextrâ dejecit Olympo,
Illa cadens mox tellurem pervenit ad imam.

Quibus verbis non lapsus esse tantùm, maximaque, quæ Diabolo contigit, capitis diminutio, sed & tracta inde nocendi libido, & præclusa melioris status spes (de quibus in Sacris) significata videntur. Marsilius quoque Ficinus *ad Plat. argum. in Apolog. Socr.* observat, Platonem ab Ægyptiorum Mystis accepisse, Jovem impuriores Dæmones ad inferos deturbasse, qui & homines similiter pro viribus ad ima detorqueant. Quibus Pythagoricorum dogma addit Cœlius Rhodiginus *Lection. Antiqq. lib.* 1 *cap.* 28. apertiùs quidem id significantium, dum *fratris alis Animam labi è cœlo* fingant, inque novem tribuant gradus, tanquam novenarium Angelorum chorum: & apud Plutarchum *de vitando ære alien.* mentionem fieri Dæmonum, Deorum irâ cœlo deturbatorum, idem advertit. Sic itaque Pherecydes, ex eodem Traditionis fonte hausit, multos ab Jove Dæmones rebellasse, quorum exercitum duxerit *Ophioneus*, ut dictum V. Tobiam Pfannerum *System. Theologiæ Gentilis purior. cap.* 6. §. 7

Ophir, adde: De navigatione hac *Ophiritica* Salomonis, ita Auctor anonymus *Histor. Orbis Terr. Geogr. & Civ. cap.* 3. §. 9. ubi, ob defectum pyxidis nauticæ, veteres Navigationes per littora institui suisse solitas docet: *Et ipsa*, inquit, *Navigatio Salomonis* Ophirica *per littora institui potuit, quamcunque* Ophirem *dixerimus sive Mozambiquam Africæ seu, quod probabilius, Chersonesum Auream & Malaccam Asiæ. Sic enim Ezeongeberâ solventes primùm littora maris Rubri legerunt, inde littora Arabiæ, Persiæ, Indiæ, littus Malabaricùm, littus Choromandelicum, littora Bengalæ, Pegu, & ipsius denique Malaccæ: Nec mirum, quòd sacer codex docet, finito triennio demum navigationem ejusmodi confectam fuisse, quo spatio ne illis quidem, qui totum Orbem circumnavigant, nunc opus est. In littoralibus enim istis navigationibus non potuerunt non cum fluxu & refluxu, tempestatibus etiam sæpissimè colluctari, quæ velut iter nimiùm quantum impediunt, ita hodiernos nautas in altum provectos non adeò morantur, In Americam verò non abiisse hanc classem certissimum est, quia ebur attulit, quod ex ossibus Elephantum est; America verò Elephantes non habet.* V. quoque Auctorem *Sinæ & Eur. cap* 30.

Ophthalmicus, apud Martialem *lib.* 8 *Epigramm.* 74.

Hoplomachus nunc es, fueras Ophthalmicus *antè,*
Fecisti Medicus quod facit Hoplomachus.

Medicus ocularis est, Belg. *an Oculist.* V. suprà, ubi de *Oculis*.

Opiconsiva, festum Deæ Opis, apud Romanos, quæ peculiare etiam cognomen habuit *Consiva*, à *conferendo*. Incidebat in VIII. Kal. Sept. De eo sic Varro, *Opeconsiva dies. ab Dea Opeconsiva, cujus in Regia sacrarium, quod ideo actum, ut eò præter Virgines Vestales & Sacerdotem publicum introeat nemo. cùm eat, suffibulum haud habeat*, de L. L. *lib.* 5. V. Vossium *de Idolol. lib.* 2. *cap.* 58.

Opifices, sub Minervæ olim patrocinio fuere: Ovidius *Fastorum lib.* 3. Namque

Mille Dea est operum.

Hinc de illa sic Isidorus: *Minervam Gentiles multis ingeniis prædicant: hanc enim primam lanificii usum monstrasse, hanc etiam telam ordisse & colorasse lanam perhibent; olivæ quoque dicunt inventricem & fabricæ, & multarum Artium repertricem, ideoque illi vulgò* Opifices *supplicant.* Quo commento indigitare Poëtæ voluerunt, ingenii, quod in capite sedem habet (quemadmodum Minerva fingitur è cerebro Jovis nata) acumine, Artes fuisse inventas excogitatasque, Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 9. Ut autem *Opificia* strenuè excolerentur, scripta fuit Athenis lentitudinis Lex; Ὁ ἀργίας ὑπεύθυνος ἔστω παντὶ τῷ βουλομένῳ γράφεσθαι, *Lentitudinis dicam quivis impingito:* quam ab Ægyptiis sancitam & Athenas à Solone invectam esse, auctor est Herodotus *Euterpe*, ubi Amasin illius facit auctorem, docetque quemlibet *Opificum* quotannis ad Nomarchum vocatum fuisse, ut ibi vitæ suæ rationem redderet. V. quoque Diodorum Siculum *lib.* 1. Pisistrato hanc legem tribuit Theophrastus apud Plutarchum, quem proinde reddidisse τήν τε χώραν ἐνεργεστέραν τήν τε πόλιν ἠρεμαιοτέραν, *& agrum magis cultum, & civitatem magis quietam*, dicit. At Draconem eam priùs scripsisse, testatur Lysias c. *Niciam*, apud Diog. Laërtium, *in Solone*: Quæ sic concilies, ut pœnam τῆς ἀργίας dicatur leniisse Solon: Draco enim illos primâ statim vice infamiâ multavit, ut habet Pollux *lib.* 8. *cap.* 6. Solon verò tum demum, si in eodem delicto ter fuissent deprehensi. Imò tanto in pretio apud Athenienses Artes erant, ut non cogeretur filius Parentem exhibere, τὸν μὴ διδαξάμενον τέχνην. *qui cum Artem aliquam seu* Opificium *non docuisset.* Quod enim voluit ante Aristotelis ætatem Diophantus Archon, an. 1. Olymp. 96. ut soli servi publici Artes exercerent, vel nunquam vel non diu obtinuit. Nec advena quoque ullus εἰς κοινωνίαν τῆς πολιτείας, nisi è Senatus Areopagitici sententia & quidem ἐπὶ τέχνῃ, i. *ob Artem*, aut alterius rei utilis causâ recipiebatur, teste Aristoph. *in Pluto.* Demum ipse Theseus, quamvis hanc suis civibus lentitudinis legem non scripserit, pecuniam bove signando, illos non ad agrum solùm diligenter colendum, sed & ad *Opificia* quævis strenuè exercenda, ut haberent, unde sibi victum quærerent, provocavit. Quin etiam servum otiosum, qui Artem aliquam nesciret, alere erat nefas: Interim duo simul *Opificia* exercere lege erat vetitum, cujus meminit Demosthenes *in Timocratea*, Μὴ δύο τέχνας μετιέναι, *Duas Artes ne exerceto.* Quò verò magis ad rem gerendam accenderentur *Opifices*, veteri ejusdem Reip. lege inter eos, qui peritior habebatur, publicè epulabatur in Prytanejo, & primam in Theatris atque concionibus occupabat sedem, ex Lege: Τὸν ἄριστον ... σίτησιν ἐν Πρυτανείῳ λαμβάνειν καὶ προεδρίαν, ad quam alludit Aristophanes *in Ranis*, à quo præterea docemur, non perpetuum fuisse aliquando hunc honorem, sed si quis alius, qui hunc ipsum Arte superaret, reperiretur, ei suam σίτησιν locumque cessisse.

—— Νόμος τις ἐνθάδ᾽ ἐστὶ κείμενος.
Ἀπὸ τῶν τεχνῶν ὅσαι μεγάλαι καὶ δεξιαί
Τὸν ἄριστον ὄντα τῶν ἑαυτοῦ συντέχνων,
Σίτησιν αὐτὸν ἐν Πρυτανείῳ λαμβάνειν,
Θρόνον τε, τοῦ Πλούτωνος ἑξῆς. ΞΑΝ. μανθάνω.

ΑΙΑ. Ἐκ ἀφίκοιϑ' τὴν τέχνην σοφώτερ☉.
Ἐπιχὼς ἂν αὐτ. τίνι ἢ πυργχρῶν ἴδη.

Ut autem, quis peritissimus esset, fieret palàm, uniuscujusque Artis Magistri inter sese committebantur, festo quod Χαλκεῖα sive Πάνδημοι, quia ab omnibus *Opificibus* tricesimo Pyanepsionis die agitabatur, dici solebat, dictæque sunt istiusmodi commissiones ἔριδες. Sic omnes cùm Artes exercere liceret, Unguentariam tamen facere non licuit, juxta Solonis Legem: Τὸν ἄνδρα μὴ μυρεψεῖν, *Ne quis Vir unguentariam faciat.* Vendebant autem *Opificum* tenuiores merces suas in Foro, ut ex Demosthene discimus ἐν τῇ πρὸς Εὐβουλίδην, in qua is, cui hanc Orationem scripsit Orator, fatetur Matrem esse pauperem, & in Foro ταινίας vendere: id quod sub umbraculis faciebant. Unde Mulierum σκηνὰς καταλαμβανουσῶν jurgia inter se & ἀκροχειρισμοί, argumentum dramatis, cui titulum fecit Aristophanes, Σκηνὰς καταλαμβανούσας. Interea non licebat hanc in Foro ἐργασίαν cuiquam, sive mari, sive fœminæ exprobare: Ita n. Solon cavit, Ἔνοχον εἶναι τῇ κακηγορίᾳ τὸν τὴν ἐργασίαν τὴν ἐν τῇ ἀγορᾷ ἢ τῶν πολιτῶν, ἢ τῶν πολιτίδων ὀνειδίζοντά τινι, *Qui civi sive mari sive fœminæ exprobraris, quod in Foro merces venales exponat, accusare eum jus esto*, V. Demosthenem *loco cit.* At peregrinis neutrum licebat, neque in Foro aliquid vendere, neque in Urbe *Opificium* aliquod exercere, vi legis eidem Demostheni *ibid.* laudatæ, Τοὺς ξένους ἐν ἀγορᾷ μὴ ἐργάζεσθαι, *Peregrini in Foro nihil vendunto, neque ullam Artem exercento*, Sam. Petitus *Comm. in LL. Atticas lib.* 5. *tit.* 6. Addam, *Opifices* tertiam civium classem antiquitus in Rep. Atheniensium constituisse: Τρία ἦν τὰ γένη πάλαι, Εὐπατρίδαι, Γεωμόροι καὶ Δημιουργοί, id est. *Tria olim erant civium genera, Eupatridæ, Geomori & Demurgi* seu Opifices: donec Solon aliam divisionem introduceret, in Pentacosiomedimnos, Equites, Zeugitas & Thetas, universam civium multitudinem dispescendo, V. Pollucem *Onomast. lib.* 8 *cap.* 9. & Diog. Laërtium *in Solone.* Romæ sua Collegia, suæ Sodalitates fuere *Opificibus*, à Numæ jam temporibus, quem primum Collegia instituisse Plutarchus auctor est, distributâ secundùm artificia multitudine. Ita suum peculiare Corpus jussit habere Tibicines, suum Aurifices, Architectos, Tinctores, Sutores, Coriarios, Fabros ærarios, Figulos, Alios; simulque unicuique generi suos peculiares Conventus & Religiones præscripsit, ut latiùs apud Autorem præfatum videre est. Et meminit Collegii Tibicinum Val. Maximus *cap. de Institutis*: Collegii Fabrûm ærariûm, Plinius *lib.* 34. *cap.* 1. Collegii Figulorum idem *lib.* 35. ut alia omittam. Quæ quid juris habuerint, ostendit Cajus JC. *in l.* 1. *ff. Quòd cujusque Universitatis nomine, vel contra eam agatur*; cùm ait: *Collegia Romæ certa sunt, quorum Corpus Senatusconsulto & constitutionibus principalibus confirmatum est, veluti Pistorum, & quorundam aliorum & Naviculariorum, qui & in provinciis sunt. Quibus autem permissum est, Corpus habere Collegii, vel Societatis, vel cujusq; Ἑταιρίας nomine, eorum proprium est, ad exemplar Reip. habere res communes, arcam communem & Actorem sive Syndicum, per quem tanquam in Rep. quod communiter agi, fieri oporteat, agatur, fiat*, &c. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 8. *in l. XII. Tabb.* 41. *de Collegiis.* Apud Athenienses similes Sodalitates seu Collegia erant, verùm an istiusmodi Arcam communem Sodales habuerint, non usque adeò liquet. Dicit quidem Marcianus *lib.* 3. *Institut. Mandatis principalibus* apud Romanos permitti *tenuioribus stipem menstruam conferre, dum tamen semel in Mense coeant, lib.* 1. *D. de Collegiis*, cum qua stipe conferunt nonnulli τὸν ἔρανον Atheniensium, quia in vet. Glossa legitur: Ἔρανος, *Stipes sodalitum.* Atqui Sodales hic non intelliguntur, qui Collegium sive Sodalitium celebrant, aut Societatem contrahunt, *sive universorum bonorum, sive negotiationis alicujus, sive vectigalis, sive etiam rei unius*, *l.* 5. *D. de socio*: Sed Æquales & Amici, quemadmodum apud Terentium *in Phormione*,

Interea Amici, quod polliciti sunt, dabunt,
Inde iste reddet.

Et Philemon Comicus,

Ἀλλ' Ἑλλήνων φίλοι σοὶ καὶ συνήθεις ἐν Δία
Ἔρανον εἰσενεγκεῖν ... φίλον,
Εἰ δὲ μὴ, ... πάλιν ...

E quibus videmus eum, cui Ἐράνου opus erat, factum fuisse supplicem suis Æqualibus atque Amicis:

Necuiquam suorum Æqualium supplex siet.

Adibantur enim Amici, & ab iis ἔρανος petebatur. Sed & repetebantur atque reddebantur ἔρανοι ab illis, qui hujusmodi collatione fuerant sublevati, debebatque restitui collata hæc pecunia, intra mensem ex quo fuerat collata. Unde Harpocration, Suidas, Pollux; Ἐμμηνοι δίκαι, αἵτε Ἐρανικαὶ καὶ Ἐμπορικαί. Imò qui hanc stipem conferebant aliquando, à Sponsore aliquo sibi caveri volebant, ut docet titulus Orationis Lysianæ. Et ad collatitiam hanc Atheniensium stipem proximè accedit Romanis usurpatus mos, in sublevandis adversis amicorum rebus, sed sine ulla restitutionis spe aut fiducia. Martialis.

Empta domus fuerat tibi, Tongiliane, ducentis:
Abstulit hanc nimiùm casus in Urbe frequens.
Collatum est decies. Rogo, non potes ipse videri
Incendisse tuam, Tongiliane, domum?

V. quoque Juvenalem *Sat.* 3. Ad menstruam verò illam stipem, quæ in Sodalitiis & Collegiis conferebatur tenuioribus apud Romanos, accedunt *Erani* Amisenorum, de quibus Trajanus *in Descr. ad Plin. Sec. Amisenos, quorum libellum Epistolæ tuæ junxeras, si legibus istorum, quibus de officio fœderis utuntur, concessum est Eranos habere, possumus quominus habeant non impedire, eò faciliùs si tali collatione non ad turbas & illicitos cœtus, sed ad sustinendam tenuiorum inopiam utuntur.* V. iterum Sam. Petitum *l. cit. c. sequente.* Nec omittenda *Opificum* à bello immunitas; qui proin non nisi necessitate urgente ad id exciti: uti legimus apud Livium *lib.* 3. *c.* 4. & *lib.* 8. *cap.* 20. Iisdem parcitum bello captis, uti docet Hugo Grotius *de Jure Belli & Pacis lib.* 3. *cap.* 11. §. 12. Hinc Opifices Carthaginis novæ, postquam hæc à Romanis expugnata est, exercitui distributi ad operas leguntur, apud eundem Livium *l.* 26. *cap.* 47. &c.

Opificum in Urbe Roma Sodalitates Vett. memoratæ.

- Architectorum collegii, meminit Plut. *in Numa.*
- Aurificum, Idem *ibid.*
- Capitolinorum, Cicero *Epistol. ad Q. Fratrem lib.* 2.
- Coriariorum. Plut. *loc. cit.*
- Fabrum ærariûm, Idem *ibid.* ut & Plinius *lib.* 43. *cap.* 1.
- Fabricensium Pandectæ & Codex.
- Figulorum, Plut. *in Numa*, & Plin. *lib.* 35.
- Mercurialium, id [illegible], Mercatorum, Cic. *lib.* 2. *Epist. ad Quintum Fr.*
- Naviculariorum mentio fit in Pandectis & Codice.
- Pistorum, ibidem.
- Sutorum, meminit Plut. *in Numa.*
- Tibicinum, Idem *ibid.* Item Valerius Max. *cap. de Institutis.*
- Tinctorum, Plut. *in Numa.*
- Viatorum Collegii, mentionem facit A. Gellius *Noctium Attic. lib.* 12 *c.* 3. quem V. cum *Notis Anton. Thysii*, & plura de his apud Rosinum retro laudatum.

Opigena, adde: Festus. Eadem cum Lucina Latinorum Ilithyia & Zygia Græcorum, quam, utpote parturientum Deam, familiaris advocandi mos olim viguit. Eidem vota nuncuparunt Puerperæ, quem morem eleganter expressit Propertius *l.* 2. *Eleg.* 2.

Idem ego cùm Cinaræ traheret Lucina dolores,
Et facerent uteri pondera lenta moram.
Junoni votum facite impetrabile, dixi,
Illa parit.

Hastas quoque consecrarunt, quod in nummis honori ejus consecratis apparet, ubi non rarò statua ejus hastæ subnixa videtur. Vaccas item publico nomine immolarunt, & ne quid cultûs deesset, nummis cusis monumenta crexerunt ritu à Græcis ad Latinos derivato. V. Thom. Bartholinum *de Puerperio Vett.* ut & suprà, in vocibus *Diana*, *Lucina*, *Luna* &c.

Opima Spolia, laxè pro *spoliis egregiis*, qualia Scipio de Vacceorum Rege, singulari certamine victo, retulit, apud Florum *lib.* 2 *cap.* 17. Strictè & propriè verò illa dicebantur, quæ Dux hostium Duci à se interfecto detraxerat: Quorum, uti Festus & cum eo alii tradunt, tanta raritas fuit, ut intra annos paulo minus 530. tantùm trina contigerint nomini Romano: una, quæ Romulus de Acrone: altera, quæ Cossus Cornelius de Tolumnio: Tertia, quæ Marcus Marcellus Jovi Feretrio de Viridomaro, fixerunt. Et quidem *Lege Numæ prima opima spolia Jovi Feretrio debere suspendi, secunda Marti* (belli Præsidi, cujus templum extra Urbem) *tertia Quirino* (i. e. Marti qui præest paci) Servius ait *ad illud Æneid. l.* 6 *v.* 859. sed Plutarchus, qui idem narrat *Marcello cap.* 11. obtinuisse dicit, ut omnia Jovi Feretrio spolia suspensa credantur. V. L. Annæum Florum *Histor. Rom. lib.* 1. *cap.* 1. & 12. ut & *lib.* 2. *cap.* 4. Eadem fere *Opima* dicuntur, non additâ voce spoliorum, intellectâ tamen. Ita Seneca *Herc. fur. v.* 48.

Opima victi Regis ad Superos refert.

Florus quoq; *l.* 2. *c.* 17. *suprà cit.* M. Varroni *Opima spolia* etiam sunt, si manipularis miles detraxerit, dummodo Duci hostium detraxerit: Idem quoq; docet, non omnia solita fuisse ad ædem Jovis Feretrii poni, cùm in libris Pontificum scriptû sit, pro primis spoliis bove, pro secundis solitaurilibus, pro tertiis agno publice sacra fieri debere. Esse etiam Pompilii Numæ R. legem *Opimorum spoliorum* talem; *Quojus. auspicio. class. procincta. Opeima. spolia. capiuntur. Jovei. Feretrio. bovem. cædito. quei. cepit. æris. ducenta. dato. ... Secunda. spolia. in. Martis. aram. in. campo. solitaurilia. utra. voluerit. cædito. Tertia. spolia. Jano. Quirino. agnum. marem. cædito. centum. quei. ceperit. ex. ære. dato*: Festus refert, sed fieri potest, ut ritus hic in desuetudinem abierit, quod Plut. docere videtur, V. Joh. Rosinum *Antiquitatum Rom. lib.* 10. *cap.* 29. Jupiter verò Feretrius, cui hæc spolia consecrare mos erat, inde appellatus videtur, quòd absque ejus ope Dux *Ducem ferire non poterat*, Alex. ab Alexandro *Genialium dier. lib.* 1. *cap.* 14.

Opinio, apud Suetonium *Nerone cap.* 53. *Exiit opinio*: idem quod fama est, ut aliàs sæpe. Sic *fama exiit*, apud Corn. Nepotem *Agesilao* & *Annibale*. Gr. λόγος ἐξῆλθεν. Nempe *Opinio* propriè λόγος est ὃν αὐτὴ πρὸς αὐτὴν ἡ ψυχὴ διεξέρχεται περὶ ὧν ἂν σκοπῇ, Platoni in *Theæteto*: inde Metalepticè sermo ipse, qui ex *opinione*, id est, ἐκ τοῦ πληρώματος τῆς καρδίας, *ex plenitudine cordis*, nascitur.

Hinc

Hinc *opinari* propriè quidem est *intra semetipsum sentire aliquid*; at tralatitie dicere. Suetonius *Augusto cap. 51. male opinari de Cæsare.* Et *cap. 67. servum gravissimè de se opinantem non ultra quam compeditum coercuit*: ad quæ loca Casaubonum vide. Sed & *Opinio*, pro censu. Hinc *Opinatores*, milites olim dicti, qui in provincias mittebantur, petendæ militaris annonæ causâ, in *l. missi 7. C. de exact. trib. lib.* 10. quòd exigerent *opinionem*, id est, censum agri, ut opinatur Jac. Cujacius *d. l. Opinio* enim in posterioribus libb. Codicis pro censu prædii ponitur *l. ult. C. de præd. navic. l. ult. C. de collat. fund. fiscal.* Vulgò *Taxa*, Joh. Calvinus *Lex. Jurid.* Hi missi in provincias, non fungebantur Exactorum officio, sed instabant Præsidibus & officiis eorum, ac Curialibus tantùm, quibus titulorum fiscalium exactio competebat, ut intra anni spatium annona acciperent, *leg. 11. eod. de erog. milit. annon.* In *Gloss.* Gr. Ὁ τῆς στρατιωτικῆς ἀννώνης ἀπαιτητὴς, *Opinator*, &c. V. Jac. Gotofredum *ad legg.* 26. & 34. *de Erog. mil. ann.* Haloander tamen *in d. l. missi* 7. legit *optiones*, de qua lectione V. Budæum *in l. ult. ff. de jur. immun.* Pyrrhus quoque non *Opinatores*, sed *Opimatores* legi vult, apud eund. Calvinum.

Opis, adde: Idem Dianæ epitheton sive Lunæ, sicut & *Loxo* & *Hecaërga*, uti Servius docet in *Æneid lib.* 11. Cui Delias virgines, quum nupturæ essent, comam delectam dicasse, discimus ex Pausania *in Atticis*, & Herodoto *in Melpomene.* Sic autem dicta videtur, à cura puerperii, uti docet Vossius *de Idolol. lib. 2. cap. 19.* Ὄπις enim *cura* est; vel etiam, in gratiam virginis Hyperboreæ *Opis* nuncupatæ, quæ sacra Apollinis & Dianæ ἱεροῖς ἀρχόμενον, ut Callimachus vocat, hoc est, *in sacris mergitum*, ut Servius habet *in Æneid. lib. 6.* occultata in Delum pertulerit. Jonicè Οὖπις, Doricè Ὦπις vocatur, quæ quo pacto differat ab *Ope* Dea Latinorum, V. eundem *cap. 58.*

Opistherepidæ, in fœminei calceatus censu, memorantur Jul. Polluci *Onomast. lib. 7. cap. 22.*

Opisthodomus, Græcè Ὀπισθόδομος, i. *posticum*, pars erat Templorum, apud Græcos Gentiles, post cellam, cujus meminit Publ. Victor *de Urbis Reg. 14. his verbis*, *Ante cellam* (sanctiorem, solis rebus sacris destinatam) *est prodomus, post templum Opisthodomus.* Ubi templum in tres partes dividit, mediam ubi est Cella, quam hodie *Chorum* vocamus, quæ antecedit, Πρόδομος: quæ sequitur, *Opisthodomon*, Hadr. Turnebus *Adversar. lib 22. cap. 17.* Salmasio in Templis illis hæc erant, *Pronaus* primùm πρόδομος, vel parietibus antarum vel columnis ædificatus cum fastigio: deinde πρόναος seu Πυλών. Sequebatur *ædis Cella*, ὁ ναός, hoc est, ædes interior, in qua simulachrum illius Divi, cui dicata erat ædes, cum ara ponebatur: cujusmodi Cellæ plerumque in eodem consepto multæ erant, præsertim si pluribus Divis una eademque ædes esset dedicata. Post cellam Ædis, ὀπισθόδομος vel *posticum*, ad idem fere instar factum, ut πρόδομος vel πρόναος. Circa latera Ædis *deambulationes* sive περίδρομοι, ordinibus columnarum utrinque adjectis. Ante pronaum *Area*, quod spatium erat sub dio. In templis verò Christianorum Narthex quidem erat, & οἱ πυλῶνες sive *Vestibulum* ac Ingressus Templi: Templum dein ipsum seu *Templi navis*: & *Apsis* sive *Concha* ac intimum sacrarium, quod hodie *Chorum* appellant, sed nullus Ὀπισθόδομος, uti docet Salmasius *ad Solinum pag.* 1218. & pluribus *ad Eliberinum Concilium.* In istiusmodi postico, cùm ad eundem modum Ædes columnas & fastigium haberet, ut in fronte. Ἀμφιπρόστυλος ea vocabatur, uti ex Vitruvio discimus. V. quoque suprà in voce *Amphiprostylos*

Opisthographum, Græcè Ὀπισθόγραφον, Hermolao dictum est, quod ex utraque pagina scriptum esset, adversâ & aversâ minutis literis plenum. Hotomannus verò opinatur, esse chartam non utraque ex parte scriptam, sed quæ ex una deleta, ὀπισθεν, id est *penè* scripta est, quam opinionem Ulpiani verba confirmant, *leg. 4. ff. de bon. poss. sec. tab.* ubi, *Chartæ appellatio*, inquit, *& ad novam chartam refertur & ad deletitiam: proinde etsi* in Opistographa *quis testatus sit, hic peti potest bonorum possessio. Veteres enim plerumque una tantùm in parte scribebant, quia scriptas chartas postea involvebant: unde Volumina dicta sunt*, Vide Alciatum *Dispunct. lib. 6. cap. ult.* Corrasium *Miscellan. lib. 1. cap. 19.* Hotomannum. Alii tamen *in d. l. 4. Epistographus*, alii *Epigraphus*, mendosè legunt. Meminit autem *Opisthographi* quoque Plinius Sec. *Epist. ad Marc. Electorum*, inquit, *commentarios 160. mihi reliquit*, Opisthographos *quidem & minutissimè scriptos*, ad quem V. Hermolaum *in Glossem.* & Alexandrum ab Alexandro *Genialium Dier. lib. 2 cap. 30.* laudatos Joh. Calvino *Lexic. Jurid.* Salmasio sic dictæ sunt schedæ illæ, quibus extemporalia scripta & nondum emendata adlinebantur, quæque & in aversa parte, hoc est, in tergo, scribi & exarari solebant, unde nomen. In *Opisthographis* enim & adversariis rationes ac diurna sua perscribebant, iisque utramque occupabant paginam, adversam & aversam; à quarum illa *Adversaria* ab ista *Opisthographa* dicta sunt, de quibus V. Scaligerum *de Papyro.* Sed & Studiosi ac literati homines primas suas curas ac commentationes, & quidquid denique sub limam revocandum esset, in ejusmodi schedis *opisthographis* conscribere moris habebant, quod postea in mundam chartam, & quæ ab una tantùm parte scribebatur, transferendum curabant, ubi satis emendatum videretur. Sic Lucianus *in Dial. Βίων πρᾶσις*, *peram Cynicorum, lupinis & libellis opisthographis refertam fuisse* dicit, in quibus philosophemata scilicet quædam de secta sua inconditè habebant scripta: ἡ πήρα δέ σοι θέρμων ἔσται μεστὴ καὶ ὀπισθογράφων. At nitidæ chartæ & mundæ, ex quibus librorum volumina compaginabantur, & in quibus emendata opera perscribebantur, in adversa tantùm facie, non etiam in tergo, exarari consuevere. Juvenalis *Sat. 1.*

> —— *Impunè diem consumpserit ingens*
> *Telephus, aut summi plena jam margine libri*
> *Scriptus, & in tergo, nec dum finitus Orestes:*

tam longam hanc fuisse Orestis tragœdiam innuit, ut non solùm summam libri schedam usque ad extremum marginem impleret, sed aversam etiam superficiem occuparet, nec dum tamen esset absoluta. Qui locus satis ostendit, libros emendatos & purè scriptos, in tergo non consuevisse exarari, nisi qui nimium longi essent & extra modum mensuramq; justam traherentur. Arator,

> *Si tibi, Magne, velim fasces memorare parentum,*
> *Vix dares in tergo pagina secta locum.*

Martialis in Picentem quendam,

> *Scribit in aversa Picens epigrammata charta,*
> *Et dolet averso quòd facit illa Deo, &c.*

V. Salmasium *ad Vopiscum in Firmo.*

Opium, Turcis Persisque in frequenti usu, qui eo sumpto validiores sese & ad belli pericula magis impavidos esse, persuasum habent. Quare, ubi exercitum colligit Turca, *opio* universa spoliatur terra, licèt quotannis incredibili id colligatur copiâ, ex albo papavere, postquam capita protulerit, leviter vulnerato: unde lactis aliquot guttæ emanant, paulatim concrescentes. Ejus semine proin apud Turcas Persasque non minùs, ac apud nos tritico, terra conseritur, præsertim in Paphlagonia, Cappadocia, Cilicia. Interim trito proverbio illius esum sibi mutuò Turcæ exprobrant, *Opium comedisti*, quod non minus convitium, quàm si ebrietatem objicerent, habetur V. P. Bellonium *Observ. lib. 2. cap. 15.*

Opobalsamum, de succo propriè, sicut *balsamum* de arbore; cùm Justinus inversâ vice *opobalsamum* pro arbore, *balsamum* pro lachryma posuerit: Græcè ὀποβάλσαμον, q. ὀπὸς τοῦ βαλσάμου. Plinius, *Succus è plaga manat, quem* opobalsamum *vocant, suavitatis eximiæ, sed tenui gutta ploratu, lanis parva colligitur in cornua.* Dioscorides, ῥεῖ δὲ ὀλίγον ὡς κατ᾽ ἔτος συνάγεσθαι πλεῖον ἢ ἓξ ἢ ἑπτὰ χόας, *Tenuiter autem fluit, ut quotannis non plus quam sex aut septem* Χοῦς, hoc est, *congii colligantur.* Sic ætate Alexandri, quâ vixit Theophrastus, totidem congii omnibus annis colligebantur, referente hoc Scriptore. Atqui Plinius narrat, suo ævo vel singularum arborum venam largiorem fluxisse, ex singulis nempe arboribus plus tum balsami collectum fuisse, quàm Alexandri temporibus & Theophrasti, ex omni totius anni fœcunditate. Ita enim is, *Alexandro magno ibi* (in Judæa) *res gerente toto die æstivo unam concham impleri justum erat. Omni* (Salmasius legit, *erat homini. Anni*) *verò fœcunditate è majore horto congios senos, è minore singulos, cùm duplo rependebatur argento.* Qui sunt septem congii, quos singulis annis colligi refert Dioscorides. Addit Plinius, *Nunc etiam singularum arborum largior vena ter omnibus percutitur æstatibus, postea deputatur* &c. Qua de re V. Salmasium *ad Solinum pag.* 591. & paulo infrà. Universus autem hic balsami reditus, ad Fiscum pertinebat, qui arborem serendam, colendam, incidendam curabat & balsamum ex ea collectum vendebat: quod purum putumque trecenis denariis vænibat. Qui verò à fisco emebant Mercatores, in tantum liquorem illum malâ fraude augebant, admixtis aliis succis, ut mille denarios facerent ex ea mensura, sextario viz. pro qua trecentos tantùm denarios dedissent. Erat autem sextarius congii sexta pars & 20. pendebat uncias, in vino; quo levius erat nonâ parte oleum, quâ mensurâ *opobalsamum* pensitabatur. Quod autem plus balsami recentiore ævo collectum, quàm Alexandri tempore, hinc fuit. Ante victoriam Romanorum, in Judæa, arborum balsamum sudantium duo tantùm erant horti, iique Regii & paucorum jugerum. Sub Romanis spatium amplificatum est & arbores propagatæ & plures factæ: nec propagatione tantùm numerosiores, sed etiam culturâ & curâ proceriores singulæ effectæ. Unde duplici modo uberius balsamum colligi cœpit. Ejus probationem Servius, quasi à Plinio, hanc refert *Probatio autem* opobalsami, *ut dicit Plinius, hæc est. Si contra Solem feratur, & corruptum non sit, manum ferentis exurit.* Quod apud Plinium non reperitur, qui postquam varias species enumeravit, quibus balsamum adulteretur, ita scribit: *Nequissimè autem gummi, quoniam inarescit* (pro quo fortè *inardescit*, legit Servius) *in manu inversa & in aqua sidit, quæ probatio est gemina. Debet sincerum & inarescere, sed hoc è gummi arescere addita fragili crusta evenit, & gustu deprehenditur.* Ubi *nequissimè* balsamum gummi adulterari dicit, quia difficillimè deprehenditur: geminam quippe habet probationem sinceri, quòd in manu inversa inarescit & crustam concipit & quòd in aquam inditum ad ima vasis sidit. Sed fraus sic deprehenditur, quòd opobalsamum gummi adulteratum arescit, crustâ fragili-

fragili additâ, at crusta sinceri, quod in manu inversa inaresceit, fragilis non est &c. V. plura hanc in rem apud Salmasium *ubi suprà.*

Opoton, adde: *Eupoton* mavult legi Salmasius, qui nomen hoc urbis apud multos Auctores se reperisse, ait. Sic verò dicta fuit ab illis riguis amnis Chrysorrhoæ, quibus fœcunda est, quasi εὔποτος. Plinius, *Jungitur ei (Judææ) latere Syriæ Decapolitana regio, à numero oppidorum, in quo non omnes eadem observant. Plurimi tamen Damascon, Eupoton (uti legit Salmasius, pro Opoton) riguis examne Chrysorrhoa fertilem, Philadelphiam, Rhaphanam, omnia in Arabiam reincidentia.* Verùm nec *Eupotos* alibi occurrit, & Solinus *cap. 36.* eam urbem omisit. Ipse Plinius Decapolitanam regionem à numero oppidorum dictam scribit eaque oppida recenset, sed undecim pro decem in eo censu reperiuntur: *Damascus*, Opoton, *Philadelphia, Raphanea, Scythopolis, Gaddara, Hippos, Dion, Pella, Galasa, Canatha.* Forsan itaque *Opoton*, non nomen fuerit distinctæ urbis, sed Plinius scripserit *Damascum Eupoton*, epitheto hoc ei adjuncto. In Græcis, unde illa transtulit, videtur reperisse, Δαμασκὸν [illegible] Χρυσοῤῥόα ποταμοῦ. Quod ille sic accepit, quasi Δαμασκὸς εὔποτος, cum adjuncto vel epitheto diceretur, ad discrimen alterius cujusdam Damasci. Hoc indubitatum, atqui εὔποτος idem quod εὐπότιστος, *irrigua* & rivis bene satura. Chrysorrhoas enim amnis, qui totus fere in rigua & rivorum deductiones convertebatur, Damascum præcipuè rigabat & εὔποτον reddebat atque inde nomen potiùs nactus videtur, quòd Damascum fertilem redderet, quàm quòd auro flueret. De uno certè oppido tantùm loqui Plinium, ex verbis ejus manifestum est, *Damascum Eupoton riguis amnis Chrysorrhoæ fertilem.* *Fertiles* namque dixisset: cùm satis constet Damascum præcipuè riguis illius amnis fertilem esse, in eo Urbium numero. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 617.

Oppessulandi Januas, apud Vett. modus haud simplex fuit; nec enim eodem munimine interiorum conclavium & cœcorum fores, quo primæ domus januæ, quæ in publicum aperiebantur & urbis portæ, firmari consuevere. Comici certè hæc ritè distinguunt. Unde Terentius, de prima janua, quam oppugnatum veniebat miles, *ostium*, inquit, *obsera intus*, i. obditâ serâ seu vecte ligneo ostium intus occlude; Græcè dixisset, μόχλευσον τὴν θύραν ἔνδοθεν. At de conclavi vel thalamo dicit, *pessulum ostio obde*, ferreo obice intus occlusisse significans. Cujusmodi obices ferreos, quibus interiorum membrorum domus fores *oppessulantur*, Galli *verucla* dicunt, uti ipsas fores sic oppessulatas *veruclatas*, vulgò *verrouillées*. Duo autem *pessuli* ferme singulis foribus addebantur, sicut hodieque moris est, in superiore parte unus, inferiore alter. Inde apud Plautum *Aulularia*, *Ostium intus ambobus occlude pessulis*: quod de sera vel vecte ligneo non potest accipi. Nec enim duabus seris vel μοχλοῖς januas muniri moris erat, licèt apud Polybium legatur *lib.* 15. de foribus quibusdam duplici claustro obseratis, id enim minimè perpetuum ac solenne, & proin notatum Polybio: Apud Appulejum *l.* 3. de cubiculi foribus, à Photide intus occlusis, *Et cum dicto*, inquit, *pessulis injectis & uncino firmiter immisso* &c. Ubi libri quidam *unco*: uncus vel uncinus immittitur, injiciuntur pessuli, & sic intus fores oppessulantur. Ubi videmus, duplici pessulo & uncino firmari, cujusmodi uncinum *Glossæ* exponunt [illegible]; adeoque rationem hanc diversam esse à sera, βάλανον seu βαλανάγρα, de qua infrà: quæ duo recentiores confundunt. Duobus igitur pessulis fores occludebantur ab his, qui intus erant & securi volebant esse in eo conclavi, quod ad hunc modum tutum præstabatur. Neque ulla clave ab his, qui foris adstabant foribus, ejusmodi pessuli removeri aut succuti poterant. Ut autem istiusmodi ostia intus *oppessulata*, ut cellariorum, apothecarum vel aliorum membrorum, reponendis vestibus & aliis domesticis rebus destinatorum, in quibus maneat nemo, qui posset intus occludere vel recludere, ab his qui foris veniunt, reserari & discedentibus inde iterum obserari possent, clave opus erat, quâ immissâ ab his, qui foris erant, adducebatur aut reducebatur pessulus, quo ostium intus vinctum & posti junctum retinebatur, uti etiamnum fieri solet. Sed hac de redicemus infrà, ubi de *Reserandi modo*. Neque verò *oppessulasse* fores contenti Vett. præter pessulos, quibus injectis fores occludebantur ab intus manentibus, alios etiam obices ferreos affixos habuere, ut de Penelope thalamum ædium intimum ultimumque, in quo pretiosa cimelia illi reposita jacebant, aperiente, legimus apud Homerum *Odyss.* φ. Verùm de his vide suprà in voce *Obices* & plura hanc in rem, apud Salmasium *ad Solinum pag.* 923. & *seqq.*

Oppia Lex, de Matronarum cultu, vel mundo muliebri, lata est à C. *Oppio* Tr. Pl. Q. Fabio Maximo Tit. Sempronio Graccho II. Coss. in medio ardore secundi belli Punici: *Ne qua mulier plus semunciâ auri haberet: nec vestimento versicolore uteretur, neu juncto vehiculo in urbe oppidove, aut propiùs inde mille passus, nisi sacrorum publicorum causâ, veheretur*, Livius *lib.* 34. Tacitus *Annal. lib.* 3. &c. Ea tamen post aliquot annos antiquata est Autoribus M. Fundanio & L. Valerio Tribunis, Pl. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* [illegible] *cap.* 13.

Oppidum, adde: Ritum, quem in condendis ac circumscribendis *Oppidis*, observarunt Veteres, describit Ter. Varro *de Lingua Lat. lib.* 4. cùm inquit, *Oppida condebant in Latio, Etrusco ritu multa, id est, junctis bobus, tauro & vaccâ interiore aratro circumagebant sulcum: hoc faciebant Religionis causâ, die auspicato, ut fossa & muro essent munita: Terram unde exsculpserant, Fossam vocabant: & introrsum factum Murum. Postea quod fiebat orbis, Urbs. Principium quod erat post murum, Pomerium dictum: ejusque ambitu auspicia Urbana finiuntur.* Cum quo consentit Plutarchus, hoc ritu Romam à Romulo conditam referens. V. etiam Dionysium Halicarn. *lib.* 1. &c. Sed ante omnia conditor augurio operam dabat, ut à Religione duceretur exordium. Unde, *auspicatò murorum fundamenta jecit*, ait Solinus Polyhistor *cap.* 2. & Prudentius *in Romano Martyre*,

Quod Roma vellet auspicatò condita, &c.

Captato demum augurio, *qui Urbem novam condebat, tauro & vaccâ arabat; Ubi arasset, murum faciebat; ubi portam volebat esse, aratrum tollebat, & portam vocabat*, Cato *Fragmen.* cujus rationem suggerit Plutarchus, *Problem. Rom. cap.* 27. P. Maro, *Æneid. lib.* 5.

—— —— —— *Urbem designat aratro,*
Sortiturq; domos.

Aratrum autem qui tenebat, laciniam togæ rejiciebat in humerum dextrum seseque cingebat; Vel, quia is sacris operantium erat habitus, atque opus illud inter sacra numeratum: Vel, ut commodiùs stivam tenere posset: Denique, ut multitudinem civium togato, id est, pacifico habitu fovendam esse ostenderet, neque solùm bellicis Artibus Civitates vigere, sed multo magis pace florere. M. Manilius *Astronomic. lib.* 4.

—— —— —— —— *Rituq; Gabino*
Mœnia succinctus curvo describet arator.

Dirigebat aratrum ipse conditor; Quòd si Mulier ponendæ Urbis auctor esset, *id muneris penès Architectorem relinquebatur*, Servius *ad Æneid. illud lib.* 1. *Instant ardentes Tyrii* Neque verò plures, quàm duo boves erant, iique coloris albi, & sexûs disparis, ut numerosa fortè hinc soboles denotaretur, matrimonioque legitimo Respublicas colligi ac conservari, ostenderetur. Ovidius *Fastorum lib.* 4.

Ipse tenens stivam, designat mœnia sulco,
Alba jugum niveo cum bove vacca tulit.

Et quidem sic, ut exteriori parti tauri, interiori vaccæ adjungerentur. Servius iterum *ad illud Æneid.* 4. *Cùm litus arandum dedimus.* Qui modus non Romæ tantùm, sed & in Coloniis *Oppidisque* aliis observatus est, teste Varrone *loco suprà cit.* Et quia *unumquodque eodem modo desinit & solvitur, quo cæperat*, verbis Ulpiani, hinc aratro circumducto, uti condebantur, ita evertebantur Urbes *Oppidaq;*. Quam ob causam *aratrum passa Carthago* dicitur, apud Modestinum JC. *l.* 1. *ff.* 21. *quibus modis ususfruct. amitt.* Tumque deleta *Oppida* Civitatesque dicebantur *intermori*, V. Antholog. *lib.* 1. *cap.* 90. ubi incertus Poëta,

Τὴν πόλιν οἱ θνέυτες πρότερον ζῶσαν κατέλειψαν,
Ἡμεῖς δὲ ζῶντες τὴν πόλιν ἐκφέρομεν.
Civitatem hanc mortui priùs viventem reliquerunt,
Nos verò viventes civitatem efferimus.

Fortè propter Genios seu Deos Tutelares, qui præesse unicuique loco credebantur; Hos enim stolida Veterum superstitio vastatis mori, resurgentibus demum renasci, opinati sunt. Prudentius *ad Symmachum lib.* 2.

Aut Fatum aut Genium, cujus moderamine regnet.

V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Joh. Rosinum Antiqq. lib.* 1. *cap.* 3. In provinciis Romanis, etiam stante Republicâ, varii extiterunt *Oppidorum* ordines, de quibus idem Rosinus agit *lib.* 10. *cap.* 24. V. quoque Hadr. Valesium *Not. Galliæ* in voce *Antipolis*, & *hîc paulò infrà.*

Oppidorum in Imperio Rom. ordo, ex Valesio.

Coloniæ, de quibus vide *suo loco.*

Municipia, quæ & *Oppida civium Rom.* vocantur, propterea quòd essent jure Civitatis Rom. donata.

Oppida Latinorum veterum, aliàs *Latinorum* simpliciter, quæ etiam *Oppida Latii veteris* vel *Latii antiqui*, atque etiam modò *Oppida Latina*, modò *Latio antiquitus donata*, Plinius passim appellat: quibus scilicet Populus Rom. aut Princeps jus Latii tribuerat, qualis erat Antipolis, inter alia.

Oppida libera, seu liberæ *conditionis*, dicta Plinio, quorum incolas seu populum idem *liberos* vocat, quartum tenebant locum, erant *Oppida* libertate à Romanis donata.

Oppida fœderatorum, quæ fœdere donata erant à Romanis, aut quibuscum Pop. Rom. fœdus inierat, dicta sunt: Quorum Incolæ *Fœderati*. Sic Plinius *Massiliam Græcorum Phocensium fœderatam* appellat: *Messanam Siciliæ* Florus.

Oppida stipendiaria, vel *stipendiariorum* dicebantur, quibus certum Imperii jugum ac tributa & stipendia à Romanis imposita erant.

Oppi-

Oppius, unus è tribus collibus montis Esquilini Romæ, teste Varrone, qui reliquos duos Cispium vocat & Septimium. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib* 1 *cap.* 8.

Oppolium, adde: Item *Oppolia*. Fuit olim sub propriis Principibus, ex familia Silesiæ superioris Ducum, quorum Auctor Micislaus fuit, filius minimus natu Vladislai II. Poloniæ Regis, à fratribus suis pulsi. Ex ejus enim posteris Casimirus II. Teschinensis & Boleslaus, *Oppoliensis*, linearum fuere conditores. Et quidem Boleslaus I. *Oppolium* nactus, cum Henrico Probo adversùs Vladislaum Locticum profectus, sed ad Cracoviam cruento prælio victus, A. C. 1290. & mortuus est A. C. 1313. Ejus filii Boleslaus II. *Oppolium*, Boleslaus III. Falceburgum & Albertus Strelitzam tenuere: è quibus primus genuit Vladislaum, Poloniæ regno aliquando destinatum, sed a Jagellone pulsum; & Boleslaum IV. quo ut & Euphemia Vratislaviensi nati, Bernardus D. Falcoburgius, Johannes Episc. Caminensis & Vladislaviensis atque Boleslaus V. qui Hussitis favit, & propterea à Nicolao D. Ratiborio victus est. Hujus filii, Boleslaus VI. cognom. *Mirabilis*, Johannes Henricus *ævenu* & Nicolaus, qui, cùm duas uxores habuisset, Magdalenam Ligniciam & Elisabetham Brandeburgicam, extinctus A. C. 1463. ultimos familiæ reliquit Nicolaum, Johannem & Henricum: quorum medius, reliquis superstes, A. C. 1532. obiit, successore Ducatus Ferdinando I. Imperatore. V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Histor. in Fam. Piastea.*

Oppupa, vel *Uppupa*, Græce ὄρυξ, instrumentum fossorium acutum quo terra eruitur & lapides fodiuntur; cujus usus in lapidicinis apud Plautum, *in Captiveis*, ubi de servo in lapidicinas dato,

> *Nam ubi illo adveni, quasi patriciis pueris aut monedulæ,*
> *Aut anates, aut coturnices dantur, qui cum lusitent,*
> *Itidem hæc mihi advenienti* upupa, *qui me delectet, data est.*

Ubi *upupa* non est malleus, ut quidam sunt interpretati, sed ὄρυξ, ut optimè Glossarii auctor exponit, non eâ quidem planè formâ, nec idem instrumentum cum ama: nam hæc ad terram fodiendam & latior, illa ad eruendos lapides & acuta, nec malè referens upupæ caput cum rostro, unde quoque nomen. Hesychius ὄρυγα exponit, λαξευτικὸν σιδήριον ἢ σκαφεῖον ὀξύ, *instrumentum* sc. ferreum *acutum, quo lapides primo rudimento pungunutur*, priusquam poliantur. *Subulas* quoque Latini appellarunt, unde *subulis impoliti lapides*, apud Auctores *de limitibus*. Nam subulis signati & compuncti adhuc sunt impoliti. Atque hinc *Subulo* Latinè fera, quæ Græcis ὄρυξ; cujus caput cum unico cornu quasi subulâ, non malè referat illius, quod diximus, ferramenti formam. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. Lib. III. cap.* 27. & Salmasium *ad Solinum pag.* 221.

Oppugnatio Urbium, vel primo impetu peragitur: quemadmodum Gomphos Julius Cæsar, usus singulari militum studio, eodem quo venerat die expugnavit, *lib.* 3. *de bello Civ.* vel longiorem moram requirit. Quod si itaque propter fossarum latitudinem, murorumque altitudinem & munitionem repentino impetu Urbs expugnari non posset, vineis actis, aggere jacto, turribus constitutis &c. olim *oppugnabatur*: cujus rei exempla apud Livium inprimis ac Cæsarem plurima extant. Ipsi autem castra communiebant Romani aggere, vallo, loricis, cervis, cippis, liliis & stimulis; de quibus V. paulo infrà. Quòd si spes capiundæ Urbis affulgeret, quia omnes Urbes in alicujus Dei tutela esse pro superstitione seculi credebantur, mos Romanis arcanus & multis ignotus fuit, certo carmine evocare Tutelares Deos, quòd aut aliter Urbem capi non posse haberent persuasum, aut etiam si posset, nefas haberent, Deos captivos abducere. Quo factum, ut ipsi Romani tum Deum, in cujus tutela Urbs Roma erat, tum ipsius Urbis nomen Latinum ignotum esse voluerint, caverintque, ne quod ipsi sæpe adversùs Urbes hostium fecisse se noverant, idem ipsi quoque hostili evocatione paterentur. Carmen autem, quo Deos evocare solebant, ejusmodi ex *lib* 5. rerum reconditarum Sammonici Sereni Macrobius recitat *Saturnal. lib.* 3. *cap.* 9. *Si Deus, si Dea es, cui populus civitasque Carthaginensis est in tutela, teque maximè ille, qui Urbis hujus populique tutelam recepisti, precor venerorque, veniamque à vobis peto, ut vos populum civitatemque Carthaginensium deseratis, loca, templa, sacra, urbemque eorum relinquatis, absque his abeatis: eique populo, civitatique metum, formidinem, oblivionem injiciatis, proditique Romam ad me meosque veniatis: nostraque Urbis loca, templa, sacra, Urbs acceptior probatiorque sit: mihi quoque, populoque Rom. militibusque meis præpositi sitis, ut sciamus intelligamusque. Si ita feceritis, voveo vobis templa ludosque facturum.* In quæ verba hostias fieri auctoritatemque videri extorum, ut ea promitterent futura, oportebat. Evocatis sic Numinibus, tum ipsam dein Urbem, tum exercitum hostilem devovebant, hoc modo, ut idem Auctor refert: *DIS pater, sive Jovis Manes, sive quo alio nomine fas est appellare, ut omnes illam Urbem Carthaginem Exercitumque, quem ego me sentio dicere, fugâ, formidine, terrore compleatis, quique adversùs Legiones Exercitumque nostrum arma telaque ferunt: uti vos eos Exercitus, eos hostes, eosque homines, Urbes, agrosque eorum, & qui in his locis regionibusque agris Urbibusque habitant, abducatis, lumine supero privetis, Exercitumque hostium Urbes agrosque eorum, quos me sentio dicere, uti vos eas Urbes, agrosque, capita, ætatesque eorum devotas consecratasque habeatis, illis legibus, quibus quandoque sunt maximè hostes devoti: easque ego vicarios pro me, fide, Magistratuque meo, & populo Rom. Exercitibus, Legionibusque nostris, do, devoveo: ut me, meamque fidem, Imperiumque, Legiones, Exercitumque nostrum, qui in his rebus gerundis sunt, bene salvos sinatis esse. Si hæc ita faxitis, ut ego sciam sentiam intelligamque, tum quisquis votum hoc faxit, rectè factum esto, ovibus atris tribus, Tellus Materque teque Jupiter obtestor. Cùm Tellurem dicebat, manibus terram tangebat: cùm Jovem, manus ad cælum tollebat: cùm votum recipere dicebat, manibus pectus tangebat.* Addit Macrobius, hoc modo devota oppida se invenisse, Stonios, Fregellos, Gabios, Vejos, Fidenas: Præterea Carthaginem & Corinthum; Sed & multos Exercitus oppidaque hostium; Gallorum, Hispanorum, Afrorum, Maurorum aliarumque gentium, quas prisci loquuntur Annales. Simile quiddam apud alias Gentes in usu fuisse, deprehendimus apud Curtium *lib* 4. *cap.* 3. ubi Tyriis *Apollinis simulachrum aureâ catenâ devinxisse, aræque Herculis, cujus Numini Urbem dicaverant, vinculum inseruisse, quasi illo Deo Apollinem retineri*, leguntur. Eodem modo apud Pausaniam *l.* 3. traditur, Spartanos coluisse Martem compedibus irretitum, quò vinculo hoc proprium sibi ac perpetuum bellorum illud Numen haberent. Athenienses quoque Victoriæ simulachro alas adimebant, ne Urbem desereret: Imò cùm apud Romanos Victoriæ alas decussisset fulmen, sic omen exposuit Pompejus,

> *Roma potens, alis cur stat Victoria lapsis?*
> *Urbem ne valeat deseruisse suam.*

V. Freinshemium *in Curtium loc. cit.* Quam cæcam superstitionem miserorum Gentilium facundè ridet Augustinus *de Civ. Dei lib.* 1. *cap.* 2. cui adde, si placet, Tertullianum, Arnobium *adv. Gentes*, alios.

Machinæ, in Oppugnationibus Urbium olim adhibitæ.

Agger, significabat vel molem ad mœnia Oppidorum, ex lignis, glebis ac cespitibus extructam, ut in urbium ac castrorum muros vel militibus vel turribus mobilibus, ascensus præberetur, quæ nonnunquam tantæ altitudinis erat, ut ipsa mœnia æquaret, Cæs. *belli Gall. l.* 2. Liv. *lib.* 5. &c. Ad eam verò non modò fabri, verùm etiam milites adhibebantur, instructi bidentibus, ligonibus, rastris, alveis, cophinis, qualis, ut Vegetius scribit *lib.* 1. & 3. Vel pro muro & munitione castrorum: vel denique pro materia, quâ moles munitiove extruebatur, sumi solitus est.

Aries, machina erat, ex abiete vel orno excelsa, cujus summitas duro ferro concludebatur, arietini capitis speciem habens: Hujus crebro incussu ædificiis scissis in rimas, concidebant laxatæ murorum structuræ. Ejus in locum postea successit Helepolis, de qua V. *suo loco*. V. Amm. Marcellinum *lib.* 23.

Balista, sagittam ligneam spiculo majore conglutinatam, in propugnantes evibrabat tantâ vi, ut percita interno pulsu sagitta, à Balista ex oculis evolans, interdum nimio ardore scintillaret, & antequam telum cerneretur, vulnus sentiretur inflictum. Idem *ibidem*.

Cervi, stipites erant, cornicula eminentia habentes, quibus ad commissuras pluteorum atque aggeris utebantur, ad impediendum ascensum.

Cippi, tricipites erant stipites, aut quadricipites, delibratis & præacutis cacuminibus, ab infimo revincti longurio transversario, ne avelli possent: quibus ad munitionem castrorum utebantur Romani.

Cuniculi, foramina erant sub terra occulta, quorum agendorum rationem quis primò invenerit, docet Vegetius *lib.* 4.

Falces murales, quòd incurvatæ essent, sic dictæ, de muris, lapides magnâ vi evellebant. Idem *ibid.* V. quoque Livium *lib.* 38.

Lilia, stipites erant feminis crassitie, à summo præacuti, ad similitudinem floris cognominis, non aperti, sed compressi: qui tenebantur viminibus ac virgultis, in muniendis castris, adhibiti.

Loricæ, dicebantur eminentiæ illæ aggeris sive murorum, quæ pectus defendebant: è cratibus & viminibus plerumque, interdum ex pluteis, i. crassis asseribus & tabulis, confectæ.

Malleoli, erant manipuli spartei, pice contecti, qui incensi aut in muros aut in testudines jaciebantur. Marcellinus *loco cit.*

Muricei, aliàs *Triboli* seu *Triboli*, machinulæ erant ferreæ tetragonæ, aculeis infestæ, quæ in erumpentes solebant spargi.

Musculi, machinæ fuere, quibus tecti milites, apportatis lignis & terrâ fossas complebant, ut turri ambulatoriæ viam munirent. V. Vegetium *lib.* 4. & Cæsarem *Belli civ. lib* 2.

Onager, V. suprà *suo loco*.

Plutei, fuere machinæ mobiles & uni-

& ambulatoriæ, de quibus V. *infrà.* Hos obsidentes applicabant muris, eorumque munitione protecti, sagittis, fundis, missilibus defensores de propugnaculis oppidorum exturbabant, Vegetius *ubi suprà.*

Scorpio, V. *Onager.*

Testudo, tabulatum erat ex trabibus, pluteisque factum, coriis ac ciliciis contectum, adversùs flammam & incurrentia saxa, sub qua Milites, viam vineis aut turribus munientes, latebant. V. Vitruvium *lib.* 10. & Cæsarem *passim*: ut & infrà *suo loco.*

Turris mobilis seu ambulatoria, ut eam Vegetius vocat, machina erat, instar ædificii, ex trabibus & tabulis, interdum decem contignationibus, extructa; intra quam Aries, quem suspensum Milites in hostium murum impellebant: E superiore verò parte, pons in eundem murum demittebatur, scalæque confestim injiciebantur: tota autem machina subjectis rotis promovebatur. V. Vegetium *lib.* 4. Vitruvium *lib.* 10. Cæs. *Belli Gall. l.* 2. &c.

Vallus, seu vallum, dicebatur stipes ramosus, in Aggeris summa parte defigi solitus, ad eum confirmandum, & Loricas extruendas. Hunc Legionarii milites, una cum armis, in itinere ferebant. Nonnunquam superiorem partem Aggeris ex illis vallis constantem designabat. V. Polybium *lib.* 17. ut & infrà in hac voce.

Vineas, Vegetius *lib.* 4. ait fuisse machinationem tabulatis cratibusque constratam, quæ subjectis rotulis impellebatur: Hujus tecto muniti obsidentes, murorum subruebant fundamenta, Franc. Hottomannus *Annotat. in Cæsarem*: ubi earum alium quoque usum indigitat, ut nempe, cùm plures ordine impellerentur, milites post eas occulti sequerentur, Cæsar. *Belli Gall. lib.* 7. Unde *sub vitem præliari* Milites dicebantur, Festus V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 10. *cap.* 16. *& seqq.*

Ops, adde: Ejus imago, ut Albricus notat, fuit in cujusdam Matronæ similitudinem depicta, quæ aperta manu dextra opem omnibus dare velle videbatur, partem verò manu sinistrâ pauperibus porrigebat. Ædem ei primus Romæ vovit ac extruxit T. Tatius Sabinorum Rex, in Regni societatem a Romulo receptus, Varrone, Dionysio & Augustino testibus. Vovit postea eidem cum Saturno ædem Tull. Hostilius, eo tempore, quo cum Sabinis bellum gerebat, Dionys. *lib.* 3. Festum ei sacrum, *Opalia*, dictum est, V. suprà. Meminit & *Opis Consivæ* Deæ Varro, cui à *conserendo* nomen: Ita autem is *de L. L. lib.* 4. *cap.* 5. *Ope consiva dies ab Dea Ope consiva, cujus in Regia sacrarium: quod ideo actum, ut eò præter Virgines Vestales & Sacerdotem publicum introeat nemo. Is cùm eat, suffibulum haud habeat.* V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 4. Plura verò de *Ope* utraque, Græca & Romana, V. apud Ger. Joh. Vossium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 2. *cap.* 58. ut & suprà aliquid, voce Opis.

Opsianus Lapis, Græcis Ὀψιανὸς, apud Auctorem *Peripli*, Ἄμμος ἐστὶ πολλὴ κεχυμένη, καθ' ἣν ἐν βάθει κεχωσμένος εὑρίσκεται ὁ ὀψιανὸς λίθος, ἐν ἐκείνῃ μόνῃ τοπικῶς γινόμενος. *Sabulum est multum congestum, in quo profundè obrutus reperitur.* Opsianus *lapis, in illa sola* (Æthiopia) *repertus.* Et incertum Auctorem *de Lapidibus*, nondum editum: Ὀψιανὸς λίθος, μέλας οὐ λίαν, ἀλλ' ὑπόχλωρος εὑρισκόμενος ἐν τῇ Φρυγίᾳ, ὃς καὶ πίσσα καλεῖται, διὰ τὸ τριβόμενον αὐτὸν ὀσμὴν ποιεῖν πίσσης. Χρήσιμος δέ ἐστι φορούμενος τοῖς κατὰ θάλασσαν καὶ ποταμοὺς τὴν πορείαν ποιουμένοις. *Opsianus lapis, non valde niger, sed subpallidus, repertus in Phrygia, qui & pix vocatur, quod tritus picis odorem reddat. Utilis est, si gestetur, in mari & fluviis iter facientibus.* Idem cum eo est, quem *Obsidianum* alii vocant, de qua voce suprà diximus; item *Opsidianum.* Certè ὀψιανὸς λίθος dictus est, ἀπὸ τῆς ὄψεως: *crassiore enim visu dicit esse Plinius, atque in speculis parietum pro imagine umbras reddere.* Sed & ab ὄψις, ὀψίδιον, unde Ὀψιδιανὸς quoque dici potuit. Locus porro de illo Plinii sic habet *lib.* 36. *c.* 26. *In genere vitri & Obsidiana numerantur — Gemmas multi ex eo faciunt: vidimusque & solidas imagines divi Augusti, capaci materiâ hujus crassitudinis: dicavitque ipse pro miraculo in templo Concordiæ* Obsidianos *quatuor elephantos. Remisit & Tiberius Cæsar Heliopolitarum ceremoniis repertam ibi — Obsidianam imaginem Menelai. Ex quo apparet antiquior materiæ origo, nunc vitri similitudine interpolata. Xenocrates in India & in Samnio Italiæ & ad Oceanum in Hispania nasci tradit. Fit & tincturæ genere Obsidianum ad escaria vasa & totum rubens vitrum* &c. V. omnino *suprà*, ut & ubi de *Vitro.*

Opsigamia, judicium apud Spartanos, *serò ducenti uxorem* mulctam irrogans: Sicut *Cacogamia*, in *malam ducentem* animadvertebat. Stob. *Serm.* 65. ex Aristonis *Commentar.*

Opsonatores, Glossatori *in l. Legatis serv. in princ. de leg.* 3. ii dicti sunt, qui resonabant & cantabant Domino in mensa. Aliis, qui *opsonia*, quibus vescimur, scienter emebant. Plautus, *Cœnam opsonavi*, i. opsonium emi. Seneca *ad Lucillium lib.* 6. *Adjice* Obsonatores, *quibus dominici palati subtilis notitia est*, apud Calv. *Lex. Jurid.* Ad horum fraudes deprehendendas, *cùm eum plurimis summatibus pasceret* Hadrianus Imp. *fercula de aliis mensis etiam ultimis quibusque jussit apponi*, uti legimus apud Spartianum. Nempe has mensas Hadriani *Opsonatores* seu Ἀγορασταὶ, quæstus proprii, quàm existimationis sui Heri, studiosiores, instruebant, sed ut quæque illarum ab Imperatoria mensa plurimùm aberat, ita parcissimè & tenuissimè insternebatur. Quam fraudem ut detegeret Imperator, ingenio suo aptissimè usus est. Posterior ætas *Optiones* vocare cœpit id hominum genus: Si satis ex fide Procopius *Persicorum lib.* 3. Ἰωάννην παρέδωκεν, ὃς οἱ ἐπεμελεῖτο τῆς ἀμφὶ τὴν οἰκίαν δαπάνης, ὀπτίωνα τοῦτον καλοῦσι Ῥωμαῖοι. *Joannem tradidit, qui domesticas ejus expensas curabat, Optionem Romani vocant.* Casaubonus *ad Spartianum.*

Opsonomi, Gr. Ὀψονόμοι, olim in Rep. Atheniensi, dicti erant duo sive tres, qui è Senatu eligebantur, ut Fori piscarii haberent curam, darentque operam, ut Leges Piscariis latæ observarentur. Eorum meminit Sophilus apud Athenæum *lib.* 6. τὸ δ' ἔτι τούτων καὶ Ἀθήνησιν εἶναι δοκεῖ Σώφιλος, ἐν Ἀνδροκλεῖ, Ὀψονόμους ἀξιῶν αἱρεῖσθαι ὑπὸ τῆς βουλῆς δύο ἢ καὶ τρεῖς. Et Eustathius *ad Iliad.* λ. Ὀψοφαγίου ὅπερ ἐστὶ παρὰ τὸ δεῖν ὄψεις χρῆσθαι· οὗ ἕνεκεν ἱστορεῖ Ὀψονόμους Ἀθήνησιν αἱρεῖσθαι ὑπὸ τῆς βουλῆς δύο ἢ τρεῖς. Quemadmodum, in universum, rerum venalium cura erat penès Agoranomos, qui eos, qui in Forum convenerant, si quid in Leges committerent, flagris cædebant, uti docet Græcus Interpres ad hæc Comici *Acharnensibus.*

Ἀγορανόμους δὲ τῆς ἀγορᾶς καθίσταμαι
Τρεῖς τοὺς λαχόντας, τούσδ' ἱμάντας ἐκ λεπρῶν,
Ἐνταῦθα μήτε συκοφάντης εἰσίτω,
Μήτ' ἄλλος ὅστις Φασιανός ἐστ' ἀνήρ.

Τὸ παλαιὸν, inquit, φραγγελλοῦσι ἔτυπτον οἱ λογισταὶ τοὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ, *Olim flagris cædebant Logistæ* (id est, Agoranomi, ut paulo antè eos vocat) *qui in Foro deliquerant.* His vectigal depensum fuisse, ab iis qui Athenas aliunde adportassent in Forum quicquam mercimonii, ex eodem Aristophanis dramate patet: ubi Dicæopolis anguillam à Bœoto sibi dari petit, ἀγορᾶς τέλος. V. Sam. Petitum *Comm. in Leges Att. lib.* 5. *tit.* 3. &c. De *Opsoniis* autem plura suprà V. in *Opsonator.*

Optare, Donato *unum è duobus eligere*: apud JC. *l.* 3. simpliciter, *eligere.* In Ecclesia Upsaliensi, apud Suecos, *Optari* Canonicus dicebatur; in qua, vacante Canoniâ, per decessum alicujus, licebat alteri Canonico, omissâ suâ, in pinguiorem vacantem succedere. Neque tamen omnes *optari* poterant Canoniæ: quæ enim poterant optari, *liberæ*; quæ minùs, *ligatæ* dictæ reperiuntur, Joh. Schefferus ad *Chron.* Archiepiscoporum Upsaliensium *pag.* 215. Ita *Feudum optare* dixit Ericus Upsaliensis *Histor. Suecicæ lib.* 5. *pag.* 189. *Feudi verò possessio tam diu duravit in manibus & potestate cujuslibet sic ementis, donec veniret alius qui idem feudum vellet optare.* Edictum Chlotarii II. Reg. in Concilio Paris. A. C. 615. *cap.* 3. *Ut nullus vivente Episcopo adoptare locum ejus præsumat* &c. apud Carol. du Fresne *Glossar.* Ab *opto* dicti *Optiones* apud Latinos, milites electi, *honesti gradus, quasi adoptati in cohortes*, ut ex Varrone docet Nonius. Unde *famosi* Optiones, apud Orderic. Vitalem *lib.* 8. *pag.* 687. & *lib.* 9. *pag.* 720. Adde *lib.* 11. *pag.* 817. *lib.* 12 *pag.* 870. & *lib.* 13. *pag.* 922. Sed de hac voce V. infra, in voce *Optio*: de verbi v. notione generali, infrà ubi de *Votis.*

Opteria, Græcè Ὀπτήρια, munera dicta olim, quæ primò viso infante exhibebantur; a quibus diversa erant Ἀνακαλυπτήρια seu Θεώρητρα, quæ Sponsæ dari solebant, cùm primùm futuro Marito ejusque cognatis se dabat conspiciendam. Thom. Bartholinus *de Puerperio Vet.* Scaliger verò sic *Poëtices lib.* 3. *cap.* 101. *Ad Sponsum*, inquit, *perducta Sponsa ab eo detegebatur: à quo etiam ejus detectionis dona accipiebat, quæ & idcirco ἀνακαλυπτήρια, & quia tunc ab eo primùm videretur, ὀπτήρια quoque; & quòd eam alloqueretur, προσφθεγκτήρια etiam dicta sunt:* inter nuptialia munera hæc referens. Addit tamen, apud Callimachum vocem sumi, uti dictum.

Optice, Latinè minùs commodè *Perspectiva*, mel. *Aspectiva*, scientia est Geometriæ subalternata, quæ de radiis visûs & lucis, sive de visione ac illuminatione tractat. Ejus dignitatem loquuntur oculi, quibus omnem Philosophiam debemus, ut testis est Plato *in Timæo*, ac Philo *in Mundi opificio*: Item lux & color, quibus nil melius, nil jucundius. Usus maximus in cognoscenda cujusque rei magnitudine, altitudine, distantia; Unde sine illa, in mirandis Naturæ tam Cœlestis, quàm Elementaris, etiam cum oculis aberratur, ut fusè demonstrat Joh. Pena *Epist. ad Carolum Lotharingum Cardin quam Euclidis Opticis & Catoptricis præmisit.* Imò hujus beneficio, in Physicis quoque ac Astrologicis, ulteriùs, quàm antè à summis ingeniis factum fuit, progressi, tubo dioptrico cognoscimus maculas in Sole; Lunæ superficiem esse inæqualem, ac quasi montibus attolli, quasi vallibus deprimi; viam lacteam, contrà quàm Aristoteli visum erat, nihil esse, nisi condensationem stellarum minutarum; Jovem à 4. Planetis circumiri certis periodis & intervallis; Venerem, Lunæ instar, nunc plenam esse, nunc in cornua acui; Saturni globum faciem habere triplicem, Mercurium, reliquorum instar Planetarum, corpore esse opaco & à Sole lumen accipere, modòque in orbem, modò semiplenum se conspiciendum præbere; Lunulam quandam Saturnum 16. dierum spatio circumire, ejus-

que

que corpus annulo circumcinctum esse; atque exinde pro vario ad Solem Terramque nostram situ modò ansatum, modò rotundum; nonnunquam etiam lineâ rectâ ad utrumque latus extensâ apparere. In terris similiter miranda planè ac stupenda hæc Ars est: ut cùm in speculorum compositione pro uno referimus centum: aut cùm facimus, ut homo videatur capite deorsum ambulare, aut colorem faciei pro lubitu variamus, aut Manes etiam videmur ab Inferis suscitare, sistereque Helenam, Hectorem, Æneam, Didonem, Scipionem, Augustum & alios quos lubet; quo in Scientiæ genere maximè hoc ævo celebris est Noribergæ Grundlerus quidam, Carolo Patino *Relat. quartâ Histor.* memoratus. Sed præt. seculo ingens Artis specimen edidit, qui duo specula confecit ingenio tam mirando, ut quisquis alterutrum eorum intuetur, suum quidem corpus, humeros, pectus, brachia, at non aliud, quàm Cosmi Medicæi, primi Hetruriæ M. Ducis vultum videat faciemque: digna proin, quorum alterum in Galliæ Regis cimeliarchio, in Thesauro D. Marci alterum, magnâ cum curâ adservaretur, vivam inclyti Cosmi imaginem posteritati, memorabili ratione, repræsentantes. In re bellica, quantum Archimedes hac Arte effecerit, notum; quando naves accendit Marcelli Syracusas obsidentis, solusque deduxit prodigiosæ magnitudinis navem Hieronis R. quam universæ Siciliæ vires movere vix poterant. Hodieque pervulgatum est, radiis Solis ad certum punctum collectis plumbum liquefacere, lignum ac stipulas accendere: Nec nisi ejus ope metiri intervallum modumque licet, quo balistis, catapultis ac machinis æneis, mœnia vel portæ quati possint. Ut de Architectura, Statuaria, Graphice nihil addam. Nec leviter sanè *Opticæ* debent senes ac myopes, quòd & acutiùs & longiùs vident perspicillis cujusque visui accommodatis: quorum notitia Veteribus nulla fuit. Nam quòd Plautus *Mostellaria Actu* 1. *Sc.* 1. meminit *Conspicilli*, nil aliud ibi, quàm locum, unde quis conspicere possit, intelligit, interpretante sic verba ejus Nonio Marcello &c. Ut jam olim non sine ratione scripserit A. Gellius *lib.* 16. *cap.* 18. *Ὀπτικὴ facit multa demiranda.* Partes ejus Blancanus *Appar. ad Scientias Mathem.* & jam ante eum Joh. Cantuariensis, tres faciunt, *Opticen* in specie sic dictam, quæ de Ἰθυφανείᾳ sive visione & illuminatione directa: *Catoptricen*, quæ de visione & illuminatione repercussa sive reflexa, qualis in speculis fit: & *Dioptricen* seu *Mesoptricen*, quæ de visione ac illuminatione refracta, tractat; de quibus omnibus, ut & singularum usu mirandisque effectis V. Gerh. Joh. Vossium *de Scientiis Mathem. cap.* 23. *& seqq.* In Musæo Kircheriano Romæ *Opticæ* experimenta multifaria visuntur, unà cum nonnullis fallaciis quæ directo radio in objectum tendunt ac elegantium figurarum species repræsentant ex certo puncto, cùm tamen in omni alio loco non nisi confusa quædam colorum congeries appareat. Ibidem eadem tabula tres aut plures differentes repræsentat figuras, ex differenti stationis loco. Figuræ item, quæ, quocunque declinaveris loco, te impetere telo videntur: aliæ insuper, quæ in figurato plano nescio quos abscessûs & ambages mentiuntur & tamen accuratiùs examinando & indagando capita aut membra humana, aliarumque rerum schemata figurant. Quorum effectuum ratio est à differenti angulorum incidentia, unde plus minus in uno, duobus, tribus aut etiam quinque locis stationum objecta variat: uti Auctor pluribus docet *in Arte Lucis & Umbræ.* V. Georg. de Sepibus *in Collegii S. J. Musæo Romæ pag.* 36. & suprà in voce *Anacamptica.*

Præcipui Opticæ Scriptores, ex eodem Vossio.

Euclidis Optica & Catoptrica, in hanc Scientiam introducunt.

Archimedes, de *Speculis ustoriis parabolicis* scripsit: ut & Ptolomæus, sed necdum lucem vidit, ut indicat Maurolycus.

Heliodori Larissæi *Opticorum* fragmenta, ab Ignatio Dante, cum Euclidæis, Italicè à se redditis, edita sunt.

Philippus Opuntius, temporibus Philippi Macedoniæ Regis, de *Opticis* & *Enopticis* scripsit.

Aristotelis quoque de *Opticis* liber olim extabat, ut Laertius, & Vincentius Bellovacensis, testantur.

Ptolomæus Alexandrinus, sub M. Aurelio Imp. *Planisphærium* reliquit.

Alhazenis quoque sive Alhazeni *Optica* laudem merentur: Fuit is Arabs acutus, floruitque, cùm Saraceni in Hispaniis & per eos studia Matheseos ibi multum vigerent.

Vitello seu potius *Vitellio*, non minùs pulchram *Opticis* operam impendit, lib. 10. licèt pleraque mutuatus ex Euclide, Archimede, Ptolomæo & Alhazeno. Vixit A. C. 1252. V. Thesaurum *Opticæ.*

Joh. Peccamus, S. Bonaventuræ discipulus, Arch. Cantuar. & Angliæ totius Primas, *Perspectivam communem libro uno, altero Perspectivam particularem*, consignavit, circa A. C. 1279.

Rogerus Baconus, Anglus, Ordinis S. Franc. Monachus, circa eadem tempora, *de Perspectiva singulari, distinctâ, ac continuâ: de visu & speculis: de Speculi facultate; de forma resultante in speculo deque Speculis ustoriis*, varia scripsit: Quòd tam miranda opere Matheseos præstaret, ab invidis ac imperitis, apud Clementem IV. Magiæ Dæmoniacæ accusatus, ac propterea aliquandiu in carcere detentus.

Johannes Persan, *Opticen* scripsit, à Fr. Maurolyco emendatam.

Blasius Pelacanus Parmensis, subtilissimas in Astrologicis & *Opticis* quæstiones reliquit. Docuit autem Ticini sub Johanne Galeacio. Quibus memoratus suprà Blancanus jungere jubet Orontium *de Speculo ustorio*, Maurolyci *Photismos*, & *Diaphana*, *de Specillis* ac *Iride.* Præterea idem nos remittit ad Baptistæ Portæ *lib.* 9. Joh. Kepleri *Paralipomena ad Vitellionem* atque ejusdem *Optica* & *Dioptrica.* Item Guil. Ubaldi Marchionis *Perspectivam Scenographicam*, Marini Gheraldi *lib.* de *Parabola* & *Speculo ustorio*: Vignolæ, Seb. Serlii, Dan. Barbari, aliorum, *Perspectivam Ital. scriptam*, Joh. Lenkeri Norimbergensis *Perspectivam Germ. consignatam.* Et ut Latinis potiùs inhæreamus, duo Johannes, unus Cantuariensis, alter cognom. *Pisanus*, patriâ Cameracensis, præt. sec. in eadem Arte extitere celebres. Nec indictus abeat Conradus Dasypodius, aut Argentinenses Math. Pro (discipulus Christiani Herlini, Mathematici non incelebris, Argentinensis) qui, inter alia, in *Opticis & Catoptricis* varia edidit: ut nec Frid. Risnerus, qui adhuc adolescens P. Ramum juvit in inchoanda Optica, illamque *libb.* 4. absolvit. Franc. quoque Aquilonius Bruxellensis, 6. *Opticorum* reliquit libros, extinctus Hispali A. C. 1617. Quibus subjungendum nobile Gallorum par, Martinus Mersennius & Renatus Cartesius: quorum prior *Optices libb.* 7. edidit; posterior *Dioptricen* evulgavit, in qua subtiliter de decem hisce capitibus disserit. 1. *de Lumine.* 2. *de Refractione.* 3. *de Oculo.* 4. *de Sensibus in genere.* 5. *de Imaginibus, quæ formantur in fundo oculi.* 6. *de Visione.* 7. *de modis visum perficiendi.* 8. *de Figuris, quæ pellucida corpora requirunt, ad detorquendos refractione radios, omnibus modis visioni inservientibus.* 9. *de Specillis.* 10. *de Modo expoliendi vitra.* In quibus omnibus multorum longè alias reddit causas, quàm priores fecere. V. Vossium *lib. cit. cap.* 27.

Optimates, Alberico sunt *meliores*, ut ipse ait, *de Populo.* Atqui Erasmus, inquit, *Optimi* vocabulum non refertur ad mores, sed ad fortunam: unde *Optimates* dicuntur, non qui moribus sunt laudatissimis, sed qui nobilitate generis, opibus ac dignitate præeminent: quanquam nihil vetat, etiam inter illos esse bonos aliquot &c. Aliter Cicero *pro Sestio*, sed de hoc significatu à nobis jam dictum. Apud Gothos inprimis, Burgundos, Francos &c. *Optimates* leguntur dicti, è Palatinis Proceribus maximi, Ita in *Epist.* Aureliani Imper. apud Vopiscum *Bonos. ad Legatum Thraciarum scriptâ*, *Superioribus literis scripseram, ut* Optimates Gothicas *apud Perinthum collocares, decretis salariis, non ut singulæ acciperent, sed ut septem simul unum convivium haberent. Quum enim divisa accipiunt, & illæ parùm sumunt & Resp. plurimum perdit.* Ubi cum communi vocis notione intelligi possent illæ, quæ in sua gente eminebant, ut sæpe apud Marcellinum & alios: Casaubono tamen meliùs vocem referas, ad peculiarem ejus in Gothica gente usum. Pars enim Gothorum, Ὀπτιμάτοι ἐκαλοῦντο, *Optimates vocabantur*, inquit Olympiodorus in *Excerptis* à Photio, de quibus multa leguntur in Græcorum recentiorum scriptis. Atque ex numero harum *Optimatum*, Hunilam, quam *Virginem Regalem* paolo antè Vopiscus vocat, Bonoso conjugem dedit, idem Imperator, V. in *Hunila.* Sic apud Gundebaldum R. Burgund. *Præfat. ad LL. Burgund.* qui *Optimates* dicuntur, in Indice subsequenti *Comites* sunt. *Optimates nobiles*, in ead. *l. tit.* 2. §. 2. *Optimates*, *Majores domus*, *Domestici*, *Grafiones* &c. *in lege* Ripuar. *tit.* 88. *Optimates palatii*, *l.* Wisigoth. *lib.* 12 *tit.* 1. §. 3. &c. Ita ut *Optimates* habiti sint, qui *Illustres*, *Optimates*, *& Principes*, in *Epist.* 1. Desiderii Episc. Cadurc. Prostant Eginhardi *Epistolæ* 45. & 49. inscriptæ *N. glorioso Comiti atque Optimati.* In *Monastic.* Anglicano *tom. III. pag.* 121. quidam Goda, sub Eduardo Confessore, *Optimatem & Ministrum Regalem* sese inscribit. In alia *Charta* Regis Anglo-Saxonici A. C. 605. subscribit *Tangistlus Regis Optimas*, apud Spelmannum in voce *Referendarius.* V. præter alios complures Carolo du Fresne laudatos, Casaubonum & Salmasium *ad Capitolinum.* Sed & Vassalli ac Barones, qui à Domino ratione dominii nudè pendent, appellati sic reperiuntur, in *Charta* Fulconis Com. Andegav. A. C. 1033. in *Histor.* S. Nicolai Andegavensis: *Et ille eam* (terram) *tenebat de Alberico de Monte Johannis quondam* Optimate *nostro.* Similiter in vet. *Charta* apud Beslium, *pag.* 422. iidem sunt *Barones* & *Optimates*, ac pro vassallis majoribus accipiuntur. Apud Anastasium verò & Paulum Diaconum in *Histor. Miscell.* qui Byzantinis Scriptoribus Ὀπτιμάτοι, quorum nomine in Asia provincia ita erat appellata, quòd *Optimatum thema* seu legio in ea præsidio esset, sic appellati reperiuntur. Apud Gothos autem sic dicti sunt præcipui è militaribus viris, quos, cum Rodogaiso eorum Duce devictos, in Augustalem militiam adscivit Stilico, ut auctor est Olympiodorus apud Photium *pag.* 179. ex quo deinceps eidem

mihi

militiæ nomen mansit, quæ postmodum vilioribus militaribus officiis addicta est, uti discimus ex Constantino *de Them. lib.* 1. *cap.* 5. Meminit istius thematis Pachymeres *lib.* 1. *cap.* 9. V. *Glossas* Rigaltii, *Notas* Fabroti *ad Historiam Ecclesiastic. Anastasii pag* 233. & Car du Fresne *Glossar.*

Optimi Nobilium, apud Aurelium Victorem Schotti: *Et Patres quidem, præter commune Romani malum Orbis, stimulabat proprii ordinis contumelia, quia primus ipse metu socordiæ suæ, ne Imperium ad* Optimos Nobilium *transferretur, Senatum vetuit etiam adire exercitum*: iidem cum *Optimatibus*, apud Capitolinum *in Marco*, *Summatibus*, apud Spartianum *in Hadriano*; *Proceribus*, apud Tacitum. Senatores nempe sunt, quos illis temporibus his nominibus insigniri consuevisse notum. V. Casaubonum & Salmasium *ad l.*

Optio, cujusvis muneris administer Paterno, *in l. ult. ff. de jur. immun.* Nam, ut scribit Vegetius *lib.* 2. *cap.* 7. & Nonius Marcellus, *Optiones ab optando appellati sunt: quòd antecedentibus ægritudine præpeditis, hi tantùm adoptati eorum atque vicarii solent universa curare.* Varro *de L. L. lib.* 1. *Primi singularum decuriarum Decuriones dicti, quos ii primos sibi administros adoptabant*, Optiones *vocari cœpti, quos nunc propter ambitiones Tribuni faciunt.* Unde *Optionem* Budæus in *l. fin. ff. de jur. imm.* accipit pro eo, qui adjutor est Centurionis aut Decurionis: ut Plautus est usus Metaphoricè *in Asinar.* &c. Apud recentioris ævi Scriptores *Optio* delectus miles est. Unde *Famosus Optio*, apud Ordericum Vitalem *lib.* 8. *pag.* 687. In *l. ult. ff. ad exhibendum*, *Optio* Fabricæ, videtur esse, qui Imperatoriæ fabricæ, à qua *Fabricenses* dicti, aut fabricis legionum, scutariis & loricariis custos præerat; Quemadmodum & custos carceris, *Optio carceris* D. Ambrosio appellatur, *Neque Paulus & Silas tempus distulerunt, quin* Optionem *carceris baptizarent cum omnibus.* Sed & *Optiones* dicti reperiuntur militaris annonæ Erogatores, qui annonas distribuebant militibus, *Cod. Theodos. l.* 1. 24. *de Erogat. militar. annon.* alibique passim. Hinc Græci *lib.* 54. Βασιλικῶν, annonæ divisionem interpretantur *optionem militum.* Ratio nominis, quòd Duces eos sibi optent dividendæ annonæ causâ, quasi adjutores, quò faciliùs cœtera munia militaria obeant; quâ ratione auxilia Fœderatorum *Optiones* etiam dicuntur *leg. ult. C. de locat.* quorum Duces *Phylarchi* appellantur, *Novell.* 116. & 117. Etiam Procopius *Vandal. lib.* 2. *cap.* 20. & *lib* 1. *cap.* 17. non militaris duntaxat annonæ Erogatores, sed &, qui domesticorum sumtuum curam gerebant, *Optiones* dictos innuit: Ὃς οἱ ἐπεμελεῖτο τῆς περὶ τὴν οἰκίαν δαπάνης, Ὀπτίωνα τοῦτον καλοῦσι Ῥωμαῖοι, *Hic apud eum domesticos sumtus curabat*; Optionem *Romani vocant* &c. V. suprà in *Obsonatores*, & plura apud Cujacium *ad l.* 7. *C. de Exact. tribut.* Alemannum *ad Procopium Histor. arcan.* Salmasium *ad Spartian.* & Jac. Gotofredum *ad d. l.* 1. laudatos Carolo du Fresne *lib. cit.* Sed & *Optio* terminus est Curiæ Romanæ, cùm Cardinalis aliquis titulum sui Cardinalatus mutat, cujus origo à tempore Alexandri V. Pontif. Hic enim cùm, post sublatum schisma, duos Cardinales eodem titulo utentes deprehendisset, alteri illorum titulum ut mutaret injunxit, sicque *Optionem* introduxit, uti docet Onuphrius, apud Spondanum A. C. 1410. laudatus Carolo Macro in *Hierolexico.*

Opurocarra, apud Ammianum *lib.* 23. *Appellantur autem iidem montes Aria & Nazavicium & Asmira & Emodus & Opurocarra*: pro *Ottoracorra* fortè. Ptolomæo enim memorantur Ὀττοροκόρραι, aliis, ut videtur, Ὀττοροκόραι & Ἀττακόραι, populi Sericæ, quorum Urbs Ὀττοροκόρρα, & mons Ὀττοροκόρρας. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 989.

Opus, de agricultura apud Ovidium,

> *Cernis, ut in duris (& quid bove firmius?) arvis,*
> *Fortia taurorum corpora frangat opus.*

Tibullum *lib.* 1. *eleg.* 9.

> *Et durum terræ rusticus urget opus* &c.

Unde Βοῦς ἐργάτης, de quo suo loco; & ἐργάτης κάνθων, Lycophroni eleganter dicitur asinus aratro junctus. Namque & asinis olim pauperiores ad aratrum usi. Arnobius *lib.* 2. *Et asellus & bos æquè (usu atque assiduitate cogente) discis arare ac molere.* Indidem titulus operis Hesiodæi, Ἔργα καὶ Ἡμέραι, *Opera & Dies*, quod de Agricultura scripsit, præceptis Politicis, Ethicis, Oeconomicis refertissimum, V. Dan. Heinsium *Introduct. in illud.* In *Epitaphio* Berthæ uxoris Adalberti March. in Italia, apud Ughellum *Tom.* 1. *pag.* 856.

> *Exulibus miseris mater charissima mansit,*
> *Atque peregrinis semper* opus *tribuit*:

vox *Eleemosynam*, utpote inter opera bona præcipuum, denotat. Unde & Cypriani extat liber *de Opere & Eleemosyna.* V. Car. du Fresne *Glossar.* Apud quem etiam *Opus Dei*, *Opus Divinum*, *Opus Dominicum*, *Opus sacrum*, variis Auctoribus pro *Officio divino*, *sacra Liturgia*, *Opere quod Deo impenditur*, sumi consuevisse, legimus. Aliàs *Opus*, opificium, labor: Unde *Opus Albarium*, *Intestinum*, *Tectorium*, de quibus V. *suis locis.*

O R.

OR. in notis antiqq. *ornat* vel *ordo.* ORB. PAR. *orbati parentes.* ORD. *ordinis.* OR. M. *ordo militum.* ORN. IMP. *ornamentum Imperiale* &c. significat.

Ora, urbs Carmaniæ, Ptol. cujus etiam meminit Arrianus *lib.* 4. Εἰς τὰ Ὦρα τὴν πόλιν, *in* Ora *urbem*: unde pop. *Ori*; quos cum Gedrosis idem *lib.* 6. nominat, Ἐν τούτῳ δὲ καὶ Νέαρχος περιπλεύσας τήν τε Ὠρῶν τε καὶ Γαδρωσῶν γῆν καὶ τῶν Ἰχθυοφάγων, ἐσέσχεν ἐς τῆς Καρμανίας τὰ πρὸς θάλασσαν ἀνεχόμενα: utpote illis vicinos. Iidem *Oritæ*, Apollodoro apud Stephanum, Græcè Ὠρεῖται.

> Ἔπειτα δ' Ὠρείτας τε καὶ Γεδρωσίους
> Οὐκ ἴσμεν Ἰνδοὺς τοὺς ἐνοικοῦντας πέρα
> Ἄρβιος.
> *Postea autem* Oritas *& Gedrosios*
> *Non novimus Indos habitantes ultra*
> *Arbim.*

Ab Arbiis enim *Oritas* separabat flumen Arbis. Ita ergo *Oritæ* Gedrosis & Carmanis, imò & Ichthyophagis vicini erant. Horum quippe alii ad mare colebant, alii intus, quos τοὺς ἄνω Ὠρείτας, *superiores* Oritas, indigitat Arrianus. Malè Ὠρεῖται scribuntur apud Strabonem & Arrianum, pro Ὠρῖται: Ὠρεῖται enim dicti sunt, ab Oreo urbe Eubœæ, quos τετραπτολίτας extulit Apollodorus &c. V. plura hanc in rem apud Salmasium *ad Solinum pag.* 1176.

Ora, extremitas cujusque rei, Clement. *tit. de vit. & hon. Cler.* Hinc *Ora Vestis*, Græcis πέζα, unde πεζόφοροι χιτῶνες Æschylo; Sed πέζα propriè *oram* vestis *extremam* seu *ultimam*, quam *ultimam fimbriam* appellat Trebellius *in XXX. Tyrannis*, ubi *de Zenobia*, notat; unde fasciam vel zonam, quæ adponebatur, ornamenti gratiâ, ad illam, πεζίδιον Græci nuncuparunt, quod ad verbum est *Orarium*. Præter hanc verò erat & *summa ora*, quæ circa collum & humeros hæret Græcisque τόρος dicitur. Interim, ut *orarium* postmodum, pro quavis zona vel loro, usurpatum est Latinis, sic πεζίδιον quoque Græcis, pro qualibet *fascia*, poni cœpit. Unde πεζίδιον, *fasciam Imperialem* illis significat vel diadema & cingulum capitis penès mulieres. Optimæ *Glossæ*, Πεζίδιον βασιλικὸν, *diadema*; πεζίδιον γυναικὸς, *fascia. Lorum* vocat Balsamo: namque & hoc utrumque significat, & vittam, quæ vestis extremitatem, propriè τὴν πέζαν, ambit & fasciam coronæ regiæ. Sic itaque & πεζίδιον, quod πεζίτιον Suidæ dicitur, aliis φακιόλιον quoque, quibus de vocibus V. Salmasium *ad Trebellium l. c.* & Flav. Vopiscum *in Aureliano*, ut & hic *passim.* At propriè *Ora*, extremitas littoralis est; an ex *ore*, an ex Gr. ὄρα vel οἶα, *vicus*, seu χώρα, *regio*, an ex Hebr. ארה *via*? Skenæo generaliter significat omne metallum, velut cùm dicimus, ait idem, *leed-ore*, i. plumbi metallum. Præterea apud eundem, aliosque recentioris ævi Scriptores, monetæ species est, ex auro vel ære valoris, ut videtur, 2. solidorum. Spelmanno verò & Sommero *Ora*, non moneta, sed uncia est, quæ fuit 20. denariorum, qua de re V. Car. du Fresne *Glossar.*

Oraculum, Luc. Senecæ *Præfat. lib.* 1. *Controv. voluntas est divina hominis ore denunciata.* Ciceroni *Topic. Deorum Oratio.* Hinc, quòd Principes Romani aliquid Majestatis superhumanæ, unde *Divi* appellabantur, sibi attribuere Deorumque numero sese esse falsò sibi persuasere (quemadmodum Domitianus ille, licèt omnium truculentissimus, inscriptionem fecisse legitur, DOMITIANUS DOMINUS ET DEUS VESTER) factum est, ut Principis responsum seu rescriptum *sacrum Oraculum*, plerisque Juris in locis, dicatur. Unde vetus *Glossa*, *Sacrum Oraculum est Rescriptum, quod Imperator precibus & supplicationi respondens rescribit, vel ei fieri, vel non fieri quod postulat, & dicitur, quòd orando inspectum.* Arcadius & Honorius in *Append. Cod. Theodos. c.* 2. *Comitatum sacrum petere, mereri mendaciis* Oracula *& furtiva Rescripta.* Ita passim in *Cod.* in *LL.* Wisigothorum *lib.* 2. *tit.* 1. §. 30. *lib.* 12. *tit.* 3 § 1. &c. Apud Recentiores etiam Ædem sacram, in qua *oratur*, aliàs oratorium, vox notat. Wilh. Britto in *Vocabular. MS.* Oraculum *dicitur Propitiatorium, unde Exodi cap.* 25. *Deus fecit Propitiatorium, i. Oraculum. Et in eodem sensu accipitur fere per totam Bibliam — tamen pro Templo potest accipi* &c. V. quoque Gregorium M. *in Dial.* Anastasium *in Vitis PP.* Paul. Warnefridum *lib.* 4. *cap.* 48 59. alios. Sed & Plinius sic accepisse vocabulum videtur *lib.* 12. *cap.* 23. *Ab Ammonis* Oraculo, *juxta quod gignitur arbor.* Vide Casaubonum *ad Pollionem*, *in Gallienis*: quia nempe *Oracula* ibi edebantur. Sic enim dicebantur olim Deorum responsa, quæ vel è Terræ cavernis, vel è simulachris, solertiâ nonnunquam humanâ, sæpe Diabolicâ, edebantur. Nam constitere quidem fraudibus Vatum, sed non solis, cùm multa prædixerint, ad quæ nullâ ratione humanæ mentis acumen pertigisset. Atque hæc iis etiam præstitere, qui *Oracula* venerant exploratum, hominibus vafris, neque admodum credulis: Quo factum, ut, cùm vulgus citra delectum omnia amplecteretur, prudentissimi quique non omnia, sed multa tamen crederent, quod ex illa in narrando constantia eorum satis liquet. Aristoteles, qui Dæmonia non credebat, saltem non memorat, divinationes istas humori melancholico: Plutarchus & alii, vapori terrestri à Sole educto, inque corpus bene temperatum accepto, mentemque concitanti: Demosthenes fraudibus humanis, attribuit, quando, ut Minutius *in Octavio* ait, respon-

infausta fata... Ὀμφαλὸν ... Pythiam conquestus est, planiusque secum detexit Lucianus *in Alexandro Pseudomante*; ut tot alios fraudis Patriciæ pariter, ac Sacerdotalis testes præteream, quas non invenustè adumbravit Cœlius Calcagninus *lib. de Oraculis.* Quò facit, quòd fere ita essent ambigua, ut ad eorum intelligentiam altero esse *Oraculo* opus videretur. Sed ut concedamus Aristoteli ac Plutarcho, quorum semper magnum inter Eruditos nomen fuit, Mentem posse humanam ab vaporibus ejuscemodi concitari, unde verò evincent, vim aliam habere, quàm ut, quæ priùs sciunt homines, subtiliùs vel disertiùs promant? quo modo Poëtæ, ubi paulum se consperserint flore Liberi Patris, meliùs poëtari solent. Nec si *Oracula* latentium fuere hominum imposturæ, eo non fraude etiam constiterint illudentium Dæmonum: quos *Oraculorum* proin causas esse, candidè agnovit Porphyrius *lib. de Dæmonibus*, nec non Jamblichus *lib. de Mysteriis cap.* 21. & 26. V. Gerh. Joh. Vossium *de Or. & Pr. Idololatriæ lib.* 1. *cap.* 6. De *Oraculis*, quæ penitùs desierant, agit Plut. *lib.* περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηστηρίων: plurima siquidem omnino erant exhausta, atque in tota Bœotia, quæ olim *Μαντεῖα* & *Oraculorum* sedes plurimas habebat, sola Lebadia, unde sortes peterentur, restabat; Pythia quoque Antistes, non quidem planè tum respondere desierat, ut plurimi hactenus crediderunt, sed versibus non ampliùs *Oracula* edebat, ut idem Autor docet *altero lib.* περὶ τοῦ μὴ χρᾶν ἔμμετρα νῦν τὴν Πυθίαν, *de eo quod non amplius* Oracula *versu reddat Pythia* &c. V. quoque Casaubonum *Exercit.* 1. *ad Appar. Annalium, num.* 25. & *ad Pollionem in Gallienis*, nec non Casp. Barthium *Animadversion. ad Papinium Statium Thebaid. lib.* 9. *versu* 662. è quo pauca hæc addimus. Docet Theodoretus c. *Gentes Differtat.* 10. curiosè in Oracula inquisivisse & Philosophiam peculiarem inde exsculpsisse Porphyrium, cujus Commentarii utinam ad nos pervenissent. Inquirebat enim ita, ut vitii convinceret, quando res postularet. Idem optimus & mirè sagax Scriptor profert verba Plutarchi, quibus ostenditur, Dæmonas primùm omnium *Oraculorum*, deinde eorum malos Spiritus auctores esse, quæ cum cæde animalium, furore Sacerdotum & turpibus aliis ceremoniis fiunt. Unde mirum non sit, si non solùm dubia fuerint responsa, verùm etiam noxia, & abhorrenda. Certè id nec Gentilibus ignotum: Hinc pulchrè exclamat Claudianus *Bello Get.*

Heu semper tacitâ sortes ambage malignæ &c.

—— —— *vix tandem interprete casu*

Agnovit dubiis illusa vocabula fatis.

Cujus rei illustre exemplum, in *Historia* Franc. ante pugnam Bovinensem consultis Dæmonibus, ab adversariis Philippi Augusti, qui eos vicit, profligavit, cepit, ludibrio a malis Spiritibus habitos, videre est apud Rigordum Gothum A. C. 1215. Aliud suggerit Lud. Domenichius, quod malitiosâ subtilitate facilè multa superat. *Histor. Var. lib.* 14. *pag.* 807. *edit. Venetæ A. C.* 1565. ubi de Com. Alberto Scoto, Placentiæ Domino ait, illusum eum ambiguitate responsi hujus, quod in scripto ipsi exhibuerat Dæmon, DOMINE STES SECURUS: INIMICI TUI SUAVITER INTRABUNT TERRAM, ET SUBJICIENTUR DOMUI TUÆ. Legi enim & sic poterat, DOMI NE STES SECURUS: INIMICI TUI SUA VI TER INTRABUNT &c. quod etiam eventus probavit. V. eundem Barthium *de Oraculis etiam per somnum datis, ad Statium Thebaid lib.* 5. *versu* 620. ut & hic passim. Nec omittendum, *Oracula* petituris, per integrum diem à cibo, à vino autem per triduum, abstinendum fuisse, ut videre est apud Alexandrum ab Alex. *Genial. Dier. lib.* 6. *cap.* 2. &c.

Oracula nonnulla ... Veterum.

Oraculum Amphiarai, in Oropo, Jovis & Apollinis confertur à Theodoreto *Therapeutic. lib.* 10. V. Barthium *ad Thebaid* 9 *vers.* 658. & suprà, ubi de *Amphiarao.*

Oraculum Castorum, Lacedæmone fuit, uti docet Lutatius *ad Statium Thebaidos lib.* 7. *vers.* 413. *Templis Spartæ præsaga reclusis, Vidit Amyclæos* (*facinus*) *con... fratres.*

Oraculum Delphicum, adde: toto orbe celeberrimum, & ditissimum, unde *Aphetoria opes*, ab Apolline Aphetore, id est, *Emissore Oraculorum*, in Prov. abierunt: Edebatur in templo D[e]lphico, quod quinquies destructum inque eodem loco reparatum legimus. Ara κεράτινος βωμὸς, id est, *cornuta*, appellabatur à cornibus, quæ ad sinistrum latus, ut Plut. *in Theseo* docet, affixa, tantâ arte in se flexa & complicata erant, ut ἐν ἑπτὰ τοῖς καλουμένοις θαύμασιν, *inter septem miracula*, referrentur. Hinc Ovidius, *Miror & innumeris structam de cornibus aram.* Quando Oraculum hoc desierit, variant sententiæ. Quidam ab Alexandro M. id deletum volunt, sed sine ratione. Plutarchus exhaustâ vaporibus terrâ desiisse contendit. Prudentio, ex *quo hominis Deus induit artus, Delphica damnatis tacuerunt sortibus antra*: Sed & post illa tempora *Oraculum* hoc interrogari fuisse solitum, ex Historiis patet; & Plut. versu tantùm respondere cessasse refert, ut *suprà* visum. Dio, occiso à Nerone in aditu antri homine, *Oraculum* fuisse extinctum, refert. Delphis cùm abiit, ad Hyperboreos Scythas se contulisse creditum est, unde & dona illò non aliter, quam priùs Delphos, missa sunt & Abaris Scytha, Apollinis Sacerdos integrum de ejus Responsis & adventu in illa loca volumen edidit V. in voce *Delphi.*

Dodonæum, omnium antiquissimum habitum est, ut Herodotus ait. An à *Dodonaim*, Japheti nepote? De hoc fabulantur, par columbarum ex Ægypto advolasse, quarum una in Epiro, in fago quadam considens, voce humanâ loqui inceperit, & præter varia monita salutaria, incolas jusserit templum condere: quod factum à Deucalione, postquam navis ejus eò appulit; hic enim non tantùm templum, sed & urbem Dodonam, juxta quam *Oraculum* in sylva proxima edebatur, condidisse dicitur. An de Noacho, arca, columba ejus, auditio quædam, fabulandi occasio? Intelligunt autem per columbas has Eruditi fœminas quasdam vaticinatrices, quæ ex Ægypto in Phœniciam, hincque in Thessaliam delatæ, tres numero, responsa hæc ediderint. Et certè Thessalica linguâ, voce Πελειάς, non columbam modò, sed & fatidicam anum, designatam fuisse, Eustathius in *Il.* ξ. docet. V. plura in voce *Tomarus.*

Hammonis τὸ ἀνάκτορον seu χρηστήριον, id est, *Oraculum*, antiquitus fuisse videtur Schola quædam Chamidarum, seu Hami posterorum; à Dæmone postea *Oraculo* suo coinquinata. Erat autem in loco, ob æstum, inaccesso, in regione Garamantum.

Nabarcæ, Anariacæ Urbe prope mare Caspium, μαντεῖον ἐγκοιμωμένων, *Oraculum incubantium*, id est, *somnia capiantium*, fuisse, docet Strabo *lib.* 11. Quem incubandi morem durasse, temporibus etiam Gratiani ac Theodosii Impp. indicat Prudentius *in Hamartigenia.* V. Gerh. Joh. Vossium *de Orig. & Progr. Idololatriæ lib.* 3. *cap.* 35. &c. de Panis *Oraculo* V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom.* Imò tot *Oracula* erant, quot Dii, uti videre est, ubi *de Paredris Diis* infrà: Sed hæc celebriora fuere, quæ diximus.

Oraculum Delphicum, nomen insignis machinamenti, in *Museo* Kircheriano. Habuit Auctor tubum in ergasterio cubiculi sui ita dispositum, ut janitores eum ad portam vocaturi, in ipsa porta, quà in hortum aditus dabatur, ordinario vocis sono loquentes eum alloqui possent, quorum omnium verba, non secus ac si in cubiculo præsentes essent, percipiebat eodemque modo per tubum respondebat, quantumcunque illi dissiti essent. Hunc postea in Musæum transtulit & statuæ tali arte inseruit, ut statua quasi spirans ore aperto motisque hinc inde oculis loqui videretur; cui proin nomen dedit *Oraculi Delphici.* Nam quemadmodum vett. Sacerdotes Ægyptiorum ac Græcorum per hujusmodi tubos, ori Idolorum insertos ingenioso dolo, Oraculum consulentes decipiebant & homines superstitiosos ad opimas oblationes faciendas solicitare solebant, simpliciores vero animi, velut divinâ voce moniti, id quod jubebatur, magno utique Sacerdotum emolumento, exequebantur: Ita hanc fallaciam ut detegeret Kircherus, similem statuam fieri curavit. Erat autem hic tubus ad 30. pedes à statua dissitus. Itaque quidquid Titius ori statuæ conceptis verbis immurmurabat, ad id Sempronius opposito statuæ orificio tubi aure applicata assistens respondebat: attonitis spectatorum animis, qui verba quidem ex ore statuæ prodeuntia audirent, unde verò is veniret, divinare non possent. V. Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. S J. Musæo cap.* 7. & prolixiorem hujus machinæ descriptionem in Autoris *Phonurgia.*

Orale, vox medii ævi, vestem denotat Episcopalem, in formam sindonis, quam Pontifex Rom. capiti quasi in modum veli imponit & replicat super humeros & ante pectus. Ita Innocentius III. *Myster. Missæ lib.* 1 *cap.* 53. & ex eo Durandus *Ration. lib.* 3. *cap.* 6. Sed & fœminis *Oralia* adscribit Concilium Arelatense A. C. 1234. *can.* 16. *Mulieres autem Judææ à* 12. *annis & suprà*, Oralia *deferant extra domos.* Id est, vela, quibus caput & os tegant; apud Carolum du Fresne *Glossar. in voce Orale*, item *Oralia.* V. & suprà *Fanon.*

Orandi Ritus, apud Ethnicos quoque olim frequens fuit: Namque *Initiis* eos omnibus Deos precari consuevisse, ex Pausania atque Ælio Dionysio Cœl. Rhodiginus refert *Lect. Antiq. lib.* 1. *cap.* 1. *sub princ.* Cui communi Religioni veluti testimonium perhibens Cicero, *omnium magnarum rerum a Diis immortalibus principia duci*, affirmat, in *Vatin.* Et quidem *sermonem de Mundo* ejusque generatione habiturus Socrates, apud Platon. *in Timæo* ibidem *Elementorum Naturam* explicaturus, insigni *Orandi* formulâ utitur. Apud Eundem *de LL. lib.* 10. Hospes Atheniensis, demonstraturus *Deum esse*, & paulo pòst *de Diis, Deorumque* cultu agens, eadem pietate defungitur. Idem Cicero fecit, de *Legibus* sermonem habiturus; Ovidius *Metamorphoseon Opus* inchoans; Plotinus, *de Anima* sententiam dicturus, *Enneade* 9. 4. Poëtæ tandem atque Oratores passim. Sic etiam *Annum* à precibus auspicabantur, teste Luciano *Tom. III. pag.* 632. *seqq.* de quo V. plura apud Rod. Hospinianum *de Orig. Festorum cap. VIII. fol.* 49. & A. Wilckium *Heortogr. Part.* 1. *pag.* 93. *Diem* quoque sic inchoare & matutinis vespertinisque precibus Numen adire consuevisse, apud Platonem *de LL. lib.* 10. legimus:

Q q atque

atque id de Indis nominatim testatur Lucianus *Tom. IV. pag.* 105. Etiam in *Mensa* orasse, videbimus infrà. Neque *Nuptias* ineuntibus sua Romanis aliisque sacra deerant, ut ex iis apparet, quæ hanc in rem Brissonius & Anton. Hottomannus *de vet. rit. Nupt.* collegere. Idque eo magis in *publicis Negotiis* observabant, quantum ista feliciter evenire magis intererat. Pertinet huc ista Græcorum Ἀγαθῇ Τύχῃ, & Populi Decretis & Conventionibus publicis præposita. Quos imitatos Romanos solémne aliquod carmen *Orationis* habuisse, quod in Concionibus ad Populum Magistratus præfarentur, constat ex Livio *lib. 39. cap.* 15. Apud eosdem in *Magistratibus* designandis creandisque, Deorum velut suffragia fuisse expetita, docet Cicero *pro Muræn.* ubi maximè solemnem habes Comitiorum precationem; & Plinius *Panegyr. Trajani.* Hinc & Tiberium, principio literarum, quibus Druso potestatem Tribunitiam a Senatu petierat, veneratum esse Deos, ut consilia sua Reip. prosperarent. Tacitus auctor est *Annal. lib. 3 cap.* 56. In *condendis ferendisq; Legibus*, idem observatum Romanis, ut Decemvirorum exemplo probat Livius *lib. 3. cap.* 34. Præsertim verò in *Bellis* decernendis, suscipiendis ac gerendis, eam curam à Vett. fuisse adhibitam, ut Deos in partes vocarent, docent exempla Cyri, apud Xenoph. *de Expedit. Cyri lib. 6.* & *Instit. Cyri lib.* 1. & Romanorum, apud Livium passim, inprimis *lib. 31. cap.* 5. 7, 8. *lib. 36. cap.* 1. & *lib. 42. cap* 28. Apud eundem, Scipionis è Sicilia in Africam trajicientis eximia & lectu dignissima *Oratio* est, *lib. 29. cap.* 27. Porro cùm magna *Ædificia* molirentur, conderentque, idem ritus servatus. Quæ precatio fuerit Romuli, urbem condentis, exponit Ovidius *Fastor. lib* 4. Nero quoque cùm Isthmi aggrederetur opus, ut sibi ac Pop. Rom. bene res verteret, precatus est, apud Suetonium *Neron. cap.* 37. Preces prò *Fructibus* agrorum prolixè exequitur Ovidius, *Fastor. lib.* 1. *sub fin.* Gentilesque *Messes* opimas feracesque *vindemias* à Diis suis petiisse, Arnobius *adv. eos lib.* 6. testis est. Maximè verò *orasse* Deos, cùm præsentibus malis pressi, aut futurorum anxii, non aliam, quàm in Numine, reliquam opem advertebant, docet apud Senecam Chorus, *Agamemn. Act.* 3. Deianira, apud Sophoclem *Trachin. vers.* 301. Atheniensium Chorus, apud Eurip. *Supplic. Act.* 3. Romani, cùm Hannibal ad portas esset, apud Livium *lib. 26. cap.* 11. cùm Urbs peste laboraret, apud Eund. *lib. 1. cap.* 31. & *lib. 3. cap.* 7. cùm eadem, bello cum Æquis implicita, variis prodigiis terreretur, *Ibid. lib. 3. cap.* 5 &c. Neque pro se modo, sed & *pro aliis* Deos adiisse, ostendit exemplum Æaci, apud Ovidium *Metam. lib. VII. Fab* 25. Laodamiæ, apud Eund. *Heroid. Epist.* 13. Hypsipyles, *Epist.* 6. ipsius Ovidii *Amor. lib. II. Eleg.* 13. Præcipuè verò *Reip. Principique* propitios faventesque Deos precibus suis efficere conati sunt, ut infrà videbimus. Quo autem affectu animoque inter *orandum* esse conveniat, Pythagoras docuit præcipiens: *Cùm veneris in Templum, adora, nec interea aliud facies.* Et *Adoraturus sede.* Quo, precantes composito & tranquillo animo, atque ab omnibus aliis cogitationibus vacuo esse debere, ut is totus in Deum colligi possit, significat. De situ *orantium* in ordine ad plagas Mundi, infrà de reliquis, ut sc. *Capite aperto, stantes, procumbentes, advolutis aris, sublatis in cœlum manibus*; & mulieres *genibus nixæ, capillis passis, in terram prostratæ, crinibus humum verrentes*, altisque humilitatis indiciis, quæ Numinis reverentia, & sua cuique calamitas sponte fere & velut Naturâ monstrante, suggerit, *Oratione* fuerint defuncti, videatur Barn. Brissonius, materiam hanc diligentissime exequutus, *de Formul. lib. 1. pag. 39. seqq.* ut & plura in hanc rem, apud Tob. Pfannerum *System. Theolog. Gentilis Purior. cap. 16. toto.* nec non infrà.

Orandi ad Mensam ritus, apud Christianos usitatus, Patribus arcessitur ex CHRISTI facto, *oculis in cœlos sublatis, benedicentis panibus*, Matthæi *cap. 14. vers.* 19 V. Basilium Seleuc. *Homil. in illud mirac.* Sed & Judæi, ut est in *Juchasin pag.* 9. inter tria præclara Mosis inventa, vel, ut ipsi appellant, תקנות recensere solent *Benedictionem cibi*, ex Deuteron. *cap. 8. vers.* 10. quo è loco Rabbini multa commenti sunt, de ritibus in cibo sumendo adhibendis: inter quos præcipuus hic est, de gratiis Deo agendis, unde & variæ in hunc usum formulæ in eorum Ritualibus occurrunt, V. Philonem *de Vit. Contempl.* Neque verò Paganis id instituti prorsus fuisse ignotum multa declarant. In Platonis *Symposio*, statim ut Socrates accubuit, convivæ libationes fecerunt & *hymnum Deo cecinerunt.* Sic Athenæus *lib.* 4. Naucratitis morem fuisse, quoties conveniebant ad festi alicujus solennis epulas, postquam in tricliniis discubuissent, ἐπαναστάντας εἰς γόνατα, τοῦ ἱεροκήρυκος τὰς πατρίους εὐχὰς καταλέγοντος, *surgere in genua, dum sacrorum Minister preces patrias recitabat*, refert. Apud Stobæum *cap.* 41. Diotogenis Pythagorici extat hoc præceptum, Καλῶς δὲ καὶ τὸ τὸν Θεὸν ἐν ἀρχῇ τοῦ δείπνου καὶ τοῦ ἀρίστου ἐπικαλεῖσθαι· οὐχ ὡς δεομένου τοῦ τοιούτου· ἀλλ' ἵνα τὸ μνασθέντα καθαρμοσάμενος τὰς ψυχάς. *Bene fit etiam, ut Deus initio & cœnæ & prandii invocetur: non quia tale quid Numini sit opus, sed ut quisque Dei recordans animo sit compositus.* Quod & illud Ovidii facit, *Amor. lib. 1. Eleg.* 4.

Tange preces mensam, tangunt quo more precantes &c.

Quod cùm Pagani observaverint, monstro simile est, reperiri inter Christianos, qui secus faciant. Nam de sua ætate Chrysostomus testatur, fuisse nonnullos, qui neque initio neque in fine cœnæ Deum laudarent, *Homil. in Matth.* 56 qui utinam nulli essent hodie. In eadem *Homil.* preces ἐπιτραπέζιαι, h. e. *quæ in mensa peragebantur*, non communes omnium Orientalium, sed propriè quorundam Monachorum montes incolentium, fuere, docente Casaubono *Exercit. XVI. §.* 63. V. quoque Brissonium *d. l. pag.* 40.

Orandi pro Rep. Principeque ritus, apud Romanos olim religiosè observatus: Unde pro valetudine Augustæ, pro incolumitate Principis, vota suscepta esse, apud Tacitum reperire est, *Annal. lib. 3. cap. 71. lib. 4. cap. 17. lib. 12. cap.* 68. Qui & *Histor. lib.* 1. *cap.* 50. memorans, quantus mœror plerosque ex Populo occupaverit, allato, de Vitellio contra Ottonem electo, nuntio, querentes rogitantesque introducit, *pro Othone, an pro Vitellio in templa ituros? utrasque impias preces* &c. Et Ovidius *Fastorum lib.* 1. Janum invocans,

Dexter ades Ducibus, quorum secura labore
Otia terra ferax, otia pontus habet.
Dexter ades, Patribusque tuis, Populoque Quirini!

V. Eundem *lib. 1. in fin.* ubi Sacerdotes hac in re sui officii admonet; & *Trist. lib 2. Eleg.* 1. ubi ipsum Augustum alloquitur. Imò morem invaluisse, certo statutoque die salutem Principis Diis commendare, Gajus testatur *l. 233. §. 1. de V. S. Post Kalendas Januarias*, inquiens, *die tertio pro salute Principis vota suscipiuntur.* Quod jam Julii Cæsaris tempore cœpisse, ex Dione discimus *lib.* 44. qui constitutum esse refert, Εὔχεσθαι ὑπὲρ αὐτοῦ δημοσίᾳ καθ' ἕκαστον ἔτος, *Ut quotannis pro ipsius salute publice supplicaretur.* Eundem honorem Augusto, post Actiacam victoriam, habitum, idem memorat, *lib.* 51. atque id postea solennem in morem abiisse, alibi indicat; ubi Caium Caligulam vota, quotannis à Magistratu & Pontificibus pro ipsius salute nuncupata, etiam ad sorores pertinere voluisse ait, alibique, *lib.* nempe 59. vota illa, τὰς εὐχὰς τὰς καθ' ἔτος ὑπὸ τῶν Ἀρχόντων, ἢ ὑπὸ τῶν ἱερέων, ὑπέρ τε τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ ὑπὲρ τοῦ δήμου ποιουμένας, appellat. Neque incommodè huc illud Arcadii atque Honorii Impp. *l. un. C. de oblat. vot.* dicentium, *Votis communibus felicem annum aperiri*, refertur. Præter cujusmodi precationes solennes, alias quoque pro Principibus ad Deos fundi solitas, reperimus, apud Senecam *Consol. ad Polyb. cap.* 31. & 36. Plinium *Panegyr. Trajan.* alios. Unde Asclepiades Præfectus, Romanum Martyrem, sacra etiam pro Principe Diis facere recusantem, increpans, apud Prudentium περὶ στεφάν. *Hymn.* 10. inquit,

Hoc sanctum ab Avo est, hoc ab Atavis traditum,
Placanda nobis pro triumphis Principis
Delubra, faustus ut secundet gloriam
Procinctus, utque subjugatis hostibus
Ductor quietum frenet orbem legibus.
Accingere ergo, quisquis es nequissime,
Pro Principali ritè nobiscum Deos
Orare vita, vel quod hostem publicum
Pati necesse est, solve pœnam sanguine.
Sprevisse templa, respuisse est Principem.

Nec omittendum, quod Tacitus habet *Annal. lib. 15. cap.* 23. nempe Senatum uterum Poppææ, Neroni junctæ, commendasse Diis, more etiam hodiernis Aulis recepto &c. Idem majori longè pietate Christiani quovis ævo fecere. Præivit penè verba Apostolus 1. Timoth. *cap. 2. vers.* 1, 2. *Hortor*, dicens, *primùm omnium fieri obsecrationes*, Orationes, *postulationes* — *pro omnibus hominibus, pro Regibus, & pro quacunque potestate.* Et de more pro Principum salute orandi, *Proinde*, scribit Justinus Martyr *Apolog.* 2. *nos solum Deum adoramus, & vobis in rebus aliis læti inservimus, Imperatores ac Principes hominum esse profitemur, & simul precamur, ut cum Imperiali potestate sanam quoque mentem obtinere comperiamini.* Athenagoras item, suâ ad Marc. Aurelium Antoninum & L. Aur. Commodum Impp pro Christianis *Apolog. Qui enim*, inquit, *quod orant, impetrant, quàm qui pro Imperio vestro vota precesque ad Deum profundunt, ut Filius Patri in eo, sicut æquissimum est, succedat* &c. Tertullianus quoque *Apologet. cap.* 30. & *cap.* 39. *Oramus etiam pro Imperatoribus* &c. Ut & Arnobius, *c. Gent. lib. 4. sub fin. Cur immaniter conventicula dirui* (Christianorum sc. meruere) *in quibus summus oratur Deus, pax cunctis & venia postulatur: Magistratibus, Exercitibus, Regibus.* Sic Athanasius *ad Imper. Constantium Apolog.* excusans, quòd in magna Ecclesia Alexandriæ, nondum dedicata, synaxin habuerat, *ibi preces pro ejus salute factas esse*, inter alia, ait. Et aliquanto inferiùs, sermone ad Christum versus, *Ecce Domine* — *tuus agor, quia* — *populus per te tuum Patrem* — *imploravit, idque pro salute famuli tui pientissimi Constantii* &c. Pari pietate etiam Ecclesiam (si eo nomine compellare licet) Judaicam, pro Imperatoribus quotidiana, solemniaque sacrificia peregisse, Josephus auctor est *advers. Apion. lib. 2. pag* 1065. V. Tob. Pfannerum *System. Theol. Gentil. pur. cap. 16. §. 21. & 22.*

Orangia Familia, Gall. *Orange*, hodie Nassovicæ stirpis ramus est. Henricus enim, primogenitus filius Johannis Com. Nassovii, defuncti A. C. 1516. postquam cum fratre Guilielmo paternam hæreditatem sic partitus esset, ut huic Dilleburgum & cætera in Germania bona cederent; ipse in Belgicas ditiones & Præfecturas, Engelberto patruo possessas, succederet, apud Carolum

 læV. magnâ mox gratiâ florere cœpit, secundisque nuptiis Claudiam Autiacam (*d'Orange*) Johannis Cabillonensis filiam, Philiberti *Orangii* sororem, in conspectu Annæ Gall. Reginæ educatam, & ab ipso Francisco I. R. elocatam, sibi junxit, atque ex ea suscepit Renatum Cabillonensem, *Principem Orangium*, *Com. Nassoviæ*, *Baronem Bredæ* &c. *Hollandiæ*, *Zelandiæ*, *Frisiæ* &c. *Præfectum*, qui avunculi Philiberti testamento Principatum *Orangii* hæreditatem adivit; sed cùm ex Anna Lotharingica, non nisi filiam, nec eam ipsam diu superstitem, suscepit, mortuus A. C. 1544. æt. 26. testamento hæredem ex asse reliquit Guilielmum patruelem, libertatis Belgicæ Auctorem, & hodiernæ familiæ *Orangiæ* conditorem. Hic maximus natu filiorum Guilielmi Com. Nassov. ex Juliana Com. Stolbergensi, in lucem editus A. C. 1533. *D. G. Princeps Arausionum*, *Comes Nassoviæ*, *Catzenelnboci*, *Viandæ & Deciarum* &c. *Marchio Vlissingæ & Verarum*, *Antverpiæ Burggravius*, *Pro-Comes Vesontionis*, *Bredæ*, *Diestæ*, *Grimbergæ*, *Arlai*, *Noveroi Baro*, *Dominus Castelbillini*, *supremus Militiæ per omnes Belgicas Legatus*, *Brabantiæ*, *Hollandiæ*, *Trajecti ad Rhenum & Frisiæ Præfectus*, *Oceani Belgici Thalassiarchus* &c. rebus pro libertate Belgii, contra potentissimum Hispaniæ Monarcham præclarissimè gestis sclopi manuarii displosione, à Balthasare Gerhardo, natione Sequano, percussore subornato, occisus est Delphis, A. C. 1584. æt. 51. Pater ex prima conjuge Annâ (fil. Maximiliani Buræ & Leerdami Com.) Philippi, in Principatu Orangio successoris, sed nullâ, ex Eleonora Borbonia Henrici Condæi Principis fil. susceptâ sobole extincti: & Mariæ, Philippo Hohenloæ Com. nuptæ. Ex secunda, Anna, (Mauritii Saxoniæ Elect. fil.) Mauritii, rerum gestarum gloriâ incluti, sed itidem, sine legitimo hærede, defuncti, A. C. 1625. Annæ (Guil. Ludovico Com. Nassoviæ, Frisiæ Præfecto, nuptæ) ac Æmiliæ (quæ maritum invenit Emanuelem, Antonio Lusitaniæ R. genitum) Ex tertia, Carola Borbonia (fil. Ludovici Duc. Monpenserii) Ludovicæ Julianæ, Friderico IV. Electori Palatino junctæ: Elisabethæ Flandricæ (quæ Henrico Bullionio Torinnæ Vice-Comiti nuptum data est) Catharinæ Belgicæ (quam Philippus Ludovicus Hanoviæ Munzenberg. Com. uxorem duxit) Flandrinæ (alicubi in Gallia Abbatissæ) Catharinæ Brabantinæ (Claudio Tremollio Duc. elocatæ) & Æmiliæ Secundæ (Friderici Casimiri Palatini Bipontini Duc. uxoris) Ex ultima tandem Ludovica Colinia (Caspari Galliæ Admiralii fil.) Henrici Friderici, qui opus à Patre inceptum, à fratre continuatum, ad finem felicissimè perduxit defunctus A. C. 1647. relictis ex Amalia Solmensi comit. *Braunfelsii* (fil. Johannis Alberti Com.) Guilielmo, qui Patri successit (n. 1626. den. 1650.) Ludovica (n. 1627. ux. Friderici Wilhelmi Electoris Brandeburg. den. 1667.) Albertinâ Agnete (Spenerus habet Henricâ Æmiliâ, n. 1618. ux. Guilielmi Friderici Princ. Nassoviæ, Gubernatoris Groningani) Henricâ Catharinâ (n. 1637. nuptâ Johanni Georgio Princ. Anhaltino) & Mariâ; è quibus primus, ex Maria Britannica (fil. Caroli I. M. Britanniæ R.) filium reliquit; posthumum Guilielmum Henricum, hodiernum Arausionis Principem & Mariæ Eboracensis, (Jacobo Eboraci D. Caroli II. M. Britann. Regis fratre unico genitæ) maritum. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europ. Part. I. pag.* 54. Cyr. Lentulum *Genealog. Principum Nassoviæ* MS. ut & in voce *Arausio*, sic enim Orange Latinis exprimitur.

Orantium Ritus, corpore Soli Orienti obverso, antiquus admodum, à Solis cultoribus originem traxit. Non enim hunc solum adorabant, manum osculando seu dexteram ori admovendo, unde *adorandi* verbum, qui ritus à Diis ad homines, honore potentiaque antecellentes primum, dein pares, tandem inferiores, gliscente adulatione transiit, *manu venerari* Tacito, *manu salutare* Martiali dictus: Sed etiam erectum ori pollicem admovendo, quemadmodum docet nos Appulejus *Metam. lib.* 4. seque insuper circumagendo: ac Romani quidem dextorsum, unde Plautus *Curcul. Actu* 1. *Sc.* 1.

—— —— PH. *Quò me vertam, nescio.*
PA. *Si Deos salutas, dextroversum censeo:*

Galli verò sinistrorsum, teste Plinio *lib.* 28. *cap.* 2. qui tamen duo posteriores ritus, ultimus inprimis, non usque adeò antiqui fuere: Inprimis autem Solem Orientem versùs se sistendo, quocunque etiam tempore Deum precarentur. Hinc Israëlitæ contra Occidentem versi, ubi Sanctuarium erat, preces Deo fundebant: atque ita se ostendebant *precantes adorare non Solem orientem, sed Solis Dominum*, ut ait Anastasius Nicænus *Quæst.* 18. *in Script.* Quod ita se habuisse, tum porta Orientalis ostendit, per quam ingressi tabernaculum, vel Templum ad Occidentem *oraturi* pergebant: ut cognoscimus ex Exodi *cap.* 26 tum etiam verba Ezechielis Prophetæ, *cap.* 8. *versu* 16. ubi Israelitæ accusantur, quòd precaturi ad Orientem se converterent: *Dorsa habebant contra templum Domini, & facies ad Orientem, & adorabant contra Solis Ortum.* Quemadmodum & Magos precatos, refert Herodotus *lib.* 1. Vitruvius *cap. ult. Ara spectet Orientem.* Virgilius *Æn. lib.* 12.

Illi ad surgentem conversi lumina Solem,
Dant fruges manibus salsas, & tempora ferro
Summa notant pecudum, paterisq; altaria libant &c.

Christiani veteres tamen in hoc maluere Gentilium morem sequi, *πρὸς τὴν ἀνατολὴν ἀποβλέπειν τὰς εὐχὰς, ad ortum matutinum preces*, concipientes, ut ait Clemens 1. *Strom.* Hinc & visi Solem adorare; Tertullianus *Apologet. Ad Persas si fortè deputabimur, licèt Solem in linteo depictum non adoremus, habentes ipsum ubiq; in suo clypeo: denique inde suspicio, quòd innotuerit nos ad Orientis regionem precari.* V. quoque Clementem Rom. *Constitut. lib.* 2. *cap.* 57. Origenem *in Num. Hom.* 3. Augustinum *de Sermone Dom. lib.* 2. *cap.* 19. Damascenum *Orthod. Fidei cap.* 13. &c. è quibus Origenes & Damascenus, etiam ab Apostolis id institutum ajunt. Ac similiter sensit Justinus sive alius *Quæst. & Resp. ad Orthod. Resp.* 118. cum aliis nonnullis. Unde Templum Orientem versùs exstrui solere, præter Clementem Rom. *loco cit.* Paulinus quoque Auctor est *Epist.* 12. *ad Severum.* Verùm cùm ritu convenirent, longè tamen aliud Christiani spectarunt, quàm Gentiles: non quidem, quòd Paradisus in Oriente creatus sit, nec quòd Christus in illa mundi plaga sit passus, aut quòd improbarent Judæos, versùs Occidentem *orantes*: sed quòd Solem Justitiæ Jesum Christum, mentes nostras salutari lumine illustrantem, correcta sic Gentilium consuetudine, venerari se ostenderent: Quàm ob causam & Tertulliano *Oriens Christi figura* dicitur, *contra Valentinianum cap.* 3. V. quoque Clem. Alex. *lib.* 7. *Strom.* Porro inter *orandum* & sacrificandum Romani opertum habebant caput, præterquam quum Saturno, Honori ac Herculi litarent, Plut. *Quæst. Rom.* 11. & 13. quod capitis operimentum *Tutulus* dicebatur, Fulgent. *de vocibus antiqq.* Apud Plautum *Amphitr. Actu* 2. *Sc.* 1. ab Alcmæna parturiente quoque Dii tecto capite invocantur. Et apud eundem *Curcul. Actu* 3. *Sc.* 1. alius operto capite Æsculapium salutat: apud Val. Flaccum *lib.* 5. Alopsus Vates, Manes venerando, caput obnubit &c. Contrà Græci nudis capitibus *orarunt*: quæ causa, quòd ritum sacrificandi Saturno aperto capite, *institutum Græcanicum* vocet Macrobius *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 10. & *lib.* 3 *cap.* 6 Hebræi, non minùs ac Romani, *orando* aperire capita, turpe & probrosum judicabant, quod ab illis haustum hodieque in usu apud Turcas esse, scribit Giorgiovitzius *de Ceremon. Turc. lib.* 1. *cap.* 1. Et quidem de Hebræis latè id prosequitur Abulensis *in cap.* 13 *Levit. post q.* 10. docetque auctorem ritus Moysen fuisse, qui reverentiæ ac verecundiæ comparendi coram Deo ergò ad rubi conspectum caput obtexerit: Adde, quòd etiam subjectionis & timoris index capitis capitis sit velatio. Quo ritu *orare* Corinthios suos jusserit Apostolus 1. *Epist. cap.* 11. *versu* 4. & 5. exponit: *Omnis vir orans aut prophetans operto capite, dedecorat caput suum* &c & *versu* 7. *Vir enim non debet velare caput, quum is imago sit & gloria Dei: & mulier gloria Viri est.* Quam legem politicam esse, ac proin non sine distinctione locorum ac temporum accipiendam, ait Beza, docetque vel ex inde, quòd hodie, contraria prorsus ratione, capite operto in cœtu loqui, signum sit auctoritatis: aperto verò subjectionis testimonium, *Annotat. in locum.* At *oramus* nudo capite in signum, ut quidam volunt, perfectæ libertatis, à Christo nobis partæ, quod etiam toto Oriente obtinere, refert Simeon Thessalonicensis &c. V. Anselm. Solerium *de Pileo sect.* 2. Addam, aliò properans, pauca quædam de prisco *orantum* more, aras manibus apprehendendi tenendique, de quo ita Macrobius *Saturn. lib.* 3. *cap.* 2. *Est profundam scientiam hujus Poëtæ in uno sæpe reperire verbo, quod fortuitò dictum vulgus putaret: multifariè enim legimus, quòd litare sola non possit Oratio; nisi & is, qui Deos precatur, etiam aram manibus apprehendat. Inde Varro Divinarum lib* 5. *dicit, Aras primum Asas dictas, quòd esset necessarium à sacrificantibus illas teneri. Ansis autem teneri solere vasa, quis dubitet? Commutatione ergo literarum Aras dici cœptas, ut Valesios & Fusios dictos prius nunc Valerios & Fur.* [illegible] *quutus est* (*Æn.* 4.)

Talibus orantem *dictis, Arasq; tenentem*
Audiit omnipotens.

V. Fortun. Licetum *de Gemmis Annular. Schem.* 14 *cap.* 74. *& seqq. inprimis cap.* 75. *ubi de tribus orandi modis antiquis, statario, adgeniculato & sedentario prolixè disserit*: de situ verò versus Orientem aliasque Mundi plagas, hic passim plura suis locis.

Orarii, & contractâ voce euphoniæ gratiâ, atque o in *au* diphthongum mutato, *Aurarii*, dicti sunt olim, qui in theatris Circensibusque favebant, ab *orariis*, quæ Aureliano auctore, loco togæ, jactari cœperant. Vopiscus in *Vita* ejus. *Sciendum —— ipsum primum donasse oraria pop. Rom. quibus uteretur populus ad favorem.* Est autem propriè *orarium* linteum ori tergendo paratum, hinc *pignus oris* dictum Prudentio *περὶ Στεφάνων Hymno*,

Hic sui dat pignus oris, ut ferunt, orarium.

Cujusmodi *orariorum* meminit Nonius, ubi verba Lucilii, *Ricinè aurati*, exponit *per ricas, oraria aut mitras*, quæ voces ejusdem notionis, saltem non multùm diversæ sunt. *Etymologicum M. Μίτραι, ... γυναικεῖοι στέφανοι.* Quòd enim oraria ad modum fasciarum longiuscula fuerint, patet ex Augustino *de Civit. Dei lib.* 22. *cap.* 8. ubi de eo loquens, cui oculus in maxillam fusus erat, *Tunc*, ait, *sicut potuit, oculum lapsum atque pendentem, loco suo revocatum, ligavit orario.* Evagrius in simili historia *lib.* 4. *cap.* 7. *τῷ λινῷ ... τελαμῶνι ...* dicit; unde *τελαμῶνι* fuisse orarium simile, omnino colligitur, quam

vocem Græci interpretantur λῶρον ἢ φακιόλιον. Ambrosius *Orat. fun. de obitu Symmachi Fratris*, *Divinum illud fidelium sacramentum ligari fecit in orario*, & orarium *involvit collo atque ita se dejecit in mare.* Non verò solùm longa, sed & lata fuisse, discimus ex antiquo Juvenalis Interprete, qui flammeum illud, quo nubentes amiciebantur, *Orarium* interpretatur. Optimè autem quid *Orarium* sit, declarant Ecclesiastici Scriptores, qui in habitu Sacerdotali *orarium* appellarunt pannum oblongum brachio Sacerdotis solitum imponi: quam manualem laciniam, modò ὠράριον, modò λῶρον Græci vocant, V. *infrà.* Et quidem olim ad usum tantùm munditiei *Oraria* gestabantur: Sed Aurelianus, novum eorum usum instituit, ut qui ea populo dedit, quibus ille ad favorem uteretur. *Favere* a. & *favor* verba sunt Circi ac Theatrorum propria, & non tacitam solùm benevolentiam indicant, sed quæ voce insuper gestuque exprimeretur, uti diximus *suprà.* Hanc, præter faustam acclamationem, ante Aureliani tempora, jactatione togæ seu laciniæ vestis, quam motitabant, solebant testari, quod Græci dixere ἀνασείειν τὴν χεῖρα καὶ τὴν ἐσθῆτα, item ἐπισείειν ταῖς ὀθόναις, uti legitur apud Eusebium *Histor. Eccles lib.7.* de Paulo Samosateno Hær. qui graviter offensus dicitur, quoties verba publicè faceret, τοῖς μὴ ἐπαινοῦσι, μηδὲ ὡς ἐν τοῖς θεάτροις κατασείουσι ταῖς ὀθόναις μηδ' ἐκβοῶσί τε καὶ ἀναπηδῶσι, *iis qui non laudarent, neque ut in theatris vestem jactarent, aut exclamarent, exilirentq.* &c. Quod cùm non sine incommodo fieret, ut inter alia liquet ex Ovidio *Amorum lib.3.* ubi universum hunc favendi morem pulcherrimè expressit, additque,

—— at ne turbet toga mota capillos,
In nostros abdas te licèt usque sinus:

Aureliano auctore mutatum est, cœperuntque loco togæ *oraria* jactari, unde qui favebant, *Orariarii*, uti quidem diximus ex Casaubono, hincque *Aurarii.* Salmasius verò non ob *orariis* dictos *aurarios* contendit, sed ab *aura* populari, uti videre est suprà suo loco. Idem *Orarii* etymon non tam ab *ore*, quàm ab *ora* vestis, de qua paulo suprà, arcessit, & hoc nomine *institas* & *fascias*, quas manu tenerent & ad favorem motitarent, in Ludis, Imperatorem hunc dedisse, ait. Quemadmodum a. isti in Ludis favoris signum *Orariis* dederunt: sic alios jactatione sudarii dare signum solitos, observarunt Eruditi. Nam, ut in Ecclesiis Christianorum Diaconus, qui *orarium* gestabat, eum, qui in ambone sacram Scripturam legebat, admonebant, quando vel ad Fideles, vel ad Catechumenos, orationem deberet flectere: Sic in Judæorum Synagogis, Legem è pulpito recitanti aderat aliquis, manu sudarium tenens, qui populo signum daret, ut diceret *Amen*: dabat autem signum, מניף בסודרין, ut loquuntur Rabbini, id est, *motitans sudarium.* Sic etiam in Judiciis capitis, cùm reus post latam sententiam ducebatur ad locum supplicii, constituebatur aliquis in Prætorii foribus, qui, si de ejus innocentia inter hæc constitisset, dato signo, executionem supplicii impediret & condemnatum ad Judices revocaret: Id autem signum dabatur similiter jactato sudario, ut disertè iidem Magistri testantur &c. V. Casaubonum & Salmasium *ad d. l.* & hic infrà, in voce *Orarium.*

Orarium, vox medii ævi *ab ora*, extremitatem vestium denotat, seu limbum, qui *oræ* attexitur: ab *ore*, peplum designat, infulamque illam, quæ involvit & aperit ora seu vultum, ut habet Joh. de Janua. V. Salmasium *ad Vopiscum.* Propriè verò sic dicitur sudarium, quo os abstergitur, apud Hieronymum *Epist. ad Nepotian. Plenum dedecoris est referta marsupia, quòd sudarium, Orariumque non habeas, gloriari.* Hinc Lazari facies *orario* colligata dicitur, apud Ambrosium *de Resurr.* & apud Prudentium *d. l.*

Hic sibi dat pignus oris, ut ferunt, Orarium &c.

Inde *Orarium B. Virginis*, apud Marlotum *Metrop. Remensi lib. 3. cap.15.* idem quod ὠμοφόριον τῆς Θεοτόκου, de quo multa dixit C. du Fresne ad *Alexiadem Annæ Comnenæ.* Casaubono *ad Vopisci Aurelianum*, in habitu Sacerdotali, *Orarium* est pannus oblongus, brachio Sacerdotis imponi solitus, cujus in Græcis *Liturgiis* frequens mentio, quamque manualem laciniam, modò Ὡράριον, modò λῶρον Græci vocant. Quanquam alii *Orarium* & Ὠμοφόριον pro eodem accipiunt, quod non Sacerdotum, sed Diaconorum, gestamen fuisse, reperimus. Matthæus Blastares *in Synopsi Conciliorum*: Ὁ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ κβ' καὶ ὁ κγ' οὐ δεῖ, φησί, τὸν ὑπηρέτην, ἤτοι ὑποδιάκονον ὠράριον περιβάλλεσθαι, ἀλλὰ τῶν τῆς Ἐκκλησίας θυρῶν ἔχεσθαι. *Laodicenæ can. 22. & 23. non oportet, ajunt Ministrum seu Hypodiaconum* Orarium *induere, sed Ecclesiæ fores custodire.* Et paulo pòst, Τοῖς Διακόνοις δέδοται καὶ μόνοις, τῷ λαιῷ τῷ ὤμῳ τοῦτο ἐπιτίθεσθαι· ἐκλήθη δὲ ὠράριον, ἐκ τοῦ ὁρῶ τοῦ φυλάττω καὶ ἐπιτηρῶ. Οἱ γὰρ ἐξαρτῶντες τοῦτο Διάκονοι, τοῖς ἱερουργοῦσι παρεστῶτες καὶ τὰς τῶν ἱερῶν τελετῶν ἐπιτηροῦντες εὐχάς, τῷ ὠραρίῳ τοῖς ἐν ἄμβωνι σημαίνουσι Διακόνοις τὸν καιρὸν τοῦ ὀφείλοντος γίνεσθαι ἐπιφωνήματος τῶν τε κατηχουμένων καὶ τῶν πιστῶν, *Diaconis concessum & quidem solis, sinistro humero illud imponere. Dictum est autem* Orarium, *ab* ὁρῶ, *i. custodio & observo. Qui enim id suspendunt Diaconi, sacra facientibus adstantes, & observantes orationes, orario iis qui in ambone sunt Diaconis significant, quando oporteat convertere orationem vel ad Catechumenos, vel ad Fideles.* Ubi omnino vult, Diaconorum proprium esse *Orarium*: quod illi lævo humero impositum gestent. Notatio autem verbi, quæ ibidem innuitur, inepta planè & falsa; quæ tamen non hujus est recentioris Scriptoris, sed etiam apud eruditissimum Balsamonem legitur. Sic accipe apud Codinum Curam palatii, *in lib. de Officiis*, Ὁ Ἀρχιδιάκονος φορεῖ τὸ ἐνδυτὸν αὐτοῦ στιχάριον, φορεῖ δ' ἐπ' αὐτοῦ καὶ φελόνιον, οὐ μὴν καὶ ἐπιτραχήλιον, ἀλλ' ὠράριον. Quibus verbis separat ἐπιτραχήλιον, quod injicitur collo, ab Orario: at in *libro* Severi Alexandrini Patr. *de ritibus Syrorum*, amictus pars nominatur אוריא, quod nostrum est sine dubio orarium; id autem ait imponi collo: Quare idem videtur esse cum eo, quod Græci ἐπιτραχήλιον appellant. Habuerunt porro & Episcopi *Orarium* suum, velut quoddam sanctissimæ dignitatis insigne. *Vita* Fulgentii, *Unâ tantùm vilissimâ tunica, sive per æstatem, sive per hyemem, patienter indutus: orario quidem, sicut omnes Episcopi, nunquam utebatur.* Sed hoc Episcoporum *orarium* peculiaris fuit formæ, nec, ut cœtera oraria, simplex tantùm fascia, quare etiam *Pallium* est vocitatum. Hinc in *Histor.* Synodi Remensis legitur, *Arnulphus* (is fuerat Durocortori Remorum Episcopus) *in sui promotione annulum & baculum acceperat, quoddamque genus orarii, quod per differentiam pallium dicitur.* Atque hoc *orario* spoliabantur, qui munere suo movebantur. Unde Anastasius Biblioth. *in Agathone* ait, quòd, cùm esset Patriarcha Antiochenus Macarius in VI. Synodo, tanquam Hæreticus damnatus, ibi Basilius Cretensis Episc. illi publicè orarium ademerit, quod degradationis indicium erat. Idem in *Stephano IV. Accedens Mauricius Subdiaconus* orarium *de ejus collo abstulit, & projecit ante pedes ejus.* Quod in aliis etiam Ordinibus usu venisse, conjicere licet ex restitutione Ordinum, *in can. Episcopus 11. quæst. 3. Gradus amissos recipiat & coram Altari de manibus Episcoporum, si Episcopus est, orarium & baculum & annulum; si Presbyter est, orarium & planetam; si Diaconus, orarium & albam.* Restituebatur enim quod antea ablatum erat &c. Plura, de vocis significatibus aliis & *orarii* in Romana, Græca ac Maronitarum Ecclesia usu, V. apud Macros Fratres *in Hierolexico.* Addam hoc unum, sericeam illam institam, quam collo appendunt in Galliis Magistratus & alii, qui Doctores fuerunt renuntiati, non ineptè *Orarium* dici posse, ex eodem Casaubono, *ubi suprà.* Plura in hanc rem, V. apud J. C. Suicerum *Thes. Eccl.* voce Ὠράριον.

Viri celebres.

Orata Genutius, Romanus Piscator, monumento celebris non ita pridem defosso, in agri Atestini loco, qui *Ripa Ulmi* dicitur, cujus inscriptio vetus, *in Chron.* Hieronymi Atestini MS. hæc est:

GENUTIUS. ORATA.
ROM. PISCATOR.

Maledictus ille piscis,
Qui spinâ me confixit.
Heu mons Lucis & tu Ripa,
Cunctis portum, mortem mihi.

Fortun. Licetus *de Lucernis lib. 6. cap. 101. ubi nobilem Piscatoris lychnum, piscis imaginem insculptam habentem, explicat, utroque simile judicat, hujusmodi lucernam olim arsisse, in sepulchro Genutii Rom. aculeata venenataque spinâ ab Araneo pisce confecti.* Dictus est autem *Orata*, à pisce cognomine, frequenti Romanorum more, ab hujuscemodi externis rebus, cognomina vel agnomina sibi vindicantium, V. *infrà.*

Orata Sergius, Romanus, à pisce cognomine similiter appellatus; teste Varrone *de R. R. lib. 3 cap. 3 Quis* (Majorum nostrorum) *habebat piscinam, nisi dulcem & in ea duntaxat squalos atque mugiles pisces. Quis contrà nunc Rhinton non dicit, sua nihil interesse, utrum iis piscibus stagnum habeat plenum, an ranis?* Et paulo pòst: *Non Philippus, cùm ad Immidium hospitem Casini divertisset, & ei è suo flumine lupum piscem formosum apposuisset, atque ille gustasset, & expuisset, dixit: Peream, ni piscem putavi esse?* Hinc subjungit, *Sic nostra ætas inquam luxuriâ piscinas protulit ad mare, & in eas pelagios greges piscium revocavit. Non propter hoc appellati Sergius* Orata, *& L. Muræna? Quis enim propter nobilitatem ignorat piscinas Philippi, Hortensii, Luculli?* Ubi quod ait de cognomentis à piscibus, etiam Columella habet *l.8.c.16. Jam enim celebres erant deliciæ popinales, cùm ab mari deferrentur vivaria, quorum studiosissimi, velut antè devictarum Gentium, Numantinus & Isauricus, ita Sergius* Orata *& Licinius Muræna, captorum piscium lætabantur vocabulis.* V. præterea Valerium Max. *lib. 9. cap. 1.* & Macrobium *Saturnal. lib. 3. cap. 15.* Eundem *Oratam* primum ostrearum vivaria excogitasse, docet Plinius *lib. 9. cap. 54. Ostrearum vivaria, inquiens, primus omnium Sergius Orata invenit in Bajano, ætate L. Crassi Oratoris, ante Marsicum bellum* (circa an. U. C. 666.) *nec gulæ causâ, sed avaritiæ, magna vectigalia tali ex ingenio suo percipiens: ut qui primus pensiles invenit balineas, ita mangonizatas villas subinde vendendo.* Unde colligimus, eundem thermas pensiles primum invenisse; halucinari proin Senecam, cùm *suspensuras balneorum* suo ævo inventas tradit *Epist. 90.* Diu enim ante Senecam ævo Mithri-

dalis

datis Regis & Cn. Pompeji *Orata vixit*, Thom. Dempsterus *Paralipom. in Joh. Rosini Antiquitates Rom. lib. 1. cap. 14.*

Oratio Sacerdotis Summi hin Vet. Test. ad Deum, die Propitiationum, utraque manu hirco impositâ, hæc legitur in *Joma cap. 6. fol. 56. Rogo te, Domine, peccarunt, iniquè egerunt, prævaricati sunt coram te populus tuus domus Israël. Quæso, Domine, expia nunc peccata, iniquitates & prævaricationes, quibus peccarunt, iniquitates & prævaricationes, quibus peccarunt, iniquè egerunt & prævaricati sunt in te populus tuus domus Israël, prout scriptum habetur in lege Mosis servi tui* (Levitici *cap. 16. versu 30.*) *Quia isto die vos expiabit ad vos mundandos ab omnibus peccatis vestris; coram Domino mundabimini.* Tum Sacerdotes & Populus, qui stabant in Atrio, audientes שם המפורש *nomen explicatum*, id est, nomen יהוה, prolatum ex ore Summi Sacerdotis, flexis genibus adorantes proni in faciem dicebant. ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד *Benedictus sit Dominus, gloria Regni ejus sit in æternum.* Peractâ postmodum oratione, hircus in solitudinem deducebatur, uti diximus suprà in voce *Azazel*, V. etiam ubi de *Expiationis* seu *Propitiationis*, Festo, voce *Lingua*, & plura hanc in rem, apud Bochartum *Hierozoici Part. prior. pag. 658.*

Oratio, in Communione Rom. licentia exeundi est, apud Monachos, quæ dari consuevit *oratione* seu benedictione Prioris. Beda in *Vita* S. Cuthberti *cap. 36. Dixerat hæc, & datâ* oratione ac *benedictione, suam mansionem introierunt*, Græcis eadem notione Εὐλογία. Liber Ἐκλογῶν: Εἴ τις ἐξέλθοι τοῦ Μοναστηρίου μὴ λαβὼν τὴν Εὐλογίαν, ἢ ἀπολυθεὶς ὑπὸ Ἀρχιμανδρίτου μετ' εὐχῆς, ἔστω ἀκοινώνητος. *Si quis exierit è Monasterio, non acceptâ benedictione, neque dimissus ab Archimandrita, cum oratione, esto à communione exclusus.* In eadem *Oratio Dominica*, quam DOMINUS noster Discipulis suis præscripsit, ut in Missa post Canonem recitaretur, statuit Gregorius Pont. Rom. teste Ruperto *de Divin. Offic. lib. 2. cap. 21.* Eadem *Oratio paterna*, in *Ord.* celebrandi Concilii: & *Heritis*, in *Vita* S. Sifredi Episc. Carpentoractensis, appellatur. *Oratio* item *quotidiana* a Patribus, ut habetur in Concilio Toletano IV. *cap. 10.* ex Cypriano, Hilario, Augustino, quòd *quotidie* recitari debeat à Christianis, qui per eam *panem quotidianum* sibi dari postulant. Similiter in Eccl. Rom. *Oratio super populum*, vocatur ultima benedictio, quæ fit in officio Missæ, uti docet Hugo a S. Victore *Speculi Eccles. lib. 3. cap. 3.* At *Oratio plebis*, quæ post Evangelia legitur, in Concil. Lugdunensi I. *cap. 6.* Hinc *Orationale*, liber in quo continentur Orationes, in Ecclesia recitari solitæ, quæ à voce *Oremus* habent initium, V. infrà in voce *Orationes* & plura hanc in rem apud Carolum du Fresne *loc. cit.*

Oratio Soluta, metricâ posterior est. Et quidem Pherecydem Atheniensem prosas Orationes condere primum instituisse, Plinius alicubi scribit, quem primum Historiæ auctorem alii faciunt: De eodem Strabo, ubi disputat, Poëticam compositionem prosâ oratione antiquiorem fuisse, ac priùs viguisse, Πρῶτα, inquit, ἡ ποιητικὴ κατασκευὴ παρῆλθεν εἰς τὸ μέσον, καὶ εὐδοκίμησεν. εἶτα ἐκείνην μιμούμενοι, λύσαντες τὸ μέτρον, τἆλλα δὲ φυλάξαντες τὰ ποιητικὰ συνέγραψαν οἱ περὶ Κάδμον, καὶ Φερεκύδην, καὶ Ἑκαταῖον. εἶτα οἱ ὕστερον ἀφαιροῦντες ἀεί τι τῶν τοιούτων εἰς τὸ νῦν εἶδος κατήγαγον ὡς ἂν ἀπὸ ὕψους τινός. Qui locus sic accipiendus est, non ut dicat omnem *Orationem solutam* Poëticâ posteriorem esse; quod omnino falsum est. Etenim pedestri sermone semper loquuti sunt homines, non poetico, nec metrico: Sed eam prosam Orationem, quæ arte constat, & quâ aliquid primo conscriptum est, è poetica docet manasse, veluti ex fonte. Ὡς δ' εἰπεῖν, inquit, ὁ πεζὸς λόγος, ὅ γε κατεσκευασμένος, μίμημα τοῦ ποιητικοῦ ἐστι: Non dicit omnem Πεζὸν λόγον, *Orationem pedestrem*, sed τὸν κατεσκευασμένον, *arte elaboratam.* Quod postea explicans, Καὶ τὸ ἀείδειν, pergit, ἀντὶ τοῦ φράζειν ἔλεγον οἱ παλαιοί, ταὐτὸ τοῦτο μαρτυρεῖ, διότι πηγὴ καὶ ἀρχὴ φράσεως κατεσκευασμένης καὶ ῥητορικῆς ὑπῆρξεν ἡ ποιητική. *Et quòd canere veteribus dictum est pro dicere, hoc ipsum indicio est, fontem & originem dictionis elaboratæ & oratoriæ fuisse poeticam orationem.* Atque inde πεζὸς λόγος & *pedestris sermo*, de soluta oratione, dicitur, quòd veluti ex fastigio quodam & sublimi suggestu, veluti curru, ad humum sit deductus. Inter primos autem, qui *Oratione solutâ* scripserunt, recenset Cadmum, Pherecydem & Hecatæum: è quibus Cadmus is est Milesius, quem prosæ orationis primum conditorem asserit Plinius *lib. 5.* quod tamen Pherecyd. ut dictum, postea tribuit *lib. 7.* ubi de rerum inventoribus agit. Cadmo verò sibi dat, ut primus Historiæ conditor fuerit. Sed & Porphyrius, apud Suidam, Pherecydem primum omnium συγγραφὴν edidisse prosâ oratione tradit. Ut ut sit, tres illi vetustissimi Straboni nominantur, qui prosâ oratione aliquid tradiderunt, inter quos primus, ut apparet, Cadmus Milesius fuit. Tractavere autem hi poëtica argumenta & fabulas pedestri oratione, solutis tantum metris: & quidem Pherecydes, qui non Syrus ille, sed Atheniensis Straboni memoratus, θεογονίαν, neque solùm hominum & Heroum aliquorum, sed etiam Deorum, *Genealogias*, imò universam *Mythistoriam* hoc modo conscripsit. Melius tamen alii, Salmasio Judice, tres hos inter antiquissimos & primos Historicos recensent asserentes, Pherecydem Syrum *orationem solutam* condere primùm instituisse, contendunt. Philosophatus autem is est, *de Natura ac Diis*, ænigmaticè & involutè, eamque Theologiam in literas retulit, propter quod primus prosæ orationis auctor est existimatus. Sanè, qui ante illum *Sophi* dicti sunt, nihil hac oratione scriptum reliquerunt, si Thaletem excipias, quem opus *de Nautica Astrologia* composuisse quidam dixere; alii nihil prorsus edidisse volunt: nonnulli tamen *de Æquinoctio* & *Solstitiis* scripsisse eum affirmant &c. V. Salmasium *ad Solinum pag. 841. & seqq.*

Orationes Principum, dicuntur in Jure, quæ ab ipsis Principibus in Senatu habentur; Cùm ipsi scilicet explicatis rei totius circumstantiis, quod justum, utile ac honestum Reip. sit, ostendunt, Senatumque rogant, an sic constituere placeat. Talis extat *Oratio* vel pars potius *Orationis* Imper. Severi *l. 1. ff. de rebus eorum, qui sub tut. sunt, non alien.* Citantur item D. Marci *Orationes*, de alimentis, *l. cùm hi. ff. de transact. de fugitiv. requisit. l. divus. ff. de serv. fugit. de bonis mat. l. penult. ff. ad Tertull.* Ejusmodi quoque est *Oratio* D. Marci de confessis, cujus fit mentio *l. 6. § 1. ff. de confess.* & *l. 59. ff. de re Jud.* Oratio porro Marci & Commodi, quâ prohibentur Tutores & filii eorum pupillas suas ducere: ad quam Paulus librum singularem scripsit, *leg. 60.* & *l. 67. §. sed & filius fam. ff. de ritu Nupt.* Eorundem Impp. *Oratio*, de rebus eorum, qui sub tutela vel cura sunt sine decreto non alienandis, *l. 1. ff. de rebus eorum, l. 9. Cod. de præd. minor.* quam singulari libro idem Paulus exposuit, ut ex Indice Florentino ac Inscriptionibus aliquot constat: *Oratio* Hadriani in *leg. si & rem, §. & illud ff. de pet. hæredit.* Oratio Antonini, de confirmandis inter virum & uxorem donationibus, *l. 32. ff. de donat. inter viros.* Similia alia exempla sunt in *l. ult Cod. de Testam. man. leg. 17. Cod. de excusat. tut. leg. 2. Cod. de Cur. de cur. fur. l. penult. Cod. de his quæ*, ut indigitat Barn. Brissonius *in Lexic.* & *lib. 1. Antiqq. cap. 16.* Et quia Senatus aliquando a Principe consulitur, ipsæ *Orationes* Senatusconsulta interdum vocantur: Exemplum est *in l. item veniunt, §. pridie, ff. de pet. hæred.* Vultejus *in Comment. Institut. quibus modis Testam. infirm. §. fin. num. 1.* apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.* In Communione Romana, *Orationes* vocantur, in Ritualibus libris, eæ preces, quas in sacris liturgiis peragunt, quæque à verbo *Oremus* initium habent ac semper ad Deum Patrem diriguntur. Easdem quoque *Collectas* appellant, V. Durandum *lib. 4. c. 15.* qui *num. 17.* observat, in Ecclesia Lateranensi nunquam dici *Orationem*, sed in Missa & in omnibus Horis altâ voce pronuntiari Orationem Dominicam, quæ in Novo Testam. prima fuit Oratio, &c. V. suprà.

Oratis, fluv. Persidis ultimus, quo ab Elymaide dividitur, Plin. Straboni & Ptolomæo Ὀρόατις, de quo V. Salmasium *ad Solinum pag. 1181.* ut &, in voce *Oroates.*

Orator, pro Legato, apud Jurisconsultos in *l. Jul. ff. de vi publ.* Accursius Doctores Artium intelligit, qui à Græcis *Rhetores* vocantur, Joh. Calvinus *Lexic. Jurid.* Apud Salvianum *Epist. 8. Orator* est, qui Deum orat seu precatur. Sic Joh. de Garlandia in *Æquivocis*,

Orator *Christum rogat & verbum bene profert.*

In plur. *Oratores* dicuntur, in Concilio Narbonensi A. C. 1054. c. 24. peregrini qui ad Sanctorum limina *Orationis* & devotionis ergò veniunt &c. Car. du Fresne *Glossar.* In Rep. Atheniensium *Oratores* olim inter Magistratus quidem non censebantur, interim à civibus privatis distincti erant, ut patet ex Æschine *Orat. c. Timarch.* & maximo in pretio habebantur. Nemo autem in eum ordinem, qui esset minor annis 30. cooptabatur, ex Lege: Μὴ εἰσιέναι εἰς τὴν αὐτῶν μέχρι τριάκοντα ἔτη γεγονότα: cujus mentio apud Interpretem Aristophanis *ad Nubes.* Et erat hæc ætas Senatoria, nec minore debuit esse is, qui re verâ erat Auctor publici consilii, regendæ civitatis Dux, Princeps sententiæ in Senatu, in Populo, in causis publicis. Nec temerè quisquam *Oratorum* albo adscribebatur, sed quotannis decem sorte legebantur, qui drachmam accipiebant de publico, eo quo orabant die, ut docet Aristoteles apud Scholiastem præfatum *in Vespas*, ubi illos Συνηγόρους vocat, qui aliàs Ῥήτορες dicebantur. Hi itaque sorte capti ἐδοκιμάζοντο apud Judices, atque in vitam eorum inquirebatur, cùm è republica non esset, τὸν Ῥήτορα ἐπὶ τὸ βῆμα τὸν λέγοντα δοκιμάζεσθαι τοῦ λόγου, ἀλλ' οὐ τοῦ βίου. *Oratorem Tribunal conscendere, facundiæ, non vitæ probatæ:* Atque hanc ob causam dicebantur à Judicibus χειροτονητοί, ut testis est Demosthenes in *Timocratea.* Continebatur examen hisce capitibus, à Legislatore præscriptis, quorum Æschines *loc. cit.* meminit: Ἐάν τις λέγῃ ἐν τῷ δήμῳ, τὸν πατέρα τύπτων ἢ τὴν μητέρα, ἢ μὴ τρέφων, ἢ μὴ παρέχων οἴκησιν, *Si quis in populo oret, qui alterum Parentum pulsaverit aut non aluerit, aut tectum ad habitandum non præbuerit:* Ἢ τὰς στρατείας μὴ ἐστρατευμένος, ὅσαι ἂν αὐτῷ προσταχθῶσιν, ἢ τὴν ἀσπίδα ἀποβεβληκώς, *Si ad militiam vocatus non responderit, aut clypeum abjecerit:* Ἢ πεπορνευμένος ἢ ἡταιρηκώς, *Si scortetur aut muliebria patiatur.* Ἢ τὰ πατρῷα κατεδηδοκὼς ἢ ὧν ἂν κληρονόμος γένηται, *Si paternam, aut aliam quamvis ad se delatam hæreditatem decoxerit:* Ἐὰν δέ τις παρὰ ταῦτα λέγῃ, δοκιμασίαν μὲν ἐπαγγειλάτω Ἀθηναίων ὁ βουλό-

ὁ βουλόμενος ὧν ἔξεστιν. Τὰς δὲ δίκας τὰς περὶ τούτων ἐν τῷ δήμῳ διαγνώσεται, Si, inquam, in populo oret nihilo minus, illius nomen Atheniensium quivis, cui libuerit & licuerit deferto; Judicesque ea de re judicium reddunto. Et habebatur hæc quæstio à Judicibus, quando forte capti Oratores ab illis, an ad orandum apti essent, examinabantur. Sed & lege cautum erat, ut agros intra fines Atticæ possiderent, & liberos legitimos, ex cive nempe, aut jam haberent, aut suscepturi essent, velut Reipublicæ oppignoratos & paternæ fidei obsides; sic autem illa sonuit: Τὸν ῥήτορα παιδοποιεῖσθαι κατὰ τοὺς νόμους καὶ γῆν ἐντὸς ὅρων κεκτῆσθαι. V. Dinarchum contra Demosthenem. Quò verò decenter, sive in Senatu, sive in Populo orarent, alia Lex prospexit, quæ sic habet Latinè: Si quis Oratorum in Senatu aut in Populo vel non seorsim de re proposita, vel bis de eadem re apud eosdem dixerit, sive conviciatus dixerit sive maledixerit, sive pede supploserit, vel inter decernendum importunè loquutus fuerit de rebus alienis ab his, de quibus referebant Proedri, vel aliquem concitarit, vel Epistatam traxerit, dimissâ concione, aut Senatu, ejus multandi potestas esto penès Proedros, ad quinquaginta drachmas usque: Quinquaginta hæ drachmæ exigendæ inscribuntor exactoribus hoc nomine: quòd si graviorem meruisse pœnam videbitur, irrogatâ multâ ad quinquaginta drachmas usque, deferunto ad Senatum, aut concionem, quæ prima habebitur. Ubi in jus vocatus fuerit, in Senatu judicanto. Quod si damnatus fuerit, clam suffragia ferentibus Senatoribus, Proëdri multam exactoribus exigendam Legum violatarum nomine inscribunto. Quam Legem descripsit Æschines c. Timarchum: ubi loco κρύβδην ψηφιζόντων τῶν βουλευτῶν, Petitus reponit. κρύβδην ψηφιζόντων E. N. (idest, πέντε καὶ πεντήκοντα) τῶν βουλευτῶν, hoc est, Clam suffragia ferentibus quinquaginta quinque Senatoribus, ut ostendatur numerum definitum fuisse, quot minimum clam suffragia ferre deberent hac in causa Senatores: Cùm in concionibus eorum numerus, qui suffragia clam ferre deberent, indefinitus, & unicunque id permissum esset; Unde passim legitur, ψηφισαμένων μὴ ἔλαττον ἑξακισχιλίων, οἷς ἂν δόξῃ, κρύβδην ψηφιζομένοις, Suffragia ferentibus non minùs sex millibus, & quibus libuerit clam suffragantibus. V. Sam. Petitum Comm. in LL. Attic lib. 3. tit. 3. Coronabantur autem Oratores, quoties ad orandum surgebant, vel in concionem oraturi prodibant: uti patet exemplo Cippi, apud Ovidium Metamorphos. lib. 15. Demonactis, apud Lucianum in eo, Periclis, apud Hieronymum lib. 2. Epist. 22. Praxagoræ mulieris, apud Aristophanem Ἐκκλησιαζ. Aliorum. Hinc qui sæpius apud Populum dicerent, adeoque sæpius coronati aspicerentur, jus accepere coronam gestandi, uti de Demosthene habes, apud Plut. Porro illi, qui dicturus surgeret, ab illo qui proximè dixisset, corona tradebatur. Unde apud Aristophanem d. l.

Γυ. Φέρε τὸν στέφανον· ἐγὼ γὰρ αὖ λέξω πάλιν.

Affer coronam, ego enim rursus dicturus sum &c.

V. suprà in voce, Caput Coronatum & plura hanc in rem apud C. Paschalium Coronarum lib. 5. cap. 5 nec non lib. 6. c. 5. ubi quædam de Oratorum Certaminibus publicis. Victoriam iidem partam pro foribus apud Rom. appensâ palmâ testabantur, uti docet Lucianus Ῥητόρων διδασκ. ubi id eò factum, ut clientes hoc pacto sibi plures conciliarent, addit. Quò respiciens Juvenalis ait Satyrâ 7.

— *Rumpe miser tensum jecur, ut tibi lasso*
Figantur virides scalarum gloria palmæ.

Et Tertullianus De anima, Nihil mirandum, si & in carcere lemniscatas Anyti & Meliti palmas gestiens infringere, ipsâ morte veram immortalitatem vindicat anima. Ubi de Socrate loquens, ad morem sui ævi alludere voluit Scriptor doctissimus. V. quoque infrà, ubi de Rhetoribus.

Oratorium, Gr. Εὐκτήριον s. Εὐκτήριος οἶκος, propriè locus, ubi oratur: sed nomen in Christianismo veteri pro templis invaluit, ex eo quòd Dominus ipse Templum Hierosol. בית תפלתי, Domum Orationis meam, nec non בית תפלה Domum Orationis, οἶκον προσευχῆς, vocandum esse pronuntiavit, Esaiæ cap. 56. vers. 7. Hinc plerunque ædes sacræ Eusebio οἶκοι εὐκτήριοι, Ædes Oratoriæ, dicuntur. Nominis ratio ab orando seu invocando divino Numine, quæ præcipua divini cultus pars est, adeoque per Synecdochen pro illo toto usurpatur, Johannis cap. 4. versu 24. Et quidem jam tempore Apostolorum & deinceps, per secula primitiva Imperii summi & Christianismi in Constantino M. conjunctionem antevertentia, conveniendi, ad Sacra exercenda, Locos, Cœnacula, Cryptas, Eremos, Domus, Oratoria habuisse Christianorum cœtus, certum est; ex disciplinâ sc. tantùm inter se confœderata, quâ tunc, prout quivere, nitebantur, uti & Philosophorum sodalitia imperio penitùs carentia (Pythagorica, Platonica, alia, etiam Essenica) conveniendi id genus modum inter se sibi præstitutum itidem habuere. Namque Apostoli & Discipuli in τὸ ὑπερῷον, Cœnaculum, velut in locum Conventûs sacri satis notum, Sacrorum suorum gratiâ, ascendisse leguntur, Actor. cap. 1. vers. 3. & Paulus 1. Corinth. cap. 11. vers. 2. singulorum domos, ut habitationis loca, expressè distinguit ab Ecclesia, quo nomine illic Conventûs locus, ad sacra celebranda destinatus, ut aliàs itidem qui convenirent, pro subjecti discrimine, non paucis innui videtur. Atque huc spectat illud sive Luciani in Philopatr. sive alius ejusdem seculi, ubi Critias accessum suum ad Christianorum (sub Trajano Augusto) cœtum quendam enarrans, multis, inquit, superatis scalis ες χρυσόροφον οἶκον, in domum auratam ascendimus, qualem Homerus Menelai fingit esse. Unde colligitur, etiam splendidiora jam tunc habuisse Christianos Cœnacula, quæ Sacris eorum fuere commodiora. Tantundem pariter, in illo Lampridii de Severo: Quum Christiani quendam locum, qui publicus fuerat, occupassent, contrà Popinarii dicerent, sibi eum deberi, rescripsit, melius esse, ut quomodocunque illic Deus colatur, quàm Popinariis dedatur. Etiam de Προσευκτηρίοις Oratoriis, & Προσευκτηρίων οἴκοις in Ecclesiis, eisque diversi generis & numerosissimis a Christianis extructis, ante Diocletiani tempora, disertè apud Eusebium Histor. Eccles. l. 8. c. 1. & 2. alibique. Ruffinus, inter alia, Cùm ne ipsa quidem, inquit, antiqua Receptacula sufficerent, sed quotidie Orationum domus dilatarentur, ita ut amplitudo earum concludere instar Urbium videretur, &c. An verò Oratoria hæc ante Constantini M tempora solenni ritu dedicata, & usibus communibus per Dedicationis vim aliquam sic exempta habuerint Christiani, multis disputat Seldenus: concluditque primis illis seculis illos Dedicationibus abstinuisse, non quòd eas penitùs improbarent, sed quia summarum observantissimi essent potestatum, Cæsarum nempe, ut Pontificatu Max. gaudentium & Senatus P Q. quorum nullus, ante Constantinum, Christianismum ita in se receperat, ut ædes Christo dedicari permitteret. Et certè, sine ejusmodi indultu, scimus nefas planè ex jure Romano & Cæsareo habitum fuisse, novum aliquem Deum sive majorum, sive minorum Gentium, consecrando in Orbem Romanum introduxisse. At cùm Constantinus rerum potitus est, Christianis suis indulgentissimus, mox inhibitis, quà potuit Gentilismi tum delubrorum extructionibus, legem tulit, quâ jussum est, τὰς εὐκτηρίων οἴκων τὰς οἰκοδομὰς ὑψοῦν αὔξειν τε καὶ εἰς πλάτος καὶ μῆκος τὰς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ, Oratoriorum domuum structuras (Magistratuum passim procuratione) fieri sublimiores & Ecclesias Dei tum latitudine, tum longitudine, ampliores, apud Eusebium de Vitâ Constantini lib. 2. cap. 44. Ipse etiam mandavit in sacro resurrectionis Servatoris nostri loco Ναὸν προσευκτήριον, Templum in Orationem, Hierosolymis extrui splendidissimum ditissimumque & quod cætera per urbes alias universa superaret, Ibid. lib. 3. capp. 24. 29. 30. &c. Alia, in Terra Sancta alibique non pauca construi jussit, Ibid c. 40. & 41. quorum nonnulla τῷ προσκυνουμένῳ Θεῷ, Deo qui adoratur, consecravit, Ibid. cap. 42. alia Angelis, Apostolis, Martyribus, Sanctis, V. Sozomenum lib. 2. cap. 2. & Baronium ad Martyrol. Rom. Maji 8. &c. Unde Encæniorum annuæ celebrationis usus jam vigere per Orbem Christianum cœpit, nefasque, saltem post Constantinum statim, regulariter habebatur, tum in Ædibus, utcunque in sacros usus constructis, sed nondum sic dedicatis, Synaxes facere eisque illic interesse (nisi urgentibus aliarum ædium angustiis, ob illarum defectum, causamque aliquam ejusmodi inevitabilem) tum Templum aliquod seu Oratorium dedicare, citra mandatum, auctoritatem permissumque Cæsareum. Nota lis ab Arianis Athanasio mota, quòd intra pauculos à Constantino annos, sub Constantio, in Ecclesia Alexandriæ M. nondum dedicatâ, tempore Paschali, synaxin celebrasset, de qua ipse Apolog. ad Constantium, Tom. I. p. 682. &c. V. omnino J. Seldenum de Synedriis vett. Hebr. Part. III. c. 15. §. 2. & seqq. Deinde verò Oratoria dici cœperunt, sequentibus temporibus, Sacella, Monasteriis adjuncta, quæ omnibus pervia non erant, uti Ecclesiæ, quas ideo Καθολικὰς vocarunt, quòd utriusque sexûs populo paterent, & in quibus Collectas celebrare non licebat, sed erant tantùm ad Monachorum preces & assiduos cantus accommodata. Sic Evagrius in Vitis SS. Patr. cap. 5. Ecclesias & Oratoria distinguit, & Beletus de Officiis divin. cap. 2. Ignorandum non est, inquit, quin Oratorium pro ipsa Ecclesia interdum accipiatur atque etiam quivis locus alius ad orandum constitutus, vocetur Oratorium: cujusmodi in suis Cœnobiis statuerunt Monachi. Atque Oratoria, ejusmodi ædes sacras Monasteriis adjunctas, vocant, Benedictus Regul. cap. 38. 52. 58. Gregorius M. lib. 1. Epist. 54. Alii. Olim verò Monachi ad Ecclesias Sabbatho tantùm & die Dominico confluebant, ut est apud Palladium Histor. Lausiac. cap. 17. Tandem Oratoria dicta sunt Sacella quædam domestica, aut privatæ ædes sacræ in agris & villis extructæ; quæ Parochiarum jus non habebant & à Magnatibus ex fundis suis dotabantur ac ab Episcopis consecrabantur: de cujusmodi Oratoriis agit Gregorius M. lib. 2. Epist. 9. in quibus Baptismum peragi vetat Synodus Trullana can. 58. Sic Romanos olim sua habuisse Sacella privata, quæ Lararia vocabant & Persas sua Πυρεῖα, legimus. Atque ad sacella ista domestica fortè spectant, quæ habet Odo Cluniac. de Translat. S. Mauric. Ubi dum quadam die isdem venerabilis Comes in Oratoriolo compendiosè ibidem extructo, ut nobilioribus mos est, post matutinos residens hymnos, divinis intenderet theoriis &c. V. Justinianum Nov. 131. Aliud quid est Oratorium, quod vulgò Gallis, un Prie-Dieu, & cujus mentio in Ord. Rom. quartus verò

Scholæ

Schola præcedit ad Pontificem, ut ponat Oratorium *ante altare, si ipsius fuerit: & à eodem Pontifex orat super ipsum.* Nec omittendum Εὐκτήριον τῆς ἁγιωτάτης Μάρτυρος, *Oratorium Sanctiss. Martyris* S. Euphemiæ Chalcedonensis (in quod secessisse Episcopos, tractatum de Fide habituros, dum ageretur Concilium Chalcedonense, tradunt Acta ejusdem Concilii, ἐν τῷ Μαρτυρίῳ præfatæ Sanctæ habiti) non fuisse *Βῆμα* seu *Altare*, ut quidam; neque Ναὸν seu *Chorum*, ut alii volunt: sed eam Martyrii partem, à Bemate & Altari seclusam, in quam Populus *orationis* causâ secedere erat solitus, ut Jac. Gotofredus statuit. V. Car. du Fresne *Glossar.* & plura de *Oratoriis* vett. Christinianorum apud J. C. Suicerum *Thes. Eccl.* voce Εὐκτήριον, ubi præ foribus eorum pauperes collocatos, in atriis fontem fuisse, in iis tamen Baptismum administrare non licuisse, inter alia docet. De *Oratoriis* Judæorum infrà, in voce *Proseucha.*

Oratrix, in *Glossar.* Græc. Lat. Βρεβίαρ, Meursio est Enchiridion precum, quod in Orientali Ecclesia habebant pariter, ut in Occidentali, & *Breviarium* vulgò indigitatur.

Orbacum, locus Galliæ in Suessionibus, ad rivum vel amniculum, in Matronam paulo supra Castellum Theodorici effluentem, à quo rivo & nomen accepit, nuncupaturque *Orbay.* Hic Regulus, Frodoardo aliisque B. *Reolus* dictus, Remorum primò Comes, dinde & Episcopus, permissu Theodorici, Francorum R. Ebroino Majore domûs Regiæ suffragante, Monasterium extruxit, Leuderico Resbacensi Monacho et Abbate præfecto, quem ab Odone quodam expulsum Childebertus R. postea reiitituit. Loca inter quæ situm est, Villaris aut Villare & Capella, ab ipso cognomen accepere: Nam Villaris sub *Orbaco* à situ cognominatur, *Villiers sous Orbay*, i. Capella super *Orbacum*, vulgò *la Chapelle sur Orbay.* Cæterùm præfatus Regulus is fuit, quo ministro in decipiendo Martino, Præfecto Palatii per Austriam, unà cum Ægilberto, Parisiorum Episcopo, Ebroinus usus est, Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Orbeccum, vulgò *Orbec*, memoratum Orderico *Histor. lib.* 8. locus est Galliæ, situs in finibus Lexoviorum, ad rivum *Orbeccum*, vulgo similiter *Orbec* aut *la Riviere d' Orbec* appellatum, qui supra Noviomagum Lexoviorum caput in Toleam effluit. Nomen autem à re invenit: Scribit enim Bebelius, apud Freherum, *Originum Palat. parte* 1. *Pagum* deducendum videri à *pach*, vel *bach*, quod rivum Germanis notet esseque proin plures villas juxta rivum positas. Quod verò Germanis *pach* aut *bach*, idem Flandrensibus *Beke*, & Gallis *Bec* est. Quam ob causam Divæus *rerum Brabant. lib.* 1. *cap.* 5. scribit, familiam nobilem apud Bruxellenses *van Redenbeke*, a rivo rubro nomen invenisse, &c. *Orbeccus* igitur amnis dictus est, quòd revera rivus veriùs quam amniculus sit, & *Orbecco* loco, quem alluit, nomen suum dedit. Sic Calidum Beccum *Candebec*, id est, *Calidum rivum*, dixere, à rivulo ibi in Sequanam defluente: & Monasterium Beccense *Bec*, atque alia compiura, in Normannia aliisque Galliæ provinciis loca, quorum nomina in *Bec* desinunt, singula à rivo, cui apposita sunt, nomen accepere. Omitto *Orbacum* suprà dictum, & Resbacem in Meldis, V. Hadrianum Valesium *Not. Gall.*

Orbesa, Gladiatorum genus, qui aliàs *Dimacheri*, gemino ense secum invicem pugnabant, V. Lipsium *Saturnal. lib.* 2.

Orbes, apud Senecam *Epist.* 87. *Pauper sibi videtur ac sordidus, nisi parietes magnis & pretiosis* orbibus *refulserunt, nisi Alexandrina marmora Numidicis crustis distincta sunt*: Formæ sunt specolorum rotundæ, quibus, ut & abacorum, ex vitro aut alio pellucido lapide, parietes olim distingui solebant. Et quidem abacos quadratos fuisse, ut sic alternatim distinguerentur parietes abacorum speculorumque divisionibus, h. e. figuris quadratis & orbicularis prominentibus, verosimile est. Ii verò, qui ministerium sustinebant, quæque *Delphicæ* dicebantur, similiter erant orbiculares. Unde *Orbis Lacedæmonius* Juvenali, pro abaco ex marmore Laconico.

Qui Lacedæmonium pytismate lubricat orbem.

Ubi *Lacedæmonius orbis*, non est pavimentum stibadii marmoreum, orbibus vel orbicularibus figuris distinctum, quod volunt Vir magnus, sed mensa ex Laconico marmore. Aliàs enim *Lacedæmonios orbes* dixisset, si multis orbibus tessellatum intellexisset pavimentum. *Orbes* autem mensas dici, adeò tralatitium est, apud Latinos Poetas, ut frequentiùs penè *orbes*, quàm mensas, nominent. Sic *Libyci orbes, orbes citrei*, apud Martialem, mensæ sunt citreæ &c. V. Salmasium *ad Spartianum Pescennio Nigro* ac *Vopiscum in Firmo*, & suprà, ubi de *Delphicis.*

Orbes Ænei, Sanco dicati, apud Livium *lib.* 8. *cap.* 20. *Senatus de Vitruvio Privernatibusque consultus — Vitruvium in carcere asservari jussit — ædes ejus, quæ essent in Palatio, diruendas, bona Semoni Sanco censuerunt consecranda: quodque æris ex eis redactum est, ex eo ænei* orbes *facti, positi in sacello Sanci, versus ædem Quirini.* V. Jos. Castalionem *Observat. dec.* 3. *cap.* 10. Apud Papinium *Thebaid. lib.* 2. *versu* 258. *Orbes ærei* dicuntur clypei ærei, de more Heroum, cujusmodi clypeos Argivæ Junonis Templo suspendi solitos, exemplum habes apud Higinum *Fabular. cap.* 273. Nomen autem hoc a figura. V. suprà. Unde *Orbem*, simpliciter hac notione dixit idem Statius, *lib.* 2. *vers.* 581.

— — *orbem,*
Quem procul oppresso vidit Therone volutum,
Accipit.

At *comarum orbis*, de quo Martialis *lib.* 2. *Epigr.* 66.

Unus de toto peccaverat orbe comarum
Annulus —

Gronovio est circulus, ex tota crinium compage & spiratim convoluta ac per multos annulos contexta constans: qua de re diximus suprà, ubi de *Capillis*, ac *Coma.* De *Orbe rerum humanarum*, variis hieroglyphicis, *draconis* inprimis, *serpentis* & *annuli* adumbrato, à vett. Sapientibus V. egregia apud Casp. Barthium *Animadvers. Papinian. ad Thebaid. lib.* 5. *vers.* 461. & *seqq.*

Orbiculare, Liber Anniversariorum Basilicæ Vaticanæ, apud Joh. Rubeum in *Vita* Bonifacii VIII. Pontif. Rom. *pag.* 345. *Item tria superpellicia de vinipa & cortina. Item duo* Orbicularia *de opere ad acum.* Legendum verò putat *Auricularia*, Car. du Fresne *Glossar.*

Orbis, vel Globus militum, dicebatur acies in circulum formata, apud Romanos: Quemadmodum *Cuneus* vocabatur peditum multitudo, cunei figuram imitans, primumque angustior, dein latior: ut alia omittam, de quibus consuli potest Vegetius *lib.* 3.

Orbis Mythologiæ, Κύκλος Ἐπικὸς, appellata fuit collectio illa Poëtarum, qui Mythologicam historiam continuarunt, in unum corpus redacta, a serie & ordine pari, quo consertis manibus tenentur in Choro circulari (Dithyrambico viz. nam Chori Tragici & Comici τετράγωνοι fuere) canentes pueri puellæve, vel in corona nexi flores habentur. Ut enim plures flores conjuncti contextique invicem unum corpus conficiunt, qui κύκλος, ut plures personæ manibus per mutua nexis chorum constituunt, qui itidem κύκλος est; Sic multa Epigrammata Κύκλον Ἐπιγραμμάτων, *Orbem Epigrammatum*, & multa Poëmata Epica simul juncta corpus illud condiderunt, quod *Orbis Mythologiæ* Latinis, Κύκλος Ἐπικὸς Græcis, dictum est. Comprehenderat ille Cyclus à prima conjunctione Cœli & Terræ, unde Deorum turba nata est, usque ad Ulyssis reditum, totam Græcorum Mythologiam: quæ ἀκολουθία seu series non unum aliquem Auctorem habuit, neque in singulis tantùm Poëmatis & earum rerum ordine, quas singuli persequuti sint, fuisse videtur, sed in ipsa potiùs Poëmatum connexione, juxta fabularum ordinem & temporum seriem concinnè & convenienter aptatâ atque inter se junctâ. Alius sc. Θεογονίαν scripserat, alius Τιτανομαχίαν, alius Γιγαντομαχίαν, alius *Argonautica*, alius Θηβαΐδα, alius Θησηΐδα, alius *Iliada*, alius denique aliud opus Mythologicum ediderat, ut non unius ætatis, ita nec unius nationis. His adde Φορωνίδα, Αἰθιοπίδα, Νόστους Ἑλλήνων & multa præterea alia, quorum meminere Veteres. Quæ omnia poëmata, velut in Choro homines, vel in corona flores, decenter invicem juncta, seriem totius Mythologiæ à Mundi principio ad Troica usque tempora & reditum Ulyssis, ostendebant; Sed hac de re plura diximus suprà, ubi de *Cyclicis Poëtis* & in voce *Cyclus.* Uti autem Κύκλος Ἐπικὸς, *Orbis Mythistoriæ*: sic Κύκλος παιδείας dictus est *Orbis disciplinarum*, inter se aptè connexarum, quæ ἐγκύκλια μαθήματα & κύκλια dicta sunt. Tzetzes *Chiliade* 11.

Ὁ κύκλος καὶ συμπλήρωμα πάντων τῶν μαθημάτων,
Γραμματικῆς, Ῥητορικῆς, αὐτῆς Φιλοσοφίας,
Καὶ τῶν τεσσάρων τεχνῶν τῶν ὑπ' αὐτὴν κειμένων,
Τῆς ἀριθμούσης, Μουσικῆς καὶ τῆς Γεωμετρίας
Καὶ τῆς οὐρανοβάμονος αὐτῆς Ἀστρονομίας.
Orbis & complementum omnium disciplinarum,
Grammaticæ, Rhetoricæ, ipsius Philosophiæ,
Et quatuor Artium ei subordinatarum,
Arithmeticæ, Musicæ, Geometriæ,
Et cælum scandentis ipsius Astronomiæ.

Similiter, cùm in Græcia quatuor agones olim sacri essent, qui eos omnes quatuor ordine vicisset, Περίοδον vicisse dicebatur, q. dicas κύκλον ἀγώνων, *orbem certaminum*, Περίοδος enim idem, quod Κύκλος. Hinc περιοδικοὶ στέφανοι, quos reportaverant periodi victores, apud Scholiastem Pindari *ad Isthmion. Od.* 11. & victores περιοδονῖκαι dicti. Sic qui multa per limina salutationes potentiorum manè obibat, περίοδον facere dicebatur: *orbem* appellat Juvenalis,

— *donec totum jam turba peregerit Orbem* &c.

V. plura hanc in rem, apud Salmasium *Exercitat. Plinianis ad Solinum pag.* 858. & *seqq.* ut & hic *passim.*

Orbis Rerum humanarum, V. suprà *Orbes ænei.*

Orbis Romanus, pro ditione Romanæ Civitatis, in *l. in Orbe ff. de stat. hom.* apud Plinium *lib.* 17. *cap.* 12. Hegesippum *lib.* 2. *cap.* 9. Firmicum *lib.* 1. Gruterum *Inscript.* 281. 10. Majoragium *Miscellaneorum lib.* 4. *cap.* 4. ubi pluribus ostendit, *Orbem* pro ditione ac Imperio antiquis temporibus fuisse usurpatum. Sic Ovidius in *Metamorph.* sub Minois persona,

Certè non patiar Jovis incunabula Creten,
Qui meus est Orbis, *tantum contingere monstrum.*

Ad cujus imitationem, legimus *Orbis Africanus*, apud Salvianum *lib.* 7. *Orbis Gallia*, in *Vita* S. Sulpicii Episc. Bituric *Orbis*

Angli-

Anglicus, invet. *Charta*, in Concil. Anglic. in qua Knute Angliæ Rex, se *gubernatorem Orbis Anglici* subscripsit. Imò *Orbis Lemovicinus*, *Orbis Caturcinus*, pro pago seu provincia, crebrò in Tabulario Abb. Belliloci in Lemovicibus, apud du Fresne. Ut autem *Orbis Romanus* pro Imperio Romano, apud præfatos Auctores: Sic *Latinus Orbis* idem, apud Vincentium Lirinensem *Commun.* 1. Græcè Ῥωμαϊκὸς Κόσμος, apud Gelasium Cyzicenum reperitur in *Actis* Concil. Niceni. Apud Helgaudum verò in *Roberto* Gall. R. *Orbis Terrarum*, ornamenti genus denotat: Ita enim is *pag.* 68. *Beato Dionysio casulam miro itidem opere factam contulit: cui & aliud, ut taniam decebat fœminam, ornamentum contexuit, quod vocatur* Orbis Terrarum, *illi Caroli Calvi dissimillimum.* V. Car. du Fresne *Glossar.*

Orbis Sinister, apud Statium,

> —— —— —— *Lustransque ex more sinistro*
> *Orbe rogum:*

interior erat seu sinistratio, quo gyro lustrabant Vett. rogos, in decursionibus solennibus: cùm aras contrà dextratione, ut & Ædes, lustrarent, h. e. dextrō interiore gyro eas circumirent. Aristophanes,

> Ἄγε δὴ τὸ κανοῦν λαβὼν, σὺ δὲ τὴν χέρνιβα
> Περίιθι τὸν βωμὸν ταχέως ἐπὶ δεξιά.

Prior tamen naturalior motus, ut docet Philosophus, ἀπὸ δεξιῶν ἐπ' ἀριστερά, & equos naturaliter ad sinistram flectere tradunt equarii. Quæ ratio est, cur in certamine curuli equi ad sinistram flecterent ac sinistro gyro interiore metas lustrarent, quia sc. hic motus equis familiarior & magis ex natura. Lucanus *lib.* 8.

> —— —— *Nec sic moderator equorum*
> *Dexteriore rotâ lævum cùm circumit orbem.*

Ubi *lævus orbis* in metæ flexu interior, dexter exterior est, & à meta remotior: quam proin cùm spatioso nimis orbe circumflecterent, per *dextros orbes ire* dicebantur, & *dextros abire*. Virgilius,

> *Quò tantum mihi dexter abis?*

Manilius,

> —— *in obliquum currus agitare malignos,*
> *Obstantemque morâ totum percludere Circum,*
> *Vel medium turba, nunc dextros ire per Orbes,*
> *Fulentem campo, nunc meta currere acutâ* &c.

V. Salmasium *ubi supra pag.* 936.

Orbitas, Romanis olim interdicta. Statius *lib.* 4. *Sylv.* 7.

> Orbitas *omni fugienda nisu* &c.

V. Marcum Vertranium Maurum *de Jure trium Liberorum cap.* 45. ut & elegantissimam *Diatriben ad L. Jul. de Maritandis Ordinibus*, apud J. Lipsium *Commentar. ad Tacitum Annal. lib.* 3. Israëlitis eadem probro habebatur, uti ex Sacris passim discimus. V. quæ de *Cœlibatu* & *Sterilitate*, Auctores literis consignavere, ut & hic passim. Postmodum verò *Orbitas* in pretio esse apud Romanos cœpit, qua de re sic graviter Plinius *Prooem. lib.* 14. *Nimirum alii subiere ritus, circaque alia mentes hominum detinentur.* —— *Antea inclusis gentium imperiis intra ipsas, ideoque ingeniis, quadam sterilitate fortunæ, necesse erat animi bona exercere: Regesque innumeri honore artium colebantur & in ostentatione has præferebant opes, immortalitatem sibi per illas prorogari arbitrantes. Quare abundabant & præmia & opera vitæ. Posteris laxitas mundi & rerum amplitudo, damno fuit, postquam Senator censu legi cœptus* —— *postquam cœpere* orbitas *in auctoritate summa & potentia esse, captatio in quæstu fertilissimo ac sola gaudia in possidendo: pessum iere vitæ pretia: omnesque à maximo bono* (libertate) *liberales dictæ artes, in contrarium cecidere ac servitute sola profici cœptum* &c. Quibus verbis quorsum respiciat, facilè liquet.

Orbona, Dea apud Romanos, colebatur ne *orbos* faceret: In hujus tutela fuisse *orbatos* Parentibus liberos, tradit Arnobius *lib.* 4. *adv. Gentes.* Ara illius teste Plinio *lib.* 2. *cap.* 7. ad Larium ædem in Urbe fuit, quanquam *Orbonæ* vocabulum inde esset ejectum: Restituit tamen Hadr. Junius *Animadversorum lib.* 3. *cap.* 1. V. Joh Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 19 De *Orbarum* verò Virginum conditione ac jure, vide à suprà in voce *Epiclera*.

Orca, marina bellua, inter Cete majora memoratur Plinio *lib.* 32. *cap.* 11. *Ut à belluis ordiamur, arbores, physeteres, balænæ, pristes, Tritones, Nereides* — orcæ — *delphini* &c. Cujus imaginem nullâ repræsentatione exprimi posse aliâ, quàm carnis immensæ, dentibus truculentæ, ait *lib.* 9. *cap.* 6. ubi, postquam balænis infestum id monstrum esse dixisset, sic pergit: *Irrumpunt ergo in secreta ac vitulos earum & fœtas vel etiamnum gravidas lancinant morsu, incussæque ceu Liburnicarum rostris fodiunt. Illæ* —— *solum auxilium novere, in altum profugere & se toto defendere Oceano. Contrà orcæ occurrere laborant seseque opponere, & cavatum angustiis trucidare, in vada urgere, saxis illidere. Spectantur ea prælia, ceu mari ipsi sibi irato, nullis in sinu ventis, fluctibus vero ad anhelitus ictusque, quantos nulli turbines volvunt.* Bellua hujusmodi in portu Ostiensi visa, oppugnata est à Claudio Principe *eminente dorso multum super aquas, carina vice inversæ*, Ibid. Habet verò *Orca*, sicut & physeter, & vera balæna, fistulam, tum ad rejiciendam aquam, tum ad respirandum datam: unde in modò dicto conflictu, *millium refiatu belluæ oppletum undâ mersum fuisse*, idem Plinius scribit. Interiora ferme eadem cum balæna, Auctor Anon. *Sinæ & Eur. cap.* 42. &c. Origo vocis ab accusativo Græco ὄρυγα, quod ab ὀρύσσω, *fodio*. Sam. Bochartus *Hierozoici Parte prior pag.* 588.

Orca, Varroni vas Hispanicum: Isidoro *lib.* 20. *cap.* 6. amphoræ species, cujus ratio, ait Budæus, non mensurâ, sed suâ formâ, consistit. Papias, *Serea, singul. vasis genus, Orca, inde Seriola.* Joh. de Janua, *Orca, vas olei, vel species amphoræ magnæ.* Certè *Orcam* fictile esse vas, præsertim oleatorium, Persius auctor est,

> —— *Angusta collo non fallier* Orcæ.

Hinc *vasa olei liquaminis, quæ vulgò* Orcas *vocant* apud Greg. Turon. *Hist. lib.* 4. *cap.* 38. *Sexaginta* Orcæ *olei*, apud Senatorem *lib.* 3. *Epist.* 7. &c. *Orca bene picata*, apud Columellam *lib.* 12. *cap.* 15. Utuntur eadem voce, Festus, Plinius, *Acta* Proconsularia sub Min. Felice, Vopiscus *in Aureliano*, Dolabella & alii Agrimensores, Collatio Carthagin. Severus Episc. Minoric. *de Mirac. S. Stephani*, Alii, laudati Car. du Fresne *Glossar.* Sed & in *orcis* conditos cineres, apud Romanos, discimus ex Salmasio *ad Solinum p.* 1204. V. quoque infrà *Pyrgus*.

Orcades, adde: Auctori Anonymo *Historia Orbis Terr. Geogr. & Civ.* triginta earum sunt, vulgò *Orkney*, admodum sylvis vacuæ, sed pecorum bene feraces: quarum maxima Pomona, fodinis plumbi & sede Episcopali præ reliquis insignis est. Cæterùm Insulæ hæ, ut & Hebrides, incolas ex Norvegia acceperunt, ac illius Regibus diu subfuerunt. Unde cùm aliquoties bella inter Scotos & Norvegos, ob earum possessionem, orirentur, tandem Aquinus Norvegiæ R. eas Alexandro III. Scotiæ R. cessit. Sed cùm ne sic quidem controversiæ cessarent, Christianus I. Daniæ R. eas Jacobo III. Scotiæ R. cum filia in dotem dedit, cujus translationis authenticas se vidisse tabulas, Buchananus tradit. Ita *Orcades* à Regno Norvegiæ avulsæ, in potestatem Scotorum venerunt, Hornius *Orb Imper.*

Orchestica, Græcè Ὀρχηστική, id est, *Ars saltandi*, quarta Musices pars statuitur Vossio, & sanè eam jam Musicæ partem fecit Jul. Pollux *l.* 4. *c.* 13. atque ideirco ut canere & psallere, ita psallere & saltare subinde conjunguntur. Sallustius *in Conjur. Catilinæ*, *Hæc Mulier* (Sempronia videlicet) *literis Græcis & Latinis docta. psallere & saltare elegantiùs, quàm necesse est probæ.* Unde & hoc Musices genere Populum Dei in eo celebrando fuisse usum, & Gentiles itidem hyporchemata cecinisse in Deorum sacrificiis, neque absque tripudiis initiari potuisse, legimus. Apud Romanos item Salii, Martis Sacerdotes, tripudiabant per Urbem, solemnia cantantes carmina, uno præsiliente certasque adhibente gesticulationes ac corporis circumvolutiones, quem *Præsulem*, & saltationem ejus *amtruare* dixere; reliquis Saliis exemplum ejus imitantibus, quod *redamtruare* Lucilius vocat,

> *Præsul ut amtruat, inde & vulgus redamtruat illi.*

Etiam extra sacra apud Græcos magnus Arti honos: Sanè Socrates apud Platonem eam in seriis disciplinis statuit, & eximios viros illi operam dedisse constat, uti de Epaminonda, inter alios, Tullius *lib.* 3. *de Or.* & Corn. Nepos *in ejus vita*, docet. Nec Romana gravitas primitus eam est in Juventute, vel Matronis honestis, aspernata, sed demum, postquam instrumentum luxuriæ esse cœpit, ut liquet ex Macrobio *Saturnal. lib.* 3. *cap* 10. *Tam quòd Matronæ etiam saltationem non inhonestam putabant: sed inter probas quoque earum erat saltandi cura dummodo non curiosa usque ad artis perfectionem. Quid enim ait Sallustius? Psallere & saltare elegantiùs, quàm necesse est probæ. Adeò & ipse Semproniam reprehendit, non quòd saltaret, sed quòd optimè sciret.* Idem postea firmat, ex Scipionis Africani Æmiliani Orat. contra Legem Judiciariam Tib. Gracchi: Item quòd saltationis peritia gloriati sint Gabinius Consularis, Ciceronis inimicus; M. Cœlius, quem Cicero defendit, & Licinius Gracchus, qui cum Patre à Parthis interfectus est. Lacedæmonii similiter amplexi *Orchesticam*, sed eam quam ad bellum conducere putarent, leguntur apud Fabium Quintilianum *Institut. Orat. lib.* 1. *cap.* 11. cujus cum plures fuerint species, præcipua Pyrricha fuit, quam *bellicrepam* Latinè vocat Festus Pompejus, V. infrà *suo loco*. In Poeli triplex adhibita saltatio est, Tragica, Græcè Ἐμμέλεια, Comica Κόρδαξ & Satyrica Σίκιννις, teste Polluce *lib.* 4. *cap.* 14. & Athenæo *lib.* 14. e quo triplici genere, Saltationem Italicam, cujus Bathyllus Alexandrinus Auctor, constitisse, docet idem *ibid.* Aliàs *Orchesticam* divisere in Κυβιστικήν, quando homines manibus ac pedibus se ita contorquerent, ut conversione sui insisterent capiti: Σφαιριστικήν, ubi pilâ ludentes saltarent, ut liquet ex Homero *Odyss.* ζ. & Ὀρχηστικήν simpliciter dictam: Iterum Saltationem in altum, in longum, & quæ fit pedes alternis attollendo, ut facere solebant Sacerdotes Salii; quæ tria genera memorat Seneca *Epist.* 15. Vim sanè Artis insigni documento Memphis Pythagoreus ostendit, qui Pythagoricam Philosophiam in silentio consistentem, saltando plenius, quàm qui dicendi Artem profiterentur, demonstrasse dicitur, referente Athenæo *loco cit.* ubi & ex Xenophonte legas, ut Socrati etiam Memphitica hæc *Orchesis* seu saltatio fuerit grata. Sed & Telestes, Æschyli Saltator, tragœdiam quandam integram saltando expressit: ut de Protei fabula & Empusæ spectro,

spectro; de Corybantibus item, Castore & Polluce, Orpheo, Naso, Baccho ipso, saltatoribus eximiis, nihil adjiciam, V. Gerh. Joh Vossium *de quatuor Artibus Popul. cap. 3. §. 48. & seqq. & cap. 4. §. 36. & seqq.* ut & infrà in voce *Saltatio*.

Orchestopolarii, seu *Orchestopoli*, Græcè Ὀρχηστόπολοι, apud Firmicum sunt, qui vertiginosa & concita saltatione in orbem moventur; πόλος enim *circulus* & πολεῖν, in circulum moveri ac circumagi est. Salmasius *ad Solinum pag. 986. Orchistopolarii* alii apud Firmicum legunt, sed perperam. V. infra in *Orchistopolus*.

Orchestra, pars Theatri, quarum 4. fuere, erat, in qua Senatores se sedebant spectaturi depressior pulpito, sicut pulpito altior erat Scena. Licèt enim in principio promiscuè spectaverit cum plebe Senatus, nullo habito discrimine, juvandæ concordiæ fovendæque libertatis gratiâ, ut testatur Val. Maximus *lib. 2. cap. 1. tit. 15.* post quingentos tamen & quinquaginta octo annos Attilius Seranus & L. Scribonius Ædiles, ludos Matri Deûm facientes, superioris Africani sententiam sequuti, discretis Senatûs & Populi locis, morem solverunt: tandemque suus Senatoribus locus *Orchestra*: suus Equitibus, gradus 14. suus Plebi, cavea: suus Senibus, Buleuticum: suus Juvenibus, Ephibicum: suus Consulibus ac Imperatoribus, podium; suus quoque Virginibus Vestalibus, à reliquis omnibus discretus, esse cœpit. Et quidem Senatorum subsellîs *Orchestram* destinatam fuisse, Vitruvius docet *Archit. lib. 5. cap. 6. Ex his trigonis cujus latus fuerit proximum scenæ, eâ regione, quâ percipit curvaturam circinationis, ibi finiatur scenæ frons, & ab eo loco per centrum parallelos linea ducatur, quæ disjungat proscenii pulpitum, &* Orchestræ *regionem: Ita latius factum fuerit pulpitum quàm Græcorum, quòd omnes Artifices in scena dent operam. In* Orchestra *autem Senatorum sunt sedibus loca designata & ejus pulpiti altitudo, sitne plus pedum quinque, uti qui in* Orchestra *sederint, spectare possint omnium agentium gestus.* Hinc Suetonius *Cæsare cap. 76. Prænomen*, inquit, *Imperatoris, cognomen Patris Patriæ, statuam inter Reges, suggestum in Orchestra.* Et *in Aug. cap. 55. Servavit Senatoribus etiam ex usantibus insigne vestis & spectandi in* Orchestra, *publicèque epulandi jus.* Idem in *Nerone cap. 12. Deinde in* Orchestram *Senatumque descendit.* Juvenalis *Sat. 3.*

> *Æquales habitus illic similemque videbis*
> Orchestram, *& Populum.*

Id est. *Optimates ac plebem.* Sunt tamen qui Pantomimorum saltationibus eam dicatam fuisse contendant, nixi tum originatione vocis, namque ὀρχεῖσθαι, *saltare* Græcis est, tum auctoritatibus Scriptorum non contemnendorum. Namque Isidorus *Orig. lib. 18. cap. 44. Orchestra*, ait, *pulpitum erat scenæ, ubi saltator agere posset, aut duo inter se disputare: Ibi enim Poetæ, Comœdi & Tragœdi ad certamen descendebant, iisque canentibus, alii gestus edebant.* Cui concors vetus Scholiastes Juvenalis *Sat. 3. versu 178. Orchestra*, inquit, *spatium, in quo saltat Pantomimus, vel qui in* Orchestra *procedit aut spectatur.* Nec ab hisce abscedere videtur Varro citatus à Nonio *cap. 2 num. 743* &c. Et certè apud Græcos saltationes in hoc loco peragi solitas fuisse, extra dubium est; an apud Romanos in scena id factum, an *in Orchestra*: an tractu temporum mos variatus, in medio relinquit Thom. Dempsterus *Paralipom. in Joh. Rosinum Antiqq. Rom. lib. 5. cap.* 10. V. quoque eundem Rosinum *lib. eod. cap.* 4. Cœlius Rhodiginus *l. 8. c. 8. Orchestram* locum fuisse vult, è quo sub cujusque Actus finem, Chorus Populum sit allocutus, habetque varios sibi suffragantes: Interim prima sententia maximè propinqua vero videtur, ut *Orchestra* sedem denotaverit, Senatoribus assignatam, quum inter alia Juvenalis *Orchestræ* nomine Senatum indigitet, ut visum. Plura V. apud Lipsium *de Amphith. cap. 14.*

Orchia Lex, Ὀρχιος νόμος, prima inter Leges Sumptuarias Romæ fuit. Cùm enim à veteri & avita morum parsimonia posteri deficerent, & nullum modum luxuria inveniret, legum animadversione opus fuit: Itaque lata primùm lex *Orchia*, à C. Orchio Tribuno Pl. de Senatus sententia, tertio anno quam Cato fuerat, *numerum convivarum* præscripsit, & quo Legi nulla fieret fraus, *ut apertis januis cœnaretur*, cavit. Ejus meminit Macrobius *Saturnal. lib. 3. cap.* 18. ubi Catonem mox orationibus suis vociferatum esse, quod plures, quàm præscripto ejus cavebatur, tum ad cœnam vocarentur, refert. Sequuta Fannia est anno 22. post, anno viz. U. C. 483. Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib. 8. cap. 13.*

Orchistopolus, Gr. Ὀρχηστόπολος, in vet. libro Notarum, *Orchistopolis*, Salmasio ad *Solinum* est, qui vertiginosâ & concitâ saltatione in orbem movetur: namque πολεῖν in circulum moveri ac circumagi est Hesychio. Hinc apud Jul. Firmicum *lib. 8. Math. c. 15. Petaminarius, Ephaimator, Orciscopalarius* &c. Quo loco, vocem hanc sic effert Manilius *lib. 5.*

> *Corporaque immergunt undis, ipsumque sub antris*
> *Nerea & æquoreas conantur visere Nymphas:*

Unde conjectat Scaliger, *Orciscopalarios* urinatores esse sicque dictos quòd ᾍδου σκοπιὰς cæcos & latentes explorent; idem Salmasius *Orchestopolarius* legi jubet, aitque sic appellari, qui ὀρχηστόπολοι Græcis. V. Car. du Fresne *Glossar.* & suprà in voce *Orchestopolarii*.

Orchivus Thesaurus, apud Nævium,

> *Itaque, postquam* Orchivo *traditus est* thesauro:

Crypta est seu favissa, h. e. monumentum, de quo V. infrà, voce *Thesaurus*.

Orci Galea, apud Homerum *Il. ε.* ubi de Minerva,

> Δῦν' Ἄϊδος κυνέην, μή μιν ἴδοι ὄβριμος Ἄρης.
> *Induit* Orci galeam, *ne ipsam videret potens Mars.*

Nebula est densissima, quâ se Dii condebant apud Poetas, cùm conspicui esse nollent. Metaphorâ desumptâ à Ducibus belli, qui, quoties agnosci nolebant, saltem non dignosci à manipulari & gregario milite, non sumebant galeam ornamentis suis ac terriculamentis, conis viz. cristis, & jubis, insignem, sed genus illud galeæ, quæ Homero est καταῖτυξ, *sine cono & crista*, ἄφαλος καὶ ἄλοφος. Hinc Ἄϊδος κυνέην φορεῖν, Proverbialiter dictum, ut de Philippo R. apud Aristidem, pro *dolosè & fraudulenter aliquid agere*. Sed & aliquis τὴν Ἄϊδος κυνῆν gestare dicebatur, i. e. κομᾶν seu κουρᾶν, *gerere comam intonsam* & squalentem, indicem luctus: quam Aristophanes vocat ἐρέβους σκοτίαν χαίτην, *nigram, rigidam, hirtam comam*, in *Acharn.* &c. V. Car. Paschalium *Coronarum lib. 10. cap. 20.*

Orcini, & Pileati, *hesterni Quirites*, ut appellat Persius, inter funeris Ministros infertti olim Romæ videntur, Laurentio Pignorio *Comment. de Servis.* Istiusmodi hominibus, à Cæsare Dictatore, & post necem ejus inprimis, à Triumviris Reip. constituendæ, ductum coinquinatumque Senatorium ordinem fuisse, Suetonius *in Augusto cap. 35.* ait: ubi *Augustum Senatorum numerum affluentem deformi & inconditâ turbâ (erant enim super mille & quidem indignissimi, & post necem Cæsaris per gratiam & præmium allecti, quos* Orcinos *vulgus vocabat) ad modum & splendorem pristinum redegisse*, refert. Aliàs *Orcinus* libertus, cum nullius viventis libertus sit, Ditis sive Orci libertus seu Charonita vocatur. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 7. cap. 5.* & ante eum Cujacium *Observat. lib. 3 cap. 23.*

Orciscopalarius V. suprà *Orchistopolus*.

Orcus, Deus Inferorum, idem cum Plutone: & fuit *Orci* seu Plutonis ædes Romæ, in decima Urbis regione. Alii eum cum Charonte confundentes, Acheronti fluvio præfuisse, ajunt. At Antiquis *Quietalem* dictum esse, à Quiete, quam ædem extra portam Collinam habentem, ad mortuos pertinuisse docet Augustinus *de C. D. lib. 4. cap. 16.* annotat Lud. Vives *in locum*. Nomen quod attinet, Verrius apud Festum, *Orcum* quondam *Uragum* dictum esse affirmat, unde per contractionem *Orcus* appellatus sit: sed ex Hebr. potiùs ארקא, quod *terram* denotat, deducendam vocem esse docent Eruditi. Et certè pleraque, quæ ad Inferos pertinent nomina, ex eo fonte profluxisse, obscurum non est. Ita Erebus, Acheron &c. Hebraica nomina vel Syra sunt, quæ vesperam, seu occidentem & extrema rerum denotant: Atque hinc Poetæ, qui Erebo creatam noctem finxere, νύκτα ἐρεβεννὴν dixerunt, quod & Viri Eruditi fusè ostenderunt. Quinetiam ipsa Græcorum sacra ex Oriente petita. V. Heinsium *ad Nonnum* & Bochartum *in Phaleg*, quibus adde Anton. Thysium JC. *Notis in A. Gellium lib. 1. cap. 24.* ubi in *Epigrammate Nævii, versum illum,*

> *Itaque, postquam est* Orcino *traditus thesauro,*

explicat, ut & Georg. Hornium *Histor. Philos. lib. 2. cap. 11.* Inter cognomina ejus *Quietalis* est, quia viventibus affert *quietem*, ut dictum. Vossi *de Idolol. lib. 3. cap. 19.*

Orda seu *Horda*, Tartaris tentorium, statio, curia Imperatoris: Occurrit apud Vincentium Beluacensem *lib. 31. cap. 22. 24. 25. 31.* & apud Abulfaragium in *Histor. Dynastar.* passim. *Glossar.* Theotiscum Lipsii, *Ordon, habitabant.* Unde hodieque tribus Tartarorum, in quas illi divisi, *Hordæ* dicuntur. Hinc Tartaros tribum seu *Hordam* Scytharum fuisse, à fluvio *Tatar* appellatam; Najagenses, hodie pro numerosissima & maxima Tartarorum *Horda* censeri, ut alia omittam, ait Georg. Hornius *Orb. Imper. p. 288. & 295.*

Ordalium, adde: Forma Judicii per *Ordalium* hæc fuit, apud Spelmannum.

Incipit Exorcismus aquæ ad judicium Dei demonstrandum.

Peractis coram Sacerdote trium dierum jejuniis, cùm homines vis mittere ad judicium aquæ frigidæ, ad comprobationem, ita facere debes. Accipe illos homines, quos vis mittere in aquam & duc eos in Ecclesiam & coram omnibus illis cantet Presbyter Missam & faciet eos ad ipsam Missam offerre. Cùm autem ad communionem venerint, antequam communicent, interroget Sacerdos eos, cum adjuratione & dicat, *Adjuro vos N per Patrem & Filium & Spiritum S. & per vestram Christianitatem, quam suscepistis, & per unigenitum Dei fil. & per S. Trinitatem & per S. Evangelium, & per istas sanctas reliquias, quæ in ista Ecclesia sunt, & per illum Baptismum, quo vos Sacerdos regeneravit ut ne præsumatis ullo modo communicare neque ad Altare accedere, si hoc fecistis, aut consensistis aut scitis, quis hoc egerit.* Si autem tacuerint & nulli hoc dixerint,

accedat Sacerdos ad Altare & communicet. Postea verò communicet & illos, quos vult in aquam mittere.

Incipit Missæ Judicii. ℟

℟ *Justus es Domine & rectum judicium tuum; fac cum servo tuo secundùm misericordiam tuam.*

PS. *Beati immaculati in via.*

Oratio.

Absolve quæsumus Domine tuorum delicta famulorum, ut à peccatorum suorum nexibus, quæ pro sua fragilitate contraxerunt, suâ benignitate liberentur, & in hoc judicio, prout meruerint, tuâ justitiâ præveniente, ad veritatis censuram pervenire mereantur, per Dominum nostrum.

Lectio libri Levitici.

In diebus illis, loquutus est Dominus ad Moysem, dicens: Ego sum Dominus, Deus vester; Non facietis furtum, nec mentiemini; nec decipiat unusquisque proximum suum. Non perjures in nomine meo: nec polluas nomen Dei tui. Ego Dominus. Non facias calumniam proximo tuo: nec vi opprimas eum. Non moretur opus mercenarii tuî apud te usque manè. Non maledices surdo: nec coram cæco ponas offendiculum, sed timebis Dominum Deum tuum, quia ego sum Dominus. Alia.

Ad Ephesios.

FRS. *Renovamini spiritu mentis vestræ, & induite novum hominem, qui secundùm Deum creatus est, in justitia & sanctitate veritatis.*

Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo, quoniam sumus invicem membra. Irascimini & nolite peccare.

Sol ne occidat super iracundiam vestram.

Nolite locum dare Diabolo.

Qui furabatur, jam ne furetur: Magis autem laboret operando manibus suis, quod bonum est, ut habeat, unde tribuat necessitatem patienti.

RS. Propitius esto Domine peccatis nostris, ne quando dicant gentes, ubi est Deus eorum?

Vs. *Adjuva nos Deus salutaris noster & propter honorem nominis tui Domine libera nos.* Alleluja. Deus Judex justus, fortis & patiens, nunquid irascetur per singulos dies?

Secundùm Marcum.

In illis —*Cùm egressus esset Jhesus in via, percurrens quidam genu flexo ante eum* rogabat *eum dicens, Magister bone, quid faciam, ut vitam æternam percipiam? Jhesus autem dixit illi: Quid me dicis bonum: Nemo bonus, nisi solus Deus.*

Præcepta nosti? Ille dixit, *Quæ?* Ait. *Non occidas. Non adulteraris. Non fureris. Non falsum testimonium dicas. Non fraudem feceris. Honora patrem tuum & matrem tuam.* At ille respondens ait, *Magister, hæc omnia custodivi à juventute mea. Jhesus autem intuitus eum, dilexit eum &* dixit ei, *Unum tibi deest. Vade, quæcunque habes, vende & da pauperibus & habebis thesaurum in cælo*; Et veni sequere me. Of Immittet Angelum *Dominus in circuitu timentium eum & eripiet eos: gustate & videte quàm suavis est Dominus.*

His offerant: SCRs.

Intercessio sanctorum tuorum misericordia tua, Domine, munera nostra conciliet; & quam merita nostra non valent, eorum deprecatio indulgentiam valeat obtinere, per Dominum.

Præfatio.

O æterne Deus: Qui non solùm peccata dimittis: sed ipsos etiam justificas peccatores: & reis non tantùm pœnas relaxas, sed dona largiris & præmia. Cujus nos pietatem supplices exoramus, ut famulos tuos N. non de præteritis judices reatibus, sed hujus culpæ veritatem spectantibus insinues, quatenus & in hoc Populus tuus præconia nominis tui efferat & te vitæ præsentis & perpetuæ auctorem agnoscat per Christum.

Benedictiones ad Judicium.

Deus, de quo scriptum est, quia justus es & rectum judicium tuum, fac cum his servis tuis, secundùm misericordiam tuam, ut non de pristinis judicentur reatibus, sed in hoc, prout meruerunt, tuâ benedictione præveniente veritatis subsequantur judicium. Amen.

Et qui justus es & amator justitiæ, & à cujus vultu videtur æquitas, fac in conspectu populi tui, ut nullis malorum præstigiis veritatis tuæ fuscentur examina. Amen.

Petitiones nostras placatus intende & culparum omnium præteritarum eis veniam clementer attribue, & si culpabiles sunt, tua larga benedictio non eis ad suffragium, sed hujus culpæ ad insinuandam veritatem proficiat. Amen.

Quid ipse.

Hic communicent post Sacerdotem, & dicat Sacerdos:

Corpus hoc & sanguis Domini nostri Jhesu Christi, sit vobis ad probationem hodie. Co. *Justus Dominus & justitiam dilexit, æquitatem vidit vultus ejus.*

Post Communionem.

Perceptis Domine Deus sacris muneribus, suppliciter deprecamur, ut hujus participatio Sacramenti & à propriis nos reatibus indesinenter expediat, & in famulis his veritatis sententiam declaret, per Dominum nostrum.

Expletâ Missâ faciat ipse Sacerdos aquam benedictam, & pergat ad locum, ubi homines probentur. Cùm autem venerit ad ipsum locum, det illis omnibus bibere e aqua. Postea verò conjuret aquam, ubi culpabiles mittat.

Incipit adjuratio aquæ.

Deus, qui per aquarum substantiam judicia tua exercens, diluvii inundatione millia populorum interemisti; & Noe justum cum suis salvandum censuisti. Deus, qui in mari rubro cuneos Ægyptiorum involvisti, & agmina Israelitica imperterrita abire jussisti, virtutem tuæ benedictionis ✝ his aquis infundere & novum ac mirabile signum in illis ostendere digneris: ut innocentes à crimine, *cujus examinationem agimus more aquæ, in se recipiant & in profundum pertrahant, conscios autem hujus criminis à se repellant atque rejiciant, nec patiantur recipere corpus, quod ab onere bonitatis evacuatum ventus iniquitatis allevavit, & in hanc constituit; sed quod careat pondere virtutis, careat pondere propriæ substantiæ in aquis, per Dominum nostrum.* Aliàs duas adjurationum formulas habes *ibidem.*

Post has autem conjurationes aquæ, exuant ut homines, qui mittendi sunt in aquam, propriis vestimentis & osculentur Evangelium & crucem Christi & Aqua benedicta super omnes aspergatur, & qui adsint, omnes jejunent, & sic projiciantur singuli in aquam. Et si immersi fuerint, inculpabiles reputentur: si supernataverint, rei judicentur.

Incipit adjuratio Ferri vel Aquæ ferventis ad judicium. In simplo unum pondus. In triplo tria ferrum æquiparet pondera. Et in illa adjuratione non adsint, ut prædiximus, nisi jejuni. Et dictis Letaniis, sic Sacerdos in loco, ubi ferrum accenditur, vel aqua infervescatur, adjurationem initiando inchoet.

Deus, qui per ignem signa magna ostendens Abraham *puerum tuum de incendio Chaldæorum eripuisti: Deus, qui rubum ardere ante conspectum* Moysi *& minimè comburi permisisti: Deus, qui ab incendio fornacis Chaldaici, plerisque succensis, tres pueros tuos illæsos eduxisti: Deus, qui incendio ignis populum Sodomæ & Gomorræ involvens,* Loth *famulum tuum, cum suis, saluti donasti: Deus, qui in adventu sancti Spiritus tui illustratione ignis fideles tuos ab infidelibus secrevisti, ostende nobis in hoc parvitatis nostræ examine virtutem ejusdem S. Spiritus; & per hujus ignis fervorem discerne fideles & infideles, ut ad tactum ejus rei cujus inquisitio agitur* (furti, homicidii &c,) *conscii exhorrescant & manus eorum vel pedes comburantur aliquatenus; immunes verò ab ejusmodi crimine liberentur penitus & illæsi permaneant,* per &c. Habes *ibidem* alteram quoque & tertiam.

His peractis, Aqua benedicta cunctis adstantibus detur ad degustandum & aspergatur per totam domum & ferrum proferatur, quod a culpato coram omnibus accipiatur & per mensuram 9. pedum portetur, manus sigilletur, sub sigillo servetur, & post tres noctes aperiatur, & si mundus est, Deo gratuletur, si autem insanies crudescens in vestigio ferri inveniatur, culpabilis & immundus reputetur. In aqua fervente, accipiat homo lapidem, qui per finem suspendatur, in simpla probatione, per mensuram palmæ: in tripla autem, unius ulnæ: manus verò sigilletur & aperiatur, ut suprà.

Incipit Exorcismus panis ordeacei, quorum appensio unius unciæ: Primitus faciat Sacerdos letanias, & omnes, qui intus sunt cum eo, jejunent, & sic incipiat.

Consecrator & creator humani generis, dator gratiæ spiritualis, largitor æternæ salutis, emitte Spiritum tuum super hanc creaturam panis vel casei cum timore & tremore magnitudinis brachii tui, adversus eum, qui cum superbia & contumacia ac Zelo iniquo venit, & vult subvertere justitiam & conculcare judicium. Fac eum Domine in visceribus angustiari ejusque guttura conclude, ut panem vel caseum istum in tuo nomine sanctificatum devorare non possit hic, qui injustè juravit ac negavit hoc quod quærebatur & jusjurandum pro nihilo habuit & nomen tuum nominavit, ubi rectum non erat: Te quæsumus, ut non permittas abscondere, quia justus es Domine & rectum judicium tuum, qui custodis veritatem in seculum, faciens judicium injuriam patientibus & custodis pupillum ac viduas suscipis & viam malignorum exterminabis, Ideo ostende nobis misericordiam tuam, ut humiles ac mansueti & recti propter veritatem gaudeant; superbi autem ac iniqui & cupidi contristentur & humilientur, usque dum confiteantur magno & sancto nomini tuo & cognoscant cæteri, quia nomen tibi Dominus & tu solus super omnem terram altissimus & servi tui in te glorientur & laudent nomen tuum in secula seculorum, Amen. Ibidem alias itidem duas habes.

Hactenus Spelmannus ex textu Roffensi. Idem Judicium aquæ ignis & ferri concessum à Johanne Angl. R. Deo & Ecclesiæ S. Trinitatis *de Norwic* & Episcopo loci & successoribus ejus & Monachis ibidem Deo servientibus per omnes terras suas &c. Et quòd habeant per universas terras suas, *sac & soc, tolsibem, Infangenthef & Utfangenthef, cum judicio ferri aquæ & ignis ac duelli bel-*

libere & in pace &c. data apud Geitintum 28. Novembr. Regni 1.- (quod ab Henrico III. confirmatum, apud Westmon 1 Jan. Regni sui 16.) tradit. V. apud Eundem plura *Glossar. Archaeol.* & ut voce *Lada*, item *Purgatio*.

Ordea, vox recentioris aevi, memorata in Tabulario S. Petri Generensis, *Absolvit idem Gasto in Bearnio — omnes homines ad dominium S. Petri Generensis pertinentes, ab exercitu & ab omni expeditionis genere, & a repentina hostium insequutione, quam vulgus consuevit Ordeam appellare*: Marca *Histor. Benehern. lib. 6. cap. 11. num. 6.* idem videtur esse, quod *Wardea*, in *LL.* Wisigothorum & in *Capitular.* Caroli M. certus scilicet militum numerus, qui in castellis & oppidis olim constituebatur, ad arcendas hostium repentinas invasiones & irruptiones At Dominico *de Praerogat. allod. cap. 22. §. 5.* significat haec vox tumultuariam illam & repentinam militum convocationem, quae aeris campani sonitu jam finibus imminenti hosti opponi consuevit: in vet. quippe Codice forensium Actorum ditionis M xix, in regno Navarrae, conventus generalis denuntiatio *ab orde sonade*, idem est ac interposito x eris sonitu, ut et praecinte Oyhenarto *in Notit. Vasconiae pag. 127.* Ita *Ordeam pulsare* idem significat, quod Gallis *battre le beffroy*, & Anglis *to raise huesium*. V. Carol. du Fresne *Glossar.* ut & supra, voce *Huesium*.

Ordeaceus Panis, in Ordalio olim quoque adhibitus. V. suprà *Ordalium*, ut & in voce *Hordeum*.

Ordinale, liber quo ordinatur modus dicendi, decantandi, celebrandique divinum officium, ex more Ecclesiae Romanae. Provincial. Angl. *lib. 3. tit. de Ecclesiis aedificandis cap. ut Parochiani: Volumus quod teneantur (Parochiani) invenire omnia inferius annotata viz. Legendam, Antiphonarium, Gradale, Psalterium, Troparium*, Ordinale, *Missale, Manuale, Calicem* &c. Ranulfus in *Polychron. lib. 7. cap. 3. in A. D. 1077.* de Osmundo Saresberiensi Episcopo. *Hic quoque*, inquit, *composuit librum* Ordinalem *Ecclesiastici officii, quem Consuetudinarium vocant, quo fere nunc tota Anglia & Wallia & Hibernia utitur*, apud Henr. Spelmannum *Glossar. Archaeol.*

Ordinaria Structura, Latinis dicta est, quam ἰσόδομον πλίνθων, *lateres ordinarii*, non acervatim, sed in ordine compositi, faciebant. Juvenalis Scholiastes: *Babylonem significat Persarum civitatem, quam condidit Semiramis Nini uxor & coctili latere munivit, quem hodie dicimus ordinarium lapidem.* Atqui later non est lapis. Sed *ordinaria structura* etiam latericia, quae ordine structa est. Fiebat & silicibus, quos *ordinarios* vocat Vitruvius *lib. 2. c. 8. Ex rubro saxo quadrato aut ex testa, aut ex silicibus ordinariis struas bipedales parietes.* Ubi *silices ordinarii* dicuntur, qui in pariete politi sunt ordine, non temere congesti. Hinc idem paulo pòst, *Ita enim non acervatim, sed ordine structum opus poterit esse sempiternum.* Palladius de maceriis horti, *Plerique sine luto congesta in ordinem saxa componunt.* Qualis latericia structura. Vitruvius ibidem, *Itaque non est contemnenda Graecorum structura: non enim utuntur è molli caemento polita, sed quum discesserunt à quadrato, ponunt de silice seu de lapide duro ordinariam & ita uti latericia struentes alligant coriis alternis coriis coagmenta.* Itaque latericia structura propriè *ordinaria*, ad cujus exemplum & ex silice vel lapide duro fiebat, quem *lapidem ordinarium* dixere, diversum utique à latere cocto: Plinius *lib. 36. cap. 22. Graeci e lapide duro et silice aequato construunt veluti latericios parietes, quum ita fecerint, isodomum vocant genus structurae.* At pseudisodomum vocabant, quum inaequali crassitudine structi erant. Praeter quae tertium *Ordinariae structurae* genus fuit, *emplecton* appellatum, quod frontes tantùm politas habebat: Ἐμπλέκειν namq. propriè mulierum verbū, quae capillos in fronte comunt: Recentiores Graeci ordine compositam structuram, sive ex silice sive ex latere coctò fieret, ἐγχώριον appellarunt, ita ἐγχώριον ἔργον meminit Harmenopulus *lib. 2.* qua voce latericia appellata esse, testatur apud Suidam vetus Auctor de Semiramide. V. quoque Achmetis Onirocrit. Interpretem *cap. 45.* & plura hanc in rem apud Salmasium *ad Solinum p. 1210.*

Ordinarius, apud Vopiscum in *Bonoso*, & Capitolinum in *Clodio Albino*, idem est, qui Graecis Ταξιώτης, *manipularis nempe miles, qui in ordine est*, Fest. Apud Vegetium *lib. 2. capp. 7. 8. 15. qui ordinem ducit* Ταξίαρχος. Cujusmodi ordinarios, qui prima in acie pugnarent, primosq. in praelio ordines ducerent, eos esse, qui antea *Principes* vocabantur, idem ait *cap. 15.* Olim namque & liberâ stante Rep. sic acies ordinabatur, ut primi hastati pugnarent, deinde principes, postremo loco triarii, verùm mutata postea fermè in totum militiae ratione, *principes* dicti sunt, qui in prima acie capesserent pugnam, quo nomine primiordines vel primorum ordinum ductores, h. e. *ordinarii* intelligebantur. Fortè & iidem cum *Evocatis*, qui cùm milites essent veteres & è militia jam exiissent, ad eam sponte revocabantur, ordinum ac praemiorum spe. Atque incerto numero in legione militabant, & *Ordinarii Legionis* dicebantur, quorum mentio in vett. saxis. Distinguebantur autem à Centurionibus, quòd Centuriones non essent, neque extra praelium munere suo fungerentur, sed cùm praeliandum foret esset, ordines ducendos acciperent &c. V. plura de iis apud Salmasium *Not. ad Capitolinum in Maximinis & Vopiscum in Bonoso*, item infrà in *Ordines* alibique. Praeterea *Ordinarii* dicuntur, Judicum Ordinariorum Officiales, vel Apparitores, qui inter Cornicularios, Commentarienses, Numerarios, Apparitores vel Speculatores recensentur, in *Not.* Imperii, alibique passim. Sed & *Ordinarii*, apud Romanos servi dicti sunt, qui aliis servis praepositi, certum ministerium, officiumve in familia exercebant. Theophilus τοὺς πρώτους δούλους, sicut *Vicarios*, quos illis opponit, τοὺς τῶν δούλων δούλους, appellat. V. Tit. Popmam *de Operis Serv.* & plura vocis significata apud Calvinum *Lexic. Jurid.* In *Charta* Henrici Imperatoris A. C. 1312. *Ordinarius* Judicem denotat ordinarium. In Ecclesia Romana, *Ordinarius* loci Episcopus dicitur, qui habet ordinariam Jurisdictionem in causis Ecclesiasticis, Gallis vulgò *l'Ordinaire*, apud Littletonem *sect. 136. 648. Ordinary.* V. Statuta Wilhelmi Scotiae Regis, *cap. 22. §. 2.* Idem nomen dignitatis est, in ordine Canonicorum Regularium, cujus munus recitat Innocentius III. *Epist. l. 1. pag. 30. edit. Venet. Praedictorum verò octo*, (Canonicorum Regularium in Ecclesia Perusina) *major Archipresbyter erit, alius* Ordinarius, *sequens Camerarius — Ordinarius verò claustrum debet ex officio custodire, signare diligenter & auscultare à singulis lectiones* &c. *Ordinarius* vero *Ordinariorum* dicitur summus Pontifex, ex quo collationem beneficiorum sibi vindicavit, in Concilio Lateranensi c. 5. c. *Antiqua de Privil.* & exinde Pontifex concurrit cum omnibus *Ordinariis* & jure praeventionis confert omnia beneficia vacantia. In eadem Ecclesia, *Ordinarii* etiam dicuntur ex ordine Ecclesiastico, dignitates Ecclesiarum, quibus competit aliqua jurisdictio. Lindwodus ad *Provinciale* Cantuar. Ecclesiae *l. 1. tit. 7. Ordinarius principaliter habet locum de Episcopo & aliis superioribus, qui soli sunt universales in suis jurisdictionibus, sed sunt sub eo Ordinarii, hi videlicet, quibus competit jurisdictio ordinaria de jure, privilegio vel consuetudine* &c. Nec non Canonici Ecclesiarum Collegiatum in *Charta* A. C. 1040. apud Ughellum, laudatum Car. du Fresne *Glossar.* quem vide. In Aula Gallica *Ordinarius* vocatur, item *Nobilis Ordinarius*, Gall. *Ordinaire*, item *Gentilhomme Ordinaire*, Minister Regis, qui mandata ejus ad Parlamenta & in provincias perfert: missusque ad Reges Principesque exteros illis cùm laetis eorum rebus Regis sui nomine gratulatur, tum tristibus ejus συμπάθειαν illis testatur, Richelier.

Ordinarius, apud Suetonium *de Rhetoribus: Ordinarium eum appellat, deridens ut inflatum ac levem & sordidum*, ubi perperam vulgò legitur *Hordearium*, scurra est. Ita enim apud Vett. scurra dicebatur. Festus, *Ordinarius homo scurra ac improbus.* Aliter *Busso, Planipes, Neanicologus, Coprias, Aretalogus, Paradoxologus* &c. Graecè Κερκώλφος, Μῖμος, Ἀλαζὼν, Κωμῳδοποιός &c. V. Salmasium *Not. ad Tertullianum de Pallio.* Joh. Calvinus *Lexic. Juridic.* de voce haec ista habet: *Ordinarius*, inquit, *Festo solutus scurra & improbus, qui assiduè in litibus moratur ob eam causam, quod in* ordine *stet adeuntium Praetorem*, ex Hotomanno & Rhodigino.

Ordinatio Presbyterorum, in Ecclesia Israelitica, quis ritus fuerit, V. suprà ubi de *Manu ordinandis imposita*. Nomen inde in Ecclesiam Novi Test. translatum, & quidem *Canones* Apostolorum I. & II. apertè loquuntur de sacra *Ordinatione* Episcopi, Sacerdotis, Diaconi: Dionysius Areopagita *Hierarch. Eccles. cap. 5.* de ritu *Ordinandorum* agit: Nicenum Concil. *can. 8.* de sacra *Ordinatione*, quae per impositionem manuum, verba facit: Chalcedonense *can. 2.* damnat eos, qui pecunias pro *ordinatione* accipiunt, ut alia omittam. V. suprà, ubi de *Manuum impositione*. In Communione Romana hodie *Ordo*, seu *Ordines* sive *Ordinatio*, unum ex VII. Ecclesiae illius Sacramentis est, de quo Lombardus *lib. 4. distinct. 24.* aliique. Et quidem, quemadmodum olim in Rep. Rom *ordo* erat Publicanorum, Equitum, Patriciorum, Senatorum: similiter Ecclesiam distinguunt primò in Plebem & Clerum; *Plebis* nomine continentes omnes, qui nihil sunt nisi Christiani sive fideles, qui tamen *Ordo* non dicitur: *Cleri* verò nomine complexi omnes, quibus aliqua commissa est curanda pars Ecclesiae, cujusmodi in Rep. Magistratus sunt generis cujusque. Porro functiones sacras subdividunt, in *Ordines* & *Dignitates*: quorum hae sunt *Episcoporum*, *Metropolitanorum*, *Archiepiscoporum*, *Patriarcharum*, *Cardinalium* & *Papae*. Illi vel *Minores* iterum sunt, qui non conferuntur in exercitium, verùm in praeviam saltem dispositionem, ad Sacerdotium, ut vocant, suntque *Ostiariorum*, *Acoluthorum*, *Lectorum* & *Exorcistarum*, qui per solam tonsuram constituuntur: vel *Majores*, quibus annexus est Coelibatus, nempe *Subdiaconorum*, *Diaconorum* & *Sacerdotum*, horumque iterum vel *Secularium* vel *Regularium*; Qui omnes, vi tonsurae, civili jurisdictioni exemti sunt. Septem verò his *Ordinibus*, per quos ad Sacerdotium ascenditur, nonnulli duos addunt, *Tonsuram* & *Episcopatum*, quidam etiam *Psalmistas* addidere, decantandis Psalmis Hymnisque destinatos. Quae non satis apertè videntur decisa in Concilio Tridentino, quemadmodum nec illud, an Hierarchia Ecclesiae Rom. in solis *Ordinibus*, an etiam in jurisdictione consistat, an verò in utriusque commixtione, quae vulgaris est sententia. Horum verò *Ordinum* Viris initiandis sui cùm sint ritus, sua solemnia, illis itidem nomen *Ordinis* vulgò tribuunt: Hosius tamen & Eccius *Ordinationem* malunt, hancque propriè

Sacramentum esse dicunt atque definiunt; Hosius quidem, *Signaculum Ecclesiæ, per quod Spiritualis potestas traditur ordinato:* Eccius verò *Signum sacrum, cum quo potestas spiritualis confertur & officium ordinato.* Ubi notat Rubeus, poni *Potestatem*, propter Ordines majores, *Officium*, propter minores. Alii tot Sacramenta, quot Ordines, iterumq; nonnulli septem, alii octo seu novem faciunt: Nec desunt, qui decimum addant. Tonsuram vulgò simplicem; quæ etsi ordinem nullum faciat, tamen præparationem ad *Ordines* & vestibulum primum esse dicunt; adspiranti enim ad eos ante omnia caput tonderi, i. e. aliquot ex capite pilos in modum circuli, cui *Coronæ* nomen, abradi, notum. Materiam singulorum *Ordinum* esse id, quod traditur in collatione Ordinis: Formam, verba quæ in illius traditione per modum Imperii dicantur, ait idem Rubeus, qua de re hic infrà. Episcopos die Dominicâ Presbyteros cœterosque Sabbato *ordinari*, Hugo habet à S. Victore. Reliqua apud Theologos vide & hic passim.

Ordines Sacri in Ecclesia Romana.

Ostiarii sunt, qui Templi januis præficiuntur, custodiuntque ejus omnia interiora & exteriora. His *claves* tradi solent, cum verbis: *Sic agite, tanquam rationem Deo reddituri, de rebus, quæ clavibus istis recluduntur.*

Acoluthi, destinati sunt gestandis cereis porrigendoque vino & quæ ad Eucharistiam. Eorundem est, luminaria in Templis accendere. His itaque *Candelabrum* cum *cereo* porrigitur & *urceolus* vacuus; cum verbis, *Pensate quod suscipitis.*

Lectores. Scripturam Sacram publicè legere tenentur, His proin traditur *Codex* divinarum literarum & dicitur cuique: *Accipe & esto Verbi Dei relator.*

Exorcistæ, quorum munus dicunt esse, pellere dæmonas ab energumenorum corporibus per manus impositionem. Hi accipiunt *Librum exorcismorum*, cum verbis: *Accipite, & habetote potestatem imponendi manus super energumenos & catechumenos.*

Hypodiaconi seu Subdiaconi dicuntur Diaconis præparare vasa corporis & sanguinis Christi, oblationesq; Populi excipere. His traditur *Patina*, *Calix* vacuus & *Urceolus* cum Aquamanili, ad lavandas manus: cum oratione quadam Episcopi.

Diaconi, Sacerdoti sacrificanti, ut ajunt, adesse tenentur ac servire. His manus imponitur & *Orarium*, traditurque *Textus* Evangelii: cum verbis: *Accipe potestatem legendi Evangelium.*

Presbyteri seu Sacerdotes, qui ipsi sacrificant. His inunguntur *Manus*, traditur *Stola*, *Calix* cum vino & *Patina* cum hostiis, cum verbis: *Accipite potestatem offerendi & conficiẽdi pro vivis & mortuis.* Chamierus *Panstrat. lib. IV. cap. 22. & seqq.*

Ordinator, Hebr. הסמך, dictus est in sua gente R. Jehuda Ben Baba, quòd non obstante edicto Cæsareo, de ordinatione Judiciaria criminali inter Judæos penitùs abolenda, *quinque Presbyteros ordinaverat inter Osam & Sephoram, trecentis hinc sagittis transfixus*, uti de eo habet David Ganzius in Tzemach David *part. 1. Millen. 4. ann. 828.* Factum id videtur Seldeno circa ann. 18. Hadriani, Christi 134. cùm, ex seditione illa Barchocebæ, Judaica tota ferme gens in Terra Sancta destructa est. V. eum *de Synedriis vett. Ebræorum Lib. II. cap. 7. §. 6.*

Ordines, in Republica Rom. olim tres fuerunt *Senatorius* primus; Hi Patricii erant & in Senatum eligebantur. Secundus *Equester*: hic Equitum erat, qui equis publicis mererent; eorum insigne aurei fuere annuli, quibus à plebe distinguebantur. Tertius erat *Plebis*, in quorum numero Quirites, & qui ex aliqua *tribu* essent, atque *Cives Romani* dicebantur, Zasius *de Orig. Juris lib. 2.* Eorum meminit Martialis *lib. 4 Epigr. 2. v. 3.*

Cùm plebs & minor Ordo maximusq;
Sancto cum Duce candidus sederet.

Ubi loquitur de publicis Ludis, in quo Imperator Ordinesque omnes albati spectabant. Quod etiam diebus festis, & in comessationibus ac conviviis factitatum esse, legimus. Sed & *laureis publicos Ordines coronabant publicæ causæ*, inquit Tertullianus *de Cor. Mil.* Unde Romanum Senatum pingi solitum, ἐν ἐσθῆτι περιπορφύρῳ, ὅτι δὲ καὶ ἐστεφάνω τεθεαμένον, *prætextatum & coronâ honestatum*, discimus ex Dione in *Trajano* &c. Plures tamen *Ordines* memorat Manilius *lib. 5.*

Utq; per ingentem Populus describitur urbem:
Præcipuum Patres retinent, & proximum Equester
Ordo locum: Populumq; Equiti, Populoq; subire
Vulgus iners, videas etiam sine nomine turbam.

Nempe pro *populi* seu *plebis* acceptione varia, de qua suprà. V. plura hanc in rem apud Hadr. Turnebum *Adversar. lib. 28 cap. 33* Js. Casaubonum *ad Augustum Suetonii cap. 101.* Alios, nec non hic passim Eodem modo per Germaniam tres esse Ordines, commodè dicitur: Videlicet, *Senatorium*, hoc est, Principum & Magistratuum: *Equestrem* h. e. Beneficiariorum Nobilium sive ruri, sive in civitatibus: *Plebejum* tandem, id est, reliquorum civium, Negotiatorum, Opificum, Rusticorum. Quus status si confundas, actum fuerit cum politia & tranquillitate. Unusquisque enim debet suæ vocationis meminisse, quò pertinet *tit. C. negotiator ne milit.* Sed & Imperii corpus tres Ordines constituunt, *Elector, Principes, & Civitates* Imperiales, quorum omnium caput Imperator est. De Gallia aliisque Regnis ut in præsens nil dicam. V. Joh. Calvinum *Lex. Jurid.* In vett. *Inscr.* OR. vel ORD. i. *Ordo* per se *Ordinem Senatorium* designat.

Ordines Alti, apud Senecam, *Quo quisque genere honestior, famâ, patrimonio est, hoc se fortiùs gerat, memor in prima acie altos ordines stare:* iidem cum *primorum ordinum ductoribus* sunt. Nempe e. g. prima legionum cohors, decem centurias habebat, totidemq; Cẽturiones, quos posterior ætas *Centenarios* dixit. Ab hac prima cohorte, cùm pugnandũ erat prima acies incipiebat ordinari, in qua primipilus non unam tantùm centuriam, sed quatuor gubernabat & aquilæ præerat, ut refert Veget⁹. Primus hastatus duas, princeps unam ac semis, secundùm eundem. Qui olim *primi ordines* dicebantur, & *primorum ordinum ductores*, & *principes Centurionum* & *alti Ordines* Senecæ: quos à Centurionibus distinguit Frontinus *lib. 1. cap. 10. Imperavit Tribunis & primis Ordinibus & Centurionibus.* Hi enim ante aquilam in prælio stantes, in prima acie pugnabant: cùm cœteri Centuriones, juxta suam quamque centuriam pugnarent: qua de re plura apud Salmasium *Not. ad Vopiscum in Vita Bonosi.* Cœterùm *Ordines militares* jam in bello Thebano vetustissimo observatos fuisse, discimus ex Æschylo, Seneca, aliisque Poetis. Quos sequutus Papinius Statius *Thebaid. lib. 5. versu 7.*

Dispositi in turmas rursus, legemq; severi
Ordinis, ut cuiq; antè locus, ductorq; mon.
Instaurare vias ——

Quos tamen alii ad Palamedem postea, sub belli Trojani tempora, inventorem referunt. Sed refutat hanc sententiam Alcidamas Rhetor, Nestorem jam Centauris bellum inferentem sic disposito exercitu rem gessisse asseverans, *Declam. Ulyssis contra Palamedem.* Ibi enim Nestorem in Pirithoi nuptiis, cum Lapithis, conflixisse ἐν φάλαγγι καὶ ἐν τάξει: Mnestheumque primum κοσμῆσαι τάξεις, καὶ λόχους καὶ φάλαγγας συντάξαι docet, bello Eumolpi contra Athenienses &c. V. Casp. Barthium *ad Statium d. l.* ubi initia & progressus rei variis & hominibus & temporibus adscribendos censet, conciliatis sic Vett. sententiis.

Ordinum Ductor, in vet. *Inscr.*

SERGIUS TERENTIUS.
SERG. F. ÆMILIANUS
CENTUR. EMER. VIX. A. LXX.
ORDIN. DUX. SUB
L. POSTUMIO. MODES
TINA. MARITO
MERENTISSIMO.

Idem cum *Ordinario*, de qua voce diximus *suprà.*

Ordo, à serie differt; quia ille digestio est, quâ suo loco quidque collocatur: hæc vero continua quædam progressio atque contextus continuus. Et quidem *Ordinem* in deferendis Magistratibus Romani exactè olim observarunt, ab inferiore ad ampliorem progrediendo: cùm omnibus in rebus *Ordo* observandus sit, tum maxime in Magistratu conferendo, maximam ac peculiarẽ quandam vim illum habere rati. Primùm, ut hominis ingenium rectè cognoscatur: cùm Magistratus, qualis quisque sit, statim indicare soleat. Deinde, ut expoliantur cives negotiis vulgaribus ad arduas res agendas, quoniam pulchrius est parari, quàm creari nobilem. Quæ causæ tanti momenti sunt, ut nihil salubrius Reip. videatur quàm institutum hoc in omnibus Civitatibus observare, ut non statim rudes ac nullo gesti officii argumento probati, rapiantur ad summum administrandæ Reip. gradum & ordinem. E Rep. in Academias transiit ἰσοτιμίας hæc ratio, & literarum Candidati, ab incunabulis earum sensim ad graviores disciplinas ordine præparantur; unde graduum, præmiorumque notissima jam ab Hebræis, Græcisque ad Europæos nostros, propagata discrimina, de quibus *alibi.* In Exercitu, quantum *Ordo* valeat, Tactici Scriptores, hinc omnino nomen adepti, & experientia docet quotidiana. Ut alia hic transiliam. Sed & *Ordo* pro statu sumitur, *l. divus Marc. ff. de Offic. Præs.* &c. V. plura apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.* In *Gloss.* Gr. Lat. *Ordo* Βουλευτήριον est *Curia, Senatus.* Ita capiendus Augustinus *in Breviar Collat 3. cap. 13. Scripsit etiam Secundus & ad seipsum missos a Curatore & Ordine Centurionem & Beneficiarium,* V. ibidem *cap. 15. & 17* ut & in *Cod.* Theodosiano non semel. In Eccl. Rom. unum ex Sacramentis *Ordo* dicitur, de quo suprà aliquid, in voce *Ordinatio.* In eadem sic vocatur Liber Ecclesiasticus, qui vulgò quoque *Ordo Romanus*, editus cum Scriptoribus de Ritibus Ecclesiasticis, cujus mentio est in *lib. 7. Capit. Caroli Magni cap. 143.* Eum intelligit Petrus Diaconus *Chr. Casin. lib. 4. cap. 57. Moxque super eum orationem primam sicut in Ordine continetur, Lavicanus Episcopus dedit.* Apud eosdem *Ordo* nudè, pro Ordine religioso. Arnoldus Lubecensis *lib. 4 cap. 13. Quid ergo damno, reprehendo? Ordinem non* Ordinem, *sed* Ordinis *superfluitates, quæ ex illo tempore cœperunt, ex quo facta est mutatio Ordinis.* Adde quæ de voce *Ordo* annotavit, Johannes Seldenus *in Eutychii* Origi.

Origines pag 27. & *seqq.* 1. *edit.* Hinc *Homo Ordinis*, pro Religioso, Cur. General. Catalaniæ A. C. 1291. *Aliquem Ricum hominem*, *Militem*, *Clericum*, Hominem Ordinis, *&* *civem* &c. Etiam Regula ipsa vel observatio Monachica sic appellatur, apud Eadmerum *lib. de Similitudin. S. Anselmi cap.* 7. *Hæc & his similia mecum dicit, dum* Ordo *inprimis illi videtur gravis.* Et *cap.* 29. *Ipsi tum probati sunt in omni humilitate & obedientia & patientia & observatione omnium quæ* Ordo *exposcit.* Sic *Charta* Stephani Episcopi Noviomensis A. C. 1215. *Et anno elapso, in conspectu universitatis fratrum*, Ordo *domus ei exponatur* &c. Unde regula primaria Canonicorum Regularium S. Victoris Parisiensis, *Liber Ordinis S. Victoris* inscribitur, apud Carol. du Fresne *Glossario*, è quo *Ordines* quosdam Eccl. Rom. hic subjicimus.

Ordines quidam religiosi Ecclesiæ Romanæ.

Ordo Albus, Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini, memoratur Jac. à Vitriaco *Histor. Occident. cap.* 13. *Cùm à priscis temporibus in partibus Occidentis duæ tantùm fuissent Regularium diversitates, Monachi sc. nigri, S. Benedicti regulam profitentes: & Canonici albi, secundùm regulam B. Augustini viventes* &c. Item Orderico Vitali *lib.* 8. *pag.* 711. *In saltibus & campestribus passim construuntur Cœnobia, novisq; ritibus variisq; schematibus trabeata peragrant Orbem cucullatorum examina. Albedine præcipuè in habitu suo utuntur, quâ singulares ab aliis notabilesque videantur. Nigredo in plerisque locis sanctæ Scripturæ humilitatem designat, quem idcirco Religiosorum fervor colorem hactenus gestat. Nunc autem nigredinem, quâ prisci Patres tam regulares Clerici in cappis, quàm Monachi in cucullis ob humilitatis specimen usi sunt, moderni tamquam ob majoris justitiæ ostentationem abjiciunt: insolita quoque pannorum sectione suorum ab aliis discrepoare appetunt* &c.

Ordo Asinorum, V. suprà in *Asinus*.

Ordo Fidei, seu *Militia Ordinis Fidei Jesu Christi*, Ordo fuit militaris institutus, contra Albigenses, cujus quidam Savaricus *Pauperem* se *Magistrum* inscribit, in literis A. C. 1220.

Ordo Griseus, Monachorum est, qui coloris grisei seu pseudolactini vestibus induebantur: quo nomine Cistercienses Monachi indigitantur, *qui nigrum habitum primi in griseum commutarunt*, ut auctor est Jacobus Vitriacensis in *Hist. Occid. cap.* 14. V. eundem *cap. præc.* ubi postquam dixisset, priscis temporibus non nisi *Albos Nigrosque* fuisse, pergit: *Postquam peccatis exigentibus primò modica negligentes paululum cadere cœperunt, tandem ad tantam dissolutionem plures Regularium Conventus devenerunt, quòd viri timorati & prudentes, sub alio habitu & aliis institutis Domino militaturi, ab ipsis recesserunt.* Sed & Tironenses Monachos in Carnutibus, *à consortio nigrorum Monachorum, mutato habitu in griseum* recessisse, scribit idem Vitriacensis. V. quoque Michaëlem Scotum *Mensæ Philos. lib.* 4. *cap.* 39.

Ordo Niger, *Nigri Monachi*, Benedictini in Occidente passim dicti, apud Matthæum Paris. *pag.* 321 514. *Nigri Monachi sub Norma S. Benedicti famulantes*, & alibi. Quid color hic indigitet, diximus paulo suprà ex Vitriacensi. De illis Poëta infimi ævi MS. apud du Fresne,

Sunt tria Nigrorum quæ
vastant res Monachorũ,
Renes & venter & pocula
sumta frequenter.

Veteres porro Monachos μελαίνας ἐσθῆτας induisse, auctor est Eunapius in *Ædesio*, *pag.* 78. &c.

Ordo, in compositione capillorum, idem quod *statio*, *gradus*, *suctus*. Unde *crines in ordine ponere*, Ovid. *ordine crines digerere*, Martialis,

Ille etiam flexos qui digerit ordine crines.

Comæ enim annulatim crispatæ, non solebant confusæ ac turbatæ & indiscriminatim temereque implexæ haberi, sed per gradus quosdam positæ & ordine digestæ, ita ut una quæque annulorum series stationem quasi suam servaret & gradatim alveolatimque alia super aliam scanderet. Ἔδρας Euripides dixit, V. suprà *passim*.

Ordo Certaminum, in Ludis Gymnicis, V. suprà.

Ordo Naturæ, in morte servatus, pro re magna olim Gentilibus habitus. Extatque illustre exemplum in simul morientibus, apud Tacitum *Annal.* 16. Sic maritus Priscillæ, apud Statium *lib.* 5. *Sylv.* 1.

Linquo equidem thalamos (salvo tamen ordine *) mæstos,*
Quòd prior exegi longâ potiora senectâ
Tempora —— ——

Alioqui felicior ordo conjugii, uxore priùs moriente, eidem infrà *vers.* 220.

— — *illam tranquillo fine solutam,*
Felicemque vocant, lachrymas fundente marito.

Et Ausonio *in Parentalibus.* V. quoque vet. *Inscr.* in *Thesauro* Gruteriano DCLXXIX 7. Sic Parentes passim &c. Contrà turbatum hunc *ordinem* maximam à Diis pœnam immissam rebantur: quare mortem & mortuaria liberorum, nefas putabant à Parentibus videri. Unde Priamus, cum exsecratione Neoptolemum inclamat *Æneid.* 2.

At tibi pro scelere, exclamat, pro talibus ausis;
Di, si qua est cælo pietas quæ talia curet,
Persolvant grates dignas, & præmia reddant
Debita, qui nati coram me cernere letum
Fecisti, & patrios fœdasti sanguine vultus.

V. quæ de decisis in conspectu Matrum Patrumque liberis, adnotavit Casp. Barthius *Animadversion. ad Papinium Statium passim; inprimis ad Thebaid. lib.* 6. *versu* 205. Primus autem, qui inverso Naturæ ordine ante patrem elatus est, memoratur in Sacris Lamech II. Mathusalemi filius, Genes. *cap.* 5. *vers.* 31.

Ordo Precum, Vigilio Papæ, idem cum Canone Missæ, Macro in *Hierolexico.* V. suprà *Canon Missæ.*

Orei, vel *Oroei*, pop. Arabiæ apud Plinium *lib.* 6. *cap.* 9. *Quod interest ibi tenent Arabes Orei. Sic finem neque in Adiabenem perfert.* Græcè Ὀρεῖοι vel Ὀραῖοι, de quibus Salmasius *ad Solinum pag.* 625.

Oresteum, urbs Arcadiæ, quæ *Orestia* ab ipso *Oreste* appellata. Stephanus, Αὐτὸς δὲ ὑπὸ ἐχίδνης δηχθεὶς εἰς χωρίον τῆς Ἀρκαδίας, τὸ λεγόμενον Ὀρέστειον, *Ipse autem viperæ morsu interiit, in loco Arcadiæ*, Oresteum *dicto.* Et paulo post, Ἔστι καὶ ἄλλη ἐν Ἀρκαδίᾳ Ὀρεστία, ἣν Εὐδαίμων καὶ Ὧρος διὰ τῆς διφθόγγου γράφουσι τὴν Ὀρέστειον, *Est & alia in Arcadia* Orestia, *quam Eudæmon & Orus per diphthongum scribunt.* Hanc Ὀρεστείας urbem, memorat in *Oreste* Euripides, apud Salmasium *ad Solinum pag.* 154. his verbis,

—— σὲ δ' αὖ χρεὼν
Ὀρέστα, γαίας τῆσδ' ὑπερβαλόντ' ὅρους
Παῤῥάσιον οἰκεῖν δάπεδον, ἐνιαυτοῦ κύκλον.
Κεκλήσεται δὲ σῆς φυγῆς ἐπώνυμον
Ἀζᾶσιν Ἀρκάσιν τ' Ὀρέστειον καλεῖν.

Delrius v. male transfert *Orestas* pop. Macedoniæ, quorum regio ἡ Ὀρεστὶς, *Orestis*, V. *ibi.*

Orexis convivii, ciborum caritate quæsita. Æl. Lampridius *in Heliogabalo*, *Amabat*, inquit de illo, *sibi pretia majora dici earum rerum quæ mensæ parabantur*, orexin *convivio hanc esse asserens.* Unde illa Senecæ querela, *delicatis civibus nihil placere, nisi carum.* Et Juven. *Sat.* 11.

Interea gustus elementa per omnia quærunt,
Nunquam animo pretiis obstantibus: interiùs si
Attendas, magis illa juvant, quæ pluris emuntur.

Orga, adde: Recipitur à Marsya, priusquam in Mæandrum influat; cum proin cum Marysa male confundit Curtius *l.* 3 cùm de Marsya ait, *Inde diffusus circumjectos rigat campos liquidus & duntaxat undas vehens*, quod *Orgæ* convenit. Idem flumen cum suas Marsya & Obrima fluv. Novas Celænas, i. Apamæam, circumluit. Salmasius *ad Solinum pag.* 827.

Organarii, V. infrà in voce *Organum.*

Organica, Musices illa pars est, quæ Instrumentis peragitur; quo Musices genere qui defungitur, *psallere* dicitur. Nempe ore quidem canimus, fidibus vel alio *Organo* psallimus. Cicero *Invectivâ in Catilin.* 2. *Pueri tam delicati non solùm amare & amari, neque cantare & psallere, sed etiam sicas vibrare & spargere venena didicerunt.* Suetonius *in Tito*, *Ne Musicæ quidem rudis, ut qui cantaret & psalleret, jucundè scienterque.* Quamvis non diffitendum, etiam tibiis cani: Ideò A. Gellius, cùm de oris & fidium cantu dicere vellet, sic ait *lib.* 19. *cap.* 9. *Desideravit exhiberi, quos habere eum sciebat, scitissimos utriusque sexus, qui canerent voce & qui psallerent.* Nempe canerent *voce* ait, quia & psallentes canunt: unde & Psaltria eadem, quæ Fidicina, & *cantare tibiis* dixit Corn. Nepos. Ubi igitur *canere* simpliciter dicitur, & *psallere* ei adponitur, prius de cantu, qui voce fit, intelligendum. Sunt autem *Organa* illa, quibus hæc Musices pars peragitur, vel Ἐμπνευστὰ, quæ spiritu inflantur: vel Ἔγχορδα sive Ἐντατὰ, quæ nervis intenduntur: vel Κρουόμενα seu Κρουστὰ, quæ digitis pulsantur; Ad quorum primum genus Buccina, Tuba, Lituus &c. ad secundum, Cithara, Barbitus, Nablia &c. ad tertium Tympanum. Cymbalum, Sistrum &c. referuntur. E quibus *Organi* vox aliàs generalis, et per excellentiam mansit, cui folles adhibentur, de quo ita Isidorus Orig. *lib.* 3. *cap.* 20. *Organum vocabulum generale est vasorum omnium Musicorum: hoc autem, cui folles adhibentur, alio Græci nomine appellant. ut autem* Organum *dicatur, magis ea vulgaris est consuetudo Græcorum.* Atque hujus certè sc. quod vario calamorum ordine constat, (nam ὄργανον, *fistula*, exponitur, in *Gloss.* Gr. Lat.) follibusque inflatur, inventum nuperum non esse, discimus insuper ex Augustino *in Psalm.* 56. Amalario *de Offic. Ecclesiast. lib.* 3. *cap.* 3. Papia, aliis. Describitur à Senatore in *Psalm.* 150. his verbis: *Organum est quasi turris, diversis fistulis fabricata, quibus flatu follium vox copiosissima destinatur & ut eam modulatio decora componat, linguis quibusdam ligneis ab inferiore parte construitur, quas disciplinabiliter Magistrorum digiti reprimentes, grandisonam efficiunt & suavissimam cantilenam.* Similiter Julianus, quem *Parabatem* plerique putant, ita de eo canit, *Antholog. lib.* 1. *cap.* 64.

Ἀλλοίην ὁρόω δονάκων φύσιν· ἦ που ἀπ' ἄλλης
Χαλκείης τάχα μᾶλλον ἀνεβλάστησαν ἀρούρης,
Ἄγριοι, οὐδ' ἀνέμοισιν ὑφ' ἡμετέροις δονέονται,
Ἀλλ' ὑπὸ ταυρείης προθορὼν σπήλυγγος ἀήτης,
Νέρθεν ἐϋτρήτων καλάμων ὑπὸ ῥίζαν ὁδεύει.
Καί τις ἀνὴρ ἀγέρωχος ἔχων θοὰ δάκτυλα χειρὸς,
Ἵσταται ἀμφαφόων κανόνας συμφράδμονας αὐλῶν,
Οἱ δ' ἁπαλὸν σκιρτῶντες, ἀποθλίβουσιν ἀοιδήν.

Quam cerno, alterius naturæ est fistula, nempe
Altera produxit fortasse hanc ænea tellus:
Horrendum stridet, nec nostris illa movetur
Flatibus, at missus taurino è carcere ventus
Subtus agit læves calamos, perque ima vagatur.
Mox aliquis velox digitis insignis & arte
Adstat, concordes calamis pulsatque tabellas.
Ast illæ subitò exiliunt & carmina miscent.

Latinis tamen vix cognita fuisse, evincunt Francorum *Annales*, qui in Franciam tum primùm allatum Organum A. C. 757. ac Pipino Compendii tunc agenti, cum aliis muneribus missum à Constantino Imp. narrant. Simile exin Organum Carolo M. oblatum per Legatos, a Constantino Michaele, cognom. *Rhangabe*, Imper. subdit Monachus Sangallensis *de Carolo M. lib.* 1. *cap.* 10. *Adduxerunt etiam iidem missi omne genus Organorum, sed & variarum rerum secum —— & præcipuè illud Musicorum* Organum *præstantissimum, quod doliis ex ære conflatis, follibusque taurinis, per fistulas æreas mirè perflantibus, rugitu quidem tonitrui boatum, garrulitatem verò lyræ vel cymbali, dulcedine coæquabat.* Sed & habuisse Organa Veronensem Ecclesiam, eodem Carolo imperante, docent aliquot *Chartæ*, descriptæ ab Ughello *Tom. V. pag.* 610. Verùm non follibus solùm Antiqui Organa sua quandoque, sed & aquâ, animabant; imò & Hydraulica ipsa follibus non caruerunt. Porphyrius *in Panegyr. dicto Constantino Aug.*

Hæc erit in varios species aptissima cantus,
Perque modos gradibus surget fœcunda sonoris,
Ære cavo, & tereti, calamis crescentibus aucta.
Quis bene suppositis quadratis ordine plectris
Artificis manus in numeros clauditque aperitque,
Spiramenta probans placidis bene consona rhythmis,
Sub quibus unda latens properantibus incita ventis,
Quos vicibus crebris juvenum labor haud sibi discors,
Hinc atque hinc animæque agitant.

Quæ qui tractabat, *Hydraules*, item *Organarius* dicebatur. Sed quia aquatiorum *Organorum* non erat facilis ratio, ut inquit Vitruvius *lib.*10. *cap.*13. prona spiritalia nostra & pneumatica prævaluere. Meminit incertus Auctor *in Collection. Pithœ.* A. C. 826. Georgium quendam Presbyterum de Venetia ad Ludovicum Pium adductum *Organum* hydraulicum Aquisgrani fecisse, quod argumento sit, aut desiisse prorsus jam tum, aut minus fuisse in usu. Vidit tamen & in Quirinali, in hortis Pontificiis, audivitque istiusmodi *Organum* Pignorius, non sine admiratione, cum Musicos concentus variaret, nemine plectra manu tangente. Imò & Hydraulicorum *Organorum* usum, *ubi mirum in modum aquæ calefactæ violentiam ventus emergens impleret concavitatem barbiti, & per multiforatiles transitus æneæ fistulæ modulatos clamores emitteret*, in Occidente obtinuisse, testatur quoque Wilhelmus Malmesbur. Olim v. à cœna domum sese recepisse luxuriosissimum Imperatorem Gallienum, ad *Organum*, cùm ad tibiam processisset, refert Capitolinus. Nec omittendæ Syræ mulieres, quæ Romæ olim, in Circo aliisque locis Ædilem metuentibus habitantes, *organa* secum à patria allata pulsando, ad turpe commercium plebem alliciebant, *ambubajæ* hinc vel *abbubajæ*, Syriaco sermone dictæ. Nec aliæ ejusdem farinæ, quibus *organorum* peritia adeò familiaris, ut imperitas sui gregis, *πεζὰς* per contemtum appellarent. Hesychius, *πεζὰς ἑταίρας ἔλεγον, τὰς μουσικῆς χωρὶς ἐργάζομ.* V. quoque Procopium in *Ἀνεκδότ.* & hanc in rem plura apud Casaubonum *ad Neronem Tranquilli cap.* 27. Affinia istiusmodi *Organis* systemata sunt campanaria, ubi diversæ magnitudinis campanæ eâ arte disponuntur, ut à peritis pulsatæ suavissimos edant concentus, hominesque non modò in Templis, sed & domi, in stratis, passimque eâ, quæ aliàs à Musicis *Organis* proficisci solet, perfruantur voluptate. Hujusmodi tria tintinnabula argentea Bononiæ in æde Episcopali vidit Magius, eâ arte facta, ut cum à Sacerdotibus Musices non ignaris ad sonum edendum impellerentur, Musicos emitterent concentus: Antverpiæ in turri Divæ Mariæ, refert Mersennus, triginta tres campanas ut magnitudine & sono inter se differentes, ita suos singulas funes, suos malleolos habentes, his per funes diversimodè commotis, concentum alium atque alium reddere, nec fere quidquam hanc machinam ab *Organis* vel Clavicymbalis vulgaribus differre, nisi quòd hic palmulæ pugnis, illic digitis pulsentur. Sed superant hæc, ut & reliqua apud Menapios, Sicambros, Flandros, Insulis inprimis & in Tungris, machinæ istiusmodi seu *Organa* Campanaria, à Franc. Hemonio insigni in Arte fusoria Magistro, Amstelodami passim, Senatus jussu, adornata, de quibus V. Hieronymum Magium *lib. de Tintinnabulis cap.* 17. Sicut de reliquis *Organis* Musicis, paulo *infrà*: quorum pleraque complexus est Petrus Chrysologus *Serm.* 93. ubi conviviis Romanorum, in quibus hæc Symphoniacorum, *Organa* perstrepuere, Christianorum conviviorum sanctam opponens modestiam ait: *Venit pietatis illa, non voluptatis, exhibitura convivium. denique & pœnitentiæ ponit mensam, fercula compunctionis apponit, panem doloris infert, potum lacrymis temperat in mensura & ad delitias Deitatis totas, totam pulsat cordis sui & corporis symphoniam.* Organi *planctu dat clamorem, citharam per suspiria longa modulatur, gemitus aptat in fistulam, & dum pectus ipsum conscientiam arguens sæpe percutit, facit placitura Deo cymbala personare.* Quæ verò de *Organis* Musicis narrant Constantinus Manasses & Michaël Glycas a Theophilo Michaelis F. Imper. Constantinop. adinventis, aliò spectant, Musicam nempe quandam avium fictitiarum arbori perinde fictitiæ insidentium organicam, ut ex Leone Grammatico licet colligere. Cujusmodi Musicâ à Constantino Imp. missum a Berengario Italiæ R. sese exceptum esse, A. C. 950. refert Luitprandus Ticinensis Diaconus *lib.* 6. *cap.* 2. *Erat Regia ornata sumtuosissimè, ibi ænea inaurata arbor ante ipsius Imperatoris solium effulgebat, expansis magnum in modum ramis æreis atque inauratis: in his frequentissimæ variarum specierum aves, arte confictæ, quarum singulæ speciei proprias voces cantusque emittebant, incredibili arte. Regium autem solium miro erat confectum artificio, ut momento videretur humile —— postea momento in sublimi elatumque apparebat &c.* Sicut autem, qui Organa pulsat, *Organarius* dicitur Julio Firmico *Mathes. lib.* 3. *cap.*14. sic locus Templi, ubi Organa sunt, *Organistrum* dicitur, apud Galbertum in *Vita* Caroli Com. Flandriæ *cap.* 4. In interdictis porro *suspendi Organa*, tradit Guil. Neubrigensis *lib.*1. *cap.*17. Plura de *Organorum* usu, V. suprà, ubi *de Musica Eccl.* nec non apud Stephanum Durantum *de Ritibus Eccles. lib.*1. *cap.* 13. Salmasium *Not. ad Lampridium in Heliogabalo*, & Car. du Fresne *Glossario*, qui etiam hanc *Organorum* hodiernorum atque ingentium descriptionem metricam subjungit, ex Volstano *Prolog. ad Vitam S. Swithuni*:

Talia & auxistis hic Organa, *qualia nusquam*
Cernuntur gemino constabilita solo.
Bisseni supra sociantur in ordine folles
Inferiusque jacent quatuor atque decem,
Flatibus alternis spiracula maxima reddunt,
Quos agitant validi septuaginta Viri,
Brachia versantes, multo & sudore madentes,
Certatimque suos quisque movet socios.
Viribus ut totis impellant flamina sursum,
Et rugiat pleno Capsa referta sinu.
Sola quadringentas quæ sustinet ordine Musas,
Quas manus organici temperat ingenii.

Adde, quæ hanc in rem præclara congessit Clar. Suicerus *Thesauro Eccl.* voce *Ὄργανον.*

Organorum seu Instrumentorum Musicorum species quædam.

Barbiton, citharæ species, apud Isidor. *Origin. lib* 3 *cap.* 21.

Buccina.

Calamus seu Fistula. *Tu calamos inflare leves* Virg. Puellam ex Hebræis, in regio convivio calamos inflantem, habes apud Abdiam *Histor. Apostol. lib.* 9. Calami tetlli meminit Suidas, ex Interprete Aristophanis *in Nebulas*.

Cithara, in conviviis olim frequens, de qua V. *suo loco*. Ejus species enumerat Isidorus *loco cit.* Psalteria, Lyras, Barbita, & alias quadratâ formâ, nec non & trigonali: quarum aliquas delineatas antiquitatis Studiosis exhibet Laur. Pignorius *Comm. de Servis.* In hac, cum chordam unam citra necessitatem intendisset Terpander, mulctatus ab Ephoris ac paxillo cithara ejus suspensa est in rei memoriam; quod Phrynnidi quoque contigisse, meminit Plutarchus *περὶ πολυπραγ.*

Crotalum, si Eustathio *Il.* α. credimus, vas erat è testa, ligno aut ære, quod manibus tenebatur & collisum sonum edebat, V. quoque Plinium *lib.* 9. *cap.* 35. Ejus crepitus onocrotali nomen avi imposuisse videtur: Meminit *Crotalistriarum* in conviviis Propertius *lib.* 4. *Eleg.* 9. Ægyptiis Crotala erant, teste Joh. Sarisberiensi, *fusæ sphærulæ, quæ quibusdam granis interpositis, pro suâ quantitate & specie metalli, varios dabant sonos.*

Cymbala, eius figuræ erant, qua cotyledonis folia sunt: ambabus enim manibus (erant manubriata vel ansata in extima concavitate) apprehendebantur & com losa concussaque tinniebant: Fuere ex ære, & *Cymbalistriæ* in scalpturis Bacchanalium sacrorum Romæ frequenter visuntur.

Epigonium, Gr. *Ἐπιγόνειον*, nomen habuit ab inventore Epigono Ambracio ta, quem primum abique plectro pulsasse, docet Jul. Pollux *Onomast. lib.* 4. *cap.* 9.

Fides, nomen generale: In Timothei fidibus, quos plures quàm septem haberet nervos, demi jussit severa Lacedæmon, apud Cic. *de LL. lib.* 3. Hinc *Fidicines*, *Fidicinæ*.

Fistula, multo in usu, Fistula-

tor amanuensis concionanti Graccho eburneam fistulam inflavit, ad quam ille vocem ac gestum componeret, apud Cicer. *de Orat. l.* 3. Puellæ Hebrææ, in convivio regio, apud Abdiam, calamos inflantis meminimus suprà.

Lituus, V. *suo loco.*

Lyra, primitus septemchordatum fuit: octavam addidit Pythagoras, Theophrastus Pierites nonam, decimam Histiæus Colophonius, undecimam Timotheus Milesius, tandem verò ita crevit numerus, ut systema fieret chordarum 18. Hinc *Lyristæ* & *Lyristriæ*. V. quoque suprà, in voce *Lyra*.

Magades, instrumentum Musicum quoque fuit, in quo quum plures adhibuisset nervos, quam antea solerent, Timotheus Milesius, in judicium, ut qui priscam labefaceret Musicam, est vocatus, apud Athenæum *lib.* 14.

Monochordum, ab Arabibus est. Vossius *de Scient. Mathem. cap.* 20. §. 5.

Naulia, cymbalorum figurâ fuisse, Ovidius *de Arte Amandi lib.* 3. innuit.

Octachordum, primò duplici tetrachordo constabat, postea quinque in uno systemate tetrachorda esse cœperunt. Vossius *ibid.* §. 3.

Organum, per eminentiam sic dictum, V. *suprà*. Cœlum Organum Dei dixit olim Dorylaus, Pythagoræ sententiam, quòd cœlestium orbium motu concitatissimo suavis edatur concentus, sequens.

Pandura, Assyriorum inventum. V. Jul. Pollucem *Onomast. lib.* 4. *cap.* 9.

Quinque chordarum instrumentum, à Scythis est. V. eundem.

Sambuca, organi fuit genus, in quo chordæ intendebantur, ut ait Festus. *Sambucistriarum* meminit Livius *lib.* 9.

Sistrum, oblongum erat, imâ sui parte manubriatum cancellatumque trajectis virgulis, & ut uno verbo dicam, inquit Pignorius, laminæ ac præterea nihil. Ejus iconem exhibet Auctor modò memoratus *Comm. de Servis.*

Sithyra, à Libybus excogitata est, Vossius *de Scientiis Mathem. cap* 20. §. 5. V. quoque Julium Pollucem *loco cit.*

Testudo, ab Apolline inventa, aliter *chelys*: exhibetur à Laur. Pignorio *libro cit.* Unde ejus partes, *latera, cacumina, brachia, humeros, scapulas, pectines, modulum, thympanum*, facilè cognosces.

Tibia, quòd vultum inflantis deformaret, à Minerva quidem abjecta est, sed non defuere, qui tollerent, *Tibicinæ Tibicinesve*, quorum unus, cum fidicine, Duillio à cœna domum revertenti præire solebat, in memoriam primæ victoriæ navalis ab eo reportatæ. V. infrà, in voce *Tibia*.

Tuba, V. *suo loco.*

Tympana, pelle vel corio superinducta, virgulâ percutiebantur, aliquando & manu impellebantur: Eorum iconem habes apud Laur. Pignorium *Comm. de Servis*. V. quoque *infrà*.

Orgaz, nomen Familiæ in Hispania illustris, quæ Mendoziæ stirpis ramus est. Hujus enim cùm duo præcipui sint trunci, alter Dominorum de *Hita* & *Butrago*, cujus princeps Petrus *Gonsalez* in prælio ad Aljubarrota morte suâ Regem servavit: alter Dominorum *de Mendibil* & *Ribera*; Fratres in hoc posteriore, fuere Johannes Hurtadus Dom. de *Mendibil* & Hurtadus Diazius Dn. *de Fuentecha* & *Corsana*; à quorum illo genitus est Johannes Hurtadus, ex Maria Castellana, Johannis Hurtadi Dom. de *Mendibil* & Didaci Hurtadi Dn. *de Cannete*, genitor. Ex his Didacus hic Hurtadus Marchiones *de Cannete* sevit: Joh. verò Hurtadus, cujus filius *Ruiz Diaz* Dom. de *Moron*, dedit Alvarum Com. *de Castrogeriz*, illius prosapiæ, cui etiam cognomen *de Manrique* placuit assumere, auctorem; alter Joh. Hurtadus, jure uxorio cognomen *de Sarmiento* & Comit. *de Ribadavia*, in familiam intulit: etiam Comitum *de* Orgaz, cum *Guzmannio* epitheto, sator extitit, quorum series ab aliquot seculis hæc est. Johannes Hurtadus de Mendoza Dn *de Mendibil*, junxit sibi Mariam (filiam Alvari Perezii Guzmanni Dom *de Orgaz*) atque ex ea suscepit Alvarum *de Mendoza* & *Guzmann* Dn. de *Mendibil*, maritum Mariæ *de Rozas* Dn. *de Santacruz*, exque ea patrem Ludovici Hurtadi *de Mendoza* & *Guzman*; quo & Agnete Toletanâ (fil. Ferdinandi Toletani Dom. de *Villoria*) natus Johannes Hurtadus *de Mendoza* & *Guzman* Comes *de* Orgaz, Leonoram agnatam (Francisci *de Ribera Barroso*, Marescalli Castiliæ Dn. *de Malpica*, ex Maria *de Figueroa*, filiam) conjugem duxit, pater ex ea Stephani *de Mendoza* & *Guzmann*; qui ex Maria *de Figueroa* (Petri de Ribera Barr. Mar. de Malpica, Marescalli Castellani fil.) genuit Johannem Hurtadum *de Mendoza* & *Guzman*, ac sororem ejus Leonoram (quæ Johanni Ludovico *de Silva* & *Ribera* March. *de Montemayor* nupsit) ambos *de Mendoza* & *Guzman Com. de* Orgaz. Spenerus *Theatr. Part. II pag.* 64.

Orgia, Bacchi Sacra, adde: Celebrabant autem hæc Orgia Bacchæ, non nisi coronatæ sertis hederaceis (Numinis insigni) nec sine serpentibus; qui sæpe ex hedera & è sacris cistis emergentes & circumvoluti thiasis ac coronis mulierum, ingentem metum viris incutiebant. Imò & *ἀνεστεμμένοι τοῖς ὄφεσιν, coronati serpentibus*, dicebantur, qui Mysteria hæc obibant. Et verò signum Bacchicorum orgiorum fuit *ὄφις τετελεσμένος, serpens Mysteriis initiatus*. Ubi vestigium aliquod sacræ veritatis, de Eva per serpentem seducta, deprehendit Clemens Alexandr. *Protrept.* Namque & *Εὐάν* in his *orgiis* ululare Bacchi Sacerdotes consuevisse diximus suprà. Nonnunquam verò *Orgia*, & pro Instrumentis sacrorum, occurrunt. Quâ notione vocem usurpavit Papinius Statius *Thebaid. lib.* 4. *versu* 785.

> —— —— *Qualis Berecynthia mater,*
> *Dum circa parvum jubet exultare Tonantem,*
> *Curetas trepidos: illi certantia plaudunt*
> Orgia, *sed magnis resonat vagitibus Ide.*

Et Catullus,

> *Orgia, quæ frustra cupiunt audire profani.*

Ubi tympana, aut tale quid sonitu ciendo factum, intelligit. V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium Thebaidos lib.* 4. *vers. cit.*

Ori, pop. Asiæ, Gedrosiis vicini, aliis *Oritæ*: Arbi fluvio ab Indis discreti, Plin. Quos tamen Arrianus *in Expeditione Alexandri lib.* 6. Indis accenset: *Καὶ ἄγει ἐς τοὺς Ὠρείτας τοὺς ταύτῃ Ἰνδοὺς αὐτονόμους ἐκ πολλοῦ ὄντας* ... Nisi fortè legendum, *Ὠρείτας καὶ τοὺς ταύτῃ Ἰνδοὺς αὐτονόμους*: ut Arbias intelligat, Oris vicinos. Idem quippe *in Indicis* Arbias pop. ultimos Indorum esse ait; quod si verum, non inter Indos Oritæ. Sicut autem Arbies, ita & *Oritæ*, *αὐτόνομοι* erant ac suis legibus vivebant. V. suprà in *Ora*.

Oribata, apud Firmicum *lib.* 7. *Erunt funambuli*, oribatæ, *neurobatæ & qui talia pertractent*: Græcis sunt *ὀρειβάται*: *κρημνοβάτας* vocat Hesychius, quos cum *neurobatis* perperam, ut videtur, confundit: inter Vett. fuere *Θυμελοβάται*, quod mirabili celeritate per prærupta & acclivia scanderent, sic dicti. Salmasius *ad Flav. Vopiscum in Carino*.

Orichalcum, apud Horatium *de Arte*, Virgilium *Æneid. lib.* 12. & Statium *Thebaid. lib.* 10. Græcis *ὀρείχαλκος*, i. *montanum æs*, verum nomen hujus metalli est, quod Romanorum vetustissimi, Plautus *in Milite* & *Pseudolo*, Festus item *in Lexico*, tanquam ab *auro colore*, quem non pauci Scriptores ei tribuunt, *Aurichalcum* scripsere. Origo vocis inde, quia vetus erat fabula, è sylvosis montibus incendio correptis præstantissima metalla defluxisse. Ita Galliæ montes, olim Riphæi, dein Olbii, nunc Alpes dicti, ut ait apud Athenæum *lib.* 6. non optimus Geographus Posidonius, *αὐτομάτως ὕλης ἐμπρησθείσης ἀργύρῳ διαρρυῆναι, sylvâ per se incensâ argento profluxerunt*, & Strabo *lib.* 3. Idem de Hispaniæ metallis agens, negat se illi fabulæ fidem derogare, quâ fertur *ὅτι τῶν δρυμῶν ποτε ἐμπρησθέντων ἡ γῆ τακεῖσα ἅτε ἀργυρῖτις καὶ χρυσῖτις, εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἐξέζεσε. διὰ τὸ πᾶν ὄρος καὶ πάντα βουνὸν ὕλην εἶναι νομίσματος* ..., *sylvis olim incensis terram liquatam, tam quæ argento, quàm quæ auro fœcunda est & in superficiem ebulliisse, & propterea montem omnem atque omnem collem materiam esse nummorum*. De Pyrenæo saltu, simile quid scribit Diodorus *libro* 5. Et ne argenti solùm ac auri metalla eo casu liquata credas, de ære quoque & plumbo sic Lucretius *lib.* 5. *versu* 1250.

> *Quidquid id est, quacunque è causa flammeus ardor*
> *Horribili sonitu sylvas exederat altas,*
> *Ab radicibus, & terram percoxerat igni,*
> *Manabat rivis ferventibus, in loca terræ*
> *Concava, conveniens argenti rivus & auri,*
> *Æris item & plumbi* &c.

Hanc itaque & *Orichalci* originem fuisse, volunt. Sed uti, qui ab aureo colore dictum putarunt, hoc nomine designarunt vulgare illud æs, quod cùm naturâ sit rubrum, admixtâ Cadmiâ flavescit: cùm apud Vett. *orichalcum* aliud fuerit ære longè pretiosius, nec multum infra auri pretium, insuper albi coloris: sic qui à montibus ei nomen & ortum esse contendunt, non magis certa loquuntur. De cætero, tam rarum inventu est nativum *Orichalcum*, ut Plato illud describat, tanquam *ὀνομαζόμενον μόνον, solo nomine notum*: Imò, an verè extet, aut verò unquam extiterit, jam inde ab Aristotele inter Scriptores res fuerit controversa, ut patet ex Apollonii Scholiaste *lib.* 4. *versu* 973. V. quoque Hesychium, Plinium, Tzetzem *in Hesiodum*, Etymologum, Phavorinum, Pollucem. Alios, è quibus Pollux, *Τὸ δὲ τοῦ ὀρειχάλκου μέταλλον*, inquit, *οὐδέπω καὶ νῦν ὡς πιστὸν εἶναι βούλομαι*, *Orichalci verò metallum hodieque nondum firmâ fide creditur*. Tamen æs Demonesium, i.e. è Demoneso Ins. prope Chalcedonem, pro *Oricalcho* videtur esse habitum, ex Aristotele *in Mirabil.* ubi æs hoc è fundo maris effodi, & ex eo statuam Sicyone, in vet. Templo Apollinis, item alias, quæ *orichalcæ* vocentur, in urbe Pheneo conflatas esse, narrat. Idem fortè suspicari liceat de ære Mossynæco, quod Philosophus vocat *λαμπρότατον καὶ λευκότατον*, *splendore & candore excellens*, quæ duæ sunt orichalci notæ characteristicæ. Sed & idem fortè fuerit *Orichalcum* cum chalcolibano, quo modo vocem hanc interpretati Hieronymus Apocalypseos *cap.* 1. *versu* 15. qua de re V. suprà passim, inprimis in voce *Hasmal*, & plura apud Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. lib. VI. cap.* 16. *ubi Hasmal apud Ezech. aurichalcum esse probat*.

Oriens, adde: Hinc omnia divina & humana Græcos accepisse, qui-

se, unde & vocum plurimarum origines non aliunde arcessendæ, docet Georg. Hornius *Histor. Philosoph. lib. 1. cap. 1.* Idem Deorum multitudinem ad alias Gentes, ex eodem *Oriente* transiisse, demonstrat *cap. 4.* Cùm autem pro parte Orbis sumitur, varia ejus notio. Apud Plinium *lib. 22. cap. 22. Scolymum quoque in cibos recepit Oriens & alio nomine Limoniam appellavit* &c. pro *Græcia* ponitur, cui scolymum fuisse notissimum, patet ex illo Hesiodi, apud Aristotelem, *ἦμος σκόλυμος*. Alibi ab eo exclusa Græcia, Eid. Babyloniam & Persidem Idem hoc nomine insignit, ubi de caryotis. In *Not. Imp.* ubi de Jordane, Magistro Militum per Orientem, nomine *Orientis*, *τῆς ἀνατολῆς*, non intelligitur Asia minor, ut quidam volunt, quod postea demum factum, sed *Ἀνατολικὴ Διοίκησις*, *Orientalis Diœcesis*, quæ primis & mediis Ecclesiæ temporibus, ab Asia min. & Asiatica Diœcesi fuit distincta, quæ quot provinciis constiterit, infra dicetur. Concilium Constantinopolitanum *can. 2.* *Τὰ δὲ τῆς ἀνατολῆς Ἐπισκόπους ἀνατολὴν διοικεῖν, φυλαττομένων τῶν ἐν τοῖς κανόσι τοῖς κατὰ Νικαίαν πρεσβείων τῇ Ἀντιοχέων ἐκκλησίᾳ· καὶ τοὺς τῆς Ἀσιανῆς διοικήσεως Ἐπισκόπους τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν μόνον οἰκονομεῖν.* Et Antiochiæ Episcopus, *τῆς Ἀνατολῆς*, *Orientis Patriarcha* & *τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως ἔξαρχος* audiebat. Hinc & *Ἀνατολικαὶ σύνοδοι*, *Orientales Synodi* & *Ἀνατολικοὶ Orientales Episcopi*, qui illi Patriarchæ suberant, nec quicquam habebant commune cum Asianis, qui Constantinopolitanum Patr. agnoscebant. *Orientem* similiter Latini, ut Græci *ἀνατολὴν*, eas provincias vocarunt, quæ Antiocheno Patr. subjacebant. Atque hæc pars Imperii proprium olim Prætorio Præfectum habuit, ejusq; diœcesis provincias numeravit XV. *Palæstinam, Phœnicem, Syriam, Cyprum, Ciliciam, Palæstinam secundam, Palæstinam Salutarem, Phœnicen Libani, Euphratensem, Syriam Salutarem, Osroënam, Mesopotamiam, Ciliciam secundam, Isauriam & Arabiam.* Quanquam Guil. Tyrius *Orientem*, ex Vett. auctoritate, *Antiochenam* diœcesin appellare se scribat, *de Bello Sacr. lib. 3. cap. 18.* Erant autem supradictæ provinciæ omnes, sub dispositione Viri Spectabilis *Comitis Orientis*; cujus curæ Seleucenæ classis commissa legitur, ad auxilium purgandi *Orientis*, *in l. una de Classicis lib. 11. C.* At mendum hic esse, scripti Codicis Justinianei libri & impressus Theodosii codex, suadent: in quibus habetur, *ad auxilium purgati Orontis*, Est autem Orontes Phœniciæ & Syriæ fluvius, inter Libanum & Antilibanum exoriens, ut Plinius *lib. 5. cap. 11.* & Mela *lib. 2.* scribunt &c. V. Brissonium apud Joh. Calvinum *Lexic. Juridic.* Maxima Diœceseos hujus pars hodie Turcarum subest Imperatori, qua de re V. Auctorem Anonymum *Historiæ Orbis Terr. Geogr. & Civil Part. II ub. de Imperio Turcico.* At infimis Græciæ & cadentis Imperii temporibus, minor Asia, *Ἀνατολικὸν Θέμα*, id est, *Orientalis provincia*, dicta est, unde hodieque *Natoliam* vulgò appellant. Hanc Constantinus *de prov. Orientalis Imperii*, quinque his gentibus constare ait, Phrygibus, Lycaonibus, Isauris, Pamphyliis, Pisidis: *τὸ νῦν Ἀνατολικὸν καλούμενον Θέμα, ἀπὸ πέντε ἐθνῶν συγκείμενον, Φρυγῶν, Λυκαόνων, Ἰσαύρων, Παμφύλων, Πισιδῶν.* V. Claud. Salmasium *Exercitat. Plinianis ad Solinum, pag. 804. & seqq.* Cum vero vox eam partem Mundi, unde Sol oritur, notat, memorabilis est ritus *ad Orientem* precandi, Christianis Gentilibusque non raro in usu. Et quidem solemnem hunc quoque Christianis fuisse, nemo, Ecclesiasticæ Antiquitatis utcunque peritus, potest ignorare. Redditque ejus rei apud hos causas Seldenus *de Diis Syris Syntagmate 2. cap. 8. sub fin.* Unam, quia CHRISTUS, quem invocamus, cùm cruci affixus esset, Occidentem spectarit, atque ita ab adorantibus, in *Orientem* versis, quasi conspici possit; Alteram, quoniam uti fulguris ab Oriente in Occidentem motus, ita & magno illo supremoque Orbis die adventum futurum ipse Christus prædixerit, Matthæi *cap. 24. vers. 27.* Quibus adjice ex Justino Martyre (si is Autor est) *Quæst. 118.* quia, *opinione hominum præstabilior est Oriens, aliis Creaturæ partibus*: ex Clem. Alexandrino *7. Strom. Quoniam diei natalis imago est Oriens atque illinc quoque lux augetur, quæ primùm illuxit ex tenebris*: ex Basilio M. *de Spiritu S. cap. 27. Quia hoc facientes, antiquam repetimus Patriam, videlicet Paradisum, quem conseruit Deus in Eden ad Orientem* &c. Quam consuetudinem Christianis traditam esse ab Apostolis, contendunt Justinus Martyr *l. c.* Basilius M. similiter *d. l.* & Tertullianus *de Coron. Milit. pag. 417.* Apud Gentiles verò, tam ante, quàm post natum orbique prædicatum SERVATOREM, jam invaluisse, certum est. Observatum enim id antiquissimis temporibus, à Pythagoricis, sive eam rationem, quam ex Cœlio Rhodigino Johannes Langus, suis *ad Justinum Martyr. Notis*, refert, quòd ab *Oriente* motus diurnus sit, sive quam ex Justino ac Clemente jam recensuimus, sive quamcunque aliam sequutis. Ad quem proin morem respiciens Virgilius *Æneid. lib. 8. vers. 68.* de Ænea canit,

Surgit & ætherei spectans orientia Solis
Lumina &c.

Et *lib. 12.*

Illi ad surgentem conversi lumina Solem
Dant fruges manibus salsas.

Atque Ovidius *Fastor. lib. IV.*

Hæc Dea placanda est, hæc tu conversus ad Ortus
Dic.

Et disertè id, atque præsertim, quæ de Templorum situ Clemens habet *l. 3. Unde etiam Templorum antiquissima respiciebant ad Occidentem, ut, qui vultus stant ad imagines conversi, doceantur verti ad Orientem*: confirmans Vitruvius *lib. 4. cap. 5. Ædes autem*, inquit, *sacræ Deorum immortalium ad regiones, quas spectare debent, sic erunt constituendæ, ut, si nulla ratio impedierit, liberáque fuerit potestas, ædis signum, quod erit in cella collocatum, spectet ad Vespertinam cœli regionem: ut qui adierint ad aram immolantes, aut sacrificia facientes, spectent ad partem cœli orientem, & simulacrum, quod erit in æde; Et ita vota suscipientes contueantur ædem & orientem cœli.* Atque Apulejus *Metamorphos. lib. 2.* de Ægyptio quodam vate: *Tunc Orientem obversus, & incrementa Solis augusti tacitè imprecatus* &c. Ubi & Beroaldus ritum hunc notat. Et Lucianus *Tom. IV. de Saltat. pag. 105.* *Καὶ τί σοι τοὺς Ἕλληνας λέγω, ὅπου καὶ Ἰνδοί, ἐπειδὰν ἕωθεν ἀναστάντες προσεύχωνται τὸν ἥλιον, οὐχ ὥσπερ ἡμεῖς, τὴν χεῖρα κύσαντες, ἡγούμεθα ἐντελῆ εἶναι ἡμῶν τὴν εὐχήν· ἀλλ' ἐκεῖνοι πρὸς τὴν ἀνατολὴν στάντες, ὀρχήσει τὸν ἥλιον ἀσπάζονται*, *Quid verò Græcorum gentes tibi commemorem, cùm Indi quoque, postea quam manè è strato surrexerunt, Solem precibus veneraturi fuerint, non quemadmodum nos, deosculata manu, perfectam precationem arbitramur. Verùm illi ad Orientem conversi, saltatione Solem consalutant*, &c. V. Tobiam Pfannerum *System. Theol. Gentil. purior. Cap. XV. §. 24. 25.* Sed de hoc ritu, eam solam ob causam, quòd Gentilibus in usu esset, severè Israelitis in Vet. Testamento interdicto, plura dicemus infrà, ubi de phrasi *ad Orientem*, V. & suprà de *Orantium situ*. Addam hoc unum, ut Israëlitæ olim ad Occidentem, Gentiles & Christiani vett. ad *Orientem* conversi adorabant, ita Muhammedanos omnes, quacunque in regione degunt, Meridiem versùs (quòd Meccæ urbis, ubi Pseudoprophetæ sepulchrum esse vulgò creditur, Australis situs sit) precibus suis defungi. Joh. Baptist. Tavernier *Relation du Serrail.*

Oriens Consul, apud Papin. Statium *lib. 4. Sylv. 1.* cui tit. *Consulatus Imp. Aug. Germanici*,

——— ——— *aperis Germanicus annum*,
Jamque oritur cum Sole novo ———

est, qui Magistratum auspicatur. Fuit autem hoc verbum Consulari Magistratui atque Celsitudini addictum, ex imperio veteris Sanctionis, *Oriens Consul Magistrum Populi dicat.* Qua de V. Velium Longum, cujus verba proponit explicatque Casp. Barthius *Adversarior. lib. 137. cap. 16.* Similis rei titulus est, quem sibi Persarum olim Reges arrogabant, *συνανατέλλων ἡλίῳ*, *cum Sole oriens*, de quo V. suprà ubi de *Chosroë*. Neque aliter de Regibus apud Inferos Lucianus in *Necyomantia*, *Ὁ δὲ μέγας ἐν τοῖς ἀνατέλλων αὐτοῖς, πορφυροῦς ὤν, ὁ πλούσιος, ὁ Ἀρχαιρεσιάδης, ἐνδαιμονεῖν αὐτὸν καὶ μακαρίως ἀποφαίνων τοὺς προσερχομένους, ὅτι τὸ γένος ὁ τὴν δεξιὰν προτείνων δοῦναι καταφιλεῖν.* Sed & Diogenem hominibus, ad quos veniebat, velut Deum quendam *exortum*, scribit idem in *Demonacte* &c. V. Barthium laudatum *Animadversion. ad Statium d. l.* Quanto speciosior invisit nos *Oriens ex alto*, cujus meminit in sua prophetia Zacharias Sacerdos, apud Evang. Lucam *cap. 1. versu 78.* *Διὰ σπλάγχνα ἐλέους Θεοῦ ἡμῶν, ἐν οἷς ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους*, *Ex intima misericordia Dei nostri, quâ invisit nos* Oriens *ex alto*; ad quem locum V. Bezam, aliosque.

Orientalis Ecclesiæ Codex Canonum, à Codice Ecclesiæ universæ seu Catholicæ, quo usus olim Oriens, & quem Occidens in Latinum vertit, distinctus, editus à Græcis est habitâ Synodo Constantinopoli in Trullo. Quod cùm non attenderet Perronius Cardin. *in Respons. ad Magnæ Britanniæ Regem lib. 1. cap. 53.* Christophorum Justellum (qui Codicem Ecclesiæ Catholicæ restituit & vulgavit A. C. 1610) imperitiæ & malæ fidei sine causa arguit, quòd in Codicem Univ. Ecclesiæ Sardicenses Canones non retulerit. *Cùm certissimum sit*, verba sunt filii (qui eundem Codicem iterum publici juris fecit A. C. 1661. *in Bibl. Juris Canon. Vet. additis Canonibus Ephesinis & Chalcedonensibus*, *Ut omnes eruditi norunt, Codicem Ecclesiæ Universæ non debere confundi cum eo, qui nunc* Orientalis *Ecclesiæ Codex dicitur, qui à Joanne Tilio editus est primùm Lutetiæ, Anno 1540. ex MS. codice Ecclesiæ Pictaviensis; unde illius summi Viri tota argumentationis strues corruat necesse est, cùm falso innitatur fundamento. Et certè non erat, cur in Justello genuinum infringeret, ob canones Sardicenses, cùm inter emunctæ naris viros compertissimum sit, Synodi Sardicensis Canones in illo primario Codice non extitisse. Hujus assertionis testis idoneus Dionysius Exiguus* &c. Constat autem *Orientalis Ecclesiæ Codex*, ex Codice Canonum Eccl. Univ. dein Additionibus iis, quas ipse *Can. 2.* refert, quem editio Parisiensis satis prolixum Græcè & Latinè repræsentat. E quo patet, multa à Trullanis Patribus Codici Eccl. Univ. esse addita, post Justinianum Imp. nempe *Canones*, qui vulgò *Apostolici* dicuntur, *Canones Sardicenses*, & *Canones Africanorum Conciliorum.* Porro Episcoporum & Patrum & Patriarcharum quorundam *Canones Epistolarque*, quia idem ab Occidentalibus factum videbant: Quæ additamen-

benda, ex editione Parisiensi A.C. 1620. cum Balsamonis Commentariis, erudito Lectori exhibet Gerh. von Mastricht *Histor. Juris Eccl. num. p.*189. Editus verò est Codex hic, ut dictum, à Tilio primum: dein ab Elia Ehingero, ex Bibliotheca Augustana, Witebergæ A.C. 1614. tandem Parisiis A.C. 1620. Commentariis cum illustrarunt Zonaras & Balsamo. Hoc autem inprimis de illo observat præfatus Mastricht, in eum primùm sententias Patrum recipi & Canonibus exæquari cœpisse; postquam in Occidente Cresconius, Pontificum Romanorum Decretales, Canonibus primus miscuisset, nisi quòd Joannes Scholasticus Basilii Canones suo Nomocanoni addiderit. Confirmatus Codex est Synodo Nicænâ II. circa quod tempus & in Occidente sua incrementa habuit Jus Canonicum, ut videre est apud præfatum Auctorem, qui utriusque *Juris Historiam* accuratè persequitur *d. l.*

ad *Orientem*, Græcè κατ᾽ ἀνατολὰς, sacra sua peragentes Levitas Chorosque cantantium, in Templi Salomonici Encæniis, stetisse, legitur in Clementinis Apostolorum Constitutionibus, ex 2. Paralipom. *cap.* 5. *vers.* 12. ut usus in Orientem precandi Christianis etiam ex Hebræorum exemplo derivetur. Sed notum, Templi Hierosolymitani ejusmodi fuisse positionem, ut introitus ejus à parte haberetur Orientali, nullâ in Occidentali portâ admissâ: qui situs etiam erat introitus Tabernaculi Fœderis, Numer. *cap.* 3. *vers.* 38. parilemque fuisse Templi, testatur etiam Josephus *Archæolog. lib.* 8. *cap.* 2. & Aristeas *lib. de LXXII Interpp.* Patres Christiani, Hieronymus *ad Ezech. cap.* 8. Titulus Talmudicus *Middoth*, & ad illum Magistri, præter scriptores ex professo illud delineantes, Adrichomium, Riberam, Villalpandum, Scripturam tandem ipsam Ezech. *Ibid. versu* 16. & *cap.* 11. *versu* 1. adeò ut ingredientes in Occidentem sic versi preces ac sacra peragerent. Nec è *loco* Paralipom. *cit.* necessariò colligitur, facies suas versùs Orientem habuisse Levitas Cantoresque positas. Sacer enim textus saltem innuit, eos stetisse מִזְרָח לַמִּזְבֵּחַ *in Oriente ad Altare*, seu *ad Orientalem* (ut Vulgata) *plagam Altaris*; unde nihil aliud elicitur, quam coram Altari eos stetisse, tergisque obversis Orienti ministerium suum peregisse, quod planissimè positionem eorum *ad Orientem* negat, contrarium asserens, ut & Baronius advertit *Tom. I. Annal. ad ann.* 58 §. 105. Nec melius nonnulli ex eo, quòd Pontifici M. in magno illo Expiationum Sacrificio, Levitici *cap.* 16. *versu* 14 spargendus erat juvenci sanguis, coram Propitiatorio, קֵדְמָה, κατ᾽ ἀνατολὰς, *ad Orientem*, exsculpere conantur exemplum singulare Sacra versùs Orientem peragendi; cùm haud aliud inde deduci possit, quam quòd Pontifex ad Orientem Propitiatorii, facie in Occidentem, ut reliqui, versâ, munus illud spargendi præstaret. Et hanc Templi positionem, tam ante ejusdem excidium, quàm post, Synagogæ & Proseuchæ Judæorum, imitatæ sunt. Hinc, postquam tradidit Maimonides alicubi ex more suis avito, ut & Magistrorum alii, ubicunque fuerit Israëlitarum numerus denarius, eos oportere Proseucham sibi qualemcunque ad orandum ædificare; etiam in Urbe qualibet, quoties sui essent juris, cogendos esse etiam invitos, ad ædificandam Synagogam, & Librum Legis, Prophetarum ac Hagiographorum sibi comparandum; & Synagogæ structuram esse debere, in loco Urbis editiore: Subdit, *Neque fieri debent ostia Synagogæ alibi atque in Orientem, juxta quod dicitur* (Numerorum *cap.* 3. *versu* 38.) *& qui castrametantur ante Tabernaculum, Orientem versùs, ante Tabernaculum Fœderis ad Ortum.* Scilicet ex illo Tabernaculi, situm hunc in Templum propagatum, etiam in Synagogas ubicunque locorum derivandum, voluere Veteres. Cùm vero adjicit, *Et construendum est sacellum, in quo ponant Librum Legis. Sacellum autem hoc sic extrui debet, ut situm habeat, ad plagam illam, in quam precari mos est Urbis illius*: plagam, in quam orandum, aliam fuisse atque aliam, ex avita traditione, docet, V. infrà, in voce *Respectus Templi.* Uti ergo Templi Hierosolymitani situs ex plaga illa versùs quam generatim precandum erat, Occidentem viz. pendebat: Similiter apud Gentiles in plaga Mundi designanda, in quam pateresceret Templum, suisque aris ac simulachris, rectà introeuntibus, obversi cultum præstarent, admodum erant soliciti: qui tamen usus varius fuit. Admittitur autem plerumque, Gentiles in genere *Orientem* inter precandum, adeoque fores Templorum eorum, eandem in plagam, à vetustissimis etiam seculis spectasse. Ut è Sacris non afferam, quæ huc faciunt, alibi monenda, etiam Vitruvius *Architect. lib.* 4. *cap.* 5. qui sub Augusto floruit, veluti pro notissima sui temporis & vetusta, de ædibus Sacris constituendis, secundum regiones & mundi plagas, disciplina tradit, eas ita constituendas esse, ut, si nulla alia ratio impediret, liberaque fuerit potestas, Ædis signum seu Numinis simulachrum, quod erat in cella collocatum, spectaret ad vespertinam cœli regionem, ut qui adirent ad aram immolantes, aut sacrificia facientes, spectarent ad partem cœli *Orientis*, ipsaque simulachra viderentur exorientia contueri supplicantes & sacrificantes; quòd aras omnes Deorum necesse esse videatur, *ad Orientem* spectare. Hinc de Latino Turnoque Regibus, Ænea & Ascanio sacrificantibus & precaturis, Virgilius Æneid. *lib.* 12.

> *Illi ad surgentem conversi lumina Solem,*
> *Dant fruges manibus salsas & tempora ferro*
> *Summa notant pecudum, paterisque altaria libant.*

Ubi Servius, *Non utique nunc Solem surgentem dixit. Jam dudum enim dies erat. Sed disciplinam ceremoniarum sequutus est, ut Orientem spectare diceret eum, qui esset precaturus.* Ad quem modum etiam oraturus ante Æneas, *lib.* 8. *Æneid.*

> *Surgit & ætherii spectans orientia Solis*
> *Lumina, ritè cavis undam de flumine palmis*
> *Sustulit, ac tales effudit ad æthera voces;*
> *Nymphæ, Laurentes Nymphæ.*

Clemens item Alexandr. rituum Gentilium scientissimus, de Christianis precationibus *in Orientem* fieri solitis, veluti more hominum antiquissimo ritè fundatis, Ὅθεν, inquit, καὶ τὰ παλαιότατα τῶν ἱερῶν πρὸς δύσιν ἔβλεπεν, ἵνα οἱ ἀπαντικρὺ τῶν ἀγαλμάτων ἱστάμενοι, πρὸς ἀνατολὴν τρέπεσθαι διδάσκωνται, *Unde etiam Templorum antiquissima respiciebant ad Occidentem, ut qui vultu stant ad simulachra converso, doceantur verti ad Orientem* &c. Quod verò Lucianus Syrus, de ædibus Orientem prospicientibus locutus, *lib.* περὶ τ̃ οἴκου, Καθ᾽ ἃ, inquit, καὶ τὰ ἱερὰ βλέπειν ἐποίευν οἱ παλαιοί, *Juxta quod etiam templa aspicere fecere Vett.* qui etiam Templorum haud paucorum origines ac positionem ex inspectione se didicisse fusiùs tradit, *lib. de Dea Syra*: ea de re dictum suprà, in voce *ad Occidentem.* Idem interim Templum Priapi accuratiùs describens, vestibula Templi, ἐς ἄνεμον Βορέην, *versùs ventum Boream*, directa fuisse, narrat; ipsum autem Templum Orientem Solem prospexisse, addit. V. quoque Isidorum *Origin. lib.* 15. *cap.* 4. ubi de positione Templorum loquitur, *Oram Æquinoctialem* spectante, velut in perpetuo apud Vett. usu; & ex recentioribus Cœl. Rhodiginum *Antiqq. Lect. lib.* 12. *cap.* 1. & 2. Baronium *Tom. I. ann.* 58. §. 105. Villalpandum *ad Ezech cap.* 8. *versu* 16. Alios. Christianos certè quod attinet, imbibisse illos à temporibus maximè primitivis morem *ad Orientem* adorandi, adeoque ad eandem plagam Oratoria sua ædificandi, palam fit ex Patribus, Constantinum etiam Imp. longè antevertentibus. Sed hac de re V. hic passim, & plura apud Joann. Seldenum *de Synedriis vett. Hebræorum Lib. III. cap.* 16 §. 1. 2. 3. &c. Sed & in sepulchris mortui apud Græcos *versùs Orientem* condebantur, teste Scholiaste Thucydidis, ubi ait moris iis fuisse, ἐπ᾽ ἀνατολὰς καμῦν ὁρᾶν τοὺς νεκρούς. V. quoque Diogenem Laërtium *Solone.* At insepulto hominis cadaveri terram injici, & in sepulchro occasum versùs condi, Lex voluit, Ὃς ἂν ἀτάφῳ περιτύχῃ σώματι ἀνθρώπου πάντως ἐπιβάλλειν αὐτῷ γῆν· θάπτειν δὲ πρὸς δυσμὰς βλέποντα, memorata Æliano *Var. lib* 5. *cap.* 14. qui idem *lib.* 7. *cap.* 19. Megarenses *ad Orientem*, Athenienses *ad Occasum* suos respicere voluisse, ait; antiquitus viz. more postmodum variato, ut ex præfatis Auctoribus liquet &c.

Orientis Patriarcha, quis olim dictus fuerit, V. suprà in voce *Oriens.*

Origeniani, adde: Quemadmodum mysteriorum arcanè habendorum prætextu Hæretici varii, obtegendæ dogmatum, quorum ipsos pudebat, pravitati atque obscœnitati, non incommodè abutebantur, ut testatur de Basilide, turpissimæ improbissimæque doctrinæ auctore Epiphanius *Hær.* XXIV. Irenæus item *lib.* 1. *c.* 23. ita & *Origenistas* perstringens Hieronymus, quem socium errorum suorum falsò jactaverant, *Epist. ad Pammach. & Ocean. de error.* Orig. *Nec mirum*, ait, *putant enim, me suum esse* συμμύστην *& propter animales ac luteos* (ita vocabant sacris suis sacerrimis non initiatos) *nolle patam dogmata confiteri. Ipsorum enim decretum est, non facilè margaritas ante porcos esse mittendas nec dandum sanctum canibus; Et cum Davide dicere, Abscondi in corde meo eloquia tua, ut non peccem tibi. Et in alio loco, super justo: Qui loquitur, inquit, veritatem cum proximo suo, id est, cum his qui domestici fidei sunt. Ex quo volunt intelligi, nos qui necdum initiati sumus, debere audire mendacium, ne parvuli atque lactentes solidioris cibi edulio suffocemur.* V. de hoc mysteriorũ arcanè habendorum more, apud Israëlitas, & Christianos, amborumque simias, Gentiles ac Hæreticos, Tob. Pfannerum *Lib. cit. Cap.* 1. §. 5. & *seqq.* ut & suprà in voce *Mysterium*, item *Norunt Fideles.*

Originale, apud Pontificii juris Scriptores, idem est cum *Regesto*, iisem dicunt esse in *integra* nempe Decretali, h. e. *Originali.* V. exempla apud Alberic. Gentilem *de lib Jur. Canon. cap.* 30 *pag.* 30. & *seqq.* laudatum Gerhardo von Mastricht *Histor Juris Eccles. num.* 397. & infrà in voce *Regestum.*

Originarii seu *Originales* servi, iidem cum vernis seu vernaculis, sunt qui ex ascripititiis orti sunt, in ipso solo, sive fundo, ut *C. de agric. & censit. l. colonos, lib.* 11. servi glebæ addicti, à prima origine colonariæ conditioni adstricti, qui proin sine gleba, quam coluerunt, vendi nequeunt. Ascripititii verò sunt, qui per 30. annos fuerunt in solo: fiuntque duplici modo: Aut præscriptione, aut duplici confessione, per scripturam bis factam, in qua Domino fundi promiserint, se nunquam inde discessuros: quos *Partiarios* etiam nonnulli vocant, ut adnotavit Rhodig. *l.* 4. *c. ult.* Sed & observandum, cùm Liberti deputarentur agris; aut etiam cùm liberi homines sese addici paterentur, ab his dein *Originarios* procreatos

præsertim, quo tempore Justinianus rerum potiebatur. Cujusmodi hodie sunt Rustici, quos *proprios* appellant, V. Job. Calvinum *Lexic. Juridic.* Meminit *Originariorum* servorum, Sidonius quoque *lib. 5. Epist. 19.* & *Edictum* Theodorici ▮. *cap. 142. Liceat unicuique domino ex prædiis, quæ corporaliter & legitimo jure possidet, rustica utriusque sexus mancipia, etiamsi* Originaria *sint, ad juris sui loca transferre, vel urbanis ministeriis applicare, ita ut illis prædiis acquirantur, ad quæ voluntate Domini migrata fuisse constiterit —— alienare etiam supradictæ conditionis homines liceat domi nis, absque terræ aliqua portione* &c. Testamentum item S. Remigii, apud Flodoardum *lib. 1. cap. 18. Innocentium servum, quem accepi à Profuturo* originario *meo* &c. Ita alibi passim. V. Auctores hanc in rem laudatos Carolo du Fresne *Glossar.* ut & Dominic. M. crum *in Hierolexico.*

Origo, Ὀρίγω, prius dicta, quæ deinde Dido. Eusebius Ἐκαλεῖτο δὲ αὐτὴ τότε Ὀρίγω.

Orinda, panis genus, &, ex quo conficitur, semen Æthiopiæ peculiare & sesamo persimile, quod coquentes vescuntur, ut est apud Hesychium in Ὀρίνδην. Atque ita hanc vocem restituit Gabr. Humelbergius, apud Apicium *lib. 2. cap. 2.* pro *Oridia*, ut annotavit du Fresne *Glossar.*

Orion, adde: Gigantem hunc Nimrodum Scripturæ faciunt Scriptores Ecclesiastici. Hinc Auctor *Chronici Alex.* Ἐκ τῆς φυλῆς, ait, τοῦ Χὰμ, Χοὺς ὀνόματι, ὁ Αἰθίοψ· ὅστις ἐγέννησε τὸν Νεβρὼδ γιγάντα, τὸν Βαβυλωνίας κτίστην· ὃν λέγουσιν οἱ Πέρσαι ἀποθεωθέντα, καὶ γενόμενον ἐν τοῖς ἄστροις τοῦ οὐρανοῦ, ὅνπερ καλοῦσιν Ὠρίωνα. *Ex tribu Cham, Chus nomine, Æthiops, qui genuit Nimrodum gigantem, Babylonis conditorem. Hunc Persæ in Deos relatum & astris insertum* Orionem *vocant.* Ubi pro οἱ Πέρσαι, reponit Barthius οἱ Ποιηταὶ, *Poetæ*, V. eum *Animadversionum ad Statium Thebaid. lib. 7. vers. 256.* alibique passim: adde Gerh. Jo. Vossium *de Idolol. lib. 1. capp. 16. & 24.* ubi cum Belo seu Nimrodo *Orionem* eundem fuisse probat, & *lib. 2. cap. 35.* ubi de *Orionis stella, & antiquitate nominum* Orionis *& Arcturi*, apud Græcos, varia habet, nec non infrà, voce *Tridens.*

Oritæ, adde: V. de his fusè agentem Salmasium *ad Solinum pag. 1176. 1190.* &c.

Oriza, quod nos *Risum*, ut Calvinus ait *Lexic. Jurid.* dicimus, ab antiquis inter frumenta habita est, hodie tamen venire frumento legato non putatur, saltem in his Regionibus, ubi non seritur, quia non ad panem, sed ad pultem & delitias adservatur, quare vim nominis cum usu amittere videtur, *l. si cui §. lanæ ff. de legat.* Habet autem radicem teretem, altitudine est cubitali, foliis porraceis, flore purpureo, palustrem & riguum locum amat, ut habet Dioscorides. Frequentissimus ejus in Oriente usus, tum apud plebem, tum apud opulentiores; qui quibus artificiis illam luxui suo servire cogant, Turcæ inprimis Persæque, docet accuratè Tavernier *Relation. du Serrail*, & *Itiner. Pers.* Sinenses ex illa exquisitissimi saporis potum, quo Europæi, non nisi ad Eucharistiam, iis in locis utantur, conficere, refert Auctor Anonymus *Sinæ & Europæ cap. de Fructibus* &c. V. & *Oryza.*

Orkanes, Lat. *Typhones* dixeris, sunt impetuosi venti cum celeritate per omnes Mundi plagas circa locum aliquem vagantes. Nomen Indicum est *Orankan*, s. *Forakan.* Frequentissimi sunt inter Malaccam & Japoniam. Inter Navazam & Jamaicam Americæ Insulas talem aliquem expertus prolixè & accuratè describit, Vincentius le Blanc *Itiner. part. 2. cap. 22.* V. Auctorem Anonymum *Histor. Orbis Terr. cap. 2. §. 11.*

Ormesta, titulus libri, apud Order. Vitalem *lib. 5. pag. 558. Orosius Presbyter, qui librum de Ormesta Mundi scripsit.* Similiter inscribitur Pauli Orosii Historia in MS. Regio. Codices verò MSS. Collegii Navarræ Parisiensis, Monasterii Dunensis in Flandria, Vallis S. Martini Lovanii, Alii, *Hormestam* præferunt. Hanc in linguam Anglicam transtulisse Alvredum Reg. scribit Balæus. Sed de vocis significatione planè non constat. Quòd enim quidam legunt de *Orchestra* i. Scena Mundi, refelluntur constanti lectione vocis *Ormesta*, quæ temerè mutanda non est. Nec conjecturæ variæ Vossii *de Histor. Latin. lib. 2. cap. 14.* & Bivarii *ad Pseudodextrum pag. 431.* assensum impetrant, C. du Fresne *Gloss.*

Ormisdas, V. infrà *Oromasdes.*

Ormus, adde: Incolarum domos ventorum ductus habere, quibus omnia cubicula ad libitum refrigerent, narrat Marc. Polus *lib. 3. cap. 43.* Insula parva est & 6. milliar. ambitu fere comprehensa: Nunc pulsis Lusitanis, castelloque diruto, urbs *Gamron* inde ad Continentem sita, robore pariter ac commerciis efflorescendi occasionem sumsit, V. Herbertum *Itiner. pag. 39. & seqq.* Mandelslovium *Itiner. lib. 1. cap. 8.* &c.

Orna, pro *ornatura*, apud Cedrenum ὄρνα, quam vocem ex Latino mutuati sunt Græci recentiores: qui institas sive lora, quibus ornabantur vestes, ὄρνας vocarunt, quemadmodum & παρατύρα, ex Lat. *paratura.* Sic idem διδακτυλιαίους ὄρνας, latiores institas appellat, de Tiberio Jun. Ὀρίσας διδακτυλιαίας ὄρνας ἐν ταῖς στολαῖς αὐτῶν κόκκῳ χρᾶσθαι. Salmasius *ad Vopiscum in Bonoso.* V. hic passim, in vocibus, *Instita*, *Lorum*, *Pannus* &c.

Ornamentum est, quod corporis *ornandi* & venustatis gratiâ paratur, *l. argum. §. Ornam. cum §. seq. & leg. Ornamentor. 37. ff. de aur. & arg. mund.* Differt à Veste, quia hæc necessitatis ac utilitatis causâ habetur & in victu est *l. victus ff. de verb. signif. Ornamentum* verò neque necessitatis neque cultus gratiâ est, sed ut ornatius sit corpus: unde non solum cultui & vestitui, verùm etiam ipsi quandoque corpori accedit; cujusmodi sunt, *Armillæ, Inaures, Gemmæ, Margaritæ, Annuli*, (signatoriis exceptis) *Vittæ, Mitræ* &c. *d. l. argum. §. Ornam.* Quibus rebus neque corpus induitur, neque cultum redditur, sed exornatur tantùm: adeò ut etiam matrona nuda, quæ corpori vittas, armillas, inaures gemmasve apposuit, hoc modo *ornata* dici possit, *d. l.* A Mundo etiam distinguitur, ut qui corporis venustati inserviens, illud mundius tantùm nitidiusque reddit: cujusmodi videri potest *Balneum, Unguentum, Speculum, Pecten* & similia munditiei corporis intervientia, *d. l.* Gr. Καλλωπίσματα: quibus addenda, *Purpurissum, Stibium*, de quibus fucis Plinius *lib. 23. cap. 4.* & Plautus *Mostellar. Act. 1. Scen. 3.* V. Calvinum *Lex. Jurid.* In *l. 4. C. de Fideiussor. l. 10. Ornamentum sacrum*, sacrum Ærarium denotat: *Et si inventas apud dignos pecunias fiscales exegerit, & sacro* Ornamento *intulerit, licito jure sibi in singulas libras seu solidos pro solatio retineat.* Græci Βεστιάριον, *Vestiarium*, appellant, ad *l. 2. C. de fisc. vel resp.* V. infrà. Apud Jul. Capitolinum in *Pertinace*, ubi de Comodo mentio, vox *Ornamenta* arma gladiatoria designat, Salmasius *Not. ad Tertull.* Certè *Ornamenta Gladiatorum*, Suetonio & Senecæ, τὰ ὅπλα sunt, i. *arma*, ut Viri docti observarunt. *Ornatus* Livio, *Campani, ab superbia & odio Samnitium, gladiatores, quod spectaculum inter epulas erat, eo* ornatu *armarunt, Samnitiumque nomine appellarunt.* Solino *ornatura*, ubi de Tritanno *cap. 1. Varro in relatione prodigiosæ fortitudinis, annotavit Tritannum gladiatorem ornatura Samnitum fuisse* &c. Ubi *ornaturam*, idem esse quod *armaturam*, docet Salmasius ex illo Plinii, de eodem, *Tritannum in Gladiatorio ludo Samnitum armaturâ celebrem, Exercit. suis ad Solinum. p. 35.* Jumenta autem *ornata* dicuntur, *l. 38. ff de Ædil. Edict.* id est, instrata, frenisque ephippiis ac phaleris instructa, Calvinus ubi *suprà.* Quo sensu *ornatum elephantum*, dicit Corn. Nepos *Vitâ Annibalis* &c.

Ornamentum Sacrum, *in l. 4. Cod. de discuss.* Ἐὰν ἐν ἰδιώταις παρά τινι χρυσίου δημόσια ὁ λογοθέτης εὕρῃ, αὐτὰ καὶ εἰς τὸ θεῖον ornamentum εἰσκομίσῃ: Sacrum est ærarium, seu, ut Recentiores vocarunt, *Sacræ Largitiones*; quæ *Erogationes* quoque dictæ, *Cod. Theodos. de Murileg. & Gynæciariis l. 6. Opifices vesti linteæ connectendæ, in usum erogationum nostrarum, operam dantes.* Græcis *Vestiarium* dici, notat Cujacius. V. Salmasium *ad Lampridium, in Antonino Diadumeno.*

Ornatissimus Vir, is dici solet, qui optimis artibus instructus & honores assecutus à Populo, maximeque aptus est. Sæpe occurrit hic titulus in *Notit.* Imp. & Regibus quoque tributus. V. iterum Calvinum *Lexic. Jur.*

Ornatores, Pumicatores, Malleatores, Librariorum fuere administri, apud Romanos, ut ex Cic. docet Laur. Pignorius *Comm. de Servis*: & quidem de pumice Catullus *Epigr. 1.* Tibullus *lib. 3. Eleg. 1.* & Plinius *lib. 36. cap. 21.* de cœtero *ornatu*, agit Ulpianus *L. L. de Leg. 3.*

Ornatrices seu Cosmetæ, puellæ fuerunt, *quæ Mulieribus* olim *comas exornabant*, de quibus Ulpianus *leg. 49. ff. de leg. 3. Item mancipia alia: puellæ fortassis, queis sibi comas mulieres exornant.* Tertullianus *de Hab. mul. Habitus fœminæ duplicem speciem circumfert, cultum & ornatum. Cultum dicimus, quem mundum muliebrem convenit dici. Ille in auro & argento & gemmis & vestibus deputatur: Ille in cura capilli & cutis, & earum partium corporis, quæ oculos trahunt.* Macrobius *Saturnal. cap. 5. Eadem Julia maturè cœperat habere canos, quos legere secretò solebat; Subitus interventus Patris aliquando oppressit* Ornatrices. Ovidius,

Tuta sit Ornatrix.

Solebant hæ tradi Magistris, ad artificium ornandi ediscendum: Marcianus *L. 65. ff. de Leg. lib. 3. Ornatricibus legatis, Celsus scripsit, eas quæ duos tantùm Menses apud Magistros fuerunt, legato non cedere.* Quod quale fuerit, exponit Manilius partim *lib. 5* partim Alii:

Illis cura sui vultus, frontisque decoræ
Semper erit, tortosque in flexum ponere crines,
Aut nodis revocare, & rursus vertice denso
Fingere, & appositis caput emutare capillis.

Tertullianus *de cultu Fœm.* graphicè: *Quid crinibus vestris quiescere non licet, modò substrictis, modò relaxatis, modò suscitatis, modò elisis! Alia gestiunt in cincinnis coërcere, aliæ ut vagi & volucres elabantur, non bonâ simplicitate. Affingitis præterea nescio quas enormitates sutilium atque textilium capillamentorum. Nunc in galeri modum, quasi vaginam capitis & operculum verticis, nunc in cervicem retrò suggestum* &c. Utroque brevior ac concinnior Juvenalis *Sat. 6. vers. 500.*

Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altum
Ædificat caput.

Cujusmodi erat Flaminicæ Tutulus, vittam insuper purpuream crinibus innexam habens. Unde Romæ olim in Musæo Carpensi, *Apeniæ. Successæ. à. Tutul. Ornatr. C. Batonius. Epigonus. Atriensis.* Ex hujusmodi ministerio, ancilla apud Petronium Gr-

tnas in partem navis inferiorem ducit. mrymbionq; dominæ pueri ut... tuas caput: Imò ſupercilia etiam profers de pyxide, ſiteq; jactura lineamentaſecuta, totum illi formam ſuam reddidit. Pyxis enim continebant instrumento *Ornatricum* & Coſmetarum. Martialis *lib. 9. Epigramm.* 38.

> *Cùm ſis ipſa domi, mediaq; ornere Suburrâ.*
> *Fiant abſentes & tibi, Galla, comæ.*
> *Nec dentes aliter, quam Serica, nocte reponas,*
> *Et lateas centum condita pyxidibus.*
> *Nec tecum facies tua dormiat, innuis illo,*
> *Quod tibi prolatum eſt manè, ſupercilio.*

En integram officinam *Ornatriam*, geminam planè illi Petronianæ, comas, pyxidem, ſupercilia. V. quoque Appulejum *Aſinum lib.6.* ubi *Pyxidem Veneris* memorat, & Zenonem *Mart. Præf. de Contin.* ubi hæc luxus inſtrumenta diſertè explodit. Capillorum verò cura præcipua *Ornatricibus*, non in ſtructura tantum, ſed & in colore cincinniſque fuit: quod increpuit Propertius *lib. 2. Eleg* 18. imprecatus.

> *Illi ſub terris fiant mala multa puellæ,*
> *Quæ mentita ſuas vertat inepta comas.*

Et Tertullianus *lib. cit. Video quoſdam & capillum croco vertere: Pudet eas etiam nationis ſuæ, quod Germanæ non aut Gallæ procreatæ ſint: ita Patriam capillo transferunt.* A' cincinnorum ſtudio *Ciniflarii* & *Ciniflones* miniſtri appellati ſunt, quorum inſtrumentum calamiſtrum fuit, quod *acum ferream* non ſemel interpretatus eſt Iſidorus *Origin. lib. 10. cap. 20.* ubi inter alia, *Acus dicitur, quâ Sarcinatrix vel etiam Ornatrix utitur.* Petronius *acum comatoriam.* Appulejus *crinalem*: niſi quòd crinalis latiùs pateat, & minores etiam acus, quibus ſuſtinebantur & figebantur capilli, complectatur. Hujus Miniſterii inſtrumenta erant diſcerniculum, pecten, ſpeculum &c. Porro quia *Ornatrices rarum ac parum aquæ ſolebant mittere ac velut ψεκάζειν, quoties crinem componerent*, ut habent vett. Gloſſæ, hinc *Pſecades* quoque appellatæ ſunt, de qua voce V. *infrà.* Sicut autem Mulieres ſuas *Ornatrices*, ſic ne in hac quidem parte à molliori ſexu ſe ſuperari ferentes viri, *ſuos capitum & capillorum concinnatores habuere*, teſte Columellâ *Præfat. lib. 1.* quos *Capillaturæ ſtructores* vocat Tertullianus. Hinc & perſonæ Tragicæ, in utroque ſexu, quantum ad ornatum pertinet capitis, ſimiles fuere, docente Servio *ad Æn* 10.

> —— —— *Comtos de more capillos.*

Imò nec barbam inornatam ſiviſſe ſemiviros hos, apud Cyprianum & Tertullianum Pamelius notavit, Laur. Pignorius *Comm. de Servis.* Meminit *Ornatricis quoque* Vetus Inſcriptio, *Cineribus Hamillæ. Albioniæ. Quintæ. Ornatric. Fiſtus. M. Septimi. Galli. Diſpen. Contubernali. B. M. F. & ſibi*, apud Tit. Popmam *lib. de Operis Serv.* Sed & *Auriculæ Ornatrix*, memoratur in vet. monumento Romæ, apud eundem Pignorium. Adi quoque, ſi viſum eſt, Thom. Dempſterum *Paralipom. in Joh. Roſinum Antiqq. Rom. lib. 5 cap. 35* Ad eadem pertinent hæc Clementis Alex. *Pædag. lib. 3. cap. 4.* Κομμῶται δὲ καὶ κομμώτριαι περὶ τὰς γυναῖκας ἀμφιπολεύουσιν. αἱ μὲν τὰ κάτοπτρα. αἱ δὲ, τὰς κεκρυφάλους. ἄλλαι τὰς κτένας. Celebres inprimis hoc miniſterio fuere, Cypaſſis, apud Ovidium *Amorum lib. 2. Eleg. 7.*

> *Ecce tuum ſolers caput exornare Cypaſſis, &c.*

& Nape, apud eundem, *Amor. lib 1. Eleg. 11.*

> *Colligere incertos & in ordine ponere crines*
> *Docta, nec ancillas inter habenda Nape.*

Nec omittendum, *ſpeculum Junoni tenere* dici ſolitas fuiſſe *Ornatrices*, quòd illa munditiei & ornatus curam haberet; quare & ejus ſtatuæ crines additi, iique curioſâ ſuperſtitione diſpoſiti fuerunt. Auguſtinus *de C. D. lib. 6. Sunt quæ Junoni & Minervæ capillos diſponant, longè a Templo, non tantum à ſimulachro, ſtantes, digitos moventes, ornantium modo; ſunt, quæ ſpeculum teneant*: ex Seneca *lib. de Superſtitione*, qui intercidit. Unde Prudentio in *Symmachum lib 2. pexo crine virago* dicitur &c.

Orneoſophion, nomen libri, juſſu Michaëlis Imp. Conſtantinopolitani, de *Avibus* conſcripti, cujus meminit Bochartus. *Hierozoici Part. poſter. lib. VI. cap. 3.* ubi de Exypterio. A' voce Ὄρνις: quæ cùm Homero & Heſiodo nihil quidquam ſit, quàm *avis* in genere, Platonis cœpit ævo uſurpari pro *gallo gallinaceo* in genere, & per aliquot ſecula, tam de *gallo*, quàm de *gallina*, dici: donec obtinuit uſus, ut proprium maneret *gallinæ* nomen. Unde apud Athenæum *lib. 9.* Myrtilus, Ἀλλὰ μὴν καὶ ὄρνιθας καὶ ὀρνίθια τὰς θηλείας ἡ συνήθεια καλεῖ. *Nunc quidem fert conſuetudo, ut ſolæ (gallorum) fœminæ ὄρνιθες dicantur & ὀρνίθια.* Quæ cauſa, quòd in Matthæo *cap. 23. verſu 37.* & Luca *cap. 13. verſu 34.* ubi de Chriſto congregare volente filios Hieroſolymorum, *quemadmodum congregat ὄρνις pullos ſuos ſub alas*; vox hæc non denotat *avem* in genere, ut Vulgatus & Arabum unus in Luca, alter utroque loco reddit: ſed *gallinam*, ut in Matthæo habent Vulgatus & Erpenianus Arabs. Certè Platoni *de LL. lib. 7.* ὀρνίθων θρέμματα, putantur eſſe *gallinarum pulli*: Et Ariſtophani *in Veſpis*, ὀρνίθων γάλα, *lac gallinarum*: Et Ariſtoteli, οἱ ὄρνιθες ſunt *galli*, *Hiſtor. lib. 9. cap. 50.* & αἱ ὄρνιθες, *gallinæ, de Generat. animal. lib. 1. cap 21.* Neque aliud ſignificatur in his Theophraſti verbis, *de Cauſis lib. 2. cap. 15.* Τὰ ὅλως εὔθυμα βραχύβια· καὶ τὰ πολύσπερμα πολλάκις ἀπόλλυται, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν ἐυτεκνούντων αἱ ὄρνιθες. *Fœcundiſſima quæque animalia brevis vitæ ſunt: & quorum fœtura exuberat, ſæpe pereunt. & gallinæ potiſſimùm inter ea, quæ cum hominibus degunt.* Neque in his Chryſippi, apud Athenæum *lib. 9. cap. 4.* Καθάπερ τινὲς τὰς λευκὰς ὄρνιθας τῶν μελανῶν ἡδίους εἶναι μᾶλλον. *Ut candidas gallinas volunt nonnulli nigris eſſe ſuaviores.* Sed & Comicos vett. Menandrum, Cratinum & Antiphanem, pro gallinis, uſurpaſſe, exemplis allatis idem probat. V. præfatum Sam. Bochartum *ubi ſuprà, lib. I. cap. 18. de Gallinæ affectu erga pullos.*

Ornithia, luſus apud Athenienſes, in quo everberabantur pueri. Plut. in *Lycurgo*, Πολλοὺς ἐφήβους ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς Ὀρνιθίας ἑωράκαμεν ἀποθνήσκοντας ταῖς πληγαῖς. *Multos ephebos, in ara Ornithiæ, (ſeu augurii) cæſos verberibus mori vidimus.* Sic idem *in Ariſtide* Plutarchus, in pugnæ memoriam, cum Mardonio, cædi ad aram ephebos, ait, quòd, cùm ſacrificante Pauſaniâ incurriſſent Barbari, virgis loriſque disjecti ſint: ex quo & Lydia pompa diſſagellationem conſequebatur. Cœlius Rhodig. *Antiqq. Lect. lib. 1. cap. 18.*

Ornithomantia, Græcis dicta fuit, ex avibus præſagia deſumendi ars: Has enim Deorum miniſtras, ab iiſdem hominibus objici, ut futura ex illis diſcerent, veteri ſuperſtitione creditum. Ovidius *Faſtorum lib. 5.*

> —— —— *Nam Diis ut proxima quæque,*
> *Nunc pennâ veras, nunc datis ore notas.*

Latinis *Augurium*, inter præcipuas olim Divinationis ſpecies. *Quæ enim aut gens eſt, aut quæ civitas, quæ non extis pecudum aut Augurum, aut ſortium prædictione moveatur?* quærit Cicero *de Divin. lib. 1.* Inventor ejus Car, teſte Plinio *lib. 7. cap. 55. Auguria ex avibus invenit, à quo Caria nomen habet: adjecit ex cæteris animalibus Orpheus.* Excoluit inprimis Calchas, qui non tantùm Græcis, beneficio Artis hujus, conſilium ſuggeſſit, quo ira Dianæ, claſſem in Aulide remorantis & Apollinis, peſte exercitum affligentis, placaretur: verùm etiam numerum annorum, quo obſidio Trojana eſſet duratura, prædixit:

> *Nam quot aves retro mactatas denæ videtis,*
> *Tot nos ad Trojam belli exantlabimus annos,*
> *Quæ decimo cadet, & pœnâ ſatiabit Achivos.*

Iliad. β. Viguit inprimis apud Phryges, Cilices, Arabas, Piſidas & Umbros: Lacedæmonios non minùs, in qua gente non Regibus ſolùm, ſed Senatui quoque ſui fuere Ὀρνιθοσκόποι ſeu *Augures.* Habuere hi apud Græcos veſtem candidam, ſicut purpuram eos apud Romanos velavit: Locus, ubi aves obſervabant, οἰωνοσκοπεῖον; Sedes, cui inſidebant, θᾶκος, vel θῶκος dicebatur. Sophocles *in Antig.*

> Εἰς γὰρ παλαιὸν θᾶκον ὀρνιθοσκόπον ἵζων.

Euripidis Scholiaſtes vocem hanc, θᾶκος, interpretatur locum peculiarem Thebis, ubi Tireſias, auguria captans, ſedere conſueverit. Habebant ſecum autem τὰς Οἰωνοσκόπους tabellas, in quibus, ne memoria illos falleret, annotabant nomen & volatum avis, aliaque quæ fortè accidebant: Quare idem Scholiaſtes, Ἐν δέλτοις, inquit, ἐσημείουν τὰς πτήσεις. Modus quoque obſervandi aves ab aliarum Gentium conſuetudine diverſus fuit. *Quid quòd aliis avibus utuntur, aliis ſignis? Aliter obſervant, aliter reſpondent*, Cic. Iiſdem Græcis *dextra meliora*, Romanis *ſiniſtra.* Idem: & ut idem obſervarent latus, ſitus tamen non minùs diverſus erat. Verſùs Boream enim Græcorum Ὀρνιθοσκόποι ſpectabant: Romanis ad Auſtrum ſe convertentibus: quibus læta auguria *ſiniſtra* dicebantur non tam à ſiniſtra manu, quàm a *ſinendo*, quod ita in hominis relinqueretur arbitrio, opus ſi vellet aggredi. Unde Cicero, *Quanquam haud ignoro*, inquit, *quæ bona ſunt, ſiniſtra nos dicere, etiamſi dextra ſint.* At Græci omnia ſigna fauſta *dextra* vocavere. Homericus hinc Ajax.

> Ζεὺς δέ σφι Κρονίδης ἐνδέξια σήματα φαίνων

Romani vero eadem modò *dextra* dixere, modò *læva*: ſed alterum more ſuo, alterum more Græco. Infauſtas aves porro ἐξαιλαίους, item ἐξέδρους vocavere, cùm nempe vel non volarent, vel non in debita altitudine ſolitoque loco. Eædem ἀπόβρισοι quoque ſeu καλύβαι, *Inhibæ*, ἀνέφαι *Arculæ*, & ἀσκεπεῖς, quaſi *non ſiniſtræ*, ſeu *non ſinentes*, ſunt vocitatæ. Quales in genere habitæ ſunt omnes, quibus ungues longi, vel quæ caput ſcalperent vellerentque, cujuſmodi in Caſſii tentorio, paulo ante cladem ejus, viſæ leguntur. Latini *Volsgras* appellant. Æſchylus ait, γαμψωνύχων πτῆσιν οἰωνῶν φρασμῶν καὶ χειλῶν κάρα τίλλειν. Contra quas remedium ſuggerit Appulejus *Milam. lib. 3* cùm ait: *Has nocturnas aves cùm penetraverint Larem quempiam, ſolicitè prehenſas foribus videmus affigi, ut, quod infauſtis volatibus familiæ minantur, exitium ſuis luant cruciatibus.* Contrà aves, quæ vel naturâ ſuâ, vel à loco, in quo conſpiciebantur, habebantur fortunatæ, αἴσιοι, item ἔδιοι dictæ ſunt, ut quæ κοινωνοῦσι ἐν ἕδραις, *convenientibus in ſedibus*, ut Æſchylus habet, viderentur: tanquam in propria ſphæra. Tales Columbæ & Sittæ æſtimatæ ſunt amantibus: ut in bello continuus Gallorum gallinaceorum cantus felicis ominis fuit: Ita enim Thebani olim victoriam augurati ſunt, *Propterea quòd avis illa victa ſilere ſoleret, canere, ſi viciſſet.* Certè pugnæ eorum στάσεων σημαντικαί, inquit Artemidorus *libro 3. cap. 5.* ſeditiones & civilia bella prænuntiabant. Hinc, quòd

quòd bellica inde caperentur auguria, avis hæc Marti in picturâ addi solet, etiam olim non aliud sacrificium frequentius. Omitto divisionem τῶν Ὀρνίθων seu Avium, in *Μαντικὰς*, quales Cornices, Aquilæ, Columbæ, Ululæ; *Μουσικὰς* & *Θαλασσίους*: sententiam item Veterum de mutuo illarum sermone & colloquiis, quæ neminem intelligere, nisi qui serpentem, ex avium quarundam confuso sanguine prognatum, ederit, statuerunt, ut testis est Plinius: Addam saltem, Gentilium sapientiores ipsos auguria istiusmodi exiguo habuisse loco. Unde apud Homerum, Hector Polydamanti Auguri pugnam dissuadenti, vanitate artis ejus rejectâ, respondit,

> *Εἷς οἰωνὸς ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης.*
> *Optima avis sola est, Patriam defendere charam.*

Apud Aristophanem, ipsas Aves occinentes hoc Spectatoribus audies,

> *Ἐσμὲν δ' ὑμῖν Ἄμμων, Δελφοί, Δωδώνη, Φοῖβος Ἀπόλλων,*
> *Ἐλθόντες γὰρ πρῶτον ἐπ' ὄρνις οὕτω πρὸς ἅπαντα τρέπεσθε.*
> *Sumus autem vester Genius, Delphi, Dodona, Phœbus Apollo;*
> *Venientes enim primùm ad aves, postea ad res vestras convertimini.*

V. Franc. Rossæum *Archæol. Attica lib.7. sect.* 2. & plura suprà in voce *Augur.*

Ornithones, seu Aviaria Romanorum, memorantur Varroni *de R.R lib.* 3 *cap.* 3. *Nunc* Ornithonas *dico omnium alitum, quæ intra parietes villæ solent pasci.* Et mox, *In binas species dividi possunt: inprima parte ut sint, quæ terrâ modò sunt contentæ: ut sunt pavones, turtures, turdi. Altera species sunt, quæ non sunt contentæ terrâ solùm: ut sunt anseres, querquedulæ, anates.* In istria admirationi erant, magnitudo, avium multitudo, & pretium ingens, quod inde perciperent quotannis. De magnitudine sic ibidem Varro: *Primus ille gradus antiquus Majorum nostrorum erat, in quo essent Aviaria duo duntaxat. In plano cohors, in qua pascebantur gallinæ, & earum fructus erant ova & pulli. Alter sublimis, in quo erant columbæ in turribus, ut summa villa. Contrà nunc Aviaria sunt nomine mutato, quòd sunt* Ornithones; *quæ palatum suave domini paravit, ut tecta majora habeant, quàm tum habebant villas, in quibus stabulentur turdi ac pavones.* De multitudine avium sic *cap.* 5. *Dicam de hoc* Ornithone, *quod fructus causâ faciunt. Igitur testudo fit magna, quâ millia aliquot turdorum ac merularum includere possint. Quidam cum eo adjiciunt præterea aves alias quoque, quæ pingues veneunt carè, ut miliariæ ac coturnices.* Magnitudinem pretii inde redeuntis, docet nos Axius apud Varronem ejusdem *lib. cap* 2. ubi cùm loquutus esset de Materteræ suæ fundo in Sabinis, *In hac*, inquit, *villa qui est* Ornithon, *ex eo uno quinque millia scio venisse turdorum denariis ternis, ut sexaginta millia ea pars reddiderit eo anno villæ, bis tantum, quantum tuus fundus ducentum jugerum Reate dedit.* Et post pauca, *Nonne L. Albutius, homo apprimè doctus, cujus Lucilliano charactere sunt libelli, dicebat in Albano fundum suum semper vinci à villa? Agrum enim minùs decem millia reddere, villam plus vicena.* Pluraque inibi in hanc mentem. Idem. *lib.* 3. *cap.*6. *Ex pavonibus M. Aufidius Lurco supra sexagena millia nummûm dicitur capere*, quæ summa Belgis sit cIↄ Iↄ CCC. florenorum, inquit Vossius. Idem *cap.*7. ubi de columbis: *Parentes eorum Romæ, si sunt formosi, bono colore, integri, boni seminis; paria singula vulgò veneunt ducenis numis, nec non eximia singulis millibus nummûm. quas nuper cùm Mercator tanti emere vellet à L. Axio, Equite Romano, minoris quadringentis denariis daturum negavit*: quod de Axio referre etiam non piguit Plinium *lib.*10 *cap.*37. Auxere avitiorum pretia Cœnæ, præcipuè adjiciales ac triumphales: unde Varro *lib* 3 *cap.*2. *Quotusquisque enim est annus: quo non videas epulum, aut Collegia non epulari; quæ nunc innumerabiles incendunt annonam.* Adde privatorum civium luxum, è quibus Æsopus, tragicus Histrio, *easdem commendabiles aviculas, immanibus emtas pretiis, in cœna pro ficedulis ponere* solebat, teste Val. Maximo *lib.*9. *cap.*1. & Plinio *lib.*10 *cap.*51. V. quoque Tertullianum *de Pallio cap.* 5. ubi eum *ex avibus ejusdem pretiositatis, ut canoris & loquacibus quibusque, centum millium patinam confiscavisse* scribit: hoc est, patinam centum millium, quod ejus pretium erat, confiscatam sive repositam habuit, ut eam cùm vellet, avibus carissimè emtis plenam repræsentaret convivis: quarum quamlibet sex sestertiis, sive sex millibus nummûm emtas fuisse, annotavit Salmasius. Suetonius quoque *cœnam Vitellio datam adventitiam a Fratre, in qua scarorum jecinora, phasianorum & pavonum cerebella, linguas phœnicopterûm, muranarum lactes, à Carpathio usque fretoq; Hispania, per Navarchos ac triremes petitarum, commiscuerit*, narrat. Et apud A. Gellium *lib.*15. *cap.*8. *Negant*, Phavorinus inquit, *ullam avem, præter ficedulam, totam comesse oportere: cæterarum avium, atq; altilium, nisi tantum apponatur, ut à clunaculis inferiori parte saturi fiant, convivium putant inopiâ sordere: superiorem partem qui edunt, eos palatum non habere*, &c. Nihil igitur mirandum, si ex villis tantas sibi opes pararent: præsertim cogitantibus, quanta sit avium quarundam fœcunditas: Siquidem ex aliquarum pari uno, si pro Naturæ viribus generent, & ex natis atque exinde porro genitis necetur nihil, nec sponte intereat quidquam, annos intra octo esse possint 3347212 quod facilè videbit, qui numerandi artem calleat, Gerh. Joh. Vossius *de Orig. & Progr. Idol. lib* 3. *cap.*94. Laur. Pignorio, corte coercebantur gallinæ villaticæ, rusticæ Africanæ, galli & capi, quorum curator, *Gallinarius* Varroni dicitur *de R.R. lib.* 3 *cap.*9. Aviaria verò seu *Ornithones* cohibebant turdos, pavones, columbas, turtures, luscinias, merulas, anseres, anates, phasianos: quorum omnium custos *Aviarius*, ut patet ex vet. Inscr. *D M. Olepluio. Successo. Priscus. L. Vari. Ambiboli. Aviarius. Altiliarius* &c. V præfatum Pignorium *Comm. de Servis p.*598. *& seqq.*

Ornus, apud Papin. Statium *Thebaid. lib.*5. *versu* 18.

> —— *antiqua ut fortè sub* orno
> *Stabat: & admoti nixus Polynices in hastam*:

durabilis arbor est, quod notissimum; Unde & *vetres orni* Horatio. Piro interenda, juxta Virgilium *Georgic. lib.* 1. *fraxinum sylvestrem* vocant alii. & est utilis frondibus, unde hic sub ea degebat, velut tribunali,

> —— —— *procerum vallante corona*
> *Dux Talaionides*,

i. Adrastus, vett. Heroum more, V. Gargilium Martialem *de Arboribus cap.* 16. Ab robore & amplitudine eadem commendatur Lucano *lib.*6.

> —— *quas vix Boreas everterit, ornos.*

Ab altitudine, Val. Flacco, qui *aëriam* hinc vocat *Argonautic* l. 8.

> —— *fidens Cretheia proles*
> *Calcat, & aëream quamvis perfertur ad ornum.*

Et proin *ornum* assignat aureo velleri, in qua hoc custoditum sit: Ut & *lib.*3. Herculis vecturæ, cùm Heroës arbores ex Mysia advehunt, ut omnibus grandiorem &c. Nihilominus pro telo Centauris *Achilleidos lib.* 1.

> —— —— —— —— *at intus*
> *Centauri stabula alta patent, non æqua nefandis*
> *Fratribus. Hic hominum nullos experta cruores*
> *Spicula, nec truncæ bellis genialibus orni.*

Ad quem locum V. Barthium; plura verò de hac arbore, apud Plinium *lib.* 19. *cap.* 18.

Oracta, vel *Oaracta*, Ptolomæo Οὐόροχθα, pro Ὀάρακτα vel Ὀαράχθα, una ex tribus Insulis, in Persico sinu, prope Harmozon Carmaniæ prom. haud longè ab ostiis fluminis Addanis, memorata Marciano Heracleotæ *in Periplo*, Ἀπὸ δὲ Ἀχιδάνα ποταμοῦ ἐπὶ Ἀδδανίτου ποταμοῦ ἐκβολὰς στάδια φ. παράκειται δὲ ταῖς νήσοις τούτοις νῆσος Ὀαράχθα. In ea Ins. sepulchrum fuisse Erythræ R. qui nomen fecit mari, notat Ammianus. Dionysius verò, Mela & Plinius, *Ogyrim* vocant Insulam eam, in qua hic rex tumulatus creditur. Fuit autem hæc itidem ex tribus Insulis modò dictis, deserta non minùs, ac tertia, quæ *Organa* dicta, solâ *Oracta* existente fertili. Ad hanc porro adpulerunt Alexandri M. naves, quam proin Alexandri nomine Macedones appellasse videntur: Ptolomæus namque inter Insulas, quæ objacent Persidi, unam *Alexandri* nomine indigitat, quæ & *Aracia* dicta sit: Ἀλεξάνδρου, ἡ καὶ Ἀρακία. Ubi rescribendum videtur, Ὀαράκτα; uti & apud Plinium, pro *Aratia* vel *Aracha*. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1180. & suprà in voce *Oaracta*.

Oratis, fluvius Persidis ultimus, quo ab Elymaide dividitur, Plin. apud quem exemplaria scribunt, *Oratin*: Sed Strabo & Ptolomæus scribunt Ὀροάτιν; quod etiam restituendum apud Arrianum, ubi Ἄρωνα legit, sicut *Zaratis*, apud eundem Plinium. Ex Uxiis oritur & Persidem ab Susiana disterminat. *Pasitigris* Vett. qui post Choaspem vel Eulæum illum statuunt, apud Strabonem. At Pasitigrim illum, quem Alexandrum transiisse dicit Arrianus, quum Susis profectus in regionem Uxiorum ingredi vellet, *Tigrin* vocat Diod. Siculus *l.*17. & quarto die ad illum amnem pervenisse scribit, postquam a Susis moverat. Sed hic Tigris Uxianæ reg. qui in latere Susianæ Orientali fluit, à Tigride Assyrio distinguendus, idem omnino cum *Oroate* est, quem *Tigrim* aut *Pasitigrim* videntur appellasse illi, qui cum Alexandro fuerunt, quòd verum ejus nomen ignorarent. Quemadmodum *Choaspem* Vett. nominarunt, quem *Eulæum* recentiores passim indigitant, etiam illi, qui res Alexandri literis mandarunt. V. Salmasium *ad Solinum passim*, inprimis *pag.* 701. & *seqq.* Bochartus fluvium hunc Persidis vel Susianæ maximum, a Barbaris *Oroaten*, ut à Græcis *Vatrachiten*, id est, Βατραχίτην, tanquam à *ranis* denominatum esse, docet, *Hierozoici Part. poster. p.*653. V. quoq; in voce *Oroates.*

Orobiotæ, ex Græco Ὀροβιῶται, in *Annalibus* Francorum A.C. 809. Græci dicti sunt, qui montes incolebant: *Orobiotæ Populonium civ. maritimam sunt deprædati.* In *Annalibus Francicis* Bertinianis *Oroboitæ* scribitur, sed perperam, annotante Car. du Fresne *Glossar.*

Orocasias, mons ad Antiochiam, apud Procopium *Persicor.* 2. Ἐν δὲ τῇ ἄκρᾳ γενόμενος, ὃ δὴ Ὀροκασιάδα καλοῦσιν οἱ ταύτῃ ἄνθρωποι, ... Idem cum *Casio*, qui apud Dionem in *Trajano* ὄρος Κάσιον vel unicâ dictione Ὀροκάσιος dicitur. *Quò, quum videndi Solis ortus gratiâ nocte ascendisset Adrianus, imbre orto, fulmen decidens hostiam & victimarium sacrificantis;*

fumi efflavit, Spartian. in *Vita ejus*. Hujus montis pedes Orontes lav. tambit Ammianus *lib.* 14. *Has autem provincias, quas Orontes ambiens amnis, imosque pedes Casii prætermeans, funditur in Parthenium mare.* V. Salmasium *ad Solinum p.* 618.

Orosmades, boni principium Zoroastri, sicut Arimanius mali, apud Plut. *de Iside & Osir.* aliis *Ormisdas*, de quo V. pluscula apud Gerh. Jo. Vossium *de Orig. & progressu Idolol. lib.* 1. *cap.* 5.

Orontes, Græcè Ὀρόντης Ptolomæo, mons Asiæ, qui Plinio *Orandes*, V. hoc voce.

Oropesa, nomen illustris in Hispania familiæ, quæ Portugallicæ seu Lusitanicæ stirpis ramus est. Patruus enim Johannis IV. Lusitaniæ Regis Edoardus, ductâ Beatrice *de Toledo. Oropesa* hærede, ex ea filium suscepit Ferdinandum, cujus Progenitores sic habent: Ferdinandus I. Dux Braganciæ, ex Johanna de Castro (fil. Johannis Dom. *de Cadaval*, suscepit Ferdinandum II. Duc. qui obiit A. C. 1483. pater ex Isabella Portugallica Jacobi Ducis: quo & Eleonorâ *de Mendoza* (fil. Johannis Guzmani D. Methymnæ Sidoniæ) natus Theodosius Dux, junxit sibi Isabellam de Castro agnatam, atque ex ea genuit Johannem Duc. *de Bragantia & Barcellos*, defunctum A. C. 1582. Huic Catharina Portugallica (fil. Eduardi Infantis Portugalliæ Duc. *de Guymarans*, Emanuele R. geniti) peperit Eduardum March. *de Fechilla* (fratrem Theodosii II. Ducis) qui ex Beatrice Toletana March. *de Xarandilla* suscepit Ferdinandum Alvarum Toletanum *de Monroy & Ayala* March. *de Xarandilla*, Com. *de Oropesa*; qui ex Mencia (fil. Johannis Alfonsi Pimentelli Com. de Benavente) filium habuit Eduardum Alvarum *de Toledo Portugal Monroy Ayala* Ducem *de Oropesa*; patrem ex Anna *de Zuniga Medica de Cerauba Pimentel* Com. *de Altaudete*, Manuelis Joachimi Alvari Toletani March. *de Xarandilla*. Spenerus *Theatr. Nobilit. Part. III. pag.* 74. Quia vero præfata Beatrix Toletana titul. *de Oropesa* Bragantinæ domui intulit, Majores ejus hi fuere: Ferdinandus Alvarus Toletanus Com. *de Oropesa*, uxorem habuit Leonoram (fil. Petri *de Zuniga* Com. *de Ledesma & Plac.*) atque ex ea filium Ferdinandum Alvarum, maritum Mariæ Pachecæ (cujus pater Joh. Pachecus March. *de Villena* decessit A. C. 1474.), & ex ea Patrem Francisci Alvari Toletani itidem Com. *Oropesæ*, quo & Maria Manuel *de Figueroa* (fil. Gomesii Suarezii *de Figueroa* Com. Feriæ) genitus Ferdinandus Alvarus Toletanus Com. *Oropesæ*, ex Beatrice *de Monroy Ayala*, suscepit Johannem Alvarum Toletanum *Monroy, Ayala*, Com. de *Oropesa*, cujus ex Luisa Pimentellia filia Beatrix fuit, hodiernorum Ducum *Oropesæ* genitrix. Idem Spenerus *Part. I p.* 159

Oropus, adde: In ea Fanum Amphiarai, apud Pomponium, ex lectione Pinciani, *Rhamnus & Oropus parvæ, illustres tamen, quòd in hoc fanum est Amphiarai.* Sed non in Oropo, verùm in itinere, quod Athenis Oropum dirigebat, situm fuisse Amphiarai fanum, docet Dicæarchus: Ἐντεῦθεν (i. ἐξ Ἀθηνῶν) εἰς Ὠρωπὸν διὰ Δαφνιδῶν καὶ τοῦ Ἀμφιαράου Διὸς ἱεροῦ ὁδὸς ἐλευθέρῳ βαδίζοντι χειμῶνι ἡμερησία. *Illinc* (nempe Athenis) *Oropum usque per Daphnicem & Amphiarai Jovis templum iter expedito peditis unius propè diei est.* Ubi pro Δαφνιδῶν Ψαφιδῶν legi vult Salmasius: Interim Amphiarai Fanum Oropo vicinum fuisse, hinc patet. Pausanias 12. stadiis ab *Oropo* ait distare; in loco *Harma* dicto, à curru Amphiarai, itaque non quidem *Oropi*, in Oropiorum (qui primi Græcorum Amphiarai memoriæ honorem habuerunt) tamen agro. Fanum hoc Amphiarai olim oraculis celeberrimum fuit. Quam in rem V. complura, apud Salmasium *ad Solinum p.* 146. & *seqq.* Hodie vicus est satis grandis Græcis inhabitatus, vulgò *Ropo*, ubi 300. circiter eorum familiæ, uti docet Car. Sponius *Itinerar Græciæ Part.* 2. *p.* 517. & 518. ubi & Epitaphii meminit *Aphrodisii filii Zopyri, Oropo oriundi*, quod Sycamini 3 inde mill. sistitur.

Oruricius, Rex Methiæ, cujus uxorem Dermitius Rex Lageniæ cùm per vim abripuisset, omnibus Hiberniæ Regnis finis impositus est. Sub Henrico enim II. Angliæ R. Hibernia in quamplurima adhuc Regna, quatuor inprimis hæc, Ultoniam, Lageniam, Momoniam & Conachiam, divisa erat, inter quorum Reges plerumque potentior *Hiberniæ Monarcham* se nominabat, quemadmodum etiam in Heptarchia Saxonum, in Anglia, factum esse, constat. Monarchiâ igitur ad Rodericum R. Conachtiæ delata, *Oruricius* apud eum de injuria conquestus, raptorem Dermitium accusavit ejusque imploravit auxilium. Hinc bellum, in quo Dermitius inferior ad Angliæ Regem præfatum confugit, a quo etiam susceptus & bonam spem habere jussus est; videbat enim Hiberniam internis dissidiis laborantem facile sub potestatem iri redactum. Nec fefellit augurium: exercitu enim comparato Richardum Stranckboum Com. Pembrokiæ, in Hiberniam misit, qui Wexfordiâ occupatâ, & Dublino Dermitii proditione capto, Waterfordiam quoque tandem expugnavit, sicque omnes Hibernorum Regulos Regi suo subjecit, qui *Dominus Hiberniæ* ab eo tempore voluit vocari. Hornius *Orb. Imper. p.* 204. 205.

Orphani nomen quorundam ex Hussitis. Post mortem enim Ziscæ, inclyti illius Hussitarum Ducis, in duas hi factiones divisi sunt, quarum una Procopium Magnum sibi Ducem creavit, altera, quòd nullum inveniri posse crederet, qui jure Ziscæ succederet, *Orphanorum* assumsit nomen. Quæ dissidia ipsorum causæ plurimum nocuerunt, neque extingui potuere, usque ad A. C. 1630. quo utrique Bohemia expulsi, & Fratribus æternum exilium indictum est. Idem *p.* 46.

Orphanotrophi, qui præponuntur *Orphanis* nutriendis, tanquam Tutores seu Curatores minorum: secundum Justinianum *in l. Orphanotrophos, in princ. Cod. de Episc. & Cler. & in l. Omnia* De iisdem Spec. *in tit. de Orphanotropho & in tit. de his qui alien. nom. in judic. inter. in vers. Orphanotrophus & in tit. de Instrum. edit §. nunc verò aliqua, vers.* 26. & §. *ubi vers. sunt etiam Orphanotrophi:* & *text. in Authent. de alien. & emph. §. emphyteuseos verò per totum*, alibique passim. Locus vero, ubi filii hujusmodi orbi & parentibus privati nutriebantur, *Orphanotrophium* dictus est, cujus meminit Imp. *in l. illud, §. si quis verò & l. penult. in princ. Cod. de sacrosanct. Eccl.* & *in l. omnia privilegia. Cod. de Episc. & Cleric.* V. Calvinum *Lexic.* Græcè ὀρφανοτροφεῖον, quæ vox legitur apud Balsamonem in *can.* 8. *Concilii Chalced. p.* 332. ubi Episcopo non subjici Monachos seu Clericos templorum ἐν τοῖς ὀρφανοτροφείοις ait. Item *in Collect. Constitut. Eccl. ex lib.* 1. *Cod. num.* 19. ubi donationes, Actis non insinuatas, quæ ad 500. usque nummos fierent, inter alia, εἰς τὸ ὀρφανοτροφεῖον, ratas esse, dicitur. Eorum inventorem Hircanum Judæorum Principem Hegesippus facit. Opus planè regium, unde & *Orphanos* non nisi ipsi Archonti curæ esse etiam Athenienses voluere, uti patet ex lege Solonis, memoratâ Demostheni πρὸς Μακάρτ. Et *Orphanotrophi* munus in Aula Byzantina magni fuit habitum, ut quo frater Michaelis Paphlagonis Imp. ornatus legitur apud Zonaram. In quo verò id propriè constiterit, habetur in *Coll. cit. num.* 31 sed rebus in pejus labentibus, desiit, sub postremis viz. Imperatoribus, teste Codino, apud Suicerum *Thesaur. Eccles.* voce Ὀρφανοτρόφος. V. quoque Meursium *Glossar.* Sc. *Orphanus*, qui caret patre, præsidioque paterno, quæ Græca vox est. Sed & *lapis pretiosus*, inquit Albertus M. *qui in corona Imperatoris, non unquam alibi visus est, propter quod* Orphanus *dictus. Fuit is in colore vinosus, subtilem habens vinositatem sicut si in candidam nivis micans penetraret in rubeum clarum vinosum & sit superatus ab ipso; & traditur, quod aliquando in nocte fulsit: sed nunc tempore nostro non micat in tenebris.* Meminit Nicephorus Bryennius *lib.* 1. *cap.* 17. Πολυτιμήτω μαργάρω τῷ Ὀρφανῷ καλουμένῳ, *Margariti illius decantati, Orphani vocati.* In clade Romani Diogenis in Turcarum venisse potestatem pretiumque ejus fuisse 90000. aureorum, refert El. Macinus *Histor. Saracen.* apud du Fresne.

Orphe, Lyco & Carya, sorores, & filiæ Dionis Laconiæ R. ex Iphithea: quarum Carya a Libero amata, in monte Taygeto, mutata est in arborem sui nominis, quum arctiùs à sororibus suis custodiretur, Servius *ad Eclogam* 8 ex antiquissimis Græciæ fabulis, apud Salmasium *ad Solinum p.* 603.

Orpheum Theatrum, apud Martialem *de Spectac. Epigr.* 21.

> *Quidquid in* Orpheo *Rhodope spectasse theatro*
> *Dicitur; exhibuit Cæsar, arena, tibi* &c.

A' similitudine dicitur veri Theatri, quod esset in Threiciis vallibus seu planitie ad Hæmum Rhodopenve; ubi canente Orpheo sylvas, saxa, feras motas diximus: quæ ad veri Theatri similitudinem refert Poëta, ut Ovidius *Metamorph. lib.* 11. Hæc in Amphitheatro repræsentavit Domitianus, in quo

> *Repserunt scopuli mirandaq; sylva cucurrit,*

per machinamenta sc. ὑποχορηματικά; vel ab hominibus, in truncis arborum scopulisque latitantibus:

> *Et supra vatem multa pependit avis:*

filo vel reti coercitæ tenuissimo: Tandem ipse, non quidem à Bacchis, sed ab urso, verè discerptus est. Damnatus nempe quispiam ad mortem, qui *Orphei* schema in hoc ludo gerebat, ab urso laniatus est, ut verum Orpheum à Bacchis discerptum, ad vivum exprimeret. V. Gronovium *ad l.*

Orpheus, adde: Prope Pimpleam natum, Apollonius Rhodius Auctor est,

> — — —— τόν ῥά ποτ' αὐτὴ
> Καλλιόπη Θρήικι φατίζεται εὐνηθεῖσα
> Οἰάγρῳ σκοπιῆς Πιμπληίδος ἄγχι τεκέσθαι.
> —— —— *quem quondam ipsa*
> *Calliope Thraci dicitur congressa*
> *Oeagro speculam prope Pimpleida peperisse.*

Quam Pimpleam alii montem Thraciæ, alii fontem, alii locum juxta Pieriam esse volunt. Πίπλαιν & Πίπλειαν Græci plerunque scribunt, unde *Pipletes vates* Orpheus dicitur Appulejo *Milesiar. lib.* 2. *Sic in modum superbi juvenis Aonis vel Musæi vatis Pipleus laceratus atque discerptus domo procurbor.* At apud Sithonos illum natum, habet Solinus *cap.* 9. Ex Pieria verò Zonem usque attraxisse nemora, Mela refert, qui ad hæc Apollonii respexisse videtur:

> —— κείνης ἔτι σήματα μολπῆς
> Ἀκτῆς Θρηικίης Ζώνης ἔπι τηλεθόωσαι
> Ἑξείης στιχόωσιν ἐπήτριμοι, ἃς ὅγ' ἐπιπρὸ
> Θελγομένας φόρμιγγι κατήγαγε Πιερίηθεν.
> —— *Ejus adhuc signa cantilenæ*

In litore Threicio, quod Zone appellatur, florentes
Ordine plantatæ arbores, quas ille
Delinitas citharâ deduxit è Pieria.

In quo promontorio *arbores* illas Orphei Nicander quoque collocat &c. V. Salmasium *ad Solinum p.* 159. Pausanias vero *lib.* 6. & eum & Amphionem, etsi Thraces vulgò perhibeantur, fuisse tamen Ægypto oriundos, ac utrumque arcanis Magorum scientiis excelluisse, refert. V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Papin. Statium Thebaid. lib.* 2. *versu* 455. Ejus porro caput Lesbo appulsum, vaticinari fuisse solitum, atque Cyro etiam Regi, cum aliquos illud consultum Babylone misisset, respondisse hunc in modum, Τὰ ἐμά, ὦ Κῦρε, σά, *Mea, ô Cyre, tua*: quod Cyrus acceperit de locis, eoque ad Imperii incrementum retulerit: Oraculum autem de sorte similique vitæ exitu, quòd, ut *Orpheo* contigit à Threissis, sic Cyro à fœmina Scythica præcidendum esset caput, intellexerit, narrat Philostratus *in Heroicis*, in Philoctete, qua de re V. Gerh. Jo. Vossium *de Orig. & Progr. Idolol. lib.* 3. *cap.* 44. ut de *Orphei* Argonautæ cultu *lib.* 1. *cap.* 39. de ejus tetrachordo *lib.* 2. *cap.* 51. & *Orphei* περὶ λίθων ætate *lib.* 4. *cap.* 13. Ex illius autem doctrina, qualis Thracum fuerit Philosophia, cognosci potest: Multi enim olim Ὀρφαϊκὰ sive Poemata, juxta *Orphei* doctrinam, scripsere, Suidas in Ὀρφεύς. E quibus maxime celebre nomen Onomacriti est, qui temporibus vixit liberorum Pisistrati, de quo V. Herodotum *lib.* 6. Tatianum item *c. Gentes*, qui Poëmata, quæ *Orphei* nomine circumferuntur, ab Onomacrito hoc Atheniensi fuisse composita, docet, circa Olymp. 50. Leguntur adhuc apud varios fragmenta ex Ὀρφαϊκῶν Scriptoribus, quæ collegit Henr. Stephanus *in Poesi sua Philos.* Sed maximè illustre illud est apud Justinum Martyrem, in quo de Abrahamo & Mosaicis Decalogi tabulis, quæ unde acceperit Onomacritus, non facile dictu est: nisi fortè Auctor istorum non Onomacritus fuerit, sed recens admodum *Orphicorum* scriptor, atque id non satis attenderit Justinus. In eo autem *Orphici* & Pythagorici differebant, quòd hi per numeros, illi per fabulas, Auditores docerent. Proclus *in Theologiam* Platon. *l.* 1. *c.* 4. Ὀρφικοὶ διὰ συμβόλων, Πυθαγόρειοι διὰ εἰκόνων τὰ θεῖα μηνύειν ἐφιέμενοι, *Orphici per symbola, Pythagorici per iconas divina tradere statuerunt.* V. Vossium sæpius laudatum *l. de Philosophor. sectis c.* 3. §. 4. & 5. ut & *lib. de Scientiis Mathem. cap.* 32. *ubi sententiam illorum, qui Astrologiam ab Orpheo Græciæ illatam, quiq; lyram ejus 7. chordis constantem, 7. Planetarum fuisse symbolum contenderunt, refutat:* De imagine verò *Orphei*, in fastigio domus Plinianæ, Martialem *lib.* 10. *Epigr.* 19. & ipsum Plinium *lib.* 35. *cap.* 8. &c.

Orphici, V. suprà in voce *Orpheus*.

Orphitus, adde: De eo Amm. Marcellinus *lib.* 14. *Orphitus*, inquit, *Præfecti potestate regebat Urbem æternam*, id est, *Romam*, uti iterum *lib.* 16. 19. & 28. idem Scriptor eam vocat. Symmachus quoque *lib.* 2. *Epist.* 78. *Ut curulibus stabulis Urbis æternæ etiam quina mancipia largiamur.* Ausonius *præf. ad Fastos suos,*

Ignota æternæ ne sint tibi tempora Romæ.

V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Johan. Rosini Antiqq. lib.* 1. *cap.* 2.

Orphitus, Consul cum Ruffo, sub Marco Imp. à quo *SC. Orphitianum*, quod *Orationem D. Marci* nominant, qui jus novum introduxit, ut matribus liberi ab intestato succedant, qua de re Jul. Capitolinus in *Vita* ejus, *Leges etiam addidit de vicesima hæreditatum, de tutelis libertorum, de bonis maternis, & item de filiorum successionibus, pro parte materna* &c. Item Consul cum Maximo, anno 12. Imperii Commodiani, quo Imperator hic *Germanicus* appellatus est, apud Lampridium *in Commodo*. Item cum Atticiano sub Claudio II. cujus meminit Trebellius Pollio, in *Vita* Claudii.

Orradus, Ins. sinus Persici, in tab. Peutingeriana, fortè pro *Aradus*. V. Salmasium *ad Solinum p.* 1181.

Orsi, nomen Dei apud Persarum Magos, quatuor literis constans: Quemadmodum Marsilius Ficinus *Argum. in Plat. Cratyl* notat, omnes Gentes atque linguas, præcipuum Dei nomen τετραγράμματον habere, & quatuor solùm literis pronuntiare; Sic enim Latinis *Deus*, Ægyptiis *Theut*, Persis *Syre*, Græcis Θεὸς, Arabibus *Alla*, Mahumedi *Abdi*, Hebræis celebri nomine isto tetragrammato, Magis *Orsi* &c. appellatur. Quem equidem literarum in divino nomine quaternionem etiam à Clemente Alex. 5. *Strom.* animadversum esse, observavit Tob. Pfannerus *System. Theol. Gentil. purioris cap. II.* §. 11.

Orsippus Megarensis, quòd cursu esset superatus, quia περίζωμα, seu subligaculum ejus impedisset cursum; vel ut alii narrant, quòd cingulum decidere sivisset, quò expeditiùs curreret sicque victor evasisset, in causa fuit, ut in posterum sine zona eoque prorsus nudi, in Gymnicis ludis, cursitarent. Factum id Olymp. 15. anno primo, ab Archonte Hippomene. Auctores rei Pausanias *in Atticis*, Poëta incertus *in Antholog.* Eusebius *Chron. lib.* 1. Anonymus Olympiadum scriptor, Isidorus *Originum lib.* 18. *cap.* 17. Eustathius *in Iliad.* ψ. Nicas seu Etymologi M. Scriptor in voce Γυμνάσια, apud Gerh. Joh. Vossium *de Gymnastica cap.* 3. §. 43.

Ortenburgum, adde: Olim sub proprio Comite. Fridericus enim Com. in *Spanheim & Ortenburg* dicitur A. C. 1042. Hujus filii Sigfridus & Engelbertus I. Comitatum *Lavant*. à primi uxore, obtinuerunt. In Engelberto II. prioris filio, titulus *March Istriæ* accessit. Hic Ducis Carinthiæ fuit gener & plures suscepit liberos, è quibus Bernardus dedit Comites in *Lavant & Spanheim*, Sigfridus Comites de *Liebenau* (qui, ditione in Bavaros translatâ, desiere A. C. 1229.) sed Engelbertus III. Dux Carinthiæ creatus est, atque ex filiorum altero Ulrico reliquos Duces Carinthiæ (qui in nepotibus ejus defecerunt) tum Comites *Ortenburgi* in Carinthia ac Sternbergæ (quorum hæreditas ad Cilienses, ab his ad Austrios devenit) altero Rapatone sive Rapoldo, cæteros *Ortenburgicos* in Bavaria, & aliquot hujus Palatinos, sevit. Inter istos Sebastianus, duorum inprimis filiorum pater, totidem lineas orsus est: quarum altera, per Christophorum propagata, in ejus filio Joachimo (qui filium & nepotem, turbato Naturæ ordine, extulit) finem accepit A. C. 1600. altera ab Ulrico derivata, cùm filius hujus Alexander etiam duos genuisset, denuo in duas abiit. Hujus enim posteritas in nepotibus desiit. Illius pronepos adhuc superest Georgius Philippus, cui Majores hi fuere: Sebastianus Com. *Ortenburgi*, ex Maria (fil. Johannis *de Rorbach* Com. Neoburgi ad Oenum) pater fuit *Ulrici* Comitis, defuncti A. C. 1524. Hoc & Veronicâ *ab Aichberg* Baron. natus Alexander Comes decessit A. C. 1548. relicto, ex Regina Blanca *de Wolkenstein* Baron. Ulrico Comite, qui Catharinam Truchsessiam (fil. Georgii Truchsessii Dn. *de Waldburg*) sibi junxit atque ex ea suscepit Georgium Com. maritum Annæ Mariæ Com. Leiningensis atque ex ea patrem Georgii Reinhardi Com. cui Esther Dorothea Baron. Criechingensis, genuit Georgium Reinhardum (qui natali suo an. 1647. obiit) Annam Sibyllam (n. 1648.) Annam Elisabetham (n. 1649.) Annam Dorotheam (n. & den. 1650.) Mariam Evam (n. & den. 1651.) & Georgium Philippum (n. 1655.) omnes *Comites de Ortenburg* &c. Spenerus *Theat. Nobilit. Part. II. p.* 107. & in *Indice*.

Orthagoras, tibicen clarissimus, à quo ut & Olympiodoro, eam Artem didicit Epaminondas: quemadmodum Prosomius Alcibiadem eandem docuit. V. Athenæum *lib* 4.

Orthesia, cogn. Dianæ, apud Thraces olim cultæ, sicque dictæ ἀπὸ τοῦ ὀρθοῦν, *ab erigendo* seu *dirigendo*, quòd parturientes, imò mortales universos, elevare ac adjuvare crederetur, Herodotus *Melpomene*. Eandem & Βενδῖν appellarunt iidem atque utroque nomine Lunam simul ac Terram venerati sunt. Vossius *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 57.

Orthium Carmen, memoratur A. Gellio *lib.* 16. *cap.* 19. ubi de fidicine Arione: *Atque ibi mox de more cinctus, amictus, ornatus, stansque in summæ puppis foro, carmen, quod* Orthium *dicitur, voce sublatissimâ cantavit*: In quæ verba Jac. Oiselius JC. *Carmen Orthium*, inquit, *sive Orthius modus, ad accendendos animos exigendosque trepidos in prælio, efficax erat & accommodatus: utpote incensus, sonorus & classicus.* Ab ὄρω, id est, *excito*. Eodem canendi genere usus Timotheus Alexandrum M. tanto belli desiderio implevit, ut confertim ad arma prosiliret, apud Eustathium *in Iliad.* λ. Scholiastes vetus Aristophanis *in Acharnens.* eum sic vocatum ait, διὰ τὸ εἶναι εὔτονον καὶ ὀξεῖαν ἔχειν: adducitque Homeri illud *Il.* λ.

Ἔνθα στᾶσ' ἤϋσε θεὰ μέγα τε δεινόν τε
Ὄρθι' Ἀχαιοῖσιν, μέγα δὲ σθένος ἔμβαλ' ἑκάστῳ.
Illic stans clamavit Dea altumq; horribileq;
Orthium *carmen Achivis, magnum autem robur injecit unicuiq;.*

Suidas, Ὄρθιον νόμον καὶ Τροχαῖον τοὺς δύο νόμους ἀπὸ τῶν ῥυθμῶν ὠνόμασε Τέρπανδρος· ἀνατεταμένοι δὲ ἦσαν καὶ εὔτονοι, *Orthium modum & Trochæum, à rhythmis sic appellavit Terpander: Erant enim intensi ac acres.* Meminit ejusdem Maximus Tyrius *Orat.* 7. *Nec enim in Musicis unus est modus, aut unum tempus. Pulchrum in bello id, quod* Orthium *nominant: pulchrum in convivio id, quod Parœnion vocatur.* In saltationibus quoque Pyrrichis Ὄρθιον νόμον ex tibiis fuisse adhibitum, docet Jul. C. Scaliger *Poetices lib.* 1. *cap.* 18. qui idem *cap.* 20. *tibias Syriacas audaciam atque impetum spirantes, ad leges Entheas & Orthias refert.* V. quoque Gerh. Joh. Vossium *de Musice cap.* 4. §. 46.

Orthodoxus, apud Scriptores Eccles. dicitur, qui de Religione Christiana rectè sentit, seu ὁ ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῶν Ἀποστολικῶν δογμάτων, *qui pro Apostolicis dogmatibus decertat*, ut Theodoretus ait *Præf. ad Dial.* Hinc Κυριακὴ τῆς Ὀρθοδοξίας, *Dominica Orthodoxiæ*, aliter ἡ τῆς Ὀρθοδοξίας πανήγυρις, apud Cedrenum. Ἑορτὴ τῆς Ὀρθοδοξίας, *Festum Orthodoxiæ*, apud Joann. Curopalatem, dicta est Dominica prima Quadragesimæ apud Græcos, quam iidem Κυριακὴν πρώτην τῶν νηστειῶν, *Dominicam primam jejuniorum* Latini *Invocavit* appellant. Instituta à Michaële Imp. & ejus matre Theodora, ob Imaginum restitutionem. In cujus memoriam processio cum crucibus & imaginibus hac die fiebat, prædicabaturque memoria *Orthodoxorum* Impp. ac Patriarcharum. Insuper Synodicum legebatur, hocque finito faustis acclamationibus Imperatores Antistitesque excipiebantur: uti pluribus videre est, apud Meursium *Glossar.* voce Ὀρθοδοξία, L. Allatium de

Domi-

Dominicis & Hebdomadibus Græcorum Sect. 14. & Cl. Suicerum *Thesauro Eccles.* voce Ὀρθόδοξος, item Ὀρθοδοξία.

Orthographia, pars altera Grammaticæ Technicæ sive Methodicæ, de Scriptione est. Exequuti eam diligenter sunt eruditissimi Grammatici tum Græci, tum Latini: e Græcis Didymus, Tryphon, Herodianus, Eudæmon, Arcadius, Hyperchio & tot alii, quos laudant Stephanus περὶ πόλεων & Suidas; è Latinis, Verrius teste Tranquillo & Velius Flaccus, Longus, quem Comelinus juris publici fecit, cum castigationibus Franc. Junii Biturigis. Item undecim alii, ex quibus sua collegit Cassiodorus: unde sic ipse versibus iis, quos præfationi subjunxit,

Omnia cùm Veterum sint deflorata libellis,
Multa loqui breviter sit novitatis opus.

Hoc seculo quoque varii de illa scripsere; sed ut priorum industriam viceerat Aldus Nepos: ita eum & alios, longè pòst se reliquit, Claudius Dausquius, eruditissimis duobus *de Orthographia* libris: multa etiam Vossius de ea *in Originum opere.* Ad hæc vett. codices *MSS.* item saxorum, nummorum, gemmarum annulorumque Inscriptiones. Convincere quidem hanc doctrinam vanitatis conatur Sextus Empiricus, ἐν τῷ διαφωνίας, sed quantillum hoc, quòd in scribendi ratione sit dissensus. Pertinet ad *Orthographiam* quoque ratio tum interpungendi, tum scribendi διὰ σημείων sive per *notas*, de quibus Eruditos consule. Et quidem de Interpretatione Aldus ac Vossius: de Siglis Val. Probus, Mango, Petrus Diaconus; de Notis, Tullius Tyro & L. Seneca scripsere. Erat & scribendi ratio Hieroglyphica, de qua Horapollo: Gerh. Joh. Vossius *de Philologia cap.* 4. 5. 11. & 12. V. quoque de unoquoque horum, *suis locis.* Addo saltem de Vett. *Orthographia*, judicium Caspari Barthii *Animadversion. ad Statium lib.* 2. *versu* 157. *Sanè illius* (Εὐφωνίας) *magnam habuit prisca Latinitas, non aliter quàm nunc ab ea descendentes idiotismi, rationem, nos verò cum recente nostro prorsus nullam: Etsi quam pauci generosique homines haberemus, quantos putes Larvalium pulverearumque Lamiarum nos clamores sequuturos?* At Orthographia viris olim magnis parùm solicitè curata. Suetonius de & in *Octavio cap.* 88. *Orthographiam, id est, formulam rationemque scribendi a Grammaticis institutam non adeò custodiit: ac videtur eorum sequi potius opinionem, qui perinde scribendum, ac loquamur, existiment.* Porphyrius de Plotino similiter, nihil eum pensi habuisse, scribit, ut nitidè aut eleganter scriberet: divisionem syllabarum neglexisse: regulas *Orthographiæ* parum curasse: ad solam denique mentem animum attendisse &c. V. Casaubonum *ad Suetonium d. l.*

Orthomarmarosis, Gr. Ὀρθομαρμάρωσις, dicebatur parietes marmore operiendi artificium: Cùm enim variis rebus solerent Vett. domorum parietes ornare, aut picturâ eos condecorabant, & coloribus udo tectorio inductis; aut deaurabant, aut marmore operiebant, quod genus Ὀρθοστρωσις & ὀρθομαρμάρωσις vocabatur; aut interraso plerunque marmore, vermiculatisque ad effigiem animalium crustis depingebant, Salmasius *ad Vopiscum in Firmo.* Hinc Codinus, Εἶτ' ἔστιν ἐμπεσόντα καὶ ὀρθομαρμαρώσαντα αὐτόν, de trullo loquens: Et paulò pòst, Ἐβούλετο δὲ ὁ βασιλεὺς τὰς ὀρθομαρμαρώσεις καὶ τὰ τμήματα ὅλον χρυσῷ ποιῆσαι; ubi μουσίωσιν, ὀρθομαρμάρωσιν & πάτωσιν diligenter distinguit. Licèt enim eodem opere sola, parietes & cameræ condecorarentur, propriè tamen πάτωσιν vocat, quod in solo ponebatur; μουσίωσιν, quod in cameris & pendentibus; ὀρθομαρμάρωσιν verò, quod in parietibus. Unde in loco poster. ὀρθομαρμαρώσεις & πάτος sunt *parietes & pavimentum.* Ὀρθοστρώσεις elegantiores Græci vocabant: Nam de pavimento στρῶσαι dicentes, de parietibus vocem ὀρθοστρῶσαι adhibuerunt. Inde ὀρθόστρωτοι οἶκοι, apud Hieroclem de Nuptiis, penes Stobæum, h. e. *crustis marmoreis & laminis inducti.* V. eundem Salmasium *ad Spartianum in Nigro*, & hic passim, inprimis ubi de *Parietibus* & *Tessellato opere.*

Orthopale, Græcè ὀρθοπάλη, aliter duabus vocibus ὀρθία πάλη, lucta est, quòd inter stantes & *rectos* ageretur, hinc dicta. In hac vicisse erat adversarium solo dejecisse, quod καταβαλεῖν communiter, propriè ῥῖψαι dixere; ut contra victi ignominia, cecidisse. Unde responsum Laconis, de antagonista, à quo Olympiæ victus erat, οὐ μᾶλλον κρείττων, ἀλλὰ καταβλητικώτερος. Itaque supplantare & subvertere omni arte alter alterum quærebant: Hinc ἐκ σκελῶν ἑδροστρόφοι, Theocrito dicti in Ἡρακλίσκῳ. Secus omnia in pancratio, in quo & succubuisse erat artis. Etenim dejectus & solo prostratus pancratiastes, pugnabat tamen, & quà mordendo, quà despiciendo, quà fauces stringendo, sæpe victorem antagonistam adigebat, victum se fateri: Unde luctatori cavendos ὑποκαμπέων, ipsi ab arte affectabant; nec, ut in *orthopale*, qui cadebat, victus erat, sed qui prior omnium desponderat. In lucta porro non nisi ter dejectus ab adversario victus habebatur, qui tum digitum solebat ἀνατεῖναι, *tollere.* Seneca *de Beneficiis, lib.* 4. *cap.* 3. *Cursor metam prior contingit, velocitate alium non animo, antecessit, luctator ter dejectus perdidit palmam, non tradidit.* Atque hoc τριάζειν, item ἀποτριάζειν dicebatur, Planude teste. Hinc de Clitomacho, invicto luctatore, *Epigr.*

Τὸ τρίτον οὐκ ἐκόνισεν ἐπωμίδας, ἀλλὰ παλαίσας
Ἀπτὼς τοὺς τρισσοὺς εὗρεν Ἰσθμοῖ πόνους.

Tertiò non pulvere humeros inquinavit, sed luctatus,
Ut non caderet &c.

Et de Venere, Sophocles,

Τίν' οὐ παλαίουσ' ἐς τρὶς ἐξέβαλεν θεῶν;
Quem non luctando ter dejicit Deorum?

metaphorâ à luctatoribus ductâ, qui ter dejiciendo adversarios vincunt &c. V. suprà in voce *Nexus*, item *Nodi.*

Orthoplumus, seu *Orthoplumeus*, ex hybrida voce Græca Ὀρθόπλουμος, pannus est *rectis plumis* variegatus, opereque plumato distinctus. *Charta* donationis factæ Ecclesiæ Cornutian, edita à Suaresio: *Vela holoserica alba auroclava*, Orthopluma *duo* &c. apud Car. du Fresne *Glossar.* V. de plumarum in vestibus usu, infrà in voce *Pluma.*

Orthospana, adde: Hinc trivium erat, quod Bactra ducebat, Strab.

Orthostadia, Aristophani vocatur, quam *Tunicam Consistentem*, quæ non accingitur, nuncupat Jul. Pollux *lib.* 7. *cap.* 13. Erat illa utrinque manicata, longioribus manicis, arctis, ad pedes usque descendentibus. Qualem podere longiorem eique superinjectam, lævâ deorsum porrectâ velut sustinet, aliquantisper attollens ad femur, ne gressum impediat elevati pedis, Vestalis Virgo, in Imagine Galvaniana, quam insigni commentario illustravit Fortun. Licetus *de Lucernis lib.* 8. *cap.* 83.

Ortlibienses, inter Valdensium epitheta, quibus hi olim aspergi consuevere. *Ortholevi*, in *Constitut.* Friderici II. *c. Hæret.* V. Raynerum *contra Valdenses c.* 6.

Ortuga, moneta Danica, 2. obolorum, C. du Fresne.

Ortygia adde: Hodie verò, cùm ager ejus non conseratur, nil mirum, quòd, eâ desertâ, coturnices in proximas insulas demigraverint. Jac. Sponius *Itinerar. Part. I. p* 174. Eodem porro huius avis vocabulo Græco, Ὀρτυγοκόπος ludi quoddam genus dictum est, in quo *coturnicibus* in orbem collocatis earum capita per vices feriebant, quique in gyro coturnicem prostravisset, ordine reliquas capiebat: qui vero aberrasset, alteri coturnices feriendas cedebat, uti docet Suidas.

Orvalium, Gall. *Orval*, nomen castri in Gallia, cum tit. Comitatus. Est autem *Orvallea* Familia Bethuniæ stirpis ramus, cui ortum præbuit Franciscus Com. *de Orval*, filius, è secundo matrimonio, Maximiliani Ducis Sullii, qui sub Henrico IV. magnâ auctoritate fuit & secundis nuptiis sibi junxit Rahelem *de Cochefilet* (fil. Jacobi *de Cochfilet* Dn. *Vaucelas*) ex ea pater, inter alios, Francisci prædicti, qui uxorem nactus Jacoben Caumontiam, (fil. Jacobi Nomparis Caumontii Duc. Forcæi, Marescalli Galliæ) familiam propagavit. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Part. II. pag.* 65. V. quoque suprà, ubi de *Bethunia Familia.*

Orus, adde: Ægyptiis eundem ac Apollinem, sive Solem, fuisse docet Diodorus Siculus *lib.* 1. & Macrobius *Saturnal. l.* 1. *c.* 21. Apud Orapollinem legas c. 17. ita dictum ἀπὸ τοῦ τῶν ὡρῶν κρατεῖν, quia *præsit horis*, sive quatuor anni temporibus: Sed Vossius contrà, *Horis* nomen ab *Horo* contendit: quod propriè Sol, Metonymicè verò *tempus*, ut Erotianus exponit: sive *annus*, ut Diod. Siculus interpretatus *lib.* 1. & Plut. *Sympos. quæst. lib.* 5. *quæst.* 4. Item Hesychius. Sol verò Ὧρος, ab Hebr. חֹרֶס, id est, *Sol*, unde & Latinum *coruscare.* Vel potiùs, cùm οι in Ὧρος solùm sit vocis productio, erit Ὧρος ab אור *lux*, est enim lux mundi præcipua. Ac quemadmodum ab Ἥλιος, quo *Sol* denotatur, prænomen *Helius* venit, quod crebrum est in lapidibus antiquis: ita & Apollinare Ori nomen hominibus attributum est. Sanè *Orus* vetus quoq; nomen est Regis ac Grammatici: Atqi ut ἀπὸ τοῦ Διὸς proprium est nomen Διογένης, quasi *Jovigenam* dixeris: sic ἀπὸ τοῦ Ὥρου est Ὠριγένης, quasi *Origenam* appelles, h. e. *Ore* sive *Oro genitum*, nomen viri in Ecclesia veteri celebris, qui Alexandriæ natus ac educatus, ubi Or sive *Orus* pro Numine, inde sine dubio nomen accepit. V. Gerh. Joh. Vossium *Orig. & Progr. Idololatr. lib.* 2. *c.* 10. ut & in voce *Horus.*

Orynges Equi, apud Oppianum *de Venatione lib.* 1. equi sunt varii, de quibus ita scribit,

Δοιὰ δ' ἐπ' Ὀρύγγων τελέθει πολυανθέα φῦλα,
Τοὶ μὲν γὰρ δειρήν, ἐπὶ τ' εὐχαίτ' εὐρέα νῶτα
Γεγράφαται δολιχῇσιν ἐπιτρέχον ταινίαις,
Τίγριες οἷα θοοί, κραιπνοῦ Ζεφύροιο γενέθλη.
Τοὶ δ' αὖ τ' ἐντροχάλοισι σφρηγῖσι δασύσκιοι
Σφρηγῖσι πυκινῇσιν, ὁμοῖα παρδαλίεσσι.

Duplicia verò Oryngum *sunt florida genera.*
Alii namq; collum & pulchris crinibus lata terga
Insigniti sunt, longis confertim vittis,
Tigrides ut veloces, pernicis Zephyri soboles.
At alii rotundis in orbem variantur
Sigillis densis, quomodo pardi.

Ubi σφρηγῖδας, *signa* vel *sigilla* vocat, notas pilis eorum impressas. V. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib. II. cap.* 7. & 8. ut & infrà, ubi de voce *Varius.*

Oryx, unicorne animal, Aristoteli *lib.* 2. *cap.* 1. &, Plinio *lib.* 11. *cap.* 46. quorum hic ponit in censu caprarum sylvestrium, quas ut doceat in plurimas figuras transfigurari, postquam capreas memo-

memoravit & rupicapras & ibices, *Sunt*, inquit, *& oryges, soli quibusdam dicti contrario pilo vestiri & ad caput versò*. Columella tamen cervis videtur accensere, cùm *lib.* 10. *cap.* 1. ita orditur, *Feræ pecudes, ut capreoli, damæque, nec minùs orygum cervorumque genera*. In Africæ desertis, mirabilis erat Oryx, ad remedia sitientium: Namque Getuli latrones eo durabant auxilio, repertis in illius corpore saluberrimi liquoris vesicis, Plin. *lib.* 10. *cap.* 73. Idem ab Ægyptiorum Horoscopis magni fiebat, ob sideralem scientiam: Namque, ut Caniculæ *sternutamento*, ita Lunæ Solisque ortum, *clamore* inconditо significabat, aut *alvi dejectione*, Ælian. *lib.* 7. *cap.* 8. Plin. *lib.* 2. *cap.* 40 Plut. *de Solertia animal.* &c. Qua ipsa de causa fuit hieroglyphicon immunditiei, & ab Ægyptiorum Sacerdotibus solus edebatur *ἀσφράγιστος*, Orus *in Hieroglyph.* ubi *ἀσφράγιστον* victimam Scaliger exponit, cujus frons cultro signata non fuerit, ex more Romano, cùm de Ægyptio sit intelligendum. Quid sit autem his *ἀσφράγιστον* & *ἀσφράγιστον κτῆνος*, & quomodo soliti sint Ægyptii Sacerdotes probare ac signare victimas suas, docet Herodotus *lib.* 2 *cap.* 38. nullum nempe *κτῆνος ἀσφράγιστον*, excepto oryge, edebant. Eosdem Regibus suis offerebant donarii loco Indi, apud Ælianum *lib.* 13. *cap.* 25. In Ptolomæi pompa, apud Athenæum *lib.* 5. orygum bigæ septem erant: in vivariis Romæ fuisse, colligitur ex Columella *lib* 10. *cap.* 1. in cœnis, ex Juvenali *Sat.* 11. in Amphitheatris, ex Martiali *lib.* 13. *Epigramm.* 95. *Orygis* porro cornu Simos Æthiopes & Struthophagos, pro armis usos esse, notat Agatharchides *cap.* 26. Græcos ad pacis artes, ut qui ex eo cithararum cubita faciebant, Herodotus *lib.* 4. quas *phœnices*, i. *punicas* inde dictas, conjicit Bochartus, quia orygum cornua ex Africa & Getulia, Pœnis deferentibus, habebant, Plin. *lib.* 10. *cap.* 73. Sed & ex pelle orygis citratæ fiebant, id est, minora Maurorum scuta, ut Juvenalis Scholiastes auctor est, *Sat.* 11. Nec omittendus Heliodori locus, quo Persina Æthiopum Regina, in sacrificia & convivia adhibuisse legitur, *βοῶν τε ἀγέλας καὶ ἵππων καὶ προβάτων, ὀρύγων τε καὶ γρυπῶν*, *boum greges & equorum & ovium orygumque & coturnicum* &c. E quibus cum constet abunde, olim *Oryges* notissimum fuisse animal, & in Africa maxime multi usus, mirum est, illorum hodie ne tenuissimum quidem superesse vestigium. Nisi quis *Orygum* esse species putet unicornes illas capras, quas in monte Carpatho, Bulgaria & Segestana, describunt Eruditi. Fallitur enim Bellonius, cui Arabum gazellæ aut oranes, circa montem Sina & alibi, sunt Vett. oryges, cum Arabice *gazel*, vel *gazal*, potius, nihilquidquam sit, quam capreæ hinnulus. Quod verò *Orygem* Oppiani attinet, *Cynegeticon lib.* 2. v. 445. ubi illum describit, lactei coloris tantique roboris, ut tauri, ursi & leonis impetum sustinere audeat, non propterea oryx is ab aliorum oryge diversus est. Namque fieri potest, ut illorum aliqui dorcadum colorem habeant, quod Hesychius vult, alii lacteum colorem, quod Oppianus: quomodo etiam in dorcadum genere platycerotes aliquando totæ albæ sunt. Et, præter Oppianum, ut animal pugnacissimum, Orygem describit Martialis *lib.* 13 *Epigramm.* 95.

Matutinarum non ultima præda ferarum
Sævus oryx, constat quot mihi morte canum?

Nec obstat, quòd idem orygem bicornem facit; non enim omnes illorum unicornes esse, sed & quosdam bicornes, imò quadricornes, refert de India Ælianus *lib.* 15. *cap.* 14. Plus videtur esse vitium, quòd Oppianus orygem suum non multùm minorem rhinocerote esse ait. Sed & orygem accedere consuevisse ad bovis magnitudinem, Herodotus tradit *lib.* 4. *cap* 192. Hinc bigis jungi consuevisse, legimus apud Athenæum *lib.* 5 *cap.* 7. & equi vices præstitisse, priscis Ægypti Regibus, Horus *Hieroglyph. lib* 1. *cap.* 46. ubi illos *ἐπικαθημένους τούτῳ τῷ ζώῳ*, *insidentes huic animali*, describit: aut saltem Horoscopo, h. e. horarum inspectori, qui orygi insidens, Reges monuerit de proximo exortus tempore, ut alii hæc verba intelligunt, pro *ἐπικαθημένους* legentes *ἐπικαθήμενος*, sc. τοῦ ὡρονόμου. Certe Oryx e caprarum sylvestrium fuit genere, sed ita ut ad cervi naturam ac staturam magis accederet. Unde orygem cum cervis recenset Columella *lib.* 10. c. 1. Etiam apud Plinium *l.* 11. *c.* 37. *cervi subulonis* nomine orygem significari multis contendit Salmasius *ad Solinum* atque in hanc rem citat hoc ex vet. Glossario, *Subiones*, *ὄρυγες*, *ὄρεια*, *ἤ χαλκῶν τε*, *feræ & artificum instrumenta, nempe fossoria.* Nam *ὄρυξ* propriè Græcis, illud notat instrumentum, quod *oppspam* Latini vocant, item *subulonem*: Unde *oryx* & *subulo* dictum id animal, quia cornu habet instar subulæ, aut instar τοῦ ὄρυγος, sive fossorum, sive lapicidarum, adeo quidem durum, ut iis velut gladiis ferreis in pugna usi fuerint Simi pop. veluti diximus. E quo obiter notandus Lampridius, qui virium ad conficiendas feras tantarum fuisse Commodum scribit, *ut orygis cornu hasta transmiserit.* Patriam quod spectat animalis hujus, in iis, quæ ad Tritonis flum. ortum in Africa procreantur, recensetur Herodoto *lib.* 4. quemadmodum & Plinius Africæ adscribit *lib.* 10. *cap* 73. Alii Æthiopiæ interiori vindicant, Strabo *lib.* 16. Diodorus *lib.* 3. & Heliodorus *lib.* 10. Sed & Ægyptium fuisse, aut saltem Ægyptiis notissimum, refert Plinius idem *lib.* 2. *cap.* 40. Ælianus *Historiæ lib.* 7. *cap.* 8. Alii &c. V. plura hanc in rem, apud Bochartum *Hierozoic. partis prior. Lib. III cap.* 27. ubi de Rim & *cap.* 28. ubi de *Tho*, vel *Tiso*; nec non Claud. Salmasium *ad Solinum passim.*

Oryza, quid sit, diximus suprà in voce *Oriza*. Addo hic saltem, eam magno numero Asiam atque in hac Regnum Chinæ inprimis optimam educare. Sed & in hoc ipso varia est. Ad *Kienchang* certe in prov. Kiangsia crescit adeò præ reliqua totius regionis præstans, ut ad ipsum inde Imperatorem deferatur, *argentea grana* vocant incolæ. Iidem potu ex *oryza* utuntur, adeò præstanti, ut ne ab Europæis quidem ibi vinum, nisi ad Eucharistiæ sacrum usum, requiri soleat. Auctor Anonymus *Sinæ & Eur. cap.* 32. & 36.

O S.

OS. in notis antiquis, *Omnes*: Os. C. *Omnes conciliant*, denotat. Franc. Gauldmannus.

Os, nobile corporis humani membrum, cùm *jumentis vice manus datum sit ad colligenda pabula*, Plin. *lib.* 11. *cap.* 37: homini ad cibum quidem etiam capiendum, sed insuper ad sublimiora longè inservit. Unde *os probum*, cum quadam sc. majestatis specie morum integritatem ac probitatem indicante, in Pompejo præcipuè commendat idem *lib.* 7. *cap* 12. Hominisque liberi apud Romanos os verberare lege vetitum. Quod cum L. Neratius pro oblectamento haberet, servum comitem traxisse crumenam plenam assium portitantem, &, si quem depalmasset, numerari statim secundùm XII. Tabb. viginti quinque asses eidem jussisse, legitur apud A. Gellium, dignus utique graviore poena. Illi manum admovisse adoraturos olim, unde hodieque in salutando is ritus retentus, diximus suprà. Modestiæ tamen causâ illud abscondebant Thebanæ mulieres, *προσωπίδια* gestantes, quibus facies tota, oculis exceptis, tegeretur, teste Dicæarcho *Vita Græciæ*, ubi Bœotiam describit. Similiter in magnis mysteriis *os signabant* Epoptæ, quibus silentii necessitas hoc symbolo indicta, uti ex Tertulliano discimus, & Græcè *μύειν*, unde *mysterium*, hoc idem significat. Eodem modo obligatam obsignatumque os Angeronæ simulachrum habuisse, legimus apud Plinium & Macrobium: quam in rem egregia habes apud Salmasium *ad Solinum p.* 8. eundem *ad Spartianum in Hadriano*, ubi de Eleusiniis Sacris, & Cl. Suicerum *Thes. Eccles.* voce *Μύω*, item *Μυστήριον*, nec non hic quædam non uno loco. Sed & in luctu comprimebatur, qui ritus describitur Statio *Thebaid. lib.* 6. *vers.* 194. ubi de Archemori funere:

At genitor sceptrique decus, cultumque Tonantis
Injicit ipse rogis, tergoque & pectore fusam
Cæsariem ferro minuit, sectisque jacentis
Obnubit tenuia ora comis ac talia fletu
Verba pio miscens —

Imò nec os solùm, sed totum corpus cadaveris, tegebant capillis desectis. Pedo Albinovanus *ad Liviam*,

Non animam apposito fugientem excepit hiatu,
Nec traxit cæsas per tua membra comas.

V. de cæsis & funeri impositis capillis ubertim, qui Luctus & Sepulchralia descripserunt, magno numero laudatos Barthio *ad d. l.* Sed & *Ora premebant* suorum defunctorum Veteres; Idem Statius *Thebaid. lib.* 3. v. 154.

— — *quæ vulnera tractem,*
Quæ priùs ora premam?

Hoc est, osculabantur: morem enim hunc ante combustionem receptum, notat Jo. Bourdelotius *ad Heliodorum lib.* 2. Item claudebant. *Ora* enim etiam pro oculis, apud eundem Statium *Thebaid. lib.* 11. *versu* 504.

Dii quos effossis non irritus ore rogavit
Oedipodes &c.

Oculos autem morientium, à proximis, claudi solitos, diximus suprà. Etiam *Os claudendi* & *aperiendi* novis Cardinalibus, in Communione Rom. ritus, describitur in *Ceremoniali* Romano *lib.* 1. *sect.* 8. *pag.* 78. 79. &c. Nec omittendus barbarus incolarum Ins. Calemandi mos, cum quorum Rege Calamaro Hispani, dum Moluccarum legunt Insulas, ductu Ferdinandi Magellani, societatem pro more gentis, sanguinem de brachio sinistro mittentes, eoque os & linguam illinentes, iniisse leguntur, apud P. Ciezam *Histor. Peruviæ Tom. II. cap* 94. &c.

Os, V. intra *Ossa*.

Os Aureum, Facundo Hermianensi *lib.* 4. *cap.* 2. dictus est Johannes Patr. CP. qui Græcis *Χρυσόστομος*. Ita enim is, *Agedum veniamus & ad illud* Os aureum *Constantinopolitani Johannis*. Sic Nicolaus I. Pont. Rom. *Epist.* 8. & vetus Scheda post *Pœnitentiale* Theodori *p.* 361. Interdum unicâ voce, *Osaureum*: ut in *Synodico* Raphaelis Archiep. Nicosiensis pro Græcis, *cap.* 6. *Et ut qualibet die, maximè in Quadragesima quilibet Parochialis Sacerdos Missam cantet integram secundùm morem S Basilii & S. Joannis Osaurei, nisi fuerit impeditus.* Sed & ita appellatum legimus Hibernis Gregorium M. apud Cummianum Hibernum *de Controv. Paschali*, *Ad Gregorii Papæ urbis Romæ Episcopi à nobis suscepti & Oris aurei appellatione donati, verba me converti* &c. Idem elogium Augustinus impetravit à Leone IX. Pontif. Rom. *Epist. ad*

Leonem Archidamum, ab illo *Chrysostomi nomine* insignitus. Galfridus de Vinosalvo ad Innocentium III. Pontif.

Esto quòd in verbis aut hic aut ille sit ore
Aureus & totus resplendeat : Os tamen ejus
Impar est, orisq; sui præjudicat aurum.

De S. Ildefonso eadem habet Isidorus, apud Car. du Fresne *Glossar.* quem vide.

Os Porci, seu *Bucca Porci*, cognomen Sylvestri II. apud Dietmarum, laudatum Dominic. Macro in voce *Papa*.

Osa, vox recentioris ævi, Germanis & Cambrobritannis *Hosen*, Gallis *Heuse* & *Houseaux*, Italis *uòsa*, apud Joh. de Janua *genus quoddam calceamenti, dicitur ab Os, ossis, quòd primo de coriis boum Osæ factæ sunt.* Paulus Warnefridus *lib. 4. cap. 23.* *Postea cœperunt Osis uti, supra quas equitantes tybrugos byrreos mittebant.* Apud Isidorum est *Ossa* : sic Adalbero Laudun. ad Robertum R.

Ossa superficiem stringit diffusa deorsum.

Apud Monachum Sangallensem *de Carolo M. lib. 2. Hossa*, quam ibi *Gallicalam* Latinè & *Ocream* dixit. Apud Matthæum Paris. A. 1247. *Heuse, calceamentum militare*, in Concil. Parisiensi *Hosella, calceamentum secular e* &c. Latinis *Tibiale, Crurale, Caliga*, quæ tamen voces hodie a pristina significatione degenerarunt, neque *Hosa* nunc aliud quid est apud Germanos aliosque, quàm bracca Vett. Hinc *Hosibindæ*, Germ. *Hosenband*, fasciæ crurales, quarum mentio in *Epistola* Synodali Concilii Duziacensis I. *Inde ungas ad spatas & balteos & calcaria atque ligaturas Hosarum, quas Hosibindas dicunt, fieri jussit*, apud Car. du Fresne *Glossar.*

Osanna, acclamatum DOMINO nostro Hierosolymam adventanti, *Ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαβίδ*, *Osanna, filio David*, ex Hebræo הושענא *Hoschahana*, compendio sermonis dici, apud Hebræos consuevit, in acclamationibus, pro הושיעה נא *Hoschiana na*, *Ναὶ σῶσον*, *Serva obsecro.* Id enim moris in omnibus linguis observamus, ut in ejusmodi casu, sicut & statuarum inscriptionibus, sententiæ semiplenæ efferantur, atque audientibus relinquantur supplenda verba, ad sensum perficiendum necessaria. Cujusmodi acclamatio illa apud Lampridium *Severo, Juveni Imperatori Patri Patriæ, Pontifici Maximo*, supple. *salutem precamur*, aut tale quid. Et illæ ad Pertinacem, *Gladiatorem in spoliario*, supple. *poni volumus.* Et *Delatores ad Leonem*, Et, *Delatoribus metum*, Et, *victoriæ Populi Rom. feliciter : Fidei militum feliciter* : nempe *evenire optamus*, vel *speramus.* Apud Evagrium *lib. 2. cap. 17.* *Λέοντ☉ πολλὰ τὰ ἔτη, Leoni multos annos* &c. Quare & hæc acclamatio Servatori facta, *Osanna, filio David*, sic commodissimè accipitur, *Serva quæso, o Deus* : *Filio David*, hoc precamur. Votum namque hoc esse Populi Judaici, Regi Messiæ læta precantis, petentisque à Deo, illi benediceret, cùm res ipsa arguit, tum à doctis viris prolixè disputatum est. Nec insolens hic tertius casus, *Filio David*, quum verbum Hebraicum, undè est *Hosanna* ita sæpe construatur, ut in simili mo loco Psalm. 86. *versu* 16. הושיעה לבן אמתך, quod possis vertere, *Ὡσαννὰ τῷ υἱῷ τῆς παιδίσκης σου.* Græci Interpretes, *Σῶσον τὸν υἱὸν κτλ.* Et hæc interpretatio simplicissima. Sed & aliter hæc dictio etiam accipi potest, quoniam, ut observavit Caninius, in scriptis Rabbinorum, ex hac dictione nomen fit *τεχνικὸν*; cujus plurale extat in *Ritualibus* illorum, cùm dicunt, הושענות לסוכות *Hosannoth lesuccoth*, id est, formulæ Hymnorum usitatæ, celebrando Festo Tabernaculorum, 7. dierum : quorum singuli habent sibi proprias *Hosannas*, quæ dicuntur, *Hosanna primi diei*, *Hosanna secundi* &c. Sic autem & Hymni illi nominantur & frondes arborum, putà, palmæ, oleæ, aut salicis, quas teneris manibus per illos dies solebant: Quia subinde repetita ea formula *Hoschiana na*, vel *Ana Hoschiana na*, & similes quidam versus intercalares, quibus hoc verbum inest. Sic itaque in his, *Osanna filio David*, vocem eam sic interpretatur Casaubonus, ut sit idem ac *βαΐς*, quod nomen in ea historia Johannes usurpavit: Tumque supplendo locutionem imperfectam, verba illa sic capit : *Hac baja sive termites palmæ oleæve aut salicis, aliusque arboris frondes, in honorem filii David*; viz. *φέρομεν & πάλλομεν, gestamus & vibramus.* Moris namque apud Vett. ut quorundam festorum pompam ducentes, olivæ termites gestarent, hinc *θαλλοφόροι*, etiam Chrysostomus meminit, *in Annam Serm. 3.* ubi eos conjungit *ἀγωνοθέταις* & *χοροποιοῖς*. Aliquandò plurium arborum frondibus & fructibus concinnabatur quasi fasciculus levis, quem gestabant, ut fuit illa, quæ dicebatur Atheniensibus *Εἰρεσιώνη*, & hæc Judæorum *Hoschana*, quam propter eam causam *Εἰρεσιώνην* appellat Josephus *lib. 3. cap. 10.* ubi ejus conficiendæ è myrto, salice, spadice palmæ & persea, rationem exponit. Ad cujus iresionæ Judaicæ concinnationem videtur Epiphanius alludere, cùm *sermone εἰς τὰ Βαΐα*, id est, *Die Palmarum* habito, ait, *οἱ μὲν ἔτεμνον κλάδους ἐλαιῶν, οἱ δὲ τοὺς θαλλοὺς ἔπλεκον*, *Alii ramos secabant, alii frondes virentes inter se connectebant.* Porro has frondes quatiebant, in honorem ejus, cui pompa ducebatur, quod Græci dixere, *κλάδους ἐπισείειν* : Patres in hac historia, *βαϊοφορεῖν* vel *ἐπισείειν*. Epiphan. *Serm. eod.* V. quoque Chrysostomum *Homil in magnam Septim.* Hactenus Isaac. Casaubonus *Exercitat. XVI. §. 3.* Apud Christianos *Hoschanna* è festo Scenopegiarum autumnali in vernum translatum est, in Dominicam nempe, Pascha proximè præcedentem, quæ in utraque Ecclesia celebratur, & *Dominica in ramis palmarum* seu *in Palmis* dicitur : cujus lectionis propriæ titulus Syro, ex Evangelio est, *Dominica τῦ Hosanna.* Nec abludit Festum Olivæ seu Olivarum, de quo suprà, quod unum est ex VII. majoribus Copeitarum Festis, & Calcasendio *Festum Alshajanin*, Golio *Festum Palmarum*, quoque dicitur. Corruptam enim ex *Hosanna* vocem esse non dissimilis vero conjectura est; quæ confirmatur verbis Calcasendii, cùm addit de Festo modò dicto : *Et interpretatio ejus Laudatio est*: vocem enim *Laudatio* in Ægypto pro *Hoshanna* usurpatam videmus, apud Nonnum Panopolitam, qui loco illo Johannis substituit,

Εὐλογίῃσιν ἄναξ Ἰσραὴλ αἰνετός ἐστιν.
Celebrationibus Rex Israel laudatus sit.

Sed & Arabes festum illud *ἑορτὴ τῶν Βαΐων* nuncupant. In Græcanica Ecclesia vocatur *ἡ Κυριακὴ τῶν Βαΐων*, *Dominica Ramorum*, & *Βαϊοφόρος* dies &c. V. Joh. Seldenum *de Synedriis Vett. Hebræor. Lib. III. cap. 15.* & Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* voce *Βαΐον*, ubi inter alia hâc etiam *dona, munera*, & *rogas*, quæ quotannis ab Imperatore & Patriarcha hebdomade, quæ ante diem Palmarum est, populo distribuebantur, indigitari apud Græcæ Eccl. Scriptores, adnotat: item voce *Ὡσαννά*.

Oschophoria, adde : Rosino *Ramalia* Latinè, apud Romanos celebrabantur septo Idûs Octobr. Plut. Suid. *Comm.* in Nicandrum. Sed & *Ὠσχοφορικά*, carminis nomen est, apud Jul. Cæs. Scaligerum *Poëtices lib. 1. cap. 56.*

Oscilla, plur. dicebantur, icunculæ è cera vel lino, quæ ad humanam formam effictæ, suspendebantur olim Saturno, ut is propitius esset, Jun. Vossius, ubi triplicem Animæ fuisse expurgationem in Gentilium sacris docet, aëre unam, alteram aquâ, tertiam igni : ventilabrum sive vannum Liberi Patris ad aera pertinere, ut & *Oscilla*, ait; ex Servio *Æneidos 6.* *In omnibus sacris tres sunt istæ purgationes. Nam aut tedâ purgantur & sulphure, aut aqua abluuntur; aut aëre ventilantur, quod erat in sacris Liberi : Hoc enim est, quod dixit Georg. lib. 2.*

—— —— —— —— *Tibiq;*
Oscilla *ex alta suspendunt mollia pinu.*

V. Gerh. Joh. Vossium *de Orig. & Progr. Idolol. lib. 2. cap. 14. sub fin.* Est etiam ludi genus *Oscillum*, in quo fune altrinsecus de tigno arboreque religato, in aëre quis libratus subvectabatur : ad redintegrandam memoriam initiò acceptæ vitæ per motus cunarum, Fest. ab *Ob* & *Cillo* vel *Cilleo*, id est, moveo. Etiam veretra arboribus suspensa, ad avertendam fascinationem, sic dicta ait Serv. Suspendiosis, quibus justa fieri jus non erat, *Oscillis*, velut per imitationem mortis, parentatum fuisse olim, idem tradit. Cùm & *librationem* vox denotet, *αἰώρα*, & *personam ac larvam* : respectu duarum harum significationum, duas quoque diversas originationes habet. Cùm personam, *προσωπεῖον* aut *προσωπίδιον* significat, diminutivæ formæ est ab os; hinc enim *Osculum* & *Oscillum*; ut à *vas*, *vasculum* & *vascillum*. Itaque *Oscillum* est *προσωπεῖον*, Gloss. Unde *Oscillorum ludicrum*, quod *προσωπεῖον* *Græci dicunt*, apud Ausonium & *Stomatium eburneum*, apud Ennodium. At cùm *αἰώραν* ac librationem notat, aliam habet originem. *Κῖνος* Græcè est *κίνησις*, Glossar. *cinnus*, *τὸ κίνημα*. Isidoro *cini* sunt indecentes oris tortiones, motitationesque: Hinc diminut. *Cillus*, à quo verbum *cilleo* antiquum, pro moveo vel inclino, cujus compositum *Obscilleo* & *Oscilleo* à quo *Oscillum*. Salmasius *ad Tertullianum de Pallio cap. 1.* *Nam & arietem, nemini unquam adhuc libratum, illa dicitur Carthago, studiis asperrima belli prima omnium armasse in* Oscillum *penduli impetus.* Nempe *Oscillum* per translationem in ariete murali Vett. dixere, propterea quòd malo statuto, tanquam trutina, alter transversus suspendebatur : quo modo de Mundo ex axe pendente in *lib. de Anim.* dixit Philosophus. *Initium enim omnium commentatus animum & Universitatis* Oscillum *de illius axe suspendens.* Propriè itaque *Oscilla* erant pensiles quædam gestationes, de arboribus suspensæ, in quibus homines per lusum jactabantur, impositi transverso tigno, de arbore pendente alternisque se mutuò subjectantes ac deprimentes. Quod genus lusus, per sex Feriarum Latinarum dies, celebrare solebant, Romani, in memoriam ac imaginem vitæ humanæ, in qua altissima interdum in imum dejiciuntur, infima vicissim in sublime èvehuntur, simul quoque memoriam redintegrantes initio acceptæ vitæ illis diebus per *Oscillationem* motus cunarum ut dictum, per lactatam potionem quâ tum utebantur, lactis alimentum significabant. Nam lac Latinis feriis consuevisse adhiberi, etiam in sacrificiis, Cicero docet. V. Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.* ex Turnebi *Adversar. lib. 1. cap. 20.* Quem Romanorum, vett. etiam Atheniensium in feriis morem imitantes hodie Turcæ, durante suo Paschate, quod *Bairam* vocant

vocant, eundem ludum exercere leguntur. V. Petrum *de Valle Itinerar. Tom. I.* Sed & fulcra subalaria vox *Oscilli* significare videtur, *in Vita* S. Hugonis Abbatis S. Martini Eduensis *num.* 22. apud Car. du Fresne *Glossar.* quem vide, ut & Gerh. Jo. Vossium in hac voce.

Oscines, ab *ore* & *canendo*, aves erant, *auspicium ore facientes*, ut ait Varro. Belli enim, nuptiarum, itinerum, similiumque eventus præsagire olim volentes, observabant, vel *Oscinum* cantum garritumque, ut corvi, cornicis, noctuæ &c. vel *Præpetum* volatum, vel pullorum pastum, teste Servio *in Æneid. lib.* 3. & Isidor. *Orig. lib.* 12. *cap.* 7. Plinius omnes aves, quæ canunt, *Oscines* dici existimat, & *l.* 10. *c.* 19. *Oscinem* ab alite distinguit cantu, alitem verò magnitudine. Habebantur autem apud Latinos sinistræ aves faustæ, quòd iis Septentrio sinister erat, teste Livio, Orientem aspiciendo, fortunatæque aves erant, quæ altè subvolarent, quod versùs Aquilonem fieri oportebat iis, quibus maximè omnium sublimis ille vertex. Atque ita Judæi quoque observarunt, qui cùm oculos ad Orientem converterent, quem קדם appellant, Austrum pro dextro, Septentrionem pro sinistro habebant, Græcis contrarium tenentibus. Cleomedes enim Occidentem anticam partem esse voluit, posticam Orientem: sic Septentrio illis dexter, & auspicia dextra, fortunata fuere. V. plura *in Exercit. Miscell.* Anton. Thysii JC. *Exercit.* 19. apud Augustinum Niphum *lib. de Auguriis*, Alex. Neapolitanum *Genial. dierum lib.* 5. *cap.* 13. & ad eum Tiraquelli *Notas*, Peucerum *lib. de Divinat.* Georg. Ragusejum *lib.* 4. *de Divinat. Epist.* 9. Gerh. Joh. Vossium *de Orig. & Progr. Idolol. lib.* 3. *cap.* 98. & suprà in voce *Ornithomantia.*

Oscitatio, apud Papin. Statium *lib.* 4. *Sylv.* 9. *vers.* 20.

> *Sed Bruti senis* oscitationes,
> *De capsa miseri libellionis,*
> *Emptum plus minus assi Caïano*
> *Donas* ——

pigra est, fastidiosa, nullius rei ad seculum istud oratio. Ad *Orationum* enim titulum hoc suo ridiculo alludit Poëta, simulq; Oscas illas & *Opicas* Conciones congruo convitio verberat. V. de Bruto ex Quintiliano & Cicerone, Gevartium *ad h. l. Oscitatio* certè, negligentiæ ac fastidii signum, Martialis *lib.* 11. *Epigr.* 6. Unde ad Censores Romæ ab amico vocatus, cùm in jure stans sonorè *oscitasset*, notam aliter effugere non potuisse, quàm dejerando se eo vitio teneri, quod *oscedo* appellatur, legitur, apud Gellium *lib.* 4. *cap.* 20. &c.

Oscula jacere, V. suprà voce *Jacere.*

Oscula Labrata, V. itidem suprà in *Labratum.*

Osculatorium, in Communione Rom. dicitur parva tabella, cum Sancti alicujus imagine, quâ *osculum pacis* confertur tempore Missæ, Dominicus Macer *in Hierolexico.* V. quoque infrà in voce *Osculum*, item *Pax.*

Osculum, res sacra, utpote quâ quasi Anima, quâ nihil nobis pretiosius, transfunditur. Proin ejus usqueadeò religiosi fuere Veteres, Romani inprimis, ut cuiquam temerè *Osculum* dare nefas esset, nec Sponso quidem, nisi semel tantùm liceret, confirmandorum Sponsaliorum causâ. Sic enim Alexander *Nov. de Spons. Confirmari*, ait, *Sponsalia, datâ arrhâ & Osculo*: & jus *Osculi*, quod magnum erat olim pudicitiæ argumentum, jus Sponsaliorum augebat, quæque *Osculum* præbuerat, erat quasi Uxor vel plusquàm Sponsa. Imò Uxorem aut Maritum osculo tantùm putari, Quintilianus dicit *Declam.* 370. Hinc P. Mænius filiæ, ut non tantùm virginitatem illibatam marito, sed & *Oscula* ad virum sincera deferret, mandavit, Joh. Nævius *in Sylva Nuptiali lib.* 4. *num.* 76. & *seqq.* Itaque, licèt regulariter nuptiis non secutis resolvebatur propter nuptias donatio, *leg.* 15. *C. de Nupt.* tamen, si *Osculo* interveniente à Sponso Sponsæ donatum esset, dimidiam rerum donatarum partem lucrabatur, etiamsi ante Nuptias obierit Sponsus, *leg.* 16. *C. de Nupt. leg.* 52. *Tauri.* & ibi Gomez *num.* 3. Johannes Laurentius JC. *Notis in Phædrum libro* 4. *fab.* 23. *versu* — *Jactas, tegere quod debet pudor.* Imò *Osculum* hinc vocatum Donatio propter nuptias, quam solebat Sponsus, *interveniente Osculo*, dare Sponsæ, *l.* 5. *Cod. Theodos. de Sponsal.* Nam, ut est in *Novella Alexii Comneni eod. tit.* & apud Matth. Monachum, *Juris Græco Rom. lib.* 8. *pag.* 510. Sponsalia peraguntur, μετὰ τοῦ ἀῤῥαβῶνος, καὶ τοῦ φιλεῖν τοῖς μνηστῆρσι φιλήματος. V. Georgium Turon. *de Vitis Patrum cap* 20. Inde in *Charta* Philippi Regis Franciæ A. C. 1320. in *Histor.* Castillonensi, apud C. du Fresne legimus: *Quittavit filio suo Duci prædicto suum Dosalitium, donationem propter nuptias sive* Osculum, *eidem Ducissæ in terra de Pratella*, &c. Institutum tamen, ut cognatis mulieres *oscula* ferrent, *deprehendendæ causâ ut odor indicium faceret, si bibissent* (vinum nempe, cujus usu Romuli lege sequiori sexui interdictum erat) teste A. Gellio *lib.* 10. *cap.* 23. Idque ad Consobrinos usque in usu fuisse, tradit Athenæus: Sed & Affinibus ac propinquis idem fuisse jus scribit Arnobius *lib.* 2. & Tertullianus *Apolog. cap.* 6. Apud alias Gentes non minori in pretio *Osculum* fuit. Salutatione Hebræi defungebantur, partim verbis, partim gestu, viz. vel corpus prosternendo, vel *osculando* pedes, Lucæ *cap.* 7. *versu* 38. communiter verò amicos excipiebant *Osculo* ordinario. Sic *Moses processit obviam socero suo & incurvans se osculatus est eum*, Exodi *cap.* 18. *versu* 7. & ante eum Josephus, Ægypti Prorex, *Osculatus omnes fratres suos flebat super eos*, Genes. *cap.* 45. *versu* 15. quod Paulus 1. *Cor. cap.* 16. *versu* 20. *Osculum sanctum*: Petrus Epist. 1 *cap.* 5. *versu* 14. *Osculum charitatis* vocat: ut Tertullianus *Osculum pacis*, *de Orat. cap.* 14. Fuere autem Hebræis *Oscula* trium generum נשיקות פרקים *Neshikoth pharukim*, id est, *Oscula propinquorum*, quibus se mutuò salutabant, ut dictum: נשיקות פרישות *Neshikoth parishuth*, 1. *Oscula separationis*, quibus à se invicem discedentes sibi mutuò valedicebant, ut videre est Genes. *cap.* 31. *vers.* 28. & נשיקות גדולה *Neshikoth gedola*, hoc est, *Oscula magnitudinis*, seu homagii, quibus Regibus Principibusq; suis venerationem ac subjectionem testabantur. Quemadmodum Samuel Propheta, *oleo perfundens caput Saulis*, *osculatus est eum*, 1. Sam. *cap.* 10. *vers.* 1. Et hoc sensu quidam verba illa Psalmi 2. *Osculamini filium*, accipi volunt, atque interpretantur, *Osculo testamini subjectionem vestri*, vel simpliciter, *Obedite Filio*: Sicuti de Josepho, cum Ægypto à Pharaone præficeretur, legimus Genes. *cap.* 41. *versu* 40. *Tu præeris domui meæ, & ad os te osculabitur universus populus meus*; non illo duntaxat benevolentiæ *Osculo*, quali Darius Zorobabelem prosequutus dicitur *lib.* 3. Esdr. *c.* 4. *versu* 47. sed in signum subjectionis, unde LXX. hæc verba transtulerunt, ἐπὶ τῷ στόματί σου ὑπακούσεται πᾶς ὁ λαός μου: *Ad tui oris imperium cunctus populus obediet*, ut reddit Vulgatus Interpres. Aliquid tamen plus indigitari Psalmo 2. religiosam viz. venerationem, alii non immeritò contendunt: divini hoc cultus signum ab Idolis ad verum Deum, futurum Messiam, transferendum esse, docente Regio Psalte. Namque non manus solùm *osculari* soliti olim sunt, qui Solem adorabant, ut testantur Apulejus *Apolog.* 1. Lucianus *lib. de Saltatione*, & *in Demosthenis encomio*, Minucius Felix *in Octavio*: Hiobus item ex Scriptoribus sacris, cum ait, *Si osculatus sum manum meam ore meo*, *cap.* 31. *vers.* 27. quem locum B. Hieronymus *in Ezech. cap.* 8. *vers.* 17. & *Apolog.* 1. *in Rufinum*, refert ad ritum, quo Gentiles in adorando dextram ori admovebant. V. quoque 3. Reg. *cap.* 3. *versu* 19. Sed ipsa quoque Idola *osculati* sunt, circa hoc, habitum etiam Animamque suam inde acceptam ferre, significantes: Unde & de Israelitis Idololatris legimus, Hoseæ *cap.* 13. *versu* 2. *Vitulos osculantur.* Vox quoque ipsa *adorare* hinc orta est, cum nihil aliud sit, quàm *ad os referre*, id est, *osculari.* Et veterem hanc consuetudinem, *Osculum* crucis a Christianis, teste Nicephoro *lib.* 17. *cap.* 15. & Prudentio *in Apotheosi adversùs Judæos versu* 516. ferri solitum, sapere videtur. Ita ergo Psalmographus, Idololatrarum corrigens vanitatem, sacrum hoc subjectionis religiosique cultus symbolum non alii quam vero Deo Messiæ deferendum esse, indicare voluit, *loco cit.* Græci benevolentiam non minus, ac aliæ Gentes, *Osculo testati* sunt, & hoc quoque gestu sese mutuò salutarunt.. Nec non Romani postea, uti docet Martialis *lib.* 7. *Epigramm* 95.

> *Bruma est, & riget horridus December,*
> *Audes tu tamen osculo nivali*
> *Omnes obvius hinc & hinc tenere,*
> *Et totam, Line, basiare Romam* &c.

V. quoque Casaubonum *ad Julium Suetonii*, *cap.* 13. Ut de Persis nihil dicam, quibus idem in more fuisse legimus. Contrà Numidiæ Reges, *more gentis suæ nulli mortalium osculum ferebant*, Vellejus *lib.* 2. addens rationem: *Quidquid enim in excelso fastigio positum est, humili & trita consuetudine, quò sit venerabilius, vacuum esse convenit.* Quos secutus Tiberius, Imp. minimè comis, cùm *quotidiana oscula* gravaretur, ne superbiæ hoc ipsi tribueretur, si solus consuetudinem sperneret, illa edicto prohibuit, apud Suetonium *cap.* 34. &c. In primitiva Ecclesia, pacis & charitatis *Oscula* inter Christianos libera, atque usitatissima fuisse, discimus ex 1. Cor. *cap.* 16. *versu cit.* & 2. Cor. *cap.* 13. *versu* 12. Rom. item *c.* 16. *v.* 16. & *ibi* Calvin. Petri quoque 1. Epistol. *versu* 14. Inprimis, priusquam S. Eucharistiam sumerent, se mutuò osculari solebant, unde postmodum in Missæ celebratione, dum Sacerdos post hostiæ consecrationem hæc verba proferret, *Pax Domini sit semper vobiscum*, statim Clerus ipseq; Populus *per basia blanda* sese invicem osculabantur, ut ait Amalarius *de Eccles. Offic. lib.* 3. *cap.* 31. quæ quidem basia, *Pacis oscula* appellantur *cap. seq.* Hinc *Ordo* Romanus: *Cùm dixerit, Pax Domini sit semper vobiscum, mittit in calicem de sancta* —— *Interim Archidiaconus pacem dat Episcopo priori, qui & ultra dabit juxta se stanti, ac deinde per ordinem cæteri, atque populus osculantur sese invicem in osculo Christi.* Ejusmodi verò *Oscula* ab Innocentio I. Pontif. Rom. instituta tradunt Scriptores Communionis Rom. Atque qui ita se mutuò inter Missæ solennia osculabantur, *Pacem* dicebantur *facere*, Gregor. Turonensis *lib.* 6. *cap.* 40. Hinc *ad pacem accessisse* Subdiaconos in Sacrario, non verò intra cancellos Altaris, observat Car. du Fresne, ex *Epist.* Lupi Tricassini & Euphronii Augustodun. Epp. *Tom. I. Concil. Galliæ.* At in Ecclesia Græca Osculum pacis, statim post lotionem manus & ante confecta mysteria dari consuevisse, patet ex Johanne Crysostomo *Homil.*

18. *in*

13. *in* 1. *Corinth.* quem morem improbat Innocentius *d. l. De Of. tuit. sacr.* quo Christiani atque adeo ipsi Sacrorum Ministri, invicem se donabant, in die Paschatis, V. Pachymerem *lib.* 7. *cap.* 15. E quibus satis patet cur excommunicati ab hujusmodi fidelium *Osculis* arcerentur, cujus ritus meminit *Charta* Ludovici VI. Franc. R. A. C. 1110. Abrogatus dein Osculorum pacis in Ecclesia usus, introductusque alius, ut dum Sacerdos verba prædicta proferret, Diaconi vel Subdiaconi imaginem quandam adstantibus Clericis ac Plebi osculandam porrigant, quam vulgari vocabulo *Pacem* appellant. Eadem *Tabula pacis, Osculatorium, Marmor, Lapis Pacis* dicitur &c. Sed & *Osculum pacis* sibi invicem dedisse Monachos aliosque, præsertim in discessu, legimus apud Ekkehardum jun. *de Casibus S. Galli cap.* 1. *pag.* 41. à quibus, qui pœnitentiæ subjacebant, consuevisse arceri, docet idem paulo pòst. Hodieque inprimis, apud Belgas, Gallos, Alios, vulgaria sunt amicitiæ atque salutationis indicia; sed non eodem in pretio, quo olim habita. V. Thom. Godvvynum *de Ritibus Hebr. lib.* 3. *cap.* 2. Jac. Oiselium *Notis in A. Gellium lib.* 19. *cap.* 11. Jo. Laurentium *Notis in Phædr passim* &c. Neque verò solum cùm conveniebant sed & cum à se invicem discedebant, *osculum* impertiri Veteres consuevere, quò nos Ekkehardus modo laudatus docit. Conjugibus inprimis, proficiscentes domo. Statius *Thebaid. l.* 12. *versu* 707.

Jam nec conjugibus, suprema nec oscula natis
Jungit. ——

Moribundis item amici, qua de consuetudine V. Quintilianum *Prœm. lib.* 6. Josephum Gorionidem *lib.* 2. *cap.* 21. Ovidium *Metamorph. lib.* 1. 2. & 9. Lucanum *lib.* 3. Alios. Unde Petronius imminente naufragio, *Igitur*, ait, *si verè Encolpion dilexisti, da oscula, dum licet, & ultimum hoc gaudium fatis properantibus rape.* Cadaveribus ipsis; cujusmodi oscula velut solennia erant, uti docet Barthius *ad Statium Thebaid. lib.* 12. *versu* 28. & Bourdelotius *ad Heliodorum lib.* 2. Sed *osculum mortuis figi*, vetuit Concilium Autissiodor. Interim & *osculum* absentibus, i. Eulogia, Benedictio, munus aliquod, quod hoc nomine veniebat, in signum charitatis & mutuæ benevolentiæ, dabatur mittebaturque. Liber *Epistolarum* Bonifacii Arch. Mogunt. *Epist.* 85. *Celsitudini vestræ, vice osculi duas vini supellas transmisimus.* Quo sensu ἀπεσταλμένα φιλήματα dixere, Achilles Tatius *lib.* 2. & Eustathius *lib.* 9. *de Ismenia. Epigr. vet. lib.* 4.

Ut si dissimulas multùm mihi chare venire,
Oscula cum pomis mitte, vorabo libens &c.

Hactenus *de Osculo benevolentiæ & amoris*, ut aliquid addam de *Osculo subjectionis*. Jus hujus *Osculi*, seu osculandi Magistratum, cùm salutarentur, non omnibus, sed Domesticis, Protectoribus & Curialibus solùm muneribus in Patria defunctis, indultum, docent *l.* 4. *Cod. Theodos. de Domestic.* & *l.* 109. *de Decurion. eod. Cod.* In Hominiis, *Osculi Pacis* meminit Tabularium Ecclesiæ Uzetiensis A. C. 1272. & *Charta* conventionis apud Ughellum *Tom. IV. pag.* 670. In aliis quoque pactis ac conventionibus, *Osculum* in fidei signum esse adhibitum, discimus ex Tabulario Vindocinensi *Ch.* 11. Justelli *Histor. Arvern. pag.* 40. aliisque monumentis ab Auctoribus Carolo du Fresne memoratis. Hinc *Osculum pacis, fidei & securitatis* dictum; apud Eosdem. Petebant autem *Osculo* Vett. *Caput*, tanquam principem humani corporis partem, & antiquitus oculis os admovebant: labia enim osculari recentior mos fuit, Pollux *lib.* 9. *cap.* 24. Et quidem, cùm puerum *osculabantur*, faciebant id utraque ejus aure manibus arreptâ, quod genus *Osculi* χύτρας Pollux vocat *Onomast. lib.* 10. V. Franc. Rossæum *Archæol. Attic. lib.* 6. *cap.* 3. Casparus tamen Bartholinus moris fuisse olim scribit *de Inaur. Vett.* ut pueri Patres hoc modo osculerentur, partisque hujus contrectatione de benevolentia eorum redderentur certiores, probatque ex his Poetæ verbis,

Et fætus Matrona dabit, natusq; Parenti
Oscula *comprensis auribus eripiet.*

Caput etiam, quæcunque ejus se obtulisset pars, item humeros, cervicem quoque *osculabantur*, quod ultimum Hebræis frequens, Romanisque. Certè hujus partis oscula multis Auctorum locis commendantur. Suetonius *Caligulâ cap.* 33. *Quoties uxoris vel amiculæ collum exoscularetur, addebat: tam bona cervix simul ac jussero demetur.* Unde *dilectam cervicem*, apud Statium *Achilleid. l.* 1. *v.* 329.

Ac suadilecta cervice monilia transfert:

osculatam interpretatur rectè vetus Scholiastes, judicio Barthii *ad l.* In ore, *fronte, & oculis*, Henrico Imp. osculum impressisse Paschalem Pontif. tradit Petrus Diaconus *Chron. Casin. lib.* 4. *c.* 37. Ad *Manus* dein se ritus demisit, Eurip. *Ion. v.* 578.

Δὸς χερὸς φίλημά μοι σῆς,
Da manus Osculum *mihi tuæ.*

de quo V. Pithœum *Adversar. lib.* 1. *cap.* 7. Muretum *Var. Lect. lib.* 10. *cap.* 1. & Lipsium *Elect. lib.* 2. *cap.* 9. Giphanium quoque *Scholiis ad Odyss.* π. Docet autem Plinius *lib.* 1. *cap.* 45. *Dextram aversam osculis appeti solere:* quod verum est de *Osculo* manus alienæ, nam propriæ pars adversa sive interior adoratur, h. e. ori admovetur, ut vidimus *suprà*. Sed hic adorandi mos potentioribus plerunque, tanquam demissionis nota, & propriè fere dominis à servis deferebatur: unde Regum Principumque præcipuè verò Tyrannorum manus subditos exosculari fuisse solitos, docet Phædrus *lib.* 2. *fab.* 1.

Illam osculantur, quâ sunt oppressi manum.

Hinc Suetonius narrat, C. Caligulam Chæreæ, agenti gratias, *osculandam* manum obtulisse, sed formatam commotamque in obscœnum modum *cap.* 56. & Domitianum Cœnidi, Patris concubinæ, manum præbuisse, *cap.* 12. Candidati quoque Magistratum ambientes, quos manus potentiorum, eorumque quorum gratiam captabant, frequentiùs prensasse constat, id in usu habuisse videntur. Neque verò his terminis Principes Tyrannosque honorandi ratio conclusa: ad *Genua* porro descendit, de quibus sic Amm. Marcellinus *lib.* 28. *Ex his quidam, cùm salutari pectoribus oppositis cœperunt, osculanda capita in modum taurorum minacium obliquantes, adulatoribus offerunt genua suavianda & manus.* Imò & ad *pedes*, vilissimo & plus quàm servili more: Dio, *Pomponius secundus tunc Consul, pedes Caligulæ adsidens, identidem se inclinans, eos osculabatur.* Et Seneca idem docet, cum C. Cæsarem ait Pompejo absoluto & gratias agenti porrexisse osculandum pedem sinistrum, *de Benefic. lib.* 2. *cap.* 12. quem ritum, velut per manus traditum, Pontifices Romani, Reges & Imperatores seculares in omnibus æmulantes, hodieque retinent: quod ut exculatiùs fieret, jampridem sandalia purpurea Pontificum crucis aureæ ornamento insigniri cœperunt, ut sic honor crucis signo, non pedibus vel sandaliis Pontificum, videretur deferri, V. Balduinum *de Calceo antiquo*, ubi *cap.* 27. *calcei Silvestri I. Martini I. & Honorii I. iconem exhibet.* Messalinæ certè sandalia, Vitellium per adulationem crebrò osculatum esse, Tacitus refert, unde ei ad amplissimos honores, strata via est, V. in voce *Vitellius Imper.* ut alia hac vice omittam. Plura hanc in rem V. apud Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium passim*, inprimis *Thebaid. lib.* 3. *versu* 152. nec non *Adversariorum Tom. I.* Anton. Contium *Lectionibus Subsisivis*, Jo. Bourdelotium *ubi suprà*, Alios: in specie *de Osculo charitatis & dilectionis*, quod φίλημα ἅγιον vocat Apostolus 1. Cor. *cap.* 16. *versu* 20. id est, ἄδολον, καὶ ἀνυπόκριτον, ut interpretatur Theophylactus; De *Osculo charitatis*, in Festo Paschatis apud Græcos usitato, quod φίλημα ἀγάπης vocant: de *Osculo* porro in S. Cœna usupari solito, de *Osculo Sponsorum*, & *Osculo*, in ordinationibus sacris adhibito, apud J. C. Suicerum *Thes. Eccl.* voce Ἀσπασμός, item Φίλημα.

Osiris, adde: Sanè Sol fuerit, inquit Vossius *de Philos. cap.* 6. §. 11. si Ὄσιρις idem est, quod Σείριος, ut Græci vocem truncarint, quasi princeps syllaba illis haud aliud esset, quàm articulus, quod quidam volunt: Hesiodo enim, si Proclo credimus, Σείριος Sol dicitur. Unde supra Serapidem, qui *Osiris* est, magnus collocatus est Oculus absque palpebris semper apertus, hieroglyphicum Solis, qui Mundi oculus esse perhibetur, in Lucerna Ægyptiorum veteres ritus repræsentante, apud Fortun. Licetum *de Lucernis Antiqq. l.* 6. *c.* 118. *ubi Columnam sepulchralem Osiridis, cujus meminit Diodorus Siculus lib.* 1. *cap.* 2. *eruditè explicat.* Horum tamen sententiæ obstare videtur, quòd Plut. *lib. de Osiride* dicat Ægyptiis Νεῖλον εἶναι τὸν Ὄσιριν, *Nilum esse Osiridem*: neque id Ægyptiorum vulgo, sed, ut ait, *Sapientibus Sacerdotum, qui non santùm Nilum Osirin nominant, sed simpliciter principium & vim omnem humificam.* Cum quo convenit, quòd eundem esse dicant Διόνυσον, sive Liberum Patrem, ut idem tradit. Ac Athanasius quoque *contra Gentes*, & Jul. Firmicus *de err. profan. Relig.* testantur, aquam divino honore maximè affici ab Ægyptiis: quod cur factum sit, facilè videt, qui cogitat in Ægypto non pluere, eoque à Nilo omnem Regionis pendere fœcunditatem. Ita ergo per Osiridem, sicut & per Cererem ac Saturnum, non personæ signabuntur, sed tres res naturales, à quibus productio est frugum, & omnium plantarum, nempe terra, humor & tempus: quo factum, ut Agricultura, vel saltem fruges serendi Ars, in Italia, à Saturno: in Græcia, à Cerere, in Ægypto ab *Osiride* cœpisse fingatur. Plurima ejus, in Ægypto simulachra fuisse, eo quòd Isis frustum quodque, ita ut inciderat, humaverit, testatur Plut. *lib. cit. de Iside & Osiride.* V. iterum Licetum *de Lucernis lib.* 6. *cap.* 61. & de corona *Osiridis* ex loto, Paschalium *Coron. lib.* 3. *cap.* 13. plura verò hanc in rem apud Gerhard. Johann. Vossium *de Orig. & progressu Idololatriæ lib.* 1. *cap.* 27. ubi ei inter alia, *Osiris* sive Mitsraim, filius Chami, Diodoro idem, qui Græcis Διόνυσος vocatur, illius opus, ex quorundam sententia, Thebæ Ægyptiæ, ex omnium verò opinione, Jovis Ammonis templum: inventum, præter alia hedera, quæ hinc *Osiridis herba* dicta: *cap.* 30. ubi eidem *Osiris tertius*, idem cum Arabico Libero, in quo Moses expressus: & *lib.* 2. *cap.* 10. ubi illi *Osiris*, Ægyptiorum idem, qui Phœnicum Adoni Phrygum Attis, & Græcorum Liber: *Osiridisque stella Ægyptiis*, quæ Græcis Jovis *cap.* 32. & *cap.* 74. ubi de ejus nigredine, quâ effingebatur, & etymo, quædam addit.

Osismi, adde: Bricorensem, mel. *Briocensem.*

Osman, filius fuit Ortho Grul, natione Turca, cujus majores ex Persia in Asiam à Tartaris expulsi, apud Sultanos Iconiæ tantam obtinuerant gratiam, ut spem conciperent Imperii consequendi. Cùm itaque Aladinus Ann. C. 1298.

sine liberis obiisset, Turcarum Proceres universum Imperium inter se ita diviserunt, ut 9. inde Regna emergerent: præcipuâ tamen auctoritate & potentiâ penès Osmanem, cui Bithynia obvenerat, manente. Sedes regni ejus Bursa Bithyniæ urbs, ad Olympum montem, fuit. Inter hos autem Turcarum Reges cùm perpetua essent bella, reliquis tandem oppressis, tres tantùm potentiores remansere, *Osmaniæ*, Caramaniæ & Dulgadiriæ, sed & his inter sese collisis, Caramani, qui præcipuè Osmaniorum implacabiles hostes erant, quoque tandem ab *Osmanidis* eversi, sicque omnis potestas Turcarum ad eos translata est. V. Georg. Hornium *Orb. Imp. pag.* 273. Idem & *Ottoman* dictus est, ejusque familia in hunc usque diem amplissimo huic imperio præest: unde Turcicum Imperium frequenter *Domus* vel *Porta Ottomanica* dicitur. Successores illius Bursâ, Adrianopolim Thraciæ Urbem, inde ipsam Constantinopolim, Imperatoriam sedem transtulerunt; quod factum A. C. 1453. cùm Muhammedes vel Mahometes II. eam Urbem expugnasset, sicque Imperium Ottomannicum ad summum fastigium perduxisset, Idem *Orbe Polit. Part.* 1. *pag.* 22. V. quoque Forbesium *Instructionum Histor. Theol. lib. IV. c.* 2. ut & infra *Ottomannus*.

Osnabrugum, adde: Filios è matrimonio hoc, quod A. C. 1658. coaluit, suscepit sex, Georgium Ludovicum, Fridericum Augustum, Maximilianum Wilhelmum, N N. N N. Ernestum Augustum, quorum primus lucem vidit A. C. 1660. Spenerus *Sylloge Geneal.*

Osoria familia, in Hispania illustris, & antiquitate nulli secunda. In ea Petrus Alvarus *Osorius*, sub Petro Castellæ R. Comitis *de Villalobos* & Duci *de Aguiar* honorem gessit ac ab uxore Maria *Fernandez de Villalobos*, hujus familiæ successionem suæ intulit. Nam minor filius Garsias Alvarus *Cerralvensium* sator est; quam successionem obtinuit Garsiæ nepos Alvarus Perezius *Osorius*, ductâ Mariâ Pachecâ Dn. *de Cerralvo*: Eandem posteri, *Osorio* nomine omisso, jam *Pachecos*, retinuere, ac Marchionum obtinuere axioma, V. infra, in Fam. *Pacheca*. Major Alvari Perezii filius Johannes Alvarus *Osorius*, Petrum Alvarum genuit, qui Comes *de Trastamara* à Johanne II. Rege creatus est, quo pacto priores tituli exolevere. Petrus quatuor linearum novarum per totidem filios sator agnoscitur: è quibus maximus natu Alvarus Perezius *Osorius* I. titulum *Marchionis de Astorga* paterno adjecit, & illos simul posteris transmisit, defunctus A. C. 1471. Ei successit, ex Leonora (fil. Friderici Henrici Admir. Castellani) filius Petrus Alvarus *Osorius* I. Marchio *de Astorga*, quo & Beatrice Quinnonia (fil. Didaci Fernandesii *de Quinnones* Com. *de Luna*) genitus Alvarus Perezius II. Isabellam *Sarmiento* (fil. Francisci Sarm. Com. *de S. Martha*) sibi junxit atque ex ea suscepit Petrum Alvarum II. maritum Mariæ Pimentelliæ, & ex ea patrem, Petri Alvari III. qui ex Constantia *de Castro Osorio* agnata, filium habuit Petrum Alvar. IV. qui decessit A. C. 1613. Pater, ex Blanca Manricia & Aragonia (fil. Ludovici Fernandi Manricii March. *de Aguilar*) Alvari Perezii III. March. *de Astorga* Com. de *Trastamara & de S. Martha* (n. 1600.) Constantiæ (Antonio Gomezio Davilæ M. *de Velada* nuptæ) & Annæ (uxoris Ludovici *de Velasco* March. *de Salinas*. 2. Ludovici Hieronymi Fernandezii *de Cabrera & Bobadilla* Com. *de Chinchon*) qui omnes, nominis *Osorii*. Secundus filius Petri, patri cognominis, Urracam duxit Com. de *Altamira*, Roderici *de Moscoso* filiam, unde utriusque familiæ nomen conjunctum & ad posteros transmissum est, de quibus V. suprà. Tertius filius Didacus Dominos *de Villacid & Cerbantes* texit: & quartus Ludovicus Episcopus *de Jaën*, filios naturales Franciscum atque Alvarum, habuit: quorum ille Dominorum *de Valdonquillo* auctor est: hic ex Beatrice *de Castro* filios, sed improles ipsos, genuit. Præter hos *Osorii de Otanna*, à Lupo Alvaro Osorio Marchionis Astorgensis I. germano vel filio derivantur, & Domini *de las Regueras*, à Roderico primi Petri Alvari, ex Maria *de Villalobos*, filio. Atque hæc stirpis de *Villalobos* series est. Neque verò altera est omittenda *Osoria* familia, Dominorum *de Cabrera & Ribera*, in qua Petrus Alvarus, Beatricis *de Castro* Dn. de *Lemos* maritus, A. C. 1457. Com. *de Lemos*, Henrici IV. Regis gratiâ renuntiatus est. Verum enim verò proneptis Beatrix, titulos ad Portugallensem familiam transtulit V. suprà in voce *Lemos*. Ex eadem linea fuit Beatrix sive Johanna, filia Petri Alvari *Osorii* Com. *de Lemos*, quæ cùm Ludovico Pimentellio March. *de Villafranca* nupsisset, in hanc & mox per filiam Petri Toletani conjugem, in Toletanam gentem, *Osorium* cognomen intulit. Fuit hic Petrus Prorex Neapolitanus, & defunctus A. C. 1553. ex uxore filium reliquit Garsiam *de Toledo Osorio* March. *de Villafranca* Ducem *de Fernandina*: qui junctâ sibi Victoriâ Columna (fil. Ascanii Duc. *de Pagliano & Taglia*) Petrum genuit, ex Elvira Mendoza, patrem Garsiæ *de Toledo Osorio* Dn. *de Fernandina*, quo & Mariâ de Mendoza nati sunt N. N. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europ. Part. II. p.* 110. & 89.

Ossa, postquàm defunctorū cadavera in rogo essent combusta, olim legi & cum cineribus asservari consuevere. Itaq; aderat in Græcorum funeribus Κῆρυξ seu *Præco*, qui, ne quis ea involaret, cavebat: propinqui dein defuncti, reliquo corporis flammis consumto, ignem vino ibant extinctum, Manibusque vocatis *ossa* (cinere deterso, quem similiter asservabant) lavantes aquâ, quæ in χύτραις, quas fœminæ huic operi destinatæ Ἐγχυτρίστριαι afferre solebant, servabatur, ea manibus legebant, lecta vino perfundebant & lacte; mox vento siccanda exponebant, siccata dein aromatibus & odoribus miscentes vel etiam unguentis ac lardo inunguentes, puro involvebant linteo, eaque reponebant in loculo, quem modo θήκην, modò πύελον, modò σορὸν dixere. *Iliad.* ψ.

Ὡς ἦν ἔστω νῶϊν ὁμὴ σορὸς ἀμφιφορεὺς χρύσεος.

Ex auro fuisse, Moschus videtur innuere, cum σοροῦ χρυσέας: ex lapide, Plut. cùm σοροῦ λιθίνου, *in Numa*, meminit: sed communiter ex cedro constitisse videtur, quod lignum difficulter putrescit & proin κεδρίνη ζωὴ vocatur. Unde & apud Euripidem *Alc. versu* 365. Admetus eodem tumulo cum uxore recondi desiderans, inquit,

Ἐν ταῖσιν αὐταῖς γάρ μ' ἐπισκήψω κέδροις
Σοὶ τούσδε θεῖναι πλευρὰ τ'

Quemadmodum de S. Augustino idem legimus, matris *Ossibus* sua jungi cupiente. Quo respiciens Ovidius *Metamorph. lib.* 4. *fab.* 2.

— Quos certus amor, quos hora novissima junxit,
Componi tumulo non invideatis eodem.

Et Athenienses quidem rarò plurium hominum *Ossa* eodem in loculo reponebant, Megarenses verò quaternorum sæpe, ut ait Pausanias. Dicebantur verò *Ossa* sic recondita λείψανα sive *Reliquiæ*, quibus lachrymæ superinfundebantur quæque ideo sollicitè tumulo inferebantur, ne hostibus ludibrio essent, teste Euripide *in Oreste*. Similiter apud Romanos, ubi ustulatum cadaver erat, rogus *Bustum* dicebatur, cineresque & *Ossa* cado sive urnâ colligebantur, Amicis & Cognatis & aliis circumstantibus, qui a Sacerdote ter aquâ aspergebantur sicque expiabantur sive lustrabantur. Quibus perfectis Præfica novissimum verbum illud altâ voce pronuntiabat, *Ilicet*: mox, qui comitati funus erant, domum abituri, extremum vale altâ voce pronuntiabant, hoc modo; *Vale, vale, vale, nos te ordine, quo Natura permiserit, sequemur.* Tum cineres & *ossa* sepulchro inferebantur, ante quod Ara constituta erat, quam *Acerram* Festus appellatam scribit, in qua odores incendebantur. Quos ritus eleganter Virgilius expressit *lib.* 6. *in funere Miseni, ubi inter alia ait,*

Relliquias vino & bibulam lavere favillam,
Ossaq; lecta cado texit Chorinæus aheno.

Apud utrosque, cum quis peregre diem suum obiisset, *Ossa* ejus cineresq; non sine floribus sertisque, in urna, magna cum pompa domum deferebantur. Quod ut fieret, multi etiam testamento cavebant, uti ex *Inscriptionibus* patet. Mulieres autem *ossa* sinu legebant, uti docet Heraldus *Adversar. lib.* 1. &c. Unde Ovidius,

Ossa *tamen facito parva referantur in urna,*
Sic ego non etiam mortuus exsul ero.

Ubi, cùm ad compita perventum, solebant propinqui *Compitalia* obire, tandem, modo quo dictum, post *Manes magnâ ter voce vocatos*, in tumulis Majorum recondebantur. Franc. Rossæus *Archæol. Att. lib.* 5. *cap.* 29. Johann. Rosinus *Antiqq. lib.* 5. *cap.* 39. &c. Nec ea inconsulto sacrorum Pontifice, alio transferre licebat, Tomas Dempsterus *in Rosinum lib.* 3 *cap.* 33. Imò & sacra fuisse habita & accensis luminibus culta, passim legimus: *Quandoquidem apud omnes propemodum nationes Veteres opinati sunt, per Mortem homines transire in Deos Manes hinc mortuorum ossa, quin & sepulchra, tanquam sacras res, habebant ac venerabantur*, Fortun. Licetus *de Lucernis lib.* 6. *cap* 86. *ubi* vocem Licineos *in quadam lucerna explicat Lumen illustrans conditorium indicat nobilitatem cultorum ossium sacrorum.* Ab hoc itaque *Ossa* legendi ritu *Ossilegium* non cen habuit. *Ossuaria* verò dicebantur urnæ majores, in quibus urnæ plures adeoque totius alicujus familiæ reliquiæ asservabantur, Joh. Laurentius JC. *Notis in Phædrum lib.* 3. *fab.* 9. *versu*,

Et cede invidiæ, dummodo absolvar cinis:

Ubi multa egregia in hanc rem. Quanto atrocior Barbarorum quorundam consuetudo fuit, quibus capitis humani *Ossa* pro poculis erant: quod in more fuisse Scythis antiquis, tradit Strabo *lib.* 7. & Herodotus *lib.* 4. Hungaris Anton. Bonfinius *Rer. Hungar. Dec.* 1. *lib.* 1. *pag* 20. Scordiscis, Amm. Marcellinus *lib.* 20. Avaribus, Hunnis, Gepidisque Paul. Varnefridus *de Gestis Longob. lib.* 1. *cap.* 27. ubi *Alboinum ex Cunimundi devicti hostis capite poculum sibi concinnasse filiæque ejus Rosimundæ propinasse*, scribit: quibusdam ad Septentrionem colentibus populis Plin. *lib.* 7. *cap.* 2. Essedonibus Jul. Solinus *cap.* 19. priscis tandem Gallis seu Celtis Silius Ital. *lib.* 13.

At Celtæ vacui capitis circumdare gaudent
Ossa *nefas! auro & mensis ea pocula servant.*

V. iterum Dempsterum *Paralipom. in Joh. Rosin. Antiqq. lib.* 5. *cap.* 30. Sed & spargebantur nonnunquam *ossa* seu reliquiæ exosorum hominum. Ovidius *in Ibin*,

Nec tua quàm Pyrrhi feliciùs ossa quiescant,
Sparsa per Ambracias quæ jacuere vias:

more

more vetustissimo, cujus & in Sacris mentio, 2. Regum *cap.23. vers.14.* & 15. ubi Josias R. idolejа profanaturus, mortuorum *ossa* in illas ædes intulisse, legitur &c. Medio ævo in Ecclesia *Ossa* martyrum consociandi ossibus defunctorum consuetudo invaluit, indigitata Ambrosio *Serm. 9. de Sanctis*, qua de quid sentiendum, V. Jo. Forbesium *Instructionum Historico-Theologic. lib. VII. cap. 5. §. 15.* uti de Vett. more *cineres* & *ossa charorum miscendi*, plura apud Casaubonum *ad Suetonium*. Ut & alia quædam paucis aspergam: Animalium *ossa*, quasi pro vitanda eorum peste, alicubi suspendere, vetitum est in Concilio Londoniensi A. C. 1075. & in *Decretis* Lanfranci Cantuar. Archiep. in *Monastico Anglic. Tom. III. pag.* 307. apud Car. du Fresne *Glossar.* Nec omittendum, stylo *osseo* in ceratis tabulis olim Veteres scriptitasse; unde Titinnius vetus Comicus; apud Sosipatrum *lib.* I. *Velim ego osse arare campum cereum.* Sed hac de re V. suprà, voce *Graphium*, & infrà, ubi de Vett. *Stylo*; ut & de *Ossium* Dea, voce *Ossilago*.

Ossæi & *Osseni*, Græcè 'Οσσαῖοι καὶ 'Οσσηνοί, iidem cum *Essenis*, secta Judæorum: quæ nomina quòd distinguat Epiphanius, quodque de Ossenorum secta multa narret, quæ ab Essenorum proposito quadantenus aliena videantur esse, mirum non est. Omnia tempore mutantur; paucæque sectæ puritatem instituti ad ultimum servarunt. Quod proin tempus vel hæresiarcha in Essenorum vel Ossenorum institutis ac moribus, immutarunt, hoc Epiphanius nominibus separavit, ut alii fuerint *Esseni*, alii *Osseni*; aliter antiqui Esseni vixerint, aliter novi: quos *Ossenos*, veluti ab illis Essenis vett. diversos, ideo posuerit Auctor ille. Quod in illo non mirabitur, qui eum noverit satis; Scribit idem Exai quendam cum fratre Jexæo sese adjunxisse Ossenis, Trajano imperante, qui, ut Pseudopropheta, non pauca in illa secta observaverit & ab instituto deflexerit. Quæ utut se habeant, nomina hæc certè propria sunt, nec habent quidquam cum offenis vel Ossæis commune: Quos *Ossæos* in eadem regione collocat, ubi Essenos coluisse tradunt antiqui Scriptores, juxta Mortuum viz. mare in Peræa, prope Sampsitas vel Sampsæos, &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 610. & in voce *Esseni*.

Ossida vel *Ossidus*, vulgò *l' Osse*, fluvius Galliæ, in Aquitania, qui Gelisam vel Gelidam *Gelise*, Elusatium amnem & Balisam Condomiensem Neracensemque fluvium, *Baise* dictum, infra Aginnum in Garumnam defert, & vico, quem *Foramen Ossidæ* vocant *Hour-d' Osse*, nomen dedit: quanquam alii contrà *Ossidam* ad vicum istum in Gelisam effluere, Gelisam ipsum à Balisa excipi, atque in Garumnum devolvi asserunt. Ad *Ossidam* est Montesquivum opp. *Montesquiou*, forsitan Tasta *Ossidatium*, apud Ptolom. cùm ait: Ὑπὸ Γαβάλους Δάτιοι καὶ πόλις Τάστα, ubi, quia Datii inter Aquitaniæ populos, apud Strabonem & Plinium reliquosque vett. Geographos nusquam reperiantur, multo minùs apud Historicos, Cæsarem aliosque, verba mendosa esse & repetitione unius syllabæ sic restitui oportere, contendit Valesius, Ὑπὸ Γαβάλους Οὐσδίδαι, aut Οὐσιδάτιοι, vultque *Osdatios* vel *Ossidatios* dici à Ptolomæo, qui Latinè *Ossidates* vocantur, à fluvio cognomine. Certè à Plinio, inter Aquitaniæ gentes, numerantur *Ossidates Montani* & *Ossidates Campestres*, aliàs *Osquidates*, ambo a diverso situ sic nominati. V. Hadr. Valesium *Not. Gall.* in voce *Aquæ Tarbellicæ*.

Ossornum seu *Osornum*, Hispan. *Osorno*, oppidum Hispaniæ, cum tit. Comitatus, ad cujus imitationem cognomine oppidum in Regno Chiles ab Hispanis excitatum est, V. in *Osornum*. Est autem *Ossornia* Familia, Manricæ stirpis ramus: in qua cùm duæ præcipuè lineæ sint, *Castannedensis* & *Trebinnensis*: in illa Garsias Fernandezius Manricius, Infantis Aragoniæ Henrici primarius Minister, ex Aldoncia Castellana genuit Johannem Fernandezium, qui Castannedentes propagavit & Gabrielem, qui *Comitis Osornensis* & *Ducis Galisstei* dignitatem obtinuit: quarum illa ad posteros, è quibus etiam Antonius quidam à conjuge Anna *de Luna* & *Arellano* Comes *de Morata* factus est, hucusque propagatur. Fuit enim Gabriel is Pater, ex Aldoncia (fil. Alfonsi Perezii *de Bibero*) pater Petri Manricii, Com. *de Osorno*: quo & Teresiâ Toletanâ (fil. Garsiæ Alvari Duc. Albæ) natus Garsias Fernandus Manricius Com. *de Ossorno*, ex Maria Henricia *de Luna*, suscepit Petrum Fernandezium Manricium Com. *de Ossorno*, maritum Elviræ Henriciæ *de Corduba* (è Marchionibus *de Priego*) & ex ea Patrem Garsiæ Fernandezii II. Manricii Com. *de Ossorno*: qui junctâ sibi Teresiâ Henriciâ (fil. Didaci Henricii Guzmani Com. *de Alba de Aliste* seu *de Lista*) filium habuit Petrum Manricium Com. de *Osorno*, cui Catharina Zapata *de Mendoza* (fil. Francisci Zapatæ *de Cisneros* Com. *de Barajas* & Mariæ de *Mendoza*) peperit Johannem (qui obiit . . .) Garsiam Fernandezium, Com. *de Osorno* D. *de Galisteo*, cui nupsit Anna Maria *de la Cerda*, & Franciscum Equitem Alcantaræ, qui hoc seculo floruerunt, Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Part. II. pag.* 68.

Ossuna, nomen Familiæ in Hispania itidem illustris, quæ Gironiæ stirpis ramus est. Cùm enim Alfonsus Acugna, Martini filius, à matre Teresia, ex antiqua & celeberrima Gironum stirpe oriunda, *Gironis* assumsisset nomen, huic uxor desponsata Maria (filia Johannis Fernandezii Pacheci Dn. *de Belmonte*) suum item nomen in hanc gentem intulit. Horum primo filio Johanni, *Pacheci* nomen impositum; alteri Petro *Gironis*, à quo posteriore descendunt Comites de *Urenna*, ex quibus dein Duces *de Ossuna* & Marchiones *de Pennafiel* orti sunt. Fuit enim Petrus Giron M. Magister Ord. *Calatrava*, qui obiit A. C. 1466. Pater, ex Isabella *de las Casas* Seviliensi, Johannis Tellii I. Gironis Com. Urennæ: quo & Mariâ *de la Vega Velasco* (fil. Petri Fernandi *de Velasco* Connestab. Castellæ, Com. *de Haro*) genitus Johannes Telles II. obiit A. C. 1558. relicto, ex Maria *de la Cueva* (Francisci Fernandi *de la Cueva* Duc. Albuquerquii fil.) filio Petro Girone I. Duce *de Ossuna*. Hic ex Leonora Anna Guzmania (Joh. Alfonsi Guzmani Duc. Methymnæ Sidoniæ fil.) Johannem Tellezium I. Gironem suscepit, Marchionem *de Pennafiel* Duc. *Ossunæ*, qui decessit A. C. . . . Pater ex Maria *de Velasco* (fil. Inici Fernandi Connestab. Castiliæ Duc. *de Frias*) Petri Gironis II. Ducis *Ossunæ*, cui Catharina Henricia *de Ribera* (fil. Fernandi Duc. Alcalæ) peperit Johannem Tellezium II. Gironem, Duc. *Ossunæ*, March. *de Pennafiel*, Proregem Neapolitanum, cui Isabella nupsit (fil. Christophori Gomezii *de Sandoval* & *Roxas de Uzeda*) ex eo mater Caspari Tellezii Gironis Duc. *Ossunæ* & *Uzedæ*, March. *de Pennafiel*, Com. *de Urenna*. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobil. Europ. Part. I. pag.* 70. & *Part. III. pag.* 57.

Ostendere, apud Papin. Statium *Thebaid. lib.* 8. *versu* 239. ubi de triumpho Bacchi, ex India revertentis,

> —— *nigri vexilla triumphi*
> *Liber & ignotos populis* ostenderet *Indos*:

est inferre communi publicoque aspectui, aliàs *ostentare*. Sic Auctor *Panegyrici ad Pisonem*,

> —— —— *Mæcenas alta Latinos*
> *Eruit & populis* ostendit *mœnia Grajis*.

Inde *ostensio* idem, quod Græcis Φαντάζειν, & *Ostensionale*, quod φαντασιῶδες, unde *Ostensionales Milites*, οἱ φαντασιώδεις, de quibus infrà. *Pompaticum* pro eodem dixere. Unde *carrum pompaticum*, & *pompabilis ornatus*, est φαντασιώδης. Trebellius *in Gallienis*, *Mille CC. gladiatores pompabiliter ornati.* In vet. Saxo, hoc sensu *Ostensio* occurrit: CLAVDII. TIBERII. FACTA. HOMINVM. ARMIGERORVM. OSTENSIONE. Salmasius *ad Lampridium in Alexandro Sev.* Alia vocis significata, V. apud Calvinum *Lexico Jurid.* & Car. du Fresne *in Glossario*. At apud Martialem *lib.* 1. *Epigr.* 70.

> *Cœpit, Maxime, Pana quæ solebat,*
> *Nunc* ostendere *Canium Terentos*:

verbum veluti portentum exhibere notat, quod & δεῖξαι Græcis. Atque hoc sensu inde *Ostentum* descendit, de qua voce infrà.

Ostensionales Milites, apud Lampridium *in Alexandro*, dicti videntur, qui *ostentui* modò, non bellicæ rei causâ habebantur. *Pompabiliter ornati*, Trebellio *d. l.* φαντασιώδεις Græcis: Σχολάριοι Agathiæ *Histor. lib. 5. Prospicui cultu atque formâ* Senecæ *Epist.* 110. &c. quippe ad pompam tantùm Imperatore aliquo versum prodeunte, ornati. Cujusmodi videntur fuisse quinque millia militum, quos plausibus & pompæ Theatricæ aptavit Nero, cùm populo placere vellet, apud Dionem *fine lib.* 61. Eos *non pretiosis, sed speciosis clarisque vestibus ornabat* — *dicens, Imperium in virtute esse, non in decore*, Lamprid. *loc. cit.* V. Casp. Barthium *ad Statium Theb. lib. 7. v.* 620. & *lib.* 12. *v.* 15.

Ostenta, quæ hominum mortes, vel ingentia prælia, vel Imperiorum mutationes sæpissime antecedunt, nuncque in cœlo vel aëre contingunt, nunc terrâ marive, argumento Veteribus fuere, dari Dæmonia & Substantias quasdam homine nobiliores. Unde & acutus ille Hetruscus, sed fortè non multo Gentilibus religiosior, Machiavellus viz. *Disput. lib. 1. cap.* 36. *Magnos*, inquit, *motus prædici solere, cùm in urbibus, tum in provinciis, idque signis quibusdam aut hominum præsagiis denuntiari.* Et paulò post, *Ut causam facilè confitebor me ignorare, ita rem ipsam, cùm ex antiquis, tum novis exemplis agnoscere oportet & confiteri, omnes magnos motus, quicunque aut urbi alicui, aut Regioni evenerunt, vel à conjectoribus, vel à revelatione aliqua, prodigiis aut cœlestibus signis prædici ac prænuntiari solere.* Mox pergens ea ad Spiritus, cùm nollet ad Supremam recurrere causam, refert, *Nisi fortè cum Philosophis quibusdam pronuntiandum censeamus, aërem plenum Spiritibus & Intelligentiis esse: quæ futuras res prævidentes & casibus humanis condolentes, eas hominibus per hujusmodi signa prænuntient, ut se adversùs eas tempestivè præparare & communire queant*, apud Gerh. Joh. Vossium *de Or. & Progr. Idolol. lib. 1. cap.* 6. Hæc, ut & monstra ac prodigia, ex consilio & præscripto Augurum ac Aruspicum, Quindecimque Virorum, (qui libros Sibyllinos super his rebus adibant & inspiciebant, ut averruncaretur malum, quod illa minabantur) procurare Romani solebant. Hinc Cic. *de divin. lib.* 2. *Quemadmodum*, ait, *signa, quæ à Diis hominibus portenduntur, procurentur atque expientur; hoc prænoscere munus ex officiis divinationis ponebat Chrysippus.* Quo sensu *procurandi* verbo sæpe utitur Livius, inprimis *lib. 31. 34. 37. 38. 39.* Gellius *lib. 4. cap.* 6. Phædrus *lib. 3. fab.* 3.

> *Si procurare vis* Ostentum, *rustice &c.*

Imò neque tantùm in his, sed etiam in somniis paulo tristioribus pro-

procurandis, mirè superstitiosi erant iidem. Tibullus *libro 1. Eleg. 5.*

Ipse procuravi, ne possent sæva nocere
Somnia, ter salsâ deveneranda molâ.

V. Guilielmum *quæst. Plaut. ad Amphitruonem*, & suprà in voce *Mola.* Sic & fulmen procurabant, expiantes locum fulguritum, sivè bidental: & quidem procurandi ejus ritum quo pacto Numa Pompilius didicerit, eleganter & callidè deluso Jove, qui humanis capitibus (quibus Patri quoque illius Saturno fieri solitum accepimus) fulgurita procurari volebat, sed pro his capillum cœpitium sibi à Numa obtrusum tandem acceptavit, ex *lib. 2.* Furii Antiatis, refert Arnobius *adv. Gentes lib. 5.* quò & Joh. Sarisberiensis alludit. Inde *Depulsorium*, apud Plin. *lib. 28. cap. 2.* sacrum significat, quo imminens malum depellitur, teste Turnebo *Adversar. lib. 23 cap. 11.* atque ea significatione Valerius Max. alicubi *Portentorum depulsa* dixit & Persius *Sat. 5. Deos depellentes*, qui aliis *Averrunci*: Similiter, *Amuletum* Plinio, ab *amolior*, ἀλεξιφάρμακον, præsertim adversùs fascinum, significat. Joh. Laurentius JC. *Notis in Phædrum loco cit.* V. quoque Perottum *de differ. inter Ostentum, Prodigium & Monstrum*, & plura, apud Jo. Calvinum *Lexico Jurid.* Addam saltem, apud vet. Agrimensorem *de Ponderibus* hac voce notari minimam horæ partem. Ita enim [illegible], *Hora constat 115. punctis, 10. minutis, 15. partibus, 40. momentis, 60. ostentis* &c.

Ostfrisia, seu *Frisia Orientalis*, (quam vocem si placet, vide) Comitatus fit, seculo 14. Circa Annum enim Chr. 1350. passim per Frisiam Transamasanam familiæ nobiles caput efferre, & sub Præfecturarum titulo, varios Capitaneatus exstruere cœperunt: cujusmodi fuere, in Rostringia, Ostringia, Wangria, Jevera, Kniphusa, Inhusa, Brœcmeria, Auricana, Marienhova, Embda, Grætsela aliisque locis, complures. Quæ familiæ cùm mutuis cædibus ac bellis paulatim attritæ fuissent, Ulricus Sircsena, Dynasta in *Gretsiel* & *Pilsum* creatus Comes Ostfrisiæ sive Embdæ, à Friderico III. Imp. A. C. 1454. & decennio pòst Embdæ proclamatus est; ex Edtardi Capitanei in *Grezil*, qui Ennonis Ulrici mortui A. C. 1373. pater fuit, stirpe oriundus; frater Edsardi, quem Frisii Rectorem & perpetuum Judicem elegerant. In Edsardi I. filiis, qui A. C. 1506. Groningensium Dominus factus, contra Georgium Saxoniæ Duc. huic suo juri postea renunciavit; illudque in Carolum Duc. Gelriæ transtulit, divergium linearum primum factum est, cùm in Belgio Johannes *Falcoburgiam* lineam orsus esset: quæ tamen intra tertium gradum est extincta. Altera linea in Frisia substitit, ubi Johannis frater Enno, Edsardum genuit, duarum linearum, quæ hodieque supersunt, auctorem. Inter has altera *Rietbergia* est, satore Johanne: altera ipsa *Frisia*, Ennone III. propagatore, cujus series hæc est. Ulricus I. Com. & Dom. Frisiæ Orientalis, defunctus A.C. 1466. ex Theda (fil. Ucconis Lerani Dn. *de Aurick*) suscepit Edsardum vel Ezardum I. cui modò Groninganos se submisisse diximus. Hic obiit A. C. 1528. Pater, ex Elisabetha Rietbergica (fil. Johannis Com. Rietbergæ) Ennonis I. Com. ac Dom. Frisiæ Or. cum quo Anna Dorothea & Maria sorores, Dominæ Jeveræ, pacta de successione inierunt A. C. 1527. quorum postea pertæsæ, ditiones suas Carolo V. Imp. ut Burgundiæ D. feudatarias fecerunt, A.C. 1532. (Unde prætensio *Ostfrisiæ* Comitum in Jeveram, Ostringiam, Rustringiam & Wangriam.) E quibus Maria sola superstes, Johannem XVI. Oldenburgicum Com. postea hæredem instituit, quo pacto hæ ditiones a Frisia avulsæ, Comitatui Oldenburgico annexæ fuerunt A. C. 1575. Natus est autem Ennoni, qui obiit A. C. 1540. ex Anna Oldenburgica (fil. Johannis Com.) Edsardus II. sub quo urbs Embda, ex confluxu peregrinorum, inprimis Anglorum & Belgarum, maxima incrementa sumsit: unde inter Comites & Urbem sub A.C. 1595. graves controversiæ, arx Comitis ab Embdanis direpta & Belgicum præsidium intra urbem receptum est, Thuan. *lib. 114.* Quæ turbæ aliquoties compositæ, tractatu inprimis Delfzylano, frequenter iterum exarserunt & ad nostra usque tempora continuantur. Obiit verò Edsardus A. C. 1599. relicto ex Catharina Suecica (fil. Gustavi R.) Ennone II. Com. & Dom. Frisiæ Orientalis, qui extinctus A. C. 1625. ex Anna Holsata (fil. Adolfi D. Sleswici & Holsatiæ) reliquit Ulricum II. Com & Dom. Frisiæ Or. extinctum A. C. 1648. Quo & Johannâ Hassiacâ (quæ, fil. Ludovici Landgr. Hassiæ, obiit A. C. 1659.) nati sunt Enno Ludovicus (n. 1632. den. 1660.) Georgius Christianus (n. 1634. den. 1665.) & Edzardus Ferdinandus (n. 1636.) è quibus Enno Ludovicus *Princeps Imperii* creatus, à Ferdinando III. A. C. 1650. ex Justina Sophia (fil. Alberti Friderici Com. Barbiensis) genuit Julianam (n. 1657.) & Sophiam Wilhelminam (n. 1659.) *Principes Frisiæ* Or. &c. *in Norden*: Georgius Christianus, idem Principis axioma cum fratre nactus, ex Christina Carola Wirtenbergica (fil. Eberhardi Ducis) suscepit Christianum Eberhardum, cum sorore præmortua, *Principem Frisiæ Or.* seu *Embdæ*: Tertius verò Edzardus Ferdinandus, ex Anna Dorothea Criechingensi (fil. Alberti Ludovici Com.) duos reliquit filios, *Comites Frisiæ Or.* quorum alter natus est A.C. 1667. d. 31. Dec. pridie, quam Pater extingueretur. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobilis. Part. I. pag. 78. 162. & 163.* V. quoque Georg. Hornium *Orbe Polit. Part. II.* ut & in vocibus, *Edsardus* ac *Embda.*

Ostgothi, seu *Gothi Orientales*, veteris Germaniæ gens, primò Thraciam & Græciam, inde Pannonias, insederunt, vestigia eorum postea Hunnis insequentibus. Ex Pannonia postmodum profecti, debellato Odoacro, Herulorum R. occuparunt Italiam, primumque in hac Regem habuerunt Theodoricum, qui sedem novi Regni ex urbe Roma Ravennam transtulit, Romam ipsam magnificè exornavit; Princeps laude dignissimus, nisi quòd Arianâ impietate infectus fuit & Symmachum Boëthiumque, viros clarissimos, è medio sustulit. E successoribus ejus Vitiges, Româ integro anno obsessâ, in oppugnatione ejus unâ die amisit triginta suorum millia, & postquam octuagies novies certatum esset, obsidionem deserere est coactus. Postmodum, Mediolano à Belisario Justiniani Imp. celeberrimo duce, cæsis trecentis millibus, expugnato, captus ac Constantinopolim in triumpho deductus est. Quo pacto confractis Gothorum in Italia viribus, de gloria eorum non parum decessit; donec eas Totilas utcunque restituit, à quo Roma, post ingentem famem bis expugnata est. Eo ex vulneribus mortuo, reliqui Gothorum Regem elegere Tejam, quo ad Nuceriam victo, Narses Eunuchus, Justiniani Dux, Regnum *Ostgothicum* in Italia funditus delevit. Sed cùm Sophia Augusta Narsetem contumeliosiùs habuisset, ipse ultionis studio ardens, Langobardos ex eadem Pannonia in Italiam evocavit, qui circa A. C. 570. Langobardicum ibi Regnum fundarunt. Hæc de *Ostrogothis* memorabilia, annotavit Hornius *Orbe Polit. Part. III pag. 60.* Idem observavit, non minùs *Ostgothos*, quàm Langobardos Reges, West-Gothorum seu Visi-Gothorum in Hispania exemplo, qui à capto A. C. 429. Toleto *Flavii* cognomentum assumserant, eodem, ut significarent se pares esse Imperatoribus Rom. quoque assumto, *Flavios*, cognominari voluisse. *Orbe Imper. pag. 160.* V. quoque *Ostrogothi*.

Ostia, in Circo, apud Romanos duodena, unà simul machinatione pandi solebant, quum quadrigæ emitterentur, licèt quatuor duntaxat quadrigas ex 4. ostiis per singulos missus emitti, solemne esset. Cassiodorus, *Bissena ostia ad duodecim signa posuerunt. Hæc ab Hermulis funibus demissis subitâ æqualitate panduntur, docentibus totum illic, ut putatur, consilio geri, ubi imago capitis cognoscitur operari.* Nempe ab una parte sex, ab altera totidem aperiebantur, excepto medio ostio, in quo Consulum sedes atque Editoris; quod non solebat cum cœteris aperiri, vel si aperiebatur, nullæ ex eo emittebantur quadrigæ. Ibidem in Constantinopolitano Circo Mapparius quoque stabat, qui officium sustinebat mittendæ mappæ, sicque signum quadrigis dandi. Græci, *Δώδεκα δὲ ὑπεκλείσθη κατὰ μίμησιν τῶν δώδεκα ζωδίων, Μαππάριος δὲ καλεῖται ὁ ἐν τῷ μέσῳ ἱστάμενος, καὶ τοῦ δρόμου ἔχων τὸ σύνθημα, Duodecim verò carceres,* (seu ostia) *ad imitationem duodecim signorum zodiaci. Mapparius autem vocatur, qui in medio eorum consistens, cursûs signum dat.* Sola v. sex illa, quæ ad dextram primarum metarum & à latere dextro illius mediæ januæ erant, necessaria fuere mittendis quadrigis, quia à dextra ad sinistram curricula sua peragebant. Et quidem ex his iisdem senis, sola quatuor prima quadrigas emittebant quatuor certaturas singula singulas: quod ab eo tempore obtinuit, quo in quatuor colores & greges tota Circi factio divisa est. Hoc n. constituto, quatuor aurigæ cum suis quisque coloribus per singulos missus certabant. Olim verò plures currus in hoc certamen equestre descendebant. Apud Homerum, quinque currus committunt in funere Patrocli; In Archemori, apud Statium, sex; Apud Sophoclem, in Electra, decem. Apud Anonymum *de Vita Alexandri*, novem: ita numerus certantium quadrigarum certus non fuit. An legitimum dicemus fuisse, ut sex unâ missione contenderent, ideoque Tarquinium Priscum, si modò is in Circo Maximo primus carceres extruendos curavit, sex tantùm *Ostia* in eo fecisse, sex quadrigis emittendis? Atqui duodecim ostia sive carceres in Circo illo, sex in sinistra parte lateris ejusdem, totidemque in dextra. An itaque supervacua & inutilia prorsus sinistræ partis ostia atque ad ornamentum tantùm Architecturæ addita? Supervacua omnino illa, quo tempore quatuor tantùm quadrigæ quaternis ostiis emitti solitæ. Fortè ad exemplum Circi Olympiaci & in eo carcerum, Romani Circi carceres ædificati sunt: in eo a. bini ordines fuere ostiorum, unus in sinistra parte ejusdem lateris, alter in dextera; in quorum medio locus erat ejus, qui machinationem movebat, quâ omnia ostia aperiebantur: Altare nempe, ut videtur, Januæ Consulum vel ostio, quod ad medium Circi spatium patebat Romæ, respondens. Cœterùm omnes currus, qui emittendi erant ad currendum, æquo limite stare debebant, ad dextram partem illius aræ vel primarum metarum, quoniam recto cursu ad ultimam metam circumflectendam tendebant. At si omnia *Ostia* sinistri ac dextri lateris vel ordinis aperta simul fuissent, evenisset ut ex dextri lateris carceribus exeuntes, longo spatio reliquos præverterent: quare æqualitati æquitatique certaminis ut consuleretur, ita fiebat. Motâ machinatione, quæ in medio consistebat aperiendis repagulis, dextri lateris sive ordinis ostia primò aperiebantur: unde quadrigæ emissæ stabant ad eum locum, ubi car-

ceres

teri sortiti fuerant currus ordinis secundi ac dexteri, ne ulteriùs progrederentur, fune omnibus ostiis prætento prohibiti. Ad hunc locum ubi primi ac sinistri ordinis quadrigæ constiterant, tum secundi ordinis ostia pandebantur, ac sic æquatis frontibus tam primi ac sinistri, quàm dexteri ac secundi ordinis currus in spatia se addebant & in cursum effundebant. Sic omnino ædificati carceres in Circo Romano videntur, & plures etiam tum certasse, quam ædificar. cœpti sunt: postmodum verò quatuor tantùm ex ostiis, pro numero eorum, emitti quadrigæ cœpere; cujus rei originem, qui vel ad Romulum vel Tarquinium Priscum referunt, non parùm hallucinantur, cùm *Ostia* in Circo demum ædificata legamus, anno U. C. 425. nec quatuor factionum initia in liquido sint. Quibus licèt Domitianus duos, *purpurei aurati, panni*, addidisse legatur, non diu tamen id duravit, statimque post obitum ejus ad quaternarium numerum reditum est. Quoniam autem non omnia, unde equi exibant, ostia, paris conditionis fuere, sed alia melioris, alia pejoris sortis, habita, ideò sortitò legebantur. Et quidem qui proximum ostium primæ metis, mediæque Circi aræ, quod optimum habebatur (quia inde ad ultimas metas brevissimum iter) & *intimum primumque* dicebatur, fuerat sortitus, *occupare* dicebatur; qui secundum, *succedere*; qui tertium, *eripere*; Quarto verò ostio missus raro ad palmam perveniebat, V. supra in voce *Occupare*. Ad ea dem postea, unde exierant, revertebantur Victores, & cursum ibidem terminabant & coronabantur. Habebant verò carceres seu ostia fores cancellatas, seu transennas, quæ funibus demittebantur ac laxabantur, signo mappæ misso: de quibus, aliisque huc pertinentibus V. plura apud Salmasium *ad Solinum pag.* 902. *& seqq.* ut & *hic passim*.

Ostiarius, adde: Vox è seculo desumta. Erant enim apud Romanos servi hoc nomine insignes, quòd, *ostii* custodes, ad illud more antiquo catenis religati essent, ut refert Suetonius *lib. de claris Gramm.* Ovidius *Amor. lib.* 1. *El.* 6.

Janitor indignè dura religate catenâ,
Difficilem moto cardine pande forem.

Hinc Afranium, Festus & Nonius ajunt sic in Vopisco scripsisse, *Hostiarii impedimenta titinnire anulo.* De iis scitè admodum & facetè Plautus in *Asinaria*,

—— *Nolo ego fores conservas meas*
A te verberarier: sanè ego sum amicus vestris ædibus.
ME. Pol! haud periclum est, cardines ne foribus effringantur,
Si istoc exemplo omnibus, qui quærunt, respondebis.
LI. Ita hæc morata januâ st, extemplo Janitorem
Clamat, procul si quem videt ire ad se calcitronem.

Officium illorum pulchrè explicat Salvianus *de Provid. Dei lib.* 3. V. quoque Senecam *de Ira lib.* 3. *cap.* 37 *de Tranquill. vitæ lib.* 11. Varronem *de R. R. cap.* 13 Plinium *lib.* 12. *cap.* 14. Ulpianum *Leg.* 12. § *Idem respondit. ff. de instr.* & §. 9. *end. tit.* Alfenum *l* 61. *ff. de Legat. lib.* 3 &c. Quò autem ignoti ingressu ædium arcerentur, non longè ab *Ostiarii* cella, canis ingens, catenâ itidem vinctus, in pariete pictus erat, superque quadratâ literâ scriptum, CAVE CANEM, ut ex Petronii *Satyr.* discimus. Nam ex edicto Ædilium (*l. hi enim; cum seq. ff. de Ædilitio edicto*) canem mordacem ita habere, ut cuiquam nocere vel damnum dare posset, non licebat. V. Auson. Popmam *Conjectan. in Varronis Satyras Menippeas*, Tit. Popmam *de Operis Servorum*, & suprà in voce *Janitor*. Apud Impp. Romanos citerioris ævi, juxta Salmasium, Cancellarii olim, ad cancellos suos sedentes, admissiones & ingressus ad Judicem, ut sine confusione & tumultu fierent, curabant, Judici præsentandos admittebant, responsa Judicum executioni mandabant, & idem planè sustinebant officium, quod hodie solent in Curiis Regiis, qui *Huissiers*, h. e. *Ostiarii*, dicuntur, *ad Vopiscum Carino.* Certè qui ad velum stabat, Cancellarius: nam *Ostiariorum* id potissimum munus fuit. Monachus Sangallensis de Carolo M. *lib.* 1. *cap.* 20. *Tunc dixit nominatus, non revera Episcopus, ad* Ostiarium *vel Scarionem suum, cujus dignitatis aut ministerii viri, apud antiquos Romanos, Ædilitiarum nomine censebantur.* Palatii autem *Ostiarius*, primus inter Ministeriales Palatinos, qui majoribus ministeriis suberant, statuitur ab Hincmaro *de Ordine Palatii cap.* 17. E quibus aliquot recensentur, sc. *Geterannus magnificus Ostiarius*, in *Epist* Hadriani Pontif. Rom. 92. Codicis Carolini. *Francolinus, Ostiarius Regis*, apud Odorannum in *Chron.* A. C. 1031. Gerungus, *summus sacri Palatii Ostiarius*, apud Frothar um Tullensem *Epist.* 2. 4. &c. Apud eundem Hincmarum in *append.* ad Flodoardum, *Atho Ostiarius Caroli magni*, memoratur. *Ostiariorum Magister*, apud Eginhardum A. C. 821. Βανδινὸς ὀστιάριος καὶ λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ λογοθεσίου, in VII. Synodo *Act.* 1. In Ecclesia Lat. *Ostiario* primum gradum Ordinis Ecclesiastici, assignat C. du Fresne *Glossar.* apud quem V. Auctores in hanc rem complures. De quorum ordinatione ista habet Ordo Romanus & *Liber Sacramentorum* Gregorii: *Ostiarius, cùm ordinatur, postquam ab Archidiacono instructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat conversari, ad suggestionem Archidiaconi tradat ei Episcopus claves Ecclesiæ, dicens, sic age quasi redditurus Deo rationem pro his rebus, quæ istis clavibus recluduntur, & tradat ei Diaconus ostium Ecclesiæ.* Hinc *Ostiariatus*, in *Tabulario* S. Bertini, id est, *Ostiarii ordo*, de quo etiam aliquid, in voce *Ordinatio*. Leoni Ostiensi, velum ad ostium ædis sacræ, *Ostiale* seu *Ostiarium*, dicitur *lib.* 1. *cap.* 58. &c. Sed & Templo Hierosolymitano sui erant Θυρωροὶ seu *Ostiarii*, quorum frequens mentio in Vet. Testamento: nec non Ecclesiæ primitivæ, sub Novo, quorum meminit *can.* 24. Laodicenus; aliter Πυλωροὶ quoque dicti, uti patet ex *Nomocanone* Photii *cap.* 31. Cujusmodi Πυλωροὶ in magna Ecclesia Constantinopoli erant septuaginta quinque, ut legitur in Heraclii Aug. *Novella* in *Bibl. Juris Can. pag* 1367. Alias tres numero recenset Constantinus Cabasilas *Quæsitis ad Joannem Citri Episc.* Quorum munus, custodire portas Templi ἵνα μή τις τῶν ἀσεβῶν ἐπὶ καταισχύνῃ καὶ χλεύῃ τῆς Ἐκκλησίας εἰσέλθῃ, καὶ ἵνα μή τις τῶν ἔνδον Χριστιανῶν ὑπὸ ῥαθυμίας ἐξελθεῖν δυνηθῇ πρὸ καιροῦ, *Ut ne quis impiorum ad speculationem & ludibrium Ecclesiæ intret, & ne quis illorum, qui intus sunt, Christianorum, per negligentiam exire possit ante tempus*, Metrophanes Critopulus *Confess. Eccl. Orientalis cap.* 11. apud Clar. Suicerum *Thesaur. Eccl.* voce Θυρωρὸς, ubi & de metaphorico ejus significatu, in Sacris, & apud Scriptores Eccles. varia. Faciunt huc illa Isidori, *ad Ostiarium pertinent claves Ecclesiæ, ut claudat & aperiat templum Dei —— fideles recipiat, excommunicatos & infideles rejiciat* &c.

Ostii apertura, apud Vett. duplex fuit: namque vel in interiores partes, ut hodieque, vel in exteriores, fiebat, quorum ostiorum illa ἔσω, hæc ἔξω ἀνοιγόμενα, dicebantur. Meminit hujus aperturæ Vitruvius, *Ipsæque forium ornamenta non fiunt cestrota, neque bifora, sed valvata, & aperturas habent, in exteriores partes*; i. ἔξω ἀνοιγομένας, ἔξω ἀναπεταννυμένας. Quo modo fores aperiebantur, apud vett. Atticos, ubi qui intus domo exibant, earum aperturam in exteriores partes & publicum versùs projiciebant Hinc joco apud Comicos, qui intus exeunt, priùs ostium percutiunt & strepitum faciunt, ut, qui extra sunt, admoneantur recedere, ne apertura ostii læderet transeuntes, quod ψοφεῖν θύραν dicebatur; Latinis Comicis *crepare ostium*, ut apud Terentium, *crepuit a Glycerio ostium*, ἐψόφηκεν ἡ ἀπὸ Γλυκερίου θύρα, aliquo sc. egredi parante. At cùm externus ostium pulsaret intraturus, κόπτειν dicebatur θύραν. Iterum non necesse erat, januam, cujus apertura in publicum ejiciebatur, ab exteriori quoque parte occludi & obserari: sicut nec intus occludi solita, in interiorem partem necessariò aperiebatur. Fores pleræque intus obserari solitæ, foràs versùs pandebantur, & contrà. Apud Atticos inprimis modò dictos, ἔσωθεν κατακλειόμεναι, ἔξω ἀνοιγόμεναι, *intus obserabantur, extra aperiebantur.* At Mediæ Græciæ temporibus, quæ sub Imperio Rom. fuit, fores intus aperiebantur seu in interiorem partem aperturam inclinabant, forinsecus tamen habuere adfixas & aptatas seras, quibus occludebantur. Interpres Arati Theon; Νῦν δ' ὄπιθεν θύραις αἱ κλεῖδες, i. *ab exteriori parte foribus aptantur claustra.* Et tamen ejus ætate, in Græcia fores versùs interiora ædium pandebantur. Helladius, apud Photium, Οὐχ ὡς παρ' ἡμῖν νυνὶ τὸ παλαιὸν ἀνεῴγνυντο αἱ πύλαι, ἀλλ' ὑπεναντίως, ἔξω γὰρ αὐτὰς ἀναπετάννυντες ἔνδοθεν ἐξῄεσαν, *Non, uti apud nos, olim aperiebantur ostia, sed contrario modo, forium enim aperturam impellebant extra & in publicam viam, qui egrediebantur*: quod ἔξω ἀνοίγειν & ἔξω ὠθεῖν dicebant. Cùm vero omnia fere olim *Ostia* intus claustro & serâ munita haberentur, ut ab iis, qui foris erant, quoque aperiri possent, foramen in ostio fiebat, quâ brachium transmitti posset, ad immittendam clavem in claustrum seu seram, ac βάλανον inde extrahendam: quo facto per idem foramen claustrum facilè removebatur & janua patebat. Appulejus *lib.* 4. *Tunc itaque sublimis ille Vexillarius noster Lamachus, spectatâ virtutis suæ fiduciâ, quâ clavi immittendæ foramen sensim immissâ manu claustrum evellere gestiebat.* Certè fraudes illæ omnes, quas Æneas *in Tacticis* narrat admissas ab externis, circa βάλανον eruendam ac dolo evellendam, absque ope βαλανάγρας in plerisque urbium portis, non potuere admitti, nisi per hujusmodi satis grande foramen supra locum seræ τοῦ μοχλοῦ in ostio relictum, per quod foris etiam poterat reserari janua intus obserata. Hinc si quis modulum balani cepisset, ad eum modulum clave facta, etiam urbe exclusus vel ædibus, falsâ clave immissâ per foramen, fores facilè reserabat: quo modo urbem quandam in Achaja captam, idem memorat Æneas. Cæterùm non in omnibus foribus hæc ratio usitata, sed in iis utplurimum, quæ in publicum exibant: At conclavium & interiorum domûs aliâ methodo claudi firmarique consuevere, uti videre est suprà, ubi de *Oppessulandi more*. Plura V. hanc in rem, apud Salmasium *ad Solinum pag.* 926. *& seqq.* & *hic passim*. V. quoque suprà, in vocibus *Fores*, *Janua* &c. In Ecclesia Rom. ut hoc solùm addam, apud Hariulfum in *Chron.* Centul. *lib.* 2. *cap.* 10. *Ostium* seu *Ostiolum*, inter donaria vel ministeria sacra recensetur; meminit enim ibi *Ostiolorum parvorum ex argento & auro gemmisque fabricatorum, ad pedes S. Richarii* &c. In vet. *Charta* apud du Fresne, corruptè legitur *Ostrea argentea* 2. *cum clavi sua*. V. eum in hac voce: plura verò de *Ostio* hic passim, in vocibus *Fores*, *Janua* &c.

Ostmanni, memorati Sylvestro Gyraldo *Topogr. Hiberniæ Dist.* 3. *cap.* 43. Richardo Stanihursto *Rerum Hibernicar. lib.* 3. *pag.* 115. & Cam-

& Camdeno *Britann.* Norvvagienſis ſunt, qui, in Hiberniam appulſi, cùm ibi conſediſſent, ab Anglis hoc nomine ſunt inſigniti, quod in lingua Saxonica *Orientales homines* deſignat, *Reſpectu namque terræ iſtius ab Orientalibus partibus huc undecunq; advecti ſunt*, verbis Giraldi modò laudati.

Oſtracia vel *Oſtracites* Lapis, cujus fragmentis gemmæ olim ſcalpi ſoliæ. Plin. *lib.37. cap.10.*

Oſtracine, adde: Eâ Arabiam finiri, & inde Idumæam incipere, Plinius habet: *Pompeji Magni ſepulchro locum inclytum*, vocat Solinus, ſed interpunctis malè Plinii verbis deceptus, quæ cùm ſonent, *à Peluſio Calabriæ caſtra, Caſius mons, delubrum Jovis Caſii, tumulus Magni Pompeji, Oſtracine*; ille ſic accepit, quaſi tumulum Magni Pompeji vocaret Oſtracinen, quod falſum. Nam in Caſio Pompeji ſepulchrum, non in Oſtracine. Strabo, Κάσιος θινώδης τις λόφος ἀκρωτηριάζων, ἄνυδρος, ὅπου τὸ Πομπηΐου τοῦ μεγάλου σῶμα κεῖται, καὶ Διὸς ἱερὸν ἱερὸν Κασίου. *Caſius littoralis quidam collis, promontorii inſtar, aquæ penuriâ laborans, ubi Pompeji Magni cadaver reconditum & Jovis Caſii templum eſt.* Et Ammianus *lib.22. Peluſium oppidum & Caſium, ubi Pompeji ſepulchrum eſt Magni, & Oſtracine & Rhinocolura.* Oſtracine autem à Caſio 6. milliaria diſtabat. Itinerarium, *Rhinicorura*. XXII. *Oſtracena*, XXIIII. *Caſſio*. XXVI. &c. Salmaſius *ad Solinum pag. 569.*

Oſtracorum Luſus, Græcè ὀστράκου περιστροφή, i. *teſtæ converſio*, cujus mentio apud Platonem *Phædro*. & *de Repub. lib. 7.* qualis fuerit, V. infrà ubi de *Teſtarum luſu.* Alius luſus fuit, quem Græci ὀστρακίνδα appellavere, memoratus Minucio Felici *Octavio*, de quo *ibid.*

Oſtrea Tarentina, inter luxuriantis gulæ irritamenta, ponit Varro apud A. Gellium *lib.7. cap.16. Murænæ Tarteſſia, aſelli Peſſinuntii*, Oſtrea *Tarentina, pectunculus Chius* &c. Bajana laudat Auſonius *ad Theonem*,

Oſtrea Bajanis certantia, quæ Medulorum
Dulcibus in ſtagnis reſlui maris æſtus opimat.

Eorum vivaria in Bajano inveniſſe Sergium Oratam, ſcribit Plinius *lib. 9. cap. 54.* qui Brundiſina quoque & Britannica ibidem commemorat. Juvenalis *Sat. 4.*

——— ——— ——— *Circeis nata forent, an*
Lucrinum ad ſaxum, Rutupinove edita fundo,
Oſtrea *callebat primo deprendere morſu.*

Hæc *ſeneſcente Lunâ tabeſcere*, idem Gellius *lib. 20. cap. 8.* habet, communisque opinio eſt. Lunâ creſcente Oſtreorum, Conchyliorum Concharumque omnium corpora augeri, eâ verò decreſcente, rurſus minui: cujus rei cauſam vulgò referunt, in Lunæ humiditatem, quâ radiis Solis in plenilunio perculſâ, lucem inde in terram evibratam volunt eſſe calidum quid humido commiſtum atque adeò prolificum & nutriendo idoneum. Sed If. Voſſius *lib. de motu Marium & Ventor cap.16.* tumorem hunc ac pinguedinem Oſtreorum in ipſum maris æſtum rejicit, cùm in multis Indiæ locis, ut ad Cambajam, Bengalam, Javam Inſ. & alibi, in Plenilunio æquè ac in Novilunio inania ſint pleraque teſtacea, plena contra in quadraturis. Quemadmodum idem in ſinu Cambajenſi ac Peguano, in Lunæ quadraturis, maximè maria tumere, ea demque ſubſidere Lunâ vel plenâ, vel novâ, refert. Plura de Oſtreis. V. apud Gerh. Joh. Voſſium *de Orig. & Progr. Idol. lib. 4. cap 34* ubi, præter ſuprà memorata Oſtreorum genera, laudat ex Xenocrate apud Oribaſium quæ ad Nili oſtia præcipuè in Ægypto, in Epheſo ad Cayſtri ingreſſum, præterea Tarracone, Narbone, Dicæarchiæ in Lucrino lacu: Chelidoniæ, Leucade, Actio & Lybico ſinu creſcunt: ex Clem. Alexandrino *Pædag. lib. 2.* & Virgilio *Georg. 1.* Abydena: ex aliis Cyzicena, quæ *majora Lucrinis, dulciora Britannicis, ſuaviora Gtedulicis, acriora Lepticis, pleniora Lucenſibus, ſicciora Coryphantenis, leniora Iſtricis, candidiora Circeienſibus*, vocat Plinius *lib. 32. cap 6.* Hodie apud Belgas maximum honorem Britannicis eſſe addit, docetque Veteres non minùs ac hodie fit, *Oſtrea* in antecœnio inprimis ediſſe cruda, ex Macrobio *Saturn. lib. 3. cap. 9.* interim in deliciis magis fuiſſe, quam cibis, ex Seneca *Epiſt.108.* & Cicerone *lib.7. Epiſt.26.* Eadem carere oculis ac auditu aſſerit, *lib. eod. cap. 12.* & de guſtu tactuque eorum diſquirit, *cap. ſequenti.* Quia verò *Oſtrea* crudæ edebantur vel hauriebantur potius, inter frigidas menſas primo loco habitæ ſunt. Plutarchus *in Sympoſ. Quæſtion.* Αἱ γὰρ καλούμεναι ψυχραί, τούτων ὀστρέων, ἐχίνων, ὠμῶν λαχάνων, ὥσπερ ἐλαφροὶ ὁπλῖται, ἀντ' ὀρθῶς ἐπὶ ..... τὴν πρώτην εἶναι τὴ ἰσχὺν τις ἔχοντα. Imo quia frigidæ illæ menſæ, quas vocabant, *oſtreis* maximè conſiſterent, *frigidas* de oſtreis abſolutè uſurpavit Capitolinus *in Gordiano Jun.* & *in Maximinis*, ubi dicit, *Maximinum ab oleribus ſemper abſtinuiſſe, à frigidis prope ſemper, niſi cùm illi potandi neceſſitas eſſet.* Nam *oſtrea* potum provocant, ob humorem ſalſuginoſum, quem in carne habent, teſte Galeno *περὶ τροφῶν δυνάμ. lib. 3.* V. ſuprà ubi de menſis *Frigidis.* Apud Sinenſes, ut & hoc addam, ſub urbe *Tengchen*, in prov. Xantonia, *oſtrea* copioſa admodum inveniuntur, helluonum delitiæ. Ad *Venchen* verò, in prov. *Chekiang*, oſtrea illa parva, quod mirabile, & alibi inſolitum, aqueis in campis ſata creſcunt. Hujus enim generis quædam contuſa guttatim per campos ſpargunt, veluti ſemina, ex quibus dein magno numero ſuavis admodum ſaporis oſtrea prodeunt &c. Auctor Anonymus *Sina & Eur. c.42.* De *garo oſtreorum* ſonat Epigr.82 Martial. *l.lib. 13.*

Ebria Bajano fueram modo concha Lucrino,
Nobile nunc ſitio luxurioſa garum.

Oſtrea Margaritifera, V. ſuprà in voce *Cochlea*, Item *Concha*.

Oſtrum, purpuræ ſanies eſt, Græcè αἷμα πορφύρας, ex Græco itidem ὄστρεον ſeu ὄστρειον, quod etiam eſt conchylium & animum. Unde *Oſtrina veſtis, a colore oſtri, qui ſubrubeus*, Nonio *cap. 16.* Cujuſmodi veſtem, ut & auream, ſummo lecti ſeu feretri puerilis tegmini, à Magnatibus Romanis Græcisque injici conſueviſſe, diſcimus ex Papinio Statio *Thebaid. lib. 6. verſu 62.* ubi de funere Archemori,

Summa crepant auro, Tyrioque attollitur oſtro
Molle ſupercilium ——

Certè *Auro oſtrum* etiam Virgilius jungit, ut pretioſiſſima duo humani corporis indumenta. Sed & auro oſtrum variegari ſolitum eſt, quod *pictum oſtrum* vocat lepor Petronianus:

Vilis adulator picto jacet ebrius oſtro.

Quo modo *pictus limbus* apud Ovidium *Metamorph. lib. 10.* de currente Atalanta. *Mæonium limbum* vocat Statius *lib. cit. verſu 540*, quod opificium in veſtibus repetit *lib. 11. verſ. 400.*

——— ——— *opus ipſa novarat*
Mæoniis Argia modis, & pollice docto
Stamina purpureæ ſociaverat aurea telæ &c.

V. Caſp. Barthium *Animadverſion. ad Statium d. l.* & infrà, voce *Purpura.*

O T.

OT. FN. in notis Antiquorum *oſtium feneſtræ* notat &c.

Otacilia Severa, repræſentatur in nummo v t. in fœderis Laodicenſum cum Epheſiis initi monumentum cuſo, in cujus altera parte, Jupiter & Diana, binis cervis comitata, expreſſi ſunt. Item in nummo, fœderis Hierapolitanorum & Smyrnæorum memoriam ſervante, in cujus parte altera duæ urnæ, e quarum utraque palmæ ſurgunt, Ludorum communium indices: cum *Inſcr.* ΙΕΡΑΠΟΛΕΙΤΩΝ ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ, apud Sponium *Itiner. Part. 3 pag. 180.* & 193. Integrum nomen eſt, *Marcia Otacilia Severa.* Fuit ea Philippi Senioris Imp. uxor, quæ quòd eſſet religionis Chriſtianæ lacte imbuta (ut plerique autumant) hinc factum videtur, ut Philippum quoque uxoris gratiâ æquiorem piis, palam Chriſtianum fuiſſe Euſebius aliique ſcripſerint. V. Caſaubonum *Not. ad Hiſtoriæ Auguſtæ Scriptores*, ubi Auguſtam hanc in multis nummis antiquis vel ornari addit.

Othan, Numen olim Saxonum, memoratur *in Hiſtor.* S. Lutberti: *Juro per Deos meos potentes, Thor & Othan, quòd ab hac hora inimiciſſimus ero omnibus vobis.* An, qui aliis *Woden* dicitur, de quo V. ſuo loco. Sed & Deam *Eoſtre* coluiſſe Germanos, auctor eſt Beda *de Tempor. ratione cap. 13.* quæ *Oſtar* nonnullis nuncupata eadem cum Aſtarte fuiſſe creditur. Sed aliam eam fuiſſe ab Othan, opinatur C. du Freſne *Gloſſar.*

Othman, V. *Oſman.*

Imperatores Romani.

Otho M. Sylvius, adde: Ejus nummi, in cujus una parte circa caput ejus hæc Græca *Inſcr.* ΜΑΡΚ. ΟΘωΝΟϹ ΚΑΙϹ. ϹΕΒ. in altera, caput fœminæ calanticâ tectæ, & coronatæ, cum caduceo ponè, & nomine ΕΙΡΗΝΗ. cui reſpondet ab eodem cuſus alius, in quo voces Latinæ, PAX ORBIS TERRARVM: Alterius item, longè rarioris, in cujus poſtica parte mulier eſt veſtita, victoriolam alterâ manu, alterâ tropæum, geſtans, cum voce ΚΡΑΣΙΣ, meminit, eorumque icones exhibet Jac. Sponius *Itiner. Part. 3 pag 168.*

Otho I. Imp. adde: Sub eo maxima Imperii Germanici potentia fuit; ille enim collapſam ejus poſt Carolum Magnum dignitatem reſtituit, & Bohemiam, Franciam, Burgundiam, Italiam, Hungariam, Daniamque, felici armorum ſucceſſu, partim domuit, partim in officio continuit. Hornius *Orb Imp.*

Otho IV. adde: Lex, quam, odio familiæ Suevicæ flagrans, in Comitiis Francofurtenſibus tulit A. C. 1208 quaque Legem Henrici VI. de hæreditaria Imperii ſucceſſione, antiquavit, hæc habuit capita: *Nullus Imperator hæreditarium jus in Imperium prætendat. Principes ſex, tres Eccleſiaſtici, tres Seculares Imperatorem creanto, qui, ſi diſcordes fuerint, Regem Bohemiæ, tanquam arbitrum, adhibento.* A quo tempore certam habemus Electorum hodiernorum originem. Namque & circa Othonis III. & ſuperiorum quoque Imperatorum quorundam tempora Electorum quidem mentio reperitur, ſed nec ſeptenarius hic numerus, nec dignitas ad hodiernas familias reſtricta, ante Othonem IV. uſpiam occurrit. V. Georg. Hornium *lib. laudato.*

Principes ex Familia Palatina.

Otho I. Comes Palatinus Schirenſis, e poſteris Arnolphi Imp. ut quidam volunt; ſecundùm Blondellum verò, e familia Arnolphi cujuſdam, à Normannis cæſi A.C. 891. cujus filius Luitpoldus D. Bavariam rexerit, ab Ungaris occiſus A.C. 908. Wernero genitus, Com. Schirenſis & palatio Bavarico præfectus, fratrem habuit Babonem, conditorem Abenſpergenſium. Ipſo autem natus eſt,

Otho II. quo genitus,

Otho III. qui Witelſpachium condidit (unde poſtea familiæ titulus) Schirenſi arce in Monaſterium converſâ. Hujus filius

Otho IV.

Otho IV. fuit: quo e litus,

Otho V. cognom. *Major*, vexillifer fuit Friderici Barbarossæ, & proscripto Henrico Leone, A.C. 1180. 3. Id. Jul. Bavariæ Ducatum nactus est, postliminiò in hanc familiam reducem. Frater Conradi Archiep. Salisburgensis, & dein Moguntini, ac *Othonis* VI. de quo *infrà*: Pater vero Ludovici, qui à Friderico II. Imp. consequutus est Palatinatum, cùm ejus filio *Othoni* Agnes, Henrici Saxonis filia, daretur uxor. V. *infrà*

Otho VI. cognom. *Minor*, frater fuit *Othonis*. V. Illo genitus est,

Otho VII. cognom. *Homicida*, ob cædem Philippi Imper. ex filio Gerhardo, sator fuit Wildgraviorum *in Kirburg* & *Daun*, quorum ditiones ad Rheni Comites dein devolutæ.

Otho, cognom. *Illustris*, filius Ludovici præfati, ductâ Agnete, hærede Palatinatus, Henrici Saxonis filiâ, Bavariam denuo cum Palatinatu gubernavit. Pater Ludovici cognom. *Severi*, qui cum sup. Bavaria Palatinatum nactus est, communis Palatinorum & Bavarorum, quotquot hodie supersunt, Principum genitor: Henrici, qui Bavariam infer. tenuit, & cum fratre, in Comitiis Augustanis, Austriam, Stiriam & alia, tanquam Majoribus suis ablata, repetiit, A. C. 1282. ac *Othonis*, qui cum filio Henrico Regnum Hungariæ adversùs Carolum Martellum sibi asserere est conatus.

Otho I. filius quartogenitus Ruperti I. Imper. ex Fam. Rudolfina, in divisione hæreditatis paternæ, Mosbacum tenuit, Electorali postea administratione illustris. Fratre namque Ludovico I. cognom. *Barbato*, mortuo, filius ejus Ludovicus II. cognom. *Mansuetus*, sub patrui *Othonis* tutela, quem majoribus fratribus Ludovicus prætulerat, successit. Eo genitus est,

Otho II. Mathematicarum & aliarum Scientiarum amator singularis: Frater Ruperti Ratisbonensis, Johannis Augustani & Alberti Argentinensis, Episcoporum, quorum hic de Episcopatu bene meritus & concubinatus Sacerdotum summus fuit osor. Qui omnes cùm cœlibes decessissent, ipsis cum *Othonis* I. linea defecit.

Otto Henricus, cognom. *Magnanimus*, filius Ruperti cognom. *Virtuosi* (qui tristi bello Bavarico stirpem involvit) mortuo patruo, Ludovico III. cognom. *Pacifico*, Electore, in Electoratu nec invitus præteritus est, altero patruo Friderico II. *Sapiente*, fratri suffecto. A. C. 1544. ipse tandem Elector. Variæ Princeps fortunę vix natus pene exul fuit, Patre omni fere ditione exuto: Concessus tamen ei & fratri Philippo *Bellicoso*, ex ditione materna Principatus Neoburgicus. Inde in Palæstinam profectus redit A. C. 1521. in provincia autem Evangelicam Religionem introduxit A.C. 1542. ac postea Smalcaldico fœderi nomen dedit, de capite proin ac fortunis periclitatus: Ditionibus enim à Cæsare exutus est, à quo tempore Austriacis minùs favit. Quo zelo, tum Heidelbergæ habitans, movit Electorem, ut & ipse publicè Heidelbergæ Reformationem institueret, A.C. 1546. Restitutus postea, ope Mauritii Saxonis, A.C. 1552. Patruo A. C. 1556. in Electoratu successit, statimque quidquid veteris fermenti reliquum erat, è tota provincia eliminavit, Missâ prohibita, & Ordinatione Eccles. sermone vernaculo vulgatâ: Academiam quoque, ipse studiis delectatus, rectiùs ex consilio Melanchthonis disposuit ac dotavit; primus insuper florentissimæ postea Bibliothecæ Auctor. Decessit A. C. 1559. d. 12. Febr. orbus & ultimus è prosapia Ludovici Barbati, quod ipse ultioni divinæ ob sanguinem Husi (in Concilio Constantiensi, cujus Præses Ludovicus sententiam in Hussum & Hier. Pragensem latam, jussu Cæsaris, lictoribus exequendam commiserat) susum ascripsit. Maternam ditionem Neoburgensem, transmisit Testamento ad Wolfgangum Bipontinum, Electoratus hærede Friderico III. Simmerensi, agnato. Idem nomen fuit uni ex filiis Wolfgangi modò memorati, qui sine prole mascula obiit Sulzbaci A.C 1604

Carol. *Otho*, fil. Georg. wilh. Bircofeld. Duc. natus est A.C. 1625.

Otho, filius Ludovici V. Imp. Bavaricæ lineæ conditoris, fratri Ludovico Romano, (cui Pater Marchionatum Brandeburgensem conciliaverat, postquam Tirolis Comitatum obtinuisset) mortuo successit: sed à Socero Carolo IV. 200000. aureis Ungaricis eum vendere coactus, A C. 1373. exiguâ ditione in Bohemia acquievit; ob ignaviam *Finnius* dictus. Obiit A. C. 1379. Idem quoque nomen fuit Episcopo Frisingensi, filio Lupoldi II. Marchionis Austriæ, ex eadem Familia, fratri Lupoldi III. primi Austriæ Ducis, qui etiam Bavariam adversùs Welfum III. sibi adseruit. De quibus omnibus, V. Phil. Jac. Spenerum *Syll. Geneal. Hist. in Fam. Palatino-Bavarica.*

Ex Familia Saxonica.

Otho. Dux Saxoniæ, filius Ludolfi, nepos Brunonis, qui VVitekindi I. fuerat frater, fratrem habuit Brunonem, à quo condita Brunsuiga urbs; ipse Pater Henrici I. cognom. *Aucupis* Imp. quod axioma ipse recusaverat: Sicque *Othonum* I. II. III. Impp. de quibus V. inter Imperatores, progenitor. Alii tamen, de *Othonianæ* hujus lineæ origine aliter sentientes, VVitikindum I. VVigberti & VVitikindi II. VVigbertum autem VValperti & Brunonis Patrem constituunt, atque hunc Brunonem his Othonibus Patrem assignant.

Otho, filius Ludolfi, qui primogenitus *Othonis* I. Imp. post socerum Hermannum Dux Sueviæ fuit, Patri successit: per filium Henricum avus Conradi cognom. *Salici* Imp., cujus fil. Henricus III. genitor Henr. IV. fuit, quo natus est Henr. V. omnes Impp.

Otho, cogn. *Dives*, à repertis argentifodinis, fil. Dedonis II. Saxoniæ D. Fribergam condidit, Friderici I. Imp adversùs Henricum Leonem miles, à Ludovico Landgr. Thuringiæ, dein aut in filio Alberto cognom. *Superbo*, captivus detentus est: Pater Theodorici, cujus filius Henricus cogn. *Illustris* A. C. 1249. Landgraviatum Thuringiæ sibi vindicavit, cumque eo Palatinatum Saxoniæ in domum suam postliminiò reduxit. P. J. Spenerus *in Fam. Sax.*

Ex Familia Guelfica.

Otho, filius secundogenitus Henrici Leonis Ducis Bavariæ ac Saxoniæ potentissimi, quartus hujus nominis Imp. jussu Innocentii III. Philippo Suevo oppositus est A.C. 1199. sed cùm à Pontifice Anconam, Thusciam, Calabriam, Apuliam & Romaniolam reposceret, quæ antecessores Imperio eripuerant, ab ipso quoque diris devotus est, electo Friderico II. Tandem à suis etiam desertus, Imperio excidit, & moriturus dicitur coquinariis suis, ut collum calcaneis premerent, præcepisse. Ejus frater minimus VVilhelmus Brunsuicensium Ducum fuit conditor. Illo enim genitus,

Otho, cognom. *Puer*, vel *Parvus*, Brunsuico, quod filiæ Henrici patrui dicuntur Imperatori vendidisse, præsidium Friderici II. Imp. ejecit, ab eodem tamen postea Brunsuici ac Lunæburgi Dux creatus, A C. 1235. cùm, conventione cum Ascaniis initâ, Saxoniæ omisisset titulum. Ditiones multis accessionibus, emtionis aliisque titulis, auxit: Pater Johannis, Lunæburgicæ: & Alberti, Brunsuicensis lineæ, conditorum.

Otho, filius Henrici cogn. *Junioris*, (familiæ Grubenhagiæ, quam Alberti modò dicti filius major natu Henricus cognom. *Mirabilis*, orsus fuerat) à Johanna I. Regina Neap. cùm pro ea in Italia bellum adversùs Pontificem gereret, maritus post Jacobum Aragonium Majoricæ R. electus [illegible], A. C. 1378. titulum tamen Principis tantum gerere jussus. Hujus causam, cùm illa plures hostes haberet, excommunicata ab Urbano, qui Carolo Dyrrachio Regnum assignarat & undiquaque oppugnata, fortissimè tuitus, biscaptus, ac demum A. C. 1388. vel seriùs, ex vulneribus ad Neapolim acceptis, est extinctus, nullâ prole relictâ.

Otho, cogn. *Largus*, V. infrà.

Otho I. cogn. *Magnus* vel *Claudus*, vel etiam *von der Heide*, filius Bernhardi D. Lunæburgici, Comitatum Eberstenium, à socero Hermanno, cùm ejus filius *Otho*, ob occisum Henricum Dominum *de Hornbach*, fugâ patriam deseruisset, (sator inde Eberstenorum Neugartensium) obtinuit. Frater Friderici cognom. *Religiosi*, qui stemma propagavit.

Otho II. cognom. *Victoriosus*, filius Friderici prædicti, ex Magdalena Brandeburgica, genuit Henricum cognom. *Juniorem* vel *Medium*: ipse ante Patrem mortuus

Otho III. filius maximus natu Henrici modò memorati, aliquandiu administrationem provinciæ gessit, fratri dein Ernesto acceptâ pecuniæ certâ in annos singulos pensione cessit: Harburgiorum conditor. Ejus filius

Otho IV. cùm ex nobili Metta de Campen susceptus esset, linea à reliquis agnatis initio non agnita est, sed auctoritas Cæsarea illam est tutata. Ejus filii tamen omnes sine prole decesserunt, ultimo extincto A.C. 1642. Ex Patruo verò ejus Ernesto, præter alios, natus est Franciscus *Otho*, sed etiam *ἄτεκνος*.

Ex Fam. Badensi.

Otho, Marchio Badensis, Hochbergicæ lineæ, filius Henrici, Dux copiarum Leopoldi Austriaci ad Sempacum cecidit, A.C. 1386. Frater Hessonis I. in cujus filio *Othone* minimo natu, qui mortuus est A.C. 1418. Hochbergicus ramus defecit, successione ad alterum Susenbergium delatâ, cujus auctor fuerat Rodolfus III.

Otho, filius Rodolfi IV. fratris Rodolfi V. A.C. 1356. præmortui ex Catharina Thierstenia filium Rodolfum VI. postquam tutor ejus fuisset, hæredem reliquit: inter cujus filios quoque *Otho* fuit, qui ab anno 1431. Constantiensem Episcopatum rexit.

Ex Fam. Hassiaca.

Otho, filius Henrici cognom. *Pueri*, qui ex Ducibus Brabantinis ortus, Familiam Hassiacam condidit. Patre mortuo A.C. 1308. in divisione hæreditatis Principatum ad Lanum nactus est, frater maximus natu Johannis, qui Castellas, & Ludovici Episc. Monasteriensis, qui Marpurgum accepit. Sed fratrum tandem successor, factâ A.C. 1311. constitutione, jus Primogenituræ, & ut primo tantùm *imperantis Domini* titulus daretur, introduxit, à Moguntino Præsule excommunicatus, sicut & Pater fuerat. Eo geniti Henricus cognom. *Ferreus* seu *Magnanimus* successor, Ludovicus, Hermannus & *Otho* Archiepiscopus Magdeburgensis, è quibus Ludovicus & Hermannus, vi paternæ constitutionis, paucis quibusdam dominiis acquiescere coacti sunt. Obiit autem *Otho* A. C. 1326.

Otho, filius Mauritii, ex Anna Solmensi, Hirschfeldæ Abbas, tristi morte extinctus est, A. C. 1617.

Ex Fam. Wandalica.

Otho I. filius major natu Barnimi I. Pomeraniæ citerioris Ducis, Stetinensem ramum, sicut frater ejus Bogislaus IV. Wolgastensem, orsus est. Nactus namque Stettinum, & quidquid Orientem versùs ad Pomerelliam situm; bellum adversùs Megapolitanos, dein Ludov. Bavarum Elect. Brandeburg. cui Episcopus Caminensis assistebat, habuit: Belgardiæ dein transactum, ut Episcopi Duces fundatores ac Patronos agnoscerent, & communes haberent ipsi cum hostes. Ei in regimine ac bello adversùs Ludov. prędictum suc-

cessit A.C. 1345. Barnimus cognom. *Magnus*, qui bello sæpius victor, tandem tamen dici ur in casum deficientis prolis Brandeburgicis suc essionem adduxisse.

Otho II. filius Suantibori II. minimi natu filii Barnimi præfati, fratrem habuit Casimirum VI. cujus ex filio Joachimo nepos fuit,

Otho II. qui Patri successit A C.1451. Sed cùm in eo A.C. 1464. mortuo, ramus defecisset, acre inter Brandeburgicos, quibus Imperator Fridericus III. feudum contulerat, & Agnatos reliquos Wolgastensis rami bellum ortum est, præsertim cum in Historiarum tenebris series genealogica, quòd ab eadem descenderint origine, doceri satis non posset. Sed penès Wolgastenses mansit victoria, & Wartislaus X. ac Ericus II. fratres, *Othoni* successerunt.

Ex Fam. Ascania.

Otho I. Com. Ascaniæ.

Otho II. fil. Alberti II. qui Ascaniam restaurasse, & Bernburgum condidisse dicitur: Frater fuit Sigismundi & Alberti. Eo genitus

Otho III. pater Esici ac Theodor ci Ecclesiastici, avus Ortolphi, cum fratre Esico prælio adversùs Hungaros, ad Merseburgum, occisus est A. C. 933.

Otho IV.

Otho V.

Otho VI. filius Ernesti, frater Henrici. Ernesti (quos Wœlpanos nominant Comites) Richardi & Esici: quo ultimo natus

Otho VII. cognom *Magnus* seu *Dives*, à socero Magno, Electore Saxoniæ, Marchiam veterem, patri Othonis à Pribislao R. Herulorum. & huic à Magno ereptam, rursus accepit: Saxoniæ verò Ducatum adversùs affinem Henricum cognom. *Nigrum* sibi vindicare frustra conatus est. Pater Alberti cognom. *Ursi* seu *Pulchri*, Principis suâ ætate celeberrimi, cui Conradus III. Imp. Marchiam Brandeburg. contulit. Hoc genitus

Otho I. Elector Brandeburgicus, stirpis Brandeburgicæ; sicut frater ejus Bernhardus, Saxonicæ, conditor: Bello adversùs Wichmannum Archiep. Magdeburgicum, & Ulricum Episc. Halberstadiensem primùm captus, alio prælio Archiepiscopum vulneratum ipse cepit. Auxilium quoque Odoacro, Regi Bohemiæ, adversus Belam Ungariæ R. tulit. Mortuo A.C. 1198. superfuere, præter alios, Henricus Præpositus Tangermundæ. suâ voluntate Marchiam veterem in Episcopatum mutaturus, & successores in Electoratu *Otho* II ac Albertus II.

Otho II. filius prioris, in Palæstina strenuè se gessit, Ludolfum Archiep. Magdeburgensem & Conradum Episc. Halberstadiensem A.C. 1203. cepit, obiitque paulo pòst improlis, successore fratre Alberto II. quo ex Mechtilde Marchionis Lusatiæ filia, nati sunt Johannes, (pater Johannis II. *Othonis* & Conradi) ac

Otho III. cogn. *Pius* & *Beneficus*, qui post expeditionem Asiaticam reversus domum, ab Hildebrando Archiep. Magdeburgensi & Ludovico Episc. Halberstadiensi captus, solutoque lytro dimissus est: sed alterâ vice, cùm eundem adorirentur, eos profligavit & alterum cepit: Imperiale axioma, post Wilhelmum Hollandiæ Com. sibi oblatum recusavit: Brandeburgum Borussiæ condidit; Pater ex Beatrice Bohemica Johannis cognom. *Pragensis*, ubi educatus & in hastiludio periit: *Othonis* cognom. *Longi*, qui tutor fuit Wenceslai Bohemiæ R. & a Cruciferis Borussiæ novam Marchiam emit: Alberti & *Othonis* cognom. *Parvi*, Rudolfi I. Imp. generi, demum Templarii, ac tandem Monachi. E quibus solus *Otho* Longus, ex Juditha Hennebergica reliquit filios, *Othonem* cognom. *Magnum*, post mortem uxoris, Magistrum Ordinis Teuton. Albertum, Guntherum improles & Hermannum cognom. *Longum*, cujus filius Johannes cognom. *Illustris*, lineam clausit A.C. 1312. Fuit etiam *Otho*, Templarius, in eadem linea, filius Conradi Electoris, frater Johannis III. & woldemari similiter Electorum.

Otho, filius Alberti II. Electoris Saxoniæ, ex Agnete, Rudolfi I. Imp. filia, frater fuit Rudolfi I. majoris natu, qui Patri successit, ipse Albertum Episc. Naumburgensem genuit.

Otho, filius Rudolphi memorati, ex Juditha Brandeburgica, frater Rudolphi II. ante hunc vivis excessit, relicto ex Agnete Lunæburgica filio Alberto, pro quo, quem initio ipse avus Wilhelmus ultimus D. Lunæburgicus hæredem esse jusserat, successio Lunæburgica frustra à Carolo IV. petita fuit, qui eam eidem quidem Alberto ex parte, sed & patruis ejus Rudolfo ac Wenceslao contulit; Unde inter hos & Brunsuicenses Lunæburgicorum Principum agnatos, acerrimum bellum conflatum est.

Otho, è filiis Henrici cognom. *Senioris*, (qui à Friderico II. Imp. primus creatus est Princeps Anhaltinus) ex Mechtilde Brunsuicensi, Ascaniam seu *Ascherslteben*, in divisione paternæ hæreditatis, nactus, filium *Othonem* ipse sepelivit. Frater Sigfridi Servestanæ, & Bernhardi, Bernburgicæ lineæ, Auctorum. *Othoni* patruo, cùm Bernardus II. primi fil. in Bernburgensi linea, successisset, ejus frater Albertus Episc. Halberstadius ab ipso dissidens Ascaniam Capitulo Halberstadio, ope viduæ Othonis Elisabethæ, quæ eam dotalitio adhuc nomine possidebat, asseruit: unde Bernhardus III. illâ ditione vi ejectus, hinc *Spoliati* cognomento insignitus est.

Otho, filius minimus natu Bernhardi III. præfati, pater fuit Bernhardi & *Othonis*, qui lineam Bernburgicam clausere, seculo 15. successore Georgio agnato.

Ex Familia Piastea.

Otho, filius natu minor Boleslai *Chrobri* dicti, Poloniæ R. A. C. 1025 cum fratre Micislao II. Patri successit, sed à Micislao pulsus, ad Conradum II. Imper. se contulit: unde hic Micislao ad Bohemos fugere coacto *Othonem* restituit, qui diadema paternum Cæsari transmisit. Donec Othone à milite cæso, frater denuo clavum arripuit, Masoviâ tamen à regno avulsâ, quam Maslaus pocillator ejus, seu Imperiali auctoritate, seu defectione suâ, sibi vindicavit.

Otho, filius Micislai cognom. *Magni*, vel *Senis*, Poloniæ Principis, Patrem A.C. 1202. extinctum, mox sequutus, filium reliquit Vladislaum cognom. *Sputatorem*, qui Patruum Vladislaum, cognom. *Lasconogum*, Principatu exuit.

Comites Principesque, ex Familia Nassovia.

Otho, cognom. *Magnus*, Comes Nassoviæ, Toparcha Lopperæ, Lauriburgii & Sonnenbergii, filius Johannis Nassoviæ Comitis, ex Sibylla, Ludovici Saxoniæ Palatini filia, caput omnium, quotquot in illustrissima hac Familia supersunt. Quanquam enim per trecentos ante ipsum annos, ab Adolfo, Hassiæ præfecto, & Comitatui Nassoviæ regendo præposito, ad eum usque Comites Nassoviæ, perpetuâ successionis serie, memorentur ultra triginta, ab hoc tamen vulgatæ Genealogiæ series initium capit. Ab Henrico is Aucupe Imper. exercitui contra Hungaros summus Dux præfectus, Hungariam victor peragravit. Inde hastiludio Magdeburgensi inte fuit. Plerumque Norbergæ commoratus, ibidem decessit, & sepultus est: quem habitationis locum moremque non pauci dein Nassoviæ Comites secuti sunt. Pater fuit, ex Magdalena, Walravii Comitis Sponheimensis filiâ, Henrici, Canonici Moguntini: Walravii, successoris; Luciæ Hildebrando Sainæ Com. nuptum datæ & Barbaræ, Gosselini Duc. Limburgensis uxoris. Tribuitur ei ingens prudentiæ, fortitudinis, & animi excelsi, elogium: ut dignus omnino fuerit, à quo tot tantarumque familiarum illustrium quasi coloniæ, inciperent. In Walravii filiis prima stemmatis divisio facta est, altero filiorum, Patri, in prov. *Nassovia*, succedente; altero *Othone*, *Geldriæ* Principatum adepto. Secunda diremptio, octavo ab *Othone M.* gradu cœpit: liberis Henrici cognom. *Divitis* ita hæreditatem ercisc entibus, ut *Othoni*. Dilleburgum cederet, Walravio Weisbadensis obtingeret Comitatus, unde *Dillenburgicus* & *Weisbadensis*, rami; quorum ille, *Beilsteniam*, *Auriacam* cœter sq; ste *Sarapontanam* & *Weilburgensem*, lineas, ex se dedere.

Otho I Walravio, filio Othonis Magni, genitus, Geldriæ, cui gubernandæ præfectus erat, possessionem, tit. *Comitis*, voluntate Henrici Aucupis A g in Comitiis Mogontiacensibus, nactus est A.C. 1090 Adjecta & Zutphaniæ provincia, quæ ab eo die Gelriæ territorio annexa est. Sic stemmatis is Gelro-Zutphaniensis conditor, quod aliquot seculis floruit, Geldriæ mutavit insignia, & Leo argenteus, in cœruleo clypeo, tres n espilorum flores, in aureo clypeo rubros, expunxit. Obiit A.C. 1107. Zutphaniæ tumulatu. Ex Adelheida, Vichardi Geldriæ Gubernatoris fil. & ex asse hærede (und. ei via ad Geldriæ possessionem) Gerhardum I. ex Sophia, Vichmanni Zutphaniæ Com. fil. unica, Gerlacum genuit: quorum hic prælio ad Isselmondam cæsus, ille Patris in imperio successor fuit.

Otho II. Gerhardi modò dicti, ex fil. Henrico, marito Mariæ, Godofredi II. Hierosl. R. filiæ (quæ magnam Velaviæ portionem dotis loco accepit) nepos, fratri Gerhardo II. successit: de Velaviæ jure, cum Balduino Trajecti Episcopo, Florentio Hollandiæ & Theodoro Cliviæ, Comitibus, post frattem cruentis præliis decertavit, donec sententiâ latâ eam illi Fridericus I. Imp. addixit. Quem postea contra Saracenos sequutus, præstitæ fortiter operæ præmia redux impetravit. Neomagum & Emmericum oppida ad Rhenum Vahalimque florentissima, Cliviæ Duci erepta: è quibus tamen Emmericum, temporis tractu, ad Cliviæ Duces rediit. Obiit A C. 1202. seu, ut Merula habet, 1205. Pater Henrici, ob vitæ sanctimoniam, Divis adscripti: Gerhardi III. successoris; *Othonis*, vet. Trajecti Episcopi; Adelheidæ, quæ Gulhelmo I. Hollandiæ & Zelandiæ Com. & Margarethæ, quæ Adolfo Com. Marcæ, nupsere.

Otho III. cognom. *Claudus*, fil. Gerhardi III. ex Richarda, (al. Maria) Ruperti Nassoviæ Com. fil. pacis studio non minùs, quàm à Majoribus armis factitatum, imperium auxit: muris oppida circumdedit, Monasteriis condendis animum intendit. Obiit A.C. 1271. postquam 42. integros annos ditiones rexisset. Uxores habuit, priorem Margaretham, Theodorici IV. Cliviæ Com. filiam, sterilem; posteriorem, Philippam seu Philippinam, Comitis S. Pauli filiam, è qua suscepti Rinaldus I. Patris successor, Henricus & Gerhardus maturè extincti ac Irmgarda, Theodorico VII. Cliviæ Comiti, nuptum data. V. infrà, in voce *Rinaldus*.

Otho, filius Henrici, *Principis* nomine in priscis Annalibus aliquoties salutati. præter ditionem Nassoviçam & prædia Noribergensia à majoribus, Ottone inprimis *Magno*, & filio ejus primogenito, Walravio I. (cujus frater Otho Gelriam, ut diximus, erat nactus) hæreditate tradita, etiam Suabachiam & Cadelbergiam, possedit. Prudentia, justitiâ, virtute itidem bellica. inclytus: Obiit A.C. 1213. Pater ex Com. Virnenburgica, Henrici cognom. *Divitis*:

quo,

quo, & Mach.tilde, Diederici Geldr. & Zutphaniæ Com. fil. præter Wa ravium, primum Weisbadæ, Weilburgi, Idsteinii Com. natu est.

Otho I primus Comitatus Dillenburgici auctor. Hic enim, cui in divisione hæreditatis paternæ, Dillenburgum, unà cum Herborna, Sigena, Beylstenio aliisque intra Lanum sitis, fortitò obtigerat, ibi sedem fixit, circa A. C. 1250. Inclytus & regendi & bellandi arte b ...; uxorem habuit Agnetem, fil. Comitis Solmensis, ex ea Pater Henrici successoris, Johannis, qui improlis obiit & Emichi, qui Norbergæ, familiari Comitum Nassoviæ sede, sepultus est. Obiit 1192. imper. 37. Dillenburgi magnificè tumulatus.

Otho II. filius major natu Henrici præfati, frater Henrici (qui, factâ cum fratre hæreditatis partitione, Beylstenii dominium nactus est) ditionem paternam auxit, Comitatus Viandensis, Baronatus S. Vit. & parte dominii Grimbergensis adjectione. Belli gerendi peritissimus & consilium animi magnitudine egregiè temperans, decessit A. C. 1369. Ejus memoriam aulæum servat. in arce Dillenburgica, cui hæc inscripta: *Otho. Com. de Nassau, bellica rei expertissimus, egregia & memoratu digna in vita peragens facinora, uxorem habuit D. a Leyden, de Viana, unicam filiam &c.* Liberi eorum erant, Henricus, in adolescentia defunctus: Johannes, Patris successor, & *Otho*, idem cum Henrico fatum expertus. Inter Johannis filios, Engelberto quoque filius fuit *Otho*, sed itidem sine prole extinctus.

Gu ... mus *Otho*, filius Johannis Com. Nassoviæ, cognom *Junioris* (Johanne Seniore geniti) ex Margaretha Holsata (fil. Johannis Ducis) frater Johannis Mauritii majoris natu, Americanæ expeditione celebris, natus A. C. 1607. improlis decessit.

Hermannus *Otho*, fil. Johannis Ludovici S. R. Imp. Principis, ex Ursula (fil. Simonis Lippiæ Com. & Elisabethæ Schauenburgicæ, *Othone* VI. Com. Holsat. genitæ) Canonicorum societati variis in locis adscriptus est: Moguntiaci, Augustæ Trevirorum, Coloniæ Agrippinæ, Argentorati, Halberstadii & Hildesiæ; quo in loco, ut & Treviris, Archidiaconi quoque munere est insignitus. A. C. 1649. lætum sane tæ Monasterii pacis nuntium, ad Imperatorem detulit, magnificâ ab ipso remuneratione exceptus.

Otho, porro nomen variorum fuit Nassoviæ Comitum, qui *Othonis M.* tempora antecesserunt, de quibus hæc pauca. *Otho*, fil. Theodorici seu Diederici Hassiæ Præfecti (Adolfo, cujus antiquissima inter Nassovios mentio, geniti) & Gertrudæ Altorfensis (Engelberti Com. fil.) Hassiæ Præfectus, Nassoviæ per annos 19. præfuit sec. 8. Pater, ex Irmentruda, (Gosselini Duc. Arduennæ fil.) Henrici & Gosselini, qui brevi abrepti, Johannis successoris, Alberti Canon. Moguntini & Hatmudæ, Sigeberto Eberstenio Com. nuptæ. Alius, fil. Philippi Nassovii, ex Catharina Com. Hanoviæ, primus Solmæ Comes, hodiernorum Comitum conditor fuit. Alius Friderici, cui Philippus modò dictus frater erat, ex Metta Schirensi (Othonis Com. filiâ) intra adolescentiæ annos, obiit. Eodem nomine insignis fuit fil. Arnoldi (Friderici & Philippi modo dictorum fratris primogeni i) ex Leucherda (fil. *Othonis* Com. Linseltenii) Mortsiorum Comitum, ut volunt nonnulli, conditor matrimonio Barbaræ (Palatino Kernittæ genitæ) Comitatum hunc adeptus. Item fil. Philippi Com. ex Imagina (*Othonis* Hanoviæ Com. filia) sine prole decessit, tribus licèt nuptiis quæsitâ; primis nempe Johannæ Leiningensis, secundis Theodoræ Pressensis, tertiis Margarethæ (Com. Argentinensis filiæ.) Item, unus ex filiis Diederici, Warmundo Com. Nassoviæ geniti, Ecclesiasticam vitam sectatus. Item fil. Johannis Com. ex Sibylla (Ludovici Saxoniæ Palatini filiâ) post fratrem Georgium, regimini admotus. Hic, unde generis propagationem quæsivit, vitæ invenit, & stemmatis simul paterni, terminum: ipso nuptiarum die, quo Adelam Castelæ dominam sibi junxit, in hastiludio, à Com. Lochmundæ (imprudenter, an per iram?) violento concursu confossus. Quo pacto, stemma regentium, ad *Othonem* propatruum Johannis proavi filium nonum, avi Georgii minorem natu fratrem, qui is ipse est *Otho* Magnus à quo ex orsi sumus, delatum est. Cyr. Lentulus *Geneal. Comit. Nassovia MS.* *Comites Oldenburgici, alibi.*

Otho I. Com. Oldenburgicus, filius Ulrici, nepos Sigfridi, pronepos Regemberti, qui A. C. 918. Danos cæcidit, à spectro quodam mirabile cornu, quod adhuc asservatur, accepisse fertur. Eo nati sunt Johannes Com. Oldenburgicus, & Conradus, à ... atre Comes Alvenslebensis. Idem nomen fuit filio Elimari II. Præposito Bremensi, rami Harstedii, cujus conditor fuerat Christianus.

Otho II. cognom. *Berne*, filius Mauritii, condidit Delmenhorstum arcem A. C. 1247.

Otho III. prioris ex Christiano fratre nepos, Delmenhorstum urbem fecit, frater Johannis, cujus filius *Otho* Archiepiscopus Bremensis electus A. C. 1345. nepotem Mauritium ascivit ob senium, extinctus A. C. 1349

Otho, filius tertio-genitus Christiani, Delmenhorstanæ lineæ conditoris, fratribus Mauritio præfato & Christiano à Butjadis A. C. 1368. cæsis, Patri successit: cum patruele Conrado, Oldenburgici rami, quem Johannes Christiani frater major condiderat, de non alienando pactum iniit, filiam verò Annam Johanni agnato ex Harstediis despondit.

Otho, prioris ex Christiano fratre nepos, cognom. *Simplex*, Bremensibus Comit. Delmenhorstanum, si solvendo non esset, & illi filium Archiepiscopum eligerent, assignavit: Ita electus filius Nicolaus A. C. 1421. decessit A. C. 1435. Comitatum nihilominus sibi vindicante sororis ejus Adelheidis marito Theodorico cognom. *Fortunato*, Com Oldenburgico.

Otho, filius Gerhardi cognom. *Bellicosi*, qui frater Christiani I. Daniæ R. Oldenburgic. s continuavit, Canonicus Bremensis & Coloniensis, cum fratre Adolfo, bello Ditmarsico perit A. C. 1500. dem nomen fuit quarto genito filio Alberti I. Imper. qui cognomento *Audax*, vel *Gratiosus*, Stiriam tenuit, & sine prole masculа decessit. Frater Friderici III. Imper. quem tamen, quòd à Ludovico Bavaro Imp. victus esset, inter Imperatores non numerant. Spenerus *Syll. Geneal Hist.*

Otho Bruckmannus, Friderico Holsatiæ Duci Persicæ Legationis, immensis sumtibus susceptæ, à ... asor, eidem cum Ph. Crusio præfuit. Revaliam mari itum; inde Narvam, Novogardiam, Moscoviam, iter suum direxerunt; tum pervenere in fluminibus Mosca Colunnam, Okka Nissinovogardiam, Volgâ Astracanum: Mare Caspium trajecturi, naufragium passi sunt, sed ad *Niasabath* evasere: Inde per *Ardebil* & Calvinum, ad Metropolim Ispahanum perventum. Cùm legatione defuncti essent, per Kilanum seu Hircaniam & Mokanum, iter institutum. Derbento egressi apud Tartaros Dagestanos in Albania transierunt, inde per Terkios, Circassios, donec in Moscoviam reversi priorem viam remetirentur. Redux Bruckmannus capite luit, in Legatione admissa. V. Phil. Jac. Spenerum *Syll. Geneal. Historica* & Ad. Olearium *Itiner. Pers.*

Otia, in vestibulo Somni, collocantur Papinio Statio *Thebaid. lib* 10. *vers.* 91. ubi Idoli hujus aulam d scribit:

> *Limen opaca Quies & pigra Oblivia servant,*
> *Et nunquam vigili torpens Ignavia vultu.*
> Otia *vestibulo, pressisq; silentia pennis*
> *Muta sedens* &c.

Non abs re: Somnus enim vacationem humanorum operum infert. Aliàs *Otia*, amœnitates dicuntur ad otium provitantes. Idem *lib.* 1. *Sylv.* 2. *versu* 265.

> *Nec Pompejani placeant magis otia Sarni.*

Ad illud Virgilii,

> *Illo Virgilium me tempore dulcis alebat*
> *Parthenope, studiis florentem ignobilis otii.*

Hinc *otiosa Neapolis*. Horatio *Epod.* 5. & *in otia nata Parthenope*, Ovidio *Metamorph. lib.* 15 De cujusmodi *Otiis* seu Secess bus Principum diximus alibi. Ut de *Otiosis* aliquid addam: *otiosum* esse, apud Thraces olim honestum erat, & rapto vivere præclarum, agriculturæ verò studium contemptissimum, apud Herodotum *lib.* 5. Contrà *otiosos* reprehendit Paulus 2. Thessal. *cap.* 3 *vers.* 10. legibus coercet Amasis, apud Herodotum eundem *lib.* 2. & Solon apud Alexandrum ab Alex. *Genial. Dier. lib* 3. *cap.* 13. Sardi, apud Ælianum *Var. lib.* 4. Ab Salaris privat Antoninus Pius, *Nihil esse sordidius, imò crudelius*, inquiens, *quàm si Remp. ii arroderent, qui nihil in eam suo labore conferrent*, apud Capitolinum. Urbe expellit Pericles, apud Plutarchum: morte etiam Draco punit, apud Coel. Rhodiginum *Antiqq. Lect lib.* 11. *cap.* 3

Otis, Assariphi Scriptori Arabi, avis est magni colli, cinerei coloris, rostri utcunque longi, notissima in Oriente, carnis inter gallinaceam & anserinam mediæ, sed anserinâ levioris: cui stercus pro telo est, ut addit Damir. Nempe cum eam insequitur accipiter, non cessat cum accipitre ascendere & descendere, donec in ejus pupillam incidens stercus in eam conjecerit: Quo facto constrictus manet accipiter, ut qui pedibus manibusq; vinctus est. Tum v. convenientes otides accipitris plumas vellicant, unde et certa mors, uti habet Alkazuinius. Eandem avem brevis esse tardique volatus, propter corporis gravitatem, Græci Scriptores asserunt, Xenophon *in Cyro min. l.* 1. Athenæus *l.* 9. Plutarchus, Ælianus *l.* 5. *c.* 24. unde & *tardam* dictam docet Plin. *l.* 10 *c.* 2. Quibus tamen contrarium docent Arabes Scripto es, illam à volatu quoque commendantes. Damir. *Avem esse fortissimi volatus longissimeq; evagari, ex eo patet, quòd, cùm capitur circa Basoram, ad Euphratis ostia, in ingluvie ejus reperitur gramen viride, cujus arbor terebinthus crescit in finibus Syriæ Damascenæ. Unde est, quod vulgato Proverbio dicimus, aliquem esse Otide volaciorem*, si verbo datur venia. Ovis illius utuntur, ad denigrandos capillos, sed non nisi masculinis, i. unde mares nasciturí sunt, quæ filo inserto dignoscuntur: illud n. è masculino ovo nigrum educitur, Bochartus *Hierozoici Pars poster. lib.* II. *cap.* 22.

Otlinga, apud medii ævi Scriptores, *Saxoniam* notat. V *Capitular.* Caroli C. *pag.* 183 *edit.* Sic dictus pagus Galliæ, in Neustria prov. ubi consedere Saxones, cognominati *Otlingui*. Et quidem Saxones, ad oras Sequanæ maritimas, consedisse probat litus Saxonicum, in Gallia, cujus mentio est in *Not.* Imperii. *Saxones Bajocassinos* memorat Greg Turon. *Histor. lib.* 5 *cap.* 27. apud C. du Fresne *Glossar.* V. quoque ubi de *Saxonibus Gallicanis.*

Otomegali, h. e. *homines promissas aures habentes*, memorati Plinio aliisque, non sine ratione, ab illis Histor æ inserti sunt. Non quidem, ut auribus tam patulis esse credamus, ut in-

terdiu vestium, noctu stragulæ & æstûs tempore umbraculi loco ipsis inserviant, quod audax fingendi licentia historiæ assuit: sed tamen. ut patulæ omnino & prolixæ esse verè dicantur. Namque littoris Malabarici incolæ communiter etiamnum pandas & pron issas aures habent, existimantque ornatui suo multum deesse, nisi utrinque humeros non contingant modò, sed etiam latè flagellent. V. Isaacum Vossium *in Pompon, Melam lib. 3. cap 6.*

Otpopa, V. suprà *Oppopa*.

Otta, seu Ebusus, filius Hengisti, qui unà cum Horsa A.C. 449. Angliam occupavit, per filios, hinc Iddam, Northumbriæ Reges: inde Wissam, Reges East Angliæ, seu Angliæ Orientalis progenuit. Frater Ottki seu *Osci*, qui Cantii Reges dedit & Hadvvakeri seu Andachari, vel Odoacri, qui in Germania stemma produxisse fertur, per illos posteros, Hadvigatum, Hildericum, Bodicum, Bertholdum, Sighardum vel Sigismundum, Saxonum Reges vel Duces. V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Gen. Histor. in Fam. Saxonica.*

Ottarocoræ, apud Ptolomæum, qui aliis *Ottacoræ* & *Attacoræ*, pop. Sericæ, quorum urbs *Ottorocora*, meminit & montis *Ottorocorra* idem, quem Appianus *Opurocarra* vocat *lib.* 23.

Ottobertus, fil. Eberhardi senioris, Habspurgiorum veterum ex adoptione hæres, & Monasterii Trudpertini instaurator, Pater fuit Ramperti cognom. *Gratiosi*, cujus posteri Guotramus, Luithardus, Luitfridus II. qui fratrem itidem *Ottobertum* habuit, Episcopum Argentoratensem, cæsum A. C. 913. & Hundfridus. Guntrami cognom. *Divitis*, Habspurgensium Comitum indubitati Satoris, genitor. Spenerus *in Fam. Badensi.*

Reges Bohemiæ.

Ottocarus I. meliùs *Ottogarus*, quasi *Gar-ottisch*, id est, *totus Ottonicus*, ut ex Dubravio, rerum Bohemicarum celebri Scriptore patet: atque hunc sequuti duo alii, *Ottogari* quoque dici voluere, quorum familia Bohemiam valde illustravit. Premislao enim *Ottogaro* I. successit

Ottogarus II. dictus aliàs *Wenceslaus*: quem excepit,

Ottogarus II. in Lexico, corr. III. itidem *Premislaus* appellatus, qui Regnum Bohemiæ ad summam amplitudinem perduxit, illudque à mari Baltico usque ad Hadriaticum propagavit. Præter enim Austriam, ab Ulrico, ultimo Carinthiorum Duce, titulo emtionis, Carinthiam, Carniolam, Marchiam Vinidorum, Slavoniam & portum Naonis, consecutus est. Eidem Veronenses, Feltrenses, Tarvisini & multi ex Foro Julio sese sponte submiserunt. Hungaris Stiriam ademit & in Prussia, superatis Tartaris, urbem extruxit Königsbergam, Æn. Sylvius *Histor. Bohem. cap.* 27. &c. Posteris ejus remansit Regnum Bohemiæ ac Moraviæ; è quibus etiam Wenceslaus II. ductâ Rixâ, Poloniæ insuper Rex creatus est, A. C. 1300. Quo mortuo, Poloni defecerunt, & Wenceslaus II. secundo Regni sui anno nefariè Olomutzii in Moravia obtruncatus, familiam Zechorum seu *Ottogarorum* finivit. Post eos Regnum Bohemiæ, à variis competitoribus miserè dilaceratum, partim ad Henricum Carinthiæ Duc. partim ad Rodolfum, Alberti I. Imp. filium pervenit: quæ dissidia durarunt, usque ad A. C. 1312. quo Regnum Bohemiæ ad domum Lucilburgicam est translatum; è quibus Johannes, in prælio contra Anglos ad Cressiacum, A. C. 1346. cæsus, successorem habuit Wenceslaum cognom. *Carolum*, qui etiam Imperator, quartus hujus nominis, evasit &c. Georg. Hornius *Orb. Imper.*

Ottoman, vel *Othman* vel *Osman*, עתמאן Arab. nomen fuit Chaliphæ Saracenorum, qui, Omaris successor, annos 12. Saracenis præfuit, occisus domi suæ A. C. 655. Item Principis illius Turci, à quo regia Turcarum familia hodie denominatur *Osmannica* vel *Ottomannica*. Obiit is A. C. 1328. In posteris ejus primus Bajazetes cognom. *Gilderin*, i. fulmineus, hoc genus parricidii orsus est, quod in hunc usque diem in familia hac manet, juxta illud in Imperio Turcico celebratum dictum, *Unus Deus in cælis, unus Ottomannus in Terris.* Fuit & *Osman* II. fil. Achmetis, qui Sigismundo Poloniæ Regi bellum intulit A. C. 1621. sed inde reversus, à Janizeris strangulatus est. V. de priore, suprà in voce *Osman*, de posteriore verò in *Lexico* suo loco.

Ottomarus Luscinius, Argentoratensis. Vulgavit *Musurgiam* A. C. 1535. aliisque in publicum scriptis editis inclaruit. V. Gesnerum & Simlerum *in Biblioth.* ut & Vossium *de Scientiis Mathem. cap.* 60. *sect.* 10.

Ottvveiler, q. *Ottonis-villa*, castrum Wetteraviæ, sub proprio Comite, ex Familia Comitum Saræpontanorum, seu in *Sarbrucken*. Nactus est autem illud, in divisione hæreditatis paternæ, Joannes Ludovicus fil. Wilhelmi Ludovici Com. Nassoviæ in *Sarbrücken* maximus natu, & Dorotheam duxit Catharinam Palatinam; frater Gustavi Adolfi, qui in *Sarbrucken*, & Volradi, qui in *Usingen* habitat. Phil. Jac. Spenerus *Theatro Nobilit. Europ. Part. I. pag.* 21. V. quoque cum *Arte Heralaica Tom. II.* In lucem editus est præfatus Jo. Ludovicus A. C. 1625.

O V.

O. V. D. in notis antiquorum, *omni virtuti dedito*: O. V. F. *optimo viventi fecit*, significat &c. Franc. Gouldm. *Dict. Lat. Angl.*

Ova, & avenæ, Oonæ ins. incolarum cibus, ut docet Plinius *lib.* 4. *cap.* 13. Ab *ovo* etiam Romani cœnas ordiebantur: Unde illud, *Ab ovo usque ad mala*, Horat. *l.* 1. *Sat.* 13. & *Ad ovum integram adferre famem*, Cic *l* 9. *Epist. ad Varron.* Imò & in secundis eadem mensis apponebant, teste Athenæo *l.* 14. Nec solùm hoc cibo nihil est paratius, quaquà iter facias: sed nihil etiam purius mundiusque, quippe nec intus sordes habet ullas, nec manibus contrectatum inquinatur. Imò nihil securius tutiusque, unde hunc unicum cibum extra veneni vim ac suspicionem Principibus assumi posse, Ampliss. asserit Forstnerus *in Tacit. Notis.* Illud quoque ad commendationem facit, quòd ne igni quidem opus sit, si per solitudinem circumgestes. Fundâ enim circumactum sic jugi vertigine incalescit, ut citra ignem coquatur: quod Babylonios, venatibus assuetos, ubi in solitudine deprehenderentur, nec cibaria percoquendi esset occasio, factitare olim fuisse solitos, docet, ex Suida in voce Περιδεομένοις, Cœl. Rhodig. *Antiqq. Lect. l.* 8. *c.* 12. Laudantur autem phasianorum *Ova* præcipuè, sed hæc, ob raritatem vix inferuntur mensis, nisi virorum Principum. Proximus illis locus gallinarum datur. Ex Athenæo tamen *lib.* 2. discimus, Epænetum & Heraclidem Syracusium in Ὀψαρτυτικῷ seu *libro Rei coquinariæ*, pavonum *Ova* omnibus aliis prætulisse, ac dein chenalopecum; ac demum tertio loco gallinarum. Sed quantopere illa pavonum postea viluerint, arguunt hæc Macrobii *Saturnal. lib.* 3. *cap.* 13. cùm ait: *Ecce res non admiranda solùm, sed pudenda, ut Ova pavonum quinis denariis veneant: quæ hodie non dico vilius, sed omninò non veneunt.* Addo saltem, *ova* perdicum, magnâ copiâ conviviis exhibita, ab Heliogabalo; de quo Lampridius, *Exhibuit,* inquit, *& Palatinis ingentes dapes extis mullorum refertas, & cerebellis phœnicopterûm, & perdicum ovis, & cerebellis turdorum.* Sed & Struthiocamelorum *ova*, in præcipuis Turcarum Persarumque moscheis (ita fana sua vocant) ornatûs causâ suspensa conspici, uti testatur P. de Valle *Itinerar. Part. I. & II.* Nec omittendum, quòd *ova ignita*, ad Martyrum cruciatus adhibita interdum esse, scribit Erchinfridus in *Vita* S. Colomanni: *Acria torserunt flagra, lapides, ovaq; fortiter ignita candentemq; forcipem* &c. apud C. du Fresne in *Glossar.* ubi & *Ovorum*, in præstat onibus quæ Missis Dominicis fiebant, mentionem facit, *ex Capitular.* 5. *ann.* 819. *cap.* 29. & *lib.* 4. *Capitul. cap.* 73. & *Ovorum de crucibus*, ex *Tabulario* Fossatensi &c. Fuit verò *Ovum*, apud veteres Sapientes, Æternitatis, Mundi, Perfectionis &c. hieroglyphicum, & hinc in Magnæ Matris sacris præcipuo cultu: ad cujus figuram concinnavit carmen Simmias Rhodius, quod falsò Theocrito tribui ostendit Licetus *de Gemmis Annul. cap.* 140. non extare contendit Jul. Cæs. Scaliger: quare duo ipse animi gratiâ exhibet *Poëtices lib.* 2. alterum minusculum, quasi Philomelæ; alterum grandius, ut sit Cygni.

Ovum pusillum Scaligeri.

Σι
μίας
Ῥόδιος
μ' ἐποίησ-
ε τοι σοῦ
τως.

Ovum grandius.

ὑρασοῦ
παντοδάπου
πλησμόμορφον
ἀργύρεον ὕδωρ
ἐγκαλλίχοις μετέπαος
ἠονάτωρ ἀρχόμενον
ἰδὲ τεάρχοις διφυὰς
ὁ τὸ πάλαι σημεῖα
ουσογενῆ κόδον
δᾶκε τόδ' αὖ ἰδὲ
σκαλοφορ
παυδρᾶσι.

V. quoque Infrà.

Ova, in Circo olim, apud Romanos, memorantur Tertulliano, *Ova honori castrorum ascribunt, qui illos ovo editos credere & Deos de Cygno Jove non erubescunt.* Quorum usum & auctorem ostendit Dio, his verbis de Agrippa, Καὶ τῷ ἱπποδρόμῳ σφαλλομένους τοὺς ἀνθρώπους περὶ τὸν τῶν διαύλων ἀριθμὸν ἰδών, τούς τε δελφῖνας καὶ τὰ ᾠοειδῆ δημιουργήματα κατεστήσατο, ὅπως δι' αὐτῶν αἱ περίοδοι τῶν περιδρόμων ἀναδεικνύωνται, *Cùm videret in Circo homines sæpius errare circa numerum spatiorum decurrendorum, Delphinas & ovales fabricas constituit, quibus circuitus curriculorum notarentur ac numerarentur.* Nempe, cùm circa numerum spatiorum & curriculorum homines sæpe laberentur, & cùm e.g. quatuor curricula exacta essent, quidam quinque aut 6. spatia evoluta dicerent, *ova* hæc excogitata sunt, tanquam notæ, quibus curricula numerabantur. Sed cùm Livius doceat, sub finem *lib.* 41. Censores locasse carceres in Circo faciendos & *ova ad notas curriculis numerandis*, anno U. C. 581. cumque Varro meminerit illius ovi, *quod ludis Circensibus novissimi curriculi finem faciebat quadrigis*: jam ante Agrippam illa reperta & usitata fuisse oportet. Non verò illa metarum summitati erant imposita, ut contendit Auctor *libri de Circo*: qui enim potuissent *ova* metarum apicibus ad-

alsha, quot jam spatia peracta, essent, indicare? Præterea, non ova sunt, quæ summis metis & obelisco imposita visuntur, sed pilæ vel sphæræ, sicut omnibus fere pyramidibus & obeliscis eas addi moris fuit, in summo apice. Ut taceam, aliam esse ovi formam, aliam sphæricam. Itaque *Ova Circi*, quibus curricula notari ac nominari solebant, fuere *ὠοειδῆ δημιουργήματα*, ut & Dio vocat, fabricæq; quædam ex ligno ovali figura factæ cum basi, quâ sisti possent & erigi: quas hinc inde transferri & portari potuisse, Varro innuit, inquiens, *Nam non modò ovum illud sublatum est, quod Ludis Circensibus novissimi curriculi finem facit quadrigis.* E quibus colligit Salmasius, septem ova tot numero statuta esse, quot curricula peragenda. Sic primo curriculo peracto, unum è medio tollebatur: secundo, alterum, & sic deinceps: sexto spatio confecto unum restabat, quod novissimo curriculo absoluto etiam auferebatur. Sed & contrariâ ratione, numerus curriculorum per ova iniri poterat, ut singulis peractis spatiis unum subinde ovum produceretur in medium atque erigeretur, quibus omnibus productis & statutis omnia curricula finita indicarentur. Cui rationi videretur adstipulari Cassiodorus, ut in vulgatis editionibus descriptus est. Sic enim ait: *Nec illud putatur irritum, quòd metarum circuitus ovorum erectionibus exprimatur, quando actus ipse multis superstitionibus gravis, ovi exemplo geniturum se aliqua profitetur.* Sed eam lectionem falsi damnant veteres libri, quæ pro *ovorum erectionibus* habent *exceptionibus*: fortè legendum, *exemtionibus*. Ovorum enim exemtionibus exprimebatur curriculorum circuitus, quia post singula spatia evoluta unum eximebatur ovum, uti dictum. Juvenalis ova illa, *Falas* vocare videtur; quas cum Delphinis, uti Dio, jungit,

Quæ nullis longum ostendis cervicibus aurum,
Consulis ante Falas Delphinorumq; columnas.

Sic Dioni, *οἱ δελφῖνες δὲ καὶ τὰ ὠοειδῆ δημιουργήματα*. Falæ certè turres sunt rotundæ, quarum fastigium ovi refert imaginem, quasque divisiones esse in Circo & turres ad tempus extrui solitas, ait Servius *ad Æneid. lib. 9.* Planè viz. sunt illæ ovales fabricæ, quas Agrippa primus curasse dicitur, ad numerum curriculorum ostendendum ad tempus, ludorum nempe die, construendas. Quem in usum delphines ab eodem facti sunt, in Euripo, h. e. in medio spatio, quod erat inter utramque metam, uti ex eodem Cassiodoro constat. Ante has falas & Delphinas, viles & triviales Astrologos a mediocribus & plebejis fœminis consuli consuevisse, cum divitibus responsa darent conducti è Phrygia Augures, insignes Mathematici & Auspices, qui publica condebant fulgura, docet idem Juvenalis *d. l.* V. Salmasium *ad Solinum p. 911.* & plura hanc in rem suprà passim, inprimis in vocibus *Falæ* & *Delphini Circorum*.

Ova Hapala, apud Marcellum Empir. *Statim dare debes lentem & ovatam coctam vel alicam, vel* ova hapala *& ungellam discoctam*, & Apicium, quid sint, V. suprà in voce *Apalar*.

Ovasis, seu *Oasis*, tam parva, quam magna, locus desertus ▪ in Africa, in quem nocentes olim relegari solebant. Utriusque meminit Ptolomæus in 3. *tab.* Africæ. Plinius item *lib. 5. cap. 9.* ubi *Arsinoitæ*, inquit, *duo sunt: hi & Memphites, usque ad summum Delta pervenium, cui sunt contermini ex Africa duo Oasitæ.* Etiam Strabo *lib. 17.* ubi ait, Οἱ ἄνοι αἱ Αἰγύπτιοι ϰαλοῦσι τὰς οἰϰουμένας χώρας ... *Oases Ægyptii vocant loca habitata in magnis desertis, quasi Insulas quasdam in mari.* Sic Socrates *Histor. Ecclesiast. lib. 2. cap. 28* de Georgio quodam Ariano loquens, cum quosdam fideles interfecisse, alios verò superstites in exilium, ad magnam Oasim, relegasse, ait. Evagrius *Eccles. Histor. lib. 1. cap. 7.* refert, Nestorium hæreticum, edicto Imper. Theodosii, *Oasim* relegatum fuisse, quam & *Ibim* vocari scribit, ut & Plinius testatur *lib. 5. cap. 4.* Sic enim apud eum legendum: *Ibis civitas Oeensis* &c. Sed & alii Auctores hujus vocis faciunt mentionem: ut jam non sit dubitandum, quin apud Ulpianum *leg. 7. §. est quoddam, ff. de interdic. & relegat.* sic legi debeat: *Est quoddam genus, quasi in Insulam relegationis, in provincia Ægypto in* Ovasim *relegare.* Hinc *Oasitana* relegatio, *l. 1. Cod. Theod. de Nili agger.* V. Duarenum *Disput. ann. lib. 2. cap. 39.* & Pratejum, apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.* ut & in voce *Oasis*.

Ovatio, adde: Ita autem de illo Plinius, *Bellicis se quoque rebus myrtus inseruit, triumphansque de Sabinis Posthumius Tubertus in Consulatu (qui primus omnium ovans Urbem ingressus est: quoniam rem leviter sine cruore gesserat) myrto Veneris Victricis coronatus incessit, optabilemque arborem etiam hostibus fecit.* Ab *ove* nomen accessit Plutarchus *in Marcello*, quòd in *Ovatione* non taurus, ut in Triumpho, sed ovis, à Victore immolaretur: & rectè. Festus tamen à militum gratulantium & literam O. quum è pugna victores redeunt, geminantium clamore vocem deducit, quod idem placet Dionysio Halicarnassæo, *Quasi*, inquit, Romani *Εὐασμὸν Græcorum vocem, quæ clamorem significat, Ovationis nomine voluerint interpretari.* Qui idem, eum qui *Ovans* urbem ingrediebatur, nec curru vectum, nec trabeam togamq; pictam indutum, pedibus Urbem, exercitu præeunte, introivisse, ait. Plutarchus autem eundem, nec quadrigis invectum, nec

laureâ coronatum, nec tubis concinentibus, sed pedibus & calceis, myrtea redimitum, tibiis modulantibus, Urbem ingressum esse scribit, cum quo Plinius, Festus, A. Gellius sentiunt. Quorum ultimus *lib. 5. c. 6.* causas *Ovationis* has enarrat: *Cùm aut bella non ritè indicta, neque cum justo hoste gesta sunt, aut cùm hostium nomen humile & non idoneum est, ut servorum piratarumque aut deditione repentè factâ, in pulvere (ut dici solet) incruentaque victoria obvenit. Cui facilitati aptam esse Veneris frondem crediderunt, quòd non Martis, sed quasi Veneris triumphus quidam foret.* Addit Plutarchus, *cùm aut in aliena provincia, aut alienis auspiciis, aut cùm sine Magistratu res gesta esset.* Quod de pedestri introitu dictum, non eadem omnium Scriptorum mens fuit: *Partim enim*, pergit Gellius, *scripserunt, qui ovaret, introire solitum equo vehentem: at Sabinus Masurius pedibus ingredi ovantes dicit, sequentibus eos non militibus, sed universo Senatu.* Et quidem, cùm Lucretius Tricipitinus de Æquis Volscisque triumpharet, Veturio à Senatu concessum, ut sine legionibus equo veheretur: Claudius quoque Nero, bello Punico secundo eques sine militibus urbem introivit. Plerunque tamen urbem ingrediebantur. Unde Dionysius *Ovationem*, dum de Aulo Manlio ovante anno Urb. cond. 279. loquitur, *pedestrem Triumphum* vocat, Dione *ovantes ingredi* interpretante, *equo vehi*: *Sed & myrteam coronam Marcus Crassus, bello fugitivorum confecto, cùm ovans rediret, insolenter aspernatus est: Senatusque consultum faciendum per gratiam curavit, ut lauro, non myrto coronaretur*, verba sunt iterum A. Gellii *loco cit.* Tiberius verò ob res gestas, *ovans, curru urbem ingressus est, licèt triumphalibus ornamentis primus, uti quidam putant, honoratus, novo, nec antea cuiquam tributo genere honoris*, teste Suetonio *in eo.* V. præter Car. Paschalium *Coronarum l. 7. c. 17. toto*, & Casp. Barthium *Animadversion. ad Papinium Statium Thebaid. lib. 2. versu 684.* Alex. ab Alexandro *Genial. Dier lib. 6. cap. 7.* Onuphr. Panvinium *de Triumpho*, Jo. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 10. cap. 28.* Salmuthum *in Pancirollum lib. Rerum deperdit. cap. de Triumpho*, ubi *ovem*, quam victor mactaturus erat, ante eum duci solitam fuisse addit. Thom. Godvvynum *Antholog. Romanæ lib. 4. cap. 6.* &c. Hinc *aurum* Ovatum, quod *ovatione* gloriaque quæsitum est. Jo Calvinus ubi suprà. At *ovatæ cassides* apud Appulejum dicebantur, quæ *ovi ἥμισυ* repræsentabant: quâ formâ pilei quoque nonnullis erant, rotunda viz. sine acumine, ad instar hemisphærii vel ovi divisi. Isidorus de Pileo Sacerdotali Judæorum. *Pileum ex bysso rotundum, quasi sphæra media, caput tegens Sacerdotale, & in occipitio vittâ constrictum, hoc Græci & nostri tiaram vocant, nonnulli galerum. Non habet acumen in summo, sed galeam.* Ad quod instar facta erant & pilea Castorum; media Latinitas *calamaucas*, pro quo Græci, voce in suum morem detorta, Καμηλαύκιον dixere. quasi ἀπὸ τοῦ ἐλαύνειν τὸ ϰρύος, à *frigore arcendo*. Salmasius *ad Solinum p. 556.*

Ovatus, V. hic suprà.

Ovicula, cognom. Fabii M. à clementia morum, apud Plut. & Aur. Victorem, quorum hic: *Quinctus Fabius Maximus, Cunctator*, inquit, *Verrucosus à verruca in labris sita*, Ovicula *à clementia morum dictus.* Sicut *scorpiones* contra vocabantur, moribus asperi. Appulejus *Miles. 9. Nosti quendam — quem scorpionem præ morum acritudine vulgus appellat.* Cujusmodi homines ὄφεις, i. *serpentes* Græcis, δράϰοντες quoque Lycophroni dicti sunt. Joh. Meursius *Commentar. in Lycophronem p. 125.*

Ovicula, in sinu domini quiescens, memoratur in parabola Nathanis, 2. Sam. *cap. 12.* Ibi enim legitur pauper quidam unam habuisse oviculam à se emptam & enutritam, quæ unà cum filiis ejus adoleverat, ejus pane vescens & ex ejus calice bibens & in ejus sinu quiescens & ei erat loco filiæ. Quæ parabola quò minus videatur vero absimilis, facit insanus quorundam in Melitæos catellos amor, quos in deliciis habent: qualis fuit Issa Publii, apud Martialem *lib. 1. Epigr. 110.*

Issa est deliciæ catella Publi,
Collo nixa cubat, capitq; somnos,
Ut suspiria nulla sentiantur.

Aut in feles, qualis Mechlempe, cui Constantini Monomachi uxorem lautos cibos & opiparos, aureis vasis quotidie apponi jussisse, refert Tzetzes *Chil. 5. Histor. 12.* Quid quod dracones, immanem belluam, nonnulli enutrivisse non contenti etiam in lecti consortium admiserunt, ut de Ætola virgine Plut. *in libr. utra Animal.* de puella alia, in Judæa, sub Rege Herode. Ælianus *lib. 6. cap. 7.* de puero quodam Arcade, idem *ibid. cap. 63.* de puero alio Patrensi, alter Ælianus *Variar. lib. 13 cap. 16* referunt. Hodieque Arabes insignem aliquam *ovem* apud se habere, quam mansuefaciant & domi mulgeant, nec forâs pastum dimittant (*Thima* illis dictam) consuevisse leguntur. Aliud est, quod de Pastore ovium Christo legimus Esai. *cap 40. vers. 11. Pascet ut pastor gregem suum, in brachio suo colliget agnos, & in sinu suo portabit, fœtas minabit*, id est, *aget*. Hoc enim ad boni Pastoris officium, pertinet, quod apud Calphurnium hisce Myconis describitur,

Te quoq; non pudeat, cùm serus ovilia vises,
Si qua jacebit ovis partu resoluta recenti,
Hanc humeris portare tuis, natosq; tepenti
Ferre sinu tremulos & nondum stare paratos.

V. Samuelem Bochartum *Hierozoici Part. prior. Lib. II cap.* 43. & *seqq.*

Ovile, seu *Ovilia*, dicebatur locus Romæ, in Campo Martio, cancellis conclusus, in quo erant, qui suffragium dicebant; Tribunali vicinus. Principio namque locus Comitiorum in ipsa Urbe erat, in comitio, quod pars Fori erat, docente Luc. Fauno, *de Antiqq. Urbis Rom. lib.* 2. *cap.* 10. Postea, crescente indies civium multitudine, extra urbem translata sunt, in Campum Martium, teste Vegetio *Rei mil. lib.* 1. *cap.* 10. Unde Claudianus *lib.* 1 *in Entrop.*

Martius Eunuchi repetat suffragia Campus.

C. Petronius Satyricus, in bellorum Civil. descriptione,

Nec minor in campo furor est emptiq; Quirites
Ad prædam, strepitumque lucri suffragia versunt.

In hoc itaque Campo prope fluvium locus erat geminus, alter exercendis militibus destinatus, quem *Aream* Auctores vocant: alter, cui includebatur populus, donec de creandis Magistratibus suffragia tulissent, cui nomen esse voluerunt *Ovilia*, item *Septa*. Servius *ad Virgil. Ecl.* 1. *Septa propriè sunt loca in Campo Martio, inclusa tabulatis, in quibus stans populus Rom. suffragia ferre consueverat: Sed quoniam hæc Septa similia sunt ovilibus, duo hæc invicem pro se ponuntur.* Seneca *de Ira lib.* 2. *cap.* 7. *Cùm videris Forum multitudine refertum, & Septa concursu omnis frequentiæ plena*, &c Quæ postea marmore structa & porticibus circumjectis magnificè exornata sunt, erecto inibi insigni Tribunali, uti diximus ex Plinio *lib.* 16. *cap.* 4. *Trabs fuit in porticibus septorum à M. Agrippa relicta.* Picturis itidem ac statuis condecorata, Idem *lib.* 6. *cap.* 5. *Nec minor quæstio est, in Septis Pana & Olympum, Chironemque cum Achille, qui fecerint.* Antiquum *Ovile* memorat, Juvenalis *Sat.* 6.

A Meroe portabit aquas, quas spargat in æde
Isidos, antiquo quæ proxima surgit Ovili.

Huc ergò Centuria ascensura ibat, non per scalas, sed per pontes, qui erant angustæ viæ ad *Ovile* ducentes: in quorum initio stabant Diribitores, qui tabellas singulis ministrabant; extremo verò Rogatores, *Ovile* ingressuris cistam proponebant, in quam conjicerent quam vellent tabulam: quibus collectis ex *Ovili* discedens Centuria alteri locum faciebat. Unde *de ponte dejiciendus* Prov. dici cœpit, cui jus suffragii negabatur: *Non ut periclitarentur de vita, sed ne suffragarentur in Comitiis* dicente Joh. Saxonio *in Orat. pro Roscio*. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 6. *cap.* 14. Ad alios deinde quoque usus loca hæc adhiberi cœpere. Ibi enim ludi exhiberi solebant, teste Suetonio *in Caligula cap.* 18. *Munera gladiatoria partim in Amphitheatro Tauri, partim in septis, aliquot edidit.* Qui etiam *cap.* 21. *Amphitheatrum prope septa* fuisse extructum, docet: confirmatque idem in *Claudio cap.* 21. Imò sub Augustis rarò solennes ludos alibi, quàm hic, editos fuisse, patet ex eodem *in Nerone cap.* 12. *Gymnico, quod in Septis dabat, inter buthysiæ apparatum barbam primus posuit*: V. quoque Strabonem *lib.* 5. Porro deambulationibus inserviebat locus, ut qui vicino Tibride apricus esset, & salubriori invitaret cœlo, accedente præsertim tantarum rerum opulentiâ Statius *Sylv.* 6. *lib.* 4.

Fortè remittentem curas, Phœbeq; levatum
Pectora, cùm patulis tererem vagus otia Septis,
Jam moriente die, rapuit me cœna benigni
Vindicis.

Martialis *lib.* 9. *Epigramm.* 60.

In Septis Mamurra diu, multumq; vagatus,
Hic ubi Roma suas aurea vexat opes &c.

V. Thom Dempsterum *Paralipom. in Joh. Rosini Antiqq. Rom. loc. cit.* Aliàs *Ovilia* quid sint, notum. Horum fores Festis Palilibus coronari jubet Ovidius *Fastorum lib*, 4. id genus sacrificii describens:

Pastor oves saturas ad prima crepuscula lustret,
Unda prius spargat, virgaq; verrat humum.
Frondibus & fixis decorentur ovilia *ramis,*
Et tegat ornatas longa corona fores.

V. Car. Paschalium in *Coronarum lib.* 4. *cap.* 17.

Ovi-Lupus, V. suprà *Oeolycus*.

Ovinia Lex, adde: De munere & potestate Censorum, eadem habet Ioh. Rosinus *Antiqq Rom. lib.* 8. *cap.* 5.

Ovis, apud Romanos *Maxima hostia* dicta est. Festus *Maximam hostiam ovilli pecoris appellabant, non ab amplitudine corporis, sed ab animo placidiore.* V. Meursium *Notis in Phædr. lib.* 3. *fab.* 3. *versu*,

Sed expiari posse majore hostiâ:

ut & suprà in voce. *Maxima*. Apud Athenienses, postquam simplex illa adeoque paucis parabilis Deos frugibus venerandi ratio, paulo post Draconis tempora, desiisset, victimæque jam ante Solonem mactarentur, harum pretium legibus æstimavit Solon, teste Plutarcho: Πρόβατον ᾗ δραχμὴν, ἀντὶ μεδίμνου, *Drachma in ovem, octodecim in Medimnum.* Fuisse autem μίαν δραχμὴν προβάτου τιμὴν, *unam drachmam ovis pretium*, Demetrius Phalereus Auctor est. Atque ad hanc frugalitatem exemplo suo præivit Epimenides Atheniensesque eidem assuefecit, ut idem Plutarchus de Epimenide docet. Majus tamen, eodem Solone auctore, in sextodecimo Axone, *eximiarum hostiarum pretium*, quanquam & hoc vile nimis, si ad sequentia tempora, quibus istud Solonis institutum mutavit, attendatur, ut apud eundem videre est. Istiusmodi sacrificia in Axonibus ἄκριτα dixit Solon, teste Polluce *lib.* 1. *cap.* 1. iique qui sacra fecerant, victimarum nonnihil domum reportabant, bonæ scævæ gratiâ, unde ὑγίεια nomen invenit, apud Hesychium: reliqua Sacerdotibus cedebant, pelles nempe & κῶλα, ut docet Scholiastes Aristophanis *ad Vespas*. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Attic. lib.* 1. *tit.* 1 *pag.* 5. & *seqq.* Sed & in lustrationibus adhibebatur *Ovis*, cujus corpus vivo sulfure adurebatur, uti discimus ex Ovid. *Fast. l.* 4.

Cærulei fiant puro de sulfure fumi,
Tactaq; fumanti sulphure balet ovis.

Et Statio *Thebaid. lib.* 4. *versu* 416.

——— ——— *circumq; bidentum*
Visceribus laceris & odori sulfuris aurâ,
Graminibusq; novis & longo murmure purgat.

Etiam *ovantibus* immolabatur, cum *triumphanti* bovem mactarent, unde & *Ovationi*, de qua supra, nomen impositum fuisse ait Plut. *in Marcello*. Jovi quoq; *oves* sacræ erant apud Apolloniatas, in Sinu Jonico, de quibus multa habet Herodotus *Musâ* 9. V. quoque Cœlium Rhodig. *Antiqq. Lect. lib.* 26 *cap.* 17. At *ove nigrâ* Erebo sacrificavit, apud Homerum, Ulysses &c. V. plura suprà, ubi de *Agni* & *Arietis*, in sacris, usu. Porro ante pecuniæ usum, boum *oviumque* numero mulctam fuisse definitam legimus, apud A. Gellium *lib.* 15. *cap.* 1. cum ait: *Conjectare autem possumus, quòd Italia tunc esset armentosissima, multam, quæ appellatur suprema, institutam in singulos duarum* Ovium, *boum triginta, pro copia sc. boum, proque* Ovium *penuria. Sed cùm ejusmodi multa pecoris armentique à Magistratibus dicta erat, adigebantur boves ovesque aliàs parvi pretii, alias majoris: eaque res faciebat inæqualem multæ punitionem: Idcirco postea lege Ateriâ constituti sunt in* Oves *singulas æris deni* (i. decussis) *in boves æris centeni. Minima multa est* Ovis *unius.* Idem docet, quando à Magistratibus Pop. Romani multa dicebatur, *Oves* genere virili appellari fuisse solitas, adducens hæc Varronis verba: *M. Terentium, quando citatus neque respondit, neque excusatus est, ego ei unum ovem multam dico*: quo genere nisi diceretur, veram multam videri negarunt, Ibid. V. quoque Jo. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 9. *c.* 15. Postea verò *ovium* boumque effigie æs signatum est: quod primum fecisse Servium R. Plinius ait *lib.* 18. *cap.* 3. &c. Plura de *Ovibus*, V. apud Gerh. Joh. Vossium *de Idolol. lib.* 3. *cap.* 55. & *seqq.* Sam. item Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib* II. *capp.* 42-50. & hic passim, inprimis de *Ovibus Syriacis*, caudæ pondere ac pinguedine celebratis, ubi de *Ovium cauda*: de Vett. verò more in *Ovium pellibus* scribendi, V. *suo loco*. Addam saltem de divino cultu, huic animali, à populis quibusdam habito. Uti enim Lycopolitani Lupum, Hermopolitæ Cynocephalum, Bovem, Vaccam &c. alii, sic Saitas & Thebanos *Ovem* veneratos esse, narrat Clemens Alexandr. *Admon. ad Gentes*, quemadmodum & Jovi Ammoni Arietem fuisse sacratum, auctor est Clemens, qui dicitur *Romanus*, *Recognit. lib.* 10. Quod tamen non nisi ad cultum symbolicum pertinuisse, contendit Vossius *cap.* 74. Quemadmodum & id, quod de Samiis idem Clemens addit, *Oves* iis cultas: *Fortasse enim*, inquit, *nec isti coluere eas, ut Deos, tantummodo honorarunt, ut anathemata*, *cap.* 75. Namque Ælianus *Histor. Animal. lib* 12. *cap.* 40. sic ex Aristotele. Σαμίοις χρυσίον (ἱερὸν) κλαπὲν πρόβατον ἀνεῦρε καὶ ... Μανδραβόλος ὁ Σάμιος τῇ Ἥρᾳ πρόβατον ἀνέθηκεν, *Samiis aurum (sacrum) furto sublatum* Ovis *invenit: Quare Mandrabolus Samius Junoni* Ovem *consecravit.* Inde ab earum esu abstinebant Ægyptii, teste Herodoto *lib.* 2. cumque à Cambyse Pelusium obsidente, contra illorum tela, *oves* ante aciem collocarentur, jacula cohibuerunt, ne sacrum id animal læderent, Polyænus *lib.* 1. Apud Romanos *Ovilium* mancipia reperimus, Tonsores, Varr. *de R R. lib.* 2. *cap.* 2. Item *Opiliones*, Virgil. *Ecl.* vel *Ovilliones*, ut appellat Jurisconsultus *leg.* 25. §. 2 *ff. de instr. vel instrum. leg.* qui *Oves* curabant, *leg.* 60. §. *ff. de Leg* 3. sicut Caprarii caprilia, verveces Vervicarii, armentaria Equilia Equisones &c. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*. Meminit quoque *Opilionis*, Plautus *Asinariâ*, *Etiam Opilio, qui pascit alienas oves, aliquam habet peculiarem, qua spem soletur suam.* Virgilius *Upilionem* vocat *Ecloga* 9.

Venit & Upilio, tardi venere bubulci &c.

Ovis Fera, Romanis dicta est Camelopardalis: *ovis* sc. à mansuetudine morum, & *fera* ἀπὸ ποικιλίας. Bellonius ex αὐτοψίᾳ *Observat. lib.* 2. *cap.* 49. *Animal mitius nullum est, est instar ovis, & quavis aliâ fera gratior.* Sed & in ipso *ovium* genere, feras memorat, nostris ovibus paulo majores, Oppianus, qui de iis caprisque mira tradens *Cynegetic. lib.* 2. *versu* 326. ἀγρότερα φῦλα, *admodum fera secula* vocat; & in pugnam ruentes sic describit:

Πολλάκι δ' ὁρμηθέντες ἐπὶ ξυλόχοισιν ἰδοῦσαι
Καὶ σφισιν ἀλλήλοις ἐπὶ χθονὶ ...
Ἔστι δ' ὅτ' ἀλλήλοισι ...
Μάρνανται ...
Οὐδὲ ...

Νίκην δ' ἀμφοτέροισι φέρειν ἀνάγκη ἀναγκαία.
Ἢ θανεῖν κεῖσθαι, τοῖος φιλονεικίας ἐστίν.
Sæpe autem impetu facto in sylvis prostraverunt
Etiam apros violentos in terra palpitantes.
Quandoq; etiam in sese invicem ex adverso irruentes
Certant: ingens verò ad cælum fragor penetrat.
Neq; evitare licet hostem ipsis:
Sua victoriam ut alteruter obtineat, inconcussa est necessitas,
Aut mortuus jaceat. Talis inter ipsos oritur contentio.

V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part prior. Lib. III. cap.* 27.

Ovis Gemellipara, seu διδυμοτόκος, Cantici *cap.* 4. *vers.* 2. *Dentes tui sunt, ut grex ovium æqualium, quæ ex lavacro ascendunt, & omnes sunt gemellipara, neque ulla est, quæ abortiat:* unde hallucinantur Arabes quidam Scriptores, qui ovem quotannis semel tantùm parere, nec nisi unum agnum, ajunt, aut saltem peregrinas oves ex natura suarum dimetiuntur. Namque in Judæa gemelliparum hoc pecus fuisse hic Salomo testatur; idem de Illyricis ovibus Aristoteles *in Mirabil.* de Indicis, Ælianus *lib.* 4. *cap.* 32. de aliis alii referunt. Et hinc oves hujusmodi Græci διδυμοτόκα, prisci Romani *ambegnas*, vocabant. Fulgentius *de prisco Serm. ad Chalcidium cap.* 6. *Bebius Macer, qui Fastos dies scripsit ait Junoni eas, quæ geminos parerent, oves sacrificari, cum duobus agnis altrinsecus alligatis; quas oves ambegnas vocari, quasi ex utraque parte agnos habentes.* Quam ovium fœcunditatem Græci ad Apollinem Nomium referebant. Unde Callimachus *Hymno in Apoll.* petit, ut ejus beneficio,

Ἡ δὲ μονοτόκος διδυμητόκος αἶψα γένοιτο.
Quæ unipara erat, gemellipara repentè fiat.

Imò nec gemellipara solùm, sed & biferæ nonnunquam oves sunt & bis in anno pariunt, ut de Illyricanis Philosophus docet *d. l.* idemque de Magnesiis & Libycis refert *Problem cap.* 10. *sect.* 46. Quod Poëtice rem augens, de eadem Libya, scribit Poëta *Odyss.* δ.

Τρὶς γὰρ τίκτει μῆλα τελεσφόρον εἰς ἐνιαυτόν,
Ter enim (ibi) pariunt oves in anno perfecto.

Sed res merè impossibilis est, cum ovis uterum gerat per dies 150. vel quod idem est, per 5. menses, uti Plinius habet *lib.* 8. *cap.* 47. & Aristoteles *ubi suprà.* Qui mensium numerus in anno bis quidem potest, sed non ter reperiri. Itaque meritò suspectum est, quod legitur apud eund. *in lib. Mirabilium*, Περὶ δὲ τοὺς Ὀμβρικοὺς φασὶ τὰ βοσκήματα τρὶς τίκτειν τοῦ ἐνιαυτοῦ, *Apud Ombricos pecora ter in anno parere ajunt.* V. ubi suprà Bochartum *l. II. c.* 46.

Ovis Pellita, apud Varronem occurrit *de Re R. lib* 2. *cap.* 2. *Pleraque similiter faciendum in ovibus pellitis quæ propter lanæ bonitatem (ut sunt Tarentinæ & Altinates) pellibus integuntur, ne lana inquinetur.* Hebr. כבינא, *i. circumligata* dicitur, in Tractatu Talmudico *de Sabbatho cap.* 5. ubi de lana Damascena, quæ Milesiam puritate & mollitie æquabat. Utrobique enim similiter, *quo die natus est agnus — parabant ei integumentum, fibulis circumquaque annexum, ut pura esset lana ipsius,* Selomo *in Ezech.* Unde Diogenis Cynici jocus, apud Laertium *lib.* 6. cùm Megarensium videns, τὰ μὲν πρόβατα διφθέραις ἐσκεπασμένα, τοὺς δὲ παῖδας αὐτῶν γυμνούς, *oves quidem pellibus tectas, eorum autem liberos nudos;* dixit, *præstare Megarensis arietem esse, quàm filium.* Et Columella *lib.* 8. *cap.* 4. monet, ut liberis campis & omni surculo ruboque vacantibus pascant, ne & lana carpatur & tegumenta &c.

Ovis Rubra, imò purpurea, non in conversione rerum solùm Cumæo carmine prædicta, apud Virgilium,

— Omnis fert omnia tellus,
Non rastros patietur humus, non vinea falcem.
Robustus quoq; jam tauris juga solvet arator.
Nec varios discet mentiri lana colores.
Ipse sed in pratis aries jam suavè rubenti
Murice, jam croceo mutabit vellera luto.
Sponte sua sandyx pascentes vestiet agnos.

Sed revera in Oriente reperiuntur. Et rubras quidem nasci, res est tam tralatitia, ut probatione non egeat. Hinc Columella *lib.* 8. *cap.* 2. ubi de ovium coloribus, *Sunt etiam,* ait, *suapte naturâ pretio commendabiles, pullus atque fuscus, quos præbent in Italia Pollentia, in Bætica Corduba. Nec minùs Asia rutilos, quos vocat ἐρυθροὺς.* Et infrà, *Quoniam ex albo sæpe fuscus editur partus, ex erythræo, vel pullo, nunquam generatur albus.* Et *cap.* 3. *Una eademque ratio est in erythræis & nigris arietibus.* Et Plinius *lib.* 8. *cap.* 48. de lanarum generibus. *Colorum plura genera: quippe cùm desint etiam nomina iis, quas nativas appellant aliquot modis. Hispania nigri velleris præcipuas habet, Pollentia juxta Alpes cani, Asia rutili, quas erythræas vocant: item Bætica* &c. Unde est, quòd rubras ovium pelles Exodi *cap.* 25. *versu* 5. & *cap.* 26. *versu* 14. *Item fac operimentum Tabernaculo ex pellibus arietum rubris & ex pellibus arietum hyacinthinis:* Syrus Paraphrastes vocet *Hispanicas.* Sed & rubrarum ovium passim Arabes meminerunt &c. Jam de purpureis Oppianus *Venaticorum lib.* 2.

Εἰσὶ δὲ ἔσχατιῇ κραναῆς ἐνὶ τέρμασι Κρήτης,
Ἐν χθαμαλῇ γαίῃ Γορτυνίδι, τετρακέρωτες,
Λάχνῃ πορφυρέῃ περὶ δ' ἐπὶ χροῒ ἑσσάμενοι.
Sunt autem oves rufæ, in extremis finibus Cretæ,
In humili terra Gortynide, quadricornes.
Lana autem purpurea pelli circumdata est.

Et Lampridius *in Antonino Diadumeno, In agro patris ejus oves purpureas duodecim ferunt natas, quarum una tantum varia fuerit.* Constantinus item Porphyrogenn. *Them.* 12. ubi de munere, quod Justino Justiniano patruo obtulit Thomas Lycandi Procerus, *Munus illud erat ovium decem mille, quarum singula colorem habebant singularem: & in his πρόβατα fuerunt φοινικόχροα, oves purpurei coloris mille* &c. Unde quod de purpureis calceis legimus, ad pelles purpureas, non tam arte, quàm naturâ, non sine ratione trahi potest. Livius Andronicus *Hymno, ad Dianam,* apud Terentianum Maurum,

Et jam purpureo suras include cothurno.

Quod gestamen cùm virginum olim esset genere opibusque insignium, Cantici *cap.* 7. *v.* 1. & apud Virgilium, ubi de Tyriis Virginibus; postea Regum Imperatorumque proprium esse cœpit. Uti de Romanorum Impp. & Persarum Regibus, Procopius *de Ædif. Justiniani lib.* 3. deque Bulgarorum Principum insignibus, Curopalates *in Tzimisce*, referunt. Cujusmodi proin calceis quòd uteretur Patr. CPolitanus, ab Isaacio Comneno Patriarchatu est dejectus, Bochartus *Hieroz. Part. prior. Lib. III. c.* 30.

Ovium Cauda, Hebr. אליה *aljah*, voce maximè propria, Levit. *cap.* 3. *v.* 9. de agno, qui offerri debebat in sacrificium Eucharisticum, *caudam integram usque ad coccygem removebis: cap.* 7. *vers.* 3. ubi de oblatione agni pro delicto, *caudam offeret & adipem, qui operit extra: cap.* 8. *versu* 25. de agno consecrationum, *Et cepit adipem & caudam;* & *cap.* 9. *vers.* 19. *Et ex ariete obtulerunt caudam;* in quibus locis omnibus Hebr. *aliah* est, cum in reliquis animalibus cauda eidem genti זנב *Zanab* dicatur. Eandem vocem usurpant Samaritani, Syri, Chaldæi & Arabes: quin apud hos *alia* verbum, de Ove, significat *caudam habere amplam & adiposam* &c. Verùm non intelliguntur hoc nomine vulgares ovium, quales in Europa sunt, caudæ, sed, ut habet in Lexico Golius, *quales in Orientis ovibus spectare est, quarum minimæ decem, vel duodecim libras pendunt, nonnullæ autem quadraginta libras pondere excedunt. Eas autem minutatim concisas liquant & adipem in suos usus servant, vel ad condiendum inprimis frumentaceum cibum vel etiam, ut in Persia, & alibi, ad conficiendas candelas.* Cujusmodi proin caudam Arabes alio vocabulo nominant, idem sonante, quasi *divitem & copiosam* dixeris; quemadmodum & *fragmentum ejus*, qualia multa apud Arabum sartores & macellarios prostant, voce ab eadem origine manante insigniunt. Ne verò istiusmodi cauda, si humum verreret, laceraretur, plostello illam alligare consueverunt. *Est* autem *plostellum illud parva rheda quam caudæ supponunt, quia caput caudæ illorum arietum est latum, ad instar agniculi: neque habet ossa, sed pinguedinem & densitatem & gravitatem: & cùm humum verrit, laceratur ac corrumpitur. Proinde plostellum ipsis aptant, quod post eos volvitur, cùm ambulant, & cauda illis alligatur,* ut habet *Glossa, in Talmud. Tr. de Sabbatho cap.* 5. *in Gemar.* Cujus moris vestigia in Græcis quoque Scriptoribus reperire est, in Herodoto inprimis *lib.* 3. *cap.* 113. ubi de Arabibus, *Duo autem,* inquit, *habent ovium genera admiratione digna, quæ nusquam alibi sunt. Quorum unum longas habet caudas, tricubitalibus non minores: quas trahere si permitterentur, ulcera contraherent, dum cauda ad terram attereretur. Sed unusquisque pastorum hactenus arte fabrili doctus est, ut plostella faciant, quæ illarum caudis subligent, singulas ovium caudas singulis plostellis devincientes. Alterum autem ovium genus ad cubitalem latitudinem caudas gerit.* V. quoque Ælianum *de Animal. lib.* 10. *c.* 4. Aristotelem *Hist. lib.* 8. *cap.* 28. ubi de Syriæ ovibus, ut & de iisdem Plinium *lib.* 8. *cap.* 48. Diodorum *lib.* 2. ubi de Arabiæ parte ad Oceanum intima & Ctesiam de Indis, apud Ælianum *lib.* 4. *cap.* 32. ubi pastores earum ovium, quæ ad partum idoneæ sunt, caudas amputare, ut faciliùs ineantur, sed & ex earum adipe oleum exprimere: arietum porro caudas dissecare, ut adipem extrahant, iterumque consuere, tradit. Quibus adde Damirem, Scriptorem Arabem, *de Animal.* multo portentosiora de Indicis ovibus memorantem; ex recentioribus, Ludovicum Vartomannum *Navigat. lib.* 2. *cap.* 5. ubi de Principe *Aden* in Arabia Fel. *c.* 9. ubi de Reame, ejusdem Arabiæ urbe, & *c.* 15. ubi de Zeila Æthiopiæ: Busbequium *Epist.* 1. in itinere Nicæa Ancyram; Olearium, qui istiusmodi ovium, tanquam in Syria, Mesopotamia, Gordyæa & Perside vulgarium, meminit, *Moscovit. & Persici Itiner. lib.* 5. *pag.* 548. & *Indici lib.* 1. *p.* 91. Sed & in Africa & in Ægypto similes describit Leo Africanus *lib.* 9. ut & Ludovicus Marmolius *Africæ suæ lib.* 1. *cap.* 23. ubi eas Hispanicè appellat *carneros de cinco quartos*: quia cùm nostræ solùm in quatuor partes, hæ in quinque dividuntur, quarum partium una est cauda eaq; sæpè potissima, &c. E quibus omnibus facilè apparet, quare Moses, qui in boum hircorumque sacrificiis de caudâ ne hilum quidem habet, de ovilla tam fuerit solicitus. V. plura apud Sam. Bochartum *Hieroz. Parte poster. Lib. II. cap.* 45. & hîc in vocibus *Cauda,* & *Plostellum.*

Ovi-

Ovium Notæ, vel inustæ, vel impressæ. Calphurnius,

> —— —— *nec Brutia desit*
> *Dura tibi, & liquido simul unguine terra memento,*
> *Si sint rasa, linas: vivi quoq; pondera melle*
> *Argenti coquito, lentumq; bitumen aheno;*
> *Impressurus ovibus nomina.*

Et Virgilius *Georgic. lib.* 1.

> *Aut pecori signum, aut numeros impressit acervis.*

Ad quem locum Servius, *Id est, facit aut characteres, quibus pecora signantur, aut tesseras, quibus frumentorum numerus designatur.* Signabant autem charactere agnos maturos, ut & cætera animalia, mense Januario: at fœtus serotinos, Aprili, Palladius in *Januar. cap.* 16. & *April. cap.* 7. Et quidem alias in aure, alias in cute notabant. Eulogius apud Photium, *Auctore* 280. V. Bochartum ubi supra c. 44 ubi, quomodo Arabes *notam ovi inustam in mediis auribus*, item *ad anteriorem auris partem*, nec non *in loco cinguli*, i. circa lumbos, ut & *clunibus*, distinctè appellent, exponit. Atque hoc σφραγίζειν dixere Græci, unde μῆλα ἀσφράγιστα, oves non signatæ. Aliud μῆλα ἀσημάντα, apud Homerum *Iliad. n. v.* 485.

> Ὡς δὲ λέων μήλοισιν ἀσημάντοισιν ἐπελθὼν.

Gr. *oves pastore carentes*, incustoditæ, ἀπροστάτευτα, *præfecto carentes*, Eust. Stabulorum enim præfectos præsidesque σημάντορας dici passim, notum. Idem *ibid.*

Ovum, Græcè Ὠὸν, quomodo generetur, facundè persequitur Plinius *lib.* 10. *cap.* 53 qui & de vitiis & remediis incubantium, *cap. seq.* ubi & *quædam citra incubitum, sponte naturæ gignere, ut in Ægypti fimetis*, memorat; *scitum de quodam potore, illum Syracusis tamdiu potare solitum, donec cooperta terra fœtum ederent ova*, addens. Quam consuetudinem hodieque in Ægypto durare, docet pluribus P. de Valle *Itinerar. tom. I.* Imò & ab hominibus perfici, docet superstitio Veterum. Apud hos enim cupidæ masculæ prolis matres, ovo gallinæ incubanti subducto, atque eousque foto, quoad pullus excluderetur, si gallus prodiret, masculæ prolis augurium inde hauriebant. Sic prægnans Livia, apud Suetonium *Tiberio c.* 14. istiusmodi ovum, *nunc sua, nunc ministrarum manu per vices usque eò fovit, quoad pullus insigniter cristatus exclusus est.* Unde fortasse inventum, ait Plinius *lib.* 10. *cap* 55. *ut ova in calido loco imposita paleis igne medico foverentur, homine versante, pariterque & stato die illinc erumperet fœtus.* At à salubertimo hoc alimenti genere abstinuere Ægyptiorum olim Sacerdotes, uti & à lacte hoc *sanguinem colore mutato*, id *carnem esse liquidam* dicentes, uti docet ex Chæremone Stoico & Herodo, Alexander Neapolit. *Genial. Dier. lib.* 4. *cap.* 17. Sed de *Ovis* jam suprà diximus.. Addam hic saltem, de struthiocameli ovis, propter amplitudinem nonnullis vasorum loco inservìisse, ex eodem, *lib.* 10. *cap.* 1. De *Ovo* verò *Ledæ*, è quo Castor & Pollux prognati, apud Lacedæmonios, ubi tamen à testudine Templi fuerit suspensum ostensum, V. *in Laconicis* Pausaniam: sicut de *Ovo purpureo*, quod cùm nasceretur Geta gallina in Aula peperit, à Bassiano fratre, per invidiam, confracto, increpante eum verbis hisce ominosis matre, *Maledicte parricida, fratrem tuum occidisti*, Spartianum *in Geta*: de *Ovo, serpentem insculptum* habente, Romæ, quod interprete Gregorio VII. Pontif. Rom. denotabat Imperium Rom. & Henricum IV. Imp. Aventinum *lib.* 5. de *Ovo serpentino*, à quodam Equite Rom. e Vocontiis, in sinu gestato, ut is Magicâ ejus ope causam in Foro obtineret, illoque proin occiso, Claudii Imp. jussu, Plinium *l.* 29. *c.* 3. & plura de *Ovis*, apud Vossium *de Idolol. lib.* 3. *cap.* 78. 83. & 90. nec non *lib.* 1. *c.* 5. & 11.

O X.

Oxes, Græcè Ὤξης, fluv. Scythiæ Orientalis, qui aliàs *Oaxes* dicitur & *Oxus*. V. *ibi.*

Oximum, adde: Itaque malè confundit Robertus Cenalis aliique, Sajos sedem Episcopalem in Normannia, & locum *Oximum*, *Oximasque*, ei vicinum atque subjectum, cum Osismiis vel (ut tum vulgò loquebantur) cum *Oximensi* Episcopatu Britanniæ Armoricæ, similitudine nominum decepti. Interim pago *Oximensi* nomen dedit. Vicecomitis *Oximensium* Rogerii de monte Gomerici, *Literæ* ejus meminere, apud Valesium *Not. Gall.* in voce *Saji.*

Oxonium, adde: Urbem hanc Regiarum partium principem, d. 10. Maii. 1645. obsidere cœperunt Parlamentarii, duce Thomâ Fairfaxio, cùm interea Rex valido cum exercitu universam Angliam perterreret. Metus inprimis auctus fuit expugnatâ primo impetu Leicestriâ, atque hinc trepidatio omnes pervadebat desperatio. Itaque jussus *Oxonii* obsidionem solvere Fairfaxius, & cum Rege confligere (licèt in ejus exercitu recèns collecto non nisi unus veteranus miles, & unus Nobilis esset) prælium commisit d. 14. Junii, ejusdem Anni, in Comit. Northamptoniæ, prope pagum Nasebin, atque contra omnium expectationem copias Regis fugavit, omnique ejus peditatu capto & secretis ipsius literis in potestatem redactis, fortunam ejus jam labantem graviter impulit. Ab eo enim tempore non jam per gradus, sed uno impetu, Regiæ partes collapsæ sunt: Perpetuæ Parlamenti victoriæ, expugnationes urbium, ac ne quidem ullus adversus casus prosperum armorum cursum perturbavit. Quidquid militum Regi restabat, compulsum fuit in extremum Cornubiæ angulum, itaque ibi quinque equitum millia in deditionem accepta, dieque vicesimo Junii *Oxonium* captum est, cùm paulo antè Rex mutato habitu in castra Scotorum evasisset, ab illis abductus Novocastrum. Paulo pòst ultimo Regis præsidio castello Cornubiæ firmissimo, *Pendennis* dicto, ad deditionem quoque compulso finis bello impositus & ad majorem tragœdiam totiusque Regni miram metamorphosim via est strata. Georg. Hornius *Orb. Imper. pag.* 229. & 230.

Oxybaphum, Græcè ὀξύβαφον, item ἐμβάφιον, vas embammati continendo inserviens, acetarium vas. Et quidem inter sicca condimenta, præcipuum locum obtinebant sales; in liquidis acetum & oleum, quæ propriè βάμματα & embammata, & varia mixturâ γαρέλαιον, ὀξύγαρον, & alia hujusmodi oxyporia: quibus recipiendis idonea vasa *Oxybapha* & ἐμβάφια dicta; item ἐμβάψιν. Unde manum aut panem intingere in condimentario, ἐμβάπτειν, Matthæi c. 26. A *bamma*, parvum *oxybaphium* bammulum dictum est, unde Græci recentiores βάμμυλον fecere & κανδήλα, sic appellantes candelabra in modum lancis vel ἐμβάφιον seu *oxybaphii* uncinum in medio habentia, quibus infigebatur candela, cum pediculo, quo manu retinebatur. Sed de his suprà, V. plura hanc in rem, apud Salmasium *ad Solinum p.* 375.

Oxyblatta, purpura intensioris ac vividioris luminis, quæ Comico ὀξεῖα φοινικὶς, apud Suidam in βάμμα, πορφύραι διάφοροι καὶ ὀξύταται, *purpuræ excellentes & vividissimæ*, C. du Fresne *Glossar.* Latini *excitatum*, i. *clarum* & *acutum* vocant colorem, quem Græci ὀξὺν dicunt, *adstricto* oppositum; qui simul tamen in eodem esse possunt, sed diverso respectu. Sic enim Tyria purpura nigrior & adstrictior adspicientibus appareat suspicientibus vero excitatissimum lumen & nitorem adfulgebat. At excitatus & dilutus, ut nec adstrictus ac dilutus, simul esse nequeunt, nec in uno morari. Adeoque excitatus & pressus color, licèt inter se diversi, ex æquo tamen ubique diluto contrarii sunt. Excitatus & acutus color in cocco; pressus & adstrictus in purpura, *nigrantis rosæ*, ut Plinius ait, *colore sublucens*. Tyria purpura utrumque habebat, *acumen* lumenque cocci & nigritiam saturitatemque purpuræ nigræ, neutrum habebant dilutiora, ut conchylium. Porro quod Græcis ὀξὺ, illud item λαμπρὸν, Latinis *clarum* est: unde *clara purpura* in *Vita* Probi. In recentioribus Græcorum *Constitut.* ὀξέα μετάξα, ut τὸ χαρίζεσθαι διὰ μετάξης ὀξείας ἀπηγόρευται: ubi ὀξέα metaxa est coccinea. Et quidem antiqui pressiores & fusciores purpuras magis probabant; at recentioribus claræ & excitatiores magis placuere. Nec hoc omittendum, Latinos *pressum & saturum* etiam de clarissimis & excitatissimis coloribus usurpasse, intensissimum quemque in sua specie colorem, & qui diluto pallidoque maximè contrarius esset, ita vocantes: atque omnino, quidquid largissimo atque abundantissimo colore & lumine pictum tinctumque esset, hoc nomine donantes. Sic Græcis κατακορής. Sextus Empiricus *Pyrrhon. Hypotyp. lib.* 1. Καὶ τὸ αὐτὸ χρῶμα τοῖς μὲν πρεσβυτέροις ἀμυδρὸν φαίνεται, τοῖς δὲ ἀκμάζουσι κατακορές, &c. V. Claud. Salmasium *ad Tertull. de Pallio cap.* 3. & *ad Solinum p.* 199. 278 & 344.

Oxygarum, apud Martialem *lib.* 3. *Epigr.* 50.

> *Deposui soleas; affertur protinus ingens*
> *Inter lactucas, oxygarumq; liber:*

garum ex aceto est, in antecœna olim appositum. V. quoque suprà *Garum*, & infrà, ubi de *Oxyporis.*

Oxypæderotina Vestes, apud Flav. Vopiscum *in Aureliano*, *Idem concessit, ut blatteas matronæ tunicas haberent & cæteras vestes, cùm antea coloreas habuissent, &, ut multùm, oxypæderotinas*: dictæ sunt à *pæderote* gemma, quam alio nomine *opalinum* dixere. Hesychius παιδέρως ἡ σφραγίς. Uti autem in purpura varii colorum luminisque gradus sunt ac differentiæ; quæ, prout pressior saturiorque est vel dilutior, ita nomina invenit, unde *blatta* & *oxyblatta* &c. Sic itaque in pæderote gemma varii colores elucent: *Est in his*, inquit Plinius, *carbunculi tenuior ignis, est amethysti fulgens purpura, est smaragdi virens mare & cuncta pariter incredibili mixturâ lucentia.* Quorum optimus ille est, eodem Judice, cujus color vini colore fuscatur: ad quem proin tingentium officinæ vota dirigebant, cui & *oxypæderotinum* videntur nomen fecisse. Inter quem sanè & amethystinum non magnum videtur fuisse discrimen; unde non mirum est, eum colorem, ut pretiosiorem & purpuræ propiorem, rariùs fuisse matronis concessum. Nero namque, ut non solùm ex Suetonio discimus, Tyrii, sed & amethystini coloris usu, privatis interdixit: quamvis amethystinum inter pretii levioris colores Ovidius enumeret, quem inter alios plures ac viliores concedit mulieribus artis suæ. Videntur ergo matronæ in solatium ademtæ purpuræ vel conchyliatæ vestis, aut, uti tum loquebantur, blatteæ, quæ erat magni pretii, amethystinas & oxypæderotinas, quæ proximè ad purpuram accederent, in usu habuisse. Quòd enim Vopiscus de Alexandro Severo memorat, illum *purpuram clarissimam matronis, si quæ aut possent, aut vellent, vendidisse*; non negat, ante Aurelia-

num

eum alias vestes Matronis habitas, quàm coloreas, aut ad suminum oxypæderotinas: sed hoc tantùm vult, vestes hujusmodi habendi copiam non fuisse privatis, nisi si quas ipse Imperator donaret aut venderet. Omnia enim baphia in quibus purpureæ vestes tingebantur, non privati, sed Imperatorii juris fuere & omnes species ibi tinctæ in vestiarium Principis inferebantur & ad ejus usum servabantur &c. Salmasius *ad Vopiscum*. Idem tamen *ad Solinum p.* 1148. à seipso discedens, à *paderote* colore seu purpurisso, quod genus olim induebant mulieres, colorem hunc in vestibus tum usitatum deducere mavult. V. infrà in voce *Paderas*.

Oxypora Condimenta, quæ ex herbis & oleribus, ex aceto & sale condiri solita, constabant dicebantur: cujusmodi Λάχανα, quæ cruda in aceto edebantur, Græci πάμμιξα appellarunt. Glossa, *Acetaria*, πάμμιξα. Sed & sic vocabant, quæ aceto & sale condiebantur. Plinius de peplio seu portulaca agresti: *stomachum in aceto vires sumpta corroborant*. Gr. ἐν περσοφάγοις, ἐν ὀξυπόροις; aceto enim eam & sale condiri, scribit Dioscorides. Quæ itaque hujusmodi herbis & aceto constabant, ὀξύπορα appellantur, quasi voce πορ... dicta quòd ex *aceto* darentur. Hinc sua Medicis ὀξύπορα vel ὀξυπόρια antidota & πιπᾶναι, non ita appellata, ut in suis definitionibus doctissimi Medici asserunt, quòd citò penetrarent, utpote tenuium partium, sed quòd *aceto* & *acetariis* hujusmodi herbis componerentur, certè nunquam sine aceto fiebant, ut plurimum piperato: unde quòd ex aceto præberentur, *oxypora* vocitata sunt; quemadmodum *oxygarum* erat, quod ex aceto & garo &c. Neque verò de crudis solùm oleribus, sed & de coctis, quæ ex aceto edi mos erat, vox accipienda: & quidem *Oxypora* propriè ex pluribus speciebus unà tritis mixtisque, quibus acetum addebatur, seu ex multis seminibus calidis constabant, juvandæ concoctioni aceto & oleo quoque præparatis: cùm *Acetaria* dicerentur, olera, quæ recentia & cruda ex aceto edebantur, *Salgama* verò quæ sale & aceto condita servabantur. Interim non rarò istæ voces confunduntur, apud Auctores. Κατ' ἐξοχὴν verò *Oxypori* appellatione venit, apud Græcos recentiores, tithymallis id genus, quod *sebram* Arabes seu *scebram* nominant, Latini *esulam*, quæ vox idem significat, quod Græcum ὀξύπορος, ab *esu*, herba sc. quæ ex aceto editur. V. Salmasium *ad Solinum passim*, *inprimis p.* 375. 1284. & 1326.

Oxyrynchus, adde: Quod nomen cùm omnibus piscibus acuto rostro præditis convenire possit, propriè tamen maleficum animal, inter Nili pisces peculiare, sic appellatum est, cujus mentio in veteri hoc hemistichio,

—— — σὺν ἀδελφειοῖς ὀξυρύγχῳ.

deque cujus jecore mira tradit Plinius *lib.* 11. *cap.* 37. *Jecur vetustatis maximè patiens centenis durare annis Oxyrynchon exempla prodidere*. Hoc itaque *Oxyrynchitarum* Numen quòd Cynopolitani odissent, quemadmodum illi horum Deos, canes viz. aversati sunt, inter vicinos hos populos bellum olim exarsit, quod, *Ombitarum* & *Tentyritarum* nomine, à Juvenali descriptum esse, Salmasius censet, uti vidimus suprà, ubi *de Ombitis*. Sed & *oxyrynchum* dictum esse, characterem quendam scribendi peculiarem, ex Palladio constat, cujus Interpres Heraclides verba ejus sic vertit, *Similiter illam scribebant manum, quam* oxyrrncham *vocant Græci*, à pisce *oxyryncho*; quòd acutæ longiorisque formæ esset. Certè Chaldæi hodieque *Stranghelj* characterem appellant, quo in librorum titulis scribendis utuntur; cui similem penè characterem Græci in Ecclesiasticis suis libris adhibent: quam vocem ex *Oxyryncho* corruptam esse, conjicit Dominicus Macer in *Hierolexico*.

O Z.

Ozolæ, adde: Locrorum species erant, simul & *Opuntii* & *Epicnemidii*, in Græcia, præter quos in Italia Locri fuere *Epizephyrii*, à Zephyrio prom. quos colonos fuisse Locrorum Græciæ constat; an verò Locrorum *Ozolarum* an *Opuntiorum*, non adeò liquet. Marcianus Heracleotes.

—— —— οἱ δὲ λεγόμενοι
Ἐπιζεφύριοι πλησίον κεῖνται Λοκροί,
Εἰσὶ δ' ἄποικοι τῶν Ὀπουντίων Λοκρῶν.
Ἔνιοι δὲ Λοκρῶν φασὶ τῶν ἐν Ὀζόλαις
—— — *qui autem dicuntur*
Epizephyrii, prope siti sunt Locri.
Sunt autem coloni Opuntiorum Locrorum.
Aliqui verò Locrorum dicunt Ozolorum.

Prius tamen probabilius. Namque *Ozolas* dictos quoque esse *Hesperios* tradit Strabo, quòd Parnassi montis ex parte Occidentali accolæ essent: Hinc *Epizephyrii* in Italia dicti videntur, quia Zephyrus ab Occidente spirat, unde & *Zephyrium* prom. Italiæ appellatum est, quòd portum haberet hujusmodi ventis obversum. Salmasius *ad Solinum pag.* 65. & 67.

PA | PA

P.

P. A. in notis Antiquorum, *Pace*, cui additum P. R *populo Romano*; P. C. *pactum conventum*, *pecunia constituta*: P. D. *publicè dedit*. &c. denotat.

P A.

PA. DIG. vel P. D. *Patriciatûs dignitas*: PAR. *Parentum*. PAT. *Patritius* &c. in iisdem notis designat.

Pacalia, nomen festi apud Romanos, memorati Aldhelmo *in Laud. Virgin. cap.* 26. Ubi cum ista reperiuntur: *Tunc spurcas delubrorum ceremonias exhibet, quasi Lupercalia & Compitalia, vel Panalia & Suovetaurilia thurificando seu Turalia & Nyctelia litando furibunda Numina reconciliarent*, Gronovius desiderat doceri, quænam *Panalia* illa, quæ *Turalia* essent. Nam cùm sit verisimile, non finxisse diem festum, qui non erat, nec nomen excogitasse, quod olim Romanum non esset, neutrum sive in Fastis sive alibi legitur. An potiùs nulla sunt, ait, & sub priore, vel *Pacalia*, vel Palilia vel Faunalia latent; sub posteriore F.-ralia, vel Saturnalia, vel denique Fugalia, ex Augustino *de Civit. Dei.* V. Joh. Frid. Gronovium *Observat. in Eccles. c.* 8.

Pacare, apud Poetam,

in culta pacantur *vomere sylvæ*;

est à sentibus & spinis purgare. Apud Claudianum *de Diana*,

——— *pacabat Mænala cornu.*

Manilium *lib.* 4.

Et pacare *metu sylvas & vivere rapto.*

Statium item *Thebaid. lib.* 4. *vers.* 150.

——— *tum saltus forte remotos*

Pacabat *cornu*

Venari est: Feras enim occidendo, quæ venatoribus (ut Gratius eleganter ait *ἐχθροί*) pro hostibus sunt, saltus pacantur. V. Barthium *ad l.* Apud recentioris ævi Scriptores solvere, exolvere significat: an à *pacando*, quod pacem facere propriè, an à *pactando*, quod est *pactum*, i. e. tributum ex pacto concessum solvere? V. Salmasium *ad Trapezit. fœn. pag.* 517. Hinc Italorum *pagare*, Gallorum *payer*; & ex hac notione vocis *pacti*, Germanorum *pacht*, ortum &c.

Pacatiana, secundùm quosdam Phrygiæ majoris pars. Videntur enim recentiores ex Phrygia Magna duas fecisse provincias, primam & secundam, quarum prima *Pacatiana*, secunda *Salutaris*; at quæ Phrygia Minor olim dicta est, *Troadem* dicere maluisse. Certè Constantinus τοὺς μικρᾶς Φρυγίας οἰκήτορας, *Minoris Phrygiæ incolas*, Thracensium Themati vindicat: Et tamen utramque Phrygiam Salutarem & Pacatianam, quam ipse vocat Καπατιανὴν, *Capatianam*, sub Anatolicæ provincia collocat; quo modo utraque illa Phrygia, Salutaris & Pacatiana, una fuit olim Phrygia Magna. Quod ex ipsis Constantini verbis colligere est, quibus Ἀνατολικὸν Θέμα determinat: Ἀρχὴ γὰρ αὐτοῦ ἀπὸ Κοτυαείου τῆς ὀνομαζομένης Μεγάλης πεποίηται καὶ λέγεται Φρυγίας Σαλουταρίας ἕως τοῦ Ἰκονίου, *Initium enim ejus à Cotyaeo, quæ Magna dicta, factum est, & dicitur Phrygia Salutaris, Iconium usque*; erat autem Iconium Lycaoniæ oppidum, quo Phrygia Magna finiebatur. Sequitur de *Pacatiana*, Τὰ δὲ ἀπὸ Κροινοῦ καὶ μέχρι τοῦ Ἀμωρίου ὀνομάζεται Φρυγία Καπατιανή, *A Croino autem Amorium usque vocatur Phrygia Pacatiana*: Certè Amorium inter Phrygiæ magnæ urbes, recensetur Ptolomæo. Habebat verò Pacatiana Phrygia Præsides olim, sicut Pisidia, Lycaonia, Salutaris, aliæ. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 806. Laodiceam *Pacatianæ* metropolim facit subscriptio Epistolæ prioris Pauli ad Timotheum, ubi illa scripta dicitur ἀπὸ Λαοδικείας, ἥτις ἐστὶ μητρόπολις Φρυγίας τῆς Πακατιανῆς, *Laodiceâ, quæ metropolis est Phrygiæ Pacatianæ*.

Pachacamali seu *Pachaycakik*, Peruanorum, qui Americæ celebris Populus est, summus Deus: Est autem si interpreteris, *Creator Cæli & Terræ*. Eundem *Viracochin* communiter vocant ut & *Usapu*, id est, *Admirabilem*, ut scribit Joh. Hugo Linschotanus *Histor. Ind. Occid. lib.* V *cap* 3. Ita nempe & hi, sicut jam olim Gentilium cordatiores, quamvis multorum Deorum meminerint, unum tamen summum, cui cæteri pareant, adeoque *unum* solum verum *Deum*, statuunt; ut, quod apud Ciceronem *de Nat. Deor. lib.* 1. *cap.* 12. de Socrate Vellejus, de iisdem dici possit, *eos modò unum, tum autem plures Deos dicere.* Quò & illud Marsilii Ficini quadrat, de Platone, in *Argum. lib.* 4. *de LL. Neque verò nos turbet, quòd plures sæpe nominet Deos, unicum enim per se ipsum in Parmenide atque Timæo probat esse Deum, cæteros verò Angelicos, cælestesque Dei ministros, cum Deos nominat, non tam Deos, quàm divinos, intelligit.* Eodem modo Phœnices quondam Deum aliquem summum maximumque & tanquam Deorum Regem, quem *Adadum* seu *Adodum*, id est, Unum dicere, interprete Macrobio, venerati sunt. Et ut ad recentiora redeam, in Asia Siamenses, Auctor *Histor. Orientalis*, Merian. *Part. XII. pag.* 91. atque Justus Schultesius *Descript. Siam. pag.* 308. tum Sinenses; præterea Madagascaris sive Divi Laurentii, ut vocant, ad Africam insulæ, incolas, Creatorem unicum cœli & terræ credere, tradit idem Linschotanus *Ind. Orient. Pars. II. c.* 7. & c. 30. Novæ quoque Angliæ, Americæ itidem populum, supremum quoddam Numen *Richtanis* titulo colere, à quo ipso increato & invisibili, tum cæteros Deos, tum cœlum, terram, mare, omniaque, quæ istis continentur, condita credant, affirmat Rich. Waiborntus *Descript. Nov. Angl. Part. I. cap.* 4. Pariter atque Biarmenses & Lappones, Deum verum summumque *Jumala* ac *Tori* nomine venerari, Johannes Schefferus auctor est, *in Lapponia cap.* 7. *pag.* 6. Quo eodem loco etiam suum *Tinagogo*, sive *Deum mille Deorum*, incolæ regionis cujusdam in Asia, apud Ferdinandum Pinto *Itiner. pag.* 296. & Peguenses, apud Eund. *pag.* 372. suum *Quiay Tacusa*, & ipsum *mille Numinum Numen*, habuerunt. Adeo vera *de uno Deo* sententia etiam per occultissimas tenebras, immersis earum caligini animis, sive rationis, sive qualiscunque Traditionis, operâ illuxit. Tob. Pfannerus *Theol. Gentil. pur. cap. II.* § 10. At *Pachamama*, Vossio Dea fuit Peruanorum, quo nomine Terram ait cultam *de Orig. & Progr. Idolol. lib.* 2. *cap.* 62.

Pacheca, Hispan. *Pacheco*, nomen familiæ in Hispania illustris, quod Maria (filia Johannis Fernandini *Pacheci* Dom. *de Belmonte*) Alfonso Acugnæ a matre Terelii, *Gironis* nomen nacto, elocata, Gironiæ familiæ intulit. Primo enim eorum filio Johanni *Pacheci* nomen impositum, alteri Petro *Gironis*. Et quidem cùm ex hoc Comites Urennæ, Duces Ossunæ & Marchiones *de Pennafiel* orti sint: vicissim in illius, March. *de Villena* & Duc. *de Escalona* filiis, cognominum diversitas est. Primogenitus namque *Pacheci* servavit nomen, & ab eo sunt Duc. *de Escalona*: alter filius Petrus, à matre *Portocarreri* nomen accepit & ex se Marchiones Villæ Novæ dedit. Tertius Alfonsus Tellezius ad Gironium nomen rediit, & Dominos *de la Pueb a in Montalvan*, qui postea *Comitum* dignitate ornati sunt & subinde *Pachecorum* nomen renovarunt, fecit. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Eur. Part I. in Ind.* & seriem Ducum *de Escalona*, supra in hac voce. Sed & March. *de Cerralvo* nomine *Pachecorum* insigniti sunt, ut qui nomen hoc accepere, ab hærede Maria *Pacheca*, Stephani filia Joh. nepte, Stephani alterius, cui *Cerralvo* Henricus II. R. dono dedit, pronepte, Alvari Peresii Osorii conjuge. Ex hoc enim matrimonio natus Joh. I. *Pacheus* Osorius Dn. *de Cerralvo*, Catharinam Maldonatam sibi junxit (fil. Roderici *Arcsmendes Maldonnado*) atque ex ea suscepit Joh. II. *Pachecum*, maritum Annæ Toletanæ (Ferdinando *de Toledo* Dn *de Villora* genitæ) & ex ea Patrem Roderici *Pacheci* March. *de Cerralvo*, quo & Annâ Henriciâ Toletanâ (fil. Didaci Henricii Gusmani Com. *de Alba de Aliste*) genitus Joh. III. *Pachecus* March. *de Cerralvo*, ex Agnete Toletana (fil. Garsiæ Toletani Osorii March. *de Villa Franca* Duc. Fernandinæ) suscepit Rodericum II. *Pachecum* March. *de Cerralvo* seu *Zerralvo*, cui Francisca *de la Cueva & Corduba* (fil. Beltrami Cuevæ Duc. Albuquerquii) defuncti A. C. 1612. peperit Johannem IV. *Pachecum*, Agnetem &c. Idem *Part II. pag.* 84.

Paciarii, in Concilio Monspeliensi, A. C. 1214. *can.* 33. & Tolosano A. C. 1229. *can.* 31. sunt, quibus *pacis* indictæ à Pontifice & Conciliis observandæ cura erat commissa. Horum collegium Pax appellatur, in Concil. Tolosano præfato *can.* 34. *Si vassalli homines rebellaverint contra dominos*, Pax *adsistat dominis contra eos*. Sed & *Paciarius*, seu *Pacificator*, nomen fuit dignitatis, olim collatæ ad triennium Carolo I. Siciliæ R. à Clemente IV. Pontif. Rom. flagrante Guelforum & Gibellinorum dissidio Imperioque vacante. A. C. 1267. *Clemens* &c. *Cùm te in partibus Tusciæ, Romano subjectis Imp. nunc vacanti, Pacis constituerimus per nostras literas servatorem, in eisdem tibi* Paciarii *seu* Pacis servatoris *officium committentes* &c. Johannes Villaneus *Paciaro* vocat *l.* 7. *c.* 56. Etiam *Paciarius* Ædilis, Scabinus est, qui *pacem* inter cives tuetur: *Præfectus pacis* aut *Decurio*, *in l.* 1. *Cod. Theod. de Pignoribus*: Eigwaerders Gr. Gall. *Juré de la paix.* V. Buzelinum *in Gallo Flandr. l.* 3. *c.* 15. *p.* 512. Curiam Generalem Barcinonensem A. C. 1283. sub Petro II. R. Aragoniæ *c.* 28. Et Curiam Generalem Cataloniæ, actam in villa Montis Albi, sub Alfonso R. Aragon. A. C. 1333. Iidem *Pacis assertores* dicuntur in *LL.* Visigothorum *l.* 2. *Tit.* 1. §. 16. *Sunt qui sola pacis faciendæ intentione Regali sola destinantur auctoritate, qui eas solùm dirimunt causas, quas illis regia deputaverit ordinandi potestas.*

tulat. Præpositi pacis, in *l.* 49. *Cod. Theodos. de Decurionibus*, ubi tamen quidam judicant legendum, *Præpositi pagis*, de quibus in *l.* 1 *de Pignoribus eodem Cod.* & alibi. V. C. du Fresne *Glossar.* in vocibus variis, *Paciarii* imprimis, & Pax.

Pacificæ Literæ, in Concilio Eliberitano A. C. 305. *cap.* 81. *Ne fœminæ suo potius, absque maritorum nominibus, Laicis scribere audeant qui fideles sunt, vel literas alicujus* pacificas *ad suum solum nomen scriptas accipiant*: videntur appellatæ generatim omnes epistolæ amicæ, *pacis* ac divinæ charitatis conciliatrices, maximè quæ Clericis inopiæ causâ aliò proficiscentibus, ab Episcopis, dabantur: Unde vetus Interpres Concilii Antiocheni A. C. 341. *cap.* 8 *Presbyteri qui sunt in agris, Canonicas Epistolas dare non possunt — Chorepiscopi autem, qui sunt irreprehensibiles, dare possunt* Pacificas, *id est, generales*. Ubi Græca editio tantùm Eirenicas præfert. Vel etiam quæ ab Archiepiscopis concedebantur Episcopis, ad Imperatorem legatis: Item quæ injustè oppressis ab iisdem dabantur. V. *Formulas vett. Tom. II.* Conciliorum Sirmondi *pag* 667. Franc. Turrianum *lib.* 3. *pro Epistol. Pontif. cap.* 2. Ferrarium *Antiqq. Eccles. lib* 1. *cap. ult.* Cl. Justellum *ad Can.* 8. Conc. Antioch. & *ad Can.* 11. *Can. Chalced* & Cl. Suicerum *Thesauro Eccl.* voce Εἰρηνικά, ubi etiam Εἰρηνικὰ in Græcorum Liturgiis dici, quæ Diaconus extra Tabernaculum recitat, dum in Tabernaculo Sacerdos secretò orationem dicit: sicque appellari, quòd nil aliud quam preces sint pro pace, addit. V. quoque eum in Συναπτή.

Pacis Fractio, seu infractio, cùm pax indicta ab Imperatore vel Rege; seu alicui, aut Ecclesiæ, locisve aliis concessa, violatur; cujus criminis cognitio inter jura Regia recensetur, in *LL.* Henrici I. Regis Angl. quid propriè apud Francicarum Rerum Scriptores dicatur, ex *Statuto* Philippi R. Franciæ dato A. C. 1279. docet C. du Fresne, quod sic habet: *Frangi pacem — tum dicimus, cùm in castris aut civitatibus, facta seditione publica pars partem ceciderit, vel cum armis invaserit, vel civitas, castrum, aut villa, aut Baro, aut castri Dominus alii guerram moverint, aut furtivè castrum aut villam, aut munitionem subtraxerint*. Paulo pòst, *Aggressores itinerum, sive plures fuerint sive unus, pacis violatores censendi sunt* &c. In Imp. Romano, sanctio de *Pace Publica*, una ex illustrioribus est, Wormatiæ primum constituta A. C. 1495. ac deinde sæpius confirmata, Germ. *Landfried*, cujus violatoribus aquâ & igni interdicitur, ita ut à nemine in fidem & clientelam recipi, ab omnibus vero impunè, tam in persona, quàm in rebus, offendi possint: *Bannum* vocant seu Proscriptionem. Olim verò apud Suevos & Francos, *Pacis* hujus turbatores cogebantur canem humeris impositum portare per mille passus, multis spectantibus. Quâ pœnâ affecit Henricum Palatinum aliosque X. Germaniæ Comites Fridericus I. uti docet Conr. Rittershusius *Orat. de eo.* Capita Sanctionis, V. apud *Juris Public.* Scriptores.

Pacis Mora, sc. conciliatrix, seu *Pax sequestra*, Papinio Statio *Thebaid. lib.* 2. *versu* 425. induciæ dicuntur: uti *Pacis Sequestrum*, Legatum vocat Lucanus *lib.* 10.

——— Orator Regis Pacisq́ sequester.

Quo modo extremo ævo Dudo Sanquintinus aliquoties loquitur, clarâ tantorum Auctorum imitatione. V. Casp. Barthium *Animadvers. ad Statium d. l.* & hic passim, suis locis.

Pacis Osculum, V. supra.

Pacis Princeps, V. suprà, voce *Irenarcha*.

Pacta, apud Velleium Paterculum *lib.* 1. *cap.* 1. ubi Orestem Delphis interfecisse Pyrrhum, *quòd pactæ ejus nuptias occupaverat*, refert: conjugio destinata & jam promissa est. Nonius Marcellus, *Inter Speratam, Dictam*. Pactam *& Sponsam hoc interest quòd Virgo, priusquam petatur, Sperata dicitur — Dehinc promissa vel sponsa dici potest. Virgilius Æneid. lib.* 11. *Cui pater est, conjux quondam tua dicta relinquor? Et idem alio loco: Et gremiis abducere pactas* &c. Sic *Pactus*, apud Statium *Theb. libro* 3. *v.* 172.

Hinc Chthonium conjux, hinc mater Penthea clamat
Astyoche, puerique rudes tua, Phædime, proles
Amissum didicere patrem, Marpissaq́ pactum
Phyllea ———

promissus est, nuptiis destinatus. V. hic infrà.

Pacta Dotalia, cùm ineunda essent, apud Romanos, Auspices noctu & sub auroram, auguria captabant. Dote dein dictâ, quæ censui proportione respondebat signabantur. M. Fab. Quintilianus *lib.* 5 *cap* 11. *Nihil obstat, quo minus justum Matrimonium sit mente coëuntium, etiamsi tabulæ signatæ non fuerint*. Isidorus *lib.* 9 *cap.* 8 *Ante usum tabularum, Matrimonii cautiones, quibus invicem emittebant*. Quod ipsum & à Jurecoss. admittitur *L. Seja ff. de donat. int. vir. & uxorem*. Juvenalis *Sat* 2.

Signatæ tabulæ, dictum feliciter.

Rectè *feliciter*: Talis enim erat acclamatio faustior, qua bona quæque ominabantur, inprimis auspicatum contractûs initi eventum. Suetonius *Domitiano cap.* 13 *Domino & dominæ feliciter*. Non autem priùs signabantur hæ tabulæ seu dotalia Instrumenta, quæ vett. Glossæ [illegible] appellant, quàm solemnis stipulatio fuisset interposita: ut ex Plauto in *Curculione Actu* 5. *Sc.* 2. & in *Aulularia sc. præsagibat*, Eruditis observatum. Q. Symmachus *lib.* 9. *Epist.* 7. *Petitoris ambitum, testis fuerem in me recepi.* Isidorus *Etymol. lib.* 10 *Procax idem quod petax propriè. Nam procari est petere: Unde & Nuptiarum petitores Proci dicuntur*. Hinc Sidon. Apollinaris *Sponsum* vocat *Petitorem lib.* 4 *Epist.* 20. & *lib.* 7. *Epist.* 2. ait *Adolescens solus, tenuis, peregrinus puellam non inferiorem natalibus Uxorem petit, impetrat, conscribuntur tabulæ Nuptiales*. Non. quoque Marcellus c. 5. *num.* 69. *Virgo*, inquit *priusquàm petatur, sperata dicitur*. V. suprà. Clarius Servius Sulpitius *lib. de Dotibus, Qui Uxorem ducturus erat, ab eo, unde ducenda erat, stipulabatur eam in matrimonium ductum iri: Qui daturus erat, itidem spondebat: is contractus stipulationum sponsionumque dicebatur Sponsalia. Tunc, quæ promissa erat, Sponsa appellabatur; qui spoponderat, sponsus*. V. Servium *ad illud lib* 10 *Æn.*

——— ——— ——— Gremiis abducere pactas.

Sic *pactam* pro Sponsam, Vellejus dicit Patercul *s lib.* 1. *cap.* 1 *Qui* (Orestes) *se etiam à Pyrrho, Achillis filio, virtute vindicavit. Nam quòd pactæ ejus Menelai atque Helenæ filiæ Hermiones nuptias occupaverat, Delphis eum interfecit*. Sic intelligendus Virgilius *Æn. lib.* 7. *in limine*,

Multi illam toto è Latio, magnaq́ petebant
Ausonia.

Catullus *Epigr.* 68.

Nulli se dicit mulier mea nubere velle,
Quàm mihi, non si se Jupiter ipse petat.

Claudianus *de Raptu lib.* 1.

Posce Jovem, dabitur conjux &c.

Respondebatur deinde dandam, quæ petebatur in Uxorem, puellam, & testatio interponebatur, parùm refert, *scriptone an sine scripto*, ut loquitur JC *lib.* 7. *ff de Sponsalibus*: atque in hac responsione ille *Cajus*, illa *Caja* vocabatur, cujus rei rationes pete è Plutarcho *Problem. Rom cap.* 29. M. Fab. Quintilianus *Institut. Orator. l.* 1. *c.* 7. *Nam & Cajus C. literâ notatur, quæ inversa mulierem significat: quia tam Cajas esse vocitatas, quàm Cajos etiam ex Nuptialibus sacris apparet*. Ubi cùm hæc nomina in *Nuptialibus sacris* recepta esse ait, respicit vel ad auspicia, de quibus utrùm, vel ad sacrum, quod, dum Sponsalia fierent, aut tabulæ scriberentur, celebrabatur. Virgil in *Æn. l.* 3. & *ad eum* Servius.

Connubiis arvisq́ novis operata Juventus:

Perfectis sacrificiis, propter connubia & novas sedes, quia apud Veteres neque Uxor duci, neque ager arari, sine sacrificiis poterat. Eodem respicit Valerius Flaccus, *Argonaut. lib.* 8. *ubi de Nuptiis Jasonis & Medeæ, sic inter cætera*,

Inde ubi sacrificas cum conjuge venit ad aras
Æsonides, &c.

Deniq; tota hæc solennitas magnifico epulo finiebatur. Q. Flor. Tertull. *l. de Cultu Fœmin. Præterea ut conviviis multis ac molestiis supersederent, quæ ferme ex more nostris Maritis obeunda sunt*. L. Apulejus *Metam. l.* 6 *Nec mora, cùm cœna nuptialis affluens exhiberetur, accumbebat*. Suetonius *in Augusto c* 53 *Dies cujusque solemnes frequentare desiit, quum grandior jam natu, & in turba quondam Sponsaliorum diu vexatus*, &c. Intererant illis Amici quoque & familiares, ipsi interdum Principes, ut Augusti hoc & Caligulæ apud eundem Suet. c. 25. exemplo patet. Deducebatur deinde per vim abrepta è gremio Matris in domum Mariti Sponsa, cui ritui Domiducus Deus præesse credebatur, consummabanturq; Nuptiæ. V. Thom. Dempsterum *Paralipom in Joh. Rosini Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 37. & suprà, in voce *Nuptiæ*.

Pactilis Corona, apud Plinium *lib.* 21. *cap.* 3. *Summa auctoritas pactilis coronæ*; Græcè πλεκτὴ, quòd è floribus artificiosè mixtis *compacta* esset: eadem cum *plectili*, *nexili*, *seu textili*, quas voces vide. Hujusmodi coronam Sponsas, ad viros ituras, apud Græcos, ex obviis floribus sibi compegisse, quam sub flammeo capiti imponerent, cùm probrosum fuerit emptam gestare, refert Alex. ab Alexandro *Genial. Dier. lib.* 2. *cap.* 5.

Pactolus, adde: *Chrysorrhoam* dictum esse hunc fluvium vult Salmasius, propter alium Lydiæ amnem vicinum Χρυσορρόαν, qui Mastaura Lydiæ oppidum interfluit. Stephanus, [illegible] Χρυσορρόας λεγόμενος. Sic enim facilè fieri potuit, ut fluvii vicini nomen inter se miscerent, sicque appellatus sit Pactolus, propter aureas arenas, ex vicinitate nominis Χρυσορρόας. V. eum *ad Solinum pag.* 837.

Pacton, Græcè Πακτὼν, apud Hyginum Charisio laudatum] *Ab Actio navigantes stadia quadraginta veniunt ad Isthmum Leucadiensium: ibi solent itineris minuendi gratia remulco, quem Græci πάκτωνα dicunt, navem traducere*: scapha est, ex pluribus lignis seu fustibus inter se alligatis composita. Πακτὼν enim idem est, quod πακτὸν, dicuntur autem πακτὰ & πηκτὰ, τὰ ἐκ πολλῶν ξύλων πεπηγμένα, *quæ ex pluribus lignis compacta sunt*: unde πακτῶνες & πηκτὰ ἀμάξια, *fores ex pluribus asseribus compositæ*. Simile fuisse id scaphæ genus [illegible] habet Strabo, h. e. Nili navigio papyraceo, seu è papyro texto, de cujusmodi navigiis V. Salmasium *ad Solinum p.* 1116.

Pactum, quid potest Politicis, V. apud Hug. Grotium *de Jure Belli & Pacis* passim, inprimis *lib.* 2. *cap.* 11. ubi de obligatione, quæ ex promisso oritur, pluribus disserit. Apud medii ævi Scriptores, *Pactum* dicitur tributum, ex *pacto* concessum, quâ notione Germani etiamnum vocem *Pacht* usurpant. Sic Saraceni *sub*

ni *sub pactis Persarum constituti* memorantur, *in Historia Misc. lib.* 18. Et πάκτα inde recentiores Græci frequenter eodem significatu dicunt, Theophanes, Cedrenus, Constantinus, Alii. V. infrà in voce *Pensitatio*. Apud Ecclesiæ Rom. Scriptores, voce professio Monastica indigitatur, unde *annotari in pacto*, h. e. professionem Monasticam edere, in *Regula* Fructuosi *cap.* 18. Quo sensu *συνθήκην* usurpant Græci Patres, Clemens 3. *Strom.* Origenes, Basilius, Alii. Sed & *Pactum* seu *Pactus*, dicitur lex, quæ ex pacto convento & ex communi populorum consensu fertur & admittitur; quo nomine donantur fere leges omnes Francorum vett. quarum usus in Imperio olim Galliæque Regno fuit. Hinc passim *Pactum Romanum*, *Pactum Gunbaldum*, *Pactus legis Salicæ*, *Pactus legis Alamanorum*, *Pactum Francorum* &c. ut videre est, apud Car. du Fresne *Glossar.* Non sine exemplo Veterum, namque & ab Aristotele, & à Demosthene, Leges, quæ quasi commune sunt Populi pactum, hoc nomine insigniuntur, uti docet Grotius suprà laudatus *l. cit.* §. 1. Plura vocis significata, V. apud modò dictum *Glossarii* Auctorem.

Pactumeius Magnus, vir Consularis, Commodi jussu interemptus, apud Æl. Lampridium in *Commodo*, ubi alii *Pactuleius* legunt. Sed & apud Horatium *Pactumejus* ex libris reponendum, ubi hactenus *partumejus* fuit, *Epodon. lib. ode* 17.

> *Tuusque venter* Pactumejus *& tuo*
> *Cruore rubros obstetrix pannos lavit.*

Salmasius *ad l.*

Pactye, urbs Thraciæ, ad Propontidem, quam cum Cardia, quæ ambæ urbes litorales fuere, & Lysimachia, quæ in medio, muris longis 5000. p. comprehensam fuisse, Plinius ait: Μακρὸν τεῖχος intelligens, qui murus a Propontide, ubi *Pactye* erat, ductus ad Melanem sinum, ubi Cardia, tres has Urbes complectebatur: fuit autem hæc Isthmi latitudo. Strabo μῆκος τοῦ Ἰσθμοῦ σταδίων μ. V. Salmasium *ad Solinum p.* 167.

Pacullus, legitur apud Livium *cap.* 8. *lib.* 23. ubi convivium Campanum describitur: *Diversatus est apud Minios Celeres. Stenium*, Pacullumque *inclytos nobilitate ac divitiis.* *Eò Pacuvius Calavius, de quo antè dictum est, Princeps factionis ejus quæ attraxerat rem ad Pœnos, filium juvenem adduxit: abstractumque ab se à Decii ait latere* &c. Ubi omnes boni Libri habent constanter *Ninnios* pro *Minios* & *Pacuviumque*, pro *Pacullumque*, & quidem de voce *Ninnius* V. suprà. Etiam *lib.* 39. *cap.* 13. pro *Pacullam*, reponit *Pacuviam* Gronovius. At de *Calavii* altero nomine dubitans Sigonius, *Pacullum* vult esse, quòd in scriptis quibusdam sit *Pacinus*; quodque ille cum Glareano aliisque existimet, Silio Italico, ubi eandem Historiam Poëta exsequitur, esse *Pactulonem*. Sed nec libri isti ullo apud eruditos numero, & in Silio falsâ sunt lectione decepti, unde tamen *Pactulum* potiùs, quàm *Pactulonem* formare debuerant, quia est illic, *Pactulo genitus*. Potius verò utrobique *Pacuvio* scribendum. *Lib.* 11. *versu* 55.

> *Has astu agressus, quò verteret acriùs ægras*
> *Ad Tyrios mentes, quia nulla sorte daturam*
> *Certus erat Romam: neque enim impetrata volebant:*
> *(*Pacuvio *fuit haud obscurum crimine nomen)*
> *Hortatur summi partem deposcere juris.*

Ubi subaudiendus primus casus ad verba finita ex parenthesi: quasi esset, *Has mentes ægras astu aggressus nonnemo, cui nomen* Pacuvio *fuit.* Idque notandum, quia, *Pacuvius fuit*, reponit Dausquejus, & quod vulgò legitur, *Pactulo*, etiam nominandi casu accipit. Sed & Barthius non leviter hic offendit, qui *hæc* legit pro *has*. Deinde, quia primum vocis casum deesse videbat, vaticinatur de Hannibale Silium loqui: cum intelligendum, qui astu aggressus Pacuvio suaserit, petere a Romanis societatem ordinarii Imperii, in urbe Roma: hunc dolum fuisse versutissimi Ducis, *Adversar. lib.* 3. *cap.* 10. Imò *Pacuvio* adscribit Poëtarum libertate Silius, quod Vibio Virrio Livius: illum fuisse auctorem, ut dicis causâ petito altero Consulatu rejecti prætextum haberent defectionis, quasi indignè priùs à veteribus sociis habiti. Itaque *aggressus*, *verteret*, *certus erat*, *volebat*, *hortatur*, subaudi, *ille cui Pacuvio nomen fuit.* Simillimum Silii *lib.* 10. *versu* 92.

> *Fluminea Libycam turbabat in aggere pubem,*
> *Cristæ nomen erat, bis terni juncta ferebant*
> *Arma senem circa nati.*

Id est, turbabat vir, cui nomen erat Cristæ. Livius *lib.* 9. *cap.* 36. *Tum ex iis, qui aderant (Consulis fratrem Fabium Cæsonem alii, C. Claudium quidam matre eadem, quâ Consulem, genitum tradunt) speculatum se iturum professus, breveque omnia certa allaturum.* Sic ex MSS. restituit Gronovius, quod ejusdem rationis ignoratione vitiarant. Est perinde ac si esset: *Ex iis, qui aderant, Consulis vel germanus vel uterinus frater.* Cornificius ad Herennium *lib.* 4. *Obfuit eo tempore plurimum Reip. Consulum sive stultitiam, sive malitiam dicere oportet, sive utrumque.* Quod est, *quoddam vitium, quod vel* &c. Sed & *Pacuvii* idem Silius infrà *vers.* 312. *lib. cit.* 11. meminit,

> *Quodque esset miranda magis tam sancta libido:*
> Pacuvio *genitus patrias damnaverat artes*, &c.

V. Joh. Frider. Gronovium *Observat. lib.* 4. *cap.* 4.

Padagrus Arriano Πάδαγρος, fluvius est Persiæ, quem *Phirsitiam* vocat Plinius.

Paderborna adde: Ejus cives jurare coacti A. C. 1625 nunquam se Lutheranam Religionem admissuros, cùm id non observarent, vi ab Hermanno Archiep. Coloniensi ad id compulsi atque sub jugum redacti sunt. V. Georgium Hornium *Orbis Politic. Part. II. pag.* 18.

Pæan, adde: *Herculei Pæanis*, meminit Statius *Thebaid. lib.* 4. *vers.* 157. Quòd verò hominum etiam laudes *Pæanas* inscripsisse Pindarum, dicit Servius, nescio an credere debeamus, qui sciamus, Athenienses olim judicio persecutos Aristotelem, quòd Hermiam fuerit prosecutus *Pæane*: quem, cum alio Ariphronis, pretiosissima Antiquitatis monumenta, habes apud Athenæum *ad finem lib.* 15. & reposuit Scaliger *Poetic. l.* 1. *cap.* 44. Cæterùm, uti *Pæanes* erant, quibus gratulabantur Diis pro victoria, in præliis; sic Epinicia, in certaminibus Victori, Hymni verò ad aras Diis canebantur. Nec à Scoliis differebant, nisi acclamatione, *ἰὴ παιάν*, quod Græci *epiphthegma* vocabant & *ἐπίφθεγμα*. tametsi & hoc postea desitum est. V. Scaligerum *l. cit.* ubi insuper *Pæanis* meminit in Lysandrum Lacedæmonium scripti, qui ob dignitatem in Samo olim publicè decantatus fuerit: quemadmodum alterius Delphis cani soliti, in Craterum Macedonem, admodulante lyrâ puello impubere &c.

Pædagogi, apud Romanos, dicti sunt puerorum & puellarum ductores doctoresque, è numero servorum honoratiorum. Plautus *Bacchidibus Actu* 3. *sc.* 3.

> *Nego hoc annis viginti fuisse primis copiæ*
> *Digitum longè* Pædagogo *pedem te efferres ædibus.*

Et,

> *Inde de hippodromo & palæstra ubi revenisses domum,*
> *Cincticulo præcinctus in sella apud Magistrum assideres,*
> *Tum librum legeres.*

Ubi *Magistrum* vocat: alii nonnunquam *Præceptorem* nuncupant. Idem sibi voluit Manilius *lib.* 5.

> *Componet teneros etiam qui nutriat annos,*
> *Et dominum dominus prætextâ lege sequatur.*

Augustinus quoque eorundem meminit: *Cum videamus exempli gratiâ & sine tribulis areas triturari, quamvis adjuvent si adsint; & sine* Pædagogis *posse pueros pergere in Scholam, quamvis ad hoc non sint inutilia* Pædagogorum *adjumenta.* Cujus operæ pueris puellisque navatæ notitia facit, ut minùs miremur puellæ virginitatem, à servo *Pædagogo*, Fannio cuidam Saturnino proditam, apud Val. Maximum *lib.* 6. *cap.* 1. *V. Pædagogum Cruciarium* Calpurnii Flacci. Fuit autem non rarò præpostera valde & translatitia Parentum in iis comparandis cura. Aristides in *Platonica* 1. *Quid autem? Nonne nutrices, literatores ac* Pædagogi *pueris ita dicunt: Oportet te non impleri & modestè per vias incedere, ac senioribus assurgere, & Parentes amare non tumultuari, non alea ludere, non si vis alternare pedes: Veruntamen non propterea magni se faciunt Nutrices, nec Philosophis sese præferunt, Itaque quæcunque maximi est pretii, duarum est fortasse vel trium minarum* Pædagogi *verò etiam cum barbarie quadam plerique ista docent, ac Janitores aliquando pro* Pædagogis, *cum artem deserunt, æquo animo fiunt.* Unde etiam colligitur, quænam *Pædagogi* docuerint, ut & ex Plut. *Virtutem doceri posse: Ut ambulare in via, demisso capite: uno digito salsamentum, duobus tangere piscem, carnem, panem, sic scabere, sic vestem gerere.* Magistri pueros & puellas docebant & ipsi: tati de pueris docet Hieronymus, de puellis Julianus JC. *l.* 4 *ff. ubi Pupillus educari deb.* de utrisque Martialis *lib.* 9. *Epigr.* 68.

> *Quid tibi nobiscum est ludi scelerate Magister,*
> *Invisum pueris virginibusque caput?*

Sed de his V. suprà in voce *Magister.* Neque verò servis ipsis defuit Magister aut *Pædagogus* familiaris: de quorum illo antiquus cippus Romæ sic loquitur, *Flavi. Stephani. Pædag. Puerorum Imp. Titi Cæsaris.* V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis.* Apud Græcos similiter *Pædagogorum* istiusmodi curæ ut iusque sexûs liberorum custodiam ac educationem fuisse olim commissam, discimus ex Euripide *in Phœnissis* v. 88. ubi de Antigone permissu matris, in culmen domus ascensura, ut inde exercitum spectaret, sermo est. V. suprà in voce *Occuria.* Vestis puerorum *Pædagogianorum* Romæ tunica erat auro distincta, quâ à calce in pubem induti erant, purpureis operti pedum tegminibus. Cujacius *ad Tit. de Castrensian. & Ministeri. Cod. l.* 12. Rigaltius *in Not. ad Phæd. l.* 2 *fab.* 5. *vers.*

> *Cui tunica ab humeris linteo Pelusio*
> *Erat destricta, cirris dependentibus* &c.

Nec omittendum, *Pædagogii* nomine etiam venisse non rarò servos, licèt non omnes promiscuè. Seneca *de B. V. cap.* 17. *Quare* Pædagogium *pretiosâ veste succingitur?* Idem *Epist.* 123. *Omnium* Pædagogia *oblita facie vehuntur, ne Sol, ne frigus teneram cutem lædat.* Hinc Amm. Marcellinus de Procopio Tyr. loquens *libro* 26. *Stetit itaque subtabidus (excitum putares ab Inferis) nusquam reperto paludamento, tunicâ auro distinctâ, ut regius Minister indutus, à calce ad pubem in* Pædagogiani *pueri speciem, purpureis opertus tegminibus pedes, hastamque, purpureum itidem panniculum lævâ manu gestabat, ut in Theatrali scena simulachrum*

quod-

quiddam insigne, per aulæum vel mimicam illationem subitò putares emersum &c. Atque hinc *de Pædagogio* esse nonunquam dicuntur, ut in vet. inscr. PHILONICVS. TI. CÆSARIS. GERM. DE. PÆDAGOGIO. VIXIT. ANN. XIIX. ubi ætas *Pædagogiani* notanda. Dicti autem reperiuntur *Pædagogiani*, propriè pueri honorarii, qui in Palatio ministerio Principis militabant, cujusmodi sunt ii, quos inde *Pagios* appellatos Viri docti volunt. Ammianus *lib.* 29. *Adultus quidam ex his, quos* Pædagogianos *vocant.* Meminit & *Notitia* Imp. Orient. *cap.* 91. in qua recensentur, inter Castrensianos, *sub dispositione Viri Spectabilis Castrensis.* Apud Lampridium *in Alex. Castrenses Ministri appellantur*: ut & apud Tertullianum *de Cor. Mil. Est etiam alia militia regiarum familiarum: nam & Castrenses appellantur.* Sic verò ii appellati sunt, quòd sub *Pædagogis*, utpote pueri, essent, quorum mentio in Vett. *Inscriptionibus*. Car. du Fresne *Glossar.* & Joh. Calvinus *Lexic. Juridic.* apud quem Brissonius *Pædagogii* nomine, etiam conclave ac cubiculum illud, in quo pueri istiusmodi jacebant cubabantque, venire asserit. apud Plinium Sec. *lib.* 7 *Epist.* 27. Marcellinus eosdem in venatione, ad canes retinendos, disponi consuevisse ait, *lib.* 30. &c. Plura de *Pædagogis* & *Pædagogianis*, congesserunt Cujacius, Dorleans *ad Annal. Tacit. lib. IV.* Jac. Gothofredus *ad L. Cod. Theodos.* 5 *de Divers. Offic.* Alii. Addam saltem, quod *de Pædagogorum cuneo* in Theat. m refert Suetonius *Augusto cap.* 44. *Prætextatis cuneum suum & proximum Pædagogis* assignavit. Quando enim in Theatrum veniebant prætextati, *Pædagogos* suos comites habebant, ob nimiam, quæ in Theatris regnabat, petulantiam. Unde per Pædagogum sibi priùs Theatris interesse non licuisse, quàm pilorum plus in mento, quàm in capite haberet, narrat in *Misopogone* Julianus. V. Casaubonum *ad locum Suetonii*: uti de notionibus variis vocis apud Scriptores Eccl. dum modò puerorum Institutorem apud Christianos, de cujus officio V. Clementem Alex. *Protreptico cap.* 7. modò Sponsorem in Baptismo, modò Pastorem seu Doctorem &c. notat, Cl. Suicerum *Thesauro Eccl.* voce Παιδαγωγός.

super *Pædagogos*, apud Spartianum *in Hadriano*. *Fuit in amore Trajani, nec tamen ei super pædagogos puerorum, Gallo favente, defuit*: est præfectus *Pædagogorum*; quemadmodum *super Velarios*, est præpositus Velariorum in vet. *Inscr.* SUPRA. VELARIOS. DE. DOMU. AUG. *Superjumentarius*, jumentariorum præfectus, apud Suetonium *in Claudio*: *Superstationarius*, præfectus Stationariorum, apud Opt. Milevitanum; *Super hæreditates* libertus, Procurator hæreditatum, apud Marcellum Empir. &c. Meminit autem istiusmodi *Pædagogorum* Lapis Romæ, T. FLAVIO. AUG. LIB. GANYMEDI. PÆDAGOGO. PUERORUM. CÆS. N. Alius, D. M. TI. CLAUDIO. AUG. LIB. GRATIO. PÆDAGOGO. PUERORUM. CÆRETANORUM. AUG. N. SER. FECIT. Item alius lapis, D. M. P. ÆLIUS. AUG. LIB. LYCUS. PÆDAGOG. PUERORUM. AC. APUT. AFRICAS, ubi AC. principum nominis est, quo patria istorum puerorum declarabatur. Salmasius & Casaubonus *ad l.*

Pædagogus Senatorum, vulgari dicterio notatus est Aurelianus Imp. apud Vopiscum in *Vita* ejus. *Senatus mortem ejus graviter tulit, gravius tamen pop. Rom. qui vulgo dicebat, Aurelianum pædagogum esse Senatorum.*

Pædeium, locus in d. micilio, in quo pueri servique commorantur, qui Παῖδες Græcis dicuntur. Παῖδες enim nomini *Liberorum* quidem respondet, sed non tam aptè aut commodè, propterea quòd servi quoque ita nuncupentur tam Græcis quàm Latinis; quorum hi ab ista voce *pueri* vocabulum formaver., quo significant domesticos servos, præsertim Tabellarios, fo.tèq.òd non nisi pueris & in juvenili ætate constitutis, qui pedibus valerent, uti possent ad eam rem. V. infrà in *Pueri*, & Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.*

Pæderos, herba, quæ aliàs *cærefolium* sive *acanthus*, unde *pæderotinas vestes* Vett. usitatas nomen traxisse nonnulli volunt. Sed herbæ illæ vim non habent tingendi, nec ullum folio vel flore colorem præferunt, cujus nomen aut similitudo in vestes transire meruerit. Item gemma, quam alii eandem cum opalo, ob gratiæ venustatem *pæderotis* nomen nacto, alii diversum genus, faciunt, quem Indi *Sagenon* vel *Agenon* appellaverint, quique non in India solùm, uti opalus, sed etiam Arabia, Ægypto & Ponto, nascatur: quo de *pæderote* intelligendus Solinus *cap.* 33. *Pæderotem & Arabicam inde* (ex Arabia) *sumimus.* Et quidem in *pæderote* hi colores congruebant, crystalli perspicuitas, aëris viriditas cœrulea, purpuræ nitor, vini crocique fulgor: in opalo, quem & *pæderotem* quadam decoris prærogativâ plerique nuncupaverunt, carbunculi tennior ignis, amethysti fulgens purpura, smaragdi virens mare, sulphuris ardens flamma aut etiam ignis oleo accensi. Quæ candidarum gemmarum dux & signifera & post smaragdos primæ dignitatis olim; cùm pæderos altera, quæ sui generis erat, ut non indigna hujus nominis spectatione, ita opalo longè inferior pretio & auctoritate fuit, ut ex Plinio Salmasius docet qui à *pæderote* gemma potiùs vestes *Pæderotinas* & *Oxypæderotinas*, apud Vopiscum, nomen sibi petiisse, contendit *Not. ad Vopiscum in Aureliano*, V. suprà ubi de *Oxypæderotinis Vestibus*. Sed & *Pæderotis* meminit in Comœdia *ἐντρίβεται*, quo fœminæ ruborem buccarum conciliaverint, quæ ex pallido vultûs erant candore, Alexis.

> Τὰς ὀφρῦς πυῤῥὰς ἔχει τις; ζωγραφοῦσιν ἀσβόλῳ.
> Συμβέβηκ᾽ εἶναι μέλαιναν, κατέπλασεν ψιμυθίῳ.
> Λευκόχρως λίαν τις ἐστί; παιδέρωτ᾽ ἐντρίβεται.

Ubi Viri docti παιδέρωτα, *acanthum* vertunt. At acanthus παιδέρως quidem cognominatus est, sed nemo Vett. tradit, vim ullam aut succum in acantho pæderote esse, rubore inficientem. Cærefolium etiam *pæderos* Plinio; sed nec hoc rutilando aptum. Multo minùs opalium hic locum habuerit. Unguentum itaque doctus quidam Italorum Medicus, ex *pæderote* herba compositum, hic intelligit, eo quòd Hesychius etiam παιδέρως ἄλειμμα, i. *unguentum*, exponat. Sed si herba non inficit, nec unguentum ex ea factum tinget. Alius ejusdem gentis Medicus, pæderotis, h. e. acanthi succo, candorem faciei quæri tradit: nam & Demetrium eo faciem illevisse, ut candorem arcesseret. Verùm in *versu* Alexidis, λευκόχρως λίαν, *quæ immodico candore pallescit*, pæderotem captando rubori illinit: nec censendus Demetrius aliud in pæderote quæsivisse. Potior itaque eorum sententia est, qui unguentum hoc nomine appellarunt ex radice anchusæ, aut ex radicula Syriaca, quæ *fucus* dicebatur, compositum. Illud ἄλειμμα est ex fuco, quo facies suos illinebant mulieres: ab elegantia & gratia coloris *pæderos* dictum. Ita enim quidquid eximiâ gratiâ commendabatur, Græci dixere. Sic acanthos herba, uti dictum, cujus insignis in operibus topiariis gratia: sic genus amethysti, quam alii *anterota*, alii *Veneris gemmam*, appellabant, quòd in illa ex carbunculo in purpuram refulgeret leniter roseus nitor adeoque eximiam haberet gratiam speciei & coloris; hoc nomine insignita sunt. Est autem παιδέρως hic idem, quod αὐτέρως, *æquè venustus ac amor*, contra amorem pulcher. Nec enim pueri amorem aut τῶν παιδικῶν ἔρωτα, sed παῖδα ἔρωτα designat, *puerum æquè amabilem ac venustum, ut est amor.* Unde Orpheus epallium παιδέρωτα appellatum tradit, quòd simile esset τερενόχροι παιδὶ, tenello puero,

> Φασὶ δὲ καὶ τέρενος καὶ ἐπάλλιον ἱμερόεντα,
> Ἀγλαόν, ἱμερτοῦ τέρενα χρόα παιδὸς ἔχοντα &c.

Atque ab hoc potiùs unguento fuci vel anchusæ, ruborandis mulierum genis idoneo, color *pæderotinus* & *oxypæderotinus*, in vestibus olim amatus, nomen habuisse videtur. Salmasius *ad Solinum pag.* 565. & 1149. ut & suprà in *Fucus.*

Pæderotina Vestes, V. hic suprà.

Pædia Lex, quam anno post Juliam Q. *Pedius* cum C. Octavio Cons. tulit, nominatim de Cæsaris interfectoribus, memoratur Vellejo Paterculo *lib.* 2. sed sive ea *de vi*, sive *de Majestate*, dicatur, pro lege non esse habendam, cùm neque in universum, neque in futurum, sit lata, docent Eruditi. V. Jo. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 8. *cap.* 27.

Pædopiles, seu *Pædopules*, Græcè Παιδοπίλας seu Παιδοπύλας, fluv. apud Plinium, alibi non memoratus, de quo V. Salmasium, *ad Solinum pag.* 888.

Pædotriba, nonnullis idem cum Gymnasiarcha, à quo tamen disertè distinguitur, in vet. *Inscr.* quæ Athenis hodieque conspicitur, apud Cl. Sponium *Itiner. Part.* 3. ubi *Pædotriba* διὰ βίου, *per totam suam vitam*, muneri suo præfuisse, Gymnasiarchæ verò officium menstruum tantùm fuisse dicitur. Platoni idem est cum *Gymnaste*, ut & Hesychio, qui Παιδοτρίβης, explicat Ἀλείπτης, Γυμναστής, cùm Gymnasiarcha Ἄρχων τοῦ ξυστοῦ diceretur: Galeno tamen diversus à Gymnaste, & post eum collocatur, Gymnastam Medico & Imperatori, *Pædotribam* militi & coquo assimilanti, merumque Gymnastæ ministrum nuncupanti. V. quoque Aristotelem *Politicor. lib.* 8. & plura de omnium horum trium officio, apud Hier. Mercurialem *de Arte Gymnast. lib.* 1. *cap.* 12. *lib.* 2. *cap.* 8. nec non suprà, ubi de Re Vett. *Gymnastica.*

Pænula, à Græco Φαινόλης sive Doricè Φαινόλα, Isaaco Casaubono *ad Spartianum*, sic dicta videtur, quòd vestis esset adstricta, & quæ partium corporis, quas tegebat, figuram exprimeret, q. ὅλον τὸ σῶμα φαίνουσα. Quæ sententia firmatur auctoritate Artemidori, qui eam inter vestes recenset, quæ θλίψιν καὶ στενοχωρίαν in somnis significant, *angustias* scilicet ac *pressuras*: ut lacernæ quoque & chlamydes fuere. Henr. tamen Stephanus Græcam vocem à Latina potiùs factam, & à *Pænula* Φαινόλη dictam vult. Et certè apud Athenæum *lib.* 3. Ulpianum Cynulcus perstringit, quòd vocem novam & insolentem invexerit, Φαινόλην dicens. Horum utrum sit, incerta est vocis notatio, non minùs ac tempus, quo vestis hoc genus apud Romanos in usu esse cœperit. Tertullianus *in Apolog.* eam inventum Lacedæmoniorum facit, cùm ait: *Et ne voluptas impudica frigeret, Lacedæmonii* Pænulam *ludis excogitaverunt.* Nisi fortè *Pænulam*, pro Endromide posuit, quam à Lacedæmoniis repertam & in palæstra maximè usitatam, Martialis innuit. Cum Lacerna malè à quibusdam confunditur; Fuit interim vestimentum itinerarium, quod supra tunicam acciperetur, pluviæ causâ. Varro, *Non quærenda est homini, qui habet virtutem*, Pænula *in imbri.* Postea tamen in Urbem transiit, Tiberio imperitante, si Dioni fides, *lib.* 57 ubi tradit, cùm multi vestem purpuream, licèt interdictam, gestarent, Tiberium neque id reprehendisse, neque multasse, tantùm ludis, cùm plueret, φαινόλην ἐνδῦναι indutum effecisse, ne

quis alius vestem inconcessam usurparet: ubi Interpres cum Lipsio μανδύην *Pænulam* reddidit, sed fuisse Lacernam, doctis jam pridem observatum; quâ intra urbem, cùm plueret, Romani utebantur. Sub Flaviis itaque potiùs intra urbem gestatæ videntur *Pænulæ*, cœlo pluente: ut colligitur ex Juvenali *Sat.* 5. ubi de Salutatore, qui etiam fœdis imbre diebus Ave matutinum portabat,

> *Scilicet hoc fuerat, propter quod sæpe relictâ*
> *Conjuge, per montem adversum gelidasq; cucurri*
> *Esquilias, fremeret sævâ cùm grandine vernus*
> *Jupiter, & multo stillaret* Pænula *nimbo.*

Idem docet jocus Galbæ apud Quintilianum, qui *Pænulam* roganti, *Non possum commodare*, inquit, *domi maneo; cùm cœnaculum ejus perplueret.* Et paulo infrà, *Non pluit, non est opus tibi: si pluit, ipse utor.* Mox in promiscuo usu, etiam cùm sudum esset, paulatim esse cœperunt, & quod maximè mirum est, etiam ab Oratoribus, cùm causas agerent, adhibitæ, ut docet Auctor *Dialogi de causis corr. Eloquentiæ.* Senatoribus primus concessit, teste Lampridio, Alexander Severus, ut frigoris causâ *Pænulis* uterentur. Ipsi autem Imperatores nunquam in iis fuere. Spartianus *in Adriano, Tribunus Pl. factus est, in quo Magistratu ad perpetuam Tribunitiam potestatem omen sibi factum asserit, quòd* Pænulas *amiserit, quibus uti Tribuni Pl. tempore pluviæ solebant, Imperatores autem nunquam: unde hodieq; Imperatores sine pænulis à Togatis videntur.* Quod ideo factum, quia vestis hæc vilis, viatoria & ad servos usque demissa, dedecere Majestatem Imperatoriam videretur, quos Togam modò puram, modò prætextam, interdum purpuream ac pictam gestasse Eruditi adnotarunt. Fuere autem duplicis generis *Pænulæ*, aliæ scorteæ, aliæ laneæ ac gausapinæ: de quarum illis ita Martialis *lib.* 14. *Epigramm.* 130. *cui tit. Pænula scortea,*

> *Ingrediare viam cælo licèt usque sereno,*
> *Ad subitas nunquam scortea desit aquas.*

Et hæ ex pelle erant. Ex lana iterum duûm factæ sunt generum, quædam brevi villo, quæ & *Canusinæ*; aliæ villosæ, quæ *Gausapinæ* dictæ. Illæ pluviæ tempore ferebantur, etiam intra Urbem, cùm fere scorteæ tantùm in itinere: Gausapinæ verò per hyemem frigoris causâ, extra ædes, sumerentur. V. Plinium *lib.* 8. *cap.* 48. Martialem in *Epigr.* cui tit. *Pænula Gausapina*, Horatium *lib.* 1. *Epist.* 40. &c. Lacernis v. *Pænulæ* breviores, utpote vestimentum viatorium, equitanti accommodatum, Lecticariis, Cursoribus & id genus hominibus aptum: non sicut illæ, apertæ fuerunt, sed clausæ, rotundæ togæque instar corpori injiciebantur illudque ambiebant, nisi quòd strictiores erant ac breviores; præterea, cùm in Toga dextrum brachium per summam oram exereretur, *Pænula* utroque brachio subducebatur, ut ex duplici effigie, altera Mercurii, altera Militis pænulati, apud Ferrarium *de Re Vestiar. Part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 7. videre est: Remanetque etiamnum in communione Rom. veteris *Pænulæ* vestigium, in Sacrificantium veste, licèt illi ætas paulum detraxerit. Ideo verò in sacris *Pænula* videtur adhibita, quòd olim in promiscua veste sacra peragerentur; ea autem ferme *Pænula* fuit, cùm paulatim & Togæ & Lacernæ gestari desiissent. Hinc nec cingi solitæ sunt, imò nec potuerunt, nisi utrumque brachium eodem cingulo constrictum colligaretur. Colorem quod attinet, scorteam nativo pellis colore fuisse, dubium non est: Laneas gausapinas fuisse albas, Martialis docet *lib.* 14. *Epigr. cit.* Canusinas duplicis coloris fuisse, fuscas & rufas, ex eodem discimus: quarum illæ à vulgo Romæ gestatæ, hæ Gallorum exemplo a militibus ac pueris ingenuis. Donec crescente luxu ditiores servis suis etiam illas induxere, præcipuè lecticariis, quod in Nerone reprehendit Suetonius *cap.* 30. Verum cùm etiam in hisce id coloris *Pænulæ* viluissent, destinavit Macrinus populo dare *Pænulas* rosei coloris, in honorem filii Antonini, quæ proin *Antoninianæ* vocarentur, teste Lampridio. Nec omittendum, hoc vestis genus etiam Mulieribus commune fuisse, cùm Lacernæ viriles essent: *D. de auro, argento, mundo legato.* Quas colore & ornatu iis, quibus Viri utebantur, fuisse pretiosiores, innuit Pollio *in Quieto* & Suetonius *in Caligula cap* 52. qui *Pænulas* Matronales acu pictas ac variatas, gemmatasque memorant. V. Octav. Ferrarium *Opere suprà cit. Parte* 2. *lib. toto* 2. *ubi præter icones suprà dictas, Pænulæ, cui cucullus appensus: item Pænulæ puerilis, ex duplici marmore Patavino, figuram in ære exhibet.* Thom. Bartholinus *Pænulæ* formam hoc modo describit, *Vestis est fere rotunda, quæ si caput, jugulum, mediaque crura, quibus terminatur, excipiamus, totum hominem operit. Strictior est ejus ora, quæ collum ambit, tam laxè tamen patens, ut caput exeri possit, operiri aut involvi. Non in ea sunt manicæ, non pectus patet. Manus & brachia veste continentur, quæ aliter expediri non possunt, nisi aut per scissuram exerantur, aut hinc inde extremis oris subjiciantur, ita ut* Pænula *in rugas & plicas contrahatur, Pars ventrem spectans, aperta est, alioqui vestimentum clausum & rotundum esset*, apud Laur. Pignorium *Comm. de Servis.* Hominis *Pænulati* effigiem, in ærea lucerna, exhibet Fortun. Licetus *de Lucernis lib.* 6. *cap.* 106. Grammaticos *Magistros pænulatos* vocat D. Augustinus *Confession. lib.* 1. *cap.* 16. ut & Grammaticam ingressam fuisse Deorum Senatum *Pænulatam*, affirmat Martianus Capella *lib.* 3. apud eundem Pignorium, ubi *Pænulam* ait fuisse pallium cum fimbriis longis, quo Grammatici usi. *Scindere pænulam* eleganter dicitur, quum aliquem magna contentione detinere volumus. Cic. *ad Atticum lib* 13. *Epist.* 33. *De Varrone loquebamur. Lupus in fabula. Venit ad me, & quidem id temporis, ut retinendus esset. Sed ego ita egi, ut non scinderem pænulam: memini enim tui & multi erant, nosque imparati.* Et paulo pòst, *Horum ego vix attigi pænulam, & tamen remanserunt.* Quam muliones gestabant, *mulionicam* idem vocavit pro *Sextio* &c. V. quoque infrà in voce *Penula.*

Paenia, Gall. *la Peone*, nomen floris, *quo nullus grandior. ab heliotropio si discesseris, majori utique habenda in pretio, si minor existeret. Nihil enim speciosius hoc flore, nihil ejus splendidius purpurâ, nihil foliorum magnificentiâ gloriosius: Sunt illa videlicet in orbem diffusa satis amplum, lævia, fulgentiaque sanguinea rubra, tam bellè conserta compactaque & agglomerata, ut nihil rotundius, nihil absolutius. Orbiculata ei figura est, odor nullus; scapus pro crassitie brevior, at in latum foliorum profundit sylvam, altè incisorum pulcherrimeque viridantium: quâ quidem viriditate mirum quantum excitatur floris internascentis purpureus splendor.* Fr. Pomey *Descr. divers.* Item radices, *quæ vetustissima inventu nomen auctoris retinet,* —— *& medetur Faunorum in quiete ludibriis,* Plin. *lib.* 25. *cap.* 4. h. e. ephialti seu incubo, quem sic vocat, quòd Faunus hæc visa dormientibus immittere crederetur. Inprimis contra epilepsiam morbumque Comitialem efficax; quare perforata eius semina & filo trajecta, coralliorum modo, infantibus circumligantur, à muliercularum non paucis, ut hoc amuleto hostem arceant. Auctor Anonymus *Sinæ & Europa cap.* 31.

Pasamarci, pop. Hispaniæ, pars Celticorum Tarracon. qui *Neriorum* & *Pasamarcorum* nominibus distinguebantur, & extimam oram incolebant, ad angulum Arctoi & Occidui lateris, ubi prom. Celticum & Arotrebarum portus, seu Artabrorum: de quibus V. Salmasium *ad Solinum pag.* 276. & 279.

Paga, Isidoro in *Gloss. Memoriæ sine idolis.* Nempe in honoratiorum cippis sepulchralibus effigies mortuorum sculpi sunt solitæ, uti docet Festus, de Ludio, qui quondam fulmine ictus in Circo, sepultus fuit in Janiculo. In quibus autem istæ effigies non essent, *Pagæ* dicebantur. V. Jo. Meursium *Not. ad l.* & *Commentar. ad Lycophronem pag.* 228. nec non hic passim, inprimis suprà, in voce *Memoria.*

Pagana Lex, memoratur Plinio *lib.* 28. *cap.* 2. Eâ in plerisque Italiæ prædiis cavebatur, *Ne mulieres per itinera ambulantes torquerent fusos, aut omnino attectos ferrent, quoniam adversaretur id omnium spei, præcipuèq; frugum.* Inter infausta enim illius modi Mulieris occursum omina habitum fuisse, alibi notatum: non minùs ac

> —— —— —— *Cùm pallida nudis*
> *Ossibus horrorem dominis præberet imago*
> *Discolor, & macies occursu læderet omnes*
> *Aut pueris latura metus* &c.

ut ait Claudianus *in Eutropium lib.* 1.

Pagani, adde: Græcis Ἔθνικοι, qui Latinis *Pagani* seu Idololatræ ac Gentiles. Marius Victorinus de Homoousio recipiendo: *Græci, quos* Ἐθνικοὺς *vel Paganos vocant, multos Deos dicunt.* Glossæ Gr. Lat. Ἐθνικὴν τὴν θρησκείαν, *Paganus* &c. Quod nomen Gentilibus à vulgo Christianorum inditum esse, jam ante annum Christi 365. patet ex *leg.* 18. *Cod. Theod. de Episcop,* quæ est Valentiniani & Valentis, quâ tempestate scribebat etiam prædictus Victorinus: tametsi antea jam obtinuisse, non sine causa existimari possit. Rationem ejus præter jam dictas, alii hanc adferunt, quòd pro superstitionibus *paganicis* contumaciter eâ tempestate contenderent; cùm nempe singuli pagi fere suos haberent Deos, suaque sacra, quod ex Libanio probare contendit Jac. Gotofredus. Salmasius verò apud Vopiscum, *Paganos* dictos contendit, à *pagus*, voce quæ idem valet ac gens, ἔθνος, unde illa promiscua *Paganorum* & *Gentilium* acceptio. Sed & alia Anonymi sententia est in Codice reg. *Paganus, qui sine aliquo jure est. Pagus, Collegium, curia vel possessio ampla sine aliquo jure: unde &* Paganos *dicimus alienos à jure, sacris Constitutionibus.* Quibus respexisse videtur illud Orosii *Præfat. Histor. lib.* 1. *Præceperas mihi, ut adversùs vaniloquam probitatem eorum, qui alieni à civitate Dei, ex locorum agrestium compitis & pagis* Pagani *vocantur, sive Gentiles, quia terrena non sapiunt.* Quarum sententiarum quæcunque obtineat, constat a *Pagis* & à *Pagensi* idololatria, *Paganos* nuncupatos, ex Prudentio *Peristeph. lib.* 1. *in S. Romano*:

> *Non erubescis, stulte, pago dedita.*

Idem *c. Symm. lib* 1.

> *Sunt hæc barbaricis Gentilia nomina pagis*, &c.

Imò & interdum sic appellatos infantes legimus, quorum certis ex causis differebatur Baptismus, quibus postea id *in peculare nomen*, ut Ausonius ait, transiit, ut ostendit Car. du Fresne *Not. ad Alexiad.* Nam posterioribus seculis nomen tum primùm datum infantibus esse quum baptizarentur, cùm olim secus fieret, contendit pluribus Menardus *ad Gregorii M. lib. Sacram.* Quippe

bapti-

baptizandi *Nomen dare* dicebantur, eorumque nomina recitabantur, cùm ad Baptismum percipiendum evocabantur: quod sanè mirum videri non debet de adultis, qui à Paganismo ad Christianismum transibant, cùm nomina sua haberent. Infantium verò baptizatorum scripta etiam fuisse nomina, diximus suprà in voce *Nomen*. Eadem notione vocem *Ethnicus* usurpant *LL.* Presbyterorum Northumbrensium in *Conciliis* Anglic. circa A.C. 977. *cap.* 10. *Si exactis 9 noctibus per negligentiam mortuus fuerit* (infans absque baptismo) *compensatur utique apud Deum — quòd infans tandem fuisset Ethnicus.* Apud Saxones *Pagani* dicti sunt Pagenses, censuales, qui Scultetorum civili, Archipresbyterorum verò Ecclesiasticæ jurisdictioni subsunt. V. *Speculum* Saxonicum *lib.* 1. *art.* 2 §. 2. & *lib.* 3. *art.* 45. §. 7. apud eundem du Fresne *Glossar.* At apud vett. Romanos, *Paganus* ille erat, qui militiæ cupiens, illi accingi seu adscribi voluit. Eo enim intervallo, quo id quærebat, & ad militiam adhuc adspirabat tantùm, *Paganus*; militiam verò demum adeptus, *Miles* dicebatur. Unde Scævola *ad Leg. Falcid. l. Si dum paganus erat, feceris Testamentum, militiæ tempore codicillos, ex Falcidia in Codicillis locum non habet, in Testamento locum habebit.* Certum quidem receptius esse, *paganum* dici hominem, qui non est miles & qui est privatus. Sueton. *Augusto, Concionante se admissa turba paganorum apud milites.* Persius, *Ipse semipaganus, ad Sacra vatum carmen affero nostrum.* Id est, cum nondum sim verè miles Musarum: tamen affero carmen nostrum ad sacra Vatum, ut apud ipsos militiæ sacramentum dicam, & nomen meum illæ accipiant, &c. V. Johann. Calvinum *Lexic. Jurid.* in voce, *Paganus.*

Paganica Pila, unum ex quatuor pilæ generibus priscis, quibus Romani utebantur: Martialis *lib.* 7. *Epigr.* 27.

> —— —— *Non te Paganica thermis*
> *Præparat.*

Nomen ei, quòd esset vulgaris admodum, & in villis, *pagis* vocatis, vel in *pagis* Urbis utplurimum in usu haberetur, quam idem Poeta *lib.* 14 *Epigr.* 45. sic obiter describit,

> *Hæc quæ difficilis turget Paganica plumâ,*
> *Folle minus laxa est & minus arcta pilâ.*

Pleniùs, pila fuit ex corio plumâ repleto, trigonali latior, non ita tamen laxa ut follis, sed durior, imò undequaque durissima, quâ propterea ludere in proclivi non erat. Illius in Gymnasiis exercitationem etiam in usu fuisse, ex verbis suprà cit. Poetæ patet: ubi, inter cæteros pilæ lusus in Gymnasiis sese exercentium ad balnea præparatorios, non follis solùm, & pilæ (quo nomine trigonalem indigitat) sed & *Paganicæ* meminit. V. Gerh. Joh. Vossium *de Gymnastica cap.* 3. §. 65. Hieron. Mercurialem *de eadem Arte lib.* 2. *cap.* 5. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Joh. Rosinum Antiquit. Rom. lib.* 5. *cap.* 1. & infrà in voce *Pila.*

Pagarchi, Gr. Παγάρχαι, in *Novellis* aliquoties appellantur, Pagorum Præpositi. V. etiam Justin. *in Edicto* 13. & *in l. C. de suscept. lib.* 19. &c. Dicebatur autem vetustissimis Romanorum *Pagus*, pars seu portio agri Romani, tribui alicui assignata; in quorum aliquos ager Romanus distributus fuerat à Numa Pompilio, teste Dionysio, cùm ait: Διεῖλε τὴν χώραν ἅπασαν εἰς τοὺς καλουμένους πάγους, *Divisit universam regionem in pagos,* id est, tractus quosdam seu partes regionis. Sic Plutarchus εἰς μέρη τὴν χώραν διεῖλεν, ἃ πάγους ὠνόμασεν, *In partes divisit regionem, quas Pagos appellavit.* Livius quoque *lib.* 1. narrat, Tullum urbem regionibus & collibus quadrifariam divisisse, & quæ habitabantur partes, Tribus appellasse, à tributo. Dionysius iterum, Græca linguâ *pagos* vocatos dicit, quia singulæ agri partes, singulis tribubus habitandæ datæ essent, quibus se montibus, rupibus & specubus, adversùs latronum incursum muniebant: festaque habuisse anniversaria, *Paganalia* dicta, quòd ea pagi isti suo quisque more & tempore peragerent, tanquam sibi propria, non totius Urbis communia, &c. Joh. Calvinus *Lexic. Jurid.* His itaque pagis præerant, Παγάρχαι seu *Pagorum Magistri*, Turnebus *Adversar. lib.* 9 *cap.* 7.

Pagina, de libris chartarum propriè dicebantur, ut *tabellæ* de membranis. Et quidem libri in membranis omnia folia, sive tabellas membranaceas, ex utraque parte scriptas habebant & probè succinctèque compacti in non adeò magnam molem assurgebant: Libri verò in charta exarati cùm ab uno tantùm latere scriberentur & paginis ad paginas agglutinatis, in longam paginarum seriem extenderentur, sic grandia volumina efficiebantur, quorum interior tantùm facies & legenti adversa cùm replicabatur, scripturis erat occupata, exterior autem & adversa, quæ interiorem replicando & convolvendo operiebat, nihil scripti continebat. Uti autem *tabellæ* Græcis πτυχία, sic *paginæ*, σελίδες dicebantur. Glossæ, *pagina*, σελίς. *Epigr.* Græcum, Καὶ σελίδων ὀρθότητα, *& paginarum directio* &c. Tamen etiam spatium, quod vacuum & mundum patet, inter duos versus in scriptura, σελίδα vocant Græci. Hesych. Σελίδες, τὰ μεταξὺ διαφράγματα τῶν διαγραμμάτων τοῦ σελίδος καλάμου, καὶ ἐν τοῖς βιβλίοις τὰ μεταξὺ τῶν παραγραφῶν. Suidas σελίδα interpretatur, τὸ μέσον τῶν δύο καταβατῶν ἄγραφον τυγχάνον; Hesychio σελίς, est ipsum καταβατόν. Sic a. dixere lineam, quæ deorsum versùs ducitur, quomodo olim scribebant, ut στίχος linea est, dextrorsum versùs ducta, *versum* Latini appellant: Itaque Græci propriè σελίδα appellarunt scribendi genus deorsum versus, ut nunc dextrorsum scribimus: quod καταβατὸν etiam dixere &c. V. Salmasium *Notis ad Flav. Vopiscum in Firmo.* Hinc *Paginator*, vox medii ævi, cujus mentio in *Chron.* Windeshemensi *lib.* 2. *cap.* 43. *Magnarum literarum Missalium, Biblia & librorum Cantualium optimus pictor & Paginator.* Ubi Editori, *Paginator* videtur esse Compactor, qui *paginas* & folia in codicem compingit. Car. du Fresne *Paginatorem* interpretatur, qui *paginas* exornat picturis ac vinculis, Gall. *vignette*, V. eum *Glossar.* Sed annon id officii *Pictoris* jam nomine expressit Auctor? De *Pagina honorum*, apud Juven. *Sat.* 10. V. infra, voce *Tabula.*

Pagina Valvarum, apud Plinium *lib.* 16. *cap.* 42. *Firmissima ad rectum abies, eadem valvarum paginis & ad quæcunque libeat intestina opera, firmissima, sive Græco, sive Campano fabricæ artis genere spectabilis, ramentorum crinibus pampinato semper orbe se volvens, ad incitatos runcinarum raptus:* Sunt τὰ σανιδώματα τῶν θυρῶν seu τὰ πήγματα. Propriæ verò in valvis *pagina*, quia duplices sunt & complicantur replicanturque, ut librorum paginæ. Fieri consuevisse ex intestino opere, idem dicit: Dicebatur autem propriè *intestinum opus*, quod ex ligno fit, sed elegantiore fabrica & eâ arte, quam minutiariam Galli appellant, Vett. quoque λεπτουργίας dixere. Salmasius *ad Solinum pag.* 1034.

Pagine & *Paginemma*, in *Inscr.* marmorea Civ. Leoninæ ad Vaticanum, quæ à Leone IV. Pontif. Rom. contra Saracenorum incursiones extructa est: † *Temboribus Dom. Leonis. Q. PP. hanc pagine & duas turres falti fine militia construxi* † Item, *Hanc turrem & paginemma facta à militia capracorum Tem. Dom. Leonis Quar. PP. Ego Agatho ei* - - - - apud Torrigium *de Crypt. Vatic.* 2. *edit. pag.* 400. 401. & 406. idem quod agger est, Macri in *Hierolexico.*

Pagius, nomen apud medii ævi Scriptores, quo dicuntur pueri honorarii, qui Magnatibus adsunt. Cujusmodi honorarios ephebos, παιδοπούλους vocat Pachymeres *Hist. l.* 1 *c.* 9. & 12. Παιδόπουλα *Narratio* de Bertrando Rom. *MS.* Καὶ ὡσὰν τρία παιδόπουλα καβαλλικεύων μόνος. V. etiam Codinum *de Offic.* Nicetam *pag* 548. Ægid. Menagium *in Originibus Gallicis pag.* 500. & 817. C. du Fresne *Glossar.* Alios, ut & suprà, ubi de pueris *Pædagogianis*, hinc enim vocem contractam nonnulli volunt. Alii tamen à Græco παῖς, *puer*, nonnulli etiam ex Persico nomine proprio, *Bagoas*, quod in Aula frequens, & celebrium aliquot in vet. Historia Eunuchorum erat, ejus originem arcessere malunt, V. Gronovium *Not. ad Tacitum.*

Pagodes, famosissimum Sinensium idolum, in Musæo Kircheriano Romæ visitur, teste Georg. de Sepibus *in Descriptione ejus.* V. suprà, in voce *Confutius.*

Pagorum Præpositi. Eusebio in *Epist.* Sabini Præfecti Prætorio πρὸς τοὺς λογιστὰς καὶ τοὺς στρατηγοὺς καὶ τοὺς ἐπιτεταγμένους τῷ πάγῳ ἑκάστης πόλεως, & Theodosio *in Cod., de erogat. milit. annona, ut procuratores seu susceptores vel* præpositi pagorum *& horreorum eam comparent:* iidem sunt cum *Pagorum Magistris*, apud Siculum Flaccum de *condit. agror. Sed & pagi sæpe significanter finiuntur, de quibus non puto quæstionem futuram, quorum territoriorum ipsi pagi sint, sed quatenus territoria: quod tamen intelligi potest vel ex hoc, Magistri pagorum, quòd pagos lustrare soliti sunt, uti trahemus, quatenus lustrarent.* Ubi *pagi* nomine territorium alicujus urbis, id est, omne illud terræ vel agri spatium, certis terminis definitum delimitatumque, intra quod jurisdictio illius civitatis exercetur, intelligitur. Nulla enim olim Colonia fuit in Italia, nullum Municipium, nulla Præfectura, quæ non certum agri modum adscriptum haberet adsignatumque, cujus intra fines, ejus ad quem pertineret Coloniæ vel Municipii vel Præfecturæ Magistratui, jus dicendi, coërcendique libera potestas esset. Græcè ἐνορία, Gallis *finagium* hodie, item *banleuca*, de qua voce V. *supra*, & plura hanc in rem apud Salmasium *Not. ad Trebellium Pollionem in Triginta Tyrannis, in Vita Tetrici Senioris.*

Pala, arbor Indica, pomum è cortice emittens, quo vescebantur olim gentis illius Sapientes. Plinius, *Major alia pomo & suavitate præcellentior, quo Sapientes Indorum vivunt, folium alas avium imitatur, longitudine trium cubitorum, latitudine duûm, fructum cortice emittit, admirabilem succi dulcedine, ut uno quaternos satiet. Arbori nomen Palæ, pomo Ariena.* Qui ex Theophrasto illa hausit, ubi ita scribit, Ἔστι δὲ καὶ ἕτερον δένδρον καὶ τῷ μεγέθει μέγα καὶ ἡδύκαρπον θαυμαστῶς καὶ μεγαλόκαρπον, *Est autem & alia arbor, pomo ingenti & suavitate præcellens*, καὶ χρῶνται τροφῇ τῶν Ἰνδῶν οἱ σοφοὶ οἱ μὴ ἀμπεχόμενοι, *quo cibo vescuntur Indorum Sapientes, qui non vestiuntur*, h. e. Gymnosophistæ. V. quæ de hac arbore commentatur Salmasius *ad Solinum pag.* 298.

Pala Annularis, seu *Palea*, item *Paleta*, pars est annuli, quæ gemmam cohibet; hinc *Obstrigillum* quoque, à stringendo gemmam & obstrigillando, dicta. Græcè πυελίς, σφενδόνη τοῦ δακτυλίου, σφραγιδοφύλαξ. *Funda* quoque dicitur, apud Plinium, ubi de Chrysolitho, *Optimæ verò sunt, quæ in collatione aurum albicare quadam argenti facie cogunt. Fundâ includuntur perspicuæ, cæteris subjicitur orichalcum. Tametsi jam expertes gemmarum usu appellantur aliqui & chryselectri, in colorem electri declinantes.* Ubi Salmasius reponit, *cæteris subjicitur aurichalcum, quondam etiam*

& per

& per se gemmarum in usu. Appellantur aliqui & chrysolectri &c. Dicit optimas chrysolithos includi palâ perspicuas, i. patentes; cœteris aurichalcum subjici, *folii* sc. ut vulgò vocatur, vicem: quod orichalcum olim & per se in usu gemmarum diu apud Vett. in admiratione fuisse, diximus suprà. *Fundam* autem vocat annuli palam, quia Græci σφενδόνην quoque appellant. Erat verò rotunda & cava, ut gemmam insertam & inclusam teneret; hinc Græca vox σφραγὶς, quæ de palis annulorum quoque accipitur, ad vestium ocellos, seu notas, signa & clavos, denotandos etiam adhibita est, Salmasius *ad Vopiscum in Carino*. V. eundem *Exercitat. Plinianis ad Solinum pag.* 406.

Palatæ, pro *Palatæ*, apud Plin. Græcis Παλάθαι, V. infrà.

Palæa, adde: Θεῶν τράπεζαν, *Deorum mensam*, dictam fuisse, ob florum copiam, notat Stephanus. Constat autem, in solenni lætitia mensas aliaque loca floribus, apud Græcos ac Romanos, plerumque olim consuevisse conspergi. Horatius *l.* 1. *Epist. ad Torq.*

> *Parcus ob hæredis curam, nimiumque severus*
> *Assidet insano; potare & spargere flores*
> *Incipiam.*

Sic apud Indos moris fuisse, mensas conspergere laureis ramis, docet Philostratus in *Vita* Apollonii *lib.* 2. Qua de re V. Paschalium *Coronar. lib.* 2. *cap.* 17.

Palæologa Familia, in Imperio Constantinopolitano illustris, è qua varii Impp. hodieque in tristibus quibusdam posterorum reliquiis, sub Imperio Turcico gementibus, superest, uti testatur Sponius *Itinerar. Græc.* Pauci autem ex ea, imò vix ulla numismata obvia, vel quia, cùm essent malè formata, ab Antiquariis neglecta sunt, vel quia à Turcis in proprias monetas conversa, vel, quod verisimilius, quia postremi illi Græciæ Augusti in nummis suas effigies ac nomina non rarò omiserunt: unde fieri potest, ut inter Zimiscianos aliosque Palæologorum nummi nonnunquam exhibeantur. Supersunt tamen figuræ eorum, è quibus habitum Imperatorium horum temporum, qui à Codino aliisque describitur, percipere licet. Quas inter præ cœteris insignes habendæ Michaëlis *Palæologi* (cujus nummorum aureorum meminit Pachymeres *lib.* 12. *cap.* 8. qui ait, recentià à Latinis Constantinopoli, in postica facie, ejusdem Urbis figuram effingi curasse, metalli probitate detritâ) Theodoræ Augustæ uxoris, & Constantis Porphyrogeniti filii imagines, quæ Constantinopoli in Deiparæ περιβλέπτε æde sacra conspiciuntur, quasque delineari curavit, in sua *de Numism. inf. ævi Dissertatione* Car. du Fresne. In qua quidem tabella, Theodora effingitur cum τυμπανίῳ in capite, margaritis & lapillis distincto, uti Euphrosyne Augusta, Alexii Angeli Imp. uxor, apud Nicetam Chon. *in Alexio lib* 1. *num.* 3. Habetur alia haud absimilis ejusdem Michaelis Imp. effigies, descripta ab Hier. Wolphio, ex codice MS. Augustanæ Bibliothecæ Historiæ Georgii Pachymeris, cui diadema capiti impositum non omnino ejusdem formæ est, quâ in ea imagine à du Fresne descripta cernitur. Sed &, quod *Akaciam* vocant, voluminis speciem planè refert. Aliam tabellam idem exhibet Manueli *Palæologi* & Helenæ Augustæ uxoris, ut & Joannis, Theodori & Andronici filiorum, effigies continentem, ex MS. codice operum Dionysii Areopagitæ, quem idem Manuel, ad Monasterium S. Dionysii in Francia, ubi asservatur, per Manuelem Chrysoloram Legatum suum misit A. C. 1408. uti præfert eidem imagini subdita epigraphe hæc, Τὸ παρὸν βιβλίον ἀπεστάλη παρὰ τοῦ ὑψηλοτάτου Βασιλέως καὶ Αὐτοκράτορος Ῥωμαίων κυροῦ Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου, εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ ἐν Παρισίῳ τῆς Φραγγίας ἢ Γαλλίας ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως· δι' ἐμοῦ Μανουὴλ τοῦ Χρυσολωρᾶ πεμφθέντος πρέσβεως παρὰ τοῦ εἰρημένου Βασιλέως· ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἑξακισχιλιοστῷ ἑπτακοσιοστῷ ἑξκαιδεκάτῳ· ἀπὸ σαρκώσεως δὲ τοῦ κυρίου, χιλιοστῷ τετρακοσιοστῷ ὀγδόῳ. Ὅς τις εἰρημένος Βασιλεὺς, ἦλθεν πρότερον εἰς τὸ Παρίσιον πρὸ ἐτῶν τεσσάρων, *Præsens liber missus est ab excellentissimo Imperatore & Autocratore Romanorum Domino Manuele Palæologo, in Monasterium sancti Dionysii, quod est Parisiis Franciæ seu Galliæ, Constantinopoli, per me Manuelem Chrysoloram, missum Legatum ab Imperatore præfato, anno ab urbe condito sexies millesimo nongentesimo decimo sexto, ab Incarnatione verò Domini millesimo quadringentesimo octavo. Qui prædictus Imperator, venerat priùs Parisios, quatuor annis antè.* V. Car. du Fresne *d. l.*

Palæopolis, urbs Lyciæ, quæ & *Paga*, & παλαιὸν τεῖχος, V. Salmasium *ad Solinum pag.* 252.

Palæsimundum, apud Plinium, ubi de Taprobana Inf. *Legatos quatuor misit, principe Rachia. Ex iis cognitum D. esse oppida, portum contra meridiem adpositum oppido* Palæsimundo, *omnium ibi clarissimo ac Regiæ* CC. M *plebis*: Regia erat Inf. Taprobanæ, in qua ducenta quinquaginta millia plebis urbanæ, in cujus locum Ptolomæi tempore successit Ἀνουρόγραμμον, quam is Regiam unicam in ea Inf. suo tempore fuisse prodit, nullâ planè amplius *Palæsimundi* mentione factâ. Sed & *Palæsimundu* sub. insula, tota Inf. vocabatur Plinii ætate, ab illo oppido Insulæ clarissimo & Βασιλείῳ; at Ptolomæi ævo dicebatur *Salica*. Adeò omnia cum tempore mutantur; Sic Saba, apud vetustissimos Auctores Sabæorum Metropolis, ut Agatharchidæ, desiit esse, & eam excepit Μαριάβα. Neque verò oppidum solùm, & Insulam ipsam, sed & fluvium in ea, influentem in mare, juxta illud oppidum, *Palæsimundum* fuisse appellatum, idem Plinius addit. E quibus liquere potest, quanto vetustior sit Ptolomæo auctor ille, qui *Periplum maris Rubri* composuit, dum ita scribit, Εἰς πέλαγος ἔκκειται πρὸς αὐτὴν τὴν δύσιν, λεγομένη Παλαισιμούνδου, παρὰ δὲ τοῖς ἀρχαίοις αὐτῆς Ταπροβάνη. *In pelago sita est ad Occasum, dicta* Palæsimundu, *apud vetustiores autem eorum Taprobane.* Nempe ætate hujus Auctoris adhuc dicebatur Παλαισιμούνδου, quod vetus nomen ejus esse tradit Ptolomæus. Sed & hinc apud Ptolomæum, ubi vulgò editum est, ἡ τις ἐκαλεῖτο πάλαι Σιμούνδου, *quæ vocabatur olim Simundi*, legendum esse conjunctim Παλαισιμούνδου videmus. Quemadmodum & Marcianus Heracleota legit, Ἡ δὲ Ταπροβάνη νῆσος πρότερον μὲν ἐκαλεῖτο Παλαισιμούνδου, νῦν δὲ Σαλική. *Taprobane Ins. autem, priùs vocabatur* Palæsimundu, *postea Salica dicta est.* E qua voce *Salica*, Taprobanem Vett. *Zeilan* esse hodiernorum, uti ab Arabibus & Persis appellatur, conjicit Salmasius; eo majori fiduciâ, quòd multa locorum in illis regionibus hodieque vocabula ab antiquo remanserint, ut *Sinæ*, *Indus*, *Sinthus*, *Comaria*, & alia. Sed & situs, inquit, Insulæ *Zeilan*, Elephanti, quos gignit maximos, gemmæ & margaritæ grandiores, quas illa fert, & multa alia, eorsus evincunt esse veterem Taprobanem. V. eum *Exercit. Plin. ad Solinum pag.* 1110. & 1117. item in voce *Taprobane*.

Palæstina, adde: Ratione limitum dupliciter considerari potest, vel prout possessa fuit ab iis, qui ex Ægypto exierunt, vel prout reduces è captivitate Babylonica, eam tenuerunt. Priori respectu Mare magnum seu Mediterr. ab Occ. habuit: in Australibus primus fuit fluvius Ægypti i. *Sihor*, Josuæ *cap.* 13. *versu* 3 In extremo Sept. *Gessuri* regio fuit. A' Mari Mediterraneo versùs Ortum gemina montium juga surrexere Libani ac Antilibani. Auctor Anonymus (quem Christianum Becmannum esse accepimus) *Histor. Orbis Terr. Geogr. ac Civ. cap* 6. *sect.* 2. Friderico Spanhemio *in Epitome Histor. V. T.* Regio hæc, quam velut totius Geocosmi umbilicum in medio Geographi locant, inter 31. & 32. gr. lat. 65. & 66. long. primitus terminos habuit ab Or. Cœlesyriam, cum parte Arabiæ desertæ: ab Occ. Mare Mediterr. à Mer. desertum *Baran* & *Beersba*, cum *Cadesh Barnea* ac fluv. *Sichor*: à Septentr. Libanum seu potiùs Antilibanum, ad cujus radicem *Dan* erat civitas (quæ postea *Cæsarea Philippi* & *Paneas* dicta) item *Hamath* seu *Emath* (sequenti tempore *Epiphania* vocata) Unde phrasis Scripturæ, *à Dan usque Beersba*. Judic. *cap.* 20. *versu* 1. 1. Sam. *cap.* 3. *versu* 20. &c. V. quoque Ezech. *cap* 47. *versu* 15. &c. Davidis vero & Salomonis Principatu, ad Euphratem usque, Orientales terræ limites extensi sunt. Idem regionis longitudinem, à *Dan* viz. *Beersba* usque 67. mill. latitudinem autem à Mari Magno ad Jordanem usque, quà maximè in Orientem excurrit, 17. vel 18. mill. statui, addit. Post solutam dein captivitatem Babylonicam, stante Templo secundo, partibus aliquot imminuta fuit: Samaria enim & Asseritarum non parva portio execta, & præterea limites Australes positi sunt *Cadesh Barnea* & *Ascalon*, atque adeo exclusum, quod extra eas in parallelo quasi sitas erat, Becmannus *ibid. ex Schebilth Hierof. fol.* 36. 3. *Palæstinæ* divisio fuit in quatuor partes, Judæam, Samariam, Galilæam & Peræam, (cùm priùs in 12. tribus, de quibus V *suo loco*, fuisset distributa.) Destructo tandem Templo secundo & Hierosolymâ, cum toto Regno, funditus à Romanis, eversâ, alia iterum *Palæstinæ* facies erat. Triplex namque sub Impp. Christianis facta in tot provincias seu Eparchias, (quæ sub majoribus Præfecturis, quas *Diæceses* appellabant, continebantur) abiit: Et quidem omnes hæ *Palæstinæ* ad Præfecturam Antiochenam, unam ex quinque Orientalibus, cui 15. suberant provinciæ, pertinebant. Quarum prima Metropolim habebat Cæsaream, & primò quidem à Proprætore, postea à Proconsule regebatur, continebatque inter alia, Hierosolymam seu Æliam & Neapolim ol. *Sichar*. Secunda, versùs Boream magis tendens, Samariam primo, postea Scythopolim ol. *Bethsan* nuncupatam, caput habuit, & priore ignobilior, Præsidi paruit. Tertia, Austro obversa, aliàs *Salutaris* quoque dicta, montem Sinai, Arabiam Petræam, veterem Idumæam cum Judææ parte Merid. complectebatur, & Metropolim habebat Petram atque itidem à Præside gubernabatur &c. V. Franc. Burmannum *in Judic. cap.* 21. & plura de regione hac, apud Burch. de Monte Sion *Descr. Terræ Sanctæ in tom.* 6. *Antiqq. Lect. Canis.* Rud de Franckenspergh *Itiner. in Terram Sanctam.* Bellonium *Observationum lib.* 2. *cap.* 79. Chr. Adrichomium *Theatr. Terræ S* Henr. Buntingum *Itiner.* Chr. Heidmannum *Palæstinâ*, Ar. Montanum *in Chaleb*, Jac. Zieglerum *Palæst.* Thom. Fullerum *the Pisga sight of the Land of promise*: quos omnes tamen non unius παρασάγγης ac. cusarunt Jac. Bonfrerius & Joh. Lightfootus. Antiquitates ejus, quæ hodieque spectandæ exhibentur, S. sepulchri, loci crucifixionis Christi, vestigiorum Christi in cœlum ascendentis lapidi impressorum, Turris Ederæ seu Templi *Angelus ad Pastores* nunc dicti, aliarumque rerum magno numero, grave hoc dubium manet, *an loca & monumenta talia eo in statu adhuc superesse possint, quo tempore Christi & Apostolorum fuerunt, post tot, tantasque mutationes Judææ à Romanis, Persis, Saracenis, Turcis illatas?* V.

Voetium

Vossium *Dissert. Sel. part.* 3. *pag.* 999. *de Peregrinationibus Hierosolymit.* Certiores sunt variæ inscriptiones, quibus in rupibus Deserti Sin, in Arabia Petræa incisis, conservatur memoria antiquissimæ Israëlitarum in deserto peregrinationis; quas ante annos aliquot collegit Thom. Novariensis Franciscanus, Athan. dein Kircherus publici juris fecit, *in Oed. Ægypt. t.* 2. *cl.* 2. *cap.* 2. §. 5. De Maribus, Montibus, Locisque illustribus Palæstinæ, V. infrà.

Maria Palæstinæ, sub quibus etiam Lacus comprehensi.

Mare Apamiense, ab urbe Syriæ propinqua dictum, vulgò *Mare de Apamia*, lacus Josepho appellatur.

Mare Arenosum, vulgò *Mare decholtæ*, fortè *lacus Sirbonis* olim, quem locis arenosis cinctū esse Diod. Siculus scribit.

Asphaltites lacus, seu Mare Sodomiticum.

Mare Jazer, Jerem. *cap.* 48. *versu* 32. vulgò *Mare de Scalijith.*

Mare Magnum, seu Mediterraneum, Samochonitis lacus.

Mare Tiberiadis: è quibus Asphaltites lacus, & hæc tria ultima satis nota. Fluvii sunt, Jordanes, totius Regionis præcipuus, de quo V. *suo loco.* Præterea *Arnon* & *Jabok* in regione trans Jordanem; Cison in tribu Issachar & Zebulon. *Jarmoch* Plinio *Hieramax*, *Kirmion*, *Pigah* seu Pharphar, Nehel Escol &c.

Montes Palæstinæ clari.

Abarim, mons fuit seu potiùs plurium montium continuatio, in confinibus Amorrhæorum & Moabitarum, V. Deut. *cap.* 32. *vers.* 41. Ejus pars *Nebo*, ibid. cujus vertex *Pisga* seu *Phasga*, Deuter. *cap.* 34. *versu* 1.

Antilibanus, terminus regionis Septentrionalis.

Carmelus geminus, alter ad mare, Plinio *lib.* 5. *cap.* 19. *Promontorium Carmelum*, in cujus vertice opp. Ecbatana: Alter in Judæa, ubi olim Nabal habitavit, 1. Regum *cap.* 25. *vers.* 2.

Ebal & Garizim, montes in tribu Ephraim, maledictione ac benedictione inde recitari solitis, insignes.

Gilboæ montes, è regione Hermonii, V. *infrà.*

Gilead montes, versùs Ortum maximè extensi.

Hermon, non procul à Thabore ortus, ad egressum Jordanis è mari Galilææ desinit, Hieron. *in Epit. Paulæ.* V. Psalmum 89. *vers.* 13.

Hermonium, jugum humile, montis Hermon, versùs montem Thabor, procurrens. Ps. 42. v. 7.

Judæ montana, ubi *Hebron.*

Libanus, versùs Septentrionem, in Sacris multum memoratus.

Moria, in quo Templum.

Olivarum mons, in historia N. Test. notissimus,

Sion mons, intra urbem Hierosolymam.

Thabor, quem LXX. sæpenumero *Itabyrium*, Josephus τ̀ Ἰταβύριον ὄρος vocat: Medius fuit inter Campum Magnum & Scythopolim, V. Jos. *Bell. lib.* 11. *cap.* 11. Ut alios omittam, quorum in terra hac ingens numerus. Imò montibus tota, velut muro, cincta *Palæstina* fuit, nisi quà ad Occidentem Mari Mediterraneo alluebatur.

Urbes & loca Palæstinæ illustriora.

Accaron, Satrapia Philistæorum extrema, urbs Borealis, Jos. *cap.* 13. *vers.* 3. confer cum Strabone *Geogr. lib.* 16.

Aroër, ad torrentem Arnon, Jos. 13. 16.

Ascalon, in tribu Juda.

Asdod seu Azotum, una ex Satrapiis Philistæorum, cujus mentio 1. Reg. *cap.* 5. *vers.* 1.

Azor, ad lacum Samochonitidem.

Bethaven, juxta Hai, Jos. *c.* 7. *v.* 2. Bethela, urbs limitanea Benjaminitidos, lineâ rectâ Hierosolymæ opposita, V. Josuæ *cap.* 18. *vers.* 3.

Bethlehema, in tribu Juda, CHRISTI insignis natalibus.

Bethoron duplex, inferior & superior, quæ utraque ad Ephraimitidem spectavit, 1. Paralipom. *cap.* 7. *versu* 24. Sunt tamen, qui inferiorem Judææ transcribant.

Bethsan, quæ postea *Scythopolis*, in Manasside, ad Jordanem, terminus fuit Galilææ. V. Josuæ *cap.* 17. *vers.* 11.

Bethsura gemina, altera Hierosolymis 5. tantùm stadiis distans versùs Austrum, 1. Macc. *cap.* 4. *v.* 61. altera prope Chebronem fuit, Hieronymus *in L. H.*

Cæsarea *Palæstinæ*, littoralis.

Cæsarea Philippi, aliàs *Paneas*, & *Dan* & *Lesa*, in Peræa.

Cana in Galilæa, cujus Tiberiade distantiam itineris nocturni spatio se esse emensum, refert Josephus *de V. S.*

Capernaum, in Genesaritide regione, Matthæi *cap.* 14. *v.* 34. in Galilæa, ad lacum, Jos. *B. lib.* 3. *cap.* 18.

Chebron, sita fuit, in plaga Australi, sed ad Or. inclinante.

Clauthmos, i. est, *locus flentium*, sylva fuit, quà David Hierosolymis egressus Palæstinos in valle Rephaim castrametantes à tergo invasit. V. Jos. *Antiqq. lib.* 7. *cap.* 4.

Deserta fuere varia: Engaddi, ad limites Austr. tribus Judæ: Hiericho, inter Hierichuntem & Hierosolymam, Jos. *B. lib.* 5. *cap.* 4. Maon, infra desertum Engaddi: Paran extra limites Terræ sanctæ, in Austro: Ziph, interiùs juxta Maon, V. 1. Reg. *cap.* 23. *vers.* 19, 24, 25.

Eleutheropolis, in tribu Juda, Hierosolymà Australior.

Gadara, Tiberiadi vicina, juxta Tribum Simeon.

Gamala, in Gaulonitide infer. è regione Tarichææ, Jos. *de Bello Jud. lib.* 4. *cap.* 1.

Gaza, una ex 5. Satrapiis Philistæorum, penès Tribum Juda.

Getha, similiter, V. 1. Reg. c. 5. ubi Arca Fœd. Azotho Getham, Gethâ Accaronem translata legitur. V. quoque Josuæ *cap.* 13. *vers.* 3.

Hai, ab Oriente Bethelæ, Jos. *cap.* 7. *v.* 2. sicut hęc, limitanea.

Hiericho, in Tr. Benjamin, Hierosolymâ 150. & à Jordane 60. stadiis distans; prima in Israëlitarum manus pervenit, V. Jos. *cap.* 6.

Hierosolyma, caput Regionis.

Jamnia, eadem cum *Jebneel*, Jos. *cap.* 15. *v.* 11. cum portu, 2. Macc. *cap.* 12. *v.* 9.

Joppe, extra limites Dan, littoralis, omnium Urbium, quæ extant, antiquissima. V. Strabon. *Geogr. lib.* 16.

Julias, ad influxum Jordanis in mare Gennesareth.

Lydda, vicina Joppæ, Actor. *cap.* 9. *vers.* 38.

Madon, ad lacum Samochonitidem Urbs.

Mageddo, ad Cisonem fluv. haud procul à monte Thabor, Judic. c. 4. v. 14. in Manassitide.

Maspha, seu Mizpa, in Tr. Juda, Judic. *cap.* 20.

Modin, in Tr. Dan, in monte, 1. Macc. *cap.* 2. *v.* 1.

Najoth, locus Ramæ proximus, seu magis ejus suburbium, 1. Reg. *cap.* 19. *vers.* 18.

Pella, limes Borealis Peræææ, inter Juliadem & Philadelphiam media. V. Jos. *B. J. l.* 3. *c.* 11.

Philadelphia, ad Peræææ terminos Orientales, Idem *ibid.* Alia ab ea, cujus in *Apocal.* mentio.

Rama, quà Ephraimitis Tribui Juda alligata, Socco prope aberat, 1. Regum *cap.* 19. *v.* 22.

Schilo, in Tribu Ephraim, Ps. 78. *vers.* 60. sita inter Bethelam & Sichemam, Judic. *c.* 21. *v.* 19.

Sichem, in eadem Tribu, juxta Vallem Illustrem, V. Genes. *cap.* 12. *v.* 5, 6.

Simron, Urbs ad lacum Samochonitidem, V. Jos. *cap.* 11. *vers.* 1. & *cap.* 12. *v.* 20.

Valles variæ; in quibus clariores, Vallis Achor, juxta Galgalam.

Arundineti, ad mare, Jos. 16. 8.

Illustris, seu Vallis Visionis seu Aulon, montibus inclusa & à Patr. Abrahamo olim habitata, V. Genes. *cap.* 12. *vers.* 6.

Rephaim, juxta Hierosolymam, versùs Occid. Jos. Κοιλὰς Τιτάνων, *Cœlas Titanorum* Hieronymo dicta, inde versùs Austrum se Bethlehemam usque extendebat. Ut vallem Jephthael, & Jesreel, aliaque loca omittam, de quibus V. præfatum Beemannum *locis.*

Palæstina Tertia, cujus metrop. Petra, reliquæ urbes, Augustopolis, Arindeda, Characmoba, Mapsis, Elusa; memoratur in *Not. provv.* Eccl. V. Salmasium ad *Solinum p.* 470. & 488. nec non hic suprà, ut & in voce *Petræa*, & *Syria.*

Palæstra, Herculis filia, nuditatem obtegendi consuetudinem inter Mulieres, quæ cursu aliisque exercebantur, introduxit: quemadmodum Pater ejus, ne unquam Athletæ in publicum ad certandum sine subligaculis prodirent, instituit, teste Clem. Alexandrino *Pædagog. lib.* 3. *cap* 5 apud Hier. Mercurialem *de Arte Gymnast. lib.* 1. *cap. ult. sub finem.*

Palæstra, sexta pars Gymnasii, ubi Veteres luctabantur, sic ἀπὸ τ̃ πάλης sive lucta dicta. Reliquæ enim Gymnasii partes hæ erant. Prima, porticus plenæ exhedris, in quibus Philosophi aliique considentes disputabant: Secunda, Ἐφηβεῖον seu Ἐφηβεῖον, ubi Ephebi, sive puberes, exercebant corpus: Tertia, Coryceum, Gr. Κωρυκεῖον, ubi folle lusorio, ac pilâ lusitarent: Quarta, Elæothesium, ubi unguenta reponerentur: Quinta, Conisterium, ubi qui inuncti erant, pulvere adspergebantur: Septima, Sphæristerium, ubi pilâ exercerentur: Octava, inter porticus & muros, ubi currebatur: Nona, xystos & xysta continebat, i. porticus tectas, ubi Athletæ hyeme exercebantur, & subdiales deambulationes, ubi æstate: Decima, balnea. Gerh. Joh. Vossius *de Arte Gymnastica cap.* 3. §. 9. & *seqq.* Sæpe tamen pro toto Gymnasio, teste eodem §. 71. quo sensu apud Vitruvium sumitur, ubi *lib.* 5. *cap.* 11. de *Palæstrarum* Græcarum extructione prolixè agit, sed de hac re alibi. In *Palæstra*, quam sextum fuisse Gymnasii locum diximus. *cursu, luctando, hastâ, disco, pugilatu, pila, saliendo se exercebant magis, quàm scorto aut suavis*, verba sunt Lydi Plautini *Bacchidibus*: Galenus *de tuenda valet. lib.* 2. *cap.* 9. ibi has exercitationes peragi fuisse solitas refert, *luctam, pugilatum, appensionem manibus ad funes, exercitationem, quâ stabant pedibus & manibus in pugnum vinctis easque alteri aperiendas porrigebant, quâ pondera manibus attollebant & ita persistebant, quod genus* halteres *vocatum est, sciamachia & armorum pugna.* Cui assentiens Oribasius, addit non has modò, sed & alias sexcentas *Palæstræ* exercitationes fuisse. Et hujus loci parietum sordes collectas in panno applicatas furunculos maturare, scripserunt Plinius *l.* 28. *c.* 4. & Priscianus *lib. de claris Orator.* Eadem significatione vocem accepit Catullus, ubi dixit:

Abero foro, Palæstrâ, *stadio & Gymnasiis?*
Miser ah miser!

Quodque modò dictum, de strigmentis quibusdam, quæ à *Palæstræ* muris, statuis atque columnis, quibus à pulvere & luctantium contactu adhæserant, abradi & in usus Medicos servari solebant, abunde Dioscorides quoq; & Galenus confirmant, docetque

Plinius *l.15.c.4.* illa à Ludorum Magistratibus octingentis quandoque sestertiis fuisse vendita. Aliter vox sumitur, apud Ciceronem *lib.3. Epist 1.* & *de Leg. lib.* 2. ubi locum quemcunque exercendis corporibus idoneum denotat: ut & Virgilium *Æneid. lib 6.*

Pars in gramineis exercent membra palæstris.

Imò idem Tullius pro ipsa exercitatione quandoque vocabulo hoc utitur: Plutarchus *Sympos.* 2. *Palæstram* vocat locum, ubi Athletæ exercerentur, luctâ solùm volutatoriâ & pancratio &c. Redeo ad sextum Gymnasii locum, in quo cùm plurimæ exercitationes viguissent, primum locum obtinuit lucta, Græcis communi nomine πάλη, Laconibus καταβλητικὴ quandoque seu dejectoria, nuncupata, qualem habuisse Jacobum cum Angelo, ac inde fuisse pede læsum, narrant sacri Annales, Genes. *cap* 32. Fuit autem hæc nihil aliud, *quàm exercitatio quædam in Palæstra seu portico tecta quæ Xystus vocabatur, fieri solita, in qua luctatores bini nudi, uncti oleo, & pulvere aspersi sese brachiis complicantes, invicemque concertantes, alter alterum dejicere humi contendebant, ad quod peragendum* embolæ, parembolæ, paratheses, & systases, *necessariò requirebantur, illudque præ cæteris quærebatur, ut pedes primò comprehenderentur*, definitore Mercuriali *de Arte Gymn. lib. 2. cap. 8.* qui *Luctatoriam* prolixè describit, ut & reliquas *Palæstræ* exercitationes, *ibid.* & *capp. seqq.* Et ab ista *Palæstræ* nomen inditum, quemadmodum πάλη, à πηλὸς sive Dorico παλὸς, h. e. *lutum*, ortum. Cùm verò ante Theseum, solâ magnitudine, pondereque & naturæ viribus nixi luctarentur, primus hic addidit Artem παλαιστρικὴν, quem luctationis *astum* vocat Papinius. V. Pausan. *in Atticis*, qui non solùm auctor est, Theseum Artis hujus Inventorem esse, sed & addit, eâ victum ab illo Cercyonem, luctâ licèt tum inclytum: qualis iisdem temporibus fuit Antæus, sed ab Hercule devictus; cujus utriusque eo nomine meminit Plato *de Legg. lib.* 2. Et quia in lucta proprium erat τὸ συμπλέκεσθαι, sive *manus* seu *manuum nexus*, hinc *catenatas Palæstras*, dixit Papinius *lib. 2. Sylv. Epicedio in Glauciam Melioris* &c. A' *Palæstra*, dictus est *Magister Palæstricus*, qui Lydo *Plautino Bacchid. Actu 3. Sc. 3. Gymnasii Præfectus*, Græcis Ἐπιστάτης, Platoni etiam παιδοτρίβης τῶν νέων *de Republ. lib. 2.* cui proximus ab Agonotheta erat honor, apud Vossium *loco cit. Palæstritam* servum recensuit Martialis *lib.6. Epigr. 39.*

At ille simâ nare, turgidis labris,
Ipsa est imago Pannici Palæstritæ.

Quem *de Palæstra* vocat Ulpianus *leg. 15. ff. de Usufr. Nam si Librarium rus mittat, & qualum & calcem portare cogat, vel Histrionem Balneatorem faciat, vel de Symphoniaco Atriensem vel* de Palæstra, *stercorandis latrinis præponat, videbitur abuti proprietate.* Seneca *homines inter oleum & vinum occupatos* appellat *Epist.15.* &c. Aliàs *Palæstritæ*, qui in *Palæstra* sese exercebant, quod non nisi ingenuis, apud Græcos, licebat. Coluere hi Mercurium, qui proin Ἀγώνιος Pindaro *Isthmior. od. 1. antistroph. 4.* & Ἐναγώνιος dicitur, *Pyth. od. 2.* Unde Heliodorus *lib. 10.* Τὴν ἐναγώνιον Ἑρμοῦ τέχνην ἠσκηκὼς, *In concertatoria Mercurii Arte exercitatissimus*, & Horatius *Carm. lib. 1 ad Mercurium.*

Qui feros cultus hominum recentûm
Voce formasti catus & decoræ
More Palæstræ.

Illustre quoque Salviani illud *lib. 4. de Gubern. Dei, Colitur & honoratur Minerva in Gymnasiis. Venus in Theatris, Neptunus in Circis, Mars in arenis, Mercurius in Palæstris.* Sed & Apollinem Ἐναγώνιον ibidem cultum esse, legimus apud Lucianum in *Anacharsi*, sive de *Gymnasiis*: ut prætercam, quòd Mercurio & Herculi, commune in stadio Templum posuere Arcades, teste Pausania in *Arcadicis*: quòd item Herculi ac Theseo, *Palæstrices*, ut dictum, Auctori, statuæ in Gymnasiis collocatæ leguntur. Vide sis, quæ de Diis *Palæstræ* Præsidibus tradita sunt Petro Fabro *Agonistici lib. 1 cap. 16. & 17.* Plura verò hic infrà.

Palæstrici Juvenes, olim tondebantur, uti discimus ex Tertulliano *de Pallio cap. 4.* ubi de suis Carthaginensibus: *Unde apud aliquos Numidas, etiam equis cæsariatos, juxta cutem tonsor & cultri vertex solus immunis?* In quibus verbis *tonsor*, pro *tonsura*, ut apud Horatium,

Curtatus inæquali tonsore capillus.

Tonsuram autem hic interpretes suadent intelligamus τοῦ περιτροχάλου, ita enim vocant, quâ usi Arabes, Numidæ, Judæi; sed malè suadent, inquit Salmasius. Tantum enim abest, ut hoc tonsuræ genus Numidis usitatum fuisse velit hoc loco Tertullianus, ut miretur, Carthaginenses, qui Numidis erant vicini, ac pæne etiam de vicinitate Numidæ & ipsi videbantur, modum isthunc tonsuræ usurpare, à quo tam alieni fuere Numidæ, ut non solùm propriam alerent cæsariem, verùm etiam insuper equinis caudis aut jubis cæsariati cristatique incederent. Quòd verò iidem addunt, Tertullianum nunc tonsum illum Numidarum, quasi Græcanicum, Carthaginensibus suis exprobrare, quòd Philosophi plerique rasi, ut Stoici, id alienissimum & absurdissimum. Nec enim heic de tonsura Philosophorum & Stoicorum agitur, sed de toto genere diversa. Stoici toto capite atque etiam vertice derasi, καὶ ἐν χρῷ κουρίαι: illo verò tondendi modo, qui hic tangitur, vertex intonsus & cultri immunis, sub vertice omnia circumtonsa & strictim rasa, juxta cutem. Præterea Philosophicam tonsuram non exprobraret suis Carthaginensibus Tertullianus: oportet igitur hanc delicatiorum & elegantiorum Græcorum fuisse consuetudinem, quam vitio illis ducit. At κατὰ περιτροχάλητον, quam hic nominant, quid sit, incertum: nec enim Græcum nomen esse potest isto sensu. Legitur quidem apud Pollucem περιτροχάλητον, sed corruptè, περιτρόχαλα enim apud ipsum scribendum. Dicebantur autem περιτρόχαλα κείρεσθαι, qui in orbem tonderi soliti; unde περιτρόχαλα, inter tonsuræ is modos posuit: atque hic tonsus erat elegantiorum Græcorum ac *Palæstritarum.* Omnia etenim, quæ Tertullianus hoc loco in suis Carthaginiensibus taxat, ad palæstram pertinere, ex sequentibus palàm fit, ubi *Xysticas munditias* iisdem exprobrat. Ephebi itaque Græci, qui xysto & palæstræ operam dabant, hoc tonsuræ genere utebantur: unde Aristodemum Cumanorum Tyrannum, pueros puellarum habitu & muliebribus comis comptos, puellas autem ephebo rum in modum circumtonsas atque ephebicis chlamydibus amictas ire jussisse, Plutarchus refert. Neque verò pueri tantùm ingenui, apud Græcos, ut quidam volunt, sed omnes etiam elegantiæ studiosi circumtonsi, unde *circumtonsa & fucata oratio* Quintiliano. *Circumradere* & *circumdare capillum*, hoc vocat Tertullianus *lib. de cultu fœmin. Propriasque præstigias formæ & hic sexus sibi agnoscit, barbam acriùs cædere, intervellere, circumradere capillum, disponere, etiam colorare canitiem:* Et in Comœdiis Adolescentis γυμναστικοῦ persona ita efficta erat, nam στεφάνην τριχῶν habebat. Pollux, ὁ μὲν πάγχρηστος ἐπιεικὴς, ὑπέρυθρος, γυμναστικὸς, ὑποκεχρωσμένος, ῥυτίδας ὀλίγας ἔχων ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ στεφάνην τριχῶν: capillaturam nempe, quæ in orbem attonsa erat, ad instar coronæ, στεφάνην τριχῶν, *coronam capillorum*, appellabant; Ita enim extremus crinium ambitus circumtonsus, ut & περίδρομος, dicebatur. Et hoc habitu proin comarum ingenui ac *Palæstrici* adolescentes ac juvenes in Comœdia introducebantur, at milites erant cæsariati, quod colligere est ex Plauti *Milite Glorioso.* Imò omnes, qui in gymnasiis versabantur & Græcas delitias elegantiasque sectabantur, tam senes, quàm juvenes, capillum circumtondebant. Hinc Euripides longam comam non esse ex palæstræ more dicit:

Πλόκαμός τε γάρ σου ταναὸς, οὐ πάλης ὕπο
Γένυν παρ᾽ αὐτὴν κεχυμένος.

Differunt tamen οἱ ἐν χρῷ κουρίαι, quos Græci vocant, & *circumtonsi*, h. e. οἱ περιτρόχαλα κεκαρμένοι; hi enim in orbem tantùm tonsi, verticem intonsum gerebant, cæterùm quâ parte tondebantur, juxta cutem rasi erant. Στεφανιαίους tales appellat Eustathius; ita στεφάνιον & περιτρόχαλον genus tonsuræ idem, Hesychio quoque. Hanc tonsuram itaque intelligit *d. l.* Tertullianus, cùm dicit, *Juxta cutem tonsor, & cultri vertex solus immunis*, qui tondendi modus ex palæstra & a Græcis ad Carthaginienses venit, auctore ipso Tertulliano. Eosdem *Palæstricos* quoque depilari in reliquis corporis partibus consuevisse, idem innuit verbis proximè sequentibus, *Unde apud hirtos & hirsutos tam rapax ab ala resina, tam furax à mento volsella? —— Quid tibi Libya & Europa cum xysticis delitiis, quas vestire non nosti?* Ubi vix dubitat Salmasius, quin Auctor scripserit: *tam rapax à culo resina*; quam partem psilothro accurasse Veteres notum est. Et hoc depilari ac velli, *Xysticas munditias* Afer vocat, quòd hunc morem haberent homines xysto & palæstræ dediti, idque etiam in medio gymnasio, sub omnium oculis. Fiebat id autem à *Palæstritis*, Persius *Sat. 4.*

Quinque palæstritæ licèt hæc plantaria vellant,
Elixasque nates labefactent forcipe aduncâ,
Non tamen ista filix ullo mansuescet aratro.

Unde & discimus, *Palæstritas* fuisse dictos, qui Athletas in gymnasiis ungebant: Hi verò & γυμνασταὶ quoque & Ἀλεῖπται vocabantur; quorum inter alia officium erat Athletarum nates vellere & resinâ lævigare &c. Ista verò in suis Carthaginiensibus ideo hic carpit Scriptor cit. quia tum recèns donati Pythico agone ab Imp. Severo, illa omnia factitabant, quæ fieri solita ab Athletis in Græcia & similiter exercebantur. Quare Gymnastici & Xystici, apud Carthaginienses, etiam pilabantur & vellebantur, ut Græci, quum tamen non essent, ut illi, palliati. Ideo dicit: *Quid tibi Libye & Europa cum xysticis munditiis, quas vestire non nosti?* Nam & in Europa multis locis hujusmodi Græcanici agones celebrabantur &c. Nec omittendum, Ἐμπινῆ Græcis propriè hominem gymnasticum, ac *palæstricum*, vocari consuevisse, utpote qui oleo unctus & sordidus esset è palæstra: Atque hinc, quidquid mundum, politum, nitidum & elegans apud Græcos, ab oleo palæstræ, λιπαρὸς & λιπαρὸς, fuisse dictum. Unde apud Latinos, *nitida palæstra*, *decora palæstra*: apud Appulejum, *adolescens decorus & succi palæstricì plenus*; apud Græcos, λιπαρὸς καὶ κόσμιος ἐκ τῆς παλαίστρας: etiam in vett. *Glossis* λιπαρὸς, *politus*; item λιπαρὸς: cujus contrarium ἀλιπὴς, de *indocto*, & *rudi* & *impolito* καὶ ἀπαλαίστρῳ. Imò inde τὸν πίνον, de nitore & elegantia styli bene subacti & exercitati usurparunt. Cicero in *Epistol. ad Atticum l. 14. Epist. 7. A' Cicerone mihi literæ πεπινωμέναι & bene longæ, cætera autem vel fingi possunt: πίνος literarum significat*

ta doctiorem. Nitor, qui ex arte, πίνος appellabatur, è quo ἐμπινὴς, pro nitido & eleganti. Idem *Epist.* 6. *lib.* 12. *Cæsar autem mihi irridere visus est*, QUÆSO *illud tuum, quod erat ἐμπινὲς, & urbanum.* Et *lib.* 19. *Epist.* 17. *Et mehercule ipsius literæ, sic & φιλοστόργως & ἐμπινῶς scriptæ, ut eas vel in acroasi audeam legere.* Et *libr. eod. Epist.* 16. *Tandem a Cicerone tabellarius: & mehercule literæ πεπινωμένως scriptæ* &c. Quibus omnibus locis, ἐμπινὲς & πεπινωμένον, *squalorem vetustatis redolens*, interpretantur Viri docti: sed errant. Nam nihil aliud illis vocibus propriè significatur, quàm quod oleo palæstrico inunctum ac nitidum est: hinc ad orationem sunt translatæ, quæ tum ἐμπινὴς & πεπινωμένη dicitur, quum multo quasi sanguine & succo palæstrico florida, colorem quendam virilem, nitoremque multâ arte & exercitio quæsitum præfert, qualis in corporibus exercitatis, quæque Solem & oleum imbiberunt. Claud. Salmasius *ad Tertullianum l. c.*

Palamedis, in *Epigramm.* vet. *de Tabula*,

Hoc opus inventor nimiùm Palamedis *amavit*,
Et parili excellens Mucius ingenio:

pro *Palamedes*, Gr. Παλαμήδης. Sic *Artabastis*, pro *Artabastes*, apud Vopiscum *in Probo*, Gr. Ἀρταβάστης: *Lyristis*, apud Sidonium Apollinarem,

Alcæo melior lyristis ipso &c.

Nauplii Eubœæ Regis filius, Homerico carmine clarus, inter alia *Tabulæ lusum* excogitavit, τὴν πεττείαν Græcis. Hinc Sophocles *in Palamede*,

Οὐ λιμὸν οὗτος τῶνδ' ἔπαυσε, σὺν Θεῷ
Εἰπεῖν, χρόνου τε διατριβὰς σοφωτάτας
Ἐφεῦρε, φλοίσβου μετὰ κόπον καθημένοις,
Πεσσοὺς κύβους τε τερπνὸν ἀργίας ἄκος.

Et Euphorion, Πεσσὰ Ναυπλιάδαο. Nempe ante eum quidem jam *tesseræ* erant, h. e. κύβοι, & *tali*, h. e. ἀστράγαλοι; item *calculi*, i. ψῆφοι: sed ipse primus πεσσοὺς invenit. Quâ voce non simpliciter calculi aut tesseræ indigitantur, sed & *calculi simul & tesseræ, & lineæ etiam, sive scripta, quibus tabula lusoria distinguebatur.* Unde, quoties legimus apud Vett. τὴν πεττευτικὴν à Palamede repertam, de hoc lusu debemus intelligere, qui tesseris calculisque constabat, & tabulâ, in quâ ludebatur, lineis multis distinctâ, per quas calculi, ad tesserarum jactum, movebantur: quam totam ludi dispositionem modò πεσσὸν, modò κύβους, Vett. appellabant, quòd & tesseris & calculis simul perageretur, Romani quoque *aleam* dixerunt: Ita quidem hactenus docuere Eruditi. Sed probè attendendum, quænam fuerit antiqua πεττεία; cujus auctorem repertoremque *Palamedem* antiquissimi faciunt Scriptores; malè enim cum *Duodecim scriptorum* apud Romanos ludo illam non pauci confundere videntur. Πεττείαν Palamedis q. πεντείαν dictam volunt Grammatici, quòd uterque lusorum *quinos* tantùm *calculos* haberet, totidemque lineas, in quibus illi calculi statuebantur. Inter illas v. utrinque quinas lineas alia quædam media ferebatur, quam *sacram* vocabant; à qua qui calculum movebat, proverbio locum fecit, Κινεῖν τὸν ἀφ' ἱερᾶς, quo modo Vett. Grammatici hunc ludum describunt. Sic tesseræ nullum in eo locum habebant, solis calculis res agebatur, qui de linea in lineam promovebantur, usque ad mediam seu sacram, ad quam qui pervenerat, ultimâ necessitate compulsus & ad incitas redactus, calculum inde movebat, in extremum subsidium. Nihil enim post hanc restabat, & manus erant victori dandæ. Et certè tesseras ad hunc lusum adhibitas non fuisse, locuples testis Hesychius est, his verbis:

Καὶ πεσσὰ πεντέγραμμα, καὶ κύβων βολαί.

Σοφοκλῆς Ναυπλίῳ πυρκαεῖ· παρόσον πέντε γραμμαῖς ἔπαιζον. διαφέρει δὲ πεττεία κυβείας· ἐν ᾗ μὲν γὰρ τὰς κύβους ἀναρρίπτουσιν· ἐν δὲ τῇ πεττείᾳ αὐτὸ μόνον τὰς ψήφους μεταφέρουσι. Ubi apertè κυβείαν distinguit à πεττείᾳ; quòd in κυβείᾳ tesseræ jactarentur, in πεττείᾳ autem calculi solùm transmoverentur. Atqui πεττείαν idem Grammaticus, alibi κυβείαν interpretatur. Itaque duplex videtur πεττεία apud Græcos fuisse usitata, altera à Palamede, altera ab Ægyptiis, instituta; Illa simplicior, quæ solis quinque calculis, quos πεσσοὺς Græci dicunt, ab utraque ludentium parte tractabatur, absque tesseris; ubi proin nulla fortuna & alea, sed ars omnia faciebat. Ista, nempe quæ Ægyptiorum inventum erat, longè operosior & ingeniosior. Tota siquidem φιλοσοφικῶς, & ad rationem Astronomicam, composita & excogitata, duodecim lineis cursum Solis per XII. Zodiaci signa repræsentabat; tabulaque terrenam istam, quam calcamus, Mundi plagam; septem tesseris, quæ in psephobolo habebantur, septem planetas; & per pyrgum, altitudinem cœli, designabat. Quam tamen ipsam φιλοσοφικὴν πεττείαν plerique Auctores, non Ægyptiis, sed Palamedi quoque, attribuunt: utramque sic πεττείαν commiscentes. Hesychius certè, quum à κυβείᾳ distinguit πεττείαν, manifestò simplicem illam intelligit, quæ meris calculis, absque ullo tesserarum jactu, exercebatur, quum verò alio loco πεττείαν interpretatur, διὰ κύβων παιδιάν, de ista duplici accipit, in qua & tesseræ jactabantur, & ad earum jactum calculi movebantur; de qua etiam accipiendi Auctores, quoties πεσσοὺς sive κύβους *calculos pro tesseris* usurpant &c. V. Salmasium *Not. ad Flav. Vopiscum in Proculo, ubi inter alia utriusque tabulæ, Palamedeæ & Ægyptiacæ, figuram exhibet.* Cæterùm *Palamedis* hujus, fasce gladium condentis, imago picta, inter præcipua Euphranoris opera, memoratur Plinio *lib.* 35. *cap.* 11. ad quem locum V. Dalechampii *Notas.*

Palangæ seu *Phalangæ*, Plinio fustes sunt teretes, qui navibus subjiciuntur, aut quibus idem opus plures bajulant. Nonius; *fustes sunt teretes, qui navibus subjiciuntur, cùm attrahuntur ad pelagus, vel cùm ad littora subducuntur.* Quem in sensum Pollux *lib.* 7. *cap.* 35. §. 9. Τὰ δὲ τῶν νεῶν ξύλα, οἷς ὑποβληθεῖσιν ἐφέλκονται αἱ νῆες, φάλαγγες καὶ φαλάγγια. Rursus Nonius, *Phalangiarios dicimus, qui aliquid oneris fustibus transvehunt.* Sic Hesychius, Φαλάγγια, στρογγύλα ξύλα καὶ σύμμετρα. Et Glossæ, *Phalangiarii*, Οἱ ταῖς φαλαγξὶ ἀποκρεμῶντες βάρη, καὶ πλείονες ἅμα βαστάζοντες. Cujusmodi *palangæ* ebeni ex India & Æthiopia magno olim numero afferebantur, unde Fullerus ad ebeni palangas refert vocem הבנים *hobnim*, Ezech. *cap.* 27. *versu* 15. De quo quidquid sit, origo certè vocis Hebraica videtur. Nam פלך, *pelec*, vel ἀραμαϊκῶς *phelec*, est baculus, 2. Samuelis *cap.* 3. *vers.* 9. & Arab. *phalaca*, est rotundum esse. Itaque φάλαγγες, *phalanges* vel *palanges*, dici potuere baculi teretes ebenini, quos Tyrii mercatores *pelakim* aut *phelakim* appellabant. Callixenus, apud Athenæum *lib.* 5. nominat ἐβένου κορμοὺς, *ebeni stipites*, Appulejus *Apolog.* 1. *hebeni baculos*; quamvis ibi *loculos* quidam legere malint. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. lib.* 1. *cap* 20. Et quidem φάλαγγας ἐβένου sæpe Vett. nominant in mercimoniis, aut donis tributisque ab ea gente, ubi nascitur, exteris præberi solitas. Vetustissimus auctor Herodotus, *centenas* hujus arboris *palangas*, ab Æthiopibus pensitatas Regibus Persiæ, infit. In *Epistola* Candaces Æthiopiæ Reginæ ad Alexandrum mentio fit *trecentarum ebeni phalangarum*, quas illa dono mittit Alexandro: ubi perperam in scripto codice Græco, Κανδάκη βασίλισσα Βερόης vocatur, pro Μερόης. Nec verò est, quòd quis eâ voce truncos ebeni magnos intelligat, ut fecere Viri quidam magni: bacillos namque sive fustes teretes modicos eo vocabulo significari, ostendimus. Quod autem ad *Palangiarios* illos attinet, qui fustibus onera portabant, *perticas* vocat eas phalangas Martialis,

Quòd nutantia fronte perticatâ
Gestas pondera Masthlion superbus &c.

V. quoque Salmasium *ad Solinum pag.* 1031. & 1032.

Palantha, ἡ Φαλάνθη, vel, ut alii legunt, *Palantho*, ἡ Φαλανθώ, Hyperborei filia, apud Solinum *cap.* 1. Dionysius Ὑπερβορείδα κόρην, *Hyperboream puellam*, vocat, h. e. ex Hyperboreorum regione; Λατῖνος δὲ ἐκ τινος Ὑπερβορείδος κόρης, ἣν πατρὸς ὡς ὅμηρον ἔδωκε... Unde fortè apud Solinum legendum, *cujusdam Hyperborei filia.* Apollo certè Hyperboreus, colebatur à Scythis. Servius, filiam Evandri *Palantiam* facit, ab Hercule vitiatam; sed hæc *Pallantia* potiùs, quam Latino uxorem tribuit Varro *de L. Lat. lib.* 4. *Sed hoc alii à Pallantia uxore Latini putarunt.* Nisi quis dicat, *Palantham* tam apud Varronem, quàm apud Servium, esse legendum, τὴν Φαλάνθην. Nam Varro *Palantham* uxorem Latini esse vult & filiam Evandri, quam Festus Latini matrem & Hyperborei filiam. V. præfatum Salmasium, *ubi suprà pag.* 13.

Palantia, seu *Pallantia*, item *Palatinatus*, dicta olim jurisdictio Comitis Palatini, seu jus decidendi lites supremo jure, cujusmodi, inter alia, habuit Magdeburgum, ex Imperatorum indulto, uti videre est in *Charta* Ottonis II. apud Goldastum *Tom.* I. *Constitut. Imper. pag.* 226. & in *Wichbild* Magdeburgico *art.* 12. ac *seqq.* ut & quinque aliæ Saxoniæ civitates, quæ ideo *Palantiæ* dictæ, ut est in *Speculo* Saxonic. *artic.* 62. §. 1. V. Freherum *Origin. Palatin. part.* 1. *cap.* 2. Gorop. Bekanum *Francicor. lib.* 2. *pag.* 44. *Chronic.* Magistri Jordanis *pag.* 106. & Carolum du Fresne *Glossar.*

Palaria Exercitatio, V. infrà, voce *Palus.*

Palas, nomen Palatii Trevirensis, apud Ditmarum *lib.* 6. *c.* 68. *Propter hoc subdolæ generationis furor accenditur, Palas à Trevirensibus contra Regem firmatur, ac terra hæc, hactenus pacifica, crebris concremationibus quatitur* &c. Mox, *Obsidione etiam continua eos, qui* Palas *turbarant, in tantum constrinxit, ut fame & assiduâ impugnatione defatigati, aut interiùs perire, aut in potestatem Regis inviti deberent exteriùs venire.* Adde *Historiam* Trevirensem in *Spicilegio* Acheriano *Tom.* XII. Regionem, *cui Capellatii, vel Palas nomen erat, ubi terminales lapides Alamannorum & Burgundionum confinia distinguebant*, memorat Ammianus Marcellinus *lib.* 18. ad quam *Palatinorum* Comitum nomenclaturam & originem referunt Aventinus, Rhenanus, alii: Sed à *Palatio* magis alii deducunt, ut iidem sint *Comites Palatini & Comites Palatii*, de quibus V. infrà in voce *Palatii Com.* & *Palatini*, ut & in *Lexic. Univ.* in *Palas.*

Palatæ, Græcis παλάθαι, ficuum dicebantur globi vel massæ; quo modo similiter in massam conditæ afferebantur caryotæ, Cottana item & pruna, apud Statium,

Nusquam turbine conditus ruenti
Prunorum globus atque cottanorum.

Ubi globus prunorum, ad verbum est παλάθη. Sic de prunis Ægyptiis siccatis, exempto nucleo παλάθας fieri similiter, scribit Theophr. *Histor. lib.* 4. *c.* 3. Οἱ δὲ περὶ τὴν Θηβαΐδα καθήκοντες διὰ τὴν

ἀφθονίαν τῦ δένδρυ ξηραίνοντες τὸν καρπὸν, καὶ τὸν πυρῆνα ἐξαιρῦντες τέμνυσι καὶ ποιῦσι παλάθας. Qui circa Thebaidem incolunt, ob copiam arboris siccant fructum & nucleo exempto incidunt, ac in massas & globos redigunt. Nam *παλάθη* nihil aliud est, quàm *ἐπάλληλος θέσις*, ut Hesychius ait, prunorum, ficorum & similium. Quemadmodum hodieque ad nos afferuntur ficus, in massas & globos conditæ in sportellis junceis, V. suprà in vocibus *Massa* & *Offa*. Atque hinc globum crinium in medium congestum & concumulatum *σπαλάθιον* aut *παλάθιον* appellatum olim esse, nonnulli censent: quem etiam *corymbium* & *botronatum* dixere. Sed modum illum comendi, quo in unum coma glomeratur, *σπαλάθιον* dictum esse, quòd aurea fortè *spatale* vel *spatalio* vinciretur, statuit ex illo Poetæ,

—— —— *Crines nodantur in aurum:*

Claud. Salmasius *Exercit. suis ad Solinum pag.* 764.

Palatii Comites, iidem cum *Comitibus Palatinis*, varii occurrunt apud Auctores. *Comites* enim *Palatii* habuisse Beneventanos in Italia Principes, colligitur ex *Diplomate* Pandulphi & Landulfi Principum, quod extat in *Chron.* S. Sophiæ Benevent. *pag.* 661. Gothicos quoque Reges, Sebast. Salmanticensis Episc. docet, qui illos inter *in Ranimiro I Rege* ærâ 880. recenset, *Nepotianum*, *Aldretum* & *Piniolum*, qui subinde in ipsum Regem insurgentes Regiam dignitatem usurpare annixi sunt: unde magnam ejusmodi Comitum & in Hispania auctoritatem fuisse, conjicere licet. Similiter *Comitem Palatii* nescioquem *Hamedeum* Adalberonis I. Episcopi Metensis *Diplomatibus* anni 942. subscripsisse, inter Comites alios & Proceres, observat du Fresne apud Meurissium *pag.* 307. & 309. qui quidem in Lotharingia hac dignitate donatus fortean fuit ab Ottone Imp. postquam hanc subjugavit, uti narrat Hermannus Contractus *ad A. C.* 939. Ebroino quoque Majori-domûs eundem titulum tribuit Auctor *Vitæ S.* Drausii Episc. Suession. apud du Fresne *Dissertat. ad Joinvill.* 14. Nec omittendi *Comites Palatii Lateranensis*, qui quales fuerint, & quænam eorum dignitas ac prærogativa, docemur ex *Formula* Concessionis istius dignitatis Castrucio Duci Lucano, ab Imp. Ludovico IV. factæ A. C. 1328. quam descripsit Goldastus *Constitut. Imper. Tom. I. pag.* 329. quâ, ex assensu Procerum, eidem Castrucio & successoribus masculis Comitatum S. Palatii Lateranensis, quem ad fiscum & S. Rom. Imperium justis & legitimis de causis devolutum pronuntiat, concedit, cum omnibus honoribus ac privilegiis eidem dignitati annexis. Quorum quidem privilegiorum prærogativam hisce verbis exequitur: *Declarantes & nunc per hoc nostræ Serenitatis indultum, tibi & prædictis successoribus tuis, ex prædicta Comitatus dignitate, competere jus assistendi perpetuò benedictioni, sacræ unctioni, & coronationi Successorum nostrorum — & præcipuè sociandi ac deducendi ipsos Romanos Principes, tempore coronationis — ad sacram unctionem de ipsis faciendam & eosdem — tenendi & juvandi in ipsa sacra unctione & actu ipsius & eadem unctione perfectâ, eos reducendi & sociandi ad altare & thalamum, prout & quoties Principes expedivit redire. Item jus levandi & tenendi Imperiale diadema, de nostro & successorum nostrorum — capite, tempore quo Imperialis coronationis solennia celebrantur & etiam quocunque alio tempore, quoties publicè ipsum diadema expedierit elevare de capite nostro & successorum nostrorum Romanorum Principum reponi.* Iisdem Comitibus, in *Charta MS.* Caroli IV. Imp. pro Amizino de Bozullis LL. Doctore & Milite & Joanne de Bozullis, Cataneis, Papiensibus civibus; quam ex *vet. quodam Regesto*, idem du Fresne eruit, conceditur, *per totum Romanum Imperium facere & creare Notarios publicos seu Tabelliones & Judices ordinarios — de prædictis per pennam & calamum investire .... singulos & singulas bastardos & bastardas, manzeres & nothos & nothas — seu defectum natalium patientes, illustrium Principum, spectabilium Comitum & nobilium Baronum natis exceptis — legitimare &c. A. C.* 1370. Quos *Comites Lateranenses* vocare videtur Leo Ostiensis *lib. 2. cap.* 101. Unde autem Palatio Rom. *Laterani* nomen inditum sit, pluribus docet Baronius ann. 312. num. 83. 84. Sed & Romanos Pontifices suos habuisse *Comites Palatinos*, docet idem sæpius laudatus du Fresne, ex *Bulla* Joannis XIX. cujus frater Albericus Comes Palatii interfuit Judicato, quod ipse Pontifex protulit in Æde S. Sylvestri, infra Palatium Lateranense, V. eum in voce *Comes*, ut & infrà.

Palatina Tribus, una ex quatuor Tribubus urbanis, à Servio Tullio Rom. Rege institutis, denominata est, secundùm Varronem *de Ling. Lat. lib.* 4. à monte *Palatino*, quem cum Foro & Capitolio obtinebat. Meminerunt ejus omnes ii, qui Suburanæ quoque, Esquilinæ & Collatinæ, seu, ut alii, Collinæ, mentionem faciunt; quibus nominibus reliquæ Tribus urbanæ erant insignes: inprimis verò Cic. *Orat. 4. in Verrem*, *C. Claudius C. F. Palatina*, in quem locum Asconius videatur: Et alibi, *L. Claudium Palatina*. Plurima insuper antiqua marmora illius memoriam retinent, in quibus fere his verbis notatur, *Pal. Palat. Palatin. Palatina* & *Palatina*: Quas inscriptiones explicat Onuphrius Panvinius *Comm. de Republ. Rom. lib* 2. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 6. cap.* 19. & Sigonium *de Jure Rom. lib. 1. cap.* 3.

Palatina Venus, L. Crassus Orator à M. Bruto in jurgiis dictus, memoratur Plinio *lib. 36. cap.* 3. quòd primus peregrini marmoris columnas, *Hymettias tamen, nec plures sex aut longiores duodenum pedum, in Palatio habuerit.* Qualium postea columnarum vix ullus atrium habere sustinuit. Post eum enim mox M. Scaurus duodequadragenum pedum Lucullei marmoris, in atrio, collocavit, *Ibid.*

Palatini, Scholiastæ Juliani Antecessoris *cap.* 28 *Omnes qui in palatio militant*: quibus secundùm nonnullos *Castrenses* oppositi, in qua sententia & Salmasius aliquandiu hærens, putavit separatum olim ac diversum fuisse ministerium Imperatoribus, Aulicum sive Urbanum, ac Castrense; & *Castrenses* quosdam dictos esse, qui in expeditionibus obsequium Principi præstarent eosque distinctos ab Urbanis & Aulicis Ministris: quemadmodum & supellectilem aliam videntur urbanam habuisse, aliam castrensem. Postea verò, se errasse ipse deprehendit, atque verius esse didicit, *Castrenses* dictos esse omnes *Palatinos* Ministros, quòd semper adessent Principi, nec tantùm in Aula vel in Urbe, sed in castris etiam obsequium illi & ministerium exhiberent, ac in omnibus expeditionibus eum sequerentur: Nam quocunque iret Imperator, id *Expeditio* vocabatur. V. Salmasium *ad Lampridium in Alex. Severo.* Hinc *Palatini*, Proceres, Optimates *Palatii*, in *Vita* S. Genulfi *cap.* 7. *Primores palatii*, apud Poëtam Saxonicum *Palatini Principes*, apud Claudianum *Palatinus Senatus*, in *de IV. Honor. Consul.*

—— *Et in mediis effulget Curia castris,*
Ipsa Palatino *circumvallata Senatu*, &c.

E' qua Nomenclatura, Scriptoribus Francicis infimæ ætatis, *Paladini* dicuntur Regni Proceres. Liber de *Castro* Ambosiæ *p.* 567. *Quæ mulier de Paladinorum stirpe descendit, ex linea Regii sanguinis.* Iidem ita vocarunt seu veros seu fictitios Caroli M. comites expeditionum & præcipuos copiarum Duces, Orlandum, Renaldum Oliverium, Ogerium, quos *Παλαδίνυς* etiam appellatos fuisse, observat Laonicus *lib. 2. p. 57. edit Genev.* Redeo ad primam notionem, quâ vox cum *Castrensis* vocabulo æquipollet. Non verò *Castrenses* ob id dicti sunt, quòd in castris, h. e. comitatu Principis, versarentur: Aliàs enim etiam Corporecustodes, Protectores & Domestici, qui latus Principis protegebant, & militiam sequebantur armatam, isto potiùs nomine fuissent dicti; quos tamen constat nunquam ita vocatos fuisse. Sed nec omnes, qui *Palatinorum* matriculis adscribebantur, hoc nomen habuere. Nam qui in scriniis Imperatorum militabant, id est, memoriæ, epistolarum libellorumque, in numero ac sub nomine Castrensium ministrorum nunquam fuere: sed nec Admissionales, nec Cubicularii, hac appellatione censebantur. Aliquot Ministros ex his, qui propriè *Castrenses* dicebantur, nominat Lampridius *l. c.* *Fullones*, *Pictores*, *Vestitores*, *Pincernas*. Videntur & *Coci* & *Piscatores* & *Balneatores* & *Cursores* etiam, ac cœteri, qui *Ministri* propriè vocabantur, & aliquod ministerium, in Aula gerebant, sic appellati. Istiusmodi Ministros ita describit Corippus,

Adsunt obsequio castrorum turba virorum,
Illis summa fides & plena licentia sacris
Deservire locis, atque aurea fulcra parare,
Regales mensas epulis ornare superbis,
Conservare domum, sanctumque intrare cubile,
Internas munire fores vestesque parare.

Dicuntur illi *Sacri Palatii ministeria*, in *Cod.* Theodos. & *Sacro Ministerio deputati*, *C. de Castrensianis l* 4. militabantque sub Castrensi sacri Palatii, qui & *Castrensis* simpliciter dicebatur, *l. 3. Cod. Theod. de privil. eorum, qui in sacr. Pal. mil.* quâ eadem lege separantur à *Palatinis Scriniorum* & ab *Admissionalibus* ac *Largitionalibus Palatinis*, quorum hi postremi rei privatæ & largitionales titulos exigebant, V. in utroque Cod. *tit. de Palatinis sacrarum largitionum*, &c. ac iterum Salmasium & Car. du Fresne *Glossar.* Ita ergo apud Romanos Græcosque Impp. dicti, qui Principi Aulæque ministrabant; atque postea apud Francos, istorum instituta nominaque ut plurimum imitantes, Aulici in *Palatinos majores minoresq;* (quasi Germ. diceres *Ober- und Unter Hoff-Aempter*) distincti fuere. Primas autem tenuere *Palatii Comites*, quibus præcipua pacis bellique negotia innitebantur: ad quos à minoribus judiciis provocatio fuit, exceptis Procerum causis, de quibus, nisi Regis mandato, judicare erat nefas. Atque istoc munere, Merovingorum tempore, unus plerumque fungebatur, quod mutatum, ut videtur, sub Carolo M. plures constituente, ut divisæ dignitatis, cujus occasione Pater Avusque Merovingios honore Regio exuerant, minor, & regnantibus tutior potentia esset. Et, ut conjicere licet, ex omnibus, quibus Franci imperitabant, provinciis delecti, qui Aulam colerent, popularibus quisque sua jura dicentes reddentesque. Pòst in provincias missi, qui *Pfaltzgraviorum* titulo ornati Cæsarum Regumque vice, tribunalia præsiderent, Fiscum Augusti, prædia Salica, reditus Regios curarent, censui præessent; tantâ equidem auctoritate, ut invitis istis Duci Provinciæ, quem dignatione proximè contingebant, statuere quid aut decernere nefas esset, ad Cæsarem relaturis, si hujus sententia displiceret. Pro magnitudine verò provinciæ, uni plures sæpe *Palatini* præfuere. Et quidem vel unam Saxoniam quinque talibus Dicasteriis, *Pfaltzis* seu Curiis, Cronæ nim. Werlici, pòst Goslariæ, Walhulæ, Alstedii & Merseburgi, gavisam, *Spec. Sax.* Auctor memorat, *l. 3. art.* 62. nisi Cæsari-

Cæsaribus fortè ista loca destinata, Curias ibi habituris, si advenţalient, V. infrà in *Palatium*. Cùm autem quatuor velut insignioribus provinciis Germania fere componeretur, Saxoniâ nempe, Bavariâ, Franconicâ atque Sueviâ, singulas sui *Palatini* habuere, cœteris potestate atque dignitate potiores. Inter quos, & absorptis fortè duobus reliquis, Saxoniæ (qui tamen post Gulielmum, ex Misnica familia, titulo isto uti desierunt) & maxime *Palatini Rheni* eminuere, quorum illud præcipuum inter alia munus honosque, ut, vacante Imperio, iste tractum Saxonicum, qui Saxonico sc. jure regebatur; hic Rhenanum cum provinciis Francico jure utentibus, vice sacra gubernarent. Cœterùm quas ii ante quinque vel sex secula terras tenuerint obscurum est, quanquam vett. illos *Palatinos Rheni*, in inferioribus Rheni partibus, longè lateque imperasse, quidam asserant, Pipinorum, qui apud Francorum Reges è familia Merovingorum Palatii præfecturam obierint, ut volunt, sanguine oriundos. Illud certum, totum circa Heidelbergam, quæ nunc *Palatinatus* illius metropolis est, tractum alienæ tum ditionis fuisse, cujus sc. pars quædam ad Moguntiæ Wormatiæque Præsules, alia ad Badenses, alia ad alios; quædam etiam ad Imperium immediatè spectarint, quorum pleraque pòst *Palatini* pecuniâ, armis aliisque modis sibi asseruere, præsertim postquam adjuncta Palatinatui Bavaria vires Principibus istis addiderat. Horum verò *Palatinorum* plures gentes Auctores referunt, Lotharingicam, Hallicam, Franconicam, Saxonicam, Suevicam, Guelphicam & denique Wittelsbachiam. At in tanta rerum caligine, certi quid affirmare non licet. Illud certiori aliquantum fide constat, Fridericum I. Imp. fratrem Conradum, maritum Elisabethæ Conrado Franconiæ Duce & *Palatino ad Rhenum Comite* genitæ, *Palatinatu* auxisse. Hujus filiam Agnetam duxit Henricus Dux Saxoniæ & Luneburgi, atque simul terras istas ac honorem adeptus est. Hujus rursum filia Gertrudis, seu, ut alii, Agnes, nupsit Ottoni Comiti Schirensi, ex veteri familia Bavariæ Ducum oriundo, cujus conditor Arnolfus, *Schirensis Com.* titulo ac conditione uti coactus est, postquam pater Arnolfus cognom. *Malus*, Bavariæ D. ob cœptam adversùs Conradum I. atque Henricum Aucupem Imp. rebellionem, Ducatu isto fuerat mulctatus. Alii tamen filio Ottonis Ludovico, beneficio Friderici II. alii, nepoti Ottoni connubio cum Agnete ista, obvenisse *Palatinatum* hunc volunt, &c. V. Marq. Freherum *Orig. Palat. Part. I. cap.* 2. & *Part. II. cap.* 1. Hubertum Thom. I. Leod. *de Palat. Orig.* P. Pithœum *Observat. de Palatin.* Bertium *Rerum Germanic. lib.* 2. *cap.* 10. Lehmannum *Chron. Spir. lib.* 2. *cap.* 6. & 13. Joh. Aventinum *Annal. Bojorum lib.* 4. *pag.* 383. Pomarium *Chron. Saxon.* Speculum Suevicum *lib.* 1. *cap.* 19. aliosque complures, laudatos Tobiæ Pfannero *lib. de præc. Germaniæ Principum gentibus cap.* 3. Addam saltem, *Palatinos ad Rhenum* divisos in varias esse lineas, *Electoratem*, *Bipontinam*, *Simmerensem* (quæ haud pridem extincta) *Neoburgicam*, *Sulzbacensem*, *Lauterecciam* seu *Veldentiam* potiùs, *Birckfeldiam* & *Lucelsteniam*, quæ eadem hodie cum Veldentia. Præter quas olim quoque fuere *Ambergensis*, *Neumarchia* (ex qua Christophorus factus est Rex Daniæ, Sueciæ & Norvegiæ A. C. 1438.) *Mospacensis*, *Neostadiana* & *Lauterensis*: quibus etiam nonnulli *Leonsteniam* accensent. Atque hi omnes originem duxere, à posteris Ruperti Imp. Rom. & Electoris Palatini. V. de hodiernis Sereniss. hujus stirpis lineis *passim*. Præter *Comites* verò *Palatinos* memoratos, *Palatinorum Comitum in Lusatia* meminit Lamb. Schaffnaburgensis, A. C. 1057. *Comitem Palatinum* Ottonem filium in Burgundiæ Comitatu, instituisse Fridericum I. Imper. auctor est Gollutus *Rerum Sequan. lib.* 2. *cap.* 37. Seriem *Comitum Palatinorum Franciæ*, qui ab ipsis Regni incunabulis, in Regum Palatiis, causis publicis præerant easque dijudicabant, exhibebimus infrà: erat autem eorum & in illa Aula summa auctoritas, ut qui vice sacrâ judicarent & supremo jure. Unde Theobaldus Com. Campaniæ, qui Comes Palatinus erat intra Franciam, *secundus à Rege* dicitur, in *Chronico* Mauriniac. & dignitas proin hæc *Monarchia* appellatur *Palatini*, *in lib. de Fundatione Gozecensis Monasterii A. C.* 1153. ubi de Dedone Com. Palatino Saxoniæ. Porro quoque Comites hujusmodi habuerunt Reges Aquitaniæ, ex familia Francica, ut colligitur ex *Capitulari* Ludovici Pii pro Monasterio S. Crucis Pictav. *cap.* 3. ut & Burgundiæ Reges, uti legitur, in *Charta* Cunradi Regis ann. 6. In Anglia Comites Palatini quatuor recensentur à Covvello *lib.* 2. *tit.* 2. §. 7. *Lancastrensis*, *Dunelmensis*, *Cestrensis* & *Eliensis*; è quibus primus hanc dignitatem nactus est Cestrensis, quam Wilhelmus Nothus Hugoni ex sorore nepori concessit, Comitatum Cestriæ ei dando *adeò liberum, ad gladium suum, sicut ipse Rex totam tenebat Angliam ad coronam suam*: quibus verbis dignitas Palatinatûs innuitur, cujus auctoritatem Regiæ fuisse æquiparatam, dictum suprà. Eandem postmodum dignitatem Lancastrensi Comitatui adjunxit Eduardus III. ut de aliis nil dicam, de quibus, præter Spelmannum, omnino du Fresne prædictus videndus est in voce *Comes*. In Regno Neapolitano *Palatini Comites Loretelli*, qui etiam *Comites Comitum* dicti, occurrunt, sub Normannicis Regibus, in variis *tabb.* laudatis eidem, *Not. ad Cinnamum*, eandemq. videntur dignitatem in Sicilia obtinuisse, qualem apud Francos, Comites Campaniæ, apud Anglos Comites Palatini præfati, apud Germanos Comites Palatini, de quibus itidem supra & apud Italiæ Reges, Comites Lomelli: qualem quidem in Sicilia Comitis Palatini dignitatem videtur habuisse Henricus de Claromonte, qui in *Charta* ann. 1412. apud Ughellum *Tom. I. pag.* 268. *Admiralius Regni Siciliæ & Comes Palatinus* dicitur: de aliis, V. suprà, ubi de *Palatii Comitibus*.

Comitum Palatinorum Regni Franciæ series, ex eod. Auctore.

Sub prima stirpe.

Gucilio, sub Sigiberto Rege Austrasiæ.
Trudulfus & Romulfus, sub Childeberto.
Tacilo, sub Dagoberto primo, in *Gestis* Dagoberti *cap.* 37.
S. Wandregisilus, sub eodem Rege.
Badefridus, pater S. Austrebertæ, sub eod.
Aigulfus, sub Chlodoveo II.
Berthorius, sub eodem, apud Fredegarium *in Chron. c.* 90.
Rigobertus, S. Bertæ pater.
Andobaldus, sub Chlotario III.
Marso, sub Chlodoveo III.
Warno, sub eodem & Chilperico.
Andramnus, sub eodem Chlodoveo.
Chrodebertus, sub Theodorico II. in *Vita* Leodegar. an idem cum Chunrodobaldo, apud Doubletum.
Temulfus denique sub Childeberto II. apud Gregorium Turon. *de Miraculis S. Martini lib.* 4. *cap.* 6.

Sub secunda.

Wicbertus, sub Pipino,
Anselmus, anno C. 778.
Voradus seu Voradinus & Treautus, sub Carolo M. apud Eginhartum.
Ragonfredus, sub Ludovico Pio A. C. 817. an idem cum Reginero: quorum illius mentio est in *Charta* hujus Imp. istius in *Vita* Imp. eod. anno.
Bernardus, sub eodem,
Ranulfus, sub eodem,
Adhalardus I. sub eod. apud Eginhardum, ann. 822. 23. 24. cui successere, sub eodem Imperatore,
Bertricus, de quo idem;
Morhardus, de quo Theganus *cap.* 45.
Gebuinus & Ruodbertus, apud eundem Eginhardum *Ep.* 9.
Ansfridus, sub Lothario,
Hucboldus, sub Lothario & & Ludovico,
Rudolfus, sub Ludovico IV. in *Annalibus Franc. Fuld. anno* 857.
Adhalardus II. sub Carolo Calvo, *in Capitulis hujus tit.* 43.
Bodradus, *ibidem*.
Hilmeradus, apud Catellum, *Histor. Occitan.*
Bolo.
Fulco, apud Flodoardum *Histor. Rem. lib.* 3. *cap.* 26. eodem sub Carolo idem dignitatis habuere.
Elduinus, sub Odone.
Guido, sub Carolo Simplice,
Robertus, sub Rodulfo.
Ragenarius, sub Ludovico IV.
Et Heribertus III. Viromandensis & Trecensis Comes, sub Lothario.

Sub tertia.

Hugo Bellovacensis, sub Roberto, apud Glabrum Rodulf. *lib.* 3. *cap.* 3. quam etiam sibi asseruere Comites Tolosani aliquot, atque in iis Poncius. Wilhelmus & Raymundus Sanctegidianus. Sed hanc præsertim retinuere, ab Heriberto, ut probabile est, jure quodam hæreditario ad se devolutam, cœteri Comites Campaniæ & Blesenses: qui passim *Comites Palatini Franciæ*; & interdum, suppresso *Palatini* vocabulo, *Comites Franciæ* aut *Francorum* vocitant. Sed & observat Mejerus A. C. 863. Comites Flandriæ interdum *Comites* pariter *Francorum* vel *Franciæ* sese inscripsisse. Certè *Comitis Palatini* titulum Balduino Flandrensium Com. tribuit Gulielmus Brito *in Philipp.*

— — *& Balduinus honoris*
Jure Palatini *clarus: proavisque superbus*:

ut & Mabillonius. Sed vereri se addit du Fresne (apud quē V. Auctores huc facientes) ne his locis *Comites Palatini* appellentur, quòd *Pares Franciæ* fuerint; quemadmodum Matthæus Paris *anno Christi* 1249. ait, Episcopum Noviomensem fuisse *Comitem Palatinum & unum de XII. Paribus Franciæ*.

Palatini Ludi, quòd in *Palatino* monte celebrarentur, dicti, quibusdam in honorem Julii Cæsaris, aliis in Augusti potiùs, instituti videntur, V. Alexandrum ab Alexandro *Genial. dier. l.* 6. *cap.* 19. & *lib.* 56. *cap. ult.* Et favet posteriori sententiæ Dio, qui ludos Augustales & *Palatinos* eidem Augusto sacros facit, *lib.* 56. cùm ait: *Decretum porro est, ne quæ ejus imago ullo in funere ferretur, ut natalitiis ejus ludis Consules, quemadmodum Martis fieri solitum, præmia certaminum proponerent, Augustalia Tribuni Pl. tanquam sacri celebrarent. Iique omnia reliqua eo, quo consueverant fieri, more peregerunt, veste triumphali ludis Circensibus usi, currum tamen non conscenderunt.* Præter hæc in Palatio *Livia peculiares ludos in honorem Augusti fecit, qui ipsi quoque secundo loco ab Imperatoribus exhibentur* &c. Meminit quoque Ludorum Palati-

notum Suetonius *in Caligula* c. 56. *Cùm placuisset* Palatinis *ludis Spectaculo egressum* (Caligulam) *Meridie aggredi, primas sibi partes Cassius Charea Tribunus cohortis Prætoriæ depoposcit.*

Palatini Salii, dicti sunt duodecim illi Salii, quos ex Patricio ordine electos, Marti sacra in *Palatio* (unde illis nomen) celebrare voluit Numa Pompilius; qui, ut pleraque Romanorum sacra, ita etiam hoc Collegium instituit, ut testantur Livius, Dionysius, Plutarchus &c. Sed de his plura V. infrà, in voce *Salii*.

Palatinus, nomen dignitatis in Hungariæ Regno præcipuæ, de qua sic habent *Decreta* Andreæ Regis Hungariæ A. C. 1222. *cap.* 10. *Palatinus omnes homines Regni nostri indifferenter discutiat, ad causam Nobilium. Quæ autem ad proditionem capitis vel ad destructionem possessionum pertinent, sine conscientia Regis terminare non possit.* Ejusdem porro prærogativæ sunt eæ: Si regium semen defecerit, in alterius electione primam vocem habet; Si Rex filium hæredem, in tenera ætate, reliquerit, ejus Tutorem agit Regnique Gubernatorem, ac diætas indicit, Exercituum Dux & supremus Capitaneus est, juxta tamen voluntatem & arbitrium Regis; Controversias Regnicolarum dijudicat; in controversiis inter Regem & subditos arbiter est; Regis, si negligens sit, aut minimè idoneus, defectum supplet; si Rex in Exercitum pergat, ejus Vicarius ac Locumtenens est &c. Car. du Fresne *Glossar. Vice-Regem* eum vocat Auctor Anonymus *Histor. Orbis Terr. Civ. cap.* 9. *num.* 4. *Vice-Rex peculiari nomine* Palatini *insignitur, ad imitationem veteris Comitis Castrensis sacri Palatii, quem Græci Curopalatem dixere.* Cui simile esse addit cognomen *Bani*, quod Gubernatoribus Regnorum ab Hungaria dependentium, Dalmatiæ, Croatiæ & Slavoniæ, tribui notum. Nec omittendus, in Ecc. CPolitana, Παλατῖνος, *Palatinus*, minister Patriarchæ, qui ejus nomine in *palatium* ad Imperatorem ultro citroque commeabat & sermones ac voluntates communicabat, memoratus Nicetæ *in Alexio Man. F.* V. Cl. Suicerum *Thesaur. Eccl.* in hac voce, ubi & de *Militia Palatina*, i. eorum, qui in aula versabantur, de quibus suprà, & *de Panibus Palatinis*, panis genere à Constantino M. Consulatûs tempore, populo donato, quædam: adde J. Mensium *Glossar.*

Palatinus Mons, adde: Virgilius illis, qui ab Evandro, in proavi *Pallantis* memoriam, monti nomen volunt impositum, adstipulari videtur, *Æneid. lib.* 8.

—— —— —— Posuere in montibus Urbem
Pallantis proavi de nomine Pallanteum.

V. Servium *ad loc.* Quidquid sit autem de origine nominis, hoc certè constat, inquit Rosinus, Romulum hunc montem primum omnium muro cinxisse, & in eo Romam quadratam condidisse, quæ postea additis semper aliis atque aliis montibus collibusque Pomerio prolato amplata, & Urbs septicollis, ut sæpenumero ab Historicis vocatur, facta est. Fabius tamen apud Sigonium *de Jure Rom. lib.* 1. c. 2. Romam, ut primo condita erat, in formam arcus, cujus nervum Tibris efficeret, delineasse legitur. Non alium autem locum Romulo placuisse, in quo Urbem conderet, propterea ait Rosinus ex Dionysio, quòd Mons hic fratribus expositis incolumitatem ac educationem præbuisset, auspicio insuper 12. vulturum, qui Romulo Imperium addixerant, accedente. Hinc non à Romulo solum ac Tullo Hostilio is habitatus, sed in eo sedes fixa est Imperii etiam sequentibus temporibus & domus seu Regia Augustorum: cum ab Octavio Augusto deinceps omnes Imperatores Romani non alibi, quàm in *Palatio*, habitaverint. Quo factum, ut hodieque cujusvis Principis Aula ac splendidi hominis domus *Palatium* nuncupetur. Cæterùm, cùm ex tribus his gentibus, Ramnensibus, qui cum Romulo primò urbem condidere, ex Pastoribus Albanis aliquotque aliis Græcanici generis mixti: Sabinis; qui dein *Tatienses* dicti, à Tatio R. & colluvie Etruscorum, Ardeatium, Latinorum &c. qui *Luceres* appellati sunt, Populus Rom. primitus constitisset, Albani cæterique primo loco memorati *Palatium* & Cœlium montes habitaverunt: loca inter *Palatium* & Capitolium plana, atque circum Forum, incolentibus Luceribus. Templa aliaque celebria ædificia, quæ in hoc monte olim fuere, recitantur ab Onuphrio Panvinio *in reg.* 10. eque illo à Joh. Rosino *Antiqq. Rom. l.* 1. *c.* 12. quorum aliqua infrà exhibentur, Templa nimirum Ædesque: hodie suffossionibus & subterraneis specubus totus est quasi pensilis, & aut ruinis deformatus aut herbis occupatus. Habet autem ad Ortum Suburram & Cœlium, ad Occ. Forum Romanum & Capitolium; ad Meridiem Circum Maximum & Aventinum, ad Septentrionem, viam Sacram & Templum Pacis, Rosinus *lib. eod. cap* 4. Addam, inprimis celebrem hunc montem Asylo fuisse, à Romulo instituto, ut omnes, cujuscunque etiam facinoris rei, eo confugientes salvi essent; quemadmodum idem de Cadmo, cùm Thebas conderet, legimus: Crotoniatæ quoque parem immunitatem iis, qui ad Deorum aras confugissent, indulsere, ut docet Alex. *Genial. dier. lib.* 3. *cap.* 20.

Templa, Ædes, Ædiculæ in hoc monte.

Apollinis Palatini templum, dedicatum ab Augusto, ubi lychnuchi pendebant instar arboris mala ferentis: cum porticu & area, in qua fuerant simulachra Dei Apollinis, opus Scopæ. Insignis ibidem fuit Porticus templi Apollinis cum statua M. Varronis.
Augusti templum.
Consi ædes.
Deæ Viriplacæ ædes.
Dijovis ædes.
Febris Templum cum ara.
Fidei templum.
Fortunæ Vicinæ ædes.
Jovis Arbitratoris Pantapolon.
Jovis Propugnatoris, Statoris, Templû.
Victoris ædes.
Junonis Sospitæ Delubrum.
Larum Sacellum in Velia.
Latonæ Delubrum.
Matris Deûm seu Magnæ Matris Templum cum simulachro ejus ex Pessinunte advecto.
Minervæ Delubrum.
Orci ædes.
Palatii delubrum.
Quirini Templum, prope Lupercal, ubi erat signum lupæ, præbentis duobus pueris, Romulo & Remo, mammas.
Rhamnusiæ ædes.
Vestæ ædes.
Victoriæ ædes.
Victoris Jovis, V. *suprà.*
Volupiæ Sacellum. Adde Auguratorium, Jovis Cœnationem, aram Febris & Palatinam &c.

Palatium, Imperatorum Regumque Aula, ut & splendidorum quorumque hominum magnificæ ædes, unde nomen traxerit, dictum *suprà*. Suidas à capite hominis recenter occisi, dum locarentur ibi fundamenta, reperto, nominis originem arcessit, quod apud nullum alium, quod sciam, Auctorem reperire est. De splendore, dignitate, antiquitate, eleganter & accuratè, ut solet, Dio *lib.* 53. Καλεῖται δὲ τὰ βασίλεια παλάτιον, οὐχ ὅτι ἔδοξέ ποτε οὕτως αὐτὰ ὀνομάζεσθαι, ἀλλ' ὅτι ἔν τε τῷ Παλατίῳ ὁ Καῖσαρ ᾤκει, καὶ ἐκεῖ τὸ στρατήγιον εἶχε, καί τινα καὶ πρὸς τὴν τοῦ Ῥωμύλου προενοίκησιν φήμην ἡ οἰκία αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ παντὸς ὄρους ἔλαβε. *Imperatoriæ autem ædes* Palatium *nominatur, non quòd ita aliquando decretum fit, sed quòd in* Palatio *Cæsar habitabat ibique Prætorium ejus erat ac nonnihil domus ejus, ab eo toto monte propterea, quod ibi quondam Romulus habitarat, splendoris accepit.* Claudianus *de* 6. *Honorii Cons.*

Ecce Palatino crevit reverentia monti,
Exultatq; habitante Deo.

Id est, *Imperatore.* Subdit Dio, Καὶ διὰ τοῦτο κἂν ἄλλοθί που ὁ αὐτοκράτωρ καταλύῃ, τὴν τοῦ Παλατίου ἐπίκλησιν ἡ καταγωγὴ αὐτοῦ ἴσχει, *Ideoque etsi alibi Imperator domicilium suum habeat, tamen id quoque* Palatii *nomen obtinet.* Paria Claudianus *loco cit. ubi Roma Honorium alloquitur,*

Cur mea quæ cunctis tribuere Palatia *nomen,*
Neglecto squalent senio, nec creditur orbis
Illis posse regi?

Ædes Romuli *Palatium* dictum, vult Scholiastes *Juvenal. ad Sat.* 6. *vers.* 527. Quæ non ultra Valentinianum in splendore suo remansisse, sunt qui contendant; sed Maximus Valentiniani successor, *Palatinis inclusus liminibus* dicitur, à Sidonio Apollinari *lib.* 2. *Epist.* 13. & Cassiodorus in *Chron. Hermenerico*, inquit, *& Basilico Coss. Ricimeris fraude, ut dicitur, Severus Romæ in* Palatio *interemptus est.* Hic quoque conventus agebatur Procerum seris temporibus, cùm de eligendo Imperii Successore agebatur, Corippus *de Laudibus Aug. Justini min. lib.* 1 *num.* 17. ubi etiam liquet, Senatu ibidem habito de honoribus defuncto decernendis deliberatum esse:

Castigatq; moras & plena Palatia *narrat*
Conventu Procerum *fortis senioris ademti,*
Dilecti Numen struerent quò nocte peractâ.

Tuebantur autem *Palatium* excubiæ stationariorum & legionariorum militum. Idem *lib. eod. num.* 12.

Excubiæ primùm, quæ summa Palatia *servant,*
Imperium felix dominis intrantibus optant,
Et cunctos aditus armato milite vallant.

Præeratq; ei Vir summæ apud Imperatorem auctoritatis, præsertim translato Constantinopolim Imperio. Unde in officiis Aulæ Byzantinæ mentio est τὸν προεστῶτα τῶν μεγάλων Παλατίων, *Præfecti aut Præsidis magnorum Palatiorum.* Dicebatur verò *Curopalates*, *lib. de Offic. Constantinop. p.* 47. Item *Cura palatii*, unde prior vox orta, Ammian. *lib.* 14. *Iisdem diebus Apollinaris Domitiani gener paulo antè agens Palatii Cæsaris curam* &c. Cujus munus, ut *virgâ aureâ decoratus, inter obsequia numerosa, ante pedes regios primus incederet.* Corippus Africanus *lib.* 1. *num.* 8.

Cùm magni regeres divina Palatia *Patris,*
Par extans curis, solo diademate dispar,
Ordine pro rerum vocitatus Cura Palati,
Dispositu nam Cæsar eras, cùm sceptra teneret
Fortis adhuc senior.

Ubi tamen pro *Cura Palati* quidam malunt legere *Curopalates* quæ vox seriùs invecta est. Meminit ejus P. Diaconus *lib.* 16. *Efficitur ei hujusmodi successor, Justinus Curopalates*: Georg. Cedrenus & Joh. Zonaras *tom.* 3. in vita Justini, in Leonis Isauri, à quo Arthabasdus cum honorem accepit, & Isaurati, Κουροπαλάτην appellat, ipse Curopalates, seu, ut alii volunt, Georg. Codinus *lib. de Off. Constant. p.* 13. & *p.* 31. καὶ ὁ τοῦ Κουροπαλάτου ὀφφι-

[illegible]

διετῶ ντιλγιν ἢ ἀπολίωται. *Et Curopalatæ similia quoque vestimentis Pincerna, ac sine judiciali sceptro.* Cui Magistratui similis apud Gallos fuit *Majordomus* Eginharto dictus *in vita Caroli M.* & Vinc. Lupan. *de Magistrat. Gall.* qui regiæ Aulæ curam gerebat. V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Joh. Rosini Antiqq. Rom. lib* 1. *cap.* 4. & de *Palatiis* Publicis Regum Franciæ infrà. In Theatris quoque tragicis *Palatia* Regum, pensilibus tapetibus obducta, partim ut Scena magnificentius ornaretur, partim ut Regiarum ædium species vera exhiberetur, erigi fuisse solita, idem docet. *in lib.* 5. *cap.* 10. probatque variis ex Antiquitate exemplis, etiam Heroicis temporibus ejusmodi Regum sedes tapetibus fuisse instratas. Unde *aulæa Regum* Auson. *Eidyll.* 5. &c. Imò apud recentiores, in Monasteriis quoque *Palatium* memoratur, Petro Diacono Casin. *de Miracul. S. Bened.* sed quæ pars ædium Monasterii fuerit, non omnino liquet; nisi fuerit domus Abbatis, quam *Aulæ* nomine donat Auctor *Vitæ* Hermelandi Abb. *num.* 30. Sed & id nominis cæteris quoque Dignitatum seu Officialium Monasterii ædibus, in vet. scheda, apud Angelum a Nuce, tributum legitur. Interdum pro *Refectorio* etiam seu majori Aula usurpatur, ut in *Regula* Militum Templariorum in Concilio Trecensi A. C. 1127. *can.* 8. seu potiùs pro cellis, vel quibusvis ædibus Monasticis, ut in vet. *Charta* Sanctii R. qui ad Zamorrœ obiit, apud C. du Fresne *Glossar.*

Palatia quædam seu Regiæ illustriores, ex Preyelii Sinæ & Europa.

Chingtu Metropolis est Suchuenæ prov. in Sinis, Emporium splendidissimum, ubi Rex è Taiminga familia habitabat, cujus *Palatium* 4. millia ia Italica suo ambitu complexum in ipso urbis meditullio, quatuor portis exornatum erat, *p.* 225.

Constantinopolim missus à Berengario Italiæ R. ad Constantinum Imp. a. 950. Luitprandus Diaconus Ticinensis *Palatium* Imp. sic describit *lib.* 6. *cap.* 2. *Erat*, inquit, *Regia ornata sumtuosissimè, ibi area inaurata arbor, tunc ipsius Imperatoris solium assurgebat, expansis magnum in modum ramis aneis atque inauratis. In his frequentissimæ variarum specierum aves arte confectæ, quarum singulæ speciei proprias voces utcunque emittebant, incredibili arte. Regium autem solium miro erat confectum artificio, ut momento videretur humile, postea momento in sublime elatum apparebat, ut veluti fulciri impar conspiceretur, nullis conspectis aut instrumentis aut machinis: Erant sedilia ejus amplissima, quæ leonum simulacra auro tecta custodire viderentur. Delatus igitur est Luitprandus in Imperatoris conspectum, duorum Eunuchorum humeris innixus, mox ubi coram astitit, leonum simulachra illa rugitum quendam emisere, avium quoque simulachra qualibet pro sua specie vocibus obstrepebant. At cùm pronus paululum ab Imperatore distans illum adorâsset in humili sedentem, vix erigens cervicem conspexit illum jam, mutato Imperiali amictu, juxta Aulæ laquearia, sublimem sedere p.* 230

Fhokiena prov. Sinarum, habet ad Urbem Himghoam, lacum *Chung*. in cujus ripa *Palatium* ingens decem aularum: in eo, quoties pluvia aut tempestas imminet, sonus veluti campanæ auditur, *p.* 225.

Galieni *Palatium*, ad Burdigalam, ab Galieno Aug. nomen habuerit: ibi tristes & segnes insignis quondam Amphitheatri reliquiæ. Id circumdabant parietes sex, eratque extimi, qui reliquos altitudine superabat & intimi omnium humilimi intervallum 56. pedes: Mediæ areæ longitudo, quam excipiebat utrinque porta singulæ, 224. latitudo 140. pedes patebat, ut hæc ovi figura construi mos erat. Extra Urbem semper fuit, à proximo mœnium angulo passus minimum 400. Tutela vel *Palatium* tutelæ, & ipsum extra Urbem quadratum, sed propius Garumnam pomœrio prolato, in ipsam Urbem concluditur. Peristylium est quadrangulum orthogonium longum pedes 87. latum 63. columnis adsurgebat striatis octo in longitud. & 6. in latit. quæ fiebant in toto ambitu 24. è quibus adhuc nuper 18. stetere V. eundem *p.* 234.

Haga Comitis, *Palatium* habet regium, fossis in arcis modum circumdatum, cui piscina perampla ad Septentr. objecta est, à Guilielmo Imp. Hollandiæ Comite, extructum. In eo admirabilis atrii fabrica est, quod latissimum amplissimumq; non trabib' colligatur, sed solis lacunaribus elegantis operis, quorum materiam Hibernia suoministrasse dicitur, nullius venenati patientem. Idem *p.* 236.

Hemeskirkam prope, in Batavia eadem, reliquus superest castelli circus, pyrgum Lugdunensem circinato ambitu referens, uliginosâ & inaccessâ palude, in cujus meditullio editissimum stetisse perhibetur ædificium, novem contignationes altum, sicut nautis phari usum exhiberet: cum puteo altissimo & peramplo, quem credulum vulgus cuniculum habuisse pervium fabulatur, ad armamentarium usque Rom. *p.* 236.

Junnania, Sinarum provincia, urbem habet *Tali*, in qua *Palatium*, cujus peribolus 5. stadia complet, tota moles 10. perticas in altitudinem exurgit, *p.* 225.

Mogoris *Palatium*, V. descriptum *suprà.*

Nero, in vestibulo ædium suarum colossum 120. pedum posuit; erant porticus triplices milliariæ, stagnum, maris instar, circumseptum ædificiis, ad Urbium speciem. Rura insuper arvis atque vineis & pascuis, sylvisque varia, cum multitudine omnis generis pecudum atque ferarum. In cæteris partibus cuncta auro lita, distincta gemmis unionumque conchis: cœnationes laqueatæ tabulis eburneis versatilibus, ut flores, & fistulatis, ut unguenta desuper spargerentur. Præcipuæ cœnationum rotundæ, quæ perpetuò diebus ac noctibus vice Mundi circumagerentur. Idem *p.* 229.

Pekinga in Sinis, *Palatio* superbit, quod 12. in ambitu Sinica stadia continens, 4. habet portas, quatuor Mundi cardinibus obversas, muro triplici alto & forti cinctum. V. ejus descriptionem apud eundem *p.* 217. & *seqq.* Dicam saltem, fluvio permeari magnarum navium patiente, qui per interiores *Palatii* partes in varios distributus canales, utilitati simul ac amœnitati inservit: Ibidem Forum esse hominum 30000. capax: ad singulas portas 5000. militum excubare &c. Ut de Præfectorum ædibus, quas verè *Palatia* possis dicere, nihil superaddam.

Persepolis, regiam habuit magnificentissimam quam ab Alexandro M. incensam facundè describit ac dolet Curtius: De ejus ruderibus. V. suprà in voce *Chilminar.*

Pisauri, in Ducum Urbinatium villa Imperiali, eâ arte confecta sedilia conspiciuntur, quæ, quanquam pavimento sint proxima, momento tamen in laquearia usque tracta cum sessoribus videntur, trapeziorum simili vertigine: qui etiam supra Solarium efferuntur, non amplius conspiciendi. Idem *pag.* 233.

Salomonis *Palatium*, in sacris *Domus saltûs Libani* dictum longum 100. latum 50. altum 30. cubitos, de polito marmore, lignis cedrinis, auro atque argento decoratis, ac desuper tecto plano cum deambulatoriis, magnificè extructū, describitur 1. Regum *cap.* 7. & apud Preyelium *Sinæ & Eur. p.* 216. Majestatem ejus conjectare licet, à tempore 13. annorum, & operariorum multitudine, ad 165000 hominum assurgente, quibus ter mille trecenti præerant Architecti & Ἐργοδιῶκται.

Scarponæ, *Palatium* ad Nanceium, describitur à Petro Divæo, qui numismata quædam antiqua ibidem subinde eruit extareque antiquum marmor, in quo artifice manu Mulier, talaribus induta vestibus, equæ insidens, calathum aut simile quidpiam gestet, memorat, apud eundem *p.* 234.

Sinensium Palatia licèt magnitudine, soliditate ac splendore marmoreis Europæorum molibus cedant, ampliora tamen plerunque sunt & ad usus humanos commodiora sæpe ac illis magis nitida.

Suchuena, V. suprà *Chingtu.*

Trojani *Palatii* reliquias, descripsit αὐτόπτης Petr' de Valle *Itiner. tom.* 1.

Valentiâ Hispaniæ prope horti sunt, non tantum citris consiti, sed etiam circis parietibus vivente materiâ conclusi, ut dubites horti ne sint an ædes. Intus enim Aula, Conclavia, Curia: Item Sacella, Altaria, Sedilia Canonicorum, Thronus Episcopi & cætera hujusmodi. Præterea pavimentum latericulo quadrato, vitreatoque ac picto constratum est, Describitur à Laur. Vala apud *Ad. Preyelium lib. cit. pag.* 232.

Villæ Romanorum, quid nisi *Palatia*? Gordianorum villa una loco omnium: in qua Capitolinus ait, 200. columnas uno peristylio fuisse, quarum 50. Carystiæ 50. Claudianæ, 50. Syenitides, totidem Numidicæ, pari mensurâ, in qua Basilicæ centenariæ tres; Cœtera huic operi convenientia, & Thermæ, quales, præter Urbem, nusquam in Orbe terrarum: fuit autem viâ Prænestinâ. Apud eundem Preyelium *lib. cit pag.* 230. Sed de his in voce *Villa* plura. V. quoque hic in voce *Palatium, locus in Lemovicibus.*

Palatium. locus Lemovicum, adde: Istiusmodi *Palatiis* Regiis seu Publicis, amplos fuisse reditus attributos annexosque, quibus Regia aleretur familia, patet ex *Vita* Ludovici Pii A. C. 796. ubi de Carolo M. *Ordinavit qualiter in quatuor locis hiberna transigeret, ut tribus annis exactis, quarto demum anno hyematurum se quisque eorum susciperet locus: Theorvadum scilicet Palatium, Cassinogilum, Andiacum & Eurogilum, quæ loca, quando ad quartum redibatur annum, sufficientem Regio servitio exhibebant expensam.* Neque verò Reges solùm ac Imperatores, intra ditionum suarum limites iter facientes; sed & Missi Dominici ac Regii, re Populus eorum *mansionibus* gravaretur, in hæc divertebant. Synodus Ticinensis A. C. 855. *Sancimus, ut singuli conventus & exactores Rei publicæ in suis ministeriis — per loca solita restaurent, Palatia, quibus cùm iter dictaveris, Nos Legatosque nostros valeant recipe-*

recipere, ne gravetur Ecclesia. Alii verò in iis hospitare vetabantur. Etsi enim *Palatia* non modò *Regia*; sed & *Publica* dicerentur, usui tamen regio unicè erant addicta, cùm quod *publicum* dicitur, Regii esse intelligatur patrimonii: Nam *Villæ Regiæ* & *proprietates* dicuntur, in *Annalibus* Francor. Bertinianis A. C. 858. V. in voce *Villa*, ut & in *Curtis*. Etiam in hisce Palatiis *Placita* tenebant, ac festa solennia Natalis & Paschatis cum apparatu celebrabant, ut *Annales* Francorum passim docent: Præfuitque illis Magistratus, qui *Provisor Regiarum villarum* dicebatur, ut fuit apud Byzantinos Ἄρχων τῶν Παλατίων. Quæ porro in singulis Regni provinciis complura erant Regum *Palatia*, ab ipsis Regibus distracta pleraque, & Proceribus postea concessa sunt, quod à Carolo M. factitatum esse, docet Auctor *Vitæ* Ludovici Pii *l. c.* dein ab ipso Ludovico, *Annales* Francorum Mettenses. Sed Normannorum tandem incursionibus illa penè omnia deleta fuere, adeò, ut nulla ferme loci, ubi extructa fuerint, ac ne nomenclaturæ quidem, supersint vestigia. Ne tamen eorum penitus intercideret memoria. Locorum, qui vel *Palatiorum* vel *Villarum Regiarum* appellatione donantur in vett. chartis, & apud Scriptores Francicos, catalogum *Glossario* suo inseruit du Fresne, additis Scriptoribus, qui horum mentionem faciunt, è quo nomina Palatiorum hic subjungere visum est.

Palatiorum Regiorum, in Franciæ olim Regno, catalogus.

Andiacum *Palatium*.
Aquisgranum *Palatium*.
Arlaunum Jocundum *Palatium*.
Attiniacum *Palatium*.
Bacivum vel Basia *Palatium*.
Bigargium *Palatium*.
Bremacum Villa Publica.
Bruchariacum *Palatium*.
Cambilonnum.
Captonnacum *Palatium*.
Carisiacum *Palatium*.
Cassinogilum *Palatium*.
Clepiacum *Palatium*.
Corbiniacum *Palatium*.
Divio *Palatium*.
Dura vel Duira *Palatium*.
Eurogilum.
Franconofurt *Palatium*.
Gentiliacum.
Germiniacum *Palatium*.
Gundovilla, Godingovilla vel Gundulfivilla *Palatium*.
Heristallum.
Hisentiacum *Palatium*, à Mosella flum. 8. fere millibus constructum.
Jocundiacum, al. Joguntiacum *Palatium*, vel Jogentiacum.
Jopila Villa publica.
Kala, vulgò *Chelles*.
Laudunum *Palatium*.
Liptinæ *Palatium*.
Masnacca, Villa Publica.
Moguntia *Palatium*.
Nemetense.
Neomagum *Palatium*.
Noviomense.
Papia *Palatium*.
Parisiense *Palatium*.
Perona *Palatium*.
Pictavum *Palatium*.
Pitsiacum *Palatium*.
Pontiliacum *Palatium*.
Pontio seu Pontico *Palatium*.
Romarici mons, *Palatium*, vulgò *Remiremont*.
Salmonciacum *Palatium*.
Senonense.
Silvacus.
Suessio Palatium, *Soissons*.
Theodonis Villa *Palatium*.
Theodvvadum *Palatium*.
Valentianæ *Palatium*.
Vermeria *Palatium*.
Vernum *Palatium*.
Vitriacum *Palatium*. De quibus quinam Auctores scripserint, V. apud præfatum *Glossar.* Auctorem.

Palea, vel quòd *palo* ventiletur, vel à *Pale* frugum inventrice, vel à Palulo, vel à Gr. πάλλω dicta, quantumcunque vilis, Providentiam tamen Dei efficaciter arguit: Unde Lucilius Vaninus Italus, qui scripto *de Arcanis Naturæ* libro Naturam omnium Deum professus, Tholosæ, quò ex Italia profugerat, Atheismi postulatus cùm esset, criminationem hanc, quantum poterat, primùm refellere conatus, coram Senatu lectâ fortuitò è terra Paleâ, Judicibusque ostensâ: *Hæc jubet*, dixit, *ut credam Deum esse.* Inde ad Providentiam sermone prolapsus, ut jactum in terram semen, ut elanguisse visum & mori, ut ex putrefacta albescit, ut viret & nascitur, ut sensim crescit, ut adolescit rore matutino, ut luxuriat infusâ largiùs desuper aquâ, ut in aristas armatur, prohibendis per spicula avibus, ut in stipulam erigitur & frondescit, ut flavescit provectius, demissoque ut supercilio languet, donec demetatur: ut postmodum trituratur, & separato à *palea* fructu, grano homines, *paleâ* vivunt animantes reliquæ, facundâ oratione prosequutus, inde Deum esse Auctorem Naturæ conclusit; & objicientibus, id ab ipso Naturæ aliis tribui, regessit: Si id seminis Natura produxit, quis immediatè proximum? Si & illi debita ex Natura processio, quis antecedens? donec ad primum veniret, quod necessarium esset, creatum fuisse, cùm non esset, à quo procederetur: E' quibus oporteret effici, *Deum creatorem omnium fuisse.* Quæ quanquam ab impiissimo homine, non adstruendæ veritati, sed dissimulandæ impietati, & supplicio averruncando prolata (convictus enim postea & ad rogum damnatus exutâ tandem simulatione & spretis, qui vertendo ad meliora animo supplicium subeunti aderant. Monachis, inter cruciatus impietatem revomuit) & refellendæ tamen huic & isti asserendæ, apprimè conducant. Tob. Pfannerus *System. Theolog. Gentil. Pur. cap. II. §. 5.* Eadem verò vox, *Palea*, præponitur ut titulus quibusdam capitibus Decretorum Gratiani, de qua acceptione variæ Doctorum sententiæ sunt. Quatuor diversas recenset Guido Pancirollus *de Claris Leg. Interp. lib. 3. cap. 2. Cùm verò Gratianus, librum Eugenio III. Pontifici offerendum Romæ detulisset, Cardinali cuidam, Viro aliquâ erudito, sed ambitioso, cujus opera ad Pontificem introduci volebat, legendum tradidisse fertur. Ille alienam laudem in se transferre cupiens, volumini quadam à Gratiano omissa inseruit seque operis auctorem esse jactitabat. Monachus, hominis fraude intellectâ, additiones illas* Paleas *esse respondit, quæ grano alibi condito inanes reddebantur;* Paleam *enim veteres Theologi literam fructu carentem vel sterile opus vocabant.* A' quo tempore, *Capita illa postea semper pro* Paleis *sunt inscripta:* Cæpo. *Alii Paleas ab eodem Cardinali Pocapalea nuncupato, quo nomine etiam hodie oppidum in Subalpinis & familia vocatur, dictas fuisse censent.* Nonnulli à Palea *Gratiani discipulo, qui diversas ejus libri inscriptiones, quandoque etiam improbatas, fecit, sic nominatas autumant. Nec desunt, qui hæc fabulosa existimantes, Decreta quædam novissimè adjecta, velut suspecta & fide carentia.* Paleas *appellatas fuisse credant. opus, quod Patrum Pontificumque Decretis scateat, Decretum inscriptum fuit.* Cui postremæ sententiæ videtur accedere Jacobus Cujacius, *ad cap. I. X. de despons. Imp.* qui tamen & suam quintam sententiam adjicit, *Paleæ nomine quidam significari putant quod cassum est irritumque, ut cassa palearum dixit Solinus in India. Itaque* Paleam *dici per contemtum canonem nullius fidei vel auctoritatis, ut apud Johannem Cremonensem ad Abbatem Urspergensem Imperator Fridericus, qui Alexandro III. valde infensus erat, post Alexandriam conditam in Liguria, nomine Alexandri III. eam* Paleam *vocat, quasi factam ex cassis palearum, ex straminе. Equidem verius puto, hoc nomen præponi antiquioribus canonibus & decretis & scribi debere cum diphthongo* Palæa, *quia & in Basilicis sæpe video* Παλαιὸν *nominari simpliciter antiquum Interpretem & ita hanc constitutionem, cùm sit Hormisdæ, qui ex antiquioribus Pontificibus est, rectè* Palæam *appellari.* Anton. Contius *ad c. 2. dist. 5.* sextam suam conjecturam adjiciens, Ego, inquit, *Paleam inscribi hoc caput existimo & cætera similia, quia addititia sunt, nec a Gratiano primitus huic libro inserta, sed ab Interpretibus, prout cuique commodum videbatur, ad marginem Gratiani adscripta, & plerunque in emendationibus & antiquioribus exemplaribus prorsus omissa. Cui rei fidem facit antiquum Gratiani exemplar, quo in hoc emendando usus sum, in quo pleraque ejusdem* Paleæ *desunt.* Quas plerasque sententias recensent, & tandem, quid ex Manuscriptorum collatione observaverint, addunt Emendatores Romani *Præfat. Gratiani ad Lector. De nomine* Paleæ *sunt variæ Doctorum sententiæ. Multi — alii quasi additiones quasdam, derivatâ aut potiùs depravatâ voce, ab adverbio* πάλιν, *i. rursum, quo Scriptores etiam Latini Gratiani tempore uterentur. Verùm Johannes Andreæ — putat quendam Protopaleam, quem Jason audit Cardinalem fuisse, collectioni Gratiani capita hæc adjunxisse — in collatis exemplaribus observatur quid sentis, ut exponatur: In tribus, quæ sunt antiquissima, & videntur scripta paulo post Gratiani ætatem, paucissima ex hujusmodi capitibus habentur. In uno valde emendato sunt apposita in margine, sine ulla nota, sed non omnia, quæ in impressis: quamvis vicissim in illo additiones aliquæ sint, quæ in his non habentur. In alio literis perantiquis descripto,* Paleæ *ipsæ recentiori scripturâ toti volumini præponuntur. In cæteris habentur aut omnes aut pleræque: & partim quidem cum* Paleæ *nomine, partim verò sine ullo à cæteris capitibus discrimine. Ex qua observatione, illud videtur posse colligi, has paleas esse additiones non eodem tempore factas, ad primam collectionem Gratiani, in margine primùm adscriptas, ac nonnullas fortasse ab ipsomet Gratiano (ut fit) inter componendum aut relegendum: quas deinde Librariorum quidam omiserint, quidam in contextu posuerint, interdum conjunctè cum prioribus capitibus, interdum cum aliquo discrimine. Falsam verò esse illorum opinionem, qui eas contemnendas putant, ex eo constat, quòd multæ & in Decretalibus & apud vetustiores Gratiani collectiones habentur, quod suis locis indicabitur.* Alii dicunt, cùm Gratianus librum suum Eugenio III. obtulisset recognoscendum, hanc vocem *Paleæ* fuisse adscriptam: *Papam enim velut asterisco notasse, quæ nullâ auctoritate valitura, ut sicut paleæ ad grana vilia sunt, ita capita ista omni pondere carere innueret.* Gibbertus *Reg. I. Enantiop. 25.* Sed & alia sententia elicitur, ex Curtii *de Feud. Quæst. I. Quatenus ratione non juvantur dicta Gratiani, dicuntur Paleæ.* Quæ omnes tamen meræ sunt conjecturæ, ut cuique liberum sit, quæ placeat, sententiæ accedere. De auctoritate earum constans ferè est omnium sententia, non multum iis deferendum esse, nec esse integræ auctoritatis. Licèt enim Correctores Romani, ut jam dictum, non contemnendas censeant, eò quòd multæ in Decretalibus & vetustioribus Collectionibus extent, regerit tamen Alber. Gentilis *de lib. Jur. Canon. c. 2. prope fin. Aliud esse contemnere, aliud non allegari pro authenticis. Illa c. 14. dist. 96. quâ tribuit Constantinus omnia Romano Pontifici, licèt sit* Palea *& pro* Palea *inseratur, multum tamen tritici attulit Ecclesiæ*, &c. Quomodo illæ paulatim in codicem Decreti irrepserint, aliaque hanc in rem plura, V. apud Gerh. von Mastricht *Histor. Juris Eccles. & Pontificii num. marginali* 314. &c.

Palearii, Gallis *Paillers*, memorati Gaufrido Vosiensi *Chron. part. 2. c. 10.* Philippus, *Galliarum Rex, socero suo Anglorum Regi Henr*ico

Herraco, quasi auxilium, tertarum diversis legiones: eorum pedes velites erant ad effundendum sanguinem. Hi ex diversis terrarum partibus conglobati, unum Ex etiam fecerunt maligno initium, unique vocabulo Palearii, quasi à palea, vocabantur. Infra. *Palearii apud Castrum Dunum detentur.* V. etiam *cap.* 13. & 21. Idem *lib.* 1. *cap.* 73. *Immisit Deus in Aquitaniam hostes crudelium populorum —— & ut rustice loquar, Brabansons, Hainniers, Asperes, Pailers, Navar* &c. Mirum genus fuere, qui incertum an sic dicti, quòd *Paleam* pro insigni ad caput aut galeam deferrent; an verò, quòd incendia, ubique ignem paleâ emittendo, excitarent, Car. du Fresne *Glossar.*

Palesa & *Paleta*, à πυκλίς, πυκίδα, funda, obstrigillum seu pala annuli est. V. suprà *Pala.* At *paletare*, apud Anonymum *de Recuper. Terræ S. cap.* 66 in *Gestis Dei per Francos*, aliaque citimæ ætatis scriptores, ad *Palum* dimicare est, de qua exercitationis militaris specie, V. infrà, voce *Palus.*

Pales, a Ide: Hoc nomine, ut & Floræ ac Cereris, Terram à Romanis cultam docet Servius *in Georgic. lib.* 3. *Pales Dea est pabuli: quam alii Vestam, alii Matrem Deûm vocant.* V. Gerh. Joh. Vossium *de Orig. ac Progr. Idololatriæ lib.* 2. *cap.* 61. An templum ei Romæ fuerit constructum, non legitur: Interim culta ab eis fuit, in ejusque honorem festum, quod *Palilia*, vel *Parilia* dicebatur, celebratum est, Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 2. Bello Salentino victoriæ præmium Templum sibi poposcisse Pastoriam Palem, Florus ait *lib.* 1. *cap.* 20.

Palfi, nomen Familiæ, cujus clara in Hungariæ Proceribus memoria est, Comitivæ dignitate illustria. Series Comitum ab aliquot seculis hæc est: Paulus Baro *Palfi* ex Juditha Czoma, Petrum genuit Baronem *Palfi*: maritum Sophiæ *Dersfiæ* (fil. Nicolai Baronis Dersfii ex Perpetua Dn. *de Bathyan*) & ex ea patrem Nicolai Baronis *Palfi*, qui, & Mariâ Fuggerâ (Marco Fuggero Barone, qui obiit A. C 1597. & Sibylla Com. Eberstenia genitâ) natus Stephanus Baro *Palfi*, Susannam sibi Puchemiam junxit (fil. Johannis Christophori Com. *de Pucheim* & Susannæ Baron. *de Flodskirchen*) atque ex ea suscepit Nicolaum Baronem *Palfi*, ex Leonora *de Harrach* (fil. Caroli Leonhardi Com. & Mariæ Franciscæ Princ. Eggenbergiæ) patrem aliquot filiorum, qui Comitum numero adscripti sunt. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobil. Eur. Part. I. p.* 69

Palfurius Sura, *Ephemeridas Vitæ Gallieni* composuit, teste Treb. Pollione *sub finem Gallienorum*: ubi cum *Calphurinum* habeat princeps editio, conjicit Salmasius, *Calfurnium* vel *Calpurnium* legendum esse, *ad l.*

Pali Terminales, apud Tertullianum *adv. Psychicos*, *Sed rursus pali terminales figitis Deo*, limites sunt vel termini, quibus agri olim distinguebantur. Hac enim fini non lapides solum, uti legimus apud Statium *Thebaid. lib.* 6. sed & stipites *palique* adhiberi sunt soliti. Lactantius *de Falsa Relig. lib.* 1. *cap.* 20. *Et huic ergo publicè supplicatur, quasi custodi finium Deo, qui non tantùm lapis, sed etiam stipes interdum est.* Ubi pro *Diis* habitos innuit. Saltem in tutela Numinum eo usque fuisse credita confinia seu limites, ut in iis Templa hinc inde ædificari, aut columnas ad minimum erigi mos esset. Iidem proin termini coronabantur, seu floribus, Ovid. *Fastor. lib.* 2 seu fasciolis *c. Symm. lib.* 2. Ungebantur quoque, Lucian. *Pseudom.* & coram his adorabatur, Clemens 7. *Strom.* V. plura apud Paschalium *Coronarum lib.* 4. *cap.* 4. & infrà suo loco.

Palibothreni, Παλιβόθρεννοι nonnunquam apud Græcos, iidem cum *Palibothris*, sicut Παρθυηνοὶ iidem cum Παρθυαῖοι *Parthis.* Sunt autem *Palibothri* populi Indiæ, ulterio em ripam Gangis colentes, quos *Parrasios* vocat Curtius *l.* 9 ubi *Prasios* lege jubet Salmasius. Sic enim Solinus, c. 58. *Prasia gens validissima Palibothram urbem incolunt unde quidam gentem ipsam Palibothros nominarunt. Quorum Rex peditum sexaginta millia, equitum triginta millia, elephantorum octo millia, omnibus diebus ad stipendium vocat.* Ad quem V. Salmasium *pag* 992 994. 1113. & 1186. ut & in voce *Palibothri.*

Palilia, adde: Quibus ceremoniis celebritas hujus diei peragi fuerit solita, multis versibus exponit Ovidius *Fastorum lib* 4. Primum namque suffimen erat conficiendum ex vituli favilla, sanguine equi & fabæ culmine: Dein primo diluculo Pastor lustrabat oves & ovilia, hac ratione; Inspergebat oves aquâ & sulphure, herbaque Sabinâ & lauro igne succensis circumcirca ovilia suffibat, quo suffimento pecora piari, morbos depelli, & tabem putabant. Deinde sacrificabatur Pali Deæ libo ex milio, lacte & sapa, confecto, tum preces ad eam factæ &c. Quibus peractis Pastores aquâ aspergebantur, cœnæ apparabantur, & vesperi sub noctem ignes a rusticis excitabantur e stipulis, quos ter transiliebant. Incidebat festum in 11. Kal. Mai, seu 21. d. Aprilis juxta Kalendarium, vel 12. Kal. seu 20. d secundùm Ovidium, quem Urbis fuisse natalem, omnes ii, qui de Urbis primordiis aliquid memoriæ tradiderunt, asserunt, inprimis Plutarchus, Plinius & Solinus: Unde observatum, ne hoc die hostia mactaretur, quòd videlicet eum diem, qui Patriæ natalis erat, & quo ipsi sanguinem, id est, vitam cepissent, à cæde & sanguine purum esse deceret. Neque silentio prætereundum, quod Dio scribit *l.* 43. C.

Julio Cæsari ex bello Hispaniensi domum reverenti decretum inter alios honores a Senatu etiam hunc esse, ut *Palilibus* (quâ festivitate Equorum certamen fuisse celebratum ait) Diis immortalibus sacra fierent: non eam ob causam, quòd is dies Urbis esset natalis, sed quòd nuncius de victoria Cæsaris pridie ejus diei sub vesperam fuisset allatus. V. Tibullum *lib.* 2. *Eleg.* 4. Propertium *Eleg.* 1 *lib.* 4. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 4. *cap.* 8. *ubi de mense Aprili & diebus in eo festis*, &c. Præter hæc verò *Palilia*, quæ universi celebrabant, alia etiam erant, quæ à puerperis observari fuisse solita, ex Festi fragmentis his verbis docet Josephus Scaliger: *Palilia sibi observanda judicant privatim ipsæ quoque Puerperæ domi in stratis, uti pariendo ab iis quasi stabiliantur* Parilia *festa*: quæ postea explicans dicit *factas in lectis, quos in atrio sternebant, & adversos vocabant, dicis causa cubuisse.* Ex quibus suspicari quis non incommodè posset, *Palilia* à *Parilibus* distincta, & illa quidem à *Pale*, hæc a *pariendo* dicta; illaque a Pastoribus, illa verò à gravidis pro feliciori partu fuisse celebrata. Quidam pro *Palilia* etiam *Pavilia* legunt, eò quòd Pales Pastorum Dea esset, cui pro partu pecoris sacra fiebant. Hermannides *Notis ad Florum Histor. Rom. lib.* 1. *cap.* 20.

Palinodia, Græce Παλινῳδία, carminis genus, de quo sic Scaliger *Poëtic. lib.* 1. *cap.* 54. *Ubi fieret convitium, sine imprecationibus, cum vituperatione, attinebat ad Jambica —— quod quis quum scripsisset, atque eum scriptionis pœnituisset, recantabant, appellatum id nomine* Palinodiæ *Certum Poëma, atque aliud à Choris. Argumentum totum in laude pro congestis probris.* Inventor ejus Stesichorus perhibetur, qui, quum Helenam versibus lacerasset, captus idcirco oculis revocasse sententiam, editus contrario carmine laudibus, sicque oculorum usum recuperasse, legitur. Negat autem in Poëmatio, verum esse, quod & ipse & alii scripserint, Helenam cum Paride Trojam navigasse. Similis est Horatiana *Ode* 16. *Carm. lib.* 1.

O matre pulchra filia pulchrior &c.

Ibid.

Paliurus, rhamnus, oxyacanthos & cynosbatus, quasi congeneres spinosæ arbores, simul recensentur Dioscoridi, è quibus sepes vivæ olim fiebant: *oxyacantha* aliàs dicta, hodie *alba spina* vocatur, è qua hodieque sæpissime fiunt sepes, nec iis vivis faciendis ulla communior, V Salmasium *ad Solinum p.* 270. & 271. Ejus succum, seu aquam cum illo bibere Troglodytarum vulgus, docet Alex ab Alexandro *Genial. Dier. lib.* 4. *cap.* 6.

Palla, pallium, quod tunicæ sive stolæ mulieres honestæ olim apud Rom. injiciebant. Virgilius,

—— —— *Pallam, signis auroq; rigentem.*

Servius, *Significat autem tunicæ pallium, quod secundùm Varronem* Palla *dictum est, ab irrugatione & mobilitate, quæ circa finem hujusmodi vestium, ἀπὸ τοῦ πάλλειν.* Quæ rugæ efficiebantur, quod, cùm pars ejus in humerum sinistrum rejiceretur & sinistro pars altera brachio subduceretur, contrahebatur in rugas. *Rigentem*, i. *duram propter aurum sicut & novas vestes videmus.* Idem ad illud,

—— —— *Pro longo tegmine Pallæ.*

Palla, inquit, *propriè est vestis muliebris, deducta usque ad vestigia.* Horatius Matronarum habitum describens, *Sat. lib.* 1. 11.

Ad talos stola demissa & circumdata Pallâ.

Et Ovidius *Amorum lib.* 3 *Eleg.* 13

Virginei crines auro gemmisq; premuntur,
Et tegit auratos Palla *superba pedes.*

Idem *Pallium* simpliciter appellat, *de Arte lib.* 3.

Sed nimium demissa jacent tua pallia terræ,
Collige, vel digitis en ego tollo meis &c.

Itaque *Palla*, non minus ac Stola, ita Mulierum peculiaris fuit, ut iis facilè Viri uti non possent sine vituperio, ut loquitur Ulpianus *l.* 23. *D. de auro arg. leg.* Unde Livius memorat *lib.* 27. Ptolomæo Ægypti Regi dono à Senatu missam *tunicam & togam purpuream, Cleopatræ Reginæ* Pallam *pictam cum amiculo.* Porro *Pallam* eandem cum peplo suprà laudatus Servius facit, *ad illud,*

—— — —— *Peplumq; ferebant:*

Inquiens, Peplum propriè est palla picta fœminea, Minervæ consecrata, &c. Troadibus etiam Juvenalis *Pallam* tribuit,

— — —— *Scissaq; Polyxena* Pallâ.

Ovidius Dianæ, sese ad lotionem exuenti *Metamorph. lib.* 3.

Altera depositæ subjecit brachia Pallæ.

Item Ocyroæ in equam conversa *l.* 2. Inde ad Citharœdos, Tragœdos & Saltatores translata est Unde Citharœdo Corsinius *l.* 4. adscribit *Pallam* inauratam cum chlamyde purpurea, coloribus variis intextâ: & de Arione Ovidius *Fastor. lib.* 2.

Induerat Tyrio distinctam murice Pallam.

Apollo quoque ipse propterea, apud eundem *Amor. lib.* 1. *Eleg.* 8. ut & apud Virgilium Orpheus, pallâ induti producuntur. De Tragœdis V. iterum Ovidium *Amor. lib.* 2. *Eleg.* 18. & *lib.* 3. *Eleg.* 1. De Saltatorum *Palla* animadvertit Turnebus *lib.* 20. ex *Plauti Menæchmis*, ubi ista habentur:

Sed obsecro incerte salta sic cum Palla *postea.*

Horatius,

Post hunc personæ Pallæq; repertor honestæ

Æschylus.

Quam longo syrmate humum verrisse, illa indicant,

—— —— *Traxitq; vagus per pulpita vestem:*

ut & Suetonius *in Caligula*, *Tres Consulares secundâ vigiliâ in Palatium accitos, multaque & extrema metuentes super pulpitum collocavit, deinde repentè magno tibiarum & scabellorum crepitu cum* Palla *tunicaque talari prosiluit, ac desaltato cantico abiit.* Quod mirum videri potest, saltatores longis ac fluentibus tunicâ *Pallaque* velatos, cùm habiliores succincti & tunicati tantùm futuri fuissent. Etiam inter virilia vestimenta, sed Barbarica, fuisse *Pallam*, ex Curtio discimus *lib. 3. Cultus Regis inter omnia luxuriâ notabatur: Purpurea tunicæ, medium album intextum erat:* Pallam *auro distinctam aurei accipitres adornabant.* Gallis eandem tribuit Martialis *lib. 1.*

Dimidiasq; nates Gallica Palla *tegit.*

Quò fortaße respexit Strabo *l. 5.* de habitu Gallorum, *οἱ δὲ Κέλται ἀντὶ χιτώνων σχιστοὺς χειριδωτοὺς φέρουσι μέχρι αἰδοίων καὶ γλουτῶν*, ubi Interpres magis sensum secutus, quàm verba *Pallas* vertit, cùm *tunicas apertas manuleatas* debuisset, quæ tamen Gallis pallæ fuere ad verenda pertinentes. V. Octav. Ferrarium *de Re Vestiar. Part. 1. lib. 3. cap. 18. & Part. 2. lib. 4. cap. 3.* Tom. Godvvynus *Pallæ* usum non muliebri tantùm sexui, sed & Viris puerisque familiarem fuisse, docet, *Anthologia Rom. lib. 3. sect. 1. cap. 8.* de *Palla*, inventore Æschylo V. Suidam. Apud Eccl. Romanæ Scriptores, *Palla Altaris*, dicitur *vestis, quâ altare cooperitur, viz. lineus pannus consecratus, qui super altare ponitur, super quem exponitur corporale*, Durandus *Ration. lib. 1. cap. 3. num. 49.* Aliud sc. iis est *Palla Altaris*, aliud *Opertorium Dominici corporis*, id est, *Corporale*, quod *Corporis palla*, apud Gregorium M. in *Sacram.* ubi de Ordine Subdiaconi, appellatur. Prior est *Palla Dominica, ad quam non licet mulieri manum suam mittere*, ut habet Concilium Autisiodor. *can. 37.* & *Palla Altaris*, in qua *manus pueri oblati ad Monasterium à Parentibus involvebantur*, in Regula Benedict. *cap. 66.* apud C. du Fresne *Glossar.* & Macros Fratres *in Hierolexico* &c.

Palla, Gr. *πάλλα*, globus, Germanis *Ballen*: Gallis *Bale*, Italis *Palla* & *Bala*, pro pila. Hesychius, *Πάλλα, σφαῖρα ἐκ ποικίλων νημάτων πεποιημένη*. Sed & sic globum crucigerum Imperialem, qui inter Regalia insignia reponitur, appellat Gotefridus Viterbiensis: Germanicè *Reichsapfel*. Ita autem is,

Aureus ille globus Pomum, vel Palla *vocatur,*
Quando coronatur, Palla *ferenda datur.*

Infrà:

Crux & Palla *simul pariter connexa tenentur:*
Hæc feris, hæc sanat; hæc perit, ista manet.

De cujusmodi globis crucigeris, pluribus agit Car. du Fresne *Syntagm. de numismatibus Impp. CNP.* Inter Romano-Germanici Imperii clinodia, partim Noribergæ, partim alibi asservari solita, etiam *Pallam* istiusmodi seu globum aureum seu pomum Imperiale esse, refert Enucleator Limnæi *lib. 1. cap. de Insignibus Imperii*: quod Cæsaris dono insignibus Palatini Electoris illatum, primus horum gessit Fridericus II. cognom. *Sapiens*, Caroli V. olim educationi admotus, atque hinc ei intimus, qui Ludovico Fratri in Electorali munere successit A. C. 1544. Hodie in insignibus Electoris Bavariæ comparet. V. Spenerum *Syllogo Geneal. Histor. in Famil. Palatino-Bavarica.*

Pallacopas, vocabatur fossa ex Euphrate aperta, quæ totum fere amnem exhauriebat & in paludes avertebat, à recto cursu & exitu suo in mare; quæque, quamdiu aperta fuit, præclusus erat Euphrates, nec nisi per paludes & Tigrim evehebatur in mare. Quo modo longo tempore Orchenos & cæteros accolas, agros suos rigantes, præcludere eû consuevisse tradit Plinius & ex eo Solinus *cap. 37.* ubi tamen hic in eo errat, quòd *Euphratem per Tigrim in mare deferri* scribit. Hoc enim non nisi tum obtinebat, cùm præclusus Euphrates ac per canales fossasque carptus & in Tigrim delapsus, languidas atque tenues tantùm reliquias in mare sine nomine emittebat. Cujusmodi *διώρυγας*, quæ ex Euphrate ductæ in Tigrim, ad rigandos agros, inter utrumque flumen sitos, emitti solebant, meminit Strabo: *Ἄλλαι δὲ φασὶ τὰς διὰ Σούσων πόλεμος ἐκ ἐπίπεδον τῶν Παλλακόπαν συμπεπτώκασι καὶ τὰς μέγιστον διώρυγας τῶν Εὐφράτου, διὰ ζῆτῶν κατὰ τὰς ἐκβολὰς ὀνομαζομένην Παλλακόπαν.* Hujus postmodum canalis, quo sic Euphrates distrahebatur, ostia Satrapes quidam Babyloniæ magno labore obstruere conatus est, amnemque in alveum suum pristinum & intra ripas suas reducere: quod, cùm non eum, quem optabat, successum haberet, Alexander tandem Magnus, cum ibi esset, perficiendum absolvendumque curavit, V. Arrianum *lib. 6.* & plura hanc in rem apud Salmasium *ad Solinum p. 703.*

Palladium, adde: Cùm præter ignem, in æde Vestæ, alia quoque sacra, solis Æditui Virginibusque cognita, recondita fuisse tradant, Dionysius *lib. 2.* & Plut. *in Camillo*, aliis alia conjectantibus, multorum sermonibus Minervæ Iliensis effigiem veram seu *Palladium* genuinum, ab Ænea huc allatum, in iis arcanis fuisse, traditum est. De quo Joh. Ludovicus Vives *ad August. de Civ. Dei lib. 1. cap. 2.* ista collegit ex Varrone, Dionysio, Ovidio, Plutarcho & Servio. *Chryses Pallantis filia, cùm Dardano nuberet, pro dote secum attulit* Palladium *& magnorum Deorum simulachra, quibus templa Dardanus in Samothracia construxit: quæ postea sacra in Ilium sunt, nepotum tempore, transvecta, accepto Oraculo mansuram Urbem, quamdiu & in ea* Palladium *illud. Quocirca in intimam Arcis partem est reconditum, effecto altero quodam* Palladio *illi simillimo, quod in publico negligentiùs asservabatur. Cumque Tyrelius ex Heleno vate, Priami filio, inexpugnabilem esse Trojanam Urbem, salvo in ea* Palladio, *cognovisset, idque Principibus Græcorum renuntiasset, Ulysses & Diomedes per fraudem primùm ingressi, deinde factâ in custodes vi* Palladium *illud imaginarium surripuerunt. Alterum, captâ jam Urbe Sycas Æneæ tradidit cum magnis Diis, quos* Penates Trojanos *vocant: Hæc omnia in Italiam Æneas secum adduxit. Hinc ex Alba Longa sive ut Varro putat, ex Lavinio* Romam Palladium *translatum est, statutumque in æde Vestæ, quæ dum deflagraret, L. Metellus P. m. Alex. illud medio ex igne abstulit, amissis luminibus. Conspectum autem illud vulgò est Heliogabalo Imp. incensâ iterum æde. Fuit & alterum* Palladium, *quod Athenis in arce dicavit Nicias.* Hactenus *Vives.* Certè statuam fuisse *consecratam*, ad custodiam urbis Trojæ, scribunt vett. Grammatici *Παλλάδιον τοῦτο ἦν ζώδιον μικρὸν ξύλινον, ὃ ἔλεγον εἶναι τετελεσμένον, φυλάττον τὴν βασιλείαν τῆς Τροίας.* Quemadmodum Memnonis statuam resonantem similiter *τετελεσμένην* fuisse, vult vetus Scholiastes Juvenalis &c. V. suprà, ubi de *Consecratione*. Postea Romam translatum, fatale pignus Imperii illius habitum, Livius *lib. 26.* quod ne alicujus furto periret, varia ei similia effecta esse, quò inter illa tutiùs lateret. Hinc de Heliogabalo Lampridius. *In penum Vestæ, quod solæ Virgines solique Pontifices adeunt, irrupit pollutus ipse omni contagione morum, cum iis qui se polluerant: quumque seriam quasi veram rapuisset, quoniam ei virgo maxima falsam monstraverat, atque in ea nihil reperisset, applosam fregit: nec tamen quidquam religioni dempsit, quia plures similes factæ dicuntur esse, ne quis veram unquam posset auferre. Hæc quum ita essent, signum tamen, quod* Palladium *esse credebat, abstulit, & auro fictum in Dei sui templo locavit.* Ubi pro *auro fictum*, legit Salmasius *auro vinctum*, h. e. deauratum, quod Græci dicunt *χρυσόδετον*, unde *vasa chrysendeta*, ad verbum, *auro vincta*. Cùm enim istiusmodi *Palladia* ex ligno essent, auro tamen obducebantur, Salmasius *ad Lampridium*. V. quoque suprà ubi de *Auro vinctis*, item *Chrysendetis*. At Joh. Meursius *in illa verba Lycophronis, in Cassandra,*

—— —— —— —— *ἥν τε Τριτώνιν*
Λαιδεσμὸν οἰκουρῶν λαφυραῖς πυρὸς
Παῖδες κατεβρενθύοντο αἰθάλῳ δίφρους.

Palladium ex Pelopis costis fuisse conflatum ostendit, confirmatq; auctoritate Clem. & Arnobii: Quorum ille in *Προτρεπτικῷ*, *Πολλὰ*, inquit, *δ' ἂν τάχα θαυμάσειας, Εἰ μάθοις τὸ Παλλάδιον, τὸ Διοπετὲς καλούμενον, ὃ Διομήδης καὶ Ὀδυσσεὺς ἱστοροῦνται μὲν ἀφελέσθαι ἀπὸ Ἰλίου, παρακαταθέσθαι δὲ Δημοφῶντι, ἐκ τῶν Πέλοπος ὀστῶν κατεσκευάσθαι.* Iste *lib. 4. Quis ex reliquiis Pelopis compactum esse* Palladium *prodidit, non vos?* Idem & Plinius alicubi testatur. Addit Meursius, Trojanis à Scythis illud venditum fuisse, *Ibid.* & *in seqq.* ex Herodiano *l. 1.* refert, cœlitus *Palladium* decidisse creditum fuisse, idq; in eum Phrygiæ agrum, cui *Pessinuntis* ab ejus casu nomen manserit, ibiq; primum comparuisse: ex Homeri Scholiaste *Il. ν.* simulacrum oculos, cùm Cassandræ vis ab Ajace inferretur, ad templi tectum sustulisse, quod ridet ac refellit Strabo *l. 6.* [illegible] Plut. *in Parall.* ardente apud Ilium Minervæ Templo, Ilum accurrentem, ut *Palladium* eriperet, quòd à viro id videri esset nefas, visu privatum, cum postea placato Numine recuperasse &c. In veteribus nummis & Vestæ Templum rotundum & Æneas Patrem Anchisem humeris portans, atque unâ manu *Palladium* ferens, alterâ filium Julum, alia sacra gestantem, ducens cernuntur, apud Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 2. cap. 12.*

Pallæ Manicatæ, V. infrà, *Palliolatæ Tunicæ*,

Pallantius, cogn. Jovis, Græcè *Παλλάντιος*, qui Trapezunte colebatur. V. Salmasium *ad Solinum p. 13.*

Pallas, nomen gigantis à Minerva occisi, unde ei *Palladis* cognom. secundùm vett. Grammaticos. Item unius ex 4. Pandionis filiis, uti suo loco diximus. Etiam Evandri avus filiusque similiter nominabantur, *Ibid.*

Pallas, adde: Ei sacram Lucernam, pulcherrimas historias vet. indicantem, quam Judæus quidam ex Illiberi regno, à Majoribus suis ex Africa allatam & thesauri ingentis loco habitam, Æmilio Campilongio Medico Patavino donavit, insigni & prolixo Commentario illustrat Fortun. Licetus *de Lucernis l. 6 c. 13.* Idem Casalii lucernam *Palladi Victrici* dedicatam, eodem modo persequitur c. 47. *ejusd. lib.* & aliam ejusdem Casalii, caput equi ad manubrium gerentem, adeoque Neptuno: sed & ob oleum, cujus inventrix Pallas, huic quoque consecratam, simili exponit facundiâ, *Eod. l. c. 59.* Plura de *Pallade*, V. in voce *Minerva*. Addam hoc unum, quòd Deæ hujus simulachrum, inter Musæi Kircheriani cimelia, numerat Georg. de Sepibus *in Descript. ejus p.* [illegible]

Pallas, antis, filius Evandri, adde: In hujus sepulchro, ante duo secula sc. A. C. 1401. cùm agricola quidam non longè ab Urbe Roma altiùs solito agellum foderet, repertum est corpus adeò proceræ staturæ, ut muros Urbis excederet, cum inscriptione

in tu-

situmulo lapideo. Cadaver erat integrum, inque pectore vulnus latissimum conspiciebatur: Supra caput autem Lucerna perpetuo igne ardens visa est, quæ nec flatu, nec aquæ alteriusve liquoris ullius superinjecti extingui cum posset, tum demum evanuit, cùm in fundo perforata & ab importunis tam meræ lucis olôribus disrupta esset, effluxo liquore pretioso, qui flammæ pabulum per tot secula præbuerat. Fuisse autem illud corpus magni *Pallantis* Arcadis, testatur tum Raphael Volaterranus, *lib. 33. cap. de cæl. & terr. progen.* tum etiam cadaveris inventi proceritas, quâ muros Urbis, etsi non præaltos, superabat: tum vulneris amplitudo, quæ in thorace, cadaveris supra 4. pedum longitudinem sese extendebat, cujus meminit Virgilius *Æneid. lib.* 10

Vibranti cuspis medium transverberat ictu,

Loricæq; moras, & pectus perforat ingens:

tum demum, quod saxo monumenti insculptum legebatur, Epitaphium hujusmodi:

Filius Evandri. Pallas. Quem. Lancea. Turni,

Militis. Occidit. Mole. Sua. Jacet. Hic.

Fuit autem hæc lucerna *Pallantis* reliquarum omnium, quæ hujus generis repertæ sunt in vetustis monumentis, celeberrima, non solum quia nisi fracta fuisset, at ex ea perforata liquor effluxisset, in aperto aere ardens & flatus & aquæ omnem violentiam eludens perennitate, longè diutiùs inextincta perdurasset, verum etiam quia re ipsa, eduravit ardens ultra annos 2600. V. Martinium *in eo Chron. libro, quem Martinianam appellavit*, Joh. Boccatium *de Geneal. Deorum Gentil.* Phil. Bergomensem *in Supplem. Chron. Univer.* Tostatum *Gen. cap* 5. *quæst.* 12. *l.* 1. Fortun. Licetum *de Lucernis Antiquorum reconditis lib.* 1. *cap.* 1. nec non *alibi passim.*

Palliati Mimi, in *Glossar.* σιχολόγοι, sunt riciniati planipedes Mimi Festo: uti *Jovem palliatum* uno loco dixit Arnobius, quem alio *riciniatum* appellavit. Ricinium enim erat pro toga vel pallio mulierum, sub quo tunicam & cycladem gestabant, & *pallium* quidem dicebatur, quod esset quadratum, uti pallia erant. Sic Nonius ricinium, primo *palliolum breve fœmineum*; dein simplex *pallium, quod gestabant mulieres in luctu*, exponit. V. infra passim, inprimis in *Rica* & *Ricinium.*

Pallidi, & mali coloris homines, impudentes fere & inverecundi habebantur dicebanturq;, nisi pallor ille ex studiorum contentione contractus videretur. Martialis,

Esses, Maxime, dum mali coloris,

Versus scribere cœpit Oppianus.

Quemadmodum contra, quibus os rubebat, pro modestis & ingenuis habebantur & *oris probi* dicebantur. Plinius *l.* 1. *Epist.* 14. *Est illi facies liberalis, multo sanguine, multo rubore suffusa.* Et *lib.* 5. *epist.* 17. *Commendabat hæc vox suavissima, verecundia: multum sanguinis, multum solicitudinis in ore, magna ornamenta recitantis.* Ita Horatius *verecundum colorem* vocavit τὸ ἐρυθρὸν, i. ruborem, qui juvenibus multo & integro sanguine plenis innascitur &c. Atque inde ἄχρωμος & ὠχρὸς, *impudentem* Græcis designat & improbum: quæ non ad homines solùm, sed & ad res extensa est; unde ὠχρὰ ... Artemidoro, sunt lenonum & aquariolorum. Glossæ ἄχρωμος, *impudica*, *impudicus*. ἀχρωμία, *impudicitia.* Similiter *pallidum* colorem & *luteum*, Græci πονηρὸν χρῶμα & φαῦλον appellant. Aristoteles de Chlorione, Χλωρίων ... βραχύς ..., ... καὶ χρῶμα ἔχει μοχθηρόν. Ubi χρῶμα μοχθηρὸν vocat, h. e. *malum colorem* seu *luteum*: malum enim colorem Græci Latinique de *pallido* & *luteo* dixerunt. Aliter *improbus color*, de quo V. supra, & plura hanc in rem apud Salmasium *ad Histor. Aug.* Est tamen, si rem exactius perpendemus, inter *pallidum* & *luteum* colorem non leve discrimen. Namque propriè *Pallidus*, cui sanguine recedente nativus rubor fugit & pallore mutatur. Aliàs *pallidus color* nullus est, sed est affectus omnium colorum dilutiorum ac pallescentium. Est enim viridis pallidus, est luteus, ruber & quicunque alius color, non bene saturatus, nec meraco fuco à natura imbutus. Cui sanguis metu decessit ex facie, eum pallidum esse, modò diximus. Aliter tamen pallet mortuus & luteo magis inficitur. Qui fusco vultu sunt, quum metuunt, etiam pallent, haud secus quam qui lacte sunt candidâ; & notabiliùs quidem illi, quam isti. Pallor contrarius rubori; sed rubicundâ etiam facie prædîti sæpenumero pallent: & qui in his rubor est, non penitus evanescit, sed diluitur & minor fit, accedente pallore. Auruginosi plus sunt, quàm pallidi: nam meraco luteo occupatam cutem habent, Græci ὠχροὺς vocant, qui & *luteum* colorem ὠχρὸν dicunt, quem *pallidum* qui diceret nugaretur. Ὤχρα enim crocus est, unde croceus color, qui non est pallidus, nisi sit dilutior. Abusive tamen & *pallorem* de *auruginе*, seu *luteo colore*, dixere Latini: nam his *mors* quoque *pallida* dicitur, cùm mortui color sit subluteus. *Pallidus* est ἄχρους *sine colore*, *luteus* est ... *certi pallidi coloris.* At Græci ἄχρουν de coloribus pallescentibus ac dilutis non usurpant, sed ... &c. V. eundem Salmasium *ad Solinum pag* 1114

cum *Pallio* Denarii, Gall. *Deniers au Mantelet*, sub Philippo IV. Gall. R. cusi, memorantur C. du Fresne in voce *Moneta.* Idem meminit Regalium auri purorum, Gall. *des Royaux d'or fin*, sub Rege Joanne cusorum; in quibus Rex stans in tabernaculo effingitur, *pallio*, instar pluvialis, amictus, ad pectus clauso, cum sceptro liliato in dextera, quod sinistræ digito videtur indicare. Hinc *Trabeatos* alii, Gall. *Longvestus* vocant. Eorum valorem & typum habes *ibid.*

Palliolatæ Tunicæ, apud Flav. Vopiscum *in Bonoso*, ubi de muneribus ab Aureliano Hunilæ sponsæ Bonosi causâ nuptiarum datis, *Tunicas* palliolatas *hyacinthinas subsericas: tunicam auro clavatam* &c. mixtum genus vestis & ex duabus compositum, duarumque usum præstans, pallioli & tunicæ, Casaubono. Salmasio verò fuere tunicæ, adnexa & adjuncta *palliola* habentes. *Palliolum* autem breve capitis operimentum muliebre, ut infrà latiùs videbimus. Juvenalis,

—— Dorida nullo

Cultam palliolo —— —— ——

Martialis,

Hanc volo, quæ facilis, quæ palliolata *vagatur.*

Cujusmodi palliola tegendo capiti viros quoque, sed in morbo, usurpasse, docet Ovidius,

Sæpe fac ægrotum simules, nec turpe putaris

Palliolum nitidis imposuisse comis. &c.

Ut *palliolatæ* autem *tunicæ*, quæ palliola adjuncta haberent, sic *vestes cucullatæ* vulgò appellabantur, quæ cucullos habebant. Isidorus, *Casula est vestis cucullata, dicta à casa, quòd totum hominem tegat, quasi minor casa.* Ita & *loricæ cucullatæ*, quæ cum cucullis erant & totum hominem à capite contegebant usque ad pedes. Videntur verò olim mulieres, pro diversis tunicis, diversa quoque palliola habuisse, ita ut talem tunicam cum tali palliolo gestarent, quod & hodie variis in locis observare norunt mulieres. Quibus autem pro variis tunicis, varia & sua quædam propria palliola sumebantur, solebant singulas tunicas suis palliolis instruere, quæ *palliolatæ* vulgò videntur appellari consuetæ. Sic tunicarum cum palliolis junctim meminit Scævola *l.* 38. *D de aur. arg. mundo.* quæ *in Pandectis Florentinis* sic legitur: *Semproniæ Piæ hoc amplius copertoria Tabiana & tunicas tres cum palliolis, quas elegerit, dari volo. Quæro an ex universa veste, id est, an ex synthesi, tunicas singulas & palliola Sempronia eligere possit. Respondit, si essent tunicæ singulares cum palliolis relictæ, ex his dumtaxat eligi posse: quod si non est, heredem vel tunicas & palliola, sed ex synthesi præstaturum, vel veram æstimationem earum.* Ad quam V. Salmasium *d. l.* Plura verò de *Palliolo* mox.

Palliolum, breve fuit & angustum pallium, ut vox ipsa declarat, quo Romani cùm latere volebant, item mulieres, languentes & delicati homines, caput obnubere solebant: aliquando *Pallii* quoque nomine dictum. Injiciebatur id totum capiti, unde de Mæcenate Seneca, *Hunc esse, qui in tribunali, in Rostris, in omni publico sic apparuerit cœtu, ut pallio velaretur caput, exclusis utrinque auribus, non aliter quàm in Mimo Divite fugitivi solent.* Atqui servos olim in Comœdiis fugitivos cùm se ad cursum expedirent, *Pallium* in caput injecisse, ut agiliores essent, notum ex Plauto *Captivis* & *Epidico.* Sic quòd novo more *Palliolatus*, id est, caput *Palliolo* tectus, in gladiatorio munere, quod simul cum fratre memoriæ Matris edebat, præsedisset Claudius Imp. apud Suetonium reprehensus legitur, & sola valetudo excusare poterat. Eidem *adrasum inclusisse caput* Trimalcionem, notissimam luxuriæ victimam, refert Petronius. Idem gestamen meretricum quoque fuisse, ostendunt Martialis illa,

Hanc volo, quæ simplex, quæ Palliolata *vagatur.*

Et Juvenalis,

—— —— —— —— Dorida nullo

Cultam Palliolo &c.

Aliter Græci caput operiebant, cùm latere inprimis vellent, adducto nempe in caput pallio, quæ propria eorum vestis erat, ut infrà videbimus. Lucianus *Dialogo mortuor. de Philosopho*, *Flet, quia non amplius tam opiparas cœnas habebit, neq; noctu exiens clara omnibus, τὸ ἱμάτιον τὴν κεφαλὴν κατειλήσας, pallio caput involutus, ordine omnia accedet scorta.* Plautus *Pænulo*,

Tum illi Græci palliati capite operto qui ambulant.

V. Octav. Ferrarium *de Re Vestiar. passim*, *inprimis* Part. 2. *l.* 4. c. 23. & de *Pallio*, *quo fœminæ olim capita abscondebant*, Ant. Solerium *lib. de Pileo*, ut & infra in voce *Theristrum.*

Pallium, Veteribus in genere omne vestimenti genus significavit, quàm apertum, tam clausum, ut etiam Toga *Pallium rotundum* dicatur Isidoro. Abusivè pro *Palliolo* quoq; sumi suisse solitum suprà vidimus: Propriè verò ac simpliciter communiq; loquendi more, pro Græco accipitur indumento, quatenus a Toga Romanorum distinguitur. Hinc *transire à Toga ad Pallium* &c. cùm tunica, interior nempe vestis, utrique genti communis esset, Græcis illud ἱμάτιον, Atticè θοἰμάτιον, item φᾶρος dictum, quamvis enim utraque hæc vox genericè, pro quavis veste non rarò usurpata reperiatur, tamen & Ἱμάτιον, propriè id indumentum, quod tunicæ superinducebatur, indigitasse, ex Demosthene patet & Plutarcho *in Lycurgo.* Æliano item *Var. Histor. lib* 1. *cap* 16. Et φᾶρος de virili *Pallio* passim Homerus usurpat, V. quoque *Antholog lib.* 1. *cap.* 1. de Xerxe, qui, cùm corpus Leonidæ

mortui adspexisset, honoris causâ ἐχλαίνε φάρει πορφυρέῳ, *Involvit pallio purpureo.* Latina vox à *Palla* rectè Isidoro derivatur, quæ inde dicta, *quod palàm & foris esset*. teste Varrone: Nam verè in Romano cultu, non alius *Pallii* usus, quàm in fœminis, quarum habitus exterior *Palla* dicebatur, quæ nihil aliud fuit, quàm *Pallium*, apertum scilicet, quodque corpori circumjectum illud vestiret. Sed & suam postea Græci hanc vocem facientes, Παλλίον vocavere. Fuit autem vestimentum apertum, quod tunicæ imponeretur, laxum, atque ad pedes fusum & semirotundum, quale prorsus *Pallium* Romanarum mulierum sive *Palla*, ut ex veteribus statuis palliatis videre est. Gestabatur id, vel ut pars utraque ad pedes fusa caderet, vel ut una pars sive ala, dextra scilicet, sinistro brachio imponeretur aut eidem subjiceretur, aut demum sinistro humero injiceretur: quæ ultima gestandi *Pallii* ratio communis, honestiorum præcipuè erat, nempe ut pars ejus dextra ita imponeretur sinistro humero, ut totum corpus atque utrumque humerum involveret, solaque fere dextra ad pectus extaret, interdum ipsa quoque operiretur: quorum prius, nempe brachium *Pallio* involutum fuisse, solâ dextrâ eminente, docet Quintilianus *lib.* 11. *cap.* 3. posterius, de Pericle Plutarchus *in Politicis*, ubi ait, eum fuisse solitum τὴν χεῖρα συνέχειν ἐντὸς τῆς ἀναβολῆς, *manum continere intra pallium.* Hinc & apud Xenophontem *de Rep. Laced.* traditur Lycurgus instituisse, ut, qui ex Ephebis excesserant, manum pallio continerent, quò modestior eorum incessus esset; cùm antea, ubi ex Ephebis excessere, sumto *Pallio* (cùm prius Chlamydem gestassent) more Virorum, cohibito brachio dextram exerere solerent. Reliquos omnes palliatos, honestiores saltem, brachium *Pallio* continuisse, ut sola extaret manus, Val. Maximus inter alios docet *lib.* 6. c. 11. cùm Polemonem temulentum, audito Xenocrate, *primùm coronam capiti detractam projecisse, paulo pòst brachium intra Pallium reduxisse*, refert. Quo habitu statuam M. Aurelii palliatam videre est, in atrio Palatii Veneti quam Ferrarius exhibet *de Re Vestiar. Part.* 2. *lib.* 4. *cap.* 5. Itaque magna fuit vett. Græcorum in vestitu decoro *Palliique* modesto atque ingenuo circumjectu cura, ut vel unus Athenæus abunde testatur, cùm magnopere Veteres allaborasse tradit, κοσμίως ἀναλαμβάνειν τὴν ἐσθῆτα, *ornatè ac decenter componere Pallium lib.* 1. Imò notam hominis minimè ingenui hanc quoque ponit Lucianus *de compon. Hist.* ὡς οὐδὲ τὴν ἐσθῆτα εἰδὼς, ὡς χρὴ ἀναβάλλεσθαι, *qui nescit Pallium, ut oportet, componere.* Supra genua illud subducere, negligentiæ ac rusticitatis erat; quare apud laudatum Athenæum, Amphis vetus Poëta, jubet pectori injici *Pallium*, illudque rusticorum more supra genua advolvi vetat. Quod & honestas suasit, cùm tunicæ viriles non minùs apud Græcos, quàm apud Romanos, paulo infra genua caderent: Tum enim eveniebat, ut in sedendo contraherentur fierentque breviores, sicque demisso decenter *Pallio*, ea quæ obvelari convenit, nullo tum feminalium aut braccarum usu, contegerentur. Quò pertinet notum Philippi Macedonum R. tunicâ contractâ indecorè sedentis apophthegma. Quoties autem ad opus veliter sese accingebant, quo expeditiores essent, non unam tantùm *Pallii* partem seu alam, dextram viz. sinistro humero imponebant, sed utramque, dextram in sinistrum, sinistram in dextrum humerum retrorsum rejiciebant, ut nempe illo subducto atque in collum conjecto utrumque brachium exereretur, minimeque pallium ad pedes fluens festinantibus moram injiceret. Et quidem habitus hic non tam civium atque honestiorum hominum, quàm servorum fuit, cùm se ad versuram expedirent, in Comœdiis palliatis. Plautus *Captivis*,

> *Nunc certa res est, eodem pacto, ut Comici servi solent,*
> *Conjiciam in collum* Pallium, *primò ex me hanc rem ut audiat* &c.

Idem in venatione factum, vel prorsus depositum esse *Pallium*, ex Oppiano observavit Casaubonus. In bello autem nullus ejus usus, tùm namque chlamys sumta, quæ brevior ac fibulâ adstricta, nec defluere nec morari præliantes poterat: Proin, cùm Græcia fere omnis propter frequentia latrocinia & crebras incursiones etiam in pace armata degeret, tunicæq; ac *Pallii* communi usu fermè abolito, lineæ tunicæ seu loricæ passim gestarentur & pro *Pallio* chlamydes essent, Cyri tempestate, hic Lydorum gentem exitio daturus, ex consilio Crœsi, illos jussisse arma tradere ac *Pallium* tunicis imponere, legitur apud Thucydidem *lib.* 1. Porro, quid actum in concione, cùm in suffragiis ferendis manus porrigi ac extendi deberent? Quid cùm Oratores ad Populum verba facerent? num sine gestu brachio ita involuto, uti dictum, id contigerit, quæritur. Tum certè non manum modò, sed totum quandoque brachium exertum fuisse credere par est. Interim Æschines apud Timarchum clarè ostendit, morem exerendi brachium non fuisse antiquum, narratque in Foro Salaminiorum statuam Solonis eo habitu & compositione corporis, quâ ad Populum perorabat, positam fuisse, Ἐντὸς τὴν χεῖρα ἔχων, *manum Pallio continentes.* Primum autem hunc morem mutavit Cleon, Thucydidi propterea Aristophanique non semel reprehensus. Tandem, qui *Pallium* non aptè subducerent, sed illud traherent, partim tanquam soluti & effœminati, partim ut negligentes, notabantur. Proin Plut. de Alcibiadis filio verba memorans Archippi, Βαδίζει, inquit, διασεσυρμένος θοἰμάτιον ἕλκων, *Incedit diffluens, Pallium trahendo.* Apud Terentium *Eunucho*, Thais Chremeti, *Attolle pallium* ait: Ubi Donatus, *vel quia simplex est, vel quia ebrius* Pallium *trahit Chremes.* E quibus omnibus facile patet, *Pallium* communiter fibulâ caruisse, quæ Chlænarum propriè ac Chlamydum erat. Ideo Homerus, de Chlæna voce περονήσατο, i. *infibulavit*, de Pallio nusquam, utitur. Sicut autem calcei Togæ, sic crepidæ *Pallii* peculiares fuere, sine quibus id nusquam sumtum. Livius de Scipione in Sicilia otiante *lib.* 29. *Ipsius etiam Imperatoris, non Romanus modò sed ne militaris quidem cultus jactabatur: cum* Pallio crepidisque *inambulare in Gymnasio*: quod imitatus est in Ægypto Germanicus, ubi *pedibus intectis incessit & pari cum Græcis amictu*, apud Tacit. Idem de Claudio Neapoli agente refert Dio *lib.* 60. Lana *Pallii*, sicut & reliquorum vestimentorum, antiquitus materia fuit, nec nisi in Mulieribus lineæ interdum vestis usus reperitur, interim ex ipso lanæ pretio textura plus minusve æstimabatur: Quemadmodum Ælianus *Var. Hist. lib.* 1. c. 16. tradit, Apollodorum Socrati morituro attulisse, χιτῶνα ἐρίων πολυτελῆ καὶ ὑφασμένον εὖ, καὶ ἱμάτιον ὡσαύτως, *Tunicam ex pretiosa lana pulchreque textam, similiter item pallium.* Sic *Lanæ ovium Atticarum*, meminit Plutarchus *de aud.* *Pallii malaci* Plautus *Milite Glor. Actu* 3 *Sc.* 1. &c. Serici apud Græcos, lineaque vestis rarus serusque usus. Colore, apud honestiores, *Pallium*, sicut & Romanæ Togæ Tunicæque, fuit albo, nec pullus nisi in luctu sumtus, ut luculenter demonstrat Artemidorus *lib.* 2. c. 2. Imò ita in Græcia alba vestimenta vulgò usurpata legimus, ut vestis infectæ usus, in Populi conventu ac in Spectaculis, lege esset interdictus: Solis Sponsis *Pallii* βαπτοῦ, sive *tincti* usu permisso. Quare mirum est, Ælianum *lib.* 4 c. 22. prodere, veteres Athenienses *Pallia* purpurea, tunicasque variegatas solitos fuisse gestare &c. V. Octav. Ferrarium *de Re Vestiaria Part.* 2. *toto lib.* 4. Non ingenui autem solùm, sed & servi in Græcia vulgò palliati fuere. Unde Plaut. *Captivis Actu* 4. *Sc.* 2.

> *Sed Ergasilus est ne hic, procul quem video?*
> *Collecto quidem est* Pallio, *quidnam acturus est?*

Idem *Epidico Actu* 1. *Scen.* 1. ubi ait Thesprio servus,

> *Quis properantem me prehendit pallio?*

V. quoque Terentium *in Phormione*, &c. E quibus intelligimus, servos cum properarent, ne fluens *Pallium* cursuram impediret, solitos fuisse illud in collum conjicere, h. e. dextram partem in sinistrum humerum, sinistram in dextrum, ut sic essent expeditiores: Quo habitu interdum & liberi, ut Parasiti trechedipni, cum ad cœnam festinarent: Idemque color servilis *Pallii*, nempe albus, & lætitiæ causâ candidus erat. Quare Olympio apud Plautum *in Casina* in nuptiis vulgi more candidatus introducitur. Interim propria eorum vestis fuit Exomis & Diphthera, Ferrarius *lib. cit. cap.* 21. A Toga Tertullianus ad *Pallium* transiit, edito propterea scripto Apologet. cui *de Pallio* titulum fecit, ad quem tam multa Interpretes disputarunt. Quod ab eo factum quidam volunt, cùm Christianus factus est. Unde ipse *in fine libri*, *Gaude Pallium, ex quo Christianum vestire cœpisti.* Verisimile enim videtur, primis illis Ecclesiæ temporibus, qui Christo nomen darent, ipso etiam habitu cultuque Christum & Apostolos imitari voluisse, quos *Palliatos* Hebræorum more fuisse constat. Alii, non cùm Christianus, sed cùm Sacerdos factus esset, habitum mutasse contendunt. Ferrarius hoc eum fecisse conjicit, cùm primùm ἄσκησιν & strictiorem disciplinam profiteri cœpit, *lib. cit. cap.* 18 V. quæ Pamelius *ad Tertullianum de Pallio* annotavit, & disputantem contra eum Baronium. A *Pallio* Græci nonnunquam simpliciter *Palliati*, item *Gens palliata*, sicut Romani a Toga *Togati*: & Comœdiæ Græcæ *Palliatæ*, sicut Romanæ *Togatæ*, dictæ sunt. Vetus Interpres Juvenalis, *ad illud*,

> — — — *Recitaverit ille Togatas:*

Togatæ, inquit, *sunt Comœdiæ Latinæ, Palliatæ Græcæ, quales Africanus fecit.* Ubi Ferrarius verba ultima retrahenda & Togatis subjicienda esse docet. Afranium enim Togatas dedisse notum est, V. eum *lib. cit.* c. 1. &c.

Variæ Pallii species, ex Ferrario aliisque.

Album, & in lætitia candidum, non minùs servis ac ingenuis apud Græcos fuisse in communi usu, suprà visum. Hinc cùm mortui viventium veste efferrentur, ideo ægrotanti alba vestimenta per somnium visa mortem prænuntiabant, secundùm disciplinam Artemidori *lib.* 2. c. 2.

Ascetarum *Pallium* Tribonium fuisse, sentit Ferrarius *Part.* 2. *lib.* 4. *cap.* 18. Qui quoniam Philosophorum erat habitus, quorum plurimi solâ barbâ ac *Pallio* Sapientiam mentiebantur, reliqua impostores ac sycophantæ, eadem in Christianos illos ac in nos convitia expetebant. Imò & Mulieres Ascetrias eadem veste tectas fuisse, apparet ex *can.* 13. Synodi Gangrensis, *Si quæ mulier propter ἄσκησιν habitum mutat, & pro solito muliebri amictu virilem* (i. Pallium) *sumit, anathema.*

Asiaticorum, & reliquarum gentium ad Orientem colentium *Pallium* quadratum fuisse videtur. Unde Romani, in Asia negotiantes, ut

Mithri-

Mithridatis effugerent crudelitatem, positis Togis, quadrata vestimenta gentis illius propria sumsisse leguntur, apud Athenæum.

Carthaginenses antequam Togam in lucerent, *Pallium* gestavere quadrangulum, quod in humeris fibulâ nexum sedebat, & humerum utrumque advelabat, teste Tertulliano *de Pallio*. Quod postea abolitum, apud solos Æsculapii Sacerdotes remansisse idem docet.

Christi Domini commune fuisse *Pallium*, non Tribonium, ut quidam contendunt, vel hinc patet, quòd aliàs frustra milites super pannuceâ, ne centonibus quidem bonis dignâ, sortem misissent.

Christianos primis temporibus *Pallium* sumsisse suprà vidimus: è quibus illi, qui severius vitæ institutum sectati sunt, Tribonium gestabant, sed non duravit diu hæc tribonophoria, imò cùm Constantini ætate Eustathius Sebastenorum Episc. Episcopos Presbyterosque omnes ad vetus Tribonii gestamen revocare conaretur, Synodo Gangrensi *Can.* 12. damnatus est.

Coccinei *Pallii* jus Imperatorum solorum erat, namque & hisce inferiori ævo aliquis *Pallii* usus fuit. V. Vopiscum in *Valeriano* & *Albino*.

Commune, suprà prolixè descriptum est.

Cynicum, ut & Pythagoreum ac Stoicum, à communi in hoc differebat, quòd detritum, obsoletum, sordidum ac pullum esset, cùm commune albo niteret colore: Præterea Cynici Tribonium non ut cæteri Philosophi gestabant, extremam nempe *Pallii* partem dextram in sinistrum humerum sic rejiciendo ut sola manus extaret, sed totam Tribonii partem dextram ita in sinistrum conjiciebant humerum, ut cum toto brachio dexter humerus nudus exereretur, parte quoque pectoris renudatâ: Neque enim Tunicam gestabant, ut Stoici cæterique Philosophi. Exhibet istiusmodi hominis iconem Ferrarius *cap.* 20.

Fuscum *Pallium* Tribonium erat, de quo V. *suo loco*. Quem colorem Episcoporum quoque vestitui fuisse, Baronius notat *ad A.C.* 407. (ubi Joh. Chrysostomum, morti proximum, exuisse vestimenta atque alba sumsisse, ex ejus Actis refert.

Gallicum *Pallium* fibulatum fuisse, colligitur ex Vopisco *in Probo*, cui Valerianus inter cætera jussit dari, *Pallia Gallica fibulata duo*. Viri docti, qui in Tertullianum scripserunt, *Sagochlamydes* explicant.

Judaicum, quatuor in imo angulos habuit, in quo ex præcepto Dei, fimbrias & vittas hyacinthinas gestabant, Num. *cap.* 15. adeoque quadratum fuit, & à Græcorum *Pallio* diversum. V. Octav. Ferrarium *de Re Vestiaria*, *Part.* 1. *cap.* 4.

Muliebre *Pallium*, Ἱμάτιον quoque dicitur Plut. *de Præc. connub.* V. suprà *Palla*, & infrà, in voce *Theristrum*. Lacænas verò, cum nuberent, amiciri fuisse solitas ἱματίῳ ἀνδρείῳ, *Pallio viriti*, idem Plut. *in Lycurgo* refert.

Nuptiale *Pallium* βαπτὸν, [illegible] est, *tinctum* seu *infectum* erat, quale solis Sponsis in Græcia gestare licebat. V. Aristoph. *Pluto Actu* 2. *Sc.* 5. & vet. Interpretem *in locum*.

Persicum *Pallium*, quadratum erat ac fibulatum. Unde Suidas, Φινδανίζειν περιπόρπαμα Περσικόν.

Philosophicum *Pallium*, detritum erat, obsoletum, sordidum ac pullum, aliàs *Tribonium* dictum. Non enim solius Cynicæ sectæ gestamen Tribonium fuit, cùm & Socrates, ac Pythagorei, Stoici item, & reliqui severè Philosophantes hanc vestem peplis omnibus Regumque indumentis prætulerint. Et quidem primus Socrates Tribonium Sapientiæ aptavit, cum reliqui præter memoratos in communi habitu incesserint, & ante ipsum Philosophi idem factitarent. Unde Pythagoram veste albâ puraque semper usum, apud Laërtium atque Ælianum legimus. Color *Pallii* fuscus & subniger atque obsoletus erat; qualem fuisse Pænularum, item ferme Lacernarum, imò & Tunicarum Rom. plebis ac vilissimi cujusque, unde *Pullatus circulus* ac *Pullata multitudo*, apud Auctores legimus. Idem prælongum fuisse, notavit Jac. Oiselius JC. *in A. Gell. lib.* 13. *cap.* 8.

Virile, supra pluribus expositum est, &c.

Pallium, insigne honoris, adde: Gr. Ὠμοφόριον, cujus conficiendi rationem accurate tradit Christophorus Marcellus auctor *Ceremonialis Rom. lib.* 1. *sect.* 10. V. quoque Cencium Camerarium *in Ceremoniali*. Originem ejus usumque ab ipso Lino quidam repetunt, alii ante Marci Episc. qui vixit A. C. 336. tempora, ejus mentionem non fieri observant: Alii denique hanc prærogativam Sylvestro demum Papæ à Constantino M. concessam volunt, unde ad cæteros Patriarchas & Archiepiscopos profluxerit: Quam in rem V. quæ annotaverit Car. du Fresne *Dissertat. de Byzantinorum Impp. nummis*. Quantâ autem id reverentiâ ab Episcopo delatum in vase argenteo ab Archiepiscopo susciperetur, eidemque imponeretur, narrant pluribus Eadmerus *Novorum lib.* 2. & 5. Wilh. Malmesburiensis *de Gestis Pontific.* & *Ceremoniale Episcoporum lib.* 1. *cap.* 16. facto priùs sacramento Pontifici, ut est *cap.* 3 *de Juram. Extra* & *cap. de Elect.* apud Gregor. Post obitum, Archiepiscopi cum *Pallio* sepeliendi sunt: & siquidem sepeliantur in provincia sua, circa humeros supra planetam: si verò extra provinciam, ponendum erit *Pallium* plicatum, sub eorum capite, Adamus Bremensis *cap.* 45. Porro, Pontificibus, Patriarchis, Primatibus & Metropolitanis proprium est, & quod *de corpore S. Petri* sumi solet, (quæ phrasis hinc orta, quòd postquam confecta sunt, per Subdiaconos portantur ad Basilicam Petri, & per Canonicos Basilicæ ponuntur super corpora Petri & Pauli Apostolorum, sub Altari majori) à solo Pontifice conceditur, & quidem olim non nisi Romam & ad Apostolorum limina venientibus & fortiter postulantibus Metropolitanis dabatur: postea verò mitti cœpit per Rom. Sedis Legatos. Interim & Patriarcharum etiam prærogativa est, ut, cùm ipsi Româ acciperent, *Pallium* Suffraganeis suis concederent: quod indultum olim ab Innocentio III. Patriarchæ Constantinop. postmodum ad omnes Patriarchas extensum est Concilio Lateran. A. C. 1215. Usus ejus ad solenniores festivitates restrictus passim legitur, ne, ut est in Concilio VIII. *cap. ult.* hujusmodi cultu per fastum, aut superbiam abuterentur Metropolitani: quæ quidem sacra festa designantur in Epistolis Pontificiis, sc. *Nativitas Domini*, *Festivitas S. Stephani*, *S. Johannis*. *Circumcisio Domini*. *Epiphania*, *Dominica Palmarum*, *Cœna Domini*, *Sabbatum sanctum*, *Pascha*, *Feria secunda post Pascha*, *Ascensio Domini*, *Pentecostes tres* (al. quatuor) *Festivitates S. Mariæ*, *Natalis Johannis Bapt. Solennitas omnium Apostolorum*, *Commemoratio omnium Sanctorum*, *Dedicationes Ecclesiarum*, *Consecrationes Episcoporum*, *Ordinationes Clericorum*, *Ecclesiæ propriæ principales Festivitates*, *& anniversarius Consecrationis dies*, Innocentius III. *lib.* 15. *Epist.* 57. 58. Etiam Pallii usum in Imperatoris aliorumque Magnatum & Principum sepulturis, Patriarchæ Constantinop. indulsit Idem, ut in ejus *Gestis* legitur *pag.* 102. Porro utuntur eo Metropolitani, in Missarum solennibus, in Ecclesiis sibi subjectis; non etiam in processionibus & aliis occasionibus, nisi ex indulto Pontificis: Solus Pontifex illud in Missarum solennibus semper & ubique adhibet, ut in iisdem *Gestis* legere est. Interdum tamen ex peculiari indultu legimus concessum, à Pontificibus Rom. ut Metropolitani, quoties vellent, *Pallio* uterentur: ut Brunoni Coloniensi Arch. ab Agapeto II. apud Flodoardum *lib.* 3. *cap.* 10. Uti verò *Pallium* Archiepiscopis confertur, in signum plenariæ potestatis, ita si degradentur, eis aufertur, teste eodem *lib.* 4. *cap.* 35. &c. Sed & *Pallium* sæpe aliis concessum legitur, quam Metropolitanis; Episcopis viz. quibus id privilegii Pontifices indulsere, quod quibusdam *personale*, id est, ad vitam, aliis *reale* fuit, i. eorum Ecclesiis concessum. Ad vitam concessum legitur aliquot Episcopis Mettensibus, Urbicio sc. Chrodegango, Angibranno, Drogoni, Walæ, Roberto & Stephano Barrensi, apud Meurissium *Episc. Metens.* quorum proin aliquot *Archiepiscopi* nomen ac titulum usurparunt. Episcopis verò, & eorum Ecclesiis, concessi *Pallii* exempla prostant in Aniciensi in Gallia, apud Durandum *Ration. lib.* 3. *cap.* 17. Parisiensi, ex concessione Gregorii XI. Papiensi in Lombardia & Massano, in Regno Neapol. apud Hostiensem *in Summa tit. de usu Pallii*: Lucensi, in Tuscia, Bambergensi in Germania, Quinqueecclesiensi in Hungaria, *in cap. Cùm in juv. Extra de Præsumpt.* Catanensi in Sicilia Episcopo *Pallium* indulserat Alexander III. sed Lucius III. abstulit, apud Rocchum Pirrum; ut & Richardo Syracusano, idem Alexander, apud eundem Pirrum, sed Clemens III. ademit. Sed ejusmodi indultam Episcopis prærogativam ægre passos esse Archiepiscopos, discimus ex Flodoardo *lib.* 4 *cap.* 4. *extremo*, aliisque. At *Pallium* deferunt omnes Episcopi, apud Græcos, teste Luithprando in *Legat.* &c. Plura de *Pallio*, ejus forma, usu & significatione, apud Nicol. Brahonum *in Pallio Archiep.* aliosque laudatos Carolo du Fresne *Glossar.* Ejusdem meminit Jacobus Cardin. *de Coron. Bonifacii VIII. lib.* 2.

> Pallia *tunc humeris crucibus candentia nigris*
> *Imposuit Levita rubens, quibus aurea puros*
> *Sapphiros defixit acu* &c.

V. quoque Macros Fratres *in Hierolexico*, & suprà in voce *Lorum Consulare*.

Pallium, quoque velum Monialium dictum, in *Vita* Aldegundis Abbatissæ Melbodiensis *cap.* 4. Unde *Virgines palliatæ*, pro *velatis*, in *Collectione* Canonum Hibernic. *lib.* 43. *cap.* 10. Etiam velum, quod in Communione Rom. inter Missæ solennia supra caput nubentium expanditur, conceptas quasdam orationes Sacerdote interea recitante, *Pallium* dici, monet Durandus *Ration. lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 9. quod alias *Velamen nuptiale*, de quo suo loco, *Candidi* illud *purpureique coloris Vittam*, vocat modò dictus Durandus. Sed & *Pallium* idem nonnunquam cum aulæo vel palla est, de qua suprà. Interdum ipsam *Pallii* materiam, pannum ipsum, hoc nomine venire, deprehendimus. Unde in Eccl. Rom. id panno nigro mansit, qui feretro insternitur, cùm mortui cadaver humandum defertur: ut & umbraculo quatuor hastis sustentari solito, sub quo vel Eucharistia deferri consuevit, vel, quod Regibus Principibusque viris, in solennibus ceremoniis ac urbium ingressibus, prætenditur, quam quidem umbellam nonnullos per-

perperam *Paile*, pro *Paille*, appellare, notat du Fresne: additque, ab eadem voce Gallica, deductum esse *Palare* & *Paller*, pro, *ædium parietes palliis exornare*, Gall. *Tapisser*; atque hinc vocem *Pale*, in armorum seu insignium descriptionibus, originem ducere: cum certum sit, ita in iis *Pallia* bicoloria designari, non verò *palos* seu *paxillos*, ut hactenus creditum Viris Heraldicæ Artis peritis. Sic insignia Regum Aragonensium *palliata* sunt ex auro & rubeo, seu *palliis* aureis & coccinei coloris distincta. Sed & Itali *Paglio* vocant, quod Galli *Paile*. Hinc enim *correre in paglio* dicunt, cùm equorum vel equitum cursus instituitur, *Palliis* pretiosioribus in præmium propositis, uti Falceto observatum. Nec omittendus *Pallio cooperiendi* filios, ante matrimonium natos, ritus, quod Galli vocant, *Mettre les enfans sous le drap*, qui adhibetur, in natis ex concubina; quam Pater postmodum in legitimam uxorem, coram Sacerdote, accipit. Cujus initium fluxisse ab eo videtur, qui observatur in adoptionibus, in quibus, adoptivos *Pallio* ac stola propriâ adoptantes quodammodo involvebant, ut ab iis quasi prognatos indicarent, de quo pluribus egit du Fresne *ad Joinvillam* & *ad Annam Comnenam*. Ita in legitimationibus per subsequens matrimonium, liberi, in ipsis Nuptiarum sacris solennibus, cum Patre & Matre *pallio* operiuntur, ut ab iis ex legitima conjunctione procreati innuantur. Meminit moris hujus Wilhelmus Gemmeticensis *Histor. Norm. lib.* 8. *cap.* 36. *Hac itaque de causa Comes Richardus Gunnorem Comitissam more Christiano sibi copulavit, filiique, qui jam ex ea nati erant, interim, dum Sponsalia peragerentur, cum Patre & Matre pallio cooperti sunt.* Philippus vero *Mouskes* in *Lothario*, solo Matris pallio opertos Gunnoris filios refert. Item Richardus *Grossetesse* Lincolniensis Episc. *Epist.* 13. ad Walterum *de Raleg*. Tribunalis Regii Præsidem: *Et ut Seniorum relatione didici, consuetudo etiam in hoc Regno antiquitus obtenta & approbata tales legitimos habuit ac hæredes: unde in signum legitimationis nati ante matrimonium consueverunt poni sub pallio super Parentes eorum extento in matrimonii solemnizatione.* Eundem ritum in ipsis Comitiis adhibitum, & Parlamentariâ auctoritate, sub Richardo II. legitimos sic factos esse liberos Johannis Gandavensis Duc. Lancastriæ, è Catharina, uxore ejus tertia, ante matrimonium susceptos, narrat Joh. Seldenus *Dissertat. ad Fl.* Paucis etiam hic notandum, *Pallia* quoq; dictas Francis eas vestium *liberationes*, quæ fiebant Officialibus Regiis convivis seu *Commensalibus*. Nam aliis *Pallia*, aliis *Robæ* dabantur, statis anni tempestatibus, uti observatum Carolo du Fresne *ad Joinvillam Dissertat.* 5 vulgò *Droit de manteau*. V. de voce *Pallium* plura, apud Eundem *Glossar.*

Pallium Venenatum, quod etiam simpliciter *Venenatum*, vel *flammeum* vel *purpureum* erat, quo Flaminica olim apud Romanos caput operiebat & *Rica* dicebatur, quòd purpurâ infectum esset, nomen accepit. Matrius *Mimiambis*, apud A. Gellium,

Nec tonsiles tapetes ebrii fuco,
Quos concha purpurâ imbuens venenavit.

Idem enim color *flammeus*, *venenatus* & *purpureus*. Sed & aliis mulieribus ricam attribuit Varro, quâ, sacrificium cùm facerent, capita velabant, quam pari modo *pallium* quoque & *ricinium* Veteres appellavere, eoque nomine & pileos & mitras & diademata & sudaria & tiaras & capitis vincula & tænias & lora & fascias & quidquid est stringendo, alligando tegendoque capiti & capillis colligandis, stringendisque comis, comprehenderunt. Et *pallium* quidem ac *palliolum*, operimentum capitis muliebre fuisse, plusquam notum. Viris verò quoque *pallium* tegendo capiti fuisse, multis Auctorum locis *ad Tertulliani Pallium* ostendit Salmasius. Trimalcio Petronianus, *pallio adrasum incluserat caput.* Apud Rutilium Lupum *de fig. Sentent. lib.* 2. *Solatus præ lectulo, palliolo frigus a capite defendens*: ubi *pallium* vocat, quod in Græco erat *καλύπτρα*. Unde *palliolatus*, palliolo tectus vel pileo, de Claudio Imp. apud Sueton. V. suprà. Sic tutulus, qui pileus erat lanatus Pontificum Flaminumque, *pallium* vocatur, apud Fulgentium *de Serm. antiq.* ex Numa Pompilio: *Numa verò Pompilius, tutulum dici ait pallium, quo Sacerdotes caput tutabant, quum ad sacrificium accessissent, sicut & Virgilius ait,*

Et capite ante aras Phrygio velamur amictu &c.

V. omnino Salmasium *ad Flav. Vopiscum, in Aureliano*, ubi quid *Pallium muliebre* esset & quot modis diceretur, pluribus explicat, *ricinium*, *ricam*, *mafortium*, *pileum*, *galerum*, *birrum*, *cucullum*, *tiaram*, *fasciam*, *orarium*, *phrygium*, *cufiam*, *tufam*, *reticulum*, & *alia ejusmodi synonyma quamplurima*, quæ omnia capiti tegendo vel ornando fuere, etsi non ejusdem figuræ facturæque, *Pallii* appellatione plerumque sumi, apud vett. Scriptores, addit.

Pallor, ut omnes alii affectus humani, pro Numine olim cultus, Augustin. *de C. D. lib.* 4. *cap.* 23. Unde Lactantius Firmianus *Divin. Institut. lib.* 1. *cap.* 20. *Pavorem Palloremque Tullus Hostilius figuravit & coluit: Quid de hoc dicam, nisi dignum fuisse, qui semper Deos, (sicut optari solet) præsentes haberet.* Ut mirum sit, non describi ejus Ædem à Topographis Urbis, cùm luculenta extet Livii narratio *Dec.* 1. *lib.* 1. *Tullus Hostilius in re trepida duodecim vovit Salios, fanaque* Pallori *ac Pavori, equitem clarâ increpans voce, ut hostes exaudirent, redire in prælium jubet.* Sed non in Urbe, verùm extra Urbis pomerium *Pallori* structam ædem loquitur Plut. *in Clemente*: Isti autem Auctores tantùm ea, quæ in ipsis mœnibus continentur, descripserunt. Et rectè *Pallorem* communi cum Pavore fano coluerunt, quia ex timore seu pavore nascitur *Pallor*: *Antequam pallescamus, exangues simus*, inquit Servius *ad Æneid. lib.* 2. *versum* 214.

Diffugimus visu exsangues

Sive, ut idem loquitur, *ad vers.* 10. *Æneid. lib* 3 *Pallor nascitur, cùm se ad præcordia fugiens contrahit sanguis.* M. Tullius *de Fin. bon. & mal. lib.* 5. *Quis est enim, aut quotusquisq;, cui mors cùm appropinquat,*

Non refugiat timido sanguen, atque exalbescat metu.

Atque ita semper Poetæ; alios citari nihil expedit, unicus satis erit Claudianus *in Ruffinum lib.* 2.

At procul exsanguis Rufinum perculit horror,
Infectæ Pallore *genæ.*

Idem *lib. de bello Gildonico*,

— — — *Semper pallebis Regia Bacchi.*

Nempe calamitatis metu venturæ. Idem *Panegyr. de* 3. *Honorii Consul.*

— — *Famulis Gangem pallescere miris.*

V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Joh. Rosinum Antiqq. Rom. lib* 1. *cap.* 12. ubi in Regione quinta urbis, ex Notitia Urb. & Sexto Ruffo Rosinus ponit *Palloris vicum*, in qua eadem Ruffus quoque Ædiculam *Palloris* collocat. Cane & ove illum placari consuevisse, discas ex Alexandro *Neapol. Genial. Dier. lib.* 1 *c.* 13. Rationem cultus Barthius indicat. *Tribuerunt*, inquiens, *Pallori, ut affectuum Indici & divinæ cuidam ostensioni adeo multa, ut pro Deo eum consecratum colerent. Animadversion. Papin. ad Thebaid.* 10. *vers* 161. Egregium Numen, quod bibentibus etiam cuminum gignit. *Ita ferunt Portii Latronis clari Rhetoris adsectatores similitudinem coloris studiis contracti imitatos: & paulò antè Jul. Vindicem adsertorem illum à Nerone libertatis, captatione testamenti, sic lenocinatum*, Plin. *lib.* 20. *cap.* 14. V. etiam supra, in voce *Pallidi*.

Palma, nomen Familiæ in Hispania illustris, quæ stirpis Portocarreriæ ramus est. In qua Francisca, Petri soror, Ægidio *Boccanigræ* Alfonsi filio, Ægidii Genuensis (qui Admiralis Castellæ factus est) nepoti, *Palmæ* domino nupsit, unde liberi *Portocarrerium* nomen sibi adseruere. Pronepos ejus Ludovicus Fernandinus Portocarrerus, *Comes Palmæ* postea creatus est, & dignitatem ad posteros transmisit: Fratre Friderico Manricio Portocarrero etiam posteros habente. Comitum Dominorumque *Palmæ* series, ab aliquot seculis hæc est: Martinus Fernandinus Portocarrerus *Boccanigra*, Dn. *Palmæ*, ex Maria (fil. Fernandi *de Velasco*) genuit Ludovicum Fernandinum Portocarrerum Dn. *Palmæ*: quo & Franciscâ Manriciâ genitus Ludovicus I. Fernandinus Portocarrerus, Com. *de Palma*, junxit sibi Leonoram Gironam *de la Vega*, atque ex ea suscepit Ludovicum II. maritum Lunæ Manriciæ, atque ex ea patrem Ludovici Antonii Portocarreri *de Palma*; qui ex Francisca Mendozia (fil. Johannis *de Mendozâ* & *Luna*, March. *de Montes Claros*) genuit Ludovicum Andream & Ludovicam Antoniam (quæ primis nuptiis Rodericum Mexium Carillum March. *de Guardia*; alteris Johannem *de Mendoza* & *Luna* March. *de Montes Claros*, maritos nacta est) nominis *Portocarrero*. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europ. Part. I. pag* 32

Palma, Consul sub Hadriano, seu *A. Cornelius Palma*, integro nomine, fuit Consul II. ordinarius eodem anno, quo inter suffectos Hadrianus, postea hujus jussu unà cum Celso seu L. Publilio Celso, Hadriani in illo suo Consulatu collega, occisus. Cujus rei rationem Spartianus suggerit *in Hadriano*, *In adoptionis sponsionem venit, Palmâ & Celso inimicis semper suis, & quos postea ipse insequutus est, in suspicionem affectatæ tyrannidis lapsis.* Dicere nempe vult, Hadrianum spopondisse sibi adoptionem, paulo ante Trajani excessum, Palmâ & Celso, quos inimicos semper habuit privatus, & quos postea insectatus est Imperator factus, in suspicionem affectatæ tyrannidis adductis. His enim amotis, qui plurimum apud Trajanum poterant & sibi infensi erant, bene cœpisse sperare de adoptione & in spem eam venisse, quam certiorem mox habuit, secundò Consul Plotinæ favore factus, Salmasius *ad locum*.

Palma, signum victoriæ, ut notum. Cujus rei causam exhibet A. Gellius *lib.* 3 *cap.* 6. cùm ait, ex Aristotele: *Si super palmæ arboris lignum magna pondera imponas, ac tam graviter urgeas oneresque, ut magnitudo oneris sustineri non queat, non deorsum Palma cedit, nec intra flectitur, sed adversùs pondus resurgit, & sursum nititur recurvaturque. Propterea ait Plutarchus, in certaminibus* Palmam *signum esse placuit victoriæ, quoniam ingenium ejusmodi ligni est, ut urgentibus, opprimentibusque non cedat.* Ita autem habet Plutarchi locus, *Sympos. lib* 8 *cap.* 5. Latinè, *Præterea autem præter hæc omnia est quod dicam, quod nulli alii arbori contingit. Palmæ lignum si supernè onere imposito premas, non deorsum affligitur aut cedit, sed contra incurvatur, quasi vi renitens prementi. Eodem modo res habet in athleticis certaminibus. Qui enim ob imbecillitatem & mollitiem cedunt, ii flectuntur atque deprimuntur:*

Qui

Qui exercitationem fortiter sustinent, eorum non corpora tantùm, sed animi quoque eriguntur & augentur &c. Ubi alias quoque rationes Plutarchus affert, inprimis à perpetuo foliorum virore &c. desumtas. Et quidem commune omnium certaminum præmium fuit *Palma*. Gerebatur autem illa non capite tantùm, sed & manibus; unde apud Apulejum Mercurius dextrâ palmam virentem quatit, *lib.* 11. eoque habitu victores discurrebant, ut ait Suetonius *Calig.* more è Græcia Romam translato. Ii verò, quibus datæ fuerant, illas ante fores statuebant. Martialis *lib.* 7. *Epigramm.* 28. ubi de Causidicis victoribus,

Excolat & geminas plurima palma fores.

V. & infrà, ubi de *Oratorum* palmis. Porro idem Appulejus Deæ suæ palmam tribuens, eam non collocat in capite, ac ne in manibus quidem, verùm in pedibus: *Pedes ambrosios tegebant soleæ palmæ victricis foliis intextæ* &c. Quam in rem V. Car. Paschalium *Coronarum lib.* 6. *cap.* 20. & *seqq.* Hinc itaque & inter præmia Gladiatorum, *Palma*: unde *plurimum palmarum homo*, qui sæpius victoriam reportasset: reliqua erant Missio, Rudis & Pileus. Dicta autem hæc palma *lemniscata*, quòd sertum tale, ex *Palmæ* arboris ramis foliisque contextum, laneis vittis, quæ *lemnisci* vocabantur, vinctum esset. Priùs verò Athletis dabatur virga è *palma*, quàm corona; quæ virgæ exhibitio, propriè *θαλλὸς* Græcis dicta est. Illam sequebatur *ἐπεγερμὸς*, *incitamentum*; dein *φυλλοβολία* & *κρότος*, *conjectus foliorum & plausus*, tandem corona, uti latiùs dicemus infrà, in voce *Victor*. Ob eandem causam, ad Martyrum sepulchra *palmam* apponi consuevisse, occasione Apocalypseos *cap.* 7. *vers.* 9. docet Casalius apud Fortun. Licetum *lib. de Lucernis cap.* 62. Sed & *Palma*, olim Franciæ Regibus porrecta, in solennibus eorum inaugurationibus, unà cum sceptro, in victoriæ omen; apud Hincmarum in *Coronationibus Regiis pag.* 746. *Ad ista verba, det tibi Dominus velle, dederunt illi* Palmam, *& sceptrum. Det tibi Dominus velle & posse quæ præcipit, ut in Regni regimine secundùm voluntatem suam proficiens, cum palma perseverantis victoriæ, ad palmam pervenias gloriæ sempiternæ* &c. Sic *Palmas virentes* ad Carolum Calvum Imp. misit Johannes VIII Pont. Rom. Epist. 32. hac formulâ: *Hodieque manui vestræ speciali voto, & prærogativa, plenam benedictione* Palmam, *sicut cernitis, destinamus, adversùs visibiles hostes & invisibiles triumphum, optantes enim vos de cunctis adversariis triumphare, nihil aptius vobis, quàm ramos palmarum, duximus efferendum* &c. Apud Hebræos, inter Nuptiales ritus, prælatio quoque fuit ramorum myrti ac *Palmarum*, cum cantu: qui tamen, sicut & Coronarum nuptialium usus, sub Templi secundi excidium, sublatus est. Hinc legitur in eorum Commentariis, mortuo Rab, decretum fuisse, *myrtum & ramos palmarum Sponsis in pompa Musica non esse præferendos*, V. *Sepher Juchasin fol.* 182. Eandem arborem tetigisse olim Puerperas, ostendit Thom. Bartholinus *de Puerperio Vet.* Rationem reddit Apollonii Scholiastes: *Quia*, inquit, *mos erat parturientium, ut sic dolores sublevarent enixiùs, proxima quæque apprehendere, ideo Latonam legimus* Palmæ *admisam peperisse Dianam & Apollinem.* Quò respexit Nonnus *Διονυσιακῶν lib.* 27.

— — — *Εἰσόκε Λητὼ*
Οὐδάμιῆς ὠτάλεσσε γέρων μαιώτιδι φοίνιξ.
— — — *Donec Latonæ*
Vilibus foliis senex obstetrix erat Palma &c.

Ut & alia quædam addam: In foliis *palmæ* scripsitatum olim, ut testatur Plinius *lib.* 13. *cap.* 2. & Maro *Æneid. lib.* 6. ubi de Sibylla sermo est. Sic *malvarum palmarumque folia* jungit Isidorus *lib.* 6. *cap.* 12. quæ duæ arbores maximè in hunc usum olim adhibitæ. Et quidem malvæ illud boni; quòd folia ejus molliora, cùm asperiora sint palmæ: Sed alio vincit *palma*, quia folia malvæ ob mollitiem vix sustinent calami mucronem, Vossius *de Arte Gramm. lib.* 1. *cap* 36. Hodieque Indorum Brachmanes in *palmæ* foliis scribere notat P. de Valle *Itinerar. Part. IV.* ubi libellum, ex hujusmodi foliis contextum ab horum Brachmanum aliquo muneri accepisse, addit. Sed & fiscellæ ex iis conficiebant, cujusmodi fiscellâ in igni illæsâ manente, Eulalium Mon. innocentiam suam probatam dedisse, refert Marul. *lib.* 1. *cap.* 4. &c. Quod verò de *palmæ* adversùs pondera renisu magno consensu tradunt Auctores, non de ejus arbore, frondibus, foliisque, sed ligno, intelligendum, uti Strabo docet *Geograph. lib.* 15. ubi trabi è palmæ ligno confectæ id peculiare esse tradit, ut vetustate firmata, ponderi imposito adeò non cedat, ut sursum potiùs fornicis instar convexa contendat, tectumque ædificii eo fortiùs sustentet: quod & de abiete & picea scribit Theophrastus *Histor. Plant. lib.* 5. *cap.* 7. Atque hanc ob causam Cyrus turres, quas ad fluminis oram extruebat, *φοίνιξι θεμελιώσαι*, *palmis excisis substratisque fundavisse* legitur, apud Xenoph. *de Cyri Instit. lib.* 7. Quam in rem V. Gatakerum *in Cinno cap.* 2. ubi plura de hac arbore, ut & apud Plin. *lib.* 3. *cap.* 4. Dioscoridem *lib.* 1. *cap.* 126. Theophrastum *lib.* 2. *cap.* 8. Salmasium *ad Solinum*, Joh. Meursium *Arboreto sacro cap.* 5. Jo. Henricum Ursinum *Arboreto Biblico cap.* 40. Jo. Casp. Suicerum *Thesauro Eccl.* voce *Φοῖνιξ*, Alios: nec non suprà, ubi de *Caryotis*, *Dactylis* &c.

Palma, apud Solinum *cap.* 45. *Ingenia equorum etiam Claudii Cæsaris tempora probaverunt, cùm effuso rectore, quadrigæ currus æmulos, non minùs astu, quàm velocitate præverterent, & post decursa legitima spatia, ad locum* palmæ *sponte consisterent relictque victoriæ præmium postularent*: missum est, & *locus palmæ*, locus victoriæ, creta videlicet. Totidem nempe missus, totidem palmæ, cumque legitimi Circenses viginti quatuor missibus absolverentur, tot quoque palmæ dabantur. Hinc *Βαΐον*, quæ vox *palmæ ramulum* significat, positum itidem pro *missu* ludicri Circensis, quia ad singulos palma dabatur, & tunc solvebatur agon. Proin narrat Cedrenus, Justinianum cognom. Rhinotmetum, quum ludi Circenses agerentur, *ἱππικοῦ γινομένου*, Apsimarii & Leontii antartarum colla pedibus calcasse. *ἄχρις ἀπολύσεως τοῦ πρώτου βαΐου*, i. *usque dum primus missus absolveretur*, sc. à principio primi missus usque ad finem, colla Tyrannorum sub pedibus suis tenuit. Uti verò *palma*, h. e. *βαΐον*, pro missu; ita contraria vice *missus*, pro *palma* vel brabeo, usurpatus est: *Missus*, *ἆθλον*. Et apud Interpretem Juvenalis, *vocis missa*, pro vocis præmiis. Similiter Joannes Lydus *βραβεῖα* etiam, pro *missibus*, usurpavit. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 935. & suprà in voce *Missus*.

Palmæ seu *Palmarum dies*, seu *Palmarum Festum*, seu *Dominica in Ramis Palmarum*, seu *in Palmis*, dictus est dies Dominicus, qui Pascha antecedit, quia *in eo*, inquit Isidorus *de Divin. Offic. lib.* 1. *cap.* 27. *Dominus & Servator noster, sicut Propheta cecinit, Hierusalem tendens asello sedisse perhibetur. Tunc gradiens cum ramis palmarum multitudo plebium obviàm ei cecinerunt Osanna in excelsis* &c. Historia habetur Johannis *cap.* 12. *vers.* 13. ubi *τὰ βαΐα τῶν φοινίκων*, *ramos Palmarum*, habet: Matthæus verò *cap.* 21. *vers.* 8. generatim *κλάδους τῶν δένδρων*, *ramos arborum*, sive *Palmarum*, olivarum aliarumve. Unde etiam in precatione solenni, ad hoc festum attinente, Græci populum, qui tunc Christum Hierosolyma advenientem exciperet deduceretque, *τοὺς κλάδους τῶν δένδρων καὶ βαΐα τῶν φοινίκων*, *Germina arborum ramosque palmarum*, adhibuisse ajunt. Et in *Liturgiis* Romanis, nunc *Palmæ* solùm hoc de festo inde memorantur, nunc *Palmæ* simul & *Olivarum rami*, nunc tantùm *olivæ*, *nunc rami Palmæ ac olivarum*, nunc *olivæ cæterarumque arborum rami*, nunc *Palmæ seu olivæ*, nunc *rami arborum*. Atque inde Durandus *Rational. lib.* 6. *cap.* 67. §. 16. *Dicitur etiam alibi Dominica olivarum, quia rami olivæ portantur, quod fit ad repræsentandum filios Israël, qui cum ramis palmarum & olivarum venienti Domino obviàm exierunt*, Hierosolyma nempe paulò ante passionem accedenti. Ubi verò nec *Palmæ*, nec olivæ fuerint, ramuli salicum efflorescentes, ut apud Anglos alibique, Festo in hocce adhiberi consuevere, & myrtei apud Græcos, teste Georg. Phranze *lib.* 2. *cap.* 4. ut & buxei apud Gallos, Aug. Caninius *in Loca Nov. Testam. cap.* 4. Græcanica Ecclesia Festum hoc simpliciter vocat *τὴν Κυριακὴν τῶν Βαΐων*, id est, *Dominicam ramorum*, & *Βαϊοφόρον*, *Diem in quo rami gestantur*. Ægyptiis Christianis seu Cophtis simile festum fuit, *festum Alshajanin* dictum, quam vocem corruptam esse ab Hebræo *Hoshannah*, Gr. *Ὡσαννὰ*, quod clamabant, ramos hos gestantes, unde etiam festum ipsum eo nomine appellatum, contendit Seldenus. V. quæ hanc in rem jam suprà diximus, in voce *Oliva*: item *Osanna*. Addo saltem, *Βαΐων φιλοτιμήματα*, apud Balsamonem *de Incens. Patriarchæ die Catechs. bajorum largitiones*, dici largitiones, quotannis ab Imp. & Patriarcha, hebdomade ante diem *Palmarum*, fieri solitas: ejusdem verò sabbatho Lazari resuscitati Græcos memoriam recolere, ac postmodum magno pompæ apparatu, ramis olivarum *palmisque* in formas varias confictis, in ramis appensis, diem Dominicum, quem *Βαϊοφόρον*, q. *Palmiferum*, ut diximus, vocant, celebrare, uti pluribus videre est apud Meursium *Glossar.* voce *Βαΐα*, L. Allatium *de Domin. & Hebdom. Græc. n.* 20. Lud. De la Cerda *Advers. sacr. cap.* 124. *n.* 19. & J. Casp. Suicerum *Thes. Eccl.* voce ead.

ad *Palmam*, locus Romæ, juxta arcum triumphalem Septimii Severi, ad radices Capitolii, Floravantius Martinellus *in Roma sacr. pag.* 45. id est, ad ædes Deorum Penatum, ubi hodie templum S. Mariæ Liberatricis, Nardinus *Româ Antiq. lib.* 5. *cap.* 4. apud Car. Macrum *in Hierolexico*.

ad *Palmam* Auream, locus ibidem, memoratus in *Vita S.* Fulgentii, *Pallara* fortè hodie.

Palmaris Synodus, cognominata est Synodus Romana quarta, habita Rufio Magno Fausto Avieno Consule sub Symmacho Episc. Rom. A. C. 502. ut est in *Cod.* Narbonensi, uti observat Sirmondus *Not. ad Avitum Epist.* 31. quam tamen alii nomenclaturam Synodo, Avieno juniore Consule celebratæ, attribuunt. Hanc porro sic dictam putant, quòd in porticu Basilicæ S. Petri, quæ hanc appellationem sortita est, fuerit coacta. Anastasius Bibliothecarius in *Honorio* Pontif. *In porticu*, inquit, *Beati Petri Apostoli, quæ appellatur ad Palmaria* &c. Sed & loci Romæ, dicti *Palmæ*, meminit Anonymus de Constantino M. à Valesio editus, *pag.* 481. ubi de eodem Symmacho: *Deinde veniens ingressus Urbem, venit ad Senatum, & ad* Palmam *populo adlocutus* &c. Ubi fortè *Palma* idem quod *Palmaria* est. C. du Fresne. V. quoque Macros Fratres *in Hierolexico*.

Palmarius, seu *Palmatus*, apud recentioris ævi Scriptores, *Peregrinum* notat. Poëtis Gallis *un Paumier*. Sed & *Palmarii* dice-

dicebantur, qui peregrinationem Hierosolymitanam seu ex voto ac devotionis intuitu, vel cruce ac sacra expeditione susceptâ, in patriam redierunt; eo quòd, in signum exactæ istius peregrinationis, *palmarum*, quarum ferax est Syria, ramos præ manibus redeuntes deferrent. Aliam rationem adfert Durandus *Ration. lib.1. cap.3 num. 14. Qui de Hierosolymis veniunt*, palmam *in manibus ferunt in signum quòd illi Regi militarunt, qui Hierosolymis cum palmis honorificè receptus est, & postmodum ibidem, cum Diabolo pugnans, victor exstitit*, &c. Cum *palma* autem rediisse in Patriam peregrinos Hierosolymitanos, testantur passim Scriptores. *Chronicon* Urspergense & Alb. Stadensis A. C.1104. *Nonnulli etiam* palmati *de Hierosolyma redeuntes* &c. Pet. Damianus *lib. 2 Epist.15. Ex Hierosolymitana peregrinatione deveniens, palmam ferebat in manu* &c. V. Auctores alios, laudatos Carolo du Fresne *Dissert. 15. ad Joinvillam.* Postquam verò sic Patriæ appropinquassent, suscepti fuere cum processione Ecclesiastica. *Chron.* Morimiacense *lib. 2.* V. quoque Olai Wormii *Lexicon Runicum*, in voce *Palmare*, & plura hanc in rem, apud Car. du Fresne *Glossario.*

Palmata, nomen vestis apud Rom. quia *palmæ* in illa pictæ, inquit Manutius. Et quidem *Togæ palmatæ*, meminit Martialis, cùm *lib. 7. Epigr.* 2. canit:

I comes & magnos illæsa merere triumphos,
Palmatæque Ducem, sed citò redde togæ.

Sed præter eum pauci alii Togam *palmatam* dixere. Plures Tunicæ *palmatæ*, quæ cum priore dari solebat, meminerunt, quam Festus nuncupatam ait à clavorum magnitudine, quòd nempe lato clavo ad instar palmæ manus distincta esset: deinde à genere picturæ, quòd *Palmas* haberet intextas. In genere vestem *palmatam* memorant Suetonius *in Claudio*, Valerius *lib. 9. cap. 1.* & Ausonius *in grat. act. ad Gratianum pro Consulatu*: ubi notat Ferrarius, eandem vestem, modò *Trabeam*, modò *Togam palmatam* dici, quod etiam Sidonius & Cassiodorus fecere. Eadem ergo Toga triumphalis & *Picta* dicebatur, quòd acu distincta erat, & *Palmata*, à genere picturæ, hoc est, à *palmis*, licèt & talis postea diceretur, quanquam aliis figuris distincta esset, tandem & *Capitolina*, quòd talis Jovis erat in Capitolio, vel quia in Capitolio asservabatur. Nec triumphantium verò solùm Toga illa fuit, sed Consulum quoque, sub Imperatoribus, quoties Magistratum inirent ipsis Kal. Jan. item cùm Jani Templum reserarent: & Prætorum. Unde Juvenalis de Prætore, ludos edente,

— — — *Picta Sarrana ferentem*
Ex humeris aulæa togæ, &c.

Thensas porro ducentium, Rubenius *ad Martialem d. l.* Imò & præcipua dona, quibus amicos Reges Senatus Romanus excolebat, Togæ pictæ & Tunicæ *palmatæ* fuerunt, teste Livio aliisque: Fuisse autem has vestes triumphales in templo Jovis asservatas, indeque cùm opus foret, depromtas, docet Lampridius *in Alexandro*, ut & Capitolinus *in Gordiano.* Originem hujusmodi vestium, ut & reliqui triumphantium cultus, à Tuscis, à quibus Tarquinius acceperit, arcessit Florus aliique. V. Octav. Ferrarium *de Re Vestiar. lib. 2. cap. 8.* cui adde Thom. Dempsterum *Paralipom. in Jo. Rosini Antiqq. Rom. lib. 10. cap. 29.* & Car. Paschalium *Coronarum lib. 6. cap. 21.* Simile quid *Palmatianæ vestes*, apud Gregorium M. *lib. 1. Epist. 64. Nobis de cætero, ne quid transmittere debeas, inhibemus. Et quoniam non delectamur xeniis*, Palmatianas, *quas tua direxit Fraternitas cum gratiarum actione suscepimus, sed eas, ne quid exinde potuisses sentire dispendium, digno fecimus pretio venundari* &c. ubi sic dicuntur itidem, quibus aurum, & *palma* intextæ. Atque hæc Altaserræ ad *h. l.* sententia est, cui non placet Baronii, *uvas Palmatianas* seu *vinum Palmatianum* (de quo Senator *lib. 12. Epist.* 12. & Alexander Jatrosophista *lib 2.*) intelligentis conjectura. Alii tamen *ramos palmarum* voce hac innui volunt. V. Menagium *Origin. Italic. pag.* 1039. Car. du Fresne *Glossar.* & Macros Fratres *in Hierolexico.*

Palmata, apud Recentiores, pœnitentiam notat, & quidem certam ejus speciem. Beda de *Remed. pecc. cap. 14. Si quis tinxerit manum in aliquo liquido cibo, & non idonea manu, centum* palmatis *tundetur.* Harum 20. pro uno pœnitentiæ die valere, legimus apud Car. du Fresne, ex *Pœnitentiali MS.* Thuani *cap. 3.* Ibidem *cap. 10.* legitur: *Alio modo 12. triduanæ, singulæ cum psalteriis tribus impletis, cum palmatis 300. per singula psalteria, excusant unius anni pœnitentiam.* &c. Joh. Laudensis in *Vita* Petri Damiani Cardin. *cap. 3. Cæteris autem spiritalibus exercitiis disciplinæ, videlicet metaneis, palmatis, prolixis ulnarum extensionibus —— incumbebant.* V. eundem *Opusc* 15. *cap* 18. Quid verò *Palmata* propriè sit & in quo consistat, quærunt Eruditi. Baronius A. C. 1055. *num.* 11. ait, pœnitentium *palmas* ferulâ fuisse verberatas: quod verosimile du Fresne judicat, de iis, quibus ob crimina perpetrata imponebatur hæc pœnitentiæ species, quod ex verbis *Pœnitentialis* laudati elici potest, ubi *centum palmatis tundi* dicitur, qui tinxerit manum &c. At in spontaneis *Palmatis* non idem dicendum judicat, ait enim, à vero absonum esse, eos, qui sibi ipsi, devotionis opinione, has imponebant pœnitentias ab aliis *palmatas* seu palmarum percussiones accepisse: Illos proin, harum vice, *palmas* allisisse ad pavimentum, colligit ex eodem Petro Damiano *lib. 6. Epist. 27. Loricâ est homo indutus ad carnem, ferreis membra divisa circulis ambit, mittit cum labore metaneas, allidit in pavimentum sæpius palmas* Simile est mortificationis, ut vocant, Monachicæ genus, quod refertur ab Hugone Flaviniacensi *pag.* 160. de Richardo Abbate Virdunensi: *Cui etiam moris erat psalterium ex ordine quoque die dicere, & primò quidem quinquagenos prostando manibus ad terram deflexis dicebat, quinquagenos erectus, quinquagenos prostratus toto corpore, sed suspensus, articulis pedum manuumque sustentatus, perorabat*, apud Car. du Fresne *Glossar.*

Palmes, propriè de *palmarum* virgis, quæ Græcis ὄρπηκες & κλήματα, quòd in modum *palmæ* humanæ virgulas, quasi digitos, edit: inde ad vites vox translata. Hinc de Junone Bacchi Herculisque insignia sibi vindicante, Tertullianus *lib. de Corona mil. Junoni vitem Callimachus indixit. Ita*, inquit, *& Argis signum palmite redimitum, subjecto pedibus ejus corio leonino, insultantem ostentat novercam de exuviis utriusque privigni.* Quam in rem V. Car. Paschalium *Coronarum lib 4. cap. 1* &c. Cæterùm de *palmitibus Vitis*, V. latè disserentem Plin. *l. 17. cap. 22.*

Palmulæ Nicolææ, apud Athenæum *lib. 14. cap. 23.* V. suprà *Nicolai panes.*

Palmularius, apud Meursium *in Glossar.* Παλμουλάριος, litera asperiore in leniorem mutatâ, pro *Parmulario* est. Sic autem dicti Gladiatorum genus, quòd *parmâ* seu *parmulâ* uterentur, uti discimus ex Suetonii *Domitiano cap.* 10. ubi pro nomine proprio *Parmularium* à Viris doctis malè accipi, ostendit Cl. Suicerus *Thesauro Eccl.* voce Παλμουλάριος.

Palmyra, adde; Urbem eandem cum *Thamar*, opere Salomonis, de quo in 3. Regum *cap. 9.* facit Gerh. Jo. Vossius *de Idolol. libro 2. cap 5.*

Palpebræ, an à palpitando, i. tremendo, quia semper moventur, an à Græco βλέφαρον; an à *palpando*, i. prætentando objecta: an quasi φάρος τῶν βλιμμάτων, i. *indumentum oculi?* in genis homini & struthiocamelo utrinque; à provida natura concessæ sunt, *ceu vallum quoddam visus & prominens munimentum, contra occursantia, aut alia fortuitò incidentia*, Plin. *lib 11. cap. 37.* Mulieres verò præposterâ decoris affectatione etiam inficiebant. Idem *ibid. Mulieribus verò etiam inficiu quotidiano. Tanta est decoris affectatio, ut tingantur oculi quoque.* Ubi meritò *quotidiano* ait. Quibus enim earum illita semel fuco est facies, id nisi quotidie fiat, turpissimis rugis & lurido colore statim illa fœdatur. Fuligine id factum, Juvenalis ait,

Ille supercilium madidâ fuligine tinctum
Obliqua producit acu

Unde Tertullianus *de Cultu Fœm. In illum enim delinquunt, quæ cutem medicaminibus urgent, genas rubore maculant, oculos fuligine porrigunt.* Fuligo autem illa e stibio: de cujus nigro pulvere accipienda hæc ejusdem *lib. de Habitu mul. & illum ipsum nigrum pulverem, quo oculorum exordia producuntur.* Unde ipsum stibium πλατυόφθαλμον dictum: Nempe hoc pulvere supercilia circumducebant & in arcum formabant, sicque oculorum spatium veluti producebant ac extendebant mulieres. Jon *in Omphale*,

Καὶ τὴν μέλαιναν στίμμιν ὀμματογράφον.

Hinc ὑπογράμματα Hesychius, στιμμίσματα oculorum interpretatur. Pollux, τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπογράφει, τὰς ὀφρῦς μελαίνει, εἰς γραμμὰς ὑπαγαγὼν τὰς ὀφρῦς &c. Salmasius *ad Solinum p* 1148. Eundem *palpebras* inficiendi ritum hodieque in Oriente vigere, docet P. de Valle *Itinerarii Tom. II.* At in supplicium *palpebras resectas* Regulo, habet Historia Rom. quò sic Soli obversus eo acriùs excruciaretur, uti videre est apud Ant. Thysium JC. varias hac de re Vett. sententias (non enim consentiunt omnes) enarrantem *Not ad Val. Maximum lib. 1. cap. 1. num. 14.* &c. Plura de *Palpebris*, V. apud Vossium *de Orig & Progr. Idolol. lib. 3. cap. 23.* ubi *de triplici earum usu, albarumque ac nigrarum discrimine.* & *lib. 4. capp. 39.* & 87. ubi de *Medicina illarum.*

Paludamentum, cum sago & chlamyde à nonnullis confunditur: qui tamen propriè loquuntur Scriptores, *Paludamentum* Imperatoris vocant chlamydem, *sagum* militum. Varro *de L. L. lib. 6. Paludata à Paludamentis, Sunt hæc insignia & ornamenta militaria. Ideo ad bellum cùm exit Imperator ac lictores vestem mutant, & signa incinuerunt*, Paludatus dicitur *proficisci. quæ propterea quòd conspiciuntur & fiunt palam*, Paludamenta *dicta.* De qua notatione videant rideantque docti. Juvenalis *Sat. 6.*

Cumque paludatis Ducibus, præsente marito,
Ipsa loqui &c.

Duces ergo atque Imperatores *paludati* proficiscebantur in hostem; cùm è bello reverterentur, posito *Paludamento*, togati Urbem intrabant. Quare ut novum ac Tyrannicum in Vitellio notavit Suetonius *cap. 11. Quòd urbem ad classicum introierit paludatus.* Fuit autem *Paludamentum*, sicut quoque Sagum & Chlamys, à quibus formâ non multum discrepabat, indumentum apertum, quod tunicæ superinduceretur fibulaque necteretur, sed Chlamyde longius ac fusius. Et quidem apertum fuisse, illud

Livii

Livii de Graccho demonstrat, *Paludamentum brachio involvens.* Etiam fibulatum, veteres statuæ indicant: Sicuti Imperatorum vulgari laxius & fusius, tum numismata, tum marmora vetera ostendunt. Ex lana vulgaria *Paludamenta*, seu Chlamydes, Imperatorum autem ex purpura fuit: unde notatus à Dione *l.* 59. Commodus Imp. quòd tunicâ & chlamyde sericâ purpureâ auro inspersâ: item Cajus Cæsar, quòd per pontem triumphalem incedens, thorace Alexandri M. & Chlamyde sericâ usus esset. Sed & auratæ Chlamydis, Virgil. *lib.* 4. & *Paludamenti auro textilis sine alia materia*, meminit Plinius, de Agrippina loquens: quod mirum profectò, quomodo enim aurum sine alia materia texi potuerit, difficile dictu est. Porrò, cùm communes Græcorum Chlamydes albæ essent, Romanorum nativum lanæ colorem retinerent, Chlamys sive *Paludamentum* Imperatorum purpureum sive ex cocco fuit. Plinius *lib.* 22. *cap.* 1. *Atq; ut sileamus Galatiæ, Africæ, Lusitaniæ cocci granum Imperatoriis dicatum Paludamentis.* Unde ex purpura Cæsarem ab hostibus agnitum fuisse, docet Dio *l.* 42. Ipse Cæsar de se *Comm. lib.* 7. *Accelerat Cæsar, ut prælio intersit. ejus adventu ex colore vestis cognito.* Horatius de Antonio fugiente, ac victo,

Terra marique victum hostis Punico
Lugubre mutavit sagum.

Hinc idem Dio *lib.* 46 *Paludamentum* simpliciter φοίνικα appellat: Appianus *de bello Pun.* ἁλουργίδα; qui idem in *Parthicis* memorans prodigia, quæ Crassi necem præcessere, illud primò posuit, atratum eum, non purpuratum ad milites processisse, ἀντὶ ἐν φοινικίδι, inquit, ἀλλ' ἐν ἱματίῳ μέλανι. Idem alibi de M. Antonio, qui eodem Parthico bello allocuturus milites pullum *Paludamentum* petierat, quò miserabilior esset, dissuadentibus tamen amicis, ἐν τῇ στρατηγικῇ φοινικίδι, processit. Quod idem Valerius Max. de Crasso narrans, ait, Imperatorium *Paludamentum* aut purpureum fuisse aut album, *lib.* 1. *cap* 6. De Sexto autem Pompeji filio, belli successibus inflato, Appianus *Civil. lib.* 5. τὴν συνήθη, inquit, τοῖς αὐτοκράτορσι, χλαμύδα ἐκ φοινικῆς ἐς κυανῆν μεταβαλεῖν, *Imperatorium* Paludamentum *purpureum in coeruleum mutasse*, quasi à Neptuno adoptatus esset. Plura in hanc rem V. apud Octav. Ferrarium *de Re Vestiaria Part.* 2. *lib.* 3 *toto*, *ubi inter alia paludati Imperatoris habes icona.* De *Paludamenti* verò abjectione, viæ & turpis fugæ in Ducibus argumento, V. Casaubonum *ad Suetonium Augusto cap.* 10.

Palumbes, seu *Palumbus*, columba sylvestris est, Hebr. יונת אלים, *columba arborum*, seu *nemorum*, in *tit.* Psalmi 56. quòd in sylvis degit, & in arboribus nidificat. Theocritus *Idyll.* 5.

Κἠγὼ μὲν δωσῶ τᾷ παρθένῳ αὐτίκα φάσσαν,
Ἐκ τᾶς ἀρκεύθω καθελών.
Et ego quidem dabo puellæ mox palumbum
Ex junipero abreptum.

Unde Gallis *ramier*, à *ramis* arborum. De iis Plinius *lib.* 10. *c.* 35. *Vivere palumbes ad XXX. annum aliquos ad XL. habemus auctores, uno tantùm incommodo unguium — Cantus omnium, similis atque idem, trino conficitur versu præterque in clausula gemitu* &c. Iisdem castitas tanta, ut adulteria morte puniant. Porph. *de abstin. anim lib.* 3. & Phile *de Anima cap.* 19 uterque ex Æliano *Histor. lib.* 3 *cap.* 44. Mahometanis inprimis in pretio sunt qui propter illos circa Meccham magno numero alunt. Nempe sub *palumbi* specie Mahumeti Deum apparuisse multaque inspirasse credunt. Lud. Vartomannus *Navigat. lib.* 1. *cap.* 18. *Dum iter agimus* (versùs Meccham) *cælum inumbrabant palumbes innumeri. Ajunt avitia hujusmodi ab illa ave traxisse genus, quæ Mahumeti in aurem loquebatur, sub velamento sacri Pneumatis.* Unde, quod columbæ Moses, quam tempore decrescentis diluvii ex Arca emissam ait, id *palumbi* tribuunt iidem. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poster. lib.* II. *pag.* 32. Apud Plautum in *Pœnulo*,

Nos tibi palumbem *ad aream usque adduximus,*
Nunc te illum melius capere est, si captum esse vis:

voce hac lepidè denotatur homo peregrinus ac hospes, prædæ insidiisque lenonis objectus, Dalechampius *Not. ad Plinium d. l.* V. quoque Vossium de *Orig. & Progr. Idolol. lib.* 3. *cap.* 79. ubi de *ætate eorum*, quam illos ad ann. 50. perducere ait, & *cap.* 91. ubi *de Palumbi & turturis discrimine.*

Palus, nomen Gladiatoris nobilis Casaubono, cujus præmortui nomen Commodus assumserit, apud Lampridium *in hujus Vita: Appellatus est sanè inter cætera triumphalia nomina, etiam sexcenties vicies Palus primus sequutorum*, quo modo legendum esse Palatinus codex & ex Dione viri doctissimi jam pridem docuerunt. Sed quòd iidem, juxta Casaubonum, *Palum* dictum fuisse censent Commodum, ex nomine gladiatoris cujuspiam jam antè defuncti, non assensum accommodat Salmasius. Nec enim eò ducunt Dionis verba, apud quem legitur Πρωτόπαλος σεκουτόρων; nec assentitur is legentibus, πρῶτος Πάλος σεκουτόρων, ut Πάλος sit nomen proprium. Debuisset enim potiùs hoc sensu scribi, Πάλος πρῶτος σεκουτόρων. Igitur unicâ voce Πρωτόπαλος apud Dionem Vir Cl. scribit, quæ vox nihil aliud significat, quàm *primum sequutorum.* Sequutoris autem armatura utebatur Commodus. Dio, Ἤσκει δὲ καὶ ἐχρῆτο τῇ σκευῇ τῇ τῶν σεκουτόρων καλουμένων. Inde igitur inter triumphalia omina, πρωτόπαλος σεκουτόρων dici amabat. Sequutores namque erant, qui sorte victis sufficiebantur & victoribus comparabantur, qui Græcè ἔφεδροι: Hinc πρωτόπαλος, cujus prima sors exiit. Sed, ut dictum, πρωτόπαλος σεκουτόρων, est primus sequutorum. Lampridius pro nomine proprio videtur accepisse, apud Dionem, qui vertit, *primus* Palus *sequutorum*, sed falsus est, aut certè *palum* pro sorte posuit & vocem retinuit Græcam. Vett. Glossæ: Πάλος, *palus* &c. Hactenus Salmasius *ad Lampridium l. c.*

Palus, non minimum in Athletarum Gymnastica olim locum habuit. Exercitationis cujus meminit Vegetius *lib.* 1. *de re Milit. cap.* 11. cùm scribit: *Palorum usum non tantùm militibus, sed etiam gladiatoribus plurimum profuisse, nec unquam aut arenam, aut campum victores ullos declarasse, nisi qui diligenter* ad palum *fuissent exercitati.* Proin omnium frequentissimè in hac se futuri Athletæ, & militari disciplinæ initiati, exercere solebant; quod quo pacto factum fuerit, idem ibidem docet, his verbis: *A singulis Tyronibus singuli pali defigebantur in terram, ita ut micare non possent, & sex digitis eminerent: Contra illum* Palum *veluti contra adversarium Tyro cum crate & clava, tanquam cum gladio se quisque exercebat & scuto: ut nunc quasi caput aut faciem peteret, nunc à lateribus minaretur, interdum contenderet & poplites & crura ferire, recederet, assultaret, insiliret, & quasi præsentem Adversarium, sic* Palum *omni impetu, omni bellandi arte, tentaret.* Unde & Seneca *Epist.* 18. *Exercitamur ad palum.* V. quoque Platonem *de Legg. l.* 7. Aristotelem *in Politicis*. Hier. inprimis Mercurialem *de Arte Gymnastica l.* 3. *c.* 4. Juvenalis de hoc Exercitii genere, ita *Sat.* 6.

—— —— *Aut quis non vidit vulnera pali,*
Quem cavat assiduis sudibus, scutoque lacessit,
Atq; omnes implet numeros &c.

Sed & supplicii id genus. Hinc *Nudum ad Palum vapulare*, pœna servorum erat, in *L.* Longob. *lib.* 3 *tit.* 7. §. 1. & *Capitul.* Caroli M. *lib.* 4. *cap.* 30. De *Palis* sacrificalibus, V. Siculum Flaccum aliosque Agrimensores: de *Terminalibus*, suprà in voce *Pali*. V. etiam quædam, voce *Paleda*. ut & ubi de *Monomachia.*

Pamisus, fluv. Messeniæ, adde: Ei, velut Deo, sacrificatum esse à Messeniorum Regibus, instituti auctore Sybotâ, Dotadæ fil. testis est Pausanias *in Messeniacis.*

Pampa, vicus vicinus Tentyris, qui & Πάμπανις dicitur. Juvenalis *Sat.* 15. ubi de bello inter Tentyritas & Ombitas exorto:

Terga fugâ celeri præstare instantibus Ombis,
Qui vicina colunt umbrosæ Tentyra Pampæ.

Itinerarium Antonini Pappam vocat, *Tentyra, contra Copton, Papa* &c. V. Salmasium *ad Solinum pag* 448. At in Capitular. Caroli M. *lib.* 7. *cap.* 314. *Ut Clerici* pampis *aut tzangis vel armis non utantur*: Lindenbrogio *pampa* videtur sicæ genus, in Germania usitatæ, quod etiamnum *Pampi* vocetur, apud C. du Fresne, *Glossar.*

Pampelona, urbs præcipua Regni Navarræ, quod ab ea Regnum *Pampelonæ* quoque dictum est. Postquam enim Pelagius, Mauris (qui Hispania fuerant potiti) inter se dissentientibus, primum Hispaniæ Regnum in montibus Asturiæ, Gallæciæ & Cantabriæ, erexisset, circa A. C. 716. secundum in montibus Pyrenæis ortus est Garsias Ximenius seu Innicus I. circa A. C. 724. cujus sedes Insa primùm: insignia rubra parma nullâ picturâ distincta: titulus, *Suprarbiæ & Ripagorçæ* fuit. Dein verò, sub Garsia Innico II. captâ Pampelonâ, Lat. *Pompeiopoli*, & in eam sede Regni translatâ, *Regnum Pampelonæ* id vocatum est, donec *Regni Navarreni* titulum accepit. Georg. Hornius *Orb. Imper. pag.* 164. V. *Pompejopolis* alibique passim.

Pamphila, adde: V. & G. J. Vossium *de Histor. Græc. lib.* 1. *cap.* 7.

Pamphila, seu *Pamphile*, in Ceo mulier, vestes bombycinas, ex Assyria bombyce textas redordiri rursusque texere prima invenit. Plinius *lib.* 11. *cap.* 22 ubi de bombycina veste: *Prima eas redordiri, rursusq; texere invenit* — Pamphile *Latoi filia, non fraudanda gloria excogitatæ rationis, ut denudet fœminas vestis.* Cujusmodi vestis, à Coa diversa, quæ ex Cois bombycibus, cujusque apud Vett. mentio est, cùm de Cea apud illos nil reperiatur. Nempe artificium in Ceo quidem ipsum inventum retexendarum è bombyce Assyria vestium, delicatiusque texendarum, materia ipsa bombyx Assyria, unde Ἀσσυρίας ἐσθῆτες, quæ eædem, cum Sericis. Etenim Romanæ Græcæque fœminæ Sericas vestes inde allatas filatim resolvebant, iterumque subtiliori stamine texebant &c. Atque hæ Sericæ Assyriæque vestes fœminarum solùm erant, Plinii tempore, cùm Coæ etiam virorum essent, uti alibi diximus. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 143. & *seqq. ut & hic passim.*

Pamphilius Obeliscus, inter XIII. illos, qui Romæ hodieque superstites visuntur. Erexerat eum Heliopoli Sothis Manethonis filius Rameses: quem postea Romam traductum A. C. 249. ad Prætoriana castra, in Hippodromo, Anton. Caracalla Imp. statuit. Demum A. C. 1649. munificentiâ Innocentii X. in Foro Agonali, super excelsa rupe ab arte, ad naturæ invidiam, dispositione Equitis Bernini Architecti, ad 4. Mundi plagas, copiosis rivis fontibusque scatente, erectus est. Georg. de Sepibus *Descript. Musæi Kircheriani pag.* 12.

Pamphilus, Apellis Præceptor: Primus cum Arte pingendi Mathesin conjunxit; negans sine Arithmetice & Geometria illam posse perfici. V. Plinium *Histor. Nat. lib.* 35. *cap.* 10. & Gerh. Joh.

Vossium *de Scientiis Mathem. cap.* 2. §. 13. quorum hic, Picturam à Geometria accipere lineam ac magnitudinem: ab Optica sumere lumen & umbram, splendorem ac opacitatem, eruditè ostendit. V. quoque quæ hanc in rem Alb. Durerus, celebris ille Germaniæ Apelles, literis consignavit.

Pamphylia, adde: Hac regione, ut & Phrygia, Lycaoniâ, Isauriâ & Pisidiâ, Ἀνατολικῶν θέμα, constare, ait Constantinus, *de provinciis Orientalis Imperii*, seu *Asiam parvam* & *Proconsularem* olim dictam; qua de re quid sentiat Salmasius, V. illum *ad Solinum pag.* 803. & *seqq.*

Pamphylium Mare seu *Pamphylius Sinus*, dicitur is, quem Pamphylii accolunt: quo nomine etiam Cilicium interdum comprehendebant. Nam & Cyprum Παμφύλου ἔνδοθι κόλπου, *Pamphylio in Sinu*; collocat Dionysius, cùm illa Ins. opposita sit tota Ciliciæ oræ maritimæ. Sed & Ἰσσικὸν κόλπον etiam *Pamphylium* dici, notat Eustathius, ab Isso, ad Patara Lyciæ usque. Dionysius sinus ejus, quidquid Pamphyli circum colunt, usque ad Chelidonias extendit, quibus contraversum Tauri promuntorium. Idem Cilicium Sinum à *Pamphylio* separat, de illo ita canens, post Pisidiæ Urbes & Pamphyliæ:

> Κεῖθι δ' ἐς ἀντολίην σκολιὸν περιλίσσεται οἶμα
> Πολλὸν ἔσω βεβαυῖα περίδρομος Ἀμφιτρίτη,
> Γείτων Εὐξείνοιο πολυκλύστοιο θαλάσσης.

De Pamphylio v. Mela, Sidæ portu & Tauri promontorio claudi, ait. Cœterùm, uti Lycius & Cilicius, ita & *Pamphylius Sinus*, multis aliis parvis sinubus porro lancinatur, in terras excurrentibus, ubi promontoria sunt. V. Salmasium *d.l. p.* 781. *& seqq.*

Pampinata Lanx, in Epist. Gallieni apud Treb. Pollionem in *Divo Claudio, Misi ad eum pateras gemmatas trilibres duas, scyphos aureos gemmatos trilibres duos, discum corymbiatum argenteum librarum viginti. Lancem argenteam* pampinatam *librarum triginta* &c. à *pampino* nomen habet, quemadmodum à corymbio, *corymbiatus* discus appellatus est, in quo corymbia mulierum, & crinium cumulatæ in altum structuræ (à corymbi vel racemi similitudine sic dictæ) cælatura expressæ erant: ab hedera *hederata* patina in *seqq.* quæ hederæ corymbos & racemos habuit: à filice, *filicata* patera, quæ ad filicis herbæ speciem erat cælata &c. Variis enim argumentis, in cælandis vasis, lusit Veterum luxuria. V. Salmasium *ad l.c.* Fuit a. *Pampinus*, coronamentum Bacchi, apud Horatium *Carm. lib.* 3. *Od.* 25.

> —— *dulce periculum est*
> *O Lenæe sequi Deum*
> *Cingentem viridi tempora pampino.*

Et alibi,

> *Ornatus viridi tempora* pampino
> *Liber vota bonos ducis ad exitus.*

Cùm aliàs is hederâ & vite coronaretur. Atque hinc coronæ illæ vitigineæ, i ad pampinorum vitis similitudinem electæ, originem traxere. Fuit autem *pampinea* hujusmodi corona, symbolum maturitatis ejus, quæ fini est proxima. Unde, cùm Eques quidam Rom. per quietem vidisset, Claudium hujusmodi coronâ evinctum albescentibus foliis, vergente autumno mortem Principis ostendi, inde conjecere harum rerum periti, apud Tacitum *Annal. lib.* 11. V. Car. Paschalium *Coronarum lib.* 4. *cap.* 1. Cœterum *pampinationem* Stolonis inventum, facit Plin. *lib.* 17. *cap.* 1.

Pan, adde: In *Hymnis*, qui Orpheo attribuuntur, φαντασιῶν ἐπαρωγὸς appellatus legitur. Credebatur enim repentinos injicere & lymphaticos metus, ac ipse subitis inconsultisque motibus gaudere. Unde ibidem, vocatur σκιρτητὴς & περίδρομος, i. *saltator ac vagabundus*:

> Ἐλθὲ μάκαρ σκιρτητά, περίδρομε, σύνθρονε Ὡρῶν.

Et de Fauno, suppare ejus, Horatius,

> *Velox amœnum sæpe Lucretilem*
> *Mutat Lyco Faunus.*

Siliusque Italicus,

> —— *Pendenti similis Pan semper, & imo*
> *Vix ulla inscribens terræ vestigia cornu.*

Quam ob causam Gronovius, apud ingeniosissimum Nasonem *Fast. lib.* 2. *vers.* 286. pro, *concitat ipse feras*, quod Scaligero placuit, legit: *concipit ipse fugas*, i. φαντάζεται, imaginatur, & subitò nec quid nec quare exilit discursatque: ita ludens ipse repentinos metus, quorum credebatur excitator. De eodem, apud Val. Flaccum *Argonauticor. lib.* 3. habetur:

> *Ludus & ille Deo, pavidum præsepibus aufert*
> *Cùm pecus & profugi sternunt dumeta juvenci.*

Quâ superstitione abusus ille Geta, quem idem *lib.* 6. introducit, *Panis* habitu, abigeum, & tum vano ludibrio hostes territantem *versu* 630. *& seqq.*

> —— —— *Pariterque inglorius Armes*
> *Fraude nova stabula & furtis adsuetus inultis*
> *Depopulare greges, frontem cum cornibus auxit*
> *Hispidus inq. Dei latuit terrore Lycei*, &c.

V. Joh. Frid. Gronovium *Observat. lib.* 4. *cap.* 15. ut & paulo infrà. In Arcadia a. potissimùm cultus est antiquitus, unde Romam veneratio ejus transiit, *Panis Lycæi* nomine apud illos insignis; à quibus *Inuus* quoque, vel, ut alii, *Junus* appellatus est. De sacris ejus, *Lupercalia* dictis, V. *suo loco*. Addi potest, apes quoque atq; alvearia in ejus fuisse tutela. Zonas Poëta *Antholog. l.* 1. *c.* 60. *Epigr.* 7.

> Ὄφρα μελισσοόος, Πὰν ἐπικυψελίδιος,
> *Ut apum servator* Pan *subalvearius.*

Inter Semideos collocat Placidius *ad vers.* 112. *lib.* 6. *Thebaid. Statianæ.* Quòd Echus seu soni repercussi esset inventor, ideo amore ejus captus fingitur. Alcæus,

> Πανί με τὸν δυσέρωτα καὶ ἐξ ὑδάτων φύγεν Ἠχώ,
> *Pana me amorem infelicem & ex aquis fugit Echo.*

Ejusdem Oraculum fuisse apud Pisas, refert Luctatius Placidius, *ad vers.* 479. *lib.* 3. *Thebaidos*,

> —— —— —— *Rusticus accola Pisæ,*
> *Pana Lycaonia nocturnum exaudit in umbra.*

Et Templi idem meminit, *lib.* 3. *ad vers.* 206.

> —— —— —— *Procul usq; Lycæor,*
> *Partheniosq; super saltus.*

Fabulam ejus eleganter interpretatur, Fr. Baco Verulamius *lib. de Sapientia Vett.* Fortunius Licetus, (qui Deum Mercurium in ætate senili, sed virilitate satis excitatâ, currentem, ut apprehendat Deum *Pana* fugientem à facie subsequentis, cum verbis, *Fortasse licebit*, symbolum suum literarium fecit) *de Gemmis Annularibus cap.* 140. &c. ex antiquis Macrobius *Saturnal. l.* 1. *c.* 22. V. quoque Silium Italicum, *Bell. Pun. lib.* 13. Ei omnium primo, ab Arcadibus, postquam in Italiam venissent, sedibusq; sub colle acceptis more patrio domicilia exædificassent, Themide jubente, in loco, quem Romani *Lupercal* nominabant, templum fuisse extructum, ex Livio, Justino, Plutarcho, aliisque docet Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 20. Quò facit locus Dionysii *lib.* 1. *Erat tum spelunca sub tumulo magna, denso querceto contecta, & sub petris profundi fonticuli, solumque rupibus contiguum, nemorosum ac frequentibus procerisque opacum arboribus. Ibi arâ dicatâ Deo more patrio sacra fecerunt, quæ nostro quoq; tempore faciunt Romani mense Februario, post Brumam, nihil mutantes ex ritu pristino.* Eundem cum Sole, Apolline, ac Satane priscis fuisse, Georg. Hornius refert *Histor. Philos. lib.* 1. *cap.* 8. Cùm enim hic nosset, inquit, Domini esse terram ac plenitudinem ejus Psal. 24. v. 1. sub *Panis* schemate se hominibus colendum dedit: *sub finem dein cap.* ex fabula *Panis* ac Echus, Philosophiæ origines aperit. Primum Idololatriæ institutorem *Pana* fuisse, Clem. Alexandr. *Admonit. ad Græcos* asserit, inquiens: *Athenienses autem, ne quis esset quidem Pan, noverant, priusquàm eis diceret Philippides. Meritò ergo Dæmonum cultus, quem aliunde cepisset, fons fuit stolidi vitii.* Quod evidentius constat ex Livio, Probo, Pomponio Læto, Lactantio, Natali Mythologo, Gyraldo, cœterisque Classicis. Simonides hunc Satyrorum Principem ac Patrem Atheniensibus in bello navali opem tulisse, Medosque profligasse, cecinit his verbis,

> Τὸν τραγόπουν ἐμὲ Πᾶνα τὸν Ἀρκάδα, τὸν κατὰ Μήδων,
> Τὸν μετ' Ἀθηναίων στήσατο Μιλτιάδης.
> *Arcada Capripedemque in Medos Pana locavit*
> *Me pro Cecropiis gloria Miltiadis.*

Hinc in bellis omnibus, magni momenti fuere semper ab illo terrores, ut credebatur, hostibus invecti: qua de re latè Pausanias *in Phocicis*, asserens Gallos, qui duce Brenno Delphos accesserant prædaturi, fugatos à Deo *Pane* terroribus immissis, confectosque vicissim mutuis ictibus; quod idem Hannibali quoque, ad Urbis Romæ mœnia accedenti, contigisse, Sil. Italicus *in Punic.* narrat. V. Fortun. Licetum, *de Lucernis lib.* 6. *cap.* 17. *ubi Lucernam Minervæ Galvanianam explicat*, & de lampade, quâ Athenienses hoc suum Numen, inter alia, venerabantur, Cœl. Rhodig. *l.* 11. *c.* 27. uti de ejus coronamento, ex pinu & ebulo, Car. Paschalium *Coronarum l.* 4. *c.* 2. & *l.* 6. *c.* 28. Inter Zeuxidis pictoris opera, *Panis* quoque mentio, apud Plin. *l.* 35. *c.* 9. *Postea donare sua opera instituit, quòd ea nullo satis digno pretio permutari posse diceret, sicut Alcmenem Agrigentinis*, Pana *Archelao.* Idem ex marmore Romæ fuit, in Septis, cum Olympo & Chirone ac Achille, *quos capitali satisdatione fama judicavit dignos*, apud eundem *l.* 36. *c.* 5. &c. Plura hanc in rem, inprimis de *Panos* parentibus, *Panos Ægyptii* ætate, caprina facie ac cruribus, facie item rubra, V. apud G. J. Vossium *de Idolol. lib.* 1. *capp.* 8. 12. 16. 27. & *lib.* 2. *cap.* 74. & 99.

Panacea, fil. Æsculapii, ex πᾶν & ἄκος dicta, ut ipso nomine omnium *morborum remedia* promittat. Plin. *lib.* 24. *cap.* 4. V. Vossium *ibid. lib.* 4. *cap.* 58.

Panactos, Græcè Πάνακτος, locus Atticæ, apud Stephanum, Πάνακτον, φρούριον Ἀττικῆς, ὁ Ἀθηναῖος ἐν πέρατι Ἀττικῆς. Harpocration, oppidum esse scribit, inter Atticam & Bœotiam situm, additque ejus mentionem facere Thucydidem & Euripidem & Menandrum, unde πανάκτειον, dictum origanum est, quòd ibi plurimum nasceretur; sed & Πάνακτος, pro *Panacteo origano*, absolutè occurrit, ut Χάλυψ, pro *Chalybico ferro*; Μάγνης, pro Magnetico lapide &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1278.

Panaf, vox Hebræa, quam Esaiæ c. 6. v. 2. Chaldæus Interpres, aliique passim Viri eruditi, de operimento capitis Seraphinorum sonantem, ad verecundiam eorum de imperfecto suo in DEUM affectu, & ad metum reverentialem, quo astantes tantæ Majestati corripiebantur, referunt. Capitis enim obnuptio nota pudoris est, ut Brassicanus *in Adagiorum farrag.* scribit: quique verecun-

secundantur, faciem & caput operiunt, Theophr. *in Charakter.* Unde apud Plautum non uno loco, frons perfricta ac inverecunda his signatur vocibus, *adeò nudo & aperto capite.* Et in convivio Alcinoi *Odyss. θ.* Ulysses canentem Demodocum audiens, præ verecundia caput operit: ut de juvene illo, apud Arbitrum: de Socrate, apud Platonem *in Phædro*: de Helena, apud A. Gellium *lib.* 14. *cap.* 9. & Q. Calabrum *Paralipom. lib.* 14. nil addam. Ad sacra redeo: Et hæc sine dubio causa, cur Hebræi, cùm alibi, tum maximè in Templo, orationi vacantes, capita velaverint, caputiis operti; cujus ritus primus Auctor Moses creditur, ad rubi conspectum vocemque Angeli inde auditam, faciem abscondens. Nec multum abest, quod eum ritum Abulensis ad subjectionem & timorem refert; unde Apostolus capitis velamen *potestatem* vocat, quia timoris subjectionisque nota: Quæ omnia non incommodè Epiphanius *hær.* 80. ad CHRISTI capitis nostri obductionem transferens, Hebræis illum non ita, ac nobis est, manifestum ac patentem fuisse docet, quam ob causam Mosis lecturi libros capita velaverint. Ita Anshelm. Solerius *de Pileo Sect.* 2. Sed deceptus is est, cùm *Panaf* vult significare, *operimentum capitis*: cùm Hebræa vox פָּנָיו reddi debeat *facies suas.* Ita enim verba habent, בִּשְׁתַּיִם יְכַסֶּה פָנָיו, id est, *duabus alis operiebat facies suas*, &c. Jac. Buxtorfius

Panagia, Græcè Παναγία, i. *Sanctissima* seu *tota Sancta*, titulus quo B. Virginem Græci compellant. De cujus origine ista referuntur in *Horologio Græco*. *Apostoli post Christi ascensionem, quando ad mensam sedebant, primum accubitum vacuum relinquebant, ob reverentiam Magistri & Domini Jesu, in quem locum super pulvinar partem panis, de quo comedebant, deponere consuevere. Peractâ autem mensâ, in altum panem illum extollebant, precesque in gratiarum actionem recitabant, qui pius usus à singulis Apostolis per mundum dispersis continuatus dein fuerat. At dum iterum in unum divina dispositione in Deiparæ transitu congregati, post funebres functiones, sc. die tertio illius obitus, cùm, post mensam, solitam panis elevationem cum gratiarum actione celebrarent, apparuit eis B. Virgo choris Angelicis stipata, quæ vultu humanissimo eos salutavit: verùm illi mente stupefacti ac animi lætitiâ excitati, confestim in tali cælesti visione solitas preces canentes,* Panagia Deipara adjuva nos, *conclamare cœperunt & redeuntes ad Virginis sepulchrum, ejus beatissimum corpus non invenere, quare certiores facti sunt, illam animâ & corpore in cælum assumtam esse. E qua historia originem habuit non solum titulus B. V. attributus, sed & ipsemet panis, qui in altum elevatur cum gratiarum actione, post comestionem, ita appellatus fuit, unde solent adhuc Græci Monachi, ad imitationem Apostolorum, Deo gratias agere, post corporis refectionem, quem panem benedictum dein inter se dividunt & cophinum seu vas, in quo hic panis collocatur, Panagiarium vocant.* Quod suis Auctoribus relinquimus. Meminit similis ceremoniæ Codinus, in mensa Imperiali Græcorum adhiberi solitæ, *Porro Præfectus mensæ acceptum panagiarium mensæ imponit & elevans panagiam, dat illam Domestico Mensæ, & ille Magno Domestico, hic Imperatori & quam primùm panagiam ori inserit, omnes accinunt, Ad multos annos.* E quibus patet, ait Dominic. Macer, nomine *Panagiæ*, non panem benedictum denotari, ut quidam volunt, sed panem in altum elevatum, ad ceremoniæ præfatæ complementum: certè παναγία, non est εὐλογία, *benedictio*, sed *omnino sancta*, uti diximus, notat. V. Macrum utrumque *in Hierolexico*, Goarum *ad Euchologium Græcorum pag.* 887. Meursium *in Glossario*. Alios. Jac. Sponius Patriarcham Constantinopolitanum titulo, ἡ Παναγιότης σου, i. *tuam omnimodam Sanctitatem*, compellari, cùm reliqui Græcorum Ecclesiastæ tit. *Agiotita sou*, h. e. *sanctitatis tua*, sint contenti, adnotat *Itiner. Græciæ Part.* 1. *pag.* 270. Idem *Panagioti* cujusdam viri celebris, Chio oriundi, & in Aula Turcica magni habiti, ubi Interpretis, & aliquando Legati ad M. Moscoviæ Ducem munere functus est, demortui A. C. 1673. Epitaphium Græcâ linguâ exaratum, quod in Monasterio Chalcidis Insl. visitur, exhibet *Part.* 3. *pag.* 103.

Panaretus, Græcè Πανάρετος, vocatur à Vett. liber, qui geminum apud Græcos titulum habet; & modò Σοφία Σειράχ, *Sapientia Sirach*, modò plenius, Σοφία Ἰησοῦ υἱοῦ Σειράχ, *Sapientia Jesu, filii Sirach*, appellatur. V. Isidorum Pelus. *Epist* 66. *lib* 3 *pag* 281. Et quidem Græca vox occurrit apud Hieronymum, *Prologo in libros Salom. Fertur & πανάρετος Jesu filii Sirach: & alius ψευδεπίγραφος*. Latina apud eundem alibi: *Judæorum Pontifex Maximus Simon Oniæ filius — sub quo Jesus filius Sirach Sapientiæ librum componens, quem vocant Panaretion* &c. Eodem modo vocatur *Salomonis Sapientia* vulgò inscripta, apud Epiphanium *de Ponder. & Mens.* Potiori longè jure, ipsa Proverbia Salomonis, apud Eusebium *Histor. Eccles. lib.* 4. *cap.* 22. Sed & omnes libri Γνωμολόγοι sic vocari possint, utpote, *omnium Virtutum* monita complexi, uti docet Scaliger *ad Chronicon Eusebii*, apud Cl. Suicerum voce Πανάρετος. V. de his omnibus libris suo loco.

Panarium, nomen libri, quod Epiphanius contra Hæreticos conscripsit. *Arculam medicam* ipse interpretatur, *Epist. ad Acacium & Paulum*, amicos suos, quorum precibus librum composuit, *Panarium sive arculam medicam, ad eorum, qui à serpentibus* (i. ab Hæreticis) *icti sunt, remedium* Dominic. & C. Macri *in Hierol.*

Panathenæa, adde: Utraque, mense Hecatombæone jam affecto, celebrata fuere, & lampadis certamen, quod iis certabatur, in Ceramico extra urbem sive in Academia peragebatur; cum in Piræo illud vigeret, quod fiebat in Minervæ honorem. Agebantur autem eadem in Minoribus, quæ in Majoribus, si peplum excipias, qui in Majoribus tantùm *Panathenaïs* inferebatur. Pompam ludosque tinctâ veste spectare, vetuit Lex: Ἐν τοῖς τῶν παναθηναίων ἀγῶσι μὴ ἐξεῖναι τῷ βαπτὸν ἱμάτιον ἔχοντι θεωρεῖν, *Non licere in veste tincta Panathenæorum pompam ludosque spectare*: Qui secus fecerat, in jus rapiebatur ad Agonothetam, qui in eum animadvertebat, ut discimus ex Luciano *in Nigrino*. Sed nec peplum solùm in Majoribus inferri, verùm etiam Homeri carmina à Rhapsodis recitari moris erat, ex lege: Καθ' ἑκάστην πενταετηρίδα Παναθηναίων τὰ τοῦ Ὁμήρου ἔπη ῥαψῳδεῖσθαι, *Panathenæis majoribus Rhapsodi Homeri carmina recitent*; quam Pisistrati filius Hipparchus tulit, ut testis est Lycurgus ἐν τῷ κατὰ Λεωκράτους, Ælianus *Var. Histor. lib.* 8. *cap.* 2. &c. Hipparchum postea æmulatus est Aristoteles, de cujus *Peplo* V. *suo loco*. Inferebatur vero Peplus *Panathenæis* maxima cum pompa, prosequebantur enim Athenienses omnis ordinis, omnis ætatis, neque Athenienses tantùm, sed & inquilini: & quidem mares cum ligonibus, fœminæ cum hydriis & umbellis. Qua de re lex extat apud Harpocrationem, Τοὺς μετοίκους ἐν ταῖς πομπαῖς, αὐτοὺς μὲν σκάφας φέρειν· τὰς δὲ θυγατέρας αὐτῶν ὑδρεῖα καὶ σκιάδια, *Inquilini in pompa ligones ferant: eorumque filiæ hydrias & umbellas.* Quam scripsisse videntur Inquilinis Athenienses, circa belli Peloponnesiaci tempora, ubi Athenienses prospero rerum suarum successu corrupti insolescere cœperunt; V. Ælianum *Var lib.* 6 *cap.* 1. & plura de his apud Sam. Petitum *Comm in LL. Atticas lib.* 1. *tit.* 1.

Panathenaicum, Hermæum, Athenæum, in vestigiis Hadriani Imp. Tiburtinæ villæ se invenisse, scribit Ligorius Antiquitatis peritissimus: quæ quidem Gymnasia fuisse, ubi corpora exercerentur, existimat. Mercurialis verò loca vult esse, in quibus aut disciplinarum & aliarum Artium studio opera dabatur, vel festa aliqua celebrabantur: & in specie in *Panathenaico* fuisse Panathenæa celebrata, contendit, *lib.* 1. *de Arte Gymnastic. cap.* 10.

Pancarpum, & *Pancarpus*, idem cum sylva, Jac. Cujacio, Franc. Pithœo, & Is. Casaubono, qui ex παγκάρπῳ θυσίᾳ Atheniensium translatum esse nomen rati sunt ad alia, quæ similiter & variarum rerum miscellâ constarent. Sic enim & πάγκαρπον στέφανον Aristeas dixit, coronam compositam ex omni fructuum genere, putà racemis, spicis, dactylis, malis multifariis, oleis ac cœteris similibus. Ita igitur & *Pancarpum*, ait Casaubonus, dixerunt spectaculum venationis, quo omnium generum bestiæ exhiberi solitæ; eidemque nugatur is, qui *ad Martialis amphith.* disputat de discrimine, inter *Pancarpum* & venationem direptionis, falsumque esse addit, quod idem scribit, à Gordianis primis exhibitam id genus venationem, cùm jam Alagabalus, non nummos, vel bellaria, vel minuta animalia, sed boves opimos & camelos & cervos populo diripiendos objecisse legatur, apud Lampridium. Secundùm viros itaque eruditos hosce, *Pancarpus* & *Sylva* idem fuerint, quod *venationem amplissimam* nominat Vopiscus in *Probo*: *Sylva* autem hæc ideo fuerit dicta, partim quòd multiplicia animalium genera illa, quæ in Circum vel Amphitheatrum inducebantur, imaginem sylvæ feris abundantis referrent; partim, quòd multifariæ arbores, ipsis evulsi radicibus, atque in Circum vel Amphitheatrum inferri atque destitui solitæ essent, ut expressam veræ sylvæ speciem locus præferret. Salmasio tamen longè aliud *Pancarpum*, aliud Sylva: neque in *Pancarpo* sylva vel ulla sylvæ species, nulla herbatica animalia, nulla animalium direptio, nulli qui diriperent populares: quemadmodum in sylva nullæ feræ, nulla cum bestiis hominum depugnatio, nulla bestiarum occisio. Ei itaque *Sylva* dictum est venationis id genus ludicræ seu spectaculi, in quo omnia, quæ producta erant animalia, diripiebantur à Populo, ab eo, quòd totus Circus ad sylvæ speciem arboribus esset consitus: Nullæ autem feræ, aut noxia, vel dentibus vel unguibus, animalia exhibebantur, in illo venationis ludicro, sed herbatica tantùm, & quæ rapi facilè possent ab inermibus popularibus, viva enim diripiebantur. Cujusmodi Gordiani fuisse sylvam, discimus ex Jul. Capitolino, in qua cervi, oves feræ, equæ feræ, tauri Cypriaci, onagri, ibides, damæ &c. *Pancarpum* verò spectaculi genus appellarunt, in quo homines mercede conducti cum bestiis depugnarent. Cassianus *collat.* 5. *cap.* 14. *Ut fieri solet ab his, qui coram Regibus hujus Mundi omnigenis congredi bestiis præmiorum contemplatione consueverunt, quod spectaculi genus vulgò* Pancarpum *nuncupatur. Hi, inquam, feras quascunque fortiores robore, vel feritatis rabie conspexerint diriores, adversùs eas primæ congressionis certamen arripiunt, quibus extinctis reliquas, quæ minùs terribiles minusq; vehementes sunt, exin facilius prosternunt.* V. quoque Justinianum *Novell.* 105. ubi ἀνθρώπους ἀπονενοημένους τῇ τόλμῃ, id est, *homines perditæ ac desperatæ audaciæ*, quos *audaces* vocat Claudianus, depugnasse cum feris ait, in hoc ludi genere, quod Μονημέριον quoque vocatum indigitat, eò quòd ultra unius diei spatium non protraheretur. Idem ei nomen tribuitur in Leonis Philos. *Epigr.* Faciebant autem id homines illi aucto-

rati

rati ac mercede conducti, ut ex Cassiano constat & Cassiodoro *lib. 5.* ubi *Pancarpum* multis describit, licèt non nominet, *Epist. 42.* In cujus fine hæc leguntur: *Longum est per tot periculorum casus sermonibus evagari, sed aptè jungendum est, quod ait de inferis Maronianus, Quis scelerum comprendere formas: quis omnia pugnarum percurrere nomina possit? Sed vobis, quibus est necesse talia populis exhibere, largitate manus fundite præmia, ut hæc miseris faciatis esse votiva.* Quæ postrema verba satis liquidò patefaciunt, mercede ac præmio invitatos in arenam descendisse ejusmodi audaces ac desperatos homines, ad bestias depugnandas. Porro *Pancarpum* in Amphitheatro, Sylva in Circo edebatur, duravitque prius spectaculum usque ad posteriorum Impp. ævum, edi solitum a Consulibus & Prætoribus, qui Magistratum inibant, cùm Sylva seu venationis illud ac direptionis ludicrum penitùs ab usu & consuetudine recesserit, sub iis: saltem nulla ejus uspiam extat memoria, & Justinianus, *Novell. d.* omnia Spectaculorum genera, à Consulibus tum edi solita, commemorans, nusquam Sylvæ. *Pancarpi* verò meminit &c. Nec omittendum, *Pancarpum* meliùs, quàm *Pancarpus*, illudque ellipticè dici atque subintelligendum esse κυνηγέσιον: vocatum autem sic, ab omnigenis bestiis, quæ in illo spectaculo depugnabantur & occidebantur ab illis audacibus ac παραβόλοις, quos operam suam ad eas conficiendas locasse diximus. Salmasius *ad Capitolinum in Gord.* Ing n. *Pancarpum*, Gr. Πάγκαρπον, quidquid miscellum esset, & ex variis rebus contextum consarcinatumque, dictum est. Sic πάγκαρπον στέφανον vocarunt coronam, ex vario florum genere factam: quo nomine inscripserat Meleager collectionem vett. Epigrammatum ex omnibus antiquorum Poetarum Epigrammatibus compilatam, in qua singulos Poetas, quos in illam compilationem innexuerat, singulis floribus perquam eleganter comparabat.

Μοῦσα φίλα τίνι τάνδε φέρεις πάγκαρπον ἀοιδὰν,
Ἢ τίς ὁ καὶ τεύξας ὑμνοθετᾶν στέφανον;

Idem *alio Epigrammate.*

Παγκαρπόν σοι Κύπρι καθήρμοσε χειρὶ τρυγήσας
Παίδων ἄνθος ἔρως ψυχαπάτην στέφανον.

Παγκάρπους iidem Græci appellaverunt coronas, ex omni genere fructuum compositas, quibus columnarum frontes ornabantur: Ἐγκάρπους vocavit Vitruvius *lib. 4. cap. 1.* & *cymatiis & encarpis pro crinibus dispositis, frontes ornaverunt.* Ubi legit aliquando Salmasius *pancarpis*: sed idem deprehendit postea ἔγκαρπος & πάγκαρπος. Sic ἔγκαρπον ἐλαίαν dicebant olivæ ramum, ex omnigenis fructibus implexum, quem ante fores olim statuebant Athenienses & quotannis renovabant; de quo ita Grammatici: Κλάδος ἦν ἐλαίας ἐρίοις πεπλεγμένος, ἐξήρτητο δὲ αὐτοῦ ὡραῖα πάντα, *Ramus erat olivæ lanâ implicatus, è quo omnia matura suspendebantur.* Ejusmodi autem encarpos, quos in antiquis columnis & operibus ad ornamentum sculpere solebant Artifices, etiam παγκάρπους Græcis dictos esse, ex Aristea docet, idem Salmas. *ubi suprà.* At *Pancarpia Corona*, apud Festum, eadem cum florea. V. suprà.

Pancharis, sive baccaris, planta suaviter olens, è qua coronis plexis Vatum olim capita redimita, à virulentis linguis tuta credebantur. Virgilius *Ecl. 7.*

Aut si ultra placitum laudarit, baccare frontem
Cingite, ne Vati noceat mala lingua futuro.

Idem flos cum Cypri flore & croco, in somnum bibentes agebat, & miscebatur hederis, colocasiis, acantho, & amomo. V. Car. Paschalium *Coronarum lib. 3. cap. 12.* & suprà in voce *Baccar.*

Pancharta, apud recentioris ævi Scriptores, quævis charta seu diploma est. Sed & vulgò *Panchartæ* dicuntur, Regesta chartarum seu Tabularia Ecclesiarum, apud du Fresne *Glossario.*

Panchates, nomen equi, apud Silium Italicum *lib. 16.* ubi ludos à Scipione in Africa celebratos memorat,

Proximus a primo distans, quantum æquore currus
Occupat ipse loci distans, sed proximus ibat
Astur Panchates, *patrio frons alba nitebat*
Insigni & patrio pes omnis concolor albo.

Indicans, Asturicos equos vulgò maculâ albâ frontem insignitam habere. Indigitat autem, nomine *Panchatis*, totam quadrigam Iberi, secundi in illis Ludis agitatoris. Mox enim addit,

Cinyphio rector cocco radiabat Iberus.

Nempe ex more Circi, e quatuor equis unum velut palmæ præcipuum auctorem numerare ac nominare consueverant Agitatores, eum viz. ex quo victoria potissimùm pendebat: unde cùm in his Scipionis Ludis quatuor Agitatores certarent, *Cyrnus*, *Iberus*, *Durius* & *Atlas*, in singulis recensendis quadrigis, non quatuor omnes, sed unum duntaxat, Poëta nominat: ubi de Cyrno, solum *Lampona*; ubi de Ibero, solum *Panchatem*, nominans. Funalis autem sinister, in agonisticis & Circensibus plurimum ad victoriam momenti afferebat, qua ad sinistram meta circumflectenda erat: & talis erat Panchates,

—— —— *usque ad colla repente*
Cornipedum protentus, & in capita ardua pendens
Concitat ardentem, quòd ferret lora secundus,
Panchaten, *vocesque addit cum verbere mixtas.*

Tunc Astur certamen ferat quisquam æquore palmam
Erepto, consurge, vola, perlabere campum

Ubi ex omnibus unum Panchatem urget & excitat, ad palmam, quia ferebat lora secundus. id est, quia funalis erat sinisterior, Græcis ἀριστερόζυγος. V. Salmasium *ad Solinum pag. 896.* & 898. ut & *hic passim.*

Panchea, *Panchaa* seu *Panchaja*, juxta Diodorum, una est ex Insulis illis, quæ in Indico Oceano contra Arabiam Felicem sitæ sunt, thuris & myrrhæ aliarumque odorum ferax. Philargyrus, Arabiæ Felicis ipsius regionem facit, in qua templum Triphylii Jovis: Servius, gentem esse Sabæorum notat, sed nugantur illi Grammatici. Nulla enim *Panchaia* regio, in Arabia Felice: sed quòd in hac Ins. ut in Arabia, thus nasceretur, inde *Panchajam* partem vel gentem thuriferæ esse Arabiæ, prodiderunt. V. Salmasium *ad Solinum pag. 549.* & in voce *Panchæa.*

Panchrestum, Græcè Πάγχρηστον, genus libi; quod qui conficerent, *Panchrestarii* dicti sunt: Suidæ γλύκασμα, item ἴτριον; Homero, χρυσὸν μειλίγματα; Latinis, *Dulcinum*, Hieronymo *Dulciamen.* Hoc n. *Dulcinum* & hæc *dulcia*, dixere placentas vel liba. Glossæ, *Dulcinum*, πλακοῦντος. Hinc *Dulciarii*, πλακουντοποιοί. Vetus Interpres Juvenalis *mustacea dulcia* interpretatur,

—— —— —— *Mustacea perdas.*

Solebant enim, inquit, *antea per nuptias dulcia recedentibus erogare, pro apophoretis.* Græci γλυκυμήλιγγας dixerunt; atque inde vox vetus Latinorum *lucunter*, pro dulcio vel placenta, &c. V. Salmasium *ad Lampridium in Heliogabalo*, ut & suprà in voce *Dulcia.*

Pancrates, Poëta Alexandrinus, Hadriano Imp. cùm in Ægypto esset & Alexandriæ versaretur, obtulit τὸ ῥοδίζοντα λωτὸν, *lotum rosei coloris*, cumque poeticâ adulatione dixit, tellurem tum nuper submisisse, ex sanguine Maurusii leonis natum, quem in Lybia Ægypto conterminâ ipse occiderat Adrianus: debere itaque eum florem Ἀντινόειον appellari. Quo Poetæ ingenio & inventionis novitate delectatus Imperator, illorum numero eum ascribi jussit, qui in Musæo alerentur: Hincque non flori solum nomen, sed & coronas ex eo plexas Alexandrini vulgò *Antinoeas* appellare cœperunt, ab Antinoo, Hadriani puero delicato. V. Salmasium *ad Solinum pag. 976.*

Pancratiastes, quis olim dictus sit, insignis hic Aristotelis indicat locus. *Rhetor. lib. 1. cap. 5. circa fin.* Ἀγωνιστικὴ δὲ σώματος ἀρετὴ σύγκειται ἐκ μεγέθους καὶ ἰσχύος καὶ τάχους. Καὶ γὰρ ὁ ταχὺς ἰσχυρός ἐστιν, ὁ γὰρ δυνάμενος τὰ σκέλη πως ῥιπτεῖν καὶ κινεῖν ταχὺ καὶ πόῤῥω, δρομικός· ὁ δὲ θλίβειν καὶ κατέχειν, παλαιστικὸς· ὁ δὲ ὦσαι τῇ πληγῇ, πυκτικὸς, ὁ δὲ ἀμφοτέροις τούτοις, παγκρατιαστικὸς, ὁ δὲ πᾶσι τούτοις, πένταθλος. id est, *Agonistica autem corporis virtus ex magnitudine, & robore & celeritate componitur: Nam & celer fortis est: qui enim quodammodo crura projicere & velociter ac longè movere, Cursor: qui verò comprimere & continere, Luctator; qui percussione impellere, Pugil. qui autem utrisque his,* Pancratiastes; *qui verò omnibus his, Quinquertio est.* E quibus verbis patet, eum qui simul in lucta & pugilatu valebat, *Pancratiastem* fuisse nuncupatum. V. Hier. Mercurialem *de Arte Gymnast. lib. 1. cap. 14.* & *lib. 2. cap. 9.* (*ubi hoc nomine veros quoque Athletas fuisse indigitatos, ex Galeno de Alim fac. lib. 3. cap. 2. docet,*) ut & infrà, in voce *Pancratium.*

Pancratium, Gr. Παγκράτιον, aliter Suidâ teste Παμμάχιον, Pugilatui posterioribus temporibus accessit, inque eo pugnis & calcibus certatum est: Proin tertium quoddam exercitationis Gymnasticæ fuit genus, ex lucta & pugilatu compositum. Quare Aristophanis Scholiastes, cùm 8. enumerat gymnica certamina, uti peccat, cùm non videt, στάδιον, δίαυλον, δόλιχον, ὁπλιτόδρομον, ad unam cursus exercitationem pertinere; ita etiam errat, cùm inter πάλην & πυγμὴν, medium interserit παγκράτιον, quasi non ex utraque componeretur. Gerh. Joh. Vossius *de Gymnastica cap. 3. §. 85.* In eo qui exercebantur, adversarios & pugnis ferire, & comprimere & continere & dejicere studebant. Nam Pugiles solis contendentes pugnis, nunquam complicabantur; ut commendanda sit urbanitas Horatii, qui *lib. 2. Sat. 3.* venustè admodum phreneticos, quòd pugnis ministros & adstantes ferirent, *Pugiles* vocavit. Luctatores complicabantur & comprimebant, ut dejicerent, sed pugnis minimè percutiebant: At *Pancratiastæ* utroque utebantur, & tum etiam quacunque aliâ ratione, ut dentibus, genibus, calcibus, talitris, denique toto corpore, ut dixit Pausanias *Eliac. lib. 5.* adversarium vincere contendebant; atque in eo à Pugilibus differebant, quòd illi pugnis strictis, hi digitis solummodo inflexis certabant. Quod significare voluit Galenus *de motu muscul. lib. 1.* Εἰ δὲ ἕκαστος τῶν δακτύλων καμφθῇ, τὸ σχῆμα τῆς χειρὸς γίνεται μάλιστα τοῖς ἐν παγκρατίῳ προτείνουσιν αὐτὴν ὅμοιον, h. e. *Sin autem unusquisque digitus flectatur, manûs figura iis maximè similis evadet, qui ipsam* in Pancratio *protenderint.* Talis enim manuum figura prehendendis adversariis, cui maximè studebant *Pancratiastæ*, ut nomen quoque significare videtur, valde accommodata erat: quibus de causis παμμάχιον, ut diximus, vocatum est *Pancratium*, sicuti Plato Euthydemum πάμμαχον vocavit, nec non ambobus difficilius certamen habebatur. Ob quod Galenus *Epid. lib. 6.* ubi renibus affectis exercitationem commendat

Hippocrates, sub tali exercitatione non deberé *Pancratium*, ob magnitudinem laboris, intelligi credit: Plato quoque *de LL. lib.* 8. mulieres solummodo post nubilem ætatem *Pancratio* exerceri consulit. De specie quadam *Pancratii* loquutus videtur Galenus, quando *in Comm. super librum de salubri diæta* scribit, Gymnastas fere quos impugnare solebant, constituisse inter exercendum μὴ συμπλέκεσθαι καὶ συμπλέκεσθαι [?], ut jungerentur & toto corpore certarent, sed nudi ac sine complexu. Panætius quoque apud A. Gellium *lib. 3. cap. 27. Pancratiastarum* gestus & lusus hunc in modum depingit: *Ut sunt athletarum, qui* Pancratiastæ *vocantur; Nam sicut illi ad certandum vocati projectis altè brachiis consistunt, caputque & os suum manibus oppositis, quasi vallo, præmuniunt, membraque eorum omnia, priusquam pugna mota est, aut ad vitandos ictus cauta sunt aut ad faciendos parata* &c. Fuisse hanc exercitationem ex his, quæ in Gymnasiis peragebantur, perspicuè significat Propertius *lib. 3. Eleg. 12.*

Et patitur duro vulnera Pancratio:

Et quidem in Gymnastica Athletica ac Bellica multum valuisse, vel hinc patet, quòd ludis ac certaminibus usque adeò *Pancratiastarum* spectaculum oblectaverit, ut & Nobiles illud subire neutiquam recusarent. Hinc Phrynon, Atheniensium Dux, *Pancratiastes* clarissimus fuit, quem Pittacus Mitylenæus reste suo clypeo latente involutum superavit, Autolycus item, ob *Pancratii* gloriam, in loco Prytanei dignissimo Athenis statuam meruit. In specie *Pancratium volutatorium*, species luctæ erat, in qua certantes humi prosternebantur, atque ibi invicem, seque mutuò convolventes, alter alterum sibi supponere nitebantur: quemadmodum clarissimè monstrant nummi cujusdam Sallustii Auctoris, qui sub Valentiniani & Placidiæ Augustæ Principatu, Africæ regno vi occupato, ludos similes, aliosque ob victoriam edidit. Exhibet illos Hieron. Mercurialis *de Arte Gymnast. lib. 2. cap. 8.* Atque de hac exercitatione fortè Aristoteles verba fecit, *lib. de comm. animalium gressu*, ubi nullum erectum & stantem continenter & tutò incedere posse demonstrat, quia perinde se movere, ut Palæstritæ, qui per pulverem in genua subsidentes procurrunt. Martialis quoque, cùm *lib. 14. Epigramm.* cui Palæstrita *titulus*, canit,

Non amo qui vincit, sed qui succumbere novit,

Et didicit melius τὴν ἀνακλινοπάλην.

Anthyllus item apud Oribasium *Collectan. lib. 6. cap. 27.* ubi *luctam super pavimentum* illud vocat. Sed aliud etiam pugnæ genus apud Veteres *Pancratii* venit nomine, quod adversus bestias committebatur, de quo V. Cassianum *lib. collat. 5. c. 14.* Dictum verò vult *Pancratium* Budæus *in Annotat. minor.* quòd advocatis omnibus corporis viribus omniumque *nervorum contentione transigeretur*, V. quoque P. Fabrum *Agonist. l. 1. c. 19.* At Salmasius, quod ex pugilatu & lucta compositum genus agonis esset; in quo artis fuisse, ut vincerent velut in terram cadentes ac resupinantes sese, adeoque circa κυλίσεις, *volutationes*, & nexus humi explicandos & implicandos, ὑπτιασμοὺς & χαμαὶ τρίψεις vocatos Scholiastæ Theocriti, plurimum versatos Pancratiastas, neque proin duo genera *Pancratii*, sed unum, *Volutatorium* sc. fuisse, docet. Et quidem in lucta, quam ὀρθοπάλην Græci dixere, quòd à stantibus & erectis peragebatur, ter dejectum ab adversario, pro victo habitum: in Pugilatu verò & *Pancratio*, ad ἀπαγόρευσιν usque certatum esse, donec sc. alter animum despondisset, addit, *ad Solinum p. 290.* In *Pancratio* itaq; qui satis bene pugnis depexi erant, ut graviora evitarent, manum demittebant. Nempe contraria signa erant porrectio manus & demissio: de quarum illa Papinius *Thebaid. lib. 6.*

Promissere manus ——

Hanc verò adeò aversati sunt Spartani, ut apud illos Lege vetitum esset, ne foris, ubi illa demissio obtineret, Pugilatu aut *Pancratio*, vel cæstibus certarent. Hinc nec Sapientibus, nec Alexandro M. certaminis hujus magna dignatio fuit: itaque alia quidem hunc edi jussisse, illud non item, refert Plut. *in eo.* Primus verò Olympiæ victor fuit Hercules, à quo Olympiaci Ludi Pelopi, avo suo materno, fuerunt consecrati, ut Hyginus, Solinus aliique Auctores sunt, V. iterum Vossium *lib. cit. §. 86.—90.* adde Car. Paschalium *Coronar. lib. 7.* ubi *de Ludis Græcorum sacris, seu Gymnicis.* Simulachrum *Pancratiastarum* ex ære, inter opera Myronis præcipua, habes apud Plinium *lib. 34. c. 8.* Sed & sequiorem sexum, præter ea quæ supra apud Spartanos, non pugilatu solùm & cæstu, verùm & *Pancratio* decertasse, tradunt Xenophon *de Rep. Laced.* Plut. *in Lycurgo*, Vetus Poeta apud Ciceronem *Tuscul. 2.* Claudianus *de Manlii Cons.* & Propertius *lib. 3. Eleg. 13.* ubi ista habet, de variis Spartanarum exercitationibus:

Multa tuæ, Sparte, miramur jura Palæstræ,
Sed mage Virginei tot bona Gymnasii.
Quod non infames exerces corpore ludos,
Inter luctantes nuda puella viros.
Cum pila veloces fallit per brachia jactus,
Increpat & versi clavis adunca trochi:
Pulverulentaq; ad extremas stat fœmina metas,
Et patitur duro vulnera Pancratio:

Nunc ligat ad cæstum gaudentia brachia loris,
Missile nunc disci pondus in orbe rotat.
Gyrum pulsat equis, niveum latus ense revincit,
Virgineumq; cavo protegit ære caput.

Pandæ, adde: *Pandæam*, Πανδαίαν, regionem eorum vocat Arrianus, ab Herculis filia *Pandæa*, quam unicam in ea regione habuit, cùm multos ibi filios generasset. Arrianus *in Indicis*, Καὶ τούτῳ ἄρσενας μὲν παῖδας πολλοὺς γενέσθαι ἐν τῇ Ἰνδῶν γῇ, θυγατέρα δὲ μουνογενέα, οὔνομα δὲ εἶναι τῇ παιδὶ Πανδαίην. An iidem cum Padæis Herodoti *lib. 3.* Ἄλλοι δὲ τῶν Ἰνδῶν πρὸς ἠῶ οἰκέοντες τούτων νομάδες εἰσὶ κρεῶν ἐδεσταὶ ὠμῶν, καλέονται δὲ Παδαῖοι, *Alii autem Indorum, versus Auroram habitantes—crudas carnes devorant, vocanturque Padæi.* Et Tibulli,

Impia nec sævis celebrans convivia mensis,
Ultima vicinus Phœbo tenet arva Padæus?

Ita omnino videtur, Salmasio *ad Solinum p. 995.*

Pandaridæ, apud Dionysium, in scriptis codd. pro *Gangaridæ*, pop. sunt citeriorem Hypanis ripam incolentes, de quibus V. Salmasium *ad Solinum p. 992. & 993.* ut & in voce *Gangaridæ.*

Pandarus, Lycaonis fil. adde: Pinarensibus, Lyciæ pop. infra Cragum, in veneratione fuisse, testatur Strabo *lib. 14.* Παλαιὸς ἥρως, *Antiquus heros*, dicitur Eustathio, *ad Il. δ.* V. Gerh. Joh. Vossium *de Orig. & Progr. Idolol. lib. 1. c. 21.*

Pandecta, Græcum nomen, sic dictum *quòd omnia comprehendat*, Græcè Πανδέκτης: in numero plur. *Pandectæ*, Πανδέκται, quasi dicas, *Omnium rerum receptacula*, variorum olim librorum tituli fuere. Et quidem Πανδέκτην, masculino genere & num. sing. in Digestorum Inscriptione legendum nonnulli existimant, quorum opinionem firmat Harmenopulus *lib. 1. Epit. 1.* Ὕστερον δὲ ὁ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς τὰς πολλὰς ἀναπτύξεις τῶν νόμων ἐν πεντήκοντα βιβλίοις διὰ σοφῶν ἀνδρῶν σπουδαίως συνήγαγε, ἃ καὶ Διγέστα ἤτοι Πανδέκτην, ὡς πάντας δεχόμενον τοὺς νόμους ἐκάλεσε. *Postmodum verò Imp. Justinianus multas expositiones illas Legum, in quinquaginta libros, Sapientium virorum operâ, diligenter collectas digessit: & proin Digesta seu* Pandectam, *utpote omnes Leges continentem, vocavit.* Sunt tamen qui *Pandectas* magis probent, quo titulo quondam inscriptos à Vett. libros Plinius docet, *Præf. Histor. Natur.* inquiens: *Jam Musæ*, πανδέκτας, ἐγχειρίδιον, λειμῶνα, πινακίδιον, &c. Et certè Tullii Tironis, qui M. Ciceronis alumnus ac libertus fuerat, *Pandectarum*, meminit Gellius *lib. 13. c. 9.* *Tullius Tiro— libros — de variis atque promiscuis quæstionibus composuit. In his esse præcipui videntur, quos Græco titulo* Πανδέκτας *inscripsit, tanquam omne rerum atque doctrinarum genus continentes.* Dorothei *Pandectæ* citantur, à Clem. Alexandrino 1. *Strom.* &c. Quorum exemplo Vett. Jurisconsulti, Volumina jus continentia *Digestorum* & Justinianus Imp. sive quibus id commiserat, Volumen, quod omnes legum disputationes ac decisiones continet, *Pandectarum* quoq; nomine vocavere: qua de re Imperator *l. 20. §. omnia igitur C. de Vet. Jur. enucleando*, ita loquitur: *Nomen libris L. imposuimus Digestorum seu Pandectarum, qui omnes disputationes & decisiones in se habent legitimas, & quod fuit undique collectum, hoc in sinus receperunt, in centum quinquaginta penè millia versuum totum opus consummantes.* Notabant autem Græci *Pandectas* per π. cum accentu circumflexo, unde facili liturâ Latinorum ff. quo *Digesta* seu *Pandectæ* illis signantur, ortum, sed hac de re V. plura apud Anton. Thysium JC. *Notis ad A. Gellii Præfationem ad Noctes Atticas*, ubi ad exemplum Plinii istiusmodi Inscriptionum festivitates lalè deridet Gellius, & suprà in voce *Digesta.*

Pandion, Rex Nelcyndæ, tempore Plinii, V. suprà *Nelcynda.*

Pandionis, Græcè Πανδιονίς, una ex XII. Reip. Atheniensis Tribubus, cui à *Pandione* R. nomen. Ejus 10. populos recenset Franc. Rossæus *Archæolog. Attic. lib. 1. c. 6.*

Populi seu Δῆμοι *Tribus Pandionidis.*

Angele.	Pæania super.
Cydathenæum.	Pæania infer.
Cytharum.	Phegæa.
Myrrhinus.	Probalinthus.
Oa vel Oeis.	Stiria.

V. suprà, voce *Demarchi* & infrà voce *Tribus.*

Pandocheum, Græcè Πανδοχεῖον, propriè stabulum est seu diversorium. Vett. *Glossæ*, *Stabulum*, ἱπποστάσιον, ἱππεῖον [?], πανδοχεῖον. Stabulum autem non solùm significare receptaculum equorum & jumentorum, sed etiam pro caupona, diversorio, ac hospitio accipi, discimus ex Appulejo *Miles. 1.* Tertulliano *Apologet. c. 42.* Cypriano *lib. 3. Epist. 13.* Augustino *Tract. 41. in Joann.* Aliis. Unde *Stabularius*, caupo, apud Senecam *de Benef. lib. 1. c. 14.* Atque hoc sensu vox Πανδοχεῖον occurrit Lucæ *c. 10. versu 34.* de eo, qui in latrones inciderat, ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον. V. Cl. Suicerum *Thesaur. Eccl.* in hac voce, uti hic passim, in vocibus, *Copa, Hospitium, Stabulum.* De *Pandocheorum* verò *extorsionibus coercitis*, lege memorabili Ferdinandi Catholici & Isabellæ, Castellæ ac Aragoniæ Regum, V. Damianum Goës *in Hispan.* &c. Affine *Pandocheo*, Cœnotrophium est, qualia, pro usu promiscuorum, sicut Xenodochia, Gerontocomia, Orphanotrophia aliaque, pro usu peregrinorum, senum, orphanorum &c. in

specie, primus instituisse legitur Hircanus Judæorum Princeps, apud Hegesippum, V. suo loco.

Pandrosos, ad le : Mater Ceryci fuit & , post obitum , divinis honoribus Athenis culta, non minùs ac reliquæ duæ sorores , uti ex Athenagora *in Legat.* docet Vossius *de Orig. & Progr. Idolol. lib. 1. cap. 13.*

Pandura, seu *Pandurium*, aliter apud recentiores , aliter apud vett. Scriptores accipitur. *Panduram* enim vetustiores trichordum appellavere , vocemque ipsam acceptam tulere Assyriis. Pollux, Τρίχορδον ꝺ, ὅπερ Ἀσσύριοι πανδοῦραν ὠνόμαζον *Trichordum autem* (id est, organum tribus nervis constans) *quod Assyrii Panduram vocabant.* Nempe Chaldaicum erat inventum, nomenque adeò ipsum barbarum : cujus tamen vestigium in lingua Chaldæorum aut Syrorum nullum se agnoscere , fatetur Casaubonus , Græcis Latinisque Grammaticis aliam etymologiam comminiscentibus , more suo. Hinc vetus Interpres Horatii: *à Pane & fistula & τὸ πανδούρειον inventum celebratur. contentio illa de canendi gloria , inter Pastores , ut:*

Pan primus calamos cera conjungere plures
Constituit, &c.

Quibus proin auctoribus πάνδουρα vel πάνδουρα vel πάνδουρος aut πανδουρὶς (ot enim modis dicitur) ita nomina nata esset, quasi πανδουρὶς &c. Isidorus verò Panduram inter ἐμπνευστὰ organa recenset: *Secunda divisio* , inquiens , *organica est , in iis quæ , spiritu instante completa, in sonum vocis animantur, ut sunt tubæ, calami, fistulæ, organa, panduria & iis similia instrumenta.* Idem , *Pandurius* ab inventore vocatus &c. ubi *Pandorius* dixit Isidorus, pro *Pandurius*, & *Pandurius* pro *Pandurium*. Græcè enim τὸ πανδούρειον, de quo Virgilium modò vidimus. Recentiores itaque id *Panduram* & *Pandurium* apparet nom nasse, quod Veteribus erat fistula ex septem calamis compacta, quam κηρόδετον σύριγγα, *cerâ compactam fistulam* Euripides, quamque *per septem discrimina vocum* obloqui, dixit Poeta , quamque adeò sic describit Ovidius

Fistula, cui semper decrescit arundinis ordo.

Atque sic fistulam ejusmodi , quæ plures calamos junctos & ordine decrescentes haberet, *Pandurium Panduramque* : sed *fistulam* vocare cœperunt , quæ una tantum arundine constaret. Quod discrimen apertè indicat Martianus Capella : *Rerum per medium, quidam agrestes canoriquè Semidei , quorum Hircipecus Pandura, Sylvanus arundinis enodis fistula sibilatrix, rurestris Faunum tibia decuerunt.* Quis enim hic ille *Hircipes* , nisi Pani, cui tribuitur σύριγξ ? Eam igitur σύριγγα Panduram nominat Martianus , &c. Græcis antiquis ignotum organon aut nomen certè *Panduræ*, priori significatu. Meminit inter Romanos *Panduræ* primus Varro & post illum Græci ac Latini multi. Inde *Pandurizare*, apud Æl. Lampridium in *Antonino Heliogabalo* , *Ipse cantavit, saltavit, ad tibias dixit, tubâ cecinit , pandurizavit, organo modulatus est.* V. Salmasium *ad locum*

Pane madido faciem linendi mos , delicatioribus olim in usu, indigitatur Suetonio in *Galba* . *Fuisse traditur* —— *munditiarum pane muliebrium* — *Quin & faciem quotidie rasitare ac pane madido linere consuetum : idque instituisse a prima lanugine, ne barbatus unquam esset.* Fiebat is ex oryza aut fabis , ut apud Medicos in psilothrorum compositione legere est. Item ex farina siliginea. Juvenalis,

—— —— *tectaq; siliginis offas*
Accipit , & madidæ , facies dicetur an ulcus.

V. suprà passim , inprimis verbo *Oblinere.*

Panegyricus, orationis seu carminis genus , in totius alicujus gentis celebritate recitari solitum ; de cujus origine sic Jul. Cæs. Scaliger Poëtices *lib. 3 cap. 109.* *Veteres Græcos tenuis consuetudo certis ut celebritatibus unum in locum convenirent : ut eorum animi vel præceptionibus Sapientum vel fortium æmulatione, componerentur atque colerentur : vel ludorum festivitatibus laxarentur. Namque tum Poetæ , tum Oratores , tum Aretalogi , tum Historici , suas recitabant lucubrationes. Legimus enim suas Musas proprio ore Herodotum pronuntiasse. Hesiodus verò etiam se victorem fuisse prædicat. Præterea currus, athletæ , equi* &c. *Ad hæc fabulæ multa dabantur vel à Tragicis , vel à Comicis : quorum jocis & præteritorum laborum lassitudo , & præsentis moræ tædium tolleretur. Nomen igitur generis πανηγυρὰς , ὅτι πάντας ἀγείρει , i. omnes congregabat* &c. Postmodum fortium inprimis virorum , & , qui pro patria pugnando defuncti , eo modo celebrari cœperunt , ut suo loco dicemus. Porro hujusmodi oratione populo post initum honorem Magistratus gratias agebant. Suetonius *Tiberio cap. 30. Prætorem collaudavit , quòd , honore inito , consuetudinem antiquam retulisset , de Majoribus suis pro concione.* V. quoque Plutarchum *in Æmilio.* A' quo fonte manarunt Orationes *Panegyricæ* , quibus Principi gratias in Senatu agebant Kal. Jan. novi Consules: super qua re SC. factum esse, auctor est *Panegyrico* Plinius , cujus tamen alibi nulla mentio. Idem mos etiam in Præsidibus provinciarum servatus, ad tem ora Claudii , de quo Dio *lib. 58.* &c. V. Casaubonum *ad Suetonium d. l.*

Panellenia, Græcè Πανελλήνια, nomen agonis, Athenis olim celebrari soliti, cuj' mentio in vet. Inscr. Παναθήναια, Ὀλύμπια, Πανελλήνια, Ἀδριάνεια. Ubi Vir quidam summus quatuor illos agones pro uno accepit & de Hadrianeis interpretatur. Multis enim in urbibus , cùm ludos edidisset vel novos instituisse Hadrianum, passim Vett. loquantur monumenta , Πανελλήνια Athenis cum celebrasse , ait Dio : Τόν τε σηκὸν αὐτῷ τὸν Πανελλήνιον ὠνομασμένον οἰκοδομήσασθαι ἐπέτρεψε τοῖς Ἕλλησι καὶ πανήγυριν ἐπ' αὐτῷ ... *Templumque ejus Panellenium cognominatum extruere Græcis permisit, & ludos in illo instituit* , quos Πανελλήνια in inscr. dictos vidimus. Sed cum vetus Interpres Pindari ad Olympionicas eorum mentionem jam faciat : Ἐστὶ δὲ καὶ τὰ Παναθήναια ... καὶ τὰ Ἡράκλεια καὶ τὰ Ὀλύμπια καὶ τὰ Ἐλευσίνια καὶ τὰ Πανελλήνια, quibus verbis omnes agones, qui Athenis aut in Attica celebrarentur, est complexus: vetusta Olympia & *Panellenia* esse oportet , nec ab Hadriano instituta & celebrari solita , alia nuper ab Hadriano : vel sanè erraverit vetus ille Pindari Scholiastes , qui, cum viderit ætate suâ, *Panellenia* Athenis celebrari , putavit antiquitus etiam & tempore illius Diagoræ , cujus certamina cecinit & laudavit Pindarus, fuisse celebrata. Quodcunque sit, Salmasius Hadrianea à Panelleniis diversa esse , judicat. De Hadrianeis vetus in vet. saxo Epigr.

ΚΟΣΜΗΤΕΥΟΝΤΟΣ. ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ. ΑΧΑΡΝΕΩΣ.

Στῆσεν Ἀχιλλεὺς ... ἀεθλῶν
Πατρὶς τὴν μ' ἰχνῶν ἀμφίθ' Εὐνεχέος.
Ἐννεάκις δ' ἀθλοισιν ... ἰσθμοῖς,
Καὶ στεφάνῳ ... μυστηριακῷ.

ΑΓΩΝΟΘΕΤΗΣΑΣ ΑΔΡΙΑΝΕΙΩΝ.

V. Salmasium *ad Spartiani in Adriano verba : In omnibus penè urbibus & aliquid ædificavit & ludos edidit.*

Panetaria, locus Romæ, in Lateranensi Palatio, ubi Feriâ V. *in Cœna Domini* cibum capere Pontifex consuevit. Cencius Camer. *in Ceremoniali MS. Vadit ad Basilicam Zachariæ , quæ Panetaria dicitur his nuncupatur* : cum tempore Benedicti Canonici Vaticanæ Basil. Papa eâ die ad Basilicam S. Theodori pasceret, teste Dominico Macro *in Hierolex.* Item officium Panetarii. Est autem *Panetarius* , apud recentioris ævi Scriptores , qui panem conficit , Pistor, Gall. *Panetier.* Maximè verò ita olim appellabant Officialem domesticum , qui mensæ panem , mappas , & manutergia subministrabat : cujus officium in *Gestis* Guilielmi Majoris Episc. Andegav. c. 23. sic describitur. *Nobis autem assistit, venit nobilis D. Guido de Camilliaco in tunica, gerens mappam supra collum, quam ante nos supra mensam posuit , ministris suis eum coadjuvantibus : qua posita , manibus propriis duos panes coram nobis posuit , & alios panes in dicta mensa , in qua nos sedebamus : quod officium eidem incumbebat ratione feudi de Camilliaco , quod tenet à nobis , unde dicta die officium Panetarii subire tenebatur* —— *Finito prandio omnes mappas dictorum locorum habuit , quia jus suum erat.* V. Concilium Paris. *p. 4. c. 11.* In aula verò Regum Franciæ dignitas quoque ea olim viguit , quâ qui donatus erat , *Panetarius Franciæ* nuncupabatur , vel *Magister Panetarius Franciæ*, ut Hugo de Atheis Miles A. C. 1213. Cui similis fuit Pistor ille, qui cœteris pistoribus præerat, in aula Pharaonis , Ἀρχισιτοποιὸς , Genes. c. 40. & Ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης , apud Byzantinos , de quo Codinus & alii. In *Aresto* A. C. 1439. descripto in *Histor.* Castilionensi *p. 35.* Dominus de *Graville* Consiliarius & Cambellanus Regis dicitur fuisse *Magnus Pistor* seu *Panetarius Franciæ* : atque , quod obiter hîc notandum, *Pistors* vocabant Franci , quos *Botengarios* nunc dicunt. In *Hypomnestico* de Anastasio Apocrisiario , mentio fit *Pinitini, beatissimi Imperatoris Pistoris* , id est , *qui super omnes Pistores erat publicos* , de quibus dictum in voce *Manceps* , suprà. Hugo de Cleeriis de Senescalcia Franciæ: *Tunc* Panetarius *mittet*, inquit , *Comiti duos panes atque unum vini sextarium , & Coquus Frustum carnis & vini haustum.* Magnus verò hic Franciæ *Panetarius* , ex sua dignitate, præerat omnibus Pistoribus publicis , jusque habebat per se aut per suos Vicarios , panes , qui venum exponebantur, visitandi , & habendi super eos *cognitionem* , *correctionem & punitionem & emendas erogandasque ad pios usus panem minùs sufficientem repertum*, ut est in *Aresto* vet. apud C. du Fresne.

Panhydri Montes , aut *Panhydri* , aliis *Panedri* aut *Parnedri*, apud Solinum & Marcianum . *Paniedri* apud Plinium, mel. *Paryadræ* , inter cognomina montis Tauri. Idem *lib. 5. c. 27.* apud Salmasium *ad Solinum p. 891.*

Panhypersebastus , Græcè Πανυπερσέβαστος, i. *totus Augustus*, titulus est novæ dignitatis in Imperio CPolitano, quâ primus Alexius Comnenus Imp. Michaelem Taronitam affinem suum ornavit ac Cæsarei throni participem fecit: Andronicus postea Junior, Joannem Cantacuzenum Magnum Domesticum æqualem primo, mox mortuo Andronio seniore inferiorem ; *Panhypersebasto* declaravit. Nicetas *lib. 7. Eum longè angustiorem effecit, quàm antea fuerat , concessis vestimentis , calceis & equi ornamentis tutti coloris , ut infra imperatoriam dignitatem maximè illustris esset*, apud Dominic. Macrum *Hierolex.* ex *Glossario* Meursii.

Panias, Græcè Πανιὰς , apud Ptolomæum , Καισάρεια Πανιάς, eadem nonnullis cum *Paneas* : Josephus tamen Πανεὰς de Urbe, quam instauratam à Philippo Tetrarcha & Καισάρειαν nominatam, in gratiam Cæsaris, scribit ; at Πανιὰς de provincia, sumit: Sed aliis provincia quoque *Paneas* appellatur. Plinius *lib. 5. c. 18.* de ur-

de urbibus Decapolitanæ Syriæ, *Intercurrunt cinguntque has urbes tetrarchiæ, regionum instar singulæ & in regna contribuuntur, Trachonitis*, Paneas, *in qua Cæsarea cum supradicto fonte, Abila, Arca, Amploessa, Gabe.* Ubi *Panaadem* vocat regionem [sive Tetrarchiam, in qua urbs Cæsarea, quæ & *Paneas* cognominata est &c. A' simulachro seu templo *Panis* sic dictum autumat Philostorgius, quod Πάνειον Græcis, sicut Ἴσειον, *Isidis simulacrum* vel *ædes*, Ἀσκληπίειον, *Æsculapii* Ὀλυμπίειον κλ. Alii etiam scripsere Πάνιον; unde spelunca Panis Πανίας ἄντρον, apud Æschylum, & Πανὸς δαίμων, apud Hesychium: certè ὁ Πάνειος & Πάνιος dicebatur, uti docet Salmasius *ad Solinum p.* 576. V. quoque in voce *Paneas.*

Panika, Græcè Πανικὰ, ligneæ perticæ cum furculis, ad simulanda crura Ægipanum, quæ κατὰ γόνυ erant & arida, cruribus utpote caprarum similia, factæ, *grallæ* aliàs & *colobathra.* Festus, *Grallatores appellantur Pantomimi, qui, ut in saltatione imitarentur Ægipanas, adjectis perticis furculas habentibus, atque in his superstantes, ob similationem crurum ejus generis, gradiebantur utique propter difficultatem consistendi.* Hinc in *Glossis*, *Grallatores*, Πανικοβάται: qui ad effingenda lignea & exsucca Panum sive Ægipanum crura, grallas sumebant. V. Salmasium *ad Solinum p.* 413. & supra ubi de *Colobathris* ac *Grallis.*

Panicarola Franciscus, Italus, Mediolanensis, Minorita Franciscanus, postea Astensis Episcopus, claruit circa A. C. 1580. Ejus extant, *in Psalmos Paraphrasis, Commentarii in Jeremiam, in Threnos* &c. *Prædicationum inprimis laude floruit*, tempore Caroli Borromæi, qui obiit A. C. 1584. Gaulterio *in Chron. Tempore, quo floruit, tres in concionibus dicendi laude florebant*, Panicarola, *Toletus, Lupus. Cùm tria sint in Oratore requisita, sc. ut doceat, ut delectat, ut moveat: communiter dicebatur, Lupus movet, Toletus docet*, Panicarola *delectat*, Eduard. Leigh. *Arm. de Religione &c. Anglicè*: apud Guil. Crovvæum *Elencho Scriptorum in S. Scrips*

Panionium, adde: Prope Miletum, locat Sponius, ubi XII. has Joniæ civitates, *Ephesum, Miletum, Myuntem, Lebedum, Teum, Colophonem, Prienem, Phocæam, Erythras, Clazomenum, Chium, Samumque*, quibus *Smyrna* accessit decima tertia, convenire solitas, recenset, *Itiner. Part.* I. *p.* 373. *Panionia* verò, sicut & Panathenaica, festivitates fuisse, in quibus utriusque sexus flos per mutua nexis manibus saltaverint Pyrrhichicam, docet Scaliger *Poetices lib.* 1. *cap.* 27.

Panis, inter Isidis inventa, ut suprà videre est, ubi de *Frumento*: apud Romanos in usu primitus non fuit, quippe quos, pulte contentos, Pistores per annos sexcentos, usque ad Persicum bellum, non habuisse constat, Alex. ab Alexandro *Genialium Dier. lib.* 3. *cap.* 11. postmodum apud eos jentaculi fuit caput, neque unquam sine illo jentaculum, imò aliquando solus jentaculum absolvebat. Fuit enim hæc Veterum frugalitas, eorum præcipuè, qui negotiosam vitam καὶ πραγματικὴν agebant, ut matutinis horis solo *pane* degustato, usque ad vesperam & tempus cœnæ impransi perdurarent, adeo ut ne biberent quidem: quod de se Galenus prædicat Ὑγιειν. *lib.* 6. Unde *Panem siccum* id jentaculi genus vocarunt. De Antonino Pio Jul. Capitolinus, *Senex etiam, antequam salutatores venerunt, panem siccum comedit ad sustentandas vires.* Et de Tacito Imp. Flavius Vopiscus: *Panem, nisi siccum, nunquam comedit, eundemque sale atque aliis rebus conditum.* Ubi *Panis siccus* denotatur, qui solus & absque pulmento sumitur. Sic Galenus explicat *l. c.* & Græci eodem modo ξηρὸν ἄρτον pro solo pane, cui nihil aliud adjunctum aut admixtum est, libenter usurpant, V. Salmasium *ad Capitolin. in Maximinis.* Atque hinc ἀρτοφαγεῖν, i. *panem comedere*, pro *jentare*, in *Lexiphane* Luciani. Plerique tamen non solum cum comedebant, sed palmulas, uvas passas, nuceos, mel Atticum, crudum aut coctum, aut aliquid melliti operis vel dulciarii: Salis etiam aliquid aliquando cum pane sumebant. Quidam etiam bibebant: nonnulli post hoc jentaculum prandebant quoque &c. Cum melle Pythagoræorum etiam cibum fuisse, habet Athenæus *lib.* 2. *c.* 2. Interim nullum jentaculum, ut dictum, sine *pane*: quem quidam horâ tertiâ, aut quarta, imò sextâ etiam, qui vix non prandebant. Antoninus verò, propter senilem ætatem, sumebat maturiùs. Inde Græci βουκκισμὸν appellarunt jentaculum, à Latina voce *Bucca* vel *Buccea*, quæ frustum panis vel *panem*, designat. Nam hinc *buccella* & *buccellatum*, panis sex unciarum. Vetus Glossar. *Jentat*, βουκκίζει. *Gustare*, βουκκίσαι. Unde *Buccæ* & *Buccellarii*, qui alienâ vivunt bucceâ, h. e. quadra, parasiti sc. & asseclæ, &c. Et hinc fortassè *immorsus* Horatio, qui adhuc jejunus est, & nondum jentavit nec jejunium polluit, quod faciebant gustatâ unâ aut altera panis bucceâ. Augustus in *Epist. Nos in essedo panem & palmulas gustavimus.* Et iterum. *Dum lectica ex Regia domum redeo, panis unciam cum paucis acinis uvæ duracinæ comedi.* Ac paulo pòst. *Qui in balineo demum post horam primam noctis duas bucceas panis manducavi priusquam ungi inciperem.* Ubi *panem comedere, gustare* & *jentare*, res eadem. Galenus Ὑγιειν. *lib.* 2. Ἐν δὲ τῷ νῦν τοῖς πραγματικοῖς χρείαν ἔχει τὸ παρὸν ... ἢ τῷ πραγματικῷ ... ἄρτον μετ' μέλιτος Ἀττικοῦ. Nempè jentaculum non semper domi sumebant, sed in foro, in lectica, ubicunque essent. V. Salmasium *ad Fl. Vopiscum in vita Taciti Imp.* & plura hanc in rem suprà, in voce *Jentaculum.* Fuit autem *panis* ex hordeo primùm factus, uti discimus ex Artemidoro *lib.* 1. *cap.* 71. & Plinio *lib.* 18. *cap.* 7. qui postea in pœnam cessit, Suetonius *Augusto cap.* 24. manente nihilominus ejus usu, apud pauperes & frugaliores, Sen. *Epist.* 18. Monachos etiam quosdam Orientales, apud Sulpitium Sev. *Dial.* 1. Ejus loco frumentaceus inventus à Cerere, Plin. *lib.* 7. *cap.* 57. cujus apud Romanos, penes aliquem servorum Tricliniarium distributio fuit, videnturque appellatione mutuatâ à Comitialibus & Judiciariis Diribitoribus, qui illum diribebant, *Diribitores* Appulejo dicti, *Metam. lib.* 2. *Diribitores plusculi, splendidè amicti, ferculæ copiosa, puellæ scitulæ ministrantes, pueri calamistrati, pulchrè indusiati.* Juvenalis, ut solet, eleganter *Satyrâ quintâ versu* 66. & *seqq.*

> *Maxima quæque domus servis est plena superbis,*
> *Ecce alius quando porrexit murmure* Panem,
> *Vix fractum, solidæ jam mucida frusta farinæ,*
> *Quæ genuinum agitent, non admittentia morsum.*
> *Sed tener, & niveus molliq; siligine factus*
> *Servatur Domino.*

Et huc pertinent illa Petronii: *Circumferebat Ægyptius puer clibano argenteo panem.* Promebant autem è canistris statutis in ipso Triclinio, ut indicat antiqua Sigmatis sculptura, quæ Romæ trans Tiberim visitur, è regione ædis D. Chrysogoni, exhibita à Laurentio Pignorio *Comm. de Servis.* Ideoque iterum Juvenalis *Sat. cit. vers.* 73.

> —— —— —— *Finge tamen te*
> *Improbulum, superest illic qui ponere cogat.*
> *Vis tu consuetis audax conviva canistris*
> *Impleri*, Panisq; *tui novisse colorem.*

Virgilius etiam *Æneid. lib.* 1. *vers.* 705.

> *Dant famuli manibus lymphas, Cereremq; canistris*
> *Expediunt.*

Ubi Donatus, *Hic*, inquit, *dispositionem familiæ Regalis ostendit. Alii enim, hoc est, Viri aquam abluendis manibus dabant, alii mantilia porrigebant, quibus manus ablutæ tergerentur, alii canistris* Panem *ministrabant. Mos enim fertur apud veteres fuisse, ut* Panis *non argenteis vasculis inferretur, sed canistris, hoc est, speciebus factis ex vimine.* Unde colligimus, in Petronio pleraque legi, quæ luxum referant non vulgarem ac tritum, sed Imperatorium & summæ inter luxuriosos fortunæ: quale est, quod de clibano argenteo legimus. Coquebant eum olim Pistores seu Coqui, qui antiquis temporibus iidem fuere: postea munia hæc separari cœperunt, & mulierum, quæ *Panem* coquerent (*Panicellarias* vocat Chrysologus *Serm.* 99.) mentio fit *leg.* 12. & 13. *ff. de instruct. vel instrum. leg.* Conficiendi *Panis* rationem exhibet Plinius, qui de Pistoribus quoque multa, de quibus V. infrà *suo loco.* Apud eosdem Romanos, cùm frumentum primò, postea loco ejus *Panis* Populo publicè distribui solitus est: cujus moris originem quidam à Trajano petunt, sed mirum neminem Auctorum, tanto intervallo, sub tot Imperatoribus, qui à Trajano usque ad Aurelianum præfuere, ejus rei mentionem fecisse. Contrà meminere multi, sub mediis illis Imperatoribus, tesserarum frumentariarum. Quòd enim Juvenalis, Trajano coævus, panis populo distribuendi mentionem facit, cùm sic de Populo loquitur:

> —— *Atq; duas tantùm res anxius optat,*
> Panem *& Circenses:*

Panem Poëticè usurpat pro frumento, quod hinc patet, quia alio loco frumenti tesseræ meminit:

> *Summula ne pereat, quâ vilis tessera venit*
> *Frumenti.*

Nec juvat Aurelius Victor, qui scribit, *Trajanum mirè annonæ consuluisse, reperto firmatoque Pistorum Collegio.* Hæc enim verba non auctorem faciunt Trajanum annonæ Populo dividendæ, non in frumento ut priùs, sed in *pane cocto*: cujus rei auctorem fuisse primum Aurelianum, discimus ex Fl. Vopisco, *Cùm aureas populus spectaret, neque Aurelianus aut posset aut vellet, coronas eum fecisse de panibus, qui nunc siliginei vocantur, & singulis quibusque donasse: ita ut siligineum suum quotidie toto ævo suo & unusquisque reciperet & posteris dimitteret.* Quemadmodum idem porcinam carnem Populo primus distribuisse, in sequentibus dicitur. Bilibres autem primò facti sunt *Panes*, qui Populo distribuebantur, sicque viginti quatuor uncias panis quotidie accipiebant populares. Addidit postea unciam idem Imperator: addidere verò etiam sequentes Principes, donec usque ad triginta sex uncias panium pondus processit, & plures panes minores dari cœperunt, ita ut sex panes quotidie darentur singulis popularibus, quorum quisque sex uncias pendebat. Et sic in sex panibus triginta sex uncias accipiebat Populus Rom. sub Theodosio, cùm 25. tantùm unciæ in uno pane, sub Aureliano, præberentur, V. *L.* Valentiniani *C. Theod. de annon. civ. & pane grad.* Formam *panis* quod attinet, Aureliano in modum coronæ fuit, ut ex Vopisco vidimus, an postea mutarit, quemadmodum mutavit in pondere, non adeò certum: videtur tamen non mutasse. Namque & apud Constantinum

tinum ἐφ᾽ ὅ τι μέγιστον buccella panis dictus in modum circuli fact°; *buccellas* autem vocasse illos civiles panes, testimonio est *l. d. Græci* recentiores ψωμία appellarunt, unde *Buccellarius* apud eundem ὁ φύλαξ τῶ ἄρτυ, *Custos panis.* Porro nemini *Panis* de officina Pistoris præbebatur, sed omnes in iisdem gradibus illos accipiebant, quibus olim congiaria Populo dabantur, æra dividebantur & missilia omne genus spargebantur ac tesseræ mittebantur, in Amphitheatri sc. gradibus, de quibus gradibus accipienda omnino est vetus hæc Inscr.

COLLEGIO. DENDROPHOR.
ROMANOR. QUIBUS. EX
S. C. COIRE. LICET. ARGEN
TI P. X. ET HS X. MILIA. N.
REDDEDIT
QUÆ. DIVISA. SUNT. POPULO. PER.
GRADUS.
KAL. AUG. N. COLLEGI.

Id est, per gradus Amphitheatri vel Theatri, in quibus omnes divisiones & ἐπιδόσεις Populo fiebant, ut ex Martiali passim constat. Unde illæ locutiones, *de gradibus, in gradibus*, & *gradibus* panem distribuere, pro hominibus, qui sunt in gradibus, *l. 3. Cod. Theodos. de annon. civ. & pane grad.* & *l. 5. tit. eod.* ubi *proprii gradus*, id est, *popularium gradus* memorantur, qui unicâ voce *Popularia* dicti, & a gradibus Militarium, Equestrium & Senatorum distincti erant: neque enim *panis gradilis* hujus in alium gradum translationem facere licebat, ex *l. 2. Cod. Theodos. d. t.* Minimè tamen dissimulandum, cùm ex Constantini instituto annonæ civicæ populo in Urbe CP. itidem, ut Romæ, erogarentur, erogationem eam non in Circo, aut Amphitheatri gradibus, sed in Foro fieri solitam: ubi Populus per gradus distinctus & per turmas divisus panes illos civiles, qui de publico dabantur, accipiebat. In quo eodem loco, sparsiones etiam Consulum, quas ὑπατείας vocabant, fieri consueverant: quod Romæ quoque nonnunquam factum esse, discimus ex Josepho *Origin. lib. 19. cap. 1.* Hinc *l. 5. Cod. Theodos. d. t.* in eodem loco panem emi & erogari consuevisse, dicitur: emebatur autem panis in Foro. Sed & ibi per gradus Populum, cùm panes acciperet, fuisse divisum, legimus apud Corippum:

Disposuere gradus, quis staret in ordine longo
Divisum in turmas atq; in sua corpora vulgus.

Sc. haud secus atque in Amphitheatro quisque popularium in suo gradu ac loco stabat, ne quid confusionis esset, singularumque Urbis regionum populares sua loca ibi adsignata habebant & gradus suos distinctos, &c. Porro non aliter *panis* hic distribuebatur, quàm per tesseras ligneas ξύλινα σύμβολα, in *Chron. Alexandr.* σύμβολα Codino, ξυλήφια Polybio dictas, uti illis, qui priùs frumentum gratuitum accipiebant, similiter tesseræ dabantur. Acceptis proin tesseris ad Forum ejusq; ἱερεύς, ibant populares & ibi iisdem ostensis, panem quisque suum accipiebant. Hinc συμβολαφορεῖν apud Themistium, de his, qui tesseras suas & σύμβολα ad Forum portabant, ut panes acciperent ibidem de gradibus erogandos, *Orat. 4.* Tesserarum postea loco Valentinianus & Valens Impp. jussere, ut titulus æneus in gradibus figeretur, in quem & *Panis* modus & nomen percipientis incidi debebat, V. *l. 5. Cod. Theod. tit. eod.* mansitque hæc consuetudo Panes, & vinum & oleum & carnem porcinam, gratuita Populo erogandi, usque ad Principatum Heraclii Aug. sub quo eam reperimus abolitam. Nam Fasti Siculi referunt, octavo Imperii ejus anno, Civibus CP impositum tributum sive capitationem, *Panum civicorum* nomine, ut pro singulis sc. panibus, quos percipiebant de publico, tres nummulos dependerent; quod tributum cùm solvissent, eodem illo ipso anno, mense Augusto, ejusmodi omnis annonarum civicarum distributio omnino sublata est. Non omittendum vero, ἱερεύς Themistii (harum enim meminit *l. c.*) ad quas cum tesseris suis olim stare solebant populares, quibus panes ejusmodi πολιτικοὶ de publico ministrabantur, septa fuisse seu tabulata, Hesychio & Eustathio. In medio namque Foro Constantinopolitano, quod Φόρον vel 'Αυγουστεῖον & 'Αυγουστιῶνα vocabant, septa de lignis fuisse constructa & in his gradus dispositos, haud secus atque in Theatro & Amphitheatro, legimus, in quibus Populus per ordines divisus stabat, ut exciperet missilia, à Principibus & Consulibus spargi solita, nummos sc. aureos, argenteos, æreos, & tesseras quoque panarias: nam & has jaciebant. Ad has itaque 'Εξαίωνας ventitabat quotidie mane plebs συμβολαφοροῦσα, h. e. *calamos* seu *tesseras* ferens, ut panes acciperet, quos πολιτικοὺς ἄρτους & πολιτικάς, Latini *annonas civicas* vocabant, &c. Qua de re pluribus disserit Salmasius *Not. ad Vopiscum in Aureliano.* In Lotharingia vicum esse, cujus incolis, quoties in Ducum aula ministrant, inversum cuique *panem* in mensa apponi sit moris, ob infidelitatem a Majoribus olim exercitam, refert Auctor Anonymus *Historiæ Orbis Terrar. Geogr. & Civil. Panis & aquæ refectione*, damnatos olim fuisse delinquentes, habet C. du Fresne *Glossar.* &c. Plura de *Pane* ejusque conficiendi ratione Veteribus usitatâ, aliisque huc pertinentibus V. apud Plinium passim, inprimis *lib. 18. cap. 11.* ut & paulo infrà: Addo saltem quòd *Panis*, in coronas quoque olim adhibitus, memoratur Lactantio *lib. 1. cap. 21.* ubi hanc fabulam narrat: *Lampsaceni asellum Priapo, quasi in ultionem, mactare consueverunt. Cùm enim hic Deus Vestæ dormienti vim inferre conaretur, asinus intempestivo clamore eam excitarit —— Hinc apud Romanos eundem asellum Vestalibus sacris in honorem pudicitiæ conservatæ* panibus *coronant.* Neque verò huic solùm asello istiusmodi corona merces, sed &, apud Aristophanem *Pluto*, præmium fuit servo nuntio rei lætissimæ, paupertatis sc. opibus commutatæ. Cùm enim propter hoc ipsum totus ille senum grex vitularetur ac saltaret, mulier, quæ ibidem introducitur, ait,

—— κἀγὼ 'γ ἀναδῆσαι βούλομαι
'Ευαγγέλιά σ' ἐκ κριβανιτῶν ὁρμαθῷ
Τοιαῦτα ἀπαγγείλαντα.

Ubi κριβανιτῶν ὁρμαθῷ Scholiastes exponit, ἄρτων δέσμῃ ἐν κριβάνῳ ὠπτημένων, *panum fasce in clibano coctorum*, quo rei tam lætæ nuntium illa se coronaturam ait &c. V. Car. Paschalium *Coronarum lib. 6. cap. 28.* Aliæ erant *Coronæ de panibus bilibres*, quas Aurelianus Imp. loco aurearum, quas populus speraverat, ex Oriente reversus ei exhiberi jussit. Erant panes siliginei κρικελλωδεῖς, ut ait Constantinus ἐφ᾽ ὅ τι μέγιστον, h. e. in modum circuli seu coronæ facti, de quibus V. Casaubonum Salmasiumque *Not. ad Vopiscum in Aureliano*, ut & suprà. Sed & Petrum Aragon. R. Romam profectum, ab Innocentio III. coronatum esse *coronâ panis azymi*, in Æde S. Pancratii, impetravisse autem, ut ejus successores in perpetuum Cæsaraugustæ coronarentur, à Tarraconis Antistite, refert Marineus *Rerum Hispanic. lib. 10.* &c. De *Frumento*, *Molis*, *Pistoribus*, aliisque huc pertinentibus, hic passim. Vox postmodum translata, ad quamcunque materiam, in morem panum formatam. Hinc *ærei panes*, apud Plin. *lib. 34 cap. 11. panes aphronitri*, apud Statium inter munera Saturnalitia &c. V. Casaubonum *ad Neronem Suetonii cap. 20.*

Panis variæ, apud Auctores, species.

Panis Acrozymus, id est, fermentatus, apud Isidorum *lib. 20. cap. 2.*

Panis Æstivatus, i. mucidus, in vet. *Glossar.* MS. apud Car. du Fresne.

Panis Alexandrinus, i. bis coctus, rubicundus, apud Plinium *lib. 18 cap. 7.* & Constantinum Afric. *de rat. victus p. 278.*

Panis in aqua coqui solitus, apud Udalricum *Consuetud. Cluniac lib. 2. cap. 4.*

Panis Ardiniensis, i. sordidus, *l. 5. Cod. Th. de Annon. Civic.* fortè *Sardiniensis.*

Panis Armigerorum, qui famulis, vulgò *Escuiers* dictis, ministrabatur *Monast.* Anglic. *Tom. I. p. 420.*

Panis Avenaceus, in Concil. Francof. *cap. 4.*

Panis ex auro, quales convivis apposuit Caligula Imp. V. Cœlium Rhodig. *Antiqq. Lect. l. 28 cap. 3.*

Panis Autopyrus, ex Gr. αὐτόπυρος, ex quo nihil neque pollinis neq; furfuris excretum vel ademptum, quasi totum in se triticum non imminutum habens, apud Celsum *lib. 2. cap. 17.* Aliosque passim.

Panis Azymus seu *crudus*, apud Constantinum African. *Loc. Comm. Medic. lib. 5. cap. 15.*

Panis Benedictus, dicebatur olim, qui Catechumenis (quibus, ante Baptismum, sacrorum mysteriorum participes fieri non licebat) dabatur, quo præpararentur ad Corporis Christi seu Eucharistiæ sumtionem. Augustin. *de Peccator. merit. & remiss. lib. 2. c. 26.* Iis postmodum Fideles etiam usos esse, pro munere, in signum mutuæ amicitiæ & communionis, invicem transmissis, contendit Rainerus, *contr. Waldenses, in catal. Hæret.* de Græcis loquens: *Eucharistiam conficiunt de panibus fermentatis, excidunt rotulas; ex illo conficiunt Corpus Domini & panes illi vocantur* Panis benedictus, *& datur omnibus, qui volunt sumere in cibum.* V. suprà *Eulogia* & infrà *Panis fractus*, nec non Sponium *Itin. Part. 2. p. 364.*

Panis Biscoctus seu *buccellatus*, Gr. δίπυρος, qui est panis nauticus. Gall. *Biscuit*, apud Abbonem *de Obsid. Paris. lib. 2.* Guil. Britonem *Philippide l. 4.* & Paul. Venetum *l. 3. c. 46.*

Panis Biscus ater, furfuraceus, Gallis *Pain-bis*, apud Suetonium in *Nerone*, sordidus, *cap. 49.* V. *Monasticum* Anglic. *Tom. I. pag. 420.*

Panis Cacabaceus, qui saporem malum ex aqua in cacabo calefacta retinebat: erat autem *cacabus* vas pistorum, Casaub. *ad Heliogabalum* Lamprid. At du Fresne mavult sic dictum esse panem nigrum, cui nihil furfuris ademtum, in *Glossar.*

Panis Calendarius, quem in Calendis offerri mos fuit Sacerdotibus, à Parochianis, in die Natalis Domini, occasione loci Levit. *cap. 22* ubi de panibus duobus Sacerdoti offerri solitis. V. Durandum *Ration. lib. 4. cap. 30. num. 40.*

Panis Cantabrus, servorum erat. V. suprà.

Panis Ceparius, Χυδαῖος ἄρτος, in *Gloss. Gr. Lat.*

Panis Civilis, Gr. Πολιτικός, idem cum *Gradili.*

Panis Clibanites, in furno coctus. Gl. Ælfrici.

Panis

Panis Conjuratus. V. suprà *Cornad.*

Panis Coronati, in *Charta* anno 1050. apud Puricellum in *Monum.* Ambrosianæ Bibl. *p.* 428.

Panis Curiæ, V. hic *Panis Curialis.*

Panis Curialis, qui è Curia Domini profertur, ad alendam familiam, in *Charta* Theobaldi Comitis Blesensis A. C. 1190. in Regesto Censuum Carnot. alibique, apud du Fresne.

Panis Δεσποτικὸς dicebatur, quem unusquisque toto ævo percipiebat, & posteris suis transmittebat. Talis ille, quem Aurelianus erogavit apud Vopiscum *l. c.* Item quem popularibus suis, Antiochensibus civibus, distribui instituisse, atque eam in rem certos reditus ex fundis suis constituisse Artabanum, legimus apud *Chronici* Alexandrini Auctorem.

Panis Dispensatorius, idem cum secundo, juxta veterem Horatii Interpretem: qui de secundo pane scribens, eum esse dicit, qui non sit siligineus, non primus, non postremus, sed *dispensatorius.* Ubi dispensatorium panem accipit Salmasius, quem *Fiscalem* dixit Interpres Persii, quòd Populo scilicet dispensaretur. Prudentius,

—— *Populo gradibus dispensus ab altis.*

V. hic infrà, *Panis Fiscalis.*

Panis Eleemosynarius, qui pauperibus distribuebatur, apud Sylvestr. Giraldum *Itin. Cambriæ lib.* 3. *cap.* 12.

Panis Eucharisticus & nonnunquam *Panis* simpliciter, pro S. Cœna, apud Patres & in Scripturis. Nam Lucæ *cap.* 24. *vers.* 35. *Fractionem Panis*, non pauci de Eucharistia exposuerunt: è quo loco *Sacramentum Panis* ipsam vocat Augustinus *de Consensu Evangel. lib.* 3. Et Cyprianus ὑποβολιμαῖος *de Cœna Dom. Hoc Sacramentum aliquando Carnem & sanguinem, aliquando* Panem *Christi appellas.* Sæpius tamen Patres, ut *Panem* sacrum & mysticum distinguant a communi, & epitheta adjiciunt, quorum nonnulla infrà subjiciemus. Idem *Eulogia* & *Eucharistia* dicitur, ex verbis εὐλογεῖν & εὐχαριστεῖν, quæ Evangelistæ & Apostolus Paulus, in explicanda divini hujus mysterii institutione, promiscuè adhibent: Nam CHRISTUS in eodem actu & Deum Patrem laudavit & gratias illi egit, atque hoc amplius *Panem* sanctificavit, h. e. consecravit in usum Sacramenti, ut esset in mysterio corpus sive caro Christi, sicut ipse dixit, *Hoc est corpus meum.* Atque hoc docent nos, præter Paulum, ex tetrade Evangelistarum tres, DOMINUM sc. *Panem* sumpsisse, ac deinde vinum, & utrumque εὐλογῆσαι sive εὐχαριστῆσαι, antequam Discipulis traderet. Qua in historia Filius Dei umbras Legis ad veritatem traduxit. Mos enim Populo Judaico fuit, convivium illud, in quo edebatur Paschalis Agnus, poculo claudere, quod dicebatur כוס הלל *poculum laudis*, vel, ut Paulus loquitur, *poculum benedictionis*: unde non uno in loco Sacramentum hoc, in Liturgiis Græcis, θυσία αἰνέσεως, *Sacrificium laudationis* appellatur. Item autem εὐλογῆσαι, quod ἁγιάζειν, *sanctificari*: sic enim Patres passim aquam Baptismi modò εὐλογῆσαι, modo ἁγιάζεσθαι, i. *benedici* ac *sanctificari* dicunt: quo eodem modo & *Panem* Eucharistiæ Christus εὐλογήσας ἔκλασε, *præmissa benedictione fregit*; pro quo ἁγιάζειν *sanctificare*, passim apud Patres Græcos & Latinos, dicitur. Unde etiam ὁ ἁγιασμὸς unum è nominibus Eucharistiæ. Justinus *in Dial. cum Tryphone* dixit, ἄρτον ποιεῖν, *Panem facere* vel *conficere*, h. e. Christi exemplo εὐλογεῖν καὶ εὐχαριστεῖν, i. *benedictione & gratiarum actione consecrare*, in sacramentum Corporis Christi. Ita enim is, *similæ oblatio, figura erat panis εὐχαριστίας, quem in memoriam passionis suæ Dominus noster παρέδωκε ποιεῖν, tradidit* (præcepit) *facere.* Ubi alludit ad vocem Christi apud Paulum Τοῦτο ποιεῖτε. *Hoc facite*; quâ proin eam in rem Latina Ecclesia interdum usa est. Unde est apud Augustinum *de Trinit. lib.* 3. *cap.* 10. *Panis ad hoc factus, h. e. consecratus.* Sed eadem verbum *conficere* adhibuit frequentiùs. Hinc apud Latinos Patres de Sacerdotibus tritissima phrasis, *Conficere corpus Christi*, pro eo quod Justinus suprà dixit, ἄρτον ποιεῖν, Hieronymum *ad Heliodor.* & *Evagrium*, Aliosque passim. *Conficere* vero *corpus Christi* dixere, pro *Conficere Sacramentum carnis Christi*, quo utroque modo loquuntur Patres, nullo discrimine. CHRISTUS n. propriè est qui totum illud Mysterium conficit, ut ex Augustino, Chrysostomo Patribusque aliis, pluribus exponunt Viri eruditi. V. præclarum hanc in rem locum, apud Eckbertum, *c. Catharos Sermon.* 11. Sic & in Liturgiis Græcis verba εὐλογεῖν, *Benedicere*, & ποιεῖν, *Facere*, tribuuntur Deo: ut in Chrysostomiana, *Εὐλόγησον ὁ Δέσποτα τὸν ἅγιον Ἄρτον· ποίησον τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον τίμιον σῶμα τοῦ Χριστοῦ σου. Benedic Domine sancto huic Pani, confice ex pane hoc pretiosum corpus Christi tui.* In Basiliana, oratur Deus, ut Spiritum suum immittat ἐπὶ τὰ προκείμενα δῶρα ταῦτα, καὶ εὐλογῆσαι αὐτὰ καὶ ἁγιάσαι καὶ ἀναδεῖξαι, *in proposita dona, ut illa benedicat, sanctificet atque ostendat, sive efficiat*, nempe *Corpus Christi.* Ubi quidam τὸ ἀναδεῖξαι referunt, ad *Panis* consecrati elevationem, cùm Populo ostenditur; in cujus ritus mentione Græci ἀναφορὰν καὶ ὕψωσιν vel ἀνύψωσιν appellant, ut Johannes Damascenus, Maximus Monachus & Anastasius Sinaita: Alii interpretantur verbum illud *ostendere aliquo effectu præsentiam suam.* Verùm ex alio ejusdem Basilii loco discere est, fuisse id verbū usurpatum, ad denotandum illam partem Liturgiæ, quæ pertinet ad panis & vini consecrationem nihilque aliud hic significare, quàm *conficere Sacramentum Eucharistiæ*. V. eum *lib. de Spir. S. ad Amphilochium cap.* 27. Nec insuetum Græcis, ἀποδεῖξαι atque ἀναδεῖξαι non tam *ostensionem rei alicujus*, quàm *effectionem*, sæpe designare, inprimis cùm de rebus magnis sermo est. Sic Herodotus *princip.* ἔργα μεγάλα τε καὶ θωμαστὰ ἀποδεχθέντα. Non dissimile verbum in eadem re, apud alios Patres, est ἀναφαίνειν: pro quo Oecumenius usurpat verbum τελεσιουργεῖν, Liturgiæ ἱερουργεῖν τὰ ἅγια τῶν ἁγίων. Basilius in *Ascet.* ἁγιάζειν, &c. quæ omnia *benedicere*, *sanctificare*, *consecrare*, *conficere*, *creare*, vel, ut loquitur Augustinus apud Gratian. *de Consecrat. Distinct.* 2. c 72. *in mysterio potentialiter creare*, item *in usum religionis assumere*, & similia, Latinis. Porro *Eulogia*, aliquando simpliciter Eucharistiam ut dictum notat, aliquando singulæ *Panis* mystici particulæ, quæ communicantibus porrigebantur εὐλογίαι dictæ sunt. V. Cyrillum *Epist. ad Nestor.* Clementem *Constitut. lib.* 8. Alios. Sed & εὐλογίας reperimus appellatas, partes *Panis* consecrati, quas moris erat in veteri Ecclesia mittere ad alias parœcias, aut ad peregrinos ἐπιδημοῦντας declarandæ dilectionis ergò & in fide consensionis: quo sensu Eusebius πέμπειν εὐχαριστίαν dixit, *Hist.* 5. c. 26. Sed hæc consuetudo postea prohibita est, in Concil. Laodiceno. Similiter verò & *Panis* benedicti, sed non in usum Eucharistiæ, frusta, Latini *Eulogias* dixere, qui & mittebatur ad absentes dabaturque iis, qui *communicare non erant parati*, ut est in *Decr.* Pii I. etiam Catechumenis, qui jus sumendæ Eucharistiæ non habebant, ut illis esset vice Sacramenti quo sine ἀντίδωρον hunc *Panem* dixere: aliàs κλάσμα quoque & κλάσματα, propter fractionem, dictum, ut infrà videbitur &c. Plura hanc in rem V. apud Isaac. Casaubonum *Exercitat. XVI. ad Annal. Baronii Eccles. §.* 35. & *seqq.* Cl. Suicerum *Thesaur. Eccles.* & hic passim, inprimis ubi de *Cœna Domini.*

Panis Eucharistici epitheta apud Patres varia.

α. *Panis Angelorum*, Lib. *de Cœna Dom. Panem Angelorum sub Sacramento manducamus in terris.* β. *Panis Cœlestis*, dicitur Ignatio *Epist.* 14. quæ appellatio de sumta est, ex Johann. *cap.* 6. & 1. Cor. *cap.* 10. & 11. γ. *Corpus Christi*, i. caro: *Corpus* enim pro *carne* & *caro pro corpore* non rarò apud Patres. Hinc Theodoretus, *Dominus symbolo corporis nomen dedit.* δ. *Panis Dei*, Θεοῦ ἄρτος, apud Ignatium *Epist. ad Rom.* Ubi tamen Casaubonus, non Eucharistiam, sed ipsum Jesum Christum, extra Sacramentum, in Regno suo cœlesti, consideratum vult. ε. Δῶρον. V. suprà. ζ. Μετάληψις, nonnunquam simpliciter sine ullo epitheto: nonnunquam addito participationis objecto, Μετάληψις ἁγιασμάτων, *participatio rerum sanctificatarum*; Μετάληψις μυστηρίων, *Participatio sacramentorum*, Μετάληψις εὐχαριστίας, *Participatio eucharistiæ*; Nonnunquam additis epithetis, Μετάληψις ἁγία, *Communio sacra*; Μετάληψις μυστικὴ, *Communio mystica* &c. Sacram Eucharistiam designat. Sed & pro ipso *pane Eucharistico* sumitur, uti ex una *Epistolarum* Zonaræ ἀνεκδότων docet Casaubonus, apud Cl. Suicerum *Thesaur. Eccles.* voce Μετάληψις. η. *Panis Propositionis*, ἄρτος προθέσεως, dicitur Isidoro Pelusiotæ *l. 1. Epist.* 123. sed ante consecrationem: & ostendit Damascenus *c. de Myster.* praxisque hodiernæ Ecclesiæ: quæ priorem mensam, ubi apponitur panis adhuc communis, vocat Mensam propositionis. θ. *Panis Quotidianus*, Tertulliano *de Orat.* Ambrosio *de Sacr. l.* 5. Cyrillo, aliis, qui verba Dominicæ Orationis, Ἄρτον ἐπιούσιον, *Panem quotidianum*, reddunt, & ad Eucharistiam referunt. Ac Græci quidem Patres rationem hanc reddunt, quòd panis iste divinus & animæ & corporis οὐσίαν, i. *substantiam*, fulciat: vocis notationem ab οὐσία arcessentes. Alii verò ἐπιούσιον interpretantur ἐφήμερον, i. *quotidianum*, à voce ἐπιοῦσα, cui tamen notioni nomen etiam ἀπὸ τῆς οὐσίας profectum nonnulli accommodant: utpote quòd Pani præclarè conveniat, qui quotidie per nutritionem, τῇ οὐσίᾳ adjici addique videatur. Quo itidem fortasse sensu ἐπιούσιον, *transsubstantialem* vel *supersubstantialem*, vertit Ambrosius. At Chrysostomus in veris Operibus, nusquam hæc verba ad Sacramentum retulit & est omnino ista interpretatio, utut multis Patribus probata, longè petita minusque solida; sicut firmis rationibus probat Abulensis *in Matth. cap.* 6 *quæst.* 111. Damascenus de *Pane* cœlesti accipit, quo Beati in cœlis vescentur *lib. de Mysteriis*, V. omnino Suicerum in Ἐπιούσιος. ι. *Panis Sanctus*, ἅγιος ἄρτος, in *Liturgiis* Græcis sæpe occurrit, etiam in ipsa distributione, apud Chrysostomum. κ. *Panis Supersubstantialis*. V. *Panis Quotidianus*. λ. *Panis Transsubstantialis*, V. *ibid.* μ. *Panis Vitæ*, Ἄρτος ζωῆς; ex Johannis c. 6. v. 48. ubi Christus quidem de se loquitur, sed Patres inde Sacramentum, quo fideles unum cum Christo fiunt, similiter appellarunt &c.

Panis Fermentaceus, in *Glossar. Saxon.* Ælfrici. V. suprà, ubi de *Fermento.*

Panis Fiscalis, qui Populo dividebatur gratis, aliàs *Civilis* quoq; & *Graditis* dictus. Hic a prima institutione purus ac mundus fuit, Aurelianum enim instituti hujus auctorem siligineos dedisse, diximus. Postea verò non mundos panes è Fisco percipiebat Populus, sed sordidos, *l.* 5. *Cod. Theodos. de pane Gradili.* Unde vett. Glossæ *ad Persium,*

— *Populi cribro decussa farina:*
Farinam, inquiunt, *panemnon delitiosiùs cribro discussum, sed plebeium de Populi annona, id est*, Fiscalem, *dicit*. Donec id mutavit Valentinianus vel potiùs in antiquum statum redegit, ut Populo distribuerentur mundi panes; quos ante eum sordidos, nec gratuitos, sed pretio comparabat, è fisco, ut vina etiam Fiscalia emebat, tempore Vopisci. De Pane Fiscali seu Ostiensi, V. paulo *infrà*.

Panis Focatius, seu *Subcinericius*, Gr. ἐγκρυφίας, ἰχνεύτης, &c. *s. l.*

Panis Fortis & *durus* apud JC. Anglos dicitur, cùm quis de felonia accusatus, accusatori aut Judici respondere renuit, aut metum se fingit, vel certè os aperire aut loqui non vult: tum enim pœna ea illi imponitur, ut, donec Judici satisfaciat, in carcerem tetrum conjiciatur, inq; eo solo pane duro ac mucido alatur, V. Stanfordium *Placitor. Cor. l.* 2. *c.* 61.

Panis Fractio, ritus Eucharisticus à Matthæo, Marco, Luca expressè notatus, de DOMINO Sacramentum hoc instituente, εὐλογήσας ἔκλασε, *quum benedixisset*, *fregit*: Vel, εὐχαριστήσας ἔκλασε, *postquam gratias egisset, fregit*. Eandem circumstantiam, ut apprimè ad rem facientem, iisdem verbis Paulus expressit. Unde apud Patres, κλᾶν ἄρτον & κλάσις ἄρτου, de celebratione Eucharistiæ: & sunt tam è Veteribus, quàm è Recentioribus, qui de Sacramento hoc interpretantur verba Lucæ, & in Evangelio *cap.* 24. *vers.* 35. *cognitus est ipsis in fractione panis*: & in Actis *cap.* 2. *versu* 42. ἦσαν προσκαρτεροῦντες τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου, & *cap.* 20. *v.* 7. *quum essent congregati discipuli* τοῦ κλάσαι ἄρτον, *ad frangendum panem*. In quo utroque Actorum loco, ipsam vocem Græcam *Eucharistiæ*, in paraphrasi sua Syrus interpres usurpavit. Origo ceremoniæ & phrasis à priscis Hebræis, quibus, ut in V. T. sæpius legitur, *frangere panem*, usitatissima locutio est, de cibum sumentibus; & *frangere panem cum aliquo*, est συνδειπνεῖν: atque ut Græci à parte altera, potu nempe, totam actionem appellarunt συμπόσιον; sic Hebræi, ab esu & fractione *Panis*, totum convivium denotarunt, potum non excludentes, sed unà sub voce *panis* Synecdochicè comprehendentes. Quo modo *Panem* cùm petimus quotidianum, in oratione Dominica, reliqua etiam ad victum necessaria unà expetimus, *à parte, quæ excellit, totam sufficientiam significantes*, ut ait Augustinus. Phrasin hanc Scripturæ imitati Patres sunt non uno in loco: è quibus Ignatius *Epist.* 221. Ἕνα ἄρτον, inquit, κλῶντες, ὅ ἐστι φάρμακον ἀθανασίας, ἀντίδοτος τοῦ μὴ θανεῖν: ubi ἄρτον κλᾶν, *panem frangere*, est communionem in synaxi celebrare. Dicit verò Ἕνα ἄρτον κλῶντες, *unum panem frangentes*, ut eos hortaretur ad unitatem colendam, præsertim in synaxibus, sub unius Episcopi ductu: Confer alium locum *in Epist. ad Smyrnæos*. Idem Auctor *in Epist. ad Philadelphienses*, de Eucharistia loquens, verbum θρύπτεσθαι usurpat: Εἷς ἄρτος τοῖς πᾶσιν ἐθρύφθη, *Unus panis omnibus est comminutus* Nam θρύπτεσθαι propriè de iis usurpatur, quæ in partes minutas franguntur: è quo colligitur, partes, quæ singulis fidelibus præbebantur, fuisse valde parvas; quam ob causam etiam sunt qui *micas* vocent, ut postea dicemus, in voce *Partes*. Sed & Augustinum in eam rem uti videmus verbo *comminuendi*, *Epist.* 59 *ad Paulin. Cùm illud, quod & in Domini mensa benedicitur, & sanctificatur & ad distribuendum comminuitur*, &c. Fregit autem DOMINUS & imitatione ejus vetus Ecclesia *Panem*, non solùm ut passionis illius symbolum esset fractio: sed etiam, ut in κλάσματα, *partes fractæ* Discipulis Fidelibusque porrigerentur. Ecclesiæ Gothicæ, quæ diu Hispanias insederunt, in partes novem dividere consuevere hostiam, easque certo ordine in patina dispositas: & quum DOMINI nostri in his terris agentis historiam essent novem hisce nominibus complexi; *Corporatio*, *Nativitas*, *Circumcisio*, *Apparitio*, *Passio*, *Mors*, *Resurrectio*, *Gloria*, *Regnum*: fractione panis usæ sunt, ad commemorandam & memoriæ altiùs imprimendam Christi historiam, novemque proin factæ hostiæ partibus novem hæc nomina imposuerunt, uti legitur in *Liturgia* Mosarabica. V. Isaac. Casaubonum *Exercitat.* 16. §. 38. Addere placet, quæ Car. du Fresne in *Glossar.* ex Dissertationibus sacris ac historicis ineditis Michaelis du Fresne Soc. Jesu Presbyteri, fratris sui *de Antiquis Sacramentorum ritibus* &c. *Dissert.* 4. *cap.* 2. adducit hanc in rem, ubi inter alia ista habet: *Perdiu verò illa consuetudo tenuit in Ecclesia, ut panis Eucharisticus Christianis distribuendus in partes minutas tribueretur, quas vocant è re, Christique facto κλάσματα, h. e fragmenta, ac μερίδας, nempe particulas potiùs, quàm μέρη, partes: quia, ut aiunt Concilii Nicæni Patres can.* 5. Οὐ πολὺ λαμβάνομεν, ἀλλ' ὀλίγον, ἵνα γνῶμεν ὅτι οὐκ εἰς πλησμονὴν ἀλλ' εἰς ἁγιασμόν, *ista capi intelligamus. Hinc etiam forsan idioma manavit, Ecclesiarum Africanarum, cujus mentio fit apud Gratianum dist* 11. *can.* 58. *qui hæc Augustini verba refert: Norunt Fideles quemadmodum manducent carnem Christi. unusquisque accipit partem suam, unde & ipsa Gratia* (Eucharistia) *partes vocantur*. Hinc itaque *Panis fractus*, dictus postmodum *Panis benedictus*, qui in particulas dissectus fidelibus distribui solebat: Ἱεροῦ κλάσματος μετάληψις, *Panis benedicti participatio*, apud Pachymerem *lib.* 7. *cap.* 6. 15 & 21. & *lib* 8. *cap.* 20. Quæ particulæ etiam plur. num. εὐλογίαι dictæ sunt. Clemens *Constitut. lib.* 8. Τὰς περισσευούσας ἐν τοῖς μυστικοῖς εὐλογίας οἱ διάκονοι διανεμέτωσαν τῷ κλήρῳ, *Quæ fuerint reliquæ benedictiones* (id est, particulæ seu buccellæ panis consecrati) *eas Diaconi Clero distribuunto*. Quo modo quoque appellata sunt ea panis κλάσματα, quæ in vet. Ecclesia ad alias parœcias, aut ad peregrinos ἐπιδημοῦντας, ut dictum, mitti solebant. Similiter etiam Latini *Eulogias* dixere frusta Panis benedicti quidem, sed non in usum Eucharistiæ; quæ & absentibus & Catechumenis, jus sumendæ Eucharistiæ non habentibus, mittebantur, ut ipsis essent vice Sacramenti: quem Panem quoque κλαστὸν & κατάκλασμα dixere, propter fractionem, quam videntur in eo dividendo observasse, sicut observabatur in Eucharistiæ distributione. Extatque ea vox non semel in Canonico Jure Græcorum, ut & in Demetrii Chomateni *Respons.* apud Leunclavium *p.* 320. ubi quæritur, an Græcus Sacerdos Latino, qui Sacris interfuisset, debeat μεταδοῦναι κατακλάσματος, *dare partem panis benedicti*. Hanc verò mittendi Eulogias consuetudinem, diu fuisse in Gallia frequentem, testatur Gregorius Turonensis. Aliique, quos laudat Pithœus *Not. ad Capitul. Car. Magni*, eaque in re usitatas formulas in Marculfo à se edito, publicavit Hier. Bignonius. V. iterum Casaubonum *Exercit.* d. §. 34. Sed & *Fractio Panis* dicebatur, Eulogiarum benedictio, quæ a Presbyteris vel Episcopis fiebat ante cibi sumtionem seu prandium; quas eulogias amicis vel convivis, in communionis symbolum distribuebant. Unde modò laudatus Gregorius in *Vitis* Patrum *cap.* 6. dixit: *Pane confracto communionem largiris*: Et Theodorus Cantuar. Archiep. in *Capitul. c.* 95. *Fracta oblatione communicare*. Idem *c.* 5. *Cum Græcis non frangunt panem sanctum, nec collectionem dicunt, vel Dominus vobiscum, Diacones, nec Completum*. Hincmarus Rem. in *Capitulis ad Presbyteros parochiæ suæ cap.* 16. ubi de Conventibus & Gildonis Presbyterorum in quibus reconciliantur, qui invicem diffident: *Et post debitas admonitiones, qui voluerint, eulogias à Presbytero accipiant, & panem tantùm frangentes, singuli singulos biberes accipiant* &c. V. plura hanc in rem *suprà*.

Panis Frumenti, nobilium erat vel certè honoratiorum aut divitum. Plinius *lib.* 19 *cap.* 4 *Alio pane Procerum, alio vulgi, tot generibus usq; ad infimam plebem descendente annona*.

Panis Furfureus, Græcè πιτυρίδης.

Panis Gradilis, qui ad gradus plebi distribuebatur. Nam cùm summa plerunq; esset Constantinopoli rei frumentariæ penuria, tum propter vim hominum, tum quòd Thracia vicinæq; regiones, frumenti haud multum feraces, iis alendis non sufficerent, provisum ab Impp. ut per annos singulos statis temporibus, annona ex Alex. & Ægypto in Urbem transferretur: quam quidem transvectionem *Felicem embolam* vocitabant, quòd eâ populus gaudens reficeretur. Nec hac ratione penuriæ publicæ cautum duntaxat, sed & panes Imp. nomine dividebantur, nō pauperibus modò verùm etiam honestiorib⁹ è Populo, atq; iis præsertim, qui domos in urbe extruxerant, quos Κτήτορας non semel vocat *Chron.* Alexan. *Possessores* Liberatus Diaconus *c.* 20. Galli *Proprietaires* nominant. Unde panis sive jus eorum capiendorum è publico domos sequebatur, ita ut qui illas quoquomodo distraxisset, id juris amitteret *l.* 1. *Cod. Theod. de Annon. Civ.* Distribuebantur verò tales panes, datis tesseris, quæ vel ligneæ, uti ostensum, vel æreæ aut certè malleo ductæ erant; Themistio enim διάσημα φυλακτά dicuntur: idque in gradibus, unde ii *Gradiles* dicti. V. du Fresne *Glossar.* in *CP. Christ.* & quæ supra diximus. Addam hic saltem, aliquem existimare posse, in Circo Max. distributum plebi Rom. hunc panem, ex Amm. Marcellino *l.* 28. ubi copiam omnem & spem plebejorum ait fuisse Circum Max. quia viz. annonarum civicarum gratuita erogatio ibi fieri solita. Et sanè loca ac gradus, in Circo Max. fuere popularibus adsignati: graduumque Circi in Urbe CP. meminit *Chron.* Marcellini. Salmasius *ad Vopiscum Aurel.*

Panis Herbaticus vel Herbaceus, apud Papiam. *Gloss.* Bibliæ MSS *Borith, herba de qua fiunt panes, quos herbacios appellant, quibus siccatis pro sapone utuntur* Panis ex herba facti, meminit Suet. *in Julio c.* 68. Etiam Brasilienses, ex herbæ cujusdam radice conficere, docet Osorius *Rerum Emanuelis lib.* 2.

Panis Hordeaceus, in Concil. Francofort. A. C. 794. *c.* 4. V. Casaubonum *ad Sueton. de Gramm.* & *Rhetor.* De examine & purgatione per Panem hordeaceum, diximus suprà ubi de *Ordalio*.

Panis ex lotometræ semine, aqua vel lacte subacto, Pastoribus Ægyptiis in usu saluberrimus max. ac levis, memoratur Plin. *l.* 22 *c.* 21.

Panis Mellitus, apud Arnoldum Lubecensem *lib* 3. *c.* 31. Galiis *Pain d'espice*.

Panis Militaris, qui militibus erogabatur. Joh. Calvinus. *Lexic. Jurid.*

Panis Mixtus, *Pain de meteil* Gall. *in Itin.* Camerarii Scotici *cap.* 9. §. 4.

Panis Mundus, siligineus est, cui opponitur sordidus & secundarius. *Mundas buccellas* vocat *lex.* 4. *Cod. Theodos. de annon civ. & pan. grad.* Atq; de his coronas fecit primus Imp. Aurelianus, teste Fl. Vopisco. Aliàs etiam *primus* istiusmodi panis dictus est.

Panis Natalitius, cujusmodi fieri solet in die Natalis Domini, & præberi Dominis à prædiorum conductoribus, in quibusdam provinciis, qui ex farina delicatiore, ovis & lacte, confici solent: *Cuignets*, appellant Picardi, quòd in cuneorum varias species efformentur. V. Gervasium Dorobernensem A. C. 1188. & alios Car. du Fresne laudatos *Glossar.*

Panis

Panis Nauticus, V. suprà *Panis Biscoctus*.

Panis Nicolaus: ita placentas appellavit Augustus, à Nicolao Damasceno sibi exhibitas & donatas, apud Photium *Biblioth.* Palladius in *Histor. Lausiaca cap.* 4. Καὶ Νικόλαος παμμεγέθεις ἄρτους ὀκτὼ καθαροὺς καὶ θερμοὺς, *Et Nicolaos prodigiosæ magnitudinis panes decem mundos & calidos*, &c. V. Rosvveidum *ad Ruffinum de Vit. Patrum*, c. 7.

Panis Nitidus, apud Bedam *lib.* 2. *cap.* 5. qui *mundus* apud Lampridium *Alex. Severo*: Καθαρὸς ἄρτος, apud Theophanem ann. 40. Theodosii Jun. Sed & in Concil. Toletano XVI. *can.* 6. V. quoque Chilienum *in Vita* Brigidæ *num.* 52.

Panis Nuntius, Germ. *Bottenbrot*, qui nuntiis dari solet, in mercedem allati nuntii, apud Phil. Eystetensem Episc. in *Vita* S. Wilibaldi: Josua Pictorius *Evangelia* interpretatur.

Panis Oblatus, in Fleta *l.* 2. *c.* 14. §. 4. *f. Obolatus lib.* 2. *c.* 72. §. 19.

Panis, ex ossibus humani corporis comminuti & moliti, in obsidione Lutetiæ, sub Henrico M. adhibitus legitur, in *Historia* ejus temporis.

Panis Ostiensis seu *Fiscalis* in *l. un. Cod. Theod. de Pretio panis Ostiensis*, qui de fiscali frumento, quod Ostiæ, pistoribus vendito, confectus Populo Rom. vendebatur. V. Jac. Gothofredum & Salmasium *ad Vopiscum*.

Panis Palatinus, V. *Gradilis*.

Panis Papalis. Matth. Silvaticus: *Simila sic fit. Frumentum fractum in frusta, vel mollitum grossè in qua diversa substantia dividitur per cribra, extrahitur furfur & farina subtilissima, quæ polli nuncupatur, postea remanet simila, quæ dividitur in grossum, sub filem & mediocrem. De pollina fit panis Papalis*: apud Car. du Fresne *Glossar.*

Panis Paxamatis, pani erat sex unciarum pondere, sicut & civilis & buccellatus seu militaris. Nam duo paxamatia libræ pondus habuisse, scribit Cassianus *Collat.* 2. *cap.* 19. quâ iniquâ mensura ventres suos olim Monachi castigabant. Fuit autem *paxamas* idem, quod *buccella*, V. infra, in voce *Paxamatium*.

Panis Picentinus, qui ex alica fiebat, Plin. *lib.* 18. *cap.* 11. & Apicius *de Re Culin. lib.* 4. *cap* 1.

Panis Piperatus, V. *Panis Natalitius*.

Panis e piscibus, meminit Plinius *lib.* 7. *cap.* 2.

Panis Præbendarius. Sic dicuntur, qui dietim distribui solent Canonicis Præbendariis, ex communi pistrino. Honorius III. in 5. Compilat. *tit.* 16. *cap* 2.

Panes Primitiales, qui Ecclesiis aut Dominis pro primitiis offeruntur, apud Eundem.

Panes Propositionis, quid in V. T. fuerint, notum, ex Exod. *cap.* 25. *versu* 23. Reponebantur illi in Mensa Aurea, in Sancto, instratâ veste hyacinthina, cui impositæ 12. lances, accipiendis panibus, totidemque acerræ thure repletæ. Collocabantur autem panes duplici ordine, utrinque seni, qui sibi mutuo incumbebant, in cepositis calamis, ut Judæi volunt, ne vitium contraherent. *Panes* autem *facierum* appellabantur & *Mensa facierum*, Numer. *cap* 4. *versu* 7. Sabbatoque accedente *Panes* renovabantur, veteresque Sacerdotibus cedebant, Levit. *cap.* 24. *v.* 9. Ad forum imitationem in *Charta* apud Car. du Fresne *Panes propositionis*, primitiis ac decimis Ecclesiæ debitis junguntur.

Panis Rubidus, idem cum Biscocto, Isid. *lib.* 20. *cap.* 2.

Panis Sanctorum, qui ad Altare offerebatur, apud Herardum Archiep. Turonensem in *Capitular. cap.* 24.

Panis Sardiniensis, id est, sordidus, *l.* 5. *Cod. Theodos. de Pane grad. Civis Romanus, qui in viginti panibus sordidis, qui nunc dicuntur* Sardinienses, *quinquaginta uncias comparabat, triginta & sex uncias in buccellis sex mundis sine pretio consequatur.*

Panis Secundus, idem cum sordido. Vetus Horatii Interpres *secundum & dispensatorium* eundem facit. Opponitur *primo*, qui siligineus erat, & *mundo*, item *nitido*, apud Vopiscum & Marcellum: & *secundarius* quoque ac *sequens* dicitur, Gall. *Pain de mesnage*, quo ut plurimum in familiis utuntur. Constantino Africano *Comm. locor. Medic. lib* 5. *cap.* 15. *minùs est nutritivus & citiùs digeritur: quia multum sit furfureus est.* Horatius *l.* 2. *Epist.* 1.

—— *Vivit siliquis & pane secundo*, &c.

Panis Sequens, qui *mundum* excipit, idem cum *secundo*. Et sanè *sequens* ac *secundus* res eadem & ex eodem fonte sunt voces: *Secundum* enim Vett. dicebant, & scribebant pro *sequendum*; atque inde *secundus* vel *sequendus*, qui sequi debet, id est, proximus à primo, ut qui primum sequitur. Meminit panis hujus Lampridius *Sever. Usus convivii diurni hic fuit. Vini ad totum diem sextarii XXX. panis mundi pondo XXX. panis sequentis ad donandum pondo L. Nam semper de manu sua ministris convivii & panem & partes aut olerum aut carnis aut leguminum dabat* &c. Sic δεύτερος ἄρτος Græcis, ὁ πιτυρώδης, Salmasius *ad h. l.*

Panis Servientalis, servientibus seu famulis dari solitus, in *Consuetud.* Monast. de Regula. Idem *puerorum Panis* dicitur Petro Damiano *lib.* 1. *Epist. p.* 89. cui opponitur *Panis Procerum*, apud Plinium Car. du Fresne laudatum.

Panis Siccus, apud Jul. Capitolinum in *Antonino Pio*, dictus est, qui solus absque ullo alio alimento, jentaculi loco, apud Romanos, sumebatur, V. suprà.

Panis Siligineus, id est, mundus: unde *Panes siliginei* vocat *mundas buccellas l.* 4. *C. Theod. de Annon. Civ.* & *Pan. grad.* &c.

Panis Sordidus idem cum *Secundo*. V. Joh. Bruyerinum Campegium *de Re Cibaria lib.* 6. *cap.* 9.

Paniscus, apud Plinium *lib.* 35. *cap.* 11. ubi de pretiis mirabilibus picturarum, *Tauriscus Discobolum*, *Clytæmnestram*, *Paniscum*, *Polynicem regnum repetentem & Capanea*, sc. fecit; est Pan exiguus, qualem per jocum in parvis tabellis fingere Pictores solebant: vel Theatralis personarum larva. Dalechampius *ad l.*

Panni, pro institis: Ita tunica Josephi Genes. *cap.* 37. quam Græci Interpretes ποικίλον χιτῶνα reddiderunt, Latinus *polymitam*; Hieronymus modò *polymitam*, modò *variam*: in paraphrasi Jonathanis, *Paragoda* nominatur. Dicebatur autem sic vestis, *pannis* & institis versicoloribus prætexta, atque, ut loquitur modò laudatus Hieronymus, *varietate circumdata*. Eandem ἀστραγαλωτὸν Aquila vocavit: Genus enim hoc vestis, quod Hebræi *Ketonet passim* appellant, h. e. *vestem frustorum* & *particularum*, tale erat, ut tunicis talaribus subsuerentur *panni* vel institæ versicolores, quæ extremam vestis oram ambibant & ornabant; nec unum tantùm aut alterum ejusmodi *pannum* de diversis coloribus textum vestibus adsui in usu esset, sed pluribus etiam interdum institis, ad pedes usque & talos descendentibus, in imo per circuitum prætexerentur. Græci πέζας vocant & πεζίδια, Latini *limbos* & *institas* & *pannos*. Hebræi verò [illegible]פסים. Hinc πεζωδὸς χιτὼν Græcis, qui hujusmodi πέζας prætextas habet, id est, pannos & institas per extremam oram subsutas, & ad talos usque demissus est. Quales erant Romanarum matronarum: Horatius,

Quarum subsutâ talos tegit instita veste.

Cùm contrà Libertinarum, & earum, quæ corpore quæstum faciebant, nec institas haberent per circuitum extremû, nec talares essent. Similiter apud Græcos ποδήρεις στολαὶ, *talares vestes*, limbis ferme ac institis ad imum erant ornatæ. Hesych. Ποδήρης στολὴ, τὸ ἐπὶ τὰ κάτω τοῦ σώματος ἐκτεταμένον: ubi intelligit hujusmodi fascias, seu ornaturas, quæ talaribus stolis adsuebantur, ac ἀντίπηγμα, ἀντίπαγμα, λῶμα item ac ῥάμματα dicebantur. Attici ὀχθοιβὰς in mulierum vestibus, *pannos* tales, quibus prætexebantur, vocabant. Etymol. M. λῶμα τὸ γυναικεῖον, ὃ ὑπὸ Ἀττικῶν ὀχθοιβὸς λέγεται καὶ τὸ ἐν τῷ κατωτέρῳ τοῦ ἱματίου ἐπιβλήματα ἐκ βύσσου καὶ πορφύρας καὶ κόκκου, è quibus ultimis verbis, *bysso*, *purpura* & *cocco*, discimus, versicolores istas institas fuisse & ex diversis inter se mixtis coloribus ut plurimum textas: diversi sanè semper ab ipsa veste coloris fuere, ἑτερόχροα ἐπιβλήματα hinc Balsamoni vocata *ad Conc.* 7. *can.* 16. Itaque cùm talares omnes seu ἀστραγαλωτοὶ tunicæ versicoloribus limbis & *pannis* prætexerentur, minimè mirum est, si Græci Bibliorum Interpretes tunicam tum Josephi, tum Thamaræ (de qua 2. Reg. c. 13.) eo ornatum institarum varietate circumdatam, partim ποικίλον χιτῶνα, partim ἀστραγαλωτὸν verterunt: utrumque enim tunicæ illæ fuere, & *variæ* & *talares*. Uti verò istiusmodi tunicæ circa extremitatem institis erant prætextæ & fasciis versicoloribus, sic etiam circa manum, ubi manicas (talares enim tunicæ ferme & manicatæ, χειριδωταὶ seu καρπωτοὶ Gr. erant) variis & pictoratis limbis variegatas & fimbriatas fuisse minimè dubium est. Cæsar certe, apud Suetonium, *laticlavia tunica ad manus fimbriata* usus fuit &c. V. quæ hanc in rem Salmasius prolixe habet, *ad Vopiscum in Aurelian.* ubi de *coloreis vestibus*, Autor loquitur. Apud Horatium, ubi ait,

Purpureus latè, qui splendeat unus & alter,
Adsuitur pannus:

pannus itidem fascia est vel zona, quâ vestis ornabatur: *Antepannos* Latinè dictos, colligas ex voce Græcis recentioribus usitatâ, Ἀντίπανον: Eam enim certum est, puram putam esse Latinam. Hesych. Ἀντίπανον, παραγαύδιον, περιστήθιον, ubi παραγαύδιον est paratura seu ornatura, quo modo vocabant in vestibus ultimam fimbriam. Vegetius *lemniscos* & *pannos* indifferenter, pro eadem re, usurpat, *l.* 3. *c.* 18. *Contra incisuras quatuor foraminibus cautere pertunde & pannos vel lemniscos ex aceto sub cute per foramina trajicies.* Sic lemniscum coronæ Regiæ, *pannum* vocavit Val. Maximus *l.* 7. *o nobilem magis, quàm felicem, pannum!* Duo autem *panni* vesti adsuti, *dilorem* eam faciunt, ut in Horatii versu citato. Sic apud Virgilium chlamys præmium victori datur, duplici mæandro purpureo ornata,

—— —— *Quàm plurima circum*
Purpura mæandro duplici Melibœa cucurrit.

Plures *panni trilores*, *pentelores* efficiunt, quo modo capiendus Vopiscus in *Aureliano* iterum, *Aliis monolores, aliis dilores, trilores aliis & usque ad pentelores, quales hodie linea sunt.* Quæ lora seu *pannos* hodie *Bandas* vocant Galli, in vestibus mulierum, quas non pentelores tantùm gestant, sed usque ad cingulum loratas & zonis sericis, h. e. paragaudis distinctas inquit Salmasius *ad d. l.* &c.

Panni Imperiales, memorantur Radulfo de Diceto A. C. 1178. *Comes Willhelmus de Magnavilla Hierosolymis rediit, Idus Octobris. Qui peregre profectus, sicut altaria monasteriorum per Angliam Ecclesiarum habuerat in memoria, sic & rediens habuit in veneratione Pannos, quos Civitas Constantinopolis vocat* Imperiales, *passim locis distribuens Religiosis*, apud Car. du Fresne *Glossar.*

Panni Infantiæ Latinis, quæ Græci σπάργανα, δεσμοὶ, ῥάκη, Latini iterum *Cunabula* & *Incunabula* dixere, id est, fasciolæ, quibus infantes involvi soliti. Sicut enim *Cunæ* lectuli erant illimobiles, in quibus pueri cubabant; ita *cunabula* vel *incunabula* vincula dicta sunt, vel fasciæ, quibus colligati infantes in cunis ponebantur. Plautus *Truculento*,

Fasciis opus est, pulvinis, cunis, incunabulis.

Et *Amphitruone*,

Nemo enim colligare quivit incunabulis.

Incertus Auctor, *de Orthogr. Cunabula sunt* panni *infantiæ: sed Johannes Constantinopolitanus Episcopus scribis, Lazarum in monumento cunabulis involutum.* Ubi videmus in contrarium planè usum versa Cunabula, & involvendis mortuis usurpata. *Cunabula* enim vocat ibi Johannes Episc. quæ κειρίαι dicuntur in Evangeliorum libris & sunt tæniæ, quibus mortui a capite ad pedes vinciebantur, capite sudario vel linteo ligato. Quemadmodum è contrario κειρίας, quæ propriè mortuorum involucra erant, etiam pro *pannis* seu fasciolis, quibus alligantur infantes, usurpavit Moschopulus. Quod inde factum, quia eodem prorsus modo infantes & mortui fasciis ligabantur. Artemidorus, οἱ σπαργανοῦντες ἐξαιρόμενοι ... ubi *panni* sunt *panni*, quo modo Latini vocant, præsecta in longum frusta cujuslibet materiæ textilis. Et *pannum* pro fascia vel instita, suprà vidimus. Salvianus *pannorum crepundia* habet *de Gubernat. Dei lib.* 6. Dupliciter autem vinciebantur pueri, primùm illis vinculis & fasciis, quibus involvebantur mortuorum more & quæ ipsis erant pro veste: Deinde etiam fasciola aliquâ in cunis ipsis collocati ligabantur, ne cunis decidere possent aut elabi; quod hodieque fit: de qua fasciola locus capiendus Vopisci in *Aureliano*, *quòd vinctum fasciolâ Aurelianum aquila innoxiè de cunis levaverit* &c. Et fortassè *fasciæ* erant, quibus involvebantur infantes & illigabantur, *Incunabula* autem propriè lora aut *panni*, quibus ad cunas, ne exciderent, ligabantur &c. Addendum & hoc obiter, non Græcos solùm, sed & Romanos, licèt corpora defunctorum comburerent, fasciis tamen ad involvendos mortuos similiter usos fuisse, V. iterum Salmasium, *ad Vopiscum h. l.* & suprà passim.

Pannicularia, apud Jurecoss. quid sint, discimus, ex Rescripto Hadriani *D. de bonis damnat. Non enim bona damnatorum pannicularia significari quis probè dixerit: nec si zonam quis se habuerit, protinus sibi vindicare debebit. Sed vestem, quâ is fuerit inuutus, aut nummulos in ventralem, quos victus sui causâ in promtu habuerit, aut leves annulos.* Ubi *ventralem* pro *veteralem*, quod est in Pandectis Florentinis, reposuit Salmasius. *Ventralis* autem pro *Ventralis*, eratque zonæ genus, quæ, quòd fundam referret, *funda* quoque dicebatur. Ligamenta enim & habenas, quibus circa ventrem cingebatur, habebat, & in medio receptaculum, quo nummi continebantur, ut sinum funda, quo lapides conlocabantur; quod Latini *scutale* dicebant, quòd scuti formam referret: Et quorum quadam quidem simplex habebant, aliæ verò triplex, ut ex Livio discimus *lib.* 38. Dum autem *Ventralis* dicitur, intelligitur zona aut fascia, cùm verò *Ventrale*, cingulum subaudiendum est, &c. V. Salmasium *ad Spartianum Pescennio Nigro.*

Pannus, in Circensibus olim ludis, certo colore insignis, factiones discernebat; unde consuetudinem in Principum Aulis Nobilibusque familiis servitia variorum colorum *pannis* excolendi & ab aliis discernendi, quos *Livreas* hodie dicunt, ortam esse, haud vanè conjicit Octav. Ferrarius *lib. de Re Vestiar.* Fuere enim aurigarum factiones quatuor, quæ à coloribus viridis, coccinei, cœrulei albiq; *Panni*, quo donabantur, nomina acceperunt, *Prasina*, *Russa*, *Veneta* & *Albatæ*, Tertullian. Quibus Domitianus, Suetonio teste, duas alias adjunxit, Aurati Purpureique *Panni*, *cap.* 7. Harum ad reprehensionem usque Imperatores nonnulli studiosi exstiterunt, ut Caligula Prasinæ, Vitellius Venetæ &c. Imò & pompâ procedente favorem & studia unius cujusq; prout huic vel illi factioni studebant, ingentes sæpe sponsiones, quæ depositâ pecuniâ fiebant, ostenderunt, Hadr. Turnebus *Adversar. lib.* 8. *cap.* 4. & *lib.* 18. *cap.* 23. Ovidius *de Arte lib.* 2.

—— —— *Tangitq; manu poscitq; libellum*
Et quærit posito pignore, vincat uter, &c.

V. præter Tertullianum memoratum *lib. de Spectaculis cap.* 16. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cum Paralipomenis* Thomæ Dempsteri, ut & suprà, in voce *Factiones*. Sed & apud Latinos Scriptores *Panni* non rarò pro vestimentis laceris accipiuntur. Seneca *de Ira lib.* 3. *cap.* 19. *Cùm spongia non invenirentur, scindi vestimenta miserorum & in os farciri pannos imperavit:* & *Epist.* 20. *Magnificentior mihi crede sermo tuus in grabbato videbitur & in panno.* Unde Philosophorum *Pallium* seu Tribonium, quòd vestis esset detrita & ferme lacera, simpliciter nonnunquam Ῥάκος seu *Pannus* dictum reperitur: nec enim pauperiorum solùm, sed & Philosophorum gestamen Tribonium fuisse, *suo loco* videbitur. Cynicorum inprimis Pallium, quod illi duplicare solebant, id est, dextro cum humero brachio exerto, totam ejus partem dextram sinistro humero injicere, ut retroad pedes caderet atque ita totum corpus involveret, & constringeret, ut, nisi detraheretur, dilabi non posset, *duplicem Pannum* vocat Horatius *lib.* 1. *Epist.* 17. ubi de Diogene,

—— *Quem duplici panno patientia velat.*

V. Casaubonum *ad Octavium Suetonii c.* 21. Et Octav. Ferrarium *de Re Vestiaria passim inprimis Part.* 2. *l.* 4. *c.* 19. Aliàs *Pannus*, materia vestis est ex lana: Qui optimi Carthagenâ ex Hispania Genuam & Florentiam; ex Anglia, & Belgio, in quo Lugdunum optimis pannificio eminet, in Germaniam, Daniam, Sueciam totumque reliquum Septentrionem, deferuntur. In Hispania, lanæ mercaturâ, excellit Oppidum S. Sebastiani, in Hibernia Galbassia. Auctor Anonymus *Hist. Orb. Terr. Georg. & Civ. Part. l. c.* 10. §. 3.

Pannus Rubeus, pro Numine colitur Mogosmais, Badais & Colmaccis, qui eum ex pertica pendentem adorant, ubi docet Petrus Kærius *Descr. Africæ.*

Panormia, vel *Pannomia*, quarum priore voce utitur plerumque Anton. Augustinus *in emend. Grat.* alii meliùs vocantibus *Pannomiam*; ex πᾶς & νόμος, nomen libri est, quem Ivoni Carnutensi nonnulli eunt adscriptum, Bellarmino id ex eo refellente, quòd *multa lib.* 8. *sint decreta ex Innocentio II. & ex historia Sigeberti, qui l one posteriores fuerunt.* Vocari tamen idem Ivonis ait, *quia ex Decreto Ivonis maxima ex parte sit desumtum, sitque quasi ejus compendium.* V. eum *lib. de Script. Eccl.* Pancirollus ergo *de claris LL. Interpp. lib.* 3. *cap.* 1. *pag.* 403. auctorem libri facit Ugonem Catalaunum, non diu post editum opus Ivonis, illud contrahentem: *Post Isidorum*, inquiens, *Burchardus Wormatiensis Episc. rudem indigestamque illius Decreti molem methodicè ordinavit ac primùm jus Pontificium in sua loca distinctum* 20. *libris complexus est, quod ob longæ lectionis tædium intermissi brevi interiere. Namque ejus nomine circumfertur Epitome, plures quidem libellos, ad vix quinti operis sextam partem continet. Cùm verò novis exortis schismatibus Berengarius in S. Eucharistiam blasphemus extitisset, Ivo post annos* 9. *quàm Burcardus scripsit, præter alia opuscula, amplissimum Decretorum volumen decem & septem libris distinctum concinnavit, in quo Burchardum omnino secutus verbis, aut ordine parùm ab eo recessit. Quasdam tamen veterum Scriptorum sententias, adversus Ecclesiæ turbatores & multa ex Jure nostro Civili testimonia adjecit, quæ ille, velut parùm suo instituto necessaria, omiserat, vel quod jus prioribus Romanis nondum apparentibus Caroli M. tantùm leges, vulgò Capitula vocata, frequentabantur; nunquam enim juris Civilis & his tantùm Codicis Theodosiani meminit. Cæterùm Ivonis opus cùm alia & ipsius etiam Isidori Decreta magnitudine superaret; Ugo Catalaunus, non multò post quàm scriptum est, in compendium redegit, ac Pannormiam sive Summam Decretorum Ivonis nuncupavit. Ea, cùm plena mendis & erroribus scatebat, adjutus Gratianus plura inde & ex Burchardi Epitome excerpsit, autographi enim exstantem aut Burchardi nunquam meminisse videtur, cùm errores in compendiis inventa in suum opus transtulit.* Et postea *cap.* 3. *Cæterùm Burchardi & Ivonis Decretis, ob librorum magnitudinem, neglectis, eorum tantùm compendia, quorum meminimus, legebantur in usuque erant.* Edidit autem *Decretum* Ivonis Lovanii sec. præt. anno 61. Johannes Molynæus; *Pannomia* verò prodiit Basileæ A. C. 1499. Opera Ivonis omnia postea edita sunt Parisiis A. C. 1647. Sed consputata est utraque Collectio, & *Decretum* & *Pannomia*, quisquiliis & fictis aut suppositiis Isidori Mercatoris Decretalibus, item multis aliis fictis & suppositiis Decretis: quorum bene longum & accuratum catalogum contextum vide, apud Blondellum in *Pseudo-Isidoro vapulante cap.* 18 *pag.* 100. & *seqq.* Gerh. von Mastricht *Histor. Jur. Ecclesiastici* §. 267.

Panothea, una ex Apollinis (de quo vide suo loco) vatibus, inventrix Heroici carminis, sub Abante Argivo, vel Acrisio, floruisse dicitur. Sic Jambum, ut ajunt, Ananias reperit, perfecit Archilochus Parius: quisque auctor sit Pherecratii, Archilochii, Anacreontei, Sapphici, Phalæcii, Glyconii, Asclepiadei, Alcmanii, ipsâ appellatione indicari videtur. Quamvis credibile est nomen interdum datum, non ab Auctore; Sed eo, qui præcipuè illud nobilitaverit. Gerh. Joh. Vossius *de Philolog. cap.* 9. §. 6. Scaliger *Phemanoëm.* vocat, illamque primam extitisse, quæ eo carminis genere fuerit vaticinata, tradit: ideoque versum Heroicum *Pythium* vocari, quia Apollinis inventum esset, ait, *Poetices lib.* 2. *qui & Hyle, cap* 37.

Panotii, Græcè Πανώτιοι, apud Plinium, iidem sunt cum *Ommegalis* seu *Enotocœtis*, qui auribus prægrandibus instructi, iis totum corpus contegere ac indormire quoque dicebantur. V. Salmasium *ad Solinum p.* 219.

Pantapola, ex Græco Παντοπώλης, est ὁ πάντα πωλῶν, ut ait Pollux *lib.* 7. *cap.* 3. de cujusmodi hominibus extat *Novella* Valentiniani, *Urbis Romæ, quam meritò caput nostri veneramur Imperii, in tantum nos cura non deserit, ut quieti ejus atque abundantiæ modis omnibus consulamus Græcos. Itaque negotiatores (quos Pantapolas dicunt) in quibus manifestum est maximam inesse magnitudinem, magnamque in edendis vendendisque mercibus diligentiam; ulterius non patimur Sacræ Urbis habitatione secludi, licèt eos dissensio & maximè invidia Tabernariorum, quàm venerabilis Romæ utilitas, à negotiatione submoverit. Itaque hoc edicto singuli universique cognoscant, Pantapolis ad urbem Romam redeundi negotiandique licentiam restitutam, ut cura pervigili ubertas populo ministretur.* Ad quam

quàm V. quæ eruditè commentatur Sam. Petitus Comment. in LL. Atticas lib. 5. tit. 5. ut & hic passim.

Pantheon, adde: Erant & alibi, quàm Romæ, *Panthea*, ut Athenis, quod Pausanias vocat τὸ τῶν Θεῶν κοινὸν ἱερὸν, *Deorum commune templum*. & in vico Gazensium, Bethelia. Sozomeni natali Patriâ. Salmasius *ad Spartianum in Hadriano Cæsare.* V. quoque infra.

Panther, Græcè Πανθὴρ, Poëtis pro *Panthera*, quasi Πανὸς θὴρ, *Panis fera*, quia in deliciis Pani & Baccho, ut lynces & tigres: unde in scenis Vett. versatilibus semper ante Bacchi pedes, & inter satyricas vestes pantherina quoque pellis Polluci recensita; quæ quia raræ admodum nec semper ad manum, earum loco textiles sumebantur, quæ macularum varietate veras pantherinas imitarentur. Sunt tamen qui *pantherem* à *panthera* distinguant. Namque τὰς πανθῆρας & τὰς παρδάλεις, tanquam species diversas, poni videmus, apud Græcum Interpretem Oseæ *cap. 13. versu 7.* Xenophon etiam distinctè recenset *lib. de Venat.* Et in descriptione pompæ Ptolomæi Philadelphi, seorsim procedunt *pantheres* & *panthera*, apud Athenæum *lib. 5.* Inprimis verò ex Oppiano idem videtur colligi, qui *Cynegetic. lib. 3. versu 570. pantheres* inter minora & imbellia animalia, his verbis recenset:

> *Μῦσα φίλη, βαιοῖς ἐνὶ γὰρ θήρεσσιν ἀείδειν,*
> *Οὐ θέμις ἐστὶ λίπε θῆρας, ὅσοις μὴ κάρτος ὀπηδεῖ,*
> *Πανθῆρας χαροπούς, ἠδ' αἰλούρους κακοεργούς.*
> *Musa chara, mihi non licet in parvis diu morari:*
> *Minutas relinque feras, quas robur non comitatur;*
> Pantheres *ravos & feles maleficos.*

Quò facit, quod thos, animal vulpe non multo majus, πανθὴρ & λυκοπάνθηρ & λυκοπάρδαλις, à multis appellatur. Tamen, ut *Pantheram*, ita & *Pantherem*, vel esse pardum, vel animal pardo congener, non thoem, aut aliud simile animalculum, varia probant. Namque Xenophon, qui Scriptorum, quotquot extant, primus *pantherum* meminit, eos palàm recenset inter majores feras; Julius insuper Pollux non solum majoribus accenset feris, sed & minoribus opponit, vulpibus, thoibus, lupis. Eustathius porro, *pantherem* dicit esse animal τοῖς σώματι ἀστερωτὸν, *macularum oculis quasi stellis insigne*, & reliqua delectari αὐτοῦ τῇ ποικιλίᾳ τοῦ σώματος, *corporis illius varietate.* In Hexaem. quod *panthera* bellè convenit, & ei cum paucissimis animalibus commune est. Plinius, *Panthera & tigris, macularum varietate, prope solæ bestiarum, spectantur, cæteris unus ac suus cujusque generis color.* De *panthere* addit idem, Ἐκ δὲ σώματος (ὡς λέγουσι) αὐτοῦ εὐωδία [illegible], δι' ἧς τὰ ἄλλα ζῶα θελγόμενα, τὰ ἐγγὺς καὶ τὰ πόῤῥωθεν, ἐγγίζουσιν αὐτῷ καὶ ἕπονται. *Ex illius corpore aromatica quædam fragrantia effunditur, quâ pellecta animalia, tam vicina, quàm remotiora, proximè accedunt & sequuntur.* Et paulo pòst Ὁ δὲ πάνθηρ ὀλίγον [illegible] αὐτοῖς [illegible], καὶ ὃ δ' ἂν τῶν ζώων [illegible], *Panther autem aliquantulum progressus regreditur, & iis insidiatur & quodcunque vult animal, impetu facto invadit.* Quæ eadem de pardo habet, Ælianus *Histor. lib. 5 cap. 40.* Quin, teste Philosopho, *Problematum Sect. 13. Quæst. 4.* τῶν ἄλλων ζώων οὐδὲν εὐῶδές ἐστι πλὴν τῆς παρδάλεως, *præter pardum nullum animal suaviter olet*: quod ipsum confirmant Theophrastus *de Causis lib. 5. capp. 6. & 26.* & Plinius *lib. 21. cap. 6.* Neque enim Zibethi felem noverant, neque musci capreolum. Itaque si *panther* bene olet, ex illorum sententia animal à pardo specie diversum esse nequit. Utque repetam, quæ de scenis versatilibus Vett. dicta, de iis Hero περὶ αὐτομάτων ποιητικῶν, Παρακαθίζεται δὲ, inquit, πανθηρίσκος πρὸς τοῖς τοῦ Διονύσου ποσὶν, *Ad Bacchi pedes assidet pantheriscus*, h. e. *parvus panther*, vel, quod idem, *parva panthera*, Baccho sacrum animal, ut alibi dictum. Sequitur mox, de scypho, quem Bacchus habet in manu, Ἐκ δὲ τοῦ σκύφου οἶνος ἐκχυθήσεται ἐπὶ τὸν ὑποκείμενον πανθηρίσκον. *Ex scypho autem vinum effundetur in subjectum pantheriscum*: quia scilicet vini potu maximè delectatur panthera, uti docent rerum naturalium Scriptores. Sed &, si *panthera* est pardus, quod in Vett. scriptis omnino clarum, quidni etiam πανθὴρ id ipsum sit? Certè, ut *fera* factum ex Æolico φὴρ, pro θὴρ, ita etiam *panthera* ex πανθὴρ &c. Interim notandum, duo esse pardorum genera, ex Oppiano *Cyneget. lib. 3.* Hinc & Arabes in Damire, *Hujus* (pardi) *duæ sunt species, una magni corporis & brevis caudæ, altera contra.* Aliter distinguit Plinius, nempe à sexu & colore: *Pantheris*, inquit, *in candido breves macularum oculi*, cùm pardi in cœrulo oculatis maculis varii essent. Et paulo pòst, *Nunc*, (pantheras) *varias & pardos, qui mares sunt, appellant.* Et rursus, *Quidam ab iis pantheras candore solo discernunt.* Et in Solino, Plinii simiâ, *Pantheræ sunt minutis orbiculis superpictæ, ita ut oculatis ex fulvo circulis vel cærula vel alba distinguatur tergi supellex &c.* Igitur vel ex sexu, vel ex variis maculis factum, ut in eodem animalis genere, aliud propriè πανθὴρ, aliud πάρδαλις, diceretur. Neque aliud volunt Vett. qui *pantheres & pardos*, ut diversa animalia, distinguunt. Oppianus v. frustra opponitur, in quo πάνθηρες χαροποὶ, quos censet in minutis & infirmis animalibus, non sunt *pantheres* ii, quos majoribus feris accensent Scriptores vetusti, sed recentiorum πανθῆρες vel λυκοπάνθηρες, quod thoibus à Græcis posterioribus nomen est inditum, quia in lupina forma pantherinam pellem habent: V. plura hanc in rem, apud Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. III. cap. 7. & 8.* & Salmasium *ad Solinum pag. 212.* Cæterùm *Panthera* in Africa Syriaque creberrima est: Unde Plinius *cap. de Pantheris*, nomine *Africanæ* solo id feræ genus indigitat: *Senatusconsultum fuit vetus, ne liceret Africanas in Italiam advehere.* Ibi enim per *Africanas* solas Pantheras intelligendas esse, monet idem Salmasius. Sicque capiendus est Servius *ad illud Virgilii*:

> — — *In pelle Libystidis ursæ*:

aut revera ursæ, inquiens, *aut feræ Africanæ.* Ubi per *feram Africanam*, pardum vel pantheram accipe, non leonem, ut putabat Lipsius. Inde *Libycæ pelles* pretiosæ, *Pantherarum* nempe aut pardorum, quas sola macularum varietas commendabat. Hesychius, Λιβυκὸν δέρμα ὡς κάλλιστον. Non enim leonum pelles pulcherrimæ, sed pardorum vel pantherarum. Idem Hesychius, Λιβυκὸν θηρίον, ἐπεὶ θαυμάσια [illegible] καὶ ὡς Λίβυες ἔχουσι θηρία, καὶ τὸ ποικιλόμορφον: ubi Λιβυκὸν θηρίον exponitur ποικιλόμορφον, quod solis Pantheris pardisque convenit. Unde & *varias* eas vocavere Romani. Vetus Glossarium, *Varia*, ποικίλη πάρδαλις. Sic & *Parthicæ pelles*, de quibus, ut pretiosissimis & pulcherrimis, tam frequens in libris occurrit mentio, pantherarum & pardorum erant pelles & tigrium, &c. V. Salmasium *ad Vopiscum Aurelian.* Aliter vox sumitur, apud Ulpianum *leg. 11. §. 1. ff. de act. empt.* *Veluti cùm futurum jactum retis à piscatore emimus, aut indaginem plagis positis à venatore, vel* pantheram *ab aucupe*, (ubi pro *Pantheram*, sunt qui *Panthera* legi malunt, à *Panther*, quam vocem Varro habet *de L. L. lib. 4.* retis genus esse scribens.) Hic enim *Panthera*, pro universo aucupio, & eo, quidquid auceps capit, sumitur, Joh. Calvinus *Lex. Jurid.* Apud Petrum Crescentium *de Agricult. lib. 10. cap. 17.* retis est species, quâ anates capiuntur &c. V. suprà, ut & in voce *Varia*, *de odoris verò Pantherarum suavitate*, quâ ipsa vincunt aromata cæterasque bestias alliciunt, ut & *de corii pantherini* in bello, apud Vett. olim, quorum meminit Virgilius *Æn. lib. 8.* hodiernoque Polonos, usu, Gerh. Jo. Vossium *de Idolol. lib. 3 capp. 30. & 70.*

Pantherinæ Mensæ, memorantur Plinio *lib. 5. cap. 1.* *Mensis præcipua dos in vena crispis, vel in cortice varis; illud oblongo evenit discursu, ideoque Tigrinæ appellantur; hoc intorto, & ideo tales* Pantherinæ *vocantur. Sunt & undatim crispæ, majore gratia, si pavonum caudæ oculos imitentur* Et aliquot lineis interjectis, *Post ea marana nigro transcurrens limite, variisque corticum punctis apprehensus, papaverum modo & in totum atro propior color, maculæque discolores.* Nempe citreæ hæ mensæ erant, quæ tanto in pretio apud Romanos, Plinii tempore, fuere, ut non auri solùm argentique, sed & margaritarum æstimationem, æquarent, ut ipse testatur *lib. 13. cap. 15.* Hæ, quo majoribus conspicuæ erant maculis, eo cariores; quæ appellationibus prædictis origo, namque & Tigris & *Panthera* maculas habent. Meminit macularum in his mensis, quoque Seneca *de Tranquill. lib. cap. 1.* *Placet minister incultus, ac rudis vernula, argentum grave rustici patris sine ullo opere & nomine artificis & mensa non varietate macularum conspicua, nec per multas elegantium Dominorum successiones populo nota, sed in usum posita, quæ nullius convivæ oculos nec voluptate moretur, nec accendat invidiâ.* Petronius item *Satyrico, in descript. bell. civil.*

> — — — *Ecce Afris eruta terris*
> *Citrea mensa, greges servorum, ostrumque renidens*
> *Ponitur, ac maculis imitatur vilibus aurum,*
> *Quod censum trahat: hoc sterile, ac malè nobile lignum*
> *Turba sepulta mero circumvenit.*

Ubi dum *census* mentionem facit, Senecæ illud *lib. 7. de Benefic. cap. 9.* in memoriam revocat, *Video istic mensas, & æstimatum lignum Senatoris censu, eo pretiosius, quo illud in plures nodos arboris torsit infelicitas.* Sed quis ille Senatorius census? Tertullianus & Plinius, ille *de Pallio lib. 5.* iste *loco cit.* HS. undecim, h. e. viginti quinque millibus aureorum definiunt. Et certè idem Tertullianus ibid. *M. Tullium* refert *quingentis millibus nummûm orbem citri emisse*: exclamatque, *Heu! quantis facultatibus æstimavere ligneas maculas!* V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Joh. Rosinum Antiqq. Rom lib. 5. cap. 26.* Addo, illud tandiu in Italia obtinuisse, quandiu regio hæc istâ arbore carebat: Postquam autem, quod paulo ante Palladii tempora factum est, in Italiam citrus pervenit, ibique plantari cœpta est, copia pretium extinxit, V. Auctorem Anonymum (Adam. fuit Preyelius Pastor Eccl. Reformatæ Francofurti primùm, dein Bremæ) *Sina & Europa cap. 35.*

Pantheum seu *Pantheon*, dicta est ædes Jovi Ultori ab Agrippa dicata, hodie *Mariæ rotunda & omnium Sanctorum* vocatur. Aliquando Cybeli quoque sacra fuit, cujus Deæ caput antiqui operis è saxo, cum duobus piscibus, muro templi inclusum adhuc cernitur, V. Dionysium ac Plinium. Fabricius *in sua Roma* sic describit: *Altum est hoc templum pedes 144. totidem latum, contignationes æneis trabibus canalium modo compactæ, pedum 40. ut testatur Baptista Leo. Valvæ ingentes, item trabes ex ære Corinthio & bractæatæ, lithostrotum varii marmoris, aræ duæ marmoreæ sex marmoreæ, interstitia sex columnarum spatio distantia. Testudo templi*

laqueata vacuis circumquaque spatiis relictis, ne nimio pondere ædificium premeretur. Nulla fenestra penitùs inest, nisi in medio foramen sphæricum, æneis inauratisq; trabibus fultum, quod lumen præfert, cuique in pavimento subjectum ad imbres excipiendos impluvium. Ad foramen illud in tecto quadraginta gradibus plumbeis ascenditur: ad quod tectum antequam perveniatur, bini ambitus sunt, ad quorum primum ex imo templi per centum quinquaginta gradus est eundum. Marcellinus lib.16. Pantheum, regionem teretem spatiosâ celsitudine fornicatam vocat. Laminas tecti, quæ olim argenteæ fuerunt, Constans Imp. Constantini Junioris filius detraxit, plumbeis earum loco repositis: Gradus quoque ante templum anni sublati & saxeis permutati sunt. Cumque olim per gradus 12. ad illud ascenderetur, nunc per totidem in illud descenditur; unde colligere est, quàm altè ex ruinis solum exaggeratum sit. Parietes nunc lateritii sunt, qui olim marmoribus fuerant incrustati. Inter omnia igitur Urbis opera nullum admirabilius, sive molem, sive artem, sive impensam consideres, nullum etiam ex antiquissimis integrius: nam nec injectis ignibus Gothi corrumpere aut frangere potuerunt. Hactenus ille. In eo voluit, qui illud perfecerat, Agrippa, Augusti etiam statuam collocare, nomenque operis ei adscribere, neutrum autem eo accipiente, in *Pantheo* ipso Cæsaris superioris statuam, suam & Augusti in vestibulo posuit. *Decoravit præterea illud*, annotante Plinio, *Diogenes Atheniensis, & Caryatides in columnis ejus probantur, inter pauca operum, sicut in fastigio posita signa, sed propter altitudinem loci minùs celebrata. In honore est & in templo illo Hercules, ad quem Pœni omnibus annis humanâ sacrificaverunt victimâ, humi stans, ante aditum porticus* &c. Postea Bonifacium III. à Phoca Imp. qui rem Pontificiam mirè auxit atque extulit, acceptum B. Virgini & omnibus Sanctis dicavit: fuitque primum dictum *Virgo ad Martyres*, sicut nunc à circulari formâ, cœlum imitante (unde nomen potiùs, quam ab omnibus Diis) *Sancta Maria rotunda*, V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 2. cap. 5.* ut & in voce *Pantheon*.

Panhydri Montes, V. suprà *Panhydri*.

Pantica, quæ aliàs & *Panda* Dea, memoratur Arnobio *adversùs Gentes lib. 4.* cum ait: *Quòd Tito Tatio Capitolinum ut capiat collem, viam pandere atque aperire permissum est, Dea Panda est appellata, vel Pantica.* In Glossis Philoxeni dicitur ἔσπεος Θεὸς, i. *Deus pacis*; ideoque à *pandendis* seu aperiendis, pacis tempore, portis, *Pandam* arbitratur nuncupatam Hadr. Turnebus. Apud Varronem *de vita Pop. Rom.* Ælius hanc Deam eandem cum Cerere, atque adeò à *pane dando* vocitatam contendit. Ejus verba apud Nonium, in verbo *Pandere*: *Hanc Deam Ælius putat esse Cererem, sed quòd in asylum qui confugissent, panis daretur, esse nomen fictum à pane dando* pandere, *quod est aperire.* Verùm pando non est à *panem do*; & more suo ludit Varro, cùm Ælii sententiam in medium adferat, eamque probare videatur. Neque *Panda* seu *Pantica* est Ceres, cùm apertè ipse Varro, *in hisce versibus*,

Sed Anna Perenna, Panda, te Lato, Pales,
Nerienes & Minerva, Fortuna ac Ceres:

eam à Cerere faciat diversam. Scaliger *Conjectan. in Varronem*. eam *Empandam* in Paganalibus sacris vocatam scribit. eamq; sic dictam putat à latitudine, tanquam εὐρύστερνον. V. Jac. Oiselium JC. *Notis in A. Gellium lib. 13. cap. 13.*

Pantocratorenus, apud Balsamonem *tit. de Fide ad can. 10. Photii*, *Quòd autem* Pantocratorenus *præfectus præsit multis Monasteriis, canoni non adversatur: multa enim Monasteria, ut unum, reputantur.* Superior est universalis seu Generalis alicujus Ordinis religiosi. Dominic. Macer *in Hierolexico*.

Pantometrum Kircherianum, ad usum Principum ab Auctore primùm inventum, & à Casp. Schotto, integro Tomo explicatum ac demonstratum, memoratur Georgio de Sepibus in *Collegii Rom. S J. Musæo pag. 64.*

Pantomimus, Gr. Παντόμιμος, in *vett. Glossis* notare *Histrionem* dicitur: *l. 27. ff. de oper. libert.* qui scenicis ludis operam navat: Luciano Παντόμιμοι iidem sunt, qui ὀρχησταὶ, i. *saltatores*, V. eum περὶ ὀρχήσεως. Sed priusquam οἱ ὀρχησταὶ se à dramatis separarunt; quod Augusti ætate cœpit à Pylade & Bathyllo, non saltabant solùm histriones, sed etiam diversa pronuntiabant. V. Vossium *in Etymol.* & Anton. Thysium JC. *Notis in A. Gellium lib. 1. cap. 6.* Donato *Mimus* dictus est, à diuturna imitatione vilium rerum & levium personarum: unde *Pantomimi*, omnium rerum imitatores, & Archimimi præcipui, seu Mimorum Principes. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 5. cap. 6.* Primus autem *Pantomimi* nomen Pylades, suprà memoratus, ex Asia veniens, usurpasse legitur, apud Lucianum, & Suetonium *in Augusto cap. 45.* In Consulatum T. Sulpicii & C. Licinii Stolonis Histrionum Romam adventum rejicit Joh. Cuspinianus *in Fastos Cassiodori pag. 159.* Suidas autem in voce Ἀθηνόδωρος notat, liberâ & stante Republicâ nullum *Pantomimorum* nomen nedum officium fuisse, sed artem sub Augusto primum repertam, cùm antea non esset, & in scenam introductam. Quod traditum & Athenæo, & Zosimo, aliisque τὴν παντόμιμον saltationem Augusti temporibus, à Pylade primùm inventam & usurpatam, cui & Bathyllus ὁμότεχνος adjungitur, dicentibus. At quomodo ratio constabit Suetonio, qui primis temporibus *Pantomimos* in Comœdia cecinisse, apud Diomedem, asserit? Certè notum ultratum, quæ etiam, Veteres ac longè Augusti ævo priores genus illud saltationis habuisse, quæ motu corporis & gestu quodvis exprimeret, docet Athenæus, apud quem Telesiam quendam sive Telesten ὀρχηστοδιδάσκαλον multas schemas & gestus invenisse & manibus omnia, quæ dicerentur, graphicè ostendisse, legimus. Imò adeò res vetus fuit hæc chironomia, à qua *Chironomi* Pantomimi appellati sunt, ut tradat Quintilianus *lib. 1. cap. 11.* eam ab ipsis temporibus Heroicis ortam esse & à summis Græciæ viris, atque ipso etiam Socrate, probatam, à Platone quoque in parte civilium positam virtutum, & à Chrysippo, in præceptis de liberorum educatione, non omissam. Cumque tres fuerint antiquissimæ & celeberrimæ scenicæ saltationis species, Tragica, Comica & Satyrica, nulla non harum manibus & corporis gestibus exprimebat, quidquid in fabula ageretur. Unde refert Athenæus *lib. 1.* Telestem, quo saltatore utebatur Æschylus, adeò bonum ejus rei fuisse artificem, ut cùm τοὺς ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας desaltaret, omnia quæ illic agebantur, gestibus peregerit & oculis spectatorum subjecerit. In Comœdiis quoque Latinis Histriones, qui cantica saltabant, ita res omnes gestibus repræsentare consueverunt, ut populus facilè inde cognoscere posset, quam fabulam essent acturi. Sed tempus fuit, quum idem simul canerent saltarentque. Postea, quia vocem motus corporis ex anhelitu interturbabat & rursum vox multum gestibus incommodabat, melius visum est, ut, aliis accinentibus, ipsi tantùm saltarent & taciti gesticulationem peragerent. Et hoc est, quod aiebat Suetonius, primis temporibus *Pantomimos* in Comœdia canere solitos esse. Gellius de Mimis: *Saltabundi autem canebant, quæ nunc stantes canunt.* Scribitque Livius *lib. 7.* Livium, antiquissimum apud Romanos fabularum actorem eundem & Poetam, quum in saltando canendoque cantico vocem obtudisset, & veniâ petitâ puerum ad canendum ante tibicinem statuisset, canticum egisse aliquanto magis vigente motu, quia nihil usus vocis impediebat. A quo tempore Histriones canere desiere, & qui antea voce motuque cantica agerent, solo motu & tacitâ gesticulatione exinde agere cœpere, diverbiis tantùm eorum voci relictis: quæ Histriones pronuntiabant, cùm cantica contrà saltarent, puero accinente & responsante tibicine. Hinc addit Livius: *Inde ad manum saltari Histrionibus cœptum* &c. Quod ergo de Pylade & Bathyllo dicitur, non de Arte simpliciter intelligendum, sed de saltatione, qualis Augusti Principatu in scena versabatur & quæ post illa tempora passim viguit, quæque nihil amplius commune aut conjunctum habebat cum Comœdia aut Tragœdia, sed seorsim in Orchestram veniebat, inventoribus Pantomimis prælatis: cùm res ipsa, & ars illa saltandique modus, quo omnia, quæ dicerentur, manibus expediebantur, quoque ipse etiam Pylades in sua saltatione usus est, longè ante eum nota scenæ & in usu posita, sed in Tragœdia tantùm & Comœdia & Satyris locum haberent. E quo triplici saltationis genere, Tragicæ nempe, Comicæ & Satyricæ, compositam Saltationis suæ Artem, à Tragœdia & Comœdia separatam, primus in scenam Latinam introduxit, excoluit, expolivit & *Italicam*, quòd Romæ primum ejus specimen in Latino theatro ediderit, vocavit Pylades, ipse natione Cilix, ut ex Suida discimus. Athenæus tamen Bathyllum Alexandrinum, Italicæ illius saltationis inventorem facit: utrosque jungit apud eundem Aristonicus, ut & Zosimus. Hoc certum, non solùm eos ὁμοτέχνους, sed & ἀντιτέχνους fuisse, & in tragicis argumentis saltandis Pyladem, in comicis vero Bathyllum, primas obtinuisse. Etsi enim saltatio hæc, ex Tragica, Comica, Satyricaque esset composita, haud ita tamen ex omnibus mixta erat, ut confunderentur & ex tribus una species fieret: sed cùm omnia Tragœdiarum, Comœdiarumque & Satyrarum argumenta primi saltare instituissent, Tragœdias secundùm tragicæ, Comœdias secundùm comicæ saltationis instituta desaltabant, factaque inter ipsos Auctores dividiâ & in diverso saltationis genere contrariâ quoque factione instituta; eam ad discipulos suos & artificii per longam seriem successores uterque transmiserunt. Tragicæ autem chironomiæ antiquæ aliquot schemas & gestus recenset Pollux *lib. 4. cap. 15.* καὶ μὴν τραγικῆς ὀρχήσεως τὰ σχήματα, σιμὴ χεὶρ, ὁ καλαθίσκος, χεὶρ καταπρηνής, ξύλου παράληψις, διπλῆ θερμαστρὶς κτλ. Ubi malè leg. καλαθίσκος & χεὶρ καταπρηνής· χεὶρ ὑπτία & χεὶρ καταπρηνὴς, contraria erant schemata. Quibus addenda & ἀποσκοπῶν χεὶρ, quæ etiam inter schemas tragicas numerabatur: gestus autem est eorum, qui intentè aliquid & diligenter speculari volunt. Hi enim manum fronti obtendunt, ne Sol oculis officere & prospectum impedire possit. Sic Panem ἀποσκοποῦντα, (nam cum hoc schemate Panes vulgò fingebantur) h. e. manu fronti obtentâ speculantem, & pascua lustrantem, eleganter describit Silius Italicus:

Obtendensque manum, Solem infervescere fronti
Arcet & umbrato perlustrat pascua visu &c.

Cujusmodi σχήματα τραγικὰ invenit olim multa Telestes vel Telesias aliquoties dictus, sed longè plura excogitavit Pylades, qui saltationem hanc, quæ manibus peragebatur, non quidem novam & antea ignotam, ut vidimus, introduxit, at multis partibus

tibus ampliavit & expolivit. Idem primus, fistulæ & chorus sibi saltanti ut præcinerent curavit, cùm ante illum sine fistulis & Choro *Pantomimi* saltarent, solo adhibito pueri canentis & tibicinis concentu. Unde, ab Augusto interrogatus, quid saltationi contulisset, respondit:

Αὐλῶν συρίγγων τ' ἐνοπὴν, ὁμαδόν τ' ἀνθρώπων.

Et Lucianus de *Pantomimi* scena ac apparatu loquens, jungit *αὐλὸν, σύριγγα, ποδῶν κτύπον, κυμβάλου ψόφον, ὑποκριτοῦ εὐφωνίαν, ᾀδόντων ὁμοφωνίαν*, alibique addit *citharas*. Nempe, saltante *Pantomimo*, alii tibiis canebant, alii vocibus concinebant, alii fistulis sibilabant, alii cymbala concrepabant, alii pede sonabant; è quibus hi ultimi, quò clarior sonus esset, & ab omnibus meliùs intelligerentur, ligneas soleas sub pedibus habebant, *κρουπέζια* Græcis dictas, & ad hunc solùm usum factas: imo nonnunquam ferreas, ut ex eodem patet Luciano, V. infrà, in voce *Scabellum* Nonnulli quoque citharis canebant, aut testulis crepitabant, aut manibus plaudebant, &c. Ut de aliis quibusdam *Pantomimis* celebribus aliqua adspergam, ætate Galeni, h. e. Marci Philosophi, tres nobilissimi Pantomimi orchestram calfaciebant, qui vicibus saltabant & in orbem: quorum duos nominat Galenus *περὶ τοῦ προγιγνώσκειν*, Pyladem & Morphum; tertium non nominat, sed is procul dubio Bathyllus fuit, ex iis quæ diximus. Mithæci cujusdam *Pantomimi* formâ præcellentis, meminit Plinius *lib. 7. cap. 33.* quod nomen Græcum est & proprium illius; vix enim ullum reperias in Historia Romana *Pantomimum*, nisi Græco nomine appellatum. Unde rideas doctorum hominum fabulas, qui apud Plinium *Mythicum* legunt & hinc duo genera *Pantomimorum* faciunt, *Scenicos* & *Mythicos* &c. De iis porro vetus Scholiastes Juvenalis *ad vers. 178. Sat. 2. Orchestra spatium, in quo saltat Pantomimus.* Æl. Lampridiu *in Alexandro, Nanos & Nanas Moriones & vocales exoletos & omnia acroamata, & Pantomimos populo donavit.* Illorum manus *loquacissimas*, digitos *linguosos*, silentium *clamosum*, vocat Aur. Cassiodorus, *lib. 4 Epist. ult.* & paulo pòst: *Pantomimo*, inquit, *cui à multifaria imitatione nomen est, cùm primùm in scenam plausibus invitatus advenerit assistunt consoni chori diversis organis eruditi: tum illa sensuum manus oculis canorum carmen exponit, & per signa composita, quasi quibusdam literis, edocet intuentis aspectum: in illa leguntur apices rerum & non scribendo docet, quod scriptura declaravit: idem corpus Herculem designat & Venerem fœminam præsentat & marem Regem facit, & militem senem reddit & juvenem: in uno credas esse multos vanâ eruditione discretos.* Tertullianus de *Spectac. lib cap. 15. Pantomimus à pueritia patitur in corpore, ut artifex esse possit*: tam operosâ præparatione iis opus fuit. Hinc in proclivi erit Poetas intelligere, qui de hac gesticulatione loquuntur, & vel nutus vel gestus vel digitos loquaces, de mimica hac omnium personarum effictione, accipere. Claudianus *de Consul. Mantii Theod. ad fin.*

Qui nutu, manibusque loquax.

Sidon. Apollinaris *Carm. 23*

Clausis faucibus & loquente gestu.

Terent. Maurus *de Metris*, seu veriùs C. Petronius Illicitanus,

At Arbiter disertus
Tinctus colore noctis,
Manu puer loquaci, &c.

Utut autem totius corporis circumactu nutibusque oblectabant, præsertim verò digitis id effecere. Aur. iterum Cassiodorus *lib. 1. Epist. 10. Hanc partem Musicæ disciplinæ mutam nominavere majores nostri, quæ ore clauso manibus loquitur, & quibusdam gesticulationibus facit intelligi, quod vix narrante lingua aut scripturæ textu posses agnosci.* Isidorus *lib. 1 cap. 15. Sunt quædam & digitorum notæ, sunt & oculorum, quibus secum taciti proculq́; loquuntur.* Nec servi solùm *Pantomimi*, sed & libertis eam Artem exercere licuisse, patet ex *ff. de Act. empt. Julian l. 27* imo maximus iis honor delatus legitur. Seneca *Epist. 47. Ostendam nobilissimos Juvenes, mancipia Pantomimorum*: Viriqe Senatorii illorum ædes studiosè adibant, donec lege cautum, cujus meminit Tacitus *Annal. lib. 1. Ne domos Pantomimorum Senator introiret.* Primitus autem scenam occupabant, unde orchestram saltationi eorum destinatam suprà diximus, & Seneca *Nat. quæst lib. 7. cap. ult. In pulpito*, inquit, *Pantomimorum, Viri & fœminæ trepudiant.* Postea, Comœdi & Histriones Archimimi & *Pantomimi* familiares in convivium induci cœperunt, jam inde ab Asiatica illa præda, quæ Romanam frugalitatem afflixit, seu potiùs, perdidit, teste Livio *lib. 39.* & Augustino *de Civ. Dei lib. 3. cap. 21.* quibus adde Sallustium *Hist. lib. 2. de luxu Metelli loquentem*, & eundem, *ubi de Mario sermo, in Jugurth.* Unde Ovidius *Amor. lib. 2. Eleg. 5.*

Non oculi tacuere tui, conscriptaque vino
Mensa, nec in digitis litera nulla fuit.

Et lib. 3. Eleg. 10.

Quid Juvenum tacitos inter convivia nutus,
Verbaque compositis dissimulata notis?

V. Thom. Dempsterum *Paralipomenis in locum Rosini cit.* Tandem, ut luxuriosa hæc voluptas etiam mortuos comitaretur, funeribus *Pantomimi* adhibiti sunt. Hinc ubi Scholiastes Britannicus *ad Juvenal. personam ab Histrionibus, in agendis fabulis,* sumi solitam esse docet: *Addendum est*, inquit Fortun. Licetus *lib. 6. de Lucernis cap. 7. & à Pantomimis, seu Archimimis, Mimisque minoribus, & Mulieribus, quæ Funeræ nuncupata, in celebrandis pompis funeralibus.* V. suprà in voce *Favor.* Nec *Pantomimos* solùm, sed & *Pantomimas* fuisse, docet vetus Juvenalis Scholiastes *Sat. 11. versu 162.* ubi, cùm dixit Poëta,

Forsitan expectes, ut Gaditana canoro
Incipiat prurire choro, plausuq́; probatæ
Ad terram tremulo descendant clune puellæ:

Has *Lyristrias* & *Pantomimas* interpretatur. Quæ omnia calentis in triclinio nequitiæ irritamenta, sustulit optimus Imperator Theodosius, uti Principem Christianum utique decebat. Nihilominus excisam utcunque luxuriam, per vices pullulare non desiisse, deprehendimus apud Petrum Chrysologum *Serm. 117.* V. quoque Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, Cœl. Rhodiginum *lib. 5 cap 3.* &c. Nomen verò *Pantomimi* quod attinet, ita saltatorem ab Italiotis, h. e. Græcis eam partem Italiæ incolentibus, quæ *major Græcia* dicta, vocari dixit suprà Lucianus. Romani *Histrionem* propriè *τὸν πολύμιμον* vocabant: ubi tamen tempora distinguenda. Postquam enim primus Pylades saltationem ab actu fabularum, qui voce fiebat, separavit & diversum in scena artificium effecit, fabulas saltare & canere, exinde qui propriè loquuti sunt, *Histriones* de Pantomimis vel Saltatoribus usurparunt (& revera *Hister* Tuscis Ludio seu Saltator dicebatur) eos autem, qui voce fabulas imitabantur, *Cantores* appellarunt: Ante id tempus verò *Histriones* de utroque Artificum genere dicebantur, quia diversi non erant, sed iidem fabulas saltabant & canebant: saltantes in canticis, canentes in diverbiis. Quia autem saltationes omnes à Satyris, hinc *Σάτυροι* & *Σατυρισταὶ* quoque dicti sunt *Pantomimi* ac Saltatores &c. Plura hanc in rem, V. apud Salmasium *ad Vopiscum in Carino.* Vetus Epigramma de *Pantomimo*:

Masculа fœmineo derivans pectora flexu
Atque aptans lentum sexum ad utrumque latus,
Ingressus scenam Populum Saltator adorat,
Solerti spondens prodere verba manu.

V. quoque Manilium *Astronomic. lib. 5.* & suprà in *Panica.*

Panucla, in plur. *Panuclæ*, Isidoro *lib. 19. cap. 29. dictæ, quòd ex iis panni texantur: ipsæ enim discurrunt per telam*: Vox textoria. Primum enim in tela contexenda, telæ pedes jungere & jugum iis fuit imponere, quod Ovidius *telam jugo jungere* dixit: Deinde stamina telæ vel jugo telæ adnectere, quod idem *telam stamine intendere* dixit, & *stamen telâ suspendere.* Constituto stamine sequebatur staminis cum subtemine connexus, Græcis *σύνδεσις νήματος*. Theophylacto *Hist. lib. 11.* id est *συμφύειν τὴν κρόκην τῷ στήμονι*, aliis uno verbo *κατάγειν*, item *κροκοῦν*. Hinc *κροκωτὴ* vestis, quæ plus subteminis, quàm staminis, haberet; tales enim molliores & delicatiores: contra *στημόνιαι*, multo stamine, adeoque densæ & pingues. *Κρόκην* Scholiastes Aristophanis interpretatur, *διὰ πήνης ἰὸν νῆμα· πήνη* namque idem cum *κρόκη*, & *πηνίζειν* cum *κροκοῦν*. Unde *πηνίον*, radius textorius tramâ involutus. *Epigr. Græc.*

—— —— —— *Καὶ τὰ τροχαῖα*
Πηνία.

Panuclium & *Panucellium* Latinis: Nam à *πῆνος*, Dor. *πᾶνος*, *Panucula* & *Panucla*, tramæ involucrum, & *Panucella*, à quo *Panucellium*, ut à *Panucla*, *Panuclium*. Hesychius, *Πηνίον, πανίκλιον ἢ ἀτρακτὸς εἰς ὃν εἰλεῖται ἡ κρόκη.* Est autem idem Græcis *τὸ πῆνος*, & *πήνη* & *πηνίον*, glomus sc. subteminis, radio textorio involutus: à *πῆνος* Dor. *πᾶνος*, Latinè *panus*, & diminut. *Panucula* & *Panucla.* Nonius, *Panus tramæ involucrum, quem diminutivè Panuclam appellamus.* A' cujus tumoris, quem efficit ita circumvoluta trama, similitudine, tumorem quoque inguinum & omnem in corpore tumorem, appellarunt *panum* & *panuclam*, ut videre est apud Alex. Trallianum: cùm *Panus* propriè sit subteminis glomus. Unde *χρυσόπηνοι*, vestes aureis filis, vel aureo subtemine textæ, apud Hesychium. In vestibus enim auro textis semper subtemen ex auro fuit, neque, cùm vestibus aurum dicitur intexi, id aliter capi potest, quàm de subtemine, quod propriè inseri, & immitti & intexi stamini, dicitur. Ovidius,

—— —— *Stamen secernit arundo,*
Inseritur medium radiis subtemen acutis,
Quod digiti expediunt.

Et paulo pòst:

Illic & lentum filis immittitur aurum.

Hesiodus, *κρόκην ἐν τῷ στήμονι πηνίσασθαι*, *subtemen stamini inducere*, vel *intra stamen ducere*, ut idem Ovidius loquitur. Græci tamen recentiores *πήνην* non pro subtemine, sed pro serico usurparunt: quemadmodum & *μίταξιν*, quæ *filum* vel *subtemen* quodvis denotat, de serico tantùm posteriores accepere. Paulus Silentiarius *ἐν ἐκφράσει τῆς μεγάλης Ἐκκλησ.*

—— —— —— *Πήνῃ δ' ὑπὸ*
Νήματα, χρυσοπόροις τε μίτοις ποικίλλεται αἴγλῃ.

Ubi *πήνας σηρικὰς*, *stamina serica* vocat: & *χρυσοπόρους μίτους*, *aurea fila* vel *auri subtemen.* Græcis enim *νῆμα* propriè stamen, & subte-

subtemen *μίτ☉*: Latinis *licium*. Unde *licia telæ addere*; *licia in tela suspendere*, *adnectere licia telis*: ubi *licia* sunt *stamina* ϰ̀ τὰ νήματα, subtemen verò *μίτον* lubentius appellant. Hinc *πολύμιτα*, quæ de subtemine versicolore fiunt: varietas namque illa filorum in polymitis de subtemine fit. Sic Latinè *fila* de subtemine, quæ tamen non rarò confunduntur, ut apud Jul. Capitolinum in *Pertinace*, *vestis subtemine serico*, *aureis filis insignior*. V. Salmasium *ad l.* Cùm verò in *Gloss.* Ælfrici *cap. de Vestib. Panucla* exponitur *vestis consuta*, Somnerus *Pannucia* censet reponendum, apud du Fresne. V. quoque Meursium in Πανοῦκλα.

Panyasis, Poëta Epicus celebris, de quo V. Salmasium *ad Solinum pag.* 856.

Papa, nomen olim commune omnium Episcoporum, quos aulè *Papas* appellabant: Papiæ, *Admirabilis*, *major*, *pater & custos*. Hinc Vett. Epistolæ Episcopis inscriptæ, *Domino Papæ N. salutem*, ut patet ex Augustino *Epist.* 13. 18. 222. 256. Hieronymo *Epist. ad eund.* & Aliis, quos laudat Joachimus Vadianus *de Primit. Eccl. statu*. Bignonius *ad Marculfi lib.* 1. Savaro *ad Sidonium lib.* 1. *Epist.* 6. Casaubonus *Exercit. XIV.* §. 4. &c. Prudentius *in pass. Hippolyti*, *ad Valerianum Episc.*

Rorantes saxorum apices vidi, optime Papa.

Series Episcoporum Mettensium, scripta sub Carolo M.

Nobilis in cunctis Papa, *Chrodegangus habetur.*

Tortarius Floriacensis *de Translat. S. Mauri*, cùm se Episcopum fuisse insinuasset, priusquam Benedictinum induisset habitum, hæc subdit:

Gratum est, ut coram Legislatore rependam
Servitium Domino, præsente mihi Benedicto,
Illius & normam juxta deducere vitam,
Quàm me barbarico Papam *contradere ludo*, &c.

apud Car. du Fresne *Glossar.* Tradit quidem *Chronicon* Orient. & Eutychius, *Papæ* nomen ac titulum *Hieroclam*, seu *Heraclam*, Patriarcham Alexandrinum usurpasse, *in Origin. Alexandr.* à quo idem titulus cœteris Alexandrinis Præsulibus tribuitur à Scriptoribus, uti observatum Selden. *ad Eutych.* Goaro *ad Theophan.* & Allatio *de Consens. utriusque Eccles. cap.* 18 quibus adde Pachymerem *lib.* 10. *cap.* 32. & Facundum Hermianensem *lib.* 4. *cap.* 2. ubi Athanasius, *Papa noster Athanasius* dicitur: Verùm non Alexandrino tamen Patriarchæ proprius hic titulus fuit, cùm & Constantinopolitano & Hierosolymitano eum tribuat Avitus Viennensis *Epist.* 7. & 23. communisque fuerit omnibus Episcopis appellatio, ut ostensum. Sed, quemadmodum nomen *Apostoli*, *Apostolici*, *Apostolicæ sedis*, quemadmodum mos osculandi pedes aliaque antiquitus quidem omnibus Episcopis communia fuere, ut Casaubonus *d. l.* probat pluribus, postea verò ritus hic ad cultum Pontificis Rom propriè translatus est, & appellatio illa, de Romæ Episcopo & sede Romana ἀντονομαστικῶς in Occidente usurpari cœpit: ita *Papæ* nomenclatura in eadem solis Pontificibus Romanis remansit, idque ex decreto Gregorii VII. qui in Synodo Romæ habitâ, statuit, ut *Papæ* nomen unius esset in Orbe Christiano, V. Baronium *ad* 10. *Januar.* & Sirmondum *ad Ennod. lib.* 4. *Epist.* 1. Adde Clar. Suicerum, qui seculo adhuc V. omnes Episcopos, imò & Sacerdotes ac Abbates, honoris gratiâ, in Ecclesiis occidental. *Papas* vocatos, pluribus exemplis docet, atque de Patriarcha Alexandr. hæc subjicit: *A temporibus Heraclæ, qui, circiter* 88. *annis, ante Alexandrum Patriarcha fuit, obtinuit, ut Patriarchæ vocarentur* Papæ. *Is vocabatur Pater, id est, Abba, cùm alii Presbyteri tantùm vocarentur, id est, Seniores. Postea quam v. plures Episcopi per Ægyptum creati sunt, qui nulli antea erant, sed ab Heracla primùm constituti sunt, tunc communicato omnibus illo nomine Abba, id est, Patris, ut aliquid præcipuum haberet Episcopus Alexandrinus, qui aliquot Episcopos sub se habebat, placuit eum vocari* Papam, *id est, avum, nempe πατέρα πατρὸς*, ex Eutychii *Origin. Sedis Alex.* in *Thes. Eccl.* Hinc *Papatia* & *Papatus*, de dignitate Pontificia, apud Leonem Ostiensem *lib.* 2. *cap.* 79. *Papare*, summum Pontificatum obtinere, apud Laur. Leodiensem in *Episc. Virdunens.* &c. V. de incrementis ejus Fr. Burmannum *Synops. Theolog. Part. II. lib.* 8. *cap.* 14. Uti verò in Ecclesia Romana *Papa* est, ejus caput & Monarcha, *cui subesse, omnibus de necessitate salutis esse*, pronuntiavit jam olim Bonifacius VIII. ita Japonenses quoque suum habent *Papam*, seu sacrorum Principem; nec non Peguani, inter hodiernos Ethnicos: vocaturque Japonicus, *Dair* (qui tamen potestate civili omni exutus est circa Annum Chr. 1600.) Peguanus, *Rolim*. Sed & Mahumedani olim suum Papatum habuere, *Califatus* nomine, quem tamen jam ante quatuor secula extinxere Tartari: non sic tamen, ut non hodieque *Cheki*, qui Meccæ residet & omnium Muslimorum cujuscunque sectæ, in sacris, caput est, maxima sit auctoritas, sed imperio destituta. V. suprà, ubi de *Muslimis*, & Georg. Hornium passim, inprimis *Orbe Polit. Part. II. pag.* 4. ubi de quadruplici *Papatu*. De *Papa* verò Rom. ditione V. in voce *Pontificia ditio*. Nec omittendum, quòd Goarus *ad Cedren.* has voces Πάπας & Παπᾶς distinguens, alteram Pontifici, alteram Clericis minoribus, convenire ait: Hinc in Isaacii Comneni *Nov.* ὅτε κοινῇ τῦτον λέγει, Παπᾶς, ὡς ἀναγνώστην, ubi innuitur, Lectorem ex infimo Clericorum ordine, simplicemque Clericum, esse: Atque ita vocem Παπᾶς pro Clerico usurpasse Byzantinos constat. Nam & in *Epist.* Barbaro Græcâ Bessarionis Cardin. editâ à Meursio Παπάδες, pro *Presbyteris*, accipiuntur, uti Παπαδίσκοι, in *Actis* S. Eliæ Jun. pro *Sacrificulis*: & Παπαδίτης, pro *Sacerdotissis*, in *Glossis* Græcobarb. Scribit præterea Scaliger *de Emendat. Temp. lib.* 7. Æthiopes Sacerdotes *Papasath* hodie vocari, ut Episcopos *Episcopasath*. Sed & Indos, de quibus dictum, summos suos Pontifices *Papas* appellare etiamnum, tradit Jos. à Costa *lib.* 5. *cap.* 14. de qua appellatione V. Franc. Lopes de Gomara *lib.* 2. *cap.* 89. Quin etiam Græcis recentioribus vox Παπᾶς præponi consuevit Hegumenorum nominibus, quemadmodum vox *Pater* apud Latinos. Concilium Chalcedonense *Act.* 1. ἀπεστάλη τὸν Παπᾶν Ἀβραάμιον. Alibi, de Eutychete Archimandrita hæretico: Ὁ Παπᾶς Εὐτυχής. *Lamentatio* MS. de capta Constantinop. Παπάδες, ἡγούμενοι &c. Walafridus Strabo *de Reb. Eccl. cap.* 7. *Papæ* nomen *paternitatis* appellationem esse dicit, & *Clericorum congruere dignitati*: quod etiam colligitur ex *vita* Zosimi Episc. Syracus. *num.* 16. apud Car. du Fresne *Glossar.* Episcopos enim, *Patres esse*, *non Dominos*, decet, verbis Hieronymi. V. quoque Coraslium *Miscellaneor. lib.* 5. *cap.* 15. Certè *Papa*, pro *Patre*, apud Græcos & Romanos: seu *Avo*, apud Arabas, pro quo alii *Atta*, quod ad fratres etiam transiit, vel *Abba*, item *Tatta*. Unde *pappare* dicti infantes, mammam amplexuri, vel Patrem vocaturi. *Pappi*, qui pappum ministrabant, ut & Pædagogi. Isidoro, *Papas*, *Pædagogus qui sequitur studentes*. Hinc Juvenalis *Sat.* 6.

—— *Timidus prægustat pocula* Papas.

Et *Acta* Vitiac Modesti Martyrum: *Angelus autem Domini apparuit* Papati *ejus religioso viro*, *Modesto nomine*. Etiam *Papa*, cibus puerorum, sicut Bua potus. Non. Marcellus *de Propriet. Serm. cap.* 2. *Buas portionem positam parvulorum. Var. Cato, vel de liberis educandis. Cùm cibum ac potionem Buas &* Papas *doceat, & matrem mammam, Patrem tatam.* V. Thom. Bartholinum *de Puerperio Vett.* & Laur. Pignorium *Comm. de Servis*: nec non in vocibus *Apostolici*, *Archiepiscopus*, & *Pater*.

Papalethra, Clericalis corona est, apud Balsamonem *ad Synod. VI. annotat.* 21. Græcè παπαλήθρα, aliter σφαῖρα & γύρισμα, quas voces V. apud Cl. Suicerum in *Thesauro Eccl.*

Papaver, in honore apud Romanos fuit semper, ut *indicio est Tarquinius Superbus*, *qui Legatis à filio missis decutiendo* papavera *in horto altissima*, *sanguinarium illud responsum hac facti ambage reddidit*, Plin. *lib.* 19 *cap.* 5. Cujus caput, florem, folia, caulem, clypeum cœlo obtentum, pomi obtusi caveam penè inanem quid attinet indigitare? *Cereale* dicitur Virgilio *Georgic. lib.* 1.

Nec non & lini segetem & Cereale papaver,
Tempus humo tegere & jam dudum incumbere aratris.

V. quoque *lib.* 3. an quòd Cereris effigies in templis id in manu gestaret, uti docet Callimachus *Hymn. in Cererem*,

—— —— γεῖϑ᾽ ἕξιμεν
Στάχυας ϰ̀ μάκωνα ——

An quòd in segetibus Agricolæ sererent, ut Deæ offerretur, Brodæus *lib.* 2. *cap.* 29. Cereri certè sacrum fuit. Verùm cùm à frumenti frugumque natura procul absit: inde colligit Licetus, Cerealia, proindeque Cereris filiam Proserpinam, quæ suasu Jovis *Papavera* comedisse fingitur, esse non tam fruges triticeas, quam plantas alias: vel ideo sic dici, quòd somnium & requiem conciliet, unde in oblivionem doloris Cereri eorum esus consultus. V. Fortun. Licetum *de Gemmis Annularibus Schem.* 22. *cap.* 104. & 105. Facultate enim frigidum est, atque hinc somnum ei conciliandi vis. Quam ob causam, ante fores hujus Dei florent papavera, apud Ovidium *Metamorphoseos lib.* 11. & Nox papavere coronatur, apud Ovidium *Fastorum lib.* 4. V. Car. Paschalium *Coronarum lib.* 3. *cap.* 17. ubi *papaver*, inter flores quoque coronarios, adhibitum docet. In occulta v. Ægyptiorum Philosophia, hieroglyphicum fuisse non Cereris modò, de qua dictum, sed & Justitiæ, Veneris, Amoris, Gentium, Capitum, ostendit Jo. Pierius in *Hieroglyphicis*. Inter condimentaria porro Veterum semina sesamum & *papaver* numeratur Apicio in *Excerptis*. Unde *Papavere sparsi*, apud Petronium, *Sed mellitos verborum globulos & omnia dicta factaq; quasi papavere & sesamo sparsa*: τὰ μηκωνίδα sunt. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 368. Certè *papaveris* candidi semen tostum cum melle, secundis Romanorum mensis adhibitum, docet Plin. *lib.* 10. *cap.* 8. ubi addit, *Hoc & panis rustici crustæ inspergebatur*, *affuso ovo inhærens*, *ubi inferiorem crustam apium githque cereali sapore condiunt.* Ejusdem succus, lacte & melle dilutus, in nuptiali apud eosdem cœna exhibitus: imò & mamillis contra insomnia aspersus est At in Coorum Ins. senio confectos, antequam ægrescerent, alios *papavere*, alios cicutâ sibi ipsis mortem consciviisse, habet *in Politiis* Heraclides: De more foliis *papaveris* ludendi, apud Græcos usitato, dicemus infrà, voce *Platagonion*. Ut & hoc addam: ejus puncta in citreis Romanorum mensis magni habita fuisse, docet Plinius *lib.* 13 *c.* 15. *Mensis præcipua dos in vena crispis, vel in cortice variis* &c. & paulo pòst, *Postea murena nigro transcurrens limite, variisque corticum punctis Papaverum modo, & in totum auro propior color, maculæ-*

tisque discolores. A capitum insuper eorum forma ac similitudine, *Codones* dici tintinnabula, non sine ratione contendit Hier. Magius *de Tintinnabulis lib. cap.* 1 ubi ait: *Codones a Græcis tintinnabula nuncupari, nemo est qui nesciat. Codones autem dici, eo quòd dum moventur, sonum & quasi cantum edere solent, Græca ut par est etymologia, testantur Johannes Grammaticus in Commentariis in lib. Aristot. de anima & Suidas in Lexico. Tametsi à forma & similitudine capitum plantæ papaveris, quæ Codonum voce à Græcis significantur, sic dici tintinnabula, aliquis non sine ratione fortasse contenderet.* Sunt autem *Codones* propriè tintinnabula, equorum phaleris appensa. Suidas, Κώδων, κώδων τὸ ἐν τοῖς ἵπποις ᾆδον, Franciscus Swertius *Notis in Magium.* In vett. vero *chartis* apud Joh. Schefferum ad *Chron.* Upsaliens. to. 152. *Obtulit casulam dalmaticam & subtile cum duabus cappis, omnia de papavere, ad ponendum super sepulchrum in solennitatibus*, &c. quid vox significet, quæritur. Occurrit eodem sensu in *Exceptione* coronæ S. Florentini Latinia.. *MS Inscriptio hac erat: Hic requiescit* &c. *Erat autem scriptum in papavere*, apud Car. du Fresne *Glossar.* An huc huc locus e seqq. aliqua?

Papaveraca Vestis, Latinis pro *tenui ac delicata*, uti Græcis μήκων. Plinius *cap. de lanarum generibus ac vestium, Crebræ papaveraceæ antiquam habent originem, jam sub Lucilio Poëta in Torquato notatæ.* Nempe quia Græci μήκωνα vel μηκωνίδας vestem vocarunt tenuissimam, ex *mecone* sive *papavere* innatam textam: hinc Lucillius, qui ubique & semper Græcissabat, *papaveratam*, delicatam ac byssinam vestem dixit. Quales autem illæ vestes fuerint, non explicuit Plinius. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1127. & hîc ubi de *Conchis Pinnisque.*

Papia Lex, de Patronatus jure, al. *Pappia*, lata à M. Pappio Mutilo Cos. cum Q. Pompeio II Augusti temporibus. *Ut ex bonis ejus, qui HS. centum millium patrimonium reliquerat & pauciores, quam tres liberos habebat, sive is Testamento facto, sive intestato mortuus erat, virilis pars Patrono deberetur.* Item *ut libertus, qui duos liberos in potestate haberet, operarum obligatione liberaretur*, Justinianus § 1 *de Success. libert.* & in *ff. tit. de bon. libert.* &c. Item de Peregrinis, nonnullorum post legem Claudiam. lata, quo anno, incertum: *Ut peregrini urbe Roma expellerentur*, jubit, Cic. *pro Balbo.* Alia de ratione capiendæ Vestalis Virginis, fuit hæc: *ut Pontificis Maximi arbitratu Virgines è populo XX. legerentur, sortitioque in concione, ex numero fieret, ut cujus virginis ducta esset, eam Pontifex Maximus caperet, eaque Vestæ fieret.* Sic enim eam restituerunt Jac. Rævardus & Lud. Carrio Jurisconsulti. Addit autem etiam A. Gellius, eam sortitionem ex lege *Papia* suo tempore non necessariam visam: *Nam si quis honesto loco natus adeat Pontificem Max. atq; offerat ad Sacerdotium filiam suam, cujus duntaxat salvis Religionum observationibus ratio haberi possit, gratiam Papiæ legis per Senatum fieri.* V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. passim.*

Papias & *Pappias*, custos Palatii, apud Byzantinos Impp. *Custos Palatii*, Papias *& Ostiarius*, in VIII Syn. *act.* 5. De qua dignitate V. quæ observavit *ad Cinnamum pag.* 480. C. du Fresne.

Papilio, dicitur bombyx, cum alas sumit. Bombyx enim, unde stamen bombycinum ducitur, eo tempore dicitur & est bombyx, quo mortuæ similis in suo sibi nido textili, quo se involvit, prorsus immobilis quiescit. Nam ex vermiculo fit eruca quæ post paulum temporis, ut eruca facta est, sedes sibi tendere incipit & quasi tumulum sive nidum potiùs condere filis multi hirsutum & horricomem, in quo velut sepulta jacet; atque tunc *Bombyx* dicitur & *Bombylius* Ex bombylio dein, perforatâ testâ, qua inclusa est, sumptis pennis exit *Papilio*, quem νεκύδαλον Græci vocant; ita dictum, vel quòd haud diu vivat, nam pòst paulo moritur, aut quòd ex mortua bombyce quasi renascatur. Atque hujusmodi papiliones, qui ex erucis diversis fiunt, ψυχαὶ Græcis dicuntur. Confundunt quidem βόμβυκα & νεκύδαλον nonnulli, ut inter alios Clemens Alex. at Aristoteles aliique distinguunt & meliùs: nam certum est, necydalum dici, qui prodit ex bombyce. Helychius, νεκύδαλος, τὸ ἐκ τοῦ βόμβυκος ζῶον. Plinius, *E grandiore vermiculo gemina sui generis protendente cornua urica fit* (pro eruca) *dein quod vocatur bombylis, ex ea necydalus*, &c. Sic autem è bombyce exiens *Papilio* vel necydalus, ova generat, ex ovis nascitur vermiculus, ex vermiculo fit eruca, ex eruca bombyx, ex bombyce iterum *Papilio*, seu necydalus: quæ tot mutationes unius animakuli in sex totis mensibus fiunt. Apud Plinium Coi artifices non priùs ex bombyce stamen bombycinum eliquabant ac evolvebant, quàm evolasset papilio, quare non mirum, si non optimæ notæ bombycinum illud erat, ita ut vestes ex eo textas viros etiam usurpare non puderet: Necanda enim bombyx est, priusquam erumpat papilio, ut optima habeatur & delicatissima metaxa. Atque ita hodierni Artifices faciunt, qui ardentissimo Soli expositas sic interficiunt in suo sibi nido ac folliculo bombyces, aut in furno torrendas curant, &c. V hanc in rem plura, apud Salmasium *ad Tertullian. de Pallio cap.* 3. De tabernaculo porro seu tentorio, vox *Papilio*, Gallis *Pavillon*, frequenter usurpatur, apud recentioris ævi Scriptores. Glossæ vett. *Papilio*, σκήνωμα. Joh. de Janua, *Papiliones dicuntur tentoria, ad similitudinem papilionis volantis.* Papias, *Papiliones, tentoria dicuntur, à similitudine parvi animalis: hæ sunt aviculæ, lumine accenso convenientes & circa volitantes ab igne proximo interire coguntur.* V. quoque Vegetium *lib.* 1. *cap.* 23. Spartianum, Petrum Diaconum *Chron. Casin. lib.* 4. *cap.* 108. Alios. Sic παπυλιῶνα dixerunt Græci posteriores. V. Meursium in Παπυλιών. Et ab hoc *Papilionis* significatu, *Papiliones* dicti sunt nummi aurei Franci i, quòd Rex in iis sub *papilione* in throno sedeat. Vetus *Registrum d.* 14 *Novembr.* 1338. *usque ad* 14. *Jan.* 1339. *fiebant Papiliones ponderis* 48. apud Car. du Fresne *Glossar.* in voc. *Moneta*, ubi Denarios ex auri puri *cum Papillone*. Gall. *des Deniers d'or fin au Pavillon*, in quibus Rex sedet sub tentorio liliato pond. 4. den. 12 tit 30. solid. illo Philippi VI. Regis cusorum typum exhibet. Plura de *papilionum* generibus variis, copiâ florente malvâ. Ame icanorum in ... magnitudine. V. apud Vossium *de Idolat. lib* 4. *capp.* 65. 69 & 77 uti de venatione eorum, cui domi Ludovicus XI. Gall. R. vacaverit, cùm foris insectari feras ampliùs haud posset, Joh. Bapt. Fulgosius *lib.* 8. *cap.* 8.

Papinianistæ, dicti olim, qui biennium in Legum studio versati tertium etiam adjungebant. Imp. *ad Antecess. Ne autem tertii anni auditores, quos & Papinianistas vocant, nomen & solemnitatem ejus amittere videantur.* Ratio nominis est, quòd iis *Papiniani* librorum lectio proponeretur. Hi si quartum quoque annum accederent, *Lytæ* vocabantur, si quintum & postremum, *Prolytæ*. V. Joh. Calvinum *Lexic. Jurid. passim.*

Papiria Lex, de Assibus lata à C. Papirio Carbone Trib. Pl. L. Cornelio Scipione, C. Cælio Nepote Coss. anno U. C. 563. voluit, *Ut asses qui unciales erant, semunciales fierent.* Ejus meminit Plinius *lib.* 33. *cap.* 3. Alia, de Civitate danda Acerranis, cujus auctor fuit L. Papirius Prætor, anno 421. Corn. Coss. Arvinâ II. Cn. Domitio Calvino Coss. jussit, *ut Acerranis civitas sine suffragio daretur*, Livius *lib.* 8. Alia de Suff agiorum libertate, à C. Papirio Carbone Tr. Pl. P. Popilio Læn te R. Rupilio Coss. anno 621 rogata, *Ut in jubendis legibus, aut vetandis, populus tabellâ suffragium ferret*, sanxit V. Cicero item *de Legg. lib.* 3. Alia, eodem Auctore, anno 623. M. Perpenna, C. Claudio Pulchro Coss. fuit, *ut eundem Tribunum Pl. quoties quidem vellet, creari liceret.* Sed perlata non est Florus *Epitome* 59. Cic *in Lælio* &c. Tandem L. Papirius Trib. Pl tulit: *Ut, qui inter cives jus dicerent, Tresviros Capitales populum rogaret, qui Sacramenta litigantium exigerent, judicarentque, eodemque jure essent, uti quos ex legibus, plebiscitis exigere, judicareve oportet.* V Joh. Rosinum *Antiqq. Rom passim.* Fuit & *Papiria* Julia Lex Consularis, *de modo multarum* lata, ut ex Livio constat: verùm quâ sententia, non exprimitur, idem *lib* 8 *cap.* 22.

Papiria Tribus, una ex Tribubus Pop. Romani rustici is, à gente *Papiria*, cujus Livius, Dionysius ac alii, & inter recentiores Ricoardus Sevinius meminerunt, nomen accepit. Sic enim Sextus Pompejus, *Papiria*, inquit, *Tribus à Papirio vocata* Meminit illius quoque *lib* 8. Livius, cum scribit: *Memoriamque ejus iræ Tusculanis in pœnæ tam atrocis auctore mansisse ad Patrum ætatem constat, nec quemquam ferme ex Pollia Tribu Candidatum Papiriam ferre solitum.* V. Joh. Rosinum *Antiqq. lib.* 6. *cap.* 15.

Papirianum Jus, à Sexto *Papirio*, nomen accepit. Primum enim Romani Legibus Regiis cum regerentur, quas partim Romulus, auctâ jam ad aliquem modum civitate, (cùm antea manu Regis omnia gubernarentur) partim Reges subsequentes ad Populum tulerant, illas omnes Sextus Papirius, qui floruit illis temporibus, quibus Superbus, Demarati Corinthii filius, in unum librum congessit, qui postea *Jus Civile Papirianum* propterea dictus est, non quòd Papirius quidquam de suo ibi adjecerit, sed quòd Leges sine ordine latas, ut dictum, in unum composuerit. Duravit illud, donec exactis Regibus, lege Tribunitiâ in usu esse desiit, omnibusque Legibus Regiis abolitis, iterum incerto magis jure & consuetudine potiùs, quàm lege Populus Rom. uti cœpit, per annos circiter 20, quibus exactis, XII. Tabb. à Decemviris concinnatæ sunt, quæ præcipuum Romanæ Jurisprudentiæ caput extiterunt. Quænam autem in *Papiriano* codice Leges fuerint exaratæ, non admodum certum est. Franc. Balduinus *lib. quem ad Romuli LL. scripsit*, 18. recenset ipsius Leges, quas se in tabula antiquissima invenisse scribit, & ex quibus multas etiam Paul. Manutius in Legum libello commemorat. Verùm tamen Eruditis illæ non probantur: Cujacius certe non dubitat affirmare, confictas esse. Intentum plerarumque Legum conjecturas, quicunque eas primùm collegerunt, sumsisse ex aliquibus Dionysii Halicarnassæi, Plutarchi, Ciceronis, aliorumque Scriptorum locis: imò quasdam ex Legibus à Balduino recitatis verè latas esse, licèt ipsa earum verba, quæ fuerunt sine omni dubio antiquissima, afferri non possint, docet & ostendit Joh. Rosinus, qui primum, quæ ipsi recitant capita, repetit: dein eas Leges commemorat, quæ certis Veterum testimoniis nituntur, *Antiqq. Rom. lib.* 8. *cap.* 5.

Capita Juris Papiriani, quæ Balduinus aliiq; recitant.

1. *Ne quid inauguratò faciunto.* Sumta conjectura est ex Cic. *de divin. lib.* 1. & Dionys. *lib.* 2.

2. *Patres sacra, Magistratusque soli peraguntο incuntoque jusq; dicunto*: ex eodem Dionys.
3. *Sacrorum omnium potestas sub Rege esto: Sacra Patres custodiunto.* Ex eod.
4. *Plebeii agros colunto.* Similiter.
5. *Populus Magistratus creanto, leges sciscunto, bella decernunto.* V. eund.
6. *Deorum fabulas ne credunto.* Ex eod.
7. *Deos peregrinos præter Faunum ne colunto:* V. Ciceronem *de LL.* 2. & Dionys.
8. *Nocturnas in Templo vigilias ne habento*: Ex eod. Dionys.
9. *Ne quis, præsentibus fœminis, obscæna verba facito*, ex Plut. *in Romulo.*
10. *Quisq; demissam ad talos Togam in Urbe habeto, neve egreditor.* Ex eodem.
11. *Parricidas omnes capite puniunto.* V. eund.
12. *Ne quis, nisi per portas, Urbem ingreditor: Mœnia sacrosancta sunto*: ex Pompon. JC. Plut. *in Quæst. Rom. q.*27. &c.
13. *Mulier viro legitimè conjuncta, Fortunarum & sacrorum socia illi esto: utque domus ille dominus, ita hæc domina.* Ex Dionysio Halicarn.
14. *Filia uti Patri, ita defuncto Viro hæres esto.* Ex cod.
15. *Adulterii convictam vir & cognati, uti volent, necanto.* V. eundem.
16. *Si vinum biberit, domi ut adulteram puniunto.* Ex cod. V. quoque A. Gellium *lib.*10. *cap.*23. Jac. Cujacium *Observat. lib.*6. *cap.*25. &c.
17. *Parentum liberos omne jus esto relegandi, vendendi & occidendi.* Ex Dionysio *lib.* 2.
18. *Monstrosos partus sine fraude cadunto.* Ex eodem.

Hæc Balduinus & Manutius habent. Addit aliquas leges & Pandulfus Pareus *Jurisprudentia*,

19. *Virum uxor ne deserito. Uxorem si in veneficio naturum, adulteriove deprehensa clamve marito fuerit, repudiandi jus esto. Qui præter has causas repudiarit, rerum suarum pars Uxori dator, pars Cereri sacra esto.* Ex Plut. *in Romulo.*
20. *Deprehensi in homicidio, statim puniuntor.* Eadem est cum undecima, quam vide.
21. *Plebeji, quem sibi è Patriciis Patronum volent, eligunto.* Ex Dionysio.
22. *Judiciis fraus ne adhibetor.*
23. *Maximarum injuriarum judicium penès Reges esto: minimarum penès Senatores.* Ex Dionysio eodem.
24. *Annus mensis decimus esto*: ex Macrobio *Saturnaliorum libro I. capite duodec.* &c.

Leges Regiæ, quarum certiora extant testimonia.

Romuli legis unius fit mentio in Festo, *Sei. Parentem. puer. verberit. Ast. Oloe. plorassint. Puer. Diveis. Parentum. sacer. esto sei. Nurus. sacra. Diveis. Parentum. esto.*

Ex legibus Numæ Pompilii hæc fragmenta reperiuntur: *Sei. hominem. fulmen. Jobis.* (seu ut Lipsio placet, *Fulminis*, nominandi casu) *occisit. ne. supra. genua. tollito. Homo. sei. fulmen. occisus. esit. &. Justa. nulla. fieri. oportetod.* Apud Festum in voce *Occisus.*

Ejusdem de parricidiis, apud eundem, in voce *Paricidi Quæstores* &c. *Si. quis. hominem. liberum. dolo. sciens. morti. duit, Parricida. esto. sei. im. imprudens. se. dolo. malo. occisit. pro. capite. occisei. & nateis. ejus. in. concione. arietem. subicito.*

Ejusdem de Pellice: *Pellex. aram. Junonis. ne. tangito. si. tanget. Junoni. crinibus. demissis. agnum. fœminam. cadito.* Paulus JC.

Ejusdem de Opimis spoliis: *Quovis. auspicio. classe. procincta. opima. spolia. capiuntur. Jovei. Feretrio. bovem. cadito. qui. cepit. æris. ducenta. darier. oportetod: Secunda. spolia. in. Martis. aram. in. Campo. solita. Aurilia. vira. volverit. cadito. Tertia. spolia. Jano. Quirino. agnum. marem. cadito. centum. quei. ceperit. &. ære dato.*

Ejusdem de Pollucitu: *Pisceis. quei. squamosei. non. sunt. nei. polluceto. squamosos. omneis. præter. scarum. polluceto*: ex Plin. *lib.*3. *cap.* 2. & Festo.

Ejusdem de Vino: *Vino. rogum. ne. respergito.* Plin. *lib* 14. c.12. V. quoque Lipsium *Antiqq. Lectionum lib.* 3.

Ejusdem de Judiciis: *Sei. quid. horum. fuat. unum. Judicei. arbitrove. reove. dies. diffunsus. esto.* Festus in voce *Reus.*

Ejusdem de Terminis: *Quei terminom. exarasisit. ipsus. & bovis. sacrei. sunto.* Festus, & Dionys. Halicarnass. Memoratur & hæc ex Numæ legibus, apud Dionys. & Plut. *Si. pater. filio. concesserit. uxorem. deducere. futuram sacrorum. ac. bonorum. juxta. leges. participem. Patri. posthac. nullum. jus. esto. vendendi. filium.* Neque prætermittenda Lex Regia, *de mortuo non inferendo*, quæ à Marciano refertur *l.* 2. *ff. mort. infer.* Legum Servii Tulli *de Contractibus*, meminit Dionys. *lib.* 4. & 5. Cæterùm, quarum æquitas manifesta fuit, in XII. Tabb. relatæ sunt. Jos. Scaliger *in Festum.*

Pappenhemia Familia, in Germaniæ illustribus, Marescallatus dignitate hæreditariâ in Imperio insignis, à Calatino Romano, qui Druso & Tiberio bella gerentibus in Vindelicio remanserit, originem secundùm quosdam arcessit. Lineæ plures fuere; Nam, præterquàm quòd in Henrici, qui decessit A.C. 1278. filiis, Hildebrandus *Pappenhemius in Biberach* sevit, prior Henricus primariam stirpem propagavit. In hac Henrici abnepos Haupto IV. filios habuit, totidem linearum auctores. Conradus primus ex iis fuerat, sed ejus posteritas etiam prima defecit A. C. 1197. Henrici ramus, à Maximiliano Landgr. *Stulingensi* exaruit A.C. 1639. Georgii, qui tertius erat, abnepos Wolfgangus Adamus (Godofredi Henrici Com. *Pappenhemii*, celebris Belli Ducis, in pugna Lutzensi, quâ & Gustavus Adolfus Sueciæ R. occubuit, occisi A. C. 1632. filius) morte suâ istam lineam terminavit, A.C. 1647. Superest nunc posteritas Sigismundi, qui inter liberos Hauptonis quartus recensetur. Habuit & Henricus præfatus utriusque sexus liberos, sed qui omnes inverso Naturæ ordine ante Patrem obiere. Horum Majores ab aliquot seculis ita habent. Henricus Dom. & Marescallus *Pappenhemius*, qui obiit A. C. 1482. ex Anna (fil. Jodoci Dn. *de Abensperg*) genuit Wilhelmum Marescallum *Pappenhemium*, defunctum A.C. 1518. Hoc & Magdalena Dn. *de Rechberg*, natus Wolffgangus Marescallus *de Pappenheim*, decessit eodem cum Patre anno, & ex Margareta *de Roth* (quæ usque ad A. C. 1555. supervixit) reliquit filium Conradum Marescallum, qui defunctus est A C. 1603. Pater ex Catharina Dom. *de Lamberg*, Maximiliani Marescalli *Pappenhemii*, Landgravii, qui obiit A C. 1639. ramumque hunc illustris familiæ terminavit. Etenim ex Maria Ursula Com. Leiningensi geniti, Ernestus Fridericus decessit anno suo natali 1609. Henricus Ludovicus A.C. 1633. & Maximiliana Maria (uxor Friderici Rudolfi Com. Furstenbergii) A. C. 1635. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobil. Europ. Part. II. pag.* 80. In inauguratione Imperatorum *Pappenhemii* Comites, Archimarescalli Imperii Electoris Saxoniæ, si absit, vices gerunt: quemadmodum Barones Walpurgici Truchsessii, Archidapiferi Electoris Bavariæ & Comites Zollerani Archicamerarii Brandeburgici, Vicarii sunt, &c. Wendelinus *Doctr. Polit. l.* 2. *c.* 35. Caput Comitatus *Pappenhemium* opp. est, V. *Pappenhaimum.*

Pappi, V. supra in voce *Papa.*

Pappia decimaria Lex: *ut Vir & uxor, nullis ex eo matrimonio extantibus liberis, decimam ex Testamento matrimonii nomine capere possit; Si verò extent liberi ex alio matrimonio, pro unoquoque ex liberis aliam decimam & pro communi filio post nonum diem amisso aliam: pro duobus post nonum diem amissis, duas*: quod explicat Ulpianus *in fragm. tit.* 15. & 21. Memoratur quoque Cujacio *Observat. lib.* 3. *cap.* 12. Alludit ad eam Tertullianus *ad Uxorem lib.* 1. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. l.*8. *c.*18. Fuit & *Pappia* Poppæa Lex, de Connubiis, eadem quæ Lex Julia continens, tum prætereà hæc: *Ut ne quinquaginta annis minor sexagenario nuberet, aut vir hac ætate junior quinquagenariam fœminam duceret in uxorem. Ut Patronis, qui jus trium liberorum haberent, contra tabulas testamenti liberti, aut ab intestato, contra suos hæredes non naturales, bonorum possessio daretur: Ut Patronæ ingenuæ duobus liberis, honoratæ libertinæ tribus, idem juris daretur, quod Patronis ex edicto. Ut liberis ingenuæ trium liberorum jure honoratæ, idem juris, quod ipsi Patronæ tribueretur: Ut omnibus ingenuis, præter Senatores, eorumque liberos, uxores libertinas habere liceret.* Tulere eam M. *Pappius* Mutilus, Q. Poppæus II. Coss. jussu Augusto Imperatore. Tacitus *lib.* 3. V. iterum Rosinum *lib.* 8. *cap.* 16.

Pappias, dignitas in Aula Imperiali Græcorum, non nisi consanguineis Imperatorum conferri solita, quæ *Majori domus* in Gallia respondisse videtur. Cantacuzenus *lib.* 2 *cap.*37. *Dextrum cornu Protostrator, sinistrum Zamplaco, Magnus Pappias, tenebat, medio agmine Imperator ipse emicabat*, apud Dominic. Macrum in *Hierolexico.* Car. du Fresne *Papiam* habet in *Glossar.* V. suprà.

M. *Pappius* Mutilus, V. *suprà.*

S. *Papulus*, quem a Pappo *Pappulum* & *Pappolum* Veteres dixere, Gallis *S. Papoul*, Martyr, nomen dedit suum illustri Cœnobio veterique, quod *Monasterium S. Papuli in Tolosano pago* nuncupavit Ludovicus Pius Aug. *in Constitut. de Monasteriis Regni ac Imperii sui A C.* 817. Situm id ajunt, in pago Lauracensi, distareque à Castro Novo Arrii circiter 3000. p. Hodie in Episcopatum crevit, quæ sedes etiamnum pro Patrono S. *Pappulum* Martyrem agnoscit. In Martyrologiis Nonis Octobr *Tolosæ inventio corporis S. Pappoli Episcopi & Mart.* notatur. Diœcesis *Sanctipapulensis* quæ contineat loca, V. in voce *Papuli Fanum.*

Papus, Consul cum Arriano, sub Gordiano III. cujus meminit Jul Capitolinus in *Vita* hujus.

Papyraceæ Naves, quibus ex papyro textis in Nilo utebantur, occurrunt apud Plinium, *Ex ipso quidem papyro navigia texunt: at è libro vela tegetesque, nec non & vestem, etiam stragula ac funes.* Et Theophrastum, ubi de papyro, Καὶ γὰρ τὰ πλοῖα ποιοῦσιν ἐξ αὐτοῦ, *Etenim navigia ex eo conficiunt.* Cujusmodi navigia Strabo διαπλόκιον appellat, in Ægypti rebus: Διέβημεν δ' εἰς τὴν νῆσον ἐπὶ πάκτωνος· ὁ δὲ πάκτων, διὰ σκυταλίδων πεπηγός ἐστι σχεδίον, ὥστ' ἐοικέναι διαπλοκίῳ. Cum his ad extremos Indos navigare olim Ægyptios consuevisse, quod Plinius tradit, mirum omnino, imò neutiquam credibile. De armamentis verò Nili, h.e. funibus, id minùs mirum. Nam Ægypti ac Syriæ Reges diu non aliis usi sunt funibus in re navali, quàm ex libro papyri textis, nondum sparto communicato: quod alicubi idem Plinius testatur, *Papyraceis navibus armamentisq; Nili*, ubi armamenta sunt funes, ut ὅπλα τῆς νηὸς σχοινία Græcè At *papyraceæ naves* ex ipso papyro texebantur &c. Præter istiusmodi autem navigia, scaphis etiam testaceis in Nilo fuisse Ægyptios usos, Juvenalis testatur *Sat.* 15.

Parvula fictilibus solitum dare vela phaselis,
Et brevibus picta remis incumbere testæ.

V. Sal-

V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1115. & 1116.

Papyrus, à charta differt: materies namque fuit, ex qua charta, quod circa Alexandri M. ætatem primùm repertum quibusdam, fieret. Nec illi *chartæ* datum nomen, nisi cùm Epistolis salutatricibus inserviret. Est enim χάρτης Græcum à χαίρειν, *gaudere*, *salvere*, ut ad verbum notet, *Salutator*: Unde Epistolam sic ἀσπάζεσθαι Martialis *lib* 9. *Epigramm.* 101.

Charta salutatrix si modò vera refert.

Fuit autem *Papyrus* planta Ægyptia, duos cubitos non excedens, in qua post tiliam scribi cœpit: Interior ejus tunica βίβλος vel βύβλος, ex qua propriè charta confecta est. Proveniebat in palustribus Nili ripis, ubi & calami ad scribendum apti nascebantur. Hinc Appulejus *Metam. lib.* 1. *in ipso principio*, *Si Papyrum*, inquit, *Ægyptiam argutiâ Nilotici calami inscriptam.* Ausonius autem *Epist.* 4. *Melonis* (i. Nili) *albam paginam*, pro eodem dixit: & *Epist.* 7. *campum papyrium* vocat. V. abunde de hoc frutice, Theophrastum, Dioscoridem, Plinium: ac præter hos Galenum *lib.* 8. & Simplicium. *Biblum* vocat Lucanus *lib.* 3 per Synecd.

Nondum flumineas Memphis contexere biblos
Noverat.

Nec tamen in sola Ægypto *Papyrus* crescebat; sed etiam in Cœlesyria, Babylonia, India: alibi, quod constet, non item. Modum ex eo chartam conficiendi, Plinius *lib.* 13. *cap.* 11. & 12. his verbis exponit: *Præparantur ex eo chartæ divisæ acu in pertenues, sed quàm latissimas philuras*, (ubi clarè *Papyrus* Plinio est totus scapus, ex cujus medio plures philuræ fiebant) *Principatus medio, atque inde scissuræ ordine*: pro quo postea dicit, *Proximarum semper bonitatis diminutione ad deterrimas* &c. Nempe ex Papyro acu diviso in tenuissimas & latissimas philyras chartæ præparabantur, tenuissimæ scindebantur & optimæ circa medium & inde scissuræ ordine, usque ad exteriorem corticem, qui ne ad funes quidem, nisi in humore, utilis erat. Ex tenuissimis philyris optima & tenuissima charta texebatur; ex minùs tenuibus, minùs bona, idque hoc modo: Philyræ primùm tam longæ, quàm longum *papyrum*, unde erant rasectæ, poterat esse, resectis utrinque præsegminibus, in tabulâ Nili aquâ madente (quâ vice glutini utebantur) extendebantur & statuebantur; atque hæc prima scheda supinæ tabulæ addita vicem staminis vel staminis in tela extensi obtinebat. Super istas philyras in tabula directas & extensas, aliæ deinde transversæ collocabantur & adlinebantur, in modum cratis. Sic enim texebantur crates, ex directis sc. ac transversis virgis: quemadmodum subtemen in tela transversum stamini inseritur. Hinc in charta quoque prima scheda, quæ in rectum tabulæ adlinebatur, dicebatur *stamen* sive *statumen*, altera verò, quæ transversa ponebatur, *subtemen*, Plin. *lib.* 13. *cap.* 12. *Igitur è secundo corio stamina facta sunt, è primo subtemina.* Unde & *texi charta* dicebatur. Stamen autem chartæ ex multis philyris in tabula extensis & παράλληλα positis concinnatum erat, ut stamen telæ ex multis liciis, subtemen quoque plures habebat philyras transversarias, ut telæ subtemen plura fila, quæ transversa stamini radio textorio inserebantur: hoc tamen discrimine, quòd in chartis subtemen imponebatur stamini & glutini ope stamen ad subtemen connectebatur; in tela autem subtemen stamini inserebatur & per medium decurrebat. Quia verò utraque scheda ex pluribus minutiis h. e. philyris constabat, hinc Cassiodorus de Charta: *Junctura*, inquit, *sine rimis*, *continuitas de minutiis*, *viscera nivea virentium herbarum* Postquam utraque scheda, supina sc. & transversa, ad eum modum contexta, subtemenque stamini connexum esset & Nili turbido ingesto liquore conglutinatum, prælis premebatur: exemtæ deinde prælis plagulæ sole siccabantur atque inter se jungebantur, h. e. in scapum digerebantur (sunt autem plagulæ, quæ *folia* hodie vocamus in charta: scapus est, quem *papyri manum* hodie dicimus) nunquam plures scapo, quàm vicenæ. (cùm hodie vicenas quinas in scapo ponamus.) At inferiori ævo denas tantùm plagulas in singulis scapis reperimus: Unde *Chartæ decades*, in *Vita* Sylvestri apud Anastasium, pro chartæ scapis, quòd plures sc. scapus tunc non haberet, *Chartas decadas trecentas*, & pauloantè, *chartas decadas centum ac quinquaginta* &c. Ibidem legitur: *Papyrum runcanas libras mundas mille*, quod emendat Salmasius, *Papyrum*, *racanas mundas mille.* Ubi *papyrum* intelligit ad chartas paratum, & in *racanas* seu fasciculos colligatum: cujusmodi fasces papyri sic colligatos, ut baculi vel scapi figuram referrent, etiam βάργας, *bargas*, vocitabant. Quemadmodum autem chartas constat in scapum convolvi complicarique apud Vett. solitas, eodem prorsus modo & libri convolvebantur: Unde & *tomus* & *volumen* de libro, h. e. de charta scripta, non minùs dicebatur, quàm de charta nondum scripta; quamvis, ut *scapus* propriè magis de chartis, *tomus* verò & *volumen* de libris diceretur, usus obtinuit. Idem tamen *scapus* quod *tomus*. *Schedæ* verò propriè dicebantur singulares plagulæ, ex scapo chartarum revulsæ, quibus committebant, quidquid subitâ & tumultuariâ scriptione commentati essent, quod emendatum postea in mundiorem chartam regerebatur. Hæ, quòd & in aversa parte, h. e. in tergo, scribi & exarari solerent, *Opisthographa* dici cœperunt; in quibus, ut & adversariis, rationes & sua diurna Vett. perscribebant, iis utramque paginam chartæ occupantes, adversam & aversam, à quarum illa *Adversaria*, ab hac *Opisthographa* dicta sunt. At nitidæ chartæ, ex quibus librorum volumina compaginabantur, & in quibus emendata opera scribebantur, in adversa tantum facie exarari solebant. Juvenalis *Sat.* 1.

— — *Impunè diem consumpserit ingens*
Telephus, *aut summi pleno jam margine libri*
Scriptus & in tergo, *necdum finitus Orestes*, &c.

Aliter in libris ex membrana, qui non solùm ex multiplicibus tabellis & foliis construebantur ac compingebantur, haud secus ac nostri libri solent: sed etiam paginas ex utraque parte scriptas habebant, & probè succincteque compacti in non adeò magnam molem surgebant; cùm libri in charta exarati, quòd ab uno tantùm latere scriberentur & paginis ad paginas adglutinatis in longam paginarum seriem extenderentur, grandia volumina efficerent. Unde Martialis Livium in membranis, pellibus exiguis, parvo in spatio arctatum fuisse, refert, quem in charta scriptum vix totum ejus Bibliotheca capiebat:

Pellibus exiguis arctatur Livius ingens,
Quem mea vix totum bibliotheca capit.

Componebantur porro libri membranacei per quaterniones, & folia eorum *tabellæ* propriè, sicut librorum è charta seu papyro *paginæ*, dicebantur, Gr. σελίδες: quamvis σελίδα etiam Græci vocaverint spatium, quod vacuum & mundum patet inter duos versus in scriptura. In chartæ scapis verò, ut & in libris compactis, prima scheda, quæ primo loco glutinata erat, πρωτόκολλον dicebatur, atque hoc in prima scapi fronte positum erat: Cumque scapus plures schedas aut plagulas haberet, sola prima adnotatum præferebat, quo Comite Largitionum, sub quo erant chartariæ, quo tempore, & à quo præparata fuisset illa charta; quemadmodum hodieque chartæ lintearìæ nostræ aliquo charactere insigniri solent, è quo sciri potest, quis eas confecerit. Sed nota illa, quam chartæ nostrates exhibent, ut vix apparet, ita nec scribenti officere potest, nec legentem impedire, at apud Vett. scheda illa prima, quæ protocollon habebat, scribendo prorsus erat inutilis, occupata enim scripturâ jam erat, ut diximus. Quam ob causam solebant Tabelliones & Librarii eam exscindere & revellere, ut immundam & scriptioni inutilem: quod ne fieret in contractibus scribendis, (quia inde falsum sæpe coargueretur) jussit Imperator Justinianus *Nov.* 45. Uti autem πρωτόκολλον prima libri scheda, sic ἐσχατόκολλον extrema dicebatur. Martialis,

Vix lectis tibi paginis duabus
Spectas eschatocollion Severe.

Idem alibi, *summam schedam* vocat:

Ohe jam satis est, ohe libelle,
Jam pervenimus usque ad umbilicos:
Tu procedere adhuc & ire quæris,
Nec summa potes in scheda teneri

Μακρόκολλον verò appellarunt majore modulo compaginatam chartam. Nec omittendum scapum chartarum h. e. chartas in volumen corrotundatas, infimæ Latinitatis auctoribus *Rotulum* vocari, i. *Rutulum* (quod idem cum scapo, baculus enim rotundus sic dicebatur, quo cumulus mensuræ deteritur & exæquatur) unde Gall. *Roolle*, & *Contrarotulator*. ἀντιγραφεὺς, Gall. *Controlleur*: Item *Regulam*, sicut Græcis κανόνα olim, postea verò εἰλητάριον, à *volvendo* &c. De *Chartæ* discriminibus, diximus suprà. Nunc illud solùm addam, Artem illam chartarum ex *papyro* conficiendarum, Eustathii jam ætate antiquatam fuisse, ut ex eo discimus *Odyss.* Φ. ubi ξυλοχάρτιον, h. e. *ligneas chartas*, Græcis recentioribus appellatas tradit, chartas è papyro, ad differentiam chartarum, quæ ex linteis conceptis ac contusis jam tum inter Græcos parari & in usu esse cœperunt. *Papyrum* autem lignum vocabant, unde ξυλοχάρτιον, *charta ex papyro*. Cassiodorus *de papyro*: *Surgit Nilotica silva* — *nescio qua vacuitate plena*, *plenitudine vacua*, *bibula teneritudo*, *spongeum lignum.* V. Vossium *de Arte Gramm. l.* 1. *cap.* 37. Salmasium *ad Vopiscum in Firmo*, & hic passim. *Papyri* in locum, quomodo Pergamena successerit, dicemus infrà. Eo v. tempore in ceratis tabulis scribebant Romani: *Unde secundùm & contra tabulas bonorum possessio*, V. P. Pellitar. *in Orat pro A. Cæcina*, & hic passim, donec & ad ipsos *papyri* usus perveniret &c. Quamvis autem ille ex *Papyro* chartam faciendi mos jam Eustathii ætate penitus desierit, ut dictum, tamen vox Latinis, Germanis, Anglis aliisque nationibus in usu, de charta hodie usitata: quemadmodum & Græci Biblia libros vocant ex quacunque materia constantes, &c. Sed & Calcei è *Papyro* gestati, teste Alex. Neapolitano *Genial. dier. l.* 5. *c.* 18. qui erant, vel ex implexis ejus tæniis contexti, de quibus Martianus Capella *de Napt. Philol. l.* 2. *Calceos*, inquit, *è papyro textili subligavit*: vel è crassiore papyri membrana sive cortice compacti. Et quidem tenuiores illæ & mediæ *Papyro* propinquiores philuræ ad scriptionem potiùs adhibebantur; interim à calceis non planè exclusæ fuerunt, præsertim, ubi non tam utilitatis fructus, quàm vel elegantiæ ostentatio, vel religiosæ celebritatis pompa quærebatur: ut in sacris Isidis, in quibus exsecti illius Sacerdotes pedibus molli papyro redimitis incedebant. Sic enim ea de re Tertullianus Senatori Apostatæ sacra Isidis exprobrans loquitur, *Carm. ad Senatorem cap* 2.

— — — *Caligaq; remota*
Gallica sit pedibus molli redimita Papyro.

Et tum, cùm tenuioribus istiusmodi *Papyri* membranulis pedes tectos habebant Sacerdotes, ἀνυπόδητοι sive *discalceati* non immeritò dici poterant, sicque facile Tertullianus cum Prudentio conciliabitur, quorum hic, de iisdem Isidis sacris, loquens, nudis plantis remotisque calceis, Gallos illius sacerdotes incessisse, his verbis testatur, *lib. Peristeph. hymno* 14. *versu* 154. *& seqq.*

Nudare plantas ante carpentum scio
Proceres togatos, Matris Ideæ sacris, &c.

Aliàs Ægyptios è junco quoque, quemadmodum è *Papyro*, & apud Hispanos, e sparto, calceos usurpasse, vidimus *suprà*. Plura de his apud B. Balduinum *de Calceo Antiquo cap.* 3. Ex ligno *Papyri* naves factas, diximus suprà. Sunt porro, qui ex ejus libro texi vela, tegetes, vestes & funes, consuevisse tradant, ex Theophrasto *Histor. Plantar. lib.* 4. *cap.* 9. & Plin. *lib.* 13. *cap.* 11. unde non semel storeæ Monachorum & mattæ *ex papyro* occurrunt, apud Monasticæ rei Scriptores. Insuper *papyrum* in lucernis & cereis adhibitam, vice ellychnii observare est non semel, sed de hac re accuratius dicemus paulo pòst. Interim & edule *Papyrum* fuisse, apud Ægyptios, discimus ex Plinio: *Mandunt quod crudum decoctumque, succum tantùm ejus devorantes.* Unde παπυροφάγοι Ægyptii, ab hujus plantæ esu: Scholiastes Æschyli ad illud,

Βύβλου δὲ καρπὸν οὐ κρατεῖ στάχυν:

ἐπεὶ, inquit, παπυροφάγοι Αἰγύπτιοι, *quandoquidem papyrivori Ægyptii.* Et sic capi possunt verba Vopisci de Firmo, *Tantum habuisse de chartis, ut publicè sæpe diceret, exercitum se alere posse* Papyro *& glutine.* Ubi cùm de pretiis istarum rerum verba hæc accipiant non pauci, Salmasius contrà de ipsis illis duabus speciebus, ex quibus chartæ constabant, interpretatur. Namque & glutinum quoque, quo charta glutinabatur, alimoniæ aptum non minùs, ac ipsum *papyrum*: duasque has species & utramque edulem, refert Plinius. Sensus ergo Firmi apud Vopiscum erit, tantum se habuisse chartarum, ut earum papyro, priusquam inde chartæ fierent, & glutino, quod in eas conficiendas impendebatur, exercitum alere posset. Nec omittendus ejus in coronis apud Veteres usus, quippe cujus flore Deos coronari consuevisse, tradit Plinius ubi suprà *cap.* 11. unde στεφανωτικὴ βύβλος dicta est. Meminit hujusmodi coronæ Appianus Alexandr. *Mithrid.* ubi cùm milites Pharnacem filium Mithridatis Regem renuntiassent, unus illorum elatam è sacra æde *papyrum* capiti ejus, diadematis loco, imposuisse legitur. Et Athenæus *lib.* 15. ubi Agesilao, cùm in Ægyptum trajecisset, super alia dona, Ægyptios itidem *papyrum* misisse *coronariam*, refert. At ridet morem Athenæus, & fervente Alexandriæ seditione, Carabati cuidam homini mentis non satis compoti, impositum fuisse papyraceum diadema, in contemptum Agrippæ, ejusque dextræ pro sceptro frustum ejusdem materiæ inditum, refert. Philo εἰς Φλάκκον. Qua de re V. Car. Paschalium *Coronarum lib.* 10. *cap.* 6. ut & suprà, in voce *Byblus.*

Papyrus Phleus seu vulgaris, ob similitudinem cum *Papyro* planta Nilotica, scirpus dictus est. Vetus Auctor *Glossarum*, *Scirpus*, φλοῦς ὁ πάπυρος. Strabo *lib.* 5. τύφη τε καὶ πάπυρος ἀνθήλη τε πολλὴ κατακομίζεται ποταμοῖς εἰς τὴν Ῥώμην, ubi πάπυρος id est, quod antiqui Attici φλεὼ dixere, Jonici φλοῦν, qui ἀνθήλην etiam habet, i. *panniculam* & *lanuginem*, &c. Quod probè notandum, ne *papyrus* hic vulgaris, cum papyro Ægyptio, è quo charta fiebat, confundatur. Et quidem hoc papyro, seu scirpo, qui naturam habet papyraceam, faciebant olim lectos mortuorum, cum quibus rogo inferebantur comburendi. Martialis,

Fartus papyro *dum tibi thorus crescit.*

Ex eodem, cerâ circumdato, candelæ, quibus prælucentibus mortui noctu efferrentur. Persius, *Hinc tuba, candelæ.* Panniculâ porro illius, stipæ vice, utebantur, ad componenda vasa fictilia, ne invicem collisa frangerentur, Græci σπελὸν vocant: scribitque Galenus, circumponi solitam vasis olcariis. Quæ omnia qui ex papyro Ægyptia facta esse voluerit, multum errat; nec enim ad candelas & funera ex Ægypto efferebatur papyrus, sed ex indigena papyro seu scirpo ista conficiebant. Clarè Plinius de scirpis, *è quibus detracto cortice candelæ luminibus & funeribus serviunt.* Antipater,

Λαμπάδα κηροχίτωνα κρίνε, τυφήρεα λύχνον
Σχοίνῳ καὶ λεπτῇ σφιγγόμενον παπύρῳ.

Paulinus,

Lumina ceratis adolentur odora papyris.

i. candelæ è scirpis factæ. Ex utraque quidem fiebant tegétes, vela & vestes, funes item aliaque; exceptis tamen *chartis*, h. e. τοῖς βιβλίοις, quæ non nisi ex Ægyptia fiebant. De velis scirpeis Plinius, *Namq; his velificant non in Pado tantùm nautici, verùm & in mari piscator Africus.* Vestes φλοΐνας Indorum, ex Herodoto notæ, quæ *scirpeæ* vertendæ sunt Latinè. Funes quoque, unde mentio apud Euripidem, φλοΐνων ὅπλων, in *Autolyco* Satyr. φλοΐνας αὐτὰς πλέκει, *scirpeas habenas plectit.* Tegetes item & alia. Eodem farciebant toros pauperes ac stramenta, haud secus atque Ægyptii suo. Pelagius de *Vitis Sanctorum*, *Vides autem Ægyptiorum vestitum mollibus rebus & budam de* papyro *& pellem stratam sub ipso*: Ubi *buda* est stramentum vel storea. Idem paulo pòst, *Et pro his dedit mihi Deus stramentum de papyro, & hanc pellem.* Rachanas quinetiam de papyro, h. e. cervicalia seu fasciculos, qui cervicalium vicem præstarent, habuere &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1003. & 1004.

Par, i. ejusdem dignitatis & conditionis; Sic *pares* sese invicem appellant filii Ludovici Pii Imp. in Conventu apud Marsnam A. C. 851. *cap* 2. 3. & alibi passim. Inde *Pares* appellati, unius Domini convassalli, quòd ratione hominii ac *tenuræ* sibi invicem *pares* sint unique Domino subsint, à quibus solis judicari poterant: Aliter *Æquales* dicti, in *Speculo* Saxonico *lib.* 2. *artic.* 12. §. 2. Tenebantur autem hi judiciis Dominicis interesse, judicumque munere fungebantur; quod si ipsi obire non possent, paris sibi conditionis vicarios submittere adstringebantur, qui eorum locum tenerent in iisdem judiciis. Et quidem *Parium* judicia, in ipsos *Pares* & convassallos exercebantur, adeò ut si aliqua oriretur controversia inter ipsos *Pares*, illa dirimi non posset, nisi in *Parium* suorum conventu ac judicio, Domino ipso feudali Præside. Guil. Britto *Philipp lib.* 6.

Accedant igitur priùs ad me, judicioq;
Stent nostro, faciam, quidquid jus jusserit, illis,
Consilioque illos Parium *tractabo suorum.*

In Dominum verò judicia ab iis, in *Parium* consessu, non exercebantur; quod si verò horum aliquis cum Domino controversiam haberet, dirimebatur ea ab ejus Ballivo seu Justitiæ dominicæ Præposito, à quo ad superiorem Dominum appellare licebat. De numero porro *Parium* id juris obtinuit, ut *Par* unicus judicium edere non posset, sed duo ad minimum adessent, præter Dominum. Alii *quatuor* habent, sed pro feudorum varietate etiam hic mos variavit. Quòd si Dominus nullum haberet *Parem* vel idoneum *Parium* ad judicium numerum, non ideo justitiam suam amittebat, sed à Domino superiore mutuò accipiebat, suis impensis, aliquot ex ejus Vassallis, qui judicia ederent. Si verò adeò pauper esset, ut eos mutuari non posset, vel si Dominus mutuò dare renueret; tum actori & reo licebat justitiam Domini superioris convenire inque ea disceptare. Proin tenebatur Dominus Curiam suam idóneo *Parium* numero munire, quod Practici Galliæ dicunt, *garnir sa Cour de Pairs*: ita ut si deessent ii, aut per legitimam excusationem adesse non possent, alios ejusdem dignitatis ac conditionis submittere deberet, qui jus dicerent. *Parium* insuper judiciis non modò intererat Dominus, vel ejus Ballivus; sed etiam in rebus arduis eorum consilium expetebat, ita ut *Consiliariorum* quoque Domini Feudalis vicem fungerentur: quamvis pro diversitate locorum subinde judiciorum etiam ratio varia esset. Interim, licèt omnes convassalli sibi invicem *Pares* essent & ita haberentur; non tamen semper omnes Judicum loco habebantur, & in *Parium* consessu considebant. Nam cùm in magnis Baroniis vassalli complures essent, a seoque magno interdum à se invicem terrarum intervallo divisi, ita ut unà omnes ad Dominica placita vix convenire possent; tum etiam, ne tantus Vassallorum numerus judiciis obesset: plerique è majoribus istis Dominis ac Baronibus, quosdam è suis Vassallis selegere, quibus *Parium* nomen, titulum ac dignitatem concesserunt, quique cum iis, cœteris *Paribus* suis ac convassallis jus dicerent. Hinc legimus, certum ac definitum fuisse fere semper, in majoribus Baroniis *Parium* numerum, ut du Fresne ostendit *Not. ad Stabilim. S. Ludovici pag.* 178. eumque ad duodenarium ut plurimùm redactum: maximè in Regno Franciæ, in Comitatu Flandrensi, in Baronia Ardensi, in Comitatibus Guinensi, Cameracensi, Hannoniensi &c. Apud Anglos quoque, ut ex Lamberto Ardensi, Vinchantio in *Annal. Hannon.* & Stanfordo *in Placitis Cor. lib.* 3. *cap.* 1. idem docet. Et quidem duodecim viratum *Parium Franciæ* suis numeris absolutum fuisse, Ludovico VII. vel Philippo II. filio regnantibus, contendunt Chopinus & Anton. Colardus in *Comm. Rerum Remens. MS* quorum hic ad A. C. 1179. *Ludovicus VII.* inquit, *Rex Franciæ formulam Regum Franciæ, Remis inaugurandorum, simulque instituit Pares Franciæ, qui coronando Regi adstarent eique titulos attribuit: unde Guilielmus Archiep. primus omnium Par Franciæ dictus, ex Comite Remensi Dux nominatus fuit* &c. Sed hæc tamen seriùs accidisse constat; nam in Philippi Aug. Ludovici filii coronatione, anno præfato nondum fuisse *Parium Franciæ* definitum numerum, discimus ex Rog. Hovedeno: quare alii instituti hujus originem ad Ludovicum IX. referunt, quos inter est Joh. à Leidis *Chron. lib.* 22. *cap.* 7. Verùm, si, quod tradit Matthæus Paris A. C. 1226. pro vero certoque haberi debet, jam ipsâ hac tempestate status eorum fixusque numerus fuit. In judicio enim Raimundi Com. Tolosani, XII. *Parium* mentionem facit: idemque ad A. C. 1257. duodenarium eorum catalogum, omniumque nomina exhibet &c. Quorum quidquid sit, certum est patetque ex judicio lato contra Erardum Briennensem A. C. 1216. pro Comitatu Campaniæ, necdum fuisse *Parium* definitum numerum, cùm Regni Proceres alii seu Barones atque adeò Episcopi interfuerint, tametsi in primis recenseantur Archiep. Remensis, Episcopi Lingonensis, Catalaunensis, Bellovacensis & Noviodunensis, Car. du Fresne *Glossar.* Plura de *Franciæ Paribus*, V. infrà in *Pares Franciæ*.

Par Apostolis, cognomen S. Martini, quo propter miraculum illud, quod Turonibus, dum sacra celebraret, acciderit, cum fuisse insignitum, scribit Durandus *Ration. lib. 3. cap. 17. num.* 13 & *lib. 7. cap.* 27. & Odo Cluniac. *in lib. Quòd Beatus Martinus Par dicitur Apostolis.* Hinc Fortunatus *de Vita S. Martini lib.* 2.

Compar Apostolicis meritis æquanda Prophetis &c.

Sic Ἰσαπόστολος titulum variis Sanctis etiam concessum, docet du Fresne ex *Menæis* Græcorum, atque imprimis S. Theclæ, S. Alberico Episc. Hierapolitano, Constantino M. & Helenæ Matri, Mariæ Magdalenæ aliisque aliquot: Et quidem de Constantino potissimùm testantur, Eusebius in *Vita* ejus *lib. 4. cap.* 71. Jo. Damascenus *in Synodic. ad Theophilum Imp.* Anna Comnena *lib.* 14. Alex. Cinnamus *lib.* 1. Balsamon, Manuel Comnenus *Novell.* 1. Alii.

Par Impar, inter ludorum puerilium genera, memoratur Horatio *Sermonum lib. 2. Sat.* 3.

Ædificare casas, plostello adjungere mures,
Ludere par impar, *equitare in arundine longa,*
Si quem delectat barbatum, amentia verset.

Imò & Principes viros hoc genere ludi delectatos, discas ex Suetonio, apud quem, scribit ad filiam Augustus. *Misi tibi denarios ducentos quinquaginta, quos singulis convivis dederam, si vellent inter se, inter cœnam, vel talis, vel* par impar *ludere*, *cap* 71. Ubi *tali* ab eo separantur, non quin & talis par impar luderetur: nam ἀρτιασμῶ per talos exemplum habes in *Lyside* Platonis, & notat Pollux *lib.* 9. Sed quia & tesseris, & nummis, & nucibus, idem fiebat, ut apud Ovidium & Aristophanis Scholiastem, legere est. Similis lusio erat, quando quærebant, *capita aut navem*, Macrob. *Saturn. lib* 1. *cap.* 7. Sic apud Græcos ζυγὰ, ἢ ἄζυγα, de quo V. *Scholia* Aristophanis *ad Plutum.* Nec absimile, *micare digitis*, quum horum partim plurium, partim pauciorum extensione, vel contractione divinatur, quid bonæ quidve malæ fortis ceciderit. V. Chabotium *ad l.* At Muhammedanos per *Par impar* etiam jurare consuevisse diximus supra

Parabolani, adde: De qua illorum *Confratria* V. quæ habet Malbrancus *de Morinis lib.* 10. *cap.* 38. Nomen a Græca voce παράβολος vel παραβαλλόμενος, quam vocem per *commendantem* reddit Hesychius. Propriè vero παράβολον nomen *audacem* signat, & latè sanè patet de omnibus in quibus audacia poterit consistere; Græci tamen illi hominum generi peculiariter attribuerunt, qui ad bestias depugnandas & conficiendas operam locarent. Παραβόλους namque & *Parabolanos* nemo dictos fuisse ignorat, quos aliter *Confectores* appellarunt Latini atque etiam *Audaces*, ut a Viris doctis pridem est observatum, Salmasius *ad Trebell. Pollionem Gallien.* Atque hinc in Ecclesiam vet. vox accepta, quæ instituto hoc hominum ministerio ægrotis mortuisque, quibus nemo erat qui curaret aut efferret, voluit consultum: cum id priùs vel privato solùm sumtu, vel publico, sed extra ordinem, à quibusdam factitatum legamus. Namque Cimon apud Corn. Nepotem, *complureis pauperes mortuos, qui unde efferrentur non reliquissent, suo sumtu extulit.* Et apud Aurelium Victorem, *Galba Vindicem toquetis ror quæsitus est, quod anxie studioseque tenuissimi cujusque exequias curarent.* M. quoque Antoninus Philosophus Imp. apud Jul Capitolinum, laudatur, quòd *sumptu publico vulgaria funera juberet efferri*: &c. Iidem etiam *Parabolarii*, item Copiatæ dicti sunt. V. iterum Salmasium *ad Capitolin.* & *de Modo Usurar.* Jac. Gotofredum *ad leg.* 42. *Cod. Theodos. de Episc. & Cler.* Alios. Hinc *Parabolare*, id est, *periclitari*: quam vocem, in antiquissimo codice Bibliothecæ Puteanæ, in Epistola Pauli ad Philipp. *cap. 2. vers ult.* haberi verbaque Græca sic sonare: Διὰ τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ μέχρι θανάτου ἤγγισε, παραβολευσάμενος τῇ ψυχῇ, *Parabolatus est de anima sua*, monet Salmasius *de modo Usur. pag.* 396. & Jac. Gotofredus, præfati.

Parabystus, Græcis παράβυστος, dictus est thorus seu lectus genialis, ut Catullus vocat, ad quem, duabus culcitris adornatum, à fœmina, quàm & νυμφαγωγὸν, & θαλαμηπόλον Græci vocitarunt, Sponsa, post cœnam nuptialem, dictumque hymenæum, cum choreis, manu à Pronuba deducebatur: propterea, quòd velo obtectus esset. V. de eo pluribus agentem Jul. Cæs. Scaligerum *Poetices lib.* 3 *cap.* 101. & suprà in voce *Cupha.*

Paracellarius, Macro est Palatii Pontificii Officialis, cui incumbebat mensæ Papalis largitiones pauperibus distribuere. Anastasius Biblioth. *in Zacharia. Hic beatissimus Papa statuit, crebris diebus alimentorum sumptus, qui & usque nunc eleemosyna appellatur, de venerabili Patriarchio à Paracellariis, pauperibus, & peregrinis qui ad B. Petrum morantur, deportari eis, erogari: Nec non & omnibus inopibus & infirmis, per universas regiones, istius Romanæ Urbis constitutis, eandem similiter distribui ipsam alimentorum eleemosynam.* Idem *in Adriano I. Et erogentur omni die, per manus unius fidelissimi* Paracellarii, *eisdem pauperibus; accipiens unusquisque eorum portionem panis atque portionem vini* &c. *Subpulmentarius* quoque vocabatur, ut ex Luithprando discimus, V. Macros Fratres *in Hierolexico*, & suprà ubi de *Cellariis.*

Paracelsus, adde: De eo varia Eruditorum judicia Sennertus *lib. de causis & differ. cap.* 14. *Caput*, inquit, *& cauda fonsque operationum Magicarum & cardo, in qua Magia totus Crollius est, & quam recentiores non pauci sectantur ac clam propagant ac non nisi iis qui his sacris digni videntur, per manus tradunt, est falsa ista de imaginationis viribus opinio. Horum omnium Pater & Princeps Theophrastus* Paracellus *est, cujus Philosophia peccat magnâ præceptorum inobedientia, terminorum & phrasium insolentia: qui omnibus bonis artibus quasi bellum indixit.* Narrat enim de eo & Seb. Franck *in Chron.* ipsum scripta Avicennæ in publico foro Basileæ combussisse. Medicorum tamen non pauci eum magni æstimant. Mich. Barth. *apud Scholtzium Epist. Medic.* 80. *Ego de ipso Theophrasto præclarè sentio; admiranda præstitit: sed qui eum perfectè intelligat & quæ ipse fecit faciat, nondum audivi.* Henr. Smetius *Miscell. Medic. lib.* 5. *Ego sanè* Paracelsum *laboriosum industriosumque rerum abstrusarum indagatorem multaque peritiæ Virum libenter agnosco, atque in pharmacorum præparativâ admirandum: verùm scientiæ solidioris parum, methodi nihil, oris tamen quamplurimum habere.* P. Melissus *in Basilicam Crollii.*

Quis non Aureoli Theophrasti dia reperta
Ingeniumque sagax & mirum prædicet ignem,
Quo præeunte artes Chymici didicere novellas,
Quo monstrante ægri curantur simplice gusta.

V. Georg Hornium *Histor. Philos lib. 6. cap.* 11.

Paracharaxima Pecunia, Cassiano *Collat.* 1. *capp.* 20. 21. & 22. pecunia est adulterina & falsa cusione formata. Ita enim is *cap.* 20. *sive cum* parachar *aximis nos conatur illudere.* Et *cap.* 21. Paracharaximo *scilicet nomismate, dum in illo veri Regis imaginem veneratur, parùm discutit, an esset legitimè figuratum.* Tandem *cap.* 22. *tanquam adulterina nomismata &* paracharaxima *reprobemus, utpote quæ falsam imaginem Regis non legitimè figuratam retinent.* Quibus omnibus locis vir quidam doctus, *Paracharagma* reposuit: at minùs bene, ait Salmasius, *Paracharagmum* enim *nomisma* dici rectè non potest, cùm adjectivum non sit. Græcis namque παραχάραγμα ipsa adulteratio est. Sicut παραχαράκτης, adulter, quæ vox etiam reperitur *l.* 8. *Cod. Theod. de Falsa Moneta.* Est autẽ *adulterare monetam* idem cum *vitiare* sed non idem cum *corrodere.* Siquidem *corrodere* est exteriorem circulum arrodere; at qui *vitiat*, non omnino & corrodit, sed monetam adulterat, aut miscendo & adulterando inter se metalla, ut aurum argento, argentum ære, æs plumbo: aut adulterinam monetam clam exercendo, ut sub Constantino fecisse, testis lex est in *Cod. Theod. de Falsa Mon.* aut secernendo separandoque metalla, ut argentum ab ære, quemadmodum quidam Monetarii sub eodem Imper. *l. 6. tit. eod.* his verbis: *Comperimus nonnullos Flaturarios majorinam pecuniam non minùs criminosè, quam crebrè, separato argento ab ære purgare.* Majorinæ enim illæ pecuniæ argento ære mixto flabantur: Flaturarii autem argentum separantes, æs solùm in figuranda moneta exhibebant, in quo non mediocre compendium faciebant. Monetarii, quam separationem metallorum, *flagnationem* vulgò dictam esse, monet Isidorus *in Glossar.* V. Salmasium *ad Flav. Vopiscum Aureliano*, & Cl. Suicerum *Thesaur. Ecclef.* voce Παραχαράττω.

Parachimumenus, ex Gr. Παρακοιμώμενος, sacri cubiculi Præfectis, in Aula olim CP. de qua dignitate Scriptores passim, exque iis Gretzerus & Goarus ad *Codinum* nec non Car. du Fresne *ad Villhardninum.* Ignotus Barensis in *Chron.* A. C. 888 *Parakimumenus* habet, *Mortuus est Michael Imp. & surrexit Basilius* Parakimumenus *ejus.* Apud Luitprandum *lib.* 3 *cap.* 7 *Parachimmenus*, corruptè. Car. du Fresne *Glossar.* Meursius duos fuisse παρακοιμωμένους seu *Accubitores*, unum τῆς σφενδόνης .i. *annuli Imp.* alterum τοῦ κοιτῶνος, *i. cubiculi*, observat, *in Glossar.* ubi plura hanc in rem

Parachoatras, Straboni & Ptolomæo; Solino *cap.* 38. *Choatres*, inter Tauri montis nomina; & quidem sic apud Parthos dici ait. Quos montes τὰ Παραχοάθρα, ab Armenia adusque Medos & Marienos Parthosque extendi refert Strabo. V. Salmasium *ad Solinum p.* 787

Paracimumenus, V. suprà, *Parachimumenos.*

Parakleticus, Græcis Παρακλητικὴ, sub. βίβλος, vel Παρακλητικὸν βιβλίον & aliquando nudè Παρακλητικὸς, liber Ecclesiasticus est apud Græcos, quo quotidie utuntur sive in Missa sive in Vesperis sive in Matutino, sive in aliis officiis: cùm in aliis eorundem libris, Triodio, Pentecostario, Menæis &c. certa habeantur certis diebus decreta officia, canones seu troparia, quæ iis quidem durantibus recitantur, finitis autem reponuntur, donec eadem tempora remeent. Adeoque quum in aliis officiis propria desiderantur, quæ ad complementum officii pertinent, ad *Parakleticum* Lector remittitur. Ratio nominis an à *consolando*, an ab *adhortando*, an ab *invocando*: omnia enim, quæ in eo, eò maximè spectant, ut peccatorem *consolentur*, *hortentur* & quasi vi quadam compellant, ut de commissis pœnitentiâ actâ Deum sibi propitiet: quo fine modò Angelorum opem, modò Apostolorum, modò Martyrum, modò Confessorum, aliorumque Sanctorum, prout diei, cujus officium recitatur, ratio exposcit, *implorare* docet. Cl. Suicerus *Thesaur. Ecclef.* voce Παρακλητική, ex Leone Allatio *Differt.* 1. *de libris Eccl. Græc.*

Paracletus, Græcè Παράκλητος, epitheton Spiritus S. quo officium ejus peculiare indigitatur. Sic, nempe dictus est, quòd tan-

quam *Advocatus* & *Susceptor* causæ nostræ, precum nostrarum atque omnis pii affectûs auctor sit easque dictet, & formet. Joh. *cap.* 14. *versu* 16. *Ego rogabo Patrem & alium* Paracletum *dabit vobis, ut maneat vobiscum in secula.* Et *versu* 26. Paracletus, *Spiritus ille sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille docebit vos omnia.* V. quoque *cap.* 15. *versu* 26. & *cap.* 16. *versu* 7. Sed & idem nomen Filio Dei, Servatori nostro, tribuitur, 1. Joh. *cap.* 2. *v.* 1. ob rationem, quæ indigitatur *versu seq.* Alius longè fuit *Paracletus* Montani, & Manichæi, de quibus Hæreticis sic Jo. Forbesius *Instructionum Historico-Theologic. lib. IV. cap.* 3. §. 2. ubi de Muhammede, Angeli cujusdam vel Dei alloquium in passione epileptica mentiente, *Montanum Hæreticum (Satanas) in eam pertraxit insaniam, ut miser homuncio se jactaret esse Paracletum. Mani hac etiam cum ingessit furorem, ut spurcissimus hæreticus diceret promissionem Christi de Paracleto, completam in ipso esse,* ex Augustino *lib. ad Quodvultdeum Hær.* 16. & *Hær.* 46. Et quidem Montani Sectatores eo nomine perpetuo illum insignisse, sicut Priscillam & Maximillam ejus Prophetissas appellabant, docet Eusebius *Historiæ Eccles. lib* 5. *c.* 14. & 16. V. plura suo loco. Utriusque furor in Muhammedem transiit, quem *Paracletum esse in Evangelio promissum*, inter secretissima arcana impietatis Muhammedica haberi, docet P. de Valle *Itinerar. Tom. III.* ubi edito Persicâ linguâ scripto delirium hocce blasphemum refutasse se, addit. *Paraclitus*, habent recentioris ævi Scriptores, ob diversam τοῦ H. pronuntiationem, V. hic infrà, plura verò de voce Παράκλητος, apud Suicerum, ubi suprà.

Paraclitense, Monasterium Galliæ, in Diœcesi vulgò *Troges*, ubi Moniales degunt, à *Paraclito* Spiritu S. appellatum, fundatumque à Petro Abaillardo, qui uxorem suam Heloisam ei præfecit: cujus epitaphium fert tale.

Hoc tumulo Abbatissa jacet prudens Heloissa,
Paraclitum statuit, cum Paraclito requiescit.

Dicitur etiam *Paracliti* seu *de Paraclito* Bernardus *Epist.* 178. *ad Eugenium III. Sed & quod petit Abbatissa de* Paraclito *per ipsum si dignamini, scire possitis, & facere, si dignum judicatis.* In eo hodieque in die Pentecostes, lingua Græca Officium cani, docet Nicol. Camusatus *Histor. Miscell.* apud Dominicum Macrum *in Hierolexico.*

Parada, vox mediiævi, cujus meminit Sidonius *lib.* 8. *Epist.* 12. *Hic nec tibi pendulum linguas volubilis antlina vestigium, pandi carinarum ventres, abjegnarum trabium textu palpitabuntur: hic superflexâ crate* Paradasum *fœseni brumalis injuria vitabis.* Ausonius item *Epist.* 5.

Expositum subter Paradas, *lectoq; jacentem*
Corporis ut tanti non moveatur onus.

Ubi Scaliger *Ausonian. Lect. lib.* 2. *cap.* 14. naves voluptuarias & cubiculatas undique tectas (de qualibus V. suprà in voce *Navis*) hoc nomine intelligi vult, cui adstipulatur Casaubonus *ad Julium Suetonii c.* 52. Car. du Fresne verò hoc loco partem navis, sub qua navigantes jacebant, *Paradarum* nomine venire contendit. V. Vossium, Martinium, & qui multa de hac voce commentatur Schefferum *de Mil. Nav. lib.* 2. *cap.* 2. *in Addis, pag.* 315. laudatos Car. du Fresne in *Glossar.*

Paradigmatica, quid Artis, V. suprà ubi *de Gypso*; at de vario significatu verbi παραδειγματίζειν, eo imprimis, quem habet Matthæi *cap.* 1. *versu* 19. Cf. Suicerum *Thesaur. Eccl.* in eo, ut & infra, voce *Theatrum*, ubi hanc in rem adducimus locum Suetonii *Augusto cap.* 45. *Stephanionem — per trina theatra virgis cæsum relegavit.*

Paradisus, adde: Auctor Anonymus *Hist. Orbis Terr. Geogr. & Civ.* quatuor *Paradisi* fluvios fuisse ait, Euphratem, qui *Phras* seu *Frat* in Scriptura vocatur; Tigrim, qui accolis antehac & Arabibus hodienum, *Diglito* seu *Diglath*, ad nominis *Chidekel* similitudinem voce accedente: ut & utriusque alveos, in quos antequam Oceanum subeant, scinduntur, quorum unum hodie *Naharmalca*, olim *Pishon*: alterum nunc *Naharsares*, qui Arabiam alluit, olim *Gihon* appellatum vult. Nec obstat, quod *Gihon* dicatur fluere circa terram *Chus* seu Æthiopiam; Æthiopia hæc enim, non Occidentalis illa est, quam Nilus interluit: Sed Orientalis, quæ Arabia est. Quemadmodum Mosis uxor Æthiopissa dicitur, quæ tamen non ex Æthiopia Africæ, sed ex Arabia oriunda erat: Filia namque Jethronis, Principis in terra *Midian*, quæ in Arabia sita. Similis Chavilæ, quam *Pishon* rigare dicitur, unde Gangem cum fecere Josephus, Eusebius, Hieronymus, ratio est. Etenim non intelligitur Chavila, quæ in India est; sed quæ ad Sinum Persicum hodienum *Chelsa* dicta, cujus Pop. *Chelsalini*, qui etiamnum asserunt se in Eden habitare, ubi *Paradisus* fuerit, V. quoque Horn. *in Sulpicium Severum, lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 2. Ita ergo eorum sententia corruit, qui Pishonem Gangem & Gihonem Nilum fecere sicque totam Asiam, & maximam partem Africæ, priscis *Paradisi* limitibus inclusere. Accedit quòd fluvii hi fontibus & ipso aquarum decursu immensum quantum divertant. Revocavit quidem vetus istud placitum in lucem nostro tempore Cl. Olearius, Persico itinere celebris, Euphratem, Tigrim, Gangem, Nilum in India quidem nasci, sed canalibus subterraneis tamdiu duci, donec locis, ubi fontes eorum nunc habeantur, super terram emergant, doctus ex Augustino *in Genes. lib.* 8 *cap.* 7. Sed quamvis utrum per viam aliqua communio concipi possit, Nilus tamen in consortium venire non poterit, quippe de quo vix dicetur, qui longinquus ejusmodi canalis ab eo per totam Asiam & Africam ducendus interjecto Mari Rubro aut Indico misceri non possit. Et quamvis mitet, *Phras* quidem diserte memorari, sed veluti Gihon non Nilum solùm, verùm alia quoque flumina denotat, sic Phratem etiam non necessariò exponendum Euphratem: facilis tamen responsio est. De Tigri enim res indubia est, cùm Assyriam dicatur alluere, quid ni ergo & ipsi propinquum Euphratem retineamus. Adde, si Zeilana Ins. vel India intra Gangem, ut vult, necessario *Paradisum* tulere, quia rerum omnium ibi copia, etiam Africæ Americæque quædam partes eandem ob causam *Paradisum* sibi vindicabunt. Imò à fertilitate atque amœnitate locorum hodierna argumentum eo infirmius ducitur, quòd maledictio Adamo inflicta, si textum sacrum curatius evolvamus, in specie *Paradisum* quoq; pressisse videtur, ut proin credibile non sit, solum ipsi fertile ac amœnum mansisse. V. Auctorem ipsum Anonym. *l. c. c.* 3 §. 14 & de celebrioribus Hortis, qui *Paradisi* nomine apud Scriptores veniunt *suo loc.* Ejus porro aliqua apud Gentiles quoq; , quibus per traditionem utcunq; innotuit, vestigia reperiuntur, non ita maximè errantes, quòd dierum paucorū, quibus primis Parentibus cum integritate felicitas sua in eo constitit, fortunam, seculi secutus, cui ob præstantiam suam *Aurei* indidere nomen. V. Hesiodum *Op. & Dier. lib.* 1. Ovidium *Metamorph. lib.* 1. *Fab.* 3. Senecam Trag. *Hippolyt. act.* 2. *sc.* 1. Alios. Audiemus hic solum Tibullum *lib.* 1. *Eleg.* 3.

Illo non validus subiit juga tempore taurus,
Non domito frenos ore momordit equus.
Non domus ulla fores habuit, non fixus in agris,
Qui regeret certis finibus arva, lapis.
Ipsæ mella dabant quercus, ultroque ferebant
Obvia securis ubera lactis oves.
Non acies, non ira fuit, non bella, nec enses
Immiti sævus duxerat arte faber.

Neque Poëtæ solum, quibus quidvis fingendi licentia est, verum & Philosophi talia tradidere; inter quos Plato *Polit. pag.* 175. 170. ætatis istius conditionemque hominis referens, inter alia docet, *sine laboris molestia* primis hominibus victum obtigisse, illos *frugibus* solùm *oleribusque* victitasse, nullâ carnium mentione factâ, quarum esum Noacho demum concessum nonnulli ex Mosis historia recolligere posse autumant, eosdemque *nudos* incessisse, quod apertissime Moses indicat. Idem & alibi regionem quandam sic describit, ut non ita magnam cum *Paradisi* diversitatem habeat, judicio Cœlii Rhodigini *Antiqq. Lection.* Sic ejectionis e *Paradiso* post lapsum, calamitatumque inde humano generi immissarum, structuræ, apud Hesiodum iterum *l. c.* ubi tantum non *Evæ* nomen delere. Plotinum *Ennead.* 4 §. 1. & 5. Catullum Argonaut. *carm.* 65. *sub fin.* Ovidium *Metamorph. lib.* 1. *Fab.* 4. Senecam Tragic. *l. c.* Platonem *in Crat. sub fin.* in cujus verbis legum divinarum humano generi latarum transgressioni omnem, quâ conflictatur calamitatem, imputantis, & terrestris illius *Paradisi* & ejectionis mysterium, etiam Marsilius Ficinus agnoscit *Argum. in Plat. de LL. lib.* 9. &c. Quò spectant & Bacchi orgia, quæ celebrabant Ἀυτομαίνοι, ut Clemens Alexandr. illa quoque huc trahens *Protrept. pag* 7. [illegible] *Coronati serpentibus, ululantes Evan. Evam illam per quam est error consequutus,* & quæ sequuntur. Sed & inter Novi Orbis incolas eadem non omnino ignota: Imò totam hanc de utroque Hominis statu historiam, mutatis fere tantùm nominibus, a Sacerdote quodam Peguano, ita relatam, ut ex ipsa sacra Historia recitatam crederes, fide auctoris, qui sermoni se præsentem adfuisse dicit, Ferdinand. Mend. Pinti *Itinerar. pag.* 313. hic subjungere placuit. Ea ita se habet: Post erutum ex aqua orbem, Hortum a Deo plantatum esse, cui incolam custodemque hominem, *Adae* nomine cum uxore *Baragone* dederit; utrumque in obsequii specimen ea lege adstrictum, ne arboris *Hilasaran* fructum temeraret, quam suo honori sepoluisset, ni pareret, gulæ intemperiem horrendis suppliciis luituros, etiam in posteros transituris. At serpentem, *ex domo fumi*, magnam istam *Lupanto* vetitam, ne homini suâ erga Dei jussa reverentiâ æterna felicitas obtingeret, mulieri, melioris sortis spe illectæ, persuasisse, ut vetitos fructus invaderet, marito quoque in criminis communionem pertracto. Unde Horto expulsis mors, dolores, atque inopia ab irato Numine incubuerint, quod tamen Adæ multis lachrymis testata pœnitentia utcunque mitigarit. Quæ tamen & ipsa non vulgata, & ne Symmystis quidem suis cognita esse, Sacerdos iste, *Grepos* nominans, jactabat, ex Tob. Pfannero *System. Theol. Gentil. purior. Cap. VII.* §. 9. & 10. A *Paradiso* dicuntur *Paradisiacæ* aves, quæ aliâs *Manucodiatæ*, seu *Manuco dlatas*, h. e. *aves Dei* (hanc enim Etymologiam Maximil. Transylvanus reddit) dictæ, ex Insulis Moluccis in Europam adferuntur: Has pro apodibus malè quidam hactenus habuere, cùm ab Insulanis ideo pedes & viscera resecentur, ne pennis, quibus maximè superbiunt, fœtor adhæreat.

Item

Idem Anon. c. 5. §. 13. Et ab amico accepi, in Ulyssis Aldrovandi Cimeliarchio ejusmodi avem cum pedibus, sed brevibus admodum, & plumis taliter involutis, ut facilè procul spectantem fallant, spectandam exhiberi. V. quoque in voce *Molucca*. Indidem *Arbor Paradisi* vulgò dicta est Aloe aromatica seu Agallochum, ab excellenti odore, ob quem lignum ejus magno apud Orientales hodieque in pretio est, qui illo mystaces suos suffumigare tantæ voluptati habent, ut nunquam eo sine gratiarum peculiari formula, erga Deum tanti beneficii auctorem, illos uti, tradat Joh. Bapt. Tavernier *ubi de Commercio Indico*. Sic Folium sive malabathrum *herbam Paradisi* vulgus vocitavit, teste Isidoro: & poma quædam prædulcia Cotiamnum *Paradisi* nuncupant Galli, V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1055. ubi de *Agallocho* seu *Aloë*.

Paradisus, apud recentiores Scriptores, atrium est porticibus circumdatum ante ædes sacras, ex Græco Παράδεισος, qui ab Hesychio definitur τόπος ἐν ᾧ περίπατοι, *locus porticibus & deambulatoriis circumdatus*, Gallis verò *Parvis*. Hac notione vox reperitur, apud Anastasium *in Donol Pontif. Hic Atrium B. Petri superius, quod Paradisus dicitur, atque ante Ecclesiam in quadriporticum, magnis marmoribus stravit.* Et in S. Paulo. *Fecit autem in atrio turrem S. Mariæ ad Gradus, quod vocatur Paradisus, tintinabulum.* Ubi in priore loco, τόν ... τοῦ ἁγίου Πέτρου ... ἀέριον, habetur. V. Gruterum *Inscript. Christian. pag.* 1163. Hos verò *Paradisos* cœmeteriorum vicem interdum præbuisse, declarant quæ de Othone II. Imp. habent Scriptores, quem *in Paradiso S. Petri* Romæ tumulatum tradunt, Leo Ostiensis *lib.* 2. *cap.* 9. aliique. Ita etiam Sicelgaitam, Roberti Guiscardi uxorem, ibidem humatam, scribit Paulus Diaconus *Chron. Casin. lib.* 4. *cap.* 8. Certè, ut *Paradisi*, ita & Cœmeteria *Atria* dicuntur passim. V. Car. du Fresne *Glossar.* & Salmasium *ad Solinum*. Sed & *Paradisos* appellari Gallis Parcs, in quibus varia animalia, ad usum voluptatis vel venationis includuntur, & possidentur, adempta naturali libertate, tradit Balduinus *Instit. de rerum divis.* apud Joh. Calvinum *Lexic. Juridic.* Etiam in navi *Paradisos* habet Contractus navigii &c. ann. 1268. *tom.* 5. *Histor. Franc. pag.* 439. apud Car du Fresne *l. c.* Nempe Παραδείσους Græci etiam vett. quæ *Vivaria* Latini dixere, A. Gellius *lib.* 3. *cap.* 20. non tam à παρὰ, *juxta*, & δεύω, *irrigo*, ut Suid. vult, quam ex Hebr. פרדס *pardes*, pomarium denotante, seu hortum: unde & pardo quidam nomen inditum volunt, quod, ut hortus floribus, ita maculis pardus varietur, Sam. Bochartus *Hierozoici Parte prior. lib. III. cap.* 7. Nec omittendus *Paradisus* Aloadin, *Senis de Montanis* nomine insignitus, quem post occupatam reg. Mulctam in valle quadam amœnissima, & præruptis circum montibus, omni deliciarum genere instruxit, in faucibus, per quas solas patebat aditus, arce munitissimâ condita, ne cui accedendi, nisi conscius, potestas esset. Quo pacto cùm sicariorum magnam vim (quos vulgò *Assassinos* seu *Lassatinos* dixere) ad se traxisset, multaque per eos, qua Christianis, qua aliis, damna inflixisset aliquandiu, tandem ab Allavo R. Tartarorum triennali obsidione ad deditionem compulsus, locus abolitus, asseclæque omnes interempti sunt, uti legere est apud Marc. Paulum Venet. in *Orient. Histor. lib.* 1. *cap.* 8. V. quoque, ubi de *Assassinis*, seu *Lassatinis*, nec non infrà, voce *Senex*.

Paradoxi & *Paradoxologi*, iidem cum Neanilogis & Aretalogis seu Scurris, sic dicti quod, multa falsa de virtutibus suis prædicantes, risum aliis movere quærerent. Vet. Scholiastes Juvenalis, *Siparium velum est, sub quo latent Paradoxi, cùm in scenam prodeunt.* Eosdem Ordinarios vocat Suetonius *de Rhetor. Ordinarium appellat, deridens ut inflatum ac levem & sordidum* ubi peperam vulgò legitur, *Hordearium*, cum vett. omnes ibi habeant *ordinarium*. Ordinarium autem Veteribus scurram dictum esse, monet Festus: *Ordinarius, homo scurra & improbus.* Sed de his suprà non uno in loco. V. Salmasium *Not. ad Tertullianum de Pallio.*

Paratasis, Græcè Παραίτησις, in Conciliorum canonibus, est, cùm quis, abdicato Episcopatu, an ob laboris fugam, an aliam ob causam, honorem nihilominus retinere cupiebat, uti pluribus videre est in *Epist.* Synodi Ephes. ad Synodum in Pamphylia, de Eustathio Metropol. ad quam hujusmodi Παραιτήσεις non fuisse licitas, docet Zonaras, adducto loco ex *Epistola* Cyrilli ad Domnum, ubi decernitur, λιβέλλους παραιτήσεως μὴ ἐπιδιδόναι τοὺς ἱερέας, *Ne ulli Sacerdotes libellum abdicationis afferant*, apud Cl. Suicerum *Thesaur. Eccl.* voce Παραίτησις.

Paratonium, adde: Vitruvius *Paratonio* lacum esse palustrem adeò salsum, *ut habeat insuper se salem congelatum*, narrat *lib.* 8. *cap.* 3.

Parafrenarius, vox medii ævi, Gall. *Palefrenier*, Ital. *Palafreniere*, Equiso, qui *palafridos* seu equos curat, seu etiam qui stabulis Regiis aut Principis præest. Apud Continuatorem Guil. Nangii ad A. C. 1378. id officii in Aula Francica notat, quod postmodum *Magni Franciæ Scutiferi* dictum est. Est autem *Palafrenus* apud Ott. Morenam *Histor. Rer. Laudensium pag.* 38. idem cum *Palafrido* & *Palafredo*, item *Palefredo*, apud Gall. *Palefroi, cheval de service*, designatque equum gradarium & pompæ causâ alitum: quæ omnes voces ex *Paraveredus* corruptæ sunt, V. infrà in *Paraveredi*.

Paraganda, vel *es*, sive ea vox Parthorum sive Syrorum fuit, dictæ sunt aureæ fasciæ, limbique ac segmenta, quæ tunicis laneis & subsericis, lineis inprimis interulis, olim à Romanis addebantur. Meminit earum Trebellius Pollio in *Claudio*, *Albam subsericam paragaudem triuncem unam*, id est, Albam subsericam, *paragaudis* vel loris prætextam, in quibus tres unciæ erant auri. Quo modo Lampridius in *Alexandro Severo*, cum inter alia uxorem uti voluisse ait, *Cyclade, quæ sex unciis auri plus non haberet*, in limbis sc. & ornaturis ex auro, quæ cycladem in ima parte circumcurrebant. Regiæ enim matronæ cycladas olim gerebant, non purpurâ, sed auro circumtextas, eræque limbis auratis, quos *Paragaudas* vocarunt, prætextæ, quæ extremis earum oris adsuebantur. Hujusmodi *Paragaudias* vestes primus militibus dedisse legitur, apud Vopiscum in *Aureliano*, cum antea non nisi rectas purpureas accepissent, *eosque aliis monolores, aliis dilores, trilores aliis & usque ad pentelores, quales hodie lineæ sunt*, à multitudine nempe pannorum vel fasciarum & lororum seu *Paragaudarum*, quæ lora vulgò hodie *banda* vocantur. Cujusmodi λωρωτοὺς χιτῶνας Achmes in *Onirocrit.* *cap.* 120. appellat Paragaudias *vestes*. Idem λωρωτοῦ ἁλουργοῦ mentionem facit, h. e. *purpureæ vestis loratæ*: sed & τῶν ἀπὸ μετάξης λωρωτῶν, nam & subsericæ vestes *Paragaudiæ* erant, ut vidimus ex Trebellio: & *paraganda* ipsa vel lora, ex serico auro intexto fiebant. Imò nec multilores solùm vestes, sed vela quoque olim loris ornabant ac distinguebant: Anastasius *in Gregorio IV. Ibi ipse fecit & alia duo modica vela fundata, quæ pendent in circuitu altaris, habentque lora viginti quinque.* Ex iisdem Vopisci verbis colligimus, sub Gallieno & Aureliano, nondum in usu fuisse lineas loratas, sed tunicas tantùm. Post eorum verò tempora lineas & interulas etiam multis loris variegarunt & frequentiùs quidem quam tunicas, ita ut & quinquelores fierent. Nam tales fuisse lineas suo tempore, scribit Vopiscus heic; hinc idem in *vita Bonosi*, in decreto maneum, quæ Hunilæ Bonosi novæ nuptæ dantur, *dilorium interularum* meminit, non item tunicarum: sed Bonosus ille sub Aureliano vixit & munera illa ex Aureliani præcepto data. Jam tum igitur lineæ loratæ in usu, verùm dilores fere tantùm, non etiam pentelores, quo jam usque processerunt Vopisci ætate. Longè autem ante Aureliani tempora, auro & purpurâ lineas intertexi consuevisse, discimus ex Spartiano in *vita Severi*, ubi hunc questum fuisse refert, quod aurum & purpura in lineas mitterentur: *Si lineæ idcirco sunt, ut nihil asperum habeant, quid opus est purpura? in lineas autem aurum mitti etiam judicabat amentiam, quum ad asperitatem adderetur rigor.* Hinc illa distinctio, ut lineæ puræ dicerentur, quibus nihil auri vel purpuræ esset intextum, ad differentiam earum, quæ prætextæ intextæve auro & purpurâ. Sed & hoc notandum, sub Gallieno demum, luxuriosissimo Principe, *tunicarum virilium auratarum*, id est, *paragaudiarum* mentionem fieri; priùs enim segmentata hæc vel auratæ fasciæ mulieribus tantum tunicis assuebantur: donec luxu crescente etiam ad viros hic ornatus transiit, atque post Gallieni tempora passim *paraganda* virilia ac muliebres in usu fuere, ita ut & milites sub Aureliano *paragaudias* acciperent, uti diximus. Quæ cùm tam promiscui essent usus, Valentinianus & Valens Impp. lege eas prohibuere, cum viriles tum muliebres, & privatis ademere fu... que Gynæceis tantùm fieri voluere, solis ministeriis convivorum usu earum permisso, *Codice de Vestib. holov. leg.* 2. &c. *Nemo vir auratas tunicis aut lineis habeat* Paragaudas: *nisi hi tantummodo quibus hoc propter Imperiale ministerium concessum est.* V. Salmasium *ad Hist. Aug. Scriptores.* & Octav. Ferrarium *de Re vestiaria lib.* 3. *cap.* 3. & 4. Justinianus autem earum usum restituit mulieribus, non item viris, solasque viriles *paragaudas* contexi vetuit &c. V. Salmasium *ad Histor. Aug. Scriptores*, alibi & suprà in vocibus synonymis, *Instita*, *Lorum*, *Pannus* &c. Hinc *Paragaudatus*, in *Charta* Donationis Cornutianensis, edita à Suaresio, apud Car. du Fresne *Glossar.* & *pro ara vela tramosirica alba proauroclava.* 2. *vela blattea auroclava paragaudata* 2. Infrà, *vela linea paragaudata Persica clavatura lenoredina* 2. V. quoque Jac. Gothofredum *ad l.* 2. *C. Theod. de vestib. Nemo auratas habeat, aut in tunicis aut in lineis paragaudas*; Hadr. Turnebum *Adversar. lib.* 9. Alios.

Paragraphus, id propriè dicitur, *quidquid sub ea sententia clauditur.* Ita Martianus Cossias antiquus Pandectarum interpres, in illum locum, *versuum tricies centena millia*: *Versuum*, inquit, *id est, paragraphorum*; *Paragraphus, id est.* &c. Ubi bis notat Pratejus, nomen hoc à Græcis in fœminino efferri, contra quàm ab omnibus Jurisconsultis usurpatur, apud Calvinum in *Lexic. Jurid.* Apud vett. Græcos, lineam significavit Criticis notam. In *Glossis* verò, *Praductal*, παράγραφος plumbum viz. vel stilus, quo lineæ praducebantur in membrana, ad scripturam dirigendam. Unde ὁ παραγράφων, *qui praducis ac prascribis lineas.* Atque hinc tandem pro linea ipsa seu versu. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 917. & infrà in voce *Praductal*.

Paralius, nomen viri apud Romanos præcipui, quem inter occisos à Commodo refert Æl. Lampridius in hujus Imp. *Vita*:

Post

Posthac interfecti sunt Pompejanus primò & Quadratus: dein Norbana, atque Norbanus & Paralius, & mater ejus Lucilla in exilium acta. Ubi *Paralius* hic Lucillæ filius fuisse videtur, sed Lucilla hæc soror Commodi est, quam Capreas in exilium relegatam, deinde occisam, scribit Dio. Quis autem iste Paralius ejus filius? Duos Lucilla habuit maritos, Verum & Pompejanum. Veri filius esse non potest, neque enim Græco nomine Imperatoris filius vocatus fuisset: neque ita obiter ab Auctore indicaretur. Pompejano genitus esse ac Lucillâ, per temporum rationem, non potest. Superest ut locus mendosus sit: Distinguit igitur Casaubonus: *& Paralius & mater ejus. Lucilla in exilium acta*; vel scribit, ut in aliis libris, *& Lucilla in exilium acta.* Salmasius vero, ex Palatini codicis fide scribere jubet: *Deinde Norbana atque Norbanus & Paralius & mater ejus & Lucilla in exilium acta.* V. utrumque *ad l. c.*

Paralus, Clazomenarum, urbis Joniæ Asiaticæ, conditor; quæ prius *Gryna* nominata, vicina Colophoni, unde & Apollo *Grynæus* dictus est, quod ib. Oraculum ejus esset, postea Clazomenæ [illegible] cœpit. V. Strabonem *lib.* 13. Plinium, *lib.* 5. *cap* 30. Joh. Laurentium JC. *Notis in Phædrum lib.* 4. *fab.* 24. *vers.*

——— *Ferè Clazomenæ prope*
Antiqua fuit Urbs

Paralus, navis sacra Athenis, quæ alias *Θεωρὶς*, quòd in illa Theori Delum veherentur, item *Δηλιὰς*, eadem fuisse creditur, quâ Theseus puellas Minotauro destinatas, illo ante empto, incolumes Athenas reduxit, in rei memoriam [illegible] Deum sacris. Et perdurasse illam ab antiquis illis temporibus usque ad Demetrii Phalerei ætatem, communis fuit opinio. [illegible], ut Plutarch. ait, *[illegible]. Sic ut & Philosophis navigium hoc disceptationis argumentum præberet, quibusdam idem penitus cum illo Thesei, aliis non idem esse asserentibus.* Quemadmodum de Bucentauro Venetorum idem quæritur. Alii vero navem illam, quam *Θεωρίδα* seu *Δηλιάδα* quoque vocatam esse diximus, a *Paralo* diversam faciunt, &, præter eam, quatuor naves sacras nominant, *Paralum* viz. Antigonidem, Ptolemaidem & Ammonidem, V. Thucyd. *lib.* 5. Franc. Rossæum *Archæol. Atticæ lib.* 7. *cap.* 2. &c. Quicquid sit, magnæ existimationis fuisse *Paralum* triremem Athenis oportet, cum vectores ejus in dies singulos stipendium acciperent quatuor obolos, adeoque plus reliquis militibus navalibus, quorum stipendium fuisse obolos diurnos tres, ex Thucydide *lib.* 8. discimus. Ita enim vett. Grammatici, *[illegible]*, *Vectores ejus* Parali *dicebantur, qui ob ministerium hoc non solùm quaternos obolos accipiebant, sed & maximam anni partem domi manebant.* V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib.* 8. *tit.* 1.

Paramonarii. Villici fuere sive actores possessionum, ex eorum genere, qui res Ecclesiasticas administrant: quamvis alias hi videantur appellari *Adjectæ, Buccellarii*, *Satellites*. Est enim Nicetæ *παραμονὴ*, *[illegible] Βάκελος*. Eorum meminit *l. sancimus* 46. §. 3. ubi Cujacius & Gothofredus *C. de Episc. & Cler.* laudati Joh. Calvino *Lexic. Jurid.* Carolo du Fresne iidem sunt, qui *Mansionarii* Ecclesiarum, de quibus V. aliquid suprà. Græcis *Παραμονάριοι*, & *Προσμονάριοι* dicuntur: cujusmodi *Προσμονάριοι* etiam Gentiles habuisse, ex *Menologio* ad 11. Nov. videtur colligi, Idem du Fresne *Glossario*. V. quoque Macros Fratres *Hierolexico*, adde Justellum *ad can.* 2. Concilii Chalcedon. & Vossium *de Vitiis Serm. lib.* 3 *cap.* 23. Voci origo a Græco *Παραμονὴ*, quâ præter nativum ac primum significatum, apud Græcos hodiernos, qui non nisi tres per annum Vigilias celebrant, Vigilia Epiphaniæ seu Festi Regum (quem diem gemino indulgent Latini) indigitatur: quo die illi solent ingenti ceremoniâ mare baptizare, vasculum extremitati longæ perticæ alligatum, cum cruce, desuper in mare demittentes: quo aquam extractam, salsedine depositâ, dulcem esse aiunt. Jac. Sponius *Itiner. Græciæ lib.* 2. *p.* 359. Nempe *παραμονὴ*, in Ecclesia vigilia, in Aula statio dicta est. Joh. Meursius *Glossar.*

Parangaria, sumtus aut labores, agendi ferendive alicujus causâ, a Principe impositi, cùm non per viam, sed aliaversum iter suscipitur, *l.* 2. *C. de Episc. & Cler.* & alibi in Jure passim. Atque sic ab *Angariis* distinguuntur: Angaria enim est, qua cursus publicus est dispositus, *Parangaria* verò alioversum: utrumque onus à Provincialibus exigitur, in transvectione armorum, *l. ultim. Cod. de fabric. lib.* 2. Cujacius *ad rubric. Cod. de Cursu publ. angar. & parang. lib.* 12. Onus *Parangariarum* exponit graphicè Guil. Tyrius *Belli Sacr. lib.* 5. *cap.* 19. *Hos etiam tantis*, ajens, *angariis affligebant &* parangariis, *ut melius videretur esse illis, quas ab Urbe depulerant, quàm quibus pro summo beneficio urbis inhabitationem. Nam & pecuniarias eis sæpius multas infligebant id quod habere videbantur violenter extorquentes & ad qualibet sordida munera & onera civilia rapiebant invitos. Nam si trigemina essent machina aut immensi ponderis transferenda trabes, statim id eis muneris injungebatur. Hi lapides & cæmenta & quantumque materiam ad opus ædificiorum necessariam circumferre compellebantur: Hi jumentis & machinis molares, qui extra mitterentur, tenebantur ministrare & funibus, quibus extra torquebantur, inservire.* V. eundem *lib.* 8. *cap.* 8. & *lib.* 9. *cap.* 17. Ita Brissonius apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.* V. quoque suprà in voce *Angaria.*

Paranymphus, cujus mentio in *l. Sponsus* 23. *distinct.* ab antiquis *Auspex* dicebatur; præerat enim nuptiis celebrandis, in quibus auspicium capere Romani consuevere, & ideo à Græcis *Paranymphus* appellabatur: ac sicut auspex pro viro, ita pro parte Sponsæ *Pronuba* adhibebatur, Joh. Calvinus *Lexic. Jurid.* De eo Scaliger *Poetices lib.* 3 *cap.* 101. *Absoluto sacrificio diei nuptialis, in soceri ædes deducebatur Sponsus, ab eo quem Græci Παράνυμφον quasi ejus assectam nominarunt, aliqui etiam νυμφευτὴν, alii παράοχον vocabant quemadmodum mulier, quæ Sponsæ aderat, [illegible] dicebatur illis, nobis Pronuba.* Apud Hebræos eorum bini minimùm fuere, שׁושבינים, id est, *Socii*, *Comites*, *Amici* Sponsorum dicti: Sed vero, pro morum diversitate sive adhibiti sive prætermissi. Gemara Hierosolym. *ad tit. Cethuboth cap* 1 *fol.* 25. *col.* 1. *Rabbi Juda morem antiquitus in Judæa obtinuisse, ut constituerentur bini* Paranymphi, *Socii seu Amici; alter Sponsæ, Sponsi alter. Quos tamen non constituebant, nisi tempore Nuptiarum seu Deductionis: Neque in Galilæa mos ille obtinuit. Antiquitus etiam in Judæa Paranymphi locum Sponsi & Sponsæ* (decubitûs locum) *perscrutabantur quod in Galilæa non solebat fieri. Quin in Judæa Paranymphi pernoctabant in loco Sponsi & loco Sponsæ* (juxta eos in thalamo) *quod nec in Galilæa fieri solebat.* Eorundem mentio alibi in libris Talmudicis, & Ritualibus, quibus etiamnum utuntur. Quin & pro iis, qui officio singulari nuptiis adsunt, occurrit in paraphrasi Uzielidis tributa Deuter. *cap.* 32. *vers* 50. Sed apertiùs Gemara Babylonia *ad tit. Cethuboth cap.* 1. *fol.* 12. ubi eadem fere, quæ in Gemara Hierosolym. occurrunt. Additur, eorum fuisse officiosè scrutari & observare, *quæ Sponsi illa nocte* (Deductionis) *fecerint. Ne scilicet alter alteri dolo inferat damnum. Ne Sponsus, etiamsi agnoscat sanguinem Virginitatis, illum celet vel tollat, & ne Sponsa secum inferat pannum seu sindonem sanguine infectam.* Scilicet in Gemara fiunt verba, de Sponsæ virginitate, adeoque officium *Paranymphorum* ibi ad eam rem primario spectat. In Judæa igitur *Paranymphorum* usus erat, tum in ipsâ Deductione, tum in cubili seu thalamo, idque tota Deductionis nocte. Et tametsi passim fere, pudoris causâ, in more sit positum, ut concubitus etiam conjugalis, quemadmodum ait Augustinus *de Civ. Dei lib.* 14. *cap.* 18. *remotum ab arbitris cubile requirat, omnesque famulos atque ipsos etiam* Paranymphos, *& quoscunque ingredi qualibet necessitudo permiserat, ante mittat foràs, quàm vel blandiri conjux conjugi incipiat*; in Judæa nihilominus *Paranymphos* videmus non solum Nuptiis, verum etiam ipsi thoro conjugali, nocte primâ, officiosè adfuisse, ne fraus alterutrinque de Virginitatis testimonio committeretur. Sed & de aliis, quæ ad apparatum lætitiamque Sponsorum attinebant, eos prospexisse, ambigendum non est. Jam verò, nonne è *Paranymphis* hisce Amicisve alter, qui Sponso, ut amicus fidelissimus, ita tempore Nuptiarum officium præstaret, innuitur in similitudine illa sacra Johannis *cap.* 3. *vers.* 28 *Ipsi testimonium mihi perhibetis, quòd dixerim, Non sum ego Christus, sed quòd missus sum, ante illum.* Ὁ ἔχων τὴν νύμφην Νυμφίος ἐστιν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ Νυμφίου, αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ πεπλήρωται. *Qui habet Sponsam, Sponsus est. Amicus autem Sponsi, qui stat & audit eum, gaudio gaudet propter vocem Sponsi. Hoc ergo gaudium meum impletum est.* Ubi dum vocis Sponsi, ut & alibi Sponsæ passim (tum in sacris literis, tum in ipsa, quæ Deductioni erat prævia, benedictione) mentio fit, vocem mutuos Conjugum affectus atque exhilarati animi invicem effata indicantem denotari, dubium non est: quam audire atque observare, etiam inter primaria *Paranymphorum* officia fuisse, indeque more nuptiali lætari, ex hoc loco colligimus. Ita enim hic Johannes, ex more jam memorato, se dicit, ut Paranymphum seu Amicum Sponsi, vocem Sponsi, insignemque ejus erga Sponsam (Ecclesiam) affectum observasse atque hinc summâ perfusum esse lætitia. Certè scimus, etiam τοῦ φίλου seu *Amici* nomen, quemadmodum & *Comitis*, à diffusiori vulgarique significatione delapsum, peculiarem non rarò apud Vett. dignitatem aut officium denotasse, V. suprà in voce *Amicus*. Quin & in vet. Fœdere, pro eo quod est למרעהו Samsonis, seu *Socio ejus*, substituunt LXX. τῷ Νυμφαγωγῷ αὐτοῦ, cui sc. data est uxor ejus. Et Chaldæus ibi (Judicum nempe *cap.* 14. *vers.* 20.) habet, *qui erat Socius ejus seu Amicus Nuptialis*, i. *Paranymphus*. Quo eodem nomine, apud vett. Hebræos insigniuntur Michael & Gabriel, *Paranymphi* Adæ, *in Bereschith Rabba parasch.* 8. Item Moses, quem, ubi Sponsalia inter Deum & Ecclesiam Israeliticam memorant, dicunt fuisse שושבין *Paranymphum* Dei & Ecclesiæ illius. Sed & apud Græcos veteres *Sponsi Amicorum* nomen & usus reperitur. Jul. Pollux *Onomastic lib.* 3. *cap.* 3. *Καλοῦνται δὲ τινες τῶν τοῦ Νυμφίου φίλοι καὶ ζυγωνὸς, [illegible].* Iidem verò & υἱοὶ τοῦ Νυμφῶνος Matthæi *cap.* 9. *vers.* 15. *Filii thalami Nuptialis* appellati leguntur, qua de re V. Hug. Grotium *Not. Evangel. p.* 185. Hodie apud

Anglos,

Anglos, singulare quoque habetur nomen ejusmodi *Paranymphorum*, quos *Brideknight*, id est, *Ministros Sponsalitios*, qui Sponsam deducere solent, appellitant. Sed de Christianorum *Paranymphis* mox: de Hebræorum verò hactenus dictis, plura V. apud Joh. Buxtorffium in *Lexic. Chald. Talmud. p.* 535. & *Synag. cap.* 28. Leonem Mutinensem, Aloysium Novarinum *Elect. Sacr, lib* 6. *cap.* 46. & Joh. Seldenum *Uxor. Ebraic. lib.* 2. *cap.* 16. & *alibi*. In Ecclesia Christiana, Soterem Pontif Rom. instituisse ajunt, ut legitima uxor tum haberetur, cui Sacerdos benedixisset, & quam Parentes solenni pompâ, more Christiano, collocassent, quamque insuper *Paranymphi* constituissent: de quo more extat *Epistola* 1. sub nomine Evaristi Pontif. Et *Paranymphi* quidem meminit Concilium Carthag n. IV. *can.* 13. apud Reginonem *lib.* 2. *cap.* 53. *Sponsus & Sponsa cùm benedicendi sunt, à Sacerdote à Parentibus suis, vel à Paranymphis offerantur.* Adde Burchardum *lib.* 9. *cap.* 6. 7. *Capitul* Caroli M *lib* 7 *cap.* 363. *LL.* Longobardorum *lib.* 1. *tit.* 16. §. 8. &c. Cujusmodi Παράνυμφοι plures interdum adhibitos, in nuptiarum solennibus, testatur *Euchologium* Græcum, *pag.* 398. ex quo Συντέκνους appellatos eos fuisse docemur: Εἶτα ἀλλάττουσιν οἱ Παράνυμφοι ... Συντέκνοι, ... τῶν Νεονύμφων. *Tum permutant Paranymphi, seu, ut vulgò appellantur, Parateoni annulos Sponsorum.* Sic porro *Compatres* seu *Patres Spirituales* etiam appellant Græci recentiores, quòd in deducendis Sponsis Patris vicem teneant. Νυμφευταὶ, apud Theophylactum Simocattam, *lib.* 1. *cap.* 10. V. Juretum *ad Epistolam Ivonis Carnot.* 209. & Car. du Fresne *Glossar.*

Parapegma, Græcè παράπηγμα, propriè tabula est ænea, columnæ alicui solita affigi, ... hinc quoque Græcis. In cujusmodi tabulis Leges, Edicta, Agrorum divisionum formæ, Canones siderum Astronomici, & alia vulgò incidebantur, & in locis publicis adfigebantur. Auctores Agrimensoriæ, *post æs fixum*: i. post tabulam æream fixam, quæ agrorum formam descriptam & incisam continebat. Et apud Poetam,

—— *Leges fixit pretio atq; refixit*

Quia tabulis æneis insculpebantur columnæ aut pilæ in loco publico adfigendis, quæ refingebantur quum lex abrogabatur. Serv. *Fixis autem ideò, quia incisa in æris tabulis adfigebantur.* Ἀπὸ τῶν παραπηγμάτων, quâ voce utitur Ptolemæus. Sic itaque in rebus Astronomicis, in παραπήγμασι talib⁹ describebatur Cœli ratio & siderum occidentium orientiumque ac tempestatum significatio cum quadripartitis anni cardinibus & aliis ejuscemodi effectibus eventibusque Mundi: ... vocat Theo, χαλκῆ γραμματεῖα Ælianus. Quod qui faciebant, ab illo canone sic insculpto & in tabulis ejusmodi publicè exposito, dicebant r Astrologi Κανονικοί, de quibus V. *suprà*. Hinc inter opera Mathematica Democriti, recensetur à Diogene Laertio, Μέγας ἐνιαυτὸς ἢ Ἀστρονομίη παράπηγμα: quod *parapegma* seu tabula, Astrologiam continebat magni illius, quem composuerat, Anni. Qui enim periodos ex multis annis compositas condiderant Astrologi, earum παραπήγματα simul etiam publicare solebant, h. e. tabula in publico affixâ canonem proponere, ortuum & occasuum stellarum errantium, defectuum Solis & Lunæ, æquinoctiorum & solstitiorum, variarum cœli tempestatum & similium. Primus autem Meton id instituit, qui solstitio æstivo observato Heliotropium suum erexit, hoc est, monumentum Astrologicum, in quo descripta solstitia omnia & æquinoctia, ortus enneadecaeteridis suæ vulgavit, cum canone siderum & tempestatum significatione, atque eclipsium Solis notatione. Quem postea secuti Astrologi, passim per oppida Græciæ, publicis locis tabulas Astronomicas enneadecaeteridum proponere cœperunt, quibus significarent, qualis hyems futura esset annis singulis periodi, qualis æstas & qualis autumnus, qui venti flaturi, quando pluviæ vel serena ventura, uti refert Theon *ad Aratum*. Inter quos Oenopides Astrologus Chius, ulteriùs progressus, Olympia dedicavit æneam tabulam, ἐγγράψας τὴν ἀστρολογίαν τῶν ... ἐτῶν, ... *inscribens illi Astrologiam novem & quinquaginta annorum*, hoc est, stellarum ortus & occasus, cum tempestatum significationibus per totum illius periodi ambitum, descriptos ac notatos. Aliorum meminit Vitruvius *lib.* 9. *cap.* 7. Eudoxi, Euctemonis, Callippi, Phaini, Hipparchi, Arati &c. qui omnes periodos promulgarunt, & earum astricum canonem *parapegmatis* consignarunt & explicatum posteris tradiderunt, Atque de his parapegmatis exponenda sunt Ἡλιοτρόπια illa, quorum extat mentio in Vett. scriptis, de quibus V. suprà *suo loco*. Ex iis itaque in publico propositis ediscebat populus, quando servanda essent Solstitia & Æquinoctia, quid Siderum ortus & occasus proderent; tempestates anni denique & varium cœli morem pernoscebat: cùm nihil aliud continerent, quàm digestionem siderum in dies & noctes per aliquot annorũ ambitum (aliquibus tetraëteridas, aliis Octaëteridas, Enneadecaeteridas, & plurium etiam annorum, excogitantib⁹) explicatam; cujusmodi periodis putabant ortus & occasus stellarum in orbem redire & omnium ... fieri Diversis verò in locis diversi Astronomi observarunt & monumenta suarum observationum in illis urbibus, quibus consederant, publicarunt, & erexerunt: ut Phainus & Meto Athenis, qui ex Lycabetto monte stellarum ortus speculabantur; Cleostratus, in Tenedo Ins. ab Ida monte; Matricetas Methymnæ à Lepetymno &c. V. Salmasium *ad Solinum p.* 740. & *seqq.* nec non p. 860. *ubi & quædam de parapegmatis Historicis Fabulosis ac Geographicis.*

Parapetasia, nomen ædificii, *l.* 39. *Cod. Theodos de Oper. publ. Ædificia, quæ vulgi more* Parapetasia *nuncupantur, vel si qua opera publica mœnibus, vel privatis, sociata cohærent, ut ex his incendium vel insidias vicinitas reformidet, aut angustentur spatia platearum, vel minuatur porticibus latitudo, dirui ac prosterni præcipimus.* Quo loco *in Basilicis* haberi παραπέτασμα vel παραπέτασια, notat C. du Fresne, quæ vox *opus quoddam alii adjunctum* significat seu ad fulciendum, seu alia de causa. V. eum *Descript. Ædis Sophianæ, num.* 36. ubi illa à mœnianis & subgrundiis diversa fuisse, ostendit. At *Parapetasmata*, inter partes accessorias Theatri memorata Scaligero, Latinis *vela* sunt; quæ carbasina posuit Q. Catulus, byssina Lentulus Spinther, Nero stellata. Primum excogitata, defendendi æstûs causâ, quod officium auxit Pompejus, etiam aquâ deductâ per sedilia. V. Scaligerum *Poëtices l.* 1. *c.* 21.

Parapherna, vox Græca, ex παρὰ & φερνὴ, ea quæ præter dotis causam viris deferuntur, seu res uxoris extra dotem constitutæ, vel res, quas uxor in domo mariti in usu habet. Ulpianus *in l.* 9. §. 2. *ff. de jure Dot.* Galli *peculium* appellant. Nobile exemplum apud Livium extat *l.* 26. de Scipione Africano, qui captâ Carthagine virginem nobilem Allucio adolescenti, Celtiberorum Principi, desponsatam reddidit, ut pecuniam, ad illam redimendam à Parentibus allatam, adjiceret, super dotem, inquiens *Quam accepturus à Socero es, hæc tibi à me dotalia dona accedant aurumq; tollere ac sibi habere jussit.* Cic. *Philipp.* 12. *His quasi præter dotem, quam in civilibus malis acceperunt, agrum Campanum est largitus Antonius.* Constantinus Harmenopulus ἐξώπροικα vocat, Hotomannus ex Connano *l.* 8. *c.* 8. *n.* 9. adde Tiraquellum *Comm. Leg. Connub. gloss.* 9. *in text. ne les biens propres*, apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.* Est autem φερνὴ, unde hæc vox composita, ipsa *dos*, sicut ἀντίφερνα, *donatio propter nuptias*, quæ uti jure Cæsareo adhiberi consuevit, ita apud Hebræos, moræ tempore, seu ante Deductionem, pacta dotalia ineunda & dos Sponsæ à Sponso constituenda erat, Seldenus *Uxor. Hebraic. Lib.* 2. *c.* 9. De *Paraphernis* sic Scaliger *Poëtices l.* 3. *c.* 101. *Antecedebant autem Sponsam ad lectum usq; faciferi illi. duoq; præterea, qui colum cum lana, & fusum ferrent cum stamine — Ad hæc alii mundum muliebrem, aurum spinthares, stalagmia: præterea pelves, speculum, sandalia atq; id genus alia, quæ præter dotem dicuntur ab Jurisconsultis* parapherna. *Eam luxuriam ad trium tantùm vestium modum, ac modici pretii vasa aliquot à Solone reductam, memoriæ proditum est.* V. & supra de *Nuptiis*.

Paraphonistæ, ex Gr. Παραφωνισταί, Cantores qui sunt ex Schola Cantorum, memorantur in *Ordine Rom.* ubi de Schola Cantorum: *Et statuuntur per ordinem acies duæ, Paraphonistæ quidem hinc inde a foris, infantes ab utroque latere infra, per ordinem.* Alio loco. *Tunc ascendentes duo ex Paraphonistis imponant antiphonam.* Ubi qui *infantes* dicuntur ibidem bis appellantur *Infantes Paraphonistæ*, Gallis *Enfans de Choeur*. V. quoque Monachum Sangall. *de Car. M. l.* 1. Eorum princeps *Archiparaphonista* dictus est, in *Ord* eodem. *Descendit Archidiaconus sequens in Scholam, & accipit Fontem de manu Archiparaphonistæ*, ubi & *Quartum Scholæ* alibi appellari consuevisse, legitur. V. Car. du Fresne *Glossar.* & Dominic Macrum *Hierolexico*.

Paraplasmata, Gr. παραπλάσματα dicebantur frustula ex cera, quæ Critici antiqui locis dubiis, de quibus ampliùs quærendum esset, aut notabilibus adfingebant: Hesych. Παραπλάσματα τὰ κηρία ... Et alibi, Παραπλάσματα ... πρὸς τὸ ζητῆσαι τινα, *Quibus cerulas adfingimus, ad aliquid inquirendum.* Sic Democritus *in eo Comm* quo rerum naturalium arcana scrutabatur, iis paradoxis, quæ ipse vera expertus erat, notas hujusmodi ex cera affigere solebat & annulo quidem suo signatas; qui quod χειρόκμητον diceretur, h. e. *manu sculptum*, hinc libro titulus Χειρόκμητα vel Χειρόκμητον: quòd tot⁹ esset ex illis quæstionibus, quas ipse experimento veras esse didicerat, & quibus propterea ceras has annulo suo signatas adposuerat. V. Salmasium *ad Solinum p.* 1100.

Parapompica Græca itidem vox, sumtus in *Nov.* 128. & *l.* 14. *Cod.* dicuntur Provincialium, in speciebus transmittendis, ad arcam Præfecti Prætorio, quæ & ἀγωγικά vocantur; quod nomen retinuit Julianus Patritius eâdem *Nov.* §. ... Haloander vertit *Transmissoria*, Pratejus apud Jo. Calvinum *Lexico Jurid.*

Pararius, propriè qui nominibus faciendis intervenit, conciliator inter emtorem & venditorem. Seneca *de Benef l.* 2. *c.* 12. *Quidam volunt nomina secum fieri, nec interponi pararios.* V. Cœl. Rhodiginum *Lectionum Antiqq. l.* 6. *c.* 32. & infrà, voce *Proxeneta*. At *Pararium Æs*, apud Romanos, appellatum est, *quod equitibus duplex pro binis* (seu paribus) *equis dabatur*, Festus. Dicebantur autem *pares equi*, equi aliàs desultorii appellati, *quibus utebantur in prælio, ut sudante uno transirent in siccum*, Id. Græcis ἀμφίπποι Auctor ignotus *de Verbis Milit.* in fine Suidæ voce Ὅπλα). Ἀμφιπποι ...

ἐπιπηδῶντες ἀφ' ἄλλου ἐπ' ἄλλον, Amphippi quidem sunt, qui duobus equis non stratis simul junctis, vehuntur qui cum opus est, ab uno in alterum desiliunt. Quo nomine Ælianus in *Tacticis* nominari ait Barbaros, ropellitrum, *ὡς ἀλλομένους μεταπηδᾶν ἀπὸ ἄλλου ἵππου ἐπ' ἄλλον, tanquam solitos ex unoquo in alterum transilire*; In quo numero Mœsi, apud Valer. Flaccum *Argonauticῶn lib. 6.*

—— commumq; celer mutator equorum
Mœsus.

Quadi etiam & Sarmatæ, de quibus Ammianus *lib. 17. Trahentesque singulos* (equos) *interdum & binos, uti permutatio vires foveat jumentorum, vigorque otio integretur alterno.* Sed & Romanos ita pugnasse, ex prædictis videmus. Neque id hodie Arabibus ignotum, qui *equum lateralem* appellant eum, quem à latere suo vacuum ducit eques, conscendendum cùm necesse est. Ut de Tartaris nihil dicam, &c. V. Festum in *Paribus equis* & Bochartum *Hierozoici Part. prior Lib II. cap. 9.* ut & supra, ubi de equis *Desultoriis.*

Parasceve, nomen Virginis & Martyris, Græcis Παρασκευὴ, Latinis *Venera* seu *Veneranda*; cui à Parentibus id nomen datum, quòd in Feria VI. *Parasceve* nata esset; cujus Festum die 14. Nov. celebrat Martyrologium Rom. sed Ecclesia Græca ad diem 26. Julii: quod etiam fit in Melita Ins. & Catanæ civ. Siciliæ, ubi ad littus ejus Sacellum extat. Lectiones illius habentur, in quodam antiquo Liciensis Ecclesiæ Breviario, ad diem eundem. Vulgus tamen cum Deipara Genitrice hanc Virginem confundit, quòd eodem die utriusque Festum recolitur, uti legas apud Macros Fratres *Hierolexico.*

Parasceve, dicitur in Communione Rom. Sexta Sabbathi, seu sexta Feria ultimæ hebdomadis Quadragesimæ, *quia*, ut inquit Isidorus *de Eccl. Offic. lib. 1. cap. 29. in eo die Christus mysterium crucis explevit, propter quod venerat in hunc mundum.* Papias, *Parasceve, sexta Sabbathi appellatur, hinc enim præparatio dicitur, quòd à Judæis, quæ in Sabbatho sunt, eo die præparentur* &c. de cujus diei ritibus, V. C. du Fresne *in Glossar.* & Macros Fratres *Hierolex.* Fuit autem nonnullis *Parasceve* apud Judæos, non Sabbathi solùm, sed & *Paschatis*, cujus mentio Johannis *cap. 19. v. 14.* & reliquorum festorum. Unde Rabbinos passim videmus mentionem facere, ערב טוב. h. e. *Parasceves festi*, unicuique enim יום *diei bono seu festo*, attribuitur sua vespera *προεόρτιος*, parandis rebus ad festum necessariis destinata. Apud *Jad* Rambam, *Juchasin* Jacuthi, in *Thalmud*, aliisque Hebræorum scriptis, reperimus *Parasceven capitis anni sive Kalendarum novarum*: *Parasceven Pentecostes*. *Parasceven Paschatis*, & distinctiùs *Parasceven primi diei boni Paschatis*, & *Parasceven posterioris diei boni Paschatis*, h. e. ultimi diei totius solennitatis, cùm Paschatis tum Azymorum. In *Michol* Kimchi *fol. 121. edit. Ven.* legitur, ex omnibus artibus tres Artifices facere artem in Parascevis Paschatum, ad medium ipsius Parasceves, Sartores nempe, item Calceolarios & Scribas. Sed & alios artes suas diebus his præparatoriis exercuisse, verisimile est: Nam de Cauponibus, qui tabernas & popinas exercent, Hebræisque dicuntur חנונים *Channanim*, extat in *Juchasin*, *Atque hi mensuras implebant jam inde à* Parasceves *bonorum dierum, propter cessationem domus concionis*, hoc est, ne diebus festis cogerentur abesse à concionibus &c. Auctor *Megillath Thaanith cap. 11.* magnam affinitatem habere ait *harbe sabbatoth* parasceves, sive cœnas puras sabbatorum & *harbe jom tob*, parasceves dierum bonorum, id est, magnarum solennitatum: in quo & similibus locis, quæ sunt passim obvia ערב *hereb* vox idem est, quod Galli dicunt *la veille de la feste*; illa videlicet vespera, quæ præcedit festum diem: Græci *προεόρτιον* dicunt, qua voce usus est eleganter Philo *de Vita Contempl.* cum appellat *τὴν ἑβδομάδα προεόρτιον μεγίστης ἑορτῆς*, alludens ad hunc morem Judaicum, majorum Festorum parasceves observandi. Ac propriè quidem, ut ipsa vox indicat, sola vespera Parasceve est: Quare in edicto Augusti apud Josephum *lib. 16. c. 10. Parasceve* Sabbati tempus definitur ab hora nona: interim totus ille dies Veneris, cujus pars erat illa vespera, appellatur *Parasceve Sabbati.* Sic Judæis, qui Pascha suum comederunt, ineunte die 15. *Parasceve* Paschatis propriè fuit, vespera diei decimæ quartæ, quo ferè tempore DOMINUS noster cruci affixus est: laxe verò accipiendo, dies ipsa decima quarta &c. Patres Latini Græcum hoc vocabulum, nonnunquam *Cœna pura* vertunt, ut in *Notis ad Festum* observavit Scaliger, ubi verbo indicat, Auctorem *Glossarii*, cùm scribit, *Cœna pura*, *προσάββατον*, imitatione Gentilium sic appellasse Judæorum parasceven. Sed licèt pro eodem hæc vocabula aliquando sumantur, in re tamen ingens discrimen fuit. Nam in ritibus Paganorum, *Cœna pura* appellatur cœna illis apponi solita, qui in castro erant, quod Græci dicunt *ἁγνείαν* vel *προαγνεύειν*. Erant autem, pro diversitate sacrorum ritus diversi & multiplex ciborum observatio. Sic enim Arrianus in *Dissertat. Epicteti*, cum qui suscepturus erat mysteria, dicit, accessisse *προαγνεύσαντα*, id est, postquam observasset leges castimoniæ proprias illis mysteriis, quibus initiari volebat; pars autem illius castimoniæ, sive, ut Vett. loquebantur, *castus*, erat posita in ciborum delectu. In Hebræorum verò ritibus, nihil ejusmodi fuit. Habuerunt sanè etiam apud hos *Parasceve* magnarum festivitatum suas observationes, sed delectum aliquem fuisse ciborum, ultra Legem Mosaicam, quæ omnes ex æquo adstringebat, neque ex Scriptura neque ex Hebræorum scriptis discimus, sed nec jejunia Populi Judaici mutationes ciborum erant, verum abstinentia omnimoda à cibo & potu. Imò nec illud quidem probatu facile, Judæos in suis *Parasceves* jejunasse: contrarium potiùs constat. In *Parasceve* enim Paschatis, ut hoc saltem adducam, agnus Paschalis comedebatur. Hinc apud Johannem, cùm Judæi non ingrediuntur Pilati Prætorium, *ἵνα μὴ μιανθῶσιν, ἀλλ' ἵνα φάγωσι τὸ πάσχα. Ne polluantur, sed ut comedant Pascha, cap. 18. versu 28.* & cum corpus Domini festinanter ex oculis hominum eripitur, *propter parasceven, Judæorum cap. 19. versu 42.* diversis verbis eadem causa exprimitur, &c. Isaac. Casaubonus *Exercitat. XVI. ad Annales Eccles. Baronii* § 14. & 105. ut & paulò infrà. Nec omittendum, Judæis fas non fuisse, diebus *Parasceves* Sabbati aut Festorum, judicia capitalia exercere aut mortuos sepelire, ut discimus ex Maimonide *lib. ult. Jad sect. 1. cap. 11.* ubi, tractans de variis differentiis, inter judicia *Mammonoth*, id est, civilia & *Animarum* seu capitalia, ait inter cetera: *Judices rerum capitalium non judicant in Parasceve Sabbathi, aut in* Parasceve *diei festi: quia non debet id fieri & reus occidi postridie non potest.* V. eundem *ibid.* §. 20. Bocharto, *Parasceve Paschæ*, Joannis *cap. 19. versu 14.* idem est, quod Hebræis ערב vel ערובתא quâ voce non solùm *parasceve* vel *Sabbathi* vel alius festi appellatur, sed & speciatim *Veneris dies*, quia Sabbathi fuit Parasceve. Proinde in *Beresith Rabba cap. 11.* dies hebdomadis sic numerantur. *Prima hebdomadis, secunda, tertia, quarta, quinta*, Parasceve, *Sabbatum.* Quod vocabulum ita obtinuit, & etiam inter Arabes, qui Sabbathum non observabant, Veneris dies vocata sit *Parasceve*, uti asserit Giacchari, qui veteris Arabismi hanc fuisse vocem addit, apud Golium *pag. 1151.* Nam post Mahumetem, dici cœpit dies *algiumæ* seu *congregationis*, quia illâ die populus in Moscheas convocatur. Itaque cùm Veneris dies *Parasceve* vocaretur tam ab Hebræis, quàm ab Arabibus, dies illa, quâ fuit Pascha, dicta est *Parasceve Paschæ*, quomodo *Dominica Paschæ*, vel *Dominica Pentecostes* dicitur, quæ cum Pascha vel Pentecoste concurrit. Nam, cùm alibi *Parasceve*, pro *præparatione* sumitur, non refertur, nisi ad Sabbathum, V. Marcum *cap. 15. versu 42.* & Lucam *cap. 23. versu 54.* ubi non dicitur *Parasceve Sabbathi*, sed simpliciter *Parasceve*, quia Sacri Scriptores aliam Parasceven seu præparationem non norunt, quàm Sabbathi; ut quâ nec ignem accendere, nec parare cibum licuit. Unde Exodi *cap. 16. versu 5. Die sexto præparent, quod intulerunt.* Et *versu 23. Requies Sabbathi sancti cras est Domino. Quod vobis pinsendum est, pinsite & quod coquendum, coquite* &c. Ne scilicet harum rerum cura quietem Sabbati interturbet. At aliis festis lex non ita fuit præcisa; iis enim servilia opera ita fuere prohibita, ut tamen parare cibos licuerit: quod de Paschalibus festis disertè legas, Exodi *cap. 12. versu 16.* Itaque de illorum *παρασκευῇ* nihil in Lege præscribitur. Sed dies, quo CHRISTUS crucifixus est, cùm alibi *προσάββατον* & *παρασκευὴ* dicatur (nempe Sabbathi) à Joanne appellatur Παρασκευὴ τοῦ Πάσχα, quia hoc habuit peculiare, quòd in Paschatis festum incidit, unde hoc illi proprium, quòd à Pascha denominatur: ut *Veris*, vel *Autumni æquinoctium* vocamus, quod in Ver aut Autumnum incidit. V. præfatum Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib. II. cap. 50.* Apud Græcæ Eccl. Scriptores diem hunc crucifixionis Christi vocari *μεγάλην παρασκευὴν*, item *ἁγίαν παρασκευὴν*, adnotat Cl. Suicerus in *Thesauro Eccl.* in illa Symbolum recitari, & Horas cum Troparis cani solitas, addens, ex Codino & Theod. Anagnosta *Eccl. 2.*

Parasceve, seu *Sancta Parasceve*, Græcè Ἁγία παρασκευὴ, nomen est Ædis sacræ in opp. Phocidis, *Amphissa* Vett. hodie *Salona*, quod Turcis permixti Græci inhabitant, dicto, apud Jac. Sponium *Itinerar. Part. 2. p. 52.*

Parasema, Græcè *παράσημα*, navis insignia, aliter *ἐπίσημα*. Dicebatur autem *parasemon*, animalis alicujus *ὁμοίωμα* supra rostrum navis in prora effigiata, inter *πρωτομβολίδα*, hoc est, *partem eminentem in prora* & *ἔμβολον*, *rostrum*, unde tota navis nomen accipiebat: uti videre est in antiquis saxis, quæ Liburnas sculptas exhibent. Ibi enim rostra tridentia visuntur, quæ fluctus scindunt in infima proræ parte. Virgilius,

Convulsum remis rostrisq; tridentibus æquor.

Supra quæ rostra caput tauri, aut porci, aut arietis, aut alius cujuslibet animalis, prominens habetur. Pollux, *ὑπὲρ δὲ τὸ ἔμβολον δελφὶς ἵσταται, ὥστε ἡ ναῦς δελφινοφόρος ᾖ, super rostrum autem delphinus stat, sic ut navis delphinifera sit.* Omnino rectè: nam & aliorum animalium effigies ibi pariter stabant, unde modò *ταυροφόροι*, modò *κριοφόροι* dictæ, quæ *tauri* & *arietis* effigiem repræsentabant. Stephanus in voce *Ταυρόεις*, Ἀπολλόδωρος ἐν πρώτῳ γεωγραφουμένων φησὶν, ὅτι Ταυροφόρος ἦν ἡ ναῦς, ᾗ διαπεραιωθέντες τὴν πόλιν ἔκτισαν, οἱ ἀποσταλέντες ἀπὸ τοῦ στόλου τῶν Φωκαέων καὶ προσενεχθέντες αὐτόθι ἀπὸ τοῦ ἐπισήμου τὴν πόλιν ὠνόμασαν. Ubi urbem hanc *Tauroenta* nomen accepisse ait ab insigni navis, quâ vecti erant illi, qui urbem condiderunt, erat autem illud *taurus*, unde navis *ταυροφόρος* appellata. Sic *κριοφόρος*

φόρος, apud Palæphatum, ab *ariete* insigni: Κητοφόρος vel κητόσημος apud Hesychium, quâ Andromeda rapta, à *ceti* parasemo. Virgilius, *Æn.* 10.

> —— *Æneia puppis*
> *Prima tenet, rostro Phrygios subjuncta leones,*

eleganter & planè expressit τὸν λεοντοφόρον, quæ supra rostrum Phrygiæ matris *Leones* habuit pro insigni. Erat verò hæc navis in tutela Matris Deûm, quæ in puppi pingebatur & pro insigni vel parasemo habebat ejus Leones in prora: unde videre est, diversa esse *Tutelam* & *Parasemon*. *Tutela* nempe Deus erat vel Dea, cujus simulachrum in puppi; *parasemon*, animalis alicujus protome, supra rostrum navis, in prora effigiata. Festus in voce *Europa*. *Alii eam à prædonibus raptam, & nave, quæ Jovis tutelam, effigiem tauri habuerit, in eam regionem esse delatam.* Scholiastes Juvenalis, *Pegasus Trierarchi filius, ex cujus Liburna parasimo (ubi parasimon vulgo scriptum, e quo parasia corrupté) nomen accepit, juris studio gloriam memoriæ meruit* &c. Et quidem *tutela* sæpe nihil commune habebat cum *parasemo*, ut in nave, quâ Europa hæc vecta est; & in ea, qua Massicus, apud Virgilium *lib. d.*

> *Massicus ærata princeps secat æquora Tigri.*

Et pòst,

> —— —— *huic totum insignibus armis*
> *Agmen & aurato fulgebat Apolline puppis.*

Ubi parasemon tigris, tutela Apollo fuit. Aliquando tamen, ut sua singulis Diis insignia fuere attributa, insigne aliquod ejus Numinis, in cujus tutela navigium erat, pro parasemo in eadem navi ponebatur. Sic navis Æneæ, cujus tutela Mater Deûm fuit, parasemon habuit leones ejus: & navis, quæ Ovidium in Pontum vexit, Minervam pictam pro tutela gerebat, ejusdem vero galeam pro parasemo. Verba habent,

> *Est mihi, sitque precor, flavæ tutela Minervæ*
> *Navis, & a picta cassìde nomen habet.*

Sed & interdum accidebat, ut una eademque res & tutela esset & insigne navis; quoties sc. Numinis ipsius effigies, in cujus tutela navigium erat, pro insigni locaretur in prora: & tunc navis Dei illius nomine vocabatur. Ita apud Lucianum *in Dial.* πλοῖον ἢ εὐχαί, navis Isidem Deam & tutelam & parasemon habuit. Pauli quoque Apostoli navis, cujus Lucas meminit in Actis, Dioscuros παράσημον habuit simulque tutelam: unde & Διόσκουροι quoque vocata est, ut illa Luciani, *Isis* &c. Nomen porro navis inscriptum erat in prora, ubi & *parasemon*, etiamsi parasemon à quo nominabatur haberet: idq; κατὰ τὸ πρέχον ἀκροστόλιον ut ait Pollux, qui τύλον collocat inter rostrum & summam proræ partem h. e. lignum illud carinæ ad proram eminens, quod multis in navibus in varias animalium effigies sculpebatur, at cùm insigne navis non haberet, in galeam ut plurimum formabatur &c. Quam in rem plura, apud Salmasium *ad Solinum p.* 570. & Bochartum *ad Act. cap* 29. *vers.*11.

Parasia, apud vet. Interpretem Juvenalis *Sat.* 4. *versu* 77. *Pegasus, Trierarchi filius, ex quibus Liburnia* parasia *nomen accepit.* Ubi P. Pithœus legit, *ex cujus Liburnæ parasia*: & *parasium*, pro παράσημον, dictum putat. V. Salmasium ubi suprà.

Parasiti, apud Athenienses iidem, qui apud Romanos *Epulones* fuere. Nam τὸ τοῦ παρασίτου ὄνομα, Athenæus l. 6. πάλαι ἦν σεμνὸν καὶ ἱερόν, *Nomen Parasiti olim venerabile erat & sacrum.* Habebant autem quilibet populi seu Δῆμοι Reip. Atheniensis suos *Parasitos*, quos è popularibus suis eligebant atque præficiebant, ut colligitur ex lege memorata Athenæo *lib.* 6. [illegible] *Rex è Novemviris unus, ut Parasitos constituant & è singulis secundùm Leges eligant populis, curato. Parasiti singuli sine dolo malo seponunto hecteum hordei è parte quisque sua. Athenienses epulo in Templo excipiunto, secundùm Patrium morem. Acharnensium Parasiti ex illo quod collegerunt, hordeo hecteum Apollini in apothecis reponunto.* Sacrorum itaque Ministri hi *Parasiti* erant; Unde Pollux *lib.* 6 *cap.* 7. *Parasitum* dici ait, τὸν ἐπὶ τῇ τοῦ ἱεροῦ σίτου ἐκλογῇ αἱρούμενον: & Hesychius ἀρχὴν vocat ἐπὶ τὴν τοῦ ἱεροῦ σίτου ἐκλογήν: quibus munus eorum indigitatur. Namque ille ἱερὸς σῖτος frumentum sive hordeum fuit, quod è Rhario desecabatur campo, ut docet Pausanias *Atticis*, cùm ait: Τὸ δὲ πεδίον τὸ Ῥάριον [illegible]. An potiùs illud fuit, quod nascebatur in illis terræ arvipendiis, quæ unicuiq; Deo dedicabant vel dividebant, è quorum locationibus fiebant impensæ, quæ postea in sacrificiis publicè fiebant, ut Grammatici ex Didymo ostendunt, ubi τεμενικῶν istiusmodi προσόδων meminerunt. Unde πρόσοδια μεγάλα, *Introitus magni*, pro *magno Sacrificio*, apud Aristophanem *Avibus pag.* 581. Atque ex his arvipendiis ejus Dei, cui erant dedicata vel divisa, *Parasiti* ἐξέλεγον τὸν ἱερὸν σῖτον, *colligerunt sacrum frumentum.* Sed & ὁ ἱερὸς σῖτος frumentum erat seu hordeum, quod à privatis, pro cujusque modulo, religionis ergò dabatur templis atque conferebatur: quo facit locus Digestorum Scævolæ *lib.* 18. qui legitur *D. de Annuis legatis l.*20. §. 1. *Attia fidei commissum his verbis reliquit: Quisquis mihi heres erit, fidei ejus committo, uti det ex reditu cœnaculi mei & horrei, post obitum, Sacerdoti & Hierophylaci & Libertis, qui in illo Templo erunt, denaria decem die nundinarum, quæ ibi posui.* Ubi Petitus existimat *Libertos* vocari, quos veteres *Parasitos* dixere. Cùm enim παρασιτεῖν insequentis temporibus in vitium excidisset, nec esset ingenui hominis, sed vilis potiùs & Libertinorum patre nati, quos *Parasitos* in vett. monumentis & scriptis nominatos repererat Scævola, *Libertos* vocavit. Ex hoc itaque hordeo, hecteum ejus seponere & Apollini in apothecis reponere debebant bonâ fide *Parasiti*, qui ex Acharnensium populo fuerant electi: atque hi sacra Apollini faciebant, ex lege: Θύειν τῷ Ἀπόλλωνι τοὺς Ἀχαρνέων παρασίτους. Singulis enim Diis sui *Parasiti* erant, unde hic Apollinis, alibi Herculis *Parasiti* memorantur. Iidem cum Rege sacra curabant, ex lege, [illegible] *Rex, quisquis erit, cum Parasitis, quos è singulis annis elegerint populis, cum senibus item atque fœminis universis curato*; ubi de Panathenæis sermo est. Cum Sacerdote item singulis mensibus sacra facere tenebantur, juxta legem: [illegible] *Sacerdos cum Parasitis menstrua sacra facito: Parasiti de Nothis aut Nothorum liberis unum eligunto secundum morem patrium: si parasitari detrectat, in jus vocato.* Quod intelligendum de Herculis sacris, illi enim ex singulis Atticæ Δήμων duodecim Parasitos fuisse, non è plebe vulgi, sed apprimè nobiles ac opulentos, quot sc. erant anni menses, quia singulis mensium Kalendis sacra Herculi fiebant, testis est Diod. Sinopensis *in dramate, cui tit.* Ἐπίκληρος. Hinc quia ipse Nothus fuerat, nothorum lex meminit. Interim cùm Apollo summo in honore apud Athenienses esset, & *theori* in Insulam Delon quotannis mitterentur, in his erant duo e Cerycum Mysticorum gente, qui annum in Delio Templo Apollini parasitabantur, ex lege: [illegible] *Duo Ceryces sunto è gente Cerycum Mysticorum: iidemque annum in Delio templo* Parasiti *sunto.* Athenæus *l.* 6. V. quoque Eusebium *Præpar. Evangel. lib.* 3. De eo quod *Parasitis* cedebat, extat lex columnæ in Anaceo sive Dioscurorum Templo inscripta, apud Athenæum *lib. cit.* [illegible] *Duorum boum præcidaneorum eximiorum tertia pars in certamen: reliquarum duarum una Sacerdoti: altera* Parasitis, *cedunto*: Ubi iterum Panathenaicum respicitur sacrum, ad quod omnes Atticæ Urbes, sive quæ coloniæ Athenarum essent, bovem immolandum mittere tenebantur: unde visceratio atque epulum populo. Inde Aristophanes *Nubibus*,

> [illegible]

Habebant tandem suas *Parasiti* apothecas, sua *Parasitia*, ad quorum, ut & Templi & Ædis sacræ, sarta tecta tantum argenti dandum erat, quanto faciundum opus locaverant illi Sacerdotes, quibus ea cura erat mandata, qua de re Lex lata est: [illegible] *Ad sarta tecta Templi, apothecæ, Parasitii & ædis sacræ, tantum argenti dator, quanto faciendum opus locaverint Sacerdotes, quibus id commissum est.* V. iterum Athenæum *loco cit.* Pollucem *lib.* 6. *cap* 7. & Sam. Petitum *Comm. in LL. Attic. l.* 1. *tit* 2. Ita ergo cùm *Parasiti* apud Græcos non minori olim famâ essent, ac *Epulones Viri* apud Latinos, vox postmodum in tam degenerem sensum abiit, ut nullos magis quàm *Parasitos* Comici Scriptores rideant: notus *edax* Terentii *Parasitus*. Originem indicat Diodorus Sinopensis *Dramate cit.* docens, cùm olim *Parasiti* essent tantùm Deorum, Herculis puta, Apollinis, aliorumque, factos quoque esse postea hominum potentiorum, qui Deos imitaturi & ipsi *Parasitos* habere voluerint non illos quidem χαριεστάτους, sed qui adulandi artem haberent penitùs cognitam. Et quidem *Parasito* hujusmodi pallium obvolutum in Scena datum est: pulla item tunica, aut nigra, aut alba, apud Latinos. Et alba quidem, si ejus suatu aut technis nuptiæ tractabantur. Strigilem & ampullam dat Plautus in *Sticho*; olei vasculum alii: color ater, ex Athenæo & Cicerone. V. Jul. Cæs. Scaligerum *Poetices lib.* 1. *cap.* 13. De *Parasito Inscriptionem* habes suprà, voce *Pantomimus*: uti de *Parasitos ludendi modis variis*, hic passim. V. inprimis infrà, ubi de *Solano*.

Parastades, Græcè παραστάδες, Latini *Antæ*, quadræ dictæ sunt columnæ vel pilæ, quæ ad latera ostiorum utrinque poni consuevere, & ligneis antepagmentis, ornamenti gratiâ, operiri. Hinc *Templum in Antis*, Græcè Ναὸς ἐν Παραστάσιν,

quod antas haberet in pronao, qui Νάρθηξ Græcis Christianis dicebatur. V. suprà *Anta*. Apud Onuphrium verò Panvinium, ubi de descriptione Basilicæ S. Pauli extra Urbem, *Octavum in medio parastata*: *Parastata*, Græcè παραστάτης, Dominico Macro est columnæ basis, super quam Altaria antiquitus erigebantur &c. in *Hierolexico*.

Parasynagoga, Græcè Παρασυναγωγὴ, species quædam schismatis, sed sine hæresi. *illegitimum conventum* notat, & frequenter occurrit apud Patres. Eam ab hæresi & schismate sic distinguit Basilius M. *Epist. 1. Canon. ad Amphilochium cap. 1.* ut *Hæreses* quidem esse dicat, quando homines prorsus abrumpuntur & secundùm ipsam fidem abalienati sunt, *schismata*, quando propter causas quasdam Ecclesiasticas & ζητήματα ἰάσιμα, *quæstiones medicabiles*, dissensio est: Παρασυναγωγὰς δὲ, τὰς συνάξεις τὰς παρὰ τῶν ἀνυποτάκτων πρεσβυτέρων ἢ ἐπισκόπων, καὶ παρὰ τῶν ἀπαιδεύτων λαῶν γινομένας, *Parasynagogas autem conventum esse rebellium Presbyterorum aut Episcoporum, seu ab ineruditis Laicis factum*. Ut si quis peccasse convictus, & à sacrorum ministerio prohibitus, canonibus se non submitteret, sed sibi Προεδρίαν καὶ τὴν λειτουργίαν, *Præsulatum & Ministerium*, nihilominus vindicaret. Contra cujusmodi conventicula, ut & παρασυναγωγὰς, in iis administrata, constitutum est in Quinisexto Concilio *can. 59.* ut non in privatis Oratoriis intra domos, sed ἐν ταῖς καθολικαῖς Ἐκκλησίαις, *in Catholicis Ecclesiis*, Sacramentum Baptismi administraretur. V. quoque *can. 2.* Synodi Antiochenæ in Encæniis celebratæ & de *Parasynagogis* Acephalorum aliisque huc pertinentibus Joh. Forbesium *Instructionum Historico-Theologic. lib. III. c. 14. §. 5. lib. X. cap. 5. §. 13. & lib. XIV. cap. 1. §. 8.* adde Cl. Suicerum *Thesaur. Eccles.* voce Παρασυναγωγή. Similiter *Parasynaxis* ex Gr. Παρασύναξις, *conventus, coitio, conventiculum Hæreticorum*. Sacra Marciani Imp. contra Hær. *part. 3. Concilii Chalced. can. 19. Universi præterea Apollinaristæ non Ecclesias non Monasteria sibi construant, Parasynaxes & conventicula tam diurna, quam nocturna, non contrahant*. Concilium Constantin. sub Menna Patr. *act. 1.* Κελεύσαντες μήτε παρασυνάξεις, μήτε παρασυναγωγάς. Ubi vetus Interpres, *Reconventiculare*. V. quoque *l. 8. Cod. de Hæret. & Manich.*

Parata, apud Recentiores expensæ fiunt ad hospitum exceptiones, maximè Missorum seu Legatorum publicorum, *Missatici*: Falli enim Sigonium *de Regno Ital. lib. 7.* ait du Fresne, cùm is *Paratam* vult sumptum dici, quem populi in vias pontesque fluminum, quà transiturus, aut quò aditurus Rex erat, reficiendos impendebant. Vox formata à *parare*, quod idem ac *metare*, in *Gloss.* Lat. Gr. V. Sidonium *lib. 8.* Hinc *Præceptum* Ludovici Pii pro Hispanis A. C. 815. *Et Missis nostris, quos pro rerum opportunitate illas in partes miserimus, aut Legatis, qui de partibus Hispaniæ ad nos transmissi fuerint*, pataras *faciant & ad subvectionem eorum veredos donent*, &c. Crebriùs verò expensæ, quæ in Episcoporum & Archidiaconorum susceptionibus, à Presbyteris Ecclesiarum ruralium fiunt, dum ii diœcesim suam visitant, quæ postmodum in præstationes pecuniarias abivere. Hincmarus Remensis: *Presbyteros in* paratis *& exeniis indebitis non affligant*. & V. Car. du Fresne, & infrà in *Synodaticum* & *Synodus*.

Parathesis, Græcè παράθεσις, apud Scriptores Ecclesiæ Græc. oratio est super Catechumenos fieri solita, quando illi cervices suas ac capita manui & benedictioni Pontificis supponerent, uti discimus ex Alexio Aristeno *in can. 106. Carthag.* Hinc formula illa, post lectum Evangelium, aliaque S. Scripturæ oracula: Ὅσοι κατηχούμενοι κεφαλὰς κτλ. Inde vox translata ad eam orationem, quâ defuncti Deo per preces commendari consuevere, uti pluribus docet Suicerus *Thesaur. Eccl.* voce Παράθεσις, V. eum quoque in Εὐχή.

Paratilmus, Græcè Παρατιλμὸς, pœnæ genus, adulteris olim irrogatæ, apud Athenienses: qui adulteros, si divites essent, pecuniâ mulctabant, si pauperes, ῥαφανιδώσει, *i. raphani* vel *mugilis in anum immissione*; vel παρατιλμῷ, *expilatione fedis*, puniebant. Ἀ παρατίλλω, *vellere*. V. Cœl. Rhodiginum *Antiqq. lect. lib. 10 cap. 5.*

Paratitla, Græce Παράτιτλα, argumenta dicuntur & quasi summæ tractatuum, ad quemcunque titulum seu rubricam appositæ, unde fieri de toto tractatu conjectura possit: quasi cautæ quædam conjectio, Imp. *de concep. ff. dig. 9. Sed sufficiat per judices tantummodo & titulorum subtilitatem, quæ Παράτιτλα vocantur, quædam admonitoria ejus facere, nullo ex interpretatione eorum vitio oriundo*. Eorundem mentio fit *l. 2. hoc autem Cod. de vet. jur. enucl.* ubi Haloander ait, nil aliud complecti, quàm breves quasdam notas eorum locorum, quæ vel similitudinem aliquam, vel pugnam præ se ferre videantur; dicta quasi *titulo cum titulo collatio*, id quod Vett. ante Bartholum, secundùm Justiniani præceptum, semper & solùm fecisse, testantur adhuc vetusti Codices solis istiusmodi *Paratitlis* insigniti. Spiegelius apud Johannem Calvinum *Lexic. Juridic.* Eadem vox reperitur in *l. 1. §. penult. Cod. de vet. jure enucl.* &c. Scripserunt istiusmodi Summas, Azo aliiq; qui per titulos admonitoria quædam sive præludia permissu Imperatoris, collegerant, Cotta. Quod verò hactenus opusculum, sub *Paratitlorum* nomine, Latinè edidit Leunclavius, sine Auctoris mentione, restituerunt haud pridem Viri docti, Parenti suo Theod. Balsamoni, qui eodem fere tempore, quo Bernhardus, florens, nempe in fine seculi XII. & principio seculi XIII. primùm Diaconus Sanctissimæ Dei Magnæ Ecclesiæ Constantinop. Nomophylax & Chartophylax, dein Πρῶτος Βλαχερνῶν, *Primus Blachernarum*, tandem Theopoleos sive Antiochiæ, totiusque Orientis Patriarcha fuit, & jussu Emanuelis Comneni Imperatoris ac Patr. Constantinop. Michaëlis Anchiali, varia scripsit, V. *suo loco*. Uti verò operi genuinus Auctor, ita & suus titulus tribuendus est: Non enim *Paratitla* vocari debet, sed, quemadmodum in *Bibliotheca Juris Canonici vet.* editur, Συναγωγὴ τῶν κειμένων ἐν τῷ Κώδικι καὶ τοῖς Διγέστοις καὶ ταῖς Νεαραῖς διατάξεσι, περὶ Ἐπισκόπων, καὶ Κληρικῶν καὶ Μοναχῶν καὶ πραγμάτων ἱερῶν, ἔτι δὲ καὶ Ἰουδαίων καὶ Αἱρετικῶν. *Collectio expositorum in Codice & Digestis & Novellis constitutionibus de Episcopis & Clericis & Monachis & rebus sacris, atque etiam de Judæis & Hæreticis*, libris tribus: Quos huic Auctori assertos vide, apud Fabrottum *princ. Notarum ad hanc Collectionem*, in *Bibliotheca Juris Canonici veteris pag. 1577.* & Justellum filium *Præfat. ejusdem Bibliothecæ, in fine fere*. Gerhard. von Mastricht *Histor. Juris Eccles. §. 345.*

Paratorium, in *Ord.* Romano, Secretarium Ecclesiæ, seu locus, ubi Pontifex & qui sacra facturi sunt, sese *parant*, id est, ex medii ævi usu, adornant, & vestes Ecclesiasticas induunt: vel ubi ad sacram peragendam liturgiam se *parant*, id est, præparant. V. Car. du Fresne *Glossar.* & *Description. ædis Soph. n. 67. 68.* Sic *Paratura*, vox similiter recentioris ævi, idem quod *Paramentum* (cujus vocis frequens usus, apud Ecclesiæ Romanæ Scriptores, ubi de vestibus sacris: unde *Parator*, Sartor, qui vestes conficit, vel ornat, in vet. *Charta* apud C. du Fresne, Gallicè etiam *Parmentier*, quasi *Paramentarius* seu *paramentorum effector*) Gallis *Parure*, reperitur apud Tertullianum *de Coron. Mil.* & Solinum *cap. 53.* Latinè *Antepannus*, quod colligit Salmasius ex voce Græcis recentioribus usurpatâ, Ἀντίπαννον, quam certum esse ait, purampuram esse Latinam. Ἀντίπαννα enim *Antepannos* dixere, ut, Ἀντικήνσορα, *Antecessorem*; Ἀντιμίσσιον, *Antemissum*. Hesychius, Ἀντίπαννον, παρατούρα, κράσπεδον: ubi παρατούρα omnino nostrum *paratura* est vel ornatura: quo modo vocabant olim in vestibus ultimam fimbriam; pannum autem pro *fascia* poni jam suprà diximus. Igitur, *institam, limbum, fasciam, pannum, lorum, paragaudam*, quibus vestes olim ornabantur, *ornaturas* etiam dixerunt & *paraturas*. Ὄρνας vocat Cedrenus (an ab *ornando*) & διεμπεπλασμένας ὄρνας, latiores institas, quibus vestes ornabantur. De Tiberio jun. Ὄρνας διαπεπλασμένας ὄρνας ἐν ταῖς στολαῖς αὐτοῦ κεκοσμημένας. Omnino, sicut infimo ævo in Græcam linguam παρατούρα, à *paratura*, sic etiam ὄρνα, à verbo *ornare*, ut hæc *resona*, à resonare in *Gloss.* *vigila*, *vigla* & βίγλα, à *vigilare*, assumtum est. Etiam *Margella* hujusmodi ornaturas & lora Latini vocarunt. *Margum* enim vel *Margus*, idem cum *Margo*, Gall. *bord*: hinc diminutiva *Margellum* & *Margellum*, pro limbo vel margine vestem ornante. Sidonius, *Vestimenta puniceis marginata limbis*: unde Græcis recentioribus Μαργέλιον, hodieque *Margellam putei*, pro *margine*, etiam Burgundiones dicunt. V. Salmasium *ad Vopiscum in Vita Bonosi* & *Exercit. suis ad Solinum*.

Paratrapezii, Græcè Παρατραπέζιοι, in *Chron. Alex* dicti sunt, qui inter sacræ Liturgiæ actus *mensæ*, quæ ad ἁγίαν τράπεζαν collocata erat, & παρατραπέζιον dicebatur, velut ministri, adstabant, Suicerus *Thesaur. Eccles.*

Paraveredi, majores equi agminales, quorum usus in cursu publico, non quidem in viis publicis, sed in transversariis & militaribus, ut *Veredorum* in viis publicis; Ita Jac. Gothofredus *ad l. 3. Cod. Theodos. de Cursu publ.* Eorundem mentio occurrit in *l. 6. 7. 15. 16. 59. 63. 64. eodem tit.* & apud Senatorem non semel, ubi pro quibusvis equis publicis videntur usurpari: *Paraveredorum subvectiones exigere*, *l. 5 Ep. 39.* *Paraveredorum assiduitate fatigari*, *l. 11. Ep. 14.* *Paraveredorum præbitio l. 12. Ep. 15.* *Paraveredorum numerus adscriptus, ead. l. Ep. 15.* *Paraveredos tollere*, in *Capitular.* Caroli Calvi *tit. 5. §. 6.* *exsolvere*, in *Edicto* Pistensi Caroli Calvi *cap. 26.* *Paraveredis Presbyteros affligere*, in Concilio Troslejano A. C. 909. c 6. &c. apud Car. du Fresne *Glossar.* Pro *Paraveredo*, legim' aliter *Paraveredarius*, *Paraveredum*, *Parafredũ* &c. Cum autem cursus olim publicus duplex esset, velox & tardus, seu clavularius; ille rhedarum aut veredorum fuit, hic angariarum i. plaustrorum seu carrorum, quæ, oneribus ferendis destinata & speciebus publicis transvehendis, non multum celeriter ibant atque à bobus trahebantur. Unde *cursum* & *angarias* ponit ut diversa *lex ultim.* Cod. Theodos. *de curios.* In *leg. 8. ejusdem Cod. de cursu publ.* onerum mensura definita in rhedis, angariis & veredis: *Ut nemo ampliùs rhedæ, quàm mille pondo, angariæ quam mille quingenta, veredo quàm triginta auderet imponere* &c. Veredorum verò & *Paraveredorum* disetus sunt in Ins. Sardinia amputavit Julianus, angariis non sublatis, propter publicas species, quæ ad diversos portus erant devehendæ ut docet Salmasius ad Jul. Capitolinum in *Antonino Pio*. V quoque suprà aliquid, in voce *Parafrenarius*.

Parbar, Hebr. פרבר, 1. Paralipom. *cap. 26. versu 18.* locus fuit

fuit Templi Hierosolymitani, vel potiùs Templo vicinus, ad occasum ejus, idem fortè cum *Parvarim*, quæ vox occurrit 2. Regum *cap.* 23. *versu* 11. *Et cessare fecit (Josias) equos, quos Soli dederant Reges Juda, ab ingressu domus Dei ad domum Nathan Melechi Eunuchi, quæ erat in* Parvarim *& currus Solis combussit igni.* Ab hoc nempe loco, ad Templi fores, nihil fuit præter equorum stationem, sub Idololatricis illis Regibus: ubi & alebantur & exercebantur. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. Lib. II. cap.* 10.

Parca, inquit Varro, apud A. Gellium *lib.* 3. *cap.* 16. *immutatâ literâ unâ à partu nominata.* Tertullianus, *Partulam Deam* nominat, quæ *partui* præest, *lib. de Anima*: unde fortasse & *Parca* Dea dicta fuerit, cujus diminut. *Partula.* Proin aliam à *Parcis* fuisse verosimile. V. Anton. Thysium JC. *Notis in A. Gellium*, & in voce *Parca.* Cœterùm de *Parca* Astrologis aliisque ad æthera, ac particulatim ad Lunam reducta: de eadem, cum Mœra seu Fato, Necessitate, Nemesi & Adrastia pro eodem habitâ: de numero *Parcarum* ac nominibus: de prima earum, Venere; de matre, Nocte, an Necessitate, V. Vossium *de Idolol. lib.* 2. *cap.* 44.

Parcus, apud recentiores Scriptores, liberior est & spatiosior locus, in quo grex totus includitur: quo modo etiamnum Galli *Parc* appellant septum ex cratibus, in quo de nocte oves, quæ ad pascua educuntur, includi solent, ut tutæ sint ab incursibus luporum. *Gregis equarum in parco*, meminit *Lex* Angliorum & Verinorum *tit.* 7. §. 1. item *Lex* Ripuariorum *tit.* 82 §. 2. In quibus porro pecora dicuntur ad *Parcum* duci, quæ ob forisfactum & damnum pignorantur & in ejus, cui damnum factum est, *parcum* seu *imparcum*, uti quoque appellabant, conservanda ducuntur, donec illud resarciatur. Atque ita *Parcum publicum* appellant Jurecoss. Angli, definiente Covvello, *Aream in qualibet feudo seu manerio circumseptam, in quo animalia damnum frugibus —— facientia includuntur, donec de damno per dominum satisfiat, aut saltem cautio apud Vicecomitem per Dominum interponatur de stando juri.* Unde *imparcare* animalia, quæ in damno sunt, hoc modo *parco* includere; quod etiam ad homines reos translatum, apud Bractonum *de Coron lib.* 3. *cap.* 9. §. 4. & *cap.* 37. §. 9. alibique. Sed & *Parcus*, locus dicebatur ad ferarum custodiam, palis, cratibus, muris aut fossis circumseptus; cujus primum inventum Henrico I. R. in Anglia attribuit Joh. Rossius: contrarium ex *Domesdei* evincente Spelmanno in *Derefald*, qui sub Anglo-Saxonibus jam *Parcos* extitisse ostendit. Sane Persicos Reges ejusmodi sylvas muris clausas habuisse, testatur inprimis Zosimus *lib.* 3. *pag.* 724. ubi de Rege Persarum: *Γέγονε δὲ καὶ ἐν περιβόλῳ, ὃν βασιλικὴν θήραν ἐκάλουν, ἦν δὲ τὸ τεῖχος ἀπολαβὸν ἔνδον πολὺ, δένδρεσι παμφύλοις κομῶν, ἀπαντῶσιν ἐν τούτῳ θηρίων παντοδαπῶν ἐναποκλειόμενα γένη, τροφῆς τε οὐκ ἐνδεῆ, διὰ τὸ καὶ ταύτην ἐπεισάγεσθαι, καὶ παρεῖχον τῷ βασιλεῖ τοῦ θηρᾶν, ὁπότε βούλοιτο, ῥᾳστώνην. Venit autem & in peribolum seu septum, quod Regis venationem vocabant: erat autem muris multum intus spatii complexus, arboribus consitis omnifariis. In hoc ferarum omnigenarum genera inclusa, neque pabulo indigebant, quod aliunde inferebatur, & Regi venandi voluptatem, quoties lubebat, exhibebat* septum. Sic cervorum & caprearum *parco* inclusarum, meminit Petrus Cellensis *de Disciplina Claustr. l.* 1. [illegible]marum, capreolorum & porcorum sylvestrium, Romualdus Salernitanus *Chron. MS ad A. C.* 1149. ut alios omittam. Inde *Parcorum clausura*, inter onera, quibus tenebantur Angli erga Regem, in *Charta* Gulielmi Nothi pro Monasterio de Bello, in *Monastic. Anglic. Tom. I. pag* 317. cum quo idem forè *Parcatio*, quæ inter jura dominica recensetur, in eodem *Monastico Tom. III. pag.* 111. V. quoque infrà *Peribolus.*

Pardi Maculæ, Jerem. *cap.* 13. *vers.* 23. Græcis *ποικίλματα*, item *σφραγῖδες*, Chaldæo *scuta operis Phrygionici* dicuntur: eo sensu, quo *scutula* vocamus segmenta in vestibus & maculas in equis; unde *scutulatæ vestes*, & *scutulati equi*, apud Plin. *lib.* 8. *cap.* 48. Juvenalem *Sat.* 2. & Palladium *lib.* 4. *cap.* 13. Et quidem de varia hujus animalis pelle, multa Vett. Inter quos Plinius *lib.* 8. *cap.* 17. *Panthera* (i. pardi fœmina) *& tigris macularum varietate prope solæ bestiarum spectantur*: & Solinus, *Panthera quoque innumeræ sunt in Hyrcania, minutis orbiculis superpictæ, ita, ut oculatis ex fulvo circulis, vel cærulea* (in maribus) *vel alba* (in fœminis) *distinguatur tergi supellex.* Unde *παρδαλὴ* dicta non solùm *pardi pellis*, sed & alia quævis, modò *varia.* Ita Satyricam vestem textilem, vocat Pollux *παρδαλωτὸν ὕφασμα.* In Orphei, vel Onomacriti veriùs, *Argonauticis*, Chiron dat Orpheo, ad Colchos profecturo, *νεβροῦ παρδαλέην*, i. *hinnuli pellem variam.* Aristophanes *in Avibus*, porphyriones describit *παρδαλᾶς ἐσθημένους*, *pardaleis vestitos*, i. pictis pennis. Quâ ipsâ de causa, quæcunque animalia varia sunt, cum *pardo* passim conferuntur. Imò ab his maculis, *pardo* apud Arabes nomen *namir*, i. *varius*, quemadmodum pantheram Latini *variam* dixere. Plinius *d. l. Nunc varias & pardos, qui mares sunt, appellant.* Item, *Primus autem Scaurus Ædilitate suâ varias CL. universas misit.* Salmasius tamen *variarum* nomine pardos, mares sc. intelligit, quippe pulchriores & maculis magis variatos. V. infrà voce *Varia.* Eodem pertinent Arabica Pardi cognomina, *alarkato*, i. *albus cum maculis nigris*, & *Pater varius*, item *Pater grandinatus* seu *maculis, tanquam grandine, aspersus.* Nec desunt, quibus inusitatum *πάρδος*, apud Aristophanis Scholiastem, unde *pardus*, *πάρδαλις* & *πόρδαλις*, videtur alludere, ad Hebraicam vocem פרדש *pardes*, pro *horto*; quia, ut hortus floribus, ita maculis variatur pardi pellis. Quæ ipsa metaphora in Oppiano frequens est: qui *lib.* 1. *Cynegetic.* Oryngibus equis, pardorum instar maculosis, tribuit

—— —— —— *πολυανθέα χαίτην,*
floridam speciem.

Et *lib.* 3. tigridis speciem describit,

—— —— *ἄνθεσι μαρμαίροντα,*
Floribus micantem.

Apud eundem *lib.* 4. Bacchus Nutricibus suis in pantheras mutatis,

—— —— *ποικίλ' ἐγράψατο δ' ἐπὶ νώτοις*
Ῥινὸν ὀπωρινοῖσι.
pinxit in illarum dorso
Pellem floribus Autumnalibus &c.

Atque ob has maculas, cum *Pardo*, inter alia, tertia Monarchia, confertur Danielis *cap.* 7. *vers.* 6. id est, Alexandri seu Græcorum. Eas enim referebant gentium, quibus Alexander imperabat, diversi mores. In his namque præter Macedones, & Græcos & Thracas & Illyrios in Europa, & in Africa, Libyes, & Ægyptios & Troglodytas, Asiaticæ fuere gentes omnes usque ad Gangem, quem trajecisset quoque, si licuisset per milites tot victoriis fatigatos. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. cap* 7. *lib. III.*

S. *Pardulfi* Castrum, *S. Pardoul*, vel *S. Perdoux*, nomen est variorum Galliæ, in Aquitania, locorum, Hadr. Valesius *Notit. Galliæ*, voce *S. Gaudentii.*

Pardus, Græcè *πάρδαλις*, de mare, *πάρδαλις* de fœmina, quæ *panthera*, antiquitus *πάρδος*, ut dictum; in feris secundum à leone locum occupat: unde in Sacris toties ei jungitur, Cantic. *c.* 4. *v.* 8. Esaiæ *c.* 11. *v.* 6. Jeremiæ *c.* 5. *v.* 6. &c. Etiam apud Homerum *Iliad. ρ.*

Οὔτ' οὖν παρδάλιος τόσσον μένος, οὔτε λέοντος.
Nec pardi vis tanta, nec est vis tanta leonis.

Leoni namque *similis, nisi quòd minor est & pellem habet nigris maculis distinctam*, Damir, V. *suprà.* Et sicut robore Leo, sic velocitate *pardus*, regnat. Hinc de Periclymeno, Tzetzes *Chil.* 2. *Histor.* 45.

Ἐν δὲ τοῖς πολέμοις ἅπαντας τοὺς θῆρας ἐμιμεῖτο,
Παρδάλεων ὀξύτητα, λεόντων μέγα σθένος.
In bellis omnes feras imitabatur,
Pardorum velocitatem, leonum ingens robur.

Saltu enim valet. Plinius *lib.* 10. *cap.* 73. *Insidiant in eadem Africa* pardi *condensâ arborum, occultatique earum ramis in prætereuntia desiliunt, atque è volucrum sede grassantur.* Ita ut quandoque 40. cubitos eo superet, Damir. Nec minor celeritas cursus, Oppianus *Cynegetic. lib.* 3.

Ὠκύτατον θέει, καί τ' ἀλλήκτοις ἰθὺς ὀρούει,
Φαίης εἰσορόων ἰδέειν ἠέριον φορέεσθαι.
Celerrimè currit & fortiter rectà irruit,
Diceres, cùm videres, eam aëriam ferri.

Certè Olearius *Moscovitici & Persici Itin lib.* 4. pardum venaticum Scamachiæ se vidisse refert, quovis cane Gallico velociorem, qui in lepores incidens eos statim assequebatur, sic ut nullus evaderet. Atque ob hanc iterum celeritatem, cum *Pardo* Danielis *d. l.* Alexander comparatur, qui tantâ pernicitate in rebus gerendis usus est, ut magnam partem habitati Orbis annis XII. subegerit, sicque victoriis potiùs, quàm præliis, totum terrarum Orbem, percurrerit, ut Hieronymus habet. Cujus comparationis ut reliqua quoque paucis interseram (nam de maculis suprà dictum) *pardus*, vini avidum animal est, ut idem Oppianus refert *lib.* 4.

Παρδάλιας καὶ δῶρα Διωνύσοιο δάμασσεν,
Θηροφόνων δολιῶν δολερὸν ποτὸν ἐγχεύντων.
Pantheras etiam dona Bacchi domuerunt,
Dolosis Venatoribus dolosum potum fundentibus.

Quod quâ ratione fiat, *eod. libro* multis Poëta persequitur, *à versu* 318. *usque ad versum* 351. Unde Poëtis nata occasio fingendi, Bacchi nutrices in pantheras fuisse mutatas. Notus autem hic Alexandri in evus. Sed & illud observatum est, quod ex Aristoxeni *Commentariis de Alexandro* refert Plutarchus. *Ὅτι τοῦ χρωτὸς ἥδιστον ἀπέπνει, καὶ τὸ στόμα κατεῖχεν εὐωδία καὶ τὴν σάρκα πᾶσαν, ὥστε πληροῦσθαι τοὺς χιτωνίσκους, Odorem ex cute ejus gratissimum exhalasse, os quoque & carnem totam tantum habuisse fragrantiæ, ut eâ replerentur interiores tunicæ.* Quod ipsum de *pardo* pantheraque Vett. magno consensu tradiderunt, Aristoteles *Histor. lib.* 9 *cap.* 8 & *Problem. sect.* 13. §. 4. Theophrastus *de Causis plant. lib.* 6. *cap* 5. Plutarchus, Plinius, (qui de *Pardis* multa habet *lib.* 8. *cap.* 15. & 17.) Solinus, Ælianus, alii. Ut de robore animoque *pardi* nil dicam, qui, etsi staturâ parvus, cum leone ipso & procerissimis quibusque feris congredi non veretur. Qui similitudinem hanc subtiliùs fortè, quàm solidiùs, rimantur, inconsultam Alexandri temeritatem cum pardi furore conferunt,

quo in venabula præceps ruit, de vita parùm solicitus, Hom. *Il.* φ. & Oppian. *Halieut. lib.* 2. Interim & jugum pati didicit *pardus*, Magnatesque Romani, uti cervos sphingesque, sic & pardos aureis catenis devinciebant. Refert quoque Philostratus, apud Photium *ast.* 241. *ἁλῶναί ποτε ἐν Παμφυλίᾳ παρδάλιν στρεπτὸν ἔχουσαν ἀμφὶ τῇ δειρῇ ἴσφερε, χρυσοῦν δὲ ἦν καὶ ἐπεγέγραπτο Ἀρμενίοις γράμμασι, Βασιλεὺς Ἀρσάκης Θεῷ Νυσίῳ*, *Aliquando in Pamphylia captum fuisse pordalinm* (i. pantheram seu pardum) *aureum torquem circa collum habentem Armeniis literis ita inscriptum, Rex Arsacea Deo Nysæo.* Imò & eousque cicurari, ut venationi quoque adhiberi possit, retro dictum. Nec omittenda loca varia, à *pardis* & pantheris (Hebr. *namer*) dicta, quæ in S. Scriptura occurrunt: *Nimra*, Numer. *cap.* 32. *versu* 3. *Beth-nimra*, Numerorum *cap.* 32. *vers.* 36. & *aquæ Nimrim*, Esajæ *cap.* 15. *versu* 6 & Jeremiæ *cap.* 48. *versu* 34. quæ tria videntur unius loci esse nomina, quem Moses & Josua in Gaditis ponunt, Esajas & Jeremias in Moabitis, qui in vicinos Gaditas tum temporis usurpaverant imperium Ævo Hieronymi vocabatur *Bennamerium*, i. *Beth-nimrim*, Lat. *domus pardorum.* Insuper Cantici *cap.* 4. *versu* 8. memorantur *montes pardorum*: sive à Salomone sic appellentur montes quilibet pardis frequentes, præcipuè Libanus, Amana, Senir & Hermon, quorum ibi mentio; sive aliqui tum fuerint montes circa Libanum peculiariter sic nominati, ut is, de quo Brocardus. *A Tripoli per duas leucas est mons Leopardorum, rotundus & altus, unâ leucâ à Libano distans*, &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. Lib. III. cap.* 7. *toto*, *ubi de Pardo*, & *cap.* 8. ubi pantheram & *πάρδαλιν*, non esse diversa animalium genera, pluribus probat, contra Allatium *in Eustathii Hexaëm.* Adde Salmasium *ad Solinum pag.* 211. 213. & 323. G. J. Vossium *de Idol. lib.* 3. *cap.* 60 & *seqq.* & quæ suprà diximus, in vocibus *Panther*, item *Panthera.* Impropriè vox *pardus* sumitur, cùm de leopardis, ex *pardo* viz. & *lea* genitis, aliquando occurrit. V. Salmasium *ibid.*

Paredri, Gr. *Πάρεδροι*, aliter *Σύνθρονοι*, quasi *Adsessores & eadem sede præditi*, Tertulliano *Synhodi* Deorum, fieri dicebantur olim, qui de hominibus in Deorum numerum referebantur; & *collegio* eorum, seu *concilio*, seu *consessui*, ut vet. Inscriptiones præ se ferunt, seu *synodo*, ut modò dictus Tertullianus vocat, adscribebantur. Virgilius ad Augustum,

> *Tuque adeò, quem mox quæ sint habitura Deorum*
> *Concilia, incertum est.*

Erat autem Synhodus Deorum apud Græcos, ex XII. Diis, quos *magnos* appellabant, in quorum numerum relati homines *πάρεδροι τῶν μεγάλων Θεῶν* dicebantur: item *τῶν δώδεκα Θεῶν.* Et quidem Deorum unicuique sui fuere attributi *Paredri*: Jovi, XII. Dii, sex mares, sex fœminæ, quos propterea *Consentes* appellabant: i. *σύνεδροι*: Matri Deum, Idæi Dactyli: Æsculapio, Hygia, Jaso & Telesphorion, aliis alii. Sic Antinous, Hadriani delicium, Ægyptiorum Deorum *σύνθρονος*, in vet. Inscr. dicitur. Porrò hujuscemodi Deorum *πάρεδροι*, Latinis vett. *Novensiles* vel *Novensides*, secundùm opinionem quorundam, sunt appellati, apud Arnobium & Servium; quasi *eadem sede præditi*, Græcis *σύνναοι*, quòd *novem* in eadem sede, h. e. in eodem templo, collocati essent, explicante Victorino. V. Claud. Salmasium *ad Æl. Spartianum in Hadriano Cæs.* Dicebantur ergo *Paredri* Dii, qui beneficio Principis alicujus aut propriæ virtutis merito, Numinis dignitatem erant adepti & recepti in consortium Deorum. Hi verò, quia nil erat, esse Deum, nisi Dei quoque fungerentur officio, ut aliquâ divinitatis auctoritate censerentur, somniis & oraculis responsa dare & curationes facere credebantur: quod in Æsculapio, Amphiarao, Trophonio, aliisque stulta credidit antiquitas. Idem de Hephæstione finxerunt, qui Alexandro adulabantur; & de Antinoo præfato, qui Hadriano. Hinc & *πάρεδροι δαίμονες*, quos ad futura prænoscenda Magi evocabant, Hesych. planeque liquet ex Luciano, Hephæstionem *πάρεδρον* fuisse & *ὀνειροπομπὸν*, *somniorum immissorem.* Eusebius proin quoque *ὀνειροπομποὺς* & *παρέδρους δαίμονας* jungit, *Histor. Eccl. lib.* 4. ubi de Simone Mago, inter Deos à Romanis relato, & statuis ac inscriptionibus inaugurato, loquitur. Tertullianus *Paredrorum* ubi meminit *lib. de Animâ*, *Scimus etiam*, inquit, *Magiam elicere explorandis occultis catabolicos &* Paredros *& pythonicos Spiritus.* Et Fulgentius *de contin. Virgil.* Nec *illa*, ait, *quæ Dardanus in Dynameris, aut Battiades in* Paredris, *aut Campester, in Catabolicis, Infernalibusque continerent*: quibus nominibus Deorum vel Dæmonum tres recensentur species, seu tria Spirituum *Μαγικῶν* genera, *Dynameri*, h. e. *Δυναμερεῖς*, potentes & magni Dii vel Spiritus, quorum in oraculis reddendis & somniis mittendis semper certior fides & effectus major; Græcis *Θεοὶ δυνατοί*, in Augurum libris *Divi potes*: *Paredri*, de quibus diximus, quosque minùs rectè Turnebus malos Genios interpretatur, qui alicui semper adsiderent: & *Catabolici*, quos eosdem cum Infernalibus facere, apud Fulgentium, Campester videtur, quique per arreptitios & energumenos futura prædicebant, quos plerunque raptabant, dejiciebant & solo affligebant, à *καταβάλλειν* proin nomen consecuti. Et quia, per *Paredros*, Oracula fieri sic dicebantur, hinc & illis sui Prophetæ fuerunt; unde in vet. Inscr. Ulpius Apollonius quidam, Antinoi Propheta dicitur, ut & sua templa, sui Sacerdotes, sui agones &c. Idem *ibid.* V. quoque Car. du Fresne *Glossar.* in voce *Paredrus.* Sed & dicebantur *Paredri*, qui Magistratus in publicum prodeuntes, apud Græcos, præcedebant erantque velut scribæ observatores, dispunctoresque eorum quæ transcripsissent dictante Judice. Hos oportebat esse vitæ inculpatissimæ, de qua, antequam possent Judicibus assidere, apud quingentos Viros Prytanes primùm, secundò inter Areopagitas, quovis volente per Præconem ad accusandum admisso, rationem reddidisse, Athenis oportebat. Cujus severæ perquisitionis causa erat, quòd res periculi plenas & in quibus maxima fide opus est, tractarent, nempe Judicum sententias, quas unicum verbum omissum, mutatum, aliò translatum, aut à Scriba celerrimè excipiente additum, poterat evertere, inque contrarium trahere &c. Postellus *de Magistratibus Atheniens. c.* 31. apud Calv. *Lexic. Jurid.*

Parens, vulgò Patrem & Matrem notat, V. infrà *Parentes.* Sed Jurisprudentes Avos & Proavos, Avias & Proavias *Parentum* nomine appellari aiunt. Paulus *de grad. Affinit. l. JCoss.* & Cajus *l. Parentis appellatione de verbor. signif.* At latiùs hodie sumitur, pro sanguine proximo, agnato, cognato: quâ notione tamen jam apud Sallustium vox reperitur, notante Car. du Fresne. Certè, apud Jul. Capitolinum *in M. Antonino Philos.* legimus: *Adoptatus in aulicam domum, omnibus Parentibus suis tantam reverentiam, quantam privatus exhibuit.* Ubi Salmasius, *Hem. omnibus?* inquit, *tam multos igitur habuit Marcus* Parentes? *Atqui Patre, qui genuerat, pridem extincto, duos solos habuit* Parentes *reverentiâ colendos, Patrem Pium & Hadrianum Avum: Mater & Avi, paternus ac maternus fato jam concesserant. Quinam igitur isti tot* Parentes? *Si verùm quæris, præter quos diximus, nulli erant.* Additque, vocem *Parentis*, non ex vet. Romanorum usu hic debere accipi, verùm planè quomodo in idiotismo Gallico, Hispanico etiam & Italico, pro quibuscunque sanguine vel affinitate junctis, usurpatur. Sic & alibi, apud Scriptores Historiæ Augustæ sæpe capitur. Idem Capitolinus *in Maximino Jun. Quum Grammatico daretur, quædam Parens sua libros Homericos omnes purpureos dedit aureis literis scriptos.* Lampridius *in Severo*: *Amicos &* Parentes *Alexander si malos reperit, aut punivit, aut si vetus vel amicitia vel necessitudo non sivit puniri, dimisit a se.* Sic quoque accipiendum, apud Vopiscum *Aureliano* & *Probo*: apud Greg. verò Turonensem, & inferioris ævi Scriptores, locis innumeris. Sed & apud Zenonem Veronensem, Latinorum Patrum elegantissimum, qui circa Deciorum tempora scribebat, hanc vocem eadem notione observavit Salmasius, Is enim in *Serm. de Lazaro suscitato*, *Post quatriduum*, scribit, *Lazari anima movetur, manus officio præparantur, oculisque in orbibus currunt, vestigia gressibus explicantur, auribus renovatur auditus, acies dirigitur in* Parentes: *cognatio redivivis obtutibus muneratur.* Ubi, nisi discedit à narratione Johannis Evang. *parentes* Lazari appellavit Mariam & Martham ejus sorores. Sic cùm soli illi *Comites* & *Amici* dicerentur olim, qui in comitatu Principis erant; cæteri, *Amici* tantùm; vel etiam *Parentes & Amici* vel *Parentes charissimi*, ab Augustis nuncupabantur. Ita Consules & Præfecti Urbis & Proconsules & Provinciarum Rectores, honoris gratia ab illis appellabantur. Hinc de Præfecto Urbis, in Scriptoribus præfatis, *Parens & Amicus noster*, & sic de aliis: quod etiam sub posterioribus Principibus obtinuit. Unde Inscriptiones illæ in Principum rescriptis, ad Præfectos & Proconsules in *Cod. Theodos.* frequentes: *Have parens carissime Augusti.* Ubi *Parens* quidem, Barnabæ Brissonio *Formular. lib.* 3. Patrem notat, honoris vocabulum: Salmasius verò, non ex usu vett. Latinorum jubet accipi; sed ex recentiorum usurpatione. Quemadmodum hodieque Rex Galliarum moris habet Legatos suos, & quos regendis provinciis imponit, *Parentes* vel *Cognatos* suos, appellare. V. Salmasium *ad Capitolinum l. c.* & *Treb. Pollionem in XXX. Tyrannis.* Fortunatus *de Excidio Thuringiæ*:

> *Tunc Pater ac genitrix & avunculus atque* Parentes.

Idem Carm. ad Artachin:

> *Sed de fratre patris proximus ille* parens:

apud Car. du Fresne *Glossar.* Hinc, apud Eugenium *in Epitaph. matris suæ*, Subst. *Parentatus*, affinitatem, cognationemque designat, Ital. *Parentado*, Gall. *Parenté*: cui synonymum est, *Parentela*, apud Capitolinum *Gordiano III.* Adjectivum verò, *Parentatus*, apud Arnoldum Lubecensem *lib.* 7. *cap.* 3. & 9. cognationibus significat & affinitatibus instructum, annotante eodem du Fresne. V. quoque Jac. Gothofredum *ad l.* 2. *Cod. Theodos. de Pistor.* & *ad l. unic. de Action. certo temp. fin.*

Parens Deorum, cognomen Domitiani, apud Statium *lib.* 4. *Sylv.* 3. *vers.* 139.

> *Salve dux hominum, &* Parens *Deorum*
> *Prævisum mihi, cognitumque Numen.*

Propter reddita viz. vel addita Diis Templa. Idem *Parens Latius*, h. e. Jupiter Ausonius, eidem, *Cumâ Earini* & *lib.* 1. *Sylv.* 2. Item *Parens Mundi*, *lib.* 4. *Sylv.* 1. *versu* 17.

> *Salve Magne* Parens mundi, *qui secula mecum*
> *Instaurare paras* —

alibi.

alibique passim, ubi *inter Deos principatum affectanti belluæ blanditur* Poeta, uti ait Casp. Barthius *Animadversi. n. ad Statium d. l.*

Parentalia, adde: Apud Romanos, peractis ad sepulcrum justis, convivia domi apparabantur, ad quæ amici & cognati convocabantur. Senibus etiam cœna funebris exhiberi solebat, quæ *Silicernium* dicebatur: Imò & populo inter sum, aut ad minimum cruda caro distribuebatur, quod *Viscerationem* vocabant. Denicales inde Feriæ celebrabantur, cùm hominis mortui causâ familia purgabatur: Erant enim Exverræ, purgatio quædam domus, ex qua mortuus ad sepulturam ferebatur, quæ per everriatorem, certo scoparum genere adhibito, fiebat. Edebantur etiam nonnunquam in honorem defunctorum Ludi *Funebres* dicti, de quibus *suo loco*: Et cùm nonnulli essent, qui desiderium suorum minùs ferre possent, tertium, septimum, nonum, quidam etiam vicesimum, tricesimum & quadragesimum, non sine quadam numerorum Religione, dies defunctorum Manibus & memoriæ statuebant: unde *Parentationes*, Feralia, Novendialia, Decennalia, Vicennalia, Tricennalia &c. originem traxerunt; quæ omnia tum lacte & vino, tum sertis & floribus, tum aliis rebus antiquitus celebrabantur. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. cap. ult.* Apud Græcos iidem ferme ritus: Ab exequiis reduces ædes funestas sulphure; seipsos, per ignem saliendo, vel aliter lustrabant: aliquando cum calatho circumeundo aram, & in lustralem aquam titionem immittendo, teste Euripide in *Hercule Fur. versu* 923. Postea *περίδειπνον* seu Silicernium exhibebant, quod *inibant Parentes coronati*, ut Cicero ait *in Vatin.* In his autem epulis jam ab ipso Cecrope celebrabantur defuncti, siquidem laudandi fecissent. Quare iterum Cic. *apud quas* (epulas) *de mortui laude, cùm quid veri erat, prædicatum. Nam mentiri nefas habebatur.* Qui honos postea iis tantùm est habitus, qui in bello essent interfecti, aut publicè sepeliebantur; eæque orationes habebantur in Ceramico extra urbem, ubi sepulti; idque ab iis solis, qui ad eam rem publicè erant constituti: *Nec enim de mortui laude, nisi in publicis sepulturis, nec ab alio, nisi quis publicè ad eam constitutus sit, dicitur*: Lex fuit, memorata Ciceroni *de LL. lib.* 2. Quamvis enim jam à Cecropis tempore, ut dictum, de mortui laude prædicaretur apud epulas, tamen laudatio hæc non publica, sed privata tantùm in circumpotatione erat: Dein vero, postquam adversùs Persas pugnatum est, tulerunt post Romanos, Athenienses, ut pro concione tales laudarentur. V. Thucydidem *lib.* 2. & Cic. *loco cit.* Atque ad hanc orationem dicendam constituebatur lege is, cujus filius in bello reliquis longè fortius occidisset: *Τὸν πατέρα τοῦ ἀρίστου ἀποθανόντος ἐν πολέμῳ λέγειν τὸν ἐπιτάφιον.* Aliàs liberi, aut hæredes, mortuis Parentibus justa faciebant, teste Demosthene *κατὰ Τιμοκράτους* & Isæo *περὶ τοῦ Κλεωνύμου κλήρου*; in quibus, ne hove *parentaretur*, Lege prohibuit Solon: *Μὴ ἐναγίζειν βοῦν.* Fiebant autem hæc, non solùm ipso elationis die, sed & ab illo nono, unde *Ἔνατα*, item tricesimo, unde *Τριακοστὰ* (quo Mercurio Animarum Ductori sacrificabant) anniversario item, unde *Νεκύσια*, & illo quo Natalem ejus celebrabant, unde *Γενέσια*. Quorum omnium commune nomen erat *Νεμέσια*, ordinariò haberi solita mense Anthesterione, sicuti apud Romanos *Parentalia*, Februario mense, in *quibus parentabatur manibus mortuorum*, cognatique Terræ, & Diis Infernalibus, Manibus item Parentum Majorumque sacra faciebant. Et quidem defunctos non solùm, cùm terræ mandabantur, pro concione laudatos fuisse, sed eundem honorem in bello interfectis quotannis fuisse instauratum, patet ex sæpius laudato Cicerone *lib. de Orat. Sed in populari oratione, qua mos est Athenis laudari in concione eos, qui sint in prœliis interfecti, quæ sic probata est, ut eam quotannis illo die recitari necesse sit.* V. quoque Platonem *in Menexeno*, & plura de his, apud Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib.* 6. *cap. ult.* Franc. Rossæum *Archæol. Atticæ lib.* 5. *cap.* 24 ut & supra, in vocibus *Defuncti, Funebres Ludi, Funus, Gladiatores, Exequiæ* &c. Ac ab his justis Inimici arcebantur, quibus ista obire neutiquam concedebatur. Unde Electra ad Chrysothemin apud Sophoclem,

> *Οὐδ' ὅσιον ἐχθρᾶς ἀπὸ γυναικὸς ἱστάναι*
> *Κτερίσματα.*

Imò, apud eundem, etiam ad tumulum Ajacis propiùs accedere, Ulyssem prohibitum fuisse, legimus. Hinc ea fuit *sepulchralis sanctitas*, inquit Cicero, ut nec peregrinus quidem, ne forte sub hoc schemate inimicus lateret, justa mortuo facere vel *parentare* potuerit. Tanta autem istiusmodi justorum fuit necessitas, ut apud eosdem Athenienses, in Magistratuum *δοκιμασίαις*, interrogaretur, an Parentibus justa fecissent, nec ne, Xenoph. *lib.* 2. quod si omissum esset, indignus habebatur talis, qui ad honores eveheretur. V. iterum Petitum *loco cit.* &c. Ut de Rom. *Parentalibus* aliquid addam: Hoc die, apud Romanos, fiebat in plebem divisio diversarum specierum, ut vini, olei, aut pecuniæ, cujus moris testes extant plurimæ Inscriptiones. Hadrianus Imp. verò, quod rarum, & antè fortasse inauditum, aromatica donavit. Ælius Spartianus *in Eo. Romæ, post cæteras immensissimas voluptates, in honorem socrus suæ, aromatica Populo donavit.* V. Salmasium *ad l.* &c. Verùm hæc *Νεκύσια* conviviaque Paganorum ad tumulos demortuorum, Christiani postmodum proscripserunt è suis pomœriis: Gaud. Brixiensis *Tract.* 4. *Partes enim idololatriæ sunt veneficia, præcantationes, suballigaturæ, vanitates, auguria, sortes, observatio ominum, Parentalia, in quam, unde idololatriæ malum caput extulit erroris. Nam quia sunt tanquam primum cœperunt homines prandia mortuis præparare, quæ ipsi comederent*, &c. Quò spectant ista Tertulliani *de Testim. Animæ, Si quando extra portam cum obsoniis & matteis, tibi potiùs parentans ad busta recedis, aut à bustis ditatior redis.* Idem vetatur in *Capitul.* Caroli M. *lib.* 6. *cap.* 194. &c.

Parentela, vox recentioris ævi, memorata Wilh. Britoni in *Vocab.* cui *Cognatio, vel consanguinitas vel contributilitas* est. Reperitur & apud Capitolinum in *Gordiano III. Quem causa eloquentiæ dignum parentelâ suâ putavit*, Aliosque. Hinc *de Parentela se tollere* dicebatur, qui eam solenni & recepto ritu ejurabat, qui pluribus describitur in pacto *Legis Salicæ tit.* 63. quemque pluribus explicatum ivit Wendelinus in *Gloss.* V. *Animos fostes.* Causa autem, cur quis id faceret, ea potissimùm erat, ut à bellis familiaribus sese subduceret: quo quidem fine *se de juramento & de hæreditate & de tota ratione parentum & agnationum tollebat*, aut, *si aliquis de suis parentibus aut moreretur aut occideretur, nulla ad illum compositio hæreditatis perveniret: simili modo, si ille moreretur, ad suos parentes non pertineret causa, nec hæreditas ejus.* Atque id fiebat in mallo publico, coram Judice, cum XII. Juratoribus, qui sacramento firmabant, id eum jure ac ex causa facere: duravitque hic ritus etiam longè pòst, ut ex legibus Henrici I. Angl. Regis colligitur, c. 88. Apud Jac. Hemri urtum *de bellis Leodiensibus cap.* 35. & 60. dicitur hic ritus *Renoier son lenage*, V. Car. du Fresne *Glossar.* & *Dissertat.* 29. *ad Joinvillam pag.* 333. 334. Sed & alius pravus mos *de Parentela* viguit, in Comit. Hannoniæ, quem ita edisserunt Aresta A. C. 1291. in *Regesto Parlam. B. fol. 111. Ex parte Comitis fuit propositum, coram nobis, talem morem in suo Comitatu Hannoviæ vigere, videlicet quod quotiescunque aliquis in suo comitatu prædicto perpetrat homicidium, omnes & singuli* de Parentela *ipsius homicidæ, infra annum, à tempore perpetrati homicidii tenentur in Curia prædicti Comitis comparere abjuraturi homicidium prædictum. Et si quis de parentela homicidæ prædicti hoc facere omiserit, reus & culpabilis dicti homicidii reputatur, & punitur tanquam homicida, si ibi postea reperitur* &c. Quam consuetudinem, ut pravam, Curia prohibuit, V. Car. du Fresne *Glossar.*

Parentes, à *pariendo* dicti, magno in honore ubique habiti sunt. Cùm enim natura exiguam hominibus vitæ periodum circumscripserit, ejusque usuram dederit, tanquam pecuniæ, nullâ præstitutâ die, facile suis exhauriretur civitas civibus, nisi cives *Parentes* fierent, liberisque genitis ac susceptis subveniretur mox secuturæ inopiæ. Hinc immenso prolis desiderio, quo Reipublicæ augendæ causâ ardebant Veteres, uxores lege, quod sterilescerent, domo ejiciebant; Quod ne fieret, utque conciperent Uxores, Mutini fascino insidere, Lucis sese offerre, ferulâ caprina pelle corioque tectâ percutiendas; Lydenque pyxide gestare solebant. Stimulatus legibus ardor, & jus trium liberorum magni æstimatum est. Quod à Græcis ad Romanos transiit: Quippe Spartani multiplicandorum causa civium legem tulerunt, ut qui tres genuisset, à custodiæ munere esset immunis, si credimus Æliano *Var. Histor. lib.* 6. *cap.* 6. Romani autem & Præturas ac Quæsturas, omnesque adeò Magistratus & honores ad numerum liberorum *Parentibus* distribuerunt: Apud eosdem, pro liberorum numero, frumentum quoque *Parentes* acceperunt, teste Spartiano *in Hadr.* & in fascibus sumendis priores erant, qui plures liberos habebant, secundùm Gellium *lib.* 2. *cap.* 15. Unde variæ leges Julia, Papia Poppæa &c. In primis fuere jura trium liberorum, de quibus Juvenalis agit *Sat.* 9. *versu* 87.

> *Jura* Parentis *habes, propter me scriberis hæres,*
> *Legatum omne capis, nec non & dulce caducum.*
> *Commoda præterea jungentur multa caducis,*
> *Si numerum, si tres implevero.*

Qui enim sine sobole erant, quod in Testamento à Testatore legatum erat, non capiebant, nec ad caducarum hæreditatum successionem admittebantur. Quapropter etiam steriles, quod Fortunæ iniquitas denegaverat, à bonitate Regum Imperatorumque impetrare conabantur: ut docet Martialis *lib.* 2. *Epigr.* 91. *ad Domitianum*.

> *Quod Fortuna negat fieri, permitte videri,*
> *Natorum genitor credar ut esse trium.*

Hinc porro, ne infelices essent, supplicationes & vota Veneri Genetrici apud Romanos, *Τετρανάδι* Atheniensibus (ut habet Auctor Etymologici, qui itidem cum *θεοῖς γενεθλίοις* Aristæneti *lib.* 1. *Epigr.* 19.) Pacique, magis pro filiis & gemellis, quam filiabus, concepta, quæ illud includebant, ut similes fierent *Parentibus*. Hoc enim est, quo Puerperas commendat Horatius *lib.* 4. *ode* 5.

> *Laudantur simili prole Puerperæ.*

V. infrà in voce *Puerpera*. Quoque confidentius onus ventris gererent gravidæ, privilegia quædam concessa: dilata supplicia, donec peperissent, lege Ægyptiis primò, inde Atheniensibus, hinc Roma-

Romanis sancitâ, apud quos ne quidem quæstio de gravidis habebatur: Apud Persas auro donabantur. Infante dein feliciter edito, gaudium & salutatio inter amicos & clientes, *Hodie nate Salve*, ab Oriente ad Romanos delato more, qua de re V. A. Gellium *lib.12. cap.1.* Ut autem is legitimus haberetur, à *Parente* tollendus erat, cui vitæ & mortis antiquitus potestas erat in eos, quos pro suis agnovisset: Eo autem id ritu fiebat, ut ex terra sublatum infantem susciperet per servum *Parens*, vel ejus vice Puerpera ipsa, vel soror illius, vel familiaris aliqua, obstetrices quoque, unde *terræ Matres* dictæ. Quos Pater suscipere nollet ominis ergò & metus, more à Diis derivato, exponebant, quandoque enecabant: cui contrariam legem Romulus, apud Dionys. Halicarnassæum *lib.2.* multitudini augendæ intentus, induxit; Thebani etiam certis cautelis inhibuerunt. Puerum postea, postquam robustior factus & idoneam attigisset ætatem, natare & literas, apud Græcos docebant *Parentes*: tenuiores dein suis opus facere, aut peregre ad mercatum ire aut artem exercere: Honestiores verò in Musicis, in re equestri, in Gymnicis, ad venandum, in Philosophia instituebantur. Quod si *Parentes* neglexissent, ad illos exhibendos Filius non cogebatur, ex Lege Solonis apud Plut. *Υἱῷ τρέφειν τὸν πατέρα μὴ διδαξάμενον τέχνην ἐπάναγκες μὴ εἶναι*, *Filius, quem Pater artem non docuerit, ad eum exhibendum ne cogitor.* Cùm ad nubilem perventum ætatem, ad Sponsalia constituenda consensus & auctoritas *Parentum* usque adeò necessaria fuit, ut, eorum consensu omisso, ea pro nihilo haberentur: *Vis enim & lex naturæ semper in ditione Parentum liberos esse jussit*, Plin. *in Panegyr.* & Aristot. *Politic. lib.1. cap 4.* & [illegible] Quod non solum apud Romanos, sed & alias gentes obtinuit. Hinc apud Athenienses Pater filiam despondebat, nisi is peregre abesset: quod tempus triennio definierunt Romani Jurisconsulti *Leg. 10. D. de ritu Nupt.* Hodieque apud Moscos, totius negotii hujus cardo in *Parentum* manu vertitur, ut testis est Sigism. L. B. Herberstenius *Histor. Moscov.* Dico *Parentum*: namque & ad Matres id juris pertinere, ex Livio colligere est 38.57,4. qui Scipionis Africani uxorem, ob desponsam a Viro suum contra scitum filiam, muliebriter indignatam esse scribit, *nihil de communi filia secum consultatum fuisse.* V. quoque quæ de Irene Andronici Imp. uxore, filium Johannem ad externum conjugium ablegare volente, habet Niceph. Gregoras *lib.7. cap.14.* &c. Porro *Parentibus* liberos, cognitâ priùs & probatâ Judicibus causa, abdicandi jus apud Athenienses erat, ut auctor est Demosthenes *πρὸς Βοιωτόν*, V. quoque Quintilianum *Declam. 283* Lucianum *in Abdicato*, & Suidam: Quæ abdicatio per præconem fiebat, pronuntiantem, *τὸ ἀπειπεῖν* negare *τὸ ἀπειπεῖν* filium suum esse ampliùs, Plato *de Legg. lib. 11.* quo pacto talis excidebat Patris familia, nec bonorum ejus particeps fiebat. Romanorum verò legibus, comprobatam abdicationem non esse, constat ex Rescripto Impp. Diocletiani & Maximiniani *leg. 6. C. de patr. pot.* Imò ante Solonis *νομοθεσίαν*, & vendere liberos *Parentibus* licebat, non tam lege, quàm moribus populi Atheniensis, ut Plut. *in Solone* scribit: quod Plato postea hac lege restrinxit, *Μὴ ἐξεῖναι θυγατέρας πωλεῖν, μηδ' ἀδελφάς, πλὴν ἂν μὴ λάβῃ παρθένον ἀνδρὶ συγγεγενημένην*, *Filiam aut Sororem vendere nemini jus esto, nisi in ea adhuc Virgine mœchum deprehenderit.* Quod apud Romanos diversimode, secundùm diversa tempora, observatum est. Lege enim Decemvirali cautum legimus, *Si Pater Filium ter venum duit, Filius à Patre liber esto. Liberos ceteros semel si venum duit, sui juris sunto.* V. quoque Dionysium Halicarnassæum *l.2.* Sed jus illud mutavit: neque concessum fuit Patribus liberos vendere, priusque jus illud abrogatum est, antequam vitæ necisque in liberos potestas, (quam primis temporibus *Parentes* habuerant, quamque revocandam esse suadet Bodinus *de Rep. lib.1 cap. 4.*) Patribus derogaretur, quod colligitur *ex L. 10. C. de patr. pot.* Quanquam & hac in re aliquid paulo pòst immutatum est. Nam Pauli temporibus, qui imperante Alexandro Sev. floruit, si cogeret egestas, adeò ut Pater non posset alendis liberis sufficere, vendere eos illi licebat, Paulus *lib. 5. Sentent. tit. 1. §. 1.* donec omni liberorum venditione interdictum est, constitutione Diocletiani *l.1. C. de Patribus, qui filios suos distraxerunt.* Cùm tamen obtineri non posset, ut Patres egeni ab oppigneratione, si non venditione, liberorum, abstinerent, utraque hâc iis interdixit Constantinus M. *L. 2. Cod. Theod. de alimentis, quæ inopes Parentes de publico petere debent*, circa A. C. 323. Verum cùm ne sic quidem à populo Constantinus extorqueret, quin Patres in egestate constituti liberos suos venderent victus causâ, itaque sanguinolentos & adhuc à matre rubentes liberos Patribus ob eam causam vendere permisit, *leg. 2. Cod. de Patribus, qui filios suos distrax.* &c. Cùm liberos non haberent, adoptione fiebant *Parentes*, qua de V. *suprà.* Tam venerabile proin cùm nomen *Parentum* esset, liberi, in quibus natura vitio cedebat, lege Triptolemi jussi sunt, *Τοὺς γονεῖς τιμᾶν*, *Parentes honorare*: quam in Templo Eleusiniæ Cereris residere, scripsit Xenocrates Philosophus, ut Hermippus apud Porphyrium auctor est. Quare etiam legibus Atheniensium ingrati actio dabatur, adversùs liberos, qui *Parentes* suos non honorassent: *Ἐάν τις γονέας μὴ θεραπεύῃ, τούτῳ δίκην τε εἶναι καὶ οὐκ ἐξεῖναι ἄρχειν αὐτῷ*, *Si quis Parentes non honorarit, dica illi scribitor, neque Magistratum gerito.* E' qua lege, qui inter Magistratus, Novemviros puta, allecti erant, Magistratuum expungebantur albo, si, quando in eorum vitam moresque inquirebatur *ἐν ταῖς δοκιμασίαις*, in hanc Legem incurrisse arguerentur, Xenoph. *Ἀπομν. lib. 2.* In specie verò, ex Solonis Lege, *ὁ τοὺς γονέας τύπτων, ἢ μὴ τρέφων, ἢ μὴ παρέχων οἴκησιν, ἢ τὰ ἐπιτήδεια, ἄτιμος ἔστω*, *Si quis Parentes pulsasset, aut non aluisset, aut tectum ad habitandum ceteraque necessaria non præbuisset, ignominiosus erat.* Quæ lex ab Atticis Jurecoss. *ἐκ τῆς γονέων κακώσεως*, *malæ tractationis Parentum*, appellata, reperitur pud Lysiam *κατ' Ἀγοράτου*. Qualis a. hæc capitis fuerit minutio, ostendit comparatio Legum *ἀστρατείας* & malæ *Parentum* tractationis, quas conjungit Demosthenes *c. Timocratem*, nempe *ὅλως ἄτιμοι*, i. *omnino infames fiebant.* Nam eos *ὁ νόμος* ἐκ τῶν περιρραντηρίων τῆς ἀγορᾶς εἴργει, καὶ οὐκ ἐᾷ στεφανοῦσθαι ἐν ταῖς κοιναῖς στεφανοφορίαις, οὐδὲ εἰσιέναι εἰς τὰ ἱερὰ τὰ δημόσια, & ita nulla illis neque civilium, neque sacrorum communio fuit. Judicarunt verò litem *ἐν ὕδατι*, idque ad clepsydram, quo pacto agebantur maximi momenti causæ. Quòd si damnatus ab his, vel concionem, vel templum publicum, publicamve ullam festivitatem ingrederetur, Undecimviri capitales eum vincire & in judicium apud Heliæam rapere tenebantur: ubi ei convicto vel pœna vel multa irrogabatur eratque tam diu in vinculis, quousque multam solvisset, ut docet *in Timocratea* Demosthenes. Apud Romanos Legibus quidem cogebantur liberi *Parentes* alere, sed id tantùm, nullâ pœnâ ei irrogatâ, qui secus fecisset. Imp. Antoninus Pius Augustus Basso, *Parentum necessitatibus liberos succurrere justum est*, *l. 1. C. de alendis liberis & Parentibus.* Neque tantùm ad exhibendos *Parentes* cogebantur, sed etiam *Avum Proavumque & ceteros per utrumque sexum contingentes*, *l. 5. §. 1. D. eod.* Quin etiam *à milite quoque filio, qui in facultatibus sit, exhibendos Parentes esse, pietatis existimat ratio*, *l. eod. § 15. D. eod.* Si filius igitur *Parentes* non exhiberet, adibantur Consules, qui alere jubebant; ut inscriptio *legis 5. D. de alendis lib. & Par.* innuit. Quòd si apud Senecam Patrem legis illius, *Liberi* Parentes *alant aut vinciantur*, mentio sæpius fit, illa non è jure Atheniensium sive Romanorum, sed è Syria petita est; qualis & illa apud eundem, *Cum filio tricenario Pater patrimonium dividat*, de qua V. Lucæ *cap. 15. vers. 12.* &c. Et hoc erat, *Parentibus τὰ θρεπτήρια ἀποδιδόναι*, seu *θρέπτρα* seu *τροφεῖα*, i. *alimenta*, quod tam necessariam officii nostri partem esse natura etiam liberis inserit, ut inter infelicitatis suæ momenta non minima numerasse legamus plurimos, quòd præmaturâ morte abrepti id officii *Parentibus* exhibere non potuerint. *Iliad. δ.*

> —— —— —— —— *Οὐδὲ τοκεῦσι*
> *Θρέπτρα φίλοις ἀπέδωκε, μινυνθάδιος δέ οἱ αἰὼν*
> *Ἔπλετ'.*

Quæ sic reddit Valerius Flaccus *lib.6.*

> —— —— —— *Nec reddita charo*
> *Nutrimenta Patri, brevibus præreptus in annis.*

Interim, nec filius, quem Pater artem non docuisset, uti dictum: Nec nothi Patres alere, Solonis legibus, cogebantur. V. Plutarchum *in Solone.* Pertinet ad honorem *Parentibus* exhibendum, quòd Patribus, qui peregre erant, domum reversis, filias pedes lavisse & oleo demulsisse, legimus apud Aristoph *in Vespis*: ubi Scholiastes, *οὕτως*, inquit, *ἐποίουν τοὺς πατέρας καὶ τοὺς γονέας*: Quò respicere videtur Homerus, quoties pedes *λιπαρούς* vocare solet. Eosdem osculari fuisse solitas, ex Histor. Evang. patet, & eodem Comico,

> —— —— —— *Καὶ πρῶτα μὲν ἡ θυγάτηρ*
> *Ἀπονίζῃ καὶ τὼ πόδ' ἀλείφῃ καὶ προσκύψασα φιλήσῃ*
> —— —— —— *Et primùm quidem filia*
> *Abluat, & pedes inungat, & inclinans se osculetur*

Tandem filiorum humeris *Parentes* defuncti efferebantur: Unde de Metello legitur; tres filios Consulares, duos Triumphales, unum Censorium & alterum Prætorem, lectum ejus emortualem subiisse: Et in Magistratuum, apud Athenienses, *δοκιμασίαις*, interrogatos legimus, an *Parentibus* justa fecissent, & eorum sepulchra exornassent, nec ne, Xenoph. *lib.2 Ἀπομνημ.* Itaque post cadaver tumulo honestè conditum Silicernium exhibere, quæque alia huc pertinebant, curare filii tenebantur. Quemadmodum contrà, cùm præmortui essent liberi, *epulas has inibant Parentes coronati*, ut loquitur Cicero *de LL. lib. 2.* & si in bello pro patria cecidissent, de illorum laudibus ad populum dicebant: ex Lege, cujus mentio facta est suprà, in voce *Parentalia.* Imò & post Fata, mansit hæc in *Parentes* defunctos veneratio. Proin Atheniensium iterum Legislator Solon, si quis Patrem defunctum criminaretur, eaque de re cum filio seu hærede ageret, filium pro Patre jusjurandum dare voluit, hac Lege: *Υἱὸς τὸν πατέρα τὸν ἑαυτοῦ ὅρκον δοῦναι, ἐάν τις τεθνεῶτα ἐπισκήπτων δικάζηται τῷ κληρονόμῳ*, *Filius pro Patre jusjurandum dato, si quis mortuum criminatus cum hærede agat*: quam laudat Demosthenes, *c. Callippum.* V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib. 2. tit. 4.* Caspar. Bartholinum *de Puerperio Vet.* Franc. Rossæum *Archæologiæ Atticæ lib. 5. cap. 14.* Matth. Berneggerum *in Taciti Germ. quæst. 95* &c. Modum excessere, qui *Parentes* consecrarunt & privatâ religione colue-

coluerunt, quod frequens olim: unde Imperatorum, utpote *Patrum Patriæ*, *ἀποθέωσις* originem habuit, ut suprà vidimus. Contrà barbari Caspii senio confectos fame necare & canibus objicere, Indi ipsimet devorare, neutiquam abhorruerunt, in pietatis quoque aliqua parte atrocem hanc crudelitatem reponentes, V. Cœl. Rhodiginum *Antiqq. Lection. lib. 18. cap. 28.* & Alex. Neapolit *Genial. Dier. lib. 3 cap. 2.* Addam ex Petito aliquid, de jure & potestate liberorum in *Parentes*, in Rep. Athen. qua de re lex legitur: *Τῷ δὲ παιδὶ ἐξέστω ἢ γονεῖ διαλυθέντα αἰσχρῶς, ἐξεῖναι παρανοίας γράψασθαι· παρανοοῦντα δὲ ἐλεγχθέντα τὸν πατέρα ἐξεῖναι καὶ δῆσαι*, *Filio jus esto Patri tanquam desipienti, ob morbum vel senectutem, dicam scribere: desipere convictum in vinculis habeto.* Meminit ejus Aristophanes *Nubibus*,

> *Οἴμοι τί δράσω παραφρονοῦντος τοῦ πατρός,*
> *Πότερα παρανοίας αὐτὸν εἰσαγαγὼν ἕλω;*
> *Heu mihi! quid agam, desipiente Patre?*
> *Num tanquam desipienti dicam scribam &c.*

Ita autem convictus Pater, à re familiari removebatur, potestate datâ liberis in ejus bonis; Judicabantque iterum *ὡς φρενήρης*, ut colligere est è Græco Comici Interprete *ad Ranas*. Sed quàm id iniquum, doceat historia, memorata Ciceroni *de Senect.* *Sophocles ad summam senectutem Tragœdias fecit: quod propter studium cùm rem familiarem negligere videretur, à filiis in judicium vocatus est, ut, quemadmodum, nostro more, malè rem gerentibus Patribus bonis interdici solet: sic illum, quasi desipientem, à re familiari removerent Judices. Tùm senex dicitur eam fabulam, quam in manibus habebat & proximè scripserat, Oedipum Coloneum, recitasse Judicibus, quæsisseque, num illud carmen desipientis videretur. Quo recitato, sententiis Judicum liberatus est.*

Parenthetica, Græca vox, species bellariorum, apud Joh. Sarisberiensem *Policrat. lib. 8 cap. 7.* ubi *Bellaria* ait alia esse *Solemnia*, alia *Parenthetica*, ac solemnia quidem *pulmenta esse, quæ in omnes transeunt, & à Græcis Catholica, h.e. universalia, appellantur.* Parenthetica *verò, quæ ex causa necessitatis vel urbanitatis in præceptam aliqua ratione veniunt partem: sic dictam, eò quòd solemnibus, id est, universalibus particulariter soleant interponi*, apud Car. du Fresne *Glossar.* V. quoque infrà, in voce *Solennia*.

Patere, apud Statium *lib. 2. Sylv. 2. versu 76.*

> —— —— *diversis servat sua terra fenestris.*
> *Hæc videt Inarimen, illi Prochyta aspera* patet,
> *Armiger hac magni patet Hectoris* ——

Est apparere. Jureconsultorum verbum. Petronius,

> —— *pares, non pares, habeto;*
> *Atq; esto quidquid Servius & Labeo.*

V. Hug. Grotium *Not. ad Martianum Capellam lib. 8.* Hinc *Parere ad memoriam*, apud Æl. Spartianum *in Pescennio Nigr.* *Ac postea cùm unus ad memoriam, alter ad libellos, paruisset, statim præfecti facti sunt*: idem quod apud Herodianum, *προεστῶτα τῆς μνήμης τῆς βασιλείας*. Alter *obsecundare ad memoriam*: de memoriæ Magistris, qui aliàs quoque *Obsecundatores ad memoriam* dicebantur, & *Dictatores memoriæ*. Cujusmodi munus apud Carum Imper. obiisse legitur Junius Calphurnius, qui narrante Flav. Vopisco, *ad memoriam dictabat* &c. Istiusmodi *Dictator memoriæ* seu *Dictator ad memoriam*, Græcis *Ἀντιγραφεὺς τῆς μνήμης* dictus est: quatuor enim *Ἀντιγραφεῖς* sive Dictatores erant, primus Libellorum; secundus Memoriæ, tertius Epistolarum; quartus dispositionum, & totidem scrinia; uti legimus apud Anonymum Scholiastem *in Justiniani Novellas*, quæ a Juliano Antecessore Latinæ factæ sunt. Dicti *Dictatores* a *dictando*: verba enim tantùm commodabant, non etiam manum. Vopiscus: *Hanc Epistolam Claudius ipse dictavit, verba Magistri memoriæ non requiro*; habebantque sub se Librarios & Scribas, & eos qui scrinium gerebant. Lampridius *in Alex. Severo*: *Post meridianas horas subscriptioni & lectioni Epistolarum semper dedit operam, ita ut ab Epistolis & Libellis, & à Memoria semper assisterent: nonnunquam etiam, si stare per valetudinem non possent, sederent, relegentibus cuncta Librariis & iis, qui scrinium gerebant, ita ut Alexander sua manu adderet, si quid esset addendum.* Iidem, postquam dictassent, relegentibus Librariis & Scriniariis, dictata recognoscebant, & si quid corrigendum esset, rescribebant ac corrigebant, hinc *Ἀντιβολεῖς* quoque vocati. Quibus omnibus præerat Magister Scriniorum, quos cum Antigrapheis malè confundunt nonnulli: hi enim Magistri Scriniorum non erant, sed proximi. Dicebatur autem *Proximus* in unoquoque scrinio, qui primus erat & in capite constitutus, ut proximus ab Epistolis, proximus à Libellis, proximus ad Memoriam, atque idem omnino Proximus qui *Ἀντιγραφεὺς*, iidemque proximi, qui & primi, V. infrà in voce *Proximus*. Et quidem in scrinio Dispositionum, non *Proximi*, sed *Comites* tantùm, atque *Magistri Dispositionum* dicebantur: cæterorum verò scriniorum Proximi, etiam *Comitum* titulo ac nomine ornabantur, & *Magistri* dicebantur. Sic *Proximus Memoriæ*, idem & Magister erat Memoriæ, qui in scrinio memoriæ primus ac princeps militabat; idem dicendum de Proximo Epistolarum, & Proximo Libellorum & Comite Dispositionum. Hi omnes *Ἀντιγραφεῖς* appellabantur, & parebant Magistro Scriniorum, ut dictum, qui omnia scrinia curabat: qualem fuisse legimus Ulpianum sub Alexandro Severo & Papinianum, sub Bassiano, &c. V. Salmasium *ad Flav. Vopiscum in Caro Imper.*

Parergon, vox in Pictura usitata, occurrit apud Plinium *lib. 35. cap. 10* ubi de Protogene, *Quis eum docuerit, non putant constare. Quidam & naves pinxisse usque ad annum quinquagesimum, argumentum esse, quod cum Athenis celeberrimo loco Minervæ delubri propylæum pingeret, ubi fecit nobilem Paralum & Hemionida — adjecerit parvulas naves longas in iis, quæ Pictores* parerga *appellant, ut appareret, à quibus initiis ad arcem ostentationis opera sua pervenissent.* Sic nempe dicuntur operum appendices, quæ præter propositum ornatus gratiâ adjiciuntur; unde vox ad alia transiit &c.

Pares Franciæ, adde; Matthæus Paris A.C. 1257. duodenarium Franciæ *Parium* catalogum his verbis exequitur: *Rex Francorum — Magnates suos animat & confortat, præcipuè eos, quos XII. Pares Franciæ consuevimus appellare. Et quia prætactum est de Alemannorum Primatibus, ad quos Regis spectat electio, non reor à materia alienum, si nomina Francorum nobilium, præcipuè ad quos Regni negotia spectant ardua, præsenti inseramus paginæ, cum succincta tamen brevitate. Archiepiscopus Remensis, qui Regem Francorum cælesti consecrat chrismate, quapropter Rex Francorum, Regum censetur dignissimus, est omnium Franciæ* Parium *primus & excellentissimus: Episcopus Noviomensis, qui est Comes Palatinus: Episcopus Belvacensis, qui est Comes Palatinus: Episcopus Catalaunensis. Episcopus Lingonensis, qui & si pauper sit, dignus tamen habetur. Episcopus Laudunensis, qui Dux est & Comes, ratione S. Remigii, ad quem devoluta fuit illa præclara hæreditas. Dux Normanniæ, primus inter Laicos & dignissimus: Rex Angliæ, Dux est de jure Normanniæ, sanguinis derivatione geniali, Rex ex conquestu — Dux Aquitaniæ, Dux Burgundiæ, Comes Flandrensis, Comes Campaniæ, Comes Tolosæ, qui dicitur Comes S. Ægidii.* Alius Franciæ Parium ordo recensetur, in *Regesto* Parlamenti, pro judicio litis Roberti Atrebatensis, apud Tilium, quæ in Latinum translata sic habent: *Olim XII. solùm erant Pares in Francia, sex Laici, & sex Clerici, è quibus Clerici non mutantur; nempe Pares Duces, Archiepiscopus Remensis, Episcopus Laudunensis, Episcopus Lingonensis. Clerici Comites Episcopus Bellovacensis, Episcopus Cabillonensis, Episcopus Noviomensis. Pares Laici, Duces, Dux Burgundiæ, Dux Normanniæ, Dux Aquitaniæ. Comites, Comes Tolosanus, Comes Flandrensis, Comes Campaniæ. Pares prisci hic siti sunt, ubi sedere solent in judicio, in præsentia Regis; debent autem Pares Laici sedere ad dextram, & Pares Clerici ac Prælati ad sinistram Regis.* Eorum olim sacramentum, quod in Parlamento edebant, in primo, quem inibant, judiciorum consessu, ejusmodi fuit, in lingua vernacula, *Vous jurez par vostre foy & serment & sur les saintes Evangiles, que vous serez bon, loyal, feal & obeissant, au Roy de France nostre Sire, qui cy est, & à ses hoirs & successeurs, son corps, ses membres, son heritage, les droiz & noblesses de la Couronne de France & de sa souveraineté. Garderez & deffenderez envers tous & contre tous, qui peuvent vivre ne morir & loyal & bon conseil li donrez toutes les fois qu'il vous en requerra & tendrez secret son conseil & toutes choses, qui sont à tenir secretes pour le bien de luy & de son Royaume.* Quod postea immutatum, atque hisce verbis conceptum est: *Vous jurez & promettez bien & fidellement conseiller & servir le Roy en ses tres hauts tres grands & importans affaires & seant en la dite Cour, garder les Ordonnances, rendre la justice au pauvre comme au riche & tenir les deliberations closes & secretes, & vous comporter comme un digne & vertueux Pair de France, vivre & mourir en l'obeissance du Roy. Ce fait le Pair prend son espée, & monte aux hauts sieges & assiste à l'audience.* Hodie adduntur hisce, *comme un vertueux Pair de France*, hæc verba, *& Officier de la Couronne*, uti docet Car. du Fresne *Glossar.* Sed hodie non eadem *Parium* horum ratio. Quamvis enim etiamnum eorum XII. numerentur, Secularium tamen, qui nascenti Regno penè coævi erant, judice Grammondo, nomen ferme evanuit, ex quo feuda ipsorum ipsi Regno, variis temporibus, unita sunt. His suffecti sex, *Pares Franciæ* quidem similiter dicuntur, sed rem si spectes, priscis illis longè inferiores sunt Cùm enim illis olim imperium merum & jura Regni vi feudi essent, his feudi nomen inane est, Ducatus, vacuus auctoritate titulus. *Primùm* nonnullis *sex lecti, inde numerus auctior, donec in contemtum venit. In inauguratione Regum hodie ex arbitrio Regis sex leguntur, qui vices subeant: ea autem Paribus cura, id ex veteri formula muneris est, ut præstò sint Regi & societate manuum pares se exhibeant coronæ sustinendæ: unde dicti Pares*, Fellerus *ad Hornium Orb. Imper.* V. quoque Grammondum *Histor. Gall. lib. 1.* & plura hanc in rem apud Car. du Fresne *Glossar.* ut & suprà, voce *Par*.

Pares Equi, iidem cum *Desultoriis*, V. suprà in hac voce, nec non *Pararium Æs*.

Parhippus, Græcè *Πάριππος*, Juliano Imp. est, *Si quis usurpato uno vel duobus veredis, quos solos evectio continebit, alterum tertium & extra ordinem commoveat*, *l. 14.* C. Theod. *de cursu Publ.* Aliàs *Aversarii* sic dicti, qui Cursorum onera ferebant. Nonnunquam & *Veredi* in genere &c. C. du Fresne *Gloss.*

Paria Consulum, *ἐπὶ τοῦ βήματος*, ut est apud Themistium, seu *pro tribunali sedentium*, in nummis interdum expressa. Uti in nummo Constantis Imp. æreo majoris formæ, ubi sedet ipse Constans celsior, caput nimbo vel lumine circundatus, cum binis Coss. in tribunali, in cujus basi hæc Inscr. VOT. V. quæ arguit Felicianum & Titianum in eo exprimi, qui Consulatum

gerebant, cùm Constantinus M. excessit 25. Julii, quo pro Constante Aug. vota quinquennaliorum soluta sunt: aut fortè U sum & Polemium, qui sequenti. Sic Constantinum & Constantem Coss. repræsentat nummus aureus majoris formæ, pro tribunali similiter sedentes, caputque nimbo exornatos, quibus adstant figuræ duæ stolatæ, laureos ramos porrigentes, cum Christi monogrammate, inter utriusque Augusti capita & hac Inscr. GLORIA REIPUBLICÆ; nam ter simul Consulatum gessêrunt, A.C. 339. 342. & 346. Maximè verò inter Consulares insignis est nummus aureus Theodosii Jun. in quo Theodosius ipse in sella sedet, cum Placidio Valentiniano: uterque autem habitu Consulari, dextrâ volumen, sinistrâ globum crucigerum tenet &c. Sed & *Paria Imperatorum* exhibent perinde nummi Valentiniani Sen. Valentis, Gratiani, Valentiniani Jun. Theodosii, Maximi Tyranni, & Victoris, non ut Consulum, sed ut Imperii consortium & collegarum: quod & indicat globus, quem iis in nummis uterque expressus Augustus dextrâ tenet, C. du Fresne *Dissert. de Nummis infer. ævi num.* 3.

Paria Scyphorum, occurrunt apud Plinium, ubi de Mentore, *Mirum in auro calando inclaruisse neminem, argento multos. Maximè tamen laudatus est Mentor —— Quatuor paria denique ab eo omnino facta ac jam nullum extare dicitur.* Ubi intelligit, *paria scyphorum*: nam *cap. prac.* meminit duûm scyphorum, Mentoris manu cælatorum. *Paria* a. dicit, quia semper in Delphica sive Abaco *pares* ponebantur, h.e. σύνδυο, Agrœcio teste, *Quia vasa in Delphica* paria *semper sunt; unde ipse Cicero dicebat, Scyphorum paria compluria.* Hinc de Delphica Horatius, in qua vasa & pocula ponebantur:

—— —— Lapis albus
Pocula cum cyatho duo sustinet.

Non tamen *paria* tantùm vasa in abaco poni consuevisse, sed & *imparia*, ex Varrone discimus *de L. L. 8. Itaque sicut abacum argento ornari videmus, ut alia paria sint, alia dispariа, sic in oratione.* Sic in Horatii illo abaco, cyathus est impar, pocula paria. Salmasius *ad Solinum pag.* 1047.

Pariacaca, mons Americæ, in Peruviæ Regno, tam excelsus, ut in jugo ejus, ob aëris tenuitatem ac subtilitatem, ægrè respirare homo possit, de quo V. Jos. Acostam *Histor. Indic. lib. 3. cap.* 9.

Pariani, adde: Eorum urbs *Parium*, quod a Pari Ins. incolis conditum est. Ὀφιογενεῖς dicuntur Straboni *lib.* 13. ubi addit: Μυθεύουσι δὲ τὸν ἀρχηγέτην τοῦ γένους ἥρωά τινα μεταβαλεῖν ἐξ ὄφεως· τάχα δὲ τῶν Ψύλλων τις ἦν τῶν Λιβυκῶν. *Fabulantur autem auctorem generis heroem quendam è serpente hominem factum: Nempe Psyllorum fortè unus fuit ex Libya.* Sic viz. quidam incolarum dicti, qui salivâ sua serpentum ictibus medebantur. Plinius in Ins. Paro illos locat. *lib. 28. cap.* 3. *Quorundam hominum tota corpora prosunt, ut ex familiis, quæ sunt terrori serpentibus, tactu ipso levant percussos suctuque modico; quorum è genere sunt Psylli Marsique & qui Ophiogenes vocantur in insula Paro.* Sed aut ex Paro Ins. Parium Hellespontiacum translatos dicas quosdam τῶν Ὀφιογενῶν, sic ut tam in Paro ins. quàm in urbe Pario, tales homines fuerint; aut hallucinatum esse Plinium, quod illi accidit non rarò. Idem ex eorum familia Evagontem quendam legatum memorat &c. Salmasius *ad Solinum, pag* 348.

Pariare, apud Ulpianum, ἰσάζειν Græcis, est rationes ita putare, ut expensa *paria* fiant acceptis, V. Becmannum in *Originibus L. L.* Hinc *Pariare* Vela, dicuntur navigantes, qui paribus & æquis velis secundo flatu cursum tenent. Virgilius,

Sensit & æquatis classem procedere velis.

Cùm n. æqualiter tenduntur dextra & sinistra vela, tum prospera navigatio est; æquatas quippe & secundas auras spirare indicat. Unde apud Eund. *æquatæ spirant auræ.* Auctor vetus apud Macrobium *lib. 6. Pæstanum & Vibonensem sinum pedibus æquis transmisimus*, velis æquis vel æqualiter tensis. Catullus,

—— sive utrumque Jupiter
Simul secundus incidisset in pedem.

Ubi *pedes* propriè sunt funes ad angulos velorum, quibus ea, pro venti mutabilitate, vertebantur, sic ut modò dextri, modò sinistri, proferrentur, prout erat ventus,

—— Læva sive dextera
Vocaret aura.

Nam vela ventis obvertebantur, ad excipiendos flatus. Plautus, *Utcunque in alto ventus est, exin velum vortitur*: adeoque modò ad lævam, modò ad dextram, vertebantur; modò dextri pedes modò sinistri proferebantur. Plinius *lib. 2. cap. 47. Iisdem autem ventis in contrarium navigatur prolatis pedibus, ut noctu plerumque adversa vela concurrant.* In diversum prolatis pedibus, in contrarium navigatur, ita ut adversa vela concurrant etiam iisdem ventis. At *pariata* & æquata dicebantur vela, cùm in dextrum & sinistrum simul ventus ingrueret, qui maximè secundus &c. Inde *repariare vela in Ægyptum*, apud Solinum *cap.* 33. ad quem vide *Exercitationes* Salmasii *pag* 568. At *Pariatio* vel *Pariagium*, apud Recentiores, item *Appariatio*, Gallis *Pariage*, maximè sumitur pro *associatione* Domini. Unde *Associationes* etiam dicuntur passim. Monasteriorum quippe & Ecclesiarum Præsules, ut bona sua tuta & illæsa possiderent, eorum partem Regibus aut Magnatibus concedebant, quò reliquam horum præsidio ac patrocinio tutarentur: quemadmodum, ut est apud Tacitum, Cæsares passim scribebantur hæredes ex triente vel semisse, quò tutiùs ab iis reliquum patrimonium liberis propinquisque asservaretur, V. Choppinum *de Domanio lib. 2. tit. 8. artic. 7. & de sacra Politia lib. 3. tit. 3. artic* 8. & 9. ubi complura ejusmodi *Pariagiorum* profert exempla, quorum quidem ea potissimùm erat conditio, ut in *Appariationem* adscripti partem prædii sibi concessam alienare nullo modo possent &c. Sed & *Pariarios* vocabant, quibus juris pars quælibet erat in aliquo pretio. Sic legitur, apud Plantavitium *pag.* 228. *Episcopum Lodovensem, ut Pariarium Castri de S. Privato, præter ea, quæ ad ipsum spectabant, tanquam ad majorem dominum, & Dominum supremum & Dominum feudi, habuisse in jurisdictione dicti castri decem hebdomadas: quibus sc. in solidum pro Castri Domino haberetur* &c. V. Car. du Fresne *Glossar.* ubi similium conditionum *in Pariagiis* exempla habes complura. *Paragium* verò seu *Paraticum*, conditionis ac nobilitatis *paritas*, juxta quam Barones *debent maritare sorores, aut amitas, fratres aut nepotes*, ut est in *Constitut. Sic lib. 3 tit.* 33. quam *congruam paritatem* Martianus Capella *lib. 1.* ἰσηγορίαν γάμου Æschylus appellat in *Prometheo.* V. de hac vocis notione eundem C. du Fresne *ibid.* & supra, voce *Disparagare.* Sed & *Paragium* hinc appellatum, quidquid feudale à fratre primogenito secundo genitis in partem hæreditatis datur, qui id ab ipso primogenito fratre tenent, pari, ac ille reliquum feudum, conditione, absque tamen homagio (quod is pro toto feudo domino præstat) usque ad 7. generationem, quâ finitâ, omnis sanguinis affinitas extincta censetur, adeoque, qui tum excipiunt, homagium hæredibus primogeniti præstare necesse habent: quam in rem V. plura apud eund. *ad Joinvillam Dissert.* 3. nec non ubi suprà. Idem *Apparagium* quoque dicitur. V. & suprà *Apanagium.*

Parias, Græcè Παρείας, à tumidis inflatisque maxillis, serpens est acerrimi visus, memoratus Aristophani *Pluto*, Demostheni ac Lycurgo *adv. Demadem.* Alexandriæ frequens, ac in Templis olim Bacchi conspicuus, uti docet Aristophanis Scholiastes. Idem quòd innoxius sit ac planè mitis, Æsculapio Θεῶν φιλανθρωποτάτῳ sacrum & ministerio ejus dicatum esse, narrat Ælianus *Histor. Animal. lib. 4. cap.* 13.

à *Paribus*, V. suprà *Aparibus.*

Pariedrus, adde: mel. *Paryedris* seu *Paryadres*, Tauri montis cognomen, illam ejus partem denotans, quæ a dextra habet Hyrcanum & Caspium, à læva Moschicum, Amazonicum & Coraxicum montes, ejusdem Tauri partes, à gentibus adsitis sic cognominatas. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 783.

Paries, an ex *par*, quia semper duo *pares*: an ex *paro*, id est, struo? Ælio Gallo finitore, *sive murus, sive maceria est. l. 157. ff. de verb. signif.* Leoni Bapt. Alber. *lib.* 1. omnis structura sic dicitur, quæ a solo in altum surrexit ad ferendum onus tectorum, quæve obducta stat ad interiora ædificii vacua obvallanda. Hi calce & arena olim farciebantur, ut hodieque fit. Non enim solùm arenâ & calce inducebantur supra trullisationem, sed etiam in iis struendis ad cæmenta continenda similiter adhibebatur arenatum, h.e. arena & calx mixta, cujus vicem Babylonis præstabat bitumen. Hinc in vet. *Inscr.* calx arenata, & discrimen inter opus tectorium & albarium: tectorium namque fit harenatâ calce vel marmorato, albarium calce merâ, utrumque το. κονίαμα appellatur. Nempe linebant primò calce & arenâ parietes, deinde inductum tectorium fricabant ac subigebant liaculis, quæ instrumenta fuere lævigando jam inducto tectorio, ut suprà vidimus, sed & in structuris arenatum locum habuit, ad ligandos inter se lapides, atque, ut Plinius loquitur, ferruminandos. Hinc *Solidati parietes tectorio*, passim apud Vitruvium leguntur, à verbo *solidare*, quod est *munire, loricare, tegere*, item *malthare*, nam & inde *Tectores*, quòd parietes tegerent ac solidarent, dicti. Pro calce verò & arena, multi utebantur luto subacto & paleis mixto, in parietum instructura, unde vicem luti bitumine sartos Babylonis muros tradit Herodotus. Palladius, *quibus copia suppetit, macerias luto & lapide excitant. Plerique sine luto congesta in ordinibus saxa componunt.* Petronius.

Et paries circa paleâ satiatus inani,
Fortuitoque luto clausos munibat agrestes.

Ubi *parietem luto satiatum & paleâ* dicit, qui fartus erat luto. Vitruvius *lib. 2. cap.* 8 *Utraque a. ex minutissimis sunt instruenda, uti materiâ ex calce & arena crebriter parietes satiati diutiùs contineantur.* Ita & luto satiabantur. Fiebant autem & *craticii parietes*, qui luto inducebantur. Idem *lib. 7. cap* 3. *Cùm paries totus luto inquinatus fuerit, tunc in eo opere cannæ clavis muscariis perpetuæ figantur, deinde iterum luto inducto si priores transversariis ordinibus fixæ sunt, secundæ erectis figantur.* De *craticiis Parietibus* loquitur, quibus luto inductis cannarum duplex ordo adfigebatur, ut tectorium superinductum firmiùs adhæresceret. Sic in muris Babyloniis, inter singulos ordines laterum, texta cannarum stipata erant & bitumine adglutinata. Herodotus, Καὶ διὰ τριήκοντα δόμων πλίνθου ταρσοὺς καλάμων διαστοιβάζοντες, *Et inter ordinariam laterum structuram texta cannarum stipantes.* Ubi ταρσοὶ καλάμων sunt texta cannicia, singulis laterum ordinibus

bos interposita & bitumine oblita ad continendam structuram. Tria porro hæc vulgatissima structurarum genera, apud Græcos, *Latericia*, ἡ διὰ βατάδων; *Ordinaria*, latericiæ similis, sed ex lapide duro vel silice, quam Ἐγχώριον vocat Constantinus; *Tertia* ex saxo quadrato, quam τετραγώνων λίθων idem appellat: de quibus omnibus V. Salmasium *ad Solinum p.* 1230. & *seqq.* &c. Eosdem Vett. variis rebus ornare solebant: aut enim picturis condecorabant, & coloribus udo tectorio inductis, aut marmore operiebant, quod genus [illegible] aut [illegible] vocabatur, aut deaurabant; interraso plerumque etiam marmore vermiculatisque ad effigies animalium crustis depingebant. Et hoc postremum luxuria invenit Claudii Principatu, V. Plinium *lib.* 35. *c.* 1. At sub Nerone inventum, refert Plinius eodem loco: *Maculas, quæ non essent, in crustis inserendo unitatem variare, ut ovatus esset Numidicus, & purpurâ distingueretur Synnadicus, qualiter illos nasci optarent deliciæ.* Ad eum usum proin Vett. noti non erant psilotapetes, quibus hodie totos *parietes* obtegimus & incendimus, ad ornamentum saltem in communi & promiscuo usu non erant. Attalica tamen aulæa contegendis etiam *parietibus*, in domibus Magnatum, usum præbuisse, certum, *tapetiarias* vulgò vocamus. Solebant autem etiam Veteres & abacorum formis speculorumque orbibus ex vitro aut alio pellucido lapide parietes distinguere, sed & vitreis quadraturis insertis inducere. Unde de Firmo Vopiscus, *Nam & vitreis quadraturis bitumine aliisque medicamentis insertis domum induxisse perhibetur.* De speculis, quæ in *parietes* ad ornamentum inserebantur, Plinius *lib.* 36. *cap.* 26. *In genere vitri & obsidiana numerantur, ad similitudinem lapidis, quem in Æthiopia invenit Obsidius, nigerrimi coloris, aliquando & translucidi, crassiore visu atque in speculis* parietum *pro imagine umbras reddente.* Vitruvius *lib.* 7. *cap* 3. *Ipsaque tectoria abacorum, ac speculorum divisionibus inter se prominentes habent expressiones.* Seneca Orbes vocat, *Epist.* 87. *Pauper sibi videtur ac sordidus, nisi* parietes *magnis & pretiosis orbibus refulserunt: nisi Alexandrina marmora Numidicis crustis distincta sunt.* Speculorum nempe formæ rotundæ, inde *orbes* Senecæ; ita & abacorum, eorum certè qui ministerium substinebant, quæ & *Delphicæ* dicebantur. Sed & quadrati erant abaci, ut Logistici & columnarum abaci: quâ formâ parietum fuisse abacos verosimilius est. Sic enim alternatim distinguebantur *parietes* abacorum speculorumque divisionibus, h. e. figuris quadratis & orbiculatis prominentibus. Hinc *specula & abaci* junctim positi, apud Vitruvium, parietibus decorandis. Ita etiam apud Plinium *lib.* 35. *cap.* 1. *Non placent jam abaci, nec specula in cubiculo nitentia.* Meminit & speculorum cubiculi Synopsis Βασιλικῶν *lib.* 45. his verbis: [Greek illegible], quæ sic redduntur *l.* 3. *Dig. de trit. vin. vel oleo leg. Et Celsus inquit, vino legato, etiamsi non sit legatum cum vasis, vasa quoque legata videri: non quia pars sunt vini vasa, quemadmodum emblemata argenti, sipplorum fortè vel speculorum cubiculi.* Ita enim planè specula in parietes inserebantur, & immittebantur, ut emblemata in poculis: nec malè faceret, qui specula *parietum emblemata* vocaret. Vitreæ quoque quadraturæ, quibus domum suam induxisse Firmum diximus, parietum planè emblemata fuere. Nam sic illæ in domus Firmianæ parietes erant immissæ, & insertæ, ut in vas emblata solent. Ideo dicit Vopiscus, *insertas bitumine aliisque medicamentis fuisse. Insertas*, immissas in parietem & illigatas. *Inserere* enim est ἐμβάλλειν, unde *hæc inserta*, ἐμβλήματα. Publius,

Frugalitas inserta est rumoris boni.

Quod tam de vestis inserta, quàm de vasis accipi potest. Casaubonus quidem *insertas istas quadraturas vitreas* interpretatur, commissas & continuatas, operâ bituminis aliorumque medicamentorum, ita ut unum esset ac continuum vitrum: sed vitrum inserere, aut vitreas quadraturas, non est invicem & inter se committere & conjungere, sed aliquò immittere. Bitumine igitur insertas omnino quadraturas intellige, quæ in parietes insertæ & illigatæ bitumine erant sicque ejus, ut & aliorum id genus medicamentorum, ope fixæ & colligatæ tenebantur. Salmasius *ad Vopiscum l. c.* Sed & herbis pingi *parietes* consuevisse, tradit Plinius *lib.* 22. *cap.* 2. cujus tit. *Quod herbis vestes inficiantur.* Quem vide etiam de *Parietum* variis apud Vett. generibus. De usu eorum, ut quædam addam, præter vulgarem illum & omnibus notum, Patavii, ut & in reliqua Italia moris esse, ut eorum nomina, qui eruditione, aut quovis alio virtutis genere excellunt, *parietibus* inscribantur, adnotat Zuingerus *Theatro Hum. Vitæ pag.* 2629. *b.* Quemadmodum jam olim novis ædificiis nomina sua possessores dominique adscribebant, unde *Herbam parietariam*, ob titulos multarum ædium *parietibus* inscriptos, Trajanum Imp. vocare solitus est Imp. Constantinus. In verò capita allidebant Vett. in luctu. Capitolinus *in Maximinis*, *Jaciebat se in parietes, nonnunquam terræ se prosternebat.* Ibidem, *Incurrere in parietes, vestem scindere videbatur.* Græci [Greek illegible] dixere. *Parietibus* inprimis, seu foribus quoque, sacratum ædium, putantes hac sui injuriâ leniri Deorum iram, de quo *detestabili lugendi genere*, ut Cicero vocat 3. *Tusc.* V. Casaubonum *ad Augustum Suetonii cap.* 23. Addo saltem, Petrum de Vineis JC. à Friderico II. Imp. ob conjurationis suspicionem relegatum, similiter capite *parieti* sæpius illiso, seipsum necasse, ex Volaterrano *Anthropol. lib.* 23. At Romæ sub Cæsaribus, inter spectacula populo exhibita productus est, qui *per adversum parietem* felis modo reptando scanderet, teste Sabellico *lib.* 10. *cap.* 9. de cujusmodi τοιχοβάτης aliquid dicemus voce *Tichobates* &c. V. quoque paulo infra.

Varia Parietum, apud Veteres, genera.

Ambiens, structuræ universæque domus corpus, Franc. Marius *de paribus Ædium lib.* 1. *cap.* 1.

Arenarius *Ibid.*

Cæcus, qui fenestras non habet, apud Virgil. *Æneid. lib.* 5. *Parietibus textum cæcis iter.*

Cæmentarius, qui fit ex temerè conjectis lapidibus calceque commixtis & imbricum modo hærentibus. Fiunt enim plerumque Parietes ex lapidum congerie, vel limo aut calce, gypso, aliave materia, Gœddeus *ad l.* 157. *de verborum signif.*

Calcatus, apud præfatum Franc. Marium Grapaldum *l. c.*

Communis, quem communiter ædificant vicini, ad quem proin jus habet vicinus adjungendi ædificii, *l. fluminum.* & *l. inter quos ff. de damn. infect.* Hic communiter utriusque domus onera gerit, Corr. 4. *Miscell. c.* 16. *n.* 1. *per parietem ff. de serv. urb.*

Concratitius, idem cum *Cratitio.*

Cratitius, qui in cratis modum lignis contextis est compositus, de quo V. Vitruvium *lib.* 2. *cap.* 8. & *lib* 7. *cap.* 3. Idem & *Concratitius* Papiniano dictus est, fiebatque ligneis cratibus insertis, seu asseribus arrectis transversisque in cratis modum. V. infrà.

Dealbatus, in Evangelio & Actis.

Directus, cujus extremitas parietem alterum attingit; Cic. *in Topicis*, *Omnibus est jus parietem directum ad parietem communem adjungere, vel solidum vel fornicatum.* Hic ita attingebat communem, ut in literâ *T.* pendens in imum linea transversa superiorem attingit. Quare si vicinus fornicatum *parietem* ad communem adjunxerit, alter, qui in pariete communi demoliendo damni infecti promiserit, non debebit præstare, quod fornix vitii fecerit. Confer Boët. in *Topic.* & V. Hottomannum *lib.* [illegible] *Observation.* 24.

Formaceus, V. Plinium *d. l.*

Fornicatus, qui arcum habet: opponitur solido, apud Ciceronem in *Topic.*

Internus, qui ædes intus distinguit ac separat, oppositus ambienti, apud Grapaldum *d. l.* At Intergerinus, Festo *lib.* 9. qui inter confines struitur, & quasi *intergeritur*; in *Lexico* Lat. Gr. Ædis B. Germani, τοῖχος ὁ δύο οἴκους διορίζων. V. Plinium *lib.* 35. *cap.* 12. Vitruvio est, qui communiter utriusque domus onera gerit ac sustinet, sic dictus, quòd à vicinis extructus velut *intergeritur*, h. e. communiter gerendo fit. V. quoque Corrasium *Miscellan. lib.* 4 *cap.* 16.

Lapideus, V. Grapaldum ubi supra.

Lateritius, fuit olim ex lateribus durissimæ soliditatis: utpote qui crudi sub Sole diutiùs permanserant, ut exsiccarentur. Cujusmodi *lateritiis parietibus* excisum opus tectorium, propter excellentiã picturæ, ligneis formis inclusum, Romam deportavisse, in Ædilitate, ad Comitium exornandum, Muræna & Varro legitur, apud Plinium ubi suprà.

Loricatus, memoratus Fr. Mario Grapaldo *l. c.*

Marmoreus, similiter.

Medianus, V. Gœddeum *ad l. paries* 157. *num.* 6. *de verborum signif.*

Rudis dicebatur, nondum tectorio opere inductus, V. *l.* 50. *ff. de usufr.*

Solidus, opponitur fornicato, apud Ciceronem *in Topicis*, *l. c.* diciturque is, qui à solo, continuo ductu, ad fastigium exurgit, sic ut nusquam suspendatur. Brissonius.

Testaceus, qui fiebat ex latere cocto: cujusmodi *parietes* etiam nunc in usu sunt &c. Cæterum *Parietis* adjuncta sunt, eodem Brissonio docente, *vetus, novus, idoneus*: & *Parietem ædificare, demoliri, reficere, meliorem aut deteriorem facere*, phrases sunt Jurecons. adhiberi solitæ. V. Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.*

Parietibus vivis homines includendi mos, inter Vett. supplicia, memoratur Jul. Capitolino, Ita enim is de Opilio Macrino, *Vivos etiam homines parietibus inclusit, ac struxit.* Quod unico verbo Græci exprimunt, quod est ἐγκατοικοδομεῖν, hominique imitatione Germani, *einmauren*; aliàs *zwischen vier mauren einschliessen.* Latini *Parietibus struere* dixerunt. Vetus Interpres Juvenalis *ad illum versum de Vestali defossa* (harum enim apud Romanos hæc pœna fuit)

Sanguine adhuc vivo terram subitura Sacerdos:

Hæc, inquit, *Virginibus Vestæ pœna fuit decreta, si vitiatæ fuissent, vivæ parietibus struebantur.* Græci, ut jam dictum, ἐγκατοικοδομεῖν. Suidas, [Greek illegible], *Quæ* (nempe pellex) *cum persuadere adolescentem non posset, detulit eum, ut lascivia reum, apud Patrem,*

trem; hic verò illum mutilavit & parietibus struxit. Idem in Belgio pœnæ genus in Evangelicos statuere aggressus, Albertus Archidux, Isabellæ Claræ Eugeniæ maritus, vivâ defossâ virgine, Pontificios ritus aversatâ, destitit incepto, suis ipsismet atrox nimis id supplicii genus censentibus, V. *Hovia Anna.* Parietes nempe & saxeos licet intelligere. Ut apud Sallustium *Catilin. cap.* 55. ubi Tullianum in carcere describitur, *Eum muniunt undique, parietes atq; insuper camera lapideis fornicibus juncta.* Ad quem *l.* V.C. Barthium *Animadvers. ad Statium Thebaid. l.* 10. *v.* 48. Nec omittendum, *in parietem caducum inclinare*, Græcis Proverbio dictum vel potiùs hoc à Latinis allusum. Græci enim propriè, ὡς τὸν ἐν ϰρατῆρι τοῖχον βίᾳον dixere. Sic apud Æl. Spartianum, Hadrianus Imp. de Cejonio Commodo Vero, quem adoptaverat, & *Ælium Verum Cæsarem* appellaverat, cùm eum minùs sanum videret, *sæpissimè dictavit, In parietem caducum inclinavimus.* V. quoque Spartianum eund. in *Vero* &c.

Parigium, apud Sanutum *lib II part.* 4. *c.* 14 *Cæterùm propter aquarum discursus oportet ire usque ad medium parigii eundo quartam venti desuper à Syroco—qui quidem transitus* Parigium *nuncupatur, circa* 450. *miliaria æstimatur, licèt quidam* 500. *milliaria transitum seu Parigium fore asserant suprà dictum.* Maris aliquod spatium, ita appellatum, quod tendentibus in Ægyptum occurrit, transitu difficile ac periculosum, Car. du Fresne *Glossar.*

Parilion, cogn. S. Wilibaldi in *Itinerario ejus num.* 31. aliàs *Bavilion.* Sed illud melius, videntur enim respexisse Scriptores isti ad Græcum Παρήλιον, quod *nubem Soli similem tum colore, tum orbiculari figura*, sonat, ita ut quasi *Sol alter* sanctitatis fuerit, qui istiusmodi epitheto insignitur. V. de Parelio Joh. Sarisberiensem *lib.* 2. *cap.* 3. laudatum eidem.

Parira, apud Plinium, *Flumen Tomerum navigabile, circa quod* Paritæ, *deinde Ichthyophagi* &c. lege, *Pasiræ.*

Paris, Priami & Hecubæ filius, adde: Apud Homerum perpetuò *Alexander* audit, si fides habenda Thomæ Dempstero *Paralipom. in Joh. Rosini Antiq. l.* 3. *c.* 18. ubi ostendit, Homerum alia apud Deos, alia apud homines, nomina nonnullis imponere: Carolo Sigonio, unum nomen esse, alterum cognomen, contendente, *de Nom. Rom. c.* 1. Aliàs Πάρις *Il. γ. versu* 437. ζ. 503. μ. 93. ν. 660. ο. 341. χ. 359. Πάριος *Il. γ. versu* 325. Πάριν *Il. ζ. versu* 280. ν. 490. ω. 249. Δύσπαρις quoque *Il. γ. versu* 39. & ν. 769. reperitur. Lyram is callentissimè pulsabat. Ælian. *Var. Histor. lib.* 9. *cap.* 38. προσιόντι τὴν λύραν ἰδόντι Ἀλεξάνδρῳ, *Accedens lyram ostendit Alexandri.* V. *locum* & confer cum Plut. *in Alexandro*: utrobique enim narratur, Alexandrum M. Ilium venisse, & curiosè singula lustrasse, atque inter alia, cùm *Paridis* ei ostenderetur lyra, dixisse: *Majoris facerem, si lyram Achillis ostenderetis; potius enim mihi fores gratiusque, virorum fortium laudibus cantandis idoneum videre instrumentum, quàm eam lyram, qua accinebat fœminis captandis demulcendisq; apta carmina*, V. Hadr. Junium *in Adagiis suis c.* 546. Interim ille sive Δύσπαρις sive Paris, ille *Veneris præsidio ferox, gratáq; fœminis imbelli citharâ carmina dividens*, ut Horatius de eo *lib.* 1. *od.* 15. quod mireris, divinis honoribus: quod stupeas, Therapnis Laconicis, cultus est. Inter Laconum namque Heroas, Hyacinthum Pausan. *in Lacon.* Agamemnonem, ex Staphylo Clem. *admon. ad Gentes*: Astrabacum idem: Menelaum, Athenag. *initio Apolog. pro Christ.* Menelaum, *Paridem* ac Deiphobum, Æneas Gazæus numerat *in Theophrasto*, apud Gerh. Joh. Vossium *de Orig. & Progr. Idololatriæ lib.* 1. *cap.* 13. *pag.* 101. Ejus simulachrum ex ære, inter opera Euphranoris, miris laudibus evehitur à Plinio *lib.* 3 *cap.* 8. *Euphranoris Alexander Paris est; in quo laudatur, quòd omnia simul intelliguntur, judex Dearum, amator Helenæ & tamen Achillis interfector.*

Paris, nomen Histrionis, sub Vero Imp. celebris, de quo sic Jul. Capitolinus in *Vero*, *His accessit, quòd, quasi Reges aliquos ad triumphum adduceres, sic Histriones eduxit è Syria, quorum præcipuus fuit Maximinus, quem Paridis nomine nuncupavit.*

Parisienses, Gall. *Parisi*, monetæ Parisiis cusæ. Et quidem *Parisienses aurei*, Gall. *Parisis d'or*, cusi sunt sub Philippo VI. valore 20. solidorum bonorum parvorum Parisiensium. Rex in iis conspicitur in cathedra sedens, cum binis ad pedes leonibus: uti docet typus eorum apud Car. du Fresne. *Parisienses duplices*, Gall. *Parisis doubles*, sub Rege Philippo IV. prodierunt, i. duo denarii Parisienses, quartâ parte Turonensi graviores; in quorum altera parte Crux in florem desinens, cum *Inscr.* PHILIPPUS REX. in altera lilium in medio nummo, cui vox REGALIS subest: in circulo, MONETA DUPLEX, V. typum, ut & alios sub Carolo Pulchro ibidem. *Duplices Parisienses nigri*, Gall. *Doubles Parisis noirs*, sub Joanne R. *Parvi Parisienses*, Gall. *Petits Parisis*, sub Philippo itidem IV. & VI. in quorum parte altera nuda crux, cum Inscr. PARISIUS CIVIS, cusi sunt &c. de quibus aliisque V. præfatum Auctorem in voce *Moneta.*

Parisii, adde: *Parisiensis Comitatûs*, sub Carolovingis, eadem fere potestas, quæ olim sub Merovingis Majorum Domus seu Comitum stabuli fuit. Quemadmodum igitur Majores Domus tandem regiâ potestate ad se pertractâ thronum ipsi conscenderunt, & sic Martellus ad Carolinorum stirpem regale transtulit axioma: ita orti ex posteris Wittekindi Ducis Saxonum Hugo Magnus & Hugo Capetus, postquam Comitatum *Parisiensem* obtinuerunt, sensim sibi ad regni fastigium viam pararunt, donec post obitum Ludovici V. seu potiùs VI. Hugo Capetus *Parisiorum* Comes, exclusâ Caroli M. stirpe, Regnum occupavit, in cujus posteris etiamnum hæret. Georg. Hornius *Orb. Imper. pag.* 134.

Parisiorum Ager, adde:

Parisiorum fluvii nobiliores.

Bevera aut Beveris, *Bievre.*	Matrona, *Marne.*
Crodoldus, *le Crge.*	Savara, V. *Separa.*
Edera, *Jerre.*	Separa, *Sevre.*
Isara, *Oise.*	Sequana, *Seine.*
Junna, *Juine.*	Urbia, Orge.

Parisius, Franciæ metropolis, item *Parisiis*, apud Vett. quæ hodie *Lutetia Parisiorum.* Ex Trebellio enim Pollione in *D. Claudio*, ubi Palatinus Codex legit, *Sub hoc Barbari, qui superfuerant, Anchialo vastare conati sunt*, pro *Anchialum*, discimus, eo tempore sic loqui solitos fuisse, ut nomina Urbium plerarumque hoc casu enuntiarent: sicut etiam aliquando per quartum. Fronto, qui sub Adriano vixit, *Epist. ad Marcum Imper. Durocortoro, Athenæ vestræ.* Frontinus de Coloniis, *ager Carseolis: Puteolis colonia: Fundis oppidum: Gabiis oppidum:* &, *Cumis muro ducta colonia.* Sic & *Megaris*, sunt *Megara*, apud vet. Juvenalis Interpretem. Quod imitati sunt recentiores Scriptores, unde *Aurelianis urbs*, pro Aurelia vel Aureliani: *Parisiis*, *Remis* & similia. Per quartum quoque casum non rarò extulerunt. Apud Frontinum *Colonia Vejos: Colonia Graviscos: Cassinos & Aquinos.* Perperam hodie scriptum, *Cassinus* & *Aquinus.* Unde est, quòd in omnibus libris citimæ etiam vetustatis, non aliter Parisiorum urbem dictam reperias, quàm *Parisius*, quod est pro *Parisios.* Sic *Remus aliquid factum esse*, in antiquis Martyrologiis MSS. non rarò occurrit, quod itidem est, pro *Remos.* Nam *Parisios*, ut & *Remos*, indeclinabile est, *urbs Parisios, urbis Parisios, fuit Parisios*, pro quo obtinuit, ut *Parisius* scriberetur. Ita &, cùm per tertium casum ea efferrent, indeclinabilia erant, ut *hæc Anchialo, hujus Anchialo* &c. *Hoc barbarum, inquies*, ait Salmasius *ad Pollionem*: *sit planè barbarum, dum constet etiam Vett. ita usurpasse.* Et paulo pòst, *De hac ratione plura alibi dicam, quæ id verum esse magis vincant. Sic enim infrà locutus est Vopiscus in vita Probi: Copto præterea & Ptolemaide urbes, ereptas barbarico servitio, Romano addidit juri*, &c. V. plura in vocibus *Lutetia* & *Parisii.*

Parlamentum, adde: Vox est recentioris ævi, & modò *Placitum* seu *servitium placiti* significat, modò colloquium in genere, modò idem quod *Parlatorium* seu *locutorium*, notat. Maximè verò, pro *solemni* aliquo *Colloquio* usurpata reperitur, de re quapiam alicujus momenti deliberandi causâ habito. Ita appellatos reperimus plebis ac populi Conventus in Civitatibus, de rebus ad publicam salutem spectantibus, deliberandi causâ, coactos: ad cujusmodi *Parlamenta*, sono tubæ populum convocari consuevisse, discimus ex *Charta* quadam, apud du Fresne: *Dominus Vicarius in Palatio domus communis constitutus, Parlamento in ipso palatio, ad sonum tubæ seu tubarum publicè congregato.* Unde haud ægrè colligere est, cur sic Galli Anglique appellarint Procerum totius Regni Conventus, ad hoc coactos, ut cum Rege ac Principe de publicis rebus consilia conferrent, & si quæ majoris momenti negotia essent peragenda, in iis per leges examinarentur & conficerentur. Nam constat eam fuisse *Parlamentorum* institutionis occasionem, maximè in Anglia, ubi Parlamentum *Commune Concilium regni Angliæ, Magnum Concilium* & *Magnum Concilium Regis* vulgò appellatur, ut auctor est Edvv. Cokus *ad Littletonem sect.* 104. licèt discrimen, & quidem satis insigne esse videatur inter Anglicana & Francica Parlamenta, de quo infrà quædam. Pergo de Francicis: Indicebantur hæc perinde semel ac iterum quotannis, ad majoris momenti lites examinandas, appellationes à Ballivis supremo judicio decidendas & reliqua, quæ ad jus dicendum videbantur conducere, decernenda: idque *generali Parlamento sedente Parisiis*, ubi fere semper indicta legimus, fieri dicebatur. Nangius in *Ludovico IX.* cognom. *Sancto*, *Convocavit Rex Francorum Ludovicus grande Parisius Parlamentum.* Cui etiam *Universalis & capitalis Justitiæ Regni*, præ cæteris, illustre elogium tribuit Carolus Normanniæ D. tum Regni Rector, in *Statuto* edito d. 23. April. A.C. 1360. &c. Et sane ea fuit, apud exteros etiam Principes, *Parlamenti* Francici fama, ac justitiæ existimatio, ut non semel controversias suas ab eo dijudicari petierint ac consenserint: atque in iis Henricus II. Angliæ R. in ea controversia, quam cum Arch. Cantuariensi exercuit, ut legimus apud Radulfum de Diceto sub A.C. 1169. ubi *judicium in Palatio Parisiensi subire, Proceribus Galliæ residentibus*, paratum se esse, profitetur: quod de Parlamento Parisiensi intelligi omnino vult du Fresne, tametsi non prorsus constet, ædem tum Regiam, quam *Palatium* vocant, juri dicundo, ut hodie, fuisse addictam, quod plerique sub Ludovico Hutino, alii sub Philippo IV. factitatum volunt. Similiter Fridericus II. Imp. in controversia inter Imperium & Sacerdotium, *se coram Laicis Paribus & Nobilibus Regni Franciæ* jus subiturum, protestatus in ea *Epist.* quam idem du

Fresne

Fresne *in Notis ad Joinvillam* edidit *pag.* 56. ut alia ejusmodi omittam. *Parlamentum* verò, quod ambulatorium erat, seu potiùs, quod indici solebat quotannis, semel vel bis, statarium & perpetuum dein factum est, litiumque ac controversiarum appellationibus dirimendis addictum: ejusque exemplo creata subinde alia in provinciis, de quibus aliquid infrà. Plura qui cupit, adeat qui de Parlamentariis sedibus Juridicis scripserunt, Roccaflavinum, Miramontium, Alios, inter quos inprimis consuli meretur sæpius nobis laudatus C. du Fresne *Gloss.* Addam hic quædam, de discrimine Angliæ Galliæq; *Parlamentorum.* Et quidem, Gallica quod attinet, nihil ea esse aliud quàm Dicasteria & suprema Justitiæ tribunalia, eum in finem instituta, ut causæ & controversiæ civium in illis dijudicentur ac decidantur, ex antè dictis patet: Britannica verò *Parlamenta*, Conventus sunt publici trium Regni Ordinum, *Cleri, Optimatum & Popularium*, in quibus, tanquam totius gentis Comitiis, de rebus summis ac maximis consultatur, V. Joh. Andr. Gerhardum *Dissert. de Parlamentis Galliæ & Angliæ, Jenæ, A. C.* 1667. *edit.* & Greenium *Dissertat. de Regno Britanniæ*: adeoque Britannica idem sunt, quod in Francia trium Regni Ordinum Conventus, qui vulgò, *Assemblées des Estats du Royaume*, appellatur. Cogebantur autem ea potissimùm ad hoc, ut ingruente bello Regi auxilia pecuniaria ab omnibus Regni incolis præberentur. Unde quod Anglici *Parlamenti* auctoritatem prolixè commendat Joh. Fortescutus *lib. de laudibus LL. Angliæ capp.* 18 & 34. atque inter alia dicit (non ut in Francia) *Regaliter & politicè*, regnare Regem Angliæ. At in Francicis, si prima spectetur eorum origo, Proceres tantum, eosque utriusque ordinis Secularis & Ecclesiastici, iis interesse mos. In *Vita* Ludovici VII. *Archiepiscopi, Episcopi, Abbates & magna pars Baronum Franciæ*, convenisse dicuntur, &c. Nec omittendum, *Parlamentum* Britannorum duplex esse, *Superius*, vulgò Germ. *das Ober-Hauß* & *Inferius* seu *das Under Hauß*, in quorum illo Archiepiscopi, Duces, Comites, Marchiones, Barones, in isto, Equites & Municipes i. e. Nobilitas & Civitates, locum habent. Ex his Proceres, communi nomine *Lords* Angl. & formulâ compellandi *Mylords*, quasi dicas *Domini mei*, appellantur. Vide præter Auctores suprà citatos Thomam Schmidium *de Republ. Anglic. lib.* 2. *cap.* 2. & qui per *Parlamenta* Angliam semper gubernatam fuisse, pluribus ostendere contendit, Georg. Hornium *Orb. Imp. pag.* 314. *cum Notis L. Joach. Feueri edit.* 1677. Etiam verbo mentio hic facienda *Parlamenti*, seu Concilii Baronum de capitalibus criminibus cognoscentium de quo V. Hect. Boëthium *Histor. Scot. lib.* 14 *pag.* 305. & infrà in voce *Placitum Lethiferum.*

Parlamentorum Galliæ succincta historia ex C. du Fresne.

Parisiense statarium factum est secundùm nonnullos, à Philippo Pulchro, quod ex ejus *Statuto* pro reformatione Regni edito A. C. 1302 *art.* 31. colligunt. Ei sedem assignatam in Palatio Regio, à Ludovico Hutino quidam scribunt: at Thuanus *Histor. l.* 10. id sub Philippo IV. A. C. 1344. factum esse asserit.

Tholosanum, ante Philippum Pulchrum, jam extitit, ut Catellus *Rerum Occitanar. l.* 2. fusè probavit: Statarium verò factum, à Carolo VII. literis datis Salmurii 11. Octobris A. C 1443. cujus exordia tum primùm inita 4. Junii subsequentis. Inde tamen Montempessulanum translatum, sed rursum Tolosam reductum est à Ludovico XI. A. C. 1461.

Burdigalense, post exactos ex Aquitania Anglos, institutum est, à Carolo VII. Burdegalensibus, qui se ultro Regi dediderant, solenni pacto id obtinentibus A. C. 1451. Exinde erectum fuit A. C. 1460. eique Castellum Lomberianum, vetus Ducum domicilium, pro sede assignatum. Verùm Burdegalensibus paulo pòst in rebellionem prolapsis urbs recepta, Parisiensi Parlamento subdita mansit, donec, Aquitaniæ Ordinum precibus, rursum Burdigalæ *Parlamentum* instauratum est, à Ludovico XI. 1.. Junii A. C. 146. Idem tamen postea, cum Aquitaniæ Ducatum Carolo fratri in apanagium concessisset A. C. 1469 Pictavium id transtulit (quia Parlamenta teneri haberique non possunt in terris apanagiatis) donec Carolo extincto A. C. 1472 rursum Burdigalæ institutum est.

Rotomagense, statarium redditum est à Philippo Pulchro A. C. 1302. ad petitionem trium Normanniæ Ordinum erectum à Ludovico XII 1. Octobris A. C. 1499. quod in annum sequentem rejiciunt Chopinus *de Dom. l.* 2. *tit.* 15. Hallianus, alii.

Aquense, ab eodem Rege institutum est A. C. 1501. cùm antea in ea urbe supremum Consilium esset, quod Ludovicus II. Com. Provinciæ instituerat liter. datis A. C. 1424. in quibus *Eminens Concilium* appellat.

Gratianopolitanum, à Ludovico Delphino, postmodum R. XI. Caroli VII. fil. erectum est, pro toto Delphinatu, mense Jun. 1453. cùm antea lites judicarentur supremo judicio, à *Consilio Judicum* erecto 1340. ab Humberto Delphino Viennensi.

Divionense, Burgundiæ Ducatu post Caroli D. obitum, ad coronam reverso, erectum est à Ludovico XI. 18. Mart. 1476. Extinctum postea à Carolo VIII. & Parisiensi unitum, denuo instauratum fuit, à Ludovico XII.

Redonense, ab Henrico II. mense Martio A. C. 1533. erectum coostatumque est ex duabus Cameris uti vocant, quarum prior Redonensi in urbe ad 1. Aug. altera in Nannetensi à 1. Febr. tenebatur. Sed hanc posteriorem Redonas transtulit Carolus IX. 1560. Thuanus *Hist. l.* 10.

Palense, in Benehanis, institutum est à Ludovico XIII. cùm antea lites dirimerentur, in Curia Majori seu Plenaria, dein à Consilio Supremo. Marca *Histor. Benharn. l.* 6.

Metense, ab eodem erectum est, mense Januar. A. C. 1633. translatum inde in Urbem Tullensem, 10. Mai. 1636. rursum denique in Metensem urbem remissum. Addunt quidam Ensisheimense, in Alsatia, sed illud Metensi subest.

Parlatorium, locus destinatus colloquiis, in Monasteriis, Gall. *Parloir* &c. Aliter *Locutorium* quoque, quod vide. In Italia & Lombardia præsertim *Parlatorio* appellatur locus seu camera, ubi de rebus seriis civitatis disceptatur, V. Joh. Villaneum *lib.* 1. apud Car. du Fresne *Glossar.*

Parma, urbs Duc. cognominis caput, adde: De Petri Aloysii Paulo III. geniti, primi *Parmæ* ac Placentiæ Ducis, immani tyrannide ac miserabili morte, consule si placet Sleidanum. Ex ejus successoribus Octavius Cæsari reconciliatus est A. C. 1556. quibus conditionibus, V. apud Thuanum *lib.* 16. Papa postea Urbanus VIII. Ducatum Castrensem Duci eripuit hoc seculo, ob debita, unde bellum exortum & controversia tandem auctoritate Ludovici XIV. Galliæ Regis composita est A. C. 1664. sed hactenus sine successu. Seriem Ducum exhibuimus suprà in voce *Farnesius Alexander.* Addam saltem, Ducatum *Parmæ* Papale esse feudum, sed in Placentiam jus sibi vindicare Regem Hispaniæ ratione Ducatûs Mediolanensis, ex Georg. Hornio *Orb. Politic. Part. II. pag.* 70. *edit. prim.*

Parma, vox Thracica, genus armorum denotat, tutando corpori excogitatum. Memoratur Polybio *lib* 6. cùm ait: *Natu minimi, quos Velites & Pilanos nominarunt, jubentur gestare gladium, pila* Parmamque: Parma *tum firmitatem habet ob structuram, tum magnitudinem, quæ tutando corpori sit satis. Nam rotunda cùm sit, tripedalem habet diametron.* V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 10 *cap.* 10 Servius *ad Æneidos lib.* 10. à clypeo *Parmam* sic distinguit: *Parma levia arma, clypei majoris ponderis.* Vet. Glossa, *Parma ἀσπιδίσκιον.* Iterum *Parma* [illegible], *clypeus equester*: Denique *Parma Θρᾳκικὸν ὅπλον, Thracicum armorum genus.* Quòd equestrem vocavit clypeum, ad velites referendum, auctore Livio *Decad.* 3. *lib.* 6. *Gladiis à Velitibus trucidabantur. hic miles tripedalem* Parmam *habet, & in dextra hastas, quibus eminus utitur, gladio Hispaniensi cinctus est.* Quo modo & intelligendus Jul. Frontinus *Stratagem. lib.* 4. *cap. ult. Romani cùm Campanis Equitibus nullo modo pares essent, Qu. Nonius Centurio in exercitu Fulvii Flacci Procos. excogitavit, ut delectos ex toto exercitu, qui velocissimi videbantur, & mediocris staturæ erant,* Parmulis *non amplis & galericulis gladiisque ac septenis singulos hastis quaternûm circiter pedum armaret eosque adjunctos Equitibus juberet usque ad mœnia provehi.* Aliàs *Parma*, clypeus, scutum, umbo &c. non rarò confunduntur. Fuere autem fortium virorum scuta seu *Parmæ* pictæ, inertium ac tironum puræ, docente Servio *Æneid. lib.* 7. *vers.* 796 qui *ad Æneid. lib.* 9. *vers.* 546. quoque ait, *Picta arma jam probati in bellis habebant*: ad quem locum videatur quoque Jac. Pontanus. Abbo *de Obsid. Lutetiæ Paris. lib.* 1.

— — *Saxa frementia* parmas *quatientia pictas,*
Scuta gemunt.

Ipse Virgilius *loco cit.*

Ense levis nudo, parmaq; inglorius albâ.

Et de Camilla *lib.* 11. tirocinium ejus spectans,

— — — *Puraq; interrita* Parmâ.

Contrà de Viro forti & bellicoso Capaneo, Statius *Thebaid. lib.* 10. *in fin.*

Et clypei niger umbo cadit.

V. Thom. Dempsterum Paralipom. *in Joh. Rosini Antiqq. Rom. lib.* 10. *cap. cit.* A *parma* dicta est in exercitu Romano, contra Volscos, *parmata cohors*, apud Livium *lib.* 4. *cap.* 38 quæ *tegumen omnis exercitus* appellatur, *cap. seq. Dat signum Volscis Imperator, ut parmatis, novæ cohorti hostium, locus detur. Quum Consul legionesque Romanæ, quod tegumen modò omnis exercitus fuerat, nusquam viderent* &c. Indidem vocati sunt *Parmularii*, genus quoddam Gladiatorum, qui & *Thraces* dicti sunt: Apud hos enim primitus in usu fuit *Parma*, clypeus rotundus & parvus; quæ postea huic Gladiatorum generi peculiaris extitit; sicâ præterea instructis, Turnebus *Adversar. lib.* 5. *cap.* 10. Namque & hæc *Θρᾳκικὸν ξίφος ἐπικαμπές*, *Thracius gladius incurvus* erat. V. quoque Suetonium *in Domit. cap.* 10. Alex. ab Alexandro *lib.* 6. *cap.* 22. & Lipsium *de Militia Romana*, nec non suprà, voce *Palmularius*;

Parnassus, adde: Probat hanc Etymologiam etiam Georg. Hornius *Histor. Philosoph. lib.* 3. *cap.* 2. ubi Græcos *Parnassi* etymon frustra in lingua sua quærere, cùm docti jam pridem ostenderint, *Har-Nasse* primitus dictum fuisse, docet: additque, quosdam Semitarum vel Japetionidarum ibi consedisse ac prædixisse, si homines in impietate sua pergerent, fore ut rursum aquis absorberentur; vel potiùs ibi primò, editis Oraculis, religio & superstitionis fundamenta jecisse. Certum enim, Japetum vel ipsum vel posteros ipsius in Græciam delatos esse, cùm ab eo Græci generis humani originem arcessant: quod Horatius *audax Japeti* vocat *genus*. Unde illæ fabulæ de Japeto & filio ejus Prometheo, cui inventionem Artium & Philosophiæ manifestè tribuit Suidas, Προμηθεύς, inquiens, εὑρετὴς πρῶτος τῆς γραμματικῆς φιλοσοφίας: ubi monet Vossius *lib.* 1 *Gramm. cap.* 3. legendum esse, Γραμματικῆς καὶ φιλοσοφίας. Et apud Eusebium Africanus *Præpar. lib.* 4. *cap.* 3. *Prometheum finxisse homines fabulantur atque formasse, quoniam sapientiâ, eloquentiâque suâ à bestiarum vita in civilem eos transformavit.* Etiam Plato *in Philebo*, maximam inventorum, cælitus acceptorum, laudem ei tribuit &c. Itaque cùm prima Sapientiæ studia ad hunc montem excolerentur, facilè factum est, ut primi illi Magistri Musarum (quæ in *Parnasso* sedes habere fingebantur olim) nomen reportaverint: iisdem à voce Hebr. מוסר, quòd reconditæ disciplinæ Magistri essent. V. eundem Hornium *lib.* 7. *cap.* 3. *ubi de Helicone ei, aliisque Philosophandi locis prolixus sermo est.*

Parochia, adde: Meliùs *Paræcia*, ex Græco Παροικία. Unde Budæus ait, *Paræcia accolarum est conventus & accolatus sacraque vicinia. Quare qui fanum aliquod accolunt, Paræci dicti sunt, ejusdem scilicet Fani* (quod voce οἶκος, *Oeci*, non rarò venire Vett. diximus suprà, in hac voce) *participes.* Additque, *Quòd si Latinè loqui magis placet, Latina plenius Paræciæ Curiæ dici possunt, unde Curiones olim dicti & Paræci ipsi Curiales. Inde Curionatus, qui vulgò Cura dicitur* &c. Quæ omnia eruditè probat ex Livio & Festo. Atque hæc etymologia videtur non longè petita. Filesacus etiam *de Paræciis cap.* 1. existimat, ejusdem Ecclesiæ consortes vel vicinos, παροίκους dictos: & *Paræciam*, eorum qui eandem Ecclesiam accolunt viciniam. Henricus tamen Valesius *ad Eusebii Histor. lib.* 1. *cap.* 1. hujus vocis originem inde natam putat, quòd Ecclesia in terris duntaxat inquilina sit & πάροικος; ejus autem patria & municipatus in coelo. Car. verò du Fresne censet, Vett. appellasse Ecclesias παροικίας, quòd, cùm in magnarum Urbium viciniis conventus suos sacros secretò agerent, eorum Ecclesiæ seu Conventus, non civitatis quidem dicerentur, sed viciniæ civitatis: quod probat ex formulis familiaribus primitivæ Ecclesiæ, ἡ ἐκκλησία ἡ παροικοῦσα ἐν Σμύρνῃ, apud Eusebium *lib.* 4. Ἐκκλησίας τῆς παροικούσης Γορτύναν, *ead. lib. cap.* 23. ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ἡ παροικοῦσα Ῥώμην, in *Epistol.* Clementis ad Corinth. &c. Neque ab hac sententia discedit Sirmondus *Disquisit. de Azymo cap.* 5. ubi observat, *Parochiarum* nomen, rusticarum olim Ecclesiarum fuisse, ideoque *Parochias* Civitatibus opponi, in Concilio Agathensi *can.* 21. & in Concil. Aurelian. V. *can.* 8. Sed falsum id esse, pluribus docet Cl. Suicerus, cui proin Παροικία Σμύρνης vel Ῥώμης, est Ἐκκλησία παροικοῦσα Σμύρναν vel Ῥώμην, *Ecclesia Smyrnam vel Romam habitans. Primi*, addens, *Christianorum cœtus in urbibus ita vocati sunt, quia, cùm pauci essent & differrent à civibus ipsis religione ac sacris, tanquam hospites ac peregrini, sive πάροικοι illarum urbium censebantur. Sed & reverà plurimi ex his erant peregrini —— Πάροικος autem non dicitur, qui in vicinia colit, aut propter urbem, sed qui ipsam urbem incolit, ut inquilinus παρ' ἄλλοις πόλεσιν ἀποικισθεὶς, qui de una urbe in aliam incolendi gratiâ migravit. Hæc est origo* Παροικιῶν & *παροικουσῶν πολλῶν Ἐκκλησιῶν. Quæ vox aliquando plurium minutarum Ecclesiarum complexionem significat & unam Ecclesiam civitatis, in plures dispertitam minores conventus. Aliquando minores illos ipsos cœtus, qui ut Ecclesiarum nomine vocitabantur, ita etiam παροικιῶν, ut in Epist. Innocentii ad Decentium. Aliequin circa illa tempora* Paræcia *distinguebatur ab Ecclesia, præcipuè in Africana Eccl. quia Ecclesiæ nomen sumebatur propriè de matrice & principali Ecclesia — Eodem tempore in Ecclesiis Occidentis* Paræcia *appellata est, quæ pars esset Ecclesiæ civitatis, Basilica nempe particularis, cui unus Presbyter præerat — tota autem civitas Ecclesiastica sub Presbyterio suo vel Episcopo, quæ ex multis paræciis constabat, vocata fuit Diœcesis. Quo sensu Diœcesis & Ecclesia eadem erat, ut apud Græcos* Ἐκκλησία & Παροικία *— ut qui vocem διοικήσεως rarò aliter usurpabant, nisi de pluribus provinciarum, sub Exarcho ecclesiastica, sub Vicario civili administratione. Ecclesia igitur absolutè cùm idem significet, quod Diœcesis apud Latinos, &* Παροικία *apud Græcos, & omnem unius civitatis plebem comprehendat, inde factum, ut Civitas, Ecclesia & Plebs, pro eodem sumantur* &c. V. eum *Thesaur. Eccl.* voce Παροικία. Hodie *Paræcia*, seu, ut vocabulo Canonistæ magis trito utar, *Parochia*, territorium & districtus Episcopi vel Sacerdotis, uti *Provincia* & *Diœcesis* Metropolitani & Archiepiscopi, dicitur; ad cujus imitationem, districtus quoque Judicis *Parochia* dicitur, in *Decretis* S. Ladislai Hungariæ R. *lib.* 3. *cap.* 16. Divisio *Parochiarum* ortum habuit a Dion. *ut* 13. *quæst.* 1. *c. Eccles.* Atque in hoc *Parochiale* jus consistit, ut omnes *Parochiani* in diebus Dominicis & festivis missam audiant in Ecclesiis, in quarum parochiis habitant, *c.* 2. *dicto* 2. *de Parochiis.* Præterea in decimis personalibus, quæ Ecclesiæ parochiali debentur, 16 *quæst.* 1. *§ quis Laicus cap. ad Apostolicæ, de decim. primit. & oblat.* Tandem in oblationibus, quæ dandæ sunt Sacerdoti *Parochiali*, qui pro Populo orare debet, 10. *qu.* 1. *quia Sacerdos.* Hactenus Canonistæ, apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.* Constituunt autem *Parochiam* decem homines secundùm eosdem, qui inde *Parochiani* seu *Parochiales* dicuntur, &c. Plura V. præter auctores laudatos, apud Car. du Fresne *Glossar.* & Macros Fratres *in Hierolex.* similes *Paræciis* hodiernis fuere Curiæ illæ triginta, in quas Populum Romanum primis temporibus Romulus distribuit. Ut enim *Parochiæ* habent destinatas quasdam ædes ac domos, in certa quadam urbis parte positas, quæ communia sacra, ipsam ædem communem & sacrorum communem Ministrum, id est, *Parochum*, habent: ita Curiæ illæ Romanæ erant incolarum Urbis partes, non modò loco, sed etiam sacris peculiaribus, distinctæ, quibus qui præerant, *Curiones* vocabantur. V. Joh. Rosinum *Antiquitatum Rom. lib.* 6. *cap.* 2.

Parochus, Gothofredo *convivatorem* notat: Horat. *Serm.* 2.

Tum Parochi faciem nil sic metuentis.

Id est, qui mensas cæteris appositas epulis instruit. Propriè, qui lege Juliâ Magistratibus Reip. causâ proficiscentibus omnia necessaria suppeditabat: quæ uno nomine vocabantur Παροχαί: quod A. Gellius vertit *Præbenda*, *lib.* 15. *cap.* 14. Horum redemtionem sordidam vitam fuisse, ostendit Horatii locus de Ventidio Basso. Ut autem ab istiusmodi præbendis Cicero abstinuerit, in provinciam proficiscens, lege *ad Attic. lib.* 5. *Epist.* 10. & 21. Officium istiusmodi *Parochi*, idem Poëta describit, *lib.* 1. *Sat.* 5.

Proxima Campano ponti quæ villula tectum

Præbuit & Parochi, quæ debent ligna salemq.

A Græco παρέχειν, quod est παρέχειν, *præbere* ac suppeditare, dicti. Quando autem vox ἀπὸ τοῦ παροχεῖσθαι, quod est, *velis assidentem lateri alterius*, valet tum τὸν Παράνυμφον seu Νυμφαγωγὸν, *Conjugum conciliatorem & Auspicem*, cui plurimum in Græcia deferebatur; ubi, ut scribit Pausanias, in nuptiali curru tres tantùm sedebant, Sponsa quidem media & a lateribus ipsius Sponsus & *Parochus*, qui vel genere vel amicitiâ Neogamis conjunctus erat, sed de hoc V. suprà in voce *Paranymphus*. Ad prius vocis significatum ut redeam, Porphyrio *Parochos* illos Horatii hodie *Copiarios* dici monet, quod & Duarenus annotavit *Disput. Anniverf. lib.* 1. *cap.* 26. Atque inde *Parochias* quidam derivarunt, quibus singulis Sacerdotes sui destinati sunt, ab exhibitione Eucharistiæ *Parochi* dicti: sed *Paræcias* primum, non *Parochias*, appellatas esse, vidimus suprà. V. Chabotium *ad Horat.* & Calvinum *l. c.*

Parodia, de Rhapsodia nata est, uti è Tragœdia Satyra, è Comœdia mimus. Cùm enim Rhapsodi intermitterent recitationem, lusus gratiâ prodibant, qui ad animi remissionem omnia illa priora inverterent. Hos idcirco Παρῳδοὺς nominarunt: quia, præter rem seriam propositam, alia ridicula subinferrent. Sic Matron Poëta Græcus aliquot millia versuum Homericorum ad culinam & macellum invertit justo poëmate. Eubœus quoque Parius quatuor edidit libros *Parodiarum*, sub Philippo. Primus autem Hegemon, apud Athenienses, certavit hoc genere carminis, & vicit tum aliis, tum eo, quod vocavit *Gigantomachiam*. Aristoteles Hegemonem Thasium primum *Parodias* scripsisse prodidit: quod tamen alii Hipponacti tribuunt, cujus reliquias exhibet Scaliger *Poët. lib.* 1. *cap.* 42. Fuisse id genus carminis apud Siculos in honore, conjici potest ex Alexandri Ætoli *elegiaco* hoc.

Τοῖα Συρηκοσίοισιν ἔχειν χάριν. οἱ δ' Βοιωτὲς ἐν

Ἑλλησιν, δηθῆα τέρπεται οὐχ ὀλίγοι.

Personæ in eo amantes fœminæ aut temulentæ: item ganeones, qui bona sua abligurierunt. Patres eorundem nepotum & gurgitum, Alcumistarum imposturæ. Lusus in malos Poëtas, et persona cauponis aut pistoris. Irrisio mali Medici, ex recitatione podagrici. Omne genus Baccelorum & Bauciarum &c. Introducuntur hi cum Magistris, qui præeunt aut prælegunt aliquem versum serium: at illi detorquent ridiculè, ad cujuspiam ignominiam. V. Scaligerum *d. l.*

Paræonium, carminis apud Græcos olim genus, in conviviis adhiberi solitum, de quo V. Athenæum *lib.* 14. *cap.* 6. Alex. ab Alexandro *Genial. Dier. lib.* 4. *cap.* 2. & Jul. Cæs. Scaligerum *Poëtices lib.* 1. *cap.* 55. Græcè παροίνιον, quasi *ad cyathum*. Cujusmodi carmen integrum Praxilla Sicyonia composuit, è quo versiculos hos,

Οὐκ ἔστιν ἀλλοτρίαζειν

Οὐδ' ἀμφοτέρως γίνεται φίλον,

citat idem Scaliger; qui & παροινίας *saltationis*, inter Jonicas, *cap.* 18. & παροινίας *tibiarum cap.* 20. *ejusdem libri*, meminit. V. quoque hic passim, inprimis ubi *de Conviviis* ac *Scoliis*, & de voce παροινία, quæ ὕβριν, i. *petulantiam* seu *injuriam*, ex temulentia nascentem, notat, Cl. Suicerum *Thesaur. Eccl.* in hac voce.

Paropsis, Græcè Παροψίς, escarium vas. Fest. Suetonius *Galba cap.* 12. *Ordinario dispensatori breviarium rationum offerenti, paropsi-*

ropsidem *leguminis*, *pro sedulitate ac diligentia*, *porrexit*. Sed & sic dicebatur medica illa compositio Medeæ, quâ ægris vigorem & sanitatem resti uendo, in lebete homines recoquere à Poëtis fingebatur. Unde Lycophron *Cassandr.* ubi de Æsone, Medeæ ope vigori pristino restituto,

——— *Μελιὰ δ᾽ αἰθερίων ἕψιμε,*
elixus immiti rogo.

Nempe *Medea*, ut ait Fulgentius *Mytholog. lib.* 2 *ejus naturæ florem invenit, qui capillos albos nigros re faciendi potestatem habebat, quo omnibus à canitie liberari volentibus capillos nigros apparere fecit. Invenit quoque prima lavacri cujusdam calidi usum vim Medicam habentis, quo volentibus omnibus medebatur, atque hæc quidem non in publico, sed clam agebat, ne quis Medicorum talia addisceret. Hæc verò compositio, quâ utebatur, χαρόψι dicebatur. Quicunque igitur hac parópsi utebantur, agiliores prorsus sanioresque fiebant. Ex hoc Medeæ præparationem hanc quicunque videbant, lebetes scilicet, lignum & ignem, homines elixando a Medea coqui existimabant.* Pro *Paropsis*, cùm vas escarium notat, *parapsis*, legi jubet Gruterus, apud Martialem *lib.* 11. *Epigramm.* 27. sed repugnat Casaubonus *ad Suetonium d. l.*

Parpaillot, vox Gallica, *papilionem* denotans; quâ per convitium Reformati appellantur, in Galliæ Regno: eo quòd in primis, quæ Religionis causâ excitatæ, sunt turbis, pericula impavidè adirent, haud secus ac animalcula hæc in ipsum candelæ lumen involant, ejusque ardore intereunt. Primùm aut m sic dictos volunt in obsidione Clariaci, postquam eruptionem fecissent obsessi, indusiis candidis super reliquas vestes amicti, tempore, quo multi in aëre papiliones, quos Aquitani *Parpaillot* dicunt, conspiciebantur, Richeletus in hac voce.

Parricida, apud Romanos, antiquitus significabat, qui *parem*, id est, hominem occidisset, ut notant Franciscus Balduinus *de legibus Romuli p.* 25. & Jacobus Ravardus *Comm. in Reg. jur. cap.* 109. Un e lex Numæ: *Siquis hominem liberum dolo sciens morti duit, Parricida esto. Sei non imprudens. Se dolo malo occisit, pro capite occisi & nateis ejus in concione arietem subicito.* Ubi Jos. Scaliger notat, hanc clausulam in omni re capitali positam fuisse, *Parricida esto*: & significare idem, quod *Capital esto*. Et veteres proin de *Parricidio* leges omnes in genere de cæde cujuscunque hominis, non autem Parentum, loquuntur: Neminem n. prisci illi eam nefariam esse arbitrabantur, qui Parentibus necem inferret: nec nisi serò Romæ tam immane facinus patratum est à L. Hostio, aliquando post bellum Annibalis, unde Lex, de qua infrà, originem traxit. Dein *Parricidæ* vox transiit ad eum, qui non Patrem solùm aut *Matrem*, sed & *Avum*, *Aviam*, *Fratrem*, *Sororem*, *Patruelem*, *Matruelem*, *Patruum*, *Avunculum*, *Amitam* (Matreteram) *Consobrinum*, *Consobrinam*, *Uxorem*, *Virum*, *Generum*, *Socerum*, *Vitricum*, (Novercam) *Privignum*, *Privignam*, *Patronum*, *Patronam*, ut habet lex Pompeja *de Parricidiis*, è medio sustulisset. V. quoque Isidorum *Etymolog. lib.* 5. *cap.* 6. Propriè verò significat eum, qui *Patrem* aut *Matrem* sustulit: aut liberos suos fratremque interemit: quorum prius definit Constantinus Cæs. *l.* 1. *tit.* 27. *l.* 11. *Cod. Theodos.* posterius indigitat Aur. Prudentius *Hamartig.*

Armat deinde parricidialem manum
Frater.

De pœnis tam enormis flagitii, neque Romulus, ut dicitur, neque Solon, ut de eo Plutarchus habet, statuere quicquam, quòd, *tantum facinus velle admittere* ullum hominem ut crederent, induci nul à ratione potuerunt. Julius Cæsar levissimè puniit, ut *bonis omnibus tantum multaret*, teste Suetonio *cap.* 42. nisi *Parricidium* ibi pro Homicidio in genere, ut olim, sumendum esse dicas. Ex veteri legum Romanarum, post L. Hostii præfati facinus, latarum præscripto, *Soleæ ligneæ Parricidæ pedibus induebantur & is in carcerem ducebatur*, ut est apud Auctorem *Rhetor. ad Herennium lib.* 1. *Ne*, ut ait Hadr. Turnebus *Adversar. lib.* 13. *cap.* 13. *terram, communem omnium Parentem, attactu improbo contaminaret.* Asservabatur autem domi vel in carcere, ad annum, ut eo exacto debitis pœnis à Magistratu plecti posset, Calpurnius Flaccus *Declam.* 4. cui Epigraphe est: *Damnatus Parricidii anno custodiatur*. Imò & non occidenti, sed tantum verberanti Parentes, manus amputabatur, L. Seneca *lib.* 3 *Controv.* 4. V. quoque Exodi *cap.* 20. & 21. ut & Proverbiorum *cap.* 30 *vers.* 17. Comburebantur quoque subjecto igne *Parricidæ*, qua de re extat lex. in Harmenopulo *lib.* 6 *cap.* 6. *Qui ascendentem vel descendentem* (id est, Parentes vel Liberos) *occiderit, igni traditor.* Exemplum in Chlodoveo Galliarum R. filia exhibet Greg. Turonensis *Histor. Franc. lib.* 3. *cap.* 39. Denique culeo insuebantur (quæ pœna primitus fuit eorum, qui Deos violassent, Val. Max.) Ita enim lex prædicta, quam primam de iis, qui Parentes occidissent, latam fuisse opinatur Carol Sigonius, conjecturâ ejus captâ ex Liv. Epit. Rhetoricis ad Herennium & Plauto in *Vidularia apud Nonium*, sonat: *Si quis Parentes occiderit, aut verberaverit, ei damnato obvolvitor os folliculo lupino, soleæ ligneæ pedibus induuntor, & in carcerem ducitor, ibi sit, antisper, dum parator culleus, in quem conjectus in profluentem præcipitetur.* Quam legem idem Sigonius putat L. Corn. Sullam constitutâ publicâ quæstione repetisse & confirmasse. Sic culei mentio apud Zonaram & Appulejum *Milesiarum lib.* 10. ut & Firm. Lactantium *lib.* 3. *cap.* 14. Erat autem culeus, ut habet vetus Glossar. *δερμα βοειον*, *saccus* aut *corium bovinum*. Huic insuti in mare abjiciebantur *Parricidæ*, neque primitus quiddam illis adjungebatur, cùm ex humana societate deturbare, & eliminare hæc hominum portenta, sat haberent primi Legislatores, V. Platonem *de LL. lib.* 11 Val. Max. *lib.* 1. *cap.* 2. Hier. Magium *Miscellan lib.* 4. *cap* 8. &c. vel extra fines deportabantur, Constantinus Aug. *l. un C. de his qui Par. vel Lib. occ.* vel in solitudinem projiciebantur, Jul. Capitolinus *in Antonino Pio*: Hinc Plautus in *Pseudolo*, *Sc. exite in fin.*

Si mihi jam non huc culleis oleum deportetur,
Te ipsam culeo ego cras faciam deportare in pergulam,
Ibi tibi adeò lectus dabitur, ubi tu haud somnum capias,
Sed ubi usque ad languorem &c.

Accessit postmodum crescente *Parricidarum* numero gravitas supplicii, ac primùm *Serpentes* cum reo includi cœpere, ut de C. Villio scriptum reliquit Plutarchus. V. quoque L. Senecam *lib.* 5. *Controv.* 4. *in fin.* T. Livium *Decad.* 5. *lib.* 8. Valerium Max. *lib.* 1. *cap.* 1. &c. Dein *Simia*, Juvenalis *Sat.* 8.

Libera si dentur populo suffragia, quis tam
Perditus, ut dubitet Senecam præferre Neroni,
Cujus supplicio non debuit una parari
Simia, *non serpens unus, non culleus unus.*

Denique *Canis* & *Gallinaceus*, quod à Constantino primùm adjectum vult Conr. Rittershusius, *l. un. C de his qui P. vel L. occid.* quod si verum est, Tribonianus interpellavit legem Modestini *l. præv. ad leg. Pompejam de Parric.* Pompejus enim nihil tale statuit, sed eandem ejus legem cum lege Cornelia fuisse, ostendit Jac. Cujacius *Notis ad Paulum lib.* 5 *tit.* 25. Quamvis Rosinus eam his verbis efferat: *Prætor, qui ex hac lege quæret, de ejus capite quærito, qui Patrem, Matrem &c. occiderit: cujusve dolo malo id factum fuerit, sive conscius fuerit: Deque ejus Matris capite quærito, quæ filium filiamve occiderit, & Avi ejus, qui nepotem occiderit, ejusque qui emit venenum, ut Patri daret, quamvis non potuerit dare. Is si confessus erit, virgis sanguineis verberatus, deinde culleo insuatur cum cane, gallo gallinaceo & vipera & simia, deinde in mare profundum culleus jactetur*, ex Marciano, Modestino *de Parricid.* Justiniano *Instit. lib.* 4. *de Judic. publ.* aliisque. Ubi pro *Sanguineis* legentem *Sagmineis* Corradum, corrigit Turnebus *lib.* 8. *cap.* 23. V. quoque Vossium de *Idolol. lib* 3. *cap.* 85. Meminit hujus supplicii Isidorus Hispalensis *in Glossis*, cum ait: *Culleus, tunica ex sparto, in modum crumenæ facta, quæ linebatur à publico* (i. carnifice) *pice & bitumine, in qua includebantur* Parricidæ, *cum simia, serpente & gallo: insuta mittebatur in mare & contendentibus inter se animantibus hoino majoribus pœnis afficiebatur.* Quo mortis genere primus legitur excruciatus Publicius Malleolus (Matrem is interemerat) quinto C. Marii Consulatu, apud Livium *Epit. l.* 68. Ciceronem *de Invent. l.* 2. Cornificium *Rhetor. ad Herennium l.* 1. & Orosium *l.* 5. *cap.* 16. De Græcis, V. aliquid suprà in voce *Parentes*: qui quid de accusato Oreste Matricida censuerint, & quare Minerva eum absolverit, perpendit eruditè P. Victorius *Variar. lect. l.* 13 *cap.* 23. Postea exolevit Culeus, &, *si autem illi insuti in mare præcipitabantur, hodie tamen vivi exuruntur, vel ad bestias damnantur*, inquit Tertullianus *lib. de Anima*, & Paulus JC. *l.* 5. *tit.* 24. *Sententiar.* Sidonius Appollinaris pleraque in eos supplicia congerens, *l.* 4. *Epist.* 23. *Dignum*, inquit, *abdicatione, cruce, culleo clamans cæterisque suppliciis parricidialibus* &c. Fuit porro disquisitio celebris *Parricidii*, cùm negaretur, olim, ut pedibus nudis ignitos vomeres calcarent; qua de re V. Karoli M. *Capitular. Appendic. sec. ad l.* 4. *cap.* 3. & in Synodo Bavarica coacta sub Tassilone D. temporibus ejusdem *pag.* 143. Quod antiquissimum probationis genus fuisse, docet Servius *ad Æneid. lib.* 11. *versu* 786.

Sancte Pater, summi custos Soractis Apollo,
Quem primi colimus, cui pineus ardor acervo
Pascitur & medium freti pietate per ignem
Cultores multâ premimus vestigia prunâ.

Sed ut frivolum & profanum Varro ipse irridet, causam adscribens: *Quòd medicamento plantas tingerent.* Interim multarum gentium consuetudine receptum & a Barbaris præsertim, lapsâ jam Rep. Romana observatum fuisse, ostendunt, Theod. Marcilius, Helmoldus *in Histor. Sclavorum*, Aimoinus *l.* 5. *cap* 34. Hildebertus Cenomanensis *Epist.* 17. Petrus Venerabilis *l.* 6. *Epist.* 29. Saxo Gramm. *l.* 14. Nicephorus Gregoras *l.* 6. *cap.* 1. Aventinus *Annal. Bojor. l.* 4. Sigebertus *in Chron.* &c. Ritum operosè totum describit Heliodorus *Æthiopicor. l.* 10. ut & Henr. Spelmannus, *Glossario Archæol. in vocibus, Judicium ferri candentis, Ordalium, Purgatio.* V. Thom. Dempsterum Paralipom. in Joh. Rosini *Antiqq. l.* 8. *c.* 24. 26. 29. 34. In locis, ubi jus Saxonicum viget, hodieque culeum Romanorum, cum invisa illa animantum quadriga, de qua suprà, *Parricidio* puniendo adhiberi, didici ex Amico: sed quid

——— ——— *magno reticenda Soloni*
Dicere porro velim?

Addam saltem, Ægyptiorum in *Parricidas* severitatem, quos per singu-

singula membra acutis calamis impetere, mox minutissimis ictibus consauciatos, super spinarum acervos, comburere consuevisse, refert Alex. ab Alexandro *Genial. Dier. lib. 3. cap. 5.* &c.

Parricidii vel rerum Capitalium Quæstores, qui & *Quæsitores* dicti fuerunt, dicebantur apud Romanos, qui judicia quæstionum exercerent. Eorum Magistratus extraordinarius fuit: Cùm enim Consules de capite civis Romani, injussu Populi, jus dicere non possent, idcirco, quoties usus postulabat, ex Senatusconsulto vel Dictator, vel Consulum alter ambove, vel Prætorum aliquis de crimine publico quærere jubebatur: qui hinc *Quæsitor* dictus est, uti docet Pomponius JC. *ff. tit. de orig. juris*, V. quoque Festum, ubi ait: *Parricidii Quæstores appellabantur, qui solebant creari causâ rerum capitalium quærendarum. Nam Parricida non utique is, qui Parentem occidisset, dicebatur, sed qualemcunque hominem*. probatque ex Lege Numæ, cujus supra meminimus in voce *Parricida*. Hoc modo publicæ quæstiones tractatæ sunt, usque ad annum U. C. 604, quo constitutæ sunt quæstiones publicæ, de Ambitu, de Majestate, Peculatu, Repetundis & singulis sui Prætores præfecti, atque tum, si de aliquo criminum horum esset quærendum, non novo Quæsitore, qui extra ordinem quæreret, opus erat, sed Prætor ille, qui ei quæstioni præesset, adhibebatur, isque, ut antè, cum consilio de eo crimine cognoscebat, dicebaturque tum ipse Prætor *quærere*, & quæstionem ac judicium exercere, quæstioni præesse & *Quæsitor* esse, ut ex variis Ciceronis locis intelligere est. Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib. 7. cap. 37.* Hinc duo Prætorum genera reperimus apud Auctores, *Prætores* simpliciter dictos, qui de causis civilibus judicabant, & *Prætores Quæsitores*, in capitalibus causis jus dicentes: quorum illorum insigne hasta, istorum gladius fuit, *illa ad jurisdictionem, hic ad quæstionem significandam*, Sigon. *de Judic. lib. 1. cap. 7.* &c.

Parricidium, dictus est Martii dies 15. seu Idus Martiæ, quòd C. Julius Cæsar Dictator à conjuratis, in Senatu collecto in Curia Pompeji, 23. vulneribus confossus est, qua de re Suetonius *in Cæsare cap. penult.* Florus *Epitome Liv. lib.* 116. Ovidius, Dio, alii. Contrà, meminit Appianus *de bellis Civil. lib. 2.* P. Cornelium Dolabellam legem tulisse, ut hic dies, quo C. Julii Cæsaris nece libertas Reip. restituta esset, inter faustos haberetur. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 4. cap. 7.*

Pars, vox πολύσημος, inter alia, regionem notat, apud Sulp. Severum *Histor. lib. 1.* & in *Capitul. 3. ad L. Sal.* quo modo Galli dicunt, *Partie*. Apud Patres passim Schismaticos, qui in Ecclesia schisma amplectuntur, seu qui Hæreticis adhærent, significat, sicque Ecclesiæ opponitur. Unde Augustinus non uno in loco *partis Donati* meminit, ut & Optatus. In Ædibus sacris porrò locus, ubi Viri stare consueverunt, *Pars Virorum* vocatur, in *Ord. Rom. Diaconus stat versus ad Meridiem, ad quam Partem Viri solent confluere*. Stabant autem ii in navi, ad Meridiem, ut hic dicitur, & ad dextram, mulieribus ad Septentrionem & sinistram stationem suam habentibus. Ita enim & Amalarius *de Eccles. lib. 3. cap. 2. 32. Masculi stant in Australi parte, & fœminæ, in Boreali*. Descripsit quidem Baronius *A. 57. n. 125.* hanc *Inscr.* Christianam Vatican. AD SANCTUM PETRUM APOSTOLUM, ANTE REGIA, IN PORTICU COLUMNA SECUNDA, QUANDO INTRAMUS SINISTRA PARTE VIRORUM LUCILLUS ET JANUARIA HONESTA FOEMINA. Ex quâ is colligit, Viros sinistram templi partem, ut tum digniorem habitam, mulieres verò dextram occupasse, quod quidem sibi vix constat. Nam cùm vetera Christianorum Templa ad Orientem extructa fuisse certum sit, virosque in iis ad Meridiem, mulieres ad Septentrionem, locum habuisse, constet, necesse est, ut introeuntibus *Pars Virorum* dextera fuerit, quod Inscriptioni adversari videtur: nisi, quod tuetur du Fresne, *sinistra pars Virorum* hoc loco sit, pars sinistra respectu Partis virorum. Nam constat, partem Altaris, in quo legitur Evangelium, *sinistrum cornu* appellari. V. præfatum du Fresne *Glossar.*

Partes, dictæ Veteribus, quidquid è convivio decerpebatur & ministris aut mittebatur aut reservabatur, de quo ritu diximus suo loco. Lampridius in *Alex. Severo, Semper de manu sua Ministris convivii & panum partes aut olerum aut carnis aut leguminum dabat*. V. Ekkehardum Jun. *de Casibus S. Galli cap. 2. pag.* 51. Hinc vox in Ecclesiam translata, ubi inter Eucharistiæ appellationes reperitur. Apud Bedam in *cap. 10. prioris ad Corinth.* & apud Gratianum *de Consecr. distinct. 11. can* 58. extant hæc Augustini verba: *Nec quando manducamus, partes de illo facimus: Et quidem in sacramento sic fit & norunt fideles, quemadmodum manducent carnem Christi: unusquisque accipit partem suam, unde & ipsæ gratiæ Partes vocantur*. Ubi *gratiam* esse symbola Eucharistiæ, ab Eruditis ostensum. Quare hoc significavit isto loco Augustinus, unam ex appellationibus Eucharistiæ esse *Partes*, quod Ecclesiarum Africanarum idioma videtur. Cyprianus *de Lapsis, Et alius, qui & ipse maculatus, sacrificio à Sacerdote celebrato, partem cum cæteris ausus est latenter accipere, sanctum Domini edere & contrectare non potuit, cinerem ferre se apertis manibus invenit*. Ubi obiter observandum, Eucharistiam olim fideles de manu Ministri manu suâ accepisse, quod etiam ex 21. Statuarum Chrysostomi colligitur, ubi δεξιᾷ τῇ χειρὶ ter habet. Sic apud Eusebium *lib. 7. cap. 9.* legitur, χεῖρας εἰς ὑποδοχὴν τῆς ἁγίας τροφῆς προτείνας. Nempe utramque manum porrigebant & cavo dextræ suppositâ sinistrâ, panem suscipiebant, ut est apud Cyrillum *in 5. Mystagog.* V. rursum Cyprianum *de Opere & Eleemos. de Bono Patient.* & *Epistol.* 56. Cornelium Episc. Rom. *ad Fabium Antiochen. Epist.* Ambrosium *Epist. ad Theodos.* Hieronymum *Epist. ad Theophil.* Alios. Postea verò superstitio consuetudinem invexit conficiendi ex auro, vel alia materia pretiosa, quædam δοχεῖα, vascula, quibus pro manu utebantur, sed damnatur & tollitur ea consuetudo gravissimo *Can.* 101. Concilii VI. Oecumenici sive in Trullo: contra quem tandem obtinuit, ut Sacramentum fidelibus non in manus traderetur, sed in os insereretur, ut observat Balsamon *ad Can. cit.* Concilii Trullani, idque cautum Canone 2. Concil. Rotomag. ut habet Car. du Fresne. Quòd autem toti S. Eucharistiæ nomen *Partium* tributum, hinc est, quòd olim in Ecclesia, panis Eucharisticus dividendus fidelibus, in *partes* minutas frangeretur, quas à re κλάσματα, item μερίδας, *particulas*, potiùs, quam μέρη appellaverunt: quia ut ajunt Patres Concilii Niceni *can. 5.* Οὐ πολὺ λαμβάνομεν, ἀλλ᾽ ὀλίγον, ἵνα γνῶμεν ὅτι οὐκ εἰς πλησμονήν, ἀλλ᾽ εἰς ἁγιασμόν, *Non multum panis aut vini accipimus, sed parum; ut intelligamus, non ad satietatem illa capi, sed ad sanctificationem*. Latini modò *partem* vocant, modò *portionem*; Augustinus *buccellam*, sed de Juda, quem sacræ cœnæ fuisse participem ipse credidit, alii negarunt; Dixerunt & *micam*. Paschasius *de Corpore & Sang. Domini, cap. 17. Hoc mysterium dum communicas, dilata sinum mentis tuæ, emunda conscientiam & percipe, non quantum mica exhibet, sed quantum fides capit*. In historia insigni, quam narrat Evagrius *lib. 4. cap. 36.* dicuntur ἅγιαι μερίδες: Similiter in *Euchologio*, καὶ τίθησι τὴν μερίδα ἐν ἁγίῳ ποτηρίῳ. V. Casaubonum *Exercit. XVI. §. 50.* Unde est, quod de Eucharistia loquens Ignatius *Epist. ad Philadelphenses*, verbum θρύπτεσθαι usurpat, Εἷς ἄρτος τοῖς πᾶσιν ἐθρύφθη, *Unus panis omnibus est comminutus*: Nam θρύπτεσθαι propriè de iis usurpatur, quæ in partes minutas franguntur. Hinc & Augustinus eam in rem verbo *comminuendi* usus est, *Epist. 59. ad Paulin. Cùm illud, quod est in Domini mensa, benedicitur, & sanctificatur & ad distribuendum comminuitur*. V. suprà, ubi de *Panis fractione*. Ex his itaque *Partibus*, quædam communicantibus distribuebantur, quædam ad alias parœcias aut ad peregrinos, ἐπιδημοῦσι, declarandæ dilectioni & in fide consensionis ergò, mittebantur, quod πέμπειν εὐχαριστίαν dixit Eusebius *Histor. lib. 5. cap. 26.* quamque consuetudinem postea prohibitam esse legimus, V. Concil. Laodiceni *Canon*. Reliquæ, si quæ supererant, pueris absumendæ dabantur, teste Evagrio *l. c.* quem morem suâ etiam ætate observatum testatur Nicephorus Callistus *lib. 17. cap. 25.* Ut de *Partibus* panis benedicti quidem, sed non in usum Eucharistiæ, qui & mittebatur ad absentes, & Catechumenis, jus sumendæ Eucharistiæ non habentibus, nil dicam in præsens, utpote de quo ritu jam suprà egimus, in voce *Eulogia* &c. Plura apud præfatum Casaubonum *loc. cit §. 35.*

Partes, pro *administratione Reip.* Ita enim nonnulli accipiunt verba Jul. Capitolini *in Pertinace, Inde ad ducenûm H. S. stipendium translatus in Daciam suspectusque Marco, quorundam relatu à partibus remotus est*: quod illi explicant, *à Reip. administratione depulsus est*. Sed cùm loquutionis hujus non extet exemplum, vitium hic hærere non frustra suspicatus Salmasius est. Palatinus vocem *relatu* non agnoscit: hinc rectè legendi occasio, *suspectusque Marco, quorundam partibus remotus est*. Vel etiam, *quorundam à partibus*, h. e. per partes quorundam, vel quorundam factione. *Partes* enim semper pro *factione*, cujus innumera possent afferri exempla. Quod igitur hic *Partes* vocat, paulo inferiùs *factionem* nominat, *Postea iterum re bene gestâ prodita est factio*. V. Salmasium *ad loc.* Hinc Dux *Partium*, victoria *Partium* &c. In Scena inprimis *Partium* nobilis notio est. Eleganter Livius *lib. 3. fabulam compositam Volsci belli, Hernicos ad partes paratos*. Erant autem personarum aliæ *Partes* primæ, aliæ secundæ, tam in Comœdiis, quàm in Mimis, sed hac differentiâ: In Comœdiis primæ attributæ sunt illis personis, quæ plurima dicerent agerentque & sæpius in scenam reverterentur, secundæ tertiæque quæ minùs & deinceps. In Mimis una videtur potissima fuisse persona, cui cæteræ subserviebant, ejusque actionem imitabantur, ut ille veram. De Comœdiarum *Partibus* Donatus in *Præfation.* De Tragœdia & Comœdia: *Sed primò una substituta est Cantoribus persona, quæ respondens alternis choro locupletavit variavitque rem Musicam: tum altera, tum tertia, & ad postremum crescente numero* &c. *qui primarum partium, qui secundarum & tertiarum, qui quartarum atque quintarum actores essent*. In Andriam, *in hac primæ* Partes *sunt senis Simonis, secundæ Davi, tertiæ Chremetis & deinceps reliquorum*. In Eunuchum, *Atque in hac Comœdia qui personam Parmenonis actor sustinet, primas habet partes, secundæ sunt Chereæ, tertiæ ad Phædriam spectant*. In Adelphos, *In hac primæ* Partes *sunt, ut quidam putant Demeæ, ut quidam Syri. Quod si est, ut primas Syrus habeat, secundæ Demeæ erunt, tertiæ Mitionis, & sic deinceps. Quanquam etiam sunt, qui putant, primas Mitioni dandas, secundas Syro, tertias Demeæ*. In

Hecy-

Hecyram. *Atque in his primæ Partes sunt Lachetis, secundæ Pamphili, tertiæ Phidippi, quartæ Parmenonis & sic deinceps.* In Phormionem, *Primas in ea Partes, ut ipse Poeta professus est, tenet Phormio, secundas Geta, tertias Demipho: subinde cæteri, prout cujusque actio eminuit.* Hinc Cicero *Divinat. in Cæcil. Ut in actoribus Græcis videmus sæpe illum, qui est secundarum aut tertiarum partium, cum possit aliquanto clarius dicere quam ipse primarum, multum submittere, ut ille princeps quam maximè excellat: sic faciet Allienus, tibi serviet, tibi lenocinabitur.* Ubi notat Asconius, personam *primarum partium esse quæ sæpius actu regreditur secundarum & tertiarum, quæ minus minusque procedunt.* Pro Flacco, *Quis unquam Græcis Comœdiam scripsit, in qua servus primarum partium non Lydus esset.* De Mimis dictum suprà. Quas autem quisque Partes solitus erat agere, inde appellabatur ille primarum, πρωταγωνιστὴς, ille secundarum, δευτεραγωνιστὴς, ille tertiarum τριταγωνιστὴς. Val. Max. *lib. 9. cap. 15. Generosissimus Consulatus, collegium Lentuli & Metelli fuit: qui ambo in scena propter similitudinem histrionum propemodum spectati sunt: sed alter ex quodam secundarum cognomen Spintheris traxit, alter nisi Nepotis a moribus accepisset, Pamphili tertiarum, cui simillimus esse ferebatur, habuisset.* Plinius *lib. 7. cap. 12. Ejusdem familiæ Scipioni post Cnæo cognomen Salutio mimus dedit, sicut Spinther secundarum tertiarumque Pamphilus collegio Lentuli & Metelli Coss. in quo perquam infirme fortuitum hoc quoque fuit, duorum simul consulum in scena imagines cerni.* Ex quo emendandum apud Ciceronem *in Bruto cap. 99. Quod idem faciebat Q. Arrius* [qui fuit M. Crassi quasi secundarius, l. qui fuit M. Crassi quasi secundarum, uti Dionys. Lambinus ex tribus MSS. protulit. Ita enim loquebantur prisci, *Ille primarum, Spinther secundarum, Pamphilus tertiarum*, pro, *ille primarum partium actor, Spinther secundarum partium histrio, Pamphilus tertiarum partium* &c. Sic *meus secundarum*, Gall. *mon second*, vel propriè, si actor ipse optionis suæ mentionem fecisset, vel, ubi translatum erat aliorum, qui sive imitatorem suum, sive ab se subornatum, sive parasitum & asseclam vel adjutorem, significarent. Ita *M. Favonius M. Catonis secundarum* admodum Latinè dicitur: neque aliter Cicero: *Q. Arrius M. Crassi secundarum.* Quam compositionem qui non caperent, *secundarius* subjecere, ut apud Plinium *secundanus retiarius neque*, quod & Hermolaum impedivit: ut apud Val. Max. *retiarii & tertiarii*, quod etiam Turnebus retinet, fecere. Atque hinc colligere est, *secundas agere, ferre, facere*, pro *adsentari, obsecundare*, non tam à Comicis primis & secundis, ut volunt Lipsius, neque ex eo, quòd in Mimis fere secundarum partium esset Parasitus, ut Scaliger, esse translatum, quam inde, quod Mimorum actorem, qui secundarum essent, imitarentur, eademque dicerent atque agerent, quæ ille præivisset, &c. *Ferre partes*, dixit Plautus *Mercat. act. 2. sc. 2. Atque illius hæc nunc simia partes ferat.* Et Terentius *Adelph. Nos posteriores feram.* Idem Plautus, *facere Partes*, habet *Asinar. act. 3. Sc. 1.* ut recte restituit Lipsius, expressitque Sidonius *lib. 1. Epist. 2. Secundas fastidit vel timere vel facere*, ut alia omittam. Ab illis autem justæ Fabulæ *partibus*, quia primæ ut negotio, ita honore, præcellebant, secundæ & deinceps minore pretio censebantur, profectum, ut *priores partes* agere dicerent, pro *plus pollere, efficere*, & *secundas sortiri*, pro *proximo aut inferiore loco esse.* Varro de *R. R. lib. 1. cap. 4. Priores partes agit, quod utile est, quam quod delectat.* Terentius, *Sine illum priores partes hosce aliquot dies apud me habere.* Seneca *de Benefic. lib. 2. cap. 29. Quanto satius est ad contemplationem tot tantorumque beneficiorum reverti & agere gratias, quod nos in hoc pulcherrimo, domicilio voluerunt secundas sortiri.* Livius, invectus in Septimium, Pompeji interfectorem, *lib. 8*

Degener atq; operæ, miles Romane secundæ
Pompeji diro sacrum capus ense recidit,
Ut non ipse feras;

Romanum, utpote de Populo terrarum primo, in omnibus decebat primarum partium esse & illi inservire alios. At hic lepotem aliis excitavit, non suæ iræ aut studio, sed alienæ libidini secus præbuit: Imo nec ovans ipse cum opimo spolio incessit; satellitem Pharium ovantem sequutus est. Joh. Frid. Gronovius *Observ. in Eccl. cap. 25.* Nec omittendus usus hujus vocis, in Jure, ubi *Partibus locare* opponitur τῷ *Nummo locare*: atque istud est eam legem fundorum locationi dare, ut conductores annuam pensionem nummorum possessori præstent: illud verò, ita locare, ut proventus percipias partes, veluti septimas, octavas, nonas, decumas prout convenerit: *Partes* enim non sunt agrorum, sed frugum: unde quum apud Ciceronem 3. *Verrin.* legimus, *ut quæ dimidiæ essent decumæ vocarentur*, semper intelliguntur partes proventus. Quod indicat ipse, cum ait, *His legibus, his conditionibus, erit quisquam tam stultus qui decumas venisse arbitretur? qui aratori novem partes reliquas factas esse existimet.* Cùm Crotonienses, in bello apud Sagram, vovissent Apollini *decimas prædæ*, Locrenses *nonas* vovisse, ait Justinus *lib. 20.* Sic *tertias prædæ*, Plin. *lib. 24. cap. 5.* Hoc unicum remedium est contra reliqua, ut ipse possessor quotannis suas *Partes* aut per se, aut exactores redigat neque ei quisquam, nisi ipse sibi in mora esse possit: at ubi nummo locatum est, ut maximè diligens & fidus sit manceps, potest injuriam & perfidia terrarum, aut hujusmodi casus sedulum affligere, ut remissiones petere & reliqua facere, necessum habeat. Sic explicat insignem locum Plinii Junior. *lib. 9. Epist. 37.* de quo jam suprà diximus, ubi de *Nummo.* Apud eundem sequitur: *Et aliqui nullum justius genus est reditus, quàm quod terra, cælum, annus refert.* Ubi denotat, possessores sanctius & justius ipsius terræ reditu in parte frui, quam locato fruendo aliis toto agro pecuniam pacisci. Et hi *Partiarii Coloni* dicti sunt, qui sic conducebant. Cajus *l. 25 §. 6.* ff. *de locat. Apparet autem de eo nos colono dicere qui ad pecuniam numeratam conduxit: alioqui* Partiarius *colonus, quasi societatis jure, & damnum & lucrum cum Domino fundi partitur.* Ubi habemus utrumque conductionis genus, sicut apud Plinium *l. c.* utrumque genus locandi. Meminit *Partiarii* quoque Cato *de R. R. cap. 16. Calcem Partiario coquendam qui dant, ita dant.* Sic *pascenda pecora Partiaria, id est, ut fœtus eorum portionibus, quibus placuit, inter dominum & pastorem dividantur*, inquit Imperator Antoninus, *l. 8. Cod. de Pactis*, V. iterum Gronovium *Observation. lib. 4. cap. 16. sub fin.*

Parthamosirius, Rex Parthorum, memoratus Æl. Spartiano in *Hadriano Cæs. Psamarsirim, quem Trajanus Parthis Regem fecerat.* Membranæ Palatinæ *Sarmatosirim* hunc Regem indigetant & editio Mediolanensis, quod propius accedit ad Παρθαμάσιριν, ut eum vocat Dio: & uti apud Spartianum videtur legendum. Qui & in eo perperam agit, quòd confundit *Parthamosirim* cum *Parthamaspate*, quorum ille Armeniæ Rex, hic Parthis à Trajano impositus est. De priore locus Dionis in *Trajano*, Τραϊανὸς δὲ ἀναιμωτὶ πάντα χειρωσάμενος ἐς Σάταλα ἦλθε καὶ ἐς Ἐλεγείαν τῆς Ἀρμενίας χώραν καὶ τὸν Ἡνιόχων βασιλέα ἐτίμησε· Παρθαμάσιριν δὲ τὸν Ἀρμενίων ἐτιμωρήσατο. *Trajanus verò sine sanguine omnia occupavit. Satala venit & Elegiam, Armeniæ loca & Heniochorum Regem honoravit: Parthamosirim verò Armeniorum Regem multavit.* En ἐτιμωρήσατο, *multavit?* Non igitur ille, quem Parthis imposuit Trajanus: cum enim Παρθαμασπάτην appellat & sic de eo scribit: Καὶ ἐπὶ βῆμα ὑψηλὸν ἀναβὰς καὶ μεγαληγορήσας ὑπὲρ ὧν κατειργάσατο, Παρθαμασπάτην τοῖς Πάρθοις βασιλέα ἀπέδειξε, τὸ διάδημα αὐτῷ ἐπιθείς. *Et celso tribunali conscenso, postquam magnificè, quæ fecerat, prædicasset, Parthamaspatem Parthis Regem dedit, diademate ipsi imposito.* Et paulo pòst: Καὶ γὰρ καὶ οἱ Πάρθοι τὸν Παρθαμασπάτην ἀπαξιώσαντες ἐν τῷ σφετέρῳ τρόπῳ ἤρξαντο βασιλεύεσθαι. *Etenim & Parthi, Parthamaspatem dedignati, suo more inceperunt regnari.* Quod ipsum est, quod d. l. tangit Spartianus, Hadrianum, cum apud Parthos videret, haud in magno pondere haberi Regem suum *Parthamosirim*, proximis gentibus eum dedisse Regem, volens dicere, *Parthamaspatem.* Quòd vero vir doctissimus Regem illum Armeniæ occisum non constare, ex Dione notat, cùm Eutropius occisum esse scribat, non habet assentientem Salmasium, qui ita vocem ἐτιμωρήσατο explicat; saltem sic videri accepisse Eutropium contendit. At Sextus Rufus diadema tantùm illi sublatum, adeoque dignitate Regiâ mulctatum scribit &c.

Parthenice, floris coronarii nomen, apud Catullum *in Epitaph. Jul. & Manlii*, ubi papaveri jungitur:

Uxor in thalamo est tibi
Ore floridulo nitens,
Alba parthenice velut,
Luteumve papaver.

V. Car. Paschalium *Coronarum lib. 3. cap. 17.*

Parthenius, Patr. CPolitanus hoc tempore, de quo V. Jac. Sponium *Itiner. Græciæ Part. I. p. 269.*

Parthenon, Græce Παρθενὼν, locus ædium, ubi *Virgines* olim habitabant, de quo V. aliquid suprà, ubi de *Occuris Atheniensium.* Item Monasterium Virginum, apud medii ævi Scriptores. Nomen inprimis Templi Minervæ, quod in Acropoli Athenarum magnificum admodum hodieque magna sui parte superest. Meminit ejus Plutarchus in *Pericle*, & à Callicratide extructum ait: Pausanias similiter in *Atticis*, sed Ictinum ei Architectum tribuit. Postquam Urbs Athenarum ad fidem traducta est, Templi loco Christianis fuit, hodieque Mensæ sacræ & Baptisterii, è porphyretico marmore, reliquiæ in eo supersunt. Nunc, à Turcis in Mesquitam versum, Mahumedicæ impietatis in ea urbe præcipua sedes est. Nomen ei à Minerva, quam τὴν Παρθένον Atheniensibus per excellentiam dictam fuisse, constat. Aliàs ἑκατόμπεδον quoque appellatum, ut apud Suidam videre est, à longitudine centum pedum, quam navis ejus continet. Prolixè & accuratè illud, qualiter etiamnum superest, describit Jac. Sponius *Itinerario Græciæ Part. 2 pag. 142 & seqq.* ubi & iconem ejus habes.

Parthenopæa, Certamina, apud Surrentum instituta, successere Neapolitanis Quinquennalibus sacris ac Musicis, an eadem cum illis? *Parthenope* enim Neapolis. Quem agonem ἐνάμιλλον τοῖς ἐπιφανεστάτοις τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα, *conferendum cum quolibet clarissimo certamine eorum, quæ in Græcia celebrabantur*, vocat Strabo *lib. 5.* Ea indigitat Statius *lib. 3. Sylv. 1. versu 152.*

——— ——— *videtq; benigna*
Parthenope *gentile sacrum, nudosq; virorum*
Certatus, & parva suæ simulachra coronæ.

Ubi *coronam* accipit Paschalius, pro certamine & ludis, à Pollio-

Non te lugenti, puer, infitiamur Averno.

Sic *Thebaid. lib. 9. versu* 839.

Hinc plena tibi, parve, colus ——

Et *Lib. 9. vers.* 719

—— *Augustum jamdudum, urgentibus annis,*

Mænalium tibi, parve, nemus ——

Etiam *Sylv. primo sub fin.*

Una vescitur omnis ordo mensâ,

Parvi, *Femina, Plebs, Eques, Senatus* &c.

Ad quæ loca V. *Animadversiones* Casp. Barthii. Virgilius substantivum addit, in *Eclogis*,

Incipe parve puer, *risu cognoscere matrem*,

ubi Servium vide.

in *Parum*, qui est Græcorum [illegible], Timandra mutata memoratur Anton. Liberal. *in Transform.* ex Boei *Ornithogonia lib.* 1. V. de hac ave, Aristotelem *Histor. Animal. lib.* 8. *cap.* 3. & *l.* 9. *c.* 15. & 40. Inde alcationis genus quoq; nomen accepit Poll.

Paryadres, inter Tauri montis cognomina, V. suprà *Pariacri*.

Pascatira, vulgò *Pascatir*, regio Asiæ Septentrionalis, ultra Moscoviam, ex qua orti tum Hunni olim, tum Hungari, teste Rubruque Monacho, legatione ad Magnum Tartarorum Imperatorem celebri: qui etiam Juhros, e quorum prov. Juhra nonnulli, inter quos Baro Herberstenius, Hungaros prodiisse volunt, distingui à *Pascatiris* & Sinensibus esse propiores, addit. V. Georg. Hornium *Orb. Imper.* ubi, varias de Hunnorum origine sententias enumerans, non tam à Tartaris, aut Russis, ut quidam volunt, quàm a *Pascatiris*, autoritate Monachi præfati motus, eam accersit. Quorum quidquid sit, certum est, ab extremis frigidissimisque Septentrionum oris Hunnos Hungarosque prodiisse, neque proin videtur Kellero *ad Hornium* multum interesse, an ad Tartaros an ad Juhros, Mosco subjectos, an ad *Pascatiros*, eorum ortum referas, siquidem hi omnes inter Moscos & Sinenses sint siti. Certè Russi sive Mosci hodieque gloriantur, suos olim subditos Hungaros ex Juharia sive Juhra, quæ ad Oceanum Sept. Moscici Imperii est, egressos ad Danubium commigrasse occupataque Pannoniâ eam sui nomine *Juhariam* primo, postea literis paulùm immutatis Hungariam appellasse; Quin & hoc addunt, Juhros in hunc usque diem eadem cum Hungaris linguâ uti, uti Baro Herberstenius in legatione sua comperit &c.

Pascere, propriè de familia servorum: ut apud Catonem *bene vestire & bene pascere*. Appuleium, *parciùs pasco, leviùs vestio*; Spartianum *in Hadriano*, *Ante omnes tamen enitebatur, ne quid otiosum vel emeret aliquando vel pasceret*. Sic Juvenalis,

Quot pascit *servos?*

V. Casaubonum *ad Spartianum d. l.* Absolutè dictum, *convivium exhibere* vel *epulari* significat. Unde locum ejusdem Auctoris in eodem Imp. *Ad deprehendendas obsonatorum fraudes, quum cum pluribus hominibus* pasceret, *fercula de aliis mensis etiam ultimis quibusque jussit apponi*, legit Salmasius, *quum cum plurimis Summatibus pasceret*, id est, epularetur. Apud Lamprid. *in Alexandro Mammææ* legimus, *Et quum argentum in ministerio plus ducentis libris non haberet, nec plures ministros, argentum & ministros amica, quando pascebat, accipiebat ab amicis, quod hodieque fit, si pascatur a Præfectis, absente Imperatore*. Ubi eodem sensu vox *pascere* occurrit. *Pascere* nempe dicebatur Imperator, cùm solenne convivium exhiberet, Magistratibus & reliquis Proceribus ac Summatibus; adeoque *pascere* est convivia celebrare & epulas apparare: sed tam is, qui convivium præbebat, quam illi, cui præbebatur, *pascere* tunc dicebatur. Ennodius *in Epigrammatis*: *de eo, qui nunquam nisi in depositione filii pavit*, i. convivio quenquam accepit.

Conviva, inquit, *miseri luctus deposcite multos*:

Prandia tot veniunt, funera quot fuerint.

Cujusmodi mortualia convivia [illegible] Græcis dicta sunt: unde *pascere* [illegible] exponunt optimæ Glossæ. *Pascit* [illegible]. Martialis, *Pascit. Gellius* &c. Verùm, qui convivium præbebat, *Pascere aliquem*, vel absolutè *pascere*, qui verò excipiebatur, *pascere apud aliquem* dicebatur. Luxurius *in Epigr. de eo, qui amicos ad convivium clamabat*, i. vocabat, *ut plura acciperet Xenia*:

Gaudeo, quòd me nimis ac frequenter

Ambitu pascis *Baumarit* (nomen proprium Gothicum vel Vandal.) *superbo*.

Unde sed pascor, *mea sunt per omnes*

Sparsa convivas bona, nec volebam

Pasceres *quenquam, peteresq; meum*,

Ne tibi quidquam detur, unde pascas.

Hoc tamen si tu vitio teneris,

Me, precor, nunquam jubeas vocari &c.

Ad Imperatorum *pascendi* morem ut redeam, convivia illi aut privata aut publica habebant, quorum illis amicos tantùm adhibebant & familiares, qui ad convivia vel invocati veniebant, ut sub quibusdam Imperatoribus factum, inter quos Alexander Severus *l. c.* Istis Magistratus, ut dictum, Proceresque accipiebant. Privato igitur convivio Alexander, qui argentum in ministerio non plus ducentis libris haberet & servos paucos, non mutuabatur ab amicis: sed publicis tantùm conviviis, quibus & ministerio ampliore & servis longè pluribus, propter convivantium multitudinem, opus erat. Quando igitur *pascebat*, & argentum & ministros accipiebat ab amicis, idque suâ ætate quoque in usu fuisse, narrat Lampridius, non ab Imperatore, sed à Præfectis, si quando eo absente *pascerent*. Et quidem Calendis Januariis convivium exhibebat Imperator Magistratibus & Senatus Proceribus, Consularibus, Prætoriis & Ducibus. Spartianus in *Pertinace*: *Ea die etiam ad convivium Magistratus & Proceres Senatus rogavit: quam consuetudinem Commodus prætermiserat*. Absente Imperatore, Præfecti Prætorio nomine Imperatoris *pascebant* Magistratus & reliquos Summates. Plut. in *Galba*, [illegible] Γάλβα [illegible]. Glossæ, *pascit*, [illegible], *pascere* est [illegible]. Cassiodorus de Rege convivium præbente, *lib.* 12. *Epist.* 4. *Sic decet Regem pascere: ut à Legatis gentium credatur omnia possidere*. V. Salmasium *ad Lampridium in Alex. Severo*. Ad quem jam antè Casaubonus adnotavit, ex illa consuetudine Alexandri fluxisse hunc morem, qui adhuc temporibus Lampridii obtineret: ut, cum absente Principe cœna Imperatoria Præfectis pararetur, escarium potoriumque argentum Cæsariani mutuò ab amicis Cæsaris poscerent, non autem ex Imperatoris id sumerent vasario.

Pascha, adde: Celebrabant illud Judæi, hoc modo. Primò, poculi panisque benedictione præmissâ distribuebant utrumque inter præsentes & accumbentibus pedes lavabant, quod & in aliis epulis solennibus usu veniebat. Dein, puer quidam, cœnâ durante, interrogabat, *Quid sibi hæc solennitas vellet?* Respondebat is, qui mensam consecraverat: *Quàm longè alia ratio noctis hujus est, quàm aliarum noctium! Aliis enim noctibus semel tantùm lavamus, hac bis: Aliis noctibus, fermentato azymoque pane promiscuè utimur, nunc azymo solùm: Aliis noctibus quibuslibet herbis vesci licet, nunc amaras adhibemus; Aliis omnibus noctibus, sedentes aut accumbentes cœnamus, hâc stamus erecti*. Hinc pergebat indicare, *Pascha* institutum esse, in memoriam innoxii transitus Angeli occisoris in Ægypto. Deinde, amaras herbas manu tenens dicebat: Istæ herbæ amaræ, quibus vescimur, in memoriam revocent nobis Ægyptiorum sævitiam, qui Patrum nostrûm vitam in terra Ægypti amaram reddiderunt. Postea azymum panem in altum elevans, hic azymus panis, quem edimus, inquiebat, significat, non sat temporis habuisse Patres nostros ad fermentandum panem, cùm Dominus ipsis appareret, è manu inimicorum suorum illos liberaturus. Hanc catechizationis formulam, quam הגדה *Haggada*, id est, *Annunciationem* vocant Judæi, inculcatam sibi divinitus contendunt, Exodi c. 12. v. 26. Et videtur inde phrasin suam mutuasse Apostolus, 1. Cor. c. 11. v. 26. *Quotiescunque ederitis panem hunc, & biberitis poculum hoc*, annuntiabitis *mortem Domini usque quo venerit*. Agnum *Paschalem* quod attinet, de eo extat mandatum, Exodi c. 12. v. 3. *In ipso decimo* (die) *mensis hujus* (Abib) *accipiant sibi quisque parvam pecudem pro familia paterna, parvam pecudem pro quaque familia*, &c. & v. 5. jubetur, ut sit *integra, mascula, annicula*, (quam) *ex ovibus aut ex capris accipiant*: & v. 6. additur, *jugulabant eam decimo quarto die inter duas vesperas* &c. V. infrà. Sic cum totus populus Israelitarum esset divisus in Tribus, quæque Tribus in Familias, quælibet Familia in Domus, cùm minor erat domus, quàm ut par esset agno edendo, *accipere* tenebatur Paterfamiliâs *& vicinus ejus, qui proximus* esset *domui ejus, parvam pecudem pro numero animarum*. v. 4. Quæ tota congregatio φρατρία dicta est, quo sensu S. Marcus vocem συμπόσια, item πρασιαὶ usurpat c. 6. v. 39. & 40. quibus verbis indicare vult numerum convivarum cujusque mensæ idoneum: posteriori inprimis, quæ *areolam* denotat, totum epulum horto comparans, in quo quot mensæ, tot πρασιαὶ i. *areolæ*. Erat autem convivarum numerus, nec infra denarium, nec supra vicenarium, Joseph. *de bello Jud.* *Vesperas* illas *duas*, inter quas comedendus erat Agnus, Aben Ezra *in Exod.* c. 12 exponit de *Vespera Solis*, cùm ipse Solaris discus occidit, & *de Vespera luminis*, cùm radii ejus lumenque penitus se subducit, quod tempus horæ & tertiæ partis spatio definit: Sed R. David *in Radic.* paulò laxius explicat, de *Vespera declinationis* & *Vespera occasus*, statuitque comestum esse Agnum spatio, quod inter Meridiem & Noctem intercipitur. V. quoque Pirke Avoth c. 5. quæ posterior sententia stabiliri videtur Num. c. 28. v. 4. collata cum Marci c. 15. v. 25. & 34. ut & infrà. Hoc ergo tempore Agnum, postquam is mactatus esset à Sacerdotibus, 2. Chron. c. 35. v. 6. *in loco illo quem Jehova Deus elegit, ad collocandum nomen suum*, Deut. c. 16. v. 6. id est, *in Templo*. V. Maimonidem *in Korban Pesach c.* 1 *sect.* 6. comedebat quisque domi suæ, quemadmodum Servatorem nostrum cum Discipulis suis *Pascha* comedisse, legimus Hierosolymis, in superiori domus, ubi degebat, cœnaculo. Herbas amaras, cum quibus comedi Agnum fuisse solitum diximus, intingere solebant, in catinum certo embammate, quod חרוסת *Charoseth* dixere, repletum: Quò respicere videtur Matth. *cap.* 26. *versu* 23. *Qui intingit mecum manum in catino, is me prodet*, Christum dicentem introducens. Fiebat autem illud *Charoseth*,

ut Majemonides refert *lib. cit. cap. 2. sect. 11.* ex Palmæ foliis, vel ficubus arefactis, vel uvis siccatis, acetoque maceratis, &c. V. Historiam Paschatis Exodi *cap. 12 suprà cit.* & illam succincte ex Hebræorum monumentis explicantem Thom. Godvvynum *Tractatu Angl. cui tit. Moses and Aaron lib. 3. c. 2.* &c. Quo die DOMINUS noster ultimum suum *Pascha* celebraverit, & an die eodem cæteri Judæi agnum Paschalem comederint, vetus & magnis contendentium studiis agitata quæstio est. Græci qui ad confectionem corporis mystici panem adhibent fermentatum; ut sententiæ suæ approbandæ necessitatem aliis imponant, & Ecclesiam Romanam, quæ azymis utitur, erroris convincant, Christum diem legitimum anticipasse contendunt, ut ex Xanthopulo discimus. Itaque placet iis, cæteros Judæos ex præcepto legis tunc 14. Luna primi mensis *Abib* seu *Nisan* mactasse & edisse *Pascha*, at Jesum Christum, qui Dominus erat legis, 13. Luna cum discipulis suis idem fecisse, e quo sequitur, Christum quidem ἔνζυμον sive fermentatum panem & communem, Judæos vero ex institutione divina azymum, adhibuisse. In Ecclesia Rom. communiter recepta opinio est, DOMINUM, Luna 14. celebrasse *Pascha*, eadem die atq; horâ, quibus & cæteri omnes Judæi idem faciebant. Similiter Sam. Bocharto, Christus eo ipso die, quo Judæi Pascha celebrabant, in fine nempe diei decimi quarti, & jam ineunte decimoquinto, qui primus erat Azymorum, cum Apostolis ultimum Pascha celebravit, id quod multis probat *Hierozoici Parte prior. lib. II. cap. 50.* V. quoque suprà, voce *Parasceve.* Idem Cl. Suicerus confirmat *Thes. Eccl.* addens & tertiam sententiam eorum, qui, Græcis ex parte accedentes, Christum diem à Judæis receptum sic anticipasse volunt, ut Christus die 14. Judæi autem die 15. celebraverint, ne festum azymorum, in Veneris diem incidens, cum Sabbato continuum esset, V. cum *Thesaur. Eccl.* voce *Pascha*, ubi de Judæorum post Christi tempora canonibus Festalibus, ac tempore Paschatis celebrandi, item de Tessareskædecatitis, varia. Quia autem *Pascha* typus erat Christi, hinc ipse Πάσχα appellatur, 1. Corinth. *cap. 5. vers. 7.* atque ulterius apud Patres Sacramentum illud Novi Fœderis, de quo ipse dixit, *Hoc est corpus meum.* Hinc Augustinus *c. lit. Petiliani Donat. l. 2. cap. 37. Aliud*, inquit, *est Pascha, quod adhuc Judæi de ove celebrant, aliud autem, quod nos in corpore & sanguine Domini accipimus.* Et Greg. Nazianzenus *Or. 42. in Cœna Domini communicantes μεταλαμβάνειν τοῦ πάσχα, participare Pascha*, ait. V. iterum Casaubonum *Exercit. XVI. §. 53.* Sed & *Pascha* dicitur in Ecclesia Christiana, unum ex tribus præcipuis ejus festis, quod majori reliquis cultu peragi jam olim consuevisse, docet Procopius *de Bello Pers. l. 1. cap. 18.* quod proin Ἑορτὴ τῶν ἑορτῶν καὶ πανήγυρις τῶν πανηγύρεων dicitur Eusthathio in *Vita S. Eutychii P. CP. num. 31. solennitas solennitatum* à Gregorio M. *Homil. 22.* Et quidem duplex Christianorum *Pascha* est, unum Σταυρώσιμον, quo Christus in *cruce* mactus; alterum Ἀναστάσιμον, quo *surrexit*, de quo utroque V. Gerh. Jo. Vossium *de Vitiis Serm. cap. 6.* Cœperunt nempe Apostolorum nonnulli, ex quorum numero Joannes est & Philippus Evang. in Orientis partibus *Pascha*, in memoriam Cœnæ Dominicæ, celebrare, sed tamen more Judæorum, die 14. Lunæ: quos multi aiti secuti sunt, recensiti Polycrati, apud Eusebium *Histor. Eccl. l. 5. cap. 26.* Alii autem, Petrus & Paulus præcipuè, in diem Dominicum proximum post plenilunium primi mensis, propter Resurrectionis Dominicæ memoriam, *Pascha* rejecere, teste Theophilo Cæsar. apud Bedam *de Ratione Temp. cap. 45.* Libertate ab utrisque Fidelibus, circa hæc, relictâ, uti didicimus ex Socrate *Histor. Eccl. l. 5 cap. 22.* Donec Pius Romæ Episc. lege edixit, *ut Pascha Domini die Dominicâ annuis solennitatibus celebraretur ab omnibus*; quâ tamen Asiatici Doctores se constringi non passi sunt: re utrinque leniter & amicè agitata primùm, ac Polycarpo hanc ob causam Romam profecto, ubi cùm convenire non posset; constitutum, ut quisque suum de Paschate morem servaret, nec propter dissimilitudinem hujus circumstantiæ concordia rumperetur. Ulteriùs processit Victor circa A. C. 200. qui *Quartodecimanos per Asiam excommunicavit*, uti diximus suo loco: qui rigor etiam Occidentalium Episcoporum nonnullis displicuit, inter quos Irenæus Episc. Lugd. aliique viri pacis studiosi tantum effecerunt, ut, controversiâ paulum sedatâ, quælibet pars suam retineret sententiam. Verùm rursus contentio exarsit A. C. 318. quam ægerrimè ferens Constantinus Imp. ad concordiam omnes hortatus est, Asiaticosque primùm monuit, ne cum Judæis Κυριοκτόνοις aliquid commune habere vellent, V. *Epist.* ejus *ad Episc. qui ad Concil. Nicænum venire non poterant*, apud Theodoretum *Histor. Eccl. lib. 1. cap. 9.* Quem cùm non audirent illi, nec Osius ad eos ab Imperatore missus aliquid profecisset, in Concilio Nicæno, perpetuo decreto constitutum est, τὴν ἁγιωτάτην τοῦ Πάσχα ἑορτὴν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ συντελεῖσθαι, *sanctissimum Paschæ festum uno eodemque die* (nempe Dominico) *ab omnibus celebrandum esse.* Quod confirmatum Synodo Antioch. *can. 1.* circa A. C. 341 hodieque in Ecclesia obtinet. Mansere tamen hic ibi Tessareskædecatitarum reliquiæ, quibus ex Hæreticis accessere Novatiani, Sabbatiani, Montanistæ, Audiani &c. Galli verò in principio Ecclesiæ *Pascha* celebrarunt 25. die Martii, quòd eo Christum resurrexisse, sicut Cappadoces, quòd passum esse putarent, Beda ubi suprà, & Epiphanius *Hær. 50.* At Aëriani, planè celebrari id festum noluere, V. Cl. Suicerum *d. l.* ut & voce Ἀσπασμός, ubi *de osculo in Paschatis Festo*, apud Græcos usitato. Porro *Pascha* tempus à Dominica in Ramis-palmarum, usque ad octavam *Paschatis*, quoq; dici, refert Durandus *Ration. lib. 6. cap. 81. num. 5.* Eadem nomenclatura donari pariter dies omnes Dominicos, in *Ordine* Rom. habetur apud Gregorium Turon. in *Vita MS.* S. Maurilii Episc. Andegav. *cap. 18.* apud C. du Fresne *Glossar.* Imò & quodlibet magnum festum in quibusdam provinciis ita vocari, observavit, iterum Durandus *lib. 7. cap. 1. num. 25.* Certè constat, hodie omnes majores festivitates Italos *Pascha* vocare, & quidem Pentecosten *Paschata rosada*, quòd incidere soleat in tempus rosarum. Unde Πασχαλιστὴς & Φιλέορτος, pro eo, *qui libens festa colit*, confundit Marcus Hieromonachus *in Respons.* V. modò dictum Car. du Fresne *Glossar.* è quo varia *Paschatis* significata atque epitheta, in Communione Romana, usitata, paucis subjungo. Addo saltem, apud Turcas, Persas, Arabes similem festivitatem vigere, quam *Bairam* Turcis appellari, docet P. de Valle *Itiner. Tom. I.* ubi de festo hoc multa: quemadmodum de Persarum analoga festivitate idem agit *Tom. II.* ubi, inter alia de *coccagnio* seu *ovorum lusu* gentis, ea durante, varia.

Varia vocis, Paschâ, significata & epitheta in Eccl. Rom.

Ἀναστάσιμον seu *Resurrectionis Pascha*, resurrectionis Christi memoriam recolens.

Annotinum, Gr. *ἐνιαύσιον, annuum, ἀρχαῖον*, ut in *Glossis* redditur, non habuit statum vel fixum diem, solebatque celebrari ipsomet die recurrente, quo quis priori anno fuerat baptizatus. Postea ad omnium baptizatorum anniversarium diem, videtur statutus esse dies sequens Dominicam in Albis, C. du Fresne ubi suprà. In ejusmodi verò festivitate convivia exacta, testatur Ruodbertus Magister S. Galli *Epist. 7.*

Clausum, Dominica dicitur octavarum *Paschæ*, quâ Paschalium festivitatum solennitas clauditur.

Floridum *Pascha*, est Dominica in Palmis, qua cantatur: *Occurrunt turbæ cum floribus & palmis: & nos similiter debemus ei occurrere cum floribus virtutum & palmis victoriarum.* In *Ord.* Rom. *Dies Palmarum* sive *Florum atque ramorum* dicitur: *Pascha Florum*, apud Ordericum Vitalem *lib. 8. p. 696.* Ejus meminit *Histor.* Hierosolymit. A. C. 1118.

Pascha Petitum, in *Ord.* Romano dicitur primum Pascha seu Dominica Palmarum; aliter *Pascha Competentium*; quia hoc die *Symbolum competentibus* tradebatur, ut est apud Isidorum, Alcuinum & Rabanum Maurum *de Institut. Cleric. l. 2. cap. 35.* quod non sine solennitate ac pompa apparatuque fiebat, ut testatur Beraldus: quippe, ut ait, *in traditione Symboli omnia tintinnabula sunt sonanda, ostia claudenda tuncque incipit symbolum Archiepiscopus & dicit regenerandis majori tono Evangeliorum. Signate vos & audite Symbolum*, &c. Tum ad finem, *in majori etiam tono Evangeliorum & excelsâ voce Archiepiscopus dicit, Accepistis dilectissimi.* Atque hæc traditio, expositio erat publica Symboli & quæ palam in Ecclesia fieret. Aliàs toto Quadragesimæ decursu subinde Symboli traditio seu perspicua illius faciliisque enodatio repetebatur, ut videre est apud du Fresne.

Pascha Rosata, Italis Pentecoste appellatur, quòd eo tempore fere rosæ floreant, ut dicunt Cruscani.

Πάσχα σταυρώσιμον, dies est ipsius crucifixionis Christi, quod quidam celebrandum esse contenderunt præ *Paschate* Resurrectionis, quod Pius Papa die Dominica Lunam XIV. sequente jussit peragi &c.

Pascha Secundum, die 14. secundi mensis, celebrandum, in eorum gratiam, qui tempore primi Paschatis immundi erant aut in locis ab Urbe tam dissitis, ut ad eam maturè se conferre non possent, institutum legitur Numer. *c. 9. v. 6. & seqq.* De cujus à primo differentia, sic Maiemonides *l. de Paschate c. 10. sect. 15. Quid inter se differunt Pascha primum & secundum? In primo vetitum est, ne fermentum* (in domo) *videatur, aut reperiatur, nec cum fermento mactetur, Neque ex eo quidquam auferatur extra τὰς Φρατρίας. Et hymnus inter comedendum est cantandus. Et cum eo offertur* chagiga. *Et fieri potest ut cum immunditie celebretur, si contactu mortui polluta est major pars congregationis —— Sed cum Paschate, secundo possunt fermentum & azymum simul cum eo esse in domo. Nec necesse est, ut inter comedendum decantetur hymnus. Nec cum eo offertur* chagiga. *Nec cum immunditie celebratur. At ambo impellunt Sabbatum*, (id est, celebrantur, etiamsi sit Sabbatum) *Et dum paratur Agnus, hymnum oportet cani. Et tostus comeditur in una domo cum azymis & herbis amaris. Neque ex iis quidquam servatur, neque frangitur ullum os.* Quibus meritò potest objici *secundum Pascha* in omnibus debere *primo* æquari; quia de eo dicitur Num. *c. 9. v. 12. Juxta omnem ritum primi Paschatis, illud celebrabunt.* Quod ut solvatur, observat, à Mose quosdam Paschatis ritus ibidem exponi, qui sunt

sint בגופו *in corpore ejus*, i. illi essentiales, ut sciamus in his solùm secundum primo æquari. Sed hæc non satisfaciunt. Quippe cùm jubet Moses Pascha secundum celebrari, juxta omnem priorem ritum, apertè docet, hæc *duo Paschata* nullo modo ab invicem differre, nisi in sola temporis circumstantia. Quamvis ne tempore quidem prius ab altero differat, nisi mensis respectu, de cætero enim æquè ac priùs die mensis 14. atque inter duas vesperas celebratum est, Numerorum *cap.* 9 *versu* 11. Addi potest, prius altero fuisse solennius, quia ad illius celebrationem confluebant mares omnes, iis tantùm exceptis, quos vel legalis immunditia vel major ab urbe distantia prohibebat: hi enim soli in alterum Pascha se reservabant. Non tamen id fuit perpetuum: nam sub Ezechia R. *Pascha* primo mense celebratum non fuit, sed solùm secundo. Cujus rei causa, quòd Achazus, Ezechiæ pater, Dei altare loco suo moverat, ut alterum, Damasceno simile, ei substitueret, Templum clauserat, Liturgiam aboleverat, totum Dei cultum subverterat, Idola ubique erexerat & omnia susque deque miscuerat. 2. Regum *cap.* 16. *versu* 10. Quæ restituere cuncta conatus Ezechias, primo Regni sui anno ineunte cum mense *Nisan*, non habuit satis temporis, ut Templum, Sacerdotes, Levitas & populum ipsum repurgaret, ante diem mensis hujus decimam quartam: ideoque primi Paschatis celebratio in secundum mensem necessariò fuit differenda. An etiam in tertium mensem potuerit Pascha rejici, si fortè similis immunditia etiam ad secundum mensem occurreret, dubitat Augustinus *in Numeros Quæst.* 15. Sed tempus à Deo in Lege sua indictum non videtur quacunque de causa potuisse prorogari. Præstabat enim à Paschatis celebratione ad tempus abstinere, quàm illud observare tempore non suo. Hinc inter Jeroboami peccata hoc unum erat, quòd solenne festum celebravit, *mense, quem confinxerat ex corde suo*, 1. Regum *cap.* 12. *versu* 32. & 33. V. Bochartum *Hierozoici Part. prior. Lib. II. cap.* 50. & plura de *Paschate* apud Fr. Burmannum *Synops. Theol. Christ. Part. I. lib.* 4. *cap.* 31.

Paschale, cujus mentio apud Victorinum *in Canone Pasch. Theophilus quondam Alexandrinus Episcopus, ad Theodosium Imp. datis Epistolis ex primo ipsius & Gratiani 5. Consulatu conditum Paschale direxit.* Et Senatorem *in fine Chron. Sicut ex Tito Livio & Aufidio Basso &* Paschali *virorum clarorum auctoritate firmato collegimus, anni sunt* 1031. Computum est *Paschale* seu ratio inveniendi diem, quo celebrari debet Pascha quolibet anno: à die sc. Martii 8. ad Aprilis 5. *Paschalis circulus* Adoni Vienn. *Paschalis cursus* Honorio Augustodun. *Paschalis recursus*, Gennadio *de viris illustr. cap.* 88 &c. Sed & *Paschale* dicitur, districtus Parœciæ, eo quòd Parœciani in festo saltem Paschatis ad Ecclesiam parœcialem convenire & ibi *communicare* ex Canonum præscriptis tenerentur. Hinc in Tabulario Monasterii S. Savini Levitanensis, apud du Fresne, non semel occurrit mentio *Paschalis S. Savini*, pro districtu S. Parœciarum, quarum Parœciani ex vet. instituto tenebantur certis anni festis solennioribus, Paschatis sc. Pentecostes & Nativitatis Domini, Baptismum & S. Communionem recipere in Templo S. Savini: quod præsertim cavetur in Concilio Agathensi *can.* 18. V. Marcam *Histor. Benebarn. lib.* 9. *cap.* 2. *num.* 4. & C. du Fresne *Glossar.*

Paschales Dies, Hebdomadis sc. *Paschalis*, quæ pari cultu ac ipse Paschalis dies colebatur à Christianis. Unde Durandus Ration. *lib.* 6. *cap.* 81. *num.* 6. ait, *Dies omnes hujus octavæ esse Dominicos.* Athanasius *de Ord. Antiphonarii cap.* 52. *Paschalis dies, qui per septem dies quasi unus celebratur.* Theodulfus *in Capitul. cap.* 41. *Ipsi dies Paschalis hebdomadæ omnes æquali religione colendi sunt* &c. Postea verò Gebehardus Constantiæ Episcopus in hebdomada majore ante Pascha, magnâ Synodo Constantiæ celebratâ, A. C. 1094. statuisse legitur, apud Bertholdum Constantiensem, ut tam in hebdomada Pentecostes, quàm in hebdomada Paschali, tres tantùm dies festivi celebrarentur. Quod quidem hodieque apud Christianorum non paucos obtinet. Quatuor in Paschate & totidem in Pentecoste dies celebrandos statuit Concilium Exoniense A. C. 1287. c. 23. & Maghfeldense A. C. 1332. duos verò solum, Concilium Toletanum A. C. 1229. c. 26. Car. du Fresne *d. l.* Vestimentorum *Paschalium* mentio fit, apud Cæsarium Arelatensem Archiepisc. in *Testam. suo*, laudatum ejusdem Glossarii Auctori. De *Paschalibus Denariis*, V. suprà in voce *Chrisma*.

Paschalicus, Gr. Πασχαλικὸς, nonnullis dictus est, qui Festorum observationi maximè addictus est. Marcus Hieromonachus, εἰ δέ τις ἔστω λίαν ἐςὶ πασχαλικὸς καὶ φιλεόρτιος, *si quis autem festorum pariter observationi valde est addictus, & eorum amans.* Bochartus *ibid.* V. quoque Cl. Suicerum *Thesauro Eccl.* voce Πασχαλικός.

Paschalis Agnus, nomine *Pascha* (quod propriè *transitum Angeli* occisoris notat) venit Exodi *cap.* 12. *vers.* 11. *Comedetis eum cum festinatione*, Pascha *est Jehovæ.* Et *vers.* 21. *Accipite vobis parvum pecudem per familias vestras, dein jugulate ipsum Pascha.* 2. Chron. *cap.* 35. *vers.* 11. *Jugulantibus autem illis* Pascha, *Sacerdotes spargebant* sanguinem &c. *vers.* 13. *Tum coquebant* Pascha *igne pro ritu.* Lucæ *cap.* 22. *vers.* 7. *Venit dies Azymorum, quo oportebat mactari Pascha*, &c. Describitur Exodi *cap.* 12. ubi & ritus, quibus ille in Festo Paschali mactandus erat. Ad sacrum enim illud adhibendus erat *agnus* aut hœdus masculus, *anno non major*, *vers.* 5. qui *decimo die mensis Nisan*, qui a Novilunio nostri Martii incipit, ab ovili separandus, domi asservandus & die 14. mactandus erat, *vers.* 3. 6. Peragebatur autem mactatio *die* 14. *inter duas vesperas*, *vers.* 6. id est, inter initium sacrificii vespertini & occasum solis. Tum sanguis allinendus erat postibus & superliminari domûs, fasciculo hyssopi, *vers.* 7. 22. quo signo Angelus vastator admoneretur, ædesque ipsorum præteriret, *vers.* 13. 23. Nemini verò licebat illâ nocte domo egredi, usque ad manè, *v.* 22. Comedebatur porro Agnus die 15. statim ab occasu Solis, à circumcisis duntaxat, *v.* 8, 44. & convivarum numero, qui non erat infra decem, nec supra viginti. Ille verò non crudus, nec aquis excoctus, sed assus, unà cum capite, cruribus & visceribus manducandus erat: idque cum panibus azymis, lactucis & herbis amaris *vers.* 18. ut recens semper esset memoria afflictionis Ægyptiacæ, unde & *panis afflictus* dicitur, Deuteron. *cap.* 16. *vers.* 3. Quam ob causam Judæi nocte pervigilium festi præcedente fermenti expurgationem peragebant, summâ curâ omnes domus angustias & rimas lustrantes, collectasque fermenti particulas, non sine diris ac execratione, flammis absumendas tradentes. Comedebant porro Agnum habitu festinantium, lumbis accincti, calceis induti, baculis in manum sumtis, *versu* 11. nullum verò ejus os frangebant, *vers.* 46. quodque ex epulo reliquum erat, manè igni concremare jubebantur, *vers.* 10. cùm nefas esset sacras carnes corrumpi. Denique sacri istius universi religio eadem nocte liberis tradebatur, illique tota de re, divino jussu, edocebantur, Exodi *cap.* 13. *vers.* 8. Quæ *Haggada*, sive *annunciatio Paschatis* dicebatur: quò respicitur 1. Cor. *cap.* 11. *vers.* 26. Atque ita celebratum fuit primum Pascha, in Ægypto. In deserto unicum tantùm legitur celebratum, Num. *cap.* 9. *v.* 5. In terra Cananæa mox iterum Pascha celebrarunt Israëlitæ, Josuæ *cap.* 5. &c. Locus, ubi mactabatur *Paschalis* agnus, in Ægypto, erant privatorum ædes, Exodi *cap.* 12. *vers.* 7. Deinceps verò Tabernaculum, aut Templum, sive ejus atrium, ubi victimas mactare erat moris, Deuter. *cap.* 16. *vers.* 5, 6. coll. Jos. *cap.* 5. *vers.* 10. 2. Chron. *cap.* 35. *vers.* 3, 6. Lucæ *cap.* 2. *vers.* 41, 42. Manducabatur verò in privatis ædibus, Matth. *cap.* 26. *v.* 17, 18. Ministri hujus festivitatis in Ægypto erant Patresfamiliâs, aut filii primogeniti, Exod. *cap.* 12. *vers.* 3. Postea, simul Patresfamiliâs cum Sacerdotibus & Levitis: tum enim Patresfamiliâs Agnum mactasse; hi autem sanguinem ad Altare detulisse & effudisse videntur, V. 2. Paralipom. *cap.* 30. *vers.* 15, 17, 18. & *cap.* 35. *vers.* 5, 6, 10, 11. Esræ *cap.* 6. 20. & Matth. *cap.* 26. *vers.* 28. Nec omittendum hic *Pascha secundarium*, quod ex instituto divino celebrandum erat mense secundo, die 14. ab iis, qui priori mense sive immundi sive absentes fuerant: cujus occasio memoratur Numer. *cap.* 9. *vers.* 6, 10, 11. Idem illud per omnia cum *Paschate* erat *ordinario*, nisi quòd hic non constringerentur ad omnis fermenti expurgationem ex ædibus suis, & quòd unicus tantùm dies festus, & ἄνεορτος esset &c. V. *suprà*. De usu porro & significatione mystica *Paschalis Agni* totiusque hujus Sacri, consule Theologos, & ex his Bochartum inprimis *Hierozoici Part. prior. d. l.*

Parallelismus Agni Paschalis & CHRISTI.

Agnus Paschalis erat	Christus est
1. Unus ex grege.	1. Homo verus, Joh. *cap.* 1. *v.* 14.
2. Absque macula.	2. Absque peccato.
3. Offerendus ac assandus.	3. Passus ac mortuus.
4. Sic tamen ut ossa ejus non frangerentur.	4. *Non tamen confregerunt ejus crura*, Joh. *c.* 19. *vers.* 33.
5. Sub vesperam.	5. In consummatione seculorum, Hebr. *c.* 9. *v.* 26.
6. Ejus sanguine postes ædium illinebantur.	6. Ejus sanguis purgat nos ab omni peccato, 1. Joh. *c.* 1. *v.* 7.
7. Ut Angelus occisor sine noxa transiret.	7. Ne peccatum & mors contra nos prævaleret.
8. In qualibet familia comedebatur.	8. Applicatur unicuique per fidem.
9 Agnus totus.	9. Secundùm omnes Fidei articulos.
10. Absque fermento.	10. Absque hypocrisi, 1. Cor. 5.
11. Cum herbis amaris.	11. Cum tolerantia crucis.
12. Celeriter, & ab accinctis.	12. Seriâ expectatione melioris vitæ.
13. Solùm à circumcisis.	13. Saltem à credentibus, 1 Cor. *cap.* 11.

Paschalis Epistola, dicebatur quâ Episcopus Alexandrinus olim, V. Domin. Macrum *in Hierolex.* Inde Pontifex Romanus, Metropolitanis Episcopis denuntiabat, quo die celebrandum esset Pascha: *Ad præcipuum enim Religionis sacramentum pertinere, ut in Festivitate Paschali nulla esset toto orbe diversitas*, visum est Patribus, ut ait Leo I. *Epist.* 95. *ad Ravennium Arelat.* Unde uno eodemque die per totum orbem celebrandum, in eundemque finem dirigendas ad omnes Episcopos literas, quæ id potissimùm indicarent, statuerunt Concilia, atque inprimis Arela-

tense I. can 1 & Cæsaraugustanum III. *can.* 2. Cujusmodi Literarum *Paschalium* formulam exhibet *d. J.* Leo I. ut & in *Epist.* 95. Ahæ habentur apud Bucherium *in Victorii Can. Paschalem p.* 72. 73. 82. 469. & *seqq.* in *Spicilegio* Acheriano *Tom. VI. pag.* 8. &c. Atque his acceptis, Episcopi Epiphaniorum die vel Christi Natalitio, in Ecclesia populis denuntiabant, quis esset ille dies *Paschatis*, ut indicat Concilium Aurelianense IV. *can.* 1. vel certè principium Quadragesimæ, ut est in Autisiodorensi *can.* 2. aliisque. Sed & *Paschales Epistolas* vocat Avitus Viennensis *Epist.* 65. quas Pontifices sibi invicem scribebant, sese consalutantes, & de exactâ festivitate nuntium mittentes, quæ proin erant ex iis, quas Græci *ἑορταστικὰς* nuncupabant: Hæ enim non in *Paschalibus* modò, sed & in aliis solenrioribus festis, scribebantur ab Episcopis, ut ex aliis Aviti & Theodoreti Epistolis colligit Car. du Fresne in *Gloss.* quem, si placet, vide.

à *Paschate*, ad Pascha, annos computandi ratio, per totam Franciam, labentibus seculis obtinuit, sub tertia viz. Regum stirpe: adeò ut si Pascha post 25. diem Martii (à quo nonnulli ea tempestate annorum initium in illa gente ductum esse volunt) vel in mensem Aprilem incideret, *ante* vel *post Pascha* apponerent, secundùm diem, in quem incidebat dies Paschatis Dominicus, ita ut *ante Pascha* annum proximè elapsum, si *post Pascha* apponeretur, annum subsequentem, denotaret: V. g. extat Charta data 4. *Aprilis anno* 1375. *ante Pascha*, quod extitit eo anno, secundùm hodiernum annos putandi morem, 22. ejusdem mensis. Ita perinde alia habetur, data 20. *Aprilis anno* 1376. *post Pascha*, quod extitit 13. ejusdem mensis die illius anni. At cur *Paschatis* primus anni dies fuerit, apud Gallos, vel certè initium anni, variæ sunt sententiæ. Josephus Scaliger *Epist.* 226. ait Gallos, veteris Ecclesiæ sequutos consuetudinem, qui Pascha & Paschalem hebdomadam *novum Annum* vocabant. Car. verò du Fresne existimat id indemanasse, quòd ab ipsis Ecclesiæ ferè primordiis ea obtinuisset consuetudo, ut tabella Cereo Paschali appenderetur, in qua annus currens describeretur, idque ejus initium putarent Franci: iis enim mos iste proprius fuit. Unde in *Tabulario* Lingonensi legi dicit diploma, cum hac temporis nota: 12. *mensis Februarii*, *Indict.* 12. *anno* 1328. *more Gallicano*. Aliud, *Anno Domini* 1384. *sumto à Paschate more Gallicano*, *die* 6. *mensis Maji*. Ut alios omittam. Sed tandem, Caroli IX. Regis Edicto anni 1564. cautum est, ut in Galliis, in publicis privatisque tabulis, à Kalendis Januar. annorum repeteretur exordium. V. præfatum du Fresne in voce *Annus*.

Paschatis Contubernia, Josepho *φρατρίαι* dicuntur, Hebræis הבורות, *sodalitia*, & commensales בני הבורות, *filii sodalitii*. Agni enim convivæ per domos convenire jubentur, Exodi *cap.* 12. *vers.* 3. Quòd si minor domus esset, quàm ut Agno comedendo sufficeret, in eo casu lex vicinos convocari jussit, ut convenirent ita, quantum ad comedendum satis esset, Exodi *cap.* 12. *vers.* 4. ubi numerum convivarum nec infra decem, nec supra viginti esse oportuit, ut dictum. In his itaque contuberniis simul accumbebant viri & mulieres, senes & pueri, sani ac ægri, domini & servi. Judæorum denique, quotquot poterant comedere carnis offulam, ne infantibus quidem exclusis, modo ne essent *ἀρτιγέννητα βρέφη*, *infantes modò geniti*, quales *lacte egere* dicit Paulus & *non solido cibo*, Hebræorum *cap.* 5. *v.* 12. Interim Majemonides *de Pasch. cap.* 1. *sect.* 4. sodalitium iniri negat inter mulieres & servos, ne sit *levitas capitis inter eos*, id est, ne levius & protervius se gerant, quàm in tali festo deceat. Sed idem approbat sodalitium totum ex mulieribus, aut totum ex servis conflatum, non tamen totum ex pueris, quia nondum sint rationis compotes: neque totum ex ægris, aut ex senibus, aut *propter mortuum lugentibus*; quia tales parum comedant. Timendum igitur, ne quid supersit & agni reliquiæ vilescant profanæque fiant. Quod idem periculum, si omnes essent proselyti, qui agni carnes dissecare solent, in minimas particulas, quæque alia sunt futilia Magistrorum *λεπτολογήματα*. Bochartus *ubi suprà*. V. & in voce *Pascha*.

Pascua, unicum Romanorum vectigal aliquandiu fuit. Plinius *lib* 18. *cap.* 3. *Agrum malè colere, Censorium probrum judicabatur* — *Etiam nunc in tabulis Censoriis* pascua *dicuntur omnia, ex quibus populus reditus habet, quia diu hoc solum vectigal fuerat.* Et quidem montana meliora cæteris, Columella *lib.* 6. *cap.* 27. Unde Statius *Thebaid. lib* 10. *versu* 224.

Cui fœtura gregem pecorosum vere novavit,
Lætatur, cernens hos montis in ardua niti,
Hos innare vadis ——

ad quem l. V. Casp. Barthium *Animadvers. Parte III. pag.* 1157. Hinc *Pascualis* Agnus, aut, si mavis *ἀρχαϊκῶς*, *Pascalis*. Lucilius,

Pascali pecore & montano hirto atque foloci:

Hebr כר, contractè ex ככר, occurrit Deuteronomii *cap.* 32. *versu* 14. *cum adipe pascualium & arietum Basanæorum*. 1. Sam. *cap.* 15. *versu* 9. *Et indulgens fuit Saul & populus erga Agagum & erga optimas oves & boves & bidentes, & erga* agnos *pascuales*. 2. Regum *cap.* 3. *versu* 4. de Rege Moab, *Pendebat Israëlis Regi centum millia* agnorum *pascualium*. Psalmo 37. *versu* 20. *Quia peribunt impii & Domini hostes, ut pretiosum* agnorum *pascualium* (id est, adipes) *deficiunt, in fumum abeunt*. Ubi Chaldæus habet, *Quomodo pretiosum phalgisin, qui primùm quidem saginantur, sed postmodum immolantur.* Quam vocem *phalgisin*, trajectis literis, deflexam esse ex Græco *φάγιλος*, i. *agnus*, censet Bochartus. Certè Plutarchus *in Hellenicis Quæst.* 14. ubi de multa, quam procorum hæredibus, ab Ulysse interemptis, imposuit Achillis filius Neoptolemus, Ἦν δὲ, inquit, *ἄλφιτα, οἶνος, κηρία, ἔλαιον, ἅλας, ἱερεῖα πρεσβύτερα φαγίλων. Φάγιλον δέ φησιν Ἀριστοτέλης τὸν ἀμνὸν εἶναι*, *Erant autem farina, vinum, favi mellis, oleum, sal, victimæ phagilis adultiores. Phagilum verò Aristoteles agnum esse dicit.* Ita nempe dicebatur agnus, cùm edulis esse incepit, *ἀπὸ τοῦ φαγεῖν*, id est, quadrimestris ut minimùm. Vix enim eduntur agni, antequam depulsi sint, nec nisi quatuor mense depelluntur. *Nutricantur*, inquit Varro, *quoad facti sint quadrimestres.* Unde *φάγιλος* Græcè id ipsum est, quod Arabicè *algiaphro*, quâ voce quadrimestrem agnum Arabes indigitant &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. Lib. II. cap.* 43. *ubi de Ovium nominibus.*

Pasicles, cognom. L. Crassitii genere Tarentini, ordinis libertini, celebris Grammatici, qui *Pansam* postmodum se transnominavit, apud Suetonium *de Illustr. Gramm.* ubi Casaubonum vide.

Pasira, Græcè Πασιρὰ, apud Arrianum *in Indicis*, urbs est in ora Ichthyophagorum, *Λιμὴν τε ἐστιν αὐτόθι εὔορμος, καὶ κώμη Πασιρὰ, ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης ἑξήκοντα στάδια καὶ οἱ πρόσοικοι αὐτῆς Πασιρέες*, *Portus est ibi commodus & vicus Pasira, à mari 60. stadiis distans, cujus incolæ Pasireni.* Ptolemæo Gedrosiæ metropolis recensetur Πασιρὰ, unde *Pasirena*, Πασιρηνὴ, regio Gedrosiæ interior. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1176.

Pasitigris, alterius quoque in Persia fluvii nomen. Strabo enim, postquam scripsit Tigrim, ubi in mare effunditur, acceptis amnibus Choaspe & Eulæo, *Pasitigrim* appellari, deque eo multa dixit, protinus adjicit, *Μετὰ γὰρ τὸν Χοάσπην ὁ Κοπράτας ἐστὶ καὶ ὁ Πασιτίγρις ὃς καὶ ἐκ τῆς Οὐξίας ῥεῖ καὶ αὐτὸς*, *Post Choaspem enim Copratas est & Pasitigris, qui & ipse ex Uxiorum regione fluit.* Quem Pasitigrim omnino diversum esse, ab eo qui Tigris est, oportet. Nam Tigrim, ubi rursus jungitur & totus fluit, *Pasitigrim* vocari prodidere: post hunc Choaspes, qui in eum influit, ab Uxia reg. ortus, ut vult Strabo, post Choaspem Copratas & *Pasitigris*, qui & ipse *ἐκ τῆς Οὐξίας ῥεῖ*. Arrianus quoque *de Exped. Alexandri lib.* 3. scribit, Alexandrum, ubi à Susis castra movit, ut in regionem Uxiorum ingrederetur, transisse flumen *Pasitigrim*; qui Uxii cùm ad Orientem sint Susis, Eulæus autem Susa præterfluat, necesse est, post Eulæum, hunc Pasitigrim versùs Orientem esse. Sed & ejus Curtius meminit, qui illum oriri dicit in montibus Uxiorum & Persico mari insinuari leni aquarum tractu. Recentiores tamen illius nusquam meminerunt, Ptolomæus & Marcianus. Forsan *Pasitigris* ille Vett. Oroatis est, quem ultimum Susianæ fluvium memorat Marcianus, vel quisquis ille Auctor. Certè Oroatis ex Uxiis oritur, & Persidem ab Susiana disterminat; intra Susianam porro Uxios & Messabatas, per quos fluit, complectitur. Idem tamen & *Tigris* dicitur Diodoro Siculo *lib.* 17. qui quarto die ad illum amnem pervenisse scribit Alexandrum, postquam à Susis moverat: unde videmus, uti *Pasitigris*, sic *Tigrim* duplicem esse, Assyrium alterum, qui occiduum latus Susianæ claudit; & alterum Uxiorum in latere Orientali ejusdem regionis fluentem. Videntur autem *Tigrim* aut *Pasitigrim* appellasse fluv. Oroatem, comites Alexandri Magni, quòd ejus verum nomen ignorarent. Quemadmodum *Choaspem* Veteres nominarunt, quem Eulæum recentiores passim indigetant, etiam illi, qui res Alexandri scripserunt. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 701. & *seqq.*

Pasquillus, seu *Pasquinus*, Ital. *Pasquino*, nomen statuæ in urbe Roma, cui affigi solent, quæ vel in regimine, vel in Magnatum vitâ moribusque digna videntur censurâ; ingeniosis non rarò in ipsos Pontifices dicteriis assurgens. Ei Venetiis respondet *Marforii* statua, ejusdem planè usus. V. Lil. Giraldum *Syntagm. Histor. Deorum* 4. & *Antiqq.* Urbis Romæ. Hinc Satyra, apud Gallos nomen, quæ, Melino San-gelasio inventore, principatu Caroli IX. & Henrici III. inprimis multo fuit in usu: Magna tum itidem vitia acerbè perstringens, Richeliet. V. quoque in voce *Paschillus*.

Passagini, inter Valdensium sectatores, memorantur in *Constitutionibus* Friderici II. *Imp. c. Catharos & Patarenos*.

Passagium, adde: Hinc *Passagium Ultramarinum*, apud Jo. Villaneum *lib.* 7. *cap.* 37. Erat autem illud duplex, *Vernale* alterum, circa tempus illud, quo maria aperiuntur, ut loquitur Vegetius *lib.* 5. *cap.* 9. incidebatque in mensem Martium, hinc *Passagium Martii* vocitatum Matthæo Paris. A. C. 1244. *Æstivale* alterum, quod mense Junio aut Julio peragebatur, vulgò *Passagium S. Joannis Baptistæ* nuncupatum. Quando verò aperiantur, quando claudantur maria, V. quæ notant Casaubonus *ad Theophr. Charact.* Meursius *ad Constantinum de Adm. Imperii*, Jac. Gothofredus *ad l.* 3. Cod. Theodos. *de Naufragiis*, laudati C. du Fresne in *Glossar.* Alii. Adde ejusdem illustris Glossographi

phi *Notas ad Villharduinum num.* 39. Apud Equites Melitenses, voce hac denotatur solutio quædam, quæ fit, in Equitum receptione, communi ærario, & in expensas phari applicatur, ad sustinendas lucernas, in usum navigantium tempore nocturno. Sed & ex prima institutione *Passagium* dicebatur nautica illa solutio, quum Equites hi, cum adhuc Hierosolymis sederent, ex Oriente navem mittebant, per maritima Europæ loca, ad colligendos tyrones, qui in hanc sacram militiam recipi avebant. V. Car. Macrum *Hierolexico*.

Passe-temps, & *Passer le temps*, id est, *tempus transfigere*, dicitur apud Gallos, de his qui ludo tempus ducunt, quasi optimè illi tempus terant, qui per ludum & oblectationes illud transigunt. Ex Græco διάγειν, quod Latinis est *avocare*. Hinc Arnobius dixit, *Pueros crepitacillis avocare*, h. e. τὰ παιδία τοῖς κρόταλοις διάγειν: quod Virgilius *animum picturâ pascere*, dixit. Fulgentius *in lib. de contin. Virgil. Animum picturis avocare*, pro eo posuit: *Matrem vides nec agnoscis, à qua nube cavâ cum Achate contegitur: dein picturis animum avocas*, id est, διάγεις, ubi perperam vulgò est, *advocas*. Idemque paulo pòst: *In secundo verò libro & tertio avocatur fabulis, quibus puerilis consueta est avocari garrulitas*. Διάγειν igitur *avocare* est, namque etiam Græcis *abducere* & *deducere de re aliqua* denotat: ut διάγω σε τούτου, διάγω σε ἀπὸ τοῦ λόγου, *avoco te abduco*. Hinc & pro *oblectare* apud eosdem, ut apud Latinos *avocare*, eodem sensu, & διαγωγὴ, *oblectamentum*, Gall. *passe-temps*, & διάγειν χρόνον, quod est *tempus transfigere*, Gall *passer le temps*. Integrè, διάγειν φροντίδας dicitur, qui *animum remittit & à curis segregat*. Philostratus in *Phavorino*, ubi Hadrianum ad concertationes & confabulationes cum Philosophis & Rhetoribus sæpius, animi relaxandi & avocandi gratiâ, divertisse refert: Ταῦτα μὲν, inquit, Ἀδριανὸς γυμνασίου ἐπεπαιδεύετο καὶ διῆγε τὰς βασιλείους φροντίδας, ἀπάγων ἐς Σοφιστάς τε καὶ Φιλοσόφους, ubi ridiculus est Interpres, qui Hadrianum Philosophos & Sophistas frequentasse dicit, & Imperatorias sæpe curas cum illis communicasse. Reddenda enim verba sunt, *Hæc Imperator exercitationis ergò habuit, & avocavit Regales curas, divertens ad Sophistas & Philosophos*. Idem *ibid.* Ὅτε καὶ τελευτῶν κληρονόμους Ἡρώδην ἀπέφηνε τῆς τε βιβλίων καὶ τῆς ἐπὶ Ῥώμῃ οἰκίας καὶ τοῦ αὐτολεκυθίου. Ἦν δὲ οὗτος Ἰνδὸς μὲν καὶ ἱκανῶς μέλας, ἄθυρμα τε Ἡρώδου καὶ Φαβωρίνου· ξυμπίνοντας γὰρ αὐτοὺς διῆγεν ἐγκαταμιγνὺς Ἰνδικοῖς Ἀττικὰ καὶ πεπλανημένῃ τῇ γλώττῃ βαρβαρίζων, ubi infelicissimè idem Interpres vertit, ξυμπίνοντας αὐτοὺς διῆγε, *Convivantes ipsos referebat*, cùm vertere debuisset, *convivantes ipsos oblectabat*, Salmasius *ad Spartian. Hadrian.*

Passer, Græcè στρουθὸς, de gallina quoque nonnunquam usurpatur; uti Hebræi nomine *tsippor*, tum in specie *passerem*, tum in genere *avem*, notant. Nicander in *Alexipharmacis versu* 16.

> Ἠὲ μυελόεντα χαλικρότερον ποτὸν ἴσχοις
> Ὀρταλίχου στρουθοῖο κατοικιάδος.
> *Sive aliquod medullosum meracum potabile pharmacum habeas*.
> *Ex ave* passere *domestica*. i. ex gallina.

Et rursus *v*. 535.

> Ἠὲ κόνιν στρουθοῖο κατοικιάδος.
> *Aut stercus* passeris *domestici*. i. gallinæ.

Unde factum, ut στρουθὸς diceretur gallina illa Libyca, avium longè maxima, uno verbo *Struthio*. Quod imitati Romani Scriptores struthionem appellant *marinum passerem*. Plautus *in Persa Actu* 2.

> *Vola curriculo*. P. *Istuc marinus* passer *per circum solet*.

Ausonius *Epist*. 11.

> *Ovum tu quoque passeris marini*, &c.

Cœterùm *passerem domesticum*, (nam varia ejus genera faciunt Arabes, ut videbimus infra) sic describit Damir: *Pugnacis est naturæ. Nempe ferinum ei aliquid inest à natura. Primus carne vescitur & pullos suos non cibat, rostro in illorum ora inserto. Sed cum avibus non rapacibus hoc illi commune est, quòd non habet ungues, quibus laniet, neque rostrum aduncum & grana ac olera comedit. Cùm in arborem incidit, è quatuor digitis tres in anteriora porrigit & unum retro* —— *Mas à fœmina distinguitur nigrâ barbâ, quam habet ad instar viri, hirci aut galli. Nusquam est avis aut fera aut jumentum in prolem propensius, quodque vehementius amet. Unde est, quòd pullos & nidum in locis cultis collocat, & sub ædium tectis, metu rapacium. Cùm desolatur urbs, ex ea exeunt* passeres, *& simul cum incolis redeunt.* Passer *ambulare nescit, nec nisi saltuatim fertur* —— *plerumque ultra annum non vivit. Dociles habet pullos supra vulgus avium, ita ut vocati respondeant. Passerem à parasanga redire, testatur Algiahid.* Garritus ejus propriè צפצף *tsiphtseph*, Esaiæ *cap*. 38. *versu* 14. Græcè τετρίζειν, *Iliad*. β. *versu* 314. ubi draco passerculos octo, cum matre,

> —— ἐλεεινὰ κατήσθιε τετριγῶτας.
> *miserabiliter voravit stridentes*.

Vocis quod attinet etymon, posset dici ex Hebr. *tsippor* orta. Sed Salmasius ad *Solinum* observat, passerem etiam *passam* dici, ut Gallicè *paisse*, passerem fœminam. *Passa* autem ex Æolico πίζα, pro σπίζα, *fringillus*, avis passeri similis. Hesychius, Σπίζα ὀρνίθιον, στρουθῷ παρεμφερές. Et quandoque avicula in genere, ut *in Timone*, apud Laërtium de Arcesilao,

> Οἱ δέ μιν ἠΰτε σπίζαι πέρι γλαῦκα ἐθάμβευν,
> *Illum autem mirabantur, ut aviculæ circa noctuam*.

Usus hujus aviculæ non unus. In Sacris, indigitatur secundùm complures, Levit. *cap*. 14. ubi agitur de duobus *tsipperim*, quarum unâ cæsâ, alterâ emissâ, purgabatur leprosus, & domus etiam leprâ infecta. Sed *aves* in genere hic denotari, pluribus docet Bochartus. At apud Athenienses sacra hæc Æsculapio avis, unde Atarben, quòd ad necem verberasset *passerem* Æsculapii, ad mortem damnatum esse, refert alicubi Ælianus. Etiam Veneris currum a *passeribus* trahi, finxit Sappho, & à *passere*, qui cicadâ discerptâ partem in æde Bellonæ reliquit, cum altera parte avolavit, primi belli civilis augurium Romanis captum, tradit *in Sylla* Plut. In esu, merulis ac turdis *passeres* jungit Galenus *de Alim. facult. lib*. 3. *cap*. 19. quo sine auctumnales præcipuè commendantur, quoniam tum, ob messem & vindemiam, pinguioris ac melioris succi fiunt, Vossius *de Idolol. lib*. 3 *cap*. 92. Porro ad lusum idonea hæc avis. Arnobius *lib*. 7. *Ut parvuli pusiones* —— *passerculos, pupulos, panes accipiunt, quibus avocare se possint*. V. & quæ mox dicemus de passere Catulli &c. Plura verò hanc in rem, apud Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. lib*. I. *cap*. 18. & *seqq*. ut & suprà, voce *Fringilla*. Notus *Passer* Catullianus, de quo canit ille Poëta,

> *Passer deliciæ meæ puellæ*,
> *Qui cum ludere, quem in sinu tenere*,
> *Quoi primum digitum dare adpetenti*
> *Et acris solet incitare morsus* &c.

Ut & alter, puellæ Amstelodamensis, artem nendi edoctus, apud Casparum Barlæum *in Carm*. Nec omittendus *Passer Indicus*, ob eximiam in extruendo nido sagacitatem, *insanus passer stultus* nominatus, de quo V. Cardanum *de Subtil. lib*. 10. &c.

Passerum, apud Arabes Scriptores, variæ species.

Abubarakis, avicula canora, longo collo & pedibus, pennis rubris, flavis, viridibus & cæruleis, colores subinde mutans.

Acanthis seu *Acanthyllis*; Gall. *Serin*, Lat. *carduelis*, ex spinis victitans: unde illi cum asino, qui eas teneras depascitur, inimicitia.

Andalib, avis species, philomelæ similis.

Bulbul, Lat. *philomela*.

Hamra, alaudæ species rubra.

Hassun, à pulchritudine nomen habens.

Kubas, avicula varia, collum in metu contrahens, unde nomen.

Kubbara, i. *corydalus*.

Mechaci, à sibilo dicta.

Passer Domesticus, V. suprà.

Passer Paradisi, hirundo.

Saphir, quæ totâ nocte sibilat, capite inclinato & pedibus ad arborem applicatis.

Savve, avicula rubro vertice.

Suar, passer est, qui vocatus stridendo respondet.

Thenavvut, nidum ex arbore suspendit, τῷ *saphir* non absimilis.

Wasa, Lat. *Regulus*.

Passerinus, seu *Passarinus*, equus in Circo olim celebris, apud Martialem,

> *Adeoque mentes omnium tenet unus*,
> *Ut turba magni sæpe nesciat Circi*,
> *Utrumne currat* Passerinus, *an Tigris*.

Et quidem funalis sinister, cujusmodi equos plurimum momenti ad victoriam conferre solitos, diximus suprà in voce *Panchates*. Hinc unius hujusmodi equi nomine tota quadriga intelligitur; non enim singulares hi equi currebant; sed in curru sic juncti, ut in medio duo jugales essent inter utrumque funalem, sicque omnes quatuor equi fronte æquatâ irent, cujus instituti auctor primus fuit Clisthenes Sicyonius, apud Isidorum. V. Salmasium *ad Solinum pag*. 897.

Passio, in Communione Rom. Dominica dicitur quinta Quadragesimæ, quæ *Ramis palmas* præcedit. Etiam *Passio Domini*, in epistola Balduini Imp. de expugnatione Constantinop. ubi urbs obsessa dicitur, 5. *Id. April. feriâ* 6. *ante* passionem *Domini*: & *capta* 2. *Id. April. feriâ secundâ in Passione*, id est, die Lunæ hebdomadis, quæ Dominicam Ramis palmarum præcedit, quam *Hebdomadam Passionis* vulgò vocant. Amalarius *lib*. 4. *cap*. 48. apud Meibomium: *In* Passione Domini, *quindecim videlicet dies ante Pascha*. V. Car. du Fresne *Glossar*. & *Not. ad Villharduinum num*. 129. ut & suprà in vocibus, *Dominica*, & *Hebdomada*. Item Evangelii pars, continens Christi *passionem*, quæ in majori Hebdomade in Ecclesia canitur, ex Alexandri Papæ Institutione, ut Durandus refert *cap*. 68. Et quidem in Ecclesia Ambrosiana tantùm *passionis* textus ex Matthæo legitur, qui in duas dividitur lectiones, quarum una legitur in Feria V. Cœna Dom. altera Feriâ VI. seq. quo die Diaconus, qui *passionem* canit, totus rubeo colore est indutus, Dalmaticam ex villoso serico gerens; quo eodem colore Altare quoque operitur, Templum ornatur & Ministri vestiuntur, occasione loci, *Quare rubrum est vestimentum tuum?* Quando autem pronuntiantur verba, *Et emisit spiritum*; statim duo Subdiaconi denudant Altare, ac cœtera Ecclesiæ *paramenta* auferuntur, luminaria extinguntur & campanarum sonus

nus inhibetur, quæ mœstitiæ signa mœrorem in astantibus excitant, eorumque animos attentiores reddunt, ad audiendam *de Passione* concionem, quæ Evangelium statim sequitur. Quibus verò passionis Evangelium canendum, ex Sacristia exire tenentur amictu, albâ, cingulo, stolâ ac manipulo induti; idque hoc ordine: ut præcedat, qui textum canere debet, dein sequatur qui turbam repræsentat, & ultimus sit, qui Christi vicem gerit; qui in canendo medium locum tenet, inter Evangelistam à dextris & turbam canentem a sinistris. Omnes autem, antequam canere incipiant, osculantur Episcopi manum; quæ ceremonia omittitur Feriâ VI. quâ insuper nec benedictio petitur, nec lumina deferuntur, nec incensum adoletur, nec consueta salutatio *Dominus vobiscum* adhibetur, nec denique dicitur *Gloria tibi Domine.* V. quæ hanc in rem plura habet Dominic. Macer in *Hierolexico.* Hinc *Passionarium*, in eadem Ecclesia, liber continens *Passionis Christi* Evangelia, in majori Hebdomade legi solita, uti ex quodam pervetusto Collegiatæ S. Faustini Ecclesiæ Viterbii Inventario, refert Idem. At *Passionalia*, scripta dicuntur seu libri, in eadem Communione, in quibus *passiones* Sanctorum Martyrum continebantur, aliàs *Sanctoralia* quoque dicta: è quibus *Martyrologium Rom.* conflatum est. Legebantur autem olim acta SS. Martyrum in Ecclesia eodem modo, quo Martyrologium hodie; imò post eas lectiones priscis temporibus encomiastica fiebat concio, ut passim apud Patres videre est. Idem *Ibid.* De iis *Regula* S. Ferreoli, *cap.* 18. *Gesta Martyrum, id est, Passiones Sanctorum fidelium, quædam compaginata studio & sermone digesta sunt, tempore, quo nobis diem migrationis eorum anni meta cursus sui legibus repræsentat, recenseri in Oratorio, audientibus cunctis, omnino decernimus.* Quod idem statuitur in Conc. Africano *can.* 13. *Liceat etiam legi passiones Martyrum, cùm anniversarii dies eorum celebrantur.* V. supra in voce *Commemoratio.*

Passum, inter potus genera, matronis olim Romanis, quibus vini usu interdictum Romuli lege, concessa, memoratur A. Gellio *lib.* 10. *cap.* 23. *bibere autem solitas ferunt loream, passum, murrinam, & quæ id genus sapiunt, potu dulcia.* Erat id *genus liquoris, quod ex uva passa exigebatur*, Nonio: apud quem Varro quoque *Passum nominabant*, inquit, *si in vindemia uvam diutiùs coctam legerent, eamq; passi essent in sole aduri.* Ægosthenensi & Cretico vino gustu fuisse simile, apud Athenæum legas. Quod Juvenalis firmat *Sat.* 14.

Qui gaudet pingue antiquæ de litore Cretæ
Passum & municipes Jovis advexisse lagenas &c.

V. de ejus confectione, præter Athenæum, Columellam *lib.* 12. *cap.* 39. laudatum Ant. Thysio *Not. ad Gellii loc.*

Passus, apud Matthæum Paris. *pag.* 443. *angustias & claustra* itinerum montiumque denotat. Ita enim is, *Dum per quoddam iter artissimum, quod vulgariter* Passus *dicitur, forent transituri.* Sic Matth. Westmonasteriensis A. C. 1260. *Emanavit à Cancellaria Breve Domini Regis — ad omnes Vicecomites, in quorum Balliviis solebant viatoribus imminere pericula, ut omnes* passus *periculosos tam in viis concavis & boscis & hajis, quàm aliis pacis regia perturbationibus faciant videri* &c. Occurrit præterea apud Sylv. Giraldum *de Expugn. Hibern. lib.* 1. *cap.* 26. Sanutum *lib.* 3. *part.* 11. *cap.* 13. &c. Aliter *Clausura* & *Clusa.* V. C. du Fresne. Aquitani portus locosque, ad ostia fluminis, e quibus conscensio in naves fit tuta, quique aliter *Gradus* dicti, ut vidimus in hac voce, *Passus* etiam vocant. Hinc Burdigalenses in ostio Garumnæ, quod propter scopulos & arenas periculosum est, tres *Passus* seu Gradus agnoscunt, nim. *Passum* Arenosum vel Glareosum, prope Meducos, vulgò *le Pas de Grave*, in medio ore fluminis, *Passum* Asinorum, *le Pas aux Asnes* & ad litus Santonicum, versus Foramen Mali Dumi *le Pertuis de Maubuisson*, transitum Malbuissonensem, *le passage de Maumusson.* Quæ sunt tria loca opportuna ac tuta, Garumnâ Oceanum aut contrà intrantibus. V. Hadr. Valesium *Notit. Gall.* in voce *Rhodanus.* Communiter *Passus* est, quantum homo *passis* pedibus ambulando conficit. Annotavit autem Philander sex passuum discrimina & differentias: Est enim *Passus*, qui continet vestigium & spatium, i. pedes duos; Alius duo vestigia & medium intervallum, i. pedes duos & dimidium; Tertium genus, duo vestigia cum intervallo uno continet, aut contra, i. pedes tres. Quartum duo spatia cum totidem interjectis vestigiis, i. pedes quaternos; Quintum tria intervalla cum vestigiis duobus, aut contrà, id est, pedes quinos; Sextum denique, vestigia tria cum totidem intervallis, id est, pedes senos, Græci ὀργυιὰς appellant. V. Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.*

per *Passus*, itinerum mensuram Vett. colligebant; neque tum perticæ ad hanc rem aut funiculi ullus usus. Hinc *millia passuum*, quæ *milliaria* unà voce, & *milliarii lapides*, qui ponebantur in singula millia; ut *Lapides centuriales* defigi solebant distantes à se ped. IICCCC. qui centuriæ pod. sinus est. Significat autem ποδίζειν, *mensuram per pedes colligere*, ut βηματίζειν, *per passus*, & σταδιάζειν, *per stadia.* Polybius de Romanis milliariis, Ταῦτα γὰρ νῦν βεβημάτισται καὶ σεσημείωται κατὰ σταδίους ὀκτὼ διὰ Ῥωμαίων ἐπιμελῶς. Græci quoque stadia sua per *passus* metiebantur. Vetus auctor, *Per passus stadium, per stadium milliarium.* Quæ v. gentes itinera sua & locorum vel urbium inter se distantias aliâ mensurâ, quam per passus signaverunt, ejus mensuræ nomen intervallis illis significandis retinuerunt: ut in Oriente σχοίνους & παρασάγγας: Hinc Romani, quia passibus ea dimetiebantur, *per passus* etiam numerarunt. Quod in limitibus agrorum, qui viarum publicarum instar fuere & iter populo præbebant, item in castris metandis & locis assignandis tensuræ papilionum per strigas & scamna, similiter antiquitus observatum est. Faciunt autem *Passum* pedes quinque, origo vocis inde, quòd *passis* cruribus, id est, expansis explicetur passus. Nemo quippe potest passum facere, aut gressum ullo modo promovere, quin crura *pandat*, i. diducat & aperiat, quod Græci σκέλη διαβαίνειν, item πεῖχμα, propterea vocant, &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 658. & 946.

Pastas, Græcè Παστὰς, quoque dicta est porticus ante Ædem, quæ alias πρόδομος, πρόναος, αὐλή, προστῷον, & in Templis Christianorum Νάρθηξ. Apollonius *Argonauticῶν lib.* 1.

— καλῆς διὰ παστάδος εἶσιν ἄγοντα.

pro προδόμου διὰ ποικίλου, ut eum in προοιμίοις Ἀργοναυτικῶν scripsisse, vetus Scholiastes notat &c. Sicut autem in ædibus sacris, ita etiam in privatis, apud Græcos, sed procerum & principum, sui πρόδομοι fuere & παστάδες. Vitruvius *lib.* 6. *cap.* 10. *Id peristylum in tribus partibus habet porticus. In quarta parte, quæ spectat ad meridiem, duas Antas inter se spatio amplo distantes, in quibus trabes invehuntur, & quantum inter Antas distat ex eo tertiâ demtâ spatium datur introrsus. Hic locus apud nonnullos* Prostas, *apud alios* Pastas *nominatur.* Ubi alii παραστάς legunt, sed malè: *Pastas* enim duas habebat hinc & inde παραστάδας, quæ *Antæ* Latinis. Παστὰς autem non ἀπὸ τοῦ πάσασθαι dicta, quòd in ea convivarentur, uti Interpres vetus Apollonii habet, sed ἀπὸ τοῦ πάσσειν, quod est ποικίλλειν, quia opere intestino cælatis laquearis & tectorio albarioque opere inductis pictisve & auratis ornata erat. Unde παστάδας, διαγεγραμμένας οἴκους Hesychius interpretatur, & παστοφόρια ναοῦ ἱεροῦ. Sed & παστὸς *velum* significat linteum variegatum, plumario opere, quod thalami vel œci seu calybæ (ita dictæ interiores cellæ in plerisque templis, præcipuè Dearum) foribus prætendebatur. Inde παστοφόρια, templorum Atria, in quibus ejusmodi vela prætenta essent, vel quòd is locus destinatus esset mansionibus τῶν Παστοφόρων, de quibus V. in voce *Pastophori.* Porro, in *pastadis* dextra & sinistra, cubicula erant posita, in Græcorum ædificiis. Idem Vitruvius, *In prostadii autem dextra & sinistra, cubicula sunt collocata,* quorum unum προστάδιον hic vocat, quam paulo antè παστάδα. Contiguum etiam ibidem: *In his locis etiam œci constituuntur magni, in quibus matres familiarum cum lanificis habent sessionem.* Qui v. parietes utrinque πρόναον seu προστάδα circumcludebant, πτερὰ vocata sunt &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1217. Sed & in Circo παστάδας ὑποστέγους positas legimus à Tarquinio. Nempe in Circo olim spectabant in tabulatis stantes, quæ furcis sustinebantur. Primus Tarquinius καθέδρας seu παστάδας ὑποστέγους, h. e. *subsellia contecta*, in Circi circuitu ponendas curavit, e quibus populus spectaret: Priscus viz. qui cùm opus illud imperfectum reliquisset, absolvit Superbus. Dionysius *lib.* 4. Τὰς δ' ἀμφιθεάτρους ἱπποδρομίους ἕδρας ... παστάδας ὑποστέγους κατέλαβεν &c. V. eundem *pag.* 920. & infrà.

Pastellum, vel *Guesdum* hodie vocatur, quod olim in Gallia *Guasdum*, eadem herba, quæ *Vitrum* Latinè & Græcè ἰσάτις, à qua id genus coloris, quo cœruleum tingitur, confici solet, sic dicta quòd contusa in *pastillos* digeratur. Græci recentiores πάστελλον vocant, Arabes *Nil*, quo nomine & cœruleum colorem nuncupant. Inde & aliam herbam, quæ simili præparata modo similem colorem efficit, eadem appellatione impertiunt. Guzaratæ, ubi plurimum celebratur hujus herbæ ad tincturam κυανοῦ, vocari ferunt *Gali*; quam rori marino similem de facie faciunt Linschottus & Paludanus, ocimo Garcias, ex versione Clusii. Isatis v. nostra plantagini similia habet folia. Nec dubium, quin veterum Ἰνδικὸν, quod hodie aiunt inexploratæ inventionis esse, ex illa herba Indica parari solitum sit. Harundinum Indicarum limum esse prisci credidere: nempe ex India allatum & limo indurato simile quum viderent, putarunt spumam esse arundinum, adhærescente limo. Isatidem certè & Indicum eodem colore inficere Zosimus docet, Ἐστὶ ὑακίνθου δὲ κάλλος ... μέλαν Ἰνδικὸν καὶ ἰσάτιδος ῥίζαν. Ubi μέλαν Ἰνδικὸν, est *Nil Indicum*; Isatis, nostras *Nil.* Hoc *pastellum cæruleum* Na bonculium. Aliud autem est *Pastellum luteum* vel *rubrum*, quod φοινικοπάστελλον ἐρυθρὸν eidem Zosimo dicitur, Arabibus Νάτηφ, an ex Lat. *nativus*; ita enim Latini *rubrum* colorem per excellentiam vocavere: oblongus instar dactyli (qui φοίνιξ Græcis) pastillus ruber. Namque *Pastilli* vario modo facti, *rotundi*, qui τροχίσκοι & κυκλίσκοι & τροχοειδεῖς παρὰ Andromacho *in Theriac. oblongi*, ut dactyli palmarum, vel *ovali figura*, quas ὑπομήκεις κολλύρια vocat Theomnestus, ἀμυγδαλίδες Auctores Veterinarii &c. Fortè eâ voce exprimere voluit eum colorem, quem Galli hodie vocant *Aurantianum pastellum*, vulgò *Orange pastel*, qui croceus est

est color in rubrum vel coccinum vergens. Salmasius *ad Solinum* pag 1331. & *seqq.*

Pastellus, apud Gregorium M. *in Regist. lib.* 4. *cap.* 88. *Pro ordinatione verò vel palliis seu chartis atque* pastello *omnino aliquid dare prohibes*, juxta Dominic Macrum, sigillum est sive ejus impressio, in *pasta* cerea, sicut modò in Brevibus Pontificiis aliisq; privilegiis fieri solet. Hinc *Pastellaticum*, quod pro hujusmodi sigilli impressione dabatur. Joannes Diac. in *Vita ejusdem Gregorii*, *Cùm verò quosdam cognosceret, ad evitanda simoniacæ hæreseos crimina, pestiferæ negotiationis munera* pastellaticum *callidè vocare* &c. V. utrumque Macrum *in Hierolexico.*

Pastillus, in re Medica quid sit, Celsus exponit *lib.* 5. *cap.* 17. *Malagmata atque emplastra Pastillique, quos τροχίσκους Græci vocant, cùm plurima eadem habeant, differunt eo, quòd malagmata maximè è floribus, eorumque surculis: emplastra Pastillique magis ex quibusdam metallicis fiunt --- Inter emplastrum autem & Pastillum hoc interest, quod emplastrum utique liquoris aliquid accipit: in Pastillo tantùm arida medicamenta aliquo humore junguntur.* Hinc appellatus *Pastillus*, panificium carne aut edulio aliquo fartum, Gallis *Pasté*, quòd in modum Medicorum *pastilli* compositum fartumque sit, *Bulla* Honorii III apud Margarinum: nisi potiùs à *Pasta* vocem deducas, quod *massam* denotat seu crudum panem, Gall. *Paste*; & reperitur apud Guil. Brittonem in *Vocabul. Pistor dicitur, qui panem facit, à pinso, is, quod est panem facere*, pastam *deducere & terere.* Atque hinc fortè, ad Medicos delatum vocabulum.

Pastor, alius gregis dominus, alius mercenarius, μισθωτὸς Gr. Johannis *cap.* 10. *versu* 12. Ille, si Drusio credimus, in Amosi Prophetiam, Hebr. נוקד vocatur, hic רועה: Sed רועה *Roge*, utrumque denotat, non mercenarium solùm. Namque Abel sic appellatur, Genes. *cap.* 4. *versu* 2. & Rachel Genes. *cap.* 29. *versu* 9. & Patriarchæ omnes, Genes. *cap* 47. *versu* 3. qui tamen aut gregum domini erant, aut dominorum liberi, non servi aut mercenarii. Quin ipse Deus hoc nomen non dedignatur, Psalmo 23. *versu* 1. & 80 *versu* 2. Sed nec prior vox *Dominum gregis* præcisè notat, uti pluribus Bochartus docet infrà laudandus. Porro inter *Pastores mercenarios* varii gradus, & alii *primarii*, alii *secundarii* sunt. Sic Pharaoni plures fuere שרי המקנה, *principes gregis*, Genes. *cap.* 47. *versu* 6. ut & Davidi: cui boum alii in campis Saron, alii in vallibus, pascebantur; quorum his Saphatus, illis præerat Sitrajus, ut camelis Obil, asinis Jechdias, ovibus denique & capris Jazizus, 1. Paral pom. *cap.* 27 *vers* 29. 30. 31. Saul tamen tam armentis, quàm gregibus, videtur unum præfecisse Doëgum, qui p om vocatur, princeps pastorum Saulis, 1. Sam. *cap.* 21. *versu* 7. Sic in Syria, sub Nino Rege, Simma erat ἀφεστὼς τῶν βασιλικῶν κτηνῶν, *pecoris Regii præfectus*, ut ex Ctesia refert Diodorus *lib.* 2. Et Plutarchus *in Pyrrho* meminit cujusdam Σαμνίτου τὰ τε ποίμνια καὶ τὰ βουκόλια τοῦ Νεοπτολέμου διοικοῦντος, *Samnitis, qui Molossorum Regis Neoptolemi greges, & armenta administrabat.* Latini quoque Ἀρχιποίμην erat Tyrrhus, de quo Poeta *Æn.* 7.

> —— *Tyrrhusque pater, cui regia parent*
> *Armenta & latè custodia credita campi.*

In quem locum Servius, *Magistrum hunc pecoris vult fuisse, & saltuarium* &c. *Magister autem pecoris est, ad quem omnia pertinent animalia.* Cicero. *Nominat hominem, quem Magistrum pecoris esse dicebat.* Proinde Livius *lib.* 1. de Faustulo, cui Latii Rex Numitor eandem curam demandaverat, *Ut lupam*, inquit, *linguâ lambentem pueros, Magister Regii pecoris invenerit.* Quem eundem Dionysius Halicarn. tanquam ex Fabio Pictore, fuisse dicit, συφορβὸν βασιλικῶν ἐπιμελούμενον. Et de Phorbante, quem Laius Thebarum R. pastoribus suis præfecerat, ita Seneca *in Oedipo Actu* 4 *versu* 825.

> —— *regios pavit greges,*
> *Minor sub illo turba pastorum fuit.*

Et rursus *vers.* 839.

> *Arbitria sub quo regii fuerant gregis*, &c.

Uti v. in Pastorum supremo gradu est אביר הרועים, *Princeps Pastorum*: ita כרזיל *Carzil*, in infimo, quem Thalmudici *Pastoris discipulum* esse dicunt. Quod discrimen in Calphurnio *Ecl.* 5. quoque observatur,

> *Forte Mycon senior, Canthusq;, Myconis alumnus*
> *Torrentem patulâ vitabant arbore solem,*
> *Cùm juveni senior præcepta daturus alumno,*
> *Talia verba refert* &c.

Ubi Mycon senior & qui Canthum docet, est רועה. sed qui docetur Canthus, est כרזיל *Carzil* &c. Pastorum vasa, in Sacris, non semel occurrunt, ubi non solùm sic dicuntur vasa propriè dicta, putà γαυλὸς, σκύφος, πίλος, κυμβίον, κρατήριον, aut *vinum, mulctrale, fiscus*, & si quæ alia sunt ejusmodi; sed & *vestis & arma & instrumenta Musica & tota supellex.* Hinc in *Zachariam* Hieronymus, *Vasa pastoris insignia illius & habitum debemus accipere, peram, baculum, fistulam & sibilum.* Et quidem *vestis* Pastoralis mentio fit, Jerem. c. 43. v. 12. quæ apud Syrum Interpretem vocatur *gultha*, id est, ἀλουργὶς, aut ἀμφίβολον. Quia enim hoc hominum genus cœli injuriis est maximè obnoxium, cùm sub dio semper degat, hinc contra ventorum ingruentium procellas necesse habet se majori curâ tueri, vestibus circa corpus sedulò *convolutis*, ut apud Avienum, in *Fab. de Borea & Sole*, viator, flante Boreâ,

> *Ille magis duplicem lateri circumdat amictum,*
> *Turbida summotas quò trahit aura sinus.*

Post vestem, memoratur ילקוט, *jalkut*, i. *manica seu pera* 1. Sam. c. 17. v. 40. à verbo *lakat*, quod *colligere* est, quia in ea viaticum & quidquid necesse est, Pastor colligit. V. infrà in voce *Pera.* Est & עטין, *atin*, vas ποιμενικὸν, Jobi c. 21. v. 24. quod *Mulctrale* reddunt complures, quibus tamen non præbet assensum Bochartus. *Arma* Pastorum, sunt *virga* & *pedum*; item, quibus eminus pugnant, *arcus, sagitta, fundæ, lapides* &c. *Virga* seu *pedum*, מקל *makel*, dicitur 1. Sam. c. 17. v. 40. & Zachariæ c. 11. v. 7. Item שבט, *schebet*, Græcè ῥάβδος seu σκῆπτρον, Psalmo 23. v. 1. & 4. Micheæ c. 7. v. 14. & Levit. c. 27. v. 32 Sub qua virga transibant armenta & greges, quoties illorum numerus subducebatur, quod fiebat ab iis, qui accurati, manè & vesperi, ut habet Servius *in illud Poëtæ Ecl.* 3.

> *Bisque die numerant ambo pecus, alter & hædos.*

Sed maximè sub vesperam, cùm è pastu reduci solent; Theocritus *Idyll.* 8.

> —— τὰ δὲ μῆλα ποθέσπερα πάντ' ἀριθμεῖσθε.
> *oves autem vespere semper omnes numerant.*

V. quoque Virgilium *Ecl.* 6 & *Georgic. lib.* 4. ubi de Proteo phocas numerante, ut & Calphurnium *Ecl.* 3. Quò Jeremias respiciens c. 33. v. 13. *Adhuc*, inquit, *transibunt oves per manum numerantis.* Nempe in ovile ingredientes oves singulas Pastor, extremâ virgâ tactas, præsente domino aut villico, recensebat, ad quem ritum palàm alluditur, Ezech. c. 20. v. 37. Sed & de *Pedo*, & de aliis Pastoris *armis*, dicetur aliquid infrà, in voce *Pedum.* Ad Musicam pastorum, nos vocat Davidis cithara, Hebr. כנור, *cinnor*, unde Græcè κινύρα, quam Josephus δέκα χορδαῖς ἐξημμένην τύπτεσθαι πλήκτρῳ, *decem chordis instructam plectro pulsari* consuevisse, ait *Antiqq. Jud. lib.* 7. *cap.* 10. Cùm Auctor *Epistolæ ad Dardanum*, sub Hieronymi nomine, citharam in modum *Deltæ* literæ, id est, triangularem describat, cum chordis viginti quatuor, quæ per digitos Pindari variis vocibus tinnulis ictibus diversis modis concitentur. Potiùs dicemus, peculiare id instrumentum Musicum fuisse, ipsiusque Davidis inventum, quem non solùm citharam mirâ arte pulsavisse, sed & instrumenta Musica excogitasse ac fabricasse, constat ex Amos. c. 6. v. 5. Unde Apollinaris *in paraphr. Psalmi supposititii* 151.

> Εἰς τάχιναν ἦλθον ἀγέλας ἀγροῖο νομεύειν,
> Χεῖρες ἐμαὶ φόρμιγγα λιγύθροον ἐστήσαντο,
> Δάκτυλα δ' ἁρμονίην θεόσεπτα τεκτήναντο.

Et certè Græci quoque Scriptores Musicæ inventionem ad *Pastores* referunt; citharæ, ad Apollinem; lyræ, ad Mercurium, seu Terambum Meliensem pastorem, fistulæ, ad Panem; tibiæ, ad alios &c. Sed & *Pastorum tabernacula* non omittenda, quæ quandoque dicuntur משכנות, ut Cantici c. 1. *vers.* 8. quandoque אהלים, ut 2. Paralip. c. 14. v. 15. quorum prius est à rad. *sacan*, i. *habitare*, unde Græcorum σκηνὴ; posterius ab *ahal*, h. e. *tentorium figere.* Sub cujusmodi tentoriis semper degisse Patriarchas, observat Apostolus, Hebr. c. 11. v. 9. Qui idem fuit status Israëlitarum omnium in deserto per annos 40. Imò non paucorum, postmodum in ipsa terra Chanaan, uti de Davide, Jaële, Rubenitis, & Recabitis, legitur 1. Sam. c. 17. v. 54. Judicum c. 4. v. 17. 1. Paralip. c. 5. v. 10. & Jerem. c. 35. v. 7. Nec villæ Jairi, quæ memorantur Numerorum c. 32. v. 41. quidquam aliud videntur fuisse, quàm tentoria in orbem digesta & collecta. Qui certè mos à pastoribus incepit, & inter illas maximè gentes viguit, qui pecuariam exercuerunt, quales in Arabia Scenitæ, & Nomades in Africa. Rei originem Moses arcessit à Jabale, Jubalis fratre, Genes. *cap.* 4. *vers.* 20. *Is pater fuit habitantis in tabernaculo, cum pecore.* Eodem pertinent *caulæ*, quinque nominibus diversæ rationis, ab Hebræis, insignitæ. Primum est גדרה, *gedera*, i. *septum*, unde *Gaderoth*, urbs in tribu Juda, 2. Paralipom. *cap.* 28. *versu* 18. & Gadium priscum nomen, Γάδειρα, à Phœnicibus inditum, quod Hesychius exponit περιφράγματα. Secundum, דבר, *daber*, i. *caula, in quam aguntur sermone pastoris pecora.* Quod verbum verisimile est inter Pœnos in usu fuisse, atque illud in animo habuisse Augustinum, quoties Synagogam definit *pecorum congregationem*, ut ab Ecclesia distinguat, in quam homines convocantur, vide illum *in Exposit. Epist. ad Rom.* & in *Psalmum* 81. Tertium est, מכלה *micla*, Habac. *cap.* 3. *versu* 17. à *cala*, i. *claudere.* Quartum, נוה *nave*, ut 2. Sam. *cap.* 7. *versu* 8. quod propriè notat *caulam à pastoribus effossam, in cryptis subterraneis, ad vitandum Solis æstum.* Quale Polyphemi antrum fuit, in quo

——— μηδ', ὅτε τε, καὶ αἶγας ἐπώεσχον.

Denique, מרבץ, *marbets*, vel רבץ, *rebets*, Genes. *cap.* 29. *vers.* 2. quod fere idem est cum Græco, κλίνας, i. ἐπαυλίς, seu ἀλσεῖον &c. V. Bochartum *Hierozoici Part prior. lib. II. cap.* 44. Apud Romanos *Pastores* servi erant, qui curam habebant *pascendi*. De his Ulpianus, *Quibusdam*, inquit, *in regionibus accedunt instrumento, si villa cultior est, Atrienses, Scoparii. Si etiam viridaria sint, Topiarii; Si fundus saltus pastionesque habeat, greges pecorum Pastores, Saltuarii.* Apud Matthæum Evangel. *cap.* 8. *v.* 33. Βόσκοντες. Virgilius *Georgicorum lib.* 3.

——— ——— ——— *Desertaque regna*
Pastorum, *& longè saltus*, lateque *vacantes*.

Juvenalis *Sat.* 2 *versu* 151.

Pastoris *duri est hic filius* &c.

Iidem *ad baculum Servi* dicebantur, cùm baculus, qui *Pedum* vocatur, *Pastoris* argumentum sit. Propertius *lib.* 4. *Eleg.* 2.

Pastorem ad baculum possum curare.

Dicebantur autem hoc nomine fere omnes sequentes: Arator seu Jugarius, cujus operam recenset Columella *lib.* 1. *cap.* 6. Bubulcus seu Bubsequa, quorum munera apud Rei rusticæ Scriptores latè extant; imaginem graphicè describit Ovidius *Metam. lib* 14. Opilio seu Upilio, qui oves curabat, dictus Plauto *Asinariâ*, Virgilio *Eclog.* 10. & Alfeno *l.* 60. §. 3 *ff. de leg.* 3. Caprarius, cui caprilia erant curæ, apud Columellam *lib.* 3 *cap.* 10. & *lib.* 7. *cap.* 6. Virvicarius, vervecum custos, Papinian. *tit.* 4. Equiso, cui equorum grex commissus, Fest. *in Agasones*: Superjumentarius, cujusmodi Pædagogum sibi obtigisse conqueritur, apud Suetonium, Claudius Imp. *cap.* 2. Subulcus, de quo Martialis *lib.* 10. *Epigr.* 98.

Præsta de grege, sordidaq; villa,
Tonsos, horridulos, rudes, pusillos,
Hircosi mihi filios Subulci.

Porculator, qui lactentes adhuc observabat, sicut is adultos, Varro *lib.* 2. *cap.* 4 &c. Sed & anserum *Pastores* habet Paulus *Sentent. lib.* 3. *Avibus legatis, anseres, phasiani & gallinæ & aviaria debebuntur. Phasianarii autem &* Pastores *anserum non continentur, nisi id Testator expressit.* V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, Tit. Popmam *de operis servorum* &c. De Dea *Pastorali* suprà in voce *Pales*. A' *Pastoribus* ortum duxisse Romanos, habes suprà in voce *Palatium*, quod, ab ovium *balatu*, quidam dictum contendunt: & Florus *Histor. Rom. lib.* 1. *cap.* 1. *Imaginem urbis potiùs, quàm urbem* (Romulus) *fecerat: incolæ deerant. Erat in proximo lucus: hunc Asylum facit: & statim mira vis hominum, Latini Tuscique,* Pastores: *quidam etiam transmarini*, &c. Unde idem *ejusdem lib. cap.* 14. Pastorum *casas*, ait, *ignis ille & flamma* (à Gallis, qui Romam ceperant, excitata) *paupertatem Romuli abscondit.* Quâ mente Timagenes felicitati Urbis inimicus, ajebat; *Romæ sibi incendia ob hoc unum dolori esse, quòd sciret meliora resurrectura, quàm arsissent*, apud Senecam *Epist* 91. Magnæ porro æstimationis, hoc hominum genus olim fuisse, probat, ut è Sacris nil hic addam, Alexandri Priamo geniti historia, quem Ida *Pastorem* habuit, ut notum: Endymionis item, qui primus Lunæ phases deprehendit mentesque hominum Astrologiæ reddidit peritas: quæ causa, quòd ipsum è Luna filias genuisse fabulata sit Antiquitas. Fuit autem hic Endymion, Æthlii Regis filius, *Pastor* in monte Lathmo, teste Pausaniâ *Eliacorum initio*: Unde illum cum *Pastorali* pedo, *Pastoricio* urceo, & cane minimè venatico, exhibet annularis gemma, apud Thom. Licetum *Gemmarum Annul. schem.* 20. *cap.* 101. *quem vide sis, operæ pretium erit.*

Pastor, in Ecclesia, idem qui Ἡγούμενος, Προεστὼς, Ἐπίσκοπος, Πρεσβύτερος, V. Actorum *c.* 10. *v.* 17. 1. Tim. *c.* 3. *v.* 1. & 2. Philip. *c.* 1. *v.* 1. Tit. *c.* 1. *v.* 5. & 7. 1. Petr. *c.* 5. *v.* 1, 2, 3. &c. Ab iis nonnulli *Doctores* distinguunt, occasione loci Ephes. *c.* 4. *v.* 11. censentes, eos Ministros fuisse extraordinariis doctrinæ donis præditos, qui alios Ministros informarent & ad Ecclesiarum ministerium præpararent ac instituerent. Alii cum *Pastoribus* eosdem faciunt, cùm omisso *Pastorum* nomine soli exprimantur, 1. Cor. *c.* 12. *v.* 28, 29. ut videantur iidem, qui Διδάσκαλοι sunt, quoque Ποιμένες fuisse, qui sicut ab una officii parte dicebantur Ποιμένες atque Ἐπίσκοποι, ita ab alia (quatenus nempe docebant Ecclesiam per instructionem, exhortationem &c.) appellabantur Διδάσκαλοι. Quod enim ad Doctorum & Professorum in Scholis gradus attinet, quales nunc vigent, longè recentiores sunt, quàm ut in scriptis Apostolicis occurrant. Licèt, quantum ad rem ipsam attinet, nunquam in Ecclesia, etsi vario modo, defuerint Doctores, sive κατηχοῦντες Magistri, qui doctrinam sacram per manus tradebant, non promiscuo fidelium vulgo, sed præcipuè aliis, qui & ipsi Ecclesiæ *Pastores* aut Magistri futuri erant. Namque in Vet. Test. Prophetæ ac Filii Prophetarum, & postremis temporibus Scribæ, Νομικοὶ dicti, id muneris exercuerunt: In N. Test. ut de Christo & Apostolis nil dicam, à primis statim Ecclesiæ Christianæ temporibus celebris hoc nomine Ecclesia Alexandrina fuit, ubi frequentes istiusmodi Διατριβαὶ & Scholæ; præfectique iis Catechetæ, Pantænus, Clemens Alex. Origenes &c. Consistit autem *Pastorum* munus, tum in publico Verbi, Precum ac Sacramentorum ministerio, tum in reliqua gregis cura, καλὸν ἔργον hinc Apostolo vocitatum, 1. Tim. *cap.* 3. *v.* 1. de quibus omnibus, ut & aliis huc pertinentibus, Theologi consulendi: V. imprimis Franc. Burmannum *Synops. Theol. Christian. Part. II. lib.* 8. *cap.* 7. *toto.* De *Pastore* verò Laico in Communione Rom. suprà in voce *Advocatus*. In Ecclesia Rotomagensi Galliæ, *Pastorum officium*, quod statim post Nocturnale officium Natalitii Christi celebrari mos, ita describit Ordinarius *MS.* ejusdem Ecclesiæ: *Finito te* Deum laudamus, *peragatur* Officium Pastorum *hoc modo, secundùm Rothomagensem usum. Præsepe sit paratum retro altare, & imago S. Mariæ sit in eo posita. Inprimis quidam puer ante Chorum, in excelso, in similitudinem Angeli, Nativitatem Domini annuntians, ad quinque Canonicos quindecim marcharum & librarum, vel ad eorum Vicarios de secunda sede*, Pastores *intrantes, per magnum ostium chori transeuntes, tunicis & amictis indutos, hunc versum ita dicens*, Nolite timere, ecce enim, *usq;* in præsepio. *Sint plures pueri in voltis Ecclesiæ, quasi Angeli, qui altâ voce incipiant*, Gloria in excelsis Deo *& cantent usque* voluntatis. *Hæc audientes Pastores, ad locum, in quo paratum est præsepe, accedant cantantes hunc versum*, Pax in terris, *totum. Quod dum intraverint, duo Presbyteri dalmaticati de majori sede, quasi obstetrices, qui ad præsepe fuerint, dicant*, Quem quæritis, *usq;* dicite. *Pastores respondeant*, Salvatorem Christum *usque* Angelicum. *Item Obstetrices cortinam aperientes, Puerum demonstrent, dicentes*, Adest hic parvulus, *usque* Isajas dixerat Propheta. *Hic ostendant matrem pueri, dicentes*, Ecce Virgo, *usque* qui natus est. *Tunc eo viso, inclinatis cervicibus, adorent Puerum, & salutent, dicentes*, Salve Virgo singularis, *usque* frui natus visione. *Deinde versant se ad Chorum redeuntes & dicentes*, Alleluja, Alleluja, jam verè scimus, *usque* cum Propheta dicentes, *Hoc finito incipiatur Missa &* Pastores *regant chorum. Dom. Archiepiscopus, si præsens fuerit, cantet missam*: apud du Fresne.

Pastor, nomen libri, cujus auctor Hermas, Pii I. Pont. Rom. frater, Labbæo *de Scriptoribus Eccles.* V. suprà, voce *Hermas*.

Pastorale Carmen, omnium vetustissimum. Namque cum tria sint seculorum genera, *Pastoris*, *Venatoris*, *Aratoris*: Venatores quidem, quia sunt in motu, minus ad verba propensi existunt. Quin neutiquam faustum putamus in venatu loqui, nedum ut cantus aptus judicetur. Reliqua duo genera cantiones meditata sunt; & sanè *Pastores*, quam Aratores, antiqui magis: quemadmodum & Varro probat, & ex Thucydide colligi potest. Adhæc Arator in opere, *Pastor* otiosus. Videtur autem modulatio in pastionibus inventa primùm, vel Naturæ impulsu, vel avicularum imitatione, vel arborum sibilis, uti pluribus diximus suprà in voce *Modulatio*. A' genere autem pastoris istiusmodi Carmina nomina accepere. Ac quanquam Ποιμὴν omnem comprehendat custodiam, παρὰ τὸ ἐν πᾶσι μένειν: tamen Opilionibus ioni attributum maluere, unde & Ποιμενικὰ, ii cantus, quibus illi sese atque alios oblectarent: Αἰπόλια verò, a capellis, quasi αἰγοπόλια; Συβώτικα, à suibus; Βουκολικὰ, à bobus, quæ & nobilissima habita. Libyes tamen & Scythæ, Parthique, Mysi: item Persæ, Arabes, Numidæ armentarios equitii primâ laude dignos censuere. Sed eorum in Græcia nomen nullum, quanquam & in Thessalia summus equis honor haberetur: & in ipsa Bucolici carminis parente Sicilia id armenti genus adeò studiosè à Natura datum, ab indigenis cultum est, ut aut nulli, aut paucis nationibus secundum esse censeatur. V. quæ suprà diximus de *Bucolicis*, nec non in voce *Ecloga*, & plura hanc in rem apud J. C. Scaligerum *Poëtices l.* 1. *c.* 4. Apud Italos hodie *Pastorale* vocatur Poëmatis dramatici genus à Tasso inventum, A. C. 1573. in quo Pastorum amores in scena repræsentantur, læto plerumque exitu terminandi. Origo ei ex Eclogis Satyrisq; antiquorum. V. Trajanum Boccalinum *Ragguagli*.

Pastoralis Baculus, V. hic in *Baculus*, *Myrtus*, *Pedum* & *Virga*.

Pastorelli, cohors factiosorum, exorta in Francia, sub Ludovico IX. circa A. C. 1251. de qua sic *Historia* Francorum *MS* ex Bibliotheca Memmiana, vernaculo sermone consignata: *In Franciam tunc venit impostor, qui, Magistrum Hungariæ se vocitans, jactabat Terram S. liberari oportere ab infidelibus, operâ juvenum* Pastorellorum. *Ipse probus videbatur & modesto cultu vestitus, in Francia ad decies mille* Pastorellos *coëgit: cum quibus Lutetiam accedens, à Regina Blancha, ejus verbis fidem habente, magnificè exceptus est* &c. *Verùm quamprimum* Pastorelli *Ligerim transierunt, non Judæis modò, sed etiam Christianis, tot damna intulerunt, ut dici vix possit.* Dispersa tandem ista latronum fæx, & caput eorum Avarici Biturigum interfectus est, Guil. Guiart. *in Hist. MS.* ubi *Pastorellos* hos captivitatem Ludovici Sancti (qui in Saracenorum manus pervenerat) sese vindicaturos jactitasse, addit. V. de iis plura, apud Matth. Paris. cæterosque Gallicæ Histor. Scriptores. Eadem postea appellatione, similique in Terram S. proficiscendi prætextu, exorta in Francia & Anglia, factiosorum hujusmodi alia cohors est, circa A. C. 1320. sed eundem cum prioribus quoque exitum nacta. Postquam enim in Aquitaniam usque penetrassent, velut contra Saracenos ultra mare profecturi, mox spario remoto in Judæos æquè ac Christianos sævire ceperunt, donec post multa damna incolis illata cœtus illorum dispersus, & plurimi suspendio necati sunt, uti docet du Fresne ex eadem *Hist. MS. Mem-*

MS. Memmiorum. Eadem habet *Chronicon* MS. vetustulum Monspeliense, ubi inter alia narratur, uno die Tolosæ eorum sexaginta, Carcassone verò triginta octo, in crucem actos esse. V. de his plura, apud Thom. Walsinghamum *pag.* 1.2 Cosmam Pragensem *pag.* 34. *Chronicon* Rotomagense à Labeo editum. Odoric. Raynaldum A. C. 1320. *num.* 21. 22. 23. &, qui hos omnes laudat, Car. du Fresne *Glossar.* Gallicè *Pastoreaux*. Dominicus Macer sic dictos ait, quòd Agni effigiem in vexillo gererent.

Pastrana, adde: Familia Ducum ramus est inclytæ stirpis *de Silva*, quæ Lusitaniæ originem debet. Hujus cùm duæ sint lineæ, ulterior Duces de *Pastrana* complectitur, quæ à Didaco Gomezio *de Silva* Dn. *de Chamusca* Ministro Johannis I. Lusitan. R. originem habet. Hujus enim abnepos Ruis Gomesius ad Philippum II. Hispan. R. transiit, &, ut Dux *Pastranæ* crearetur, meruit: Ab ejus uxore Anna Mendozia Principis Meliti fil. liberi *Mendoziam* non ea suo adjecere, in quibus Rodericus Ducale axioma *Pastranæ* continuavit; Didacus D. Francavillæ, ab uxore Anna *Sarmiento de Villandrado, Com. de Salinas ac Ribadeo*, ac dein titulum *Marchionis de Alenquer* nactus est: demum tertius, Ruis Gomesius Com. *de Galbe*, honorem *Marchionis de Liseda* obtinuit. Ducum progenitores progeniesque sic habet: Ruis Gomesius *de Silva* Dn *de la Chamusca*, ex Blanca (fil. Didaci Fernandi *de Almeyda*) pater fuit Joh. Gomesi *de Silva* D. *de la Chamusca*: quo & Johanna Henricia, genitus Franciscus Gomesius *de Silva* Dn. *de la Chamusca*, genuit ex Maria *de Norogna & Menéses* (fil. Roderici Tellezii *de Menéses* Dn. *de Unnon*) Ruis seu Rodericum Gomesium I. *de Silva* Ducem *Pastranæ*, Princ. Eboli, cui ex Anna *de Mendoza & de la Cerda* genitus, ante alios, Rodericus Gomesius II. *de Silva & Mendoza* Dux *de Pastrana & Francavilla* Princeps *de Melito*, uxorem sibi junxit Annam *de Portugal & Borgia* (fil. Friderici *de Portugal* ex Ducibus Bragantinis & Margaretæ Borgiæ) atque ex ea suscepit Rodericum Gomezium III. *de Silva & Mendoza* Duc. *de Pastrana* Princ. *de Melito* D. *de Francavilla* M. *de Algezilla*, patrem ex Leonora Manricia *de Sotomayor*, Mariæ, Roderici & Annæ Mariæ, è quibus Rodericus, hujus nom. IV. *de Silva Mendoza Guzman* Dux *Pastranæ* & *Estremera*, Princeps *de Melito* & Dux *de Villafranca*, in Regno Neapolit. uxore ducta Catharina Mendozia *Sandoval Roxas* Duc. *del Infantadgo* M. *de Santillana*, *Arguejo* & *Campo*, M. *de Zenete* (fil. Didaci Gomesii *de Sandoval* Com. *de Saldanna*. & Luisæ de Mendoza Duc. *del Infantadgo*) suscepit Rodericum *de Silva Hurtado de Mendoza* Com. *de Saldanna*, qui sibi junxit . . . *de Haro*, fil. Ludovici *de Haro*, A. C. 1666. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobilis. Europ. Part. II pag.* 52. & *Part. III. pag.* 80. & 87.

Pastus, i, seu *Pastas*. Gr. Παστὸς seu Παστὰς, *velum significat variegatum plumario opere, quod apud Paganos thalami vel æci* (ubi Numen colebatur) *foribus prætendebatur. Inde παστοφόρια, Templorum atria, in quibus ejusmodi vela prætenta essent, vel quod is locus destinatus esset mansionibus τῶν παστοφόρων. Quod verius. In templo Isidis & aliarum si forte Dearum, ut Deæ Syriæ & Matris Deûm, certus cœtus fuit sacratorum hominum, qui παστοφόροι dicebantur, à παστῷ, quod erat velum linteum variegatum thalami foribus vel sacræ Calybæ oppandi solitum.* Salmasius *in Plinianis pag.* 1217. Hesychius, Παστοφόριον τὸ τὸν παστὸν φέρον, ἢ οἰκηρεσία, ἢ ... Et Suidas, Παστοφόριον τὸ φέρον τὸν παστὸν, &c. Hinc *Pastophori*, significantiùs sic dicti, quorum inter alia erat, levato παστῷ seu *velo*, quo Numen Ægyptium tegebatur, illud advenis ostendere. Clem. Alex. de insigni Ægyptiorum fanorum splendore verba faciens, ubi multa de *Pastis*, *Pastophoris* & *Pastophoriis* Ægyptiorum, Τὰ δὲ ἄδυτα, inquit, χρυσοχοεῖται ... πέπλοις ... ἀλλ' ἐπειδὰν παρέλθῃ τις εἰς τὸ βάθος τοῦ περιβόλου, σπεύδων ἐπὶ τὴν θέαν τοῦ κρείττονος, ζητεῖ τε τὸ ἄγαλμα τὸ ἔνοικον τοῦ νεώ. Παστοφόρος δέ τις ἢ ἄλλος τις τῶν ἱερουργούντων περὶ τὸ ἱερὸν σεμνὸν ... τῇ Αἰγυπτίων φωνῇ γλώττῃ, ὀλίγον ὑπαναστείλας τοῦ παραπετάσματος, ὡς δείξων τὸν Θεὸν, πλατὺν ἡμῖν ... γέλωτα τοῦ σεβάσματος. Idem de *Pastophorum* doctrina in re Medica singulari seu Hermetica, etiam 6. *Strom.* multis agit. Ex, *cœtum* Pastophororum, *quod Sacrosancti Collegii nomen est*, memorat in sacris Isiacis, Appulejus *Milesiar. lib.* 11. Indidem *Pastophorium*, ex iis, quæ dicta, fanum ipsum, tum quà ornabatur, tum quà velum ei oppandebatur: vel potiùs, locus *Pastophorum* mansionibus destinatus. Quæ vox è sacris Paganorum ad Christianos transiit. Meminit ejus Gruterus *Thesaur. pag.* 84. 3. in hac lapide.

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΘΕΟΦΙΛΟΥ
ΑΝΤΙΟΧΕΥΣ ΜΕΛΑΝΗ
ΦΟΡΟΣ ΤΗΝ ΚΟΝΙΑΣΙΝ
ΤΟΥ ΠΑΣΤΟΦΟΡΙΟΥ
THEOPHILUS THEOPHILI
ANTIOCHENUS MELANE-
PHORUS, TECTORIUM
HUIUS FANI &c.

Integram V. suprà in voce *Nigrigeruli*. Ubi *Fanum*, in versione Bembi, est παστοφόριον, nomen primariæ Fani, maximè apud Ægyptios in Numinum horum delubris, partis, unde ipsum per synecdochen Fanum sic dictum. Sæpius quidem legitur *Pastophoria*, in Græcis cod. fœderis vet. maximè pro לשכות *conclavibus* sacris Levitarum Sacerdotumque, Ezech. *c.* 40. *v.* 17. & 38. 1 Paralip. *cap.* 9. *vers.* 2. & 33. &c. ubi Vulgatus habet, *gazophylacia*, uti & Aquila, Symmachus ἐξέδρας, Hieronymus *thalamos*. Idem interdum est הסכן *habitaculum*, unde etiam ille, ad *Jesai. cap.* 22. *vers.* 15. *Sochen*, inquit, *aut tabernaculum interpretatur aut* Pastophorion, h. e. *thalamus, in quo habitat Præpositus templi.* Syrus & Arabs pro *gradibus*, in Ezech. loco indicato capiunt. Etiam in Maccabaicis *lib.* 1. *cap.* 4. *versu* 38 & 57. Græcè & Latinè usurpatur, *Pastophoria*, pro *conclavibus* ejusmodi. Ubi Syrus, pro καὶ τὰ παστοφόρια καθῃρημένα, & *Pastophoria* (e Templo) *ablata sunt*; substituit, *omnia ornamenta destructa sunt*, uti & postmodum *Pastophoria* interpretatur. Gallus ibi, *les assiettes pour manger*, Lutherus *der Priester zellen*, Angli *the Priests chambers*, & *Chambers*, uti & Duacenses. *Pastophoria* ibi interpretatur H. Grotius, הלשכות, *id est, conclavia illa ad Templi latera, in quibus servabantur vestes Sacerdotales, instrumenta Templi, copia aromatum & similia*, ac se refert ad citata antè ex Ezech. & Paralipomenis loca. Atque ita sumi solere, liquet ex Vocabulario *Catholico* dicto. Sed & in Ecclesiis Christianis *Pastophoria* fuere. In Constitutionibus, *Apostolicis* dictis, ubi de Ecclesiæ dispositione agitur *lib.* 2. *cap.* 57. ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν τὰ Παστοφόρια πρὸς ἀνατολήν, *Utrinque sint Pastophoria versùs Orientem*; de quibus videsis plura apud Durantum *de Ritibus Ecclesiæ lib.* 1. *cap.* 16. §. 8 & Gerh. Joh. Vossium *de Vitiis Sermonis lib* 3. *cap.* 33 Joh. Seldenus *de Synedriis Vet. Hebræorum Lib. II. in Addendis pag* 712. *& seqq.* V. quoque in voce *Pastas* & *Pastophorium*. Hoc unicum addo, thalamum apud Hebræos nuptialem, seu *Chuppa*, quò ad cohabitationem conjugalem Sponsi primâ nocte deducebantur, ab Hellenistis, Παστὸν, reddi Joëlis *cap.* 2. *vers.* 16. V. de hoc *thalamo* suprà, ubi de *Nuptiis*.

Pastus, ûs, apud recentioris ævi Scriptores, *convivium*, *refectio* est, Gallis *Past.* Jus, quo Vassalli & *tenentes*. Principem ac Dominum statis ac definitis vicibus vel diebus, vel etiam quoties per Vassallorum prædia iter agebat, convivio tenebantur excipere: aliàs *Conaticum* quoque, *Procuratio* &c. quod quidem jus in pecuniarias præstationes commutatum sæpissime legitur. Hoc *pastûs* quidem, qui Principem spectabat, mentio est in *Capitulis* post Concilium Rom. *A. C.* 904. *cap.* 8. *Ut* Pastus *Imperatoris ab Episcopis & Comitibus, secundùm antiquam consuetudinem, solvatur.* In *Capitular.* Caroli C. *tit.* 32. *c.* 2. alibique *Pastus caballi* occurrit, Missis Dominicis debitus: quemadmodum *Pastus canum Venaticorum*, in vet. *Charta* apud Augustinum du Pas *Stemmat.* ... 823. citatum Car. du Fresne *d. l.* V. quoque suprà, voce *Pasti*, item ubi de *Gisto*.

Patacon, Hisp. *Patagon* Gall. moneta argentea, in Flandria cusa, sub Alberto & Isabella Archiducibus, magnitudine nummi Imperialis: in cujus una parte crux Andreana, cum corona in medio, & verbis, *Albertus & Elisabetha Dei gratiâ*: in altera, scutum coronatum, cum binis leunculis & *Inscr. Archiduces Austriæ Duces Burgundiæ & Brab.* Richelet.

Patagium, memoratum Plauto *Epidic. Act.* 2. *Sc.* 2. ubi muliebris luxus censuram facundè agit Senex Comicus, cum inter alia recenset,

> *Tunicam rallam, tunicam spissam, linteolum cæsitium,*
> *Indusiatam* patagiatam *caltulam* &c.

Nonius interpretatur *aureum clavum, qui pretiosis vestibus immitti solet: unde*, inquit, *vestis patagiata*. Quam vocem porro ἀπὸ τοῦ παλάσσειν, à quo πάσσαλος, clavus qui in materiam inciditur, Eruditi deducunt: ut propriè *clavus* sit purpureus, *Patagium* aureus. Tertullianus de Pavone, *Omni patagio inauratior*; Festus *Patagium est, quod ad summam tunicam assui solet, quæ patagiata dicitur: &* Patagiarii, *qui eiusmodi opera faciunt.* Ad quem locum Octav. Ferrarius non vult audiri Scaligerum, qui verba Livii *lib.* 4. *Placet tollendæ ambitionis causâ Tribunos Legem promulgare, ne cui album in vestimentum addere petitionis causâ liceret*: sollicitans, *clavum* legit, atque hunc errorem ex corrupta scriptura *clabum* manasse ait. Cur enim clavi petitionis causâ dicantur addiri vestimentis, cùm solùm ibi vetitam togam candidam, quæ Petitorum propria, sive cretatam ambitionem interdictam fuisse, clarum sit. Multo minùs dictum *Patagium*, quòd quibusdam quasi maculis ac nævis inspersum esset; quia *Patagus* genus morbi, quo qui moriuntur, hujusmodi rotundis fœdantur maculis: Cùm potiùs à similitudine clavorum in album eum ita dictum esse sit vero simile. V. præfatum Ferrarium *de Re Vestiaria l.* 3. *c.* 27.

Patalene, regio Scythiæ Australis, intra Indi ostia. V. *Patala*.

Patales Boves & *patules*, quorum cornua in diversum paterent, Festus. His contrarii, quibus cornua introrsum conversa essent, *camuri* dicti Philargyrus, *Camuri boves sunt, qui conversa introrsus cornua habent, quibus contrarii patuli, qui cornua diversa habent.* Græcis πέταλοι & πέταλαι, quòd cornua habent ἀναπεπταμένα, i. *expansa* & *patula*, item *vara*: Namque & *vari* hi boves dicti. Similiter & vari vel varis cruribus homines, qui pedes extra versos & apertos habent, suras & calces introrsum actas, genua in diversum patentia &c. V. infrà *Vari*.

Patarea, secta *Paterinorum*. Bonizo Episc. Sutrinus in *Chron. Roman. Pontif.* ex Bibliotheca Cæsar. apud Lambecium *Comm. lib.* 2.

Ejus temporibus Patarea *apud Mediolanum exorta est.* Dicti autem sunt *Paterini* ex Valdensibus quidam, de quorum appellatione sic Constitutio Friderici II. contra Hæreticos, apud Vaddingum *A. C.* 1254. *num.* 14. *In exemplum Martyrum, qui pro fide Catholica martyria subierunt*, Patarenos *se nominant, velut expositos passioni.* Jac. Petri Luccarus *in Annalib. Ragusiensibus lib.* 1. *pag.* 17. tradit ex *Chronicis* Bosnicis & Petro Livio Veronensi, sic nuncupatos esse à *Paterno* Romano, hæretico pessimo, qui in Bosnia doctrinæ suæ semina sparserit: Petrus Monachus Vallis Sarnei *in Histor. Albig. cap.* 2. illos sic dictos contendit, à *Pater noster*, quòd nempe Orationis Dominicæ, quæ ab his verbis incipit, recitatione salvari se crederent. Alii sic vocitatos ajunt, quòd cum sola eadem Dominica Oratione S. Cœnam consecrarent, ut est apud Rupertum *de Divin. Offic. lib.* 2. *cap.* 21. Mentio eorum in *Authentica Gazaros Cod. de Hæreticis*, ubi alii legunt *Patharenos*, alii *Patharinos*, alii *Patrinos*; item apud Reinerum c. *Valdenses cap.* 6. Matthæum Paris A. C 1236. in *Gestis* Innocentii III. *p.* 135. Concil. Lateran. III. sub Alexandro III. &c. Galli *Patalins* & *Patelins* vocarunt, Car. du Fresne *in Glossar.* V. quoque in voce *Paterini*, sic enim potiùs vocati videntur, ut ex dictis patet.

Patellæ, dicta sunt vasa picata, parva, quorum in sacrificiis olim usus: Diminut. ex voce *Patera*, de qua infrà, V. Jo. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 3. *cap.* 38. Placabantur iis Dii, hinc *Patellarii* nominati, de quibus V. suo loco. Sed & *Patellæ coctæ*, singulis hebdomadibus, ex micis, quæ è mensis Monachicis levantur, occurrunt apud Magistrum *in Reg. cap.* 23. 25. &c.

Patena, Columellæ *lib.* 12. *cap.* 43. *vas latum* definitur: à *patendo, quòd patula sit*, Walafr. Straboni *de Rebus Eccl. cap.* 24. in genere, idem cum *patina*, cum qua non rarò confunditur: quemadmodum *Apenarii* pro *Apinarii*. *Apenæ* pro *Apinis*, *Catena* pro *Catina* urbe, *Legula* pro *ligula*, sæpe libri exhibent. Sic apud Treb. Pollionem *in Claudio*, ubi habet, *Patinam argenteam hederatam librarum viginti & trium*, monet Gruterus, ex Palat. cod. legendum, *Patenam argent. hedraciam.* Quo modo & vetus Editio legit: raroque aliter scriptum reperias in libris vetustis. *Patina* in vet. *Glossario* quidem scribitur: sed ex serie & ordine literarum patet, Auctorem Glossarum *Patenam* posuisse, ubi hodie *Patina* in editionibus legitur. Sic enim ordo est, *Patefacit*, *Patenæ*, *Paternum*: & paulo infrà, *Patera*, *Patescit*, *Patena*: atque ita etiam scriptum est in codice magnæ vetustatis, qui in Bibliotheca est P. Puteani, Salmasius *ad Pollionem.* In specie, in Ecclesia Rom. vas ita dicitur Ecclesiæ ministeriis dicatum, cujus usus olim in oblatione Corporis Dominici fuit, & jam est; Δισκοκάλυμμα Germano Patr. *in Theor.* Δισκοπότηρον Nicetæ & Auctori *Descriptionis S. Sophiæ.* Meminit ejus Anastasius *in Nicolao*: *Patenam ex auro purissimo misit Michael Imp. cum diversis lapidibus pretiosis.* Extantque in *Ord.* Rom. orationes ad benedictionem *Patenæ*, quæ ibi appellatur, *Vasculum in quo Eucharistia reconditur.* In Liturgia S. Jacobi, *Discus* appellatur; cujusmodi patenam argenteam Petri Chrysologi, in cujus medio Altare delineatum sit, tum cruce & agno, hisque in circuitu verbis,

Quem plebs tunc cara Crucis jam fixit in ara:

in Imolensi Ecclesia hodieque conservari, contendit Car. Macer. Apud eundem antiquitus in Missa Acolythus sustinebat patenam velo obtectam, uti hodie Subdiaconus manu dextrâ facit: quæ ceremonia in Missa defunctorum omittitur. In Missis v. privatis, patina sub corporali absconditur &c. quæ quid significent. V. apud ipsum *in Hierolexico.*

Pater, adde: Papiæ, *Genitor naturæ vocabulum est*, Pater *dignitatis.* Quod quidem discrimen observare est, in *Epist.* Theodeberti R. *ad filium Mauricii Imp. Et quia ad Serenissimum & piissimum* Patrem *nostrum, Genitorem vestrum Mauritium Imp.* —— *Legatarios direximus* &c. V. Car. du Fresne *Dissertat.* 23. *ad Joinvillam pag.* 288. Quò pertinet, quòd Dii omnes *Patres* appellabantur, religionis nempe & reverentiæ ergò, V. Servium *ad illud Virgilii*,

Huc ades ô Lenæe Pater ——

In Lucilio proin *Sat.* 1. apud Lactantium *lib.* 4. *cap.* 3. in Deorum concilio, ridens Jupiter sic fatur:

Ut nemo sit nostrûm, qui Pater *optimu' divûm,*
Ut Neptunu' Pater, *Liber, Saturnu'* Pater *Mars,*
Janu', Quirinu', Pater, *omnes dicamur ad unum.*

Quod & Lactantius exibilat, inquiens: *Natura non patitur, ut sint unius hominis plures* Patres: *Ex uno enim procreatur. Unus igitur colendus est qui potest verè* Pater *nominari.* E' quibus tamen Janus privato nomine *Patris* nominatus est, quòd primus Deorum crederetur. Seneca *in Apocolocynthosi* seu *Apotheosi Claudiana*, *Illo dimisso primus interrogatur sententiam Janus* Pater, *is multa disertè quòd in foro vivat dixit.* Septimius, antiquus Poeta, apud Terentianum Maurum *lib. de Metris*,

Jane Pater, *Jane tuens, Dive biceps, biformis,*
O cate rerum sator, ô principium Deorum,
Stridula cui limina, cui cardinei tumultus,
Cui reserata mugiunt aurea claustra mundi,
Tibi vetus ara caluit Aborigineo sacello.

Ubi *principium* vocat eum, non Romanæ gentis, quo nomine Quirinus quoque *Pater* dictus est, sed *Deorum*, quod est Deorum eximii, quem inter nomina cœtera Jovem dixere. Gerh. Joh. Vossius *de Orig. & Progr. Idolol. lib.* 2. *cap.* 16. Hinc toties hoc nomine insignem deprehendimus Janum: *Jane* Pater, *audite vota*, Livius *Dec.* 1. *lib.* 8. *Janus* Pater *in suo templo dicatus*, Plinius *lib.* 36. *cap.* 5. &c. Juvenalis *Sat.* 6. *versu* 393.

Respondes his Jane Pater.

Virgilius *Æneid. lib.* 8.

Hanc Janus Pater, *hanc Saturnus condidit arcem* &c.

Martiali *Sanctus Pater*, dicitur *lib.* 10. *Epigr.* 28. V. Thom. Dempsterum *Paralipom.* in Joh. Rosini *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 3. Etiam *Pater* & *Rex* junguntur à Poëtis, ad par utriusque, in Regia potestate, officium declarandum. Quomodo Romulum invocabat Ennius, addens ab eo Romanos in lucem productos esse, non aliter, atque eosdem Catullus *Romuli & Remi nepotes* appellat, *ad Cicer.*

Disertissime Romuli nepotum.

Et in *Lesbia*,

—— *in triviis & angiportis*
Glubit magnanimos Remi nepotes.

Porro ad Benefactores vox extensa: Quò facit *Patris Patriæ* insigne elogium Tullio tributum, juxta illud,

Roma Patrem Patriæ *Ciceronem libera* dixit.

Quemvis adeò præfectum, qui curâ, monitis, castigatione, aliorum vitam moderatur. Hinc & in Ecclesia *Pater*, & *Pater Monasterii* olim dictus est, quem hodie *Abbatem* vocant. Augustinus de *Moribus Eccl. Cathol. lib.* 1. *c.* 31. *Illi autem Decani cum magna solicitudine omnia disponentes — traditionem tamen etiam ipsi reddunt uni, quem Patrem vocant.* Gregorius M. *Dial. lib.* 1. *c.* 1. *Monasterium construxit, in quo ducentorum ferme Monachorum Pater extitit.* Adde *lib.* 2 *c.* 3. & *l* 3 *c.* 23. & 33. Seldenum *ad Eadmerum pag.* 150. 153. &c. Atque inditem nati quibusdam *Paparum* primùm, deinde *Abbatum* tituli, de quibus, & uter altero prior, multa Barthius. V. eum *Animadvers.* ad Statium *l.* 3. *v.* 516. alibique passim. Sed & *Pater*, aliàs *Pater lustricus*, item *Pater Spiritualis* dicitur, qui è sacro lavacro aliquem suscepit, Patrinus. Ruffinus in *Hieronym. l.* 1. *Quorum alter nunc Presbyter beatæ memoriæ Valeriani, alter Archidiaconus, alius Diaconus, simulque* Pater *mihi & Doctor symboli ac fidei fuit.* Plures alias *Patris* acceptiones & epitheta, V. hic infrà: uti de *Patria potestate*, voce *Parentes.*

Vocis Pater *variæ acceptiones & epitheta, apud Auctores.*

Pater Abbas, dicitur in Communione Rom. Abbas domus illius quæ alteram genuit, qui aliàs *Abbas majoris Ecclesiæ* dicitur. Habebat autem is jus superioritatis & visitationis, in Monasteriis, quæ genuerat, ejusque respectu alii Abbates *Filii* dicebantur.

Pater Civitatis, Synod. Mopsvestan. in V. Syn. CPolit. *Collat.* 5.

Pater Confessionum, in Communione Rom. qui vulgò *Confessarius*, apud Florentium Wigorn. *pag.* 604. Aliàs *Pater Spiritualis* quoque, Græcis Πατὴρ πνευματικὸς, & interdum nudè Πατὴρ, ut est apud Pachymerem *lib.* 2. *cap.* 27. V. quoque Christoph. Angelum *de Hodierno Græcorum statu Græcè edito, Londini A. C.* 1619. *cap.* 22.

Pater Familiâs, V. suprà voce *Familia.*

Pater Imperatoris, nomen dignitatis, in Imperio Constantinopolitano. Gr. Πατὴρ Βασιλέως. V. infrà.

Pater Loci, apud Papin. Statium *lib.* 3. *Sylv.* 1. *versu* 125. & 141.

Pater Monachorum, apud Guil. Gemeticensem *Histor. Normann. lib.* 5. *cap.* 17. qui *Pater Monasterii*. apud Gregorium M. *Homil* 35. coryphæus est seu primarius, fautor atque tutor reliquorum. Barthius *ad Statium Thebaid. l.* 3. *versu* 516. V. quoque suprà.

Pater Patratus. V. infrà.

Pater Patriæ, V. suprà.

Pater Patrum, titulus Joanni II. Patr. Constantinopolitano tributus, à Synodo Constantinopolitana sub Menna habita *act.* 5. & Episcopis secundæ Syriæ, *Epist. ad eum.* Quod nomen nulli mortalium concedendum esse, docet Gregorius M. *lib.* 4. *epist.* 38. Postea Pontifex assumsit in Concilio Lateran. *Sess.* 5. V. Forbesium *Instructionum Historico Theol. lib.* XVI. *cap.* 7. §. 32. Unde Gregorius IV. *Epist. ad Episc. Regni Franc.* queritur, quòd *Frater* & *Papa* ab iis appellatus fuerit, cùm *Patrem* appellare debuissent.

Pater Populi, apud Guilielmum Gemeticensem, *lib.* 8. *cap.* 33. idem cum Patre Monachorum, de quo suprà.

Pater Spiritualis, Adoni Viennensi dicitur *Sacerdos, qui Baptismi sacramentum alicui impertit.* V. quoque *Pater Confessionum.*

Pater Synedrii, apud Hebræos qui fuerit, V. infrà.

Pater Imperatoris, Græcè Πατὴρ Βασιλέως vel unâ voce Βασιλεοπάτωρ, dictus est, temporibus Constantini Principis, quo Patriciatus culmen iis solùm, quos dignos censuissent Imperatores, concedi cœpit, *Patricius*, ut Luithprandus exponit: qui *Pater Principis* redditur, ab Interprete Nicephori Callisti *lib.* 13. *cap.* 1.

Sic

Sic dictus est Romanus Lecapenus, honoris ergò, priusquam Imperator appellatus esset, teste Luithprando *lib. 3. cap. 7. 8.* Eodem dignitatis titulo affectus est Tzautzas Stylianus, socer Leonis Philosophi Imp. apud Zonaram, Cedrenum, Leonem Grammaticum, Alios: Romanus, apud Constantinum Manassem, ubi πατὴρ καὶ προφύλαξ τῆς βασιλείας, dicitur. Ita, Πατὴρ τῆς πόλεως, *Pater publicæ rei*, Suidæ dicitur Patricius, ut *Pater Imperii* Corippo. Dignitas verò ipsa *Βασιλεοπατορεία*, Georgio Pachymeri *Histor. lib. 1. cap. 27.* ubi de Michaele Palæologo, qui junioris Lascaris tutelam exceperat. Et sanè illam non diversam esse à Patriciatu pleriq; censent; cùm ab ipsa ferme istius dignitatis origine Patricii *Patres Imperatorum* vocati legantur. Philostorgius *lib. 11. cap. 4.* & ex eo Nicephorus *lib. 13 cap. 1.* de Rufino Eunucho, Patricio, Arcadii principatu: Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ αὐτὸν ὁ εὐνουχίας ... ἀνεῖργεν, πείθει Βασιλέα Πατρίκιόν τε καὶ Ὕπατον ἀναγράφειν, καὶ τὸ λοιπὸν πατὴρ ὁ εὐνοῦχος Βασιλέως, ὁ μηδὲ τὸν τυχόντα παῖδα φῦσαι δυνάμενος. *Sed quandoquidem castratio eum purpurâ arcebat, persuadet Regi, Patricium se & Consulem creet. quo pacto in posterum Eunuchus Pater evasit Imperatoris, filium communem generare impotens.* Vide quoque Suidam *in Antiocho Præposito*, Georgium item Cedrenum *in Basilio Macedone*, Procopium *de Bello Vandal. lib. 1.* &c. Porro Aurelius Cassiodorus *lib. 6. form. 2. Mox ut datus fueris* (patriciatus) *in vita semper reliquum, homini fit comes ornatus individui cingulum fidele, quod nescit antè deserere, quam de mundo contingat exire.* Justinianum Aug. *lib. 1. Institut. tit. 12. §. Quis patiatur Imperatoriam altitudinem, non valere eum, quem sibi Patrem elegit, ab aliena eximere potestate.* Idem *l. 5. C. de Consul. Ne videantur, qui a nobis loco* Patris *honorantur, alieno juri esse subjecti.* Forte idem *Tutor Patriæ* dictus est Suetonio *in Tito cap. 6. Neque ex eo destitit participem, atque etiam tutorem Imperii agere.* Quâ mente etiam accipiendus videtur Q. Symmachus *lib. 2. Epist. 39. Parentes etiam Patriæ*, dicens &c. Hinc est, quòd duo hæc conjungit Majorianus *Nov. 3. cum* Patre *Patricioque nostro Richimere.* In quam dignitatem ne porro cooptarentur Eunuchi, sancitum est à Theodosio jun. apud Cedrenum & Suidam: quod tamen non obtinuisse, ex eodem Cedreno & Luithprando in *Legat.* patet. Claudianus certè in *Eutropium lib. 2.*

> *Direptas quid plangis opes, quas natus haberet?*
> *Non aliter poteras Principis esse* Pater.

Alibi de eodem.

> ——— *Præsidium Legum, Genitorq; vocatur*
> *Principis & famulum dignatur Regia* Patrem.

Et Sozomenus *lib. 8. cap. 7.* de eodem Ὑπάτου καὶ Πατρὸς Βασιλέως ἀξίᾳ τετιμημένος, *Consulis &* Patris *Imperatoris dignitate condecoratus est*, &c. De istiusmodi *Patribus*, habes apud Justinianum *Institut.* ubi suprà: *Quis enim patiatur, Patrem quidem posse per emancipationis modum potestatis suæ nexibus filium liberare, Imperatoriam autem celsitudinem non valere eum, quem sibi* Patrem *elegit, ab aliena eximere potestate.* Et apud eund. *l. 5. Cod. de Consul. Ne videantur, qui à nobis loco* Patris *honorantur, alieno juri esse subjecti.* Adde Theophylact. in Simocattam *lib. 1. cap. 10.* Οἱ ταῖς κορυφαῖς τῶν ἀξιωμάτων ἐλλαμπόμενοι, οὓς καὶ Γονεῖς ... ἀναξιοῖ, *Qui apicibus dignitatum circumfulgentes, quos & Genitores appellare Imperator non dedignatur.* Anonymi item Epigramma, *Anthol. lib. 4. cap. 4.*

> Οὗτος ὁ κοσμήσας Ὑπάτων θρόνον, ὃν τρισέπαρχον,
> Καὶ Πατέρα βασιλῆες ἑὸν ... μέγιστοι.
> *Hic qui ornavit Consulum sedem, quem Triséparchum*
> Et Patrem *Imperatores suum appellarunt maximi* &c.

V. Car. du Fresne *Glossar.* & Dempsterum *ad Rosinum lib. 7. cap. 5.*

Pater Noster, initium Orationis à D. N. J. C. compositæ in cujus recitatione tres ritus diversi occurrunt, in Communione Romana. Nam aliquando *tota hæc oratio secretò recitatur*, ut in principio & fine harum Canonicarum; aliquando *tota clarâ voce dicitur*, ut in Missa & in fine horarum Canonicarum, secundùm Monasticam consuetudinem, quod & in Lateranensi Ecclesia in omnibus horis Canonicis observatur: Aliquando denique & quidem frequentiùs *priora saltem & posteriora verba clarè recitantur*, petitionibus submissiùs recensitis: cujus diversitatis rationem, V. apud Macros fratres: qui etiam observant, Catechumenis olim non licuisse hanc orationem adhibere; ad verba, *Dimitte nobis*, pectus percuti consuevisse; post *Pater noster* in Missa statim datum esse osculum pacis; à Joanne XXII. ad hæresium feliciorem extirpationem esse institutum, ut Psalmus, *Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi* &c. cum aliis precibus, finitâ oratione hac, subjungatur; in Missa Papali, in die Paschæ, non responsum dari per *Amen* &c. V. eos in *Hierolexico*, ut & infrà. In Anglia verò Brovvnistæ, Independentes & Anabaptistarum non pauci, in oratione formulis utendum præconceptis, quibus mens & lingua in officio dirigantur, negantes, ipsius Orationis Dominicæ recitationem negligunt: contra Ecclesiæ omnium temporum constantem praxin, firmissimis Scripturæ S. testimoniis nixam. Quam in rem V. Samuel. Maresium *System. Theol. Loco XII. §. 26.*

Pater Patratus, vocatus est ex Fecialibus unus, is nempe cui Pater & cui filii erant; Habebatur is maximus; appellatusque, ut in Plutarcho videtur, vel *quòd & liberi revereantur ac timeant suos genitores: vel quòd sint perfecti, ut ipsum nomen sonat: Patratum enim esse, vel quasi perfectum & absolutum; perfectiorem autem esse, qui vivo Patre Pater esset: vel quòd jurejurandi & pacis præsidem oporteat simul prorsum & retrorsum videre. id præstare verò maximè eum posse, qui & filium habeat, de quo consultet, & Patrem qui cum deliberet.* V. Rosinum sæpius laudatum *lib. 3. cap. 21.* & *lib. 10. cap. 1.* ubi Feciale, res repetitum ad hostes misso, sed sine successu reverso, Regem his ferme verbis Patres consulere solitum fuisse, refert: *Quarum rerum litium, causarum condixit* Pater Patratus *Pop. Romani Quiritium* Patri Patrato *Latinorum, hominibusque priscis Latinis, quas res nec dederunt, nec solverunt, nec fecerunt, quas res dari, fieri, solvi oportuit, dic*, inquit ei, *quem primum sententiam rogabat, quid censes? Cap.* itidem *seq.* ubi ritum Romanum fœderis cum aliquo populo feriendi, ex Liv. *lib. 1* exponens, ait: *Fetialis Regem Tullum rogavit: Jubesne me Rex cum Patre patrato* Pop. *Romani fœdus ferire* &c. E quibus patet, magnæ auctoritatis sive in bello indicendo, sive in fœdere feriendo *Patris Patrati* fuisse: Et quidem eodem loco Livius aliam *Patris Patrati* notationem suggerit, inquiens: *Fetialis erat M. Valerius, is Patrem patratum Sp. Fusium fecit, verbena caput capillosque tangens* (ubi Pater patratus ad jusjurandum patrandum seu sanciendum fit) fœdus dein longâ verborum serie exponens. V. quoque suprà in voce *Fecialis*.

Pater Synedrii, Hebr. אב בית דין, seu Princeps secundus, proximæ dignitatis erat à Principe seu *Nasi*, de quo suprà, apud Hebræos. Maimonides, de Synedriis tam magnis quam minoribus, agens, in *Jad tit. Sanhedrim cap. 1. § 3. Qui sapientiâ*, inquit, *præstabat, constituebant eum super se caput, atque is erat consessus* seu *Synedrii caput, ac idem, quem Sapientes appellitant ubique Principem. Atque is constituebatur loco Magistri nostri. Constituebant etiam virum Septuaginta reliquis eminentiorem, Capiti secundum, cujus sedes erat a dextera illius: Is vocitabatur* Pater *Synedrii. Reliqui verò ex LXX. sedebant coràm binis hisce juxta dignitatem suam. Et quisque ut Socium suum antecelluit, eo proximior erat Principi à sinistra ejus: Sedebant autem velut in dimidiata area circulari, ita ut Princeps &* Pater *Synedrii cunctos possent contueri.* Sic ergo in consessu reliqui omnes, præter *Patrem* Synedrii, à sinistra Principis consederunt, adeoque hic cum *Patre* ad semicirculi sinistram intuenti partem locum habuit, cœterique semicirculi residuum, secundùm dignitatem suam, occuparunt. Atque ita sanè consessum Rabban Gamalielis Principis se habuisse in Jabne (quò tandem Synedrium Magnum translatum est) reperitur in *Thosiphtha ad cap. 8. tit. Sanhedrin* & apud Josephum Karo *in Coseph Misna ad tit. Sanhedrin cap. 1. §. 3.* Nempe formula hæc sessionis pro arbitrio legitima satis fuit, neque mori ita adversa ut admittenda non esset. Cœterùm receptior est sententia, de formula considendi usitatiore ejusmodi, ut Princeps & *Pater* in medio semicirculi sederent, reliqui à dextris & sinistris; juxta dignitates suas, nec sine Scribis binis adstantibus: cujusmodi Synedrii figuram exhibet Seldenus *de Synedriis Lib. II. cap. 6. §. 1.* Uti autem secundus à Principe *Pater* erat, ita maxima ipsi, post Principem, reverentia publicitus est exhibita, quâ excipi consuevit, quoties Conventus aliquos sive Juridicos sive Sacros introiret. Gemara Babylonia *ad tit. Horaioth cap. 3. fol. 13. 2. Traditio est Rabbinica, universum Populum assurgere solitos, quoties ingrediebatur Princeps, nec resedisse, usque dum dixerat ille eis, sedete. Quando* Pater *Synedrii ingrediebatur; faciebant ei semitam alterutrinque usque dum loco suo consederat. Sapiens cùm ingrediebatur* (id est, aliquis ex cœteris Synedris) *alter sedebat, & alter stabat* (quisque vice suâ in transitu ei assurgebat) *usque dum suo consederat loco.* Idem sed paulò expressiùs *Gemara* Hierosolymitana, *ad tit. Biccurim cap. 3. fol. 65. col. 3. §. 3. Quoties ingrediebatur Princeps, universus assurgebat Populus, simul ac conspiciebatur, nec residere cuiquam licuit antequam dixerat ille sedete.* Pater *Synedrii quoties ingrediebatur, faciebant ei semitas* (binas) *adeò ut sive per hanc, sive per illam, pro arbitrio transire posset,* &c. Seriem Principum *Patrumque* Synedrii Magni ab Antigono Socæo, in Rabban usque Simeonem (filium Rabbi Gamalielis I.) qui, in excidio Urbis sub Vespasiano, peremtus est, aliosque per annos aliquot, ab excidio illo, ad ipsius gentis illic deletionem, exhibuimus suprà in voce *Nasi*. Uti autem in Synedrio M. sic & in Vigintitriumvirali, *Pater* erat, quemadmodum utrumq; suum habebat *Principem*, Hebr. *Nasi*, Gr. *Καθηγητὴν*: quos titulos non planè abolitos voluit Christus Matth. *cap. 23. vers. 8, 9, 10.* Ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε Ῥαββί· εἷς γάρ ἐστιν ὑμῶν ὁ καθηγητὴς ὁ Χριστός ——Καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς· εἷς γάρ ἐστιν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Μηδὲ κληθῆτε καθηγηταί· εἷς γὰρ ὑμῶν ἐστιν ὁ Καθηγητὴς ὁ Χριστός, *Vos autem nolite vocari Rabbi. Unus est enim vestrûm Princeps* seu *Doctor, ipse Christus —— Et, ne vocetis Patrem vestrûm super terram: Nam unus est* Pater *vester qui est in cœlis. Neque vocemini Præsides* seu *Principes*, seu *Primates, unus enim est vester Princeps, ipse Christus.* Sed ambitionem tantùm his titulis superbientium castigat. Hinc, ut de *Patris* solùm nomine pergam (quod & Patroni cognatum munus & dignitatem civilem, maximè apud Romanos veteres,

denotasse nescit nemo) usus ejusdem, non obstante interdicto illo, in Christianismum etiam primitivum, ut undiquaq; licitus recept⁹ est, ex disciplina Platonica, in qua Theologos eminentiores & *Θεῶν παῖδας, Deorum Filios & Πατέρας τῆς περὶ αὐτῶν ἀληθείας, Patres veritatis ab ipsis traditæ*, dici consuevisse, docet Philolaus apud Proclum *in Platon. Theol. lib.* 1. *cap.* 5. & 6. &c. Etiam hoc addendum, nomen *Patris* non solum apud Hebræos notissimum fuisse in dignitate illa amplissima, de qua dictum. sed & ℥ אב & אבא *Patris* nomen eminentioribus Rabbinis, ob reverentiam singularem, à compluribus tribui consuevisse: ut expressè patet ex titulo Talmudico illo generali פרקי אבות *Capitula Patrum*, qui ad Doctores vetustiores attinet, & in פרקי אבות ר נתן *Pirke Aboth Rabbi Nathan*, qui corpori Talmudico Babylonio conjunctus est, in Capitula illa, Commentarius quasi perpetuus. V. Joh. Seldenum *de Synedriis Vett. Hebræorum lib. II.* passim, inprimis *cap.* 6 § 1 *cap.* 10, §. 1. &c.

Patera, eò quòd *pateat*, dicta: Ejus in sacrificiis antiquitus usus fuit, postea ad convivia transiit. Unde Varro *de L. L. lib* 4. *Hisce etiam nunc in publico convivio, antiquitatis retinendæ causa, cùm Magistri fiunt, potio circumfertur, & in sacrificando. Diis, hoc poculo Magistratus dat Deo vinum.* Priorem usum indigitat Heliodorus *Æthiopic. lib.* 2. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀνεῖχε τὴν φιάλην ἄκρατον τὸ ὕδωρ. τοῦτο καὶ σπένδω μὲν ἔλεγε θεοῖς ἐγχωρίοις, καὶ Ἕλλησι καὶ αὐτῷ γε Ἀπόλλωνι Πυθίῳ καὶ προσέτι Θεαγένει καὶ Χαρικλείᾳ, *Hæc locutus effundebat ex* Patera *meram aquam, & libo, dicebat. Diis Indigenis & Græcis, & ipsi Apollini Pythio, atque insuper Theageni & Charicleæ.* Christodorus quoque Poëta Thebanus Copita, *Antholog. lib. Epigr.* 29.

—— —— —— ἐν μὲν ἀείρων
Δεξιτερῇ φιάλην σπονδήϊον.
—— —— —— *Et attollebat quidem*
Dextrâ phialam (seu Pateram) *libatoriam*, &c.

Quam in rem Theod. Marcilius, *Festis diebus*, inquit, *soliti sunt pateras Diis libare, deinde & ipsi perpotare. Itaque matronæ, quanquam lege Romuli temeto abstinere jussæ, tamen festis diebus solitæ post libationem obducere. ad l.* 12. *Tabb. c.* 96. Propriè autem vas, quo, popâ victimam jugulante, alius sanguinem excipiebat, *ἄμνιον* Cretensibus; quæ vox Syra videtur, quia vasa Syri *mane* & per metathesin *amne* vocant. Hoc sensu Virgilius dixit *Æneid. lib.* 3.

Sanguinis & sacri pateras ——

nempe, *de victimis sumpti*, ut ibi Servius. Et *lib.* 6.

Supponunt alii cultros, tepidumq; cruorem
Suscipiunt pateris ——

Moses אגנות *aganoth*, vocat Exodi *c.* 24. *v.* 6. pro quo Chaldæi habent מזרקיא, quasi dicas *aspersoria*. Syrus λαγύνας, Arabum unus *hydrias*, alter *tassath* (Gall. *tasses*) id est, *pateras*; Seniores & Vulgatus, κρατῆρας, *crateras*. Atque hoc sanguine aræ perfundebantur. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. Lib. II. cap.* 33. &c. Posteriorem Pindarus *Olympic. Ode* 7. *ab initio.*

Φιάλαν ὡς εἴ τις ἀ—
φνειᾶς ἀπὸ χειρὸς ἑλὼν
Ἔνδον ἀμπέλου καχλάζοι—
σαν δρόσῳ δωρήσεται),
Νεανίᾳ γαμβρῷ προπίνων,
Phialam ut si quis è ditte
vite manu assumtam,
Intus uvæ bullien—
tem rore donet
Juveni genero præbibens.

V. eundem *Pythiorum* quoq; *Od.* 5. *Isthmiorum Od.* 1. &c. Macrobius certè *Saturnal. lib.* 5. *cap.* 21. inter poculorum genera *Pateram* recenset, dicitque fuisse, ut nomen ipsum indicet, *poculum planum ac patens*: quod ansas habuisse ostendit Thom. Dempsterus *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 30. V. de more ingentem hujusmodi antiquamque & prægnem *Pateram*, in epulis vett. Heroum, potandi, in honorem Deorum atque convivii, Casp. Barthium *Animadversion. Papin. ad Thebaid.* 1. *vers* 541. Cujusmodi *Patera filicata*, à *filice*, ad cujus herbæ speciem erat cælata, nomen trahens, occurrit apud Salmasium *Not. ad Pollionis Claudium*, ubi variis argumentis, in vasis cælandis, lusisse Veterum luxuriam, pluribus docet, V. quoque infrà, voce *Patina*. Idem Pollio in eodem, *Paterarum trilibrium mentionem facit.* Sed & *pateris*, munera, quæ in pecunia numerata olim Principibus quotannis extolvi sunt solita, offerebantur, uti vidimus suprà, in *Hanaperium*. Imo ipsæ *Pateræ* inter dona, Amicis Legatisque tributa. Sic Flav. Vopiscus, Probum, quum bello Sarmatico jam Tribunus multa fortiter fecisset, publicè in concione donatum esse, hastis puris quatuor, coronis vallaribus duabus, coronâ civicâ unâ, vexillis puris quatuor, armillis aureis duabus, torque aureo uno, *paterâ sacrificali quinquelibri unâ*, tradit in *vita* ejus. Nec omittenda *Patera*, à Regibus Persarum, Imperatoribus Rom. dari solita, de qua sic idem Vopiscus in *Aureliano, Data est ei præterea, cùm Legatus in Persas isset,* Patera, *qualis solet Imperatoribus dari a Rege Persarum, in qua insculptus erat Sol eo habitu, quo colebatur in eo Templo, in quo mater ejus fuerat Sacerdos.* Ubi Palatinus & editio vetus, *Sol eo habitu, quo colebatur ab eo, Templo in quo mater ejus fuerat Sacerdos*, id est, eo habitu, quo colebatur ab Aureliano: à quo cultum fuisse Solem multa testantur & maximè templum ab eo Soli conditum consecratumque. Non dicit, quo habitu Sol fuerit sculptus, in illa paterâ; sed credibile est cùm à Persis data fuerit, non alio habitu in ea illum fuisse sculptum, quam quo à Persis colebatur, qui ejus simulachrum facie leoninâ effingebant cum tiara. De quo exponendus Arnobius, *Inter Deos videmus leonis torvissimam faciem mero oblitam nimio & nomine frugiferi nuncupari.* Καρποφόρος enim ἥλιος & καρπογενέθλιος Sol dicitur, in *Hymno* quodam, in quo omnia ejus attributa, juxta literas alphabeti, ordine recensentur.

Κοσμοκράτορ, Κλάριε, κερατοφόρε, καρπογενέθλιε.

Statius Papinius,

—— —— *Seu te roseum Titana vocari*
Gentis Achæmeniæ ritu, seu præstat Osirim,
Frugiferum seu, Persei sub rupibus antri,
Indignata sequi torquentem cornua Mithram.

E quibus ultimis verbis pleniùs discimus, vultu Leonino cum tiara fingi, pingique, utraque manu reluctantis tauri cornua comprimentem, consuevisse a Persis Solem, uti docet Lutatius, *add. l.* Atque etiamnum multis locis Romæ visuntur Mithræ simulachra, stantis in spelæo vel rupe cavata tiarati, taurum cornibus tenentis aut eundem substratum calcantis, vultum tamen virilem, non leoninum habentis, quem tamen quin aliquando hac facie pinxerint, dubium non est, V. Claud. Salmasium *Not. ad Vopisci l. c.* de *Patera* verò *aurea*, in certum Nili gurgitem, à Sacerdotibus quotannis, die Apis natali jacta, infra voce *Phiala*

Paterinus, convitium iis olim aspergi solitum, ab adversariis Gregorii VII. Pontif. Rom. qui huic favebant. Hugo Flaviniac. *in Chron. p.* 228. *Jam verò si quis esset, qui Gregorio communicaret, hic publicè conviciis appetebatur. Hic hæreticus, destructor Regni — & quodam adinventitio nomine* Paterinus *dicebatur.* Fortè quòd Papæ, quem *Patrem* appellabant, adhæreret, inquit Car. du Fresne *Glossar.* Idem nomen, sed ab alia origine, postea Valdensium sectatoribus attributum, uti videre est suprà voce *Patarea*.

Pathanii, iidem cum *Gazaris*, *Patarenis*, *Pauperibus de Lugduno* &c. quos vide & Dominic. Macrium *in Hierolexico*.

Pathmiticum Ostium, unum ex Nili ostiis, apud Ptolem. per quod Busiriticus amnis, in quem, prope Delta minus, Bubastiacus amnis dividuus fit, in mare exit. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 477.

Patiens & Faciens, duo rerum principia, ex Stoicorum sententia. Diog. Laertius *princ. in Zenone*, ubi cùm *Patientis* de materia explicasset, *Facientis*, sive τοῦ ποιοῦντος nomine Verbum Dei ὑποστατικὸν denotari, apertis fere verbis significare videtur, τὸ δὲ ποιοῦν, inquiens, τὸν ἐν αὐτῇ λόγον τὸν θεόν. Τοῦτον γὰρ ὄντα ἀΐδιον διὰ πάσης αὐτῆς δημιουργεῖν ἕκαστα. *Quod autem faciat, Verbum Deum esse* (Stoici nimirum docuerunt) *quod in ipsa materia, nempe Patiente, sit. Hunc enim quippe sempiternum per ipsam omnem singula creare* Tob. Pfannerus *System. Theolog. Gentilis purioris c.* 5 §. 4.

Patientia, vox Benedictinorum, Augustinianorum Discalceatorum & Fulientium in Eccl. Rom. Quorum illi, speciem quandam scapularis absque cucullo, cujus apud ægros illorum usus: isti frustum panni, quod Novitii apud eos antè & retro pendulum habent, ad pedis longitudinem: hi speciem scapularis itidem Novitiis, toto Novitiatus tempore, gestari solitam, item indusii genus, quod ægrotis illorum dari consuevit, hac voce indigitant. P. Richelietus *Diction. Gall.*

Patina, an à *patendo*, unde sæpe in vett. libris *Patena* scribitur, ut vidimus suprà: an à πατάνη, ut Suidæ visum? Græcis λεκάνη est; à Romanis, luxuriante sequiore ævo, variis argumentis cælari consuevit. Unde *Hederatam* memorat Treb. Pollio in *Claudio*, Patinam *argenteam hederatam librarum XX. & III.* Ubi hederata *Patina* Salmasio videtur habuisse tantùm folia hederæ cælo expressa: corymbiatus autem discus, cujus ibidem mentio, corymbos, id est, uvas hederæ: cùm inter hederæ species κορυμβίας κιττὸς Theophrasto recenseatur. *Specillatæ Patinæ* meminit Flav. Vopisc. in *Probo*, *Patinam argenteam librarum decem specillatam*; ubi ex libro Palatino & vet. editione, *Specellatam* reponit idem Salmasius: *Specellum* enim diminut. à speculo, parvum nempe speculum: sicut *vascellum* à vasculo, *locellus* à loculo, & similia. *Specellata* autem *patina* à genere cælaturæ itidem dicta, quòd intus haberet crebra exsculpta specula vel specella Plinius *l.* 33 *c.* 9. *Quinetiam pocula ita figurantur exsculptis intus crebris speculis, ut vel uno intuente populus totidem imaginum fiat.* Hinc non dubium est, *Patinam* appellari *l. c. specellatam* vel *speculatam*, quæ ad eum modum figurata esset, ut specula varia cælo expressa haberet intus, ad reddendas plures imagines &c. *Perfusæ auro patinæ* apud Anastasium, sunt χρυσέμβαφοι, *i. deauratæ*, quemadmodum auro superfusa statua occurrit in lap. vet. STATUAM. SECUNDAM. AURO. SUPERFUSAM. LOCARI. SUMPTU. PUBLICO. PLACUIT: quæ aliter *sub auro decerni* aut *constitui* dicebatur &c. At *fictiles* erant, in quibus lautiores cibi apponebantur.

tantur. Iterum Plinius *lib.* 35. *c.* 12. *Atque ut luxu quoque aliqua contingat auctoritas figulinis, tripatinum, inquit Fenestella, appellabatur summa cœnarum lautitia. Una erat muranarum, altera luporum, tertia myxonis piscis. inclinatis jam sc. moribus, ut tamen eos praferre Gracia etiam Philosophis possimus.* Juvenalis,

> *Debetur magnus Patinæ, subitusq; Prometheus*
> *Argillam atq; rotam citiùs properate.*

Et,

> *Et quadringentis nummis condire gulosum*
> *Fictile, sic veniunt ad miscellanea ludi.*

Quæ verba, *condire gulosum fictile*, dixit Græcus Poëta Melcager apud Stratonem Sardianum, ἐν τῇ παιδικῇ Μούσῃ·

> Εἰ γάρ σοι τάδε τερπνὰ πόρει Θεός, ὦ μάκαρ, οἵαν
> Ἀρτύσεις παίδων Ῥωμαϊκὴν λοπάδα.

Ubi vides, Ῥωμαϊκὴν λοπάδα, *Romanam Patinam*, proverbio Græco jactari, de miscellanea patina, variis & exquisitis lautitiis refertâ, qualis inprimis, Æsopea & Vitelliana fuit; quarum hæc ducentis sestertiis constitit, scarorum jecinora, murænarum lactes, phasianorum & pavonum cerebella & phœnicopterûm linguas continens, ut videre est apud Suetonium. Illius meminit Tertullianus *de Pall. cap.* 5. ubi de Æsopo, *Ex avibus ejusdem pretiositatis, ut canoris & loquacibus quibusque, sexcentum millium Patinam confiscavit.* Qui locus varie ab Eruditis hactenus acceptus est. Budæus sensit, hanc Æsopi patinam centenariam fuisse, id est, centenis avibus structam, quarum singulæ senis millibus numûm coëmtæ fuerint: totam patinam sexcentis sestertium stetisse. Sed huic sententiæ repugnat Plinius, qui *lib.* 35. *cap.* 12. disertè scribit centum millibus patinam Æsopi stetisse. Vetus Salmasii liber, & prima editio Rhenani, planè etiam in Tertulliano legunt, *centum millium patinam confiscavit*, non sexcentum. Atque ita Afrum in Plinio legisse, nec aliter Plinium scripsisse, verba ipsius apertè testantur, quæ sic habent: *Nam nos cùm unam Æsopi tragœdiarum histrionis, in natura avium, diceremus sestertiis C. stetisse, non dubito indignatos legentes. At hercules, Vitellius in Principatu suo CC. sestertiis, condidit patinam, cui faciendæ fornax in campis exædificata erat, quoniam eò pervenit luxuria, ut etiam fictilia pluris constent, quàm murrhina.* Quibus ex verbis discimus, primum fictilem fuisse Æsopi patinam: deinde centum tantum sestertiis constitisse: præterea pretium illud, quo patina taxata est, pro manupretio datum esse figulo, qui eam ex humo duxit, non pro avibus, quas in ea posuit Æsopus. In eo enim spectanda indignatio, non quòd Vitellius Apicium superaverit, Princeps privatum, sed quòd, cùm Æsopus patinam habuerit fictilem centum millibus emptam, immenso sane pretio; eò tamen luxuria pervenisset, ut Vitellius in Principatu suo potuerit fictile condere, altero tanto æstimandum, adeo ut pretia murrhinorum non æquaret solùm, sed & transcenderet. Ejusdem patinæ, meminit idem Plinius *lib.* 10. *cap.* 51. *Maximè tamen insignis est in hac memoria Clodii Æsopi patina centum sestertiis taxata*: quæ summa aureorum nostrorum, inquit Salmasius, facit bis mille & quingentos. In ea itaque *Patina*, Æsopus convivis suis apposuit aves, aut cantu, aut humanæ vocis imitatione, famosas, quarum singulæ sex millibus coëmtæ fuerant, Plinius *l. c.* & hoc est, quòd Tertullianus ubi supra, *aves*, ait, *ejusdem pretiositatis*: præcesserat enim, *quâ multis unius obsonium sex sestertiis detulit.* Sex autem sestertia, sex millia nummum, h. e. aurei centum quinquaginta. Atque his duabus rebus maximè hæc patina insignis fuit, & quòd ex luto ficta tam caro stetit, & quòd aves tam caro emptæ in ea ad cœnam appositæ sunt. De numero avium nihil quidem Plinius, interim profectò magnus ille oportet fuerit, ut tam grandem patinam implerent, nam & ingentem hanc fuisse necesse est, cujus facturæ tam immane pretium apud figulum est positum. Cùm autem Tertullianus, *patinam ex avibus confiscatam* dicit, *confiscare* ἀποθησαυρίζειν denotat, *recondere* vel *reponere*; sensusque est, Æsopum Histrionem in cellario suo, patinam centum millium confiscatam repositamque habuisse, ut aves in ea convivis exhiberet, sex millibus singulas coëmtas: adeoque *confiscavit avibus*, idem est, ac *ad aves confiscavit*, ut avibus refertam in convivio repræsentaret, & apponeret. Περὶ τοὺς ὄρνιθας ἀποθησαύρισεν, &c. V. Salmasium *Not. ad Tertullian. l. c.*

Patræ, adde: Primùm urbs *Aroë* dicta, quæ vox Græcis culturam terræ notat, quam incolæ primi Græcos docuere. Triptolemus enim ab Eumelo loci R. edoctus eam Atheniensibus tradidit. Inde *Patræ*, à *Patreo*, Preugenis fil. Agenoris nepote, instauratore suo: tandem ab Augusto, qui urbem portu celebrem & proin mercaturæ aptissimam, incolarum numero plurimùm auxit, *Colonia Augusta Aroë Patrensis* appellata est. Memorat nummum Claudii Imp. cum *Inscr.* COL. A. A. PATR. & insignibus militaribus Legionum Rom. addito numero XXII. Jac. Sponius *Itin. Graciæ Part.* 1. *p.* 17.

Patria, pagus, provincia, regio, Gall. *Pays*: Virgilius *Æneid. lib.* 1.

> *Quod genus hoc hominum? quæq; hunc tam barbara morem*
> *Permittit* patria? *hospitio prohibemur arenæ.*

Augustinus *contra Epist. Parmeniani lib.* 1. *c.* 7. *Multa interjacent patriæ gemitum.* Eodem sensu vox occurrit, apud Arnobium Junior. *in Psalm.* 104. Gregorium Turon. *Histor. lib.* 5. *c.* 12. Aliàs *Patria*, genitale solum, locus nativitatis nostræ conscius est: *pro qua & Religione dulce periculum*, judicavit Ludovicus Princeps Condæus apud Thuanum *Histor.* hoc emblemate in vexillis suis mirè gavisus. Sed & jam Hectori apud Homerum,

> Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης.

Notique apud Athenienses Codri, apud Romanos, Decii, pro Patria devoti: Etiam in Gymnicis Certaminibus non aliud Athletæ majori curâ egere olim, quàm ut *Patriam* coronarent suam. Neque enim corona iis victoribus solùm, sed patriæ potissimùm hoc decus parabatur, uti Socrates docet apud Xenophontem *Memorabilium lib.* 3. Quam in rem V. plura hic passim. In *Fleta lib.* 1. *cap.* 31. §. 2. 3. & alibi passim, *per Patriam se defendere*, opponitur *defensioni per corpus suum*: est autem tale defensionis genus, quo accusatus seu reus judicio totius *Patriæ* se submittit; idque in factis publicis locum habebat. *Sunt* nempe 4. *casus, qui imponunt homini necessitatem, quòd per patriam se defendat, ut est in cap.* 34. §. 25. *regia dignitas, cùm patriam habeat pro campione, fœmineus sexus, vitium mahemii & ætas* 60. *annorum & ultra*, Adde c. 35. §. 4. & Bractonum *lib.* 2. c. 35. §. 15. &c. apud Car. du Fresne *Glossar.*

Patriarchæ, non solùm apud Hebræos & Christianos, sed & apud Gentilium Religionum cultores olim fuere. Unde Gamalieli *Patriarchæ* meminit Marcellus Empiricus *cap.* 23. quem paganum fuisse, nullum est dubium. Sed & alibi nominis ejus mentionem factam, etiam in scriptis τῶν ἐθνῶν reperies, Casaubonus *ad Vopiscum Saturn.* Salmasio verò idem non videtur; quin contendit Gamalielum Marcelli Judæum, omnino fuisse, quod & nomen, planè Judaicum indicat. *Patriarchas* verò inter Gentiles fuisse nullos, V. Eundem *ibid.* Apud Hebræos, Primogenitum quemque in familia sua, quantumvis exigua, *Patriarcham* fuisse, & *Patriarchatum* gessisse, seu imperium aliquod exercuisse, Seldenus verosimile judicat: Itaque Abrahamus Isaaco etiam primogenito & suis, Isaacus Esavo & Jacobo, Jobus filiis suis & ex eis nepotibus, alii aliis *Patriarchæ* seu Principes fuere. Cumque Primogenitus quisque Sacerdos fuerit, ante Mosis tempora, hinc & *Patriarchæ* erat idem munus obire; Adeoque ut Regiminis *Patriarchalis* seu Regii, ejusque Præfecturarum substitutarum actus in imperando, coërcendo, in jus vocando, sententiam ferendo, exequutioni mandando reliquisque Imperii ac Jurisdictionis appendicibus habebant, ita Sacerdotii actus in ipsis sacris obeundis, cultu solenni ritibusque divinis ac benedictionibus præstandis, versabantur. Quo factum, ut vox כֹּהֵן *Cohen*, quâ *Sacerdos* in sacro Sermone designatur, non rarò *Principem* quoque territorii denotet, & à nonnullis etiam antiquitus ita vertatur, V. Joh Seldenum *de Synedriis Vett. Hebr. lib.* I. *cap. ult.* Apud Christianos, primis temporibus, h. e. per annos circiter 400. *Patriarchæ* dicebantur iidem, qui & *Metropolitæ* & *Archiepiscopi* & *Primates*; Postea verò, cùm a Constantino plures provinciæ in unam diœcesin redigerentur; supra Metropolitanos constituti sunt superiores *Patriarchæ*, seu *Primates*, *Exarchi Diœcesium* dicti; quorum primus fuit Episcopus Alexandrinus, qui jam ante hoc nomine gaudebat, ut apparet ex Flavii Vopisci *Saturnino*, licèt duntaxat tanquam Episcopus Metropolitanus, reliquis Episcopis major esset. Cùm autem posterioribus plurimi legantur *Patriarchæ*; primitus tantùm per excellentiam datum est id jus tribus Episcopis, *Romano* nempe, *Alexandrino* & *Antiocheno*, quæ præcipuæ erant Imperii præfecturæ seu diœceses. Quibus accessere dein alii duo, juxta politicæ dignitatis ordinem asciti, Constantinopolitanus & Hierosolymitanus. Et quidem Pontifici Romano, *qui in Occidente unicus est semperque fuit Occidentis Patriarcha*, secundùm Morinum, titulum hunc fuisse etiam datum, patet, exemplo Leonis, qui *Romanus Patriarcha* nominatur à Theodosio in *Epistolis* &c. Tandem tamen etiam minorum Præfecturarum, quæ Græcis Ἐπαρχίαι dictæ, Episcopi, eodem nomine insigniti sunt. Hinc *Patriarchæ* dicti etiam Primates: Ita Desiderius Episc. Cadurcensis *Epist.* 12. Sulpicium Archiepiscopum *Patriarcham* vocat, & *primæ sedis Antistitem.* Innocentius III. in *Epist.* Trinovitanum Archiepisc. Primatem Bulgariæ & Blachiæ: V. quoque Gregorium VII. *lib.* 6. *Epist.* 35. Eodem axiomate honorat Rainaldum Archiep. Lugdunensem, qui obiit A. C. 1129. Petrus venerab. Archiepiscopum Bituricensem Alii. Hodie titulus concessus est Episcopo Gradensi & Aquileiensi, V. Allatium *de Concord. utriusque Eccl. cap.* 25. *num.* 7. Ughellum *in Ital. sacr.* & Marcam *de Primat. num.* 20. 21. Sed & *Patriarchæ* nomenclaturam ἡγουμένοις Abbatibusque tribui consuevisse, legimus in *Vita* Nili Jun. *pag.* 12. 20. &c. Redeo ad Judæos, sed postremorum temporum, apud quos *Patriarchæ* in Palæstina dicti sunt Principes ac Summi Pontifices Judæorum, quos successionis jure ad hanc dignitatem pervenire solitos fuisse, docet Epiphanius in *Hær. Ebionit. cap.* 30. De his copiosè egit Origenes, περὶ Ἀρχῶν *lib.* 2. *c.* 1. Theodoretus *Dial.* I. Gotofredus *ad l.* 1. *Cod. Theodos. de Judæis* & *ad l.* 29. *eod. tit*, &c. ubi eorum nomen extinctum ac dignitatem sublatam esse, à

Theodo-

Theodosio jun. inter alia observat, quibus *Primates* successerint in Synedriis electi &c. Car. du Fresne *Glossar.* V. quoque, inprimis de *Patriarcha* Aquilejensi, & Gradensi, Macros Fratres in *Hierolexico.* Seriem verò *Patriarcharum* in Oriente, à tempore Concilii Chalcedonensis, usque ad tempora Heraclii Imp. exhibet Jo. Forbesius *Instructionum Histor. Theologicarum lib. III. capp.* 3. 4. 5. & 6. Ut *de Patriarchis Judaeorum* quædam addam, de illis sic Cl. Suicerus, *Scriptores sacri hanc vocem nunquam Ecclesiæ N. T. accommodarunt. Soli Judæi, etiam post eversam politiam & synagogam,* Patriarcharum *nomen retinuerunt: ut enim inter suæ nationis homines perpetua vigeret communio, ex iis, quos ex Davidis posteris esse credebant, duos eligebant Principes, quorum quilibet* ראש גלותה *Αἰχμαλωτάρχης, dicebatur. Horum alter Babylone sedem habebat, in gratiam Judæorum trans Euphratem sub Parthorum imperio degentium: alter Tiberiade Galilææ pro Judæis per Imperium Romanum dispersis. Priorum successio, licèt obscura ad annum usque* 1200. *duravit: posteriorum verò, ex posteris Hillelis Simeonis, Justi dicti, ad A. C.* 426. — *Erat autem eorum dignitas & auctoritas tanta ut ne Gentiles quidem eam agnoscere fuerint dedignati:* quod probat Autor ex literis Hadriani Imp. ad Servianum Cos. apud Vopiscum *in Saturnino, d. l.* V. cum omnino *Thes. Eccl.* voce Πατριάρχης, ubi de *Patriarchis* quoque *Montanistarum* quædam, & *de Patriarchis Christianorum*, apud quos id nominis circa A. C. 380. nondum in usu fuisse docet, complura habet, inter alia id Antiocheno κατ' ἐξοχὴν tributum addens: Nomen quod attinet, Πατριάρχης eidem est Πατριᾶς ἀρχων, *gentis Primas*, *ibid.*

Patriarchalia Responsa, in Oriente olim magnæ auctoritatis. Postquam enim Cresconius primus Romanorum Pontificum Epistolas, inter Canones, retulisset, illisque auctoritatem addidisset Canonicam, cùm antea pari cum cæterorum Episcoporum Responsis valore haberentur: ad hoc exemplum postea in Ecclesia Or. cœperunt valere, adservari & colligi Responsa *Patriarchalia*, ut ex Codice Ecclesiæ Orient. patet; cui multa addita sunt à Trullanis Patribus, post Justinianum Imp. inter quæ Episcoporum, Patrum & Patriarcharum quorundam Canones & Epistolæ, quia idem factum ab Occidentalibus videbant. Quæ additamenta, ex editione Parisiensi A. C. 1620. cum Balsamonis Commentariis in Codicem hunc Canonum Eccl. Orient. id intellectum Nicæni Canonis omnia subjicit Mastricht JC. *in Histor. Juris Eccl.* Sunt autem isthæc: *B. Dionysii Arch. Alexandrini Epistola ad Basilidem de diversis capitibus, ad quæ per Epistolam Dionysius responsa dedit, quæ tanquam canones sunt admissa. Canones B. Petri Alexandrini Archiep. & Martyris, qui feruntur in sermone de pœnitentia. Epistola Canonica S. Gregorii Arch. Neocæsariensis, qui & Thaumaturgus dictus est, de iis qui in barbarorum incursione idolothyta comederant & alia quædam peccata commiserant. S. Athanasii Arch. Alexandrini Epist. ad Ammunem Monachum. Ejusdem ex XXXIX. festiva Epistola. Ejusdem Epistola ad Rufinianum. S. Basilii Arch. Cæsareæ Capped. ad Amphilochium Iconii Episc. Epistola Canonica prima. Ad eundem Canonica Epist. 2. Ejusdem alia Epist. ad Amphilochium, de differentia ciborum. Ejusdem ad Diodorum, de eo qui duxit duas sorores in matrimonio. Ejusdem Epistola ad Gregorium Presbyterum, ut separetur a muliercula: cum qua habitat. Ejusdem ad Chorepiscopos, ne sine ipso fiant Ministri, præter Canones. Ejusdem ad Episcopos, qui ei suberant, ne pecuniis ordinent. Ejusdem ex XXVII cap. eorum quæ de S. Spiritu ad B. Amphilochium scripta sunt. Ejusdem ex XXIX. cap. ejusdem operis excerpta Epistola Canon. S. Gregorii Nysseni Episc. ad S. Letojum Melitenes Episcopum. Responsa Canonica Timothei Alexandriæ Episc. qui fuit unus ex CL. Patribus qui Constantinopoli convenerunt. Edictum Theophili Archiep. Alexandr. cùm Theophania in die Dominico instarent. Ejusdem Commonitorium, quod accepit Ammon propter Lyco. Ejusdem expositio de iis, qui dicuntur Cathari. Ejusdem Epist. ad Agathonem Episc. & altera ad Menam Episc. S. Patris Cyrilli Archiep. Alexandr. Epist. Canon. & altera ad Episcopos, qui sunt in Libya & Pentapoli. S. Patris nostri Gregorii Theologi ex metricis ejus Pœmatibus, quinam libri sint legendi vet. & novi Testamenti. S. Amphilochii Episc. Iconii ex Jambis ad Seleucum, de eodem argumento. Gennadii Patr. Constantinopolitani & junctæ cum eo congregatæ Synodi ad sanctissimos omnes Metropolitanos, & ad Papam urbis Romæ Epistola circularis, quæ incipit,* Religiosissimo & sanctissimo in sacris comministro Gennadius & quæ in Christi amante regia civitate Constantinopoli coacta est sancta Synodus. *Ex Epistola Magni Basilii ad Nicopolitanos quædam.* Post Trullanam approbationem, quæ facta est seculi 8. anno 7. accesserunt Canones ipsi Trullani in Syn. quini-sexta sanciti centum & duo, & Canones 22 Synodi Nicænæ II. A. C. 787. habitæ, è quibus omnibus Codex Canonum Eccl. Orient. constat. V. Gerhardum von Mastricht *Histor. Juris Eccles. num.* 188. & *seqq.* ut & suprà in voce *Codex Ecclesiæ Orient.*

Patriarchiæ seu *Patriarchales*, appellatæ sunt quinque præcipuæ urbis Romæ Basilicæ, ut iis adjuncta palatia, *Patriarchiæ* sc. Lateranensis, S. Petri in Vaticano, S. Pauli extra muros, S. Mariæ Majoris & S. Stephani ac Laurentii. V. Onuphr. Panvinium aliosque laudatos Car. du Fresne *Gloss.* Sic *Patriarchium*, Eccl. Patriarchalis est, apud Anselmum Episc. Havelberg. *Dial. l.* 3. *c.* 3.

Patriciani, sive *Patritiani*, Hæretici, à quodam *Patricio* Hæresiarcha, Symmachi Marcionitæ præceptore orti, humanam carnem à Satana conditam esse, impiè asseruerunt, *Tatiani* quoque dicti. Baronius *ad A. C.* 203. *num.* 16. V. & *Encratitæ.*

Patriciatus, dignitatis olim eminentissimæ nomen, apud Romanos, Francos, Burgundiones. Et quidem dignitas hæc, quæ Præfectos quoque Prætorio antecibat, à Constantino M. instituta est, teste Zozimo *lib.* 2. Priscus *in Hist. p.* 56. *edit. Reg.* Ἐν τοῖς Πατρικίοις συντετάχθαι..., *Patriciis cum illo accensitum, qui Magistratus omnes antecunt.* Procopius *Bell. Vandal. lib* 1. τιμὴ ἀνωτάτω, *honor supremus.* Walaf. Strabo *de Reb. Eccl. c.* 3. *Patriciis, qui primi post Cæsares in Imperiis fuisse videntur.* Formulam tam eximiæ dignitatis descripsit Senator *lib.* 6. *Epist.* 2. e qua observare est, solâ morte fuisse solutam, quod tamen apud Gothos tantùm obtinuisse volunt alii, cùm in Cod. Theod. *Expatricius* legatur. Atque id fortè causa est, quòd Patriciatûs dignitas cum alia persæpe dignitate copulata legatur; cùm ea perpetua, altera fortè temporaria esset. Quoniam verò plures interdum erant hac dignitate conspicui, is qui ante alios eam obtinuerat, *Primus Patriciorum* dicebatur, ut Aspar apud Marcellinum Comitem: Πρωτοπατρίκιος etiam dixit Malchus in *Excerptis* p. 92. Hanc porro dignitatem, ut eminentissimam, Regibus ac Principibus exteris, ab Augustis Byzantinis sæpè collatam legimus: iis maximè qui Constantinopolim concesserunt, vel sedibus suis pulsi apud Impp. Græcos perfugium habuerunt. Ita Sigismundo Burg. R. apud Avitum Viennensem *Epist.* 7. Theodorico Gothorum R. & Odoacro, apud Procop. *de Bello Goth. l.* 3. *c.* 1. *l.* 1. *c.* 2. 6. & Malchum in *Excerptis p.* 94. à Justiniano & Zenone: Vitigi, Gothorum R. & Arethæ Saracen. Principi, apud Procopium *lib.* 1. *c.* 9. Theophanem *p.* 203. & *Hist. Misc. lib.* 16. *p.* 457. ab eodem Justiniano: Hunnorum Regi & Nicetæ Sarbari Persarum Ducis filio, Curvato item Hunogundurorum Domino, apud Nicephorum CP. ab Heraclio: Telericho, Bulgariæ Principi, & Taronis Principibus, apud Landulfum Sagacem *Hist. Misc. l.* 23. *p.* 720 & Constantinum *de Adm. Imp. c.* 43. à Leone Philosopho: Bologudæ & Gylæ Turcorũ seu Hungarorum Ducibus, apud Zonaram *p.* 155. a Constantino Porphyrogennito: Adalgiso, Desiderii Longobardorum R. fil. apud Eginhardum, A. C. 774. a Constantino Copronymo: Bulgariæ Principibus aliquot, à Basilio Bulgaroctono, apud prædictum Zonaram *p.* 181. Cegeni denique Patzinacorum Principi, apud Eund. *p.* 205. dignitatem hanc legimus delatam. V. supra ubi de *Patre Imperatoris.* Forma constituendi *Patricii* talis occurrit, in Histor. Pauli Forojuliani *de Gestis Longobardor.* asservata, in Bibl. Vatic. *Patricii dignitas taliter disponenda est, quatenus illa non vili personæ nec alicui concedatur ignito. Sit enim valde notus Imperatori, sit fidelis & prudens, non elatus. Protospatharius veniens ante Imperatorem, osculetur suum humerum & dicat, Maxime Imperatorum adest quem vocasti. Tunc stet ad sinistram Imperatoris illius Hyparchus, quem nos dicimus Præfectum & dicat ei Imperator: Cum Protospathario futurum* Patricium *adducito. Dum autem venerit Patricius, inprimis osculetur pedes Imperatoris, deinde genu, ad extremum osculetur ipsum, tunc osculetur omnes Romanos circumstantes, & dicant omnes, Beneveniatis. Nobis nimium laboriosum esse videtur concessum nobis a Deo ministerium solum procurare: quocirca te nobis adjutorem facimus, & hunc honorem tibi concedimus, ut Ecclesiis Dei & pauperibus legem facias, & inde apud altissimum Judicem rationem reddas. Tunc induat eum Imperator mantum & ponat ei in dextro indice annulum & det ei bambacinum propriâ manu scriptum, ubi taliter contineatur scriptum: Esto Patricius, misericors & justus. Tunc ponat ei in caput aureum circulum & dimittat.* Unde, quòd Protospatharius & Hyparchus hic nominantur satis colligitur, id potissimum spectare Patricios à CP. Impp. constitui solitos, maximeque fortè Patricios Italiæ & Siciliæ. Nam *Patricios* etiam peculiari nomenclaturâ appellabant, Siciliæ & Longobardiæ Præfectos, Constantinopoli ab Augustis summissos: cum in Italiam potissimùm soli ferè Patricii mitti solerent. Hinc Malchus Rhetor *pag.* 93. ait, Augustum, Orestis filium, orasse Zenonem Imp. ut Odoacrum *Patriciatûs* ornaret dignitate & Italicam diœcesim ei regendam committeret. Constantinus verò Porphyrogenitus *de Administ. Imp. c.* 27. scribit, translatâ Constantinopolim Imperii sede, missos inde *Patricios* duos, qui utramque provinciam regerent, & alterum quidem Siciliæ, Calabriæ, Neapoli & Amalphiæ; alterum verò Benevento, Capuæ, Papiæ & reliquis urbibus, quæ adhuc Græcis parebant, præfuisse: quod intelligendum, maximè post occupatas plerasque Italiæ provincias, à Gothis, Longobardis, & Saracenis. Hinc *Patricios Siciliæ*, h. e. Præfectos legimus in Cod. Carolino *Epist.* 37. 88. *Patricium Panormitanum*, apud Gregorium M. *lib.* 10. *Epist.* 44. *Patricios Italiæ*, V. supra in voce *Catapanus*: *Patricium Africæ*, apud eundem Gregorium *eod. lib. Epist.* 43. & Victorem Tunnensem. Ita Damianum quendam, *Patricium Seleuciæ* i. *Præfectum* nominat Codinus in *Origin. edit. Meurs. p.* 75. ut *Patricios Laziæ*, Cedrenus *pag.* 443. & Anastasius in *Collectaneis*: *Patricium Alanorum*. Idem *pag. seq. Armeniorum*, Theophanes *pag.* 286. &c. Neque alii fuere Patricii

tricii

tricii Romanorum, quàm Præfecti Rom. urbis, ut videbimus infrà. V. Car. du Fresne *Glossar.*

Patriciatus B. Petri, memoratus in Codice Carolino *Epist.* 65. idem est cum *Ecclesiæ Rom. Patrimonio* vulgò vocato, quod ex Pipini & Caroli M. liberalitatibus, ut ait du Fresne, est conflatum. Ita autem d. l. Hadrianus Pont. Rom. apud Eund. *Tamen fidelissimi vestri præfati Missi viderunt ipsos Ravennianos, quos nobis præsentaverunt, qualiter nobis in superbia extiterunt: sed quæsumus vestram Regalem Potentiam, nullam novitatem in hoc casu, quod Beato Petro sanctæ recordationis Genitor vester obtulit & vestra Excellentia amplius confirmavit, imponere satagat, quia, ut fati estis, honor* Patriciatus *vestri à nobis irrefragabiliter conservatur, etiam & plus ampliùs honorificè honoratur: simili modo ipse* Patriciatus B. Petri *fautoris vestri, tam à sanctæ recordationis Domno Pippino, magno Rege, Genitore vestro, in scriptis in integro concessus & à vobis amplius confirmatus, irrefragabili jure permaneat.*

Patricii, adde: In hos & Plebejos, post divisionem in Tribus & Curias, primus distribuit Populum Rom. Romulus, qua de re sic Dionysius *lib.* 2. *Illustres genere & virtute celebres, opibusque, ut tum ferebant tempora abundantes, quibus essent liberi, secrevit ab obscuris, egenis ac humilibus. Inferioris fortunæ homines* Plebejos *vocavit, qui Græcis δημοτικοί: Potiores verò* Patres, *sive quòd ætate antecirent alios, sive quòd haberent liberos, sive propter nobilitatem generis, sive propter hæc omnia.* Idem paulo post addit, sumtum esse hunc morem ab Atheniensium Rep. qui etiam antiquitus bifariàm distributâ multitudine, Εὐπατρίδας seu *Patricios* appellarint, ex illustribus familiis ortos opibusque pollentes, penès quos civitatis fuerit regimen; cæteros cives Γεωμόρους seu Rusticos, quibus nullum in Rep. suffragium: Subjungens dein utrorumque officium, pergit: *Mox legibus latis præscripsit, ut Patricii sacra curarent, Magistratus gererent, jus redderent, secum Remp. administrarent, res urbanas obirent: Plebeji vero ab his negotiis immunes, agros colerent, pecora alerent, exercerent quæstuosa opificia* &c. Tandem, & hoc inter utrosque interfuisse notat: *ut quoties* Patricii *convocarentur à Regibus, Præco quemque suo ac paterno appellaris nomine: Plebejos vero Ministri quidam bubulis cornibus concinentes in concionem contraxerint.* Ut autem hæc populi divisio nullas pareret turbas, arctissimo utrosque vinculo colligans, commendavit *Patriciis* Plebejos sollicitè, optione cuique è vulgo data, ut, quem vellent, sibi ex illis legerent Patronum, qua de re V. infrà *in voce hac.* Magistratus, quos primis temporibus soli gerebant *Patricii*, dicebantur *Curules*, quales fuere Ædiles Curules, Prætores, Censores, & Consules, & hi soli antiquis temporibus jus imaginum habebant: illorumque liberi Tarquinii instituto bullâ aureâ cum togâ, cui purpura prætexebatur, usi sunt. Sed procedente tempore, & impetratis Tribunis Pl. plurima dignitatum & honorum ornamenta, ut Sacrorum quorundam curationem, Magistratus Curules prædictos aliaque Plebs per Tribunos suos Patribus extorsit; jus simul imaginum adepta; etiam connubiorum inter utrumque ordinem communionem: quod postremum evicere Tribuni, ingentes post contentiones, anno U. C. 309 teste Livio *lib.* 4. postquam statim exactis Regibus, populus Rom. in tres ordines Senatorium, Equestrem ac Popularem divisus fuisset, sicque triplex *Patriciorum* emersisset ordo, sic ut quidam essent Cives Romani Patricii Senatores, alii cives Rom. Patricii Equites, reliqui Civ. Romani Patricii de populo; namque illi ex *Patriciis*, qui Senatores non essent, neque censum Equestrem implerent, de populo censiti sunt. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. passim*; & de Minorum Majorumque gentium *Patriciis*, in voce *Patres*. Nec omittendum in vestitu discrimen, quamvis de eo aliquid jam suprà tetigerimus. In ludis Amphitheatralibus ac Scenicis *Patricii* candidati spectabant, præsertim Senatores, Equites ac Magistratus, quibus candidas fuisse togas, testatur Martialis *lib.* 8. *Epigr.* 10. & Tit. Calphurnius Siculus *Eclog.* 7. Inprimis calceorum discrimine insignes, qui lunulati fuere: à Romulo instituti, ut ait Isidorus, additâ Lunulâ, quæ nota centenarii esset, eò quòd centum ipse *Patricios* creasset. V. Plutarchum *Quæst. Rom.* 79. De iis sic Zonaras, *Patricii gestabant in urbe calceos urbanos formâ literæ Rho, ut à centum Senatoribus trahere originem viderentur, aut quòd prima esset litera Romanorum.* Ubi graviter Auctor impingit, cum nobilitatis Romanæ in calceis nota, Lunulæ crescentis seu literæ *C.* effigies, constanti probatissimorum Scriptorum consensu asseratur; sed hac de re V. suprà in voce *Lunula*. Calceorum *Patriciorum* vetus Inscr. meminit: *Ædem. Honori. & Virtuti. fecit. veste. triumphali. calceis. Patriciis.* Hæc de *Patriciis* veteribus, qui ex *Patribus* primis, qui & ipsi quandoque *Patricii* appellantur, ortum traxere: Alia recentiorum ratio fuit. Temporibus enim Constantini M. cœpit *Patriciatus* culmen non nisi iis concedi, quos dignos censuissent Imperatores, ut ex Zosimi relatione clarum est, cœptique tum *Patricius*, quod maximæ erat post Imperatorem dignitatis nomen, appellari Πατὴρ βασιλέως, *Pater Imperatoris vel Principis*, ut suprà diximus in voce *Pater*: habitaque est *Patricii* appellatio tam gloriosa, ut cum nomine Regio non rarò conjungeretur. Chron. Laurishamense MS. productum a Meursio: *Otto Dei gratiâ Rex Francorum ac Longobardorum & Patricius Romanorum,* &c. Cujusmodi *Patricius* inter alios Narses erat, quem, cùm prius Chartularius esset, *Patriciatus* honorem, propter merita virtutum, impetrasse, refert Paul. Varnefridus *de Gestis Longobard. lib.* 2. *cap.* 3. De eodem Otto Frisingensis *Chron. lib.* 5. *cap.* 5. *Itaque cum Narses* Patricius, *deletis Barbaris, Italiam in pristinum statum reduxisset*: & Freculphus *Chron. tom.* 2. *lib.* 5 *cap.* 23. *Contra quem Justinus Imperator Narsetem* Patricium *direxit*, &c. Adde Claudianum *in Eutropium lib.* 2.

> *— — Præsidium legum genitorque vocatur*
> *Principis, & famulum dignatur Curia Patrem.*

Corippum *lib.* 2. *Num.* 8.

> *His ætas dispar, sed par votum atque voluntas,*
> *Ambo* Patricii, *dilecti Principis ambo.*

Et *lib.* 4. *Num.* 5.

> Patricius *senio fulgens Calinicus honore,*
> *Qui Pater Imperii meruit jam factus haberi.*

Elii Constantini *Patricii* meminit Inscr. vetus, apud Wolfgangum Lazium *Reip. Rom. lib.* 4. *cap.* 9. *Hic. jacet. Elius. Constantius. Vir. Consularis. Comes. & Magister. utriusque. Militiæ. atque Patricius. secundo. Consul. ordinarius.* V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Joh. Rosinum Antiqq. Rom. passim; inprimis verò lib.* 7. *cap.* 5. & quæ jam diximus dicemusque. Hujusmodi *Patricii* totum habitum, in Anastasio Consule, lato clavo, togâ pictâ, tunicâ palmata, subarmali profundo, mappa Circensi, scipione eburneo, calceis quatuor corrigiis transversim supra pedem & medio crure tenus adstrictis, sella tandem curuli insignem, exhibet ex Diptycho Leodiensi Albertus Rubenius *de Re Vestiaria l.* 2. *c.* 3. V. quoque Ben. Balduinum *de Calceo* & Jul. Nigronium *de Caliga*. Addam saltem Casauboni *ad Suetonii Julium cap.* 41. ubi de *Patriciorum* numero suppleto, verba: *Causam supplementorum toties patritiarum gentium aperit Dio lib.* 52. *— Vespasianus tandem in futurum prospexit, ne facile Patricii desiderari possent, constitutis mille gentibus Patriciis.* Idem addit vet. hanc in rem *Inscr.* ELECTIS. IN. FAMILIAM. PATRITIAM, *ibid.* Sed quomodo tandem omnes extincti, diximus suo loco.

Patricii Franciæ, eodem fere, quo apud Byzantinos, gradu in Regno hoc memorantur. *Lex* Ripuar. *tit.* 50. §. 1. *Si quis testes ad mallum ante Centenarium vel Comitem, seu ante Ducem* Patricium *vel Regem necesse habuerit, ut donent testimonium* &c. Ubi *Patricius* Duci præponitur, & proximè post Regem locatur: quemadmodum & apud Marculfum *lib.* 1. *form.* 8. è quo etiam amplius discimus, *Patricios*, perinde ac Duces & Comites, provincias rexisse & populis jus dixisse suosque habuisse districtus, quos *Patriciatus terminos* vocat Fredegarius *Chron. cap.* 90. Dein, in Burgundionum potius, quàm Francorum, Regno maximam hanc atque post Regem supremam dignitatem, aliam tamen à dignitate Majoris Domûs (licèt summa parque fuerit utriusque potentia & auctoritas, *Patriciosque* domui etiam Regiæ præfuisse videatur indicare Cyprianus in *Vita* S. Cæsarii Arelat.) viguisse. Quod etiam inde colligitur, quòd data primitus Sigismundo Burgundionum R. ab Imp. CP. legitur; in cujus aula cùm præcipua fuerit, etiam Burgundionum Reges primam in sua esse voluerunt, nisi dicamus servatam *Patriciorum* in Burgundiæ atque adeò Provinciæ Regno dignitatem, eique attributam rerum administrationem, quod Gothorum in Italia Reges, qui huic parti Galliarum, inclinante Romanorum Imperio leges dabant, hanc regendam committerent Viris illustribus, qui *Patricii* dignitatem obtinebant; quâ certè donatus legitur Petrus Marcellinus Felix Liberius Prætorio Galliarum Præfectus, qui Concilio Arausicano interfuit A. C. 529. sub Theodorico II. Gothor. in Italia Rege, à quo restaurata fuerat Præfectura in Galliis A. C. 511. quæ dominantibus ibi Wisigothis desierat, ut observat Ægid. Lacarrius in *Histor. Galliar. sub Præfectis Prætorio.* Sed & ante hæc tempora Romanos Impp. viros illustres, dignitate *Patricios*, in Gallias, qui eas regerent, misisse satis convincunt, quæ de Ætio, Ægidio aliisque habent Francici Scriptores. Utcunque res habeat, constat *Patricios Francicos*, promiscuè *Patricios Galliæ*, vel *Galliarum*, item *Burgundiæ* vel *Massiliæ*, sese inscripsisse, quòd Regni Burgundici hæc urbs præcipua esset, atque in ea degerent Reges Burgundiæ, ut & Præfecti. Unde Fortunatus, de Bodegisilo Duce *lib.* 7. *Poem.* 5.

> *Massiliæ Ductor felicia vota dedisti,*
> *Rectoremque suum laude perenne refers.*

Exercitus hos etiam ductasse, testantur passim Historici, è quibus eorum, qui hac in Galliis, seu potiùs in Burgundico Regno, functi sunt dignitate (omissis cæteroquin Galliarum *Patriciis*, quos Romani Impp. subinde summisere) seriem hanc, quam hic infrà subjicimus, eruit Car. du Fresne *Glossar.* apud quem etiam de *Patriciis Anglo-Saxonum* quædam.

Series Patriciorum Franciæ seu potiùs Burgundiæ.

Secundinus, qui primus occurrit hoc nomine insignis, in *Vita* S. Johannis Abbatis Reomaensis *lib.* 2. *cap.* 1. fortè idem cum eo, quem sub Theudeberto R. magnâ auctoritate viguisse, tradit Gregorius Tur. *Hist. lib.* 3. *c.* 33.

Placidus, Sapaudis Arelat. Episc. genitor, apud Baronium A. C. 556. *num.* 21.

Hecca, ex Primoribus Palatii, mortuus

mortuo Clotario missus, à Sigeberto R. ut provinciam Massiliensem disponeret, in *Vita* S. Eucherii Lugd.

Agricola, sub Guntranno R. A. C. 565. apud Gregorium Turon. *Hist. lib.* 4. *cap* 24. & Fredegarium *Histor. Epit. cap.* 55. quo amoto,

Celsus, *Patriciatu* donatus est ab eodem Rege, teste Gregorio eod. *ibid.* Habetur epitaphium Silviæ matris Celsi Patricii, *Histor. Franc. Tom. I. pag.* 516.

Amatus, Celsi successor, ab eodem Rege in Longobardos missus, ab iis cæsus interiit A. C. 575. Gregorius Turon. *lib.* 4. *c.* 36 *Patricius Provinciæ* dicitur Paulo Warnefrido *lib.* 3. *cap.* 3. Eum excepit

Ennius, cognom. *Mummolus*; de quo agit Gregorius Tur. *lib.* 4. *capp.* 36. 37. 39. 40. *lib.* 7. *cap.* 34. 36. &c.

Ægilanes, seu *Ægila*, anno 24. Guntranni eadem dignitate functus est, ut & anno 7. Theuderici, Fredegarius *Chron. c.* 2. 21.

Dinamius, *Patricius Galliarum* A C. 593. 596. occurrit apud Gregorium M. *l.* 2. *Ind.* 11. *Epist.* 33. quem *Massiliensem* vocat Fortunatus *lib* 6. *Poem.* 11. Ejusdem Dinamii & Eucheriæ conjugis epitaphium habetur *Histor. Franc. Tom. I. pag.* 519.

Arigius, *Patricius de Galliis*, A. C. 596. 604. memoratur eidem Gregorio *lib.* 5. *Epist.* 57. *lib.* 12. *Epist.* 12.

Asclepiodotus *Patricius in Galliis*, A. C. 599. 604. eidem Gregorio *lib.* 7. *Epist.* 125. *Ind* 2. *lib.* 12. *Epist.* 17. An idem cum *Asclipiado*, cujus mentio in *Decret.* Childeberti R. A. C. 595. Leudegisilus, *Patricius partibus Provinciæ* ordinatur à Guntranno ann. 16. regni. Hermannus A. C. 587.

Gundobaldus & Wintrio, *Patricii* dicuntur Childeberti Austrasiorum R. qui post Guntrannum patruelem Burgundiæ R. factus est, in *Gestis* Franc. *cap.* 36. Posterior *Quintrio Dux Campaniensis* dicitur Fredegario *Chron. c.* 14. & 18. quo occiso, instigatu Brunechildis, anno 3. Theodeberti,

Colenus, Francus, anno 3. Theuderici successit, V. Eundem *cap.* 18.

Partherius, sub Childeberto R. memoratur Cypriano in *Vita* S. Cæsarii Arelatensis.

Liberius, circa eadem tempora, apud Messanium in S. Cæsarii *Vita.*

Protadius, genere Romanus, defuncto Wandalmaro Duce in Pago Ultrajurano & Scutingorum, *Patricius* ordinatur ann. 8. Theuderici, Fredegar c. 24. quo, arte Brunechildis, itidem occiso,

Vulfus substituitur, Id. c. 27. 29. Hoc perinde occiso, Richomeres, genere Romanus subrogatur ann. 11. Theuderici, Fredegar. c. 29.

Philippus *Patricius*, occurrit in *Epist.* ad Desiderium Episc. Cadurc. *Epist.* 65.

Aletheus, anno 30. Chlotarii II. Fredeg. c. 43. 44.

Willibaldus, *Patricius* Burgundiæ, sub Dagoberto R. à Floacato Majore Domus interfectus, circa A. C. 651. Fredegarius c. 90.

Hector, vel *Hictor*, in *fascibus Patriciatum Massiliæ* rexisse, Childeberto II. regnante, dicitur in *Vita* S. Leodegarii c. 5. Post quem *Patricii Provinciæ* aliquot occurrunt, usque ad tempora Caroli M. in vet. *Charta* Sammarthanis descripta in *Epist. Massil. num.* 14. scilicet,

Memphidius, cui uxor fuit Adultrudis.

Antenor seu Antherius, *Patricius Provinciarum* in *Charta* vet. dictus, maritus Sulpitiæ.

Metrano.

Abbo, qui videtur postremus eorum: dignitate postmodum subaltera Regum stirpe extinctâ, Regibusque ipsis aliàs hunc titulum sibi asserentibus. Incertum verò, an is sit ille *Abbo Patricius*, qui sub Theodorico Franc. R. vixit & Monasterium Novaliciense construxit, ut in ejus Testam. legitur; in quo etiam memoratur

Agnarius *Patricius.*

Bonitus postea, Arvernorum Episc. a Theodorico I. R. *Præfectus Massiliæ primæ Provinciæ* electus est, in *Vita* ejus. Sed an *Patricii* dignitatem gesserit, incertum. Verùm, quanquam extincta in Francia fuisse videatur hæc dignitas post Pipinum & Carolum M. revixisse tamen videtur, sub Regibus Burgundicis, qui post hæc in hisce Galliæ provinciis regnavere. Namque Justus *Patricius*, memoratur in *legat.* Synodi Martalensis A. C. 879. ad Bosonem R. Provinciæ designatum.

Erchinoaldus quoque Major-Domus Franciæ, *Patricii* titulo insignitur à Beda *Hist. lib.* 3. *cap.* 19.

Richardus item Normanniæ Dux, sese *Patricium* indigitat, in *Charta* A. C. 1015. apud Hemeræum in *Augusta Veromand.* Quo eodem titulo non semel donatur à Dudone *de Moribus, & Actis Normannorum. Hic Comes, Dux* Patriciusque *summus.* Et infrà, *Patrici Ricarde, Comes, Dux, Marchio, Princeps.* Infrà, *Plaudebant omnes qui illis* Patricium *& Ducem tantorum bonorum incrementis largitum esse cluentem.* Unde forte eorum sententia aliquid roboris acciperet, qui *Pares Franciæ*, à *Patriciis Francicis* deduci volunt, nisi aliunde constaret vocis origo. Ab eo tempore *Patricii* vox dignitasq; apud Historicos Francicos non occurrit: quod enim *Patriciatus* Romani dignitatem attinet, illud aliud quiddam fuit, ut paulo pòst videbimus.

Patricii Romanorum, non alii fuere, quàm Præfecti Romanæ Urbis: quam quidem dignitatem, postquam se a Græcanici Imperii jugo subduxere, Longobardis etiam devictis ac superatis, Pipino primùm, dein Carolo M. & Carolomanno, Francorum Regg. Romani ipsi adscripsere, ut colligere est ex *Anastasio*, in *Vita* Stephani IV. Papæ: *Itaque in exordio ordinationis suæ, quo itidem sanctissimus Præsul Pontificatus apicem assumsit, direxit Franciæ partibus, ad excellentissimos Viros Pipinum, Carolum & Carolomannum Reges Francorum &* Patricios *Romanorum.* Cujusmodi Epistolæ complures Stephani ejusdem & Pauli Pontif. occurrunt in *Cod.* Carolino: 4. 7. 8 9. 41. 42. 45. 47. &c. ut & *Adriani*, ad eundem Carolum M. quarum pleræque, post devictos exactosque Longobardos, exaratæ, *Carolo Regi Francorum & Longobardorum atque* Patricio *Romanorum*, inscribuntur. Donec hic postea, ablato *Patricii* nomine Imp. & *Augustus* salutatus est: à quo tempore, abstinuere deinceps hoc titulo gentis Francicæ Augusti, ut qui Imperatoriæ dignitatis longè eminentiori obscuraretur, eoque ipsi Romæ illi imperarent, tametsi in aliquot vet. tabulis sub eodem Carolo tum Imp. in adscriptis annis, *Rex Longobardorum & Patricius Romanus* adhuc indigitatur, apud Mabillonium *Tom. V. Vitar. SS. Ord. S. Bened. p.* 88. 89. Quippe *Patriciatus Romanorum* intelligendus propriè de urbis Romæ, vel etiam Italiæ Præfectura, quæ à Patriciis, uti dictum suprà, regi solebat, uti etiam sentit Nic. *Alemannus Differtat. de Lateranens. Parietinis cap.* 11. Unde non mirum, si Carolus Imperator factus à *Patricii* titulo abstinuit, cùm dignitas hæc Imperatoriæ subdita esset. Concessa autem ea fuerat à Romanis tribus præfatis Francorum Regibus, ut essent, qui Romam & Italicas provincias, cùm adversùs Græcos, tum etiam Longobardos, eam acriùs infestantes, tutarentur defenderentque: Unde *Patricii & Defensores Romanorum*, conjunctim ii vulgò appellati sunt, ut discimus ex *Annalibus* Francorum Metensibus *A.* C. 773. ubi *Tutoris* quoque titulus occurrit. Sic *Romanæ Reip. Patricius, Tutor & Defensor*, junctim sequuntur, apud Hug. Flaviniacensem *Chron. p.* 123. &c. Non verò cum Carolo M. *Patricii* dignitatem omnino extinctam esse, colligitur ex Hadriani II. Pont. Rom. *Epist.* 34. ad Carolum Calvum R. Adde quod eam ambierunt post modum Germanici Imp. & peculiaribus hujus dignitatis insignibus interdum ii donati leguntur. Sic Otto I. *Rex Francorum & Longobardorum & Patricius Romanorum*, inscribitur apud Meibomium *ad Wittikind. p.* 123. Henricus III. *conventu Basileæ habito, sumtâ coronâ Patricius Romanorum appellatus est*, &c. apud Bertholdum. Henricus IV. *Patriciatus honore & præter imp. coronam aureum torque* à Romanis donatus est, apud Leone Ostiens. *l.* 2. *c.* 80. Henrico V. Romani Patricii *aureum circulum* imposuerunt, (post coronationem) *& per eum dederunt summum Patriciatum Romanæ Urbis*, apud Gulielmum Malmesburium *Hist. l.* 5. *p.* 167. Lotharius, *coronam Patriciatus* accepit, apud Petrum Diaconum *Chron. Casin. l.* 4. *c.* 120. &c. Imò & aliis interdum dignitas concessa: Alberico cuidam, inter quem & Hugonem Regem Italiæ Odo pacem composuit, apud Hugonem Flaviniac. A. C. 941. Crescenti, qui contra Ottonem Imp. rebellavit, apud Vincentium Belvac. *l.* 24. *c.* 108. &c. Scribit quoque Otto Frisingensis *l.* 7. *c.* 31. & 34. ex *Ep.* Lucii Papæ ad Conradum Imp. Romanos tumultuantes, *Senatoribus quos ante instituerant*, Patricium *adjecisse, atque ad hanc dignitatem Jordanem Petri Leonis filium eligentes omnia ei tanquam Principi subjecisse*, Præfecturæ dignitate abolitâ: sed Eugenio III. succedente, pacem cum Romanis compositam, eâ conditione, *ut Patri iciatus dignitatem exfestucarent, & Præfectum reciperent, Senatores verò ex ejus auctoritate tenerent*, quod actum fuit sub *A. C.* 1145. &c. V. C. du Fresne *d. l.* Nec omittendum hic, quòd Hadr. Valesius monet, *Patricios Romanorum* & *Patricios Urbis Romæ* eosdem fuisse, quos *Senatores* inferior ætas appellavit, qui eadem, qua olim Consules, dignitate fungebantur, *Rer. Franc. lib.* 6.

Patrimi, & matrimi, jussu Heliogabali occisi: *Cecidit & humanas hostias lectis ad hoc pueris nobilibus & decoris per omnem Italiam patrimis & matrimis, credo ut major esset utrique parenti dolor*, Æl. Lampridius in *Antonino Heliogabalo*. Iisdem carmen indici jussit Ulpius Syllanus, mel. *Silanus*, apud Flav. Vopiscum in *Aureliano*, *Agite Pontifices, qua puri, qua mundi, qua sancti, qua vestitu animisque sacris commodi, Templum adscendite, subsellia laureata constituite, veteranis manibus libros evolvite, fata Reip. quæ sunt æterna perquirite*: Patrimis *matrimisque pueris carmen indicite: nos sumptum sacris, nos apparatum sacrificiis, nos agris ambarvalia indicemus.* Quam tamen totam periodum, *Patrimis matrimisque pueris* &c. adsutam esse & adtextam sententiæ Viri Consularis, censet Salmasius: Quid enim est, inquit, *carmen indicere pueris patrimis*? quid est, *sumtum sacris indicere*? quid denique, *agris ambarvalia indicere*? An indicebat ambarvalia Senatus? Cur verò ambarvalium tantùm meminit, non autem amburbii? cujus magis debuit. Nam amburbium celebratum paulo pòst dicitur, Ambarvalia tantùm promissa. Itaque hæc expungenda censet auctoritate Palatini libri & vet. editionis fretus, in quibus nullum horum verborum extat vestigium, Vide eum ad *d. l.*

Aur-

At sequitur, *Itum est deinde ad Templum, inspectilibri, proditi versus, instrata urbs, cantata carmina* &c. quod à *Patrimis* matrimisque, in variis solennitatibus, fieri consuevisse aliunde notum. Loquitur autem Auctor de Marcomannorum terrore &c. Sed & in nuptiis Romanorum *Patrimi Matrimique* eligebantur quinque, qui totidem præferrent faces, & dum Hymenæus canebatur, adstarent, eoque finito Sponsam ad thorum usque antecederent: duoq; præterea, qui colum cum lana, & fusum ferrent cum stamine, operis, in quo ea futura esset, auspicia, uti discimus ex Jul. Cæl. Scaligero *lib.* 3 *cap.* 101. & suprà videre est &c. Dicti autem *Patrimi* infantes, quibus *Pater* adhuc superesset: sicut *Patrimus Pater*, qui, cùm pater esset, ipse quoque adhuc Patrem haberet. Recentiori ævo dici cœpit *Patrimus*, qui de sacro fonte infantem suscipit, & *Matrima*, quæ eodem officio fungitur: cujusmodi *Patrimum* unum saltem, & *Matrimam* itidem unicam voluit esse Hyginus I. numero postmodum apud varias gentes varie immutato. V. quoque infra *Patrinus*.

Patrimonium, propriè quod nobis à *Parentibus* relictum est & à Majoribus obtingit, Cic. *lib. Epist. ad Cœlium*: adeoque res ipsas nobis relictas, sicut *Hæreditas* jus à Patre relictum, denotat, Idem *de Offic. lib.* 1. Variè sumitur apud JC. nam, ut vulgarem significatum in præsens omittam, cùm triplices essent Principis facultates, Largitiones, Privatæ & Patrimoniales: *Largitionum* appellatione donatus est fiscus seu thesaurus Principis, cui regendo præfectus erat Comes sacrarum largitionum; Rerum *privatarum* nomine, intelliguntur bona Principis patrimonialia, quæ privati possident & in eorum hæredem transeunt, etiamsi non succederent in Imperio, quibus gubernandis præerat Comes rerum privatarum. Denique per *Patrimonium*, sacrum intelligitur, proinde diversum à privato, cui præerat Comes S. *Patrimonii*, cujus curæ incumbebat: *regias*, ut ait Senator, *epulas sollicitâ ordinatione disponere*, ut & apothecas & enthecas aulicas, præterea prædiorum *Patrimonialium* proventus excipere &c. Quæ omnia pluribus explicat Cujacius *in Paratit. lib.* 1. *Cod. tit.* 32. 33. 34. & *ad lib.* 11. *tit.* 62. Atque ita domus Regiæ fundi appellantur Procopio *de Bello Goth. lib.* 1. *capp.* 4. & 6. *Χωρία τῆς Βασιλέως οικίας*. *ἃ δὴ Πατριμώνιον καλοῦσι*, Car. du Fresne *Glossar.* Antoninum Pium *Patrimonium privatum in filiam contulisse, sed fructus Reip. donavisse*, ait Jul. Capitolinus, quod an donatione inter vivos, an mortis causâ factum sit, non memorat. Infrà quoque de eodem supremâ ordinante scribit: *Privatum patrimonium filiæ reliquit*. Sed videtur etiam ante privata sua bona filiæ Faustinæ utenda fruenda concessisse, unde est, quòd in villa Lanuvina & Commodus & Geta illi nati sunt. Quòd autem dicit, *sed fructus Reip. donavit*; videbatur contrarium magis rationi consentaneum: fructus nempe filiæ donaret, proprietatem verò Reip. Quemadmodum Ambrosius cùm ordinatus est, prædia quæ habebat, reservato usufructu germanæ suæ, donavit Ecclesiæ, ut scribit Paulinus. Faustina sanè quid ex iis prædiis, quorum usus fructus ad Remp. pertineret, commodi potuerit percipere, præter aliquam fortasse obl. ctationem, nihil erat, Casaubonus *ad l.* At Tacitus Imp. *Patrimonium suum publicavit, quod habuit in reditibus H S bis millies octingenties*, teste Vopisco: quæ summa facit septem milliones aureorum nostrorum, *etiam Regum nonnullis hodie invidenda*, ut inquit Casaubonus. Sed unius Senecæ census eam superavit totis quingentis millibus coronatorum: is enim ter millies sestertium rem habuit. Census etiam Lentuli Auguris, Augusti temporibus, quinque millionum fuit: quod ut minùs miremur, faciliusque æstimare liceat magnitudinem divitiarum Romanarum, Olympiodorus apud Photium scribit, ætate suâ, longè minus florentibus & opulentis Reip. temporibus & labente jam illâ, multas Romæ familias collegisse ex annuo reditu sexcenta quadraginta millia aureorum, h. e. paulo minùs duos milliones librarum. Sic enim verba ejus interpretatur Salmasius, ut quadraginta octo aureos in libram auri incurrere faciat, tot enim aurei in libram auri computabantur etiam Vopisci tempore; aut (quia Olympiodori Historici, qui sub Theodosio vixit, temporibus, septuaginta duobus aureis aurea libra æstimabatur) quinquaginta quatuor auri centenaria efficiant monetæ nostræ sexcenta millia coronatorum, ut numerus sit rotundus. Ita autem is, Ὅτι πολλοὶ οἶκοι Ῥωμαίων προσόδους κατ' ἐνιαυτὸν ἐδέχοντο ἀπὸ τῶν κτημάτων αὐτῶν ἀνὰ τεσσαράκοντα χρυσοῦ κεντηνάρια, χωρὶς τοῦ σίτου καὶ τοῦ οἴνου καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων εἰδῶν, ἃ εἰς τρίτον συνέτεινεν ἂν ἐπιπιπρασκόμενα τοῦ εἰσφερομένου χρυσίου. Ubi Κεντηνάριον, *Centenarius*, centum libras auri significat, cujus vocis frequens mentio, apud Græcos Latinosque Auctores recentioris ævi. Atque hunc fuisse censum primariorum civium, suâ ætate, scribit auctor, mediocres autem in reditu habuisse quindecim, & decem auri centenaria. Idemq; refert, viginti centenaria in Præturam filii Symmachum, qui ex mediocribus erat Senatoribus, impendisse, Maximum vero, unum ex opulentis, alterum tantum sumtuum in filii sui Præturam fecisse &c. V. Salmas. *ad Vopisc. d. l.*

Patrinus, Ἀνάδοχος, *Sponsor*, qui aliquem de sacro fonte suscipit, quòd sit quasi *Pater*, Erasmus *Colloq.* Unde *Pater ex lavacro* dicitur, *Histor.* Franc. Tom. I. *Epist.* 5. Domnizo de *Vita Mathildis lib.* 2. *cap.* 1.

Qui Pater in lavacro fuerat Regis sacrosancto.

Hinc filiali observantiâ colendus. *Chron.* Ursperg. A. C. 1124. *Infantes suos in Sabbatis sanctis Paschæ & Pentecostes cum candelis & cappa, quæ dicitur vestis candida, & Patrinis comitantibus ad Baptismum deferunt — ne etiam filios suos & filias suas ad Baptismum teneant, sed sibi* Patrinos *quærant, Patrinis etiam fidem & amicitiam, ut carnalibus parentibus, servent.* Ubi *Patrinus* aliquoties legimus, quemadmodum & in *LL.* Henrici I. Reg Angl. *cap.* 79. alibique: Gall. *Parrain.* De quorum numero, Higinus Episc. Rom. de *Consecr. dist.* 4. *In Catechismo & in Baptismo & in Confirmatione unus* Patrinus *fieri potest, si necessitas cogit. Non est tamen consuetudo Romana, sed per singulos singuli suscipiunt.* In aliquot verò Conciliis & Synodis plures statuuntur adhibendi, *In levatione sc. maris duo mares & una fœmina, in fœminæ verò levatione unus mas & duæ fœminæ*, in Eboracensi A. C. 1195. c. 4. Sarisberiensi A. C. 1217. c. 19 Wigorniensi A. C. 1240. c. 5. Coloniensi A. C. 1280. c. 4. Exoniensi A. C. 1287. c. 2. &c. Car. du Fresne *Glossar.* Occasio *Patrinorum* istiusmodi seu Sponsorum aut Susceptorum, à persecutionibus olim Christianorum fuit, quibus serventibus, ut aliqui Baptismo testes essent, ii assumti suntimore postea, licet necessitas tantopere non urgeret ampliùs, in Ecclesia retento. Ab his baptizando nomen imponebatur (quod etiam hodieque variis in locis obtinet) iisque baptizatus, de fonte eductus, à Ministro tradebatur; à quibus acceptus, lac & mel (postquam à primæva Baptismi simplicitate declinari cœpit) degustabat, quò sic *infantaretur*, Tertulliani verbo, &c. Franc. Burmannus *Synops. Theol. Christ. Part. II. L.* 7. *c.* 7. §. 14. Ex sponsione hac cognationem spiritualem, quæ etiam matrimonio impedimentum ponat, oriri, tradunt Scriptores Pontificii. Unde Concil. Sarisberiense A. C. 1217. c. 24. *In hoc Sacramento* (Confirmatione, namque & hic *Patrini* in Communione Rom. adhibentur) *contrahitur proximitas spiritualis, sicut in Baptismo, inter illos, qui suscipiunt pueros & illos, quorum sunt pueri & inter pueros susceptos.* Quod ab aliis non admittitur Idem.

Patripassiani, qui *Patrem* passum esse asserebant. Hæretici fuere à Praxea orti, *Unde eos etiam* Patripassianos *appellari vetustas ostendit*, Ferrandus Diac. *Epist. ad Severum.* Marcellino Comiti *Deipassiani* dicuntur in Anastasio: Namque Patrem cum Filio & Spiritu S. eandem personam esse hallucinati sunt Contra quorum Antesignanum scripsit Tertullianus librum peculiarem circa A. C. 210. Post Praxeam Victorinus hæresim corroborare conatus est, ut ait idem *fine libri de Præscript.* Eandem tuebatur Hermogenes, Tertulliani quoque σύγχρονος: post eum Noëtus, & hujus discipulus Sabellius, qui circa A. C. 250. circiter exortus est. Unde *Sabelliani* tales, & quia de Pentapoli erat Sabellius, *Pentapolitana* doctrina hæc damnabilis nomen accepit. Scripsit verò contra hunc Dionysius Alexandriæ Episcopus, & postea Athanasius. Eandem hæresin everterunt Confessiones ac Decreta Conciliorum, Antiocheni, Niceni, CPolitani I. & Romani, sub Damaso, celebrati; in quibus omnibus alius à Patre Filius declaratur. V. Augustinum *Hær.* 41. Tertullianum *d. l.* Eusebium *Hist. Eccl. lib.* 7. *c.* 5. Athanasium *Orat.* περὶ τοὺς Σαβελλίζοντας, Theodoretum *Histor. Eccl. lib.* 5. *c.* 11. Epiphanium *Hær.* 57. & 62. Alios, laudatos Joanni Forbesio *Instructionum Historico-Theologic. lib.* 1. *cap.* 3. §. 5.

Patris Patriæ titulus, Imperii auspiciis, inter alia insignia Augustis conferri solitus. Ita enim de Probo Flav. Vopiscus vel potiùs apud eum Manlius Statianus qui primæ sententiæ tunc in Senatu erat, *Decerno igitur P. C. vobis omnium concinentibus, nomen Cæsareum, nomen Augustum, addo Proconsulare Imperium, PATRIS PATRIÆ reverentiam, Pontificatum Max. jus tertiæ relationis, Tribunitiam potestatem.* Quem honorem Jul. Cæsari jam, post obitum ejus, collatum fuisse, discimus ex Suetonio *cap.* 85. *Plebs statim à funere ad domum Bruti & Cassii contendit — solidam columnam prope XX. pedum lapidis Numidici in Foro statuit, scripsitque PARENTI PATRIÆ.* Item Dione, Πρός τε τούτοις ὅτι καὶ ΠΑΤΕΡΑ τε αὐτὸν τῆς ΠΑΤΡΙΔΟΣ ἐπωνόμασαν, καὶ ἐς τὰ νομίσματα ἐνεχάραξαν, *Post hac PARENTEM PATRIÆ illum nuncupaverunt, suisque numismatibus insculpserunt.* Cujusmodi nummum, ab una parte Cæsaris effigie, ab alterâ hac Inscr. C. *CÆSAR PARENS PATRIÆ EX S. C.* exhibet Cl. Patinus, *ad Sueton.* ubi etiam monet, vivo jam Cæsari nomen id à Senatu datum esse, superato ad Mundam Sexto Pompejo & civilibus bellis passim compositis. Alius *ibid.* nummus, PARENS PATRIÆ DIC. QUART. præfert. A' quo tempore titulus his Imperatoribus tributus. Antoninus tamen Pius *Patris Patriæ nomen delatum — distulit*, apud Jul. Capitolinum, ut & ante ipsum Hadrianus, de quo sic Spartianus: *Patris Patriæ nomen sibi delatum statim & iterum postea distulit, quòd hoc nomen Augustus serò meruisset.* Sed moram hanc non longam, imò fortasse minimam, ne dicam nullam, fuisse, Lapis indicio est, secundo ejus Consulatu positus, hoc est, paulo postquam Imperium Hadrianus suscepit. Ita autem is, IMP. CÆS. TRAJAN. HADRIANUS. AUG. P. M. TR. POT. COS. II. P. P. similesque alii: è quibus rectè conjecit Onuphrius, Hadrianum, unà cum Imperio, omnes unà suscepisse titulos Augustis solennes.

Quod adeò verum est, ut reperiantur nummi, ad celebrandam adoptionis ejus memoriam, in quibus eadem est appellatio. Ut in isto: IMP. CÆS. TRAJAN. HADRIAN. OPT. P. F. AUG. GERM. DAC. PARTHIC. DIVI. TRAJANI. AUG. F. P. M. TR. P. COS. P. P. ADOPTIO. nec mirum, nam testamento adoptatus, cum Trajani nomine, & Imperium & omnia Imperii ornamenta, quantumvis initio aliquâ dissimulatione usus, re tamen ipsâ, & suscepit & gessit, Casaubonus *ad l.* Neque verò Augusti solùm id nominis tulere, sed & Augustæ simili titulo nonnunquam ornatæ: quod docet nummus Liviæ, Patino præfato exhibitus, *ad Suetonium Aug. cap.* 63. cum Inscr. JULIA AUGUSTA GENETRIX ORBIS &c. V. quoque supra in voce *Pater*.

Patrius Mavors, apud Papin. Statium *Thebaid. lib.* 4. *vers.* 111. ubi de Tydeo,

—— patrius stat casside Mavors:

simulachrum est minutum cassidi impositum, uti interpretatur vetus Scholiastes: malè de pictura verba capiente Lutatio. Sic apud Virgilium *Æn. lib.* 7.

—— —— galea alta chimæram
Sustinet ——

Aptè autem id gestaminis Tydeo tribuit Poëta, utpote Martis nepoti. V. Caspar. Barthium *Animadvers. ad l.* & quæ suprà diximus in vocibus *Cassis*, *Conus*, *Galea*.

Patroclus, Menœtii filius & Sthenele, adde: Apud Jontum divinis illum honoribus cultum fuisse, testis est Clemens *Romanus Recognit. lib.* 10. qui idem Hectorem Helenamque ab Iliensibus: quemadmodum Sarpedonem à Troadis incolis, Plinius *lib.* 13. *c.* 13. Protesilaum ab Abydenis, Mela *lib.* 2. *c.* 2. Autolycum à Sinopensibus, Strabo *lib.* 12. tradunt, pro Numine habitos, apud Gerh. Joh. Vossium *de Origine & progr. Idololatriæ lib.* 1. *cap.* 21.

Patronatus Jus, hodie aliter jure Civili, aliter Canonico accipitur Nam jure Civ. appellatur hoc jus, quod *Patroni* in libertorum persona bonisque habent, operarum sc. exactionem, intestati successionem, bonorum possessionem contra tab. *tit. de jur. patr.* Jure verò Canonico, *jus Patronatus* (seu *Advocationem* seu *Custodiam* seu alio nomine quis illud appellet) est jus idoneos Rectores in Ecclesiis instituendi, Episcopo offerendi &c. quod alicui in Ecclesia acquiritur eo, quòd ipse vel ejus Majores templum posuerint, ædificarint vel opibus non minimùm auxerint, è quo jure cum utilitate honor & onus simul resultant. Joh. Calvinus *Lexic. Jurid.* Brandmyllero *Jus Patronatus* est, quod quis Clericus vel Laicus habet in Ecclesia, quam ædificavit vel dotavit, vel fundavit. *C. nobis* 25. *X. de Jure Patron. c. piæ memoriæ* 16. *& ibi gl.* 16. *q.* 7. *c. filius.* 3. 10. *q.* 7. *c.* 18. *q.* 2. Consistit autem potissimùm in jure præsentandi instituendum ad beneficium vacans. *gl.* 1. *can piæ ment.* 16. *q.* 7. *c.* 1 *§. ædificatoris. q.* 5. *c. quicunque. §. fin. c. decernimus c. Monasterium. vers. liceatque. c. illud. §. fin.* 16. *quæst.* 7. Et quidem Laico *Patrono* quatuor tantùm menses ad præsentandum, à vacationis tempore, conceduntur & indulgentur, *Can. cùm propter X. de jure Patron.* Collegio verò sive Clericis sex menses, *Can. nulla X. de concess. pr.* Unde est, quod *Patronus* Laicus (ut cui minus temporis concessum) licèt præsentet indignum, tamen suo jure seu potestate præsentandi non privetur, Clericus verò, si eligat vel præsentet indignum, ipso jure sit privandus vel privetur, *c. cùm vos X. d. off. Jud. ord.* Acquiritur porro hoc jus fundatione, ipso jure, etiamsi Patronus id sibi non reservaverit, modò illud non remiserit, *C. nobis ibi*, ut pro quo etiam non vigilante, ipsa Jura vigilant, Jac. Brandmyllerus *Manud. ad Jus Canonic.* & *Civ.* Tandem *Patrono* seu fundatori Ecclesiæ id honoris debetur, ut, si ad inopiam redactus fuerit, ab Ecclesia ei officiosè succurratur. Unde versiculi,

Patrono debetur honos, onus, emolumentum,
Præsentet, præsit, defendat, alatur egenus &c.

Patronus, qui alium tuetur, quorum origo hæc: Diviso universo Populo in Patricios & Plebejos, arctissimo utrosque vinculo colligaturus Romulus, commendavit, teste Dionysio Halicarnassæo, Patriciis Plebejos, optione cuique è vulgo datâ, ut, quem vellet, *Patronum* sibi legeret: & inter alia, conferens hunc morem cum Thessalorum & Atheniensium priscorum instituto, negotium hoc appellatione honestâ decoravit; nominando *Patrocinium* tutelam pauperum & humilium, excogitatis mutuis utrinq; officiis. Oportebat autem *Patronos* clientibus respondere de jure, cujus illi rudes essent, & absentium æque ac præsentium curam gerere, facientes quidquid pro filiis Parentes solent, quod ad pecunias & contractus attinet, & sustinere accusatoris impetum & quietem eis à publicis privatisque negotiis parare. Vicissim Clientum erat, *Patronos* juvare elocantes filias, si his pecuniæ esset parùm, & ab hoste captivos redimere: privatarum quoque litium æstimationes & multas publicas pecuniarias pro iis solvere, idque sumtu proprio, non quasi fœnoris loco, sed ob referendam gratiam: Publicorum porro impendiorum, quæ Magistratuum honorumque causâ fiebant, esse participes non secus ac genere conjunctos. Utrisque commune erat, nefas esse alteris accusare alteros, aut adversum dicere testimonium, ferreve suffragium, aut censeri inter inimicos: quorum aliquid si quis facere deprehensus esset, tenebatur Lege de Proditoribus, quam sanxit Romulus, convictumque ejus criminis cuivis licebat, ut Diti sacrum, interficere. Quo factum, ut per multas ætates permanserint mutua *Patronorum* atque Clientum officia, haud secus, quàm cognatæ necessitudines, posteris per manum traditæ: Eratque maxima laus Nobilium, habere Clientes quàm plurimos, tam hæreditariarum Clientelarum, quàm virtute partarum propriâ, ac ingens certamen utrisque, ne vincerentur mutuâ gratiâ & benevolentiâ, dum Clientes nullum *Patronis* negarent ministerium, vicissim *Patroni* nullo se paterentur corrumpi pretio, ut illos proderent: Hæc ex Dionysio *lib.* 2. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 1. *c.* 16. Nec in periculis solùm negotiisque omnibus domi *Patrono* aderant Clientes, sed & foris ac in bello, licèt illis *onus militiæ annexum non esset*, Gerh. Niger *lib.* 1. *de Feudis*. Proin Claudianus *in Ruffinum l.* 2.

—— —— Circumque, arma clientum
Agmina privatis ibant famulantia signis:

Et cœnam *popularem* dominis suis in æde sacra instruebant, teste Plauto *Trinummo Actu* 2. *Sc.* 4. eosque in Forum euntes comitabantur. Corippus *lib.* 2. *num.* 6.

Intonuit Patrum subitus fragor, inde Clientum
Clamores crescunt:

Dextræ *Patronorum* dicti, ut colligere est ex Statio *lib.* 5. *Sylv.* 1.

—— —— Vidi omni te pridem in flore nitentem,
Vidi altè propiùs, propinq; accedere dextræ &c.

Tales apud Thessalos *Penestæ*, apud Athenienses *Thetæ*, quos tamen à Patronis superbiùs indigniusque habitos, refert Lazius *Reip. Rom. lib.* 1. *c.* 3. De Libertorum *Patronis* in eadem Athen. Rep. V. apud Sam. Petitum *Comm. in LL. Att. l.* 2. *tit.* 6. & suprà in voce *Liberti*. Sed nec in Urbe modò Clientelæ celebres erant, verùm & in agris villisque, Urbibus, Regnis, ac provinciis, quæ ultro in potestatem potentis alicujus cedebant, cujus *Patrocinio* protegerentur. Hinc sæpenumero Senatus controversias Civitatum ac Gentium ad earum *Patronos* remisit eorumque judicia habuit rata. Loquuntur de his Valentinianus & Valens Augg. *C. Theodos. Ne colonus inscio domino*: *Non dubium est colonis, arva quæ subigunt, usque adeo alienandi jus non esse, ut si qua propria habeant, inconsultis atque ignorantibus* Patronis, *in alteros transferre non liceat.* Nec minùs Artificum Collegia suos habuisse *Patronos*, quibus statuas in Foro, aut alio quodam loco celebri, erigebant, ex variis patet Inscr. antiquis, Tergesti in Istria, Reatæ in Italia, Bergomi ibidem, ut & Urbini extantibus, quarum ultima sic habet: *C. Vesnio. C. F. Stell. Vindici. Populi. Urbini. Patrom. suo. & Municipii. Æd. IIIvir. Curandar. Trib. mil. leg. VIII. Aug.* &c. Imo & privato quandoque nomine statuis *Patronos* à clientibus fuisse honoratos, docet Inscr. in Hispaniis ista: *L. Domitio. Gallicano. Papiniano. C. V. leg. III. Aug. pr. pr. provinciæ. Germaniæ. infer. leg. Aug. pr. pr. Dalmatiæ. Cos. de votissimo & innocentissimo. Aurelius. Julianus. Patrono. incomparabili.* Facit eodem illustris Claudiani locus *Panegyr. de Consul. Manlii Theodori*,

Hinc te pars Lybiæ moderantem jura probavit,
Quæ nunc tota probat, longi sed pignus amoris
Exiguæ peperere moræ, populumq; clientem
Publica mansuris testantur vocibus æra:
Inde tibi Macetûm tellus & credita Pellæ
Mœnia, &c.

V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosinum loco cit.* & suprà in voce *Cliens*. Hinc itaque descendit Jus *Patronatus* celebratissimum, de quo V. inprimis Gregor. Tolosanum *Syntagm. lib.* 17. *c.* 4. & alios. Dicuntur & Advocati *Patroni causarum*. Scholiastes Juvenalis *Sat.* 7. *versu* 142. *Togati sint tibi ante pedes qui litigant, qui te consulant. Et Patronus causarum actor.* Diocletianus *Imp. l.* 4. *C. de postul. & Advocatos Patrocinia præstare dixit.* His cùm dignam facundiæ mercedem exhibere clientes non possent, januas tamen coronâ appensâ honestabant Seneca *lib.* 2. *de Ira cap.* 7. *Judex, damnaturus quæ facis, eligitur & corona pro mala causa bona Patroni voce corrupta.* Ubi Justus Lipsius *coronam*, interpretatur *audientiam sive consessum aut multitudinem spectantis populi*, sed indubiè de corona, quæ victoriæ indicium offerebatur Advocato, ibi sermo est. Ausonius *in Professor. c.* 2.

Palma forensis & Camœnarum decus,
Exemplar unicum in literis, &c.

Iisdem, Kalendis Januariis munuscula quædam offerebant, ut videre est apud Augustin. *Homilia de Kal. Januarii*, V. iterum Dempsterum *ubi suprà*. Erant autem hi causarum *Patroni* in lacernis purpureis sub Domitiano ac Nerva & fortasse Trajano quoque, ut innuit Juvenalis *Satyr.* 7.

Spondet enim Tyrio Stlataria purpura filo.
Causidicum vendunt Amethistina, convenit illis
Et strepitu & facie majoris vivere census.

Lacernæ ergo purpureæ clientes alliciebant: nam Lacernas in causis adhibitas, idem Poëta alibi docet,

—— —— Jam facundo ponente lacernas
Cæditio.

Quanquam non ita compertum sit, verba sunt Ferrarii, fuerint ne illæ

ille Cæditius *Patronus* an Judex: & si *Patronus* fuit, quia illum facundum appellat, cur posuerit Lacernas: Non quòd defatigatus esset expectando, non enim mora æstum affert, neque dicendo delassatus, nondum enim causa cœpta erat. Fortasse quia dicturi Lacernas deponebant, in quo tamen hæsito, cùm Auctor Dialogi *de causis corr. Eloq.* etiam Pænulas in agendo adhibitas dicat. V. Octav. Ferrarium *de Re Vestiar. Part. 2. lib. 1. cap. 25.* Prudentio *Hymn. 1. & 2. Peristeph.* Paulino *Epist. 3 ad Sever.* & alibi, *Sancti*, præcipuè *Tutelares*, ut vocant, *Patroni* dicuntur, unde in Communione Rom. *Patrocinia Sanctorum*, reliquiæ sunt Sanctorum, quorum patrocinia invocantur, Aimoinus *de Mirac. Benedicti cap 15. Erant autem quæ ferebantur cum* patrocinio *S. Benedicti pretiosissimæ reliquiæ, beatissimorum Confessorum Eucherii & Verani.* V. Auctores laudatos Carolo du Fresne in *Glossar.*

Patrum Canones, dictus *Codex Canonum*, Gr. Βιβλίον Κανόνων, al. *Corpus Canonum*, item *Corpus Codicis Canonum*; Post tempora enim Synodi Nicænæ primæ, Ecclesia duplici jure uti cœpit, *divino*, quod in S. Literis & *canonico*, quod in Canonum Codice continebatur. Qui codices ambo sequentibus temporibus in *Conciliis*, in medio consessus poni cœpere, ut ex iis dogmata pietatis explorarentur, obortæ hæreses refutarentur & controversiæ ad disciplinam Ecclesiasticam, sacramque politiam pertinentes, dirimerentur. Voluere nempe *Patres* Ecclesiam habere corpus certum regularum sui juris, quas ex certis Conciliis collegere; easque certo & immutabili numero complexi sunt, ut hoc quasi vallo & muro septum Ecclesiastici juris corpus adversùs falsi crimen undique tutum esset: sicque vis omnis juribus, extra collectiones publicâ auctoritate vagantibus, adimeretur; Relati autem hi Canones in Diptycha sunt Ecclesiastica, speciatim ad hanc rem comparata, uti docet Justinianus *leg. 7. C. de Summ. Trinit. §. 5.* Μηδεὶς τοίνυν μάτην ἡμᾶς ταραττέτω ἐλπίδι ματαίᾳ κεχρημένος, ὡς τι ἐναντίον τῶν εἰρημένων τεσσάρων συνόδων ἐποιήσαμεν ἢ ποιοῦμεν, ἢ παρά τινος συγχωροῦμεν ἢ ἀπαλειφθῆναι τὴν τῶν αὐτῶν ἁγίων δ. συνόδων ὁσίαν μνήμην ἐκ τῶν ἱερῶν τῆς ἐκκλησίας διπτύχων ἀνεχόμεθα, *Nullus itaque frustra nos turbet, spe vana nixus, quasi nos contrarium à supradictis quatuor Conciliis fecerimus aut faciamus, aut fieri à quibusquam permittamus, aut aboleri eorundem sanctorum quatuor Conciliorum piam memoriam, ex dictis Ecclesiæ diptychis sustineamus.* Atque hoc fortè denotat verbum περιλαμβάνεσθαι *Novell. 115. cap. 4. §. 14 pr.* quod cùm perperam vertetetur *amplecti* & *recitare*, melius *diptychis inserere* vel *inscribere*, redditur, Gerh van Mastricht *Histor. Jur. Eccles. num. 47.* Et hic Ecclesiæ universæ Canonum Codex fuit: an verò hic Britannicis quoque Ecclesiis olim cognitus fuerit, an peculiarem illæ habuerint, non adeò liquet. In *Antiqq.* certè Britannicæ Ecclesiæ, proditum est, Theodorum Arch. librum protulisse, qui *Patrum Canones* vocabatur, quem & in Concilio Herfordiensi A. C. 673. probatum esse ex Bedæ *Histor Eccl. lib. 4.* conjicere licet: *Anno tertio Ecgfridi Regis Theodorus cogit Concilium Episcoporum, unà cum eis qui Canonica Patrum statuta diligerent &c.* Et paulo pòst: *Rogo dilectissimi Fratres, ut quæq; decreta ac diffinita sunt à sanctis ac probabilibus* Patribus, *incorrupta ab omnibus nobis serventur* —— *Cumque explessem prolocutionem, interrogavi unumquemque eorum per ordinem, si consentirent ea, quæ à Patribus canonicè sunt antiquitus decreta, custodire, ad quod omnes consacerdotes nostri dixerunt: optimè omnibus placet, quæque definiverunt sanctorum Canones Patrum, nos quoque omnes alacri animo libentissimè servare. Quibus statim protuli eundem librum Canonum, & ex eodem libro decem capitula &c.* Cujus Codicis Britannici specimen exhibet idem JC. *num. 89.* Fuit autem hic Theodorus Româ missus in Angliam, ut Archiepiscopus esset Doruvernensis, Patriâ Tharsensis: unde colligere est, Librum illum Canonum, quem ille in Concilio Herefordiensi protulit, eundem ipsum Ecclesiæ Romanæ Canonum Codicem fuisse. Namque & in allocutione ad Episcopos, roganti illi, *Si consentirent ea, quæ à Patribus Canonicè sunt antiquitus decreta?* respondent, *Optimè omnibus placere, quæ definiverunt sanctorum Canones Patrum.* Quibus verbis satis innuere videntur, intelligere se antiquorum Conciliorum Canones. Et vix ausus fuisset Theodorus alium Codicem, quàm Romanum, Ecclesiæ Britannicæ obtrudere, quia inspector ei erat additus Adrianus Monachus, *ut doctrinæ*, verba sunt Bedæ *d. l.* cooperator *existens, diligenter attenderet, ne quid ille in contrarium veritati, fidei Græcorum more, in Ecclesiam, cui præerat, introduceret.* Mastricht ubi suprà. Justellus tamen Codicis hujus collectorem Theodorum facit, adeoque particularem eum propriumque Ecclesiis fuisse Britannicis, contendit *Præf. ad Cod. Can. Eccles. Univers.* quem vide.

Pauca, pro *Pausa*, apud Æl. Spartianum in *Pescennio Nigr.* ubi de Commodo, cùm priùs legeretur, *quibus adeò deditus fuit, ut & caput raderet, & Anubim portaret, & omnes partes expleret*: Longè diversam in Palatino lectionem observavit Salmasius, qui sic habet, *Et omnes paucas expleret.* Unde reponit, *Et omnes pausas expleret*: *paucas* pro *pausas*, ut in *Heliogabalo* Idem, *fascelaribus* pro *fasclaribus*, dixit. *Paucas* autem *explere* hic idem, quod *pausas edere*, apud Eundem in *Caracalla*: *Cùm Antoninus Commodus ita ea* (sacra Isidis) *celebraverit, ut & Anubim portaret & pausas ederet.* Certæ nempe videntur fuisse pausæ constitutæ, in quibus pausabant, qui portabant Anubim, quas *pausas* nunc *stationes* dicunt. Has omnes cogebantur explere, qui sacra Isidis ferebant, cumque certis locis requiescebant, ubi statutæ erant illæ pausæ, & simulachrum deponebant, *pausas edere* & *explere* dicebantur. Glossæ, *pausas*, ἀναπαύσεις. Arnobius, *Pausam circum arboris robur*, h. e. ἀναπαυστήριον, qui locus vulgo in mendo cubat. Ad certas autem arbores sacras, aut sacella quædam, distributas has pausas, easdemque semper repetisse, verisimile est, quotiescunque Anubim portarent, Salmasius *ad l.* V. quoque infrà in voce *Pausa*.

Paverata Vestis, memorata Plinio *lib. 8. cap. 48.* cùm ait: *Lanam cum colo & fuso Tanaquilis in templo Sangi durasse prodente se, auctor est M. Varro, factamq; ab ea Togam Regiam undulatam, in æde Fortunæ, qua Servius Tullus fuerat usus.* Et paulo pòst, *Undulata vestis prima è lautissimis fuit, inde sororiculata defluxit. Togas rasas Phrygianasq; D. Augusti novissimis temporibus cœpisse scribit Fenestella. Crebræ* Papaveratæ *antiquiorem habent originem, jam sub Lucilio Poëta in Torquato notatæ.* Ubi pro *Papaveratæ* legit Scaliger *Paveratæ*, ut sint bene percussæ, quomodo *pavera* frumenta multùm trita, ut granum deglubatur. *Pavera* autem à *paviendo*, Pavire τὸ παίειν. V. eum *ad Cirin Virgilianam.* Sic itaque *Paveratas* vestes intelligas graviter pressas & calcatas, pectineque percussas, id est, easdem cum spissis ac pavidensibus: Ut crebræ sint, quales Sophocli dicuntur σπαθηταὶ ἐσθῆτες. V. Octav. Ferrarium de re *Vestiar. lib. 2. cap. 11.* & suprà quoque in voce *Papaverata*.

Pavimentum, & Musivum, doctissimis quibusdam hujus seculi Viris, idem: Salmasio verò tantum inter utrumque interest, quantum inter solum & cameram triclinii. Nunquam enim apud ullum Auctorem, *Pavimenta* de musivo picta aut sola de musivo strata, occurrunt: semper cameris & apsidibus assignatur musivum, ut solo *pavimentum*. Idem tamen est utrumque opus & tessellatione utrumque contexitur, unde *Ars pavimenti*, apud Lucillium. Sed, ut *Pavimentum* nunquam de camera, sic nec museum de pavimento, etsi scripserit Plinius *lib. 36. cap. 25. Pavimenta de humo pulsa transiisse in cameras.* Cameram igitur, trullum, apsidem, legimus ubique musivo picta, solum autem aut ἔδαφος nunquam. Plinius *l. eod. cap. 21. Non prætermittenda est & pumicum natura. Appellantur quidem ita & cætera saxa erosa annis, in ædificiis Musæa vocant dependentia ad imaginem specus arte reddendam.* Ubi videmus Mutea propriè dici in ædificiis, non *pavimenta*, sed arcuaturam ad similitudinem specus arte effictam. Quam differentiam Codinus religiosè observans, cùm eodem opere sola, parietes & cameræ decorarentur, πάτωμα vocat, quod in solo ponitur: ἐγκεκολλημένον, quod in parietibus: in cameris verò & pendentibus μουσίωσιν. Et πάτωμα quidem, διὰ συγκοπῆς tessellatum opus, quod ex lectione fit minutorum lapillorum: ἐπάτωσε, inquit, τὴν αὐτὴν ἐκκλησίαν μετὰ συγκοπῆς, *ex sectili pavimento stravit.* Idem alibi, Τὸ δὲ πάτωμα διὰ ποικίλων καὶ πολυτελῶν μαρμάρων καλλώπισε: cujusmodi ποικίλα καὶ πολύτιμα μάρμαρα, *marmora in exemplis*, vocat Anastasius in *Leone III. Ponens in eo fundamenta firmissima, & in circuitu laminis marmoreis ornavit, atque marmoribus in exemplis stravit.* Fuere namque marmora hæc *exemplata*, h. e. figurata & imaginata, Græcis recentioribus ἐξεμπλωτά; fiebantque opere tessellato, in *Epistolis* Pontificum *Epist. 67. Præfulgidos atque nectareos regalis potentiæ vestræ per Arvinum Ducem suscepimus apices, in quibus referebatur, quod palatii Ravennatis civitatis musiva atque marmora cæteraque exempla, tam in strato, quàm in parietibus sita, vobis tribueremus.* Sic de parietibus quidem ἐγκεκολλημένα, de pavimento verò στρῶσις usurpatum &c. Eadem verò ψηφολογήματα dicta, quæ à λιθοστρώτοις clarè distinguit Plinius, cùm scribit, *Pavimenta expulisse λιθόστρωτα*: propriè enim *Pavimenta* τὰ ψηφολογήματα dicta fuisse, docent Glossæ: *Pavimentum*, ψηφολόγημα: ψήφωσιν etiam Græci vocabant. Ψήφωσις, *pavimentum*, & ψηφὶς *glarea*, ψῆφις autem & ψηφὶς idem est. *Glossæ* optimæ, *tessellatum*, ψηφοθέτημα & *tessellas*, ψηφοθέτει. Eædem χονδροχάλικας ἔδαφος vocant, ἀπὸ τοῦ βάλλειν & nomine χόνδρος, quod *glaream* quoque, & minutissimum calculum, designat. Istiusmodi *pavimentum* stibadii marmoreum, orbibus & ornatis figuris distinctum, etiam indigitari Juvenali, in *illo versu*,

Qui Lacedæmonium pytismate lubricat orbem:

sunt qui putent; sed mensam hic ex Lacedæmonio marmore intelligi debere eruditè ostendit Salmasius. Addantur quædam ex Anastasio loca, ad meliorem præcedentium intelligentiam. Ille igitur in *Hadriano*: *Fecit autem & in Patriarchio Lateranensi triclinium majus super omnia triclinia nomini suæ magnitudinis decoratum, ponens in eo fundamenta firmissima & in circuitu laminis marmoreis ornavit, atque marmoribus in exemplis stravit, & diversis columnis tum porphyreticis quamque albis & sculptis cum vasibus & liliis simul postibus decoravit cameram cum apsida de musivo.* Ubi apertè *Pavimentum* distinguit a Musivo, quo solo cameræ ornabantur. Idem *ibid. Præfatus verò sanctissimus Pontifex juxta Ecclesiam B. Petri Apostoli fecit in triclinio majori mira pulchritudinis*

mdinis decoratam apsidam de musivo ornatam, & apsidas duas dextra lævaque super marmore & picturâ splendentes & in pavimento *marmoreis exemplis stratis* : ubi marmorea exempla pavimento assignat, musivum apsidibus. Idem *eod. l. Ædificavit Ecclesiam cum apsida amplissima & cacumina mirifica de musivo atque cameram decoratam seu presbyterium, & pavimentum marmoribus pulchris ornavit.* Nusquam aliter apud eundem reperias, nisi apsidas musivo decoratas, *Pavimenta* verò marmoreis exemplis strata : sicque nunquam de iis musivum usurpatur. Quamvis *Pavimentorum* opus eadem ratione & formâ componatur, quâ musiva, ex parvis variisque tessellis aut lapidum secturis, quibus diversæ formæ & figuræ, avis aut piscis aut hominis &c. exprimuntur, de quibus abunde *ad Suetonium* Casaubonus. V. Salmasium *ad Æl. Spartiani l. c. Pavimenti χρυσαυγίτου*, meminit Codinus. Uti autem *tessellata* pavimenta diversa fuisse diximus, à *lithostrotis*, quæ sub Sylla originem sumsere; Lithostrota n. sectis parvulis marmorum crustis strata erant, ex diversigeneris & coloris marmoribus non tinctis, cùm tessellata, ex parvis tessellis, h. e. calculis quadratis in varios colores tinctis, fierent : sic & à *Sectilibus* distinguenda sunt. *Sectilia* namque, apud Suetonium *in Cæsare*, quem ait, sectilia & tessellata pavimenta in expeditionibus circumtulisse : nihil aliud, quàm *λιθόστρωτα* sunt, sectilibus crustis pavita, h. e. crustis in varias figuras, (non animalium, uti de tessellatis diximus) sed scutulas seu rhombos, trigona, quadrata & favos, i. hexagona, sectis; Cujusmodi figuris hodieque fiunt sectilia pavimenta è ligno, ut & ex latere coctili. V. eundem Salmasium *ad Solinum pag.* 1214. Exemplo *Pavimenti* tessellati, quale suprà descriptum, egregiè Providentiam illustrat Augustinus (*de Ordin. lib. 1.*) cui etiam maximè inordinata conveniunt plerumque quæstionibus esse aut plerisque saltem videri dicens, quòd membra pulicis disposita mirè atque distincta sint, cùm interea humana vita innumerabilium perturbationum inconstantiâ versetur ac fluctuet. *Sed hoc pacto,* subjungit, *si quis tam minutum cerneret, ut in vermiculato pavimento nihil ultra unius tessellæ modulum acies ejus valeret ambire, vituperaret artificem, velut ordinationis & compositionis ignarum : eò quòd varietatem lapillorum perturbatam putaret, a quo illa emblemata in unius pulchritudinis faciem congruentia simul cerni collustrarique possent. Nihil enim minus eruditis hominibus accidit, qui universam rerum coaptationem atque concentum, imbecillâ mente complecti & considerare non valentes, si quid eos offenderit, quia suæ cogitationi magnum est, magnam rebus putant inhærere fœditatem.* V. Plancrum *System. Theol. Gentil. purioris cap. VIII. §. 13* & de Pavimentis, inter sarcinas Ducum, Casaubonum *ad Julium Suetonii cap.* 47.

Pavisarii, memorati Thomæ Walsinghamo *in Ed. III. Venientem contra eum cum 7. millibus electis armatorum aliisque armatis Pavisariis, ac balistariis in numero excessivo.* Aliàs *Pavesari*, & *Pavesiatores*, Gall. *Pavesiers* seu *Paveschcurs*, apud Froissardum *Volum. 4. cap. 13.* milites fuere, *pavasiis* in prælius bellisque instructi. Erant autem *Pavasia*, Canano *πανάζια*, Cambro Britannis *Pafais*, scuta grandiora, quibus tecti milites hostes impetebant. Describuntur sic à Wilh. Britone *Philipp. lib.* 10.

> *Hunc præcedebat cum parma garcio, sub qua*
> *Nil sibi formidans objectos damnificabat*
> *Assiduè, poterat nec ab illis damnificari,*
> *Asseribus latis dum parma protegit ipsum,*
> *Quam nexu taurina tegit septemplice pellis.*

Eorundem seriem in navigiorum marginibus olim exponi solitam Gallisque *Pavesade* appellatam, describit Joannes Cantacuzenus, *lib. 2. cap.* 11. ubi navalem Andronici Palæologi Imp. ad Chiensem expeditionem proficiscentis apparatum commemorat : Ἦν δὲ ἅμιλλα πολλὴ τοῖς τριηράρχοις, ἑκάστου φιλοτιμουμένου καλλιλογίᾳ καὶ λαμπρότητι παρασκευῆς τοὺς ἄλλους ὑπερβάλλεσθαι, καὶ τά τε ἄλλα ἐξησκεῖτο πρὸς τὸ μεγαλοπρεπέστερον, καὶ τὰ τῶν ναυτῶν ἐπισήμοις ἰδίοις παρεσήμαινε, ἔν τε ὅπλοις καὶ ἀσπίσιν. Ἦσαν γὰρ οὐ τῶν τυχόντων, ἀλλὰ τῶν τε εὐγενῶν καὶ μεγάλα δυναμένων, *Tum non levis trierarchis contentio incidit, dum quilibet cæteros sumtuoso splendidoque apparatu superare nititur, & cùm alia magnificè instruit, tum classiariorum arma & clypeos suis insignibus exornat, nec enim de infima plebe, sed viri nobiles & admodum copiosi erant.* E' quibus verbis C. du Fresne colligit, Byzantinos ævi recentioris Augustos non minùs, ac cœteras nationes, armorum insignibus usos esse, *Dissertat. de inferioris ævi Numism. num.* 11. V quoque eum *Not. ad Villharduinum.* Græcis ejusmodi *Pavisarios* nauticos *Τοιχάρχας* dictos esse, discimus ex Polluce & Suida. Claudianus *de Consulatu Manlii*,

> *Ac velut exertus lentandis navita tonsis*
> *Præficitur lateri custos* &c.

Paulina, soror Hadriani Imp. nupta Serviano prænom. *Julio*, qui ad tertium Consulatum pervenit, in quo habuit collegam Vibium Verum, anno Hadriani 17. mori tandem ab hoc coactus, Æl. Spartianus *in Hadriano.* V. quoque infrà in voce *Servianus.*

Paulina Potio, memoratur Dietmaro *lib. 6. pag.* 80. *Marchio Lutharius in Occidente infirmatus & potione* Paulinâ *inebriatus, ex improviso obiit.* Fuitque, ut videtur, venenata, cujusmodi potione postea extinctus Henricus VII. Imper. datâ à Paulino, Monacho Ordinis Prædicatorum : cujus meminere Rythmi in obitum ejus facti,

> *In grandi stat tristitia*
> *Exercitus militia,*
> *De Principis ruina,*
> *Quam feritas damnabilis*
> *Maneque detestabilis*
> *Coagulat Paulina.*

Apud Car. du Fresne *Glossar.* Lætus verò ex Nauclero *Gener.* 44. de hujus Imperatoris morte ista habet : *Imperator —— plebem & Pontificem offendit, qui ei adversarium Robertum Apuliæ Regem suscitavit, quem Imperator proscripsit, Florentinos obsidit; Verùm ab iis, subornato Bernhardo Monacho Dominicano, venenum sub sacramenti specie hausit, converso per sceleratum calice vitæ in calicem mortis. Et ut benignum Cæsarem videas, sentiens venenum, monuit parricidam*, ò Domine recedatis, nam si percipient devoti nostri malum, quod nobis fecistis, morte miserabili moriemini. Deus vobis ignoscat ! *Verùm pœnam non effugit, captus excoriatus, Monasterium exustum* &c. Ubi potione quidem venenatâ necatum Ludovicum, sed à Bernhardo quodam, memorat.

Paulinus Suetonius, primus Romanorum Ducum, Atlantem montem transgressus, expeditionem suam literis prodidit, teste Plinio. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 295.

Paulisi, Hæretici Severiani, de quibus V. Baronium *ad A. C.* 535. *num.* 84.

Paulus, V. suprà *Palus.*

Viri Clari.

Paulus Castrensis, JC. nobilis Patavii, Florentiæ & Bononiæ jura interpretatus est, editisque libris quamplurimis, Patavii tandem diem obiit, A. C. 1437. Joh. Calvinus *Lexic. Jurid.*

Paulus Lancelottus, Paulo IV. Pontif. consilium scribendarum *Institutionum Juris Canonici* suggessit, & ab eo mandatum, ut id negotii susciperet, obtinuit; Itaque opus aggressus, triennii spatio, postquam in patriam rediit, confecit, ut ipse refert *Præf. Institut.* Verius tamen est, eum ad minimum per quindecim annos, antequam ederet, in eo fuisse occupatum, quod ex literis Joh. Franc. Cardinalis de Gambara ad eum scriptis A. C. 1563. colligitur : Ita enim is ad Lancelottum : *Agitur annus sextus decimus, quo ego Perusiæ, te Præceptore, prima juris civilis initia urgebam & tu jam tum opus hujusmodi sub incude habebas, idque propediem editurus videbaris, unde quòd tam diu retinueris, eris fortasse qui te accuset.* Perfecto opere, Romam contendens, cùm Censores Pontificii illud examinassent, & de dubiis cum eo contulissent; imò alii Theologi, ipse etiam diœceseos Perusinæ Inquisitor Matthæus Lachius, id probassent, attamen à Pontifice approbationem, per integrum biennium, neque ut ejus nomine Institutiones suæ ederentur, impetrare potuit. Quare, spe omni depositâ, in Patriam reversus est, veritusque ne à Concilio Tridentino, quod jam ad finem properabat, præveniretur, & multa in opere mutare secundùm ejus tenorem, novamque censuram, atque eam difficilem, petere cogeretur, opus ipse privato nomine edidit A. C. 1563. Postea, sæpe rogatus, ut mutata in Concilio quoque insereret, facere id detrectavit, exemplum dicens se Justiniani sequi, qui propter mutationes juris in Codice repetitæ prælectionis & Novellis, nunquam mutavit Institutiones, V. Franc. Mancinum *in Epistol. cit.* Sub Paulo dein V. iterum tentata libri approbatio est, sed eventu non meliore : hoc solùm obtentum, ut is Corpori Juris Canonici adderetur, licèt nullâ confirmatione munitus, V. etiam Jac. Zieglerum *Not. ad ipsius Lancelotti Dedicat. ad Pium IV. Pontif.* & *Prooemium ad Juris Pontificii Candd.* nec non Gerh. van Mastricht *Histor. Jur. Eccles. num.* 388. ut & suprà, in voce *Institutiones Juris Canonici.*

Paulus Sarpius, Theologus Reip. Venetæ celeberrimus, sub nomine *Petri Suavis Polani* Historiam Concilii Tridentini edidit. V. Vinc. Placcium *Syntagm. de Scriptoribus Pseudonymis num.* 716. *pag.* 242. & in voce *Paulus Servita.*

Paulutius Anafestus, primus Dux Venetorum. Hi enim cùm primò *Tribunos* habuissent summa cum potestate, pro numero Insularum, in quas urbs divisa, Magistratus hic (qui annuus erat) ducentos annos duravit. Successere *Duces* circa A. C. 697. quâ dignatione *Paulutius* dictus primus functus est. Immutatum dein sub tertio Duce institutum, & creati sunt *Magistri militum* annua potestate, sed sexto pòst anno ad Duces reditum, qui hodieque Reip. præsunt, Georg. Hornius *Orb. Imp.* Sunt tamen qui, ante Tribunos, Consules Remp. administrasse dicant. V. Menckelium *ad Hornium Orb. Polit. pag.* 122

Pavo, genus operimenti, *Gloss.* Isidori. Acta Marcelli Pontif. *cap. 5. num.* 21. *Condivit corpora sanctorum cum aromatibus & linteaminibus & imposuit noctu in* pavone *cum Eunuchis suis.* Lotharii Imp. *Diploma*, apud Brouverum *Annal. Trevir. lib.* 8 *pag.* 504. *Offertorium aureum gemmatum cum patina, fontem aureum cum gemmis,* pavonem *auro & margaritis distinctum, calices duodecim.* Aliâ notione vox occurrit, apud Matthæum Westmona.

monaster. A. C. 1255. *Dedit insuper Regina Franciæ Regi Angliæ unum* pavonem, *viz. lavachrum lapideum mirabile, quod similitudinem* pavonis *in forma ostendebat: & erat lapis pretiosus, qui Perla dicitur, ex auro & argento & saphiris, sicut verus pavo arbiculatus.* Simili significatu *Pavio* reperitur, in *Actis* Dedicationis Ecclesiæ S. Juliani de Lepida in Veronensi districtu A. C. 1186. apud Ughellum, *Deinde venerunt ad pavionem, ubi erant reliquiæ* &c. Etiam *Pavo, Pavus, Pabo,* vehiculum est unirotum in *Glossis* præfatis &c. V. Car. du Fresne & Car. Macrum *in Hierolexico.*

Pavones, Hebr. תוכיים, pro כותיים, *cuthijim*, i. Cuthæi seu Persici, 1. Regum *cap.* 10. *versu* 22. & 2. Paralipom. *cap.* 9. *versu* 21. *Semel singulis trienniis ibat* (Salomonis) *classis in Tharsis & afferebat aurum & argentum, dentes elephantinos, simias & pavones*: a *Cuth*. i. *Perside*, sic dicti sunt. Quemadmodum *Medicam* aut *Persicam* hanc *avem*, passim à Vett. Scriptoribus dici videmus, Aristophane *in Avibus* & *in Acharn.* Suida; Clemente *Pædag. lib.* 2. *cap.* 1. & *libr.* 3. *cap.* 4. Diodoro *lib.* 2. Aliis. Non quòd in Persia aut Media veri ejus natales sint, sed quòd ex India primùm in Persidem & Mediam *pavones* allati, inde in alias Orbis partes pervenerint. Namque veram eorum patriam, Indiam esse, ex hoc loco de expeditione Salomonis, quæ Taprobanam instituebatur, ut Bocharto placet, satis clarè colligitur. Et, si Græcos consulamus, Theophrastus, invectitios esse in Asia pavones, apud Plinium tradit. Ælianus quoque Athenis demum circa Periclis tempora, nutriri cœpisse, in Demi cujusdam, Pyrilampis filii, ædibus, multosque ex Lacedæmone & Thessalia, peregrinæ avis visendæ desiderio, eò confluxisse, narrat, *Histor. Animal. lib.* 5. *cap.* 21. Proinde Alexandri M. ætate, pavones in Græcia pauci adhuc erant. Hinc de eo idem *d. l.* Ἀλέξανδρος, inquit, ὁ Μακεδὼν ἐν Ἰνδοῖς ἰδὼν τὰς ὄρνιθας ἐξεπλάγη, καὶ τὸ κάλλος θαυμάσας ἠπείλησε τῷ καταβαλόντι ταὼν ἀνιαρὰς ζημίας, *Alexander Macedo in Indiis has aves videns, earum pulchritudinis admiratione perculsus, pavonem occidenti gravissimas pœnas interminatus est.* Curtius etiam *lib.* 9. Alexandrum pavones agrestes reperisse, circa Indiæ amnem Hydraotem, testatur. Ex quo ipso discere est, *pavonem* ex India venisse. Hinc idem Ælianus *lib.* 11. *cap.* 33. Ταὼν δὲ Ἰνδικὸν δῶρον λαβὼν ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς, ταὼν ὡς ἰδεῖν μέγιστόν τε καὶ ὡραιότατον, *Cùm Indicum* pavonem, *eumq; maximum & formosissimum dono accepisset Ægypti Rex.* Et *lib.* 13. *cap.* 18. Ἐν δὲ τοῖς παραδείσοις τιθασσοὶ μὲν ταὼς τρέφονται, *In hortis ejus* (Indorum Regis) *mansueti pavones aluntur.* Lucianus tandem *in Navigio*, Ὄρνις ἐκ Φάσιδος, καὶ ταὼς ἐξ Ἰνδίας, *Gallina ex Phaside & pavo ex India.* E quibus omnibus concludit Bochartus, Menodotum Samium, cùm *Pavones* primùm quidem in Samo editos ac educatos, inde verò in alias regiones deductos esse, ait, in gratiam gentis suæ id confinxisse. Nec obstat prisca de Argo fabula, à Mercurio occiso & in pavonem mutato; quòd enim Argus à Mercurio occisus, jam Homero traditur, sed quòd in pavonem mutatus sit, commentum est recens, & auctorem habet Moscho forsan non antiquiorem. Certè Moscho ferè æqualis Apollodorus *Bibl. lib.* 2. Argi, à Mercurio perempti, cædem sic refert, ut de ejus metamorphosi ne γρῦ quidem addat, ut neque Homeri Scholiastes *in Il.* β. ad vocem Ἀργειφόντης. Interim ab hac fabula, quamprimùm nata est, cœpere *pavones* pro avibus Junonis haberi & à Poetis Deæ currui affigi, & Samiali in ejus æde & cudi etiam in Samiorum nummis, qui etiamnum extant &c. In India igitur veri *pavonum* natales, unde primò in Persidem, Mediam & Babyloniam transvectos fuisse credibile est. Sed & in Judæam allati sunt, sub Salomonis Regno; & in Græciam, non multùm ante Alexandrum. Inde in Latium pervenerant, ubi *pavonem* cibi gratiâ primus occidit Hortensius, adjiciali cœnâ Sacerdotii, saginare verò primus instituit, circa novissimum Piraticum bellum, M. Aufidius Lurco, exque eo quæstu reditus sestertium sexagena M. habuit, uti videbimus. Quamvis enim pavonis caro gallinæ carne non plus sapiat, tamen pluris multò fiebat, propter caudam & pennas; quasi ad palatum hoc pertineret, aut cum carne pennas edissent. Quam helluonum stultitiam Horatius *lib.* 2. *Sat.* 2. sic falsè deridet:

> *Vix tamen eripiam; posito* pavone, *velis quin*
> *Hoc potiùs, quam gallinâ, tergere palatum,*
> *Corruptus vanis rerum: quia veneat auro*
> *Rara avis, & pictâ pandat spectacula caudâ.*
> *Tanquam ad rem attineat quidquam. Num vesceris istâ,*
> *Quam laudas, plumâ? Cocto num adest honor idem?*
> *Carne tamen quamvis distat nihil, hac magis illa*
> *Imparibus formis deceptum te patet* —

Neque enim sapore, sed pretio æstimabantur hæ dapes: neque alia de causa exquirebantur, quàm quia cariùs veniebant, & species hujus animalis tam eximia esset. Ulteriùs processit Heliogabali luxus, quem *pavonum* linguis epulas instruxisse, ex Lampridio discimus: quemadmodum ex ejusdem avis pulpa lucanicas placuisse Leoni X. legimus apud Jovium *lib.* 4. Sed & pretium avis loquitur, quòd Caligula Deum se mentitus, præter phasianos, & phœnicopteros, *pavones* quoque Numini suo immolari voluit, teste Alex. ab Alexandro *Genial. Dier. lib.* 3. *cap.* 12. &c. Quamvis autem tanta ejus forma, nihilominus avem hanc mali ominis esse, sibi fingunt Arabes Scriptores: *Quia*, ut fabulantur, *causa fuit, cur in Paradisum ingrederetur Diabolus & ex eo egrederetur Adam.* Cujus tamen commenti ratio non liquet. Ejusdem farinæ est, quod refert incertus Auctor *Viridarii doctorum*, vitem quatuor animalium sanguine à Diabolo fuisse aspersam, nempe *pavonis*, cùm primùm consita est; *simiæ*, cùm incepit folia edere; *leonis*, cùm protrusit uvas; *porci* denique, jam maturescente fructu: Atque inde esse, quòd, qui vinum bibit; ut pavo, fit venustior; in simiæ modum ludit, saltat, gesticulatur; leonis instar furit, &, ut porcus,

> — *jacet somno vinoque sepultus*, &c.

V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. lib.* I. *cap.* 20. & *lib.* II. *cap.* 16. Illis vestem de cataclitis tribuit Tertullianus *de Pallio cap.* 3. *Quanquam &* Pavo *pluma vestis & quidem de cataclitis*; quoniam istiusmodi vestes tricliniares aut accubitales, quibus accubita & tricliniares lecti sternebantur, pictæ ut plurimum & auro purpuraque insignes erant. His autem præcipuè coloribus superbit *Pavo.* Oppianus Κυνηγετικῶν 2.

> Τοῖος ἐν ὀρνίθεσσιν ἀγαλλόμενος ἀναθρώσκει
> Χρυσῷ πορφυρέῳ μεμιγμένος αἰθέριον πῦρ.

Phile de eadem ave,

> Λαμπρὰν γὰρ ἔστιν ἡ γραφὴ τῶν αἰθέρων,
> Χρυσὸς δὲ λευκὸς ἐγχυθεὶς τῇ πορφύρᾳ
> Σμάραγδος αὐγὴν ἐμφυτεύει.

Hinc & Publius Syrus *Pavonem* Babylonico amictum facit, h. e. tricliniari sive accubitali veste:

> *Tuo palato oculosus* Pavo *nascitur,*
> *Plumato amictus aureo Babylonico.*

Quos versus Tertullianum in mente habuisse, dubium non est; cùm *Pavoni* vestem de cataclitis dedit: Nam *Babylonicum* & *vestis de cataclitis* idem, &c. V. elegantissimum Tertulliani locum ipsum & *ad eum Notas* Salmasii. Hinc *Pavonatilis*, apud Scriptores medii ævi, pro panno, in pavoninarum caudarum speciem variegato, cujusmodi panni meminit Anastasius in *Stephano VI.* Pontif. Rom. Fecit in eadem prædicta Basilica vela 4. in circuitu altaris majoris; quorum duo sunt *de serico pigacio, tertium* Pavonatile, *quartum de Alexandrino.* Galli *Paonnacé* & *Pannacé* dicunt. Italis *Paonazzo* & *Pavonazzo*, color violaceus est, quomodo *Pavonacium* & *Pavonatum* dixisse Vett. Salmasius idem auctor est. Sed & *Pavonatilis* dici potuit vestis, quòd revera intextæ & effictæ in ea essent *pavonum* figuræ. Sic in Codice Carolino *Epist.* 45. *Storacinum pallium unum habens pavonem.* Et apud Wilh. Malmesbur. *de gestis Anglor. lib.* 2. *cap.* 11. *Pallium misit versicoloribus figuris* pavonum, *ut videtur, intextum.* Similiter in *Vita* Garnerii Præpositi S. Stephani Divion. *Nec non & pallium optimum pavonibus ordinatis intextum.* In quibus tamen locis idem esse, quod *Pavonatile*, neque reapse *pavonum* figuras panno fuisse intextas, censet Car. du Fresne *Glossar.* Apud Plinium verò *Pavonacea* quoque *tecta* occurrunt, *lib.* 36. *cap.* 22. *In Belgica provincia candidum lapidem serra, qua lignum, faciliusque etiam, secant, ad tegularum & imbricum vicem: vel si libeat, ad quæ vocant* pavonacea *tegendi genera.* Ubi cùm docti complures legendum putent, *pavita*, aut *pavimenta*, i. pavimenti modo facta, & constructa: Dalechampius *Pavonacea* legit, & interpretatur, picturatis lapidum impositorum quadris, ad instar pennarum pavonis, fulgentia. *Not. ad l.* Quod verò Hornius habet, Helvetios magno odio hoc avium genus prosequi, eò quòd Austriæ Archiduces in galea sua *caudam pavonis* gerant, adeoque avem hanc totâ sua ditione eliminasse, ac si quis *pennam pavoninam* in pileo gestet, ab obvio quovis impunè posse interfici, *Orb. Polit. Part. II. pag.* 112. idoneum testem non laudat, nec experientiam in partibus habet, pavonibus ibi passim obviis &c. V. quoque infrà, voce *Pavus.*

Pavor, adde: Armiger Martis est, apud Papin. Statium *Thebaid. lib.* 3. *vers.* 425.

> — *comunt Furor, Iraque cristas,*
> *Frena ministrat equis* Pavor *armiger*, —

Alioquin ad currum curandum illi serviens. Ita Claudianus *in Rufinum lib.* I Marte clamante:

> *Fer galeam, Bellona, mihi, nexusque rotarum*
> *Tende*, Pavor, *frænet celeres Formido jugales.*

Imò & sunt, qui è Martis equis unum faciant. Val. Flaccus *lib.* 3.

> — — — *Terrorque Pavorque*
> *Martis equi, sic contextis umbonibus hærent.*

Sed uno verbo *Martisequi* legendum, conjicit Barthius. Notissimum enim duo diversissima illa portenta Martem sequi. At quomodo talia sub uno jugo eant? V. eum *Animadversion. ad Statium d. l.*

Pauperes, τὴν πόλιν καταισχύνοντες, *civitatem dehonestant*, Isocrates *Areopag.* unde apud Israelitas noluit Deus egentem esse ullum, *Per se non debet esse egens, cùm omnino benedicturus sit tibi Jehova in illa terra, quam* &c. Deuteron. *cap.* 15. *versu* 4. Quare

& Athe-

& Athenienses civium suorum inopiæ subventuri instituerunt, ut quælibet Ἑταιρία seu *Societas Collegiumque* arcam quandam haberet, in quam, *Pauperibus* sublevandis ac redimendis captivis, sodalium quisque ἔρανον ἀποφέρειν singulis mensibus teneretur; quâ occasione Plautus dixit, *Eranum amici contulerunt*: Hinc, qui stipem conferebant, Ἐρανισταὶ & ἐράνων πληρωταὶ dicti; quemadmodum ipsam hanc collationem συλλέγειν vel κομίζεσθαι τὸν ἔρανον appellavere, ut discimus ex Aristotele *Acroas. lib. 2. cap. 5.* & Δίκαι ἐρανικαὶ Judicia vocitata sunt, in quibus lites inde ortæ deciderentur. Simile quiddam fuisse ἔρανον πάγκαλον, ab Aristide iis, qui contra Medos cum ipso militaverant, assignatum, colligitur ex Aristoph. *Lysistrata*. V. Platonem quoque *de LL. lib. 9.* & Plinium, apud quem Trajanus *in Epist. respons.* Amisenis (nam & aliæ civitates præter Athenas idem facere solitæ sunt) ejusmodi consuetudinem, ut porro continuent, permittit, *eò facilius, si tali Collationi* &c. Porro singulis Neomeniis, qui opibus pollebant, epulum amplissimum eodem fine, apud Athenienses, instruebant, quod quia Hecatæ sacrum erat, hinc *Hecates cœna* in Prov. abiit: qua de re V. Aristophanem *Pluto*, ubi Poëta *Pauperum* conditionem hoc nomine commendaturus ait:

> —— Παρὰ τῆς Ἑκάτης ἔξεστι τοῦτο πυθέσθαι,
> Εἴτε τὸ πλουτεῖν, εἴτε τὸ πεινῆν βέλτιον.
> —— *Ab Hecate licet hoc sciscitari,*
> *Utrum, divitem esse, an esurire, sit melius?*

Imò, ut & ludos tales ac spectacula cum reliquis videre possent, *lucar* iis ex Ærario attributum esse, legimus. V. Franc. Rossæum *Archaeol. Atticæ lib. 6. cap. 9.* Apud Romanos boni Principes, provinciis bello aut aliquâ calamitate attritis, consueverunt subvenire, remittendo tributa, onerumque fiscalium indulgentiam concedendo: quod dignum encomio visum est, in Constantino Augusto, qui Æduæ civitati gravissimè afflictæ remisit, quod è quinquennio fuerat reliquum, V. Eumenium Rhetorem *Orat. de Schol. instaur.* In Theodorico item Rege, qui provinciæ Alpium Cottiarum, quòd per illam exercitus transierat, tertiæ Indictionis tributa laxavit, apud Aur. Cassiodorum *lib. 4. Epist. 36.* Alebantur interdum & e fisco *Pauperes*, & posteriorum Impp. maximè Christianorum temporibus, convocatis generalibus Conciliis, Episcopis eò profecturis viaticum est suppeditatum, ut legere est apud Sulpitium Severum *Histor. sacr. lib. 2.* Apud Hebræos inprimis variis privilegiis olim instructi leguntur. Unde ex Lege sacra septemplex jus iis competiisse, docent Magistri, de quibus, dictis מתנות עניים, *Munera quæ pauperibus danda*, ordine pauca. Primum fuit פאה *Angulus*, ex Levit. *cap. 19. vers. 9. Cùm messueritis messem terræ vestræ, non consummabis metendo angulum agri tui.* Græci, οὐ συντελέσετε τὸν θερισμὸν ὑμῶν τοῦ ἀγροῦ σου ἐκθερίσαι, *non perficietis messem vestram agri tui metendo.* Quæ velut dicta non minus de agro frugibus consito, quàm de arboribus frugiferis, adeoque de proventu telluris omnimodo annuo, capiunt. Quantitas anguli seu partis frugum sic relinquendarum nullibi in Lege sacra præstituitur: Sed ex scitis Scribarum, pars est minimùm sexagesima. II. לקט, id est, *Spicilegium*, sacris illis, quæ sequuntur, nititur verbis, *& collectionem* (spicarum seu frugum remanentium) seu *spicilegium non colliges.* Quod ad fruges seu proventus manipulatim falce succidi aut evelli solitos attinere volunt. Ubi si spica unica aut duæ inter succidendum, evellendum aut colligendum, extra manipulos aut sub falce deciderent, hac lege continebantur, non item, si tres simul nedum plures. III. עוללות seu *Racematio*, in Lege sacra, sequitur, *Et vineam tuam non racemabis.* Quod de racemulis dictum volunt, quotquot sc. nec scapulos densiores, nec uvas conjunctiores, haberent. IV. פרט, *Racemi decidui*, qui sc. in vindemia inter colligendum deciderent. De quibus, ut & spicis, ajunt Magistri, si unus seu bini deciderent, eos hac lege contineri, non item si tres simul vel plures conjuncti. V. שכחה, *Quod per oblivionem relinquitur*, Deuteron. *cap. 24. vers. 19. Cùm messueris messem tuam in agro tuo, & oblitus fueris manipulum in agro, non reverteris, ut tollas illum.* Quod etiam ad vindemiam & arborum qualiumcunq; fructus, extendunt Magistri. VI. מעשר עני, *Decima pauperis*, desumitur ex Deuteron. *cap. 14. vers. 28. A fine trium annorum seu anni tertii, proferes omnem decimam frugum tuarum pro illo anno & repones intra portas tuas, venietq; Levites &c. Et peregrinus, pupillus atque vidua, qui sunt intra portas tuas & comedent & saturabuntur.* Quod spectare volunt ad tertium & sextum (qui tertius est iteratus) cujuslibet hebdomadis, juxta annorum remissionis computum, revertentis. Ita ut Decima prima & secunda annis 1. 2. 4. & 5. solverentur, tertio verò & sexto nulla decima secunda, sed hæc velut vice ejus, idque domi, non Hierosolymis, sic solveretur. VII. צדקה, *Eleemosyna.* Quò spectat lex illa Deuteron. *cap. 15. vers. 7. Si fuerit in te pauper unus ex fratribus tuis, intra aliquam portarum tuarum, in terra tua, quam Dominus Deus tuus dat tibi, non obfirmabis cor tuum, neque contrahes manum tuam à fratre tuo paupere. Sed aperiendo aperies illi manum tuam & mutuum dabis illi, quod sufficiat pro penuria illius, quâ is laborat.* Et quæ sequuntur de anno remissionis, faciunt ut non mutuum, sed donatum, habendum esset, quod indigenti sic subministrandum. V. quoque Levitic. *cap. 25. vers. 35.* ubi, inter alia, hæc habentur: Si attenuatus fuerit frater tuus & mutaverit manus ejus juxta te, etiam *sublevabis seu sustentabis eum (quasi advenam & peregrinum, seu) peregrinus item & inquilinus etiam vivat tecum.* Quæ posteriora verba sic capiunt Magistri, ut non solùm Proselytis tam Domicilii, quàm Justitiæ, incolatus permissio in Terra sancta sic præstituatur, verùm ut etiam utrorumque inopiæ levamen, ex eleemosynis, fuerit erogandum: Gentilibus aliis seu qui idololatriæ nondum renunciaverant, exclusis. Legitur autem Hyrcanus primus Xenodochia instituisse, *quibus adventum susciperet pauperum peregrinorum*, Egesipp. *lib. 1. cap. 1.* Hinc de eodem Josephus, Πρῶτος Ἰουδαίων ξενοτροφεῖν ἤρξατο &c. Interim quemlibet Judæum eleemosynam debere dare *pauperibus*, ex *LL.* allegatis colligitur: quod si quis detrectaret, sententiâ forensi coërcendus erat in id præstandum, quod Foro placeret, idque non sine plagarum, si non pareret, pœna. Si ne sic quidem obsecundaret, è bonis ejus, id quod erat præstandum, in pignus Judices sustulere. Postea verò eò deventum, ut, quemadmodum non rarò inter Christianos, instituerentur qualibet in urbe aut oppido גבאי צדקה *Exactores Eleemosynæ*, seu ejus, quod in pauperum sublevamen erogandum, qui hebdomadatim eo nomine diligentiùs colligerent erogarentque nummos, alimenta, id genus alia. Locus, in quo reponebantur nummi, קופה, *arca* vocabatur; in quo alimenta, תמחוי *scutella*, Unde evenit, ut dein obligatio non tam pauperes ipsos, quàm Exactores hosce immediate spectaret, extra quam ubi quis exactorum unus ritè erogando juxta facultates suas anteverteret. Collectam eleemosynam erogabant Exactores, etiam de aliorum inopia atque erogationis modo, decernentes. V. g. *Qui haberet* (vesperâ Sabbathi) *duo prandia, ei non licebat ex scutella erogari: Qui haberet quatuordecim, ei non licuit erogari ex arca*, non scilicet alimenta, *Qui habebat in bonis ducentos Zuzos, licèt cum iis non negotiaretur, aut qui haberet quinquaginta Zuzos, & cum iis negotiaretur, is in eis non erat habendus, quibus licuit spicilegio, frugibus per oblivionem in agro relictis, angulo & decimâ pauperis gaudere*, &c. Ita autem cum Arca & Scutella comparatum erat, ut hæc pro vario locorum more aut haberetur, aut omitteretur, illa verò nullibi deesset. Atque ad hujusmodi arcam seu inopum ærarium publicum, respicitur illo Evangelii Matth. *cap. 19. v. 21. Vende &c. & da pauperibus*, Et *dimidium bonorum meorum do pauperibus*, alibi, &c. Judæis vero a Gentilibus eleemosynam sumere non licuit palam, nisi ita eveniret, ut neque extremæ necessitati subvenire possent eleemosynæ à suis subministratæ, neque clam posset à Gentili accipere. Unde intelligendum ritè, quod de mendicantibus Judæis solet controverti. Jos. Scaliger *Elench. Trihæres. cap. 28. Veri Judæi non mendicabant, neque mendicant hodie propter τὴν φιλαλληλίαν eorum, quòd divites non patiuntur tenuiores mendicare aut esurire, & multa præcepta de eleemosynis etiam antiquissima habent.* Qua de re plura apud Nicol. Serarium *de Rabbinis lib. 2. Scrup. 38. & 39.* Joh. Drusium, Alios. Non quidem mendicabant, instar aliorum, aut tam miserè efflagitando victum quærebant, quoniam ex disciplina avita à lautioribus pauperes, etiam subinde lautiùs, erant sustentandi. Sed interea mendicabant. Nec mendicabant, aut hodie ex disciplina mendicant, ab aliis, quàm à contribulibus rogando, nisi ubi horum eleemosynæ non sufficerent. Aliter ab aliis rogare licitè potuere; quod & factum ab illis fuisse, discimus tum ex Juvenali *Sat. 6.* tum ex Martiali *lib. 12. Epigr. 57.* ubi, ad Sparsum, inter urbis incommoda, recenset frequentiam mendicantium Judæorum,

> *Nec turba cessat entheata Bellonæ,*
> *Nec fasciato naufragus loquax trunco,*
> *A matre doctus nec rogare Judæus,* &c.

Plura V. apud Seldenum *de Jure Natur. ac Gent. Lib. VI. Cap. 6.* Locum quod attinet in quo degere soliti, Romæ in Circo, in porticibus templorum, aliisque locis publicis, morari solebant, qua de re V. Casaubonum *ad Suetonium Julio cap. 39. & Augusto cap. 74.* aut in cœnaculo meritorio habitabant; in quod nisi scalis introire non poterant, Idem *ad Domitianum ejusdem Auctoris cap. 23.* Iidem apud Christianos, in primitiva Ecclesia ad fores Templorum eleemosynam accipiebant, Actor. *cap. 3. vers. 2.* quam stationem à Veteribus fuisse iis assignatam, multis docet Chrysostomus *Homil. 57. tom. 5. pag. 390.* qui etiam illos ostiatim mendicare noluit, sed in Ecclesia congregatos voluit ex Patriarcheo sustentari, Anonymus in *Vita* ejus *cap. 55.* Habebant enim Vett. pro pauperibus κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν χωρίον, teste eodem alibi, habebantque commune domicilium ab Ecclesia segregatum, Κοινὸν Χειρῶν eidem dictum. Quò pertinent & Περισσὰ, i. reliqua redituum Episcopalium, quæ ut superflua mendicis distribuebantur, indigitata Balsamoni *ad can. Apostol. 59.* de quibus V. Cl. Suicerum in hac voce; uti *de cava manu*, cum pauperes stipem accipiebant, Casaubonum *ad Suetonium Augusto cap. 91.* de venditis ob *paupertatem* liberis apud Hebræos & Christ.

Christianos, diximus alibi. V. quoque Seldenum ubi suprà, *cap. 7.* Cæterùm, ut & alia quædam aspergam, Romæ olim *Pauperes*, sicut & rei ac qui in luctu erant, pullati fuere, cùm ditiores albati incederent. Unde *Paupertas pulla*, Calphurnio;

O utinam nobis non rustica vestis inesset,
Pullaque Paupertas *& adunco fibula morsu:*

& discrimen inter cives natum, sequiori seculo, ut alii *Candidati*, non qui peterent, ut olim, sed honestioris ordinis cives: alii *Pullati*, infima nempe plebs sive vulgus, à vestium colore, dicerentur: in qua significatione ista vocabula reperias apud Plinium *in Epist.* Quintilianum, alios, non rarò. Seneca priores *Pexatos*, quòd pexis h.e. candidis & recentibus Togis uterentur, posteriores *Obstratos* nominare videtur, *de Beat. Vit. lib. 2.* V. infrà in voce *Pullatus*. Nec omittendum, antiquitus, sicut divites in domibus suis sepulti fuere, ita *Pauperes* post mortem in foveas fuisse abjectos, Varro de *Lingua Lat. lib.* 4. & Festus *lib.* 14. in voce *Puticuli*. Qua de re V plura apud Thom. Dempsterum *Paralipomenis in Joh. Rosini Antiqq. Rom lib 6 cap. ult.* & hic passim.

Pauperes Christi, dicti in Communione R mi. primitus Carthusienses. Guigo Prior Cartusiæ secundu *Epist Dedicat. ad librum de Quadripartito exercitio cellæ: Reverentissimo Domino & Patri in Christi visceribus dilectissimo B. Priori* Pauperum Christi, *qui in Witteham commanent, Ordinem suum Cartusiensem profess.* &c. Similiter Guigo Prior V. majoris Cartusiæ *in Prologo ad Vit. S. Hugonis Episc. Gratianopolitani, Domino Patri carissimo ac reverendissimo Sedis Apostolicæ Pontifici Innocentio, Cartusiensium* pauperum *servus inutilis Guigo, perpetuam salutem.* Et Cartusienses Majorevi inter Epistolas Petri Cluniac. *lib. 6. Epist. 23. Petro Cluniacensium Abbati, frater humilis* Pauperum *Majorevi Prior vocatus, cum eisdem* Pauperibus, *æternam à Deo salutem.* Apud C. du Fresne *Glossar.*

Pauperes de Lugduno, vulgò Valdenses dicti sunt, de quibus sic Reinerus c *Valdenses cap. 5. Secta* Pauperum de Lugduno, *qui etiam Leonistæ dicuntur, tali modo orta est. Cùm cives majores pariter essent in Lugduno, contigit quendam mori subitò coram ex iis. Unde quidam inter eos tantum fuit territus, quòd statim magnum thesaurum pauperibus erogavit: & ex hoc maxima multitudo pauperum ad eum confluxit, quos docuit habere voluntariam paupertatem & esse imitatores Christi & Apostolorum. Cùm autem esset aliquantum literatus, Novi Testamenti textum docuit eos vulgariter: pro quâ temeritate cùm fuisset reprehensus, contemsit & cœpit insistere doctrinæ suæ, dicens Discipulis suis, quòd Clerus, quando malæ vitæ esset, invideret sanctæ vitæ ipsorum & doctrinæ. Cùm autem Papa excommunicationis sententiam tulisset in eos, pertinaciter contemserunt: & usq; hodie in omnibus terminis illis proficit doctrina ipsorum* &c. V. supra, *Boni Homines*, ut & in vocibus *Albigenses, Valdenses* &c.

Pauperes Minores, V. suprà *Minores*.

Pausa, à Gr. παῦσα, Gall. *Pause*, requies, cessatio alicuius rei, mora, vox veteri Latio cognita, Lucilio, Claudio in *Annalibus*, Lucretio, Plauto, Aliis, & à sequiori revocata: de qua diximus nonnulla supra in voce *Pauca*. Hinc *Pausarii* dicebantur, qui *pausas* illas explerent in sacris Isidis & Anubim portarent. Nempe moris fuisse, simulachra Deorum portantibus, ut certis locis interjungerent, ibi vidimus: quod *Pausas edere* Spartianus vocat. Vetus *Inscr.*

PRO. SALUTE. DOMUS. AUGUSTÆ.
CORPORA. PAUSARIORUM. ET
ARGENTARIORUM. ISIDI
ET. OSIRI. MANSIONEM.
[illegible] ÆDIFICAVIMUS.

Unde duo docemur, & corpus sive collegium *Pausariorum* Romæ fuisse, & mansiones Isidi extrui solitas, in quibus vel ad quas illæ *pausæ* fiebant. Sed & *mansio* & *pausa* idem est. Neque verò quis putet, *Pausarios* artifices aut opifices fuisse quosdam, propter Argentariorum nomen, quibus junguntur in Inscriptione. Nam & sic Dendrophori in aliis quamplurimis Inscriptionibus cum Tignariis & Fabris & Centonariis junctim ponuntur, cùm tamen Dendrophori nomen religionis vel superstitionis esset. *Cod. Theodos. tit. de Paganis & Templis l. 20.* illique sic vocarentur, qui in honorem alicujus Dei, ut Bacchi, vel Matris Deûm, vel Sylvani, arbores stirpitus excisas per urbem humeris ferrent, Artemidor. *lib. 2. cap.* 42. de Baccho &c. *Pausarii* igitur erant, qui in portando Anubi omnes *pausas* edi consuetas in Isidis sacris explebant. Salmasius *ad Æl. Spartianum in Antonino Caracalla*. Apud citimæ ætatis Scriptores, *Pausam*, pro *requie*, quæ somno capitur, atque hinc pro *morte, tumulo* item ac *sepulchro*, passim occurrere, pluribus docet du Fresne *Gloss.* Unde *Pausum*, locus ubi pausatur. Sic in sigilli Hugonis Duc. Burgundiæ & Albonii Com. Chartæ A. C. 1189. appensi aversa parte, Castellum extat tribus instructum turribus, quas inter exarata hæc, PAUCIUM VIANTIS; in circulo verò, *Sigillum Hugonis Comitis Albonii*, apud Perardum *in Chartis Burgund. pag.* 262. Ubi *Paucium*, pro *Pausium* est, sicut *Pauca* pro *Pausa* suprà vidimus.

Pausarius, qui remigibus modos dabat, & remigandi officium quadam quasi pausâ moderabatur, olim dictus est: Senecæ Ke-λευστής. Nam & in navi fuisse Symphoniacos, qui celeusma remigibus canerent, & *per assam vocem, id est, ore, prolatam*, illorum laborem demulcerent, ex Asconio *ad divin. Cicer.* docet Pignorius *Comm. de Servis.* In Argo sanè navi, testatur Hyginus, Orphea per citharam celeusma moderatum esse, quod & tetigit Valerius Flaccus *Argonauticon lib. 1. versu* 470. *& seqq.*

Nec vero Odrysius transtris impenditur Orpheus,
Aut pontum remo subigit, sed carmine tonsas
Ire docet, summo passim ne gurgite pugnent.

V. quoque eundem *eod. lib. versu* 184. Martialem *lib. 4. Epigram.* 64. Rutilium Numatianum *lib. 1.* &c. Nauticum hoc carmen, *nauticus cantus* Ciceroni est, *Nauticus clamor* Virgilio *Æneid. l. 3.* *Celeusma* aliis: quod hodie, Italorum moribus, voce vel parvâ fistulâ nautis accini, Pignorius suprà memoratus tradit. Aliam vocis notionem V. suprà

Pausata Arbor, apud Arnobium *lib.* 5. ubi de Attyis morte & Cybeles luctu, *Tunc tundit & sauciat pectus pausatæ circum arboris robur*: est consecrata, eo modo, ut cùm omnia in illo antro & fano furerent, illa tamen quiesceret, nec ullo vento aut tumultu concuteretur. Hoc enim fieri credebant perditi idololatræ, uti discimus ex Claudiano *de Raptu lib. 1.* ubi hujusmodi sacrilegia describit,

—— templique colendi
Relligiosa silex, densis quam pinus obumbrat
Frondibus, & nullâ lucus agitante procellâ,
Stridula coniferis modulantur carmina ramis.
Terribiles intus thyasi, vesanaque mixto
Concentu delubra gemunt, ululatibus Ide
Bacchatur, tumidas inclinant Gargara sylvas.

V. C. Barthium *Animadversion. Papin. ad Theb. lib.* 10. *v.* 168. Salmasius tamen *pausata* legit, ut infrà videbimus.

Pausias, adde: Idem optimus ceratum ἐγκαυστής. Tria autem cùm fuerint Encaustices genera, unum erat, quo tabulam discoloribus ceris inducebant & insternebant, ad quidlibet exprimendum, pingendumve, quas postea ceras inurebant, ut lævigarent & exæquarent: atque in hoc excelluit Pausias. Plinius, *Pinxit & ipse penicillo parietes Thespiis, cùm reficerentur quondam à Polygnoto picti: multumque comparatione superatus existimabatur, quoniam non suo genere certasset*, i. quoniam encausticâ non certasset, in qua excellebat. Ubi *penicillo pingere*, & *ceris pingere*, diversa statuit, quoniam in hoc genere Encaustices penicilli nullus erat usus. Varro *de Re Rust. lib. 3. cap ult. Nam ut* Pausias *& cæteri pictores ejusdem generis loculatas magnas habent arculas, ubi discolores sunt ceræ, sic hi loculatas habent piscinas, ubi dispares disclusos habent pisces.* Quæ ceræ discolores ad Encausticen omnino pertinent, in qua primùm nobilis extitit Pausias. Plinius de eod. *Idem & lacunaria primus* &c. Quod itidem de Encaustice intelligendum. Nam cameras ceris inustis pingi solitas, ex Procopio observat Salmasius *ad Historiam Aug.* V. quoque eum *ad Solinum pag.* 231. & 232. ut & suprà, in voce *Encaustice*.

Pausicape, Gr. Παυσικάπη, erat τροχοειδὲς μηχάνημα, τῷ τραχήλῳ περιαρμοζόμενον, ὡς ἀδυνατεῖν τῷ στόματι τὰς χεῖρας προσάγειν, *Machina quadam rotæ similis, quæ collo adaptabatur, ut eâ constrictus manus ori admovere non posset*. Poll. *lib. 7. cap.* 4. V. quoque Hesychium ac Suidam. Quemadmodum Ποδοκάκη pedes artabat, Ποδοστράβη pedes manusque vinctos torquebat, Πεντεσύριγγον verò ξύλον, non tantùm collo inserebatur, sed etiam pedes manusque impediebat, V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib. 4. tit. 9. de Pœnis.* Origo *Pausicapes*, à veteri molendi modo, antequam molæ essent in usu: Ne enim servi, qui in Pistrino far mortariis impositum tundere cogebantur, farinâ fortè vescerentur, istiusmodi ligno collum habebant insertum, Hadr. Turnebus *Adversarior. lib. 4. cap.* 13. Quod postea ad alia servorum delicta punienda transiit. Jumentis quoque *Pausicapen*, cùm edere prohibebantur, fuisse applicitam, docet Suidas.

Pausus, contrarium Bellonæ Numen fuit, observante Hadr. Turnebo *Adversar. lib. 15. cap. 24. quòd otium & quies, cui ille præest, bello adversetur.* Eius meminit Arnobius *lib. 1. Qui Faunos, qui Fatuas, civitatumque Genios, qui Pausos reverentur atque Bellonas.* V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosinum lib. 4. cap.* 10. Ei ἀπὸ τ̃ παύειν nomen.

Pavus, nomen de vocis sono habet, si Isidoro fides *Origin. lib.* 12. dicitur *Samius* Publio Syro, apud Petron. Arbitrum, quia è Samo (ubi in Templo Junonis Samiæ alebantur) in alias transferrentur terras, ut è Menodoto Samio apud Athenæum refertur: Vossius tamen mavult retinere lectionem editionis principis, putà Parisinæ A. C. 1520. persuasus à Publio, verbis his

Tuo palato clausus Pavo *pascitur*:

respici ad Ornithonas, in quibus aluere *Pavones*, turtures, turdos, ut indicat Varro *de R. R. lib. 3. cap. 3.* Fuit hæc avis, *omni patagio inauratior*, ut Tertullianus ait, Græcis ipsis ignota ante tempora Alexandri M. qui cum *Pavum* in India primùm conspexisset, edicto vetuit, ne quis necaret: ut Ælianus narrat *de Animalibus lib. 5. cap. 21.* atque ibidem legas, ut Athenis quibusque

mén-

mensium Calendis fuerint, qui quæstum facerent, ostendendo eos viris ac mulieribus: item, ut Antiphon Orat. contra Erasistratum tradat, ibidem marem & fœminam fuisse mille drachmis æstimatos. Et quidem spectaculum *Pavonum* ut præberetur, circa Antiphontis ætatem institutum est, ut habet ipse ἐν τῷ περὶ Ταῶν. Quò referri possunt Dicæopolis verba, apud Comicum *Acharnensibus*,

> *Κη. οἱ παρὰ βασιλέως πρέσβεις.*
> *Δι. Ποίου βασιλέως; ἄχθομαι ἐγὼ πρέσβεσι,*
> *Καὶ τοῖς ταῷσι, τοῖς τ᾽ ἀλαζονεύμασιν.*

Ubi Petitus, non negans quidem alludere Comicum ad ornatum Persarum, sibi tamen persuadet, Dicæopolim turis plenum & inficetiarum notasse spectaculum præfatum, quod non ita pridem institutum erat, & singulis Neomeniis præbebatur, V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Att. lib. 1. tit. 1.* Cœtera carnem habet tam duram, *ut cocta etiam per annum, citra putrefactionem vel fœtorem ullum, duraverit incorrupta*, teste Jasone à Pratis Ziriczæo *lib. de Sanit. tuenda.* Quod Juvenalis queritur *Satyrâ 1.*

> *Pœna tamen præsens, cùm tu deponis amictus*
> *Turgidus & crudum* Pavonem *in balnea portas.*
> *Hinc subitæ mortes atque intestata senectus.*

Et Horatius *lib. 2. Sat. 2.*

> *Vix tamen eripiam, posito* Pavone, *velis quin*
> *Hoc potiùs, quam gallinâ tergere palatum,*
> *Corruptus vanis rerum: quia veneat auro*
> *Rara avis & pictâ pandat spectacula caudâ,*
> *Tanquam ad rem attineat quicquam. Num vesceris istâ,*
> *Quam laudas, plumâ? Coctove num adest honor idem.*

Placuit tamen ingeniosæ in perniciem suam gulæ: ad quam stultitiam quis præiverit, docet Tertullianus *de Pallio cap. 1. Hortensius Orator primus pavum cibi causâ jussit occidere.* Quod factum fuisse *cœnâ augurali*, refert Varro *lib. 3. cap. 6.* V. quoque Plinium *lib. 10. cap. 20.* & Ælianum *loco cit.* Sed is, quod Plinius tacuit, Varroni addenti, *factum illud tam à luxuriosis, quàm severis bonisque viris, fuisse laudatum*, repugnare videtur, cùm propterea Hortensium scribit ἐσθίειν, vel, ut in aliis codd. est, καταγελαστῶς. Et sanè, apud eundem Ælianum *lib. 10. cap. 20.* ex Atheniensibus quidem Callias & Ctesippus: ex Romanis Apicius ac Hortensius, ut præ cœteris lurconibus, gulæ dediti memorantur. *Primus verò saginare* (Pavones) *instituit circa novissimum Piraticum bellum M. Aufidius Lurco, exque eo quæstu reditus sestertium sexaginta M. habuit*, Plin. *lib. 3. cap. 42.* Ob quæ sic Publius Syrus apud Petronium Arbitrum, qui hîce negat melius quid dici posse:

> *Luxuriæ rictu Martis marcent mœnia,*
> *Tuo palato clausus Pavo pascitur,*
> *Plumato amictus aureo Babylonico.*

Apud Gerh. Joh. Vossium *de Orig. & Progr. Idolol. lib. 3. cap. 92.* V. quoque Papinium Statium *Sylvarum 2.* ubi pulchritudinis primas Psittaco, secundas *Pavoni*, tertias Phasiano tribuit: In primis Tertulliani locus, quem suprà jam tetigi *de Pallio cap. 3.* elegans est, cùm inquit; *Quanquam &* Pavo *pluma vestis, & quidem de cataclitis: omni conchylio pressior, qua colla florent, & omni patagio inauratior, quà terga fulgent; & omni syrmate solutior, quà caudæ jacent: multicolor & discolor & versicolor, nunquam ipsa, semper alia, etsi semper ipsa, quando alia: toties denique mutanda, quoties movenda.* Querelam *Pavonis* ad Junonem, quòd sibi luscinıæ vocem non concesserit, habes apud Phædrum *l. 3. Fabula 18.* Ubi inter alia, consolandi gratiâ, Juno ait:

> *Sed formâ vincis, vincis magnitudine,*
> *Nitor Smaragdi collo præfulget tuo,*
> *Pictisque plumis gemmeam caudam explicas.*

Quibus adde Pisidem *Cosmurgiâ*, Theophylactum Simocattam *in Epist.* ubi Medicam avem, Μηδικὴν ὄρνιν *Pavonem* vocat, Martialem, alios. De ovis ejus, V. suprà in hac voce. Ex pennis illius flabella, quibus muscæ arcerentur, confieri solita fuisse, indicat Claudianus *in Eutrop. lib. 1.*

> *—— —— Eous Rector Consulque futurus,*
> *Pectebat Dominæ crines, & sæpe lavanti*
> *Nudus in argento lympham gestavit alumnæ:*
> *Et cùm se rapido fessam projecerat æstu,*
> *Patricius roseis* Pavonum *ventilat alis.*

Eunuchos enim, de quali Poetæ sermo, in mundo muliebri fuisse, & Virginibus Matronisque delitias dicere, flabello ventulum facere, &c. solitos, alibi monuimus. Oculos *Pavonum* caudæ in citreis suis mensis, quæ olim maximi æstimatæ, Romanos gratissimos habuisse, Plinius docet *lib. 13. cap. 15. Mensis præcipua dos in vena crispis, vel in cortice variis, illud oblongo evenit discursu, ideoque Tigrinæ appellantur: hoc intorto, & ideo tales Pantherinæ vocantur. Sunt & undatim crispæ majore gratiâ, si* Pavonum *caudæ oculos imitentur*, &c. In numismate Samio *Pavonem* insculptum, & Junoni propterea sacrum fuisse, quòd primùm in ea Ins. nati & nutriti atque inde in alias regiones translati sint, tradit ex Athenæo *lib. 14. Annot.* Anton. Thysius *Notis in Gellium l. 7. c. 16.* V. suprà. In nummis Romanis Aquilæ vel *Pavones* expressi, defunctos Imperatores vel Augustas in cœlum subvehentes, Apotheoseos seu Consecrationis eorum notæ sunt, cujusmodi numismata duo exhibet Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib. 3. cap. 18.* V. quoque Seb. Feschium *de Insignibus*, ut & suprà *Pavones*.

Pax, Dea, adde: Ovidius navali eam coronâ redimit, *Faster. lib. 1.*

> *Frondibus Actiacis comptos redimita capillos,*
> Pax *ades, & toto mitis in orbe mane.*

Occasione viz. Actiacæ victoriæ, V. C. Paschalium *Coronarum lib. 7. cap. 4.* Romæ Aram habuit: ibidem Templum illi magnificentissimum Vespasianus à Claudio inchoatum extruxit, Foro proximum, cujus mentio apud Plinium *lib. 34. cap. 8.* ubi de nobilitatibus ex ære operum: *Atque ex omnibus —— clarissima quæque in Urbe jam dicata sunt à Vespasiano Principe in Templo Pacis.* Et *lib. 36. cap. 5.* ubi juxta Pauli Basilicam, Forumque Augusti, inter *pulcherrima operum, quæ unquam*, recensetur. Ibi vasa & donaria Templi Hierosolymitani à Tito Vespasiano reposita fuisse, tradunt Scriptores, D. Hieronymum sequuti. Ibidem omnium artium Professores ad disputandum convenire consuevisse, Galenus refert *Serm. de libris propriis.* Ægrotos quoque hoc templum frequentare fuisse solitos, asserit Li. Giraldus ex quodam parùm intellecto ejusdem Galeni loco, sed refellitur ab Hier. Mercuriali *Var. Lect. lib. 1. cap. 13.* Bibliothecæ *Pacis* meminit A. Gellius *lib. 16. cap. 8.* quæ sine dubio Templo fuit ab eodem Vespasiano adiuncta. Sed hoc Templum, quod supra cœtera maximum fuit, opulentissimum, *ac pulcherrimum operum, quæ unquam*, ut loquitur Plinius, *lib. 36. cap. cit.* Commodo imperante, incendio consumtum ac in cineres redactum, docet Herodianus *lib. 1.* Eidem Deæ Fanum Domitianus posuit. Statius *lib. 4. Sylv. 1. v. 13.*

> *—— —— quem tu vicina* Pace *ligatum*
> *Omnia jussisti componere bella ——*

Et *Sylv. 3. verso 17.*

> *Qui reddit Capitolio Tonantem,*
> *Et* Pacem *propria domo reponit* &c.

Apud Athenienses, *Pax* quoque aram habuit & pulvinar, post superatos à Timotheo Lacones. Corn. Nepos *in Eo*, *Quo facto Lacedæmonii de diutina contentione destiterunt —— pacemque his legibus constituerunt, ut Athenienses mari Duces essent. Quæ victoria tantæ fuit Atticis lætitiæ, ut tum primùm aræ* Paci *publicè sint factæ, eique Deæ pulvinar sit institutum*, ad quem l. V. Commentatorum *Notas*. Nec omittendum, Matronas Romanas, ut uterum ferrent, Τεθμοφόροις Atheniensibus *Pacique*, ut & Veneri, supplicationes & vota, magis tamen pro filiis & gemellis, quàm filiabus, concipere solitas fuisse, uti docet Thom. Bartholinus *de Puerperio Veterum.*

Pax, venia, dimissio & absolutio delictorum, quæ fit à Ministris Ecclesiæ, nomine & auctoritate D. N. J. C. reconciliatio, communio seu potiùs, *admissio pœnitentis in communionem Ecclesiæ*: quæ *Pax Ecclesiæ* dicitur in Concil. Taurinensi *can. 6.* alibique. Hac notione sæpiùs vox occurrit apud Cyprianum, inprimis *Epist. 11. Cùm ante actam pœnitentiam, ante exomologesim gravissimi atque extremi delicti factam, ante manum ab Episcopo & Clero in pœnitentiam impositam, offerre lapsis* Pacem *& Eucharistiam dare, id est, sanctum Domini profanare audeant.* Et *lib. de Lapsis*, *Ante expiata delicta, ante exomologesin factam criminis, ant purgatam conscientiam —— ante offensam placatam indignantis Domini & minantis,* Pacem *putant esse, quam quidam verbis fallacibus venditant*, &c. Hanc à Martyribus & Confessoribus, impetratis ab eis libellis, petere non rarò solitos fuisse excommunicatos, diximus suprà in *Martyrum Pax.* Meminitque ejus moris Tertullianus ad Martyr. *Pax vestra bellum est illi: quam pacem quidam in Ecclesia non habentes, à Martyribus in carcere exorare consueverunt.* Quæ quidem *Pax* Pamelio nil aliud videtur fuisse, quam relaxatio satisfactionis per Episcopum pœnitentibus impositæ, atque ad Ecclesiæ communionem, ante expletum præscriptæ pœnitentiæ tempus, admissio: Qua de re alibi. Formulam libellorum illorum tradit Cyprianus *Epist. 22. Cùm benedictus Martyr Paulus adhuc in corpore esset, vocavit me & dixit mihi, Luciane, coram Christo tibi dico, ut si quis post arcessitionem meam abs te pacem petierit, des in nomine meo.* Sed & *Pax* pro *osculo Pacis*, quod pacis & concordiæ symbolum erat, non rarò occurrit. Quo sensu legimus, *Pacem dare, Pacem tribuere, Pacem offerre* &c. V. suprà, ubi de *Osculo Pacis.* Etiam *Pax* laudimium dicitur, id nempe, quod, pro venditionis aut alienationis auctoramento, domino superiori solvitur, quasi ut Pax cum eo ineatur & ut venditionem alienationemque non interturbet, dato ad id consensu suo. In *Charta A. C. 1183.* pro lanionibus Tolosanis, *Habet Dominus Comes, vel suus Bajulus, suos* Pax *integrè*, apud C. du Fresne in *Gloss.* Eadem vox acclamari solita, Pacem publicam infractum euntibus. Unde *Pacem proclamare*, est silentium indicere, quomodo etiam Galli, cùm alios silere jubent, Paix, Paix, acclamant. Si quando enim Pax publica infringeretur, cum ab omnibus adstantibus admonebantur Pacis indictæ hac voce Pax: quod maximè in duellis obtinuit, ne quis decertantium amplecteretur partes, qua de re eundem V. ibidem &c.

Paris

Varia Pacis species, quæ apud Scriptores occurrunt passim.

Pax Curiæ Regis, quæ sc. contineri debet, intra Curiæ ipsius terminos, qui ita describuntur in *LL.* Henrici I. R. Angl. *cap.* 16. cujus tit. *de Pace Curiæ Regis*: *Nam longè debet esse* Pax Regis *à porta sua, ubi residens erit à quatuor partibus loci illius, h.e. quatuor* (in aliis codd. tria) *milliaria & tres quarantena, & novem acræ latitudine & novem pedes, & novem palma & novem grana ordei. Multus sanè respectus esse debet, ac multa diligentia, ne quis pacem Regis infringat, maximè in ejus vicinia* &c.

Pax Dei & Ecclesiæ, V. infrà *Treuga Dei*.

Pax Domini idem, quod *Pax vobis*. V. infrà.

Pax Domini sit semper vobiscum. verba sunt, quæ in Communione Rom. dicuntur à Sacerdote, antequam immittat particulam hostiæ in calicem, uti ait Dominic. Macer in *Hierolexico*.

Pax Ecclesiæ, *immunitas*, privilegia, quibus illa munitur, quæque qui infregit, pacis Ecclesiæ fractæ reus fit, in *Capitul. A. C.* 801. *c.* 2. Sed & *Pax Ecclesiæ* de reis dicitur, qui ad Ecclesias, veluti ad asyla, confugiunt, tum enim *pacem Ecclesiæ* habere dicuntur, *Capitular.* Caroli M. *l.* 5. *c.* 90. &c. Quando verò jus Asyli nactæ fuerint ædes sacræ, apud Christianos, sat multis docet Jac. Gotofredus *ad l.* 1. *Cod. Theodos. de his qui ad Ecclesiam confug.* Apud Anglos, qui ad Templum confugiebat, aut locum alium asyli privilegio donatum, siquidem crimen, de quo incusabatur, à se fateretur admissum, regnum abjurare tenebatur & eligere portum aliquem, per quem transire posset ad terram aliam, extra Regnum Angliæ. Quo casu computabantur ei rationabiles dietæ, usque ad portum illum, & interdicebatur ei, ne exiret regiam viam, nec moram faceret alicubi per duas noctes, sed semper tenderet rectam viam ad portum, ita ut ibi esset ad diem sibi datum & transfretaret quàm citissimè. Morari autem poterat in Ecclesia per 40. dies, Bractonus *lib. III. tr.* 2. *cap.* 16. § 1. &c. V. suprà, ubi de *Asylis*, nec non ubi de *Abjurandi patriam more*.

Pax S. Petri, memoratur in *Weichbild* Magdeburg. *art.* 9. § 2 *Pax S. Petri cum signo Crucis eisdem* (civitatibus) *concessa* (ab Imp.) *Idque signum hucusque servatur, ubi Civitates vel Foralia noviter fundantur, figitur crux in testimonium pacis, quodque ibi ternatur pax municipalis: appenditurque Imperatoris signum, ut appareat de voluntate ejus id factum fore.*

Pax & Quies Imperii, Feudatariis concessa. V. *Jus Feudale* Saxonum *cap.* 5.

Pax Regis, *Regia protectio*, Gall. *Sauvegarde Royale*, LL. Henrici I. Regis Angl. *cap.* 53 alibique passim. Hinc ad *Pacem redire* dicebatur Utlagatus & proscriptus, cùm à Rege recipiebatur, ejusque Pacem denuò consequebatur. Et *Litera Pacis*, vulgò *Remissio* dicta, quæ criminis admissi abolitionem continens à solo Rege concedebatur, in *LL.* Malcolmi II. R. Scotiæ *cap.* 2. §. 5. Sed & *Pax Regis* multiplex esse dicitur, in *LL.* Eduardi Confess. *cap* 12. sc. *ipsius manu vel brevi data*; vel *in diebus coronationis*, durans per 8. dies; vel *in præcipuis Anni festivitatibus*, Natali sc. Domini per 8. dies, totidem in Paschate ac Pentecoste; vel in 4 Viis Regalibus, de quibus V. suprà, in *Cheminus* & *Ermingstrete*; vel denique in majoribus fluviis. Aquæ enim minores, perinde ac chemini minores, sub lege Comitatus sunt. Hinc *Pacis fractio*, cùm Pax indicta à Rege, vel alicui, aut Ecclesiæ locisque aliis, concessa violatur: Aliquem *de Pace appellare*, i. accusare: *Paci Regis stare*, i. de fracta Regis pace Juri stare. V. Auctores in *Glossario* suo laudatos Car. du Fresne, nec non suprà.

Pax Tecum, antiquitus in sacris lectionibus alicujus Apostoli, dicebatur, Augustinus *Epist.* 163. quod hodieque Græci observant: apud quos lectione N. T. in Missâ peractâ, a Lectore, Sacerdos respondere solet, *Εἰρήνη σοι*. Post osculum pacis dici consuevisse: item post Orationem Dominic. refert Baronius A. C. 45. *num.* 24. & 25.

Pax Villæ, *Banleuca*, districtus urbis, intra quem *Paciarii* seu *Scabini* jurisdictionem habent. *Potestas & terminus Pacis*, in *Charta* Communiæ Cerniacensis A. C. 1184. &c. Hinc *Maison de la Paix*, id est, *Domus Pacis*, in *Consuetud.* Montensi *cap.* 12 *artic.* 2. in qua conveniunt Scabini, de rebus publicis cognituri &c. apud Car. du Fresne d. l.

Pax Vobis, vox DOMINI ad Discipulos prima, quando eis post resurrectionem apparuit. Luc. *cap.* 24. *vers.* 36. Joh. *cap.* 20. *vers.* 19. & 21 ex veteri Hebræorum more usurpata. Quam salutandi formulam, in Communione Rom. ad populum in Missa ab Episcopis adhiberi, auctor est Beletus *de Div. Offic. cap.* 36 ubi ait, orationem, quâ Sacerdos populum salutat, *Dominus vobiscum*, sumtam ex Vet. Testamento, & quidem ex libro Ruth, pertinere ad minores Sacerdotes, alteram verò, *Pax vobis*, desumtam ex Evangelio, solùm spectare ad Episcopos, & qui iis sunt superiores. Quam in rem ad calcem *Chronici* Reicherspergi addita sunt quædam a Christ. Gevvoldo Diplomata Pontificum Roman. atque in iis unum Leonis VII. ubi hæc habentur: *Consultum est etiam, utrum Episcopi* Pax Vobis, *an* Dominus Vobiscum *pronuntiare debeant. Sed non aliter per omnem provinciam tenendum est, quàm in sancta Romana Ecclesia. In Dominicis enim diebus & præcipuis festivitatibus, atque Sanctorum natalitiis, Gloria in excelsis Deo &* Pax Vobis *pronuntiamus. In diebus verò Quadragesimæ & in IV. Temporibus, sive in vigiliis Sanctorum & in reliquis Jejuniorum diebus*, Dominus vobiscum *tantùm dicimus*. V. Car. du Fresne d. l. ubi idem cum *Pax Vobis* esse *Pax Domini*, quod similiter à solis Episcopis usurpetur, addit ex Johanne Abrincensi Episc. *de Offic. Eccl.* Plura verò hanc in rem, suggerent Macri Fratres *in Hierolexico*, inprimis v. Cl. Suicerus *Thesaur. Eccl.* voce Εἰρήνη.

Paxamates Panis, seu *Paxamatia*, Græcis recentioribus Παξαμάδια, à *Paxamo* quodam nomen habentes, qui, ut auctor est Suidas, scripsit ὀψαρτυτικὰ κατὰ στοιχεῖον. *Panis paximatius*, in *Vita* S. Severi Abb. Agathensis *cap.* 11. *Panis Paximatius*, apud Ordericum *lib.* 9. *pag.* 740. *Paximatium panis*, in *Regula* S. Columbani *cap.* 3. *Paximates similaginei*, in *Gestis* Abbatum Gemblacensium & alibi passim. In *Glossis* Isidori, redditur *Panis subcinericius*, δίπυρος ἄρτος, *panis recoctus*. Cujusmodi panes Aureliani tempore, sicut & panes militares, h.e. buccellata, ut & buccellæ, quæ Populo dividebantur, fere intra sex uncias stetere: nam duo Paxamatia libræ pondus habuisse, scribit Cassianus *Collat.* 2. *cap.* 19 quâ iniquâ taxatione ventres suos castigabant Monachi. Ita autem Cassianus, *Præposuerunt cunctis illis refectionem sicci panis, cujus æquissimum modum in duobus* Paxamatiis *statuerunt, quos parvulos panes vix unius libræ pondus habere, certissimum est.* Sic Paxamas & *buccella*, idem erat. V. Salmasium *ad Vopiscum in Aureliano*, & suprà in vocibus *Buccella* & *Panis*.

Payreuthum, seu *Beruthum*, vulgò *Barrith*, castrum Franconiæ, cum ditione adjacente, sub proprio Principe, ex familia Zollerio Brandeburgica. Lineæ hujus *Beruthinæ*, ut vocat Spenerus, aliàs *Secundæ Franconicæ* vel *Culmbacensis*, conditor fuit Christianus, filius Johannis Georgii, Elect. Brandeburg. ex Elisabetha Anhaltina, tertia ejus conjuge, natus A. C. 1581 equi successione Georgii Friderici agnati in Franconia tractum montanum & ad Ayisum nactus. Conventui Lipsiensi interfuit A. C. 1630. Obiit A. C. 1655. a pietate & studio promovendi Scholas & Ecclesias commendatus. Pater fuit, ex Maria agnata, Alberti Friderici Borussiæ D. filia, (præter Annam Mariam, Johanni Antonio Princ. Eggenbergio D. Crumaviæ elocatam A. C. 1639. Magdalenam, Sibyllam Johannis Georgii II. Elect. Saxon. uxorem) Erdmanni Augusti & Georgii Alberti. Quorum is natus A. C 1615. defunctus est A. C. 1651. Sponsus iterum Sophiæ Agnetis Duc. Megapolitanæ, quam morte præventus non duxit; ex Sophia patrueli Onoldsbacensi relicto filio, Christiano Ernesto, qui genitus A. C. 1644. in aula Berolinensi primùm fuit, inde Argentinensem Academiam invisit, A. C. 1657. hinc Galliâ, Italiâ, & Belgio, perlustratis, ad Electorem Brandeburgicum rediit. Domum postea reversus, administrationem provinciæ suscepit & Comitia Ratisbonensia visitavit A. C. 1664 ductâ priùs Erdmutâ Sophiâ (Joh. Georgii El. Sax. præfati filiâ) 1662. quâ brevi mortuâ Sophiam Ludovicam (Eberhardo D. Wirtemb. genitam) sibi junxit, eque illa filias aliquot suscepit. Ipse, nupero bello, ex primis inter Principes, arma Cæsareis adversùs Gallos junxit ac multa fortitudinis laude variis expeditionibus interfuit: Imperii nomine in Exercitu generali Vigiliarum curæ præfectus. Patruus ejus vitâ excessit A. C. 1665. relictis ex primâ conjuge Maria Elisabetha (fil. Philippi D. Holsatiæ, tribus filiis Erdmanno Philippo, A. C. 1659. Christiano Henrico, 1661. & Carolo Augusto A. C. 166 . . natis; ex altera verò Com. Solmensi, unico filio. Phil. Spenerus *Syllog. Geneal. Histor. in Fam. Zollerio Brandeb.*

Paz, in Cantico Cantic. *cap* 5. *vers.* 10. *Caput ejus Kethem Paz*, quod quidam reddunt, *aurum optimum*, nomen loci, ubi optimi secundùm illos auri copia: unde *Kethem* Paz iis massam significat auri purissimi, quale est ἄπεφθον; quo modo Arrianus in *Indicis* vocat aurum, quod absque coctione statim perfectum ac purum reperiebatur. Sed Salmasius *Kethem* vertit gemmam, Paz vero cum *Ophaz* Danielis *cap* 10. *vers.* 6. eundem facit locum, vertitque hæc verba, λίθινα Παζ seu λίθον Ὠφὰζ, *gemmam ex loco* Paz seu *Ophaz*. Adeoque secundùm eum Τοπάζιον Græcorum hic intelligas, ab Ins. Arabiæ *Topazo* sic dictum, ubi reperiebatur, quæ & Πάζιον appellata est. Hesychius, certè Πάζιον, ὃ καὶ Τοπάζιον, λίθος πολύτιμος; *Pazium, quod & Topazium, lapis pretiosus*: Ergo & Insula ipsa Πάζιον seu Τοπάζιον. Epiphanius Τοπάζιον Indiæ urbem facit, ubi effodiebatur Topazion. Stephanus, Τοπάζος, νῆσος Ἰνδικὴ ubi etiam Παζίους vocat hujus Insulæ incolas, ex Alexandro Polyhistore, Ἀλέξανδρος ὁ Πολυΐστωρ φησὶν εὑρίσκεσθαι καὶ ἐν τῇ τῶν Παζίων νήσῳ, λίθον ... τῇ νήσῳ, ὅμοιον τῷ χρώματι τῷ τοῦ ἐλαίου, *Alexander Polyhistor ait, reperiri & in Paziorum insula lapidem insulæ cognominem, similem colore recenti oleo* &c. Et hanc esse regio-

gionem, quæ in Sacris Παζ & Ὠφάζ appellatur, hinc concludit. Quum ea vero *Ophaz* diceretur, Strabo & Diodorus, post Agatharchidem, putarunt ἀπὸ τῶν ὄφεων, *à serpentibus*, id nomen esse nactam, adeoque ὀφιῶδη olim appellatam fuisse, scripserunt. Sed & Græci Alexandrinique mercatores Hellenistæ, locorum omnia vocabula, ad suæ linguæ modulum inflectentes, *Topázion* eam, quasi ἀπὸ τοῦ τοπάζειν, videntur nominasse, h.e. *à quærendo*. V. eum *ad Solinum pag.* 1083. & 1084. & infrà, in voce *Topazus.*

della Paz, cognomentum Ludovico Mendezio *de Haro*, celebri illi Εἰρηνοποιῷ & Ministro Statûs in Hispania, à Philippo IV. ob pacem feliciter conclusam A. C. 1660. datum concessumque, ut id ad posteros ejus transmitteretur. Integer ergo ejus titulus hic fuit. *Ludovicus Mendezius de Haro, Sotomajor, Guzman, de la Paz, Marchio & dein Dux de Carpio, Comes Dux d' Olivares, primus Minister Status*: Et ex Catharina Fernandina *de Corduba d' Aragon* natus est, Gaspar *de Haro, Guzman, Aragon de la Paz*, Dux *de Carpio*, March. *de Liche*, Comes Dux *d' Olivares* & *S. Lucar*, cui nupsit Antonia *de la Cerda de Medina Celi*, (fil. Johannis Ludovici Ducis *de Medina Celi*) V. suprà.

P E.

Pebechius, nomen Auctoris Chymici, apud Zosimum, de quo V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1160.

Pec. in notis Antiquorum, *Peculium*, vel *Pecunia*: P. F. *Pius, felix*: P. FE. *publicè fecit*, denotat, Fr. Gouldmannus.

Peccator, cognom. quo se ipsum, humilitatis testandæ ergò insignivit Car. Perrotus Theologus Genev. qui obiit A. C. 1607. post editum, *De extremis in Ecclesia vitandis*, librum. V. Jac. Sponium *Hist. Genev. lib.* 3 *ad ann. præf.* De muliere *Peccatrice*, in Evangelio, res nota. Quid autem voce *Peccatoris*, Græcè Ἁμαρτωλοῦ, apud Scriptores Eccl. propriè indigitetur, V. apud Cl. Suicerum *Thes. Eccl.*

Peci, fructus Sinicus, magnitudine castaneam nucem haud multum excedens, nascitur in stagnantibus aquis, per totum agrum urbis Kiahingæ, in prov. *Chekiang.* Pellis subtilissima, pulli coloris, nucleum vestit, cujus intus candidissima caro est, plena succi, gratique saporis, durior quàm pomorum vulgarium, ac parumper acida. Cum eo fructu si cupream monetam ori immiseris, dentibus eadem facilitate, quâ fructum, comminues, ac in pulpam comestibilem rediges, mirâ naturæ vi & experimento sæpissimè probatâ. Auctor Anonymus *Sinæ & Europæ cap.* 32.

Pecora conscindendi ritus, in Bacchicis sacris, occurrit apud Papin. Statium *Achilleidos lib.* 1. *versu* 596.

> —— *nemus. Hujus in umbra,*
> *Alternum revocare piæ Trieterica matres*
> *Consuerant, scissumque pecus, terraq; revulsas*
> *Ferre trabes* ——

Ubi Vetus Scholiastes, ut Pentheum, inquit, pro fera consciderunt. Alius, *Soliti in simulato aut sanè vero furore, capreolos & alia pecora conscindere.* Ad quas usitatas animantium ruptiones, alludit Nero, apud Persium *Sat.* 1.

> *Et raptum vitulo caput ablatura superbo*
> *Bassaris & lyncem Mænas flexura corymbis.*

V. Euripidem eo loco, à Casaubono prolatum; alia à Theodoro Marcilio: quibus adde Casp. Barthium *Animadversion. ad l.* At in Veteris Test. Sacris non conscindebantur, sed dividebantur ritè Pecora, uti diximus suprà in *Foed.* ritu. V. quoque infrà in voce *Pecus.*

Pecorantes & Sodomitæ, junguntur in *Fleta, lib.* 1. *cap.* 37. §. 3. ἀλογευόμενοι, ἀρσενοκοῖται. V. Meursium *Gloss.* in ἀλογευομένοι; laudatum Carolo du Fresne *Glossar.* & Cl. Suicerum *Thesauro Eccl.* voce eadem.

Pecoris Magister, apud Servium, *ad Æneid. lib.* 7.

> —— *Tyrrhusque pater, cui regia parent*
> *Armenta, & latè custodia credita campi*:

est, *ad quem omnia pertinent animalia.* Ἀρχιποίμην Græcis, *Princeps gregis* Hebræis dictus. Cujus meminit quoque Cicero, *Nominat hominem, quem Magistrum pecoris esse dicebat.* Et Livius *lib.* 1. ubi de Faustulo, cui Latii Rex Numitor eandem curam demandaverat, *Ut lupam*, inquiens, *linguâ lambentem pueros Magister Regii pecoris invenit.* V. suprà in voce *Pastor.*

Pecoris usus quadruplex, juxta Tullium *Tusculan. lib.* 1. *Videmus*, ait, *multitudinem pecudum, partim ad vescendum, partim ad cultus agrorum, partim ad vehendum, partim ad corpora vestienda.* Ad *vescendum* ut lex olim erant mundæ omnes, ex Lege, i. e. quotquot ruminant ungulamque divisam & fissam habent, putà, bos, ovis, capra: cœteræ à mensis semotæ, tanquam immundæ, Levitic. *cap.* 11. Cujus distinctionis usus non fuit modò ante Legem, sed & ante diluvium, Genes. *cap.* 7. *vers.* 2. Ea tamen tandem sublata est, Actor. *cap.* 10. *vers.* 15. Ex mundis autem, præter carnem, etiam lac comedebatur & butyrum & adeps, Deuteron. *cap.* 32. *vers.* 14. medulla item, Psalmo 66. *vers.* 15. Sed sanguinem attingere nefas. Genes. *cap* 9. *vers.* 4. cum quia in sanguine est animæ, tum quia Deus sanguinem destinaverat ad expiationem faciendam in altari pro animabus nostris, Levit. *cap.* 17. *vers.* 11. Quod cum merè esset ceremoniale, nihil quicquam causæ fuit, cur Apostoli Gentibus sanguinem ad tempus prohiberent, Actor. *cap.* 15. *vers.* 10. quàm spes Judæos infirmos hac ratione lucrifaciendi, qui ab esu sanguinis tantopere abhorrebant, ut eos omnes populos gladio destruendos scribant; qui renuunt huic se mandato subjicere. V. Maimonidem *Tr. de Regibus cap.* 9. Quam ob causam hoc observatum, quamdiu spes fuit, Judæos in his ritibus educatos posse ad Christum allici. At postquam de illorum conversione desperari jam cœptum, etiam hoc interdictum, ut Legis Ceremonialis partem, abrogavit Apostolus 1. Gor. *cap.* 10. *v.* 25. alibique. Itaque Augustini ævo, si qui putarent ab esu sanguinis eâ lege se prohiberi, à cœteris irridebantur, ut docet *contra Faustum lib.* 32. *cap.* 13. Græci tamen hodieque eo scrupulo tenentur. Eædem autem pecudes, quæ ad esum, etiam *ad sacrificia* aptæ erant atque adhibitæ, mundæ viz. omnes, Gen. *cap.* 8. *vers.* 20. Qui sacrificiorum usus cùm diluvio sit antiquior, idem de pecudum esu omnino dicendum. Neque enim Abel in sacrificium id obtulisset Deo quo vesci nefas credidisset & frustra pavisset agnos, quibus non licuisset uti, ut alia omittam. Insuper ad *cultus agrorum* jumenta necessaria sunt: quâ in parte bovis maximè opera requiritur, Salom. Proverb. *cap* 14. *v.* 4. Unde Hesiodus, inter necessaria rei familiaris, commendat,

> Οἶκον μὲν πρώτιστα, γυναῖκά τε, βοῦν τ' ἀροτῆρα,
> *Domum primùm, uxoremque & bovem aratorem.*

Huc & tritura referenda, cujus etiam in Lege Deus eousque rationem habuit, ut bovi trituranti os obligari vetuerit, Deuteron. *cap.* 25. *vers.* 4. quò facilius *in pecudibus præmeditata humanitas in hominum refrigeria erudiretur*, ut ait Tertullianus *in Marcion. lib.* 2. *cap.* 17 &c. Sed & ad *vecturas* utilem operam equi præstant, Esai. *c.* 66. *v.* 20. Asini item & cameli & muli & boves, 1. Par. *cap.* 12. *vers.* 40. Et quidem equus ad bellum aptior, Prov. *cap.* 21. *v.* 30. Asinus ad pacis artes, Zachar *cap.* 9. *v.* 9 &c. Jam, ut aliquid de vestibus dicam, quæ fiunt ex quadrupedum spoliis, Lanea vestis olim fuit, ut hodieque est, in promiscuo usu, Jobi *cap.* 31. *vers.* 20. Prov. *cap.* 27 *vers.* 26. & Ezech. *cap.* 34. *vers.* 3. Sed vi losa seu cilicina videntur Prophetarum fuisse propria: putà, Eliæ 2. Reg. *cap.* 1. *vers.* 8. Esaiæ, Et. *cap.* 20 *vers.* 2. Pseudoprophetarum, Zachar. *cap.* 13. *v.* 4. &c. Quorum exemplo Johanni Baptistæ, vestis fuit ἀπὸ τριχῶν καμήλου καὶ ζώνη δερματίνη, Matth. *cap.* 3. *vers.* 4. Auctor Epistolæ ad Hebræos μηλωτὰς vocat & αἴγεια δέρματα, *cap.* 11. *vers.* 37. quod vestimenti genus, uti simplicissimum, ita antiquissimum est. Unde Græci Heroës apri, aut tigridis aut leonis exuviis induebantur, aut pelle Libystidos ursæ; ut Bacchæ nebride, i. hinnuli; aut bassari, i. vulpis pelle, quæ Coptis etiamnum *Basor* dicitur. Et, apud Sallustium, Germani rhenonibus corpus tegebant. Romæ etiam, uti apud Poëtam, priscos civium mores describentem, inter alia legimus,

> *Curia, prætexto quæ nunc nitet alta Senatu,*
> *Pellitos habuit rustica corda Patres.*

Et

> *Verbera pellitus setosa movebat arator.*

Inde Lucretius, de mortalium primis agens, *lib.* 5. *vers.* 951.

> *Nec dum res igni scibant tractare, neq; uti*
> *Pellibus & spoliis corpus vestire ferarum.*

Nempe, utut nudis hominibus videatur obvium ferarum & pecudum pelle vestiri, tamen ille pellium usus latuit primos mortales, donec à Deo edocerentur. Quod sibi volunt hæc Mosis verba, Genes. *cap.* 3. *vers.* 21. *Fecit Dominus Deus Adamo & uxori ejus tunicas pelliceas, quibus vestivit eos.* Nec omittenda Columellæ conjectura, *Præfat. lib.* 7. *Nomina Pecuniæ & Peculii tracta videri à Pecore, quod non solùm Vett. possiderunt, sed adhuc apud quasdam Gentes unum usurpatur divitiarum genus.* Ut enim nos pecuniâ, ita Vett. *Pecore* in permutatione rerum utebantur. Proverbior. *cap.* 27. *vers.* 26. *Agni erunt ad vestitum tuum, & pretium agri sunt hirci.* Ubi quod dicitur de *hircis*, ad quodvis pecus pertinet. Proinde Græcum verbum ὠνεῖσθαι, *emere*, ductum creditur ἀπὸ τῶν ὄνων, *ab asinis*; ut & πωλεῖν, *vendere*, ἀπὸ τῶν πώλων, *à pullis equorum*, & ἀμείβω, *consequi, permutare*, ἀπὸ τῶν ἀρνῶν, *ab agnis.* Quò referunt nonnulli, quòd Genes. *cap.* 33. *vers.* 19. Jacob emisse legitur partem agri filiorum Hemor ἑκατὸν ἀμνῶν, *centum agnis.* Quod, præter Græcos, sequuntur Chaldæus, Syrus, Samaritanus, Arabs uterque & Vulgatus Interpres. Alii tamen ἑκατὸν μνῶν, id est, *centum minis*, legunt, alphâ extrito: aut pro agnis nummos intelligunt, agni effigie signatos, quales cudisse legitur Servius Romanorum Rex; quia in narratione Stephani Protomartyris, Actorum *cap.* 7. *vers.* 16. ager ille emtus dicitur τιμῆς ἀργυρίου, *argenti pretio*; ubi tamen facilè regeri posset, argenti vel pecuniæ nomine eo loco censeri, quidquid illâ ætate pecuniæ vicem præstabat. Quod Arabs, Actorum Interpres, egregiè expressit, vocabulo tam *pecudes*, quàm *nummos*, significante, &c. V. plura hanc in rem, apud Sam. Bochart. *Hierozoic. Part. II. lib.* 1. *cap.* 2.

Pecten, inter Ornatricum olim instrumenta. Claudianus *de Nupt. Honor. & Mariæ*,

> *Cæsariem tum fortè Venus subnixa corusco*
> *Fingebat solio; dextrâ lævâque sorores*

Stabant Idalia: Largos hæc nectaris imbres
Irrigat, hæc morsu numerosi dentis eburno
Multifidum discrimen arat; sed tertia retro
Dat varios nexus &c.

Ubi Ornatricum altera cæsariem Veneris nectare irrigat, hinc *Pjeuas* vulgò dicta: altera *Pectine* utitur. quem idem Poeta Eunucho tribuit, *in Eutropium lib.* 1.

—— —— Eous Rector Consulq; futurus
Pectebat Dominæ crines.

Appuleius in præconio capilli, *Metam. lib.* 8. *Vel nunc guttis Arabicis inunctus & Pectinis argutè dente tenui discriminatus.* A calamistro differt, hoc enim immoderatum comæ cultum, *Pecten* laudabilem, arguit. Unde Theodorus Marcilius *in Commonitoriis suis in l aur. Ramilerii Hypomnemata, Triplex*, inquit, *capillorum genus, flexi ad* Pectinem, *sive pexi, flexi calamistris & turbati: Primum genus elegantiæ, alterum mollitiei, tertium fine elegantia ac venustate.* Et Ovidius *Fastorum lib.* 1.

Najades, effusis aliæ sine pectinis usu,
Pars aderant positis arte manuq; comis.

Laudat *Pectinem* in Hadr. Spartianus, *statura fuit procerus, formâ comtus, flexo ad* Pectinem *capillo*. Interdum tamen & mollitiei argumentum inde desumtum, quòd quis se pexum ostentasset: de Catilinæ sociis M. Tullius *Orat. 2. in illum*, *Hi sunt*, inquit, *quos pexo capillo nitidos videtis*: Et talem inducit Cupidinem Moschus, insignis Poëta Bucolicus, Phocylidesq; referente Junio *Animadvers. lib.* 2. *cap.* 8. Horatius de Paride *lib.* 1. *od.* 15.

Nequicquam Veneris præsidio ferox
Pectes cæsariem.

Quod diebus inprimis festis fieri assolebat. A. Persius *Sat.* 1.

—— —— —— Pexusq; togaq; recenti
Et natalitia tandem cum sardonyche albus.

Tibullus *lib.* 2. *Eleg.* 5.

Sed nitidus pulcherq; veni, nunc indue vestem
Sepositam, longas nunc benè pecte comas &c.

V. Thom. Dempsterum *in Joh. Rosinum Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 35. Veneri *Pectinem* mulieres decalvatæ consecrarunt. Georg. Codinus *Constantinop.* Τὸ Ἀφροδίτης τὸ ἄγαλμα πλατεῖον ἀντιφοῦ ... Ἐπειδὴ ... Ῥωμαίων γυναιξὶ κνήφη λοιμώδης γεγονὼς, ἡ ξυρισμένων ... γεγόνασιν αὐταῖς ... V. quoque Suidam in voce Ἀφροδίτη. Fuere autem *Pectines* ex ebore, unde *numerosi dentis eburnum morsum*, dixit suprà Claudianus: sed plerumque e buxo, ut docet Martialis, ubi de *Pectine*, calvum alloquente, ludit *lib.* 14. *Epigramm.* 25.

Quid faciet nullos hic inventura capillos,
Multifido buxus qui tibi dente datur.

Joh. Laurentius JC. *in Phædrum fab.* 6. *lib.* 5. *ad versum*,

Invenit calvus fortè in trivio Pectinem &c.

Nec hominum solum, verum & statuarum aliquando capilli pecti solebant, Junonis inprimis, cui, quòd munditiei & ornatus curam haberet, crines additi & curiosâ superstitione dispositi fuere: Sed & Minervæ, teste Augustino *de Civ. Dei lib.* 6. *Sunt quæ Junoni & Minervæ capillos disponunt.* Hinc Prudentius in *Symmachum lib.* 2. de Victoria,

—— —— —— Non pexo crine Virago,
Aut nudo suspensa pede -

Et de Idolis in genere Lipsius, ex Tertulliano, *Qui in Idolis comendis & ornandis & ad singulas horas salutandis adulantur, curationem facere dicuntur.* Quia enim Deos, utpote pulchritudinis studiosos & perpetuos, comam lavare caris sibi amnibus fingebant Poëtæ; ad ejus lotionis æmulationem balnea, simulachris instituta sunt: uti de Lotris Palladis docet Elegia Callimachi: eique rei *pecten* etiam adhibebatur, quò alludit Papinius *Thebaid. lib.* 2. *versu* 723 de Pallade,

—— seu in Libyco Tritone repexas
Lota comas &c.

Tandem & ad vestes, vox translata, *pexæque vestes* Plinio *lib.* 8. *cap* 47. dictæ sunt, in quibus ob villorum densitatem nec stamen nec trama appareret: quales omnes fuere vestes recentes; Sed hac de re V. infrà in voce, *Pexa*, ut & aliquid suprà in voce *Pauperes*. Addam saltem, inter ministeria sacra Ecclesiæ Rom. *pectinum* quoque, quo sc. Sacerdotes ac Clerici, antequam in Ecclesiam procederent, crines pecterent, occurrere, uti ex *Testam.* Riculfi Episc. Helenensis A. C. 915. & *Monastico* Angl. observatum C. du Fresne *Glossario*: ubi & *pectinarium* meminit ex libro *Ord. S. Victoris Paris. MS.*

Pecten, inis, apud Cyrillum in *Glossariis*, πλῆκτρον, Latinè quoque plectrum est, a significatione alterius inflexione hac distinctum. Quam tamen Auctores non observant. Virgilius de Orpheo,

Nec non Threïcius longa cum veste Sacerdos
Obloquitur numeris septem discrimina vocum;
Jamq; eadem digitis, jam pectine pulsat eburno.

De eodem Statius *Thebaid. lib.* 5. *versu* 341.

Mitior & senibus cygnis, & pectine Phœbi.

Maximianus in *Elegiis*,

Nunc niveis digitis, nunc pulsans pectine *chordas.*

V. quoque Val. Flaccum *lib.* 3. Alios: plura verò infrà in voce *Plectrum.*

Pecten Amazonius, apud Statium *Achilleidos lib.* 2. *versu* 159. ubi de variis saltationis modis, apud Vett. usitatis,

—— —— Nunc obvia versa
Pectine Amazonio, *modò quo citat orbe Lacænas*
Delia, plaudentesq; suis intorquet Amyclis:

choreæ genus est, Amazonibus olim usitatæ, quæ complicatæ invicem serieque *pectinis* constitutæ, choreas ducebant saltabantque. *Pecten* enim ita quælibet series, quasi consitare pectines videmus. Ovidius *Metamorphos lib.* 9.

—— —— subsedit in illa
Ante fores arâ, dextroq; est poplite lævum
Pressa genu, digitis inter se pectine *junctis*
Sustinuit partus.

Ubi quid velit, enarrat Plinius *lib.* 28. *cap.* 6. *Adsidere gravidis, vel cùm remedium alicui adhibeatur, digitis* pectinatim *inter se implexis, veneficium est, idque compertum tradunt, Alcmenâ Herculem pariente: pejus, si circa unum, ambove genua, item poplites alternis genibus imponi* &c. V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium d. l.* De pisce verò hujus nominis, Plinium passim inprimis *lib.* 9. *cap.* 33. & Vossium *de Idolol. lib.* 4. *cap.* 19. ubi de pisce volitante hujus nominis, & *cap.* 36. ubi de *Pectine*, ostreæ genere.

Pectinatis Carduus, seu *Pectinivulus*, quibusdam dicitur carduus, *fullonius* Gallis dictus, cujus capitula carminandis & rudibus pannis lævigandis, usum præbent, quemadmodum spinulenta folia hippophæsti, seu potius capitula ejusmania echinata, fullonibus olim ad pectendam vestium mollitiem inservicre. V. Salmasium *ad Solinum p.* 396. Hinc *Pectinator*, in *Gloss.* Κτενιστὴς, de quo Claudianus *in Ruffinum lib* 2.

—— —— doctissimus artis
Quondam lanificæ moderator pectinis *unci.*

V. hic passim.

Pectinata Tecta, vett. Romanis dicta sunt, quæ in duas partes essent devexa; Unde Gallis hodie *Pectiniones* vocant, qui ex utraque parte fastigium sustinent, & plane sunt triangulari formâ, ut & ipsum fastigium, quod ipsis incumbit, & τρίγωνον vel τρίγωνον propterea Græcis dictum est. Omnia enim apud Vett. tecta, aut plana erant, aut fastigata. In Græcia & in Asia & toto penè Oriente ædium privatarum tecta plana fiebant: ædes verò sacræ culmen habebant & fastigium, quod Græcis ἀετὸς, item ἀέτωμα etiam, dictum est, quòd πτέρυξιν ἀετοῦ, alis aquilæ, simile esset, unde & πτερύγια quoque & πτερὰ appellata sunt, Eust. *Il.* α. Talia namque fastigia. Fiebant autem plerunque tecta pluribus fastigiis, id est, trichoris, ut in *Epistolis* Ciceronis ad Atticum videre est: *Absolutum offendi in ædibus tuis tectum: quod supra conclavia non placuerat tibi esse multorum fastigiorum.* Unde Statius Papin.

—— Partitis distantia tecta trichoris,

i. *fastigiis.* Neque vero Αἰετοὶ & Αἰετώματα in Templis solùm, sed & in privatarum ædium tectis usurpata fuere: hoc tamen discrimine, quòd fastigiis Templorum quædam adderentur ornamenta, quibus privatorum culmina carebant, ut statuæ, victoriæ, & alia Deorum simulachra. Quo modo, cum multa Cæsari decernerentur ut Deo, ejus quoque ædium fastigium ornaverunt, Cic. in *Philipp. Quem is majorem honorem consecutus erat, quam ut haberet pulvinar, simulachrum, fastigium, Flaminem.* Ubi *fastigium* dicitur non ipsum tectum (quæ propria ejus significatio) sed fastigii ornamentum adeoque fastigii quasi fastigium, qualia non ἀετοὶ seu ἀετώματα sed ἀκρωτήρια, appellata sunt, quod altiora ipsis fastigiis essent &c. Salmasius *ad Æl. Spartianum in Pescennio Nigro.* V. quoque suprà in voce *Fastigium*, & infrà in *Trichora.* Aliud est *Pectineum* opus, quod memoratur in *Visitat.* Thesaurariæ S. Pauli Londinensis A. C. 1295. *Capa Fulconis Episcopi bene operata opere* pectineo *auro & argento.* Alibi, *Vestimentum Fulconis Basset habet paruram de opere* pectineo, *cum rosis, arboribus, floribus & bestiis* &c.

Pectorale, Hebr. חֹשֶׁן inter octo vestes *aureas* Summi Sacerdotis Hebræorum, & quidem inter harum quatuor illi soli proprias, memoratum Exodi *cap.* 28. *versu* 15. & *seqq.* pannus erat pretiosissimus, *ex auro, hyacinthino & purpureo & coccineo dibapho & xylino internexo*, quadratus, duplicatus, palmi magnitudine, quem jusserat Deus amiculo Sacerdotali *Ephod* appellato medio in *pectore* illigari. Ei duodecim uniones opere stupendo inserti erant, XII. Tribuum nomina præferentes, quæ sic Pontifex, quoties in Sanctuarium ingrediebatur, in sacro illo *Pectorali Juris*, supra cor suum portare solebat, in monimentum coram Jehova jugiter. Atque hi quaterni gemmarum ordines (quadruplici enim serie erant dispositi) ipsa *Urim & Thummim* erant, vel certè fuere illa secretius, & sanctius quiddam a Deo artifice Mosi traditum, & mystico isti panno inscriptum, Scripturis verò tacitum adeoque nobis ignotum. Significabatur autem hoc *Pectorali* (quod inter vestes sacras, sicut inter vasa Area, pretiosissimum fuit.) tribuum duodecim nomina Deo quotidie ob oculos exponens, jugem Christi intercessionem; utpote, qui semper in Templo Dei degit *intercedens pro nobis, semperque vivit ad interpellandum pro nobis*, Rom. *cap.* 8. *versu* 34. & Hebræorum *cap* 7 *v.* 25

De *Urim* & *Thummim* dicemus suo loco. V. Franc. Burmannum *Synopsi Theol. Christ. Part. I. lib. 4. cap. 29. §. 2.* & hic passim, inprimis in vocibus *Ephod*, item *Rationale*. Apud Scriptores Ecclesiæ Rom. vox quoque occurrit, & vestem similiter sacram notat. Sic enim *Ceremoniale* Rom. ex *MS.* Vaticano de Consecratione PP. apud Rayn. A. C. 1272. n. 9. *Cùm ad ordinem Presbyteratus ordinari debebis — nec tamen habebis tunicellam, nec Dalmaticam nec calciabitur sandaliis nec habebis* Pectorale, *sed solum amictum & albam* &c. In Lib. *Anniversar.* Basilicæ Vaticanæ, ubi de Bonifacio VIII. occurrunt, *Pectoralia de opere Cyprensi*; in *Necrolog.* Ecclesiæ Carnotensis 2. Id. April. *Pectorale ex auro mundissimo & gemmis pretiosis.* In *Visit.* Ecclesiæ Thesaurariæ S. Pauli Londinensis A. C. 1295. *Rotunda Pectoralia aurifrigia* — Item, *Pectorale aurifrigium vineatum* — Item *Pectorale literatum* &c. V. Car. du Fresne *Glossar.* in hac voce, ut & in *Rationale*, ubi hæc ambo cum Pallio Episcopali eadem facit. Alia notio vocis est, in *Gestis* Innocentii III Pontif. Rom. *Super novas gradus constituens novum altare, novaque* Pectoralia *faciens ante chorum.* Quæ verba Germanus Patr. CP. *in Mystagogia p. 148.* ita ferme expressit: *τὰ κιονια, ἅτινα τῶ στῆθει ἀρχαιζ... τὸ βῆμα ἀπὸ ὁ λαοῦ λαὸ ἡ ...* Ubi *Pectoralia* sunt cancelli, forte ad pectus usque erecti. Certè Græci recentiores *Στηθεία* vocant columellas ordine dispositas, ac superiori epistelio junctas, ut rectè observat Goarus *ad Cedrenum pag.* 631. V. quoque Codinum *in Orig CP. Meursianis p.* 68. At *Pectoralis*, apud Gregorium M. *lib.* 10. *Epist.* 52. tunicam hyemalem, pectus tegentem, notat. V. Car. du Fresne ubi suprà. Addam ex Burmanno, Gemmarum in *Pectorali* Hebræorum & Tribuum parallelismum, sic n. exactè quamque gemmam cuique Tribui respondisse, ut virtus lapidis genium ac virtutem Tribus, cujus nomen habebat, expresserit, Magistri asserunt.

Gemmæ in Pectorali sacro Tribubus Israëlis respondentes.

Pyropus.	Ruben.
Topazius.	Simeon.
Smaragdus.	Juda.
Hic ordo primus.	
Chrysoprasus.	Levi.
Sapphirus.	Dan.
Adamas.	Naphthali.
Hic ordo secundus.	
Cyanus.	Gad.
Achates.	Aser.
Amethystus.	Issachar.
Hic ordo tertius.	
Beryllus.	Zebulon.
Thalassius.	Joseph.
Jaspis.	Benjamin.
Hic ordo quartus.	

Pectus, apud Gentiles, Neptuno sacrum, ferocissimo Deorum & ab omni sapientia alienissimo: cùm Palladi potiùs consecrandum videretur, hoc Sapientiæ domicilium. Unde *sine pectore miles* Aiax dicitur apud Ovid. *Metam. lib.* 13. Homo *sine pectore* Menelaus, apud eundem *in Epist. Paridis ad Helenam* &c. Id in pinum illidebant Galli in sacris Cybeles, cum planctu & ejulatu, ut eam in medio continentem simulachrum Attinis ac lanis circumvolutam & ramis coronatam violaceis, in sacris illis gestabant. Statius Papinius *Thebaidos lib.* 10 *vers.* 165. & *seqq.*

Sic Phryga terrificis genitrix Idæa cruentum
Elicit ex adytis, consumtaq; brachia ferro
Scire vetat, quatit ille sacra in Pectora *pinus,*
Sanguineosq; rotat crines.

Cujus ritûs Claudianus quoque meminit *in Eutrop. lib.* 1.

Cymbala ferre licet, Pectusq; *illidere pinu,*
Inguinis & reliquum Phrygiis abscindere cultris &c.

V. Vossium *de orig. & Progr. Idololatriæ Gentil. lib.* 2 *cap.* 53. Fascus porro illud, quo graviores apparerent, Virgines succingebant. Claudianus *de Consul. Honorii* 6.

—— —— *Viridiq; angustat iaspide pectus.*

Et ante ipsum Ovidius *lib.* 3. *de Arte,*

Angustum circa fascia Pectus *eat.*

Imò utroque antiquior Terentius *Eunucho Act.* 3. *sc.* 3.

Haud similis Virgo est virginum nostrarum, quas
Matres studeant,
Demissis humeris esse vincto Pectore, *ut*
graciles fient.

Quod Gr. *Στρόφιον*, ut ex Jul. Polluce observatum. Turpilius *in Philopatore*, *Me miseram, quòd inter vias Epistola excidit mihi infelix inter tuniculam & strophium collocata.* Nec hoc solùm, verùm & Ægide *Pectus* ornabant. Jul. Poll. *Onomastic. lib.* 5. *cap.* 16 *Περὶ ᾗ τῆς στέρνοις, αἰγίδας*, ubi Auctor, non scutum, quale Palladis hoc nomine dictum, sed *Pectorale* intelligit: ut docet Servius, *ad Æn. l.* 2. *Ornamentum pectorale habens in medio Gorgonis caput.* Meminit Ovidius *de Remed. Amoris lib.* 1.

Decipit hac oculos Ægide dives amor.

Sextus Propertius *lib.* 2. *Eleg.* 2.

Aut cùm Dulichias Pallas spatiatur ad aras,
Gorgonis anguiferæ Pectus *operta comis* &c.

Porro in conviviis Vett. non caput solùm, & cervicem coronis evinciebant, sed *pectori* quoque, cordis sedi, eas applicabant. Inter quas coronæ *hypothymiades* dictæ erant, quas de collo descendisse ad *pectus*, ex Anacreonte discimus,

Πλεκτὰς δ' ὑποθυμιάδας
Περὶ στήθεσι λωτίνας
Ἔθεντο
Plicatiles hypothymiades,
E loto circa pectus
Statuerunt ——

Et Phileta *in Atactis*, qui, referente Athenæo *lib.* 15. *hypothymida* ait à Lesbiis vocari myrti genus, cui circumponant violas, aliosque flores, quorum fragrantiâ pectus recreatur &c. Quam in rem V. Paschalium *Coronarum lib.* 2. *c.* 3. & suprà ubi de hujusmodi coronis: de adoratione verò Saturni, Veneris, Solis, apud Orientales gentes complures & illustres, manu non ad os, sed ad *pectus*, admota, Seldenum *de Synedriis lib.* 3. *cap.* 16. *num.* 8.

Pecuaria Res seu *Pastio*, *ζῶσα γεωργία*, *viva Agricultura*, dicta Aristoteli *Polit. lib.* 1. *cap.* 8. cum Agricultura primitus conjuncta fuit. Unde Varro *de R. R. lib.* 3. *cap.* 1. *Agricultura primò indiscreta fuit, quòd à Pastoribus qui erant orti, in eodem agro & serebant & pascebant.* Quæ postquam divisa, proximus post Agricolas Pastoribus locus concessus est, teste Aristotele *Polit. lib.* 6. *cap.* 6. *Μετὰ τὸ γεωργικὸν πλῆθος βέλτιστος δῆμός ἐστιν, ὅπου νομεῖς εἰσι, καὶ ζῶσιν ἀπὸ βοσκημάτων.* Hinc in Ægypto post Regem proximum locum obtinuisse ordinem Sacerdotum, hinc virorum Principum, inde militum, deinde Agricolarum, tunc Pastorum ac postremò Opificum, legimus apud Diod. Siculum *lib.* 1. Primus autem qui rem *Pecuariam* exercuit, Abel fuit, quem *Pastorem gregis* vocans *vers.* 2. Moyses, *de primogenitis gregis sui & de adipe eorum Deo obtulisse* illum refert Genes. *cap.* 4. *vers.* 4. Unde antiquitas & honestas Pastoralis vitæ satis elucet: sed & illud contra Varronem ex eodem loco notamus, jam sub ipsis Mundi primordiis Agriculturæ & Rei Pecuariæ seu Pastoralis rationes fuisse distinctas, ita enim *versu* 2. legimus: *Fuitque Abel Pastor gregis & Kain fuit Agricola.* V. Gerhardum Joh. Vossium *de Philosophia cap.* 7. *cui tit. de Pastione ac Venatione*, & suprà in voce *Pastor*, ac infrà in voce *Pecus*.

Peculium, Festo *servorum, à pecore dictum est, ut pecunia Patrumfamiliæ.* Non tamen solorum servorum fuit, sed & sic dictum, quod filiusfamiliâs sibi parentis permissu servabat, deducto illo, quod Parenti debebatur. Ita filiis cedebat, si pluris vendidissent merces, quam quanti eas pater æstimasset Plautus *Mercatoris Prolog.*

Lucrum ingens facio, præterquam mihi meus pater
Dedit æstimatas merces: ita peculium
Conficio grande.

Imò & *peculium* vocabatur, quod à Patribusfamiliâs seponebatur; Sic Celsus, *Pecuniam*, ait, *sine peculio fragilem esse.* Præter quæ *castrense peculium* erat, quod vel in castris acquirebatur, vel occasione militiæ obtingebat, V. Brissonium *de Verb. signif. lib.* 14. voce *Peculium*, Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* in *Πεκούλιον*, Alios. Et quidem ultimum quod attinet, ad signa illud deponi consuevisse, ut eò minus de deferendis iis cogitaret miles, pluribus docet Alex. ab Alexan. *Gen. Dier. l.* 14. *c.* 2. ubi varia in hanc rem præclara.

Pecunia, Gr. *Χρῆμα*, item *Ἀργύριον*, est omne æs publicâ formâ signatum, quo vel commutandis vel vendendis emendisque rebus & mercimoniis comparandis gentes inter sese uti solent, quod *pretium rei emptæ & venditæ* appellatur, Joh. Calvinus *Lexic. Jur.* Signanter dixit *æs*, namque *Pecuniam*, ab auro & argento, etiam Lampridius distinguit, in *Alexandro Severo*, *Scenicis nunquam aurum, nunquam argentum, vix Pecuniam donavit:* æreum duntaxat nummum hac voce indigitans. Quemadmodum nos hodie *Monetæ* nomine, æreos fere minutulos nummos intelligimus & ab auro discernimus, cùm tamen etiam aurea dicatur moneta, ut & argentea ærea que. Sic nummum ab auro & argento separavit Suetonius *in Neron. Partem etiam censûs omnes ordines conferre jussit: & insuper inquilinos privatarum ædium atque insularum pensionem annuam repræsentare fisco: exegitque ingenti fastidio & acerbitate nummum asperum, argentum pustulatum, aurum ad obrussam.* Græci *κόλλυβον* & *κερμάτιον* vocant. *Glossæ* Isidori: *Collybum, Cermation.* Glossæ, *κέρμα, æs.* Et quidem *æs* Latini de auro etiam argentoque signato dixerunt, at *Pecunia* hic propriè æs signatum ἐστὶ τὸ κέρμα: quemadmodum & *νομμία* recentiores Græci de ærea pecunia fere tantùm usurparunt. Salmasius *ad Lamprid. d. l.* Ei nomen à *pecu*, quòd omnis Veterum substantia in Pecuaria, Scalig. A' *pecu* enim *pecunnus*, & *pecunius*, unde *Pecunia* substans vel quid simile, & sicut Veterum divitiæ in copia pecudis constabant, ita *Moneta* pecudis effigie primùm notata est. Hinc apud Athenienses, nummos figurâ boum signatos fuisse, refert Macrobius, & luculenter docent apud Homerum illa, *ἐννεάβοιος*, *ἑκατόμβοιος* &c. Servium quoque Regem Rom. qui primus in illa gente æs signavit, pecudis ei notam impressisse, tradit Plinius; antea enim rude in usu fuit. Solebat autem *pensari* potiùs, *quàm numerari*, antiquitus, ut Pseudocornutus *ad vers.* 69. *Sat.* 2. *A. Persii* docet: Hinc Plinius, aliique Auctores neque per

auro

aureos, nec per sestertios aut talenta, seu quamlibet aliam *Pecuniæ* summam, sed *per pondo* numerasse leguntur. Neque aliter militibus divisa stipendia, quàm ad stateram. M. Varro *de L. L. lib.* 14. *Stipendium quoque à stipe dictum, quòd æs quoque stipem dicebant; Nam quòd asses libræ pondo erant, qui acceperant majorem numerum, non in arca ponebant, sed in aliqua cella stipabant.* Godesc. quoque Stevechius idem observat *ad Veget. lib.* 2. *cap.* 29. Festus Pomp. *lib.* 14. *Pendere pœnas, solvere significat, eo quòd ære gravi utebantur Romani, penso eo, non numerato, debitum solvebant.* Nec ignota est Brenni historia, qui libertatem Romanis obsessis vendidit *mille pondo auri*, apud Plut. *in Camillo*. Unde de illo egregiè Silius Italicus *Punicorum lib.* 1.

Hic galeæ Senonum, pensique improbus auri
Arbiter ensis adest.

Et ad hunc ritum, licet suo seculo desitum, allusit Martialis *lib.* 7. *Epigramm.* 52.

Quanto commodius, nullo mihi ferre labore
Argenti potuit pondera quinque puer!

Quare in emptionibus illis familiarum imaginariis, quanquam res obsoleverat, Libripendis tamen retentum est nomen, ut Theodor. Marcilius *ad LL. Decemvirales cap.* 14. exactissimè docet: Quò Horatius quoque respexit *lib.* 2. *Epist.* 2.

— — - - *Quod quis libra mercatus & ære est.*

Hinc frequentissima in solutionibus *pecuniariis* lancis mentio. Juvenalis *Sat.* 6. *v.* 205.

Quod prima pro nocte datur, cùm lance beatâ
Dacicus, & scripto radiat Germanicus auro.

Ubi vetus Scholiastes, *solidos ita signatos* exponit, *qui pro virginitate deposita novæ Nuptæ donabantur*: quam *Pecuniam*, Græcis celebratam usuque frequentissimo receptam, Θεώρετρα appellat Harmenopulus *lib.* 4. *tit.* 7. alii Ἀνακαλυπτήρια aut Ὀπτήρια, Callimachus *in Hymno Dianæ*: Dictionarium Græco-barbarum Ἀθρήνιδα, sed hac de re V. suprà in voce *Nuptiæ* & *alibi*. Asservabatur 2. *Pecunia* olim in cophinis & sportellis, unde *Fisco* postea nomen mansit: Publica vero Magnatibus asservanda committebatur, V. suprà in voce *Ærarium*; idque in Templis, quòd ea loca sacra & inviolata censerentur. Hinc nota Templi Hierosolymitani opulentia, apud Urspergensem *Chron. pag.* 41. nec quisquam ignorat, Ærarium olim totius Græciæ in Delo Insula fuisse. Templum quoque Apollinis Delphici, propter opes ineo depositas, a Brenno petitum. Quâ ratione & Romani inducti, in æde Saturni *Pecuniæ* asylum esse voluerunt. Pseudocornutus *ad vers.* 59. *Sat.* 2. *Persii*, *Æs in æde Saturni condebatur, nondum argento aureoque signato, unde Ærarium nomen accepit.* Idque propterea, quòd ab ipso primùm fuerit signatus nummus, Tertullian. *Apologet. adv. Gentes cap.* 10 Et quidem eam ædem primus his usibus addixit Val. Publicola, apud Macrobium *Saturnal. lib.* 1. c. 6. Huc itaque tributa ordinaria, huc aurum vicesimarium, huc *pecunia* ex repetundis inferebantur: Huc & Pupillorum Viduarumque, quò tutius asservarentur, deferri solebant, T. Livius *Decad.* 3. *lib.* 3. & L. Valerius Trib. Pl. in Legis Oppiæ dissuasione, apud eundem. Sic ergo, *Pecuniæ* publicæ in unum locum congestæ & depositæ, modo *Fisci*, modo *Ærarii* nomine venerunt: at privatorum *Pecunias* vocarunt *Thesaurum*, cum nempe ita depositæ essent, *ut neque memoria extaret, neque Dominum haberent*, *l.* 1. *ff. de acquir. rer. dom.* Porro in tumulis Majorum non raro reconditam olim fuisse *Pecuniam* legimus, quippe qui in sacrorum habebantur numero, neque sine piaculo violari poterant, Festus in voce *Religiosus*, *lib.* 16. Unde Andromache apud Senecam Tragœdum *in Troadibus Actu* 3. *Sc.* 1.

Est tumulus ingens conjugis chari sacer,
Verendus hosti, mole quem immensâ parens
Opibusque magnis struxit in luctus suos
Rex non avarus.

V. Donatum *in Terentium Prolog. Eunuchi.* Idem in more positum fuisse Hebræis ex Josepho *Antiqq. Rom. Jud. lib.* 1. *cap.* 11. Persis, ex nobili illa Cyri historia, apud Arrianum *lib.* 6. & Curtium *lib.* 10. &c. discimus. Inde extat edictum Theodorici Gothorum Regis apud Cassiodorum, *Epist.* 30. *lib.* 4. *Maturatâ jussione decernimus, ut ad eum locum, in quo latere plurima talenta suggeruntur, sub plurima testificatione convenias; si aurum, ut dicitur, vel argentum fuerit tuâ indagatione detectum, compendio publico fideliter vindicabis ita tamen ut abstineatis manus a cineribus mortuorum, quia nolumus lucra quæri, per quæ funesta possunt scelera reperiri: ædificia tegant cineres, columnæ vel marmora ornent sepulchra, talenta non teneant, qui vivendi commercia reliquerunt. Aurum enim sepulchris justè detrahitur, ubi Dominus non habetur, imò culpæ genus est, inutiliter abdita relinquere mortuorum, unde se vita potest sustentare viventium. Non est enim cupiditas eripere, quæ nullus se Dominus ingemiscat amisisse.* V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosini Antiqq. lib.* 7. *cap.* 31. & 36. Apud Romanos porro servi erant mutuis *Pecuniis* dandis, fœnerandis, accipiendis præfecti, quos *Mensæ Præpositos* appellant Jurisconsulti, *l. ult. ff. quod cum eo Leg.* 19. §. *ult. ff. de Institut. act. L.* 13. *eodem, Leg.* 18. *ff. de solut. & liber. Leg.* 5. *in princ. ff. de Institor. act.* Alii *Danistas* & *Trapezitas*. Ejusdem plane numeri *Exactores* erant, memorati Scævolæ *leg.* 41. *ff. de Fideicom. libertat.* & in antiquo monumento Romæ, in Musæo Carpensi: *Sex. Pompejus. Faustus. Pompei. Exactor.* Apud Cæsares peculiaris Exactoris *Hæreditatum, Legatorum, Peculiorum*, mentionem faciunt vett. inscriptiones: ad hæc Exactoris *Auri, Argenti, Æris* in officinâ monetâ &c. Contrà verò Dispensatori credita fuit arca, ut ex ea erogaret, hinc *Arcarius*, Gr. Οἰκονόμος Rom. *cap.* 16. dictus: fuitque ea sive ex ære, sive ex ferro, stataria: cùm contrà Loculi, quos tractasse videtur unus è grege Ministrorum, mobiles essent ac gestatorii. Par ministerium illius fuit, qui crumenam & ejus qui marsupium gestabat, ad nutum Domini. V. Laur. Pignorium *Commentar. de Servis*, ut etiam suprà in vocibus *Moneta* ac *Nummus*. Apud eosdem in populum *Pecuniam* spargebant Consules, auream quidem Imperatores, argenteam verò privati: unde apud Fl. Vopiscum *Aureliano*, *Dabis ad editionem Circensium aureos Antoninianos trecentos, argenteos Philippeos minutulos triamillia* &c. Ex Justiniani constitutione 105. Coss. in minoribus nummis argentum spargere permissum fuit, putà miliarensibus, μήλοις, σφαιρίοις, τετραγωνίοις & similibus, Casaub. *ad l.* Qui verò multum haberet in numerato, & præsenti *pecuniâ* solvere poterat, in optimo *Glossario*, *Præsens* dicitur, Gr. Εὔχαλκος, nam χαλκὸν ex vulg triter loquentium usu *argentum* dixere. Apud A. Gellium *lib.* 19. *cap.* 10. *Ostendebantque depictas in membranulis varias species balnearum, ex quibus cùm elegisset unam formam speciemque, interrogavit quantus esset pecuniæ conspectus ad totum opus absolvendum. Pecuniæ conspectus* est Ἀπαρίθμησις, & summa pecuniæ, quâ erat opus, ad earum balnearum absolutionem. Sic Græci σύνοψιν dicunt: Glossæ, σύνοψις, taxatio. Aliter Latinis, *adæratio* vel *æstimatio rei*, Gr. ἐξαργυρισμός, Salmasius *ad Pollionis Claudium* &c. Addam saltem aliquid de *Pecuniis* repetundis, quæ quæstio publicorum criminum prima fuit & prima Prætorem certum habuit. Dictæ autem sunt *Pecuniæ repetundæ*, quas sive Socii sive cives privati à Magistratibus, aut publicis Curatoribus, judicio repetiverunt, quas illi aut in Provincia, aut in Urbe, aut ob jus dicendum, aut ob judicandum, aut ob aliud aliquid publicè curandum, cepissent. Quod genus furti cùm exprimere vellent, *Pecuniam ablatam, captam, coactam, conciliatam, aversam* dixerunt: quas voces cùm Cicero, in accusatione Verris repetundarum rei, tum vett. Legum fragmenta celebrant. Ejusmodi Leges fuere: Porcia, Calpurnia, Cæcilia, Junia, Servilia, Acilia, Cornelia & Julia, de quibus *suo loco*. Apud recentioris ævi Scriptores, *Pecunia* iterum id quod primitus pecuniæ vice erat, atque unde ipsi nomen, *pecudes* nempe, designat. L. Alemannorum *tit.* 74. *Quidquid ibi tultum fuerit, mancipium, pecuniam, omnia tripliciter restituat.* Adalardus in *Statutis* Abbatiæ Corbejensis *lib.* 1. *cap.* 8. *Boves & reliquam pecuniam habeat, cum quibus laborare possit, unde & ipse & omnis familia ejus possit vivere. Epistola* Synodalis Concilii Duziacensis I. *generis diversi ac sexus Pecuniæ* meminit. V. Auctores laudatos Car. du Fresne *Glossar.* Cum epitheto *Pecunia viva*, in *LL.* Eduardi Confessoris c. 10. & Guil. Nothi *cap.* 9. *Interdicimus, ut nulla* pecunia viva *vendatur aut ematur nisi intra civitates.* Hinc Florentius Wigorniensis & Simeon Dunelmensis A. C. 1086. *Gulielmus Rex fecit describi omnem Angliam, quantum terræ quisque Baronum suorum possidebat — quæ animalia, imò quantum* vivæ pecuniæ *possidebat.* Cui opponitur *Pecunia operata*, i. *signata* seu moneta, apud Burchardum Episc. Wormaticensem *in Lege Familiæ*: *Si ex familia vir aliquis & uxor ejus obierint, & filium cum filia reliquerint, filius hæreditatem servilis terræ recipiat, filia autem vestimenta matris & pecuniam operatam accipiat*, apud eundem Car. du Fresne, &c. Plura hanc in rem hic passim; de *pecuniæ* verò *circumferendæ* apud Vett. *more*, item *de modo Pecuniis* apud Romanos *statuto*, V. Casaubonum *ad Suetonium in Galba cap.* 8. & *Tiberio cap.* 49.

Pecus, quo nomine appellari bruta, quæ sub hominis imperio degunt, Laur. Valla *in Elegantiis* scriptum reliquit, Pastoris curam desiderat, Vide supra in voce *Pastores* ac *Pecuaria res.* Pastoribus autem præfuit is, quem *Pecoris Præfectum* Cic. pro *Plancio* & *Pecoris Magistrum*, Varro *lib.* 2. *cap.* 10. ac Columella *lib.* 1 *cap. ult.* vocant. Servius ad illud *Æneid. lib.* 12.

—— — - —— *Pavidi cessere Magistri:*

Propriè, inquit, *Magistri sunt militum, Pastores pecorum. Sed reciprocæ sunt istæ translationes. Nam & ductor militum Pastor vocatur & Magistros pecorum dicimus. Cicero, quem Magistrum pecoris esse dicebant.* Ad quam regulam, quem armenti *Custodem* vocat Ovidius *Metam. lib.* 11. Lactantius Grammat. *Pastorem* vocat armentorum. Pastor certè fuit Athenio, Cilix ille, apud Florum *lib.* 3. *cap.* 19. *qui in Sicilia, interfecto domino, familiam ergastulo liberatam sub signis ordinavit, & veste purpureâ baculoque argenteo & diademate insignem Regem magnitudine egit* &c. Antiquitus verò Regium fuit, *pecora pascere.* Varro de R. R. *De antiquis illustrissimus quisque Pastor erat, ut ostendit Græca & Latina lingua, & veteres Poetæ, qui alios vocant πολύαρνας & πολυμήλους, alios πολυβούτας. Qui etiam ipsas pecudes propter caritatem aureas habuisse pelles tradiderunt.* V. quoque Didymum *ad Odyss.* Scholiastem Hesiodi *lib.* 1. & Jo. Meursium *Commentar. ad Lycophronem*, ubi de Paride. Sed & à *pecore abacto* antiquissima bellorum causa &c. Ligari autem solebant

pecora,

pecora, quæ saginabantur, & in his oves inprimis: quod Arabice *bannana* dicitur, voce maximè propriâ. Unde in ovibus מקשרות *ligatæ*, in agnis קשרים *ligati*, Hebræis dicti sunt obesissimi & pinguissimi, Bochartus *Hierozoic. ubi de Ovibus.* Porrò Strabo auctor est, *Pecudibus* fuisse adalligata tintinnabula, ut tinnitu noxiæ feræ ab ipsis arcerentur. Unde Sidonius Apollinaris *lib.* 2. *Epist.* 2. *ad Domitium*, vocat *greges tintinnabulatos*, vel *tinnibulatos*, ut est in vett. codicibus. Hodie non minùs, more antiquo perdurante, ovium, caprarum, suum, boum, equorumque collo tintinnabula aptari solent, non tam ad terrendas feras, cùm & illæ non rarò etiam sonantes invadant necentque *Pecudes*, quàm ad deprehendendum, quibus in locis nemorum, montium vallıumque oberrent atque hac ratione longæ inquisitionis labor præveniatur. De his Justinianus Imp. *in LL. rustic. tit.* 2. §. 2. ita sanxisse videmus: *Si quis crepitaculum sive tintinnabulum bovis aut ovis aut alterius cujusdam animalis sustulerit, convictus flagellator, ut fur. Et si animal deperditum fuerit, & id damnum sarcito, quòd ejus crepitaculum sustulit.* Hinc Fortunatus *lib.* 2. *de S. Medardo.*

Tintinnum rapit alter inops, magis improbus ille,
Qui jumentorum colla tenere solet.

Meminit & Lex Burgundionum *titulo* 4. §. 5. Gothorum *lib* 7. *tit.* 2. *l.* 11. Antiq. denique Bajoariorum *cap.* 8. *tit.* 11. §. 1. Sed & non sine ratione, existimant nonnulli, non solùm dulcedine istiusmodi tintinnabulorum labores jumentorum leniri, verum etiam ut tibiæ, sic tintinnabuli sono mirum in modum oblectari ac pinguescere. Certè in mari Delphinos sibilo allici, & quasi præ gaudio exultare ac detineri videmus: Pastorum quoque fistulâ cervos sisti & Musicæ illius agrestis dulcedine capi, notum est. Visuntur quoque Romæ in antiquis marmoribus ac sculpturis Elephanti, è quorum collo tintinnabula propendent, quâ forma & in vetusto numismate visos ex ære exhibet Magius. Imò hinc & ad volucres transitum, atque Hieracarii, quos *Accipitrarios* Latini dicunt, aquilis majoribus minoribusque accipitribus tintinnabula alii ærea, alii argentea coriaceis compedibus iisdem de causis assuunt. V. Hier. Magium modo memoratum *lib. de Tintinnabulis cap.* 9. *cum Notis Franc. Swertii*, & præter hunc, Plinium *lib* 11. *cap.* 37. Corn. Kilianum Dufflaeum *in Poematibus*, Suidam in voce Κωδωνίζειν &c. nec non hic variis in locis. Alicubi *Pecora* & pellibus integi fuisse solita, notat Vossius ex Varrone *de R. R. lib.* 2. *cap.* 2. *Pleraque similiter faciendum in ovibus pellitis; quæ propter lanæ bonitatem pellibus (ut sunt Tarentinæ & Atticæ) integuntur, ne lana inquinetur, quo minùs vel infici rectè possit vel lavari, ac parari.* Ubi pro *Atticæ*, alii *Altinates* legunt. Interim & Atticas quoque sic integi fuisse solitas, vero simile est. De Megarensibus enim, Atticæ tam vicinis, disertim id nos docet Laërtius *in Diogene*, de eo sic scribens: Ἐν Μεγαρεῦσιν ἰδὼν τὰ μὲν πρόβατα τοῖς διφθέραις ἐσκεπασμένα, τοὺς δὲ παῖδας αὐτῶν γυμνούς· ἔφη, λυσιτελέστερόν ἐστι Μεγαρέως εἶναι κριόν, ἢ υἱόν. *Apud Megarenses cùm vidisset oves pellibus tectas, pueros verò nudos: ait, Satius est Megarensis esse arietem, quàm filium.* Horatius quoque pellitarum ovium meminit. *lib.* 2. *Carm. Od.* 5.

Dulce pellitis ovibus Galesi
Flumen, &c.

Et hujusmodi *Pecori* opponitur colonicum, proximæ tamen post tectum dignitatis, quia non gramine, sed rubis pascitur. Plinius *lib.* 8. *cap.* 47. *Ovium summa genera duo, tectum & colonicum, illud mollius, hoc in pastu delicatius: quippe cum tectum rubis pascatur.* Vilius montanum *Pecus*: de quo sic Lucilius apud Festum, in voce *Solox*:

Pascali Pecore ac montano, hirto atq; soloce.

V. Gerh. Joh. Vossium *de Orig. ac Progr. Idololatriæ Gentil. lib.* 3. *cap.* 70. & hic passim. De *pecore* vero *hostibus per insidias objecto*, adi Livium *lib.* 28. *cap.* 33 ubi de Scipione in Hispania res gerente, alibique. Plura vero hanc in rem apud Plinium passim.

Pedale, apud recentioris ævi Scriptores, inter alia significata, pedum integumentum notat, in *Chron.* Vindesheimensi *lib.* 2. *cap* 23. Sed hoc *Pedale* potiùs Frontoni, Gr. πέδιον. Erat autem *Pedale* vel *Pedulis* fascia, pedum involucrum. Hesychius, πέδια, ἐνειλήματα ποδῶν, ἤγουν φασκίαι. Hæc etiam recentiores Græci vocant, h. e. *pedum pannos & fascias.* Gloss. Ὀυδωνάρια. Iterum rec. Græci Ἀρτάζεια, à vet. voce Græca Ἤτριον, *fascia*, quâ quis constringitur & colligatur aut etiam fulpcoditur &c. Sed τὰ λοῦ h. e. *udones* & πεδία, h. e. *fascias pedules*, non tantùm JC. distinguit *l. arg. Dig. de aur arg. leg.* verum etiam haud paulo differre apud Græcos ipsos certum est. Πῖλοι enim seu *Udones* erant propere lanei, ex lana coacta facti, qui intra calceum quidem habebantur, verùm plerunque & ipsi vicem calceamenti præstabant, præcipuè domi & intra cubiculum. *Calceones* hodie vocant Galli, & non tantùm ex linteis consui solent, sed etiam ex laneis pannis: quibus non multùm dissimiles erant Martialis *soleæ lanatæ*, in illo *disticho*:

Defuerit si fortè puer, soleasq; libebit
Sumere, pro puero pes erit ipse sibi.

Fasciæ verò *pedules*, ut ipsum nomen indicio est, erant segmenta quædam, vel panni ex lanea veste decisi, vel etiam ex coactilicia, quibus involvebantur pedes atque integebantur, ad eundem planè modum, quo crura ipsa fasciis illis, quæ *crurales* inde sunt appellatæ: Adeoque non ad speciem calcei vel soleæ pedem includebant, sicut *udones*, sed circumligabant. Unde Pollux ἐνειλήματα ποδῶν & πίλους, apertè distinguit. Sub pedibus propterea semper atque intra calceos habebantur, rectèque Fronto *Pedule* id esse interpretabatur, quod sub pedibus præstaret utilitatem. Sic πίλους ὑπὸ ποσὶν ἔχων, dixit Cratinus de his *Pedulibus*: namque Auctores passim *udones* & *fascias pedules* & *empilia* confundunt. Non erant ergo illæ fasciæ calceamentorum, sed pedum, unde etiam iis nomen. Multo minùs calcei erant, uti Turnebus in *Regula* Benedicti exponit, quippe iis pedes intra calceos muniebantur atque involvebantur. Sed nec fasciæ crurales ac *pedules* confundendæ: Illæ enim Romæ non nisi ab ægrotis aut delicatis & mollitie fluentibus sumebantur. Quintilianus, *Palli sum & fascias, quibus crura vestiuntur, & focalia & aurium ligamenta sola excusare potest valetudo.* Horatius,

Ponas insignia morbi
Fasciolas, cubital, focalia.

Objectæ etiam crurales fasciæ Pompejo, unde lascivum eum & delicatum fuisse, arguit Cicero. Alii etiam ad regni affectationem eas trahebant de colore ipso, nam candidæ & cretatæ. Illæ verò, in communi erant usu, indigitatæ Varroni apud Nonium: *Mihi puero modica una fuit tunica & toga sine fasciis calceamentum, equus sine ephippio, balneum non quotidianum, alveus rarus.* Error etiã est Viri magni, cùm περισκελίδας cum *Pedulibus* confundit. Apud Pollucem enim, inter ornamenta muliebria recensitæ σφαιρία, περισκελίδες, ἐπισφυρίδες, sunt quidem fasciæ, sed minimè ex isto *pedulium* genere, de quibus hic agitur, & quæ intra calceamenta gerebantur. Institæ potiùs erant vel fasciæ, quæ vestibus mulierum ad extimam oram adsuebantur, ornamenti causâ, quæque etiam περιποδία dicebantur. Quando autem *Pedulium* usus apud Romanos cœperit (apud quos, uti & apud Græcos in promiscuo erant usu) ex loco Varronis dicto colligitur, Ciceronis fc. ætate. Nam Varro, se puero calceamenta sine fasciis sumi solita, scribit, &c. Cùm verò *Pedules* in pedibus alii gererent, Cathari, contrarii reliquo hominum generi agentes, eas ut & braccas, in manibus, sicut annulos contrà in pedibus, gestabant, apud Epiphanium *contra Cathar.* Πέδια δὲ ἐξ ὑφαντῶν γεγονημένα, ἐν τοῖς ...), ἡ βράκας, χερσὶ φορεῖσθαι, δακτυλίους δὲ ἐπὶ ποσί. Sed hanc in rem plura V. apud Salmasium *ad Æl.* Lampridium in *Alexandro Sev.* Addam hoc unum, Pollucem τὰ πέδια, quæ *pedules fasciæ* erant, eadem facere cum crurum tegminibus seu *κνημῖσι*, quæ aliàs diversa omnino erant, ex eo, quod iisdem fasciis & uno tenore, ut apparet, crura simul pedesque vestirent & involverent &c.

Pedale Examen, V. infrà, *Vomeres igniti.*

Pedanei Senatores, mal. *Pedarii*, docente A. Gellio *lib.* 3. *c.* 18. quibusdam dicti sunt, qui sententiam in Senatu non verbis dicerent, sed in alienam sententiam pedibus irent: Sed quum Senatusconsultum per discessionem fiebat, universi Senatores sententiam pedibus ferebant. G. Basso illi sic appellati sunt, qui cùm Curulem Magistratum non gessissent, pedibus in Curiam ibant. M. Varro in Satyra Menippea, Equites quosdam dicit *Pedarios* appellatos, *videturq;*, juxta Gellium, *significare qui nondum à Censoribus in Senatum lecti, Senatores quidem non erant, sed quia honoribus populi usi quidem erant, in Senatum veniebant & sententiæ ius habebant: Nam & Curulibus Magistratibus functi, qui nondum à Censoribus in Senatum lecti erant, Senatores non erant, & quia in postremis scripti erant, non rogabantur sententias, sed quas principes dixerunt, in eas discedebant*, V. loco cit. In quem Anton. Thysius notat, *Pedaneos* Senatores non dici, sed Judices, qui de levioribus causis cognoscebant *l.* 4. & *l. fin. C. de Pedan. Jud.* quos Χαμαιδικαστάς, quòd in imis subselliis assiderent, vocat Theophilus, V. Novellam 82 & ibi Cujacium. Festus Senatorem *Pedarium* fuisse cum ait, qui tacitus transeundo ad eum, cujus sententiam probabat, quid sentiret, indicaverit. V. *supra*: ut & Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 7. *cap.* 5. Sed & *Pedarii* & *Pedicularii*, Græcè κροὺπέζοι, aliter Latinè *Sonipedes*, dicti sunt, qui pede scabillum sonabant. De Sacerdotibus Ægyptiis Gratius *in Cyneg.*

Vix operata suo sacra ad Bubastia lino
Velatur sonipes æstivi turba Canopi.

Ubi *sonipes turba æstivi Canopi*, ἡ ποδοκτυπητικὴ est, ἡ τῷ ποδοκτυπεῖν ἐπιχαίρουσα, *scabillorum crepitu semper gaudens*. In Sacris enim scabillum pede sonare consuevisse, Interpres vetus Statii docet. Sed & in Choro fuere, qui pede percusso *incentivum* canentibus dabant, saltantibusque *numerum* moderabantur. Quod non simplicis pedis percussione faciebant, sed soleâ ligneâ, cui suppacta fuit è ferro regula ad majorem sonum edendum. Lucianus σιδηροῦν ὑπόδημα, *ferreum calceamentum* vocat. V. suprà, ubi de *Crupeziis* & hic infrà ubi de *Pediculis*, item de *Scabellis.*

Pedatura, in *Gloss.* Gr. Lat. ποδισμὸς, quodlibet spatium, certo pedum numero definitum, in quo aliquid poni locarique potest. Vegetius *lib.* 3. *cap.* 8. *Singulæ centuriæ, dividentibus Campidoctoribus & Principiis, accipiunt pedaturas.* Quas paulo antè *Podismos* dixit, ut & *lib.* 2. *cap.* 7. & *lib.* 3. *cap.* 15. pro dimensione pedibus factâ, seu spatio certo pedum numero definito. Sic passim

passim in vett. *Inscr.* & apud Agrimensores. Atque ad has *Pedaturas* militares Vegetii, quæ sc. militibus assignabantur ad consi-dendum in castris, vel alibi, referendum quidam censent, quod habetur in *Notit.* Orientis *cap.* 151. & 152. de *cohortibus quinta pedatura inferioris* vel *superioris legionum Herculiæ & Joviæ*; ita ut & *pedatura* hoc loco sumatur pro copodismo, qui hisce legionum cohortibus assignatus erat: quod Pancirolus, *de munitione ex aggeribus & pedamentis facta*, haud rectè forte interpretatur. Ita enim *pedaturas* etiam Tactici Græci usurpant, atque imprimis Mauricius *Strateg. lib.* 12. *cap.* 3. & Leo in *Tactic. cap.* 15. §. 56. ubi mentionem faciunt *pedaturarum* in mœnibus, quæ ad custodiam oppidi vel castri assignari solent militibus: quasque πεδατούρας vocat Constantinus Porphyr. *de Administr. Imp cap.* 29. Διάβαθρα, Harmenopulus *lib.* 2. *tit.* 4. §. 59. quod næc mœnium pars pervia sit & *deambuletur*, &c. V. Car. du Fresne prolixè de hac voce agentem in *Glossar.*

Pedepulverosi, in *LL.* Burgorum Scoticorum *cap.* 120. *Si burgenses mercatores & Pedepulverosi.* Gall. Piepoudreux, Angl. *Dustie foote*, ibid. *cap.* 134. *advenæ* sunt, extranei. Helychio, Κονιόποδες, ἀγροῖκοι, ξένοι. Cicero, *lib.* 1. *de Inv. Tum verisimilia, hoc modo: si multus erat in calceis pulvis, ex itinere eum venire oportebat*, &c. Habebant autem hi Curiam peculiarem, in publicis nundinis, quam *Pedis pulverizati* vocant Covvellus *Instit. Jur. Angl. tit.* 1. §. 2. & Spelmannus, Angli vero *Piepouder:* sic dictam, quòd in ea *Pedepulverosorum* seu extraneorum, Mercatorum præsertim, negotia & causæ de plano & summariè dirimantur. Christophorus de S. Germano *de Consuetud. Regni Angl. cap.* 5 *In omnibus nundinis, habetur quædam Curia, eisdem feriis incidens, quæ vocatur* Curia pedis pulverisati, *quæ solùm tenebitur durante tempore feriarum illarum*, apud du Fresne *Glossar.*

Pedes lavandi ritus, in Oriente olim frequens, V. suprà ubi de ritibus excipiendi *Hospites*, apud priscos adhibitis. Eosdem *osculandi* consuetudo memoratur Senecæ *de Benefic. l.* 2. *c.* 12 de *Cajo Cæsare, Cajus Cæsar dedit vitam Pompejo Penno si dat, qui non aufert, deinde absoluto & agenti gratias porrexit osculandum sinistrum pedem.* Persiæ Regum more, unde sequitur, *Homo natus in hoc, ne mores liberæ civitatis Persica servitute mutaret, parùm judicavit, si Senator senex summis usus honoribus, in conspectu Principum, supplex sibi eo more jacuisset, quo victi hostes victoribus jacuere: invenit aliquid infrà genua, quò libertatem detruderet.* Ad quem locum V. Lipsium. Sed hoc extra ordinem fecit Caligula. Diocletianus verò postea ordinarium id voluit esse, edicto vulgato. *Ut omnes sine generis discrimine prostrati pedes oscularentur, quibus etiam venerationem quandam adhibuit, exornans calceamenta auro, gemmis & margaritis; quod fecisse ante eum Caligulam memorant, eundem ornatum immiscuis vestibus.* Idem tamen & ante Diocletianum fecit Maximinus Jun. de quo Capitolinus. *In salutationibus*, inquit, *superbissimus erat & manum porrigebat & genu sibi osculari patiebatur, nonnunquam etiam pedes.* At de seniore Maximino, *Id nunquam*, ait, *passus est, qui dicebat, Dii prohibeant, ut quisquam ingenuorum pedibus meis oscula figat.* Quod in Trajano quoque laudat Plinius. Transiit mos ad recentiores Impp. Græcos, teste Georg. Codino Curopalate, qui *lib. de Offic. Palat. CPolitani pag.* 140. ubi agit *de matutino magnæ Dominicæ Paschæ*, refert, parato in triclinio Imperatoris throno, simulatque ex Ecclesia exiisset &c. omnes Principes tum ingredientes, quemque ad ultimum usque *osculatos fuisse primùm dextrum pedem Imperatoris*, dein manum dextram, postea genam illius dextram. Et ad quintum hebdomadis diem, quem vocant Διακαινήσιμον, i. *renovationem*, Patriarcham, venientem in Palatium, cum summis Sacerdotibus, Archimandritis & Antistitibus, mutatis vestibus, adiisse Imperatorem, stantem in throno suo, & accedentem benedixisse ac osculatum esse Imperatorem ad os: similiterque ab Imperatore Despotam designatum, qui ei proximus esse deberet, *osculatum fuisse Imperatoris pedem*: Inde ad Pontifices Rom. &c. V. quoque suprà ubi de *Osculo*. Sed & olim mancipia, si in aliqua gravi culpa deprehenderentur, misericordiam Dominorum suorum implorantia, *pedes* eorum prostrata apprehendebant. Rei item, qui à Principe veniam postulabant. Ut & pœnitentes in veteri Ecclesia, qui dum essent in primo pœnitentiæ suæ gradu, ante vestibulum Ecclesiæ, prostrati, *pedes* fidelium apprehendentes, eorum precum implorabant auxilium. Illi propterea, qui multum deferrent sanctitati, non solùm eorum, qui in Ecclesiasticis muneribus eminebant, sed etiam Confessorum, aut eorum, qui ob nomen Jesu Christi carceribus detinebantur, vel manus eorum deosculabantur, vel ad *pedes* usque eorum se demittebant, ut hoc honore animos eis adderent, adversùs opprobria quæ sustinebant. Quod etiam ab ipsis Magnatibus & Regibus nonnullis, non Episcopis solùm, sed etiam aliis sanctitatis nomine celebribus, delatum legimus. Nec omittendus *Pedes ungendi*, antequam calceos induerent, vel cùm e bello essent reversi, in conviviis item eorundem Veterum mos, de quo quædam adnotavit Plin. *l.* 13. *c.* 3. & Jo. Meursius *Commentari. ad Lycophronem.* De consuetudine Philosophorum quorundam *pedibus alternis*, ferventibus arenis, insistendi, ab Ortu usque ad Occasum Solis, ἀκινήτοις χαμαί, V. eundem Plinium *lib.* 7. *cap.* 2. De ritu coronas ponendi ante *pedes* ejus Numinis, cui consecrabantur (etiam in Apocalypsi indigitato) Propertium *lib.* 2.

Ut caput in magnis ubi non est tangere signis,
Ponitur hic imos ante corona pedes.

Ad quem l. V. Car. Paschalium *Coronar. lib.* 4. *cap.* 11. plura verò, infrà voce *Pes.*

Pedes Mensarum, apud Romanos, eburnei erant, laminis putaminum testudineorum minutim sectis obducti coopertique. Plinius *lib.* 9 *cap.* 11. *Testudinum putamina secare in laminas, lectosque & repositoria his vestire, Carvilius Pollio instituit, prodigi & sagacis ad luxuriæ instrumentum ingenii.* Et Philo Judæus, ad Tiberium Principem à suis popularibus legatus, citante J. Lipsio de hoc Romanorum luxu, Τρίκλινα, inquit, καὶ ἀμφίκλινα χελώνης ἢ ἐλέφαντος κατεσκευασμένα, καὶ πολυτελεστέρας ὕλης, ὧν τὰ πλεῖστα λιθοκόλλητα, i. *Tricliniares lecti & Stibadia, testudine aut ebore adornata, & meliori etiam materia, atque ea plerunque gemmata.* V. quoque Senecam *de Benefic. lib.* 7. *cap.* 9. Plinium iterum *lib.* 6 *cap.* 43. Clem. Alexandrinum, Lucianum *in Asino* &c. Sed & meminit eburneorum *Pedum* Plato, Poëta Comicus vetustissimus, apud Athenæum *Dipnosophist. lib.* 2. *cap.* 6.

Κᾆτ' ἐν κλίναις ἐλεφαντόποσιν, καὶ στρώμασι πορφυροβάπτοις,
Κἀν φοινικίσι σαρδιανικαῖσι κοιμώμενοι κατάκεινται.
In lectis dejnde eburneis fultis Pedibus *stragulisque purpura tinctis*
Et ostro Sardiniano, dormituri recumbunt.

Sextus item Propertius *lib.* 2. *Eleg.* 13.

Nec mihi tunc fulcro sternatur lectus eburno,
Nec sit in Attalico mors mea nixa thoro

Et Catullus *Epithalamio Juliæ ac Mariæ, Epigramm* 59.

O cubile, quod è nimis
Candido pede *lectuli,*
Quæ tibi veniunt bona,
Gaudeas.

Ubi tamen non desunt, qui non de eburneo fulcro intelligi versum secundum velint, sed de argenteo *Pede*: auro enim argentoque obduci lecticas, tam tricliniares, quam cubitorias, olim consuevisse, patet ex Papiniano *l.* 9. *ff. de supell. leg.* & Martiali *lib.* 8. *Epigramm.* 33 &c. Præsentarunt autem *Pedes* hi sæpius hiantes pardos, uti docet Juvenalis *Satyrâ* 11.

Grande ebur & magno sublimis pardus hiatu.

Aliàs leonum effigies exprimebant, &c. V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Joh Rosinum lib.* 5. *cap.* 26. Gerh. Joh. Vossium *de Orig. & Progr. Idololatriæ lib* 3 *cap.* 50 &c.

Pedes Navium, *remi sunt*, Nonio Marcello. V. quoque Artemidorum *lib.* 1. *cap.* 50. Unde *Remipedem* navem dixit Ausonius, & Paridis navem à fabricatore, Φερεκλέους πόδας Lycophron. Callimachus quoque *Epigramm.* 6. πόδεσσι ποσσίν, & Lucilius *Sat.*

Verùm flumen uti atque ipso divortio aquarum
Ilignis pedibus *curcurum concinit æquis.*

Indidem naves *ambulare* dicuntur, Catoni *de Re Rust. cap.* 1. & scaphæ *progredi*, Sallustio. *Cursus* quoque iisdem tribuitur, ut videre est apud A. Gellium *lib.* 10. *cap.* 26. Aliàs tamen *pedes* pro velis. V. suprà *Pariare vela*, & plura hanc in rem, apud Joann. Meursium *ad Lycophronem* & Claudium Salmasium *ad Solinum pag.* 568.

per *Pedes*, mensura limitum, castrorum item metatio fiebat olim. V. suprà *Passus.*

Pedestres Statuæ, quæ frequentissimæ, manus habebant exertas, quo fortè imperium denotare voluere Veteres: *Una enim manus clypeum prætendebat, altera imperantis specie extendebatur*, Servius ad *Æneid. lib* 8. *vers.*

Et nos & tua dexter adi pede sacra secundo:

Hinc Statius in Equo Maximo *lib.* 1. *Sylv.* 1.

Dextra vetat pugnas, lævam Tritonia Pallas
Non gravat.

Et Corippus *lib.* 2. *Num.* 4.

Circumfusa chlamys, rutilo quæ ornata metallo
Principis exertâ vincebat lumina dextrâ.

Ritus initio à Cethegorum familia sumto, qui sine tunica nudoque humero & brachio extra togam porrecto incedere, peculiari ac gentili more, fuere soliti: quem postea etiam in bellis servarunt, ut scilicet sine tunica, solo cinctu ac chlamyde, exerto brachio pugnarent. Lucanus *lib.* 2.

—— —— *Exertique manus vesana Cethegi.*

Silius Italicus *Punicorum lib.* 8.

Ipse humero exertus gentili more Parentum,
Difficili gaudebat equo, &c.

Sic & in statuis Causidicorum, exertæ erant dextræ, quòd iis gestus fieri solerent: &c. Præter has, fuere & Triumphales & Equestres, sed quæ non nisi gravissimis de causis concedebantur, idque rariores admodum, nec nisi optimè de Rep. meritis &

tis & speciosissimis quibusq; Ducibus: teste Vellejo Paterculo *Hist. Rom. lib. 2. cap. 61.* ubi per trecentos annos nemini Equestrem statuam, præter quàm Lucio Sullæ & Cn. Pompejo & Cajo Cæsari, positam fuisse, refert: de istiusmodi statua honori Augusti Imp. dicatâ verba faciens. Has dextram similiter protensam habuisse, latè probat Thom. Dempsterus, quem vide, *Paralipom. in Rosinum lib. 9.* De *Pedestribus* Copiis, V. infrà in voce *Pedites*.

Pedestris Sermo, Græcè Πεζὸς λόγος, Poëtico posterior, V. suprà, ubi *de Oratione Soluta*. Sic autem dictus à *pede* est, quem etiam soluto sermoni dat Papinius *lib. 2. Sylv. 7. v. 22.*

Dum qui vos geminas tulit per Artes
Et vinctæ pede vocis & solutæ,
Romani colitur chori Sacerdos.

Nihil enim sine numeris scripsere Antiqui. Ita Tibullus ad Messallam *lib, 4.*

Convenientq; tuas cupidi componere laudes
Undiq; , quiq; canent vincto pede, quiq; soluto.

Unde & *pedestres Historias* similiter de soluta oratione dixit Horatius *lib. 2. od. 12.* cui *Equestres* sive Poëticas narrationes opponi docet Scholiastes antiquus à Jac. Cruquio constipatus. V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium d. l.* nec non suprà, ubi de Veterum *Legendi* ratione.

Pediæi, adde: Dicti sunt Gr. πεδιεῖς, quòd in medio civitatis adeoq; in planitie habitarent: quemadmodum *Diacrii* vocabantur οἱ ἐξ ἄστεος, ut loquitur Diogenes Laërtius *in Solone*, qui superiorem Urbis partem incolebant: *Paralii* verò reliqui, qui littori viciniores erant. His inter se de regimine concertantibus, cùm Diacrii ad Democratiam inclinarent, ut docet Plut. *in Solon.* in Oligarchiam *Pediæi* propenderent, Paralii verò ex utraque mixtum Reip. statum sectarentur, controversiæ Arbiter electus Solon pristino Civium discrimine obliterato, eos in 4. novas classes divisit, Pentacosi medimnos, Equites, Zeugitas & Thetas, pro facultatum censûsque ratione: è quibus ad munera publica tribus prioribus admissis, ultimos velut proletarios ac censos capite planè ab omni Reip administratione exclusit. V. Franc. Rossæum *Archæologiæ Atticæ lib. 1. cap. 4.*

Pedias, Græcè Πεδιὰς, Ciliciæ dicta est, quà jacet campo: nam in πεδιάδα & τραχεῖαν dividebatur. Hinc Πεδιασαὶ Cilices dicebantur, qui Πεδιάδα colebant, Latinè *Campanos* liceat dixisse. Extendebatur autem hæc Campania Ciliciæ ab Isso usque ad Tarsum. Salmasius *ad Solinum p. 772.*

Pedibulum, apud Auctorem *Vitæ S.* Fructuosi & Sociorum, *Qui cùm sensisset* pedibulum *ipsorum, confestim surrexit & prodiit ad eos foràs in soleis*: Cardinali Baronio & Bollando, est virga lictoris, quâ solebant olim portas pulsare ingressuro Consule; Dominico verò Macro est strepitus pedum ambulantium, q. *pediambulum*. Quo modo vox sumi videtur apud Gregorium Turon. *Histor. lib. 3. cap. 15. Quibus pergentibus audiunt* pedibulum *equitum currentium*. V. eum *in Hierolexico*.

Pedica, vinculum quo pedes vinciuntur, Nonio, Græcè Ποδοκάκκη, de qua voce Harpocration, Ποδοκάκκη, inquit, τὸ ξύλον, τὸ ἐν δεσμωτηρίῳ οὕτω ἐκαλεῖτο, ἤτοι παρὰ τὸ κατέχειν τοὺς πόδας... ὥς φησι Δίδυμος, οἷον ποδοκατοχή. i. Ποδοκάκκη *dictum est lignum, cujus in carcere usus: vel per insertum alterum cappa quasi* ποδῶν κάκωσις, *vel per syncopen, ut ait Didymus, quasi* ποδοκατοχή. Huic immissi in carcere pedes constringebantur, ut Suidas habet. Hesychius verò Ποδοκάκκην non ipsum lignum, sed τὸν ἐν τῷ ξύλῳ δεσμόν, *in ligno vinculum*, quo pedes ei adstringebantur, vocat. Ξύλον seu *Lignum* simpliciter appellatur, apud Lysiam ἐν τῷ κατὰ Θεομνήστου α, item in legibus Solonis, & hodieque apud Demosthenem ἐν τῷ κατὰ Τιμοκράτους, in lege κλοπῆς: Latinis auctoribus *Nervus* dicitur, de qua voce V. *suprà*. Aliud autem fuit Ποδοστράβη, quæstionis viz. seu tormenti genus, quo rei pedes manusque torquebantur: hæc luxabat membra illius, qui torquebatur. Undè à Comicis chirurgicum instrumentum illud, quo membra restituuntur luxata, tacitè Ποδοστράβη dicitur. Fortè idem cum mala mansione. Vinculum autem, quo pedes manusque impediebantur & cui collum præterea inserebatur, Πεντεσύριγγον ξύλον i. *quinquefistulare lignum*, vocitatum legimus. V. Pollucem *l. 8. c. 7.* Hesychium, Sam. inprimis Petitum *Comm. in LL. Atticas l. 4 tit. 9.* Ab hominibus vox ad feras translata: Namque *Pedicæ* Cervorum Aprorumque etiam *Retia* dicta: in quibus laqueus ὁ βρόχος & σπαρτίδες, ex genista, h. e. σπάρτῳ fiebant. Xenophon, Τὸν δὲ βρόχον τὸν σπαρτίον ἐπὶ τὸν στεφάνην ἐπιτιθέναι... ὅτι σαπρότατον τοῦτο. Ubi rationem hujus rei reddit, quia spartum minimè putrescat, seu *præcipuè durat*, uti loquitur Plinius. V. Salmasium *ad Solinum p. 766.*

Pedicula, Latinis videntur fuisse dicta, quæ Græcis Ποδαρίδια, vel Ὑποπόδια, *scabella*, quo nomine sandalia lignea veniebant, quibus in Choris & saltationibus Vett. olim usi fuere. Uti enim hodiè in Musicis concentibus, ab eo qui reliquis unà canentibus modum dat, levatâ positaque manu mensa aut liber feritur, quod *mensuram percutere* vulgò dicitur: ita apud Vett. in Choris ac saltationibus, pedum supplosione idem fiebat. Habebant autem tales, in Theatris, quò clarior sonus esset, ligneas sub pedibus soleas, ad hunc usum solùm factas, κρουπέζια Græcis, & κρούπετα, atque hinc ποδοκτύποι & ποδοψόφοι, vocitati sunt: Imò, quò majorem sonantioremque strepitum ederent, multi, saltantibus Pantomimis, ferreas ad eam rem soleas habebant, ut ex Luciano discimus. Cujuscemodi sandalia, lignea inprimis, Latini *scabella* videntur appellasse, quòd instar scabellorum essent & ex ligno fierent, pedibusque subjicerentur, uti scabella, quæ ὑποπόδια hinc Græcis dicta sunt, sive *Pedicula*, etiam ποδοψόφια, à *pedum strepitu*, quem ederent. Sed & fortè habuerunt scabella in hunc usum parata, quæ pedis pulsu ligneâ soleâ vel ferreâ percussa sonarent. Namque quemadmodum ποδῶν κτύπον saltationi Mimorum adhibitum fuisse, scribit Lucianus, ita & Scabellorum crepitum iisdem saltantibus fieri solitum, docet Suetonius de Caligula, *Saltabat autem nonnunquam etiam noctu: & quondam tres Consulares secundâ vigiliâ in Palatium accitos multaque & extrema metuentes super pulpitum collocavit: deinde repentè magno tibiarum & scabellorum crepitu, cum palla tunicaque talari prosiluit ac desaltato cantico abiit.* Quæ scabella, quia sine ulla toni variatione, tenore quodam continuo & æquali, ad pedem feriebantur, inde quoque *syntona* appellata sunt. Unde *Syntonarius*, qui scabella aut cymbala pede percutiebat, quemadmodum idem à *Pediculis*, *Pedicularius*. Optimæ *Glossæ*, *Pedicularius*, Συνθέτης. *Pedicularium* vocant, τὸ ποδοψόφον, τὸ ποδὶ κτυπητόν, quales etiam *Pedarii* vel *Podarii* dicebantur. Aliæ *Glossæ*, Ποδόψοφοι, *Podarii*: in iisdem Ποδοψόφιον, *crepitaculum*. Excerpta ex vett. *Glossis*: *Crotalum*, ποδῶν ψόφος: Cujusmodi pedum crotala & crepitacula ἀρβύλας etiam Græci vocasse videntur. Nam ἄρβυλος calcei genus est Hesychio, &c. V. Salmasium *ad Vopiscum in Carino Imp.* & infrà in voce *Scabellum*.

Pediculus, Paul. *l. 32. ff. de auro arg. est*, de quo signa sustinentur, *basis*, sed tenuis: Et sic plerunque *Pediculi* Columellæ dicuntur, quibus arborum rami baccis onusti sustinentur; quasi *parvi pedes*, Hotomann. *Pediculis* argenteis adjuncta sigilla ænea, *dict. l.* apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.* Atque inde *Pediculo* animali nomen. Unde, uti apud Hebræos כן *Chen, basin* significat, ita כנים *Chinnim*, sunt *pediculi*, nomen habentes à כונן *chonen*, quod *firmare* & *stabilire* est; quia pediculus animal firmum & stabile est, atque a corpore δυσαφαίρετον, ut tradit Philosophus *Hist. l. 5. c. 31.* Quam molestum hoc sit insecti genus, Ægyptii inprimis experti sunt, quibus nullam aliam molestiorem fuisse plagam, scribunt Mahumetani. Ita enim illi, *Moses ivit ad urbem Ægyptiam quæ vocatur Ain sams* (Fons Solis) *quam cùm virgâ suâ percussisset, inde sparsi fuere pediculi per totam Ægyptum, qui aggressi, quidquid ex seminibus, arboribus & herbis supererat, totum id consumserant, atque terram tinxerunt: Et inter cujusque vestem & pellem irrepserunt, ut eum morsu divexarent. Et si quis cibum comederet, is statim pediculis, nec ulla iis accidit plaga molestior plagâ* Pediculorum, *qui capillos invadebant & carnem & palpebras & supercilia & pellem, ac si variolis laborassent; somnumque & quietem arcebant. Itaque ad Mosen clamarunt, & opem ejus imploraverunt, dicentes, Nos panitet, roga igitur pro nobis Dominum Deum tuum ut hoc malum avertat. Et oravit pro iis* Moses, *cui bene sit: & Deus pediculos ab ipsis abstulit, post septem dies elapsos, ab uno nempe Sabbatho ad aliud Sabathum*, apud Bochartum. Ad cujus omnino plagæ memoriam, quâ Magos ipsos ac Sacerdotes verisimile est graviùs fuisse afflictos, cautiones postea varias à Sacerdotibus Ægyptiorum adhiberi consuevisse, discimus ex Herodoto *lib. 2. cap. 37.* ubi illos tertio quoque die corpus radere fuisse solitos scribit, ἵνα μήτε φθεὶρ μήτε τι ἄλλο μυσαρὸν ἐγγίνηται σφι θεραπεύουσι τοὺς Θεούς, *Ne Deos colentibus, pediculus, aut quid aliud insit immundum.* Et Plutarcho *in Iside*, ubi lineis vestibus illos usos tradit, quia linum ἥκιστα φθειροποιόν, *minimè pediculos gignat*, &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoic. lib. IV. Part. poster. cap. 18. toto.* Cæterùm *pediculi* non hominibus solùm, sed & bestiis, infesti. Et quidem alii equorum, alii boum, alii porcorum, alii ovium & caprarum proprii: & sua cuique lues ac peculiare malum est. Sunt etiam leonum & cervorum pediculi. Sunt aquilarum, accipitrum, olorum, anserum, gallinarum, phasianorum, columbarum, perdicum, coturnicum, de quibus multa Scriptores. Delphines quoque & salmones in piscibus: & in insectis scarabæi, imò & in plantis abrotonum, absinthia aquilegia, nymphæa &c. hac labe non carent. Vites etiam, si Ctesiæ credimus. Ita ut vix ulla sit pestis, quæ latiùs divagetur: de quibus omnibus V. Bochartum *d. l.* & Muffetum *Theatro Insectorum lib. 2. cap. 23.* Interim Banianis, inter Indos, in veneratione, qui quâ ceremoniâ captos *pediculos* in terram deponant operamque dent omnem ne conterantur, aut conculcentur, exponit P. de Valle *Itiner. Part. II.* Nonnullis gentibus quoque in cibum cessere. At Atyrmachidarum fœminas eos præmorsos abjecisse olim, discimus ex Herodoto *lib. 4.* In Acridophagis porrò etiam alatos reperiri, habes apud Auctores præfatos, uti hanc in rem varia quoque

qui apud Gerh. Johan. Vossium *de Orig. & progr. Idol. lib.* 4. passim, inprimis *cap.* 67. ubi *de exitu illorum itaque iis, qui pediculari morbo perierunt*, de quibus & infra aliquid, voce *Phthiriasis*.

Pedila, calceamenta erant utrique sexui communia, apud Græcos, quemadmodum & Eumarides & Diabathra, Gr. Πέδιλα. Interim illis hoc erat singulare, quòd elegantia essent atque ad delicias & ostentationem comparata variisque ac eximiis coloribus picturata. Unde καλὰ πέδιλα, apud Homerum, V. Ben. Balduinum *de Calceo*.

Pedirum, unum ex Sumatræ Ins. Regnis, de quo; V. Georg. Hornium *Orbe Imper. sub fin.*

Pedissequi, servi erant, qui dominum dominamve sequebantur, quemadmodum & illis anteambulones, & istis anteambulatrices suæ erant. De *Pedissequis* legatis JC. *in l.* 65. *ff. de legat.* 2. *Pedissequis meis, quos ad curam Templi reliqui.* Meminit quoque eorum Phædrus *lib.* 4. *fab* 5.

Vestem, uniones, Pedissequos, & cætera,
Illi assignate, vitam quæ luxu trahit.

Athenæus item, qui ideo servorum myriades comparatas fuisse scribit, ut comitum, anteambulonum, assectarum copia ne deesset. Ammianus *l.* 14. *Nonnullos fulgentes sericis indumentis, ut ducendos ad mortem, vel ut sine dirisate ominis loquamur, prægresso exercitu, arma cogentes manipulatim concitato fragore sequitur multitudo servorum.* Unde magnum *Pedissequorum* fuisse numerum colligimus: quos ex Maurorum Æthiopumve natione aliqui habuerunt, ut gloriosulus ille apud Theophrastum, *Character.* Cimonem, inclytum Atheniensiū Ducem, semper *Pedissequos* cum nummis secutos esse, ut, si quis opis ejus indigeret, haberet quod statim daret, narrat Corn. Nepos *in ejus vita*. Alii erant, pueri *ad Pedes*, qui epulanti domino adstabant, inde appellationem nacti. Seneca *de Benefic. lib.* 3. *Servus, qui cœnanti ad Pedes steterat, narrat quæ inter cœnam ebrius dixisset.* V. quoque Suetonium *in Caligula cap.* 26. & eundem Senecam *Epist.* 27. Cicero *circumpedes* appellat *in Verrem* 2. *Servos artifices pupilli cùm haberent domi, circumpedes autem homines formosos & literatos.* Literatos quidem, ut Calvisius Sabinus, apud Sen. formosos, ut plerique omnes è secta hominum beatiorum, qui pueris formâ insignibus non Triclinium modò, sed & Coquinam referserunt. V. Martialem *lib.* 10. *Epigramm,* 60. Fuit autem, quos *ad Pedes* vocabant, officium, soleas accumbentium dominorum custodire. Martialis *lib.* 12. *Epigramm* 89.

Bis Cotta soleas perdidisse se questus,
Dum negligentem ducit ad pedes vernam,
Qui solus inopi præstat & facit turbam:
Excogitavit homo sagax & astutus,
Ne facere posset tale sæpius damnum
Excalceatus ire cœpit ad cœnam.

Eosdem dixerunt *à Pedibus*. Cic. *lib* 8. *ad Att. Epist.* 5. *Nec ullam ob aliam causam Pollucem, servum* à Pedibus *meum, Romam misi.* Martialis festive *lib.* 5. *Epigramm.* 70.

Omnia cum retro pueris obsonia tradas,
Cur non mensa tibi ponitur à Pedibus ?

Et hæc demum esset, in sacris tabulis, vera & germana statio Mariæ Magdalenæ, quam Pictores, inscitiâ per manus & penicillos traditâ, conjurarunt, ut perpetuò contra fidem Historiæ, in triclinio Simoniano, malè collocarent. Laur. Pignorius *Comm. de Servis.* Redeo ad *Pedissequos*, vel potiùs *Pedissequas*, namque & ex hoc sexu fuisse, docet Terentius *Andria Actu* 1. *Scend* 1.

——— ——— *Accedo ad* Pedissequas.

V. quoque *l.* 59. *ff. de manumiss. testam.* in qua est, *Pedissequas omnes, quarum nomina in rationibus meis scripta sunt.* Illæ nobiliores Matronas sequebantur, ut & quas ἀκολούθους vocat in universum Lucianus *Lexiphane.* Harum favorem captabant, dominæ placituri. Plautus *Asinarid Actu* 1. *sc.* 3.

——— ——— ——— *Illi rei studet,*
Vult placere sese amicæ, vult mihi, vult Pedissequæ:

Nec ipsos pueros sine comitibus *Pedissequisque* fuisse, cum in publicum prodirent, discimus ex Cornificio *lib.* 4. *Gorgia Pedissequa puerorum, absconde pueros, defende, fac incolumes ad Adolescentiam perducas.* Apud minùs pudicas mulieres hujus comitatus portio fuerunt, Salutigeruli pueri, Internuncii ministri, quorumque meminit Juvenalis *Satyrâ* 14. *vers.* 28.

Ut non ter decies respiret, conscia matri
Virgo fuit, ceras nunc hac dictante pusillas
Implet, & ad mœchum dat eisdem ferre cinædis.

V. plura, apud præfatum Pignorium.

Pedites, altera sed præcipua Exercitus pars, ubique prosunt, cùm Equitum in campis tantùm locisque planis aliquis usus sit. Qua de causa Vespasiani Imp. copiæ Veronam belli sedem legerunt, ut quæ potior visa, patentibus circum campis, ad pugnam equestrem, quâ prævalebant, teste Tacito *Histor. lib.* 3. *cap.* 5. qui & *Annal. lib.* 12. *cap.* 55. memorat, agrestium Cilicum nationes commotas, montes asperos campis cepisse: & missos contrà Equites turbatos fuisse, eo quòd duri circum loci *Peditibusque* ad pugnam idonei equestre prælium haud patiebantur: ut de periculis, quæ in locis impeditis, paludibus, mari, oppidorumque oppugnatione aut propugnatione, nil dicam. Quin & Equitum, re penè desperatâ, in *pedes* se dantium exempla cùm alibi reperias, tum apud Livium *lib.* 4. *cap.* 38. *lib.* 29. *cap.* 2. & *lib.* 39. *cap.* 31. Quod Cæsar de Germanis etiam *Bell. Gall. lib.* 4. *cap.* 2. & Tacitus de Agricola, *in ejus vita cap.* 35. scribit. Imò & in locis non impeditis, licèt magnus Equitum sit usus, *Peditû* vis non multo minor est, adeò ut etiam illum impetum & procellam Equestrem facilè excipiat, si modò idoneus sit illi ordo & arma: quorum is cùm defuerit Parthis apud Tacitum *Annalium lib.* 6. *cap.* 34. Sarmatisque Jazygibus apud eundem, *Histor. lib.* 3 *cap.* 7. non mirum, quòd omne eorum in Equite robur fuerit. De utrisq; egregiè, dubium melior miles an Historicus Xenophon *de Exercit. Cyri lib.* 3. milites suos, qui equis carebant, animaturus: *Decem millia*, inquit, *Equitûm, non sunt amplius quàm decem millia hominum. Nam ab equi vel morsu vel calcitratione, nemo facilè in prælio periit. Viri sunt, per quos in pugnis omnia geruntur. Atque nos quidem multo, quàm equites, tutiores sumus. Nam illi in equis hærentes, non nos tantùm metuunt, sed illud etiam, ne ab equis excutiantur: nos terræ firmiter innixi, vehementiùs ferimus ac certiùs. Una tantùm re nobis præstant Equites, securiùs quàm nos fugam arripiunt*, V. Matth. Berneggerum *in Taciti German. quæst* 24. Apud Romanos, cùm Legio ex pedestribus equestribusque copiis constaret, suo tempore *Peditum* in illa sex millia, Equites septingentos triginta duos fuisse, auctor est Vegetius: Distinguebantur autem *Pedites* in Cohortes & Manipulos, quorum hi iterum in suas Centurias erant subdivisi, imò & hæ nonnunquam in sua distribuebantur contubernia. Sic ut in justa Legione essent decem Cohortes, quarum quælibet tres Manipulos, singulos duabus Centuriis constantes, continebat. Qui Contuberniis præerat, *caput Contubernii vel Decanus*: qui mille *Peditibus* præerat, Tribunus vocabatur *Militum*; sicut *Centuriones*, Centuriarum vocitabantur Præfecti. Qui agmen extremum & quasi tergum aciei observabant, *Tergiductores* vel *Extremi agminis Duces*, sunt dicti. V. Sigonium *de Jure Rom. lib.* 1. *cap.* 15. *ubi in singulos millenos Pedites centenos Equites additos ait*, Alexandrum ab Alexandro *Genial. dierum lib.* 1. Rosinum *Antiqq. Rom lib.* 10. *cap.* 5. &c. Hodie in regimine, ut vocant, *Pedestri*, primas tenet *Magister Peditum* & ejus Vicarius. Sequuntur *Tribuni Peditum*, & eorum Vicarii: Præfectus Excubiarum, Metator *Pedestris*, Præfectus annonæ: Centuriones, Signiferi, Ordinum structores, Diversoriorum designatores, Ordinum Ductores, Decuriones, de quibus V. Wendelinum *Politic. libro* 2. *cap.* 40. §. 7. 8. 9.

Pedocuculli, qui & *Cucullopedones*, cuculli sunt pedum, quorum mentio habetur in *Notis* Tironis & Senecæ. Non enim de capite solùm cucullus, sed & de pedibus, reperitur. Sic Græcis πῖλος & pedum & capitis dicitur. Hesiodus.

——— ——— ——— Κεφαλῆφι δ' ὕπερθεν
Πῖλον ἔχειν ἀσκητόν.

Erant autem *Pedocuculli* seu *pedum* hi πῖλοι, aliàs *Udones*, propriè lanei calcei, ex lana coacta facti, qui intra calceum quidem habebantur, sed sic, ut plerunque & ipsi vicem calceamenti, domi præcipuè atque intra cubiculum, præstarent: hodie *Calceons* Gallis. Quibus non multùm erant dissimiles *soleæ lanatæ*, quarum mentio apud Martial. *in isto disticho,*

Defuerit si fortè puer, soleasq; libebit
Sumere, pro puero pes erit ipse sibi.

Ita enim legendum: *Ipse pes sibi erit pro puero.* Si fortè, inquit, puer defuerit, & soleas tibi libeat sumere, cum soleis lanatis poteris ipse è cubiculo exire, & soleas petere, quo pacto vicem pueri pes in solea lanata supplebit, Salmasius *ad Ælium Lampridium in Alexandro Severo.* V. quoque suprà, in *Odo, Pedalis alibique.* Aliud quid sonat vox *Pedones*, apud vet. Interpretem Juvenalis *ad illum versum,*

Nuper in hanc urbem pedibus qui veneras albis.

pedules nempe fascias, quibus intra caligas utebantur, ita enim fasciæ hæ vulgò dicebantur. Verba ejus sic habent: *Ostendis*, inquit, *plus honoris videri in calceis, quàm in persona. Illo enim tempore necdum Senatores nigris calceis utebantur: sed nudis pedibus vel pulverulentis vel bracis, vel pedules novas in bracis, quos* Pedortes *dicunt, ut peregrinus.* Ubi *Pedortes* pro *Pedones*, correxit Salmasius: Græci Ποδεῖα, de quibus Achmes, Εἰ ἴδῃ ὅτι [illegible] ποδεῖα [illegible] ἤλλαξε, ἀλείψει τὰς δούλους αὐτοῦ ἀναλόγως τῆς [illegible]. Pedules namque & udones, qui habentur intra calceum, si laxiores ipsi sunt, faciunt ut angustiore calceo utamur, & pedem angunt uruntque. Idem Achmes: Τὸ ποδεῖον [illegible] ποδός. E quo utroque loco revincuntur, qui Ποδεῖα & pedules pro vestibus talaribus accipiunt. Ποδεῖα igitur sunt fasciæ pedules, sic dicta, quasi ποδάρια, ut ὀργάνεια pro ὀθόνεια scribebant. Et sanè ποδεῖα & ὀθόνεια idem erant. *Pedes* itaque *albos* interpretatur Scholiastes ille de *Pedortibus* & Pedulibus novis, nam Pedules illæ fasciæ albæ. Cratinus, λευκοὺς ὑπὸ ποσὶν ἔχων πίλους, *Albas sub pedibus habens pedules.* In *Donat.* verò Constantini, ποδεῖα λευκὰ δι' ὀθονίων; aut *solea lanata*,

aut certè, *calcei candidi tum udonibus*, quæ interpretatio verior. Salmasius, ubi *supra*.

Peducæa Lex, de Incestu, ante *L.* Jul. de Adulterio, lata, memoratur Ciceroni *de Nat. Deor. lib.* 3. Sicut Scantinia, de pueris impudicis, Juvenali *Sat.* 2. Suetonio in *Domitiano*, Ausonio & Ciceroni *Philipp.* 3.

Pedules, V. suprà *Pedale*.

Pedum, seu Virga Pastoris, quandoque Hebræis מקל *Makel* dicitur, 1. Sam. *cap.* 17. *vers.* 40. & Zachar. *c.* 11. *vers.* 7. Sed hæc vox in genere, *baculus* est, *quo nitimur* Genes. *cap.* 32. *vers.* 10. Exodi *cap.* 12. *vers.* 11. &c. Quemadmodum aliud quoque virgæ seu baculi nomen generale, שבט *Schebet*, Græcè σκῆπτρον seu σκῆπτρον, pro *Pedo* nonnunquam occurrit, ut Psalm 23. *vers.* 1, 4. & Mich. *c.* 7. *v.* 14. qui posterior locus sic habet, *Pasce populum tuum* בשבטך *pedo tuo, oves possessionis tuæ*. Unde explicari potest locus obscurus, Levitici *c.* 27. *vers.* 32. *Et omnis decima bovis & pecoris, omne quod transit* תחת השבט *sub virga, decimum ejus erit sanctitas Domino*. In quem R. Salomo, *Cùm ad decimationem proceditur*, inquit, *per ostium educuntur* (pecora decimanda) *unum post aliud & decimum virgâ percutitur tinctâ minio, ut sciatur hoc ad decimam pertinere: quomodo quotannis fit tam de agnis, quam de vitulis*. Bochartus v. non putat hic agi de virga decimatoris, sed de Pastoris pedo, quo modo multi sumunt, Syrus, Arabs, Aben-Ezra & Vulgatus. Nempe sub virga Pastoris transibant armenta & greges, quoties illorum numerus subducebatur. Unde LXX. hoc ipso loco, Πᾶν, ὃ ἂν διέλθῃ ἐν τῷ ἀριθμῷ ὑπὸ τὴν ῥάβδον, *Quidquid in numero* (id est, inter numerandum) *sub virga transit*. Numerabatur autem pecus ab iis, qui ei curatores erant, manè & vesperi, sed maximè ad vesperam, cùm illud è pastu reducimus. Ad quem ritum Virgilius respicit *Georgic. lib.* 4. ubi de Proteo, phocas numerante:

Ipse (velut stabuli custos in montibus olim
Vesper ubi è pastu vitulos ad tecta reducit,
Auditisque lupos acuunt balatibus agni)
Considit scopulo medius numerumque recenset &c.

V. suprà ubi de *Pecoris Magistro*. Neque vero virga solùm seu *Pedum*, sed & alia Pastoribus arma erant, quibus eminus pugnarent, si postularet res, *tela* putà & *sagittæ*, Virgil. *Georgic. lib.* 3. & *Æneid. lib.* 4. Unde Pastor David, in Goliathum depugnaturus, præter *Pedum*, fundam etiam sumsisse legitur, & lævigatos quinque lapides, quos in pera gestabat. V. Bochartum præfatum *Hierozoici Part. I. lib.* 2. *cap.* 44. Jul. Cæs. Scaliger *Pedum* seu baculum sic describit: *Latini Pedum, ab usu consistendi atque adhærendi, Græci καλαῦροπα; & a venatione λαγωβόλον vocant, etiam κορύνην dictum, à clavæ specie, quam præ se fert crassitie capitatâ. Nodosius erat præterea, cujusmodi descripsit Maro, & nos nunc quoque videmus è spino arbore, aut corno, æneis circulis obeuntibus, atque umbilicis adornatum*, V. eum Poetices *lib.* 1. *cap.* 4. & suprà, ubi de *Myrto*.

Pedum Exercitia, antiquissima fuere. Namque agrestes prisci multùm erant in venationibus, itaque amabant pedum exercitia. Et sanè ingressus communior motus, quam manuum est. Quippe manus uni homini data est à natura, pedes etiam aliis: quanquam manuum nobis usus, quàm *pedum*, prior quia facilior. Hinc itaque prima saltatio in pedibus fuit: quem motum, cum priùs rudis esset, postquam certis legibus variassent & composuissent, ὄρχησιν privato nomine Græci dixere. Latinis rudem illum, *saltum*, hunc *saltationem* appellantibus. Proxima fuit manuum motio, quam χειρονομίαν vocavere: postea pro vitæ genere ac modo, accessiones factæ multæ, Calathi, Abaci, Rotæ, Gladii, Hastæ, Thyrsi, Pilæ, atque hujusmodi, uti pluribus docet J.C. Scaliger *d. l. cap.* 18. V. quoque suprà ubi de *Cursu*.

Pegasianum SC. Vespasiani principatu factum, *Pegaso* & Pusione Coss. hæredibus rogatis hæreditatem restituere, perinde quartam partem retinere permisit, atque ex *L.* Falcidia ex legatis retinere concedebatur, *§. sed quia hær. Inst. de fideic. hær. Paul.* 4. *sent.* 3. Ulp. *Institut. tit.* 25. Cujus vis tota à Justiniano in Trebellianum SC. transfusa est, *l.* 2. *§. solum aut. Cod. de vet. jure enucl. §. sed quia Instit. de fideic. hær.* Brissonius apud Joh. Calvinum *Lexico Jurid.* V. *Pegasus JC.*

Pegasus, adde: Hunc percussu ungulæ, dum cœlos petit in Helicone, monte Bœotiæ altissimo, aperuisse fontem, nomine *Hippocrenen* quasi *equi fontem* dicas, fabulati sunt prisci, propterea quod fontium aqua, utpote aliis purior & aeri similior, in altissimos ascendit montes, equi instar alati. Atque hoc ipso etiam *Pegasi* nomine firmatur, ut quod sit à πηγή, quo *fons* significatur. Vossius *de Orig. & Progr. Idolol. lib.* 2. *cap.* 80. Plinius *lib.* 10. *cap.* 49. *Pegasos equino capite volucres, in Scythia*, habet: & Solinus *cap.* 34. ubi Æthiopiam describit, *Illius*, ait, *cæli ales est Pegasus; sed hæc ales equinum nihil præter aures habet*. Etiam volucris hujus Eustathius meminit; sed nusquam est avis *Pegasus*: verùm per *Pegasum*, ut Palæphatus interpretatur, intellexere navem velis remisque instructam. Nam quod in illo alæ, id hic vela; quod ibi pedes, hic remi. Unde Artemidorus *l.* 1. *c.* 58. cùm equum esse navigio similem dixisset, subjungit: Ἵππος γὰρ ὁ ποιητὴς τὰς ναῦς ὀνομάζει ... τὸν Ποσειδῶνα Ἵππιον καλοῦμεν, καὶ ἐν ἴσῳ λόγῳ ἐπὶ γῆς ἵππος ... ἐν θαλάσσῃ ναῦς, *Poëta enim naves dixit equos, & nos Neptunum Hippium sive Equestrem vocamus: & sanè quam rationem in terra habet equus, eam in mari habet navis*. Nec etymon adversatur, nam est κάγασος à πήγω sive πηγνύω, i. *compingo*, nempe quia è pluribus tabulis naves conjunguntur. Et favet quoque, quòd *Pegasus* fingitur Neptuni proles, viz. quia eo maria sulcamus. Etiam Valerius Probus *Georgic. lib.* 1. ubi Poëta ait, terram Neptuni tridente percussam primum fudisse equum, annotat, Equum illum vocatum esse *Scyphium*: quod magnam habeat convenientiam cum navigii appellatione apud Germanos, quibus hodieque illud *schiff* nuncupatur. Eodem facit, quod in tabula de Hesione, Laomedontis filia, marino exposita ceto, liberaturi eam Hercules & Telamon præmii loco depoposcerunt, tum ut Hesionem in Græciam abducere liceret: tum etiam *equos regios super aquas, imò & aristas, ambulantes*, h. e. velocissimas navium ex classe Laomedontis. Simili tralatione Catullus *Carm. de Nuptiis Pelei & Thetidos*, navem Argo vocat,

—— —— *Levi volitantem flamine currum*.

Nec absurdè tamen per *Pegasum* etiam intelligamus nubes, quæ in altum subvolant, & per mediam aeris regionem, avis instar, deferuntur: uti nec incommode Neptuni proles censentur, cum vapores attollantur è mari. V. iterum Vossium *Opere præf. lib.* 3. *cap.* 99. In numismatis *Pegasus* alatus, ostendit rem summâ celeritate gestam esse. unde & *Victoriam alatam* finxere sculpsereque Veteres: quamvis & alæ hæ indicare possint, ad Victoriam promte parandam Equitibus etiam opus esse; quorum pernicitas plurimum necessaria captandis occasionibus rei bene gerendæ, per alas indicatur. V. Fortun. Licetum *de Lucernis Antiqq. lib.* 6. *cap.* 102. *ubi Lucernam Victoriatam Militis interpretatur*. Idem Lucernam, Romæ inventam, extra Urbem, in via Appia, non longè a turri, qua itur ad D. Sebastiani ædem propinquam, *Bovis alati* vel *Pegasi* icone insculptam, exponit *eod. lib. cap.* 52. Ut & hoc addam, *Pegasi* conscensor Bellerophon, quem telis Chimæram eminus confecisse fabulantur, est Bocharto בעל הרובין *Baal harovin*, id est, *Magister* vel *Præfectus jaculatorum*: Chimæra, monstrum tricorpor,

Antè leo, retroque draco, medioque capella,

tres Solymorum Duces significat, Aryum, Arsalum & Tosibim, quos Bellerophon debellavit. nempe Aryum *ari*, id est, leonem, Arsalum *arzal* vel *urzil*, i. capreæ hinnulum & Tosibin, *tsoban*, h. e. draconem, Phœnices, quorum coloni Solymi Pisiniæ erant, appellabant. Sed & locum Argivæ regionis, in qua *Pegasum* primò conscendit & stimulavit Bellerophon, Κέλευσιν volunt dici, ab argumento. V. quoque in *Chimera* & *Bellerophon*.

Pegasus, apud Ausonium *Epigramm. in Phosphorum*, equum Circo nobilem,

Hunc titulum vani solatia sume sepulchri,
Et gradere Elysios præpes ad alipedes.
Pegasus *hinc dexter currens ibi, lævus Arion,*
Funalis quartum det tibi Castor equum.

Equus est jugalis dexter, Græcè ὁ δεξιόζυγος, in quadriga, quam ex præstantissimis equis conflatam Poëta Phosphoro, funali sinistro, qui proin præcipui honoris ac meriti erat, in Elysiis campis destinat. V. Salmasium *ad Solinum p.* 899.

Pegasus, parasemon triremis, unde Trierarchus filio nomen imposuit. Scholiastes Juvenalis, *Pegasus, Trierarchi filius, ex cujus Liburnæ parasemo nomen accepit, juris studio gloriam memoriæ meruit*. V. Salmasium *Ibid. p.* 571. Quid verò sit parasemon, retro diximus.

Pegma, à Gr. πήγνυμι, *compingo*, machina fuit ludicra, è strue diversorum lignorum compacta, tantâ altitudine, ut ad tertium quartumque nidum seu contignationem sive stationem fabrica exurgeret: Interpres Dionis *in Adriano, surgentia spectacula & pegmata efferre* dixit: unde conjiciunt nonnulli, automata & *Pegmata* idem esse, Philander *in Vitruvium lib.* 9. *cap.* 7. sed male, ut infrà; *Eam gladiatores accendebant & immissâ dein flammâ totam machinam consumebant, ut illi per incendium evadere ac eniti cogerentur*. Josephus *de Bello Jud. lib.* 7. *cap.* 1. Meminit quoque Fl. Vopiscus *in Carino*, *Exhibuit*, inquiens, *Pegma etiam, cujus flammis scena conflagravit, quam Diocletianus postea magnificentiorem reddidit*. M. Tullius *ad Atticum lib.* 4. *Epist.* 8. *Nihil venustius, quam illa tua pegmata*. Suetonius *in Claudio cap.* 34. *Si aut automaton, vel Pegma, vel tale quid aliud parùm cessisset*: ubi disertè ab automato *Pegma* distinguit. *Ex se surgentium Pegmatum, & tabulatorum tacitè in sublime crescentium*, mentionem facit Seneca *Epist.* 88. Proin machinam artificiosam, pro diversitate argumenti adornatam, in qua vel in sublime attollere vel è sublimi in præceps dare, ac velut dehiscente terrâ absumere solebant sive homines, sive res quas esset libitum, *Pegma* definit Lipsius *Amphith. cap.* 22. Rittershusius *Not. in Phædrum lib.* 5. *fab.* 7. *vers.*

Dum

Dum Pegma rapitur, concidit casu gravi:

machinam dicit fuisse ligneam, in qua collocatæ fuerint quasi affixæ statuæ, quæ etiam interdum in scenam proferebantur & motabantur, aut alioqui in pompa circumferebantur: Sed ita cum automato *Pegma* videtur confundere, de quo supra. Auro argentoque addito ditabatur hæc moles, sive bracteis. Plinius *lib. 33. cap. 3. L. Murena & Cajus Princeps in Circo Pegma duxit, in quo fuere argenti pondo centum viginti quatuor.* Imò & croco decorabatur. Martialis *lib 8. Epigramm. 33.*

Hac fuerat nebula nuper tibi Pegma perunctum,
Pallida quam rubri diluit unda croci.

Æl. Spartianus *in Hadriano, in honorem Trajani balsama & crocum per gradus Theatri fluere jussit.* Admiscebatur autem vino, ut sic dilutum facilius in Spectatores posset spargi. Plinius *lib. 21. cap. 6. Sed vino mirè congruit, præcipuè dulci, tritum ad Theatra replenda* &c. Hac strue succensâ librabant se per medios ignes, populo oblectamentum allaturi, Petauristæ. De incendio cultissimè Claudianus *de Consul. Manlii Theodori,*

Mobile ponderibus descendat Pegma *reductis,*
Inq; chori speciem surgentes ardua flammas
Scena rotas, varios effingat Mulciber orbes,
Per tabulas impunè vagus, pictæq; citato
Ludant igne trabes & non permissa vagari
Ficta per innocuas errent incendia turres.

De salute Petauristarum, per flammas, accenso *Pegmate*, evadentium, M. Manilius *Astronomic. lib. 5.*

Membraque per flammas, orbesq; emissa flagranter,
Delphinumque suo per inane imitantia motu,
Et viduata volant pennis & in aëre ludunt.

Totam fabricam scitè descripsit Aur. Prudentius *in Romano Martyre,*

Tabulis supernè strata texunt pulpita,
Rimosa rari Pegmatis *compagibus,*
Scindunt subinde, vel terebant aream,
Crebroque lignum perforant acumine,
Pateat minutis ut frequens hiatibus, &c.

In his porro *Pegmatis* varia inventa & stupendi lusus ingeniorum, quibus Augustinus, *ad quam stupenda*, inquit, *opera humana industria pervenit: quæ in Theatris mirabilia spectantibus, audientibus incredibilia, facienda & exhibenda molita est!* Unde *Pegmates* dicti, seu à *Pegmatum* structionibus, seu a ludis quos edebant, Artifices isti, quo nomine & *Gladiatores* aliquando comprehensi. Aristoteles μηχανοποιοὺς vocat, *lib. de Mundo.* Fuere autem talia *Pegmata*, tum in Scenis ac Theatris, ut dictum, tum in Circo, in Amphitheatris, in Arena. Hinc Suetonius *Caligulâ c. 26. Gladiatorio munere reductis interdum flagrantissimo Sole velis, emitti quenquam vetabat: remotoque apparatu ordinario rabidis feris vilissimos, senioque confectos Gladiatores; Pegmatis quoque Patres familiàs notos & insignes aliquâ debilitate corporis subjiciebat.* Ubi legit Dempsterus, *Gladiatores quoq; Pegmates.* V. quoque in *Claudio* eundem *cap. 14.* Idem Strabo confirmat *lib. 6.* ubi refert, quendam Siculum latronem (*Ætnæ filium* nominatum) in foro per ludos Gladiatorios à *Pegmate* (tanquam ex Ætna) compagibus solutis, in caveas ferarum decidisse, & à feris discerptum esse. Imò & in publicis vicis *Pegmatum* extructorum meminit Martialis *Spectaculorum Epigr. 2.*

Et crescunt media Pegmata *celsa via.*

Et in privatis ædibus, non quidem in insanos lascivientium conviviorum luxus, nam in Tricliniis illa aut Cœnaculis: cùm *Pegmata* hæc in domorum essent atriis, fortè sustinendis Majorum imaginibus aut gentilitio stemmati. Turnebus *Adversar. lib. 8. cap. 9. Ornamenta valvarum foribus affixa* intelligit. Ulpianus JC. *l. 12. ff. de Instrum. leg. Specularia quoque affixa magis domus esse puto, quàm parietem: Nam in emtione domus & specularia &* Pegmata *cedere, sive in ædificio sint posita, sive ad tempus detracta.* Auson. *Epigr. 25.*

Ceris inurens januarum limina
Et Atriorum Pegmata.

V. Scaligerum, Lipsium, Thom. Dempsterum *in Rosinum lib. 5. cap. 10.* Alios.

Pegmates, memorati Suetonio *in Caligula cap. 26. Gladiatores quoq; Pegmates*, qui fuerint, V. supra in voce *Pegma.* Casaubonus *Pegmares* legi mavult, & gladiatores interpretatur, *quos de ruina arenæ transmisit*, ut loquitur Petronius: *Qui nempe in* pegmate *populo exhibiti felici quodam sidere et spectaculo superstites fuere. Super pegmatis enim*, addit, *producebantur facinorosi homines, quales gladiatores fere erant, ut vel inibi pugnam inter se committerent, vel spectati a populo mox, solutis compagibus pegmatis, casu suo in foveam, ubi vel ignis, vel feræ erant, populum oblectarent.*

Pegu, Regnum, adde: In Regno hoc, quod unum ex amplissimis per Indiam fuit, quippe cum universam, ad fluv. usque Gangem, complexum, quidam Præfectus provinciæ Tangutanæ, contra Dominum suum, insurgere cœpit, A. C. 1560. ac felici expeditione regno *Tenasim* insuper *Brom, Aclindai Calan, Mirandu, Ava, Aracan* & *Makin*, singula Regna adjecit. Quo successu elatior Siamense quoque Regnum bello petiit, cujus causam fuisse elephantum album, quem Siamenses Peguensibus negaverint, refert Hug. Linschottanus *cap. 17.* Sed potentia injustè acquisita perennare non potuit. Primò enim defecit patruus Regis, regno *Ava* præfectus, quem tamen in prælio sua manu interfecit, A. C. 1598. Sequente anno descivit Regnum Siamense, ac *Peguanum*, ingruentibus undique innumeris calamitatibus, fame, peste, bello, ita destructum atque desolatum est, ut primo hujus seculi anno, per multa milliaria, nil nisi continua hominum cadavera spectantibus cum horrore occurrerent. Neque unquam similis accidit integræ gentis internecio, & quæ de Judæorum, sub Romanis, Hungarorum sub Tartaris excidio leguntur, levia præ his sunt. V. Petr. Jarrigium *Histor. Indiæ Orient.* Ita Regnum tot cladibus vacuefactum pervenit ad Regem Aracanensem: hodie tamen ita instauratum dicitur, ut vix ulla tantæ calamitatis supersit memoria. Georg. Hornius *Orb. Imp. edit. 2. pag. 449. 450.* Ut de incolarum religione quædam habeas, agnoscunt illi Deum aliquem summum, nomine *Quiay Lacasa*, id est, *mille Numinum Numen*; cui haud absimile Numen incolarum in Asia cujusdam regionis, cui nomen *Tinagogo*, seu *Deus mille Deorum*, apud Ferdinandum Pinto *Itiner. pag. 296.* Nec inficiantur Mundi creationem: Sacerdotes eorum *Grepi* dicuntur, quorum unus de utroque Hominis statu, integro corruptoque, præclarè disseruit, præsente modò laudato Itinerarii Auctore, *pag. 313.* alius, de Mundi creatione interrogatus, non aliam Naturæ, quam ex Dei voluntate, originem esse, coram eodem, professus est. V. Tobiam Pfannerum *System. Theol. Gentil. Purior. cap. II. §. 16. cap. V. §. 2.* & *cap. 7. §. ult.*

Pejerarium, vox recentioris ævi, occurrit apud Cyprianum *Epist. 22. Saluta Numeriam & Candidam, quæ secundùm Pauli præceptum, & cæterorum Martyrum, quorum nomina subjicio, Bassi in* Pejerario, *Mappalici in quæstione, Fortunionis in carcere, Pauli à quæstione, Fortunæ, Victoris &c. qui Deo volente in carcere necati sunt.* Ubi Pamelius opinatur, *Pejerarium* dici locum tormentorum, in quo multi fideles jam *pejeraverant.* Nec multùm feliciore conjecturà Ludovicus *d'Orleans ad Taciti Annal. lib. 1. & 3.* carcerem interpretatur, in quem conjiciebantur ii, qui se perjurio maculassent, V. Car. du Fresne *Glossar.* & Dominic. Macrum *in Hierolexico.*

Peirerius Isaacus, scripsit *Systema Theologiæ Præadamiticæ*; in quo Adamo anteriores alios fuisse homines, variis rationibus probare contendit: παλινῳδίαν tandem erroris sui canere adactus &c.

Pelagiæ Conchæ, apud Plinium, *Miror ipso tantum gaudere eas cœlo, sole rubescere, candoremque perdere, ut corpus humanum. Quare præcipuum custodiunt* pelagiæ *altiùs mersæ, quàm ut penetrent radii*: sunt αἱ ἐμβύθιοι, ut Isidorus vocat, quæ in fundo maris ac penetralibus ipsis sedes habent. Sic Insulæ πελάγιαι, quæ in alto mari longè à continenti distant: *Pelagiæ purpuræ*, quæ in finibus degebant longè à littoribus. Aristoteles de purpuris, Αἱ μὲν ἐν τοῖς κόλποις μεγάλαι καὶ τραχεῖαι, αἱ δὲ ἐν τοῖς αἰγιαλοῖς καὶ περὶ τὰς ἀκτὰς, τὸ μὲν μέγεθος εἰσὶ μικραί, *Aliæ in finibus, magnæ & asperæ; aliæ circa littora mole exiguæ.* Ubi *littorales pelagiis* opponit. Theophrastus quoque marinum fucum & Cretensem, qui in alto mari colligitur, non in littore, ut alia algarum genera, πελάγιον vocat, &c. At Plinius *Pelagias* quidem dictas significat, quòd in alto mari degerent, ad differentiam buccinorum, quæ petris tantùm adhærent, circaque scopulos leguntur. Hinc passim *Pelagium*, pro purpuræ medicamento ponit, cui opponit buccinum. Inter alia *lib. 9. cap. 40. Pretia medicamento sunt quidem pro fertilitate littorum viliora: non tamen usquam* Pelagii *centenas libras quingentos nummos excedere & buccini centenos sciant, qui ista mercantur immensè.* Sic libræ singulæ *pelagii* quinq. nummis, buccini nummo uno exponebantur. Porro buccinum pelagio misceri solitum addit. Ita enim idem *cap. 38. Buccinum per se damnatur, quoniam fucum remittit. Pelagio admodum alligatur, nimiæq; ejus nigritiæ dat austeritatem illam nitoremque, qui quæritur, cocci.* Dicuntur autem *alligari colores*, qui non facilè eluuntur, nec fucum remittunt. Nempe cùm aliàs per se colorem non teneat buccinum, admoveri pelagio seu admisceri alligarique consuevit. *Pelagio* namque propriam nigritiam facit Plinius: Aristoteles quoque eas purpuras, quæ in alti maris finibus colliguntur, florem nigricantem ut plurimum habere dicit, Καὶ τὸ ἄνθος αἱ μὲν πλεῖσται μέλαν ἔχουσιν, &c. Qua de re V. Salmasium *Plinian. Exercitat. ad Solinum passim, inprimis pag. 1133.*

S. *Pelagii* oppidum, *S. Pelai*, locus Galliæ, in Navarra inferiori. Hadr. Valesius *Notit. Gall.* in voce *S. Gaudentii Castrum.*

Pelagius, Rex Legionis, adde: Roderici, ultimi Gothorum R. cujus lasciviâ Regnum eversum, cognatus perhibetur. Nomen Regni certum non extat, nisi quòd in montibus Asturiæ fuit, sedes quoque Regia certa nulla, in speluncis antrisque primam majestatem exercente *Pelagio.* Sub Alfonso demum I. cognom. *Casto*, Regia Ovetum translata, unde dicti *Reges Oveti*: inde sub Ordonio Legionem migravit, unde dicti *Reges Legionis.*

Insignia Leo aureus in campo rubeo illustravit. Sed tota hæc antiqua Hispaniæ Regum historia admodum obscura, incerta, dubia ac confusa, sicut ipsa Regna admodum exilia, donec progressu temporis magnam iterum Hispaniæ partem Christiani Mauris eripuerunt. Molitus autem est *Pelagius* prima hæc Regni in montibus Asturiæ, Gallæciæ & Cantabriæ, fundamenta, circa A. C. 716. Post quem, secundum Hispaniæ Regnum in montibus Pyrenæis condidit, Garsias Ximenius seu Ianicus, circa A. C. 724. Georg. Hornius *Orb. Imper. edit 2. pag.* 270.

Pelamis, piscis è thynnorum genere. Plinius *lib. 9. cap. 15. Thynni mares sub ventre non habent pinnam. Intrant è magno mari Pontum verno tempore gregatim, nec alibi fœtificant. Cordila appellatur partus, qui fœtas redeuntes in mare autumno comitatur. Limosæ verò à luto* pelamides *incipiunt vocari, & cùm annuum excessere tempus, thynni.* Ubi pro *limosæ*, legunt alii *reversæ*. Post sexagesimum autem diem, in mare reversas & illic augescentes, *Pelamides* vocari, adnotat Dalechampius *ad l.* Porrò ex *Pelamide*, cybia parabantur, in formam cubi concisa, quæ & πηλαμίδες & κύβια vocabantur. Plinius *lib. 9. cap. 15. Pelamides in apolectos, particulatimque consectæ in genera cybiorum dispartiuntur.* Ubi ἀπόλεκτοι, sub. τόμοι, sunt grandiores pelamidum partes, quæ in cybia deinde quadrata particulatim concidebantur. Hesychius, ἀπόλεκτον, ἐκλεκτόν. Atque hinc factum, ut frusta hæc *pelamides* quoque dicerentur: more Græcorum, qui salsamentorum magnorum partes eodem nomine appellabant, quo piscem, unde sumta sunt, sic *pelamides* & *cybia* eadem. Ut meritò Salmasius miretur, Cybium à Plinio inter piscium nomina referri, *lib 32. cap. 11. Cybium ita vocatur* Pelamis, *quæ post quadraginta dies à Ponto in Mæotim revertitur*: cùm *cybium* nihil aliud sit, quàm quadratum & in tesseræ formam sectum salsamenti frustum. Unde Κυβιοσάκτης, cognomen Ægypti Regis turpissimarum sordium, &c. Largam autem *Pelamidum* capturam circa Byzantinum fretum, hinc Κέρας χρυσοῦν, *cornu aureum*, dictum, ac divitem inde proventum Byzantinis accessisse, refert Strabo, apud Salmasium *ad Solinum pag.* 165.

Pelargi, Gr. Πελαργοὶ, cognominati sunt διὰ τὴν πλάνην, i. *ob peregrinationem* seu *errorem*, duo fratres, qui è Tuscia profecti Athenas venerunt, ibique primi, cùm priùs in specubus locisque subterraneis homines habitarent, ex lateribus domos condiderunt, Strabo *lib. 9.* Plinius illos Euryalum vocat ac Hyperbium, *Histor. Natur. lib. 7. cap. 56.* Pausanias verò, *Laterarias domos constituerunt primi Agrolas & Hyperbius*, φασὶ γὰρ Ἀγρόλαν καὶ Ὑπέρβιον κλ. habet, *in Atticis pag. 26.* Ab his pars Acropoleos, *Pelargicum* dicta, ædificata est, cujus meminit Aristophanes *Avibus*,

> Τίς δ' ἂν καθέξει τῆς πόλεως τὸ Πελαργικόν;
> *Quis autem incolet Urbis Pelargicum?*

Quemadmodum reliquam ejus partem, à fratribus his nudam relictam, Cimon postea, Miltiadis filius, clausit, teste eodem Pausaniâ *ibid.* V. Franc. Rossæum *Archæol. Attica lib. 1. cap. 2.* ut & in voce *Pelasgia*. Nomen à Gr. πελαργὸς, *ciconia*, διὰ τὸ πλάνητας εἶναι κ. δίκην ὀρνίθων ἐπιφοιτᾶν ἐφ' οὓς ἔτυχε τόπους, *quòd vagi essent & ciconiarum instar in quævis loca oberrarent*, Strab. *lib. 5.* Quod Idem repetit *lib. 9.* Ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν Πελαργοὶ προσαγορευθῆναι διὰ τὴν πλάνην. *Propter errores* Pelargi *ab Atheniensibus appellati sunt.* Ciconiam autem migratoriam esse avem, docet Petronius ex Publio,

> *Avis exul hyemis, titulus tepidi temporis.*

V. quoque Plinium *lib. 10. cap. 33.* Solinum *cap. 40.* Ælianum *Histor. Anim. lib. 3. cap. 23.* Basilium *Homil.* 8. Eustathium *Hexaëm.* Alios. Ex recentioribus sic de illis Gaspar Heldelinus, *Idibus Augusti ciconiæ, juvenesque senesque, collecto agmine pulcherrimo, iter laboriosum illud pernocte Lunâ ingrediuntur. Priusquam verò mare trajiciant, omnes, quas quidem agri nostri emisere, Athesim, Galliæ flumen, non ita procul à Sextiis Aquis, vel, ut aliis placet, Sestianis Aris, nimirum ubi Marius Cimbros ferro fudit, congregantur. Illic, habitis inter se publicis concionibus, cum murmurant, exercitum lustrant* &c. *Cæterùm abituræ Aquilonis secundum flatum prudenter expectant, qui simulatque pronior incidit, tum, ceu lege prædictâ die, abitum maturant.* Bellonius item, *Cùm circa Abydum essem, 24 die Augusti, ingentem ciconiarum vim conspexi, quæ ad tria vel quatuor millia accedere videbatur. Volabant illæ à Russia & Tartaria & Hellespontum agmine decussato transversum trajiciebant. Et cùm suprà Tenedum essent, longo per anfractus tractu se convertebant, donec in circulum omnes colligerentur. Inde priusquam à faucibus Propontidis pergerent, in minores aliquot turmas supra viginti se distribuebant, & se invicem versùs Meridiem sequebantur*, &c. Alii tamen, apud Etymologum, sic vocatos Pelargos volunt, διὰ τὰς ἐσθῆτας, ἃς ἐφόρουν, *propter vestes, quas ferebant, ciconiarum instar, nigro & albo distinctas.* Sam. Bochartus *Hieroz. Part. Poster. lib. II. cap. 29.* V. & in voce *Pelasgi*.

Pelargici Nomi dicti, quasi *Ciconiariæ Leges*, quibus liberi Parentes alere jubentur: id quod in Jure quoque cautum est. V. Budæum *in Annotat.* & suprà, in voce *Antipelargia*.

Pelasgus, adde: Hunc Templorum quidam repertorem ferunt; Namque *vel* Pelasgo, *vel Thessalo, vel Eleuthero, vel Phoroneo, vel Otrite Amazoni, vel Lycaoni*, inventi hujus gloriam tribuit Julius Hyginus *Fab. cap. 225.* sicut *Jano* id adscribit, Xenon apud Macrobium *Saturnal. lib. 1. cap. 9.* & Q. Fabius Pictor *de Aureo seculo lib. 1.*

> *Templorum positor, templorum sancte repostor.*

Contrà *Pelasgos*, mortalium primos, Saturnum victimis placasse humanis, refert Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib. 4. cap. 16.*

Pelecanus vel *Pelicanus*, Hebr. קאת *Kaath*, à *vomitu*, quia conchas jam absorptas revomit, postquam calore ventris apertæ sunt, ut ex iis esculenta legat: avis est, onocrotalo adeò similis, ut etiam doctissimi ambas has non rarò confundant. In his Oppianus *Ixeutic.* ubi πελεκᾶνι tribuitur κόλπος, *sinus* quidam ante pectus dependens, in quem cibum omnem aliquantisper recondat. Et Bellonius *de Avibus lib. 3. cap. 2.* ubi *Pelicanus*, platea, & onocrotalus, pro eadem ave, sumuntur. Eadem ab ardea solo penè rostro differt, quod in extremo latius habet, & in cochlearis formam. Gesnerus, *Videtur sanè mihi pelecanus noster ardearum generi adnumerandus, à quo non tam alio insigni, quàm rostri latitudine, differt.* Item, Albertus *etiam avem, quam cochleariam vocamus* (id est, Pelicanum) *ardeam albam esse putavit.* Aquatica est & longo similiter collo: At quorsum, inquies, in desertis ponitur, cùm dicitur in Psalmo, *Similis factus sum* τῷ Kaath *deserti.* Et Esaj. *cap. 34. vers. 11. Et possidebunt illam* Kaath *& ericius* Sophon. item *cap. 2. vers. 14. Etiam* Kaath, *etiam hericius in tabulatis ejus*: in quibus locis agitur de desolatione Idumeæ & Assyriæ. An aquaticis avibus, quales sunt *Pelicanus* & ardea, rectè assignatur sedes in locis desertis & inaquosis? Sed non omne desertum inaquosum est: Namque & in Marmaricæ intimis, quæ regio maximè deserta est, ponuntur à Ptolomæo Cleartis palus, Lacci palus, Lycomedis palus, & in Arabiæ desertis, inciderunt Israelitæ, in aquas *Mara*, & fontes *Elim*, Exodi *cap. 15. vers. 23. 27.* Philostorgon verò inprimis hanc avem esse prodiderunt non pauci, inter quos varii Ecclesiæ veteris Doctores narrant, occidere natos suos, eosque per triduum lugere, deinde seipsam rostro vulnerare, & sanguinis sui aspersione revocare ad vitam. Epiphanius *Physiol. cap. 8.* Ἔστι γὰρ ὁ πελεκὰν φιλότεκνος ὑπὲρ πάντα τὰ ὄρνεα, *Præ omnibus volucribus* pelecanus *prolis est amans.* Addit, parvulos à matre nimiis osculis sauciatos emori, sed post triduum marem accedere, qui doloris impatiens proprium latus percutiat, & sanguine inde emanante pullis vitam restituat. Idem Eustathius *d. l.* narrat, nisi quòd apud illum parens pullos occidit, & mater aperto latere eosdem exsuscitat. Similiter Augustinus in *Psalm.* 101. Isidorus *Origin. lib. 12. cap. 7.* Petrus Damianus *lib. 2. Epist. 18.* Vincentius *in Doctrinal. lib. 16. cap. 166.* Mich. Glycas *Annal. lib. 1.* Alii: qui omnes *Pelecanum* nobis exhibent acuto rostro sauciantem pectus aut latus & pullos magno hiatu effluentem inde sanguinem excipientes. Sed imposuit Viris sanctis, quisquis primus hanc fabellam mendacio suo adornavit: cùm in Philosophorum libris, qui de rerum natura scripserunt accuratiùs, tam insignis miraculi vestigia nulla sint. Ut taceam, resurrectionem esse supra naturæ vires: & *Pelecanum* non esse adunci rostri, sed latissimi, à quo *plateæ* illi Latinum nomen, &c. Plura V. apud laudatum suprà Bochartum *Hieroz. Part. Post. lib. II. capp. 24. & 25.* adde Gerh. Joh. Vossium *de Idolol. lib. 3. capp. 80. 83. & 84.*

Pelethi & Cerethi, memorantur 2. Sam. *cap. 8. vers. 18.* & 1. Paralip. *cap. 18. vers 17.* ubi *Benajas, filius Jojadæ*, dicitur fuisse, *super Pelethi & Cerethi.* Per quæ verba sunt quidam, qui sanctissimum illud Oraculum *Urim & Thummim* denotatum velint Rabbini, annotante Levi Ben Gerson *ad 2 Sam. 8.* de Synedris seu Synedrio Magno, interpretantur; eosque ajunt dictos *Cerethi*, *quia verba sua præscindebant seu breviter jussa pronuntiabant*, *Pelethi autem, quia excellebant in factis suis.* Alii verò, inter quos Chaldæus Paraphrastes, de satellitibus regiis, sagittariis & funditoribus has voces capiunt: qui lecti videntur, è Pelisthæis sub jugum à Davide redactis, inter quos etiam *Cerethitarum* mentio est, 1. Sam. *cap. 30. vers. 14.* Ad minimum Sagittarii fuere periti, à qua peritia *Cerethorum* nomen fortè ortum 1. Sam. *cap. 31. vers. 3.* & 2. Sam. *cap. 1. vers. 18.* (quemadmodum etiam Creta Ins. à Phœnicibus, qui eò colonias miserunt, hinc appellata videtur: nota enim apud Vett. *Cydonia spicula, Cnossius arcus.*) Et Funditores accurati, *Pelethi* proin dicti, uti Baleares quoque Insulæ, ob eandem peritiam, à Phœnicibus id nominis fortè nactæ sunt. Burmannus, *ad 2. Sam. cap. 8.*

Peleus, adde: Ei, ut & Chironi, Pellæos in Thessalia sacrificasse hominem, docet Clemens Alexandrinus *Admonit. ad Gentes.* Quemadmodum in Macedonia Æneatæ coluere Æneam, apud Livium *lib. 40* Stagiritæ agitabant ἑορτὴν Ἀριστοτέλεια, in memoriam civis sui Aristotelis, cujus hortatu ac suasu urbem eam instauravit Alexander M. Chersonitæ festum instituerunt Miltiadi, apud Herodotum *lib. 6.* &c. V. Gerh. Joh. Vossium *de Orig. ac Progr. Idolol. lib. 1. cap. 13.*

Pelle nudandi holocaustum ritus, occurrit Levitici *cap. 1. versu 6. Et nudabis* pelle *holocaustum & illud frustatim concides.*

Nem-

Nempe post victimæ jugulationem sequebatur excoriatio, & dissectio. Ut *Il. α.*

— καὶ ἔσφαξαν καὶ ἔδειραν,
Μηρούς τ' ἐξέταμον —

V. quoque Dionysium Halicarnass. *lib.* 7. & Apollonium *Argonautic lib.* 1. Quod tamen in holocaustis non semper observatum est, ut quæ cum ipsa *pelle* in ignem nonnunquam conjiciebantur. Unde Plut. *Sympos. lib.* 6. *Problem.* 8. de tauro Rubrosti Deæ oblato, *Καλακάψαντες αὐτόδερον ὁλοκαυτοῦσι*, *Percussum cum cum ipsa pelle in holocaustum offerunt.* Et Lucianus *de Sacrificiis*, *Ἐπὶ πᾶσι δὲ πῦρ ἀνακαύσαντες, ἐπέθηκαν φέροντες αὐτῇ δορᾷ τὴν αἶγα, καὶ αὐτοῖς ἐρίοις τὸ πρόβατον*. *Igni post omnia accenso, capram cum ipsa pelle allatam, & ovem cum ipsis lanis imponit.* Ita in Sacrificiis pro peccato, juvenci pellis cremabatur unà cum carne, sed extra castra Exodi *cap.* 29. *versu* 14. Levitici *cap.* 4. *versu* 11. & *cap.* 8. *versu* 17. ut & pellis vaccæ rufæ, Numerorum *cap.* 19. *versu* 5. At holocausti *pellem* servari voluit Deus & Sacerdoti dari, Levitici *cap.* 7. *vers.* 8. unde Sacerdotum fuit, excoriare victimas. Ita tamen, ut iis Levitæ adessent, si res exigeret, 2. Paralip. *cap.* 29. *versu* 34. & *cap.* 35. *versu* 11. &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici part. prior. lib. II. cap.* 33. & suprà ubi de *Excoriatione.*

Pelles, pro *manica* seu pera viatoria, Italis vulgò *Vallisia*, quòd è *pellibus* conficeretur; Paulus *in l. de Tapetis.* V. Turnebum *Adversar. lib.* 13. *cap.* 4. Pro *tentoriis* passim, ut dictum suo loco: cujusmodi *pelles* per decades venundari consuevisse, discimus ex Treb. Pollione *in Claudio*, *Herbarum, quantum satis est, pellium tentoriarum decurias triginta, mulos annuos* &c. Videtur autem decuria una ad tentorium unum suffecisse, ideoque hoc numero vendi emique solitas. Sed & aliæ res multæ per decurias similiter venundatæ apud Auctores occurrunt. Sic decades chartarum, apud Anastasium *in Sylvestro*: *Chartas decadas centum & quinquaginta: aromatum libras* cc. &c. Casaubonus & Salmasius *Not. ad Pollionem.* V. quoque infrà in voce *Pellis.*

Pellex, antiquis propriè ea dicta est, *quæ uxorem habenti nupsit*, Fest. Huic pœnam constituit Numa, Lege hac: *Pellex. aram. Junonis. ne. tangito. si. tanget. Junoni. crinibus. demissis. agnum. fœminam. cædito.* Cujus unius legis reliquias, ex toto Jure Papiriano, extare in libris Jurisconsultorum, apud Paulum afferens Jac. Rævardus *lib. de Auctoritate Prudentum*, ibi sic scriptum esse ait: *Gravius Flaccus in libro de Jure Papiriano scribit, Pellicem nunc vulgò vocari, quæ cum eo, cui uxor sit, corpus misceat. Et hanc legem sic interpretatur, Pellex aram Junonis ne tangito. id est, Pellex nulla viro uxorem habenti nubito: si nupserit, crinibus demissis, quòd tristitiæ signum erat, Junoni agnum fœminam cædito sive mactato.* Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 8. *cap.* 5. Unde colligit Gellius *lib.* 4. *cap.* 3. Pellicem appellatam, probrosamque habitam eam, quæ juncta consuetaque esset cum eo, in cujus manu mancipiove alia matrimonii causâ foret. Junonem autem talis, non Venerem, infestam habebat: quia Venus ad quosvis concubitus, etiam lege vetitos, se extendebat, imò Numæ temporibus needum nomine nota erat Romæ, unde *ne in carminibus quidem Saliorum Veneris ulla, ut cæterorum cælestium, laus celebrata.* Cincius apud Macrobium *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 12. Juno verò nuptiarum Præses censebatur. Ovidius *Epistolâ Hypsipyles*,

Non ego sum furtim tibi cognita, pronuba Juno
Adfuit.

In hujus itaque honorem cùm comere capillos solitæ essent mulieres, juxta illud Tibulli *lib.* 4. *Eleg.* 6.

Læta tibi est hodie, tibi se lætissima compsit,
Staret ut ante tuos conspicienda focos:

magnum probrum erat *demissis capillis*, ad aram ejus, adstare, Anton. Thysius JC. *Notis in Gellium loco cit.* Et hujus rei rationem adscribit Vossius prudentiæ Regis Numæ, qui nullum agnosceret concubitûs Numen, nisi legitimi cui Juno præesset. Nam, ut constat ex Dionysii *Antiquitatum lib.* 2. nec Romulus, nec Numa, admisere Græculorum fabulas, de commerciis Immortalium cum mortalibus, quibus homines ad fœdam possent libidinem concitari: Postea tamen, lapsis in deteriora moribus, Veneris Romani recepere nomen. V. Gerh. Joh. Vossium *de Orig. ac Progr. Idolol. lib.* 2. *cap.* 27. Nomen quod attinet, dici vult Gellius, quasi *πάλλαξ*, *id est, quasi παλλακίς*: sed ab inusitato verbo *lacere*, quo Lucretius utitur haud semel, propiùs deduxeris. Hinc enim *pellicere*; unde *Pellices*, quæ amatoriis verbis alienos ad se pellicerent viros. Et ex eodem fonte *pellacem* Ulyssem dixit Virgilius *Æneid. lib.* 2. & *pellacis* ponti, Lucretius. Sunt tamen, qui à *pellendo* dictam *Pellicem* malint, quòd legitimam uxorem, pro virili, à Marito pellat. Tria enim cùm sint conjunctionis nomina, apud Juris Auctores aliosque, *Uxor*, *Pellex*, *Amica*, horum unicum est nomen dignitatis, *Uxor*, *αὕτη ἡ ἀμίαντος κοίτη*, *Hoc impollutum cubile*, reliqua nomina voluptatis sunt, sed cum aliquo tamen discrimine. Nam honestior *Pellex* est, ut quæ propiùs accedat ad uxoris naturam. Est enim *παλλακὴ* פלגש Hebræorum, quasi *legitimæ conjugis dimidium*, & ut dicunt ipsi, אשה פלג. Balsamon Conciliorum Interpres, *Παλλακὴ δέ ἐστιν ἡ νομίμως τινὶ συζῶσα χωρὶς γάμου· ἡ δὲ ἄνευ τούτων φίλη λέγεται*, *Pellex verò est, quæ legitimè alicui cohabitat, absque nuptiis: at minùs honesta, Amica dicitur.* Voces *Concubina* & *Παλλακίς*, modò pro *Amica*, modò pro *Pellice* usurpari, observat Salmasius, apud Auctores Juris tam Civilis, quàm Canonici, *Not. ad Spartianum in Ælio Vero.* Apud Athenienses *Pellices* dictæ sunt uxores, quæ cives non essent: Peregrinarum enim in illa Rep. nuptiæ non erant, non liberi legitimi; sola civis sobolem procreabat replebatque liberis civitatem: quæ lex cùm tacito consensu antiquata esset ante Periclis tempora, quemadmodum & insecutis temporibus obsolevit, pessimo Periclis ipsius exemplo, instaurata denuo est, post exactos Urbe 30. Tyrannos, ab Aristophonte Rhetore, Euclide Archonte, his verbis: *Νόθον εἶναι τὸν μὴ ἐξ ἀστῆς γεγονότα*, *Qui matre cive natus non erit, nothus esto.* Unde è Demosthene, *ἐν τῷ κατὰ Νεαίρας*, docet Athenæus *lib.* 13. *Τὰς μὲν ἑταίρας ἡδονῆς ἕνεκα ἔχομεν, τὰς δὲ παλλακὰς τῆς καθ' ἡμέραν παλλακείας, τὰς δὲ γυναῖκας τοῦ παιδοποιεῖσθαι*, ubi luculenter ostendit, quid discriminis fuerit inter Meretricem, Pellicem atque Uxorem. V. Samuelem Petitum *Comm. in LL. Atticas lib.* 2. *tit.* 4. & suprà in vocibus, *Concubina*, item *Nothus*. Secernebat autem à Concubinis seu *Pellicibus* Uxorem Dotis datio, ut in palliato Plauti *Trinummo*,

— — — — Sed ut inops
Infamis ne sim, ne mihi hanc famam differant, me
Germanam meam Sororem in Concubinatum tibi
Sic sine dote dedisse magis, quàm in Matrimonium.

Eratque Dos certissimum nuptiarum legitimarum argumentum, cùm *dotatas esse fœminas ad subolem procreandam, replendamque liberis civitatem maximè sit necessarium*, ut inquit Pomponius. Quare eleganter Artemidorus Filiam cum creditore comparat, quæ grandis dotem poscit: & legitimam fuisse Pyrrhi uxorem, Nicodemi sororem, negat Isæus *ἐν τῷ περὶ τοῦ Πύρρου κλήρου*, quia sorori Nicodemus dotem non dixit, non dedit &c. Neque tamen Concubinæ & *Pellices* omnino *ἄπροικοι* erant: legitimas enim Uxores imitabantur. Unde in modò laudata Isæi *Orat. ἐπεὶ καὶ οἱ ἐπὶ παλλακίᾳ διδόντες τὰς ἑαυτῶν, πάντες πρότερον διομολογοῦνται περὶ τῶν δοθησομένων ταῖς παλλακαῖς.* Ita filiæ nothæ, quæ legitimæ uxores civium Atheniensium esse non poterant, sed *Pellices* tantùm, *τὰ νόθεια*. mille illas drachmas, quas è bonis paternis auferebant, ad eum, cui jungebantur, adferebant virum. Hinc Isæus ait illi Philæ, quam Xenocli Cyprio elocavit Endius, dedit *in quasi dotem χιλίας δραχμάς.* V. iterum Petitum *Opere præf. lib.* 6. *tit.* 1. & 2. Apud Hebræos *Pellices* seu פילגשים erant tum ante Legem, ut legimus de Nachore Genes. *cap.* 22. *vers.* 4. de Abrahamo Genes. *cap.* 25. *vers.* 6. de Jacobo *cap.* 35. *vers.* 22. de Eliphazo Genes. *cap.* 36. *vers.* 12. unde Tertullianus *de Unis Nuptiis ad Uxor. lib.* 1. *cap.* 2. *Sanè apud Veteres nostros, ipsosque Patriarchas, non modò nubere, sed etiam plurifariam uti matrimoniis fas fuit, erant & Concubinæ*: Tum post. Quarum illas quod attinet, de jure Noachidarum, tales nominetenus duntaxat, aut saltem dignitatis tantùm minoris (ubi v. g. ancilla esset vel generis obscuri) ratione, ab Uxoribus discreparunt; Jugalis autem contractus modusque utriusque idem ipse fuit. Unde Cetura, quæ in Paralipom. *lib* 1 *cap.* 1. *vers.* 32. dicitur *Concubina* Abrahami, à Mose vocatur אשה seu *Uxor*, V. Augustinum *de Civ. Dei lib.* 16. *cap.* 34. & Tertullianum *de Monogam. cap.* 6. Namque tum, in consensu solùm & concubitu, modò ad vitæ consuetudinem futuram uterque haberetur, matrimonii substantia consistebat. Istas quod concernit, in universum *Pellices* ab Uxoribus distinguunt, pactis dotalibus & sponsaliorum solennibus: Hinc sæpe occurrit illud in *Gemara* utraque, *Uxores fiunt cum pactis dotalibus & sponsaliorum solennibus, Concubinæ neque his neque illis* &c. Quemadmodum autem, ubi plures uxores, ibi etiam concubinæ plures mixtæve concubinæ & uxores licitæ (ut apud Hebræos & fere in Oriente alibique apud Mahumedanos) fuere; ita, ubi unicam duntaxat uxorem superstitem (ut apud Christianos & civiliores Europæ ante Christum gentes) liceret habere, ibi & unica olim concubina, id est, sine solennibus præviis uxor, sed usu tamen satis conjuncta, permissa fuit, quam non magis, ac uxorem, repudiare fas erat, cùm sc. nomine magis & solennibus, quàm re, invicem distarent. Jurisconsulti Græci *Basilic.* *Παλλακή ἐστιν ἡ συζῶσά τινι ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, νομίμου χωρὶς γάμου*, *Concubina est, quæ cum aliquo in ædibus cohabitat, sine matrimonio legitimo*, i. sine formulis Matrimonio præscriptis. Et vet. apud Harmenopulum *constitut. Cæs.* Concubinatus, qui *κοινωνία τῆς παλλακῆς* ibi dicitur, nomine *γάμου οὐκ εὐπρεποῦς*, seu *Matrimonii indecori*, designatur. Hinc Julius Paulus sub Alexandro Sev. id est, antequam in Imperium Rom. Christianismus receptus est, *Eo tempore*, inquit, *quo quis uxorem habet, Concubinam habere non potest*; aliàs licitam, ut uxorem sine solennibus. Neque verò ingenua eo ævo, sed tantùm ancilla, liberta, libertinave, in concubinatu ita propriè dicto, potuit esse, sine testatione manifestum hoc faciente; quæ si accederet, nullis aliis adhibitis solennibus,

nibus, Ingenua, Concubina nomine deposito, Uxor honoris causâ dicebatur. Cœteris, quæ ingenuæ non erant, concubinis, ut inferiore dignitatis notâ, appellatis, & solâ animi destinatione seu affectione æstimatis, Ulpian. l. 3. ff. de donat. inter virum & uxorem. Instauratum postea est jus illud, quo nefas erat uxorem simul ac concubinam (i. alteram cum solennibus, saltem testatione satis manifesta, alteram sine hac, sine illis, sed ut amque conjugem) habere, idque tum à Constantino M. l. unic. C. de Concub. tum à Justiniano Novell. 18. cap 5. & 89. C. 12. Etenim velut in diversa sub uno tempore conjugia convenire, ad Hebræorum morem, id deputabatur, &c. V. Joh. Seldenum de Jure Natur. & Gentium lib. 5 cap. 7. & lib. de Success. in bon. cap. 3. ubi de successione liberorum è Pellicibus susceptorum multa habet. Addimus saltem ex eod. sententiam Salmasii, quam suprà tetigimus, de origine vocis Eliam Levitam auctorem habere, qui in Notis ad David. Kimchi Radices, verbo ...רלגש, Concubina, inquit, vocatur Pilegesh, quod vocabulum compositum est ex Pelag Isha, id est, uxore dimidiata; & Linguâ Latinâ, ubi quis binas habet uxores, harum altera nuncupatur alteri Pellex. Quasi Pellex, inquit Seldenus, Pallaca aut Παλλακὴ pro Concubina, ab Hebræorum jam dicta voce, quod & alii volunt, deducenda esset. Et certè Pellicis habetur altera notio; quæ ipsam heic Concubinam rectè satis denotat, L. Massurius 144. ff. de verb. signif. &c. Nec omittendum, Sapientiores Gentilium non latuisse, Pellicatum rem esse turpem & licèt non civilibus Legibus, honestati tamen & rationi repugnantem. Unde non minorem fidei conjugi datæ curam marito habendam, ac ipse ab uxore deposcat, graviter monet Seneca Epist. 94. Scis, inquiens, improbum esse, qui ab uxore pudicitiam exigit, ipse alienarum corruptor uxorum. Scis, ut illi nihil cum adultero, sic nil sibi esse debere cum pellice. Et Epist. 95. in uxorem gravissimum injuriæ genus Pellicem esse, dicit. Atque hinc Syræ anûs servæ, honestatis hanc atque æquitatis paritatem considerantis, apud Plautum Mercat. Act. 4. Sc. 6. hæc in verba querimonia:

Ecastor lege durâ vivunt mulieres,
Multòque iniquiore miseræ, quàm viri;
Nam si vir scortum duxit, clam uxorem suam,
Id si rescivit uxor, impune est viro;
Uxor viro si clam domo est egressa forâs,
Viro fit causa, exigitur matrimonio.
Utinam lex esset eadem, quæ uxori est, viro!
Nam uxor contenta est, quæ bona est, uno viro,
Qui minùs vir unâ uxore contentus fiet, &c.

V. Tob. Pfannerum System. Gentil. Prior. cap. XI. §. 24.

Pelliparii, apud Ugutionem, qui pelles parant, & vendunt. Gloss. Gr. Lat. Δερματοπῶλαι, Latinis Pelliones, quorum meminit Paternus l. ult. ff. de jure immunit. & l. 1 Cod. de excus. artif. lib. 10. Alexander item Severus apud Lampridium, Habuit in animo ut exoletos vitaret —— Braccariorum (Scaliger & Salmasius legunt Bractearioruṁ vel Bratteariorum) Linteonum (qui à Lintearijs distincti & Λινοῦ dicebantur Græcis) Vitriariorum (Palatinus cod. habet, Vitriariorum) Pellionum, Plaustrariorum, Argentariorum (qui argentea vasa cælabant & alio opere fabricabant) Aurificum & cæterarum artium vectigal pulcherrimum. instituit, ex eoque jussit thermas & quas ipse fundaverat & superiores populi usibus exhiberi &c. Vicus Pellipariorum, memoratur Hierosolymis apud Wilh. Tyrium lib. 14. cap. 18. Fratres Pelliparii, in Monasteriis, quibus pellicearum Monasticarum cura incumbebat, in Statutis Ordinis Sempringhamensis pag. 715. apud Car. du Fresne Glossar.

Pellis, an à pellendo, quòd externas injurias pellat: an à pilis, quòd pilosa: an ab Hebr. פלא, quod in Niphal significat segi? cæsorum animalium corporibus detracta, primis Parentibus, post lapsum, in usum cessit, frigori aliisque aëris injuriis exposito corpori vestiendo. Ipse enim Deus Adæ & Uxori ejus tunicas pelliceas fecit & induit eos, Genes. cap. 3. versu 21. Sicque Protoparentes nostros docuit, quo pacto in posterum nuditati suæ, proprio jumento accersitæ, utcunque consulere possint. Et quidem, cùm & aliæ Deo vestiendi rationes supperterent, videtur tamen hanc prætulisse, partim quia commodissima, ad aëris inclementiam arcendam; partim ut homini, conspectu Pellis mortuo animali detractæ, mortalis sua conditio semper oculis obversaretur. Proin legimus quoque Pellicea veste usum Eliam 2. seu 4. Regum cap. 10 versu 8. In gentibus etiam antiquitus, Heroum habitus Pellis Leonis fuit, Virg. Æn. lib. 9.

Dat Niso Mnestheus Pellem, horrentisque leonis
Exuvias:

cujus usus hodieque Turcis ac Mauris pro pallio esse dicitur. Ac Heroinas itidem gavisas esse Pelle Tigridis, cognoscimus ex illo ejusdem Poëtæ lib. 11. de Camilla,

— — — Pro magnæ tegmine pallæ
Tigridis exuviæ per dorsum à vertice pendent.

Nec aliâ veste Gymnosophistas, Indorum Philosophos, Scythas, Persas, primos quoque Romanæ Curiæ Senatores, usos fuisse, deprehendimus, apud Platonem in Protagora, Cic. lib. 1. Tuscul. Strabonem l. 15. Herodot. l. 1. Propert. l. 4. Eleg. 1. &c. Quin multis pòst seculis, media in Græcia, senes rustico διφθέρα, sive Pelle indui consuevisse, liquet ex Aristophanis Nubibus Act. 1. Sc. 1. & Polluce lib. 4. cap. 19. sect. 3. unde hi Comicis Διφθερίας dicti. Sagum nempe id erat, seu exterior vestis, quæ exomidi injiciebatur, Βαίτη quoque & Aklote dicta, è caprarum pellibus confieri solita, ut docet Varro de R. R. lib. 2. cap. ult. Neque non quædam nationes harum (i. caprarum) pellibus sunt vestitæ, ut in Getulia & in Sardinia. Cujus usum apud antiquos quoque Græcos fuisse, apparet, quod in Tragœdiis senes ab hac pelle vocantur Διφθερίαι, & in Comœdiis, qui rustico opere morantur. Imo nec in servis solùm hic usus mansit, sed & ad Ingenuos transiit, qui hujusmodi vestes adhibuerunt, pluviæ tempore, ut scorteas Pænulas Romani. Proin Laërtius tradit, Anaxagoram profectum in Olympiam, sudo ac sereno cœlo sedisse ἐν διφθέρᾳ, quasi brevi erupturâ pluviâ, sicque evenisse, V. Octav. Ferrarium de Re Vestiar. lib. 4. Partis 2. cap. 21. Ex agninis pellibus Germanorum rhenones fuisse, docet Cæsar de bello Gall. lib. 4. & Sallustius in Histor. quod nomen accepere Galli & inde Germani, à Massiliensibus: hi à Græcis, quibus ῥῆνες agni sunt, V. Vossium in Origin. Hunnos indumentis operiri linteis vel ex pellibus sylvestrium murium consarcinatis, scribit Ammianus lib. 3. idemque de Hungaris narrat Jornandes, de Reb. Getic. cap. 5. Scytharum magnam partem tergis vulpium ac murium sua quoque ætate operiri, docet Seneca Epist. 90. Getas similiter tectos fuisse, notum: unde Reges pelliti Sidonio Apollinari in Conc. Pellitorum turba satellitum, eidem lib. 1. Epist. 2. & Ovidius passim in libris Tristium & Ponto,

—— Pellitos inter agenda Getas.

Hodieque omnes pæne Septentrionis incolæ, sed potissimùm Germani atque Sarmatæ, sylvestrium murium pellibus induuntur, quem luxum reprehendit Helmoldus Chron. Slavorum lib. 1. cap. 1. Pretiosis enim pellibus muris Pontici aliisque, non nisi Senatores ac Principes usos esse suâ ætate, indigitat Acron ad Horat. lib. 1. Satyr. 5. Qui mos posterioribus seculis cùm transiisset ad Romanos Cardinales, in illos ita invehitur Petrus Damianus Ostiensis lib. 2. Epist. 2. Cùm domestici mures nostris aspectibus sordeant, transmarinorum pelles, quia magno pretio coëmuntur, oblectant: Ovium itaque & agnorum exuviæ despiciuntur, Ermelini, Gebelini, Martores exequiruntur, & Vulpes. Et paulo pòst, Ecce non reclinatur in vulpeculis Christus, dormit sub vulpinis pellibus Christianus: Respuit animalia Redemtoris mundi vocabulo decorata &c. Ita quod necessitatis priùs erat, postea in luxum versum est. Interim Lappones Bothnienſesque pretiosis vestiri pellibus, non modo ornatus causâ, sed & necessitatis, discimus ex Olao Magno Histor. lib. 4. cap. 4. Porrò & caput pelle hædinâ, vel aliâ, contegebant antiqui, ut hodieque consuetudo est calvis; Atque hinc festivè Martialis lib. 11. ad Phœbum, iis caput esse calceatum ait: Et pedes, quos, terrâ ex divina comminatione spinas ac tribulos proferente, ipsum jam sic muniisse Adamum verisimile est. Et quidem rudiore ævo crudæ pelles huic usui inserviebant, ut testatur Xenophon Anabas. lib. 7. & Angelus Politianus Miscellan. cap. 2. Idemque legimus de vulgo Romanorum, cui Perones, calcei genus peræ seu sacco simile, per nives & lutum eunti, in usu fuere diu: cùm Senatoribus ac nobilioribus calcei ex aluta conficerent, molliorique corio; quos tamen & Pellis nomine nudo insigniunt Poetæ. Martialis lib. 1. Epigr. 5.

Lunata nusquam Pellis, & nusquam toga.

Horatius lib. 1. Satyrâ 6.

Nam ut quisque insanus nigris medium impediit crus
Pellibus.

Producebantur enim usque ad medium crus. V. Ben. Balduinum de Calceo cap. 2. Nec alius antiquitus mensarum ornatus fuit, quæ, cùm sequiori ævo magnifico tapetum apparatu & byssinis peristromatis integerentur, priùs ferarum pellibus solebant sterni. Hinc apud Virgilium Latinus hospitem,

— — — Villosâ pelle Leonis
Accipit:

Et uxor rustica, apud Juvenalem Sat. 6. thorum sternit

Frondibus & culmis vicinarumque ferarum
Pellibus.

In iisdem stragulis & cubabant prisci, unde dormire, pro dermare, à δέρμα i. pellis. Duces quoque ac Imperatores exercituum, ut de Agesilao docet Corn. Nepos in ejus vita, & Tuberone Cic. pro L. Murena. Ælianus etiam Var. Histor. lib. 13. cap. 1. Ἦν δὲ αὐτῇ τῇ Ἀταλάντῃ στρωμνὴ μὲν αἱ δοραὶ τῶν τεθηραμένων, τροφὴ δὲ τὰ τούτων κρέα, ποτὸν δὲ τὸ ὕδωρ, Stratis autem lectoque utebatur ferinis pellibus, cibo earundem carnibus & aquâ. Transeo à civili rusticaque vita ad bellum, ubi multiplex non minùs Pellium utilitas. Nam loricæ primitus è loro, uti nomen indicat, si Varronem & Veterum alios audimus. Maro lib. 11. de Ornyto,

Cui Pellis latos humeros erepta juvenco
Pugnatori operit.

Et Silius lib. 8.

Pectora pellis obit cæsi è venatibus ursi.

Nec dubium, quin & Ægis primò fuerit è pelle αἰγὸς l. capræ: cui postea

poſtea thorax ex annulis ferreis ſucceſsit, donec prælatus ille ex ſolida lamina. Galeæ itidem primò ex corio muſtelæ domeſticæ, quæ Græcis γαλῆ, unde γαλέη: è canis pelle, unde κυνῆ: è lupinis exuviis, unde λυκῆ, è muſtelæ ſylveſtris corio, unde ἰκτίδεη &c. confectæ ſunt: donec & Κυνῆ & *Galea* vox latiùs extenſa. Ocreæ quoque primitus è corio fuere, poſtea demum ex ferro, teſte *lib.* 1. *cap.*15. Etiam in bello uſi *pelle* hyænæ, ut & pantheræ, ſicut de Evandro Maro habet *Æneid. lib.* 8. de Polonis Cromerus *Hiſtor. Polon. lib.*1. *Cultui verò* pelles *ſubminiſtrat Panthera, ſive is ſit lupus Cervarius* (Ris *appellatur à noſtratibus*) *maculoſus ventre & pellibus*. Nec corpora modò *pellibus*, & olim & hodie, tegere in bello mos, ſed & arma. Ut enim de vaginis enſium taceam, clypeos quoque & ſcuta coriis fuiſſe veſtitos, legimus apud Silium de Saguntinis, apud Hegeſippum de Judæis, quos uterque in ſumma fame ſcutis clypeiſque *Pelles* detraxiſſe refert, ut cibo eſſent, quando præſidio eſſe non poſſent. Triplicem iſtiuſmodi clypeum Mezentio adſcribit Virgilius *Æn.* 10 ἑπτάβοειον ſeu ſeptemplicem Ajaci Ovidius *Metam lib.*13. Ut fundas & amenta jaculorum omittam, tentoria è *pellibus* fuiſſe notiſsimum. Quod à Romanis in Vejorum obſidione primò factitatum, contendit Livius *Decad.*1. *lib.* 5. circa annum ab U C. 327. ut & Florus *lib.* 1. *cap.* 12. inquiens, *Tunc primùm hiematum ſub pellibus*. Diuque ea conſuetudo retenta: unde ejus mentio, ſub Cæſare, *lib.*3. *de bello Gall.* & *lib.*3. *cap.* 4 ſub Nerone, apud Tacitum *Annal. lib.*13. ſub Theodoſio, Lat. Pacato teſte *in Panegyr.* V. quoque Amm. Marcellinum *lib.*9. & Flav. Vopiſcum *in Aureliano.* Imò militibus officio negligenter functis pœnæ loco injunctum, *ne tentorium ex pellibus haberent*, Val. Max. *lib.*8. *cap.*2. Quem morem, ut & plura alia à Græcis Romanos mutuatos eſſe, credibile eſt. Namque de Alexandro M. Curtius *lib.* 7. *Sæpe* Pellibus *tabernaculis allevatis, ut conſpicerent hoſtium ignes*; & Arrianus *lib.*1 *de geſtis ejus, Tentoria militum erant ex* pellibus, *levi materia repleta.* V. eundem *lib.* 3. Quare propter tam multiplicem corii in re militari uſum, Druſus, apud Tacitum, Friſiis imperavit, ut tributi loco terga boum præberent: eoſemque fine Boſphori accolæ quotannis Imperatoribus Græcis pependerunt τὰς ἐπιτεθείσας τῶν βοῶν, *tributum boum*, ut eſt apud Georg. Cedrenum in temporibus Juſtiniani M. *pag.* 302. &c. Sed & in ſacris *Pelles* adhibitæ: Quamvis enim Gentilibus, quibus mortua omnia videbantur immunda, ſcortea, h. e. è ſcortis ſive pellibus facta, nefas erat inferre Carmentæ ſacello, Ovid. *Faſtis*,

Scortea non illi fas eſt inferre ſacello,
Ne violent puros exanimata focos.

Unde nec Coriariis domicilium olim in Urbe Roma, ſed extra eam erat: Mænades tamen ſive Bacchæ, ut in Græcia nebride, ſive *Pelle* cervinâ, ſic in Thracum orgiis induebantur pellibus vulpinis; quam ob cauſam Bacchus *Baſſareus*, Bacchæ *Baſſarides*, Thracico vocabulo, *vulpem* denotante, dicti ſunt, ut docet vetus Perſii Interpres. Et cui ignota in Templis cæſarum ovium pellibus incubandi, ut ſacra ſic ſomnia captarent homines de futuro ſoliciti, ſuperſtitioſa conſuetudo: quam ex veteri in *pellibus* dormiendi more tractam, & apud Romanos uſque ad Gratiani etiam ac Theodoſii Impp. tempora, uſitatam fuiſſe, ex Prudentio *in Hamartigenia*, docet Voſsius *de Orig. ac Progr. Idolol. lib.*3. *c.*35. Sed hac de re V. ſuprà, in voce *Melota*. Nec omittendum, quòd ſcribi olim ſolitum fuerit in διφθέραις ſive *pellibus*, ut notus hodieque chartæ Pergamenæ uſus, de qua ſic Hieronymus *Epiſt. ad Chromatium*: *Chartam defeciſſe non puto, Ægypto miniſtrante commercia. Et ſi alicubi Ptolemæus maria clauſiſſet; tamen Rex Attalus membranas à Pergamo miſerat, ut penuria chartæ* Pellibus *penſaretur*: ovillis nempe, ut docet Martianus Capella *lib.*2. Hinc Martialis *lib.*14. *Epigr.* 190

Pellibus exiguis arctatur Livius ingens.

Et *Epigramm.* 185.

Ilias & Priami regnis inimicus Ulyſſes
Multiplici pariter condita Pelle *latent.*

V. Voſsium *de Arte Gramm. lib.* 1. *cap.* 38. & infrà in voce *Pergamena*. Adde è *pellibus* ſcuticas, quibus idcirco à Gr. σκύτος nomen, Ut & ex ταυρεία Lat. *Taurea*, quam proin Plautus *Aulularia Actu* 4. *Sc.* 1. *cenſionem bubulam* dixit: & *Moſtellaria Actu* 4. *Sc.* 1. *caſtigare bubulis exuviis*. Item tapetes ex *pellibus* auro pictis, quibus hodieque, in Italia inprimis, opulentiores parietes veſtiunt, nec marſupia ſolùm, ſed etiam è corio nummos, de quibus Donatus videndus *in illud* Virgilii *Æn lib.*1.

Taurino quantum poſſit circumdare tergo.

Pluraque alia, quæ omnia recenſere longum foret. V. Gerh. Joh. Voſsium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 3. *cap* 70. & Thom. Dempſterum *Paralipomenis in Joh. Roſinum lib.* 5. *cap.* 31. C. Paſchalium inprimis *Coronar. lib.*9. *cap.* 23. 24. 25. & 26.

Pellita Ovis, apud Varronem *de Re Ruſt. lib.* 2. *cap.* 2. quænam, vidimus ſuprà, in voce *Ovis Pellita*. Apud Pollucem, candyn regium Perſarum pileum, è *pellibus* aliquando adeoque *pellitum* etiam fuiſſe, legimus *lib.*7. *c.*13. Quemadmodum Ducalis quoque Pileus in Germania hodieque *pellitus* eſt, nullis gemis, unionibus, lapillis conſpicuus, ſed notulis ſolùm ſive punctulis nigris, velleri ingenitis, inſperſus. Velut ad imitationem galerorum militarium, de quibus Virgilius *Æneid. lib.* 7. ait,

——— *fulvoſque lupi de pelle galeros*
Tegmen habet capiti ———

Imò Heroas non niſi *pellitos* antiquitas exhibet, uti de Hercule diſcimus ex Euripide *Hercul. Fur. Actu* 1. de Aventino, ex Virgilio *Æneid. lib.* 8. de Evandro, ex eodem, *lib. ſeq.* de Ornito itidem, *lib.*11. de Adraſto, ex Statio *Thebaid lib.* 4. de Argo, ex Apollonio Rhodio *lib.* 1. de aliis, aliunde. Unde Sibas, gentem Indicam, ſignum Herculei generis ſervaſſe pelles, quibus amicirentur, adnotavit Strabo *lib.*15. Nempe generoſiſſimæ cujuſque feræ pelles, apud ſummos mortalium fuere olim in ſummo honore, ut illuſtre argumentum, nunc regiæ, nunc ducalis, ſemper raræ ac heroicæ fortitudinis. Cœterùm illæ à militia & aulis Regum, tranſierunt ad judicia. Quippe in togatis præliis Judex, velut divina manus, litium portenta conficit. Meritò proin hæc quoque ſummæ poteſtatis inſignia cum Judicibus fuerunt communicata, ut hinc ipſi reddantur auguſtiores, ipſaque adeò judicia rata & ſancta. Ejus moris originem aperit è Claudiani hoc verſu,

Mærent captivæ pellito *Judice Leges*:

Car. Paſchalius *d. l.* ubi hanc in rem plura. Sed & *Pelliti ſatellites* apud Sidonium Apollin. *l.* 1. *Epiſt.* 2. Gothi dicuntur, Protectores Regii corporis; quòd *pellibus* induerentur, V. Savaronem *ad l.* &c.

Pellonia, Dea *pellendorum* hoſtium, Romanis in veneratione, de qua V. Jo. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 16.

Pelorus, apud Silium, ubi de Ludis Scipionis, *lib.* 16.

Tertius æquatâ currebat fronte Peloro
Caucaſus: ipſe aſper, nec qui cervicis amaret
Adplauſa blandos ſonitus, clauſumque cruento
Spumans admorſu gauderet mandere ferrum.
At docilis freni & docilis parere Pelorus
Non unquam effuſum ſinuabat devius axem,
Sed lævo interior ſtringebat tramite metam:

equus eſt Circenſis, ſuo tempore celebris, & quidem funalis ſiniſter, in quo præcipuum victoriæ momentum erat. Hinc licèt utrumque funalem equum in quadriga Iberi agitatoris nominatim commendet Poeta, in certamine tamen obeundo, ubi ſpes victoriæ allubeſcit, cui incumbendum eſt, tum Pelorum ſolum mox alloquitur & animare conatur agitator, ut ex quo potiſſimùm victoria penderet:

Attonitus tum ſpe tantâ, genitore Pelore
Te Zephyro eductum, nunc nunc oſtendere tempus &c.

A' Peloro Siciliæ prom. nomen nactus, quemadmodum *Caucaſus*, à monte ſimiliter dictus eſt. Salmaſius *ad Solinum pag.* 898.

Pelta, non minùs ac Cetra, breve ſcutum: Cetris enim non diſſimiles *Peltas* fuiſſe Eruditi obſervant. Formam ejus deſcribit Xenophon apud Jul. Pollucem *Onomaſtic. lib.* 1. *c.* 10. *num* 6. πέλτη Ἀμαζονικὴ, ὥς φησι Ξενοφῶν, παρόμοιος κιττοῦ πετάλῳ, *Pelta Amazonica, ut Xenophon inquit, hederæ folio ſimilis eſt.* Plinio *lib.* 12. *cap.* 5. *Foliorum* (ficûs Indicæ) *latitudo peltæ Amazonicæ effigiem habet.* Lutatio Placidio *ad Statium* Thebaid. *lib.* 5. *verſ.* 145 *Scuta Amazonum, quas* Peltas *vocant, in modum Lunæ formata ſunt*; cui ſimilia habet Servius *ad Æneid. lib.*1. *verſ.* 494. V. Lipſium *in Analectis ad Milit. Rom. lib* 3. *Dial.* 1. *ubi ex antiquo marmore* Peltæ *iconem exhibet*, & ex illo Blancardum *Notis in Curtium l.* 3. *cap.* 2. Amazonum fuere propriæ, ut præter dicta Sueton. *Nerone c.* 44. docet: *Securibus peltiſque Amazonicis inſtruendi.* Ovid. *Amorum lib.* 2 *Eleg.* 14. Claudianus *de Raptu lib.* 2.

Qualis Amazonidum peltis exultat ademtis
Pulchra cohors.

Statius *lib.* 5. *Sylv.* 1. *verſu* 87.

Veſtes Amazoniâ latus intercludere Peltâ &c.

V. quoque Smyrnæum *lib.* 1. *verſ.* 147. Imò adeò huic genti amatæ, ut ſepulchrum etiam Reginæ earum Antiopæ hac formâ factum in Græcia terra, tradat Pauſanias. Ad alias inde gentes tranſiere. Et quidem in Græciam hoc ſcuti genus, amotis prægrandibus clypeis, quales Heroum, Herculis, Achillis, Ajacis, Æneæ, fuiſſe, ex plurimis iis inſculptis rebus, docent Homerus, Heſiodus, Virgilius; primus invexit Iphicrates, ut in ejus *Vita* videre eſt, apud Corn. Nepotem, ad quem V. laudatos Joanni Savaronio *de Peltis* auctores. Etiam apud Romanos earum uſus. Livius *Dec.* 4. *l.* 1. *Nocte ceratos, quos* Peltatos *vocant, loco opportuno, inter bina caſtra, in inſidiis abdiderat.* Alios. Hinc Silius *Punicorum l.* 2.

——— *lunatis Biſtones armis.*

Abbo *de Obſid. Pariſ. Lutet. l.* 1.

Vah! multoſque terunt Danos, plures quoq; peltas, &c.

Gemmata pelta meminit prædictus Silius *l. cit.* V. Thom. Dempſterum *Paralipom. in Roſinum l.*10. *cap.* 10. præter Auctores ſuprà laudatos. Cœterùm Amazonicas cum Thracicis perperam confundere Lipſium, ait Salmaſius, cùm Amazonicæ *peltæ* hederæ folio ſimiles, Thracicæ autem quadratæ fuerint. Namque de his Suidas, Πέλτη, ἀσπίδιον τετράγωνον. Dionyſius quoque Halicarn. *lib.*2. iſtiuſmodi ſcutum quadrangulum & oblongum, ῥαβδωτὸν σχῆμα vocat: τῇ δ' εὐωνύμῳ κατέχει πέλτην θρᾳκίαν, τὸ δ' ἐςὶ ῥαβδωτῷ θυρεῷ στενωτέρας ἔχοντι τὰς λαγόνας ἐμφερής. Quid a. ῥαβδωτὸν σχῆμα ſit explicat Pollux, cùm maculas retium iſtiuſmodi σχῆμα efficere tradit. V. Salmaſ. *ad Vopiſcum in Carino* & *ad Solinum p.*1016.

Pelvis, in ſacris olim adhibita. Livius *lib.* 27. *cap.* 37. *Tacta de*

cælo ædes—prodigiumque id ad matronas pertinere Aruſpices quum reſpondiſſent, donoq́; Divam (Junonem) *placandam eſſe — donum pelvis aurea facta lataq́; in Aventinum, pureq́; & caſtè à matronis ſacrificatum.* Etiam in divinationibus, quod genus Λεκανομαντεία dictum; λεκάνη enim Græcis *pelvis* eſt. Implebant nempe plerumque aquâ, aliquando etiam oleo, vinoque *pelvim*, & ternos lapillos in eam conjicientes, quos orbes ad fundum deſcendentes facerent, obſervabant, uti docet Franc. Roſſæus *Archæologiæ Atticæ lib.* 7. c. 1. De *pelvibus æneis*, ad excæcandum, olim hodieque in Oriente, adhiberi ſolitis, V. ſuprà in voce *Abacinare*.

Peluſium, adde: *Peluſia* dicitur apud Jul. Capitolinum *in M. Antonino Philoſ. Sacra Serapidis à vulgaritate Peluſiæ ſubmovit*. Ita enim omnes libri: etiam princeps editio *Peloſiæ*. Sic itaque eſſet *Peluſia* pro *Peluſium*. Licenter enim Vett. egiſſe notum, in urbium nominibus enumerandis, tum in genere tum in numero, ut τὰ Λούγδουνα, pro *Lugdunum*: *Tyana*, *Tyanæ*, pro τὰ Τύανα: & *Megara Megaræ*, pro τὰ Μέγαρα, ac ſimilia. Similiter Πήλιον urbs Theſſaliæ & Πηλία, Salmaſius *ad l.* Caſaubonus verò, nec reluctante Salmaſio, apud Capitolinum reponit, *Peluſia*, legitque, *à vulgaritate Peluſia*, i. *Peluſiaca*. Urbem enim hanc Ægypti nemo unquam *Peluſiam*, inquit, dixit, omnes *Peluſium*: unde deductum Gentile variè formarunt. Stephanus, τὸ ἐθνικὸν Πηλουσιώτης, ὡς Ζεφυριώτης· ἀλλὰ καὶ Πηλούσιος καὶ Πηλουσιακός, *Gentile Peluſiotes*, *ut Zephyriotes*: *etiam Peluſius & Peluſiacus.* Appellat verò hic *Peluſiam vulgaritatem* Capitolinus, cives Peluſiotas, & omnem illam turbam, quæ, Serapææ feſtivitatis causâ, eò ſolebat ex cœtera Ægypto convenire: in quam & mercimonii causâ concurri conſueviſſe, tradit Hieronymus, qui *Peluſiacam lentem*, apud Poetam, interpretatur, contra Vett. Criticorum ſententiam, *Non quòd ibi genus hoc leguminis gignatur quàm maximè: ſed quòd è Thebaide & omni Ægypto per rivum Nili illuc plurimum deferatur.* Videntur etiam Ludi *Peluſii*, quorum meminit Tertullianus *de Bapt.* magnâ hominum frequentiâ celebrati. Cum igitur *Peluſiotæ*, obtentu ſacrorum Serapidis & religionis ludorum, multa flagitia & ſcelera ſoliti eſſent exercere, ut eorum petulantiam coerceret Marcus, ſacra iſta illis ademit. Nam alioqui mirum, ſacra Ægyptiaca quæ etiam Romæ eſſent permiſſa, urbi Ægyptiacæ adempta fuiſſe. Sed populi hujus perverſam mentem & pravos mores etiam proverbio notarunt Vett. Hinc apud Hieronymum ſæpius *Peluſiota*, ſtulti hominis & Marrucini convitium eſt, alluſione facta non minùs ad mores civium, quàm ad nominis veriverbium. Neque enim Ægyptiaca vox eſt, ſed Græca: παρὰ τὸ πηλὸν, ut docet Strabo, ut ſi *Lutetiam* a *luto* dicas. Et digni ſanè fuerunt Peluſiotæ, qui riſum omnibus tollerent, cum ſuo illo Deo mirifico, *crepitu ventris inflati*, quæ, ut idem Hieronymus ſcribit, *Peluſiaca fuit religio*, *Comm. in Eſaj. l.* 12. *c.* 46. Quò, niſi fallor, Lactantius reſpicit, quando poſt Ægyptios, ob turpiſſimarum pecudum cultum, reprehenſos, eos etiam quædam *pudenda dictu* tanquam Deos adorare, adjicit, *div. Inſtitut. l.* 5. *c.* 21. Inde iiſdem *cepe* in veneratione, à quo, ut & allio, facilè ad illa tranſitur. Lucian. *Jov. Tragic. Tom. III.* [illegible] peculiares cuique Ægypti regioni urbive cultores tranſiens, Ἴδιος γ̓, ſubjungit, Μεμφίταις μὲν ὁ βοῦς Θεὸς, Πηλουσιώταις δὲ κρόμμυον, *Cæterùm privatim Memphitis quidem bos Deus eſt, Peluſiotis verò cepe.* Unde iterum Hieronymus *adv. Jovinian. lib.* 2. *Impelle*, ait, *ſi vales, Peluſiotem, ut manduces cepe.* Et *loco* ſuprà cit. *Ut taceam de formidoloſo & horrido cepe*, &c. Quanquam Voſſius *de Orig Idolol. lib. III. Part. I. cap.* 5. *ſub fin.* de Ægyptiis iſtis credere malit, illos crepitus hos turpes non propriè pro Diis, ſed (ut tota fere eorum religio ſymbolica fuerit) pro ſignis habuiſſe divinæ potentiæ, quia nim. & ſervandi, & quando intempeſtivè & pervicaciter nimis retineantur, perdendi hominis habeant poteſtatem, V. Tob. Pfannerum *Syſtem. Theol. Gentil. Purior. Cap. I.* §. 1. Ad locum Capitolini addit Gruterus, verba illa ita ſe capere, non ut omnino abſtulerit Imperator Peluſiotis omnibus Serapidis ſacra, ſed ab eis excluſerit vulgus promiſcuum, curâ eorum demandatâ Sacerdotibus tantùm ac viris primariis &c.

Pelyntra, pedum faſciæ, apud Græcos, Polluci indigitatæ, ex Æſchyli *Phœniſſis*, à quibusdam calceamentorum ſpeciebus accenſentur: quemadmodum & Dipodia, qui ſocculi erant lanei, & Autopodia ſeu Anaxyrides, quas nonnulli ocreas, alii femoralia ſeu ſubligacula, interpretantur. V. Ben. Balduinum *de Calceo ant. c.* 20.

Pemma, Gr. Πέμμα, quid ſit, A. Gellius docet *l.* 13. *c.* 11. *Nam quæ πέμματα Græci aut τραγήματα, ea veteres noſtri Bellaria appellarunt.* Propriè tamen aliud πέμμα, aliud τράγημα eſt. *Pemma* compoſitum quid & coctum, unde ei nomen: τράγημα ſimplex, & ſic ſiccatum, ut uvæ paſſæ, caricæ, palmulæ & ſimilia, Salmaſius *ad Solinum p.* 1323. V. quoque infrà, in voce *Tragemata*.

Penates, adde: Ut & ſuprà in voce *Cabiri*. Roſinus *Penatum* varia recenſens genera, ait quosdam eſſe totius generis humani, ut Pallada ſummum æthera, Jovem medium & Junonem infimum: Alios cœli, alios cujusque civitatis, alios cujusque domus. Quos in Italiam Deos *Penates* Æneas portavit, quorumque templum in octava urbis regione collocatur, quinam ii fuerint, diſcrepant Auctores. Alii enim volunt, Neptunum & Apollinem illos fuiſſe, quos muros Trojæ extruxiſſe conſtat: Alii Veſtam dicunt, alii alios. Dionyſ. Halicarn. refert, ſe vidiſſe Romæ in templo obſcuro & humili, non procul à Foro, ſimulachra Deorum Trojanorum, cum hac inſcr. *Denates*, pro *Penates*: fuiſſe autem duos haſtatos Juvenes, ſedentium habitu, admodum antiqui operis; & addit, ſimilia horum ſimulachra, militari habitu, in multis quoque aliis templis conſpici. Lud. Vives Veſtam non tam fuiſſe ex *Penatibus*, quàm *Penatibus* additum focum, & duos illos Juvenes, de quibus Dionyſius, Caſtorem, & Pollucem eſſe contendit; quos tamen negat *Penates* Trojanorum fuiſſe, cùm ſub ipſum bellum Trojanum, raptâ jam Helenâ, primùm vitæ conceſſerint. V. illum *in Auguſtin. de Civ. Dei l.* 1. *c.* 3. Cui Voſſius, quoad prius aſſentiens, addit: *Hos enim coluere Romani: & potuere eos credere Urbis cuſtodes, propter operam nobilem, quam bello navaſſe Latino dicebantur*, *de orig. & progr. Idol. l* I. *c.* 12. At de *Penatibus* Trojanis ab Ænea advectis, ut Dionyſius ac Livius credi volunt, *ibid.* ait: *Sed vulgarem adverſùs opinionem de Æneæ in Italiam adventu multa objici poſſunt: & ut habeamus fidem hoc aſſerentibus, non propterea Æneas in Latium magis, quàm Antenor in terras Euganeas patrios advexerit Penates.* Dictatorem cœterosque Magiſtratus Romanos, quo die dignitatem quisque ſuam inibat, ſacra *Penatibus*, & Veſtæ facere conſueviſſe, refert Joh. Roſinus *Antiqq. Rom. l.* 2. *c.* 14. An inter occulta ſacra, quæ præter ignem perpetuò ardentem, in Veſtæ delubro, ingenti Religione aſſervabantur, Dii quoque *Penates* fuerint, V. eundem *l.* 2. *c.* 12. Eorum ſacraria Feſto *Penetralia* dicuntur, V. *infrà*. Iisdem ſomnia ſua Vett. narrabant, Propertius *l* 2. *El.* 29. &c.

Pendens, in *Ceremoniali Epiſc.* idem quod Baldachinum. V. *ſuprà*. Plur. *Pendentes*, apud Arculfum *de Locis ſacris*: *Ornata virgis ferreis*, pendentes, *brachialia, dextrocaria, murenæ, monilia, annuli &c.* κρεμαστῆρες Græcis Scriptor. Gallis *Pendants d'oreilles*, V. Salmaſ. *ad Jul. Capitolin. in Maximin.* uti *de pendentibus ſub edicto Præfectorum*, apud Romanos, h. e. his, qui ſolvendo non erant, bonisque eorum venum expoſitis, edicto Præfectorum ærarii, Caſaubonum *ad Claudium Sueton. c.* 9. At *Pendulæ*, apud Durandum *Ration. l.* 3. *c.* 13. *n.* 4. & *Penduli*, non ſemel in *Monaſtico* Angl. *Tom. III. p.* 313. vittæ ſunt, quæ à Mitra Epiſcoporum dependent: *Eadem* Gr. C. du Freſne *Gloſſ.* De *Pendulo*, Horologii genere, ab ingenioſiſſimo Hugenio Batavo invento, V. *Hiſt. Societ. Regiæ* in Anglia.

à *Pendice* Cedri, inter officia Domus Auguſtæ. Eſt a. *pendix*, Gr. τὸ πῆγμα, quod & *pendigo*, unde *pendigines ſtatuarum* Arnobio, τὰ πήγματα, & *appendix*, παράπηγμα. Quidquid igitur arcularum, aut aliarum rerum è cedro compactum erat, hujus curam ſpectabat, qui à *Pendice cedri*, q. ἐπὶ τοῦ πήγματος, dicebatur. Salmaſius *ad Solinum pag.* 378.

Penelope, adde: Ita quidem Poëtæ plerique, ex fide Homeri. At contrà Hiſtoricorum veterum nonnulli, eam impudiciſſimam fuiſſe, & cuivis obvio corporis ſui copiam feciſſe, referunt, Duris Samius *lib. de Agathocle*, & Lyſander Hiſtoriæ vetuſtiſſimus Scriptor. Tzetzes Scholiaſtes, *domeſticâ turpitudine offenſum Ulyſſem, ad Circen rediiſſe, & à Telemacho filio necatum*, prodit *ad Lycophronis Alexandram*, cui illa dicitur Βασσάρα πορνεύουσα, *Baccha ſcortans.* Aliis placet, *Ulyſſem, ob admiſſos procos, cum illa divortio facto, Lacedæmona conceſſiſſe, inde Mantineam, ibique diem extremum clauſiſſe*, quod relatum à Pauſania *in Arcadicis.* Et Helen. Acron, *ad illud Horatii l.* 1. *Epiſt* 2. *Sponſi* Penelopes, *nebulones*: *Penelope*, inquit, *meretrix fuit, quæ amatores ſuos pulchritudine ſuâ luxurioſos reddebat.* Certè argumentum minùs caſti animi fuit, quòd *à procis munera accepit*, Homerus *Odyſſ.* σ. *& mariti ſui Ulyſſis interfectori nupſit*, è quo connubio Italus natus, Jul. Hyginus *in fab. cap.* 127. ob quod ipſe Ulyſſes, apud Sabinum *in Epiſt. reſponſ.*

Tot Juvenes inter, tot vina liquentia ſemper,
Heu! mihi, quid credam? pignore caſta manes.

Eodem trahunt, quòd Procorum habito delectu, ut fortiori valentiorique poſſet concumbere, arcu tentavit ſingulos, ut teſtatur Auctor incertus Priapejorum carminum. Eſt quoque apud Paulum JC. *l.* 3 *ff. ſi pars hæred. petat.* locus varietate Lectionis controverſus, qui huc apprimè facit: *Alioquin tradidere non leves Auctores, quinquies quaternos enixam Penelopem*; quæ lectio Accurſio placuit, aliis *Peloponenſem, Peloponeſiam*, item *Proconneſiam*, ut apud Plinium *lib.* 7. *cap.* 3. legentibus. Et cui ignota fabula de Pane, ex Mercurio, in hircum verſo, & *Penelopes* parùm caſto commercio prognato. *Eum certè ex adulterio ſuſceptum, à Mercurio, matre Penelope*, docet Cicero *de Nat. Deorum lib.* 3. Idem habet Jul. Hyginus *fabular. cap.* 224. Adde Simonidem *Epigr.* 84. *lib.* 4. *Antholog. cap.* 12. Theætetum *ibidem loci Epigramm.* 85. Auſonium *Eidyll.* 3. *Moſellâ*, *verſ.* 174. Herodotum *lib.* 2. Lucianum *in Dialogis Deorum*, Gregor. Nazianzenum *Orat.* 1. *in Julian.* &c. Unde Nonnus Panopolita *lib.* 24. *Dionyſ. verſu* 87. υἷα Πηνελόπης, *Filium Penelopes.* V. Thom. Dempſterum *in Roſinum lib.* 3. *cap.* 2. Inter Zeuxidis opera, *Penelope* eximiè celebratur Plinio *l.* 35. *c.* 9. *Fecit* & Penelopen, *in qua pinxiſſe videtur mores & athletam. Adeoq; ſibi in illo placuit, ut verſum ſubſcriberet, celebrem ex eo, inviſurum aliquem faciliùs, quàm imitaturum.* Cujusmodi picturas, ἠθικὰς appellatas, atque in iis excelluiſſe Ariſtidem Thebanum, diſcimus ex Cœlio Rhodigino *lib.* 29. *capp.* 24. & 25.

Peneſtæ, adde: Sic Athenis Θῆτες dicti ſunt, ἀπὸ τῆς πενίας, *à paupertate*, quod ſervorum aut ſervis conveniens nomen. Apud Theſſalos, Πενέστας appellatos eſſe, non qui genere, ſed fortunâ,

Ser-

serviessent, quorumque media inter servos & liberos conditio, ut Connanus, apud Jo. Calvinum *Lexic. Jurid.*

Penetale Monasterium, Gall. *Penesi*, in min. Britannia Galliæ prov. conditum du nura Samsone, & . D. lensi Monasterio subjectum. Diœcesi Doiensi continetur. Meminit loci, Monasterio vet. clari, vetustissima Samsonis *Vita*, quam in membranis scriptam se legisse, refert Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Penetrale Sacrum, cujus mentio apud Æl. Lampridium *in Antonino Helioq. Sacra P. R. sublatis penetralibus* (simulacris vel cæteris rebus, quæ pro simulachris colebantur, quæ *Penetralia* & inspexit & tractavit & loco etiam movit, in Dei Heliogabali templum omnia conferens) *profanavit. Ignem perpetuum extinguere voluit. Nec Romanas tantum extinguere voluit religiones, sed per Orbem terræ, unum studens ut Heliogabalus Deus unus ubiq; coleretur: & in penum Vestæ, quod solæ Virgines soliq; Pontifices adeunt, irrupit, pollutus ipse omni contagione morum, cum iis qui se polluerunt. & Penetrale sacrum auferre est conatus*: Palladium erat, quod *fatale pignus Romani Imp.* vocat Livius *lib 26* V. plura de eo apud Herodianum. Erant autem istiusmodi Palladia ex ligno, sed *auro vincta*, ut videre est suprà, in voce *Palladium*. A tàs *Penetralia*, propriè dicta fuere *Penatum* sacraria in penitissima ædium parte, Fest. Laxiùs dein vox sumi & ad quorumvis Deorum templa extendi cœpit; unde Servius *ad Æn. lib.* 2. & 6. *Penetralia* exponit *secreta templorum*. In singulari non raro, ut inter alia apud Festum Avienum *in descrips. ora maritimæ*,

Templum in illa Veneris & Penetral *cavum.*

Ab Adyto & Delubro distinguit Dempsterus, atque, honoratiorum principumque virorum cadavera in *Penetrali* fuisse recondita: Suetonius *Augusto cap.* 18 *Per idem tempus conditorium & corpus Alexandri M. cùm prolatum è penetrali subjecisset oculis.* Ibidem & victimas immolatas, Lucanus *lib.* 2. *versu* 125.

Ante ipsum Penetrale *Deæ, semperque calentes*
Mactavere focos.

Pretiosissima quoque eodem loci abdi fuisse solita, ut metus præsentis Numinis sacrilegos absterreret, suggerit idem Poeta *lib.* 5.

—— *Illa pavens adyti* Penetrale *remoti*
Fatidicum, prima Templorum in parte resistit.

Quippe hic simulacra ipsorummet Deorum erecta stabant. Claudianus *de Raptu lib.* 3.

—— —— —— *Penetralibus amens*
Exilit.

Idem *de Honorii Consulatu* 4.

—— —— —— *Sic Numina Memphis*
In vulgus proferre solet, Penetralib. *exit*
Effigies, brevis illa quidem, sed plurimus infrà
Liniger.

V. Thom. Dempsterum *Paralipomenis in Rosini Antiqq. lib.* 1. c. 2. E quibus facilè patet, *Penetral* sanctissimum fuisse in Templis locum, & Adyti, quod ipsum intrare [illegible] Sacerdotibus fas erat, secretiorem partem, unde & Oracula reddita, quamvis cum Adyto non rarò confundatur. Unde Rhellicanus interpres vocem Græcam ἄδυτον, apud Cæs. *bell. Civ. lib.* 3. *secretum & Penetrale sacrum* reddit. Jul. quoque Firmicus *de errore profan. Relig. in Adytis*, inquit, *habent Idolum Osiridis sepultum*: & Seneca *Thyeste Actu* 4. *Sc.* 1.

Responsa dantur certa, dum ingenti sono
Laxantur Adyto Fata, &c.

Cùm in Delubro, *sacrificaturi se abluerent*, Isidor. *lib.* 15. *cap.* 4. & de futuro soliciti, cæsarum ovium pellibus incubantes, somnia captarent, qua de re V. suprà, in vocibus *Delubrum*, & *Melota*. A Diis ad Principum secretiora loca denotanda, per licentiam, transiit vox, ut notat Servius *Æneid. lib.* 2. *vers.* 513. Unde Statius *Thebaid. lib.* 10. *versu* 170.

Ventum ad Concilii penetrale, *domumq; verendam*
Signorum, magnis ubi dudum cladibus æger
Rerum extrema movens, frustra consultat Adrastus:

voce hac intimum locum consilio habendo intelligit. Et Boethius *de Consolat lib.* 1. *cap* 4 ubi ait, *Præterea penetral innocens domus, honestissimorum cœtus amicorum*, intima arcana domesticarum rerum per eam designat. Originem vocis quod attinet, *Penetrale*, quòd *penetrari* soleat rarò, dictum notat Agrœtius, apud Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium d. l.*

Peninim, vox Hebr. פנינים Prov *cap.* 3. *vers.* 15. *Est pretiosior vois Peninim. Cap.* 8. *v.* 11. *Melior est sapientia vois Peninim. Cap.* 20. *vers.* 15. *Aurum &* Peninim *abunde sunt, sed labra erudita sunt vara supellex*, notat *Margaritas*, Chaldæo. & R. Salomo i *ad l.* Prov. c. 8. Et certè ad פנין *penin*, alludit πίννα, *pinna*, conchæ margaritiferæ nomen, in usu apud Græcos & Romanos, V. Athenæum *lib.* 3 Plin. *lib* 9 *cap.* 33. Alias. Unde πιννικὸς λίθος, pro *margarita*, in Gr. versione Esther *cap.* 1 *vers.* 6 & πίννινον ἔριον, *pinnina lana*, passim pro *lana seu bysso, quæ ex pinna educitur*. Indidem Vett. πινικὸν vel pro ipsa *pinna* sumunt, vel potiùs pro *margarita*: nam ex πίννα vel πίνα, quod animalis nomen est, primò fit πινικὸν, i. *margarita*, deinde adjectiv. πινικὸς, unde πινικὸν κόγχιον, apud Arrianum, pro *concha margaritifera*. Dein, Jobi *cap.* 28 *v.* 15 - 19. ab argento & auro undecunque allato &

gemmarum multis speciebus, videmus *Peninim* distingui: adeoque hoc nomine omnes *gemmas* significari, quod quidam contendunt, falsum. Sed neque est gemmæ certa species, cùm gemmarum quidem nomina Scriptura in sing. num. soleat efferre, *Peninim* verò non nisi in plur. usurpet. Nempe in annulis & in ornatu quotidiano, ferè singulæ gemmæ adhibentur; at margaritæ, in torquibus & monilibus, plures conseri solent; quod jam olim in usu fuisse, apud Orientis Populos, testantur Scriptores vetustissimi. Theophrastus de Indis & Rubri maris incolis, Ποιοῦσι δ' ἐξ αὐτοῦ τοὺς πολυτελεῖς ὅρμους, *Ex ea* (margarita) *faciunt, pretiosa monilia.* Chares Mitylenæus *Rer. Alex. lib.* 7. de Medis & Persis, Κατασκευάζουσι δὲ ἐξ αὐτοῦ ὅρμισκους τε καὶ ψέλλια, περὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, *Ex iis monilia & armillas adornant, circa manus & pedes* Quem morem, post Lydiam victam Crœsumque, apud eos inolevisse, tradit Ammianus *lib.* 23. *fin.* Atque hæc causa est, cur in margaritæ descriptione Kimchius, inter cætera, *margaritam perforari dicit, & plures ejus generis lapillos simul conseri*: cujusmodi consertas margaritas Auctor *Chron. sec. Templi*, חוטי ברולח. *fila bedolach*, Romani *filum aut linum aut lineam*, appellabant. Hieronymi *Vita* Pauli Erem. *Qui uno filo villarum insuunt prædia*: Pro eo quod Tertullianus *de Hab. mul. Uno lino decies sestertium inseritur*, ait. Neque aliud *linea dives*, inter ludorum missilia, apud Martialem *lib.* 8. *Epigr.* 78.

Omnis habet sua dona dies, nec linea dives
Cessat, & in populum multa rapina cadit.

De quo loco V. Turnebum *Adversar lib.* 29. *cap.* 9. & Salmasium *in Solin. pag* 921. Eandem verò interpretationem Jobi verba *cap.* 28. *vers.* 18. *Et extractio sapientiæ præ Peninim, sc. quærenda*: egregiè confirmant. His enim alluditur ad modum, quo vel conchæ vel margaritæ è fundo maris extrahuntur. Et conchas quidem Vett. duplici ratione extrahebant: Primò *urinando* & per κολύμβησιν, de qua, præter alios, Isidorus Characenus agens, circa Insulam Persici maris, margaritis fertilem, casas extrui dicit, *ex quibus ad ulnas viginti in mare prosilientes non nisi duas referre conchas*, nempe quaque manu singulas. Addit, in magno versari periculo, qui margaritas ita venantur, quia si in hiantem concham rectà manum indiderint, illa clauditur protinus & urinatorum digiti sæpe sic abscinduntur, ut cruciatu statim intereant; at qui à latere conchæ manum subjiciunt, ῥᾳδίως τὰς κόγχας ἀπὸ τοῦ λίθου ἀποσπῶσιν *facilè conchas ex saxo extrahunt.* Quò respiciens Manilius *Astronomic. l.* 5. ubi de Margaritarum urinatore,

Cumque suis domibus conchas valloq; latentes
Protrahit immersas: ait.

Uberiùs de hac piscandi ratione Lud. Vartomannus *Navigat. lib.* 3. *cap.* 2. ubi de Inf. Persidis ad quam margaritæ leguntur: *Sunt ibi*, inquit, *nonnulli, qui* (margaritarum) *piscatu victum quæritant. Hi vecti cymbis in mare jactum faciunt prægrandis saxi dependente fune, idque fit ab gemina cymbæ parte, ut, utrimque jactis in profundum lapidibus, constabiliri navis, non aliter, quàm si in anchoris foret, possit. Firmata suo pondere cymbâ, alius, cui id munus obtigit, in æquor jacit funem saxo dependente: In navi media alius, manicâ in pectus tergumque dependente, alligato pedibus lapide, se vibrat in pelagus subitque aquas urinantium more natat, actusq; in profundum ad passus quindenos, tantisper urinat, donec legerit conchas, in quibus delitescunt margaritæ: collectas manicæ indit, lapidemque protinus, quo pedes gravabantur, abjicit funique innixus in superiora evadit.* Hector Boethius, quo loco agit de margaritarum piscatione, in *Scot.* piscantes id maximè observare refert, *ut primo attractu testas conjunctas arctissimè detineant, protinus illis alioquin unionem evomituris* &c. Alter conchas expiscandi modus fuit, *per retia*, olim apud Indos in multo usu, circa Perimudam inf. de quo multa Ælianus *lib* 15. *cap.* 8. Summa est, quo tempore Bactris imperabat Eucratides, Soran, Regii generis virum, Perimudam Indiæ urbem & insulam tenuisse, cujus incolæ Ichthyophagi conchas margaritiferas retibus in orbem circa littus expansis capiant. Has esse συναγελαστικάς, gregatim natare, & æquè, ac apum examina, Regem habere, cum colore tum magnitudine præstantem, quo capto cœteras duce orbatas facile capi, ac proin piscatores plus operæ in illo capiendo impendere. V. Plin. *lib.* 9. *cap.* 39. Solinum *cap. de Taprobane*, Alios. Etiam Patrum nostrorum ævo, à Petro Martyre memoriæ traditum est, *Dec.* 3. *cap* 2. Novi Orbis Regulos terra & piscaria, concharumque margaritas gignentium littora pro prædiis habuisse &c. Margaritarum verò è conchis extractionem quod attinet, illam quandoque non fieri sine vi, docet idem Plinius. *Crassescunt etiam in senecta conchisque adhærescunt, nec iis avelli queunt nisi lima, quibus una tantùm & facies & ab ea rotunditas, aversis planities, ob id tympana appellantur.* Quò manifestè Job alludere videtur, quum operam, quæ in sapientiæ comparatione insumitur, vocat *attractionem l. c.* indigitans, rem esse plenam laboris, sed quæ cùm semel ex animi voto successit, insumtæ operæ non pœnitet. Neque id prætereundum, quòd tam in Jobo, quàm in Proverbiis, recenseantur *Peninim*, una cum auro & gemmis rebusque pretiosissimis. De margaritis namque Plinius *lib. cit.* *Principium ergo culmenq; omnium rerum pretii margaritæ tenent*: Et margaritas longè pluris auro æstimasse Persas & Indos, testa-

tur Chares Mitylenæus. Quæ tamen certò definiri non possunt, cùm non sit margaritis omnibus idem pretium, atque in iis candor & magnitudo & orbis, & lævor & pondus, pretium immensum augeant. Unde apud Suetonium Cæsar Serviliæ sexagies sestertium margaritam mercatus esse legitur: & centies sestertium se cœnaturam, professa est Cleopatra. Ut non sit, quòd miremur rem à CHRISTO traditam, mercatoris etiam opulenti censum universum absumi in unius margaritæ coëmtione. Hinc Manilius *lib.5.*

Censibus æquantur conchæ, lapidumque nitori
Vix usquam est locuples, oneratur terra profundò, &c.

Neque tamen margarita res rara est: unde Salomo *Proverb. c.20. vers.15. copiæ Peninim* meminit. Circa solam namque ins. *Baharain*, de qua suprà, locorum incolæ, toto Julio atque Augusto mensibus, margaritas ducentis cymbis, quandoque etiam trecentis expiscantur, pretiumque earum, quæ quotannis inde educuntur, quingenta ducatorum millia superat. Sed & alia Maris Persici loca, ut *Catipha*, *Julpha*, *Camaron*, margaritis celeberrima sunt. Sic in Arabiæ & Indiæ littorum pluribus locis *τοπικῶ πολυχωρίαις* describunt Arrianus & Ptolomæus. Sed quæ alii sparsim habent, Chares in unum colligens, margaritas capi dicit, *κατὰ τὴν Ἰνδικὴν θάλασσαν, γίνεται δὲ καὶ κατὰ τὴν Ἀρμενίαν καὶ Περσικὴν καὶ Σουσιανὴν, καὶ Βαβυλωνίαν*, *in mari Indico & juxta Armeniam* (Bochartus scribit *Carmaniam*) *& Persidem & Susianam & Babyloniam.* Præter quæ loca, multo plura unionibus fœcunda detexerunt recentiorum navigationes: è quibus pauca hæc addemus. Americus, circa secundæ navigationis finem, gentis ignotæ in America meminit, à qua 119. unionum marchas seu selibras, quadraginta circiter ducatis comparaverit. Idem conchas nonnullas memorat, in quarum una 130. margaritas repererit; cùm 20. *solùm in una procreari* Vett. crediderint, apud Ælianum *Histor. lib.10. cap.13.* Petrus quoque Martyr *Dec. 3. cap.1.* Tumaccum Regulum narrat, cùm Hispanos tanti facere uniones animadvertisset, suis ut ad piscationem se accingerent imperasse, qui quarto die regressi, *libras octunciales unionum duodecim attulerint*, &c. Hactenus itaque apparet, *Peninim* Hebræorum margaritas esse. Nec obstat, quòd *rubere* dicuntur Thren. *cap. 4. vers.7.* cùm margaritarum *candere* sit maximè proprium, atque in iis alii colores non solùm infrequentes, sed & vitiosi sint. Namque Hebræorum אדם, etsi *rubere* propriè significet, aliter tamen sumi potest, æque ac Latinum *rutilare*, quod sæpe nihil quicquam quàm *splendere* est. Unde Philoxeni *Glossæ*, *λάμπω*, *nitto*, *splendeo*, *rutilo.* Et Virgilius *Æn. 8.*

Arma inter nubem cœli regione serenâ
Et cœlo rutilare vident.

Passimque in Poëtis, *rutilare* dicuntur Sol & Luna, splendoris, non rubedinis, quæ in illis vix apparet, ratione. Quo exemplo ab iisdem *purpurea* vocantur, quæ sunt eximii candoris, ut nix & cygni: eo quòd utrique colori, candido & purpureo, id commune est, ut admixti luminis habeant multum. Albinovanus *in Mæcenatis obitum*,

Brachia purpureâ candidiora nive.

Horatius ad Venerem *lib.4 Od.1.*

Pauli, purpureis ales oloribus
Comessabere Maximi, &c.

Imò, quod maximopere huc facit, illud ipsum verbum, quod Hebr. *rubere* esse diximus, Arabicè *candere*, significat; hinc illis *Adamo*, de camelo & jumento quovis, est *maximè candidus*, &c. Itaque Propheta *l. c.* Nazaræos (quo nomine intelligit Bochartus populi Principes & Magnates) ante captivitatem Babylonicam, in boni habitus argumentum, superasse indigitat candoris quasi lumine, nivem & lac & margaritas; quas etiam à candoris luce & splendore nomen habere multi putant, quia *μαίρειν* & *μαρμαίρειν splendere* est & *μαρμαρυγὴ splendor.* Conferunt autem margaritæ candorem alii cum argento, alii cum piscium oculis, apud Androsthenem: *Et in candore ipso*, ait Plinius, *magna differentia. Clarior in Rubro Mari repertus. Indicus specularium lapidum squamas assimilat —— summa laus coloris est, exaluminatos videri*, nempe à liquidi aluminis colore, cujus probatio apud eundem est, *Ut sit limpidum, lacteum, sine offensis fricantium, cum igniculo quodam coloris*, &c. Plura hanc in rem V. apud Sam. Bochartum *Hierozoic. Part poster. lib.V. c.6. & 7.* ut & hic passim in vocibus, *Margarita*, *Perla*, *Unio.*

Penna. V. infrà *Pinna*. Item, *Pluma*.

Pennafiel, nomen Familiæ in Hispania illustris, quæ stirpis Gironiæ & *Pacheco* ramus est. Cùm enim ex familia Acunniorum seu Acugniarum (*de Cunnas*) Martinus Vasquezius, in primo conjugio, Teresiam Gironam uxorem habuisset, Alfonsus filius ex ea genitus, à matre *Gironis* assumto nomine, primo suo filio Johanni (ex Maria Pacheca) *Pacheci* nomen imposuit, alteri Petro *Gironis*: à quorum isto descendunt Comites *de Urenna*, Ducum dein Ossunæ & Marchionum *de Pennafiel* genitores. Ille enim, Magnus Magister Ord. Calatravæ (defunctus A.C.1466.) ex Isabella *de las Casas* Seviliensi, Johannem suscepit Tellem I. Com. Urennæ; qui junctâ sibi Leonorâ Velasco (Petri Fernandi Castellæ Connestab. fil.) Johannem Tellem II genuit, qui decessit A.C. 1558. Pater, ex Maria *de la Cueva* (Franc. Fernandi Duc. Albuquercii filia) Petri Gironis Duc. Ossunæ: quo & Leonorâ Annâ Guzmanâ (fil. Johannis Alfonsi Guzm. Duc. Methymnæ Sidoniæ) natus Johannes Telles Giron March. *de Pennafiel* Dux Ossunæ, junxit sibi Annam Mariam Velascam (fil. Inici Fernandini Velasci Connest. Castellæ) atque ex ea filium genuit Petrum Gironem Ducem Ossunæ: cui, ex Catharina Henricia *de Ribera*, nati sunt, Johannes Telles Giron D. Ossunæ, March. *de Pennafiel*, maritus Isabellæ, Christophoro Gomesio de Sandoval & Roxas Duc. de Uzeda, genitæ, & nominis *Gironii* caput &c. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobilit. Europ. Pars. I. pag.70.*

de *Pennaforte* Raymundus, Catalaunus, patriâ Barcinonensis, ex Regibus Aragoniæ oriundus, Ordinis Prædicatorum tertius Magister generalis, Gregorii IX. Pœnitentiarius, *Collectionis Decretalium sexta* auctor, floruit A. C. 1230. Congessit autem eam ex omnibus compilationibus anterioribus, illique insuper inseruit, quæ in anterioribus erant omissa; item quæcunque à Gregorio ipso constituta sunt, quæ is multa ex Jure Civ. hausit & non consultus respondit: quæ causa, quare ejus Constitutiones sæpe ad neminem dirigantur, teste Jac. Cujacio *ad c. ult. de sent. & re judic.* Præterea, scripsit *Summam de Casibus*, quæ typis excusa est Romæ 1603. Obiit A.C.1275. canonizatus à Clemente VII. A.C.1601. Vitam ejus Hispanicè scripsit Salvator Pons, vertit Germanicè & Monachii edidit Ægydius Albertinus A.C. 1602. Plura de illo habes apud Joann. God. Olearium *Abaco Patrolog. pag. 399. & seqq.* Leandrum Albertum in *Vita* ejus, Chifflетium *de Architect. Juris cap.6.* de *Collectione* inprimis ejus, apud Gerhardum von Mastricht *Historiâ Juris Ecclesiastici* §. 353. & *seqq.*

Penneranda, nomen Familiæ illustris, in Hispania, cum tit. Ducatus. Francisco enim *de Zuniga* & *Avellaneda* Com. *de Miranda* (de cujus progenitoribus V. suprà in *Avellaneda* & *Miranda*) genitus ex Maria *de Bazan* Vicecom. *de Valduerna*, fil. Johannes *de Zuniga*, *Avellaneda* & *Cardenas* Dux *de Penneranda* factus est: qui, junctâ sibi agnatâ Mariâ, Didacum *de Zuniga, Avellaneda, Bazan & Cardenas*, Duc. *de Penneranda* Com. *de Miranda* suscepit; quo & Franciscâ *de Sandoval* & *Roxas*, nati sunt Franciscus March. *de Bannesa*, Catharina (uxor Philippi Johannis Balthasaris Pacheci Duc. *de Escalona*) Maria & Johannes. V. Spenerum *Pars. II. pag. 36.*

Pennones, in *Edicto* Nunonis Sancii D. Rossilionis A. C. 1217. item in *Constitut.* quibusdam Catalanicis, *banna* significant, id est, edicta publica seu regia; eo quòd hæc interdum appositione vexilli, quod *Pennonem* Galli vocant, fiebant: unde *Pennuncellus*, vel *Penicellus*, Gall. *Pennonceau*, à *panno* vel *pennuncello* hastæ, in vexilli in acutum desinentis speciem, adfixo. Thom. Walsinghamus *in Richardo II. Vexilla & penicellos erigentes.* Infrà, *Deferens ante eum vexillum vel penicellum displicatum de armis S.Georgii.* Cujusmodi vexillum proprium fuit eorum militum, qui *Bacellarii* vocabantur; Banneretis enim quadratum vexillum competebat. Interdum verò etiam Scutiferis *Pennoncellos* deferre jus fuisse, ex Froissardo discimus. Ita verò Bachelariis & Scutiferis *pennones* seu *pennoncellos* in militaribus expeditionibus deferre jus erat, si vassallos complures haberent, qui eorum signa atque vexilla subsequi tenerentur: seu quòd nondum *Banneriam*, uti tum loquebantur, per ætatem erexissent: seu quòd cum vassallorum numerum non haberent, qui ad Bannereti dignitatem obtinendam requirebatur. Erant verò *Pennones* ejusmodi militum armis seu insignibus ornati, uti idem Froissardus docet *Volum. 4. cap. 18.* & alibi, apud Car. du Fresne *Glossar.*

Pensiles Horti, inter 7. orbis mira à Lactantio recensiti, *lib. 3. cap 13.* Curtio *lib. 5. cap. 1.* ubi Babylonem describit, memorantur his verbis: *Super arce vulgatum Græcorum fabulis miraculum* Pensiles horti *sunt, summam murorum altitudinem æquantes multarumque arborum umbrâ & proceritate amœni. Saxo pilæ, quæ totum onus sustinent, instructæ sunt: super pilas lapide quadrato solum stratum est, patiens terræ, quam altam injiciunt; & humoris, quo rigant terras; adeoque validas arbores sustinent moles, ut stipites earum octo cubitorum spatium crassitudine æquent. Et cùm vetustas non opera solùm manu facta, sed etiam ipsam naturam paulatim exedendo perimat: hæc moles, quæ tot arborum radicibus premitur, tantique nemoris pondere onerata est, inviolata durat. Quippe viginti parietes lati sustinent, undecim pedum intervallo distantes, ut procul visentibus sylvæ montibus suis imminere videantur. Syriæ Regem Babylone regnantem, hoc opus esse molitum, memoriæ proditum est, amore conjugis victum; quæ desiderio nemorum sylvarumque in campestribus locis virum compulit amœnitatem naturæ genere hujus operis imitari.* De iisdem Freinshemius in *hunc locum*, ex Diodoro: *Patebant in singula latera quatuor jugera: accessus verò montosus erat, habebatque extructiones alias ex aliis aptas, ita ut Theatri aspectum referrent: sub extructis autem ascensibus ædificatæ erant testudines, sustinentes totum viridarii pondus, sensimque invicem sensim paululum exsuperantes accessu. Fornici autem supremo, cujus altitudo erat L. cubitorum, imposita erat suprema Hortorum superficies, ambitui propugnaculorum adæquata. Deinde muri sumtuosè formati ejus stabilitati crassitudinem habebant pedum XXII. Egressus in quolibet lati-*

latitudinem habebat pedum X. Culmina tegebantur lapideis trabibus, longitudine unà cum epibolis pedum XVI. latitudine verò IV. Tabulatum autem trabibus impositum, primò quidem substratum habebat calamum multo bitumine illitum, deinceps que laterem coctum duplicem gypso colligatum, tertio super injectum erat tectum plumbeum, ne aggeris humor altiùs penetraret: Super hæc aggesta erat terræ magna vis, quæ sufficeret alendis maximarum arborum radicibus. Solum autem adæquatum & complanatum, plenum erat arborum omnis generis. Fornices, lumen excipientes, quòd se mutuò excederent, habebant multas & varias Regum diætas: quarum una supremam superficiem multis locis incisam habebat & machinas, ad hauriendas aquas, quibus aquæ magna vis ex flumine sursum attollebatur, quod à nemine externo perspici poterat. V. quoque Strabonem *Geogr. 16. lib. in princ.* Plinius dubitat, an Semiramis, an Cyrus illos condiderit, *lib 19. cap. 4.* Martialis *Assyrium laborem* vocat, *Epigr. 1. in Amphitheatrum Cæsaris*,

Assyrius jactet nec Babylona labor.

Quibus verbis Alciatus, Junius & A. Schottus *Hortos pensiles* Babylonis, in pellicis gratiam à Rege Assyrio fabricatos, intelligunt, ut ait ScrVerelius *Notis in loc.* V. quoque Politianum *Miscellan. lib. 2.* & Hadr. Turnebum *Adversar. lib. 17.* Uti autem *Horti Pensiles* Babylone, sic *Ambulatio pensilis* Gnidi, Sostrati opus, memoratur Plinio *lib. 36. cap. 13.* Sed & *Aquæductus pensiles*, Roma habuit, ubi non subterraneis meatibus, sed altis molibus substructis, aquæ invectæ. Frontinus *de Aquæduct. lib. 1. Ponam, ex quibus locis & à quoto milliario, quantum subterraneo rivo, quantum substructione, quantum opere arcuato, post altitudinem cujusque modulorumque rationem.* Claudianus Numatianus Rutilius *Itinerar. lib. 2.*

Quid loquar aërio pendentes fornice rivos,
Quà vix imbriferas tolleret Iris aquas?
Hos potiùs dicam crevisse in sidera montes,
Tale Gigantæum Græcia laudat opus.

Balneas itidem *pensiles*, quarum primus Sergius Orata auctor fuit, teste Plinio *lib. 9. cap. 59.* ut mirum sit cur Seneca *suspensuras balneorum* suo ævo inventas tradat *Epist 90.* Vixit autem Orata hic ævo Mithridatis R. & Cn. Pompeji. V. quoque Nonium Marcellum *cap 3 num. 24. Primus balneola suspendit, pisces inclusit*; apud Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosinum lib. 1. cap. 14.* Nec non *Horrea pensilia*, quorum meminit Jun. Columella *de Re Rust. lib. 1. cap. 6.* Vitruvio *Horrea sublimia* dicta, *Architecton. lib. 6. cap. 7.* quibus *Horrea subterranea*, Cassiodorus *lib. 12. Epist. 12. Horrea defossa* Plinius opponit, *lib. 18. cap. 38.* V. iterum Dempsterum *in Rosinum lib. 7. cap. 38.* & suprà, in voce *Horreum.* Idem Plinius *Pensilia Theatra* Curionis, describit *lib. 35. cap. 10.* & *Urbem pensilem lib* [illegible] *cap. 14. Legitur & Pensilis hortus, imò verò totum oppidum Ægyptiæ Thebæ, exercitus armatos subter educere solitis Regibus, nullo oppidanorum sentiente.* V. eundem *de Pensilibus Cucumerum hortis, lib. 19. cap 5.* Apud Recentiores, *Domus pensilis* occurrit, memorata Eucherio *Epist.* ad Philonem Presbyt. *Hoc tamen peto ab ipso fratre nostro, ut domum pensilem, quam jussimus fieri, nobis præparet & membranas.* Sic autem, quæ pontibus inædificatæ sunt, appellavit Auctor *Vitæ* Leobini Episc. Carnot. *num. 15.* uti docet Carol. du Fresne *Glossario* &c. V. & supra *Gynaceum.*

Pensio, id quod pro alicujus rei, ut agri, domûs, *usu* datur: propriè *merces* inhabitationis ædium alienarum, Gr. ἐνοίκιον, item *pecunia*, quæ ex prædiorum urbanorum locatione percipitur, cum quæ ex rusticorum, *merces* appelletur, *l. 26. & 27. ff. de pen. ab ære pendendo*, Varr. ad pecuniariam enim causam refertur, sicut *Reditus* ad alia, Ferret. *tit. de loc. & conducto.* Sed & *præstationem* notat temporibus & terminis, ut vulgò loquimur, divisam *l. 3. ff. de ann. leg. 8. §. si annua. ff. de pign act.* &c. Unde *Pensiones trientes*, pro trientario fœnore, apud Lampridium in *Alex.* & in tabulis scribimus. *prima pensio, secunda pensio*, aut quæ alia, Paul. *l. 40. ff. de reb. cred. Igitur finito primo mense primæ pensionis usuras currere.* Cic. *pro Q. Roscio, Falsum subornavit testem Roscius, Cluvium: cur tam serò cur, quum altera pensio solvenda esset, non tum quum prima?* Erant autem *Pensionibus* solvendis olim Calendæ Juniæ solennes, *l. 9. ff. qui potior in Pignor.* Item Calendæ Martiæ *l. defunct. 48. ff. de usufr.* Vultejus apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.* Apud Aur. Victorem in *Maximiano Herculio*, *Pensio* tributum significat; Ita enim is: *Parte Italiæ in vectum tributorum ingens malum: nam cùm omnis eadem functione moderateque ageret, quò exercitus atque Imperator, qui semper aut maxima parte aderant, ali possent, Pensionis inducta nova lex, quæ sanè illorum temporum modestia tolerabilis in perniciem cessit.* Ubi per *functionem*, intellige annonariam, inquit Salmasius; per *pensionem*, tributum. Sic in *leg. 4. Cod Theodos. pensio glebalis* ab *annonaria functione* distinguitur, *tit. de Indulg. deb. Ab omni infrà Italiam jugatione, quam munere annonariæ functionis absolvimus, etiam* glebalem Pensionem *jubet Serenitas nostra removeri.* Namque olim Italia, cum solam hanc præstationem agnosceret, quam *annonariam functionem* modò vidimus fuisse appellatam (quæque ad exercitum comitatumque Imperatoris alendum, qui semper aut maxima ex parte aderat, conferri consueverat, hinc *annonaria* dicta, V. suprà in hac voce) postea etiam tributo onerata fuit. Salmasius *Not. ad Trebellium Pollion. in Trig. Tyrannis.* Idem *ad Solinum p. 275.* duplicem fuisse olim *pensionem* in usu addit, seu duplex tributum, alterum *capitis*, alterum *soli*; quorum hoc pro modo facultatum & prædiorum imponi consuevisse, alterum ex æquo pauperes divitesque attinuisse docet. Nempe qui agrum habebat, pro illo ager *pendebat*: qui non habebat, nec eo tenebatur. Pensioni verò alteri capitis omnes erant obnoxii, quà dites quà pauperes: Qui nihil omnino in censu habebant, invenire tamen cogebantur, unde illam tributi pensionem solverent. Unde pauperes in Hispania coccum passim nascentibus fruticibus decerpebant, atque inde corradebant, unde tributum capitulare sive capitationem penderent, uti apud Plinium legimus. Qui eadem mente alibi dicit, *herbas, quæ in hortis nascuntur, pensionem esse pauperum*, quia ex eo reditu pauperes extundebant, unde censum solverent, *Lib. 19. cap. 4. Itaque Hercule nullum macelli vectigal majus fuit Romæ, clamore plebis incusantis apud omnes Principes, donec portorium remissum est hujus mercis, compertumque non aliter quæstuosius censum haberi, aut tutiùs ac minore Fortunæ jure, cùm credatur pensio ea pauperum. Is in solo sponsor est & sub dio reditus, superficiesque cælo quæcunque gaudent.* Strabo de Turditania, Καὶ κηρὸς δὲ καὶ μέλι καὶ πίττα ἐξάγεται, καὶ κόκκος πολὺς καὶ μίλτος; *Et verò cera & mel & pix evehitur, nec non multum cocci & minii* &c.

Pensitationes Publicæ, Azoni *in summa C. si propter publ. pensit. vend. fuer. celeb.* dicuntur *exactiones tributorum* vel vestium vel auri vel argenti, quæ à certis personis debebantur fisco: etiam ea, quæ ad viarum vel pontium refectionem præstandæ sunt à possidentibus. Breviùs & clariùs: *Pensitationes erant, quæ solvebantur Reip* Joh. Bello. *Etymol.* A *pensitando*, quod propriè denotat non quod semel solvendum est, sed quod in plures annos debetur: unde *Vectigalium pensitationem* & *Pensiones locationum* dictæ, quòd non statim implentur, sed semper pendent; unius q; anni soluto debito statim incipit cedere sequentis anni summa & tanquam suspensa tenetur. Ita & *spem præmiorum* dixit Alexander Imp. pro *futurorum annorum præmiis* &c. Joh. Calvinus *Lexico Jurid.* Neque verò subditorum solùm, sed & Principum *Pensitationes* notæ, quorum non pauci olim hodieque certum quid *pensitant*, aut ad redimendas injurias, aut ad tutelam comparandam, Principibus potentioribus, ξυμμαχοι φόρου ὑποτελεῖς, ut est apud Thucydidem *lib. 1.* Quales Hebræorum Reges & vicinarum gentium post Antonii tempora, ἐπὶ φόροις τεταγμένοι, ut Appianus loquitur. V. quoque Josephum *lib. 15.* & Chrysostomum *2. de Eleemos.* Sic Persæ pecuniam annuam ab Justiniano accipiebant, quâ de re V. Procopium *Persicorum lib 1.* & *Gothicorum lib. 4.* Id molli vocabulo vocabatur stipendium, ad tutandas portas Caspias. Turcæ Arabas montanos pecuniâ placant &c. Atque hi Principes summum quidem Imperium habent in suis ditionibus, *pensitatio* tamen istiusmodi utpote infirmitatis confessio aliquid de dignitate utique delibat, H. Grotius *de Jure Belli & Pacis lib. 1. cap. 3. §. 21.*

Pentachordos, instrumentum Musicum, à Scythis inventum. Ex crusta enim pelle bubula confectas chordas pulsabant plectro, quod ex ungula caprina optimum habebatur: Duratque etiamnum plectri usus in Hispania & Psalterii: cujus sonum miscent cum sono tibiæ, tympani loco; quod idcirco *Tympanum chordatum* vocant, Itali *Tabassum.* Scaliger *Poëtices lib. 1. cap. 48.*

Pentadactyli Lanei, apud Lutatium ad Statium *Thebaid. lib. 6. versu 783.*

——— *Verùm ut fessam super ora reduxit*
Fortè manum & summo maculas in vellere vidit,

Ubi de Capaneo sermo est. *Quia laneos*, inquit, *pendactylos habebant, sub castibus, qui eminebant supra brachia*: chirothecæ sunt, quinque digitos integros tegentes & partem brachii inprominentes, Casp. Barthius *Animadvers. ad l.*

Pentapharmacum Hadriani, memoratur Æl. Spartian. *in Æl. Vero, Hujus voluptates — multa feruntur equidem non infames, sed aliquatenus diffluentes. Nam tetrapharmacum seu potiùs* Pentapharmacum, *quo postea semper Adrianus usus, ipse dicitur reperisse, h. e. sumen, phasianum, pavonem, pernam, crustulatam & aprugnam. De quo genere cibi aliter refert Marius Max. non pentapharmacum, sed tetrapharmacum, appellans.* Ubi rectè abest vox *pernam*, veteri editioni Mediolanensi, sicque erunt illæ quinque species, *sumen, fasianus, pavo, crustulata & aprugna*: è quibus in tetrapharmaco Hadriani *pavo* deerat, pro *crustulata* autem *crustulum* ponitur. Et certè *Crustulum* & *Crustulatum* & *Crustulata* eadem res. Sic *Ocellati* pro *Ocellis*; *Magistrati* pro *Magistris*, apud Livium; *Terminati* pro *Terminis*, in *L.* apud Frontinum *de Aquæduct.* Similiter *Signatum* pro *Signum*, in *Vita* Antonini Pii &c. Claud. Salmasius *ad Spartianum d. l.*

Pentapolis, adde: Hinc *Pentapolitana doctrina* dicta est damnabilis hæresis Sabellii Libyci, quòd is de *Pentapoli*, & hæresis illa primùm Ptolemaide Pentapolis suborta esset. Jo. Forbesius *Instructionum Historico-Theologic. lib. 1. cap. 2. §. 5.*

Pentaprotias, Græca vox est, *quinque Primorum* munus indigitans: quos alibi sacræ Constitutiones *quinque Summates* vocant. Fortè ii ipsi sunt, qui *Quinum-Viri* appellantur, *l. de*

cubic. nostr. Cod. de privil. eor. qui in sacr. pal. mil. lib. 12. Jo. Calvinus *Lexic. Jurid.* Mel. Πεντάπρωτοι, *Quinqueprimi*, vox municipalis. Cic. *in Verrem*, *Magistratus & Quinqueprimi acciti ejus evocantur* &c.

Pentapylon, Jovis Arbitratoris templum, quod in X. Urbis Romæ reg. collocat Victor. Græce Πεντάπυλον, a *quinque portis*. V. Jo. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 5.

Pentateuchus, adde: Hunc solum receperunt Samaritani, reliquis V. T. libris omnibus repudiatis. V. Cl. Suicerum *Thesauro Eccl.* voce Γραφή, item Σαμαρείτης.

Pentathlum, Lat. *Quinquertium*, celebre olim apud Græcos exercitationis genus fuit, imo potius in omnibus quinq; certaminum generibus victricem peritiam denotavit. Jul. Pollux *lib.* 3. *cap.* 30 πένταθλος ὁ πέντε ἀγωνιζόμενος, *Pentathlus* (sive Quinquertio, ita autem vocabatur is, qui *Pentathlo* vicerat) *quinque certaminum generibus decertans.* Erant illa *Cursus*, *Saltus*, *Discus*, *Jaculum*, *Lucta*: quæ Simonides hoc versu complexus est, *Antholog. lib.* 1. *cap.* 1.

Ἅλμα, ποδωκείην, δίσκον, ἄκοντα, πάλην.

Eustathius vero *Il.* Ψ. hoc ordine recenset. Ἅλμα, πάλην, δίσκον, ἀκόντιον καὶ δρόμον. Scholiastæ Pindari autem ac Sophoclis: Ἅλμα, δίσκον, ἀκόντιον, δρόμον καὶ πάλην. In his itaque singulis qui pollerent, *Luctatores*, *Pugiles*, *Saltatores*, *Cursores*, *Discoboli*: qui in lucta simul & pugilatu, *Pancratiastæ*, qui verò in omnibus quinque eminebant, *Pentathli* seu *Quinquertiones*, appellati sunt, ut docet Festus. Etsi *Quinquertiones* apud Livium Andronicum Athletas significare scribat idem, apud quem etiam *Periodon* vicisse dicebatur is, qui Pythia, Isthmia, Nemea unà cum Olympiis vicisset, nomin. à circuitu horum Spectaculorum desumpto. Fuere autem in *Pentathlis* tibicines adhibiti, uti docet Plut. *de Music.* Porro Quinquertionis partes quinque hæ erant, Τρέχειν στάδιον καὶ δόλιχον, *currere stadium & dolichum*, & quidem non cursorum novissimos, sed qui proximi victoriæ, antevertere. 2. Διαπαλαίειν, ὑποπαλαίειν & προσπαλαίειν, *luctari, eluctari & adversarium prosternere*, idque tertiâ vice, ut suprà diximus, in voce *Ter.* 3. Πὺξ παίειν καὶ ὠσαι τῇ πληγῇ καὶ προῶσαι καὶ βλέπειν ἀντίον, *pugnis cædere & impellere plagâ, & depellere & contra aspicere.* 4. Πηδᾶν sive μήκιστα ἐξάλλεσθαι, *salire quam longissimè.* Tandem, δίσκον ἀποσφενδονᾶν, *disco rejici*. De quibus omnibus V. Plutarchum *Sympos.* 2. *de Mus.* alibique passim, Lucianum *de Gymnicis*, Alios. Etsi vero laus Quinquertionis maxima fuit, tamen singulæ ejus victoriæ, si pensiculatè æstimentur, minimè adæquarunt eas, quæ singulorum Athletarum propriæ erant. Talis enim videbatur minùs ac τὸ ἑκάστῳ ἀκριβῶσαι διαπεπονηκέναι, ἀλλὰ πάντων μετρίως ἐφάφθαι, *in eo elaborasse, ut singula sciret, sed omnia mediocriter attigisse.* Interim corona *Pentathlo* parta, rara ac pretiosa erat, Pindar. *Olymp. Od.* 13. Et quidem primò Quinquertio accipiebat palmæ virgam, dein Præconis voce renuntiabatur & celebrabatur, tum demum coronâ redimiebatur, quod totum vocabant στεφανηφορίαν, Pausanias *lib.* 5. &c. Atque hinc tralatitiè Πένταθλοι dicti, qui cæteris præstarent. Sic Democritum quidem Philosophum *Pentathlon* dictum fuisse, quòd in juventute forsan vicerat, scribit Diogenes Laertius in *Vitis*. At Suidas, quòd omni artium & doctrinæ genere exercitus esset. Aristides quoque eodem elogio insignit priscos Athenienses, quòd virtutibus cæteras omnes Græciæ civitates superarent, V. eum *Panathen.* & de Regibus Persicis, *in* Ῥώμης, ut & de Agesipoli Xenophontem *Hist. Gr. l.* 4. Plura verò hanc in rem, apud Gerh. Jo. Vossium *de Gymnast. cap.* 3. §. 36. & 78. Hieron. Mercurialem *de eadem Arte lib.* 1. *cap.* 14. Car. Paschalium *Coron. lib.* 6. *cap.* 23. Alios; nec non quæ infrà dicemus, voce *Quinquertio*. Inter Myronis opera, ex ære, celebrantur *Delphici Pentathli Pancratiastæ* Plinio *lib.* 34. *cap.* 8.

Pentecomarchus, apud Sim. Dunelmensem *A. C.* 887. *Perturbatus erat frequenter animo contra Principes & Pentecomarchos*: ex Græco Πέντε, *quinque*, & Κωμάρχης vel Κωμάρχος, *vicorum Præfectus*, nomen dignitatis.

Pentecoste, Gr. Πεντηκοστή, i. *quinquagesima*, subintellige *dies*, quòd quinquagesimâ die, post 16. mensis *Nisan* quæ δευτέρα τοῦ Πάσχα, *secunda* erat *à Pascha*, celebraretur, nomen fuit unius ex tribus præcipuis Israelitarum Festis. Institutio ejus legitur Levitici *cap* 23 *vers.* 16. & *seqq. Usque ad posterum diem Septimanæ septimæ numerabitis quinquaginta dies; tunc offeretis munus novum Jehovæ & quæ sequuntur usq; ad v.* 22. Nempe 14. die mensis *Nisan* erat τὸ Πάσχα; die 15. ἑορτὴ τοῦ Πάσχα seu πρώτη τοῦ πάσχα, *festum Paschatis* seu *prima dies Paschatis*, quam Seniores vocabant πρώτην τῶν σαββάτων, *primam Sabbathorum*, ex Levitici *cap.* 23. *versu* 7. die dein 16. δευτέρα erat τοῦ πάσχα, *secunda Paschatis*, de qua eodem *cap. versu* 11. dicitur, *Postridie Paschatis*: vocabaturque prima ac ultima dies istiusmodi Festorum, quæ plures durabant dies, *Sabbatum*. Ab hac proin numerati dies quinquaginta spatium comprehendebant messi destinatum; quarum prima & ultima sacrâ solennitate sic memorabiles erant: nempe δευτέρα τοῦ πάσχα & πεντηκοστὴ, illâ tempus hoc inchoante, hac terminante. Cùm ergo illuxisset ἡ δευτέρα τοῦ πάσχα, *manipulum frugum, primitias messis suæ, offerebant* Israelitæ, *versu cit.* sicut, appropinquante τῇ πεντηκοστῇ *panes agitationis duos*, *versu* 17. Quorum prius offerebatur, nomine totius Populi, ut sic in manipulo illo totius terræ sanctæ fruges sanctificarentur; neque enim ante hanc oblationem cuiquam metere licebat, teste Josepho *Antiqq. Judaic. lib.* 3. *cap.* 10. Posterius non solùm fuit oblatio Eucharistica, sed & signum messis finitæ & consummatæ. V. Scaligerum *de Emend. temp. lib.* 6. Nec omittendum, Israelitas numerasse quinquaginta hos dies, per Septimanas, à δευτέρᾳ prædicta denominatos, quæ ratio cur etiam *Festum Septimanarum* dicta fuerit *Pentecoste*: Et quidem hoc modo. Sabbatum primæ hebdomadis vocarunt Δευτερόπρωτον, quia primum erat à δευτέρᾳ seu *secunda*, Paschatis: Secundæ Δευτεροδεύτερον: Tertiæ Δευτερότριτον, & sic consequenter. Unde facile intelligimus, quid Lucæ *cap.* 16. *versu* 1. per *Sabbatum δευτερόπρωτον* seu *secundo-primum* sibi velit Evangelista. Conferendo nunc tempus hoc messis cum nostra, deprehendimus apud Cananæos incepisse illud circa initia Aprilis, & desiisse circa finem Maji quo, tempore demum Europæa messis primordia ducit, Plinius *lib.* 8. *cap.* 18. Quod ipsum confirmat testis αὐτόπτης Leo Afer, de Ægyptiis loquens, *Descr. Africæ cap.* 4. V. Thom. Godvvynum *in libr. cui tit. Moses and Aaron lib.* 3. *cap.* 5. In novo Testamento dies illa quinquagesima seu πεντηκοστὴ longè illustrior facta est, largissimâ illa Spiritus S. in Apostolos effusione, qua de re V. Prophetiam Joelis *cap.* 2. eventum Actorum *cap.* 2. *versu* 1. & *seqq.* Hinc inter Christianorum idem Festa, quod celebratum olim fuisse, per septem dies, auctor est Honorius Augustodun. *lib.* 3. *capp.* 147. & 149. Sed & *Pentecostes* nomine, totum illud intervallum, à Dominica resurrectionis ad Festum ipsum, venire, apud Græcos Latinosque Scriptores, passim videmus, apud August. *Epist.* 80. Tertullian. de *Coron. mil. cap* 3. alibique passim. Quo intervallo, stantes liturgias olim initæ fuisse, eo elapso de geniculis adorasse, ait du Fresne, citans in hanc rem Tertullianum, S. Hieronymum, Ambrosium *Serm.* 61. Augustinum *Epist.* 119. Isidorum *de Eccl. Offic. lib.* 1. *cap.* 33. Alios. Eodem *Alleluja* in Ecclesia ubique cantari consuevisse, Idem ex Augustino *Epist.* 119. *cap.* 17. & Scaligerian. *p.* 261 refert &c. De die *Pentecostes*, cujus mentio in Actis *cap.* 2. an in Dominicam inciderit; item de illo, unde 50. dies numerandi factum initium, an Sabbathum fuerit? quædam ut adjiciam ex Bocharto, operæ pretium est. Non ab omnibus Christianis ab ultima usque antiquitate creditum esse, *Pentecosten* anno Passionis in Dominicam incidisse, hinc patet; quod, si Clementis *Constitutiones* excipiamus & Augustini Sermonem *de Tempore* 154. quæ scripta sunt ψευδεπίγραφα, nemo citatur, qui id asserat, ante Leonem I. qui ad Episcopatum Rom. subvectus est seculo quinto plus dimidio. Sed & ex ipsa Lege, dubium oboritur de vero die *Pentecostes*. Ita enim habetur Deuteron. c. 16. *versu* 9. *Ex quo cœpit falx in segetem immitti, incipe numerare septem hebdomadas.* Falx autem in segetes immittebatur, postridie festi primi Azymorum, quod vocatur Sabbathum, Levit. *cap.* 13. *versu* 15. ut ex demessis frugibus offerretur Deo manipulus. At cum festum Azymorum sequebatur Sabbati dies, manipulus ille frugum non postridie sed perendie videtur oblatus; quia Sabbato non licebat falcem in segetes immittere. Quo dato, frugum oblatio & septem hebdomadarum enumeratio in primam feriam, adeoque *Pentecoste* in eandem inciderit: quâ impleta descendit Spiritus S. in Apostolos. Verba enim Actor. *cap.* 2. *vers.* 1. Ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς, pro μετὰ τὸ συμπληρωθῆναι, *postquam impleti sunt dies Pentecostes*, accipi posse, ex Levit. c. 12. v. 6. & Numer. *cap.* 6. *vers.* 13. patet: Neque certè perfectè adimpleti fuerunt dies 50. usque ad sequentem diem. V. Sam. Bochartum *Hierozoic. Part Prior. Lib. II. cap.* 50. *ubi de Agno Paschali* Hinc *Pentecostarium*, Græcis dicitur liber, continens officium ab ipso die Paschatis, usque ad octavum *Pentecostes*, quam Dominicam *omnium Sanctorum* vocant, V. Suicerum *Thesauro Eccl.* voce Πεντηκοστάριον.

Pentecoste Media Μεσοπεντηκοστὴ Græcè, solennitas est, quæ per dies 8. celebratur, & incipit ab hebdomadis quartæ post Pascha feriâ quartâ, & desinit in feriam quartam quintæ hebdomadæ: quam postea sequuntur Samaritanæ, cujus etiam hebdomas est, officia. Ecclesiæ Græcæ, Cl. Suicerus *Thesauro Eccles.* in hac voce.

Pentelensis, adde: Hodieque *Pentely* vocatur, insignis Monasterio Abbatiali, quod *Monastiri ton Pendeli*, Caloceris, *Mendely* verò aut *Medelly*, corruptè aliis dici, annotat J. Sponius *Itinerar. Part.* 2. *pag.* 123 & 124.

Penteloræ Vestes, apud Flav. Vopiscum in *Aureliano*, *Paragaudas vestes ipse primus militibus dedit, quum antè non nisi rectas purpureas accepissent, & quidem aliis monolores, aliis dilores trilores aliis & usque ad pentelores, quales hodie lineæ sunt.* Vox hybrida, ex Gr. πέντε i. *quinque* & Lat. *lorum*: Quemadmodum Salmasius vult *Holoveram* vestem similiter conflatam esse ex Gr. ὅλος & Lat. *verus.* Sic *Epitogium* & *Epirhedium*, bono etiam utroque seculo & cui nihil dum erat permixtum barbariæ usurpata & *Pseudo-furem* pro *pseudothyro*. Severus Sulpicius elegans alias Scriptor usurpavit &c. Dictæ autem sunt interulæ seu tunicæ dilores, trilores, *Pentelores*, non pro numero filorum aureorum, quibus erant intextæ,

tertæ, ut censebat magnus JC. sed pro numero fasciarum vel institarum & limborum, quibus erant ornatæ. *Lora* enim institæ sunt, vel fasciæ, quibus vestes prætexuntur, quas & *paragaudas* dixere: nam *lorum* & *paraganda* idem. Unde *paragandis vestis* & *lorata*, quam Græci Νωμωτὸν dixere eadem. A' multitudine igitur pannorum, vel fasciarum & lororum (quæ erant in vestibus ultimæ fimbriæ modò latæ, modò rotundæ, modò circatim dependentes) vestes *dilores*, *trilores* &c. dictæ sunt. Et monolores quidem, aut ad summum dilores, Vett. fuisse notas, quæ nempe unam vel duas zonas in circuitum haberent, prætextas vel adtextas, ex Horatio discimus:

Purpureus latè qui splendeat, unus & alter
Adsuitur pannus:

Ubi *pannum* fasciam esse vel zonam, quâ vestis ornabatur, suprà diximus. Deinde *trilores* quoque & *pentelores*, crescente luxu, factæ sunt. Nondum tamen sub Gallieno & Aureliano in usu fuisse lineæ loratæ videntur, sed tunicæ tantùm. Post eorum verò tempora lineas & interulas etiam loris multis variegarunt, & frequentiùs quidem quam tunicas, ita ut & *quinqueloræ* fierent. Nam tales fuisse lineas suo tempore, scribit *l. c.* Vopiscus: Hincque idem in *Bonoso*, in brevi munerum, quæ Hunilæ novæ nuptæ dantur, *dilorium interularum* meminit, non item tunicarum, sed Bonosus ille sub Aureliano vixit & munera illa ex præcepto Aureliani data. Jam tum igitur Aureliani temporibus lineæ in usu, sed dilores fere tantùm, non etiam *pentelores*, quò jam usque processerunt Vopisci ætate. Hodie verò, addit Salmasius, mulieres non *pentelores* tantùm vestes gestant, sed usque ad cingulum loratas & zonis sericis h. e. paragaudis distinctas: ita nullâ re aliâ, quàm luxu, Veteres vicimus, V. eum *ad d. l.* & supra ubi de vestibus *Loratis*.

Pentepirropus, Græcè Πεντεπύῤῥοπος, in *Vita S. Auxentii Archimandritæ*, *conjux quoque alte* ... *cujusdam* Pentepirropi, *nomine Cosmia*: unus erat ex V. Procuratoribus, qui Collegium simul formabant. Dom. Macer in *Hierolexico*.

Penthecte Synodus, V. infra *Quini sexta*.

Penula seu *Panula*, *itinerarium* fuit apud Romanos *vestimentum aut pluviale*, Æl. Lampridius *in Alexandro Severo*, ita enim habet Cod. Palatinus, cum aliàs *aut pluviæ* legatur: & quidem ut plurimùm scorteum. Unde Martialis, in *Epigrammate*, cujus lemma *Panula scortea*,

Ingrediare viam cœlo licèt usque sereno,
Ad subitas nunquam scortea desit aquas.

Scorteas tamen & pænulas separatim nominat Seneca in *Quæstion. Natur.* & ad utrámvis harum discurri solitum, cùm plueret aut grandinaret, scribit *lib. 4. cap. 6.* Nempe & aliud Pænularum genus, ex lana fuit, quas intra urbem usurparunt sub Impp. hyemis præcipuè & frigoris tempore. Martialis idem *Gausapinas Pænulas* illas appellat, de quibus ait:

Is mihi candor inest villorum gratia tanta,
Ut me vel media sumere messe velis.

Hyeme igitur tantùm sumebantur. Tit. *Epigramm. Pænula gausapina*: & frigoris quidem solùm causâ sumi consuevisse, indicat idem *lib. 6. Epigramm. 59.*

Et dolet, & queritur sibi non contingere frigus,
Propter sexcentas, Baccara, gausapinas.

Atque de his capiendus Tertullianus in *Apologet. Video & theatra, nec singula satis esse, nec nuda. Nam ne vel hyeme voluptas impudica cessaret, primi Lacedæmonii pænulam ludis excogitarunt*, &c. Gerebant autem in urbe *Pænulas* apud Romanos, frigoris pluviæque gratiâ, Tribuni Pl. non verò Imperatores: Unde Spartianus in *Adriano*, cùm hic Tribunus Pl. esset, omen sibi factum Imperii ex eo credidisse, ait, quòd Pænulas amiserit, quibus Impp. qui perpetuam habebant Tribunitiam potestatem, nunquam utebantur: *In quo Magistratu ad perpetuam Tribunitiam potestatem omen sibi factum asserit, quòd penulas amiserit, quibus uti Tribuni Pl. pluviæ tempore solebant, Imperatores autem nunquam. Unde hodieque Imperatores sine penulis à togatis videntur.* Nec verò Tribuni solùm Pl. sed etiam Magistratus reliqui pluviali tempore, id vestimenti genus videntur usurpasse. Imò Adriani temporibus jam in promiscuo usu erat, etiam Senatoribus, & quum pluviale tempus non esset. Raras tamen earum etiam tunc usus & non nisi frigoris gratiâ, aut pluviæ, capiebantur *Pænulæ*. Sed has, quibus Tribunos pluviæ tempore usos scribit Spartianus, lacernas fuisse veriùs, quàm *pænulas* pænulasque pro lacernis sæpe poni à Scriptoribus, ait Salmasius *ad Lamprid. in Alexandro Severo.* Fuit autem *Pænula* vestis non Romana, sed exotica ac peregrina & quidem Lacedæmoniorum inventum, uti visum ex Tertulliano. Ideo è Græcis antiquis soli Dores hujus vestis meminerunt, unde apud Hesychium Rhintonis Tarentini verba, φαινόλας ἔχων ... φαινόλας, à φαίνω luceo, appareo. Erat enim vestis adstricta & quæ partium corporis, quas tegebat, figuram exprimeret: quod proprium earum est vestium, quæ arctè, non solutim, amiciunt. Nec multo aliter φαινολὶς αὔως, quæ orta suo terras & universum hoc patefaciat oculis spectantium, apud Sapphonem, Doricam & ipsam. A' Græcis usum simul & nomen *Pænula* habuerunt Romani, quæ quamvis non eadem penitùs cum Laconica formâ videatur fuisse, tamen & ipsa pressiùs amiciebat quàm toga aut pallium. Hinc eam Artemidorus inter vestes recenset, quæ θλίψιν & στενοχωρίαν significant, διὰ τὸ ἐμπεριέχειν τὸ σῶμα. Initiò verò *Pænulam* apud Romanos tenuissimi tantùm quique gestabant, puta servi aut his conditione proximi, eratque propriè iter facientium vestis, cujusmodi *Mutinensis pænula* Ciceroni nominatur. Postea etiam intra urbem gestari cœpit, nec, ut antè, a servis solùm aut sordidioris conditionis hominibus, sed etiam Senatores & Magistratus ipsos in publicum *panulatos* prodire non puduit. Imò nec quod dicit Spartianus, Imperatores nunquam in pænula visos esse publicè, sine exceptione verum. Scribit enim Dio de Tiberio *lib. 57.* cum in panegyri quadam, pluviâ ingruente, *panulam* induisse. Nec Viris tantùm, verùm & Matronis vestis usum placuisse, Lampridius docet in *Alex. Sev. Pænulis intra Urbem frigoris causâ ut Senatores uterentur permisit — Matronas tamen intra Urbem* pænulis *uti vetuit, in itinere permisit.* &c. Lana, unde *Pænulæ hyemales* confieri solitæ, Appula erat miro candore & villorum gratiâ commendata, è qua in modum gausaparum texebantur, unde *gausapinas* dictas, ex Martiali suprà ostendimus. Ubi & ostensum, *Lacernas* cum *Pænulis* non rarò apud Scriptores confundi: inter quas tamen hoc discrimen, quòd *Pænulæ* supra tunicam tantùm sumerentur; Lacernæ & supra tunicam & supra togam: Lacernæ Pænulæque pluviales, sed istæ in itinere & extra urbem; illæ intra urbem. Unde Spartianum de Adriano loquentem, *Pænulas* pro *Lacernis* dixisse, non dubitat Salmasius. V. eum & ad hunc Auctorem & *ad Lamprid.* ut & suprà in voce, *Pænula.* Macrinum Imp. *Penulas populo coloris rosei dare paravisse*, id est, *russei*, ut interpretatur idem Vir doctiss. Lampridius modò laudatus, docet in *Antonino Diadumeno.* Penulæ *Illyricianæ* meminit Vopiscus, in *Claudio.* &c.

Penularius, vel *Penuleus*, nomen proprium, quo filium suum insigniri voluisse Macrinum Imp. a *penulis* rosei coloris, quas Populo dare, in honorem Antonini filii sui, hinc *Antoninianas* dicendas, paraverat, legimus apud Lampridium *d. l.*

Penus, locus intimus in æde Vestæ dictus est, Rosinus *in Antiqq. Rom.* adeoque idem cum penetrali, de quo *suprà.* Lampridius, *in Penum Vestæ irrupit.* Aliàs πάντα τὰ βιωτικὰ, omnia ad vitam sustentandam necessaria denotat, quæ *Peni* nomine veniunt, quòd intus & penitùs habeantur. Sunt autem illa, Esculenta & Poculenta, Oleum, Garum, Muria, Mel, Acetum & Hordeum, Ligna & Carbones, Thus & Ceræ: nec injuriâ, *est enim omne*, scribit Cicero *de Nat. Deorum lib. 2. quo vescuntur homines, Penus*: & *Penora*, res necessariæ ad victum quotidianum dicuntur. Fabio Planciadæ idem est, cum Cellario seu Cella penaria, cujus meminere Suetonius, Ulpianus, Gregorius Turon. Alii, Verùm inter *Penu* & Cellarium hoc interesse, quòd Cellarium paucorum dierum, *Penu* esset temporis longi; ut annotavit Servius *ad illud Virgilii,*

Cura penum struere:

quod & videtur Scævolæ placuisse, apud A. Gellium *lib. 4. cap. 1.* *Pennariam* antiquum marmor, *Condum promum procuratorem Peni* Plautus *Pseudolo*, citante Fulgentio, habet: quem imitatus est proculdubio Paulus Diaconus *in Distichis*, quibus D. Benedicti admiranda complexus est, *de Gestis Longobard. lib. 1. cap. 26.*

Cur Prome Conde times stillam præbere Lacyti?
Dolia certè fluunt, cur Prome conde times?

Apud Homerum verò *Pennariam* seu *Penariam* ancillam, quam Græcè Ταμία, annotavit Athenæus *Dipnosophist. lib. 1.* Cujusmodi Lyde fuit apud Horatium *lib. 3. Carm. Ode 28.*

——— *Prome reconditum*
Lyde strenua, Cæcubum.

V. Pignorium *Comm. de Servis.*

Peplum, & indutui fuit & amictui, ut Varro loquitur & Apulejus. Jul. Pollux *lib. 7 cap. 3.* Ἐστι μὲν δ' ἐστὶ ἐνδῦναι τὸν χιτῶνα, ὡς ἐνδύναι καὶ ἐπιβάλλεσθαι. cujus loco vocem ἀμφίβλημα usurpat Lycophron *in Alex.* Inde vett. Græci etiam cœlum πέπλον appellitaverunt, *οἷον θεῶν ἐμφαίνων ἀμφίασμα*, ut ait Porphyrius *lib. de Nympharum antro.* Servio *Æneid. lib. 1. Peplum propriè est palla fœminea picta Minervæ consecrata, quo nomine hodie multi abutuntur*, sed de hoc infrà. Pro quocunque Matronali pallio sumi, certum est: erant autem illa prælonga, ac admodum laxa, ut ipsum quoque caput operirent. Sic Rebecca adventantem Isaacum Sponsum audiens, palliosuo citò arrepto, vultum operuit, Geneseos *cap. 24. versu 65. Accepto Peplo operuit se* V. Tertullianum *de vel. Virg. c. 11.* & Ambrosium *lib. de Isaac cap. 2.* quibus adde Hieronymum *in cap. 3. Esaiæ*, ac Paulinum *in Epithalamio Juliani & Iæ.* Esse nuptialem amictum & unà cum capite faciem quoque velasse, ait Nyssenus *Homil. 12. in Cant.* Θέριστρον dixere LXX. quod esse *æstivum peplum* ait Pollux ac Suidas. Unde Lippomanus Geneseos *cap. 38. versu 14.* ubi de Theristro, quod Thamar fornicariam ementiens sumsit: *Hebrææ*, inquit, *Mulieres Peplum à capite ad talos fere demissum gestare solebant, quo Virgines & faciem, quantum per viæ initionem licebat & corpus totum operiebant, Uxoratæ corpus quoque, dempta facie. Fornicariæ autem habi-*

habitum Virginum ementiebantur & se totas peplo contegebant, *ut fecit Thamar*. Iidem LXX Ezechielis c. 16. Τρίχαπτον vocitavere, quod Hieronymus vertit, *subtilia*: Peplum enim hoc valde subtile ac tenue erat, interque ea textilia numerandum, quæ Seneca *nebulam & ventum textilem* appellavit. Idem Hieronymus *ad Laetam* statuit pallium hoc pudicitiæ fuisse signum & humeros texisse, & *in Esaia* 3. atque *in Hebr. traditionibus*, notat fuisse genus Arabici vestimenti, quo mulieres Arabiæ ac Mesopotamiæ tegerentur. V. Anselm. Solerium *de Pileo sect.* 6. & infrà in voce *Theristrum*. Κατ' ἐξοχὴν Athenis dicebatur sic, teste Suidâ, *velum Panathenaicæ navis*, quam Athenienses Minervæ apparabant festo Quinquatrium sive Panathenæorum majorum. De eo Lutatius Placidus *in Thebaid. lib* 10. *Peplum est vestis candida, aureis clavis picta sine manicis, quod simulachris fiebat. Sed hoc Peplum primùm est ab Atheniensibus institutum, quod Matronæ suis manibus faciebant & inter trienninm* (*i. quadriennium*) *Numinibus offerebant*. Intextum erat huic *Peplo*, quod Panathenæis inferri solebat, ut Pallas Enceladum aliosque Gigantes interemerit, teste Virgilio *in Ciri*: Gesta item Ducum Atheniensium, *qui strenuè se in bello gessissent*, ut inquit Servius: quod vult Suidas, cùm, de *Peplo* agens, extremo addit, Καὶ ἐνεγράφοντο τοὺς ἀξίους ἐν αὐτῷ; & Prov. apud Comicos, Ἄξιος ἄξια τοῦ πέπλου. V. Anton. Thysium *Notis in Gellii Prolegomena*. Idem nomen fuit poemati, quo Heroum tumulos celebravit Aristoteles occasione hinc sumtâ. Nempe, ut erat Homeri apprimè studiosus, *ejus Boeotiam*, ubi Principum Græciæ genus, patriam, classemque recenset, voluit illustratum edito libro in hanc rem, de quo Eustathius e Porphyrio: Neque tantùm Heroum genealogias, classem & gesta, sed etiam conscripserat illorum extremi fati genus, supremumque diem, tumulumque fecerat, & tumulo superaddiderat carmen, duobus versiculis constans, atque ita universæ illi Historicæ antiquitati facem præferens, Politicum informabat. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib.* 3. *tit.* 1. Ad *Peplum* Minervæ ut redeam, illi nullius hominis inferebatur nomen, nisi vitam cum morte commutasset, excepto Antigono & Demetrio, qui Atheniensium scito Dii habiti sunt. Inferebatur autem maxima cum pompa, & prosequebantur Athenienses omnis ordinis, omnis ætatis, omnis sexûs, neque Athenienses tantùm, sed etiam inquilini: & quidem mares cum ligonibus, fœminæ cum hydriis ac umbellis, ex lege: *Τοὺς μετοίκους ἐν ταῖς πομπαῖς, αὐτοὺς μὲν σκάφας φέρειν, τὰς δὲ θυγατέρας αὐτῶν ὑδρεῖα καὶ σκιάδια*, memoratâ Harpocrationi: Unde σκαφηφόροι Hesychio Inquilini hi dicti, &c. V. plura apud eundem Petitum *loco cit.* Scalig. *ad Cirin*, Casaubonum *ad Capitolinum in Marco* & supra in voce *Panathenæa*.

Pepo, Græcè πέπων, à verbo πεπαίνεσθαι, *i. maturescere*, cucumeris genus, describitur Plinio *lib.* 19 *cap.* 5. & *lib.* 20. *cap.* 2. Eorum nimio usu interiisse Albertum Imp. refert Bucholtzerus *Ind. Chronol.* V. suprà in voce *Melopepones*.

Pera, an à πηρῶ, aut φέρω, quod *servet* aut *ferat*; an à εὐρὺ, quòd *lata* sit ac sinuosa; an à ποιμὴν, *pastor*, quòd servet ac custodiat cibum? inter Pastoris vasa, Hebr. *Jalkut*, 1. Sam. *cap.* 17. *versu* 40. (David) *accepto baculo suo in manu sua elegit sibi quinque læves lapides ex valle, quos imposuit instrumento pastorali, quod habebat, id est, peræ, funda autem ejus erat in manu ejus*. A verbo [Hebrew] *lakat*, i. *colligere*, quòd in ea viaticum, & quidquid necessum est, Pastor colligit. Unde est quòd Græci Interpp. συλλογὴν reddunt. A' voce *Jalkut* Græca lingua mirâ literarum trajectione, θύλακος fecit & θύλακον & θυλάκιον. Pro [Hebrew] *jalkut*, Arabs habet *michla*, Chaldæus verò & Syrus, *tharmil* aut *tharmal*; quorum illud quidem propriè *peram cibariam* sonat. Fit enim à *chela*, id est, *pabulum, cibus*, ut Græcum χιλός. Illud vero idem esse, patet ex Ruth. *cap.* 2. *versu* 18. ubi Thargum, *Et protulit ex* tharmila *& dedit ei cibum suum*, & fortè Græcæ originis est. Nam Græcè θερμάδια est τροφὴ, *cibus*, *alimentum*, apud Heliodum, in vet. *Epigramm.* apud Hesychium, Suidam, Tzetzem, Etymologum &c. Sam. Bochartus *Hierozoic. Pars. prior. Lib. II. cap.* 44. Apud Rom. Scriptores, *Pera*, sacculus erat ex aluta, è collo ad lumbos pertinens, Joh. Laurentius JC. *in versum Phædri lib.* 4. *fab.* 9.

Peras imposuit Jupiter nobis duas.

Hinc *Pera viatoria*, quâ panem & aliquid obsonii Vett. gestabant: quemadmodum, poculum viatorium, quo vinum, Martialis *lib.* 14. *Epigramm.* 81. ubi *Pera* honestiorem dominum, quam Cynicum, petit, cujus mendicata frusta cogatur ferre, & pulvini officium dormienti præstare:

Ne mendica ferat barbati prandia nudi,
Dormiat & tetrico cum cane, Pera, *rogat*,

Namque *Peram* totam fere Cynicorum supellectilem fuisse, docet idem *lib.* 4. *Epigr.* 53.

Hunc quem sæpe vides inter penetralia nostræ
Pallados, *& templi limina, Cosme, novi:*
Cum baculo Peraque *senem*, &c.

Unde cùm Hipparchia, nullo procorum ambitu, non opibus, non nobilitate ab intempestivo amore Cratetis abstrahi posset, rogatus hic à puellæ parentibus, ut illam à proposito averteret: postquam egit omnia, nec persuasit, exurgens omni suâ supellectile, *baculo* nempe *& Perâ*, ante illius oculos expositâ, *hic Sponsus, hæc ejus possessio, ad hæc delibera*, dixisse legitur, apud Diog. Laertium. Ferebant vero Viatores, Cursores inprimis, si longius iter conficere tenerentur, in ipsa *Pera* præter obsonia ac panem poculum viatorium: Item Epistolas tabellis exaratas, papyroque descriptas, ut iterum ex Martiali discimus *lib.* 3. *Epigramm.* 58. munera quoque, Idem *lib.* 5. *Epigramm.* 94. Qua de re plura, apud Fortun. Licetum *de Lucernis antiqq. lib.* 6. *c.* 82. *ubi Lucernam servi phalerati* (*ursoris explicat*, ut & supra in vocibus, *Marsupium* & *Mozyes*. Apud recentiores *Pera*, Monachorum propria est. Cassianus *de Monachis Ægypt. Ultimus est habitus eorum pellis caprina, quæ melotes vel* pera *appellatur*. Ita *peram* & *baculum* Monachis tribuit Palladius *Histor. Lausiac. cap.* 83. In eadem Ecclesia *peras peregrinatorias* benedici a Presbyteris consuevisse, observat Honorius Augustodun *Gemm. An. lib.* 1. *cap.* 181. pro quibus benedictionibus oblationes fieri solitas, docet ex *Diplomate* Alexandri Pontif. Rom. A. C. 1234. ubi ista habentur, *Idem Sacerdos solus habebit — oblationes, quæ fiunt pro baptismo & pro pera*, Car. du Fresne *Glossario*, qui de peregrinantium his *Peris* mult. congessit *Dissert. ad Joinvillam* 15. Etiam inter Ministeria sacra, *Pera* occurrit, in *Chron.* Moguntino *pag.* 384. *Peram ad corporalia filis aureis insertis miri operis & decoris*. Anglis vox *Pera* aliud longè sonat, structuram nempe quamvis contra fluctuum impetus, tam in mari, quam in fluviis, ex Lat. *Petra*, Gall. *Pierre*. Usus enim obtinuit, ut cujuscunque materiæ ejusmodi moles ita appellentur, ut illa ad Germuthiam ex ingentibus trabibus maximaque vi saxorum constructa hodie id nominis habet: quomodo etiam *Peras* vocant ipsa fundamenta, quibus innituntur columnæ, quæ pontes sustinent, sive ex saxis fiant sive ex pilis, tabulis & aggestâ terra, &c. V. in voce *Pera*.

Peræquatores, dicuntur *exactores censuum*, quòd æqualiter ab omnibus exigant, seu qui tributa ex æquo inter cives partiuntur, Græcis Ἐξισωταὶ, de quibus in *Cod.* Theod. & in *Novell.* Item apud Ennodium *lib.* 1. *Epist.* 6 Senatorem *lib.* 5. *Epist.* 14. 15. Alios, laudatos Carolo du Fresne *ad Alexiadem pag.* 346. Cujacius ait. *Peræquatores* & Inspectores esse, qui census emendent, prædiis inspectis & adæquatis invicem, ut releventur, quibus gravius est onus adscriptum, graventur, quæ leviùs censita *l.* 10. *Cod. de fund. patr. lib.* 22. alibique. Eosdem penè cum *Inspectoribus* esse, ex Cassiodoro discimus *lib.* 10. *Ut ad prædium, de quo querela est, diligens Inspector accedat & rebus moderatâ inquisitione terminatis, quidquid gravaminis potest habere possessio, rationabiliter abrogetur*. Iidem *Censitores* dicti, *Glossar. Censitor*, Ἀπογραφεὺς, Τιμητὴς. Hesychius, Κηνσιτωρ, ὁ τὸν, ... quem Ἐξισωτὴν, vocat Naz. *Orat. de Juliano Censit.* Cùm enim olim muneris Censorum pars esset, habere & ordinare census (id est, describere agros & reliquas fortunas in censum deferri solitas) postea, Censoribus sublatis, missi sunt per provincias, quos *Censitores* vocabant, qui modum agrorum, quem quisque possidebat, metiebantur & in tabulas censuales referebant, è quibus tributi pro suæ virili cuique præstandi ratio constaret. Hos à dominis deserta & destituta prædia aliis tradere atque ita dominum mutare sine reliquorum onere consuevisse, tradit Cujacius *ad rubr. Cod. de censib. & Censitor. lib.* 11. Idem *Peræquatores* vel Discussores, si incurrissent culpam negligentiæ vel gratiæ, non solùm honorum jacturam, sed & annonarum in quadruplum mulctam subiisse, docet *ad l.* 7. *d. tit.* apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.* V. præterea Sirmondum *ad Ennodium*, Jac. Gotofredum *ad Cod. Theod.* Chopinum *de Dom. tit.* 2. *num.* 5. &c. Ad hanc *peræquationem* tributorum pertinet quoque locus Gregorii Turon. *lib.* 9. *cap.* 30. *Childebertus verò Rex descriptores in Pictavos — jussit abire — ut scilicet populus censum, quem tempore Patris reddiderat, factâ ratione innovatum reddere deberet. Multi enim ex his defuncti fuerant, & ob hoc viduis orphanisque ac debilibus tributi pondus insederat. Quod hi discutientes, per ordinem relaxantes pauperes & infirmos illos, quos justitiæ conditio tributarios dabat, censui publico subdiderunt*. Nec omittendi, *Peræquatores victualium rerum in urbe Regia*, memorati Senatori *lib.* 6. *Epist.* 6. qui rebus venalibus pretium statuebant, apud Car. du Fresne *Glossar.*

Perca, piscis genus, memorati Ausonio in *Mosella*,

Nec te delicias mensarum perca *silebo*,
Amnigenos inter pisces dignande marinis
Solus puniceis facilis contendere mullis.
Nam neque gustus iners, solidoque in corpore partes
Segmentis coeunt, sed dissociantur aristis.

Nempe laudem *perca* meretur fluviatilis eximiam, sed ampliorem marina. Unde errant, qui fluviatili tribuunt, quæcunque ad marinæ laudem attulit tum Philotimo Galenus *de Alim. Fac. lib.* 3. *c.* 31. Rhenanâ tamen nihil salubrius, unde Prov. Belgarum, *gesunder als en baers*: cujus famam ad Xenocratem, qui eam mirè prædicat apud Oribasium, pervenisse, non injuriâ miratur Gesnerus. V. Vossium *de Idolol. lib.* 4. *c.* 22. 24. & 30.

Percnopterus, seu Gypaetus, degeneris aquilæ genus, vulturinâ specie, cujus mentio Job. *c.* 39. *vers.* 33. *Pulli ejus sorbent sanguinem, & ubi fuerit cadaver, illic est*. Et Matth. *c.* 24. *vers.* 28.

Ubi-

Ubicunque fuerit cadaver, illic congregabuntur aquilæ. His enim locis *Percnopteros* intelligi, hinc patet, quod inter aves carnivoras cadaver aquila non attigit, teste Oppiano, & Tzetze, exceptâ solâ hac specie, quæ a Philosopho describitur νεκροφάγος καὶ ... *mali victus & exanima ferens corpora*, *Histor. lib. 9. cap 32.* Unde in Arabum scriptis nihil tam frequens, quàm aquilas carne morticinâ vesci: & Leo Africanus disertè, *Nesir* (i. Aquila) *inter volandum adeò excelsè in aërem se attollit, ut conspici nequeat, & si quod animal mortuum videat, subitò se demittit.* V. quoque Plinium *lib. 10. cap. 3.* A quadringentis parasangis hanc avem cadaver videre, & cùm in illud incidit, super quod ossifragæ sunt, recedere nec reliquias illorum comedere, tradit Damir Arabs. Idem, cùm in cadaver incidit & eo repleta est, volare non posse, donec saltuatim progressa per gradus in aërem se sustulerit, refert. A *Percnoptero* perenon, quæ & *morphnos*, multum differre, ex eodem Plinio constat. Illi enim perinos seu morphunos, est aquila tertii generis, & *Percnopterus* quarti; neque parum discrepant utriusque descriptiones. Quod cùm Suidas non attenderet, pereno id tribuit, quod percnoptero proprium est, cùm ait: Μόρφνος εἶδος ἀετοῦ μόνος δὲ οὗτος τῶν ἀετῶν οὐ κυνηγετοῦσιν, νεκροῖς σώμασι τρέφεται). *Morphnus species aquilæ. sola autem hæc aquila non venatur, sed al. inter cadaveribus.* Pari errore Theophylactus aquilas, de quibus Christus *l. c.* habuit pro vulturibus. Præter enim loca citata, Salomon ait Proverb. *cap. 30. versu 17. Oculum, qui patrem deridet matrisque disciplinam spernit, hunc effodiens corvi vallis & aquilæ pulli comedent.* Nempe in Parentes rebellio tum crimen erat lethale, & damnatorum corpora manebant insepulta, ferisque & avibus carnivoris exposita: nec frustra est, quod oculi meminit Salomon, cùm in toto corpore pars nulla sit rapacium avium injuriis tam obvia, &c. Sam. Bochartus *Hierozoici Part. prior. lib. I. cap. 3.* & *Part. poster. Lib. II. cap. 2. sub fin.*

Percussæ bene vestes, apud Juvenal.

Et bene percussas textoris pectine Galli:

Concutes & *concussæ* dicebantur olim, & *concussa* (quemadmodum a densitando, *densas togæ*) Græcis κρουστὰ καὶ σπαθητά, item κρουστὰ, *pavidentes* sc. vestes & bene condensatæ. Nam *concutere* est κρούειν vel σπαθᾶν: unde *concus*, *concussis*, radius erat vel pecten, quo vestes percutiebantur. Hinc *crustæ vestes* in *Cod. Theodos. l. 11 de scen.* ubi Imperator Græco nomine sic eas Latinos appellasse scribit: in quibus (a densitate texturæ, quòd bene sc. essent *percussæ*, ita dictis) stamen erat coloris cujuslibet, trama vero sive subtemen, quod pectine solidatur, & cum stamine connectitur, purpureo colore tinctum. Vestes autem, in quibus stamen subtexebatur conchylio tinctum & ejusdem infectionis arguto pectine solidanda fila decurrebant, cæ dicebantur *Holovera*, de quibus suo loco. Claud. Salmasius *ad Treb. Pollionem in Claudio*. V. quoque suprà in voce *Crustæ*. Alias *Percussus* vox est monetis faciendis peculiaris: uti notat Casp. Barthius *Animadversion. ad Papinium Statium Thebaid. lib. 2. versu 277.*

—— *Infaustas* percussum *adamanta figuras.*

Ubi Lutatius characteres intelligit maleficos, qualibus ab initio rerum Magices vetitæ studiosi homines mala multa bonis sibique invicem intulerunt &c.

Percutere mensuram vulgò dicuntur, qui modum canendi præscribunt. In omnibus enim etiam Vett. choris Mesochori erant, οἱ χοροῦ κορυφαῖοι Græcis appellati, qui cœteris ad canendum præibant & modum canendi dabant, pede in eam rem pulpitum aut solum tundentes: huncque sic levantes & cum sono ponentes, æquali semper ac perpetuo quodam tenore, cantici modulationem temperabant ac moderabantur. Quod idem hodieque fit, sed manu, quâ levatâ positaque mensam aut librum feriendo, in Musicis Symphoniacorum concentibus, unus reliquis unà canentibus modum dat, quod *percutere mensuram* vulgò dicitur. Id autem apud Veteres in Choris pedum supplosione fieri consuevisse, discimus ex Luciano, qui de Laconicis choris & tibicine, qui ad chorum simul stabat & pede terram plaudebat, Καὶ αὐλητὰς μὲν, inquit, ἐν μέσῳ κάθηται, ἐπαυλῶν καὶ κτυπῶν τῷ ποδί· οἱ δὲ κατὰ στοῖχον ἀλλήλοις ἑπόμενοι, σχήματα παντοῖα ἐπιδείκνυνται, πρὸς ῥυθμὸν ἐμβαίνοντες, *Et tibicen quidem in medio sedet, & ipse tibiâ canens ac sonum edens pede: Reliqui verò se invicem ordine sequentes, figuras omnifarias exhibent ad rythmum incedentes.* Quò autem clarior in theatris eorum sonus esset, qui pede pulpitum percutiebant ad incentivum dandum, ligneas soleas sub pedibus habebant, ad hunc solùm usum factas, Κρουπέζας Græcis, ἀπὸ τοῦ κρούειν καὶ τῆς πέζης à *pedis plausu & percussione.* Imo non ligneas, sed ferreas quoque soleas ad eam rem adhibitas, ex eodem Luciano notum, &c. V. Salmasium *ad Vopiscum in Carino*, & hic passim, in vocibus *Crupezia*, *Pedicula*, *Scabella*, alibique.

Perda, a *perdo*, qui *perdit* vel *perditor*, Gr. Φθορεύς, apud Treb. Pollionem *in Trig. Tyrannis*, *Aureolus* — *Quietum Macriani filium, quem perdam suum esse dicebat.* Ubi prius legebatur *prædam*. Sed Palatinus liber planis & minimè dubiosis literis exaratum præfert, *perdam*, quæ scriptura primo aspectu pæne me in stuporem dedit, inquit Salmasius, propter illius, quam præferebant tam insitatæ & inauditæ, tamque mirificæ dictionis, novitatem: Postquam vero diligentiùs & attentius eam considerare cœpi, & probam esse vocem Latinamque & bonâ ratione factam comperi & quod magis ad rem facit, etiam hujus loci sensui de significatione valde aptam & convenientem. *Perda* namque à *perdo*, ut *Scriba* à *scribo*: Sic à convenio, hic *convena*, ab advenio, *advena*, a transfugio, *transfuga incola*, ab incolo. Sic *confida*, à confido, qui confidit, in *Glossar.* Isidori, a *subdico* quod est secundo loco dico, *subdica*, secundarias vel qui secundas agit, &c. Atque hinc à *perda* compositum *offi perda*, in Catonis *Dict.* & Isidori *Gloss.* qui laboris sui remunerationem non habet: ad verbum, *perda officii*, qui officium nempe suum perdit, &c. Dicit ergo *d. l.* Trebellius, ab Aureolo missos homines esse ad comprehendendum Quietum Macriani filium, quem *perdam suum* esse dicebat, h. e. *perditorem suum*, ... seu φθορέα: ideo viz. quòd Macrianus ejus pater, & Macrianus item frater, ad perdendum se cum magno exercitu venissent, quos tamen conflictu habito vicit per Domitianum, Ducem quondam suum. Macrianus enim cum Macriano & Quieto filiis factus Imperator, relicto in Oriente Quieto, cum altero filio Macriano, contra Gallienum & Aureolum venit & cum Aureolo in Illyrico congressus, victus, interemptus, & quadraginta quinque millibus militum, quos secum ducebat, spoliatus est. V. Trebellium in *Gallieno* & *Macrianis*. Hinc *perdam* suum Quietum ille dicebat Aureolus, quòd per eum Patremque ejus & fratrem ejus non stetèrit, quo minùs perderetur: quòdque ex illis fuerit, qui perdere ipsum voluerunt. Apud Sophoclem:

Καὶ τἄμ᾽ ἀτιμάζοντα, μήτ᾽ ἀγωνάρχας ἄλλους
Θέντων Ἀχαιοῖς, μήθ᾽ ὁ λυμεὼν ἐμός.

Ubi μηθ᾽ ὁ λυμεὼν ἐμὸς, est *nec perda meus*, ita vocat Ulyssem Ajax, &c. Similiter ergo pro *præda*, *perda*, restituendum erit, apud Juvenal. *Sat. 11.*

Interea Megalesiacæ spectacula mappæ
Idæum solenne colunt, similisque triumpho
Perda *caballorum sedet.*

Hic enim *perdam caballorum* eleganter Prætorem vocat Satyricus, qui in Circensium editionem multos curules equos impenderet, seu multorum equorum dispendio ac deperditione Circensium Ludorum editionem celebraret: multi enim equi his Ludis frangebantur, notumque quantâ magnificentiâ Ludos celebrare consueverint, quantisque studiis & sumtuum profusionibus comparandos equos curules ad muneris editionem curaverint Prætores, vel ex unius Symmachi *Epistolis*, Salmasius *ad Pollionem l. c.* Apud recentiores vox *Perda* passivè accipitur & *jacturam* notat, Gall. Perte. Usatici Barcinonenses MS. *capp. 24. 28. Emendet ei totum damnum & missiones &* perdas, *quas senior per fallimentum illius fecerit*, &c. apud C. du Fresne *Glossar.*

Perdix, Dædali nepos, adde: Erat hic genitus patre Eupalemo, matre sorore Dædali, quem divinis post mortem honoribus affectum, refert Suidas in voce Πέρδικος ἱερόν, & exinde Apostolius *in Proverbiis*. Quemadmodum & Ægeus Atheniensium Rex, sub quo vixerat, Fanum suum habuisse legitur, apud Harpocrationem & eundem Suidam. Æacus quoque, utrique coævus, delubro suo non caruit, ut docet Herodotus *lib. 5.* &c. V. Gerh. Joh. Vossium *de origine & progr. Idolol. lib. 1 cap. 13.* &c.

Perdix Leucophæa, palmam de gustu a gulonibus obtinet. Duplex enim *perdicum* genus, *rubræ* & *griseæ* seu *leucophææ*. Quarum illæ pedes & rostrum habent puniceа & paulo majusculæ sunt formæ, montosis gaudent locis & vineis maximè, hinc *vinearum gallinæ* Germanis: hæ cinerei sunt coloris & minoris formæ, *Gallinæ rusticæ* Latinis dictæ. Illarum vox κακκαβίζειν est, istarum τρίζειν, illæ in Attica olim frequentes, hæ in Bœotia. Et quidem *gallinæ rusticæ* dictæ sunt hæ, quòd gallinis formâ similiores essent, quam rubræ. Martialis,

Ponitur Ausoniis perdix *rarissima mensis,*
Hanc in lautorum condere sæpe soles.

Idem de Rusticula,

Rustica sim, an perdix, *quid refert, si sapor idem est?*
Carior est perdix, sic sapit illa magis.

Certè gulones hodie nostri palmam leucophææ perdici tribuunt: at quia rubræ in Italia rariores fortè, hinc & cariores fuere. Cui tamen contrarium suadere videtur Varro, qui *de Re Rust. l. 3.* scribit, *gallinas rusticas in urbe raras esse & in ornatibus publicis spectandas exhiberi simul cum psittacis & merulis albis atque aliis id genus insitatis.* Addit tamen ibidem, Gallinariam Ins. in mari Tusco ab iis appellatā & in sylvis plurimùm degere. Ubi per *Gallinas rusticas* intellexisse omnino videtur Salmasio, quas vulgò *sylvestres Gelinottas* Galli vocant, nam & sylvas amant, & nomen respondet. V. eum *ad Solinum p. 149* & infrà ubi de *Rusticulis.*

Perdix Venator, in cavea, memoratur Sirachidæ Eccl. *cap. 11. v. 31.* Πέρδιξ θηρευτὴς ἐν καρτάλλῳ, οὕτως καρδία ὑπερηφάνου, καὶ ὡς ὁ κατάσκοπος ἐπιβλέπει πτῶσιν, *Ut perdix venator in cavea, ita cor superbi, qui, ut speculator, observat casum.* Sensus est, hominem superbum, altero in ruinam impulso, sic in illum insultare, quomodo *perdix* venator in sui generis aves, quas in laqueum induxit. Ubi Πέρδιξ θηρευτὴς est *perdix cicur*, feros perdices suis artibus in caveam laqueosque alliciēs. Arist. *Hist. l. 9 c. 8* Καὶ τῶν περδίκων δ᾽ οἱ τιθασσοὶ τοὺς ἀγρίους πέρδικας ἐχθαίρουσι καὶ ... ἐπισκώπτουσι. Ἐπὶ δὲ τὸν θηρευτὴν πέρδικα ἀντᾶ ... τῶν ἀγρίων ὁ ἡγεμὼν, ἀντᾷ ... ὡς μαχούμενος,

vitis

τέτα δ' ἁλόντος ἐν ταῖς πλεκταῖς, πάλιν προέρχεται ἄλλος θηλάζων τὸν αὐτὸν τρόπον, Cicures quoque perdices feros subagitant & verberant & contumeliâ afficiunt. Et in venatorem peraicem impetum facit agrestium dux, contrà congrediens, ut pugnaturus. Eo verò capto in viminea cavea, denuo procedit alter contrà eodem modo. Vides utrobique *Perdicem venatorem* & *vimineam caveam*, id enim propriè κάρταλλος, in Sirachide, ut in Philosopho αἱ πλεκταί. Hesychius, Κάρταλλος (l. κάρταλλον) τὸ πλεκτὸν ἀγγεῖον ἐν ταῖς θήραις κλωβός, quemadmodum eadem cavea Hebr. dicitur כלוב *Club*, & Syr. *Klubia*. Unde, quod fugit Lexicographos, ut apud Jerem. *cap.* 5. *vers.* 27. *Club*, ita etiam in Græcis Scriptoribus κλωβὸς aut κλωβίς, vel pro dolosa hac ac deceptrice cavea, vel pro cavea quavis alia passim occurrit. Oppianus *in Ixeut.* de ægitho. *Capitur κλωβῷ, cui alius pridem captus ad alliciendum voce includitur.* Philostorgius *lib.* 10 *cap.* 11 de Ægyptio pumilione, Ὁ δὲ Αἰγύπτιος ἦν πυγμαῖος, ὥσπερ πέρδικας τὰς ἐν ταῖς κλωβοῖς πέρδικας ἐμιμεῖτο, καὶ συνέπαιζεν αὐτοῖς πρὸς ἔριν ἐκείνας, *Ægyptius verò ita contrahebatur, ut perdices in caveis inclusos non injucundè imitaretur, qui & ipsi cum eo per lusum contendebant.* Et eundem Nicephorus *lib.* 12. *cap.* 33. tuisse dicit πεπηρωμένας πέρδικας &c. Romani caveam ejusmodi, capiendis avibus aptam, *transennam* vocitant. Plautus *Bacchid. Act.* 4. *Sc. Nimio*,

> *Nunc ab transenna hic turdus lumbricum petit,*
> *Pendebit hodie pulchrè, ita intendi tenus.*

Et in *Rudente Act.* 4. *Sc. Quàm mox*,

> *O Grippe, Grippe, in ætate hominum plurimæ*
> *Fiunt transennæ, ubi capiuntur dolis*, &c.

Porrò de *Perdice venatore* etiam alii meminerunt, nisi quòd pro *venatore* Athenæus *lib.* 9. θηρευτήν, *venantem*, vocat: Plinius *lib.* 10. *cap.* 33. *aucupis indicem*, aut *illicem* potius, ut Turnebus *Adversar. lib.* 24. *cap.* 38. & Scaliger *In Varr. Rust. lib.* 3. legendum monent. Eustathius Antioch. *Perdicem* συμπεραίνοντα ταῖς θηραις πρὸς τὴν ἄγραν, tales addens è Babylone haberi. Nempe id aucupii genus in Oriente jam olim fuit in usu. Proinde in Xenoph. *Cyroped. l.* 1. Cambyses Cyrum sic alloquitur, Ὄρνιθες δὲ ἐπεπαίδευντό σοι ὥστε σοὶ μὲν τὰ συμφέροντα ὑπηρετεῖν, τοὺς δὲ ὁμοφύλους ὄρνιθας ἐξαπατᾶν, *Aves à te ita edoctæ fuerant, ut & tibi utilia subministrarent & aves ejusdem generis deciperent*, &c. Albertus M. *de Animal. lib.* 8. *tr.* 2. *cap.* 3. ubi de *cubeth*, id est, *perdice fæmina*, eam caveâ inclusam ait mares ad se allicere: quod ipsum Damir Arabs mari tribuit: *De maris natura hoc est, ut aves sibi similes cantu suo alliciat, proinde venatores illum secum assumunt, ut frequenti cantu suo perdices fæminas congreget, quæ ad eum volent.* Sed ad id utrumque sexum & vario successu adhiberi, pluribus docent, Philosophus, Ælianus & Athenæus ubi suprà. V. de *Perdice* plura apud Sam. Bochartum *Hierozoici Part. posterior. lib.* 1. *capp.* 12. 13. & 14. Addam solùm, Alexandrum Severum, *perdicum pugnâ* eximiè delectatum, ex Æl. Lampridio: & *Perdicem* ex illis quoque avibus esse, quæ humanas voces edoceri possint. Hinc Papinius Statius *lib.* 2. *Sylv.* 4. *versu* 20.

> —— *Quiq; refert iterata vocabula perdix.*

Ad quem locum V. Baptistam Pium *Annotat. lib.* 2. *cap.* 20. Bernartium, & Casp. Barthium *Animadvers. Part. I. pag.* 227. Adde, quæ post alios notavit, ex Athenæo & Porphyrio Lud. Nonnius *Diætetic. lib.* 2. *cap.* 27. necnon Joach. Camerarium *Jambis ad Philen adjectis*, & Vossium *de Idolol. lib.* 3. *cap.* 85. & *seqq.*

Perduellis, apud antiquos, idem cum hoste, Festus. Unde Cicero *Offic. lib.* 1. *quidem illud etiam*, inquit, *animadverto, quòd qui proprio nomine* Perduellis *esset, is hostis vocaretur, lenitate verbi tristitiam mitigante: Hostis enim apud Majores nostros is dicebatur, quem nunc peregrinum dicimus.* Postea verò vox arctiùs sumi cœpit, pro eo, qui hostili animo adversùs Rempublicam vel Principem suum animatus esset. Unde inter Majestatis crimina *Perduellionis* crimen gravissimum habitum, & sub illo, tanquam sub genere species, comprehensum est. Inter quæ discrimen quadruplex Fr. Hotomannus JC. statuit. 1. Majestatis crimine ait teneri eos, qui partem aliquam Reip. læserunt, ut si quis Duces hostium acceptâ pecuniâ liberavit, aut privatus domi suæ hostium Duces tenuit: aut si Magistratui quippiam pro sua potestate agenti quis officiebat: *Perduellionis* autem, qui summam Reip. labefactare conatus est. 2 Majestatis in Foro apud suum Prætorem pro Tribunali, judicio certa lege constituto, agebatur, ut patet ex *Verrina* 3. & 7. *Perduellio* verò primis quidem temporibus à Duumviris datâ operâ creatis, pòst autem à populo Rom. Comitiis Centuriatis in Campo Martio, cognoscebatur: ut discimus ex Cic. *pro Rabirio* & Val. Max. *lib.* 6. *cap.* 5. 3. Majestatis crimen non morte, sed exilio mulctabatur: *Perduellionis* verò damnatum carnifex, in urbem evocatus, in crucem Martio in campo fixam tollebat, ut Cic. eadem *Orat.* docet & Dio *lib.* 37. 4. *Majestatis imminutæ crimen rei morte obliterabatur. Perduellionis autem memoria etiam post mortem damnabatur.* ex Ulpiano *ff. l. ult. de crim. Maj.* Quomodo intelligendus Justinianus *Institut.* §. 2. *de publicis judiciis*, cùm ait. *Publica Judicia hæc sunt: Lex Julia Majestatis, quæ in eos, qui contra Imperatorem vel Remp. aliquid moliti sunt, suum vigorem extendit. Cujus pœnam animæ amissionem sustinet, & memoria rei etiam post mortem damnatur.* Fuere autem leges Romanorum de Majestatis crimine, Gabinia, Appuleja, Valeria, Cornelia & Julia, de quarum unaquaque V. *suis locis.* Et quidem, quòd de *Perduellione* Comitiis Centuriatis judicatum sit, docet Valerius Max. *loc. cit.* ubi refert, M. Pompilium Tribunum Pl. Tiberio Graccho & C. Claudio Censoribus, cùm ob nimis severè gestam Censuram majorem partem Civitatis exasperassent, diem *Perduellionis* ad Populum dixisse: quo in judicio primæ Classis permultæ Centuriæ Claudium apertè damnarint &c. Idem confirmat Livius *l.* 6. ubi de judicio M. Manlii Capitolini, Cicero quoque *pro Sestio* & *alibi* ostendens, legibus XII. Tabb. sancitum esse, ne de capite civis nisi Comitiis Centuriatis rogaretur. V. quoque Sigonium *de Judiciis Rom. lib.* 3. *cap.* 5. qui inter alia, nomen *Perduellionis* & crimen & pœnam significare tradit: *Si crimen, quod erat gravissimum inter crimina, nempe imminutæ Majestatis; Si pœnam, quæ erat acerbissima, nempe mortis.* Ut in P. Horatio & Cajo Rabirio, quibus crux: in Sp. Cassio & M. Manlio, quibus saxum fuit propositum. Hinc factum ut pro phrasibus his, *diem rei capitalis dicere, capitis judicare aut anquirere*, & similibus: *Perduellionem judicare* & *perduellionis actionem intendere*, non raro dixerint Livius, Cicero, Alii. Livius tamen etiam, cùm de judicio M. Posthumii, Cn. Fulvii, Gracchi & Claudii agit, quibus aquâ & igni interdictum, nomen *Perduellionis* usurpasse legitur. V. præter Auctores certò laudatos, Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. passim*, Cœl. Sec. Curionem *in Orat. pro Milone*, Thom. Godvvynum *Anthol. Rom. lib.* 3. *Sect.* 4 *cap.* 5. *ubi Cassiam legem, de Perduellionis judicio agentem, explicat* &c.

Peregrina Judicia, V. hic passim, ubi de *Duello*, voce *Judicium* & *Purgatione Vulgari.*

Peregrinarius, nomen Officii Monastici, cujus est *peregrinos excipere*; aliàs *Hospitalarius* & *Hospitarius.* V. Goldastum *Rer. Alamann. Tom. II. p.* 189.

Peregrinatio, quibus in usu olim, quibus minùs, dicemus infrà in voce *Peregrinus.* In Eccl. Rom. non raro legitur pœnæ loco indicta. *Canones* S. Patricii apud Waræum, *Qui furatus fuerit pecuniam ab Ecclesia sancta, —— illius manus vel pes circumcidatur aut in carcerem mittatur*, *aut in* peregrinationem *ejiciatur*, & *restituat duplum & jurabit, quòd non revertetur, donec impleverit pœnitentiam. LL.* Henrici I. Regis Angl. *cap.* 5. de Sacerdote, qui confessionem revelavit: *Omnibus diebus vitæ suæ ignominiosus* peregrinando *pœniteat* &c. V. Nangium *in S. Ludovico*, A. C. 1256. aliosque Auctores laudatos Carolo du Fresne *Glossar.* qui certâ pecuniâ istiusmodi pœnam redimi consuevisse, docet ex magno *Recordo* Leodiensi. In *Jure* verò & *Consuetud.* Normanniæ *cap.* 91. *Peregrinationes solennes* dicuntur, *cùm peregrinus acceptâ in Parochia sua licentia, cum cruce & aqua benedicta & processione extra Parochiam conducitur, pergens Hierusalem, Romam vel S. Jacobum, vel in aliam peregrinationem per crucesignationem*, apud Eund. Quibus ritibus Petr. de Valle Patricius Romanus *peregrinationem* suam toto orbe celebrem Neapoli auspicatus sit, V. in *Vita* ejus *Itiner.* præmissâ: Judicium verò Gregorii Nysseni de *Peregrinationibus Hierosolymam religionis ergò susceptis*, in *Epist.* ejus à Guil. Morello olim Græcè Parisiis, postea Græcè & Latinè à Molinæo editâ, uti *de Peregrinorum officio* in Ecclesia Rotomag. peculiari ritu, celebrari solito, feriâ 2. post Pascha, laudatum *Glossarii* Auctorem.

Peregrinus, apud Antiquos *hostis* dicebatur, teste Cic. *de Offic. lib.* 1. *Hostis apud Majores nostros is dicebatur, quem nunc* Peregrinum *dicimus.* In Lacedæmoniorum Republica ξενηλασία viguisse legitur, & durus in *Peregrinos* eorum Nomothetes Lycurgus, non nisi certis diebus illos, idque severis conditionibus circumcisâ libertate, admisit, unde apud Aristophanem *Pace* διοξενάγοι Lacones audiunt: neque ullum peregrinorum præter Tisamenem Poëtam & fratrem ejus Hegiam in civitatem receperunt. Imo & civibus peregrinandi interdixere usu, ne mores eorum peregrinis vitiis contaminarentur: quo fine Israëlitis quoque nullum maris portum ut occuparent, Deum concedere voluisse, annotavit Fr. Burmannus *in Judic. cap.* 23. Sunt tamen qui Laconum rigorem non adversùs quosvis *Peregrinos*, sed Barbaros solùm, quo nomine vox Ξένοι sæpe usurpata, ut testis est Herodotus & Scholiastes Homeri, valuisse contendunt, probantque id Platonis testimonio, apud quem tanti Respublica Lacedæmoniorum est habita. Apud Athenienses certè Ξένοι seu *Peregrini* tanto in pretio fuere, ὡς ἀσεβὴς ἐνομίζετο ὁ ἀδικῶν τὸν ξένον, *ut profanus & impius haberetur, qui* Peregrinum *violasset*, ut habet Scholiastes Euripidis *in Helena*, idque,

> —— πρὸς γὰρ Διός εἰσιν ἅπαντες
> Ξεῖνοι.
> —— *Quia à Jove sunt omnes*
> *Peregrini.*

Proin non ullus dolus malus in illa Rep. gravior τῆς ξενοπατίας. Ideo autem in hoc genus hominum proclives Athenienses, tum ut obedientes se præstarent Legibus Διὸς Ξενίου seu Φιλοξένου, i. *Jovis Hospitalis* seu *Hospitis*, qui aram in Cypro quoque habuit, cujus incolæ in Cerastas, ob inhospitalitatem suam versi finguntur: quique non alio nomine celebratior fuit, teste Plut. & Virgilio *Æneid. lib.* 1.

Jupiter hospitibus nam te dare jura loquuntur:

gratiam, quam cum Mercurio in Phrygia, à Baucide ac Philemone, acceperat, sic liberaliter rependens: Tum ut patriarum Legum se observantes testarentur, inter quas erat; Τοῖς ξένοις μὴ ἀδικεῖν, *Ulla injuria Peregrinis ne inferatur.* Quod si fortè contigisset, Judices huic rei destinati erant, Προξένοι dicti quemadmodum iisdem sui erant, qui sustentarent, Πρόξενοι; nisi fortè dicas, hos Inquilinis positos, non *Peregrinis* quibusvis. Namque & in urbe habitare *Peregrinis* licebat, modò artem callerent & τὸ μετοίκιον, viri quidem 12. fœminæ verò 6. drachmas quotannis persolverent, Isæus *contra Elpagor*. quod si non fecissent, vendere eos & ad remos dare licebat V. Aristotelem *Polit. l.* 3. &c. Major adhuc in eadẽ gente cura fuit τῶν Ἰδιοξένων, qui ἀστράγαλον seu σύμβολον, i. *tesseram hospitii*, à Parentibus Majoribusq; per manus traditam, attulerant. Hos Ξενοδόχοι primum ad cœnam invitabant: *Egressi autem ilico è navi adducit ad cœnam*, Terent. *Heauton.* Dein cùm ad portam ventum, *tum qui recipiebant, tum qui recipiebantur, veniebant ad hostium, & ponebant pedem in eo & confirmabant, quòd unus non deciperet alium*, Vetus Diction. Domum ingressis proferebant ἄγγος ξένων, ut Euripides ait in *Electra, versu* 511. h. e. *lagenam hospitalem*, & prius quàm nomen eorum interrogaretur, propinabant ipsi vinum. ὡς τὸν ξένιον λαβόντες οἶνον ἢ τοὺς ἐν μέρει, ut loquitur Athenæus: Ideo autem vinum potiùs, quàm alium huic fini liquorem, adhibebant, quòd esset ἑλκυστικὸν ἐς φιλίαν, παραθερμαῖνον τὴν ψυχήν, *conciliaret amicitiam stomachum calefaciens*, Idem ibidem. Juxta vinum offerebatur *sal*, & in nonum diem liberaliter sustentabatur, antequam causam adventus rogaretur, Eust. *in Hom.* Interim ministrabant iis filiæ familiâs, quæ & propriis manibus hospitum pedes lavabant. Unde Athenæus, Ποιεῖ Ὅμηρος καὶ τὰς κόρας καὶ τὰς γυναῖκας λουούσας τοὺς ξένους· ἀρχαῖον δὲ τοῦτο ἔθος, *lib.* 1. i. *Narrat Homerus, & filias & uxores lavisse Hospites solitas: prisci enim hoc moris.* Loca in quibus degebant, Ξενῶνες vocabantur; unde Admetus Herculi, cùm tempore luctus accessisset, quod turpe visum & indignum sacris hospitum oculis, adeoque regredi vellet, dixisse legitur apud Tragicum *in Alcest.*

Χωρὶς ξενῶνές εἰσιν οἷς σ' εἰσάξομεν.

Ab altera parte domus cubicula sunt hospitalia, in quæ deducêris.

Iidem, cùm accumbebant, peculiarem videntur habuisse mensam, occasione loci Euripidis, *in Electra, ubi de Oreste*,

— — — — *Ξένια μονοτράπεζά μοι*

Παρέσχον οἶκοι.

Tandem & suæ illis erant in Theatris Κερκίδες seu *peculiaria loca*, à Sphyromacho primùm instituta. Contrà ut gratiam Hospes rependeret, *Genio* urbis seu loci sacrificare solebat, solumque osculo salutabat: Ovid. Metam. *lib.* 3.

Cadmus agit grates peregrinæq; oscula terræ

Figit & ignotos montes agrosq; salutat.

Et quamdiu in urbe degebat, θεοῖς ἐγχωρίοις θύειν, *Indigenis Diis*, litabat, ut Alexander M. Trojæ fecisse legitur: item θεοῖς ἐφεστίοις, ut Hercules ait apud Eurip. id est, Penatibus. Sic quum reditum parabat, postquam ad limites regionis perventum, iterum, osculo terræ hospitali fixo, Genio valedicebat. Ovidius *Metamorph. lib.* 13.

— — — *Dant oscula terræ*

Troades.

Nec Hospitem abire desiderantem retinere licebat, ut ex Menelai verbis apud Hom. discimus,

Χρὴ ξεῖνον παρεόντα φιλεῖν, ἐθέλοντα δὲ πέμπειν.

Abeunti ξένια δῶρα seu τὰ ξένια, *hospitalia munera*, ingerebantur, tum memoriæ ergò, tum ut itineris molestiam faciliùs tolerarent, &c. Qui verò *Peregrini* neminem ex civibus habebant, cujus hospitio exciperentur, patuit illis Πανδοχεῖον publicum, quòd si hospitalitas denegaretur, ad Judices itum. Nec ulla cædes *Peregrini* gravior, quem qui è medio sustulisset, nemo poterat ἀστοῖς ἐγκαλεῖν, sed aquâ & igni illi erat interdictum. V. Franc. Rossæum *Archæol. Attic. lib.* 6. *capp.* 7. & 8. Interim cum *Peregrinis* jus connubii non fuit, ut suprà visum in vocibus *Nuptiæ* & *Pellex*. Addam ξενικὰς τραπέζας, *hospitales mensas*, cum destinato in hunc usum cœnaculo, apud Cretenses, ut testis est Athenæus. Habitus peregrinorum erat, Pileus, Pænula, Calcei, Perones imprimis, Baculus, Pera, &c. de quibus *passim*. Quòd si quis peregre obiisset, eorum cineres urnis impositi domum mittebantur. Ammianus *lib.* 19. *Post incensum corpus, ossaque in argenteam urnam conjecta, quæ ad gentem humo mandanda portare statuerat pater.* Hinc Ovidius *Tristium lib.* 3. *Eleg.* 3.

Ossa tamen facito parva referantur in urna,

Sic ego, non etiam mortuus exul ero.

Sed de hoc ritu dictum suprà in voce *Monumentum* & *alibi* passim. De *Peregrinis* Hebræorum, V. Seldenum *de Synedriis vett. Ebræorum lib.* 1 *cap.* 3. & infrà, voce *Proselytus*: uti de peregrinorum Romæ, in locu publicis, mansione, Casaubonum *ad Julium Suetonii cap.* 39. Addo saltem, apud Vulcatium Gallic. *in Avidio Cassio*, vocem denotare, *generis obscuritatem.* Ita enim is de Pompejano: *Pompejanus gener & senior & peregrinus.* Ubi si propriè accipias verba, fuisse Pompejanum *peregrinum*, h. e. non civem Romanum, falsum est; vel Antonini enim Constitutione, cum cœteris omnibus, in Orbe Rom. civis effectus est. Firmatur interpretatio ex *Vita* Marci, apud Capitolinum, ubi *grandævus, Equitis Rom. filius, genere Antiochensis, nec satis nobilis*, dicitur. V. Isaac. Casaubonum *ad Vulcatium d. l.*

Peremne auspicari, dicebatur Romanis, *omnem aquam, quæ ex sacro oritur, auspicatò transire*, Fest. V. Joh. Meursium *Not. ad Lycophr.*

Pererius Benedictus Hispanus, Valentiâ oriundus, Jesuita celebris. Ejus extant *Commentaria ac Disputationes in Genesin, de Benedictionibus Patriarcharum, Disputationes selectæ, in capp.* 15. *priora Exodi. Comm. in Danielem, in Johannis capp.* 9. *pr. Disput. selectæ, in Acta Comm. in ad Romanos Disput. selectæ, ut & in* 7. *capp. pra Apocalypseos.* Quæ Disputationes omnes uno Volum. sunt comprehensæ fol. Coloniæ 1620. Oper. verò omnia 2. Volum. fol. Coloniæ Agrippinæ, A. C. 1622. Obiit A. C. 1610. *Magni nominis & eruditionis Jesuita* Montacutio: cui & *Commentaria ejus in Genesim docta & laboriosa*, vocantur. Guil. Crovvæus *Elencho Scriptorum in S. Scripturam.* At *Pererium*, machinæ jaculatoriæ species est. V. infrà *Petraria.*

Peres, Hebr. פרס, avis in censu immundarum, Levit. *cap.* 11. *vers.* 13. & Deuteron. *cap.* 14. *vers.* 2. est Græcis & Vulgato *gryphus*, Samaritano *accipiter*, Hebræis *falco cyanopus*, aliis *Persica avis*, sed Bocharto *Ossifraga*, h. e. illa Aquilæ species, quæ à *frangendis ossibus*, apud Romanos, nomen invenit. Cujus meminit, inter alios, Lucretius, *lib.* 5. *vers.* 1077.

Postremò genus alituum variæq; volucres,

Accipitres atq; ossifragæ &c.

V. Bochartum *Hierozoici Part. poster. lib.* II. *cap.* 5.

Pereum, Castellum Galliæ, vulgò *Peray*, memoratur Orderico Vitali *Histor. lib.* 10. ubi castella in Cenomanis enumerat, *Majatum, Ustilliacum, Elevam*, Pereum, *Montem de Nube, Sonam, S. Remigium de Planis, Orgiosam, Allerias* &c. apud Hadrian. Valesium *Not. Gall.* in voce *Majatum.*

Perezius Antonius, intimus Secretarius Philippi II. Hispan. Regis, cùm suspectum se Regi & vim sibi parari sentiret, profugit in patriam Aragoniam ibique à Philippo ad Justitiam Aragonum provocavit: sed Philippo à Justitia, ad XVII. Virale Collegium, cui Justitia quotannis rationem reddere tenebatur, appellante, motus illi orti, qui postmodum Aragonici Regni privilegia & libertatem à Majoribus acceptam funditus pessundedere, circa A. C. 1592. Quâ de re sic Grotius *Historiarum lib.* 2. *Postquam Regna cætera & omnis Hispania in Philippum cessit per Sacrorum* Inquisitores *patientia* (Aragonum) *primò tentata est, & per nova Judiciorum genera, quæ ad aulæ nutum, quàm ad recti normam moremque veterem, aptabantur: maximè in Antonium Perezium populi miseratione, quem Scovedana quondam necis ministrum Philippus, subtractâ auctoritate, communi facinori reum subdebat & Castellâ elapsum in hanc regionem vi regiâ persequebatur, acer odio, quòd circa amores pro conciliatore æmulum egisset. Iræ tantæ instrumenta cùm in Leges audaciter insurgerent & frustra jus pararetur, armis repugnatum est primique motus per vim irriti, mox levi contrà conatu aut dissimulatione alebantur. Ubi sistere tumultus cœperas, belli Gallici specie persuasa civitas, ut Regis exercitum suos per fines —— Tum primoribus trucidatis & qui voce aut manu ad libertatem præiverant, expleta ultio* &c.

Perfecti, dicti à seipsis olim Valentini Discipuli, uti docet Irenæus *adv. hæreses Valentini lib.* 1. *cap.* 1. *Spiritales, qui perfectam cognitionem habent de Deo, semetipsos dicunt. Psychicos autem — nos qui sumus ab Ecclesia — Quapropter & intimoratè omnia, quæ vetantur, hi ipsorum* perfecti *operantur: De quibus Scriptura confirmat*, quoniam ea qui faciunt, regnum Dei non hæreditabunt. *Nos quidẽ — arguunt quasi idiotas & nihil scientes; semetipsos extollunt*, perfectos *vocantes & semina electionis.* Item Marcitæ, *ibid. cap.* 9. ubi eos similiter semetipsos vocare *perfectos* & liberè omnia agere, nullum in ullo timorem habentes, ait. De quorum, aliorumque consimilium (à Simone Mago ortorum) detestabili doctrina vitaque, V. pluribus agentem Joann. Forbesium *Instructionum Historico-Theologic. l. I. cap.* 37. *lib. I. VIII. cap.* 2. §. 3. & *lib. XIV. cap.* 5. §. 5. de perfectione verò victimarum, in Vet. Test. requisitâ, suprà in voce *Integer Bos.*

Perfectissimatus, nomen olim dignitatis non mediocris, cujus meminere Impp. *in l.* 1. *Cod. de mat. lib. L.* 11. *Cod. de quæst.* Dicebantur a. *Perfectissimi*, qui judicio Principis vel ad præsidatum provinciarum quarundam vel ad aliam administrationem, promoti fuissent. Cujusmodi erant, Præses Arabiæ *l.* 4. *C. Theod. de pæn.* & Dalmatiæ à Mariano & Magister censûs 30. *C. de Epis. & Cler.* & Primicerii Scriniorum, *l.* 7. *C. de Pal. sacr. largit. l.* 7. *C. Theod. de privil. eorum qui sacr. Pal. mil.* & olim Duces, auctore Marcellino *l.* 21. Cujacius *ad L. de perfectissima dignit.* Non enim omnes provinciarum Præsides Clarissimi fuere, sed & *Perfectissimi* quidam, prout provinciæ dignitas exigebat. Alciatus ex vetustissimis monumentis putat, Tarraconensis tantùm Hispaniæ ac Norici Præsides, fuisse *Perfectissimos*, quod duabus literis designatũ *V. P.* Sed & Lisiæ, Proconsul hunc titulum tribui consuevisse, docet

Joh. Calvinus *Lexic. Jurid.* ex Augustin. *Epist.* 68. Gr. Δαμασκηνὸς hic titulus honorarius dicitur, in *Gloss.* Gr. Lat. & apud Eusebium *lib.* 10. *cap.* 6. V. qui de eo copiose egerunt, Pancirolum *ad Not. Imp. lib.* 1. *cap.* 3. Cujacium, Valesium *ad Ammianum*, Jac. Gotofredum *ad Cod. Theod. lib.* 1. *tit.* 37. & Justinian. *lib.* 12. *tit.* 32. &c.

Perforaculum, τρύπανον Græcis, à *perforare*, τρυπᾷν, propriè de gemmis. Solinus *cap.* 52. *Quartus*, (loquitur de variis adamantum speciebus) *in metallis ferrariis legitur, pondere cæteros antecedens, non tamen & potestate: Nam & hi, & qui in cupro deprehenduntur frangi queunt, plerique etiam adamante altero perforantur: at illi quos primò significavimus, nec ferro vincuntur, nec igne domantur.* Et Plinius, de Siderite adamante, *Nam & ictibus frangitur, & alio adamante* perforari *potest*, *qui è Cypro venit.* Nempe lapis in Cypro fuit, quo adamantes ac reliquæ gemmæ scalpebantur, quæque ferro resistebant, hujus lapidis sculpturæ cedebant: quem proin videntur quidam *adamantem* appellasse, à duritie, uti ferrum ipsum ἀδάμας ab eadem ratione dictum est. Eodem alius adamas perforabatur. Quemadmodum Armenio quoque lapide, non solùm scalpebantur aliæ gemmæ, signaculis faciendis, sed etiam perforabantur. Stephanus de Armeniis, ...) ἡ λίθος τὴν γλυφέων καὶ τρυπῶσι τὰς σφραγῖδας, *Lapidem mittunt, quo gemmæ scalpuntur ac perforantur.* Et quidem, quas filo ad monilia inserere & collo suspendere volebant, eas *perforabant*; quod, uti dictum, Cyprius adamas, & adhuc meliùs Armenius lapis faciebat. Uti verò τρυπᾷν de gemmis Plinius *perforare* vertit: sic margaritæ ἀτρύπητοι καὶ τετρυπημέναι, *imperforata* & *perforata*, apud Myrepsum. De quarum illis, Auctor vitæ Alexandri, ἀτρυπήτων μαργαριτῶν ὀρμίσκους, *Imperforatarum margaritarum sacculos* vel *cistas*. Male enim vetus versio *monilia*, quasi legeret ὅρμους: Atque monilia non possunt fieri ex margaritis non perforatis. Sed nec bene *extricatæ* istiusmodi margaritæ redduntur; sic enim Jurisconsultis dicuntur, non quæ pertusæ nunquam, sed quæ ex filo seu linea, cui intricatæ & insertæ fuerunt, sunt extricatæ. Illæ lineæ seu filo margaritarum conficiendo, inserviebant, de quo supra: sed & tunicis vestibusque inserebantur. Quod tamen Plinii ætate nondum factum, qua pretiosissimæ vestes auro solum intexi & segmentis aureis distingui solebant: in *Historia* demum *Augusta* vestium gemmis ac margaritis consertarum, mentione occurrente; quas πέπλους τρισμαργάρους vocat Constantinus Manasses,

Χρυσοφόρους, σείουσα πέπλους τρισμαργάρους ἄγαν.

Sindones μαργαριτίδας Auctor Peripli Maris Rubri: Ἐν ἑνὶ πιστωθεῖ) παρ' αὐτοῖς τ' Ἠπειδωνὰ συνηγμένων πιννικὸν, φέρον) γὰρ ἐξ αὐτοῖς σινδόνες μαργαριτίδες λεγόμεναι: Ubi ex *pinnico* i. *margarito pertuso* seu perforato, *tunicas margaritides*, h. e. τρισμαργάρους, *margaritis consertas*, fieri consuevisse docet. Imo pro ratione *foraminum*, pretium margaritis statui, memorant nonnulli, dicentes, Mercatores earum regionum, in quibus captura margaritarum celebratur, ex ære diversa habere instrumenta, majoribus aut minoribus foraminibus pertusa, per quæ colentur margaritæ sicque illis pretium fiat. Nam quæ per instrumentum minoribus cavernis *perforatum* transmittantur, iis suum pretium poni & pondere, non numero, venire; quæ per majora, suum & his pretium; atque ita deinceps, pro foraminum magnitudine, annonam earum augeri. Vilissimas addunt omnium esse, quæ *perforari* pro parvitate non possint &c. Hinc igitur *Perforaculum*, τὸ τρύπανον, quod sermo corruptus dixit, *furfuraculum*, *Glossa* Isidori, *furfuracula, terebræ.* Quæ tamen diversa; unde & Græci distinguunt, τέρετρον & τρύπανον. Hinc restituendus Arnobius *lib.* 6. *Ex incudibus & malleis nata, tornis rasa, discobinata de limis, ferris, furfuraculis, asciis secta* &c. ubi hactenus lectum nullo sensu, *furfuribus sanctis.* Forsan autem *furfuraculum* dixere, quòd furfures in ligno perforando faciat, h. e. scobem furfuribus similem. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1101.

Perfundere, in *Summula* Raymundi Ord. Prædicatorum,

Infirmus vel abortivus baptismatis unda
Ter perfundatur, *ne non mersus moriatur,*
Si glaciata sit hæc, formam teneas modò dictam &c.

est aliquem *tingendo* non *mergendo* baptizare. Car. du Fresne *Glossar.* in hac voce, ut & in *Clinicus* & *Superfusio*.

Perfusum Sagulum, apud Trebellium Pollionem *in Trig. Tyr.* ubi de Zenobia, *Post Odenatum maritum Imperiali sagulo perfuso per humeros habitu*; Salmasio est βαπτὸν χλαμύδιον. *Perfusam* certe *purpura vestem* Latini dicunt τὴν πορφυροβαφῆ. Virgilius:

perfusamq; *ostro vestem* ——

Idem,

—— —— —— *Et ostro*
Perfusæ *vestes, argenti aurique talenta.*

Sic *perfusum auro*, τὸ χρυσοβαφές: *Perfusa auro patina*, apud Anastasium, sunt quæ Græcis χρυσόβαφα. Hinc itaq; *Perfusa vestis* & *perfusum sagulum*, ut Græci βαπτὸν ἱμάτιον appellant. Βαπτὸν autem colorum & variis coloribus pictum vestimentum, quod aliàs ἄνθινον dicunt. Hesychius, ἄνθινον, ἀνθηρόν, βαπτόν. Aristophanes.

Οὐδ' ἱμάτια βαπτὰ δ'αὖ ... περιβάλλεσθαι ...

Sic tunicas Gallorum versicolores, βαπτοὺς χιτῶνας vocat Diodorus, Strabo βαπτὰς ἐσθῆτας, de Gallorum vestitu: Περὶ δὲ τοῖς βραχίοσι καὶ τοῖς καρποῖς ψέλια, τὰς ἐσθῆτας βαπτὰς φοροῦσι καὶ χρυσοπάστους. Ubi sic vocat virgata & versicoloria eorum sagula, βαπτά, quod ad verbum est *perfusa*. Imperiale sic sagulum *perfusum* Zenobiæ, quæ Didonis habitu ornata erat, tribuit auctor, quòd non solùm purpureum esset, ut sunt Imperialia sagula, sed etiam picto limbo variegatum, ut illud, quo Dido apud Poetam ornatur, *Æneid. lib.* 4.

Sidoniam picto chlamydem circumdata limbo, &c.

Salmasius *ad Trebellium d. l.*

Perga, adde: Non ad Cataracten, sed ad Cestrum fluv. sita hæc Urbs, 60. stadiis à mari per flumen ascendenti; unde eam maritimam facit Scylax & ἐν τῷ παράπλῳ Lyciæ ponit, ut & Aspendum, in paraplo Pamphyliæ, quæ & ipsa ad Eurymedontem sita, sed à mari longiusculè, flumen ascendentibus, eodem, quo Perge, intervallo. Ptolomæus utramque hanc urbem ἐν τῇ μεσογείᾳ recenset. & revera sunt, sed maritimæ etiam censendæ, propter τὸν ἀνάπλουν, quo è mari per flumen adiri possunt. Ἀπὸ *Perga* igitur, quæ ad Cestrum, Scylax Pamphyliæ παράπλουν auspicatur & primam in eo urbem ad Ciliciam tendenti numerat Aspendon &c. Salmasius *d. l. p* 780. E quo hoc unum addo, vett. quidem Geographos, Pamphyliæ oram ab Aspendo auspicatos Corycum, Pergam & Phaselidem Lyciæ tribuisse: at recentiores hæc eadem oppida Pamphyliæ ascriptum ivisse, *Ibid.*

Pergamena Charta, impropriè sic dicitur, cùm membrana potiùs dicenda: Unde Charta à Membranis separatur, *l.* 9. §. 1. *ff. de acquir. rer. dom.* §. *Literæ Inst. de rer. divis.* ac planè, Chartas supprimente Ptolomæo, Membranas Pergami repertas Livius ex Varrone tradit, *lib.* 13. *cap.* 11. Chartæ enim olim ex papyro confectæ, hodie ex conceptis contusisque linteis: Membranæ verò ex pellibus corio ve animalium, Pergami primùm paratæ sunt, unde hodieque illis originis nomen. Joh. Laurentius in *Phædrum lib.* 5. *fab.* 5. *versum,*

Particulo, nomen Chartis victurum meis.

Ita quoque Isidorus *Originum lib.* 6. *Pergameni Reges cùm chartâ indigerent, Membranas primi excogitaverunt: Unde & Pergamenarum nomen hucusque tradente Posteritate sibi servatum est.* Sed hanc opinionem tum *in Originum libris*, tum *in de Arte Gramm. lib.* 1. *cap.* 38. eruditè refellit Vossius. Membranarum enim usum antiquissimum, Græcorum indicat illud, Διφθέρας ... & Persicos Annales in membranis scribi solitos, ex Ctesia Diod. Siculus docet *lib.* 2. ac membranaceos fuisse libros, quos Eleazarus, Pontifex Judæus, misit Ptolomæo, testantur Josephus *Antiqq. Judaic. lib.* 12. Verius illud, cùm multis ante Attalicos Reges seculis, alii in scribendo membranis, alii papyro Ægyptiâ uterentur, ortâ inter Reges Pergamenos & Ægyptios circa Bibliothecas æmulatione, papyrum Ægyptiam fuisse à Ptolomæo Epiphanes vel alio, suppressam: eoque seu Attalum seu Eumenem membranas majori præparasse industriâ, idque copiâ tantâ & arte, ut inde alias etiam in terras mitterent, eaque occasione inde *Pergamenarum* nomen acciperent. Quo sensu capiendus B. Hieronymus *Epist. ad Chromatium*, ubi ait: *Chartam defuisse non puto, Ægypto ministrante commercia: & si alicubi Ptolomæus maria clausisset, tamen Rex Attalus membranas à Pergamo miserat, ut penuria chartæ pellibus pensaretur.* Unde & Pergamenarum *nomen ad hunc usque diem*, &c. V. quoq; Vossium *de Orig. & Progr. Idolol. lib.* 3. *cap.* 70. *Pergamenum cum penna & atramentario* de terra levandi formula, frequens in *Chartis* Sabaudiæ Ducum, apud Guichenonum, quâ indigitatur, donatorem sponte nec coactum donationem suam facere, *pergamenum* tradendo in manus Notarii, uti videre est apud Car. du Fresne *Glossar.* Inde item *Pergamenarius*, apud Adalardum in *Stat.* Corbej. *lib.* 1. *cap.* 1. Officium in Monasteriis, qui *pergamena* parabat &c.

Pergula, apud Ulpianum *in l. hæres*, §. 2. *de Judic.* ut tradit Cujacius 11. *Observ.* 13. *in fin.* est exedra angusta, in superficie aliqua ædium, ut Glossæ Antiquorum explicant, ὑπερῷον, *ingia* ὀροφὴ, *ποιόκηνης*. Tertullianus *adv. Valent. Cœnacula in ædicularum dispositâ formam, aliis atque aliis* pergulis *superstructis.* In ea plerunque merces venales dispendebant, & inde *l.* 54. *pen. ff. de his quæ dejec. vel effud. Cùm pictor in* pergula *clypeum vel tabulam expositam habuisset*: ubi etiam *Pergulam* ὑπερῷον Basilic. exponunt. Et in *l. ult. Cod. de excus. artif.* privilegium hoc Pictoribus datur, ut *pergulas & officinas* in locis publicis obtineant. Unde illud Lucil. Sat. apud Lactantium:

Pergula Pictorum, veri nihil, omnia ficta.

At Budæo, *Pergula* pars est domus exporrecta & propendens, ejus generis, quas *Salienses* Artifices nostri appellant. Pratejus apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.* Etiam in gestationibus & deambulationibus locum habuisse *Pergulam*, eoque significatu vocem hanc usurpasse Plinium MS. codicis beneficio se deprehendisse, ait Brissonius. Apud eum siquidem *lib.* 14. *cap.* 1. ubi vulgò legitur, *Subdivales deambulationes umbrosis operculis opacas*, vetus optimæ notæ codex habet, *Subdiales inambulationes umbrosis* pergulis *opacas*, apud Eund. Apud Anastasium in *Gregorio* II. & *Leone* III. apud Guilielmum Biblioth. in *Stephano* VI. trabeculam

tulam vox significat, in ædibus sacris, à qua lychnuchi pendent, ut alia omittam. Inprimis verò celebres sunt *Pergulæ Magistrales*, quæ occurrunt apud Flav. Vopiscum *in Saturnino*, *Nam & in Africa, Rhetoricæ operam dederat, Romæ frequentaverat Pergulas Magistrales.* Ubi *Pergulas* illas non fuisse celebrium Doctorum, sed Magistrorum è trivio, Vir eruditissimus Casaubonus contendit. Sed falli cum ait Salmasius contraque pertendit, in istis *Pergulis* publicè docuisse Grammaticæ Rhetoricæque Magistros, aliarumque Artium, quæ *Liberales* indigitantur, Professores, etiam qui de publico stipendium accipiebant. Quales *Pergulas*, *Publicas Magistrationes* & *Publicas cellulas*, dici videmus in *l. 3. Cod. Theod. de studiis liberalibus urb. Constantinopol.* his verbis: *Universos, qui usurpantes sibi nomina Magistrorum, in publicis magistrationibus cellulisque collectos undecunq; discipulos circumferre consueverunt, ab ostentatione vulgari præcipimus amoveri.* Quibus autem publicè profitendi facultas data non erat, ▪, intra domesticos parietes, suis tantùm Discipulis privatim vacabant, nec in *Pergulis* publicis docebant. V. *d. l. eod. tit.* De Picturæ Professoribus, diximus suprà. Mathematici similiter, quibus aliquando etiam profitendi publiceque proponendi Romæ copia concessa est, in *Pergulis* studia sua exercebant & respondebant: meminitque *Mathematici pergulæ* Suetonius in *Augusto*: *in secessu Apolloniæ Theagenis Mathematici pergulam comite Agrippa ascenderat.* Ascendebantur enim *Pergulæ*, unde ὑπερῷα apud Vet. *Glossarii* Auctorem. Grammatici *Pergulæ* mentio, apud eundem Suetonium *lib. de illustr. Gramm.* ubi de Crassitio loquens, *Hic*, ait, *initio circa scenam versatus est, dum Mimographos adjuvat: deinde in* Pergula *docuit, donec Commentario Smyrnæ edito adeò inclaruit, ut hæc de eo scriberentur.* Nec verum est, quod alter Vir doctissimus scripsit, pauperes Grammaticos, quibus in ædibus habendæ Scholæ potestas non erat, in *Pergula* docuisse. *Pergulæ* erant cellæ publicæ, in quibus omnium Artium Doctrinarumque Professores publicè docebant &c. Sed & cellæ publicæ Meretricum sic dicebantur, teste Plauto, *Te ego ipsam culleo cras faciam deportari in Pergulam &c.* Salmasius *ad Vopiscum.* In Ecclesia Græca Περγυλον, ex Lat. *Pergula*, itidem dictum esse locum aliquem editum, amboni similem, è quo varia promulgari solita, docet Cl. Suicerus *Thesaur. Eccles.* voce Περγυλον.

Periandyni, apud Theophrastum *Histor. Plantar. lib. 9. cap. 18.* ubi de aconito, Φύεται δὲ πανταχοῦ, καὶ οὐκ ἐν Ἀκόναις μόνον, ἀφ' ἧς ἔχει τὴν προσηγορίαν. αὕτη δ' ἐστὶ κώμη τις τῶν Περιανδυνῶν, *Nascitur autem ubique, neque in Aconis solùm, unde et nomen; est hæc autem civitas Periandynorum.* Lege *Mariandynorum*, nusquam enim alibi, *Periandyni* hi comparent. V. Salmasium *ad Solinum pag. 881.* ut & ubi de *Mariandynis.*

Periapta, Græca vox Περίαπτα, aliter περιάμματα, à verbo περιάπτω, *appendo*; interdum ἐξάμματα, eadem notione; etiam ἀποτρόπαια, ab ἀποτρέπειν, *amoliri*, unde Latinis *Amoleta*, vulgò *amuleta*: remedia dicuntur, quibus collo annexis Medici Magi morbos fugare conantur. Medici enim Magi cum triplices sint, juxta Vossium: Quidam toti sint in occultis naturæ proprietatibus indagandis & earum operationibus promovendis; Alii verbis, characteribus & cerimoniis medendi efficaciam tribuant; Alii inito cum Spiritibus commercio, morbis auxilientur: duo posteriora Magiæ genera, *Medicinæ* nomine indigna, imò planè nefaria sunt. Primum verò Naturâ nititur, quæ Deum auctorem habet; atque huc περίαπτα quædam quoque pertinent, quæ nempe ob sympathiam vel antipathiam occultâ proprietate prosunt: Dioscoridi ἀναπολόγιστα dicta, h.e. *ejusmodi, ut eorum rationem reddere nequeamus.* Aliqua enim occultam habere facultatem, quæ, de collo pendentia, ubi incaluerint à corpore nostro, profluvia quædam, nobis nescientibus, effundant, cutique nostræ vel ori etiam ac naribus afflent, eoque pacto morbis variis prosint, dubium nullum est. Nec pro diabolicis statim habenda, quorum rationem ipsi perspicere non possumus, nam nec notum nobis, cur magnes, nisi allio illitus sit, ferrum trahat. Cur patinæ aquâ plenæ impositus, utcunque millies patinam verses, quiescens semper frontem versùs Arcticum vertat polum? &c. Gerh. Joh. Vossius *de Philosophia cap. 8. §. 12.* Unde apud Scriptores etiam valde pios, ut Psidem & recentiores Medicos Græcos, reperiuntur *Periapta* è lapidibus multa, similiaque alia ἐξαρτήματα, quæ naturalia potius, quàm magica remedia, sunt censenda. V. Psellum *lib. de lapid.* Interim, quia plerumque abusus accessit, & amuleta ista cum magicorum verborum susurro adhiberi fere consuevere, meritò vanitatem hanc omnium seculorum Sapientes damnaverunt. Nota quartanæ sanatio, per ABRACADABRA chartæ inscriptum & collo appensum, apud Q. Serenum Sammonicum, ut alia omittam: cujusmodi amoleta licèt præstarent, quod pollicentur, satiùs nihilominus fore, ut morbo obeamus, quàm sic recuperemus sanitatem, graviter monet Chrysostomus. Hinc, apud Æl. Spartianum in *Antonino Caracalla*, *Damnati* leguntur, *& qui remedia quartanis tertianisque collo annexa gestarent*; ubi mirum alicui videatur, adeò severè in hujusmodi homines ab eo Principe omnium primo fuisse animadversum, quem curiosis artibus deditissimum fuisse, testibus Dione & Herodiano constat, inquit Salmasius. At hæsit diu in animis vett. Christianorum etiam hujusmodi remediorum approbatio & studium. Quam ob causam modò laudatus Ecclesiæ Doctor aliique Viri pii & sancti gravissimè in eos sunt invecti, qui more paganico περίαπτα annecterent: extantque de horum pœnis Canones non pauci in antiquis Patrum Conciliis. In *Homil.* autem 8. *ad Coloss.* non dubitat Chrysostomus, comparare aliquatenus martyrio hujus vanitatis contemtum, Ἐνόσει, inquiens, τὸ παιδίον, οὐκ ἐποίησε περίαπτον· μαρτύριον αὐτῇ λογίζεται; adeò tum erat in plebis Christianæ animis ἐπιπολάζων hic morbus. Quam sententiam pluribus idem tractat in 6. earum quas scripsit c. *Jud.* Et tamen vigebant Principum Christianorum *LL.* quibus cùm hoc genus, tum aliæ omnes species vetitarum artium coërcebantur: qua de re multa Amm. Marcellinus *lib. 29.* in rebus Valentiniani ac Valentis. *Lib.* autem 19. scribit idem, de Constantii temporibus: *Si qui remedia quartanæ vel doloris alterius collo gestaret, sive per monumentum transisse vespere malevolorum arguebatur indiciis, ut veneficus pronuntiatus, reus capitis interibat &c.* Salmasius *ad Spartian. d. l.* V. quoque suprà, voce *Jaspis.*

Periarchon, titulus libri cujusdam Origenis Περὶ Ἀρχῶν, *de Principiis*; qui liber, malâ fide à Ruffino in Latinum sermonem translatus, non paucis imposuit: donec Hieronymus, novam versionem orsus, prioris nævos detexit. Damnata autem versio Ruffini est, in Concilio Alexandrino, cui Theophilus Patr. præsedit. Dominicus Macer *in Hierolexico.*

Peribarides, proprium apud Vett. Ancillarum calceamentum, Balduinus *de Calceo.*

Peribolus, Græcè Περίβολος, dictus olim propriè est, certus agri modus, circùm templa vacans, vitibus arboribusque consitus & muro clausus, Deoque, cujus id Templum erat, dicatus & Sacerdotum usibus proficiens. Περίβολον τοῦ νεὼ, Auctores Græci frequenter dicunt. Ælianus *Histor. lib. 17. cap. 47.* Οὐκοῦν ἐν τῷ νεὼ περιβόλῳ τιθάσσους ὄρνιθας πολλὰς τρέφεσθαί φασι. Latini *Templi conseptum* vocant. Appulejus *lib. 11.* *Ædibusque conductis intra conseptum Templi Larem temporarium mihi constituo.* Arnobius *lib. 6.* *Dairus & Immanandus fratres, in Eleusino consepto, quod civitati subjectum est*; Græce Clemens habet, Ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Ἐλευσῖνος. Locus nempe conseptus erat & muro clausus, sed sine tecto & *sacer*, unde *Sacellum* quoque Latinis. Festus, *Sacella dicuntur, loca Diis sacrata, sine tecto.* Postmodum de ipso Templo vox usurpari cœpit, Salmasius *ad Solinum pag. 10.* Apud Scriptores citerioris ævi, vox ambitum ædis itidem notat, maximè sacræ. Continebat autem Ecclesiæ peribolus *cellulas, domos, hortulos, balnea, areas, atque porticus*, ut discimus ex *Constitutione* Theodosii & Valentin. *de his, qui ad Eccl. confug.* ubi Περίβολος Ἐκκλησιαστικὸς dicitur: intra quos limites his, qui ad templum confugiebant, vitæ immunitas erat, &c. Apud Papiam *Peribolus* est *xystus* seu *porticus*: in Saxon. *Glossar.* Ælfrici, *Pagus* seu *Comitatus*, Car. du Fresne *Glossar.* Apud Græcos recentiores Περιβόλια, idem sunt quod παράδεισοι, *vivaria*, Barbarè *brolia*, Gall. *breuils.* Ita enim legimus, apud Luitprandum Cremon. Episc. in *Legat.* ad Nicephorum Phocam Imp. Constantinop. A. C. 968. *In Umbriam* (l. Selymbriam) *qui est locus XVIII. M. Constantinopoli distans, Nicephorus me accersiri jubet, &c. Et me interrogavit, si vos perivolia* (περιβόλια) *id est, brolia, vel si in perivoliis onagros, vel cætera animalia, haberetis. Cui cùm vos brolia, & in broliis animalia, onagris exceptis, habere affirmarem, Ducam te, inquit, in nostrum perivolium, cujus magnitudinem & onagros, id est, sylvestres asinos te vidisse miraberis.* Et paulo pòst, *Occurrunt mihi commisti capreis, quos ipsi dicunt, onagri. Sed quæso, quales onagri? Quales sunt Cremonæ domestici. Color idem, forma eadem, auriti itidem, vocales similiter cùm rudere incipiunt, magnitudo non dispar, velocitas una, dulces lupis æquè.* V. Bochartum *Hierozoic. Part. I. Lib. III. cap. 16.*

Perichori Agones, Græcè Περίχωροι, dicti sunt Græcis, qui nec sacri erant, nec periodici. Scholiastes Pindari *ad Isthmionicas Ode II.* Οὐ γὰρ ἱερὸν ἀγῶνα νενίκηκεν ὁ Ἀρισταγόρας, ἀλλὰ περιχώρους, *Non enim sacro in Agone victoriam reportavit Aristagoras, sed in perichoris.* Et paulo pòst, *in eadem præfat.* Εἰ δὲ παρεμμέμνηται, ὅτι περιχώρους ἀγῶνας ἐνίκησε, ... Locus Odæ, quem significat, ita legitur, Ἐκ δὲ περικτιόνων ἑκκαίδεκ' Ἀρισταγόρας ἀγλααὶ νῖκαι πάτραν τ' εὐώνυμον ἐστεφάνωσαν πάλᾳ καὶ μεγαλαύχῳ παγκρατίῳ. Ubi περικτίονες sunt agones περίχωροι & vicinarum urbium. Inde interpretatus est, cum Aristagoram, sedecim victorias retulisse è ludis & agonibus vicinorum oppidorum, qui sacri non erant, sed ἀργυρῖται & δωρῖται. At in ipso textu, sedecim antagonistas habuisse eundem vult, ex vicinis oppidis, contra quos luctâ & pancratio coronatus sit. Et quidem in singulis fere Græciæ urbibus certamina celebrabantur, qui non erant *Sacri agones*, sed in his certabatur, propter aliquod præmium. Sic in Marathone, phialæ argenteæ dabantur victoribus, alibi clypei ærei, ut in Junoniis ludis, qui Argis peragebantur. Unde Ἀσπίδα Ἥρας, *Clypeum Junonis*, vicisse tales dicti, & agon ipse Ἀσπὶς ἐν Ἄργει, *Clypeus Argis.*

In urbe Pellene, Θεοξένια vel Ἑρμαῖα, quibus munus erat seu præmium victoriæ, Læna. Æginæ, Αἰάκεια, qui agon fuit Ἀμφορίτης, quòd amphoræ victoribus donarentur. In aliis certaminibus, tripodes ænei proponebantur; vixque ulla, ut dictum, Græciæ erat urbs, quin aliquod in ea certamen agitaretur, positis in medio præmiis, unde omnes illi agones θεματικοὶ, & ἀργυρῖται & χρηματῖται vocati. Soli IV. illi celeberrimi Ludi, *sacri* per Græciam fuere & *iselastici*, quibus præmium non aliud, præter coronam, propositum: hinc φυλλῖται & φύλλινοι appellati. De *Periodicis*, dicemus infrà. V. hanc in rem Salmasium *ad Solinum pag.* 849.

Periclitantes, in Zerynthο, in antrum Hecatæ dicatum, confugere olim soliti sunt, teste Aristophane *in Pace*. Ita autem de hoc antro, Nicandri Scholiastes, Τὸ Ζηρύνθιον ἄντρον ἐν Σαμοθρᾴκῃ φασὶν εἶναι. Λυκόφρων δέ φησι, Ζήρυνθον ἄντρον τῆς κυνοσφαγοῦς θεᾶς, ὅ ἐστι σπήλαιον τῆς Ἑκάτης, *Zerynthium antrum in Samothracia dicunt esse. Lycophron verò ait, Zerinthi hiatus Virginis Canariæ*, i. *spelunca Hecates.* Hic igitur, ubi Hecatæ & Corybantibus sacrificassent, liberari à *periculis* credebantur. Suidas, Ἐν Σαμοθρᾴκῃ ἦσαν τελεταί τινες, ἃς ἐδόκουν τελεῖσθαι πρὸς ἀλεξιφάρμακα κινδύνων τινῶν. Ἦν δὲ ἐκεῖσε καὶ τὰ τῶν Κορυβάντων μυστήρια καὶ τὰ τῆς Ἑκάτης, καὶ τὸ Ζήρυνθον ἄντρον, ἔνθα κύνας ἔθυον. Ἐν κινδύνοις οὖν γενόμενοι ἐπεκαλοῦντο τοὺς Δαίμονας ἐπιφανῆναι καὶ ἀλεξῆσαι. Ἐδόκουν δὲ οἱ μυηθέντες ταῦτα, ἐκ τῶν δεινῶν σώζεσθαι καὶ ἐκ τῶν χειμώνων, Id est, *In Samothracia erant sacra quædam, quæ fieri solebant, ad averruncanda pericula. Ibidem erant & Corybantum mysteria & Hecates, & Zerynthium antrum, ubi canes immolabant. Itaque in periculis versantes invocabant Deorum opem ac præsentiam: & videbantur, qui his vacabant sacris, è periculis ac tempestatibus liberari.* Pertinet huc & Diogenis illud, apud Laertium, *lib.* 6. *in vita ejus, Admirante quodam in Samothracia donaria, dixit:* πολλῷ ἂν ἦν πλείω, εἰ καὶ οἱ μὴ σωθέντες ἀνετίθεσαν, *Longè essent plura, si & qui non servati sunt, appendissent.* In specie de periclitantibus in mari, V. suprà, in voce *Naufragium.* *Periculum* namq; peculiariter de navigatione: nautæ enim, ut ait Q. Smyrnæus, αἰεὶ σχεδὸν εἰσιν ὀλέθρου, *semper exitio sunt propinqui.* Statius *Thebaid. lib.* 6 *versu* 22.

> *Ceu primùm ausuræ trans alta ignota biremes,*
> *Seu Tyrrhenam hyemem, seu stagna Ægæa lacessunt;*
> *Tranquillo priùs arma lacu, clavumque levesque*
> *Explorant remos, atque ipsa pericula discunt.*

Ad quem loc. in V. *Animadversiones* Casp. Barthii.

* *Periclysis*, Gr. Περίκλυσις, ora vel extremitas vestis & veli & cujuslibet rei, apud Anastasium in *Leone IV. Fecit verò in eadem basilica, ad splendorem sacri altaris, vestem holosericam habentem* Periclysim *de chrysoclavo*, h. e. περιῤῥοὴν & circumtexturam. Ibidem, *Fecit vestem sericam altam sigillatam cum gammadiis &* periclysi *de blattin unam.* Ibidem, *Fecit autem in basilica beatæ Rufinæ Martyris in sylva candida vestem de fundato, habentem in medio crucem &* periclysim *in circuitu de blattin.* Idem *in Sergio II. Vela alia de fundato, cum* periclysi *de blattin.* In *Gregorio IV. Præfatus Pontifex fecit in Ecclesia B. Anastasiæ Martyris vestem de fundato, habentem aquilas &* periclysim *de olovero.* Et passim, apud eundem, singulis ferè paginis, *Periclysin* eo sensu reperire est, pro *circumtexto* vestis sc. & purpurâ in orbem currente, quam περιῤῥοὴν eleganter vocitavit Pollux. Sic περίκλυσιν apud Eunapium, pro *extremo fontis margine* legere licet, ex correctione Salmasii, in *Vita Jamblichi:* Ὁ δὲ ἐκεῖθεν ἐπεφαίνετο τοῦ ὕδατος, ἐπιτυχὼν δὲ ἐπὶ τῆς κρηπῖδος κατὰ τὴν περίκλυσιν καθήμενος. Sed & περίκλυσις illa in vestibus. περιφορὰ reperitur dicta, quasi *circumvectatio*, unde περιαγωγαὶ χιτῶνες οἱ περιπόρφυροι. Recentiores autem Græci μαργέλλια dixerunt hæc vestium ornamenta extrema, à Lat. voce *margo*. Aliter ῥάμματα & ἄλλιτα, quo modo dicebantur illa lora, vel zonæ, vel limbi, qui ad oras vestium extremas adsuebantur. Erant autem hæ ornaturæ non tantùm purpureæ vel auratæ, sed etiam versicoloriæ. Unde ἐνυφάσματα ποικίλματα vocat Balsamo *ad Concil.* quæ ex cocco, bysso & purpura contexta erant, seu inserta, hinc *Inserta* Latinis &c. Sed & *panni, prætextus*, seu *prætexta, fasciolæ*, item *paragaudæ*, eadem. Περίκλυστα porrò Græcis hujusmodi vestimenta purpurâ prætexta, seu circumtexta, dicuntur: Ὅτι πορφύρα κύκλῳ τὰ τέλη τοῦ ὑφάσματος περιέχουσα νήσου σχῆμα ποιεῖ τῇ περιῤῥοῇ τοῦ χρώματος. *Quoniam purpura in orbem extremas telæ oras ambit, insulæ imaginem exhibens, circumfluxu coloris:* quem purpuræ in orbem currentis, ad oras vestium, circumfluxum, περίκλυσιν quoque ab eadem imagine vocavere, namque περικλύζειν, *circumluere*, est &c. Salmasius *ad Vopiscum Aurelian.*

Pericopa, Græcè Περικοπὴ, i. *sectio*, pars dicitur S. Scripturæ, quæ aliter ἀνάγνωσις & ἀνάγνωσμα Græcis, Latinis quoque *Capitulum*, appellatur. Et quidem, ut scripta Evangelistarum & Apostolorum edita fuerunt, atque in manus Christianorum pervenerunt, statim aut ab iis, quibus prædicationis cura, & Ecclesiæ administratio mandata fuerat, aut ab aliis viris piis & studiosis, in περικοπὰς, sive *sectiones*, divisa fuerunt, ut commodiùs legi, privatim, sive publicè, ac faciliùs intelligi possent. Idque factum est exemplo Judæorum, qui ante Christi tempora textum Hebræum & Græcum, in *sectiones, capita & versus* distinxerunt, uti pluribus ostendit Cl. Suicerus voce Περικοπὴ, ubi etiam Patres Auditoribus suis consuevisse multis antè diebus declarare, de quo essent tractaturi argumento, ut ii interim Librum sumerent, &, *Sectione* totâ perlectâ, paratiores venirent ad audiendas conciones, ex Chrysostomo docet *Homil.* 3. *de Lazaro Tom. V. pag.* 242.

Periculi sui Judices, eleganter Amm. Marcellino vocantur Præfecti ejusmodi, de quibus sic Jul. Capitolinus in *M. Antonino Philos. Habuit secum Præfectos, quorum & auctoritate & periculo semper jura dictavit.* Ubi sermo est de Præfectis Urbi & Prætorio; à quibus quòd appellari non licebat, *suo periculo* judicare dicebantur: Et quidem Præfectus Prætorio vice sacra judicavit semper; Præfectus Urbi non semper. Auctoritate igitur ac periculo suorum Præfectorum jura semper dictavit Marcus, id est, Præfectis suis potestatem absque provocatione judicandi semper, concessit. Unde scribit Jurisconsultus *lib.* 1. *de appellat.* interdum ab Imperatore ita solere judicem dari, ne liceat ab eo provocare, & Divum Marcum sæpissime sic Judices dedisse. Alii tamen *Periculum* pro tabella accipientes, è qua sententiam recitare solebant Judices, verba Capitolini sic legunt: *Præfectos secum habuit, quorum auctoritate ex* periculo *semper jura dictavit*; sed eam lectionem multis de causis improbat Salmasius. *Periculum* autem pro *indiculo* vel *tabella* ac *titulo* Latini dixerunt, exemplo Græcorum, qui vocarunt ἔλεγχον. Sic *periculum facere*, ἔλεγχον ποιεῖν seu διδόναι, pro *experimentum facere & experiri*: hinc ἔλεγχος & *periculum* idem. Inde etiam *elenchi*, genus margaritarum, quos Latini *titulos* vel *titulatos* appellaverunt. Salmasius *ad Capitolinum l. c. & ad Vopiscum in Aureliano*, ubi *cippum* vel *columnam* seu *stelam sepulchralem*, in qua titulus olim sepulchri, & quæ causa mortis ejus, qui jacebat, inscribebatur, *Periculum* Auctori *de Viris Illustr.* dici monet. V. quæ hanc in rem diximus, dicemusque in vocibus *Crux, Titulus* &c.

Peridromi, Græcè Περίδρομοι, deambulationes erant, circa latera Ædium sacrarum, apud Græcos, ordinibus columnarum utrinque adjectis, de quibus V. eundem Salmasium *ibidem pag.* 1218.

Periegesis, Græcè Περιήγησις, Crinagoræ *in Epigrammate* dicitur Ἵστωρ κύκλος, narratio viz. quæ singulas provinciæ unius regiones, urbes & loca ordine exequitur ac describit, nihilque intactum relinquens, minima maxima circumvehitur, cui respondent in itinere maritimo οἱ περίπλοι. Unde multi extitisse leguntur τῶν Περίπλων καὶ Περιηγήσεων Scriptores. Περιόδους etiam vocaverunt, ut Ἀσίας Περίοδος, liber, quo omnia Asiæ oppida, flumina, montes & loca memorabilia ordine exposita continebantur. Epigramma autem præfatum sic habet,

> Πλόος μοι ἐπ' Ἰταλίαν ἐντύνεται, ἐς γὰρ ἑταίρους
> Στέλλομαι, ὧν ἤδη δηρὸν ἄπωθε χρόνον.
> Διφῶ δ' ἡγήτορα περίπλουν, ὅς μ' ἐπὶ νήσους
> Κυκλάδας, ἀρχαίην τ' ἄξει ἐπὶ Σχερίην.
> Σύλλαβέ μοι ἀλλὰ, Μένιππε, λάβοιο φίλος, ἵστορα κύκλον
> Γράψας, ὦ πάσης ἴδρι Γεωγραφίης.
> *Navigatio mihi in Italiam paratur, ad amicos enim*
> *Mittor, a quibus jam diu absum.*
> *Quæro ducem periplum, qui me ad Insulas*
> *Cycladas, veteremq; ducat Scheriam.*
> *Suggere mihi alia, Menippe, Amice, historicum cyclum*
> *Scribens, ô omnigenæ perite Geographiæ.*

Ubi ἡγήτορα περίπλουν intelligit Περιηγητὴν, qui per singula ducit ac circumvehitur, memorabilia quæque ac visenda ostendens & describens. Hinc Περιηγητὴς Dionysius. Sed oræ maritimæ circumductorem verbis illis designavit Crinagoras, quia navigare in Italiam parabat: in qua navigatione ac circumvectatione Insularum, quam facturus erat, rogat Menippum, ut sibi operam adjutricem navet, conscripto itineris periplo, qui omnia memoratu ac visu digna ordine exponeret, Ἵστορα κύκλον appellans, quem Περίπλουν vel Περιήγησιν propriè appellarunt. Fuit autem hic Menippus Pergamenus, insignis Geographus, qui, *Periplum interni Maris* tribus libris complexus, non Geographica tantùm, sed & Historica, pertractaverat. Uti autem *Periegetæ* Geographi ac Historici, sic Poëtæ, qui Κύκλον constituebant, non minus singula quæque in fabulis narrandis ordine suo exposuerunt, qua de re V. suprà ubi de *Cyclo & Cyclicis Scriptoribus*: plura v. apud Salmasium *ad Solinum pag.* 849.

Perinthus, equiso Polynicis, memoratur Statio *Thebaid. lib.* 11.

> *Protinus Inachii vultus expressa Perinthi*
> *Obtulit* —

Periodeuta, Græcè Περιοδευτὴς, Visitator est, officium Ecclesiasticum apud Græcos, institutum in Concilio Laodiceni, pro villis, terris ac castellis, in quibus Episcopi non erant. Zonaras, *Periodeutæ nominantur, quòd huc illucque continendis in officio fidelibus vagentur.* Iidem in Constantinopolitana Synodo *Visitatores*, à Gregorio Thessalonic. *Ambulatores*, à Balsamone *Exarchi* dicuntur: quod postremum vocabulum hodieque apud Græcos in usu est, qui *Exarchos* vocant, Visitatores Diœcesium, à Patri-

tritcha missos ; non quidem ad reformandos mores , ex antiquo instituto , sed ad colligendos nummos decimarum & proventuum Patriarchalium. Dominic. Macer *in Hierolexico*, in hac voce, ut & in voce *Curiosus*. Olim v. Περιοδευταὶ Græcis dicebantur, id Medicorum circulatorum genus, quos nunc *Charlatanos* & *Saltimbancos* Galli appellant. In veteri *Inscr.*

—— *Medicus foro multa sequutus* :

id est, circumforaneus Medicus & circulator, περιοδευτής. At Suicero, sic Medicus quicunque olim dictus, ac inde Περιοδευταὶ in Eccl. appellati, h.e. *Curatores animarum*, omnium infimi villarum Episcopi, *Inspectores* seu *Visitatores*, qui priùs Χωρεπίσκοποι, hodieq; Curati Gallis dicuntur. V. eum *Thes. Eccl.* voce Περιοδευτής. Unde περιοδεύειν infima quoque Græcia, pro *sanare* vel *curare*, dixit, eo modo sc. quo curat Περιοδευτής. Epiphanius *de ponder. & mens.* Ῥαφίδες δὲ καὶ κολλητικὰ περιοδευτικὰ ἀπαρτίσαντο καὶ τὴν αὐτὴν ἀνεπλήρωσαν. *Collectitiis sive glutinatoriis medicamentis curati* &c. Ita Salmasius *ad Solinum passim*, *inprimis pag.* 1010. De *Periodeutis* verò Athletis, hic *infra*.

Periodici Agones, iidem cum sacris illis IV. Græcorum Agonibus, quos omnes qui vicisset, περίοδον fecisse dicebatur & περιοδονίκης, ut & περιοδονείκης, *Athleta*, appellabatur. Non enim Olympia solùm aut Pythia vicisse oportuit eum, qui *Periodi victor* dici voluit, sed omnes. Athenæus, Ἐνίκησε δὲ καὶ τὴν περίοδον δεκάκις, *Vicit autem periodum decies*. Quæ περίοδος tamen de solis quatuor sacris certaminibus, Pythiis, Isthmiis, Nemeis & Olympiis dici consuevit. Cujusmodi victor & quidem complusies, Milo fuit. Solinus *cap.1. Victor ille omnium certaminum, quæ obivit*. Πάντων ἀγώνων, ὅς περιοδεύετο. Cujus victoriæ ita recensentur, in Olympionicarum ἀναγραφῇ, ad Olympiadem 62. Μίλων Κροτωνιάτης πάλην, ὃς νικᾷ Ὀλύμπια ἑξάκις, Πύθια ἑξάκις, Ἴσθμια δεκάκις, Νέμεα ἐννάκις, *Vicit Olympia sexies*, *Pythia sexies*, *Isthmia decies*, *Nemea novies*. Imò οὐ μόνον τὴν περίοδον νικήσας (ὦν) ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἀγῶνας, *non solùm* periodum *vicit*, *sed & multos alios agones*, Plut. sc. περιχώρους, de quibus suprà. Romani v. postea Imperatores, & alios quoque aliquos agones eodem jure donaverunt, ut *iselastici* sc. essent ac vocarentur, qui tamen nunquam *periodo* comprehensi sunt. Hinc περιοδικοὶ στέφανοι, quos reportaverant sacrorum hujusmodi certaminum victores. Scholiastes Pindari *ad Isthmionicas Ode* II. Διὰ τοῦ οὐδὲ σημαίνεται, ὅτι στεφάνους ἔσχε δεκαέξ, ἀλλ' οὐχὶ περιοδικούς, *Ode hac significatur, habuisse illum coronas sedecim, sed minimè periodicas* &c. Uti v. περίοδον ἀγώνων, id est, κύκλον, fecisse dicebatur, qui quatuor illa certamina ordine vicerat ; ita & κύκλον παιδείας confecisse dictus olim, qui in orbe & circuitu per omnes scientias transiverat easque perdidicerat. Similiter, qui multa per limina salutationes potentiorum manè obibat, Περίοδον facere dicebatur &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.*849. & hic passim, inprimis in vocibus, *Cyclus*, & *Orbis*.

Periodus, Græcè Περίοδος, nomen variis libris tributum, qui etiam περιηγήσεις dicebantur. Inde Περίοδοι Ἀποστόλων, Libri quibus res ab Apostolis gestæ continebantur per varias orbis regiones, quas *circumvehendo* perlustrarant. Et in antiquo Cod. recensentur inter Apocrypha Novi Test. Περίοδοι Πέτρου, Ἰωάννου, Θωμᾶ, quarum auctor Leucius quidam Charinus memoratur Photio *in Biblioth*. V. Salmasium *Prolegom. ad Solin.* & suprà verbo *Circumvehi*, item voce *Periegesis*. De *Periodo* v. *annorum* duplici, apud Ægyptios, eundem *Exercit. Plin ad eundem Auctorem pag.* 553. uti de *Periodo Juliana*, excogitatâ à Josepho Scaligero, & sic à Julio Cæsare, ad cujus annos accommodata est, nominatâ, quæ composita ex tribus Cyclis in se multiplicatis, *Indictionis viz. Numeri Aurei*, & *Cycli Solaris*, *cum literis Dominicalibus*, numerum efficit annorum 7980. Scaligerum ipsum *in Canonibus Isagog.* Petavium, Alios.

Peripetasmata, Gr. vox, in Gloss. *Tapetia Babylonici floris varietate conspicua*: hinc Lucretio *Babylonica* dicta, & Martiali, quorum hic :

Non ego prætulerim Babylonica picta superbè
Texta, Semiramiá quæ variantur acu.

Eadem *Aulæa*, & *Attalica* & *belluata*, h. e. belluis variegata, & *Perisiromata* passim dicuntur, V. infrà ubi de *Tapetibus*.

Periphana, Græce περιφανῆ & ἐμφανῆ, simulachra dicebantur, in cælatura, quæ tota & apparentia ex omni parte eminebant; quemadmodum πρόστυπα vocabantur, cùm velut affixæ imagines unum tantùm latus ostenderent: quorum hoc Galli appellant *en bosse*, illud *en relief*. Athenæus *lib.*8. Οὗτοι δ' εἶχον ἐπάνω μὲν ἐν κύκλῳ περιφανῆ τετορευμένα ζῶα, καὶ ἐν τῷ τραχήλῳ καὶ ἐν ταῖς γαστράσι πρόστυπα ἐμμελῶς πεποιημένα. *Hi verò* (crateres) *habebant in superiore parte animalia sic cælata, ut tota conspicua apparerent: in collo autem & ventre craterum prostypa adhærebant dimidiâ tantùm sui parte expressa*. Sic idem alibi τὰ περιφανῆ τοῖς προστύποις opponit: Talis erat caper in vase illo nobilitato Vett. carminibus;

Stat caper in phiala docti Myos, ante Myronis.

Ubi in phiala caper expressus erat pro emblemate, verùm ita, ut integer & περιφανὴς appareret, non πρόστυπος. Aliter ἔκτυπα quoq; hujusmodi simulachra dicta sunt. Quæ simulachra, seu *signa* aut *sigilla*, item *Emblemata*, ut Cicero vocat, plerumque poculis immittebantur ac illigabantur, sicque de poculis ac vasis revelli poterant & aliis rursus illigari. *Actione VII. in Verr. Apposuit patellam in qua sigilla erant egregia*. Et paulo pòst, *Sigillis avulsis reliquum argentum sine avaritia reddidit*. Uti crustæ, quam vocem idem de prostypis, quibus operiebantur, adhibet, & ipsæ exemptiles erant. Ibidem, *Quæ probarant, iis crusta aut emblemata detrahuntur. Sic Haluntini excussis deliciis, cum argento puro, domum revertuntur.* E' quibus videmus, vascula pura sigillis vel emblematis aliunde revulsis plerumque decorari consuevisse, &c. Diversa autem artificia eorum, qui vasa pura faciebant & eorum qui signa hujusmodi ac sigilla, vasculis aureis argenteisque includenda, cælabant: illi *Vascularii*, hi *Cælatores* dicti, item *Toreutæ*, V. hic passim. Porrò, quemadmodum aureæ cælaturæ in vasis argenteis sæpe collocabantur, sic argentea emblemata ac sigilla aureis scyphis non rarò includebantur; quorum hoc factitasse Verrem dicit Cicero, de illo habes Senecæ locum &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1046.

Periphas, adde: Ille Pyreti Centauri victor, celebratur Ovidio *Metamorph. lib.* 12. V. quoque Statium *Thebaidos lib.* 2. *vers.* 631. ubi is inter alia de eo,

—— *Nil indole clarius illâ.*

Sed & Ægypti filium hoc nomine habet Apollodorus *lib.* 2. laudatus Casp. Barthio *Animadvers. ad Statium d. l.*

Periphætes, Vulcani filius, ex Anticlia: *Corynetes*, à *clavæ* usu nuncupatus, memoratur Apollodoro, Hygino, Diodoro, Plutarcho, Aliis. V. quoque in voce *Corynetes*.

Periplus, in itinere maritimo, idem quod Περιήγησις, in terrestri. V. suprà, in voce *Periegesis*.

Peripodium, Græcis περιπόδιον, limbus vestis dictus est, quòd *circa pedes iret*. Glossæ, *limbus*, πέζα, κύκλος, περιπόδιον. Apud Ptolomæum in Virginis asterismo, σύρμα περιπόδιον dicitur. V. suprà in *Periclysis*.

Peripsema, Græcè Περίψημα, 1. Cor. *cap.*4. *versu* 13. *Facti sumus omnium peripsema*: immunditiès est, res abjectitia, propriè fæx metallica seu limatura. Alludit autem Apostolus ad priscum Gentilium ritum, qui, tempore pestis vel alterius cujusdam calamitatis epidemicæ, Neptuno hominem offerre, eumque in mare conjiciendo, dicere solebant, *Esto nostrum peripsema*, h. e. purgamentum ac salutaris victima, Suid. Eadem postea voce Bonifacius Martyr usus est *Epist.* 74. ad significandum vile ac neglectæ vestis, calceamenti fortè, genus: *De nostro quoq; vili vestitu parva hæc direximus tuo cultui, quanquam indigna; tamen petimus accommodanda, hoc est, tunicam laneam, sicut est mos apud nos habendi, caligas & peripsemata*, apud Dominic. Macrum *in Hierolexico*.

Peripteron, vocatum id genus Ædis est, teste Vitruvio, quæ non solùm in antico & postico, ut templum prostylon & amphiprostylon, sed etiam ad latera, habebat columnarum ordine, & deambulationem circa cellam Ædis, h.e. ædem interiorem, in qua Divi stabat simulachrum. Πτερὰ nempe dicebantur propriè ad latera ædis columnarum ordines seu porticus; unde hodieque columnata Templorum latera *Ailes* Galli vocant. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1218.

Perissochoregia, Magistratûs nomen, *Curator* fortasse *annonæ*, ἀπὸ τοῦ περισσεύειν & χορηγεῖν, quod est *abundantiam fertilitatemque suppedito*, Alciat. *in l. perissochorigiæ, Cod. de frum. Alex. lib.*11. Budæus vocem interpretatur redundantem frumenti elargitionem, *in Annotat. prior.* & *in poster. l. de frum. Alexandr. cit. perissochoregiæ nomen penitùs amputetur & tesseræ designentur*. Pyrrho *Perissochoregia* Magistratus est annonæ auctæ seu augmenti distributor, apud Jo. Calvinum *Lexico Jurid.* Dominicus Macer erogationem seu donativum, quod inter milites, præter solitum salarium, distribui consuevit, hac voce intelligi vult, *in Hierolexic.* Græcè Περισσοχορηγία. V. quoque infrà, voce *Roga*.

Peristephanon, Græcè Περὶ στεφάνων, h. e. *de Coronis*, titulus est libri Hymnorum, in quo de SS. Martyribus agit Prudentius, Poëta Christianus, de quo V. suo loco.

Peristerium, vox recentioris ævi, *ciborium* est, in cujus cavo appensa erat *columba* (quæ Græcis περιστερά) ex qua pyxis S. Eucharistiam continens pendebat, apud C. du Fresne *Glossar. ex Testam.* Perpetui Episc. quo legat Amalario Presbytero, inter alia, *Peristerium & columbam argenteam, ad Repositorium*.

Peristromata, dicti tapetes pensiles. Postquam enim tapetæ pedibus, antiquissimis temporibus, solerent substerni, unde illis nomen Isidorus invenit, *Origin. lib.* 19. *cap.*36. exin & lectis cubitoriis insterni cœperunt. Jul. Pollux *lib.* 6. *cap.* 1. Crevit dein luxus, ut in quocunque lautioris convivii apparatu, parietes totos integerent, ut de Adrasti magnificis epulis, quibus Polynicem & Tydeum accepit, Statius Thebaid. *lib.* 1. *versu* 528. & *seqq.* ait,

—— *Pars ostro tenues, auroque sonantes*
Emunire toros, altosque inferre tapetas,
Pars teretes levare manu, ac disponere mensas.

In scenam tandem transiere, ut docet Corippus *lib.* 2. *Num.* 8.

Pra-

Præcipuus autem in Assyria honor, primaque *Peristromatum* inventio Gentis illius est, unde *Babylonica* non rarò vocantur. Plinius *lib. 8. cap. 48. Colores diversos picturæ intexere Babylon maxime celebravit, & nomen imposuit.* Et pòst *ibidem loci, Metellus Scipio tricliniaria Babylonica sestertium octingentis millibus venisse jam tunc, posuit in Capitolinis criminibus, quæ Neroni Principi quadragies sestertio nuper stetere.* Plautus *in Sticho*,

> *Tum Babylonica* Peristromata, *consutaq; Tapetia,*
> *Advexit minimum bonæ rei*, &c.

Intexebantur illis effigies diversicolores. Glossarium vet. Πολύμιτος, i. *Vestis filis versicoloribus contexta*, sive *Babylonicum*. Plinius *loco cit. aurum intexere in eadem Asia invenit Attalus R.* quod in vestibus quoque usurpatum, ut alibi ostendimus. V. quoque infrà *Picta Toga*. Referebant autem inprimis animalia istæ effigies, & quidem horrendæ plerumque ac prodigiosæ naturæ: quò respexisse videtur Claudianus *lib. 3. in Eutrop.* dum ait,

> —— —— —— —— *Videbo*
> *Jam cochleis junctos homines, & quidquid inane*
> *Nutrit Judaicis quæ pingitur India velis.*

Quasi dicat: Si usque adeo incredibilia fingere licet, & vilissimum mancipium Eutropium ad fastigium Consulatus evectum credimus, facilè mihi persuadeo, vivere & in rerum esse natura animalia illa, quæ in *Peristromatis* suis, animi oblectandi gratiâ, homines intexunt, tanquam in India nata sive in longinquis maximè gentibus & à notitia nostra procul semotis. Meminit istiusmodi belluarum Appulejus *Milesiar. lib. 11. Ex humeris*, ajens, *dependebant ponè tergum talorum tenus pretiosa chlamyda, quaqua tamen viseres, colore vario circumnotatis insignita animalibus; hinc Dracones Indici, inde Gryphes Hyperborei.* Idem docet ipsum nomen, nam Ζωωτὰ, quasi *belluata*, istiusmodi *Peristromata* appellantur, à belluis intextis. Plautus *Pseudolo. Sc. exite*,

> *Ut ne* Peristromata *quidem æquè picta sint Campana,*
> *Neque Alexandrina belluata conchyliata tapetia* &c.

Interdum & veteres historias adumbrabant. Sic Heroes in *Peristromatis* depictos, docet Ægidius Maserius *ad lib. 1. Valerii Flacci*,

> —— —— —— *Acclinisque tapetis*
> *In mediis vacuo condit caput Hippasus auro*, &c.

V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosinum lib. 5. cap. 10.*

Peristylia, in Palæstris olim partim quadrata erant, partim oblonga, & quidem sic extructa, uti duorum stadiorum haberent ambulationis circuitionem, quod δίαυλον Græcis: ex quibus tres simplices porticus disponebantur, quartaque, quæ ad Meridianas regiones conversa, duplex erat; ut cùm tempestates essent ventosæ, non posset aspergo in interiorem pervenire partem. Constituebantur autem in tribus illis porticibus exedræ spatiosæ habentes sedes, in quibus Philosophi, Rhetores, reliquique studiis delectati, sedentes disputare possent. In duplici verò porticu collocabantur: Ephebæum, Coryceum, Conisterium, Frigida Lavatio, Elæothesium, Frigidarium, Propnigeum, Concamerata Sudatio, Laconicum, Calidaque lavatio. Extrà autem disponebantur porticus tres, una ex *Peristylis* euntibus, duæ dextra atque sinistra stadiatæ, Gr. Ξυστοὶ, proximè Hypæthræ ambulationes &c. V. Hier. Mercurialem *de Arte Gymn. lib. 1. cap. 6. ubi de Palæstrarum ædificatione & Xystis, è Vitruvio, agit, simulq; figuram earum in ære exhibet.* Interioris itaque *Peristylii* ambitus, quem Δίαυλον, ut dictum, ob duorum stadiorum mensuram, vocatum tradit Vitruvius *lib. 5. cap. 11.* illi cursûs Athletici speciei, quam *Diaulum* vocabant, inservisse videtur: Erat verò Diaulus, quo duplex uno cursu, sed reflexo, stadium conficiebatur. V. iterum Mercurialem *libro 2. cap. 10.* & infrà, ubi de *Templis*.

Peristylum & Hippodromus, loca Alexandriæ, memorata Auctori *libri* Maccabæor. 3. ubi belluas (i. elephantos) egregie instructas, ὁ ἐλεφαντάρχης Hermon nomine, ἐν τῷ μεγάλῳ Περιστύλῳ διαγυμνάσας, *in magno* Peristylo *excitasse*, id est, exercuisse, legitur: unde in suburbanum Hippodromum deducti sunt, ubi Judæi in vinculis horam supplicio suo destinatam expectaverunt. Et quidem Hippodromus notus; *Peristylum* non item: Significat autem Gr. Περίστυλον, *locum columnis cinctum.* Sic Ezech. *capp.* 40. & 42. περίστυλον pars Templi est, & 2. Maccab. *cap. 4. vers.* 46. pars Regiæ domus, in qua Rex frigus captabat: *Atrium* reddunt Interpretes. Apud Vitruvium *lib. 6. cap. 9.* in Græcis ædificiis Θυρωρεῖον, seu *locum inter duas januas*, sequitur *Peristylum in tribus partibus habens porticus.* Sed quia domus vix est ulla pars, in qua exerceri possint tot elephanti, quot in *lib. Maccab.* memorantur, quingenti sc. hic *Peristylum* non videtur esse pars domûs, sed Alexandriæ urbis portio, vel platea, à columnis, quibus ambiebatur, sic appellata. Cujusmodi plateam in illa ipsa Urbe his verbis describit Achilles Tatius *init. lib. 5.* Στάθμη μὲν κιόνων ὄρθιος ἑκατέρωθεν ἐκ τῶν Ἡλίου πυλῶν ἐς τὰς Σελήνης πύλας. Οὗτοι γὰρ τῶν πυλῶν οἱ πυλωροί. ἐν μέσῳ δὲ τῶν κιόνων τῆς πόλεως τὸ πεδίον, ὁδὸς δὲ διὰ τοῦ πεδίου πολλὴ καὶ ἔνδημος ἀποδημία. *Recta quidem utrinque est columnarum series, à portis Solis ad portas Lunæ. Hi enim* (Sol & Luna) *portarum urbis tutelam habent. Et in medio columnarum est urbis campus, per quem ampla est via & civilis quasi peregrinatio.* Vult inter columnas illas tam latam fuisse plateam, ut pro campo haberi potuerit, in quo deambulatio fuerit peregrinationis species. Unde vero consentaneum, amplum hoc intercolumnium, Græcè Περίστυλον dictum, illum ipsum locum fuisse, ubi Hermon elephantos ibi ad tempus agitatos, ad Hippodromum duxit; quem à Ptolomæo Lagi conditum refert Strabo *lib. 17.* & Epiphanius *de Mens. & Ponder.* V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. Lib. II. cap. 26.* adde Casaubonum *ad Suet. Aug. cap. 29.*

Perjurium, quanto in horrore fuerit Atheniensibus, vel hinc videre est, quòd, sicut virum bonum indigitare volentes, eum vocarunt εὔορκον, i. *juratæ fidei tenacem*, Hesiod.

> Οὐδέ τις εὐόρκου χάρις ἔσσεται οὔτε δικαίου.

Et Aristophanes *Pluto*,

> —— —— Εἰ δ' ἦν χρηστὸς εὔορκος πέτρινος.

Ita contrà, hominem sceleratum, ἐπίορκον i. *perjurum*, appellarent. Unde idem Comicus *in Nubibus*, de fulmine Jovis loquens, quod malos potiùs, quàm alios, ferire creditum, ait: Εἴπερ βάλλει τοὺς ἐπιόρκους, *Si feriat perjuros*, quomodo ergo Cleonymus ac Theodorus tam feliciter evadunt? Quare mi era quercus toties ejus ictum sentit, οὐ γὰρ δρῦς ἐπιορκεῖ. *Certè enim quercus non pejerat.* Ejus execratio, omnibus Juramentis, si non expressè, tacitè tamen semper inesse existimata est. Unde Plutarchus *Quæst. Rom.* ubi de Flamine Diali, πᾶς ὅρκος εἰς κατάραν τελευτᾷ τῆς ἐπιορκίας. *Jusjurandum omne in execrationem Perjurii terminatur*: adeoque, præter ejus pœnas forenses ac expiationes, vindictæ cœlestes pejerantibus imminere credebantur, ut debitæ, sive earum invocatio inter jurandum aliqua fuisset adjecta, sive non. Et quidem pœnas *Perjurii* quod attinet, etiam Deos per Stygem pejerantes pœnis subjecerunt Poëtarum figmenta. Unde Hesiodo in *Theogon.* dicitur fluvius ille,

> —— —— —— μέγα πῆμα θεοῖσι,
> *magnum damnum Diis.*

Et Venus apud Appulejum *Metamorph. 6.* ad Psychen, *Diis etiam ipsiq; Jovi formidabiles aquas istas Stygias* &c. Hinc iterum apud Hesiodum, quisquis Deorum per Stygem perjurus deprehenderetur,

> Κεῖται νήυτμος τετελεσφόρον εἰς ἐνιαυτόν
> Οὐδέ ποτ' ἀμβροσίης καὶ νέκταρος ἔρχεται ἆσσον
> Βρώσιος, ἀλλά τε κεῖται ἀνάπνευστος καὶ ἄναυδος κλ.
> *Jacet velut Spiritûs expers, per annum integrum,*
> *Nec ambrosiæ nec nectaris attingit*
> *Cibum, sed jacet sine spiritu & mutus* &c.

lectis sc. in illam pœnam, à Diis destinatis. Accedit ibidem etiam post annum illum Dei perjuri, è veterno suo experrecti, exilium sive planè excommunicatio,

> Εἰνάετες δὲ θεῶν ἀπαμείρεται αἰὲν ἐόντων
> Οὐδέ ποτ' ἐς βουλὴν ἐπιμίσγεται οὐδ' ἐπὶ δαῖτας
> Ἐννέα πάντ' ἔτεα· δεκάτῳ δ' ἐπιμίσγεται αὖτις
> Εἰρέας ἀθανάτων. —— —— ——
> *Per novennium tunc relegatur à Diis immortalibus,*
> *Nec interim consilio adhibetur aut epulis,*
> *Per totum illud novennium. Decimo autem admiscetur iterum*
> *Cœtibus immortalium.*

ut nempe satis sic purgatus. V. quoque Servium *ad Æneid. lib. 6.* Homines quod spectat, ut alias Vett. jurandi formulas omittam, in adjurationibus Discipulorum Vettii Valentis Astrologi *Anthołog. lib. 4. MS.* apud Seldenum hæc clausula adjicitur: Ἐπιορκοῦσι δὲ τὰ ἐναντία, μήτε γῆ βατὴ, μήτε θάλαττα πλωτὴ, μήτε τέκνων ὄνησις· τυφλοὺς δὲ τοὺς καὶ κακοδαίμονας ὑπάρχειν ἀρχηγοὺς βίου καὶ ἀπειθεῖν ἀγαθῶν ἐνδεεῖς. Εἰ δέ τις καὶ μετὰ θάνατον ἐστὶ κρίσις καλῶν τε καὶ κακῶν ἀμοιβῶν, κἀκεῖ τῶν ὁμοίων μεταλάβοιεν. *Pejerantibus verò contraria; nec gressus eorum terra patiatur, nec navigationem mare, prole careant. Cæcus fit eis animus, &, etiamsi cæci fuerint, vitam sordidam & bonis indigentem degant. Ac, si est post mortem bonorum malorumq; compensatio, etiam ibi similium participes fiant*, &c. Pœnæ nempe cœlitus perjuris infligendæ expectabantur, quæ non omnino (juxta illud Ciceronis *de LL. lib. 2. Perjurii pœna divina exitium, humana dedecus*) aut rarissimè eo nomine, seculis illis vetustioribus, ab hominibus leguntur irrogatæ. Eumenides, Erinnyes, Furiæ (sic in Theologia Græcanica creditum) quintâ die cujuslibet mensis Lunaris, *perjuros* in pœnam quæritabant. Hesiodus, de Diebus infaustis,

> Πέμπτας δ' ἐξαλέασθαι, ἐπεὶ χαλεπαί τε καὶ αἰναί·
> Ἐν πέμπτῃ γάρ φασιν Ἐρινύας ἀμφιπολεύειν
> Ὅρκον τεινυμένας, τὸν Ἔρις τέκε πῆμ' ἐπιόρκοις.
> *Quintas verò evitato* (maximè in conjugiis) *quia difficiles graves.*
> *In Quinta enim aiunt Erinnyas circumambulare,*
> *Ut Juramentum* (violatum) *vindicent, quod Eris genuit exitium Perjuris.*

Addit Joh. Tzetzes, Hesiodum disciplinam illam è Melampode, Poëta vetustissimo, sumsisse, qui etiam scripserit, *perjurii* die Quintâ commissi pœnam divinitus infligendam, fuisse intra quinque dies mortem, sed de die hac Quinta, infrà suo loco. Quam

ob

obcausam Agamemnon, castè apud se habitam fuisse Briseida, jurans, cum Tellure ac Sole. Furias testes innocentiæ vocat.

— — — Ἐρινύες αἵθ' ὑπὸ γαῖαν
Ἀνθρώπους τίνυνται, ὅτις κ' ἐπίορκον ὀμόσσῃ.

Quoque eo magis homines à crimine tam nefando absterrerentur, Jovis Ὁρκίου statuam omnium maximè terribilem fecere, additis in basi versibus aliquot, quibus pœnæ in ejusmodi sceleratos exaggerarentur, V. Pausaniam *in Eliacis*. Gravissimas verò utcunque pœnas *perjuris* debitas esse, & divinitus ab iis exigi solitas, receptissimum fuit. Unde evenit, ut Diagoras ille Atheos ideo primùm Deos esse negaret, Ἀδικηθεὶς ὑπό τινος ἐπιορκήσαντος, καὶ μηδὲν ἕνεκα τούτου παθόντος, *Cùm injuriam accepisset à quodam pejerante, quem tamen punitum non statim animadvertit*. Apud Romanos tamen olim saxo Tarpejo dejiciebantur, quod pœnæ genus postea tamen mutasse, ostendit Cicero *d. l.* Postquam Censura esse desiit, extra ordinem vindicari cœptum, docet Anton. Thysius *in A. Gellium lib. 7. cap. 18.* Atque ita, quoties per Deos juratum esset. Si verò per Principem ejusque Genium, Venerationem, Salutem, Caput, quis pejerasset, *periculum corporis aut Majestatis crimen inferri placuit*. Sic Alexander Sev. idque ex Decessorum constitutionibus, V. *L. 2. C. tit de reb. cred. & Jurejur.* ac Cujacium *Observat. lib. 2. cap. 19.* Unde etiam non modò in Codicem Justinianæum, adeoque in Christianismum, sed & in Basilica sumtum est, *lib. 60. tit. 36.* & in JC. recentiores etiam Orientis. Pœna verò spontanei, neque ex calore, per Principis salutem &c. juramenti, erat fustigatio, quod *periculum corporis* dicebatur. Ulpianus *lib. 22. ad Edit. si quis juraverit in re pecuniaria per Genium Principis, dare se non oportere, & pejeraverit: vel dari sibi oportere: vel intra certum tempus juraverit se soluturum, nec solvit: Imperator noster cum Patre rescripsit, fustibus eum castigandum dimittere: & ita ei superdici, προπετῶς μὴ ὄμνυε*. Intelligit autem Antoninum Caracallam cum Severo Patre. Verùm horum rescriptum noluit obtinere Alexander Imp. Mammææ filius, qui sic constituit, *l. 2. C. de rebus creditis: Jurisjurandi contemta religio satis Deum ultorem habet. Periculum autem corporis vel Majestatis crimen secundùm constituta Divorum Parentum meorum, etsi, per Principis venerationem, quodam calore fuerit pejeratum, inferri non placet* &c. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas libro 4. titulo 6.* Sed & inolevit tandem, ut hisce adjectum, *Perjuriis* aliquot forensibus infamiam irrogari, *l. 41. Cod. tit de Transact.* uti & in Jure Orientis Cæsareo, Lex illa *Eclog.* Leonis & Constantini *tit. 28 §. 2.* & Harmenopul. *Prochir. lib. 1. tit. 7.* de teste seu litigatore qui in foro ἐφαπτόμενος τ' ἁγίου Θεοῦ Εὐαγγελίου καὶ ὀμνύμενος, ἐπίορκος δὲ μετὰ ταῦτα ἀποδεικνύμενος, γλωσσοκοπείσθω, *tactis SS. Dei Evangeliis juraverit, & dein perjurus esse probatus fuerit, lingua præciditur*, habet. Apud Athenienses Deo similiter puniendi relinquebantur *Perjuri*. Apud Mahummedanos, *pejerantes* legibus forensibus, ex Lege Mahumedica, non occurrunt obnoxii. At verò præscribitur in Alcorano *Perjurii* pœna, quoad Deum, expiatoria singularis, *ut sc. perjurus aut decem pauperes Musulmannos bene pascat, aut vestiat eos, aut Musulmannum captivum redimat, aut, si hæc præstando non sit, per triduum jejunet*; quam, ut expiationem leviculam & ridiculam Mahumedanis exprobrat Cantacuzenus *Orat. 2. κατὰ τ' Μωαμεδ, §. 7.* Sed alibi in Alcorano, *Azoar.* 58. Arab. 68 Lat. multo gravior ejusdem quoad Deum pœna habetur. Apud Hebræos, si, qui juraverat *per Deum vivum* Hebr. *Chi alla* (unde *Anchiali* nomen corruptum vult apud Martialem Scaliger) perjurus esset deprehensus, eo nomine apud suos puniebatur: non item, si per Templum, Caput, Cœlum &c. pejerasset, licèt etiam in hisce juramentis violatis pœnæ cœlitus infligendæ expectarentur. Forensis a. eorum jurandi formula à Mose Majmonide sic describitur: *Qui jurat, librum Legis prehendit brachio suo, & stans jurat, per nomen Sanctissimum, aut Cognomen aut Juramentum aut Execrationem, ex ipsius ore aut ex Judicum seu Synedrorum ore*. Sed & addiderunt quandoque feretrum, culleum seu utrem inflatum & candelas, quæ spiritu cullei emisso extinguerentur, non sine execrationibus in *pejerantem* horrendis, sive à Synedris sive à Synedrii ministris proferendis, ut terrore sic, si fieri posset, perjurium præveniretur. Unde &, ad infamiæ timorem augendum, adhibiti sæpius, ut in excommunicatione gravissima ac solenniori, buccinarum clangores: Inter Judicum item monita, à circumstantibus clamari solitum est illud Mosis ad populum de cœtu Corah, Dathan & Abiram, *Recedite, quasi, à tabernaculis istorum virorum impiorum & nolite tangere quidquam quod eorum est* &c. Numer *cap. 16. v. 26.* De Juramento ipso, supra dictum. Cùm autem hoc quadruplex esset apud ipsos, *Futile* seu *Temerarium*, *Vanum*, *Depositi* & *Testimonii*: Juramentum *futile* ove femellâ aut turturibus aut columbis, aut similâ, aut caprâ expiandum erat; idem *falsum* dicebatur, si pronuntiatum esset in eo aliquid, quod ita se non haberet. *Vani* pœna verbera erant. Qui porrò in Juramento *depositi* pejerasset, is ex sententia Forensi, præter rem ipsam, quintam ejus insuper partem, restituebat, ex Levit. *cap. 6. v. 5.* & sacrificio commissum expiabat. In Juramento *Testimonii* violato, sacrificium eidem expiatorium adhibebatur. Neque hoc solùm, sed Juramenta seu falsi seu futilis peccatum adeò grave æstimarunt, ut præter

pœnas memoratas, à Lege præscriptas, excommunicari protinus voluerint, & jurantem, & si qui id audierat officio suo defuisset, etiam illum. Maimonides *tract. Schebuoth cap. 12. §. 9.* &c. Sed nec ad juramentum eum, qui suspectus erat, seu de quo meritò suspicio orta esset, eum pejeraturum, admiserunt; nec quidem, etiamsi efflagitaret Actor: Connumerabatur autem suspectis, qui antè falsò jurasset aliquod ex juramentis prædictis, neque talis priùs *suspecti* exuebat nomen, quam ex sententia forensi vapulasset & dein publicè pœnitentiam egisset. Quæ pœnitentia hoc modo se habebat: Adeundus *pejeranti* erat aut Sapiens, seu Presbyter; aut, ubi is deerat, tres aliquot ex vulgo, quorum, velut in Jurisdictionis voluntariæ actu, munus habebatur legitimum, cum pœnitentem & absolutionem petentem absolvendi. Tum adstanti, qui absolvi petebat, dicendum erat, *Juravi & me pœnitet, & confessus sum me hucusque doluisse ob hanc rem, nec me voluisse jurare, si rem satis intellexissem*. Quibus dictis absolvebatur &c. V. fusè de his disserentem Joh. Seldenum *de Synedriis Vet. Hebræorum Part. II. cap. 11.* Sed nec defuere media, quibus vel præcaveretur *Perjurium*, ne fieret: vel deprehenderetur, si fortè quis *pejerasset*. Quo in negotio celebris inprimis Palicorum fons fuit, à quo, qui fideliter jurasset, abiisse illæsum, qui falsâ jurasset conscientiâ, mox vitam amisisse, narrat Macrobius *Saturnal. lib. 5. cap. 19.* Paulò aliter Aristoteles *de admir. audit.* & Stephanus *in Ethnicis*: quorum uterque ait, Juramentum solitum fuisse inscribi tabellæ: quæ si innatasset, creditum, verè jurasse, falsò autem, si mergeretur, ac propterea hominem combustum. Diod. verò Siculus contentus est dicere, *Pejerantes* repente solitos fuisse à Deo puniri, ac nonnullos templo exiisse oculis captos: Aliis aliter hac de re sentientibus. Quæ de supplicio inconstantia facit, ut existimet Vossius, eos, qui Palicorum fano (antiquitate & veneratione celebri) præessent, ad terrorem mentibus incutiendum humanis, superstitiosâ Siculos opinione implevisse, quasi ea esset aquæ divinitas, ut coargueret *Perjuros*: Interim hoc boni consequutos esse, ut, qui criminis ejus sibi essent conscii, jurare apud Menaida (ita enim & hic fons, qui alias quoque *Palicenus fons*, *Crateres* aut *Stagna Palicorum* dicebatur, eratq. in Sicilia juxta Leontinos ac Menam & Palicam civitatem) formidarent: quod etiam ex Vibio Sequestro cognoscere est. Et forsitan justum interdum Numen, quod fidem conservari vult in Gentibus, nec eas prorsus destituit, per Angelorū ministerium, aliorum quidem testabatur innocentiam, de aliis a. qui furti crimen (nam id inprimis ibi arguebatur, testante Fannio:

Quòd sanant ægros, paruitur damnantq; nefando
Perjuros furto, quos tactu fluminis exsant)

falsis accumulaverit juramentis, pœnas in omnium sumebat conspectu, V. Gerh. Joh. Vossium *de orig. & progr. Idolol. lib. 2. cap. 71.* & plura hanc in rem suprà, in voce *Jurandi ritus*. His tamen omnibus insuper habitis, apud Lacones, Lycurgi licet legibus imbutos & à virtute aliàs laudatissimos, non eam fuisse Juramenti religionem, ut *pejerare* magnum crederent crimen, mirum omnino: Si verum est, quod de illis Poeta ait,

Οἶνος ὅτε ὅμνοι, ἄτε πίστις οὐδ' ὅσιος.

Quod confirmat dictum Lysandri, inclyti ex hac gente Ducis: Ἐξαπατᾶν χρῆναι παῖδας μὲν ἀστραγάλοις, πολεμίους δὲ ὅρκοις, *Pueros quidem astragalis, juramento autem hostes decipiendos esse*. Nec omittendum, *Perjuros* Athenis Ἀρδηττοῦς vocatos esse, à loco Ἀρδηττός, in quo pro more Juramenta concipiebantur, Hesych. &c.

Perla, vulgare vocabulum, Lat. *Margarita*, item *Unio*. Matth. Paris & Matth. Westmonaster. A. C. 1255 *Et erat quidam lapis pretiosus, qui vulgariter dicitur Perla*. Jac. de Vitriaco *Histor. Orient. l. 3 In auro & argento, perlis & pomis ambra, filis aureis, phylacteriis* &c. Sæpius apud Odoricum de Foro Julio in *Peregrinat. sua*, Alios. An ex *Perula*, qua voce infimæ Latinitatis Scriptores margaritas insignivisse, imo quam apud vet. Horatii Interpretem extare vult Is. Casaub. *Perulas* a. Salmas. *ad Hist. Aug.* dictas censet, voce ex Latino deflexâ, quasi *pilulas* seu parvas pilas: unde & *Pirula* Isidoro rotunda illa nasi extremitas, pro *pilula* dicitur. Vel quasi *sphærulas*, i. parvas sphæras, ut idem habet *ad Solin.* atque ita recentiores scripsisse hincque *perulas* Gallis uniones vocari, ut Græcis σφαιρία. Bochartus vero *Perlas* mavult deducere à *perna*, pinnæ specie, memoratâ Plin. *l. 32. c. 11.* quæ hians in arena defixa stare solita, velut suillo crure, unde illi nomen, margaritifera est. Pandectarius. *Perna quid est? Est lapis margarita*. V. Sam. Bochart. *Hierozoici Part. poster. l. V. c. 6.* & supra in voce *Peninim*. Quòd a. *Perlam* lapidem esse dictum, videtur contrariari JC. qui margaritam eximit ex gemmarum & lapillorum censu, *cùm aurum 9 sect. Margaritas* & *18. sect. de aur. & arg. leg.* Et verò non est lapis in terra editus, quomodo gemmæ propriè dictæ; tamen nihil obstat, quo minùs vocetur lapis in concha editus, quomodo multos alios certum est in animalibus nasci. Sic in galli jecinore nascitur lapis alectorius, in ventriculis hirundinis & lacerti, chelidonius & saurites; in oculis hyænæ & testudinis, hyænius & chelonius; in felle porci & hystricis, porcinus & Malacensis; in cerebro draconis, dracontias, & cynædius & synodontites, in cerebris piscium cognominum; lyncurius quoque, ut multi volunt, ex urina lyncis. Si qui igitur margaritam nucleum, callum, verrucam, ossiculum appellant, ita appellant analogicè propter duritiem similem.

Alioquin enim nucleus pomorum aut nucum est propetus; callus & verruca in cute nascuntur; margarita in mediæ conchæ carne: ita tamen, ut ossis vices supplere non possit, cùm non se eodem modò habeat in omnibus. In plerisque sc. concharum omnino nulla, in aliis plures numero procreantur. Ælianus in una concha memorat fuisse viginti, Americus centum & triginta. Proinde ex consensu Gentium, sub genere lapidum, non nucleorum aut ossium, continentur uniones. Ex Hebræis saltem Saadias & Aben Ezra definiunt *lapillos rotundos, qui ex aquis educuntur.* Kimchius, *lapidem candidum, rotundum, quem perforant, ut ex pluribus lapidibus consertis fiat torquis* &c. Quid quod Chaldæi margaritas כיפי id est, *lapides*, simpliciter nominant. Hinc in Thargum Prov. *cap.* 3 *vers.* 15. & passim, *lapides bonos* legas, pro *Peninim* seu margaritis. Quo modo etiam loqui amant Græcorum antiquissimi. Theophr. *de Lapidib.* Τῶν σπουδαζομένων δὲ λίθων ἐστὶ καὶ ὁ μαργαρίτης καλούμενος. Et apud Athenæum Androsthenes, Ἐν δὲ ἰδίον, ὃ καλοῦσιν οἱ ἐκεῖ βερβέρι, ἐξ οὗ ἡ μαργαρῖτις λίθος. Unde voce compositâ λιθομάργαρον *margarita* recentioribus Græcis dicitur, ut legimus apud Anonymum *de amor. Callimachi & Chrysorroës.* Nec ab hoc loquendi genere abhorrent Romani Poëtæ, Horatius enim *lib* 1. *Sat* 2.

> —— — *niveos viridesq; lapillos,*

appellat uniones & smaragdos Ovidius *de Arte lib.* 3.

> *Vos quoque non caris aures onerate lapillis.*
> *Quos legit in viridi decolor Indus aqua.*

Silius Ital *lib.* 12.

> *Lucet in aure lapis, rubris advectus ab Indis.*

Sic apud Martialem *lib.* 5 *Epigr.* 38. *lapilli Erythræi*: apud Sen. *Hippol niveus lapis Indici donum maris*, &c. Ex Historicis etiam ita Curtius *lib.* 9. ubi de filio Sophitis: *Pendebant ex auribus insignes candore & magnitudine lapilli*, ut alios omittam. De *Perlarum* pretio dictum suprà affatim, in voce *Peninim*: unde meritò quis miretur, margaritam inter lapides fuisse, Assueri pavimento destinatos, Esther. *cap.* 1 *vers* 6. Sed cui minùs id probetur, cogitet quantus fuerit Persarum luxus, quam profusæ divitiæ. Cogitet Susarum hic describi Regiam, quam admirabilem fuisse tradunt Aristoteles *lib. de Mundo* & ex illo Appulejus: ut taceam Ecbatanarum Regiam, Polybio *lib.* 5. descriptam & Atossæ (quam quidam Estheram fuisse volunt) χρυσοστόλους δόμους Æschylo *Pers.* memoratos. Quò facit, quòd Androsthenes scribit, margaritarum annonam apud Persas non fuisse cariorem, quam auri. Neque verò desunt in Historiis similis luxus exempla. Ut ab Indis incipiamus, in Romanos desituri: in *Apollonio* Philostrati *lib.* 2 *cap.* 11. describitur Templum Solis in India, in quo τὸ ἕδος αὐτοῦ μαργαρίτιδος σύγκειται ξυμβολικῶς τρόπον ᾧ βάρβαροι πάντες ἐς τὰ ἱερὰ χρῶνται, *Symbolica ratione, quâ* (*ibi*) *in Templis utuntur omnes Barbari, pavimentum ipsum margaritis stratum est.* Belireggia Babylone, auro strata & obducta est, Festus Avienus *in descr. Orbis.* Apud Sabæos & Gerrhæos, etiam in privatis ædibus *fores & parietes & tecta ex ebore, auro, argento gemmisq; intextis & agglutinatis erant distincta*, Strab. *lib.* 16. In Arabia, smaragdum ædificiorum ornamentis includi, Juba auctor est, apud Plinium *lib.* 37. *cap.* 5. ut alios omittam. Romæ Pompejus *Musæum* habuit *ex margaritis*, Plin. *lib.* 33. *cap.* 3. Nero, *cubicula viatoria unionibus stravit*, teste eodem *lib* 37. *cap.* 2. In sacris ædibus, à Basilio Macedone extructis, columnæ, parietes, gradus, ipsaque etiam pavimenta, auro, argento, gemmis & margaritis, fuerunt distincta & exornata. Quod in ejus *Vita*, ab Allatio edita, non semel tradit successorum unus, Constantinus Porphyrogennitus. Sic enim *pag.* 143. Templum ornatum describit, μαργάροις τε καὶ χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ καὶ λίθοις τιμίοις καὶ μαργάροις πεποικιλμένα καὶ καταλαμπόμενα, *Adyta templi, auro & argento & lapidibus pretiosis & margaritis variata & distincta sunt.* Ibidem, cancelli, qui altaria secludunt ab iis, quæ extra sunt & quæ sursum sunt superliminaria &c. & interiora sedilia, & gradus qui ante illa sunt, & sacræ mensæ, ἐξ ἀργύρου πάντα κατακεχρυσωμένον ἔχοντα τὸν χρυσὸν καὶ λίθους τιμίους ἐξ μαργαριτῶν ἀμφιεσμένους πολυτελῶν τὴν σύμπηξιν καὶ σύστασιν ἔχουσιν. *Omnia ex argento, cui superfusum aurum, & gemmis margaritis pretiosissimis distincta, compactionem & constructionem habent.* Et *pag* 49. Τὸ μὲν γὰρ ἔδαφος ἅπαν ἐξ ἀργύρου σφυρηλάτου — κατεσκεύασται, οἱ δὲ ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων τοῖχοι ἄργυρον ἄφθονον καὶ αὐτοὶ περικείμενον ἔχουσι διειλημμένον χρυσῷ, λίθοις τε τιμίοις καὶ μαργάρων λαμπηδόνι. *Nam pavimentum omne ex argento malleo ducto —— confectum est. Dextræque & lævæ parietes multo argento obducti sunt, auro, lapidibus pretiosis & margaritarum splendore distincti.* Qui tamen Basilius prædecessoris Regulus fuit, &c. Sam. Bochartus *Hierozoici Part. poster. lib. V. cap.* 8. Plura, hic passim.

Perna, conchæ marinæ genus, circa Ponticas Insulas frequens. Plin. *lib.* 32 *cap ult. appellantur & pernæ concharum generis, circa Ponticas Insulas frequentissimæ: stant velut suillo crure longo in arena defixæ hiantesque. Chron.* Casinense *lib.* 3 *cap ult. Coppercellæ de pernis* 3 Vulgò Gallis *nacre de perles.* Ita verò Latinis dictæ conchæ marinæ, è quibus colliguntur margaritæ seu uniones, quos inde *perlas* vocamus, quasi *pernulas*, ex Bocharto sup. cit. laudato du Fresne: apud quem *Charta* Johannis Arch. Capuani A. C. 1301. in Sanctuario Capuano, vox *pernam* pro *perla* habet, *Mitram unam cum smalto, auro & argento lapidibus & pernis ornatam.* Unde *impernare* infrà: *Item par unum chirothecarium de seta alba cum maltis impernatis* &c. V. suprà in vocibus *Peninim*, item *Perla.*

Permutatio rerum, V. suprà in vocibus *Mercatura* & *Moneta.*

Pernoctantes, in templis, rerum futurarum eventum olim sciscitabantur, qua de re diximus suprà in voce *Meloræ*, item *Mopsus.*

Pero, à *pera* dictus est, quòd peras laxitate *Perones* imitarentur, Vossius *de orig. & progr. Idolol. lib.* 3. *cap.* 70. Unde D Hieronymus, apud Hebræos eandem vocem & *Peronem*, & sacculum sonare docet, in Genesin *cap.* 44. Et sanè rustici ac agricolæ, quibus illi familiares fuere, ut Servius *in Æn. lib.* 7. & Budæus *Annotat. in Pandect.* docent, amplioribus ac laxioribus pedum crurumque integumentis gaudere solent. Quæ causâ, quòd *Peronatum* vocat aratorem Persius *Sat.* 5 *versu* 102

> *Navim si poscat sibi* peronatus *arator.*

Sic igitur laxa erat illa *Peronum* amplitudo, ut ad mediam saltem tibiam ampliter procurrerent, quò sc. minùs limo ac luto aratorum pedes inferioraque tibiarum aspergerentur, ubi illac gradiendum erat. Ob quam rem alium *Peronem* dixit Juvenal *Sat* 14. v. 186.

> *Nil vetitum fecisse volet, quem non pudet alto*
> *Per glaciem Perone tegi.*

Sed neque rustici solum hoc calceamenti genere usi sunt. Nam & Hernici Italiæ pop. eosdem in bellis usurpasse leguntur, apud Virgilium *Æn. lib.* 7. *versu* 689.

> —— —— —— *Vestigia nuda sinistri*
> *Instituêre pedis, crudus tegit altera P.ro.*

Ubi dextro solum illos pede *peronatos* fuisse docet Poëta, ad imitationem fortè Ætolorum μονοκρηπίδων. Ab his dein ad alios mos traductus: Præfecto Vigilum *Peronum* usus tribui videtur, apud Paulum JC. *l.* 3. §. 3. *ff. de offic. Præf. Vig.* Plebejos similiter *peronatos* omnes fuisse Romæ ex M. Catonis fragmento patet, apud Festum: *Qui Magistratum Curulem cepisset, calceos mulleos, alii uncinatos, cæteri Romani perones* &c. Ubi tres calceamentorum species aptè distinguens, mulleos Patriciis: uncinatos minùs illustribus: & *Perones* reliquis Romanis, nempe plebejis, attribuit. Interim peregrinum magis, quàm civile, calceamenti hoc genus Romanis fuit. Nam ut sileam, quod habet vetus Juvenalis interpres, qui ad hæc, *Sat.* 1. *versu* 111.

> *Nuper in hanc Urbem pedibus qui venerat albis,*

ita scribit, *Vel pedules novos in braccis, quos* Perones *dicunt, habens, ut peregrinus.* Id ostendit Salisberiensis *in Enthet.* ubi de schemate peregrino sic habet,

> *Trita tegant frontem pilea,* Pero *pedem.*

Favet etiam Phil. Cluverius *German. antiq. lib.* 1. ubi & Germanos veteres istoc calceamenti genus adhibuisse docet, simulque iconem *Peronum* in ære exhibet. Sic Gothorum Senatoribus quoque Sidon. Apollinaris eosdem tribuit. *Carm.* 7. *v.* 455. *& seqq.*

> —— —— —— *Nec tangere possunt*
> *Altata suram pelles, & poplite nudo*
> *Peronem pauper nodo suspendit equino.*

Ubi tamen observandum, quòd, cùm Romani sive calceis, sive *Peronibus* tibiatim essent calceati, Gothi gentilitio more, nudis cruribus & suris, nudoque poplite incesserint. Imò & de Medis Parthisque, quos Romæ vidit, Tertullianus idem testatur, *de hab. mul. cap.* 7. *In Peronibus*, inquiens, *uniones de luto emergere cupiunt*, &c. Facti erant *Perones* ut plurimum ex crudo corio, sine ulla arte, unde *puri Calcei* quibusdam dicti videntur, V. Salmasium *in Pancirollum lib. rer. deperdit. cap. de Fibula.* Imò & ex setoso interdum corio constabant. Sic enim Sidonius Apollinaris *lib.* 4. *Epist.* 20. *Quorum pedes perone setoso talos adusque vinciabantur.* Quid ergo sibi vult Tertullianus *lib. de Pallio cap.* 5. cùm ait: *Magnum incessui munimentum sutrinæ Venereæ prospexere, perones effœminatos!* Nonne fœmininum genus, domesticis rebus, in umbra occupatum, soleæ potiùs seu crepidæ, quàm crassi istiusmodi *Perones* decent! Sed, ut curiosum hoc genus est & omnia experiri avidum, facilè impulsas hoc genio credam, ut *Peronibus* etiam uterentur; sed eorum prius asperitate in molliorem elegantiam sic immutatâ, ut exculti, affabrè consuti, ornati etiam gemmis, auroque prætexti & suppacti essent. Quod idem in crepidis Philosophorum, & hodie apud nobiliores in Italia fœminas in larvis factitari videmus. Cum igitur in *Peronibus* illis, non secus ac in crepidis, fœminarum luxuriaretur ambitio, ideo meritò eos *effœminatorum* epitheto Tertullianus insignit &c. V. B. Balduinum *de Calceo cap* 17. De *Peronibus Scoticis*, sic Hector Boethius *Histor. Scotor. lib.* 14. *pag.* 308. *Postea* peronum *decem millia passim per exercitum projectorum* (inventa) *Calceamenti autem id genus est hirsutum, ex corio crudo confectum, quo Scoti, veteri Romanorum more, in expeditionibus atque venatibus, quòd ad cursum suum celeriorem nihil præstaret impedimenti, uti consuevere.*

Perogia, vulgò *Perouge*, castrum Galliæ, memoratum in *literis* Guidonis Com. Forensis, datis A. C. 1173 ubi recenset *Ulsejum Mandamentum S Symphoriani, castrum Perogiam, Antonem & duo castella S. Anemundi.* Est in pago Forensi superiore, ab Antone ad Rhodanum 2. leucis distans. V. Hadr. Valesium in voce *Ulsejum.*

Perpendiculum, fabrile instrumentum, inter Dædali inventa, meinit

memoratur Plinio *lib. 7. cap. 56.* Hinc ad *Perpendiculum* cultellare, apud Vitruvium *lib. 10. cap. 10.* ubi de Hydromylis, *Id autem ad perpendiculum collocatum in cultrum versatur cum rota pariter. Secundum id tympanum majus, item dentatum, planum est collocatum, quo continetur axis,* & apud Frontinum, *ager eminentior ad perpendiculum cultellandus*; est rem aliquam ad perpendiculum rectam constituere, item planitiem ad perpendiculum libellæ exigere & exæquare. Sic eidem Frontino & *rigor ad perpendiculum æqualiter cultellatur*, cujus longitudo & rectura ad perpendiculum libratur. V. Salmasium *ad Solinum pag. 691.* & suprà in voce *Cultellare.* Apud eosdem Agrimensores *Perpensum* ferramentum dicitur, quod ad perpendiculum ac libram positum est. Frontinus, *Posito deinde ac perpenso ferramento.* At *Perpensus rigor*, qui ad perpendiculum funiculo extento cultellatur. Auctor incertus *de Fluminis variatione*, *Perpensum deinde figes ferramentum, & perpenso comprehenso rigore, ad umbilicum soli emissum perpendiculum cùm super signum ceciderit, percutis gromam, donec comprehenderis signum, quod posueras trans flumen.* V. eundem *ibid. pag. 690.*

Perperum. V. suprà *Hyperpyrum.*

Perpetuent te Dii, acclamatum, inter alia, Alexandro Severo, apud Æl. Lampridium, *Auguste innocens, Dii te servent. Dii te nobis dederunt, Dii conservent, Dii te perpetuent,* &c. V. suprà in voce *Acclamatio.* Hinc *Perpetuus Augustus*, inter titulos Impp. Byzantinorum, circa Leonis M. tempora vel haud multo ante, uti vult C. du Fresne, primùm observatus; quo pro titulo, PIUS FELIX AUGUSTUS, qui per *P.F.* solebat efferri. PERPETUUS AUGUSTUS, poni cœpit: qui interdum & quidem crebriùs per duplex *PP.* scribitur, in ejusdem Leonis nummis aureis hanc Inscr. præferentibus DN. LEO. PERP. AUG. ut & in Zenonis, Basilisci & Phocæ: quæ in Anastasii, Justini, Justiniani, Tiberii, Heraclii & aliquot aliorum, per duplex *PP.* contrahitur. Enimverò PERPETUITATIS titulus, eidem in *Inscriptionibus* & numismatibus paulo recentioris est ævi. In *Inscr.* ad Urbinum, Constantius & Maximinianus PERPETUI CÆSARES; in alia, Romæ, ad arcum Septimii Severi, Valentinianus PERPETUUS AC FELIX SEMPER AUGUSTUS, in alia, circa Brixiam, idem Valentinianus, Valens & Gratianus, PERPETUI PII FELICES SEMPER AUGUSTI dicuntur. V. Gruterum *Inscr.* 161. 3. 285. 8. & 1086. 8. Sic apud Marium Mercatorem, *Commonitorium* ejus dicitur oblatum, *piissimo Principi Theodosio semper Augusto.* Atque ita quidem du Fresne *Dissertat. de Nummis, num.* 37. At numisma extat Alexandri Sev. quo Jupiter porrigit Imperatori, duobus militibus stipato globum terræ, cum inscr. PERPETUITAS AUGUSTI, uti docet Jac. Sponius *Itinerarii Part. 3. pag. 204.* V. suprà

Perpetui Motus specimen, exhibetur ab Athanasio Kirchero, in Hydraulica machina; seu clepsydra, quæ, ubi effluxit inversa, iterum fluit obversa, cœlum aquarum aspergine irrorans, uti docet in *descript. Musæi Kircheriani* Georg. de Sepibus *pag. 3.* Idem alio quoque instrumento utcunque cum adumbrat. In eo namque motu rarefactionis & condensationis, ex metu vacui sublata aut depressa aqua, quæ in exteriore canali detinetur, cum detuper levigato corpore innatante, per annexam chordam, quæ circa cylindrum convoluta, suberis levissimi innatantis super aquam pondere in exteriore circulo per axin indice instructam vel horas vel humidum & siccum demonstrat. Sic ex quibusdam puteis, qui ad diversa anni tempora aquâ plus minusve replentur, fieri potest Thermometrum, quod continuo motu quatuor anni tempora distinguat; quinimo ad certa distincta spatia sono campanulæ graduum aut anni mutatum tempus sonoro strepitu accidisse commoneat, sicque in sphæra vitrea caloris & frigoris gradus distinguantur. V. Georg. de Sepibus *in Musæo Kircheriano pag. 53.* &c.

Perpinianum, adde: Mel. *Perpiniacum*, Guilielmo Nangiacensi *Perpegniacum*, in *Chron.* Simonis Comitis Montfortii *Parpinianum*: Rorico *Perperanum*, ita enim ait: *Chlodoveum Pyrenæos montes usque Perperanum subjecisse, cæso Alarico*, Hispanis *Perpinan*, aut *Parpinna*; malè quibusdam tanquam à Perpenna *Perpennianum* vocatur. Huc sedes Episcopatus translata Elenâ, civitate provinciæ Narbonensis primæ vel Septimaniæ, in eodem Comitatu Ruscinonensi, caputque nunc est Comitatus pagique Ruscinonensis: prope ruinas veteris urbis Ruscinonis, à Guinardo Com. Ruscinonensi, A. C. 1068. extructum, à quo tempore pagus is, nunc *Comitatus Ruscinonensis*, nunc *Comit. Parpiniacensis* vocitatur. Hadr. Valesius *Not. Gall.* in vocibus *Elena* & *Ruscino.*

Perpunctum, in *Hist. MS.* Excidii Acconis A. C. 1191. alibique, vestis est militaris coactilis & *πιλωτή*, ut Græci ajunt, lanâ vel gossypio farta & acu stipata ac *perpuncta*, unde nomen non modò ejusmodi vesti inditum, sed & thoraci vestiario, quo Galli utuntur, quòd ad umbilicum lanâ spissiori *perpunctâ* & coactili factus sit: *Pourpoint* namque vocant. Car. du Fresne *Glossar.*

Persa, & *Perses*, qui aliàs *Perseus*, V. ibi. Sic *Armes*, de quo Livius *lib. 26.* *Armen præfuisse Punico præsidio deditumque Romanis, Antias Valerius, Magonem alii Scriptores tradunt.* Aliàs *Armeus* vel *Armais*, quod Danao prius nomen fuisse, tradit Manethon, apud Josephum, imò & *Arma.* Ἀχιλλεὺς, *Achilleus*, tyrannidem in Ægypto arripiens, temporibus Diocletiani. Ἀχιλλᾶς, (ut Æoles, unde *Achilles*) *Achillas* vel *Achilla*, interfector Pompeji. Ναρσῆς, Agathiæ Persarum Rex, Aurelio Victori, & Ammiano *Narseus*, *lib. 23.* &c. Reperitur autem genit. *Persæ* apud Augustinum *de Civ. Dei lib. 3. cap. 11.* *Retulerunt tale prodigium & Antiochi & Persæ bello in eodem apparuisse figmento.* Ita enim Lud. Vives legit. Alii *Persidis* legunt, pro quo alii *Xerxis*: sed membranæ Noricæ *Persis*, à *Perses*, quod probat Joh. Frid. Gronovius *Observat. lib. 4. cap. 15.*

Persæ, adde: Κηφῆνας primùm dictos esse, à *Cepheo* Beli Assyrii filio, atque inde Κηφηνίαν regionem Assyriæ, quam *Chaldæi* postea nominati tenuerint, docent, Herodotus *lib. 7.* & Stephanus in Χαλδαῖοι. Iidem etiam post Alexandri M. ætatem, & dominantibus licèt Parthis, suum tamen semper ac peculiarem Regem habuere, qui humilis agebat, & Partho addictus obnoxiusque. Strabo *lib. 15.* Καὶ γὰρ νῦν καὶ βασιλευόντων μέχρι νῦν, ἰδίαν βασιλέα ἔχοντας οἱ Πέρσαι, [illegible] ἐκείνων) τῷ Παρθυαίων [illegible] βασιλεῖ. Patebant autem ei, Persidis regio, & Caramania & Susiane ac reliquæ provinciæ in ora maris Indici. V. Salmasium *ad Solinum, pag. 1197.* Primùm dein ex hac gente servi apud Romanos fuerunt, Principatu Alexandri Severi, si Lampridio fides, qui ejus victoriam de Artaxerxe reportatam magnificè extollens. *Tum primùm*, inquit, *Persæ servi apud Romanos fuerunt: quos quidem, quia indignè ferunt Persarum Reges, quempiam suorum alicui servire, acceptis pretiis reddidit: pretiumque vel iis, qui manu ceperant servos, dedit, vel in ærarium contulit.* Fuit autem hic Artaxerxes, qui, devicto & occiso Artabano, Rege Parthorum ultimo, primus antiquum Persarum Imperium in Oriente renovavit, imperante Romanis Alexandro Mammææ, circa A. C. 226. Et ita quidem Lampridius. Herodianus verò minimè vicisse Alexandrum, quin potiùs ab Artaxerxe victum esse, totoque eo bello fuisse infelicissimum, tradit. Salmasius *ad l.* Eorum Reges adorari consuevisse, discimus ex Trebellio Pollione, ubi de Zenobia, in *trig. Tyrannis*, *Vixit*, ait, *regali pompa, more magis Persico adorata est, more Persarum Regum convivata est: Imperatorum more Romanorum ad conciones galeata processit, cum limbo purpureo* &c.

Persepolis, adde: Urbs *Persidis* nobilissima, in ejus latere Orientali, extremisque finibus, ubi Carmaniæ contermina est, ad Araxem fluv. qui mœnia illius alluebat, posita, Persarum tum Regia erat, quum eorum Imperium ad Macedonas transtulit Alexander; cùm Susa, in Susiane sita, vetus fuisset Imperii illius metropolis. Postquam ab Alexandro diruta est, instaurata postmodum à Persis videri posset, inprimis postquam imperium Parthis ademerunt sibique restituerunt. Namque Ptolemæus *Persepolim*, tanquam adhuc extantem, in Perside ponit, & Tabula Peutingeri ejusdem meminit, *Persepolis commercium Persarum.* Sed & Ninum Urbem, tanquam tunc adhuc extantem, in Assyria collocat idem Ptolomæus, quam tamen jam sub Medorum Imperio nullam ampliùs fuisse, Auctores omnes testantur, & nullus præter eum idem refert. Nec obstat, quòd Ammianus quoque Marcellinus, *Persepolim*, inter primarias Persidis Urbes, numerat; habet enim ille hoc, ut omnia, a Ptolomæo. V. Salmasium *Exercitat. Plinian. ad Solinum pag. 1193. 1202.* & 1226.

Perses, arbor Ægypti peculiaris, Isidi sacra, Galen. *lib. 2. [illegible]*, ex Strabo *lib. 17.* illuc ex Æthiopia translata est: probè distinguenda a *Persica*, quam è Perside in Græciam transtulisse *Perseus* dicitur Nicandro, qui sic hac de re;

> Σκληρὸν ἀπὸ Περσῆος [illegible] οἶον ἰούσῃ
> Περσεὺς, [illegible] Κηφηΐδα γαῖαν,
> Αὐχεν' [illegible] Μεδούσης
> Ῥῆα [illegible]
> Κηφ[illegible].

Hoc enim arboris genus recentioribus *Citrum* & *κίτριον* dictum est: quæ mala è Perside in Græciam migrasse, Antiphanes Comicus docet, apud Athenæum,

> Νεωστὶ γὰρ τὸ σπέρμα τοῦτ' ἀφιγμένον,
> Εἰς τὰς Ἀθήνας ἐστὶ παρὰ τοῦ βασιλέως.
> *Nuper namque semen hoc allatum est*
> *Athenas, a Rege veniens.*

Persea verò Ægypti, extra genitale suum solum aut non nascitur, aut ferax non est. Unde cùm eam ex Ægypto in Rhodum Ins. transferre conati essent, vix ac ne vix quidem evincere potuerunt, ut ibi fructum ferret. Salmasius *ad Solinum pag. 606. & seqq.* ubi de *Persea* duplici *communi*, ac *Ægyptia*, deque *Persica* Vett. ac recentiorum, fusè agit. Ex *Persea* illa corona, significavit nihil inter ea omnia, quibus natura hominem donavit, divinius esse ratione, neque quod habeat majorem ad felicitatem impetum. Fructus enim plantæ hujus cordi, folium linguæ persimile est, uti testatur Plutarchus *de Iside & Osir.* Ex eadem simulachra factitari consuevisse, docet Theophrastus *Histor. Plantar. lib. 4.* V. quoque voce *Perseus.*

Persephaa, nomen Poëmatis, quod in Sicilia antiquitus quotanni-

annis canebatur Cereri Liberam quæritanti. Cui simile apud Theocritum Herculis *in Hyla desiderio.* V. Jul. Cæs. Scaligerum *Poëtic. lib.* 1. *cap.* 4.

Perses, Ægæi & Medeæ filius, Stephano; aliis Persæo ex Andromeda genitus, *Persarum* genti nomen dedit, quum priùs Κηφῆνες dicerentur, V. Herodotum *lib.* 7. Agatharchides ἔκγονον, i. *nepotem*, Persei vocat, quem plerique Græci Persarum nominis auctorem fuisse volunt. Apollodorus *Biblioth. lib.* 2. de Perseo, Ἐγένοντο δὲ αὐτῷ παῖδες πρὶν μὲν ἐλθεῖν εἰς τὴν Ἑλλάδα Πέρσης, ὃν παρὰ Κηφεῖ καταλέλοιπεν. ἀπὸ τούτου δὲ τοὺς Περσῶν βασιλέας λέγεται γενέσθαι. *Fuerunt autem illi liberi, priusquam in Græciam* Perses, *quem apud Cepheum reliquerat, venisset. Ab hoc verò Persarum Reges ortos esse dicunt.* Hi nempe sunt, quos Περσείδας βασιλῆας, *Persidas Reges*, appellatos tradit idem Herodotus, qui ex Achæmene oriundi, à quo & Ἀχαιμενίδαι tribus: Achæmenes autem ille a Persa genus traxit. Salmasius *ad Solinum pag.* 1183. V. quoque suprà *Persa*

Perses, nomen Philosophi in Persiâ celebris, apud Lutatium *ad Statium Thebaid. lib.* 6 *versu* 360. *Hujus tractatus secretæ Philosophiæ magna laus Persis debetur, quòd ea in gente horum secretorum primùm ratio habita est, velut* Perses, *scilicet ille magnus* (an Magus) *hujus Philosophiæ auctor.* Ubi de Philosophia Magica, cujus auctor Zoroastres fuit, sermo est: qui *Perses Magus* κατ' ἐξοχὴν hoc loco appellari videtur. *Chaldæus* enim & *Perses* eadem huic generi. Potest tamen & alius aliquis hisce designari: Quam in rem V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium d. l.*

Perses, jactus quidam tesserarum. Hesychius, Πέρσης κυβευτικοῦ βόλου ὄνομα. Idem cum Σύριος κύβος Poetæ: Syrii enim Persæ. Unde Æschylo, Σύριον ἅρμα, pro Assyrio, vel *Persico*, in tragœdia *Persæ*: Σύριον θ' ἅρμα διώκων. Ad quem locum Interpres, Ἀντὶ τοῦ Ἀσσύριον, inquit, οἱ γὰρ Πέρσαι τὸ πρότερον Σύριοι ἐκαλοῦντο, Pro, *Assyrium. Persæ enim priùs Syri vocabantur.* V. Salmasium *d. l. pag.* 1227.

Perseum Antrum, apud Papinium Statium *Thebaid. lib.* 1. *sub fin.* ubi de Sole,

> —— *seu te roseum Titana vocari*
> *Gentis Achæmeniæ ritu, seu præstat Osirin*
> *Frugiferum, seu* Persei *sub rupibus* antri
> *Indignata sequi torquentem cornua Mitram.*

Antrum dicitur, in quo Persæ *Solem coli primi invenisse dicuntur. Est enim in spelæo Persico habitu cum tiara utrisque manibus bovis cornua comprimens, quæ interpretatio ad Lunam ducitur* &c. uti ait Lutatius. Colebant autem in antro Solem Persæ, sub *Mithræ* nomine, de quo V. suprà; plura verò de antro illo seu spelæo, apud Lindebrogium *Not. ad Lutatium*, ubi ex Hieronymo, Porphyrio, Agathia varia in eam rem adfert.

Perseus, Jovis filius, adde: Ipse Astronomus insignis. Helicen invenit, hujusque rei gratiâ Dæmonas propitiavit; quemadmodum Thales Milesius, quòd trianguli æquilateri in circulo inscriptionem reperisset, Musis bovem; Pythagoras, ob inventum à se penultimum in primo Elementorum Euclidis theorema, quod est de ratione laterum trianguli rectanguli, Hecatomben liberaliter immolavit. Sic Archimedes in sepulchro suo cylindrum inscribi voluit: Eratosthenes, inventâ cubi duplicatione, anathematis loco eam in templo suspendit &c. V. Gerh. Joh. Vossium *de Mathemat. cap.* 3. §. 5. Ob hæc & alia in genus humanum merita, Argivos *Persea* pro Numine veneratos esse, præter Athenagoram *in Legatione*, Sidonius indicat *Carm.* 9. ubi varios Deos topicos recensens, inter alia ait:

> *Argis* Persea, *Lampsaco Priapum.*

Ejusdem imaginem in gemma sculptam, annuloque sigilli, quo literas in Europam mittendas signabat, Alexander M. inclusam gestavit. Nam, ut ait Alex. ab Alexandro *lib.* 2. *cap.* 19. & ante illum Plinius *lib.* 37. *cap.* 6. *Ipse tamen Alexander devicto Dario, quas destinabat in Asiam literas, Darii annulo imprimebat, quas verò in Europam, suo.* Suus autem erat, habens imaginem *Persei* atavi sui, cujus in honorem Perseæ quoque frondibus coronari voluit; ut idem testatur Plinius *lib.* 5. *cap.* 13. *Perseam quoque plantam eruditiores negaverunt ex Perside propter supplicia translatam, sed à* Perseo *Memphi satam: Et ob id Alexandrum illa coronari victores ibi constituisse, in honorem Atavi sui.* Etiam in nummis, imaginem ejus cudi curasse, indigitat Plut. *de Fortuna seu Virt. Alexandri Or.* 1. *ubi eum cum Diogene in hæc verba colloquentem introducit: Nunc ignosce nobis Diogenes, Herculem imitor,* Perseum *æmulor, Bacchique, qui Deus auctor mei est generis, inhærens vestigiis, rursus in India vincentium Græcorum choros volo ponere, & apud montanas agrestesque trans Caucasum gentes, Bacchi comessationum memoriam renovare. Sunt & ibi quidam duræ Philosophiæ nudato corpore adsueti, viri sancti & suo jure viventes, Deo operam dantes, Diogenem vilitate rerum superantes, nullâ perâ indigentes: Non enim recondunt alimentum, quod iis terra subinde recens suggerit, potum fluvii, folia ab arboribus defluentia & herba è terra enascens lectum. Per me & hi Diogenem cognoscent, & ipsos Diogenes. Oportet etiam me numisma cudere & Barbarica è materia factum Græcanica formâ Reip. signare.* V. Fortun. Licetum *lib. de Gemmis annularibus cap.* 136. *ubi Gemmam, in qua imago Persei cum aliis in capite sculpta, erudito Commentario prosequitur.* Bochartus *Persem* vel *Perseum*, interpretatur *Equitem*, quo nomine illum dictum fuisse opinatur, postquam equitandi artem didicisset à Phœnicibus, quos secum Cadmus adduxerat. Quò pertinent *talaria*, quorum ope per aërem volitasse fertur, hæc enim nihil aliud quàm calcaria erant, quibus equum impellens & ad cursum concitans, avium volatum æmulabatur: *Pegasus* item, qui nihil aliud fuit, quàm equus freno assuetus, V. ibi. *Perseus* verò, ab Hebr. פרם *Paras*, quod unum est ex septem equi in hac lingua nominibus, & primò *Equitem*, dein etiam *Equum*, per catachresim, significavit. Quemadmodum in illo Poëtæ, *Georgic. lib.* 3.

> —— —— *Equitem docuere sub armis*
> *Insultare solo & gressus glomerare superbos.*

Et apud Ennium *Annal. lib.* 7.

> *Denique vi magna quadrupes equus atque elephanti*
> *Projiciunt sese.*

Quæ ille sumpsit ex A. Gellio *lib.* 18. *cap.* 5. Eques autem *paras*, Hebræis dici potuit, à פרשים *calcaribus*, quæ sunt in pedibus ejus, ut conjectat Aben-Ezra *in Proverb. cap.* 23. *vers.* 22. ubi *paras* verbum est *pungere*; & inde Chaldæis פרש *peras*, *calcar*, *stimulus.* Sed & *Pharas* Arabibus equus dicitur, à *rapiendo*, quasi *terram rapiat velocitate incessûs sui*, ut habet Damir. Neque verò incommodè Equus dicitur *rapere terram.* Ita enim Martialis, ad Priscum,

> *Parcius utaris, moneo, rapiente veredo.*

Et ad hoc Arabicum *pharas*, alludit Romanum *ferus*, pro equo. Virgil. *lib.* 2.

> —— *Inque feri curvam compagibus alvum*

Manilius *lib.* 5.

> *Exagitare feros, pronumque anteire volantes.*

Unde Centauros *semiferos* dici notat Servius, tanquam *medios equos* &c. Sed & alludit ad Hebræum פרשים *parasim*, pro *Equitibus*, nomen *Persarum*, qui jam inde ab anno quinto equitare didicerunt, ut habetur in Herodoto: moris origine à Cyro. Ante quem cùm in Perside equi essent rari, quia montosa regio est, is Persas equis sic assuefecit, ut post illius ætatem paulo honestioris sortis sit nemo absque equo visus. Quin legem sanxit, ut turpe esset, si quis illorum, quos equis instruxerat, uspiam iret pedes, uti legimus apud Xenoph. *Cyropæ. lib.* 1. Unde factum ut, qui ante Cyrum *Cuthæi* & *Elymæi* dicebantur, post Cyrum, *Persæ* seu *Equites* appellari cœperint. Hinc cùm neque Moses nec libri Regum, nec Esaias, nec Jeremias, nec quisquam eorum, qui Cyri ætatem præcesserunt, *Persarum* uspiam meminerint: in Daniele & Ezechiele, Cyro coævis & in libris Paralipomenon, Esdræ, Nehemiæ & Esthera, qui post Cyrum scripti sunt, frequens illorum est mentio. Bochartus *Hieroz. Part. I. Lib. II. c.* 6. V. quoque infrà. Plinius, inter Myronis ex ære, & Parrhasii Pictoris opera, *Persea* celebrat, *lib.* 34. *cap.* 8. & *lib.* 35. *cap.* 13.

Perseus, ult. Macedoniæ R. adde: Eò redactum esse, ut Faber fieret ferrarius, refert Casaubonus *Not. ad Jul. Capitolinum, in Maximo & Balbino*; quemadmodum contrà Maximus hic, natus Fabro ferrario, ad Imperatoriæ Majestatis fastigium ascendit, imò & qui ipse Faber ferrarius fuerat, ut de Mario quodam narrat Trebellius Pollio. Usque adeò

> Ῥεῖα γὰρ βριάει, ῥεῖα δὲ βριάοντα χαλέπτει.

Perseus, Grammaticus Philosophus, quem, in rebus Deorum Gentilium, Terentii testimonio utentem, producit Minucius Felix *in Octavio.* Idem cum Lutatii Præceptore, ut videtur, de quo hic *ad Statium* ita; *Sed de his rebus — ex libris ineffabilis doctrinæ* Persei *præceptoris seorsum libellum composui*, V. Barthium *ad Statium Thebaid. lib.* 6. *versu* 360.

Persis, adde: Secundùm Auctorem anonymum *Histor. Orbis Terr.* longitudinem habet à *Derbent*, loco mari Caspio adjacente, usque ad *Ardavat*, ad fluv. Indum: latitudinem à freto Ormuziano usque ad influxum Oxi, in mare Caspium. Suntque in hoc regno provinciæ celebriores, Caramania, nunc *Chirman*, ad Sinum Persicum & Fretum Balsoræum: Parthia seu *Arac*, Hircania seu Corea, ad mare Caspium, regio fertilissima: Media seu *Schirvan*, itidem mari Caspio adsita, Persis nunc *Farsi*: quò etiam referenda Armenia utraque, Georgia, quo nomine veniunt Albania & Iberia; dein Mengrelia seu Colchis, regiones inter Mare Caspium & Pontum Euxinum fere sitæ. Regia *Ispahan* seu *Spahuun*, in prov. *Arac* seu Parthia sita est, à qua opibus & splendore est proxima *Schiras*, veterum Cyropolis. Urbs *Casvyn* seu Arsacia, & Rages vett. in Media jacet; ibidem est Taurisium seu Ecbatana & *Derbent*, ubi Portæ Caucaseæ Veterum. Idem *Persiæ* & Parthiæ, seu incolarum potiùs, *Persarum* & Parthorum, non nisi nominis discrimen agnoscit, V. Plinium *lib.* 6. *cap.* 13. & Solinum quoque *cap.* 68. Quia verò *locorum intervalla distant notabiliter, ideo à Strabone sub finem lib.* 15. *& Ptolemæo lib.* 6. *cap.* 4. *non immeritò fuere distinctæ; perinde ut & alias Geographi unam Germaniam in duas Superiorem & Inferiorem; vel unam Galliam in Cis-Alpinam & Trans-Alpinam, aut unam Hispaniam, in Citeriorem & Ulter. dispescunt*, Schick. *Tarich. pag.* 102.

Idem Auctor præfatus, regnum Persicum ante Muhamedem, quatuor familias tenuisse docet: Quarum prima *Pisdadæorum*; secunda *Cajamiorum*, quorum ultimus fuit Darius Codomannus, ab Alexandro M. devictus; tertia *Asganidarum*; quarta *Chosroarum* appellatione communi, propria *Susanidarum*, fuit. Et quidem Dario Codomanno à Magno Alexandro superato, Regnum *Persarum* ad Græcos pervenit; Post Alexandrum, Seleucus inter hæredes ejus, opibus Ptolomæi recuperata Babylonia, cæsoque Nicatore, Mediæ Præfecto, *Persidem*, Mediam, Parthos, Bactra aliasque nationes Imperio suo adjunxit; interfecto denique Antigono in pugna ad Ipson, Syriæ quoque & reliquæ Asiæ maximâ parte ad mare potitus est. Hinc de eo Sulpicius Severus, *Primus in Syriâ post Alexandrum Seleucus Rex fuit, subjectâ eidem* Perside *ac Babylone*: & Ammianus *lib.* 14. *Quam plagam Nicator Seleucus occupatam auxit magnum in modum, cùm post Alexandri Macedonis obitum successorio jure regna teneret Persidis.* Successerunt filius Antiochus Soter & nepos Antiochus Divus in eidem magnum Imperium: cujus filii Callinicus & Hierax intestinis dissidiis laborantes Arsaci, ad Parthicam potentiam erigendam, aperuere fenestram & ostium dedere. Hoc autem tempore Antiochia Regni metropolis fuit, a Seleuco condita: Unde Hegesippo *lib.* 3. *cap.* 5. *Persarum quondam caput*, dicitur: nempe tùm Seleucorum atque Antiochorum regias haberet, & ex Antiochena regia jura Persæ acciperent, V. Joh. Frid. Gronovium *Observ. in Eccles. cap.* 21. Quandiu postea sub Parthis *Persia* fuit, *Parthorum Persarumque* nomen non rarò apud Scriptores promiscue sumtum repetitur, *Persæque* dicti sunt, qui propriè Parthi erant: unde Scriptores Græcos Latinosque, qui ante Alexandri Mammææ, de quo suprà, tempora de his rebus scripserunt, caute legendos monet Salmasius *ad Æl. Lamprid. in Alexandro.* V. quæ nos in hanc rem ex Gronovio supra attulimus, in voce *Parthia.* Sub *Persis* mansit Regnum ab A. C. 226. qui fuit 4. annus Imperii Alexandri, usque ad A. C 632 (ideoque 406. annos) quo *Jezdegird* Sirois filius ab Othmane, filio *Ophan*, Scenitarum Arabum Amirano, victus est atque interfectus. Georgio Monacho dicitur Ἀδεσὶρ & Anastasio quoque *Adesir*, voce mirum quantum corruptâ. Idem vero Georgius non istum ultimum Persarum Regem facit, sed Hormisdam, inter quem & *Adesir* interponunt alii Reges duos, Sarrabarzam & Varraranem VIII. Salmasius ubi supra. Ita sub Muhammedismo esse cœpit, & quidem, sub Caliphis Saracenorum *Persia* (diu fuit quo tempore nomen *Persarum* cum *Saracenorum* confusum, rarò apud Scriptores occurrit) donec circa A. C. 932. decrescente sensim illorum potentiâ, Sultani per provincias rebellare passim ac propria Regna condere cœperunt, ita ut omni fere potestate spoliati Caliphæ, solam antiqui nominis Majestatem retinerent. Inter præcipuos autem, qui *Persiæ* invasere regnum, filii *Bojæ* seu *Pujani* erant, qui genus ducentes à priscis Persarum Regibus, adeoque ab ipso Dario Hystaspidis, genti iterum pristinum reddidere decus. Hi variâ fortunâ illud tenuerunt per annos 127. usque ad A. C. 1055. quo *Turcæ* (qui circa A. C. 1000. in Persiam emigrarunt, duce Selgkuko) rerum sunt potiti, occiso Mahmudi *Persiæ* Indiæque R. filio & successore Maludo, hinc igitur *Selgkuciaæ* regnarunt, hoc ordine: *Togrul Bekus*, ex Michaele filio Selghuci nepos (qui Maludum modo dictum vicit occiditq;) *Muhammed*, *Olbarsalan* Græcis *Axan*, *Melickschah Mahmud*, *Barkiank* Latinis corrupte *Belgiar*, *Muhammed* & *Mahmud Abulkasim*: sub quo destructum fuisse Turcarum in Persia Regnum tradunt. Id certum, nullam Turcarum Regum in Persia mentionem post hunc Mahmudum fieri: & quantum in re obscura conjicere licet, *Chorasmii* interea Persiâ potiti sunt, quos *Schingiskan*, primus *Tartarici* Imperii conditor, penitùs evertit circa A. C. 1214. Anno dein 1260. *Ulakukan*, Paulo Veneto *Allau* Rex Persiæ factus, illud ad familiam suam transtulit, ex qua aliquot Reges Christianam fidem amplexi Turcas universâ Syriâ & Palæstina expulerunt, testibus Haitone Armeno & aliis *Belli Sacri* Scriptoribus. Ultimus horum Regum fuit *Abuzaid Baheder Chan*, qui obiit A. C. 1337. Eo defuncto Regnum à Proceribus dilaceratum in varia regna fuit, præfecto quoque in provincia sua dominationem invadente. Inter quos potentissimus, Europæis Magnus Parthorum Sultanus, *Gempsa*, Arabibus, ut videtur, *Scha Schasia* dictus, obiit A. C. 1372. Cujus filii cùm Persiam in quatuor regna *Schirazi*, *Kirmanis*, *Jesda* & *Ispahana*, divisissent, potentissim⁹ illorũ *Scha-Alansur*, à Tamerlane superatus est, qui universum regnũ in potestatem suam redegit. Post hujus verò obitum, filiis ejus inter se discordibus, *Turcomanni* Tartaros ejecerunt circa 1406. divisi in factiones duas *Karakjonlu* seu *Nigrorum Arietum* & *Akjonlu* seu *Alborum Arietum*, è quorum illis primus Rex Persiæ fuit *Karajusuph* seu Niger Josephus, qui Tamerlanis successorem evertit. Hanc familiam dejecerunt post 50. circiter annos, *Akojunli*, Persiâ potiti A. C. 1468. primusque ex his regnavit *Ozun Azebec*; Europæis *Uzum Cassanus*, Græcis *Cassanes Longus*, post quem septem alii ex eadem familia ordine regnarunt, usq; ad Sultanum Muratum ultimum. Donec circa A. C. 1500. *Sophiani* fasces arripuerunt, in quorum hodieque sunt manu. Horum conditor fuit *Scach Sofi*, seu, ut à Texeira scribitur, *Xeque Safy*, Tamerlani coævus; qui originem ab Ali Muhammedis genero derivans, trigesimum ab eo se numerabat: Ipsius pronepos fuit *Ismael Sofi I.* primus hujus familiæ Monarcha, quem excepit *Schach Tamas*; hunc *Schach Ismael II.* capitalis Ottomannicæ gentis hostis, quem &, cum in lucem ederetur, pugnum cruore plenum, utero matris extulisse scribunt, V. Busbequium *Epist.* 3. Post eum Rex fuit *Sch. Muhammed Chodabende*; tunc *Ismaël Mursa*, *Schach Abas*, de cujus crudelitate V. Herbertum *Itiner. Pers. pag* 84. *& seqq.* &c. Bella quæ hi Reges gerunt cum M. Mogore, ob prov. *Candahar*; cum Tartaris Usbequis, ob *Chorasan* suscipiuntur; cum Turcis, ob Bagdedum & *Irvan* controvertiantur quibus ante hac vis Persica non parum formidabilis fuit, non tantùm ob potentiam gentis, ejusque viciniam, sed etiam ob interjecta vastissima deserta, per quæ ob defectum pabuli jumentis necessarii duci exercitus ægrè potest; Sed minoris eam nunc habent, ex quo, Babylone in potestatem redactâ, opes *Persicas* sentiunt indies decrescere. V. Collectum Volumen Scriptorum *de Rebus Persicis Francof.* A. C. 1601. Wilh. inprimis Schikhardum Tarich seu *serie Regum Pers ab Ardschir Babekan ad Jadzigerdem à Caliphis expulsum*, Tubingæ A. C. 1628. aliosque laudatos Auctori anonymo sæpiùs dicto *Histor. Orb. Terr. cap.* 10. §. 12. & *cap.* 11. §. 1. Adde Georgium Hornium *Orb. Imper. cum Not.* L. Joach. Felleri *pag.* 420. & *seqq.*

Persica Arbor, V. suprà *Persea.*

Persica Avis, non est פרס. *Peres*, quæ in censu avium immundarum in Levitico, secundum locum tenet. ut non nemo apud Munsterum contendit, qui *peres* hic alludere vult ad Hebræum Persidis vocabulum, *Paras.* Namque *Persidis* nomen Mose recentius est, annis circiter noningentis. Cyro scilicet tempore natum, uti diximus, qui primus populares suos equitare docuit; unde qui olim *Cuthæi*, vel *Cissii*, *Susiani* & *Elamitæ* dicti fuerant, postmodum *Persæ*, id est, *Equites*, dici cœperunt. Nec Moses prohibuisset Hebræis avem Persidi peculiarem, quæ à Judæa immensùm distat. Interim, quando avem à Perside nomen habuisse, & Περσικὸν ὄρνιν, *Persicam avem*, Græcis dictam esse, ex Aristophane *in Avibus* habemus. Per hanc vero Scholiastes quosdam *gallum gallinaceum*, alios *pavonem*, intelligere scribit; quarum avium utramque mundam divina Lex pronuntiavit. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part poster. Lib. II. cap.* 5. & suprà *Ossifraga.*

Persica Patera, V. suprà *Patera.*

Persica Sacra, à *Perse*, V. Salmasium *ad Lampridium Commod.*

Persica Tunica, de gemmis, memoratur eidem Lampridio in *Heliogab. Usus est aureâ omni tunica, usus & purpurea, usus & de gemmis Persica, quum gravari se diceret onere voluptatis.*

Persica Urbs, apud Stephanum, Σοῦσα Περσικὴ πόλις, item Βαβυλὼν Περσικὴ πόλις; non est *urbs provinciæ Persidis*, quam Persæ stricte ac propriè dicti incolebant, sed *Urbs Persici Imperii.* Susa enim Susianes provinciæ, quam à Perside omnes Auctores distinguunt, oppidum fuit nobilissimum; & Babylon, in Babylonia seu Mesopotamia sita erat: Persico interim Imperio utraque subfuit. Hinc idem distinguit inter Περσικὰς πόλεις & πόλεις Περσίδος; quarum hæ sunt *Persidis Urbes*, illæ *Persica dominationis.* Βαβυλὼν Περσικὴ πόλις, μητρόπολις, Σελεύκεια καλουμένη, *Babylon, Persica Urbs, metropolis, Seleucia dicta.* Idem, Περσέπολις πόλις Περσίδος, *Persepolis, Persidis urbi.* Quemadmodum apud Isidorum Characenum, Παρθικοὶ σταθμοὶ, *mansiones* sunt *Imperii Parthorum*, at σταθμοὶ Παρθυηνῆς, *mansiones Parthiæ regionis*, proprie ac specialiter sumtæ, Idem *pag.* 193.

Persicæ, Amyclaidæ, Laconicæ, Scythicæ &c. calceorum genera, ipso nomine Persas, Amyclæos, Lacones & Scythas, Auctores designantia; ita quidem, ut singulæ species singulare etiam aliquod ab aliis haberent discrimen, vel à colore, vel ab arte structurave petitum. Cujus vel exemplo nec ætas nostra caret. Gallorum enim, Italorum, Hispanorum aliorumque populorum calceamenta qui curiosiùs inspiciat, alia videbit eâ parte, in quam extremi pedum digiti desinunt, acuminata esse; ita ut rostrum aliquod tectum repræsentent; alia sima atque ad instar nasi bovini formata: Dein alia offendet hinc inde fenestrata, alia omnimodè clausa: alia porro altè à solo surgentia, alia verò humilia & simplici soleâ compacta. Balduinus *de Calceo cap.* 20.

Persici vel *Persisci* equi, nostris traquenariis similes, memorantur Vegetio, *Persici & staturâ & positione à cæteris equorum generibus non plurimùm differunt, sed solius ambulaturæ gratiâ discernuntur à cæteris: gradus est minutus & creber, & qui sedentem delectet & erigat, nec arte doceatur, sed naturæ veluti jure præstetur.* Idem alio loco de Parthicis, qui tolutim docebantur: *Præterea*, inquit, *minutos imitatur gressus, ut inter antices singulas ponas, nam si extendere volueris, offendit in cumulum. Minutius autem equus ambulans commodiùs vehit, & pulchriùs videtur incedere.* Dicti autem *tolutim incedere* ejusmodi equi, quòd crura altiùs tollerent in currendo & subsultim incederent. Quod inventum Parthis tribuit idem Vegetius &c. V. hic passim, inprimis ubi de equis *Asturconibus* seu *Tolutariis* & *Tricenariis*.

Persidæ, nomen tribus seu familiæ vett. Persiæ Regum, à *Perse* gentis auctore. V. supra *Perses*.

Persis, adde: Semper à Susiane distinguitur, ipso quoque Strabone, qui tamen Susianem propemodum partem esse Persidis scribit, eas provincias distinguente. A' parte Carmaniæ, flumen habet Cyrum, à parte Susianes Choaspem, cum Susiane ac Carmania, inter Parthici Imperii provincias non recensetur Plinio ac Isidoro *libro Παρθικῶν σταθμῶν*: quia Persæ, uti suprà diximus, etiam sub Parthorum Imperio, suum semper habuere Regem, cui Persidis regio parebat & Carmania & Susiane ac reliquæ provinciæ in Indici maris ora. Unde Plinium, *Parthorum Imperium à Meridie Mari Rubro terminantem* corrigit Salmasius, quum eousque non pertineret, minimè comprehensâ Perside, & adjunctis regionibus, quæ proprium Regem habebant, licèt cum humilem & Partho obnoxium. V. eum *ad Solinum pag.* 1197. Nec omittendum, quod idem notat, vocem Περσίδ@, apud Græcos Scriptores, nunquam aliter, quàm de particulari Persarum regione, non verò de Persarum Imperio, usurpari. *pag.* 1193.

Persona, Græcis πρόσωπον, apud horum vetustissimos, non ἀξίωμα vel ἀξιωματικὸν, *dignitatem*, vel *hominem in dignitate constitutum*, significavit, ut quidem voluit Jos. Scaliger, qui Decanos Astrorum πρόσωπα propterea dictos contendit; Sed πρόσωπον ii dixerunt, quod recentiores προσωπεῖον, *personam* aut *larvam*, quæ ad similitudinem vultus alicujus efficta est. Mœris Atticista, πρόσωπα, τὰ τῶν ὑποκριτῶν, 'Αττικοί· προσωπεῖα Ἕλληνες. Pollux, τὸ δὲ πρόσωπον, καὶ προσωπεῖον, ὥσπερ μορμολυκεῖον. Et *ibid.* ὀθόνιον πρόσωπον, *persona vel larva ex linteis facta*. Hinc & προσωπίδας vocarunt, quibus mulieres vultum tegebant, *Masques* Gallis. Hesychius, προσωπεῖον. ἐσθὴς καλύμμα τῶν γυναικῶν προσώπου. Quo sensu *vultum* usurpat Publius Syrus,

Libido cunctos etiam sub vultu domat.

Item *aspectum*,

Grave est malum omne, quod sub aspectu latet &c.

Inde itaque Decani sive Dei horoscopi Vett. πρόσωπα appellati sunt: & quidem primus Decanus arietis dicebatur πρόσωπον Ἄρεως, i. προσωπεῖον, quòd Martis stellam, cui deputatus erat, repræsentaret & exhiberet; secundus πρόσωπον ἡλίου, quòd Soli esset deputatus: tertius, πρόσωπον Ἀφροδίτης, quòd Veneris stellam exhiberet &c. Nisi potiùs sic dicas appellatos, à variis vultuum & imaginum figuris, quibus pingebantur. Nam aut homo erat, securim tenens aut ensem, & alia hujusmodi ἀνθρωπόμορφα. Psellus è Teucro, Δεκανοὶ ποικιλόμορφοι, ὁ μὲν πρόσωπον ἔχων κτλ., ὁ δὲ ἄλλο σχηματισμῷ ... V. supra ubi de *Decanis hujusmodi*, & Salmasium *Exercitationibus Plinianis ad Solinum pag.* 615. *Personæ* inprimis *Scenicæ* notissimæ sunt, quarum primus auctor prædicatur Thespis, colorem inducens quendam ore fæcibus perunctô, cùm Pastores antea pellibus operti, herbarum folia grandiora ob faciem obtendentes, personas induissent, de quibus V. Jul. Cæs. Scaligerum *Poetic. lib.* 1. *cap.* 13. 14. & 16. Postmodum verò pro dignitate, vel homine in dignitate constituto vox sumi cœpit, uti apparet ex *Constitutione* Diocletiani & Maximi. In Ecclesia, quando de Trinitate Sacrosancta usurpari cœperit, discimus ex Facundo Hermianensi *lib.* 1. *cap.* 3. Personarum *nomen, non nisi cùm Sabellius impugnaret Ecclesiam, necessariò in usum prædicationis assumtum est: ut qui semper tres crediti sunt & vocati, Pater, & Filius & Spiritus S. uno quoque simul & communi* Personarum *nomine vocarentur. Deinde etiam Subsistentiæ dictæ sunt, quoniam Ecclesiæ placuit, ad significandam Trinitatem, & hoc nomen distinctioni personali tribuere*, Car. du Fresne *Gloss.* Secundùm Burmannum, *Personæ* vocabulo, à scena primitus translato, in sacris primus usus est Tertullianus: Græcis autem vox πρόσωπον circa hoc Mysterium, usurpata est in Concilio Niceno, imò & antè, in elenchum ψιλῦ ὀνόματ@, *nudi nominis*, Sabellii; atque alterum vocabulum Ὑποστάσεως, quod in Symbolo Athanasii occurrit, præeunte Scripturâ, Hebr. *cap.* 1. *vers.* 3. ubi Christus Χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως, *character subsistentiæ* Patris, q.d. imago sic Patrem exprimens, quemadmodum id, quod in cera est, exprimit formam, quæ in sigillo est: Ut morose nimis Mennonitæ aliique hanc vocem refugiant. Deliravit autem Sabellius, unicam tantùm in divinis esse *Personam*, quæ propter diversos effectus, modò Pater, modò filius, modò Spiritus S. appelletur, qui nuper etiam Serveti fuit error: quemadmodum contra Peratæ, Philoponus, Valentinus Gentilis & similes, in Tritheismum relapsi tres quidem *Personas*, sed essentiali numero inter se differentes adeoque tres Spiritus æternos seu Deos, asserere non erubuerunt. V. eum *Synops. Theol. Part. I. lib.* 1 *cap* 30, cui adde Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* voce Ὑπόστασις. In Ecclesia Rom. *Personæ* dicuntur Clerici, qui Beneficia Ecclesiastica obtinent, quòd, ut quidam putant, *magnam propter officium personam sustineant*, sed maximè ii qui Beneficia seu Ecclesias per Vicarios administrari curant, dum ipsi potiori redituum parte fruuntur; &, ut ait Joh. Sarisberiensis *Policrat. lib.* 7. *cap.* 17. *qui quocunque modo plura conquirunt altaria, & nolentes servire altario, de quo vivunt, personatus quosdam introduxerunt, quorum jure ad alium onere, ad alium referantur emolumenta.* Unde apud eundem *Epist.* 1. *Personæ opponuntur conductis, conductitiis Sacerdotibus*, & *Vicariis*. Hos verò *Juniores*, eorumque ministeria *Junioratus*, appellatos, discimus ex *Charta* Baldrici Noviom. Episc. A. C. 1103. apud Vallorium *in Noviomo*. Quam in rem V. plura, apud Car. du Fresne *Glossar.* ubi primum & dignissimum *Personatum* Archidiaconatum esse, inter alia addit.

Perspicilla, Optices beneficio inventa, senes myopesque non parùm juvant, quod & acutius & longius iis vident, cùm cujusque visui accommodentur. Horum notitiam Veteres habuisse, docet Guido Pancirollus JC. *in Novis Repertis tit.* 15. ut & Salmuthius *suis ad eum Notis*. Tuentur verò se illis Plauti:

Vitrum cedò, necesse est conspicillo mihi.

Quod negant aliter, quàm de specillis ocularis, posse intelligi, Sed multimodis, ut Vossius contendit, falluntur. Primùm enim negat is, hæc Plauti esse: negat etiam, hæc legi apud Veterum quemquam. Sed Plauti est, *Cistellariâ Actu* 1. *Sc.* 1.

Mater pompam me spectatum duxit: dum redeo domum,
Conspicillo consecutu'st clanculum me usque ad fores.

Ubi *Conspicilli* nomine locum intelligit, unde quis conspicere possit: Sicut interpretatur Nonius Marcellus: qui & ex Plauti *Medico* adducit:

In Conspicillo adservabam, pallium observabam:

Sive potiùs, ut ἄδηλος est in Vossii *MSo*,

In Conspicillo adservabam pallium:

Ubi non aliter accipere possis, quam illo *Cistellariæ loco*. Ita ergo recentioris inventi fuerint: V. de his Joh. Baptistam Portam *Magiæ Natur. lib.* 17. *cap.* 11. & Levinum Lemnium, *de occultis Naturæ mirac. lib.* 4. *cap.* 6. quibus adde Gerh. Johannem Vossium *de Scientiis Mathematicis cap.* 24. *§. ultimo*.

Perspicua Urbs, apud Ammianum *lib.* 14. *Ciliciam verò, quæ Cydno amne exultat, Tarsus nobilitat, urbs perspicua; Nobilis hanc condidisse Perseus memoratur*: clara est, pulchra & conspicua. Ita enim tum loquebantur. Macrobius de Julia, *Profusi cultus perspicuique comitatus.* Appulejus de Psyche, *Cum sua sibi perspicua pulchritudine*, i. clarâ, ἐνδόξῳ, περιφανεῖ. In Pöemate Eucheriæ, *rosa perspicua*,

Perspicuamque rosam dira cicuta premat.

Ibidem, *perspicua perdix*,

Tristis perspicua sit cum perdice tavarus,
Junctaque cum corvo pulchra columba cubet, &c.

V. Salmasium *ad Solinum p.* 772.

Persa, vulgò *Perse*, oppidulum Galliæ, unde *Persensi* pago nomen. V. ibi.

Perthia, prov. Scotiæ, adde: Synodus hic habita, quâ Episcopi restituti, A. C. 1616. cujus historia paucis hæc: Quia Scotia, ex quo ad Angliæ Regnum vocatus fuit Jacobus, Episcopis carebat & hierarchiam Anglorum improbabat Jacobus (qui occultam Anglis spem fecisse dicitur, Episcopatus sibi non improbari) Rex factus convocavit utramque partem Anglorum, tum qui iis favebant, tum qui eos sublatos volebant, ac publicâ disputatione inquiri voluit, *retinendusne an abolendus Episcopatus esset?* Disputatum, sed non sine præjudicio pro Episcopis, ut quorum partes apertè Rex complectebatur. Hi igitur gratiâ & favore Regis superiores, secus sentientes non tantum improbare velut errantes, verùm persequi etiam, tanquam sceleratos & Regis Regnique hostes, cœpere: occupatoque Regis animo non destiterunt dominationem tam in spiritualibus, quàm in temporalibus, affectare. Sed validior erat Anglia, quamut tam facilè mutationem admitteret: Quare primùm aggredi visum Scotos, & habitâ Synodo *Perthensi* anno præfato, Episcopi, qui jam ferè per 50. annos inde exularant, prætenditque Rex uniformitatem: causatus, nisi Ecclesia Scotica in omnibus Angliæ conformaretur, nunquam Regnorum unionem stabilem perpetuamque fore, Hornius *Orb. Imp.*

Pertica, apud incertum Agrimensorem in *Fragm. Si fuerit ergo vallis, quæ conspectum agentis exsuperet, per ipsam metis ad ferramentum appositis erit descendendum: cujus rigoris incessum ut à se in contraria æquemus, afflicta ante linea Capitulum perticæ æqualiter ad perpendiculum cultellare debemus*: Salmasio groma est, quæ normas habebat & perpendicula pendentia. Convertebantur autem ea super ferramentum fixum. Idem Auctor, *Nam quoties cultellamus sine linea conspectum metarum sæpe excedimus & cùm festinantes ex eo loco iterum rigorem conspicimus, tunc in illa perticarum quamvis exigua conversione, non minùs fit distensio.* Habebatque funiculos & pondera. Ibidem, *Et ferramento primo mutato omnis indomita perpensa dirigere; cujus ex omnibus corniculis expensa ponderibus & inter se comparata fila tenuere vias ita perspicere.* Ubi fila *expensa ponderibus*, perpendicula, aut, quæ ex gromæ regula pendebant. Atque hæc est groma, qua agrorum castrorumque metatores utebantur. Auctor *Dirarum*,

Pertica, quæ nostros metata est impia agellos,

Et apud Propertium

Abstulerat patrias Pertica tristis oves.

Unde postmodum, pro tota limitatione vel metatione, h.e. territorio, coloniæ limitibus comprehenso, vox sumi cœpit, ut mox latiùs dicemus. Alia erat *Pertica*, quâ agros metiebantur,

quoque hodie res mensoria peragitur. Sed antiquiores, qui de limitibus scripserunt, *pedum* tantum meminere, unde *agri pedaturæ* passim, a *πόδισμῷ*: & per *passus* mensuram numerum collegere, quam ad rem *pertica* aut funiculi nullus usus. Hinc Columella, omnia mensurarum genera enumerans quibus agrorum areæ modus tum enuntiabatur, nusquam *perticæ* meminit. Sed nec Varro, ubi agrorum mensuras recenset. E quibus apparet, recentiores esse Auctores illos, qui *perticam* huic usui adhibent &c. Salmasius *ad Solinum pag.* 688. ubi hanc *Perticam* cum *Decempeda*, non eandem fuisse, addit, quippe cui 12. pedes, digitorum 18. assignati. Vide quoque supra in *Decempeda*. Hinc *Pertica* & *Pertica regio*, Agrimensoribus, territorium dicitur, ut indigitatum, in IV. partes divisum & comprehensum limitibus maximis Decumano & Cardine: totum territorium divisum & assignatum. Frontinus, *Solum autem quodcunque coloniæ est assignatum, id universum* Pertica *appellatur*. Aggenus, *Pertica, quatuor regionibus æqualiter divisa* Et Sæculus, *Ergo Præfectura illa dicitur, cujus territorii ager fumptus finierit perticam illam, tanquam coloniam illam, ubi cives deducti fuerint*. Quod ut meliùs intelligatur, sciendum est, totius Coloniæ territorium in ditionem d ctam proprie fuisse *Perticam*. Quòd si ager coloniæ non sufficeret, vel novi coloni deducendi essent, sumebatur ex territorio vicinorum ager, qui aliis limitibus continebatur & dicebatur *Præfectura*. Quòd enim veteribus possessoribus proprietas tantùm adimeretur, non etiam jurisdictio transferretur, sed in eodem jure, quo priùs fuerat, relinqueretur; quorum priùs fuerat jurisdictio in illis agris, Præfectos eò mittebant juri dicundo, unde & *Præfecturæ* appellatæ. Sic *Perticam* & *Præfecturas* distinguit Hyginus, *in Gromatico de limitibus constituendis*: *Quibusdam deinde coloniis* Perticæ *fines, hoc est, primæ assignationis, aliis limitibus, aliis præfectura continentur*. Ubi *Perticam* interpretatur *primam assignationem*, Præfecturas *secundam*, vel novis colonis deductis, vel quia ager coloniæ defecerat, ideoque ex vicinis territoriis fuit sumendus. Cujus rei diagramma exhibet Salmasius *ad Solinum pag.* 6?4. ubi plura hanc in rem. Quod verò *Pertica* Frontino aliisque, id *regio cancellata* Hygino, id est, limitata. *Cancellare* enim propriè est *delineare* & lineas transversim ac in obliquum ducere. *Lineares* autem limites vocabantur, qui in obliquum erant directi & agros per jugera divisos coercebant. Hos & *minores* dicebant: ut scribit Servius *ad Georgic. lib.* 1. atque inde formam & typum agrorum sic delineatorum & per centurias divisorum *Cancellationem* Agrimensores appellabant, & *Centuriationem* & *Perticam*. Sæculus Flaccus, *Et quamvis una rei sit forma alii dicunt* Perticam, *alii Centuriationem, alii Metationem, alii limitationem, alii cancellationem, alii typum*, &c. V. Salmasium *ad Vopisc. in Carino*. Inde subst. *Perticata*, modus agri *perticam* continens. Spelmanno est terræ portio, quæ latitudine perticam continet; longitudine verò per stadium integrum, quod *Quarentenam* dicunt, distenditur, h.e. ad 40. perticas, aliàs *Roda* dicta. Itaque *Perticata* continet in integra superficie 40. perticas, id est, quartam partem unius acræ, quæ octagies perticam comprehendit. *LL.* Burgorum Scot. *cap.* 119. *Perticata terræ in Baronia debet mensurari per* ?.*ulnas quæ faciunt octodecim pedes mediocres* — *Pertica terræ in Burgo continet* 20 *pedes* &c. Sed & *Perticata* adject. reperitur apud Martialem, cui frons Maschionis *perticata* dicitur:

> *Quod nutantia fronte perticata*
> *Gestat pondera Masthion superbus.*

Ubi vulgò *fronte pertinaci*: à *perticis*, seu phalangis, quibus onera portabantur. V. iterum Salmasium *ad Lamprid. in Commodo Ant.*

Pertinax, integro nomine, *Publius Helvius Pertinax* Imp. Rom. post L. Aur. Commodum A. C. 193. Hic patre libertino Helvio Successo est natus, *qui filio nomen ex continuatione lignariæ negotiationis, quòd pertinaciter eam rem gereret, imposuisse fertur*. Cùm enim Pater cotthiciam in Liguria patria (hinc ipse *Pertinax* Dioni & Zonaræ *Λιγυς*) tabernam exercens mediocres opes consequutus esset, filium literas curavit docendum, ὅπως ἀπεζῆν ἀπ' αὐτῶν, inquit Dio, h. e. ut vel docendis literis vel causis agendis, rem faceret: Sed hic contra patris voluntatem paternam negotiationem continuare maluit, neque ab ista sententia diu potuit removeri. Per literas postea & artes militares, dignitates summas consequutus, ab Æmilio Læto Præt. Præf. & concubina Commodi Martia, Imperium oblatum sibi, cùm mortem adferri putasset, accepit, milites mox adversùs se datâ Tribuno tesserâ, *Militemus*, concitavit; leges multas honestas tulit, filium non nisi, ubi meruit Cæsarem esse voluit: Lætum *stultum Insimulatorem* vocando, milites ulteriùs severitate offendit; qui cùm Triarius Maternus imperium acceptare nollet, Sosium Falconem promoturi ivere, quo ut potiri possent, impetu facto in *Pertinacem*, eum interfecere, Jovem ultorem invocantem, mense tertio Imp. anno æt. 60. De quo sic Capitolinus: *Fuit senex venerabilis, immissa barbâ, reflexo capillo, habitudine corporis pinguiore, ventre prominulo statura Imperatoriâ eloquentiâ mediocri & magis blandus, quàm benignus, nec unquam creditus simplex — verbis affabilis, re illiberalis ac propè sordidus — Imperium & omnia Imperialia sic horruit, ut sibi semper ostenderet displicere — voluit etiam Imperium deponere atque ad privatam vitam redire. Filios suos in Palatio nutriri noluit: Tam parcus & lucri cupidus, ut apud vada Sabatia mercaturas exercuerit Imperator* &c. Ei in Imperio successit Didius Julianus A. C. 194. V. quoque in voce, *Helvius Pertinax*.

Pertinax, equus Commodi Imper. quem ille pelle inaurata integere solebat, quemadmodum equum suum *Volucrem* sagis fuco tinctis cooperire consueverat Verus Imp. Meminit ejus Dio in Pertinace: Ἵππον γὰρ τὸν αὐτὸν τοῦτον ... ὃν ... ὁ Κόμμοδος, ... ἀγαγὼν ... τοὺς τε ὄχλους ... Cujusmodi pelles, quibus equorum insternebantur terga, *dorsualia* vocat Trebellius Pollio in *Galliano*: Alii *Scordisca* Salmasius *ad Capitolinum in Vero*.

Pertunda Dea, inter Romanorum nuptiales: sicut & Virginensis Dea, Subjugus Deus, Dea Prema, Venus, Priapus; quorum omnium simulachra in cubiculum novæ sponsæ inferri solita sunt, uti docet ex D. Augustino *de Civ. Dei* V. Johan. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 37.

Perviciacum, vulgò *Perwes*, seu *Perwez*, Brabantiæ Gallicæ oppidum, ut videtur Miræo. Memoratur Æthico in itinere a Castello Coloniam, ubi illud inter Geminiacum atque Aduacum Tungrorum ponit, a Geminiaco 22 ab Aduaca 14. mill. pass. Quædam tamen Æthici exemplaria *Perniciacum*, item *Pertiniacum* scripta habere, testatur Simlerus apud Hadr. Valesium *Not. Galliæ*.

Pervigilia, dicebantur olim sacra nocturna, quibus in honorem variorum Numinum pervigiles duci solebant noctes. Ita Cereri, Veneri, Fortunæ aliisque Numinibus *Pervigilia* legimus decreta, apud Livium *lib.* 23. Tacitum *Histor. lib.* 3. &c. Unde de Vitellio Suetonius *in ejus vita cap.* 10. *In Apennini*, inquit, *jugis etiam pervigilium egit*. Inprimis autem Cereris Venerisque *Pervigilia* celebria fuere. V. Auctorem venustissimi Poematis, cui tit. *Pervigilium Veneris*. Atque hoc tempore abutebantur crebro ad libidinem ac luxum Adolescentes: ut patet ex A. Gellio, ubi exemplum filiæ hominis pauperis, in *Pervigilio* hujusmodi vitiatæ, proponit ex Menandro, & qui eum Latinè vertit Cæcilio *lib.* 2. *cap.* 23. Quare de Caligula iterum Suetonius, *cap.* 54. *Nec alia*, inquit, *ut causa videtur eo die quo periit*, Pervigilium *indixisse, quàm ut initium in scenam prodeundi licentiâ temporis auspicaretur*. V. Ant. Thysium JC. *Not. in Gellii* in loc. cit. Interim nocturna sacra pauciora Romanis, quos Ἀφροδίσια ... & Pervigilia Græcorum magno ere abominatos esse, ex Dionysio *lib.* 2. discimus, V. Casaubon. *ad Augustum Suetonii c.* 94. Gentilium hunc morem sequuti Hæretici, Florin..., Carpocratian..., ... Gnostici, Alii, ne tandi celebrandi ... ex gere, uti pluribus docet Jo. Forbesius *Instructionum Historico Theologic. lib.* 1. *c.* 37. aliique. Alia erant *Pervigilia* Christianorum, quæ & ipsa tamen in abusum sensim degenerasse, docet Bellarminus *de Ecclesia Triumph. lib.* 3. *cap.* 17. *In profestis magnorum dierum consueverat Ecclesia vigilare & jejunare. Cæterùm, quoniam paulatim, occasione nocturnarum Vigiliarum, abusus quidam irrepere cœperant, vel potiùs flagitia non rarò committi: placuit Ecclesiæ nocturnos Conventus & Vigilias propriè dictas intermittere, ac solùm in iisdem diebus celebrare jejunia*. V. quoque supra in voce, *Nocturni Cœtus*.

Pervium, Aur. Victori, quod Ælio Lampridio in *Alexandro Sev. transitorium* dicitur. *Pervium* enim, quod pertransiri potest. Hinc *perviæ Urbes* Marcellino, quæ in transitu occurrunt, & per quas in itinere faciundo transeundum est, quæq. *transitoriæ* proin non minùs dici possunt, quàm Forum Nervæ, apud Lampridium *d. l.* Contrà Ciceroni *devia oppida* sunt, quæ extra viam sita, *Philipp.* 2. *Stultè Aquinates, sed tamen in via habitabant. Quid Anagnini? Qui cùm essent devii, obviàm ei descenderunt*. Salmasius *Not. ad Lampridium*.

Perula, pro *sperula*, i. parva sphæra, infimæ Latinitati. V. suprà *Perla*.

Peruvia, adde: Vulgò *Peru*, quod nomen non Regni, sed piscatoris priùs erat, è quo cum Hispani primùm in has oras advecti quæsivissent Regionis nomen, ille ratus eos nomen suum scire cupere, respondit se appellari *Peru*, unde nomen hominis pro nomine Regionis, per errorem, accipientes Hispani, ingenti huic Americæ Meridion. tractui, *Peru* appellationem indiderunt. Cujusmodi error in aliis quoque Novi Orbis regionibus contigit, quibus Hispani nomina quæcunque primò obvia, neque intellecta, casu temereque indiderunt. Sic *Jucataniæ* nomen dedere, ex formula sciscitandi incolarum, qui eos non intelligebant *quid Juis* Vel potiùs, ipsa vox *Jucatan* illis significabat, *Non capimus vos*. Georg. Hornius *Orb. Polit. pag.* 544. & L. Otto Menckelius *Notis ad ipsum*. Verum autem Regni nomen erat *Tahuantisuyo*, quæ vox 4. Orbis plagas designat. Conditores Imperii fuerunt *Inga* vel *Incæ*, quæ familia duce Mangacostá urbem regiam *Cusco* construxit, A. C. 1200. Ejus successores longè lateque rerum potiti vastissimum constituerunt Imperium, quod incredibilis magnificentiæ urbes & palatia habuit, adeò ut its simile nunquam habuerit Europa. Gua naca inprimis, qui circa A. C. 1500. rebus præfuit & regnum *Quito* subjugavit, universum Imperium suum admirandis exornavit structuris. Obiit is

A. C. 1527.

A. C. 1523. duobus relictis filiis, Guasgare & Attahu-Alpa, quem corruptè *Atabalibam* vocant. Inter quos cùm Pater testamento Imperium sic divisisset, ut Guasgari Cusconicum Regnum, Attahu-Alpæ Quironis cederet; non autem clarè definiisset, utri provincia Thom-bambi obvenire deberet, magnum inter eos dissidium exortum, Hispanis occasionem *Peruviæ* invadendæ præbuit, quam recèns detexerat Franc. Pizarrus. Potitus quidem Guasgari capto atque interfecto solus Attahu Alpa Imperio fuit, sed cùm Hispanorum insolentiam ferre non posset, innumerabili eos exercitu aggressus, à paucis ipsorum copiis superatus ac vivus in potestatem eorum redactus est, sicque paulò pòst jussu Pizarri strangulatus, finem Imperio *Incarum* imposuit. Nam qui post eum regnarunt, *Inca Paulo & Mango*, non nisi montanas quasdam provincias, latronum potiùs quàm Regum more, obtinuerunt. Ultimus omnium fuit *Xaires Topa Inca*, qui Philippo II. Hispan. R. se subjecit, A. C. 1557. Georg. Hornius *Orb. Imp.* Religionem incolarum quod attinet, credunt illi Animæ immortalitatem, Mundumque igni periturum agnoscunt, quem immanis siccitas æstusque aeris præcessura sint, ut testatur Hieron. Benzo *Hist. Indiæ Occid. lib. III. cap.* 20. Sed & Numen aliquod summum venerantur, quod iis *Viracochin* communiter, tum etiam *Pachacamach* seu *Pachaykakik*, id est, Creator cœli & terræ, ut & *Usapu*, id est, Admirabilis, vocitatur, uti refert Hugo Linschottanus *Histor. Indiæ Occid. lib.* 5. *cap.* 3. Et tamen nullum in lingua sua vocabulum habent, quo Deum propriè exprimere possint cœterarum gentium instar: quale Latinum *Deus*, Hebræorum *El*: propterea Hispani, eò ad prædicandum Evangelium profecti in literis ad Indos perscriptis non alia appellatione, quam Hispanicâ *Dios*, usi sunt: quo pacto illud sunt consecuti, ut eadem nunc Americani utantur. Iidem in Templo *Pachumac*, h. e. *Creatoris*, quod in Peruvia extructum, sic colunt Creatorem ut nihilominus sacrificent Diis suis: Nempe proclive satis est iis persuadere, de summo Deo: at non item, haud aliud præter eum Numen esse vel coli debere. Tantum in animis eorum inveteratus error valet. Ex Jos. Acosta *lib.* 5. *cap* 3 Gerh. Joh. Vossius *de Orig. ac Progr. Idol lib.* 2 c. 4. Idem Acosta *rerum Occ. Indiæ lib. eod cap. seq.* tres summos *Peruanis* Deos esse tradit, *Viracochæ*, Solem & Tonitru: undeque colligit, Trinitatis dogma illis non penitus esse incognitum. Sed *Viracochæ* quidem, ut dictum, *Creatorem mundi* significat: Sol verò & Tonitru nihil ad S. Trinitatem, Siquidem Sol non *Λόγος* est Dei filius, sed ille Sol, qui sub aspectum cadit: Tonitru quoque, non profectò Spiritus Sanctus, sed concussus ille fulminis è nubibus erumpentis & soni ex rupta nube maximi, cujus fragore aures illorum percelluntur, Idem Vossius de *Idol. lib.* 1. *cap.* 37. Porrò superiori nostroque seculo, in eadem gente post eorum *Viracocham*, divinus honor Soli, Lunæ, erraticis quinque & cœteris stellis, habitus est. Hinc præfatus Acosta *lib.* 5. *cap.* 2. ex stellis *Colca*, quam *Capellam* vocamus, à *Peruanis*: ab Opilionibus stellam *Urcuchillay*, i. *Arietem diversicolorem*, nos *Lyram* vocamus: *Catuchillay* item, *Chuquichinchai*, *Chacana*, *Topataca* &c. quorum aliis hoc, aliis aliud munus adjungant, adorari tradit: ut qui nullum uspiam animal, seu quadrupes, seu volatile, in terra esse credant, cujus simulachrum in cœlo non splendeat. V. iterum Vossium *Op. laud. lib.* 2. *cap.* 36 *sub fin.* Sed & mare pro Deo coluere, quod Numen dixere *Mammachoca*: Flumina item ac fontes, ut ex eodem Acosta *lib.* 5. *cap.* 2. & 4. refert Vossius *ejusd. lib. cap.* 82. Imò & Iridem veneratos esse eamque effinxisse cum duobus ab utroque latere serpentibus, ex eodem Acosta docet iterum Vossius *lib.* 3. *Idolol. cap.* 13. Iidem mense Decembri, qui illis *Rayme* dicitur, & quo Annum ordiuntur, festum olim diem ingenti cultu celebrare sunt soliti, *Capacraÿme* appellatum, quo sacra fecere tribus Solis statuis, quarum primam *Apointi*, alteram *Churinti*, tertiam *Intiaquacqui* nominaverunt, idest, *Solem Patrem, Solem Filium & Solem Fratrem* &c. Nec omittendum, ut Diabolus opera Dei multis modis æmulatur, apud gentes inprimis illas veri Dei agnitione destitutas, & mactationem puerorum in *Peruvia* fuisse frequentatam. Ingâ enim seu Rege ægrotante vel prælium commissuro, præter regios ministros, pueri quadrimi, natuque etiam majores mactari consuevere, perversâ æmulatione mactationis Isaaci, à Deo patri ejus Abrahamo imperatæ, V. Dilherrum *Dissertat. penult. de Dæmonis Cacozeliâ*: ut & suprà in vocibus *Chuquisaca* & *Churunti* &c.

Pes, ne in limine offendat, cavere jussit Veterum superstitio. Mali enim ominis id habebatur, *Si exituro limen infonuisset*. *Pes bassisset*, Plin. *lib.* 2. *cap.* 7. V. Plutarchum *in Demetrio* & *in Gracchis*. Valerium Max. *lib.* 1 *cap.* 4. *de eod. Graccho* &c. Suetonius *in Nerone cap.* 19 eodem à Dempstero refertur: & Cicero *de Divin. lib.* 2. aliique notarunt apud maximos Poëtarum, certissimum Trojæ evertendæ argumentum inde duci, quòd equus *Æneid. lib* 2.

—— —— —— *Quater ipso in limine portæ*
Substitit.

Proserpina quoque egrediente, augurium raptûs fuit, quòd, ut ait, Claud. *lib.* 2.

—— —— —— *Ter cardine verso*
Præsaga sonuere fores.

Ovidius *Epist* 13. *Laodamia*,

Hunc fateor volui revocare animusq; ferebat,
Substitit auspicii lingua timore mali:
Cùm foribus velles ad Trojam exire paternis,
Pes tuus offenso limine signa dedit.

Sic Tibullus *lib.* 1 *Eleg.* 3.

O quoties ingressus iter, mihi tristia dixi
Offensum in porta signa dedisse Pedem, &c.

Fecere autem *Pedes* Mercurio sacros, quemadmodum genua Misericordiæ consecrarunt reliquaque hominis membra singula suis quoque Numinibus attribuerunt, qua de re V. Lil. Gregor. Giraldum *Syntagm.* 1. *Deor. Gentilium* & Hadr. Junium *Animadversorum lib.* 4 *cap.* 12. Et primò quidem nudo *Pede* innocentia incessit, postquam lapsus tribulis ac sentibus invectis terram asperavit, cœpit pellibus primò, dein calceis involvi ac tegi: interim in sacris priscus retentus est ritus, ut vidimus suprà, in voce *Nudipedalia*: quemadmodum de la cis *Pedum*, in voce *Pedules*, de vinculis eorum, in voce *Pedica* &c. jam actum. Cœterùm *Pes dexter*, læti ominis olim habitus. Petronius, *Ut movimus dextros gressus, Servus nobis despoliatus procubuit ante pedes.* Et mox, *Retulimus igitur dextros pedes.* Nimirum sic sperantes, res è voto successuras. Juvenalis *Sat.* 10.

—— *quid tam dextro pede concipis, ut te*
Conatus non pœniteat, votiq; peracti &c.

E quibus videmus, observasse miseros homines *dextrum pedem* lævo semper, post stationem quidem aliquam, præponere. Contrà *Pes sinister* malum portendebat. Suetonius *Augusto cap.* 92. *Auspicia quædam & omina pro certissimis observabat. Si manè sibi calceus perperam aut sinister pro dextero induceretur, ut dirum.* Unde Ovidius *in Ibin*.

Ominibusq; malis pedibusq; *occurrite lævis.*

Quo proin omine considerato, ad rem pertinere dicit Seneca, quòd *sinistrum pro dextero pedem* osculandum dedit Caligula, *de Benefic. lib.* 2. *cap* 12. At in pugna, lævum protendi moris erat. Virgilius *lib.* 10.

—— *projecto dum pede lævo*
Aptat se pugnæ subit oras hasta per imas.

Cujus rei ratio, quod præcipue in duellis lævum latus peteretur, uti ex Scholiaste Æschyli *ad Septem. Theb.* docet Casp. Barthius *Animadversion. ad Papinium Statium Thebaid. lib.* 9. *vers.* 473. De ritibus *Pedes* lavandi, ungendique, item ad osculum porrigendi, diximus suprà passim, inprimis in voce *Pedes*, item *Osculum*, & *Peregrinus*: de more Thebanarum mulierum, ore tecto, *pedibus* per calceos *penè nudis*, certe conspicuis, inambulandi, V. eundem Barthium *ad Theb. lib.* 3. *versu* 230. uti de hominum *ἀθρησκων*, *rejectis pedibus* dormiendi, Casaubonum *ad Augustum Suetonii cap.* 78. &c. Ut & hæc addam, Apud Recentiores Pes seu *pedis abscissio*, inter pœnas, non semel occurrit *LL.* Guilielmi Nothi *cap.* 67. *Interdicimus etiam, ne quis occidatur, vel suspendatur pro aliqua culpa, sed eruantur oculi, abscindantur pedes vel testiculi vel manus* &c. Ingulfus *pag.* 856. *Sub pœna perditionis dextri sui pedis*, &c. In Concilio Autisiod. *can.* 3. *Pedes* linei vel *lignei* occurrunt, *Quicunque votum habuerit, in Ecclesia vigiles —— nec sculptilia aut pede aut homine lineo fieri penitùs præsumat*: ubi du Fresne *ligneo* legit. Ita enim *Indiculus* Paganiarum seu Superstitionum in Conc. Liptinensi A. C. 743. *De ligneis pedibus vel manibus pagano ritu.* Et Eligius apud Audoenum in *Vita* illius, *lib.* 2. *cap.* 15. *Pedum similitudines, quos per bivia ponunt, fieri vetate & ubi inveneritis, igni cremate.* Ejusdem *Homil.* *Arbores, quas sacrivos vocant, succidite, plantas sive ungulas pedum, quos per bivia ponunt. fieri vetate* Quibus locis perstringuntur veterum Gallorum magici ritus vel superstitiones, qui in biviis ac compitis hominum membra *pedes* ve ex ligno (vel lino) conflatos collocabant, existimantes hac ratione morbos ac ægritudines persanari. Certè lanas olim ad *φαρμακείας* fuisse adhibitas, testatur Scholiastes Theocriti *Idyll.* 2. *vers.* 2. ut & imagines laneas. Horatius *Lib.* 1. *Sat* 8. &c. V. hanc in rem plura apud du Fresne *Gloss.* & quæ nos alibi. De aliis quibusdam vocis significationibus, pauca non ox. Ab homine enim ad mensuram denotandam illa translata, quemadmodum & reliqua ejus vocabula, *Digitus*, *Cubitus*, *Passus*, non aliunde desumta E quibus digitus est 4 granorum hordeaceorum; 4. digiti constituunt palmum, 4. palmi *Pedem* efficiunt: Cubitus vero ab extimo cubiti, usque ad longissimi digiti extremum, est sesquipes; Passus Geometricus 5. pedum. Unde jam Stadium Græcorum oritur, quod est 125. passuum, Latinorum Miliarium, quod est 1000. passuum, V. Gerh. Jo. Vossium *de Scientiis Mathem. c.* 27. §. 2. Sic Juliano Ascalonitæ apud Harmenopulum, *ἔχει παλαιστὰς δ' ὁ δὲ παλαιστὴς δακτύλους δ'*. ubi regium seu *Alexandrinum* intelligit: cùm *Italicus* haberet tredecim digitos & trientem. Ita enim Hero in *Isagoge MS.* quam Salmasius penès se habuit: Ὁ ποῦς, inquit, ὁ βασιλικὸς ὁ φιλεταίρειος λεγόμενος ἔχει παλαιστὰς δ' δακτύλους ις' ὁ δ' Ἰταλικὸς ποῦς ἔχει δακτύλους ιγ' γ'. Ubi ob ter notat Idem, *pedem*, quem Hero *φιλεταίρειον* & *βασιλικὸν* appellat, Hygino Agrimensori *Ptolemaicum* dici: & quem ille Græcus *Italicum* vocat, *Monetalem* Hygino nominari. Ad mensu-

staturam hujus *pedis* convenit, quod de staturâ Maximini retulit Capitolinus, *Erat prætereà (ut refert Cordus) magnitudine tanta, ut octo pedes digito videretur egressus.* Ubi Casaubonus legit, *ut octo pedes digitis VI. videretur egressus*: cùm in *Maximino Jun.* dicat Auctor, staturam ejus fuisse *pedum octo & propè semis.* Et potuit numerus iste VI. facilè absorberi, similitudine prioris syllabæ sequentis vocabuli *videretur.* Quæ proceritas ne cui mira videatur, Philostratus hanc staturam proceri Germani esse ait, apud quos qui justæ & commodæ staturæ viderentur, septem pedes non rarò excederent: cùm proceri & magnæ inter ipsos staturæ vulgò octo pedes longitudinis haberent, longuriones barbari in *Vita* Herodis. De Burgundionibus septipedibus notum iis, qui Sidonium Apollinarem triverunt. Salmasius *ad Capitolin. in Maximinis.* V. eundem *ad Solinum.* In navibus *Pedem* dixere Romani pro fune, quo velum tenditur, imaque veli parte, & Synecdochicè, pro sinu veli, qui vento impletur: eadem tralatione, quâ *pedem mensæ* dicit Ovidius *Metam. lib.* 12. & Plinius *lib.* 12. *cap.* 1. *pedem vinaceorum* Columella *lib.* 12. *cap.* 43. *binos pedes* Varro *de Re Rust. lib.* 1. *cap.* 2. &c. nempe, quia, ut pes ima corporis pars, ita & id quod dicimus in velo aliisque. Ita autem Catullus *carm.* 6.

—— —— *Sive utrumque Jupiter*
Simul secundus incidisset in pedem.

Martinus tamen de Roa Cordubensis *Singularium lib.* 6. *cap.* 10. Catullo *Pedem* propriè vult esse imum seu medium veli, quia ejus beneficio, ubi vento impletur, ambulant naves, quasi pedibus, qui ambulantibus sunt instrumentum. apud Gerh. Joh. Vossium *l.* 2. *Instit. c. ult.* Imò apud Lycophronem *in Alex. vers.*

Τέμνων σ' ὀχεῖα καὶ φιλερετμοῖς ποδὶ.

Meursius πόδας i. *pedes* exponit *remos.* Nonius Marcellus, *Remi sunt navales pedes.* V. quoque Artemidorum *lib.* 1. *cap.* 50. Hinc *Remipedem* navem Ausonius. & Callimachus *Epigramm.* 6. ἐρέτην πόδα. Lucilius *Sat lib.* 8.

Verum flumen usque ab ipso divortio aquarum
Rignis pedibus certarum concinit æquis.

Navesque *ambulare*, dixit Cato *de Re Rust. cap.* 1. scaphas *progredi* Sallustius, navigia *currere* Poetæ, V. A. Gellium *lib.* 10. *cap.* 26. Consimili tropo ἀγκυλάς πόδας i. *incurvos pedes* navis vocat anchoras, idem Lycophron. V. Joh. Meursium *Comm. in Lycophronem*: sicut de *Pedibus* mensæ suprà in voce *Pedes.*

Pescennia Marcellina, matrona Romana, memoratur Jul. Capitolino in *Maximo & Balbino*, *Attamen militaris Tribunus (Maximus) fuit & multos egit numeros & post ea Præturam, sumtu Pescenniæ* (l. Pescenniæ) *Marcellinæ, quæ illum loco filii susceperat & aluerat.*

Pescenniana Domus, apud Æl. Spartianum *in Pescennio Nigro*, *Domus ejus hodie Romæ visitur, in campo Jovis, quæ appellatur* Pescenniana: *in qua simulachrum ejus in trichoro* &c. Ubi tamen Excerpta Spartiani, Palatinus liber & vetus Editio legunt, *Pescenniani.* Sic apud Eusebium & Hieronymum, *domus Vectiliani* dicitur, quæ aliis auctoribus ferè omnibus est *Vectiliana.* Falli quoque Casauboniani: Οἶκος Οὐεκτιλιανοῦ pro 'Ουεκτιλιανή habent. *Domus Pescenniani* itaque erit *domus Pescennii.* Nam *Pescennianus* & *Pescennius* indifferenter enuntiabant, ut *Hermogenes* & *Hermogenianus.* Sic Herodiano Διαδουμενιανὸς appellatur, qui vulgò est *Diadumenus*; Laertius *Diogenianus* in *Vitis* Philosophorum citatur, quem vulgò esse *Diogenem* nemo ignorat. Salmasius *ad Spart.*

Pescia, in Carmine Saliari, agninæ pelles sunt, seu tergus pecuinum, quo pro amiculo Veteres utebantur. *Pesceas* enim antiquis *pelles* dictas esse, apud Verrium Flaccum legitur: unde *pesema* & *poscere*, deducit Scaliger *in Originum libris.* Cujusmodi pellibus φαλλοφόρους Mimos Satyrosque olim usos fuisse docet Idem *Poëtices lib* 1. *cap.* 10. & 17. V suprà ubi *de Pellibus.*

Pesinus, apud Plinium, Tolistobogorum præcipua civitas, V. ubi de *Galatis*, & hic *Pessinus.*

Pessinus, adde: priùs Phrygiæ urbs fuit. Ammianus *lib.* 26. *Valens Pessinuntia signa properè tulit, Phrygiæ quondam, nunc Galatiæ oppidum.* Unde *Pessinuntia* Dea, cujus ædem Clodium Tribunum Plebis, ereptam, Brotigaro è Gallogræcia tradi, Sacerdotemque *Pessinuntium* munere suo privari, Lege jussisse, docet Cicero *pro Sext.* item *de Aruspicum responsis.* Nomen urbi à verbo πεσεῖν, *cadere*, nonnullis deducitur, eò quod in ejus agrum Palladium cœlitus *deciderit* ibique primùm comparuerit, ut refert Herodianus *lib* 1. Meursius in *Lycophronem, versu*,

'Ἐξ οὐρανοῦ πεσοῦσα καὶ θρόνων Διὸς,
Lapsa ex falanto patrii solo Jovis.

V. etiam Apollodorum *lib.* 3. & Vossium *de Orig. ac progr. Idolol. lib.* 2. *cap.* 52. ubi de Cybeles simulachro, formulam exponit.

Pessulus, Græcè πάσσαλος, quam vocem ἀπὸ τῶν πεσσῶν nonnulli infeliciter deducunt: nihil enim πεσσοὶ muliebres commune habent cum *pessulo*, voce eâ Græcâ à similitudine πεσσῶν fictâ. Sunt autem πεσσοὶ taxeæ pilæ partim rotundæ, partim quadratæ, sed ut plurimùm rotundæ: à qua forma, medicamenta oblonga & rotunda ano immittenda dicta sunt; quæ ratio quoque appellationis τῶν πεσσῶν Medicinalium &c. Aliter μοχλὸς, βάλανος, ὀχεὺς κλεῖς: quæ duo tamen posteriora, si accuratiùs perpendantur, non idem planè significant. Βάλανος namque ferrum fuit glandis facie & cavum, quod in foramen seræ, h. e. lignei vectis, immittebatur, & sic seram committebat januæ, ut, nisi extracto eo, removeri ac repelli non posset sera, nec janua aperiri. Ita autem in seræ foramen incidebat βάλανος, ut totus lateret, nec erui inde posset vel extrahi, nisi immisso alio ferro oblongo, quod in cavitatem βαλάνου ita adibat, ut eum evelleret & sursum traheret, βαλανάγρα hinc vocitatum. Sicque locum non habuit, nisi in his foribus, quæ serâ vel vecte ligneo transverso firmabantur: quod fiebat in primis domus januis, quæ in publicum aperiebantur & Urbium portis. At ὀχεὺς, *ferreus obex*, in foribus thalamorum & cœcorum locum habuit, quibus duo ferme singulis additi, ut hodieque moris est, in superiore parte unus, in inferiore alter. Unde apud Plautum *in Aulularia*, *Ostium intus ambobus occlude pessulis*; quod de sera vel vecte sive repagulo ligneo accipi non potest Nec enim duabus seris vel μοχλοῖς januæ muniebantur, licèt apud Polybium legatur *lib.* 15 de foribus quibusdam duplici claustro obseratis: Συνέβαινε δὲ τὰς θύρας εἶναι δικτυωτὰς διαφανεῖς, διπλαῖς μέντοι ... μοχλοῖς. Sed hoc minimè solenne ac perpetuum, ideoque notatum Polybio. Neque eodem modo, quo vectes lignei, *pessuli* tales, removebantur. Βαλανάγρα enim seu clavis, quâ balani aperiebantur, in βάλανον immissa sursum trahendo eam eximebat, ut dictum, quod ἀνασπᾶν vocat Æneas: at clavis, ad interiora domus membra aperienda pertinens, apud Homerum *Odyss.* 21. ἀνέκοπτεν ὀχῆας, h. e. *sursum quatis ac repellis*, quod ἀνακρούειν Aratus vocat. Illa unico tantùm dente prædita, hæc cum tribus erat. V. suprà ubi de *Laconica clave.* Cujusmodi claves quidem non vertebantur ad reducenda & adducenda, quæ intuserant, ferrea vecticula & repagula, ut hodie nostSed aperiebant succutiendo ac dejiciendo, quod in interiore parte forem cum poste detinebat vinctam, ferreo pessulo. Cujusmodi etiamnum visuntur quamplurimæ & similiter aperiunt Chartusianæ; nempe claustro immissæ succutiunt repagulum, donec ex uncino, cui injectum est, excat, &c V. suprà in voce *Obices ferrei*: item ubi de *Oppessulandi ritu*, *alibi passim* & hanc in rem plura, apud Salmasium *ad Solinum p.* 924. & *seqq*

Pestis, Latio omnem perniciem notat, rarò propriè tim, nec scio, an usquam absoluto sensu *pestilentiam* quam sic tamen hodie omnes vocant, etiam illi, quorum scripta inter vett. Auctores pro testibus boni Eloquii citantur, verba sunt Casp. Barthii *Animadversion. ad Statium Thebaid. l.* 2. *vers.* 281. Cœterùm *Pestilentiam* omnem Deorum iræ adscribebant Veteres, jam inde ab Homeri temporibus. Statius iis videtur accedere, qui ventis tribuebant, *Thebaid. lib.* 11. *versu* 274 *Cen cælo dimissa lues* ——

Sic Ovidius,

Pestiferis calidi spirarunt flatibus Austri.

Vel qui Soli, de quibus videre est Clem. 5. *Strom.* Unde fictio Homerica de Apollinis sagittis eam inferentibus. Certe vitiatus aer plerisque statuitur. Ipsum autem malum Numinis instar colebatur, de quo Barthius præfatus *Superstitionum Commentario.* Apud Augustinum *Ser.* 24. *de Verbis Apost.* Punicum legitur proverbium ridiculum, quod tamen utili sensu non caret: *Est Pestis ante ostium & petit nummum: da ei duos, ut ducat se.* Hoc est, cùm pauper aliquid à te poscit, potius duplum des, si sapis, quàm nihil, ne insequatur ultio, totum te rebus tuis eripiens. V. iterum Barthium *ad Statium d. l.*

Petalismus, apud Syracusanos, simile quid erat Ostracismo Atheniensium: nisi quòd hic in decennium, ille in quinquennium, exilio multaret. Nomen ei à Gr. voce πέταλον, i. *folium*, quòd oleæ folio nomen ejus, quem exulem volebant esse, inscribi soleret V. Plut. *Aristide* Ab eadem origine *Petalium* est, nomen præstantissimi è nardo unguenti, de quo Dioscorides *lib.* 1. *cap.* 81. Meminit ejus Plautus *Curculione*, sc *Flos veteris vini.*

Nam omnium unguentûm odor præ tuo nautea est,
Tu mihi stacte, tu cinnamomum, tu rosa,
Tu crocum & casia es, tu Petalium.

Lat. *Foliatum*: Hoc aliisque unguentis utebantur Vett. non tam ad necessitatem aut valetudinem, quàm ad voluptatem & conviviorum delicias, vel vino illa miscendo vel corpori coronisque inungendis adhibentes: idque à primis Reip. Romanæ temporibus, usque non ad florentem modò, sed etiam extremam ejus ætatem. Et quidem de *Petalio* seu Foliato inprimis loquitur Martialis *lib.* 11. *Epigr.* 28.

At mea me libram Foliati poscit amica,
Aut virides gemmas sardonychasque pares.

Et alibi,

Hac licet in gemma, quæ servat nomina Cosmi,
Luxuriose bibas, si Foliata sitis, &c.

V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosinum lib* 5 *cap* 36. & infrà in voce *Unguentum.* Sed & *Petalium* seu *Petalum*, dicitur in habitu Sacerdotis Summi, apud Hebræos, bractea illa ex auro puro, cui insculptum erat, *Sanctitas Jehovæ*: Hæc apposita erat cum vitta hyacinthina, super ipsam cidarim è regione anterioris ejus partis, super frontem Pontificis Summi, ut auferret iniquitatem rerum sacrarum, quas consecrassent filii Israelis, &c. V. Exodi *cap.* 28. *vers.* 36, 37, 38. Hinc & πέταλον, *bractea*, seu πεταλο-

Ἐπιχρυσωταὶ seu *πεταλουργοί*, i. *Bracteatores*, *l. c.* 1. *C. de excus. Artific.* Sic dicti autem erant, qui inter alia statuas Virorum illustrium aureis bracteis obducebant. T. Livius 4 *Dec. lib.* 10. *Ædem* (Pietatis) *dedicavit M. Acilius Duum vir statuamque auratam, quæ prima omnium in Italia statua inaurata est, Patri Glabrioni posuit.* V. quoque Val. Maximum *lib.* 2. *cap.* 5. atque iterum Dempsteri *Paralipom. in Rosinum lib.* 9. &c.

Petaminarii, apud Salvianum *de Provid. lib.* 3. *Equidem, quia longum est dicere de omnibus Amphitheatris, scilicet odeis, lusoriis, pompis, athletis*, Petaminariis, *pantomimis cæterisque portentis, quæ piget dicere, quia piget mala talia vel nosse.* Sed *Petamenarii* legendum esse, ait Salmasius. Ita enim Firmicus *lib.* 8. *cap.* 15. ubi de Delphino oriente in octava parte Capricorni, *Sed Saturni testimonio urinator erit, cum Marte verò & Mercurio* Petamenarius, *Ephalmator. Petauristarius, Orcistopalarius, aut certè innatâ cursus agilitate perspicuus.* Quæ nomina periculosarum, sed ludicrarum simul artium, quales ostendunt ac profitentur, qui *Θαυματοποιοὶ* dicuntur. Nempe expressit hac voce Firmicus eos homines, de quibus Manilius ait *lib.* 5. *Et viduata volant pennis & in aere ludunt.* Quod genus erat *Θαυματοποιικῆς τέχνης*. *Petamenarios* autem dixit pro *πετωμένοις*, i. *volantibus*, in aere, & qui, ut Claudianus ait,

> —— *More avium sese ejaculantur in auras.*

Sed & *Petimenarii*, legi posset: Est autem *petimen* Servio *ὕβος*, seu tuber, in tauris Cypriis gibberibus, antiquis Romanis *petimen*. Unde dicti *Petiminarii*, qui saltu periculoso corpus vibrantes, totos plerunque se contrahunt, & gibbos faciunt, ut Petauristæ, & alii hujusmodi paraboli saltatores. Imò emendari debere, apud Salvianum, *Athletis, Mimariis, Pantomimis*, pronuntiat idem Salmasius *ad Solinum pag.* 986. &c.

Petasius, inter Scriptores Chymistas, recensetur Zosimo, *ὁ ἐν Πετάσιος καὶ Συνέσιος οἱ διωρισμένοι*.

Petaso, an à *πετάζω*, dilato? in delitiis Vett. Martialis *lib.* 13. *Epigramm.* 55. cui is sis

> *Musteus est: propera, caros nec differ amicos:*
> *Nam mihi cum vetulo sit* petasone *nihil.*

Ubi recentem, succi & saporis plenum, non fumo duratum siccumque probat Poëta. Hodie in Europa Westphalici commendantur: apud Sinenses, Kinhoa sub *Chekiang* præstantissimos præbet, qui toto illo Imperio maximi æstimantur. Auctor Anonymus *Sinæ & Eur. p.* 1157.

Petasus, pileus Thessalicus. Sueton. *in Augusto*, *Domi non nisi* petasatus *sub Dio conspiciebatur.* Erant autem istiusmodi pilei marginati ac arcendo Soli apprimè accommodi, quales nostrates galeri sunt: cùm communes pilei margine carerent, sicut ii, in quibus somnum capimus. Æthiopes quoque *Petaso* utebantur marginis adeò ampli, ut decem hominibus inumbrandis par esse posset, referente Nicol. Godino *de rebus Abassinorum lib.* 1. *cap.* 12. De Thessalicis *Petasis* latè disserentem V. Hadr. Junium *Animadvers. lib.* 2 *cap.* 6. Mercurium *petasatum* caduceatumque habet Inscriptio lucernæ Olybianæ, id est, ut latronum Deum, coopertum caduceique somniferi virtute oculos perstringentem, Fort. Licetus *de Lucernis antiq. lib.* 2. *cap.* 12. sed & *Petasus* Mercurio ut Deorum nuntio, convenit: propriè enim *Petasum*, à *πετάννυμι*, id est, *extendo*, dictum, pileum fuisse viatorium, Solem arcentem, indigitat quoque Plautus *Prologo Amphitruon.* ubi idem ait,

> *Ego has habebo hic usq; in* Petaso *pinnulas,*
> *Tum meo Patri autem torulus inerit aureus,*
> *Sub* Petaso.

A' forma itaque hujus tegminis, per tralationem *Petasus* dicitur, quod in galeri formam ædificiis superpositum, extensumque est, in metæ modum se trahens, Plinius *Hist. Natural. lib.* 36. *cap.* 13. Item, majus tintinnabulum ad galeri seu *Petasi* similitudinem factum, *Petasum autem à Varrone* (verba sunt Hier. Magii *lib. de Tintinnabulis cap.* 1.) *in stilo hujusmodi instrumentum appellari* (*si memoriâ fideli in deposito utor*) *aliquando animadverti: quanquam & in Laconico clypeus æreus, per cujus deductionem ac reductionem calor augeri vel minui consuevisset, sic dicitur; ut apud Vitruvium, ubi de Balneo agit, perspicere licet.* V. Franc. Swertium *Not. in locum.*

Petavius Dionysius, Aurelianensis Gallus, Jesuita celebris. Emisit A. C. 1627. libros 13. *de Doctrina Temporum*, quos duobus complexus est tomis. Prior octo libris comprehendit *τὰ τεχνικὰ* temporum, h. e. quæ ad artificiosam Scientiæ compagem pertinent: ut de varia horarum, dierum, mensium, annorumque ratione. Quæ principia sunt *ἱστορικῆς* alterius partis. Posterior tomus libris quatuor complectitur ea, quæ in ratione Epocharum, atque intervallorum sunt obscura, eoque controversa. His 12. libris accedit decimus tertius, qui *ἀποτελεσματικός* sive usum fructumque superiorum continet librorum: ac Chronicon est omnis ævi usque ad annum 532. quo pax inita est inter Romanos ac Persas. Postea Idem fecit *Rationarium temporum*, iisdem libris 13. quod sæpius editum, correctum, auctum. Ejus quoque prodiit *Psalmorum aliorumque Canticorum in Script. paraphrasis Græcis versibus*, quæ extat cum interpretatione Latina, 8. Parisiis A. C. 1617. Vossio *de Sc. Mathematicis c.* 41. §. 24. *Permulta post Scaligerum optimè observavit. Sed judicium interponere difficile inter eos, quorum uterque præclarè adeò de Chronologia meritus est, ut nullis plus hæc Scientia debeat.* V. quoque Gassendum in *vita Peirescii.*

Petauristarii, apud Maternum Firmicum *lib.* 8. *cap.* 15. *cit.* iidem cum *Petauristis*, de quibus mox.

Petaurum, Gr. *πέταυρον* vel *πέτευρον*, tabula seu pertica parieti affixa, ad quam vespere Gallinæ se volatu recipiunt, ut pernoctent: Inde pertica vel rota, ad quam Mechanici *cœruleum lascivià culices imitati*, Plin. saltu se subjiciebant, propterea dicti *Πεταυρισταί*: item *Mechanici*, quia in machina vel rota se trajiciebant, Festus cum Scalig. Inventores primi Germani, unde *Germani Petauristæ*, Amm. Marcellinus. *Fuit quoq;*, ut ait Alex. ab Alexandro *Genial. dier. lib.* 4. *cap.* 21. *Petauri ludus admirationis præcipuæ, cùm per circulos quispiam veloci cursu transvolat corpore ita librato, ut non offendat circulum.* Meminit hujus ludi Manlius *Astronomic. lib.* 5.

> *Ad numeros etiam ille ciet cognata per artem*
> *Corpora, quæ valido saliunt excussa* Petauro;
> *Alternosq; cient motus, elatus & ille*
> *Nunc jacet, atque hujus casu suspenditur alter.*

In quæ verba Jos. Scaliger, *Rota*, inquit, *in sublimi posita à duobus versabatur, alter supernè, alter infernè nitebatur. Ita fiebat, ut alternis dejecti nunc penderent, nunc erecti sederent, per eandem rotam etiam corpora contenta saltu subjecta trajiciebant.* Mercurialis ligneam quandam *machinam* fuisse vult, *quâ homines rotis quibusdam in aerem jactabantur*: ut, præter vim nominis, Lucilius indicare videtur, *versu*

> *Sicuti Mechanici cùm alto exiluere petauro.*

Et Juvenalis *Sat.* 14

> *An magis oblectant, animum jactata* Petauro
> *Corpora, quiq; solent rectum descendere funem.*

Martialis item *lib.* 1. *Epigramm.* 22.

> *Quâ rota transmissis toties impacta* Petauro &c.

Unde non cristlatiæ hoc exercitationis genus assimulari vult, sed potiùs jactationi illi, quæ hodie in juvenili ætate viget, cùm asseri funibus quatuor ad laquearia suspenso ibi sedentes pueri aut puellæ veluti per aërem jactantur, quod *Oscillarum* appellatione à Vett. significatum putat, cujusque meminit Avicenna *princ. quarti tract.* 2. *cap.* 13. ubi ad coercendum sudorem laudat, ut æger ponatur super instrumentum, quo pueri vel Juvenes solent in aëre concuti. Et favet huic opinioni, quod Ælius Stilo apud Festum ait, *Petauristas* dici propriè Gr. quòd *εἰς ἀέρα* vel *πρὸς αὔραν πέτονται*, sive, quod *ad aërem* vel *ad auras* volent, quam exercitationem etiam in ludis Gymnicis usurpatam fuisse, apud Thracas, Ægyptios, aliosque populos ex Historicis patet. Nec minùs illud indicant Augusti atque Tiberii Cæsaris nummi, in quibus hunc in modum Oscellarum ludus repræsentatur, qui licet ab hodiernis Oscellis diversus sit, quo ad modum, nihilominus reipsâ nequaquam distare, solidè perspicitur, quòd in aëre videatur non secus Lusores quassari solitos fuisse, atque nunc agunt qui similiter exercentur. Idem raptorium illud machinamentum, quod Cœlius Aurelianus *lib.* 5. *Chron. cap. ult.* vocat *Macronsparton*, non prorsus absonum ei, & vel ipsummet *Petaurum*, vel saltem ei non dissimile fuisse, contendit. V. Hieron. Mercurialem *de Arte Gymnastica lib.* 3 *cap.* 8. Nobilis *Petauristæ* mentio, apud Varronem *Epist. ad Cæsarem*, *Convocat Ptolomæum Cinædon, Laconicum Petauristam, Dionis οἰκογενῆ*. Per flammas, accenso Pegmate, librantium se, ut populo oblectamentum darent, *Petauristarum* suprà laudatus Manilius meminit, *lib. eod.*

> *Membraq; per flammas, orbesq; emissa flagrantes*
> *Delphinumq; suo per inane imitantia motu.*
> *Et viduata volant pennis, & in aere ludunt.*

V. quoque supra in voce *Pegma*.

Petermanni, apud Lipsium in *Lovan. lib.* 2. *cap.* 4. homines seu servi S. *Petri* Lovaniensis.

Pethora, Hebr פְּתוֹרָה. Bileam Pseudoprophetæ patria, memorata Josuæ *cap.* 3. *versu* 29. dicta est quasi בית פתורה, id est, *domus interpretationis*; quia Bileamus, cùm celeberrimus Magus esset, Oracula Dæmonum, consulentibus ibi, responsa dabat, & illis obscura quævis interpretabatur. Sic & Chaldæi בירת אולפנא pro *Schola*, vel *Academia* dicunt. Neque verò insolens fuit ab hac obscura interpretandi facultate, nomina indere; Unde ea ipsa de causa Josephus, ab Ægyptio Rege, vocatus est צפנת פענח. quod est si interpreteris פותר vel פתרון, i. *Interpres*. Quò mirificè facit observatio Rabbinorum, qui inter cætera Josephi nomina etiam פותר recensent: Et hoc ipsum nomen in Oriente receptum esse, atque in Græcorum *Πέτρος*, propter soni affinitatem, transisse, sunt qui velint. Certè Hesychius, *Πέτρος*, inquit, ὁ *ἐπιλύων*, *ὁ ἐπιγνώστης*, & Arator, *Petrus Hebræo agnoscens sermone notat*. Qui ambo alludunt ad Hebr. פתר. quod Græcis *ἐπιλύειν* est seu *explicare*, *resolvere*, *interpretari*, ut Camero ostendit ad 2. Petri *cap.* 1. *vers.* 20. quanquam Heinsius in *Nonnum cap.* 17. nugas & argutias vocet. V. Georg. Hornium *Histor. Philos. lib.* 1. *cap.* 5 & *lib.* 2 *cap.* 4. *ubi eadem de Bileamo ei sermo est.*

Petilia lex, de Peculatu, commemoratur Franc. Hotomanno, ex Livio *lib.* 38. Auctorem habuit Q. *Petilium* Tribunum Pl. M. Æmilio Lepido, C. Flaminio Nepote Coss. ita sonans: *Velletis, juberetis, quæreretur, quæ pecunia capta, ablata, coacta ab Rege Antiocho sit, quique sub ejus imperio fuerint: quod ejus publicum relatum non esset, uti de ea re Ser. Sulpitius Prætor urbanus ad Senatum referret.* Addit Livius, *Omnes Tribus, uti rogas, jusserunt.* Præter quam Legem, nulla ferè de hoc crimine, nisi lex Julia, extat. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 8. *cap.* 28.

Petiliani Hæretici, malorum contagio non inquinari bonos, nec Ministrum impium, Sacramentum ullum validè conferre posse, dictitabant. *Gloss.* in *Can. Dominus declaravit* 1. *quæst.* 1. apud Dominic. Macrum *in Hierolexico.* V. in voce *Petilianus.*

Petiminarii, genus Θαυματοποιῶν, de quibus V. supra, ubi de *Petaminariis.*

Petinei, & *Petinegi*, apud Ditmarum *lib. ult. pag.* 113. populi sunt, Græciæ citerioris ævi Πατζινάκαι dicti, de quibus V. Car. du Fresne *Glossar* & *Not. ad Alexiadem.*

Petitor, V. supra *Candidatus.*

Petitum Pascha, sive Pascha Competentium, dicta olim Dominica Palmarum, quam ob causam, V. supra in *Capitilavium.*

Petoritum, vehiculum quatuor rotarum: à Τέσσαρες, Πέτορες, Πίσυρες, Osce Petora, id est, *quatuor*, Scalig. *in Varronem de Re Rust.* & *in Festum.* A. Gellius vero *lib.* 15. *cap.* 31. vocem hanc Transalpinam esse dicit, & Gallicæ originis, ex Varrone *rerum Divin. lib.* 14. quo in loco hic, cùm de *Petorrito* (ita scribit Gellius) dixisset, *Lanceam* quoque, non Latinam, sed Hispanicam vocem esse, contendit. Et quidem *Petorritum* Gallicum esse, etiam Quintilianus testatur, *lib.* 1. *cap.* 5. inquiens, *Plurima Gallica valuerunt, ut Rheda &* Petorritum: *quorum altero Cicero tamen, altero Horatius utitur.* Horatii locus est *lib.* 1. *Sat.* 6.

—— —— —— *Plures calones atque caballi*
Pascendi, ducenda Petorrita.

Utitur voce Ausonius quoque *Epist* 8.

Cornipedes rapiant infesta Petorrita *muli.*

Et *Epist.* 14.

Conterit moneo malè nota Petorrita vites.

V. Gellium *cap. cit. ubi de voce hac prolixè admodum disserit,* &c.

Petra, Græcè Πέτρα, veteri Græciæ, idem quod *rupes.* Theocritus,

—— πέτρας ἀπὸ ῥηγμῖν' ἀπερχόμενος.

At Græciæ mediæ idiotismus pro qualibet *lapide* usurpavit, etiam pro cæmentitio & οἰκοδομικῷ. Hinc Paulus Silentiarius ambonem Sanctæ Sophiæ εἶδος πετραῖον dixit, quòd ex *lapide* esset constructus,

Πᾶν γὰρ ἀμφιβάλλοντα εἶδος πετραῖον ὑπάρχει
Ἔσθ' ὅσα ... ἀνάγκη ἐπαγέρεσθαι βίβλον.

Idemq; passim πέτρας appellat, marmora cæsa ac polita, quibus structum illud ædificium &c. Quo fundamento nixus Salmasius, verba illa Marci c. 5. v. 46 ubi de Crypta Dominica, Καὶ κατέθηκεν αὐτὸν ἐν μνημείῳ, ὃ ἦν λελατομημένον ἐκ πέτρας, *Et posuerunt eum in monumento, quod erat excisum è petra*; non de rupe interpretatur, sed de lapide & saxo, ex quo subterraneas istiusmodi cryptas construi moris erat: atque proin μνημεῖον λελατομημένον ἐκ πέτρας exponit, *monumentum ex lapide cæso ac polito constructum*, quod Lucæ μνῆμα λαξευτὸν propterea dicitur. Certè λαξόος is propriè, qui lapides polit ac levigat. Vetus *Inscr.* de Sculptore,

Περιξέσσας ... λαοξόος ἔχει χερσίν.

Unde Nonnum refellit, qui ex uno lapide excavatum & monolithum Domini sepulchrum esse credidit, ut ex *paraphrasi* hac ejus *ad Joannem* patet,

—— —— ἦν δ' ἐν γαίῃ κάτω
Τύμβος ἀδμήτοιο βαθυνομένοιο πέτρης
Γλυπτὸς ὅλος ... τετυγμένος.

Quod ex aliis Evangeliis sumsit, cùm nihil tale apud Joannem reperiatur. Hinc paulo pòst λιθάδη χαμεύνας & ὀλίγας χαμεύνας appellat: quasi similis fuisset arcis illis sive lectulis lapideis ex uno lapide cavatis, in quibus condebantur cadavera, quique ad modulum corporis erant facti &c. V. præfatum Auctorem *ad Solinum pag.* 1209. & 1210. Cæterùm ἐπὶ τῇ πέτρᾳ Dearum sedes, apud Gentiles, frequens, quòd ibi sese primum spectandas præbuissent, consedissentque. Sic enim Ceres in Eleusiniis defatigata incubuisse dicebatur, ἐπὶ τῇ πέτρᾳ ἀγελάστῳ, juxta puteum Callichorum. Delphisque, in Curia, ostendebatur *petra*, supra quam Sibylla, ubi à Musis educata erat, profecta sederit, teste Clemente 1. *Strom.* Sed & memorabile in Eleusiniis opus, è duobus magnis lapidibus compactum, Πέτρωμα inde dictum, in quo reconditi erant libri Rituales, quibus apertis majoribus mysteriis Initiandi scripto addiscebant, quid facto opus: ubi & jusjurandum de maximis quibusque rebus præstabatur; Habebat id operculum supra rotundum, intra quod Cereris effigies, quam Sacerdos stato mysteriorum tempore induebat, uti docet Pausanias in *Arcadicis.* Quo πετρώματι Mosaicæ Legis tabularum instar aliquod voluisse Simiam Dei exhibere, censet Jac. Gothofredus *Exercit.* 1. *de Eccl.* V. quoque infrà *ad Petram.*

Petra, urbs Judææ. Stephanus, Πέτρα πόλις νῦν ἡ τρίτης Παλαιστίνης, *Petra urbs jam Tertia Palæstinæ*, hanc autem Judæam fuisse, suprà diximus. Metropolim Palæstinæ tertiæ faciunt recentes *Notitiæ* Provinciarum Ecclesiasticarum: Τρίτης Παλαιστίνης Μητρόπολις, Πέτρα, Αὐγουστόπολις, Ἀρίνδηλα, ... &c. *Tertia Palæstinæ metropolis* Petra, *Augustopolis* &c. Unde *Petræa*, pars Judææ, apud Plinium *lib.* 5. *ubi de Judæa*: *Pars ejus Syriæ juncta Galilæa vocatur: Arabiæ verò & Ægypto proxima* Petræa, *asperis dispersa montibus.* Sed quod *Petræam* illam partem Judææ dictam intelligit, ab asperis saxis, quibus montuosa est, fallitur; id enim nominis habet ab urbe *Petra*, quam cùm alii Judææ, alii Arabiæ tribuant, hinc factum, ut illi partem Judææ *Petræam*, isti Arabiæ, sic cognominaverint. V. Salmasium *ad Solinum.* & in voce *Petra*, *Arabiæ opp.*

Petra Abatos, apud Lucanum *lib.* 10.

Hinc Abatos, quam nostra vocat veneranda vetustas,
Petra *patens, primos sensit percussa tumultus.*

Quibus verbis expressit locum Senecæ *Natural. Quæstion.* 4. *Exiguo ab hac* (i. e. ins. Philis) *spatio petra dividitur,* Ἄβατον *Græci vocant: nec illam ulli nisi Antistites calcant. de illa primùm saxa auctum fluminis* (Nili) *sentiunt.* Sermo est de origine Nili, cujus fontem venasque inter Syenen & Elephantinen Ægyptii constituebant in medio duorum eminentium saxorum: qua de re V. Salmasium *ad Solinum pag.* 439. & in voce *Abatos*, ut & infrà, in *Phiala.*

Petra Scelerata, locus Romæ, de quo V. Baronium *ad A. C.* 192. *num.* 4. & 5.

Petræ Fons, V. *Petræ Pons.*

Petræa Arabia, est Arabia ultra Pelusiacum, quæ ad Mare Rubrum pertinens, ab Ægypto ad intimum recessum Sinus Arabici pertingit, ubi Elana oppidum & hinc Sinus Elanites. Juxta Ptolomæum, ab Occidente Ægypti parte terminatur, id est, Pelusiaco; ad Septentrionem, Judæâ; ad Meridiem, intimo recessu Sinus Arabici qui ab Heroum oppido ad Elana procedit, Orientem versùs. Πετραῖος Servio dicitur, à *petris* vel saxis; sed potiùs à *Petra*, oppido & emporio Arabum Nabatæorum, *Petræa* dicta est, quæ in nomen postmodum ac censum concessit *Syriæ Palæstinæ*, seu Palæstinæ tertiæ, hincque *Petræa* quoque *Judæa* nominata; quòd *Petra*, quæ priùs Arabiæ tributa fuerat, sequenti tempore Judææ ascriberetur. V. suprà in voce *Petra* & plura hanc in rem apud Salmasium *ad Solinum* passim, inprimis *pag.* 482.

ad *Petram* votum reddere, superstitionis paganicæ species fuit, Christianis interdicta. *Indiculus* Paganiarum in Concil. Liptinensi A. C. 743. *De his quæ faciunt super petras.* Eligius apud Audoenum in ejus *Vita lib.* 2. *cap.* 15 *Nullus Christianus ad fana vel ad* petras, *vel ad fontes, vel ad arbores — vota reddere præsumat,* &c. Car. du Fresne *Glossar.* V. quoque suprà *Lapis*, & infrà *Saxum.*

Petreja, tertia dicebatur apud Romanos persona, in Triumpho in eosdem usus cum duabus prioribus excogitata, ut populo voluptas, hostibus dolor, inde oriretur, Festus *lib.* 14. Ante currum enim triumphalem, post urbium, montium, fluviorum, regionum simulacra, post spolia & exuvias hostibus detractas, post Duces catenatos, Tibicines item, Citharœdos, Scutiferos, aliosque exercitus ministros, sequebantur personæ tres, quæ totum hoc agmen claudebant. Et primò quidem incedebat aliquis, qui *ineptâ gesticulatione risum omnibus moveret, hostibus illuderet, eosque virtutis Romanæ & suæ temeritatis admoneret,* Livius, *Decad.* 1. *lib.* 4. ubi de triumphatis Vejentibus, & Fidenatibus à M. Æmilio, loquitur: Idem picturas quasdam, quæ *citeriæ* dicebantur, gestabat, Festus *lib.* 3. Altera persona erat Manducus, cujus effigies malis dehiscentibus & ingentem dentibus sonum edens, eodem teste *lib.* 11. Vide quoque Plautum *in Rudente Actu* 2. *Sc.* 2. Tertia *Petreja* fuit, quam mox currus: dein insequebantur Senatores Cives redempti & milites *Io triumphe* clamantes. Vide Joann. Rosinum *Antiquitatum Romanarum lib.* 10. *cap.* 29. cum Thomæ Dempsteri *Paralipomenis.*

Petrense Stagnum, ab urbe cognomine dictum: quemadmodum *Gelonum*, à Gela urbe; *Agrigentinum*, ab Agrigento &c. Vide Salmasium *Exercit. Plinian. ad Solinum p.* 126. ubi explicat verba, *Gelonium stagnum.*

Petronas, primus fuit, qui infirmos exerceri debere docuit. Post quem Prodicus sive Herodicus, cursibus & luctationibus febrientes tantùm non exanimavit: ambo ab Hippocrate *lib.* 6. *Epidem. sect.* 3. *Aphor.* 23. circa hoc dogma vehementer exagitati. *Petronam* verò imitatus posterioribus seculis Asclepiades, ut hominum aucuparetur favorem, non modò languentibus varias exercitationes, ad voluptatem potiùs, quam ad sanitatem spectantes, indulsit, verùm etiam (quod elegantissimè scripsit Celsus) cubantis quoque luxuriæ subscripsit: ut non sine ratione Plinius eum *jucundum curandi modum callùisse* prædicaverit. V. Hieron. Mercurialem *de Arte Gymn. lib.* 4. *c.* 7.

Viri illustres.

Petronius Didius Severus, ex Clara Æmilia, pater fuit Didii

Juliani, qui post Pertinacem Imperium est adeptus, V. Æl. Spartianum in hujus *Vita.*

Petronius Junior, inter occisos à Severo Imp. apud Ælium Spartianum.

Petronius Maximus Cos. sub Valentiniano Imp. binis vicibus; primùm quidem A. C. 433. cum Theodosio: iterum decennio pòst, cum Paterno. Unde Tironi Prospero *in Chronico Pithœano, Vir* dicitur *gemini Consulatus & Patriciæ dignitatis.* Servat memoriam ejus prægrandis nummus æreus, *ad Sidonium* Sirmondo laudatus; cujus antica facies Valentiniani vultum exhibet, cum solita Inscr. DN. PLA. VALENTINIANUS. P. F. AUG. altera Petronium Maximum, Senatorio seu potiùs Consulari habitu in sella sedentem, volumen dextrâ, lævâ scipionem cum aquila tenentem, nomine hinc inde adscripto, PETRONIUS MAXIMUS, V. C. CONS. quo quidem numismate eum simili forte honore, quo Bonifacium, prosecutus est Imperator, quam ille tamen accepti beneficii gratiam malè tandem rependit. V. Carolum du Fresne *Dissertatione de Inferioris ævi Numismatibus num.* 61.

Petroselinum, quasi præcipui usus in condimentis, recentioribus Græcis ϰοδίμανδρ dictum est. V, infrà in voce *Pigmentum* seu *Pimentum*, & de *Petroselino*, plura apud Salmasium *ad Solinum pag.* 1208 & *seqq.*

Petrus Apost. adde: Quosdam *Epistolam* ejus posteriorem rejecisse, docet Eusebius *Histor. Eccl. lib.* 3. *cap.* 24. Contrà *Acta*, item *Apocalypsin* jactarunt alii, quam in nonnullis quoque Palæstinæ Ecclesiis, quotannis die Parasceves, legi solitam, tradit Sozomenus *lib.* 7. *cap.* 19. de Actis verò V. Eusebium ubi modò, *lib.* 3. *cap.* 3. Etiam *Evangelio Petri* usos esse Nazarenos, legas apud Theodoretum *Hær. Fab. lib.* 2. *cap.* 2. Vide Suicerum *Thesaur. Eccl.*

Reges Viriq; clari.

Petrus I. Aragonum R. adde: Cognomen *ab Acinace* habuit. Cùm prius enim Regnum electivum esset, ab Ordinibus is primus impetravit, ut in posterum successivum esset ac hæreditarium; atque hinc caput, quod inter leges Aragonum de electione Regis agebat, stricto acinace decidit, inde nomen adeptus. Nihilominus libertati etiam introductâ hæreditaria successione cautum, ut videre est, apud Hornium *Orb. Imp.*

Petrus, nomen perpetuum Patriarcharum Antiochenorum, in memoriam primi illius sedis fundatoris, Macer *in Hierolexico*, in voce *Papa*, item in voce *Patriarcha.*

Petrus Beneventanus, Notarius Innocentii III. collectionis tertiæ Decretalium auctor. Cùm namque tertiam hanc collectionem adornasset Bernardus Compostellanus, ex Registris Innocentii, quæ collectio *Romana* est: offensi Romani, quòd usu judiciorum minùs recepta referret, ab Innocentio impetrarunt, ut Pontificiâ auctoritate aliqua Collectio ederetur. Quare Innocentius Notarium suum *Petrum*, anno Pontificatûs 12. qui fuit Christi nati 1210. operi præfecit; tumque primum auctoritate publicâ facta Collectio Juris Pontificii est. Superiores enim omnes sive Decretorum sive Decretalium Collectiones privatâ solùm auctoritate scripserunt & Rescripta ab illis consignata negari poterant, nisi à Scriniariis Ecclesiæ Rom. probarentur. Hanc verò Collectionem Petri Beneventani, quinquennio pòst, quarta Collectio sequuta est, sub eodem Pontifice, circa A. C. 1215. occasione Concilii Lateranensis IV. V. Gerh. von Mastricht *Histor. Jur. Eccl. num.* 350. & 351.

Petrus Hispanus, magnam famam consequutus est *Summulis Dialect.* quas ex Michaelis Pselli Synopsi Organi Aristotelici compilavit: postmodum Papatum adeptus & Joannis XXII. nomine insignitus est. G. Hornius *Histor. Phil. lib.* 6. *c.* 4.

Petrus Matthæi JC. Lugdunensis, circa A. C. 1590. privatâ auctoritate collegit septimum Decretalium librum, quem Cardinali Cajetano inscripsit. Conjecit autem in hunc eodem librorũ numero & titulorum serie, ut in Gregoriana Collectione, Constitutiones Pontificum, post sextum, Clementinas & Extravagantes; qui labor, quamvis à nullo Pontificum hactenus approbatus, quibusdam tamen editionibus Juris Canonici ab isto tempore adjectus, reperitur, Idem Mastricht *num.* 407.

Petrus Pithœus, Gallus, de re literaria optimè meritus, inter alia *Capitularia* primus edidit. Cùm enim Joh. Tilius, de restituendis Capitularibus solicitus, morte peremtus institutum perficere non potuisset, paucis solùm foliis post obitum ejus editis, quibus usi sunt recognitores & emendatores Gratiani: Perfecit opus ex pluribus exemplaribus Pithœus, & præt. sec. A. 88. cum *Glossario* vocum obscurarum, in Capitularibus repertarum, Lutetiæ edidit, quod ibidem recusum est A. 1603. Licèt enim Pithœi nomen editio non præferat, attamen ex Miræo *Bibliothec. Eccl.* & Sirmondo *Præf. ad Capitula Caroli Calvi*, discimus, eum edidisse & præfationem præmisisse. Sed & sub ejus nomine citat Justellus præfationem istam, *In fine præfat. quam codici Can. Eccl. Un.* præmisit, ubi de Capitularibus asserit, omnia in iis fere desumta esse ex Codice Canonum Eccl. Rom. & Isidori Collectione. V. eundem Mastricht *Histor. Juris Eccles. num.* 207. ut & in voce *Pithœus.*

Pettalo-rynchitæ, Hæretici, qui, quoties orabant, digitum indicem naso inserebant, hâc ceremoniâ, omnium rerum Judices se ac commensuratores esse, indigitantes. Πάτταλος enim, *palus*, mensuræ, ῥύγχος v. *nasus*, judicii symbolum est. *Persiconasiti* dicuntur aliis, V. de illis pluscula apud Epiphanium *Hæres.* 48. & infrà in voce *Tasco drugitæ*, Macer in *Hierol.* l. *Passalorynchitæ*, & vide in hac voce.

Peuca & *Peuci*, pop. incolentes ins. Peucen: ut Rheni pop. qui Rhenum accolunt. Persius,

—— —— *Locat ingentes Cæsonia Rhenos*:

pro *Rhenanis*, Steph. Ῥῆνοι. Sic Ἴστροι, qui *Istrum* accolunt; *Thyani*, apud Vopiscum, pro *Thyanais* Atque ita apud Treb. Pollionem, in *Claudio*, legit ex fide Palatini codicis, *Peuci*, ut & ex Zosimo *Peucæ*, cùm aliàs *Peucini* præ se ferat editio: *Deniq; Scytharum diversi populi, Peucini, Trutungi, Austrogothi* &c. à *Peuce* sc. ins. quam Danubius facit, Salmasius *ad l.* V. & *Peucini.*

Peucelaitæ, Dionysio Πευκαλεῖς, pop. ad Indum fluv. Gandaridis vicini. In qua regione *Cophen* fluv. qui Malamantum & Soastum amnes ducens in Indum emittit, scaturire Arrianus refert: Est autem hic Soastus, qui Ptolomæo Σόαστος, quo loco inter Suastum & Indum Gandaras metatur &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 993. ut & in voce *Peucelaotis.*

Peusinii, Græce Πευσίνιοι, corpus fuit Athenis ministrorum publicorum sive lictorum, qui, etiam Τοξόται, item Σκύθαι dicti, coërcendis, qui immodestiùs agerent, instituti fuerunt. V. in voce *Peusin*, & infrà in *Scytha.*

Peutingerus, adde: Hinc *Peutingerianæ* tabulæ, ex illustri hac familia primùm in lucem productæ, nomen; qua de sic Merula *præf. Cosmographiæ*: *Nec suis caret mendis*, inquit, *Antonini, vel cujuscunq; censendum, Itinerarium, in quo emaculando suoq; nitori restituendo, egregiam posuerunt operam, cùm alii, tum vel maximè Abrahamus Ortelius, vir monstris ex terrarum Orbe amoliendis planè natus: & Hieronymus Surita Cæsaraugustanus, quo, in hoc argumento, Hispania nunquam habuit feliciorem. Hinc factum, quòd majore cum fructu illud usurparim; commissum cum amplissima tabula Itineraria, quæ ductu Johannis Moreti, diligentissimi Typographi, auspiciis Viri nobilissimi Marci Velseri, Duumviri Reip. Augustanæ, ex illustri* Peutingerorum *Bibliotheca in lucem prodiit. Plus habet illa in recessu, quàm frons pollicetur: Licèt infinita ibi sint depravata, & turbatioris ordinis: tamen comparata, tum Antonianis (quibus & hinc Medicina non semel per me petita) nullo negotio possunt corrigi & ad sua revocari castra: quod non infeliciter à me factum in Gallia, Italiaq;, res ipsa docebit. Procurrit hæc tabula ab Occ. Oceano, per Continentis totius longitudinem, ad Orientalem usque, singula notans loca, nec non locorum, industriâ stupendâ, distantias & intervalla. Totum complectitur, quantus est, Antoninum: alterumque tantum & amplius adponit, si civitates, urbes, oppida, fluvii, aliaq; talia, diligenter examinentur; digna certè, quæ sedulis Doctorum, non Magistellulorum, manibus teratur.* Illam *Theodosianam* vocat Hadr. Valesius *Not. Gall. ubi eam sæpius exponit ac corrigit.* In octo eam segmenta commodè distribui, I. Ab ostiis Rheni Bonnam usque. II. Bonnâ usque ad Marcomannos. III. A' Marcomannis ad Sarmatas. IV. A' Sarmatis usque ad Hamaxobios. V. Ab Hamaxobiis ad Roxolanos. VI. A' Roxolanis ad Parnacos. VII. A' Parnacis ad Paralocas Scythas. VIII. A' Paralocis Scythis, usque ad finem Asiæ; habet Auctor Anonymus *Histor. Orbis Terr. Geogr. cap.* 1. Eam videre est, in *Theatro Geogr. Vet.* Bertii, in *Parergo Geogr. Vet.* Ortelii & in *Orbis Antiqui Delineat.* Jansonii.

Pexa Vestis, memoratur Plinio *lib.* 8. *cap.* 47. *Istriæ ac Liburniæ lanam pilo propiorem quàm lanæ, & ideo* Pexis vestibus *alienam, & quam sola Ars scutulato textu commendat in Lusitania.* Ubi *pexas vestes* fuisse, in quibus ob villorum densitatem, nec stamen, nec trama appareret, Eruditis animadversum. Tales omnes recentes fuere. Martialis *lib.* 2. *Epigr.* 44.

Emi seu puerum, togamque pexam.

Unde, in tela aranearum, *pexitatem* à Plinio dici villosam quandam in ea & lanuginosam filorum naturam, quæ, in rara earum textura, non perinde appareat, ut in densa, notavit Turnebus *lib.* 5. *cap.* 14. Nam vestes obsoletæ ac tritæ his contrariæ, in quibus scilicet, vellere attrito & deflocсato, filorum textura facilè conspicua erat: quam ob causam hæ *niveæ*, id est, tenues, dicuntur eidem Poëtæ, *lib.* 4. *Epigr.* 34.

Sordida cùm tibi sit, verùm tamen Attale dicis,
Quisquis se niveam dicit habere Togam.

Sed & *vesti pexæ*, aliquando recens, verùm quæ villis careat, opponitur, quales ex lana, de qua suprà Plinius, contexebantur, *rasâ* dictâ, uti serica utplurimum, quæ sine villis, & minimè *pexa*, erat. V. infrà in voce *Rasa*, & Octav. Ferrarium *de Re Vestiar. l.* 1. *cap.* 17. qui *lib.* 3. *cap.* 20. Togam *pexam*, vel tunicam *pexam* vult *spissam* dici, in illo Plauti *Epidic. Act.* 2. *Sc.* 2.

Tunicam rallam, tunicam spissam, linteolum cæsicium.

A' *pexis* istis immodò togis Candidati (quo nomine posteriori ævo apud

apud Romanos venerunt honestioris ordinis cives, pullatis, id est, plebejis hominibus, oppositi) *Pexati* appellantur, Senecæ *de Beata vita lib.* 2. quòd *pexis*, hoc est, *candidis & recentibus* togis uterentur. Ita enim vocabulum istud sæpissime acceptum esse, præter dicta, Persius confirmat:

— — — *Pexusque togaque recenti.*

Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 32.

P F.

Pfadelbachium, locus Germaniæ, in Franconia, sub proprio Comite, ex Fam. Hohenloica. Cujus cùm præcipua divisio hodie sit, in *Langenburgicum* & *Waldenburgicum* ramum: in illo Wolfgangus, ex Georgio Friderico fil. primogenito, Comites *in Weickersheim*, in isto, Eberhardus itidem ex primogenito Georg. Friderico *Pfadelbachios* dedit. Hoc enim (obiit autem is A. C. 1600.) & Dorotheâ Ruthena, natus Ludov. Eberhardus *Pfadelbachium* natus est. V. suprà, ubi de *Hohenloica Fam.* Addo saltem, Friderico Cratoni & Florianæ Ern. natos esse Eberhardum Frider. Ernestum A. C. 1659. Christianum Albertum A. C. 1660. Sylvium Ern. A. C. 1663. Fridericam Florianam A. C. 1664. &c. quo um illi eodem, quo geniti sunt, anno obiere; ita annum 1665. emortualem habuit: omnes *Comites Hohenloici lineæ Waldenburgicæ in Pfadelbach.* Spenerus *Theatr. Nobilit. Europ. Part. I. pag.* 164.

Pfirtum, opp. & Comitatus Germaniæ, in Suntgovia, aliàs *Ferreta*, Gall. *Pfirt.* Quem cum Suntgoia aliisque terris marito, Alberto Contracto Austriæ Archiduci, attulit Joanna, Ulrici postremi Pfirtensium Comitum filia. Eum postea Carolo Audaci Burgundiæ Duci, centum aureorum millibus venditum, Sigismundus Austrius, Friderici III. Imp. frater, victo isto ab Helvetiis, occisoque, non redditis nummis recepit. Transiit tandem unà cum Alsatia aliisque pactione Monasteriensi ad Galliæ Reges, non sine Basiliensium Præsulum querela, ad quos *directum*, ut appellant, *dominium* Comitatus hujus hactenus spectaverat, satisfieri sibi ob adempta immeritis jura hisce nuperisque Imperii Comitiis frustra precatos. G. de Roo *Lib.* 3. Crusius *Annal. Suev. Part.* 3. *lib.* 5. *cap* 3. *pag.* 259. Stumpfius *Chron. Helvet. lib* 5. *cap* 30. Alii, laudati Tob. Pfannero *de præcipuis Germ. Principum gentibus cap.* 1. V. quoque in voce *Ferreta.*

P H.

P. H. C. in notis antiq. *publicus honor curandus* &c. Franc. Gouldmannus *Diction. Lat. Angl.*

Phacetis, seu *Phachis* seu etiam *Aphacitis*, memorata Hygino *in Poët. Astronom.* vel filia erat Veneris, vel Venus ipsa, quæ *Dea Syria* vocatur. *Aphacitis* certe Venus memoratur Eusebio *in vita Constantini lib.* 3. *cap.* 53. Nam Græcè est, Ἄλσος καὶ τέμενος ἐν ἀκρωρείας μέρει τοῦ Λιβάνου ἐν Ἀφάκοις ἱδρυμένον, hoc est, *Nemus & delubrum in parte verticis montis Libani in Aphacis exstructum.* Ubi pro *Aphacis* perperam Musculus, *in fruticeto*: uti Christophorsonus, *inter arbusta.* Hoc *Aphacitidis* Veneris templum demolitus est Constantinus M. ut ibidem scribit Eusebius. Item Socrates *lib.* 1. *cap.* 14. ubi dicitur τὸ ἐν Ἀφάκοις τοῦ Λιβάνου ἱερὸν τῆς Ἀφροδίτης. *Templum Veneris in Aphacis, ad montem Libanum.* Et Sozomenus *lib.* 2. *cap.* 4. cui est, ναὸς ὁ ἐν Ἀφάκοις τῆς Ἀφροδίτης περὶ τὸν Λίβανον τὸ ὄρος καὶ Ἄδωνιν τὸν ποταμόν. Quod apud Cassiodorum *in Tripartita lib.* 2. *cap.* 20. sic redditur, *In Aphacis juxta montem Libanum & Adonim fluvium, Veneris domus.* Similiter Nicephori Interpres *lib.* 8. *cap.* 33 *Apud Aphacos, ad Libanum montem, Veneris delubrum*: Ortelioque in *Thesauro Geogr* observatus est locus ille Zosimi *lib.* 1. ubi de Zenobia ab Aureliano capta agit: Ἄφακα χωρίον ἐστὶ μέσον Ἡλιουπόλεως τε καὶ Βίβλου, καὶ ὁ ναὸς Ἀφροδίτης ἵδρυται, *Aphaca locus est, inter Heliopolim & Biblum, ubi Fanum Veneris est constitutum,* &c. Quia autem in Boëth stagno *Phacetis*, filia Veneris, in piscem transfigurata sit, quam *Syriam Deam* nominarunt: vel quòd is de stagno filiam Veneris salvaverit, hinc, inter Meridionalia cœli sidera, Piscis divinis honoribus cultus, & à Syris in templo *Phacetidis* argentei pisces consecrati sunt. V. Seldenum *de Diis Syris Syntagm.* 2. *cap.* 3. Gerh. Joh. Vossium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 2. *cap.* 36. & in voce *Aphace.*

Phea, mulier latrocinans, sæva & lasciva, *sus Crommyonia* Plutarcho, à loco habitationis, dicta est, de qua V. Casp. Barthium *Not. ad Papinium Statium Thebaid. lib.* 12. *versu* 577. nec non in voce *Crommyon.*

Phæcasis, calceamenti genus, apud Vett. & quidem Hesychio, ὑποδήματος εἶδος γεωργικοῦ, i. *species calceamenti rustici*, ut similia fuerint peronibus è crasso corio rudique Minervâ confectis. Alii crepidis potiùs baxeisque Philosophicis, vel soccis udonibusque linteis illa assimilant. Certè Seneca *Epist.* 113 *Tum*, inquit, *quædam esse, quæ decent phæcasiatum & palliatum.* Id est, *Philosophum*, quibus ut peculiare gestamen erat pallium, ita & *Phæcasia* suum præbuisse calceatum videntur. Quod idem *lib.* 7. *de Beneficiis cap.* 21 declarat apertiùs, è quo loco etiam illud patet, ejusmodi *Phæcasia*, quibus Philosophi utebantur, quatuordecim assibus tum constitisse; *quatuor* enim *denarios* licit, quorum quilibet, juxta supputationem Budæi *de Asse lib.* 5. trium assium & dimidii pretio respondet. Ob eandem rem Plutarchus, ubi Antonium cultu, contra morem Romanum, Græcanico seu Philosophico insignem denotat, ipsum pallio amictum *Phæcasiisque* calceatum, refert his verbis: Ἐν ἱματίῳ καὶ φαικασίοις ὤφθη. Ita ergo cum crepidis in eo convenere, ut Philosophis iisque quibus Græcorum habitus arrisit, usurparentur. At Appianus, *Bell Civil. lib.* 5. *paulo post princip.* Atheniensium Alexandrinorumque Sacerdotibus, de Philosophis tacens, in communi usu fuisse scribit *Phæcasia*, vocans illa *calceamenta candida*: & Herodianus *Histor. lib* 5. insanum Antonini commemorans luxum, de *Phæcasiis* omnino videtur locutus, cùm dixit „*Præfecti exercitibus, indui tunicas talares, linteis calceamentis utebantur, quemadmodum Vates in iis regionibus consueverunt*: Phœnicum intelligens Sacerdotes, apud quos Imperator ille educatus, Solisque sacris initiatus fuerat. Sic ruet Hesychii sententia, contra quem porro facit vocis etymon. Ἀπὸ τοῦ φαιοῦ enim, quod *leve* ac *agile* significat, huic calceamenti generi nomen inditum est; quæ notatio calceo agresti minimè convenit. Adde quòd Eratosthenes *in Mercurio* ἐλαφρῇ epitheton huic etymo convenienter *Phæcasio* adjunxit:

Πέδιλα παλαιγενέος ἐλαφρὴ φαικάσιον,
Soleam olim suebat tenuis Phæcasii.

Philosophis igitur Sacerdotibusque familiaria fuerint *Phæcasia*, sed hoc discrimine, ut Sacerdotes candidis & linteis, Philosophi verò nigris coriaceisque uterentur, quorum illud ex Appiano ac Herodiano, hoc ex Senecæ *loc. cit.* constat, ubi Pythagoricum quendam Philosophum, phæcasia à Sutore ementem, introducit. Quoad formam tamen ea inter se similia fuisse videntur, ut pedes totos tenui obstragulo contegerent, sive lineum id esset, sive pelliceum atque adeò propter tenuitatem illam, levem atque agilem pedibus præberent incessum. Verbo Sacerdotum *Phæcasia* videntur iis fuisse udonibus affinia, quos Galli *Chaussons*: Philosophorum verò soccis illis, quos iidem *Escarpins* dicunt. Atque ita facilè Philosophi *Phæcasia* poterant crepidis suis inserere; quo modo jam aliqui calceolos mulleis insertos gestare consueverunt. Proin, quum apud Juvenalem legimus *Satyra* 3. *v.* 218.

Phæcasianorum vetera ornamenta Deorum.

notemus cum Turnebo *Adversar. lib.* 10. *cap. ult.* pro *phæcasiatis* Deos vocari *phæcasianos*; quo modo Tullius pro *minisio* Jovem *minianum* appellavit, *in Epist.* & cogitemus significari *Phæcasiis* illis calceamenta, quæ Sacerdotum erant propria, ut Deorum itaque sacrificantium calceatus invicem responderat. De aliis verò *Phæcasiis* qualia Philosophis aliisque Græcanici cultus studiosis usurpata dictum, intelligi possunt illa Petronii *in Satyr.* quibus nebuloni, Legionarium se mentienti, alter acutè objicit: *Age verò in exercitu vestro* Phæcasiati *milites ambulant?* Ut hominem mendacii ab ipsius calceatu arguat, ex eo, quòd, more Romano, milites non *Phæcasiis*, sed caligis instructi incederent, &c. V. Ben. Balduinum *de Calceo antiquo cap.* 14.

Phæcasiani Dii, apud Athenienses culti, nomen habuerunt à φαικασίας voce seu φαικάσιον, i. *Phæcasia*, genere calceamenti humili: quales calceos Athenienses vulgò appellavere, *Κονίποδας*, διὰ τὸ πελάζειν τῇ κόνει τὸν πόδα, id est, *quòd pedes pulveri appropinquare facerent*, ut ait Clem. Alexandrinus *Pæd. lib* 2. *cap.* 11. *pag.* 152. Non enim solùm vestitæ, sed & calceatæ Deorum aliquando statuæ fuere. Quo modo & depingi solitæ sunt, ut ex Juvenalis illo discimus, *Sat.* 3 *v.* 217. &c.

Hic aliquid præclarum Euphranoris & Polycleti,
Phæcasianorum *vetera ornamenta Deorum.*

Franc. Rossæus *Archæol. Attic. lib.* 2. *cap.* 6. V. quoque paulò supra in voce *Phæcasia.*

Phædimus, unus filiorum Niobes, apud Apollodorum *lib.* 3. & Hyginum *cap.* 11.

Phædo, Philosophus Arianus, qui, cùm in Concilio Nicæno contra Orthodoxos disputaret, & quæreret de sensu verborum Mosis, ubi *hominem ad imaginem & similitudinem Dei conditum esse* docet, Osius Episcopus Cordubensis, communi Patrum nomine, ita respondit: *Illud ad imaginem ô Philosophe non ad corporum constitutionem, sed ad mentem relatum & expressum esse, docet sermo veritatis. Audi ergo & intellige. Deus cùm sit natura bonus, inspulpsit illud ad imaginem & similitudinem, ut bonitatem, simplicitatem, puritatem, candorem, probitatem, felicitatem & his similia; ut quæ Deus est per naturam, eadem per ipsius gratiam habere posset ab ipso creatus homo, hoc est, ipsius hominis mens. Et, ut pictores periti similitudines imaginum in tabulis non ex uno semper colore, sed ex variis perpetuò depingunt: Sic Deus homini etiam, quem creavit, in anima intelligentis conditorio, hoc est, in mente concessit, ut per Virtutes haberet illud, ut ad imaginem & similitudinem fingeretur, cùm in homine abundè conspiciatur imago per prædictas res divinas, quas Deus in illo reposuit*: apud Gelasium Cyzicenum, Act. Concilii Niceni, apud Joann. Ruellium *Histor. Concil. Tom. II.* Periodo 2. Pericopâ 4. *Diatribâ* 43. *pag.* 157. &c.

Phænarete, Socratis mater, obstetricis munere apud Athenienses functa. Ejus meminit filius apud Platonem *in Theæteto p.* 149 *tom. I edit. H. Stephani*, Ὡς ἐγώ εἰμι ὑὸς μαίας μάλα γενναίας τε καὶ βλοσυρᾶς, Φαιναρέτης, *Sum filius obstetricis valde generosæ, ferocisque præditæ animo, Phænaretes.* Quo de loco perperam reprehenso

henso ab Athenæo, dixit Vossius *in Institut. Oratoriis lib. 2. c. 14. sect. 18.* Est autem Βλοσυρὸς epitheton leonis, apud Hesiodum *in Scuto Herculis versu* 175. & Pollucem *lib. 5. cap. 2.* & Βλοσυρώπης propriè *torvitas* est: sed cùm sic vocari videmus, capiendum de illa oculorum ferocia, quæ in bene natis & idcirco alios præ se contemnentibus, relucet. V. eundem Vossium *de orig. & progr. Idolol. lib. 3. cap. 52.*

Phaeninda, aliis *Pheninda*, ludi apud Romanos genus, viris valde accommodatum, ut docet Clem. Alexandrinus *lib. 3 Pædag. cap. 10.* ubi inter alia ait, Οἶδα καὶ σφαίρᾳ τῇ μικρᾷ παιζόντων τὴν φαινίνδα παιδιὰν ἐν ἡλίῳ μάλιστα. *Aliī autem parvâ quoque pila ludunt eo ludo, quem dicunt* Pheninden, *maximè in Sole.* Unde Mercurialis *de Arte Gymnastica lib. 2. cap. 4.* *Tertia*, inquit, *adhuc major secundâ, in qua homines inter se distantes ludebant. & in qua, cùm stataria ac motoria pars esset, qui manebant, pilam emittebant cum vehementia & concinnitate. Inter has species adnumerari debere genus illud indico, quod penès Athenæum* (Deipnos. lib. 1. cap. 11.) ἁρπαστὸν *&* φαινίνδα *vocatur: Tum quia à Galeno in libello, de parva pila ludo, simul cum aliis, id quoque explicatum habetur: tum quia Clemens Alexandrinus* &c. Quod & à Polluce confirmatum, ubi etiam vocatur *Harpastum*, innuit; minimum pilæ genus atque ita dictum, quòd ludentium alter alteri eam eriperet. Hujus etenim inventorem extitisse Præ æstium Pædotribam, scripsit Jubas Maurusius; cujus itidem descriptionem Antiphanes in hunc modum attulit: Σφαῖραν λαβὼν τῷ μὲν διδοὺς ἔχαιρε τὸν δ' ἔφευγ' ἅμα, τὸν δ' ἐξέκρουσε, τὸν δ' ἀνέστησε πάλιν κλαγγαῖσι φωναῖς; vocavitque ludum istum Φενίνδα, ἀπὸ τοῦ ἀφιέναι τοὺς σφαιρίζοντας, *quia longiùs à lusoribus jaceretur*, qui eam sibi ipsis sic mutuò mandabant. Nisi ἐφετίνδα legatur, ut nonnullis placuit ex Eustathio corrigendum. Vel id nomen nactum est hoc ludi genus, à *Phenindo* primo inventore, aut ἀπὸ τοῦ φενακίζειν, i. *à decipiendo*, quoniam aliò simulantes in aliam partem mittunt, decipientes credulum, sicut memoriæ prodidit Pollux. Vossius verò *de Gymnastica cap. 3. §. 65. de hoc lusus genere*, inquit, *non multum audeo polliceri. Quanto enim Veteribus notius erat, tanto minus de eo sibi dicendum putarunt. Hinc tenebræ nobis.* Scaliger hunc ludum maximè laboriosum fuisse, ait. Non enim ludebant inconcinnè, ut nunc: sed numerosè ac compositis intervallis. Cujusmodi sphæricam seu pilarem saltationem Aristonicus Carystius, Alexandri M. συσφαιριστὴς, optimè lusisse legitur. V. eum *Poëtices lib. 1. cap. 18.* nec non infrà, in voce *Pila*.

Phænomerides, adde: Φαινομηρίδες, apud Plut. in *Numa*, quòd incedendo *femora* detegerent. Nempe Φαινομηρίδες ipsæ vestes, quales etiam nunc spectamus in picturis Nympharum, quibus brachia detecta, femora quoque apparent. Origo inde, quòd per initia caprinas pelles ad lumbos utrinque Vett. cinxerint, ab humeris nudatas cornu crurum anteriorum, quem amictum in Satyris item notant eruditi. V. J. C. Scaligerum *Poëtices lib. 1. cap. 4.*

Phago, adde: Salmasio non est nomen proprium, sed idem ex Græco, quod *edax* Latinis. Plauti fabula erat *Phago*, Græci Φάγον dixere; Latini ex Græco *Phagonem*. Φάγος autem Græcis & *cibum* & *edonem* significat. Unde in *Vita* Monach Φάγος ἐργαστὴς, ἄρτος ὃ τύρος καὶ οἶνος. Sic apud Isidorum, qui *phagonem* quoque pro cibo usurpari vult, in *Glossis*. Sic iidem Græci τὸ πλάνον & *errorem* & *erronem* appellarunt &c. *Polyphagum* maluit dicere Suetonius, de simili *phagone*, qualis in deliciis Aureliano fuisse narratur: *Creditur etiam polyphago cuidam Ægyptii generis crudam carnem & quidquid daretur mandere assueto, concupisse vivos homines laniandos absumendosve objicere.* Φαγίστωρες Comicis vett. tales dicti. Φαγίστωρ habetur apud Palladium in *Histor. Laus.* quasi dicas *Magistrum comedonem*. *Gemia* dicuntur Lucillio voce Græcâ; nam γέμος à γέμω, ut βλίτος à βλίττω & similia multa, quæ linguam Atticam docti non ignorant. Inde *Gemius*, pro *comedone*, & qui celocem saburrat. Iidem quoque Καλοφαγάδες Græcis. *Glossarium* vet. *Cibicida*, καλοφαγάς: ubi proin *cibicida* est homo gulosus & comedo, à cibo cædendo; non autem scissor vel carptor ciborum, ut nonnulli *ad Martialem* accepere. Hinc *saginam cædere* apud Plautum, quod hactenus variis Eruditorum expositionibus fuit obnoxium, necdum in veram incidit, ita dictum est & eodem planè sensu. Nec omittendum & Μάκκος ac Μαπείρωνας, h. e. *saccos*, hujusmodi phagones quoque Græcis vocitari. Salmasius *ad Vopiscum*. Ut de *phagonis* cujusdam πολυποσίᾳ verbum addam, Maximinum, Jul. Capitolinus *bibisse*, ait, *sæpe in die vini Capitolinam amphoram* &c. Qui proin bibit unâ die octies & quadragies tantum, quantum unâ cœnâ Augustus, etiam cùm se liberaliùs invitabat. Nam ille senos sextantes sive binos sextarios non excessit, ut scribit Suetonius, & constat, ex Horatio, Vopisco in *Tacit.* aliisque, eum vini modum satisfecisse in cœnam hominibus, qui non vivebant ut biberent, sed bibebant ut viverent &c.

Phagrus, piscis ab Eveniris divinis honoribus affectus est, teste Clem. Alexandrino *Admonit. ad gentes.* Quemadmodum ab Oxyrynchi in Ægypto incolis, oxyrynchum: ab aliis in eadem gente, cyprinum: ab Elephantinæ incolis, Μαιώτην: ab aliis, alia piscium genera culta fuisse legimus. Vossius verò apud Clementem legi vult, pro *Evenitis*, *Syenitis*: causamque cultus addit ex Æliano, quia prævertant Nilum atque ita Ægyptios animi pendentes recreent: quia item abstineant, à piscium aliis. V. illum *de orig. & progr. Idolol. lib. 4. cap. 51.* Piscis autem hic, ut illud quoque addam, *ex eod. lib. cit. cap. 25.* lac nutrit: de quo Hicesius apud Athenæum *lib. 7.* ubi adjicit, esse dulcem & adstringentem, Sed contrà est, quia alvum ciet. Diphilus apud eundem fluviatili præfert marinum: Concoctu esse difficilem, tradit Simeon Sethi, ut quidem est in tralatione Giraldi; illâ etiam, quam Dominicus Monthelaurus Veronensis emendavit, &c.

Phainus, ex Elide oriundus, Astronomus insignis, primus Athenis Solstitium observavit ex monte Lycabeto, in quo astra speculari solebat: Metonis præceptor, qui cùm id ab eo accepisset, ἐννεαδεκαετηρίδα composuit & publicavit. Hinc Aratus etiam *Phaino* adscribit, qui revera ejus Auctor fuit Solstitiique inventor. V. & Theophrastum *libello de significationibus tempestatum*. Ejusdem *Phaini* meminit Vitruvius *lib. 9. cap. 7.* *Quorum inventa sequuti, siderum ortus & occasus, tempestatumque significatus, Eudoxus, Euctemon, Callippus, Meton, Phainus, Hipparchus, Aratus, cæterique ex Astrologia parapegmatum disciplinis invenerunt & eas posteris explicatas reliquerunt.* Ubi non ordine ætatis eos recenset: Nam Meton Callippo prior, ut Metone Phainus, fuit. Ab hoc itaque *Phaino*, cujus memoriam diu intermortuam primus ab inferis excitavit Salmasius, Meton, acceptâ rectâ Solstitii observatione, non solum Enneadecacterida composuit, sed etiam publicè in Comitio monumentum erexit, quo populus doceretur, quibus anni Lunaris diebus observanda essent Solstitia, toto illo decem & novem annorum circuitu: quod Ἡλιοτρόπιον ab ea re dictum est, V. suprà in *Heliotropium*, & plura hanc in rem, apud præfatum Salmasium *ad Solinum pag. 737.* *alibique passim.*

Phala, in Synodo Colon. A. C. 1280. c. 3 *Cappas manicatas, tunicas*, phalos, *indumenta, tabbardos, caceos vel caligas non ferunt, nisi B. Benedicti vel B. Augustini regulæ congruentes*; vestis genus est. Et etiamnum Belgæ *failles* appellant vestimentum, quo caput & totum corpus vice pallii fœminæ operiunt. Kylianus, *Falie, palla, cyclas, vestis muliebris spatiosa totum corpus circumdans.* In plur. *Phala* seu *Fala*, turres sunt rotundæ, in ovi speciem Vitruvio; sic dictæ à Circorum *Phalis*, quæ dividebant Euripum & Metas, constructis ad tempus turribus, ut ait Servius *ad Æn. lib. 9.* Meminit *Phalarum Circi* quoque Juvenalis, quas δωδεκαπύργους [illegible] vocat Dio. Sed & ita appellabant *turres ligneas*, ad oppugnanda oppida. Papias, *Phalas dicunt ligneas turres.* V. quoque Guibertum *Hist. Hier. lib. 7. cap. 6.* Abbonem *de Bellis Paris* pag. 502. 505. 509. 513. 517. Oder. Vitalem *pag.* 624. aliosque, laudatos Carolo du Fresne *Glossar.* nec non Salmasium *ad Solinum*, & suprà.

Phalanga, vel *Palangæ*, variante scripturâ, apud Plinium, fustes sunt teretes, ut qui navibus supponuntur aut quibus unum onus plures bajulant. Pollux *lib. 7. cap. 35. §. 9.* Τὰ τῶν νεῶν ξύλα, οἷς ὑποβαλλομένοις ἐφέλκονται αἱ νῆες, φάλαγγες καὶ φαλάγγια. Hesychius, φαλάγγια στρογγύλα ξύλα, καὶ σύμμετρα. Nonius, *Palangæ dicuntur fustes teretes, qui navibus subjiciuntur, cùm attrahuntur ad pelagus, vel cùm ad littora subducuntur.* Origo vocis fortè Hebr. Nam פלך *pelec* vel *phelec*, est *baculus*, 2. Samuel. *cap. 3. vers.* 29. & Arab. *phalaca*, rotundum esse. Itaque φάλαγγες dici potuere baculi teretes ebenini, qui ex India & Æthiopia magno numero afferebantur quosque Tyri Mercatores *pelakin* aut *phelakin* appellabant: Φάλαγγας certè appellant Herodotus & Arrianus in *Periplo*. Callixenus apud Athenæum *lib. 5.* nominat ἐβένου κορμοὺς, *ebeni stipites*: Appulejus *Apolog.* 1. *hebeni baculos*. V. Bochartum *Hierozoici Part. poster. lib. 1. cap. 10.* Inde *Phalangarii*, οἱ ταῖς δοκοῖς ἀποκρεμάντες βάρη καὶ πλείονες ἅμα βαστάζοντες, *Gloss.* & Nonius. *Phalangarios dicimus, qui aliquod onus fustibus transvehunt.* Salmasius *ad Lampridium Commod.* V. quoque suprà *Ebenus*, item *Palanga*.

Phalanx, linguâ Macedonicâ *Legio*. Aliis cuneus fuit militum, quando sc. pes pedi, clypeus clypeo, vir viro in acie conterebantur; testudo vel armorum connexio, octo hominum millia continebat: agmen confertum, quod Græci Συνασπισμὸν vocant. Franc. Gouldmannus *Diction. Lat. Angl. ex Etymol.* Polybius *libro* 5. circa 25000. & ad minimum 20000. peditum continuisse scribit; Sed numerus sæpe variavit. De illa sic Curtius *lib. 3. cap. 2.* *Macedonum acies torva sanè & inculta, clypeis hastisque immobiles cuneos, & conferta robora virorum tegit: Ipsi* Phalangem *vocant, peditum stabile agmen: Vir viro, armis arma conferta sunt: ad nutum monentis intenti, sequi signa, ordines servare didicere. Quod imperatur, omnes exaudiunt*, &c. Ubi ad verba, *immobiles cuneos*, notat Freinshemius, sic fuisse, cùm sc. densarentur, ita ut non posset vir in acie se convertere, nisi tota acies & *Phalanx* simul moveretur, unde *conferta robora* Auctorem addere. Sensum itaque verborum hunc vult esse: *Macedonum acies, quam* Phalanga *nominant, torva & formidabilis, tegit clypeis & hastis robustissimos viros in phalange confertim firmiterque constan-*

tes,

ut, quia loco & gradu moveri non possunt. Robur *Phalangis*, atque Exercitus universi, in utroque erat cornu, dextero ac sinistro, quæ ambo è lectissimo constabant milite, &c. Sic apud Lacedæmonios *Mora*, de qua V. Corn. Nepotem, apud Helvetios *Fänlein*, celebres fuere: quorum utrumque ordinem certum militum fortissimorum designavit; illud quidem à Gr. μοῖρα, hoc ab erinacei animalis figura ac similitudine appellatum. V. de posteriore Jos. Simlerum *descript. Helvetiæ*.

Phaleræ, equorum ornamenta, in fronte, Suidæ; in maxillis, Herodoto; in pectore, Servio & Plinio. Ἀσπιδίσκας τὰς κάτωθεν τῆς κεφαλῆς μετώπων τῶν ἵππων, Etymologus vertit. Constantinus exponit, *Scutellam parvam splendidam, in pectoribus equorum*. Sed & idem Φάλος, *apex & conus galeæ*, *ubi λόφος*, *id est*, *crista ligatur*: unde *Phaleræ* videntur dictæ, ornamenta Equitum galeis imponi solita, plumarum præcipuè volitantium, de quibus paulo *infrà*. Herodotus, ut dictum, circa maxillas, equorum ornamenta sic vocat. Et Suidas quidem, *ἀσπιδίσκας* dicens, formam ornamenti indigitavit, scutum imitantem, ut à naribus ad frontem inter oculos ducta illustris lamina dilataretur in fronte, attenuata in imo, similitudine veterum scutorum, quæ Virgilius propterea *longa Æneid. lib.* 8. nominavit. Eas quidam cum Monilibus confundunt, auctoritate Virgilii *Æn. lib.* 7. *versu* 278.

Aurea pectoribus demissa monilia pendent.

Sed Monile propriè ornamentum muliebre est ex gemmis, è collo pendulum, teste Isidoro *lib.* 19. *cap.* 31. unde *περιτραχήλιος κόσμος* Græcis dicitur. V. Virgilium *Æn. lib.* 7. A frontalibus equorum quoque Plinius distinguit, cum *lib.* 37 *cap.* 12. de gemma quadam ita scribit, *Quondam tantæ magnitudinis fecere, ut equis Regum in Oriente frontalia, atque pro phaleris pensilia facerent.* V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 10. *cap.* 26. Ab equis transiere ad homines, sicque dicta sunt, ut innuimus suprà, ornamenta Equitum galeis imposita, plumarum inprimis volitantium; de qualibus Livius agit, Nobiles illas, ob Libertinorum filios ad annuli aurei dignitatem evectos, abjecisse monens, *lib.* 9. ubi inter alia ait: *Tantum Flavii Comitia indignationis habuere, ut plerique Nobilium annulos aureos ac* Phaleras *deponerent.* V. quoque Plinium *lib.* 33. *cap.* 1. Unde colligit Licetus, *Phaleras* non tam equorum ornamenta fuisse, quàm Equitum & hominum, in culmine galearum eminentia. Hinc inter munera militaria, *Phaleras*, quibus admodum milites gloriabantur, fuisse legimus: Inscr. antiqua, *Donis. donato. ab. divo. Trajano. Aug. torquibus. armillis. phaleris. bello. Parthico.* V. Lipsium *de Mil. Rom. lib.* 5. *cap.* 17. Earundem in nummis mentio; & legimus apud A. Gellium *lib* 2. *cap.* 11. Siccium Dentatum, *Achillem Romanum* cognominatum, inter alia dona militaria, *Phaleris donatum esse quinquies viciesq;.* Inprimis Cursores *Phalerati* fuere. Suetonius *in Nerone cap.* 30. *Nunquam carrucis minùs mille fecisse iter traditur, soleis mularum argenteis, canusinatis mulionibus, armillata &* phalerata *cum Mazacum turba, atque Cursorum.* V. Laur. Pignorium & suprà in voce *Mazyes*. Datam autem fuisse istam *Phaleram*, non ad ornatum modò, sed quòd plumata foret, ad eorum celeritatem indicandam; quo nomine Mercurio, Deorum nuntio velocissimo, Gentilitas alas ad pileum adposuit, docet præfatus Licetus idque inde ostendit, quòd Cursorum maximè tabellariorum velocitatem equorum ornamento proprio insignivérit Antiquitas, cùm equus, ad cursum à natura institutus, celeritatis hieroglyphicum sit, ut videre est apud Valerianum *Hieroglyph. lib.* 4. V. hac de re prolixè disserentem Fortun. Licetum *de Lucernis antiqq. lib.* 6. *cap.* 82. *ubi Lucernam servi phalerati Cursoris eruditè exponit.* Militares *phaleras* de ipsorummet equorum ornamentis exponit, easque vernaculo sibi sermone vocat, *Horstrappings*, Thom. Godvvynus *Anthologiæ Romanæ lib.* 4. *cap. ult.* auctoritate usus Caroli Sigonii *de Jure Rom. cap.* 15.

Phallophori, Græcè Φαλλοφόροι, Sicyoniis Mimi dicti sunt, ab imitatione pompæ, quæ Priapo fiebat: Φαλλὸς enim *palum* significat, unde Lat. *phalanges* ligna teretia, quæ subducendis navibus deducendisque subdebantur. Osiridis quoque pompæ iisdem similes. Erant autem hi Mimi fuligine obliti & agninis pellibus amicti, ibantque cum canistris & herbis, serpyllo, acantho, violis, hederà, corollis, saltabantque in numerum, atque in honorem Bacchi, cujus more victores hederà coronabantur, ita concinebant,

Τοὶ Βάκχῳ τάνδε μῶσαν ἀγλαΐζομεν ἄλλ.

Inde procurrentes obvium quemque subsannabant. Eundo namque canebant, cùm Ithyphalli stantes pronuntiarent, ebriorum personà & coronati. Qua de re V. plura apud Scaligerum *Poëtic. lib.* 1. *cap.* 10. & hic infrà.

Phallus, Hesychio τὸ ξύλινον αἰδοῖον ἀνδρεῖον, *ligneum virile*: in Osiridis ac Bacchi sacris solemni pompa gestari solitum, ut dictum in voce *Phallica*: & paulo hic infrà. Imò unus ex quatuor Lasciviæ Diis, quos, præter Venerem, recenset Licetus, Priapum, *Phallum*, Bacchum atque Mercurium, à quorum sacris pueros mulieresque sexio arcet Aristoteles *in Politicis lib.* 7. *cap.* 17. Et quidem de *Phallo* Rhodiginus *lib.* 7. *cap.* 10. ex Luciano: *Phallos, ait, Græci Dionysio erigunt, in quibus & tale quiddam portant, viros putà exiguos è ligno effigiatos, magna virilia habentes. Vocantur autem* Neurospasta *hæc. Est igitur & hoc in Templo illo: Nam ad dextram ædis partem sedet exiguus vir ex ære factus, insigniter peculiatus.* Eorundem Arnobius meminit *contra Gentes lib.* 5. *Nec non & Cypriæ Veneris abstrusa illa initia prætterimus, quorum conditor indicatur Cinaras Rex fuisse: in quibus sumentes ea, certas stipes inferunt, ut meretrici, & referunt* Phallos, *propitii Numinis signa, donatos.* Priapi hoc epitheton facit Seldenus *de Diis Syris Syntagm.* 2. *cap.* 5. *Græcis & Latinis Phallus ac Ithyphallus dicitur Priapus. Et de Phallo in hoc sensu habemus historiam insignem, apud Herodotum in Euterpe, ubi, cum cæteris Bacchi sacris è Phœnicia, id est, è Syria nostra illos petit.* Ponit autem Herodotus, à Melampo Phœnicíæ *Phallum* missum esse ad Bacchum, ac edocuisse modum faciendi sacra; ut proinde similiter Baccho ac Priapo facerent. Ob quas causas Gyraldo *Syntagm.* 8. pro eodem haberi videntur Bacchus, *Phallus*, Priapus: Seldeni tamen sententiæ accedit Licetus. Hæc ut non usque adeò sunt certa, sic certum contrà, apud Græcos in Liberalibus seu Dionysiis, *Phallum* de pertica pendulum gestatum fuisse, quem qui ferret Φαλλοφόρος vocatus: sicut pompa ipsa Φαλλαγωγία seu Φαλλοφορία, & chori canticum, Φαλλικὸν ᾆσμα. Denotabat autem, ut Plutarchus docet, *Phallus iste* τὸ γόνιμον καὶ τὸ σπερματικὸν, *genitalem ac seminalem vim*, quæ vis cum à Sole partim, partim ab humore, ut idem ait, hinc duplicem Bacchum, unum cœlestem, i. Solem: alterum subcœlestem, i. humorem, in quo genere principatum tenet vitigenus liquor, fabulati sunt Veteres. V. Gerh. Joh. Vossium *de origine ac progr. Idolol. lib.* 2. *cap.* 14. Et quia Liber hic Græcorum Osiris fuit Ægyptiorum, ut idem Plut. *libro de Is. & Osir.* testatur, hinc non solùm Anticlides Isidem Liberi fecit uxorem, & hederam Ægyptii vocaverunt *chenosirin*, h. e. *plantam Osiridos*, ed & *Phallus* in Osiridis sacris, apud Ægyptios, non minus, quàm in Bacchi sacris apud Græcos gestatus est. Nimirum utrisque in sacris signum hic generationis erat, eoque significabatur, ab semine Dei, h. e. ab humida natura (Nilum autem Osiridis Bacchique nominibus indigitatum esse notum) omnium rerum esse originem. V. præfatum Vossium *lib. eod. cap.* 74. & Fortun. Licetum *de reconditis Antiquorum lucernis lib.* 16 *cap.* 61. *ubi lucernam istiusmodi notà deformem, in honorem vel Bacchi vel Isidis arsisse, conjicit.* Herodotus certè *lib.* 2. *cap.* 48. & 49. *Quin & alium diem*, inquit, *Baccho festum agunt Ægyptii, sine porcis, ferè per omnia Græco similem. Sed loco* Phallorum *sunt ab ipsis excogitatæ statuæ cubitales è nervo compactæ quas feminæ circumferunt per pagos* &c. V. modo memoratum Licetum iterum, *libro eod. cap.* 2. *ubi Lucernam Jovis commentario illustrat.* A. Gellius *lib.* 2. *cap.* 19. unius ex Nævii Comœdiis meminit, cui *Triphallus* titulus est: Baptista tamen Pius *Ithyphallus* legit, atque ita quoque MS. regium. Ita & *Triphallus περὶ ἀρρενότητος* inscripta fuit Menippea Varronis, similemque Comœdiam condidit Theocles, Poëta Græcus, teste Athenæo, *lib.* 11. apud Ant. Thysium *Notis in Gellium*, qui & addit, fuisse & festum Φαλλαγωγίας, in quo cuncti *Phallos* adoraverint & exosculati sint: de quo V. etiam Theodoretum *Orat.* I. *de fide contra Græcos.*

Phalmant, in Arabum scriptis, fera in regione *Dist*, quæ Tartariæ portio est, monstrum maris horrendum, informe, ingens, longum 40. cubitos, ungue & dente minax, corio impenetrabili, cujus insidias vix aliter effugere incolas dicunt, quàm conscensà arbore valde procerà, imò nec semper hac ratione evadere. Addunt enim, accedens ad arborem monstrum, urinam in altum, quantum 50 est, ejaculari & hominem si assequatur, exurere velut admotà face: Aut si res non successerit, inclinato capite ad arboris radices, contentà voce rugire tamdiu, donec grumis sanguinis ex ore erumpentibus medium crepet. Sed Arabicam hanc esse fabellam, docet Bochartus *Hierozoic. Parte poster. lib. VI. cap.* 13. ubi de pluribus ejusmodi Arabum feris faeruditè disserit.

Phantasiæ, propriè sunt τῆς μανίας, *furoris*. Theophrastus de strychno, Δίδοται δὲ αὐτοῦ ἐὰν μὲν ὥστε ὅτι παίζειν, καὶ δοκεῖν ἑαυτῷ κάλλιστον εἶναι, δραχμὴ σταθμῷ. Ἐὰν δὲ μᾶλλον μαίνεσθαι, καὶ φαντασίας τινὰς φαίνεσθαι, δύο δραχμαί. *Si quis velit facere, ut aliquis ludos præbeat, propinet illi drachmam solani; tum joculari insaniæ genere laborabit & hactenus tantùm, ut formosus sibi videatur. At si modum duplices, insaniam majorem feceris & imagines illi conspicuæ obversabuntur.* Unde patet, legitimæ insaniæ signum, imaginum esse apparitionem & φαντασίας. Hinc Plinius de eodem strychno, *Quippe insaniam facit parvo quoque succo. Quanquam & Græci Auctores in jocum vertere, drachmæ enim pondere lusum gigni dixerunt species, vanas imaginesque conspicuas obversari demonstrantes. Duplicatum hunc modum legitimam insaniam facere*, &c. Nempe, qui duas drachmas solani furiosi sumsit, verè insanit & imagines videt: quæ φαντασίαι ab illis, quas efficit drachmæ mensurà potum, non parùm diversæ sunt. Opiniones enim istæ sunt falsæ, sed ridiculæ & joculares, ex imaginatione parùm constanti profectæ. Illæ falsæ sunt imagines & vanas species, quas ut mens incursu insaniæ sibi fingit, ita

etiam

etiam oculis repræsentat: Unde vani pavores & lymphatici oriuntur. Nam & *Lymphaticos* dictos eos putarunt, quos Nympharum species visæ in furorem adegissent. Festus, *Vulgò autem memoria proditum est, quicunque speciem quandam è fonte, id est, effigiem Nymphæ viderit, furendi non fecisse finem; quos Græci Νυμφολήπτους, Latini Lymphatos appellant.* Ubi *species* idem est, quod *spectrum*, & ab eadem origine. Eo sensu & Plinius *species vanas* dixit, τὰ φαντάσματα, φαντασίας φαινομένας; & rectè quidem ille φαντασίας loco eo Theophrasti (è quo pars hausta) *conspicuas imagines & vanas species obversantes* interpretatur; sed malè eas cum Dioscoridis (è quo altera) ubi de strychno manico, φαντασίας confundit: quæ nihil aliud sunt, quam vanæ imaginationes, in illo homine, qui se formosum esse sibi persuadet, cùm minimè sit &c. Dicebantur a. φαντασίαι istæ φαινόμεναι uno verbo φάσματα, item φαντάσματα, quæ tamen Grammatici sic distinguunt, ut φάσμα sit veritati simillimum, ut cùm ejus formæ, quæ in rerum natura est, imago conspicitur; φάντασμα, extraneæ & invisitatæ figuræ. Quo modo φαντασίαι accipiendæ, in versu Orphei,

Πέμπε φαντασίας ψυχῆς ἐκ πνεῦμ' ἀνάγκας.

Id est, *vanas & frivolas imagines, quæ ineptos terrores incutiunt. Stellas transcurrentes*, quos Græci Διάττοντας ἀστέρας vocant, Apollonii Scholiastes quoque φαντασίας ex Musæo appellat, *ad libr. 4.* Τὰς δὲ τοιαύτας φαντασίας ὁ Μουσαῖος ἀναφερομένας φησὶν ἐκ τοῦ Ὠκεανοῦ κατὰ τὸν αἰθέρα ἀποσβέννυσθαι, *Hujusmodi autem* phantasias *Musæus ait ex Oceano in sublime evectas, in aëre extingui.* Epiphanius verò Jaspin ἀποτελεστικὸν εἶναι & ἀπο- φαντασιῶν, *abigere phantasias & remedium phantasiarum* esse, refert. Ubi *Spectra* itidem intelligit & *imagines conspicuas*, quæ φάσματα a sibi vocat; ἰνδάλματα & εἴδωλα Dionysius. Hinc φαντασιοπληκτοι dicti, qui falsis hujusmodi persuasionibus laborant; & φαντασιοκόπος, qui modò hoc, modò aliud sibi imaginatur & semper, quod vult, verum esse putat. Catullus *Imaginosum* ait:

—— —— nec rogate
Qualis sit, dolet hæc imaginosum.

Id est, *μαίνεται, φρενιτικά, imaginibus laborat.* Nec omittendus de Strychni alio genere, quod etiam mentem movet, alius ejusdem Plinii locus *eodem cap. Halicacabi radicem bibunt, qui vaticinari Gallantesque furere, ad confirmandas superstitiones, aspici se volunt.* Nempe, qui furere gallantes & vaticinari, quasi ab alicujus Numinis inspiratione immisso furore, volebant aspici, quia id pertinebat ad confirmandas religiones, radicem halicaccabi solebant bibere, ut ἐνθουσιασμὸν inde conciperent & Numine repleti viderentur, V. de hoc ementito furore Gallorum & ficta vaticinatione ac Gallandi modo, Appulejum *lib. 8.* Herbam v. hanc, quam sumebant ad hoc, ut entheato spiritu pleni viderentur, *Bellonariam & Vaticam* appellatam esse, alter Appulejus testis est *in Herbario.* Porrò lymphationes & vani metus, mentibus immitti à Numine aliquo irato credebantur, ἀνάγκαι Græcis quoque dicti. Et sanè metus super cœtera mentem maximè solet alienare & externare: Sic φρενῶν ἔκστασις propriè ἀνάγκη. Hinc Bacchylides γλυκεῖαν ἀνάγκαν σευομέναν κυλίκων, eleganter vocat ebrietatem, quæ mentem sui compotem esse non patitur. Et Orpheus vanos metus, qui à Corybantibus fieri putabantur, ποινὴν ἀνάγκην vocat, *in Thymiamate Corybantum*, verbis suprà citatis, quibus Corybantem precatur, ut φαντασίας depellat ἐκ ψυχῆς ἀνάγκης, *h. e. vanos mentis metus ac terrores & insaniam ex magica aliqua devotione aut Numinis præsentia inflictam.* Ἀνάγκην enim, Latinè *Defixionem*, Magicæ vanitatis vocabulum esse, notum. Et hic Corybantiasmus est, in quo morbo, ad similitudinem prædictorum, phantasmata & imagines oculis obversantur, & sonores semper in auribus tinniunt: unde homines insomniis maximè laborant, &, si quando quietem capiunt, apertis id faciunt oculis, V. Plinium *lib. 11. cap. 37.* & plura hanc in rem apud Salmasium *ad Solinum pag.* 1086. & *seqq.*

Phantasiastæ, Hæretici, V. suprà in voce *Aphthartodocitæ.*

Pharan, Urbs, adde: In intimo recessu Arabici Sinus, ab Ismaelitis condita. Unde *Pharanitis* regio, non longè à Saracenis, Ptolomæo. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 485. ut & *pag.* 487. ubi urbem *Maran*, & incolas *Maranitas*, prius videri vocatos, addit ex Diodoro & Artemidoro. *Pharanitis amethysti*, mentio fit in *Indice* Pliniano *MS. de Amethysti generibus, Amethystus, ejus genera quinque, sacodion, sapenus, Pharanitis, Aphrodites sphragis, sive anteros sive pæderos:* ἀπὸ τῆς Φαρανίτιδος, ab urbe hac Pharan, Idem *pag.* 566.

Pharasmanes, Alanorum Rex, inter amicos Reges Imperii Rom. cui etiam stipendia à Romanis videntur soluta. Atque hunc vult intelligi Salmasius apud Æl. Spartianum in *Hadriano. Cum Rege Roxolanorum, qui de imminutis stipendiis querebatur, cognito negotio pacem composuit.* Ubi omnino legendum contendit, *Cum Rege mox Alanorum*: namque & eum invitasse dicitur Hadrianus, & invitationem is illam superbè contempsisse, neque sine motu illam Regis querelam fuisse, donec pacem cum illo composuerit Hadrianus, V. Dionem. Vetus id malum in Rom. Imperio, annuis muneribus barbararum gentium pacem redimere, à Domitiano primùm introductum est. Namque hic, Decebalum Dacorum R. cùm armis vincere non posset, annui tributi pensitatione sibi placavit: quod exemplum publicè perniciosissimum retinuere omnes deinde Principes in utroque Imperio; eatenus tamen existimationi suæ consuluerunt, quatenus pensionem hanc annuam, quæ verè tributum erat, honestiore vocabulo *stipendium* nominaverunt, Herodianus συντάξεις. Fuit autem hæc Alanorum gens eadem cum Vett. Massagetis, Salmasius *ad l.* Idem nomen Regi Iberorum fuit, sub eodem Hadriano, quem in *Excerptis Legat.* è Dione legimus, Romam cum uxore venisse, & ab Hadriano liberaliter fuisse acceptum. Imò & *Pharasmanis* Regis Zydritarum, gentis vicinæ Lazis, circa idem tempus, meminit Arrianus in *Euxini Periplo*, quem ad Hadrianum misit. Ecce Reges tres cognomines, sub eodem Imperatore Nec mirum; frequens enim in Oriente olim illud nomen, non Regum solùm, sed & privatorum: ut illius Φαρασμάνου Κόλχου τὸ γένος, cujus Procopius meminit *Persic. lib. 1.* Casaubonus *ad Spartianum.*

Pharetra Cressa, apud Virgilium *Georgic. l. 3.*

Armaque, Amyclæumque canem, Cressamque pharetram.

Et Lycia, apud Papinium *Thebaid. lib. 6. versu* 645.

Cætera plebs Lyciis gaudet contenta pharetris:

pro præstantissima, ab usu sagittandi utriusque gentis. Quales autem Vett. f. erint *pharetræ*, docet pluribus Eustathius *ad Iliad. vers 46.* ubi de Apolline,

Τόξ' ὤμοισιν ἔχων ἀμφηρεφέα τε φαρέτρην,
Ἔκλαγξαν δ' ἄρ' ὀϊστοὶ ἐπ' ὤμων χωομένοιο,
Αὐτοῦ κινηθέντος.
Arcum humeris gestans, & utrinque tectam pharetram,
Sonuerunt autem sagittæ, in humeris irati,
Cùm ipse incederet.

Ubi nota, *pharetras* Deorum Sagittigerorum sono quodam commendare Poëtas. V. de eodem Apolline Virgilium *Æneid. lib. 9.* Hinc apud Statium *Thebaid. lib. 9. versu* 649. ubi de Phœbo pariter ac Diana,

Occursuque sacro pariter jubar arsit utrinque,
Et coiere arcus & respondere pharetræ.

Ad quem locum consule Casp. Barthii *Animadversiones.*

Pharia, adde: Panis hic vinumque optimi saporis, præterea ingens sardiniarum (quod piscis exigui, sed delicati, genus est) piscatio, de qua V. Jac. Sponium *Itinerario Tom. I. pag.* 111.

Pharia Volucris, apud Statium,

—— Phariaque exempta volucri
Cinnama:

Phœnix avis est, sic ei dicta, quòd in Ægypti Heliopolim aliquando devolaret. V. in voce *Phœnix.*

Pharicum Venenum, apud Interpretem Nicandri, Ἱστορεῖ δὲ Πραξαγόρας κληθῆναι αὐτὸ ἀπὸ Φαρικοῦ τινος Κρητὸς τοῦ ἐξευρόντος αὐτό, *Narrat a. Praxagoras, vocari illud à Pharico quodam Cretensi, inventore suo:* Phariacum dicitur Athenæo *lib. 3.* cum *Medico* seu *Medæa oleo*, quo Medea pellicis coronam delibuerat, secundùm nonnullos idem; νάφθα Barbaris, ἐφήμερον etiam dictum Nicandro, quòd intra unius diei spatium hominem absumeret: quamvis *ephemeri* vox latiùs pateat. Dictum est autem sic à *Pharis*, urbe Cretæ, cujus civis venenum hoc excogitavit: *Pharicus* enim non proprium, sed Gentile nomen est. V. de eo Salmasium *ad Solinum pag.* 241. & *seqq.*

Pharii Liquores, apud Papin. Statium, *Epicedio in Glauciam Meliorem*,

Quodque Arabes Phariique, Palæstinique liquores
Arsuram lavere comam:

Salmasio non cinnama sunt, *Phariæ volucri exempta*, ut suprà dixit; sed unguentum ex palma Ægyptiaca, quæ similem proximumque myrobalano usum habebat in unguentis. V. eum *ad Solinum pag.* 400.

Pharisæi, adde: Vocem quidam derivant ab Hebr. פרש *Parash*, i. *expandere, explicare*; idque vel ob latitudinem phylacteriorum, vel quòd in compitis bona sua opera largè deprædicare solerent. Alii à פרש, i. *exponere, explanare*, eo quòd haberentur præcipui Legis expositores. Sunt, qui ab eodem verbo, in *Piel* conjug. quod *dividere, separare* significat, illos appellatos asserant: quo sensu Græcis ἀφωρισμένοι sunt vocati, Latini eos *Separatistas* vocant. Separabant autem se & secernebant tum studio Legis, quo respectu poterant dici, ἀφωρισμένοι εἰς τὸν νόμον; quò respiciens forte Apostolus, qui prius *Pharisæus* fuerat, vocavit se ἀφωρισμένον εἰς Εὐαγγέλιον, *separatum ad Evangelium*, Rom. *cap. 1. versu 1.* tum sanctioris vitæ jactantiâ Lucæ *cap. 18. versu 11.* *Gratias tibi ago Deus, quod non sim ut reliqui &c.* Et quidem separabant 1. se à commercio popularis vulgi, quod ob ignorantiam suam vocabant עמ הארץ i. *populum terræ*: qui Joh. *cap. 7. versu 49.* vocitatur ὄχλος: Dein ab habitu reliquorum hominum: unde Prov. *Vestes populi terræ, conculcatio sunt Pharisæorum.* 3. A moribus atque consuetudinibus ut tatis: ortaque videtur hæc hæresis ab Antigono Sochæo, qui coætaneo Alexandri M. Simeoni Justo successit, an. 300. circiter ante N. C. Nec certæ alicui Tribui aut familiæ attributi erant, cùm S. Paulus è tribu Benjamin esset, Hyrcanus è Tribu

Levi,

Levi, Chrysostomus *in cap. Math.* 15. Flav. Josephus *lib.* 13 *c.* 18. &c. Nec in nullis cum reliquis Sectis conveniebant. Notabo hic saltem paucis dogmata, quæ propria habuere. Primò, quædam Fato, quædam libero arbitrio adscribebant. Jos. *lib.* 13. *cap.* 9. 2 Angelos credebant ac Spiritus, *Actor. cap.* 23. *v.* 8. 3. Resurrectionis articulo fidem adhibentes, docebant animas impiorum hominum, à corpore solutas, statim in Infernum migrare: Piorum verò hominum, per *μετεμψύχωσιν* quandam, in aliorum itidem piorum corpora transire, Jos. *de Bello Jud. lib.* 2. *cap.* 12. Serar. *Trihæres. l.* 2. *cap.* 3. Drusius *de tribus Sectis lib.* 2. *cap.* 2. Unde SERVATORIS nostri sanctissimum corpus, quidam Johannis Baptistæ, alii Eliæ, nonnulli Jeremiæ animâ vegetari dixerunt, Matthæi *cap.* 16. *v.* 24. 4. Traditionum *πατρικῶν* [illegible] acerrimi erant vindices: quod ut melius intelligatur, notandum, Judæos duplicem statuisse Legem, unam scriptam, תורה שבכתב, *Thorah schebichtab*: alteram per traditionem communicatam oralem, תורה בעל פה, *Thorah begnal pe*; utramque hanc dixere Mosi a Deo in monte Sinai datam, essèque posteriorem prioris explicationem, quam Moses Josuæ, Josua Senioribus, hi Prophetis, Prophetæ Viris Synagogæ Magnæ, per manus tradiderint. Et in hoc præcipuè Religionis articulo, à Sadducæis, omnem traditionem rejicientibus, diversi erant Pharisæi. Traditiones autem horum peperêre, ut & septem diversa *Pharisæorum* genera, (serax enim ferè ista & fatale Separatistis est ulcerum scindi) V. hic paulo *infrà*: & plura de celebri hac Secta, apud Mos. Kotsensem *in præf. lib. præc.* Gorionidem *cap.* 29. Thom. Godvvynum *tr. de ritibus Hebræor. Angl. cui tit. Moses and Aaron lib* 1 *cap* 11. &c. Hodie verò secta quidem evanuit, palmarium tamen eorum dogma glicet inter plerosque in Europâ Judæos; atque eo nomine plerique eorum Rabbanistæ seu Pharisæi, diversi sunt à Karæis seu Scripturariis, quorum rara est copia. V. Franc. Burmannum *Synopsi Theol. Christ. Part.* 1. *lib.* 4. *cap* 39. Hinc *pharisæare*, apud Jos. Devonium *Troicorum lib* 1.

Si rerum justis metimur partibus usum,
Omne homini commune solum: sed, jura perosus
Publica, sacrilegis Naturam barbarus ausis
Contrahit, & proprios Phrygiam pharisæat *in usus*;

pro dividere, segregare, seorsim ponere. V. & Tertull. *Præscript. c.* 45. & Radulfum Ardentem *Homil. in Evang.* 98. & 112.

Traditiones Pharisæorum præcipuæ.

I Cibum nunquam capiebant, priusquam manus lavissent. V. Matth. *c.* 15. *v.* 2. & quidem *πυγμῇ*, Marci *cap.* 7. *vers* 3. quod quidam exponunt *frequenter*, ut *πυκνὰ* apud Hom. Alii, *accuratè, diligenter*. Nonnulli peculiarem lavandi ritum voce hac indigitari, contendunt, quem *cubitaliter lavare* vocavit Theophylactus in Marcum *loco cit.* Sunt quoque qui innui velint hoc vocabulo, illum lavandi morem, quo qui alteram manum in pugnum contractam, in alterius palma probè circumagit sicque diligentissimè illam abluit. Ita autem hunc ritum urgebant, ut, illotis edere manibus, crederent non minus esse scortatione crimen. Sed & transiisse hanc consuetudinem ad omnes Judæos, ex locis cit. colligere est. V. præter Auctores præfatos, Joh. Buxtorfium *Synag. Judaic. cap.* 6. II. Iidem, quoties è Foro redibant, lavabant se, Marci *c.* 7. *v.* 4. *ἐβαπτίζοντο*, *i. totum corpus abluebant*, quoniam pollutos se forte populi commercio existimabant. Quique inter eos rigidioris erant disciplinæ tenaces, idem semper fecisse videntur, antequam accumberent. Unde, quòd id non fecisset Christus, miratum legimus Pharisæum. Lucæ *c.* 11 *v.* 38. Et huc allusisse quidam volunt Petrum, Joh. *cap.* 13. *v.* 9. Ex eodem ritu Hemerobaptistarum Secta originem traxit, de qua V. Epiphanium *lib.* 1. *tom.* 1. *cap.* 17. III. *Lavabant pocula, & sextarios & æramenta & lectos*, Marci *c.* 7. *v.* 4. & 8. IV. Cum *Publicanis & peccatoribus edere*, nolebant. Matthæi *c.* 9. *v.* 11. Sic enim se judicabant pollui. Lucæ *c.* 7 *v.* 19. Dicebant proin, ut apud Prophetam legimus, לא תגשבי, i. *ne attingas me*, V. Esaiæ *cap.* 65 *v.* 5. Quem morem Samaritani quoque servantes, quoties peregrinus quis occurreret, *μὴ ἅπτου* [illegible], exclamasse leguntur. V. Scaligerum *de emendat. Temp. lib.* 7. Epiphanium *lib.* 1 *Tom.* 1. *cap.* 13. &c. V. *Binis vicibus hebdomade jejunabant*. Lucæ *cap.* 18. *v.* 12. Lunæ nempe & Jovis diebus: eo quòd Moses, die Jovis in montem Sinai ascendens, inde die Lunæ redierit. VI. *Dilatabant phylacteria sua, & producebant fimbrias palliorum suorum*, Matthæi *c.* 23. *v.* 5. V. Hieronymum *in locum*, ubi *Pharisæos* propterea comparat, cum mulierculis quibusdam sui temporis superstitiosis, quæ religioni ducebant secum continuò ferre *parvula Evangelia & crucis ligna*, i. breves quasdam sententias ex Evangelio decerptas & crucis, ut vulgò credebatur, reliquias. In Phylacteriis enim illis Decalogum quidam scriptum fuisse aiunt, alii 4. Sectiones Legis, de quibus infrà, in voce *Phylacteria*. Simile quid notat Scaliger in illis, qui initium Evangelii Johannis de collo suspendere soliti sunt, ut docet Scaliger *Tribær cap.* 7. Ejusdem commatis fuere circa A. C. 692. Magiæ quidam addicti, quos *Phylacterios* vocatos legimus.

Septem Pharisæorum genera diversa, ex Talmud tr. Sota, cap 3.

I. *Pharisæus Sichemita*, qui lucri causâ se sectæ huic addidit: quemadmodum Sichemitæ non alio fine circumcisionem admisere. II. *Pharisæus truncatus*, qui sic dictus est, quòd meditabundus incedens vix pedes humo tollebat, tanquam iis truncatus esset. III. *Pharisæus impingens*, quoties in publicum prodibat, oculos habebat clausos, ne fortè fœminam videret: quo fiebat, ut sæpe in parietes murosque ædium caput impingeret, illudque redderet cruentum. IV *Pharisæus. quid debeo facere, & faciam illud?* Qualis fuisse videtur is in Evangelio, qui, ad SERVATOREM nostrum accedens, dicebat: *Magister bone, quid faciendo vitam æternam possidebo?* Lucæ *c.* 18. *v.* 18 V. quoque *v.* 21. V. *Pharisæus mortarius*, sic vocatus, quòd instar profundi mortarii pileum gestaret, sic ut nec hac nec illac circumspicere, verùm oculos solùm humi, & ante se per lineam rectam eorum aciem emittere posset. VI. *Pharisæus ex amore*. Vocabantur ita, qui solius virtutis amore ad Pharisaismum se applicabant, directè proin *Pharisæis Sichemitis* oppositi, vel potius ultimo generi. VII. *Pharisæus ex timore*, qui legi saltem pœnæ metu obedientiam præstabant: Tales negativa præcipuè mandata, sicut priores affirmativa, respiciebant.

Pharmaceutice, una ex quatuor Medicinæ famulis, medicamentis vel intus assumtis, vel foris admotis, medetur. Colligit autem ea primùm ex fossilibus, plantis ac animalibus: & quò an probæ sint consider, dispicit quo sint sapore. Dein ea asservat in apothecis, vasis, pyxidibus suo loco dispositis. Porro ea præparat ac corrigit adustione, combustione, putrefactione, decoctione, destillatione, liquefactione, despumatione aliisque. Sic præparata miscet ad ponderis præscriptum &c. Egere de Simplicium natura variis, in his Dioscorides *in Historia plantarum*, Galenus *lib. de Simplicium medicam. Facultatibus*, Avicenna *de Simplicibus* &c. De præparatione, correctione, commixtione, Mesvem vide. Ad eandem Artem Alchymia spectat, sive ut pars, sive ut ministra. Cùm enim duo sint *Pharmaceutices* officia, unum in delectu, alterum in præparatione medicamentorum, ad præparandi modos pertinet, non solùm coctio, sed etiam destillatio, & quidquid elaborat Chymicus, ut eo potius medeatur. Vossius *de Philosophia cap.* 10. *§.* 12. & 13. V. & Politianum *Panepistemone*

Pharmaci, dicebantur olim *οἱ τὰς πόλεις καθαίροντες*, *qui Urbes lustrabant*. Eustathius *ad Odyss.* χ. *Ὅτι δὲ καὶ οἱ* [illegible] *καθαρσίῳ*, [illegible] *ὁποῖα καὶ ὁ τοῦ φόνου* [illegible] *λέγονται δὲ οἱ* [illegible] *καὶ* [illegible] *ἐν ταῖς πόλεσι καθαίροντες φαρμακοί*. Scilicet sanguine abluebant hi *Pharmaci* eos, qui lustrabantur. Sic homicida, qui alium casu fortuito necaverat, lege Solonis, annum extra fines exulare jussus, placato aliquo ex occisi cognatis, reverti poterat, peractis sacris & *καθαρσίῳ*, seu *lustratione*, quæ fiebat per Pharmacos, ut docet Sam. Petitus *Commentar. in LL. Atticas Lib. VII. tit.* 1. *de Sicariis*. Lex inter alia sic habet, apud Demosthenem *in Aristocratea*, *Τὸν ἁλόντα ἐπ' ἀκουσίῳ φόνῳ ἐν ῥητοῖς χρόνοις ἀπελθεῖν ταχθῆναι ὁδόν, καὶ φεύγειν ἕως ἂν αἰδέσηταί τινα τῶν ἐν γένει τοῦ πεπονθότος· ἥκειν δὲ καὶ θῦσαι καὶ καθαρθῆναι.* *Qui alium casu fortuito necasset, in annum deportator, donec aliquem e cognatis occisi placaris, reverti tur verò peractis sacris & lustrationibus.* Nem e tali deportabatur in annum; intra quod tempus oportebat eum *αἰδέσασθαι*, *placare*, aliquem cognatum defuncti, quam *αἴδεσιν* sequebatur *κάθαρσις*. Quod etiam observabatur, cùm dominus occidisset servum suum; quamvis nemo ab illo pœnas repeteret, ex his tamen legibus tenebatur *ἀπέχεσθαι ὅσιον καὶ ἱερῶν καὶ καθαρθῆναι*, *abstinere à sacris & lustrari* &c. Ibidem.

Pharmacopolæ, hodie dicuntur, qui non tantùm simplicium medicaminum institutam exercent, sed etiam ex præscripto Medicorum antidotos miscent ac remedia conficiunt; longè diversi proin ab iis, quos *Pharmacopolas* vocavit Antiquitas. Nulli n. olim earum tantùm mercium, quæ ad Medicinam facerent, institores fuere; verùm *Ῥωποπῶλαι*, quidquid Medicis, Tinctoribus, Pictoribus & Myrepsis conducebat, habebant promercale. Sed nec simplicium medicamentorum videntur propolæ fuisse: verùm ipsi miscebant remedia ac venditabant: contra venena præcipuè ac *ἀλεξίφαρμα* opem atque operam suam polliciti. Martianus Capella *lib.* 4 *Hæc autem ex arenis anhelantis Libyæ adducitur, quod & capillitium implexum doces & amicitia venenorum aut fidendum* Pharmacopolam *esse Marsicæ nationis*. Cato apud A. Gellium, *Itaque auditis, non auscultatis, tanquam pharmacopolam: nam ejus verba audiuntur, verùm ei se nemo committit, si æger est.* Maximus Tyrius *Orat.* 10. *Μιμεῖται τις καὶ φαρμακοπώλης ἰατρόν, καὶ συκοφάντης ῥήτορα, καὶ σοφιστὴς φιλόσοφον*, *Imitatur etiam* Pharmacopola *Medicum & sycophanta Rhetorem & Sophista Philosophum*. Quibus simile fuit Medicorum Circulatorum genus, quos Græci *Περιοδευτὰς* appellabant, nunc *Charlatani* & *Saltimbanci* Gallis appellati, de quibus diximus in voce *Periodeuta*. Sed & Theriacorum propolæ, vel, ut vulgus loquitur, *Theriacatores* iidem cum Vett. *Pharmacopolis*. Nam *Φάρμακα* priscis dicta, herbæ omnes ac species virtute aliquâ aut potentiâ præditæ, sive illa juvaret, sive noceret ac necaret: Quas qui venales habebant, propriè dicti *Φαρμακοπῶλαι*. Scholiastes Aristophanis in *Nubibus*. *Φαρμακοπώλας καλοῦσι τοὺς τὰ φάρμακα πιπράσκοντας, τά τε ἀντιπάθη καὶ τὰ θανάσιμα*. Unde ille versus Poetæ,

Φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά.

Et *Φαρμακώδεις τόποι*, Theophrasto loca, in quibus plantæ aliqua facultate Medicâ pollentes nascerentur. Imo & plantas ipsas *φαρμακώδεις* appellat idem, quæ Medicinæ conducerent; *Δυνάμεις* alibi *τὰ φάρμακα* vocans: Unde recentiorum *τὰ δυναμερά*, *Droguas* Galli appellant. At *Pharmaca*, composita etiam medicamenta: Hinc Græcis *Pharmacopolæ*, qui simplicia ac composita populo vendebant. Hi in Foro totos dies considebant, cum suis vasculis, pyxidibus & cistis, nec nisi serò domum revertebantur. Apollonius de Pharmacopola, *ἐν τῇ ἀγορᾷ καθήμενος καὶ ὀψὲ ἐξανιστάμενος ἀπὸ τῶν σκευῶν*. *φαρμακοτρίβας* quoque appellari, quòd miscerent ac tererent antidotos: quibus jungit *τοὺς Ῥιζοτόμους* Theophrastus *lib. 9.* quo nomine dicti sunt, qui simplicia tantùm medicamenta vendebant herbarum ac radicum, quas ipsi conquirebant & colligebant &c. Cœterùm apud Seplasiarios omnis *ὕλη ἰατρικὴ* prostabat. Inde emebant Medici, quorum munus olim fuit, non solùm præscribere remedia, sed etiam manu facere. Emplastra tamen & collyria jam facta plerique à *Pharmacopolis* mercabantur, qua de re graviter Plinius conqueritur *lib. 34 cap. 11.* V. suprà, ubi de *Medicamentariis.* Id quod hodieque fit, obtinuitque jam passim extremis Græciæ temporibus. Olympiodorus *in Gorgiam Platonis*, *Ὁ μὲν ἰατρὸς ἐπιτάττει, ὁ δὲ πιμεντάριος διακονεῖ τὰ πρὸς τὴν χρῆσιν ἑτοιμάζων. Medicus quidem præcipit, at* Pimentarius *ministrat & quibus opus est, præparat.* Ubi *πιμεντάριον* vocat, quem nos hodie *Pharmacopolam* vel *Apothecarium*, ut infrà videbimus. V. Salmasium *ad Solin. p. 1050. & seqq.*

Pharmuthi, mensis Ægyptiorum, Aprili Romanorum respondens, circa cujus diem 25. tempestivam fieri messem, tradit Theon. V. Salmasium *ad Solinum pag. 745. & 746.*

Pharnas, in *Pharnabazus*, *Pharnaspes*, *Pharnizathres*, *Tissaphernes*, *Orophernes*, aliisque Orientis Magnatum nominibus, Chaldaicum est פרנס & *Rectorem* seu *Gubernatorem* sonat. Indidem *Parnasso*, seu *Parnaso*, ut libri scribunt, nomen esse, Casaubonus *in Persium* tradit his verbis: *Nugantur Græci Grammatici, Parnassum quasi Larnassum fuisse dictum, quòd in eo monte diluvii λάρναξ, h. e. arca constitisset. Nos alibi dicebamus, & Bœotiæ & vicinæ Phocidis pleraque loca à Cadmo & aliis Phœnicibus aut Syris fuisse condita. Cujus rei etiamsi Plutarchus atque alii Historici non meminissent, appellationes tamen ipsorum manifestam fidem facerent. Ab ea origine est huic monti nomen:* parnes *Syris est* ποιμὴν *&* parnasin *pastores. Inde Parnasus est* ποιμνιόν. *Sic montem dixere, ubi suos greges pascebant.* Nempe, ut circa montem Heliconem, ubi canit Hesiodus, se Poetica facultate donatum fuisse,

Ἄρνας ποιμαίνονθ' Ἑλικῶνος ὑπὸ ζαθέοιο,

Agnas cùm pasceret sub Helicone divino.

Nam & Parnassum gramine abundare, Medicorum filii docent, à quibus inter graminis species *Parnassium* maximè commendari, legimus apud Dioscoridem *lib. 4.* & Plinium *lib 24. cap. 19.* &c. Sed & ad Arabes graminis hujus famam devenisse, docet Bochartus *Hieroz. Part. II. lib. 2 c. 44.*

Pharphariades, apud Plinium, pars montis Tauri, l. *Paryadres*, quod vide.

Pharro, clamor militaris Hibernorum: utrum à *Pharaone*, Gandeli socero, an ab alia causâ? Rich. Stanihurstus de *Reb. Hibern. l. 1.*

Pharsiris, apud Strabonem ex Ctesia *lib. 16.* *Αἱ δὲ τῶν ὀνομάτων μεταπτώσεις καὶ μάλιστα τῶν βαρβαρικῶν πολλαί, καθάπερ τὸν Δαριήκην Δαρεῖον ἐκάλεσαν, τὴν δὲ Φαρζιρίδα Παρύσατιν, Ἀθάραν δὲ τὴν Ἀτάργατιν, Δερκετὼ δ' αὐτὴν Κτησίας καλεῖ. Mutationes autem nominum, barbarorum maximè, permulta. Sic enim Dariavem Darium;* Pharsirim *Parysatin; Atargatim Atharam, Derceto autem Ctesias vocat.* V. in voce *Parysatis.*

Pharus, nomen est editarum turrium, ad maris littora vel fluminum ripas, extructarum, ut, ardente in sublimi face, quà iter dirigant, dispicere possint. Sic *Pharus* apud Stat. *l. 3. Sylv. 5. v. 101.*

Teleboumque domos, trepidis ubi dulcia nautis

Lumina noctivagæ tollit Pharus *æmula Lunæ;*

præcelsa turris est, cum luminibus nocturnis, in Capreis, hanc enim Insulam hisce intelligit Poeta: ab Ægyptia Pharo, de qua prolixè dictum, nomen adepta. V. notata Lipsio *ad Annalem 4. Taciti*, Herm. Barbaro *ad Plinium lib 35. cap. 12.* Dion. Gothofredo *ad Pandectas*, &c. Alia est contra Siciliam *Pharus*, quam hodie vocant, celebrata Hug. Falcando *in Tragœdiis Aulæ Sicul.* Sed & hunc usum habent, ut in alta illa specula naves procul advenientes observari possint. Eadem hodie multis in locis *Laternæ* dicuntur. Itali quoque prælucentem in alta puppi magnæ cujusque navis Lucernam *Phano* appellantes, è Græco verbo nomenclationem hanc derivasse videntur, Fortun. Licetus *de Lucernis antiqq. lib. 6. cap. 98. ubi Lucernam in capite aspidis constitutam exponit, de alta specula Phari è litore navigantibus prælucente.* Ad imitationem nempe Alexandrinæ *Phari* turres tales aliis in locis quoque conditas esse, testatur Plinius *lib. 36. cap. 12.* *Usus ejus* (nempe Alexandrinæ) *nocturno navium cursui ignes ostendere ad prænuntianda vada portusque introitum: sicut jam tales pluribus locis flagrant, ut Puteolis ac Ravennæ.* Cujusmodi *Pharos* quinque celebres in Orbe numerat Licetus, *loco cit.* Sed paulo plures esse, hic *infrà* videbimus. Christiani Scriptores, homines illustres hoc titulo notant, Dugalus *c. Claudium Taurin.* Fortunatus *de Vita Martini lib. 1.* & *lib. 10. carm. 10.* Anastasius sæpissimè *in Vitis Pontif.* Alii. V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium.* Porrò *Pharus*, apud recentioris ævi Scriptores, *lucerna* est sive lychnuchus orbicularis & circularis cum certo lucernarum aut candelarum numero, cujusmodi passim in Templis visuntur: sic dictus, quòd instar *Phari* sit, ejusque speciem referat. Papias, Anastasius Biblioth. in *Hilario*, *Sylvestro*, *Hadriano*, *Leone III.* &c. Anonymus Poeta de Pontificibus Eboracensibus,

Hoc altare farum suprà suspenderat altum.

Eadem notione in fœm. genere occurrit, sicut turris Alexandrina, unde nomini origo. Inscriptio *phari* in Eccl. Wilibaldi Eystetensi, apud Gretzerum, in *Episcopis Eystetens. cap. 12.*

Hanc Willibaldo Pharum *construxerat almo*

Præsul devotus, Mengosus nomine dictus, &c.

Ejusmodi autem lychnuchorum variæ erant figuræ. Quidam coronæ in speciem efformati erant, unde *Phara coronata* Anastasio in *Sylvestro*: Alii in crucis vel retis formam erant compositi, de quibus fusè agit du Fresne *Descr. ædis Sophiæ*: Quidam arborum speciem præferebant, Plin. *lib. 34. cap. 3.* ex quo discimus, habuisse Vett. *in delubris lychnuchos pensiles aut arborum modo mala ferentium lucernas*, V. supra *Arbor.* Denique ita erant effecti, ut ab iis penderent disci seu canthari, in quibus vel candelæ vel lucernæ erant: Hos *pharocantharos* vocat Anastasius in *Sylv. Leone III. Sixto III.* & *Benedicto III.* Car. du Fresne *Gloss.*

Phari quædam in Orbe celebriores.

α. Alexandrina, reliquarum omnium celeberrima simul ac antiquissima, à qua nomen, V. in *Pharus.* β. Burdigalenses inter ac Santones, in Oceani litore, istiusmodi turres, vulgo *Lanternas* vocatas, excitavit ad Ludovici Imp. exemplum Carolus VI. Gall R. γ. Ad *Civenchen* urbem, in Sinico Imp. *Pacal* mons est, in cujus vertice eminet turris Novizonia, navigantibus *Pharum* ac certissimum litoris propinquantis signum præbens. δ. Genuensium portui imminet turris editissima, patrio nomine itidem *Lanterna.* Sicut rupes eminens, in qua illa est, *Co de Fa*, i. *Caput Phari*, dicta. Huc ascendens speculator, positis extra turris cacumen signis indicat numerum navium eminus adventantium: noctuque magnam ibi Lucernam accendit, navigantibus portûs introitum monstrantem. ε. Circa Gessoriacum Caligula Imp. in littore Gallico, ad Oceanum, altissimam excitavit turrim, è qua, ut è *Pharo*, noctu, ad regendos navium cursus, faces emicarent. ζ. Laternæ, V. *suprà* η. Ad Messanæ portum, in Insula Siciliæ, celebris est, *Phari* nomine, turris. θ. Ostiæ, portu extructo, excitavit altissimam turrim, ad exemplum Alexandrinæ *Phari*, Claudius Imp. ι. Phaselus, ab Herode substructæ turris nomen fuit, quam similiter ad Alexandrinæ *Phari* similitudinem condidit, V. infrà in voce *Phaselus.* κ. Puteolanæ turris, eundem usum præbentis, meminit Plinius *loco cit.* λ. Ravennæ turris consimilis, eidem memoratur. μ. Pyramides Ægyptiæ, inter alia, *Phari* quoque usum habuerunt, illa præsertim, quæ in Arsinoite Nomo, & duæ illæ, quæ in Memphi, undique adnavigantibus conspicuæ. ν. Rupellæ, constituit *Pharum*, Carolus VI. Gall. R. suprà dictus. ξ. Santones inter ac Burdigalenses, ab eodem, in Oceani litore, varias excitatas fuisse, dictum. ο. ad Scaldis ostium, celebrem *Pharum* condidit Ludovicus Imp. cujus exemplum Carolum VI. variis in locis imitatum esse retro indigitavimus. π. Slusis in Flandria, ab eodem Carolo extructa est, &c. V. præter Licetum *loco cit.* Auctorem Anonymum libri, cui tit. *Sina, & Europa, cap. 17.* Nec omittenda turris admirandi operis, à Ludovico XIV. magnificentissimè restituta, quæ scopulo insidet, medio in ostio Garumnæ, *la Tour de Cordan* vulgò dicta. Ubi noctu ignis accensus Garumnam intrantibus egredientibusque allucet, ut olim in *Pharo* Alex. & postea in Urbe Callaicæ Brigantio vel Brigantia, quam Plinius & Ptolomæus *Flaviobrigam*, recentiores *Compostellam* vocant: in Morinorum urbe Gesoriaco vel Bononia, factum esse novimus, verba sunt Hadr. Valesii *Notit. Gall.* in voce *Garumna.*

Phasaëlis, adde: ab Herode M. unà cum Azotho & Jamnia, sorori ejus Salomæ assignata: quam *τοπαρχίαν* vocat Josephus, V. Salmasium *ad Solinum pag 576.* ut & *pag. 1321.* ubi ab Herode conditam, addit.

Phaselus, nomen turris 90. cubitos altæ, in edito muri antiqui loco, supernè in pilæ modum factæ, stupendæ magnitudinis & firmitatis, quam Herodes Ascalonites, ad similitudinem *Phari*, turris Alexandrinæ, ædificavit atque in honorem *Phaseli* fratris sui dedicavit: qui à Parthis captus, cùm nec ferri copiam, nec manus liberas haberet, colliso ad saxum capite, seipsum occidit. Auctor Anonymus *lib. cui tit. Sina & Europa, cap. 17.* V. quoque in voce *Phaselo.* Idem inter navium nomina, quarum complura recenset Nævius, apud A. Gellium *lib. 10. cap. 25.* *Scaphæ, pontones, acatiæ, hemiolæ*, Phaseli, *parones* &c. Vult autem *Phaselum*, navigium fuisse Campanum Nonius: Alii navem oblongam esse scribunt, qualem stagnante Nilo Ægyptii usurparint. Straboni & Appiano navigii genus fuit, mistam habens formam ex oneraria & longa triremi, quod tam remis, quàm velis agi potuerit. Unde Catullus,

Phaselus *ille, quem videtis hospites,*

Ait

Ait fuisse navium celerrimus,
Neque ullius natantis impetum trabis
Nequisse præterire, sive palmulis
Opus foret volare, sive linteo.

De magnitudine aliquid judicare licet, ex illo Sallustii *lib. 3. Et forte in navigando cohors una, grandi Phaselo vecta, à cæteris deerrans, marique placido à duobus prædonum Myoparonibus circumventa.*

Phasiana, dicta est, quæ aliàs, *Cybele*, *Dindymene*, *Berecynthia*, *Pessinuntia*, *Mygdonia*, *Asporene*, *Cimmeris*, *Cybeba*, &c. Fuit autem hoc ei in Colchide epitheton, à fluvio *Phaside*. Meminit Arrianus in *periplo Ponti Euxini*, Εἰσβάλλοντι δὲ ἐς τὸν Φᾶσιν, ἐν ἀριστερᾷ ἵδρυται ἡ Φασιανὴ θεός. Εἴη δ' ἂν ἀπό γε τοῦ σχήματος τεκμαιρόμενος, ἡ Ῥέα. Καὶ γὰρ κύμβαλον μετὰ χεῖρας ἔχει, καὶ λέοντας ὑπὸ τῷ θρόνῳ, καὶ κάθηται ὥσπερ ἐν τῷ Μητρῴῳ Ἀθήνησιν ἡ τοῦ Φειδίου. *Intrantibus Phasim à sinistris* Phasiana *Dea apparet, quam ex ejus specie atque forma, Rheam esse conjicere licet. Manibus enim tenet cymbalum, Leones habet sub throno sedetque, ut illa Phidiæ Athenis in æde matris Deorum.* V. Gerh. Joh. Vossium *de Idolol. Gent. l. 2. cap. 52.*

Phasianarius, qui *Phasianos* pascit. Paulus JC. *Phasianarii autem & pastores anserum non continentur.* V. Spiegelium apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.* Erat autem *Phasianus*, sobriis olim Principibus ultimus delitiarum finis, quippe cui per se eximiæ raritas pretium addebat. Petronius *Satyric.*

Ales Phasiacis petita Colchis,
Atque Afræ volucres placent palato,
Quòd non sunt faciles ——

Ubi *Phasianum* primo intelligit versu, ex Phaside Colchidis amne, petitum: Inde enim adferebatur, quod ipsum indicat nomen. Agatharchides de Phaside, apud Athenæum *lib. 9.* Πλῆθος δὲ ὀρνίθων τῶν καλουμένων Φασιανῶν φοιτᾷ τροφῆς χάριν πρὸς τὰς ἐμβολὰς τοῦ ποταμοῦ. *Avium, quos* phasianos *vocant, magna copia cibi causâ ad fluminis ostia se confert.* Petronius idem alibi,

—— —— *Jam Phasidis unda*
Orbata est avibus ——

Martialis in *Xeniis*.

Argivâ primùm sum transportata carinâ,
Antè mihi notum nil nisi Phasis erat, &c.

Quæ quamvis protrita, Talmudicos tamen latuerunt & Chaldæos Vet. Scripturæ Paraphrastas. Aliàs non pro *phasianis* habuissent aves illas, quas Auster advexerat in castra Israelitarum, si scivissent *phasianos* ex Septentrione afferri. Non quidem ex sola Colchide illos peti certum: nam ad Ptolemæum Ægypti Regem ἐκ Μηδίας μετεπέμποντο, *ex Media accersebantur*, ut testatur Athenæus *l. c.* & in prov. *Ergimul*, Paulus Venetus *lib. 1. cap. 61.* maximos describit fasianos, *caudas habentes longitudinis decem palmarum aut octo.* Sed, ut Colchis & Media, ita etiam *Ergimul* ad Septentriones obversa est. Sed & in eo impegerunt, Jonathan, qui Exodi *cap. 16. vers. 13.* reddit, *Et ascenderunt phasiani & cooperuerunt castra*: & R. Jos. Cæcus, qui Psalm. 105. *vers. 40. Carnem petierunt, & adduxit phasianos*, habet, aliique hujus census, quòd illis non sufficeret, communibus Israelitas à Deo liberaliter pastos esse, sed insuper aves volucre adjungi, quæ palato maxime arrident. Etiam verò τατύραν, *tatyram*, appellari hanc avem, discimus ex Hesychio & Athenæo *lib. 9.* post Pamphilum Alexandrinum *in Gloss.* & Epænetum in *Opsartytico*. Quò alludit Persicum phasiani nomen *tezerv* & Arabicum *tadrug*. Sam. Bochart. *Hierozoici Part. poster. lib. 1 cap 14.* V. quoque Guil. Stuckium *ad Arriani Periplum Ponti Eux.* Interpp. Petronianos, Alios, ut & hic infrà.

Phasianus, tertio pulchritudinis loco inter aves memoratus, Statio *Epicedio in Psittacum Melioris Atedii, Sylv. lib. 2.*

Psittacus ille plagæ viridis regnator Eoæ,
Quem non gemmatâ volucris Junonia caudâ
Vinceret, adspectu gelidi non Phasidis ales:

ubi pulchritudinis primas Psittaco, secundas *Pavoni*, tertias *Phasiano* tribuit. Solon verò inter formosissimas quidem aves similiter *Phasianum* recensuit, sed is gallum addebat gallinaceum, qui cùm pulcherrimus plurimùm sit, minùs tamen à forma laudari solet, quia avis illa usque adeo vulgaris. Is itaque cùm videret, Crœsum exquisitum in morem ornatum & sublimi in solio considentem, rogatus ecquod pulchrius vidisset spectaculum, respondit apud Laertium, Ἀλεκτρυόνας, φασιανοὺς καὶ ταώς· φυσικῷ γὰρ ἄνθει κεκόσμηνται καὶ μυρίῳ καλλίονι. *Gallos gallinaceos*, Phasianos *atque pavones: naturali enim nitore atque incredibili vestiuntur ornatu.* Nec deabsre hac adscribere pigebit, quid senserit Gybertus Longolius Ultrajectinus, Christophori Longolii patruus, *eleganti dialogo suo de avibus: Phasianis nunquam quidquam speciosius contemplatus sum. Valeant omnes Pictores: ipse Apelles, si redivivus foret, varietatem & splendorem pennarum plumarumque, imitari non posset.* V. Gerh. Joh. Vossium *de orig. & progr. Idolol. l. 3. cap. 80.* Carnem ejus carni gallinarum non cedere, sapore etiam superare, notat Galenus, unde illum laudatissimis avibus, gallinæ, columbæ, perdici, attagenæ, adponit, *de aliment. facult. lib. 3. cap. 19.* Imò Averroes & Petrus Aponensis, ob succi quoque ac nutrimenti bonitatem, avium cunctis illum præponunt, pluribusque ejus temperamentum celebrat Ulysses Aldrovandus *Ornithologiæ l. 13.* Non dubium autem, quin non ista solùm, sed & raritas quoque, majus ejus pretium fecerint. Itaque negat Martialis *in Xeniis*, *Epigramm. 42.* cum se posse mittere amico.

Si Libycæ nobis volucres & Phasides essent,
Acciperes: at nunc accipe cortis aves.

Sed minùs hoc mirandum in Equite Romano, haut magna in re. Majorem habet admirationem, quòd Capitolinus narrat, Pertinacem Imp. nunquam hanc avem privato edisse convivio, vel cuipiam amicorum misisse. Nec Alexander Severus mensis eam imponi sivit, nisi Kalendis Januariis, Hilariis Matris Deum, Ludis Apollinaribus, Jovis epulo, Saturnalibus & majoribus hujusmodi festis, ut auctor est Lampridius. Imo & de Ptolomæo proditum, non degustasse unquam *Phasianum*, sed velut κειμήλιον servasse, ut proditum Athenæo *lib. 14.* Fuit autem is Ptolomæus VII. cognom. *Physcon* sive Evergetes II. de quo meritò quis miretur, gulæ sic temperare potuisse, qui usque adeò esset incontinens: præsertim cùm non modò haberet *Phasianos*, è Media apportatos, sed alios etiam ex ovis, quæ gallinis cortalibus subjecerant, exclusos Alexandriæ, idque tanto numero, ut iis quotidie vesci posset, quemadmodum ipse *lib. 12. operis ejus, quo viginti quatuor Historiarum libros* complexus erat, de se prodidit. Sed enim nihil æquè Regem impulit, ut ostentationis causâ tantum *Phasianorum* aleret, quam quòd miraculi penè loco haberetur, id avis genus nasci & educari in Ægypto. Solum enim illis cœlumque frigidum convenit: quale constat esse tum Mediæ, unde translati in Ægyptum, tum Colchidos, ubi nisi abundassent, non à Phaside, Colchidis fluvio, *Phasianorum* iis datum foret nomen: Imò in Europam inde transvecti. Notum illud Petronii *d. l.*

Ales Phasiacis petita Colchis.

Et hoc Martialis *in Xeniis*, *Epigramm. 73.*

Argivâ primùm sum transportata carinâ,
Antè mihi notum nil nisi Phasis &c.

Coxere olim, ad majorem gulæ voluptatem, non in aquis, sed vapore calido ex aquis penetrante. Hieronymus *Epist. ad Oceanum 87. Domum suam bene regentem, non ut opes augeat, non ut regias paret epulas, non ut celatas patinas struat, non ut Phasidas aves lentis vaporibus coquat, qui ad ossa perveniant & superficiem carnis non dissolvant artificii temperamento.* Cum Tetraonibus eosdem confundit Ptolomæus præfatus, apud Athenæum, sed Tetraones, anserini potiùs esse generis, ex Plinio discimus, nisi vox tetraonis sit antiqua & diversi generis avibus attributa. V. iterum Vossium *Opere præf. lib. 3. cap. 91.* qui, ut de ætate quoque aliquid adjiciam, *Phasianos ac perdices, vivere annis 16.* docet, *lib. cit. cap. 79.* & hecticâ laborantibus conducere, *cap. 96.*

Phasma & *Phantasma*, quomodo differant? V. suprà in voce *Phantasia*.

Phatniticum, Plinio, quod Φατνικόν, apud Strabonem seu Φατνιτικόν, unum ex Nili ostiis, per quod Busiriticus fluv. in quem Bubastiacus prope Delta minus dividuus fit, in mare exit. V. in voce *Phatniticum*.

Phatnomata, Græce φατνώματα, dicebantur olim lacunaria, quæ cælata non erant. Istiusmodi n. tecta aliàs laqueabantur tabulis in varias figuras cælatis, ut in Mæandros, & lacus & κυκλώτια & orbes & triangulos & alia, è quibus *Lacunaria* propriè vel *Laquearia* dicebantur, quæ lacubus quadratis erant distincta. At quæ cælata non erant, φατνώματα appellata sunt. *Lexicon inveditum* apud Salmasium, φατνώματα, ταινιώματα, στηθία, γλυφαί. V. eum *Exercit. Plin. ad Solinum p. 1215.*

Phegeus, adde: Apollodoro, filia ejus Arsinoe, quæ Alcmæoni juncta fatale monile Eryphiles in domum suam recepit, & cum patre seque ipsa totam eam infortuniis cædibusque implevit *l. 3.* *Phlegeum* vocat Hyginus. V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium Thebaid. lib. 2. vers. 303.*

Phegor, Jos. *cap. 22. v. 17. An parùm nobis est cum iniquitate Phegor?* idem Vossio est cum Priapo, al. *Baal-Phegor*, quasi *Priapus Pater* eidem, *de Idolol. lib 2. cap. 7.* V. quoque *Baal-peor*. Item mons in reg. Moabitarum, ubi is cultus, Num. *cap. 23. v. 28.* V. quoque *Phegor*.

Phelonium, apud Codinum *de officiis Eccl. Constantinop. Ferens consuetam sibi tuniculam & phelonium supra eam.* Dominico Macro, est Casula Sacerdotalis, Græce φελόνιον, à φαιλόνης, quod *Pænula* Latinis, V. ibi.

Pheneum, adde: Apud eosdem templum fuit Eleusinæ Cereris. Pausanias *in Arcadicis*, *Apud Pheneatas Arcadiæ, templum fuit Cereris*, ἐπίκλησιν Ἐλευσινίας· καὶ ἄγουσι τῇ θεῷ τελετήν, τὰ ἐν Ἐλευσῖνι δρώμενα καὶ παρὰ σφίσι τὰ αὐτὰ φάσκοντες καθεστηκέναι, *cognomine Eleusinæ & celebrant Deæ sacrum, uti Eleusine fieri consuevit*, &c. Non n. Eleusine solùm, sed & in aliis quibusdam Græciæ urbibus, Cereris Eleusinæ templa erecta sunt & sacra instituta. Salmasius *ad Solin. pag. 752.*

Phengites, lapis pellucidus de quo Plinius *l. 36. c. 22.* Nerone Principe in Cappadocia repertus *est lapis duritiâ marmoris, candidus atque translucens, etiam quà parte fulvæ inciderant venæ, ex argumento* Phengites *appellatus. Hoc construxerat ædem Fortunæ, quam Seiam appellant* —— *Quare etiam foribus opertis interdiu ibi claritas diurna*

erat, haud alio quàm specularium modo, tanquam inclusâ luce, non transmissa. Nempe ex corporibus perfectè pellucidis, ut quæ omnes colores transmittunt, *Phengites* non est: qualia sunt cœlum, & præter terram reliqua elementa, & vitrum & crystallus & metallum gypsinum & obsidiarius vel opsianus lapis & specularis & selenites, qui hodie *talchus* vocatur, mutuato à Persis Arabibusque nomine: sed ex iis, quæ solâ luce transmissa reliquos colores retinent. Quomodo apud Suidam cornu est διαφανὲς: unde tauro, qui Europam rapuit, tribuit Poëta,

Cornua parva quidem, sed quæ contendere posses
Facta manu, puraq; magis pellucida gemmâ.

Qandoque etiam alabastrites, quem Plinius *ejusd. lib. cap.* 8. probari dicit, *quàm maximè mellei coloris, in vertice maculosi atque non translucidi.* Quale est, quòd de murrhinis, quas *porcellanas* vocamus, tradit *lib.* 37. *cap.* 2. *His maculæ pingues placent, translucere quidquam aut pallere vitium est.* Et *cap.* 10. *Morion Indica nigerrimo colore translucet.* Contra quàm Philosophus, qui scribit, τὸ μέλαν μὴ εἶναι διαφανὲς, *nigrum non esse pellucidum.* Tamen etiam in Theophrasto lapis in Ægypto describitur μέλας διαφανὴς, ὅμοιος τῷ Χίῳ, *niger, pellucidus, ut qui in Chio est.* Nempe διαφανεῖς & *translucidos* hujusmodi lapides vocant Plinius & Theophrastus, quia lucem transmittebant: Sed eosdem pellucere, negavit Philosophus, quia reliquis coloribus pervii non erant. Idem & de margaritis dici potest. Sam. Bochartus *Hierozoici Part. poster. Lib. V. cap.* 6.

Pheos, herba spinosa, Græce φέως; aliàs στοιβὴ etiam dicta, quòd foliis ejus vett. Græci uterentur pro stipa, quam vasis fictilibus componendis interjiciebant: nisi fortè illa στοιβὴ, quæ vasis fictilibus interjiciebatur, ex phleo palustri sumeretur, quam cum *pheo*, herba fullonia, malè nonnulli confundunt. *Gnaphalium* quoque appellata est, in vet. *Lexico*, γναφάλιον στοιβή, quod ejus folia tomentis servirent inculcandis &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1289.

Pherecydes Syrius, adde: Salmasio duo fuere *Pherecydes Syrii*, vetustissimus alter & Thaleti contemporaneus, quem inter VII. Sapientes quidam numerant, expuncto Periandro. Hic Thaletis præceptor quibusdam æstimatus. Theologus fuit, & Θεολογίαν, ænigmaticam illam quidem ac symbolicam, soluta oratione scripsit; propter quam primus prosam orationem condere instituisse creditur: phthiriasi tandem enectus. Alter æquè Syrius, sed Astrologus, cujus ἡλιοτρόπιον in Insl. *Syro* adhuc extitisse, suâ ætate, testatur Diogenes Laërtius, σώζεται δὲ, inquiens, καὶ ἡλιοτρόπιον ἐν Σύρῳ τῇ νήσῳ. Quod erat parapegma, quâ solstitia & æquinoctia, nec non siderum orientium occidentiumque significationes, per aliquot annorum ambitum, consignabantur. Hic autem Astrologus eodem ferme ætatis & gloriæ flore cum Pythagora viguit, circa 59. Olympiadem: *Historicus* insuper *primus* Eusebio & Clementi Alexandrino, quorum hic eum de Dario Hystaspis scripsisse, quando in Europam ac Scythiam transiit, refert; quod tamen huic *Pherecydi* non convenit, sed Historico seu Mythistorico Atheniensi, quem *secundum Historicum* vocat Hieronymus & ponit ad Olympiadem 81. De quibus omnibus V. pluribus differentem Salmasium *Exercit. Plin. ad Solinum* 842. & *seqq.* ut & suprà, ubi de *Oratione soluta*, atque de postremo eorum hic *infra.*

Pherecydes Atheniensis, adde: Alii *Λέριον* fuisse malunt, ex charactere ejus dicendi Jonico, quo fabulas sive historias suas composuit, uti apparet ex *Fragmentis*, quæ extant, penès veterem Apollonii Scholiastem. Fuit autem Leros Jonici generis Insula. Contexuit Θεογονίαν, an peculiare opus, an titulum omnium ejus operum, quibus fabularem Historiam complexus est? Quousque autem Mythologiam suam perduxerit, incertum. Usque ad librum duodecimum citatur à Grammaticis: in quo Persei & Acrisii Danaesque historiam tractaverat, ut ex *Scholiis vett.* constat, *ad Argonauticon quartum.* Forsan & ad Troica usque tempora descendit, vel etiam inferiùs &c. Dicendi characterem & genus scribendi quod attinet, fuit id ei commune cum Cadmo & Hecatæo, qui Scriptores tres inter primos prosæ orationis & Historiæ conditores numerantur, Straboni. Erat autem horum oratio nihil aliud, quàm metrum lege solutum, Rhetores λελυμένην ἑρμηνείαν & διῃρημένην & εἰρομένην vocant, eique opponunt τὴν κατεστραμμένην, qualis Rhetorum fuit, periodis vincta & circumcisa &c. V. præfatum Salmasium *ubi suprà.*

Phiala, apud Plinium *lib.* 8. de Api bove, Memphi locus est in Nilo, *quem à figura vocant* Phialam, *omnibus annis ibi auream pateram argenteamque mergentes, diebus quos habent natales Apis*: Salmasio *fons sacer* est, ut Solinus vocat, seu *fons Sacerdotum*, ut idem Plinius, quo post statum ævi spatium mersus Apis necabatur. Idem *fons Nili* aliis, qui eum inter Syenem & Elephantinem ponunt, in medio duorum eminentium saxorum, inter quæ fons ille veluti conclusus *phialæ* speciem retulit. *In qua ora*, inquit Seneca *Natural. Quæstion.* 4. *stipem Sacerdotes, & aurea dona Præfecti, cùm solenne venit sacrum, jaciunt.* Hoc est, cum natales Apis appropinquant, qui festi & celebres toti Ægypto. *Gurgitem Nili*, vocat Statius,

—— *aut quo se gurgite Nili*
Mergat adoratus trepidis pastoribus Apis:

quòd locus ille immensæ profunditatis esset. Herodotus, ὡς [illegible] ἀβυσσοί εἰσιν αἱ πηγαὶ αἱ διάμετροι, ἔφη τοῦτο Ψαμμίτιχον Αἰγύπτου βασιλέα ἀπικέσθαι. Aristoteles, Καὶ μὴν τὸ βάθος γε οὐκ ἐφικτὸν εἶναι τοῦ πεπερασμένου. Unde Solinus quoque auream pateram, cujus jactu Apis natalem celebrabant Ægyptii, in *Nili statum gurgitem* projici consuevisse, dicit. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 439. & 440. ut & infrà in voce *Phialus.*

Phiala, Gr. φιάλη, quasi πιάλη, παρὰ τὸ πίνειν ἄδην παρέχειν, ab eo, *quòd affatim ad bibendum suppeditet*, inter poculorum species Veteribus usitatas, recensetur Macrobio *lib.* 5 *Saturnal. c.* 21. ubi Latinâ voce *Pateram* vocat, qua de voce suprà dictum. Ejusdem mentio *leg.* 36. *ff. de auro & arg. leg. trullas, scyphos, modiolos, phialas*, &c. V. quoque Pollucem *Onomastic. lib.* 6. *cap.* 16. & Latinos Auctores passim, ipsâ voce Græcâ, ut modò ostensum, tanquam suâ, utentes. Juvenalis hinc *Sat.* 6.

Virgo tenet phialas.

Martialis *lib.* 3. *Epigr.* 41.

Inserta Phialæ *Mentoris manu ducta*
Lacerta vivit, & timetur argentum.

Idem *lib.* 8. *Epigr.* 33. cui tit. *Phiala*,

De prætoricia folium mihi, Paule, corona,
Mittis & hoc Phialæ *nomen habere jubes*, &c.

Fuit poculum planum ac patens, hinc *Patera* Latinis dictum, teste Macrobio ubi suprà, utrinque ansatum, uti docet Pollux *Onomast. lib.* 6. *cap.* 18. Ἀμφίθετος δὲ φιάλη, ὡς Ὅμηρος, καὶ χρύσεον ἀμφῶες ἀπὸ τοῦ σχήματος, *Phialam verò ancipitem & auream poculum utrinque ansatum.* Cùm contrà unicam ansam habens, *Cotyliscus*; item *Cissibium*: procerum verò & circa mediam partem compressum poculum *Carchesium* diceretur. Ex auro fuisse, modò laudati Pollucis verba indigitant, & confirmat Ælianus *Var. hist. lib.* 1. *cap.* 32. Εἰς χρυσῆν φιάλην ἐξεδέξαντο ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὸ ὕδωρ, *In auream* Phialam *de manibus ejus exceperunt aquam.* Sed & ex argento fuere, unde idem *eod. lib. cap.* 22. Φιάλαι δύο ἀργυραῖ, *Phialæ duæ argenteæ*: Et Martialis *Epigramm. proximè laudato*, in *Phialam*, tenuis admodum laminæ seu bracteæ argenteæ, argutè ac lepidè jocatur. Cælatæ ex auro meminit idem *lib.* 14. *Epigr.* 95.

Quamvis Callaico rubeam generosa metallo,
Glorior arte magis, nam Myos iste labor.

Usus in sacrificiis inprimis, dein conviviis, ut vidimus in voce *Patera.* Sed & *Phiala* antiquitus Sponsum à Sponsa donari consuevisse, hocque ritu sibi è pluribus procis maritum futurum elegisse, docet Justinus *lib.* 43. *cap.* 3. cùm de Phocensibus Massiliam perlatis loquens, ait, *Fortè eo die Rex occupatus in apparatu nuptiarum Gyptis* (Athenæus *lib.* 13. *Petam* appellat) *filiæ erat: quam, more gentis, electo inter epulas genero, nuptum tradere illic parabat. Itaque cùm ad nuptias invitati omnes processissent, rogantur etiam Græci hospites ad convivium. Introducta dein Virgo, cùm juberetur à Patre aquam porrigere* (Athenæus habet, *Phialam κεκερασμένην i. vino repletam*) *ei, quem virum eligeret, tunc omissis omnibus ad Græcos conversa, aquam Proti* (alteri ex Phocensium Ducibus) *porrigit, qui factus ex hospite gener, locum condendæ Urbis à socero accepit.* V. de Odatide, Homartæ R. filiæ nuptiis, eundem Athenæum *lib.* 13. & Anton. Thysium *Notis in A. Gellium lib.* 10. *cap.* 16. Inter præmia quoque castrensia *Phialas* fuisse, colligunt quidam ex Polybio *de Mil. Rom.* ubi ait, *Imperator ei, qui hostem percusserit, hastam donat; qui verò dejecerit & spoliaverit, pediti quidem* Phialam, *equiti phaleras.* Sed pro φιάλην Lipsius, cujus nemo satis eruditionem admiretur, ψέλιον i. *Armillam*, legit. Cui accedit G. Gualterus *Animadv. ad Tab. Sicil.* CCCC. Nam *Phialæ*, non nisi semel in Vopisco, inter militaria præmia numeratæ, armillæ centies: hæ autem ψέλια Græcis. V. Thom. Bartholinum *de Veterum armillis Schedio, quod cum Olai Wormii de aureo cornu Danico ad Licetum Responsione prodiit Amstelodami A. C.* 1676. &c. Vas seu poculum majoris capacitatis ligulâ fuisse *Phialam*, docet illud Martialis, *lib.* 8. *Epigr.* 33.

Quid tibi cum Phiala, ligulam cùm mittere posses,
Mittere cùm posses vel cochleare mihi.

Continebat verò *ligula* quartam partem cyathi, Screvelius in *locum.* De *Phialis* Argenteis, victoribus datis in Marathone, V. suprà in *Perichori Agones.*

Phialus, apud Solinum *cap.* 32. appellatur fons Nili, qui aliàs *Phiala*, uti dictum, V. Salmasium *l. c. pag.* 422.

Phidiacum Cælum, Martiali,

Nullum Phidiaci toreuma cæli,

appellatur, quia *toreuticen* Phidias *primus aperuit ac demonstravit*, uti Plinius habet, quam artem postea consummavit Polycletus. Est autem ars Toreutice, quæ toreumata, i. vasa cælata ex argento facit: cujusmodi toreumata non quidem Phidias fecit, sed quòd sigilla & minora simulachra ex ære optimè faceret, hoc modo viam stravit ostenditque arti illi, quæ minora istiusmodi signa in scyphis & poculis argenteis cælaret. Certè Plinius *lib.* 33.

cap. 12. ubi nobiles Artifices enumerat, qui in argento cælando inclaruere, nusquam *Phidiam* nominat &c. V. *infrà*.

Phidippides, Græcè Φειδιππίδης, cursor insignis, quem biduo Athenis Lacedæmonem pervenisse, tradit Herodotus, *lib. 6.* ... *Malè Philippides* aliis. V. *ibi*.

Phiditia, Græcè Φειδίτια, ex φείδομαι, *parco*, erant convivia publica Lacedæmoniorum, sub dio, magna cum *parsimoniæ* ac frugalitatis laude, celebrari solita; ad amicitiam inter cives & æqualitatem inter divites pauperesque conservandam, auctore Lycurgo, ut in ejus *Vita* docet Plutarchus. Iis similia apud Romanos *Charistia* fuere, apud vett. Christianos Agapæ, de quibus V. *suprà*.

Philadelphia, Lydiæ Urbs: Hodieque nomen servat, apud Græcos, quibus 4. in ea Templa à Turcis concessa sunt, nominibus *Panagiæ*, *S. Georgii*, *S. Theodori* & *S. Taxiarchi*, qui est Arch. Michael, insignita. Turcæ *Allah schehr*, q. *Urbem Dei*, vocant, à situs amœnitate. Incolarum circiter 7. millia, quos inter duo Christianorum. Sub Marco Aurelio cusus nummus æreus, templi Philadelphiensis, in quo Apollo conspicuus, iconem exhibet, cum *Inscr.* ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ ΕΠΙ ΕΥΓΕΝΕΤΟΥ, quòd ab iis cusus esset, cùm Eugenetem Præfectum haberent: de quo ut & plura hac de urbe, V. apud Jac. Sponium *Itiner. Part. 1 pag. 350.* & *Part 3. pag. 187.*

Philadelphus, adde: Sacras videns literas, eâ redditas linguâ, quam ipse aliique intelligerent, flevisse legitur, apud Josephum *Antiqq. Judaic. lib. 12. cap. 2.* Postremò sororem duxit Arsinoen, antea Lysimacho & Ptolemæo Ceraunio nuptam: quam quanto pere amarit, argumento est, quòd Deorum cultu illam honorari cupierit. Plinius *lib 34. cap 14. Eodem lapide* (magnete) *Dinocrates Architectus Alexandriæ templum concamerare inchoaverat ut in eo simulacrum ejus in ferro pendere in aere videretur. Intercessit mors & ipsius & Ptolemæi, qui id sorori suæ jusserat fieri.* Lapsus proin Ausonius, qui rem ita narrat, quasi ad umbilicum perducta fuerit: *Idyllio 3.*

Conditor hic forsan fuerit Ptolemaidos aulæ
Dinochares, quadro qui in fastigia cono
Surgit & ipsa suas consumit Pyramis umbras:
Jussus ob incesti qui quondam fœdus amoris,
Arsinoën Phari suspendit in aëre Templi.

Et fortè B. Augustinus *de Civ Dei lib. 21. cap. 6.* ubi ait, *In quodam templo, lapidibus magneticis in solo & in camera, proportione magnitudinis positis, simulacrum ferreum aëris illius medio, inter utrumque lapidem, ignorantibus, quid sursum esset ac deorsum, quasi Numinis potestate penderet.* V. Gerh. Joh. Vossium *de orig. & progr. Idololatriæ lib. 1. cap. 31.*

Philæterus, Rex Bithyniæ, Attalicæ domus progenitor. Unde *pes Philetæricus* seu *Regius*, qui idem cum *pede Montiali*, apud Hyginum, 16. digitos, uncias 12. habuisse videtur. Ad eum exigebatur mensura agrorum Bithyniæ regiorum, quorum mentio in *Agrariis Tullianis*. V. Salmasium *ad Solinum pag. 684.*

Philarchus. Herois nomen, cujus sacellum Minervæ Pronoeæ vicinum Delphis fuisse, narrat Pausanias *lib. 10.* ubi, Persis irruentibus, auxilium Phocensibus cum tulisse, addit. Pictus est ab Athenione Maronite, Glaucionis Corinthii discipulo, Eleusine, Plinius *lib. 35. cap. 11.* Idem Historico nomen, Plutarcho memorato in *Vita Arati*, & *lib. de If. & Osir.* Æliano item *Histor. Animal. lib. 6. cap. 29.*

Philermos, nomen imaginis B. M. V. quod magnâ veneratione Melitenses in Conventuali Ecclesia asservant, uti testatur Car. Macer in *Hierolexico* his verbis, *Opus divi Lucæ creditur, ac de illa traditur, quòd in Rhodo Ins. ubi priùs erat in quodam monte non longè ab urbe; cùm quidam juvenis ardens puellæ amore, quâ nullibi frui poterat, propter parentum custodiam, eam admonuisset, ut matrem deciperet, ac secum hoc Templum devotionis prætextu peteret; dumq; ibi Mater orasset, ejus filia licentiam postularet, ut sola Altare illud devotè circuiret, ibique ab amante expectaretur; quod sanè ita factum: Mater, cùm diu in Ecclesia exspectasset, tandem ad posteriorem, Altaris partem accedens, filiam in proci amplexibus, sed unà cum eo extinctam, deprehenderit. Unde imago hac B. M. & mons ille* Philermos, *id est, Amoris infelicis, à Græcis appellati sunt.*

Philesius, adde: Ejus ex ære statua, memoratur Plinio *lib 34. cap. 8. Canachus Apollinem nudum, qui* Philesius *appellatur, in Didymæo* (fecit) *Æginetica æris temperaturâ, cervumque unà ita vestigiis suspendit* &c. V. de eo plura apud Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium Thebaid. lib. 8. vers 198.*

——— *intonsi claudit penetralia Branchi.*

Philippa Catanensis, ex lotrice ad summam potentiam evecta, universum regnum Neapolitanum, pro arbitrio, rexit, sub Johanna I. quæ ejus instinctu etiam maritum uum Andream Hungariæ R. de fenestra suspendit: sed tandem horibili cum tota familia supplicio affecta meritas dedit pœnas. Georg. Hornius *Orbis Polit. Part 3. pag. 58.*

Philippei seu *Philippi*, nummi à *Philippo*, patre Alexandri M. primum cusi, quorum cùm forma recepta semel placuisset, retenta ea est, simul cum appellatione, addita Principis, cujus esset, nomenclatura. Horatius,

Rettulit acceptos Regale numisma Philippos.

Prudentius *Peristeph Hymno 3.*

Nec cum venires, aureos
Secum Philippos detulit. &c.

Hinc legimus apud Trebellium *in Claudio*: Philippeos *nostri vultus annuos centum quinquaginta*. Quod idem de aureis Antoninianis & Valerianeis seu Valerianinis & trientibus Saloninianis, sentit Casaubonus *l. c.* Apud Vopiscum in *Aureliano*, *argenteorum Philippeorum minutulorum* fit mentio, ut & alibi passim apud Scriptores Historiæ Augustæ; de quorum valore hactenus disceptatum haud leviter. Sanè Latinis *minuti* fuere, quæ λεπτὰ à Græcis; sed nec hoc satis: argenteum nummum fuisse τὰ λεπτά, non æreum, ut hactenus creditum, docet Salmasius. Ei igitur *minuti* vel *minutuli* dicuntur apud Auctores præfatos, quos *denarios* Vett. dicebant: qui denarii drachmæ fere pondus & æstimationem habebant. Atque, ut Latinis *minuti argentei* pro *denariis*, sic Græcis τὰ λεπτὰ ἀργύρια, ἀντὶ τῶν δραχμῶν. Sed & absolutè *minutos* appellarunt Latini, cùm subintelligerent argenteos: ut Græci λεπτὰ, subintelligentes ἀργύρια, &c. Ilius modi igitur *Philippeorum quinquagenos*, aureos verò *Antoninianos diurnos binos*, *æris denarios centum*, ad sumptus Aureliano destinavit Valerianus Aug. *l. c.* Qui etiam paulo post eidem, per Præfectum ærarii, solvi jussit, *ad editionem Circensium aureos Antoninianos trecentos, argenteos Philippeos minutulos tria millia, in ære H-S quinquagies* &c. Quam summam ad missilia Consulum (qualis tum Aurelianus erat) pertinere vult Casaubonus. Solebant enim Consules pecuniam in populum spargere; auream quidem Imperatores, argenteam verò privati, ut suprà diximus. *Æreorum Philippeorum* meminit Fl. Vopiscus in Probo, *Aureos Antoninianos centum, argenteos Aurelianos mille, æreos Philippeos decem millia*: Quod annuum videtur fuisse ac legitimum Tribunorum stipendium, h. e. ducenti & quadraginta aurei, vel, quod idem, viginti aurei menstrui. Nam hanc summam efficiunt, aurei centum argentei mille, & æreorum decem millia. Per *æreos* autem intelligit sestertios; per *argenteos*, denarios: quorum centum ærei unum aureum reddebant; centum argentei quatuor. Illa enim tempestate *æreos denarios* dictos fuisse pro sestertiis, cùm superioribus temporibus *denarii* de argenteis tantùm dicerentur, observatum Eruditis. V. Salmasium *ad l.* adde Budæum *de Asse lib. 4.* Scaligerum, Gronovium, alios Rei Nummariæ Scriptores.

Philippi, crebrò olim appellati Franci, si Ingulfo fides, qui ita habet *pag. 910. Et fortè Leuca dicitur à Leucon, quod in Scythica linguâ interpretatur* Philippus. *Unde Magister in Isagogis suis O. M. l. 3 Et niveus Leucon dicis ibi, hunc Leucon fuisse Philippum Imper. qui niveus describitur ibi, quia Christianus & Baptismo super nivem dealbatus. Et alio in loco, ubi exponit illud, id est, Phœbum adamasse Leucothëen, dicit Deum adamasse Christianitatem Regni Franciæ. id est,* Philipporum, *quorum apud Francos nomen Philippi frequentissimum habetur, in tantum, ut Rex Henricus, qui modò regnat in Francia, filium suum primogenitum Philippum fecit appellari. Beatus enim Christi Apostolus Philippus, cùm Scythis verbum Dei prædicasset & plurimos eorum ad fidem Christi convertisset, rediens in Asiam, per Sicambros viam fecit ac illis Christi nomen primus annunciavit, de quibus exeuntes Franci, ut plures eorum Hierochronographi testantur, beatum Philippum Apostolum suum specialem Protodoctorem & Neoapostolum adhuc tenent. Ex his omnibus colligitur, quòd Leuca dicitur à Leucon, id est, mensura terræ Philippicæ, id est,* Philippi *vel* Philipporum. Apud Car. du Fresne *Glossar.* qui tamen ante Henricum I. Gall. R. quo regnante vivebat Ingulfus, *Philippi* nomen in vett. tabulis vix comparere, adnotat.

Philippina Welseria, eleganti ingenio ac formâ patricia Augustana, quam Ferdinandus Archidux, filius Ferdinandi I. Imp. secundogenitus (cui Pater Elisabetham primò Anglicam, deiti Mariam Scoticam uxorem destinaverat) clam eo sibi sociavit, ac conjugem, quoad vixit, coluit. Pater ex ea Caroli, cui ægrè ut Burgoviam relinqueret obtinuit, Marchionis hinc Burgoviæ & Andreæ Cardinalis ac Episcopi Constantiensis. Phil. Jac. Spenerus *in Fam. Austriaca.*

Rex Macedoniæ.

Philippus II. Amyntæ fil. adde: Hunc, ut & Alexandrum M. universi Macedones divinis honoribus venerati sunt, teste Justino *lib. 14. Nunc orbitatem amissorum filiorum dolebant, nunc excidia Urbium metuebant, nunc Alexandri*, Philippique *Regum suorum nomina, sicut Numina, in auxilium vocabant.* Sermo est de Macedoniæ statu, Gallis in eam irrumpentibus, post cladem Ptolemæi Ceraunii. V. Gerh. Joh. Vossium *de orig. & progr. Idolol. lib. 1 cap. 13. ubi tamen* ... *aliquando loqui Historicos notat.* Idem *Philippi* Butacidæ Syracusis culti meminit *ibid.*

Viri Principes.

Ex Familia Palatina.

Philippus, cognom. *Ingenuus*, Ludovici cognom. *Mansueti*, Electoris, unicus filius, sub tutela patrui Friderici I. cognom. *Victoriosi*,

Florissi, à quo adoptatus, fuerat, adolevit, quo mortuo ipsi in Electoratu successit: habuitque ditionem, viris, opibus ac literis (docti recensentur, Rod. Agricola, Joh. Capnio, Jo. Dalburgius Episc. Wormatiensis, *Philippi* Cancellarius, Johannes Abbas Spanhemius, Jodocus Gallus, Jacobus Wimphelingius) florentissimam, sed bellum mox Bavaricum crescentis familiæ remora fuit. Postquam enim Georgius cognom. *Dives*, Dux Bavariæ, Ruperto cognom. *Virtuoso*, filio *Philippi*, unicam filiam Elisabetham elocasset, eam & per eam generum hæredes suos ex asse testamento scripsit, quod Imperator, ut in fraudem agnati Bavari contra leges factum, probare noluit, probante id licet Pontifice. Hinc duæ priùs, ut res sine bello perficeretur, ab Imperatore trientes ditionum Georgii, nomine tum dotis, tum prætensionum, quas ab antiquo adversus Bavaros habebant Palatini, oblatæ sunt, ut tertia tantùm pars ad Albertum D. Bavariæ perveniret: quas cùm Rupertus recusasset, à Maximiliano I. Imp. ipse primùm & mox A.C. 1504. pater *Philippus*, quod auxilium ferret, proscripti sunt. Hinc omnibus, Christophoro Badensi excepto, in Palatinos irruentibus, hisque ad Ratisbonam acri prælio superatis, Wirtembergensis Dux Winsbergam, Maulbronnam & alia: Normbergenses Altorfium, Hersbrugam, Lauffenam: Ingolstadium Bavarus: Hassiæ Landgravius Homburgum, Bickenbachiū, Umstadium: Cæsar autem, quæ ab Imperio oppignorata erant, Palatinæ domus, & Advocatiam provincialem Alsatiæ, iis eripuit: Bipontino quoque agnato & Comitibus Leiningensibus ditiones carpentibus. Donec A.C. 1505. in Comitiis Coloniensibus, strata prius apud Imperatorem Patri à Friderico filio viâ, a Friderico Elect. Saxon. *Philippus* ad Cæsarem adductus, atque ab eo in gratiam receptus est, fasso A. C. 1518. ut dicitur, se Palatinis fecisse injuriam & restitutionem pollicito. Obiit Kal. Martiis A. C. 1508. Pater novem filiorum, inter quos *Philippus* Episc. Frisingensis ac Naumburgensis & præter alios Ecclesiarum Præsules, Wolfgangus natu minimus cognom. *Sapiens*, qui Neoforti habitavit, Rupertus præfatus tertius natu, & natu maximi Ludovicus III. & Fridericus II. Electores.

Philippus, cognom. *Bellicosus*, frater minor natu Ottonis Henrici Electoris, ex Electorali priore familia ultimi, A.C. 1529. contra Solimannum Turcarum Imp. defendit Viennam, memorabili fortitudinis specimine. Inde nomine Ferdinandi Regis Romanorum, Wirtenbergico agro præfuit, & Philippo Landgravio, cùm is Ulricum Ducem restitutum veniret, A. C. 1534. cum copiis occurrit, sed amissa globo tormentario pedis calce captus est. A quo reliquum vitæ in quiete transactum. De spe nuptiarum regiæ filiæ, & ob hoc itinere in Angliam clandestino A. C. 1538. suscepto ac Friderici apud Cæsarem excusatione, V. Hub. Thom. Leodiensem. Literarum etiam, inter arma, cultor, obiit Heidelbergæ A. C. 1548. egregio ornatus Epitaphio. Phil. Jac. Spenerus *Sylloge Geneal. Hist.*

Philippus, filius minimus natu Friderici V. Electoris ac Bohemiæ Regis, legioni Equitum Lotharingicorum præfuit, prælioque ad Retelium, quo Turenius Principum captivorum in Gallia causam tuitus est, cecidit, anno C. 1550. Idem nomen fuit filio minori natu Augusti, Sultzbacensis lineæ conditoris: qui natus A. C. 1630. sub Lotharingiæ D. prima fecit stipendia A C. 1651. inde ad Suecos transiit, iisque in Polonia, Prussia, ac Dania fidelem præstitit operam, constitutus Juliæ Gubernator. A. C. 1659. verò in Fionia victus acri prælio, quo præcipuum robur Suecici exercitus periit, mortuo Rege in Germaniam rediit, profectusque A. C. 1661. Viennam, inde A. C. 1662. Venetias, in mari Ægæo classi adfuit. In exercitu dein Cæsareo adversus Turcam Campi Marescallus constitutus, A. C 1664. in conflictu ad Arrabonem prope Gotardi Fanum, eximia fortitudinis specimina edidit, Idem. Item filio Wilhelmi Bavariæ D. *Wilhelminæ* lineæ conditoris, Episcopo Ratisbonensi ac Cardinali, qui præmaturo fato extinctus est, A. C. 1598.

Philippus Ludovicus, filius maximus natu Wolfgangi D. Bipontini, Neoburgicæ lineæ auctor, ditionis hujus administrationem, Patre vivo suscepit, A. C. 1560. & feliciter gessit, optimi *Patris familiæ* nomen promeritus. Formulæ Concordiæ subscripsit A. C. 1580. eamque, ut erat Augustanæ Confessionis apprimè studiosus, eam in ditionibus suis introduxit. Anno denin 1601. ipsius & Maximiliani II Bavariæ auspiciis, præsentibus præter hos illius filio Wolfg. Wilhelmo & hujus fratre Alberto, Colloquium Ratisbonense, collocutoribus hinc Heilbronnero, Ægid. Hunnio, Dav. Rungio: illinc Alb. Hungero, Jac. Grezero, & Adamo Tannero, de auctoritate ac perfectione S. Scripturæ, celebratum est. actis in publicum emissis. Post hæc eidem controversia fuit, cum Johanne Bipontino, nepote, ob administrationem tutelæ, post mortem Friderici IV. agnati A. C. 1610. mansit verò in successione Bipontinus. Anno tandem 1614. consternatus nuntio de filii Wolfgangi Wilhelmi ad Latinos ritus transitu, vitâ excessit, sepultus Lauingæ. Ex Anna Juliacensi, unde prætensio ei nata in Ducatus Juliacensem, Clivensem & Montanum, pater Wolfgangi Wilhelmi modò memorati, qui Neoburgicam continuavit: Augusti, qui Sultzbacensem & Johannis Friderici, qui Hiltpolsteniam lineas condidere.

Philippus Wilhelmus, filius Wolfgangi Wilhelmi præfati unicus, natus A. C. 1615. Parenti mortuo successit, A. C. 1653. cum Electore Brandenburgico, ob causam Juliacensem, graves aliquot lites, quibus ad arma etiam deventum, habuit: Suæ Religionis, quam à Patre accepit, acerrimus defensor, exercitiorum equestrium peritissimus habetur. Cùm prima ejus uxor Polonica, ob quam in Regis Poloniæ electione semel atque iterum considerari meruit, sterilis fuisset: ex altera conjuge Hassa, quæ in mariti gratiam Pontificiis accessit, numerosam suscepit sobolem, haud pridem Leopoldi I. Imp. socer factus.

Ludovicus *Philippus*, filius minor natu Friderici IV. El. Palatini, fratris Friderici V. fortunæ implicitus & ab Hispanis omni ditione exutus est. Tum ratio ejus, in Electoratu ad alium transferendo, neglecta, quòd in bello fratri adhærens Legioni præfuisset. Inde post exilium decennale Regi Sueciæ victori, cum fratre, se adjunxit atque in ejus comitatu aliquandiu vixit. Fratre autem extincto A. C. 1632. à Cancellario Suecico Oxenstierna administrationem Electoratûs suscepit; cujus usus, ob ancipitem belli Fortunam, minimè diuturnus fuit. Unde Metis & Sedani aliquandiu exul, demum pace Monasteriensi A.C. 1648. in sua est restitutus, cumque controversia orta esset, cum Electore Carolo Ludovico, ea composita & in Comitiis Ratisbonæ A. C. 1654. investitura Ducatus Simmerensis ei collata est. Decessit Berolini A. C. 1655. successore filio Ludovico Henrico Mauritio Francisco, qui haud pridem decessit improlis, Principatu ad agnatum Electorem devoluto.

Maximilianus *Philippus* Hieronymus, filius minor natu Maximiliani Electoris ac Ducis Bavariæ, ex Maria Anna Austriaca, frater Electoris hodierni: Natus A. C. 1638. suo nomine, ob Landgraviatum Leuchtenbergicum, in Comitiis Ratisponensibus subscribi voluit, A. C. 1654. V. Spenerum suprà laudatum in *Sylloge Geneal.*

Ex Familia Saxonica.

Johannes *Philippus*, filius Friderici Guilielmi D. Saxoniæ, Altenburgicæ lineæ conditoris, ex secunda ejus conjuge Anna Maria Palatina, cum patrueli Johanne Ernesto Vinariensi, quòd eo minor esset, de sedis prærogativa controversiam habuit decisumque pro Altenburgicis pronuntiatum, A. C. 1607. Vinariensibus in contrarium protestantibus. Inde in conventu fuit Lipsiensi A. C. 1631. demum obiit A. C. 1639. unicâ filiâ Elisabethâ Sophiâ, uxore Ernesti D. Saxoniæ agnati, relictâ. Fratres ejus fuere Fridericus, qui in prælio ad Nienburgum cecidit, A.C. 1625. Joh. Wilhelmus, qui Saxonicas Electorales copias in Silesia duxit, & Fridericus Wilhelmus, qui fratrum minimus, sed eorundem hæres, genuit Fridericum Wilhelmum.

Ex Familia Guelfica.

Philippus, filius Alberti D. Grubenhagii, Smalcaldico bello adversùs Carolum V. gesto adfuit, numerosâ sobole inclytus. E qua Ernestus, Princeps pius, constans ac fortis summusque *Philippi* Hassiæ Landgravii amicus, obiit A. C. 1567. reliqui fratres Wolfgangus & *Philippus*, ille A. C. 1595. hic A. C. 1596. defuncti terminarunt lineam. Et quidem hujus adhuc spirantis arces aliquot Henricus Julius Brunsuicensis familiæ Princeps, statimque eo extincto reliquam ditionem, exclusis agnatis, occupavit: unde plurimæ lites, de quibus V. Thuanum *lib.* 115.

Philippus Magnus, filius secundò genitus Henrici cognom. *Junioris* D. Brunsuicensis, lineæ Guelferbytanæ, Caroli V. in Smalcaldico bello miles, tum vicinis vexandis minister fuit: frater Caroli Victoris majoris natu & Julii. Obiit cum priore in prælio Sivershusano A. C. 1553. Ultimus verò Julius, inter alios, *Philippum* Sigismundum genuit, Episcopum Verdensem (ubi Coadjutorem sibi destinavit Fridericum, postea tertium hujus nominis Daniæ Regem) & Osnabrugensem, spe etiam Mindensem, ni Pater in conditionibus adimplendis nimiam traxisset moram, V. Thuanum *lib.* 83. & 100.

Ex Familia Badensi.

Philippus, filius Rudolfi Marchionis Badensis, Hochbergicæ lineæ, ex Margareta Viennensi. Cum agnato Christophoro Badensi pactum hæreditariæ successionis renovavit indeque ultimus Hochbergiorum, moriens A. C. 1503. eum hæredem reliquit. Quam ex Margarita Sabauda susceperat, filia Johanna, nupta Ludovico Aurelianensi D. Longavillano, attulit ei Comitatum Novocastrensem & prætensionem in Arausionensem Principatum. V. in voce *Johanna.*

Philippus, ex filiis Christophori præfati, gratus Carolo V. Imp. ejus quoque vicarius fuit. Pater ex Elisabetha Palatina plurium filiorum, sed parùm vivacium: Frater verò Bernhardi, qui Badensem lineam continuavit, & Ernesti, qui Durlacensem condidit.

Philippus, filius Philiberti, ex Mechtilde Bavarica, nepos Bernardi prædicti fuit; ejus nomine Augustanam Confessionem, ab avo introductam, Marchionatu ejecere Bavari. Obiit, successore patruele Eduardo Fortunato.

Philip.

Philippus Balthasar, Hermanni Badensis March. filius, ex Maria Sidonia Falckenstenia, frater Caroli Wilhelmi Eugenii, Ferdinandi IV. Rom. R. Camerarii.

Philippus Sigismundus, Wilhelmo March. Badensi, ex priori uxore Catharina Ursula Zolleria, genitus, Eques Melitensis, ad Orbitellum in Tuscia cecidit A. C. 1647.

Ex Familia Hassiaca.

Philippus, cognom. *Magnanimus*, adde: Ex Christiana Saxonica filios reliquit quatuor, Wilhelmum, Ludovicum, *Philippum* & Georgium; inter quos provinciam sic dispertitus est, ut primogenitus semissem, nempe totum inferiorem Principatum & Comitatus Ziegenheinii potiora: Secundus Principatum ad Lanum & Comit. Niddanum (atque ita quartam partem) ex minoribus ille interiorem, hic superiorem partem Comit. Catimel bocensis haberent. Ex his Ludovicus & *Philippus*, qui olim obsides foederis A. C. 1551. apud Regem Franciæ fuerat, Reinfelsamque tenuit, sterilia conjugia contraxere.

Philippus, Wilhelmi, Cassellanæ lineæ conditoris, de quo supra, ex secunda conjuge Juliana Nassovia, filius, Danicis auspiciis militans, prælio ad Lutteram cecidit. A. C. 16 6. Item filius secundò genitus Georgi præfati, habitans Butzbaci, in balneo amoullus misera morte interiit, A. C. 1643. nullâ ex Margareta Diepholtia & Christiana Sophia Frisia conjugibus, prole relictâ. Frater Ludovici natu majoris, qui Patri in Principatu Darmstattino successit.

Ex Familia Vandalica.

Philippus, Dux Megapolitanus, filius Henrici, ex secunda conjuge Helena Palatina, Patri successit; sed improlis successionem post quinquennium morte sua ad Patrueles transmisit, A. C. 1557. Fuere autem illi Joh. Albertus, Ulricus, Georgius, Christophorus & Carolus, filii Alberti cognom. *Formosi*, qui frater fuerat Henrici memorati.

Philippus Ludovicus, filius secundò genitus, ex Maria Catharina Lunæburgica, Adolfi Friderici D. Megapolitani, Suerinensis familiæ conditoris, defuncti A. C 1658.

Philippus I. Pomeraniæ Occid. Dux, filius Georgii, qui Wolgastensem ramum condidit, ex Æmilia Palatina, adjutus à Patruo Barnimo X. cognom. *Pio*, Principe Stetinensi, qui toto triennio audiverat Lutherum, in ditione sua Papatu abolito formulam administrationis, per Joh. Bugenhagium conscriptam, publicari curavit. Cum eodem A. C. 1541. de divisione Principatûs & Ecclesiasticorum bonorum transegit. Obiit A. C. 1560. Pater ex Maria Saxonica plurium liberorum, è quibus Joh. Fridericus pridem A. C. 1556. Camini Episcopus electus Patri successit, Barnim XI. Casimiri IX. qui sine prole decessere, & Bogislai XIII. qui Barti: ac Ernesti Ludovici, qui Wolgasti sede fixâ, familiam propagarunt. Hoc enim natus *Philippus* Julius cogn. *Amœnus*. post sterile cum Agnete Brandenburgica matrimonium, decessit A. C. 1625 Illo verò plures geniti, è quibus

Philippus II. Patris successor, à prudentia ac literis commendatus, fratri Francisco Episcopo Caminensi, quem à comitate commendant, itemque A. C. 1620. Bogislao XIV. familiæ totius Pomeranicæ ultimo, successionem reliquit. V. iterum Spenerum *libro sæpius cit. in Familia Vandalica*, &c. Fuere quoque *Philippus* D. Holsatiæ lineæ Sonderburgicæ, filius Johannis Jun. auctor rami Gluckpurgii, à prudentia Oeconomica singulariter commendatus: Item filius minor natu Francisci II. Ducis Lavvenburgici ex primo matrimonio Margaretæ Pomeranæ, qui Patrem morte suâ A. C. 1605. præcessit. *Philippus* item Ludovicus ex filiis Alexandri Sunderburgici. Augustus tandem *Philippus*, Philippi Ludovici frater major natu, qui initio duarum sororum Oldenburgicarum, postea Mariæ Sibyllæ Nassoviæ maritus, sub Hollandis stipendia egit; ut alios hac quoque vice omittam.

Comites Principesq; Nassovii.

Philippus, Everhardi Com. ex uxore Helfensteinia filius, Catharinam sibi Hanovicam junxit cumque ea arcem extruxit Solmensem, unde *Comitum Solmensium* prima origo. Hoc enim conjugio natus Otto primus Solmæ Comes fuit.

Philippus, Johannis Com. filius ex Machtilda (Werneri Castellæ Com. filia) uxorem habuit Imaginam, Ottone Hannoviæ Com. genitam, atque ex ea suscepit Johannem, Canonicum Argentinensem, *Philippum*, Burggravium Kiburgi creatum, Ottonem, Geram & Annam, Landgravii Hassiæ ac Thuringiæ nuptiis illustratam. Fuit & *Philippus* Georgii Com. & Johannæ Banneriæ filius, Præpositus Baurensis. Sed hi ex antiquioribus. *Philippus*, ex filiis Johannis cognom. *Senioris*, è priori ejus conjugio cum Elisabetha Landgravia Leuchtenbergica inito, natus Dillenburgi A. C. 1566. Heidelbergæ aliquandiu literis operam navavit, inde Lugdunum Batavorum avocatus, maturam Martis indolem militiæ vivis exemplis addiscendæ commodavit Primum fortitudinis specimen edidit in expeditione contra Alexandrum Farnesium Antverpiæ imminentem; Præfecturam dein Gorchemii, Worcumi & Lovensteinii, oppidorum non longo intervallo ad ripam Vahalis sitorum & Magisterium Equitum, unà cum Leg o iscura, nactus; anno æt. 14. astu capiendæ Bredæ callidum consilium primus invenit; anno inde seq in obsidionibus Zutphaniæ, Daventriæ, Hulstæ, Noviomagi, strenuam Mauritio Principi navavit operam; è quibus ultimam, in præmium laborum, gubernandam & præsidio suo firmandam, accepit. Ductor postea 2. legionum Henrico IV Gall. R. à Proceribus Belgii auxilio missus, in Rothomago obsidendo fortem operam impendit, Ducem Parmensem, ad vicum Ransonium, reliquias recolligentem, Regis impetum alacriter sequutus, fudit. Hinc domum reversus, in obsidione Stenvici Mauritio præstò fuit: cujus ductu sequente anno Gertrudenbergam cepit, frustra Mansfeldio renitente. In liberanda postmodum Covorda & expugnanda Groninga iterum Mauritii comes: expeditionem, his defunctus, in agrum Lutzburgensem suscepit & junctus Bullonio Duci, terrorem hostibus non parvum injecit. Sed paulo pòst, dum fortiùs, quàm felicius, cum Mendragonio dimicaret, vulneratus in hostium manus pervenit, à quibus Rhenobercam abductus, ibi ex vulneribus decessit, Arnhemii magnificè sepultus.

Philippus, fil. Ludovici Henrici Com. cui Dillenburgum sedes obtigit, ex Catharina Ludovici Com. Sayno Witgensteinii fil. defunctâ A. C. 1651. unà cum fratre Adolfo Canonicus Magdeburgensis, in Aula Electoris Brandenburgici aliquandiu hæsit. Obiit cælebs A. C. 1657. æt. 27.

Philippus, fil. Adolfi Com. Wisbadensis, ex Margaretha Hanoviensi, primus Comitum Wisbadensium Lutheri reformationem amplexus est. Obiit A. C. 1521. ex Adriana (fil Johannis Baronis Bergæ ad Scaldim) Catharinæ (Comiti Reipolsnaci nuptæ) *Philippi* (qui natus A. C. 1516. non fuit multi ævi) Margaretæ (Valfordiæ Antistitis) Adolfi (cui uxor obtigit Francisca fil. D. Limburg) Balthasaris (qui fratri successit) & Annæ Monialis. E quibus Balthasar, ex fil Johanne Ludovico nepotem, inter alios, habuit Johannem *Philippum*, quarto ætatis anno defunctum.

Philippus fil. Johannis (qui ex Gerlaco fil. nepos Adolfi Imp. Weilburgensem ramum orsus est) ex Anna Johannis Com. Saræpontani fil. unicâ. Patri successit. Obiit A. C. 1429. Pater ex Catharina Lotharingica (Friderici D filiâ) Margarethæ (Gerhardo Rodemacceronuptæ) & *Philippi* II. ex Annâ de Hohenloicâ, altera conjuge, Johannis Com. Saræpontani & Annæ (cui Georgius Hennebergicus maritus obtigit.)

Philippus II. ditionibus per annos 63. præfuit usque ad A. C. 1492. Ex uxore Catharina (fil. Emiconis Com. Leiningensis) suscepit Johannem, qui ante Patrem mortuus, ex Elisabetha Ludovici cognom. *Pacifici* Hassiæ Landgr. fil. Ludovicum reliquit, ad quem avitarum ditionum hæreditas & successio est devoluta.

Philippus III. præfati Ludovici fil. ex Margaretha (Adolfi Com. Nassoviæ wisbadensis e.mi fil.) Patri defuncto A. C. 1523. successit. Obiit A. C. 1559. ex priori conjuge Anna (Alberto Com. Mansfeldio genitâ) Alberti; ex posteriore Amalia Isenburgicâ (fil. Johannis Com.) *Philippi* Saræpontani Com. Annæ Amaliæ (quæ Georgio Seniori Com. Nassov. Dillenburgensi nupsit) & Annæ Amaliæ, Philippo Rhingravio elocatæ, parens. E quibus Albertus, Saræpontanam ditionem, post obitum fratris, denuo conjunxit Comitatui Weilburgensi. Eo, inter alios genitus Ludovicus, Patris successor, numerosam prolem ex Anna Maria Cassellana, atque in hac *Philippum* quoque fil habuit.

Philippus, fil. Joh. Ludovici Com. Saræpontani defuncti A. C. 1545. Patri successit; sed eo fratreque Adolfo, sine hæredibus, defunctis, stemma Saræpontanum Weilburgensi, unde avulsum erat, denuo annexum est.

Philippus Guilielmus, maximus natu Guilielmi Princ. Arausionensis, ex Anna (Maximiliani Buræ & Leerdami Com. filia) prima ejus conjuge filius, obortis Belgicis turbis, ex Academia Lovaniensi, spretis hujus privilegiis, captivus in Hispaniam abductus 28. integros annos ibi degit. Tandem inde liberatus Patri in Principatu Arausionensi successit: uxorem sibi junxit Eleonoram, Henrici Borbonii Principis Condæi fil. sed nullâ ex ea prole susceptâ, obiit A. C. 1618. Moderatione animi, affabilitate, alios demerendi studio, inclytus. Ei successit in Principatu frater Mauritius.

Philippus Wolffgangus, ex filiis Georgii Com. Nassoviæ Dillenburgici rami (Johanne Seniore geniti) & Annæ Amaliæ Saræpontanæ: brevis ævi.

Johannes *Philippus*, prioris frater. Lutetiæ decessit anno æt. 17. Sedani sepultus &c. Cyr. Lentulus *Principum Nassov. Geneal. MS.*

Viri alii clari.

Philippus, rusticus, nutritor Alexandri Sev. Imperatoris. Occurrit apud Æl. Lampridium in *Vita* hujus, *Nutritor Philippus provenit casu, unus ex rusticis, quod nomen Patri Alexandri Magni fuit.*

Philippus Corneus JC. Perusinus: Perusii, Ferrariæ & Pisis publicè docuit, & jura annos propè quinquaginta professus est: Nonnullis de Jure confectis Commentariis. ferè octogenarius decessit A. C. 1460. in urbe patria. Joh. Calvinus *Lexic. Jurid.*

Phili-

Philistides Mallotes, nomen Historici seu Geographi, apud Plin. *lib* 4. *cap.* 12 de quo V. Salmasium *ad Solinum p.* 169.

Philistio, Poeta Mimicus, Tiberii principatu, in Urbe clarissimus. Ejus meminit Cassiodorus *lib.* 4. *Epist. ult. Mimus etiam, qui nunc tantummodo derisui habetur, tanta Philistionis cautelâ repertus est ut ejus actus perveretur in litteris, quatenus mundum curis edacibus æstuantem lætissimis sententiis temperasset.* Hieron. *Apol. c. Rufinum quasi mimum* Philistionis *& Lentuli ac Marulli strophameleganti sermone confictam.* Amm. Marcellinus *lib.* 30. *Et Judices patiuntur interdum doctos ex* Philistionis *& Æsopi cavillationibus quàm ex Aristid: illius justi & Catonis disciplina productos.* V. quoque Eusebium *Chron.* & in voce *Philistion Magnesius.*

Philo, Oniæ temporibus, librum *Sapientiæ*, Salomoni tributum, condidit, de quo V. Vossium *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 11. uti de *Philone* auctore libri de *Antiqq. Judaic.* suppolititio *cap* 30.

Philochares, Pictor nobilis, de cujus tabula, ab Augusto in Curia, parieti impressâ, sic Plinius *lib.* 35. *cap.* 4. *Idem in Curia, quam in Comitio consecrabat duas tabulas impressit — Alterius admiratio est, puberem filium seni patri similem esse, salvâ ætatis differentia, supervolante aquilâ draconem complexâ.* Philochares hoc *suum opus esse testatus est. Immensa, vel unam si quis tantùm hanc tabulam æstimet, potentia artis; cùm propter Philocharem, ignobilissimos alioquin Glaucionem, filiumque ejus Aristippum, Senatus Populusque Romanus tot seculis spectet.*

Philocommodus, puerulus, cujus mentio apud Æl. Lampridium in *Commodo*, multos à Commodo neci destinatos, tabulâ occidendorum arreptâ & evulgatâ, liberavit. Locus Lampridii est, *Multos præterea (Commodus) paraverat interimere quod per parvulum quendam proditum est, qui tabulam è cubiculo ejecit, in qua occidendorum erant nomina scripta.* Id est, *abstulit* vel *extulit*, ut habet Casaubonus. Vel, *per fenestram fortè in locum inferiorem dejecit*, ut vellet Gruterus: nisi aliter doceret Herodianus, quem de puero & tabula occidendorum pluribus agentem omnino vide.

Philocynegus, Græcè Φιλοκύνηγος, nomen canis venatici, in vet. *Epitaphio*, quod Pergami hodieque extat, in hæc verba:

> Τοὔνομα Φιλοκύνηγος ἐμοί· τοίου γὰρ ἐπάξιον
> Θηρσὶν ἐπ' ἀφθόγγοις κοῦφον ἴθυνα πόδα.

Latinè sic reddi potest:

> *Philocynegus ego dicor: quo nomine dignus,*
> *Sæpe gradu pressi non remorante feras.*

V. Jac. Sponium *Itiner. Græciæ Part.* 3. *pag.* 26. ubi tamen pro ὁδὸν πολὺ habet, quod corruptum videtur.

Philolaus Tarentinus, recensetur Vitruvio *lib.* 9. *cap.* 9. *inter eos qui Gnomonica vel Organi a quædam reliquerunt*, apud Salmasium *ad Solinum pag.* 636. V. supra ubi de *Gnomonice.*

Philologia, quæ aliter *Grammatice*, una ex partibus Polymathiæ, cujus reliquæ partes sunt, Mathesis & Logica. Significat autem Polymathia illum disciplinarum orbem, quæ ante Philosophiam addisci solent. V. Philonem Judæum, Quintilianum *lib* 1. Clementem *in Strom. libris*, Origenem *in Philocalia*, Synesium *in Dione* &c. Porphyrius de his omnibus apud Joh Tzetzem *Histor. Chil.* 11. *hist* 377.

> Δεύτερα δ' ἐγκύκλια μαθήματα καλοῦνται.
> Ὁ κύκλος ἡ συμπέρασις πάντων τῶν μαθημάτων,
> Γραμματικῆς, Ῥητορικῆς, αὐτῆς φιλοσοφίας,
> Καὶ τῶν τεσσάρων δὲ τεχνῶν τῶν ὑπ' αὐτὴν κειμένων,
> Τῆς ἀριθμούσης, μουσικῆς, καὶ τῆς γεωμετρίας,
> Καὶ τῆς οὐρανοδρόμου τε αὐτῆς ἀστρονομίας,
> Ἐγκύκλια μαθήματα δεύτερον ταῦτα πάντα,
> Ὡς ἔγραψε Πορφύριος κτλ.
> *Secundò autem circulares disciplinæ vocantur.*
> *Circulus enim conclusio est omnium disciplinarum;*
> *Grammatices, Rhetorices, ipsius Philosophiæ,*
> *Et quatuor Artium sub ipsa positarum,*
> *Arithmetices, Musices, Geometriæ,*
> *Et cœlum ascendentis ipsius Astronomiæ,*
> *Circulares disciplinæ secundò hæ omnes sunt:*
> *Ut scripsit Porphyrius* &c.

Dispescitur verò *Philologia* in duas partes, quarum prior continet Artes sermonis formatrices, Gramm. sc. Rhetoricen, & Artem Metricam: Posterior historias enarrans, Geographiam, Chronographiam, Genealogiam & Historiam pragmaticam sive propriè dictam, complectitur: de quibus omnibus accuratè agentem adi Gerh. Jo. Vossium *lib. de Philol.* Elogium ejus apud Erasmum *in Origenis vita* tale est: *Si quis dicat, Grammatices professionem nihil habere memorabile: sciat, olim senile & arduum fuisse negotium. Nec enim à Doctore tantùm expectabatur declinationum, conjugationum & constructionis ratio; sed præter sermonis elegantiam, præter plurimorum Auctorum lectionem, præter antiquitatis & omnium historiarum notitiam, requirebatur Poëtices, Rhetorices, Dialectices, Arithmetices & Cosmographiæ Musicesque notitia. Minore negotio tres Juris Doctores absolveris, quàm unum Grammaticum, qualis fuit Aristarchus apud Græcos, apud Latinos Servius ac Donatus.* Eandem omne ponere studiorum fundamentum, pulcrè Fabius *lib.* 1. asserit: *Grammatice, ajens, plus habet operis, quàm ostentationis, & nisi ea fundamenta aliarum Artium feliciter jeceris, corruet quidquid superstruxeris. Nimirum ut ædificare volentibus prior est fundamenti cura proxima autem structura, ita etiam se res habet in doctrinarum studiis. Fundamentum autem ponit literatura, sive varia eruditio: quam* Philologiam *dicimus, vel etiam Grammaticen. Quod nomen nunc contemtui est, sed insipientibus: qui nesciunt plus habere momenti in recessu, quam promittat in fronte. Alioqui non de hac Arte scripsissent Ter. Varro & Julius Cæsar: ille disciplinarum omnium cognitione nulli secundus; hic rerum gestarum magnitudine facilè princeps.*

Philomela, adde: In mortem *Philomelæ* avis, hoc Epitaphio lusit Lazarus Bonamicus seu Alexander Ferratius, apud Licetum *de Lucernis lib.* 2. *cap.* 57.

> *Cecropios edocta modos* Philomela *canendo,*
> *Altera quæ Siren, altera Musa fuit.*
> *Cui volucres circum mirantes carmina cunctæ,*
> *Cessere oblitæ, dum canit illa, sui:*
> *Continuitque gradum properans tum sæpe viator;*
> *Constitit ipse suo & flumine Meduacus.*
> *Delinita etiam dulci Proserpina cantu*
> *Ad Stygios rapuit gaudia nostra lacus.*
> *At Dominus tanta volucris perculsus amore,*
> *Huic doctâ erexit digna sepulcra manu.*

V. & Gerh. Jo. Vossium *de Idolol. lib* 3. c. 88. qui & de *Philomela* carmine, vulgò Ovidio tributo, a Grammatico quodam Christiano compositum esse docet *ibid cap.* 49. cui adde A. Schottum *Observat. Poetic* c 52.

Philonides, Alexandri M. cursor, cùm ex Sicyone Elim petebat, illud spatium, quod mille & ducentorum erat stadiorum, vel, quod idem est, centum & sexaginta milliarium, novem diei horis confecisse; cùm vero ex Elide Sicyonem reverteretur, declive licèt iter, ac per hoc brevius, non nisi quindecim horis emetiri potuisse, legitur apud Plinium *lib.* 2. c. 72 cujus causam Auctor ille hanc reddit, quòd eunti cum Sole iter esset, at remeans Solem obvium contrario præverteret occursu. V. quoque de eo Solinum c. 1. & *ad hunc* Salmasium *pag.* 45.

Philonome, aliis *Polybea*, altera Cycni uxor, postquam obiisset Proclea, ex qua Tenum & Hemitheam (nonnullis *Leucotheam*) susceperat. Capta Teni seu Tenni privigni amore cum de stupro compellavit, illumque scelus aversatum, apud Patrem, tanquam vim sibi parantem, accusavit; qui calumniæ temerè credens, filium ilico arreptum arcæ inclusit sicque præcipitavit in mare. Sed innocentis juvenis misertus Neptunus, avus ejus, arcam ad Leucophryn insulam appulit, ubi Tennus benignè exceptus & pro Rege habitus, suo de nomine Insulam *Tenedon* appellavit. Ex Homeri Scholiaste *Il.* α. Plut. Ἑλληνικοῖς, Heraclide de *Rebuspub.* Johannes Meursius Notis *in Lycophronem, ad vers.*

> ψυδραῖσι φήμαις λαρνακοφθεὶς ῥιφείς,
> *Variis loquelis alvei discrimina.*

Philopappus, Consul suffectus, principatu Nervæ Trajani, memoratus in *Inscr.* veteri, cujus adhuc quædam pars superest, Athenis in Musæo, ubi sculptus in marmore currus triumphalis, statuam ejus ferens, præcedentibus iconibus quibusdam & sequente Victoriâ, etiamnum visitur. Ad pedem statuæ legitur,

ΦΙΛΟΠΑΠΠΟΣ ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ
ΒΗΣΑΙΕΥΣ.

Bisâ enim, Atticæ demo, oriundus erat. Ad dextram,

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ ΒΑΣΙ
ΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ

Quamvis enim Bisæ natus, gente tamen Syrus & ex posteris Antiochi fuisse videtur, in cujus honorem *Antiochidi tribui* nomen datum. Ibidem in columella semiruta *Inscr.* ista legitur,

C. IVLIVS C. F.
FAB. ANTIO
CHUS PHILO
PAPPUS COS.
FRATER AR
VALIS SVLLE
CTUS INTER
PRÆTORI
OS AB IMP.
CÆSARE
NERVA
TRAIANO
OPTUMO
GERMANICO
DACICO,

V. Jac. Sponium *Itiner. Græciæ Part.* 2. *p.* 104. & *seqq.*

Philas, adde: Salmasius legi vult *Ilas*, quam Arrianus in Nearchi navigatione contra Persidem memorat. Ἴλας χῶρος ἀνὰ λιμὴν πρὸ νήσου σμικρῆς καὶ ἐρήμου γίνεται, οὔνομα τῇ νήσῳ Καίκανδρος, *Ilas locus, ubi portus ante insulam exiguam & desertam fit, cui Insulæ nomen Caicandrus.* Ubi *Ilam* χῶρον vocat, non *insulam*, V. Salmasium *ad Solinum p.* 1181.

Philosopha Anicula, φιλόσοφον γραΐδιον, Marcus Antoninus Imp. Avidio Cassio dictus est, apud Vulcatium Gallicanum in *Vita* hujus: Ita enim apud Scriptorem hunc Verus Imp. Epist. ad Mar.

ad Marcum: *Avidius Cassius avidus est Imperii — literas nostras vide. Te Philosopham aniculam, me luxuriosum morionem vocat.* Ubi non mutandum *Philosopham* in *Philosophum*, ut quidam faciunt: magno enim contemtu, ne *Philosophum* quidem Marcum appellabat Cassius; sed *Philosopham aniculam*. Salmasius ad l. Fuit autem hic Marcus, quem Jul. Capitolinus *in omni vita philosophantem virum*, & recentiores Critici *Philosophum* cognomento hoc ejus titulis addito appellare consueverunt. Idem φιλοσοφώτατος dicitur *Nov.* 22. & *Philosophiæ plenissimus*, in *Constitut.* quadam Latina. *Philosophi* enim epigraphen non esse veterem & nummi ejus & vett. monumentorum Inscriptiones liquidè docent adeoque sapientissimus hic Princeps, jam inde à puero per omnem vitam Philosophatus, cùm ab antiquis Scriptoribus *Philosophus* legitur appellatus. ἐπιθετικῶς id omnino, non κυριωνύμως fit, & sic planè, ut Julium virum *fortem*, Augustum *felicem*, Caligulam *insanum* sæpe dicimus Unde nec apud Capitolinum, aut Victores ambos, nec apud Eusebium ac Hieronymum, ulla hujus cognominis vestigia. Imo nec adeò multi videntur esse anni, cum invaluit hic error: Nam ex tot Chronicis, quæ vigente, priorum seculorum barbarie, hominibus illiteratissimis amor rerum veterum expressit, pauca melioris notæ invenias, quæ in vita Marci titulum hunc agnoscant: ne Robertus quidem à Porta aliter, quàm *Marcum Antonium* (voluit dicere *Antoninum*) hunc nominat. Videtur aliquis sciolus, ante hos ducentos circiter annos, cùm Xiphilini epitomem describeret, in titulo vitæ Marci de suo vocem illam adjecisse: quam vocem omnes postea Græci Latinique librarii temere retinuerunt. Sic etiam librorum Marci epigraphen eruditissimus Interpres censuit corrigendum: & tamen idem ultro παρεγγραφὴν hanc suam lectoribus non dubitat imputare. Simillimum est, & quod apud Georgium Monachum observabamus: nam cum ille *Philosophi* cognomen non magis Marco tribuat, quàm Eusebius, in ora tamen ejus libri hæc verba videntur annotata: Μάρκος Αὐρήλιος ὁ φιλόσοφος, sed manu ita recente, ut vix annorum quinquaginta vetustatem scriptura præferat: cùm exemplar regium ante annos minimum quingentos sit descriptum. Casaubonus *ad Jul. Capitolin. in Marco Anton.*

Philosophia, Pythagoræ γνῶσις τῶν ὄντων ᾗ ὄντα ἐστι. *Cognitio entium quà entia sunt*: Platoni μελέτη θανάτου, *Meditatio mortis*: Aristoteli τέχνη τεχνῶν καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν, *Ars artium & scientia scientiarum*: Mich. Pselli, *Cognitio omnium rerum per causas, quatenus homo eas naturæ lumine consequi potest*, ex admiratione originem traxit, teste Platone *in Theæteto* & Aristotele *Metaphys. l.* 2. c. 2. Primùm autem exculta est à Chaldæis, si Ciceroni credimus *de Divinat. l.* 1. à quibus Babylonios & Assyrios eam accepisse, docet Aristocles ἐν τῷ μαγικῷ & Sotion *in lib.* τῶν Διαδοχῶν, apud Laërtium. Sed ii, si Chaldæi ab Abrahamo edocti videntur, cujus operâ primùm ad Palæstinos, sive Cananæos, postea etiam ad Ægyptios, *Philosophia* pervenit. Certe Abrahamum Eupolemus ait apud Eusebium, καὶ τὴν Ἀστρολογίαν Χαλδαϊκὴν εὑρεῖν, *Et Astrologiam & Chaldaicam divinandi Artem invenisse*: Eundemque cùm fame pressus in Ægyptum secessisset, à Rege potestatem nactum esse conversandi cum Ægyptiorum præstantissimis, refert Josephus *Antiqq. Lib. I. c.* 8. ubi ante Abrahami adventum Ægyptios disciplinas has ignorasse, ideoque ad Græcos devenisse, auctor est. Ab eodem Judæi suam hausere *Philosophiam*, quam posteriores eorum dixere, à קבל *recipere*, quia divinitùs accepta, eamque divisere in בראשית *Beresith* & מרכבה *Mercava*, quarum illa agebat de corporibus cœlestibus ac elementalibus, in quo Salomon excelluit: ista de Deo ejusque cultu, cujus admirator ingens fuit Johannes Picus Mirandulanus. Ad Chaldæos ut redeam, ad eosdem accessit Pythagoras, teste Porphyrio, & Democritus, teste Æliano *Var. Hist. l.* 4. c. 20. Porrò ad Persas transiit *Philosophia*, auctoribus Magis, qui à Zoroastre instituti dicuntur, quamvis & Medis, Parthis, Sacis aliisque vicinis nationibus sui fuere Magi, nec pauca à Persis quoque Græci mutuati sunt, quæ viz. ad Deos pertinent. Sicut Mathesin à Phœnicibus, Ægyptiis, Chaldæis habuere. Indos *Philosophiam* docuere Gymnosophistæ, quos Democritum quoque adiisse, tradit Ælianus *Var. Hist. l.* 4. ut & Pyrrhonem Eleum, Scepticorum patrem, Diogenes. Nec ignobilis fuit Phœnicum *Philosophia*, quibus à Judæis multa discendi occasio fuit, sed & traditione nonnulla reservarunt; Phœnices enim à Sidone, filio Chanaan, nepote Chami, Noachi pronepote, descenderunt; habueruntque *Philosophum* insignem Sanchoniathonem, qui, Trojanis temporibus antiquior, Gedeonis Israëlitarum σύγχρονος & familiaris fuisse creditur. Imò literas huic genti debere se Græci agnoscunt, & numerandi scientiam: traxitque à Phœnicibus originem Thales, hujusque coævus Pherecydes, Pythagoræ Præceptor, auctor Italicæ sectæ, sua ex occultis illorum libris hausit: Zeno quoq; Stoicorum princeps, inde fuit oriundus. Nec sua Phrygibus *Philosophia* defuit, quæ magis cognita esset, si extaret Democriti λόγος Φρύγιος, Laërtio memoratus *l.* 9. Ex Asia migravit in Africam, ubi Ægyptiaca *Philosophia*, de qua jam aliquid suprà, floruit, non tam Iside, Osiride, Vulcano, Mercurio, Hercule auctoribus, ut Ægyptii jactant, apud Diod. Siculum, quàm Abrahamo, ut dictum; Facitque ad *Philosophiæ* hujus commendationem, quòd Moses in illâ dicitur παιδευθείς, Actorum c. 7. v. 22. quodque, priusquam Græci philosopharentur, eo proficisci consueverunt, ut ibi à sacerdotibus edocerentur. Præter eam ibi viguit Æthiopica, cujus gentis Doctores Gymnosophistas quoque vocat Hieronymus *in Ezech. l.* 4. c. 13 eò nempe ex India profectos: & Libyca, cujus auctor Atlas, multorum judicio Astrologiæ inventor primus & hinc humeris cœlum ferre creditus. V. Laërtium *in præfat.* Augustinum *de Civ. Dei l.* 8. c. 9. Diodorum Sic. *l.* 4. &c. In eadem Orbis parte, seculis aliquot post Christum natum, ab Arabibus *Philosophia* magno nisu exculta, inde cum iis in Hispaniam trajecit &c. Ex Europæ Sapientibus antiquis maximè extitere celebres, Thraces, qui à Zamolxi fuere edocti: & Celtæ sive Galli, Druidis ac Semnotheis Magistris usi: Græci porrò, quorum primus Anaxagoras Clazomenius ex Asia scholam transtulit Athenas, V. paulo *infra*, ut de recentioris ævi in Orbe Christiano *Philosophis* in præsens taceam, Lectorem remittens ad Georg. Hornii *Historiam Philos.* & Gerh. Joh. Vossium *opere duplici pertractantem Philosophiam & Philosophorum Sectas.*

Philosophia Barbarica, & primùm quidem in Asia.

Barbarica *Philosophia* dicitur, quæ extra Italiam & Græciam resplenduit. Et quidem, Chaldæi antiquissimum dicuntur Doctorum genus: distincti in Orchenos & Borsippenos, ut alias eorum divisiones omittam.

Babylonii & Assyrii à Chaldæis fuere edocti.

Judæi *Philosophiam* ab Abrahamo hausere.

Persæ, Medi, Parthi, Sacæ, à Magis sunt eruditi.

Indos Philosophiam docuere Gymnosophistæ, qui duplices erant: alii *Brachmanes*, alii *Germanes*: interq; hos quidam *Hylobii* dicti, quòd in sylvis degerent.

Phœnices, à Judæis complura didicere, & Græcis literas, Arithmeticen aliaq; tradidere.

Ægyptii ab Abrahamo instituti sunt. V. hic *infrà*.

In Africa.

Ægyptii modò memorati primi hic *Philosophiæ* studio floruere, magnumque antiquis temporibus Sacerdotum hujus gentis nomen erat, quod Strabonis tempore evanuit. Occultabatur autem *Philosophia* eorum allegoriis magna ex parte.

Æthiopes, Gymnosophistis quoque Doctoribus usi sunt, ad quos Sapientiæ causâ Democritus dicitur profectus.

Libyes ab Atlante notitiam suam accepere: Hinc inter barbararū gentium *Philosophos* reponit Augustinus *de Civit. Dei lib.* 8. *cap.* 9. *Atlanticos & Libycos*.

de Augilis, V. Mela in *l.* 1. c. 8.

In Europa.

Thraces, edocti à Zamolxi, cui cum Pythagora in μετεμψυχώσει convenit. Cœtera *Philosophiæ* hujus dogmata, ex Orphei doctrina cognosci possunt.

Celtæ seu Galli Druidas habuere Sapientiæ Magistros, qui animarum quidem immortalitatem, interim & μετεμψύχωσιν, docuere.

Getis Germanisque mens eadem, Julianus *in Cæsaribus*: Appianus *in Celtico*.

Philosophia Græcanica & quidem priorum Fabulosa.

Mythica hæc seu fabulosa *Philosophia* veterum fuit Poëtarum, ac præcipuè Homeri, magni Sapientiæ Antistitis: à quo multa *Philosophi* posteriores didicere scripsitq; Zeno Citticus, Stoicæ Sectæ ἀρχηγέτης, Homericarum quæstionum libros 5. Ac Naturæ quidem arcana involvuntur Deorum Dearumque nominibus, & eorum connubiis ac affinitatibus. Ad vitæ institutionem referuntur gesta Heroum. Ad moralem Poëtarum *Philosophiam* pertinent & quæ comenti de Cocyto, Phlegetonte, Tartaro, ac similibus, per quæ animi perturbationes intelligebāt. Ad utramque *Philosophiam* quædam spectant, ut cùm idem est nomen Herois & Numinis. Verùm non cujusvis est fructum aliquem ex Homero carpere, sed ejus tantùm, qui in rerum natura ac virtute jam aliquantū profecit.

Non Fabulosa.

Ejus antiquitus erant tres Sectæ:

Jonica, quæ cœpit à Thalete Milesio: e cujus successoribus, ut dictum, primus ex Asia Scholam Athenas transtulit Anaxagoras.

Italica, condita à Pythagora.

Eleatica, cujus primus auctor fuit Xenophanes Colophonius: Ex hac Epicurea maximè profluxit.

Socratis, cujus *Philosophia* à Thalete manavit, discipuli quinque memorantur, qui novæ essent hæreseos Auctores. Hinc enim,

Cyrenaici, ab Aristippo orti: quæ secta postea divisa est in Hegesiacam, Anniceriam & Theodoriam.

Eliaci, quorum princeps Phædo Eliensis: postea *Eretrici* vocati à Menedemo Eretrico.

Megarici, auctore Euclide Megarensi orti. Academici, Veteres, quorum Plato primus, mixtam docuit ex Heraclitica, Pythag. & Socratica *Phil.* Medii, quorū Auctor Arcesilaus. Novi, Carneadis auspiciis orti. Cui triplici Academiæ quidam addunt quartam, à Philone & Charmida: ac quintam, ab Antiocho, Philonis auditore, fundatam. Sequentibus temporibus, qui Platonis insisterent vestigiis,

pro Academicis *Platonici* dici maluere.

Peripateticorum princeps Aristoteles fuit. Cynicam sectam, quintus Socratis discipulus, de quibus suprà, Antisthenes instituit. Stoicam sectam orsus est Zeno Citticus. Et hi omnes hactenus recensiti, dogmatici fuere, Academicis plerisq; exceptis.

Pyrrhonia secta à Pyrrhone est condita. Dicti sunt iidem Σκεπτικοὶ, Ἀπορητικοὶ, Ζητητικοὶ καὶ Ἐφεκτικοὶ, nunquam enim decernebant, dubitabant semper, quærebant perpetuò, nec longæ inquisitionis alius fuit eventus, quàm ἐποχὴ id est, *judicii suspensio* sive *assensionis retentio*.

Electiva, a Potamone est Alexandrino, & non tam nova cudit dogmata, quàm ex aliis optima quæq; excerpsit, Unde hoc *Philosophandi* genus fere præstantissimi quique amplexi sunt, Sotion, Ammonius, Plotinus, Clemens Alexandrinus &c.

A *Philosophia* dicti *Philosophi*, qui summo, ut par est, in pretio apud Athenienses fuere, ut ex his Terentii *Andriâ* constat:

> *Quod pleriq; omnes faciunt Adolescentuli,*
> *Ut animum ad aliquod studium adjungant, aut equos*
> *Alere, aut canes ad venandum, aut ad* Philosophos.
> *Horum ille nihil egregiè præter cætera*
> *Studebat, & tamen omnia hæc mediocriter.*

Factum tamen est, ut *Philosophiam* aliquando docere Legibus sit interdictum. Sed Critiâ è triginta Tyrannis ferocissimo dedicatore suæ damnationis *Philosophi* gloriantur. Qui enim scit illum, intelligere potest, non nisi grande aliquod bonum à Critia damnatum, cujus in cœteros odio Socratis ferocientis Lex fuit: Λόγων τέχνην μὴ διδάσκειν, *Philosophiam ne quis doceto*. Ejus meminit Xenophon Ἀπομνημονευμάτων *lib.* 1. Verum ista Critiæ Lex, ut & reliqua omnia Tyrannorum reliquorum, postea abrogata est, iterumque *Philosophi* Athenis docere cœperunt, ut ex Terentii, qui Alexandrum expressit, verbis suprà memoratis patet. Repertus est tamen & post illa Sophocles Suniensis Amphiclidæ filius, qui Critiæ æmulatus exemplum lege latâ *Philosophos* Athenis iterum exegit, aut certè vetuit Scholam habere, ni si Senatui Populoque Atheniensi ita videatur: Μηδένα φιλοσόφων σχολῆς ἀφηγεῖσθαι, ἂν μὴ τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ δόξῃ· εἰ δὲ μὴ, θάνατον εἶναι ζημίαν, *Nemo* Philosophus *Scholam habeto, nisi Senatui Populoque Atheniensi ita videatur: Secus qui faxit, capital esto*, apud Laërtium *in Theophrasto*. At nec hæc Lex diu obtinuit, nam altero post ἐπιχειροτονίαν anno abrogata, ipsique adeò Sophocli multa talentorum quinque irrogata est, V. Sam. Petitum *Comm. in Leg. Atticas lib.* 3. *cap. ult.* Romæ quoque (Fannio Strabone M. Valerio Messalâ Coss.) Senatusconsultum, an. 3. Olymp. 154. ab U. C. 592 de Philosophis & de Rhetoribus Latinis factum est, his verbis: *M. Pomponius Prætor. Senatum. consuluit. quod. verba. facta. sunt. de. Philosophis. &. de. Rhetoribus. de. ea re. ita. censuerunt. uti. M. Pomponius. Prætor. animadverteret. curaret. Q. uti. ei. è. Republica. fide. que. sua. videretur. uti. Romæ. ne. essent.* Aliquot dein pòst annis id Senatusconsultum Cn. Domitius Ænobarbus & L. Licinius Crassus Censores de coercendis Rhetoribus Latinis ita edixerunt: *Renunciatum. est. nobis. esse. homines. qui. novum. genus. disciplinæ. instituerunt. ad. quos. Juventus. in. ludum. conveniat. eos. sibi. nomen. imposuisse. Latinos. Rhetoras. ibi. homines. adulescentulos. dies. totos. desidere. majores. nostri. quæ. liberos. suos. discere &. quos. in. ludos. itare. vellent. instituerunt. hæc. nova. quæ. præter. consuetudinem. ac. morem. Majorum. fiunt. ne. que. placent. ne. que. recta. videntur. quapropter. &. his. qui. eos. ludos. habent. &. his. qui eo. venire. consuerunt. visum. est. faciundum. ut. ostenderemus. istam. sententiam. nobis. non placere.* Neque illis solùm temporibus rudibus, nec dum Græcâ doctrinâ expolitis, *Philosophi* ex hac urbe pulsi sunt, verùm etiam Domitiano imperante, Senatusconsulto ejecti atque Urbe & Italiâ interdicti sunt, quâ tempestate Epictetus quoque *Philosophus* Nicopolim secessit. A. Gellius *lib.* 15 *cap.* 11. Occasionem hujus rigoris innuit Suetonius *in vita Domit. Junium Rusticum* (interemit) *quòd Pæti Thraseæ & Helvidii Prisci laudes edidisset, appellassetque sanctissimos viros: cujus criminis occasione* Philosophos *omnes Urbe Italiaque summovit.* Nota quoque est Sulpitiæ Poetriæ Satyra, de Edicto hoc & pertinent eò, quæ Philostratus habet *lib.* 7. *de Vita Apollonii Tyanei*, ubi de Domitiano sermo est. Factum autem id fuisse anno 4 Olymp. 216. & an. 3. Olymp. 218. adeoque binis vicibus, notat Eusebius *in Chron.* Porrò & Antiochum e regione sua *Philosophos* ejecisse, legimus apud Athenæum *lib.* 2. & Lysimachum, apud eundem *lib.* 13. Epicureos etiam Messenii expulerunt, eodem teste *lib.* 12 & Æliano *Histor. Var. lib.* 9. *cap.* 12. De Thebanis, Spartiatis & Argivis ita Tertullianus *in Apologetico, Inde & his a quibusdam quoque ejecta Philosophia, à Thebanis dico, à Spartiatis & Argivis, dum ad nostra contaminantur.* V. Jac. Oiselium JC. *Notis in Gellium loco cit.* &c. Insigne *Philosophorum* olim, crinem barbamque promittere & pallio uti præ longo. Unde Capitolinus *in Antonino Philosopho, Nam duodecimum annum egressus habitum* Philosophi *sumsit & deinceps tolerantiam, cum studeret in pallio & humi cubaret.* Narratque Saresberiensis *de Nug. Curialium lib.* 8. *cap.* 21. Julianum Imp. viros congregasse, *circa Palatia, qui circumamicti pallio magis habitu, quàm Magisterio pendebantur.* V. quoque insignem Luciani locum *in Icaro Menippo*. De barba, notum illud Horatii 2. *Serm.* 3.

> — — — — *Tempore quo me*
> *Solatus jussit sapientem pascere barbam.*

Unde *Barbati Magistri* dicti, Persio *Sat.* 4.

> — — — *Barbatum hæc crede Magistrum*
> *Dicere, sorbitio tollit quem dira cicutæ.*

Cynici inprimis in hoc superstitiosi, quorum princeps Zeno inter ἄπαντα sua & illud habuit: *Barbam, sicut vitem, rarissimè tondendam. Eam autem optimam, quæ maximè prolixa.* Iisdem pera, baculus, ac pallium tota supellex fuit, V. *supra passim.* Addam quæ Laurentius JC. *in Phædri fab.* 6. *lib.* 7. *versum*, quo in inanem & affectatam Philosophorum quorundam superbiam invehitur Poeta, cùm ait:

> *Et ut putentur sapere, cœlum vituperant.*

addit, *Multi artem* Philosophi *habitu ipso, pallio, barbâ ad pubem usque porrectâ, crine, vultu sonituque vocis objurgatorio, futilem, inanem & argutiarum plenam & nihil ad vitam ordinandam promoventem mentiuntur sapientiam, in quibus barbam & pallium ac constrictam frontem tantùm quis intueri potest, non Philosophum.* Locus ubi *Philosophi*, Rhetores, Mathematici, & omnium denique disciplinarum amatores, disputando, legendo ac docendo se exercebant, erant primæ Gymnasiorum partes, porticus nempe tres exedris spatiosis refertæ: quas non longè ab aliis admodum sitas fuisse, tum ex figura Palæstræ, quam Hier. Mercurialis exhibet *de Arte Gymnastica lib.* 1. *cap.* 11. ex Vitruvii *l.* 5. patet, tum ex Proverbio inde nato, *Discum quàm* Philosophum *audire malunt*, in eos qui in eodem Gymnasio inter *Philosophos* sedentes, atque inde, discorum crepitus audientes, relictâ Sapientiæ scholâ, ad proximum certaminum locum erumpebant. Ideo autem exedræ *Philosophorum* tam prope reliquis Palæstræ partibus erant, quòd essent illæ veluti Scholæ quædam, ubi possent facilimè, post animorum exercitationem, corpora ad sanitatem vel fortitudinem juvenes puerque exercere, subindeque lavari. Ita enim Lampridius Alexandrum Severum, *post lectionem operam modò palæstræ, modò sphæristerio, modò cursui, modò luctis dedisse, mox balneum introivisse*, refert. Sunt qui & secundam Gymnasiorum partem *Ephebeum* dictam, Juvenum studiis dicatam scribant, V. præfatum Mercurialem *lib. cit. cap.* 8. Præmia quod attinet, Jul. Cæsar non tantùm servos literatores immani pretio emit, dein manumisit: sed & honorem addidit, omnes liberalium Artium Doctores, quò libentiùs & ipsi Urbem colerent & exteri appeterent, civitate donando. Ab Trajano postea, honor & dignatio tanta dicendi Magistris & Sapientiæ Professoribus, ut per eum spiritum & sanguinem & patriam recepisse studia prædicent Plinius ac Juvenalis. Hadrianus omnes honoravit ac divites effecit: in summa familiaritate Epictetum & Heliodorum *Philosophos* habuit: Iisdem, ut & Grammaticis ac Rhetoribus. Antoninus Pius per omnes etiam provincias, & honores & salaria detulit: finivitque numerum, quot quibus in civitatibus exhiberi publicè deberent, in cœteris Artibus, in *Philosophis* numerum non terminavit, quia rariores reperiebantur, sed hæreses sive disciplinas elegit, e quibus si daretur, omnibus aliquos probarent atque alerent, Stoicos, Platonicos, Epicureos, Peripateticos. Honorum loco præcipuæ immunitates & vacationes munerum fuere, de quibus *l.* 6. § 8. *ff. de excusationibus.* Salaria, quæ e fisco Grammaticis, Rhetoribus ac *Philosophis* decreta, μυρίας δραχμὰς, i. *mille drachmas*, statuunt Lucianus *in Eunucho*, Philostratus *in Theodoto*, Capitolinus in *Pio*, (ille à Marco, hic à Pio primùm collatas scribens) i.e. Romanæ monetæ sestertia 40. aurei 400. sunt nostræ coronati mille, Salmasius *ad Hist. Aug.* &c. V. & Jo. Frid. Gronovium *de Pecunia vet. l.* 4. *c.* 11. & infra in voce *Professores.* Nec prætermittendum, *Philosophos* apud priscos Auctores non rarò *otiosorum* nomine venire, opponique iis, qui in Republica munus aliquod gerunt. Unde Cicero *de Offic. l.* 1. *Facilior & tutior, & minùs aliis gravis aut molesta est vita Otiosorum.* V. quoque Livium *lib.* 2. Joh. Laurentius *in Phædrum lib.* 5. *fab.* 1. *versum*,

> *Quin etiam resides & sequentes otium &c.*

Philosophia, apud Isidorum *vita Monastica* dicitur, hanc enim is θείαν φιλοσοφίαν vocat *l.* 1. *Ep.* 260. Sic Majorianus *Novell. de Sanctimonial. Cùm hujusmodi observatio* Philosophiam *religiosa mente suscipiens, non cogentis imperio, sed spontanea & matura deliberatione cupiatur.* V. quoque Joh. Saresberiensem *Policrat. l.* 7. *c.* 21. & *Vitam* S. Nili Junioris. Imò non nomen tantùm, sed & *Philosophorum* vestitum, ritusque in Monasteria vett. Christianorum transiisse, diximus suprà Neque v. *vitam* solùm Monachorum *austeram*, sed & in genere *vitæ sanctæ studium*, item *Religionem Christianam*, porro *patientiam*, & tandem *diætam* seu *vivendi rationem* vox notat, apud Scriptores Eccl. uti pluribus docet Cl. Suicerus *Thes. Eccl.* vocibus Φιλοσοφία, & Φιλόσοφος.

Philosophus, inter cognomina Marci Antonini Imp. V suprà *Philosophi*. Item dignitas in Ecclesiis Canonicorum, eadem fortè quæ *Magistri Scholarum* seu Scholastici Tab. Brivat. *Ch.* 385. *Signa Canonicorum. S. Mauricii Viennensis Ecclesiæ, Otmari Decani, Rostanni Archidiaconi, Adalardi* Philosophi, *Benardi Canonici, Ricardi Præcentoris & aliorum Canonicorum*: apud Car. du Fresne *Glossar.*

Philotesie, Gr. Φιλοτησία, Aristophanis Scholiasti *in Acharn. p.* 300. φιάλη dicta est ἡ διδομένη ἐν ταῖς συνουσίαις, *phiala, quæ dabatur in conviviis.* Hesychio προπίνειν· ὅτε μετὰ τὸ δεῖπνον ὑπὲρ φιλίας, *Propino quadam post cœnam amicitiæ ergo.* Quem morem egregie describit Cicero *Tusc. Quæst lib.* 1. ubi de Theramene, *Qui cum conjectus in carcerem triginta jussu tyrannorum venenum ut sitiens obbibisset, reliquum sic è poculo ejecit, ut id resonaret. Quo sonitu reddito ridens. Propino, inquit, hoc pulchro Critiæ — Græci enim in conviviis solent nominare, cui poculum tradituri sint.* V. Stuckium *Antiqq Convival.*

Philtra, quibus in amorem per vim inducuntur homines, ἀγώγιμα quoque & ἐπαγωγὰ Græcis dicta, ut ex Synesio discimus, qui ἐπαγωγὰς & καταδέσμους in amatoriis memorat. Unde & herba, cujus ad amatoria usus, Plinio *catanance* appellatur, quâ ad amorum veneficia Thessalas mulieres uti ait Dioscorides. Quo nomine centes herbæ quibusdam venit, quam in amatoriis pollere notum, alii leontopodium sic vocarunt, quod & ipsum εἰς τὰ φίλτρα ἐνεργεῖν, in amatoriis istiusmodi ἀγωγαῖς utile, judicat idem Dioscorides, &c. Sunt autem in *Philtrorum* generibus, τὰ ἄψυχα, seu *inanima*, ut *trochi, pili, ungues & tæniæ*, τὰ ζωόφυτα, seu *planta animalia, radiculæ, herbæ, surculi* &c & τὰ ζῶα, *animalia sauræ, motacillæ, pulli equini*, quos Lævius *in Apologia Apuleji* quibus pleraque philtra descripsit, *Hinnientium dulcedinem* appellat Versus illi sic habent,

> *Antipathes illud quæritur,*
> *Philtra omnia undique irruunt,*
> *Trochus, pili, ungues, tæniæ,*
> *Radicula herbæ, surculi.*
> *Sauri, illices bicodulæ; Hin—*
> *nientium dulcedines.*

Ubi *trochus* τροχὸς est, rota veneficarum, alio nomine *rhombus* dicta, quam in hisce adhibitam nemo ignorat. Quemadmodum *pilorum* & *unguium* usurpationem, ad φίλτρον, iisdem usurpatam, notum. De *capillis*, habes Appulejum *lib.* 3. Unguium præsegmina quoque adhibita novimus. *Sauræ* porrò, h. e. *lacertæ*, in amatoriis veneficiis multus usus, ut ostendit Theocriti φαρμακεύτρια: dabantur autem illæ in potu,

> Σαύραν τοι τρίψασα κακὸν ποτὸν αὔριον οἰσῶ.

Bicodulas idem Lævius eleganter appellat ἴυγγας, aviculas veneficarum, quod caudæ assiduâ vibratione quadantenus duplicem eam faciant sicque duas videantur caudas habere. *Hinnientium* tandem *dulcedinem* hippomanes vocat, quòd ab equa statim, ac natus est pullus, rapiatur ac devoretur Contra quæ omnia *Antipathes* quærendum esse monet. Sic autem vocant Græci, quidquid adversus effascinationes & amoris faciendi artes Magicas potenter efficax est; idem quod ἀλεξιφάρμακον, nam φίλτρα sunt φαρμακεῖα. Propterea autem sic appellatum est moly illud nominatissimum, quo Mercurius Ulyssem munivit, adversùs Circes effascinationes &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 942. & 943.

Philumene, pro Aristide moritur. Narrat enim hic, qui Hadriani Imp. ferè æqualis fuit, in *Sacrarum quinta*, se cùm periculosè ægrotaret, oraculo monitum, Ὅτι ἡ Φιλουμένη ψυχὴν ἀντὶ ψυχῆς καὶ σῶμα ἀντὶ σώματος Θεοῖς δέδωκε τὰ αὐτῆς ἀντὶ τῶν ἐμῶν, *Philumenam animam pro animâ, corpus pro corpore, sua pro meis, permutationis loco dedisse.* Moritur ergo *Philumene*, convalescit Aristides. Erat hæc filia Callitychæ nutricis quondam Aristidis vel collactaneæ: nam editi libri modò τροφόν, modò σύντροφον, nominant. Sed & jam antè *Philumenæ* frater Hermeas, pro eodem Aristide gravissimè laborante, mortem visus obiisse, ut ipse narrat. Veterum nempe persuasio, ut Casaubonus ostendit *ad quartum Suetonii*, hæc fuit, posse alicujus produci fata, si ejus vicem subiret alter, velut hostia succidanea: qua de re diximus suprà voce *Fata*.

Philyra Auctori *Etymologici*, φυτὸν ἔχον φλοιὸν βύβλῳ παρόμοιον, ἐξ οὗ στεφάνους πλέκουσι, *planta est habens corticem papyraceum, frumento similem ex quo coronas plectunt.* Flexibilis enim, διὰ τὸ γλισχρον ἔχειν τὴν ὑγρότητα, *quòd viscosam humiditatem habet*, uti loquitur Theophr *de Plant. lib.* 1. Certè materia est tam tenuis, tamque teres, ut ex ea quoque libri compingerentur, uti discimus ex Q. Septimio Rom. post Dictym Cret. & Martiano Capella *lib.* 2. Unde Domitianum, eorum nomina, quos conjurationis suspectos habebat, scripsisse *in tabella philyracea duplici*, ait Xiphilinus. Itaque & in fila tenuabatur, quibus, ut filo, flores interiùs vinciren tur, nec flores tantùm, sed & herbæ, & folia, & ramuli, unde coronæ constabant. Plin. *lib.* 16. *cap.* 14. *Inter corticem et lignum tenues tunicas multiplici membrana, ex quibus vincula tiliæ vocantur, tenuissimæ earum* philyræ, *coronarum lemniscis antiquorumque honore celebres.* Ubi membranam tiliaceam, eadem usu apud ... cum philyra apud Ægyptios & Græcos destinatam, *philyram* quoque vocat: cujus loco elephantorum sectas adhibuisse Indos, testis est Solinus *l.* 55. Horatius *l.* 2. *od.* 8.

> *Persicos odi puer apparatus,*
> *Displicent nexæ* philyrâ *coronæ.*

Scirpos hujusmodi minutissima vincula, vocat Tertullianus *de Cor. mil* &c. Erant autem *philyræ* primum simplices, h. e. nullatenus fucatæ aut dissimulatæ: postea in dies crescente luxu, bracteatas illas fecit primus P. Claudius Pulcher, apud eundem Plinium *lib.* 21. *cap.* 3. idque meritò, cùm Crassus ipsa folia coronarum primus auro argentoque imitatus sit.. *Philyris* porrò accesserunt lemnisci, i. fasciolæ quædam angustæ, quibus jam in coronam coacti flores involverentur, de quibus V. suprà, & plura hanc in rem apud Car. Paschalium *Coronarum lib* 2 *cap.* 12. Sed & *philyram* arborem fuisse, cujus cortex idoneus conficiendis cistis aliisque καὶ ὅλως χρήσιμον πρὸς τὰ πολυτελῆ τῶν ἔργων, *& prorsus utilis ad sumptuosissima quæque opera*, legas apud Theophrastum, laudatum eidem.

Phimus, Gr. φιμὸς, inter organa κυβευτικὰ recensetur Etymol. magn. φιμοὶ κυβευτικὰ ὄργανα. Φιμοὶ ἐστι χαλινὸς κημὸς ... ἀστράγαλοι. Φιμοῦ etiam meminit Æschines inter aleatoria instrumenta. Diphilus apud Harpocrationem,

> — — ... φιμὸν ... ἐμβάλῃ.

Scripta quoq; manu exemplaria ita apud Horatium legunt:

> *Mitteret in* phimum *talos.*

Nempe φιμὸς idem erat quod κημὸς, per quem calculi solebant in judiciales urnas & tesserarios pyrgos immitti. Aliter ψηφοβόλος; utrumque proin à pyrgo diversum. Veteres enim, licèt aliquando ad improbi jactus cavendam fallaciam solo pyrgo (de quo suo loco) uterentur, nonnunquam tamen ad majorem, si fortè, cautionem & psephobolo & pyrgo. Nec enim manu tessera in pyrgum mittebant, sed in psephobolum priùs, dein per psephobolum seu *phimum* in pyrgum fundebant, ut sic magis ars & fallacia ingenioli ac improbi aleatoris in jactando vitaretur. Itaque idem planè factitatum in lusoriis pyrgis, quod in judicialibus urnis. Nec enim manu sua Judices calculos, quib' suffragia ferebant, in urnam conjicere consueverant, sed per vasculum oblongum vimine contextum eos dimittebant, in cadiscum, quasi per colum vel infundibulum. Καδίσκος dicebatur urna, in quam immittebantur calculi, κημὸς, vasculum, per quod immittebantur, ut ex Hesychio & Polluce manifestum est. Ad eundem planè modum in re tesseraria pyrgus, in quem tesseræ mittebantur, urnæ vicem obtinebat & in parte alveoli residebat, crebris intus gradibus exsculptis, per quos tesseræ resultantes salitanterque in tabulam effunderentur. Vasculum autem illud, per quod in pyrgum tesseræ conjiciebantur, κημὸς etiam vocabatur, ad similitudinem illius κημοῦ, per quem calculi in judiciales urnas solebant immitti. Uterque porrò, sicut φιμὸς, ita & κημὸς dicebatur, quasi infundibulum, quòd similis utriusque, tum Judicialis tum tesserarii *phimi*, figura esset, & infundibulum uterque referret: nam in summo latus erat, imo strictus & angustus. Unde Grammatici *camum* vocant χωνοειδὲς πλέγμα καὶ ἀγγεῖον, &c. Cœterùm plerique, ut dictum jam, camum illum vel *phimum* vel infundibulum in jactandis tesseris non usurpabant, sed solo pyrgo utebantur, & videtur solùm ad jactandi commoditatem usitatus fuisse camus: ut enim lato & hianti ore patebat, faciliùs tesseras recipiebat, quæ inde quasi per infundibulum in pyrgum cadebant, moxè pyrgo concussæ & agitatæ super tabulam mittebantur. Verùm nimia etiam fortasse in hoc morositas; Ideo solum pyrgum multi adhibebant ad tesseras mittendas. Sed & *phimum* & camum & pyrgum & psephobolum non pauci confundunt. Salmasius *ad Vopiscum in Proculo.*

Phineidæ, nomen familiæ, vel tribus, cui *Phineus* originem dedit. Salmasius *ad Solinum p.* 1182.

Phineus, adde: Ejus regnum Joppen fuisse, Mela innuit, *Et Joppe, ante diluvium, ut ferunt, condita, ubi Cepheum regnasse eo signo incolæ affirmant, quòd titulum ejus fratrisque* Phinei *veteres quædam aræ cum religione plurima retinent.* Et Conon scribit apud Photium *in Excerptis fratres fuisse duos, Cepheum &* Phineum, *& Cephei Regnum fuisse in regione, quæ postmodum quidem Phœnicia, tum verò Jopia dicta fuerat, à Joppe maritima urbe sic appellata. Imperii autem limites erant à nostro mari, usque ad Arabes, Rubri Maris accolas.* Qua de re V. Salmasium *ad Solinum p.* 564.

Phinice, in vet. *Not.* provinciarum Romanarum, pro *Phœnice*.

Phintias, V. infrà *Pinthias*.

Phirstimus, V. infrà *Phrystimas*.

Phittacides, fœminarum calcei, apud Jul. Pollucem *Onomast. lib.* 7. *cap.* 22. & Balduinum *de Calceo, c.* 20.

Phlegon Trallianus, adde: Libertum omnino fuisse Hadriani, clarissimè patet ex Æl. Spartiano in hujus *Vita, Famæ celebris Adrianus tam cupidus fuit, ut libros vitæ suæ scriptos à se, libertis suis literatis dederit, jubens ut eos suis nominibus publicarent: Nam Phlegontis libri Adriani esse dicuntur.* Et Vopisco in *Saturnino, Adriani epistolam ex libris* Phlegontis, *liberti ejus, proditam* &c. Igitur Hadriani is, non Augusti, Libertus fuit, ut temerè quosdam ex Vett. sensisse judicat Suidas. Error exiit, quòd in libris suis se simpliciter vocat Καίσαρος ἀπελεύθερον, V. Photii *Bibl. m.* 97. Casaubonus *ad Spartian.* Plures autem libros cùm scripserit *Phlegon*, dubium an illos omnes Hadriani fuisse, intelligat Spartianus. Videtur libros tantum, quos de Vitâ suâ scripserat Hadrianus, sub nomine *Phlegontis*, publicasse. At inter opera Phlegontis, quæ recensentur à Suida, nulli sunt libri *de Vita Hadriani*: quod fortè hinc factum, quia licèt nomine Phlegontis hi libri publicati essent, fama tamen erat constans, ab Hadriano eos scriptos esse ideoque ab eruditis passim Adriani, hoc est, auctoris nomine, citabantur.

Certè *libros Hadriani de vitâ suâ* Spartianus suprà jam citavit. Quòd verò Augusti hic libertus non fuerit, etiam hinc discimus, quòd Olympiades suas deduxit usque ad ducentesimam nonam, quæ incidit in tempora Hadriani, & sæpius in libris suis Hadriani meminit, operumque publicorum ab Hadriano vel ædificatorum, vel instauratorum, uti ex Stephano discimus, ubi ait, *Ὀλύμπιον τόπος ἐν Δήλῳ οἱ κτίσαντες Ἀθηναῖοι χρήμασιν Ἀδριανοῦ νέας Ἀθήνας Ἀδριανὰς ἐκάλεσαν, ὡς Φλέγων ἐν Ὀλυμπιάδων πεντεκαιδεκάτῃ, Olympium, locus in Delo, quem extruentes Athenienses, sumtibus Hadriani, novas Athenas Hadrianas appellarunt, ut scribit Phlegon Olymp.* 15. &c. V. Salmasium *ad eundem Spartianum.*

Phleos, seu *Phleum*; Græcè *φλέως*, herba palustris sine spinis, è qua vestes & retia texebantur, Jones *φλοῦν* dicebant. Unde *φλοΐνα ἱμάτια* Herodoto *lib.* 3. Et *φλοΐνας σπυρίδας* ac *ψίαθοι* Euripidi, & *φλοΐνας ἱμάς*, Polluci. Ad vitilia certè & nexus utilem esse, scribit Theophrastus *lib.* 4. *cap.* 11. ubi *ἀνθήλην* quoque illius, h. e. *lanuginosam paniculam*, ad tectoria inducenda, adhibitam fuisse, addit. Galenus etiam, qui *in Lexico Hippocratis* notat, *Phleum* verbasco, hoc est, phlomo, simile esse & papyraceum, idem textum fictilibus olearüs circumponi, ut hodie buticulæ vitreæ circumtexto vimine muniuntur, scribit. *Φλεὼς, φλομώδες δ' ἐστὶ τοῦτο καὶ παπυρῶδες φυτὸν, ὅπερ καὶ πλεκόμενον περιτίθεται τοῖς ἐλαιηροῖς κεραμίοις.* Sed panicula ejus alium quoque usum habuit: Unde quòd stipa esset, amphoris vasisque fictilibus componendis, ne frangerentur, interponi solita, *στύπη* quoque dicta est. Tomentis porrò inculcandis inserviebat farciendisque toris, uti typhæ & aliorum palustrium lanugo. Quod *tomentum Circense* dicebatur, quia in Circo vænibat; non quia in Circensibus sibi id substernebant, ut censebat Turnebus. Verbo, ex cortice hujus herbæ tegetes, vela, vestes, funes aliaque vitilia texebantur, detracto cortice medulla interior candelis faciendis serviebat, cerâ circumdata: panicula verò usibus adhibita, quos diximus. V. suprà ubi de *Papyro*, & infrà ubi de *Scirpo*, scirpus enim Græcis *φλέως* est.

Phlogites, gemma *intra se quasi flammas, æstuantes ostentans*, de qua V. Solinum *cap.* 37.

Phlyacographia, eadem cum *Ἱλαρῳδίᾳ* f. *Ἱλαροτραγῳδίᾳ*, Mimologiæ species; cujus cùm variæ fuerint species ac nomina, apud varias gentes, Lacones *Δεικηλιστὰς* vocabant, qui populari & vili sermone hortorum furem imitabantur in hoc ludicro, aut Medicum externum, præcepta suis ægrotis dantem. Athenæus eosdem *φαλλοφόρους* à Sicyoniis vocari ait, ab aliis *αὐτοκαβδάλους*, quòd ludicra non præmeditata ex tempore funderent, risus captandi gratiâ: ab Italis magnæ Græciæ, *φλύακας*. Rhinton Tarentinus *Φλυακογράφος*, *ὁ τραγικὰ μεταρρυθμίζων εἰς τὸ γελοῖον*, *Phlyacographus, tragicum argumentum in risum vertens*: qui quidem hujus hilarotragœdiæ auctor Suidæ dicitur. Idem alibi *φλύακας κωμικοὺς* interpretatur. Et sanè *Κιναιδολογία* continebat imitationem conversationis & morum, quibus id hominum genus insigne erat. Primum autem *κιναιδολογεῖν* auspicatum esse Sotadem, ait Strabo, & post eum, Alexandrum Ætolum, pedestri utrumque sermone: hos sequuti sunt Lysis & Simus, unde *Σιμῳδοὶ* & *Λυσιῳδοὶ*, de quibus Athenæus *l.* 14. qui *Σιμῳδοὺς* eosdem cum *Ἱλαρῳδοῖς* facit, adeoque *φλυακογράφοις*. V. hanc in rem Salmasium *ad Solinum p* 108. & *hic passim*. Non omnis tamen *φλυακογραφία* mimus fuit, nam Rhintonica fabula à mimo distabat, quæ etiam *Φλυακογραφία* dicebatur; fuit autem illa propior ac similior Atellanæ. Nam Latina Attellana à Græca Satyrica eo tantùm differebat, quòd in Satyrica Satyrorum fere personæ inducebantur, aut aliæ æquè ridiculæ: in Atellanis Oscæ, ut Maccus. Rhintonica autem est *Ἱλαροτραγῳδία* vel *Ἱλαρῳδία*; atquid aliud est Satyricum drama? Propior verò mimo Magodia fuit, quæ uti *Ἱλαρῳδία* minùs gravis ac severa, quàm Tragœdia, sic ipsa Comœdiâ fuit lascivior obscœniorque, *Ibidem*. A *φλυάρειν*, *nugari*; *φλύαξ*, *nugator* & *γελωτοποιὸς* &c.

Phoca, inter minora cete, talia enim *Phoca*, *delphin*, *hippopotamus*, sicut majora *Pristis*, *orca*, *balena*. E quibus *phoca* & hippopotamus pilos, pedesque & collum habent: at balenæ & delphini corium glabrum & pinnæ pro pedibus & pro collo fistula in fronte, quâ de superiore parte trahunt aërem. Anxiè itaque quærunt Interpretes, cur in his Poëtæ *Odyss.* *δ*.

Ἀμφὶ δέ μιν φῶκαι νέποδες καλῆς Ἁλοσύδνης,

phocæ dicantur *νέποδες*, *sine pedibus*, cùm phocas esse quadrupedes nemo nesciat. Neque Poëtam id latuisse, arguit versus sequens, quo describitur *πολιῆς ἁλὸς ἐξαναδῦσαι*, *è cano mari egressæ*, in proximum littus, pedibus nempe insistentes, quibus pisces qui carent, in terram haud quaquam migrant. Proinde aliis *νέποδες* in loco sunt *νηξίποδες*, *pedibus nantes*, tanquam à *νέω*, *nato*. Aliis *νέποδες καλῆς Ἁλοσύδνης* sunt *nepotes* seu *liberi pulcræ Halosydnæ*; quia quadam dialecto *νέπους* est *ἀπόγονος*, unde Romanum *nepos*. V. Apollonium *Argonaut. lib.* 4. *vers.* 1748. Theocritum *in Encom. Ptol. Idyll.* 17. Eustathium in *Odyss.* *δ*. Rursus aliis *νέποδες* hic idem, quod *ἰχθύες*, quomodo pisces dici volunt, quia plerique carent usu pedum. Bocharto verò *phocæ* ideo *νέποδες* videntur appellari, non quòd nullos omnino, sed quòd valde exiguos habent pedes. Ita in avibus cypseli *ἄποδες* dicti sunt, à brevitate pedum. Est autem *Phoca* sive *Boca*, nomen ortum à *boando*, ut scribit Festus: è cetis enim boant aut mugiunt *phoca* & balæna, quam Rondeletius tam magno & contento sono mugire tradit, ut ab iis audiri possit, qui binis leucis absunt: cùm alia verè ac propriè gemant, ut delphin &c. Habent porrò *phocæ*, ut & reliqua omnia cete propriè dicta, lac & mammas, Philos. *Histor. lib.* 3. *cap.* 20. *Τὰ κήτη, οἷον δελφὶς καὶ φώκη καὶ φάλαινα, μαστοὺς ἔχει καὶ γάλα*, Unde Oppianus *Halieutic. lib.* 1.

Ναὶ μὴν καὶ φώκη κομιδῆς γένος οὔτι χέρειον,
Καὶ γὰρ τῇ μαζοί τε, καὶ ἐν μαζοῖσι γάλακτος
Εἰσὶ ῥοαί.
Nec minor est, quam phoca pio sub vectore versat,
Prolis amor, mammasque pares, & lactis in illis
Flumen habet.

Quo de prolis amore, ita Latinè habet locus Philostrati *Apollon. lib.* 2. *cap.* 7. *Balænas &* phocas *& reliqua vivipara quomodo non admiremur? Cùm* phoca, *quam Ægis ad venationes inclusam vidi, mortuum catulum, quem in carcere pepererat, ita luxerit, ut per triduum à cibis abstinuerit, licèt omnium bell
uarum voracissima.* V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib.* 1. *cap* 7. Fabulosum verò quod de *phocis* Arabes scribunt, atque inter illos inprimis Alkazuinius, qui *phocæ* caput spinis & spiculis armatum describit, quibus non solùm configat obvios, sed & naves ita incendat, ut inter medias aquas tanquam fulmine percussæ ardeant ac consumantur: ita ut contra hanc pestem non aliud sit remedium, quàm ipsius *phocæ* pellis, quâ latera navium obtegi sit necesse. Quamvis enim apud Plutarchum *Sympos. lib.* 5. *quæst.* 9. *οὐ δοκοῦσιν ἐκ Διὸς γάμου οἱ κεραυνοὶ τῆς φώκας τοῦ δέρματος, οὐδὲ τῆς ὑαίνης*, *Fulmina neque phocæ neque hyænæ pellem putentur attingere*: unde est, quòd *illis velorum summitates nautæ obducunt*, Ibid. *lib.* 4. *quæst.* 2. tamen, præter Alkazuinium, nemo alius est, qui phocæ pellem opponat phocæ spiculis, quæ nulla sunt, ut illi testantur, qui belluam sæpius viderunt. Quod verò modò dictum, de pellibus *phocarum* confirmatur etiam à Plinio, *lib.* 2. *c.* 55. *Ad fulminum ictus pavidi, altiores specus tutissimos putant, aut tabernacula è pellibus belluarum, quas vitulos marinos appellant quoniam hoc solùm animal ex marinis non percutiant.* Hinc de Augusto Suetonius c. 90. *Tonitrua & fulgura paulo infirmiùs expavescebat: ut semper & ubique vituli marini pellem circumferret pro remedio.* V. eundem Bochartum *Part. post. Lib.* VI., *c.* 15. cui adde Vossium *de Idololatria lib.* 2. *capp.* 19. & 32.

Phocæa, adde: Sponio *Foja vecchia* dicitur hodie, celebris illa Vett. *Phocæa*, ad vici tenuis exiguitatem nunc redacta, 20. m p. Smyrnâ distans. Nomen ei à *phocis*, quarum ibi captura ingens. Unde in nummo ab Philippo Imp. ab incolis cuso, canis expressus visitur & *phoca*, cum Inscr. ΦΩΚΑΙΕΩΝ. Sed & alium nummum, in cujus una parte caput turritum, cum voce ΦΩΚΕΑ, in altera cymba, supra quam duæ stellæ, pileique Castoris & Pollucis, cum Inscr. ΦΩΚΑΙΕΩΝ, exhibet idem Jac. Sponius *Itin. Græciæ Part.* 3. *pag.* 188. ubi gloriam illorum nauticam, quippe qui primi mercaturam per mare exercuisse & colonias in locis exteris deduxisse, leguntur, hoc hieroglyphico indigitari, addit.

Phocæna, V. infrà *Thursio*.

Phœbas, adde: Sagas hinc exponit *Phœbadas*, Scriptor vet. *Onomastici*, i. divinatrices, V. infrà in voce *Saga*.

Phœnice, adde: Philosophia quoque gentis magni olim nominis fuit, quam à vicinis Hebræis hausisse videntur, quamvis & traditione non pauca reservarunt: A Sidone, filio Chananan nepote Chami, Noachi pronepote orti. Sacerdotum operâ in Historia scribenda usi leguntur, apud Josephum *c. Appion. lib.* 1. qui & quædam ex Tyriorum Annalibus citat. De Theologia illorum, Phœniciâ linguâ scripsit Sanchuniathon Berytius, qui, antiquior temporibus Trojanis, quippe circa tempora Gideonis Israëlitarum Judicis, cum quo amicitiam coluisse dicitur, florens V. Porphyrium Tyrium *lib.* 4. *c. Christ.* & ex eo Eusebium Pamphili *Præp. Evangel. lib.* 1. Iisdem multa Græci debent, namque literas ab iis per Cadmum accepere, unde *Φοινίκια γράμματα*, i. *Phœniciæ literæ*, V. Vossium de *Arte Gramm. lib.* 1. *c.* 10. Arithmeticen quoque, ut & alia. *Phœnix* etiam Ochus fuit, ut est apud Laërtium *in præfat.* & Thales, qui Jonicam Philosophiam condidit, à *Phœnicibus* traxit originem, sive cum patre Neleo inde Miletum commigraverit, atque ibi civis adscitus fuerit, ut nonnullis proditum esse notat Laërtius: Sive Mileti ortus sit sed è Phœnicia oriundus, ut alii malunt. Imò & Pherecydes, Pythagoræ præceptor, qui Thaletis fuit æqualis & auctor sectæ Italicæ, sua hausit ex occultis *Phœnicum* libris, ut ex Suida discimus: nec desunt, qui putent dici Syrum, ut Strabo eum vocat, non à Syra Cycladum una: Sed Syriâ regione Asiæ inclytâ, cujus pars *Phœnice*. Etiam oriundus inde Zeno, princeps Stoicorum, cùm Citium, Cypri oppidum, ubi is natus, Phœnicas habuerit incolas, Laërtius *in Zenone*, quam ob causam non rarò *Phœnix*, *Pœnus*, *Pœnulus*, dictus est, teste Suidâ, & de eodem Cicero *de Finibus lib.* 4. *Tuus ille Pœnulus*, ait, (*scis enim*, *Citticos clientes tuos è Phœnicia oriundos*) *verba versare cœpit*. Phœnices etiam ex eadem Secta postea, Antipater Sidonius, Diogenis Babylonii auditor

auditor ac successor; & Antipater Tyrius, Catonis Uticensis Praeceptor. Gerh. Joh. Vossius *de Philosophorum Sectis*, *cap*. 1. à §. 24 *usque ad finem*.

Phœniceus Color, in equis, Latinis appellatur, à colore palmulæ palmei, qui φοῖνιξ Græcè; aliàs *spadix* & *badius*. Nam & σπάδιξ, termes palmæ Græcis. Sed & φοῖνιξ hic color iisdem, & equus φοῖνιξ Homero:

Ὃς τὸ μὲν ἄλλο τόσον φοῖνιξ ἦν.

Ab eo non paullum diversus alius color, *puniceus* Latinis, Græcis itidem φοῖνιξ, sed & φοινικοῦς dictus: quos duos colores ex homonymia vocabuli omnes fere antiqui Scriptores confundunt, cùm tantopere distent. Quis n. vidit *puniceos* equos sive coccineos, nativo ac suo colore? At *Phœniceos* sive spadices, quos *Badios* vel *Bajos* vocamus, passim videre est. A. Gellius, sive Phavorinus, apud A. Gellium utrumque eundem faciens, *Nam Phœniceus*, inquit, *quem tu Græcè φοίνικα dixisti, noster est & rutilus, & spadix phœnici συνώνυμος, qui factus Græcè noster est, exuperantiam splendoremque significat ruboris, quales sunt fructus palmæ arboris, Sole non admodum incocti. unde spadici & phœniceo nomen est. Σπάδικα enim Dores vocant avulsum è palma termitem cum fructu.* Sed uti malè miscet utrumque, sic utrumque à colore fructus palmæ nondum maturi dictum malè scribit. Certè Libanius, in comparatione palmæ arboris & mali, palmulam nondum maturam *phœnicei* coloris esse dicit, hoc est, spadicis: maturam v. non unius coloris existere. Nam aliæ *puniceæ* fiunt, aliæ succinæ, aliæ purpureæ, aliæ etiam candidæ. Nempe *phœniceum* neque diluti coloris est, neque nimiùm saturi: at *puniceum*, coloris rubri vegetissimi & exuperantissimi, id est, ἀξυλάτε, vel Gellio teste, qui tamen de *Phœniceo* hoc tradit, quod unicè puniceo competit, *lib*. 3. *cap*. 9. de equo Sejano: *Eum equum fuisse dicunt magnitudine invisitata, cervice ardua, colore phœniceo, florea & comanti jubâ.* Quem colorem sub finem capitis explicans, *Hunc equum*, inquit, *Gabius Bassus vidisse Argis refert haud credibili pulchritudine, vigoreque & colore exsuperantissimo, quem colorem nos, sicut dixi, Phœniceum dicimus* &c. Nisi dicas, cùm in omnibus coloribus suus sit vigor & exsuperantia, adeoque & equorum phœniceus color alius dilutior, alius saturatior, quem *Badium obscurum* Galli dicunt, hunc intellexisse Gellium, sed (uti patet ex gradibus rubri coloris, quos percensuit) omnino intelligit is colorem, vigore & exuperantia rubri coloris cæteris omnibus præstantem, h.e. *puniceum*, quo colore nullus unquam equus natus aut visus est, nisi pictus fuerit &c. V. Salmasium *ad Solinum pag*. 1329. & *seqq*. Colori *Phœniceo* admodum similis est is, quem *castanatum* iidem Galli appellant; qui in capillis præcipuè obtinet, qui rufi coloris, non nimiùm pressi, nec nimis saturi sunt &c.

Phœniciarcha, sicut *Asiarcha*, *Lyciarcha*, V. *suprà*.

Phœnicon, apud Strabonem, Jerichuntis vallis, in quo balsametum, seu potius palmetum, in valle Jerichuntis, in quo regia & hortus balsami; nam φοινικὼν ille ἀναμεμιγμένος erat καὶ μεστὸς κατοικιῶν, *plenus ædificiis*. Josephus *lib*. 17. *cap*. 15. de Archelao R. Ἀνοικοδομεῖ δὲ καὶ τὸ ἐν Ἱεριχοῦντι βασίλειον ἐκπρεπῶς, *Instaurat autem & Regiam Hierichuntinæ vallis magnificè.* Hanc n. verbis hisce intelligi patet inde, quòd ibidem meminit τοῦ πεδίου φοίνιξι πεφυτευμένου, *planitiei palmis consitæ.* Theophrastus eam αὐλῶνα vocat. Justinus vallem esse dicit, *quæ continuis montibus velut muro quodam ad instar castrorum clauditur.* Additque, *in ea sylva est ubertate & amœnitate insignis, siquidem palmeto & opobalsamo distinguitur.* Quæ sylva omnino ὁ φοινικὼν est Strabonis, 100. stadia h.e. 300. jugera longus, in quo hortus balsami duplex, quorum alter viginti πλέθρα (h.e. 10. jugera) alter non paulo pauciora, continebat, Theophrasto teste. Et quidem horum major senos balsami congios quotannis reddebat, cùm minor vix singulis annis singulos congios impleret: quod ideo addo, quia Plinius, minorem hortum conferens cum majore, quem 20. jugerum esse vult, eum tantùm pauciorum jugerum fuisse, scribit. V. Salmasium *ad Solinum pag*. 581. & 583.

Phœniconis Come, Græcè Φοινικὼν κώμη, h.e. *phœnicon vicus*, seu palmetum, non, ut alii malè legunt, Φοινίκων κώμη, *Phœnicum oppidum*, apud Ptolomæum, tractus est terræ in Arabia Felice, quem vetustis temporibus Saraceni incolebant, Φοινικὼν dictus Procopio *Persic. lib*. 1. ubi de Saracenis proprio nomine sic apud Vett. dictis, *Ταύτην δὲ τὴν ἠϊόνα εὐθὺς μὲν ὅρια τῶν Παλαιστίνων ὑπερβάλλει Σαρακηνοὶ ἔχουσιν, οἳ ἐν τῷ φοινικῶνι ἐκ παλαιοῦ ἵδρυνται, ἔστι δὲ ὁ φοινικὼν ἐν τῇ μεσογείᾳ ἐς χώραν καθήκων πολλήν, ἔνθα δὴ τὸ παράπαν ἄλλο οὐδὲν ὅτι μὴ φοίνικες μόνοι φύονται. Hoc verò littus (Arabici sinus, ubi urbs Elana) statim à Syriæ Palæstinæ finibus, Saraceni tenent, in* Phœnicone *ab antiquo habitantes. Est autem Phœnicon tractus terræ in mediterraneis sese longè lateque extendens, ubi præter palmas nihil omnino nascitur.* Nempe qui propriè *Saraceni* dicti sunt Vett. hic sedes habuere. Eratosthenes apud Strabonem Scenitas Arabes hic collocat: ita n. hujus de Arabia Fel. verba Latinè habent: *Tenent autem illam primi quidem post Syros Judæosque, homines ruri operam dantes; post quos terra arenosa est & sterilis, palmas habens paucas & spinas & puteos effossos, quemadmodum etiam Gedrosia. Incolunt verò illam Scenitæ Arabes camelorum pastores.* Sed vetustissimi, qui nomen Saracenorum ignorasse videntur, Σκηνίτας Ἄραβας vocavere, qui exin *Saraceni* appellati sunt: unde cum Scenitis Arabibus Saracenos non pauci confundunt; namque & ipsi Scenitæ & Nomades. At Ptolomæus & Marcianus eos, licèt vicinos, distinguunt: & Saracenos collocant circa montana Arabiæ Felicis *in Phœnicone* seu *Phœniconis Come*, haud longè à Scenitis Arabibus, qui ibidem degebant, inter Felicem Arabiam Desertamque; unde & *Saraceni* & *Scenitæ Arabes*, quorum species quædam illi fuere, iidem appellati. A Posideo, quod in intimo recessu Sinus Arabici, φοινικῶνα locum maritimum, palmis consitum, statim porrigi, Strabo ex Artemidoro & Diodorus affirmant; qui idem omnino cum *Phœnicone*, quem priscis Saracenis habitatum ait Procopius, esse videtur: ut & cum Ptolomæi *Phœniconis come*, licèt in ejus situ dissentiat. Φοινικὼν enim Diodori & Artemidori inter Elaniten Sinum & Heroopoliticum, unde non procul Σαρακηνὴν χώραν tradit Ptolomæus, ab Occidente montium Melanorum, versùs Ægyptum; qui montes à sinu juxta Pharan quasi ad Judæam protenduntur: at Φοινικὼν κώμη eidem Ptolomæo ponitur in ora maritima, quæ μετὰ τὸ ὄρος τὸ ἐν τῷ Ἐλανίτῃ κόλπῳ, *Post Elaniten sinum*, incipit, nec longè ab illa ora Saracenos statuit. Quæ sunt Auctorum dissentientium exertationes. Sic Ἄιλα κώμην ibidem Ptolomæus recenset non suo loco, & diversam facit ab opp. Elana, quum Ἄιλανον, Ἔλανα & Αἰλὰ, eandem urbem vocent Auctores. Mentio porrò hujus φοινικῶνος, in Agatharchidis *Excerptis* &c. ut videre est apud Salmasium *ad Solinum pag*. 484. & 487.

Phœnicopastellum, V. suprà *Pastellum*.

Phœnix, Agenoris fil. adde: Frater fuit Cadmi, Cilicis & Europæ, quam Jupiter rapuit. Solinus tamen Cilicem facit Phœnicis filium *cap*. 38. quemadmodum Europam ejusdem filiam fuisse, nonnulli Vett. prodidere. Apollodorus, *Τινὲς δὲ Εὐρώπην οὐκ Ἀγήνορος, ἀλλὰ Φοίνικος λέγουσι, quidam Europam non Agenoris, sed Phœnicis, filiam esse dicunt.* Sed cùm Europæ fratres Cadmus & Cilix fuerint, qui Europam Phœnice genitam volunt, etiam Cadmo & Cilici patrem eum assignare oportet. Apud Hyginum *in Astronom.* Euripides Cepheum, Æthiopum Regem, Andromedæ patrem, filium eidem Phœnici tribuit, quem Belo adscribit Apollodorus *Biblioth. lib*. 2. Certè Cephea & Phinea fratres fuisse, plerique tradiderunt. at Phinea Phœnice prodidit Hesiodus: Sic apud Scholiastem Apollonii, Phœnici ex Cassiopæa Arabe, Cilicem, Phineum & Doryclum, natos esse, tradunt Asclepiades, Antimachus & Pherecydes. Hellanicus verò Agenoris ipsius filium scripserat esse Phinea: ita *Phœnix* frater fuerit Cephei, ut & Phineus. Certè inter procos Andromedæ, Cephei filiæ, non solùm Phinea, fratrem ipsius Cephei, sed etiam *Phœnicem* numerat Conon, nec tamen ullâ ipsis consanguinitate junctum eum memorat: Ut in fabulis veritas sibi nunquam constat. Secundùm Phœnicum sententiam, Cepheus & Phineus fratres, *Phœnicis* filii, & Cepheus in Phœnice regnavit &c. Quòd autem ab hoc *Phœnice* regioni nomen, non placet Salmasio: qui Φοίνικας, *Phœnices*, à Græcis dictos vult, à colore tincturæ, quæ ibi primùm fuit reperta. Φόνος n. *cædes*, unde φοίνιος, *cruentus, sanguineus*, & hinc *ruber* seu *puniceus*. Verbum inde φοινίσσω, *cruento, sanguine inficio.* Homerus,

—— φοινίσσων δ' αἵματι γαῖαν.

Et hinc, *rubro colore inficio*: à quo demum φοῖνιξ, quod idem cum φοίνιος. Atque ab hac ei origine Græci veteres, eam Syriæ partem, in qua purpura optima tingebatur, Φοινίκην videntur appellasse, & Φοίνικας, Tyri & Sidonis incolas, unde præstantissima purpura Tyria, quæ & *Sarrana* Latinis, quia *Sar* olim Tyrus. Eosdem φοινὰς dixerunt, unde *Pœni*, quos *Sarrà oriundos*, h.e. Tyro, scribit Ennius. Servius, *Pœni*, παρὰ ... φοινοί, & *Glossæ*, *Pœni*, Ἄφροι, Φοίνικες &c. Ut igitur Αἰθίοπας & Μαύρους, à colore vultus, quòd nigri essent, Græci appellavere (Αἴθων n. antiquâ Græcâ linguâ *niger* est, ut & Μαῦρος) sic à colore tincturæ, *Phœnices*; non verò à *Phœnice* Agenoris filio, ut in talibus fingere sæpe solent. In cujusmodi commentis priscos imitantur etiam recentiores Græculi, qui Αἱμιμόντιον, vocabulum merè Romanum, ab *Æmo monte* factum, ipsi ab Αἱμιμόντῳ quodam, qui primus in illis locis regnarit, arcessunt &c. V. Salmasium *ad Solinum passim*, *inprimis pag*. 1331.

Phœnix, avis, adde: Inter mundanæ conversionis, (quales octonæ statuuntur, pro octonis cœli orbibus, septenis quidem Planetarum, uno autem stellarum fixarum) prodigia (quale inter alia fuit sonus tubæ acutus ac lugubris, claro ac sereno cœlo, omnium cum horrore, auditus, tempore Sullæ, Plut. *in eo*) etiam, *Phœnicis* conspectus habitus est. Plinius *lib*. 10. *cap*. 11. *Cum hujus alitis vita, magni conversionem anni fieri, prodidit Manilius, iterumque significationes tempestatum & siderum easdem reverti.* Solinus *cap*. 36. *Cum hujus vita magni anni fieri conversionem, rata fides est inter Auctores.* Orus Apollo *lib*. 2. *cap*. 57. *Ἀποκατάστασιν πολυχρόνιον βουλόμενοι σημῆναι φοίνικα τὸ ὄρνεον ζωγραφοῦσιν· ὅταν γὰρ οὗτος γίνεται, ἀποκατάστασις γίνεται πραγμάτων. Instaurationem diuturnam, & quæ post multa fiat secula, volentes indicare*

aere (Ægyptii) *Phœnicem avem pingunt: hic enim dum nascitur, rerum vicissitudo fit & innovatio.* V. Gerh. Joh. Vossium *de orig. & progr. Idol. lib. 2. cap. 47.* In Xensia quoque hodie Sinici Imperii prov. urbs est *Fung Ciang*, quod nomen illi à *Phœnice* ave, sive illa, quam Sinæ maximæ felicitatis putant & non nisi rarissimè videri ajunt: *Fung* enim avis, *Ciang* felicitas. Pingunt illam mirâ colorum varietate insignem, ac prædicant miris modis, semper solam, neque unquam, nisi faustissimo totius Imperii omine conspici, affirmantes, tapetes quoque vestesque pretiosiores ejus icone exornant, Auctor Anonymus *Sinæ & Europæ, cap. 37.* Sed de ave hac commento occasionem præbuit ambiguitas vocis Φοῖνιξ, quæ & *palmam* arborem, & *phœnicem* avem (si aliqua est) significat, in versione LXX. Psalmo 91. *vers.* 3. & Jobi *cap. 29. vers.* 8. quo utroque in loco tamen *palmam* indigitari, accuratè Bochartus probat. Inprimis autem hinc nata fabula, quòd palmæ quandam speciem ferunt mortuam ex se renasci. Plin. *lib. 13. cap. 4. In meridiano orbe præcipuam in palma obtinent nobilitatem Syagri, proximamq; margarides. Una earum arbor in Chora esse traditur, una & Syagrum. Mirumque de ea accepimus, cum phœnice ave, quæ putatur ex hujus palmæ argumento nomen accepisse, mori ac renasci ex seipsa, eratque, cùm hæc proderem, fertilis.* Ubi *Chora* fortè est castrum *Chir*, in Armuzii Regni finibus, ad prom. *Mucatath*, quod à Syagri dactylis Vett. *Syagrum* dixere. Quòd ab incolis autem creditum, ibi palmam ex se renasci, in causa loci fertilitas est, ex qua factum aliquando, ut ex cadente surculo vel palmula, alt ra palma in prope deficientis locum pullulaverit. Unde ad cognominem avem translata tandem fabula est, ut sæpe ex levissima occasione portenta narrationum nasci videmus. Quod enim attinet *phœnicem* in Ægypto visum Paulo Fabio, L. Vitellio Coss. item alium Romam allatum anno U. C. 800. Claudii Principis Censurâ, ut Tacitus refert *Annal. lib. 6.* Dion *lib.* 57. Aur. Victor *Epitom.* ubi *de Claudio*, Suidas &c. de hoc posteriore, Plinius habet, *falsum hunc phœnicem esse, nemo dubitavit. lib.* 10. *cap.* 2. de priore Tacitus, *Nonnulli falsum* phœnicem, *neq; Arabum è terris credidere, nihilque usurpavisse ex his, quæ vetus memoria firmavit.* Quam ob causam tota de *phœnice* fabula jure merito Plinio fuit suspecta: *Ferunt*, inquit, *ante omnes nobilem in Arabia phœnicem, haud scio an fabulosè.* Et haud dubie convivis se ridendum propinavit Heliogabalus, cùm iis *phœnicem* promisit, *vel pro eo libras auri mille, ut in prætorio eam dimitteret*, id est, in urbana villa, ut rectè interpretatur Vir magnus *ad Lamprid.* Nec eo fuit sapientior Æthiopiæ Rex, qui in literis ad Romanum Pontificem, *phœnicem* in suo regno nasci jactavit. Quamvis multo antè idem scripserint Philostorgius *lib.* 3. &, qui eum sequitur, Nicephorus *Histor. lib. 9. cap.* 19. Sed & Clemens VIII. quem, seculo tam oculato, Hiberois in Elizabetham Reginam rebellibus, A. C. 1599. pro magno munere misisse *phœnicis* plumam, scribit Camdenus *in Hibern. pag.* 783. sine dubio deceptus est. Quòd verò Scaliger *Exercitat.* 233. in mediterraneis Indiæ reperiri *phœnicem*, incolis *semenda* dictum, ait, ut etiam legere est in Nic. Contii *Navigat.* & apud Cardanum *de Subtil. lib.* 10. quibus accedunt Arabes aliquot scriptores, secundum quos *Semendal avis Indica est, quæ in igne non comburitur*: ipsum nomen retegit hanc fabulam & personatæ avi larvam detrahit. Quis enim est qui non videat *Semendal*, vel, ut alii scribunt, *Semendar*, esse salamandram, quam in igne vivere, constans fama fuit apud Vett. Quin Zoroaster in *Geoponicis lib.* 15. eam igne scribit generari. Imò, ut aliquo pacto excuses illorum simplicitatem, qui lacerti speciem in avibus censuerunt, è Græcis Phile, salamandræ alas, quibus in ignem involet, hoc versu ascribit:

> Καὶ δέρμα λεπτὸν, καὶ πτερῶν ἔχει σκέπην,
> *Tenuemq; pellem & tegmen alarum hæc habet.*

Et paulo pòst:

> Τὸ πῦρ γὰρ αὐτὸ ... τὸ παμφάγον,
> Ἐφίπταται δὲ καὶ ... τὴν ζέσιν.
> *Flammas vorantes omnia ipsa non timet,*
> *Quaq; ardet ignis, maximè involat & ruit, &c.*

Nec omittendæ hic rationes, quibus Andr. Schottus *Heptaëm. Diatr.* 13. fabulam de *phœnice*, præter dicta, hoc modo refellit. 1. Quòd tam parùm ii sibi constent, qui illam tradunt, ut nihil habeant, in quo possis tutò pedem figere. 2. Quod nemo sit, qui profiteatur verum *phœnicem* à se esse visum. 3 Quòd Deus in *illis* Jobi *capp.* in quibus majestatem & potentiam suam commendat ex Naturæ operibus, hoc non fuisset omissurus, quod præ cœteris esset insigne. 4. Quòd nec Paulus, de resurrectione mortuorum fusè disputans, 1. Cor. 15. rationem tam obviam prætermisisset intactam, præsertim apud Corinthios, quibus notissimum erat, quidquid de hac ave jactatur. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poster. lib. VI. cap.* 6. Totum igitur hoc de *phœnice* symbolicum est. Et quidem Clemens *6. Strom.* Ὁ ὡροσκόπος, inquit, ὡρολόγιόν τε μετὰ χεῖρας καὶ φοίνικα ἀστρολογίας ἔχων σύμβολα. *Horoscopus in manu habens astrologiæ symbola, horologium & phœnicem*: Apud Ægyptios viz. quorum tota sapientia in symbolis consistebat, *phœnix* Astrologiæ fuit hieroglyphicum, quia ejus vitâ fieri credebatur magni anni conversio, ut dictum. Hinc in Hori *Hieroglyph.* Ἡλίου ἐστὶν ὁ φοῖνιξ σύμβολον, *Phœnix est Solis symbolum.* Et Joh. Gazæus in *Ecphr.* postquam hanc avem docuit renasci è suo cinere & tanquam orbe decurso perpetuò redire, *Hoc*, inquit, *Solis circulare signum est*, Ἡλίου τοῦτο σῆμα ... ut alia omittam. V. quoque Salmasium *ad Solinum pag.* 547. & *seqq.*

Phœnix, Græcè Φοῖνιξ, instrumentum Musicum, cithara, apud Herodotum *Musa* 2. Καὶ ... Quem locum pessimè intelligunt Interpretes, qui de *Phœnicibus* populis accipiunt, aut de *palmis*. Φοῖνιξ hic cithara est seu instrumentum Musicum, quod πήχεις, i. e. ἀγκῶνας, *cubita*, habuisse, constat ex Athenæo. Fiebant autem illa ex cornu orygis, uti docet Herodotus. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 223. & suprà, ubi de *Oryge*.

Phœnix Redivivus, V. supra *Metallica Planta*.

Phollis seu *Follis*, Gr. Φόλλις, seu potiùs Φόλις, unde per *l.* unicum scribendum, ut in Eusebii *hist. lib.* 10. *cap.* 6. verbum est originis Hebraicæ: פלס *pheles* enim idem illis, quod שקל, *ponderare*, atque ut ab hoc fit *siclus* vel *sicel*, vox πολύσημος, sic ab illo φόλις, *Pholis* vel *Folis*, vox itidem latissimæ significationis. Sed pro minutæ pecuniæ genere, non Latini solùm & Græci accipiunt, verùm & Hebræi, ut docent Critici Judæi, atque Arabes etiam: imò omnium minimæ pecuniæ genus *Folles* fuisse, hinc patet, quòd apud Calculones follis idem erat, quod apud Arithmeticos μονὰς. Non dabatur sectio monadis, nec follis: at viginti quatuor folles ærei, de his enim hactenus, unum denarium argenteum, qui *milliarensis* dicebatur, efficiebant; duodecim autem milliarenses aureum unum: quo pacto ducenti octoginta octo folles inerant in uno nomismate. Nempe sub Justiniano & post Justinianum Imp. nam ante ipsum diversa follium ratio fuit. Sub Constantino atque etiam antè, *Folles* dicebantur sestertii: unde Hesychius quadrantem esse dixit, τὸ τέταρτον τοῦ φόλλεως, intelligens *quadrantem* de duabus drachmis, quarum octo in uncia; sestertium autem æreum uncialem fuisse, sicut & follem, consentiunt Auctores. Sed non semper pro æreo nummo *follis* usurpatus est, verùm etiam summam aliquam vel auri vel argenti vel æreæ pecuniæ designabat. Ut *Follis*, quem pendebant Senatores, in Senatoribus primæ classis octo auri libras significat; in mediocribus, quatuor; in infimis verò, duas, quæ summæ *Folles* dicebantur & *follem pendere* dicebatur, qui octo auri libras, qui quatuor, qui duas pendebat. Glossæ Nomicæ, Ἔστι δὲ καὶ ἕτερος φόλλις ... ἔχων ... Nam, ut saccus auri, sporta auri, sic *follis* auri, de certa auri quantitate dicebatur: *Follis* enim & *saccus* & *marsupium* idem. Martialis,

> —— —— *decem Scorpus*
> *Ferventis auri victor auferat saccos, &c.*

Salmasius *ad Lampridium Heliogab.* V. quoque suprà, in voce *Follis.* Non omittendum tamen hic paucis indigitare, quòd *Pholem*, sub Theodosio Jun. tributum mulorum, ab eo Constantinopoli constitutum, quòd his sibi in bello opus esse diceret, referat Joh. Calvinus *Lexic. Jurid.*

Pholoë, equa jugalis, in curru Admeti, apud Statium, ubi de ludis Argivorum equestribus,

> *Nominibusque ciet* Pholoën *Admetus & Irin,*
> *Funalemque Thoën.*

E quo loco discimus, non *quadrigis*, sed *trigis*, contendisse Argivos: unum n. modò funalem equum, Thoëm viz. duobus jugalibus, quales reliqui erant, jungit Poëta. Et habet trigarum in curuli certamine mentionem vetus *Inscr.* quâ Dioclis agitatoris palmæ numerantur. Sed hac de re infrà dicendi locus erit.

Phonasci, dicti sunt Moderatores vocis & Magistri, qui eam intorquere, mittere, lenire, exasperare docebant & supplantare; memorati Suetonio in *Nerone*, *Neq; quicquam seriò jocoque egit, nisi adstante* Phonasco, *qui moneret, parceret arteriis & sudarium ad os applicaret.* Hos eosdem quidam esse volunt, cum iis quos Tertullianus *de Pall.* vocat *primos vocis Edomatores, cap. ult.* Sed *Phonasco* pueros olim dedisse operam, non est verosimile, inter prima illa rudimenta literarum, nisi si qui Cantores Tragici vellent esse, aut Comœdi. Soli quippe Cantores, Præcones, & si fortè etiam Oratores, *Phonasco* vocem suam & formandam & exercendam dabant. Quinimo *Phonascus* etiam *Vocalis* dicebatur & *Cantor. Glossa*, Φωνασκὸς, *Vocalis.* Nam vocalis est, qui voce scitè canit. Eædem, Φωνασκεῖτες, *Vociperarius*. Is erat Magister formandæ vocis, & πλάστης φωνῆς dicebatur. Unde & πλάσμα vox quæ πλάσιν accepit, & quæ bene formata est. Quo sensu *plasma* apud Quintilianum accipitur & apud Persium hoc versu,

> —— —— *Liquido cùm plasmate guttur*
> *Mobile collueris.*

Id est, quum liquidam & εὔπλαστον vocem, per læve guttur, eliquaveris, ut alibi loquitur:

> —— *Vatum & plorabile si quid*
> *Eliquat & tenero supplantat verba palato.*

Quin-

Quintilianus *lib. 9. cap. 3. Sed ut communiter &* Phonascis *& Oratoribus necessaria est exercitatio, qua omnia convalescunt: ita curæ non idem genus.* Ubi *Phonascus* est Cantor & qui ad cantandum vocem sibi parat. Sed pueris, qui primis literarum elementis imbuebantur, nihil cum *Phonasco*. Itaque *primus Edomator vocis* apud Tertullianum, *edomare vocem*, vel, ut alii legunt, *enodare*, scenodos vocis solvere rectè dicatur, præsertim in pueris ejus ætatis, adhuc balbutientibus, & infractâ voce dimidiata verba vix exprimentibus. Martianus Capella *de Gramm. Demonstrabas etiam quendam gratissimum gustum resspere multo olivoq; elaboratum, quo depulsa vocis insuavissima diritate, canoros etiam fieri posse memorabas.* Idem paulo suprà: *Nam ex eodem scalprum primo vibranti monstrabas acumine, quo dicebas, circumcidi infantibus vitia posse linguarum*, &c. Salmasius *ad Tertull. l. c.* V. quoque Joh. Baptistam *Comm. Epist.* Sidonii Apollinaris *ad Agric. lib.* 1. Budæum *in l. Athletas ff. de his qui not. inf.* Alios.

Phonaskia Ars, Theophrasto memorata. Cùm enim duo inprimis hominum genera vocis exercitationi operam dederint, Histrionicæ Professores, & Medicorum Gymnastici, sub iis Præcones, Choristæ, Tragœdiarum aliarumque fabularum recitatores, nec non vocibus certantes, comprehendi soliti sunt, quos vociferationibus exerceri consuevisse, ait Plato *in Jone*, & Aristoteles *Problem.* 11. & 19. ubi legimus, Phrynici, nec non antiquioribus temporibus, Tragœdias, Comœdias, dithyrambos atque leges ipsas cantu recitari consuevisse: ob quod vocis exercitatio tantæ fuit existimationis, ut, sicut Athleticæ, ita publicæ vociferationis certamina, à Cœlio Aureliano *Chron. lib. 5. cap. ult.* sub *Modulationis agonisticæ* nomine intellecta, propositis victori præmiis, instituerentur. Quem morem usque ad Galeni tempora perdurasse, ex eo conjici potest, quòd is *lib. 7. de Medicam. compos.* multa medicamenta recenset, quibus antiqui Medici in iis, qui voce certaturi erant, tum ante, tum post certamen utebantur: simulque narrat, tempore suo *Phonascos* omnes, Citharœdos sc. Præcones, nec non Tragœdiam ac Comœdiam personatos repræsentantes, qui magno vocis exercitio utebantur, si quando eam contendendo oblæsissent, balneis multis & cibis levibus, atque laxantibus uti fuisse solitos. Ex quibus cuivis intelligere est, non modò Histrionicam professos voce & cantu simpliciter, verùm etiam altâ voce usos, atque iis interdum uniformibus, interdum variis ac mutatis, velut in Tragœdia ad mœroris calamitatisque magnitudinem augendam factum olim, scribit Aristoteles 19. *particul. Probl.* 6 Hinc occasio infibulationi Adolescentum, ut à Venere arcerentur, exercitationi vocis damnosâ. Hos itaque qui docebant, *Phonasci* sunt appellati, voce Græcâ, à *vocis exercitio* desumtâ: Videntur autem hæc exercitia ferbuisse, apud Græcos ac Romanos, in ea parte Theatri, quæ *Odeum* dicta est, quò Poëmata, priusquam recitarentur in Theatro, deferri, indeque certamina Musica spectari solebant. Suetonius enim *cap.* 12. Neronem, Musicum certamen instituisse, Domitianumque Odeum, ubi præter Citharœdos, Chorocitharistæ atque Psallocitharistæ certarent, excitavisse, notat: Quanquam alibi quoque, & præsertim in Gymnasiorum exedris, veteres vociferationibus certasse verisimile est; cùm ad formandas excolendasque voces, alios in concavis locis, alios prope maris littora, ut de Demosthene fertur, vociferari, legere, cantare consuevisse legamus. Et quidem Demosthenem, cùm lingua ob spiritûs imbecillitatem hæsitaret, *Neoptolemo histrioni decem millia drachmarum numerasse, ut eum uno spiritu versuum periodos proferre faceret*, auctor est Plutarchus *in X. Orat.* Et exercebantur hæ vociferationes, vel ut in Choris, in Sophistarum ac aliorum ad hoc institutis certaminibus, in dithyrambis τοὺς ἀνταγωνιστὰς superarent; velut in Scena ac Theatro quisque munere suo cum laude fungeretur. Cæterùm an eodem tempore id exercitationis genus & ad Histrionicum & ad Medicum usum tractum fuerit, non usque adeò certum. Interim, cùm certum sit, Corn. Celsum *lib. 1. cap.* 8. inter exercitationes imbecilli stomacho conferentes, claram lectionem commendasse: Similiter Cœl. Aurelianum *lib. 1. Chro. cap.* 1. & *lib. 2. cap.* 6. in dolore capitis vocis exercitium, *anaphonesin* Græcis vocatum, probasse, nec non in vocis amputatione & aliis morbis exercitium idem adhibito Præceptore administrandum consuevisse, videtur ætate illâ vocis exercitatio in Medicorum Gymnastica locum habuisse, atque ipsos Gymnastas vocem exercendi modos, tempora & regulas jam calluisse: tametsi postea Plutarchi atque Antylli temporibus majus ceperit incrementum. Nempe quando plurimis jam experimentis comprobatum erat, exercitationem vocis ritè initam, non modò ad ejus conservationem & ad aliquorum morborum curationem, sed etiam ad bonam valetudinem tuendam, ut ait Plut. *de tuend. val.* ad corporis item robur efficacissimam esse, utpote quæ thoracem ac vocalia instrumenta perbellè exerceat, naturalem calorem exciret, partibusque maximè vitalibus & præcipuis vim internam vigoremque firmum ac genuinum inserat: ob quæ fortasse refert Galenus *Meth.* 4. Thessalum illum, ætate Neronis, ut scribit Plinius *lib. 29. cap.* 1. magnâ existimatione habitum, & à se ipso *Iatronicem* appellatum, eam etiam curandis malignis ulceribus adhibuisse. Modus quo id fiebat, talis à Cœl. Aureliano *cap. de Furore*, proditur: *quòd principia loqui voce promebantur, narratio verò & demonstrationes extensâ atque majore, tum epilogus demissâ ac indulgenti.* Antyllus eum sic describit. *Cùm alvus dejecerat, primò leviter fricabantur, ac præcipuè inferiores partes faciesque spongiâ aut madefiebat aut abluebatur: dein priùs sensim, ac per intervalla mediocria loqui incipiebant, nonnunquam priùs deambulabant, pòst verò ad vociferationem accedebant, in qua doctrinæ expertes ea dicebant, quorum meminerant, quæve clara & multas lenitatis & asperitatis mutationes habere videbantur. Sin autem versus sciebant, iambicos dicebant, & tertius locus Elegiæ dabatur; quarum modulis & numeris, atq; in his omnibus præstantius judicabatur memoria recitare, quàm legere*, & ut admonuit Plutarchus *de tuenda valet. mediocribus potiùs, quam nimis commotis vociferationibus & jurgiosis clamoribus uti: inprimis vociferabantur, vocem quam gravissimis fieri sonis poterat, producendo, tum ad acutissimos eam redigendo: deinde cùm non multum in acuto sono permansum foret, retro vicissim reflectebant, paulatim vocem diminuendo, donec ad gravissimam, à qua ductum initium erat, reverterentur.* Agebant verò ea tam accumbentes, quam sedentes & stantes, ut propterea loca ampla hujusmodi *Phonaskiæ* minimè necessaria judicaverit Socrates. Quò pertinet, quod Plinius refert, *lib. 34. cap.* 18. *Neronem Principem laminâ pectori impositâ, sub ea cantica exclamantem, alendis vocibus demonstrasse rationem.* Sic facilè occurri poterit sciscitanti, cur in hoc exercitationis genere, quarto loco, numeros modulosque dicamus obtinuisse, cùm Plato non uno in loco, Gymnasticæ ac Musicæ, non diversas solùm, sed & contrarias rationes esse, contendat. Prout enim rhythmis, melodiis harmoniisque constat Musica, omninò alia à Gymnastica est, & animorum solatio tantùm impenditur; Quatenus verò voce utitur, ejusque varias flexiones, quæ non sine aliquo labore corporis eduntur, requirit, meritò in Gymnastica obtinet: sed de his jam suprà non pauca dicta sunt. Addam saltem, nec gemitum, nec risum propterea Athletas dedecere. Unde Aristoteles jure improbat, qui pueris lege ploratus prohibent, *Polit. lib. 5. cap. ult.* utpote quibus capitis excrementa non parùm exinaniuntur: Ciceroque *Tusc. quæst.* 2. *Athletas inter exercendum, ingemiscere consuevisse*, memoriæ mandavit. Et risu corpora nostra non leviter agitantur atque exercentur, quo motu quosdam insigniter adjutos fuisse, docet experientia. V. Hier. Mercurialem *de Gymnastica Arte lib. 3. cap.* 7. ut & infrà ubi de *Voce*.

Phonurgia Nova, quâ per prodigiosos sonorum effectus & proprietates, nec non per machinas sono animatas, reciproco correspondsu, de quacunque re occulta, manifesta, tum inter domesticos parietes, tum foris in dissitis regionum locis, sermocinatio institui potest: prodiit, Auctore Athan. Kirchero Campidonæ 1673. *in fol.*

Phorbæa, Græcè φορβεία, item φορβαία & φορβειά, variè enim vox scribitur, capistrum est, quo tibicines olim os sibi obligabant & substringebant buccas, ne ultra justum modum inflarentur & turpiculum os redderent, tum ut violentia nimii spiritus cohiberetur: Marsyâ auctore, V. suprà voce *Capistrum*.

Phorbias, nomen proprium viri Opuntii, cujus equum *ad gregariam Venerem durasse in annos* 40. Solinus ait.

Phormis Arcas, equam ære fusam Olympiæ dedicavit, cui hippomanes cùm inesset, equi incitabantur ad rabiem haud secus, ac si viva spiransque esset, & Veneris odorem cupitum illis de longinquo afflaret, Pausanias *de Arcad.* Unde Theocritus,

'Ιππομανὲς φυτόν ἐστι παρ' Ἀρκάσι.

Ubi eleganter equæ hujus effigiem, cui potestas illa equos mares ad rabiem incendendi inerat, ἱππομανὲς φυτὸν vocat, quia ex ære fusa: apud Arcadesa. locat, quòd Elei, apud quos esset, Arcadibus vicini, ipseque, qui dedicaverat, Arcas esset. Meminit & Plinius *lib. 28. cap.* 11. *Hippomanes tantas in veneficio vires habet, ut affusum æris mixturæ in effigie equæ Olympicæ mares admotos ad rabiem coitus agat.* Magicâ verò arte hanc vim ei additam, tradit Pausanias, Δόλῳ καὶ ἄλλα ἐς τέχνην ἀνδρὸς μάγου σοφίᾳ γενέσθαι συμβαίνοντα τῷ ἵππῳ. Inscriptio ipsa sic habuit, Φόρμις ἀνέθηκεν Ἀρκὰς Μαινάλιος, νῦν δὲ Συρακούσιος, *Phormis dedicavit Arcas Mænalius, jam verò Syracusius.* Ex Arcadia namque in Siciliam migravit hic *Phormis*, tempore Gelonis, Dinomenis filii, Hieronis fratris, qui obiit Olympiade 76. relicto fratri regno, sub quo etiam aliquandiu in Sicilia vixit. Salmasius *ad Solinum pag.* 940.

Phoronis, Φορωνίς, pars Cycli Epici, sicut *Æthiopis* Αἰθιοπίς, *Reditus Græcorum* νόστοι Ἑλλήνων, & multa prætereà alia poëmata; quæ omnia, velut in choro homines, vel in corona flores, decenter invicem juncta, seriem totius mythologiæ, à Mundi principio, ad Troica usque tempora, exhibebant. V. suprà ubi *de Cyclo Epico*.

Phosphorus, equus Circo nobilis, funalis sinister, cujusmodi equos præcipui honoris ac meriti in quadrijugis curribus, & Circo destinatis fuisse, suprà diximus. Laudatus insigni *Epigrammate*, jussu Augusti, ab Ausonio, qui, justa ei faciens, apud Inferos, si quadriga jungatur ex equis Heroum olim celeberrimis, hono-

honoratissimum locum illi deberi asserit, scil. qui sinister erat funi gerendo:

Pegasus hinc dexter currans tibi, lævus Arion,
Funis sed quartum det tibi Castor equum &c.

V. Salmasium *ad Solinum pag.* 899.

Photagogica, Græcè Φωταγωγικὰ, in Ecclesia Græca *preces* dicuntur *pro illuminatione*, cujusmodi ex Horologio Græcorum exhibet Meursius, ex Paracletice verò & Triodio Cl. Suicerus *Thes. Eccl.* in hac voce.

Photinx, Græcè φώτιγξ, genus tibiæ, quæ πλαγίαυλος dicebatur: unde πλαγιαύλας & φωτιγγίστας idem. Latinè *Plagiaula*, quo pacto legendum in *Gloss. cap. de Spectac.* ubi corr. scriptum *Plagiola*, Φωτιγγιστα, pro Φωτιγγίστης. Alexandrinum fuisse inventum, è loto exenterata, illisque patriâ sic voce dictam esse, notat Scaliger *Poëtices lib.* 1. *cap.* 20. Meminit ejus Euripides tum alibi, tum in *Bacchis*, his verbis,

Ἐν Φρυγίαις βοαῖς ἐνοπαῖσι τε
Λωτὸς ὅταν εὐκέλαδος
Ἱερὸς ἱερὰ
Παίγματα βρέμῃ &c.

V. & Athenæum *lib.* 4. nec non hic passim, inprimis infrà, ubi de *Tibiis*.

Photius, adde: Fuerat is priùs Protospatharius dignitate, ut refert Cedrenus: Imperatori à secretis, teste Nicetâ: vixit sub Impp. Michaele III. & Ludovico II. Multæ ei cum Pontificibus Rom. lites, quare durior in eum Baronius, qui ubique eum insectatur & proscindit, ut videre est in *Annal.* ejus, ab A. C. 858. usque ad 886. Vir multæ lectionis, quod ejus Bibliotheca, quam Μυριόβιβλον inscripsit, satis superque testatur. Bellarmino *de Script. Eccl. Vir magnæ eruditionis* dicitur, *sed majoris nequitiæ.* Defendit tamen eum contra utrumque Cardinalem Rich. Montacutius *Episc. Norvicensis in Anglia*, qui Epistolas ejus edidit Græcè & Latinè Londini A. C. 1651. &c. Adscribitur ei, præter memorata, *Etymologicum Græcum* MS. quod penès Marquardum Gudium asservatur, uti discimus ex Ezech. Spanhemio *Dissertat. de Numism. antiq.* 4 *pag.* 358. *edit. post. Amstelod.* Nec non liber *de Spiritus S. processione*, & alius, quo probare nititur, *Spiritum S. à solo Patre procedere*, quos MSS. citat Blondellus in *Johanna Papissa*, quique postea Londini prodierunt. Sed hos Maresius spuritatis postulat, in *Johanna Pap. restit. pag.* 47. Ejusdem nomine laudat Fr. Turrianus, *Lexicon*, *Quæstiones ad Amphilochium*, *Commentarios in Epist.* similiter adhuc ἀνεκδότους, &c. *Nomocanon* ejus, qui quasi compendium est totius Juris Canonici Græci, tanti à Græcis fit, ut omnibus eum Collectionibus præmittere soleant, etiam ipsi Codici Canonum: divisus in XIV. titulos, quorum quilibet diversa iterum capita habet. Hunc congessit, ex plurimis Canonibus Conciliorum, Patriarcharum, Episcoporum & Patrum, subjectis LL. Imperatorum Ecclesiasticis, ad eosdem titulos & capita pertinentibus: rationem compilationis ipse reddit in Prologo, qui diu desideratus, tandem ex MS. Bibliothecæ Oxoniensis in lucem protractus est à Justello fil. in *Bibl. Jur. Can. vet.* ex cujus fine collectum cognoscimus A. M. secundum Græcos 6391. qui est æræ Christianæ 883. Sed de hoc opere V. suprà in voce *Nomocanon Photii*, & plura hanc in rem, apud Joh. Gerh. von Mastricht *Histor. Jur. Eccl. num.* 238. & *seqq.*

Phratrica, Gr. Φρατρικὰ, dicebantur in Rep. Atheniensium convivia, à tribulibus vel societatis ejusdem consortibus, amicitiæ mutuæ conservandæ augendæque celebrari solita. Instituta hæc fuit à Solone, ut & alia quædam, de quibus ita Athenæus *Dipnos. lib.* 5. Τῶν δὲ νῦν δείπνων προενόησε ὁ Νομοθέτης, τὰ Φυλετικὰ δεῖπνα, καὶ τὰ δημοτικὰ προσέταξεν· ἔτι δὲ τοὺς θιάσους καὶ τὰ Φρατρικὰ κτλ. id est, *Conviviorum autem, quæ nunc florent, curam non exiguam habentes Legumlatores, mandarunt haberi convivia Phyletica* (pro Tribubus) *Demotica* (pro vulgo) *Porrò Thiasos* (pro Collegiis, sic Philosophi Magistris suis defunctis parentabant) & *Phratrica* (pro τοῖς Φρατρίαις) &c. Rationem instituti idem reddit, dicens vinum ὁλκυστικὸν εἰς φιλίαν εἶναι, *animos attrahendi atque conciliandi vim habere.* Nomen à Φρατρία, quæ vox an à Φράζω, ut Eustathius vult: an à κατρεὰ, ut Suidas: an à Φρέαρ, *puteus*, quòd ex eodem puteo haurirent, originem traxerit, non liquet: Interim alias Τριττὺς dicta, tertia erat pars Tribus, triginta γένη seu cognationes sub se continens: Latinè *Fraternitatem* dixeris, cui qui præerat, Φρατρίαρχος appellatus est, sicut Φυλοβασιλεὺς Tribum moderabatur. Cicero *Curiales* vocat τοὺς Φράτορας Atheniensium. Conveniebant hi diebus festis, in certo loco, cui *Phratrium* nomen, teste Eustathio *Il.* β & ι. ac Polluce *lib.* 3 *cap.* 4. (ubi liberi eorum in τοὺς Φράτορας album solemni ritu referebantur) quod Φρατρίζειν, i. εἰς Φρατρίαν εἰσάγειν dixerunt. Nec γένη illa seu γεννῆται illæ Fraternitatum harum sanguine solùm junctos complectebantur, sed societatis potiùs vinculo civili colligatos eorundemque jurium ac privilegiorum participes: ὁμογάλακτες κοινωνοί, item γεννῆται Grammatici vocant. Qui verò *Phratricum* istiusmodi epulum dabat, dicebatur ἑστιάζειν τοὺς Φράτορας, V. Franc. Rossæum *Archæol. Atticæ lib.* 1. *cap.* 5. & supra in voce *Lexiarchicum*, *Liberi*, &c.

Phrenitis, sapientiæ morbus, Plinio *lib.* 7. *cap.* 51. cui & *fimbriarum curam & vestium plicaturas* tribuit. Eidem κροκυδισμὸν Galenus ascribit, *in Medico*; Ubi κροκυδισμὸς, est à verbo κροκυδίζειν, quod Pollux exponit ἐκλέγειν τὸ τραχὺ τοῦ ἱματίου, *asperitates floccos extrahere*; κροκύδες enim flocci sunt. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 398. Hinc *Phrenetici*, quos non sentire damna corporis, docent nos Medicorum filii. Unde de insanis illis & phreneticis Gallis, Cybeles Sacerdotibus, Statius *Theb. lib.* 10. *v.* 166.

Sic Phryga terrificis genitrix Idæa cruentum
Elicit ex adytis, consumtaque brachia ferro
Scire vetat ——

Phriapitus, Rex Parthorum tertius, memoratur Livio *lib.* 41. *cap.* 5. ubi libri præferunt *Panpatius*, vel *Phriapatius*, vel *Pricipatius*, pro *Phriapitus*, quod & uni è majoribus Arsacidarum nomen fuisse, discimus ex Arriani *Parthicis* apud Photium, ubi Arsacem & Teridatem fratres Arsacidas, τοῦ υἱοῦ Ἀρσάκου τοῦ Φριαπίτου λεγομένου, *Phriapiti*, *Arsace geniti*, *nepotes*, Pherecl em, ab Antiocho cogn. *Deo* Macedoniæ præfectum, quòd alteri fratrum execrabilem vim ivisset illatum, è medio sustulisse, atque, re cum quinque aliis communicata, gentem Macedonum ad defectionem impulisse, & in patria sua imperio arrepto, ad magnam amplitudinem fuisse provectos, refert. Nisi malis legere *Parapitus*: nam *Parapita* Persicum mulieris nomen, apud Xenophontem, qui filium fuisse ait Pharnabazo ἐκ τῆς Παραπίτας, *Histor. lib.* 4. V. Jo. Fred. Gronovium *Observationum lib.* 4. *cap.* 10.

Phrisum, in *Chron. Casinen. lib.* 3. *cap.* 58. *Planetam purpuream, cum phriso & cum aquila è margaritis contexta*, ornamentum est in vestibus, quod Itali *Freggio*, *Guarnimento* & *Ornamento* vocant, Dominic. Macer *Hierolexico*. Alias *Frisum*, uti ex Leone Ostiensi *lib.* 2. *cap.* 61. docet Car. du Fresne *Glossar.* ubi fimbriam seu laciniam, Gall. *Frange*, hac voce denotari, eamque ex *Phrygiam* corruptam esse, addit. V. hic passim.

Phrontistæ Fidei, apud Evanthum Abbatem *Epist. c. eos qui sanguin. animal immundum esse judicant: Nam in Christi nomine* Phrontistæ fidei *Christianæ effecti & sanguinem comedendum Christianis apertè docemus & à sanguinis opera declinare omnes hortamur.* Ubi edidit Canisius, *Nam in Christi nomine frontis & fidei Christianæ effecti*: qui forte putavit acutè dici, non fidei tantum, sed & *frontis Christianæ effectos*, qui frontem chrismate & crucis signo notati essent. Sed in unica illa membrana, unde libellus editus est, ut ipse in margine notavit, habetur, *frontiste fidei.* Unde Evanthus sine dubio scripsit: *in Christi nomine* Phrontistæ fidei *Christianæ effecti*, ut reponit Gronovius. Gr. Φροντισταί. Quod nomen optimè convenit sive universis Christianis, qui unum habent Magistrum Christum & legem ejus meditari ac commentari debent die ac nocte: sive Ascetis & Monachis, quos videtur præ cæteris intelligere Auctor, quorum & κατ' ἐξοχὴν *Studium* dicitur. Hieronymus in *Vita* S. Hilarionis: *Nec dum enim tunc Monasteria erant in Palæstina, nec quisquam Monachum, ante S. Hilarionem, in Syria noverat. Ille fundator & eruditor hujus conversationis & studii in hac provincia fuit.* Evagrius *de VIII. vitiis* Gennadio interprete: *Ac denique omnem, ut dici solet, machinam moves, quò Monachus cellâ relictâ studium fugiat.* Ubi perperam Vir doctus, *stadium*, existimat legendum esse. Joh. Frid. Gronovius *Observat. in Eccles. cap.* 5. Hinc *Phrontisterium*, pro *Monasterio*. *Acta* Phileæ & Philoromi, Rufino interprete, *num* 8. *Jam immolavit in Phrontisterio.* Ἀγωνιστήρια τε καὶ Παιδευτήρια καὶ Φροντιστήρια, apud Gregorium Naz. *Orat.* 3. *quæ prima est in Julian.* Τὰ τῶν Ἀσκητῶν Φροντιστήρια, Palladio in *Vita* Chrysostomi *pag.* 96. *edit. Emerici Bigotii.* Ψυχῶν Φροντιστήριον, Theophylacto in *Institut. Reg. cap.* 10. Sic Perdiccas Ephesius *de Them. Hierosol.* ἐν δὲ τῷ Φροντιστηρίῳ πάντων ἰσχυρότατον: Sic Autor *Vitæ* S. Nili Junioris *pag.* 112. Alii, quos laudat C. du Fresne *Glossar.* item *Notis ad Cinnamum pag.* 430.

Phrudius, seu *Frudius*, apud Justinum *lib* 42. auriga Castoris, l. *Rhecius*, & V. Salmasium *ad Solinum pag.* 193.

Phrygia, adde: Habuere & *Phryges* Philosophiam suam, quæ magis esset cognita, si extaret Democriti λόγος Φρύγιος, Laertio memoratus *lib.* 9. Interim de eorum Theologia videsis Diodorum Siculum ac Eusebium. Præcipuum eorum Numen Cybele, unde è buxo tibiæ in illius sacris adhiberi solitæ, eorum inventum. Jul. Firmicus *de errore profanar. Relig. in Sacris Phrygiis, quæ Matris Deûm dicunt, per annos singulos arbor pinea caditur & in mediâ arbore simulachrum Juvenis subligatur.* Hinc *Phrygiæ buxi*, apud Barclaium *Euphorm.* Iidem vestium acu pictarum primi feruntur auctores, quæ causa quòd istiusmodi artifices *Phrygiones* fuerint vocati, Plin. *lib* 8. *cap.* 48. Titinnius apud Nonium,

Phrygio fui primò beneque id opus scivi;
Reliqui acus aciasque hero atque heræ nostræ.

Verùm gens adeo effœminata, ut *Phrygiæ* propterea dicti sint, quemadmodum Antigonum Judæum *Antigonam*, apud Josephum *Antiqq. Jud.* ab Antonio dictum legimus: & qui è communione Romana Johannem VIII. virum fuisse malunt, illum, quòd à mascula Nicolai decessoris fortitudine descivisset, fœminam fuisse dictum credi volunt. Et tamen id testari, mitram

quip-

quippe capite gestantes, quod non nisi ab effeminatis factum, Servius testatur *ad Æneid. lib. 4 & 9.* In Musica *Phrygius* modus, Hyagnidis Phrygis inventum, gravis erat ac vehemens: & ut Doricus inspirabat hominibus animum bellicum, ita is ciebat religionem seu superstitionem potiùs. Cassiodoro verò *Variarum lib. 2. Epist. 40. ad Boëthium, Phrygius pugnas excitabat & votum furoris inflammabat.* Certè animos mirum in modum concitabat, unde Musicam hanc, ut & Dithyrambicam, neque pueris neque fœminis convenire judicat Vossius: Socratis exemplo, apud Platonem *de Rep.* tibiam propterea improbantis; ut quæ animos accendat, præsertim in fœminis, quæ iis usæ ad furorem conciandum in Orgiis Bacchi & sacris Magnæ Matris: ubi idcirco & tympanis & cymbalis locus fuit. Hinc lyra Pythagoræ magis placuit, ac Græcis, cujus apud illos in conviviis usus: Latinis aliter judicantibus. Non innotuit autem hic modus Græcis, ut nec Lydius, priùs quàm utraque gens cum Pelope in Peloponnesum descendit. Athenæus *lib.* 14. V. Gerh. Joh. Vossium *de Arte Gymnastica*, seu potiùs *de 4. Artib. Popular. cap. 4. passim.* Ex *Phrygio* & Dorico cantu quæ constat Musica, *Phrygiodora*, per syncopen *Phrygdora*, corruptè *Fridgora*, ab Ekkehardo *in vita Notkeri cap. 9.* dicta est, quæ in Ecclesia Græca obtinuit, Occidentanæ, quæ cantus est Ecclesiæ Latinæ, opposita, de qua suo loco. V. quoque paulo *infrà*. Cœterùm Salmasio videntur Recentiores, ex *Phrygia magna* duas provincias fecisse, *primam* seu *Pacatianam*, & *secundam* seu *Salutarem*, quæ utraque sub *Anatolia* prov. a Ptolomæo collocatur, & à Præsidibus regebatur, vicario Asianæ Diœc. subjecta: at quæ *Phrygia minor* olim dicta est, Troadem appellare maluisse, cujus incolas Thracensium Themati posteriores vindicarunt, cùm olim una ex provinciis fuisset, quæ Proconsularem Asiam constituebant. Qua de re V. Salmasium *ad Solinum pag. 803. & seqq.*

Phrygia, locus Oetæ montis, ubi combustus Hercules, διὰ τὸ συμφρυχθῆναι ἐκεῖ τὸν Ἡρακλέα. Item, locus inter Bœotiam & Atticam, sic dictus propter φρύγανα, quibus oppletus esset, dicuntur autem Φρύγανα Græcis, item Φρύγια, *cremia*, *fomites*, ligna arida, vel assulæ combustæ, quibus ignis foveretur, &c. V. Salmasium *ad Solinum pag. 180. & 864.*

Phrygiones, οἱ βελονοποικιλταί, *acupictores*, dicti Vett. quos hodie Galli *Brodeurs* vocant, sicut iisdem *opus phrygionicum* dicitur *ouvrage en broderie.* Hi variis argumentis vestes, pulvinaria, stragula, soliaria & cœtera id genus depingebant. Varro apud Nonium, *Phrygio, qui pulvinar poterat pingere, soliar desigebat.* Uti legi vult Salmasius, ex vet. scriptura, quæ habet, *derigebat.* Proprium namque *Phrygionis*, & ejus, qui acu pingit, *desigere.* Græci κεντεῖν & ἐγκεντρίζειν de iisdem dicunt. Hesychius, Καταπεπασμένον ποικίλον καὶ ξύσματα κεκεντημένα φασί. Pollux, ὁ δὲ καλάσιρις χιτὼν ἐστὶν ὁ ἔχων ζῶα ἢ ἄνθη συνυφασμένα. Κεντητὰ etiam opera appellabant, quæ hac arte laborata & acu picta erant. Epictetus *Enchir.* Ἐὰν ὑπὲρ τὸ ποδήρη ὑπερβῇς, γίνεται καλλίχρυσον ὑπόδημα, εἶτα πορφυροῦν, εἶτα κεντητόν. Ubi hoc, quo diximus, genere laboratum calceum seu acupictilem sive acupunctilem dixeris, κεντητὸν vocat, & facit pretiosiorem aurato & purpureo. Inde & πολυκέντητος. Idem Hesychius, Πολύκεστος, πολυκέντητος, ἐξ οὗ τὸ ποικίλον δηλοῖ. *Desigere* igitur pulvinar, *desigere* vestem dicitur Phrygio, dum eam vel illud acu pingit: Ad verbum Græcis διακεντεῖν τὸν χιτῶνα, eodem sensu. Hesych. iterum, Κεστὸν ἱμάντα, τὸν ποικίλον ἱμάντα, ἢ χιτῶνα ποικίλον· ἢ τὸν τῆς Ἀφροδίτης ἱμάντα καὶ ὁ διακεκεντημένος χιτών. Sic hodie à *punctis*, *Contrapunctores* Galli vocant. Iidem *Plumarii* quoque Vett. dicebantur: qui *Plumarios textores* junctim appellabant Textores, qui acu lintea variabant, atque *acu texere* dicebantur. Hesychius, Βελονοποικιλτὴς, ὁ τῇ ῥαφίδι ὑφαίνων καὶ ζωγραφῶν. *Acu pictor, qui acu texturas facit & pingit.* Artem enim plumariam τὴν ποικιλτικὴν τέχνην, texturæ speciem Veteres pronuntiabant, sed de hac V. plura infrà. A' Babyloniis, peristromata pingentibus, Phrygas vestes pingentes ita separat Tertullianus, ut Phrygibus insuendi artem, Babyloniis intexendi tribuat. Sic enim is *de Hab. Mul. Age nunc, si ab initio rerum & Milesii oves tonderent, & Seres arbores nerent, & Tyrii tingerent, & Phryges insuerent, & Babylonii intexerent.* Et sanè Babylonii stragulis vestibus, quas pingebant, diversos colores intexebant, sed ars tamen hæc eorum pingendi tota acu peragebatur, quare non minùs *insuere*, quàm *intexere*, dici possent. Nota illa Martialis,

—— —— Babylonica picta superbè
Texta Semiramia quæ variantur acu.

Hinc ῥαπτὰ Græcis tapetia Babylonio opere picta. Xenophon, Ὑποβεβλέατο δὲ τῶν θεραπόντων ῥαπτά, ἐφ' ὧν καθίζουσιν οἱ Πέρσαι μαλακῶς. *Consuta tapetia* vocat Plautus,

Tum Babylonica peristromata, consutaque tapetia
Advexit nimiùm bona rei.

Consuta, ῥαπτά, κεντητά, ῥαφιδοποικιλτά. Ῥαφιδοποιοὶ namque Græcis etiam, οἱ ποικιλταί, *qui acu faciunt*, ut de Phrygibus dicit Plinius. Hesychius, Ῥαφιδοποιοὶ, τοὺς ποικιλτὰς λέγουσι: dicebant & Ῥαφιδευτὰς, &c. *Insuere* igitur non minùs proprium Babylonicorum plumariorum, quàm *intexere*: quemadmodum è contrario *intexere* non minùs de Phrygibus seu *Phrygionibus* dici queat. Nam & hi vestibus, quas acu pingebant ac variabant, aurum insuendo & diversicoloria fila intexendo, *Plumariorum* quoque sibi Textorum nomen vindicarunt. Sed etsi utrique acu uterentur, diversum tamen *Phrygionum*, & eorum, qui *Babylonica* variabant Plumariorum, fuisse artificium & in diversis operibus artem eam exercuisse, certum est. *Phrygio* enim non ipse pulvinar aut vestem faciebat, sed jam factum accipiebat, ut variis operibus eam exornaret & picturis elegantibus variegaret. Plautus *Menæch.*

Pallam illam, quam dederam dudum, ad Phrygionem
ut deferas,
Ut reconcinnetur, atque ut opera addantur, quæ volo:

non solùm pallam suam vult reconcinnari & quæ in ea corrupta erant ac læsa sarciri, sed etiam alia quædam adjici ornamenta picturasque ad eas, quas jam habebat, acu *Phrygionis* factas. At Babylonicorum Plumarius, diversos colores picturæ intexendo, uno simul in opere eademque operâ, totum Babylonicum acu pertexebat ac conficiebat. Præterea, quod in pulvinari aut veste pinxerat *Phrygio*, id opus ita expressum in veste extabat, ut extra corpus vestis emineret & quâ parte insutum aurum, aut colores acu intexti essent, eâ parte vestis asperior ac rigidior reddebatur. Babylonicus verò Plumarius adeò unitum atque æquabiliter pictum totum opus suum dabat, atque adeò omnia exæquabat, ut figura figuram non superscanderet, sed lævis & plana ubique totius contexti facies appareret, licèt pluribus coloribus intexta variisque picturis distincta esset. Nonius, *Tapete, tegmen unicè pictum de coloribus variis*: ψιλὴν intelligit sive Babylonicum, quod nihil inæquale habebat, sed omnia unitè picta & merâ æquabilitate expressa, homines, belluas, gryphes & alia id genus, quibus variari solebant, quod etiam hodieque videre est, in nostris tapetibus & aulæis, quæ acu pinguntur. Cœterùm præter hos *Phrygiones* Plumariosque fuere & Polymitarii, de quibus suo loco.

Phrygisci Equi, apud Vegetium *lib. 3.* sicut & *Dacisci*, in *lib. Notis.* pro *Phrygibus* & *Dacis*; *Tertio loco* Phrygiscos *non minùs velocitate, quàm continuatione cursûs, invictos.* Sic *Hunnisci equi*, apud eundem Vegetium, *Francisci*, apud Æthicum in *Cosmogr.* Similiter *Threciscus* legitur, apud Jul. Capitolinum *in Maximinis, Quid vis Threcisce? nunquid delectat luctari post cursum.* Ubi Salmasius, *Threciscum*, ait, ὑποκοριστικῶς, *quâ formâ sæpius utuntur Scriptores, in nationibus appellandis.*

Phrygium, non rarò Mitra dicitur, *Phrygum* gestamen, aliter quoque *Phrygius amictus.* Maro,

Et capit ante aras Phrygio velatus amictu:

quem Giraldus *Syntagm. 17. Hist. Deorum*, de tutulo Romano accipit; Fulgentiusque ad Chalcidium ait fuisse pallium, quo Sacerdotes ad sacrificium accedentes caput velabant. Sed paulo meliùs antiquus Juvenalis Interpres, ad illud *Sat. 6*

—— Phrygiâ vestitur bucca tiarâ:

ostendit, *Phrygium* fuisse tiaram seu galeam Sacerdotis, quæ per malas veniens mento subligaretur. Unde lux Valerio Flacco *l. 6.*

Subligat extremâ patriam cervice tiaram.

Nec non Senecæ, cujus illa sunt, *in Thyeste Actu 4.*

—— Hic Phrygius loco
Fixus tiaram Pelopis.

Nempe adjectiva vox est, sed absolutè sine substantivo posita, ut in Re Vestiaria fieri amat. Subintelligitur autem *pileum* vel *tegumentum*, vel aliquid tale. Vetustiores enim *Phrygiam mitram*, & *Phrygiam tiaram* dicebant, quod posteriores absolutè *Phrygium.* Cujus amictus iconem exhibet, sub mystico Attidis ornatu, in Veterum aliquot nummis conspicuam, Pignorius in *Magnæ Matris Deûm ac Attidis initiis*, & ex illo Ans. Solerius *de Pileo sect.* 11. Hodie in Pontificis Rom. habitu *Phrygium* quoque, quod Isidorus *Orig. lib. 19. cap. 31.* interpretatur, *pileum caput protegentem.* Quam notionem ex ipsis Græcis illustrat Eugubinus *ad fin. l. 1. c. Vallam.* C. du Fresne *Phrygium*, apud recentiores Auctores, sumitur pro præcipuo capitis Pontificii ornamento, quod hodie triplici coronâ insigne est, vulgoque *Regnum* appellatur Scriptoribus, quo in solennibus ceremoniis Pontifex Rom. utitur, quodque à Constantino M. Sylvestro Pontif. concessum ajunt. *Frigium* dicitur, in *Epist.* Callisti II *ad Steph. Camerar. Et frigii quidem corona capiti nostro impositâ, gaudentes exultantesque, per viam sacram, ad Lateranense palatium usque, solenni ritu nos profecuti sunt.* Sic Sugerius in *Ludovico VI.* R. de Alexandro Pont. *Cumque Turonis apud S. Martinum, ut mos est Romanis, frigium ferens, Lætare Hierusalem celebrasset.* Et infrà, de Callisto II. *Ibique more Romano seipsos præparantes, multo & mirabili ornatu, circumdantes capiti ejus frigium, ornamentum Imperiale instar galeæ circulo aureo circumcinatum, imponunt.* Joh. Sarisberiensis *Policrat. l 8. c. 23.* de Hadriano Pontif. *Spinosam*, dicit, *Cathedram Romani Pontificis, in tantum acutissimis usquequaque consertam aculeis, tantaque molis, ut robustissimos premat, terat & comminuat humeros. Coronam &* Phrygium *clara meritò videri, quoniam ignea sunt* &c. E' qua *Phrygii* Pontificii descriptione colligit du Fresne, similis fuisse figuræ, quâ Constantini M. *Camelaucium*, de quo pluribus agit *Differtat. 24. ad Joinvillam pag. 291.* Idem verò magni muneris loco subinde & alios gestare permiserunt Pontifices, ut de B. Anselmo Luc. & S. Malachia, habet Baronius ann. 1085. Aliique.

Phrystimas seu *Phristimus*, flumen Persiæ, de quo V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1181.

Phrynis Mitylenæus, Poëta & Citharœdus, à Terpandro secundus. Terpander enim antiquissimus νόμων κιθαρῳδικῶν ποιητὴς, nomos suos versibus Heroicis composuit, quibus modulos addebat. Idem quoque de Homeri versibus fecit: primusque adeò *citharædicorum nomorum*, id est, *carminum*, fuit auctor. Versibus enim constabant νόμοι κιθαρῳδικοὶ & νόμοι etiam αὐλητικοὶ, ac qui eorum auctores extitere, Poëtas etiam fuisse, certum est. Post Terpandrum *Phrynis* aliquid circa rationem κιθαρῳδικῶν νόμων immutavit; non tamen omnia: nam τὸ ἑξάμετρον τῷ λελυμένῳ conjunxit, & numerum auxit chordarum. Donec Timotheus totam eam immutavit, & ad numeros lege solutos dithyrambotum deflexit, Salmasius *ad Capitolinum in Antonino Pio.*

Phryx, fluv. adde: Græcè ὁ Φρύγιος recentiori ævo, juxta Strabonem (qui eum priùs *Hyllum* appellatum esse, ait) dictus est, quòd inter τὰ Φρύγια, h. e. φρύγανα, inter *cremialia arbusta & fruticeta*, cursum ageret. In Hermum cadit. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 864. & suprà, voce *Phrygia.*

Phryxus, adde: De templo, an in ejus, an in Leucothoes sive Inus, an potiùs in Helles honorem, extructo; deque thesauris illius ter ablatis, V. Vossium *de Idolol. l.* 1. *c.* 24. Ab eodem nomen habuere *Phryxianæ* Vestes, Græcis αἱ ἀκρόμαλλοι, quas & *pexas* dixere, V. ibi.

Phthiriasis, Sullam sustulit: de quo meritò Plinius *lib.* 7. *c.* 43. *Age, non exitus vitæ ejus omnium proscriptorum ab illo calamitate crudelior fuit, erodente se ipso corpore, & supplicia sibi gignente.* Plutarchus *in Sylla* plures alios memorat, qui eodem genere mortis occubuerunt: nempe Acastum Peliæ filium, Alcmanem Poëtam, Pherecydem Theologum, Olynthium Callisthenem in vinculis, Mutium Jurisconsultum & Ennum illum, qui in Sicilia bellum servile moverat. Quibus multi nostrorum Antiochum Epiphanem & Herodem Agrippam accensent, quia viventium corpus à vermibus legitur fuisse consumtum, 2. Maccab. *cap.* 9. *vers.* 9. & Actor. *cap.* 12. *vers.* 23. ubi nomine *vermium* pediculos intelligi volunt. Sed in Actorum loco hos omnino refellit vetustissimus ille Bezæ codex, qui sic habet. Καὶ γενόμενος σκωληκόβρωτος ἔτι ζῶν, οὕτως ἐξέψυξεν, *Et à vermibus erosus adhuc vivus exanimatus est*: Quod de veris vermibus rectè dicitur, qui erodere sæpius non solent, nisi mortuos; sed frustra observaretur, adderenturque illa, ἔτι ζῶν, *adhuc vivus*, si res esset de pediculis: hi enim vivis, non mortuis, infesti sunt. Quin morituri hominis corpus deserunt, ut observat Philosophus ἐν τοῖς Ζωικοῖς, quæ hodie non extant: citantur autem ipsa ejus verba ab Apollonio *Mirabil. cap.* 27. Nempe, ut asserit Alexander Aphrodisæus *lib.* 2. *Probl.* 30. pediculi tepore quodam & succo sanguineo eoque dulci opus habent, quibus cum destituantur in mortuis corporibus, facilè illa deserunt, ut meliora loca quærant. Scaliger quoque *Exercitat.* 246. tradit, tanquam in publicis nosocomiis rem notissimam: *ubi è miseris illis moritur aliquis, confestim è veteri hospitio, sc. cadavere, demigrare hos hospites.* V. quoque Ambrosium Leonem Nolanum *Probl.* 225. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poster. lib. IV. cap.* 18. & Hug. Grotium *Histor. Belgic.* ubi de obitu Philippi II. Hispan. R. qui simili mortis genere ex hac vita migravit.

Phthius, Achæi filius, Hellenis pater, ex Chrysippe Iri filiâ, Stephanus de urbe Hellade Thessal. ἐκτίσθη ὑπὸ Ἕλληνος, οὐ τοῦ Δευκαλίωνος, ἀλλὰ τοῦ Φθίου καὶ Χρυσίππης τῆς Ἴρου, *Condita est ab Hellene, non Deucalionis, sed Phthii & Chrysippæ, Iro genitæ, filio.* Hinc *Phthia* regio, quam eandem esse cum *Hellade* & *Achaja* quidam tradiderunt, ut Strabo refert, apud Salmasium *ad Solinum pag.* 142.

Phucari, seu *Phycari*, pop. Indici Caucasi incolæ. Plinius *l.* 37. *cap* 8. de Callaina gemma, *Nascitur post aversa Indiæ, apud incolas Caucasi montis* Phycaros *ac Asdatas, amplitudine conspicua.* Idem tamen eosdem, circa Mæotim ponit *lib.* 6. *cap.* 7. Hinc priorem locum corruptum judicat Salmasius, & pro *Phycaros*, *Tocharos* legi debere censet, ac pro *Asdatas*, *Sacas* & *Dahas*; qui populi omnino post aversa Indiæ habitant, ad sinistram Caucasi & Paropamisi. V. eum *Exercit. Plinian ad Solinum p.* 795.

Phucarum, seu *Phucarium*, φύκαρον vel φυκάριον, infimæ Græciæ, fucus mulierum est, à voce prisca φῦκος, quâ nonnulli algam marinam puniceam intelligunt, eamque à fœminis ad fucum genis indendum adhibitam esse existimant. Sed hos Dioscorides reprehendit, qui algam marinam φῦκος θαλάσσιον vocat, cognomine hoc addito, ut illam à radice illa herbæ in terra nascentis, quæ & ipsa φῦκος dicta est & mulieribus hac fini adhibita, discriminet: φῦκος φοινικοῦν, ὅπερ ἔδοξαν εἶναι, ᾧ αἱ γυναῖκες χρῶνται, ἄλλο ἐκείνο ῥίζιον, ὁμωνύμως δὲ καλούμενον φῦκος. Radicem ergo eodem nomine, *fucum* mulierum esse ait. Sed quænam illa radix, an anchusa? Ita omnino videtur. Hujus n. radice ad eam rem abusas olim mulieres fuisse, docet Hesychius, ἄγχουσα, ῥίζα ᾗ φυκοῦνται τὰ γύναια. Et, ἀγχουσίζεται, ἐντρίβεται τὰς παρειὰς οἱονεὶ φυκάριον. Sic, ut citeriores Græci φύκαριον, ita & ἐγχουσαν. dixerunt de eadem re. Idem Hesychius, Ἔγχουσα ῥίζα τις, ᾗ παρειὰς ἐρυθραίνουσιν αἱ γυναῖκες. Sanguineo namque colore anchusæ radix tingit; hinc eâ factitius ille rubor, quem genis suis priscæ mulieres inlinebant, parari consuevit. Tertullianus *de cultu Fœmin. In illum enim delinquunt, quæ cutem medicaminibus urgent, genas rubore maculant, oculos fuligine porrigunt.* Quæ fuligo ex stibio erat, cujus nigro pulvere supercilia circumducebant & in arcum formabant sicque oculorum spatium veluti producebant ac extendebant mulieres. Jon in *Omphale.*

Καὶ τὴν μέλαιναν στίμμιν ὀμματογράφον.

Ut rubor, ex anchusæ radice, quam φῦκος quoque fuisse appellatam, docet Pollux, Τὸ πρόσωπον ἀγχουσίζει, ἐντρίβεται, καλλωπίζεται, φύκει πρασσινίζει, *fuco rutilat*, &c. Vetustissimi tamen Græcorum φῦκος mulierum & ἄγχουσαν distinguunt. Idem Pollux, ἴσως δ᾽ ἂν τοῖς κόσμοις προσήκει, καὶ τὸ ἔντριμμα, ψιμμύθιον, ἔγχουσα, φῦκος. Ubi ἔγχουσα & φῦκος in ornatu muliebri, velut distincta proponit; ut & Aristophanes in alteris Θεσμοφοριαζούσαις, quarum fragmentum extat apud Clementem Alexandr. & Pollucem, in quo recenset Poeta pleraque cultûs & ornatûs muliebris genera ac nomina. Versus habes, ex emendatione Salmasii, *loco mox citando.* Eundem tamen etiam illis usum præstabat anchusæ radix: Et sanè par utriusque color, tum anchusæ, tum *fuci*, nec dispar in medicina vis, unde alterum pro altero substituebatur. Galenus, Ἀντὶ φύκους ἄγχουσα: quod utique non de fuco marino intelligendum, sed de illo fuco Syriacæ radiculæ, cujus Auctores præfati meminere. Alexis tamen in Comœdia Ἰσοστασίῳ mentionem παιδέρωτος facit, quo ruborem buccarum conciliabant, quæ ex pallido vultus erant candore. Sed nihil aliud hic παιδέρως, quàm unguentum ex radice anchusæ aut ex radicula Syriaca, quæ *fucus* dicebatur, compositum, uti suprà diximus, in voce *Baderos.* Verùm quænam illa radicula fuerit, non explicat Dioscorides, aut quisquam Vett. alius. Videtur tamen Salmasio colligi posse ex Theophrasto, genus quoddam radiculæ ex Syria advehi solitæ fuisse, quâ unguenta colorari solebant, ut & anchusæ radice. Ea radicula per excellentiam vocabatur χρῶμα, item ἄνθος, & cum epitheto ἄνθος Συριακὸν, *color Syriacus*, ad discrimen anchusæ, quæ ἄνθος Ἀχαϊκὸν, *color Achaicus* seu *Græcus* dicebatur, & nonnunquam φῦκος, Theophr. *de Odor.* quam de cinnabâri non bene exponit Plinius *lib.* 13. *cap.* 1. & alibi cum struthio confundit: meliori jure cum rubia commiscendam. Utrumque n. φῦκος, tam marinum, quo lanæ tingebantur, quàm terrestre, ex Syriaca hac radicula, quo genas fucabant mulieres, rubrum fuit ac puniceum &c. V. Salmasium *Exercitat. Plin. ad Solinum pag.* 1160. *& seqq.* ut & suprà, in voce *Fucus.*

Phunon, adde: Hebr. פונן vel *Phinon* פינן. Patribus *Phano*, & *Phennen* & *Fenon* & *Metallo-fenon* scribunt; atque inde *Phanesia* vel *Phennesia metalla.* Sic apud Eusebium *Histor. lib.* 8. *cap.* 13. Sylvano Ecclesiarum circa Gazam Episcopo & aliis undequadraginta caput amputatum est, τῶν κατὰ Φαινὼ χαλκοῦ μετάλλων, *ad æris metalla, quæ in Phano.* Et in Athanasii *Epist. ad Solitarios*, narratur Eutychius εἰς μέταλλον ἀποσταλῆναι καὶ μέταλλον οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ᾽ εἰς τὸ τῆς Φαινοῦ, *ad metallum fuisse missus, neque solùm ad metallum, sed & ad metallum Phano.* Sic apud Epiphanium in *Meletianis*, Meletius & alii multi in exilium acti sunt, ὑπερορισθέντες ἐν τοῖς Φαινησίοις μετάλλοις, *ad Phanesia metalla relegati.* Theodoretum item *Histor. lib.* 4. *cap.* 19. Τοῖς Φαινησίοις καὶ Προκοννησίοις παρεδίδοντο μετάλλοις, *Ad Phennesia & Proconnesia metalla damnabantur.* Nec multo pòst de quodam Damasi Diacono, Τοῖς κατὰ Φαινὼ παρεδόθη μετάλλοις· ἔστι δὲ ταῦτα τοῦ χαλκοῦ. *Ad Phennes metalla damnatus est, quæ sunt æris metalla.* Ita etiam Nicephorus Callistus *lib.* 11. *cap.* 28. Sed disertissimè Hieronymus in *Locis*; FENON, *castra filiorum Israëlis in deserto. Fuit autem quondam civitas Principum Edom, nunc viculus in deserto, ubi æris metalla damnatorum suppliciis effodiuntur, inter civitatem Petram & Zoaram.* Item, DEDAN *est in quarto milliari à Metallo-feno contra Aquilonem.* Hic itaque Idumææ locus æris fodinis olim valde insignis, suppliciis proscriptorum, Christianorum inprimis, sub Impp. Gentilibus, inservuit, in quo Mosis tempore sumtum videtur æs, ex quo *serpens aneus* fuit conflatus. Licèt enim, in quo præcisè loco erectus fuerit illustris hic CHRISTI typus, Scriptor sacer non dicat; inde tamen profectos Israëlitas narrat castra posuisse in *Oboth*, Numeror. *cap.* 21. *vers.* 10. Unde omnino sequitur, *Phunon* locum illum fuisse, nam hinc profecti castra in *Oboth* metati dicuntur, Numeror. *cap.* 33 *vers.* 43. Neque id fortasse sine mysterio: Sic enim significari potuit, corpus, quod Christus assumsit, non aliunde fuisse allatum, sed ibi natum & formatum, ubi in carne manifestatus est. Tandem verò defecisse seu potiùs neglecta fuisse hæc metalla, colligitur ex illis Aristeæ *in Histor. de LXX. Interpretibus*, Ἐλέγετο δὲ καὶ ἐκ τῶν παρακειμένων ὀρέων τῆς Ἀραβίας μέταλλα χαλκοῦ καὶ σιδήρου συνίστασθαι πρότερον· ἐκλέλειπται δὲ ταῦτα, καθ᾽ ὃν ἐπεκράτησαν χρόνον Πέρσαι, *Narrabatur etiam ex Arabiæ montibus (Judææ) vicinis, priùs metalla æris & ferri fuisse eruta: sed ea defecisse* (id est, neglecta fuisse, ut ex seqq. constat) *quo tempore Persæ rerum potiebantur.* Sam. Bochartus *Hieroz. Part. poster. lib. III. cap.* 13.

Phydasarchida, apud Solinum *cap.* 55. perperam legitur, pro *Pasargada*, quo nomine Anaximenes Περσῶν στρατοπέδου signi-

significari volebat, apud Stephanum, quòd ibi Medi & Astyages à Persis victi essent Cyro Duce: id esset Hebr. *Pasigedud*, i. *Persarum exercitus*. Sed & à voce Hebr. *Gader* vox posset deduci, quæ sepem vel *macériam* denotat, quasi *Parsigader*, id est, Περσῶν χάραξ, quo vocabulo *exercitum vallo inclusum* vel *castra* designabant. Unde multis urbibus ac locis nomen hæsit, in quibus aliquando exercitus castra essent metati. In Phrygia urbs Χάραξ, ubi Alexander castra habuit: Item Σεσώστριος χάραξ, multis locis impositum nomen, ubi Sesostris castra fuerat metatus &c. V. supra in voce *Charax*. Similiter in Europa multis urbibus *Castrorum* nomen factum, ab eadem causa, quæ hodieque id retinent nomen. Est autem *Phrasargarhida*, ut omnes libri meliores apud Solinum legunt, pro Πασαργάδαι vel Πασαργάδα, urbs Persidis, in qua Cyri sepulchrum. In libris Plinii, quem Solinus sequitur, *Frassargida* aut *Afargida*, itidem mendo è est scriptum. V. Claud. Salmasium *Exercitat. Plin. ad Solinum pag.* 1202. & 1203. ut & in voce *Pasargada*.

Phylacon Come, Græcè Φυλάκων κώμη, in Peutingeri *tabula*, ubi describitur iter à Copto Berenicen usque, omnium quæ interjacent Mansionum nominibus expressis, *A Copto Bernicide portum Phænice*. XXII. *Affrodites* XXIIII. *Didymos*. XX *Compasin*. XXV. *Dios*. XXII. *Xeron*. XXIIII. *Philacon*. XXIIII. *Apollonos*. XXIIII. *Cabau*. XXVII. *Cenon nidroma*. XXIIII. *Phenicide portum* XXII. In vet. itinerario, *Falacro* corruptè, pro Philacon, Græcè Φυλάκων sub. κώμη, quòd ibi sc. præsidium excubaret; nomen mansionis est, cujus, ut & aliarum hic memoratarum, apud Geographos nulla mentio. Salmasius *ad Solinum pag.* 1184.

Phylacteria, Gr. Φυλακτήρια, memorata Matth. *cap.* 23. *vers.* 5. Πλατύνουσι δὲ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν, καὶ μεγαλύνουσι τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν. *Dilatant enim phylacteria sua, & producunt fimbrias palliorum suorum*: Epiphanio videntur fuisse limbi sive fasciæ, quibus prætexerentur vestes; Beza verò laminæ aut membranulæ; Buxtorfio capsulæ quædam, quas hodie etiamnum Judæi corio inclusas partim fronti alligant, partim brachio, inscriptis quatuor, quas vocant פרשיות. i. *lectionibus sacris*. Idem addit, Græcos, novo nomine novæ rei quæsito, vocasse Φυλακτήρια, à *conservando*: Erat enim hic ritus, (quem postea suis superstitionibus contaminarunt Judæi) à Domino constitutus, ut esset velut μνημόσυνον legis & beneficiorum, quæ Deus in eos contulerat, *Annotat. in Nov. Testam. loc. cit.* Duplicis autem fuere generis, una fronti alligabantur, altera brachio sinistro introrsum cor versùs: utrorumque institutio habetur Exodi *cap.* 13. *versu* 9. *Ut sit tibi in signum ad manum tuam: & in monimentum inter oculos tuos*: & *vers.* 16. *Quod erit pro signo ad manum tuam, & pro frontalibus inter oculos tuos*. V. quoque Deuteron. *cap.* 6. *vers.* 8. Gestabant illa omnes Judæi, ne Christo quidem ipso, SERVATORE nostro, excepto, ut ex Historia Evangelica colligere est: Sadducæi quoque ac Pharisæi, nisi quòd hi, ut majorem sibi sanctitatis opinionem conciliarent, *Phylacteria* ultra cubitum extenderent, Sadducæi verò in vola manus ea tenerent. Scripta erant in *Phylacteriis* illis quæ membranacea forte fuere, X. præcepta Decalogi, secundum Chrysostomum ac Hieronymum: Secundùm alios, & quidem pleroque 4. hæ sectiones Legis: quarum *prima* incipiens, ab Exodi *cap.* 13. *versu* 2. *Consecra mihi omne primogenitum* &c. desinebat in *versu* 10. *Secunda* incipiebat à *versu* 11. *Item erit, quum introduxerit* &c. & terminabatur *versu* 16. *Tertiæ* initium erat *Audi Israel*, Deut. *cap* 6. *versu* 4. finis autem *versu* 9. *Quarta* inchoans, à Deuteronomii *cap.* 11. *versu* 13. *Fiet itaque, si serio auscultaveris* &c. pergebat usque ad finem *vers.* 21. Cùm itaque has membranas fronti affigebant, faciebant illas pro sectionum numero quadruplices: vel si unica erat membrana, dabant operam, ut longitudo cujusque sectionis columnam impleret. Quum manui brachioque, omnes 4. sectiones, una in membrana, quatuor columnis distinctæ continebantur. Ingruente persecutione, quum palàm *Phylacteria* ferre non auderent, manum obvolvebant filo rubro, quod in memoriam eis sanguinem fœderis perpetuò refricaret. Vocem מטפות, *Mitaphoth*, quod attinet, quâ Moses *Phylacteria* hæc appellavit, videtur illa per antiphrasin sic dicta, ab נטף, i. *Incedere*, erant enim alligata, nec moveri poterant aut locum mutare. Unde LXX. reddunt, ἀσάλευτα, i. *immobilia ornamenta*. Rabbini vocant *Thephillim* i. *Ornamenta precatoria*: Alii *Pittacia* appellant & *Pittaciola*, &c. Hieronymus *in Matth. c.* 23. V. Mosen Kotsensem *præc. affirm.* 22. Maimon. *in Thephillim cap.* 4. *sect.* 8. Scaligerum *Triharæs. p.* 258. Munsterum *de præc. affirmat.* Thom. Godvvynum *de ritibus Hebræorum lib.* 1. *cap.* 10. &c. Cl. inprimis Buxtorfium *Synagoga Judaica cap.* 9. Abusus *Phylacteriorum* talium fuit, non tantùm cùm ostentationis causâ largius extenderentur à Pharisæis, sed & cùm iisdem, velut amuletis, de collo suspensis vel ædium postibus affixis vim inesse crediderunt, à periculis se immunes præstandi. Quos proin D. Hieronymus comparare solitus fuit, cum superstitiosis quibusdam sui temporis muliercululis, quæ eodem fine *Parvula Evangelia & Crucis signa* secum circumtulerunt. Eadem superstitione hodieque nonnulli, pro amuletis, ex collo suspendunt, inscriptum præsertim Evangelium secundùm Johannem: quod jam olim damnatum Antiochenâ Synodo, expressò quoque nomine Φυλακτηρίων. Etiam Φυλακτήρια seu *Phylacteria*, Magi quidam, ob similem superstitionem, dicti, condemnati leguntur circa A. C. 692. V. iterum Scaligerum *Triharæs. cap.* 7. Concil. V. *can.* 61. Jac. Gotofredum *ad l.* 3. *Cod. Theodos. de Maleficiis*, ut & suprà, in vocibus *Brevia*, *Ligatura*, *Mezuza*, *Periapta* &c. Apud recentiores mansit vox, pro arculis reliquias SS. servantibus, super quibus jurari consuevisse, docet Dudo *de moribus Normann. lib* 3. Item pro vasculis, quibus inclusæ reliquiæ de collo suspendebantur, ἐν Φυλακτηρίῳ, ut ait Theophanes ann. 31 Copronymi *pag.* 357. De quibus V. Car. du Fresne *Dissertatione* 26. *ad Joinvillam pag.* 310. Jo. Casp. Suicerum in vocibus Φυλακτήρια & Φυλακτήριον, nec non supra in voce *Encolpium*.

Phylæ, seu *Philæ*, insula Ægypti parva, quam totam urbe ipsâ ferè occupari tradit Aristides αὐτόπτης, ex adverso Syenes est, si Plinio fides habenda, cui tamen omnes Geographi contrariantur. Strabo enim dicit à Syene curru iter se fecisse, Philas versùs, per 100. stadia, deinde in insulam trajecisse in naviglo, quod πάκτων tum vocabatur. Idem supra novissimum catarracten ponit, cùm Syene infrà esset. Sic Aristides adverso flumine à Syene in ins. Philas navigasse se narrat, quo pacto non erit ex adverso Syenes hæc insula. Fortè mnemonico errore lapsus, pro *Philis*, Elephantinem accepit Plinius &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 437. ut & *pag. seq.* ubi ex *Itinerario* Antonini docet, *Phylas* non minùs, ac Syenen, in Arabico latere seu in orientali parte Nili esse, qui ambas quidem amplectebatur, sed ita ut Arabiæ essent viciniores, V. etiam *Philæ*.

Phylarchi, Gr. vox *Duces optionum* notat, id est, eorum, qui fœderatis auxilia ferunt. Sic Julianus *Novell.* 102. Φύλαρχοι interpretatur, Saracenorum Ducem, quos ex fœderatis fuisse constat: Procopius *de Bello Pers. lib.* 1. Οὐδεὶς δὲ ὅτε Ῥωμαίων στρατιωτῶν ἄρχων, οὓς Δοῦκας καλοῦσιν, οὐδὲ Σαρακηνῶν τῶν Ῥωμαίοις ἐνσπόνδων, οἳ Φύλαρχοι ἐπικαλοῦνται. *Nemo eorum, neque qui Romanis militibus præsunt, Duces appellati: neque Saracenorum, Romanis fœderatorum, quos Phylarchos vocitant.* Ubi Volaterranus perperam legit χιλιάρχοι. Idem paulo pòst: Καὶ αὐτὸν Βασιλεὺς Φύλαρχον τῶν ἐν Παλαιστίνῃ κατέστησε. *Atque ipsum Imperator Phylarchum Saracenorum, qui in Palæstina, constituit.* Sic Theod. Anagnostes *lib.* 2. Ἀλαμουνδάρου τοῦ Φυλάρχου Σαρακηνῶν, *Alamundari Phylarchi Saracenorum*. Hoc nomine itaque peculiariter Saracenorum, Romanis militantium, Duces insigniti sunt, eo quòd εἰς Φυλὰς, seu *Tribus divisi essent XII.* ut apud eundem Procopium videre est, *lib cit. cap.* 17. 19. 20 Hinc Julianus Antecessor *Constitut* 95. *Neque Phylarchum, id est, Saracenorum Ducem.* Et Marcellinus Com. *Quindecim millia Saracenorum ab Alamundaro, cum Chabo & Hesido Phylarchis, limites Euphratesiæ ingressi sunt.* V. Henr. Valesium *ad Ammianum lib.* 24. Fabrotum *Gloss. ad Constantinum Manassen.* Jo. Calvinum *Lexic. Jurid.* C. du Fresne *Gloss.* Alios.

Phylla, Gr. φύλλα, i. *folia*, dicebantur olim fasciolæ, quæ è mitra seu capitis muliebris redimiculo dependebant, florum instar. Onuphrius *de vocibus Eccles.* apud Anselmum Solerium *de Pileo sect.* 6. Ab eadem voce *Phyllobolia* vocata est apud Athenienses consuetudo floribus foliisque tumulos (in funeribus) spargendi, ut Polyxenæ factum legimus, apud Euripidem, myrti foliis, *Electr. versu* 512.

—— Θάνον δ' ἀμφέθηκα μυρσίνας,
—— *Sepulchro circumposuis myrtos.*

Idem moris in Italia obtinuisse, videtur indigitare Varro *de Lingua Lat. lib* 6. *Sepulchrum struunt frondes.* Minut. Felix item dicens, *Coronas etiam sepulchris denegatis*, &c. Et paulo pòst, *Addunt nunc etiam tamen.* Sed & sequiori ævo, apud Græcos, *Phyllobolia* adhibita est, cùm quis in publicis ludis victoriam reportasset; nec in eos solùm, sed & in Parentes illorum, inter alia publicæ lætitiæ signa, flores foliaque conjici consueverunt. V. Franc. Rossæum *Archæol. Att. lib.* 5. *cap.* 32 In eadem Atheniensium Rep. foliis quoque, sicut & fabis, calculorum vice, in suffragiis ferendis usi sunt. Ita enim Pollux *lib* 8 *cap* 5. Φύλλοις δὲ ἐψηφίζοντο οἱ κατὰ δῆμον ... ἐπιγράφοντες ... Hinc οἱ ἐκφυλλοφορηθέντες, qui populariùm suffragiis damnati. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas* & infrà, in voce *Suffragium*.

Phyllalia, reg. Arcadiæ, quæ aliàs *Phylos*, Lutatio *ad Statium Theb. l.* 4. *v.* 45. Thessaliæ locum sic nominant Stephanus & Strabo *lib* 9. V. Casp. Barthii *Animadvers. ad d. l.*

Phyllinæ Agones, Græcè Φυλλίνοι ἀγῶνες, apud Pollucem, ubi malè nonnulli legunt, Φυλλι(*), dicti sunt, teste Hesychio, Agones sacri, ἐν οἷς μὴ ἐτίθετο ἀργύριον, ἀλλὰ στέφανοι μόνοι, *in quibus non argentum, sed serta solùm proponebantur.* Φυλλίνοι nempe à φύλλον, *folium*, ut μυρίνοι, à μύρον, *unguentum*. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 711. ut & suprà, voce *Folium*, item ubi de *Certaminibus*, *Ludisque Gymnicis*. Iis oppositi agones ἀργυρῖ(*) seu θυμαται, de quibus itidem hic passim.

Physa, piscis anemodicticus, mediterranei Maris, maximè illius plagæ, quà Nilus in mare devolvitur, incola; totus sphæricus, in globum à natura decircinatus: ventum spirantem extra cubiculum, ubi asservatur, ingenitâ quadam vi in-

vi indicat. Georg. de Sepibus *in Museo Collegii Rom. S.J. pag* 23. V. quoque *Hirundo Marina*.

Physcon, cognom. unius ex Ptolomæis, non ἀπὸ τῆ φυσᾶν, ut quidam volunt, sed à φύσκη, *venter*, unde φύσκων, *ventriosus*. Forte etiam sic appellatus est, quòd ad libidinem propensioris naturæ esset. Φύσκη enim propriè *botulus* est, παχὺ ἔντερον, quod farciebatur. Suidas, φύσκη, τὸ παχὺ ἔντερον, ἐν ᾧ ἐμβάλλεται ἄλευρα καὶ κρέα, καὶ μάττεται ἐξ οὗ γίνεται ὁ ἀλλᾶς. A cujus similitudine pars etiam illa, quâ viri sunt, ita vocata est. Unde *botuli exteriores*, apud Tertullianum *adv. Psychicos pro inguinibus*: *Quomodo enim protegam castitatem & sobrietatem, sine taxatione adversariorum. Quinam isti sint, semel nominabo, exteriores & interiores botuli Psychicorum.* Fuisse autem Ptolomæum hunc luxu perditum, diximus in *Ptolomæo VII*. V. Claud. Salmasium *ad Solinum pag.* 1142.

Physeteres, Græcè φυσητῆρες, ceti genus, quod Oceano Gallico vindicat Plinius, qui Indici Oceani proprias facit pristes & balænas, *lib. 9. cap. 4. Maximum animal in Indico mari Pristis & Balæna est: in Gallico Oceano Physeter.* Sed & in mari Indico *Physeteres* repertri, testes sunt Strabo & Arrianus, ex Nearchi relatione, quorum is φυσητῆρας planè nominat *Indica Cete lib.* 15. Imò *Pristes & Physeteres*, quod ad nomen attinet, idem significant. Nam πρῆστις Græcis à πρήθειν, h. e. φυσᾶν, *à flando*, deducitur: unde ἄνεμοι πρηστῆρες, quod Grammatici exponunt ἀναφυσῶντας, & πρηστὴρ, *vehemens ventus & turbo*, sive *procella*. Arrianus *in Indicis* de cetis hujusmodi, Καὶ λέγει Νέαρχος, ὅτι ... ὕδωρ ἄνω ἀναφυσώμενον τῆς θαλάσσης, οἷόν περ ... βίῃ ἀναφερόμενον: vidisse se ait ingentem vim aquæ in altum, tanquam præsterum violentiâ, exsufflatam. Inde igitur πρίστεις appellatæ, quæ cum *physeteribus* eædem. Quòd enim πρίστεις scribitur, q. ἀπὸ τῦ πρίζειν, *à scindendis fluctibus*, vitium scripturæ est, ut πρίων, pro πρηών, *mons excelsus*, & πλίξαι, pro πλῆξαι, unde πληχᾶδες. Recta scriptio apud Oppianum occurrit, ubi πρήστεις legas &c. Adeoque si Pristis in Indico mari, etiam ibi Physeter, quia idem sunt: quemadmodum è converso, si Physeter in Gallico Oceano & Hispanico, etiam pristes ibi versari credendum est. *Hos enormes ultra molem ingentium columnarum, super antennas se navium extollere*, Solinus ait, quibus verbis non satis expressit Plinianum illud, *In Gallico Oceano* Physeter, *ingentis columnæ modo, se attollens, altiorque navium velis diluviem quandam eructans.* Non dicit Plinius, *Physeterem* ultra morem ingentium columnarum se attollere, sed instar ingentium columnarum: quum sese attollit, instar ingentis columnæ facere. Sed nec Plinius ipse Græca, quæ vertere voluit, satis fideliter reddidit. Ita enim leguntur apud Strabonem *d. l.* Καὶ φυσητῆρας, ἐν ἀναφυσωμένων φαίνεσθαι ... νεφώδους ὄψιν κίονος ... ἀφρῶν; nimbosam illam alluviem, quam in altum sufflando eructant Physeteres, similem videri ait, à longè aspicientibus, columnæ cuidam nebulosæ. Adeoque non ipsi *Physeteres* modo ingentis columnæ se attollunt supra vela & antennas navium, sed aqua maris, quam in altum ejaculantur, altior abit navium velis ac ingentis columnæ instar reddit. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1012. & 1013.

Physica, Lat. *Scientia Naturalis*, partim ex naturalibus exemplis, vel præter naturam evenientibus, ut sunt prodigia & monstra: partim ex iis, quæ ex Arte contingunt, ut Mechanica, nata est. Exemplorum enim collectio constituit historiam Naturæ, unde ad ipsam ejus scientiam via strata. Conducit illa ad pietatem, dum viam docet ad agnoscendum ex rebus visibilibus Deum; unde Plato ejus contemplatione permotus, Καλλίεργον Deum vocavit, quòd Mundum compagem cœli & terræ adeò stupendam produxerit, ut observat Philo *lib. de Mundo*. Dein ad præsidium hujus vitæ plurimum prodest, in Medicina, Agricultura, cœterisque Artibus. Primus *Physica* scripsit Alcmæon Crotoniata, ut auctor est Clem. Alexandrinus 1. *Strom.* Accedebant autem ad *Physices* studium Vett. post navatam Mathematicis Artibus operam, & inde ad reliquas Philosophiæ partes se conferentes, totam sic Encyclopædiam absolvebant. Duravitque hujus maximè inter Græcos studium, usque ad Socratis tempora, qui eâ abrogatâ Ethicam inprimis exerceri voluit, hinc Philosophiam è cœlo in terram deduxisse dictus. Et quidem is junior adhuc incredibili Naturalis Scientiæ desiderio arsit, ut de se apud Platonem *lib. de Anima* testatur: Senior verò factus eam, ut dubiam, incertam, mutilam repudiavit, Eusebius *Præpar. lib. 1. cap. 5.* & Lactantius *lib. 3. cap. 21.* Quæ tamen non ita intelligi vult Hornius, quasi totam illam Philosophiæ partem rejecisset: sed *vidit*, inquit, *prudentissimus Vir, quantum argutiarum ei adjunctum esset intemperie otiosorum Sophistarum: quàm temerè & absurdè etiam de abstrusissimis pronuntiarint. Hæc rejecit, & ad utiliora animum applicuit.* Xenophon tamen, *in de dictis ac factis Socratis*, negat Socratem de Cœli atque Naturæ causis rationibusque unquam disputavisse. Sed & Cynici *Physicen* aversati sunt, solam Moralem Philosophiam curantes: Proin quæ Socratem alii dixisse ajunt, cùm à naturalibus homines ad moralia avocaret, id Diocles Diogeni Cynico ascribit.

Δεῖ ζητεῖν,
Ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται,
Quærere oportet,
Quid domibus nostris rective malive geratur.

Idem ab Essenis, quod Sectæ inter Judæos nomen, factitatum, quos Rationalem Philosophiæ partem, tanquam non necessariam, Naturalem, ut altiorem; illam Sophistis, hanc otiosis hominibus relinquendam judicasse, deque Deo, Creatione, Virtutibus disputasse, docet Eusebius *Præpar. lib. 8. cap. 4.* ubi addit: *Hujusmodi homines, sine Græca doctrina, Mosaica Philosophia effecit.* Pervenit verò *Physices* ad eam gentem studium, secundùm Fullerum *Miscell. lib. 3. cap. 7.* demum post CHRISTUM natum: Sed refellit eum Drusius in *Exodum cap. 46.* jam sub secundo Templo Philosophiam in Judæa fuisse ostendens. Nam, quemadmodum, quum Judæi ab Assyriis aliquoties in peregrinas terras traducerentur, conversatione Magorum, varia ab iis hauserunt, traductaque in ipsam Judæam Assyriorum coloniâ, cum gentis superstitione Philosophia quoque invecta est, quæ postmodum apud Samaritanos hæsit: ita postea, cum Imperio Græco, ipsa quoque Græca Philosophia in Judæam propagata est, quanquam pauciores initio sectatores invenerit: Manseruntque aliquandiu opinionum divortia. Tum itaque *Physici* Philosophi, sub Templo secundo, à curiosa veritatis indagatione, חכמי מחקר vocati sunt, quorum erat συζητεῖν, *disquirere*, rationes in utramque partem ad veritatis inquisitionem conferendo. Hinc *Physica*, חקירה Judæis: putantque nonnulli eò alludi, 1. Cor. *cap. 1. vers. 20.* Ποῦ συζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου; *ubi disquisitor seculi hujus?* Camero verò statuit, non intelligi voce Hebræâ, de qua supra, eos qui *Physici* erant, sed Theologos Judæorum, qui mysticè & allegoricè scripturas fuerint interpretati. V. Georgium Hornium *Historiæ Philos. lib. 4. cap. 2.* Verùm genuinum *Physicæ* studium, antiquius longè etiam secundo Templo fuisse, vel unicum probaverit Salomonis exemplum, qui, ut peritissimus erat rerum inprimis Physicarum, acutissimas quæstiones cum Tyriis & Æthiopiæ Regina pertractavisse, & *à Cedro usque ad Hyssopum* scripsisse, in sacris legitur. V. de *Physica contemplativa* Vossium, *de Philosoph. cap. 5. de Operativa*, & quidem de *Agricultura, Arte plantandi, Pastione, Venatione, Medicina* &c. Eundem *cap. 6. & seqq.* Apud Scriptores recentiores Medicinam hoc nomine venire, passim videmus. Unde Egidius Corboliensis *MS. de virtutib. Medicam.*

Quo Pessulanus nisi Mons auctore niteret,
Jam dudum Physicæ *laus ecclipsata fuisset,*
Qui vetulo canos profert de pectore sensus,
Ricardus, senior quam plus ætate senilì.

Monspelium enim seu Mons Pessulanus jam olim Medicinæ laude effloruit, qua de re V. præter Ranchinum, Gariellum *de Episcop. Magalonens. pag.* 155. Idem de Salerno *lib.* 3.

Fons Filicæ, *fugit eucrasiæ, cultrix Medicina.*

Namque & huic Urbi insignem famam eadem Ars conciliavit, ut vel sola *Schola Salernitana* abunde docet, &c. Hinc *Physicus*, pro *Medico*, apud Lamb. Ardensem *pag.* 117. Rigordum in *Prologo Histor.* aliosque quamplurimos, laudatos Carolo du Fresne *Glossar.* Imò hodieque, in Civitatibus inprimis Imperialibus, *Physicum Urbis*, pro *Poliatro*, passim sumi, notissimum.

Physiognomia, ars conjecturalis, ex corporis aspectu, de interna animi dispositione, futuro insuper eventu, præsagia capiendi. Cujus fundamentum est animæ corporisque fœdus, unde fit, ut animi mores sequantur temperamentum corporis, sicut libro integro demonstrat Galenus: idem docet Aristoteles Φυσιογνωμικῶν initio, & *cap.* 4. V. quoque Cassium Jatrosophistam *Problem.* 11. Sed conjecturalis est, ut dictum, quippe solùm dicit, quid plurimum, non quid semper contingat: Et cùm rectè de inclinatione pronuntiatur, tamen fit subinde, ut disciplina ac consuetudine, quæ in naturam transit, inclinatio animi, quæ temperamentum sequi solet, corrigatur: exemplo illustri Socratis, de quo Cicero *de Fato* ita: *Socratem nonne legimus quemadmodum notarit Zopyrus* Φυσιογνώμων, *qui se profitebatur hominum mores naturasque ex corpore, oculis, vultu, fronte pernoscere? Stupidum esse Socratem dixit & bardum, quòd jugula concava non haberet, obstructas eas partes & obturatas esse dicebat; addidit etiam mulierosum, in quo Alcibiades cachinnum dicitur sustulisse.* Videndus quoque idem *Tuscul.* 4. Partem Artis Chiromantiam esse, Coclitis sententia est, quatenus ex manus constitutione colligit, de universi corporis natura, & variis animi inclinationibus; qua de scripsere Galenus, Rasis, Avicenna: imò agnoscit eam quoque Aristoteles *de Hist. Animal. lib. 1. cap. 15. sect. 10. Problem.* 49. quibus locis, ex brevioribus & longioribus lineis colligit de brevitate ac longitudine vitæ. At pars *Physiognomiæ* non est, imò nec scientia; sed vanum quoddam ac superstitiosum divinandi genus. Metoposcopiam quoq; nonnulli huc referunt, ex sola facie vel potiùs fronte judicantem: Ophthalmoscopiam, ex solo oculorum aspectu &c. Vetus admodû est exq; Oriente in alias orbis partes traducta: colliguntq; χειρομαντείας ætatem nonnulli, ex verbis Hiobi vulgatæ versionis: *Qui signat in manu omnia opera eorum*, sed in Hebræo nihil hujus legitur. Interim certum est multi jam ævi esse, cùm n. deprehendissent

Vete-

Veteres cœli in hæc inferiora actiones, reliquum erat, ut convenientiam inferiorum cum superioribus ostenderent. Priscum enim illud: *Inferius est, sicut superius.* Igitur hominem parvum Mundum statuentes, singulas ejus partes ad cœlestia, ut sic dicam, lineamenta revocarunt. Interim orta tam altis initiis hæc Ars, longo temporis intervallo, aut planè omissa aut ludicrè à Circulatoribus vanissimis corrupta est: ut non immeritò tale Systema Keckermannus inter desiderata utilissima referat *Physic. lib. 4. cap. 1.* Floruerunt & Ægyptii olim hac laude, unde Adamantius: *Αἰγύπτιοι μὲν*, inquit, *ὅτι πάντες ἐστε ... σοφία, ἅπαν τὸ γένος ἄκρως φυσιογνωμονῶ*). Extant illa Aristoteles, ut dictum: Adamantius, & Polemo, quorum ille istum duobus libris pressè sequutus est. Theophrastum quoque hujus Artis fuisse peritum, ex Characteribus Ethicis apparet, V. Vossium *de Philosophia cap. 5. §. 43. & seqq.* A. Gellium *lib. 1. cap. 9. cum Notis Antonii Thysii JC.* &c. Hodie Impostores quidam, quos Germani *Zingaros*, Itali *Cilices* vocant, eâ se Arte inprimis, sed vanè jactant, Georg. Hornius *Histor. Philos. lib. 5. cap. 9.*

Phytalmius, adde: Alii a pinu, ei sacrâ, cognominis hujus originem arcessunt, idcirco, quia pinus, picea, abies, maritimæ rei plurimùm conveniant. V. Jul. Cæs. Scaligerum *Poetices lib. 1. cap. 26. ubi de Isthmiis.*

PI.

Piacula fieri admissorum, devotâ aliquâ animante, aut aliâ re cum execrationibus interpositâ, ut peccatores pœnam evaderent, vetus Gentilium persuasio fuit, in qua vestigium aliquod sacræ veritatis, ut in aliis nonnullis, haud leviter conspicuum. Eam in rem sæpe homines immolatos, finibus submotos, consecratos Diis inferis legimus: Item hostias, in quarum capita derivarentur pœnæ, cæsas. Nec non facta alia negotia, aut Ludos, aut Templa, Sacrificia & multa hoc genus, quibus portentorum omniumq; dirorum effectus arcebantur. V. elegantem librum Jul. Obsequentis, neque non Livii Historiam passim. Et multa hoc genus collegit in *Superstitionum Commentariis* C. Barthius. Sic portentum triste erat infans Archemorus, in facie totius exercitus à serpente peremtus, & *Piaculum* debebant, ob cæsum Nemeæi Jovis famulum serpentem, Græci, apud Statium *Thebaid. lib. 6. versu 87.*

——— ——— *quæ crimine cæsi*
Anguis & infausti cremet atra piacula *belli?*

Ad quem l. Luctatius, *Ut expientur bellatores*, inquit, *ne infeliciter militent.* Petita autem plerunq; ab Oraculis, cædibus inprimis patratis, *piacula* sunt. Unde apud eundem *Theb. lib. 1. vers. 569.* ubi de sacro serpente, Pythii fani custode, ab Apolline peremto,

——— ——— *nova deinde* piacula *cædis*
Perquirens, nostri tecta haud opulenta Crotopi,
Attigit ———

Superstitione sc. veteri, quæ etiam belluarum cædem expiandam putabat, persuasionem adhuc servantibus Mahometanis, uti suprà diximus suo loco. V. de *Piacularibus Sacrificiis* genti Horatiæ apud Romanos traditis, Livium *lib. 1. cap. 26.* Hinc *piacula*, pro pœnis, apud Statium iterum *d. l. vers. 236.* de Oedipo excæcato,

——— ——— *Æterna* piacula *solvit.*

Et verbum *piaculo*, apud Catonem *cap. 141. Mars pater te hisce suovitaurilibus piaculo.* Et mox, *Mars pater te hoc porco piaculo.* i. propitium reddo &c.

Piada, pedes est in ludo latrunculorum Persis; sicut *rocha*, quæ Gallis *rocca* est, infimæ nempe Latinitatis vocabulum, pro *rupe*. Quæ non magis Persica sunt, quàm ipsius ludi appellatio, quem *Zatreng*, ex Græco *Ζατρίκιον*, nuncuparunt. V. Salmasium *ad Solinum pag. 1130.* ubi Persas à Græcis multa vocabula mutuò accepisse docet, ut & infrà voce *Zatricium*.

Pialia, Gr. *Εὐσέβεια*, agon sacer, in Hadriani Imp. honorem Puteolis ab Antonino Pio constitutus. Artemidorus *lib. 1. cap. 28. Οἶδα δέ τινα σταδιέα, ὃς μέλλων ἀγωνίζεσθαι Εὐσέβεια τὰ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἀχθέντα ὑπὸ βασιλέως Ἀντωνίνου ἐπὶ τῷ πατρὶ Ἀδριανῷ ἔδοξε περιφλεγόμενος.* *Novi quendam cursorem, qui Pialibus, quæ in Italia agebantur ab Imp. Antonino, in patris Adriani honorem, certaturus, visus est sibi accensus.* Mentio agonis in vet. Inscr. Gr. ubi nobilis Agonista & palmarum quamplurimarum, ludos, unde præmia reportarat, enumerans vicisse ait, ΕΥCΕΒΕΙΑ. ΕΝ. ΠΟΤΙΟΛΟΙC. ΔΙC. *Pialia. Puteolis. bis.* Idem agon in saxo Melphæ eruto, & *sacrum certamen* nominatur & *Iselasticum*: Inscr. sic habet:

IMP. CÆSARI.
DIVI. HADRIANI. FIL.
DIVI. TRAIANI.
PARTHICI. NEPOTI.
DIVI. NERVÆ. PRONEP.
T. ÆLIO. HADRIANO
ANTONINO. AUG. PIO.
PONTIF. MAX. TRIB. POT. V.
IMP. II. COS. III. P. P.
CONSTITUTORI. SACRI
CERTAMINIS. SELASTICI (vitiosè sculptum, pro ISELASTICI, ut Casaubono placet: Salmasius verò, non sculptoris hoc vitium fuisse, sed pronuntiandi scribendique usum docet)
SOCII. LICTORES. POPULARES
DENUNTIATORES. PUTEOLANI.

Iselasticus itaque fuit hic agon Puteolanus, quo nomine celeberrimis Græciæ certaminibus adæquatus est. Sola enim Iselastica olim fuere, Olympia, Nemea, Pythia, Isthmia: & in omnibus quidem sacris certaminibus qui coronabantur, *Hieronicæ*, non tamen omnia sacra certamina Iselastica fuere. In his enim qui vicerant, præter honorem *εἰσελάσεως* (quo in urbem patriam magnâ pompâ & specie hieronica invehebatur) perpetuum statutum vectigal è publico percipiebant, V. suprà, ubi de certaminibus *Iselasticis*. Quinquennale porrò certamen *Pialia* fuere, ut docet Spartianus in *Hadriano*, *Templum denique ei* (Adriano) *pro sepulchro apud Puteolos constituit & quinquennale certamen & Flamines, & Sodales & multa alia quæ ad honorem quasi Numinis pertinerent.* Cur autem non *Ἀδριάνεια* potiùs dictum sit certamen illud, ab ejus nomine, cujus honori dicabatur, quàm *Εὐσέβεια*, de constitutoris nomine, miratur Vir *θαυμάσιος*. Sic enim quinquennalem agonem in honorem Augusti, institutum Neapoli, *Σεβαστὰ* appellarunt: Sic *Ἀντινόεια* Hadrianus ab Antino appellavit: imò sic semper in omnibus observatum, ut nomen ejus ferrent illa ludicra, cujus memoriæ & honori consecrabantur. V. eum omnino *Notis ad Spartianum l. c.*

Pianus & *Piarius*, nomina Romana à *Pius* deducta; & quidem *Pianum*, amici nomen, cui Vopiscus Historiam suam dedicaverit, fuisse, probat Salmasius ex vet. Editione & Cod. Palatino. Cùm enim vulgò legatur apud Vopiscum *in Divo Aureliano*, *Parvi ipse quidem præceptis*: vetus editio & codex præfatus habent, *Parum ipse, qui me præceptis*, item *Parrumi piane præceptis*. Ubi forte scribendum, inquit Salmasius: *parui Valeriani præceptis*, *acceps libros Græcos* &c. Sed propiùs ad scripturam veterem esset, si legeretur: *Parumi Piane, præceptis.* Sanè ad amicum aliquem hunc, Auctorem scripsisse librum suum, etiam inde probari potest, quòd ad finem vitæ prædictæ scribitur: *Et quæritur quidem quæ res malos Principes faciat. Jam primùm, mi Amice, licentia: deinde rerum copia.* Ita enim in vet. libro legitur. Sic in *Vita* Probi, Celsinum alloquitur: *Quorsum hæc pertineant, mi Celsine, fortasse requiris.* Quæ omnia confirmandæ huic conjecturæ satis apta sunt. Salmasius *ad Vopiscum*.

Pica, inter aves, quæ humanam imitantur vocem. Plinius *lib. 10. cap. 42. Picarum certo generi expressior loquacitas, quàm Psittaco, sed minor nobilitas, quia non è longinquo venit: ut Psittacus, quem emittit India.* Verùm ut ibidem legas: *Addiscere alias sermonis humani species negant posse, quàm quæ ex genere earum sunt, quæ glandibus vescuntur: & inter eas faciliùs, quibus quini sunt digiti pedibus, ac ne eas quidem ipsas nisi primis duobus vitæ annis.* Ubi fallitur, secundùm Vossium, Plinius, cùm picis quinos tribuit digitos; quippe duntaxat iis quatuor sunt: Magisque deceptus Appulejus, cùm ista à Plinio de Psittacis putaret prolata. Solinus quoque *cap. 55.* hac in re erravit. Quid verò ales hæc non imitari discat, cùm exprimat etiam tubarum cantum? Qua de re illustre exemplum suggerit Plutarchus, *in compar. anim. & terrestr.* atque inde Petr. Victorius *Variarum Lect. lib. 9. cap. 14.* Rectè itaque Ovidius *Metam. lib. 5.*

——— ——— ——— *Imitantes omnia Picæ.*

planeq; falluntur, putantes sermonem solùm imitari humanum. Gerh. Joh. Vossius *de orig. ac progr. Idolol. l. 3. c. 89. ubi de Avium loquela prolixè agit.* De Augusti *Pica*, ut re notissima, jubet nos silere Pausanias; Alcimedon fuit de Heroibus unus, cujus filiam, nomine *Phyllonem*, vitiatam ab Hercule Phigalii memorant: à Patre verò statim à puerperio in proximum montem feris expositam, unà cum puero: Ibi vagientem infantem cùm *Pica* imitaretur, ad avis vocem, quòd puerilem esse credidisset, Herculem fortè illac iter habentem conversum, puellam & ex se genitum puerum agnovisse, amboşque vinculis liberasse, de rei eventu autem fontem proximum *Κίσσαν*, i. Picam esse nuncupatum. Nidi hujus generis avium industriam vehementer admiratur, & facundè describit Aldrovandus Medicus Bonon. V. Auctorem Anonymum *Sinæ & Europæ cap. 37.* Digna proin Poëtarum versibus & Epitaphio, quod è Græco versum à Sabæo *lib. 5. p. 641.* Auctorem ejus Archiam vetustum, & avis tumulo inscriptum docente, his verbis:

Antè ego Pastores mulcebam carmine, & illos,
Qui fallunt pisces falce secantq; nemus.
Sæpe etiam reboans veluti resonabilis Echo
Mordacem effinxi gutture Pica *sonum.*
Nunc me terra tegit, nec sum magis æmula vocis,
Lingua etenim me, & vox, vitaq; deseruit

V. Licetum *de Lucernis Antiquorum lib. 2. cap. 57 ubi de aliarum quoque avium Epitaphiis pluribus agit.* Hinc *Pies* seu *Freres pies*, dicti in Ecclesia Rom. quidam Religiosi ac Monachi, quòd,

instar *picarum*, albis & nigris vestibus simul induerentur. Mentio eorum apud Thom. Walsinghamum *pag.* 124. *In quodam veteri Cœmeterio, quod fuerat quondam Fratrum, quos* Freres Pies *veteres appellabant.* Car. du Fresne *Glossar.* Et notum illud de Erasmo, ℓ

Bis corvus, ter pica fui, bis cannabe vinctus &c.

Pica seu *Picca*, apud Guil. Brittonem *Philippidos l.* 2. *p.* 115.

—— *Sub eisque secare minarius instat*
Celsibus & picis imi fundamina muri.

Ex Gall. *Pic* est, unidens ligo, quo terra atteritur & foditur. *Upupa* Plauto *in Captiv.* ubi de servo in lapidicinas dato,

Nam ubi illo adveni, quasi patriciis pueris aut monedulæ,
Aut anates aut coturnices dantur, qui cum lusitent,
Itidem hæc mihi ad venienti upupa, qui me delectem, data est.

Ubi *upupa*, ὀρυξ exponitur *Glossarii* Auctori: non eâ quidem planè formâ, nec idem instrumentum cum *ama*, nam latior hæc & ad terram fodiendam, unde σκαφεῖον πλατὺ exponitur a Grammaticis; illa ad eruendos lapides & acuta, neque malè referens upupæ caput cum rostro. Sed & nomen etiam *upupæ* vel *opopæ* Gallos retinere contendit Salmasius, *houë* vocando instrumentum illud ὀρυκτήρ, V. eum ad Treb. Pollionem in *Claudio*. A voce hac *Pica* (pro qua *Pico* habet Epistola Arnoldi Arch. Narbonensis *de parta victoria c. Mauros A. C.* 1212.) quibusdam videntur dictæ sarissæ seu longiores peditum hastæ, quæ Gall. *piques*: at cum alia prorsus sit picarum seu sarissarum forma, non arridet aliis hæc sententia. Turnebus *Picas* Gallorum, quasi *spicas* appellatas putat; & revera spicarum prorsus species referunt. Octav. Ferrarius à *spiculum* deducit, V. Car. du Fresne *Glossar.*

Pica Brasiliæ, aliis *Abbas superbus, Ramphastus*, *rhinoceros avis*, volucris Indica ingentis rostri, quippe quod duos excedit palmos, & quà corpori unitur seu capiti, in crassitie 4. uncias superat, in lat. verò 7. hinc curviusculum plurimisque denticulis acutissimis in serræ morem hinc inde prominulis conspicuum: colore est glaucescente, antidotum optimum adversùs omnia venena. Monarchis proin Principibusque Indus solis concessa, à quibus maximi thesauri loco interque munera habetur, quibus se mutuò Principes excolere consuevere. Georgius de Sepibus *Descr. Musæi Kircheriani p.* 32.

Picardia, adde: Circa nominis originem hæsitans du Fresne, duo potius ista investigat, primum quis ex antiquioribus Scriptoribus *Picardiæ* nomen huic provinciæ attribuerit, alterum an propriam antea nomenclaturam habuerit, priusquam ita indigitaretur. Quorum prius quod attinet, Nicolaum demum de Braja, qui circa A. C. 1200. vixit, *Picardiæ* meminisse constat, adeoque his tum primùm temporibus hoc nomen invaluisse, verosimile est. Ita autem ille, in *Vita* Ludovici VIII.

At Comes egregius & Martius ille Philippus,
Boloniæ patris imitans pia gesta Philippi,
Gloria Picardis, Comitem seu Flandria luget.

Matth. Paris post eum, sub A. C. 1229. *Qui enim seminarium tumultuosi certaminis moverunt, erant de partibus conterminis Flandriæ, quos vulgariter* Picardos *nominamus.* In *Charta* dein Simonis Cardin. Legati Apostolici A. C. 1266. mentio occurrit 4. Nationum Academiæ Parisiensis, Franciæ, *Picardiæ*, Normanniæ & Angliæ: cùm in antiquioribus ejusdem Academiæ Tabulis, Nationum tantùm in genere mentio fiat, earum nominibus non expressis. Quoad posterius, ante tempus prælatum, peculiari appellatione regio hæc, si cum iis, quibus hodie porrigitur, tractuum spatiis spectetur, nullibi insignita occurrit; sed sui quique tractus a primariis Urbibus, vel ab ipsis Comitatibus, denominationem accipiebant. Unde Pagi *Ambianensis* meminit Dudo *de Act. Normannor. lib.* 3. *Pontivi*. *Ambianensis & Belvacensis*, Sugerius in *Ludov.* VI. *Ambianenses, Corbejenses & Pontivos* memorat *Chron.* vernaculum Flandriæ: *Communiarum Corbeji Ambianensium, Belvacorum & Compendii, Atrebatæ* &c. mentionem facit Rigordus &c. Sed & qui huic provinciæ regendæ præficiebantur, serius sese *Picardiæ gubernatores* inscripserunt. Primus *Picardiæ Proregem* se dixit Carolus Dux Montmorencius, circa A. C. 1349. Post quem Eduardus de *Beaujeu*, Franciæ Marescallus, in Computo vet. A. C. 1350 dicitur *Capitaine pour le Roy ès parties de Picardie, de Boulogne & de Calais.* Comes inde Inculismensis Franciæ Constabularius, *Lieutenant pour le Roy ès parties de Picardie, d'Artois & de Boulenois*, A. C. 1351. Quos qui exceperedem tum *Gouverneurs & Lieutenans* vel *Capitaines* vel *Souverains Gouverneurs pour le Roy au pays de Picardie*, inscribuntur &c. Nec omittendum, in Academia Parisiensi ex IV. Nationibus, quibus Facultas Artium componitur, secundam esse *Picardicam*, quæ in duas partes divisa bis quinque diœceses continet: Prior quidem, Belvacensem, Ambianensem, Noviomensem, Atrebatensem & Morinensem; Posterior verò, Cameracensem, Laudunensem, Tornacensem, Leodiensem & Trajectensem. V. Historiam Academiæ Parisiensis *Tom. III. p* 559. infrà in voce *Poberi*, & plura in hanc rem, apud C. du Fresne *Glossar.*

Picati, apud Festum leguntur dicti, *quorum pedes formati sunt in speciem sphingum, quòd eas Dorii* phicas *vocant.* Sic pro *Sphinge* Hesiodus Φῖκα dixit & Lycophron Φίκειον τέρας, *phiceum monstrum.* In quos locos Scholiastæ, Φίκειον nominari monent montem, quem Sphinx incolebat: quod ipsum tradunt Apollodorus *Biblioth. lib.* 3. & Plut. *quòd bruta rat. ut.* probatque Bochartus in *Phaleg*, vocem mere esse Phœniciam. Φὶξ in *ficam* Romani mutasse videntur iis, qui Faunos hinc *ficarios* dictos esse contendunt: sed Fauno caprinos pedes, non leoninos, sicut Spingi adeoque non *ficatos* seu *picatos* affinxere fabularum Architecti. De Faunis res notissima, de Sphinge sic Eurip. apud Ælianum *l.* 12. *c.* 7.

Οὐρὰν δ' ὑπ' ἐλλὰς' ὑπὸ λεοντόπουν βάσιν,
Caudam remulcens ad leoninos pedes.

Et Ausonius in *Gripho ternarii*,

Terruit Aoniam, volucris, leo, virgo triformis,
Sphinx, volucris pennis, pedibus fera, fronte puella, &c.

Aliunde ergo illud Faunorum epitheton, de quo Sam. Bochartum vide *Hierozoici part. poster. Lib. VI. cap* 6. & supra *suo loco*.

Picea, arbor, quæ *picem* plurimam fundit, Græcè πεύκη, *arbor feralis* Plinio *& funebri indicio ad fores posita ac rogis virens*, *lib.* 16. *cap.* 10. postea tamen *& in domos recepta, tonsili facilitate*. Ibid. Usus varii, *Materies præcipua trabibus* (abieti) *è diversa picea ad fissiles candulas, cupasque & pauca alia sectamenta*, ibid. Ejusdem φλοιός, i. summa superficies corticis, ad multa utilis Medicis: in qua flos resinæ reperitur, de cujus colligendi modo, dicemus infrà. Porro *flammis ac lumini sacrorum* etiam *grata* est, Plinius *l. c.* Inde enim lustrales faces, quas Claudianus luculenter describit 6. *Consulatus Honorii*:

Lustralem sic triste facem, cui lumen odorum
Sulphur cæruleo, nigroque in lumine fumat,
Circùm membra rotat &c.

Sed & foliis ejus ac frondibus Isthmionicæ coronati, secundùm quosdam: pinea terra aliis iis tribuentibus, uti infrà videbimus. Opobalsami arbores, formam iis similem habere, nisi quòd sint humiles magis, & in vinearum modum excolantur, ait Strabo *lib.* 16. & Justinus. V. plura de hac arbore, apud Plinium ubi suprà, Salmasium *ad Solinum pag.* 502. & *seqq.* nec non infrà in voce *Tæda*.

Picentes, adde: Diomedem pro Numine coluisse, ex Historiis discimus; Quemadmodum eidem apud ostium Timavi nemus ac templum sacrum fuit, Strab. *lib.* 5. qui ibidem quoque refert, apud Venetos album equum ei sacrificari fuisse solitum. Scylax Caryandensis *in Periplo*, Μετὰ δὲ Δαυνίτας ἔθνος ἐστὶν Ὀμβρικοί, καὶ πόλις ἐν αὐτοῖς Ἀγκὼν ἐστι· τοῦτο δὲ τὸ ἔθνος τιμᾷ Διομήδην εὐεργετηθὲν ὑπ' αὐτοῦ· καὶ ἱερόν ἐστιν αὐτοῦ, *Post Daunitas gens est Umbrorum: inque ea est Ancon Urbs. Hæc verò gens colit Diomedem, cui ille benefecit, ac ibidem ejus est fanum.* Vossius *de Idolol. l.* 1. *c.* 40.

Picenum, adde: Apud Magnonem *de Not. Jurid.* duplicis *Piceni* mentio fit, *Annonarii* & *Urbicarii*. Ita enim is

PIC. *Piceno.*
PIC. ANN. *Piceno annonario.*
PIC. URB. *Piceno urbicario.*

Non quòd duplex provincia esset, sed quòd pars ejus, urbi Romæ propinqua & intra terminos urbicæ Jurisdictionis erat conclusa; altera verò pars extra urbici territorii fines reperiebatur. Sic Tusciam *urbicariam* & *annonariam* reperimus: Non verò Campaniam, aut Samnium, Apuliam, Lucaniam aut Calabriam &c. quia cùm hæ regiones longiùs essent positæ, quam ut terminis urbanæ Præfecturæ cognitionem coërcentibus comprehendi quirent, eo ipso Italiæ accensebantur inter regiones annonarias sicque opus non habebant nominibus hujusmodi distinctivis, sicut *Picenum* & *Tuscia*. Dicebantur autem omnes Italiæ regiones *annonariæ*, ab annonaria functione, quam ad exercitum comitatumque Imperatoris alendum, qui semper aut maximâ parte aderat, conferre consueverant; quo onere antiquitus urbicariæ provinciæ liberæ fuere: verùm postea, cùm & hæ idem functionis munus obirent, mansit tamen reliquis cognomen *annonariarum* eximium, ut hoc appellationis discerniculo ab urbicariis distinguerentur. Quia itaque partium Tusciæ, ut & *Piceni*, una urbicaria, altera annonaria erat, quamvis adeò vicinæ, ut una magis, quàm duæ provinciæ, censeri possent, nunquam tamen ab uno eodemque Judice administratæ fuerunt, neque *Picenum* annonarium cum urbicario unquam eundem Consularem habuit, sed potiùs Flaminiæ junctum, ab uno eodemque Præside regebatur. Unde est, quòd Trebellius in *Trig. Tyrannis*, provincias Italiæ enumerans, *Picenum* separatim non nominet, sed cum Flaminia. Sic enim is: *Totius Italiæ, id est, Campaniæ, Samnii, Lucaniæ, Bruttiorum, Apuliæ, Calabriæ, Etruriæ atque Umbriæ*, Piceni & *Flaminiæ, omnisque annonariæ regionis.* Ita enim distingui vult, in verbis Trebellii, Salmasius. Adeoque, ubicunque legeris Correctorem aut Consularem *Piceni* & Flaminiæ, semper de *Piceno annonario* accipe. Quemadmodum in infinitis locis, ubi vett. Inscr. habent mentionem Consularis *Piceni & Flaminiæ*, quem etiam *Correctorem* nuncupant, &c. Salmasius *ad Treb. Pollionem l. c.*

Picile, pro *Pœcile*, apud Æl. Spartianum in *Hadriano*, *Tiburtinam villam mirè exædificavit, ita ut in ea & provinciarum & locorum celeberrima nomina inscriberet, velut Lyceum, Academiam, Prytaneum, Canopum*, Picilen, *Tempe vocaret*. Ita enim Vett scriptum habent, & editio Mediolanensis servavit: cùm aliàs legatur *Pœcilen*. Nec aliter illâ ætate scribebant, *picile*, ποικίλη. Sic *Mira* Sidonio Apollinari sunt *Μοίρας* & *Hecatombion* ἑκατόμβοιον. Sic Ausonio *Salicismus* σολοικισμὸς: quod non versus gratiâ ab illo usurpatum est, sed quia usitatissima in illa ætate scribendi ratio sic ferebat. Nunquam enim aliter scriptum invenitur, in vetustissimo libro Rhetorices ad Herennium, qui in Puteanorum asservatur Bibliotheca. In eodem *Synaliphe* ubique occurrit, pro *synalœphe*. Sic *metici* pro *metœci*, μέτοικοι, apud Sidonium Apollinarem & apud Frontinum de coloniis: *Cimiterion*, in vetustis Martyrologiis, κοιμητήριον; & quod magis mireris, *Anlidus* pro *anlædus*, apud Capellam & *melidia* pro *melodia*: *Tragidi* pro *Tragœdis*, in *Gloss. Idipus*, in vet. Epigramm. pro *Oedipus*, de Sphinge:

Hæc fecit thalamos Idipum conscendere matris,

Ut protem incestam mutua dextra necet.

Iconomus quoque in vett. libris, apud Cassiodorum, pro *Oeconomus*, Salmasius *ad l. cit.* & *ad Solinum*. Fuit autem *pœcile* locus celebris Athenis, de quo in voce hac.

Picris, Græca vox πικρὶς, *lactuca agrestis*, Exodi *cap.* 12. *vers.* 8. in Vulgata, *Et edent carnes nocte illâ assas igni & azymos panes cum lactucis agrestibus*; ubi Vaticana translatio habet, *Et azyma super picrides comedent*: S. Cyprianus *cum picridibus*, legit. Sermo ibi de cœna Paschali: in Hebræo *meror*, cujus pluralis num. *merorim* est, quod nomen videtur generale esse, ad omnes herbas amaras, quarum in Paschate usus fuit; Sed singulare מרור *meror*, ad certam speciem restringitur, ut Græcum hoc πικρὶς, ab amaritudine similiter factum. Sumitur autem πικρὶς aliquando pro lactucæ specie, quæ reliquis amarior est. Plinius *lib.* 19. *cap.* 8. *Pessimum autem lactucæ genus cum exprobratione amaritudinis appellavere picrida.* Aristoteles *Histor. lib.* 9. *cap.* 6. Ὁ δὲ δράκων ὅταν ὀπωρίζῃ, τὸν ὀπὸν τῆς πικρίδος ἐκροφᾷ: quod idem Plinius reddit *lib.* 8. *cap.* 27. *Draco vernam nauseam sylvestris lactucæ succo restinguit*; ubi sylvestris lactuca *picris* est. Neque aliter Ælianus *lib.* 6. *cap.* 4. Οἱ δράκοντες, ὅταν ὀπώραν μέλλωσι γεύσασθαι, τῆς πικρίδος ... Unde Apulejus *Herbarii cap.* 30. cui tit. *de Lactuca sylv. Græcis* θριδαξ ἀγρία *dicitur — aliquibus* πικρίς. Quod sequutus Hieronymus in *Exodo & Numeris*, Græca ἐπὶ πικρίδων, reddidit, *cum lactucis sylvestribus*. Sed & πικρὶς, est *sylvestre intubum*. Dioscorides, Σέρις ἀγρία ἢ σπορ... ἡ μὲν ἀγρία πικρίς, ἡ δὲ κιχόριον καλουμένη *Intubum vel sylvestre vel sativum est: sylvestre est picris, quæ etiam cichorium dicitur*. Ætio utrumque cichorium *intubi* nomen habet, sed solùm agreste πικρὶς vocatur: Σέρις ἡ κιχώριον, ὑπόπικρόν ἐστι λάχανον, καὶ μᾶλλον τὸ ἄγριον, ὅπερ καὶ πικρὶς προσαγορεύεται, τινὲς δὲ κιχώριον, *Intubum sive cichorium, subamarum est olus, agreste inprimis, quod & picris dicitur, quibusdam etiam cichorium.* Suidas, Σέρις εἶδος λαχάνου, ὃ παρ' ἡμῖν ... λεγόμενον πικρίδες ... *Seres (intuba) genus oleris, quod apud nos serica vocatur, ab aliis* picrides, *vel ut verius dicamus, Macedonica* (à loco ubi illius magna copia) Et his omnibus longè antiquior Theophrastus *Histor. lib.* 7. *cap.* 11. *picridem* Inter τὰ κιχοριώδη ponit. Horum enim species percurrens, ἐξανθοῦσι δὲ, ait, καὶ ἡ πικρὶς, καὶ γὰρ αὕτη τοῦ ἦρος ἀνθεῖ, *Similiter & picris, nam & ipsa vere floret.* Et paulo pòst, Τῇ γεύσει δὲ πικρά, διὸ καὶ τοὔνομα εἴληφε, *Gustu amara est, unde illi nomen.* Unde Plinius *lib.* 21. *cap.* 17. *Amara aphace, & quæ* picris *nominatur, & ipsa toto anno florens: nomen ei amaritudo imposuit.* Itaque tam in intubis, quàm in lactucis, quæ reliquis amarior est, *picris* vocatur. Nisi quis *lactucæ sylvestris* & *intubi sylvestris* nomine velit unum idemque significari. Quâ mente videri possit hæc scripsisse Neophytus. Σέρις τὸ κιχώριον, ἤτοι τὸ ἄγριον μαρούλιον, ὃ καὶ πικρομαρούλιον λέγεται καὶ πικρίς, *Seris* (intubum) *cichorium aut lactuca sylvestris, quæ & picromarulum* (amara lactuca) *dicitur & picris.* Quæ vox μάρουλον seu μαρούλιον, recentioris Græciæ est, deflexa ex μαϊούλιον, quomodo lactucas vocaverat superior ætas, quia Majo maximè mense vigent &c. E quibus omnibus patet, quid sit πικρὶς Gr. seu *meror* Hebr. quod idem est. Nempe cùm in eodem loco חזרת. *chazereth*, propriè lactucam sativam sonet, & עולשין *olsin*, sativa intuba, מרור *meror*, ut Græcum πικρὶς, ab utroque in eo differt, quòd non nisi *sylvestrem lactucam* significat, aut verò *sylvestre intubum*. Ea enim sic appellari consuevere speciali nomine, ratione amaritudinis quæ in illis major, quàm in sativis. Cui rei illustrandæ faciunt illa ex Abenbitare, Scriptore Arabe, petita. *Meraria est intubi sylvestris species maximè amari.* In libro *Albavi* (cujus auctor est Serapio) *meraria est lactucæ species in qua est amaritudo & unde fluit lac.* Et certè lactucæ has sylvestris notas esse, discimus ex Dioscoride, Πικρὰ δὲ κατὰ τὴν γεῦσιν ὑπάρχει, δι' ὃ καὶ πάσαις τὴν δύναμιν μήκωνι ὅθεν καὶ τὸν ὀπὸν αὐτῆς ἀναμίσγουσι τῷ μηκωνίῳ, *Gustu amara est; papaveri similes vires habet: ideoque lac ejus quidam papaveri miscent.* Et Theophrasto, qui multo antè descripserat hoc lactucæ genus *Histor. l.* 7. *c.* 4. ὀπώδης σφόδρα, lactiferum valde. Ita in Plinio lactucæ sylvestris species una est, *quæ meconis vocatur à copia lactis soporiferi.* Addit, *olim in Italia hoc solum genus fuisse, & inde lactucæ nomen adeptum.* Ita ex Appuleji *Herbario* ἀνεκδότῳ hæc citat Salmasius, *Lactucæ alba μηκωνὶς vocatur, à copia lactis soporiferi* &c. Uti verò omnia in Agno Paschali mystica erant, sic herbæ amaræ, cum quibus Agnum comedi oportuit, *picris* inprimis, significarunt, *omnes qui volunt piè vivere in Christo Jesu, persecutionem pati*, 2. Timoth. *cap.* 3. *versu* 10. ut, *per communionem passionum illius, conformes fiamus morti ejus*, Philipp. *cap.* 3. *versu* 10. Eodem enim tendentibus idem iter est prosequendum: & spinea corona nobis cum Christo ferenda est, ut succedat corona gloriæ, juxta illud, *Si sustinemus, etiam cum illo regnabimus.* V. Sam. Bochartum *Hierozoici* Part. *prior. Lib. II. cap.* 50. & Claud. Salmasium *Exercitat. Plinianis p.* 829. 830. & 1269. Sed & Virgilius *picrim*, inter herbas coronarias refert, buphthalmo eam socians, eamque *floridam* vocat *Cul.*

Buphthalmusq; virens & semper florida picris.

Qua de re V. Car. Paschalium *Coronar. lib.* 3. *cap.* 17.

Picta, item *Pictavina* & *Pictavensis*, Gall. *Pite*, moneta Comitum olim *Pictavensium*, omnium fere monetarum minima, apud Car. du Fresne *Glossar.* ubi in *Tabulario* Angeriacensi *Pictavenses brunos*; item *Pictavenses malcutos*, id est, *Mallias Pictavinas*, Gall. *Mailles Poitevines* occurrere, insuper adnotat. V. quoque suprà voce *Mallia*.

Picta Toga, vestis Etrusca fuit, purpurei coloris, auro distincta, à Triumphantibus olim solita geri, *quam*, ut ait Florus, *subactis XII. Thusciæ populis Tarquinius Priscus Romam transtulit*, id quod etiam Dionysius confirmat: Macrobius tamen & Plinius, id non Prisco, sed Tullo Hostilio tribuunt. Vocabatur autem *Picta*, quòd in ea figuræ ita fingerentur, ut ea species ad picturæ similitudinem accederet. Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 32. Cujusmodi acu pictarum imagines nonnullas describunt Homerus, Virgilius, Catullus. Nisi hinc dictam malis, quòd purpura ita esset intexta, ut aliqua imago aut palma in ea picta videretur. Quare nonnunquam ea *Palmata* & aliquando *Purpurea* fuit appellata, de qua quidem egregiè scripsit Juvenalis *Satyrâ* 10.

Quid si vidisset Prætorem in curribus altis
Extantem, & medio sublimem in pulvere Circi
In tunica Jovis & pictæ Sarrana ferentem
Ex humeris aulæa Togæ.

Et Rhodiginus *Antiqq. Lect. lib.* 16. *Pictam Togam privatus habuit primus & propriam Gordianus senior, quum ante ex Capitolio acciperent Imperatores vel ex palatio.* Quippe, ut tradit Livius *lib.* 10. Lampridius in *Alexandro Sev.* & Stephanus Vinardus *in fine Herculis sui*, olim consuetudo, de qua etiam suprà aliquid innui, ut Triumphantes in Toga picta purpurea inveherentur in Capitolium. Hinc Martialis *lib.* 7. *Epigr.* 11.

I comes & magnos illæsa merere triumphos,
Palmataq; Ducem, sed citò, redde Togæ.

Vopiscus *in Probo*: *Te manet pro virtutibus tuis Capitolina palmata* &c. V. Hieron. Bossium *de Toga Rom. c.* 16. Togam *pictam* aureis stellis distinctam fuisse, Plinius habet *lib.* 9. *cap.* 36. quæ autem palmarum iconibus esset illustris, *palmatam* fuisse dictam, Isidorus docet *lib.* 18. *cap.* 2. Color iis purpureus, auro intertexto, teste Dionysio Halicarnassæo *lib.* 5. *pag.* 314. quod vel stellas exprimebat, ut suprà dictum, & Appianus insuper confirmat vel Triumphantis res gestas gentilitiumque stemma. Ausonius *in Gratiar. Act. Palmatam tibi misi, in qua Divus Parens Constantius intextus est, hæc planè, hæc est* picta, *ut dicitur, Vestis, non auro magis suo quàm tuis verbis.* Eandem *clavatam* fuisse dictam, à clavis aureis, quibus distinguebatur, discimus ex Festo *lib.* 14. in dict. *Picta.* Quando cœperit hoc gestamen, Verrius Flaccus apud Sextum Pompejum, nos edocet, *Picta*, inquiens, *Toga quæ nunc dicitur, purpurea antè vocitata est eaque erat sine pictura: Ejus rei argumentum est pictura in æde Vertumni & Consi, quarum in altera M. Fulvius Flaccus, in altera L. Papyrius Cursor triumphantes ita picti sunt.* Itaque Toga triumphalis antiquitus tantum purpurea fuit, pòst *Picta* in usum venit; natas autem has ex Homericis pictarum vestium Imaginibus, docet. Sed nec triumphantium modò ea toga fuit, verùm & Consulum & Prætorum: & quidem illorum, quoties Magistratum inirent ipsis Kalendis Januariis, idque sub Impp. cùm liberâ Rep. tantùm in prætexta essent. Lampridius de Alexandro, *Prætextam & pictam Togam nunquam nisi Consul accepit, & eam quidem, quam de Jovis templo sumtam alii quoque accipiebant aut Prætores aut Consules.* Præter Gordianum, duobus tributum, ut *Pictâ togâ* quanquam privati uterentur, Paulo Æmilio Persei Regis Macedonici ultimi victori & Pompejo, legimus apud Aur. Victorem *de Viris illustr.* Velleium *lib.* 2. ac Dionem *lib.* 37. Crebrior dein, post Gordianum, ejus usus ac mentio apud Scriptores. Ausonius *Idyllio* 4.

Ut Præfecturam duplicem, sellamq; curulem,
Ut trabeam, pictamq; togam, mea præmia Consul
Induerer, Fastisq; meis prælatus haberer.

V. Octav. Ferrarium *de Re Vestiar. lib.* 2. *cap.* 8. & 9. ut & suprà in

voce

voce *Palmata*, ac infrà in voce *Triumphalis*. Inter Senatus Rom. præcipua dona, quibus amicos colebat Reges, fuisse Togas *pictas*, & tunicas palmatas, Livius passim aliique testantur. Quo respiciens Tacitus, *cognitus*, inquit, *lib. 4. Ptolomæi per id bellum studiis, repetitus ex vetusto more, missusque è Senatoribus, qui Scipionem eburneum*, Togam pictam, *antiqua Patrum munera daret, Regemque & socium atque amicum appellaret*. Nec omittendum istiusmodi Togæ *puram* opponi, ut docet Jac. Gutherius *de Vet. Jure Pontif. lib. 1. cap. 28.* V. Thom. Dempsterum *in Rosinum lib. 10. cap. 29.* A' Toga ad vestes *pictas* in genere transeo, quarum inventores Phrygas fuisse, innuit Plinius *lib. 8. cap. 48. Pictas vestes jam apud Homerum fuisse, unde Triumphales natæ; acu facere id Phryges invenerunt, ideoque Phrygiones appellati sunt*. Usus in Assyria frequens, Babylone præsertim teste eodem paulo post: *Colores diversos picturæ intexere Babylon maximè celebravit*. Qua de causa, Βαβυλώνιον περίβλημα, i. *Babylonicis coloribus variegatam vestem*, hæreditario jure obvenisse Catoni, refert Plutarchus *in M. Catonis vita*. Sed de his V. iterum Dempsterum *in Rosinum l. 5. cap. 35.* & suprà in voce *Phryges*, *Phrygiones* &c.

Pictancia, apud Vincentium Belvac. *lib. 32. cap. 49. Aquam etiam puram frequentiùs bibebant & quandoque pro magna* pictancia *mixtam vel aceto vel lacte, nulla de vino facta mentione*. Cæsarium item *lib. 8. cap. 94. Dum ---- à cellararia per totum conventum pictancia, id est, ova frixa dividerentur —— invisibilem ei pictanciam misit, — quod omnibus diebus vitæ suæ* pictantiis *omnibus carere vellet*: Portio est monachica, in esculentis, ad valorem unius *pictæ*, lautior pulmentis, quæ ex oleribus erant; cùm *pictancia* essent de piscibus. Apud Uldalricum *Consuetud. Cluniac. lib. 2. cap. 35.* alibique passim *Pitancia* dicitur, quod ad Gallicum *Pite* magis accedit. Unde impingere ait Car. du Fresne, qui à *Pietate*; vel à *pitissando*, vel etiam à *pittacio*, deducunt vocem, ita ut Canonicis & Præbendariis, uti olim militibus, secundùm porrecta illis pittacia, erogarentur species annonariæ, panis, vinum, lardum, caro &c. vel quòd in tabella seu pittacio describeretur, quam quisque sportulam & portionem esset suscepturus. Istiusmodi *pitancias* singulis Monachis distribuendi munus qui habebat, *Pictanciarius* dictus est. *Charta* A. C. 1292. *Idem Abbas assignavit pitanciariæ certos reditus ad summam 8. librarum & 14. solidorum* & 2 *denariorum, tali modo dispenendam, videlicet quòd* Pitanciarius *ministret inde Conventui singulis annis in anniversario suo vinum, piscem & species: scilicet cuilibet de Conventu unam caritatem integram boni vini & unum ferculum boni piscis & speciés, per visum Subprioris*. &c. apud Ingulfum, memoratum du Fresne *Gloss.*

Pictacium, V. infra *Pittacium*.

Picti, adde: Camdenus eos veros ac genuinos Britannos esse contendit, eo quòd vocula *Brit* linguâ Cambricâ *hominem picturatum* significet. Sed ratio ista ab aliis invertitur, dicentibus *Pictos* Scotosque vel ideo ex Scythia esse oriundos, quia fuere *picti* seu *picturati*. Namque Virgilio Geloni & Agathyrsi *picti* vocantur, quæ utraque gens Scythica est, V. Taubmannum *ad Virgil. p.* 178. & 569. Quanquam in America quoque, si Mexicanos excipias, pleræque gentes picturatæ sunt. In *Kangigu* certè viri mulieresque faciem ac totum corpus pingebant imaginibus leonum, draconum, aviumque, quæ aboleri non poterant: nec alius in Florida Virginiaque mos receptus est, V. Hornium *Arc. Noæ pag.* 439. &c. Populi verò hi, eo tempore, quo Romano Imperio à Barbaris infestato, Romanæ legiones è Britannia sunt evocatæ, Scotis juncti, Britanniam Meridionalem omnem ferro & igne devastare cœperunt: quibus cùm Vortigernus Rex par neutiquam esset, missis in Germaniam legatis Saxones in Britanniam vocavit, sicque tertiæ Regni Anglici periodo occasionem præbuit. Tandem collisi cum Scotis *Picti*, postquam diuturna cum illis bella gessissent, à Scotis deleti, eorumque & nomen & Regnum in Britannia extinctum est, circa A. C. 839. à quo universa Britannia Septentr. *Scotia* appellata est. Occasio ultimi belli canis fuit, quem *Picti* Scotis eripuerant; qui verò cum primis Scotos ad illud concitavit, Zenetus fuit eorum Rex: cujus fratrem, *Alpinum* nomine, cùm Picti occidissent, ille subditos timore perculsos ad ultionem sumendam, hoc commento instigavit. Convocavit omnes Regni Proceres & benignè hospitio convivioque exceptos in Palatii cubicula, somnum capturos, dimisit. Cùm noctu omnia silerent, in singula cubicula immisit viros cum baculo ex putri ligno noctiluco in manu, & veste ex corio piscium non desquamato indutos. Hi ingressi cubicula, cornu bovis loco buccinæ inflant, Regique parendum clamitant: *Pictos* scelerum brevi pœnas daturos, victoriam ingentem Scotos expectare, nuncios se à Deo missos. Non difficile fuit somnolentis imponere, cùm neque venientes neque abeuntes videre possent; nam vestem noctilucam pallio involverunt, cùm abirent, baculumque sub eodem absconderunt. Ubi dies illuxit, ad consilia ventum est, & nemine fucum agnoscente, consensum in bellum, pugnatumque feliciter ac triumphatum. Refert historiam ex Buchanano Scottus in Θαυματ... *in Physica* & ex hoc Morhofius in *Principe Medico* apud L. Joach. Fellerum *Notis in Horn. Orbem Imper.*

Pictiones, apud Papiam dicuntur, *Qui vincuntur in Pictorum certamine*. Hoc sicque Gallis *Peintereaux* dicuntur, Artis pictoriæ minùs gnari. C. du Fresne *Glossar.*

Pictomacharius, apud Firmicum *Mathem. lib. 8. cap. 8.* fortè corruptè pro *Pyctomachus*, V. ubi de *Pugilatu*.

Pictor, cum Cælatore domestico conjungitur Juvenali *Sat. 9. versu* 145.

Sit mihi præterea curvus Cælator, & alter
Qui multas facies pingat citò.

Ergo, cùm servitiis Picturâ interdictum apud Græcos, Romani servis suis ut sibi haberent permiserunt, usui lucroque Patrisfamiliâs & familiarium. Plin. *lib. 35. cap. 10* Marcianus *l. 17. ff. de instruct. vel instrum. l. Pictoris instrumento legato ceræ, colores, similiaque horum legato cedunt*. Jul. Paulus *lib. 3. Sent. Instrumento Pictoris legato, colores, penicilli, cauteria, & temperandorum colorum vasa debebuntur*. In quibus *ceræ* & *cauteria*, ad Encausticen referenda, cujus præter Varronem, Vitruvium, Plinium, Flaccum, Statium, Appulejum, Ausonium, Prudentium, ita meminit Ovidius *Fastorum lib. 3.*

Quique moves cælum, tabulamque coloribus uris,
Quique facis doctâ mollia saxa manu:

Ubi pro *cælum* alii *castrum* legunt, submonente Plinio *lib. 35. cap. 11. Encausto pingendi duo fuisse antiquitus genera constat: cerâ & in ebore cestro, i. viriculo*. Idem Auctor ibid. *Lala Cyzicena perpetua Virgo, M. Varronis juventâ, Romæ & penicillo pinxit, & cestro in ebore imagines mulierum maximè*. Sed pro vulgata lectione Servius stat, *ad illud Æn. lib. 1. vers.* 644.

—— —— —— Cælataque in auro
Fortia facta Patrum, ——

Laur. Pignorius *de Servis*. Interim, utcunque Romani putare soliti sunt, infra suam dignitatem esse, si pingerent, picturas tamen excellentium Artificum magno habuere in pretio, ut quos tabulis publicè propositis Arti præcipuè dignationem fecisse, Plinius dicit *lib. 35. cap. 4.* qui *cap. 11.* quoque ejusdem lib. ubi de L. Æmilio Paulo, & Metrodoro Philosopho ac *Pictore*, ei sermo, idem pluribus confirmat. Sed & id arguit Fabii cognomentum *Pictoris*, cui ab Artis hujus amore ac peritia, id hæsisse diximus alibi. Apud Christianos primitivæ Ecclesiæ *Pictores* nulli, quippe quibus Artis hujus usum prohibitum fuisse, colligas ex Tertulliano *de Idolol.* Unde Clemens Alex. *Protreptico*, interprete Herveto, *nobis est apertè vetitum*, inquit, ἀπατηλὸν ἐργάζεσθαι τέχνην, *fallacem artem exercere; Non facies enim, ait Propheta, cujusvis rei similitudinem*. Idem de Judæis habet Origenes *c. Celsum lib. 4.* Hinc in Ecclesia Christiana, seculo demum V. *Picturæ Historicæ* locum habere cœperunt: qua de re V. Forbesium *Instructionum Historico-Theologic. lib. 7. cap. 9. §. 10.* De *Pictoribus* Mahometanorum Turcarum Persarumque, V. P. de Valle & Jo. Bapt. Tavernier *Itiner. Turcia & Pers.* Alius à *Pictore* est, *Pigmentarius*, cujus meminit, de condiendis corporibus defunctis, disserens D. Gregorius *lib. 4. Dial. Nam illustris vir Stephanus, quem bene nosti, de semetipso mihi narrare consueverat; quia in Constantinopolitana Urbe pro quadam causa demoratus, molestiâ corporis superveniente, defunctus est. Cumque Medicus atque* Pigmentarius *ad aperiendum eum atque condiendum esset quæsitus* &c. Nempe *Pigmentarius* hic est Aromatarius ac Myropola, qui pretiosis unguentis cadavera illinens, à putredine ea conservare satagit. Plura infrà in voce *Pictura*.

Pictores quidam celebriores ex Vossio.

Græci.

Qui vixere ante bellum Persicum. Ol. 70.

α. Ardices Corinth. cum Telephane. Sicyon. primi exercuere Artem sine ullo etiamnū colore, jam tamen spargentes lineas intus, Plin. *l. 35. c. 3.* β. Bularchas, Romuli ætate vixit: tabulam, in qua erat Magnetum prælium, à Candaule R. auro repensam fuisse, tradit Idem *eod. lib. cap. 8.* γ. Charmas, unus ex iis, qui monochromata pinxerunt, *Ibid.* δ. Cimon Cleonæus, catagrapha invenit, i. obliquas imagines, & variè formare vultus, respicientes, suspicientes despicientesque: articulis etiam membra distinxit, prætereaque in veste & rugas & sinus invenit, Idem *ibid.* ε. Cleanthes Corinthius, cum Philocle Ægyptio linearem Picturam invenit, Plin. *lib. 35. cap. 3.* Strabo refert picturas ejus, in templo Alphæorum, unam item Aregontis ejusdem Corinthii *lib. 6.* ζ. Cleophantus similiter Corinthius primus picturam invenit colorare testâ, ut ferunt, tritâ: Claruit ætate Anci Marcii Rom. R. & Tarquinii Prisci Rom. R. patrem, fugientem à Corintho Cypselli Tyranni crudelitatem, Romam sequutus est, Plinius iterum *lib. 35. cap. 3.* η. Dinias, monochromata pinxit. θ. Eumarus Atheniensis, primus marem fœminamque discrevit, figuras omnes imitari ausus; cujus inventa postmodum excoluit Cimon Cleonæus. Idem *lib. 35. cap. 8.* ι. Hygiænon, unus ex iis, qui monochromata pinxerunt: Hos autem idem Auctor ibidem conjicit, ante etiam Bularchum, quem circa Romuli tempora vixisse diximus, floruisse. Duo enim devicesimâ Olympiade interiit Candaules, aut, ut quidam tradunt, eodem anno quo Romulus, manifestâ jam claritate Artis ac absolutione. κ. Telephanes Sicyonius, Ardici Corinthio junctus, artem primus exercuit: sine ullo, ut dictum, colore; Ideo & quos pingerent adscribere

scribere institutum, Plinius sæpius cit. *lib.* 35. *c.* 3. Sed antiquissima hæc multum habere incerti, fatetur Vossius *tr. de* 4. *Artibus Popul. cap.* 5. *ubi de Graphice*: quem proin ad alteram Pictorum ætatem, quæ incipit à bello Persico seu Olymp. 70. transeuntem sequemur.

A bello Persico seu Olymp. 70.

α. Panæus, Phidiæ frater floruit Olymp. 83. à Timagorâ Chalcidensi Pythiis superatus: quod primum Picturæ fuit certamen publicè institutum. Plin. *lib.* 35. *cap.* 9. β. Phidias prioris frater, *Pictor* quoque priùs. γ. Polygnotus Thasius, claruit circa Olympiad. 90. inventis suis multum à posteris celebrat⁹. *Primus mulieres lucidâ veste pinxit, capita earum mitris diversicoloribus operuit, plurimumque picturæ primus contulit. Siquidem instituit os adaperire, dentes ostendere, vultum ab antiquo rigore variare.* Plinius *ibid.* ubi & addit, hunc, cum mercedè pinxisset Pater Mycon, gratuitò Athenis pinxisse porticum, dictam Ποικίλην, ac propterea Amphictyones hospitia ei gratuita decrevisse. Conjungit eundem cum Timanthe ac Parrhasio Dionysius Halicarn. *de Demosth. acumine*: cum Zeuxide & Euphranore Philostratus *in vita Apollonii lib.* 2. *cap.* 9. δ. Timagoras Chalcidensis Panæi victor, &c.

Ab Olympiade 93.

α. Andocydes, Zeuxidis æqualis, pinxit Thebanorum victoriam, duce Charone ad Platæas. Maximè verò laudati pisces ab eo picti, Plut. *Sympos. lib.* 4. *quæst.* 2. β. Apelles, æqualis Aristidis, quidquid vel antè, vel suâ ætate *Pictorum* fuit, Venere exsuperavit: unde nec ab alio, quam Apelle, pingi voluit Alexander M. V. Plin. *lib.* 35. *cap.* 4. Unde & Plut. *de Fort. Alex. lib.* 2. duos esse dixit Alexandros, unum Philippi ἀνίκητον, alterum Apellis ἀμίμητον. Pinxit autem Venerem ἀναδυομένην, ad exemplum Campaspes, pellicis Alexandri, Plin. *lib.* 35. *cap.* 10. vel Phrynes, conventibus Eleusiniis aut Neptuni feriis nudæ, ac capillo passo, mare ingredientis, Athen. *lib.* 13. Idem pinxit, quæ pingi non possunt, tonitrua, fulgetra, fulguraque, *Bronten, Astrapen, Ceraunobolon* appellans. Nec ipse solùm pinxit, sed & de Arte hac scripsit. γ. Apollodorus, Atheniensis, floruit Olymp. 93. quâ Athenæ à Lysandro captæ. Hic *primus species exprimere instituit, primusque gloriam penicillo jure contulit*, Plin. *lib.* 35. *cap.* 9. *Colorum misturas & umbræ usum primus reperit*, Plut. *Bellone an pace Athenienses illustr.* δ. Aristides, Thebanus, Olymp. 112. *omnium primus animum pinxit, & sensus omnes expressit, quos vocant Græci ἤθη: item perturbationes, durior paulo in coloribus*, Plin. *lib.* 35. *cap.* 10. Idem ad συμμετρίαν præivit. Pinxit hic inter alia, oppido capto ad matris, morientis è vulnere, mammam adrepentem infantem, ubi *intelligitur sentire mater, & timere, ne emortuo lacte sanguinem infans bibat.* Id. Etiam nonnullis primus docuisse creditur Ἐγκαυστικήν, sive *Artem ceris pingendi picturamque inurendi*, Idem *lib. eod. cap.* 11. à Praxitele postea consummatam. ε. Cliton, primus docuisse mores, & varios referre oculorum obtutus, dicitur Xenophonti Ἀπομνημ. *lib.* 3. adeoque inventum Aristidis, circa ἤθη & συμμετρίαν auxit. ζ. Colotes Tejus, victus à Timanthe Cithnio, in ea tabula, quâ, circa Iphigeniæ mortem, tristitiæ gradus in Calchante, Ulysse, Menelao & Agamemnone Patre, expressit, Quintilianus *l.* 2. *c.* 13. η. Euphranor Isthmius clarus Olymp. 104. primus scribitur expressisse dignitates Heroum, & usurpasse symmetriam, Plin. *l.* 35. *c.* 11. V. quoque Fabium *l.* 12. *c.* 12. Jovem ex Homero finxit: cum Polycleto memoratur, in *Hist. Miscella Pauli Diaconi l.* 10. Zeuxidi & Polygnoto jungitur, ab Olympiodoro, *Meteorologicũn l.* 1. ubi tres hos umbras pulchrè expressisse, nec non τὸ εἰσέχον καὶ ἐξέχον, *quod intus se recipit & quod eminet*, tradit. Idem literis quoque librisque editis Artem illustravit. θ. Eupompus, Præceptor Pamphili, qui Apellis fuit Magister. Ab hoc est, quòd duobus Picturæ generibus, Helladico & Jonico seu Asiatico, accessit tertium, Helladico in Atticum & Sicyonium diviso, quod sic dictum, quia Euphranor Sicyonius, Plin. *l.* 35. *c.* 10. ι. Lysippus, primò faber ærarius, audendi rationem cepit, Eupompi *Pictoris* responso: Hic enim interrogatus, quem sequeretur antecedentium, commonstratâ hominum multitudine dixit, *Naturam ipsam imitandam, non Artificem*, Plinius, *l.* 35. *c.* 8. Æginam pinxit, *c.* 11. κ. Melanthius, cum Pamphilo, à cura commendatus, Fabio. λ. Nicias, de quo Plin. *l. & loc. cit. Idem* (Augustus) *in Curia quoque, quam in Comitio consecrabat, duas tabulas impressit parieti: Nemeam sedentem supra Leonem, palmigeram ipsam, adstante cum baculo sene, cujus suprà caput tabula bigæ dependet. Nicias scripsit se inussisse: tali enim usus est verbo.* Soliti enim Encaustæ picturis adscribere, hic vel hic Ἐνέκαυσε. μ. Pamphilus, Præceptor Apellis, discipulus Eupompi, primus in Pictura omnibus literis eruditus fuit, Plin. A' cura cum unà cum Melanthio, celebrat Fabius *l.* 12. *c.* 10. Idem non pinxisse solùm Encausticâ sed etiam docuisse traditur Pausiam Sicyonium, Plin. *l.* 35. *c.* 11. Scriptis quoque Artem illustravit. ν. Parrhasius Atheniensis, vel ut alii Ephesius, symmetriam melius prioribus observavit: *lineas subtilius examinavit*, Quintil. *l.* 12 *c.* 2. *Ita circumscripsit omnia, ut eum Legumlatorem vocent, quia Deorum, atque Heroum effigies, quales ab ipso sunt traditæ, cæteri tanquam ita necesse sit sequantur*, Idem. Cum Scopa, nobili statuario, jungitur Horatio *l.* 4. *Od.* 8. Cum Apelle, Diodoro Siculo *l.* 26. Pinxit inter cætera Ulyssis furorem, Plut. *Quomodo Poëm. aud.* [Cum Timanthe certavit, in Ajace] victus Plin. *l.* 35. *c.* 10. Zeuxidis æqualis. ξ. Pausias Sicyonius, discipulus Pamphili, primus in Encaustica celebris. V. de eo Plin. *l.* 35. *c.* 11. Horatius *l.* 2. *Sat.* 7. [*Pausiaca torpes insane tabellâ.* ο. Protogenes, æqualis Apellis, à cura commendatur. Ejus cognoscendi causâ Apelles, cùm Rhodum navigasset, *per subtilem Protogenis lineam longè subtiliorem ducendo*, ei innotuit, Plin. *lib.* 35. *c.* 13. De illo Petronius Arbiter, *Protogenis*, inquit, *rudimenta, cum ipsius Naturæ veritate certantia, non sine quodam horrore tractavi.* Idem de Arte quoque scripsit. π. Socrates Philosophus, filius Statuarii, initio & ipse *Pictor* fuit, primusque symmetriam dedit Picturæ, vel potiùs ab Apollodoro inventam, insigniter auxit; aliunde mox plus gloriæ adeptus. Xenophon, Ἀπομνημ. *l.* 3. ς. Theon Samius, concipiendis visionibus, quas φαντασίας vocant, celebris fuit, teste Quintiliano *l.* 12. *c.* 10. τ. Timanthes, unus è Zeuxidis æqualibus Iphigeniâ suâ inclaruit, de qua præter Plin. *l.* 35. *c.* 10. ita Quintil. *l.* 2. *c.* 13. *Timanthes Cithnius, in ea tabula, quâ Coloten Tejum vicit: cùm in Iphigeniæ immolatione pinxisset tristem Calchantem, tristiorem Ulyssem, addidisset Menelao, quem summum poterat Ars efficere, mœrorem; consumtis affectibus, non reperiens, quo dignè modo Patris vultum posset exprimere, velavit ejus caput,* &c. Ab illo Sami magnis suffragiis in Ajace superatus Protogenes, *Herois nomine se molestè ferre aiebat, quòd iterum ab indigno victus esset*, apud Plin. *l.* 35. *c.* 10. υ. Zeuxis Heracleotes, circa Olymp. 95. *audentem jam aliquid penicillum ad magnam gloriam perduxit*, teste Eod. Interim in eo vincebatur à Polygnoto, quòd hujus imagines essent ἠθικαί, Aristotel. *Pol. c.* 6. Interim *in Penelope mores finxisse* visus est Plin. *l.* 35. *c.* 9. De Helenæ simulachro ab eo Crotoniatis picto, eleganter Cic. *de Invent. l.* 2. Notum etiam ex M. Seneca *l.* 10. *Contr.* 5. & Plin. *l.* 35. *c.* 10. de uvis ab eo pictis ad quas aves advolarent. *Luminum umbrarumque rationem invenisse*, ait Quintil. *l.* 12. *c.* 10. Idem plus membris corporis dedit, id amplius idque augustius ratus, atque ut existimant, Homerum sequutus, cui validissima quæque forma etiam in fœminis placet, apud Eund. Opera sua (sed cùm jam arte suâ magnas parasset opes) donare quàm vendere maluit, ut Alcmenam Agrigentinis, Pana Archelao, &c. Æquales ejus fuere Timanthes, Androcydes, Eupompus & Parrhasius, *Pictores* itidem insignes.

Romani aliique.

α. C. Fabius ædem Salutis pinxit, inde *Pictoris* cognomine familiæ illato. V. infrà *suo loco.* Præter hunc in ista gente pauci Artis hujus peritiâ excelluere, non ingenii defectu, quam quòd ei non tantus apud Romanos quàm apud Græcos fuit honos. Addantur, β. Hadrianus Imp. qui, Xiphilini verbis, καὶ ἔπλαττε καὶ ἔγραφε, & statuas fecit & tabulas pinxit, nempe cùm nondum Imperii spes esset ulla. γ. Marcus Antoninus Philosophus, tradente Jul. Capitolino, *operam pingendo sub Mag. Diogneto*, dedit. δ. Pacuvius Poeta, *Pictor* insignis, *clariorem eam Artem Romæ fecit gloriâ scenæ: proximeque* (post Fabium Pictorem) *celebrata est in Foro Boario, æde Herculis* (ejus) *pictura*, Plin. *l.* 35. *c.* 4. Ab ejus verò ætate, qui claruit A. U. C. 600. paulo ante tertium bellum Punicum, ad suam usque ætatem, h. e. spatio 200. ann. negat Idem quenquam honestiorem pinxisse civem. Excipitur tamen ab eo Q. Pedius, qui Consulatum gessit an. 711. ε. Turpilius, Eques Rom. è Venetia, Plinii ævo inter Pictores inclaruit, lævâ pingens, quod de nullo antè memoratum. Ejus opera Veronæ extare Plinius refert *loc. cit.*

Recentioris ævi Pictores.

α. Albertus Durerus, Germanus, natus Noribergæ A. C. 1471. liberâ manu circulum ducere, & centrum exactè figere potuisse dicitur. V. de eo in voce *Durerus.* β. Andreas Mantineus, jungitur Michaëli Angelo Bonarotæ & Bacio Bandinello, à Lamberto Lombardo *in vita Bonarotæ*, ubi tres hos Heroas veneratum se esse scribit, *propterea, quòd absolutiorem intelligentiam, exactiusque judicium in horum quam reliquorum operibus existimabat ab iis deprehendi posse, quorum seniores & religiosiores oculi id, magis, quam manus facilitatem (atque* (quam prius dixerat) *Venerem, & colorum lenocinia spectarent.* γ. Antonius Corregiensis Titianus, V. mox *Titianus.* δ. Antoninus Sartorius, unus ex illis, qui superiori seculo, Picturâ iterum, post multorum seculorum decursum, caput exerente, gloriam meruere, quales præter eum Raphaël Urbinus, Mich. Angelus Bonarata, Anton. Corregiensis Titianus, Seb. Venetus Juliusque Romanus. ε. Bacius Bandinellus Florentinus, cum Bonarata & Matineo, conjunctus, à Lamb. Lombardo *in vita Reginaldi Poli.* [Bonarata, [V. hic infrà], *Mich. Angelus Bonarata.* ζ. Johannes Holbenius, Augustanus, civis Basiliensis, sui seculi Apelles. V in voce *Holbenius.* θ. Julius Rom. unus ex sex *Picturæ* in Italia Instauratoribus, paulo suprà enumeratis. ι. Michaël Angelus Bonarata, Florentinus, obiit Romæ an. æt. 88. De cujus cum Apelle comparatione, V. insignem locum, apud Lamb. Lombardum Leodicensem, celebrem magnique judicii pictorem, qui cum Reginaldo Polo in Italiã profectus, *vitam ejus* eleganter exaravit, ab Hub. Goltzio editam, in qua de plerisque secundioris Famæ *Pictoribus* judicium tulit. κ. Raphaël Urbinas, unus ex Graphices Pingendique Artis Restauratoribus, cui præfatus Lamb. Lombard⁹ tribuebat χάριτα sive Venerem, quam uni sibi reservabat Apelles, cùm aliis paria vel etiam majora esse paratus esse agnoscere.

a. Titianus Antoninus, Corregiensis, Venetus, magnâ itidem inter primos in Italia Picturæ vindices claruit Famâ. In quo idem Lamo. Lombardus, extollebat *amœnitatem, vivacitatemque, res ipsas naturales similitudine adeò indiscretâ repræsentantem, ut vel acerrimo oculorum sensui affectum primo imponerent.* Idem apud Eund. *densâ umbrarum opacitate & quasi inamæna quadam nocte repudiata, lætam, nitidam atque oculis natura lucis amantibus gratissimam, ac proinde perfectissimam, colorum addendorum rationem excogitavit: in qua omnibus præcellere existimatur.* &c.

Pictor, cognomentum C. Fabii filii, qui anno U. C. 550. ut ait Plinius *lib. 35. cap. 4* ædem Salutis pinxit, indeque cognomen hoc familiæ primus intulit. Pater fuit C. Fabii, qui anno 585. nempe 35. annis, post pictam à Patre ædem Salutis, cum Q. Ogulnio Gallo Consul fuit. Errorem Viri docti duos quos diximus, & præterea alios duos Fabios *Pictores*, confundentis abunde refutavit Vossius, *de Histor. Latinis lib. 1. cap. 3.* Petrus Gregorius Tololanus *Syntaxeos Artis Mirabilis lib. 31. cap. 1.* ait, *Fabio id datum esse laudi, quòd eam ædem pinxerit: & hoc proditum esse à Marco Cic. Tuscul. Quæst. 1.* At contrarium potius dicit. Ita enim is, *An censemus, si ju... si Fabio nobilissimo homini laudi datum esset, quòd pingeret, non multos etiam apud nos futuros Polycletos aut Parrhasios.* Causam mox, cur Romani ab hac Arte non fuerint celebrati, addens, non fuisse ingeniorum defectum, sed quod non Arti huic, ut apud Græcos, sic apud Romanos etiam, suus foret honor. Proximum ab hoc Fabio pingendi arte apud eosdem clarum, Pacuvium Poetam habet Plinius *loco cit.*

Pictura, seu *Pingendi Ars*, aliàs *Graphice*, ex Græco, definitur Socrati, *μιμησις τῶν ὁρωμένων*, *Imitatio seu repræsentatio eorum, quæ videntur*; quam definitionem cum Plastice communem habet, Horatius *lib. 2. Epist. 2.*

—— —— *Argilla quidvis imitaberis uda.*

Ducit in tabula penicillo lineas & colores addit, ut homines, bestias, plantas, ædificia ac alias res exprimat: quanti que habita sit à Græcis, inde liquet, quòd ingenui solum pueri Diagraphicen in buxo discerent, adeoque graphis, quâ in pingendo opus, servis esset interdicta, contrario apud Romanos obtinente, ut in voce *Pictor* ostendimus. Habet initia sua à Natura, insitum namque nobis imitari: & quia magnam ex imitatione capimus voluptatem, hinc Arti incrementa, Philostr. *de Vita Apollonii lib. 2. cap. 10.* item alter, *in præf. bipartiti Iconum operis.* Simili proin cum Poësi origine gaudet, cum qua aliàs quoque ingens ei affinitas, unde *Picturam esse tacentem Poësin: Poesin autem loquentem Picturam*, à Simonide dictum, apud Plut. *lib. de aud. Poetis.* Iliacis temporibus nondum fuisse hanc Artem, Plinius tradit, *lib. 35. cap. 4.* At Homerus *Iliad. σ. versu 483. & seqq.* narrat, ut Vulcanus in Achillis clypeo artificiose cælarit cœlum, sidera & terras: Hesiodus quoque de cælatura Herculei clypei multa habet: & quid aliud Cælatura, quàm *Pictura* quædam, voce eâ paulo laxius acceptâ, utcunque cælo, non penicillo, fiat. Quòd si objiciatur, hæc non sine errore Poetarum dici, vetustiori de ævo, tanquam de suo loquentium, refellunt tamen hanc sententiam, quæ de Dædalo narrat Apollodorus *Biblioth. lib. 3.* ubi sub de eum ait, *πρῶτος ἀγαλμάτων εὑρετὴς*, *primum repertorem imaginum ac simulachrorum*: Vixit vero is jam ante Argonauticam expeditionem. Imo antiquiores eo statuas, utpote Telchinis inventoribus, facit Diod. Siculus *Biblioth. lib. 5.* Sed quid de eo dicemus, quod, ut Flavius Josephus *Antiqq. lib. 3. cap. 4. & 9.* imò Moses ipse Exodi *cap. 31. versu 1.* narrat Deus Beseleelem & Ooliabum designavit Tabernaculi Architectos, in quo opus Sculpturâ ac Cælaturâ: velut in Cherubim effigiandis, atque aliis? Quid quòd ipse Tara Abrahæ Patriarchæ parens, dicitur fuisse *Ἀγαλματοποιὸς*, i. *Statuarius*? Seruchus quoque, filius Ragau sive Rehu, Abrahami proavus, primus Statuas collocasse viris fortibus putatur, qua de re V. Vossium *de Idolol. Gent. l. 3. c. 46.* ex Cedreno, Chronico Eusebii & Euseb. *Panarii l. 1* Ita vero Arte hæ affines sunt, ut vulgatus Interpres 1. sive 3. Regum *cap. 6. versu 32.* dicat: *Sculpsit in eis picturam*: ubi Hebræa sonant, *Cælavit in eis cælaturas Cherubim*: nec verisimile est, sculpturâ *Picturam* multo fuisse posteriorem, vel Cælaturâ. Ægyptii apud Plinium *lib. 35 cap. 3.* sex millibus annorum apud ipsos inventam, priusquam in Græciam transiret, affirmant, vanâ prædicatione, ut palam est: Græci alii Sicyone, alii apud Corinthios repertam, omnes umbrâ hominis lineis circumductâ. Postea & intus lineas spargere, sine ullo etiamnum colore, ut de Ardice Corinthio & Telephane Sicyonio suprà diximus. Hinc deventum, ad *Picturam μονοχρώματον*, sive quæ singulis fiat coloribus, primusque eas colorare testâ, ut ferunt, tritâ invenit Cleophantus Corinthius. *Tandem se Ars ipsa distinxit*, verba sunt Plinii *lib. 35. cap. 5. & invenit lumen atque umbras, differentia colorum alterna vice sese excitante. Deinde adjectus est splendor: alius hic quàm lumen: quem, quia inter hoc & umbram esset, appellaverunt tonon: commissuras vero colorum & transitus, harmogen.* De ejusdem Artis natura progressuque Philostratus *lib. 2. de vita Apollon. cap 10.* Καὶ γὰρ ἐν χρώμασιν, inquit, ἤρκει τοῖς γε ἀρχαιοτέροις τῆς Γραφικῆς ἑνὶ χρώματι, τετάρτοις αὖθις πλείοσιν ἐχρήσαντο. *Quippe & unus color veteribus illis Pictoribus suffecit, & procedente Arte, quatuor erant satis: inde paulatim plures pluresque adhibiti.* Hodie decem colores palmarios habent, quos recenset Cæsar Bullingerus *de Pictura lib. 2. & Sculptura lib. 3.* Addit idem Philostratus, & absq; ullo colore *Picturam* esse, ut si cretâ solùm duxeris lineamenta Indi sive Æthiopis, quem non aliter concipias, quàm nigrum; si simas videas nares, genas eminentes, capillorum cincinnos & quandam stuporis imaginem oculis circumfusam: quæ *Pictura* quanto simplicior, tanto sine dubio antiquior fuit. Sed serò admodum hæc Ars à Græcis ipsis in Liberalium est Artium numerum recepta, factumque id primò auctoritate Pamphili Macedonis, qui Apellis Præceptor fuit, ut docet Plinius *lib. 35. c. 10.* A' quo tempore, non Sicyone solùm, sed & in tota Græcia, pueri ingenui Diagraphicen h. e. Picturam in buxo ut dictum doceri cœperunt, perpetuo interdicto, ne servitia illam addiscerent. Unde patet, quod utcunque *Pictura* demum Philippi Magni temporibus majori in honore cœperit esse, tamen antea quoque in pretio fuisse dicatur: quod ex Thaletis verbis cognoscere est, apud Stobæum, ubi ille Jonicæ sectæ conditor conqueritur, pueros primum tradi Pædotribis, Harmonico, & Pictori: adultiorem verò ætatem Arithmetico & Geometræ, &c. Utilitatem Artis plurima loquuntur, ut enim voluptatis solum causa inventam esse sint qui dicant, nimis abjectè de illa omnino sentiunt. Quod enim Poeta calamo, hoc penicillo *Pictura* exprimit. Itaque versus Homeri, quibus effinxit Jovem, ut Phidiæ ad sculpendum, sic Euphranori ad pingendum, præbuisse Archetypon. Ut hac parte etiam verum sit illud Horatii *in Arte*,

Ut Pictura, Poësis erit.

Imò est, in quo magnam Poëseos partem superet *Pictura*: ut eo, quòd oculis corporis, non animi solùm, aliquid repræsentet. Quæ enim magis animum irritent,

Quàm quæ sunt oculis subjecta fidelibus & quæ
Ipse sibi tradit spectator.

Nec hoc saltem, sed etiam partes Historiæ facit; res quoque gestas ad posteros transmittendo. Unde Sallustius *in præf. belli Jugurtini*, *Sæpe*, inquit, *audivi Q. Maximum Publ. Scipionem, præterea civitatis nostræ præclaros viros solitos ita dicere, cum Majorum imagines intuerentur, vehementissimè sibi animum ad Virtutem accendi.* Ad hæc cùm *Pictura* constet luce & umbrâ; ac Artis sit opus umbram luci immittere, aut lucem umbrâ obscurare, satis liquet, *Picturæ* etiam mediocri cognitione judicium acui in luminibus, coloribus & umbris dignoscendis, quæ res multum confert & in Naturæ scientia & in Vita civili. At abusus cavendus, qualis est, si illa pingantur, unde corrumpuntur mores. Quare Chærea apud Terentium *Eunucho Actu 3 Sc. 5.*

—— Dum apparatur, Virgo in conclavi sedet,
Suspectans tabulam quandam pictam: ibi inerat pictura hæc,
Jovem
Quo pacto Danaæ misisse ajunt quondam in gremium imbrem aureum,
Egomet quoq; id spectare cœpi & quia consimilem luserat
Jam olim ille ludum &c.

Quem ad locum sic Donatus, *Philosophicè*, inquit, *nunc Terentius demonstravit, quam cladem moribus hominum & civitatibus afferant pigmenta Poetarum, cùm scelerum exempla afferunt peccaturis* V. quoque Propertium *l. 2. Eleg. 6.* & Achillem Tatium *de Clitophontis & Leucippes amoribus l. 1.* Jure proin Thebis lege prohibitum fuit, ne quid obscœni pingeretur, vel fingeretur, multâ adversùs eam peccantibus irrogatâ, Ælian. *Var. Histor. l. 4 c. 4.* Nempe in picturis comparatum, ut in Mimis, quos eamque ob causam arcuisse Massilienses, testis est Valerius Max. *lib. 2. cap. 6.* Ut verò Ars hæc utilitatis habet plurimum, ita difficultatis non minus, multarum quippe disciplinarum auxilio egens. A' Geometria enim lineam ac symmetriam accipit; imò Pamphilus Macedo sine Arithmetica ac Geometria, quibus ille primus Pictorum excultus fuit, negavit hanc Artem perfici posse. Ab Optica capit lumen ac umbram, quorum hæc facit recessum & distantiam: illud ut quid emineat sive ut propiùs abesse videatur, præstat: quæ abunde elucent ex Amulii Minerva, Plin. *lib. 35. cap. 10.* Apellis Hercule averso, *lib. 36. cap. 5.* ex Bupalo & Anthermo in Chio de quibus Lucian. *in Dea Syria*, &c. V. quoque Tzetzen *Chil. 11. histor. 381.* ac præcipuè *lib. 8. cap. 191.* ubi hæc illustrat Phidiæ & Alcamenis exemplo. Præterea Naturæ scientia in Pictore requiritur, quam ob causam in Protogenis rudimentis laudat Arbiter, quòd *sic cum Naturæ veritate certarent, ut non sine quodam horrore tractarentur*: Idcirco & Anatome plurimum ei confert: cujus gnarus humani corporis proportionem in singulis membris exactiùs servabit, cumque non eadem in omnibus sit proportio, faciliùs pulchriorem discernet, nec enim in uno omnia sunt præstantissima. Ideo Zeuxis Helenam Crotoniatis picturus ex ingenti multitudine Virginum de publico consilio unum in locum conductarum, quinque delegisse, ut ex singulis, quod speciosissimum foret, excerperet, legitur apud Cic, *de Invent. lib. 2.* Nec sufficit formam nosse hominis, sed & nosse convenit illam mutarum animantium, plantarum, omniumque denique quæ Orbis continet. Naturæ proin ignoratione peccavit Nicon, vel juxta alios Apelles Ephesius, cui cum cætera

equum

equum scientissimè pinxisset, unum hoc jure objectum quòd utrique palpebræ apposuisset cilia cùm inferior iis careat, *Ælian. de Anim. l. 4. c. 50.* A' Physiognomia insuper & Morum Scientia *Pictura* sumit mores & affectus: imò & in Veteribus historiis rectè pingendis multum accurata Antiquitatis conducit notitia. E' quibus simul elucet, quanta Artis huius tum nobilitas ac dignitas sit, de qua sic Cardanus *de Subtil. l. 17* *Est* Pictura *Mechanicarum omnium Artium subtilissima, eadem verò & nobilissima. Nam quidquid Plastice, aut Sculptura conatur, mirabilius Pictura fingit, additum. bras & colores & Opticem sibi jungit, novis etiam adductis quibusdam inventionibus. Nam Pictorem omnia necesse est scire, quoniam omnia imitatur. Est Philosophus, Pictor, Architectus & dissectionis Artifex*, &c. Partes *Picturæ* quatuor, sicut Oratoriæ Facultatis commodè constitui possunt, Inventio videlicet sive argumentum & materies: Οἰκονομία sive Dispositio, ac simul Συμμετρία, quæ & 'Αναλογία & 'Αρμογὴ appellatur; Color, h. e. tum lumen & umbra, tum splendor ac opacitas: ac denique Motus sive gestus, qui quasi vitam quandam inspirat. Affinia ei sunt, Sculptura quæ facit imagines in ligno prominentes: Statuaria, quæ idem præstat in lapide ac metallo: Cælatura, quæ in ligno, lapide metallove, imagines facit cavas: Chymice seu Fusoria, quæ imaginem è metallo aliave materia fundit: & Plastice, quæ ex argilla, gypso vel simili materie, imagines facit: Quibus omnibus nobilior *Pictura* est, teste Cardano *loc. cit.* Et quidem, quod Statuariam inprimis attinet, licèt statuæ eo picturis præstent, quòd durent magis pluraque in secula propagent hominis decus: longè tamen artificio vincuntur; uti & splendore ac pulchritudine. Ut de lumine, umbra, discrimine rari ac densi, aliisque nil dicam, de quibus V. differentem Balthasarem Castilionæum *Com lib. 1. de Curiali seu Aulico.* Michael tamen Angelus Bonarata Sculpturam *Pictura* difficiliorem judicavit, eo quod in statua sint diversi magis aspectus pleni anaglyphi. quam sententiam quoque probat Cæsar Bullingerus, *de Pictura & Statuaria lib. 2. cap. 7.* judicium suum suspendente Lud. Demontiolio *Comm de Sculptura & Pictura Antiqq.* Quibus incrementis olim *Pictura* adoleverit, V. suprà in voce *Pictor*: Saltem hic addo, apud Græcos. præcipuum *Picturæ* tempus fuisse, ab Olymp. 93. quâ Athenæ à Lysandro captæ sunt, ejusque ipsius ἀκμὴν, Apellis ac æqualium ætate; Nec enim eorum, qui postea sequuti, Artem quisquam provexit: imò fuere, qui deteriora sequuti, *Picturam* ad humiliora revocarent, inque istiusmodi etiam laudem invenirent, qualem Pyreicum fuisse, memorat Plinius *lib. 35. cap. 10. qui tonstrinas sutrinasque pinxit & asellos & obsonia ac similia, Rhyparographos propterea dictus*: Item Calitelem & Calacem; Antiphilum quoque, utroque valentem genere, *qui* (verba Plinii sunt) *jocoso nomine Gryllum ridiculi habitus pinxit. Unde hoc genus picturæ Grylli dicti.* Absolutam jam in Italia Picturam fuisse idem docet, circa tempora Tarquinii Prisci, *lib. 35. cap. 3.* ac à servis ac peregrinis exercitam. A' Pacuvii enim ætate, usque ad suam, negat quenquam pinxisse honestiorem civem, ut suprà visum. Post multorum seculorum decursum, in Italia primùm, Avorum ævo, *Pictura* iterum caput extulit: Præcipuam verò superiori seculo palmam meruere sex isti, Raphael Urbinas, Mich. Angelus Bonarata, Antonius, Corregiensis Titianus, Seb. Venetus, Julius Romanus & Anton. Sartorius, de quibus dictum. At quamvis hi *Pictoribus*, qui, Atavorum ævo florentes, multùm ab antiquis recesserant, longiùs artem provexerint, nondum tamen ad priscum decus perduxere: cujus rei causas eruditè exponit Lamb. Lombardus Leodicensis, *in vita Reginaldi Poli.* De iis qui in hac Arte celebres, egimus retro. Eorum qui eam scriptis suis illustrarunt, catalogum hic attexirnus: Plura qui volet, adeat Gerh. Joh. Vossium *de 4. Artibus Popular.* *cap 5.* & *de Philosophia cap. 16. §. 1.* & 2. ex Vett. Plinium *lib. 35. capp. 12. prior.*

Auctores, qui de Pictura seu Graphice scripserunt, ex Vossio.

Albertus Leo Baptista, Italus, A. C. 1540. libr. 3. de *Pictura* reliquit.

Anaximenes scripsit *de Picturis antiquis*, teste Fulgentio *Mythol. fab. de Actæone.* Periit.

Antigoni, *de Pictura*, meminit Plinius *lib. 35. cap. 10.* περὶ πινάκων seu *de tabulis.* Laertius *in Chrysippo*; quæ interierunt.

Apelles, *de Arte sua* ad Perseum scripsit, Plin. *lib. 35. cap. 10.* qui liber periit.

Aristodemus, Plin. æqualis, *hist. Pictorum*, & *Picturæ antiquarum civitatum ac Regum* perduxit ad suam ætatem, V. Philostratum *præf. Icon.* In deperditis.

Artemon, περὶ ζωγράφων scripsit, apud Harpocrationem in Πολύγνωτος. Periit.

Atticus, *de Imaginibus* volumen edidisse legitur, apud Plinium *lib. 35. cap. 11.*

Callistratus.

Callixenus, in lucem dedit, Ζωγράφων τε καὶ 'Ανδριαντοποιῶν ἀναγραφὴν, *Pictorum & Statuariorum descriptionem*, unde librum suum 10. excerpsit Sopater, teste Photio.

Democritus, *de Pictura* scripsit, Laërtius.

Demontiosius Ludovicus, edidit *lib. 2. de Vett. Sculptura Cælatura, gemmarum Scalptura ac Pictura.*

Durerus Albertus, *de Συμμετρίᾳ* scripsit sec. præt.

Duris περὶ ζωγραφίας, i. *de Pictura*, citatur à Diog. Laërtio *in vita Thaletis.*

Euphranor.

Felibien, scripsit *des Entretiens sur les vies & sur les ouvrages des plus excellens Peintres*, in 4. Parisiis.

Gauricus Pomponius *de Sculptura.*

Hegesander, *de Statuis ac Imaginibus seu Picturis* scripsisse dicitur Athenæo *lib. 5.*

Hypsicratis, περὶ πινάκων, *de tabulis*, apud Laërtium in *Chrysippo* mentio. Interiit.

Jamblichus, περὶ ἀγαλμάτων *de Imaginibus*, librum elucubravit, Philopono refutatum: teste Photio.

Juba, Mauritaniæ R. scripsit περὶ Γραφικῆς, teste Harpocratione & Photio: Ex ejusdem libris περὶ ζωγράφων, i. *de Pictoribus* octavi, meminit Idem Harpocration in voce Παῤῥάσιος.

Iunius Franciscus, 3. *lib. de Pictura* reliquit, multijugæ lectionis ac bonæ frugis

Lombardus Lamb. Leodicensis *in vita Reginaldi Poli*, de plerisque prioris ævi celebrioribus Pictoribus, Raph. Urbinate, Bonarata, Titiano &c. judicium tulit.

Melanthius Pictor, περὶ Ζωγραφικῆς, i. *de Pictura* memoratur Laërtio *in vita Polemonis.*

Pamphilus Pictor, περὶ Γραφικῆς & Ζωγράφων ἐνδόξων, *de Pictura & Pictoribus*, laudatur Suidæ.

Pasiteles, *quinque volum. Nobilium operum in toto Orbe*, scripsit, teste Plinio *lib. 36. cap. 5.* cum Praxitele eum confundit Cæsar Bullingerus *de Pictura lib 2.*

Philostratus *de Iconibus.*

Polemon, testante Athenæo *lib. 13.* scripsit, περὶ ζωγράφων πρὸς 'Αντίγονον, *de Pictoribus ad Antigonum.* Idem libros περὶ πινάκων, i. *de tabulis*, reliquisse legitur, apud Laërtium in *Chrysippo* & Athenæum *lib. 11. ac 13.*

Porphyrius, περὶ ἀγαλμάτων, i. *de Simulachris*, egit: V. Stobæum *in Eclogis Phys. cap. 25.* Sed is non tam de Arte, quàm de cultu, scripsit

Protogenes Pictor, condidit libb. 2. περὶ Γραφικῆς καὶ χαρακτήρων, *de Pictura & figuris*, teste Suidâ. Sed hi injuriâ temporum deperditi sunt.

Rodolfius, scripsit *Vitas Pictorum.*

Theophanes περὶ Γραφικῆς i. *de Arte Pingendi*, laudatur Laërtio *in Aristippo.* Sed hoc opus, ut & plurima alia, temporis f olium est.

Varro, ex Latinis, *imagines præstantium Virorum* suis quoque libris complexus legitur, apud toties memoratum Plinium *lib. 35. cap 11.* ubi ait: *Imaginum amore flagrasse quondam, testes sunt & Atticus ille Ciceronis, edito de his volumine. & M. Varro, benignissimo invento, insertis voluminum suorum fœcunditati, non nominibus tantùm 700. illustrium: sed & aliquo modo imaginibus, non passus intercidere figuras: aut vetustatem ævi contra homines valere, inventione muneris etiam Diis invidiosus* &c. Ut alios omittam.

Picus, Rex, adde: Vossio commentum de Pico Rege & Augure non aliunde promanavit, quam quòd in Matiena, Sabinorum oppido, vetustissimum fuerit Martis oraculum: ubi *picus* avis, qui *Martius* dicitur, in columna lignea oracula dabat, haud aliter ac apud Dodonæos columba sacræ insidens quercui vaticinari solita, ex Dionysio. V. eum *de Idolol. lib. 1. cap. 12.* uti *de pici Martii robore*, & cur δρυοκολάπτης vel δενδροκολάπτης vocetur, ac quandoque etiam πελεκᾶς, *lib. 3. cap. 80 de eius calliditate* in iis, quæ ad victum pertinent, *cap. 82. de Sermone* item, *cap. 89.* Idem piscis delicati, circa Verbanum Lariumque lacum, dicti *pic* vel *pico*, à *picken*, i. pungere seu cædere, quòd è medio squamarum eminentes habeat clavos. hinc *cyprinus clavatus* Rondeletio appellatus, meminit *libro 4. cap. 31.*

Pidus, vulgò *le Py*, fluviolus Galliæ, rivus Frodoardo dictus, sicut & Arna. Ita enim is *in Chron. ad A.C. 949. Quadam Ecclesia in honore S. Mariæ dicata, super Arnam rivum, claris illustratur miraculis & sanitatum præsidiis. Item altera Ecclesia, in ipsius honore, super* Pidum *rivulum sita, penè simili resplendet nitela.* Et *Pidus* quidem seu rivulus, seu amniculus, *in codice* Remensis Monasterii S. Remigii ante annos 700. scripto vocatur *Pit*, seu *Pitus*: atque inter villas ad illud Cœnobium pertinentes, numeratur *Sanctus Martinus super* Pit. Alluit autem hic *Pidus* seu *Pitus* vicos Summum Pidum *Somme-Py*, aliàs *Sompi* & *Sonpi*, ad caput ipsius positum, vicum S. Mariæ ad Pidum cum Ecclesia ejus Frodoardo modò memorata, *Saincte Marie à Py*; Sancti Sulpitii seu ad S. Sulpitium, *Saint Supplice*, aliàs *Saint Supplé*, & vicum à Patrono loci Sanctum Martinum super Pidum nuncupatum, *S. Martin*: ac in Supiam effluit. de quo V. *suo loco.* Hadrianus Valesius *Not. Galliæ*, in voce *Supia*

Pieris, apud Plinium, urbs Macedoniæ, quæ Pieria aliis; item mons Thessaliæ, qui aliàs *Pierius.* Sic Græci & Πιερίδα & Πιερίαν montem appellant, ut apud Strabonem videre est. Salmasius *ad Solinum p. 152.*

Pietas, adde: Cic. *lib.* 1. *de Nat. Deorum*, *Pietas*, inquit, *justitia est adversus Deos & cultus erga Majores aut sanguine conjunctos.* Hanc ut Deos cæteros colebant Romani. *Ædem ei consecravit M. Acilius Glabrio Duumvir, in foro Olitorio, eo loco, quo quondam mulier habitaverat, quæ Matrem suam inclusam carceri mammis suis clam aluerat, ob quod factum immunitas ipsi concessa fuit.* Ita fere Festus, nisi quòd pro Matre Patrem ponit, cum tamen reliqui Scriptores, qui hujus historiæ meminerunt, omnes Matrem carceri inclusam fuisse, non Patrem, scribant. Livius *lib.* 40. Valerius Max. *lib.* 5. *cap* 4. Plinius *lib.* 7. *cap.* 36. *Pietatis exempla infinita quidem toto Orbe exstitere, sed Romæ unum, cui comparari cuncta non possint. Humilis in plebe, & ideo ignobilis puerpera supplicii causâ, carcere inclusam Matrem, cùm impetrasset aditum à janitore, semper excussa, ne quid inferret cibi, deprehensa est uberibus suis alens eam: quo miraculo Matris salus donata filiæ pietati est, ambæque perpetuis alimentis, & locus ille eidem consecratus est Deæ. C. Quintio M. Attilio Coss. templo Pietatis extructo in illius carceris sede ubi nunc Marcelli theatrum est.* V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 18. Habitum ejus sic describit Papinius *Thebaid. lib.* 11.

> *Hæc vittata comam, niveoq; insignis amictu,*
> *Qualis adhuc præsens, nullaq; expulsa nocentum*
> *Fraude, rudes populos, atque aurea regna colebas,*
> *Mitibus exsequiis ades* ——

Idem eam solitariâ Cœli parte secretim residentem facit, quippe discordantium Deorum cœtu offensam, *versu* 457. & 462. *ejusd. l.* quanquam alias cœlo gratissimam ibidem eam constituat, *lib.* 3. *Silv.* 3.

> *Summa Deûm Pietas, cujus gratissima cœlo*
> *Rara profanatas inspectant Numina terras* &c.

Sed pro Misericordia ac Clementia vox non rarò occurrit, uti pluribus docet Casp. Barthius *ad Claudianum IV. Consulatu Honorii*, V. quoque supra.

Pifli, inter nomina ignominiosa, quibus Albigenses olim aspersi. Eckbertus Schonaugiensis c. *Catharos Serm.* 1. *Hos nostra Germania Catharos, Flandria* Piphles, *Galli Texerant, ab usu texendi appellant.* Et Chron. Abbatis S. Medardi *A. C.* 1236. *Hæreticorum maxima multitudo, quos quidam vocabant Bulgaros, alii Piflos, per diversas civitates & castella Franciæ* &c. Origo incerta: interim etiamnum *Pifres* vocari Gallis homines gulosos, quique largioribus epulis indulgent, docet Car. du Fresne *Glossar.* à quo tamen crimine Albigenses, varii Scriptores absolvunt.

Pigaciæ, apud Ordericum Vitalem, *rostra calceorum* & aculei, scorpionum caudas referentes, cujusmodi rostratorum calceorum repertorem, Fulconem Andium Com. fuisse, tradit his verbis *lib.* 8. *Qui cùm pedes haberet deformes, instituit sibi fieri longos & in summitate acutissimos subtalares, ita ut operiret pedes & celaret eorum tubera, quæ vulgò vocantur Uniones. Insolitus inde mos in Occidentem processit orbem, levibusque & novitatum amatoribus vehementer placuit. Unde sutores in calceamentis quasi caudas scorpionum, quas vulgò* Pigacias *appellant, fecere, idque genus calceamenti pene cuncti, divites & egeni, expetiere.* Προπόδια [illegible] huiusmodi calceorum rostra dicuntur Annæ Comnenæ ad cujus *Alexiadem* V. quæ adnotavit C. du Fresne, ut & infrà voce *Poulainia*, item ubi de *Rostris calceorum* & *Uncinatis Calceis*.

Pigmentarius, V. hic infrà *Pigmentum*.

Pigmentum, Græcis recentioribus πιμέντον, item πιπέρατον, quemadmodum & *pimentum* legimus in vet. libro *Excerptorum* Apicii, ubi sic habet, *Brevis pimentorum, quæ in domo esse debent, ut condimentis nihil desit*: non unâ occurrit notione. In his enim *Excerptis*, non solùm aromaticæ & exoticæ omnes species, quæ condimentis serviunt, hoc nomine designantur, sed etiam omne genus herbarum ac seminum condimentariorum. Unde *Pigmentarius*, apud Martianum *l.* 3 §. 1. *ff. ad l. Corn. de Sicar.* Græcis Πιγμεντάριος, qui omnia vendebat, quæ Medicinæ conducerent, quòd inter ea etiam *pigmenta*, i. χρώματα, locum haberent: à qua una merce, quasi nobiliori & magis pretiosâ, appellatus est. Genus etiam herbæ condimentariæ *pigmentum* hodie Galli vocant. Ita & Græci recentiores petroselinum, quasi præcipui usus in condimentis, appellavere ἀρτύματα, i. *condimentum*. At Plinii ætas *pigmenta* tantùm de coloribus posuit, *lib.* 36. *cap.* 22. *Auctoribus curæ fuere lapides quoq; mortariorum medicinalium tantùm, & ad* pigmenta *pertinentium*. Ubi *mortaria ad pigmenta pertinentia* sunt ζωγράφων θυΐαι. Sequenti verò ævo pro herbis ac speciebus quibuscunque medicinalibus vocem usurpari cœpisse, etiam discimus ex Materno Firmico *lib* 8. *cap.* 17. *Marsi erunt, vel qui venenis ex herbarum* pigmentis *confectis salutaria soleant hominibus remedia comparare*: ubi *venena ex herbarum pigmentis facta*, appellat [illegible] φάρμακα. Atque hinc *Pigmentarius*, pro pharmacopola, apud Eund. Aliàs sic quoque dixere τὸν Μυρεψόν. Glossæ, *Pigmentarius*, Μυροπώλης, Φαρμακοπώλης, Μυρεψός. Sed & pharmacopolam, sic vocant Persii Glossæ, *per seviros significat salsamentarios, per illos Pigmentarios*. Quo sensu *pigmentum* propriè est, quod *droguam* Galli vocant &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1052. ut & suprà in voce *Pharmacopola*. Citimi ævi Scriptoribus vox notat *potionem ex melle & vino & diversis speciebus confectam, suavem & odoriferam*, ut apud Joh. de Janua. Catholic. Parvum: *Nectar, dulcis liquor, vel vinum pigmentatum. Vinum Cypricum, pigmentatum & clarificatum*, apud Lambertum Ardensem *pag.* 119. Cummodi potionem statis diebus datam olim fuisse, docet Petrus Venerab. *in Statutis Ordinis Cluniac. cap.* 52. *Statutum est, ut ab omni mellis & specierum cum vino confectione, quod vulgari nomine* Pigmentum *vocatur, Cœnâ Domini tantùm exceptâ, quâ die mel absque speciebus vino mistum antiquitas permisit, omnes Cluniacensis Ordinis Fratres abstineant.* Sic Udalricus *Consuetud. Cluniac. lib.* 1. *c.* 52. *Et pigmentum, ad cujus tamen propinationem scilla non sonatur.* Et *lib.* 3. *cap.* 21. *Quoties pigmentum datur, ipse modiolis infundit.* Quem morem improbans Bernardus *de Vita & Mor. Religiosorum c.* 8. *Quale est autem*, inquit, *illud, quod nonnulla Monasteria ex more observare dicuntur, in magnis videlicet festis vina delibuta melle*, pigmentorum *respersa pulveribus, in Conventu bibere?* &c. V. Car. du Fresne *Glossar* & de *Pigmentis* ac *Arte Pigmentaria* plura, apud Beroaldum ad *Appulejum*.

Pignora capere, inter coërcitionis lenioris genera, apud Romanos, V. suprà *Direptio*.

Pigres, & Mattyas, Pæonum fratrum nomina, apud Herodotum.

Pigres, Græcè Πίγρης, in antiquis Arriani codd. legitur pro Τίγρης, qui aliter Τίγρις, celebris Persiæ fluvius, quam scripturam in Palatinis exemplaribus multis locis se reperisse, Salmasius tradit. Testatur idem Eustathius, & præterea apud Julianum quoque sic scribi. An igitur Πίγρης aut Πίγρις, secundùm hanc scripturam, Armeniacum aut Medicum potiùs nomen, quàm Τίγρις? Sed Τίγρις animal illarum regionum, à velocitate ac impetu nomen, ut apparet, idem habuit. An Πίγρης & Πίγρις diversa dicemus esse nomina & flumina? Herodotus enim *lib.* 5. tres fluvios hoc nomine, diversis ex locis originem habentes, memorat. Πρῶτος μὲν Τίγρης, μετὰ δὲ δεύτερος καὶ τρίτος ὠυτὸς ὀνομαζόμενος, οὐκ ὠυτὸς ἐὼν ποταμὸς, οὐδὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ῥέων, *Primus quidem Pigres, post eum secundus & tertius eodem quidem nomine insigniti, non tamen idem fluvius, nec ex eodem fonte promanant.* Ubi enumerat amnes Herodotus, qui per Armeniam iter facientibus & Susa contendentibus transeundi sunt. Et quidem ex Cilicia venienti & intranti Armeniam majorem, primùm occurrere dicit fluvium Euphratem, νηυσὶ περητὸς, qui Ciliciam ab Armenia separat; deinde tres fluvios similiter νηυσὶ περητοὺς, hoc est, *navigabiles*, in Armenia ipsa, transeundos eodem nomine. Πίγρητας namque vocari, qui per Armeniam fluunt, è diversis orti fontibus. Primum ait oriri ἐξ Ἀρμενίων super. Armeniæ nempe, alterum atq; ultimum ex Matienis, qui populi sunt Mediæ, majori Armeniæ ab oriente contermini. Alibi verò locis duobus, idem auctor τοῦ Τίγρητος meminit, & Τίγρητα non Πίγρητα, vocat. E quibus tribus Armeniæ flum. quibus nomen idem Πίγρης, videtur existimasse Vett. quidam, Πίγρητα illum primum, qui ἐξ Ἀρμενίων oritur, eundem esse fluvium, qui occulto meatu subter Taurum montem in Assyriam transiit, & Τίγρις ibi vocatur. Alii prorsus distinguunt, atque hi sunt, qui Tigrim non accessisse longiùs, quàm è latere Tauri meridionali. Utut sit idem flumen, quod ex Armenia in Assyriam subter Taurum per specus labitur, non idem certè nomen Πίγρης & Τίγρης. Forsan idem amnis *Pigres* vocatus fuerit, dum per Armeniam fluit; ubi in Assyriam transit subterraneo meatu sub Tauro facto, & concitari incipit, *Tigris* nomen assumit à celeritate, à quâ & sagittam & animal omnium velocissimum Medi sic vocant: atque inde est, quòd *Pigretem* vocant, qui *Tigris* est, Arrianus & Julianus. V. quæ hanc in rem eruditè congessit Salmasius *ad Solinum p.* 694. & 695.

Pii, Imperatores dicti, ab Antonino Pio, ut planum id facit Justinianus *in* §. *nobis autem Nov. ut lib. de cætero.* Fuit autem Antoninus Bojonius sic appellatus à Senatu, ob singularem animi pietatem ac pacis studium: cujus vox illa celebris est, *Malle se unum servare civem, quàm mille hostes perdere.* Sed audiendus omnino Jul. Capitolinus in *Vita* ejus: *Pius cognominatus est à Senatu, vel quòd Socerum fessâ jam ætate manu, præsente Senatu, levaverit: (quod quidem non satis magnæ pietatis est argumentum, quum impius sit magis, qui ista non faciat, quam pius, qui debitum reddat) vel quòd eos, quos Hadrianus per malam valetudinem occidi jusserat, reservavit: vel quòd Adriano contra omnium studia, post mortem infinitos atque immensos honores decrevit: vel quòd, quum se Adrianus interimere vellet, ingenti custodia & diligentia fecit, ne id posset admittere: vel quòd verè natura clementissimus & nihil temporibus suis asperum fecit.* E quibus omnibus illam potissimùm rationem probat Casaubonus, *quòd Adriano contra omnium studia* &c. Magnis enim laboribus Pio constitit, ut hæc postrema pietatis officia Parenti suo præstaret, cujus memoriam Senatus damnare cupiit. Cui proin studio cùm pietatis nomen necessariò prætenderet, namque & *Pialia* vocavit agones quinquennales Hadriani memoriæ dicatos, uti supra diximus, inde videtur illi partum *Pii* cognomen. Pausanias tamen PIUM, à pietate in Deum scribit esse nuncupatum: Marcus verò *Epist.* ad Faustinam, ob clementiam sic appellatum mavult: *Clementia patrem*

nem imprimis Pii *nomine venerit.* Et certè Romani, quem laudatum volebant a clementia, *Pium* vocabant. Vulcat. Gallicanus *in Avidio Cassio*, *Hanc Marci clementiam Senatus his acclamationibus prosequutus est. Antonine pie, Dii te servent: Antonine clemens, Dii te servent.* V. Casaubonum *ad Capitolin. l. c.* Ut autem Antoninus Latinè *Pius*, ita Græcè Εὐσεβὴς dictus est, quæ duo velut diversa refert Johannes Gazensis περὶ Ἀ'ζχμοδ cùm inquit Πῖος ... Εὐσεβὲς, cùm Εὐσεβὴς sit *Pius*, unde & Εὐσέβεια agon, *Pialia*. Salmasius *ad eund.*

Pila, digna visa est, de qua Medici & Philosophi disquirerent, Galenus *in lib. ea de reconsev.* Cœl. Aurelianus *Tardar. pass. lib. 3. cap. 6* & *lib. 4. cap 7.* &c. Laudatissimum certe exercitationis genus semper habitum & utroque Jure receptum. Canonico quidem, ut dilucidè patet ex *C. Clerici, de vit. & honest. Cleric.* & Jure Civ. passim. Ulpian. *l. 11. ff. ad leg. Aquil. Si cum pila quidam luderent, vehementius quis pila percussa in Tonsoris manus eam dejecerit, & sic servi, quem Tonsor habebat, gula sit præcisa, adjecto cultello, in quocunque eorum culpa sit, lege Aquilia Mela scribit teneri.* V. quoque Alfenum JC. *Digestorum lib. 2.* &c. Hinc eâ ludendi Artem, Σφαιριστικὴν Græcis dictam, quamvis damnaretur à Medicis, eo quod Athletæ, in coronariis certaminibus sæpe præmium adepti, censerent, ejus lusum ad nullum eorum certaminum quidquam conferre, auctore Eustathio *Od. θ.* & proin inter sacros agonas, ut quæ valetudini solùm conduceret, nullo loco haberetur: Athenienses tamen tanti fecere, ut Alexandrum Carystium Sphæristam civitate donaverint ac statuam etiam in ejus honorem construxerint; teste Eodem *ibid.* Ludum hunc primus invenisse dicitur Pythus, ut est apud Plinium *lib. 7. cap. 56.* quem Chifletianus codex *Picum* vocat. Agallis Corcyræa Grammatica Nausicaam ejus inventricem facit, apud Athenæum: Hippasus Lacedæmonius, Dicæarchus Sicyonius, reperti hujus gloriam vindicarunt; ex quo fit, ut certi quidquam proferre nequeamus, & eo magis, quod Timocratis Laconis, aliorumque de hoc ludo Commentaria non amplius supersunt, quibus fortassis & tantæ varietatis rationem intelligere & incognita propeludendi *Pilâ* genera certiùs proferre possemus. Vossius tamen in Pytho sistit *in de 4. Artibus Popular. cap. 3. §. 59.* De utilitate ejus ac effectibus, agit prolixe Hieron. Mercurialis *de Arte Gymn. lib. 5. cap. 4.* Et leguntur delectati hoc exercitii genere viri cujusque ævi eminentissimi. Ex Philosophis quidem, Architas Tarentinus, qui *Pila* etiam cum lectissimis lusisse legitur, apud Athenæum *Dipnos. lib. 12 cap 6.* Socrates, cum pueris, apud Valerium Max. *lib. 8. cap. 8.* Ælianum *Histor. Var. lib. 12. cap. 15.* &c. Lycon Troadensis, qui ab aliis *Glycon* vocatur, apud Diog. Laertium *lib. 5.* Ipse Sidonius Apollinaris, de se id fatetur, *lib. 1. Epigramm. .* & de Scævola scriptum reliquit Val. Maximus *loco cit. 8. 2. Sic vel ... autem eorum quietæ remissionis certissimus testis, optimè Pila lusisse dicitur.* Ex viris Principibus, Augustus Cæsar, apud Suetonium *cap. 83.* M. Antoninus Philosophus, apud Jul. Capitolinum. Domitianus Aug. indignus qui cum iis conferatur, apud Sueton. *cap. 21.* inter Græcos, Alexander M. apud Plutarchum, cum quo ludere solitus est Alexander Carystius, de quo paulo supra. Facit huc, quòd Hierophilo Medico posita legitur statua, prope quam, inter alia Gymnastica instrumenta, etiam *Pila* fuit. Locus, ubi hoc exercitium fervebat, Σφαιριστήριον dictus, septima fuit e denis Gymnasii partibus, ubi variæ exercitationes, & præcipuè cuncta *Pilæ* exercitia, quæ plurima extitisse infrà videbitur, frequentiùs quàm alibi peragebantur. Nec tantum in publicis Gymnasiis locus hic fuit, à Coryceo separatus, ut Mercurialis demonstrat, sed & in particularibus hortisque, ut locuples testis est Plinius Jun. *lib. 2. Epist. 17.* ubi villas suas, Laurentium & Tuscos describens, in utrisque Sphæristerium ponit, quod plura exercitationis genera pluresque circulos caperet. Modus loquendi huic ludo peculiares, recenset Jul. Pollux *Onomast. lib. 9 cap. 7.* σφαίρᾳ παίζειν, σφαῖραν ῥίπτειν, σφαῖραν βάλλειν, ἀφιέναι, πέμπειν, ἀντιπέμπειν, ... *ludere pilâ, pilam jacere, mittere, emittere, dimittere, contramittere, in adversum jacere, expellere* (unde, *expulsim ludere*, apud Varronem & Nonium) &c. Victorem ludi Græcos Βασιλέα, victum Ὄνον, i. illum *Regem*, istum *Asinum*, appellitasse, patet ex *Theæteto Platonis*. V. quoque Eustathium *Iliad. θ.* ubi *varias ejus species Veteribus usitatas*, οὐρανίαν, ἀπόῤῥαξιν, ἐπίσκυρον, φαινίνδαν, *de quibus infrà, recenset.* Item Hier. Mercurialem *de Arte Gymn. lib. 2. cap 4.* & *5.* Vossium *de 4. Artibus Popul. ubi supra*, Thom. Dempsterum *in Rosinum lib. 5. cap. 1.* &c. ut & infrà in voce *Sphæristica*. Lusores *Pilarum* sub Geminis nasci, *tanta velocitate, ut aves superare videantur*, Jul. Firmicus Maternus *Mathesios lib. 8. cap. 8.* ait. Manilius de iis sic *Astronomic. lib. 5.*

> *Septima pars leporem tollit, quo sidere natis*
> *Vix alas Natura negat, volucresque meatus,*
> *Tantus erit per membra vigor referentia ventos.*
> *Ille pilam celeri fugientem prendere plantâ*
> *Et pedibus prensare manus.*

Concinnitatem *Pilâ* ludentium, & lætitiam Spectatorum ex tali ludo partam, apud Athenæum *Dipnosophist. lib. 1. cap. 11.* vetus quidam Poëta eleganter expressit, V. ibi, & quæ Casaubonus *ad locum.* Meminit quoque ludi Horatius *passim*, inter alia, *in Arte Poëtica*,

> *Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis,*
> *Indoctusque* Pilæ, *discive, trochive quiescit.*

Martialis *lib. 7. Epigramm 31.*

> *Non* Pila, *non follis.*

Ovidius *Tristium lib. 3 Eleg. 12.*

> *Lusus equo nunc est, levibus nunc luditur armis,*
> *Nunc* Pila, *nunc celeri vertitur orbe trochus,* &c.

Pilæ varia genera & ludendi modi.

Apud Græcos.

α. Ἀπόῤῥαξις & οὐρανία, Polluci suprà laudato inter parvæ *Pilæ* ludos recensentur: Quarum illa fuit, cùm Pilam non mitterent in tectum, sed fortiter terræ incutiebant, ὥστε ἀναπηδήσασαν αὖθις πάλιν, *ut repercussa rursus saliret*, Eustath. *in Odyss. θ.* De ista, V. hic *infrà. β.* Corycus, Galeno, Oribasio, & Gerh. J. Vossio, diversum quid à *Pila* fuit, unde in ædium culminibus poni solebat: Mercuriali tamen vel *Pila*, vel *Pilæ* quid simile fuit: Quomodo ludus hic perageretur, describit apud Oribasium Antyllus, ubi ipsum sphæricum aut saltem rotundum ex materia coriacea extitisse indigitat. De hoc Prov. Περὶ κώρυκον γυμνάζεσθαι; quo certaminis genere in Thessalia Apulejus certavit. Adnumerat hanc exercitationem inter veloces Paulus *Chron. lib. 5. cap. ult.* eamque, Κωρυκομαχίαν Græcis dictam, ad diminuendam polysarciam commendat, Hippocratem *cap 2. de Diæta* imitatus Cælius Aurelianus. Antyllus musculosum corpus reddere, roburque afferre & præterea universo corpori aptari, nec non ob plagas, quas infligit, omnibus visceribus idoneam judicat. In Elephantiacis quoque Κωρυκοβολίας laudat Aretæus. Sed, qui debili vexantur pectore, verbera ejus, citra periculum, non excipiunt. γ. Ἐπίσκυρος, genus ludi erat, ᾧ ἐχρῶντο οἱ παίζοντες κατὰ πλῆθος, *quo utebantur catervatim ludentes*, Eustathius ubi *suprà. δ. Pila inanis*, Κενὴ σφαῖρα, videtur, ex Antylli verbis, quemadmodum & cæteræ, ex corio consuta, ab aliis tamen in hoc diversa, quòd illæ vel plumâ, vel aliâ materiâ, hæc solo vento sive aëre plena esset, tantaque magnitudinis, ut eâ difficulter luderetur. Hæc æque exercebat corpus, ac motoria, in qua cursu opus. Interim quia nec facilis nec apta, prorsus omittendum omnino ejus usum ex Antylli sententia, valetudinem curantibus consulit Oribasius *Collect. lib. 6. cap. 3.* ε. *Pila magna*, Μεγάλη σφαῖρα, duos ludendi modos, non solùm ex ipsius *Pilæ* magnitudine, verum etiam ex manuum figurâ, à reliquis *Pilæ* ludis diversos effecit: Quorum unus erat ludentium *magnâ*, alius *majore*: in quo tamen conveniebant, quòd sicut in *Pilæ* parvæ speciebus, lusores summas manus semper humeris humiliores, ita in hac semper capite altiores tenerent, quandoque etiam summis pedibus ambularent, ut manus attollerent altiùs, quandoque saltarent, cùm sc. *Pila* super eos ferebatur, in qua projicienda vehementer brachia agitabantur. Et primam quidem speciem totum corpus firmare, capitique inprimis & partibus superioribus juvamenti multum afferre, statuit Antyllus: in Phthisim commendavit Alex. Trallianus *lib. 9. cap. ult.* Secundam, dum utraque manu ob magnitudinem emittitur, brachia quidem firmare, sed nimis duras inferre plagas, & immodicâ defatigatione ludentes afficere, creditum. ζ. *Pila parva*, Σφαῖρα μικρὰ, tres species diversas habuit, quarum prima erat: *Parva admodum*, in quâ corpore maximè elato ludebant, & colludentes manus manibus proximè admovebant. Reddere credebatur carnem solidam, brachiis, dorso ac pullulantibus costis utilis, cumque in ludo crura multùm laborarent ad acquirendum robur non parum apta credebatur. Altera *Majuscula*, quâ cubitos cubitis ludendo immiscebant, nec corporibus hærebant mutuo, nec annuebant, sed variis modis movebantur & propter varios *Pilæ* jactus, huc atque illuc digrediebantur. Reputabatur hæc *Pilæ* species omnium præstantissima, quòd corpus sanum ac promtum ad motus cum robore conjuncto præstaret, aspectum firmaret, neque caput repleret. Tertia *Major* etiam secundâ, in qua homines inter se distantes ludebant, & cùm stataria ac motoria pars esset, qui manebant, pilam emittebant cum vehementia ac concinnitate. Judicabatur hæc oculos ac brachia juvare, spinæ propter inflexiones, quæ currendo fiebant, commodum afferre, cruraque propter cursum miris modis firmare. Referri potest hasce inter species id genus ludi, quod ab Athenæo *Dipnos. l. 1. c. 11.* Ἁρπαστὸν & φαινίνδα dicitur: V. suprà in voce *Phæninda*. η. Urania, Gr. Οὐρανία, inter *Pilæ* quoque parvæ ludos collocatur à Polluce, cùm sc. sese reclinantes *Pilam* in coelum jaciebant, antequam terram attingeret, illam excepturi. Aporraxi proin opposita, de qua hic *suprà*.

Apud Latinos.

θ. Follis, in hac gente erat *Pila* magna, ex aluta confecta, soloque aëre; quæ vel *Major*, brachiisque impelli solita, & simpliciter *Pila*: interdum *Pila velox* dicta. Cujusmodi exercitationem in Gordiani Imp. nummis videre est, è quibus conficitur unumquemque lusorum propriam habuisse *Pilam* eumque ludum in sacrificiis Pythiis apud Apolloniatas fuisse adhibitum: vel *Minor*, quæ pugnis jaciebatur, inde *Follis pugillaris* dictus: aliquando &

Folliculus, Suetonius in *Augusto*, quem hoc Pilæ ludo vehementer fuisse delectatum, narrat. Fiebat hæc exercitatio in solo pulverulento minorique ætati apta erat, Græcis penitùs ignota. Et prior quidem, brachiis impelli solita, judicabatur dorsum inprimis atque brachia firmare, Epilepticis commendata à Cæl. Aureliano *Chro. lib.* 1. *cap.* 4. Posterior, magis prodesse credita. Ambo tamen Folles visceribus conducere, calculos à renibus & vesica extrudere, coxas & crura imbecillia confirmare, omnique ætati convenire æstimabantur. Martialis *lib.* 4. *Epigramm.* 45. *Folle decet pueros ludere, folle senes.* ι. Trigonalis *pila*, parva erat, nuncupata vel à loco, ubi ludebatur, qui triangularis, vel potiùs à ludentium numero, figura, situ. *Pila* quoque simpliciter Martiali vocatur, *lib.* 7. *ad Attic.* Ejus icon, in nummis M. Aurelii Antonini, apud Byzantinos excusis: in sacrificiis Apollinis Pythii Actiaci quoque adhiberi consuevisse, memoriæ proditum est. Præter effectus, quos cum prioribus communes habuit, peculiariter oculos exagitare exercereque hæc *Pila* credita est, dum eos intendere semper, &, modò huc modò illuc, convertere necessarium fuit: lippientibus propterea damnosa, ut & debili stomacho laborantibus. Colicis exercitationem hanc mirè commendat Cælius Aurelianus *Chro. lib.* 4 *cap.* 7. Plura V. infrà in voce *Trigonalis Pila.* κ. Paganica, sic dicta, quòd vulgaris admodum, & in villis *pagisque* vocatis, vel in pagis urbium seu vicis utplurimum in usu esset. Pila fuit ex corio plumâ repleto, Trigonali latior, non ita tamen, ut Follis, laxa, sed durior, & proin tractatu non admodum facilis. Etiam in Gymnasiis ejus exercitationem viguisse, docet Martialis *lib.* 7. *ad Attic.* Hæc itaque, quòd ob latitudinem ac duritiem difficultate non careret, rusticis potiùs, & duris corporibus, quam urbanis, conveniebat: Negatque hodie permittendum valetudinariis, senibus atque pueris, ut hoc exercitii genere utantur, Hier. Mercurialis *de Arte Gymn. lib.* 5. *cap.* 4. V. infra plura in voce *Paganica.* λ. Harpastum, Gr. Ἁρπαστὸν, pila fuit, quam ludentium alter alteri eripiebat: magnitudo in incerto, rotundum fuisse Athenæus dictat. Parvam pilam vocat Galenus, similisque videtur hic ludus illi, quem hodie *a calce* nuncupant Itali, nisi quòd *Pila*, quâ illi calce ludunt, major est. In pulverulento solo, ut Folliculus, olim hæc *Pila* ludebatur, fuitque exercitatio talis perardua, & non nisi validioribus hominibus conveniens. Judicabatur autem illa attenuare, excrementa exinanire, calorem augere, robur efficere: præcipuè autem brachia humerosque confirmare. Contrà magnopere lædebat, qui vel caput debile & collum infirmum haberent, vel quibus in thorace vitium aliquod, aut quibus renes lumbique nimium calidi, &c. In eo convenire omnia prædicta exercitiorum genera, censuit Avicenna *lib.* 1 *fen.* 3. *doc.* 2. *cap.* 2. quòd fortes efficerent, promtioresque ad motum, sicque vitales actiones roborarent. V. præter Auctores suprà indigitatos, Galenum *de tuenda val. lib.* 2. *cap.* 8. Paulum *lib.* 1. *cap.* 18. Corn. Celsum, &c.

Pila, memorata Sext. Propertio *lib.* 4. *Eleg.* 12.

Aut si quis posita Judex sedet Æacus urnâ,
In mea sortita judicet ossa pilâ:

quid sit, disceptatur. Locus indubiè difficilimus, & est altum tot Interpretibus silentium, tetigit Car. Sigonius *de Judic. lib.* 2. *cap.* 12. sed nemo, quid *Pila sortita* esset, hactenus exposuit. Joh. Passeratius, *Sortiri pilam*, inquit, *est sorte educere ex urna nomen Judicis in pila scriptum.* Plut. *in Lycurgo* commemorat *Pilas exiguas è furfure, quibus conjectis in vas tanquam sortitione fabarum admittebatur, vel excludebatur aliquis è conviviis Lacedæmoniorum.* Sed hæc nihil ad Judicum tribunalia. Dempsterus existimat, *Pilas* esse apud Propertium, globulos quosdam, quibus nomina Judicum inscripta, adductus maximè auctoritate Asconii Pediani *in Manilianam*, ubi habet: *Quarto die adesse omnes in posterum juberentur, ac coram accusatore ac reo* Pilæ, *in quibus nomina Judicum inscripta essent, æquarentur: dein rursus postera die sortitio Judicum fieret, unius & octoginta, qui numerus cùm sorte obtigisset, ipsi protinus sessum irent.* Ita enim rectissimè locus is hactenus excusus, falsique sunt, qui pro *Pilis*, reponunt *libellos*, aut *tabellas*, Fr. Polletus *Fori Romani Histor. lib.* 5. *cap.* 7. V. Thom. Dempsterum *Antiqq. Rom. lib.* 9. In plur. *Pilæ*, auctore Festo, dictæ sunt viriles & muliebres capitum effigies ex lana, quæ Conipitalibus, in compitis, olim suspendi solebant, quòd hunc diem festum esse Deorum inferorum, quos vocant *Lares*, putarent: quibus tot *Pilæ*, quot capita servorum; tot effigies, quot essent liberi, ponebantur, ut vivis parcerent & essent his *Pilis* ac simulachris contenti. Hinc Screvelius *ad Martialem l.* 2. *Epigramm.* 43. notat, indigitare Poëtam, *viliores esse vestes suas, quam quibus induantur Pilæ compitales, quas ad effigiem humanam factas Diis Inferis suspendi mos, in compitis*: addens, *hisce imaginibus nullius pretii vestes circumponi consuevisse; & proin alibi à Poëta* pannosas *appellari.* Ab harum postea *Pilarum* similitudine prodierunt effigies illæ stramenticiæ, quibus objectis tauri feræque in Spectaculis irritabantur. Scalig. V. quoque Raderum *ad Martialem loco proximè allegato*, nec non infrà ubi de *Pila prima.*

Pila, apici obelisci, in Campo Martio, addita à Manilio Mathematico, cujus vertice umbra colligeretur in ipsa pila, occurrit apud Plinium *lib.* 36. *cap.* 10. *Ei* (obelisco) *qui est in Campo Divus Augustus addidit mirabilem usum, ad deprehendendas Solis umbras, dierumque ac noctium magnitudines, strato lapide ad obelisci magnitudinem, cui par fieret umbra Brumæ confectæ die horâ sextâ*, (h. e. cui par umbra meridiana die Brumæ) *paulatimque per regulas* (*quæ sunt ex ære inclusæ*) *singulis diebus decresceret ac rursus augesceret, digna cognitu res & ingenio fœcundo Mathematici. Apici auratam pilam addidit, cujus vertice umbra colligeretur in ipsa, alias enormiter ejaculante apice* &c. Quam solertiam subtiliter & prolixè exposuerunt Orontius Fineus *de Horologiis lib.* 2. & Ziegletus. Πόλος exponitur Salmasio, ad similitudinem πόλου γνωμονικοῦ, in quo gnomon erectus æquinoctia & solstitia significat ex umbrarum ratione: & profectò πόλος est *pila*, atque inde nomen. Quomodo autem id molitus sit Manilius, an *pilam* sic imposuerit, ut exstaret tota humani corporis similitudine: an infecerit & demissam exsculpto lapidi conjunxerit: an de lapide relecuerit, quarum altitudo pilæ fuit additura, dubitant Eruditi. Ultimum cæteris verùm probabile judicat Dalechampius, cùm obeliscos ob religionem sacros haberet Antiquitas. Hodie obeliscus et confractus visitur in Campi Martii cella vinaria, ex adverso domus Christophori Nardini. V. Luc. Faunum *cap.* 13 *lib.* 4. Pompon. Lætum *Antiqq.* Ligorium Onuphriumque *Delineat. Rom. Vet.* Alios: quibus adde præfatum Salmasium *ad Solinum pag.* 639. & de umbrarum per quosvis menses longitudinibus, Palladium *de R. R.* De *Pilis* porro *Sciothericis* Vett. infrà, in voce *Polus*, alibique passim.

Pila, apud Lucretium, de *Luna*, V. infrà *Pila*.

Pila, monetæ cujusvis pars aversa, Gall. *la Pile.* Occurrit vox in vet. *Charta*, apud Argentræum *Histor. Britann. lib.* 1. *pag.* 95. ubi de parvis denariis, qui tum currebant in Anglia, loquens, *in hac moneta alios duas herminas circa crucem, & in* pila *tres insculptas fuisse.* Ratio vocis, quòd in plerisque monetis Francicis effictа esset templi species, columnis, quas vulgò *pilas* ac *pilaria* vocant, sustentati, uti observat Car. du Fresne *Notis ad Joinvillam.* Pro taberna quoque sumitur in versu,

Ludum laudo pilæ, plus laudo pocula pilæ &c.

apud eundem *Glossar.*

Pila Prima, apud Martialem *lib.* 10. *Epigr.* 86.

Sed qui primus erat lusor, cùm floruis ætas,
Nunc postquam desiit ludere, prima pila *est.*

Propriè est *pila* illa, quæ prima objicitur tauris iratis, quam cornibus discerpunt lacerantque. Idem *lib.* 2. *Epigr.* 43.

At me quæ passa est furiati cornua tauri,
Noluerit dici quàm pila prima *suam.*

Erant autem illæ imagines seu *pilæ*, quibus proritabantur ad pugnandum tauri, ex fœno seu fœneæ. Unde *fœnei homines*, apud Ciceronem *in Cornel.* & *fœnei Imperatores*, apud Spartianum *Pescennio Nigro.* V. suprà voce *Fœnei*, ubi plura hanc in rem. Meminit earundem *pilarum*, idem Martialis *in Spectaculis Epigramm.* 19.

Qui modò per totam, flammis stimulatus, arenam
Sustulerat raptas taurus in astra pilas &c.

Ubi notat Commentator, pilas hasce, ad effigiem humanam, è pannis purpureis fœno stramineve sufferta, quo colore tauros maximè efferari notum, fieri consuevisse. V. Senecam *de Ira cap.* 30. Nec omittendum, in vett. *Glossis*, istiusmodi pilas *taurarias* vocari, & exponi Ταυροκαθάψια, uti scribendum in illis Glossis, ait Salmasius: Sed hac de voce V. infrà.

Pilæ Æoliæ, V. suprà *Æoliæ Pila.*

Pilamalleus, genus exercitationis haud ita pridem in Italia, in regno Neapolitano, inventum, unde in Europæ universas penè regiones transiit. In eo primò brachia & dorsum exercentur, quando *malleis* ligneis *Pilam* ligneam quàm longissimè expellere conantur: Dein ex ambulatione, quæ hoc exercitium perpetuò comitatur, ea fere commoda hauriuntur, quæ ambulantes homines percipiunt, ut his rationibus, licèt antiquum non sit, inter Gymnasticas exercitationes minimè contemni mereatur. Quanquam aliquis Antiquos etiam hoc ludi genere non omnino caruisse forsitan contendat, cùm apud Avicennam, inter cætera exercitamenta, unum nominetur, quod virgis recurvis dictis *alsulegian*, cum pila magna, aut parva lignea efficiebatur, quas conditiones apprimè *Pilamalleo* convenire, nemo non videt. Interim à Trocho Veterum multum diversum est. V. Hier. Mercurialem *de Arte Gymn. lib.* 3. *cap.* 9. *sub finem.* Cæterùm, quòd ex magnis sit ac vehementibus exercitationibus, facile est, & à labore, qui in ipso sustinetur, & ab ejus natura conjicere. A' labore, quoniam sudor, & fatigatio, rubor faciei, spirationis magnitudo, ut plurimum in exercentibus oboriuntur; Ex natura verò ejus, quia cùm & deambulatio fere continua ac reflexa, & brachiorum jactatio, dorsive totius obnixio quædam adhibeantur, indubitatam fidem faciunt, nequaquam absque violentia, aut magnitudine hujuscemodi exercitationem consistere: & idcirco probabile fit, ipsam calorem nativum augere, excrementa evacuare, somnos profundos generare, & concoquendis cibis, atque crudis humoribus multum conferre.

At caput ab eadem repleri certum, quando Galenus id vitii magnis exercitationibus adscribendum judicavit. Particulares ejus effectus quod attinet, videtur præcipuè brachia atque dorsum exercere, secundò crura: & propterea illis omnibus congruere, qui membra ista confirmare student, quique multitudinem ciborum perbellè conficere, succos utiles per universum corpus distribuere, & superfluitatem, tam per sudorem, quàm per secretam difflationem, exinanire contendunt. At valetudinariis ac debilibus, illis item quibus capita malè affecta sunt, aut aliquo pacto imbecillia, minimè conducit. Etiam qui dorso non admodum valent, quique renes calidos urinasque acres habent, ex talibus motibus summopere offenduntur, sicut quoque exercitatio hæc nocet, ubi partes inferiores inflammationem aut tumorem aliquem pati solent, &c. V. plura apud Eundem *Op. eod. lib. 6. cap. 7.*

Pilani, in exercitu Romano dicti sunt, qui aliàs *Velites*, erantque militum natu minimi. Eorum arma gladius, parma, *Pila*; adornabantur præterea & simplici casside, cui lupi pellis imposita aut ejusmodi aliquid, quod integumentum pariter insigneque erat, ut in prælio suos quique Principes, strenue aut ignaviter se gerentes, latere non possent. Habebat autem Pili telum ligneum longitudinem plerumque bicubitalem, crassitudinem digitalem; spiculum erat unius spithamæ sive palmi majoris eo usque attenuatum & acutum, ut mox primum post jactum necessariò flecteretur essetque ad remittendum inhabile. Polybius *lib.6.* V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 10. cap. 10.* Livius quoque exactè hoc Romanorum militum proprium gestamen describit, de obsidione Sagunti loquens *Dec 3. lib. 1* & Halicarnasseus *lib. 5.* Honorem castrensem *Pili* nomine significatum esse, docet Plinius *lib. 22. cap. 6. Primum pilum capessens sub Catulo*, h. e. *primam militiam.* Imò pro militia Romana usurpavit Juvenalis *Sat. 10. versu 94.* Unde Valerius Flaccus *Argonaut. lib. 6.*

Romanas veluti sævissima cùm legiones
Tisiphone, Regesque movet, quorum agmina Pilis,
Atque aquilis utrinque micant.

Et more Romano ad alios traducto, Statius *Thebaid. lib. 4. versu 110.*

Omnibus aratæ propugnant pectora crates,
Pilaque sæva manu.

Virgilius quoque *Æn 7.*

Pila *manu sævosque gerunt in bella dolones.*

Emissum id, ineundi certaminis signum fuit, ubi in acie dispositus miles stetisset; quemadmodum indicendi belli occasio ritusque ab hasta in hostium fines liberata, desumi solebat. Dionysius Halicarn. *loco cit. Ex pilis defixis ante tentoria, tela hæc sunt Romanorum, quæ primo congressu ejaculantur, oblonga hastilia, crassamento, quod manum compleat, tripedaneis veruculis ferreis, utrinque in rectum præfixa, mediocribus jaculis, cum ferro suo paria. Ex his inquam* Pilis *circa summa verucula emicabant flammæ.* Sic Livius *Dec. 1. lib. 9. Vadunt in prælium urgentes Signiferos, & ne mora in concursu* Pilis *emittendis stringendisque inde gladiis foret,* Pila, *velut signo dato, abjiciunt, strictisque gladiis cursu in hostes feruntur.* V. quoque Claudianum *in Ruffinum lib. 2.* Lucanum *Pharsal. lib. 2. versu 460.* Plautum *in Curculione Sc. Argentariis.* Nec omittendum, lapsæ Reip. temporibus, idem fuisse *Pilum* ac *Spiculum*, ut testis est Fl. Ren. Vegetius *lib. 2. cap. 15. Item bina missilia, unum majus, ferro triangulo, unciarum novem, hastili pedum quinque ac semis, quod* Pilum *vocabant, nunc* Spiculum *dicitur, ad cujus ictum præcipuè exercebantur milites.* Fortè & eâdem significatione *lib. 1. cap. 20. Ita enim vibrandis spiculis vehementior ictus est*, quæ reperiuntur ad verbum, apud Modestum *lib. de vocabulis militar. ad Tacitum Aug.* &c. Redeo ad *Pilanos*, quorum meminit Ovidius *Fastorum lib. 1.*

—— —— *Totidem* Pilanus *habebat.*

Hos, si cum Velitibus pro iisdem sumantur, sequebantur Hastati. V. Thom. Dempsterum *in Rosinum lib. 10. cap. 10.* Thom. Godvvynus *Pilanos* interpretatur Triarios; iisque *Pilum* attribuit, his motus rationibus. 1. Quia prima Triariorum centuria *Primum pilum* appellata sit, ejusque Centurio *Primipilus* ac *Primus centurio*: Secunda *secundum pilum*, cujus Centurio *Secundipilus* &c. 2. Quia Principes, qui Triarios præcedebant, *Antepilani* dicti legantur. V. eum *Anthol. Rom. lib. 4. cap. 2.* Alex. ab Alexandro *Genial. dier. lib. 5. cap. 15.* Lipsium *de Mil. Rom. lib. 2. dial. 1.* &c.

Pilarius Scarabæus, qui pedibus fimum subigit & in *pilas* cogit, quas & pedibus volutat, *βυλακρὸς* Græcis. Soli apud Ægyptios sacer, & propter hunc scarabæi omnes in Deos relati fuere, Plinius *lib. 30. cap. 11.* Ideò autem id ab iis fictum, quod Solem velut imitans *pilam*, h. e. *σφαιροειδὲς σχῆμα*, ab oriente in occidentem assiduè volveret. V. Orum Apollinem & Porphyrium. *Βυλακρὸς* autem hic scarabæus dictus est, à verbo *βυλάω*, quod idem est ac *πάττω*, & fullonum proprium, quorum est *pedibus argutari & addensare*: unde & *fullo* scarabæi genus quoddam apud Plinium, *albis guttis*, licèt alium à *pilario* faciat. V. Salmasium *ad Solinum pag. 438.*

Pilata Cohors, apud Martialem *lib. 10. Epigr. 48.*

Nunciat octavam Phariæ sua turba juvencæ,
Et pilata *redit, jamque subitque* cohors:

Gronovio est cohors Prætorianorum militum, *pilis* armatorum, quæ ad Palatium illo die excubias egerat, jamque redibat in castra prætoriana, alterâ illius vices excipiente. Sed de Isiacis Sacerdotibus hic sermo est, qui primâ diei horâ Deæ suæ templum aperiebant (quod *Apertio* vocabatur) & eam salutabant (quod dicebant *Excitationem & Salutationem*) Pòst totum diem stipem emendicabant. Inde ad octavam redibant, & Deam componebant atque templum claudebant. Unde *Et pilata* nonnulli exponunt, *pilis*, gladiis, cultris armata. Sed Scriverius à Scaligero monitus, restituit, *Atque pilata, i. depilata*, vulsa, calva: Tales enim Isiaci, apud eundem Martialem *lib. 12. Epigr. 29.* V. quoque Salmuth *ad Pancirolum cap. de Bysso.*

Pilati Acta, Epiphanio *Hær. 50.* obiter memorata aliisque Vett. Casa bono, non sunt ab ipso *Pilato*, sed ejus jussu Hierosolymis confecta. Veteres enim Romani diligentiâ singulari usi sunt, ut non solùm rerum omnium memorabilium, quæ in Urbe factæ essent, aut casu evenissent, memoria extaret, quò spectabant Acta Senatus & Acta diurna Populi, quæ summâ curâ, ut doctis observatum, & conficiebantur Romæ & custodiebantur: Sed & in provinciis, ab earum Præsidibus & Cæsarum Procuratoribus, si quid dignum memoratu contigisset, non solùm per literas moneretur, sed & in Acta referretur, & ad Impp. transmitteretur, cujusmodi proin fuisse videntur *Pilati Acta*, de rebus Domini nostri, confecta & ad Tiberium Imp. missa, non necessariò ab ipso Præside, sed ejus jussu ac solicitudine. Itaque Justinus, qui primus omnium hujus Historiæ, ut Casaubonus vult, meminit in *Apolog. 2* neque Epistolæ neque Actorum Pilati faciens mentionem, solùm meminit τῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου γενομένων Ἄκτων, *Actorum quæ facta sunt sub Pontio Pilato*, id est, cùm Pontius Pilatus Judææ esset Procurator. Et iterum, ἐκ τῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου γενομένων Ἄκτων μαθεῖν δύνασθε, *potestis cognoscere ex Actis, confectis sub Pontio Pilato.* Sed & Pilatum ipsum de Christo ad Tiberium scripsisse, admodum vero simile est. Tertullianus namque *Apologet. adv. Gentes cap. 21. Ea omnia*, ait, *super Christo Pilatus & ipse jam pro sua conscientia Christianus, Cæsari tunc Tiberio nuntiavit.* Et Eusebius *Histor. Eccles. lib. 2. cap. 2. Cùm admiranda Servatoris nostri resurrectio, ejusdemque in cælum ascensio, omnium penè sermonibus jam pervulgata esset, quoniam vetus hæc erat consuetudo provinciarum Rectoribus, ut, quidquid novi apud ipsos contigisset, Imperatori nuntiarent, ne quid ipsos lateret; Pilatus, de resurrectione Servatoris nostri Jesu Christi, cujus per universam Palæstinam celebris erat fama, ad Tiberium Principem retulit: multa quoque alia ejusdem miracula se auditu accepisse significans & qualiter ad vitam denuo revocatus à plerisque Deus haberetur* &c. Unde Tiberii de CHRISTO existimatio, de qua Eusebius *l. c.* nec non Tertullianus *Apologet. cap. 5.* apud quem Tiberius *annuntiatum sibi ex Syria Palæstina Christum, quod illic veritatem illius divinitatis revelarat, detulisse ad Senatum, cum prærogativa suffragii sui*, legitur. An verò vel Epistola Pilati vel Acta evulgata fuerint sic, ut in manibus hominum versarentur, dubitat Casaubonus veriusque judicat, notitiam hujus rei pervenisse ad Christianos, per aliquem ex Cæsaris Ministris, qui ad Christum conversus, quæ ipse scrinia tractans Augustorum comperisset, fidelibus narraverit. Certè Eusebius, cùm historiam suam scribebat, neque epistolam neque Acta Pilati vidisse, neque aliud de ea re notasse, videtur, nisi quod apud Justinum legerat, & è Tertulliano cognoverat: aliàs ipsam Epistolam vel Acta, ut erat summæ Vir diligentiæ ac curiositatis, in suos Commentarios proculdubio relaturus. Nec Cedrenus quidem aut Zonaras, qui tot seculis post Eusebium scripserunt, ullam aliam ejus Historiæ cognitionem habuere, nisi quam ab Eusebio acceperant, cujus verba leviter immutata describunt. Producebant quidem olim errori suo tuendo Acta Hæretici Tessaresdecatitæ, sed quæ nemo cordatus dubitavit esse falsa: unde de iis sic Epiphanius: Ἀπὸ τῶν Ἄκτων δῆθεν Πιλάτου αὐχοῦσι τὴν ἀκρίβειαν εὑρηκέναι, *Glorianter se accuratam veritatem invenisse ex Actis Pilati, scilicet*, &c. V. Casaubonum *Exercitat. XVI. §. ult.* Alii verò non dubitant, prodiisse quidem hæc Acta, sed Quartodecimanorum seu Tessaresdecatitarum modò dictorum atque Maximi Tyranni fraude corrupta, multum auctoritatis fideique deperdidisse. V. Sulpicium Severum *lib. 2.* & Tob. Pfannerum *System. Theol. Gentil. purior. cap. IV. §. 5.*

Pilaticia, dicuntur Codino judiciaria capitum tegmina, seu tiaræ Judicum peculiares, olim apud Persas usitatæ, ad quos ritus à Medis fluxit. Ita enim is *cap. 6. num. 46. Cùm Persarum gens parva esset, & vitam Pastoritiam ageret Cyrus, relictis Persarum moribus, utebatur ritu & consuetudine Medorum, utpote gentis magnæ ac magnificæ. Horum verò Judices ferebant epiloricia seu superulas & in capite lineum tegmen. Phacceoli* item *appellatum. Ex quolibet phacceolio pendebat à sinistra parte margellium, sive fimbria ex margella, alteram aurem ejus, qui gestabat, obtegens. Qua significabatur, aurem quidem retectam accusatoribus dari, tectam verò aurem accusatis, sed absentibus, reservari. Ex collo Judi-*

cum pendebant in sericis filis margellia, cum fimbria. Longitudo erat spithamâ minor, latitudo unius palmæ. Quæ Rex Medorum ferebat, similiter & Judices. Quemadmodum igitur olim exercituum Duces ferebant torques, qui erant honoris indices, sic & Pilaticia honorem Judicum manifestabant. Apud Anselm. Solerium *de Pileo Sect. 9.*

Pileatis Fratres, apud Catullum, *vers.*

Salax taberna, vosque contubernales,
A pileatis *nona* Fratribus *pila*:

Castor & Pollux sunt, quibus *Pilea* Veteres affinxere, Philo περὶ ... Hinc & Appulejus *Miles. 10.* *Juvenem quidem Castor & Pollux, quorum capita cassides ovatæ stellarum apicibus insignes contegebant.* Cur iis attributa, docet Festus, *Pilea Castori & Polluci dederunt antiqui, quia Lacones fuerant, quibus* pileatis *pugnare mos est.* Dimidiati ovi formâ fuisse, patet ex Lycophrone *in Alexandra*,

Ὧν ὀστράκου στέγαστρον ...
Κόρσην ...
Quorum rotundæ testulæ casus tholus,
Munimen ictus hostici, caput teget.

Et quidem Castoris pileum strophio circumdatum erat; unde Tusculani, quod in pulvinari imponebant, *Castoris stroppum* appellare soliti sunt, ut docet Festus in *Stroppus.* V. Meursium *Commentar. in Lycophron.* Apud Romanos, quibus aliàs *Pileus* erat nota ac tessera libertatis, servis concedi solita, cùm libertate donarentur: Servi contumaces Solerio *Pileati* prostabant venales, ut ex Cœlio Sabino prodit A. Gellius *lib. 7. cap. 4.* ubi habet: *Pileatos servos venum solitos ire, quorum nomine venditor nihil præstaret, Cœlius Sabinus Jurisperitus scriptum reliquit: Cujus rei causam esse ait, quòd hujusmodi conditionis mancipia insignia esse in vendundo deberent, ut emptores errare ac capi non possent, neq; lex vendundi opperienda esset.* Quod paulo pòst illustrat exemplo prisci moris, quo *mancipia jure belli capta coronis induta venibant.* In quæ verba Anton. Thysius JC. *Si hoc insigni,* inquit, *venderentur servi, venditor vitium aut morbum non præstabat, vel quia hoc signo liberali ingenio, fide & animo sine vitio esse credebantur; vel quia sive boni, sive mali essent, venditor ita vendebat emptoris periculo. Cæteri servi aperto capite venibant, & tantùm concedebatur pileus, cùm libertate donarentur.* Unde non contumaces solùm servos, quod Solerius *de Pileo* contendit, ut dictum, sed & alios, sub pileo venum expositos fuisse patet. Sed & Pileati servi dicti sunt, qui Domini funus antecedebant; testamento nempe ejus manumissi. Hinc Justinianus Imp. *Qui Domini,* inquit, *funus* Pileati *antecedunt, si hoc ex voluntate fiat vel Testatoris, vel hæredis, fiant illico cives Romani.* Et Dion. Halicarnassæus *lib. 8. Equidem scio quosdam, qui Testamento omnes suos servos manumiserunt, ut post mortem bonè audirent, & multi lectulos eorum ferales prosequerentur pileati.* Ad quem ritum respiciens Livius, tradit *Q. Terentium Culleonem, qui à Scipione servitio erat exemptus, adeò amicum Corneliæ familiæ fuisse, ut Pileatus, sicut in triumpho ierat, in funere quoque ante Lectum iveris Scipionis.* Sic Plutarchus, *Tito Flaminio triumphanti, civium Rom. duo millia affuisse* Pileata: Diodorus quoque *Prusiam R. Legatis Rom. Pileatum occurrisse,* refert; quorum hic simul album fuisse Pileum illum, quem servi accipiebant, docet. Nerone occiso, totam plebem *Pileatam* discurrisse, Suetonius ac Victor testes sunt. Jornandi *de Reb. Get. cap. 5.* *Pileati* dicti sunt apud Gothos potissimum, *qui inter eos generosi extabant, ex quibus eis & Reges & Sacerdotes ordinabantur.* Idem *cap. 11. Elegit namque ex eis, tunc nobilissimos prudentiores viros, quos Theologiam instruens, Numina quædam & sacella venerari suasit, nomen illis* Pileatorum *contradens, ut reor, quia opertis capitibus tiaris, quas pileos alio nomine nuncupamus, litabant.* Adde Rodericum Toletanum *de Rebus Hispan. lib. 1. cap. 15.* Gentis nomen facit Aur. Victor Schotti *in Trajano*: *Primus autem solus etiam vires Romanas trans Istrum propagavit, domitis in provincia Dacorum* Pileatis *Sacisque nationibus* &c. Πιλοφόρους vocat Xiphilinus è Dione, ut & Petrus Patricius *in Excerptis de Legat.* ubi de Dacis *pag. 24.* ... *Decebalus ad Trajanum Legatos misit* Pileatos: *hi enim apud illos honoratiores.* Atque eo quidem verbo usus videtur Paulinus *Carm. de Niceta Daciæ Episcopo*, ad designandos præcipuos è Getarum aut Dacorum horum gente:

Et Getæ currunt, & uterque Dacus
Qui colit terræ medio, vel ille
Divitis multo bove Pileatus
Accola ripæ, &c.

Gualterus Tervann. in *Vita* Caroli Com. Fland. C. S. Wilhelmum Nothum Angl. Reg. *Pileati* cognomento donatum fuisse, ait: an quòd Normannici Duces à vett. istis *Pileatis* Gothis genus ducerent, an quòd ille *pileo* caput operire soleret, incertum, Car. du Fresne *Glossar.* Alio sensu vox sumitur, in prov. Gallorum, *Pileatus natus est*: ibi enim membrana vel pellicula, quâ interdum pueri caput involuti nascuntur, quamque *Pileum naturalem* vocant, intelligitur; quo operimento nati felices fore creduntur, unde Gall. *Ils sont nez coëffez.* De cujusmodi pileo Æl. Lampridius in *Diadumeno*, *Solent pueri pileo insigniri naturali; quod obstetrices rapiunt & advocatis credulis vendunt, siquidem Causidici hoc juvari dicuntur.* Erat enim hoc unum e superstitiosis amuletorum ac phylacteriorum generibus, quæ olim a curiosarum Artium peritis usurpata legimus. Cujus superstitionis mentionem fieri apud Balsamonem, in *Comment. super Canones*, observavit Fridericus Lindenbrogius: & narrat is Auctor de Proto quodam è clero historiam, qui accusatus, quòd his artibus esset deditus, postea deprehensus est habere in sinu pileum hujusmodi, à muliere quadam acceptum, quæ hanc illi vim inesse affirmarat, ut omnium ora, qui adversùs gestantem dicere parati essent, obturaret, V. Balsamonem *ad Can. 61. Concil. in Trull.* Nec hodieque omnia superstitionis hujus abolita vestigia, obstetricibus non rarò pilea hæc rapientibus & ad maleficia servantibus vendentibusque. Casaubonus *ad Lampridium l. c.* Hujusmodi pilei loco Antoninus Diadumenus *diadema tenue* habuit, *sed ita forte, ut rumpi non potuerit, viris inter se tendentibus, specie nervi sagittarii*: undè et *Diadumeni* nomen, *Ibid.* V. quoque infrà.

Pilentum, quasi *benè pilatum*, vel *quia pilosis pellibus contegebatur.* Servio *ad illud Virgilii Æn. lib. 8. vers. 666.*

Pilentis *matres in mollibus*:

fuerunt *vehicula, sicuti nunc Basternas videmus. Erant autem tunc Veneti coloris, non, ut nunc sunt, russati, quibus nisi castæ Matronæ uti non poterant.* Recipiebant autem sese ad Basternas Matronæ, postquam Julia & Agrippina Augg. ut & Magistratus usum carpenti sibi vindicarunt. D. Hieronymus *ad Eustoch. Præcedit caveas Basternarum ordo semivirorum.* Earundem meminit antiquus Epigrammatographus *Collect. Pithœi 1. edit. Lugdun.*

Aurea Matronas claudit Basterna pudicas,
Quæ radians patulum gestat utrumque latus.
Hanc geminus portat duplici sub robore Burdo,
Provehit & modico pendula septa gradu.

Ubi *duplex robur* Basternarum amites sunt, ut vocat Palladius *lib. 7. tit. 2.* asseres viz. seu perticæ aucupalibus similes, quarum Festus & idem Palladius *tit. 12.* meminerunt. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis.* Distinguitur certè à carpento, apud Æl. Lampridium *in Antonino Heliogabalo*, *Sed Semiamirica facta sunt Senatusconsulta ridicula, de legibus matronalibus, quæ quo vestitu incederent, quæ cui cederet, quæ ad cujus osculum veniret: quæ pilento, quæ equo sagmario, quæ asino veheretur, quæ carpento mulari.* Honoratius namque *pilentum* olim. Livius ad ann. U. C. 359. *Honorem ob eam munificentiam ferunt matronis* habitum: *ut pilento ad sacra ludosq; carpentis festo profestoq; uterentur.* Treb. Pollio de Zenobia, *Usa vehiculo carpentario, rarò pilento, equo sæpius.* Sed & vocabula hæc, & eorum usus, variè mutarunt in Rep. sæpeque ab Auctoribus confunduntur. Salmasius *ad l.*

Pileolum, & *us*, capitis tegmen est arctè illud ambiens, sine margine, ægrotantibus inprimis ac somnum capientibus in usu. Fiebat plerumque e lana, & Lecticariorum quoque erat, quali usum S. Bernardum, eoque in Hispaniam transmisso edita esse miracula, credi vult *liber vitæ ejus 4. cap. 4.* Sed & Sacerdotum erat, unde notat Scortia *lib. 3. de Missa cap. 4.* Gregorium XIII. ægrè dispensasse, cum Nicensi Episcopo, ut, excepto Sacro Canone posset esse opertus *Pileolo*, reliqui sacrificii tempore: Imò piorum olim fidelium in genere, quos ad recitationem Evangelii *Pileolum* deponere consuevisse, colligit Solerius ex Hildeberto, qui veniens ad ritum recitandi super sacrum Evangelii, *in Opmetr. de sacrificio* Missæ, ait,

Plebs baculos ponit, stat retegitq; caput.

Pontifex Rom. *Pileolo* purpureo ordinariè utitur, quod *Camelaucum* vocant. Etymologo derivatum, παρὰ τὸ ἐλαύνειν τὸ καῦμα, *à prohibendo calore.* Hoc Bedæ dicitur esse *Pileus* in modum parvulæ cassidis, extensus supra summitatem capitis. Meminit ejus Anastasius, *in Constantino Papa*, ubi magnificum ejus Constantinopolim ingressum describens, *Pontifex*, ait, *& ejus Primates, cum sellaribus Imperialibus, sellis & frænis inauratis, simul & mappulis, ingressi sunt Civitatem: Apostolicus Pontifex cum Camelauco, ut solitus est Romæ procedere.* Iisdem tegminibus Imperatores quoque usos fuisse, docet Constantinus Porphyrogenitus, *in Chorogr.* Rubro Cardinales utuntur, quali Wilhelmum Scotorum R. ab Innocentio III. donatum esse, narrat Hector Boëthus. Episcoporum viridis est galerus, hunc enim cum *Pileolo* non rarò confundi, notum. V. Anselm. Solerium *de Pileo, passim.*

Pilemus Ursus puer delicatus Ursi, illustris inter Romanos viri, cui epicedium scripsit Papinius Statius *lib. 2. Sylv. 6.* Possedit hic Ursus prædia per totum Imperium Rom. sparsa: qualis fingitur ille apud Petronium, *cujus familia possit Carthaginem capere.* V. Casp. Barthium *ad l.*

Pileus, vel *um*, Gr. ὁ πῖλος, τὸ πιλίον, ex πῖλος, ex *pelle* hostiæ, unde fiebant, Isid. quòd ex *pilis*, Voss. propriè capitis virilis tegmen, sine margine, cum Petasi contrà marginati essent. Hos ex ovium pellibus densos ac villosos fuisse, innuit Athenæus *Dipnos. lib. 5.* Sed ut paulò accuratiores simus, *Pilei* historiam ab origi-

origine accesseremus. Primo homini Innocentia pro *Pileo* fuit, quâ cùm se exuisset, Satanæ suatu, præter alia calamitatum genera, caput habere coepit injuriis variis obnoxium, unde *Pilei* genita necessitas. Et quidem Natura ipsa comam capiti, velut calanticam, circumposuit, ut ei non decori modò, sed & tutamini, esset hic *galerus naturalis*, ut eam vocat Chrysostom. *Hom.* 11. *ad pop.* Imò contrariò caput infantis ex utero prodeuntis *Pileo naturali*, ut vocant, seu pelliculâ quadam obvolutum & quasi galeatum, in lucem prodit, exemplo Diadumeni Imp. qui hujusmodi *Pileo* tectus in lucem est editus, indeque nomen adeptus, ut *in eo* scribit Lampridius: Ferdin. item Davali, quem eodem modo genitum esse, notat P. Jovius *lib.* 1. quod optimi ominis loco esse solet, & proin antiquâ superstitione Causidicis venditum fuisse, modò memoratus Lampridius docet: *Solent deinde*, inquiens, *pueri Pileo insigniri naturali, quod Obstetrices rapiunt & Advocatis credulis vendunt, siquidem causidici hoc juvari dicuntur.* In sinu autem gerebant Causidici id pilei, quod proin ἐγκόλπιον ἔνδυμα Balsamoni dicitur *ad can.* 61. Concilii Trull. V. Suicerum *Thes. Eccl.* voce Ἐγκόλπιον. Ars dein accessit: & primùm quidem inter Christianos capitis tegmen, utrique commune sexui, sacrum fuit, velamen nempe impositum capiti infantis baptizati, quod Græci *Galeam* vocarunt: gestatum a Neophytis per octiduum à Baptismo, ut colligitur ex Augustino, *Serm.* 160. *de tempor. cap.* 2. Cujus adhuc meminit Ivo Carnutensis, qui seculo 12. ineunte floruit: postea enim in desuetudinem abiisse videtur. Provectioris ætatis, in utroque sexu, distincta tegmina, & *Pilos Virorum, Mitræ fœminarum* fuere, Servius *ad Æn lib.* 9.

Et tunicæ manicas & habent redimicula mitræ.

Quam ob causam de fœminei capitis integumentis, suprà actum, in voce *Fæmina.* Viros quod attinet, Romani, licèt *Pileum* libertatis haberent insigne, ut plurimum tamen aperto capite incesserunt, ut ex nummis veteribusque statuis perspicuum est: Hinc gratissimum Julio Cæsari fuit, jus Laureæ gestandæ, ad calvitium occultandum; quâ non opus erat, si *Pilei* fuissent in usu. In sacris tamen, ludis, Saturnalibus, peregrinatione, militia, grandi luctu, damnatione, ægritudine, tempestatibus, senio, capita tegebant, ut Lipsius monstrat *de Amphitheatro cap.*19. & 20. Sed laciniam Togæ capiti injiciendo, quo sensu accipiendum, cùm Consule adventante, *equo desilire, capuiq; aperire* moris fuisse, legimus. Quamvis & hæc contectio capitis Palliolo adhibito quandoque facta est: Quemadmodum de Claudio ægro, scribit Suetonius, *caput illum Palliolo texisse, cùm ludum Gladiatorium memoriæ Matris ederet.* Pileo tamen usum Tarquinium constat, quòd eum ipsi de capite abreptum, & in caput repositum ab Aquila refert Dionys. Halicarnasseus *lib.* 3. Neronem item, de quo Suetonius, *Post crepusculum statim arrepto* Pileo, *vel galero, popinas inibat.* Interim præcipuus ejus in manumissionibus fuit usus. Unde in morte Neronis, *plebem pileatam* per totam Urbem discurrisse, Auctor est Suetonius; & eadem de re Aur. Victor, Omnis, inquit, Roma adeò interitu Neronis exultavit, ut plebs *induta Pileis manumissionum, tanquam sævo Domino exempta, triumpharet.* Quidam galero vel linteo caput obducebant: nonnullis *Pileus* Thessalicus sive Petasus involucrum; Ita enim de Augusto Suetonius, *Domi non nisi petasatus sub Dio spatiabatur.* In militia ex pellibus imponebant, quos *Pannonios* vocat Vegetius *lib.*1.*cap.*20. ex pellibus nim. ovium villosis, ut ex Athenæo suprà dictum. Reliqui pilei e lana plerumque conficiebantur, aliàs è lacernis cæsis concinnabantur, ut pilei quadrati hodie variis in locis, quod ex Papinio & Martiali scribit Pierius *lib.* 40 *cap. de Pileo*; Pleniùs verò Magius *Miscell. lib.*3. *cap.*7. &c. Græci, quamvis & ipsi nudis ut plurimum capitibus, tamen & ipsi aliquando iisdem de causis, quibus Romani, *Pileos* sumsere. Quod quantumvis neget universè Polydorus *de Invent. rer. lib* 3. *cap* 18. affirmat tamen rectè Brodæus *Miscell. lib.*8. *cap.* 17. Namque & Ulyssem pileatum plerique exhibent, & Hippocratis imago pileata visitur: Castores item solitos fuisse pingi cum pileis, suprà diximus, in voce *Pileatus*: Nec ullum latent *Pilei* Thessalici, & Macedonici & Atheniensium Crobyli. Tiaræ passim tegebant Persarum capita, quare Cimonem navibus aliquot Persicis interceptis, *tiaris* impositis, hostem fefellisse, refert Diod. Siculus *lib.*11. Parthi ex usu patrio processere *pileati*, unde epitheton hoc illis tribuit Martialis *l.* 10. *Epigr.* 22. & in nummis, quos Goltzius exhibet, Romano Imp. ob recepta ab hac gente signa, supplex Parthia, *Pileum* demissè porrigit. Inter Scythas, solos honoratos *Pilei* usum habuisse, docet Lucianus *de Scyth.* & Dionys. Trajanus, ubi de Decebalo. Garamantis *Pileus* fuit ex dimidio ovo struthionis, in æquas partes disfisso, Lucian. *in Dipsade*: quâ formâ visitur *Pileus*, in nummo Gordiani Imp. apud Pierium *loco cit.* Æthiopum petasus tam latè patuit, ut decem hominibus inumbrandis par esset. Nic. Codinus *de rebus Abassinor. c.* 12. Sinensium *Pileos* describit Trigaultius *de Sinica expedit. l.*1 *c.*7. & 8 Moscorum nobilium Sigism Herberstenius, cùm ait: *Vestes habent oblongas, pileos albos apicatos ex lana coactos, quos æmulas Barbaricas confectas videmus, sordidosq; ex officina gestant.* Turcæ suum *Turbantem* vocant, quo & Persæ hodierni, & Tartari, sed diversi coloris utuntur, V. *infrà*: ut alias Gentes sicco præteream pede, Et hic vulgaris caput integendi mos fuit: At Imp. Rom. in bello, & ubi operiri capita mos erat, *Pileis* Laconicis tecti erant, quos describit Synesius *Orat. de Regno*, ubi & Carinum Imp. laneo *Pileo* ornatum introducit. Constantinop. Impp. in usu communi *Pileum* adhibebant, Codinus *de Offic. Constantinop. cap.*6. *num* 18. quem in solemnitatibus mutabant Crinomiâ, ac Tetraphyllo, aliis item, de quibus idem *cap.* 6. *num.*36. Persarum Reges Tiaram gerebant rectum, diademate cumulatum, Xenoph. *Cyri Pæd. lib.*8. Dio Prusæus *Orat.* 14. Nudum Diadema capita cinxit, Tyrrheni R. apud Virgilium *Æn.* 11. Syphacis apud Sil. *lib.*16. Julii, apud Sueton. *in eo, cap.* 79. Sed & Candys, ac Cidaris Persicis Regibus in usu fuere: quod posterius Regibus quoque Armeniorum ac Ponti, Plut. *in Pompejo*; Ægypti quoque atque Æthiopiæ fuit usitatum, Diod. Siculus *lib.* 4 Russorum Autocrator, vulgò *M. Moscoviæ Dux*, Pileo *Schapka* dicto insignis est, quem *gemmis ornatum, aureis item laminis, quasi quibusdam spirulis subinde se vibrantibus, mirè concinnatum esse*, tradit Sigism. Baro *de rebus Moscovit.* &c. Fuere & peculiares *Pilei*, Magnatibus Proceribusque Imperiorum ac Regnorum primariis. In Imperio Constantinop. Andronico, cum creatus esset Imperator, detractum esse pullum & acutum *Pileum*, quo antea utebatur, & rubram mitram capiti fuisse impositam Nicephorus auctor est *lib. de Alexii Comneni imperio num.* 18 Biretum acuminatum, Proceribus ætate provectioribus serico tectum, in usu fuisse; adolescentibus capite nudo agentibus, refert Nic. Gregoras *l.*11. *in fine*, qui Andronicum Palæologum omnibus concessisse *Pileos*, prout cuique liberet, Latinos, Mysios, Triballicos, Syrios Phœnicios, narrat *ibid.* V. quoque Codinum *de Offic. Eccles. & Aulæ Constantinopol. præsertim cap* 3. & 4. *ubi de tegminibus Capitis Magnatum Aulicorumq; distinctè ac prolixè agit.* De Judicum *Pilaticiis* dictum *suprà.* Apud Sinas peculiarem Magistratibus omnibus *Pileum* sic describit Nicol. Trigaultius *Expedit. Sin. l.*1. *c.*6. *Omnes Magistratus, sive Philosophici, sive Militares infimi juxtà ac summi, eodem Pileo insigniuntur, Is est è velo nigro & utrinque duas velut alas habet, ferè supra aures, ovatæ figuræ; quæ ita adhærent Pileo, ut tamen facilè excidant. Hoc ajunt modo se ad modestè rectèq; incedendum cogi; & à capite leviter inflectendo prohiberi*, &c. Et quia perantiqui moris est, ut Doctoribus certus quidam habitus sit: Hinc Pallium Philosophicum Athenis celebre, Photius *Cod.* 80. Corona item, quæ ab Initiatore Mysta solebat imponi, Aristoph. *in Nubibus*. Philostratus *de Vita Sophist lib.*2. Lucian. *in Eunucho* &c. Doctoralis inprimis *Pilei*, seu *Biretti*, ut vocat Bettachinus, concessio insignis, quem hic signum ait esse victoriæ ac gratiæ, nec non Sacerdotii & superioritatis, addito in vertice hasplo seu flocco, pro Doctorum varietate, coloris diversi. Theologorum enim *Pileus* nigri, ut indigitetur, Mundo illos mortuos: Jurisperitorum rubri, eò quòd adsint Principibus ac Regibus terræ: Medicorum verò ac Philosophorum violacei aut cœrulei, apud Germanos, coloris est, ut moneantur oculos suos non declinare in terram, ut docent Middendorpius *de Academiis lib.* 1. & Maxim. Sandæus *in Theolog. Juridic. Comm* 50. Apud Italos verò, Doctoralis *Pilei* color semper niger est: floccum tamen pro variis variant; quem porro hortensi mutavisse Genevenses, docet *in Calvini vita*, Laingæus *cap.* 7. Origo hujus *Pilei* non incommodè ab oleastro Olympionicarum arcessitur, V. Hadr. Junium *Animadv. l.*5. *c.*2. Forma non eadem apud omnes. Rotundum suo tempore fuisse, notat Petrarcha *de Remed. l.*1. *dial.* 12 non signatâ tamen natione. Apud suos Cadomenses eadem figurâ esse, scribit Petrus Lenaudiere *tr. de Privilegiis Doctor. part.* 1 *quæst.* 3. videturque eandem formam innuere Signorellus de Homodeis *Consilio* 23 *n.* 7. cùm Doctoris *Pileum* vocat *Diadema*, quod figuræ semicircularis fuit & rotunditatem sapuit. Forma quadrata non paucis in locis eminet: Italis olim usitata teste Pancirolo *Var. lect. Juris l.*1. *c.* 23. & Sinensibus etiamnum, ut docet Trigaultius *Exped. Sin. l.*1. *c.*18 cujusmodi *Pilei* iconem exhibet Kircherus in *China illustr.* &c. De *Pileis* seu tegminibus capitis, quibus in sacris, Ethnici, Hebræi, Christiani usi, ut quædam subjiciam: Observat Sueton. *lib. de gen. vestim.* apud Romanos, triplex fuisse Sacerdotum ac sacrorum hominum proprium *Pileorum* genus, *Apicem, Tutulum, Galerum.* In specie Flaminibus Dialibus *Albogalerus* usui fuit. De *Phrygio* V. suprà. Summus Sacerdos Syriæ Deæ, qui solus purpuratus erat, aureo Tiarâ usus proditur, à Luciano *lib. de Dea Syria* Sacerdotes Persarum, quoties sacrificabant, gestare fuisse solitos Tiaras, & utrinque filtraceas Infulas dependentes, refert Strabo *lib.*15. Apud Hebræos *Pileum* Sacerdotalem, (quem tamen Pontificibus quoque communem statuit, salvis appendicibus, soli Pontifici propriis) sic describit Hieron. *Epist. ad Fabiolam*, *Quartum genus est vestimenti rotundum Pileolum, quale pictum in Ulysse conspicimus, quasi sphæra media sit divisa, & pars una ponatur in capite; hoc Græci & nostri Tiaram, nonnulli* Galerum *vocant*, Hebræi *Miznepheth. Non habet acumen in summo, nec totam usque ad comam caput tegit, sed tertiam partem à fronte inopertam relinquit: atque ita in occipitio vittâ constrictum est, ut non facilè labatur ex capite. Est autem byssinum & sic fabrè opertum linteolo, ut nulla acus vestigia appareant.* V. quoque Josephum *Antiq. l* 3. *c* 8. & Riberam Zach.3. *n.*14. De Cidari Pontificia, idem Josephus *ibid.* inquit, *Pileo, quali cæteri Sacerdotes, utebatur: super quem extabat alius consutilis, ex*

hyacintho variatus. Harum autem corona triplici ordine circumdabat, in qua spectabantur calyculi aurei, quales videmus in herba, quæ apud nos Daccharus; apud Græcos Hyoscyamus *appellatur*, (quam postquam prolixè descripsit, addit) *Ejusmodi corona, ab occipitio, circum tempora utraq; procedebat: Nam frontem isti calyculi non ambiebant; Sed ceu lorum quoddam latum aureum, quod sacris characteribus Dei nomen incisum habebat.* Cujusmodi *Pilei* icon, ex Villalpando repræsentatur, apud Solerium. Itaque Josephus coronulas soli Pontificiæ Cidari tribuit; Lyranus tamen *in Exod. cap.* 39. eas in Sacerdotali quoque agnoscit, non aureas tamen, sed byssinas, quod probare conatur, *ex versu* 25. V. ipsum *caput.* Apud Christianos quoque, iis qui sacra tractant, *Pileus* peculiaris; inprimis in Comun. Romana, ubi eminet Pontifex Coronâ aureâ triplici super Mitram: usuarium capitis tegmen *Camelaucum*: Cardinalibus *Pileus* & Galerus ruber concessus est, quorum ille, in quo crux supernè extat, non minùs ac in Pileo Clericorum, id habet privilegii; ut si alicui reo, dum ad supplicium deducitur, super caput ab obvio Cardinali imponatur, liber dimissus supplicium effugiat: Episcoporum peculiare capitis tegmen est, viridis Galerus ac Mitra bicornis. Reliquo Clero communis est *Pileus*, quem etiam Episcopi extra solemnitates usurpant: Alicubi tamen non Clerus universus, sed soli Sacerdotes, aut qui in Clero eminent, jam insigniti sacro ordine, *Pileo* utuntur. Sic in Eccl. Metropolitana Lugdunensi, nulli conceditur usus *Pilei*, præterquam è prima nobilitate Canonicis (*Comites* passim audiunt) qui jam Subdiaconatu sunt initiati: cui affine, quòd apud Gothos olim soli Sacerdotes, omnibus Laicis exclusis, pileati fuere, ut docet Jornandes *de Rebus Goth. num.* 35. Nec forma *Pilei* Clericalis ubique eadem est: Apud Moscos, & in oris Septentrionalibus, oblongos *Pileos* Clerici gestant, ex castorum pilis, colore griseo, Sigism. Baro Herberstenius, ubi *suprà.* Alicubi rotundi sunt, Barbosa *allegat.* 9. Alibi passim forma quadrata in usu est, quam à Regibus Persarum Armeniorum ac Medorum, ad Christianos Clericos, derivatam esse, affirmat Pancirolus *Var. Lect. Juris lib.* 1. *cap.* 21. Monasticis cœtibus permultis commune tegmen *Cucullus* est seu *Cucullа*, quæ duo tamen distinguit Auctor *Vitæ S. Deicoli cap.* 2. Apud Abassinos etiam solius Cuculli gestatione Monachos internosci, Godinus refert *lib.* 1. *cap.* 34. E lino confici solitum, habet Hieronymus *ad Heliod.* è lana, Sozomenus *lib.* 3. *cap.* 13. Forma κωνοειδὴς est, unde *capitis tegmen acuminatum* dicitur Nicephoro *lib.* 9. *cap.* 14. &c. Ne mortui planè prætereantur, verbo indigitandum, capita eorum *Sudario* fuisse obvelata, ut ex Hist. Evangelica Joh. *cap.* 10. & *cap.* 20. patet. Sanctorum imagines passim exhibentur capitibus umbellâ radiante opertis & velut scuto fulgente contectis: Quod Jos. Scaliger *in Catalecta Virgilii pag.* 475. approbante Henr. Salmutho *in Notis ad Panciroli res. deperdita, cap. de fibula*, contendit aliud non esse, quam μηνίσκον, sive umbellam lunatam, capitibus statuarum impositam apud Ethnicos, ne avium stercoribus inquinarentur; quod damnum sibi à corvis imprecabatur Horatianus Priapus. Et favet sententiæ Aristophanis *in Avibus* locus, ubi Scholiastes ita expressit hanc vocem. Lazius tamen *Comm. Reip. Rom. lib.* 9. *cap.* 19. apposuisse ait Ethnicos statuarum capitibus istiusmodi circulum, specie dimidiæ Sphæræ, tanquam coronam: *formatam* aliquando *in speciem Solis*, quam in Maximiani Cæs. statua Antiochiæ observavit Marcellinus *lib.* 25. *sub fin.* Videturque huc alludere Vellejus Paterculus, cùm de Octavio Cæs. scribit *lib.* 2. *Cui advenienti Romam, immensa Amicorum occurrit frequentia. Et cùm intraret Urbem, Solis orbis super caput ejus curvatus æqualiter circumdatusque in colorem arcus, velut coronam tanti mox Viri capiti imponens, conspectus est.* Hinc itaque ritum in Rom. commun. usitatum arcessens, adjicit Lazius: *Quamobrem in hodiernum diem Sanctorum imagines cum tali semicirculo & pinguntur & sculpuntur.* Hoc pictos deceat Sanctos, at verorum, qui in cœlis triumphant, *Pileus* gloria est. Plura de his, V. inprimis apud Anselm. Solerium *tract. de Pileo, ubi etiam ex ære lectori exhibet varia Pileorum, de quibus diximus, genera.* A *Pileo* Prov. *ad Pileum vocare* celebre est, quod ut eo melius intelligatur, de *Pilei* apud Romanos præcipuo usu, velut superpondii loco, quædam superaddam. *Pileum* priscis insigne fuisse spectatæ virtutis, ut inde mos fluxerit Magistros Doctoresque *Pileo* exornandi, monet Erasmus *in Chiliad.* Eundem notam fuisse superioritatis ac potestatis; victoriæ item &c. alii docent: Sed inprimis symbolum libertatis fuisse, vulgatissimum est, & fusè comprobatum à Bodino *de Republ. l.* 1. *c.* 5. ac Pancirolo *Var. Lect. Juris l.* 2. *c.* 220. Hinc quoties libertatis expressio vel professio facienda erat, *Pileum* adhibitum legimus. Sic Henricus II. Gall. R. publico scripto, quo rationem reddebat initi abs se fœderis contra Carolum V. cum Mauritio Saxone aliisque Protestantibus Germaniæ Principibus, præscripsit in fronte *Pileum* inter duos pugiones, teste Spondano *in Annal. Gall. ad A.C.* 1552. *num.* 6. significans hoc fœdere Germaniæ libertatem quæri. Quod imitatione Vett. factum: Namque & Brutus, Tyrannidis excussor, in vett. nummis *Pileum* manu præfert, atque in variis Cæsarum nummis, Mulier cum *Pileo*, emblema libertatis est, Pancirolus *Var. lect. Jur. l.* 1. *c.* 17. & Pierius *l.* 40. *s. de Pileo.* Cujus rei causa, quòd nobilitatis ac potestatis signum *Pileus* haberetur, Libertas a. potestate definitur. Sunt etiam, qui ad Noachum auctorem id referant: ab eo quippe sub Jani nomine, apud Latium regnante, Latinos ajunt *Pileo* post diluvium donatos, in symbolum libertatis à tot malis, ut scribit Maxim. Sandæus *Theol. Jurid Comm.* 50. Itaq; *vocare servos ad Pileum*, ut loquitur Seneca *Epist.* 47. Liv. *l.* 34. Suetonius *in Tiberio*, aliique, est vocare eos ad libertatem. Quam antequam mancipia acciperent, radebantur. Ita apud Plaut. *in Amphitr. Sosia*, *Ut ego hodie raso capite calvus capiam pileum.* Plut. *T.Q. Flaminio*, Καθάπερ ἔθος ἐστὶ τοῖς οἰκέταις, ὅταν ἐλευθερωθῶσι, ξύρεσθαί τε τὰς κεφαλὰς καὶ πιλία φορεῖν, *Sicut mos est servis, quando in libertatem asseruntur, radi capite & pilea gestare.* Hinc Prusiam R. ut se Romanorum profiteretur libertum, Legatis eorum raso capite ac Pileatum occurrisse, diximus suprà. Cur verò raderentur, ostendit Nonius, *Qui*, inquiens, *liberi fiebant, eâ causâ calvi erant, quòd tempestatem servitutis videbantur effugere, ut naufragio liberati solent.* Qui enim è naufragio emerserant, radi consuevisse, docet Juven.

——— ——— ——— Gaudent ibi vertice raso
Garrula securi narrare pericula nautæ.

V. quoq; Lucianum *in Hermotimo* & Artemidorum *l.* 1. *c.* 23. Sic ergo rasis imponebatur *Pileus*, quem in Feroniæ, Libertorum Deæ, templo accipiebant: album fuisse Diodorus scribit, ubi de Prusia ei sermo. V. Servium *ad Æneid. l.* 8. In specie tandem, inter Gladiatorum præmia, *Pileus* quoque fuit: Qui enim semel victores, non tamen à ludo immunes fiebant, Palmam; qui ad tempus vacationem impetrabant, Missionem; qui planè à cruentis his spectaculis vacare jubebantur, Rudem: qui tandem immunitate hac, unà cum libertate ac jure civitatis Rom. donabantur, *Pileum* accipiebant. Tertullianus *de Spectaculis c.* 21. *Qui insigniori cuique homicidæ leonem poscit, idem Gladiatori atroci petat rudem &* Pileum *præmium conferat*, V. Thom. Godvvynum *Anthol. Rom. lib.* 2. *sect.* 3. *cap.* 10. ut & hanc in rem plura, suprà voce *Caput*, &c.

Varia apud varios Pileorum genera.

α. Albogalerus, Flaminibus Dialibus in usu erat, ex pelle hostiæ albæ Jovi cæsæ confieri solitus, teste Festo ac A. Gellio *l.* 10. *c.* 15. Cujus iconem ex Phil. Rubenii *Electorum l.* 2. *c.* 25. exhibetur apud Solerium. β. Apex, Sacerdotum insigne apud vett. Romanos, duplex fuit, Flaminum alter; alter Pontificum, imò aliorum item Sacerdotum. Sutilis erat ex pellibus ovillis, Isidor. γ. Apiculum, filum quo Flamines velatum apicem gerebant, Fest. Servio verò, quo Flamines velatum gerebant caput; æstivo nempe tempore, cùm pileum ferre non possent. δ. Bardocucullus, cucullus fuit crassus & rupicibus ac petronibus accomodatus; qui non tantùm caput tegebat, sed & pænulæ attexebatur, corpus ulterius tegenti. Martialis *Epigr.* 93. *l.* 1. ε. Biretum Doctorum, suprà descriptum: Tartarorum viride est, capiti æquale, rotundum, quod pretiosæ pellis fascia ambit. Martinius *de bello Tartar.* Dictum vulgò *Turbant.* ζ. Camelaucum, usuarium Pontificis Rom. capitis tegmen, de quo suprà in *Pileolum.* A Monialibus quoque usurpatum legitur apud S. Ephremum. η. Candys, *Pileus* Regum Persicorum pellitus, Pollux *l.* 7. *c.* 13. θ. Caputium, V. *Cuculla.* ι. Causia, Macedonum *Pileus*, Poll. *l.* 10. *c.* 36. πιλίδιον Demostheni *Orat. de Legat. malè obita.* Huic Diadema Reges imponebant, Plut. *in Demetrio.* κ. Chasdium, Gr. χάσδιον seu χασσίδιον, pileus ultra capitis peripheriam nihil in sublime efferens: qualis σφενδόνη in militia Homerica *Il.* κ. Ei φαλάρων opponitur. V. Meursium in hac voce, & Suicerum in Χάσδιον. λ. Cidaris, idem quod Diadema, Budæo *in Pandectas* & Pancirolo *Var. l.* 1. *c.* 9. Genus erat *Pilei* è pilis contexti, Poll. ubi *suprà.* De Cidari Summi Sacerdotis Hebr. dictum. μ. Clericalis *Pileus*, suprà descriptus est: modò trium, modò 4. costarum, exhibetur, apud Solerium *sect.* 14. ν. Cornutus *Pileus* fuit Sacerdotum Ethnicorum, Silius *lib.* 15. cornuta Bacchi mitra: hodieque mitra Episcopalis bicornis est. ξ. Crinonia, pileus Impp. Græcorum in solemnitatibus, cui à specie lilii nomen, Codinus. ο. Crobylus, Atheniensium *Pileus*, causiæ ac tiaræ non absimilis. Apud Thucyd. *lib.* 1. & Lucianum *in Navig.* sonat plexum crinium, desinentem in acumen. Apud Asterium *Homil. in Festum Cal.* pro fœminei capitis tegmine accipitur. π. Cuculla seu Cucullus, *Pileus* Monachalis est acuminatus & κωνοειδὴς: quo etiam Moniales usas fuisse S. Athanasius docet *de Virgin.* hodieque inter Moschos id obtinere, narrat Sigismundus Baro. Propriè autem tegmen fuit capitis infantilis, ut Solerius docet. ρ. Cyrbasia, Gr. Κυρβασία, fastigatus in coni formam *Pileus*, seu Apex Saliorum, Dionys. Halicarn. *lib.* 1 aliàs *Pileus Epiroticus* seu *Albanus.* V. paulo suprà in *Apex.* σ. Diadema, erat textile aureum, cum lapillis & margaritis, positum ad Imperatoris frontem, & ponè revinctum, cerebrum versùs, Curopalates *de officiis Aulæ Constantinop.* Multiplicabatur id pro numero regnorum, Herodian. *lib.* 6. τ. Ducalis *Pileus*, V. suprà. υ. Galerus, V. suprà *in hac voce.* φ. Incantati *Pilei* Sereniani Ducis, Imperium affectantis, meminit Ammianus *lib.* 4. χ. Justinianæi, *Pileorum* genus erant, Impp. Constantinopolitanis usurpari solitum: à Justiniano, qui primus iis usus, V. Codinum *in Supplem.* ψ. Laconici *Pilei*, quibus Impp. Romani in bello usi, describuntur à Synesio *Orat. de regno.* ω. Mitra, vide suprà *suo loco.* αα. Oblongus ex castorum pilis *Pileus*, Sacerdotum in Moscovia, de-

scribitur à Sigism. Barone. ββ. Ex Ovo dimidio Struthionis Garamantæ Pileum sibi adaptarunt olim, ut supra diximus. γγ. Pannonii Pilei ex pellibus, a militibus Rom. adhibiti sunt, Vegetius lib. 1. cap. 20. δδ. Petasus, V. suprà in hac voce. εε. Phaccolium, Græcis recentioribus, quasi fascia complicata, vocatur Turcarum Turbans. ζζ. Phrygium, item Phrygius amictus, V. suprà suo loco. ηη. Quadratos Pileos, à Regibus Persarum, Armeniorum ac Medorum, ad Clericos Christianos, Doctores item, devenisse, affirmat Pancirolus. θθ. Schapka, Pileus M. Moscoviæ D. V. suprà. ιι. Stemma, idem quod Diadema, Curopalates, de Officiis Aulæ Constantinop. κκ. Stroppus, Castoris pileus strophio circumdatus, V. suprà in voce Pileati. λλ. Tetraphyllum, ex Pileis fuit, quibus Impp. Constantinopolitani, in solemnitatibus, sunt usi: A quatuor foliis dictum, Gretserus in Codinum lib. 3. Comm. cap. 1. §. 8. μμ. Tiara, V. infrà suo loco. νν. Tropæuchia, ex tegminibus Imperatorum capitis, in Imperio Constantinop. à tropæis, nomen adepta sunt. ξξ. Tupha, Tiara rectus, Regibus Persicis peculiaris, ob typhum, quem ingenerat, sic dictus, Zonaras in Basilio Imp. οο. Turbans, an à Corybantibus Græcorum, Pileus est, Turcarum, albo: Tartarorum, viridi: Persarum, rubro colore insignis. Satis accedit ad Tiaram vulgarem Persicum, & pluribus describetur infrà, suo loco. ππ. Tutulus, Pileus lanatus, metæ figurâ, a Sacerdote sacrificante, apud Romanos, ex Numæ instituto adhibitus. Fulgentius de vocibus antiqq., V. quoque infrà, suo loco.

Pilicrepi, inter Gymnasiorum Ministros, dicebantur, qui sphæristice obliti curabant, ne ignis balneorum extingueretur. Quidquid alii dicant, qui per Pilicrepos lusores pilæ, utpote obstrepentes spectantium auribus, intelligendos putant, male Martialis & Statii loca interpretantes, Hieron. Mercurialis de Arte Gymnastica lib. 1. cap. 12. Præter illos Alipili erant, qui, ut refert Seneca Epist. 56. ad vellendos, ab aliquibus corporis partibus & præsertim alis, pilos adhibebantur: nisi velimus, ut docti quidam Viri censuerunt, Pedicrepos & Alipedas apud eum legere, quasi in Gymnasiis essent, qui a pediculis homines purgarent, & inter occidendum magnâ voce singulos enumerarent: quod tamen Mercurialis dicto loco non probat &c. V. C. Barthium ad Statium lib. 1. Sylv. 5. vers. 57.

Piligeri, seu *Pileati*, Græcè πιλοφόροι, ex Barbaris fere semper tonsi erant, sicut contrà Mitrati seu οἱ μιτροφόροι, intonsi. Hinc Hieronymus in Vita Malchi, Ismaëlitas, qui Scenitæ sunt Arabes, intonsum crinem habere & vittâ caput redimitum tradit. Et Herodotus, de Babyloniis lib. 1. Κομῶντες δὲ, inquit, τὰς κεφαλὰς, μίτρῃσιν ἀναδέοντες, μεμυρισμένοι πᾶν τὸ σῶμα, Comati autem capita mitris redimita habent, unguentis toto corpore delibuti. Idem de Cissiis lib. 7. de Indis, Arrianus, de Brachmanis Philostratus, referunt. Nempe pilea & mitræ diversa, & mitræ quidem fasciæ fuerunt, quibus caput religabatur: pilea v. capitis integumenta rotunda, in galeæ modum tacta, unde & galeri dicti &c. Latini tamen etiam mitram pro pileo posuerunt, ut mitra phrygia Virgilio, pileum Phrygium dictum, quam tiaram etiam appellarunt. Qua de re V. Salmasium ad Solinum pag. 556. ut & suprà.

Pillerius, dignitas inter Equites Melitenses, quæ vulgò Piliere, Gall. Pilier, ex Lat. pila, id est, columna. Cùm enim Nationes VIII. hunc Ordinem componant, primus in qualibet illarum Pillerius est, & quasi columna suæ Linguæ seu Nationis, uti videre est, apud Dominic. Macrum Hierolexico.

Pilloria, adde: Car. du Fresne vocis originem arcessit potiùs, à pila iterum i. columna, ad quam alligabantur rei. Idem enim inquit, pilorium cum postello, seu columna lignea, Concilio Bituric. A. C. 1336. can. 12. Item pilorium seu postellum, in cœmiteriis & locis sacris affigunt & apponunt. V. eum Glossar. & in CP. Christiana, ubi de Milio aureo. Apud eundem, Ferrarius Italos gogna appellare supplicii genus, quo noxii injectâ bojæ sive numellæ cervice, in suggestu, omnium sibilis ac ludibrio exponuntur, notat. V. illum quoque voce Berlina.

Pilorum ustrina, à veneficis strigibus ad philtra usurpata, V. infrà, voce Pilus.

Pilosi, Gr. τριχώδεις, occurrunt Esaiæ cap. 13. vers. 21. & cap. 34. vers. 14. ex Aquilæ versione, qui ita vocem Hebr. שעיר exponit. Hieronymo sunt Satyri vel Incubones: unde sumta vox Satyrorum, in nuperis versionibus, atque eò libentiùs usurpatur, quòd species, qualem Poëtæ describunt, ab hircina non abludit, neque ipsa Satyri vox ab Hebr. Sahir. Et certè à שער, pilo, Hebræis שעיר est hircus, animal hirsutissimum: quemadmodum Græcè τράγος dici volunt, ἀπὸ τῆς τραχύτητος, à pilorum asperitate. Sed & nomine שעירים, idola vel dæmones appellari videas, Levit. cap. 17. vers. 7. & 2. Chronic. cap. 11. vers. 5. qua de re diximus suprà, voce Hircipili. Nempe Diabolus hirci specie se præbere conspiciendum amat. Unde in Jamblichi Babylonicis, τράγου τὸ φάσμα ἐρᾷ Σιμωνίδου, Hirci spectrum aliquod deperit Simonidem. Et apud Philostr. Vitâ Apollonii lib. 6. cap. 13. Veneras in vicum (Æthiopiæ prope Nili cataractas) decimo jam antè mense Satyri spectrum (id est, Diabolus, Satyri specie) furens erga mulieres, jamque duas illarum interfecisse ferebatur, quas videbatur maximè amare. Idem judicium de Silvanis, Faunis & Gallorum Dusiis, de quibus Augustinus agit de Civ. Dei lib. 15. cap. 23. &c. Itaque, cùm locis præfatis prædicitur fore, ut in desolatis urbibus שעירים hirci saltent & clament alter ad alterum, spectra intelligas potiùs, quam veros hircos: quæ eadem mens aliis fuit, qui pro hircis vel dæmonia vel pilosos, explicant, aut Satyros, id est, Satyrorum specie Dæmones apparentes. Ullos enim aut jam extare aut unquam in rerum natura extitisse, homines istiusmodi Pilosos seu Satyros, falsum est. Nec enim assensum meretur magnus Scriptor, qui Satyrum introducit Antonium in eremo rogantem, ut pro se communem Deum deprecetur &c. Sam. Bochartus Hierozoici Part. poster. lib. VI. c. 7. V. etiam in voce Satyrus.

Pilositæ, ab Origenistis appellati sunt Orthodoxi, quòd in die Judicii omnes homines, cum iisdem pristinis suis pilis, resurrecturos esse profiterentur, Hieronymus Epist. 61. ad Pammach.

Pilosus Comes, apud Guil. Britonem Philippidos lib. 10. ubi de prælio Bovinensi, versu 407.

Et Comitem, quem Teutonici dixere Pilosum:

Apud Germanos, idem est cum Comite Sylvarum seu Sylvestri. De quo eodem Chronicon Flandriæ cap. 15. & un Conte d'Alemaigne, qu'on appelloit le Comte Polu. Quo loco Sauvagius, contra MSS. fidem restituit, ex Meiero, Le Comte Palatin du Rhin, ut & cap. 21. ubi inter Electores Seculares Imperatorum primus post Ecclesiasticos, le Polu du Rhin, i. Pilosus Rheni, recensetur, quem Comitem Palatinum Rheni esse constat. Casparus Barthius ad Britonis d. l. Rawgraffen, ait, non Reuchgraffen intelligimus, asperarum regionum Dominum, non ipsum hirsutum, aut pilis obsitum. V. quoque Comes Hirsutus suprà.

Pilum, Tyrrheni inventum, Plin. lib. 7. cap. 56. proprium Romanorum olim militum gestamen, exactè describitur à Polybio Histor. lib. 6. interprete Cl. Isaaco Casaubono, his verbis: Sunt è Pilis quædam crassa, quædam tenuia, & è solidioribus, quæ rotunda sunt, palmarem habent dimetientem, quæ quadrata, latus; tenuia sibinis mediocribus sunt similia, &c. Et paulo pòst, Illorum omnium hastile tres fere cubitos longum est, aptatur singulis telum ferreum hamatum, paris longitudinis cum ipsis lignis, cujus nexum adeò firmant validè, ad media usque ligna religantes, & crebris fibulis configentes, ut non antè nexus inter utendum laxetur, quàm ferrum frangatur, etsi crassum in fundo, &, quâ parte ligno committitur digitum unum cum dimidio, neque adeò magnâ cautione prospiciunt huic adnexioni. V. quoque Livium Decad. 3 lib. 1. & Halicarnas. lib. 5. Sed hæc omnia non satisfecerunt animo sagacissimo & perspicacissimo Jos. Scaligeri, cujus ultimum in terris conatum ajunt fuisse veram, ipsius judicio, hujusceli delineationem. At curâ eâ supersederi posse faciunt nummi veteres, qui telum perspicue exhibent spectandum. Ex illis unus, quem Jac. Gutherius proponit de Jure Pontificali vet. Rom. lib. 3 cap. 16. laudatus Casp. Barthio ad Statium lib. 3. Sylv. 3. vers. 99. Meminit eorum Lucanus Pharsal. lib. 3. versu 589.

Pila *sed in medium venere trementia pectus.*

Et lib. 8. versu 597.

Septimius, qui proh! Superûm pudor, arma satelles
Regia gestabat, posito deformia pilo.

Corippus item lib. 4. vers. 242.

Ingens excubitus protectorumque phalanges
Fulgebant rutilo pilis *splendentibus auro.*

Ubi inaurari ea consuevisse, etiam ultimo ævo, observat Barthius ad Statium Thebaid. l. 8. v. 405. Alii. De lauro pinnisque pilis additis, cùm læta nuntianda essent vel tristia, V. infrà ubi de Pinnatis Literis. Reliqua suprà, voce Pilani, uti de ταλάβοις seu pilis vett. Persarum, in Sibyna.

Pilumnus, adde: Nonius Marcellus Pilumnum & Picumnum Deos vocat, Præsides auspiciis conjugalibus, citatque Varronem de Vita Pop. Rom. lib. 2. cujus hæc sunt: Natus si erat vitalis ac sublatus ab Obstetrice, statuebant in terra, ut auspicaretur rectus. Diisque conjugalibus, Pilumno & Picumno, in ædibus lectus sternebatur. Idem Varro, inter 3. Deos custodes Puerperæ statim post partum adhibitos Silvanumque, ab ingressu nocturno arcentes, Pilumnum ac Picumnum ponit, quod propterea factum, quoniam Silvani & Fauni, quos vulgò Incubos vocabant, improbi quondam fuerant mulierculis ac earum concubitui inhiabant, unde ne Sylvanus per noctem ingrederetur, & jacentem vexaret, hi adhibiti. Ita n. ex eo Augustinus de Civ. Dei lib. 6. cap. 9. Mulieri fetæ post partum tres custodes commemorat (Varro) adhiberi, ne Sylvanus per noctem ingrediatur & vexet: Eorumque custodum significandorum causâ tres homines noctu circumire limina domus, & primò limen securi ferire, postea pilo, tertio deverrere scopis: ut his datis culturæ signis, Deus Sylvanus prohibeatur introire: quia, inquit, neque arbores cæduntur, atque putantur, sine ferro: neque far conficitur sine pilo; neque fruges coacervantur sine scopis. Ab his autem tribus rebus tres nuncupati Dii, Intercidona à securis intercisione: Pilumnus, à pilo: Deverra à scopis, quibus Diis custodibus contra vim Dei Sylvani feta conservatur. V. quoque Joh. Rosinum Antiqq. Rom. lib. 2. c. 19. & Thom. Bartholinum de Puerperio Vett. adde Gerh. Jo. Vossium de Idolol. lib. 1. cap. 40. ubi multa de his Rutulorum Diis, avorum

vinculoque aut patruo magno Turni, quos à quibusdam pro Dioscuris quoque habitos, addit.

Pilus, à *pelle*, cui inhæret, an à Gr. πῖλος, de quo suprà, an à πτίλον, i. *pluma*, an à φύλλον, *folium* &c. vilitate sua in proverbium abiit, apud Latinos, *Pili non facio*, Cic. *ad Fratrem*, & Græcos, Ἄξιος τριχός, *dignus pilo*, in hominem nihili, Erasm. *Adagior. Chil.* 1. *Cent.* 8. *Adag.* 4. hinc Romuli nepotibus curatè evulsus, V. suprà ubi de *Alipilis*. Domino verò nostro digna res providentiâ visa, Matth. *cap.* 10. *vers.* 30. Ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσί. *Vestri autem etiam capitis pili in numerato sunt.* Sed & ad *pilum*, funditorum dexteritas olim explorata. Ita enim in Benjaminitarum exercitu septingenti viri, fundâ misisse lapidem *ad pilum*, sine erratione, leguntur, Judicum *cap.* 20. *versu* 16. Quo modo apud Smyrnæum *lib.* 4. in sagittario certamine pro scopo statuit Agamemnon galeam setis equinis insignem, præmium illi daturus,

—— ὅς κέρσειεν ἀπὸ τρίχας ὀξέι χαλκῷ.

Nec ita pridem in Perside Scamachiæ Prorex semel atque iterum ictu sagittæ medium secuit *pilum* sex-magnorum passuum intervallo distantem, teste oculato Oleario *Itin. Persici lib.* 4. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poster. lib. III. cap.* 10. Etiam in *Disvestitionibus* recentiori ævo *pilus* adhibitus: Fiebant enim illæ *projecto pilo vestimenti*; quasi, qui se *disvestiebat de re aliqua*, h. e. possessione ejus sese exuebat, vestes revera deponeret. Cujus ritus meminit Hincmarus Laudun. *Epist. ad Remensem Tomo II. Opp.* Hincmari Rem. Archiep. *Potestis —— interrogare, cur ea; quæ nunc repetit, nullo cogente —— per pilum vestimenti sui à se terrâ tenus ejectum, non tantùm dereliquit* &c. & Godofredus D. Brabantiæ in vet. *Charta*, apud Miræum *Diplomat. Belgic. cap.* 65. *Quadraginta ergo solidos, quos de horreis supradictæ villæ annuatim tollendos existimabam —— projecto à me pilo pallii mei, juxta morem Nobilium werpivi*, ut alia omittam. At nimium his tributum, quibus in philtra usi, qua de re aliquid suprà attigimus. Sed & alias *pilos* subtrere soliti Vett. vel metu, ut Dionysius Tyr. apud Tullium, & Commodus Imp. apud Lampridium; vel delitiarum causâ, ut Augustus apud Suetonium, & Otto apud Tacitum. *Ustriculas* Tertullianus mulieres, quarum opera in hanc rem adhibita, vocat *lib. de Pallio*, V. infrà: & plura *de pilis*, animalium inprimis, apud Plin. *lib.* 11. *cap.* 39. hominum, apud Vossium *de Idolol. lib.* 3. *capp.* 91. 95. & *lib.* 4. *capp.* 45. & 87.

Pimentarius, & *Pimentum*, Græcis recentioribus Πιμεντάριος, & πίμεντον. V. suprà *Pigmentarius*, & *Pigmentum*.

Pimentellia, celebris in Portugallia Familia, ex Gallæcis eò profecta. In quâ inprimis Vasco Martinus *Pimentel* præcipuo honoris gradu, apud Alfonsum III. Portugalliæ R. viguit, sed eo inimicorum odio dejectus est. Filius ejus Alfonsus, nepos Joh. Alfonsus, ac pronepos Rodericus, cognom. *Bonus*, bellicâ virtute extitere illustres. Quo ultimo genitus est Joh. Alfonsus, cui Henricus III. Rex Castellæ Beneventum (*Benavente*) cum tit. *Comitis* concessit. Hic Rodericum Alfonsum genuit, Joh. Alfonsi, in quo *Com. de Mayorga* titulus cœpit, atque Alfonsi, patrem. Alfonsus ex minori filio Petro Dn. *de Villafafila*, avus extitit Bernardini primi Marchionis *de Tabara* & reliquorum, (de quibus V. infra in voce *Tabara*) satoris. Major Alfonsi filius Rodericus Alfonsus genuit Ludovicum March. *de Villa franca*, cujus filia Maria *Pimentellia* nomen & Villam Francam Toletanis intulit atque Alfonsum Com. *de Benavente*, quo natus Antonius Alfonsus, reliquorum Comitum sator, & Petrus, Philippi II. gratiâ *Marchio de Viana* in Gallæcia creatus ac novæ lineæ autor extitit. Comites *Pimentellios* quod attinet, eorum sic habet series: Alfonsus *Pimentel* Com. Beneventanus, ex Maria (fil. Didaci Fernandini *de Quinnones*) pater fuit Roderici Alfonsi *Piment.* C. *de Benav.* quo & Mariâ Pachecâ genitus Alfonsus *Pimentel* C. *de Benavente*, junxit sibi Annam *de Velasco & Herrera*, atque ex ea suscepit Antonium Alfonsum *Pimentellium* Com. Beneventanum, maritum Ludovicæ Henriciæ Gironæ, & ex ea patrem Joh. Alfonsi *Pimentellii* Com. Benev. cui Catharina Quinnonia Com. *de Luna*, peperit Antonium Alfonsum *Pimentellium* Com. Lunæ & Beneventi: Patrem ex Maria Pontia *de Leon*, Joh. Alfonsi *Pimentellii* Com. *de Mayorga*, Roderici Alfonsi *Pimentellii*, Claudii *de Quinnones*, Ludovici *Pimentellii* &c. qui hoc seculo floruere. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobil. Eur. Pars. II. pag.* 83.

Pimentum, in *Excerptis* Apicii, apud Salmasium *ad Vopiscum*. V. suprà in *Pigmentum*.

Pimpilim, in Bengala longum piper, quod ibi tantùm nascitur, vocatur hodie, à Barbaris *Pepeli*, è qua voce Græcorum πέπερι manasse certum est: quemadmodum iidem ex *Zengebil* Indorum *Zingiber* fecerunt. V. Claud. Salmasium *ad Solinum pag.* 1026 & 1072. ut & infrà, in voce *Piper*.

Pimplea, Græcè Πιμπληΐς, apud Apollonium Rhodium, ubi de Orpheo,

—— —— Τόν ῥά ποτ' αὐτὴ
Καλλιόπη Θρήικι φατίζεται εὐνηθεῖσα
Οἰάγρῳ σκοπιῆς Πιμπληΐδος ἄγχι τεκέσθαι.

—— —— *quem quondam ipsa*
Calliope Thraci fertur congressa
Oeagro prope speculam Pimpleam peperisse,

aliis mons Thraciæ, aliis fons, aliis locus juxta Pieriam esse videtur. Πίμπλαν & Πιμπλειάδ Græci plerique scribunt, unde *Pipleius Vates* Orpheus dicitur Appulejo *lib.* 2. *Sic in modum superbi juvenis Aonis* (Penthei sc.) *vel Musici vatis Pipletis laceratus atque dilaceratus domo proturbor.* Et *Pipleides Musæ*, apud Varronem *de L. L. lib.* 6. Certè in antiquis Strabonis exemplaribus, Πίπλαν & Πιπλειαν scriptum extare, notarunt Eruditi. Hesychius, Πιμπλείας αἱ Μοῦσαι ἐν τῷ Μακεδονικῷ Ὀλύμπῳ, ἀπὸ κρήνης Πιμπλείας, *Pipleæ Musæ, in Macedonico Olympo, à fonte Piplea* &c. Salmasius *ad Solinum pag.* 159. V. quoque Brodæum *ad Oppianum Cyneget. lib.* 2. *pag.* 63.

Pinaces, Πίνακες, dicti sunt Theoni, qui aliis παραπήγματα, V. suprà in *Parapegma*, & Cl. Suicerum, voce Πίναξ.

Pinacotheca Imaginum illustrium, doctrinæ vel ingenii laude, Virorum, nomen libri à Jano Nicio Erythræo haud pridem editi, de quo ipse sic ad Lectorem: *Eorum tantùm imagines in hanc* Pinacothecam *intuli, qui, meâ ætate, memoriâ digni extiterunt, quiq; me vivo fato functi sunt sui; neque tamen omnium imagines sum complexus, sed eorum tantùm, qui mihi vel amicitiâ conjuncti, vel auditione & fama noti fuere: eos autem, de quibus tacui, iratos non vereor, quòd se fuisse neglectos querantur; quoniam mortui omnino nesciunt irasci: quanquam neglecti non sunt dicendi ii, quorum ego scripta non legerim, quosque ne natos quidem noverim.* Prodiit Coloniæ Agrippinæ A. C. 1645. A *Pinacothecis* Romanorum, quæ ad insaniam usque olim receptæ. Ut enim in Atrio Tablinum, in quo servabantur codices rerum in Magistratu gestarum: Armaria, quæ imagines Majorum continerent, sic *Pinacothecæ* erant, ubi tabulas pictas, aliaque asservari mos erat. Vitruvius *lib.* 6. *cap.* 7. ipsarum rationem, in ædium metatione, non semel sibi habendam constituit: improbavitque Plinius *lib.* 35. *cap.* 2. nimium earum studium, quod in illis instruendis ac refereiendis passim ponebant. Et quidem tabulas pictas curavere Pictores, quos familiares fuisse Romanis suprà diximus. Erat & Officinator à statuis, cujusmodi legitur fuisse Eutyches nescio quis Augustorum Libertus, & Hermeros Tib. Claudii Cæsaris servus Theamidianus ab Marmoribus Magister, qui faciunt ut credant Eruditi, apud Cæsares saltem, non *Pinacothecas* modò, sed & Agalmatothecas, ita liceat appellare, in delitiis fuisse, privati enim his Atria referserant sua. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*.

Pinarius Valens, Præfectus Prætorio, patruus Maximi Imp. fuit. Jul. Capitolinus *in Maximo & Balbino*, *Pueritiam omnem* (Maximus) *in domo patrui* Pinarii *fecit, quem statim ad Præfecturam Prætorii subvexit, ubi factus est Imperator.* Ubi Pal. & princeps editio: *in domo patris Pinarii.* Sed patrem ejus *Maximum* itidem, non *Pinarium*, priùs Auctor vocavit, Salmasius *ad l.*

Pinaropœi, Græcè Πιναροποιοί, Epiphanio dicuntur, *limpidatores & politores gemmarum*, οἱ τρίβοντες λίθους καὶ σμήχοντες, lapidum tritores, qui attritu limæ vel arenæ vel rotæ vel alterius lapidis scobe gemmas poliunt & in nitorem dant. Metaphorâ ex palæstris desumtâ, ubi nitidi & politi λιπαροὶ & ἰσχνοὶ & πιναροὶ dicebantur, ab oleo, quo perfusi nitescebant. Glossæ, *politus*, λιπαρός. Unde λιπαρότης, *nitor ac politura*: quod in oratione aliisque omnibus rebus locum habuit: λιπαρότητος χάριν, *elegantiæ ac nitoris gratia*; λιπαρὰ σανιδώματα, apud Agatharchidem, *læves tabulæ ad unguem rasæ ac complanatæ*, &c. V. Salmasium *ad Solinum passim, inprimis pag.* 1105.

Pincerna, minister pocula mensæ ingerens: qualis Ganymedes, à Diis raptus, fertur Jovi pocula ministrasse. Unde Ausonius,

Stat Jovis ad cyathum, genitus quem Dardanius Tros.

Seneca *Epist.* 47. *Alius vini minister, in muliebrem modum ornatus, cum ætate luctatur. Nec potest effugere pueritiam, sed retrahitur. Jamque militari habitu glaber, destrictis pilis, aut penitus evulsis, tota nocte pervigilat: quam inter ebrietatem Domini & libidinem dividit.* Iidem *ad cyathos* dicti. Sueton. in *Cæsare*, *Sed C. Memmius etiam ad Cyathum & vinum Nicodemi stetisse objecit.* Juvenalis *Sat.* 13.

Nec puer Iliacus, formosa nec Herculis uxor
Ad cyathos.

Propertius *lib.* 4. *Eleg.* 9.

Lygdamus ad cyathos.

Ad eos Plautus respexit in *Menæchmis*:

Non scis quis ego sim? qui tibi sæpissimè
Cyathisso, apud nos quando potas.

Dicebant autem convivæ identidem *Pincernæ*, πῖνε κέρασε, i. *misce*, *vel tempera vinum, ut bibam*, unde voci origo, teste Budæo *de Asse lib.* 5. Præterea moris erat, cùm surgerent à mensa, ut *Pincernæ* reliquias mensæ darent, quemadmodum Athenæus docet *libro extremo*: Ἔθος δὲ ἦν ἀναστάντων, ἐπεὶ δείπνων, καὶ σπείσαντας, τὸ λοιπὸν τοῦ ἀκράτου τῷ διακόνῳ παιδὶ ἐκπιεῖν διδόναι. *Mos erat, ut, cùm surgerent à mensa, cumque libassent, vini reliquum puero illi darent*,

derat, qui bibere ministrasset. Qui idem *lib.* 10. auctor est, hoc actum id olim ministerium fuisse, dum ait, *non solùm apud Græcos sed & Romanos morem fuisse, ut nobilissimi Juvenes in conviviis & sacris publicis id munus obirent.* Apud Persas quoque *Pincernas* in pretio fuisse, ex Herodoto *lib.* 3. discimus, ubi refert, *filium Praxaspis fuisse Cambysis Pincernam*, & addit, ἦν δὲ καὶ τοῦτο οἱ τιμὴ οὐ σμικρή. Regni Pincerna Neemiæ, qui Xerxi ministrabat, meminit Josephus *Antiqq. Judaic. lib.* 2. *cap.* 1. præter ipsum sacrum Neemiæ librum, quem vide. Adhibebant verò Regii hi Pocillatores ea in re magnam curam & diligentiam, ut aptissimè decentissimeq; vinum funderent, Regibusque propinarent; Phialam tribus summis digitis ita offerentes, ut facillime prehendi posset; quod Xenophon tradit παιδ. Κύρ. *lib.* 1. Οἱ δὲ τῶν βασιλέων οἰνοχόοι κομψῶς τε οἰνοχοοῦσι καὶ καθαρείως ἐγχέουσι, καὶ διδόασι τοῖς τρισὶ δακτύλοις ὀχοῦντες τὴν φιάλην, καὶ προσφέρουσιν, ὡς ἂν ἐνδοῖεν τὸ ἔκπωμα εὐληπτότατον τῷ μέλλοντι πίνειν. Fr. Roppma *de Operis servorum*, Iconem *Pincerna* ex ære exhibet Laur. Pignorius *Comm. de Servis*: De *Pincerna Regis* Pharaonis, elegantem habes Historiam Genes. *cap.* 40. ac Vulcano in convivio Deorum *Pincernam* agente, V. Homerum *Iliad.* α. *sub finem* & Eustathium παρεκβολ. *in locum*: de Hebe, Hercule, Ganymede Jovi pocula ministrantibus, Poetas passim. In Imperio Rom. Bohemiæ Rex *Pincerna* Imperatoris est, *des Römischen Reichs Ertzcredentzer oder Schenck*, proindeque in celebratione Imperiali Curiæ primum poculum Imperatori porrigit, non tamen sub corona Imperiali, nisi liberâ voluntate, V. Constitut. Ruperti apud Gold. Potus is vinum est aqua permixtum, *Aur. Bullæ cap.* 27. quod potiùs est ex consuetudine gentis & Medicorum consilio derivare, quam cum Noldenio ex præcepto Salomonis, Proverb. *cap. xii. versu* 4. De poculo autem primùm Rex ipse libat, ut sic Imperiatori fides fiat, nihil subesse mali, unde etiam *der Credentzbecher* vocatur &c. V. Limnæum Enucleatum *lib.* 2. *cap.* 7. Strauchium *Dissert. Exoter.* 2. *n.* 14. &c. ut & hic in voce *Buticularius*, item *Pocillator*. Hinc *Pincernatus*, dignitas Eccl. cujus meminit Albertus Argentin. *A. C.* 1349. *Joannem de Lichtenberg qui & in Argentinensi Ecclesia Præposituram, Decanatum, Cantoriam & Pincernatum simul tenebat*, apud Car. du Fresne *Glossar.*

Pinea Corona, Panis olim fuit. Silius Ital. *lib.* 13.

Cingit acuta comas & opacat tempora pinus,
Ac parva erumpunt rubicundâ cornua fronte.

Quæ proin καλὸς στέφανος, *pulchra corona*, dicitur Philostrato *in Imagin.* Hinc & hircus ei offerendus apud Longum eadem arbore coronatur. An διὰ τὸ ὄρθιον καὶ μεγαλοπρεπὲς τοῦ φυτοῦ, ut ait Phurnutus *in Pane*, quòd hæc arbor *præ se fert nescio quid montani & magnifici*? V. fabulam de *Pinu* virgine à Pane simul Boreaque adamata, apud Constantinum Cæs. *lib.* 11. *cap.* 21. & Julianum *ad Jamblich.* Bacchi item, & Neptuni, ob causas Plutarcho dictas *Sympos. lib.* 5. *Probl.* 3. Quorum proin huic cum Ludi Isthmici sacri essent, victorum in iis corona *pinea* quoque fuit posterioribus temporibus, cum prioribus apio essent coronati, V. quæ de Diogene Cynico Isthmionica narrat Dion Chrysostomus *de Isthm. Orat.* 9. Sed & Cybelæ Cererique arborem hanc dilectam fuisse, dicemus infrà. Porro, in celebri illo fistulæ judicio, quod apud Ephesios in antro quodam Panis, ubi de virginitate alicujus dubitabatur, fiebat, si virgo reperta esset, de qua ambigebatur, dulcis quidam primò sonus audiri, mox antri valvæ sponte recludi, inde ipsa virgo aspici cœpit, ἐστεφανωμένη τὴν κεφαλὴν πίτυος κόμαις, *cincta caput pineis frondibus*, uti apud Achillem Tatium Dianæ refert Sacerdos *lib.* 8. Certè Virgilio hujus arboris *odores* sunt *casti*, in *Ciri*: & Ovidio ipsamet *pura* dicitur *Faster. lib.* 2. ubi de piaminibus quibusdam seu februis, quibus *pinea virga* adhibita est. Hinc & apud Callimachum *Hymno in Dian.* 21. ubi de sacro Dictynnæ fieri solito, legimus,

——— ——— τὸ δὲ σκέπας ἤματι κείνῳ
Ἢ πίτυς, ἢ σχῖνος ———
——— ——— *Serenum verò die illo*
Aut pinus est aut lentiscus &c.

V. hanc in rem plura apud Car. Paschalium *Coronar. lib.* 6. *cap.* 27. & 28.

Pineptimi Ostium, sicut Athribis seu Athribiticum, quod alii Διόλκος vocant, ψευδόστομον Nili est, de quo sic Salmasius, *ad Solinum*. *Est & tertium Delta, ubi Bubastiacus amnis findit se in alia duo diverticula; quorum alterum per Athribin urbem effunditur in mare, alterum per ostium* Pineptimi *dictum p.* 477.

Piney, nomen illustris familiæ, quæ Lucenburgensis seu Luxemburgicæ ramus est. In hac enim Petrus Lucenburgius Comes *de Conversan, de Brienne & de S. Paul*, cum tres præcipuè filios habuisset, Ludovicum, Theobaldum & Jacobum; Ille Comes *de S. Paul* & Connestabilis Franciæ, denuo πολύγαμος, ex filio Pe-troavus fuit Mariæ, quæ Comitatus *de Soissons, S. Paul, Marle* & alia, Borbonio marito attulit; ex alio filio Antonio Com. *de Roucy & de Brienne* posteritas mascula in plures gradus duravit & demum A. C. 1613. in Francisco D. *de Lucenburg & de Piney* Principe *de Tingry* (fil. Francisci D. *de Lucenburg & Piney* & Dianæ Lotharingicæ) finita est. Huic ex Magdalena Montmorencia (quæ obiit A. C. 1615.) natæ sunt Carola Margaretha, Ducissa Lucenburgica & Pinæa, & Lætitia: quarum hæc nupsit Henrico *de Levis* Duci *de Ventadour*, illa primis nuptiis uxor fuit Leonis Albretani, defuncti A. C. 1630. alteris juncta est Carolo Henrico Claræmontano Com. *de Tonnerre & Tallars* indeque Duci *de Lucenburg & Piney*, Principi *de Tingry*, cui peperit Magdalenā Bonam Theresiam unicam familiæ hæredem; cui maritus obtigit Franciscus Henricus Montmorencius, Com. *de Bouteville* & ab ipsa Dux *de Piney & Luxembourg*. V. Philipp. Jacobum Spenerum *Theatr. Nobilit. Europææ Part.* II. *p.* 92. & *Parte* III. *p.* 81.

Pingere de Musivo, apud Anastasium in *Vitis* Pontificum, est *decorare ex Musivo*, in *Leon. IV. picturâ Musivi decorare*, in *Bened.* III. *ornare ex Musivo*, in *S. Hilario*, *Musivo depingere*, alibi. Recentioribus Græcis ψηφῶν & διὰ μουσίου καλλωπίζειν. Hinc *pictus de musivo*, apud Æl. Spartianum in *Pescennio Nigro*, *Hunc in Commodianis hortis, in porticu curva, pictum de Musivo, inter Commodi amicissimos, videmus sacra Isidis ferentem*. Quid autem sit *pingere de Musivo*, fusè docent Jos. Scaliger *ad Manilium*, & If. Casaubonus *ad Sueton.* V. suprà, ubi de *Musivo*. Addam hic pauca de discrimine Artis pavimenti, uti Lucillius vocat, & Artis *Musivo pingendi*, quas quidam confundunt sine ratione. Quamvis enim idem utrumque opus esset & tessellatione utrumque contexeretur, nunquam tamen pavimenta de musivo picta, aut sola de musivo strata occurrunt; Semper cameris & apsidibus, assignatur musivum, ut solo pavimentum. Quam differentiam Codin. religiosè observat, cùm eodem opere sola, parietes & cameræ decorarentur; quod in solo ponitur πλάκωσιν, quod in parietib. ἐξορθομάρμαρον, in cameris verò & pendentibus, μουσεῖον appellans. Similiter apud Anastasium laudatum reperias, *apsidam musivo decoratas, pavimenta autem marmoreis exemplis strata*, neque usquam aliter: Quamvis pavimentorum opus eadem ratione & forma componeretur, quo musiva, ex parvis variisque tessellis aut lapidum sectutis, quibus diversæ formæ & figuræ exprimebantur, ut dictum. Salmasius *ad L. c.*

Pingere Vestes coloribus, dixit Servi. de vestibus acupictilibus, quarum usus apud Romanas matronas tum esse cœpit, cùm purpureis iis esset interdictum. Erat autem Matronarum habitus, ante Imperium Cæsarum purpureus & auratus, quem proin à Libertinarum ordine abdicat Ovidius *de Arte Amandi lib.* 3.

Quid de veste loquar? Non jam segmenta requiro,
Nec quæ de Tyrio murice lana rubet.

Nisi in luctu, quo depositâ purpurâ cœruleas sumebant. Sub Impp. verò jam inde à Julio Cæs. purpuræ usus privatis interdictus, *Nam his primus lecticarum usum & conchyliatæ vestis & margaritarum, nisi certis personis & ætatibus, perque certos dies, ademit.* Donec Nero eum penitùs sustulit, apud Suetonium in *Vita* utriusque: quod sub aliis deinceps Imperatoribus tenuit, usque ad Aurelianum, quem iterum permisisse scribit Vopiscus ut matronæ tunicas purpureas & cæteras vestes haberent. A' Cæsare itaque ad hunc usque Aurelianum varii coloris vestes gerebant, quas *colorear* idem vocat Auctor, quæque & acu vel pectine pluribus essent intextæ coloribus (ποικίλα ἱμάτια Græcis & πολυχρώματα) sed talares atque institis ornatæ, ut à Libertinabus & iis quæ corpore quæstum faciebant, discernerentur, quæ institæ versicoloriæ erant & ex diversis inter se mixtis coloribus ut plurimum textæ. *Pingebant* autem vestes, ac formas variarum rerum, animalium inprimis, in iis acu exprimebant tum Phrygiones, tum Babylonii, communi nomine *Plumarii*, Gr. Ποικιλταί, appellati, sed ita, ut Phrygiones vestes ab aliis factas variis operibus ornarent & picturis variegarent, Babylonicorum verò Pulmarii, diversos colores picturæ intexendo, uno simul in opere eademque operâ, totum Babylonicum acu pertexerent & conficerent. Adde quòd id, quod in pulvinari aut veste *pinxerant* Phrygiones, ita expressum in veste extaret, ut extra vestem emineret, & quâ parte insutum aurum aut colores acu intexti essent, eâ parte vestis asperior rigidiorque redderetur: Babylonici verò Plumarii unitum ac æquabiliter *pictum* totum suum opus darent, omniaque sic exæquarent, ut lævis ac plana ubique totius contexti facies appareret, licèt pluribus coloribus intexta variisq; figuris distincta esset. Uti verò utrique hi acu, sic Polymitarii pectine *pingebant*, tanto artificio & industriâ, ut majore fermè varietate eorum opera distinguerentur, quàm quæ acu Babylonicâ aut Phrygiâ *picta* essent. Unde non dubitat pronuntiare Martialis, Babyloniam acum Ægyptiaco pectini (inde enim Polymitarii primitùs orti) cedere debere, quod hoc ejus Epigramma testatur, cui lemma, *Cubicularia polymita.*

Hæc tibi Memphitis tellus dat munera, victa est
Pectine Niliaco jam Babylonis acus.

Sed de his omnibus plura V. suis locis.

Pingue Candidum, apud Plinium, ubi de Sardonyche gemma, *Sardonyches olim, ut ex nomine ipso apparet, intelligebantur candore in Sarda, hoc est velut carnibus ungue hominis imposito, & utroque tralucido, talesque Indicas esse tradunt —— hi quidem duo reliquas omnes, quæ non tralucerent, cæcas appellantes, quæ nunc nomen abstulere.* Indigitare vult, Indicas Sardonyches olim, quæ candorem in rubro habebant, & utrumque tralucidum, omnium optimas judicatas: at suo ævo cæcas illas Sardonyches, ac mini-

minimè translucentes, in pretio esse, & nomen sibi solis Sardonychum vindicasse. Pergit, *Nullo Sardarum vestigio Arabicæ sunt, cæperuntque pluribus hæ gemmæ coloribus intelligi, radice nigrâ aut cæruleum imitante. & ungue minium increrum* candido pingui. *nec sine quadam spe purpuræ in minium transeunte.* Ubi *candidum pingue* vocat, crassiùs nitens, cui *candorem gracilem & liquidum* paulo pòst opponit. Sic idem *pinguem lucem* alibi vocat, & *pingues carbunculos*, qui pinguiùs lucebant &c. V. Salmasium *ad Solinum p.* 558. ut & suprà voce *Obess.*

Pinius & *Pinnius*, nomen Romanum: In vett. Inscr. habetur *L. Pinnius Celer* & *Lucius Pinnius Celsus.* Etiam cognomen, apud Capitolinum *in Opilio Macrino*, *Verba denique Aurelii Victoris, cui Pinnio cognomen erat.* Ita Palat. cum vulgò legatur, *qui Primo cognomen erat.* Regius codex, *cui Pinio*, præfert. Nimirum in Inscriptionibus Gruterianis decem ampliùs occurrunt Aurelii Victores, qui ipsimet subinde aliud adhuc sibi adsumebant agnomen. Quemadmodum in Epigrammatis Orbis Rom. occurrit, *Aurelius Victor Augentius. Aurelius Victor Frontinus.* Alius itaque hic ab Aurelio Victore, cujus opusculum *de vitis Augustorum* elegantissimum publicavit Andreas Schottus. V. Casaubonum, Gruterum & Salmasium *ad Capitol. l. c.*

Pinna, Hebr. סנפיר, an per sermonis compendium, quasi סכרת חפיר *spina fossoria*, quia his quasi *spinis* aquam *fodit* pisces & sulcat? Græcis πτερύγιον, ab *alarum* similitudine. Ut enim pulsu aeris feruntur alæ & ferunt, ita promovent pisces, sectâ & pulsâ aquâ *pinnulis*, adeoque his volant, si qui latiores habent, ut apud Oppianum *Halieutic. lib. 1. vers.* 428.

Τευθίδες, ἱέρακός τε γένος, βοῦς τε χελιδών.

Etiam *concha margaritifera*, apud Græcos & Romanos. Isid. Characenus in Parthiæ periegeſ. apud Athenæum *lib. 13.* Φασὶ δὲ, ὅταν βρονταὶ συνεχεῖς ὦσι καὶ ὄμβρων ὀχετοὶ, τότε μᾶλλον τὴν πίνναν κύειν, καὶ πλείστην γίγνεσθαι μαργαρῖτιν καὶ εὐμεγέθη. *Ajunt autem, cùm tonitrua continua sunt & imbrium effusiones, tum maximè pinnam concipere & plurimam generari margaritam & ampliorem.* Plinius *lib. 9. cap. 33. In Acarnania, quæ vocatur* pinna, *margaritas gignit.* Fortè ex Hebr. פנין *penin*, de quo suprà in *Peninim.* Hinc πίννινος λίθος, *pinninus lapis*, pro margarita, in versione Græcâ Esther. *cap. 1. versu* 6. ut πιννικὸν ἔριον, *pinnina lana*, qua de infra. Et Græci alicujus Interpretis verbum πίννινον, *margarita* redditur, Prov. *cap. 25. vers.* 12. Indidem Vett. πινικὸν vel pro ipsa *pinna* sumunt, vel potiùs pro margarita, Ptolomæus *lib. 6. c. 7.* Συάγρου ἄκρα Σαχαλιτῶν ἐν τῷ Σαχαλίτῃ κόλπῳ ἐν ᾧ κολυμβῆσις πινικοῦ, *Syagrus arx Sachalitarum, in Sachalite sinu, in quo pinici piscatio.* Et *lib. 7. cap. 1.* Κομαρία ἄκρα καὶ πόλις Καρείων ἐν τῷ κολπῷ ἐν ᾧ κολυμβῆσις πινικοῦ, *Comaria arx & urbs Carrorum, in sinu Colchi (hodie Cochin) in quo piscatio pinici.* Arrianus *in Periplo maris Erythræi*, de Apologo & Ommana Persici maris Emporiis: Εἰς ἀμφότερα δὲ τὰ ἐμπόρια ... εἴς τε Βαρυγάζαν καὶ εἰς Ἀραβίαν, πινικὸν πολὺ, *Affertur ab utroque emporio in Barygazam & Arabiam multum pinicum, &c.* Unde in Arriano concha non dicitur πίννα, sed πινικὴ κόγχη: cùm de sinu Persico scribit, Πλεῖσται κολυμβήσεις εἰσὶ τῆς πινικῆς κόγχης. *Multæ (ibi) sunt piscationes pinicæ conchæ.* Itaque ex πίννα dictum, quo animalis nomen est primo fit πινικὸν, id est, *margarita*, deinde adject. πινικὸς, unde πινικὴ κόγχη, *concha pinicia* seu *margaritifera*. &c. Quod vero non in *pinna*, sed ἐν ὀστρέῳ τινὶ παραπλησίῳ ταῖς πίνναις πλὴν ἐλάττονι, *in ostreo quodam pinnis proximo, nisi quod minus est*, margaritas concipi scribit Theophrastus, non adversatur dictis. Jam enim alii observarunt, ostreum hoc *pinnæ* simile sed minus esse pernam pinnæ speciem, quam hiantem ait Plinius *lib. 32. cap.* 11. in arena stare defixam, velut suillo crure, unde illi *pernæ* nomen. A' quo *perlæ* vulgare vocabulum. Tandem tamen *perna* & *pinna*, tam pro margarita quàm pro ostreo, usurpari cœptum. Pandectarius, *Perna quid est? Est lapis margarita.* Item *Hager albuin* Arab. *sive alba margarita vel perna est, quæ in ostreis reperitur.* Et rursus, *Pina Græcè pisis, in quo margarita generatur: interdum pro ipsa margarita dicitur.* Ubi obiter nota, *pinam* scribi pro *pinna.* Nam verè Pandectarium ita scripsisse, docet literarum ordo. Sic in Arriano & Ptolomæo constanter legitur, πινικὸν pro πιννικὸν, &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. lib. V. cap.* 6. & hîc passim inprimis infrà in voce *Pinnicum*, ubi ostendemus, non margaritarum solùm fœtu, sed & lanâ seu vellere *Pinnam* pretiosam esse. Non omittendum tamen, quod legimus, de *Pinna*, apud Plinium *lib. 9. cap.* 42. *Concharum generis &* pinna *est. Nascitur in limosis, subrecta semper, nec unquam sine comite, quem pinnoterem vocant, alii pinnophylacem. is est squilla parva: alibi cancer dapis assectator. Pandit se pinna, luminibus orbum corpus intus minutis piscibus præbens. Assultant illi protinus, & ubi licentiâ audacia crevit, implent eam. Hoc tempus speculatus index morsu levi significat, illa ore compresso, quidquid inclusit, exanimat partemque socio tribuit &c.*

Pinnacella, in summis trichoris domuum nobilium, vulgò dicuntur Gallis, in modum bandi vel vexilli ductæ ex ære laminæ versatiles, cognoscendo flatui ventoque spiranti; unde *Gyrouettes* etiam vocant, à *gyrandi* significatione. Quibus respondent Græcorum ἀκρωτήρια, h. e. *fastigiorum ornamenta*: namque *pinnacella* est ἀκρωτήριον. Sic Andronicus Cyrrestes, qui octonarium ventorum numerum & partitionem instituit, turrim marmoream Athenis collocasse legitur octogonon, & in singulis lateribus singulorum ventorum imagines exsculptas contra suos cujusque flatus designasse, supra turrim autem posuisse metam ex marmore, cui Triton æneus impositus ad omnem ventum tam versatilis, virgam manu tenens, ac porrigens indicabat, quis ventus flaret. Ad quod exemplum hodie in summis ædium fastigiis & Templorum obeliscis gallus gallinaceus ex ære imponitur, qui semper rostrum contra ventum flantem conversum habens, hoc eum modo indicat. Nam caudam ejus latiorem ventus, qui flat, verberans & impellens, rostrum avis adversum, se consistere cogit. Sed & ad ornatum ac insigne *Pinnacella* addi solent; quemadmodum olim Victoriolæ & Deorum simulachra apud Romanos. V. Salmasium *Exercitat. Plinianis ad Solinum, pag.* 1245 & 1246.

Pinnæ, in avibus, extimæ pennæ sunt, sicut intimæ *plumæ*. Appulejus *in Floridis*, *Color psittaco viridis & intimis plumulis & extimis pinnulis*: ad quem locum V. Salmasium *Exercit. Plin. pag.* 1014. E' cujusmodi *pinnis* Musas coronam habuisse, docet Pausanias *lib.* 9. Quippe memorant, Acheloi filias, suasu Junonis, ausas esse Musas provocare in certamen cantus. At Musas victrices victis *pinnas* ex alis convulsas & in speciem coronæ compactas, suis capitibus imposuisse, argumentum victoriæ & quodammodo in speciem tropæi. Sed & Asopico Orchomenio fil. Cleodami Stadii cursori & victori, è *pinnis* dat coronam Pind. *Ol. Od.* 14.

Ἐστεφάνωσε κυδίμων ἀέθλων
Πτεροῖσι χαίταν.

Aliàs *pinnæ* avium, super alia ornamenta, galeis addi consuevere, uti de galea Annibali missâ, à gentibus Oceani, refert Silius Italicus *lib.* 2. Imitatione vett. Ægypti Regum, qui modò arborem, modo redolentia unguenta, augendo decori, honori, fortè & superstitioni gestasse leguntur. Cujus generis fere sunt illa κράνη καὶ πτερὰ βαφαῖς κεκοσμημένα, *galeæ & pinnæ coloribus tinctæ*, quas habuisse in manibus Achæorum mulieres, ut earum aspectu milites ad pugnam incitarent, ait in *Philopœmene* Plutarchus. Inprimis crista gladiatorum, qui *Samnites* dicebantur, *pinna* vocata est: quibus cum Retiarii oppositi, *Pinnirapi* sunt appellati, quòd acutam hanc galeæ summitatem rapere niterentur, Vossius *Etymol.* Sed & *pinnæ phœnicopteri*, ructantibus apud Romanos ori indebantur, quo stomachum repletum sic provocarent ad vomitum hi gulones. Sueton. *Claudio cap.* 33. Unde Martialis *lib.* 3. *Epigramm.* 82. *in Zoilum*,

Stat exoletus, suggeritque ructanti
Pinnas rubentes, cuspidesque lentisci &c.

De *pinnis* Cursorum, dicemus infra. Plura verò hanc in rem V. apud Car. Paschalium *Coronarum l.* 3. c. 18. *l.* 6. c. 20. & *l.* 10. *c.* 16.

Pinnæ Murorum, apud Statium *Thebaid. l. 7. v.* 449.

— — *fortuito ductæ quater aggere pinnæ*:

Scholiasti vet. *fastigia murorum* sunt; *pinnum* enim antiquos acutum dixisse, auctor est Isidorus *lib. 11. cap.* 1. Servio *eminentiæ murorum*, *ad Æneid.* 4. Græcè ἐπάλξεις & προμαχεῶνες. Quidquid enim extremum est aut summum in aliqua re, sic illi appellarunt. Hinc in corona castrensi apud Rom. *pinnæ* effigiatæ sunt, in rotunditate viz. laminæ coronariæ, ut hoc pacto indigitaretur, gestorem talis coronæ primum omnium obsessæ urbis murum ascendisse. Pro ipsis dein muris *pinnæ* sumi cœpere, ut apud Statium d. l. & Virgilium *Æneid. lib.* 7.

—— —— *primasque in littore sedes*
Castrorum in morem pinnis *atque aggere cingit.*

Etiam pro valido muri fundamento. Ammianus, *propugnaculis insistebant & pinnis.* Unde *consepire pinnis*, Gr. ἐπαλξιοῦν, apud Appulejum *Apologet. extr. Si Philosophiæ honorem, qui mihi salute meâ antiquior est, nusquam minui, imò contra ubique consæptum pinnis omni* &c. Quam in rem V. Salmasium *ad Solinum*, ubi de septis, quibus Gentiles aras suas includebant, *p.* 142.

Pinnatæ Literæ, dicebantur olim infaustæ rei nuntiæ, sicut *Laureatæ* felicia omnia referebant. Ut res lætas enim & bene gestas nunciaturi, non solùm cum tabellis laureatis, sed etiam summis hastis lauro vestitis veniebant: sic è contrario, qui res turbidas & improsperas, aut novos motus in provinciis excitatos aut bellum nuntiabant, rei tristis indicium, *pinnis* in summo hastarum lancearumque fixis, præferebant. Juvenalis *Sat* 4.

— *Tanquam è diversis partibus orbis,*
Anxia præcipiti venisset epistola pinnâ.

Ad quæ verba vetus Schollastes. *Antea*, inquit. *si quid nuntiabant Consules in Urbem per epistolas nunciabant: si victoria nuntiabantur, laurus in epistola figebatur: si autem aliquid adversi, pinna figebatur.* Idem tradit Servius *lib. 9 ad illud.*

—— *Pinnata per urbem*
Nuncia famæ ruit:

Quidam volunt ideo hîc famam pinnatam à Poëta inductam, quæ tumultum & res adversas nuntiet. ut illud tangere videretur, quòd, qui bellum nunciaret, pinnatas literas *diceretur adferre.* Ubi non audien-

addendus Vir doctus, qui literas illas ideò *pinnatas* dictas fuisse vult, quòd tantâ celeritate deferrentur, ut *Pinnas* habere & volare viderentur: cùm sic dicerentur, quòd ferrentur à militibus, qui pinnas in summo hastarum fixas gerebant, in rei malè gestæ aut belli imminentis, signum, hinc ipsi πτεροφόροι, *pinnigeri* dicti: hujusmodi *pinnarum* quoque meminit Statius *lib. 5. Sylv. 1.*

— — — — — — Quæ laurus ab Arcto,
Quid vagus Euphrates, quid ripa binominis Istri,
Quid Rheni vexilla ferant, quantum ultimus orbis
Cesserit & refluo circumsona gurgite Thule:
Omnia nam lætas pila attollentia frondes,
Nullaque famosâ signatur lancea pinnâ.

Significans, ex omnibus locis felices nuntios Domitiano advenisse, nullum tristem. Quare autem laureatas hastas gererent aut laureatas adferrent, qui victorias & res secundas nuntiabant, in promtu causa est: cur verò *pinnis* signatas lanceas præferrent, cùm adversa haberent nuntianda, nihil aliud fortè in causa fuit, quàm magnæ cujusdam & præcipitis celeritatis argumentum; quòd longè majori festinatione sc. opus esset, in perferendis tristium casuum eventibus, quàm in successibus prosperis nuntiandis. Nam in his nuntiorum tarditas nihil poterat adferre periculi, in illis mora non erat libera, sed duplicata fere celeritas requirebatur, ut quamprimum impendenti malo posset occurri. Hinc itaque nunciis & literis publicis destinati olim milites, si quid novi accidisset, quod minùs esset prosperum, & statim ad cognitionem Principis deferri oporteret, in signum festinationis & præcipitandi cursus, *pinnas* in summis hastis figebant: quo signo admoniti, qui cursui publico præpositi erant, intelligerent, non esse cessandum, sed rebus cæteris omissis hos quamprimum absolvendos & quasi velocitate *pinnata* dimittendos, qui ejusmodi signum gerebant. Nigræ verò fuisse *pinnæ* illæ videntur, ad rei tristis indicium, unde *fumosam pinnam* vocat Statius, nisi quis *famosâ* legere malit, &c. Salmasius *ad Lampridium in Alex. Severo*, V. etiam infrà, in *Pterophori*.

Pinnicum seu *Pinnium*, Gr. Πιννικὸς seu Πίννιον, aliquando *pro margarita*, ut vidimus suprà, in voce *Pinna*: nonnunquam *pro lanugine*, quâ *pinna* comant, quamque *vellus marinum* vocat Tertullianus *de Pallio cap. 3.* Græci etiam πίννιον ἔριον & πίννινον dicunt. Unde πιννότριχα πρόβατα apud Constantinum *de Thematibus* oves, quæ marino velleri similem lanam habent: Καὶ τὰ πρόβατα χρυσίζοντα ἔχοντα τὰς μαλλὰς οἱονεὶ πιννότριχας χίλια, ὁποῖον φημὶ τὴν τριχῶν δίκην ... Nam hujus *pinnici* velleris color aureus: unde & puellæ crinibus suis illud immiscebat, ut magis flavi parerent. Pisides *de pinna*,

Πίννα δὲ ποιεῖ καὶ τριχῶν βλάστην ξένην,
Ὡς ἐξ ἀραχνῶν συμφυῶν τῶν ἐγκάτων.
Ἡ ... Φθεγγυγὴς καὶ χλιδῶσα λεπτότης,
Ξανθαῖς πλοκαμίσιν ... παρθένων
Συνεργῶσα ... συμφθεῖς.
Pinna autem facit etiam pilorum germen mirabile:
Acsi ex araneorum visceribus procrearet:
Cujus lucida & delitiosa tenuitas,
Flavis cincinnis illigata virginum,
Prurientes in eas conciliat procos.

Nebatur autem ut lana, & ex ea vestes conficiebantur. Idem Arrianus, quem suprà in *Pinna* laudavimus: Ἔστι τίνα ἐρεοῦται ... ἀπὸ τῆς Ἡρακλείας ... Πίννικον φέρεται ... ἐξ αὐτῆς ... ubi ἐρεοῦται, est *in lanæ modum neri*. V. quoque Procopium *de ædificiis Justiniani*. Sed & ad ellychnia fuisse adhibitam Talmudici docent *tr. de Sabbatho cap. 2. Lucernas die Sabbathi non accendunt cedri musco, nec stupâ lini. neque* *calch* seu *colcha*, quod Bochartus interpretatur *pinnicum*. Marsupium quoque ingens cum assutis è *pinna* simbriis nobilem quendam Virum sibi ostendisse, testatur Casaubonus *in Athenæum lib. 3. cap. 11.* &c. Cur autem *pinna* & aurea ejus lana, Talmudicis כלך *calch* vel כולכא *colcha* nuncupetur, hanc adfert rationem Vir magnus, quòd apud Colchos, ad Orient. Oceanum habitantes (à Colchis illis πολυθρυλλήτοις diversos) hodie *Cochin*, multa sit *pinnici* piscatio. Ptolomæus *lib. 1 cap. 7.* in descr. Indiæ intra Gangem, Καρεῶν ἐν κόλπῳ Κολχικῷ, ἐν ᾧ κολυμβᾶται πιννικὸν, *Careorum regio in sinu Colchico, in quo pinnici piscatio*. Arrianus in Periplo, Ἄλλη παράλιος χώρα &c. ἡ Παραλία λεγομένη, πρὸς αὐτὸν τὸν Νότον, ἐν ᾗ καὶ κολυμβήσεις εἰσιν, ὑπὸ τὸν βασιλέα Πανδίονα, πιννικοῦ, καὶ πόλις ἡ λεγομένη Κόλχοι, *Aliis sequitur regio ad Austrum spectans Paralia (seu littorea) dicta, in qua pinnici est piscatio sub Rege Pandione, & urbs Colchi dicta.* Et paulo pòst de Comari (hodie *Comorini*) regione Colchis proximâ, Ἀπὸ δὲ τοῦ Κομαρεὶ ἐκτείνουσα χώρα μέχρι Κόλχων, ἐν ᾗ κολύμβησις τοῦ πιννικοῦ ἐστιν, ἀπὸ δὲ καταδίκων κατεργάζεται, *A Comari regio quædam ad Colchos usque porrigitur, in qua margaritarum (seu pinnici) est piscatio, cui capite damnati operam navant*, &c. Muscosum hoc porrò lanosumque *pinnæ* capillitium, quod Græci ἔριον, Latini *vellus* & *lanam* appellant, doctissimis hujus ævi hominibus *byssum* placuit appellari, atque etiam nunc *byssum marinum* vocare non desinunt, decepti loco Aristotelis *Histor. lib. 5. cap. 15.* ubi βυσσὸς potiùs βυθὸς, id est, *fundus maris*, qui fere pinnarum naturalis locus est. Nec byssus lana est, sicut *pinnicum*, sed linum. &c. V. Claud. Salmasium *ad Tertullianum l. c.* qui sic habet integer: *Nam & de mari vellera, quo muscosæ lanositatis lautiores* (princeps editio *plautiores* præfert, i. e. πλατύτεροι, quales pinnæ & omnes margaritiferæ, quæque diptychæ sunt) *comant*. De hac autem lana *pinnæ* Græci vetustiores nihil scripsere, nec ejus meminere ulli, ante Jubam & Androsthenem, qui pares aut suppares certè fuerunt. De ea saltem apud Ctesiam nihil extabat, nec apud eos, qui scripserunt de rebus Alexandri, quos Strabo & Diodorus diligenter evolverant. Talmudici verò doctores, qui Babylone degebant, de mercibus Indiæ sui temporis potuerunt citiùs edoceri, quàm Græci. Unde & margaritæ, in Græcia diu ignotæ, à Jobo & Salomone disertis verbis celebrantur: atque ipsum nomen *peninim* videtur ex *pinna* factum, translato conchæ nomine ad gemmam in eo inclusam. Sam. Bochartus *Hierozoici Parte prior. lib. II. cap. 45.* E quo & pauca hæc addenda: Et hoc est, quòd *pinnam* hirsutam & villosam describunt prisci Auctores. Androsthenes in παράπλῳ Indiæ, apud Athenæum *lib. 1. cap. 13.* ubi de concha margaritifera, Indis *Berberi*, Οὐ διαγλυπτὴ δὲ, ἀλλὰ λεῖον τὸ ὄστρακον ἔχει καὶ δασύ, *Non est sculpta, sed lævem habet testam & hirsutam*, id est, villosam quidem, sed minimè striatam aut inæqualem, aut scabram asperamque, ut vulgaria ostrea. Unde Plinius quoque *lib 9 cap. 35. hirsutam echinorum modo*, nempe marinorum, qui Aristoteli βρύττοι, vocat (à quibus bryttis villosis dici βρυττίνην ἀμοργίδα, i. *bryttinam byssum*, in Cratini *Malthacis* rectè conjicit Salmasius, quamvis aliter accipiat Hesychius) atque cum his pinnam confert, qui etiam ob id ipsum conchas quasdam *crinitas*, ac *crispas* esse dixerat, *cap. 33.* &c.

Pinpernellus, monetæ minutioris Francicæ genus, in *Charta* Philippi Augusti A. C. 1218. apud C. du Fresne *Glossar.*

Pinsores, V. infrà *Pistores*, à *pinsendo* dicti. Antiquitus enim cùm nullus adhuc dum molarum usus esset, fruges torrebant, atque in pilam conjiciebant pinsendas, id quod tunc molendi erat genus, Servius *ad Virgil. Æneid. lib. 1.* Postea verò molarum usus demum à Mylante quodam inventus est, ut ex Stephano discimus, in voce Μυλαντία. V. Joh. Meursium *Comm. in Lycophronem*, *versu*

Μυλαντίου χιλεῖο, δαιδαλίνεια.
Adorearum ritè pilumnas opum.

Pinthias, mel. *Phinthias*, apud Hyginum, ubi corr. *Pythias* vulgò habetur, Damonis amicus; quod proin & apud Val. Maximum reponendum: Nomen enim Siculum Φιντίας, & fœm. Φιντίς. A verbo φιλάω, φιλτὸς *amabilis*, unde & φίλτρον, *amatorium*, atque hinc proprium nomen Φιλτίας, pro quo Siculi dicebant Φιντίας, ut φίντατος, pro φίλτατος &c. Salmasius *ad Solinum pag. 111.* & historiam egregii hujus amicorum paris, in *Damon* & *Pythias*.

Pinus, Cybelæ sacra, propter Attidem vel Atym, puerum formosum, qui ipsi in delitiis erat, sub illa castratum jacentemque, quam historiam fusè narrat Servius, *ad Æneid. lib. 9. versum 116.* vel in eam conversum, ut fabulatur Ovidius *Metamorph. lib. 10.* Ita autem ipsa Cybele, apud Virgilium *lib. cit.*

Pinea sylva mihi multos dilecta per annos.

Ubi Servius modò dictus: *Pinus*, inquit, *in tutela Matris Deûm est: Et, Mater magna instituit, ut quotannis in sacris suis plangeretur, Pinumque arborem, sub qua jacuerat, tutelæ suæ adscripsit, & effecit, ut cultores sui viriles partes sibi amputarent, qui Archigalli appellantur.* Arnobius *c. Gent. lib. 5.* *Quid sibi vult illa* Pinus, *quam semper statis diebus in Deûm Matris intromittitis sanctuario? Nonne illius similitudo est arboris, sub qua sibi furens manus infelix adolescentulus intulit & Genitrix Divûm in solatium sui vulneris consecravit.* Meminit ejusdem Claudianus *de Rapt. lib. 1.*

Hic sedes augusta Deæ templique colendi,
Religiosa silex, crebris quam Pinus *obumbrat*
Frondibus.

Statuebatur ergo in sacris Cybeles & Attidis *Pinus*, in memoriam ejus, sub qua se Attin castraverat: ramique ejus coronabantur, quòd sic Cybele arborem honorasset. Stipes porrò ejus velabatur lanâ, quòd Cybele exanimati Attidis pectus lanâ, ad teporem ei conciliandum, velasset: Sicque ea in medio continens simulachrum Attinis, ac lanis circumvoluta coronisque ornata violaceis in sacris prædictis gestabatur; Quem ritum δενδροφορίαν dixere, teste Strabone *lib. 10.* & qui gestabant, *Dendrophoros*, ut *l. 12. de pagan. sacrif. & templ.* Item *l. 1. de Centonariis & Dendroph. in Cod. Theod.* In gestatione autem planctu & ululatu ei pectus suum illidebant Galli. Statius *Thebaid. lib. 10. vers. 165.* & *seqq.*

Sic Phryga terrificis genitrix Idæa cruentum
Elicit ex adytis, consumtaque brachia ferro
Scire vetat: quatit ille sacras in pectora Pinus,
Sanguineosque rotat crines.

Eidem & abscissa virilia illisisse L. imagini Attidis, quæ in pinu, docent

docent Acta Symphoriani Martyr. *In cujus (Matris Berecynthiæ) sacris excisas corporis vires castrati Adolescentes infaustæ imagini exultantes illidunt.* Claudianus *in Eutrop. lib.* 1.

> *Cymbala ferre licet, pectusq; illidere Pinu*
> *Inguinis & reliquum Phrygiis abscindere cultris.*

Cædebatur ea *Pinus* ex luco pineo Cybelæ sacro, de quo Dea ipsa *Æneid. lib.* 9. ut visum, & Prudentius *in Martyre Rom.*

> *An ad Cybelles ibo lucum pineum?*
> *Puer sed obstat Gallus ob libidinem.*
> *Per triste vulnus, perq; sectum dedecus,*
> *Ab impudicæ tutus amplexu Deæ.*
> *Per multa Matri sacra plorandus spado,* &c.

V. Gerh. Jo. Vossium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 1. *cap.* 20. & *lib.* 2. *cap.* 53. Thom. item Dempsterum *in Antiqq. Rosini lib.* 2. *cap.* 4. Sed & Cereri dilecta *pinus*. Tradit enim Stephanus, hanc arborem primum natam esse, apud Miletum Cariæ urbem, &, propter stirpis antiquitatem, ramum pinus sacris Cereris adhibitum, in voce Μίλητος. Pani item, & Neptuno, cui apud Isthmum templum fuisse ἄλσει πιτυώδει συνηρεφὲς, ὅπου τὸν ἀγῶνα τῶν Ἰσθμίων Κορίνθιοι συνετέλουν, *luco pineo conseptum, ubi certamen Isthmiorum Corinthii peragebant*, refert Strabo *lib.* 8. V. supra ubi de *Pinea corona*. Cœterùm *Pinum* dat magno numero Polonia, Germania, eamque maritimam, montanam, sylvestrem, Matthiolo sylvestrem tantum ac hortensem agnoscente: quarum ista altiùs assurgit per culturam, crassior evadit, inferius stolonibus caret, superiusque ramosissima est: folium ipsi tenue, longum, durum, aculeatum, binis ex apice instar capillamenti prodeuntibus. Ex illa naves confici solitas, indicat illud, quod *nautica* dicta est Virgilio *Eclogâ* 4.

> *Cedet & ipse mari vector, nec nautica Pinus*
> *Mutabit merces.*

Hinc naves Æneæ ad dominum suum. *Æneid. lib.* 10.

> *Nos sumus Idææ sacro de vertice Pinus,*
> *Nunc pelagi Nymphæ, classis tua* ——

Ad clavas etiam electam Veteribus, Virgilius docet, ubi de Polyphemo,

> *Trunca manum* pinus *regit & vestigia firmat:*

& Statius *Thebaidos lib.* 2. *versu* 619. ubi de Chromide Cadmæo,

> *Pinea nodosa quassabat robora clavâ.*

Ubi bene addit, *nodosa*. Nam *pinus alioquin non apta talibus ob infirmitatem*, Schol. At nodosa ejus ligna durissima ac durabilissima. Imo & Inferis sacris adhibitam atque inter ferales arbores censitam, discimus ex eodem, *lib.* 4. *vers.* 459.

> —— —— *tibi Rector Averni*
> *Quanquam infossus humo, superat tamen agger in auras*
> *Pinus* ——

Quia facilè ardet (resinosa enim est) quia gravem flammam habet, quia odorem magnum facit, quia cupressui similis est, ut ait Schol. vet. adde, quia poma ejus per fraudem cadentia interimunt, ut loquitur Servius *in Æneid.* 2. ubi & in tutela Fraudum atque Insidiarum eam collocat. V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium d. l.* Nux ejus, *Strobilus* dicta, quæ magna est, squamâ liquescente compacta, nucleo candido, longiusculo & dulci, membranâ involuto, Augustæ Vindelicorum insigne est, *viridis* nempe *strobilus*, *in scuto rubro & candido*: qua de re V. M. Welserum *de insignibus Augustæ Vindel.* Impositus is est columnæ capitulo, cujus iconculam quidam turritam fingunt, quo Cybelem olim hic cultam innuere videntur; alii tamen Coloniæ aut Provinciæ illam esse imaginem, malunt. V. quoque Limnæum Enucl. *lib.* 4. *cap.* 4. Attidem cum *Pinu* Inscriptiones antiquas sæpe exhibere, Vossius habet *lib.* 20. *cit.* &c.

Pion, unus ex Herculis posteris, Pionæ, quod oppidulum est Mysiæ, juxta Caycum, conditor: e cujus sepulchro, quoties oppidi incolæ ei sacrificabant, fumum exiisse narrat Pausanias *in Bœoticis*, cùm ait: *Exin proxima sunt Oedipi filiorum sepulchra. Ad ea, quæ fiunt sacra, etsi ipse non spectavi, narrantibus tamen fidem habui: Ajunt enim Thebani & aliis ex iis, qui Heroes vocantur, & Oedipi filiis inferias à se mitti. His certè dum adolent, tum flammam, tum emissum ex ea fumum, in duas partes discedere. Id ego ut crederem, facilè me adduxit, quod in Mysia, quæ supra Caycum est, vidi. Est ibi modica Urbs*, Pionia *appellata: cujus conditorem Pionem, de posteris Herculis unum, perhibent. Huic cum parentant, sponte fumus è sepulchro exitit: hoc ipse, dum accideret, vidi.* Fumum hunc Cardanus *de Subtil. lib.* 18. vel dolo malo excitatum esse, vel sub ara supposito canali ad sepulchrum tendente, atque in canalis origine, bitumine aut styrace, aut thure, re vera alia, quàm quæ in altari adolebatur; vel aquarum exemplo vel Heronis, dum sacrificio spontè portas aperire docuit, è tumulo erupisse, contendit. Licetus verò verisimilius existimat, eum prodiisse de lucerna quapiam subterranea admirabili, quæ multos per annos antea exardescens, tunc quâ data causa, extincta, fumum densiorem uberioremque, ut in Lucernarum extinctu solet, exhalaverit per sepulchri rimas, ad apertum aerem. Consuetum enim vetustioribus, viris Nobilibus inprimis Principibusque, qualis *Pion* oppidi conditor Herculisque tradux, morem fuisse, ut in suis monumentis Lucernas, absque novi fomitis adjectione per multa etiam secula ardentes, haberent, notum est, *de Lucernis Antiqq. lib.* 1. *cap.* 19. sub cujus finem ista addit: *At quæ ratio aptior, si dicamus, è* Pionis *tumulo fumum halare de Lucerna sub eo accensa? Non quidem de fomite Lucernæ, verùm de materia, tempore sacrificii Aræ imposita, quam propinquæ lucernæ flamma resolveris in fumum? Vel etiam, quidni materies illa, flammam in Lucerna detinens, tenuem ac exilem sui halitum emiserit, qui spectaretur tunc ab hominibus, aciem visus acriùs intendentibus, in actu sacrificii, ad Aræ partes.*

Pipa, Gallieni Imp. concubina, Salonini ex eo mater. Trebellius Pollio in *Gallienis*, *Tam variæ item opiniones sunt de Salonini nomine, ut, qui se veriùs putant dicere, a matre sua Salonina appellatum esse dicant, quam is perditè dilexerit*, Piparam *nomine*, *Barbarorum Regis filiam.* Ubi quam *Piparam* vocat, *Pipam* Victor uterque nominat, filiam Attali Germanorum Regis, Aurelius Victor Schotti; alter Marcomannorum: tutiùs Trebellius, *Barbarorum.* Sic libro sequente appellat *mulierem Barbaram*, non uxorem Gallieni: quæ tamen pro uxore habita & Augusta, sed non creditæ sunt nuptiæ, quas civis Romanus cum peregrina contraxisset. Videtur quidem Saloninam Aur. Victor, seu axorem Gallieni, diversam facere ab ejus concubina, quæ *Pipa* nomen habuit & barbari Regis fuit filia. cùm ait: *Inter hæc ipse popinas ganeasq; obiens lenonum ac vinariorum amicitiis hærebat, expositus Saloninæ conjugi atque amori flagitioso filiæ Attali Germanorum Regis Pipæ nomine.* Sed docet Salmasius, deesse vocem unam Aurelio, quam ex Historica fide aliorumque Scriptorum auctoritate, sic restituit. *Expositus Saloninæ conjugis atque concubinæ amori flagitioso, filiæ Attali Germanorum Regis, Pipæ nomine.* Atque ita plane habet vulgarius Victor, qui, ab illo altero Victore mutuatus, mutatis aliquot verbis, nonnullis etiam additis, ita scripsit: *Amori diverso pellicum deditus, Saloninæ conjugis & concubinæ, quam per pactionem, concessâ parte superioris Pannoniæ, a Patre Marcomannorum Rege matrimonii specie susceperat*, Pipam *nomine.* V. Salmasium *ad l.*

Pipa, V. suprà *Clericus pipa*.

Piparia Salonina, eadem cum *Pipa*.

Piper, Græcè Πέπερι, arbor in India nascens, cujus quidem hodie notissimus fructus, olim vadmodum placuit solâ suâ amaritudine, & *pondere emptus est, ut aurum & argentum*, Plin. *lib.* 12. Ob quam aromatis hujus raritatem ac pretium, per excellentiam, vox hæc pro quibusvis aromaticis speciebus usurpata est, Augustino *de Morib. Manichæorum lib.* 2. *cap.* 13. Hieronymo item, qui *Epist. ad Evagrium*, *Omne*, inquit, *quod rarum est, plus appetitur. Pulegium apud Indos*, pipere *pretiosius est.* Hinc Theodulfus *lib.* 1. *Carm. pag.* 148.

> *Heu quantum scelus est animæ præponere corpus,*
> *Et rem mortalem non moribunda tibi.*
> *Ancillam dominæ*, piperi *præferre cicutam.*
> *Plumbum auro, gemmis sordida saxa bonis,* &c.

In *Codice Epist.* Bonifacii Archiep. Mogunt. *Epist.* 5. 146. & 148. thuri jungitur cinnamomo, costo incensoque, quæ omnia vice *Eulogiarum* mitti solita. V. Car. du Fresne *Glossar.* Optimus ejus proventus est in littore Malabarico, deinde in Regno *Java*, præsertim in prov. Bantamensi: præterea crescit abunde in Jambrensi Sumatræ tractu, Bont. *de Medic. Indic. lib.* 1. *pag.* 27. apud Auctorem Anonymum *Histor. Geogr. & Civ. Orbis Terr. cap.* 10. *de Commerciis.* Ejus exactam notitiam non accepere Vett. qui tria ejus genera, τὸ μέλαν, τὸ μακρὸν καὶ τὸ λευκὸν, *nigrum, longum & album*, in una arbore nasci crediderunt. Qui error ex eo ortus, quòd non admodum dissimiles sint plantæ, quæ piper longum & quæ nigrum producunt, licèt quidam tradant, hanc cum illa non plus similitudinis habere, quàm fabam cum ovo. Candida autem piperis arbor tam parvo discrimine distat ab ea, quæ nigrum fert piper, ut à solis indigenis queat internosci: ut proin non mirum sit, Veteribus indiscretas haberi. Solus eorum Theophrastus disertè hæc genera distinxit & nigrum piperà longo discrevit. At Dioscorides & alii ex longo pipere rotundum piper candidum, nigrumque fieri tempore & maturitate, tradunt. Quod si verum esset, pipere longo nigrum, utpote perfectum maturumque, validius esset censendum ac potentius: cùm tamen contrarium obtinere Theophrastus doceat. Hodie in Bengala *longum piper*, quod ibi tantum gignitur, *Pimpilim* appellari superiùs diximus in voce hac, ubi etiam origo Græci vocabuli πέπερι indigitata. V. plura hanc in rem apud Salmasium *ad Solinum pag.* 1019. & *seqq.* ut & *pag.* 1186. & 1187. ubi *Piper Kottonaricum*, ex Cottonara reg. in Becaren emporium monoxylis lintribus convehi consuevisse, docet ex Solino *cap.* 54. Hodie autem Cottonara *Calecutium* est, ubi piper optimum plurimumq; &c. Hinc *Piperarii*, in vet. *Charta*, Gall. *Peuriers*, vel *Poivriers* olim Parisiensibus, quos postea *Espiciers*, seu *Speciarios* dixerunt, apud Car. du Fresne *Glossar.* At *piper ludi* Gallis hodie idem quod Græcis olim κυβεύειν, *i. improbâ manu talos tesserasque jacere*, eâ vi fallacia atque arte, ut, quo quis vellet puncto eas cadere, consisterent. Quam in rem est illud Martialis *de Turricula*,

> *Quæ scit compositos manus improba mittere talos,*

Si per

Si per me mittis, nil nisi vota facis.

Nempe, ut hujusmodi fraudi occurreretur, pyrgus seu turricula excogitata est, in qua, antequam inde effunderentur in tabulam, prius concuti debebantur probè tali tesseræque, unde Ἀφετήριον κύβων, & πύργος ... apud Græcos. Nonnulli insuper psephobolon adhibebant, uti infra dicemus pluribus, in his vocibus, V. quoque supra voce *Phimus*.

Piperis Granum, ob mordacitatem & acredinem, cognominatus est, Ekkehardo Jun. *de Casibus S. Galli* teste, Notkerus, de quo V. suo loco. Germ. *Pfefferkorn*.

Pipinus, adde: Conditor fuit secundæ familiæ Regum Francorum (quæ tamen non ab eo, sed à filio ejus Carolo M. denominata, *Carolovingorum* seu *Carolinorum* accepit nomen) præcipuumque Pontificiæ potestatis jecit fundamentum, Ravennensi Exarchatu Pontificiæ sedi donato, cujus rei testis est marmorea Romæ tabula hodieque conspicua: PIPINUS. PIUS. PRIMUS. AMPLIFICANDÆ. ECCLESIÆ. VIAM. APERUIT. ET. EXARCHATUM. RAVENNÆ. CUM. AMPLISSIMIS. &c. Cætera enim deleta. Quæ donatio postmodum à Carolo M. non modo confirmata, sed amplis etiam Regni Longobardici accessionibus adaucta est, sic tamen ut jura Majestatis ac potestatem eligendi Pontificis sibi reservaret, *quibus rebus*, inquit Bodinus, *non modò libenter Pontifex annuit, sed etiam ut Pipinus Imperatorem se appellaret, pene persuasit*. Interea certum, liberalitatem hanc *Pipini* Carolique Imperio Rom. quod in Occidente feliciter iterum emerserat, maximopere fuisse damnosam, quippe quæ ansam Romanæ Ecclesiæ Episcopis dedit, non solum supremum terrarum suarum jus obtinendi, sed ad universi etiam Orbis dominium aspirandi. V. Keilerum *Not. ad Georg. Hornium Orb. Imp.*

Pipio, Gr. πίπ..., avis pullus: sicut ex βαμβαλ... *bambalio*, ex ἀρδαλ... *ardalio* seu *ardelio*, ex λίνυφ... *linyphio*, orta. Apud Lampridium *in Alexandro Sev. pipiones*, palumbini sunt pulli, ut *pulli* anserini, gallinacei & pavonini: *Nam aviaria instituerat pavonum — maximè palumborum, quas habuisse ad viginti millia dicitur: & necorum pastus gravaret annonam, servos habuit vectigales, qui eos ex ovis ac pullicenis ac pipionibus alerent*. Sic Matth. Silvatico *sunt pulli columbarum. & est nomen*, inquit, *formatum à proprio sono animalis*, &c. Turturini pulli ita vocantur in vet. *Gloss.* Pipiones, ... Galli in suo idiomate vocem retinent, sed pro ipsis usurpant columbis: *pipiones* enim *pijons* dicunt, ex trita media litera, quod illis solenne est in omnibus vocibus, quas mutuantur de Latino. Nec omittendum, etiam minores grues *pipiones* dici, Plinio, ubi alii malè *vipiones* legunt. Salmasius *ad l. c.* Imò & accipiter *pipio* ac in primis *pipinunculus* dicitur. Joh. de Janua, *Pipio, pipiare, clamare, accipitrum est vel pullorum columbarum*. In *Glossis* Pithœanis, *Acceptor, tirunculus, qui scilicet pipit*. Ubi legendum *Pipunculus*. *Gloss.* Reg. cod. 1013 habent, *Piunculus*. E quibus in *Gloss.* Gr. Lat. Ἱέραξ ... μικρός, *Titiunculus*, emendat C. du Fresne legique jubet *Pipinunculus*. Sed & *Pipio*, moneta minutior Hispanica, in *Charta* Alfonsi R. Rom. & R. Castellæ A. C. 1258. apud Petardum, item apud Covarruviam *de vet. Numismatis Hispan. cap. 5. num. 5.*

Pipla, & *Piplelides*: item *Pipletes*, V. suprà *Pimplea*.

Piquechini, apud Guil. Britonem *Philipp. l. 7.*

At perplana patent Ribaldi cum Piquechinis,
Et qui res propter venales castra sequuntur:

Carolo du Fresne videntur dicti quidam, ex infima lixarum calonumque fæce, à curandis canibus, vel potiùs à venatorum ministris equorum, qui canes venaticos ad venationem educunt ac propellunt, quasi *Pique chiens*: V. eum *Glossar.*

Pira, pomorum generali appellatione comprehensa, ab iis in specie dictis, quæ ex μηλέα arbore, gignuntur. Virgilio *Georgic. l. 2.* ubi de Horto Alcinoi,

Pomaq; & Alcinoi sylvæ: nec surculus idem
Crustumiis Syriisq; pyris *gravibusq; volemis.*

Quæ quemadmodo condenda, V. Plinium *l. 15. cap. 17.* condienda, Salmasium *ad Solinum p. 456.* Idem Plinius memorat vinum ex iis confectum *l. 14. cap. 16.* cujus etiam mentio apud Hieronymum *c. Jovin. l. 2.* ubi *Piraticum* vocat, Galli hodie *poiré* vocant. Sed & ea, abjectis nucleis, in meram succum rediguntur, quem cogunt incrassescere: unde *massa frusta*, apud Statium *lib. 1. Sylv. 6. versu 18.*

Et massis Amerina non perustis,
Et mustaceus. & latente palmâ
Prægnantes caryotides cadebant
Non tantis &c.

V. Caspar. Barthium *ad h. l.* & *Adversar. l. 24. cap. 7.* plura verò hanc in rem infra in voce *Pyra*

Piratæ, Græcè Πειραταί, populi nomen Ptolomæo, qui urbes eorum tam maritimas, quàm mediterraneas, recensens, in eorum regione Nitrias quoque emporium collocat, à quo non longè Muzirim emporium, quod proin non expetendum censet. Plinius: *propter vicinos*, inquiens, *piratas qui obtinent locum nomine Nitrias* Quæ eadem loca velut vicina refert Auctor *Peripli*, Κατὰ τὸν λεγόμενον Χερσόνησον ... ἐν οἷς τόποις οἱ πειραταί, καὶ μετὰ ταύτην λευκὴ νῆσος, ἔπειτα Νιτρίαι καὶ Τύνδις ... πρῶτον ἐμπόριον τῆς Λιμυρικῆς, καὶ μετὰ ταύτην Μούζιρις καὶ Νέλκυνδα, αἳ νῦν πράσσουσιν. *Juxta Chersonesum dictam ubi locorum Piratæ sunt: post eam verò Leuce insula, dein Nitria & Tyndis, prima emporia Limyrices, postea Musiris & Nelcyndas, quæ jam negotiationis causa florent.* An ex eo illis nomen, quod piraticam exercerent? V. Salmasium *ad Solinum pag. 1185. & 1186.*

Piratica, olim dedecori non erat, sed virtutis indicium habebebatur. Virgilius *Æneid. l. 9.*

Omne ævum ferro teritur: versaq; juvencûm
Terga fatigamus hastâ: nec tarda senectus
Debilitat vires animi, mutatq; vigorem.
Caniciem galeâ premimus, semperq; recentes
Convectare juvat prædas & vivere rapto.

Et certè *Piratarum* potentiam ac insolentiam, ex incustoditis maribus, portubus ac Insulis, ortum habuisse, notat Plut. in *Pompejo*, cùm ait: *Piratarum potentia primùm ex Cilicia erupit, originemque habuit audacem & occultam, animos verò & confidentiam bello Mithridatico ceperunt, obsequiis regiis accommodantes sese. Deinde dum bellis civilibus Romani ante portas Urbis concurrunt, vacuum custodibus Mare sensim illexit illos & incitavit: ut non jam navigantibus modò essent infesti, sed Insulas & oppida maritima vastarent. Jam pecuniosi etiam, natalibus clari, viri prudentia præcellere habiti, naves prædatorias conscendebant, & societati nomina dabant, quasi ea res laudem adderet & gloriam. Ad hæc erant his multis locis navalia, portus Piratici & speculæ munitæ, Pharique. Classes incursitabant, non solùm delecta militum Classiariorum & sociorum navalium Juventute, Gubernatorum arte, navium pernicitate & agilitate ad munus suum instructæ, verùm etiam supra eorum terrorem invidiosus stimulabat fastus: Auratis stylidibus, purpureis cortinis, remis inargentatis, quasi facetiis gestiebant gloriabanturque. Tibiæ cantus compotationesque per omnia littora, Principum in captivitatem raptus, Urbium redemptiones captarum, suggillatio erant Romani Imperii. Erant navigia prædatoria supra mille, capta ab illis oppida quadringenta. Inviolata & intacta ante id fana adorti expilarunt, Clarium, Didymæum, Samothracium, Telluris Hermione templum, Æsculapii Epidauri: in Isthmo, Tænaro, Calauria Neptuni, Apollinis in Actio, & Leucade. Junonis Sami, Argis, in Lucadio. Peregrina sacra illa quæ peraguntur in Olympo, faciebant, mysteria quædam peragebant arcana, quorum Solis Mithrem dicunt, etiam hac memoria mansere primùm ab illis monstrata. Majorem in modum Romanis insultantes, etiam vias illorum excursione facta infestabant & villas maritimas exscindebant. Corripuerunt aliquando etiam duos Prætores, Sextilium & Bellinum prætextatos, accensosque & Lictores cum illis ipsis abduxere. Capta fuit Antonii viri triumphalis filia, rus proficiscens & grandi pecunia redempta.* Nempe loquitur de bello *Piratico*, à Pompejo confecto, cujus paucis hæc est Historia: Dum Pop. Rom. domi seditionibus & Cimbrico bello laboraret, *Piratæ* maria latrociniis vexabant, à M. Antonio Prætore, quem Byzantii adjuverunt, in Ciliciam profligati. Inde cum majore iterum mole convalescerent, ut per Mediterraneum Mare passim latrocinarentur à P. Servilio Proconsule per quinquennium in Cilicia variè afflicti sunt. Pergamenon etiam Archipirata, qui Ciliciam prædabatur, à L. Metello Prætore & mari & terrâ profligatus est. Sed cùm ipsorum potentiam per tot annos tres etiam Imperatores frangere non possent, *bellum Piraticum* lege Gabiniâ Pompejo permissum est, ut Insulas, oras maritimas & Continentem, ad 500. à littore stadia, exercitus, classes Pop. Rom. in potestate extraordinario Imperio haberet: Quam rem is per 15. Legatos aggressus, intra 40. diem, ne unicâ quidem nave amissâ, feliciter confecit, *singularique consilio prospexit, ut maritimum genus à conspectu maris longè remotum, mediterraneis agris quasi obligaretur*, V. L. Ann. Florum *Hist. Rom. l. 3. cap. 6.* Aliter *Piratarum* originem repetit Thucydides *l. 1. Græci*, ajens, *olim, & Barbarorum quicunque in continente maritimi erant, quique Insulas incolebant, ubi cœperunt crebriùs alii ad alios navibus transire, ad latrocinium conversi sunt, Ducibus non tenuissimis, tum suî quæstûs, tum infirmorum victûs gratia. Atque adorti Urbes muro vacantes, vicatimque habitantes, diripiebant ac maximam victûs partem hinc compararunt, quòd illud opus nondum pudori esset, quinimo gloriam quandam afferret; Quod declarant quidam etiam nunc in Continente, quibus decori est hoc bene exercere: tum vetustissimi Poetæ apud quos illi ultro citroque navigantes interrogantur, num Latrones sint? Quæ res declarat, nec interrogatos operis pudere, nec eos qui scire student, exprobrare. Et in Mediterraneis etiam locis homines mutuò prædantur: & adhuc pleraque in Græcia vetustus mos colitur, ut apud Locros, qui vocantur Ozolæ, & Ætolos & Acarnanas & hanc ipsam Continentem. Quin etiam arma ferre apud hos ex veteri latrocinio permansit.* Additque post pauca. *Hanc publicam fuisse vivendi rationem apud Græcos.* V. quæ de Phocensibus Justinus *lib. 43.* de Ulysse Homerus *Odyss. ψ.* de Proculo Vopiscus: de Thracibus Herodotus *in Terpsichore*: de Hispanis Italisque Lacerda: de Germanis Tacitus *de Mor. Germ.* de Danis Albertus Crantzius *Histor. Vand. l. 1. p. 7.* de Scotis Leslæus *Rer. Scot. l. 1* de Laconibus antiquis Plut. *in Apophtheg. Lac.* & Xenoph. *in Cyr.* annotarunt.

Quò ipsa Latronum etymologia pertinet, quæ passim obvia, & verba Demosthenis *Olynth.* 2. *Latronum vocabulum habet quandam notam fortitudinis, siquidem hostes spoliant.* Mercurium, utpote latrocinantium Deum, præ aliis coluisse, docet Herodotus *l. cit. cap.* 6. & 7. Navigia illorum propria Myoparones erant, quæ formâ, mixtâ ex nave oneraria & longa triremi, accommodata fuere & expedita ad celeritatem, sive remis utendum esset, sive velis, hodie *Galeones* vocant: *Lembos* quoque appellarunt, Achilles Tatius *de amoribus Clitophontis ac Leucipp. l.* 3. Curtius *l.* 4. Heliodorus *Histor. Æthiop. l.* 1. &c. V. suprà *suis locis.* De vocis etymo Scholiastes *Ajace*, Πεῖρα, inquit, Ἀττικῶς δόλος καὶ τέχνη· ὅθεν καὶ πειρατὴς, ὁ κατὰ θάλατταν ληστεύων, *Atticè* πεῖρα, *dolus & fraus est, unde piratæ, qui maleficiis suis mare infestum reddunt.* Apud recentioris ævi Scriptores non raro *pirata* occurrit, pro *nauta* vel *milite maritimo*, uti retro diximus. Plura *de Piratica* V. apud Olaum Wormium *ad Monum. Trigstadense*, ubi in gratiam vett. Daniæ Regum, qui in hac arte se, aliarum more gentium, exercere soliti erant, materiam hanc prolixè persequutus, inter alia ait, *Piratica, olim honesta ac licita erat, atque in ea crebrò se Reges ipsi, aut eorum liberi exercebant, ascitis sum:floribus athletis, corporis robore & virtute præstantibus. Constabat autem* Piratica *hæc certis legibus* &c.

Pirene, adde: V. de hoc fonte inprimis, quæ notat Is. Casaubonus *ad Prologum Persianum*, Joann. item Passeratius *Lect. ad Propertium l.* 3. *Eleg.* 3. quibus adde Johann. Casparum Barthium *Superstitiosum Commentario*, & *Animadvers. ad Statium, Theb. l.* 4. *vers.* 60. Pausanias aliam quoque fonti huic originem ascribi refert: Pirenem nim. nympham, dum filium Cenchriam lugeret, per imprudentiam occisum à Diana, tantum lachrymarum profudisse, ut in fontem sui vocabuli delicuerit, *lib.* 2. Aditque, cum excultum spectari candido marmore, excisis in id cellulis, è quibus, tanquam è spelæis quibusdam, in patulum & subdialem alveum cadat aqua, gustu admodum suavis &c.

Pisæ, adde: Inventa hic, post augustissimi Templi, quod hoc seculo miserando incendio conflagravit, ruinam memorabilis lucerna, bitumine plena & calens adhuc, de qua V. Jac. Mancini Politiani *Literas* ad Licetum, & hunc *de Lucernis Antiqq. l.* 1. *cap.* 16. & *l.* 3. *cap.* 14. Ab eadem urbe, *Pisanorum Liberator*, Ludovicus XI. Gall. R. appellatus est, uti ex aureo ejus nummo docet C. du Fresne, voce *Moneta.*

Pisæus Jupiter, dicebatur simulachrum Jovis apud Pisatas culti, quod ex ebore a Phidia factum, inter VII. Veterum miracula locum habuit. Πίσης Ζῆνα, *Pisæ Jovem* vocat Philo apud Galenum *in descr. medicamenti sui anodyni*, quod ab ipso Φιλώνειον dictum est:

> Δραχμὴν καὶ ῥίζης ψευδωνύμου, ἣν ἀνέθρεψε
> Χῶρος, ὁ τὸν Πίσης Ζῆνα λοχευσάμενος.
> *Et drachmam radicis falsò dictæ, quam aluit*
> *Regio, quæ Pisæ Jovem formavit.*

Quæ verba Galenus explicans, de Cretica nardo accipi videtur velle, quia Creta Jovem occuluit: Sed omnino de India intelligenda docet Salmasius. Ebur enim, ex quo Jupiter hic factus, India mittit, quæ proin Philoni *locus* seu *regio* dicitur, quæ fabricaverit vel formaverit *Pisæum Jovem.* Eadem quoque educavit ῥίζαν ψευδώνυμον, *nardum*, quæ cùm revera sit *radix*, falso tamen nomine νάρδου στάχυς, h. e. *nardi spica* Græcis nuncupatur. V. Salmasium *ad Solinum p.* 1061. *ubi de nardo pluribus agit*, & plura de famigeratissima hac statua, apud P. Fabrum *Agonistic. p.* 356. & Jo. Passeratium *ad Propertium l.* 3. *Eleg.* 9.

Pisanus Alfonsus, & Franc. Turrianus Jesuitæ, ediderunt LXXX. *Canones Nicænos*, ex Arabico translatos, quos spurios tamen esse & supposititios, exceptis XX. docet Gerh. von Mastricht JC. *Histor. Juris Eccl. num.* 26. & 69. V. quoque suprà, voce *Nicæa.*

Piscarii seu *de Pescara*, nomen illustris Familiæ in Italia, quæ stirpis Avalææ seu Davaleæ in Hispania ramus est. Cùm enim Ruisius Lopezius *Davalos* Connestabilis Castellæ ac primus Comes *de Ribadeo*, qui seculo XV. floruit, tres uxores habuisset, ex tertio & ultimo ejus matrimonio natus est inprimis ante reliquos Inicus; qui meritis in Alfonsum Regem Neapolis illustris, Comes *de Montedorisio* & Camerarius Regni sedem fortunæ in Italia collocavit, ductâ Antoniâ Aquinate Marchione *de Pescara*: e quorum liberis Alfonsus I. Marchio Piscarius seu *de Pescara*, unà cùm filio Fernando Francisco *d' Avalos & Aquino*, rebus gestis bellicis insignem gloriam sibi acquisivere. Alter Martinus, & post eum tertius Rodericus Com. *de Montedorisio*, & hic Marchio *del Basto* fuere, sed improles. Quartus Inicus Marchio *del Basto* seu *Vasti*, reliquos Marchiones Vasti & Piscarii atque Principes *de Montesarchio* genuit. Et quidem *Piscariorum* ista series est: Bernardus Caspar *de Aquino* March. *de Pescara*, pater fuit, ex Beatrice Cajetana, Antoniæ seu Antonellæ Aquinatis præfatæ; quæ juncta Inico *Davalos* Com. *de Montedorisio*, genuit inter alios Inicum *Davalos & Aquino*, Marchionem *del Basto*: qui maritus Lauræ de S. Severino (Roberti Principis Salernitani fil.) pater ex ea fuit Alfonsi *Davalos & Aquino* March. *de Pescara & Basto*, cui nupta Maria Aragonia (Alfonsi II. R. Neapol. ex fil. Ferdinando neptis) genuit Alfonsum, an Ferdinandum Franciscum *Davalos & Aquino* March. *de Pescara.* Huic Isabella Gonzaga juncta, mater ex eo fuit Alfonsi *Davalos & Aquino*, March. *de Pescara.* Quo & Laviniâ Roboreâ (fil. Guidobaldi Roborei Ducis Urbini, qui obiit A. C. 1574.) geniti sunt Ferdinandus Franciscus; Isabella (quæ fratri successit & ex marito Inico *Davalos* propiore sobrino genuit Cæsarem, Carolum, Franciscam & Lucretiam Davalos) Catharina & Maria, omnes *nominis Davalos & Aquino, Marchiones de Pescara & de Bast.* &c. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobilitatis Europ. Parte* III. *p.* 64.

Piscatorii Ludi, peragi Romæ soliti 7. Id. Junii, *fiebant trans Tiberim quotannis*, ut Festus scribit, *à Prætore urbano, pro Piscatoribus Tiberinis, quorum quæstus non in macellum pervenit, sed fere in aream Volcani, quòd id genus pisciculorum vivorum datur ei Deo, pro animis humanis.* Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. l.* 4. *cap.* 10. In campo, Ovidio *Fastor. l* 6.

> *Tertia post Nonas removere Lycaona Phœbe*
> *Fertur, & a tergo non habet Ursa metum.*
> *Tunc ego me memini ludos in gramine Campi*
> *Aspicere & dici lubrice Tibri tuos.*
> *Festa dies illis, qui lina madentia ducunt,*
> *Quiq; tegunt parvis æra recurva cibis*, &c.

Aliàs Pan, *Piscatorum* quoque Numen fuit: unde in Græcorum *Epigramm.* nihil frequentius, quam facta huic Deo ab illiusmodi hominum genere vota, de quibus & Zosimus Thasius alicubi, πρὸς ναὸν Πανὸς ἔθεσαν λίνα, *ad templum Panis suspenderunt retia*, felicis nempe capturæ causâ. Apud Romanos *Piscatores* servi erant, qui piscabantur, memorati Scævolæ *leg.* 27. *ff. de instr. vel instrum. leg.* Marciano *leg.* 65. *ff. de leg.* 3. Ciceroni *Officiorum l.* 3. &c. Hinc Valerianus Imp. apud Treb. Pollionem, Zosimioni, Procuratori Syriæ, scribens, inter cœtera, quæ vult dari Claudio tunc Tribuno, memorat *Venatores qui obsequantur duos, Carpentarium unum curam Prætorii unum aquarium unum*, Piscatorem *unum*, *Dulciarium unum.* Eorum tessera arundo fuit, Ovid. *Metam. l.* 14.

> *Miles erat gladio*, Piscator *arundine sumtâ.*

Etiam *Piscatui* Præpositos habebant, quando togati illi Xerxes montium perfossores & populatores marium, Magistris & Nomenclatoribus, in piscium gratiam, carere noluerunt. Martialis *l.* 10. *Epigramm.* 30.

> *Natat ad Magistrum delicata muræna:*
> *Nomenclator mugilem citat notum,*
> *Et adesse jussi prodeunt senes mulli.*

V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis.* De Venatione *Piscaria* supersunt Ἁλιευτικὰ Oppiani, sed ante eum multi de ea alii scripsere: in his Leonides Byzantius Metrodori Byzantii, viri *Piscatoriæ* rei intelligentissimi, filius, quem & ipsum de re *Piscatoria* scripsisse, auctor est Ælianus *de Animal. l.* 17. *cap. ult.* Meminit & ejus *ejusdem Op. l.* 12. *cap.* 42. Item *l.* 2. *cap.* 6. ubi historiolam affert, de Delphino & puero: item *l. ejusdem cap.* 50. ubi quiddam narrat de interitu miseri hominis, qui pastinacam piscem esset suffuratus. Quod ex eodem Leonide memorat Michael Apostolius *Cent.* 19. *Prov.* 61. Etiam Tzetzes *Chil.* 4. *Histor.* 128. quatuor istos conjungit, Ælianum, Oppianum, Leonidem & Timotheum Gazaum, quos Animalium aut Historiam scripsisse Gerh. Joh. Vossius *de Philosophia cap.* 7. §. 9. De mugilum *Piscatione*, quam homines inita cum delphinis societate obeunt, V. Plin. *l.* 9. *c.* 8.

Piscatrix Avis, apud Sinenses celebris: ansere minor est, corvo haud absimilis, collo prælongo rostroque aquilino, in extremitate admodum incurvo, quæ pisces capere, ut lepores canis, docetur. Nempe collum ejus annulo ferreo ita coarctant, ut majores pisces eo exceptos deglutire non valeat, quos proin piscator sibi sumit. Grandiusculos, quos laxitas non capit, rostro arreptos elevat, piscatorique, ut occurrat, cum strepitu ostendit. Capiunt autem sex aut plurium librarum pisces hujusmodi aves, de quibus certum quoddam tributum piscatores Imperatori pendunt. Auctor Anonymus *Sinæ & Europæ cap.* 37.

Pisces, olim *Dii*, & Θεοειδεῖς nomine digni, ab iis habiti sunt, quorū Deus est venter, διὰ τὴν πολυτέλειαν. Luxus enim præcipua olim pars, in *piscium* delectu; unde est quòd ex omnibus obsoniis piscis solus id obtinuit, ut per excellentiam appellaretur ὄψον, & lurcones φιλόψοι, item ὀψοφάγοι. Indidem & ἀκτάζειν, est *indulgere genio, lautè & oppiparè epulari*, quia pisces ἐπ' ἀκτῆς, in littore. Itaque hoc genus hominum hic fuere maximè profusi: adeò ut Cato questus sit, etiam vulgò Romæ *piscem* pluris venire quam bovem. Et Juvenal. *Sat.* 4.

> —— —— *Potuit fortasse minoris*
> *Piscator, quàm* piscis *emi.*

Quod ipsum leve videtur, præ eorum prodigo luxu, à quibus impensa leguntur integra latifundia in unius mulli pretium, V. Plut. *Sympos. lib.* 4. *quæst.* 4. Athenæum *lib.* 7. & 8. Plinium *lib.* 9. *cap.* 17. Senecam *Epist.* 96 & *Natur. Quæst. lib.* 3. *cap.* 17. Macrobium *Saturnal. lib.* 3. *cap.* 16. Juvenalem, Alios. Etiam hodieque toto Oriente *pisces* carni præferri, notat Bellonius *Observat. suarum lib.* 1. *cap.* 72. Contrà Syri olim à *piscium* esu abstinuere, quòd Venerem crederent, Typhonis metu, in mare prosilientem, aut in figura piscis, aut piscium tergo exceptam, periculo

se exe-

se tremisse, ut dictum: Unde Phœnicum Astarte (sic illi Venerem vocabant, alii *Dercen* scribunt & *Derceto* & *Atergatin*) superiora mulieris habuit, inferiora piscis, apud Diodorum *lib.* 2. Lucianumque *in Dea Syria.* Quæ tamen superstitio Nehemia recentior est, utpote cum hujus temporibus Tyrus non dum religio fuerit, pisces venales Hierosolymam deferre, quos postea ne attingere quidem fas fuit. Halucinantur itaque, qui idolo *Dagon*, quod Azoti colebatur, eandem figuram cum Astarte tribuunt Hebræi, conjecturam facientes ex nomine, quia *Dagon* deduci videtur ex voce דג *dag*, quæ *piscem* notat, adeoque hæc duo Numina confundunt. Namque præter quàm, quòd recentiorem Astartes cultum esse diximus, planum est ex Theologia Phœnicum, apud Philonem Byblium, Dagonem fratrem, & Astartem uxorem Saturni habitos esse. Ibidem Dagon Græcè redditur Σίτων, *Frumentarius*, quia דגן *dagan*, Hebræis est frumentum. Et additur causa nominis, quia εὑρὼν σῖτον καὶ ἄροτρον, *invenit frumentum & aratrum*: unde Ζεὺς ἀρότριος. Itaq; nomen non à forma habuit, sed ab inventione frugum. Ita Philo ex Sanchoniathone, qui, Eusebio teste, Phœnicum historiam scripsit, ante Trojani belli tempora, nempe circa Jephthæ Judicis Hebræorum ætatem. Quidni tam vetusto Scriptori de gente sua plus fidei habeatur, quàm Hebræorum Magistris heri & hodie natis, quique adeò sibi non constant: Dagoni quippe figuram hominis tribuit R. Levi, R. Selomo figuram piscis, R. David ex utroque mixtam. Seniores certe non modò manuum volas, sed & ἴχνη τῶν ποδῶν, *vestigia pedum*, ideo in limen cecidisse dicunt. Etiam Theodoretus Philistæos idolum invenisse scribit τῶν ἄκρων πάντων ἐστερημένον, *extremis omnibus partibus*, id est, tam manibus, quàm pedibus, *privatum & mutilatum.* Quod quidem Græci de suo addiderunt, sed id nunquam addituri, si Dagonem credidissent in piscem desiisse. Sam. Bochartus *Hierozoici Parte poster. lib. I. cap.* 6. plura infrà in voce *Piscis*

Pisces carentes squamis vel pinnis, in Lege, pro mundis habiti, Levit. *cap.* 11. *versu* 9, 10. Imò & e squamosis Judæi חפושית *cantharum* rejiciunt, quia illicò vescitur & versatur in luto, planè ut terrestris cantharus, quamvis cætera dissimilimus. Etiam apud Romanos non nisi squamosos pisces polluce re fas erat: *Pollucibum* autem significabant sacrificium vel sacrum epulum in Deorum honorem institutum. Legem ex Cassio Hemina ita citat Plinius *lib.* 32. *cap.* 2. *Numa constituit, ut pisces, qui squamosi non essent, ne pollucerent.* Eam verò his verbis latam fuisse, putat Scaliger, PISCES QUEI SQUAMOSEI NON SUNT NEI POLLUCETO. SQUAMOSOS OMNEIS PRÆTER SCARUM POLLUCETO. Quam exceptionem ex Festo petit, qui in verbo *Pollucere*, in iis, quæ licet pollucere, recenset *pisces, quibus est squama præter scarum.* Nempe scarum ex squamosis solùm exceperunt Vett. ut sumtibus parcerent, quia ob raritatem magno venibat. Seu verè observat Vossius, hanc exceptionem Numâ multò fuisse recentiorem, quia scarus Romanis non nisi serò fuit cognitus. Macrobius *Saturnalium lib.* 3. *cap.* 16. *Octavius, Præfectus classis, sciens scarum adeò Italicis litoribus ignotum, ut nec nomen Latinum ejus piscis habeamus, incredibilem scarorum multitudinem, in variis navibus huc advectam, inter Ostiam & Campaniæ littus in mare sparsit, miroque ac novo exemplo pisces in mari, tanquam in terra fruges aliquas, seminavit.* Qui Octavius quis fuerit, indicat Plinius *lib.* 9. *cap.* 17. *Scarus*, inquiens, *promontorium Troadis Lecton sponte nunquam transit. Inde advectos Tiberio Claudio Principe, Optatus* (Macrobio *Octavius*) *è Libertis ejus, Præfectus Classis, inter Ostiensem & Campaniæ oram sparsos disseminavit.* Et quidem de veteri scarorum patria Plinio convenit cum Ennio, è cujus *Phagesiis* hæc citat Appulejus *Apolog.* 1.

Scarum præterii, cerebrum Jovis pæne supremi,
Hectoris ad patriam hic capitur, magnusque, bonusque.

Unde in his Archestrati, apud Athenæum *lib.* 7.

Καὶ σκάρον ἐν παράλῳ Καρχηδόνι τὸν μέγαν ὄπτα.
Ingentemque, scarum ad littus Carthaginis assa:

legi jubet Bochartus Χαλκηδόνι. Nec enim Troadi vicina erat Carthago, sed Chalcedon, in Ponti faucibus, cui opposita erat Byzantium &c. V. eum ubi suprà, uti de *Piscibus* Arabum *fabulosis*, sc. *Liuba* (imò *Leviathan*) quem *Behemoth* quoque & *Balahuth* appellari scribunt; *Thaib, Zamur*, aliisque, partim magnitudine, partim figurâ aliaque ratione prodigiosis, *ibid. libr. VI. cap.* 15. Hoc unum addo, de vera *piscium* magnitudine, compertissimum esse, tam ex maritimarum rerum Annalibus, quam ex eorum relatione, qui ad balænarum piscationem quotidie se conferunt, majores illos cetos plerumq. 50. rarò admodum 100. pedum magnitudinem excedere, uti jam visum suprà quoque voce *Cete.*

Piscina, locus propriè in quo *pisces.* Et quidem *Piscinæ* quales veteribus recentioribusque Romanis fuerint, indicat Varro *de Re Rust. lib.* 3. *cap.* 3. *Quis* (Majorum nostrorum) *habebat* Piscinam, *nisi dulcem & in ea duntaxat squalos, ac mugiles pisces? Quis contrà nunc Rhintonem dicit suâ nihil interesse, utrum iis piscibus stagnum habeat plenum, an ranis?* Ubi ostendit, tandem etiam mugiles & lupos sorduisse Romanis, ac vix laudatas fuisse *Piscinas*, nisi quæ pisces haberent marinos. Tum subdit, *Non Philippus, cùm ad Ummidium hospitem Casini divertisset & ei è suo flumine lupum piscem formosum apposuisset, atque ille gustasset & expuisset, dixit: Peream, ni Piscem putavi esse!* Hinc subjungit, *Sic nostra ætas, inquam, luxuria Piscinas protulit ad mare, & in eas pelagios greges piscium revocavit. Non propter hoc appellati Sergius Orata & L. Murena? Quis enim propter nobilitatem ignorat* Piscinas *Philippi, Hortensii, Luculli?* Qua de re Columella quoque *lib.* 8. *cap.* 16. *Jam enim*, inquit, *celebres erant deliciæ popinales, cùm ad mari deferrentur vivaria, quorum studiosissimi, velut antè devictarum gentium, Numantinus & Isauricus, ita Sergius Orata & Licinius Murena, captorum piscium lætabantur vocabulis.* V. si voles, fusiùs ista enarrantes, Valerium Max. *l.* 9. *cap.* 1. & Macrobium *Saturnal. l.* 3. *cap.* 15. Et quanti luxûs argumentum est, quòd multi tantas opes sibi pararint è vivariis? Qui verò hac parte & quando prævertint cæteris, Plinius docet *lib.* 9. *cap.* 54. De ostreis, tribuit hoc inventum C. Sergio Oratæ, de quo *suo loco.* Nunc verba modò Plinii afferam, *Ostrearum*, inquit, *vivaria primus omnium Sergius Orata invenit in Bajano, ætate L. Crassi Oratoris, ante Marsicum bellum* (circa annum U. C. 666.) *nec gulæ causâ, sed avaritiæ, magna vectigalia tali ex ingenio suo percipiens: ut qui primus pensiles invenit balineas, ita manganizatas villas subinde vendendo.* Postea subdit, *cap. seq. Muranarum vivarium privatim excogitavit C. Hirrius* (al. *Hirtius*) *ante alios, qui cœnis triumphalibus Cæsaris Dictatoris sex millia numero muranarum mutuò appendit. Nam permutare quidem pretio noluit aliave merce.* Hinc subjungit, *cap.* 56. *Cochlearum vivaria instituit Fulvius Hirpinus, in Tarquiniensi, paulo ante civile bellum, quod cum Pompejo M. gestum est, distinctis quidem generibus earum.* De quo discrimine in sequentibus exponit. V. Gerh. Joh. Vossium *de or. & progr. Idolol. lib.* 4. *cap.* 23. Varro *Piscinarum* loculatarum meminit, *l. de Re Rust.* 3. *c. ult. Sic hi loculatas habent Piscinas, ubi dispares disclusos habeant pisces, quos, perinde ut sacri sint, ac sanctiores quàm illi in Lydia, quos sacrificanti tibi Varro, ad tibicinem Græcum, gregatim venisse dicebas ad extremum littus atque aram, quòd eos capere auderet nemo.* V. quoque suprà in vocibus *Hirrius, Muræna*, &c. Tralatitiè *Piscina*, solium balnei, Augustino *de Dialect. cap.* 5. Piscina *dicitur in balneis, in qua piscium nihil sit, cùm nihil piscium simile habeat: videtur tamen à piscibus dicta propter aquam, ubi piscibus vita est.* A solio tamen videtur distinguere vetus Interpres Alexandri Jatrosophistæ, *Passion. de Balneo lib.* 3. *Et sic stet aliquandiu in solio ac post modicum descendat in piscinam.* Ubi Glossæ *MSS Solium balneorum vocant piscinam, vel quodlibet in quo continetur aqua.* Salmasio *Piscina*, apud Romanos, illa fuit pars balnei, quæ Græcis δεξαμενὴ dicta est. Tres enim cùm essent apud Vett. balneorum cellæ, οἶκοι seu οἰκήματα Græcis, *Frigidaria, Tepidaria & Caldaria*, per has omnes ex *piscina*, quæ etiam κολυμβήθρα Gr. aqua defluebat, & de frigidaria primùm in tepidariam, deinde ex tepidaria in caldariam influebat, Galen. *Meth. Med. l.* 1. ubi tribus balnei œcis prædictis disertè contradistinguit τὴν δεξαμενήν, sive *piscinam.* Latinis itaque hæc pars *Piscina*, quæ semper calidariis opponitur. Lamprid. *in Alex. Sev. Atque ita unctus lavabatur, ut caldaria vel nunquam vel rarò, Piscina semper uteretur.* Lucianus tres κολυμβήθρας seu *piscinas* fuisse refert, in frigidaria balneorum Hippiæ: Καὶ μέσος οἶκος ὕψει τε ὑψηλότατος καὶ φαιδρότατος, ψυχροῦ ὕδατος ἔχων τρεῖς κολυμβήθρας. *Et medius œcus tum altitudine celsissimus, tum lumine splendidissimus, frigidæ habens tres piscinas.* At in tepidaria & caldaria tres alveos ponit, seu πυέλους, i. e. solia balnearia, in quæ descendebant loturi & in quibus sedebant: qui alvei in tepidariis tantùm & caldariis cellis seu œcis locum habebant, ut in frigidariis *Piscinæ.* Dictæ autem hæ sunt κολυμβήθραι, quòd in frigidariis natabant, sicuti in tepidariis & calidariis sedebant, in solio lavantes &c. Salmasius *ad Vopiscum in Carino.* Anton. Heliogabalus *momentarias de rosato & rosis piscinas exhibuisse & bibisse cum omnibus suis, caldaria de nardo exhibens*, legitur apud Lamprid. Idem apud eund. absinthiato & rosato & condito & ejuscemodi vinorum generibus *piscinas* aliquando temperavit & ex iis quoque bibit, populo, qui unà lavabant, ad bibendum invitato. Locus est, *Condito piscinas & solia temperavit & rosato atque absinthio vulgus ad bibendum invitavit: & ipse cum populo tantum bibit, ut in piscina eum bibisse intelligeretur, viso quòd unus bibisset.* Quæ ultima verba cùm ita fuerint intricata, ut pedem suum ex hoc loco vix posse extricare, fateatur Casaubonus, eorum sensum sic explanat Salmasius. Heliogabalus, inquit, ex illo vino, quo *Piscina* temperata erat, tantum bibit, ut viso, quòd is unus bibisset, intelligeretur tamen in piscina eum bibisse, ex decremento sc. piscinæ, vel solii balnearis, quod cùm vino plenum esset, postquam unus Heliogabalus bibisset, omnesque eum solùm bibisse animadvertissent, sensum ejus non adimebat piscinæ capacitas, sed ita in ea vinum decrescebat, ut facilè intelligeretur, non tam plenam esse, quàm erat, priusquam bibisset. Multum sanè sic oportuit eum vini hausisse, qui cùm in piscina biberet, & ex piscina, ita eam poterat deplere, & deminuere bibendo, ut speciem aliquatenus exhaustæ præberet, &c. V. eum *ad l.* Aliquando verò idem luxuriæ monstrum vinum non adhibebat, sed aquam inficiebat unguento nobili aut croco, unde in præcedd. Lampridius citatus, *hic non nisi unguento nobili aut croco piscinis infectis natavit*, &c. Apud Scriptores Eccl. Rom. *Piscina* signi-

significat locum, in quo manus Sacerdotes lavant & ubi ablutiones Sacerdotis Missam celebrantis injiciuntur, apud Durandum *Rat. lib. 1. cap. 1 n. 39.* aliosque laudatos C. du Fresne *Gloss.* In Cisterciensium *Rituali*, voce hac notari sacrarium, in quod projiciantur res sacræ, usu jam detritæ, habes apud Dominic. Macrum, ex verbis *cap. 22. Sacrista super piscinam comburit ejusq; cineres in eam projicit.* Cujus frater Carolus *χώνευσιν ἅγιον*, i. *fumum sanctum*, cum locum Græcis dici, quòd in eum res sacræ *combustæ & in cineres redactæ* conjiciantur, addit. V. utrumque *Hierolexico*, voce *Piscina*: adde Cl. Suicerum *Thesauro Eccl.* ubi vocem *Κολυμβήθρα*, de Baptismo, frequenter occurrere apud Scriptores Eccl. observat &c. Simile quid erant *Cisternæ* & *Thesauri*, in Templis Vett. uti videre est in his vocibus.

Piscis, Græcis dictus *Νότιος*, i. *Australis*, ut & Hygino *in Poët. Astron.* & Ciceroni *in Arateis*; Germanici Interpreti *Magnus*, qui de eo sic scribit, *Piscis magnus, cujus nepotes dicuntur* Pisces, *qui in circulo Zodiaco constituti sunt, dicitur in astra collocatus, eo quòd decidens in Bœtii stagno Phacetis, filia Veneris, in* Piscem *sit transfigurata, quam Syriam Deam nominaverunt.* Subjungit dein, *Quidam autem dicunt, quòd de stagno filiam Veneris servaverit. Unde huiusque hodie Pisces argenteos Syri in templo sacraverunt.* Ubi quàm ridiculum, inquit Vossius, ac jocosum, quòd ait hujus *Piscis* illos Zodiaci *Pisces* esse nepotes. A' quo paulum abit Hyginus, cùm filios facit. Sic enim de hoc Australi *Pisce* scribit: *Eratosthenes autem ex eo pisce natos hos esse dicit.* Non minùs in Meridionalibus sideribus, ac Canis, honore cultus est divino. Vossius *Idolol. lib. 2. cap 36.* Sic inter Zodiaci signa, *Pisces* duo, à Vett. dicuntur Dii Syri. Germanicus *in Arateis*,

——— ——— *Et Syriæ duo numina* Pisces.

Quæ Numina sunt Venus & Cupido. Hyginus *Poëtic. Astronom. Diogenetes Erythræus ait, quodam tempore Venerem cum Cupidine ad flumen Euphratem venisse, & eodem loco repentè Typhona gigantem apparuisse: Venerem autem cum filio in flumen se projecisse: & ibi figuram piscium formâ mutasse: quo pacto periculo esse liberatos. Itaque postea Syros, qui his locis sunt proximi, destitisse pisces esitare, quòd vereantur eos capere: ne simili causâ aut Deorum præsidia impugnare, aut eos ipsos captare videantur.* Aliter tamen ex Nigidio Germanici Interpres; qui ait hos esse *Pisces*, qui ex Euphrate evolverunt ingens ovum illud, unde, cùm columba ei insedisset, post aliquot dies, nata est Dea Syria, quæ dicitur Venus: eoque Syros *Piscium* & columbarum esu abstinere. Quia verò ab eo tempore Syri capturam piscium aversati; hinc Poëta incertus *Ἀνθολ. lib. 6. Tit. εἰς Ἀλιεῖς*, rete suum Syriæ Deæ dicasse, ait: Sed

Ἁγνὸν ἀπ' ἰχθυόεντος ἄγρης,

Purum à venatione Pisces capiente.

Qui verò pisces esitarent, tumorem à Dea iis immitti credebant. Unde Martialis *lib. 4 Epigramm. 43.*

Juro per Syrios tibi tumores.

V. Scaligerum *ad Manilium*, Salmasium *in Polyhistora*, Vossium *Op. cit.* suprà in vocibus *Atergatis*, ac *Phacetis*: *Derceto* quoque, quam à morte *Piscis* figurâ à Syris cultam fuisse, idem Vossius latè ostendit *lib. 1. cap. 23.* Imò & alios *Pisces* ab eadem gente fuisse pro Diis habitos, docet Xenoph. *Expedit. Cyri lib. 1.* ubi ait, Chalum amnem fuisse plenum piscium magnorum & mansuetorum, *οὓς Σύροι θεοὺς ἐνόμιζον, Quos Syri pro Diis habebant.* De Ægyptiis idem docet Strabo *lib. 17.* ubi Lepidotum & Oxyrynchum ab universis Ægyptiis: Latum verò, Nili incolam, à solis Latopolitanis: ut *Φάγρον* à Syenitis Clem. Alex. coli scribit. Causam cultûs suggerente Æliano, quia prævertant Nilum, atque Ægyptios animi pendentes recreent: & quia ab aliis Piscium abstineant, *de Animal. lib. 10. cap. 19.* De Anguillæ veneratione, testis Herodotus est *in Euterpe*, ob quem cultum lepidè *in Lycone* Comœdia Ægyptios risit Antiphanes, apud Athenæum *lib. 7.* De Crocodili honoribus, multa Vossius *Op. cit. lib. 3. cap. 74.* Syrorum Ægyptiorumque exemplum secutos Lydos, indigitare videtur Varro *de Re Rust. lib. 3. cap. ult. Sic hi loculatas habent Piscinas, ubi dispares disclusos habeant Pisces, quos, proinde ut sacri sint, ac sanctiores quàm illi in Lydia quos sacrificanti tibi Varro ad tibicinem Græcum gregatim venisse dicebat, ad extremum littus, atque aram, quòd eos capere audebat nemo.* Sed non si sancti crederentur, eò habebantur pro Diis, ait Vossius *Op. eod. l. 4. c. 51.* Taceo sideribus, præter suprà memoratos, annumeratos à Vett. & divinis honoribus exceptos, Delphinum, Cetum, qui Germanico *Bellua Ponti*, Hydram, de quibus Idem *lib. 3. cap. 36.* Nereides item ac Tritones, inter Numina habitos, *lib. 4 cap. 5.* de quibus omnibus, præter Auctorem hunc sæpius laudatum, V. Plinium *lib. 9 cap. 4. & 5.* Item *lib. 32. cap. 21.* Ælianum *Histor. Animal. lib. 13 cap. 25.* Pausaniam *in Bœoticis*, Alex. Neapolitanum *Genial. Dierum lib. 3. cap. 8.* Vinc. Chartarium Regiensem *de Deorum imag.* quem Latinè reddidit Ant. Verderius Rondeletius *de Pisc. mar. lib. 16. c. 20. 21. 22.* Gesnerum *in Hist. Aquatilium cap. de Hominibus marinis, & altero de Nereidibus alioque de Tritonibus, &c.* De Sirenibus V. iterum Vossium *lib. 3. cap. 99.* Cœterùm, Homerus de iis agens, qui temporibus vixissent Trojanis, licèt Ilium foret prope Hellespontum, ubi piscatio nobilis, nullos tamen inducit *Piscibus* vescentes, ne homines quidem Insulares, uti Ithacenses: imò ne molles quidem Phæacas illos. Unde Eubulus Comicus rogat,

Ἰχθὺν δ' Ὅμηρος ἐσθίοντ' εἴρηκε ποῦ
Τινὰ τῶν Ἀχαιῶν;
Homerus ubinam quenquam Achivorum refert
Edisse Pisces?

Quod factum ideo Vossius vult, quia præcipuæ essent *Piscium* delitiæ, quibus animus frangi solet. Saltem de sociis Menelai ac Ulyssis *Odyss. μ.* piscationi se dedisse refert, sed causam in famem rejicit. Veteres etiam Romani, quos *castos* dicebat Ennius, *Piscibus* abstinuerunt. Atque inde est, quòd Deam Carnam, carnis ac vitalium præsidem, non piscibus, sed fabacea ac larido placabant. Ovidius *Fastorum lib. 6.*

Prisca Dea est, aliturq; cibis, quibus antè solebat,
Nec petit adscitas luxuriosa dapes.
Piscis adhuc illi populo sine fraude natabat,
Ostreaq; in conchis tuta fuere suis.

Recentioribus verò in delitiis fuere, unde eos porro ac cepis, vili & plebejo cibo opposuit Horatius *lib. 1. Epist. 12. ad Iccium.* Imò magnum quoque delitiarum in illis discrimen. Tandem enim forduere etiam mugiles & lupi ac vix Piscinæ laudabantur nisi quæ marinos haberent *Pisces*, V. Varronem *de Re Rust. lib. 3. cap. 3.* & Columellam *lib 8. cap. 15.* ut & suprà ubi de *Piscinis*. Eodem pertinet Catonis querimonia, apud Plut. *Sympos. lib. 4. Problem. 4. Pluris venire piscem, quàm bovem*; Nempe *Piscibus* luxum metiebantur, unde & ganeorum Prov. *Σήμερον ἀκτάζομεν, Hodie littorisamus.* Et tolerabile fuisset illud studium, nisi peregrinis lautitiis ingluviem exsatiandam duxissent, ut *in Sat.* Varro ostendit, quando è Lucrino lacu concylia, è Benaco anguillas, alosas è Tiberi; asellos Pessinunte, Rhodo acipenserem rhombos Ravennâ, accersebant. Juvenalis *Sat. 5.*

Atq; ita defecit nostrum mare, dum gula sævit
Retibus assiduis, penitus scrutante macello
Proxima, nec patimur Tyrrhenum crescere Piscem.

Et quantum illud, quòd Apicius *in sociorum garo necari mullos præcellens putavit atque è jecore eorum alecem excogitare provocavit.* Quòd *Asinius Celer, hoc pisce prodigus, Cajo Principe, unum mercatus est octo millibus nummum?* Plin. *lib. 9. cap. 17.* Quòd Hortensius *murænam exanimatam flevit?* & *Antonia Drusi murænæ, quam diligebat, inaures addidit: cujus propter Famam nonnulli Baulos videre concupiverunt, eod. lib cap. 55.* Et quidem scaro, inter saxatiles, imò in *Piscibus* universis, primæ datæ sunt: quem honorem tamen seriùs adeptus est, cùm priùs penès Acipenserem esset, nempe ignoto adhuc Scaro Romanis, qui è Siculo vel Carpathio mari advehebatur. Unde Plinius *lib. 32. cap. 17. Scarus principalis hodie*, sed hac de re *infrà* aliquid dicetur, in voce *Scarus.* Inter littorales Mullus magni habitus; de quo placet afferre Senecæ locum: *Quanto crudeliora sunt opera luxuriæ, quoties naturam aut mentitur aut vincit? in cubili natant pisces & sub ipsa mensa capitur, qui statim transferatur in mensam. Parùm videtur recens mullus, nisi qui in convivæ manu moritur. Vitreis ollis inclusi offeruntur, & observatur morientium color, quem in multas mutationes mors luctante Spiritu vertit. Alios necant in garo & condiunt vivos &c.* Plura, præter Auctores jam laudatos, V. apud Plinium *toto libro 9.* & Vossium *de Orig. ac progr. Idolol. lib. 4. capp. prior. 51.* Auctorem item Anonymum *Sinæ & Europæ cap. 42.* E' quo hoc saltem adjicio: In *Chekiang* sub *Hangcheu* montem esse *Cienking*, prope *Changhoa*, in quo lacus 200. jugerum ob aureolos *Pisces* celebris, de quibus diximus suprà, in voce *Aureoli.* Notitiam Dominorum suorum habere dicuntur, id quod confirmatur auctoritate Plinii, qui non solùm quosdam *eorum consuetudine in vivariis ad cibum congregari cum plausu, sed etiam in piscinis Cæsaris genera piscium ad nomen venire, quosdam singulos*, refert, *lib. 10. cap. 70.* Unde Cicero *ad Attic. lib. 2. Epist. 1. Nostri Principes digito se cœlum putant attingere, si mulli barbati in Piscinis sint, qui ad manum accedant*: ac Lucianus *de Dea Syr.* *Οὗτοι δὲ* (Pisces indigitat) *καὶ οὐνόματα ἔχουσι καὶ ἔρχονται ἐπικαλεόμενοι, Hi & nomina habent atque iis vocati adveniunt.* Quid quòd *Simonis* nomine Delphini gaudere crediti sunt, qua de re V. Cæs. Scaligerum *in Aristot. Histor. Animal. lib. 2. cap. 16. sect. 118.* A' gula luxus ad vestitum transiit, conchyliis, purpuris ac margaritis eò servientibus. Plinius *l. 9. cap. 35. Sed quota hæc est portio reputantibus purpuras, conchylia, margaritas? Parùm scilicet fuerat, in gulas condi maria, nisi manibus, auribus, capite totoque corpore, à fœminis juxta virisque gestarentur.* Ac post aliquammulta, *Quin & pedibus nec crepidarum tantùm obstragulis, sed totis socculis* (margaritas) *addunt: Neque enim gestare jam margaritas, nisi calcent, ac per uniones etiam ambulent, satis est.* Imò ad ædificia eorumque partes & domestica instrumenta. Nam ut de Ichthyophagis nil dicam, quorum ædificiis extruendis Cetacea inserviebant, Strabo *lib. 15.* quod & de Arabibus refert Plinius *lib. 9. cap. 3.* Romanis ac Græcis materiam præstiterunt *Pisces*, præcipuè ad lectos, repositoria & similia. Idem *lib. 9. cap. 11. Testudinum putamina secare in laminas, lectosque & repositoria his vestire Carbilius Pollio instituit, prodigi & sagacis ad luxuriæ instrumenta ingenii.* Martialis *lib. 12. Epigramm. 14.*

Gemman-

Gemmantes primâ fulgent testudine lecti.

Hodieque ex conchis margaritiferis cochlearia nunc ac pocula &c De usibus *Piscium* aliis, in re Medica, Militari, Civili, Judiciaria: abusibus item in Philtris & rebus Magicis, V. Auctores præfatos, Vossium inprimis *lib. 4. Idolol. cap.* 49. Quousque *Pisci*um quibusdam duret vita, docet Plinius *lib. 9. cap.* 53. *Ævi piscium memorandum nuper exemplum accepimus. Pausilypum villa est Campaniæ, haud procul Neapoli: in ea in Cæsaris piscinis à Pollione Vedio conjectum piscem, sexagesimum post annum, exspirasse, scribit Seneca, duobus aliis æqualibus ejus ex eodem genere etiam tum viventibus.* Sed magis id, quod de Lucio pisce retulit Conr. Celtes, primus Germaniæ Poëta laureatus, & ex eo Conr. Gesnerus *præf. operis de Piscibus*, perscripsit ad Ferdinandum I. Imp. Cæsar nempe Maximiliano I. circa A.C. 1497. in stagno circa *Hailprun*, captum fuisse lucium piscem, cum annulo ex ære Cyprio in branchiis sub cute, parte sui splendente, cui inscriptum: *Εἰμὶ ἐκεῖνος ἰχθὺς ταύτῃ λίμνῃ πάντων πρῶτος ἐμβληθεὶς διὰ τῶν χειρῶν Φρειδερίκου β. τοῦ κήρυκος, ἐν τῇ ε. ἡμέρᾳ τοῦ Ὀκτωβρίου κ.τ.λ. Sum piscis ille primus omnium huic stagno impositus, manibus Imp. Friderici II. die 5. Octobr. A. C.* 1230. Istiusmodi autem annulis seu Inauribus ornatos subinde fuisse pisces non modò ex Plinio suprà vidimus, sed & Ælianus *Hist. Anim. lib. 12. cap.* 30. docet, cùm inquit: *Sunt & Pisces in templo Jovis Labradæi, ubi fons nitidus, monilibus & aureis Inauribus ornati*, quos anguillas fuisse, innuit Plinius *lib. 32. cap. 2.* & Athenæus *sub initium lib. 8.* V. quoque Casp. Bartholinum *de Inauribus Vett.* Nec omittendum, Ægyptiis *Pisces* hieroglyphicum odii, item lasciviæ fuisse. V. Fortun. Licetum *de Gemmis Annul. in explic. Gemmæ* 9. Maris quoque Imperii symbolum, unde post infelicem contra Pompejanos Augusti pugnam, *Piscem* ultro è mari ad pedes ejus salientem, Siciliam brevi in potestate ejus fore, indigitasse, legimus apud Xiphilinum: & Servius *Deliadis lib. 6.* scribit; Atheniensibus in Delo sacrificantibus, lavandis manibus aquam haurientem puerum urnam demersisse, ac cùm e phiala simul cum aqua *Pisces* effudisset, oraculum redditum fuisse, Maris fore Dominos:

Vince mari, jam Terra tua est.

V. Nic. Causinum *de Symbolica Ægypt. Sap. lib. 8. & alibi.* De *Piscium sideris* nota, apud Græcos Latinosque, adi Salmasium *Exercit. Plin. ad Solinum pag.* 1237. ubi Capricornum quoque cum cauda *piscis* involuta in Vett. monumentis; aliquando tamen cum recta cauda piscis pingi, ut in *annulo* Gorlæi 85. & 87. adnotat. Nec omittendum *Piscium* coquendorum singulare artificium, quod occurrit apud Æl. Lampridium, ubi de Heliogabalo. *Pisces*, inquit, *semper quasi in marina aqua cum colore suo coctos conditurâ venetâ comedit.* Nempe pisces ei sic coqui parabant, ut non alio colore mensis inferrentur, quàm quo essent vivi, cùm in aquis maris versarentur atque hanc vocat Lampridius *conditura Venetam*: sic dictam à colore Veneto, qui idem est vel adfinis admodum colori maris seu τῷ θαλασσοειδεῖ. Idem verò luxuriæ prodigium, *ad mare piscem nunquam comedit: in longissimis à mari locis omnia marina semper exhibuit: murænarum lactibus & luporum in locis mediterraneis rusticos pavit, Ibid.*

Pisces à Vett. pro Diis habiti, ex Vossio.

Anguilla, apud Ægyptios divino cultu honorata est, teste Herodoto *in Eut.* ut suprà dictum. Easdem in Labrodii Jovis fonte *monilibus aureisq; Inauribus* fuisse exornatas, è Plinio ostensum: *aureis argenteisque*, refert Athenæus *Dipnos. l. 8.*

Carpa, Cassiodoro dicitur Lepidotus, quem ab universâ Ægypto cultum esse retrodiximus. *Cyprinum* alii vocant.

Cetus, ut & siderum alia, in Deorum numero fuit, V. Vossium *Idolol. lib. 2. cap.* 36.

Crocodilus, Ægyptiorum Deus, V. *suo loco.*

Cyprinus, V. hic paulo suprà *Carpa.*

Delphinus, in siderum, atque adeò Deorum numero antiquis quoque fuit.

Hydra, similiter.

Latus, piscis in Nilo genus, à Latopolitanis civibus pro Numine habitus est.

Lepidotus, ab Ægyptiis universis cultus est, V. hic suprà *Carpa.*

Lucius, frequens in Nilo admodum, *Oxyrynchi* nomine, non ab Oxyrynchitis modò, sed & a reliquæ Ægypti incolis, divinis honoribus est affectus.

Oxyrynchus, V. hic paulo suprà *Lucius*, ita enim cum interpretatur Petr. Bellonius *cap.* 13. Hadriano tamen Junio est Rajarum genus, quod βάτος ὀξύρυγχος vocatur.

Phagrus, Gr. Φάγρος, ab Evenitis cultus est: sicut ab Elephantinæ incolis *Piscis Mæotas*, Clem. Alexandr. *Admon. ad Gentes*, & Ælianus *de Animal. lib. 10. cap* 19. Sed pro *Evenitis* apud Clementem reponi vult *Syenitis* Vossius.

Testudo, Troglodytis culta, teste Plinio *lib. 9. cap. 10. Troglodytæ cornigeras habent* (Testudines) *ut in lyra, annexis cornibus latis, sed mobilibus: quorum, in natando, remigio se adjuvant. Celtium genus id vocatur eximiæ testudinis, sed raræ. Namque scopuli præacuti Chelonophagos terrent. Troglodytæ autem, ad quos adnatant, ut sacras adorant.*

Tritones ac Nereides, Numina olim marina, nil aliud quàm *Pisces* sunt, humanam formam imitantes. V. Plinium *lib. 5. cap.* 9. & de Semipisce ac Semimuliere in Frisia capta A. C. 1403. Vossium *lib. 4. cap.* 51.

Pisidia, adde: In *Laterculo provinciarum* Geographiæ Ptolomæi adjuncto, in quo provinciæ Asiæ majoris recensentur, sub Pamphylia, una cum Isauria, comprehenditur: Παμφυλία, ἐν ᾗ Πισιδία καὶ Ἰσαυρία. Quarum proin duarum Ptolomæus non meminit, in enarratione partium seu provinciarum Asiæ X. solâ Pamphyliæ mentione factâ. Sub jurisdictione Proconsulis non erat, sed Diœceseos Vicario suberat, qui insuper Pamphyliam, Lydiam, Cariam, Lyciam, Lycaoniam & Phrygiam utramque regebat, uti patet ex *Notitia* Arcadii: interim peculiarem habebat Præsidem, uti pluribus ostendit Salmasius *ad Solinum pag.* 803. & *seqq.*

Pisile, quasi *Pensile*, vox recentioris ævi, V. suprà *Gynæcium.*

Pisitheus, Gr. Πισίθεος, unus ex Medicis Faustinæ Imperatricis, quæ in *Epist.* sua ad Marcum maritum, apud Vulcatium Gallicanum in Avidio Cassio, *Soteridam*, inquit, *Medicum in Formianum ut dimittas, rogo: ego autem* Pisitheo *nihil credo, qui puellæ Virgini curationem nescit adhibere.*

Viri illustres.

Piso, Consul cum Juliano, anno Imperii Marci, & vitæ Commodi XV. quibus Coss. hic in omnia Collegia Sacerdotalia Sacerdos assumtus est, XIII. Calendas Invictas, apud Lampridium in *Vita* ejus. Item, Macriani Dux, ab hoc ad interficiendum Valentem missus, ubi eum providum futurorum imperare, cognovit, in Thessaliam concessit, atque illic paucis sibi consentientibus sumsit Imperium, *Thessalicusq;* appellatus, interemtus est: vir summæ sanctitatis & temporibus suis *Frugi* dictus, & qui ex illa *Pisonum* familia ducere originem diceretur, cui se nobilitandi causa Cicero sociaverat, (cùm sc. Tulliam filiam despondit C. Pisoni L. F. Frugi) Hic omnibus Principibus acceptissimus fuit. Ipse Valens cognom. *Superior* (inter XXX. Tyrannos XIX.) qui ad eum percussores misisse perhibetur, dixisse fertur, non sibi apud Deos Inferos constare rationem, quòd, quamvis hostem suum, *Pisonem* tamen jussisset occidi, virum cui similem Romana Resp. tunc non haberet. Ei Senatus, quum nuntiatum esset, *Pisonem* à Valente interemtum, ipsumque mox Valentem à suis occisum, divinos honores, statuam inter triumphales & currus quadrijugos decrevit. Quæ omnia facta sub Gallieno & Valeriano Impp. & Salonino Gallieni fil. Trebellius Pollio *in Triginta Tyrannis.*

Pisonianus, Dux celebris, à Probo Imp. institutus. Ita enim Fl. Vopiscus in *Probo*, *Multa manu suâ fecit, duces præclarissimos instituit. Nam ex ejus disciplina Carus, Diocletianus, Constantius, Asclepiodorus, Annibalianus, Leonides, Cecropius*, Pisonianus, *Herennianus, Gaudiosus, Ursinianus, Herculius, Maximianus & cæteri, quos Patres nostri mirati sunt & de quibus nonnulli boni Principes extiterunt, instituti sunt.*

Pistice, in *Glossis* Arabico-Latinis, *Pistice, genus aromatis*, quasi proprium nomen esset cujusdam aromatis, ponitur: cùm πιστικῶς attribui possit omnibus, quæ adulterata non sunt. Πιστικὸς enim *verum germanumque* notat, τὸ ἀληθές. Theopompus apud Athenæum,

Χαῖρε σὺ δεῦρο Θηρικλέους πιστικὸν τέκνον,

Cedò in huc Thericlis vera proles.

Pro quo hoc derivativum πιστικὸν non infima tantùm, sed & melior Græcia, dixit; πιστικὴ γυνὴ καὶ οἰκουρὸς Artemidoro. Sic vetus Auctor, qui Geographiam versibus composuit, ac Nicomedi Regi dedicavit, πιστικῶς, pro *fideliter*, posuit,

Οὕτω λελυμένην λέξιν ἀναλαβεῖν ταχὺ

Οὐκ ἔστι, τῷ μέτρῳ δὲ συντεταγμένην

Ἔστι καθαρχεῖν εὐθέως καὶ πιστικῶς.

Unde colligitur haud difficulter, quid *pistica nardus* sit, cujus in Evangelio mentio. Nempe ibi μύρον νάρδου πιστικῆς, *unguentum est ex vera nardo*: cujusmodi *nardus Indica* est, ex qua maximi pretii unguentum fiebat. Quia a. hæc sola ex reliquis eo nomine herbis spicata est, hinc factum, ut Interpres Bibliorum πιστικὴν νάρδον, vertat *spicatum nardum.* Opponitur vero hæc πιστικὴ nardus pseudonardo herbæ ubique nascenti, quâ & adulterari solebat, Plinio teste: *Item sua radice permixta ponderis causâ & gummi, spumaq; argenti aut stibio, cyperive radice.* V. Salmasium *ad Solinum pag* 1065 ut & *suprà passim*, inprimis in voce *Nardus.* Apud Recentiores inde *pisticus Scriptor*, i. fidelis ac verax. V. Adelelmum Sagiens. Episc. *in Mirac. S. Oppertunæ n. 2.* aliosque, laudatos Car. du Fresne *Glossario*: & *Pistis*, genus aromatis, in *Glossis cit.* corr. pro *Pistice.*

Pistor & Coquus, idem apud Veteres, auctore Festo: nam Coci initio dicti, qui faciebant panem & coquebant primùm sub cinere in foco, postea in furno. Cato de pane, *In foco calido sub testa coquito leniter.* Seneca ad Lucillium, *Farinam aquâ sparsit, & assiduâ tractatione perdomuit, finxitque panem, quem primò cinis calidus & fervens testa percoxit.* Postea discerni munia, & Coqui dici cœperunt, qui non solùm *officium sciebant*, id est, *usitatos cibos præparabant, verùm etiam qui artificium & urbanam* mon-

mensas & lautiora convivia instruebant; Ulpian. *lib.* 20. *ad Sabinum*: *Pistores* autem, qui in pane conficiendo occupabantur. Hi quasi *Pinsores* dicti, quòd ante inventum molarum usum far *pinserent*, id est, *tunderent pilis*, V. infrà in voce *Pistrinum*: vel molis trusatilibus frangerent. Varro *Taphemenippo*, *Nec Pistorem ullum nossent, nisi eum qui in pistrino pinseret farinam.* Servius *ad Æneid. lib.* 1. *Quia apud Majores nostros molarum non erat usus, frumenta torrebant, & ea in pilas missa pinsebant, & hoc erat genus molendi.* Non verò panem tantùm faciebant, sed etiam farinam, ut dictum, molis frangebant. Pomponius Comicus, *cùm neque molis molui, neque palmis pinsui.* Euseb. *in Chron.* *Paulus ad molas manuarias* Pistorem *se locavit.* Meminit quoque *Pistoris* Varro περὶ ἐδεσμάτων, *Si quantum operæ sumpsisti, ut tuus* Pistor *bonum faceret panem, ejus duodecimam Philosophiæ dedisses, ipse bonus jam pridem esses factus: Nunc illum qui norunt, volunt emere millibus centum: te qui novit, nemo centussi.* Sybariticum verò possit videri illud, quod narrat Clearchus Solensis, apud Athenæum *lib.* 12. Pistorem, *nescio cujus, cum tunica chiridota & ore sudario obvolutum, jussum esse farinæ massam tractare; ne vix sudor stillans influeret, aut subactam farinam halitu afflaret.* Panis conficiendi rationem apud Plinium habes, ubi de *Pistoribus* multa. Cæterùm *Pistores* sequi expeditionem, prohibuit Pescennius Niger, buccellato jubens milites & omnes reliquos contentos esse, apud Æl. Spartianum: quod etiam ab Avidio Cassio priùs factum, refert Volcatius Gallicanus in *Vita* ejus. Fuit autem buccellatum ξηρὸς ἄρτος, quo plurimùm alebantur milites: panem verò tostum lautioribus *Pistores* coquere consuevisse, dixit Attejus Capito. Sed & eorum alii *Dulciarii*, alii *Lactarii*: de illis Appulejus *Miles.* 10. *Hic panes, crustula, lucunculos, hamos, lacertulos & scitamenta mellita complura.* Martialis quoque *lib.* 14. *Epigr.* 220.

Mille tibi dulces operum manus ista figuras
Extruit: huic uni parca laborat apis.

De istis Lampridius *Elagabalo cap* 27. *Dulciarios & Lactarios tales habuit, ut, quæcunque Coqui de diversis edulibus exhibuissent, vel Structores vel Pomarii; illi modò de dulciis, modò de lactariis, exhiberent.* *Placentariorum* insuper meminit Jul. Paulus *lib.* 3. *Sent.* & *Pistoris* asseclas fuisse, innuit Martialis *lib.* 11. *Epigr.* 32.

Hinc Pistor *fatuas facit placentas &c.*

Collegii *Pistorum*, in *Pandectis* & *Codice*, mentio: Erant autem sub cura Patronorum ac Præfecti Annonæ; qui pensum & munditiem panis exigebant. Cassiodorus *in form. Praef. Annonæ*, *Per officinas* Pistorum *discurris, pensum & munditiam exigis.* De iisdem Impp. postea, cùm & ii ad honores erepsissent, Gratianus, Valentinianus & Theodosius statuerunt, *Pistores, utpote suos, & omnes breviter, qui subsunt Comiti Horreorum, ad nullam dignitatem esse aspiraturos, & si quam aliqui fuerint assecuti, hac exuendos, omne speciale impetratum penitùs conquiescendum, eosque ipsos ad antiquum statum & consortium esse revocandos, & pro ipsa dignitate impetrata mulctandos in viginti libris auri*, *Cod. in tit. de Pistor.* Interim, ut indefessam possent faciendo pani operam navare, à tutelis & curis etiam collegarum fuere immunes. *L. ult. ff. de excus. Tut.* Imò, ut jucundiùs labor procederet, habuere & *Pistores*, quod canerent ad molam: ἱμαῖον Græci vocabant, ut est apud Aristophanem *in Atticis* & Callimachum *in Hecale.* Fuit autem ἱμαλὶς Doriensibus mensuræ genus: ἱμᾶν quoque significabat *trahere* & *haurire*, apud Athenæum & Aristotelem. Sed & in *Thesmophoriis* Aristophanis est, quod fœminæ pinsentes cantillarent. V. Scalig. *Poetic. l.* 1. *c.* 55. Ut & hoc addam: Antiquitus qui in Pistrino far mortariis impositum tundere cogebantur servi, ne farina fortè vescerentur, pausicape solebant impediri, Hadr. Turnebus *Adversar. lib.* 4. *cap.* 13. Qui verò suis in pane fallaciis Remp. depecularentur, sequenti ævo, *Pistores*, collistrigio seu *Pilloriæ* supplicio puniebantur, juxta Statutum: *Subeat judicium Pilloriæ*: Super pegmate nimirum constituti, comprehenso inter fauces duarum tabularum hac fini excavatarum collo, spectaculi gratiâ populo propinabantur deridendi. V. in voce *Pilloria*; & de *Pistoribus* plura, apud Laur. Pignorium *de Servis*, ac Tit. Popmam *de Operis Serv.* item suprà in voce *Mola*, *Panetarius*; ac infrà in voce *Pistrinum*.

Pistrinum, locus in quo farina olim *pinsebatur*, id est, *contundebatur* seu *comminuebatur in pila*, ut ante Molarum inventum usum fieri solebat. Erant autem *Pilæ* vasa concava, in quæ antiqui siccata frumenta immittebant sicque pinsebant. Servius *ad Æn. l.* 1. *v.* 184.

Nunc torrete igni fruges, nunc frangite saxo.

Torrebantur, inquit, *fruges in Pilis, & pinsebantur, neque molebantur.* Postea, mutata re, mansit *Pistrini* nomen etiam illi loco, in quo molis servorum jumentorumque operâ circumactis fruges comminuebantur. Ejus elegans descriptio apud Appulejum est *Metam. l.* 9. *Ibi complurium jumentorum multivii circuitus intorquebant molas ambage variâ; nec die tantùm, verùm perpeti etiam nocte, prorsus instabili machinarum vertigine lucubrabant pervigilem farinam.* Achmes *Oneir. cap.* 195. Μύλωνα, ἀλλαχοῦ ἐν ᾧ ὄνος... , *Pistrinum in quo asinus robustius moleret.* In jumentorum dein locum mali servi, in *Pistrinum* detrusi, molis adjudicabantur. Terentius *Andriâ Actu* 1. *Sc.* 2.

Verberibus cæsum te Dave in Pistrinum
Dedam usque ad necem.

Qui & ipsi *Asinorum* nomine veniebant, sicut Molæ *præsepia* dicta sunt: Unde in MS. codice Plautino titulus concipiebatur, *Plauti Asini Amphitryo*, V. Joh. Meursium *Critic. Exercit. part.* 1. *cap.* 9. Certum autem ex A. Gellio *lib.* 3. *cap.* 3. Plautum, in *Pistrino*, quasdam è Comœdiis suis scripsisse: & servilibus addictum fuisse operibus, locus est apud ipsum *in Curculione*, *Actu* 2. *Scen.* 1.

Panes, parasitus quia non rediit Cariâ,
Afferre argentum credo, nam si non ferat,
Tormento non retineri potuit ferreo:
Quin reciperet se huc sessum ad præsepim suam.

Quales verò hi, *Pistrini* habitatores, idem Apulejus suprà laudatus, explicare pergit: *Homunculi vibicibus lividinis totam cutem depicti, dorsumque plagosum scissili centunculo magis inumbrati, quàm obtecti; nonnulli exiguo tegili tantummodo pubem injecti, cuncti tamen sic tunicati, ut essent per pannulos manifesti, frontes literati, & capillum semirasi, & pedes annulati.* Ubi *Pistrinarios* semirasos fuisse indicat, quemadmodum de Ustoribus, Catullus scribit; cùm fugitivi penitùs rasi essent. Neque solùm in Asinariis molis operam obibant hi servi, sed & in aquariis: ubi cùm non aderat aquæ vis, viros ac mulieres in *Pistrinum* conjectos esse, perspicuum est. Lucas *cap.* 17. *versu* 35. Δύο ἔσονται ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτό· ἡ μία παραληφθήσεται κτλ. *Duæ erunt molentes simul, una accipietur &c.* Idem confirmatur ex iis, quæ narrat Auctor *Hist. Miscella*, de *Pistrino*, quod Theodosius Imp. Romæ sustulit, mancipibus supplicio affectis *lib.* 13. quod & Cedrenus tangit. Nec defuit *Pistrino* seu Molæ suum, apud Gentiles, Numen, suusque Deus tutelaris. Jul. Pollux *Onomast. lib.* 7. *cap.* 33. *tit.* 8. Μυλωθρὸς, μύλων, μύλη, ἐπιμυλαία Θεὸς καὶ εὔνοος, *Molitor, mola, Pistrinum, Dea molaris & benevola.* Imò & *Promylius* Deus semper ante *Pistrina* seu Molas collocabatur, *ob suavem alimoniam*, Suidas in voce Προμύλιος Θεός. V. Tiraquellum *Comment. ad Al. Neap. lib.* 3. *Genial. dier. cap.* 11. Thom. Dempsterum in Rosinum *lib.* 1. *cap.* 15. Laur. Pignorium *de Servis*, ut & suprà in voce *Molarum usus*; Item in *Pausicape* & *Pistor*.

Pitancia, potio cibi in Monasteriis, apud Cæsarium *lib.* 8. *cap.* 10. V. suprà *Pictancia*.

Pitharia, apud Vinc. Belvacensem, idem quod Hollandis vulgò, *tonne d'or*. Ita autem is *lib.* 31. *cap.* 144. *Ubi est thesaurus suus, & dicitur quòd ibi sunt* 10. pithariæ *plenæ auro depurato &c.* Græcis πίθος, πιθάκνη, *dolium*, *doliolum*, unde *Pitharia* & *thonna*, namque & hæc *dolium* notat. Car. du Fresne *Glossar.*

Pithaules, apud Flav. Vopiscum *in Carino*, *Centum salpistas uno crepitu concinentes & centum camptaulas, choraulas centum, etiam* pithaulas *centum, pantomimos & gymnicos mille &c.* Ubi Palatinus liber scriptum habet, *Pythaulas*, atque ita passim ac semper hoc nomen, ubicunque ejus mentio occurrit in Vett. libris, reperitur scriptum. Quæ scriptura vel unicè facit ad eorum opinionem confutandam, summorum alioqui virorum, qui *Pithaules* dicendum censent & ἀπὸ τῶν πίθων, *à doliis*, hanc vocem deducunt: quasi ulli unquam cogniti fuerint, doliares aut doliis cantantes tibicines. Quod enim Senecæ locum, quo nituntur, attinet, *Natur. Quæstion. lib.* 6. *cap.* 19. *Quomodo in dolio cantantis vox per totum cum quadam discussione percurrit ac resonat & tam leviter mota, tamen circuit, non sine tactu ejus tumultuque, quo inclusa est.* Ibi vett. omnes libri habent, *Quomodo cùm in dolio cantatur, vox illa per totum &c.* Omnino scribendum, *Quomodo cùm in dolio cantatur, vox illa &c.* Sed retineatur licèt vulgata lectio, nulli tamen inde doliorum tibicines exsculpentur. Eo enim loci nulla apud Senecam tibiarum mentio, & sine tibiis quoque in dolio cantari potest: De eo potiùs, qui simpliciter in dolio cantat, ore super os dolii posito, accipienda illa Senecæ. Narrat enim ibi & ostendit, ex sententia Metrodori Chii, quæ causa faciat terræmotus. Sic enim ajebat Metrodorus, vastas sub terra speluncas habere aërem suum; aërem illum, simul ac alio supernè incidente percussus esset, agitari solere, haud aliter quàm inania dolia indito clamore sonant. Si quis enim in dolio cantet, per totum vocem illam cum quadam discussione percurrere consuevisse ac resonare & quamvis leviter motam tumultuari tamen intus & cum bombo circumire. Sic motum fieri conabatur ostendere Chius ille Philosophus. Tibicinum verò doliariorum nulla ibi vola nec vestigium. Sed neque ille Propertii versus illis favet,

—— —— *Carminaque, recentibus æris*
Tibia Mygdoniis libat eburna Cadis.

Sed, præterquam quòd *Cadi* hic de urbe Lydiæ accipiendi, magno errore πίθους & κάδους illi confuderunt, *dolia* & *cados*. Namque & forma differebant, & cadi ex ligno, dolia verò, i. e. πίθοι, fictilia erant. Unde Prov. apud Græcos, ἐν πίθῳ τὴν κεραμείαν μανθάνειν. Nec certè quis videat, quis usus potuerit esse hujusmodi ingentium ac fictilium vasorum, qualia fuisse dolia liquet,

ad can-

ad canendum tibiis. Etiam in eo gravissimè erratum, quòd *Pithaulem*, quem ἀπὸ τοῦ πίθου deducunt, aut omnino eundem esse cum ascaule aut parùm differre putarunt: quasi parùm interfuerit inter ἀσκὸν, *utrem* & πίθον *dolium*, &c. *Pithaules* ergo omnino *Pythaules* scribendus est, nec ἀπὸ τοῦ πίθου, sed ἀπὸ τοῦ πυθίου dictus, qui Pythia sc. cantabat & pythicas tibias inflabat: quemadmodum σπονδαύλης vocitatus est, qui spondiacas tibias, inter libationes & sacrificia Deorum, inflabat. Salmasius *ad l. c.* Plura proin hanc in rem, V. infrà suo loco, ubi de *Pythaulis*.

Pitheci, Græce Πίθηκοι, linguâ Etruscâ, Ἄριμοι dicti, Strabo *lib.* 13. unde *Pithecusa* & Ἄριμα eadem, quæ Latinis *Inarime*, seu *Enaria*: *Enaria* namque eadem dicta, quòd ab *Enariis*, i. simiis, quas πιθήκους Græci vocant, incolatur: *enaris* n. simius, id est, *sine naribus*, & propterea etiam simius dictus, quòd *simus*. Ovidius,

> —— —— *naresq́, à fronte resimas*
> *Contudit & rugis peraravit anilibus ora.*

Ubi de Cercopibus loquitur, in simias mutatis, & in Pithecusam Insulam missis, quæ ab illis sic dicta. Servius, *Inarime, nunc Enaria dicitur, & sæpe fulgoribus petitur ob hoc, quòd Typhœum premit & quia in eam ad contumeliam simiæ missæ sunt, quas Græcorum lingua ἀρίμους, id est, enarias, dicunt, ob quam causam Pithecusam etiam vocitant*, &c. Fortè scribendum, *quas Etruscorum lingua arimas dicunt*, ex Strabone *d. l.* V. Salmasium *ad Solinum pag.* 97.

Pithecium, apud Plautum,

> Pithecium *præ illa & spinturnicium*:

Græca vox, πιθήκιον est, quæ, sicut πίθηκος *simia*, de homine & muliere deformi sæpe usurpata. Sic *spinturnicium* est τὸ σφιγγίον, genus simiæ turpiculâ facie. Alibi *cluninum pecus*, quod idem de puella deformi dixit. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 377. & *infrà passim*.

Pithecusa, adde: Quam Plinii sententiam, de etymo vocis, rejicit Salmasius ex eo, quòd ἀπὸ τῶν πιθήκων dicenda fuisset Πιθηκοῦσσα potiùs. Jam verò, ut Ἐρικοῦσσα, ἀπὸ τῶν ἐρείκων; Σηπιοῦσσα, ἀπὸ τῶν σηπιῶν: Φοινικοῦσσα, ἀπὸ τῶν φοινίκων, sic omnino Πιθηκοῦσσα, ἀπὸ τῶν πιθήκων, quod contractum ex Πιθηκόεσσα, V. eum *d. l.* Insulam hanc Typhoëo ingestam narrant Græci. Scholiastes Apollonii, τὴν Πιθηκοῦσσαν αὐτῷ ἐπερριφθῆναι νῆσον Φερεκύδης ἐν τῇ Θεολογίᾳ ἱστορεῖ, *Pithecusam insulam ei superjectam esse, narrat in sua Theologia Pherecydes*. Quod de Inarime tradit Poëta, quæ eadem est cum Enaria; sic Enaria & Pithecusa eadem. Ex Plinio certè, Inarimen esse Enarien, constat. Sed hic longè vetustiorum, quàm Plinius est, Latinorum Scriptorum error, qui ex Homerico εἰν Ἀρίμοις, fecerunt unicam vocem *Enarimen* aut *Inarimen*, & similitudine vocabuli ducti, eandem putarunt esse cum ea quæ *Enarie* Latinè vocabatur Ins. Tyrrheni maris. Quem errorem adjuvit, quòd fabula de Typhœo à quibusdam huic Insulæ Enariæ attribueretur, quam Homerus ἐν Ἀρίμοις ponit. Non primus quoque Virgilius huic culpæ affinis, sed ab antiquis hausit: nedum sit Plinius reprehendendus, quòd *Inarimen*, post tot idoneos, dixerit. Sic Livius *Inarimen* vocavit, quæ Homero sunt τὰ Ἄριμα &c. Idem *ibid.*

Pithœgia Sacra, celebrabantur Athenis die 11. mensis Anthesterionis: memorata Scholiasti Aristophanis *ad Acharnenses*, Φησὶ δὲ Ἀπολλόδωρος Ἀνθεστήρια καλεῖσθαι κοινῶς ὅλην τὴν ἑορτὴν Διονύσῳ ἀγομένην· κατὰ μέρος δὲ Πιθοιγίαν, Χόας, Χύτρους, *Ait autem Apollodorus, Anthesteria vocari communiter totum festum, Libero Patri sacrum: Sigillatim verò*, Pithœgiam, *Choas, Chytros.* Unde colligitur, partem fuisse Dionysiorum κατ' ἀγροὺς seu Anthesteriorum. Meminit quoque Plut. *Sympos. lib.* 3 *quæst.* 7. Τοῦ νέου οἴνου Ἀθήνησι μὲν ἑνδεκάτῃ τοῦ Ἀνθεστηριῶνος μηνὸς κατάρχονται, Πιθοίγια τὴν ἡμέραν καλοῦντες. *Novum vinum Athenis undecimo die Anthesterionis (Februarii) bibere incipiunt, Pithœgiam diem vocantes.* Eo nempe dolia relinebant, unde festo diei que nomen, quasi πίθων ἀνοιγή. Postridie Χόες sequebantur, die nempe 12. sicut Chytri die 13. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib.* 1. *tit.* 1. *pag.* 45. Apud Anglos festo huic respondere S. Martini festum, *S. Martins day*, docet Fr. Gouldmannus *Diction. Lat. Angl.*

Pitholaus, Commodi Imp. educator, Galen. & in aula Institutor, quem perstringere videtur Lampridius *in Commodo*, cùm ait: *Habuit literatorem Græcum, Onesicritum, Latinum, Capellam Antistium: Orator ei Ateius Sanctus fuit. Sed tot disciplinarum Magistri nihil ei profuerunt. Tantum valet aut ingenii vis, aut eorum, qui in aula Institutores habentur.* Idem paulo pòst, *Argumentum crudelitatis apud Centumcellas dedit anno ætatis XII. Nam, quum tepidiùs fortè lotus esset, balneatorem in fornacem conjici jussit: quando à Pædagogo, cui hoc jussum fuerat, vervecina pellis in fornace consumta est, ut fidem pœnæ de fœtore nidoris impleret.* Ubi *Pitholaum* itidem indigitari, contendit Casaubonus, ex Galeno περὶ τῶν προγινωσκειν, V. eum *ad Lampridium d. l.*

Pitiscus Bartholomæus, Grunbergâ Silesius, vico Schlaunâ oriundus, Grunbergæ adlaterali, Theologus insignis, Friderico IV. Electori Palatino à concionibus: Obiit A. C. 1613. æt. 52. Ejus extant, *In Psalmos Ideæ concionum*, 4. Francof. 1608. 1616. 1620. *In Esajam Conciones* &c. *Fuit doctrinæ profundæ, ingenii acris & perspicacis: ipsemet vitæ suæ censor, ne in aliorum incurreret voculas: in docendo ac scribendo methodi summè observans, adeò ut absque ordine nihil dici, nihil disci, rectè statueret. Et, quæ Concionatori apprimè est necessaria, tantâ usus est semper perspicuitate, tamque dextra ad Auditorum usum omnia applicandi felicitate, ut illâ quidem laudem ipse summam apud omnes invenerit: in hac verò pares habueris perpaucos*, Melch. Adami in *Vita ejus*.

Pittacium, Gr. πιττάκιον, πίταξ, *index vel titulus pice illitus*, ut affigi possit & applicari: cujusmodi amphoris & doliis olim affigi mos, vini patriam & ætatem indicantia, uti diximus suo loco. Etiam indices libris adfixi, qui nomen Auctoris præferrent, πιττάκια dicebantur & σίττυβοι. Glossæ porrò, πιττάκιον, *brevis, pittacium.* Hygenus *de limit. constit. Deinde ex decuriis, antequam sortes tollant singulorum nomina in* pittaciis *& in sorticulis & ita ipsi sortientur, ut sciant quis primo aut quotocunq́, loco exeant.* In *Cod. Theodos. tit. de erogatione mil. ann.* Pittacia dicuntur, *breves specierum annonariarum, militibus erogandarum, l.* 11. *Susceptor, antequam diurnum* pittacium *authenticum ab actuariis susceperit, non eroges; quòd si absque* pittacio *fuerit erogatio, id quod expensum est, damnis ejus potiùs subputetur.* V. *leg.* 13. *eod. tit.* & *leg.* 16. Nam secundùm ea *pittacia* militibus erogabantur species annonariæ, ut panis, vinum, acetum, lardum, caro vervecina, capitum & alia ejuscemodi, Salmasius *ad Lampridii locum hunc in Alex. Sev. Perlegebat cuncta pittacia.* Ubi Casaubonus, *id est, breves*, inquit, *ut modò dixit. Sed* Pittacia *dicuntur pice vel malthâ illitæ breves tabellæ, in quibus elogia scribebantur & id genus alia, quæ paucis verbis possunt comprehendi. Ut illa Polybiana pittacia, de quibus ad Suetonium notare aliquid meminimus lib.* 2. *Vox est origine Græcâ: πιττάκιον enim ἀπὸ τῆς πίττης (seu πίσσης pice) usu verò Romanorum & Syrorum quoque: Nam in Targumim* פיטקין *πιττάκια positum pro epistolis. Isidorus: Pittacium epistola brevis & modica.* Hactenus Casaubonus. Notavit nempe is *in Augustum Suetonii cap.* 89. magnorum Virorum olim morem, *pittacium*, in quo gnoma aliqua scripta, mittendi iis, quibus consilium daturi erant. Sic enim Augustus *præcepta & exempla publicè vel privatim salubria* (quæ in evolvendis Auctoribus excerpserat) *aut ad domesticos aut ad exercituum provinciarumq́, Rectores, aut ad urbis Magistratus plerumque mittebat: prout quique monitione indigerent.* Maximè autem sic dicta scheda seu epistola, quæ in quadrum esset complicata, ut observat Eustathius *ad Hom.* Διὰ τὸ τετραγωνίζεσθαι πλυσσόμενον, ὁμοίως πως τῷ τῆς χυτῆς πίττης σχηματισμῷ, &c. In Ecclesia Christiana *pittacia* Ἀρχιεπισκοπικὰ, *Archiepiscopalia* dicta, item Πατριαρχικὰ, *Patriarchalia*, memorantur Balsamoni *ad can.* 17. *Apostol.* & in Concilio Florent. *sect.* 3. *cap.* 3. *pag.* 45. Nempe Græci πρωτοβαθμίους vocant, qui primi sunt in ordine, & ὑστεροβαθμίους, qui ultimi, priore nempe aut ultimo loco ordinati; ut priores tempore, priores etiam sint honore: quod jus (πρωτοθρονίαν appellant) obtinuit in Clericorum ordinibus, imò ex Justiniani constitutione, in Primatibus ipsis. Unde *pittacia* ordinatis data, cum diei ac mensis adscriptione, quæ antiquitatem ordinationis ostenderet, ut docet idem Balsamon *in Syn. Carthag. ad can.* 92. Alia vocis notio apud Celsum, qui splenia & emplastra, fronti ad capitis dolorem leniendum, illini solita, *pittacia* vocat, à similitudine sc. *pittaciorum*: ad quorum instar quia & frustula sagi militaris fericei erant efficta, hinc & *Pittaciola*, item *Pittacia*, apud nonnullos Auctores, dictæ sunt virgæ sagorum, quæ *virgata* inde Poëtis. Monachus Sangall. *lib.* 1. *cap.* 36. ubi de sagis virgatis Fresonicis ac curtulis, Carolum M. sic loquentem introducit: *Quid prosunt illa pittaciola* (*l. pittaciola*) *in lecto non possum eis cooperiri, cavallicans contra ventos & pluvias nequeo defendi, ad necessaria naturæ secedens, tibiarum congelatione deficio.* Willh. Britto *Philipp. lib.* 2.

> *Sic percussa patet, sic intercisa minutis*
> Pictaciis *pendet, dum demolitur eandem*
> *Tunsio crebra nimis clavæ mucronis & hastæ.*

Apud Car. du Fresne *Glossar.* Hincque à *pictacio* Salmasius *peciam*, Gall. *piece* arcessit; cui favet Joh. de Janua: *Pictacium*, ajens, *dicitur illa corii particula, quæ soleæ repeciatæ insuta est, & dicitur à pingo: quia sicut partes picturæ distinctè in pavimento sunt, sic apparent pictacia in calciamento: unde pictaciatus, id est, repeciatus*, apud eundem *Glossarii* Auctorem. V. hic passim.

Pius, cognom. Antonini Imp. de quo suprà, in *Pii*.

Pius IV. adde: Idem ad emendationem Gratiani animum applicans, hanc in rem selegit Cardinales & undique accersitos Viros doctissimos, qui Auctorem hunc ex fontibus restituerent. Quibus *Pius* V. ejus successor aliquot alios addidit; opus autem perfectum demum est sub Gregorio XIII. & evulgatum ab eo, A. C. 1582. Pontificatûs ejus XI. ut indicat Præfatio Decreto præmissa. Viri sub Pio utroque ad hoc opus selecti, recensentur Anton. Augustino *in fin. lib.* 1. *de Emend. Gratiani in Not. pag.* 342. V. quoque Gerh. von Mastricht *Hist. Juris Eccl. n.* 392. & 393.

Pius, epitheton, ut videtur, urbis Toletanæ, apud Isidorum Pacensem Episc. *Chron. ær.* 685. *Hic crebra Concilia clarente Eugenio urbis Regiæ Metropolitano Episcopo Toleto pio —— recollegit.* E quo sanè loco dubium videtur, quod aliàs asserit Antonius Augusti-

gustinus *de Numismat. Dial.* 7. Inscriptionem, quæ in aversa complurium nummorum Hispaniæ Gothicorum Regum conspicitur ac legitur, TOLETO PIUS, vocem postremam ad Principem, cujus est, spectare, ut in Leovigildi Regis numismate TOLETO IUSTUS. Sed & ejusmodi Regum Hispanicorum Gothicos nummos cum hac voce PIUS, adjecta urbium aliarum nominibus, recenset Ambrosius Morales *suo lib.* 12. ubi quasdam profert, cum inscr. TOLETO IUSTUS, ELBORA IUSTUS, *cap.* 4. Car. du Fresne *Glossar.*

Pix, Græcè *πίσσα*, multi usus in Vita, uti videre est hic passim, ubi de navium *Interamentis*. Quam ob causam lege hac Atheniensium, *Μὴ ἐξάγειν ξύλα καὶ πίτταν*, vetitum legimus, alio *exportare ligna & picem*, apud Scholiasten Aristoph. *Equitibus* Ne viz. hostes ad naves fabricandas iis uterentur, qua de re V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Att. lib.* 5 *tit.* 5. Insuper in condiendis mustis Veteribus adhibita, uti pluribus docet Salmasius *ad Solinum pag.* 711 & evellendis delicatiorum athletarumque pilis, uti diximus ubi de *Alipilis*, nec non voce *Culipilarius*. Porrò in suppliciis usitatam, dicemus infrà ubi de *Tunica Molesta* &c. Non autem uno consuevit modo colligi. Urebantur radices piceæ & terebinthi, ad eam cogendam, aliter vero colligebatur ea ex codice & ramis, qua de re idem Salmasius prolixè agit *ibid. pag.* 102. & *seqq.* Plurimam autem *picem Picea arbor*, inde *κατ' ἐξοχὴν* dicta, fundit, Græcis *πεύκη*, quippe quæ inter ea genera arborum, teste Theophrasto, sit maximè *ἔνδᾳδος*, i. *resinosa.* V. infrà voce *Tæda.*

Pixis, apud Thwroczium in *Hunniade cap.* 46. machinæ bellicæ species est, Germ. *Bichsen*, ut ait Marqu. Freherus apud Car. du Fresne ubi suprà.

P L.

P. L. in notis antiquorum, *Publii Libertus*, P. M. *Principi militiæ*: item *Pontifex Maximus*, &c. denotat. Fr. Gouldmannus.

Placa, moneta, quæ in *Statuto* Henrici VI. Angl. R. dato Parisiis d. 16. Nov. 1426. quatuor majoribus *plancis*, seu *albis*, æstimatur: vulgò *Plaque*. Car. du Fresne *Gloss.*

Placenta, an à *placo*, quòd eâ solerent Antiqui Deos *placare*; an à *placeo*? Gr. *πλακοῦς*, an à *πλὰξ*, *κὸς*, quòd in tabulam extenderetur? Certè, sicut ditiores hostiis animalium Deorum numina sibi propitia reddere satagebant, ita egenos, *Placentis* hac fini usos esse, constat è Luciano, *in suo Dial. de Sacrificiis.* Hinc & in sacris legimus, *Placentas* ab Ethnicis, & eorum imitatu ab Hebræis idololatris, Lunæ oblatas, quam *Reginam cæli* vocabant. Unde apud Jeremiam Deus ait, *cap.* 7. *versu* 17. & 18. *An minimè vides, quid isti faciant in civitatibus Jehudæ; etiam in plateis Jerusjhalaimorum. Filii colligunt ligna, eorumque Patres accendunt ignem, ac fœminæ depsunt massam; ad faciendum popana* (Vulgatus habet *Placentas*) *rebus cœlestibus* (Vulgatus, *Reginæ cœli*) *& libandum libamina Diis alienis, ut irritent me.* V. Fortun. Licetum *de Lucernis lib.* 6. *cap.* 2. ubi Jovis Lucernam eruditè interpretatur. Est autem Placenta, idem quod *dulcium.* Glossæ, *Dulcium*, *πλακοῦντα*: unde *Dulciarii*, qui placentas, vel dulcia conficiunt, iidem cum *Placentariis*, quorum meminit Gloss. *πλακουντάριοι*, *dulciarii*, *placentarii*: & Palladius *in Histor. Laus. cap.* 6. *Ἐν τούτῳ τῷ ὄρει καὶ ἰατροὶ διάγουσι καὶ πλακουντάριοι.* Ex Gr. *πλακόεις* & *πλακοῦς*, ut dictum, subint. *ἄρτος*: quemadmodum *τυρόεις* & *τυροῦς*, eodem substantivo subintellecto. V. suprà in *Dulcium.* Addam saltem, vocem *Placentarius*, scurram, sannionem, facetum hominem, denotare, apud Petrum Damianum *lib.* 6. *cap.* 33. cujusmodi homines Gallis *Plaisanteurs*, vel *Plaisantins* appellari, docet C. du Fresne *Gloss.*

Placentinum, vestis muliebris species, in *Regula* Tertiariorum Ordinis Franciscani *cap.* 3 apud eundem.

Placentinus, JC. nobilis, Italus. Monspessuli Jus civile publicè professus est, circa A. C. 1200. *Argumentaque* in Institutiones & Codicem scripsit. Pratejus apud Calvinum *Lexic. Jurid.* Idem nomen appellativè sumitur, in *Glossis* Gr. Lat. MSS. Germani Paris. & Gr. *ἀρεστὸς*, in edit. *Placivus*, pro quo Goldastus *placitus* restituit, explicatur. Et certè etiamnum joculatores *plaisantins* Galli appellant. Sed an hac notione vox accipienda sit, in *Capitular. de causis Regni Ital. c.* 15. & in *L.* Longobard. *lib.* 3. *tit.* 34. *Non est nostra voluntas, ut homines placentini, per eorum præceptum de curte Palatii nostri illos actiones recipiant*, jure controverti ait Car. du Fresne *Gloss.*

Placita Principum, pro Constitutionibus, *l.* 1. §. *ait Prætor ff. de postul.* Interdum pro Conventu Procerum Regni vel Imperii, qui & *Curia* dicitur. Joh. Calvinus *Lexic. Jurid.* Sic Car. du Fresne *Placita*, dicti sunt Conventus publici totius Regni Ordinum, quibus Reges ipsi præerant, & in quibus de arduis Regni negotiis & imminentibus bellis tractabatur. *Annales* Francorum Bertiniani A. C. 763. *Pipinus Rex habuit* placitum *suum Nivernis.* Ita A. C. 764. 765. 766. Anno verò seq. *Synodum fecisse* dicitur *cum omnibus Francis in campo.* Bis autem quotannis istiusmodi tenebantur Placita: unum, *quando ordinabatur Status totius Regni, ad anni vertentis spatium — in quo placito generalitas universorum majorum tam Clericorum, quàm Laicorum, conveniebat*, &c. Hincmarus *de Ordine Palatii cap.* 2. Cùm itaque omnes Regni vassalli ad ea *Placita* convenirent, hinc *Generalia Placita* ea appellata sunt. Sic Dagobertus R. *convocatis filiis omnibusque, totius Regni Primatibus* 10. *Kal. Junias in Palatio Bigargio* placitum generale *instituisse* legitur, in Gestis Dagob. *cap.* 40. Sic alii. Unde Poeta Saxonicus *de Gestis Caroli M. lib.* 1. *ann.* 777.

—— Conventum Placiti generalis *habere*
Cum Ducibus se velle suis denuntiat illic.

Quid autem in istiusmodi conventibus actum, facilè colligere est, ex *Placito* Carisiacensi *cap.* 8. ubi *Francos pro lege tenenda Capitula Regum suorum, & in generali placito conservanda judicasse*, legimus. V. Capitulare VI. A. C. 803. *c.* 2. 5. Simeonem Dunelmensem & Radulfum de Diceto A. C. 1014. Suenonem item in *Histor. Danica cap.* 1. memoratos Carolo du Fresne in *Glossar.* Adde Georg. Hornium *Orb. Imp.* qui ex *Placitis* his *Generalibus*, quæ & *Regalia* dicta, in *Mirac.* S. Ursmari *cap.* 1. apud Reginonem A. C. 956. ipse *Comitia* vocat, (quâ notione vocem, præter vulgarem usum, Capitolinus quoque adhibuit in *Marco Antonino*) de Statibus Galliæ Regni ingeniosè judicium fert, docetque ex Hottomanno *cap.* 17. *Francogall.* eorum auctoritatem sub Hugone Capeto primùm imminui cœpisse. Cùm enim hic, Capetinæ familiæ, hodieque feliciter regnantis conditor, videret, Regna, quæ nimiùm indulgent Comitiis, plerumque ad Aristocratiam delabi, paulatim Comitiorum jura enervasse, Hottomanno dicitur. Sed si credimus Philippo Cominæo, qui non potuit non esse rerum Gallicarum peritissimus, eorum auctoritas usque ad tempora Ludovici XI. integra stetit. Ita autem Cominæus *Comment. lib.* 9. *Primus omnium Ludovicus pro suo arbitratu pecuniam imperavit, sine consensu Populi. Ut verò voluntate Principum sibi liceret exigere pecuniam per ipsorum ditiones, promittebat eis pensiones annuas. Magnum ille profectò vulnus inflixit Galliæ, quod non facilè curabitur, suæque & Successorum saluti malè consuluit. Nam priorum Regum nemo Galliam sic afflixerat, ut ipse*, &c. Ut alia loca omittam, ex quibus, magnam adhuc Galliæ libertatem & satis arctam Regum potentiam fuisse, usque ad præfati Regis principatum, clarè patet. Quibus verò artibus id fecerit Ludovicus, idem docet: *Haud dubiè verò multum imminuta fuit potestas Ordinum inter bella Anglica, cùm ingentibus præliis præcipuæ familiæ extinguerentur, remanentibus illis solùm, qui vocantur Principes Sanguinis, quibus cùm agnatum sit jus succedendi in Regnum, non præsumuntur quidquam, quod ad diminutionem potestatis Regiæ spectat, affectare vel consentire velle. Successerunt in Comitiorum locum velut ludibria quædam, XII. Pares & Parlamenta* &c. V. ipsum Hornium *edit.* 2. *cum Notis Felleri pag.* 232. &c. Interdum verò etiam *Placita generalia* appellata sunt, Dominorum feudalium Judicia, quòd ad ea vassalli omnes convenire tenerentur: aliis *Curiæ generales*, Gall. *Plaits generaux*, de quibus prolixè agit idem *Glossarii* Auctor. Ut de loco aliquid addatur, tenebantur *Placita*, in *locis apertis, publicis & sub dio*, Sim. Dunelmensis A. C. 1070. idque in *campo*, *sub arboribus* (quercu, ulmo vel olea) *ante portas castrorum, ante Templa, in plateis* &c. ut videre est apud Auctores laudato *Glossarii* Auctori citatos. Interdum tamen & in *ædibus ac locis opertis*, propter aëris incommoda, maximè Placita majora. *Capitula* Caroli C. *tit.* 39. *c.* 12. *Domus verò sicut in Capitulis Avi & Patris nostri continetur, à Comite, in loco, ubi mallum tenere debet, construatur, quatenus propter calorem Solis & pluviam publicæ utilitas non remaneat: minora verò placita Comes sive intra suam potestatem, vel ubi impetrare potuerit, excepto in Ecclesia & porticibus, atque adeò atrio Ecclesiæ, & mansione Presbyteri habeat*, &c. Porrò jejuni Judices *Placita* tenere, jubentur in *Capitul.* Caroli M. alibique passim. Unde Theodulfus *Carm. lib.* 1. *vers* 400.

Crapula vitetur semper, plus tempore eodem,
Quo pia Justitiæ lora regenda manent.
Nam qui se nimis epulis somnoque sepelit,
Corporis atque animæ vim sibi demit hebes.
Cùm venit ad causas nudatus acumine sensus,
Marcidus & segnis & sine mente sedet &c.

Dominicis tandem diebus *Placita* teneri prohibentur, in *Capitul.* Caroli M. *lib.* 2. *cap.* 7. & in *Capit.* Compendiensi A. C. 868. &c. Plura hanc in rem V. apud sæpius laudatum Car. du Fresne *Gloss.*

Placuisse Senatui, olim dicebantur, quæ Senatus censuerat, *leg.* 21 § *item placere, ff. de pet. hæred.* Etiam in Jurisprudentum libris *placere* dicuntur, quæ Prudentûm auctoritate recepta, inducta constitutave sunt, *l.* 4. *ff. de pactis*, *l.* 4 *ff. de jure codicillorum*, Brissonius apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.* Neque ulla vox magis ad Regum Principumve palatum. Unde etiam *Placiti* vocem, de qua modò pluribus actum, deducit à *placendo*, Eduardus Cokus *ad Littletonem sect.* 10. *quia*, inquit, *bene placitare super omnia places.* At Guillimannus *de Rebus Helvet. lib.* 1. *cap.* 9 Aliique à Germanico *plats*, i. *campus*, quòd in campo plerumque *Placita* haberentur, vocabuli originem accessit. Sed Casanova iterum ad priorem notationem relapsus, *Placita* ejusmodi Conventus appellari contendit, quòd in iis Leges conderentur eæque promulgarentur hac formula, quæ habetur in prologo Legis

gis Salicæ (quam in tribus mallis à Quatuor-Viris conditam esse, certum est, V. in voce *Salica*) *Placuit atque convenit inter Fran cos* &c. Inprimis tempore primæ Regum in Gallia familiæ, quo in rebus magni momenti populi assensus omnino necessarius erat: Unde in solennibus Inaugurationum Regum suorum ceremoniis, quæstionem haberi ad Populum, *Num vellet Regem regnare*, ac respondere Populum consuevisse, *Laudamus, Volumus, Fiat*, legimus. V. Georg. Hornium *cum Notis Felleri Orb. Imper. pag.* 210.

Plaga, apud Statium *Thebaid. lib.* 11 *vers.* 5.

> *Compescit dextrâ victor concussa* plagarum
> *Juppiter & vultu cœlumque diemque reducit*:

spatium est ætheris, Zona cœlestis. Sic Varro *lege Manid*,

> *Nos mirantes, quòd sereno lumine*
> *Tonuisset, oculis noli rimari plagas.*

Et Virgilius *lib.* 7.

> —— *in medio dirimit* plaga *Solis iniqui.*

Vide, si placet, Nonium, ut & suo loco, ubi de *Zonis cœlestibus*. Vox in cœlum è terra translata, in qua *Plaga*, item *Plagia*, oram, æstuarium, vel etiam campum planum denotat. Italis hodieque *Piaggia* vel *Spiaggia*. Servius *in Virgil. Statio est, quam* Plagiam *dicunt*. Aliàs *plaga*, vulnus est, idemque cum verbere. Virgilius, ubi de tauro pugna superato, *Georgic. lib.* 3.

> *Multa gemens ignominiam, plagasque superbi*
> *Victoris.*

Sed ita priorem productam habet. Apud Judæos celebris olim *plagarum pœna* fuit, qua se ab iis, Evangelii causâ, quinquies affectum esse, refert Paulus 2. Cor. *cap.* 11. *vers.* 24. V. infra, ubi de *Verberum pœna*.

Plagiarius, is est, qui sine vi, dolo malo, sciens abducit homines liberos & ingenuos, venditque pro servis, aut supprimit: Vel is est, qui alienos servos abducit sine vi & plerumque sine furto, fugam persuadet ac fugitivos celat. Grammatici, Ἀνδραποδιστὴς, ὁ μόνον ὁ τοὺς ἐλευθέρους ἀπάγων εἰς δουλείαν, ἀλλὰ καὶ ὁ τοὺς δούλους ἀπὸ τῶν δεσποτῶν ἀποσπῶν εἰς ἑαυτόν. Dictus an ἀπὸ τοῦ πλαγίου, i. *ob obliquo*, quòd strophis suis obliquis trahat inque servitutem abducat liberum hominem: An, quòd qui hujus criminis convictus esset, lege Flaviâ, (vel Fabiâ) *plagis* damnaretur: quæ proin etiam *Plagiaria* dicta est. At apud Athenienses crimen capitale erat, ex lege Xenophonti memorata: Ἐὰν δέ τις φανερὸς γένηται ἀνδραποδιζόμενος, τούτῳ θάνατος ἔστω ἡ ζημία, *Plagiarii manifesti morte luunto*. Scribebatur autem adversùs tales, Ἀνδραποδισμοῦ δίκη, teste Polluce *lib.* 3. *cap.* 7. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Attic. lib.* 7. *tit.* 5. Idem apud Hebræos obtinuisse, ex Sacris discimus. V. Exodi *cap.* 21. *vers.* 17. & Deuteronomii *cap.* 24. *versu* 7. & quidem eo gravius id apud Israëlitas crimen fuit, quòd *Plagiarii inter eos*, si quos furati essent, illos, ne res pateficret, in alienas regiones deportarent, sicque & Populum Dei, quantum in ipsis erat, minuerent, & Israëlitam à vera religione alienarent. Cui peccato obnoxii Josephi fratres, cum Ismaëlitis vendidisse leguntur, in postremis Geneseos *capp.* De Romanis ut aliquid addam, Paulus JC. *ad legem Fabiam* ait, si quis civem Rom. ingenuum, libertinum, servumque alienum celasset, vendidisset, vinxisset, comparavisset: criminis pœnam, in humilioribus metallum aut crucem; in honestioribus, jacturam dimidiæ partis bonorum & relegationem. Si servus sciente domino alium servum subtraxisset, vendidisset, celavisset, in ipsum dominum animadversum; si domino nesciente fecisset, ad metallum damnatum fuisse, docet. Postea exasperata pœna, & ob plagium liberi hominis, servus aut libertinus, statim bestiis objecti sunt, ex *L.* Constantini, de qua V. Pithœum *Not. ad coll. LL. Mosaic.* mansitque sub Diocletiano quoque ac Justiniano capitalis pœna: quam tamen sensim consuetudo mitigavit, Leonis Cæs. postea lege firmata, qua sanxit, ne posthac ob plagium mors infligeretur: sed ut, qui alienum servum abduxisse deprehensus esset, eundem ejusdemque pretium & ita duplum domino restitueret &c. Quam in rem V. plura apud Rivetum *Commentar. in Exodum l. cit.* adde Tit. Popmam *de Operis Server.* ubi in Tabernis, ut alios hominum vilissimos, hujusmodi *Plagiarios servos* habitasse, docet.

Plagiaula, in *Glossis MS ydraules, hydraula, fistinfles, plagiaula*, apud Salmasium, qui legi vult, ὑδραύλης, *hydraula*: Φωτιγξιστὴς, *plagiaula*. Φῶτιγξ enim tibiæ genus, quæ πλαγίαυλος dicebatur, unde πλαγιαῦλαι & φωτιγγῖται idem. Servius Græcorum πλαγίαυλον Latinis esse *vascam tibiam* alicubi observat. Idem *curvam tibiam* Virgilio & Symphoniacorum tibiam eandem esse, *obliquam* item *tibiam* Plinii, ait, & Midæ Phrygis inventum facit, alii Pani tribuunt. Theocritus,

> Ὡς ἴωσεν πλαγίαυλον ὁ Πὰν, ὡς αὐλὸν Ἀθήνα.

Pollux ex loto & apud Lybias primùm factam scribit: Αὐλῶν δὲ εἴδη, πλάγιος, λώτινος Λιβύων τὸ εὕρημα· πλαγίαυλον δὲ αὐτὸν Λίβυες καλοῦσι. Unde & λώτινοι αὐλοὶ iidem, & λωτὸς, pro *tibia* Græcis Latinisque Poëtis. Ovidius *Remedior. lib.* 2.

> *Enervant animos citharæ, lotusque, lyræque.*

Sic *Plagiaulos* diversa fuerit à Phrygia tibia, quæ tamen & ipsa quoque curva nonnullis, seu obliqua, & Græcè ἔλυμος dicebatur, item

κέρας, quòd ad orificium cornu repandum additum haberet, simile tubarum κώδωνι, ut habet Pollux. Est autem κώδων propriè cymbalum, vel parva potiùs ex ære nola: unde & tubarum orificia, quâ spiritus emittitur, quòd eam referant formam, sensimque sese in exitu dilatantia repandis per ambitum labris aperiantur, κώδωνες quoque appellati. Tibiis itaque Phrygiis, quæ ex buxo aut etiam ex ossibus fiebant, hujusmodi κώδωνες ex cornu facti addebantur, ad instar tubæ, ut clariùs & acutiùs insonarent, quemadmodum hodieque tibiæ habent, quas Galli *altibuxias* vocant; cœteræ verò tibiæ his carebant & eâ parte similes erant illi generi fistularum, quas *dulces* iidem appellant. *Plagiaulos* autem, id est, Lybica tibia, codonem itidem ex cornu habebat; sed incurva erat, Phrygia recta. Quam ob causam, *tibiam*, quam *adunco cornu* insignem Ovidius ait, in sacris Bacchi, de plagiaulo accipi par est. Virgilius,

> *Aut ubi curva choros indixit tibia Bacchi.*

Utramque tibiam, plagiaulon & Phrygiam, implexas in antiquis monumentis visere est, ubi sacra Deum Matris insculpta habentur, & utramque quidem cum codonibus. Pollux, Κέρας δὲ ἑκατέροις τοῖς αὐλοῖς προσῆν, καὶ αὐλοῦνται τῇ Φρυγίᾳ Θεῷ &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 123. & suprà voce *Photinx*, ut & hanc in rem plura apud *Athenæum lib.* 4.

Plagulæ, in charta sunt, quæ *folia* hodie vocamus, Gall. *feuilles*. Ita enim Plinius, ubi de chartæ conficiendæ ratione, (V. suprà) *Siccantur Sole plagulæ & inter se junguntur.* Nempe primò papyrum, quod capæ instar tunicas habebat multas, dispescebatur in tenues philyras, iis acu à se invicem separatis, ita ut suo quæque ordine detraherentur. Dein philuræ acu sic separatæ ad modum cratis sternebantur super tabulam sive asserem ligneum, madentem turbidâ Nili aquâ: ea aqua contexebant & conglutinabant *plagulas*, quod *contexere biblos* vocat Lucanus *lib.* 3.

> *Nondum flumineas Memphis contexere biblos*
> *Noverat.*

Plagularum namque una staminis, altera subteminis instar se habebat. *Plagulæ* ita contextæ imponebantur prælo, ut humor exprimeretur; quo expresso Soli, ut magis siccarentur, exponebantur. Siccatæ digerebantur in scapum, qui summum erat philurarum 20. Vossius *de Arte Gramm. lib.* 1. *cap.* 37. Et hic erat legitimus *plagularum* numerus, quas Plinii ætate scapus, quem nos *volumen*, Galli *manum papyri* vocant, continebat. At inferiori ævo denas tantùm in singulis scapis poni solitas invenimus: Hinc *chartæ decades*, in *Vita* Sylvestri apud Anastasium, pro chartæ scapis, quod plures scilicet scapus tunc non haberet. In quolibet verò scapo, *plagularum* prima adnotatum præferebat, quo Comite largitionum, sub quo erant Chartariæ, quo tempore & a quo præparata fuisset illa charta: quemadmodum hodieque chartæ lintcariæ nostræ solent aliquo charactere insigniri, ex quo sciri potest, qui eas confecerit. Sed hoc discrimine, quòd, licèt in scapum componantur *plagulæ*, non prima tantùm, ut olim, sed omnes characterem eundem ac notam in medio formatam exhibeant, quæ vix apparet & quidem ejusdem cum charta coloris, sic facta est ut nec scribenti officiat nec legentem impediat: cùm contrà apud Vett. scheda illa prima, quæ protocollon habebat, scribendo prorsus esset inutilis, qua de re suprà, ubi de *Papyro*. In genere autem *Plagula* quodvis linteum textile est, ex stamine & subtemine constans. Nonius *plagulam* lectuariam, *sindonem* interpretatur. Cujusmodi *plagularum textilium* meminit Livius *l.* 39. *cap.* 6. *Luxuriæ*, inquiens, *peregrinæ origo ab exercitu Asiatico invecta in urbem est, ii primùm lectos æratos, vestem stragulam pretiosam*, plagulas *& alia textilia*, — *Romam advexerunt.* Ubi *plagulæ*, auctore Turnebo *Adversar. lib.* 1. *c.* 29. vela sunt & textilia, quibus lecticæ & lecti intendebantur, aut involvebantur, ut apud Tranquillum *in Tito*, *Lectica dimissis plagulis.* Budæus verò in *prior. Annotat.* per *plagulas* & *stragulam*, taperia seu aulæa intelligit. V. Godelevium *ad Livium d. l.* Hinc ad Chartas vox translata, V. & Salmasium *ad Vopiscum in Firmo.*

Plana Sylva, *Plaine Seve*, vicus Galliæ, non procul à S. Walario in Planis, *S. Valeri les Plains*, in Normannia, in regione Caletorum Diœcesique Rotomagensi. Sic Orderico *lib.* 10. S. Remigius *de Planis* memoratur, *S. Remy du Plain*, locus in Cenomanis, à *planitie* agri sui haud dubiè nominatus, ut loca priora. Magna villa in *Planis*, vulgò *Maineville les Plains*, similiter vicus est, S. Walarico *in Planis* proximus, Hadr. Valesius *Not. Gall.* in voce *S. Walaricus in Planis*.

Plana, instrumenti fabrilis genus, quarum in intestinis operibus locus, sicut dolabratum in aliis. V. suprà ubi de *Intestin. opere*.

Planaria seu *Planasia*, una ex Insulis Fortunatis, circuitu CCC. apud Sebosum, laudatum Salmasio *ad Solinum pag.* 1298. Sic dicta, à specie, quòd *plana* esset. Insularum enim aliæ *altæ* sunt, aliæ *planæ*: Græci ὑψηλὰς vocant, καὶ ταπεινάς. Idem *pag.* 96.

Planca, nomen Hyllidis seu prom. Diomedis, vel potiùs rupis, juxta Tragurium, apud Auctorem *Vitæ* S. Johannis Traguriensis, sic dictæ, à superficie ejus *plana*. Festo namque *Planæ*, *tabulæ planæ*. V. Plinium *lib.* 8. *cap.* 43. & Auctores recentiores, Car. du Fresne *Glossar.* laudatos, è quibus *Charta* libertatum urbis Tenermundæ *cap.* 10. apud Lindanum, *Quicunque per vim*

feminam violaverit, & super hoc veritate coram Scabinis convincatur, ei collum assere, qui vulgò nominatur Planeke, *debet abscindi.*

Planctu, dilectorum aut agnatorum hominum, magis affici umbras mortuorum, quàm omnibus aliis, licèt sumtuosis officiis, Gentilibus olim creditum. Papinius Statius *lib. 2. Sylv. 6. v. 93.*

—— nec quòd tibi Setia canos
Restinxit cineres, gremio nec lubricus ossa
Quòd vallavit onyx, miseris acceptius umbris,
Quàm gemitus ——

V. multis locis Ausonii *Parentalia* & *Professores*, nimiùm quidem ad Gentilium mores & leges facti Poëtæ. Eo fine pectora nudabant, ut illa inter gemitus ac lamenta contunderent. Idem Statius *lib. 5. Sylv. 5. Epicedio in Filium*,

—— Huc patres, & aperto pectore matres
Conveniant.

In cujusmodi corporum contusionibus mirifica fuit Idololatrarum stultitia, quam, non bene fecerunt, qui sub prima Ecclesia sunt æmulati, V. hac de re pluribus Barthium *in Superstitionum Commentario.* Neque verò pectus solùm sed & faciem nonnunquam *plangentes* percutiebant. Idem Poëta *ibid.*

—— —— Cernite stetus,
Liventesq; genas, & credite planctibus ——

Brachia item lacerabant. Firmicus *de Errore Superstitionum*, *Tundunt pectus, lacerant lacertos, veterum vulnerum reserant cicatrices.* M. Florus *Declam X. Mulier. quæ sanguinantes ad Judices porrigis lacertos, quæ scisso laniatoq; vultu magno dolore cogitur.* Claudianus *de Raptu lib. 2. vers. 248.*

—— —— planctuque lacertos
Verberat ——

Statius itoum *Thebaid. lib. 12.*

—— manant lacera ora cruentis
Unguibus & molles planctu *crevere lacerti.*

Item *lib. 2. sylv. 1. versu 23.*

Teq; Patrum gemitus superantem & brachia matrum.

Ad quem locum V. *Animadvers. Casp. Barthii*, plura verò hanc in rem, apud eundem *ad Claudianum d. l.* Factum id autem à Matribus præcipuè, quas veluti Præficas cœteri sequebantur: cùm Præficas aliàs dictando & conficiendo luctui conductas fuisse, notum sit ex Varrone *de L. L.* Idque tantâ violentiâ, ut pectora contusione planctuque inflammata, mors fuerit nonnunquam consecuta. Idem Barthius *ad Statium, Thebaid. lib. 3. versu 126.* &c. V. quoque suprà ubi de *Luctu*, & *Lugentium* ceremoniis. Propriè verò *Planctus* sonum undarum cautibus illisarum notat. Lucanus *lib. 6.*

Quòd strident ululantque feræ, quòd sibilat anguis,
Exprimit & planctus *illisæ cautibus undæ,*
Silvarumq; sonum fractæque tonitrua nubis &c.

Planelli, apud Cencium Camerar. *in Ceremoniali MS.* ubi de processione, in Festo Purificationis, *cumq; te veneris* (Papa) *ad portam dictæ Ecclesiæ* (S. Mariæ Maj.) *exuit* planellos *& nudis pedibus vadit cum aliis in processione*: crepidæ sunt, Italis *Pianelle* dictæ. Dominico Macro *in Hierolexico.*

Planesia, Ins. circa Carthaginem, cujus Strabo meminit. V. Salmasium *ad Solinum pag. 96.*

Planeta, adde: Dicta à πλάνη, quòd circum *errans* totum ambiat corpus; quales esse ait Baronius antiquiores vestes quæ in Ecclesiis asservantur: quæ nempe rotundæ ac per totum clausæ uno circumjectu totum corpus involvebant & utrumque simul brachiū ita, ut nisi à lateribus utroq; pariter brachio sublevari non possent. Quare alii *Planetas* dictas existimarunt, quòd ejus extrema ora hinc inde in brachia scapulasque rejecta errabunda deflueret. Quam ob causam plures eandem vestem *Casulam* dixere, elegantiâ quæ ejus ævi propria fuit. Isidorus *lib. 19. cap. 28. Casula est cucullа, à casa, quòd totum hominem tegat, quasi minor casa.* Adjicitque Græcè *Planetas* dictas, *quia horis errantibus evagantur, ut & stellæ Planetæ, quæ vagæ suo errore motuq; discurrunt.* Ubi pro *horis* legendum *oris*, monet Ferrarius, id est, limbo & extremâ parte. Sic & sacri Glossographi, *Planetam* vestem laxam interpretantur circa humeros, quæ errantibus oris evagatur. V. Octav. Ferrarium *de Re Vestiar. Parte I. lib. 1. cap 36. & 37.* item *lib. 3. cap. 6 Parte* ubi formam illiusmodi vestis Patavii videri docet: *Parte* quoque II *lib. 2. cap. 7.* ubi vestem hanc vet. sacrificalem pænulam esse, non togam, hac sc. breviorem & angustiorem, cum Baronio & Jo. Baptista Donio, contendit. Etiam verò aliis, quàm Sacerdotibus, adscribit Joh. Diaconus *Vita* Gregorii M. *lib. 4. cap. 83* pariterque inter seculares vestes reponit Isidorus *in Regula cap. 13* & Cassianus *de Habitu Mon. lib. 1. cap. 7.* De *Planeta B. Petri*, quæ creditur Antiochiâ delata: & in Ecclesia S. Genovefæ Paris. olim asservata, scripsere Hildebertus Cenom. & Hugo Mon. Clun. in *Vita* Hugonis Abb. *Planetæ cum tintinnabulis*, meminit Charta Benedicti VIII. *Obtulit planetam purpuream optimam aureis listis 12, signa habentibus in circuitu*, apud C. du Fresne *Glossar.* &c. V. quoque suprà, *Casula.*

Planetæ, stellæ *erraticæ* multis, Nigidio *Errones* dicti, apud A. Gellium *l. 14. c. 1.* quinque antiquis tantùm fuere, à Vett. Astrologis, in tres sectas, Chaldaicam, Ægyptiacam & Græcam divisis, pro Numinibus culti: quod factum, antequam fixæ quoque in Deorum numerum adsciscerentur, hinc colligitur; quòd cum Sole Lunaque, soli eorum sunt nominibus dignati, qui *Majorum Gentium Dii*, seu *Selecti* dicebantur. Dicti Arato πέντε ἀστέρες, i. *Quinque stellæ*, ut & Propertio *l. 4. Eleg. 1.* ac Tullio quoque *de N. D. l. 1.* nunc *quinque stellæ vagæ*, nunc *quinq; errantia sidera.* V. quoque Hyginum *in Poët. Astronom.* Jul. Firmicum *l. 1 c. 4.* & Macrobium *Saturnal. l. 1.* ac *in Somn. Scip. c. 17.* ubi ad discrimen harum & cœlo infixarum stellarum, Solem Lunamque vocat *Lumina*, ut Græci φῶτα, nempe καθ' ἐξοχὴν, tanquam φωστῆρας μεγάλους, prout vocant LXX. Genes. *c. 1. v. 16.* Pythagorei, quia Proserpina est Luna, propterea vocitarunt *Canes Proserpinæ*, ut ait Clemens *5. Strom.* Ægyptiis habebantur velut Ῥαβδοφόροι, sive *Lictores*: Sed [illegible] habita pro Diis Consiliariis, ut vetus annotavit Scholiastes *in Argonaut. Apollonii l. 4.* In quinque autem his primò divinos honores videtur obtinuisse Venus, sive

Ἕσπερος, ὃς κάλλιστος ἐν οὐρανῷ ἵσταται ἀστήρ,
Hesperus ætherio longè pulcherrimus orbe.

Hom. *Il. χ. vers. 318.* Qua de re V. Vossium *de Or. & progr. Idolol. l. 2 cap. 31.* qui ab illa ad Mercurium transit, *cap. 32.* hincque ad Martem, Jovem, Saturnum, *cap. 33. & 34.* His postea accensiti quoque Sol & Luna, numerusque septenarius *Planetarum* viguit per multa secula, quibus quidquid in rebus humanis ageretur, obnoxium fecit Antiquitas. Ut autem viderentur nunc hunc, nunc illum effectum producere, pro vario scilicet eorum situ, ideo variæ ad libidinem & absque ullo in natura fundamento dignitates excogitatæ & *Planetis* attributæ sunt, Astrologis vocatæ, *Domus*, *Exaltatio*, *Triplicitas*, *Terminus*, *Facies*, de quibus V. Jac. Oiselium JC. *Notis in A. Gellium l. 14. c. 1.* Seculo nostro, telescopii seu Batavi tubi beneficio, plures adhuc reperti sunt, qui Veterum scientiam quidem, non tamen conjecturam, planè fugerunt. Apud Gellium enim *loco cit. miratum* Phavorinum *fuisse* legimus, *id cuiquam pro percepto liquere, stellas istas, quas à Chaldæis & Babyloniis sive Ægyptiis observatas ferunt* (*Planetas viz.*) *non esse plures, quàm vulgò dicerentur. Posse enim fieri existimabat, ut & alii quidam* Planetes *pari potestate essent, sine quibus recta atque perpetua observatio perfici non quiret; neque tamen cernere homines possint, propter exsuperantiam vel splendoris vel altitudinis.* Galilæus itaque primùm animadvertit quatuor *Planetas*, qui certis temporibus periodum suam circa Jovem absolvunt, unde & *Jovis Satellites* dicti: à Galilæo verò *Medicæa sidera*, in honorem domus Mediceæ, appellati. Postea à nobiliss. Hugenio *Planeta* quidam prope Saturnum detectus, qui instar Lunæ 16. dierum spatio Saturnum circumiret, periodumque absolveret: (Vossius habet, *stellas duas, quæ semper Saturno, velut individui comites, adsistant.* Idem pergens, *Nec desunt*, ait, *quibus maculæ illæ circa Solem, nisi Soli potiùs insint, moveri solitæ, nihil aliud videantur, quàm stellæ Solem circumeuntes*, Borboniorum siderum *nomine à Joh. Tarde Gallo insignitæ, sub fin. c. 34. libri & Op. præfati*) Ita ut hodie duodecim numero *Planetæ* computentur. Idem Hugenius & Saturnum annulo circumvinctum esse primus vidit. Hos itaque cùm ignoraret vetustas, non mirum, cur & elogiis suis & divinitatis opinione caruerint. At otiosos illos fuisse, antequam detegerentur, nemo dixerit: quin *Planetarum*, circa quos volvuntur, viribus aut obfuere, aut etiam opem tulere, variasque in eorum operationibus mutationes induxere pro majori sc. vel minori ad eos accessu, vel ab iis discessu, qua de re tamen Veterum nemo cogitavit. Unde & J. B. Morinus, qui vett. Chaldæorum & Ægyptiorum Astrologiam falsitatis ac vanitatis plenam fuisse convincere conatur, quædam de viribus & effectibus quatuor Jovis Satellitum edidit: de Lunula verò circa Saturnum similiter siluit, utpote quam ipsemet unà cum Vett. ignoraret. V. de hoc scripto ejus, judicium Gassendi & Maridati, apud Oiselium suprà *cit. loco.* Addit Vossius, ubi *suprà*, propter novos hos *Planetas*, novorum orbium constitutione opus non esse, cùm propriè non circa terram, sed suprà eam moveantur. Sed de his plura, vide apud Astronomos recentiores. A septem verò *Planetis*, antiquitus notis, singulis Hebdomadis diebus appellatio indita: cujus rei disquisitionem init Plutarchus, unà miscens scriptum, περὶ ἥλων τάξεως, *de clavorum ordine*, i. e. de clavis annalibus, Idibus Sept. Romæ in ædium sacrarum pariete, ad annos dinumerandos, pangi antiquitus solitis, (qua de re. V. Jac. Durantium *Variar. Lect. 1. cap. 5.*) ante scilicet annorum à Consulum nominibus numerandorum morem. Hic rationem Sabbathi seu Septimi diei apud Judæos quietis, ex honore Saturno habito, juxta nonnullos ait deduci. Quibus accedit Damis Assyrius, qui de rebus Apollonii Thyanei, cui socius erat, scribens, tradidit Jarcham Principem Brachmanum ei dedisse δακτυλίους ἑπτὰ τῶν ἑπτὰ ἐπωνύμους ἀστέρων, οὓς φορεῖν τὸν Ἀπολλώνιον κατὰ ἕνα πρὸς τὰ ὀνόματα τῶν ἡμερῶν, *Septem annulos septem stellis cognomines, eorumque singulos, secundùm dierum nomina, Apollonium gestasse.* Imò, in vetusto Apollinis Oraculo, legitur, ex Porphyrio apud Eusebium *Præp. Evang. lib. 5. cap. 14.*

Κλήιζειν Ἑρμῆν ἠδ' Ἥλιον κατὰ ταὐτά,
Ἡμέρῃ Ἡελίου, Μήνην δ' ὅτε τῆσδε παρείη
Ἡμέρη, ἠδὲ Κρόνον ἠδ' ἑξείης Ἀφροδίτην.

Bra-

Invoca Mercurium & pariter Solem
Die Solis. Lunam itidem, cùm ejusdem aderit
Dies & simili modo Saturnum & Venerem.

Unde, ait Jos. Scaliger *Prolegom. ad lib. de Emend. tempor. demonstratur, quod vetustissima sit appellatio dierum à Planetis etiam apud Græcos*, quod Dioni *l.* 37. (qui Ægyptiorum id, paulo ante ætatem suam, inventum facit) non fuit visum. Addit Josephus hic, vulgus credidisse, *Planetas* apparere die suo, nempe omni die Martis ipsum *Planetam* sui videndi potestatem facere, & sic de reliquis. *Idque*, inquit, *planè Orpheus designavit in* Ἔργοις καὶ Ἡμέραις, *Operibus & Diebus*,

Πρᾶξιν μὲν ἐν πρώτῃ σοὶ ἤμαλι φαίνεται Ἄρης,
Μὴν δ' εἰς τὸν Ἄρην ἐπιβῆναι, ... ἔργον:

ubi tamen alii aliter legunt. Ulteriùs, à Scriptore veteri Græco nondum edito, Zoroastris & Hystaspis Scholæ Chaldaicæ ac Ægyptiacæ inventum hoc tribuitur, apud Andr. Rivetum *Dissertat. de orig. Sabbatica* 5. Fuit autem Zoroaster Magus nonnullis Abrahæ ipsi coætaneus, Euseb. in *Chron.* aliis cum sexcentis annis ante Xerxis transitum collocantibus, id est, sub Hebræorum Regni initia: & Hystaspis, ut auctoris ac prophetæ Magique vetustissimi, mentio est apud Clementem 5. *Strom.* Justinum *Apolog.* 2. Alios, Darii Patrem eundem fuisse, vult Ammianus Marcellinus *Histor. lib.* 3. Eodem faciunt, quæ in Oraculo è Porphyrio modò citato sequuntur,

Κλήσεσιν ἀφθέγκτοις ἃς εὗρε Μάγων ὄχ' ἄριστος
Τὰς ἑπταφθόγγου βασιλῆος, ὃν πάντες ἴσασιν.
Invocationibus arcanis, quas invenit Magorum præstantissimus
Septisonæ Rex, quem omnes norunt.

Designari autem ab Oraculo intelligere se, qui præsentes fuere, dixerunt, Hostanem seu Ostanem, qui inter vett. Magos eousque familiam duxit, ut *Hostanæ* apud Persas dicti sint ipsi Magi, teste Suidâ in Ὀστάνης. Hic τῆς ἑπταφθόγγου nempe *συμφωνίας*, *Concentus Septisoni* (quo nomine ars sideralis, ob Vett. de orbium VII. coelestium harmonia opinionem, satis indicatur) vel τῆς ᾠδῆς, λέξεως seu τελετῆς ἑπταφθόγγου, *vocis, orationis seu sacri sermonis vicesve Septisoni*, Rex, Præfectus seu Moderator, Auctor, Præceptorque summus (quâ notione etiam Latinis nonnunquam *Rex* usurpatur) ritus nempe ἀστροθυσίας, seu *astrorum sacrificatis* solennis, septies Deos illos coelestes sive *Planetas* verbis arcanis invocandi, dicitur: Septies, sive ipsorum spectes per singulorum dies numerum, sive ritus ejusmodi solennis septemplicem cuilibet repetitionem. Nam & ea videtur fuisse in Ostanis disciplina hac Magica: quod elicitur ex *versu seq.*

Καὶ σφόδρα καὶ καθ' ἕκαστον ἀεὶ Θεὸν ἑπταφθόγγῳ.
Et valde & singulatim semper Deum septemplici voce.

Unde palàm est, morem illum denominationis dierum à *Planetis*, ab Oraculo, seculis etiam ipso vetustioribus ac Magorum primariorum ævo tribui. Invocabantur autem velut Dii, ut dictum: Unde etiam feriæ seu dies septimanæ, apud Astrologos diu postea ἡμέραι τῶν Θεῶν, *dierum Deorum*, nomen retinuere. Nec prætermittenda est hæresis illa vetusta, quæ dixit, *Nomina dierum Solis, Lunæ, Martis &c. à Deo ita posita ab origine Mundi, non hominum vana præsumtione nuncupata esse*, ut refert Philastrius *de Hæres. num.* 111. qui dum ejusmodi fallitatem detestatur, originem interea hujus denominationis Hermeti Ægyptio tribuit. E quibus liquet, licèt momentum seu annus seu seculum ritus hujus in abdito sit, per Gentes tamen tum Orientis tum Occidentis eum antiquissimis jam temporibus viguisse, adeoque temerè nimis scripsisse aliquos, *Divi Solis, Lunæ &c. nusquam in antiquis Auctoribus apparere vestigia*, Phil. Beroald. *Chron. lib* 1. *cap.* 4. Quin nec desunt in Magistris priscis, qui illud Decalogi: *Memento diei Sabbathi, ut sancti fices eum*, sic seorsim intelligi velint, ut etiam eunc temporis velut monitum haberetur, ne numerarent dies hebdomadis more eorum, qui *Planetarum* nomina iis indiderant, sed quemlibet ipsius *Sabbati* vocamine denotarent: quemadmodum eùm dicunt, *primâ Sabbati, secundâ Sabbati, tertiâ Sabbati*, pro *die Solis, die Lunæ, die Martis*, &c. Neque verò solùm vetusta admodum hæc dierum denominatio, sed ipse quoque *Planetarum* in diebus denominandis ordo, quo etiamnum utimur, pervetustus est. Præter enim ea, quæ jam dicta sunt, in Oratione sacra Pythagoræ tributa, apud Jamblichum de *Vita* ejus c.28. monitum reperitur, Ἀφροδίτῃ τε θυσιάζειν τῇ ἕκτῃ, *Veneri sacrificandum esse sextâ.* Nisi forte hoc non de sexta hebdomadici Orbis, sed de sexta mensis ineuntis, intelligendum. Cæterùm egregium est ad hanc rem, quod legitur apud Vettium Valentem Antiochenum, Astrologum priscum: qui de Heptazono, & die Sabbatica seu Hebdomadico Orbe agens, ab intima antiquitate ipsum, quo tamdiu usi sumus, ordinem Planetarum manasse haud parùm confirmat. Caput ex Ἀνθολογιῶν seu *Floridorum* ejus MS. unum & alterum integrum exhibet Seldenus *de Jure Nat. & Gent. juxta Disciplin. Ebr. lib. III. cap.* 20. Hausisse autem se disciplinam suam Astrologicam Valens fatetur, ex Auctoribus vetustissimis, Petosiride, Necepsone, Abramo, quem τὸν Θαυμάσιον nuncupat, Hermippo, Timæo, Critodemo, Sitho, Apollinario, aliis, qui interiere omnes. Similia apud Petr. Alex. in *Isagoge apotelesm.* habentur: qui de diebus Deorum, uti vocat ille, septem, eorumq; dominio horario, ex vetustissima origine in usu, sic loquitur: coævus is creditur Theodosio & Gratiano, sicut Vettius Valens Constantino M. Quam rem totam à Valente, Petroque modò dictis, ut & aliis, de denominatione ejusmodi tam mensium quàm dierum, succinctè complecti videtur Herodotus, dum priscos Ægyptiorum mores edisserens, *Euterp.* Καὶ, inquit, τάδε ἄλλα Αἰγυπτίοισί ἐστι ἐξευρημένα· μείς τε καὶ ἡμέρη ἑκάστη Θεῶν ὅτευ ἐστί, καὶ τῇ ἕκαστος ἡμέρῃ γενόμενος, ὁτέοισι ἐγκυρήσει καὶ ὅκως τελευτήσει καὶ ὁκοῖός τις ἔσται· καὶ τούτοισι τῶν Ἑλλήνων οἱ ἐν ποιήσει γενόμενοι ἐχρήσαντο, *Alia etiam sunt ab Ægyptiis excogitata; quis mensis diesve cujusque Deorum sit & quo quis die genitus qualia sortietur & quam mortem obibit & qualis existet. Quibus rebus ii, qui in Græcis in Poësi versabantur, usi sunt*, &c. Quin & ordo seu series illa Planetarum in diebus designandis eadem est Judæis vetustis & antiquissima habita, tametsi non sit eadem eorum omnibus ordinis illius in Orbe Hebdomadico nominibus aptandis dispositio. Etenim in iis sunt, qui ab ipsis rerum initiis ordinem retentes primum diem Mercurio, secundum Jovi, tertium Veneri, quartum Saturno, quintum Soli, sextum Lunæ, & Marti septimum assignant; adeò ut à rerum origine diebus putatis, Mars septimum, non Saturnus, ut vulgò, sortiretur, & Sol sextum, non primum. Interim non solùm ordinem eundem ipsum, quem hodieque retinemus, observari ab iis videmus; verùm etiam vetustissimam dierum, juxta Planetarum apud Gentiles numeratam, dinumerationem ipsis Judæis habitam. Reliquis verò, quod ordinem dierum attinet, semper primus Soli tribuitur, postremus Saturno, cœteris intervenientibus, non aliter, atque juxta morem hodiernum. Seu, ut in Ausonio,

Cuncta supergrediens Saturni septima lux est,
Octavum instaurat revolubilis orbita Solem.

Neque alius fuit Vett. ordo. At verò Nic. de Cusa Cardin. *In Reparat. Cal. Septem*, inquit, *dierum numero apud omnes nomina revolvuntur, licèt de prima septimanæ die ac dierum nomine diversitas sit. Christianorum septimanæ initium est a die Dominico, Græcorum ac Alexandri à die Lunæ, Jesdargis* (Jezdegird) *à die Martis, Nabugodonosor à die Mercurii, Ethnicorum à die Jovis, Elhigeræ à die Veneris, Hebræorum à die Sabbati.* Ubi palàm negat, initium septimanæ idem omnibus esse, utcunque in universum periodum dierum septenariam omnibus in usu esse fateatur. Sed perperam hæc tradita: namque ut Christianis tam Orientis quàm Occidentis initium Septimanæ est dies Dominicus seu Solis (unde & dixere Græci Christiani annum Ἑβδομαδικῶς κανονίζειν, *Hebdomadicè ordinare*, pro eo, quod est à die Solis incipere) ita pariter reliquis. Dies autem, quos habet ille alios, velut pro variis Septimanæ initiis, dies sunt Epocharum Chronologicarum seu dies alii atque alii in septimana, id est, feriæ aliæ atque aliæ, à quibus anni solùm putantur, neque ad orbis Hebdomadici initium spectant: ut alia prætercam. Sequitur paucis, de ordinis in orbe dierum Hebdomadico *Planetarii* ratione: quæ triplex ferme apud Vett. occurrit. Prima ex proportione Musica petita; ex horarum præfecturis secunda; tertia ex alternatione quadam Planetarum luminibus vicinorum. Et quidem, primam quod attinet, cùm in hebdomade sic disponantur Planetæ, ut Sole diem primum occupante, Lunaque proximum, bini in ea orbium serie, quæ vulgò agnoscitur & Ptolemaica est, semper itidem prætermittantur, quartusque ab antecedente repetito in dierum denominatione sequatur, id est, ut saltus in quartum quemque Planetarum fiat; fuere qui juxta harmoniam, quæ *diatessaron* dicitur, ordinem Planetarum illum intermissum existimarint primùm institutum adeoque Musicum esse voluerint. Ratio secunda apud Vettium Valentem *l. c.* habetur. Distributis enim, secundùm vulgarem orbium seriem continuam, diei cujuslibet 24. horis inæqualibus (sc. diei naturalis 12. totidemque noctis) adeò ut Planeta, cui dies cognominis, primam sortiatur horam, cœterasque cœteri suo deinceps ordine in orbem redeuntes; is qui horæ proximi perpetuò diei primæ præfectus est, eidem etiam diei nomen tribuit, quod putanti manifestum est. Atque hæc posterior ratio eruditis Viris magis placet. Tertia ratio apud Bedam *de Tempor. ratione c.*6. habetur, ubi ait: *Hæc erat stultitia Gentilium, falsâ ratiocinatione subnixa, qui quasi jure primam diem Soli, quia maximum est luminare; secundam Lunæ, quia secundum luminare est, se consecrare putabant* (&c) *de inordinata alternatione tertiæ diei primam à Sole Stellam, quartæ primam à Luna, quintæ secundam à Sole, sextæ secundam à Luna, septimæ tertiam à Sole præponebant.* Atque ita hac de re Veteres. Recentiorum autem qui dissident, instar omnium erit Jos. Scaliger. Hic non horas in causa fuisse opinatur appellationis dierum (quâ horarum usum recentiorem facit) sed potiùs dies, horarum. Causam a. cur dies cognomines Planetarum non sequantur ordinem & situm siderum eorum, sed binis prætermissis, quartum semper in dierum denominatione sit sidus proximum, pluribus edisserit *de Emend. T[illegible]* *pag.*8. Verùm nec ejus sententia omnibus arridet, videturq; [illegible] ordo manasse à simpliciori multo origine, eaq; quidem alternationi illi, de qua Beda, proximante. Nimirum advertendum est, inter Planetas seu in Heptazono, longè primariam semper obtinuisse dignitatem Solem & Lunam, quod tam ex Sacris, quam

ex prosanis Scriptoribus clarissimum est. Hinc proin dies Hebdomadis primus Soli, velut siderum Regi & ob dignitatem secundam, secundus Lunæ, assignatus omnino videtur. Quo posito, videtur intervallum, non magnitudinis quidem seu spatii, sed numeri, quo bini hi Planetæ primarii in Heptazono invicem disjungerentur, velut prototypum fuisse, cœteris in Heptazoni cyclo sequentibus. Adeò, ut quemadmodum & quoniam Luna Solem binis intermediis, nempe Venere & Mercurio, prætermissis, in Hebdomadicæ denominationis initio sequebatur, ita etiam atque ideo parili, in revertente Heptazoni cyclo, intervallo numeri distaret tertius à Luna. Unde tertium diem sortitus est Mars, & simili semper intervallo deinceps dies suos reliqui quatuor. Atque etiam hinc fortè ratio aliqua est petenda, cur Sol. Phœbus, Apollo (quæ eadem esse nomina nemo ignorat) Ἑβδομαγέτης Vett. dictus est: quoniam sc. τῆ Ἑβδόμης esset ἀγέτης, seu septenarii tàm in Planetis, quà Cœlum tenent, quàm in hebdomadica dierum denominatione, *Princeps*. Æschylus in ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις,

Καλῶς ἔχει τὰ πλεῖστ' ἐν ἓξ πυλώμασι
Τὰς δ' Ἑβδόμας ὁ σεμνὸς Ἑβδομαγέτας
Ἄναξ Ἀπόλλων εἵλετο ——
Bene se habent reliqua in sex portis,
Septimam verò venerandus Hebdomagetes
Rex Apollo elegit ——

V. quoque Proclum *in Timæum Plat. lib. III. pag.* 200. &c. Lunam ei addit Sextus Empiricus *adv. Mathem. lib.* 5. Rationi de ordine cœterorum Planetarum adductæ similis ferme ratio est, quæ habetur in aliquot Ecclesiæ Christianæ nominibus dierum, qui ex nulla sui ratione ea sortita sunt, sed tantùm è solennitatis primariæ, è qua pendent, denominationis imitatione quadam seu respectu. *Quadragesimæ* e.g. nomen inditur primo diei Dominico, à quo jejunium sic indictum auspicantur nonnulli, hujus gratiâ seu imitatione, dies Dominici retro putati dicuntur, *Quinquagesima*, *Sexagesima*, *Septuagesima*, nulla numerorum in his nominibus denotatorū ratione habita, sed respectu solùm habito ad *Quadragesimæ* nomen, quod sono & similitudine quadam, non re omnino, cœtera nomina imitantur. Sic fere *Feriarum* nomen à feriis revera primariis ad alios dies, qui nec revera feriæ, translatum, &c. Plura in hanc rem V. apud magnum Seldenum suprà laudatum *de I.N.& G. juxta Discipl Hebr.l. III. c.*19.20. *&* 21.

Planetarii, apud Augustinum *Confess. lib.* 4. Divini. V. suprà.

Planipes, mimus fuit pedarius. Ut enim opponebantur, Senator Curulis & pedarius: ita Mimus, qui in Orchestram ingrediebatur, & is, qui *Planipes* dictus, quia non in Orchestra ageret, sed in *plano* & humili loco, unde ei id nomen. Verius hoc, quàm quod Diomedes scripsit *lib.* 3. *cap. de Poëm. gener.* Mimos omnes *Planipedes* fuisse dictos, quia *planis pedibus*, h. e. *nudis*, intrarent in proscenium. Aliud enim *plani pedes*, aliud nudi. Atque ex his satis liquet, Gazam, cùm avem otum κρέκαλον vel κύβαλον Hesychio ac Suidæ, *avem parasitam* Plinio, βωμολόχον & κόλακα Aristophani *Equit.* μιμητικὸν seu *alitem imitatricem* Aristoteli *Histor. Animal. lib.* 8. *cap.* 12. appellatam, *Planipedem* dixit, attendisse ad Mimos in Orchestra saltantes, vel etiam *Planipedes* saltantes in podio. Quare & aliter eas mox ait [illegible], i. *saltantes imitari*: quod fortasse non incommodè reddas *redamtruare*, secundùm illud Lucilii *ac Saliis*,

Præsul ut amtruat, inde & vulgu' redamtruat olli.

Valde igitur ratio fugit Aldrovandum, quando *Planipes*, ut Gaza reddit vocem μιμηλὸς, apud Aristotelem *loco cit.* de Oto loquentem, accepit, quomodo anas, anser, olor, dicuntur *Planipedes*, seu Græcè στεγανόποδες, quia membrana illis pedum digitos στέγει, nec aquam sinit perfluere. Hæc Gerh. Joh. Vossius *de orig. & progr. Idolol. lib.*3. *cap.*83. Salmasius verò Diomedi astipulatur & Mimos sic dictos ait quibusdam, quòd *planis pedibus* agerent, i. non soccati, ut Comici, nec cothurnati, ut Tragici auctores: Aliis ab humilitate argumenti & personarum vilitate. Certe mimi centunculis amicti. Appulejus, *Num ex eo argumentareve, uti me consuesse Tragœdi syrmate, histrionis crocota, mimi centunculo.* Unde *mimica vilitas* in proverbium abiit. At *Planipedes* à *Fabulonibus*, h. e. fabularum actoribus, eruditè distinguit Macrobius, *lib.* 2 *Hæc nobis literata lætitia & docta cavillatio vicem planipedis aut fabulonis impudica & prætextata verba jacientis, ad pudorem ac modestiam versus imitata.* Licèt enim *Fabula* nomen generale sit, propriè tamen mimus differt à fabula seu dramate. Fabula namque est comprehensio rei gestæ, seu quasi gestæ, cum quadam œconomia narrationis, explicatis quæ implicata sunt, ad certum exitum tendens; lætiorem, ut Comœdia, tristiorem, ut Tragœdia. At Mimus nec λύσιν habet plerumque nec exitum. Cicero *pro Cælio*, *Mimi ergo est jam exitus, non fabula. in quo cùm clausula non invenitur, fugit aliquis è manibus, deinde scabella concrepant, aulæum tollitur.* Ut alia, quibus differunt, plura omittam. Sed & in imitando diversitas: In cœtero fabularum genere, certus erat modus imitandi & honesti decorique habebatur ratio, *Planipes* quodcunque & quomodocunque imitaretur, suas partes agebat: sicque Mimus propriè erat rei turpis turpior imitatio. Unde ἐθελοντὰς eos Thebani, alii αὐτοκαβδάλους, Itali φλύακας, vocabant. V. Salmas. *ad Solinum p.*109. & suprà ubi de *Mimis*.

Planities Orbis extantiores variè dividi possunt. Sunt enim illarum complures aptæ culturæ & sylvarum varietate refertæ; sunt arenosæ, sunt petrosæ & ericosæ; quæ & *Deserta* vocantur, quorum nonnulla ad ingentem sese amplitudinem extendunt. *Planities*, licèt feraces, incolarum tamen inertiâ vel defectu Agricolarum destitutas nobis cum primis exhibent Polonia, Moscovia, Russia, ingentibus sylvarum recessibus vestitas. Arenosis & sabuli opertis congerie, præ omnibus Mundi regionibus, Africa squalet: Petrosis Arabia, Ericosis tum Germania, tum reliquæ Orbis partes. Frugiferæ *Planities*, in agros, hortos, sylvas dividuntur. Sylvarum varietas insignis est, tum loci, tum climatis ratione. In Germania Sylva Hercinia, Nigra sylva, Spessartus, querce tis, fagetis, pinetis, juniperetis, abietum insuper, laricum, æsculorum similiumque fœturâ spectabiles: In Gallia & Italia, castanearum florent sylvæ: Africa palmetis abundat & ad Prom. Viride, integræ pomorum citreorum sylvæ; Ceilanum cinnamomi sylvas alit: Bandanas Moluccasque Insulas nuces moscatæ; cedri Libanum exornant. Sunt & immensi terrarum tractus, omni hominum cultu & habitatione destituti: Cujusmodi sunt Deserta Tartariæ, quæ *Mongul* & *Lop* vulgò dicuntur, quorumque hoc putatur esse Desertum illud arenosum, quod non procul à muris Sinensibus, in formam fasciæ inexploratæ adhuc longitudinis, ex Austro in Boream extenditur, quodque ex Tartaria in Chinam ultro citroque commeantibus Mercatoribus transeundum est, locus ad terrorem omnem squalidus. Sunt & in America tum Septentrionali, tum Australi vastissimæ *Planities* desertæ, quarum quæ inter regnum Paraguajæ & Chili interjacet a viatoribus *Pampas* vocata, potiorem obtinet locum. Occurrit hoc desertum, descendentibus ex Andibus sive montibus *Cordilleiras*, haud procul ab Urbe Mendoza, Oceani instar longè lateque exporrectum, minimè tamen infrugiferum. Siquidem sine ullis arenæ vestigiis totum herbis à natura consitum est & ab animalibus omnis generis incolitur, nec fluminibus, nec lacubus destitutum. Ingrediuntur id haud secus, ac qui Oceanum subeunt, nauticâ pyxide homines instructi, quam in *Planitiei* terminum, qui dicitur *los buenos ayeres* eamque primam Paraguajæ urbem, ad flum. Januarium sitam, constanti lege dirigunt: Esseda habentes lignea, quæ, multorum hominum capacia, dum à bobus trahuntur, simul herbarum graminumque conculcatione semitam deplanant, iterque aperiunt, in quo conficiendo raro trimestre, ut plurimum quadrimestre temporis spatium, impenditur. Quantum in Austrum porrigatur desertum, inexploratum est: Nonnulli sunt, qui usque ad Fretum Magellanicum id excurrere velint, Athanas. Kircherus *Mund. Subterr. lib.* 2. *cap.*12. Huic similis est *Planities* seu Desertum *Benasfali*, in Arabia deserta: Quemadmodum in Africa, famosum est *Desertum Biledulgerid*. V. Auctorem Anonymum *Histor. Orbis Terr. cap.* 7. §. 9.

de *Plano* cognoscere, interloqui, disquirere, apud Jurecoss. est, *ex æquo & plano loco cognoscere*, ut Cicero *pro Cæcina*, & *lib.* 3. *Epistol. ad Appium* & *de Orat. lib.* 3. loquitur; id est, non pro tribunali, sed in via, in transitu, cùm vel lavandi aut gestandi, aut ludorum gratia, Magistratus prodiit, *l.*7. *ff. de manu vind.* §. *servi autem*, *Instit. de Libertin.* Cùm pro tribunali cognoscere, sit ex loco superiore, non ex *plano*, cognoscere. Quæ duo proin, *pro tribunali* & *de plano*, adversa iidem faciunt, ut *in l.* 1. §. *abolitio*, *ff. de Turpil. Abolitio privatim à Præsidibus postulari & impetrari solet. Item, pro tribunali, non de plano.* Et *in l.* 18. *ff. de quæstion. Custodiæ non solùm pro tribunali, sed de* plano *audiri possunt.* Idem *ex l.* 3. §. *si causa*, *ff. de bon. poss.* & *l.* 2. §. *dies*, *ff si quis ordo in poss.* clarè patet. Meminit formulæ Seneca quoque *de Clem. lib.* 1. *Hæc tamen magnanimitas in bona fortuna latiorem locum habet, melius in tribunali, quam in plano, conspicitur.* Suetonius item *in Tiberio*, *Et si quem reorum elabi gratia rumor esset, subitus aderat, Judicesque aut è plano, aut è Quæsitoris tribunali, legum & religionis & noxiæ, de qua cognoscerent, admonebat.* Hinc *in l.* 11. §. *proscribere*, 3. *ff. de inst. act. Unde de plano rectè legi possint*: quæ verba his olim notis scripta, V. D. P. R. L. P. Valerius Probus testis est. Ausonius *in Grat. act. Has ego literas, quas in omnibus pilis ac porticibus, unde de* plano *legi possunt, instar edicti pendere mandavero.* Sic enim olim Leges ac Edicta proponebantur, ut ab omnibus transeuntibus possent legi. Brissonius apud Joh. Calvinum *Lexic Jurid.* In *Epistolis* Clementis V. Pont. Rom. & Johannis XXII. itidem Pontif. *Inquirere sine strepitu ac figura judicii ac indagine*, redditur, apud Car. du Fresne *Glossar.*

Planus Cantus, *in Extrav. comm. de vita & honest. Cleric. cap. unic. Adeò ut interdum Antiphonarii & Gradualis fundamenta despiciant; ignorant, super quo ædificent, tonos nesciunt, quos non discernunt, imò confundunt: cum earum multitudine notarum, ascensiones pudicè descensionesq; temperatè* plani cantus, *quibus toni ipsi secernuntur, ab invicem offuscantur*: Carolo Macro est, *Cantus firmus*, ut vocant, Ecclesiasticus sive Gregorianus, contradistinctus cantui figurato, *in Hierolexico.*

Plasma, Gr. πλάσμα, vox dicta est à Phonascis, quæ sic eliquata & mollis esset, ut per omnes tonos intentionesq; posset variari, uti disci.

discimus ex Quintiliano. Eodem sensu apud Persium occurrit, *his verbis*,

Scilicet hæc populo pexusque togaque recenti,
Et natalitia tandem cum Sardonyche albus,
Sede legens celsa liquido cum plasmate guttur
Mobile collueris, patranti fractus ocello,
Hic neque more probo videas, neque voce serena
Ingentes trepidare Titos ——

Ubi quod *liquido plasmate guttur colluere*, dicit paulò infrà, *eliquare & tenero palato verba supplantare*: at malè Vir eruditissimus, qui *plasma* ibi accepit, pro medicamenti genere, leniendis faucibus facto. Nempe πλάσις in Musica est, *varietas soni*, ut apud Theophrastum videre est, & Phonasci εὔπλαστον φωνὴν vocabant, *facilem tractabilemque*, & quæ per omnes intentionum remissionumque numeros flecti ducique posset, ut contra ἄπλαστον, *rigidam & monotonon*, quæ variari versarique non poterat. Plutarchus *in Cicerone*, Ἡ φωνὴ πολλὴ καὶ ἀγαθὴ, σκληρὰ δὲ ἄπλαστος. Sic τὸ πλάσμα τοῦ αὐλοῦ, apud eundem Theophrastum, est πολυφθόγγως αὐλεῖν & πολυτρήτως, *multâ varietate soni tibiâ canere*; cui contrarium ἀπλάστως αὐλεῖν, *sine ullo sonorum flexu ac varietate*; cujusmodi cantus Veterum fuit, cùm simplex adhuc Musice in theatris vigeret, usque ad Antigenidis ætatem, de quo Idem ibidem tempestiva arundinum ad tibias cæsione, Τοῦτο τέμνειν ὡραῖον πρὸ Ἀντιγενίδου μὲν ἡνίκ' ηὔλουν ἀπλάστως, ὑπὸ Ἀρκτοῦρον, Βοηδρομιῶνος μηνός. quæ Plinius sic reddit, *Cædi solebant tempestivæ, utque ad Antigenidem, cùm adhuc simplici Musicâ uterentur, sub Arcturo* Ergo ante Antigenidem ἀπλάστως αὐλεῖν solebant & *simplici Musica uti*. Addit Theophrastus, Τὸν γὰρ οὕτω τμηθέντα συχνοῖς μὲν ἔτεσιν ὕστερον γίνεσθαι χρήσιμον, καὶ προκαταυλήσεως δεῖσθαι πολλῆς, συμμύειν δὲ τὸ στόμα τῶν γλωττῶν, ὃ πρὸς τὴν διαφθορίαν ἐστὶ χρήσιμον. Verùm Plinius, *Sic præparatæ aliquot post annos utiles esse incipiebant: tunc quoque multa domandæ exercitatione & canere tibiæ ipsæ edocendæ, comprimentibus se linguis, quod erat illis theatrorum moribus utilius.* Ubi τὴν διαφθορίαν non expressit, quæ vox quid significet, ex seqq. intelligere est: Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὴν πλάσιν μετέβησαν, ἡ τομὴ μετεκινήθη. *Postquam varietas accessit & cantûs quoque luxuria, cædi ante solstitia cœpta.* Videlicet, uti πλάσις est *varietas flexusque sonorum* & luxuria cantus, sic Διαφθορία contrarium est, *clara nempe, clara simplexque pronuntiatio*, ἀπαγγελία: ut solent nuntii, quos διαπρύσιους Græci appellant, qui res non solùm simpliciter & apertè narrant, ut gestæ sunt, sed etiam clarâ elataque voce. Nisi fortè Διατορίαν apud Theophr. reponere melius. Est autem Διάτορος, *rectum, sonorum, clarum*. Et quidem in tibiarum & assæ vocis cantu, qui καμπὰς seu flexus affectant ac minuritiones, vocem submittere coguntur, ut eam cum spiritu possint per varios sonorum flexus dispensare: contra qui διατόρως & claré canere volunt, effuso largiùs spiritu tot flexibus lascivire, tamque variè voce ludere ac luxuriari nequeunt &c. Ad hanc πλάσιν autem non tantùm foraminum numerus conferebat, sed & lingularum ratio. Quò pluribus enim cavis aperta esset tibia, eo & plures animæ flexus dum inspirabatur, poterat recipere & majorem sonorum varietatem reddere: quemadmodum & cithara, quò pluribus est instructa chordis, eo plura sonorum numerorumque discrimina pluresque vocum flexus admiscent. Unde & Timotheum Milesium ferre non potuerunt Lacedæmonii, cum undecim pro septem chordis citharam intendisset, & condemnarunt eo nomine, quód veterem Musicam corrumperet τὴν πολυφωνίαν εἰσάγων, *varietatem sonorum introducens*. Sic igitur, cùm à simplicitate veteris Musicæ (in qua tibiæ paucis foraminibus erant apertæ, & dextra quidem Phrygia uno solum, sinistra duobus) recesserunt, τὸ ποικίλον, καὶ τὸ πολύφθογγον καὶ πολυτρητὸν in omni instrumentorum genere, adeoque & in tibiis, consectati sunt. quod Pollux Diodoro Thebano, Athenæus & Pausanias Pronomo ex eadem gente, Theophrastus verò indidem oriundo Antigenidæ tribuit, qui πολύτρητον αὐλὸν, *multiforatilem tibiam*, ut Appulejus reddit, excogitavit primus. Præter numerum verò foraminum, etiam lingulas ad flectendos in tibiis sonos facere, constat ex eodem Theophrasto. Apertiores ad id aptiores: antiquitus compressiores fiebant, cùm soni non flectebantur &c. Quam in rem V. plura apud Salmasium *ad Solinum p.* 120. & *seqq.*

Plasta, Græce Πλάστης, Lat. *Fictores* dicebantur, qui ex argilla statuas, & signa faciebant, sicut qui ex ære *Statuarii* fusores, qui ex marmore, *Sculptores* Γλυφεῖς, qui sigilla ex argento in vasis exprimebant, *Cælatores* Τορευταὶ, qui ex argento crustas cælatas argenteis scyphis inducebant, *Crustarii* &c. Ars ipsa *Plastice*, de qua jam.

Plastice, Græcè Πλαστικὴ, Ars fingendi ex argilla, gypso, cera, aliave materia, unde similitudine petitâ de mollibus ac cereis puerorum ingeniis, Horatius *l.* 2. *Epist.* 2.

—— —— *Argillâ quidvis imitaberis udâ.*

A' Galeno, unà cum Graphice seu Picturâ, Artibus Liberalibus adnumeratur *in Exhortat. ad perdiscendas Artes*, cùm post recensitas, Medicinam, Rhetoricam, Musicam, Geometriam, Arithmeticam, Astronomiam, Grammaticam ac Legum peritiam, addit: Προσθεὶς δ' εἰ βούλει ταύταις Πλαστικήν τε καὶ Γραφικήν· εἰ γὰρ καὶ διὰ τῶν χειρῶν ἐνεργοῦσιν, ἀλλ' οὐκ ἰσχύος νεανικῆς δεῖται τὸ ἔργον αὐτῶν, *Adde his, si voles, fingendi pingendique artificium: quanquam enim ambo manuariâ consistent operâ, neutrius tamen exercitatio eget robore juvenili.* Aliis tamen sola Liberalis est Graphice, quæ in tabula penicillo lineas ducit & colores addit, utrique tamen commune, quod de Graphice dicebat Socrates, eam εἰκασίαν εἶναι τῶν ὁρωμένων, *esse imitationem seu repræsentationem eorum quæ videntur*. Differt autem *Plastice*, à Sculptura, quæ facit imagines in ligno prominentes: Statuariâ, quæ idem præstat in lapide & metallo: Cælatura, quæ in ligno, lapide, metallove, imagines facit cavas, ut in annulis signatoriis: Fusoria, quæ imaginem è metallo aliave materia fundit, &c. Illa enim prominentes, sed ex humore cælatis infuso, imagines efficit. Itaque propriè *Plastice* de Arte dicitur, qua figuli ex argilla vel luto fingunt. Unde laxè admodum voce hac utitur Philostratus *in Præfat. Iconum*, ubi etiam ad *Plasticen* revocat Sculpturam in ære, λυγδίνῳ sive alabastro, Pario lapide vel ebore. Quamvis verum sit, statuas non æneas modò, de quibus Plinius *l.* 34. aut marmoreas, de quibus Idem *l.* 36. sed etiam, antiquissimis nim. temporibus, figlinas fuisse, quibus Idem *l.* 35. impendit. Ut verò Cælatura difficilior Sculpturâ est, sic utraque operosior est *Plastice*. Qua de re sic Cardanus *de Subtil. l.* 17. *Difficilius non paulo est cælare, quam sculpere. Nam qui sculpunt, quod vident, agunt: qui cælant, aliud vident, aliud agunt; & dum vident, non agunt; dum agunt, non vident*, &c. Et posteà *Plastice vero pura omnium est difficillima præter Picturam: nec tamen illa inferior, nisi à Sculptura juvetur. Nam quidquid difficultatis habet, qui cælat, id totum, & præter id & materiæ dispositionem & scientiam temperamenti ignis & multorum casuum periculum, imò innumerabilium, qui fingit, habet. Ex cælatis enim priùs figuris finguntur humore priùs infuso statuæ. Quamobrem qui non rectè cælaverit, quomodo rectè finget?* Antiquitatem Artis innuit Eusebius *in Chron.* Epiphanius item *Panarii l.* 1. juxta quos ambos Thara, Pater Abrahami fuit πηλουργὸς καὶ πλάστης, *Imaginum ex luto fictor*, Abrahamque ejus Deos accendisse fertur. Imò Seruch jam Abrahami avus, narrante Cedreno, πρῶτος τοὺς πράξαντάς τι ἀνδρεῖον ἀρετῆς ἢ μνήμης ἄξιον διὰ ξοάνων στηλῶν ἐτίμησε, *Primus eos, qui memorabile aliquid ex virtute egissent, statuis honoravit*: quas primis seculis fictiles fuisse certum est. Sed ipsis mundi incunabulis coævam *Plasticen* arguit, quòd ipse Deus, *hominem de pulvere terræ finxit*, Genes. *cap.* 1. *versu* 7. ipseque proin se *Plastæ* seu Figulo comparat, Jerem. *cap.* 18. hincque ὁ Πλάσας, nos verò πλάσματα ejus dicimur, Romanor. *cap.* 9. *versu* 20. unde simul magna Arti dignatio. Ex creta primus Dibutades Sicyonius, Corinthi, ubi artem exercuit, fingere docuit, primusque personas tegularum extremis imposuit imbricibus, Plinio teste *lib.* 35. *cap.* 12. Lysistratus verò, itidem Sicyonius, Lysippi Statuarii frater, primus statuas è gypso finxit crevitque res in tantum, ut nulla signa statuæve sine argilla fierent, apud eund. *ibid.* V. Gerh. Joh Vossium *lib. de* 4. *Artibus Popular. cap.* 5. §. 1. 22. 23. Item *de Philosophia cap.* 16. §. 31. & 33. ut & suprà, in voce *Pictura*. Adde Ælianum *Histor. Animal. lib.* 14. *cap.* 37. & Plinium inprimis *lib.* 35. *cap.* 12. *ubi de Plastices primis inventoribus, de simulachris fictilibus variis ac pretio eorum, prolixè agit.*

Celebres quidam Plastæ, ex Plinio.

α. Arcesilaus, L. Luculli familiaris, Venerem Genitricem in Foro Cæsaris fecit. Eidem à Lucullo HS. LX. signum Felicitatis locatum, cui mors utriusque invidit. Ejus proplasmata pluris venire solita Artificibus ipsis, quàm aliorum opera, tradit M. Varro. β. Chalcosthenes, cruda opera Athenis fecit, ubi locus ab officina ejus *Ceramicus* dictus est. γ. Damophilus, inter laudatissimos *Plastas*, qui simul & Pictor: Hic una cum Gorgaso Cereris ædem Romæ ad Circum Max. utroque genere artis excoluit, versibus inscriptis Græcè, quibus significabatur, à dextra opera Damophili esse, à parte læva Gorgasi Ante quam ædem Tuscanica omnia in ædibus fuisse, auctor est Varro. δ. Dibutades, Corinthi, filiæ operâ ex argilla similitudines fingere primus invenit. Illa enim capta amore juvenis, hoc abeunte peregre, umbram ex facie ejus ad lucernam in pariete lineis circumscripsit: quibus Pater impressâ argilla typum fecit & cum cœteris fictilibus induratum igni proposuit; Hic servatus in Nymphæo, donec Corinthum Mummius everteret. Ejusdem inventum est, rubricam addere, aut ex rubrica cretam fingere, &c. ε. Eucherus Corinthius & Eugrammus, Demaratum Tarquinii Prisci R. patrem, Corintho profugum, comitati, primi Italiæ *Plasticen* tradiderunt. ζ. Eugrammus, V. hic *Eutherus*. η. Gorgasus, *Plastes* ac Pictor laudatissimus. V. paulo suprà *Damophilus* θ. Lysistratus, hominis imaginem gypso è facie primus omnium expressit, ceraque in eam formam gypsi infusâ emendare instituit. ι. Pasiteles *Plasticen* matrem Statuariæ, Sculpturæ & Cælaturæ esse dicens, cùm in his omnibus summus esset, nihil tamen unquam fecit, antequam finxit. κ. Posis, Varronis ætate, fecit Romæ uvas, item pisces, ut non esset adspectu discernere à veris. Varronis familiaris. λ. Rhœcus & Theodorus in Samo, primi omnium, ut nonnullis placet, *Plasticen* invenerunt, multo ante Bacchiadas Corintho pulsos. μ. Turianus à Fregellis accitus est, cui locaret, Tarquinius Priscus effigiem Jovis in Capitolio dican-

dicandam. Fictilis is fuit & ideo miniari solitus; fictiles quoque in fastigio templi ejus quadrigæ. Idem Herculem fecit, qui hodieque materiæ nomen in Urbe retinet, Plin. Cœterùm Samia in esculentis etiam Plinii ævo laudata: in calicibus Aretina: Surrentum quoque, Asta, Pollentia, in Italia: Saguntum in Hispania, in Asia Pergamus famam hac arte meruere. Habuere & Tralles sua opera, & Mutina; Cois tamen laus maxima. A' luxu porro quanta figlinis auctoritas contigerit. V. ipsum Auctorem.

Plata, adde: A' voce Hisp. *Plata*, i. *argenteum metallum*; quæ etiam vox apud Latinos Scriptores recentioris ævi occurrit, pro *auro argentoque infecto*, in laminis adhuc existente, neque dum in vasa aut monetam conflato. *Lateres aureos & argenteos* vocat Varro de *Vita Pop. Rom. lib.* 3. apud Nonium: πλίνθους χρυσοῦς, Herodotus, ubi de Crœso &c. Sed & *Plata* in genere, *laminam metallumque* quodvis notat, in laminas deductum, unde quidquid planum est, etiamnum Germani Gallique *plat* dicunt. Maximè verò sic Galli appellabant arma ex laminis ferreis confecta, cujusmodi habuisse Sarmatas, scribit Tacitus. *Squamosas vestes ferri* vocat Alb. Aquensis *lib.* 3. *cap* 63. imitatus Virgilianum illud,

Nec duplici squamâ lorica fidelis & auro &c.

V. infrà. Et præcipuè chirothecas ferreas eodem modo factas, uti videre est apud C. du Fresne *Glossar.*

Plataa, Inf. Africæ, à Cyrenæis possessa & condita, ad quam ab Hesperidibus, Orientem versus, agrum Cyrenensium σιλφιοφόρον, i. *laserpiciferum*, Theophrastus: ab ore Syrtis majoris porrigi, tradit Herodotus *l.* 4. Παρήκει δὲ ἀπὸ Πλατέας νήσου μέχρι τοῦ στόματος τῆς Σύρτιος τὸ σίλφιον. V. voce *Platea.*

Platanus, umbræ gratiâ Romanis ex Orbe alieno petita est. Qua de re Plinius *lib.* 12. *cap.* 1. *Platanus*, inquit, *hæc est per mare Jonium in Diomedis Insulam ejusdem tumuli gratia primùm, invecta, inde in Siciliam transgressa atque inter primas donatat Italiæ: & jam ad Morinos usque pervecta, ad tributarium etiam pertinens solum, ut gentes vectigal & pro umbra pendant. Dionysius prior Siciliæ Tyrannus, Rhegium in urbem transtulit, domui suæ umbraculum, ubi postea factum Gymnasium: nec potuisse in amplitudinem adolescere, & raras fuisse in Italia, nominatim in Adria apud Auctores invenitur. Hoc actum circa capta Urbis ætatem: tantumque postea honoris increvit, ut mero infuso enutriantur: compertum id maximè prodesse radicibus docuimus; quæ etiam arbores vina potare. Celebratæ sunt primùm in ambulatione Academiæ Athenis cubitorum* 36. *Nunc est clara in Lycia gelidi fontis socia amœnitate itineri apposita, domicilii modo cava* 80. *atque unius pedum specu, nemorosâ vertice & se vastis protegens ramis, arborum instar, agros longis obtinens umbris: ac ne quid desit speluncæ imagini, saxea intus crepidinis corona muscosos complexa pumices stat digna miraculo: L. Mutianus ter Cos. & nuper provinciæ ejus Legatus prodendum etiam posteris putavit, epulatum intra eam secum duodevicesimo comite largè ipsâ toros præbente fronde, ab omni afflatu securum, optantem imbrium per folia crepitus, lætiorem, quàm marmorum nitore, picturæ varietate, laquearium auro cubuisse in eadem. Aliud exemplum Caji Principis, in Veliterno rure mirati unius tabulata laxisque ramorum trabibus scamna patula & in ea epulati, cùm ipse pars esset umbræ* 15. *convivarum ac ministerii capace triclinio, quem nidum ille appellavit. Est Gortynæ in Inf. Creta juxta fontem* Platanus *una insignis utriusque linguæ monumentis, nunquam folia dimittens* &c. Et paulo post, *Inde in Italiam quoque ac suburbana sua Claudio Principe Marcelli Æsernini libertus, sed qui se potentiæ causâ Cæsaris libertis adoptasset, spado Thessalicus prædives, & meritò quoque dici posset is Dionysius, transtulit id genus: Duratque etiam in Italia portenta terrarum præter illa scilicet quæ ipsa excogitavit Italia.* In eundem luxum, quippe *non alia major arboris commendatio est, quàm Solem æstate arcere, hyeme admittere*, Idem *ibid.* facundè invehitur Horatius *lib.* 2. *Carm. Od.* 15.

—— —— Platanusq; *cælebs*
Evincet ulmos.

Juvenalis quoque *Sat.* 1.

Frontonis Platani, *convulsaq; marmora clamant*, &c.

Quod autem de vino dicit Plinius, Hortensii inventum est, quem in Tusculano *Platanos* habuisse, easque vino irrigare consuevisse, refert P. Ramus *in Cicerone.* V. prærerea Phædrum Platonis, de *platano Socratis.* Sed ante hos omnes, Xerxes in Lydia *Platanum* insignem, monili aureo donavisse & custodiendam uni ex immortalibus mandavisse, legitur apud Herodotum. V. quoque Ælianum. Nec potantibus autem solùm epulantibusque, sed & sacrificantibus, ob umbram, placuisse, discimus ex Homero *Iliad.* β.

Ἕρδομεν ἀθανάτοισι τεληέσσας ἑκατόμβας
Καλῇ ὑπὸ πλατανίστῳ.
Integras Immortalibus (Diis) *facimus hecatombas,*
Pulchra sub Platanisto.

Qui primus ejus usus sine dubio fuit, in luxum postea mortalium vanitate versus. V. quæ in Horatii *locum* Chabotius & in Plinium Dalechampius pluribus sunt commentati.

Platea, Latinum nomen pelecani avis, quo vel solo, falsi arguitur id, quod non pauci Auctores de eo memoriæ prodiderunt, occidere nempe eum natos suos eosque per triduum lugere, deinde se ipsum rostro vulnerare & aspersione sui sanguinis revocare ad vitam. Unde Epiphanii Physiologus *cap.* 8. Ἐστι γὰρ ὁ πελεκὰν φιλότεκνος ὑπὲρ πάντα τὰ πετεινά, *Præ omnibus volucribus pelecanus est prolis amans.* Addit, parvulos à matre nimiis osculis sauciatos emori, sed post triduum matrem accedere, qui doloris impatiens κολαφίζει τὴν ἰδίαν πλευρὰν καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς αἵματι καὶ καταρρεῖ, ἐπιστάζει ἐπὶ τὰς πληγὰς τῶν τεθνεώτων νοσσῶν καὶ οὕτως ζωοποιεῖ. *Proprium latus percutit & terebrat, emanatque sanguis, quem super mortuorum vulnera instillat & illis sic vita restituitur.* Idem ferme scribunt Eustathius *in Hexaemero*, Augustinus *in Psalmum* 101. Gregorius ad Philosophos provocans, Isidorus *Origin. l.* 12. *cap.* 7. Pseudo-Hieronymus *lib. de Cereo Paschali*, Petrus Damianus *lib.* 2. *Epist.* 18. Vincentius in *Doctrinali lib.* 16. *cap.* 166. Michael Glycas *Annalium l.* 1. atque alii sine numero. E' quo fonte quoque error Pictorum scaturiit, qui pelecanum nobis exhibent acuto rostro saucianrem pectus aut latus & pullos magno hiatu effluentem inde sanguinem excipientes. Sed, ut alia omittam, non est adunci, verum latissimi rostri, hæc avis, inde etiam apud Latinos nomen adepta, à Gr. πλατὺς: quare imposuit Viris sanctis, quisquis primus hanc fabellam mendacio suo adornavit. V. suprà in voce *Pelecanus.* Aliàs *Platea*, via latior est fereque militaris, quæ prætoria consularisque dicitur, apud Bartholum, *in l. qui sellam ff. de servitut. rust. præd.* Joh. Calvinus *Lexic. Jurid.* In his Placita olim conventusque omnium totius Regni Ordinum nonnunquam haberi consuevisse, diximus suprà. *Plateas* Palatii magnâ luxu à stravisse Heliogabalum, legimus apud Ælium Lampridium in *Vita* ejus, *Stravit & saxis Lacedæmoniis ac Porphyreticis* plateas *in Palatio, quas Antoninianas vocavit, quæ saxa usque ad nostram memoriam manserunt, sed nuper eruta & exsecta sunt* &c. Apud Gregorium Turon. *Histor. l.* 2. *cap.* 31. ubi de Baptismi Chlodovei solemnibus, *Velis depictis adumbrantur* plateæ *Ecclesiæ, cortinis albentibus adornantur, baptisterium componitur* &c. *Plateas Ecclesiæ*, porticus interiores interpretatur Car. du Fresne *Glossar.* V. quoque infrà, ubi de *Vicis* & *Viis.*

Platerus Thomas, adde: Ejus ex Felice fil. nepos, Franciscus est, Artium ac Medicinæ itidem Doctor, qui, natus A. C. 1645. dignum se nominis & gloriæ Majorum hæredem exhibet, Summis pariter imisque, quibus dextrè ac feliciter Medicinam facit, gratus. Edidit denuo *Observationum Felicis Plateri Sen. libros tres, iisdem Praxeos ejus tractatibus respondentes*; postquam binis jam vicibus in publicum prodiissent: cum *Felicis Plateri Jun.* Patris sui *Selectiorum Observationum Mantissa*, *Basileæ*, *A. C.* 1680.

Et sic clara legens magni vestigia Patris,
Porrò Felices reddere pergit Avos.

Platoma, nomen apud hodiernos Græcos octo partium, seu regionum, in quas Urbs Athenarum divisa est. Harum I. *Placa* dicitur. II. *Sotir ou ton Cotaki.* III. *Monocalustis.* IV. *Koumbi.* V. *Boreas Platoma*, versùs Boreale Urbis latus. VI. *Psiri Platoma.* VII. *Gerlada.* VIII. *Agiú Colymbei* seu *Olympei*, Eleusinem Templumque Thesei versùs, uti habet Jac. Sponius *Itinerar. Part.* 2. *p.* 247. & 248. Aliàs *Platoma*, apud medii ævi Scriptores, idem cum *Platonia*, de qua jam.

Platoniæ, vel *Platuniæ*, ita enim apud *Agrimensoria* Auctores, ubi habent: *Termini sunt majores, qui juxta flumina positi sunt, mensales vocantur. Alii bases eos dicunt, alii autem tetrametra, quibus constant mensulæ, quæ trapedia vocantur — & in modum* platumæ *eos posuimus, ut qui nesciunt, miliarios eos putent*; legi jubet Salmasius: Græcis enim πλατώσεις & πλατώματα sunt; suntque marmora in tabulas dissecta: Hæc enim cùm majoris sint pretii, quàm cœteri lapides, non quadrata, sed in tabulas dissecta vulgò in opus mitti solent. Meminit *Platoniarum* Anastasius de *Vitis* Pontificum: *Hic fecit... tristra per ipsas columnas lilios poni fecit & super ipsos lilios ex metallis marmoreis* platonias *posuit, diversisque picturis miræ magnitudinis opus ornavit.* Idem *in Sixto III. Cancellos argenteos supra* platonias *porphyreticas pensan. libras trecentas.* Item paulo pòst, *Hic fecit* platoniam *in cimeterio Calixti via Appia, ubi nomina Episcoporum & Martyrum scripsit, commemoriis.* V. eundem *in Liberio* & *Damaso*: Adonem Viennensem in *Chron.* Hieronymum Rubeum *in Histor. Ravenn.* Alios. *Platoma*, pro *Platonia* dicit Ordericus Vitalis *l.* 1. *pag.* 357. ut & Sim. Dunelmensis ac Rogerus A. C. 749. *Placoma* editur apud Adonem in *Martyrol.* in *Damaso* Pontif. sed perperam; unde quidam legendum putarunt *placoton*, ut Baronius A. C. 384. *n.* 17. & ex eo Cæsar Bulengerus, qui *platonias* fuisse censet, loca marmorum crustis inducta aut pavimenta tessellatis emblematis & insertis variata, quæ Græci πλακωτὰ vocant: Sed etsi πλακωτὸν ex marmoribus sit confectum, *platonia* ab eo aliud quid est denotatque quamvis marmoream tabulam: *Platen* in *Chron.* Markano Leovvoldi Northovvit A. C. 1221. Namque ibi Goldastus *platonias* interpretatur, docetque Germanos vocare *platten*, lapides cæsos in formam orbicularem aut quadratam. V. Octav. Ferrarium *in Orig. Ital.* voce *Piastra*, Claud. Salmasium *ad Jul. Capitolinum in Antonino Pio*, & Car. du Fresne *Glossar.* ut & infrà in voce *Platysterna.*

Plato-

Platonici, post saepius variatam Academiam, (cui omnium sententia triplici, Veteri, Mediae ac Novae, quidam quartam ac quintam addunt, qua de re suprà in voce *Academia*) pro *Academici*, subsequenti aevo, dici maluere, qui Platonis dogmatibus insisterent Philosophi. Ac creditur hoc nomen Alexandriae coepisse, ubi resuscitata primò vetus Academia fuit; quòd *Academici* nomen antiquum esset maximeque Arcesilae sectatoribus tribui soleret: ipsi autem Platonis exemplo certa quaedam dogmata tuerentur. Tales è Latinis fuere Appulejus & Chalcidius, quorum ille memoratus Augustino *de Civ. Dei lib.* 8. *cap.* 12. de *dogmate Platonis*: iste *Commentarium in Timaeum*, scripsit. E Graecis verò, praeter eos, qui vel Judaicam Religionem amplexi, ut Philo; vel Christianam: maximum nomen est Plotini, Porphyrii, Jamblichi & Procli. Ac Plotinus quidem Lycopoli natus, civitate Aegypti, qui floruit sub Gallieno Caesare ac deinceps, cùm alia tum 54. libros reliquit, in Enneadas divisos: discipulus Ammonii, Amelii Praeceptor. Porphyrius Amelii, ut & Plotini, discipulus, temporibus vixit Aureliani, ac pervenit usque ad tempora Diocletiani, gente Tyrius & patriâ linguâ *Malchus* dictus, de quo multa ac praeclara L. Holstenius. Jamblichus discipulus fuit Porphyrii, ac temporibus claruit Constantini M. liberorumque ejus atque etiam Juliani. Natus fuit Chalcide Syriae: ejusq; *de vita Pythagorae* volumen, & *duas ad Philosophiam Orationes Protrepticas*, primus Graecè evulgavit Joh. Arcerius Frisius. Ejusdem sectator optimus Syrianus fuit Alexandrinus, qui vixit circa A. C. 470. inque totum Homerum, & *lib.* 4. *in Remp. Platonis*, scripsit, teste Suida. Proclus, Syriani hujus discipulus, claruit A. C. 500. Praeceptori successit in Schola, uti ipse Marinus. Extant ejus *sex libri de Philosophia Platonica*, qui Hamburgi primùm prodiere A. C. 1618. Item supersunt *Commentarii in Timaeum* & *libb. de Rep.* Scripsit quoque *de Orphei, Pythagorae ac Platonis consensu in Oraculis lib.* 10. aliaque Suidae non indicta. Ex quo etiam cognoscimus, quàm Christianis fuerit infestus: ut qui pòst, à Porphyrio secundus, *adversùs Christianos* libros ediderit. Maximus quoque Tyrius *Platonicus* fuit, quem Commodi Principatu vixisse, testis est Suidas. Illum primus Latinè reddidit Cosmus Paccius, Florentiae natus amitâ Leonis X Praesul Cathedralis in patria Civ. Ecclesiae. Quam tamen versionem innumeris locis expurgavit Dan. Heinsius, & Commentario illustravit. Nec Alcinous praetereundus, cujus extat *Epitome Philosophiae Platonicae*, versa à Ficino, emendata ac insigni Commentario illustrata à Jac. Carpentario Claromontano Bellovacensi. Quando vixerit, incertum. Eusebius *de Praep. Evangel. lib.* 11. bonam hujus opusculi partem citat, sub Didymi nomine, qui ex Alcinoo locum illum forte descripsit. Etiam Proavorum aevo fuere duo praestantes Platonici, Bessario Cardin. & Gemistus Pletho: Quorum is *libb.* 4. *adversùs calumniatorem Platonis*, (ita vocat Georgium Trapezuntium) edidit, ab Aldo avo evulgatos: hujus extat liber *de differentiis inter Platonem ac Aristotelem*, Latinè editus, Basileae, aliàs Graecè evulgatus: in quo ostendere conatur, semper Principatum inter duos hos Philosophos obtinuisse Platonem, nunquam verò Aristotelem, usque ad tempora Averrois. Latinorum, qui circa ea tempora vixerint, nullus operam magis laudabilem Platoni & ejus Philosophiae impendit, quàm Marsilius Ficinus, qui vertit Platonem, vertit item Plotinum, quem etiam insigni Commentario illustravit. Sed & Jamblichum de Mysteriis Aegyptiorum, Pseudo-Dionysium Areopagitam, aliorumque *Platonicorum* scripta Latinè reddidit. Hodie non ullibi major *Platonicae* Philosophiae, quàm in M. Britanniae Academiis, dignitas auctoritasque est. V. Gerh. Joh. Vossium *de Philosophorum Sectis cap.* 16. & Georg. Hornium *Histor. Philos. lib.* 7. *cap.* 8. ubi eos pleraque cum Pythagoreis communia habuisse, praecipuè inambulationibus delectatos fuisse, utriusque sexus Auditores habuisse, per Dialogos disseruisse ac obscuram docendi Methodum adhibuisse, contendit. Idem *lib.* 5. *cap.* 4. ex nimia Philosophiae hujus inter Christianos aestimatione gravissimos in Ecclesiam errores irrepsisse, eruditè ostendit. Namque & Justinus Martyr, nimiâ *Platonicorum* reverentiâ adductus, Socratem μετὰ τοῦ λόγου vixisse, *Apolog. ad Anton.* & ἀπὸ μέρους Christum agnovisse *Apol. ad Senat.* dictitavit: & Dionysius Areopagita (utamur enim nomine recepto) non aliunde tot Angelorum classes, quàm ex *Platonicorum* myrotheciis, depromsit: ut de Mediatoribus aliis praeter unicum nostrum μεσίτην JESUM CHRISTUM, de Angelis geminis cujusque nostrum Custodibus, aliisque nil addam.

Platonici Juniores ex Vossio.

Philo Judaeus.	Chalcidius.
Plotinus.	Jamblichus.
Porphyrius.	Proclus.
Alcinous.	Bessario Cardinalis,
Appulejus.	Gemistus Pletho.

Marsilius Ficinus.

Platta, apud Honorium Augustodun. *Gemmâ Animae lib.* 1. *cap.* 196. tonsura Clericalis est quae fit ab aure ad aurem, Car. du Fresne *Glossar.* Vox Germanis hodieque in usu. V. hic ubi de *Capillis*, *Corona*, *Radendi more*, *Tonsura*, &c.

Platycerotes, à *latitudine cornuum* dicti, Aristoteli [illegible], hodiernis Graecis *platoniae*, Varroni inter capreas recensentur, *Ferae pecudes, ut capreoli damaeque —— ut in Samothrace capreorum, quas* platycerotas *vocant.* Alii inter cervos malunt ponere, unde *cervi palmati* vocantur apud Capitolinum *in Gordianis.* Et sanè, ut major capreâ *platyceros*, ita & minor cervo: *damas* vulgò Galli impropriè vocant. Cervorum generi Plinius vindicat, ut & subulones seu orygas, *cap. de Cervis*, *Sparsit haec in ramos, ut cervorum: aliis simplicia tribuit, ut in eodem genere subulonibus ex argumento dictis: aliorum fudit in palmas, digitosque emisit ex iis, unde* Platycerotas *vocant.* V. Salmasium *ad Solinum p.* 223. & 224.

Platyophthalmon, Graecè Πλατυόφθαλμον inter stibii appellationes, apud Dioscoridem, Τοῦτο [illegible] πλατυόφθαλμον, οἱ δὲ κάρβασον [illegible], *Hoc nonnulli* platyophthalmon, *carbasum alii, dixere.* Sic dictum, à *dilatandis* ac porrigendis oculis. Nam nigro ejus pulvere supercilia olim circumducebant & in arcum formabant, sicque oculorum spatium veluti producebant ac extendebant mulieres: Jon *in Omphale*,

Καὶ τὸν μέλανα στίμμιν ὀμματογράφον.

Et nigrum stibium oculos pingens.

Unde [illegible] Hesychius, [illegible] oculorum interpretatur. Pollux, *τὼ ὀφθαλμὼ ὑπογράφει, τὰς ὀφρῦς μελαίνει*, [illegible], *Oculos suppingit, supercilia denigrat, in arcum formas ac circumducit.* E quibus patet, apud Tertullianum *de Cultu Feminarum*, ubi ait, *In illum enim delinquunt, quae cutem medicaminibus urgent, genas rubore maculant, oculos fuligine porrigunt*: perperam repositum esse à Correctoribus, *oculos fuligine collinunt.* Fuligo enim illa à stibio πλατυοφθάλμῳ, quâ oculi dilatantur ac porriguntur, uti diximus. De quo eodem nigro stibii pulvere accipienda haec ejusdem, *in libro de Habitu mul. Et illum ipsum nigrum pulverem, quo oculorum exordia producuntur.* Ubi quod priori loco *porrigere*, jam *producere*, dicit. V. Salmasium *ad Solinum p.* 1148.

Platyphyllos, Graecè πλατύφυλλος, arbor post haliphloeon omnium pessima in aedificiis, teste Theophrasto, malè à nonnullis aesculus censetur, quae *quidem est omnibus principiis temperata, habet in aedificiis magnas utilitates*, uti asserit Vitruvius. V. Salmasium *ad Solinum p.* 508.

Plaudere, cum sonitu verberare est. Virgilius *lib.* 12. de Aurigis & Equis,

Circumstant properi aurigae, manibusque lacessunt
Pectora plausa cavis ——

Auctor *Ceiris*,

Non Libyco molles plauduntur pectine telae &c.

Praecipuè avium alis, *Aeneid. lib.* 5.

Jam vacuo laetam coelo speculatus, & alis
Plaudentem *nigrâ figit sub nube columbam.*

Et Papinius Statius *Thebaid. lib.* 3. *versu* 505.

—— *vides cursus ut nulla serenos*
Ales agat? liquidoque polum complexa meatu
Pendeat? aut fugiens placabile plauserit *omen.*

Hunc enim alarum *plausum* vel maximè observabant Vett. in avispiciis, uti videre est apud Propertium *lib.* 4. *Eleg.* 1. Inde vox translata est ad Ludos Olympicos, in quibus victori primò dabatur virga è palma, hanc sequebatur [illegible], *incitamentum* sive *adhortatio*; succedebat conjectus florum & foliorum; pòst addebatur κρότος, *plausus*, quod [illegible] dicebant; tum demum imponebatur corona. Circenses item, & Theatra, Spectacula tandem quaecunque, in quibus Imperatores apud Romanos, non minùs ac victores, *plausu* & faustis acclamationibus excipi consuevisse, edocet Martialis *l.* 6. *Epigr.* 34.

Quaeque sonant pleno vocesque, manusque theatro,
Cùm populus subiti Caesaris ora videt.

Cujusmodi *plausus* ad numerum fieri solitos, discimus ex Corippo, ubi is de Theatricis plausibus ità. *l.* 2.

Excutiunt plausus, studiorum gaudia surgunt,
Alternisque sibi respondent agmina dictis,
Emittunt dextras pariter, pariterque reponunt.

[illegible] hinc Graeci dixere, quarum aliquot genera habes apud Suetonium *Nerone cap.* 20. *Quinque amplius millia è plebe robustissimae juventutis undique elegit, qui divisi in factiones plausuum genera condiscerent* (bombos & imbrices & testas *vocabant*) ad quem I. Casaubonum vide: plura verò hanc in rem, apud Tertullianum *de Spectaculis cap.* 25 Rittershusium *Sacr. Lectionum l.* 3. *c.* 22. & suprà ubi *de Acclamandi Ritu* & voce *Orarium*: uti de verbo *Plaudite*, quo Histriones claudere fabulas suas solebant, Casaubonum eundem *ad Augustum Suetonii cap.* 99. nec non suprà itidem verbo *Dixi*.

de *Plavia*, Germ. *de Plawen*, cognom. Familiae illustris in Germania *Ruthenicae* seu *Reussen*. qui jam pluribus à seculis Advocati (*Voigte*) S. Romani Imperii, nec non *de Weida*, *de Plawen*, *de Gera*, *de Grez*, *de Gleisberg* &c. cognominati sunt. V. hic passim, inprimis infrà, ubi de Familia *Ruthenica*, ut & in voce *Plavia*.

Plaustrarii, occurrunt apud Æl. Lampridium *in Alexandro Sev.* *Braccariorum*, *Linteonum*, *Vitriariorum*, *Pellionum*, Plaustrariorum, *Argentariorum*, *Aurificum & cæterarum artium vectigal pulcherrimum instituit: ex eoque jussit thermas, & quas ipse fundaverat & superiores populi usibus exhiberi* &c. Sed Palat. Codex habet *Claustrariorum*, quod mavult Gruterus: Apparet enim, inquit, vectigali isto onerasse artes minùs necessarias. Sane *Claustrarios* sub Heliogabalo provenisse, patet ex *Vita* ejus &c.

Plaustrum, currus quatuor rotis constans, du Fresne *Glossar.* Sic verò ab imperitis vocari, testatur Valerius Probus, *Plostra legendum putavit, licèt usus Plaustra obtineat.* Unde lepida illa apud Suetonium fabella, ubi, cùm Vespasianus moneretur à Floro, ut diceret *Plaustra*, non *Plostra*, postridie illum *Flaurum*, non *Florum*, salutavit Imperator. Hoc à bobus trahi solitum, legimus passim in sacris, & à binis quidem. Sic Numer. *cap.* 7. *v.* 3. *Et adduxerunt oblationem suam coram Domino plaustra camerata & duodecim boves, quisc. bijuges singula plaustra traherent.* Gersonitis duo *plaustra* & quatuor boves & Meraritis quatuor *plaustra* cum octo bobus, hanc ob causam dantur, *vers.* 7. & 8. Et 1 Sam. *cap.* 6. *vers.* 7. *Facite* plaustrum *novum & accipite duas juvencas fœtas, quibus nunquam impositum sit jugum, ut eas jungatis illi plaustro.* Et 2. Sam. *cap.* 6. *vers.* 3. 6. *Imposuerunt arcam Dei plaustro novo* &c. *Et boves in arca hæserunt.* Sæpe etiam profani: Smyrnæus *lib.* 6.

> *Ὡς δ' ὅτ' ὑπὸ ζυγόφι βόες μέγα κεκμηῶτες*
> *Δούρατον ἕλκωσιν ἁμάξης μεμαῶτες ὀπίσσω*
> *Ut cùm boves sub jugo valde laborantes*
> *Ligneum porrò nitendo* plaustrum *trahunt.*

Vett. Epigrammata, in amnis concreti descriptione:

> *Quà ratis egit iter, juncto bove* plaustra *trahuntur.*

Item,

> Plaustra *boves ducunt, quà remis acta carina est.*

Hujusmodi plaustro Cybele, Mater Deûm, è Phrygia, navi advecta, Romamque vecta est,

> *Ipsa sedens* plaustro *portâ est invecta Capenâ,*
> *Sparguntur juncti flore recente boves.*

Putantur autem primi boves plaustro junxisse, Bacchus & Ceres: Tibull. *lib.* 2. *Eleg.* 1.

> *Illi etiam tauros primi docuisse feruntur*
> *Servitium, & plaustro supposuisse rotam,* &c.

Hebræis hinc *plaustrum* tale, ut & Syris עֲגָלָה *agala* vocatur, Arab. *Egela* non à rotunditate, ut volunt, sed quia illud trahunt עֲגָלִים *agalim*, id est, *vituli* seu *boves*. Quod his verbis docet Alcamus, *Egela, plaustrum quod trahunt boves.* Unde vocem hanc Græci Interpretes *ἅμαξαν* constanter reddunt, id est, *plaustrum, cui junguntur boves.* Quamvis enim *ἅμαξα* sumatur latiùs sæpe, id tamen propriè sonat, ut *ἀπήνη mularem currum.* Vetus aliquis Scholiastes in *Phavorino*, *Ζεῦγος, τὸ ὑπὸ βοῶν ἢ ἡμιόνων ἀγόμενον ὄχημα*... Inde dicti *Hamaxobii* Scythæ, qui pro domibus plaustra boum habitant: & *ὀκτάποδες*, quotquot domini sunt *δύο βοῶν καὶ ἁμάξης μιᾶς*, *boum duorum & plaustri unius*, ita Lucianus *in Scytha*. Budini quoque gens Scythica, si Veteribus credimus, *περὶ τὸ ἄστυ ... ἁμάξαις ὑπὸ βοῶν ἑλκομέναις*, *quia circumeunt vecti plaustris à bobus actis*, apud Steph. ex Parmenione Byzantio. Cujusmodi *plaustra* Scythica passim Ovidius describit: ut *Tristium l.* 3. *Eleg.* 10.

> *Ducunt Sarmatici barbara* plaustra *boves.*

Et *Eleg.* 12.

> *Stridula Sauromates plaustra bubulcus agit:*

Et *de Ponto l.* 4. *Eleg.* 7.

> *Ipse vides, onerata ferox ut ducat Jazyx*
> *Per medias Istri* plaustra *bubulcus aquas* &c.

Sam. Bochartus *Hieroz. Pars. prior. l.* II. *cap.* 32. V. quoque infrà in voce *Plostellum*.

Plautia Lex, à P. Plautio Tribuno Pl. lata, adjuvante Q. Lutatio Catulo, Cos. cum M. Æmilio Lepido, anno U. C. 675. hæc videtur habuisse capita, *Is, cujus hæc quæstio erit, de ejus capite quærito, qui adversùs Remp. conjuraverit, insidias Senatui fecerit, Magistratibus vim attulerit, qui cum telo in publico fuerit, aut seditionis causâ loca superiora occupaverit, alienasque ædes saxis, ignibus aut ferro aggressus sit, deque iis quotidie quærito. Itemque de ejus capite quærito, qui possessorem è fundo hominibus armatis dejecerit dolo malo, aut armatis objectis, ut inde profugeret, causam attulerit: prohibetoque, ne prædium, unde dejectus possessor sit, usu capiatur. Eis damnatis aquâ & igni interdicito.* Collegit ea Carolus Sigonius, ex judiciis hac lege factis, quorum memoria extat apud Suetonium, Sallustium *Orat. c. Ciceron.* Dionem *lib.* 39. Ciceronem alios: Additque eâ judicia de vi omnia facta esse, usque ad Cæsarem Dictatorem, multa que capita Legis de Sicariis & de Majestate, illâ fuisse comprehensa. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. l.* 8. *cap.* 27.

Plautillus, socer Albini Imp. memoratur in *Epist.* Marci Imp. quam *Clodii Albini Vitæ* inseruit Jul. Capitolinus: *M. Aurelius Antoninus Præfectis suis salutem. Albino ex familia Ceioniorum, Afro quidem homine, sed non multa ex Afris habenti, Plautilli genero, duas cohortes, alares regendas dedi* &c.

Viri clari.

Plautius JC. cujus sententiæ aliquot in libris Jurecoss. laudantur. Ad eum *Notas* scripsisse Neratium, apparet ex *leg.* 5. *ff. de serv. præd. rust.* ut & Javolenum, quod ex compluribus Pandectarum locis apparet maximè ex Inscr. *l.* 38. *ff. de verb. sign.* quæ hunc titulum præfert: *Scripserunt ad hunc* Plautium *Sextus quidem Pomponius libros septem, Julius verò Paulus libros octodecim, quemadmodum propè innumeris Pandectarum locis planum fit.* Joh. Calvinus *Lexic. Juridic.*

Plautius, Poëta Comicus, cujus Comœdiæ quòd inscriptæ essent PLAUTI, pro *Plautinis* pleræque habitæ sunt, quum *Plautianæ* essent. A. Gellius *lib.* 3. *cap.* 3. *In eodem libro Varronis id quoque scriptum est*, Plautium *fuisse quendam Comœdiarum Scriptorem, cujus quoniam fabulæ Plauti inscriptæ forent, acceptas quasi Plautinas, quum essent non à Plauto Plautinæ, sed à Plautio Plautianæ.* Sic *Cæli* pro *Cælii* etiam in prosa Vett. scripserunt, unde cùm Cœlius quidam Mantuanus, consumtis opibus ac prædiis divenditis, solum sepulturæ locum tribus ulnis latum excepisset, data Virgilio est occasio ludendi in ambiguo vocis *Cæli* eo ænigmate, quo crucem Grammaticis se fixisse professus est, &c.

Plebani, in Communione Rom. dicuntur *Parœci*, Curiones, Sacerdotes, qui *plebi* præsunt. Italis *Piovani*. Hinc *Plebanatus*, dignitas, vel districtus Curionis. A' *plebe*, quo nomine in eadem communione insigniuntur omnes illi, qui nullum in Clero (ut ajunt) ordinem adepti sunt, iisdem & Laici dicti. Ugutio, *Plebes collectio hominum, item Ecclesia Baptismalis. Et propriè Plebs hominum, Plebes Ecclesiarum.* Sed & *diœcesin*, parœciam, districtum Episcopi vel Sacerdotis ipsum vox notat, unde in Concilio Carthagin. VI. *can.* 2. *Faustinus* dicitur *Episcopus plebis Potentinæ, provinciæ Italiæ.* Item *Ecclesiam parochialem*, Ital. *Pieve*, in *Charta* Angilrami Archiep. Viennensis *Tom. XII. Spicilegii* Acheriani. Imò ipsam Ecclesiam *Cathedralem* atque Episcopalem, in *Charta* Caroli C. pro Ecclesia Paris. alibique. Decimas tandem Ecclesiasticas, quæ ad *Plebanos*, vel ad *Plebanas* Ecclesias pertinent, apud Petr. Damianum *lib.* 4. *Epist.* 12. V. quoque suprà *Altare*, & plura hanc in rem, apud Car. du Fresne *Glossar.* & Dominic. Macrum *in Hierolexico*.

Plebeja Cassis, apud Lucanum,

> *Illic* Plebeia *contectus* casside *vultus,*
> *Ignotus q; hosti, quod ferrum Brute tenebas:*

est, *quæ insigni caret*, Græce *ἄφαλος*: de cujusmodi cassidibus V. suprà, voce *Cassis*.

Plebeji, altera & ignobilior pars Populi Rom. Postquam enim in Tribus ac Curias Populum divisisset Romulus; ipse postea eundem in Patricios ac *Plebejos* distribuit, horum nomine, *obscuros, egenos, humiles*, Gr. *Δημοτικοὺς*, ut Dionysius *lib.* 2. comprehendens. Imitatione Reip. Atheniensis, ubi ex Cecropis instituto præter Eupatridas, & Geomoros, etiam *Δημιουργοὶ, i. Opifices* & ex Solonis consilio præter Pentacosiomedimnos, Equites ac Zeugitas, etiam Thetæ erant, seu Proletarii. Hos itaque, ab omni administratione Reip. immunes, quippe qui talium imperiti essent, nec eis propter inopiam vacaret, agros colere, pecora alere, exercere quæstuosa opificia, ne seditiones orirentur, jussit Romulus, ut ibidem Dionysius habet: qui & hoc inter utrumque ordinem discrimen fuisse addit, quòd quoties Patricii convocarentur à Regibus, præco quemque suo ac paterno appellarit nomine: *Plebejos* verò ministri quidam cornibus bubulis concinentes in concionem contraxerint. Interim ut utrosque arctiori vinculo colligaret, commendavit idem Rex Patriciis *Plebejos*, optione cuique è vulgo data, ut, quem vellet, Patronum sibi legeret, qui ei de jure responderet, absentis non minùs ac præsentis curam gereret, faceretque quidquid pro filiis Parentes solent: Atheniensium iterum Thessalorumque vestigiis insistens, qua de re diximus abunde suprà, in vocibus *Cliens* ac *Patronus*. Exactis postea Regibus, alia divisio Populi instituta, isque in tres ordines, Senatorium, Equestrem, & Popularem distributus est, ut ex Livio patet *lib.* 26. ubi ait: *Consensum Senatûs Equester ordo est sequutus, equestris ordinis Plebs.* Hinc Ausonius,

> *Martia Roma triplex, Equitatu*, Plebe, *Senatu.*

Et tum *de Plebe* fuerunt omnes ii, qui neque Senatores neque Equites erant: referebanturque in eum censum, tum Patricii quoque, qui in Senatum nondum lecti essent, neque Equestrem Censum haberent, tum Equites, qui patrimonium consumsissent, vel quibus propter flagitia equi publici & annuli aurei adempti essent. *Plebejus* verò, qui Patriciis opponebatur, si minus haberet CD. ∞. de populo erat: si CD. ∞. haberet, equumque publicum obtinuisset, annuloque uteretur, quamquam *plebeji* generis esset, erat tamen Eques: & si ex Equite in Senatum (quod posterioribus annis factum, ut videbimus) à Censoribus lectus esset, Senator. Sic itaque, ut Patriciorum, ita & *Plebejorum*, tres erant ordines: Cives Rom. Patricii ac *Plebeji* Senatores; cives Romani Patricii & *Plebeji* Equites; cives Romani Patricii & *Plebeji* de Plebe. Hi autem, ultimi si propter flagitia aliqua à Censoribus notarentur, ærarii fiebant, & in Cæritum

tabulas

tabulas compingebantur. Porrò & in spectandis ludis separatas Plebem sedes habuisse, notum: Eosdem, quòd tunicati incederent, Popellum tunicatum vocavit Horatius, & cùm omnes cives Rom. tunicâ uterentur, hic id discriminis observatum est, ut Senatores Equitesque tunicam clavatam, Plebs verò rectam ac si ne clavis gestaret. Color vestium pullus erat, cùm contra divites, præsertim Senatores, Equites ac Magistratus, candidis togis uterentur: Interim, cùm solennitas privata, aut festum publice indictum peragereretur, totam Civitatem vestibus incessisse candidis, docet Porphyrio ad illud Horatii *lib. 2. Sat. 2.*

Ille repotia, Natales, aliosq́ dierum
Festos albatus celebret,

imò in ludis Amphitheatralibus Scenicisque idem obtinuisse, innuit Martialis *lib. 4. Epigramm 2.* Nec omittendum, de quo jam alibi, Plebejis cum Patriciis connubii communionem nullam primitus fuisse, ut tum lex XII. Tabb. quæ à Dionysio *lib. cit.* citatur, tum Oratio C. Canulei Trib. Pl. apud Livium *lib. 4. ab initio* testatur. Et ista sic fuere, usque ad annum U.C. 259. quo, Coss. A. Virginio Tricosto Cælimontano, T. Vetusio vel Veturio Gemino Cicurino, bello cum Volscis & Æquis fervente, potentiorum hactenus injuriis irritata Plebs, auctore Siccio, ex castris & Urbe in montem urbi vicinum, qui postea *sacer* dictus fuit, secessit, neque priùs inde revocari potuit, quàm Patres per Legatos et debitorum levationem & nexorum solutionem obtulissent, eique insuper Tribunatum Pl. item Ædiles Pl. permisissent, quo facto, sublatâ discordiâ, in urbem Plebs rediit, creatique primùm Tribuni Pl. quinque sunt, anno ab U. C. 260. Sp. Cassio Viscellino II. Aul. Posthumio Aurunco II. Coss. V. Dionysium *lib. 6.* Quod factum Comitiis Curiatis, usque ad legem Voleronis latam, quâ Plebeji Magistratus Tributis Comitiis legi cœpere. Carere autem hi Magistratus auspiciis dicebantur, quòd in Comitiis non captarentur auspicia, non adhiberentur Augures, Pullariive, quemadmodum in Magistratibus majoribus fieri solebat, adeoque auspicia soli Patricii tenerent, Sigonius *de antiquo jure Civ. Rom. lib. 1. cap. 7.* Sed nec hic res stetit, verùm procedente tempore, per Tribunos suos, plurima alia dignitatum ac honorum ornamenta: ut, Sacrorum quorundam curationem, Magistratus Curules, Consulatum, Dictaturam, Præturam &c. Patriciis Plebs extorsit. Jus quoque imaginum ad se transtulit, pervicitque, post ingentes contentiones, anno U. C. 309. ut connubia inter Patricios ac Plebejos communia essent, teste Livio *lib. 4.* V. plura apud Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. passim*, ut & supra in voce *Patricii*. In Atheniensium Rep. Theseus, quanquam πᾶς πολίτας ἴσον εἶναι, *Omnibus civibus jus idem esse*, Lege jussit, solis tamen ingenuis Nobilibus Sacerdotia, Magistratus & Legum rerumque sanctarum ac divinarum interpretationem concessit, ut videre est apud Plut. *in Vita ejus*. Post eum Solon, censu civium acto, civibusque universis in 4. ordines suprà memoratos divisis, Thetis sive Proletariis, nullum Magistratum gerere permisit: ne tamen omnium omnino partium Reip. expertes essent, eos cum cœteris in concione suffragia sua ferre voluit, atque inter Judices allegi, τὸ ἐκκλησιάζειν καὶ δικάζειν: quod quanquam primo loco leve videretur, maximæ tamen auctoritatis fuit, quippe penès illos omnium fere rerum arbitrium erat, & à Magistratibus ad Judices provocatio dabatur, V. Plut. *in Solone*. Mutavit autem & hoc jus post Solonis tempora: Nam cùm difficilimis temporibus, bello adversùs Persas Plebs egregiam navasset libertati asserendæ operam, elata tam prosperis successibus, ab ipsisque animum ducens, instigantibus præterea seditiosis Demagogis ac Oratoribus, ivit suo Plephismate, quod vim Legis obtinuit, sublatum discrimen, quod erat inter Proletarios, cœterosque cives, & nullo discrimine omnes ad Magistratus capessendos admissi sunt, ut Aristoteles habet *Poëtic. Lib. 2. sub fin.* Scripsit autem Plephisma vir cordatissimus Aristides [illegible], ubi domum è bello adversùs Persas Athenienses redierunt, Plut. *in Aristide*. Quo pacto Plebi jus factum est Magistratum quemlibet capessendi, interim tanta fuit ejus modestia, ut Optimatibus volens cesserit ultro, nec Magistratus illos gesserit, penès quos rei summa erat publicæ, Xenoph. *de Rep. Atheniens.* Etiam hoc notandum, Proletarios illos & capite censos, primis temporibus non militasse, ut patet ex Harpocratione, Auctore Etymol. &c. Hinc Aristoteles *Polit. lib. 5. cap. 3.* divitibus, qui militarunt ἐκ καταλόγου sacramento rogati, opponit Plebem: quare cùm terrestri prælio omnes penè, qui militabant divites, à Lacedæmoniis occisi essent, facile ivit in contraria Plebs & immutatus est Reip. status. Aliquando tamen accidisse ut militaverint, colligitur ex Antiphonte κατὰ Φίλιππον, sed evocati fortè fuere sive pro milite, aut tumultuarii, non sacramento rogati. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Attic. lib. 2. tit. 3, & lib. 8. tit. 1.* ut & *infrà*. Sed & non nisi argenteis annulis, sicut Senatores Equitesque aureis, servi verò ferreis, uti leguntur. Postquam enim secundo bello Punico Equites aurum in annulis usurpare cœperunt, peculiare id Ordinis hujus ornamentum inposterum erat, quo à Plebe distinguebantur. Plinius *lib. 33. cap. 2. Annuli distinxere alterum ordinem à plebe, sicut tunica ab annulis Senatum tantùm.* Unde hallucinatus Isidorus, liberis omnibus annulum aureum tribuens, libertinis autem argenteum: Namque *apud antiquos Romanos*, ut habet Dio *lib. 48. non modò liberto, sed nec ingenuo quidem ulli aureo annulo uti licebat, nisi Senator esset aut Eques*: [illegible Greek] Quod ipsum etiam inde claret, quòd Plutarchus narrat, Cornuti servos, cùm herum suum occultassent, plebeji hominis cadaver ad rogum extulisse eique annulum induisse aureum, ne Marii satellites, à quibus ille ad necem conquirebatur, alium pro Cornuto exportari suspicarentur. Item, quòd Appianus Ἐμφυλ. *lib. 2.* refert, Tribunos Pl. ob cædem Clodii tumultuantes, cum armata multitudine irruisse in Forum & obvios quosque trucidasse, ac præsertim eos [illegible Greek] *Qui vestitu annulisque aureis ab aliis distabant.* Sed nec de argenteo annulo, quem Libertini gestarint, ut Isidorus affirmat, quidquam apud probatæ fidei Scriptores occurrit. Plebs potiùs eo usa videtur: Plinius enim fœminas *plebejas*, compedes sibi (ita annulos appellat) ex argento fecisse asserit, *lib. 33. cap. 12. Argentum succedit aliquando & auro, luxu fœminarum plebis compedes sibi ex eo facientium, quas induere aureas mos tristior vetat.* Quòd si autem sequiori seculo in usu annulus ex argento, quid ni eosdem etiam à potiori usurpatos censeamus &c. Licèt verò Equestris Ordinis insigne sic esset annulus aureus, interdum tamen factum, ut etiam è *plebe* aliqui eo à Magistratibus donarentur. Cic. *3. Verrin. Sæpe nostri Imperatores superatis hostibus, optimè Rep. gesta, scribas suos annulis aureis in concione donarunt*: quod quâ formulâ verborum fieri consueverit, ibid. mox sequitur. Hinc legimus in veteri Inscript. quæ decimo ab Ebora lapide:

D. M. S.
C. ANTONIO. C. F. FLA
VINO. VI. VIRO. IUN.
HAST. LEG. II. AUG. TORQ.
AUR. ET AN. DUPL. OB VIRT.
DONATO. IUN. VERECUN.
DA. FLAM. PERP. MUN. EBOR.
MATER. P. C.

Postea v. sub Augusto, & qui eum sequuti Principibus, annulorum increbrescente usu non cum Plebe solùm, sed & cum Libertinis Libertisque, aurei annuli usus communicatus est. nec quidquam antiquius habebant servi, quàm ut simul ac manumissi essent, de jure hoc impetrando cogitarent, &c. Quam in rem V. quæ accuratè congessit Joa. Kirchmannus *de Annulis capp. 15. & 16.* ut & quæ suprà diximus passim, inprimis in voce *Annulus*.

Plebeji Ludi, memorati A. Gellio *lib. 2. cap. 24. Post id Senatusconsultum lex Fannia lata est, quæ ludis Romanis, item ludis Plebejis & Saturnalibus & aliis quibusdam diebus in singulos dies centenos æris insumi concessit*: narrante Asconio Pædiano *in primam Cic. in Verr.* exactis Regibus, pro libertate Plebis instituti sunt, vel etiam pro ejus reconciliatione, post secessionem in montem Aventinum. Hos Ædiles Plebis edebant, 17. Kal. Novembr. & quidem per triduum, in Circo, ut ex Livio, Varrone veteribusque Fastis docemur. Atque in his ludis observabatur, ut quoties instaurarentur, ab Ædilibus ludorum causâ epulum daretur. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 5. cap. 20.* & Alex. ab Alex. *Genial. dierum lib. 6. cap. 19.*

Plebejum Fatum, apud Juvenalem *l. cit.* suprà, voce *Delphini* dicitur, de quo plebejæ mulieres Astrologos in Circo consulebant: Nempe crepido vel margo vel pulvinus aut etiam septum è ligno factum, per medii Circi longitudinem porrigebatur, circa quod equi septies currebant; Lydus [illegible], Latini *Euripum*, item *Spinam* dixere, & *Intermetium*. In hoc Euripo seu intermetio, quod erat divisum turribus sive falis, quibus numerus curriculorum indicaretur, ut & delphinis ad eandem finem factis, mediocres ac de plebe fœminæ, spatium utrinque metarum lustrantes, viles & triviales ac è Circo Astrologos consulebant: cùm divitibus responsa darent conducti ex Phrygia Augures, insignes Mathematici & Auspices, qui publica fulgura condebant, ut *in praecedd.* Satyricus dixit. V. Salmasium *ad Solinum pag. 912.*

Plebiscitum est, quod Plebs plebejo Magistratu interrogante (veluti Tribuno) constituebat: quod factum Comitiis Tributis. *Omnia enim Plebiscita, omnes rogationes, quibus de Pace ad populum ferebatur* (bellum enim lege Centuriatâ indici solebat) *&* *quibus superioribus temporibus aliquis legibus solvebatur, quæcunque id ratione fieret, item quibus per populum Triumphus decernebatur, publicæ quæstiones constituebantur, aut Civitas aliquibus dabatur, Comitiis Tributis ferebantur*, Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib. 6. cap. 16.* His verò Tribunitiis rogationibus initio pars tantùm civium, non populus, adstringebatur. Primi L. Valerius & M. Horatius Consules, Legem Centuriatis Comitiis tulerunt, ut, quod tributim plebs jussisset, populum teneret, quod factum anno U. C. 304. secessione in Aventinum secunda. Idem confirmatum anno 367. à Q. Hortensio Dictatore: Unde *Plebiscita lege Hortensiâ latâ non minus valere, quàm leges, cœpisse*, ait Justinianus, Anton. Thysius JC. *Not. in Gellium loco cit.* Exempla illustriora di-

di rogationum duo affert Rosinus, de Pace & solvendo legibus. Quod de pace ad Populum Tributis Comitiis latum sit, docet Livius *lib.* 30. ubi scribit, M. Attilium & Q. Minutium Trib. Pl. ad populum tulisse, *Vellent juberentne Senatum decernere, ut cum Carthaginensibus pax fieret, & quem eam pacem dare, quemque ex Africa exercitum deportare juberent.* Idem *lib.* 24. Q. Martium Regem & Catinum Labeonem Trib. Pl. ad Plebem tulisse refert, *Vellent juberentne cum Rege Philippo pacem esse:* quæ rogatio in Capitolio ad Plebem lata est, omnesque V. & XXX. Tribus, uti rogatæ, jusserunt. Quod ad rogationes attinet, quibus aliquis legibus solveretur, idem superioribus temporibus observatum: Ætate n. Ciceronis Senatum eam sibi auctoritatem arripuisse, eaque lege Cornelia rursus privatum fuisse, habet Asconius *in argum. Or. pro C. Cornelio.* Fuere autem talia *Plebiscita*, in æde Cereris asservata, quod ut fieret, Ædiles Pl. curare jubebantur. Quare Pomponius JC. *ff. tit. de Orig. Jur.* eos scribit *ob hanc causam potissimùm creatos fuisse.* Joh. Rosinus *lib.* 7. *cap.* 24. Apud Athenienses, quanquam magna esset Senatûs Quingentorum auctoritas, non tamen jus faciebat, quod ultra annum vigeret: Similiter Senatusconsulta seu Psephismata, quæ in concione populi non promulgabantur, jus non faciebant, nisi in eum tantùm, quo facta erant, annum: Si autem Populi accederet calculus, auctoritas Psephismatis, non in unum tantùm erat annum; Τὰ γὰρ ὑπὸ τοῦ δήμου γνώμην καὶ πλεῖστον ἔχειν χρόνον. Unde non, licebat temere tabulam, in qua incisum erat Psephisma, revellere ex lege Plutarcho in *Pericle* memorata, Μὴ καθελεῖν τὸ πινάκιον, ἐν ᾧ τὸ ψήφισμα γεγραμμένον ἐτύγχανεν. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib.* 2. *tit.* 2. *de Senatusconsultis & Plebiscitis*, ut & suprà in voce *Lex.*

Plectilis Corona, apud Plautum *Bacch. Actu* 1. *Sc.* 2.

Pro galea scaphium, pro insigni sit corona plectilis:

à *plectendo* dicta est. Cujusmodi coronæ Græcis sunt στέφανοι πλεκτοί, Æschylo ἄνθη πλεκτά, Homero πλεκτὴ ἀναδέσμη. Propriè autem florales coronæ *plecti* dicebantur, id est, *in orbem formari.* Unde πλέκειν τὸν αἰῶνα, *plectere seculum*, eleganter de Deo Herodotus. Atque ad harum coronarum similitudinem factæ quoque sunt *Zonæ plectiles*, qualis illa, quam sibi Hippias Sophista Persicis consimilem fecit, apud Platonem *in eo.* Meminit *coronæ plectilis* Artemidorus quoque, ubi recenset *plectilem* seu plicatilem supellectilem, *lina, retia, sportas, nubeculas seu velamina, canistra, corbes, calathos, vittas, monilia aurea, torques & coronas, lib.* 4. *cap.* 6. Pollux item, ubi varia in mundo muliebri πλεκτὰ enarrat, μιχάνιας, πυλῶνας, κάλυκας, στρόφιον, ὀπισθοσφενδόνη, σφενδόνη, ἀναδήματα, κάλαμον, πλοκαμίδα, ἴστρικα, *lib.* 5. *cap.* 16. Sed & Diademata πλεκτὰ fuisse, alibi diximus. Ars ipsa πλεκτικὴ dicta, inter antiquissimas memoratur Platoni *de LL. lib.* 3. V. Car. Paschalium *Coronar. lib.* 1. *cap.* 13. & suprà ubi de *Pactili Corona.* Apud recentioris ævi Scriptores, occurrit vox *plecta* ex Græco facta, de calice duas ansas habente, apud Ugutionem. Aliter vocem usurpat Jac. de Cessolis *de Ludo Scacc. Loricam habuit in corpore, plectas in pectore ferreas, ocreas in tibiis,* apud Henr. Spelmannum in *Glossar.* Ubi *plecta* idem quod aliàs *plata.* V. etiam infrà *Plocamos.*

Plectilis Sella, apud Gregorium M. *in Regist. lib.* 10. *Epist.* 22. *Cognoscat gloria vestra mandasse nos Anthemio Subdiacono, ut aliquas* sellas plectiles *nobis dirigere studeat*: Sella est, quæ plicari potest, Dom. Macer in *Hierolexico.*

Plectrum. Græcè πλῆκτρον, pecten est, sive radiolus, quo citharam pulsabant, à verbo πλήσσειν, i. *percutere.* Pulsabant nempe alterâ manu, alterâ premebant nervos certis intervallis. Primus Demopœtus Sicyonius *plectri* officium ad solam manum transtulit: quod alii Epigono Ambraciotæ ascribunt. Sic unguibus & digitorum summitate etiam nunc citharæ nervos temperant: Cujus autem chordæ ferreæ, aut ex orichalco sunt, pennâ modulantur, Sed & digitalia argentea induerunt, quorum extrema pennarum muniebantur cuspidibus. Lyram verò non *plectri* percussione, sed setarum intentarum attritu tangebant. In Monochordis, uti vulgus vocat, ordine digesta *plectra* subsilientia reddunt sonos. Additæ deinde plectris corvinarum pennarum cuspides, ex æreis filis expressiorem eliciunt harmoniam: à cujusmodi mucronibus *Spinetæ* nomen. In pentachordo, Scythæ ex crusta pelle bubula confectas chordas pulsabant *plectro*, quod ex ungula caprina optimum habebatur. Et durat hodieque plectri usus in Hispania, ac Psalterii &c. Qua de re V. Jul. Cæs. Scaligerum *Poëtic. lib.* 1. *cap.* 48. Martialis *lib.* 14. *Epigramm.* 167. cujus tit. *Plectra,*

Fervida ne trito tibi pollice pustula surgat
Exornent docilem garrula plectra *lyram.*

Plegius, apud Guil. Brittonem *Philippidos lib.* 1.

Dux sufficiens sit Regi cautio, missis
Obsidibus, plegiis, *juramentisque receptis* &c.

vox est citimæ ætatis, & fidejussorem notat, Gall. *Plege*; unde *Plegium*, vadimonium. Et *Francum Plegium*, in quo esse dicebatur, qui in Decenna erat seu decem hominum Collegio, quos sibi invicem *plegios*, ac fidejussores capitales erga Regem, de damno ab eorum quolibet illato resarciendo, olim in Anglia fuisse, diximus, voce *Friborga.* Inquisitio autem, an omnes, qui duodecimum annum attigerunt, & ultrà, in Decenna aliqua essent, ut *Plegium* suum haberent, bis quotannis à Vicecomite fiebat, semel post Pascha & iterum post festum S. Michaelis. Ad quos conventus omnes convenire tenebantur, nisi speciali privilegio quis eximeretur, quod *quietum esse de franco plegio* appellatur in *Monastico* Angl. *Tom. I. pag.* 310. Hodie vero itatur juramento cujusque, qui annum duodecimum implevit &c. V. Bractonum *Tract. de Cor. lib.* 3. *cap.* 10. §. 1. *Fletæ* Auctorem *lib.* 2. *cap.* 52. Carolum du Fresne *Glossario*, ubi multa hanc in rem, Alios.

Plena Luna, hodieque variis gentibus dicitur mulier habitior & pleno vultu insignis, Græcis αὐξοσέληνος. Macedonius de Meretricula quadam, cujus plenior habitus in maciem abierat senectute, morbo, aliisque causis, τὸ αὐξοσέληνον in ea defecisse dicit, in *Epigrammate* Græco, quod suis *ad Solinum Exercitationibus* inseruit Salmasius:

Τὴν πρὶν βακχεύουσαν ἐν ὄργια θηλυτεράων,
Τὴν χρυσοκροτάλην τοιάνδε συνοπάδην,
Γῆρας ἔχει καὶ νοῦσος ἀμείλιχος, οἱ δὲ φιλοῦντες
Οἱ πρὶν τεθλίψεσθε ἀντίον ἐρχόμενοι,
Νῦν μέγα πεφρίκασι, τὸ δ' αὐξοσέληνον ἐκεῖνο
Ἐξέλιπεν, συνόδου μηκέτι γινομένης.
Illam quæ olim bacchabatur in genere fœminarum,
Aureâ insignitum spatale,
Senium habet & morbus immitis, amatores verò
Qui quondam supplices occurrebant,
Jam magnopere horrent. Plena *enim* Luna *illa*
Defecit, congressus cùm amplius nullus fiat.

Ubi αὐξοσέληνον, appellat *bonam & plenam* puellæ *habitudinem*, quam Galli iterum *Embonpoint* vocant, Terentius *bonam naturam*, in Eunucho,

Tametsi bona est natura, reddunt curaturâ junceas.

Ubi Donatus *plenam & pinguem* interpretatur; & *junceas*, tenues ac pallidas. *Plenos* certè Latini, de pinguibus & crassis passim dicunt,

Turgida, si plena est; si fusca est, nigra vocetur,
In gracili macies crimen habere potest.

Sic & *plenum filum*, pro crasso,

——— ——— *Pleno velamina filo.*

Et apud Spartianum, *plena barba*, infrà. Inde ergo & *plenilunium* τὸ αὐξοσέληνον, bonus & plenus sive pinguis habitus in puella. V. Salmasium *ad Solinum p.* 767. ubi de αὐξοσελήνῳ Lapide, ut & infrà in voce *Selenitis.*

Plenarius, nomen libri Eccl. in Communione Rom. V. suprà *Missalis.*

Pleniberbes, Græcis πληρογένειοι & ὀλογένειοι (ut *malliberbes* in *Gloss.* vet. τραγογένειοι) dicti sunt, qui *plenam* alerent *barbam. Plenâ* autem *barbâ* esse dicitur, qui ad plenum barbatus est, qualem Gr. ἀδρογένειον vocant, ut prima illis barba dicitur ἡ πρωτογενειάζουσα. Meminit *plenæ barbæ* Æl. Spartianus in *Hadriano Cæs.* ubi nullum cum Tribunum, nisi *plenâ barbâ* fecisse, memorat. Per quæ verba non tantùm annos spectasse Hadrianum in Tribunis deligendis, sed etiam famæ integritatem, putant nonnulli. Inter quos Casaubonus. *In faciendo Tribuno*, inquit, *duo præcipuè spectabat Hadrianus, ætatis maturitatem & famæ integritatem. Ad utrumque potest referri, quod hic de plena barba dicitur. Nam & impudici adolescentes studiosissimè cùm psilothris, tum volsellis, depilabantur* —— *Sed & staturæ rationem habuisse Hadrianum, narrat Dositheus.* Salmasio verò, ut ad ætatem solùm hæc *plena barba* referatur, placet: ut eos tantùm Tribunos fecisse Hadrianum existimemus, qui id ætatis essent, quæ plenâ barbâ mentum operire consuevit: Idque apertè indicat Valerianus in quadam sua Epistola, apud Vopiscum, quâ excusat se, *quòd contra Hadriani constitutionem Tribunum imberbem fecerit.* Non tamen præcisè Hadrianum in Tribunis faciendis semper plenam barbam exegisse, si ejus ætatis essent & prudentiæ, quæ Tribunatui par esse posset, colligitur ex seqq. *Aut ejus ætatis quæ prudentiâ & annis Tribunatus robur impleret.* Nisi fortè hæc ita intelligenda sint, ut dicatur Hadrianus neminem Tribunum fecisse, juniorem *pleniberbe* & multis hunc honorem commisisse ævi maturis & prudentiâ firmatis, V. Salmasium *ad l.* Sed Hadriani hanc Legem non diu obtinuisse, ex Valeriani Augusti ad Mulv. Gallicanum *Epist. cit.* patet. Contrà *Pleniberbes*, h. e. eos, qui barbam alerent, aversabantur olim Antiochenses & Syri, ut docet vet. Juliani *Misopogon.* Hinc cùm Verus barbam prope barbaricè solitus esset dimittere, & ab Hadriano omnes fere Romani Impp. *pleniberbes* essent; qui tamen molliores erant inter illos, ii in gratiam Antiochensium barbam posuere. Dio de Caracallo, Ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐτρύφα ὥστε καὶ τὸ γένειον πάνυ ψιλίζειν. Similiter Heliogabalus, ut idem scribit, ἐψιλίζετο ὥστε ἤδη τοῦτο γυναικίζειν. Quibus tamen contrarius Macrinus, cùm severitatis famam affectaret alterque Marcus haberi vellet, in oculis Antiochensium γένει ἐν ὤραι, uti legimus apud Herodianum &c. Plura V. suprà, ubi de *Barba.*

Pleni-

Plenilunium. Nuptiali celebritati aptissimum olim habitum, non verò desinens aut incipiens Luna, sive cùm *in damno* erat aut *incremento*, ut loquitur S. Valerianus *Serm. de Disciplina*: Eodem & Græci nundinas suas celebrabant, frequentabantque publicè consessus, ut constat ex Scholiaste Thucydidis *l. 1. sub fin. ubi de fuga Periclis & querela Megarensium*. Nuptias autem tunc potissimum curabant, sive quòd inde boni ominis nonnihil ex plenæ Lunæ facie auspicarentur: Sive, *ut frequenti jam & ad venis referta civitate in conspectu amplæ multitudinis, celebriores nobilioresque haberentur nuptiæ*. Quam consuetudinem abunde probant Menander Anaxandridesque Comici, Hephæstion, Demetrius Phalereus, laudati a Bern. Martino *Var. Lect. lib. 1. cap. 14.* quibus addi possunt, Pindarus *in Isthmiis* & Euripides *in Iphigenia, in Aulide*, ubi Agamemnon interrogatus, quando vellet filiæ suæ celebrari nuptias, uxori Clytemnestræ respondit,

Ὅταν σελήνης εὐτυχὴς ἔλθῃ κύκλος,

Quando Luna fortunatus venerit circulus.

V. Thom. Dempsterum *in Rosinum lib. 5. cap. 37.* & suprà in voce *Luna*.

Plenum, in coloribus, idem quod *adstrictum, amarum, austerum, meracum, pressum, saturum, triste* &c. quas voces vide hic passim. In Tessera, latus illud, quod sex puncta habebat, sic dictum legimus: ut contra *vacuum* illud, in quo unitas tantùm erat notata, vel unicum punctum. Unde in parœmia Gr. ἢ τρὶς ἓξ ἢ τρεῖς κύβοι, quam quidam imperitè verterunt, *aut ter sex aut tres tali*; cum debuissent, *aut ter sex aut tria puncta*: τρεῖς κύβοι, seu *tria puncta*, sunt tria latera tesserarum vacua, quæ tota tria latera tria tantum puncta exhibent; at τρὶς ἓξ κύβοι, *ter sex puncta*, sunt tria latera *plena* in tribus tesseris, quæ ter sex uniones ostendunt. Hesychius, Οἶον ἀμφιπλῆθη, ἢ κυβευτικὴ βόλος, ὁ αὐτὸς ἢ ἀριθμὸς τοῦ ἕξ. ubi *senionem* significat, *τὸ μεγάλα*. Hunc κύβον βόλον vocabant *jactum vacuum*; cui contrarius erat ὁ ἕξ, quem πλῆρη, *plenum* dicebant. Corrupte tamen hodie apud Hesychium excusum est, ὁ αὐτὸς ἢ ἀριθμὸς τῶν ἕξ &c. Ad meliorem proverbii hujus intelligentiam, observant eruditi ex Zenobio, antiquos tribus tesseris usos esse, hic enim id colligit ex proverbio illo antiquo, in quo explicando dicit, τρὶς ἓξ κύβοι victori assignari, τρεῖς κύβοι victo. Et notat idem in voce κύβος homonymiam esse: Namq. & tesseram ea Græcis significabat & tesseræ punctum seu unionem. Τρεῖς κύβοι itaque in verbis illis non sunt tres tesseræ, sed tres uniones, seu tria puncta: τρὶς ἓξ κύβοι, ter sex puncta vel ter sex uniones, ut diximus, quæ qui in tesseratum jactu adferebat, felix ille ac superat: nec enim plus poterat afferre, ideoque facile is vincebat omnes & omnia auferebat in lusu, quem πλειστοβόλινδα vocabant: qui plura namque puncta attulisset, abibat victor, at cui tria tantum puncta ceciderunt, infelicissimum jactum faciebat certissimeque perdebat, non erat enim qui posset inferius punctum adducere, &c. V. hanc in rem plura, apud Salmasium *ad Vopiscum in Proculo*.

Pleromi & *Plerosimi*, Numeri militares, qui sacramentum suum πληρώσαι seu *compleant*, ut est apud Scholiastem Juliani Antecessoris. V. Jac. Gotofredum *ad Leg. 1. Cod. Theod. de Domestic.*

Plethrum, Græcè πλέθρον, sexta pars stadii, f. jugeri pars dimidia, Latinis *Actus quadratus*, Bæticis *Arapennis*. V. suprà. Hinc ἐκπλεθρίζειν, *ecplethrissare*, exercitationis genus, cùm in plethro quis prorsum retrorsumque vicissim, idque sæpe in utramque partem, sine flexu cursitans, unoquoque cursu breve quiddam de spatio demebat, donec in fine illius in medio stetisset, apud Avicennam *lib. 1. Fen 3. doc. 2. cap. 2.* & Galenum *de tuenda Valet. cap. 10*

Pleczka, seu *Plazza*, castrum Germaniæ in ditione Anhaltina, cum tit. Principatus sub proprio Principe, ex Familia Anhaltina. Conditor rami hujus fuit Augustus, ex filiis Joachimi Ernesti, & ad summam ætatem vitam produxit, mortuus A. C. 1653. Superfuere ex Sibylla Solmensi (fil. Johannis Georgii Com. quæ A. C. 1618. ducta A. C 1659. obiit) præter filias Johannam, Sophiam, Elisabetham A. C. 1618. 1627. 1630. genitas, filii Ernestus Gottlieb, Lebrecht, Immanuel, in lucem editi A. C. 1620. 22. 31. Quorum ille brevi Patris fata secutus est, iste Princeps cordatissimus Cœthensi ramo successit & Cœthenam sedem transtulit, sed sine prole ex Sophia Eleonora Ursula (fil. Henrici Volrathi Com. Stolbergii) mortuus est A. C. 1669. Hic, Colonellus Suecicus, de in Candiam etiam adversùs Turcas cum aliis defendit: redux inde mundo valedixit A. C. 1670. gravidâ relictâ viduâ Annâ Eleonorâ (fil. Henrici Com. Stolbergii) quæ enixa est A. C. 1671. Emanuelem Lebrechtum, solum rami hujus hæredem, V. Phil. Jac. Spenerum *Syllege Geneal. Histor. in Fam. Ascanio-Anhaltina*, & in *Theatr. Nobil. Europ. Part. I. p. 57.*

Pleuron, filius Ætoli, frater Calydonis, à quibus nominatæ Ætoliæ paternæ urbes, *Pleuron* & *Calydon*, uti docet Apollodorus *lib. 1.* Utriusque mater Pronoea fuit, Phorbi filia. Ipse verò *Pleuron* Agenorem genuit, cujus fil. Parthaon avus erat Tydei. Monumentum ejus Heroicum memorat Pausanias *lib. 3.*

Pleuron, opp. adde: *Martia* dicitur eidem Statio *Thebaid. lib. 4. versu 727.* quia Mars ibi cultus olim & posteri ejus regioni vicinæ dominati sunt. Subdita Aracyntho, Acarnaniæ nobili monti, celebris olim & potens. Veterem & recentem Strabo suo ævo istam illi succedentem, hoc nomine urbes, commemorat, *lib. 10.*

Plexiles Vestes V. suprà *Lana*.

Plicatilis Corona, V. suprà *Plectilis*.

Plichades, Græcis Πλιχάδες, dicitur totum id, quod inter scrotum & collum vesicæ patet, quæ summa pars est aperturæ femorum crurumque. Pollux, Τὸ μὲν δὲ μεταξὺ πυγῆς καὶ ἰσχίου πλιχάδες καλεῖται, à verbo πλίσσειν, quod est crura aperire ac divaricare Unde πλίξ, τὸ βῆμα, *gressus*, & πλιχας, μηρῶν διάβασιν, *femorum diductio*. Stractis apud Pollucem,

—— —— τὸ θυγάτερα

Περὶ τὸν Λητῴον ὁ πάντες περιεπεπλίχμεθα.

—— —— *filiolæ*

Circa pel vim omnes varitus stabant.

h. e. διεχώρησε τὸ σκέλη, ut idem exponit. Inde ἀμφιπλίξ, *varicus*, apud Sophoclem de Draconibus,

—— ἔπειτα ἀμφιπλὶξ ἀλυφάτι &c.

Itaque πλίσσειν, apud Pollucem reponit Claudius Salmasius omnesque codices vitiosos judicat, qui πλήττειν præferunt. Inde ἀποπλίξασθαι Aristophani *fugere, concitato cursu vel ingenti gradu*, quod Theophrastus dixit, διεσχηκότες φεύγειν, h. e. διεσχηκότα τὰ σκέλη, διαπλίξαντα, *varicatis cruribus aufugere*. Ut ille apud Ovidium,

—— *ingentes varicat gradus* &c.

V. Salmasium *ad Solinum pag. 946.*

Plinthion sive *Lacunar*, ad horas inveniendas, à Scopa Syracusio factum primitus est. Vitruvius *l. 9. c. 9.* ubi de variis Horologiorum formis ac inventoribus, *Arachnen Eudoxus Astrologus: nonnulli dicunt Apollonium. Plinthion sive Lacunar, quod etiam in Circo Flaminio est positum, Scopas Syracusius*: περὶ τὸ ἱστορούμενον *Parmenion*: πρὸς πᾶν κλίμα, *Theodosius & Andreas*. Ubi *Plinthion* illud in Circo Flaminio Romæ positum fuisse, observat. Horologium enim è Sicilia Romam primùm deportatum est, eodemque pene tempore id inventum Sicilia vidit & Roma, Salmasius *ad Solinum p. 636.*

Ploermel, castrum Galliæ, memoratum in *Lit.* Eugenii Pontif. datis A.C. 1145. *In Episcopatu Aletensi Ecclesiam S. Martini de castello Goscelini & castrum Ploermel*, vulgò *Ploermel* nuncupatur. V. Hadrian. Valesium *Not. Galliæ*, in voce *Castrum Goscelini*.

Plocamus, Græcè πλόκαμος, plecta seu trave capillorum est; nam & πλατὺ est *funiculus*, ἀπὸ τοῦ πλέκειν. Hesychius, πλεκτή, σειρά; etiam *plectas* infimæ ætatis Auctores dixere. Πλοκάμους tamen Græci Grammatici longè aliter exponunt, de globis sc. nodisque crinium invicem implexis & intortis, quos & βοστρύχους vocabant. Hesychius, Πλόκαμοι, κόνδυλοι τριχῶν πεπλεγμένοι, *Nodi sunt crinium implexi & calamistro intorti*, atq; in unum corymbium congestæ comæ; quidquid n in nodum extuberat, κόνδυλον Græci vocant, V. suprà in voce *Nodus*, & infrà in *Strophus*. Unde & Poëtæ fumi convolutiones, πλοκάμους appellant. Pollux, πλόκαμοι, πλοχμοὶ, ἀφ᾽ ὧν ἢ καὶ τὸ ἐμπλόκιον ἐμπλέγματι, παρὰ τοῖς κωμικοῖς πλό. Interim nihil prohibet & spiras sertasque plexas crinium ac convolutas ita vocari. Ἐμπλοκή, omnem ornatum capitis muliebris significat, qui in complicandis & flectendis capillis consistit. Aliud enim ἐμπλόκιον κόσμιον, aliud πεπλεγμένον. Artemidorus, Πλέκεσθαι γυναικὶ μόναις συμφέρει, καὶ ἀνδρῶν τοῖς ἔθος ἔχει, *Flecti solis mulieribus convenit, & viris iis, quibus id in more positum*. Unde mulierum crines πλοκάδας Pherecrates appellat, & πλόκος, idem quod πλόκαμος, propriè de crine muliebri. Idem & βόστρυχος. Hesychius, Βόστρυχοι, πλόκαμοι. Ita vocabant autem, quòd *multas flexus & spiras haberet*. Idem βοστρυχίζει, πολυκαμπεῖ. Qui in botryonem unum vel corymbium collectus esset, βότρυν appellavere. Agathias *in Epigr.*

—— —— καὶ τὸ πρόσωπον,

Πλόξε, καὶ εὐπλεκτα βότρυν ἔρεξε κόμης.

V. suprà *Botromatus* &c. Idem comendi genus etiam Σιμπάλιον dixere, de qua voce infrà dicemus. Sic Clemens *in Canonibus*, οὐκ ἔξεστί σοι τρέφειν τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς καὶ συνάγειν εἰς ἕν, ὃ ἐστι σκυτάλιον, ἢ διαχύνειν ἢ μισγεσκεῖν τρίχας. Ubi tres modos tangit comendæ comæ, primum quo crinis colligebatur & in unum sive nodum sive corymbium constringebatur, dictum Σκυτάλιον; alterum, quo capillus effusus absque nodo & ligatura per humeros spargebatur, cui nomen erat Ἀνάχυμα; Tertium, quo coma dividua ac discriminata servabatur, non implexa & inflexa, ut in spatalio; nec effusa, ut in apochymate: quem crinem ἀπειριπλοκον & μισγεσκεῖν Græci vocant, ac τῷ πεπλεγμένῳ opponunt. V. plura hanc in rem apud Salmasium *ad Solinum p. 761. & seqq.* Apud Strabonem, ubi de Ægypti rebus, Πλέκτα seu Διαπλέκτα, dicta sunt navigia Nili è papyro texta. *Papyraceas naves*, Plinius vocat, V. suprà in hac voce.

Plœna, adde: Cùm enim Joannes frater Friderici II. Daniæ Regis, Dux Holsatiæ, & Sonderburgicæ Lineæ conditor, in Slesvicensi Ducatu quædam nactus, numerosam suscepisset sobolem, filiorum ejus minimus natu Joachimus Ernestus *Planensis* seu Arnspeckii rami auctor extitit, de cujus in Oldenburgicum

Comitatum jure aliquid postea dicemus. Natus is A. C. 1595. ex Agnete Hedvige Anhaltina, Dorotheam Augustam Holsatam (Johannis Adolfi Ducis Holsatiæ fil.) sibi junxit, A. C. 1633. atque ex ea genuit Joannem Adolfum 1634. Augustum 1635. Ernestinam 1636. Joah. Ernestum 1637. Georg. Bernardum, A. C. 1639. Agnetem Hedvigem A. C. 1640. Carolum Henricum A. C. 1642. & Sophiam Eleonoram A. C. 1644. è quibus Carolus Henricus obiit A. C. 1655. & Sophia Eleonora nupta est Wolfgango Julio Com. Hohenloico. Joannes verò Adolfus, in Italia, Belgio, Hungaria, fortitudinis militaris documenta edidit, domus Brunsuicensis Campi Marescallus expeditioni in Alsatiam A. C. 1674. nec non sequenti Trevirensi expugnationi atque Crequii Marescalli cladi interfuit, victoriæ præcipuum instrumentum, postea Danicæ militiæ præfectus; uxorem sibi sociavit, post Luisam Amoenam patruelem, Dorotheam Sophiam Brunsuicensem. Augustus, à juventute militiam sectatus, Magdeburgo præfectus est ab Electore Brandeburgico & Generalis exercitus partem in Alsatiæ eodem anno duxit: pater ex Elisabetha Carola Anhaltina Joachimi Friderici Christiani Caroli & filiarum. Joachimus Ernestus, Hispanorum miles, prælio ad Senessam à Gallis captus eodem anno 1674. ad Romanas partes transiit. Georgius tandem Bernardus, Batavis operâ addictâ, cum Rabenhaupio, Groningam masculè defendit, inde Daniæ Regi in expeditione comes fuit & haud pridem mortuus est. Phil. Jacobus Spenerus *Sylloge Geneal. Histor. in Familia Oldenburgo-Danica.* Coeterùm Joachimus præfatus, familiæ *Plœnensis* conditor, cùm supervixisset Antonio Gunthero Oldenburgicorum Comitum ultimo, gradu eo quàm reliqui competitores propior, Daniæ Regi, qui cum Holsatiæ Gotorpiensis prosapiæ Principe hæreditatem diviserat ita, ut Regi Oldenburgum, Duci Delmenhorstum cederet, controversiam movit: Feudorum jura & firmatam sibi a Cæsaribus, Maximiliano II. A. C. 1570. Ferdinando III. A. 1642 & Leopoldo A. C. 1664. successionis spem commemorans, istorum aviditatem incusabat, qui destinatam sibi legibus usuque majorum hæreditatem, in sese vertissent; Illis pacta cum defuncto Comite inita A. C. 1649 ipsius Imperatoris adprobatu legitimum robur adepta, & Comitatus olim, ut vocant, *allodiales* Anno demum 1531. à Carolo V. Antonio Oldenburgico *in feudum oblatos* regerentibus, qualibus etiam agnatos arceri longo usu receptum sit. Obtulere tamen, quibus litium moras molestiasque redimerent, spreta à Duce; secundùm quem, re delatâ ad Cæsaris aulam, lis data est. Eidem postea cum Rege convenit, conditionibus non nisi fortè paciscentibus notis, V. Tob. Pfannerum *de Præcipuis Germaniæ Principum Gentibus cap. 11. de Gente Holsat.*

Ploratorium, in *Vita B. Collectæ 6. Martii*, apud Dominic. Macrum in *Hierolexico* sudariolum est, ad lacrymas tergendas.

Plostellum, in Talmudico *Tractatu de Sabbatho cap. 5. in Mishna*, *Arietes* (die Sabbathi) *non egrediuntur cum* plostello *sub cauda sua*, & *ibidem in Gemara*, *Non egrediuntur arietes cum* plostello, *ne caudam suam inflectant*: Definitur in *Glossa ad eum loc. parva rheda quam caudæ* (ovium utique) *supponunt, quia caput caudæ illorum arietum est latum instar agniculi: neque habet ossa, sed pinguedinem & densitatem & gravitatem: & cùm humum verrit, laceratur ac corrumpitur.* *Proinde* plostellum *ipsis aptant, quod post eos volvitur, cùm ambulant & caudæ illis alligatur.* Nempe in Syria Ægypto Arabiaque oves sunt habentes τὰς οὐρὰς μακράς, τριπήχεων οὐκ ἐλάσσονας, τὰς εἰ ἐπείη σφι ἐπέλκειν, ἕλκεα ἂν ἔχοιεν ἀνατριβομένων πρὸς τῇ γῇ τῶν οὐρέων, *longas caudas, tricubitalibus non minores: quas trahere si permitterent, ulcera contraherent, dum caudæ ad terram attererentur.* Itaq; ἅπας τις τῶν ποιμένων ἐπίσταται ξυλουργέειν ἐς τοσοῦτο, ἁμαξίδας γὰρ ποιεῦντες, ὑποδέουσι αὐτὰς τῇσι οὐρῇσι, ἑνὸς ἑκάστου κτήνεος τὴν οὐρὴν ἐπὶ ἁμαξίδα ἑκάστην καταδέοντες, *Unusquisque pastorum hactenus arte fabrili doctus est, ut plostella faciant, quæ illarum caudis subligent, singulas ovium caudas singulis plostellis devincientes*, uti habet Herodotus *lib. 3. cap. 113.* V. quoque Ælianum *Histor. Animal. lib. 10. cap. 4.* & quæ suprà ex Bocharto annotavimus, de *Ovium cauda*.

Plostellum Pœnicum, apud Varronem *de Re Rust. lib. 1. cap. 52.* tanquam à *Pœnis* inventum, qui ex Chananæa venerant, plaustrum erat rotis instructum, quoad triturandum olim in Hispania citeriore alibique utebantur. Factum id fuit ex assibus seu asseribus dentatis, cum orbiculis, i. rotulis, ut idem addit; in eo autem sedit aliquis, atque agitavit, quæ trahebant jumenta. Meminit eorundem Hieronymus in *Esaiam cap. 25. Sunt carpenta ferrata, rotis per medium in serrarum modum se volventibus, quæ stipulam conterunt & comminuunt in paleas.* Et *cap. 28. Quæ* (plaustrorum rotæ) *in serrarum similitudinem ferreæ circumaguntur & trahuntur super demessas segetes.* Item, *Triticum, de quo efficitur panis, rotis ferreis teritur & omnis ejus stipula comminuitur in paleas.* Sic Cyrillus *in Esaiam cap. 45.* postquam in Ægypto triticum dixit boum ungulis triturari, *Alibi*, ait, ἁμάξαις χρώμενοι καὶ τροχοῖς πεπρισμένοις αὐτὸ δὴ τοῦτο μεταδιώκουσι, *Plaustris & rotis serratis utentes id ipsum præstant.* Ab Esaia namque sæpe ad hujusmodi plaustra allusum est, si Interpretes sequimur. Ita enim habet Græca Editio, *Esajæ cap. 25. vers. 10.* Καταπατηθήσεται ἡ Μωαβῖτις, ὃν τρόπον πατοῦσιν ἅλωνα ἐν ἁμάξαις. Et Romana, *Triturabitur Moab sub eo, sicut teruntur paleæ in plaustro.* Et Esaiæ *cap. 28. versu 27.* Οὐδὲ τροχὸς ἁμάξης περιάξει ἐπὶ τὸ κύμινον, ubi Romana, *Neque rota plaustri super cuminum circuibit.* Et de pane, *versu 28. Neque vexabit eum rota plaustri.* Et Esaiæ *cap. 41. versu 15.* Ἐποίησά σε, ὡς τροχοὺς ἁμάξης ἀλοῶντας. Et Vulgata, *Ego posui te, quasi plaustrum triturans.* Neque multo aliter Syra ac Arabica. Sed, utut omnes hos locos, qui citati sunt, præstare difficile sit, certum tamen est de his plaustris agi, *cap. 28. versu 27. & 28.* Et quidem, cùm grana quævis baculo olim excuterentur, uti constat ex Judicum *cap. 6. versu 11.* & Ruthæ *cap. 2. versu 17.* ætate Esaiæ jam distinctio hæc in usu fuit, ut debiliora semina baculo more prisco excuterentur, *panis* verò, id est, triticum, rotâ plaustri contereretur. Ita enim Et. *d. l. Nam non tribulâ trituratur melanthium, aut rota plaustri super cyminum versatur, sed baculo excutitur melanthium, & cyminum virgâ. Panis vero comminuitur quia non in perpetuum pergit triturare ipsum, ubi quassat rota plaustri sui, equitibus suis non comminuit ipsum* &c. Sam. Bochartum *Hieroz. Part. pr. L. II. c. 32.* Quomodo vero ab hoc *Plostello* differat illud tribuli genus, quod πριστήριον Græci, h. e. *pressorium instrumentum*, Hebræi מורג *morag*, appellaverunt, ut videre est Esaiæ *cap. 41. versu 15.* dicetur infra ubi de *Tribulo*.

Plotæ Murænæ, Græcè πλωταί antiquitus, postea ἐξαφρίζουσαι, Lat. *Flutæ*, ex edentularum genere fuere, & ex Siculo gurgite, ubi capiebantur optimæ, Procerum Rom. vivariis inferebantur. Macrobius, *Accersebantur autem murænæ ad piscinas nostræ urbis ab usque freto Siculo, illic enim optimæ esse creduntur, tam hercules quam anguillæ, & utræque ex illo loco Græcè πλωταί vocantur, Latinè flutæ, quòd in summo supernantes æquore Sole torrefactæ, curvare se posse & in aquam mergere desinunt, atque ita faciles captu sunt.* Plotæ vitium nempe imbecillitate, ubi cutem Sole torrefecerunt, pessùm redire ampliùs non possunt, nec fundum maris repetere, sed in summo mari, velut exanimes, feruntur. Quâ de causâ & ἐξαφρίζουσαι postmodum Græcis dictæ, quam vocem Latinam fecit Cassiodorus, mox laudandus. Ἐξαφρίζειν enim dicuntur, qui oram solvunt & altum capessunt, ut navigent; sicut contra ἀφρίζουσαι naves, quæ stant in portu. Eadem ratione πλωταί &c. V. plura suprà, ubi de *Murænis*, nec non voce *Myrus*. Ita autem Cassiodori locus habet: *Exormiston quoque inter pisces regium genus, compar murænis corpore, colore distans, maribus flavis, c. lostrea ... tudine pretiosum, oleosa suavi liquore conguiatum, appetibilis gratæque pinguedo, cùm spumis fluctuantibus inter aëris confinia caperit enatare, nescit ad cubilia redire, quæ deserit credo, aut immemor reversionis, aut teneritudine summa motibus nequit undis elevantibus contraria obluctatione demergere: fertur velut corpus exanime, nullis nisibus periculum, nulla arte devitans & hinc viribus destitutus, redire non creditur, quia nec fugere posse sentitur. Hic planè tantæ unicæ dinis esse dignoscitur, ut ei nemo piscium comparetur* &c.

Ploti, Festo qui planis sunt pedibus, οἱ πλατύποδες; iidem & *plauti*. Unde apud Tertull. *de Pallio* Salmasius *Plautiores conchas* legi jubet, pro *lautiores c. 3.* ubi de pinnarum vellere, atq; intelligi voce hac pinnas πλατυτέρας, quales sunt omnes margaritiferæ conchæ & quæ diptychæ sunt, latiùs enim patent. *Plotus*, autem & *Plautus* Latinè idem, quod πλατὺς & ex Græco venit. Nam Æoles πλωτὺς dicebant, ut βροχὺς, pro βραχὺς: inde Latinum, *plotus*, quod & *plautus* dicebatur, ut ὀρείχαλκος, *auri chalcum*, *clodo* & *claudo*, *cotes* & *cautes*. Festo certè *plauti canes*, *quorum aures languidæ sunt & flaccidæ, & latiùs videntur patere.* Iu totus, *plautis auribus, gracili corpore*, de canibus. *Ploti* etiam eidem Festo, &c. At dimidiatæ soleæ, quæ *semiplotia* dicebantur, non à *plotis* pedibus, aut quò planius pedes ponerentur, appellatæ, sed à *plotis* sandaliis, quæ Gr. βλαυτία. Nam *plotia* sunt βλαυτία & *semiplotia* ἡμιβλαύτια. Hujusmodi autem *plautiores* & patentiores conchas, de quibus l. c. χήμας Græci vocant. Isidorus, *Concharum diversa sunt genera, inter quas & margaritifera, quæ & ceca dicuntur, quia in eis pretiosus calculus solidatur*: Quasi sc. à cœlo hauriant rorem illum, qui constrictus & coagulatus pretiosum calculum format. Sed ratio etymi falsa & inepta, Ita namq; dicebantur omnes plautiores & latiores conchæ. Galenus in *Lexico*, χήμαι χηραμίδες ... Χοιράδες ... Erotianus, χηραμίδα ... Salmasius *Not. ad Tertull. l.* V. quoque suprà, ubi egimus de voce *Plaustrum*, & hic in *Ploum*.

Plotius Grippus, nomen Romani illustris Viri, ad quem extat Papinii Statii *Risus Satur. l. 4. Sylv. 9.* ubi *Animadv.* Barthii vide.

Ploum, in vett. Glossis, *quod habet duas rotas*, aratrum; cujusmodi fuit, quod Galli *planrati* aut *plammorati* vocabant, ut auctor est Plinius *lib. 18. cap. 18.* Car. du Fresne *Glossar.*

Ploximum, Italis Transpadanis olim dicebatur capsum: Unde Catullus, *Gingivas ploximi habet veteris.* Origine Græcâ, à πλέκω enim πλέξιμον, ut à πλέκω, πλεξίμον; ex πλέξιμον autem *ploximum* fecere Latini. Et quidem πλέγμα ejusmodi carrorum & cisiorum capsum Græci vocant. Hesychius, Eustathius, Alii, qui & πέρινθα. Ὑπερτερίην quoque Homerus, quod interpretantur Grammatici τὸ πλέγμα καὶ τὸ ἄγγος τῆς ἁμάξης, *Sirpeas* Latini aliàs. Ovid.

— *Et in plaustro sirpea lata fuit.*

Ubi malè in vulgatis, *scirpea* &c. V. suprà *Caps.*

Pluma, in avibus aliud, aliud penna. Fridericus II. Imp. *de Arte Venandi lib. 1. cap. 45. Nam plumas dicimus, quæ habent cannulas in radice, & costam procedentem, per medium gibbositatis, usque ad ultimum earum. Hæ plumæ nascuntur per totum corpus, & cooperiunt cutem: sed pennas dicimus, quæ habent majores cannulas, radices sibi & similiter costam protensam per medium pilositatis usque ad summum. Hæ sunt majores plumis, & multo magis sunt ad sustinendum volucrem in aere, quàm ad cooperimentum cutis*, apud Car. du Fresne *Glossar.* Quæ tamen non rarò confundi videas. Inde non unus humano generi usus. Certè *Pluma*, galeas ac petasos militum, postquam setis ex cauda equina, (unde *Ἱππουρις* dicta) uti desierunt, ornare jam olim cœpere; unde *πλήρων φάλων* Polybius vocat. Et quidem, è tribus Carum inventis, primo loco ab Herodoto *in Clio* memoratur, quòd galeis cristas illigarint: quod non ad ornatum modò, sed terrorem etiam factum fuisse, notum est. Præterea hodieque *Plumarum* usus in culcitris est, ac cervicalibus, quam consuetudinem itidem multi jam ævi esse, discimus ex Plinio. Ita enim is *lib. 10. c. 22. Candidorum* (anserum) *alterum vectigal* in Pluma *est. Velluntur quibusdam locis bis anno. Rursus plumigeri vestiuntur, molliorque, quæ corpori quàm proxima, & è Germania laudatissima. Candidi ibi verùm minores, Gantæ vocantur. Pretium plumæ eorum in libras denarii quini. Et inde crimina plerumque auxiliorum præfectis, à vigili statione ad hæc aucupia dimissis cohortibus totis. Eoque deliciæ processere, ut sine hoc instrumento durare jam ne virorum quidem cervices possint.* Sed ulteriùs longè Heliogabali provecta luxuries est, qui non nisi subalaribus perdicum pennis culcitras farciri voluit. At ex *plumis*, seu *plumeos lectos* Anglis suis interdixisse Henricum V. R. scribit Gobelinus *Commentar. Pii II. Pontif. Rom. lib. 6.* additque, animum ei fuisse, si totum Franciæ Regnum occupasset, vini usum auferre, omnesque vineas aratro vertere, nihil tantopere hominum vires, quàm *plumas* & vinum, enervare rato. Istiusmodi verò lectos seu pulvinaria, *Plumacia* dicit Papias, eo quòd *plumis* impleantur. Neque aliâ notione usurpavit Gotefridus Viterbiensis *Chron. Part. 9.*

Ultimus Assyriæ Rex nomine Sardanapala
Fecerat ex pluma plumacia, clausus in aula,
Facta suis digitis culcitra prima fuit &c.

Sed magis admirationem meretur is *Plumarum* usus, qui apud Gentes toto à nobis Atlantico divisas obtinet. Hæ plumulas minutas Psittaci aliarumque avium discolorum, forcipe ad id præparato extrahunt, apteque sociant, prout exigit opus id, quod paratur. Nunc enim pileos, perizomata, vestes; nunc aulæa, tapetiaque, nunc clypeorum & ensium ornamenta, inde concinnant, imò & imagines, aptè adeo unumquodque referentes, ut subinde illa exsuperent, quæ penicillo habemus expressa. Ad quod licèt variarum avium plumulæ sint idoneæ, facilè tamen principem merentur locum, exiguæ illæ in tractu Mexicano, haud apibus majores, & harum instar, rore ex floribus collecto viventes gliriumque instar totam dormientes hyemem: quarum plumulæ vel solæ operi sufficere plumatili creduntur. Et quidem ejus generis, aliarumque avium discolorum plumulæ, divendi in America nundinarum tempore solent: imò opes multorum in iis solis sitæ sunt: qua de re V. plura apud Ulyssem Aldrovandum *Ornithol. tom. 2. lib. 9 pag. 856.* compluriaque id generis conspicere est, in Amstelodamensium Urbe. De Sinensibus quoque, avium diversicolorum pulcherrimarum, quas Quangsia in *Queilin* habet, plumas pulchro amœnissimoque ad aspectum colore, pannis sericis intertexere, refert Auctor Anon. *Sinæ & Eur. cap. 37.* Existimant autem eruditi quidam, nec Antiquis artem hanc penitùs ignotam fuisse, dictosque *Plumarios*, qui ex plumis vestes texerent; ita apud Nonium vocari Varroni *Cat.* sive *de liberis educandis*: item Vitruvio *lib. 6. cap. 7.* Sed omnino adsentiendum, per Textores *plumarios*, intelligentibus eos, qui acu vestes, ad modum *plumarum*, pingerent. Sic *plumatiles* vestes *ποικιλόπτερος*, ac similiter Publ. Syro *Plumatum aureum Babylonicum*, quòd aurum purpuraque acu insuerentur tapetibus Babylonicis: Item Vopisco, tunicæ *micantes purpurâ, plumandi difficultate pernobiles*: quem in locum multa præclarè de hac Arte Salmasius more annotavit, Gerh. Joh. Vossius *de orig. & progr. Idolol. lib. 3. cap. 98.* Anton. Thysius JC. *Notis in A. Gellium lib. 2. cap. 7. ubi versus citatur 770. ex Æneid. 10.*

——— ——— ——— *Quem pellis ahenis*
In Plumam *squamis auro conserta tegebat*:

In similitudinem, inquit, *plumæ. Plumæ autem propriè erant in vestibus, notæ rotundæ ex auro vel purpura, instar plumarum, intertextæ ac variatæ. Ita & laminæ rotundæ vel circuli ferrei, plumæ dicebantur. Sed propriè de vestibus: hinc & Plumarii dicti. De Arte plumandi ita Turnebus lib. 9. cap. 21. Species quædam propriè est acu pingendi, cùm clavi aut patagia, aut segmenta, aut scutulæ, aut tessellæ sic aliæ aliis superassuuntur, ut plumam avium referant: unde & Plumariorum & plumandi nomen ortum est, per similitudinem traductum, aut cùm, sine assumento, acu pingendo plumæ avium referuntur. Quinetiam ad Artem textoriam vel insertiones laminarum refertur. Servius, Pluma est armatura, ubi in laminam se induit. Conjungit hic Poëta squamas cum plumis &c.* Meminit *Plumatilis vestis* Plautus, ubi varia muliebrium vestimentorum nomina conglomerat, *Epidic. Act. 2 Sc. 2.*

Cumatile aut Plumatile, *cerinum aut melinum, gerra maxima.*

In quæ verba Octav. Ferrarius *de Re Vestiar. lib. 3. cap. 20. An vestis*, inquit, *confici possit ex plumis, haud scio. Verisimilius est, clavis distinctam fuisse opere Phrygionis, qui plumarum formam referrent, unde opus Plumarium.* Ubi, quod haud scire se profitetur, ex Americanis suprà memoratis, edoceri potuit: Ipse manicam, cui frigoris arcendi causâ manus hyberno tempore inseri solent, ex *Plumis* scitissimè confectam, operâ Pellionis Basiliensis, non sine voluptate haud pridem vidi. Sed de opere *Plumario* infrà pluribus agetur. Hic verò non omittendus *plumarum* in bello usus, quarum adustarum fœdo nidore Ambracienses Romanos, urbem obsidentes & cuniculo occulto acto acriùs imminentes, non parùm morati sunt, uti pluribus exponit Livius *lib. 38. cap. 7.* V. quoque suprà in voce *Dolium*.

Plumacium, apud Anastasium Biblioth. *in Sergio*, *In quo interius plumacium ex holoserico superpositum*: Dominico Macro pulvinar ex *plumis* est. Aliis opus *Plumariorum* arte, de quâ infrà, factum. Sed Ambrosius *lib. 5. cap. 17.* ubi de Hygini exilio agens, senem hunc absque pulvinari ac veste non fuisse expellendum ait, hac ipsa voce utitur, *Ne sine veste, sine plumacio, pateretur extrudi senem.* V. suprà, ut & in voce *Plumella*

Plumaria Ars, Vett. celebrata, Jac. Cujacio, Bulengero, aliis, censetur sic vocata, eò quod Artifices istiusmodi primitus vestimenta ex avium conficerent *plumis*. Prudentius *Hamartig.*

——— *Hunc videas lascivas præpete versu*
Venantem tunicas, avium quoque versicolorum
Indumenta novis texentem plumea telis.

Corippus *lib. 2.*

——— ——— ——— *Sedemque paternam*
Constructam plumis, pulchrisque tapetibus altam.

Et Seneca *Epist. 91. Non avium plumæ in usum vestis conferuntur.* Varro, *Nulla, quæ non didicit pingere, potest judicare, quid sit bene pictum à Plumario &c.* Cujusmodi texturæ Philoctetes primus inventor fuisse traditur, qui in Insula Lemno diu versatus in summa rerum inopia, avium, quas configebat, carnibus vescebatur, & plumis induebatur. Q. Smyrnæus *lib. 9. v. 356.*

——— ——— ——— Ἀμφὶ δ' ἄρ' αὐτῷ
Οἰωνῶν πτερὰ πολλὰ περὶ λέχεσσι κέχυντο
Ἄλλα δ' ἐπ' ἀλλήλοισι περὶ χροΐ, χείματος ἄλκαρ
Λευγαλέου ———

——— ——— ——— *Plurima circùm*
Pluma avium strata in thalamis hinc inde jacebat:
Pars consuta grave à pallenti corpore frigus
Arcebat.

Accius Poëta Tragicus in *Philoctete*, apud Censorinum *de Die Nat. cap. 28.*

Pro veste pennis membra textis contegit.

Item apud Varr. *de L. L. lib. 5.*

——— ——— ——— *Ingemiscimus,*
Quòd hæc pennigero, non armigero in corpore
Tela exercemus.

Quem Accii locum citat Cicero *Epist. 33. lib. 7.* & ad priorem sic idem alludit, *de Finib. lib. 5. Philoctetes, ut apud Accium est, pennarum contextu corpori tegumenta faciebat.* Hanc industriam postea imitati sunt aucupes, teste Plutarcho *de fortit. Alex. lib. 1.* Πτερωτοῖς ἀμπεχόμενοι χιτωνίσκοις, ἐπὰν ἐπὶ θήραν ὀρνίθων ἴωσιν, *Plumeis induuntur vestibus, cùm avium venationes aggrediuntur*: ut viz. aves hac specie delusæ incautiùs accederent. Tandem res cessit in luxum, ut videre est in Prudentii aliorumque verbis suprà adductis. Et verò vix quidquam est hoc artificio mirabilius, quod multis ab hinc seculis intermortuum Americanorum operâ incipit reviviscere, uti dictum. V. Fullerum ex Cortesio & aliis *Miscellan. lib. 1. cap. 30.* An verò harum vestium artifices à Vulgato Interprete designantur, quoties *Plumariorum* aut *Plumarii operis*, in Exodo meminit? Ità definiunt modò dictus Fullerus & Scaliger in *Varron.* Bochartus *Plumarii* vocem putat patere latiùs; cùm respondeat Hebræis רקם & חשב, quarum prior *Acupictorem* propriè significat, posterior Polymitarium, neutra Plumarum textorem. Et si *Plumarius* is sit, qui aulæa aut vestes texit ex plumis, cur Exodi *cap. 35. vers. 35.* opera ejus texi dicuntur, non de pluma, sed de *hyacintho ac purpura, cocco, & bysso*? Cui simile est, quòd Exodi *cap. 39. vers. 23.* fit *Aaroni cingulum de bysso retorta, hyacintho, purpura ac vermiculo bis tincto, arte plumaria.* Ut artem hanc versatam fuisse palàm fit in textura byssi, purpuræ &c. non plumarum. Cur ergo *Plumaria* dicta? Quia, ut Turnebus *Adversar. lib. 11. cap. 20.* ait, species quædam est solerter acu pingendi, cùm clavi, aut, patagia, aut segmenta aut scutulæ aut tessellæ, sic aliæ aliis in veste superassuuntur, ut avium *plumam* referant &c. aut, cùm sine assumento acu pingendo *plumæ* avium referuntur: cujusmodi opus *cumatile* aut *plumatile* Plauto dicitur, ut vidimus &c. Interim non rejicienda Fulleri sententia videtur *Misell. Sacror. lib. 1. cap. 20.* Artem *plumariam* circa ipsas avium plumas primitus versatam esse, inde

verò Polymitariam & Acupictoriam occasionem simul ac nomen hausisse. Hoc certum, postmodum *Plumariam* artem eam appellatam fuisse, quam Ποικιλτικὴν vocabant, ac dictos *Plumarios*, qui *plumas*, atque adeo alias florum v. g. animalium, hominumque figuras, aut acu pingebant aut arte textoriâ exprimebant in serico: sed & *plumas* imitatione itidem verarum plumarum, vocarunt Vett. notas ex auro vel purpura rotundas, quibus vestes intexebantur & variabantur, quasque etiam *clavos* dixerunt, & *oculos*. Unde *vestes purpurâ oculare*, apud Tertullianum *de Pudic.* & Hebræi quoque maculas in vestibus rotundas, acu *Plumariis* intextas, *ocellos* appellavere; qua de re V. infrà, in voce *Plumatum*. Pronuntiarunt verò artem hanc ποικιλτικὴν Texturæ speciem Vett. Pollux, ποικιλτικὴ δὲ Αἰσχύλος Τερθρεύματα καλεῖ, ἔστι δὲ τοῦ ὑφαντικοῦ εἶδος. Inde *Plumarii textores*. Firmicus, *Faciens Linteones, aut tunicarum Textores plumarios*. Linteones in tela texebant, *Plumarii* textores acu lintea variabant, qui & *texere* dicebantur, non pectine, sed *acu*. Hinc *Plumariorum Textrinæ*, apud Vitruvium *lib. 6. cap. 7.* Indidem & *plumare* pro texere positum Aldhelmo *de laudibus Virginit.*

> *Candida pòst sequitur cum binis martyra sertis:*
> *Integritas nitidam, nec non & passio rubram*
> *Plumabant pariter mactâ virtute coronam.*

In vett. Schedis MSS. *rapio lintea texere*, pro acu pingere, reperit Salmasius: *Aliqua nobilissima mulierum duo tenuia lintea palladiis artibus unius in telæ volumine rapio delicatiore texuerat.* Ubi *rapium delicatius*, est acus delicatior, à verbo ῥάπτω, ῥαπτὸς & ῥαπτικὸς &c. Erant verò *Plumarii* duûm generum, ut jam suprà indigitatum, Phrygiones nempe & Babylonicorum pictores: Namque & hi, qui Babylonica peristromata variis coloribus intextis pingebant (quam Artem Babylonem maximè celebrasse & nomen imposuisse, refert Plinius) *Plumariorum* nomine venere. Quos dum à Phrygibus ita separat Tertullianus, ut Phrygibus *infuendi* artem, Babylonits *intexendi* tribuat, corrigitur a Salmasio, ut vidimus suprà, ubi de *Phrygionibus*. Verum autem inter utrosque discrimen quodnam fuerit, dictum ibid. Diversi ab utrisque fuere Polymitarii, qui pectine, quod hi acu, effecere: inter eos & ad illos tandem *Plumariorum* nomen sese extendit. Cùm enim *plumare* nihil aliud esset, quàm plures notas in modum plumæ factas vestibus cum pictura intexere, aut acu addere: postea id verbi de quacunque variegatione cœptum est usurpari. Inde *Plumarii* dicti, οἱ ποικιλταὶ, cujuscunque illi generis essent, & quocunque modo variare scirent vestes ac pingere: quod idem verbo quoque *virgare* contigit. Hoc namque cùm propriè significet, virgis in longum latumque transversim positis variare ac maculis quadratis, operi reticulato similibus, aliquid distinguere, quo genere solebant Gallorum vestes ornari: non dubitarunt Auctores, quamlibetcunque macularum varietatem exprimere volentes, eam hoc verbo usurpativè designare. Sed de hac voce infrà. V. Salmasium *ad Vopiscum in Carino*, h. l. *Jam quid lineas petitas Ægypto loquar? quid Tyro & Sidone tenuitate perlucidas, micantes purpura, plumandi difficultate pernobiles.* Ubi *plumandi* verbo utitur, quod *operi plumario operam dare* denotat. Longè alio sensu idem adhibet, in *Carm. de Sodoma* Cyprianus, an Tertullianus?

> *Viderit Eridanus si qua illic populus albet,*
> *Aut siquis* plumat *senio modulatior ales.*

Hic enim de avibus in sensu proprio usurpatur, pro *plumis vestiri*. Nonius. *Pilare dictum est, ut plumare, pilis vestiri.* Gellius *lib. 2 cap. 29. pullis jamjam plumantibus.* Et *lib. 9 cap 4. Corporibus hirtis & avium ritu plumantibus.* V. Joh. Frid. Gronovium *Observ. in Eccles. cap. 22.*

Plumatum Babylonicum, apud Publ. Syrum. ubi de pavone ait,

> Plumato *amictus aureo Babylonico*,

quibusdam idem est cum *purpureo*. Quia in *Periplo* Arrianus purpuræ meminit, ex Apologo Babylonis urbe, ad Euphratis ostium. Et τὸν Βαβυλώνιον κόσμον laudat Philostratus *Epist. 28. ad mulier.* Porro de *Pallium Sinar* seu *Babylonicum*, *Jos. cap. 7. v. 21.* Rabbi Kimhi hanc esse *pallium ex purpura Babylonica*; & Hieronymo *coccineum*. Bochartus verò per *plumatum* intelligit *varium*. Quia, ut ex Plinio patet, *colores diversos picturæ intexere Babylon maximè celebravit & nomen imposuit.* Eò nos ducunt hæc Æliani de pavone, *lib. 5. cap 21* Δεινὸς φιλόκοσμος ὁ ταὼς τῶν πτερῶν τὸ πολύμορφον ὑπὲρ τὴν τῶν Μήδων ἐσθῆτα, καὶ τὰ τῶν Περσῶν ποικίλματα. *Ambitio & ostentatio pennarum speciem multiformem, supra Medorum vestem & Persarum varios colores.* Unde Antiphon *Orat. de pavonibus c. Erasistr.* quem citant Athenæus *lib. 9.* & Ælianus *loc. cit.* pavones, vero nomine, id est, ταῶνας, nunquam appellat, sed solùm ὄρνεις ποικίλους, *aves varias*; quasi hoc ipso ab aliis maximè distinguantur, Sam. Bochartus *Hierozoici Part. poster. lib. I. cap. 10.* Atque sic passim, *plumata vestes*, & *plumatiles*, & *plumata Babylonica*, quæ pluribus *plumis*, h. e. notis ex auro vel purpura rotundis & in modum plumarum factis, quibus vestes intertexebantur & acu variabantur, sparsæ erant. Nonius, vestis *plumatilis* est clavata, aut ex clavis facta. Theodoretus in 2. Reg. *Quæst. 28.* καρπωτὸν vocat: כתנת פסים ὁ μὲν Ἀκύλας χιτῶνα καρπωτὸν ἡρμήνευσεν διὰ τὸ καρποὺς ἐνυφασμένους ἔχειν, οἱ δὲ αὐτὸν καλοῦσι πλουμαρικόν, *Aquilas quidem tunicam carpotam interpretatus est, tanquam fructus habentem, quod hodie* Plumaricum *vocant* &c. Nempe *plumas*, ut dictum, hujusmodi notas in vestibus vocarunt. Sic laminas rotundas vel circulos ferreos, & quibus loricæ succudebantur, *plumas* etiam dixerunt, quòd *plumarum* referrent similitudinem, & *squamas*, quòd squamarum. Unde *plumata lorica*, ex laminis ferreis in modum *plumæ* consertæ. Virgilius *Æneid. lib. 11.*

> *Spumantemq; agitabat equum, quem pellis ahenis*
> *In* plumam *squamis auro conserta tegebat.*

Ubi *ahenis in plumam squamis*, id est, æreis bracteis in plumarum aut squamarum similitudinem. Ad quem locum Servius ex Sallustio, *Equis paria operimenta erant, quæ lintea ferreis laminis in modum plumæ adnexuerant.* Tales *loricæ plumata*, de quibus Justinus *lib. 41.* ubi de Parthis, *Munimentum ipsis, equisq; loricæ plumatæ sunt, quæ utrumq; toto corpore tegunt.* Et Ammianus de iisdem *lib 24. Romani hostem undiq; laminis ferreis, in modum plumæ tenuis, contectum &c. lacessebant.* Quomodo de Sarmatis & Quadis idem habet *lib. 17. Loricæ ex cornibus rasis & levigatis, plumarum in speciem, indumentis innexa.* Unde lux Statio *Thebaid. lib. 4. versu 268.*

> ——— ——— *aspera plumis*
> *Terga Cydonæâ corytos arundine pulsat.*

Et *lib. 11. vers. 543.*

> —— *aliè ensem germani in corpore pressit,*
> *Quà malè jam* plumis *imus tegit inguina thorax.*

Sam. Bochartus *Hierozoic. part. prior. lib. I. cap. 3.* V. quoque infrà in *Plumeum*. Quæ verò in vestibus *plumæ*, σημεῖα Græcis, Latinis *notæ* & *signa* dicta: Unde χρυσόσημος vestis & πορφυρόσημος, *aureis purpureisque notis insignita*; ut contrà ἄσημος, quæ nihil auri & purpuræ intextum haberet. Virgilius,

> —— *pallam signis auroq; rigentem.*

h. e. *signis aureis asperam*, χρυσόσημον. Ovidius,

> *Purpureasque notas filis intexuit albis.*

Quintilianus *lib. 8. cap. 5. Porrò ut adfert lumen clavus purpuræ loco insertus, ita neminem decetet intertexta notis pluribus vestis.* *Clavos* autem etiam Latini vocabant, ut Græci ἥλους, à figura. Variis enim figuris, quà rotundis quà quadratis, Vett. luxuria lusit in vestibus auro purpurave illudendis: quarum quæ rotundæ erant inque circulum flexæ, *plumas* propriè, ut dictum, vocitarunt Latini & fortasse etiam *clavos*; namque & horum capita rotunda. Unde κεφαλίσκοι Græcis. Dixerunt & *oculos*: Hinc *vestes purpura oculare*, apud Tertullianum *de Pudic. Sed enim plerosque Interpretes parabolarum idem exitus decipit, quem in vestibus purpura oculandis sæpissimè evenire est.* Purpurâ clavare vestem, & purpurâ oculare, idem erat. Hebræis quoque maculæ in vestibus rotundæ, Plumarii intextæ acu, *ocelli*. Hinc verbum שבץ *vestem oculare*, Et *opere plumario oculos vesti intexere*. Et תשבץ *quod oculatum est & oculis intextum*: Palas annulorum & illos vestium ocellos eodem nomine apellarunt. Sic Græci σφραγῖδας & de annulorum palis & de vestium signis sive clavis dixerunt. Hesychius, σφραγῖδες, αἱ ἐπὶ τῶν δακτυλίων καὶ τὰ τῶν ἱματίων σημεῖα. Σφραγὶς est gemma ipsa, *pala* autem pars annuli, quæ gemmam cohibet, *palea* quoque & *paleta* dicta. Hæc rotunda erat & cava: unde & vestium clavi rotundi ita dicebantur à figura. Sed & κέγχρους rotundas istiusmodi macularum in acupictis formas, Græcis appellari consuevisse, diximus ex Athenæo. Quo nomine etiam insignivere poculorum emblemata, & signa, quibus asperantur, quòd *milio* simillima essent, &c. Fiebant porrò & intexebantur vestibus etiam quadrati clavi: quos Salaminii κύβους vocarunt, à tesserarum forma, teste Hesych. *tesseras* quoque Latini, recentiores Græci ταβλία vel ταυλία, h. e. *tabulas*, ita enim & tesseras dicebant. *Tabulas* tamen infimæ Latinitatis auctores appellarunt etiam orbiculos illos ligneos vel eboreos, h. e. calculos, quibus in tabula luditur. Sic *tabulæ* & ταβλία in vestibus, rotundi clavi fuerint. Anastasius in *Leone III.* alibique passim istiusmodi tabularum & orbiculorum, quibus vestes aut vela clavabantur, meminit. Ταβλία χρυσᾶ & πορφυρᾶ, pro *clavis aureis & purpureis*, in Fastis Græcis. *Plumas* Latini, ut non semel dictum: & hinc Græci recentiores Πλουμία, de qua voce mox dicetur. A' *plumis* illis igitur, h. e. clavis, quibus vestes intertexebantur, *Plumarium opus* & *Plumarii* Textores dicti, non solùm qui clavos vestibus insuerent seu intexerent, sed & qui quocunque genere picturæ, quibuscunque coloribus & figuris variatas vestes, acu pingerent. Unde quod obiter noto, *clavata* vestis non eadem cum *picta* fuit. Clavata enim, unius formæ clavos, aureos aut purpureos suis locis insertos & insutos habuit: picta verò diversis coloribus intexta fuit, ac varias rerum animaliumque formas acu impressas ostendit; cujus differentiæ exemplum in Toga picta & Tunica palmata Romanorum; quæ cùm utraque vestis esset purpurea ac triumphalis, altera nempe Toga, picta fuit, ποικίλην περιβόλαιον & ποικίλην ἐσθῆτα, Dionysio *lib. 3.* altera, nempe Tunica, auro clavata fuit, eidem χρυσόσημος semper dicta. Postea verò, cùm

sub

sub Impp. & tunicæ triumphales pingi essent cœptæ, & à picturæ genere, seu argumento (quòd palmas sc. intextas haberent, cùm prius à clavorum latitudine *clavatæ* dicerentur) *palmatæ* appellarentur, confundi hæc nomina inceperunt, & pictæ quoque Togæ passim *palmatæ* dictæ, apud medii inprimis ævi Scriptores, qui non aliter eas, quàm *Togas palmatas*, vocare consueverunt. V. Salmasium *ad Vopiscum*, & de virgatis vestibus, namque & sic aliquando *plumatæ* dici fuerunt solitæ (quamvis *virga* & *pluma* vestium multùm different) infrà.

Plumbata, apud Gauterium Cancellarium *de Bellis Antiochenis pag.* 453. *Telis, sagittis*, plumbatis *ferratis & crebris gladiorum ictibus reinvadendo acerrimè percusserunt*: Brissonio jaculi genus est, in modum sagittæ pennis instructum, quod Vett. Sipontino teste, *Manzbarbatum* vocabant, planè peregrino vocabulo, à quo milites, qui *plumbatis* utebantur, *Manobarbali* sunt appellati: Idem ex Auctore *libelli de Rebus bellicis*, qui *Notitiæ Imp. Rom.* subjunctus est. *Plumbatæ* duo genera fuisse docet: unum, cujus ligno ferrum ad formam venabuli aptatum infigebatur, fistulâ ejusdem ferri parumper extensâ, supra quam modico interjecto spatio, plumbo adhærentes aculei, velut tribuli, emergebant, quæ *plumbata tribulata* appellabatur; Alterum *mamillatum*, cujusmodi plumbata bene extensa & directa virga accipiebat in extremitate sui rotundum & in acumen deductum ferrum, similibus locis, quibus superior in tribulata, plumbo & pennis adhærentibus. V. Vegetium *lib.* 1. *cap.* 17. & *lib.* 2. *cap.* 15. Car. du Fresne, *Plumbatæ*, in re militari, clavæ sunt plumbo, quò graviores existant, munitæ, Gallis *Plommées*, in *Glossar.* V. & infrà.

Plumbatores, dicti sunt, qui *plumbeas bullas* Pontificum diplomatis appendunt, Vestr. Octavianus *Introduct. in Rom. aul. act lib.* 1. *cap.* 3. & ex eo Herm. Hugo *de prim. scrib. orig. cap.* 31. *pag.* 192. Quid *Bullæ* propriè, notum: hinc ad diplomata Imperatorum, ab Imperatoribus ad Papalia, translata vox: quæ *Bullæ* dicta, à sigillo, quo munita erant, quod, quia bullam, Gr. πομφόλυγα, referebant, hoc nomen assumsit: Sigillum enim ceræ protuberanti, instar orbiculi vel umbilici, imprimebatur. Aut potius, ut Salmasius censet, *de Subsign. Test. cap.* 32. *pag.* 325. quia *bullæ* formam haberent & eodem modo dependerent è chartis, ut illæ ex pectore prætextatorum, apud Romanos, quibus in more fuit positum, bullam auream suspendere in pectore puerorum & triumphantium, qua de re V. Asconium *in* 3 *Verrin.* Inde *bullare*, Gr. βουλλοῦν, i. *signare*. Doctores *bullati*, ἀνάλλαξις &c. Quadruplices autem bullas fuisse, diximus in voce *Bulla*: è quibus ultima *plumbea* erat, Gr. μολυβδόβουλλον, quâ Imperatores muniebant literas, ad Despotum, Patriarcham, Sebastocratorem & Cæsarem; ad hos enim scripsisse, διὰ μολυβδίνης βούλλας, ait Codinus. Ab Imperatoribus res fuit delata ad Patriarchas, ut diximus ex Sanctis quorundam Patriarcharum, quæ extant *Tomo I. Juris Græco Rom.* alibique, qui præter ceream prasinam (rubrâ enim soli Impp. utebantur) etiam plumbeam adhibebant: quæ sola postea Pontificibus Romanis placuit, à quibus Venetorum Ducibus ejusdem usum concessum esse, Alexandro sedente, ait Sabellicus *lib.* 7. *Decad.* paulo aliter rem referente Obbone Vet. Historico, *qui*, apud eundem, *duplici Venetos Principes ad eam diem signandi formâ usos fuisse, ut publica monumenta plumbo, epistolas ac reliquos libellos cerâ, communirent, sed tum primùm Alexandro auctore receptum esse, ut in his quoque plumbo illi uterentur*, scribit. Duplex a. Pontificum hoc μολυβδόβουλλον seu *plumbea bulla* est, *simplex*, ubi ab una tantùm parte signum impressum, & δίπτυχον, ubi ab utraque, quæ posterior in cera δίπτυχος fuit dicta, annotante Salmasio, ubi suprà. Hic itaque bullandi mos Pontificibus, ut ante coronationem subscribant, *Datum anno I. die tertio* e. g. suscepti à nobis officii Apostolatus, sigillentque tum non nisi bullâ simplice, id est, tali, quæ habet tantùm ab una parte DD. Petri & Pauli imagines, in plumbo, ex altera verò parte plana est: post coronationem autem, scribant, *Datum Anno Pontificatus nostri*, & duplici utantur bullâ, cum prædictis viz. imaginibus ab una & nomine Pontificis, ab altera parte. V. Gregorium Tholosanum *Syntagm. Juris Univers. lib.* 15. *cap.* 3 *n.* 24. *& seqq.* Atque hanc qui appendunt, *Plumbatores*. Cœterùm, non appenditur, nisi magni momenti diplomatibus, breve verò Apostolicum, quod est diploma vel rescriptum Papæ vel Pœnitentiarii magni scriptura exigua, in parvis concessa negotiis in papyro, eam non habet: sed in cera rubra imprimitur annulus Piscatoris, ut refert idem *lib.* 17. *cap.* 15. *num.* 13. De origine hujus Bullæ Pontificiæ ex Polydoro Virgilio *lib.* 8. *de Inv. rer. cap.* 2. Auctor *Apologiæ antiq. Academiæ Oxon. lib.* 1. *num.* 114. *pag.* 62. *Constat Agathonem, quo sedente magna sedi Romanæ facta est honoris accessio, in cera annulo impressisse sigilla, verùm postea, cùm Romanus Pontifex multa irrogaret privilegia, ut diplomata diuturniora forent, placuit Stephano III. atque dein Hadriano I. tabulas Apostolicas plumbo obsignari. Fuit is annus Salutis* 772. *cùm ipse Hadrianus factus est Pontifex, nam antiquius non reperitur sigillum plumbeum.* V. Gerh. von Mastricht JC. *Histor. Juris Pontific. num.* 407.

Plumbi Verbera, *in l.* 7. *de exactionib. in Cod. Theodos.* pœnæ genus, quod *plumbato*, h. e. flagello, cujus lora plumbeis globulis in extremo instructa erant, infligebatur. Idem cum *Plumbatarum verberibus*, de quibus *in l.* 2. *de exact. tribut. lib.* 10. *C. alibique passim.* Unde *l. un. C. de his qui potentiorum nomine*, præcipiunt Impp. eos, qui in potentiores litem transtulerint, *plumbo adflictos*, relegari &c. Vox & supplicii genus frequens, inprimis in *Vitis* Sanctorum. Ambrosius *de Passione Gervasii & Protasii*, *Tunc indignatus Comes Astacius, jussit eum tamdiu* de plumbatis *contundi, quandiu exhalaret spiritum.* In *libello Passionis Valeriani, Tiburtii & Maximi Martyrum, Igitur cùm pervenisset ad Almachum, quòd Maximus cornicularius cum suis omnibus esset factus Christianus, jussit eum tamdiu* plumbatis *tundi, quamdiu spiritum redderet* &c. Nobilibus tantum irrogari consuevisse, sicut equuleus plebejis, ex Prudentio colligitur, qui de S. Romani Martyrio agens, cùm in eum equuleus paratus fuisset, hostes, comperto Nobilem eum esse, illo remoto, plumbatis fuisse usos, ait,

> *Jubet amoveri noxialem stipitem,*
> *Plebeja clarum pœna non damnet virum,*
> *Tundantur, inquit, terga crebris ictibus,*
> *Plumboque cervix verberata extuberet.*
> *Persona quæque competenter plectitor:*
> *Magnique refert, vilis, an sit nobilis,*
> *Gradu reorum forma tormentis datur.*

At supplicio hoc mulctare nefas ingenuos homines, ab eoque omnem Curialem ordinem exemtum fuisse, docet *Cod. Theodos. l.* 80. *de Decur. l.* 4. & 7. *de exact. l.* 54. *de Hæret.* & *l.* 3. *de Quæst.* Qua de re V. Macros Fratres *in Hierolexico*, Auctoresque laudatos Brissonio *de Verbor. signif.* sed inprimis Meursium *in Glossar.* voce Πλυμβάτον, & Jac. Gothofredum *ad l.* 2. *Cod. modò laudat. de Quæst.* nec non suprà in voce *Catomidiari*.

Plumbea Selibra, apud Martialem *lib.* 1. *Epigr.* 100.

> *Et septem veteres tui sodales*
> *Constemus tibi plumbeâ selibrâ*:

Farnabio notat *aneæ monetæ duos teruncios*, sed ineptè, judice Gronovio, quia teruncius Romanis fuit nummus argenteus. Duodecim itaque asses hic vult intelligi: namque æs Martialis tempore constabat semunciâ æris, ita ut ex libra æris fuerint 24. asses. Salmasio *Plumbeam monetam* Poëta hic non uno in loco vilia æris nomismata appellat, quibus plumbi multum admixtum. Uti enim aurum argento, argentumque ære, sic *æs plumbo* adulterabatur, ac miscebatur etiam publicè. Inde quadrantes æreos idem Martialis quoque *lib.* 10. *Epigr.* 74. vocat *plumbeos*,

> ——— ——— *Togatulos inter*
> *Centum merebor* plumbeos *toto die*:

per contemtum nempe, quia plurimum iis admixtum *plumbi*: quo sensu alibi *nigram monetam* dixit, & *l. c. selibram plumbeam*, id est, sex sestertios nummos æreos, ut ipse explicat, *ad vet. Rationale Imp.* ubi eos falli docet, qui *plumbeos* hos Martialis *nummos* accipiunt, pro nummis ex plumbo, & discrimen faciunt quadrantis ex ære fusi, & plumbei cusi. Quasi, inquit, non aurei, argentei æreique nummi funderentur simul & cuderentur, unde illa *ære, argento, auro, flando, feriundo.* Cujusmodi metallorum mixturas publicè privatimque prohibuit Tacitus Imperator, pœnâ capitis propositâ, & bonorum proscriptione, Ita enim de eo Flav. Vopiscus: *In eadem oratione cavit, ut si quis argento publicè privatimque æs miscuisset, si quis auro argentum, si quis æri* plumbum, *capital esset cum bonorum proscriptione.* E quibus obiter not. stellionatus pœnam capitalem fuisse. Heic namque propriè stellionatûs crimen obtinet, in adulterandis sc. metallis & miscendis. Vett. Grammatici, *Imponere, per fraudem aliquid facere aliquando dicitur. Unde Impostura vocatur, cùm argentum vel aurum viliori metallo adulteratur, & qui hoc facit, impostor vocatur. Impostura & Stellionatus idem.* Salmasius *ad d. l.* Pignorius verò, nummos aliquot vett. Romæ alibique erutos, *plumbeos* verè omnes, sibi oblatos memorat, illosque aversos & adversos exhibet spectandos in tabella, operi *de Servis* suo Insertâ. V. quoque Lipsium *lib.* 6. *de Assectis.* Et meminit hujusmodi nummorum etiam Plautus *Casinâ Actu* 2. *Sc.* 3.

> *Cui homini hodie peculî nummus non est plumbeus.*

Item *Trinummo Actu* 4. *Sc.* 2.

> *Cui si capitis res siet, nummum nunquam credam plumbeum.*

Et *Mostellaria Actu* 4. *Sc.* 2.

> SER. *Tace sis Faber, qui cudere soles* plumbeos
> *Nummos* &c.

Plumbum, Græcè μόλυβδος, à Midacrito inventum, primumque è Cassiteride Ins. apportatum, Plin. *lib.* 7. *cap.* 56. aliud album, aliud nigrum est. De illo idem *lib.* 34. *cap.* 17. *Album incoquitur æreis operibus Galliarum invento, ita ut vix discerni queant ab argento —— Dein v. & argentum incoquere simili modo cœpere equorum maximè ornamentis* &c. Ejus experimentum in *charta est, ut liquefactum pondere, non calore, videatur rupisse.* De isto *ibid. Nigro plumbo ad fistulas laminasque utimur.* Genera, *Jovetanum, Caprariense, Oleastrense* &c. V. totum caput, ut & sequens, ubi de *Plumbi* vario usu, in Medicina præsertim; è quibus illud solùm depromere placuit, quòd visa in quiete vene-

rea

rea sponte erumpentia his laminis Calvum Oratorem cohibuisse: & Neronem laminâ pectori impositâ, sub ea cantica exclamasse sicque alendis vocibus demonstravisse rationem, tradit. Præterea in re nummaria, in obsignando, in suppliciis, ejus usus, uti jam vidimus. Sed &, cùm *in palmarum foliis primò scriptitatum esset, deinde quarundam arborum libris: Postea publica monumenta plumbeis voluminibus, mox & privata linteis confici cœpta*, Idem Plinius *lib.* 13. *cap.* 11. Ubi *volumina* impropriè dixit, pro *laminis*: ut magis propriè eas vocat *lib* 34. *cap* 18. *Chartam plumbeam* appellat Suetonius *in Nerone cap.* 20. ubi Casaubonum vide, & Josephus c. *Apion. lib.* 1. ubi ex eo memorat, ut Bocchoris Ægypti R. Judæos leprâ ac depetigine laborantes jusserit ἐν μολυβδίνοις χάρταις ἐνδεθέντας, *plumbeis chartis involutos*, in mare date præcipites. Scriptum autem in *plumbo*, stylo ferro, Jobi *cap.* 19. *vers.* 23, 24. quo modo Hesiodi ἔργων καὶ ἡμερῶν exaratorum, meminit Pausanias *in Bœoticis*: At quia flexile plumbum, postea æs in scribendo placuit magis; Quam in rem V. Vossium *de Arte Gramm. lib* 1. *cap.* 35. Mansit tamen alius in scribendo ejus usus: *Plumbum* n. quo producebantur lineæ, memoratur in vet. *Epigramm.*

> Τὸν τροχόεντα μόλυβδον, ὃς ἄτρομον οἶδε χαράσσειν,
> Οἶμον παρεξύων ἰθυτενῆ κανόνα.
> *Orbiculare* plumbum, *quod semitam novit sculpere,*
> *Rectâ radens in rectum extensam regulam.*

Nempe non stylo solùm ferreo, sed & *plumbo*, lineas olim producere soliti sunt, scripturam directuras. Hinc in alio *Epigr.*

> Καὶ κανόνα τροχαλοῖο κυβερνητῆρα μολύβδου.
> *Et regulam rotundi directricem plumbi.*

Item in alio,

> Καὶ μολίβῳ χρωσθέντα κανόνα τόνον ἰθὺν ἰθύνων.
> *Et plumbo colorante regula viam rectam exhibens.*

Canon enim sive regula apposita *plumbum* dirigebat, ad rectas lineas producendas, quibus scriptura insisteret. Catullus,

> —— —— —— —— *membrana*
> *Directa plumbo & pumice omnia æquata.*

Id est, *plumbo directa ad regulam.* Rotundum autem *plumbum* illud fuisse, testantur Epigrammata citata, in quibus τροχόεις & τροχαλὸς appellatur. Sic κυκλοτερὴς dicitur, in alio, Κυκλοτερὴς μόλυβδος σημάντορα σελίδων πλευρῆς. Et γυρὸς, in alio, Γυρὸς κυκλοτερὴς σημάντορα γραμμῆς. Tenuis viz. è plumbo lamina fuit & in rotundum formata. Latini *præductale* dixerunt, à *præducendis* lineis, Græci recentiores παράγραφον, &c. V. infrà *Præductal.* Porrò gymnasticæ saltationis genus unum fuit, quo non solùm manibus ponduscula, *halteres* dictos, habebant, sed & graviora pondera ex plumbo, interdum in manibus, nonnunquam supra humeros, aliquando & supra caput, imò & in pedibus quandoque, gestaverunt, ut meliùs exercerentur: quemadmodum videre est ex vetustæ tabulæ pictura, in qua saltantes appositissimè repræsentantur, ab Hier. Mercuriali Operi suo *de Arte Gymn.* insertâ, *lib.* 2. *cap.* 11. Imò & *catapirater plumbus*, quo maris altitudo tentari consuevit (unde & vocis originem arcessit Isidorus, q. *pilumbum*, quòd *pilis* ex hoc metallo primùm factis id tentatum fuerit, dici asserens;) occurrit apud Lucilium, qua de re V. suprà, voce *Catapirater.* Ut alia omittam. Cæterùm celebre Plinii tempore in Bætica Antoninanum & Santarense metallum fuit: *laboriosiùs in Hispania erutum totasq; per Gallias, sed in Britannia summo terræ corio adeò largè, ut lex ultro dicatur, ne plus certo modo fieret, lib.* 34. & 17. *cit.* Hodie ex Suecia magna ejus vis affertur, Auctor Anon. *Orbis Terr. de Commerciis.* India, uti nec æs, sic nec *plumbum habet, gemmisq; suis & margaritis hæc permutat*, Plinius *ibid* &c.

Plumella, apud Gregorium Turon. *de Vitis SS. cap.* 8. *Nil autem super eam, cùm quiesceret, sternebat; nisi tantùm cum vestimento, quo indutus erat, decumbebat, nec alias habens tapetes*, plumellas, *aut stragula*, *quò hæc operiretur*: Culcitra plumea est, seu plumis farta, Dominico Macro *in Hierolexico.* Alias *Plumacium*, Papiæ: item *Plumeus lectus*, Gobelino *Commentar. Pii II. lib.* 6. ubi Henricum V. Angl. R. *plumeos lectos* Anglis interdixisse: animum etiam ei fuisse, si Regnum Franciæ totum obtinuisset, omnes vineas aratro vertere, ut qui nihil tantopere enervare hominum vires, quàm *plumas* & vina putasset, refert &c. V. quoque infrà, ubi de *Pulvillis plumeis.*

Plumeum Opus, apud Dudonem *lib.* 3. *de Moribus*, & *Act. Normannor. pag.* 153. *Byssosque niveas purpureasq; auro intextas plumeosque mirabilis artificio holoserica commisit*: Græcis recentioribus πλουμίον est seu πλουμάριον. Nam *pluma* πλουμίον, ut *fibla* φίβλιον, *lectica*, λεκτίκιον: uti igitur *pluma* Latinis clavus, sic πλουμίον Græcis est. Notus Procopii locus *de Ædific. Justiniani lib.* 3. Χιτὼν ἐκ μετάξης ἐγκεκαλλωπισμένος χρυσοῖς πανταχόθεν ὑφάσμασι, ἃ δὴ νενομίκασι πλουμία καλεῖν, *Tunica serica ornamentis aureis undiq; variegata, quæ judicarunt* plumea *appellanda.* Ubi clavos aureos intelligi dubium non est. *Glossæ* Basilic. πλουμία, ποικιλτὰ ὑφάσματα, *Plumea, variegatæ telæ.* Ad quæ verba, notat Salmasius, πλουμίον propriè non esse ipsum ποικίλον ὕφασμα, sed ποίκιλμα τοῦ ὑφάσματος, non *ipsam telam pictam*, sed *picturam telæ.* Fasti Græci, ἐχάρισεν αὐτῷ, παραγαύδιον καὶ λευκὸν χιτῶνα πλουμία βασιλικὰ. *Et tunicam albam, paragaudiam, quæ & ipsa habeat clavos aureos regios intextos.* Ubi Salmasius obiter observat, ταυλίον & πλουμίον confundi & utrumque pro eodem accipi: Nam ταυλία χρυσᾶ βασιλικὰ in præcedd. & πλουμία χρυσᾶ βασιλικὰ idem omnino significant, clavos sc. aureos, quibus Imperatoriæ chlamydes tunicæque inoculabantur. Sed & ipsum ὕφασμα *plumeum* seu πλουμίον dictum: Unde & πλουμιστὸν cum eo idem facit du Fresne. Nisi potius dicas, πλουμιστὸν telam esse, πλουμίοις variegatam. Ita certè capienda vox, apud Anonymum de Locis Hierosolymit. *cap.* 1. *extremo*, Καὶ ἡ ἁγία τράπεζα ἐστιν ἐσκεπασμένη μιτάτῳ πλουμιστῷ. *Et sancta mensa tecta est umbraculo, opere plumario contexto.* Quos nempe ποικίλον & ζωγραφητὸν vetus Græcia dixisset, hoc recens & barbara, πλουμιστὸν & ἐξεμπλαρίον quoque dixit, vocibus è Latio mutuatis. Quemadmodum enim à *plumis* Latini *plumare* fecerunt, pro variare & pingere: Ita citimæ ætatis Græci πλουμίζειν ἀπὸ τοῦ πλουμίου deduxerunt & pro ποικίλλειν, *pingere* seu *variare*, usurparunt. Sic Eustathius, ἐξεμπλαρὰ & πλουμιστὰ, eadem facit, vestes sc. variis exemplis & argumentis figuratas & ornatas. Ἐξέμπλον enim dicebant, quod Latini *exemplum.* Hesychius, ἐξέμπλον ἴσον. Hinc ἐξεμπλαρίον, *exemplatum*, & variis figuris descriptum ac depictum. Sic ἐξεμπλαρία ἀπλοία, apud Nicetam in codice barbarico, *tapetes exemplati & figurati*, pro quo in Græco est ἀλουργοὶ τάπητες, V. suprà in voce *Exemplum.* Πλουμιστὸν itaque idem, quod vestis *picta* seu *plumata*, id est, plumario opere facta &c. Salmasius *l. c.*

Plumeum Tomentum, exsculpere conantur nonnulli, ex illo Martialis, *lib.* 14. *Epigr.* 160 cui tit. *Fœnum*:

> *Fraudatâ tumeat facilis tibi culcita plumâ,*
> *Non venit ad duros pallida cura toros.*

Etiam Hadr. Junius *tomentum Lingonicum* (*Leuconicum* appellatum ipsi, quasi à candoris præstantia, quæ tamen ratio Gronovio non satisfacit, esse fere ita MS.) apud Plinium, putat esse *furturam plumeam*, Nebrissensem sequutus. Et Barthius *Adversar. lib.* 11. *cap.* 18. ait, tam fuisse frequentia Vett. tomenta *plumea*, ut *Plumariorum* peculiare nomen esset, qui plumatiis operibus conficiendis victitabant. Sed *plumea tomenta*, ignorata Veteribus; nec *Plumarii* tomenta stipabant, nec denique plumaria illa opera ex avium fuere plumis, uti visum. Glossarium, *Tomentum* κνάφαλον, quod nempe à γναφεῦσι depectebatur. Nempe hoc veniebat nomine fartum, quod ex materia cæsa, rasa, tonsa, conficiebatur: qualis nec fœni nec plumæ; unde & à *tonsa* vocis originem Eruditi arcessunt. Hinc *lana tonsa*, id est, rasa novissimo sui purgamento, ut Plautus habet, tomentum Lingonicum, *tonsæ arundines*, tomentum Circense. Clarè Martialis *lib.* 11. *Epigr.* 7.

> *Lingonicis agedum tumeat tibi culcita lanis,*
> *Constringatq; tuos purpura pexa toros.*

Nam quod ille *tomentum* in genere dicit lanam brevem forpicibus delectam aut in poliendo à fullone de pannis rudibus aut interpellatis detractam, quâ infarcirentur culcitæ: hoc Lingonicum est, Galliarum inventum, ut attestatur Plinius, sed hac de re plura infrà, ubi de *Tomento.* In *l. c.* itaque Martialis, primò pro *facilis* Gronovius *fragilis* legi jubet, cùm de toris insessis, atque incumbendo depressis, proprium verbum sit, *frangi.* Sic ille,

> *Frange toros, pete vina.*

Et alibi,

> *Imperat exstructos frangere nona toros.*

Ausonius *Epist.* 2.

> *Gramineos nunc frango toros, viridesque per herbas*
> *Lubrica substratis vestigia libro lapillis.*

Quo modo etiam scribendum, apud Claudianum *in laude Serenæ*,

> —— *Si placido cessissent lumina somno,*
> *Purpura fulgebat violæ fractura cubile*
> *Gramineum, vernaque tori regalis imago.*

id est, præbitura se ad frangendum in cubilis vicem, parata frangi ut cubile, &c. Hinc ergo *fragilis culcita*, quæ facilè cedit ac deprimitur. Ut Statius *in Tiburtino Vopisci*:

> *Huc illuc fragili prosternis pectora musco.*

Id est, facili, cedenti, qui frangitur ab illabente & inclinatur. Dein pro *pluma*, docet legendum *mulâ.* Quomodo enim fragilem istam culcitam jubeat tumere *fraudatâ plumâ*: verbum namque *fraudata* ultimo casu accipi lex versûs imperat, nec censuram hic agnoscimus. Veram autem hanc lectionem suppeditavit pervetustus membraneus codex Thuanæus, in quo planè exaratum:

> *Fraudatâ tumeat fragilis tibi culcita mulâ.*

Cùm altera illa, *pluma*, ex præcedenti disticho sit repetita. Mularum certè cibus fœnum. Hesiodus Ἔργ. β.

> Χόρτον δ' ἐγκομίσαι, καὶ συρφετὸν, ὄφρα τοι εἴη
> Βουσὶ καὶ ἡμιόνοισιν ἐπηετανόν.

Dum ergo in culcitam inditur fœnum, subtrahitur id mulabus, quæ sic videntur pabulo suo privari. Prorsus ita Horatius *lib.* 1 *Sat.* 6.

> —— —— —— *Unge olivo*

Et.

Non quo fraudatis immundus Nattâ lacernis &c.
Foenum itaque torum commendat Poeta, qui praecipuè *fragilis*, quia facillimè destruuntur, nec fractus semel resurgit eoque statim durus est. Quid plumam desideras aut Lingonicum tomentum. Mulis imò fraudatâ torus tibi fragilis tumeat, (h. e. fragilis torus ex foeno mulae, cujus alioqui pabulum foret, averso atque interverso) duritiem ejus hoc certè compensat lucrum, quòd cum pallidae curae fugiunt. Seneca *Hippolyto*,

Certior somnus premit
Secura duro membra versantem toro &c.

V. Gronovium *Observation. lib.* 4. *cap.* 12.

Pluteï, auctore Vegetio *lib.* 4. machinae fuere mobiles & ambulatoriae, ex tabulis, vimine aut corio constratae, trinisque rotulis adigi solitae, ad muros, quarum una in medio, duae in capitibus apponebantur ita, ut in quamcunque partem quis vellet, more carpentorum admoveri potuerint, *Hos*, inquit, *obsidentes applicant muris eorumque munitione protecti, sagittis sive fundis, vel missilibus defensores omnes de propugnaculis oppidi exturbant, ut scalis ascendendis facilior praestetur ascensio.* V. Joh. Rosinum *Antiquit. Rom. lib.* 10. *cap.* 16. Alias *Pluteus*, pars lecti, Gr. ἀνακλιντήριον, ad quam pulvinum ponebant, sustinendo capiti; In ista enim parte lecti, eminentem pluteum ex asseribus compactum erigebant; cui simile quid hodieque fieri videmus, sed hos *pluteos* nos *dossinalia* vel *dossuaria* vocamus, quòd ad ea dorsum applicemus & acclinemus: Cùm verò duo sint lecti latera, *sponda* Latinis, ἐνήλατα Graecis, harum altera *interior*, altera *exterior* dicta est. Interior, quae propiùs parietem erat & ea eminenti etiam *pluteo* munita, sed non tam alto, quàm ille, qui ad lecti caput. Hinc *Pluteus* propriè dicebatur illa interior sponda. Isidorus, *Sponda exterior pars lecti, pluteus autem interior.* Sic enim lectos in cubiculo collocabant Vett. ut parieti propiùs admoverentur, nec in medio essent positi, quod etiamnum solemus. Sic illa pars, quae parietem spectabat, & *pluteo* muniebatur & *interior sponda* vocabatur. Ad *pluteum* mulieres cubabant, viri autem in priore sponda, quae & *exterior*, quaeque pluteo carebat. Tibullus, de utraque,

Et pressus prior est interiorque torus.

Marcellus, *Fascia, qua infectores utuntur, si spondam lecti priorem, qua vir cubat, perunxeris & spondae medio inligaveris, dolores capitis remediabis.* Ubi *prior sponda*, eadem est cum exteriore. Artemidorus, τῶν δὲ ἐνηλάτων τὸ μὲν ἔσω ἴδιον τὴν γυναῖκα, τὸ δὲ ἔξω τὸν ἄνδρα, *spondarum autem interior quidem uxorem, exterior verò virum*, sc. continet: Sic enim apud eum legendum. Hodie viceversâ scriptum est, τὸ μὲν ἔξω τὴν γυναῖκα, quod ferri non potest. Pueri quoque cinaedi, nam & hi mulierum loco scelerati, ad pluteum cubabant & in parte tori interiore. Martialis,

Excidunt(que) foras, sponda qui parte jacebat:
Namque puer pluteo vindice tutus erat.

Ubi vides, *pluteum* partem tori interiorem dici, ut priorem, *spondam*. Atque hinc Dolabella Caesarem, *pellicem Reginae, spondam interiorem Regiae lecticae*, vocabat. Neque vero in lectis cubicularibus solùm, sed etiam in tricliniaribus, *sponda* ac *plutei* dicebantur, sed contrario planè modo. Nam *sponda*, pars interior lecti triclinaris vocabatur, quae & mensae admovebatur; exterior verò *pluteus*. Hinc puellae & pueri, qui in deliciis, *interiores* accumbere dicebantur, cùm in gremio amatorum locum facerent, nec pluteum tangerent. Scipio Africanus de Sulpicio Gallo: *qui in conviviis adolescentulus cum amatore, cum chiridota tunica, interior accubuerit.* Juvenalis,

—— —— —— Ingens
Coenat sed & jacuit gremio nova nupta mariti.

Salmasius *ad Ael. Spartianum in Aelio Vero.* V. quoque suprà, in *Anaclisterium.*

Pluto, adde: Inter sepulchrorum, quae hinc inde Romae occurrunt, monumenta prisca, quae collegit Georg. Fabricius Chemnicensis *in sua Roma, cap.* 21. Pluto quoque est quadrigis vectus, qui raptam Proserpinam amplexu tenet, exanimi similem, supra quam volat alatus Cupido, currum praecedit Mercurius alato pileo ac caduceo &c. In tumulo apud S. Sylvestrum. Vossius *Plutonis* nomine Chamum, unum ex tribus Noachi filiis, cultum fuisse existimat, inde occasione ortâ, quòd is versùs Occidentem habitaverit, cùm Japhetus Insulas Semus verò Orientem tenens, is Neptunus, hic Jupiter crederetur, *de orig. & progr. Idolol. lib.* 1. *cap.* 18. Et quidem Sanchoniathon quoque Saturni (i. Noahi) filium *Plutonem* facit: sed addit, ante Parentem fatis concessisse, fuisseque ab eo consecratum, quod postremum Noahi integritate foret indignum. Nempe Saturno attribuit, quod non nisi a posteris *Plutonis* factum est. Eodem facit, quòd *Mortis* ei datum nomen, idem Auctor ait; Nempe, ut discimus ex Diod. Sic. *lib.* 5. ideo hoc factum, quia *funerum & sepulturae ac parentationis ostendisse ritus fertur*: at Gr. ab Orientalibus funerandi ritus acceperunt. Et haec sanè Orientis *Plutoni*, qui vetustior, apprimè conveniunt. Alius Graecanicus fuit, Proserpinae raptu celebris, cujus aetas sic indagari potest. Proserpina, quam is rapuit, filia erat Heroinae, quae populum Atticum frumenti sationem docuit, ac ab Eusebio ad Josuae tempora refertur. Sed vel duos Graecis *Plutones* statuere est necesse; geminum item raptum Proserpinae (& solent Poëtae historias temporum diversorum in unum commiscere) vel statuendum, Aidoneum illum unâ solùm aetate vixisse ante tempus Trojanum. Fuit enim Aidoneus Molossorum R. ac Thesea tenuit captivum, donec ab Hercule liberaretur, ut refert Plut. *in Theseo*; cui sententiae quoque Eusebius in *Can. Chron.* favet. Similiter Cyrillus *penè initio lib.* 1. *contra Julian. desertorem*, *Centesimo*, inquit, *& nonagesimo quinto anno, post Mosen, ferunt fuisse Proserpinam virginem, raptam ab Aidoneo*, i. Orco, *Rege Molossorum.* Vossius *cap. seq.* Septentrionalibus Gentibus praecipuè cultum fuisse hoc Numen, dictum in voce *Herthus*, item in *Nox*. De Gallis Helvetiisque Caesarem adi.

Varia Plutonis apud Auctores cognomina.

Altor, dictus est, quòd ex terra alantur omnia.

Dis, quòd terrena vis, ut ait Cicero, ac natura omnis ipsi dicata putaretur. Aliis tamen sic appellatus videtur, per ἀντίφρασιν, quòd *minimè dives* sit. Mortui enim omnibus hujus terrae bonis destituti sunt.

Februus, vocatus est à purgationibus & lustrationibus funerum.

Muth sive Mors Phoenicibus nuncupatus est, quod is funerandi rationem mortales docuerit.

Orcus, aedem habuit Romae in 10. Urbis regione. Idem *Agesilaus* dictus est, Athen. *l.* 3. quia πάντας ἄγει λαούς, *omnes agit populos*: Omnibus enim moriendum.

Pluto, a Gr. πλοῦτος, i. *divitiae*, quas Vett. solis terris deputari credebant.

Rusor, appellatus est, quòd rursus cuncta eodem revolvantur.

Summanus, q. *summus Manium*: Hujus simulacrum fictile in fastigio templi Jovis O. M. fuit, quod cum ictum esset, nec usquam caput ejus inveniretur, Haruspices in Tiberi deprehenderunt. Habuit sacellum in regione 8. & aedem in reg. 11. quam vovit Titus Tatius Rex, apud Varronem.

Pluvia quotidiana, totorum ferè quinque mensium, Aethiopiae incumbit quotannis, observantibus Geographis. Cujus causa in montibus Aethiopicis sita videtur, *quos & maximè eos qui inter Aequatorem & Tropicum hybernum collocati, Australem Aethiopiam triplici veluti catenâ in Orientem, Meridiem & Occidentem deductâ distendunt, sagax natura in circuitum connexos ea ratione disposuit & coordinavit, ut veluti cava specula, Soli Borealia signa subeunti subjecta, radios apte exciperent. Quibus receptis, cùm horum radiorum unione vis Solis vaporum elevativa mirè roboretur, ac proinde mox ingens vaporum ac nubium vis, illa quidem ex subjectis partibus elevata, haec verò Septentrionalibus ventis Etesiis aspirantibus, in vastissima illa montium Amphitheatra impulsa congregetur; fit ut simul ac Sol meridiano vicinus circulo cava montium radiis suis dicto modo percusserit, nubes jam aquis fetae calore reflexo eleventur, ac quaquaversum dissipatae, tandem frigore altissimorum montium jugis insidente, ex pugna illa caloris inferiùs, frigoris superiùs urgentis, in imbres copiosissimos, vel potiùs ob nubium graviditatem ad terram vicinitatem, in nimborum quasi rivos, ad praefixum Naturae finem consequendum, resolvantur.* Athanas. Kircherus *Oed. Aegypt. Synt.* 1. *cap.* 7. Idem aliis Zonae Torridae partibus contingere, observatum: ubi *Pluviam*, in Junio incipientem trimestre integrum perdurare, tempusque illud *Pausecal* incolis, quasi dicas, *pluvium tempus* vel *mensem pluvium*, appellari, scribit la Valle. Fit autem id singulari Dei providentiâ, qui hoc pacto immoderatum climatis aestum temperans, solum omnium rerum fertile, contra Veterum opinionem, ac mirâ florum fructuumque varietate supra modum jucundum reddit. Ipsa pluvia, non sicut nostris in regionibus, mirè animantibus hominibusque grata est, & *Hyems regionis* quoque populis illis nonnunquam vocatur, Goae tamen, die 22. Mai, adeoque citiùs, quàm in tractibus magis Septentrionem versùs vergentibus, foecunda haec tempestas ingruere solet; Quae causa, quòd Persae in Fastis suis initium ejus figunt die 15. mensis tertii *Cordad* dicti, quae cum tertia Junii nostri convenit. V. plura in hanc rem egregia, apud praefatum Petr. de Valle *Itinerarii tom.* 4. Caeterùm de *Pluvia* in genere, praeter Meteorologicos Scriptores, consule Vossium *de Or. & progr. Idolol. lib.* 3. *cap.* 12. Romanos *Pluviae* tempore Paenulam gestasse, ex Ferrario diximus suprà in voce *Paenula*. V. quoque hic paulo infra.

Pluviale Vestimentum, occurrit apud Ael. Lampridium *in Alexandro Severo*, *Paenulis intra urbem causâ frigoris ut senes uterentur permisit, quum id vestimenti genus semper itinerarium aut pluviale fuisset.* A' *pluvia*, quòd non nisi hoc tempore gestaretur; ut *itinerarium*, ab itinere. Vet. Scholiastes Juvenalis *ad illud*,

—— —— pingues aliquando lacernas,

in alio pingues, ut ostendat grossas, ac per hoc pluviales, quae muniant à pluvia, non quae ornent, &c. Nempe ad *pluviam* lacernae habebantur, supra togam injici solitae. Hinc in officiis faciendis & salutationibus matutinis obeundis, togatos sequebatur verna cum lacernis, quas supra togam accipiebant, si forte plueret. Martialis meminit hujus moris,

Jubina

— *subitæ cùm cadit imber aquæ.*
Nec venit ablatis clamatus verna lacernis.

Eadem fini, Ludorum quoque tempore, lacernas supra togam habebant: Pliniusque intendi pretia lacernarum scribit, ex nubilo Virgiliarum occasu, quòd pluviosam hyemem futuram significarent. Ac Tiberius, referente Dione, *ὑετῦ ἐν πανηγύρει τινὶ γενομένυ ἐπενδύτην φαιὸν ἐνεδύσατο*, h.e. *pluviâ in panegyri ingruente supra togam induit lacernam* &c. Etiam Pænulæ partim itinerariæ, partim *pluviales*, fuere, quibus extra urbem tantùm & in itinere utebantur. Lucillius,

Pænula, si quaris, cantherius, servus segestre,
Utilior mihi quàm sapiens.

Varro, *Non quærenda est homini, qui habet virtutem, pænula in imbri.* Ut plurimum scorteæ. Martialis,

Ad subitas nunquam scortea desit aquas, &c.

Tribunos Pl. hinc pænulas pluviæ tempore ferre consuevisse, tradit Spartianus in *Hadriano.* Sed nec solùm illi, verùm etiam reliqui Magistratus id fecisse videntur: imò Hadriani temporibus, pænulæ jam erant in promiscuo usu, etiam Senatoribus, & cùm *pluviale* tempus non esset. Rarus tamen earum etiam tum usus & non nisi frigoris causâ aut pluviæ capiebantur. A' quibus aliud quoddam Pænularum distinctum genus fuit, ex lana, quas intra Urbem usurparunt sub Imperatoribus, hyemis præcipuè tempore & frigoris, quas *gausapinas* appellat Martialis, sed de Pænulis plura suo loco, ut & de Lacernis, quæ, cùm antiquitus *pluviales* ac itinerariæ solùm essent, postea quoque, apud Senatores, Equites ac plebem ipsam, passim & omni tempore, adhiberi cœperunt, V. Salmasium *ad Spartian.* & *Lamprid.* Hinc *Pluviale*, substantivè & per se positum, genus vestis designat pinguis & villosæ pluvialique tempestate geri aptæ. *Pluvium* dicitur in *Capitulis* Caroli M. vestis, quæ totum hominem operit & à pluvia defendit. *Pallium pluviale*, vocatur Johanni Monacho in *Vita* Odonis Abbatis Cluniac. *lib. 2.* *Cappa* dicitur in *Vita* Leonis IX. *cap. 8.* At *Pluvialis*, vestis fuit Episcopi, quam sic describit Durandus *Rationalis l. 3. cap. 1. num. 13.* *Pluviale vel cappa, habet capucium, prolixa est usque ad pedes in interiore parte fimbriis adornata, quam non nisi in majoribus festivitatibus induunt.* Ejusdem meminit *Memoriale* Cencii Camerarii, de Pontificis inauguratione, *Prior Diaconorum ipsum de* Pluviali *rubeo ammantat, & ei dem electo nomen imponit.* Nempe hæc vestis à *pluvia* quidem nomen habuit, sed non usum vestimenti *pluvialis*, cujus imitatione facta sicque appellata est. Hinc Concil. Budense A. C. 1279. *c. 19. Præterea statuimus, quòd Archiepiscopi, Episcopi - mitrati. cum superpelliceis, stolis & cappis seu pluvialibus, Symbolo adsint* &c. V. & *Pluviale.* Non sumit hanc vestem cum Manipulo, nec in Matutino etiam maximè solenni, nisi tempore nonæ lectionis ab Hebdomadario dicendæ, qui unà cum duobus Præcentoribus illâ ornetur: cùm verò ipse Episcopus officium dirigit, nonam lectionem in cappa consueta eum recitare, exceptâ Nocte Dominicæ Nativitatis, in qua *Pluviali* utatur, ad dicendam orationem, in fine Matutini: Jejuniorum denique tempore, *Pluviali* rubri coloris uti Papam, aliaque huc pertinentia, habes apud Macrum *Hierol.* V. & Oct. Ferrarium *de Re Vestiar. Part. 1. lib. 1. cap. 39.*

Pluviaria, seu *Pluvialia*, nomen Insulæ, apud Plinium, quam Πλουϊταλία vocat Ptolomæus, ubi Fortunatas Insulas sex his nominibus recenset, Ἀπρόσιτος νῆσος, Ἥρας νῆσος, Πλουϊταλία, Κασπειρία, Καπραρία, Κανάρια. Sed Πλουβιαλία legendum. Fortunatis nempe eam accenset Ptolomæus, ut & Juba, qui easdem sex itidem numero esse tradidit, *Ombrion, duas Junonias, Caprariam, Nivariam & Canariam*: ubi Pluvialiam *Ombrion* vocat, ab ὄμβρος, *imber.* At Statius Sebosus, eidem Plinio memoratus, *Pluvialiam*, unà cum Capraria & Junonia, à Fortunatis separavit. Ita n. in, *Junoniam abesse à Gadibus DCCL. tradit. Ab ea tantundem ad occasum versùs* Pluvialiam, *Caprariamque. Ab his CCL. Fortunatas, contra lævam Mauritaniæ VIII. M. passuum. Oram Solis vocari in convalle à convexitate & Planariam à specie, eum vallis circuitu CCC. M. passuum.* E' quibus apparet, Sebosum duas tantùm Insulas Fortunatas agnovisse, unam in valle sitam & à convexitate appellatam, *Soliam*, quòd *solii*, i. alvei balnearis, figuram exprimeret; alteram, à specie plana ac supina, *Planasiam.* Qua de re V. Claud. Salmasium *ad Solinum pag.* 1297. & 1298. Nomen autem *Pluvialia*, à *pluviarum* multitudine, quam ob causam Ὀμβρίαν sub. νῆσον eam Juba vocavit, uti diximus.

Plynta, Græcè Πλύνται, Fullones dicti, ἀπὸ τῦ πλύνειν, à *lavando.* Tria enim cùm sint Fullonis munera, in poliendis vestimentis, primum est τὸ πλύνειν, i. *lavare*, alterum, τὸ συμπατῆσαι, i. *conculcare* & *densare*; tertium, τὸ στίλβειν, i. *polire* & *pectere.* Lavabat autem & tergebat nitro, creta, cimolia & similibus. Hinc Martialis,

Et lotam ut minimum terque quaterque togam.

Ubi obsoletam & diu habitam intelligit, utpote quæ ter ad fullonem jam missa sit maculis eluendis. Et Petronius, *Vestimenta accubitoria perdidit, quæ mihi natali meo donaverat cliens quidam, Tyria sine dubio, sed jam semel lota.* Lipsius legebat, *sed haud semel lota*, ut dibapha intelligat. Prorsum absurdè, quod tamen alii omnes sequuntur. Tyria sunt dibapha, nec enim aliter illa purpura tingebatur: sed & omnes commodiores purpuras eo ævo sic tingi moris fuisse, Plinius notat. At potiùs ille dispensator, Tyria quidem fuisse vestimenta, quæ perdidit, sed jam semel lota, h. e. minimè nova, verùm jam semel *Plyntæ* seu Fulloni data, ad lavandum, sordesque tollendas. Salmas. *ad Solin. p. 391.*

Plynteria, adde: Hoc festo Minervæ simulachrum *lavabatur*, unde nomen, ac publicè privatimque opera dabatur, ne inchoato festo, necdum peracto, quidquam aggrederentur; id enim infaustum habebatur, Xenoph. *de reditu Alcib.* quemadmodum apud Romanos, motis necdum conditis ancilibus, eadem superstitio obtinuit: nisi quòd *Plynteriorum* dies unus saltem erat infaustus, ancilia semel mota ante 30. diem non condebantur, Polyb. *lib.* 23. Celebrabantur autem *Plynteria* d. 24. Thargelionis, sec. Pettitum, vel 25. sec. alios, V. Fr. Rossæum *Archæol. Atticâ lib. 2. cap. 10.* uti de more Gentilium simulachra Numinum lavandi. hic non uno loco.

P N.

Pneuma, in genere *flatus*, Græca vox est, πνεῦμα. Henricus Mon. Altissiodorensis de *Vita* S. Germani *lib. 6. pag. 65.*

Pneumata *ventorum tempestatumque tumorem.*

In specie, *cantum* notat, aliàs *jubilum* dictum, quo non voces, sed vocum tonus longiùs cantando diducitur ac protrahitur. Hugo à S. Victore *in Speculo lib. 1. cap. 7.* *Unde Alleluja modicum est in sermone, multum in pneumate.* In fine antiphonarum cani solitum, uti legimus in *Statutis* Cluniac. Petri Venerabilis *cap. 67.* Per aphæresin *Neuma, æ*, de quo sic Beletus *Divin. Offic. cap. 59.* *Hic etiam notandum, quod semel diximus, Neuma fœminei generis absque P. accipi pro jubilo: pro Spiritu autem Sancto dicitur Græcè Pneuma, Pneumatis.* Interim vox è Græco nomine πνεῦμα omnino deducta est; unde rectè quidam *neuma* dixerunt neutro genere, pro *Pneuma.* Hine *Neumaticus, modulator dulcis.* Crebriùs tamen in fœminino genere reperitur, atque etiam *Neupma* alicubi dicitur; unde forte *le droit di neume* seu *mortuarii*, apud Britannos, Aremoricæ incolas, quod Parochis pensitari solet, pro cantu Ecclesiastico, in obitu alicujus Parochiani. Quando verò cantari, quando omitti debeat *Pneuma* seu *Neuma*, ex seqq. discimus. *Ordinarius MS.* Ecclesiæ Rotomagensis, *In hebdomade ista nullum neupma dicatur, in fine antiphonæ.* Udalricus *Consuetud. Cluniac. lib. 1. cap. 11. Post Alleluja, quædam melodia neumatum cantatur, quod Sequentiam quidam appellant.* *Usus* antiqui Ordinis Cisterc *cap. 56.* *In fine verò Responsionum & versuum, ad omnes Missas totum neuma dicatur, ad omnes dissonantias evitandas.* Infrà, *Idem alleluja cum suo neumate integro tractatur.* Rupertus *de Divinis Officiis lib. 2. cap. 2.* *Offerendæ gravis & grandisonus imitatur cantus, quæ neumis distenta frequentibus & suis facunda versibus, quantumvis longâ jubilatione non valet satis exprimere, quod significat.* Belethus *cap. 21.* *Nota interim, non debere in festo B. Mariæ annuntiationis, sequentiam, quam etiam Prosam esse appellatam diximus, cantari, etiam causâ devotionis, nec unquam nisi canatur Alleluja* &c. A' prosâ tamen distingui videtur, apud Udalricum *lib. 1. cap. 13.* *Plures statuuntur ad prosam concinendam, quibus chorus per neumas respondet*, &c. Mystica hujusmodi cantus significatio indigitatur, apud *Ordinarium* laudatum *l. c.* *Per neupma significatur suspiratio animæ redemtæ ad cælestem patriam.* Alcuinum item *de Div. Officiis cap. 33.* *Solet enim auctor Antiphonarii aut distinctione cantus, aut distinctione ordinis varium affectum monstrare Sanctorum: Sicut de Johanne Symmysta fecit, per neumam circa intellectum verborum, sapientiæ & intellectus, in Responsorio, in medio Ecclesiæ*, &c. Sed & *Neumæ*, in Musica, dicebantur notæ, quas *Musicales* hodie appellamus: unde *neumare*, est notas verbis Musicis decantandis superaddere. Anonymus Interpres Hugonis Reutlingensis Sacerdotis *in Floribus Musicæ: Antiphonarium & Graduale collegit, dictavit & neumavit, seu notavit.* Mox, *Omissis clavibus & lineis, quæ in neuma seu notas Musicali requiruntur*, V. Guil. Monachum & Johannem Mon. *in libb. de Musica*, laudatos C. du Fresne *Gloss.* ut & suprà ubi de Musicis *Notis.*

Pneumatomachi, Hæretici dicti sunt, errantes circa articulum de *Spiritu S.* inter quos Simoniani οὐσίας, & Samosateniani χάριτος tantùm hoc nomen esse voluerunt. Inprimis verò sic appellatos legimus, qui Arianæ hæreseos partem alteram, quæ est de FILIO, rejicientes, alteram de SPIRITU S. mordicus retinuerunt, ejus Deitatem & consubstantialitatem cum Patre & Filio inficiati: quos proin *Semiarianos* appellat Augustinus *Hær. 52.* aliâ notione hanc vocem usurpante Epiphanio. Unde Ariani Χριστομάχοι, hi verò Πνευματομάχοι vocitati sunt. In qua hæresi maximè eminuit Macedonius Episc. CP. qui relictis Arianorum Eudoxianorumque partibus, propriam hanc sibi sectam condidit, circa A. C. 360. Spiritum S. creaturam esse, cum Ario, apertè asserens, uti refert Theodoretus *Hist. Eccl. lib. 2. cap. 6.* damnatus Concilio CPolitan. II. principatu Theodosii Sen. celebrato A. C. 381. in quo, condito Symbolo, Patres profitentur se credere εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ Κύριον, τὸ ζωοποιὸν, τὸ ἐκ τῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν, *in Spiritum Sanctum Dominum, vivificatorem, ex Patre procedentem, cum Patre & Filio simul adorandum & si-*

& similiter per Prophetas, loquutum per Prophetas. In quam sententiam Episcopi quoque in Concilio Romano congregati, Confessionem Fidei Synodicam ediderunt, in quâ anathema dicunt Sabellianis, Arianis & Eunomianis, Macedonianis & omnibus *Pneumatomachis*, Photinianis ac Apollinaristis sub Damaso Papa, uti iterum apud Theodoretum videre est *Hist. Eccl. lib.* 5. *cap.* 9. Adde contra eosdem Athanasium, Basilium M. Gregorium Naz. Ambrosium, Epiphanium, Augustinum, Didymum Alex. & Paschalium, laudatos Jo. Forbesio *Instructionum Historico-Theologic. lib.* 1. *cap.* 2. § 9. & *seqq.* Præterito seculo sepultam jam ducum hæresin, unà cum aliis, ex orco revocavit Michaël Servetus Hispanus, quem secuti Valentinus Gentilis, Georg. Blandrata, Fr. Davidis, Faustus Socinus, alii, Spiritus S. non divinitatem modò, sed & personam abnegarunt. Nec longo intervallo Socinianos sequuntur Anabaptistæ plurimi, uti docet Fr. Burmannus *Synops. Theol. Christ. Part.* I. *lib.* 1. *cap.* 35. V. quoque Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* in hac voce. De Græcorum v. circa processionem Spiritus S. à reliqua Ecclesia dissensu, V. infrà.

Pnyx, adde: Locus erat juxta Acropolim ædificatus, antiquæ simplicitatis usu, non ad posterioris Theatri splendorem, idemque fortè cum veteri Foro, in quo olim conveniebatur, juxta Pandemi Veneris ædem, *ἔστιν Ἀφροδίτης ἱερὸν τῆς Πανδήμου*, *in vallibus Athenis ad Acropolim à theatro*, ut adnotat Pausanias *Atticis*, qui Veneris prædictæ sacellum ibi collocat. Et certè ideo sic dictam Venerem hanc vult Apollodorus *lib. περὶ Θεῶν*, quòd *πᾶς ὁ δῆμος*, *totus populus antiquitus ibi convenerit.* Hic itaque Magistratus χειροτονεῖσθαι Populi creabantur suffragiis, referentibus ad Populum Thesmothetis, Pollux *lib.* 8 *cap.* 9 aliaque ad publicam rem spectantia peragebantur antiquitus: Postea verò desitum, & Comitia in Bacchi *θεάτρῳ* haberi cœpere, nisi cùm eligendus esset Magistratus, eodem teste: *Αὕτη δὲ τὰ μὲν ἄλλα ἐν τῷ Διονυσιακῷ θεάτρῳ, μόνας δὲ τὰς Ἀρχαιρεσίας ἐν τῇ Πνυκί.* Quò quoque verba Hesychii referenda, Πνὺξ, τόπος Ἀθήνησιν, ἐν ᾧ αἱ Ἐκκλησίαι πάλαι μὲν ἤγοντο πᾶσαι, νῦν δὲ ἅπαξ, ὅταν Στρατηγοὺς χειροτονῶσι, *Pnyx, locus Athenis, in quo conciones olim omnes habebantur, nunc verò iam solùm, cum Strategus Populi suffragiis eligendus est.* V. Sam. Petitum *Comm. in Leges Atticas lib.* 3 *tit.* 1.

P O.

POM. in notis Antiquorum, *Pompejus*: PON M. *Pontifex Maximus*: POP *Populus*: POSTH. *Posthuminus* vel *Posthumus*: POT. *potestas*: P P. *Pater patriæ*: *Pater Patratus*: PQ *postquam* &c. significat, Fr. Gouldmannus *Diction. Lat. Angl.*

Pochajum, castellum Hungariæ, situ & arte munitissimum, à Clemente Athanasio, post Castaldi è Regno discessum, Isabellæ Reginæ jussu, scalis admotis captum est, A. C. 1553. Jac. Aug. Thuanus *Histor. lib.* 13.

Pocillator Appulejo, Suetonio *Cal. cap.* 49. *ad Cyathum & Vinum*, Juvenali *Sat.* 13. *versu* 44. *ad Cyathos*, in vet. Epitaphio, *à Potione*: Item, *à Lagena*, vel *Laguna*: Gallis *L. L. Salic. Tit.* 11. *edit. Basil. Scantio*, Germanis *Schenck*, Græcis Οἰνοχόος, dicebatur Romanis servus, qui epulatoribus vinum ministrabat. Meminit muneris Virgilius *Æneid. lib.* 1.

Centum aliæ, totidemque pares ætate ministri,
Qui dapibus mensas onerent & pocula ponant:

Quod de Infertoribus ac *Pocillatoribus* accipiendum. Martialis quoque ubi de Alexi Virgiliano, *lib.* 8. *Epigr.* 55.

Adstabat Domini mensis pulcherrimus ille,
Marmorea fundens nigra Falerna manu;
Et libata dabat roseis Carchesia labris.

Eundem *Ministratorem* dictum esse, ex antiquis marmoribus patet, in quibus nominantur *Amaranthus Augusti Ministrator Turrianus. Erastus & Ansio Cæsaris Ministratores.* Hinc Petronius, *Vinum Dominicum Ministratoris gratiâ est.* Quo habitu autem munus obierint, Seneca indigitat *Epist.* 47. *Alius*, inquiens, *vini Minister in muliebrem modum ornatus, cum ætate luctatur*: & Appulejus Senecam explicans *Metam. lib.* 2. ubi *Pueros calamistratos, pulchrè indusiatos, gemmas formatas in pocula vini vetusti frequenter offerentes*, notavit. Nimirum hic muliebris fuit ornatus, indusiatum esse & calamistratum quempiam. Idem Seneca Pistores ac *Ministratores* conjungit *Epist.* 95. nec sanè temerè, cùm & in Not. Imperii, sub dispositione Viri Spect. Comitis Castrensis, Ministeriales Dominici recensentur, ad quos indicandos, inter Comitis insignia, Mensa panaria, & Vinaria aliquot vasa conspiciuntur. Literati autem erant & formosi *Pocillatores* plerique è secta beatiorum hominum, qui pueris formâ insignibus non Triclinium modò, sed & Coquinam refersere. Martialis *lib.* 10. *Epigramm.* 66. ubi de Theopompo, puero formâ conspicuo,

Quis potiùs cyathos, aut quis crystalla tenebit?
Qua sapiens meliùs mixta Falerna manu?

Unde & Philo, ubi de Tricliniorum luxu, *lib. de Vita Contempl. Ministrantibus formosis mancipiis, non tam ad præsens ministerium quæsitis, quàm ad exhilarandos affectu convivis oculos. Ex his minores pueri Pincernas agunt, grandiores aquam afferunt* &c. V. quoque Chrysologum *Serm.* 261. Et exhibet istiusmodi *Pocillatores* ex iconculis æreis antiqui operis Pignorius, quæ in conspectum dant, quidquid modò præfatus Philo, de accurato capillitio & tunicarum præcinctione, disseruit. Sed & non rarò Eunuchi *Pocillatores* fuere. Tacitus *Annal. lib* 4. *Id* (venenum) *Druso datum per Lygdum Spadonem, ut octo post annos cognitum est.* V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, & suprà in voce *Pincerna.*

Pocockus Eduardus, Oxoniensis Anglus, S. T. D. Linguæ Hebraicæ ac Arabicæ, in qua, supra reliquos hujus ævi, eminet, Professor. Ejus extant, *Porta Mosis*, *In* 2. *Petri*, *in* 2. & 3 *Johannis Notæ*, *in Judæ item* &c. *Eximius Vir, nec sine honorifica modestiæ, candoris ac literaturæ omnis præfatione nominandus*, Dickensonus *Delphi Phœnicizantes.*

Poculum, primò vola fuit, quod Diogenes non erubuit didicisse, à quodam, quem cavâ manu exceptam aquam ori admovere vidit, abjecto hinc vasculo suo potorio, tanquam supellectile non necessariâ, ejus simplicitatem in posterum imitaturus. Verùm commoditas arte factis *Poculis* uti suasit, luxu postmodum, ut in aliis, ita & hic, in immensum procedente. Et prima quidem omnium ex terra Samia fictilia fuisse videntur, neque in pauperiorum tantùm ædibus, sed & in opulentiorum conviviis, adeoque etiam Deorum immortalium fanis ac sacrificiis solemnibus. V. Val. Max. *lib.* 4 *cap* 3. *tit.* 9. Senecam *Epist.* 95. *in fin.* & *lib.* 1. *de Benefic. cap.* 6. Tertullianum *Apologet. cap.* 25. Ciceronem *Paradoxo* 1. Plin. *lib.* 35. *cap.* 12. &c. de Romanis: Jul. Pollucem *lib.* 10. *cap.* 19. de Græcis, loquentes. Unde Tibullus *l.* 1. *Eleg.* 1.

Fictilia antiquus primùm sibi fecit agrestis
Pocula, de facili composuitque luto.

Et hæc πίσσῃ sive pice liquefacta, ne æstivo tempore exudaret liquor infusus, obducta fuisse, indicat Alexander Aphrodisæus *in Problem.* Item cerâ, ut indicat Theocriteum hoc *in Thyrside*,

Καὶ βαθὺ κισσύβιον κεκλυσμένον ἁδέϊ κηρῷ.
Et profundum poculum oblitum dulci cerâ.

Ubi virum eruditum τὸ κεκλυσμένον idem esse, quod κηρογραφούμενον, contendentem, refellit Vossius, ex Athenæo ostendens, pretiosiora fuisse vasa ceris picta, quàm ut ea haberent in Sicilia rustici, idque jam Theocriti ætate, qui Ptolomæi Lagidæ & filii ejus Philadelphi temporibus claruit. Post hæc reperiuntur *Pocula* è fago facta, vel ad minimum è ligno, quibus jam Homericos Heroas usos fuisse, ex *Odyss.* ι. jam pridem docuit Fulv. Ursinus *Append. ad Triclinium.* Hinc Ovid.

— — — Fabricataque fago
Pocula.

Et *Fastorum lib.* 5.

Terra rubens crater, Pocula *fagus erat.*

V. quoque Virgilium *Ecl.* 3 Senecam *Hercule Oetæo Act.* 2. *choro*, Tibullum *lib.* 1. *Eleg.* 10. Olegina pocula, memorantur *l.* 50. *ff. de leg.* 3 Hederacea, Plin. *lib.* 16. *cap.* 35. ubi hederæ eam naturam docet esse, ut in istiusmodi vasis vina transfluant, remanente aquâ, si aquâ fuerint mista: Græci Κισσύβια vocant. Meminit eorundem Euripides *Andromedâ*. Vel simpliciter ex ligno erant, qualia pocula *Scalas* dicta fuisse, suggerit Isidorus *lib.* 20. *cap.* 5. & P. Diaconus *de gestis Longobard. lib* 1 *cap* 27 è quo liquet, etiam posteriori ævo, ligneorum usum viguisse. Erant & è cornibus bovinis *Pocula* effecta, antiquissimis jam temporibus, ut docet Ambrosius *lib. de Elia & Jejunio cap.* 17 Xenoph. *Expedit. Cyri lib.* 6. Athenæus *Dipnos. lib.* 11. &c. Unde Nicandri Scholiastes τὸ κεράσαι, ἀπὸ τοῦ κέρατος, dictum vult: quod Nonnus confirmat *Dionys. lib.* 12.

Καὶ Βότρυς ἀρτιλόχευτος ...
... Φαινομένων, ...
... ὄνομα τοῦτο κεράσματος ...

Et taurinis cornibus propterea Bacchus effictus, Joh. Meursius *Notis in Lycophr.* Ad quem ritum Pindarus quoque allusit, ajens:

Ἐξ ἀργυρέων κεράτων πίνοντες ἐπλάζοντο,
Ex argenteis cornibus bibentes lascivieбant.

Æschylus item *in Perrhabis*, ἀργυρηλάτοις κέρασι, *argento ductilis factis cornibus*: ac Sophocles *in Pandora*, ὅταν χρύσεον κέρας, *cùm ebiberis aureum cornu.* Nempe auro & argento posteriorum seculorum luxus priscam consuetudinem exprimere gaudebat: retulisse autem buccinæ oblongæ formam, i. naturalem cornuum bovinorum speciem, docet Ambrosius *lib. cit.* Vestigium veteris ritus apud Hom. *Il.* θ. *v* 169.

Οἶνόν τ' ἐγκεράσαντα πιεῖν,
Vinumque cornu miscens ad bibendum.

De Indis inprimis V. Ctesiam, apud Photium *in Bibl.* de Tartaris hodiernis P. de Valle *Itiner. tom* 3. & cui ignotum cornu aureum Christiani V. Dan. R. ac cornu mirabile, quod in aula Oldenburgica à multis jam seculis asservatum est. Quartò, vitrum *Poculorum* materia esse cœpit. Aristoph.

Ἔπιν' ὁ μὲν ἐξ ὑαλίνων ἐκπωμάτων,
Biberat hic quidem è vitreis poculis.

In delitiis olim hodieque non spernendis, Martialis *lib.* 1. *Epigramm.* 38. & nepotibus præsertim in usu, uti discimus ex Juvenali *Sat.* 2. *vers.* 95.

— — Vitreo bibit ille Priapo.

Neque verò vitrum istud tale erat, quod levissimo casu frangeretur, sed flecti plicarique poterat, auctore Plinio *lib. 36. cap. 26.* qua de re V. Cæl. Rhodiginum *Antiqq. lect. lib. 20. cap. 30.* Jan. Douzam *Comm. in Petron.* & Petr. Crinitum *Honestæ discipl. lib. 23. cap. 4.* quibus adde Joh. Salisberiensem *Polycrat. lib. 4. cap. 5.* Vitrea verò pocula sulfure maltabantur fracta. Juvenalis *Sat 5.*

— — Rupto poscentem sulphura vitro, &c.

Exin crystallus in poculis, aliaque supellectile laudari cœpit. Juvenalis idem *Sat. seq. v. 154.*

Grandia tolluntur crystallina.

Et nota Vedii crudelitas, qui cùm unus è servis crystallinum fregisset, rapi eum jussit, nec vulgari periturum morte, murænis objici, apud Senecam *de Ira lib. 3. cap. 40.* V. suprà in voce *Acetum*, alibique. Porrò Murrhina vasa, & præcipuè *Pocula*, adhibita luxuriosorum conviviis fuisse, idem docet *Epist. 119.* in quibus observatum, ut calenti vino convenirent, docente Martiali *lib. 14. Epigr. 113.* V. itidem suprà. Electrina *Pocula* Magnatibus in pretio habita, memorat Trebellius Pollio, cùm de Quieto Tyranno refert, illum *Electridem pateram, quæ in medio vultum Alexandri haberet, & in circuitu omnem historiam contineret, signis brevibus & minutulis, Pontifici propinasse.* Sic apud Lampridium *in Alex. Helena dicitur Minervæ Linaiæ calicem ex electro consecrasse.* Unde Juvenalis *Sat. 5. versu 38.*

— — — — Ipse capaces

Heliadum crustas & inæquales Beryllos,

Virgo tenet phialas, tibi non committitur aurum.

Ex argento *Pocula* crescens luxus effigiavit, sed magno nepotum à continentioribus discrimine, ut qui, emblematis ingeniosis cælatum argentum habere gaudentes, totos quandoque census in istiusmodi sculpturas effunderent, V. Plinium Sen. *Nat. Histor. lib. 13. cap. 12.* Mentio & in antiquis marmoribus, *Anthus ad argentum Pot. L. Cæsaris.* Item *Vibiæ. Successæ. Liviæ. Aug. ser. ab. argento Potorio* &c. Inde jocosè apud Athenæum *magnum poculum puteus argenteus* dicitur. *Dypnos. lib. 11.* ut clarum sit, etiam Græcis id in usu fuisse. V. Melam JC. apud Ulpian. *lib. 7. ff. de in rem verso*: Quid verò in istiusmodi *Poculis* cælari fuerit solitum, innuit Virgilius *Æn. lib. 1.*

Ingens argentum mensis cælataque in auro,

Fortia facta Patrum.

Juvenalis *Sat 1. versu 76.*

Argentum vetus & stantem extra Pocula caprum.

Alii: dicebanturque nobilium ista Artificum emblemata à proprio nomine *formæ*. V. *suo loco.* Nonò, aurea supellex recepta, & in primis *Pocula*. Cicero *in Verr. 4. Exponit multum argentum, non pauca etiam pocula ex auro, quæ, ut mos est Regibus, & maximè in Syria, gemmis distincta erant clarissimis.* Hæc & ipsa cælabantur, licèt non tanto tamque elaborato artificio, quemadmodum argentea: Unde Plinius *cælatura auri nullum Artificem inclaruisse*, scribit. Insculpebantur iis inprimis gentilitia Familiæ insignia: V. Plinium *lib. 37. cap. 2.* Corippum *lib. 3. num. 1.* Scævolam JC. *l. 36. ff. de auro arg. leg.* Isidorum *lib. 20. cap. 4.* Silium Ital. *lib. 10.* Statium *lib. 1. Thebaid. versu 540,* &c. Sed, ut dictum, non sufficit luxui purum in hos usus aurum, inserebantur & gemmæ, unde *Pocula gemmata*, Luct. Placido *ad Statium Theb. lib. 1. vers. 150.* & *gemmâ bibere* dicti, Hieronymo *Epist. ad Macharium*, Cypriano *lib 2. Epist 2.* Appulejo *Miles. lib. 2.* Plinio *præf. ad lib. 33.* ubi inter alia, *smaragdis*, inquit, *teximus calices* &c. Propertius *lib. 3. El. 4.*

Non bibit è gemma divite nostra sitis.

Ovidius *Metam lib. 8.*

In gemma posuere merum,

V. hic ubi de *Auro Vinctis*, *Chrysendetis*, *Gemmatis Poculis* &c. Etiam ex conchis margaritiferis, ut & cochlearia, lanculæque, olim hodieque factitantur. Sunt autem conchæ istiusmodi, in qua nascuntur margaritæ, ex earum genere, quas Græci δίθυρα vocant, & χηλάς; clusiles nempe, adapertiles, atque intus concavæ, ita ut dimidiatæ formam lancis vel disci satis bellè referant. A' qua figura etiam videntur μάργαρα dictæ. Vox enim Græciæ vetus est μάργαρον, pro *lance*; Unde μαργαρίτης ὁ πινακίτης, apud Hesychium. Salmasius *ad Solinum pag. 1123.* Nec defuere barbari, quibus ossa capitis humani pro *Poculis* essent: quod in more positum Scythis fuisse antiquis, testatur Strabo *lib. 7.* ut & Herodotus *Musa 4* ubi *non de omnium*, sed *de inimicissimorum capitibus* id factum fuisse, docet. De Ungaris Bonfinius *Rer. Ungar. Dec. 1. lib. 1.* de Scordiscis Amm. Marcellinus *l. 2.* de Avaribus, Hunnis, Gepidisque P. Varnefridus *de gestis Longob. lib. 1. cap. 27.* ubi de Alboino: de quibusdam ad Septentrionem populis, Plin. *l. 7. cap. 2.* de Essedonibus, Solinus Polyhistor. *c. 19.* de priscis Celtis, Silius Ital *l. 13.* idem tradunt. V Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosini Antiqq. l. 5. cap. 30.* Addo *Pocula* ex ære & stanno, quorum illa interdum quoque stanno obduci suisse solita, Vossius habet *de or. & progr. Idolol. l 4. c. 91.* quia, monente Plinio *l. 34. c. 17. stannum illitum æneis vasis saporem facias gratiorem & compescat æruginis virus.* Ut autem *Poculorum* materia non una eademque, sic forma diversissima, fuit. Panda quædam, quædam angusta, alia oblonga, nonnulla in navigii speciem efficta, Erant quæ duos haberent fundos, nec deerant, quæ tympanum referrent, parva & cava sine fundo & auribus, quæ mollia & viris parum convenientia: unde à Demosthene exprobrata Midiæ, & solis Cybeles Sacerdotibus congruebant. V. Plinium *lib. 33. cap. 11.* Quædam porrò ansulis carebant, alia ansata erant, nonnulla una tantùm parte aurita, Pollux *Onom. lib. 6 cap. 18.* Erat autem ansularum harum is usus, ut, qui propinaret aut porrigeret, unam earum manu teneret, alteram verò is, cui poculum tradebatur, arriperet. Virgilius *Ecl. 6.*

Et gravis attrita pendebat cantharus ansa.

Consule Fulvium *in Append pag. 170.* J. Lipsium, Hier. Mercurialem, Guil. Stuckium *Antiqq. Convival. lib. 3. cap. 6.* alios. Species *Poculorum* varias enumerat Athenæus *lib. 11.* Jul. Pollux *lib. 6. cap. 16.* Isidorus *lib. 20. cap. 5.* Macrobius *Saturnalium l. 5. c. 21.* Eustathius *in Homerum* passim, Jurisconsultus *leg. 36. ff. de auro & arg. leg.* &c. V. etiam hic *infrà*. Utebantur verò Veteres, in conviviis, *Poculis* primò minutioribus, dein grandioribus: & quoties hilariùs sese invitare vellent, hunc solemnem observabant morem, ut à summo biberent ad imum, qua de re infrà dicetur, in voce *Potus*. V. Rosinum *Antiqq. Rom. cum Paralipom. Dempsteri præfati loco cit.* Ampla autem admodum erant Heroum *Pocula*, uti Herculei inprimis scyphi exemplo patet, quo à Sole dono accepto Oceanum transmisisse dicitur. De *illo* Statius *Thebaid. lib. 6. vers 531.*

Huic pretium palmæ, gemini cratera ferebant

Herculeum juvenes —

V. & reliqua, in quibus, quæ huic poculo insculpta, pluribus docet. Sed & id hinc discimus, quòd Regum potationes ex iis commendaverint antiquitus *Pocula*. Unde apud Plautum quoque *Amphitruone*:

— Quid Amphitruone à Thelebois datum est?

Pterela Rex, qui potitare solitus est, patera aurea.

Circumdabantur verò *Pocula* in dexterum communiter latus, religionis ergò. Critias apud Athenæum *lib. 10.*

Καὶ προπόσεις ὀρέγειν ἐπιδέξια καὶ προκαλεῖσθαι

Ἐξονομακλήδην, ᾧ προπιεῖν ἐθέλει.

Quod tamen contrà Spartanos usu habuisse, ut nunc Germanos, quibus multis locis observatur in circulum ad lævam potionum tela dirigere, ex eodem discimus, ubi κυκλῶν κύκλον hunc morem vocat. Qua de re V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Papinium Statium Thebaid. lib. 4 vers. 761.* uti de *Pocula coronandi*, iisque *flores nonnunquam indendi*, more, Tertullianum *de Cor. Mil.* Propertium *lib. 2. Eleg. 2.* Carol. Paschalium *Coronarum libro 2. capite 2.* aliosque complures. Nec omittendum hic, quòd *Poculis Binis*, honoris ergò, bibendi ritus, apud Melam occurrit, de Scythis, *Ut quisque plures interemerit, ita apud eos habetur.* Et paulò pòst, *Inter epulas, quot quisque interfecerit, referre, lætissima & frequentissima mentio: binisque poculis qui plurimos retulere, perpotasis interjugatim, is honos præcipuus est.* Sensus est, lætissimam esse inter epulas mentionem apud eam gentem, narrare numerum à se interfectorum, præcipuumque honorem ei, qui plures cædes à se factas retulisset, haberi, ut non bina tantùm pocula perpotaret, ut quidam exponunt, sed duobus poculis junctis & combinatis simul biberet. Quod σύνδυο κύλικας ἔχειν vocat Herodotus, quem Pomponius vertit. Is enim sic de iisdem, Ὅσοι δὲ ἂν αὐτῶν καὶ κάρτα πολλοὺς ἄνδρας ἀπαραιρηκότες ἔωσι, οὗτοι δὲ σύνδυο κύλικας ἔχοντες πίνουσι ὁμοῦ, *Quotquot verò eorum insignem hostium numerum occidissent, juncta & combinata tenentes duo pocula, sic pariter junctis bibunt.* Sunt autem σύνδυο, *jugata* & *juncta inter se*: nam duo jugum faciunt. Sic Appulejo, *consponsa factionis jugum.* Et Græcis ζεῦγος, de *duobus*, & ζυγὸν, recentiores pariter, pro *pari*, dixere: ut ζυγὸν *inaurium*, apud Constantinum *de Administr. Imper.* & ζυγὸν incedere dicuntur, *qui bini incedunt*, quod antiquis Græcis σύνδυο. Itaque *bina pocula interjungata*, h. e. juncta pariter ac combinata perpotabant, qui plures occiderant &c. Salmasius *ad Solinum pag. 191.*

Varia Poculorum genera, apud varios.

α. Ἀγαθοῦ Δαίμονος dicebatur *Poculum*, τὸ μετὰ ἄρσιν τραπεζῶν προσφερόμενον, *quod sublatis mensis inferri solebat*, Eust. *Il. ν.* ut inde bono Genio libaretur. β. Ἄλειον, Hom. λ. quod μὴ λεῖον, sed asperum cælaturis erat. γ. Ἀμφικύπελλον δέπας, Eust. *B. ν.* δ. Apyroti, dicebantur scyphi, qui non calidæ, sed frigidæ solùm aquæ capaces erant. Ita enim quidam legunt, apud Plinium *lib. 36. cap. 26.* pro *Pteroti*. ε. Carchesium, *Poculum* procerum & circa mediam partem compressum, ansatum mediocriter, ansis à summo ad imum pertingentibus, Macrobius *Saturn. lib. 5. cap. 21.* ζ. Chrysendeta, Græcis dicebantur, auro solido facta, admixtisque gemmis decorata, Hadrian. Turnebus *Adversar. lib. 14. cap. 3.* η. Ciborium, inter vasa potoria reponit Hesychius: in modum foliorum colocasiorum factum, Porphyrius *in Horatium libro 2. ode 7.* Ægyptiis in usu. V. de his quoque Strabonem *lib. 17.* ubi Alexandriam istiusmodi foliis pro vasis passim per officinas uti ait. θ Cissybium, poculum erat hederaceum, unâ tantùm parte auritum. Macrobius *loco cit.* V. quoque Athenæum *lib. 11.* ι. Clemmateres, à *Gr.* κλέμ-

μα-

poc. i. operimentum testudinis, eadem cum Tympanis. ϰ. Cotyliscus, *Poculum* nominabatur, unicam habens ansam. Pollux *Onom. lib.* 6. *cap.* 18. λ. Cyathus, contineoat sextarii partem duodecimam. μ. Cymbium, à forma navis, quam referebat, nomen accepit, Varro de *Vita Pop. Rom. lib.* 1. Simarillo *exiguum* & *cavum*: Dorotheo *altum* & *auribus carens*: Ptolomæo Aristonici filio *gibbosum*, Didymo *oblongum* & *angustum: cyatho simile* Eratostheni. ν. Ἐπακτρίς Eust. *Il.* γ. ξ. Herculanei scyphi; præaltis memorabiles, inventore Hercule. Macrobius ubi *suprà*: Bœotiis in præcipuo fuere usu. Hoc poculi genere maria trajecisse Hercules dicitur, & Alexander M. *nondum epoto Herculis scypho, repentè velut ictu confixus, ingemuit*, Curtius *lib.* 10. Meminit Tullius *Verr.* 6. *duorum Poculorum Herculeorum*, manu *Mentoris summo artificio factorum*. Servius *ad Æneid.* 8. Herculem in sacris magno poculo ligneo, quod, ne carie consumeretur, pice fuerit oblitum, scribit. V. quoque Eustathium in *Odyss.* ι. ο. Ludovici IX. Gall. R. poculum, in Cimeliarchio Sandionysiano asservatum, coloris subfusci atque è pretiosiore lapide confectum, agathæ speciem præ se fert. Carolo du Fresne unum ex mazdrinis poculis, quorum in Aula Gallica olim frequens usus, adeoque ex murrinis Vett. illis adeò nobilitatis, esse videtur. V. eum in voce *Mazer*. π. Nestoreum poculum, apud Homerum & Athenæum, duos habebat fundos. ϱ. Ὠὸν, Ovum memoratur Eust. *Od.* ο. Παρθένος, dicebatur scyphus ἀπὸ τοῦ καταῤῥαπισμένα ἔχειν τὰ ὦτα, Id. *ibid.* σ. Pastorale, ex hederaceo ligno, idem cum Cissybio. V. Eundem *ibid.* ε. Patera, *Poculum* plenum ac patens. υ. Phiala, poculum anceps, utrinque ansatum, apud Jul. Pollucem *Onomast. lib.* 6. *cap.* 18. φ. *Poculum* Nephriticum, V. supra. χ. Plyster, Gr. ψυκτὴρ, Eust. *Il.* ι. ψ. Pteroti calices Græcis, quasi *pinnati* aut *alati* dicti sunt, qui ansas utrinque alarum in speciem protensas haberent. Cujusmodi modicos duos, ex vitro, HS. sex millibus, Neronis Principatu fuisse venditos, refert Plinius *lib.* 36. *cap.* 26. Ubi tamen alii legunt, *apyroti*, ut dictum. ω. Puteus argenteus, memoratur Athenæo *lib.* 11. αα. Rhyta, Græcè ῥυτὰ. Pocula erant Heroum, in cornuum formam confecta, διατετρημένα, ἐξ ὧν κρουνίζοντες λεπτῶς κατωθεν ἔπινον, Eust. *Il.* ψ. ββ. Scalæ, adpellabantur *Pocula* ex ligno, Isidor. *lib.* 20. *cap.* 5. V. quoque Paulum Warnefridum Diaconum *de Longob. lib.* 1. *cap.* 27. γγ. Scyphus, Græcorum in usu, Pollux *lib.* 6. *cap.* 16. Latinis quoque usurpata vox, Suetonius *Nerone cap* 47. Plinius *calicem* vocat *lib.* 37. *cap.* 2. De Herculaneis scyphis *suprà*. δδ. Silenus, Gr. Σιληνὸς, *Poculum* erat auribus carens. Eustath. *Odyss.* ε. εε. Solis nomine insigne *Poculum*, memoratur eidem *Odyss.* α. *pag.* 1682. ubi ait *Pocula* ex auro ingentia Ἡλίου πλοῖα, *Solis navigia*, appellata Græcis fuisse. ζζ. Staterea, iidem cum Tympanis. ηη. Trulla, *calix aureus* Interpr. Juvenalis *Sat.* 3. *versu* 108. Helen. Acroni *ad Hor. lib.* 2. *Sat.* 3. *deformis calix ac rusticanus* &c. θθ. Tympana, à forma dicebantur, *Pocula* parva & cava, sine fundo ac auribus, quibus soli Cybeles Sacerdotes, uti consueverant. Plin. *lib.* 33. *cap.* 11. ιι. Vatinii sutoris poculi vitrei, quod quatuor rostris, instar nasorum, potendebatur, mentio est apud Tacitum *Annal. lib.* 15. Juvenalem *Sat.* 5. *vers.* 47. & Martialem *lib.* 14. *Epigramm.* 96. quorum hic:

Vilia sutoris calicem monumenta Vatini
Accipe, sed nasus longior ille fuit &c.

Poculum Eucharisticum, cujus in S. Cœna usum DOMINUS instituit, è Poculo Hebræorum Paschali originem habuit, uti Burmannus docet, infrà laudandus: de cujus forma *Ritualia* Judæorum possunt consuli. Incerta enim, quæ Vett. de illo poculo tradunt, ἀμφωτον illud, i. *binis ansis instructum* fuisse, dicentes. Materiam quod spectat, usam esse vet. Ecclesiam omne genus vasis, ligneis, vitreis, argenteis, ac crescente sacrorum pompâ, aureis gemmatisque, notum. Hoc itaque, *accepit* Christus in manus, quod non sine solenni ritu à Judæis, in Cœna Paschali, fieri consuevit, ut peculiarem super eo benedictionem pronuntiarent. Et *benedixit*: ubi usus videtur Christus partim communi formulâ; partim eandem ad præsens institutum accommodasse: & pro verbis, *hic est fructus vitis, sanguis uvarum*, verba illa *hic est sanguis meus* &c. supposuisse, pateraque illâ circumlatâ sanguinem N. Test. dedicasse. Cùm verò numerentur apud Judæos quatuor Pocula Paschalia, quorum tertium appellabatur *Poculum benedictionis*, sicut ultimum *Poculum hymni*, quo Pascha claudi solebat; DOMINUM in Novi Fœderis symbolum tertium illud poculum consecrasse, colligitur ex Lucæ *cap.* 22. *versu* 20. Eoque prægustato *tradidit* Discipulis, *ut omnes ex eo biberent*, Matth. *cap.* 26. *versu* 27. Quæ traditio postmodum à Diacono sæpe fiebat, qui *sanguinem Christi ministrare* hinc dicebatur. Illud autem accipiebant Fideles primùm simpliciter ac convivantium in morem: tum venerabundi, & corpore inclinato. Dein à Sacerdote fidelium ori admovebatur; donec augescente superstitione, fistulæ argenteæ adhibitæ sunt, ne quid de sanguine Christi periret. Quo eodem consilio, seculo XII. abrasæ Sacerdotum barbæ &c. uti videre est apud Franc. Burmannum *Synopsi Theol. Christiana Part. poster. Lib. VII. cap.* 10. §. 33 & *seqq.* plura, voce *Calix*.

Poculum Gemmatum, crebrò occurrit apud Vett. Nempe pocula aurea maximè olim gemmis insigniebantur, hinc λιθόκολλα & λιθοκόλλητα dicta. Menander,

Χρυσοῦν ἐκπώματα, οὐδὲ λιθοκόλλητα δὲ,
Καλὸν γὰρ ἄν.

Item διάλιθα, Lat. *Gemmata pocula*, à quibus *Gemmea* probè distinguenda. Gemmeum enim poculum ex una gemma fiebat in poculum cavatâ, ut apud Poëtam,

Hic gemma bibat.

Martialis,

Cùm potes amethystino trientes.

Id est, *poculo ex amethysto gemma facto*. At *Gemmatum*, διάλιθον, aureum totum & gemmis intextum; unde & *aurum gemmatum* dicebatur. Vix enim alia pocula, quam aurea, gemmis ornabant. Et quia viridis color optimè cum auro convenit, gemmas viridantes inoculandis poculis ut plurimùm adhibebant. Idem Poëta,

Et virides picto gemmas numeravit in auro.

Inter quas *smaragdus* principatum tenet. Plinius *lib.* 33. *in Præfat. Nec hoc fuit satis, turba gemmarum potamus, & smaragdis teximus calices, ac temulentiæ causa tenere Indiam juvat, & aurum jam accessio est.* Martialis iterum, sub lemmate, *Calices gemmati*.

Gemmatum Scythicis ut luceat ignibus aurum,
Aspice, quot digitos exuit iste calix.

Et alibi,

Miratur Scythicas virentis auri
Flammas Jupiter.

Ubi *Scythicas smaragdos* (primæ inter smaragdos notæ) indigitat, quibus poculum illud textum erat. Sequitur enim,

Hæc sunt pocula, quæ decent Tonantem.

Præter smaragdum verò, & *beryllus*, quia viridis, ad hunc usum translata. Juvenalis,

——— *& inæquales beryllo*
Virro tenet phialas.

i. *beryllo textas*, & per hoc inæquales, asperitate & exuberantiâ gemmarum. Beryllos autem optimos viriditatem puri maris imitari Plinius dicit. *Callais*, ortò etiam ex viridibus gemmis & smaragdo similis, in ornamentis aureorum poculorum plurima. Solinus *cap.* 20. de Callaide, vel *Callaica gemma*, *Honore & pretio ad smaragdos, viret pallidum, nihil jucundius aurum decet.* Hoc est, aurum poculorum, quod *aurum gemmatum* propriè vocatum esse, diximus. Sic de *Topazio*, Agatharchides, ἡδεῖαν ἐν χρυσῷ θεωρίαν ἀποδιδοὺς, *Pulchrum in auro aspectum prœbens*. Similis nempe topazius callaidi, illa hyalini seu vitrei, hæc Callaici seu Veneti, coloris. Sed frequentissimi Bactriani smaragdi (quibus secundas tribuit Plinius) qui in arena flantibus Etesiis inveniebantur, ad hanc rem Vett. adhibiti. Theophrastus proin, enumeratis aliquot Græciæ locis, in quibus gemmæ reperiebantur, ad ultimum addit: Καὶ ἐν Κύπρῳ τε ὁ σμάραγδος καὶ ἡ ἴασπις. οἷς δὲ εἰς τὰ λιθοκόλλητα χρῶνται, ἐκ τῆς Βακτριανῆς εἰσι πρὸς τῇ ἐρήμῳ, συλλέγουσι δὲ αὐτὰς ὑπὸ τοὺς ἐτησίας ἱππεῖς ἐξιόντες· τότε γὰρ ἐμφανεῖς γίνονται, κινουμένης τῆς ἄμμου, διὰ τὸ μέγεθος τῶν πνευμάτων· εἰσὶ δὲ μικραὶ καὶ οὐ μεγάλαι. *Et in Cypro, tum smaragdus, tum jaspis. Quibus verò ad gemmata pocula utuntur, ex Bactris sunt, prope desertum: Quos colligunt flantibus Etesiis, equites egressi. Tunc enim tellure aperta nitent, quia iis ventis maximè arenæ moventur. Sunt verò parvi, neutiquam magni.* Ob quod ipsum in hunc maximè usum sumebantur. Ut de Chalcedoniis smaragdis quoque idem scribit, Εὑρίσκονται δὲ σπανίως μέγεθος ἔχουσαι σφραγῖδος, διὸ πρὸς κόλλησιν αὐτῇ χρῶνται χρυσίου. *Inveniuntur rarò ea magnitudine, ut σφραγὶς, i. gemma annularis inde fieri possit; hinc auro intexuntur.* Sic itaque & Bactriani, quia minores erant, quàm ut gemmis annulorum usui esse possent, εἰς τὰ λιθόκολλα convertebantur seu *ad pocula aurea insignienda* &c. At Taprobanes incolæ, omnifarias gemmas hac fini usurpabant. Solinus *cap.* 53. *Mirantur aurum & ad gratiam poculorum omnium gemmarum adhibent apparatum.* Pro quibus in priore *eadem* scripserat, *Aurum mirantur & pocula gemmis igniculant.* Ubi eleganter *igniculata gemmis pocula*, sunt gemmarum igniculis insignita. *Ignes* namque & *igniculi gemmarum*, Veteribus de splendore ac luce, quam fundunt gemmæ passim. Plinius, *igniculus amethysti*. De Scythicis smaragdis; V. *suprà*. Claudianus.

——— ——— *Quis miscuit ignes*
Sidonii rubrique maris?

Manilius,

Gemmarumque illi radiantes lucibus ignes &c.

Sive autem gemmæ auro intexerentur, sive aureæ cælaturæ immitterentur argento, *Emblemata* ista vocabantur, V. hic passim; & plura hanc in rem apud Salmasium *ad Solinum pag.* 197. 240. & 1122.

Podager, Latinis qui *podagra* laborat; Græcè ποδαγρός. Claudianus,

——— *Stare nequit podager.*

In lemmate *Ænigmatum* Symphosii. *Miles potager*, pro *podager*; ubi vulgò legitur, *Miles Podagricus*, qui sic descr.

Bellipotens olim sævis metuendus in armis,
Sex pedes habui, quos nunquam nemo negabit.

Nunc mihi vix duo sunt, inopem nos copia fecit.

Hinc apud Salmasium, *ad Lampridium in Heliogab. Habuit & hanc consuetudinem, ut octo calvos rogaret ad cœnam, item octo luscos, & item octo podagrosos, octo surdos*, leg. ibet Palatinus codex *octo podagros*. Vopiscus tamen *in Saturnino* disertè *podagrosos* habet, *Podagrosi, quod agant habent*, &c.

Podagra, Gr. ποδάγρα, alias ἀρύγματα & ποδοκάκαι, foveæ dicebantur olim Græcis, quæ non ferarum solum, sed & hostium capiendorum causâ, fiebant. Suid. in ποδάγρα, Τάφρος ὀρυκτὴ καὶ ποδάγρα ὀφειλομένη βαθεῖα ἐπὶ πολεμίοις. Curius Fortunatianus, *Leno, qua parte venturos ad se adolescentes sciebat, noctu foveam fecit occultam & Juvenes perierunt*. V. Rigaltium *Notis in Phædrum lib. 1. fab. 17. vers.*

Ovis jacentem in fovea conspexit lupum.

Quid ποδοκάκκη & ποδοστράβη, diximus suprà, in voce *Pes*.

Poderis, Græcè ποδήρης, dicta est tinea sacrificantium vestis, quod *talaris* esset. Non enim solum in Ægyptiis olim sacris præcipuus lineæ vestis usus fuit, sed & in Latina Ecclesia, præter amiculum lineum superiorem, quo in sacra Psalmodia Sacerdotes atque ipsis sacris Ministri utuntur, prima vestium sacrificalium lineâ tunica talaris induitur. *Fuisse antiquitus strictam & corpori adhærentem*, tradit Hieron. *ad Fabiolam, eamque similem militum Camisiis*. Rabanus Maurus, *Secundum indumentum est linea tunica, quæ Græcè dicitur Poderis*. Hesychius, Ποδήρης ὁ μέχρι τῶν ποδῶν χιτών. Hanc Isidorus *Camisiam* vulgo dici ait, quòd nempe similis, ut modo ex Hieronymo diximus, vel eadem olim omnino fuerit cum tunicis lineis interioribus, quas *Camisias* appellamus, dictas à *Camis*, eodem Isidoro auctore, i. stratis nostris, in quibus dormimus. V. Octav. Ferrarium *de Re Vestiar. Pars. I. lib. 3. cap. 5.* Valerianus Pi r *lib. 40. Hieroglyph.* etiam *Subuculam* vult dictam. Eucherio, *Sacerdotalis est linea corpori pressius adstricta, eademque talaris, ἀπὸ τῶν ποδῶν: quæ & Subucula dicitur. Per hanc igitur, quippe quæ vestimentis aliis subjiciebatur, doctrinam sacratiorem intelligi veteres Theologi tradiderunt*: Exodo, *Et fecerunt vestimentum poderem sub umbone, opus textile, totum Hyacinthinum*. V. quoque Hieronymum *in Levit. cap. 8.* Istiusmodi *Podere* indutus CHRISTUS comparuit Johanni Apocalypſ. *cap. 1. versu 13.* in quæ verba Tyranus, *Est autem Poderis*, inquit, *vestis Sacerdotalis linea, quæ communiter dicitur alba*, &c. V. quoque Fortun. Licetum *de Lucernis Antiqq. lib. 6. cap. 83. ubi Lucernam, in qua Virgo Vestalis Podere super nuso & supra Poderem veste exteriore induta, eruditè Comm illustrat*. Sed & Reginarum olim in Scena, istiusmodi vestimenta ac *poderes* erant: cujusmodi liberas uti solitas scribunt, nunc tota Asia & Europa universa. Purpureus his fuit color, albo ad cubitum distinctus lætis, infelicious atra palla &c. Jul. Cæſ. Scaliger *Poetic. lib. 1 cap. 16.* Virginum porrò, ut de Thamare Davidis filia, 2 Regum *cap. 13. versu 18.* & Juvenum nobilium, ut de Josepho Genes. *cap. 37. vers. 34.* legimus, quo utroque loco vocem Hebræam Interpretes Græci modò ποικίλον χιτῶνα, modò ἀστραγαλωτὸν, modò χειριδωτὸν, Vulgatus *talarem tunicam*, reddidit. Nempe tunicis hujusmodi talaribus subsuebantur panni vel institæ versicolores, una pluresque usque ad *talos* descendentes, quales matronarum quoque Romanarum fuisse, ex Horatio dicimus, cum Libertinarum vestes nec talares essent, nec per extremum circuitum haberent institas, seu πέζας, ut Græci vocant, quibus proin πεζοφόρος χιτὼν id. m cum *podere* est seu *tunica talari*. Quia porro talares tunicæ plerunque & manicatæ erant, unde Ciceroni *talaribus & manicatis tunicis*, & proin man. as ut inter varias & picturatis limbis variegatas ac pictu. atas habebant, hinc & χειριδωτὸν & ἀστραγαλωτὸν de eodem vestis genere dixerunt, & τὸν ποικίλον χιτῶνα intellexerunt Interpretes, *tunicam coloriam* vet. Auctori appellatam &c. V. Salmasium *ad Aurelianum Fl. Vopisci*.

Podia Circi, utrinque fuere, ad duo maxima ejus latera; carceribus unum è minimis lateribus, & metis ultimis, quæ circumagebantur, alterum, occupantibus. Quo modo *Podium* utrinque, per longitudinem Circi, a carceribus vel primis metis ad ultimas porrigebatur: linea verò alba, unde certamen quadrigis oriebatur, haud longè ab Ostiis, in utrumque Podium carceribus producta fuit. Quam quòd cum *Podio* confundunt nonnulli, non parùm hallucinantur. Namque etiam in Amphitheatro podium; in solo verò Circo hæc linea fuit. Habebat autem Podium cancellos, quibus etiam tum cinctus fuit Circus, cùm Euripis adhuc & fossis, quos Nero sustulit, circumcludus esset: ut ex Ovidio discimus,

Si pendent tibi crura, potes si fortè juvabis,
Cancellis primos inseruisse pedes,

Spectabat nempe illa in subsellis podio proximis, & poterat crura pendula sustinere, immissis in cancellos podii pedibus. Neque verò solùm ad *Podium* spectatores erant, sed per totum porticus spatium, quæ in circuitu Circi fuit ædificata: Tres namque porticus tristega Circum cingebant, in speciem amphitheatri, solumque latus, ubi carceres erant, absq; ædificiis & portico fuit, sub divo expositum &c. V. Claud. Salmasium *ad Solinum pag. 917. & 918.* In Theatris *Podium*, inter, ulpitum & proscenium, hoc depressius, illo (quod pedes quinque altum erat) altius fuit: post Cæsaris dictaturam, Imperatoris proprius locus, sicut Consulibus proscenia & pulpitum Oratoribus provinciarum ac Legatis serviebat. Quibus tamen in locis Principes interdum cum illis, quàm è *Podio*, spectare maluerunt. J. C Scaliger *Poetic. lib. 1. cap. 21.* plura verò hanc in rem V. apud Vitruvii Interpretes, ac Bern. Baldum inprimis, J. Lipsium *de Amphitheatro* & Hier Mercurialem *de Arte Gymnast. lib. 3. cap. 4.* ubi *Podium cum columellis, & in medio suggestum Imperatoris*, inter alias Amphitheatri Titiani partes, æri incisum habet: adde C Saubonum *ad Aug. Suetonii cap. 43 & seqq.* ubi honestissimum spectandi locum in Theatro *ad podium*, in Circo *ad Euripum*, fuisse, inter alia docet. Apud recentioris hinc ævi Scriptores vox in genere significat quamvis rem, cui innitimur, unde *appodiare* Ugutioni, quod Galli dicunt *s' appuyer* etiamnum. In *Usibus* antiqq. Ordinis Cister. apud Car. du Fresne, in specie, pars formæ est monasticæ, cui Monachi, quum procumbunt, inniti solent. Gallis Scriptoribus frequenter collem, montemque notat, vulgò *Puy*, Occitanis & Arvernis *Poy*, *peu*, vel *puech*. Theodulfus Aurelan. *Paræn. ad Judices*,

Hinc Magalona habuit la vam. Sextantio dextram,
Hic scabris podiis cingitur, illa mari &c.

Atque hinc Urbi Aniciensi, in Arvernis, nomen, quòd supra *podium* extructa, aliisque nonnullis, de quibus ea ista, ex Hadr. Valesio *Not. Galliæ*.

Varia in Gallia loca, Podii nomine insignita.

Alvari Podium, vel potiùs Podium Alvari, *Puch Alvari*: cum enim Galli Narbonenses ac Aquitani *Podii* nomine sæpe montem designarent, vocem hanc nunc *puis*, nunc *puch*, & *le pueh*, nunc & *pic*, ut ho ieque Bigerrones, nuncupare consueverunt.

Podium Cæsaris. *Pui de Serre*.

Podium Caninum, *Puy Chenin*.

Podium Celsum, *Puchcelsis*, castrum in Diœc. Albiensi: *Podium Celsi* & *Podium Celiquemum*, corrupte apud Casellum dictum.

Podium Guilelmi, *Puy Guillaume*, castrum ad flum. Elaver.

Podium Laurentii, *Puy Laurent*, castrum nobile memoratum Petro Monacho *de bello Albig. cap. 62.* Unde nobilis Familiæ nomen.

Podium Magenfridi vel Manfredi, *Puy Manfroy*.

Podium Mauterium, *Pi Nautier*, prope Carcassonem, Guilelmo de Podio Laurentii non indictum.

Podium Normanni, *Puy Norman*.

Podium Siccum, *Puy sec*.

Podium Sorica rium, *Puy Salguier* incolis, castrum, in territorio Biterrensi, Petr. Albigensis *cap. 27.*

Podium in Vellavis, seu simpliciter *Podium*, caput gentis & Episcopi sedes, vulgò *Puy en Velais*; In altissimo enim monte Urbs hæc posita est.

Podium Wicaldi, *Puy Vicut* &c. quæ omnia oppida ac castra in Gallia Narbon. & in Aquitania, fuere. V. quoque *Podium* & *Podiolanum*.

Podiebradius Georgius, adde: Ex ejus progenitoribus Gerhardus Com. de *Nuida* & *Berneck*, Bosconis fil. Cunstadium in Bohemia condidit, a quo posteri titulum acceperunt. Hujus pronepos Bosco de in *Podiebradii* sibi sumpsit nomen, ac iterum pronepotem habuit Georgium Regem, ex Victorino de *Cunstad* & *Podiebrad*, Com. de *Berneck, Niuda* & *Glaz*, ac Anna de *Wartgebergigentium*. Cujus filii, Victorinus & Hinco, Munsterbergenses, Oels nenses, & Volavienses Duces creati sunt: è quibus Principibus, postquam Munsterbergensis alienatus fuisset, cum hujus titulo Oelnensis & Bernstadius ad posteros transiere: quorum ultimi è masculis Henricus Wenceslaus, A. C. 1639. & Carolus Fridericus A. C. 1647. obiere, hæreditate ad Sylvium Duc. Wirtembergicum Elisabethæ Mariæ, Carolo Friderico genitæ, maritum translata, V. suprà in *Munsterberga*.

Podismare Agrum, apud Jun. Nipsum, *Omnem trigonum uni ratione podismare, Orthogonium ut putà, Oxygonium & amblygonium* est *podismum* ac mensuram areæ vel embadi colligere. *Podismus* nempe idem quod *pedatura* est, Græcè ποδισμός. Licèt enim hodie funibus & cathenis, quas *Perticas* vocant, res mensoria peragatur; Veteres etiam *funiculos*, τὰ σχοινία ad eum usum nominent, ut & *perticas* ac *decempedas*: Antiquissimi tamen, qui de limitibus scripserunt, *pedum* tantùm meminere. Undequi pedes *jugerum habere, tot pedum esse centuriam, tot pedibus inter se distare terminos*, hincque agri pedaturam passim πodισμὸν dixere. Atque hinc *podismatus ager*, in *Laterculo* veteri. Iidem itinerum mensuram per *passus* collegere: unde *millia passuum*, quæ & *milliaria* unicâ voce & *milliarii* lapides, qui ponebantur in singula milliaq; ut lapides *centuriales* defigi solebant distantes à se ped. necc. qui *centuriæ podismus* est. Uti proin ποδίζειν, erat *mensuram per pedes colligere*. sic βηματίζειν, *per passus metiri* &c. V. Salmasium *ad Solinum pag. 684. & 688.* Sed ποδισμὸς saltationis species est, apud Scaligerum *Poëtic. l. 1. c. 18.*

Podostypi, Græcè Ποδοστύποι, qui & Ποδοψόφοι, V. suprà *Pedicularii* seu *Pedarii*.

Poemata, V. suprà *Carmina*.

Pom.

Pœna, pro Numine Gentilibus. Statius *Thebaid. lib. 8. vers. 25.* de aula Plutonis:

—— *multifonas exercet* Pœna *catenas.*

Ubi Schol. *Dea*, inquit, *punitionum, cruciatuum*, Furiarum patens Val. Flacco statuitur, uti ostendit Barthius *Adversar. lib.* 21. *cap.* 21. Certè à Furiis distinguit Lucianus *Necyom.* Arrianus *Dissertat. lib. 2. cap.* 20. Tragici sæpe & Statius idem *Thebaid. lib.* 12. quippe ampliore harum munere &c. Fuit autem *Pœna* tres ob causas, secundum veteres Philosophos, infligi reis solita: nempe vel castigandi atque emendandi gratiâ, ut is, qui fortuitò deliquit, attentior fiat correctiorque, quam Νουθεσίαν, vel Κόλασιν, vel Παραίνεσιν dixere: Vel animadvertendi gratia, quum dignitas auctoritasque ejus, in quem peccatum est, tuenda est, ne prætermissa animadversio contemtum ejus pariat & honorem levet, quæ Τιμωρία est appellata: vel vindicandi gratiâ, quæ Παράδειγμα Græcis nuncupata est; quum pœnitio propter exemplum est necessaria, ut cœteri similibus à peccatis, quæ prohiberi publicitus interest, metu cognitæ pœnæ deterreantur. Plato tamen in Gorgia, medium *Pœnæ* genus omittens, *Convenit*, inquit, *omnem, qui punitur, ab eo qui rectè punit, aut meliorem fieri, atque utilitatem percipere: aut exemplum omnibus aliis esse, ut alii, videntes alium pati, metuentes meliores existant.* Simius locus est apud eundem, *in Protagora*: Cujus sententia quomodo cum priori concilietur, V. A. Gellium *lib. 6. cap.* 14. cui adde, si placet, Senecam *de Ira lib. 1. cap.* 15. *de Clem. lib. 1. cap.* 22. & Lactantium *de Ira Dei c.* 18. Apud Romanos, ante æs aut argentum signatum, ob delicta, *pœna* gravissima erat duarum ovium & triginta boum, Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib. 8. cap.* 28. Ad hos dein à Græcis plurima suppliciorum genera transiere, quippe quos non Equulei solùm, ut *in Tuscul. Quæst.* Cicero habet, sed machinarum pæne omnium, ad homines torquendos, excogitatarum fuisse Auctores, discimus ex Vitruvio, Oribasio, Herone, Pappo, Bitone & Athenæo: quarum nonnulla genera infrà ex Petito *Comm. in LL. Atticas lib. 4. tit.* 9. Interim ne duplex reis irrogaretur *Pœna*, hac Lege, cujus in *Leptinea* meminit Demosthenes, constitutum est: Μηδὲ τίμημα ὑπάρχειν ἐπιγράψαι πλέον ἢ ἕν, ὁπότερον ἂν τὸ δικαστήριον τιμήσῃ, παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι, ἀμφότερα δὲ μὴ ἐξεῖναι. Iidem lege aliâ, de qua Plato *Apolog.* veniam dabant iis, qui inviti aut per ignorantiam minima admiserant, neque illos in jus vocabant, sed officii admonebant. In Consultorem verò ac Reum idem statuebant: Τὸν βουλεύσαντα ἐν τῷ αὐτῷ ἐνέχεσθαι καὶ τὸν τῇ χειρὶ ἐργασάμενον. Nam, ut est in vet. Mimo,

Bis peccat, qui peccanti consilium accommodat.

Draco verò omnia crimina morte multavit, sed mitigavit rigorem Solon, & pro delictorum ratione, *Pœnam* applicuit. Apud Hebræos, quæ genera fuerint *Pœnarum*, præcipuè capitalium, V. quoque hic *infrà*.

Pœnarum varia apud Romanos genera.

α. In *Antliam* damnatio, servile *Pœnæ* genus fuit, cùm è profundo puteo aquam haurire cogebantur. β. ad *Bestias*, cùm reis, qui inde *Bestiarii* dicti, in feris certandum erat. Alexand. ab Alex. *l. 3. cap.* 5. & A. Gell. *l. 5. cap.* 14. Horum ducentos ab uno Leone stratos, Cicero refert *pro Sestio*. Ad Christianos crebrò supplicium translatum, vidimus supra. γ. *Censio hastaria*, militaris pœna fuit, V. supra in voce *Miles*. δ. *Carcer*, duas habebat partes, Robur & Tullianum: in quorum illo præcipitabantur, in hoc strangulabantur malefici. ε. *Codex*, ligneus stipes, quem alligati servi, qui deliquerant, trahebant, cuique insidebant vincti Hadrian. Turnebus *Advers. l. 23. cap.* 21. ζ. *Crux*, servile supplicium, V. *supra*. η. *Culeus*, Parricidii pœna. V. Modestum *Digest. lib. 48 ad l. Pomp. de Parricid.* θ. *Decimatio*, Legionum pœna. ι. Defossio, Vestalium erat. κ. *Dejectio* è rupe Tarpeja, per Carnificem facta, prægressâ verberatione, liberis hominibus, proditionis perduellionisq; reis irrogabatur. Appianus *Bellor. Civil. l.* 3. Eandem tamen in servis furti manifesti convictis, jussu Xvirorum obtinuisse, monet A. Gellius *l. 10. cap.* 18. λ. *Deportatio*, seu *Lata fuga*, erat capitis diminutio maxima, cùm quis perpetuo multabatur exilio: Ei opponebatur Relegatio, quæ temporarium solùm exilium indixit. μ. *Diminutio capitis*, triplex erat, Minima, cum ex superiore ac nobiliore Tribu, in inferiorem & obscuriorem, detrudebantur, vel in Ærarios referebantur, qui omnia alia jura civium Rom. præter quam tributi, & æris conferendi, amiserunt. Sigonius *de Jure Rom. lib. 1. cap.* 17. V. quoque A. Gellium *lib. 4. cap.* 7. Media, exilium, sed sine libertatis jactura, infligebat; his verbis solennibus: *Tibi aqua & igni interdico.* Quam cum Proscriptione hominum eandem facit Cœl. Rhodiginus *lib. 15. cap.* 17. Maxima erat Deportatio. ν. *Dimissio* ignominiosa, pœna militaris. ξ. *Exilium*, V. *suprà*. ο. *Ergastulum*, servilis pœna erat, quâ etiam sine auctoritate publica ab offenso domino servus poterat affici. π. *Fidiculæ*, V. *suprà*. ϛ. *Fraudatio* stipendii, pœna militaris. σ. *Furca*, supplicium servile, V. *suo loco*. τ. *Fustis*, ingerebatur militibus & custodibus negligentibus. υ. ad *Gladium* damnari dicebatur, qui Gladiatoriam cogebatur exercere. *Ad gladii ludum deputationem*, vocat Capitolinus, V. Lipsium *Saturnal. l. 2. cap.* 3. φ. sub *Jugum* mittebantur hostes devicti. χ. *Lamina*, V. *suprà*. ψ. de *Lapide* emti, dicebantur ii qui, cùm de rupe vel saxo Tarpejo dejiciendi erant, gratiam impetrarunt, sed non sine perpetuæ ignominiæ nota. ω. *Lignum*, V. *Nervus*. αα. ad *Ludum* damnabantur, qui in arena cogebantur decertare poterantq; evadere & rude, cùm contrà ad Gladiū damnati certissimæ destinati essent neci. ββ. *Mala mansio*, quibusdā idem cum Puteo, aliis cum Arca: nonnullis cum Nervo. Sed ad eam refus, ut de eo quæstio haberetur, extensum fuisse, docet Ulpianus *l.* 30. *ad Edictum, Si hominem* &c. γγ. ad *Metalla* damnabantur servi, & sub Gentilibus Impp. non rarò Christiani. δδ. *Missio Sanguinis*, pœna militaris. εε. *Nervus*, V. *suo loco*. ζζ. *Nex*, cujus genera: Percussio securi facta, Strangulatio, Culeus &c. ηη. *Numella*, vinculum fuit, quo constricti nucere capiteque demisso esse cogebantur. Turnebus *loc. cit.* θθ. *Patibulum*, minor pœna quàm crux suspensos illico exanimabat. ιι. *Percussio*, securi facta, adhibebatur verberatione, quæ virgis fiebat, præmissâ. Liv. *l.* 2. & 26. κκ. *Pistrinum*, V. *suprà*. λλ. *Præcipitatio*, fiebat in ea parte Carceris, quæ robur dicebatur. μμ. *Proscriptio*, erat vel bonorum, cùm quis solvendo non erat: vel hominum, eadem cum Diminutione capitis media. V. infrà *suo loco*. νν. *Puteus*, apud Plautum *Aulul. act. 2. scen.* 5. coquorum furacitatem coercuit. ξξ. *Relegatio*, exilium erat temporarium: Ei Deportatio opposita fuit. οο. *Scala Gemoniæ*, è quibus rei in Tiberim dabantur in præceps. Cœl. tamen Rhodiginus *l. 10. cap.* 5. hic comburi reos solitos fuisse, docet, adeoque cum Tunica idem *Pœnæ* genus facit. ππ. *Σχοινισμὸς*, fortè idem cum Fidiculis. ϛϛ. *Servitus*. σσ. *Stigmatici*, Inscriptique, servi erant fugitivi. Iidem *Literati* nuncupati sunt. ττ. *Strangulatio*, laqueo fiebat, in Tulliano: V. Sallustium & Cicer. *in Vatinium*. υυ. Supplicium more Majorum, idem cum Furca. φφ. *Talio*, V. A. Gellium *lib. 11. cap.* 1. χχ. *Taxillata* flagra, seu Scorpiones, V. *suprà*. ψψ. in *Tiberim* dejectio: è scalis Gemoniis fiebat. ωω. *Translatione* & quasi transplantatione, puniebantur bello superatæ gentes. ααα. *Tunica*, acerbum supplicii genus, cùm illâ ignita induti comburebantur vivi. Unde Seneca, *Cogita illam tunicam alimentis igneam & illitam & intextam*, *Epist.* 14. βββ. *Verberatio*, partim virgis, partim fustibus infligebatur. V. infrà *suo loco*. γγγ. *Virgæ, Ungulæ*, V. infrà. Sed omnibus enumerandis quis par sit: Liceat adhuc nominasse *Amputationem manuum*, aliorumque membrorum; *Collumbar*, à collo, quod ei innectebatur, dictum; *Crurifragium, Excæcationem, Talifragium, Theatralem pœnam*, de qua mox: & ex Militaribus, de quibus aliquid suprà, *Cespitis* vel *Decempedæ gestationem, Sessiones, Stationesque ignominiosas*, de quibus Casaubonus *ad Suetonium Aug. cap.* 24. &c.

Pœnarum genera apud Athenienses usita.

α. *Ærarii* fiebant, qui solvendo non erant. His, nisi debitum expunxissent suum, non licebat πολιτεύεσθαι, i. *Rempublicam gerere*. Neque enim in concione suffragium ferebant, aut in Judices legebantur, neque quidquam pro concione dicebant. Quod si insuper haberent, rapiebantur ad Undecimviros capitales. Propterea ignominiosi erant, quæ pœna ad hæredes quoque transiit. At, multâ solutâ, eorum nomina expuncta sunt ex tabella, à Magistratu Quæstoribus traditâ, & ab his in Acropoli asservatâ. β. *Carcer* perpetuus, inter *Pœnas* fuit, teste Platone *in Apolog.* detinebanturque in eo rei vinculis constricti, ut de eodem Socrate Plato *in Phædone* refert. Etiam in carcere erant, si multa esset irrogata, quousque eam numerassent, Idem *in Apolog.* γ. *Exilium* decennale, potentiorum fuit pœna, V. hic paulo infrà *Ostracismus*. δ. *Infamia* irrogabatur Ærariis, eorumque hæredibus, donec satisfecissent &c. Fuerunt autem Infames seu ἄτιμοι trium generum, Οἱ μὲν τὸ τρίτον μέρος τῶν ἐπιτίμων ἐτιμῶντο, nim. illi, qui sua bona possidebant, nec tamen in quibusdam capitibus idem cum cœteris civibus jus habebant. Et hæc erat Capitis diminutio minima, V. Ulpianum in *Mid.* Οἱ δὲ τὰ ὅλα, qui, cùm in Ærarios essent relati, omnibus exciderunt civitatis juribus, sacris pariter & profanis, bonaque eorum publicabantur, quousq; tandem nomina sua expunxissent. Hæc media fuit Diminutio capitis. Οἱ δὲ, ἐξώλεις, qui, quamvis in bonis suis essent, omnibus tamen civitatis juribus una cùm liberis posterisque suis exciderunt. Et hæc erat Capitis diminutio maxima. ε. *Nervus* seu lignum, quo pedes vinciebantur. Gr. Ποδοκάκκη, quasi Ποδοκατοχή. ζ. *Ostracismus*, decennale fuit exilium, potentioribus injungi solitum, non Athenis tantum, sed etiam in subditis civitatibus, Aristot. *Polit. lib. 3. cap.* 13. Intra dies itaque decem ab urbe excedere & annos totidem abesse cogebantur ii, quos sex millibus suffragium ferentibus, aut majore numero, à pluribus damnari contigisset. Percipiebant nihilominus toto hoc tempore bonorum suorum fructus; interim exulem recipere nemini licebat. Auctorem hujus *Pœnæ* sunt qui Theseum faciant, eundemque primum ea affectum. Alii circa tempora demum Pisistrati inventum, & Hipparchum ejus cognatum eam primum omnium subiisse, volunt. Quidam Hippiam: nonnulli Lysonis filium Achillem Ostracismi auctorem laudant. Ultimus illorum pertulit Hyperbolus, Plut. *in Aristide*. η. Πανμαννε, machina fuit, quæ inserebatur collo, ne manus ori admoveri possent.

Pollux

Pollux *lib.* 7. *cap.* 4. ϐ. [illegible] ξύλον, non collo solùm inserebatur, sed etiam pedes manusque impediebat. γ. Ποδοκάκκη seu Nervus pedes tantum arctabat. Hesychius, Harpocratio &c. κ. Ποδοστράβη, vinculum seu quæstionis genus erat, quo pedes luxabantur. Grammatici. Adde & manus, ut ex Ulpiano discimus *ad Timocrateam*. λ. ad *Remum* quoque rei nonnunquam damnabantur. Et hi ἄτιμοι, *infames* erant, ac capite minuti, cùm reliqui remiges, qui ad remum mercede conducebantur, θῆτες quidem, seu Proletarii, non tamen infames, essent. Hoc *Pœnæ* genere etiam hostes bello captos, ab Atheniensibus, solitos fuisse affici, auctore Philocle, narrat Plut. *in Lysandro.* Hunc enim suasisse ferunt, ut captis hostibus dextræ abscinderetur pollex, quo hastam quidem ferre non possent, at remum agitare valerent. μ. *Supplicium capitale*, ex lege Draconis sanguine scripta, omnibus criminibus adhibebatur, rigorem minuente Solone. Solebat autem illud de damnatis nonsumi, ante supremam diei tempestatem, id est, Solem occasum: ut colligitur ex verbis Stobæi *Serm.* 1. [illegible] Contrarium planè apud Hebræos obtinere, &c.

Genera Pœnarum apud Hebræos usitata, ex Thom. Godwyno.

α. ad *Bestias* damnare, a Romanis didicerunt. Quod pœnæ genus irrogatum legitur Paulo Apost. 1. Cor. *cap.* 15. *versu* 32. β. *Carcer*, pœnæ genus erat non capitalis, comprehendens sub se Nervum, Arcam, Malam mansionem &c. E quo si reus evasisset, custodem idem supplicium, quod is subiturus erat, manebat, 1. Reg. *cap.* 20. *versu* 39. γ. *Combustio*, Lapidatione mitior, sed Decollatione ac Suffocatione atrocior habita, duplex erat: *Combustio corporis*, quæ fiebat ligno; & *Combustio animæ*, quæ liquefacti plumbi in os infusione peragebatur, priori erat frequentior. δ. *Crux*, à Romanis mutuata. V. *suo loco.* ε. *Custodia* libera, cum rei interdiu, levioribus onerati vinculis, ad opus emittebantur, sub noctem, in carcerem redituri. Horum unusquisque militem habebat custodem, qui eadem catenâ cum reo vinctus erat, sinistra ejus hujus dextræ alligata. Quemadmodum de Paulo legimus Actorum c. *ult.* v. 16. Sed an id inter Hebræos quoque in usu fuerit, ut Drusius contendit in 2. Tim. 1. 18. dubitat Godwynus. ζ. *Decollatio*, combustione levior, sed Strangulatione gravior, irrogabatur homicidis, & Idololatris. η. Excisio, V. infra, *Pœna Excisionis*. θ. Flagellatio, fiebat vel Virgis vel Flagellis, quarum hæc gravior. Cædebantur autem rei quadragenis plagis, in judicis conspectu, Deuteron. *cap.* 25. *versu* 2. V. quæ de Paulo ac Sila referuntur, Actor. *cap.* 16. *vers.* 22. quæque diximus suprà *suo loco.* Nonnunquam, cum sceleris ratio id requirebat, Ἀστραγαλωταὶ μάστιγες, i. *Flagra taxillata*, in sacris *Scorpiones* dicta, adhibebantur. ι. Καταποντισμὸς, seu *Dejectio in mare*, peregrinum *Pœnæ* genus fuit: hoc tamen peculiare Hebræis, quod ei, cui hoc modo pereundum erat, mola asinaria de collo suspendebatur, ut sic demergeretur, V. Hieronym. *in Matth. cap.* 18. *vers.* 6. κ. *Lapidatio* gravissimum Pœnæ genus judicatum, quo pacto fuerit peracta, & quibus irrogata, V. *suprà.* λ. *Libera Custodia.* V. hic paulo suprà, in voce *Custodia.* μ. *Restitutio*, obtinebat in iis, qui aliena bona injustè ad se traxissent, V. Exodi *cap.* 22. Restituebatur autem ablatum, vel *secundùm idem*, vel *secundùm æquale*, vel *secundùm possibile*. ν. *Serra dissectio*, apud Romanos ac Hebræos usitata, Esaiæ Prophetæ à Manasse R. irrogata creditur. V. Hebræor. *cap.* 11. *versu* 37. ξ. *Suffocatio*, inter 4. pœnarum capitalium generi peculiarium genera, mitissima, sic fiebat: Immergebatur reus fimo cruribus tenus, & sune cervici injecto, utrinq; stantes lictores illum contorquebant, donec spiritus intercluderetur. Irrogabatur plagiariis, Pseudoprophetis, Adulteris, iis qui Parentes percussissent, vel Sacerdotis filiam polluissent: Senioribus item, qui Synedrio contradixissent. ο. *Talio* erat vel *identitatis* seu *Pythagorica*, vel *similitudinis* seu *analogiæ*: illâ oculus pro oculo, hac pretium oculi, rependebatur. Targum Jonath. Deut. *cap.* 19. *versu* 21. V. R. Salomonem *ibid.* π. *Tympanismus*, a Græcis mutuatus, memoratur Hebr. *cap.* 11. *versu* 35. V. quoque Maccab. *cap.* 6. *versu* 19. Junius in *Jeremiæ* 1. *cap.* 29. *versu* 26 etiam meminit alius *Pœnæ* generis, Hebræis צינק *Tsinok* dicti, quod quidam cum *Navicula fugensis*, Plut. *in Artax.* idem faciunt alii nil nisi funes, quibus reorum manus colligatæ, eâ voce indigitari contendentibus.

Pœna Excisionis, divinitus sceleratorum quibusdam expectanda, Hebr. כרת (*Exstinctionem* dixisset Cicero) appellatur, Hellenistis ἐξολόθρευσις, id est, *perditio*, triplexque statuitur. Magistris, qui è sacro sermone triginta sex enumerant crimina, quorum scienter & ultro commissorum nullum esse, quod non excisione, nisi remissum fuerit, seorsim & per se sit puniendum, asserunt. R. Bechai *in Biur. hathorah fol.* 149. *col.* 1. *Excisiones, quæ in Lege occurrunt tripartitò distribuuntur. Est genus excisionis qua exscinditur corpus: est itidem Excisionis genus, qua sola Anima exciditur* (Et in Platonica Philosophia, memorantur ψυχαὶ [illegible], *Animæ sublatæ seu exstinctæ.* Proclus *in Theolog. Platonic. lib.* 6. *cap.* 10.) *& genus Excisionis, quâ tam anima, quàm corpus, exciditur.* Quemadmodum in Valentinianorum dogmatibus, apud Epiphanium *Hær.* 31. dicitur, [illegible] *Ordinem hominum materialem simul cum anima & corpore perire.* Et quidem primi generis *pœnam* ajunt esse prematuram mortem, seu quæ בחצי ימיו, *antequam dies seu tempus vitæ aliàs expectandum absolvatur*, accidit: quam volunt designari in sacris literis, ubi dicitur, *excidetur homo ille è medio populi sui*, aut phrasis de Excisione similis usurpatur, quoties sexies in Lege occurrit. Nam tot iis celera enumerantur, quibus signantiùs hujusmodi pœna præscribitur: Videlicet I. *Qui consuluerit Ob & Ideoni*, Levitici *cap.* 20. *vers.* 6. II. *Qui mactaverit extra*, Levitici *cap.* 17. *vers.* 4. III. *Qui obtulerit extra*, *vers.* 9. IV. *Qui unctum confecerit* contra Legem, Exod. *cap.* 30 *v.* 33. V. *Qui confecerit suffimentum*, contra Legem. *Exod. cap. versu* 38. VI. *Qui oleum unctionis effuderit*, contra Legem, *Ibid. v.* 33. Generis secundi excisionem vigesies septies (ad scelerum, quibus disertè præscribitur, numerum) denuntiari, in Lege, observant. Quindecies, ubi concubitus incesti prohibentur, adjecto, & *excidentur animæ sic facientes è populi sui medio*, Levit. *cap.* 29. ubi *populum suum*, pro cœteris, quæ futuro non excisæ gaudent seculo, animabus sumunt. XV. autem in eis *Cerithoth* seu excisiones ponunt, non XXVI. juxta concubituum ibi designatorum numerum, quia undecim in ipsa enumeratione veluti planè redundant. Nam quindecim, id est, priores septem & decimus sextus cum seqq. (demtis decimo octavo, 25. & 26.) omnes reliquos continent, ut Seldenus docet *de Jure N. & G. lib.* 5. *cap.* 1. & 10. Qui restant duodecim huic pœnæ, ex disertis Legis verbis, obnoxii, ei sunt: I. *Qui profanat Sabbathum*, Exodi *cap.* 31. *vers.* 4. II. *Immundus qui comederit Sanctum*, Levit. *cap* 7. *vers.* 20. III. *Qui in templum ingreditur immundus*, Numer. *cap.* 19. *vers.* 13. IV. *Qui comedit adipem*, Levit *cap.* 7. *versu* 25. V. *Qui comederit sanguinem*. Ibid. *vers.* 21. & *cap.* 17. *vers.* 10. & 14. VI. *Qui comederit sacrificii residuum die tertio*, Ibid. *cap.* 19. *v.* 6. VII. *Qui comederit residuum sacrificii extra locum suum*, Ibid. *versu* 7. VIII. *Qui comederit fermentum in Paschate.* IX. *Qui comederit quid in die expiationum*, Levit. *cap.* 23. *vers.* 29. X. *Qui opus aliquod fecerit die expiationum*, Ibid. *cap* 23 *vers.* 30. XI. *Qui Pascha non observaris*, Num. *cap.* 19. *vers.* 13. XII. *Masculus, qui non circumcisus*, Genes. *cap.* 17. *vers.* 14. Tres cœteri, quibus triginta sex conficiuntur & ad genus attinent tertium, sunt: I. *Blasphemus*, Num. *cap.* 5. *v.* 30. & 31. II. *Cultus extranei reus seu Idololatra*, Ibid. III. *Qui ex semine suo dederit Molocho*, Levit. *cap.* 18. *versu* 21. & 20. 5. Altero enim loco Anima, altero ipse, qui Molocho semen dederit, excidendus. Id autem, quod habetur Numer. *cit. c. vers.* 31. *Excidendo excidetur anima illa, iniquitas ejus super eam*, nuncupant Hebræorum Doctores כרת חמור, *Excisionem graviorem*, quæ tum animæ, tum corporis sit, itidem כרת כפול *Excisionem duplicem*. Adeò, ut ex secundo excisionis genere, ipsam planè velint esse desinere animam, corpore ante tempus suum moriendi aliàs naturale minimè sublato; ex genere verò tertio, tam vitam ante tempus aliàs naturalem coelitus præripi, quàm Animam ampliùs non omnino esse: atque inde pro justitiæ seu iniquitatis modo sive immortalem sive mortalem animam pronuntient. Sed pœnas etiam qualescunque, cum immortalitate leviores, quàm animæ excisionem decernunt: sic ut interea etiam ipsas animas interdum mortales esse existiment & perire. Et disertè Magistris celeberrimis aliis Excisio animæ generatim dicitur, *pœna, quâ impius exciditur ob impietatem suam & destruitur, veluti brutum*, &c. Quæ Tacito olim videtur suboluisse, cùm ille de Hebræis, *Histor. lib.* 5. *Augendæ*, inquit, *multitudini consulitur. Nam & necare quenquam ex agnatis* (Lipsius legit *gnatis* & de liberis neci non exponendis intelligit) *nefas; Animasque aut prælio aut suppliciis peremtorum æternas putant. Hinc generandi amor & moriendi contemtus.* Edidicerat namque is fortan eos existimasse (nonnullos saltem eorum nec obscuri nominis) animas alias æternas, alias non item. At saniores inter illos utrorumque resurrectionem justorum & iniquorum credidisse, patet ex Actorum Apostol. *cap.* 24. *versu* 15. ubi Paulus de Pharisæorum aliorumque sui temporis Hebræorum sententia, *Confiteor*, ait —— *spem habens in Deum, quam & ipsi hi exspectant, resurrectionem futuram justorum & iniquorum.* Nec sanè ita rarum est omnium, sive justorum, sive injustorum, resurrectionem & judicium apud Magistros supponi, juxta illud R. Eliezeris Kapernaitæ Pirke *Aboth cap.* 4. *Qui nati sunt, morientur, qui mortui sunt, reviviscent, qui revivixerint, judicabuntur*, &c. V. Joh. Seldenum *de Jur. Nat. & Gent. juxta Discipl. Hebr. lib.* 7. *cap.* 9.

Pœna Theatralis, seu potiùs *Pœna* Legis Theatralis, Indigitatur apud Æl. Spartianum *in Hadriano*, ubi ait: *Decoctores bonorum suorum, si suæ auctoritatis* (seu sui juris) *essent, catomidiari in amphitheatro & dimitti jussit.* Nempe jam olim Lege fuerat cautum, ne liceret decoctoribus sedere in spectaculis inter sui ordinis homines, uti discimus ex Suetonii *Augusto cap.* 40. Hadrianus insuper *catomidiari* in amphitheatro voluit; id est, *derideri & perludi-*

milstrum traduci, qui mos Vett. sontes & pœnis addictos, ad exemplum ita duci per amphitheatrum, notus. Salmasius verò *catomidiari* mavult legere, id est, *catomis cædi*, à κατωμὶς voce Gr. quæ κατ' ὤμους significat. Τὸ κατωμὶς autem vel τὰ κατωμίς, pars est sub collo inter scapulas, quod Latini *interscapulum* vel *interscapilium* & *conscaptium* appellant, h. e. συνωμίαν: Sicq; aliquis *catomis cædi* dicebatur, cui catomum aut catoma cædebantur, quemadmodum *capite cædi*, ille dicitur, cui caput cæditur. *Catomidiari* itaque, non simpliciter est *verberari*, sed *scapulis verberari*, adeoque decoctores bonorum suorum Hadrianus in Amphitheatro, hoc pœnæ genere affici & dimitti, jussit: Fustibus aut virgis castigatos possumus, imo debemus, intelligere, nisi malis cum plumbatis, quarum ictibus cervices & terga contundi moris fuit, sed posteriorum tantùm Imperatorum ævo. Sic *l.* 40. *Cod. de Decurion* principales vel decuriones pecuniæ publicæ decoctores, plumbatarum ictibus subjici jubentur, V. Sal. *ad Spart l. c.*

Pœnæ Canonicæ. V. voce *Indulgentia*; item hic passim, inprimis paulo pòst, ubi de *Pœnitentibus*.

Pœnicum seu *Pœnicium* plostellum; apud Varronem, de quo supra, in voce *Plostellum*, idem quod *Punicum* est. Sic in vet. Inscr. BELLO POENICIO, i. *punico*. *Pœni* nempe, è Phœnicia oriundi, unde *Sarra*, h. e. Tyro eos arcessit Ennius; *Phœnices* autem non Φοίνικες modo, sed & Φοινοὶ, à Græcis dicti sunt; Unde *Pœni*. Servius, *Pœni* κατ' ἀλλοίωσιν Φοινοὶ: imo planè Φοινοὶ, ut Φοινικιστὶ, *punicum* Glossæ, *Pœni*, Ἄφροι, Φοίνικες. Inde Φοινὶξ διάλεκτος, *lingua punica*, apud Appianum. Unde autem Phœnices appellationem traxerint, suprà dicitur: à colore viz. tincturæ, quæ ibi primum reperta. Obtici tamen potest, quòd *purpureum* à *puniceo* distet, purpureo a. Tyros & Phœnice laudata. Tibullus,

Africa puniceum, purpureumq; Tyros.

Ubi Africæ, in qua *Pœni*, propriè tribuit *puniceum*, & Tyri, quam *Phœnices* incolebant, *purpureum*: Quorum illud, coccinum est ex cocco Africæ. Plinius de cocco, *Gignitur & in Galatia, Africa, Pisidia*. Sed *puniceum* in purpura cernitur, præcipuè Tyriâ ac rubente. Plinius, *Tyrio laus summa in colore sanguinis concreti*; qui sanguinis color Φοινὸς vel Φοινός propriè. Apud Poetam *vellera Tyrios incocta rubores*, leguntur & Homero *purpureus sanguis* dicitur, eidemque *terra rubet sanguine*,

— Φοινίσσετο δ' αἵματι γαῖα.

Hesychius quoque Φοινὸν, interpretatur αἱματῶδες, *sanguineum*, & Pollux de Tyria purpura Φοινίσσεται dicit & Φοινικοβαφὲς vocat: Idem de excellenti purpuræ colore, quæ radiis Solis percussa splendorem nitoremque cocci acquirit, Καὶ ἥλιος αὐτῇ ἀκτῖνα ἐμβάλλων ... &c. E quibus patet, nomen inde omnino invenisse *Phœnices*, qui antiquitus Φοινοὶ etiam, atque *Pœnos* à *Phœnicibus* neutiquam fuisse diversos. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1131. Ipse Solinus idem confirmat *cap.* 27. ubi de Carthagine, *Elissa mulier extruxit domo Phœnix & Carthadam dixit, quod Phœnicum ore exprimit civitatem novam. Mox sermone verso in verbum Punicum (ita est, jam depravatum Phœnicibus aliquantum temporis in Africa commorantibus) & hæc Elissa & illa Carthago dicta est.*

Pœnitentes, memorati Augustino *Epist.* 108. *Quod autem dicitur Petrum egisse pœnitentiam, cavendum est, ne ita putetur egisse, quemodo agunt in Ecclesia, qui propriè Pœnitentes vocantur*, alibique sunt quibus ob crimina publica imponebatur *Pœnitentia publica*. Non enim semper, in antiquis maximè ac barbaricis *LL.* mortis pœnâ, sed mulctâ, pro modo delicti, expiata legimus crimina: ita tamen ut, qui ea admisissent, a Judicibus amandarentur ad Episcopos, qui *pœnitentiam* iis imperarent ac indicerent, *pro differentia peccatorum*, ut est in Concilio Carthag. III. c. 31. & c. In numero commemorati erant rei, pro quibus intercedebant Episcopi, quibus licebat pro iis causâ cognitâ veniam a Judicibus postulare: tum enim iis *Canonica* ab Ecclesia imponebatur *Pœnitentia*, quam illi ultro se obituros spondebant, veniam aliàs non consecuturi. Episcoporum autem intercessio etiam obtinuit pro reis, qui ad Ecclesias confugiebant, licèt enim Ecclesiæ immunitas à pœna legibus inflicta tueretur, a satisfactione tamen non eximebat erga eos, quos offenderant vel eorum agnatos: neque eorum tutelam aggrediebatur Ecclesia, nisi publicâ *pœnitentia* crimen se suum expiaturos spopondissent. Cujusmodi reorum, qui ad Ecclesiam, velut ad asylum, conveniebant, infinitum fuisse numerum, ex Auctoribus abunde constat. Crimina, ob quæ *pœnitentia* ipsis indicebatur, ut sileam contra Christianam fidem & Conciliorum Canones admissa delicta (speciatim enim habuisse *pœnas* illas *Canonicas* in iis potissimum locum, qui in Barbarorum incursionibus, de rebus Idolis sacrificatis comederant ac in aliis hujusmodi peccaverant, docet *Epistola Canonica* Gregorio Neocæsar. aliàs *Thaumaturgo*, tributa) fuere varii. Potissimum spectabat eos, qui intra gradus cognationis vetitos nuptias contraxerant, seu auctoritate Eccles. separarentur, ut in tertio gradu, sive non, ut in quarto, ex *Capitulis* Synodalibus Pipini R. *cap.* I. Regnone *l.* 2. *cap.* 213. & Burchardo *l.* 17. *cap.* 10. Etiam illi publicæ pœnitentiæ subjiciebantur, qui vel dignitatis aut natalium prærogativa ac auctoritate à pœnis Lege decretis se subtrahebant, vel à patria extorres in alias migrabant regiones aut aliorum Principum ditiones; vel tandem qui in solo ipsomet natali ex solita criminum impunitate, vel dominorum largiori indulgentia, seu potiùs impotentia ea perpetrarent. Nam cum olim, ex recepta prædiorum feudalium lege, suâ quisque gauderet juris dicendi facultate, vix erat, qui in ejusmodi prædiorum dominos animadverteret. Unde crebriùs excommunicatos ab Episcopis legimus, qui, quod Leges ipsæ minimè poterant, Ecclesiastica ferulâ eos à tam frequentibus delictis gravioribus coercerent, a qua non absolvebantur, nisi post publicam peractam pœnitentiam. E quibus liquet, cur tantus olim ejusmodi *Pœnitentium* numerus ad Ecclesiarum vestibula porticus & nartheces steuisse legatur. Quippe hi, donec impositam sibi pœnitentiam adimplessent, arcebantur ab ingressu Ecclesiæ & in loco *Pœnitentium* consistebant, ut est apud Abbonem Mon. *Serm.* 3 Johannem Episc. Abrincensem, Alios, quos laudat Leo Allatius *Dissertat. de Narthece*. Quod quidem intelligendum, cùm sacra peragebatur liturgia seu potius sacra ipsa mysteria: nam eatenus, ut & Catechumeni, in Ecclesia ipsa stabant divinasque lectiones auditu percipiebant & una cum iis excedebant cùm dimittebantur. In Templo verò sinistram ad partem secedebant, cùm fideles alii ad dextram starent, ut colligere est ex Ditmaro *l.* 6. *p.* 81. Imponebatur porrò *Pœnitentia* & suscipiebatur citiùs tardiùs pro rei exigentia & quidam minùs diutiùs quidam in *Pœnitentiæ* exercitiis persistebant. Ritus varii erant. Namque ut celebres illos gradus IV. omittam, de quibus aliquid, ubi de *Indulgentiis*, & hic passim plura; ad Clericatum aliosque Ordines Eccl. promoveri *Pœnitentes* vetantur, in Concil Carthagin. IV. *can.* 68. aliisque; Matrimonium contrahere prohibentur, Concilio Arelat. II. At in Wormaciensi A. C. 868. *can.* 30 37. si uxores habeant, ab uxoribus non separantur: si verò non habuerint uxores & se continere noluerint, legitimas accipere in conjugium fœminas non vetantur, *ne in fornicationis incidant voraginem* Nullam præterea dignitatem obire poterant, ex Concil. Ticin. *cap.* 5. Sed &, si militares essent arma deponere cogebantur. Comas quoque jubebantur deponere & vestimenta mutare, in Concil. Agathensi *can.* 15. Vehiculorum porrò usu iis interdictum, Concil. Wormaciensi A. C. 868. &c. Redimi autem *Pœnitentiæ* sequiori ævo variis modis solebant: Interdum eleemosyna ac erogatione bonorum in usus pauperum vel Ecclesiarum, atque adeo prædiorum ipsorum, unde Petrus Damianus *Epist.* apud Baronium A. C. 1055. *Non ignoras, quia, cùm à pœnitentibus terras accipimus, juxta mensuram muneris eis de quantitate pœnitentiæ relaxamus.* Quæ vero pecuniæ in pauperes erogatione redimebantur, vel quæ imponebantur, *Pœnitentiæ deargentatæ* nuncupantur à Guigone in *Vita* S. Hugonis Episc. Gratianop. *num.* 21. & Hilario in *Pœnitentiali*. Interdum flagellationibus, palmatis (de quibus V. suprà, in hac voce) Psalmorum recitationibus Q uam in rem liceat afferre locum Petri Damiani *lib.* I. *Epist.* 19. de quodam Dominico, Monacho suo: *Centum autem annorum pœnitentia, sicut ipso Auctore didicimus, sic expletur. Porro cum tria scoparum millia unum pœnitentiæ annum apud nos regulariter expleant, decem autem Psalmorum modulatio, ut sæpe probatum est mille scopas admittat. dum* 150. *psalmis constare Psalterium non ambigitur, 5 annorum pœnitentia in unius Psalterii disciplina rectè supputantibus invenitur. Sed sive quinque vicies ductas, sive* 20. *quinquies, centum facimus: Consequitur ergo, ut qui* 20 *psalteria cum disciplina decantat,* 100. *annorum pœnitentiam se peregisse confidat.* Et mox, de eodem Dominico: *Hanc autem centum annorum pœnitentiam — facile* 6. *diebus ex more consummat.* Atque infrà testatur, illius exemplo, ejusmodi faciendæ disciplinæ morem adeò in Italia adolevisse, *ut non modo viri, sed & nobiles mulieres hoc purgatorii genus inhianter arriperent*, &c. V. hac de re prolixè agentem C. du Fresne *Glossar.* & Macros Fratres *Hierolex.* quibus adde Andr. Rivetum *Summâ Controv. Tract. II. Quæst.* 12. Jo. Forbesium *Instruct. Hist. Theolog. l. XII.* Jo. Casp. Suicerum *Thesaur. Eccl passim*, &. qui peculiarem hunc in rem librum edidit, cum tit. *Historia Pœnitentiæ Publicæ*, Cl. Sirmondum. De Hæreticis verò, qui *Pœnitentiæ* necessitatem impugnatum ivere, quique contrà *Pœnitentibus* nullum veniæ superesse locum contenderunt, suprà in vocibus, *Impeccabiles*, item *Implacabiles*.

Pœnitentes Mulieres, in specie, dicuntur in Ecclesia Rom quas anteactæ vitæ lasciviotis *pœnitet*, quæque in Monasterio sese, agendæ pœnitentiæ causa, recludunt, Gall. *Repenties*, in vet. *Charta* Philippi R. A. C. 1312. apud C. du Fresne *Glossar.* Idem olim in Græca Eccl. obtinuit, ubi fœminæ hujusmodi simili phrontisterio includebantur, quod Μετάνοιαν, *Pœnitentiam*, proin appellabant olim Byzantini, quibus carcer hoc nomine seu Monasterium CPoli duplex erat, alterum ad freti littus dextrum, à Justiniano & Theodora exstructum; alterum, τῆς Νέας Μετανοίας, *Novæ Pœnitentiæ*, dictum. V. de illo Procopium *de Ædific. lib.* I. *cap.* 9. de isto Theophanem *pag.* 250. de utroque du Fresne *CP. Christ.*

de *Pœnitentia* S. Dominici, vocantur ibid. viri fœminæque, qui in vita laicali, sub directione Dominicanorum, vivunt etiam habitu modestiore utentes. Ibidem de *Pœnitentia S. Francisci*. qui & *Continentes* ut vidimus: item de *Pœnitentia Jesu Christi*, Fratrum Ordo, apud Massiliam institutus, A. C. 1260. Idem.

Pœnitentiale, seu *lis*, liber ejusdem Ecclesiæ, ea, quæ ad pœni-tentiam

tentiam imponendam, & *pænitentem* reconciliandum, spectant, continent. Cujusmodi libri varii prostant & laudantur passim à Scriptoribus, atque inprimis *Pænitentialis Romanus*, *Pænitentiale Bedæ Presbyteri*, *Pænitentialis Gregorii III. Halithgarii* porrò Episc. Camerac. *Theodori* Archiep. Cantuar. cujus indicem Spelmannus, fragmenta vero nuper edidit Jac. Petitus, Aliorum, de quibus V. Car. du Fresne *d. l.* His apud Græcos similia fuere 'Ε-*πιτίμια*, quæ inter opera Basilii M. sunt edita, & sub tit. *Nomocanonis* haud pridem publicata, à Bapt. Cotelerio *Monum. Eccl. Græcæ Tom. I.* abaque Joanni Antiocheno, ab eodem edito, *cap. I.* memorata: quibus id nominis impositum, quòd 'Επιτίμια comprehenderent, de qua voce Cl. Suicerus. *Panæ omnes*, inquit, *in pænitentiam impositæ Græcis ab annis nongentis & ampliùs generali nomine ἐπιτίμια dicuntur, quorum species est μετάνοια. Hinc in omnibus eorum Euchologiis & Pænitentialibus leguntur, preces super eos, quorum pænitentia solvitur*, 'Ευχὴ ἐπὶ λύσιν ἐπιτιμίων λεγομένη, voce 'Ε-*πιτίμιον*. Complures hujusmodi *Pænitentiales* collegit edidìtque Jo. Morinus *libb. de Pænitentia*, quem vide.

Pænitentiales Psalmi, dicuntur communiter septem isti, VI. XXXII. XXXVIII. LI. CII. CXXX. & CXLIII. quòd de *pænitentia* inprimis agunt: quam in usu ante Augustinum, qui in extremis versans illos sibi prælegi voluit. Eos postea in Communione Rom quadragesimali tempore recitari jussit Innocentius III. sed ad Chorum tantùm id officii restrinxit Pius V. qui solummodo qualibet Feriâ VI. Quadragesimali illos cani voluit, quòd die eo Adam peccaverit, & secundus Adam Christus pretioso suo sanguine lapsos redemerit. Idem hos *Psalmos* in Choro vel extra recitantibus, quinquaginta indulgentiæ dies erogavit, ut ex *Bulla* ejus, *in principio Breviarii* appositâ, videre est. Qua de re V. Macros Fratres *in Hierolexico*. In eos prostant, Alcuini *Commentaria*, in 8. Paris. 1568 de Alliaco, *Meditationes*, Dan. Arculari *Enarratio* 8 *Marpurgi* 1595. Petri Aretini *Pentiti o sive Paraphrasis*, Itali è 12. *Lugduni* 1248. Paul. Atavantius. L. Backmeisteri *Explicatio*, 8. *Rostochii* 1600. 1605. Frid. Balduini *Commentarii*, *cum textu tripliti*, *Hebr Gr. Lat.* 8. *Witebergæ* 1599. Lud. Berus, *Basileæ* 1551. Frid. Beurhusii *Analysis Latino-Germ.* 8. *Norlinsii* 1589. & *Erphordiæ*. Jac. Bourghesii *Meditationes*, *Duaci* 1579. Dom. Buchii *Expositio*. Gabr. Butatellus, *Venetiis*. Jo. Capnionis (aliàs *Reuchlini*) *Commentariolus*, 8. *Tubingæ* 1512. Andr. Croquetii *Sermones Gall. Duaci* 1579. J. Fischeri *Commentarii inter opera Lat fol. Wirceburg* 1597 & *Angl fol. Londini* 1557. Oliv. Fischeri, *Expositio*, *Ingolstadii*, 1565 Sim. Gedicci *Enarratio brevis*, 8. *Lipsiæ* 1595 Jo. Gersonii *Expositio*, ut & Gregorii M. inter opera ejus. Balth Hilemeri, *Ana*[illegible] *Logica & historica Expositio fol. Augustæ Vindelic.* 1616. Innocentii III. *Commentarii*, *inter Opera illius*. Christ Ischuri *Ecphrasis & Enarratio*, *Colon.* Guil. Lapidani *Meditationes*, 8. *Lovanii* 1530. Lindani *Fasciculus Panis*, 8. *Colon.* 1610. Martini Mageri *Paraphrasis trilinguis metrica Hebr. Gr. Lat.* a versu carminum genere expressa, *Francofurti* 1624. Georg. Maiori *Enarratio*, 8 *Witebergæ* 1565. Petri Montani *Commentarii*, 12. *Antverpiæ* 1569. Franc. Montmorencii *Pietas victrix*, *expressa Lyricè*, 8. *Antverpiæ* 1639. Jo. Neovillæi *Commentarii*, *Parisiis* 1556. Christoph. Pelargi *Explicationes*, *Fr. Marchionum* 1607. Guil. Pepini similiter, 8 *Venetiis* 1573 1587. *Colon.* Franc. Petrarcha. Jo. del Rio Andr. Riveti *Suspiria*, *inter Opera Tom. II.* Nonnii Marcellii Sajæ, *Paraphrasis Precatoria*, *Paris.* 1558. Hier. Savanarolæ *Meditationes*, *Witebergæ* 1523. Adami Siber i *Lemmata ac Notæ*, 8. *Lipsiæ*, 1574. 1585. Archib. Simsoni *Expositio Angl.* 4. *Londini* 1638. Georg. Stanpelii *Explicatio gemina*, 8. *Fr. March.* 1611. Godofr. Stitonis *Paraphrasis Angl. Antverpiæ*. Christoph. Warsiewicius, Didaci de la Vega *Conciones Vespertinæ*, 8. *Venetiis* 1602. & Lugduni 1600. Maphæus Vegius. Nic. Viti *Discursus Venetiis*. Jo. Lud. Vives. Gasp. Ulenbergius, *Coloniæ*. Georg. Wicelii *Expositio Lipsiæ* &c. V. Crovvæum *in Elencho Scriptorum S. Scripturæ*.

Pænitentiarius, nomen est dignitatis, in eadem communione, in Ecclesiis Cathedralibus institutæ, in Concilio Tridentino *sess.* 24. *c.* 8. & *sess.* 14. *c.* 7. Sic autem dicitur, penes quem facultas est *casus Episcopis*, ut vocant, *reservatos* absolvendi. Sed & ante Concilium hoc fuisse *Pænitentiarios*, qui interdum ab Episcopis per villas & oppida in Quadragesima fuerint destinati, ut imbecilles, impotentes & pauperes à casibus, qui *Majoribus* reservari soliti, absolverent, probatum it C. du Fresne ex Concilio Arelatensi A. C. 1260. *can.* 16. & *Charta* Everardi Episc. Ambianensis. A. C. 1218. quâ in sua Ecclesia tres personatus erexit, Præcentoriam, Magisteriam Scholarum & *Pænitentiariam*: *Pænitentiarius verò loco nostri Confessiones audiet, de qua cunque parte diœcesis ad ipsum referantur, exceptis Confessionibus Curatorum nostrorum & Magnatum & Baronum, quas nobis reservamus: Ad illum etiam, tanquam ad illum quem post nos in officio hoc proximum esse volumus, dubitationes si quæ emergent in foro Pœnitentiali, jubemus reportari, Pœnitentias injunctas ab aliis Confessoribus relaxare poterit, aut mutare, prout secundùm Deum viderit expedire.* Idem Socratem audit *Hist. Eccl. l.* 5. *c.* 19. scribere, regnante Decio, in singulis Eccl. ordinatum Presbyterum, qui *pænitentiæ* præesset, atque tum primùm institutos Confessarios, colligit; esse, c. Baronium *ad A. C.* 255. *n.* 9. ut & suprà vidimus, ubi de *Confitendi ritu*, in Eccl. vet. Latina, & Græca, hodiernaque Romana usitato. In quarum media Nectarius Episc. CPolit. Ambrosii εὐχχεσω, privatam confessionem, τῷ ἐπὶ τῆς μετανοίας Πρεσβυτέρῳ, i. *Presbytero Pænitentiario*, ob i. gens scandalum a *Pænitentiario* quodam datum, abolevit, sequentibus eum omnibus fere Episcopis Orientis, uti ostendimus ibidem &c. In specie verò *Pænitentiarii Ecclesiæ Rom.* ex Pontificiis Officialibus sunt. Ex Presbyteris enim Ecclesiæ Rom. quosdam, auctore Anastasio Biblioth. constituit Simplicius Papa, super *pænitentes*, qui ita præessent & eorum cronologesfes seu confessiones audirent: *Hic constituit ad sanctos, Petrum, Paulum & Laurentium, hebdomadas, ut Presbyteri ibidem manerent, propter pænitentes & Baptismum* &c. Horum primus hodie *Magnus Pænitentiarius* dicitur, quâ dignitate unus è Cardinalibus fungitur, de cujus officio pluribus agit Octav. Vestrius *de Judiciis Aulæ Rom. l.* 1. Guil. Britto de istiusmo. ii Officiali *l.* 12.

Dn. Jacobo Papæ, vice qui delicta reorum
Audit, & absolvit confessoriis reatu &c.

apud C. du Fresne ubi suprà V. quoq; Dom. Macrum *in Hierolex.*

Pænius, Græcè Παίων, Dianæ servus, εἰρόδουλος, τῆς 'Αρτέμιδος πρότερον, unà cum Demetrio, ultimam maximum ædificatione Templi Dianæ Ephesinæ, quam Chresiphon instituerat, imposuit, Vitruvius *l.* 7. *in Proœm.* Cui consentanea habet Strabo, qui Demetrium vel *Pænium*, addito ordine columnarum aut pronao, Templum illud amplíasse, ex Artemidoro, refert. Idem *Pænius*, Mileti quoque Apollinis ædem symmetriis Jonicis instituisse, cum Daphni Milesio, traditur, apud eundem Vitruvium. Ubi intelligitur templum Apollinis Didymæi, quod in Milesiorum agro cùm esset, à Xerxe combustum, sed postea à Milesiis refectum est, operi præfectis *Pænio* & Daphni. Ita Pœnius, qui Templum Dianæ Ephesinæ perfecit, post expeditionem Xerxis in Græciam suscptam, vixerit eodem ferme ævo, quo Scopas, qui 36. columnas in ea æde cælasse dicitur: atque sic summa manus illi imposita paulo antequam ab Herostrato ignibus data est, ut pluribus docet *ad Solinum* Salmasius *pag.* 81.

Poesis, Simonidi *Pictura tacens*, Verulamio *genus est doctrinæ plerunque adstrictum*, *rebus solutum & licentiosum*, ideoque ab eo ad Phantasiam refertur, quæ iniqua & illicita prorsus rerum conjugia & divortia comminisci ac machinari solet. Cùm autem varie considerari possit, illam quatenus est *Historiæ imitatio ad placitum*, idem distinguit in *Narrativam*, *Dramaticam* ac *Parabolicam*. Quarum prima fundamento prorsus nobili excitata videtur, quòd ad dignitatem humanæ naturæ inprimis spectat, adeoque *Heroica* appellari potest. Cùm enim Mundus sensibilis Animâ rationali dignitate sit inferior, videtur *Poësis* hæc humanæ naturæ largiri, quæ Historia denegat, atque animo umbris rerum utcunque satisfacere, cùm solida haberi non possunt. Ex ea namque firmum sumitur argumentum, magnitudinem rerum magis illustrem, ordinem magis perfectum, & varietatem magis pulchram, Animæ humanæ complacere: quam in Natura ipsa, post lapsum, reperire ullo modo possit. *Dramatica*, quæ theatrum habet pro mundo, in Rebusp. modernis pro re ludicra habetur, nisi fortè nimium trahat e Satyra; at Antiquis curæ fuit, ut animos hominum ad Virtutem institueret: Quinetiam magnis Philosophis, veluti animorum plectrum quoddam censebatur. Hominum enim animos, cùm congregati sunt, magis quàm cùm soli affectibus ac impressionibus patere, Naturæ quoddam secretum est. *Parabolica*, inter reliquas eminens, tanquam res sacra atque augusta meritò semper habita est, ut cujus opera Religio ipsa usa est, & commercia divinorum cum humanis exercentur. Eodem quoque doctrinæ genere Sapientis olim tradita: Nam cùm rationis humanæ inventa & conclusiones tum novæ adhuc & insuetæ essent, vix illam subtilitatem capiebant ingenia humana, nisi propiùs ea ad sensum per hujusmodi simulachra & exempla deducerentur. Quare omnia apud illos fabularum, omnigenarum & parabolarum, & ænigmatum & similitudinum plena fuerunt. Hinc tesseræ Pythagoricæ, ænigmata Sphingis, Æsopi fabulæ & similia. Quinetiam apophthegmata veterum Sapientium fere per similitudines rem demonstrabant. Unde Menenius Agrippa, apud Romanos, gentem eo seculo minimè literatam, seditionem fabulâ repressit. V. Francisc. Baconum à Verulamio *de Augm. Scientiar. lib.* 2. *cap.* 13. Hinc tam latè *Poesis*, quàm Philosophia, patebat: ut enim hæc vel Naturam docet, vel format mores; ita illa fabulis vel Naturæ primis temporibus involvebat arcana, vel vitæ tum privatæ tum publicæ rationem tradebat *prima* proin *Philosophia* Straboni dicta. Quæ causa, quòd Horatius dicere neutiquam dubitet, moralem ac civilem vitam meliùs ab Homero doceri, quàm Crantore & Chrysippo. Sanè Poetas esse morum ac vitæ Magistros, non modò Pythagoræorum, sed etiam Aristoxeni Musici sententia fuit: Ipse Plato moriens Sophronis mimos capiti subjectos habuisse legitur. Nec aliter differre *Poësis* ab Historia vel Philosophia videtur, nisi quòd Philosophia doceat præceptis, Historia exemplis veris, ipsa verò fictis: quippe quæ nascitur ex imitatione actionum, sive vitiium ut in Comœdia & Satyris; sive præstantium ut in Epicis & Tragœdia, qua de re V. Vossium *de Philosophia lib. cap.* 4. 5. 6. & fusiùs *lib. de nat. ac constitutione Poeticæ*, cui adde Julium

Cæs.

Caf. Scaligerum *de Poëtic.* &c. Interim Ars hæc, apud Romanos Martis illos pullos, principio contemtui habita est. Quocirca minimè mirari oportet, si M. Fulvio Nobiliori vitio datum est, quòd is, Consul cum esset, in Ætoliam provinciam Q. Ennium secum duxisset. Factum tamen postea, ut Principes quoque viri, aucto imperio, domi forisque pace partâ; ad hanc studiorum partem animum inclinarint, summoque cultu atque honore illos habuerint, qui carmine absolvendo viderentur excellere, Crinitus *Præfat. libri de Poëtis.* Fuere autem mox à primo bello Punico, *Poeseos* Latinæ licèt rudia quædam initia, ut ex iis fabulis, quas Livius Andronicus & haud longè post eum Cn. Nævius populo dedisse leguntur, constat. Illustre dein incrementum cœpit bello Punico secundo. Unde Porcius Licinius, qui post bellum hoc floruit, apud A. Gellium *lib.* 17 *cap.* 21. ait,

Punico bello secundo Musa pinnato gradu
Intulit se bellicosam in R. muli. gentem feram.

Quod etiam respexit Horatius, ubi de Pop. Rom. *lib.* 2. *Epist.* 1.

Serus enim Græcis admovit acumina chartis,
Et post Punica bella quietus, quærere cœpit,
Quid Sophocles & Thespis & Æschylus utile ferrent, &c.

At apud Græcos, imo & alios, *Poesis* prior oratione solutâ & Poëtæ antiquiores fuere Historicis ac Λογογράφοις, V. supra, *ubi de Oratione Soluta.*

Poeta, per excellentiam dictus Homerus, Athen æo *lib.* 1. Dicæarcho in *Vita Græciæ*, Justiniano *Institut. de Jur. G. Nat.* Harpocrationi in *Homeridæ*, Hesychio, Quintiliano *Institut. Orator. lib.* 8. *cap.* 5. Senecæ *Epist.* 58. Aliis: cujus rei caussam habes apud Eustathium *Il.* 1. Item Aristophanes, Suidæ in *Miltiade*, ἐ ξ ῶν Μαγνήτων τραγικῶν μέτρων) ὁ ποιητὴς, quo nomine illum omnino notari Corn. docet Probus in *eodem*. V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Papinium Statium Thebaid. lib.* 4. *vers.* 464. ubi hæc verba,

——— ——— *incumba Manto,*

erudito Commentario illustrat. Aliàs quid communiter vox indigitet, ex prædictis liquere potest. Origo ejus non à *fingendo*, ut putarunt, quia fictis uteretur *Poeta*, sed à *faciendo* versu, ducenda. Simul enim cum ipsa natura humana extitit vis hæc numerosa, quâ versus clauduntur. Certe & infans priùs canit, quàm loquatur; & plerosque eorum non aliter somnum captare videmus. Postea quum majore spiritu res novas veteribus inventis addidissent illi, qui hac gloria inferiores numerose meditarentur simplices narrationes, *Versificatores* tantùm dicti sunt, hi autem Poëtæ: quare soli illi Musarum tutelam vindicant atque patrocinium, quarum spiritu, quæ alios latent, ab ipsis inveniuntur. Dictus hic *Pierius calor* Papinio *Thebaid. lib.* 1. *vers.* 3. ἄνθρωπος αἰγλήεις ἀτρεμής Orpheo, i. e. Multus furor & agitatus ad versus pangendos, sine quo nemo Poëta bonus: eique quæpiam exhilarans mentem ebrietatis divinæ specie, quâ emoti sordidâ illa quiete & paupere quodam mentis pastu, procedunt in liberiores epulas & choreas velut cœlestes ingrediuntur, animo sese ipsum exsultationibus suis vix capiente: qua de re v. Senecam *de Tranquill.* c. 7. Hoc pacto inspirati non tam loquuntur, quam *eructant* carmina, ut & Regius Psalmographus de divinis suis odis sermocinatur, uti nimirum omni cura excellior diviniorque virtus elaboret intus mox expellendos versus. Distinguitur a. hic furor re & nomine ab aliis *Re*, quia ad carmina tantum, utilesque vitæ instructiones, laudes virtutum, vituperia vitiorum, dari censetur, quibus duobus velut capitibus constabat antiqua & primigenia Poesis. *Nomine* autem Protrepticus, quod & intelliget vitiis metra in numeros, quibus præ cæteris omnibus facultatibus Poëtica utitur. Quam in rem pluribus præclarè disserit Casp. Barthius *Animadv. ad Statium d. l.* Cœterum in Pythiis Ludis *Poëtarum* inprimis certamina vigebant. Unde Solicitum Coronarum Pythicis vicisse, Philemonem quoque Comicum & Alexin coronatos animam exhalasse: porrò Polum Tragœdum, paulo ante finem vitæ, intra quatuor dies, octo decertasse tragœdias, refert Plut. *Symp. l.* 2. *alibique.* Et hæc dicebantur ἀγῶνες ἀγωνισμάτων, quæ omnibus admirationem excitarent. Nec verò sua tantum scripta Poëtæ deferebant ad certamen, verùm & aliena, uti Quintilianus auctor est *l.* 10. & dicemus infra, ubi de Rhapsodis. Præmium erat corona ex hedera, quam sic describit Plinius *l.* 16. *c.* 34. *alicui & semen nigrum, alii crocatum, cujus coronis Poëtæ utuntur potius minùs nigris, quam quidam Dionysiam, alii Bacchicam vocant, maximè inter nigras corymbis.* Item lauro & myrto, uti docet Pascnali' multis *Coron. l.* 5. *c.* 12. & *l.* 7. *c.* 18. In aliis præmiis numerabantur πιμή, ὁ μισθὸς, γέρα, προεδρία, χρήματα, σιτήσεις ἐν πρυτανείῳ καὶ στέφανοι, εἰκόνες, ἀτέλεια, χρυσοῖ στέφανοι, *honores, dona, honoraria, honorum prærogativæ, gratiæ, annona, frumentatio, convivandi jus, purpura, honor primi subsellii, aneæ statuæ, immunitas, pecunia,* Pollux *l.* 8. Sed & posterioribus temporibus, *Poetæ*, Rhetores, aliarumque Professionum Viri cœteris excellentiores, in Agone Capitolino, quem Domitianus Imp. instituerat, ab ipso Imperatore coronati fuerunt. Fuere autem Agones hi quinquennales primùm celebrati, die 22. ejus & Sergii Corn. Dolabellæ Consulatu, exemplo ludorum Olympicorum; In quibus Statius, cùm, post incredibilem totius Urbis expectationem,

Thebaidem tandem suam recitasset, se spreto, alios coronari vidit ac indoluit: id quod non uno in loco ipse conqueritur. Neque fortè aliunde laureatorum *Poëtarum* origo. Nam & ipsi antiquitus ab ipsis Cæsaribus Germanis coronabantur magnoque in pretio habiti semper, apud Italos & Germanos, qui id honoris virtute essent consequuti. Sed in veteribus illis Agonibus, qui vicerant, coronâ & ramo lemniscato, aut torque involutis, donabantur: Qui secundi erant, coronas quidem impetrabant, palmasque, sed sine lemniscis. Quod ex Ausonio patet,

Et quæ jam dudum tibi palma Poëtica pollet,
Lemnisco ornata est, quo mea palma caret.

Meliùs Sidonius,

Hic mox præcipit æquus Imperator,
Palmis serica, torquibus coronas,
Conjungi & meritum remunerari:

Ubi coronis torques & palmis serica. h. e. sericatos lemniscos conjungit. Pro ratione tamen meritorum postea præmia amplificata sunt. Jos. Scaliger *Ausonian. lect. l.* 1. *c.* 10. Hodie in Imper o Rom. Germanico, laurea confertur ab iis, quos, Comitivæ dignitate auctos, speciali hoc privilegio Imperator est dignatus: sed quòd nonnunquam iis datur, qui minus meruere, factum ut Lipsius alicubi *in Ep.* dicat: *Multi laurigeri, pauci Phœbi.* Antiquitas *Poëtis*, qui in Bacchi erant tutela, mitras attribuit *ut cohiberentur vini vapores, ne caput peterent,* Euseb. Cæsar. *Præp. Ev. l.* 2. *c.* 2. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. passim*: de Poëtis verò omnium ætatum, habes judicium Scaligeri *in Hypercritico*: de *Poëtis Cyclicis, Epicis*, aliisque eorum differentiis, agimus hic passim suis locis. Addam hoc unum, *Poëtarum Scripta*, Amatoria præcipuè, a populo olim solita cantari saltarique. Inde Ovidius alicubi gloriatur, carmina sua populo cantata saltataque fuisse, etiam se superstite: Et apud Horatium, Callimachi Epigramma, cujus conclusio est,

Χ' ὡμὸς ἔρως τοιόσδε, τὰ μὲν φεύγοντα διώκειν
Οἶδε, τὰ δ' ἐν μέσσῳ κείμενα παρπέταται) :

quendam cantasse legimus: Ita nis.

Cantat & apponit: meus est amor huic similis, nam
Transvolat in medio posita, & fugientia captat.

Hinc apud eundem Κύκλος Ἐπικὸς, *patulus* dicitur *orbis*: (Qui fabulas omnes Græciæ, à Mundi principio usque ad Trojæ eversionem & Ithaci reditum continebat, ex variis Poëtis congregatus,) quòd carmina eo comprehensa vulgaria haberentur, utpote triviali monetâ percussa & omnium manibus tererentur &c. V. *supra.* Inprimis verò Euphorionis poëmata Romæ grata olim & passim à parùm sobriis cantata. Unde *Cantores Euphorionis*, memorati Ciceroni 3. *Tuscul.* Hodieque extat Parthenii liber, quo mirabiles amantium casus recenset, missus ad Cornelium, de quo in *Augusto* Suetonius. V. *ad hujus Tiberium* Casaub. *Animad.* c. 70.

Pætilius C. F. Conf. cum L. Papirio Sp. F. C. anno 2. Olympiadis 113. quorum tempore Alexandriam Ægypti conditam esse scribit Solinus; cum plerique omnes id factum tradant Olympiade præcedente: Meminit quoque *Pætilii* Tribuni Pl. A. Gellius, *lib.* 4. *c.* 18. *Pætilii quidam Tribuni Plebi à Marco, ut ajunt, Catone inimico Scipionis comparati in eum atque immissi desiderabant in Senatu instantissimè, ut pecuniæ Antiochinæ, prædæque quæ in eo bello capta erat, rationem redderet.* Ubi Rutilli habet, in numero plurativo pro *Pætiliis*, ea ratione figurâ quâ apud Platonem, οὐδὲ Πέλοπες, οὐδὲ Κάδμοι, & apud Virgilium, in ænigmate illo πολυθρύλητα, *Dic quibus in terris* &c. *Regum* pro *Regis*, h. e. *Ajacis*. V. Salmasium *ad Solinum pag* 476. & 1232

Pogesa, monetæ Gallicæ minutioris species, memorata in *Charta* Capituli Lector n. A. C 12 3. apud C. du Fresne *Glossar.* ubi eum *Picta*, de qua supra, & *Pojojessa* Aragonensi, ejusdem valoris fuisse, ex *Adversariis* Nobiliss. Peyrescii, refert.

Pogonia, cometarum species, *quibus inferiori ex parte, in speciem barbæ longæ, promittitur iuba*, Plin. *lib.* 2. *cap.* 25.

Poheri, memorati Wilh. Britoni in *Philippid. lib.* 10. *p.* 221.

Pontivii Comitem comitantur in arma Poheri.

Et *lib.* 11. *pag.* 233.

Stant contra oppositis Thomas Gallericus armis
Gama, hiosq; Vimosq; ciens, Robertigenæq;,
Pontivus q; Comes, Drocensis, atq; Poheros.

Poëtis Gallis passim *Poihiers*, populi fuere in Belgio, quorum nomenclatura patuit tam latè, ut Golutus *in Hist. Sequanica l.* 10. c. 81. & 109. scribat, Duces Burgundiæ, qui complures etiam Germaniæ inferioris tractus possedere, Heraldos seu Fæciales, habuisse, quorum alii *Poihieri* (*s. Pohers*) alii *Ripuarii* (*s. Ruyers*) ipsellabantur; *Poheros* verò Fæciales, intra Franciam, & Ripuarios intra Germaniam, suum obiisse munus. Sed appellationis rationem non reddit, quæ non alia est, quam quòd Ducum ejusmodi Burgundicorum modernorum dominia partim in Franciis, partim in Germ. provinciis protenderentur, i. e. in provinciis, quæ aut Gallicâ, aut Germanicâ linguâ utebantur: cùm *Ripuariorum* nomine, eæque Rheno conterminæ erant; *Poherorum*, quæ versùs Franciam excurrebant, intelligerentur Unde omnino colligitur, *Poherorum* nomen generale fuisse plures que comprehendisse populos. Eorundè mentio est in vet. *Ceremoniali* Gallico *MS*, ubi agitur de

Torneamentis, ad quorum evocationem in hæc verba facta proclamatio describitur: *Or oyez Seigneurs Chevaliers que je vous fais à sçavoir le grand digne pardon d'armes & le grand digne tournoyement de par les François, de par les Vermandisiens & Beauvaisiens, de par les Poihiers & Corbeans, de par les Arthisiens & les Flamans, de par les Champenois & les Normans, de par les Angevins, Poitevins & Tourangeaux, de par les Bretons & Manceaux, de par les Rives & Hasbegnons, & de par tous autres Chevaliers, qui accordez si sont* &c. In quo tamen loco *Poherorum* nomen haud tam latè patet, satisque innuitur, vicinos fuisse Corbejensibus atque Bellovacensibus proindeque eos esse, qui Castro Piciacensi, *Castrum de Pix* appellato Orderico Vitali *lib.* 10. Gall. *Poix* (unde etiam iis nomen) vicinum incoluere tractum: quod prorsus firmant antiqui Fæcialium libri, quos *Provinciales* dicunt, quòd Nobilium nomina & insignia secundùm provincias digesta continent. Quippe sub *Poherorum* titulo, seu *Poihiers*, recensentur vulgò Domini *de Pequigny, de Rivery, de Sissolieu, le Vicomte des Quesnes, de Rambures, d'Araines*, aliæque familiæ nobiles, quæ in eo tractu, qui Ambianum inter & Comitatum Pontivensem interjacet, atque adeò in Vinemacensi pago, sedes suas habebant. Ita ergo a castro *de Poix* dicti sunt *Poheri*, sicut Ordericus Vitalis *Braiberos* vocavit *lib.* 12. qui Normanniæ tractum Bellovacis conterminum, vulgò *le Pays de Bray* vocatum, incolunt. Sed & ultra Somonam id nominis obtinuisse, hinc patet, quòd in Tabulario Ecclesiæ Canonicorum Vinacurtensis mentio fit mensuratarum frumentariarum, *Sestiers Pohiers* dictarum, ut in Ecclesiæ Ambianensis Chartarum Inventario *du muy Pohier* seu *modii Poheri*. Car. du Fresne *Glossar.* qui,

—— —— nullis perdita rusis
Jamdudum, nullis dubitavis crura rubetis
Scindere,

dum gentem hanc viris doctis hactenus vel ignoratam penitùs, vel saltem prætermissam, erueret ex ævi tenebris & in apricum produceret.

Poicile, V. *Pœcile*.

Pola, adde: Una est ex antiquissimis Istriæ urbibus, sed hodie parùm culta, ut quæ vix octingentos habet incolas. Eo mittunt Veneti Præfectum quotannis, cum tit. *Comitis*. Visitur ibi hodieque *Inscr.* in honorem Severi Imp. facta, in qua *Respublica Polensis* vocatur: Item a iisdem Imperatori facta: Amphitheatrum porrò, dictum *Orlandinum*, q. domus Orlandi: Arcus Triumphalis, vulgò appellatus *la Porta dorata* cum *Inscr.* & Epitaphium vetus, de quibus omnibus V. Jac. Sponium *Itinerar. Dalmatiæ Part. I. pag.* 80. & *Part. 3. pag.* 67. & *seqq.*

Polanus, inter amicos Hadriani Imp. postea ejus jussu neci traditur. Æl. Spartianus *in Hadriano*, *Facile de Amicis, quidquid insusurrabatur, audivit atque ideo prope cunctos vel amicissimos vel eos quos summis honoribus evexit, postea ut hostium loco habuit, ut Tatianum & Nepotem & Septicium Clarum. Nam Eudæmonem prius conscium Imperii ad egestatem perduxit:* Polænum *& Marcellum ad mortem voluntariam adegit* &c. Et ita quidem habent Palatinus Codex & editio Mediolanensis, cùm vulgò legatur *Polyænum*. Sed nomen hoc non est Romanum, verum Græcum purum. Fortè & pro *Polænum* legendum *Pollienum* vel *Pullienum*, vel etiam *Pollenium*, quæ omnia nomina Romanis fuere in usu. *Pollius* & *Pullius*: hinc *Pollienus* & *Pullienus*. Mentio est in vett. Inscr. *M. Pullieni Prisci*, & *Marci Pollenii Sabini*. Tamen & *Polyænus* retineri potest, cùm Eudæmonem etiam hic habeamus, Salmasius *ad l.*

Polanus, nomen Christianorum in Terra Sancta natorum, medio ævo; sicut, qui adventitii erant & recèns eò delati, *Fiernaldi* communiter dicebantur, V. suprà, voce *Filius Arnaldi*, & infrà in *Polinus*.

Polaris Stella, post captam à Muhammede Constantinopolim, sese occultasse nonnullis dicitur: quemadmodum Hyginus *Poet. Astronom. ubi de Tauro*, & Avienus *in Arateis*, stellam Pleiadum septimam, nomine Electram, post Trojæ excidium, nolle ampliùs conspici, quia Dardanus, gentis Trojanæ conditor, natus fuerit ex illa, fabulantur. Sed *nihil hoc commento vanius*, inquit Vossius, quippe si minutam unam exceperis, quæ inter Polum & minorem Ursam interjacet, illa ipsa in cauda minoris Ursæ, uti olim ætate Hipparchi & Ptolomæi, ita hodieque maximè est Polo vicina, & similiter *Polaris* vocitatur. V. eum *de Origine & progr. Idolol. lib.* 2. *cap.* 30. Movet de stella *Polari*, quæ & *Poli* quandoque nomine venit, Auctor Anonymus *Hist. Orbis Terr. Geograph. & Civ. cap.* I §. 17. quæstionem: *An in Sphæra recta, seu in istis regionibus, quæ directè sita sunt sub Æquatore, uterque Polus, seu utraque stella Polaris conspici possit?* quod ex materia de refractionibus Geographi quidam suspicati sunt. Sed fati factum iis est, à diligentissimo Mandelslovio, *Itinerar. cap.* 13. *pag.* 151. ubi refert, se Polum Arcticum, non nisi post. 6. gr. cis Æquatorem. Antarcticum verò post 8. demum gr. trans Æquatorem vidisse. Idem sensit Joh. Leerius *in Navigat. Americ.* ubi ait: *Non modo sub Æquinoctiali Polus uterque non apparet, quod plerique arbitrantur: sed neuter, nisi duobus immensis ultro citroque gradibus*, citante Keckermanno *System. Astronom. Part. I. cap.* 2.

Neque minùs nobilis est observatio de *Polis* hisce, terras iis subjacentes noctem diemque sex mensium habere, quam & Veteres non obscuris testimoniis firmarunt. Unde, præter alios, Plinius *lib.* 2. *cap.* 75. cùm de variis lucis incrementis egisset, *Haud dubiè*, inquit, *repromittunt id, quod cogit ratio credi; Solstitii diebus accedente Sole propiùs verticem Mundi, angusto lucis ambitu subjecta terræ continuos habere dies senis mensibus, noctesque è diverso ad Brumam remoto. Quod fieri in ins. Thule Pytheas Massiliensis scripsit, sex dierum navigatione in Sept. à Britannia distante: Quidam verò & in Mona* &c. Sed de utraque harum fallum id esse, certum est. De semestri vero nocte, assensum non præbet præfatus Auctor creditque potiùs, si quis sub *Polo* ipso viveret, eum perpetua in luce versaturum, si non splendidâ, saltem dubiâ, & non omnino nullâ, quæ eo magis augeatur, quo Sol a Tropicis ad Æquatorem accedat propius: Cujus rei rationes exponit *loco cit.* Idem *cap.* 4. §. 8. ex Kirchero, qui primus animadvertit, adjicit: Esse in regionibus hisce subpolaribus, ingentes voragines, quibus mare sub *Polo* Arctico absorbeatur, sub Antarctico autem seu Australi iterum emergat, idque ex eo potissimùm colligi, quia maria subpolaria ob rapiditatem superari non possint: Ita Anglos in oris Gronlandicis jamdudum ab incolis monitos esse, ne ulteriùs progrederentur, si se salvos navesq; vellent, esse enim mare *Polum* versus usque adeò æstuosum, ut naves illud ingressæ nullâ humanâ industriâ retroagi possint, & nautas ad Spitzbergam ten fere solitos narrare nullam navem, quæ ultra 82. gr. progressa sit, rediisse, lintresque suorum paulo incautiùs ibi divagatos nunquam ampliùs comparuisse: Contrà ex relationibus, *de Invento freto Meraro* seu *le Maire*, constare, nautas post 60. gr. lat. Australis ob contrarietatem fluctuum, ulteriùs progredi non potuisse, Herreram item *in Histor. Americæ Austr.* docere, classem Regiam Hispan. ad detegendas novas Terras emissam, non potuisse superare gradum 70. ob æquatum, etiam aere silente, obviàm ruentium rapiditatem &c. V. ipsum Kircherum *Itinere Ecstatico* 2. *Dial.* 1 & *Mund. Subterr. lib.* 3. *cap.* 2.

Poledrus, pro *Pulitrus*, recentioribus *pullus equinus*. Ital. *Poledro, puledro & poltro*: è qua voce Landinus *ad Dantem*, ignavos *poltrones* dictos putat. Galli *Poutre* dicunt. In *LL.* Salicis *Poledrus* occurrit, in *LL.* Visigothorum *Pulletrus anniculus*, unde *pullitras* vel *poutras* equulas vocant Galli. Varro *Pullitras*, dixit in genere gallinaceo, easque opponit vetulis gallinis, *de Re Rust. lib.* 3. *Et ea, quæ subjicias vetulis potius, quàm pullitris.* Unde ad equorum sobolem facta translatio, Salmasius *ad Lampridium in Alexandro Sev.*

Viri celebres.

Polemon, Sophista celebris, sub Hadriano Imp. cujus *vitam* descripsit Philostratus, in qua, inter alia, de Antonino Asiæ Proconsule, qui postmodum Hadriano successit, *Pii* nomine condecoratus, lepidam hanc narrat historiam moderationis & clementiæ Antonini indicem. Regebat Asiam proconsule Antoninus; Smyrnam venit, ædes *Polemonis*, quia non aliæ meliores Smyrnæ, ut nec alius melior ipso Polemone vir, absentiâ domini tum vacuas hospitium suum facit. Redit peregre eadem illâ nocte Polemon; ædes occupatas reperit, nec à quo considerans, nec quomodo. Quiritatus tumultuatur ante januam, indignum facinus clamitat, se domus suæ ingressu prohiberi arcerique. Quid multa? cogit Proconsulem multâ jam nocte aliud sibi hospitium quærere ac domo facessere. Rescivit hoc Hadrianus, ἠρέμα δ' ὑπὲρ αὐτῶν οὐδὲν ὡς μὴ ἀναξέοιτο, ita vulgò legitur, nullo sensu: reponit Salmasius, ὡς μὴ ἀναξέοιτο, *interrogavit nihil hac de re, ne in flammam rediret Antoninus* itaque ejus reviviscerer. Sed Polemoni metuens Imperator & cogitans, quæ post se eventura essent, cùm quamlibet mites & æquales probasque naturas incitare consueverint & instigare, suique oblivisci cogere mali Principum consiliarii, ut Polemonem in gratiam cum filio reponeret, hanc viam ingressus est: Testamenti tabulis, quibus hæredem Imp. instituebat Antoninum, indidit, hujus sibi consilii ac mentis auctorem fuisse Polemonem, ut hoc modo faciliùs ei veniam impertiret, cui beneficium relicti Imperii debere se sciret Antoninus. Verba Philostrati sic legit ac distinguit Salmasius, ὅθεν ἐν ταῖς ὑπὲρ τῆς βασιλείας διαθήκαις, καὶ Πολέμων ἦν φησίν, ἰδίᾳ ξυμβουλ... τῆς διανοίας ἐμοὶ ταύτας ἐγένετο· τῷ καὶ χάριν ὡς ἐπηγγελτη... συγγνώμην ... ἐπισκεύαζων, h. e. *illa re qua gratiam promereri faciebat, ut auctorem beneficii, veniam illi præparans ex abundanti*, &c. Quæ tamen narratio an in omnibus fidem mereatur, meritò dubitat Vir Cl. Quid enim opus testamento fuit, quo hæres Imp. institueretur Antoninus, qui ab Hadriano adoptatus, in certam spem fiduciamque futuræ successionis, statim post excessum Hadriani, adoptionis merito, non testamenti jure, Resp. regimen accepit? Sed & hoc quidam de Hadriano scriptum reliquerunt, non adoptione adscitum ad Imperiū, sed Plotinæ Trajani conjugis favore id assequutum, quæ Virū testamento hæredem Regni institutum simularit, ut narrat Aurelius Victor Scoti, Salmasius *ad Capitolinum in Antonino*.

Polemon, Zenonis fil. adde: Laodiceam, urbem suam amplia vit ornavitque, & cum prius *Diospolis* vocaretur, in gratiam Augusti *Διοκαισάρειαν*, composito ex *Jove & Cæsare* nomine,

mine, appellavit. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 828. quæ de *Polemoniaco Ponto*, sub Pontica olim Diœcesi comprehenso, nonnulla *pag.* 807.

Polena, V. infrà *Pontainia*.

Polenta, Græcè παλύνη, Æol. πολυνία, erat farina subtiliter molita, ad instar cineris, quæ quomodo præparari consueverit, exponit Plinius *lib.* 18. *cap.* 7. Nempe non simpliciter hordei farina fuit, sed ex hordeo tosto priùs, deinde subtiliter fracto & molito fiebat, rebus etiam aliis mixtis. Hæc carnibus aspergebatur, unde ἀλφιτόπαστα κρέα, *polentâ aspersæ carnes*; ἄλφιτα n. ... *polentam* Græci vocant, (Atque hinc vocis origo: παλύνειν namque idem, quod πάσσειν est, *conspergere*) ut & aliis cibis, moris etiam. Unde Sullæ crudelitas Attici Scurræ mimico hoc trochaico eleganter tacta est, cùm is ait,

Συκάμινον ἔσθ' ὁ Σύλλας ἀλφίτῳ πεπασμένον.

Sylla morum est polentâ *sparsum*:

indigitans cum albâ corporis cute, & sub candido vultu, cruentum & sanguinarium animum tegere. Certè non aliunde quàm ex hoc versu, didicisse videtur Plutarchus, quali colore fuerit Sulla. Nam τραχὺ illud ἐρύθημα, λευκῷ καταπεπασμένον, quod in ejus facie efflornisse scribit, planè convenit cum moris illitus polentâ. Ita Neronem quidam, ob similem crudelitatem, πηλὸν appellavit αἵματι πεφυραμένον, ut notum. Sed & *polentâ*, in urbium condendarum situ delineando, Vett. usos fuisse, legimus. Sic in delineando situ Alexandriæ, cùm creta non esset ad manum, Græci tradunt, ἀλφίτοις eum descriptum esse, τὸν κύκλον δὲ λευκῇ γῇ, ἀλφίτοις διαγράφειν. Quod Curtius *polentam* vertit *lib.* 4. *Fama est, cùm Rex futuris urbis muris* polentam, *ut Macedonum mos est, destinasset, avium greges advolasse & polentâ pastas esse*: ... Ubi notat, morem Macedonum polentâ urbium condendarum situm delineandi, quod alibi non occurrit. Arrianus ad hanc rem sumtum ita dit, ... *quantum polentæ in armis milites ferebant*, &c. Quòd autem ex hordeo tosto *polentam* confici dixit Plinius, admonet nos veteris moris, quo tam far, quàm hordeum prius torrebant, quàm molebant, prisci. Unde Virgilius,

Et torrere paras flammis & frangere saxo.

Nec ullum ibi ὕστερον πρότερον, ut vulgò sibi persuadent. Et Ovidius. *Bis tosti farris frusta grandia*, dixit de pane, *in Fastis*, quia priùs torrebatur, dein demum molebatur, ac tandem coquebatur panis. Sic *far bis tostum*, panis est. *Tostam polentam* vocat Idem, quia ex hordeo priùs tosto, dein molito, ut dictum, facta: Ita enim is de Cyceonis potione, quam anus Attica Cereri propinavit,

—— —— *lymphamque roganti*
Dulce dedit tosta, quod coxerat antè polentâ.

Ubi cyceonem intelligit, qui potus erat farina vel polenta mixtus: *adoris potionem* appellat Arnobius, *in eadem historia*, de Baubo, quæ hospit o Cererem excepit &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 327. & 328. *alibiq; passim.*

Poleptica, in vet. Collectione *Chronicorum* ex Thoromacho, *Arianus utraque linguâ eruditus benigniter tributa urbium plurimarum relaxavit*: Poleptici *publicis incensis, plurimos à tributis liberos fecit*. Pro *Polyptica*. Sic enim scribebant, ut *megalinæ pelles*, apud vetustum Auctorem, pro *mygalinis*. Et *Hippo diarretus*, pro *diarrhytus*. *Cenocephali*, in vet. tabula Peutingerorum, pro *Cynocephali*. Sunt autem *Polyptica* idem quod syngraphæ & chartæ publicæ: Hodieque latersulum & indicem *potiarium* vocant Galli, quasi *polypticarium*, &c. V. infrà in voce *Polypticha*.

Polhemia, Germ. *von Polhaim*, Familia inter Austriæ illustriores, cujus auctor Pilgrinus traditur, qui floruit circa A.C. 1073. Inter hujus posteros Albertus III. extinctus A. C. 1253. quatuor reliquit filios, Alberonem, Henricum, Ortolphum, Philippum & Weicardum, totidem linearum conditores. Prima in *Steinhauß, Wartenburg, Schernstein* & *Lachsendorf*, defecit in Martino Abbate Cremsmonasterii, A. C. 1301. Secunda in *Rechberg, Schernstein* & *Steinhauß*, A. C. 1454. in Wolfgango: Tertia in *Stiffenburg*, & quinta adhuc maturiùs, intra paucos gradus. In quarta, Philippus pater fuit Godfridi & Werneri: à quorum illo numerosa progenies eorum, qui in *Tegernbach, Lucelburg, Parz, Ottenschlag* & *Steinhauß*, habitarunt, vel adhuc habitant. Ab isto, iterum duæ lineæ, *Leibnizia*, quæ *Meisibis* aucta titulis (postea alteri quoque lineæ concessis) in Gaudentio, superiori seculo defecit, hæredibus Kunringiis & Gleniziis: & *Wartenburgia*. Hanc quod attinet, in Cyriaci liberis superiori seculo iterum duæ ortæ sunt lineæ, in *Wartenberg*, *Schopfenstein* & *Puchheim*: quarum media desiit A C. 1582. Ultima, nisi Johannes Cyriacus supersit, itidem masculis destituitur. Ex prima oriundus est Wolffgangus Carolus, qui exulis sedem Binnighemii, prope Basileam, fixit: pater, ex Elisabetha Mærspergia (fil. Hieronymi L. Bar.) Wolfgangi Sigismundi (qui natus A. C. 1631. decessit A. C. 1653.) & Mariæ Elisabethæ (quæ genita A. C. 1633. nupsit Wolffgango Bar. *de Hohenfeld* &c.) Dnn. *de Polheim* & *Wartenburg* &c. *in Binningen*: Inde aliorsum sede translatâ, haud pridem obiit. Progonologiam ejus habes, apud Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobil. Europ. Part. I. pag.* 148. qui & probationes illustris hujus Familiæ exhibet *Part. II.* ex ramo Wartenburgico Lineæ *Puchaimensis pag.* 27. *Parzensis pag.* 56. & *Schopfensteniæ pag.* 87. V. quoque eum *Arte Herald. Tom. II.*

Poli, V. infrà *Polographia*.

Polia Gemma, Græcè πολιὰ, à *canitie*, cui similis erat, dicta est. Nam πολιοὶ, *cani*, & πολιὰ *canities*, senectus. De ea Plinius, *Polia canitiem quandam inducit sardio, tandem rariorem nigro spartopolios.* Nempe radicem vel fundum habet colore sardii vel sardæ gemmæ, id est, rubrum cui inducta est canities quædam. Eandem porrò canitiem, sed rariorem, non rubro, sed nigro, inductam & impositam habet, ideoque σπαρτοπόλιος appellatur, id est, *canis sparsa*: Græci enim σπαρτοπολίους appellant homines, qui non penitùs sunt cano capite, sed *quibus intermixti cum nigris cani*, qui caput aspersum canis habent. Aliter μιξοπόλιοι, Hesychio ὀλιγοπόλιοι. Sic in personis Tragicis senex fuit, qui dicebatur λευκὸς, qui totus erat canus. Pollux, ὁ δὲ λευκὸς ἀνὴρ πᾶς μέν ἐστι πολιός. At σπαρτοπόλιος, mixtos habebat nigros canis. Idem, ὁ γὰρ μέσος σπαρτοπόλιος, δηλοῖ τῇ τῶν πολιῶν φύσει. Inducta itaque canities nigræ aut rubræ gemmæ, quæ in summitate canitiem habet inspersam, quemadmodum in Sardonyche unguis humani color, velut carni, h. e. rubro impositus intelligitur. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 765. & *seqq.* alibique, ubi Medicum quendam Italum, ... πολιὰς & σπαρτοπολίους gemmas, de lapide Carystio, ex quo mantelia texebantur, quæ igni non absumerentur, accipiendas contendentem, refellit.

Poliarium, V. suprà *Poleptica*.

Polientes, apud Plinium *lib.* 8. *cap.* 48. *Lanæ & per se coactæ vestem faciunt, & si addatur acetum, etiam ferro resistunt: imò verò etiam ignibus. Novissimo sui purgamento, quippe alienis* polientium *extracta in usum tomenti veniunt.* Sunt οἱ Κναφεῖς, *Fullones*. Pro *alienis* verò legit, *aenis* Salmasius. Sunt autem aenæ, fullonum instrumenta, quæ ex spina vulgari concinnabantur, extrahendis vestium crassioribus & inæqualioribus floccis. Et quidem, cùm primum lanarum purgamentum fit, quum carminantur, novissimum est, quum in veste ipsa carpuntur & depectuntur erinaceo Fullonis, &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 391. & *seqq.* ut & suprà, ubi de *Fullonibus*. A' verbo *polire*, quod Fullonum propriè, Græcè κνάπτειν, quod *polire* & *pectere* significat, & tertium est ultimumque Fullonum munus. Primò namque lavabant, seu tergebant; dein conculcabant seu densabant; tertiò *poliebant* & pectebant, i. pexitatem in subtemine excitabant: unde diversa eorum nomina, Πλυντεῖς, Νάκται & Κναφεῖς, indeque κνάφος, instrumentum, quo vestes poliebant, ex spinis factum. Hesychius, Κνάφοι ἄκανθαι, αἷς κνάπτουσι τὰ ἱμάτια. Ad quod etiam cute erinacei utebantur, ut ex Plinio discimus. Cùm autem non solùm vetera vestimenta interpolaret fullo, sed etiam novi panni à textore ad eum deferrentur poliendi ac pectendi: *polire*, propriè de novis; *interpolire*, de veteribus dicebatur. Hinc *interpolis vestis*, ἐπίγναφος, *iterum polita*; & inde *interpolare*, ἐπιγναφεύειν. Ex floccis lanæ verò, qui inter pectenda & polienda vestimenta derasi fuerant, tomentum olim fieri consuevisse, alibi dicemus. A' vestibus, *poliendi* vocabulum ad parietes traductum est. Vitruvius *lib.* 7. *cap.* 3. *Sed & baculorum subactionibus fundatæ soliditates, marmorisque candore firmo lævigatæ, coloribus cum politionibus inductis, nitidos exprimunt splendores.* Ubi *politiones* sunt, Græcis λειώσεις, à verbo λειοῦν; unde *liare* fecerunt Latini, quod est tectoria inducere, & *polire*. Sic *Liaculæ*, sunt politiones sive inductiones è pictura in parietibus, Græcè λειώματα, quæ vel ..., *meracioris & saturi coloris*, vel ὑδαρέστερα, *dilutioris*, apud Theophrastum. *Politionis miniaceæ*, λειώματος ex minio, item *politionis cyaneæ*, λειώματος ex cyano, meminit idem, V. suprà in voce *Liaculum*. Inde porrò ad agros. Ennius,

Rastros dentifabres capsit agri poliendi.

Dicebatur autem propriè ager *poliri*, cùm occabatur rastris vel crate: Et hæc velut summa manus erat, quæ agro exercendo imponebatur. Unde *politiones agrorum*, & *politor*, qui agrum colendum conducebat pro certa parte, *ff. de Societ. Si agrum politori damus.* Columella *politionem* hanc ita expressit,

Verùm ubi jam puro discrimine pectita tellus,
Deposito squalore nitens sua semina poscit.

Tum nempe *pecti*, *radi*, *poliri* tellus dicebatur, cùm occabatur. Uti enim in vestimentis apud Fullonem curandis, tum ea poliri dicebant, cùm pectine vel spinâ fulloniâ radebantur: quod ultimum erat polientium & fullonum experimentum: Ita in agri cultura manus ultima politio, quæ occatione vel rastris fiebat, sacris Occatori Deo factis, de quo retro diximus. Plura hanc in rem V. apud Salmasium *ad Solinum passim*, inprimis *pag* 203. 391. 488. 515. &c. De *politura* verò gemmarum lapidumque, V. infrà in voce *Tritores Lapidum*.

Polinus, vox memorata Monacho Florentino *de Expugn. Accon.*

Martis Idus septimo nostros servientes

Ut herbas colligerent, forâs incedentes,
A Polino *proditos longè discurrentes,*
Saraceni capiunt in dolis latentes.

Idem fortè cum *Pullano*, apud Sugerium in *Vita* Ludovici VII. Reg. Franc. quo nomine veniebant apud Christianos, in Regno Hierosolymitano ii, qui *de Patre Francigena & Matre Syriana, vel de patre Syriano & matre Francigena generati erant.* V. infrà in voce *Pullanus*.

Poliptici, non sunt chirographa, vel apochæ, ut Alciatus tradit *Parerg. lib.* 3. sed rationes publicæ, *leg.* 2. *Cod. Theodos. de disc. leg.* 13. *C Theodos. de ind. deb.* & ideo in *leg.* 2. *Cod de disc. ratiociniis publicis*, i. *polipticis*: *hic autem plerumq; scribi solet.* Ubi tamen, si origo spectetur. *Polyptychis* scribendum: namque vox inde sumpta, quòd istiusmodi chartæ publicæ πολλὰς ἀναπλώσεις οἷον πτυχὰς, habeant; quâ formâ & *Diptycha* dicuntur, *lib.* 1. *C. Theod. de exp. jud.* & in *act.* 14. Chalcedon. Concilii; in quintæ item Synodi *act.* 4. Suid. Διπτύχιον δύο σανίδια ἐκ ξύλου, ὧν τὸ μὲν ὑπερῷον, τὸ δὲ ὑποκείμενον. Adnotata vero in his *Polipticis* seu *Polyptychis* omnia, quæ ad rationes publicas spectant: Quod Vegetius docet his verbis *lib.* 2. *Totius legionis ratio, sive obsequiorum sive militarium numerorum, sive pecuniæ, quotidie ascribitur actus, majore prope diligentiâ, quàm res annonaria vel civilis* Polipticis *annotatur.* Sic enim eum locum castigavit Cujacius *Observat. lib.* 4. *cap.*27. pro eo, quod vulgò *Polipticis libris* legebatur. Eadem voce utitur Cassiodorus *Var. lib.* 5. *Ut omnibus à te sollicitâ atque æquabili indagatione compertis, Poliptici jubeantur ascribi.* Pratejus apud Joh.Calvinum *Lexic. Jur.* Sic *Pucetica* pro *Polyptychis* etiam Galli dicunt, teste Salmasio Epistolas Amatorias: ad quem usum apud Vett. duplices triplicesque tabellæ habebantur. De triplicibus Martialis *Apophor.*

Tunc triplices nostros non vilia dona putabis,
Cùm se venturam scribet amica tibi.

De duplicibus Ovidius, ubi queritur, inanes suas tabellas rediisse, amicâ non promittente:

—— Vos re duplices pro nomine sensi.

Sic diptycha Interpreti Juvenalis: *Quamvis*, inquit, *ille dives cinædus —— tuum conspexerit & cupiditate blandis te epistolis & dipsychis sollicitet, nihil tamen accipies, nisi stellas bene positas in genesi habueris, quæ tibi hoc præstent.* Eundem usum videntur Vett. quoque præstitisse *Polyptycha*: Sed hæc alibi fusiùs. V. Salmasium *ad Spartianum in Hadriano*, & infrà suo loco.

Polis, urbs, Gr. πόλις, in Epitaphio, quod habetur apud Ughellum *Tom. VII Ital. sacr. pag.* 894.

Hos rea mors habuit, Reatina Polis *sepelivit.*

Eandem vocem adhibet Bondelmontius *in Descript. CP. Tertia q; quarta columnarum quasi in medio Polis sunt posita*, V. ibi *Notas* Car. du Fresne, ut & Eundem in *Glossar.* Sic in Latium citimum translata vox, *urbem* in genere notat: apud Græcos verò Scriptores Πόλις, sine adjectione, de Alexandria Ægypti, per excellentiam, effertur; sicut Ἄστυ, de urbe Athenarum, & *Urbs*, apud Latinos, de urbe Roma. Frid. Hildebrandus *ad C. Nepotis Themistoclem* &c. Hinc fortè *politanæ plateæ*, apud Adamnanum *de Locis Sanctis lib.* 1. *cap.* 1. *Camelorum & equorum —— numerositas —— per illas* politanas *plateas stercorum abominationes propriorum passim sternit.* Ubi quidam *MSS.* habent *politarias*, Gretzerus *politas* legendum censet, h. e. elegantes: Carolo du Fresne sunt *urbicæ plateæ*, tanquam ex πόλει nomine efficto &c.

Politice, Polybio φιλοσοφία ἐκ παραδειγμάτων, h. e. *Historia sub exemplis*, filia proin Historiæ est, & docet imperium in alios. Duo autem Historiarum genera maximè *Politico* conducunt: Unum, quod varias Resp. & gentium variarum leges ac jura narrat, quomodo Aristoteles Alexandro, iter in Persiam suscipienti, varias Resp. descripsit, ac Theophrastus postea leges collegit: Alterum, quo res gestæ exponuntur, non quidem quod ad eventus solos, sed accurate additis causis & modo, quo singula contigerunt: Quemadmodum de Severo Imp. quoties de rebus magnis consilium capere vellet, in consilium etiam Historicos adhibuisse, ut cognosceret, quid in simili negotio Imperatores ac Duces alii fecerint, legimus. Sed & multum tum ad privatos mores, tum ad rem publicè gerendam, conferunt Imperatorum vitæ: quales, quas Plutarchus ac Corn. Nepos scripsere. Nec satis est, antiqua nosse tempora, verùm quæ & nostro Patrumque ævo gesta sunt, pernosse expedit &c. Quantopere verò ad rectè imperandum *Politice* conferat, Senatus Rom. cùm Tacitum Imp. eligeret, agnovit: *Neminem aut justiùs, quàm gravem virum; aut prudentiùs, quàm doctum, imperare posse*, dicens: Meritò domina ac regina artium scientiarumque proin judicata, ut cujus finis sit, quemadmodum Cicero ait, *Ut cùm florens ac prospera privatorum salus, beata civium vita; tum opibus firma, copiis locuples, gloria ampla, virtute honesta Resp. sit.* Sed præterea Grammatico conducit in Poetis, Historicis, Oratoribus, in quibus multa adeò sunt ad civilem vitam pertinentia: Oratori, in curia, foro, legationibus prodest: Poëtam, Epicum inprimis ac Tragicum, qui argumentum civile tractant, juvat; Ut de Historia, quæ nihil aliud, quàm φιλοσοφία πολιτικὴ per exempla; de Jurisprudentia, quæ civilis facultatis pars est, nil dicam: Addam saltem non parum utilitatis Theologo quoque *Politicam* conferre; Ita enim is meliùs intelliget, quæ ad *Politiam* Mosaicam pertinent, quæque de Davidis & aliorum Regum institutis referuntur. Origo Artis ex Rerumpublicarum origine dependet, quæ cùm ex vicis primùm ortæ sint, uti vici ex familiis, familiæ ex natura, quæ liberos procreandi amorem hominibus insevit, apparet ipsâ naturâ civilem hanc Scientiam subnixam esse. Quo ordine addiscenda, Pythagoras docuit, qui eam ex omni Philosophia postremò voluit disci: quod consilium etiam B. Augustinus probat, *lib.* 2 *de Ord. ad Zenobium*, ubi sub fin. ait: *Quòd Pythagoræ mentionem fecisti, nescio quo illo divino ordine occultè tibi in mentem venisse credo. Res enim multùm necessaria mihi prorsus exciderat, quam in illo viro mirari, & penè quotidianis, ut scis, efferre laudibus soleo, quòd regendæ Reip. disciplinam suis auditoribus ultimam tradebat, jam doctis, jam perfectis, jam sapientibus, jam beatis. Tantos enim ibi fluctus videbat, ut eis nollet committere nisi virum, qui & in regendo penè divinè scopulos vitaret, &, si omnia defecissent, ipse illis fluctibus quasi scopulus fieret. De solo enim Sapiente verissimè dici potest,*

Ille velut pelagi rupes immota resistit;

Et cætera, quæ in hanc sententiam versibus dici possunt. Partes *Politicæ* duæ sunt, Civilis, quæ de administratione Reip. & Militaris, sive Στρατηγικὴ seu *Imperatoria*, quæ de belli gerendi ratione agit: de qua utraque Tullius, *Unde faciliùs*, quærit, *quàm ex Annalium monumentis, aut res bellica omnis, aut omnis Reip. disciplina cognoscetur!* Prior, Jamblicho *in vita Pythagoræ*, in Νομοθετικὴν, quæ facit, ne mali simus; & Δικαστικὴν, quæ, ut ex malis reddamur boni, iterum dispescitur. Unde duo hæc munera, Legislatoris & Judicis boni, in Principe, quoque exigit Manuel Palæologus Aug. *in præc. educat. Regiæ, ad Johannem fil. tit.* 51. Et quidem, præcepta de administr. Rep. optimè hauriuntur, ex Platonis *de Rep.* ac *Legibus* libris, ut &, ex *Politicis* Aristotelis. Sex enim Ciceronis *de Rep.* libri periere, vixque eorum quidquam superest, præter somnium Scipionis; è quo tamen satis conjectare licet, quantum eruditionis & industriæ universo operi impenderit. Ad eandem *Politices* partem pertinet Παιδαγωγικὴ sive *Cura puerilis institutionis*, quam Græcorum plerosque, Spartiatis exceptis, pene neglexisse, Xenophon testis est: Item Ἱερατικὴ, seu *Cura Religionis*, cui prospicere Rerumpublicarum Rectores omnino tenentur. De re bellica, circa quam posteriorem *Politices* partem occupari diximus, legendus Onosander, quem Joach. Camerarius transtulit, Vegetius item antique, quos edidit P. Scriverius. Eodem pertinent Scriptores Tactici, ut Æneas *in Comment.* quorum epitomen Thessalus Cineas conseruit, primus à Casaubono divulgatam; qui & Æliani Τακτικὰ editurus erat, nisi mors prævenisset: Item qui de Stratagematibus scripsere, ut è Latinis Frontinus, è Græcis Polyænus, qui Imp Antonini & Veri temporibus vixit, ac venustâ dictione 8. libb. condidit, de Stratagematis Græcorum, Romanorum, Barbarorum. Sic Modestus, *de vocabulis rei Militaris*, ad Tacitum Aug. Hero junior *Belopœica*, sive *de machinis bellicis*, opus reliquit. V. Gerh. Joh. Vossium *de Philosophia cap.* 19. *toto.* Hodie Sinenses inprimis *Politices* laude florere dicuntur, quos proin scribit Lombardus, *tam præclarè de Republica commentari, ut, si ab Inferis remearet* Plato, *alium desideraturus quàm Sinensem non foret.* Primus verò, qui eam corrupit, jam Kainus fuit, qui, cùm impias manus fraterno sanguine imbuisset, conscientiâ admissi facinoris agitatus, securitati suæ, exædificatâ & contra vim munitâ urbe, prospexit, pessimis quibusque in consortium accitis. Vestigia ejus insigniter pressit Nimrodus, & seculo præterito Machiavellus, utriusque exemplum imitatus, *Politicam* tradidit, in qua a pietate prudentiam, ab honestate utilitatem, frustra divellere satagens, pro illa versutiam, pro ista emolumenti umbram mox evanituram, Principibus obtrudere annisus est. V. Georg. Hornium *Histor. Philosoph. passim*, & qui *de Scientia civ.* scripsere.

Politici nomen, in Gallia, primùm in odium tractum, circa A.C. 1568. quo quinam fuerint insigniti, patet ex *Epistola* Ludovici Principis Condæi ad Regem, è quâ, (ubi Princeps in Carolum Cardin. Lotharingum omnem turbarum causam rejicit) inter alia ista habet Thuanus: *Lotharingi —— ex vetere Regum Francorum stirpe ortos se jactitantes, etiam jus in Andegavensi & Provinciæ Comitatu vendicant, eoque nomine cùm nihil non audeant, si qui sunt, qui ipsorum conatibus ambitiosis sese opponant, eos calumniis impetunt & novo nec usitato nomine* Politicos *vocant & sectariis perniciosiores ac periculosiores esse ajunt, eoq; cunctos, qui Majorum religionem amplectuntur, sed à turbis & factionibus & proinde à Lotharingorum partibus alieni sunt, hoc est, inter proceres Carolum Cardin. Borbonium, Michaelem Hospitalium Cancellarium, Momorancios Equitum Tribunos, involvunt. Tunc primùm Politici nomen in odium tractum, in monumentis rerum nostrarum video, in quod postea Concionatores, grassante licentia, supra modum debacchati sunt, Optimates pacis, qua religio & securitas publica continentur, studiosos eo notantes.* Postea, Anno viz. 1574. *Politicorum* & *Malecontentorum* nomina sibi sumpserunt ii, qui Alenconii partibus, & factioni erant addicti: erat is Frater mini-

mus

mus natu Caroli IX. Franciscus nomine. Qui post discessum novi Poloniæ Regis Henrici, fratris sui, occasione hac injuriæ vindicandæ & ambitioni exsatiandæ, vel cum Regni exitio, usurus, cum Ludovico Nassovio primùm consilia communicavit: inde Protestantium patrocinium suscepit. Accessere frequenter Montmorantiorum adhortationes, qui cùm se sentirent a Regina apud Regem in odium adduci, periculo suo territi, Alenconium in periculi partem adducere conabantur. Hi de quietis publicæ perturbationibus, Edictorum regiorum violatione & prava Reip. administratione vulgò ac palàm querebantur, eamque convocatis Regni Comitiis corrigi & emendari petebant, *Politicorum & Malecontentorum* nomine factioni imposito, cujus præcipui incentores erant Guilielmus Montmorantius Thoræus & Henricus Turrius Turraniæ Vice-Comes: quo a. successu, exponit idem Thuanus accuratè *Historiarum lib.* 57. V. quoque eum *lib. seq ad A.C.* 1575. ubi de Fœdere inter Catholicos, qui vulgò *Malecontenti* atque alio nomine *Politici* dicebantur, & Protestantes, Damvillæ auspiciis, titulo *Unionis*, inito, in conventu Nemausum indicto, agit: quo novæ Reip. omnibus suis numeris absolutæ atque a reliquo Regni corpore omnino separatæ forma, quantum ad Religionem, jurisdictionem civilem, publicos Magistratus, militiæ disciplinam, commercii libertatem, vectigalium impositionem, reique pecuniariæ dispensationem, constituta est. Subscripsere Damvilla Catholicorum & Paulinus Vicecomes ac Lumanius Terrida, Protestantium nomine, sed minimè votis successus respondit, uti *ibidem* videre est. Sed & *Politici* ac *Malecontenti*, horum sine dubio imitatione, dici amaverunt, in Belgio, qui nuper Regi reconciliati Ordinum partes deseruere: cujusmodi hominum magna vis, in Flandria & Atrebatibus, conjunctis cum Prorege Farnesio viribus, Cortracum ceperunt A. C. 1580. De quibus V. eundem *lib.* 71. At *Politici*, qui aliàs *Arnaldistæ*, sic dicti ab Arnaldo Brixiano. Hæretici fuere quibusdam, *quorum*, ait du Fresne, *hæresis sub Innocenti*o *III. Pontif. vulgari cœpta, damnata vero ab eodem Pontifice in Concilio Lateranensi, ab obitu Cælestini Pontificis invalescere rursum cœpit.* Sed alii mitiùs de hoc Arnaldo Clerico, Clericis ingrata suo tempore canente, sentiunt. V. suo loco.

Politici Versus, peculiare carminis genus, quod in recentiorum Græcorum libris frequenter occurrit. Abludunt autem non multum versus hi ab eo versuum genere, quos *Dithyrambicos* dixere Veteres: Ut enim ii nullam numerorum, nullam carminum recurrentium certam legem habebant, quod docet Aristoteles, sed numeris lege solutis ferebantur, ut ait Horatius: ita & *Politici* minimè ad exactam metri formam conscripti sunt. Syllabarum enim certo numero, qui vix ultra quindecim excurrit, crebrisque metaphoris, ἰσοχρόνοις διαλύσεσι, & ποικίλαις ἁρμονίαις, constant: quæ omnia Dithyrambicis adscribunt Auctores, V. Demetrium Phalereum seu Dionysium Halicarnassensem *lib.* περὶ ἑρμηνείας *pag.* 39. 44. & Jul. C. Scaligerum *in lib. Poëtic.* nisi potiùs dicamus eos similes esse vett. Sibyllinis, quos longos fuisse asseverant Cicero ac Varro. Versus *Politicos* Heroicis adscribit Scholiastes Hephæstionis *pag.* 91. quo loco septem genera carminum Heroicorum recensens, in quibus *Politicum* postremum, sic ei definitur, Πολιτικὸν δὲ τὸ ἄνευ πάθους ἢ σχήματος κατεσκευασμένον, veluti inquit, ἦσαν τε ξανθοὶ καλοί τε καὶ ποικίλοι; Moxque addit, λογοειδὲς fuisse appellatum, quòd viz. solutæ orationis speciem magis, quam strictæ præ se ferat, quod & alibi innuit his verbis, λογοειδὲς δέ ἐστι ὁ συζεύγνυται τῷ ἐνεστῶτι, quomodo *versum pedestrem* dixit Fortunatus Pictaviensis Episcopus *lib.* 5. *cap.* 4. aut quomodo Commodianum scripsisse, ait Gennadius *de Scriptoribus Eccles. quasi versu.* Unde constat, πολιτικὴν vocem pro *plebeia oratione*, præcipuè apud Græcos medii ævi Grammaticos, intelligendam, ut apud Phrynichum, in brevi illa, quam conscripsit, Ἀττικῶν ὀνομάτων ἐκλογῇ, in qua duobus locis ποιητικῷ πολιτικὸν opponit: Ait enim, ἐγρήγορα, ποιητής, ἀλλ᾽ ὁ πολιτικὸς ἐγρηγόρθαι λέγοιτο. *Poëta* ἐγρήγορα, *Politicus* ἐγρηγόρθαι *dicat.* Et alibi, μετανιπτρίς, ποιητικόν, οὐ πολιτικόν, *Poëticum est* μετανιπτρίς, *non politicum.* Ejusmodi est Αἰξίῳ τῷ πολιτικῷ λόγῳ, quod laudat Photius in *Biblioth. cod.* 148. quodque subsequitur aliud, Πολιτικὰς λέξεις continens. Cur autem pedestris oratio, πολιτικῆς nomen fuerit adepta, non adeò clarum est. Episcopus Monspel. *ad Psellum* tales versus sic dictos vult, quasi *politos*; uti fortè *politos sermones* dixit Victor Uticensis *de Persecut. Wandalor. lib.* 3. *pag.* 42. Alii πολιτικὴν orationem eo sensu accipiendam volunt, quo apud Rhetores sumpta legitur: è quibus Hermogenes tradit, *Orator. lib.* 2. alios Πολιτικοὺς, alios Σοφιστὰς dictos, ac utrosque phrasi fuisse usos diversâ; Φησὶ quippe πολιτικὴν eam dici, quæ seclusa erat ab ornatissimo illo dicendi modo, quem Σοφιστικὸν vocabant: Sophistæ namque ἐν τοῖς ὀνόμασιν ἐπιδείκνυνται, οὐκ ἐν τοῖς νοήμασιν, inquit Xenophon. Unde si quæ in eorum sermone δεινότης, erat solùm apparens, non revera talis. Sed & *Politici* ejusmodi versus fortè nuncupantur, quasi *civiles* ac *populares*, quorum nempe in colloquiis familiaribus vulgò usus erat. Sic enim πολιτικὸν interpretatur Cicero *de Finibus lib.* 5. ac longè popularior est oratio pedestris ac soluta, vel saltem pedestri proxima, quàm stricta. Unde Vett. Comicos, dum quotidianum sermonem voluerunt imitari, consultò à rigida prosodiæ lege recessisse, observat Terentianus Maurus:

> *Sed qui pedestres fabulas socco premunt,*
> *Ut, quæ loquuntur, sumpta de vita putes,*
> *Vitiant jambon tractibus spondaicis,*
> *Et in secundo & cæteris æquè locis:*
> *Fidemque fictis dum procurant fabulis,*
> *In metro peccant, arte, non inscitiâ,*
> *Ne sint sonora verba consuetudinis,*
> *Paulumque rursus à solutis differant.*

Quibus consentanea scribunt Hephæstion, Cicero, Priscianus, Ruffinus *de Metris lib.* 1. Et sanè hocce Comicorum scribendi genus potissimum inventum fuit, quòd ad mores informandos aptius magisque idoneum inveniretur: hinc ἠθικὸς λόγος Græcis, Latinè *morata oratio*; in quo Terentius, & in sermonibus Plautus excelluit, teste Varrone apud Nonium. In utroque autem scribendi genere, Terentii nim. Plautique, *non qualiacunque, sed grandia, pulchra & elaborata verba* observare est, quod de ethica dictione Sidonius dixit *lib.* 8. *Epist.* 11. quæ quidem omnia etiam Politicis versibus conveniunt. Grandibus enim & compositis ferme semper farciuntur, ut sunt, quibus Historiam suam contexuit Constantinus Manasses: atque hi quidem, ut cæterorum ejusmodi Scriptorum, observante Martino Crusio *Turcogr. pag.* 193. *quindenis syllabis constant, ex duobus jambicis dimetris versiculis, priore catalectico, posteriore catalectico Anacreontico: in quibus potiùs tonorum (ut aptè & leniter inter recitandum cadant) quàm quantitatis syllabarum, ratio habetur.* Istiusmodi complura Poëmata servat Bibliotheca Regia Parisiensis, quorum indicem contexuit Phil. Labbeus in *Nov. Biblioth. pag.* 132. & *seqq.* ubi inter alia præcipuè laudatur Joh. Tzetzis *Lib. de Versibus Politicis.* Nec saltem *Politicis*, sed & rhythmicis versibus, Græcobarbaro idiomate, aliquot scripta extant, ut *Historia* Apollonii Tyrii edita Venetiis; Βαρ[illegible] Demetrii Zeni in *Turcogr.* Crusii & ejusdem *Alexander Macedo* edit. Venetiis A.C. 1529 &c. Car. du Fresne *Glossar.* Leo Allatius de hoc Versuum genere ita disserit, *Diatr. de Simeonum scriptis: Versus* Politici *ut plurimum Jambicis & Anacreonticis constant: ita tamen, ut nulla quantitatis syllabarum, quod accuratissimè Vett observabant, ratio habeatur, tantùm eorum numerus, declinationesque accentuum attendantur. Quæ ratio fingendorum carminum non nunc primùm in ea natione, sed multa abhinc secula, laboris fortè pertæsâ antè & barbarie omnia occupante (adde quoque similium rerum ignorantiam) in usu fuisse comperitur, ut videmus in Photii Patriarchæ, Christophori Primi à secretis, Constantini Anagnostæ, Manuelis Imper. & aliorum Hemiiambis, sive Anacreonticis, Pselli, Metaphrastæ, Manassæ, Philippi Solitarii, Manuelis Philæ, Tzetzæ jambis &* politicis: *qui tamen recentiores, & negligentiores in illis fuere. Et quemadmodum Anacreontici non omnes eodem syllabarum ac pedum numero continentur: ita & hi nunc pluribus, nunc paucioribus syllabis, ad certam tamen normam, componuntur. In Jambicis aliter factum est. Nam Vett. ratione pedum longiorum aut contractiorum, nunc syllabis auctioribus, nunc imminutioribus, dictos versus fecerint licèt, semper pedum numerum observarunt; recentiores, syllabas tantùm, easque duodecim, religiosè servant. Quod item servatum est in* Politicis, *in quibus syllabas quindecim nunquam excedunt: & si quæ ultra videntur, eas per aphæresin sive synalœphen decurtant & absumunt; quod magis in Græcorum recenti vulgato sermone, ut & in Italorum, apud quos similes hiatus, ad numerum syllabarum retinendum, restringuntur, conspicitur.* Politici *ideo dicti, quòd communes omnium sint usuique eorum accommodati: sic quoque scorta & meretrices —— non alio addito, sed solummodò* πολιτικῶν *nomine innotescunt. Meri Trochaici sunt: quemadmodum enim illi septem pedibus & syllaba constant: ita & hi: nisi quòd Antiquorum similes versus, ratione pedum longiorum, quindecim syllabas aliquando excedunt,* Politici *nunquam, ut de Jambicis dictum est. Et quemadmodum antiquorum duobus membris integrantur, mediique inciduntur, ita & hi, qui nuncupantur* Politici, apud Eund. V. quoque Scaligerum suprà laudatum *Poët. lib.* 2. *cap.* 29. & suprà in voce *Ballematia.*

Politura, ὁ γνάφος, seu *Politura Ars*, V. suprà in voce *Polientes.*

Polium, Græcè πόλιον, uti saliunca, vestibus olim odoris gratiâ interponi consuevit. Plinius *lib.* 21. *cap.* 7. *Saliunca —— tantæ suavitatis, ut metallum esse cœperit. Vestibus interponi eam gratissimum, sicut apud Græcos polion herbam, inclutam Musæi & Hesiodi laudibus, ad omnia utilem prædicantium.* Et certè, *polium* vestibus interjici, ad tineas enecandas, Theophrastus auctor est. Verùm herbam illam, Musæi ac Hesiodi carminibus inclytam, non πόλιον, sed τριπόλιον esse, docet Salmasius, ex Theophrasto *Histor. Plantar. lib.* 9. *cap.* 21. ubi inter herbas Magicâ potestate præditas, quæ corporibus domibusque amuleta præstent adversùs fascinum, hæc herba recensetur: quod neutiquam in *Polium* convenit, quod quidem & ipsum contra venena & serpentes ingenitâ vi valet & odoris gravitate, sed magicam nullam virtutem habet. Sic idem Plinius alio loco antirrhini virtutem *polio* vindicat, quod ibi quoque pro *tripolio* accepit, & Mu-

sæum iterum Hesiodumque hujus sententiæ auctores facit, *lib.* 21 *cap.* 20. *Polio Musæus & Hesiodus perungi jubent dignationis gloriæq; avidos.* Fortè error hinc ortus, quòd diversæ herbæ eodem nomine, accentu tantùm mutato, fuerint vocitatæ. Πολιὸν, cum accentu in ultima, idem quod *incanum*, nomen herbæ est, sic appellatæ, quòd caniciei similem habeat capillaturam: at πόλιον, quando prima acuitur, herbam significat, quæ ἀπὸ τοῦ πολεῖν dicta est, à *versando*, quòd sc. floris colorem in die sæpius mutet, aliqui eam τριπόλιον etiam dixere, quòd ter colorem mutet. Quæ nominum similitudo, vel αὐτὸ τοῦτο potiùs, Plinium fefellit. At polium, quod vestimentis interjicitur, sicut saliunca, est πολιὸν, non τριπόλιον, nec colores mutat &c. V. præfatum Salmasium *ad Solinum pag.* 1067. & 1068.

Polla, adde: Sed nugari, qui *Pollam* dant Statio, docet Barthius, ut qui Claudiam suam satis clarè celebrarit. V. eum *Adversariorum lib* 169. *cap.* 4. & *Animadversion. ad Papinium Statium passim*, inprimis *ad Epist. lib* 2. *Sylv.* 1 ubi hæc habentur: *Exclusis volumen Genethliacon Lucani, quod* Polla Argentaria, *clarissima uxorum, cùm hunc diem fortè consecraremus, imputari sibi voluit.* In quo loco *clarissima uxorum* dicitur, i. exemplum conjugis, etiam defunctum maritum diligentis ac honorantis: de quo *Pollæ* in defunctum Lucanum amore ac cultu, Martialis *lib.* 7. *Epigr.* 22. qui *Reginam* vocat *lib.* 10. *Epigr.* 64. respectu Lucani, Regis Poëtarum ævi sui &c. Alias *Polla*, Veteribus pro *pila*, ex Æl. πάλλα, pro πάλλα. V. suprà in voce *Pila*, & hic infrà, in *Pollis*.

Pollarani, monetæ adulterinæ, in Anglia, species, abolita ab Eduardo R. circa A. C. 1301. memoratur Th. VValsinghamo & Henr. Knyghtono *ad ann. hunc.*

Pollex, à *pollendo*, quòd vi & potestate inter cæteros digitos polleat; Græcis proin ἀντίχειρ, quasi *manus altera* dictus, apud Antiquos multum venerationis habuit: Minervæ unà cum reliquis digitis consecratus. Significabant autem diverso ejus gestu varios animi motus. Nam & laudem favoremque junctus signabat, Plin. *lib.* 28. *cap.* 2. & Horatius *Epist* 18. *lib.* 1.

Consentire suis studiis qui crediderit te,
Fautor utroque tuum laudabit Pollice *ludum.*

Et laudandos amatoresque, *Pollice* exerto ostendebant, ut alios indice extenso. Claudianus *de 6 Honorii Consul.*

—— *Gaudet metuens, ac* Pollice *monstrat.*

Quò etiam facit Martialis *illud lib.* 12 *Epigr.* 99.

Sed nec vocibus excitata blandis,
Molli Pollice *nec rogata surgis.*

Contrà inversus, denegati favoris, aversique animi indicium certissimum fuit, annotante id Vet. Scholiaste Juvenalis *ad Sat.* 3. *versu* 37. *Pollice verso*, id est, *Fortunâ mutatâ.* Ipse Juvenalis:

Munera nunc edunt & verso pollice vulgus,
Cùm libet, occidunt populariter.

Hinc Prudentius in *Symmachum lib.* 2.

Et quoties victor ferrum jugulo inserit, illa
Delitias ait esse suas, pectusq; jacentis
Virgo modesta jubet converso Pollice *rumpi.*

Sed & sublatus pressusque apud Græcos signum fuit submissionis, quâ victus victoriam alteri cessit, juxta illud Græcum, Αἴρε δάκτυλον, quod Latini dixerunt, *Herbam porrige*, Angli hodie *Give the bucklers*: Quemadmodum demissio manus, in Pugilatu, Pancratio, aut cæstuum ludo, argumentum quoque apud nonnullos erat diffidentis suis viribus seque victum agnoscentis: quod cùm Lacedæmoniis turpe esset visum, interdixere suis, ne foris, ubi illa demissio obtineret, in prædictis exercitiorum generibus certarent, Vossius *de 4. Artibus Popular. cap.* 3. §. 88. & 89. Verùm in bello præcipuus *Pollicis* usus, unde apud Romanos, quibus is læsus esset, à belli laboribus immunes erant. Quod cùm illi, qui militiam detrectabant, facerent sponte, graviter in illos animadversum est. Augustus certè Equiti cuidam Rom. qui duobus filiis suis *Pollices* absciderat, ne militare cogerentur, acriter ut decebat iratus, omnia ejus bona Fisco addixit; & ante eum Senatus, bello durante Italico, ad perpetuos carceres damnavit C. Vatinium, omniaque ejus bona similiter publicavit, quòd ille sibi ipsi sinistræ manus abscidisset *Pollicem*, ut ab expeditione hac esset immunis. Dictos tales *Murcos*, *Murcidosque* fuisse, docet Rosinus *Antiqq. lib.* 2 *cap.* 19. & facit eò Amm. Marcellini locus *lib.* 15. *Ad militandum omnis ætas aptissima est, & pari pectoris robore senecio ad procinctum ducitur, & adultus gelu duratis artubus & labore assiduo, multa contempturus & formidanda, nec eorum aliquando quispiam, ut in Italia, munus Martium pertimescens,* Pollicem *sibi præcidit, quos jeculariter* Murcos *appellabant.* Sed & abscindebantur in pœnam, ne utilis quispiam armis ferendis esset. Hinc captis hostibus, *Pollices* ab Atheniensibus, auctore Philocle, abscindi olim solitos fuisse, ὅπως δόρυ μὲν φέρειν μὴ δύνωνται, κώπην δὲ ἐλαύνωσι, *ut hastam quidem ferre nequirent, remos tamen agitare possent*, narrat Plutarchus *in Lysandro.* De iisdem Tullius *de Offic. lib.* 3. *Durius Athenienses, qui sciverunt, ut Æginetis, qui classe pollebant,* Pollices *præciderentur.* De Murcis, constitutio est in vet. Sax. *Legè, cap.* 13. talis: *Pollex totus abscissus* CCCLX. *sol. si dimidius*, CLXXX. *si minimus, si totus, ut suprà, si index*, CLXXX. *& per singula membra tertia pars mulctæ componatur, medius & medius, uterq; sol.* CXX. *& per membra eorum, ut de cæteris dictum est. pollex pedis medietate pollicis manus componatur; tres articuli medietate, compositionis medii & medici digitorum componantur, minimus articulus, medietate unius de tribus articulis componatur.* Itaque apparet, solemne fuisse, metu militiæ, digitis amputatis mutilos se facere consuevisse & ob id, secundùm varium digitorum in bellis obeundis usum, pœnas detruncantibus se statutas etiam varias, majores minoresve. Altera & hinc similis constitutio, in antiqua extat Bajuvariorum *L. cap.* 3. *n.* 11. cujus hæc sententia est.

1. *Si quis alicujus pollicem absciderit, cum* XII. *sol. componat.*
2. *Et si proximum à pollice vel minimum absciderit, cum* IX. *Sol. componat, unum sic & alium sic*
3. *Illos medianos duos digitos, cum* X. *solid componat, unum cum quinq; solid. & alium cum* V.
4. *Et si non fuerint abscissi, & est mancus, stat rectus, ut non possit plicare, hoc impedimentum est ad arma bajulare, major est compositio, quàm de abscisso, tertiam partem suprà addes, ad* XII. *adde* IIII. *fiunt* XVI. *ad* IX. *adde tres, fiunt* XII. *ad* V. *adde duos & tremissem, fiunt* VII. *sol. & tremissis: Sic eum debes judicare & sic componere.*

V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosinum loco cit.* Præterea in fœderibus firmandis *Pollicis* apud Antiquos fuit usus. Tacitus enim duos Reges barbaros, ut eò arctiùs fœdus jungerent, consertis dextris pollices constrinxisse, &, ex illis ita colligatis fortiter, sanguinem prolicuisse mutuoque hausisse, *in Annalibus* auctor est. Sed & apud Lacedæmonios, mordendo puerorum *Pollicem*, petulantiam illorum coërcuisse Pædagogos, legimus, apud Mich. de Montagne, *in libro cui tit. secit Essais*, *cap.* 26. Quia verò *pollicis* tanta æstimatio, hinc pro integra manu non rarò. Papinius *Thebaid. lib.* 11. *versu* 401.

—— —— *opus ipsa novarat*
Mæoniis Argia modis, & pollice *docto*
Stamina purpurea sociaverat aurea telæ.

Et Horatius de lyra, quam sanè non solo pollice feriebat,

Lesbium servate pedem, meiq;
Pollicis ictum.

In textrina tamen aut netrina ejus præcipuus usus, Casp. Barthius *ad Statium d. l.* Nec omittendum, *Pollice* quoque annulos olim gestari consuevisse, licèt hunc digitum præterierit Plinius *lib.* 33. *cap.* 1. ut non obscurè indicat Jul. Capitolinus, qui Maximinum Cæs. narrat fuisse *pollice tam vasto, ut uxoris dextrocherio pro annulo uteretur.* V. suprà. Quid verò sit, *sub pollice S. Mauritii Christo militare*, in *Tabular.* Ecclesiæ Viennensis, ubi mensæ Fratrum, *sub pollice S. Mauritii militantium, sitæ in pago Viennensi*, mentio fit, quærit Car. du Fresne in *Glossar.* De *pollice*, mensuræ genere, V. *Statuta* Roberti III. Scotiæ R. &c.

Pollia Tribus, una ex XXXV. Tribubus urbis Romæ, à loco aliquo, cujus & nomen & memoria interciderit, nomen accepisse, Sigonio & Onuphrio videtur. Meminit ejus Livius *lib.* 8. *Tribus omnes, præter* Polliam, *antiquarunt legem in Tusculanos latam.* Et *lib.* 39. *Cùm ad tribum* Polliam *ventum est, in qua M. Livii nomen erat, & Præco cunctaretur citare ipsum Censorem, Cita, inquit Nero, M. Livium.* Cujus utriusque historiæ, ut & Tribus Polliæ, mentionem quoque facit Valer. Maximus *lib.* 1. *cap* 4 & *lib.* 9. *cap* 10. V. Jo. Rosinum *Antiqq. Romanar. lib.* 6. *cap.* 15. ubi *de Tributis Comitiis ac Tribubus.*

Pollinctor, vel *Pollictor*, qui *pollincit*, vel *pollingit*, Gr. Ἐνταφιαστής, Νεκροκόμος, Σορηγνώς, Νεκροφόρος, Peroto, quasi *pollutor*, à polluendo: Fulgentio, quasi *pollutorum unctor*: Turnebo, quasi *pellis unctor*, eò quòd mortuorum cadavera id genus hominum fragrantibus unguentis inungeret: aliis, nomen accepit à panibus ex *polline* factis in funebri epulo; Namque & *Pollinctum* seu *Pollictum*, cœna feralis dicta est, quæ gentili modo in rogum delata cum corpore cremabatur, teste Alex. ab Alexandro. Fuisse autem cadavera, postquam per intervalla conclamata essent, atque à propinquis & affinibus abluta calida aqua, unguentis insuper inuncta, diximus suprà, docetque Virgilius *Æneid. lib.* 6.

Pars calidos latices & ahena undantia flammis
Expediunt, corpusque lavant frigentis & ungunt.

Meminit apud Romanos *Pollinctoris* servi Ulpianus *leg.* 5. *ff. de Institer. Act. Si Libitinarius, quos Græci* Νεκροθάπτας *vocant, servum* Polinctorem *habuerit, isque mortuum spoliaverit.* Varro *in Sat.* *Mutuum muli scabunt, sive περὶ χωρισμοῦ. Itaque plures dies inter Medici discessum & adventum* Pollinctoris *interfuerunt.* Plautus *Pœnulo*,

Carthaginienses fratres duo fuerunt,
Eorum alter vivit, alter est mortuus:
Propterea apud vos dico confidentius,
Quia mihi Pollinctor *dixit, qui eum* pollinxerat.

V. eum-

V. tandem *Asinar Act. 5. scenâ 2.* & Martialem *lib. 10. Epigr. 117.* Ejusdem moris in cottoneos quoque facit Arnobius *c. Gentes lib. 1.* Apuleius in *Hermagora*, Muretus *Var. Lect. lib. 3. cap. 19.* Joh. Meursius & Joh. Kirchmannus *de Funeribus Rom.* Cujus originem ab Ægyptiis esse, *suprà* dictum. In antiqq. Codd. *Pollictor* est, i. e. *pellictor*, seu *Perligator* Salmasio *ad Vopiscum Aureliano.* Gr. ὁ ἐντολεύς; etenim enim hi τελαμῶνας & taenias illas vocarunt, quibus mortui olim à capite ad pedes vinciebantur, quod munus *Pollinctorum* seu Σινδονολόγων erat. Sed & κειρίαις dicebantur, cùm caput ipsum sudario seu linteo ligaretur, quod ὀθόνην vocat Lucianus, σουδάριον in Evangelio appellatur. Hinc itaque περιστέλλειν, *pollingere* dictum, ex περι, quod pro περα ubique in *Glossis.* *Pollingo*, ἐνταφιάζω, νεκρὸν περιστέλλω· ἐνταφιάζω. Sosipater, *pollingo*, περιστέλλω: pro quo apud Charisium & Priscianum hodie sine ratione legitur περιστέλλω. Meminit hujus ritus Metrodorus, in *Epigramm.* nondum edito, de funeris sumtu,

> Ἐν δὲ περιχρύσοισι κορμίτασι εἴματα τελαμῶνα
> Ῥίζαις δ' ἄσσεν Ζαΐ Συννεφέλην.
> Διστεῖν ἐς δὲ κύβλον καὶ ἀλφίτα καὶ τελαμῶνας,
> Εἰκοσίον δ' αὖ τῶν εἴματα χάλκεα λαβέτω.

Est & elegans Epigramma Lucillii, quod extat in edita *Anthologia* Planudis, ubi Medicus & *Pollinctor* de compacto sic egerunt, ut Medicus ægros omnes suæ curæ commissos occideret, & *Pollinctori* amico traderet polligendos: *Pollinctor* vicissim fasciastem τελαμῶνας, quas furabatur de pollinctione mortuorum, Medico mitteret dono, ad alliganda eorum, quos curabat, vulnera &c. Johannes Episc. CP. apud Auctorem incertum *de Orthogr.* fascias illas *Pollinctorum* vocat *cunabula*, cùm scribit, Lazarum in monumento cunabulis involutum: quemadmodum è contrario κειρίας, quæ propriè mortuorum involucra erant, etiam pro incunabulis & fasciolis, quibus alligantur infantes, usurpatas legimus. Moschopulus: Κειρία ὁ τῶν παίδων δεσμὸς· ἄγει ὁ κοινῶς σπάργανα καὶ ὁ δεσμεύουσι τοὺς νεκρούς, i. Κειρία, infantum vinculum, seu communiter fascia; etiam qua vinciunt mortuos. Κειρίας scribit Hesychius & ἀπὸ τῆς κηρός, i. *à morte*, deducit, quasi dicas *mortuales fascias*: Κειρίας, inquiens, ἐντάφια σπάργανα. Eodem nempe prorsus modo infantes & demortui fasciis ligabantur: an ut hoc pacto indigitaretur, quantum similitudinis haberet finis vitæ, cum vitæ initio? Namque & mori incipimus, cùm nascimur & dies mortis æternæ vitæ natalis est. Artemidorus, Οἱ ἀποθανόντες ἐσχισμένοις ῥάκεσιν ὡς τὰ βρέφη καὶ χαμαὶ τίθενται. *Defuncti laceris involvuntur pannis, sicut infantes, & humi deponuntur.* Ubi ῥάκη seu *panni* sunt prælecta in longum frusta cujuslibet materiæ textilis, & *pannus* pro fascia vel instita. Inde *pannos infantiæ* dixit Auctor Incertus, de quo supra, τὰ σπάργανα τῶν νηπίων. Neque verò solùm apud Græcos, ut Vir quidam eruditus scripsit, sed etiam apud Romanos, licèt cadavera demortuorum comburerent, in more fuisse, ut *Pollinctores* ea vittis tæniisque mortualibus aptarent & involverent, ostendimus suprà. Quæ autem ad *pollincturam* pertinebant, à Libitinariis, in templo Libitinæ, fuisse vendita, docet Tit. Popmam *de Operis Serv.* &c. V. quoque hic passim.

Pollio, in *Glossis* vett. ὁ σφαιροποιός, qui *pollas*, i. pilas, conficit. Sic enim Appuleius *de Deo Socr.* *Sive illa proprio, seu perpeti candore, ut Chaldæi arbitrantur, parte luminis compos, parte alterâ cassa fulgoris, pro circumversione oris discoloris multijugâ pollæ speciem suæ variat.* Seu, ut Salmasius legit, *multijuga polla*, *pro circumversione oris discoloris*, *speciem sui variat.* Ubi de Luna, quam pilam esse censebant Chaldæi, parte fulgidam, parte obscuram, *μεμυημένοι*: quæ proin circa centrum suû verti necesse habeat, ut faciem suam variet. Quò facit id, quod Lucretius ait de Luna,

> *Inde minutatim retro contorquet, & aufert*
> *Luciferam partem glomeraminis, atque pilai*
> *Ut Babylonica Chaldæûm doctrina fatetur* &c.

V. Salmasium *ad Solinum pag. 754.*

Pollio Grammaticus, inter Præceptores M. Antonini Philosophi memoratur Jul. Capitolino in *Vita* hujus, *Usus præterea Grammaticis, Græco, Alexandro: quotidianis Latinis, Trosio Apro & Pollione, & Eutychio Proculo Siccensi.* Ad quæ verba Salmasius, *Pollio*, inquit, *iste Latinus Grammaticus, vereor ne hinc tantùm notus sit, aliàs verò ignoratissimus sit omnium hominum, ut quem nec nosum habeant veteres membranæ, quæ & Polono legunt. Atque ut mei animi sententiam explicem, suspicor, nec frustra, corruptum latere nomen urbis, ex qua fuerit Trosius Aper, ut duos tantùm heic habeamus Latinos Marci Grammaticos, Trosium Aprum & Eutychium Proculum Siccensem. Trosii verò Apri patriam celant & dissimulant illa verba, & Polono, an Polano, ex urbe Pola? Id quidem pro vero non affirmem, sed minimè dubito, quin patriam hujus Grammatici prodiderit Capitolinus, non minùs quàm & sequentis Eutychii Proculi, quem Siccensem esse significavit* &c. Meminit *Pollionis* Cons. Lampridius in *Commodo*, quem dicit, *Pollione & Apro Coss. triumphasse cum Patre.* Et paulo pòst, *Nominatum inter Cæsares*, eundem ait, *quarto Id. Oct. Pudente & Pollione Coss.* anno nempe Imp. Marci & vitæ Commodi sexto, Casaub. *ad loc.*

Pollius Felix, inter Statii amicos, cui is *Sylv. 3. lib. 2.* sacram fecit, cum lemmate, *Surrentina Villa Pollii Felicis.* V. ibi *Animadversiones* Casp. Barthii, aliosque Statii Commentatores.

Polluctum, sacrificium vel sacrum epulum, in Deorum honorem institutum, Jovis Dapalis, Herculis inprimis, aliorumve. Cato, *Jovi Dapali culignam vini quantam vis polluceto.* Varro, *Profanatum, quod in sacrario polluctum. Atque Herculi decuma data est ab eo, quod in sacrificiis quondam fanatur* — *Id dicitur Polluctum, quod à porriciendo est fictum, cùm enim ex mercibus libamenta porrecta sunt Herculi in ara, tum polluctum est*, V. & Festum, & Scaligerum *ad eum.* Hinc *pollucere merces* dicti Mercatores, quando de mercibus ἀπαρχὰς & libamenta Diis offerebant, Hadr. Turnebus *Adversar. lib. 28. cap. 31.* In cujusmodi sacrificiis seu convivio ne modus excederetur, cautum lege hac, *Pisces quei squamosi non sunt, nei polluceto, squamosos omneis præter scarum polluceto*, de qua V. supra aliquid, voce *Pisces.* Dictum à *polluceo*, quasi *porrò luceo* ob copiam luminum & lucem sacrificiorum, Græcè λάμπω. Inde *polluctus*, libatus seu cumulatus, largiter acceptus, uti videre est apud Camerarium *ad Plautinum illud*, *Polluctus virgis.* V. quoque Casaubonum *ad Julium Suetonii cap. 48.* ubi in alio Plauti loco, *Non ego pollucta pago*, vocem interpretatur, *communis & omnibus exposita* &c.

Polluere Jejunium, apud Nigidium: *Nos ipsi jentaculis levibus jejunia polluimus*, id est ad verbum, *dejejunavimus*, vel jentavimus. Unde Gall. *dejeusner*, pro *jentare*. Jejunat enim, qui totum diem immorsus & jejunus perstat: at qui manè cibum sumit, is ampliùs jejunus dici non potest. Jejunium igitur solvit, id est, Græcè ἀκρατίζεται, vel ἀποκαπνίζεται, *dejejunat*: quemadmodum jejunium solvisse Proserpinam, dixit Ovidius, quæ apud Inferos septem grana mali punici contigerat, *Metam. lib. 5.*

> *Non ita Fata volunt, quoniam jejunia Virgo*
> *Solverat* ——

Sic *polluere famem*, dixit eleganter Symmachus *Epist. 7. lib. 1.* *Sed mihi hujusce multitudinis nulla vitatio est. Et si bis tanto plures, quàm scribis, affuerint, bonam frugem feceris, nec deerit, quo famem polluant. Nam comitibus vestris, uti potè fibriis, saginæ carundæ cura posterior est.* Utrumque nempe idem, quod *famem imminuere & non integram servare.* Inde *fames integra* Ciceroni, *integram famem ad cœnam afferam*, h. e. non imminutam, nec pollutam, sed intactam & intemeratam. V. Salmasium *ad Tacitum Vopisci.* Metaphorâ à virginibus desumtâ, quæ stupro *pollui* propriè dicuntur. Æl. Lampridius *in Commodo*, *Deorum templa* polluit *stupris & humano sanguine.* Sic & *pollutam* Moses appellat illam, quæ secundi viri thoro adhæsit, Connanus apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.* Contrà ἄχραντα μυστήρια, item ἄχραντον simpl. h. e. *impollutam*, appellari non rarò κατ' ἐξοχὴν Græcæ Eccl. Scriptoribus S. Eucharistiam, docet Cl. Suicerus *Thes. Eccl.*

Polographia, Græcè Πολογραφία, inter opera Astronomica Democriti, recensetur à Laërtio in *Vita* ejus: quâ voce intelligitur descriptio πόλων καὶ ἀναλημμάτων σκιοθηρικῶν, *polorum & analemmatum sciothericorum.* Nempe vett. Græci Πόλον primitus dixere cœlum ipsum, non *cœli axem*, vel axis extremam partem, ut recentiores Mathematici accepere. E qua antiqua notione, tota capitis rotunditas sic appellata est, uti legimus apud Pollucem, quemadmodum idem ab eadem figura κόγχον appellavere, Lat. *testam*, item σκάφιον. Ad quod instar factum vas illud Veterum Gnomonicum, quo gnomon erectus ostendebat solstitium & æquinoctium, quod & Πόλος appellabatur. Fortè & eadem forma fuerit Horologiorum, quæ σκάφια dicta sunt: nam πόλος & σκάφιον, quantum ad formam, idem, ac utrumque hemisphærii instar reddebat, in cujus concavæ partis medio erigi gnomonem solitum, docet Martianus Capella. Sic Berosus Horologium, quod ipse invenit, ex hemicyclio fecerat, quod erat ex quadrato cavatum. Vitruvius quoque memorat, Aristarchum Samium scaphen seu hemisphærium reperisse, h. e. horologium eâ formâ. Et hæc vulgaris erat forma omnium apud Vett. Horologiorum vasorum. Unde non mirum, vett. Grammaticos notasse, Πόλον & Ὡρολόγιον rem eandem esse: Sed nec mirum, quosdam Vett. πόλον appellasse, horologii ipsius σκάφην, vel ἡμισφαίριον. Discum certè vel missorium, in quo XII. signa fuere cælata, vetus *Epigrammatum* Poeta ἀργύρεον πόλον appellavit, *Anthologiæ lib. 4.* Εἰς μισσώριον ἔχον τὰ δώδεκα ζῴδια. Verùm alia apud vetustiores vocis Πόλος notio, quibus idem significavit, quod *Heliotropium*, machinam, è qua non horæ captabantur, sed in qua, ante Horologia inventa, ostendebantur ἡλίου τροπαὶ, *conversiones Solis.* Cujusmodi Heliotropia ad formam Πόλου videntur esse facta, in quibus & γνώμων seu umbilicus æneus fuit, quo τροπαὶ ostendebantur, ut in Sciotheris Anaximandri, quæ is Lacedæmone constituit, ad designanda solstitia & æquinoctia: in illis n. ὁ γνώμων τὰς τροπάς τε καὶ τὰς ἰσημερίας ἐσήμαινε. Itaq; Ἡλιοτρόπιον nil aliud erat, quàm machinamentum denotandis, ut dictum, solstitiis, ex polo & gnomone factum: lineas insuper habens, quibus umbræ discernebantur. Ad quod instar, quia Horologia postmodum concinnata sunt, hinc & Πόλον, de Horologiis Sciothericis Poetæ dixerunt. Sic Metrodorus *lib. Epigr.* Ἀρχιμήδους, vas horologii, in quo gnomon erectus stabat, πόλον vocat his versibus,

> Γραμματικὸν Διόδωρε Μεγακλέος, ἀντὶ μιᾶς ὥρας,
> Ἠοῖ' ἀπ' αἰθέρος πόλον ἤλυθε χρύσεα πάντα

Ἡλίῳ, τῷ δεῖν ἴσον ταῖς ὥραις δράσαι
Τετράκις τόσον ἵστησι μεθ' ἑσπέραν ἄλλα λέγω.

Primus verò gnomonis inventor, ut quidam volunt, Anaximander fuit, qui eo in sciotheris, hemisphærii seu poli speciem habentibus, erecto, æquinoctia solùm & solstitia designavit, horarum usu adhuc tum ignorato. Solis autem Mathematicis & Astronomis machinæ istæ inserviebant; nullius planè usus in vita civili, nisi quatenus populus ex iis discebat, quando futuri essent Solstitiorum Æquinoctiorumque dies: quod & ipsum sciri quia non parvi momenti est in rebus Rusticis procurandis, ideo publicis in locis Urbium ponebantur ejusmodi vasa, ut populus id inde disceret. Uti ille apud Aristophanem, in Γηρυτάδῃ dici sibi postulabat, ex Heliotropio seu *Polo* Metonis, πόστην ἥλιος τέτραπται, *quota dies numeranda esset à Solstitio confecto.* Cæterùm ad partes diei observandas, tempusque prandii aut cœnæ statum cognoscendum, aut cujuscunque negotii, cui tempore condicto esset occurrendum, aliâ methodo, nondum horarum disciplinâ repertâ, utebantur: ex umbra videlicet, quam pedibus metiebantur, rei gerendæ tempora venabantur, uti infrà dicemus. Forma harum machinarum quæ fuerit, non adeò liquet. Diximus antè, scaphen aut scaphium dictum vas rotundum & cavum, in cujus medio fundo stilus erigebatur, ad horas monstrandas, atque id etiam *Polum* quosdam appellasse. Πόλος tamen rectiùs de parte protumida ac rotunda caperetur, quàm de concava; quemadmodum *hemisphærium* Architectis dicitur, non supini ac inversi hæmisphærii figura, sed quæ instar habet illius, quod supra nos est: aliàs quod jacet ac resupinatum est, scaphæ magis vel disci similitudinem obtinet. Præterea æquè benè in exuberante hemisphærii facie horæ monstrari potuerunt. Unde fortè πόλοι Veterum, qui æquinoctia ostendebant, hac formâ erant; cùm Horologia Neotericorum hemisphærio inverso, hoc est, scaphæ similia, &c. Uti autem instrumenta ejusmodi, *Sciatherica* & *Heliotropia*, à fine & effecto, *Poli* à forma, sic *Analemmata* eadem appellata sunt, à subjecto: quia viz. in suggestibus lapideis & columnis, seu *saxeis pilis*, ut Curtius vocat, quæ modò quadratæ, modò rotundæ erant, publico aspectui exponebantur; uti in parapegmatis, canon ortus & occasus siderum spectandus populo præbebatur. Quæ ambo primus cùm conjunxisset Meton, hinc totam machinam cum Gnomonico analemmate & Astronomico parapegmate, quoque Πόλοι appellarunt ac Ἡλιοτρόπια. Cujusmodi machinam in Syria Ins. etiam Pherecydes instituit, ut alibi diximus. V. hanc in rem plura, apud Salmasium *Exercitat. Plinian. ad Solinum pag.* 633. *& seqq.* ut & suprà, in vocibus, *Analemma*, *Heliotropium*, item infra, ibi de *Sciothericis vasis*, & *Umbræ usu.*

Polonia, adde: Aliam quoque ejus etymologiam tradit Cromerus, qui putat, & quasi *po Leck*, i. *posteros Lechi*, vocitatos esse; Sic enim & *Polackos* dici Hungaris *Lengel*, quasi *Lechel*, à Lecho. Quoad situm, extenditur cum adjacentibus sibi provinciis, in longum, à 38. gr. ad 54. ab Occ. æstivo versùs Ortum hibernum amplùs, quàm per 240. mill. Germanica: In latum verò, à montibus Carpathiis, usque ad mare Balthicum 200. mill. admodum. Limites sunt, à Sept. Curlandia, Samogitia, Livonia: ab Ortu Borysthenes, quà Lithuania à Russia distinguitur: ab Austro, Tyras amnis, quo à Moldavia; & Carpathii montes, quibus ab Hungaria secernitur: ab Occ. sunt Silesia, Moravia, Marchia & Pomerania. De naturali ejus constitutione, ita Starovolscius *Descr. Poloniæ pag.* 9. *& seqq. Regio tota fere plana & aprica est, nisi quà ad fines Hungariæ accedit, montana ac sylvestris. Quò longius autem inde recedit, eò leniùs declivis est, magis culta & meliore glebâ. Nisi quòd in mediterraneo minoris Poloniæ Calvus mons superemi-net, in quo monasterium est S. Crucis nomine ligneq́, in quo Salvator noster pependit, celebre: reliqui colles fere in toto Regno sunt potiùs, quàm montes. Sylvestris sanè fuit superioribus temporibus pleraq́ omnis Polonia, non modò Lithuania, sed nunc ubique diligenter excolitur, frugum leguminumque ferax, & pratis abundans. Et quamvis cæli intemperie nimium laborat, pomaria nihilominus non infrequentia & fructuosa passim habet; in quibus pyrorum, malorum, cerasorum, prunorum, persicorum & nucum bonitas, varietasque certat cum Hungaricis & Italicis. Sunt & vites pluribus in locis, quarum uvæ esui quidem non insuaves sunt, præsertim si æstas & autumnus temperiem suam servant, sed vinum inde expressum acerbius, ubi defæcatum est. Neque negat solum castaneas, mora, cotonea, ficus, amygdalas, crocum, anisum, pepones, melopepones, herbas & flores omnis generis & alias hortenses Italiæ delicias, palatinarumq́ lenocinia. Nec metalla fossiliaque desunt plumbi, ferri, æris, cupri, argenti & auri. Avium quoque & altilium magnam habet copiam, itemque jumentorum omnis generis & ferarum, cervorum viz. aprorum, ursorum, luporum, sciurorum, dorcadum, leporum, onagrorum, bisontium, caprarum ferorum, panthe-rarum, mardurum, vulpium, rosomacorum, lutrium & castorum: Similiter piscium diversorum, quotquot nominari possint; Nam fluviis, lacubus, piscinis atque stagnis supra modum abundat.* Periodos regni tredecim mutationibus inclusit Pistorius *Tom. I. Scr. Pol.* Breviùs Auctor anonymus *Histor. Orb. Terr. Primam* desumit à Lecho, Reip. *Polonicæ* conditore, post quem modò despoticè, modò Aristocraticè gubernata est, usque ad A. C. 830. *Secundam* à Piasto, usq; ad A. C. 1370. quâ periodo durante, memorabile fuit, quòd Miecislaus I. Piasti abnepos, primus gentem ad Christum perduxit; quòdque ejus fil. Boleslaus Chrobrius primus Regis titulum accepit, ab Ottone III. Imp. A. C. 1001. è quo quidam colligunt, *Poloniam* tum Imperio Rom. tributariam fuisse. *Tertiam* à Casimiro I. Boleslai prædicti nepote, cujus Principatu Sedi Rom. *Polonia* se submisit; cui tum præerat Benedictus IX. Tum enim hic in singula capita obolum quotannis, ad lucernam in æde D. Petri Romæ perpetuò alendam & rasuram capitis Monachalem, fasciam item Equitibus lineam candidam, stolæ in modum, cùm festa peragerentur solennia, imperavit, Cromer. *de orig. & r. g. Polon. lib.* 4. *Quartam* orditur à Casimiri I. filio Boleslao cognom. *Audace*, quâ Regia dignitas iterum cessavit: ipsoque Regno excedente, Vladislaus frater in *Principis* titulo acquievit: donec pristinum splendorem reduxit Primislaus, circa A. C. 1295. qui in hunc usque diem conservatus est, nisi quòd successor ejus Vladislaus Locticus *Hæredis Regni Poloniæ* nomen potiùs usurpavit. Ultimus familiæ hujus fuit Casimirus M. Sequitur periodus Jagellonica, à Jagellone M. Lithuaniæ D. in Baptismo Vladislai nomen adepto, inchoata. Hic Hedvigis Ludovici Hungar. R. quem Casimirus hæredem constituerat, amorem meritus. Christianam Religionem assumsit & Lithuaniam *Poloniæ* univit: regnaruntq; ejus posteri usque ad A. C. 1573 quo Sigismundus Aug. sine prole decessit. Ab illo tempore *Poloni* variis è locis Reges sibi arcessivere, Henricum Valesium è Gallia, quo clam se in avitum regnum Galliæ recipiente, Stephanum Bathorium Transylv. Principem, eâ lege, ut Annam, Sigismundi Aug. sororem, licèt tum jam sexagenariam duceret, elegerunt A. C. 1575. Successit A. C. 1586. Sigismundus Johannis Sueciæ R. è Catharina Jagellonica filius: quem A. C. 1632. Vladislaus filius excepit, qui obiit A. C 1648. post sceptrum delatum fratri Joh. Casimiro, qui regno cessit A. C. 1668. Aliam post hunc periodum exorsus est Michaël VVisnovecius iterum *Polonus*, qui electus est Rex A. C. 1669. Sed anno 1675. defunctus, successorem accepit Johannem Sobiescium, Exercituum summum Ducem, itidem Polonum, qui Regno feliciter præest. Incrementa Regni hæc fuere: Lithuania ei, ut dictum, unita est à Jagellone; Prussiam Sigismundi I. parens Casimirus, domitis Equitibus Teutonicis, sibi subjecit; cujus partem postea Sigismundus Alberto Brandeb. in feudum concessit, quo tamen nexu hodiernus Elector Brandeburg. absolutus est transactione Welaviensi A. C. 1657. Livoniam Sigismundus Aug. Teutonico in illa ordine extincto, *Poloniæ* sociavit; Gothardo Kettlero verò postremo Ordinis Mag. Curlandiæ & Semigalliæ provincias Ducatûs, sed fiduciario, titulo commisit. Versùs Orientem, quidquid regionis inter Panastum seu Tyram, Hippanimque & Borysthenem fluv. continetur, id totum usque ad littora ipsa Ponti Euxini, ex pactis Solimanni Turcarum Imp. juris Polonici censeri, tradit Piasecius. Sed & ultra Tyram, Meridiem versùs, Moldavia est *Poloniæ* regno quoque socialis, verùm Turcis tributaria. In Daniam, tempore Boleslai Cruovisti A. C. 1124. penetrasse quoque Polonos, eaque potitos fuisse, auctor est Cromerus *lib.* 5. Sed rem hanc Danici Annales penitùs ignorant. Hungariæ juncta *Polonia* est, cùm, extinctis Piasti posteris, ad Ludovicum Hungar. R. deferretur regnum A. C. 1370. sed moriente eo divisæ iterum, Mariâ Ludov. filiâ Hungar. & Hedvvige Poloniam obtinente. Iterum tamen sub filio Jagellonis Vladislao coivere, quanquam refragante Elizabetha Alb. R. conjuge, quæ etiam hujus posthumum Ladisl. vix dum quadrimestrem coronari curavit: sed cùm Vladisl. pugnâ Varnensi cæderetur, singulæ iterum seorsim Reges sibi constituere cœpere. Jura Regis Poloniæ hæc fere: Ut præsit Regno, summo contentus dignitatis gradu & censu Fisci sui à primordiis Regni præfinito, quem minuere augereve lege prohibetur; ut, in publicis functionibus, omnes in Rep. Magistratuum officiorumque titulos solus conferat; Ut non nisi ejus favore adeantur Episcopatus opulentiores, aliique Eccles. dignitatum gradus, in quo Regiæ auctoritatis nervus consistit. Studia enim eorum, quos Rex promovet, sibi mancipat, sicque suavi flexu animos omnium illuc aspirantium ad partes suas inclinat. Interim tributa nulla imponit, absque unanimi Ordinum consensu: nec nisi atrociora crimina & causas quasdam graviores in Comitiis Regni generalibus cognoscit, exque sententia Senatorum decernit: reliquâ omni potestate de criminibus cognoscendi, pœnas irrogandi, controversias civiles decidendi, penès Judices cujusvis provinciæ residente. Nihil item ei in vitam facultatesque Nobilium potestatis est, nec ullum eorum, licèt manifestè reum, præter paucissimos casus, vel nisi jure convictum, detinere aut vinculis coërcere potest. Horum enim amplissima jura: Namque è Nobilitate quivis, jam à Miecislao I. in eligendo R. jus suffragii habet: Imò universi aliquando contra Regem Senatumque coëunt, indicto *Rokosz*, famoso in unum concurrendi symbolo, qua de re V. infrà, in voce *Rokosz*. Populi jus hodie statutis Casimiri, Vladislai & Sigismundorum fere nititur, quorum defectu, ad Jus Saxonicum recurri solet: cujus tanta olim apud Polonos fuit auctoritas, ut non sine gravibus impensis ad Magdeburgense tribunal appellarent; Sed sustulit morem hunc A. C. 1356. Casimirus M. constituto hac fini supremo in arce Cracoviensi tribunali: Præ-

ces

tia quod duo alia erexit Stephanus R. A. C. 1578. Petricoviæ unum, Lublini alterum, in quorum illo Palatinatuum majoris Poloniæ ac Prussiæ; in isto minoris Poloniæ ac Russiæ, lites pertractantur. Quid porro genti cum Suecis, cum Russis, cum Turcis intercesserit negotii: quid cum Austriacis hactenus controversiarum? quid damni interni dederint motus Confœderatorum, Cosaccorum, Lubomirscianorum, aliaque huc spectantia, V. apud præfatum Auctorem *Historiæ Orbis Terr. Geogr. ac Civil. cap.* 8. *in cujus §.* 1. *omnes rerum Polonicarum Scriptores recenset.*

Partes Poloniæ, ex Simone Starovolscio.

I. *Polonia major*, 8. Satrapiis comprehensa: quæ sunt *Posnaniensis*, *Calisiensis*, *Lenciciensis*, *Brestensis*, *Juniviadislaviensis*, quæ utraque alias *Cujavia*, *Siradiensis*, *Ravensis*, *Terra Vielunensis*. II. *Polonia minor*, cujus tres Satrapiæ: *Cracoviensis*, *Sendomiriensis*, *Lublinensis*. III. *Lithuania*, ubi Palatinatus itidem 3. *Vilnensis*, *Troconsis*, *Brescianensis*. IV. *Russia Rubra*, in qua 7. Satrapiæ, *Russia*, *Podolia*, *Volhinia*, *Belza*, *Braslavia*. *Kiovia*, *Terra Chelmensis ac Halitiensis*. V. *Russia Alba*, continens sex Satrapias, vel Palatinatus: qui sunt *Novogrodensis* (cæteris populosior, in Novogrodenlem ac Slonimensem districtum divisus.) *Mislaviensis*, *Vitepsensis*, *Mindensis*, *Polocensis*, *Smolencensis*. VI *Borussia* seu *Prussia*, de qua V. *suo loco*. VII *Pomerania ulter.* seu *Pomerellia*, divisa in 7. Territoria: quorum nomina, *Sluchoviense*, *Tuchotiense*, *Sueconse*, *Dersaviense*. *Zucoviense*, *Pusense*, *Mirachoviense*: quibus etiam *Craina* & *Cassubia* adjunguntur. VIII. *Masovia*, quatuor Satrapiis distinguitur, quæ vocantur, *Plocensis*, *Podlachica*, *Masovia*, peculiariter sic dicta, & *Terra Dobrinensis*. Nomen a Masiao seu Maso, Miecislai R. olim Pincerna. V. Thuanum *Histor. lib.* 56. IX. *Samogitia*. X. *Livoniæ* quædam partes Lithuaniæ contermine: reliquum enim Suecus, Moscus, & Curlandiæ ac Semigalliæ D. possident. Harum omnium Provinciarum potiores Urbes sunt *Posnanium* & *Gnesna*, in majori Polonia; In minori, *Cracovia*, quæ sedes Regia, *Lublinum*, & famosa Arianizantium Socinianorum receptaculo *Racovia*. In Lithuania, metropolis est *Vilna*: in Russia Rubra, *Leopolis*: in Alba, *Smolencum* & *Kiovia*: Masoviæ primaria Urbs *Varsavia* est, etiam quandoque Regis sedes, & Polonorum clade celebris, tempore Joh. Casimiri R. iis à Sueciæ R. & Electore Brandeb. illatâ. V. illorum quamque *suo loco*.

Polpoch, serpens in Jucatana, Novæ Hispaniæ conterminâ, à sibilo sic dictus, & ore mordere, & caudæ aculeo pungere, legitur apud Jo. Eusebium Nieremberg. *Histor. Natur. lib.* 2. *cap.* 48. Notat quoque, ex Arabum fide, tum Græcis Romanisque Scriptoribus prætermissam Bochartus, serpentes alios, non modò acutam, sed & aculeatam habere linguam, aut verò rostrum & nasum; alios, scorpionum instar, etiam caudâ ferire; alios gemino aculeo ex utraque parte pungere: in quorum postremorum numero Polpoch est, item *Dulsaraphina*, apud Alcamum, *serpentis itidem genus, gemino aculeo, quorum unus in naso est, alter in cauda.* Sic in Australi America, apud Chiribichenses, aspidum, quæ scorpionum instar feriant caudâ, meminit P. Martyr *de Novo Orbe Dec.* 8. *capp.* 7. & 8. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib* 1. *cap.* 4. Eundem arbores scandere, seque, capite caudam complexum, acontiæ instar, in viatores sæpe ejaculari, Vossius addit *de Idolol. lib.* 4. *cap.* 57.

Polus, V. supra *Polographus*.

Polyænus, inter amicos Hadr. Imp. V. suprà *Polænus*.

Polyandrium seu *Polyandrum*, Gr. Πολυάνδριον, propriè *cœmeterium*, h. e ut habetur in *Glossis Gr. MSS.* Reg. μνῆμα, τάφος, ἐν ᾧ πολλοὶ ἄνδρες κεῖνται, *monumentum*, *sepulchrum*, *ubi complures viri sunt siti.* Theodulfus Episc. Aurelianensis *in Capitular. c.* 9. *Antiquus, in his regionibus, in Ecclesia sepeliendorum mortuorum usus fuit & plerumq; loca divino cultui mancipata, & ad offerendas Deo hostias præparata, Cœmeteria sive* Polyandria *facta sunt.* V. Alcuinum *Poëm.* 238. Abusivè, & quidem sæpiùs apud inferioris ævi Scriptores, monumentum seu *sepulchrum unius hominis.* Hinc in *Vita* S. Sulpitii Pii Episc. Bituricensis, *Cui sc. prudenti viro essi natura debita mortis extinxit corpusculum, fulget tamen viventium virorum polyandro*, V. Car. du Fresne *Glossar.* & Macros *in Hierolexico*. Hæc in Templis neutiquam extruenda esse, sed in atrio, aut porticu, aut in exhedris Ecclesiæ, præcipitur *Can. præcipiendum est* 13. *quæst.* 2. Imò planè extra Urbem releganda, suadent Politici &c. Plura V. suprà, ubi de *Cœmeteriis*, alibique passim.

Polybius, Augusti libertus, cujus testamentum, unà cum Hilarione, scripsit. Suetonius *Aug. c.* 101.

Polyboea, Gr. πολύβοια, Proserpinæ cognomen, Hesych. q. πολυβότειρα, *multos pascens*, Vossius *de Idolol lib.* 2. *c.* 60.

Polycandelum, Gr. πολυκανδήλαιον, vox hybrida, candelabrum est multis luminibus instructum. Anastasius in Leone III. *Obtulit* Polycandelum *porphyreticum, pendentem in pergula, ante confessionem, in catenulis aureis.* Ubi vel *Polycandelum*, à masc. *Polycandelus* est, vel *pendentem* in *pendens* mutandum. Acta S. Eliæ Junioris *pag.* 199. Καὶ ἔβλεπον δὲ ὅπως ἐκεῖνοι οἱ χριστιανοὶ πολυκάνδηλον μέγα ἐπάνω τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐσταυρωμένου ἐξῆψαν, *Et videbant, Christianos* Polycandelum *ingens supra caput crucifixi suspendisse* &c. Anonymus *de Locis* 58 *pag.* 83 καὶ κρέμεται πολυκάνδηλον, *& pendet polycandelum.* Car. du Fresne *Glossar.* & *in Descr. Ædis Sophianæ*, ubi docet *num.* 48. Græcis recentioribus vocem hanc originem suam debere. Hujusmodi *Polycandelorum* celebre inprimis est candelabrum Basilicæ Vaticanæ, in forma crucis, ab Adriano Papa oblatum, in quo 1370 candelæ ponebantur, quodque is jusserat quatuor in anno vicibus accendi, in festivitatibus Nativitatis Domini, Paschæ, Apostolorum Petri & Pauli, atque in die anniversaria electionis suæ, Baronius *ad A. C.* 795. & Anastasius *in eodem*, apud Dominic. Macrum *Hierolex.*

Polycaon, Lelegis filius, cum uxore Messena, divinis honoribus affectus est, à Messeniis: qui item Triopæ filiæ, Phorbantis nepti, ut qui primi apud eos regnarunt, eandem venerationem detulere. Ut alios omittam, de quibus V. Pausaniam *in Messeniacis*, & ex hoc Gerh. Jo. Vossium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 1. *cap.* 13

Polycarpus, nomen inditum Collectioni Gregorii Presbyteri, qui floruit circa seculum XII & *Collectionem Canonum* à se editam ita vocari voluit, fortè quia in multas particulas est discerpta, an potiùs, quia multiplicem ejus utilitatem ac fructum hoc elogio indigitatum ivit. Manuscriptam illam citant, ex Bibliotheca Vaticana, Romani Emendatores Gratiani *in Indiculo*, Antonius item Augustinus, qui in *Dialogis* ejus meminit. De eodem Gregorio & Bern. Papiensi, auctore porrò lib. i *Populeti*, hæc notat Blondellus *Prolegom. ad Pseudo Isidorum caput cap* 18. *pag.* 99. *in fin. Gregorius Presbyter similem collectionem publicavit, quam* Polycarpum *nominavit, ut & Bernardus Papiensis & Auctor libri Populeti: Sed hæc ad manus non sunt, nec quo tempore vixere Auctores, nobis compertum est.* V. Gerh. von Mastricht *Histor. Juris Eccl. num.* 274.

Polychronion, Græcè Πολυχρόνιον, i. *multos annos*, in diuturnæ vitæ ac Imperii omen, acclamatum olim Imperatoribus Patriarchisque Græcis, non sine genuflexione. Augustinus *de Verbo Dom. Serm.* 30. *cap.* 3. *Exhibes aliquam solennitatem amicis, audis ibi & bene optantibus tibi, Multos annos vivas.* Leo III. *Epist.* 4. *Reversus est ad murum Civitatis Constantinopolitanæ, & cæpit cum eis foris muros vocibus magnis laudare* (εὐφημεῖν) *ac dicere, Constantinum Magnum Imp. Multos annos.* Πολλὰ ἔτη τῶν Βασιλέων, item Πολυχρόνιον ἡμερῶν. *Complures annos Impp.* Item *Accessionem dierum*, exponit Synodus VIII. *act* 1 & Theophylactus Bolgar. *Instit. Reg. part.* 2. *cap.* 14 *Cod* 2023. De eodem ritu hasce Formulas exhibet Codex scriptus Biblioth. Reg. apud du Fresne, ubi verba Latinè sic habent: *Ut sanctâ perpetuitatis acclamatione prosequantur Imperatores & Patriarcham in summa Æde, Festo Nativitatis Christi, Festo Luminum & in magna Parasceve.* Πολυχρόνιον ποιήσαι κλ. *Ad multos annos conserva o Deus invictum & sanctum Imperium eorum. Diuturnum fac ò Deus, à Deo coronatum, à Deo constitutum, à Deo gloriosum redditum invictum & sanctum Imperium eorum. Dominum & Pontificem nostrum custodi Domine multos annos ò Domine. Ter in mensam dictum est sic, Fit τὸ πολυχρόνιον, Ad multos annos Vita, Pax, Sanitas. Prosperè agere & vincere fac inimicos invictorum & sanctorum nostrorum Imperatorum, ad multos annos Vita, Sanitas & Salus, sanctissimi nostri Domini Universalis Patriarchæ* &c. Eodem spectat *Inscr.* illa in nummo aureo Constantini Copronymi, C LEON PAMULΘ, id est, ut interpretatur du Fresne, *Constantinus Leoni Perpetuo Augusto multos annos.* Ritûs origo à Votis publicis, nuncupari, suscipi & solvi solitis, pro salute Principis, jam à tempore Augusti, ut Imperatorii nummi non pauci præferunt. Quæ cum primitus quinquennalia seu decennalia tantùm essent, h. e singulis quinquenniis seu decenniis repeterentur: procedente tempore factum est, ut non felicia duntaxat, sed & multa voverentur decennalia, ut in Constantini M. nummo, in quo descriptum legitur, VOTIS MULTIS X. & in alio, VOTIS V MULTIS X. rursum in alio, X. MULT. XX. Unde crebræ ejusmodi fluxere formulæ ac inscriptiones, in subsequentium Impp. nummis, cùm populi vota sua ad solam Quinquenniorum aut Decenniorum felicitatem coërcere recusantes, si non pro æternitate, saltem pro vitæ & Imperii diuturnitate, vota sua, nuncuparent. Nazarius, *Verùm quid agimus vicenis aut jam tricenis annis circumscribendo, quæ jam æterna sentimus. Ampliora sunt merita Principum, quàm optata Votorum, quinimò in immensum felicis cursus Imperii, nec humanorum terminos curent, qui semper divina meditantur.* Et Corippus *de Laudibus Justini lib.* 4.

Hinc vester primus feliciter excipit annus,
VOTAque PLURA *tuis celebret Nova Roma triumphis.*

Cujusmodi apprecationes cùm postmodum desiissent ascribi nummis, post Theodosii familiam extinctam: tametsi in Majoriani numismate legatur, VOTIS MULTIS; & in alio argenteo Justiniani, VOT MULTHTI; ut in nummis Baduelæ Italiæ Regis, FLOREAS vel FLUREAS: Πολυχρόνιον illud acclamari cœpisse videtur, quod tamen non nuperum esse ex Copronymi laudato nummo apparet &c. V. hanc in rem plura apud præfatum Carol. du Fresne *Dissertatione de Numismatibus inferioris ævi num.* 40. *& seqq.* necnon *ad Alexiadem pag.* 251. ut & hic passim, ubi *de Acclamandi ritu, Votis, Votivis nummis* &c. Addam saltem, ad Domesticum pertinuisse, acclamatione hac ad Imp. defungi,

ut & ad Patriarcham, notari Macro *in Hierolexico.* Cl. verò Suicerus sic de illa, *Πολυχρόνιον est imprecatio vitæ diuturnæ, quæ fiebat Imperatori CP. —— Ita autem dicebatur à prima voce formulæ, quæ erat, Πολυχρόνιον ποιήσαι ὁ Θεὸς τὴν ἁγίαν βασιλείαν σου εἰς πολλὰ ἔτη —— Sed hæc in Liturgia duntaxat & salutatione aliqua solenni —— at in processibus & acclamationibus simpliciter dicebant, Πολλὰ ἔτη, in Thesauro Eccl.* voce *Πολυχρόνιον.* Latiùs postmodum illam extensam esse, discimus ex Odone de Diogilo *lib. 3 Polychronias eorum suscipit, sed vilipendit: sic enim vocantur reverentiæ, quas non solùm Regibus, sed etiam quibuslibet suis majoribus exhibent, capue & corpus submissiùs inclinantes, vel fixis in terram genibus vel etiam se toto corpore prosternentes* &c. *Πολυχρονίζειν τὸν Βασιλέα* vel *τὸν Πατριάρχην*, sic illis acclamare, Græci dixere, ex *MS. cit.*

Polycletus, Statuarius, adde: Toreuticen à Phidia inventam, consummasse, dicitur Plinio, qua de re V. hic ubi de *Cælatura*, ut & in voce *Toreutice.*

Polycrates, Sami tyrannus, adde: Hanc historiam de gemma *Polycratis*, ita referunt Cicero, Strabo & Valerius Maximus, ut gemmæ quod fuerit genus, divinandum nobis relinquant. Sed disertè Plinius *lib 37. cap. 1. Sardonychem eam gemmam fuisse constat: ostenduntque Romæ, si credimus, in Concordiæ delubro, cornu aureo Augustæ dono inclusam & novissimum prope locum tot prælatis obtinentem.* Et Solinus *cap. 33. de Arabia, Ex istius litoris sinu,* Polycrati *Regi advecta sardonyx gemma, prima in orbe nostro luxuriæ excitavit facem.* Neuter vere, quia Herodotus, qui librum de ea re ab ipso Polycrate scriptum consuluerat, smaragdum fuisse refert; operæ pretium est ipsum afferre locum, quamvis paullo prolixiorem, ex libro ejus 3. *Erat ei gemma signatoria smaragdus, quam gestabat auro inclusam, opus Theodori Samii Teleclæ geniti. Hanc ubi abjiciendam statuit, ita abjicere libuit. Quinquaginta remorum navem conscendit: tum deinde viros, quibus illam instruxerat, in pelagus eam vere jubet. Et postquam ab Insula procul aberat, detractum sibi sigillum, iis, qui una navigabant, inspectantibus, abjecit in pelagus: hoc acto navigavit. Reverso domum, cùm ex jactura afficeretur, quinto sextove, quàm hæc acta sunt, die, hoc ei casu advenit. Piscator quidam captum à se piscem, grandem sane & pulcrum, putavit dignum, quo Polycratem donaret. Eum ad fores quum attulisset, dixit se in conspectum Polycratis ire velle: à janitore permissus, donans Polycrati piscem, Rex, inquit, hunc ego, quem cepi, piscem, etsi operis manuariis vitam tolero, tamen non judicavi ferendum eum à me esse in forum, sed te tuaque potentiâ dignum; eum itaque offero tibi donoque. His verbis iste delectatus, ita respondit: Tu verò probè, nec facto solo, sed etiam ratione, apud me iniisti gratiam, ad cœnamque te invitatum volo. Quæ magni faciens piscator domum abiit. Piscem Ministri rescindentes, offendunt in ejus alvo sigillum* Polycratis, *quod ubi viderunt sumseruntque, ad Polycratem lætabundi quàm celerrimè pertulerunt* &c. Hinc Tzetzes *Chiliad. 7. Histor.* 121.

Ὁ Πολυκράτης τοιγαροῦν σφοδρῶς ἐκπλαγεὶς,
Ὃν εἶχε πολυτίμητον δακτύλιον σμαράγδου,
Ὃν τεχνικῶς ἐσφράγισεν ὁ δακτυλιογλύφος,
Θεόδωρος ὁ Σάμιος υἱὸς τοῦ Τηλεκλέους,
Ἐμβὰς εἰς σκάφος, ἔρριψεν εἰς μέσον τοῦ πελάγους.
Polycrates itaque vehementer perculsus,
Quem habuit pretiosissimum annulum è smaragdo,
Quem ingeniosè signavit Annularius,
Theodorus Samius filius Teleclis.
Conscenso navigio, projecit in medium pelagi, &c.

Sed nec in eo verum dixit Solinus, quòd gemmam eam *Polycratis primam in Orbe Rom. luxuriæ facem excitavisse*, refert ex Plinio, *Proœm. lib. 34.* & *cap. 1. de auro & annulis.* De externis enim ibi, non de Romanis, loquitur Plinius: nec ex annulo illo vel gemma excitatam luxuriæ facem in Orbe Rom. dicit, imò nec in externis, sed plurimam apud Græcos jam tum fuisse gemmarum auctoritatem, circa *Polycratis* tempora. Et disertim *l. 37. cap. 1.* tradit, victoriam Ponticam M. Pompeji primùm ad margaritas gemmasque mores Urbis inclinasse. V. omnino *Proœmium* suprà dictum, & plura hanc in rem, apud Salmasium *ad Solinum pag.* 557. Ad hoc factum autem Polycratis allusisse Nero videtur, qui, *ut consulto Delphis Apolline, septuagesimum ac tertium annum cavendum sibi audivit, quasi eo demum obiturus, ac nihil cogitans de ætate Galbæ, tantâ fiduciâ non modò senectam, sed etiam perpetuam singularemque concepit felicitatem, ut, amissis naufragio pretiosissimis rebus, non dubitaverit inter suos dicere, pisces eas sibi relaturos esse*, teste Suetonio *in Eo cap. 40.* Simili planè modo, Arnolphum, Lotharingiæ Principem annulum, quem in Mosellam fluv. abjecerat, in piscis ventre aliquando pòst recuperasse, hincque de impetratâ à Deo peccatorum venia bene ominatum esse, auctor est Petrus Damianus *Epist. 5. cap. 10. Bibl. Patr. Tom. III.* Nec multum abludit historia de Florentio, sartore Hipponensi, homine religioso & paupere, qui piscem grandem in litore palpitantem apprehendit, eumque trecentis follibus vendidit: in cujus itidem ventre annulum aureum coquus invenit, ut pluribus narrat Augustinus *de Civ. Dei lib. 22. cap. 8.* &c. Uti autem *Polycrati* annulus, supra omnem spem redditus, nuntius fuit summæ calamitatis imminentis: ita Eduardo III. Angl. R. annulum, quem pauperi olim eleemosynæ loco obtulerat, redditum, mortis omen fecisse, refert Joh. Kirchmannus *de Annulis cap. 21.* quem vide omnino.

Polydori Tumulus, adde: Virgilius hinc *lib. 3.*

Æneadasque meo nomen de nomine fingo.

Ubi Servius: *modò Ænum intelligit* &c. Sed urbem is *Ænum*, Αἶνον, cum urbe *Ænea*, à qua *Æneadæ*, confundit. Illa ante Æneam diu condita, contra Chersonesum Thracicam, in Melane sinu, ad ostia Hebri fluminis, sita fuit; ista in Chersoneso, cui nomen Pallene, ab Ænea condita est. Et quidem illa in propinquo habebat *Polydori tumulum*, à Polymnestore, qui eam Chersonesum obtinebat, occisi, uti ex Euripide docet Salmasius *ad Solinum pag.* 163. & 164. V. quoque suprà, ubi de his urbibus.

Polyeleus, Græcè Πολυέλεος, recitatur in Ecclesia Græca, cùm aliæ sunt solennitates, quàm Christo & B. Virgini dicatæ, estque Psalmus 135. cujus initium, *Αἰνεῖτε τὸ ὄνομα Κυρίου.* Sic autem dictus est, quòd eodem tempore canitur Psalmus 136. in cujus singulis versibus reperiuntur verba, *ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ, quoniam in seculum misericordia ejus.* In omni Parasceve *Polyeleum* cani, habes in *Typico* Sabæ. V. Meursium *Glossar.*

Polygamia, apud Hebræos olim multo in usu. Quamvis enim non defuere, qui ex ipsa lege etiam binas uxores Israelitam simul retinere posse, fas non putarent; unde Rabbi Ammi, *Gemar. Babyl. ad tit. Jabimoth cap. 6. fol. 65. Quisquis uxori uxorem superinduxerit, oportet eum priorem divortio ejicere cum dote.* Alii item ex illa de binis sororibus idem probare vellent: pro Hæreticis tamen hi habiti sunt à reliquis, qui communiter statuerunt, tot unicuique licere uxores ducere, quod collibitum esset. Hinc illud, de universis, præter Regem & Pontificem, inter eos receptum, *Ducere cuique licet quotcunque pro libitu uxores, modò habeat unde alantur*, Alphesius *part. 2. fol.* Et Maimonides *Hal. Ishoth. cap. 14. Licet homini ducere quot voluerit uxores, etiam centum; idque sive simul, sive alteram post alteram. Neque impedire potest eum uxor ejus* (quam ante habuerit) *modò scilicet ei suppetat, quo singulis victum, vestitum ac debitum conjugale præstet.* Ne tamen deesset certus numerus finisque, quo præscripto quamplurimis, quæ numerosam uxorum catervam sequerentur, incommodis domesticis, viri degerent immunes, ideo ita monebant Sapientes, quaternarium numerum à nemine, præter Regem, excedendum: ratione numeriè tempestiva debiti conjugalis præstatione petitâ. Ubi tamen iterum varias Magistri exceptiones habent, quas V. apud Seldenum *Uxor. Ebraic. l. 1. c. 9.* Duravitque hic *Polygamiæ* usus in ea gente, absque ullis sive interdictis sive temperamentis, à Principibus Christianis adjectis, usque ad tempora Theodosii, Arcadii & Honorii A. A. A quorum rescripto, ad Infantium Orientis Comitem dato, *l. 7. C. de Judæis & Cælicolis*, sancitum est, ne deinceps (annus erat Christi 393.) quis *Judæorum morem suum in conjunctionibus retineret, nec secundùm Legem suam nuptias sortiretur, nec in diversa sub uno tempore conjugia conveniret.* V. Dionys. ibi Gothofredum. Unde illud in Synopsi Βασιλικῶν, *lib. 1. tit.* περὶ Ἰουδαίων, Κατὰ τοὺς κοινοὺς Ἰουδαῖοι γαμικοὺς νόμους, *Juxta leges communes Judæi matrimonia contrahunt.* Certè vicennio circiter antè Valentinianus Aug. (si Socrati fides) legem tulerat, ὥστε ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ δύο νομίμους ἔχειν γυναῖκας, *Ut cuilibet pro lubitu fas esset duas habere uxores.* Ipse nempe Justinam Severæ superinduxerat: quod ne contra legem facere videretur, eam ita novari voluit, tum Christianismi de nuptiis scita, tum mores Majorum nimiùm impugnans, ita sc. Socrates, qui sub annum post Valentinianum hunc 60. scripsit. Quin & legem hanc de binis simul uxoribus, *προθεῖναι*, inquit, *κατὰ πόλεις, singulis in civitatibus promulgavit*, &c. quod tamen, velut fabulam, pluribus refellit Baronius *Annal. Tom. 4. ann. 370.* §. 125. Hodie verò, apud Europæos Judæos, veluti, qui in Italia ac Germania degunt, infœcundæ uxori alia, prolis gratiâ, idque non sine Pontificis Rom. indultu, interdum superinducitur, ut patet ex R. Leonis Mutinensis, Venetiis Archisynagogi, de Moribus Hebræorum libello, seu *Historia de gli Riti Hebraici.* Neque verò solùm apud Hebræos, sed & alibi in Oriente olim hodieque apud varias gentes, eadem consuetudo viget. In Occidente non item: Nam ne quis binas eodem tempore uxores haberet, Cecropem Atheniensium R. memoriæ proditum est constituisse, Vide sis P. Fabrum *Semestr. 2. cap. 1.* Et raræ satis binæ simul in Occidente nuptiæ sunt; licèt post Cecropem psephisma occurrat, Διὰ τὸ λείπειν ἀνδρῶν, συναυξῆσαι τὸ πλῆθος, γαμεῖν μὲν τὴν ἀστὴν, παιδοποιεῖσθαι δὲ καὶ ἐξ ἑτέρας, *Ne homines deficerent atque ut multitudo cresceret, unam uxorem civem & legitimam ducendam, liberos verò etiam ex alia suscipiendos.* Sed rara quidem apud Græcos aut Romanos plurium simul seu legitimarum seu justarum uxorum exempla. Apud Barbaros autem seu gentes alias frequenter *Polygamia* reperta. Tacitus de Germanis, *Severa illis matrimonia: nec ullam morum partem magis laudaveris. Nam prope soli Barbarorum singulis uxoribus contenti sunt, exceptis admodum paucis, qui non libidine, sed ob nobilitatem, pluribus nuptiis ambiuntur.* V. præfatum Seldenum *de Jure Nat. ac Gent. juxta disc. Ebræor. l. 5. c. 6.* Inprimis verò inter Mahummedanos Orientales & Afric. pluralitas uxorum etiamnum

jutis locum obtinet, ubi tamen & numerum quaternarium, de quo suprà, observant Eruditi. Mahumedes in Alcorano *Azoarà 4. in Lat. 8: Accipiatis pro libitu uxores sive binas, sive trinas, sive quaternas. Quòd si timueritis, ne possitis æquo jure agere, etiam & unicam, aut ex eis, in quas vestrarum dextrarum potestas est (ex ancillis) Hoc institutum mihi est, ut non iniquè agatis.* Ubi *concubinatum seu potiùs contubernium ancillarum permisit, utpote quibus cum ex jure nuptiæ iniri nequeunt.* At verò Mahumedi ipsi uxores, ut ajunt alii, fuere undecim; ut alii, quatuordecim: quod mirum non est, cùm non solùm quotcunque vellet ipse, sed & qualescunque etiam consanguineas, sibi inter privilegia seu jura sibi singularia haberet (si ipsi fides) indultas, *Azoarâ Arab.* 33. &c. V. in hanc rem plura apud prælaudatum Seldenum *Uxor. Ebraic. passim* alibique. Adde Cl. Suicerum in hac voce, ubi [illegible] apud Scriptores Eccl. non raro πολυγαμίας quoque nomine venire, inter alia, observat.

Polygraphia, sive Artificium linguarum, quo cùm omnibus totius Mundi Populis & linguis unusquisque licèt non aliâ, quàm maternâ linguâ instructus, correspondere posse demonstratur, cum multis aliis ad Steganographiam Tritthemianam pertinentibus arcanis; nomen est libri, Auctore Athanasio Kirchero, Romæ editi A. C. 1663.

Polyhistor, nomen emendatæ ac à se recognitæ editioni operis sui à Solino impositum, cum prioris *Collectanea rerum memorabilium* titulus fuerit, quem obliterari cum aliis, quæ improbavit, in secundis curis, placuisse dicit Auctor. Scriptores tamen ex Vett. qui Solini testimonio utuntur, sæpius eum ex *Collectaneis* citant, rarò ex *Polyhistore*: Priscianus ferè semper in *Memorabilibus*, semel tantum in *Collectaneis* vel *Polyhistore*. Diugilus Grammaticus, cujus excerpta ex Solino & Plinio in membranis extant, Solinum in *Collectaneis* semper laudat: Variantque libri vett. Solini, in quorum aliquo sic legitur: SOLINI COLLECTANEA, vel POLYHISTOR vel MEMORABILIA. Sed dubium non est, quin Inscriptio, quam Exemplaria, ex recensita & recognita editione, ita fermè concipiunt. C. JULII SOLINI POLYHISTOR AB IPSO EDITUS ET RECOGNITUS, ab ipso Auctore operi fuerit præfixa: cùm priorem editionem, priusquam summam manum accepisset, interceptam & proditam verius, quàm ab se editam, intelligi voluerit. Præter Solinum v. qui titulum similem operi suo indiderit, nemo occurrit: multos *Polyhistores* cognominatos fuisse, constat, quorum aliquot memoravimus, in hac voce. Adde, *C. Julium Hyginum Polyhistorem*, uti in *Epit. Chronic.* vocatur. Est autem liber Πολυΐστωρ, idem quod Πανδέκτης Salmasius *ad Solinum pag.* 4.

Polymathia, Vossio viam ad Philosophiam parat. Cùm enim tria faciat disciplinarum genera, primum earum esse dicit, quæ pertinent ad Πολυμαθίαν: Alterum, quæ pars sunt Philosophiæ, studiorum Reginæ: Tertium, hujus comitum ac instrumentorum; cujusmodi utraque Eloquentia est. Et primum quidem, quod Græcis [illegible] vel [illegible] nomine censetur, quia latè admodum patet, etiam Πολυμαθίας vel Πολυμαθείας, Latinis *Variæ eruditionis*, nomen obtinet. Præterea Ἐγκυκλοπαιδεία nuncupatur: Artesque ipsæ, Ἐγκύκλιοι vel [illegible], sicut Latinis *Artes liberales* dicuntur; quas ante Philosophiam, sicut [illegible] *ante majora mysteria minora* tradi oportere, docet Pythagoras apud Stobæum *Serm.* 41. Unde *Polymathiam* seu Encyclopædiam, *proœmium & vestibulum Sapientiæ*, Philo vocat Judæus eamque *famulam* appellans cum Agar confert, Saræ ancillâ, *lib.* [illegible]. Nec obstat Heracliti illud, Πολυμαθίη νόον οὐ διδάσκει, *Varia eruditio mentem non docet*: Item, quòd Cynici istiusmodi Artes rejicerent, apud Laërtium *in Heraclito*, & *extremo*, *lib.* 6. Stoici quoque & Epicurei ipseque Seneca idem facerent. Omnes enim isti non aliud voluere, quàm *hisce disciplinis inhærendum non esse*. Nec Sanctorum Patrum illi, qui secularia reprehenderunt studia, damnarunt alios, quàm qui in iis modum non tenerent, quique ea, cùm veræ Sapientiæ famulari deberent, supra ipsam dominam efferent: ut Gentiles faciebant, & plerique Christianorum; qui ex Philologis ac Philosophis in Ecclesiam recepti, sic prima studia miscebant sacro, ut Christianam religionem corrumperent magis, quàm ornarent. Cæteroquin satis videbant, eruditionem inter humana bona primum tenere locum, de quo Nazianz. *Orat. in laudem S. Basilii* Imò quantum Christianis ex *Polymathia* accedat, non ignoravit Julianus, qui evertendæ Religioni nostræ facilem esse viam arbitrabatur, si iis politioris literaturæ Scriptores non prælegerentur in Scholis, ut videre est, apud eundem Nazianz. *Invectiva I. in Julian.* Socratem *lib.* 3. *cap.* 12. & 16. ac Sozomenum *in Tripart. lib.* 6. *cap.* 37. Amm. quoque Marcellinus gemino in loco *libro* viz. 22. atque iterum 25. narrat, ut prohibuerit callidus Imperator, ne quis Christianus doceret Grammaticen vel Rhetoricen. Sunt autem partes *Polymathiæ* tres, Philologia, quæ aliter *Grammatice* vocatur, Mathesis & Logice: quarum prima versatur circa Sermonis curam & Historiam; in secunda & tertia quid tractetur, satis notum. Et styli quidem cultum etiam liberalium, ad *Polymathiam* pertinere, Philo indicat *loco cit.* Fabius item *l.* 1. *cap.* 16. & Photius *in Biblioth.* ubi Helladii Lexicon ait utile esse, ad πολυμαθίαν, quia contineat, [illegible], *testimonia Oratorum & eorum, qui e Poësi magnam gloriam retulere*: Sed præterea Dialecticen & Mathesin eodem pertinere, ostendit idem Judæus [illegible] illas numerans: ut & Quintilianus *lib.* 1. Clemens in Στρωματεῦσι bis; Origenes *in Philocalia*, Synesius *in Dione*, Alii. Imo & eadem Porphyrio mens, qui ita apud Joh. Tzetzen *Histor. Chil.* 11 *sect.* 377. hæc de re loquitur:

[illegible]

V. suprà in voce *Philologia*: In uno abit, quòd Ἐγκύκλιον nomine complectitur ipsam Philosophiam, nempe ut apicem eorum. Sed hanc Seneca quoque excludit *Epist.* 89. Plura V. apud præfatum Vossium *lib. de Philologia, de Scientiis, Mathem. Histor.* &c.

Polymitarii, quibusdam iidem cum *Plumariis*, dicti sunt qui *polymita* conficiebant, à varietate τῶν μίτων *filorum* nomen adepta; versicolor enim his subtemen fuit: *Variantia licia* vocat Treb. Poll. *in Triginta Tyrannis*, ubi de Macrianorum familia speciale hoc narrat, quod *in ea hodieque sint tunicæ & limbi & penulæ matronales, quæ Alexandri* (Macedonis) *effigiem de liciis variantibus monstrent.* Quæ verba τὰ πολύμιτα Græcorum insigniter explanant: *Multis enim liciis contexere, quæ polymita appellant, Alexandria instituit*, inquit Plinius. Et certè non minùs, quæ acu picta erant & variata Plumariorum arte, *Polymita* dixere. Hinc Vett. *Glossæ Babylonicum* πολύμιτον exponunt; cùm satis constet, quæ propriè *Babylonica* vocarentur, non polymito texturæ genere, sed acu, fieri solita. Martialis,

— — — *Babylonica picta superbè*
Texta, Semiramiâ quæ variantur acu.

Glossæ, Babylonicum, ψιλὸν πολύμιτον. *Plumatum Babylonicum* vocat Publius Syrus, apud Petronium. *Plumarium* vett. *Glossæ*, τὸ ψιλωθὲν interpretantur: *Polymitum* & *opus* aut *plumarium* indiscriminatim ponit vetus Bibliorum Interpres. Sed & Græci ποικίλλειν, ut Latini *variare*, de utroque genere dixere &c. Accuratè verò loquendo, *Polymitarii* distinctum Artificum fuere à Phrygionibus Plumariisque genus, Alexandriæ primùm (ubi ars eorum reperta) orti, ut ex Plinio modò diximus, unde etiam *Alexandrina* dicebantur, quæ ad eum modum texta erant. Hi non acu operabantur, ut Phrygiones & Plumarii Babylonici, de quibus abundè suprà, sed *pectine*. In tela namque & textoriis instrumentis artem suam exercebant, ac per hoc verè & propriè *texebant*: tanto tamen artificio ac industriâ, ut majore fermè varietate opera eorum distinguerentur, quàm quæ acu Babyloniâ aut Phrygiâ essent picta. Hinc non dubitat pronuntiare Martialis, Babyloniam acum debere concedere Ægyptiaco pectini, quod hoc ejus *Epigr.* testatur, cui lemma impositum, *Cubicularia Polymita*:

Hæc tibi Memphitis tellus dat munera, victa est
Pectine Niliaco jam Babylonis acus.

Unde certum, hujusmodi Alexandrina polymita, tam varia olim texi consuevisse: tamque variis coloribus & picturis intexi, quam ipsa acupictilia solebant: & in his enim belluarum, hominum, avium aliarumque rerum formæ exprimebantur. *Alexandrinorum* hinc *belluatorum* meminit Plautus, hæc de quibus loquimur, polymita intelligens: in *Pseudolo*,

Neq; Alexandrina belluata conchyliata tapetia.

Mentio *Alexandrini veli*, apud Anastasium, duodecim phasianos intextos habentis, in *Gregorio IV. Imò verò & in diaconia beati Georgii Martyris fecit velum Alexandrinum habens phasianos duodecim & velum aliud* [illegible] *plumatum unum*. Ubi notandum *velum plumatum* distingui ab *Alexandrino*, quod erat *polymitum*, quod & alii solent, quoties hac in re accuratè & propriè loqui amant. Nam *polymitorum* textores, contextione staminis ad subtemen, varietate plurimorum liciorum intercurrente, in tela ipsa texturaque quascunque vellent figuras exprimebant & fingebant: At Plumarii acu hoc idem facientes, diversis animalium rerumque formis tapetia pingebant. Utriusque operis Artifices etiam hodieque videntur ac habentur; *Tapetiarios* vulgò vocamus, &c. Sed & ad *polymitum* opus referri possunt, *hexamita* vestimenta tapetiaque, quorum apud Vett. occurrit non rara mentio. Apud Nicetam: [illegible], ubi τὰ ποικίλα *varia* & *acu picta*, disertè distinguit ἀπὸ τῶν ἑξαμίτων, *ab hexamitis*; ut quæ & ipsa in tela de liciis variantibus texebantur: Sed de his V. suo loco. *Polymita* porrò Isidorus *in Origin.* *multicoloria* interpretatur. *Polymitum*, inquit, *textus multorum colorum est.* Ita sanè erat, & quo plurium erat liciorum textus, eo quoque plures habebat colores. Quia verò & qui acu pingebant, plurimis etiam filis utebantur & varios vestibus intexebant colores, inde factum, ut & *polymitum* quoque vulgò opus eorum vocaretur, ut suprà visum. Unde præter superiùs allata, *Babylonicum* veteres Glossæ [illegible] interpretantur, h. e. *psilam plumario opere variatam*. Hesychius etiam [illegible] τέχνην, *artem plumariam*, quæ acu fiebat, [illegible]

 ποικιλ-

βεαμὴν exponit, &c. Imò & *plumare*, quod initio nihil aliud erat, quàm plures notas in modum plumæ factas vestibus cum pictura intexere aut acu addere, postea de quacunque variatione similiter cœptum est usurpari, *Plumariique* tractu temporis vocati sunt οἱ Ποικιλταὶ, cujuscunque illi generis essent & quocunque modo variare scirent vestes ac pingere. V. Salmasium *ad Flav. Vopiscum in Carino*, & suprà passim.

Polymyxi Lychni, V. suprà, voce *Lychnus* &c. item in *Polycandelum*.

Polyphagus, V. suprà in voce *Phago*.

Polyptica seu *Polypticha*, meliùs *Polyptycha*, libri multorum foliorum, Gr. πολύπτυχα. Cùm enim chartæ & chartacei libri olim in unum volumen convolularentur; libri contrà ex membrana, ex multiplicibus tabellis & foliis construebantur, haud secus ac nostri hodie libri solent, qui ex multis constant foliis, aliis super alia structis & inter se compactis. Martialis, *Homerus in membranis*:

Iliias & Priami regnis inimicus Ulysses,
Multiplici pariter condita pelle latent.

Item,

Virgilius in membrana:
Quam brevis immensum cepit membrana Maronem,
Ipsius vultus prima tabella gerit.

Prima tabella, τὸ πρῶτον πτυχίον, *primum folium*. Hinc Isidorus folia librorum dicta esse scribit, *quòd ex follibus fierent, id est, ex pellibus, quæ de occisis animalibus detrahi solent.* Sic & pugillares componi solebant, ex pluribus tabellis: unde δίπτυχα, quæ ex duplici constabant; Latini etiam *duplices* dixere: & *triplices*, quæ ex tribus: *quincuplices*, quæ ex quinque, sic πολύπτυχα, quæ ex pluribus. Martialis de pugillaribus citreis:

Secta nisi in tenues essemus ligna tabellas,
Essemus Libyci nobile dentis opus.

Pugillares igitur illi citrei ex multis sectilibus tabellis, h. e. foliis ligneis seu πτυχίοις compacti erant, eadem planè formâ, quâ & pugillares deletitii nostri, quibus hodie utimur: nec alia forma est nostrorum hodie librorum de charta, qui omnes πολύπτυχα hinc dici possunt &c. V. Salmasium *ad Vopiscum in Firmo*. In specie verò *Polyptycha* dici cœperunt libri commentarii, in quos redigebantur seu regerebantur Acta publica atque adeò domestica quævis: maximè verò ita dicti libri Censuales, in quibus descripti quotquot censuales ac tributarii erant, ipsaque soluti ratio exarabatur, in *l. 2. Cod. Theod. de Discussor. l. 13. Eod. de Indulgent. debitor.* apud Senatorem *l. 5. Epist.* 14. & 39. ut & *in LL. Visigoth. lib. 10. tit. 2. §.* 13. Hinc apud Marculfum *Formul. l. 1. cap.* 19. *Præcipientes ergo jubemus, ut si memoratus ille de capite suo bene ingenuus esse videtur & in* Polyptycho *censitus non est, licentiam habeat comam capitis sui tonsurare* &c. Id est, si in hujusmodi fisci seu publici libro tanquam debitor notatus talis non sit. Similiter apud Gregorium *Regist. l. 7. cap. 40. notitia ejusdem donationis non erat de Polypticis charaxata*: vox volumen Instrumentorum publicorum denotat. Eadem notione *Polypticos* sumunt *Glossæ vett. ad Cod. Theodos.* &c. Etiam libri Commentarii privati sic dicebantur, in quos vel Ecclesiarum, vel privatorum bona regerebantur, Chartæque ipsæ donationum, emptionum & similes describebantur, Johan. Diaconus in *vita* Gregorii M. *cap. 24. lib. 1. Cunctorum patrimoniorum prædiorumque reditus ex Gelasiano* Polyptycho —— *adaravit*. Fulcuinus de Gestis Abbat. Lobiensium: *Reditus villarum nostrarum describere jussit, quod* Polyptychum *vocant*, &c. Corruptè pro *Polyptychum* occurrit interdum *Polegium*, *Poleticum*, ut apud Baldricum *Chron. Camerac.* *Polepticum*, V. supra in hac voce: *Politicum* &c. Unde *Poullie* apud Gallos, pro regesto & catalogo Ecclesiarum seu Beneficiorum cujuscunque Episcopatus, cùm nihil aliud sit, quàm *Polyptychum* Ecclesiasticum, in quo bona Ecclesiastica eorumque Chartæ continentur: *Puleticum*, apud Marculfum *loco c.* & *Puticum* A qua voce Salmasius *ad Spartianum in Hadriano, les Poulets* Gallorum deducit, epistolas sc. amatorias ita sic dictas, quòd & diptychis & polypticis olim amasias sollicitatas legamus. Sed hanc vocem ab Italia manasse, ubi epistolas suas ad amasias pullorum gallinorum alvo mittebant interdum inclusas amatores, quò sic parentes custodesque fallerent, affirmat Car. du Fresne *in Glossar.* V. quoque Macros Fratres in *Hierolexico*, & hic passim.

Polypus, piscis, an amphibium magis? de quo sic Plin. *lib. 9. cap. 29. Polyporum multa genera: terreni majores, quàm pelagii: omnes brachiis, ut pedibus ac manibus utuntur: cauda vero, quæ bisulca & acuta est, in coitu. Est polypis fistula in dorso quâ transmittunt mare: eamque modò in dextram, modò in sinistram, transferunt. Natant obliqui in caput, quod prædurum est, sufflatione viventibus. Ceterùm per brachia velut acetabulis dispersis, haustu quodam adhærescunt, tenent supini, ut avelli non queant. —— Soli mollium in siccum exeunt — Colorem mutat ad similitudinem loci & maximè in metu* &c. Ubi inter mollia reponit, squamis enim & cute caret, interim cirri illi dati, quibus quantum valeat, docet idem *cap. seq. Nullum esse atrocius animal, ad conficiendum hominem in aqua*, inquiens: *Luctari enim complexu, & sorbere acetabulis, ac numeroso suctu detrahere, cùm in naufragos urinantesque impetum cepit.* V. quoque Ælianum *de Animal. lib. 8. cap.* 11. Accedit magnitudo, quæ tanta nonnunquam, ut cetis adæquari possit, V. Plin. *Ibid.* Solertia item ingens, de qua idem nonnulla, ut & Vossius *de Idol. lib. 4. cap.* 14. qui tamen cum squatina coloris immutationem communem eum habere *cap.* 5. & ultra biennium non vivere, *cap.* 3. docet. Caro difficilis concoctu, elixi præstant. In Thaso & Caria optimi habebantur, Athen. *lib.* 7. Corcyra etiam multos & magnos alebat, *Ibid.* ubi & ex hoc pisce immodicè comesto in morbum lethalem incidisse ὀψοφάγον illum Philoxenum, narrat: quemadmodum crudo gustato obiisse Diogenem Laërtius refert. A capite imprimis, qui ex somniis divinabant, abstinuisse Plut. ait *Symposiac. lib. 8. quæst.* 10. ut quod turbida ea faciat &c. Plura apud Vossium *d. l. passim*, Auctorem *Sinæ & Eur. c.* 41. Alios. Hinc *Polypi*, homines rapaces. Plautus *Asinar.*

Ego istos novi polypos, *qui ubi quid tetigerint, tenent* &c.

Polyris, tunica interior, apud Torrigium *de Cryptis Vaticanis*, an idem vestis genus cum *esophoro* & *hypocamiso*, an potius cum *podere*? Macri Fratres *Hierolexico*.

Polystaurium, Græcè πολυσταύριον, vestis est Patriarchalis à *multis* intertexta *crucibus* sic appellata: quam in Ecclesiis suis gestandi privilegium etiam Cæsareæ Cappad. Ephesi, Thessalonicæ & Corinthi Exarchis concessum esse, habet Zonaras *ad can.* 17. Concilii Chalced. Dicebatur quoque Φαινόλιον. V. Meursium *Glossar.* & hic etiam, in vocibus *Casula*, *Baumadium* & *Stauracinus*.

Polytheia, ex Oriente in reliquas Orbis partes transiit. V. suprà voce *Dii*, item *Idololatria* &c.

Polyxo, adde: Nutrix illa Hypsipyles fuit, cujus parentes ignoti: De illa sic Apollonius *Argonautic. lib.* 1.

Tunc etiam vates Phœbo dilecta, Polyxo,
Non patriam, non certa genus ——
Sæpe imis se condit aquis, cunctataque paulùm
Surgit, ut audiat referat in gurgite voces &c.

Alia hoc nomine, mater Asterionis, memoratur Callimacho *in Cereris Hymno*. Casp. Barthius *ad Statium d. l.*

Poma, in genere dicuntur omnes fructus, qui ex arbore esui apti proveniunt, sive molles sint, sive duri: *Pomorumque* appellatione nuces & ficus & uvæ duracinæ & purpureæ, & quæ ejusdem generis sunt, quas non vini causâ habemus, continentur, *l. 205. ff. de verb. sign.* Palladius *in Epigr.* de Nuce

Arbuteas frondes vasta nucis occupat umbra,
Pomaque *sub duplici cortice tuta refert.*

Idem de Ficubus,

Se quoque miratur pingui grandescere succo,
Et solitum gaudens vincere poma *modum* &c.

Hinc Erasmus *c. Vallam Eleg. lib. 4. cap.* 28. *Vides, nuces etiam* poma *dici*. Nam & Martialis *in Xeniis*, *Epigr.* 25. nuces pineas *poma Cybeles* vocat. Indidem Macrobius *Saturnal. lib. 2. cap* 6. Cascelli JC. urbanum hoc refert: *Lapidatus à populo Vatinius, cùm gladiatorum munus ederet, obtinuerat, ut Ædiles edicerent, ne quis in harenam nisi* pomum *misisse vellet. Fortè in diebus Cascellus consultus à quodam, an nux pinea pomum esset, respondit: Si in Vatinium miseris, pomum est.* Ficum tamen, tanquam non pomum, a pomis secerni, apud idoneos Auctores, idem testis est *lib. 3 cap.* 20. annotante Brissonio. Sed & Macrobius ac Servius poma & nuces distinguunt, & *poma* vocant, quæ molli teguntur cortice, *nuces*, quæ duriore. In specie verò *Poma* eadem cum *Malis*: quorum species quædam a mellis sapore, *Melimela*, alia *Mattiana*, quæ se demiratum Romæ narrat Athenæus, & à Mattio inventore denominata putat Plinius. Sunt & *Appiana*, *Claudiana*, *Cestiana*, *Manliana*, *Quiriana*, ab auctoribus & heris dicta; à patria item *Camerina*, *Græcula*, *Persica*, *Sentina*, a colore *Melapia*, *Rosea*; à figura, *Spiratica*, sive *Orbiculata*, ab effigie mammarum, *Orthomastica* &c. Quædam & genera, *alia sapore, alia magnitudine, alia monstro exquisita, pauperibus interdicta*, refert Plinius *lib.* 19. *cap.* 4. Et quidem, *Pomiferæ arbores*, aliæque mitioribus succis, *voluptatem primæ cibis attulerunt, & necessario alimento delicias immiscere docuerunt*, Idem *Proœm. lib.* 16. Unde & Reges Φιλομήλους, i. *pomorum amatores*, fuisse legimus, Philippum Macedonem & Alexandrum M. & de Alexandro Imp. scripsit Lampridius, *pomis* impensè fuisse deditum, ita ut secundæ mensæ sæpe ei ponerentur. Unde jocus, *Non secundam mensam Alexandrum habere, sed secundam*. Sed & amoris signum *poma*, apud Virgilium:

Malo me Galatea petit lasciva puella,
Et fugit ad salices & se cupit antè videri.

Hinc Veneris statua, apud Sicyonios, altera manu pomum, alterâ papaver, numerosam sc. sobolem ex amore, gestans, videbatur. At illud funestum, quòd *pomi* intempestivo esu Adamus seipsum & posteritatetem universam involvit, quod ficus Indica videtur fuisse multis, quo de fructu arboreque pluribus agit Auctor Anonymus *Sinæ & Europæ cap.* 36. Porrò è *pomis* vinum confici, notum, quod *Pomata*, item *Pomacium*, recentioris ævi Scriptoribus, Vasconibus *Pomada*, Gallis *Cidre* dici, notat Car. du Fresne *Glossar.* Acidi nempe saporis & succi vinosi *pomis*, quæ & *vinidæ* hinc dicta, à quibus proin vett. quosdam Christianos in statio-

tationibus jejuniorum, abstinuisse, *ne quid vinositatis vel ederent*, ait Tertull. c. *Psych.* V. Casaubonum *ad Augustum Suetonii cap.* 77. Placuere & in coronas, ut infrà videbimus. Etiam ex iis castella conposuisse Gallienum Imp. refert Treb. Pollio in *Vita ejus*, additque, *Ficus virides & poma ex arboribus recentia semper alienis mensibus præbuisse* &c. V. plura hanc in rem, apud Plinium passim, inprimis *lib.* 15. *cap.* 4. & 28. Auctorem Anonymum suprà cit. *l.* Alios. Addam hoc unum, *ad primitias pomorum, hæc vetera esse dixisse* Vett. *alia nova optasse*, ex eodem *lib.* 28. *cap.* 3. Ut & de *pomis Alcinoi*, Virgilio memoratis *Georgic. lib.* 2. μῆλα fuisse, ex arbore μηλέα, uti ex Homerico hoc versu,

"Ογχνη ἐπ' ὄγχνῃ γηράσκει, μῆλον δ' ἐπὶ μήλῳ,

docet Salmasius *ad Solinum pag.* 598. qui & *Poma paradisi*, dici hodie poma quædam prædulcia, an ab excellenti odore, an quòd ex longinquis & incognitis locis veniant, habet *ibidem pag.* 1054. &c.

Pomale, à *pomi* similitudine, Gallis est ensis capulus, seu clausula; ita enim & Græci modò μῆλον, modò κατακλεῖδα vocant, dicuntque κατακλείειν τὸ ξίφος de ense, cui capulus additur. Vetus Interpres Nicandri in *Alexipharmacis*, ad illud,

—— —— μύκης ἐν κολεοῖσιν ἄορος.

Μύκης, inquit κυρίως τὸ ἄκρον τοῦ ξίφους, τὸ κατακλεῖον τὸν κολεόν, *Fungus propriè extremitas est ensis, operculum claudens*. Μύκητα enim iidem Græci vocant ensis capulum, quòd *fungi* formam referat. Hinc *clausula* pro ansâ, apud Appulejum de strigili in *Florid.* &c. Erant autem hæc *Pomalia*, Gallis *Pommeaux*, apud Vett. tenuioribus è cornu: unde apud Eurip. *Phœnissis* μελανδέτον gladium Scholiastes interpretatur, habentem μέλαιναν λαβὴν κεράτινον, *nigrum capulum corneum*, Basilius in *Grammat.* Κεράτινον ξίφος, τὸ ἀπὸ κέρατος ἔχον τὴν κώπην, ἤτοι τὴν λαβήν. Honestioribus ex ebore: quod & appellatione τὸ cornu potest intelligi, ex Oppiani quidem sententia. Virgilius,

—— *Atq; ensem collo suspendit eburnum.*

At Plinius suâ ætate scribit, militibus fastiditos etiam eburneos capulos & argento cælatos habuisse. Sed & ex auro & gemmis capulos legas, Casaubonus *ad Spartianum Hadr.* Spatham autem eburneo capulo clausam Græci ἐλεφαντόκωπον σπάθην, item ἐλεφαντόκωπον vocant: quâ tamen voce etiam insigniebantur, quæ capulum eboreis clavis fixum haberent. Apud Eurip. in *Palamede* κώπην χρυσόκολλον habemus, *capulum auro vinctum*; quomodo & Virgilius dixit *Æn.* 4.

—— *Atq; illi stellatus jaspide fulva*
Ensis erat, &c.

Capuli itaque ensium auro, argento, ebore, ære vincti reperiuntur, apud priscos, i. clavis aureis, æreis confixi, vel etiam aurati & argentati: Item aurei & gemmei, at Hadrianus Cæsar, gregarii planè militis incedens habitu, *capulo vix eburneo spatham clausit*, id est, clausam gestavit: genere loquendi non ineleganti, nec invenusto: cui planè par & simile illud apud Jul. Capitolinum in *Maximinis*: *Usus est argenteâ loricâ —— fecit & spathas argenteas* &c. id est, factis usus est. Salmasius *ad Spartianum l. c.* Ensis sui *pomali* seu capulo literas obsignasse Carolum M. apud Historicos legimus, &c.

Pomarii, memorantur Æl. Lampridio in *Heliogabalo*, *Dulciarios & Lactarios tales habuit, ut quæcunque coqui de diversis edulibus exhibuissent, vel Structores vel* Pomarii, *illi modò de dulciis modò de lactariis exhiberent.*

Pomellati Equi, *Pommelés*, Gallis dicuntur, qui Latinis olim *scutulati*; à scutulis seu virgis, quibus distincti sunt. Isidorus, *Scutulatus vocatus, propter orbes, quos habet.* Sic Strabo ῥαβδωτούς, *virgatos*, facit hinnuleos, qui sparsam albo pellem habent; cujusmodi hinnulorum maculis similes esse etiam dicit camelopardalium maculas, quas similiter appellat ῥαβδωτὰς, *lib.* 16. Sed hæ maculæ oblongæ ac segmentis similes: potiùs huc quadrent maculæ orbiculares & oculeæ pardi, quæ & *oculi* Plinio dicuntur, Solino *orbiculi* & *oculati circuli*, 'Οπωπὰς quoque vocat mellitissimus Oppianus *Kυνηγ. lib.* 3. & σφραγῖδας *lib.* 1. quo nomine in vestibus dici rotundas notas sive clavos acu textos suprà diximus. Idem ὀπωρινὰ vocavit, quòd fructuum, qui autumno proveniunt, *pomorum* inprimis, orbicularem figuram referant, *Kυνηγ. lib.* 4. *de pardis*,

—— —— Κατέγραψεν δ' ἐπὶ νῶτα
'Ρινὸν ὀπωρινόν.

Unde omnino Gallorum *pomellatum*, quâ voce indigitant, quidquid hujuscemodi orbiculis pictum est ac veluti pomulis variatum. Propriè verò *virgata* & *scutulata* Gallorum saga Vett. quæ pluribus virgis h. e. viis transversim decussatimq; ductis erant distincta, unde multæ in medio quadratæ notæ relinquebantur, quales in retibus ac reticulatis operibus apparent. Salmasius *ad Vopiscum in Carino*. Interim sicut de plumato seu plumario opere suprà diximus, ita, *virgatum* & *scutulatum*, quibuslibet etiam maculis variatum prisci dixere, &c.

Pomœrium, quasi *post murum*, ut auctor est Varro, quia Vett. *mœrum murum* dixere: vel, ut Festus, quasi *promurum*, i. *proximum muro*, apud A. Gellium *l.* 13. *c.* 14. ex Augurum libris definitur, *locus intra agrum effatum, per totius Urbis circuitum, ponè muros regionibus certis determinatus, qui faciat finem urbani auspicii* &c. Clariùs ex antiquo ritu condendorum ac circumscribendorum oppidorum dignoscitur: quem his verbis describit Varro, *de L. L. lib.* 4. *Oppida condebant in Latio, Etrusco ritu multa, id est, junctis bobus, tauro & vacca interiore aratro circumagebant sulcum: hoc faciebant Religionis causa die auspicato, ut fossâ & muro essent munita. Terram, unde exsculpserant, Fossam vocabant: & introrsum factum, Murum. Postea, quod fiebat orbis, Urbs: Principium, quod erat post murum, Pomœrium dictum, ejusque ambitu auspicia Urbana finiuntur.* Cum quo consentit Plutarchus, eodem ritu conditam esse Romam, docens in *Romulo*, cùm ait: *Romulus, postquam Remum una cum nutriciis suis in Remonia sepelivit, condidit Urbem; ad quod accivit Hetruscos, qui velut in mysteriis, ut quidque faciendum erat, ceremoniis quibusdam & scriptis præscripserunt docueruntque. Comitio fossa est rotunda circumducta: In eam primitibus ac delatorum omnium, quæ de more, ut bonis, natura utebantur. Postremo, ex qua quisque venerat regione, ejus terræ portiunculam collatam eò conjecerunt & commiscuerunt. Fossam hanc eodem, quo cælum, nomine vocaverunt Mundum. Hinc Urbe, sicut circulo, centrum circumscripsere. Conditor aratro æreum vomerem adjungit, junctisque bobus, mare & fœmina, ipse circùm lineamenta profundum indicit sulcum. Sequentium munus est, ut excitatas ab aratro glebas introvertant, nec ullam sinant extra ferri. Ita mœnia linea definiunt, idque elisis aliquot literis* Pomerium *dicitur, quasi ponè mœnia. Ubi portam assignare visum est, vomere exempto atque aratro sublato, spatium relinquunt. Unde totum habent murum, præter portas, sacrum.* V. quoque Dionysium *l.* 1. Livius, de Servio Tullo loquens, *l.* 1. indicat, *Pomerium* locum fuisse, tam intra, quàm extra Urbis murum, quem Antiqui in condendis urbibus augurato consecrarint neque in eo ullum ædificium passi fuerint. Inde factum ut quotiescunque Roma amplior fieret, *Pomerium* prolatum esse diceretur. Jus autem ejus proferendi neminem habuisse, excepto eo, qui Populum Rom. agro de hostibus capto auxisset, docet A. Gellius, V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. l.* 1. *cap.* 3. Antiquissimum urbis Romæ *Pomerium*, Palatini montis radicibus terminabatur, & proin Romulus solum Palatium *Pomerio* inclusit. Sic enim ille apud Livium. *Jupiter*, inquit, *tuis jussus avibus hic in Palatino prima Urbis fundamenta jeci.* Postea pro incrementis Reip. ulteriùs prolatum est, & sex editos colles complexum, Capitolinum, Quirinalem, Cœlium, Esquilinum, Viminalem, quique primò dicendus erat, Palatinum. Solus Aventinus diu extra *Pomerium* mansit, quem tamen Ancus Martius, cùm ab ea parte Urbem non satis munitam animadverteret, muris fossaque communivit atque ædificiis occupavit. Quando verò & à quibus Regibus incrementum id factum, docent Antiquitatum Rom. Scriptores, Onuphrius inprimis Panvinius *Reip. Rom. Comm. l.* 1. & Donatus in *Roma Vet. & Nov. l.* 1. *cap.* 5. Servium Tullum Livius *l.* 1. tres colles, Viminalem, Quirinalem & Esquilias, Urbi addidisse refert: Sulla quoque *Pomerium* protulit, Auctore Tacito *Annal. l.* 12. juxta eam urbis partem, ut videtur Onuphrio, quæ est versùs hortos Sallustianos, portasque Collinam & Viminalem: Julius deìn narrante Dione Cassio *lib.* 43. sed silentibus Dionysio, Tacito & Suetonio; quorum primus Cæsarem & Sullam omittit, alter Sullæ solùm & Augusti ac Claudii meminit; ultimus non tam Urbem auxisse, quàm augere voluisse Cæsarem, indicat. Claudium quod attinet, Aventinum is montem intra *Pomerii* fines recipiens, Urbem sic verè ἑπτάλοφον seu *septicollem* fecit: idq; post Britanniam Romano Imperio adjectam. Extat de eo vetus Inscr. apud Gruterum, *Ti. Claudius. Drusi. F. Caisar. Aug. Germanicus. Pont. Max. Trib. Pot. VIIII. Imp. XVI. Coss. IIII. Censor. P. P. auctis. Populi. Romani. finibus. Pomerium. ampliavit. terminavitque.* V. præter Auctores præfatos A. Gellium *l.* 13. *cap.* 14. ut & infrà ubi de *Ponte Polemoniaco*.

ex *Pomis* corona, Autumno olim texta. Horatius *Epod. Od.* 2.

Vel cùm decorum mitibus pomis *caput*
Autumnus arvis extulit.

Quò digitum intendit Silius Italic. *lib.* 14.

Temporaq; Autumni latis florentia donis
Fædavit.

Etiam ipsi Institores Autumno vota solvebant, istiusmodi coronâ redimiti. Propertius de Vertumno *l.* 4.

Institor hic solvit pomosâ *vota* coronâ:
Cùm pyrus invito stipite mala tulit.

Sed & Baccho è *pomis* coronam tribuit Philetas, in hisce versibus,

Μῆλα φέρων κόλποισι τὰ οἱ ποτε Κύπρις ἔδωκεν
Ἀμφὶ Διωνύσου ἀπ' αὐτοῦ κράατι θεῖναι.

Cujusmodi coronæ *eylistæ* sive *encylistiæ* vocabantur, quòd non solùm formâ essent circulari, sed & in eas non nisi res orbiculares ac velut ad volubilitatem rotundatæ, admitterentur. Quippe hinc tota corona fiebat firmior ac solidior & proinde volubilis, *versatilis*, rotatilis. Appulejus *Metamorph. l.* 11. *Individuo nexu corona totis floribus, totisque constructa* pomis *adhærebat*. V. Car. Paschalium *Coronarum lib.* 1. *cap.* 13. *lib.* 4. *cap.* 1. & suprà, ubi de *Encylistiis Coronis*.

Pompa, in Baptismatis solemnibus; *Abrenuntias Satanæ & pompis ejus*, ambitionem, jactantiamque denotat. Propriè, solennis processio apud Vett. sic dicta est. V. Jo. Meursium, in Πομπή, id est, deductio seu transvectio, quæ per publicas Urbis vias honoris ergo fiebat, uti in Triumphis, Supplicationibus, Funeribus, Nuptiis. Sic Gallienum decennia celebrasse novo genere ludorum, novâ specie *pomparum* &c. narrans Trebellius Pollio: *Jam primùm*, inquit, *inter togatos patres & equestrem ordinem albatos milites & omni populo præeunte, servis etiam propè omnium & uxoribus cum cereis & facibus & lampadibus præcedentibus, Capitolium petiit. Processerunt etiam altrinsecus centeni boves, cornibus auro jugatis & dorsualibus sericis discoloribus prænitentes. Agnæ candentes ab utraque parte 200. præcesserunt, & decem elephanti, qui tunc erant Romæ, mille ducenti gladiatores pompabiliter ornati cum auratis vestibus matronarum, mansueta feræ diversi generis ducentæ ornatu quammaximo affecta. Carpenta cum mimis & omni genere histrionum, pugiles facculis non veritate pugillantes. Cyclopea etiam luserunt omnes apenarii —— Omnes viæ ludis strepituque & plausibus personabant, ipse medius cum picta toga & tunica palmata inter Patres, omnibus Sacerdotibus prætextatis, Capitolium petiit. Hastæ auratæ altrinsecus quingenæ, vexilla centena, & præterea, quæ Collegiorum erant, dracones & signa templorum omniumque legionum ibant. Ibant præterea gentes simulatæ, ut Gothi, Sarmatæ, Franci, Persæ, ita ut non minùs quàm ducenti singuli globis ducerentur. Hac pompâ homo ineptus eludere se credidit Populum Rom.* Speciatim & maximè propriè de *Pompa Circensi*, quam Tertullianus *de Spectaculis cap. 7. Simulachrorum* dicit suisse *seriem, Imaginum agmen, currus, thensas, armamaxas, sedes, coronas & exuvias*. Primo namque præferebantur *simulachra Deorum*, quibus succedebant *Imagines* virorum bene de Rep. meritorum: Sequebantur *currus*, juxta Virgil.

—— —— —— *Hic illius arma,*

Hic currus fuit.

Quos excipiebant Insignia, ita enim Godvvynus *Thensas* interpretatur, funium quorundam ope gestata, quos attingere nefas erat. Sequebantur *Harmamaxæ*: & quidem Currus inanes erant, Thensæ secundum quosdam simulachra vehebant, in Harmamaxis homines erant, vel potiùs totum Imaginum agmen. Has excipiebant *Sedes* Magistratuum Curules, *Coronæ & Exuviæ*, i. Spolia hostibus ademta: quæ tria postrema in Supplicationibus inprimis a. Gratiarum actionibus publicis, pro victoria impetrata, erant in usu. Solebant enim Romani in hujusmodi *Pompis*, ubi ad certum Circi locum perventum erat, in honorem Victoris sicci abientis, currum statuere, coronis spoliisque hostium, insignem, ut docet Isa. Casaubonus *in Suetonium Jul. cap. 76.* In *Pompæ* Cerealis apparatu Ovum primum ductitatum esse, scribit Macrobius *Saturnal.* quo forte Terræ, quam sub Cereris schemate cultum ibant, rotunditatem significare voluerunt. Quælibet enim *Pompa* Dei alicujus honori litabat, quemadmodum Circensis, ut ad eam redeam, in Solis vergebat honorem, quâ simulingentis staturæ equi in ea deducebantur. Præter memorata, nobiles quoque Matronas carpentis suis vectas, *Pompæ* fuisse partem, Suetonius docet *in Claudio cap. 11.* Illa præcedente, favor, studia & sponsiones uniuscujusque ostendebantur, quorum unus huic, alter illi factioni favebat. Ovidius *Amor. 3 El. 2.*

Sed jam Pompa *venit, linguisq; animisq; favete,*

Tempus adest plausus, aurea Pompa venit.

Et de Arte lib 1.

At cum Pompa *frequens certantibus ibit ephebis,*

Tu Veneri dominæ plaude favente manu &c.

V. Thom. Dempsterum *in Rosinum lib. 5. cap. 5.* Thom. Godvvynum *Anthol. Rom. lib. 2. sect. 3. cap. 1.* ut & hic passim ubi de Festis Sacrisque Gentilium. Hinc *Pompalis*, apud Jul. Capitolinum in *Gordianis, Erat longitudine Romana, candore antra & pompali vultu.* It in *Pompaticum*, quod ad pompam ostentationemque facit, Græcè Φαντασιώδης. Unde *currum pompaticum*, & *pompabiliter ornatus*, est Φαντασιώδης Φαντάζειν enim *ostendere* est. Hesychius, Φαντασμ, δόξα, Φαντάζω, Φαίνω. Unde Φαντασία, qua voce etiam in Actis usi novimus sacrum Scriptorem, *ostensio*, Gall. *monstre parade.* Sic Græci ἔξεδρας μετὰ πομπῆς. Φανταστικὰς sieri dicunt, quæ cum multa pompa paratuque fiunt. V. supra in voce *Ostensio*. & quæ hanc in rem adfert Cl. Salmasius *ad Lampridium in Alexandro Sev.* At *pompare*, apud Aut. Cassiodorum, Paulum Diac. alios, idem quod *traducere per Amphitheatri arenam* Suetonio *in Vespasiano cap. 8.* adnotante Th. Marcilio. V. infra in hac voce.

Pompeia Lex, de Judiciis, lata à Cn. Pompejo M. Cons. sine Collega, *Ne reum in judicio laudare liceret*, meminit Plut. *in ejus vita & Cat. Utic.* V. quoque Valerium Max. *lib. 6 cap. 2.* Alia, eodem Auctore III. Cons. cum Q. Cæcilio Metello Pio Scipione anno U. C. 701. voluit, *Ne cujus absentis in Magistratuum Comitiis ratio haberetur, uno Cæsare excepto.* Dio *lib. 40.* Plut. in *Pompejo & Cæsare* &c. Alia, *Ut de iis, qui à secundo suo Consulatu ad hunc usque diem ob rem judicandam pecunias cepissent, quæstiones institueretur*, repetitur, apud Appianum *Bell. Civ. lib. 2.* Idem II. Consul cum M. Licinio Crasso II. tulit anno 698. *Ut amplissimo ex censu, ex centuriis, aliter quàm antea lecti Judices, ex tribus tamen ordinibus, quibus Aurelia lege communicata erant judicia, Senatorio sc. Equestri & Tribunis Ærarii res judicarent.* Item, *ut quinque & septuaginta Judices tantùm cognoscerent*: Cujus legis meminit Cic. *in Pisonem*: V. quoque in eandem Asconium. Alia ab eodem III. Consule cum Q. Cæcilio Metello Pio rogata est anno 701. *Ut sibi Hispania provincia in alterum quinquennium prorogaretur*, Dio *lib. 38.* & Plut. *in vit. ejus.* Eodem anno idem legem tulit de vi, quâ nominatim cædem in Appia via factam & incendium Curiæ & domum M. Lepidi Interregis oppugnatam comprehendit, & pœnam graviorem ac formam judicii breviorem: Capita ejus collegit Hotomannus. V. quoque Asconium *in Milon.* Dionem *lib. 40.* Ciceronem *de Finibus lib. 4* & *ad Atticum lib. 10.* Cæsarem *de bello Civ. lib. 3.* &c. Eodem anno Idem de ambitu legem tulit, de qua iterum Dio videndus. Sed & legis ab eo I. Cons. cum M. Crasso anno U. C. 683. latæ meminit Plut. quâ voluit, *Ut ad Tribunos Pl. pristini anni jus esset, omniaque, quæ Tribunis Pl. ademerat Sylla, illis restituerentur.* V. quoque Asconium *in Verrin. 1. & 2.* ut & Cæs. *de bello Civ. lib. 1.* quibus adde Joh. Rosinum *Antiqq. Rom* passim.

Pompeja Porticus, memorata Propertio, Ovidio, Martiali & Catullo *Epigr. 56. ad Camerinum*, ubi *Magni ambulatio* vocatur, deambulationi inserviebat: quam iis, qui pene assidui in studiis, senibus item atque aliis naturæ imbecillioris & proin vehementiam exercitationum impatientibus, apprimè convenire, Gymnasticæ Rei Scriptores, tradunt. V. quoque Senecam *Epist. 15.* & Vossium *de 4. Artib. Popul c. 3. §. 93.*

Pompejana Domus, occurrit apud Jul. Capitolinum in *Gordianis*, ubi de Gordiano seniore seu primo *Romæ*, ait, *Pompejanam domum possidens, in provinciis tantum terrarum habens quantum nemo privatus.* Item apud Plutarchum in *Vita Pompeji*, & Suetonium *lib. 3 cap. 15* edit. Casaubonianæ & *libro de illustr. Grammaticis*. Eadem & *Rostrata* dicta, ut in seqq. docet Capitolinus: haud dubiè, propter fastigium vel ornamentum aliquod, rostri forma Magni ædibus, concessu Senatus ac Pop. R. affixum, navalium ejus victoriarum monumentum. Philippi temporibus eam sicum invaluisse, idem refert Capitolinus *ibid.* V. quoque infrà *Rostrata*

Pompejanus, Equitis Romani filius, genere Antiochensis, Consul Rom. M. Antonini Philos. gener, cujus meminit ipse Marcus in oratione sua, apud Vulcatium Gallicanum in *Avidio Cassio*, *Habetis igitur P. C. pro gratulatione victoriæ, generum meum, Consulem Pompejanum dico: cujus ætas olim remuneranda fuerat consulatu, nisi viri fortes intervenissent, quibus reddi debuit, quod a Rep. debebatur.* In præcedd. *peregrinus* dicitur, id est, genere obscurus, *non satis nobilis*, ut habetur in *Vita Marci*. V. infrà. Sub Commodo postmodum interfectus est, simul cum aliis non paucis. Idem in *seqq. Datum negotium peragendæ necis* (Commodi sc.) *Claudio Pompejano propinquo, qui ingressus ad Commodum districto gladio, cum potestatem faciendi habuisset, in hæc verba prorumpens, Hunc tibi pugionem Senatus mittit: detexit facinus fatuus nec implevit, multis cum eo participantibus causam. Post hæc interfecti sunt, Pompejanus primo & Quadratus, dein* &c. Uxor ejus Lucilla fuit, Commodi soror, quæ priùs Vero nupserat & hac ipsa conspiratione detectâ, in exilium relegata Capreas, dein occisa est, teste Dione. His parentibus genitus fil. est *Pompejanus*, de quo sic Æl. Spartianus in *Antonino Carac. Occidit etiam Pompejanum, Marci nepotem ex filia natum & ex Pompejano, cui nupta fuerat Lucilla, post mortem Veri Imp. quem & Consulem bis fecerat & omnibus bellis præposuerat, quæ gravissima tunc fuerunt.* V. Casaubonum ad h. l. ubi Lampridium refellit ex Dione. Claudium *Pompejanum*, hujus occisi patrem, post necem Commodi sibi visum: imo ex ipso Lampridio in *Juliano*, Cl. *Pompejanum* è secessu Tarracinensi a Juliano ad participatum Imperii, quòd gener Imperatoris fuisset, evocatum, dicentibus. Si enim à Dione visus est post Commodum occisum, si a Juliano ad consortium Imperii vocatus: non igitur sub Commodo necatus est, ut suprà Lampridius narravit, &c. Memoratur & *Pompejanus* Consul Jul. Capitolino in *Gordianis*, *Finitâ igitur sollicitudine in Africa Gordiano jam iterum & Papiniano Coss* ubi pro *Papiniano* legendum esse *Pompejano* docent ex Fastis, Codice Palatino, & membranis libroque clarissimo Puteani Casaubonus, & Gruterus.

Pompejanus, in vet. *Inscr. in Pompejano victor*; nomen equi, quo agitator vicit. Licèt enim quadrigis certaverint in Circensibus, ab uno tamen, sinistro sc. funali, victoria pendebat: quæ causa, quòd tum alibi, tum in *Inscriptionibus antiquis*, unius potissimum mentio fiat, per quem totus currus intelligitur. Sic *Inscr. Cùm Fortunatus factionis Venetæ in victore Tusco vicit*. Et, *in Abigejo victor eminuit*. Item, in *Bubalo vicit*. &c. V. supra. *Passerinus*.

Pompejanus Jupiter, colossus fuit Jovis eximiæ magnitudinis, sic à theatro Pompeji, cui vicinus stabat, dictus, teste Plinio *lib. 34. cap. 7.* ubi *Moles*, inquit, *excogitatas vidimus statuarum, quas Colossos vocantur, turribus similes. Talis in campo Martio Jupiter à Claudio Cæs. dicatus, qui idcirco vocatur* Pompejanus, *à vicinitate theatri*,

dani. V. Job. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 2. cap. 5.* Sic *Marianus* Jupiter, à Mario, qui ei templum condidit, nomen traxisse legitur, ut idem docet *ibidem.*

Pompeji Columna, uti vulgò vocatur, in ostio Maris Nigri seu Ponti Euxini, in una ex Cyaneis rupibus, è marmore vix 12. pedes alta, & proin in ... litaris potiùs usum extructa, describitur Jac. Sponio *Itinerar. ... hivetagi pag. 229. & seqq.* ubi & iconem ejus exhibet. Inscriptio baseos, in honorem Augusti facta, sic habet.

CÆSARI AUGUSTO
E. CL. ANNIDIUS
L. F. CLA. FRONTO.

Pompeji Tumulus, apud Æl. Spartianum in *Hadriano*, *Sed in monte Casio, quum videndi Solis ortûs gratia nocte ascendisset, imbre orto, fulmen decidens hostiam & victimarium sacrificanti afflavit. Peragrata Arabia Pelusium venit & Pompeji tumulum magnificentiùs extruxit.* Fuit in monte Casio, quem Κάσιον ὄρος τῆς Αἰγύπτου S. Κάσιον ὄρος τὸ Πηλούσιον, vocat Strabo, ad differentiam alterius Casii, qui in Seleucia prope Antiochiam, V. in hac voce. Dio, καὶ τὸ μνῆμα αὐτοῦ διεφθαρμένον ἀνῳκοδόμησεν. *Et tumulum ejus destructum reparavit.* Plura Appianus Ἐμφυλ. *lib. 2.* qui de illo versu in Pompejum,

Τῷ ναοῖς βρίθοντι πόσος σπάνις ἔπλετο τύμβου.

dissentit à Dione. Casaubonus ad *Spartian.*

Viri illustres.

Cn. *Pompejus*, nomen *Magni* meritus, adde: Primus Theatrum Romæ mansurum extruxit, lapide quadrato, ad exemplum ejus, quod Mitylenis viderat bello Mithridatico, ut refert Corn. Tacitus *lib. 14. Annal.* De quo sic Tertullianus *lib. de Spect. Pompejus Magnus solo theatro suo minor, cùm illam arcem omnium turpitudinum extruxisset, veritus quandoque memoriæ suæ Censoriam animadversionem, Veneris ædem superposuit, & ad dedicationem edicto populum vocans, non Theatrum, sed Veneris templum nuncupavit, cui subjecimus, inquit, gradus spectaculorum: ita damnatum & damnandum opus Templi titulo prætexuit & disciplinam superstitione illusit.* V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 5. cap. 4.* Idem Romæ primus Triumphali curru elephantos junxit, Plin. *lib. 8. cap. 2.* quem dein secutus est Cajus Cæsar, Gallico Triumpho, Sueton. *cap. 37.* Claudius, apud eundem *cap. 11.* Domitius, Allobrogibus Arvernisque superatis apud eundem, *in Nerone cap. 2.* Gordianus, apud Jul. Capitolinum, & Aurelianus, apud Zonaram *Anna. 3 Tom.* nec non Alexander Severus, apud Æl. Lampridium. Unde patet, fallit ... qui Cæcilium Metellum bello Punico victorem Elephantis triumphasse scribit: Neque enim illi currui subjecit aut jugavit, sed *duxit, populoque Rom. ostentavit*, ut videre est ex Seneca *de Brev. vitæ cap. 13.* &c. Bacchum tamen Pompejo præivisse post Indos devictos, Diod. Siculus habet *Bibliotb. lib. 4.* Tulit autem in Triumpho, victo Mithridate, hebenum, teste C. Solin. Polyhistore *cap. 55.* Idem *transtulit vasa ex auro & gemmis abacorum novem*, Plin. *lib. 37 cap. 2.* eademque victoria, pergit Auctor, *primùm in urbem murrhina induxit, primusque sex pocula ex eo triumpho Jovi Capitolino dedicavit, quæ protinus ad hominum usum transiere.* &c. V. ... laudatum Rosinum *Antiqq. Rom. passim.* In annulo *Pompeji* sculptum fuisse Leonem, Plut. *in vit.* tradit, qui & fortan in scuto ejus ... item ille *Cæsar veniens eum, qui caput Pompeji sibi obtulit, ut detestabilem aversatus est. Annulum ejus accipiens illachrymavit: Insculptus Leo erat ensem tenens.* Idque ad imitationem Agamemnonis, quem simili emblemate fuisse delectatum, docet Pausanias *in Eliacis prior.* Unde pergit Plut. *alibi: Cæteri tergiversantem Pompejum increpabant irritabantque omnes, Agamemnonem & Regem Regum appellantes, quasi nolentem deponere Imperium* &c. *in Cæs.* V. Fortun. Licetum *de Gemmis Annularibus Schem. 48 cap. 146.*

M. Pompejus, Theophanis Mitylenæi, amici à Pom..., ejus Magni & scriptione historiæ celebris, filius, inter primos Tiberii amicos censebatur, in cujus tamen sobolem quantam sævitiam Tiberius tandem exercuerit, narrat Tacitus *Annal. lib. 6.* Ex hujus posteris fuit Balbinus Imp. ut docet Jul. Capitolinus *in Maximo & Balbino: Familia vetustissima, ut ipse dicebat, à Balbo Cornelio Theophane originem ducens, qui per Cn. Pompejum civitatem meruerat, quum esset suæ patriæ nobilissimus idemque historiæ scriptor.*

Pompiliana Curia, memoratur Fl. Vopisco in *Divo Aureliano*, *Quum die tertio Non. Febr. Senatus amplissimus in Curiam Pompilianam convenisset, Aurelius Gordianus Cons. dixit* &c. Et *in Tacito*, *Die Sept. Cal. Octobris cùm in Curiam* Pompilianam *ordo amplissimus consedisset* &c.

Pompilus, fabulante Apollonio, apud Athenæum *lib 7. cap. 7.* nauta fuit vel piscator Icarius, in piscem sui nominis conversus: quod commentum ex mira piscis hujus erga navigantes affectione originem traxisse, docet Vossius *de or. & progr. Idolol. lib. 4. cap. 48.* Eundem *Nautilum* proin quoque vocat Plinius *lib. 9. cap. 29.* quem locum vidimus suprà, in hac voce. Itaque hi magno usui nautis sunt, cùm quasi navium custodes & servatores, eas comitentur, non quidem in portum usque, quod Nicol. Leonicenus *Varior. lib. 3. cap. 9.* refert; sed donec terram è longinquo præsentiant: Proin quò propiùs ad littus acceditur, eò longiùs commeantur. Qua de re sic Ælianus *de Animal. lib. 2 cap. 15. Pompili pisces pelagii, omnium maximè piscium, quos auditione accepimus, in ima sede maris versari solent: sive ipsi terram male oderunt, sive hæc illorum odia tenetur. Hi autem sic circa naves alto meantes, tanquam amici ac, cohortes tamque huc illuc saltantes filvant. Et homines quidem, qui nave vehuntur, quantum à terra absint, prorsus ignorant & ipsi etiam nautæ à terra aberrare solent. Pompili tanquam sagacissimi canes, qui propinquam præsentiunt prædam, sic terram non longè abesse ante multo sentiunt, idcirco non tanto ampliùs studio navium tenentur, tanquam eas ut persequi comitando velint. Sed quasi signo ad abeundum sublato, frequentes in altum recedunt. Unde nautæ continentem, tametsi non spectant, eam adesse, sed à Pompilis eruditi, propinquam esse sentiunt.* Quæ versu sic reddit Interpres Oppiani de Piscibus *lib. 1.*

Pompilu his habitat patri. hunc latus hoherat
Navita: quòd socium nautis se Pompilus offert,
Nomen habet: gaudet celeres per marmora euntes
Associare rates, cursum ventumque sequuntur,
Saltantes circùm ipsa latera alta carinæ:
Nonnulli puppim & curva moderamina navis
Prendunt: ast illi collecto examine multo
Pendent a prora, dicas non spontè secutos,
Invitosque trahi, nec posse obsistere contrà,
Tanto velifera navis rapiuntur amore:
Et veluti Regem vel cinctum tempora serto
Victorem textis ramis & fronde virentem
Provecti Patres & primo flore Juventus
Stipant & circùm densi lætique feruntur,
Donec Victorem sub splendida tecta reducunt:
Sic ipsi ad terram navem comitantur ovantes,
Connexi circùm densi: sed littora postquam
Aspiciunt, odium terræ immortale recordans,
Extemplo cæteres, veluti de carcere, pisces
Erumpunt: jam navem cursumque relinquunt.
Dant certum nautis signum, quòd terra propinqua est &c.

V. eundem *e d. libro*, ubi de Nautilo, quem tamen a Pompilo distinguit, ei sermo est, à quo navigandi occasionem primam hominibus datam esse, contendit: Ovidium porrò *in Halieuticis*, Plinium *lib. 32. cap. ult.* Vossium *de Idolol. Gent. lib. 4 capp. 32. 48. 49.* quorum ... ltimo, *Pompilum* ad philtra quoque utilem habitum, dictumque ἱερὸν ἰχθὺν, id est, *sacrum piscem*, ex Athenæo *lib. 7.* & Nic. Leoniceno *Varior lib. 3 cap. 9.* docet, Fortun. tandem Licetum *lib. de Gemmis Annul cap. 169.*

Pomponiana, adde: Valesio est trium Stœchadum maxima, aliàs *Meje* dicta, Gr. Μέση, quod inter Proten & Hypæam medium locum obtineret. Ita enim Plinius, qui unus & solus Stœchadum numerum, situm & nomina ... è diligentissimeque designavit *lib. 3. cap. 5. Tres Stœchades à vicinis Massiliensibus dictæ propter ordinem, quas item nominant singulis vocabulis, Proten Mesen, quæ & Pomponiana vocatur, tertia Hypæa.* Sic autem nuncupata est a *Pomponio* aliquo, quam hodieque appellationem ... truncatam atque corruptam omnino, servat, cum dicitur *la Pomegues.* Sæpe tamen, cùm *Pomponiana* sit Stœchadum maxima, ex proprio unius nomine communi omnium circumjacentium appellatione factâ, Stœchades in communi *Pomponianæ*, vulgò *Pomegues*, vel *les Pomegues* vocantur: quemadmodum Radis aliæque Sinus Aquitanici Insulæ circumjacentes, ab Olarione, proxima Insula omnium maxima, *Insulæ Olarionenses*, vel *Vliarenses* appellari solent, vulgo *les Isles d' Oleron*: & Lero ac Lerinus, aliæque Insulæ ... vocantur *Insulæ S. Margaritæ*, vulgò *les Isles de S. Marguerite*, à maxima earum Lerone sive Insul. S. Margaritæ: 4. item Insulæ in mari Britannico, à Sena, *Sein* quæ earum maxima est, *Insulæ Senenses*, vulgò *les Seins* V. Hadr. Valesium, in voce *Stœchades*

Pomponius JC. celebris, floruit sub Alexandro Sev. si fides habenda Lampridio, apud quem in Imperatoris hujus consilio dicuntur fuisse, *Fabius Sabinus Sabini insignis viri filius, Domitius Ulpianus — Julius Paulus juris peritissimus, Claudius Venatus orator amplissimus*: Pomponius *legum peritissimus, Alphenus* &c. Sed, ut bene observavit Casaubonus, multi hic inter Alexandri consiliarios nominantur Jurisconsulti, qui ætate longè antecessere runt, ut nemini obscurum esse potest, qui in Pandectarum lectione paulò diligentiùs fuerit versatus: Quæ causa est, quod Jac. Cujacius multis suorum scriptorum locis Lampridii fidem & hic diligentiam desideret. Sed absolvunt Lampridium culpæ vett. membranæ Regiæ Bibliothecæ & Puteani: quæ, præter missis, qui in vulgatis libris post Claud. Venatum recensentur, Venato statim Catilium Severum subjungunt, missis compluribus illis, quos inter ambos vulgares editiones interjiciunt. Neque tamen omnes illi subditii sunt ac adulterini, multi enim in hoc albo continentur Alex. æquales, quorum nomina recensuisse hic Lampridium, dubium non est. *Pomponius* interim ... namque licèt non constet de illius ætate accuratè, antiquiorem tamen

Alexandri principatu fuisse, certum est, cùm Ulpianus, Paulus, Marcianus, non ut æquales hujus meminerint, sed ut multo vetustioris. Ipse *Pomponius* libro singulari, cui titulum fecerat *Enchiridium*, priorum Jurisperitorum successionem ultra Salvium Julianum non persequitur. V. præfatum Isac. Casaubonum *Notas ad h.l.*

Pomptina Tribus, cum Popillia, in quas tum ii cives, qui agrum *Pomptinum* sortiti erant, tum alii novi cives, qui indies civitate Rom. donabantur, conjecti sunt, reliquis Tribubus addita est A. C. 315. vigesimo sexto loco inter illas recensita. Dicta est ab agro præfato, de quo multa Livius *lib.* 6. Sext. Pomp. Festus *Pontinam* eam appellat, & ab urbe *Pontia* sic dictam scribit, quæ in Volscis prope Terracinas fuit: Carolus tamen Sigonius apud Festum legit, *Pompsinam* Tribum, appellatam esse à *Pometia* Urbe. Meminit ejus præter Festum & Livium, Cicero *Epist. ad Attic. Tribus habet Pomptinam, Velinam & Maciam*: & Cælius ad Ciceronem *lib.* 8. *Epist. ad Fam. L. F. Pomp. Annalis*, ubi per Pomp. tribum *Pomptinam* vult intelligi Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 6. *cap.* 19.

Pomum Aureum, inter ministeria & ornamenta sacra. Hariulfus *lib.* 2. *cap.* 10. *Lampades argenteæ sex, poma aurea* 30. *calices aurei cum pateris* 2. &c. Et *lib.* 3. *cap.* 3. *Cruces majores* 5. *& minores* 8. poma *altarium* 21. *è quibus tria sunt aurea, reliqua argentea*. Item *poma gunsfanonum* 7. *ex argento auroque parata*. Apud Bernardum Mon. occurrit *pomum ceræ quod per totam noctem ardeat*, in Consuetud. Cluniac. *MSS. cap.* 10. &c. apud C. du Fresne *Glossar.* De *Pomo*, quod Impp. & Reges gestant, V. quoque suprà, in voce *Palla*. Addam hoc unum, quòd *Pomum* hoc *Imperiale* globusque aureus, Caroli V. Cæsaris dono, insignibus Palatinis, illatus est A. C. 1544. cùm Fridericus III. Ludovico fratri in Electorali munere successisset, uti refert Phil. Jac. Spenerus *Sylloge Geneal. Histor. in Fam. Palatino-Bavarica*.

Ponderandi ritus, olim in usu, in ægritudine liberorum, indigitatur in *Vita* Erminoldi Abbatis *lib.* 2. *num.* 3. *Dominus sancto suo quasi-privilegium speciale concessit, quòd pueri ægrotantes, adejus, ut fieri solet*, ponderati *sepulchrum, continuò ejus meritis convalescunt.* Nempe id moris fuit, in Communione Rom. qui etiam hodie, que in Belgio obtinet, ut ægros pueros ad Sanctorum feretra vel sepulchra appenderent & *pondus* tritico, panibus, aliave re, quam offerre Deo aut Sanctis volebant, exæquarent, additâ summâ auri argentive. Ibidem occurrit pluries & in *Miraculis* S. Ludgeri Epis. Mimigard. *num.* 41. V. quoque Wolphgangum Presbyterum *de Mirac. S. Walpurgis n.* 4. ubi *librare* pro *ponderare* usurpat, Henric. Rebdorffensem *A. C.* 1361. & qui, de obligationibus ceræ ad corporis *pondus*, agit non semel Anonymus *de Mirac.* S. Thomæ Cantuar. editus à Stapletono, *cap.* 23. 63. 73. Sic recitat Metellus in *Quirinal.* miraculum de quodam, qui *panibus & caseolis ibi se pensans*, hos postea *distribuebat egenis*. Sed de miraculis, fides sit penes auctores, nobis sufficit ritum indicasse. Idem Metellus *ibid.*

Jura tamen tenet hæc specialia,
Quòd puerilia corpora morbida,
Si fuerint ibi cum prece statuta
Pensa filo, sequitur reparatio.

Apud Car. du Fresne *Glossar.* De ritu *ponderis* suum quotannis, publico festo, exigendi Magni Indiæ Monarchæ, *Magni* vulgò *Mogolis*, memoratu digna sunt, quæ habet Joh. Bapt. Tavernier *Itiner. Ind.* De Turca captivo, sextuplum corporis sui *pondus* bis in auro, ter in argento, semel in margaritis, pro libertate, nequicquam offerente, V. Thuanum *Histor.*

Pondo, accessio vel vocis *Libra*, partiumque assis, notans *ponderales* intelligi: vel numeri, omissâ mentione Libræ, non corpora numerata, sed *pondera* & quidem Librarum, denotari indicans. Semper autem singulare est, semper casus ablativi: Ut enim omnia μονόπτωτα prius integra fuerunt, ita videntur antiqui dixisse *Pondus, pondi, pondo*, licèt neutro genere, ut *Vulgus, Rudus*, & *Ponder*, sive masculino, ut *Later*, sive neutro genere, ut *Juger*: quas duas terminationes & inclinationes ita in sequit fastidium posteriorum, ut prioris Genitivum & Dat. abolerent, alterius Nominativum & Accus. facerentque *Pondus, ponderis* &c. sed duplici Ablativo, *Pondo* & *Pondere*, quæ duo etiam usu distinxere. Modò autem adjicitur vox *Pondo* Libræ & partibus assis, ubi quoniam adhibentur eædem ad metiendum & partiendum, (sic jugerum agri & loca: sic pes, sic hæreditas, sic nummi, sic usuræ, sic tempora dividebantur) ad tollendam ambiguitatem, indicat eas Libras, selibras, uncias &c. intelligi, quibus pondera examinantur: modò sine mentione, ut dictum, partium assis seu Libræ, cum solo numero, vox invenitur, ostendens posito numero designari pondera, quæ singula sunt librarum. Plautus *Pseudolo*, *Et laserpitii Libram pondo diluunt*: ubi *Libra pondo* nihil aliud est, quam *libra pendendo* vel *ad pendendum*. Idem *Rudente*, *Neque piscium ullam unciam hodie* Pondo *accepi*. Item *Menæchmis*,

Atq; huic tot addas aureis tu Pondo *unciam.*

Macrobius *Saturnal. lib.* 3. *cap.* 15. *Plinius Secundus temporibus suis negat facilè nullum repertum, qui duas* Pondo *libras excederet* &c. *ad pondo*: V. Joh. Frid. Gronovium *de Pecunia vet. lib.* 1. *cap.* 6. & *alibi passim*. In recentioris ævi Tabb. *Pondo* ferè semper argenti libram dici; uti *Libram*, de libra aurea, observat Car. du Fresne ex *Chartis* Dagoberti R. & Ludovici I. Imp. apud Doublerum *pag.* 661. & 736.

Pondus, quòd grave est, ita dictum, quia in statera libratum *pendet*; hinc & *pensum*: magni in omnibus rebus momenti est. Unde *in Pondere, numero ac mensura* Deum omnia fecisse, Sapiens ait: & Statice, Gr. Στατικὴ, quæ aliàs Ἰσοῤῥοπικὴ seu Κεντροβαρικὴ, Lat. *Ponderum Doctrina*, vel *Æquiponderantium*, vel *de Ponderis centro*, tanto apud Eruditos in pretio est. V. Archimedis *libros* Ἰσοῤῥοπικῶν & Simonem Stevinum *libb.* 6. *de Statice seu Isorropice*, ut & infrà *suo loco*. Et quidem *Pondera* publica, in Capitolio, apud Romanos, asservari consueverunt, ut & mensuræ publicæ: sicut testatur antiquæ mensuræ inscriptio à doctis publicata in hæc verba, IMP. CÆSARE. VESPAS. VI. COS. T. CÆS. AUG. F. III. I. MENSURÆ. EXACTÆ. IN. CAPITOLIO. Ad quas mensuras *ponderaque*, tanquam ad Lydium lapidem, exigebantur privatorum pondera & mensuræ: quod cum difficile esset, multique ex libidine *pondera* & mensuras sibi componerent, instituit Valentinianus per regiones Urbis universas pondera, ut *lib.* 27. scribit Ammianus. Postea moris fuit, ut acceptas ab Imperatore mensuras ponderaque servarent vel Papa vel Senatus. Extat hinc Justiniani pragmatica sanctio, cujus *cap.* 18. jubentur dari vel suscipi species vel pecunia, *in illis mensuris*, inquit, *vel ponderibus, quæ beatissimo Papæ vel amplissimo Senatui nostra pietas in præsenti contradidit.* Atque hæ mensuræ *Capitolinæ* dicebantur vel *urbanæ mensuræ* aut *Italicæ* etiam: aliis majores, quarum vulgò usus saltem in certis rebus etiam Romæ, nedum in provinciis, &c. Hinc de amphora Capitolina Fannius in *Carm. de ponder. & mensuris*,

Amphora fit Cubus: quam ne violare liceret,
Sacravere Jovi Tarpejo in monte Quirites.

Casaubonus *ad Jul. Capitolinum*, *in Maximinis*. *Ponderum* verò nomina à Siculis accepisse Romanos, docet Salmasius *ad Solinum pag.* 650. V. *infra*. In nummis antiquitus solùm attendi *pondus* solitum, diximus suprà, ubi de *Nummo* & *Pecunia*. Nec omittendum, quòd Deos suos & Heroas ad *pondus* non raro laudant Poetæ, uti pluribus docet Casp. Barthius *ad Claudianum*; item *ad Statium Thebaid. lib.* 4. *versu* 796. alibique passim. Atque hinc est, quòd *pondus Olympi* vocat Principem Romanum, olim consecrandum, Calpurnius *Eclogâ* 4.

Ab Jove principium, si quis canat æthera, sumat,
Si quis Atlantiaci miratur pondus Olympi.

Sed hæc de re jam suprà aliquid: Addemus variarum gentium *pondera*, ex Georg. Agricola *de Ponderibus*.

Pondera Romana.

a. Libra, continet uncias 12. dicitur etiam *As* seu *Assis*, & *Pondo*. Hinc *Bilibris*, *Trilibris* &c. Item *Assipondium*, *Dupondius* &c. Ejus nota *ʃ* vulgò *lib.* Dupondii *ʃ*. *ʃ*. *β* Uncia, Libræ seu Assis pars duodecima, Varroni ab uno, notatur sic — nostris Medicis sic, ℥. Inde ortum Sescuncia, ex sesqui & uncia. Antiquisè apud Scribonium Largum sic ∞ & ejus semissis sic *ε*. Unciæ partes hæ; *Semuncia*, i. Unciæ dimidium, cujus sign. *ε*. *Duella* & *binæ sextulæ*, Unciæ pars tertia, quæ notatur hoc signo *v*. & *G* *Sicilicus* & *Sicilicum*, Unciæ pars quarta: notari solita sic Ɔ. *Sextula*, pars Unciæ sexta, cujus sign. *ſ*. *Scripulum* seu *Scrupulum*, Unciæ pars 24. Antiquis 3. vulgò sic notata ℈. *Simplium*, Scripuli dimidium. Præterea dividitur Uncia, in Denarios septem. V. hic infrà. *γ*. Denarius, septima Unciæ pars, mediocris fuit: Antiquus gravior, drachmam Atticam & dimidiam pendens; Fuit etiam levior post Claudium percussus, Atticæ drachmæ par. Sed mediocri Auctores maximè utuntur. Ejus dimidium Quinarius, seu Victoriatus. Quadrans & Sextans apud Celsum reperiuntur. *δ*. *Sextans*, sexta pars Assis, unciæ 2. Ejus nota ═ & Celso Z. *ε*. Quadrans, unciæ tres. Ejus nota X. *ζ*. Triens, unciæ quatuor: notatur ═ ═ *η*. Quincunx, unciæ quinque, not. ═—═ *θ*. Semis & Semissis, dimidium Assis, seu unciæ sex, ejus signum est *S*. etiam apud Græcos. In libra quoque, dicitur *Selibra*. *ι*. Septunx, signum habet *V*. *κ*. Bes vel Bessis, bis triens, unciæ octo, signatur ita, — *S* — *λ*. Dodrans, quasi *demto quadrante*, unciæ 9. denotatur hoc modo *S* ═ — *μ*. Dextans, unciæ 10. cujus nota *S* ═ ═ *ν*. Deconx X. & Fannio *Decuncis* X. quòd desit uncia, unciæ undecim, hanc notam habet *S* ═—═.

Pondera Græcorum, quibus illa primus Pythagoras intulit: & quidem
I. Atticorum.

a. Τὸ Τάλαντον, *Talentum*, duplex fuit: *Majus*, 80. minarum, & *Minus* 60. Eo Latini tantùm utuntur, cùm de rebus Græcis scribunt aut Græca transferunt. *b.* ἡ Μνᾶ, *Mina*, major fuit 100. drachmarum, minor 75. quæ planè abolita est. Qui Latina de Græcis vertunt, pro *Mina* substituunt *Libram*, quamvis drachmis quatuor Libra levior sit. *c.* ἡ Δραχμή. *Drachma* habet obolos 6. Alexarchus apud Athenæum vocat ἀργυρίδα, erat

tamen

tamen aurea quoque, *d.* ὁ Ὀβολὸς, *obolus*, habet chalcos sex, unde τὸ ἑξωβόλιον, ὁ ὀβολὸς &c. *e.* ὁ Χαλκοῦς, *Æreolum* & *Æreolus*, quibusdam: habet minuta 7. *f.* τὸ Λεπτὸν, *Minutum*, Senecæ *Minutia*: Pondus est minimum & indivisum. Cleopatra porrò secavit drachmam in γράμματα seu scrupula 3. Obolum in sesquilupinum, & in siliquas tres: Attici tamen γράμματος voce aut nunquam aut raro utuntur pro pondere. Nummus certè non fuit, quamvis nullum ferme genus *Ponderis* Græcis Latinisque, quo non aut numisma aut summa quædam rei pecuniariæ significetur.

II. Medicorum.

a. Μνᾶ ἰατρικὴ, *Mina Medica*, unciarum est 16. Alexandrina 20. Nota ejus μν. *b.* ἡ Λίτρα, *Libra*, nomen & *Pondus* à Rom. acceptum, habet uncias 12. drachmas 96. Notatur hoc modo λι. Λι. *c.* ἡ Οὐγγία, *Uncia*, pondus & vox Rom. drachmas habet 8. Ejus signum est, Γο. χ. *d.* ἡ Δραχμὴ καὶ ὁ Ὁλκὴ, *Drachma*, scrupulorum est 3. &c. Ejus notæ sunt Δ & λο pro Ὁλκή. Alexandrina gravior fuit, ita ut 5 earum octo Atticas vel Medicas drachmas efficerent. Interpretes Græci & Latini, Drachmam pro Denario, & vicissim substituunt. *e.* τὸ Γράμμα, *Scrupulum*, est duorum obolorum, Junioribus in usu. Ejus enim loco Vett. habuere διώβολον. Signum est Γρ. χ vel γρ. χ. *f.* ὁ Ὀβολὸς, *Obolus*, habet siliquas 3. *g.* τὸ Κεράτιον, *Siliqua*, quatuor σιτάρια habet. Signatur sic κο. *h.* Χαλκοῦς, notam habet χα. *i.* τὸ Ἀσσάριον cum *Pondus* est, duas continet drachmas: Τετράδραχμον ἡμιλίτριον. Uncia est. Σταυρὸς, idem quod Ἀσσάριον ponderat: Διωβολιαῖον verò Semuncia, post Asli lege Papyrianâ percussio, qui Varroni *Assarius*. *k.* τὸ Ἑξάγιον, *Sextula* est Romana: pro quo Στάγιον habet Nicandri Interpres, ex ς. notâ numeri senarii & ἄγιον corruptum. Nota χ. *l.* Sunt apud Medicos præterea Θέρμος, *lupinus*. Ὀρόβος, *ervigranum*: Φακὴ, *lens*: Σιτάριον, *frumenti granum* quibus non tam pondera, quàm moles, designantur. Δεσμίδιον & δεσμίδιον χειροπληθὲς, *Fasciculus* Largo, *Manipulus* Celso, quantum manus complexu sumitur, in Medicorum quoque Libris frequens est.

III. Hippiatrorum seu Veterinariorum.

a. Μνᾶ, *Mina*, unciæ 15. *b.* ἡ Λίτρα, *Libra*, est drachmarum 90 *c.* ἡ Οὐγγία. *Uncia*, habet drachmas septem & dimidiam. *d.* ἡ Δραχμὴ. *Drachma*. scrupulorum est 3. *e.* Διάγραμμα, continet scrupula 4. *f.* τὸ Γράμμα, *Scripulum* seu *Scrupulum*, habet 2. Obolos.

Pondera externa.

a. Talenta varia sunt, quæ cum universa sint pondera, non numismata, ponentur hic non incommode. Itaque Talentum *Æginæum*, Atticas drachmas 10000 continet, Æginæarum vero 6000. *Ægyptium*, pendit libras 80. *Babylonium*, fuit 7000. drachmarum Atticarum. *Byzantinum*, apud Vitruv. librarum 120. *Corinthium* Æginæo par, A. Gell. *lib.* 1. *cap.* 8. *Euboicum*, fuit 4000. drachmarum Attic. *Siculum* Talentum duplex fuit: *Vetus*, 24. minarum, *Novum*, minarum 12. *Syrium*, mille quingentarum drachmarum Atticarum fuit. *Thracium*, idem cum Byzantino. Hesychius quoque Talenta habet varia, unum librarum 100. Aliud 125. Tertium 165. Quartum, quadringentarum. Quintum, Mille centum quinquaginta. Sed cujus ista Reipublicæ fuerint, ex eo non liquet. V. quoque infrà suo loco, in voce *Talentum*. *b.* Mina Ptolemaica, continuit uncias octodecim. *y.* Drachma Ægyptia, pependit Obolum. Χ γράμματος Αἰγύπτιος est apud Script. Hippiatricos.

Hebræorum Pondera.

a. *Cicar* Sanctuarii, seu majus Talentum, continuit minas Hebræas 100 Romanas libras 250. *b.* *Cicar* Congregationis, dimidium sancti fuit. *y.* *Maneh*, Mina, pendebat siclos 60. Romanas libras duas & semissem. *d.* *Shekel*, Siclus Sanctuarii, *Gerah* 20. pendit, unciæ Romanæ semissem. LXX. vertunt 2. *drachmas*. *e.* *Gerah*, Obolus, obolum faciebat Atticum, & ejus partem quintam.

Pondera Arabum.

Apud Arabes Pondera partim Romanis, partim verò Græcis respondent. Quorum appellationes Agricola ex eorum Interpretibus collegit seqq. *a.* *Manes* i. *Mina*, duplex fuit: Una, quæ *Asiatica*, *Atanshatica*, *Ægyptia* & *Bafaria* dicta est, Medicorum Græc. Mina 16. unciarum. Alia, quam *Romanam* appellant, est, revera Alexandrina, 20. unciarum. *β.* Rotulus, Libra Romana, quam in 12. uncias dividunt. *y.* *Sacros* Uncia, sextarius semun 12. *d.* *Aureus*, est Romanus denarius, quem etiam vocant *Aonius* & *Aidanakus*: ac aliquando ponunt pro Drachma. *e.* *Drachmi*. *Aki* & *Obliginat*, unciæ pars octava. *ζ.* *Garme* & *Kermet*. Scrupulum est. *Onolosat* & *Onolum*, Obolus: *Danic* & *Danich*, Lupinus grana 8. *Kirat*, Siliqua, dimidium Lupini. *Kestuff*. Æreolum, continet grana 2. Recentioris ævi *Pondera* V. apud Car. du Fresne *Glossar.*

Ponere, apud Statium *Thebaid. lib.* 2. *versu* 82.

Qualia per Rhodopen rapido convivia cœtu
Bistones, aut media ponunt *convallibus Ossæ*

conviviorum & mensarum verbum est. Hinc mos,

festasque reponere mensas.

Hæc enim ablatiles erant Veteribus, nec *ponebantur*, nisi tempore convivii parati, uti suprà diximus, in voce *Mensa*. Aliàs, *Ponere*, pro *dicere* vel *scribere*, sicut Gr. Διαχωρίζειν, *suo quoque loco rem ponere ac digerere*, unde *Digesta*. Hinc *ponere lucrum*, apud Persium, est lucrum describere vel descriptionem lucri facere:

—— —— *Et ponere lucrum*
Artifices.

Juvenalis,

Pone *Tigellinum*, *tæda lucebis in illa*,
Qua stantes ardent.

Etiam Pictores Fictoresque *ponere* dicebantur imagines ac statuas, quas pingebant fingebantque. Horatius,

Hic saxo, ac liquidis ille coloribus
Sollers nunc hominem ponere, *nunc Deum.*

Ovidius *de Arte:*

Si Venerem Cous nunquam posuisset Apelles,
Non etiam æquoreis illa lateret aquis.

Uti scriptum in optimis membranis, reperit Salmasius, cùm vulgò legatur, *pinxisset*. γράφειν nempe tam de Pictoribus, quam de Scriptoribus, dicitur, & γράμμα non solum, quidquid scriptum, sed etiam quidquid pictum est. Hinc & *ponere* de utrisque. Sed & *ponere*, pro *induere* non unquam sumitur, unde *ponere vestem*. Græcorum more, id est, θεῖναι, ἐνδῦσαι, *induere*. Sic apud Thucydidem, θέμενοι τὰ ὅπλα, *Ponentes arma*, id est, ὁπλιζόμενοι, *cùm armarentur*. Cui contrarium est *exponere vestem*, pro *deponere ac exuere*. Græci recentiores βάλλειν ἱμάτιον, *vestem induere* dicunt; βάλλειν χιτῶνα, βάλλειν ἱμάτιον, passim apud Achmetem in *Oneirocrit.* & alios: quam Galli hodieque locutionem retinent, nam *mittere vestem* eodem significatu ponunt. Hinc itaque apud Tertullianum *de Pallio cap.* 5 in verbis illis, *quod* (Pallium) *Cratetis more nusquam vestiendo componitur*, cùm vetus editio habeat: *quod Cratetis morsum nusquam vestiendo componitur*, pro *componitur* legi jubens Salmasius *cùm ponitur*, totum hunc locum ita edendum curavit: *et enim pallio nihil expeditius, etsi duplex, quod Cratetis, mora nusquam vestiendo, cùm ponitur: quippe tota molitio ejus* &c. Quasi diceret, moram nullam in pallio vestiendo intervenire, cum induitur: nullâ enim opus arte aut artifice ad rugas eloquemandas, si quæ destructæ sint, ut in toga. Adeoque *cùm ponitur*, exponit cum induitur. V. omnino *Notas* ejus *ad l. c.*

Poneropolis, adde: Latinè *Improborum urbs*, dictâ inde, quòd Philippus 2000. hominum, qui ob improbitatem male audiebant, calumniatores, falsos testes, & causidicos ibi collocaverit, ut docet Theopompus *Philippic. Rer lib.* 15. Sic Δούλων πόλις, *Servorum urbs*, apud Sosicratem *Rerum Cretic. lib.* 1. &c. Thom. Dempsterus *ad R finum lib* 1 *cap.* 2.

Pons an ex *pendeo*, quod velut in aëre *pendeat*; an ex *pontus*; an ex *pono*, quia ad transeundum *ponitur*? propriè & communiter flumina jungit, atque è ligno, lapide, navibus, cadaveribus quoque nonnunquam, factus legitur. Eum sternendi facilis olim apud Romanos ratio fuit, ut in quo milites non secus atque alia in re bellica subinde exercebantur, cùm in Istro & Rheno, tum in Euphrate; qua de re sic Suidas in voce Ζεῦγμα: *Lata naves sunt, quibus junguntur fluvius. Recedunt autem sursum nonnihil supra eum locum, quem juncturi sunt datoque signo unam primò navem demittunt, quæ secundo flumine juxta suam ripam fertur. Quæ ubi ad locum Ponte jungendum pervenerit, sporta saxis plenam, in flumen conjiciunt, funi alligatam instar ancoræ: quo devincta navis in ripa consistit, tabulis & juncturis, quarum rerum copiam vehit subitò usque ad extensum constrata. Deinde aliam paulatim ab ea demittunt & mox aliam donec in adversam ripam pertaxerint juncturam. Navis verò ea, quæ ad hostes accedit, etiam turres habet, & portam, & Sagittarios & catapultam fert.* Sinenses, quorum industriæ vix quidquam reliquus Orbis simile habet, non flumina solùm, sed & montes *Pontibus* jungunt, sicque totum Regnum commodè pervium faciunt. Ad urbem *Hanchung* inprimis, opus illiusmodi stupendum visitur: Inter quam & Metropolim Imperii cum iter esset devium admodum & flexuosum ob montium altitudinem asperitatemque, & vallium profundas voragines; sub exitum C nœ familiæ, à Changleango Lieupangi Imp. fidelissimo ac prudentissimo Duce montium hæ asperitates, ac præcipitia omnia æquata sunt, ut hostes fugientes an everteret. Incredibili itaq; celeritate ingentique opere omnes hi montes in plana deducti, qua in re multa centena hominũ millia, totumq. exercitum suum desudare jussit, singulis turmis certâ operis parte assignatâ, quam perficerent viamque planam redderent, exsurgentibus utrinque quasi ad perpendiculum parietibus è monte factis, adeoque altis, ut in cœlum attolli viderentur vixque via ipsa lumen ab alto allapsum admitteret. Alicubi dein ligneis trabibus, asseribusque stratis, de monte ad montem *Pontes* struxit, intra ipsas montium rupiumque commissuras exterebratis exsculptisque foraminibus, quibus trabes impositæ sustentarentur. Præcipuè ubi torrentes ex montibus delapsi quasi viam sternebant. quorum semitam sæpe secutus est. Albi, ubi valles latiores, columnæ adhibitæ: Atque hujuscemodi *Pontibus* tertia fere viæ pars constat tantâ subinde per intervalla altitudine, ut fundum voraginis absque horrore vix aulis inspicere. Viæ latitudo 4. Equites capit, & tub-

inde reficitur pro iter facientium commodo: quâ de causâ certis intervallis vici tabernæque dispositæ sunt. Ne verò viatoribus per præcipitia forte ex *Pontibus* dilabendi aliquod immineat periculum, addita sunt utrinque podia, fulcraque lignea aut ferrea. Longitudo *Pontis* est ab urbe præfata, usque ad Metropolitanæ eam partem, quæ spectat ad Occasum, ubi 30. circiter stadiis ab Urbe distat ejus finis. Sic ergo cùm prius vix sufficerent itineri 2000. stadiorum, jam octingenta solùm superanda. Vocant autem *Pontem* eum Sinenses *Cientao*, i. e. *fulcrorum viam*. Sic ad Urbem *Changte*, pons est ex monte ad montem à Natura ipsa protensus. In prov. *Suchuen*, Chingtæ metropolis regio partim plana, partim montibus extuberans, per tridui iter supra centum lapideis *pontibus* structis, tota ex facili permeatur, &c. Sed nec hunc *Pontium* usum Romanis fuisse ignotum, docent *Pontes milliarii*, seu *tabellarii*, de quibus sic vetus Inscr. *Viam. fecei. ab Regio ad Capuam. & in ea via, pontes omnes. miliarios tabelariosque poseivei.* Ubi Gualterus *Pontes Milliarios* interpretatur columellas, numero milliarium insignitas: *tabellarios*, lapides, minori, quàm milliaria, intervallo distantes, positosque ut illis adjuti viatores commodiùs equos insilirent; Gronovius verò qui miratur meritò *Pontes* esse columnas, & *tabellas* lapides, intelligit è tabulis seu asseribus *Pontes* mille pedum longitudine, quibus opus erat propter vias voraginibus torrentibusque interruptas, *de Pecun. vet. lib.* 1. *cap.* 3. Apud Hebræos quoque vias, præsertim ad Civitates Refugii ducentes, ut magis permeabiles essent, *Pontibus* subinde junctas fuisse, notavimus suprà, ubi de *Asylis*. Ut alios *Pontium* usus, ut in quibus Principes quandoque ad colloquia convenisse: Romanos in Comitiis suffragia tulisse, unde Prov. *de Ponte dejicere*, ortum &c. legimus, in præsens tacitus prætercam. V. Auctorem *Sinæ & Eur.* (qui Adamus fuit Preyelius) *cap.* 26. *cui tit. Pontes*, ut & *infrà*.

Pontes quidam celebriores, ex eodem.

In Europa.

α. Alcantara, & Segovia, nobilissimis in Hispania, ubi 700. *Pontes* numerantur, superbiunt. β. Anienem fluv. quatuor jungunt *Pontes*: 1. *Mamolus* vulgò dictus, primùm ab Antonino Pio factus; dein à Mammæa Alexandri matre restitutus ac marmore sumtuosè est exornatus. 2. Paulo inferiùs viam Nomentanam jungit. 3. Succedit infra, in via Salaria, 3. ab Urbe mill. à Narsete, victis Gothis, constructus. 4. Tiburi, quàm Romæ, propinquior, ubi moles rotunda, & præclarum in marmore *Pontis* T. Plautii Silvani elogium. γ. Aureliæ in Gallia, Ligeris *Ponte* stratus est lapideo, per mediam Insulam, in quo Johannæ Darciæ virginis monumentum. δ. Bajarum medium intervallum & Puteolanas moles, 3600. fere passuum, *Ponte* conjunxit Caligula, contractis undique onerariis navibus & ordine duplici ad anchoras collocatis, perjectoque aggere terreno, ac directo in Appiæ viæ formam. Hinc in nummo hujus Imp. æreo, *C. Cæsar. Aug. Germ.* P. *M. T. P.* in una parte: in altera, *Terrâ marique victor*, ob molem hanc factam, legitur. ε. Cæsar Rhenum ponte junxit diebus 10. ζ. Caligula, V. hic paulo suprà. η. & θ. Constantinus M. anno Imperii sui 10. circa Coloniam Agrippinam, Rheno *Pontem* imposuit, non tam, ut Francos coerceret, quàm ut gloriam Imperio ac reverentiam limiti conciliaret. In cujus medio præcelsa turris, & transmitteb. t subsidiarios in Dubium. *Operis ac molis immanitate stupendum* vocat Broelmannus. Fuit autem ex lapide. ι. Dresdæ, *Pons* insignis Albim Saxoniæ jungit, par Londinensi. κ. Hispania, 150. fluvios, & in iis 700. *Pontes*, in quibus nobilissimi Segoviæ & Alcantaræ, habere fertur. λ. Isara, in finibus Allobrogum, *Ponte* uno die facto, à Planco Imp. stratus est. μ. Istrum, *Ponte* lapideo vinxit Trajanus Imp. cujus pilæ 20. è lapide secto & quadrato, altitudine 150. pedum, latitudine 60: inter se 170. pedes distabant fornicibus devinctæ Sabellico crassities in singulis pilis erat 60 pedum: Ipse *Pons* stadia habuit 7. pedes 230. Ejus postea superiora Adrianus dirui jussit, an æmulatione in optimum Principem, an Barbarorum metu? V. Dionem. ν. Ligeris, Aureliæ *Ponte* lapideo junctus est, in quo Puellæ Aurelianensis, quæ Galliam sub Carolo VI. ab Anglis tantum non oppressam dicitur liberasse, statua cernitur. ξ. Londini, in Anglia suprà Tamesim *Pons* est adeo latus, ut hinc inde exædificatis domibus habitetur. Numerantur in eo 20. concamerationes ac pilæ. ο. Muldava, fluv. Bohemiæ, apud Pragam, *Pontem* habet longum cubitos 872. latum ad excipiendos quatuor currus simul procedentes, totus è quadrato saxo; quo vix alius in Europa celebrior. Habet sedecim fornices amplissimos. π. supra Narem, prætergressi Narniam, apparent à dextris admirandi *Pontis* fornices, qui duos præcelsos & abruptos montes, subterlabente flumine, conjungere solebat. Factum ab Augusto Procopius memorat: supersuntque etiamnum ex lapide quadrato prægrandi reliquiæ. ρ. Praga, V. hic *suprà*. ubi de Istro. σ. Rhenus, à Jul. Cæsare *Ponte* 10. dierum spatio junctus est, quem ipse prolixè describit. Iterum à Constantino M. V. *suprà*. τ. Segovia, unum ex pulcherrimis Hispaniæ *Pontibus* habet, ut & Alcantara. υ. Severinum opp. est in Valachiæ & Transylvaniæ confinio, prope quod magnificas *Pontis* à Trajano extructi reliquias etiamnum conspici Paulus Jovius tradit. φ. Tiberinus *Pons* haud procul Ocriculo conspicuus fuit, ubi hodieque prægrandes quædam pilæ supersunt, quibus is sustinebatur. Fuit unus quaterno omnè numero, quos Octavianus Augustus Viâ Flaminiâ perinsignes & magnificos ædificavit. χ. Trajanus, apud Dionem, lapideum super Istrum *Pontem* fecisse legitur, qui cùm pulcherrima alia Principis ejus extent opera, ipse tamen reliqua omnia facilè superavit. Auxit operis difficultatem flumen magnum ac vorticosum, fundusque ipse infidus ac limosus: cùm nec avertere ejus cursum ullo medio licuerit. Pilas habuit è lapide secto ac quadrato 20. ipse à cit. ripa ad ulteriorem stadiorum 7. Vide quæ suprà hic dicta: ubi de *Moldava* & *Severino*.

In Sinis.

α. *Canchen* Urbs, pontem longissimum navibus 130. incumbentem habet: quarum una sic comparata est, ut facilè aperiatur clauda turque pro navium transitu, ubi portorium solverint. β. *Changchen* Urbs, *Pontem* habet, totum ex secto lapide ad 36. altissimos & maximos porrectum arcus tantæ latitudinis, ut utrinque ædiculas cum Institorum tabernis sustineat. γ. *Changte* urbs, cavernam ingentem propè habet, ante quam pons est ex monte ad montem ab ipsa Natura protensus. δ. Prope *Chegan*, ad ripam, *Fi* pons est, de monte similiter ad montem, unico extructus arcu, *Pons volans* incolis dictus, cujus long. 40. est Sinens. perticarum, h. e. 400. cubitorum, altitudo 50. ε. Sub *Chingchen*, ad *Queitung*, est magnificus lapideus *Pons*, in multos divisus arcus, & ad 100 perticas extentus, totus ex secto lapide. ζ. Chingta, V. *suprà*. η. *Cinan*, metropolis Xantungæ, *Pontes* lapideos numerat non paucos, in quibus *Pehoa* pluribus est fornicibus arcuatus, qui Ins. cognominem in lacu *Taming* jungit. θ. Focheum, Metropolis Fokienæ, *Pontem* habet superbissimum, supra maris sinum, cujus long. 150 perticarum, lat. sesqui perticæ: totus ex albo constans lapide, supra 100. altissimis arcubus insignis est, hinc inde cancellis ac podiis, debitis intervallis, supra lapideas bases, ex lapide eleganti opere cælatis leonibus, ornatus. ι. *Gangni*, civ. Kiangsiæ, *Ponte*, qui *obsequii & obedientiæ* dicitur, superba est. Constat ex lapide, multis arcubus fornicibusque distinctus, è quo dicissimorum Parentum filia vidua, quæ illum extruxit, cùm abi ... vidisset, se in aquas præcipitem dedit. κ. *Hanchung* Urbs, stupendi operis habet pontem, de quo *suprà*. λ. Sub Janpinga urbe, in *Xa* pons est tecto coopertus, planè magnificus, in quo multæ tabernæ. μ. Kienninga Urbs similiter supra *Min* fluv. velocissimum *Pontem* habet tecto coopertum & Institorum tabernis refertum: Cujus pilæ omnes ex secto lapide altissimæ, reliqua ex ligno. ν. ad Lipingam, in Queichea prov. pons est *Tienseu*, q. è *cælo factus*, qui ex uno constans lapide torrentem *Tanki* jungit: latus 2. perticas, longus 20. ξ. *Loyang*, pons est in urbe *Civenchen*, cui nullus par, nullius secundus in orbe, quà patet universus. Long. 360. perticarum, Lat. sesquiperticæ est; extruxit Urbis Præfectus *Gaijang*, super fluv. vehementissimum ac altissimum *Loyang*. Totus ex eodem secto nigricanteque est lapide, nullum habens arcum seu fornicem, sed pilas supra 300. quarum omnes maximi navigii habentes figuram, utrinque in angulum desinunt acutum, ut minus assilientis aquæ vim sentiant. In suprema lapidum coagmentatione à pila ad pilam 5. iique æquales lapides spatium, quod ea latum est, occupant: quorum quivis ad 18 longus est passus communes, & 2. omnino latus ac totidem altus; sicque similes omnino & æquales hi ingentes illæ lapideæ, ut sic dicam, trabes, sunt 1400. Ne verò transeuntes è *Ponte* labantur, podia ex eodem lapide utrinque cum leonibus, qui basibus insistunt suis, adstructa sunt similiaque plura ornamenta addita. ο. Ad *Picie* Occid. partem supra profundissimam vallem, crassissimis ferreis catenis annulos aliquot ita hamis uncisque ex utraque parte montium firmarunt, ut superimpositis asseribus *Pontem* injecerint Sinenses; qui, cum plures simul transeunt, titubat, non absque transeuntium, ob subjecta præcipitia, horrore. π. *Sigan*, Metropolis Xensiæ *Pontes* habet 3. supra *Guei* fluvium, omnes pluribus iisque altissimis arcubus constantes cum podiis, ferreis trabibus, leonum statuis similibusque ornamentis, ad soliditatem simul operis & splendorem. ρ. *Sinchen* civ. Nankingæ, *Pontem* habet, aquis innatantem, ex 35. magnis constantem navibus, quas ingentes è ferro catenæ vinctas tenent, &c.

Pons Aureoli, adde: Ita enim Trebellius Pollio *in Trig. Tyrannis*: *Hunc eundem Aureolum Claudius, interfecto jam Gallieno, apud eum pontem interemit qui nunc pons Aureoli nuncupatur, atque illic tyrannum, sepulchro humiliore donavit.* Addit que, *extat etiam epigramma Græcum in hanc formam*,

Donat sepulchro victor post multa Tyranni
Prælia, jam felix Claudius Aureolum.
Munere prosequitur mortali & jure superstes
Vivere quem vellet, si pateretur amor.
Militis egregii vitam qui jure negavit
Omnibus indignis & magis Aureolo.
Ille tamen clemens, qui corporis ultima servans,
Et pontem Aureoli dedicat & tumulum.

Quo

Quos ille, insulsos certè admodum & ineptos, à Grammatico quodam, qui ita ex Græco illos transtulerat, se accepisse, ait. Ipsum verò Epigramma in vet. Inscriptionum volumine, invenit Casaubonus, quod, ut descriptum est è lapide, qui est in agro Mediolanensi, ita habet.

ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΑΥΡΕΟΛΩ ΜΕΤΑ ΔΗΙΟΝ ΑΡΒΑ ΚΑΙCΑΡ
ΤΑ ΚΤΕΡΕΑ ΘΝΗΤΩΝ ΩC ΘΕΜΙC ΕΝΔΙΔΟCΙ
ΤΩ ΓΑΡ ΚΑΙ ΖΩΗΝ. ΑΛΛ' ΟΥΚ ΕΘΕΛΗCΕ ΦΡΟΝΗΜΑ
ΠΑCΙΝ ΕΠΙΡΗΤΟΙC ΤΟΝ CΤΡΑΤΟΝ ΑΝΤΙΒΙΟΝ
ΚΕΙΝΟC ΔΕ ΟΙΚΤΙΡΜΩΝ ΚΑΙ ΣΩΜΑΤΟC ΕCΧΑΤ' ΟΠΙΖΩΝ
ΑΥΡΕΟΛΟΥ ΓΕΦΥΡΑΝ CΤΗCΑΤΟ ΤΗΝΔΕ ΤΑΦΗΝ.

Atque ita quidem Trebellius: Aurelius verò Victor Aureolum non occisum, sed victum eo loci, neque à Claudio, sed à Gallieno, scribit: *Aureolum*, inquiens, *Gallienus apud pontem, cui ex eo Aureoli nomen est, fusum acie, Mediolanum coëgit.* V. Casaubonum ad *l.c.* sed & Salmasium, qui, inter alia hanc in rem præclara, Græca ista sic vertit:

Claudius Aureolo, post Martia prælia, Cæsar
Humana ut lex est, debita justa dedit.
Huic vitam & voluit: diris infensa tyrannis
Militis haud potuit mens generosa pati.
Hinc pius, atque suo cineres dignatus honore,
Aureoli pontem condidit & tumulum, &c.

Pons Cuppis factus, occurrit apud Jul. Capitolinum in *Maximinis*, *Ponte itaque cuppis facto Maximinus fluvium transmisit & de proximo Aquileiam obsidere cœpit.* Ubi glossam in margine appositam habuit codex antiquus, *id est, navibus.* Sed falsus est: *Cupæ* enim quidem navis etiam genus sunt, sed non in hoc loco, ubi grandia vasa vinaria significant, quorum usus in pontibus contexendis & tumultuariis tabulatis extruendis fuit: ut apud Dionem in *Nerone*. Ἐν μὲν τῷ μέρει καὶ ἐπὶ τῷ ὕδατι τά τε κεράμια τὰ ξύλινα τὰ μεγάλα ... Quæ κεράμια ξύλινα, μεγάλα, vasa vinaria, lignea, ingentia Dionis, *cupas* hic appellat Capitolinus, Gallis hodieque *cuves*, Salmasius *ad Capitolin.* V. quoque suprà, in voce *Cupa*. De *Ponte ex Utribus*, V. eundem *ad Solinum pag.* 1266. & 1267. ut & infrà.

Pons Fabricatus, *Pont Favergé*, locus Galliæ, ad Supiam fluv. *Suippe*, inter Albam Ripam *Auberive*, & Cellam *Celle*. Hadr. Valesius in *Supia*.

Pons Naumachiarius, ab Augusto extructus, & postquam concrematus esset, *ex larice in Rhætia cæsa*, *à Tiberio refectus*, memoratur Plinio *lib* 16 *cap.* 39. V. Hier. Mercurialem *de Arte Gymn. lib.* 3. *cap.* 13. ubi agit *de Navigatione ac Piscatione*.

Pons Petreus, *Pierrepont*, vel potiùs *Pompierre*, vicus est non ignobilis, in sylva ac monte Vosago, positus ad flumen Molam, inter castella Motam, *la Mote* & Novum Castellum *Neuf Chastel*. Ejus meminit Greg. Turonensis *lib.* 5. *cap.* 18. Nobilis est Guntchramni & Childeberti Regum colloquio, A. C. 577. habito in confinio Burgundiæ atque Austriæ. Hadr. Valesius in voce *Petræ Pons*.

Pons Saravi, Germ *Sarbrucken*, Gallis *Sarbruc*, opp. est nobile Germaniæ, ad Saravum fluv. qui apud Augustam Trevirorum in Mosellam effluit, à *ponte* ibi super eum structo, nominatum: Caput Comitatûs cognom. sub Comite è familia Nassovica. Ex Ludovico enim Com. Nassovio, mortuo A. C. 1627. nati VVilhelmus Ludovicus *Pontem Saravi*: Johannes VVisbadam cum Idstenio, & Ernestus Casimirus VVeilburgum, nacti, totidem lineas dedere. Genuit autem præf. VVilhelmus Ludovicus, qui obiit A. C 1640. ex Anna Amelia Badensi, Cratonem, natum A. C. 1621. denatum A. C. 1642. Joh. Ludovicum qui natus A. C. 1625. maritus Dorotheæ Catharinæ Palatinæ, habitat in *Otweiler*: Gustavum Adolfum, natum A. C. 1632. qui, ductâ uxore Eleonorâ Clarâ Hohenloicâ, sedem habet in *Ponte Saravi*; Volradum, qui natus A. C 1635. habitat in *Usingen*: Annam Julianam uxorem Friderici Com. Palatini in *Zweibruck*: Carolam, uxorem Ludovici Eberhardi C. Leiningensis, & Annam Sibyllam, uxorem Aug. Philippi D. Holsatiæ. V Hadr. Valesium *Not. Gall* in voce *Saravus*, & Phil. Jac. Speneruni in *Theatro Nobilit. Europea*, ubi de *Nassovica Fam.*

Pons Sulgæ, vel *Sorga*, Galliæ locus, apud Hadr. Valesium, in voce *Pons altus*.

Pons de Vaux, nomen illustris Familiæ in Burgundia Comitat. cum tit. Comit. primùm, inde Ducatûs, ramus Stirpis Gorrevodiæ, de qua V. suprà, in hac voce.

Pontes, vulgò *Pons*, locus Galliæ, in Santonibus, ad amnem in Carantonem influentem, cujus meminit Guilielmus de Nangiaco his verbis: *Dominum Reginaldum de Pontibus, ad Regem in Villam de Columbariis, distantem à Pontibus 1. leucâ venisse, & publicè, coram Baronibus Regis, fecisse homagium Comiti Pictavensi A. C.* 1242. V. iterum Valesium in voce *Pontes Icauna*.

Pontes, in Campo Martio. Romæ, tumultuariè extruebantur, cùm Comitia erant indicta, ut per eos in Ovile seu Septum Centuriæ irent, suffragia ibi sua laturæ. Erant itaque viæ angustæ seu mensæ potiùs, præsertim post legem Mariam, quæ *Pontium* similitudinem haberent: numero 35. pro numero Tribuum, si Tributa; 193. verò, pro ratione Centuriarum, si Centuriata Comitia essent. Quod ideo institutum, ut per suum singulæ *Pontem* suffragium ferrent, neve, si ponte unico omnes Tribus Centuriæve transire cogerentur, moræ vel confusioni locus esset. Erant autem iis impositæ duæ cistæ oblongæ, una in capite *Pontis*, altera in fine, quibus custodiendis certi homines in Comitiis præerant, qui Plinio teste *lib.* 33. *cap.* 2. *Nongenti* sunt appellati. Sortitione igitur inter Tribus & Centurias de prærogativa factâ, Magistratus in Tribunali sedens, per Præconem, Prærogativam Centuriam ad suffragium vocabat, quæ de loco, in quo constiterat, per *Pontem* suum discedebat in Ovile, ibique suffragium ferebat; sequentibus dein reliquis, qualibet per suum pontem. Stabant autem in *Pontis* initio Diribitores, qui tabellas singulis ministrabant; quarum unam Ovile ingressuri, in alteram cistam, à Rogatoribus propositam, conjicerent: donec, totius Centuriæ tabellis collectis, educerentur suffragia, cui rei Custodes adhibebantur. V Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 6. *cap.* 14. & *lib.* 8. *cap.* 2. Hinc patet facilè, quo sensu accipiendum sit Prov. *de Ponte dejicere*; nempe *suffragii jure privare, ad suffragium non admittere*, denotat: Unde *Pontes* hos, in Campo, non super aquam extructos, eosque de illis deturbatos, *Non ut periclitarentur tales de vita, sed ne suffragarentur in Comitiis*, ait Joh. Saxonius *in Orat. pro Roscio*.

Pontica prov. Asiæ Minoris terminus à Septentrione, ut Agrippa & Missi Theodosiani statuerunt, adeoque Asiæ propriè sic dictæ, cujus duas partes idem Agrippa fecit, *Citeriorem* & *Ulteriorem*, ambitu comprehensa non est: longè majoribus terminis Asiam circumscribente Strabone, qui eo nomine intelligi voluit, quidquid intra Ponticum, Ægeum & Cilicium maria concludebatur, ad instar Peninsulæ, *lib.* 11. Verùm ille Geographicè situm terrarum & marium rationem magis sequitur, quam Politicam dispositionem provinciarum, quæ aliud suadebat. Is itaque *Ponticam prov.* Asiæ nomine involvit, quæ *Diœcesim Ponticam* postea fecit, ab Asiana diversam, quâ Galatia, Paphlagonia & Cappadocia, Armenia minor & Pontus Polemoniacus comprehendebatur. Sed & Augusti temporibus Bithynia, Propontis & *Pontica* pars prætoria fuit provincia, ab Asiæ speciali appellatione separata &c. Salmasius *ad Solinum p.* 807

Pontica Terra, apud Zosimum Panopolitam, in confectione admirabilis illius tincturæ, quàm Ὕδωρ θεῖον vocabant, Τὸ δὲ ὕδωρ τὸ καλούμενον ... καὶ γῆ Ποντικὴ, καὶ Ἀττικὴ καὶ Ἀρμένιον καὶ ... : Sinopis est vel Pontica rubrica; de qua V. infrà in *Sinopis*.

Ponticæ, apud Solinum & Plinium, gemmæ sunt, à patria sic dictæ, genere diverso. *Quippe aliæ aureas, aliæ sanguineas habent stellas & eæ quidem inter sacras habentur: nam quæ ostentationi potiùs, quàm usui deliguntur, non guttis aspersæ sunt, sed longis colorum ductibus liniantur*, Solin. *cap.* 13 Nempe, quæ aureas aut sanguineas habebant stellas, amuleti vice gestabantur: reliquæ, quæ ad ornatum tantùm & ostentationem habebantur, lineis erant distinctæ, non guttis stellatæ. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 187.

Ponticon, Poëmatis de Maritimis rebus, à Julio Solino compositi, titulus, cujus fragmenta supersunt. C. Barth. *Animadversion. ad Papinium Statium lib.* 5. *Sylv.* 3. *vers.* 188. V. de eo Salmasium *Prolegom. in Solinum*.

Ponticulus, structura supra tumulum demortui, in *ponticuli* speciem. *Lex Sal. tit.* 57. § 3. *Si quis aristatonem, h. e. staplum super mortuum missum capulaverit, aut mandualem, quod est structura, sive selave, qui est* ponticulus, *sic ut more antiquorum faciendum fuit* &c. apud C. du Fresne *Glossar.*

Ponticus Stratus, seu *Pontilis stratus*, apud Vegetium, tabulatum dicitur, quo stabuli pavimentum constratum est. Unde Græcia recentior ποντιλοῦν verbum finxit, pro *ponte sternere*, vel pontilem stratum facere. Mauricius, ποντιλοῦσι ... Eadem ποντίλον vel ποντίλιον dixit *pontilem stratum*, seu *pontem*. Nam & *pontem* pro hujusmodi stratu seu tabulato posuere. Glossæ, Ποντίλιον, *pontem*. Uti Plinius, ubi de Arabibus Ascitis, *Arabes*, inquit, *Ascitæ appellati, quoniam bubulos utres binos sternentes ponte, piraticam exercent sagittis venenatis.* Vocat *pontem* tabulas junctas & utribus superstratas. Quod *contabulatas crates* Solinus appellat *cap.* 56. Inde postea ποντίλα usurparunt, pro quibuslibet tabulatis, quamvis non ad speciem pontis strata essent, sed suspensa. Leo *in Tacticis*, ἢ ποντίλια, ... ξύλα κρεμαζόμενα &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1266. & 1267.

Pontifex, nomen maximi fuit apud Romanos Sacerdotii, cujus potestas amplissima: qua de ultimam Numæ institutionum sonare, tradit Dio *lib.* 2. Dictus non à *Ponte faciendo*, quemadmodum Varro tradit *de L. L.* inquiens: *Pontifices ego à ponte arbitror*

bitrar dictos. Nam ab iis sublicius est factus primùm, & sæpe restitutus, quum ideo sacra & uls & cis Tiberim non mediocri ritu fiant. Nondum enim tum pons fuit ullus, qui refici potuerit, demumque post Numæ tempora ab Anco Martio pons primùm Tiberi est impositus. Sed fortè à vetustissima sacrorum ratione, quæ ad pontes fierent: quod tamen eadem ratione refellitur, ut annotavit Sabellicus *lib. 3. Enn. 2.* Potius autem, à *posse* & *facere*, ut Q. Scævola apud præfatum Varronem contendit, *Pontifex enim est, qui potest facere*, id est, *sacrificare, lib. 4.* Horum quatuor primitus à Numa instituti (quorum princeps Martius fuit, Marci filius, Vir Patricius) & è Patriciis electi, numerum ordinemque retinuerunt, usque ad annum U. C. 454. quo, Q. Appulejo Pansâ & M. Valerio Corvo V. Coss. Q. & Cn. Ogulnii Trib. Pl. legem tulerunt, ut numerus Augurum & *Pontificum* augeretur, & pars eorum ex plebe esset. Sic octo *Pontificum* numerus factus est, qui usque ad L. Sullæ Felicis Dictaturam mansit. Tum is, inter multa, quæ aut abrogavit, aut addidit, *Pontificum* quoque Augurumque collegium ampliavit, ut essent 15. Pontifices, & totidem Augures, Florus *Epit. 89.* Ex quo Sullæ instituto duplex *Pontificum* ordo factus est: Primi enim octo & duo deinceps, qui in eorum locum cooptati sunt, *Pontifices majores* appellati; reliqui verò septem, *minores Pontifices* dicti sunt, quorum passim & apud vett. Scriptores & in vetustis Epigramm. mentio fit. Universus illorum cœtus, *Collegium* vocatus est, ut ex Cic. *Or. ad Pontif. pro Domo* ac *de Haruspp. respp.* & ex antiquis Inscript. colligere est. A' Collegio itaque *Pontificum* primorum successores cooptari soliti sunt, usque ad ann. U. C. circiter 450. Non enim Comitiis à Populo creabantur, donec Cn. Domitius Cn. F. Ahenobarbus Tr. Pl. *Pontificibus* offensior, quòd alium, quàm se, in locum Patris sui cooptassent, lege latâ, jus Sacerdotum subrogandorum à Collegiis ad Populum transtulit, ut Cic. *in Rullum*, & Tranquillus *in Nerone*, tradunt. Quam cùm L. Sulla Dictator, plebi parum æquus, abrogasset: restituit M. Tullio Cicerone, M. Antonio Coss. Tit. Labienus Tr. Pl. teste Dione *lib. 37.* Postea tamen, sub Augusto, iterum abrogatâ lege Domitiâ, Collegiorum primò, deinde Romanorum Principum arbitrio, *Pontifices* & reliqui Sacerdotes, cooptari cœperunt. De muneribus ac dignitate verò *Pontificum*, ita Dionys. *lib. 2. Pontifices*, inquit, *de omnibus causis ad sacra pertinentibus judicant, tam inter Magistratus sacrificos, quàm inter privatos homines: utraque leges de sacris arbitratu suo condunt: & Magistratus, penès quos ceremoniæ sunt ac sacrificia, Sacerdotesque omnes examinant: Ministros quoque sacrorum in officio continent, ne quid contra solennes faciant ritus, à profano etiam & imperito vulgo consuluntur de cultu Deorum ac Geniorum, aliisque religionibus, quòd si quem animadvertant, præscripta sua contemnere, eum mulctant pro delicti magnitudine. Ipsi nullius potestati sunt obnoxii, nec tenentur ad reddendam rationem vel Senatui vel Populo. Id genus Doctores, sive sacri Doctores, sive sacrarum legum Consulti, sive sacrorum Custodes rectè dicendi sunt: ego Hierophantas nostris appellari dixerim.* V. quoque Ciceronem, *Or. pro Domo*, ubi inter alia, *omnis Reip. dignitatem, omnium salutem, vitam, libertatem, aras, focos, Deos, Penates, bona, fortunas, domicilia, eorum sapientiæ, fidei potestatique commissa ac credita esse*, ait. Et paulo pòst ad Lentulum, unum ex Pontificibus: *Te appello*, inquit, *Lentule, tui Sacerdotii sunt tensæ, curricula, præcentio, ludi, libationes, epulæque ludorum. Vosque Pontifices, ad quos Epulones Jovis O. M. si quid est prætermissum, aut commissum, afferunt: quorum de sententia illa eadem renovata, atque instaurata celebrantur.* &c. Iisdem, sicut Magistratibus quibusdam Patriciis, Consulibus, Prætoribus, Dictatoribus & Interregibus, jus fuisse, Populum ad Curiata Comitia vocandi, ex eo patet, quòd Flaminum inaugurandorum causâ Comitia istiusmodi indici solerent, idque ad *Pontificum* pertinerct officium. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 6. cap. 4.* Nec defuere ipsis Lictores, & fasces, Lictoris insignia, qua de re sic Gutherius *lib. de vet. jure Pontificio*: *De Lictoribus Seneca Pater*, „Non sine causa, *inquit*, Sacerdoti Lictor apparet. His tamen „publici solùm Sacerdotes utebantur cum Vestalibus, ut Pon„tifices, Augures, Quindecimviri, Flamines. Namque Liviæ, „quum Augusti sacerdos Senatusconsulto constituta est, decre„tum, Ῥαβδούχῳ χρῆσθαι ἐν ταῖς ἱερουργίαις, ut Lictore in sacrificio „uti posset, nihil ad veterum sacrorum rationem facit, quæ, ut „cætera, adulatione mutata est ac depravata. Lictor Pontifi„cum in antiquis Inscr. est Apparitor. Fragmentum marmoris „in via Appia, Apparitori Pontificum. Parmulario. Iidem „Pontificum Calatores dicti, καλάτορες ἱερῶν, qui & Comitia „calabant & à Pontificibus sacra facturis præmittebantur, ut si„cubi viderent Artifices adsidentes, opus suum prohiberent, ne „Deorum attaminarent ceremonias. V. Fortunium Licetum *de Lucernis, lib. 6. cap. 103. ubi Lucernam Sepulchralem Sacerdotis, Lictorem habentis, explicat.* Duravit autem *Pontificum* Collegium, usque ad Theodosii Sen. tempora, quibus, Religione Christianâ omnia jam obtinente, Imperatoribusque antiquæ superstitioni adversantibus, uno edicto Sacerdotum omnium reditus fisco applicati sunt, ut Zosimus docet. Omnium supremus unus erat, qui & *Maximus* dicebatur, quo de V. hic *infrà*, & plura in hanc rem, apud A. Gellium *passim*, & Joh. Rosinum *lib. 3. cap. 22.* A' *Pontificibus* dicta *Pontificum* seu *Pontificia cœna*, in Prov. abiit, de lauta supra modum ac magnifica, ut apud Horatium aliosque videre est; Angl. *a feast for an Abbot*: Pro qua *Cœna adjicialis* quoque, nonnunquam dicitur. Lipsius tamen *Adjicialem* legi & intelligi eam vult, quam *in aditu honoris* quivis Magistratus exhibere solebat, *de magnit. Rom. lib. 4. cap. 9.* Meminit cœnæ *Pontificiæ* Metelli Macrobius *Saturnal. lib. 3. c. 13.* ubi, postquam ordine enumerasset eos, qui accubuissent, pergit: Cœna hæc fuit; Ante cœnam echinos, ostreas crudas, quantum" vellent, peloridas, spondylos, turdum, asparagos: subtus gallinam" altilem, patinam ostrearum, peloridum, balanos nigros, balanos" albos. Iterum spondylos, glycomaridas, urticas, ficedulas," lumbos capraginos, aprugnos, altilia ex farina involuta, murices" & purpuras. In Cœna sumina, sinciput aprugnum, patinam" piscium, patinam suminis, anates, querquedulas elixas, lepores, al" tilia assa, amylum, panes Picentes. Quod cum jam seculo 4. Da" masus Romæ Episcopus imitari inciperet, unde Ammianus Marcell *lib. 29. Adeptus* (nempe Pontificatum) *felicissimi fiunt, ut rumque convivia regales superant mensas*; Prætextatus Præf. Urbis, *ludens*, inquit Hieron. *ad Pammachium*, dicere solebat ad Damasum, *Facite me Romæ Urbis Episcopum, & ero protinus Christianus*, &c.

Pontifex Aquarum, memoratur Servio *ad Æneidem 12. Juturna fons est in Italia saluberrimus* — *Huic per Aquarum Pontificem sacrificari solet. Cui Lutatius primus Templum in Campo Martio fecit. Nam & Juturnias Ferias celebrant, qui artificium aqua exercent* &c. denotatque summum Aquarum Inspectorem. Unde *Pontificum* nomen longè amplius patuisse, quàm vulgo notum sit, & *Pontificium*, quodlibet officium, quamlibet potestatem, designasse, docet Juretus *Notis ad Symmachum lib. 7. Epist. 27.* V. quoque Casp. Barthium *Animadvers. ad Papinium Statium lib. 4. Sylv. 5. vers. 35.* Ὑδάτων Ἐπιστάτην hujusmodi Magistratum nominatum fuisse Athenis, dicemus infrà, voce *Præses*.

Pontifex Maximus, apud eosdem Romanos, dicebatur unus ille, qui reliquorum supremus erat, à Numa itidem institutus, cui, ut Dionys. tradit, *maximarum rerum, quæ ad sacra & Religionem pertinent, curam judiciumque commisit, eumque vindicem esse jussit contumaciæ privatorum & Magistratuum.* De ejus creatione sic Livius *lib. 1. Minoribus Pontificibus creatis, Numa Pontificem deinde Maximum, Numam Marcium, M. F. ex Patribus legit, eique sacra omnia exscripta exsignataque attribuit: quibus hostiis, quibus diebus, ad quæ Templa sacra fierent, atque unde in eos sumtus pecunia erogaretur. Cætera quoque omnia publica privataque sacra Pontificis scitis subjecit, ut esset, quo consultum plebs veniret, ne quid divini juris, negligendo patrios ritus peregrinosque adsciscendo, turbaretur. Nec cœlestes modò ceremonias, sed justa quoque funebria placandosque Manes, ut idem Pontifex edoceret, quæque prodigia fulminibus, aliove quo visu missa susciperentur atque curarentur.* Festus eundem ait *Judicem atque arbitrum rerum divinarum humanarumque fuisse.* Idem historiæ scribendæ munus habuit impositum, uti discimus ex *Tacito* Fl. Vopisci. Quod M. Tullius confirmat *de Oratore lib. 2. Erat initiò historia nihil aliud, nisi Annalium confectio: cujus rei memoriæque publicæ retinendæ causâ, ab initio rerum Rom. usque ad Mucium Pontificem Max. res omnes singulorum mandabat literis* Pontifex Maximus, *referebatque in album & proponebat tabulam domi, potestas ut esset Populo cognoscendi: iique etiam nunc Annales maximi nominantur.* V. Casaubonum & Salmasium *Notis ad Vopiscum d. l.* &c. Creabatur is ex Collegio *Pontificum*, non quidem Collegarum cooptatione, ut in cæteris Sacerdotiis mos erat, sed Populi Comitiis Tributis, ut idem Livius docet. Multo etiam tempore non nisi ex Patribus creatus est, donec postremò omnibus honoribus Plebi communicatis *Pontifex M.* quoque ex Plebe primus creatus est T. Coruncanius. Post quem multi tam Patricii, quàm Plebeji, id fastigii adepti sunt, usque ad Jul. Cæsarem. Quo mortuo, in ejus locum, *Pontificatum M.* per vim invasit Lepidus, post cujus obitum Sacerdotium id suscepit Augustus, quod vivo Lepido licèt oblatum sibi constanter rejecerat, teste Suetonio. Decens autem visum fuerat, eum, qui totius Imperii possessionem esset adeptus, ipsam quoque supremam rerum divinarum auctoritatem, quæ hoc munere continebatur, habere. Quare, post Augustum, omnes Romani Principes seu Impp. *Pontificatum Max.* vel susceperunt, vel se *Pontifices M.* appellari, passi sunt: ut Constantinus, Constantius, Valentinianus, Valens & Gratianus: qui, Christianæ Religioni addicti, quanquam a munere abhorrerent, ejus tamen titulum elogiis suis adscriptum non sunt aspernati. Donec, qui ultimò hic nominatus est, Gratianus, edicto proposito, *Pontificem* se *Max.* appellari vetuit: quo facto ea Sacerdotii dignitas in Imperatoribus est extincta, Zosim. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 3. cap. 22.* Sedes *Pontificis M.* regia, eique Flamines quoque, & ipse Rex sacrorum subjectus fuit. Idem *alibi*. Transiit postea ab Impp. hic titulus ad cujuslibet Ecclesiæ Episcopos, quos moris fuit vetusti & in multa tempora durantis, appellari vulgò *Pontifices summos*, *Summos*

Anti

Antistites, *Summos Sacerdotes*, *Maximos Pontifices* &c. Anacletus *Epist.* 2. *Unde liquet, quòd summi Sacerdotes, i. Episcopi, à Deo sunt judicandi.* Paulinus *Epist. ad Romanianum*, *inter Augustini* 36. *Iam vero sibi summus Christi Pontifex Augustinus videbitur.* Eucherius ad Salonium, *Cùm in illic beatissimi Hilarii, tunc Insulani tyronis, sed jam nunc summi Pontificis doctrina formaret.* Neque id ab initio tantùm, sed & recentiori ævo. Sidonius Apollinaris vix unquam aliter: *Epist.* 11. *lib.* 4. *de Mamerco & Claudiano fratr.*

Nam de Pontificis tenore summi,
Ille insignia sumsit, hic laborem.

Idem *lib.* 7. *Epist.* 5. *Bituricas ancreo civium petitus advenis, consessis evocationes titubans Ecclesiæ status, quæ nuper summo viduata Pontifice, utriusque professioni ordinibus ambiendi Sacerdotii quoddam classicum cecinit.* Et *lib.* 8. *Epist.* 15. Aconium vocat *Maximum consummatissimumque Pontificem.* De Hattone Moguntiacæ Ecclesiæ Antistite, Witikindus *Gestorum Saxonic. lib.* 1. *Summus*, ait, *Pontifex mittitur ad sedandam tam ingentem discordiam.* Sic Theganus *de Gestis Ludovici Imp. Jamdudum illa pessima consuetudo erat, ut ex vilissimis servis summi Pontifices fierent.* Et quidem id tituli quid significaret, docet Opt. Milevitanus *lib.* 1. qui, *Apices & Principes omnium* Episcopos vocat. Ignatius item *ad Trallian.* cùm inquit, Τί γάρ ἐστιν ἐπίσκοπος, ἀλλ᾽ ἢ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας ἐπέκεινα πάντων κρατῶν, ὡς οἷόν τε ἄνθρωπον κρατεῖν, *Quid est Episcopus, nisi is qui prætergressus est omne imperium & potestatem, quique omnibus imperat, quantum quidem homo imperare potest.* Tandem vero titulum hunc, ut & *Papæ* ac *Apostoli*, Romæ Episcopus soli sibi vindicavit, neque in tota hodie communione Latina alius *Pontificis M.* titulo insignitur, quàm qui Romæ sedem suam habet Præsul: cujus insigne Cidaris *Pontificia* est, ut dicitur *in præf. ad opus de attributis Rom. Pont.* cui tit. est, *Corona aurea supra mitram.* Continet illa triplicem coronam, supra simplicem Episcoporum mitram, inventum, ut plerisque visum, Bonifacii VIII. V. Anton. Mazaronium *lib. de* 3. *Pontif. coronis*, & Carol. Paschalium *de Coronis lib.* 9. *cap.* 14. ac *lib.* 4. *cap.* 21. Alii tamen à Paulo II. gestamen hoc primùm inductum nonnulli, antiquius quidem, sed ab eo, cum exolevisset, fuisse revocatum, contendunt, V. Jacobum Cardin. Papiensem *Comm. de rebus Pauli II. lib* 2. Sed his missis, integumentum Pontificii capitis quasi ustrinum est Camelaucus, quo de V. præter alios Anselm. Solerium *de Pileo sect.* 13. & suprà in voce *Pileus.* Calceamenta *Pontificum* non semper eadem fuere: Primi caligis seu sandaliis Apostolicis leguntur usi: à quorum crassitie ac ruditate, ad linteos udones se transtulerunt, dono, ut quidam volunt, Constantini M. Postremò sandalia purpurea, crucis aureæ ornamento insignita, adhibere cœperunt, V. Ben. Balduinum *de Calceo*, *cap.* 27. *ubi usum Sandaliorum Pontificum Sylvestri I. Martini I. Henrici I. ex Angelo Rocca ultima editio præbet spectandam*, ut & infrà: de Jure *Pontifices Rom.* eligendi, diximus alibi. De *Pontifice summo* Hebræorum, cujus non nisi umbra ad Romanos quædam sparsa est, V. infrà in voce *Pontificalis Dignitas*, item *Sacerdos summus.* Commentaria *Juris Pontificii* vett. Romanorum, scripsit Labeo Antistius, quem librum citat Augustinus *de Civ. Dei lib.* 4. & 8. V. quoque Festum, & Anton. Thysium JC. *Not. in A. Gellium lib.* 1. *cap.* 13.

Pontificales Ceremoniæ, in inauguratione Pontificis Rom. hæ sunt: Cùm in Synodo Rom. sub Stephano IV. celebratâ statutum sit, non posse eligi in Pontificem, qui Presbyter, aut ad minus Diaconus non sit; si occurrerit, Diaconum novum in Papam consecrari (ut aliquando accidit) observari solent ceremoniæ sequentes. Nimirum, Papa tunc comparet ad ordinationem, indutus amictu, manipulo, cingulo, pluviali & mitrâ in capite; quæ deponitur, quando Episcopus ordinans facit impositionem manus, stans ipse, & Papâ in throno sedente: qui tamen erigitur, quando ab Episcopo stolam accepturus est. Mitrâ tamen coopertus ac sedens, librum Evangeliorum tangit. Si in Sacerdotem esset consecrandus, V. suprà *Presbyter*: Si in Subdiaconum, V. *Subdiaconus.* Si in Episcopum; tunc solitæ exhortationes atque interrogationes omittuntur, atque consecrans, dum litaniæ dicuntur, Papæ benedicens, stare debet sine baculo & genuflexi duo Assistentes. Dum ponitur illi super humeros liber, sedet in throno sine mitra Pontifex, ordinans verò stat: quod & in unctione capitis ac manus observatur, nec baculum in manu tenet; sed tantum annulum, quem dum illi Episcopus ponit, osculatur Papæ manum. Quo imposito, accedunt Cardinales ad illius pedis, manus & faciei osculum, ac idem facit Episcopus ordinans, à quo, tempore Offertorii, stans Episcopus, recipit faculas, panem & vinum, sine mitra, & manum offerentis Pontificis osculatur, Papâ in throno sedente, qui tandem à Cardin. Diacono accipit pallium, cum consueta verborum formula, &c. V. Christophorum in *Ceremoniali.* Sed ante omnia statim ac Pontifex electus est, in Cathedra collocatur, & ponitur annulus piscatoris in digito, novoque nomine sibi assumto, confestim primus Diaconus Cardin. illum populo divulgat. Electus verò in Pontificem, depositis Cardinalitiis indumentis, induitur veste candidâ laneâ vel sericâ, juxta temporis exigentiam, ac caligis ejusdem coloris, cum calceamentis rubris, in quibus acupictæ sunt aureæ cruces. Præcingitur cingulo rubeo aureis floccis, atque bireto, rochetto, amictu, albâ, cingulo ornatur & stolâ ad collum pendente, si sit Sacerdos, seu ad sinistrum humerum, si sit Diaconus: si autem nullum habeat ordinem, stola non ponitur. Mox in sede positus, à Cardinalibus croceis indutus adoratur, denuo osculando ejus pedem, manum & genam; defertur illi interea pluviale, mitraque pretiosa (de quo tegminis genere suprà) Sic indutus ad sedendum ponitur super Cappellæ Altare, ubi iterum, ut suprà, post alteram adorationem, Cardinales eum osculantur. Tunc patefactis Conclavis valvis, ubique lætitiæ sonitus acclamationum, campanarum, tormentorumque bellicorum auditur. Atque sic in sede collocatus, processionaliter, præcedente Vaticanæ Basilicæ clero, concomitantibus Cardinalibus indutis rochetto & cappâ magnâ, ad eandem Basilicam S. Petri defertur, populoque conclamanti benedicit, tandem super Altare majus deponitur ibique sacrum Collegium denuo illum publicè ordinateque adorat, & singuli ternam adorationem, ut suprà, complent. Interim Purpuratorum Decanus genu flexo insonat *Te Deum*, quo à Musicorum Choro expleto Decanus super Pontificem nonnullas preces recitat, post quas Papa solenniter populo benedicit. In die autem Coronationi destinato, dum Papa ad Vaticanam Basilicam defertur, Ceremoniarum Magister immediatè Pontificem antecedens, defert in manibus duas oblongas arundines, in quarum unius vertice stuppa habetur, in alterius culmine parva candela, quâ stuppam accendens dicit: *Beatissime Pater, sic transit gloria mundi*, eamque ceremoniam ter repetit. Ciacconius tamen in *Vita* Benedicti XII. à iis XIII. Antipapæ, aliam quandam ceremoniam antiquitus usitatam refert, in coronationis actu Pontifici hæc verba dici consuevisse aiens, *Pater Sancte, non videbis dies Petri.* Sed eam nec in Canonibus, nec in pervetustis Ceremonialibus reperiri, contendunt Macri Fratres. Usus verò spargendi ad Lateranum monetas, in Pontificis inauguratione, antiquus est, ut iidem probatum eunt, ex Baronio *ad A. C.* 867. *num* 143. & 144. Plura hanc in rem facientia, V. apud præfatos Fratres, Dominicum & Carolum Macros *Hierolexico*, in voce *Papa.*

Pontificalia, Episcopalia ornamenta, vestimenta. *Chronicon* Montisfereni A. C. 1222. *Quod etiam suis viribus manus tentare ausus est, videlicet ut ei* Pontificalibus *uti Papa permitteret.* Nam & Episcopos olim *Pontifices*, imò *Pontifices* seu *Sacerdotes summos*, dici consuevisse, docet & C. du Fresne ex *LL.* Wisigothorum, Longobardorum, *Capitul.* Caroli M. *vett. Formulis*, & Baronio ad A. C. 397. *num* 61. In specie sic dicuntur, quibus ipse Pontifex Rom. utitur, de quibus aliquid superiùs, addemus hic quædam alia. Indumenta Bonifacii VIII cujus sepulcrum detectum est A. C. 1605. talia erant, ut inter alia refert Joh. Mucantius, apud Torrigium *pag.* 373. *Vidi*, inquit, *dictum corpus integrum conservatum in dicta capsa lignea, in qua fuerat sepultum per* 302. *annos: facies tantùm ejus aliquantulum consumta erat, ita ut nec nares, nec labia, sed tantùm mentum appareret & dentes. Habebat in capite mitram albam admodum parvam, &, ut conjecturare potui, ex tela bombacina; corpus indutum erat omnibus* Pontificalibus *indumentis, i. caligis, sandaliis ex tela aurea, in summitate acutis, sine cruce, rochetto longo albo, stolâ, cingulo, dalmaticâ tunicellâ, planetâ amplâ sericeâ coloris nigri, phanone & pallio, quod consumtum erat: sed plumbum apparebat & pendebat fere usque ad pedes, spinulæ tres gemmatæ, manus ejus chirothecis albis acu factis & margaritis ornatæ erant & annulum pretiosum digito gestabat, atque zaphirum valoris (ut dixerunt aliqui)* 30. *scutorum* &c. Quoad reliqua Papæ indumenta, V. hic passim, in vocibus *Birrus*, *Camelancium*, *Camisanus*, *Cappa*, *Cingulum*, *Compagi*, *Crocea*, *Epigonatium*, *Mandyas*, *Orale*, *Pedules* &c. & de his omnibus fusè agentes Macros Fratres in *Hierolexico.* Non induitur autem Pontifex sandaliis, subcinctorio, chirothecis & fanone, die Veneris sancto, &c. De *Pontificali* ornatu Sacerdotis Summi Hebræorum, dicemus *infrà.*

Pontificalis Dignitas, in V. Testam. certæ familiæ fuit adligata. Et quidem primus Hebræorum Pontifex fuit, ex tribu Levi, frater Mosis: cujus duo filii *Eleasar* & *Ithamar*, binas constituerunt familias Sacerdotales, quarum prior tantùm *Pontificalis* fuit. Numer. *cap.* 20. *vers.* 28. *Et exuens Moses Aaronem vestibus ipsius, induit eis Eleazarum filium ipsius. Et mortuus est Aaron ibi in vertice montis.* Turbata autem postea successio hæc videtur, cùm Heli Pontifex Ithamarides fuisse credatur. Sed posteri ejus Pontificatu rursus exciderunt, Salomonis tempore, per Abiatharem: eoque amoto, ad veram stirpem honor iste postliminio rediit, per Zadocum Eleazaridem. 1. Regum *cap.* 2. Post captivitatem dein Babylonicam, iterum hic aliquid turbatum, cùm, *Ducum* extincto nomine, qui priùs præfuerant, *Pontificatus* non quidem ad aliam familiam translatus, sed cum Principatu primùm, exin cum Regno, præter divinam institutionem, conjunctus est. Liberato enim ab Antiochi tyrannide populo, Alcimoque mortuo, populus sui juris factus, Judæ Maccabæo, filio Mathatiæ Sacerdotis, e statione seu classe Sacerdotali Joaribi,

2. Chronic. *cap.* 24. *vers.* 7. & 1. Maccab. *cap.* 2. *vers.* 1. *Pontificatum* tradidit; quo cùm per quadriennium functus esset, fortiter vendicans jura patria, infelici in prælio cecidit, Pontifex idem & Princeps. Ei successit Jonathas primò, inde Simon, ambo fratres ejus: postea Simonis filius Joh. Hyrcanus, idem simul Pontifex & Ethnarcha; cujus fil. Aristobulus, misso Principis nomine, Regium usurpavit, Asmonæorum Principum, qui omnes Principes simul Pontificesque fuere (quod posterius illorum munus legitimum planè fuit, non interruptâ per eos legitimâ Pontificum successione) ultimus. Exceperunt itaque Principes Maccabæos, ejusdem familiæ Reges, qui *Pontificatum* cum Regno retinuerunt, usque ad Hyrcanum Alexandri Jannæi R. ex Alexandra, filium, cui Pompejus, à fratre Aristobulo pulso, Pontificatum & Ethnarchiam reddidit. Sed paulo pòst, ab Herode, Asmonæi stirpitus sublati sunt, postquam Pontificatus & Principatus in eorum domo hæsisset per 130. circiter annos. Franc. Burmannus *Synops. Theol. christ. Part.* 1. *lib.* 4. *cap.* 38. Cæterùm, ut quædam hic, de *Pontificali* apud Hebræos dignitate ac prærogativa, adspergam, *Pontifex* Max. eorum extra Synedrium Magnum judicari non potuit, uti legitur in Misna, *tit. Sanhedrin. cap.* 1. quod ad capitales causas nonnulli restringunt, dictitantes, in pecuniariis eum Triumvirali (seu, ut volunt aliqui, Vigintiuniusvirali) foro, ut privatum quemlibet, sed non sine temperamentis aliquot, subfuisse: Inter quæ illud inprimis erat, quòd pro lubitu Procuratorem (quem אנטלר *Entoler* vocabant) ipsi constituere licebat, neque ipse in jus vocatus se sistere cogebatur, ut alia omittam. Interim tanta ejus apud omnes fuit sanctitatis opinio, ut ab actionibus quibuscunque in eum instituendis judiciisque ferendis abstinentiores essent, neque temerè is à quoquam in jus raperetur. Hinc nec ad juramenta forensia aliave præstanda adigebatur, nisi Regi Israëlis in jus vocato testimonium ejus prodesse posset: quemadmodum de Flamine apud Romanos Diali idem in usu fuisse, legimus apud Gellium *lib.* 10. *cap.* 15. Neque alii constituebant *Pontificem*, quam Synedri LXXI. quorum etiam solorum erat controversias, circa *Pontificum* successionem obortas, decidere. Eundem autem, si ritè constituendus esset, aiunt debuisse esse *præstantiorem cunctis fratribus suis Sacerdotibus in decore, in viribus, in divitiis, in sapientia & in vultu*, Maimonid. *Halach. Celi hammikdash cap.* 5. §. 1. Et habebat Vicarium סגן *Segen* vocitatum, sub cujus potestate, quantum ad functiones præstandas, cæteri omnes Sacerdotes suberant: quique & ipse habebat unos aut plures *Cathicolos*, qui vicarii ejus erant, sicut is Pontificis. Quos omnes similiter Synedrium M. constituebat; quod etiam simul creabat *Amarcalos* minimùm septem, i. Ostiarios atrii Templi, quod nec aperire fas erat, nisi cuncti simul adessent. Sed & his suberant tres minimùm rerum sacrarum Quæstores, Hebr. dicti גיזברין. V. Seldenum *de Synedriis Vett. Hebr. lib.* 3. *cap.* 8. Nec omittendus ritus, quo sacra disciplina à Synedrii M. delegatis aliquot Pontifici Max. paulo ante festum Expiationum, mense *Tisri*, sequiori ævo, quotannis tradi solebat. Stante nempe Templo primo, qui in *Pontificatum* successere, Viri erant adeò doctrinâ ac pietate præstantes, ut suum satis, absque Synedrorum ope, plerumque munus præstare edocti essent. Sub Templo autem secundo, cùm septiduo ante Festum præfatum, ex more vetustissimo, Pontifex, ut tanto sacrificio in universi Populi expiationem peragendo, quotidianâ consuetudine, magis idoneus redderetur, se in Templi Conclave פלהדרין dictum, receperat (quoniam tum sæpe sacrorum imperiti eò dignitatis evehebantur) mos erat, ut Synedri aliquot à Synedrio M. delegati, dierum illorum quolibet ei prælegerent totum munus ejus, in die illo magno expediendum, quemadmodum in Levitico præscriptum est. Etiam imperabant ipsi, ut lectioni ipse assuefieret iteraretque, ne quid rituum insciens fortè prætermitteret, rituumque formulas eum docebant: Nam & eo die omnigena sacrificia ab ipso solo offerenda erant. Manè dein diei Parasceves, constituebant eum in porta Templi Orientali, & transire faciebant coram illo juvencos, arietes, agnos, ut inde mactandi formularum memoriam firmaret. Eodem die tradebatur Senioribus aliquot è Sacerdotibus, qui thymiamatis eum edocerent ritum, sed non sine juramento, de thymiamate in Sancto Sanctorum ritè offerendo, ab eo præstito Senioribus, à Synedrio delegatis, &c. Deducebatur autem è domo sua in Templum splendidissimâ pompâ annui, comitante Synedrio M. simul cum Rege & Sacerdotum choro, & quidem septem diebus ante edictum Expiationis festum, apparari solebant, in domo illius urbana, sellæ *Patri Synedrii & Principi & Pontifici Max. & Segeni & Regi, & præter has septuaginta argenteæ septuaginta Synedris. Et qui natu major ex Sacerdotibus erat, assurgens sermocinabatur coram eo* &c. salubria eidem instante officio monita ingerens, promittente Pontifice, cuncta se præstiturum ritè: quo facto Rex eum sermone demulcebat mitiore, nec sine magnis promissis, postquam è Templo esset reversus. Proclamabatur dein, *Pontifex Max. jam ad Conclave suum in Templo.* Tum primò, *ibant ante eum ex Regibus Israëlis oriundi, quoniam quisque ut Pontifici propior erat, loco incedebat honoratiore. Et post eos omnes ex Regibus domûs Davidicæ* —— præcone exclamante ante eos, *Tribuite honorem domui Davidicæ.* Sequebatur familia Levi, nec sine præconio pari. *& primores eorum cuncti vestibus induebantur hyacinthinis, ex serico, & Sacerdotes candidis itidem ex serico* ואחריהם. *& post eos Cantores & post eos, instrumenta Musica pulsantes. & post eos tibicines & post eos Janitores, & post eos suffituum curatores, eodemque ordine aularum textores, Custodes templi, Quæstores, Bibliothecæ Præfecti & post eos omnes artifices sacri. & post eos Septuaginta Synedri, & post eos centum Sacerdotes, manibus habentes virgas argenteas, ut viam sterniorem redderent, & post eos Pontifex Maximus, & post eum omnes Presbyteri generis Sacerdotalis bini.* Ut quidem, apud Seldenum præfatum *cap.* 11. §. 7. tradit Salomon Ben. Wirga, in *Sephet Sephat Jehuda fol.* 45. 1. & 2. in versione Georgii Gentii p. 382. &c.

Pontificium, titulus honorarius, quo Pontifex seu Episcopus compellabatur olim, Avitus Viennensis *Epist.* 15. *Probatæ hominque pietatis est, ut, de causis ad Pontificium vestrum pertinentibus, meum quoque consilium consulendum esse ducatis.* Occurrit non semel in *Epistolis* Nicolai I. Johannis VIII. & aliorum; item in *Actis* Synodi Rom. A.C. 853. &c. Car. du Fresne *Glossar.* V. quoque Macros Fratres *Hierolexico*, & suprà in voce *Pontifex Equarium.*

Pontii de Leon, illustris Hispaniæ Familia, in Bætica prov. floret. Initio anni C. 1430. Petro *Pontio* Leonensi, ex Domino de *Marchena*, Com. Metellini seu *Medellin* titulus datus; dein ille in Civitatem Arcuensem (*de Arcos*) translatus est A.C. 1441. Ejus filiorum primus Johannes genuit Rodericum & Emanuelem, quorum ille Marchio *de Cadiz* creatus est, dein Dux *de Cadiz*, tum *de Arcos*: pater Francisce, Ludovico *Pontio de Leon* Dn. de *Villagarsia* & March. *de Zara* (filio Petri & Ludovici, Roderico primo, ut dictum est, Comite nati, nepoti) nuptæ. In horum liberis Franciscus posteritatem habuit, in oppido *Xerez de la Frontera*: sed major Rodericus Dux *de Arcos*, March. *de Zara* & Com. *de Casares* ac reliquorum, in quos illi tituli propagati sunt, fuit sator. Iste (Emanuel, Johannis alter filius) *Comes de Baylen* à Rege appellatus est; sed A. C. 1618. ultimus ex ejus posteris Petrus Com. *de Baylen* improlis decessit: Unde ob successionem controversiæ ortæ. Reliquorum series ita habet: Petrus *Ponce* seu *Pontius de Leon*, Dominus *de Villagarsia*, pater fuit ex Leonora (fil. Laurentii Suarezii *de Figueroa*) Ludovici *Ponce de Leon*, March. *de Zara*: quo & Franciscâ agnatâ genitus Rodericus *Pontius de Leon*, Dux *de Arcos*, Mariam sibi junxit Gironam (Johanne Tellezio Girone Com. Urennæ, defuncto A. C. 1528. genitam) atque ex ea suscepit Ludovicum Christophorum *Ponce de Leon* Duc. *de Arcos*, maritum Mariæ Toletanæ (fil. Laurentii Suarezii *Figuerea* Com. *de Feria*) & ex ea patrem Roderici I. *Ponce de Leon* Duc. *de Arcos*, cujus, ex Teresia *de Zuniga*, filius Ludovicus *Pontius de Leon* March. *de Zara*, è conjuge Victoria Toletana Columna (fil. Petri *de Toledo Osorio* March. *de Villafranca*, Duc. *de Fernandina*) suscepit Rodericum II. *Pontium de Leon*, Duc. *de Arcos* & Fratres. A. C. 1622. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobil. Europ. Part. II pag.* 73. & *in ind.*

Pontivus Pagus, *le Ponthieu*, memoratus *in append. Chronici* Fredegarii, quum Ebroinum dicit, persequentem Theodoricum Francorum R. vel potiùs Leudesium, Majorem Domûs ejus, *Crisciacum villam in Pontivo*, venisse: Pontiva prov. Alcuino *de vita Richarii*: magna pars est veterum Ambianorum, inter Suminam & Alteiam amnes jacens, Comitatûsque appellatione veteri nobilis. Unde rectè & Ludovicus & Carolus Franc. RR. in *Capitulis* suis pagum hunc cum Ambianensi conjungunt. Minùs rectè suspicatur Cluverius, à *Pontibus* in Æthici *Itiner.* memoratis & ostio Alteiæ proximis, nomen ei datum, quum nomen Pontivi pagi vel *Pontiu* Gallicum sit, uti *Tellau* & *Vimau*, atque à Pontibus, *Pontinus* vel *Pontanus* potiùs, quàm *Pontivus* fieret. In eo Haimonem Ducem, sedem habuisse, discimus ex *lib. de Vita S. Jodoci* & *B. Fursei*, unde colligere est, idem huic pago, quod Campaniæ Gallicæ contigisse, ut de Ducatu postea Comitatus fieret. Hodie corruptè *Ponticum* dicitur, quod vide, & plura de eo apud Hadr. Valesium *Not. Gall.* in voce *Pontivus pagus.*

Pontonaria, in Monasteriis, præpositura seu officium fuit, cui *pontaticorum* seu *pontagiorum* (uti recentior ætas vectigalia in *pontium* transitu exigi solita appellavit) recipiendorum cura incumbebat. Ejus meminit Innocentius III. *lib.* 13. *Epist.* 55. apud C. du Fresne in *Glossar.* & Macros in *Hierolexico.*

Pontones, apud Cæsarem *lib.* 3. genus Gallicarum navium, quæ cum onerariis eædem, V. Goveanum *Var. Lection. cap.* 36. Meminit earum Isidorus quoque *lib.* 19. *cap.* 1. cui *Pontonia* dicuntur, *navigia fluminalia tarda ac gravia, quæ non nisi remigio progredi possint*, &c. Præcipuè autem earum usus fuit, in trajiciendis fluminibus, Paulus *in l.* 38. *ff. de servit. rust. præd. Diversum, si pontonibus trajiciatur*, Et infrà, *Quia via consummari solet, vel usque ad civitatem, vel usque ad viam publicam, vel usque ad flumen, in quo pontonibus trajiciatur*, Spiegelius apud Ioh. Calvinum *Lexic. Jurid.* Cujusmodi navigia hodie *Bacs* Gallis ap-

pellantur, quæ pontis vicem præbent, &c. Sed aliud vox sonat apud Baudovin. in *Vita S. Radegundis cap.* 10. ubi de miraculoso vini augmento sic dicitur: *Ubi vinum novum advenit, quod cellarium implevit, se tonella satisfecisse credidit: antè pontones & tonnæ defecerunt, quàm hæc, quæ beatæ in omnibus fecit voluntatem.* Hic enim *Ponto* dolii species est, fortè ex Gall. *Bonson.* Car. du Fresne *Glossar.* & Macri Fratres *Hierolex.*

Pontus Polemoniacus, accessit Imperio Rom. sub Nerone, unde huic pomœrio addendi jus quæsitum. Flav. Vopiscus *in Aureliano. Pomœrio autem nemini Principum licet addere, nisi ei qui agri Barbarici aliquâ parte Romanam Rempublicam locupletaverit. Addidit autem Augustus, addidit Trajanus, addidit Nero, sub quo* Pontus Polemoniacus *& Alpes Cottiæ Romano nomini tributæ.* Est autem pomœrium, *locus intra agrum effatum per totius Urbis circuitum, pone muros regionibus certis determinatus, qui finem faciebat Romani auspicii*, apud Gellium. Hoc, inquit Vopiscus, nemini mutare aut ampliare licuit, nisi parte aliquâ Barbarici agri Imperio adjectâ. Unde in præcedd. Aurelianum quidem, *muros urbis Romæ dilatasse, nec tamen pomœrio addidisse*, ait, utpote qui nihil ex solo Barbarico Reip. adquisivit: Nempe pomœrii terminos non nisi Augurum consilio (quorum erat effari determinareque fines, intra quos in Urbe auguria captarentur atque agerentur) moveri fas erat, idque ab illis solùm, ut dictum, qui Imperium auxissent. Ita ergo Aurelianus muros urbis dilatavit, ut ambitus ille, quo urbem ampliavit, minimè intra pomœrii antiqui fines in agendo urbano augurio observaretur. Quemadmodum mons Aventinus, quæ pars urbis nec longinqua nec infrequens erat, diu extra pomœrium fuit, quòd in eo monte cùm auspicasset Remus, irritas aves habuerit, donec à Claudio receptus tandem & intra pomerii fines observari cœptus. Similiter Antoninum Caracallam, sub quo urbem ampliatam esse *accessione viæ Novæ*, scribit Victor, pomœrium novis regionibus terminasse atque ampliasse, non dicunt Auctores. *Ponto* ergo *Polemoniaco* Rom. Imperio addito, pomœrio addidit Nero, cujus moris etiam Tacitus meminit *Annal. XII. Pomerium auxit Cæsar more prisco: quo iis, qui protulere Imperium, etiam terminos Urbis propagare datur* V. Salmasium *ad Vopiscum l. c.*

Popæ, Ministri sacrorum apud Romanos, qui hostias victimasque ligabant, ac cultrum, aquam molamque parabant, & reliqua sacris necessaria laureatique & succincti, atque ad ilia usque nudi, eas ante aras deductas feriebant. Unde Suetonius *Caligulâ, Admotâ altaribus victimâ succinctus* Poparum *habitu cultrarium mactavit.* Et Spartianus *Getâ, Percussit hostiam Popa.* Non enim victimam jugulabat ipse Sacerdos, sed *Popa*, seu Victimarius, qui victimæ adstans, subinde dicebat, *Agon'?* id est, *Agone?* Seneca *Contror. 3. lib. 2. Filius cervicem porrigat, carnifex manum tollat, deinde respiciat ad patrem, & dicat,* Agon', *quod fieri solet victimis.* Unde Agonali Festo nomen, uti quidem videtur Ovidio *Fastorum lib.* 1. Sic & apud Israelitas Levitæ Paschales agnos jugulabant, sanguinem verò spargebant Sacerdotes, 2. Paralipom. *cap. 30. vers.* 17. & *cap. 35. versu* 10. 11. *Popâ* verò victimam jugulante, alius vase sanguinem excipiebat, quod Atticis σφάγιον dictum, Homero ἀμνίον, Latinis *patera* &c. Quia autem *Popæ* hostiarum visceribus probè se curabant, hinc gulosi habiti, & *Popæ venter* Persio dictus est popino seu helluo. Eorundem fraudes, quibus non raro factum, *ut victimis mactatis modò cor, modò caput extorum, aut nescio quid aliud deesset, ad Athenæum* observavit Casaubonus pluribus, V. quoque Ciceronem *de Divin. lib.* 1. & Hadr. Turnebum *Adversar. l.* 18. *c.* 5. & *l.* 30. *c.* 7. nec non infrà, voce *Victimarii.* Vocis originem quidam ex *popina* per syncopen; alii ex *Papa*; nonnulli ex voce Gr. πόποι, quæ Dryopum linguâ *Dæmones Deosque* notat; quidam ex πέπτω, i. *coquo*; vel πόπανον, i. *placenta*, quæ cum bove immolabatur, arcessunt, ut præter Auctores laudatos, videre est apud Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 3. cap.* 31. &c. Græcè Θύτης, quo nomine Julianum Imp. velut *sacricolam*, per contemtum, notatum esse ab Antiochenis, docet Amm. Marc. *lib.* 22.

Popellus Tunicatus, apud Horatium *Epist. lib. 1. ad Mæcenatem*,

Vilia vendentem tunicato *scruta* popello:

est quæ *tunicata plebs*, Auctori *de Causis corr. eloq.* alibi *pullata turba*, quòd, qui de infima plebe erant, tunicas sine togis, & quidem pulli coloris, gestarent. Quemadmodum *tunicatam* Carthaginensium *juventutem* Ennius dixit, Varroni laudatus, apud Nonium, quòd nec Pœni pallium supra tun[...] haberent amictui. Ita enim in Plauti *Pœnulo* servus, advenientem Hannonem tunicatum conspicatus,

Sed quænam illæc, ait, avis est, quæ huc cum tunicis advenit?

Numnam ita balneis circumductus pallio?

Facies quidem adepol Punica est.

Assimilans eum homini, qui pallium in balneis amiserit, & cum sola tunica domum se recipiat &c. Sed & in municipiis vulgò tunicati Romani, qua de re nos suo loco. V. Salmasium *Not. ad Tertullianum de Pallio.*

Popillia, aliter *Poplilia*, *Poblilia*, *Publilia*, una ex Tribubus veteris Romæ, unde nomen acceperit, non adeò liquet. Apud Festum quidem, ubi de ea loquitur, sic legendum censet Jos. Scaliger, *Popillia una triginta quinque Tribuum, tot enim fuerunt, dicta à Popilliæ felici nomine. A quo & Tribus Pinaria, à fratris ejus nomine.* In quæ verba Scaliger, *Non dubium est*, inquit, *Festum ita scripsisse. Nam quid manifestius, quàm à Popillia fœmina dictam esse Tribum; cujus nomen auspicatissimum habebatur ac bonæ scævæ, ut tunc loquebantur.* De eadem P. Diaconus, *Popillia*, ait, *Tribus à progenitrice traxit nomen.* Carolus verò Sigonius, an à loco, an à viro dicta fuerit, dubitat. Onuphrius à loco, qui fortè in Volscis prope Pontinam fuerit, nomen accepisse, contendit. Undecunque autem appellata sit, Tribus certè fuit, cujus præter Livium *lib.* 7. & Festum, meminit Valerius Max. *lib. 9. cap.* 10. his verbis: *Quam ob causam Popillia Tribus, in qua plurimum postea in civitatem recepti potuerunt, neminem unquam Candidatum Polliæ Tribus Magistratum fecit.* V. Rosinum *Antiqq. lib. 6. cap.* 15.

Popina, an ex *Popa*; an ex *Popanum*, quòd ibi popana venum exponantur aut recondantur; an ex *coquina*; an potiùs à πίνω. I. *bibo*? in ædibus Principis fuit, uti legimus apud Jul. Capitolinum *in Vero: Siquidem tantæ luxuriæ fuisse dicitur, ut etiam, posteaquam de Syria rediit*, popinam *domi instrueret, ad quam post convivium Marci diverteba, ministrantibus sibi omni genere turpium personarum.* Aliàs in viis, è quibus dapes propè crudas nonnunquam immoderatæ ingluviei helluones rapuisse, docet Suetonius, apud quem Vitellius, *homo non profundæ modò, sed intempestivæ quoque ac sordidæ gulæ, ne in sacrificio quidem unquam, aut itinere ullo, temperavit, quin inter altaria ibidem statim viscus & farra penè rapta è foco manderet, circaque viarum* popinas *fumantia obsonia.* Cujusmodi ventres ferit illud Simonidis, quod tandem in proverbium cessit,

Ἄθυτα δ' ἱερὰ πολλάκις κατεσθίει,

Nondum immolata sacra sæpe devorat.

Proinde in Hesiodo, inter alia præcepta, quæ ad mores pertinent, hoc quoque habetur *in Oper. versu* 746.

Μηδ' ἀπὸ χυτροπόδων ἀνεπιῤῥέκτων ἀνελόντα
Ἔσθειν.

Neque ab ollis nondum sacrificatis (cibum) rapiens Comedito, &c.

Bochartus *Hieroz. Part. I. Lib. II cap.* 50. Hinc *Popinarius*, qualem se inter alia pinxisse Heliogabalum, refert in ejus *Vita* Æl. Lampridius, *Pinxit se ut Cupediarium, ut Seplasiarium, ut* Popinarium, *ut Tabernarium, ut Lenonem, idque totum domi semper exercuit*, i. omnia, seu omnes illas artes, Casaubonus *ad l.* Contra *Popinarios* verò sententiam dixit Alexander Sev. Imp. apud Eund. *Quum enim Christiani quendam locum, qui publicus fuerat, occupassent, contra* Popinarii *dicerent, sibi eum deberi, rescripsit, melius esse ut quomodocunque illic Deus colatur, quàm* Popinariis *dedatur*, &c.

Poplicani seu *Populicani*, item *Poblicani* ac *Publicani*, Hæretici, è Manichæorum secta orti, qui Græcis Παυλικιανοὶ, Latinis Scriptoribus *Pauliciani*: sic appellati à *Paulo* Samosateno, hæreseos auctore; sive a *Paulo* & Johanne, ut observavit du Fresne *ad Alexiad. pag* 421. *Poplicani, Histor. Vezeliac. lib. 4. pag.* 644. qui *Pauliani*, apud Liberatum Diac. *cap.* 2. & Auctorem *Prædestinati*. Ita porrò Franci Manichæos appellarunt; qui Franciæ Regnum aliquandiu, maximè in Aurelianensi provincia, sub Roberto R. erroribus suis coinquinarunt, de quibus *Gesta* Synodi Aurelianensis, A. C. 1017. edita. *Tom. II. Spicilegii* Acheriani, & *Excerpta* ex Tabulario S. Petri Carnot. edita à Labeo *Tom. II. Miscellan. pag.* 562. Eadem postea appellatio Valdensibus aspersa, quòd quædam è Manichæorum doctrina, quædam ex Origenis erroribus, plurima etiam de suo confinxisse dicerentur, ut legimus in Magno *Chron.* Belgico A. C. 1208. Certè duo illos principia agnovisse scribit Ermengardus *c. Valdenses cap.* 2. à quo tamen crimine eos fuisse immunes, alii tradiderunt. Crebra autem *Populicanorum* mentio est, apud Albericum in *Chron. MS.* A. C. 1148. in *Chron* Vezeliacensi apud Labeum, *Bibl. tom. I.* A. C. 1167. 1181. & 1198. In *Chron.* S. Mariani Antissiodor. A. C. 1181. & 1198. in M. *Chron.* Belgico A. C. 1147. & 1197. ex eodem Alberico, ut & apud alios Scriptores, quos laudat C. du Fresne *Not. ad Villhard. p* 342. ubi etiam de *Publicanis*, quorum iidem Scriptores meminere. Radulfus Coggeshalensis in *Chron.* MS. *Temporibus Ludovici R. Franc. qui genuit Philippum, cùm error quorundam hæreticorum, qui vulgò appellantur* Publicani, *per plures provincias Galliæ disperperet* &c. Sed & eorundem crebra est mentio, apud Scriptores expeditionum Hierosolymit. à quibus inter gentes, quæ Saracenis ac Persis erant conterminæ, recensentur: quâ voce sine dubio Manichæi ibi locorum habitantes veniunt intelligendi, de quibus Cedrenus *pag.* 541. 542. 546. 665. V. Tudebodum, Robertum Monachum Baldricum Dolensem, Henr. Huntindon. &c. passim, quos prædictus Auctor citat *Gloss.* qui addit, Hugonem Plagonem vernaculum W. Tyrii Interpretem, vocem *hæreticis, lib. 2. cap.* 13. vertere *Popelican.* De *Populicanis* Galliæ V. quoque Concil. Lateranense III. A C. 1179. *can* 27. ut & infrà *Populicani.*

Poppæa, Neronis uxor, adde: Ejus uterum Senatum Rom. commendasse Diis, refert Tacitus *Annalium lib. 15. cap.* 23. qui mos in hodiernis Aulis etiamnum viget. Namque Gentiles quoque non pro se modò, sed & pro aliis, Deos adire soliti: inprimis verò Reip. Principique propitios faventesque Deos precibus suis ef-

facere conabantur, uti pluribus videre est apud Tob. Pfannerum *System. Theol. Gentil. purior. cap. 16. §. 19.* & hic passim.

Poppea, Gall. *Poupée*, pupa, pupæ icon. Lambertus Ardensis *pag. 167. Inter puellas puerilibus locis & choreis & his similibus ludis &* poppeis, *sæpius juvenilem applicabat animum.* Vett. *Glossæ, puppa, πλαγγὼν, ἡ τῶν παίδων νύμφη.* Joh. de Janua, *Pupa dicuntur quædam statunculæ, quas virgines solent facere in modum filiarum, & vestibus obvolvere; quas, postquam ad annos nubiles veniebant, & pubilibus abrenuntiabant, quasi sub potestate Veneris potiò futuræ, Veneri sacrificabant.* Unde Persius,

Dicite Pontifices, in sacro quid facit aurum,
Nempe hoc quod Veneri donantur à Virgine pupæ.

V. de *pupis* vel *puppis*, Desider. Heraldum *Adversar. lib. 1. cap. 8.*

Populares, urbana multitudo, populus seu plebs, quibus opponuntur militares, *in l. 1 D. de Offic. Præf. Urb. in l. 7. Cod. Theodos. de Annonis civ.* &c. Hinc Jul. Capitolinus *in Marco Antonino, Et eo quidem tempore, quo pestilentia gravis multa millia &* popularium *& militum interemerat.* Sicque sæpe apud optimos Latinæ linguæ Scriptores. Ulpianus de officio Præfecti Urbi: *Debet etiam dispositos milites stationarios habere, ad tuendam* popularium *quietem.* Non enim *Popularia* ibi debent intelligi, ut doctissimi viri exposuerunt: sed *populares*, ut apud Capitolinum, pro *turba populi.* Æl. quoque Spartianus, *Nec sibi neque Pescennio longum Imperium deberi, sed Severo, qui magis esset odio habendus à Senatoribus, militibus, provincialibus, popularibus.* Ubi Senatores, milites, provinciales, populares, totum Imperium Rom. comprehendunt. Senatores & Populares, hoc est, Senatus & Populus Romæ duntaxat, unde & *Senatores Urbis* dicebantur, & *Populares*, apud istos Auctores, populum Rom. h. e. urbis Romæ mœnibus inclusum, debes intelligere, provinciales, omnes extra Romam populos. Sic igitur Imperium Rom. dividere licet, *in Senatores, Populares, Militares & Provinciales*, per *Senatores* autem, Proceres & Nobilitatem intelligebant: per *Populares* verò, infimam & minutam plebem, Salmasius *ad l.* quam λεπτὸν δῆμον, in *Gloss.* Gr. Lat. *minutum populum*, in *Fragm.* Petronii: *populum* simpliciter, apud Æl. Spartianum, dici videmus. Ita enim hic, *Multa enim, quæ Commodus statuerat, Pertinax tulerat, ad conciliandum favorem* populi, *restituit.* Ad quæ verba Casaubonus, *Cave*, inquit, *accipere vocem* populi, *in propria notione, h. e. pro universo populo Romano, plebem enim hic & è populo vilissimum quemque ac perditissimum significat*, &c. Unde *Popularitas*, virtus Principum, quâ *populum* sibi benevolum faventemque reddunt, in Pompejo M. olim inprimis celebrata, apud Plut. Lucanum, Ciceronem. Unde Statius *lib. 2. Sylv. 7. vers. 69.*

Et gratum Popularitate *Magnum.*

V. de hac voce Thom. Dempsterum *Antiquit. Collectan. lib. 1. c. 16.* Item spectaculorum editio, *in l. 2. Cod. Theod. de Offic. Rect. prov.* quæ *populi favor* & *applausus*, dicitur *in l. 1. & 3. eod. Cod. de Spectac.* apud C. du Fresne *Glossar.* Quò spectat, quod de Marco Antonino habet Jul. Capitolinus, in *Vita* ejus, *Absens populi Romani voluptates curari vehementer præcepit per ditissimos editores. Fuit enim* populo *hic sermo, quum sustulisset ad bellum gladiatores, quòd populū sublatis voluptatibus vellet cogere ad Philosophiam*; ubi *Populi voluptates* spectacula communiter dici consuevisse, notat idem Casaub. Sed & *Popularis*, in Rep. Rom. factionis nomen Optimatibus oppositæ, dicebaturque is, qui civibus seditiosis ac res novas molientibus adhæreret Reipublicæque esset incommodus. Quæ duo factionum genera etsi semper in Rep. essent, tamen maximè post Appii Cæci Censuram, exarsisse videntur, teste Livio *lib. 9. Dec. 1. sub fin.* Hic enim cùm scripsisset de Appio Censore, quomodo is primus Senatum Libertinorum filiis inquinasset, & quomodo Nobiles id ægrè tulissent, hæc verba subjungit: *Ex eo tempore in duas partes discessit civitas: aliud integer Populus, fautor & cultor bonorum, aliud forensis factio tenebat; donec Q. Fabius Censor, simul concordiæ causâ, simul, ne humillimorum in manu Comitia essent, omnem Forensem turbam excretam in quatuor Tribus conjecit, urbanasque eas appellavit.* Quibus ex verbis, aliquo modo, quinam Optimates, quique *Populares* dicti fuerint, intelligi potest: Sed longè clarius, ex Cic. *Orat. pro Sextio: Duo genera in hac civitate semper fuerunt eorum, qui versari in Rep. atque in ea sese excellentiùs gerere studuerunt, quibus ex generibus alteri se* Populares, *alteri Optimates & haberi & esse voluerunt. Qui ea, a faciebant, quæque dicebant, multitudini jucunda esse volebant,* Populares: *qui autem ita se gerebant, ut sua consilia optimo cuique probarentur,* *ptimates habebantur.* Et paulo pòst, *Omnes Optimates sunt, qui neque nocentes sunt, nec natura improbi, nec furiosi, nec malis domesticis impediti* &c. ex quocunque demum civium ordine essent: *Populares* ergo, qui propter metum, delictorum suorum conscii, novos motus conversionesque Reip. quærunt & propter insitum quendam animi furorem, discordiis civium ac seditione pascuntur, aut qui propter implicationem rei familiaris, communi incendio, quàm suo deflagrare malunt, sive illi Patricii, sive Plebeji, sive Senatores, sive Equites, sive de Populo sint. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 1 cap. 18 cum Paralipom.* Thomæ Dempsteri, Georg. Merulam *in Orat. pro Ligario* &c.

Populetum, nomen libri, cujus meminit Blondellus *Prolegom. ad Pseudo Isidorum vapul. cap. 18. pag 99. in fin. Gregorius Presbyter similem Collectionem* (juris Canon qualem nimirum Deusdedit & Ivo) *publicavit, quam Polycarpum nominavit; ut & Bernardus Papiensis, & Auctor libri* Populeti: *Sed hæc ad manus non sunt, nec quo tempore vixere Auctores, nobis compertum est*: apud Gerh. von Mastricht *Histor. Juris Eccl. num. 275*

Populicani, Latinis Scriptoribus, qui Gr. Παυλιανοί, à *Paulo* Samosateno Manichæorum hæreseos instauratore, Callinices filio, dicti, *Manichæi* appellantur Cedreno *Epit. Histor.* minimè confundendi cum *Paulianistis*, à Paulo Samosateno Antiochiæ Episc. id nomen nactis, uti docet Cl. Suicerus *Thes. Eccl.* voce Παυλιανισταί. V. suprà *Poplicani.*

Populus, aliquando à Plebe distinguitur, & tum universos cives significatu suo comprehendit, connumeratis etiam Patriciis & Senatoribus. Hinc a Capitone Plebiscitum definitur, *Lex, quam Plebs, non Populus, accipit.* Aliquando designat certum aliquem civium Rom. ordinem, eorum viz. qui sive Senatorio, sive Equestri, sive Plebejo loco nati essent, à Censoribus tamen neq; in Equ. Senatorium, neq; in Ordinem fuere relati. Et hic *Popularis*, de *Populo*, item *de Plebe* Ordo, quoque vocabatur, pertinebantque ad eum tum Patricii, qui nec in Senatum lecti essent, nec Equestrem censum haberent; tum Equites, qui Patrimonium consumsissent, vel quibus, propter flagitia, equi publici & annuli aurei ademti essent; tum Plebeii, i. inferioris fortunæ hominibus nati, qui Patriciis opponebantur. Hi enim, si minus haberent CD ∞ de *Populo* erant: Sin CD ∞ haberent, equumq. publicum obtinuissent, annuloque uterentur, inter Equites; & si in Senatum lecti, inter Senatores locum, non minùs ac Patricii, habere poterant. Interim quemadmodum ex *Populari* ordine, in Equestrem Senatoriumq; pro censûs ratione, assurgere poterant; ita &, si propter flagitia aliqua à Censoribus notarentur, etiam de suo ordine deturbati, & in Ærarios ac Cæritum tabulas referri poterant, ut dictum suprà, in voce *Plebeji*, & apud Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 1. cap. 17.* Juvenalis, nomine *Orchestræ* ac *Populi*, discrimen horum ordinum indigitare videtur, *Sat. 3.*

Æquales habitus illic, similemq; videbis
Orchestram & Populum.

Ubi respicit diversa Theatri loca, in quo Senatores Orchestram, (Equites gradus 14) Cuneum *Populus*, unde & *Popularia*, implebat: neque *inter Cuneos recidere* Proverbio dicimus, de homine plebejo ac infimi ordinis. Coel. Rhodig. *lib. 8. cap. 8.* Quoties a. universus *Populus*, suffragiorum ferendorum gratiâ, conveniebat, Comitia dicebantur, quæ triplicia fuisse, Curiata, Centuriata & Tributa, notum est. In ejus voluntate concilianda, quantum operæ Petitores seu Candidati posuerint, hinc patet, quòd Petitor quemque civium nomine suo appellare, imò Patris, Fratris vel Patroni nomine honorare; prensare ac rogare, congiaria item illi dare, prandia præbere, gladiatores exhibere, loca parare, pecunias dividere &c. necesse habuerit. V. Joh. Rosin. *Antiqq. l. 7. cap. 8.* Ipsos quandoque Principes, quos in Theatrum aut Circum venientes *Populus* læto clamore excipiebat, *Populum* vicissim non salutasse modò, sed & fœdissimo adulationis genere se ei submisisse, legimus: quod tamen ante Neronem nullus factitavit. Is certè, ut notatum Tacito *Annal. lib. 16. flexus genu cætum illum manu veneratus, Judicum sententias opperiebatur, ficto pavore.* Quod enim Suetonio de *Claudio cap. 12.* proditum est, *Spectacula euntes, voce ac manu veneratus est*, ad Magistratus, qui Ludorum commissionibus præerant, spectat. Claudianus *de 6. Honorii Consul.* venerationem hanc *Populo* exhibitam ab Imp. eleganter exposuit:

quantum Populo *secreti Numinis addit*
Imperii præsens species, quantamque rependit
Majestas alterna vicem, cùm regia Circi
Connexum gradibus veneratur purpura vulgus.

V. Thom. Dempsterum *in Rosinum lib. 5. cap. 5.* Curiam & *Populum* purgari olim consuevisse, cùm exceptum ex bovis utero vitulum comburerent, & ex illius cinere, addito equi sanguine & fabarum stipulis, suffimen facerent, tradit Alex. ab Alexandro *Genial. dier. lib. 5. cap. 26.* Nec omittendum, accusatos apud Senatum reos sedere sub Patrono: sed institutâ ad *Populum* provocatione, supra eundem collocari consuevisse, ut Declamator ille apud Senecam docet, *lib. 3. Controv. 17.* de Popilio Lenate Ciceronis interfectore, *Impius es, ingratus es, audes dicere parricida, respice Forum, hic sub Cicerone sedisti: respice Rostra, hic supra Ciceronem sedisti.* De divisione *Pop.* Rom. in Patricios & Plebejos: Item in Senatores, Equites & *Populum* seu Plebem: In Centurias porrò, Curias & Tribus; ut & de distributione *Populi* Atheniensis, primò in Eupatridas, Geomoros, & Demiurgos: dein in Pentacosiomedimnos, Equites, Zeugitas & Thetas vel Proletarios, diximus passim *suis locis.* De juribus Populi in utraque hac Rep. V. iterum suprà, in voce *Plebeji.* Addam aliquid de *Populi* coronatione. Non enim singuli tantùm victoriæ & fortitudinis præmia coronas nacti sunt, verùm etiam interdum tota cohors, *Populus*, publici Ordines, universi, totæ urbes. Liv. *l. 31. Rhodiorum* populus *coronâ aureâ virtutis ergò donatus est.* Sic populus Romanus, si ejus auspiciis bellum gestum, patratumq; fuerat, coronam victricem capite gestasse legitur apud Liv. *l. 10.* Unde Gellius, *Verba*, inquit,

quit, *hæc sunt Catonis*, ut populus *suâ operâ potiùs ob rem bene gestam coronatus supplicatum eat, quam re malè gestâ coronatus veniat.* Ut de variis Festis nihil addam, in quibus idem factitatum V. hanc in rem plura, apud Car. Paschalium *Coronarum lib.* 7. *cap.* 6. & *lib.* 8. *cap.* 4.

Populus Alba, Herculi olim sacra, quòd is eam, in Thesprotide ad amnem Acherontem primùm inventam, secum in Græciam detulisset, Pausanias *lib.* 5. Idem ex ea coronam sibi fecit, ut testatur Olympionicus *lib. de Plantis*, mansitque postea consuetudo, ut in sacris Sacerdotes iisdem sertis coronarentur. Sed &, ut Theocriti Enarrator scribit, Victoribus præmia in publicis agonibus ex *populeis* parari ramis consuevere. Ex alba porrò *populo* duntaxat, neque ex ulla alia arbore, ad usum sacrorum Olympii Jovis, ligna cædi patrium fuisse Eleis ritum, idem Pausanias prætatus *loco cit.* tradit, quem honorem arbori Herculis causâ habitum verisimile est. Eadem Stagiris in Musæo renascens, Imperii revirescentis fuit omen: Quemadmodum Nuceriæ ulmus in luco Junonis, amputato cacumine, quoniam in aram ipsam procumbebat, restituta sponte, ita ut protinus floreret, Majestatem pop. Rom. Cimbricis cladibus vastatam, feliciter resurrecturam, portendit: quod & in Philippis factum, tali ce procidua & procumbente, Plin. *lib* 16. *cap.* 32. Nec omittendum, *Populi*, myrti & aloës foliis stipatos, Pythagoræos humi mandatos olim fuisse, quomodo & M. Catonem voluisse humari, docet Alexander ab Alex. *lib.* 3. *cap.* 2. Apud Novum Murum (qui locus inter Smyrnam & Cumas Æolicas medius est) ad Herodoti usque tempora, annis sexcentis triginta, & ampliùs, locum fuisse ostensum, in quo Homerus sedens carmina sua legenda exhibuerit, & magna habitus fuerit in veneratione: memoratumque, *Populum* arborem ab ejus adventu in eodem loco enatam, ipse scribit Herodotus in *Vita* Hom. Succum arboris in electrum indurescere, contendit Thom. Dempsterus *in Rosinum Paralipom lib.* 5. *cap.* 30. qua de re V. suprà. Funeris, Temporis, Candoris ac Religionis hieroglyphicum, arborem facit Pierius. Ad ejus in coronam usum ut redeam, exemplo Herculis etiam cæteri Heroes illâ fronde redimiri gestierunt, uti de Teucro docet Horatius *Carm. lib.* 1 *Od.* 7. Athletæ item, teste Artemidoro *lib.* 1 *cap.* 25. Amantes porro, apud Lucianum *de Imag.* fortasse διὰ τὸ ὑψηλὸν τε καὶ ἴσιον. *propter longitudinem & rectitudinem.* Convivæ tandem in publica lætitia: uti de Evandri convivis cùm Cacus ab Hercule extinctus esset, legimus, apud Virgilium *Æneid. lib.* 8.

> *Dixerat, Herculeâ bicolor cùm* populus *umbrâ*
> *Velavitque comas, foliisque innexa pependit.*

Quem quoque Saliorum habitum fuisse, *ibidem* legas. Sed & per istiusmodi coronam juravit Hercules, apud Val. Flaccum *Argonautic. lib.* 6. &c. V. Car. Paschalium *Coronar. lib.* 2. *cap.* 11. & *lib.* 4. *cap.* 2.

Populus Commodianus, idem cum Populo Rom. sic enim eum vocari jussit Commodus Imp. apud Æl. Lampridium, *Commodianum etiam P. R. dixit, quo sæpissime præsente gladiator pugnavit— Urbem incendi jusseras, utpote coloniam suam.* Ita namque dici Romam volens, jussitque, Dio. Hinc *Populus suus*, in præcedd. Tertiò meditans de profectione, à Senatu & *Populo suo refectus est.* Atque ita loquebantur, qui Acta tum conficiebant, Casaubonus *ad l.* Similiter *Commodianum annum*, *Commodum mensem*, *Commodianum diem* &c. apud eundem habes.

Poppysmis fulgetras adorandi mos, memoratus Plinio *lib.* 28. *cap.* 2. *Fulgetras poppysmis adorare, consensus gentium est. Incendia inter epulas nominata, aquis sub mensis profusis abominamur.* Ubi *poppysmis* exponit Dalecampius, *tenuibus sibilis ore emissis*, ex Alexandro Neapol *lib.* 5. *cap.* 13. vel, *leviter complosis manibus cavis*, velut ad deliniendum Jovem iratum, ex Turnebo *Adversar. lib.* 4 *cap.* 15. Manus certè cavæ complosæ *poppysmum* efficiunt, quæ vox ad soni hujus expressionem ficticia est. Meminit moris Aristophanes quoque in *Vespis*, νὴ Δία, ποππύζειν, &c.

Porca, prima Cereri mactata legitur, apud Ovidium *Metam. lib.* 15. *versu* 111. *& seqq.*

> *Longius inde nefas abiit, & prima putatur*
> *Hostia sus meruisse mori: quia semina pando*
> *Eruerit rostro, spemque interceperit anni.*

Quemadmodum similem ob causam caper Baccho immolari consuevit. Eidem Cereri *Porca* mactabatur. ab eo, *qui mortuo justa non fecisset, id est glebam non objecisset, quod mos erat eis facere priùs, quam novas fruges gustarent*, teste Cic. *de Legg. lib.* 2. ubi Dempsterus ita ibi vult, *id est, glebam in os jecisset*: Non enim gleba hæc terræ cadaveri solum abjecto imponi, sed & ipsi ori, solebat, ut Horatius quoque confirmare videtur,

> *At tu nauta vagæ ne parce malignus arenæ,*
> *Ossibus & capiti inhumato*
> *Particulam dare.*

Eidem cæsâ fœdera Romanos percussisse, notum ex Livio aliisque. Idem in nuptiis factitatum fuisse, docet Varro *de Re Rust. lib.* 2. *Nuptiarum initio antiqui Reges ac sublimes viri in Hetruria, in conjunctione nuptiali, nova nupta & novus maritus, primùm Porcam immolant. Prisci quoque Latini & etiam Græci in Italia*, idem fecisse videntur. *Nam & nostræ mulieres, maximè Nutrices, naturam quâ feminæ sunt, in Virginibus appellant porcum, & Gr. χοῖρον, significantes dignum esse insigni nuptiarum.* V. quæ hanc in rem habet Vossius *de Or. & progr. Idolol. lib.* 4. *cap.* 56. Sed &, quia in salute familiarum salus consistit publica, eo quotannis 4. Non. Februar. in compitis, (unde *Compitalibus* nomen) Laribus publicum fuisse factum sacrum *Porci*, velut hostiâ lustrali, Propertius indigitat *lib* 4. *Eleg.* 1.

> *Parva saginati lustrabant compita porci;*

quem Larium cultum una cum domestico in loco, junxit M. Cato *de Re R. cap.* 5. apud præf. Vossium *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 11. *sub fin.* Sed & *cædere Sylvano Porcum*, Juvenalis dixit. Ut alia omittam, Ad communem usum transeo: Ut sapidiores haberentur, castrabantur *Porci*, ac nomen tum mutabant. Ut enim priùs *Verres*, ita postea dicti sunt *Majales*, a Dea Maja, cui sacrificari solebant. Fuit autem Maja eadem, quæ Ops sive Tellus, magna omnium Mater. Nec verò Porci solum, sed & *Porcæ* castrabantur: à quo more sive Gyges Lydorum R. ut Hesychius illustris ac Suidas tradunt; sive Andramytes, Crœsi frater, ut Athenæus prodidit, exemplum petiit fœminas castrandi; quo florenti semper ætate iis uteretur. Neque suilla tanto in pretio solum erat, quia corporis esset delicati, sed &, quia, si variè condiatur, varios habeat sapores. Qua de re Plinius *lib.* 8. *cap.* 51. *Neque alio ex animali numerosior materia ganeæ, quinquaginta prope sapores, cum cæteris singuli.* Quod non ignoravit hospes Chalcidensis, qui T. Quinctio Flaminio variam stupente venationem, respondit, *condimentis varietatem illam & speciem ferinæ carnis, ex mansueta sue factam*, apud Livium *lib.* 35. quod idem legas apud Plut *in Flaminio* & *Apophthegm.* Nullum verò majus gulæ argumentum Porco Trojano; quem ita, Macrobio *Saturn. lib.* 3. *cap.* 7. dicebant, quia sic foret *aliis animalibus gravidus, ut ille equus Trojanus armatis fuit*: quanquam non solum animalibus, sed etiam aliis cupediis, farciretur. Ut ille, de quo Athenæus *lib.* 9. in quo turdi, & aliæ aviculæ, item vulvæ conditæ, ovorum vitelli & isicia: qui cùm exenteratus & varie adeò repletus foret; non tamen apparebat corpore ejus ullum signum jugulationis vel apertionis. Præterea, cùm integer apponeretur, dimidiâ tamen sui parte erat elixus, alterâ autem assatus. At à suilla Judæi, ut & à leporina, quæ utraque tantopere Romanis in deliciis, abstinere divinitus jussi sunt; Cujus rei triplex ratio fuit. Una est, quòd animal hoc nec humanis abstineat carnibus, qua de causa & Ægyptios ab ea Ælianus abstinuisse judicat, *de Animal. lib.* 10. *cap.* 16 Altera, quòd cœno se volutare gaudeat: quæ duæ causæ mores respiciunt. Tertia ad naturam pertinet, quia in Judæa, ut & in aliis quibusdam Orientis terris, item Ægypto, esus suillæ conciliaret lepram, & vitiligines, ut est apud Plut. *in Symposiac l* 4. *quæst.* 5. atque idem fortè Ægyptios, ut ab ea sibi temperarent, movit. Sed & hi cultus ergo eam aversabantur: nempe quia sus rostro humum fodiendo semina terræ commissa adoperit, ne ab avibus devorentur. Præter utramque autem modò memoratam gentem, Gallogræcos quoque Pessinunta incolentes, suillam aversatos fuisse, docet Pausanias *in Atticis*: Arabes Scenitas, Solinus *cap.* 46. hodierno que Muhammedanos constat ex Azoara 33. & 34 in quo tamen à Turcis abeunt Persæ. Sed neque Sinenses ea vesci ex Pereira discimus & aliis, qui res Sinicas signarunt. Denique & de Tartaris idem proditur, V. Vossium iterum ubi suprà *lib.* 3. *cap.* 66. Inter signa militaria *Porci* quoque apud Romanos effigies fuit. Festus *lib.* 12. *Porci effigies, inter militaria signa quintum locum obtinebat, quia confecto bello, inter quos pax fieret, cæsa porca fœdus firmari solebat.* Nempe de privatarum Legionum signis intelligendum: Omnes enim sub sola aquila educebantur. V. Lipsium *Mil. Rom.* Hadr. Junium *Adversar. lib.* 3. *cap.* 2. & Dempsterum *Paralipom. in Rosinum l.* 10. Etiam *Porcinum* caput à militibus dici consuevit, qui *Cuneus* aliter dicebatur, multitudo nempe peditum, quæ juncta cum acie primùm angustior, deinde latior processit & adversariorum ordines rupit, cùm à pluribus in unum locum tela mitterentur. Typum ejus habet Ælianus *lib. de instruendis aciebus* &c. V. Rosinum *lib.* 10. *cap.* 14. ut & infrà.

Porca, terra est elata inter duos sulcos; unde *Imporcitor* Deus, qui tertiæ præerat arationi. Postquam enim tum Græci, tum Romani, primò arassent terram, seu *proscidissent*; dein eam *redarabant* seu iterabant, quod Græci ἀναπολεῖν dixerunt; tertio jacto semine arabant, quod cùm fiebat, boves lirare dicebantur. Tunc tabellis additis ad vomerem, simul & satum frumentum operiebant in *porcis* seu liris & sulcabant fossas, quo pluvia aqua delaberetur. Unde Flamen Cerealis, sacrum Cereri ac Telluri faciens, Divos agricolas hoc ordine invocabat, *Vervactor*, *Redarator*, *Imporcitor*, *Sator seu Insitor* &c. Et quidem Liratio seu Imporcatio & Tertiatio ejusdem operis apud Varronem, è quo hæc desumpta, & Plinium: Columella distinguit, sed ita, ut post jactam sementem utrumque factitatum ostendat: quæ sic conciliat Salmasius, ut dicat, alios diverso opere utrumque fecisse, alios conjuncto & uno. Tertiabant, cum tertiò arabant post jactum semen, quod ut simul etiam in liras seu porcas redigeretur, cratem vel tabulam ad vomerem quidam adjungebant; Alii secundum tertiatione factâ, cratem illam seu tabellam, per satum ducebant,

ut in liras redigerent. Quod autem Columella *lib. 2. cap. 4. semen in liras redigere* dixit, alibi vocat *semen impercare.* Etenim *lira* & *porca*, idem: *Liras autem Rustici vocant easdem porcas, cùm sic aratum est, ut inter duos latiùs distantes sulcos medius cumulus siccam sedem frumentis præbeat.* Idem vult Nonius, quum *porcas* esse dicit *signa sulcorum, quæ ultra se jaci semina prohibeant: porcere enim esse prohibere.* Unde voci origo. Sedem namque siccam seminibus præbebant, aquâ per sulcos delabente, quos sulcos sive lacunas & itidem *liras* alii nominant. Fiebant autem *porcæ* seu liræ, non priusquam semen jactaretur, ut quidam volunt, sed eodem opere & operâ terra in porcam seu liram revocabatur ac redigebatur aratro, & semen imporcabatur, i. porcis vel liris condebatur: uti pluribus docet Salmasius *ad Solinum pag. 724 & seqq.* Apud Papiam, quod eminet, *porca*, quod verò defossum est, *lira* dicitur. Agrimensoribus, vox notat partem agri, latam pedes 30. uti videre est, apud Car. du Fresne *in Glossario.*

Porcellanæ, nomen fictilium pretiosissimorum, quæ è Sinis „adferri solent. De quibus ita M. Martinius; Provinciæ Kiangsiæ urbem *Jaucheu* comendat elaboratio ac copia scutellarum Chinensium, quas *Porcellanas*, incertum unde petito nomine, vulgò vocant: Quæ nullibi in toto Regno fiunt præstantiores, quam in pago Feuleang Civitatis; Licet enim alibi terram, ex qua fortè confici possint, habeant, nullo modo tamen ad eas accedunt, quæ in hoc pago fiunt: Imò, quod admiratione dignum, terram, ex qua eas efformant, non ex hujus provinciæ solo hauriunt, sed ex Kiagnan prov. urbe Hoeicheu advectam accipiunt, neque ibi, licèt tanta illis adsit terræ copia, ullo modo effingere illas queunt, ut proinde sint, qui aquarum temperaturæ id ascribant. Coloris varii sunt, licet omnes ex subtilissima illa argilla ac aliquantulum diaphanâ constent. Quæ colore illinuntur croceo, variisque draconum figuris insignitæ sunt, regio destinantur Palatio; Pro vulgo fiunt rubræ, luteæ ac cœruleo colore, ad quem effingendum glastum à Sinis adhiberi solet, quod ibi magnâ reperitur copiâ, præcipueque in Australibus provinciis, quo etiam ad tingendas vestes utuntur. Quàm vero rara ac præclara hic fiant vasa, longum esset referre; nullam esse formam, nullum florem figuramque certum est, quam non ex argilla sua fingant. Quanta vero vasorum horum sit copia, facilè quivis colliget ex ea, quam quotidie in Europa nostra videmus. At mirandum, unde hic increbuerit rumor, ex ovorum testis aut contusis conchulis marinis præparari hanc materiam, idque ex relatione quorundam, centum annorum spatio repositam ab Avis pro successuris nepotibus. Planè rerum gnaris ridicula hæc sunt & merè commentitia; Namque omnia ex terra, quæ ad hunc pagum de urbe vicina Hoeicheu advehitur, figlinâ Arte fiunt. Terra autem illa non pinguis, ut creta est, sed veluti arenula pellucida, quam macerant, & adspersâ aquâ in massam cogunt. Quin & ex fractis vasculis denuo frusta comminuunt, atque iterum nova vasa efformant, sed quæ ad priorum nitorem aut pulchritudinem non æquè accedant. Quod præterea hæc vascula commendat, est quòd eduliorum etiam ferventium vim innoxia patiantur; imò quod magis mirandum, frusta inter se claviculis æreis filoque consuta liquorem continent, nec transmittunt: Cujus sutoriæ periti totam passim Sinam obambulant, qui ad foraminula efformanda subtilissimum adhibent terebellum, cujus cuspis ex adamante est; quali hyalo sculptores in Europa fere utuntur; aut illi potiùs, qui apud Mediolanenses crystallum montanum perforant. Per flumen *Po* arena *Porcellanæ* naviculis devehitur. Idem *alibi*, in *Chekiang*, ejusdem regni prov. *vasa lutea, sed è paulo crassiori, quam Porcellana terra, ad plebejorum usum, fieri tradit* &c." E quibus facilè liquet, quid statuendum de Vett. sententia, qui ad conchas Cytheriacas seu Venerias ista traxerunt, de quibus & Vossius: *Sunt eædem*, inquit, *ac illæ, quas nunc dicimus* Porcellanas. *à porcello, ut Græci etiam eas vocant χοιρίνας, quia χοῖρος* (porcus) *&* χοιρίνη (porcellus) *id in muliere sit, quo mulier est. Causa est vocabuli, quia partem illam referant, de Idolol. lib. 4. cap. 35.* Nisi malis, *Porcellanarum* nomine & terram illam seu fictilia ex ea pretiosa, & concharum hoc genus, venire, quæ proin confundenda neutiquam, ob similitudinem unius appellationis, ut in multis fit, ad alterum transeunte. Murrhina Veterum *porcellanas* nostra esse, Salmasii sententia est, post Scaligerum *libb. de Subtilitate*, & Baronium, uti vidimus suprà ubi de *Murrhinis*: à qua tamen longè se abesse profitetur eruditus Barthius *Animadversion. ad Statium lib. 3. Sylv. 4. vers. 57.*

> —— —— *hic pocula magni*
> *Prima duci, murrhasque graves, crystallaque portat*
> *Candidiore manu* ——

In forma idolorum Chinæ, *porcellanea vasa*, in Musæo Kircheriano Romæ, asservari, docet Georg. de Sepibus *in Descript. ejus pag. 34.*

Porci, solis hominum Ægyptiis, ad agrorum cultum adhibiti sunt. Nempe, ut apud Ælianum *Histor. Anim. lib. 10. cap. 16.* refert Eudoxus, *τοῦ σίτου σπαρέντος, ἐπάγουσι τὰς ἀγέλας αὐτοῖς, καὶ δὴ πατοῦσι τὸ σπαρὲν καὶ ἐς ὑγρὰν τὴν γῆν ὠθοῦσι, ἵνα μένῃ ἔνδοθεν, καὶ μὴ ὑπὸ τῶν ὀρνίθων ἀναλωθῇ. Postquam sementem fecerunt, eorum inducunt greges, qui frumenti semen proculcant & in humidam terram propellunt ut verum maneat, nec ab avibus absumatur.* Quod ipsum Plutarchus uberius exponit *Sympos. lib. 4. quæst. 5.* Contrà, reliquis mortalibus *porcus* odiosus est, tanquam frugibus & vitibus infestum animal. Hinc *Odyss. σ.* Irus Ulyssi minatur, se pugnis omnes ejus dentes excussurum,

> —— —— *σὺος ὣς ληϊβοτείρης.*
> *Ut suis segetem depascentis.*

Nam, ut ait vetus Scholiastes, *Ἐὰν εὑρεθῇ σῦς ἀλλότριον σπόριμον πεδίον βοσκόμενος, ἐξοδοντίζεται, Si reperiatur sus aliorum sata depascens, dentes ei avelluntur.* Quam legem apud Salaminios invaluisse, scribit Ælianus *lib. 5. cap. 45.* Atque ob id ipsum Athenienses, in Cereris mysteriis, sues mactabant, Idem *lib. 10. cap. 16.* Quin, si Veteribus credimus, hæc victimarum omnium fuit antiquissima. Ovidius *Fastorum lib. 1.*

> *Prima Ceres avida gavisa est sanguine porcæ,*
> *Ulta suas meritâ cæde nocentis opes.*
> *Nam sata vere novo teneris lactentia succis,*
> *Eruta setigeræ comperit ore suis.*

Idque ex doctrina Pythagoræ, quem idem sic loquentem introducit *Metam. lib. 15.*

> —— —— —— *Prima putatur*
> *Hostia sus meruisse mori, quia semina pando*
> *Eruerit rostro, spemque interceperit anni.*

Qui sacrificandi ritus a Græcis postea ad Romanos transiit, qui *præcidaneam porcam dicebant, quam immolare erant soliti, antequam novam frugem præciderent*, in Festo. V. quoque Gellium *lib. 4. cap. 6.* Sed nec Cereri solùm, verùm etiam Baccho sues immolabantur, quia uti segetes, ita & vites ab illis perduntur ac vastantur. Unde Aristophanis Scholiastes *in Ranis Actu 1. sc. 7.* *Χοῖροι τῇ Δήμητρι καὶ τῷ Διονύσῳ ἐθύοντο, ὡς λυμαντικοὶ τῶν θεῶν δωρημάτων, Sues Cereri & Baccho immolabantur, ut qui utriusque Dei dona deperdunt.* Ut de fero sue seu apro hic nihil dicam, V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. Lib. III. cap. 29.* Ex eadem causa, cui & aliæ accesserunt, factum, ut à *porcina* Gentes non paucæ abstinerent. Et quidem, quamdiu stetit Judæorum Resp. nulli in Judæa porci ne fuere quidem. Hinc Patriarcharum opes camelis, asinis, bobus, ovibus & capris constitisse, cùm identidem memoret Moses, suum, quos habuerint cum reliquo pecore, non meminit uspiam. Et, cùm è vicinis gentibus armenta & greges sæpe abegerint Israëlitæ, sues in præda bellica nunquam censentur, sive nulli fuerint, aut nullo loco habiti. David quoque Rex legitur alios habuisse præfectos *super boves*, alios *super camelos*, alios super *oves & capras.* [illegible] de subulcis nulla mentio est. Unde Porphyrius *lib. de Abstinentia à cæde animalium*, ullos in Judæa nasci *porcos*, disertè negat. Neque obscurum, cur tantopere ab hoc animali abstinuerint Judæi, cùm, quod non nisi mortuum aliis prodest, ne mortuum quidem ulli usui Judæis esse potuerit, utpote quod, nec ad sacrificia, nec ad esum adhiberi, Lex illis permisit, tanquam *immundum*, Levitic. *cap. 11. vers. 7.* & Deuteron. *cap. 14. vers. 8.* V. hac de re præclara, apud laudatum suprà Bochartum *Part. cit. lib. II. cap. 57.* Præter Judæos verò etiam è vicinis populis, nonnulli æmuli eorum, à *porcina* abhorrebant: Arabes, Plinius *lib. 8. cap. 52.* Saraceni Hieronymus *in Jovinian. lib. 2. cap. 6.* Phœnices, Herodian. *lib. 5.* Ægyptii, Herodot *lib. 2. cap. 47.* Barcææ mulieres, in Africa Cyrenaica, Id. *lib. 4. cap. 186.* Æthiopes, Porphyrius: Indi, Ælian. *lib. 16. cap. 37.* &c. V. Eundem ibidem pluribus, ut & suprà. Apud Romanos verò ex instituto Aureliani Imper. *porcinam* populo distribui consuevisse, indicat Vopiscus in *ejus Vita, Nam & porcinam carnem populo Rom. distribuit, quæ hodieque dividitur*: & gratis quidem, ut Victor Schotti docet; fuitque tum institutus Præfectus dividundæ porcinæ, cujus Zosimus meminit *lib. 2.* *Λουκιανὸς τῶν χοιρείων κρεῶν ἐν χορηγίᾳ, ὃ τῷ δημοσίῳ ἐνεδίδου τῷ Ῥωμαίων δήμῳ. Lucianus suillæ carnis erat Præfectus, quæ publicè dabatur Populo Romano.* Alii erant *Porcinarii urbis Romæ*, quorum mentio in *l. 1 Cod. de Suar. & Susc. lib. 10.* V. quoque Symmachum *lib. 1. Epist. 13.* & Joh. Calvinum *Lexic. Jur.*

Porcus Marinus, Græcis *ὕαινα*, item *ὗς*, Archestrato *ψαμμίτης ὀρυκτός*,

> *Ἐν δ' Αἴνῳ δὲ καὶ τῷ Πόντῳ τὴν ἐν ἀγῶνι*
> *Ἣν καλέουσί τινες θνητῶν ψαμμίτην ὀρυκτόν.*

Fossor arenarius dicitur. Cujus epitheti rationem Isidorus reddit, cùm ait, *Porci marini, qui vulgò vocantur Suilli, qui, dum escam quærunt, more suis terram sub aquis fodiunt. Circa guttur enim habent oris officium, & nisi rostrum arenis immergant, pabulum non colligunt.* Nempe piscis hic rostro in arena fodit ac rimatur, veluti porcus. *Suillus* autem, pro *Suillus*, quoque dictus est. Dracontius,

> *Præcidit Suillus vim cujuscunque veneni.*

Orthragoriscum appellatum esse Lacedæmoniis. Plinius ait *lib. 32. cap. 2.* *Apion maximum piscem tradit esse* porcum, *quem Lacedæmonii Orthragoriscum vocant: grunnire eum, cùm capiatur.* Sed

Lare

Lacedæmonii ita vocarint non *porcum* piscem, sed lactentem porculum, quòd tales manè in foro venales prostarent, Hesychius, Ὀρθαγορίσκος, χοιρίδιον μικρόν. Apud Athenæum in Laconum institutis, ὄνομα δ' ἐστὶ τοῖς γαλαθηνοῖς ὀρθαγορίσκος &c. Hodie *Marsuinum* Galli vocant, quasi *maris porcum*. Jul. Scaliger hunc piscem cum delphine confundit: sed Vett. distinguunt, quod etiam Salmasius probat *ad Solinum pag.* 536.

Poredorax, unus ex 40. Galatis seu Gallis, quos Mithradates, in se conjuratos cùm comprehendisset, jugulari atque insepultos abjici jussit: a puella Pergamena, quam amaverat, contemto Regis interdicto vitæque discrimine, sepulturæ traditus est. Plut. *de Virtut. Mulierum cap.* 23.

Porinus Silenus, Πώρινος Σιληνὸς, apud Plutarchum in *Vita Andocidis*, simulachrum est Sileni, ex *Poro* marmore facti, quod, nobili levitate præditum, cætera Pario simile erat, uti Theophrastus docet. Ex eo multa Vett. opera fiebant, quæ πώρινα dicebantur, ut Παρινα, quæ ex Pario marmore. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 183. & 1301. ubi arenâ, quæ ex *Poro* lapide fiebat, marmora poliri consuevisse, ex Plinio docet *lib.* 36. *cap.* 6. simulque Cardanum eo gemmas quoque antiquitus sculptas fuisse contendentem, refellit.

Pornæ, apud Justinianum *tit. de Consulibus in Nov.* § *ac primus quid*. juxta interpretationem Haloandri, sunt ludi Scenici, sic dicti, à productione *meretricum* in scenam, & commemorantur inter spectacula, quasi Floralia, quæ per meretrices & perditissimorum hominum genera celebrabantur &c. Qui locus indicat, turpissima illa spectacula tarde fuisse sublata. Pratejus apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.* Græcis autem πόρνη, *meretrix*. V. Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* voce Πορνεία.

Porphyra, Gr. *Purpura* (de qua voce V. infrà) locus Constantinopoli, ubi Imperatorum Græcorum Augustæ puerperio solebant defungi; unde *Porphyrogenitorum* illustre cognomen, secundùm Auctorem Anonymum *Histor. Orbis Terr. Geogr. ac Civ.* *Palatium purpureum*, a Constantino M. ædificatum eo fine, qui dictus est, Luithprando *lib.* 1. *cap.* 2. Aliis tamen filii Imperatorum sic cognominat. fuere, quia statim geniti *in purpura* colligebantur, quibus favere videtur Zonaras de Constantino Duca Imper. agens, sed prior sententia doctioribus arridet magis. Idem Luithprandus *in Legat. Inaudita res est*, inquit, *ut porphyrogenita, h. e. in purpura nata filia, in purpura nata, gentibus misceatur*. Infrà, *Sed Christophorus, aiunt, non Porphyrogenitus fuit*. V. du Fresne *Glossar.* & *Not. ad Alexiadem*, ut & Macros Fratres *Hierolex.* Ad quam vocem alludens Nicenus c. *Judæos*, Ecclesiam Christi *Porphyram* appellat & Christianos *Porphyrogenitos*, quia purpureo sanguine Agni immaculati sunt redempti. Iidem. Quo pertinet illud tralatitium de Ecclesia, *Sanguine fundata* &c.

Porphyrites, marmoris genus, candidis punctis in rubro lucentibus insigne. Plinius *lib.* 36. *cap.* 7. *Rubet* porphyrites *in eadem Ægypto, ex eo candidis intervenientibus punctis, Leucostictos vocatur*. Salmasius *Leptopsephos*, ex Gr. λεπτόψηφος, legit Paulus Silentiarius,

> —— πολὺς δ' ἀνεκίχνατο Νείλου
> Φοιτάδα πίλνησας πορφυρέα λᾶαν ἀείρων
> Πετρίδος ......

Ubi λεπτὰ ἀστέρες, *exiles stellulas* vocat in *Porphyrite* lapide candida illa puncta, quæ rubro interlucent, quas alii λεπτὰς ψήφους, unde λεπτόψηφος ipse lapis appellatus. Sidonius *furfures* vocat. *Epist.* 1 *lib.* 2. *Neque per scopulos Æthiopicos & abrupta purpurea genuino fucata conchylio sparsum mihi saxa furfureum mentiuntur*. Quæ *saxa fucata genuino purpuræ conchylio, sparsum furfureum mentientia*, Porphyretica omnino sunt. Fiebant ex hoc lapide, ut & Acathe, columnæ; sicut ex onyche pavimenta. Lucanus:

> —— *stabatque sibi non segnis Achates;*
> *Purpureusque lapis, totaque effusus in aula*
> *Calcabatur onyx.*

Eundem pulchre describit Statius Papinius, *in Epithalamio Stellæ & Violantillæ*.

> *Hic Libycus Phrygiusque silex, hic dura Laconum*
> *Saxa virent, hic flexus onyx, & concolor alto*
> *Vena mari, rupesque nitent queis purpura sæpe*
> *Oebalis & Tyrii moderator livet aheni.*

Hinc *Porphyreticum marmor*, apud Æl. Lampridium in *Alexandro Sev. Alexandrinum opus marmoris de duobus marmoribus, h. e. porphyretico & Lacedæmonio primus instituit, Palatio exornato hoc genere marmorandi*. Non quòd Alexander primus marmorationem instituerit ex duobus marmoribus; jam Claudii enim ac Neronis temporibus notum illud inventum, ut docet Plinius *lib.* 36. *cap.* 1. & Seneca, qui Alexandrina marmora crustis Numidicis solita temporibus suis distingui refert: Sed quia novum illud quoddam genus fuit è *Porphyretico* & Lacedæmonio, Casaubonus *ad l.* Porticus *porphyreticæ* meminit Flav. Vopiscus *in Probo*, *Usus etiam est regestis scribarum porticus* Porphyreticæ, *aliis etiam Senatus, ac Populi*. Heliogabalus verò etiam plateas in palatio saxis Lacedæmoniis ac *Porphyreticis* stravit, quas *Antoninianas* vocavit, quæ saxa ad suam usque ætatem mansisse, sed eruta dein atque exsecta esse, narrat Lampridius *in Heliogabalo*. Ut non mirum sit, quòd Λάρναξ πορφυρᾶς, i. *arcæ Porphyretici marmoris*, in qua corpus Juliani repositum, mentionem facit Cedrenus. Et in *Ceremonialibus* Ecclesiæ Rom. *Porphyretica rota* frequenter occurrit: lapis sc. rotundus, in pavimento Basilicæ Lateranensis positus, in quo Pontifex varias olim functiones peragebat &c. V. Salmasium *ad Solinum passim* & *Lampridium d. l.* nec non Macros Fratres *Hierolexico*, & infrà, ubi de *Rota Porphyretica*.

Porphyrius, cognom. Clodii Albini Imp. de quo sic Jul. Capitolinus. *Quum pueri ejus familiæ russulis fasciolis colligarentur, quod fortè lotæ atque udæ essent russulæ fasciolæ, quas mater prægnans paraverat purpureâ matris illigatus est fasciâ: unde illi joco nutricis etiam* Porphyrii *nomen inditum est. Quæ atque alia signa futuri Imperii fuere*. Nempe color purpureus quoquomodo infanti admotus, spem faciebat regiæ fortunæ: quia πορφύρα seu *purpura* Imperii erat symbolum, & propria Imperatorum, ut notum ex Historia & Codice. Unde institutum postea ab Imperatoribus CP. ut Augustæ liberos non parerent, nisi ἐν πορφύρᾳ, *in purpura*; quem morem Nicetas Choniates aperit *lib.* 5. & Luithprandus *lib.* 1. *cap.* 1. Indidem est, quòd apud Scriptores Historiæ Augustæ inter omina Imperii, quæ frequentissima ibi, semper fere purpureum quiddam invenitur. V. in *Diadumeno*: sic Aureliano, omen Imperii fecerunt crepundia purpurea, &c. Apud Hieremiam Prophetam Lamentationum *cap.* 4. οἱ τιθηνούμενοι ἐπὶ κόκκων, non de regiis infantibus dicitur, sed de iis, qui in summis deliciis educantur. Vetus tamen Interpres vertit, *qui nutriebantur in croceis*; quod potest referri ad exquisitiorem ciborum paratum. Nam & à colore cibum commendari, discimus ex Aristophane *in Equitibus*, ubi ἔτνος ἐρυθρόν: sed refellit id Hebraica veritas. Sic in Antipatri *Epigramm*.

> Ἡ καὶ ἔτ' ἐν βρέφεσι χρηματίζουσα Ἀντιόχεια
> Πορφυρέαν Πιερίης ...... ἐπὶ σπαργάνοις.

Etiam mos infantibus fuit, appendere στήμονα κόκκινον, *filum purpureum*, ut narrat Chrysostomus *Homil.* 12. *in* 1. *Cor.* sed ejus rei præter ornatum alia fuit causa, quam lege apud sanctissimum illum Virum. Casaubonus *ad l. c.* V. quoque suprà in voce *Porphyra*.

Porphyrogeniti, seu *Porphyretici*, apud Constantinopolitanos olim dicti sunt, Imperatorum ac Regum liberi, quasi *in purpura* seu Patre Imperatore vel Rege, *nati*; quos *in Imperio natos*, interpretatur Chunradus Urspergensis. Latinis *Purpurati*. Senator, *lib.* 11. *Epist.* 1. *Placidiam mundi opinione celebratam* —— *purpuratoʃ filio* (Valentiniano) *studuisse percipimus*. Sic apud Eund. *lib.* 8. *Epist.* 5. *purpuratam infantiam*, filium vocat Athalaricus Rex; &c. Quod sc. in *purpura* nati atque adeò fasciis purpureis inligati ac circumvoluti, sic offerri Imperatrici consueverint. Iidem ἐν ἁλουργίδι τραφέντες dicuntur, apud Libanium in προσφωνητικῷ, quem Juliano inscripsit, &c. Car. du Fresne *Glossar*. V. quoque quæ diximus paulo suprà, ut & infrà in voce *Purpurati*.

Porraceum, πράσινον, Græcis in supremo viriditatis gradu ponitur; vocant enim illi πράσινον χρῶμα καὶ πρασοειδὲς eum colorem quid ad plenum & saturè ac *meracè viridis*, seu qui austeri viroris est. Unde πράσινος λίθος, de smaragdo præstantissimo propriè. Et Plinio chrysoprasus chrysoberyllo viridior dicitur, quòd *ex auro & porraceo mixtam lucem trahat*. Reliqua verò ἰώδης, σμαραγδίζει, ἰουτῶδες, remissiùs viridia sunt, Salmasius *ad Solinum pag.* 1106. V. infrà *Porrum*, unde voci origo.

Porretani, sectatores Gilberti Porretani Episc. Pictaviensis, de quo Otto Frising. *lib. de gestis Friderici capp.* 46. 47. & alii apud Baronium *A. C.* 1147. Bessium & Sammarthanos. Ebrardus Bethun. *contra Valdenses*; *cap.* 1. *Nosimus Nominales in hoc, sed potiùs Porretani*. De Gilberto eodem, Alanus de Insulis *Anticlaud. lib.* 4.

> *Illic castra tenet & eadem miles in arte*
> *Gilbertus saltu fallaci transilit artem.*

V. *Metalogicum* Joh. Sarisberiensis *lib.* 2. *cap.* 17. citatum Car. du Fresne *Glossar*.

Porrum, inter hortensia, describitur Plinio *lib.* 19. *cap.* 6. ubi is inter alia, *sectivo auctoritatem dedisse principem Neronem, vocis gratiâ, ex oleo statis mensium omnium diebus, nihilque aliud, ac ne pane quidem vescendo*, refert. *Voci* namque *splendorem afferre*, dicit idem *lib.* 20. *cap.* 6. V. quoque Palladium *c.* 40 *Febr*. At planè Ægyptii olim pro Numine: quibus proin, ut Juvenalis observat *Satyr.* 15.

> Porrum *& cepe nefas violare & frangere morsu.*

Hi nim. fuere, qui, ut Prudentius canit c. *Symmachum lib.* 2.

> —— *Quadriviis brevioribus ire parati*
> *Vilia Niliacis venerantur olusculain hortis,*
> Porrum *& cepe Deos imponere nubibus ausi,*
> *Alliaque* —— *cœli super astra locare.*

Unde etiam irridendi Asclepiadis, qui, ista damnatis, pari stultitiâ æquales Deos coleret, materiem sumens, apud Eund. περὶ στεφάν. *Hymno* X. Romanus Martyr ait:

> *Appone porris religiosas arulas,*
> *Venerare acerbum cepe, mordax allium,*
> *Fuliginosi thure placantur Lares.*

Et ressponuntur consecrata bulbula.
At unde major esse majestas sicis,
Quàm nata in hortis surculatus creditur?
Si Numen illis, Numen & porris inest, &c.

V. Tob. Pfannerum *System. Theolog. Gentil. purior. cap.* 1. §. 1. Ex *porris* jusculum confectum, *Porrellum* dicitur, in *Mirac.* S. Galteri Abbatis Pontisarensis *num.* 26. Gall. *Porrée*, apud du Fresne *Glossar.* Sed & succo ejus ad trium denariorum argenteorum pondus hausto, Melam equestris ordinis reum ex procuratione, a Tiberio principe, accersitum, confestim exspirasse, sine cruciatu, legas apud Plinium suprà laudatum *lib.* 19. *cap.* 6.

Porta, præter commune significatum, recentiori ævo, munus ipsum *Portarii* Monastici nonnunquam denotat, seu quod ad portæ officium pertinet, apud Adalardum in *Statutis* Corbejensibus, *pag.* 8. 19. & Hariulfum *Chron.* Centul. *lib.* 3. *cap* 19. Tribus quoque vel urbis regio sic vocatur apud Mediolanenses ac Italos. Sigonius *de Regno Ital. lib.* 6. *Mediolanensium civium alios in tribubus urbis, quas illi* Portas *vocabant & agri pagis, quos Plebes nominabant, Capitaneos* (Otto I.) *constituit.* Liber inscriptus *Flos florum*: *Isto tempore, & per longa tempora antè Archiepiscopus Mediolani erat dominus spiritualis & temporalis Mediolani & regebatur civitas per Consules datos per Archiepiscopum, quibus ensem ipse dabat, cùm regere inciperet: aliquando per Capitaneos factos per Archiepiscopum, in qualibet* porta *specialis parentela regebat.* Mox adsunt unicuique *Portæ* sive regioni fuisse vexilla propria, quorum colores & figuras describit. Sic *Summæ Portæ* meminit vetus *Charta* apud Camillum Peregrinum *in Dissertat. Italica de notione* [illegible] *vulg.* V. quoque Falconem Beneventanum *pag* 209. 229. & Ottonem Morenam *Histor. Rer. Laudensium passim.* Cæterum *Portæ urbium*, quo pacto à priscis Conditoribus designari fuerint solitæ, docet Plut. *in Romulo*; ubi postquam dixit, conditorem aratro æreo vomere adjuncto, junctisque bobus, mare & fœminâ, circa lineamenta, ab Hetruscis Sacerdotibus, certis quibusdam ceremoniis adhibitis, facta, profundum induxisse sulcum, sicque mœnia fuisse definita; pergit: *Ubi* Portam *designare visum est, vomere exempto atque aratro sublato, spatium reliquit.* Additque, *Unde totum habent murum, præter portas, sacrum. Nam eas si ducerent sacras, religiosum esset necessaria ac impura in Urbem recipere & exportare.* Sic M. Cato in *fragm. Capiato*, inquit, *augurio, qui urbem novam condebat, tauro & vaccâ arabat, ubi arasset, murum faciebat: ubi Portam volebat esse, aratrum tollebat & Portam vocabat.* Neque solum Urbes, sed & Castra, apud Romanos præsertim, suas habuere portas, easque ut plurimum quatuor, de quibus hic paulo infrà. Quâ verò ratione *Portæ* olim claudi atque aperiri consueverint, diximus suprà in voce *Balanus*, alibique passim. At apertæ sponte, ingentis alioqui molíminis, inter pessimi ominis portenta olim habebantur. Cujusmodi quid Thebis accidisse, memorat Cicero *de Divinat. lib.* 2. Sic enim Deos è loco discedere creditum. Virgilius,

Excessere omnes adytis arisq; relictis
Di, quibus Imperium hoc steterat —— .

Papinius Statius *Thebaid. lib.* 8. *versu* 173.

—— —— *& per tentoria fermo*
Unus, abisse Deos, delapsaq; Numina castris &c.

Sed & vocem auditam, *Μεταβαίνωμεν ἐντεῦθεν, Migremus hinc*, in Templo Hierosolymitano, ante summum ejus excidium, memorat Josephus *Halosees lib.* 6. *c.* 31. ubi *Portam Orientalem* interioris Templi, æneam firmissimamque & à viginti aliàs hominibus ægre claudi solitam, sponte se aperuisse, addit. Porrò in *Portis* Urbium, apud Israelitas, locum Judicii fuisse, ex Sacris discimus. In earum verò transitibus exigi aliquid solitum, pluribus docent Car. du Fresne *Glossar.* & Macri Fratres *Hierolexico* in voce *Portaticum.* In Templis Græcorum, ut de iis etiam verbum addam, quæ circa sec. VI. Orientales Monachi in tres partes dividere cœperunt, Ἱερατεῖον, Ναὸν, & Νάρθηκα; Sanctuarium seu τὸ Ἱερατεῖον à Templo seu Ναῷ tabulato aliquo, aut etiam muro, dividebatur, in quo erant *portæ*, ab iis *Sanctæ* dictæ, ut Ναὸς à Narthece, in quo similiter *portæ* erant. *Speciosa*, ὡραῖαι, appellatæ &c. V. Morinum *de Administrat. Panit. lib.* 6 *cap.* 1. & plura suprà ubi de *Ostiariis*, item in vocibus, *Fores, Janitor, Janua* &c. De *Portis* privatorum id unicum adspergo, antiquis temporibus etiam illustrato patuisse, tum apud Græcos, tum apud Romanos. Unde vett. Græci de homine φιλοξένῳ, ejus januas toto poste semper apertas fuisse, dicebant, ἀνέῳκτο ἀεὶ ἡ θύρα. Et Martialis Proculi humanitatem erga hospites laudans *lib.* 1. *Epigramm.* 71. ait,

Nulla magis toto janua poste patet &c.

Portæ Castrorum, apud Romanos.

I. Prætoria, prima erat, aliàs quoque *Quæstoria* dicta: quæ vel Orientem Solem spectare, vel è conspectu hostium dirigi solebat: ut si quando ad arma conclamatum foret, sine tumultu extra castra contrahi multitudo, & explicari ordines signaque educi possent. Etenim ubi acie decernendum erat, illinc cohortes educi & copiæ admoveri solebant. Ibidem & militum statio copiosa instructaque ad subitos conatus erat: Quas ob causas quo que *Principalis* nuncupata est. II. Decumana, altera fuit à tergo Castrorum, sic dicta, quòd ampla esset ac patens: ex qua desertores & facinorosi, in quos jure militari animadvertendum erat, educebantur pœnis coercendi. III. Principalis tertia erat, ex qua Principes ac summi Duces velut ex postico, si quando opus esset, suis laborantibus opem ferebant, ordines tendebant & milites educebant. Ad hanc via quoque quæ ferebat, *Principalis* dicta est. IV. Quintana, quarta fuit, post Prætorium: Per quam commeatus in castra convehi, & rerum utensilium copia venalis exponi; inde etiam merces, ad usum militaris multitudinis, quæque bello usui essent, importari & exportari solebant. V. Alex. ab Alexandro *Genial. dier. lib.* 1. *cap.* 12. His quatuor *Portis* addit Hadr. Turnebus *Adversar. lib.* 30. *cap.* 14. Extraordinariam, prope quam tetenderint Extraordinarii, ex Livio *lib.* 40. Idem duas Principales fuisse, dextram & sinistram, à *Principalibus* nomen adeptas, contendit ex eodem Livio *lib.* 40. V. Rosinum *Antiqq. lib.* 10 *cap.* 12.

Portæ aliæ celebres, apud Scriptores.

α. *Porta Argentea* Basilicæ S. Petri Romæ, apud Anastasium in *Sergio* II. & Paulum Diacon. *Chron. Casin. lib.* 4. β. *Porta Aurea* Constantinopoli, Gr. πύλη χρυσῆ, de qua copiosè egit du Fresne *ad Willharduinum num.* 129. & *in CP. Christ.*) Romæ, apud Ottonem Frisingensem *de Gestis Frider. l.* 2. *c.* 22. & Guntherum *Ligur. l.* 4.; Hierosolymis, in *Gestis* Franc. expugn. Hierol. *p.* 572. Thessalonicæ, apud Joh. Cameniatam *de Excid. Thessalon. c.* 24. Ravennæ &c. Dictæ autem sunt in Civitatibus majoribus *Portæ aureæ*, portæ præcipuæ, per quas solennis ingressus vel processus fieri solebat. γ. *Porta S. Basilii*, memoratur in *Expedit.* Asiat. Friderici I. Imp. *pag.* 64. id que angustia itineris, cujusmodi Hispani *Portus*, Græci αἱ ἡ [illegible], item πύλας, Latini recent. *Clausuras* vocant. Quomodo vocem usurpant, inter alios, frequentissimè Albertus Aquensis *lib.* 1 *cap.* 8. *lib.* 3. *cap.* 5. & *lib.* 10. *cap.* 38. ac Ramn. Montanerius *cap.* 207. δ. *Portæ Ecclesiarum*, reliquiis sanctorum consecratæ vel non consecratæ, occurrunt apud Longobard. *lib.* 1. *tit.* 9. §. 30. & in *Capitul.* Caroli M. *lib.* 4. *cap.* 13. ε. *Porta Guidonea*, fuit una ex quinque portis Vaticanæ Basilicæ, ubi nunc est *Porta Sancta*: Sic dicta, quia ibi Guidones residebant. Sic autem vocabantur Clerici à Carolo M. instituti ad ducendos peregrinos, in visitatione sacrorum ejusdem Urbis locorum, ut quidem habent Dominic. & Carolus Macri fratres *Hierolex.* ζ. *Porta Hispania*, apud Rogerum Hovedenum, *pag.* 560. id est, *aditus angustus.* η. *Porta Judicii*, una ex quinque portis Vaticanæ Basilicæ, fuit sic appellata, quod per eam mortui tantùm inferrentur. θ. *Porta Levatura*, pons sublicius ad portas urbium, *Histor. Cortusior. lib.* 6. *cap.* 5. ι. *Porta Populosa*, in Jure Hungar. domus habens plenam integramque familiam. Alb. Molnarus. κ. *Porta Ravenniana*, una ex S. Vaticanæ Basilicæ portis Ravennates seu Transtiberinos prospectans. λ. *Porta Regia*, seu absolutè *Regia*, V. infrà. μ. *Porta Romana*, secunda ex quinque Vaticanæ Basilicæ portis, quòd cives utriusque sexus per eam egrederentur, nomen adepta. ν. *Portæ Russiæ*, apud Rogerum *de Destruct. Hungar. cap.* 14. id est, angustia, V. suprà. ξ. *Porta* S. Basilii & *Porta* Hispaniæ. ο. *Porta Sancta*, porta est Vaticanæ Basilicæ ubi priùs *Porta Guidonea*, &c. π. *Porta Speciosa*, in Templo Hierosolymit. cujus mentio in Actis Apostol. &c.

Portarius, Eckehardo *de Casibus S. Galli c.* 10 *p.* 82. *Portenarius*, Levoldo Northovio in *Chron* Markano *p.* 15. Italis *Portinajo*: nomen est Officii Monastici, qui *Portæ* Monasterii curam gerit, *Janitor* aliàs, seu *Ostiarius*, Odo *de combust. S. Martini, Ita ut faminis ad hauriendam, quà aquam & ad discurrentium voluerint, Portarii non resistant.* Quod munus viris ætate maturis & vitæ inculpatæ ut plurimùm committebatur: adeò ut inter potiora Monasterii nomina haberetur, interdumque in Abbates *Portarii* eligerentur, ut est in *Chron.* Monasterii *de Fontanis cap.* 10. Ad id tamen sufficere *sapientem & honestum famulum* contendebant Cluniacenses, apud Petr. Venerabilem *lib.* 1. *Epist.* 28. V. quæ de officio hoc & muniis congesserunt, Vigilius Diaconus *in Regula Orient. c.* 26. Isidorus *in Regul. cap.* 19. Adalardus *in Statutis Corbejens. lib.* 1. *cap.* 4. Chrodogangus *in Regul. Canonic. cap.* 12. Aliique, laudati Carolo du Fresne *Glossar.* Apud Hebræos *Portarii* ejusmodi seu Ostiarii Atrii Templi fuere minimùm septem, אמרכלין *Amarcoli*, dicti, quibus aperire, nisi omnes simul adessent, non licebat, erantq; subditi Catholicis, qui Segenis Vicarii erant. Joh. Seldenus *de Synedriis vett. Hebr. l. III. c.* 8. § 6. Hinc *Portaria* in Sanctimonialium Monasteriis, quæ idem munus obibat, debebatque esse *ætate matura*, Concil. Cabillon. II. *cap.* 64. Aliàs *Portaria*, est Portarii vel Ostiarii Officium Palatinum, de quo *LL.* Alfonsinæ seu Partidæ *part.* 2. *tit.* 9. *leg.* 14. Item, *Portaria domus*, ædicula *Portarii* Monastici, apud Laur. Leodiensem *in Episc. Virodunensibus.* Aliter *Portarii* sumuntur, apud Mich. del Molino *in Repertor. Fororum Aragoniæ*, ubi Executores sunt regiæ Jurisdictionis, quorum numerus XII. est in Regno illo. *Portarii* seu *Officiales Prælatorum*, in Concil. Palentino A. C. 1322. &c. V. suprà *Azembilarius*, & plura in hanc rem apud Car. du Fresne *Glossar.* Sed & Cubicularium, sive potius Delatorem, *Portarii* vox deno-

tat,

tæ, *lib. 5. Decretal. tit. 35. cap. 14. Canonicorum assensu per* Portarium *Regis extorta*, apud Macros Fr. *Hierolex.* V. quoque suprà, in *Janitor* & *Ostiarius*. Adde hic paucis aliquot *Portariorum* genera, ex Car. du Fresne præfato.

Portariorum aliquot genera in Monasteriis.

Portarius Claustri, in *lib. Ordinis S.* Victoris Parisiensis MS. *cap.* 15. unus est ex conversis fratribus, cui incumbit *claustra observare jugiter, ne quis extraneus ingrediatur, aut intro inspiciat* &c.

Portarius Exterior sive Curiæ, memoratur ibidem, ubi ad id officii eligi jubetur unus itidem ex conversis fratribus, probatus moribus, affabilis &c.

Portarius Pauperum, custodiebat portam, ad quam pulsabant pauperes eleemosynam petentes. *Tabular.* Conchensis Abb. in Ruthenis Chart. 312. ubi *Portarius Pauperum* à *Portario* distinguitur. Etiam *Subportarii* meminit *Liber Usuum* Ordinis Cisterciensis *cap.* 84.

Portatorium, in Ecclesia Rom. machina dicitur, cujus in Palmarum festo usus. Macri Fratres *Hierolexico*, *In processione hujus diei super humeros duorum Sacerdotum machina, in qua triumphaliter positum erat sanctissimum Eucharistiæ sacramentum, deferri solebat, ad denotandum Christi triumphum, Lanfrancus cap.* 1. *S.* 4. *sive liber Evangelii. Hodie præparatur quoddam* portatorium *honestissimè, in quo intromittitur S. Evangelium, quod intelligitur Christus. Alcuin de div. Offic. Et inferiùs, quòd machina, in qua erat liber Evangeliorum, à Diaconibus ferebatur* &c.

Portianus Pagus, nunc *la Comté de Portean*, id est, *Comitatus Portianus*, nunc absolutè *Portean*, idque sæpius quàm *Porcien*, Galliæ portio est, inter Laudunensem pagum & Suessionicum intercepta, cujus fit mentio in Capitulis Caroli Calvi. Inter Vongensem & Remensem *in præc.* D. Ludovici A. de divisione Regni inter filios collocatur, ac nunc pago Retestino, *le Retelois* continetur: Archeiæ enim, quas in pago *Portensi* Frodoardus in *Chron.* locat, (ita enim *Portianum* appellat pagum) sunt omnino *Arc* vel *Arche* ad Mosam, inter Macerias & Carolivillam, in pago Retestensi: qui locus aut vicus Principatus titulo nunc insignis est; à quo Dux Nivernensis & Retestensis, *Princeps Archensis* in nummis suis, cognominabatur. Ejus caput est Castrum *Portianum*, à pago nomen adeptus, quòd modo *Chasteau-Portean* & *Chasteau Porcien*, modò *Chastel en Portean* dicitur. Ab eodem pago oppidula quædam: viz. Calvus mons in Portiano, *Chaumont en Portean*, & Asclepium in Portiano, *Escly en Portean*, nomen suum habent. V. Hadr. Valesium *Not. Gall.* in voce *Castrum Portianum*.

Porticani, memorati in Concilio Lateran. I. A. C. 1122. *can.* 12. *Illam verò pravam* Porticanorum *consuetudinem, quæ hactenus ibi fuit — removendam censemus: ut* Porticanorum *habitatorum sine hæredibus morientium bona, contra morientium deliberationem, minime pervadantur: ita tamen, ut* Porticani *in Romanæ Ecclesiæ & nostra nostrorumque successorum obedientia & fidelitate permaneant*: Quinam sic dicti sint, minimè perspicuum est. Quidam hoc nomine *Portuenses* indigitatos volunt; quoniam Calixtus II. sub quo Concilium habitum, de *Porticanis*, tanquam de subjectis dominio temporali Ecclesiæ Rom. decernit: & videntur hi qui in Portu Romano habitabant, *Porticani* appellati, sicut Africanos, Illyricanos, Arausicanos, Anglicanos &c. novimus appellari, Afros, Illyrios, Arausionenses, Anglos. Narrat autem Anastasius in *Vita* Leonis IV. Pontificem hunc Corsis exulibus incolendam Portuensem civitatem donasse, cum circa S. Petri Basilicam absolvisset Civ. Leoninam, in cujus Curatorem ac Præfectum annonæ jus exercebat Præfectus Urbis Romæ; cujus munus erat, Portum Claudii ad ostia Tiberina reparare, curam mercium quæ ibi exponebantur gerere, atque omnes ab injuriis vindicare. Etiam vero Præfectus Urbis facultates publicabat eorum, qui offensam contrahebant, propter operas portuenses, ut ex Ambrosii *Epist.* ad Eusebium Episc. Bonon. liquet: quin etiam bona eorum vindicabat, qui sine liberis decederent, & illis qui ab intestato ac sine hærede moriebantur, succedebat in Civ. Leonina, quod jus Calixtus prædictus abolevit A. C. 1123. bullâ datâ Albæ 5. Id. Jul. Indiction. 1. Pontif. V. Unde in portu quoque super bonis Publicanorum, cùm sibi quoque idem jus assereret, in Concilio Lateranensi, ventum fuisse videtur sub Calixto, qui Præfecto Urbis erat infestus &c. Aliis à *porticu* dicti sunt, qui proin *can.* 12. Concilii Later. loqui de his volunt, qui Romæ porticus habitabant. Romæ siquidem, ante Barbarorum vastationes & incendia, ingentes aderant *porticus*, ubi peregrini recipiebantur, quorum aliquæ erant à Basilica Petri, usque ad Molem Hadrianam, Sigonio referente *Histor. Ital. A.* C. 1145. Aliæ verò a Basilica S. Pauli, usque ad portam Urbis, ut colligitur ex Procopio *de Bello Goth. lib.* 2. & Aretin. *de Bello Ital. lib.* 1. In his itaque porticibus habitantes, *Porticani* videntur iis dicti, quorum numerum non fuisse exiguum, è cæde illorum, à Romanis in ipsa porticu factâ, sub Eugenio III. elicitur, Sigonio *de Bello Ital. lib.* 11. *A.* C. 1145. memoratâ: Et certè in Diplomatis & Constitutionibus Pontificum tam Prædecessorum, quàm Successorum, Calixti II. Ostiensem Portum habitantes, nunquam *Porticani*, sed *Portuenses* perpetuò, appellantur: quod satis firmo indicio est, diversos illos à *Porticanis* fuisse. Nonnulli verò hoc nomine insignitos volunt peregrinos & crucesignatos, Hierosolymam & ad D. Jac. Compostellanum, sive crucesignatos ad Hispanicum bellum contra Agarenos iter facientes: quorum sive in itinere, sive in reditu morientium bonis hoc canone consultum fuerit. Hos autem dictos *Porticanos* ajunt, quasi *Perticanos*, quòd eos per urbis loca deducentes Guidones, perticam viatoriam gestarent. Macri fratres, ipsos Guidones sive Bordinatos potiùs *Porticanos* nominatos volunt; hoc enim Clericorum Collegium seu Scholam Carolus M. in Civ. Leonina fundavit, inter alia his verbis: *Constituimus etiam ut ipsa dicta Ecclesia in circuitu ipsius totum prædium, ubi sita esse videtur in integrum, cum terminis, à primo latere porticu majore pergente juxta Vaticanum* &c. Quæ porticus ab Adriani Mole, usque ad Basilicam Petri protendebatur, sub qua latentes Gothos, inde ex insidiis ad Molem modò dictam invadendam erupisse, refert Blondus *Dec.* 1 *lib.* 4. destructa postmodum, sub Gregorio VII. ab Imp. Henrico, unà cum illa, quæ à trigemina Ostiensi porta ad S. Pauli usque vias contegebat. Ad hanc itaque porticum cùm Guidonum seu Bordinatorum Collegium unà cum eorum templo S. Salvatoris pertingeret *S. Salvatoris de Bordonia* sive *in Bordonia* & *S. Salvatoris in Porticu* & *de Porticu* appellabatur, quæ hodie *S. Jacobi Coxacaballi* dicitur. Neque verò ipsi solùm Guidones hic habitabant, sed cum vastissimum spatium in Civ. Leonina, ex prædicto Imper. privilegio, possiderent, variisque in eorum ædibus peregrini habitarent, hos omnes à contermina porticu nomen accepisse, & tanquam ultramontanos Henrico Imper. contra Calixtum II. adhæsisse, credibile est. Hinc Calixtus, post initam cum Cæsare pacem, ut in fide Pontificum in posterum permanerent, *can.* hoc 12. Concilii Lateran. decrevit. Insuper, quia porticani Clerici Guidones omnes hujusmodi advenas sepeliendi jus habebant vi privilegii à Carolo M. indulti, hinc ipsi peregrinorum (qui, quia apud ipsos habitabant, *porticanorum* nomine quoque sunt comprehensi) sine hæredibus morientium bona, tempore schismatis, usurpabant, cui consuetudini obviàm itum fuit dicto canone. Sed & iidem *Porticani* dici potuere à *portando* & ferendo mortuos, quos *Portitores* vocatos esse Latinis, discimus ex illo Virgilii *Æn. lib.* 6. ubi de Charonte, circa mortuorum curam occupato:

Portitor has horrendus aquas & flumina servat
Terribili squalore Charon —

Ut alias eorum conjecturas omittam. Iisdem tamen Joh. Suarezii Vasion. Episc. sententia magnopere probatur, qui Calixti decretum de militibus accipiunt, quorum mentio fit *can.* P. *principalis dist.* 63. quæ est Pelagii Pontif. Epistola, ubi sic habetur: P. *principalis devotissimorum militum, qui in Civitate Centumcellensi consistunt* &c. V. illos in *Hierolexico*.

Porticatio, structura porticuum, in circuitu monumentorum ædificata, apud Macrum *l. funeris* 37. *D. de Relig. & sumptib. fun. lib.* 11. *tit.* 7. *Itaque si amplum* (monumentum) *ædificari Testator jusserit, veluti in circuitu porticationes, eos sumptus in causa non esse.* Sepulchra enim Magnatum porticibus includi consuevisse, docet Plinius *Epist. lib.* 10. *tit.* de Dione, *Id autem, in quo dicuntur sepulti filii ejus & uxor Dionis, in area collocatum, quæ porticibus includitur*; ad Trajanum Imp. Atque ab his monumentorum *Porticationibus*, Clerici præfati *Porticanorum* nomen quibusdam videntur indepti. Macri Fratres in voce *Porticani*.

Porticus, in Gymnasiis, Templis, Theatris, à Veteribus extructæ sunt. Primæ namque Gymnasiorum partes *Porticus* fuere exedris sive cubilibus apertis plenæ, in quibus Philosophi & Rhetores, Mathematici item, imò omnium Disciplinarum cultores, disputando, legendo, ac docendo exercebantur: Quas non longè ab aliis Gymnasiorum partibus sitas fuisse, conjicere est tum ex ipsa figura, quam Mercurialis exhibet *de Arte Gymn. libro* 1. *cap.* 7. tum ex Prov. inde nato, *Discum, quàm Philosophum, audire mavuis*; quod in eos dicebatur, qui in eodem Gymnasio inter Philosophos sedentes, audito discorum crepitu, relictâ Sapientiæ Scholâ, ad proximum certaminum locum erumpebant. Ibidem & Medicorum fuere scholæ. Vitruvius *lib.* 5 *cap.* 11. *Constituantur in tribus Porticibus exhedræ spatiosæ habentes sedes, in quibus Philosophi Rhetoresque ac reliqui qui studiis delectantur, sedentes disputare possint.* Cujusmodi ἐξέδρας etiam Cicero in villa sua Tusculana habuit: Sic enim in ad M. Fabium Gallum *lib.* 7. *Epist.* 23. *Exhedria quædam mihi nova sunt instituta in porticula Tusculana: ea volebam tabulis exornari.* Pleniùs de *Porticibus* Gymnasiorum, ita præfatus Mercurialis, cùm inquit, *In Palæstris peristylia quadrata sive oblonga, ita sunt facienda, uti duorum stadiorum habeant ambulationis circumitionem, quod Græci vocant* δίαυλον. *ex quibus tres Porticus simplices disponantur, quartaque, ad Meridianas regiones sit conversa, duplex, ut cùm tempestates ventosæ sunt, non possit aspergo in interiorem partem pervenire.* Et paulò pòst. *In duplici autem Porticu* (nam tres illæ simplices Philosophis servivere, ut visum) *collocentur hæc membra, Ephebæum in medio* (ubi nempe puberes exercebant corpus) *sub dextra Coryceum, deinde proximè Conisterium; à Conisterio in versura Porticus frigida lavatio, ad sinistram*

Ephebæi

Ephebæi Elæothesium, proximè autem Frigidarium, ab eoque iter in Propnigeum, in versura porticus. Iterum post quædam interjecta, In Palæstra peristylia ita debent perfecte esse distributa: Extra autem disponantur Porticus tres, una ex peristylio exeuntibus, duæ dextra & sinistra stadiatæ. Ex quibus una, quæ ad Sept. perficiatur duplex amplissimâ latitudine, altera simplex ita facta, ut in partibus, quæ fuerint circa parietes & quæ erunt ad columnas, margines habeant, uti semitas non minus pedum denûm, mediumque excavatum, uti gradus bini sint in descensu sesquipedali à marginibus ad planitiem, quæ planities sit ne minus lata pedum 12. ita qui vestiti ambulaverint circum in marginibus, non impedientur à sese exercentibus. Hæc autem Porticus apud Græcos ξυστὸς appellatur, quod Athletæ per hyberna tempora in tectis stadiis exercentur. Proximè autem Xystum & duplicem Porticum, designentur hypæthræ ambulationes, quas Gr. παραδρομίδας, nostri Xysta vocant, in quas per hyemem ex xysto sereno cælo Athletæ prodeuntes exercentur, &c. Addit tandem, Inter duas porticus sylvæ aut platanones sint, & in his perficiantur inter arbores ambulationes ibique ex opere signino stationes. E quibus patet, Porticus in Gymnasiis, partim Philosophorum exercitationibus, partim deambulationibus fuisse destinatas: quorum illud adeò frequens, ut Stoicis nomen à Portic, ubi docuit Zeno, hæserit, quasi Porticenses vel Porticanos dicas. Ad quam porticum alludens Tertullianus in præscr. adv. Hæres. ait: Nostram institutionem de porticu Salomonis esse. Sed & ante Philosophos hosce, nomen id possedere, οἱ διατρίβοντες ἐν αὐτῇ (loquitur de Porticu varia seu ποικίλῃ, de qua paulo infrà) ποιηταί, Poëtæ, qui istic loci versarentur, ut ait Laërtius in Zenone V. Vossium de Sectis Philos. cap. 19. §. 2. Prætereà omnibus vel saltem plerisque Templis, Porticus sua erat, Thom. Dempsterus in Rosinum lib. 1. cap. 6 ubi inter alia de Fano Quirini: de quo sic Martialis lib. 11. Epigr. 1.

Vicini pete Porticum Quirini:

Sic mentio est apud Vopiscum, in Vita Aureliani, porticuum Templi Solis: Argumento est, quòd in porticibus templi Solis fiscalia vina ponuntur, non gratuita populo eroganda, sed pretio. Vetus lapis Puteolanus, ÆDEM. CUM. PORTICIBUS. A. SOLO. SUA. PECUNIA. FECIT. &c. Et cui ignota Porticus Salomonis, Actor. cap. 3. versu 11. quam paulo antè Porticui Stoicorum à Tertulliano opponi vidimus. In Theatris similiter Porticus construebantur; qua de re sic M. Pollio Vitruvius Architect. lib. 5. cap. 9. in limine, Post scenam, inquit, porticus sunt constituendæ, ubi cùm imbres repentini ludos interpellaverint, habeat Populus, quò se recipiat ex theatro, choragiaque laxamentum habeant, ad chorum parandum, uti sunt porticus Pompejanæ: Præter alias quamplurimas, quarum mentio jam facta suo loco. Harum autem cùm Pompejana fuerit celeberrima solaque Vitruvio memorata, pauca de ea adjicere liceat. Fuit illa ante Curiam Pompeji & malè à nonnullis cum Pompeji confunditur Theatro, quod constat ex Sexto Rufo prope Circum Flaminium fuisse, h. e. in nona regione. Meminit ejus quoque Plinius lib. 35. cap. 9. Hujus tabula est in Porticu Pompeji, quæ ante Curiam ejus fuerat. Ambulationibus destinata, Martialis lib. 11. Epigramm. 1. ubi de Porticibus celebrioribus Urbis,

Turbam non habet otiosiorem
Pompejus, nec Agenoris puella,
Vel primæ dominus levis carinæ.

In viciniis nemus habebat, & arbores densas: Unde Pompeja umbra pro eadem, apud eundem Poetam, Epigr. 48. lib. cit.

Cur nec Pompeja lentus spaciatur in umbra?

Imò nemus duplex: Unde idem lib. 2 Epigramm. 14.

Inde petit centum pendentia tecta columnis,
Illinc Pompeji dona nemusque duplex &c.

V. Thom. Dempsterum Paralipom. in Rosinum lib. 5. cap. 4. Sed & meminit vetus saxum, Porticus, ante thermas Vasienses ædificata. Ante domos quoque & insulas Nero porticus extrui Romæ curavit. Suetonius in eo, Formam ædificiorum Urbis novam excogitavit, & ut ante insulas ac domos porticus essent, de quarum solariis incendia arcerentur: easque sumtu suo extruxit. De porticibus monumentorum diximus aliquid supra. Apud Athenienses celeberrima Porticus erat, quam ποικίλην, i. e. Variam, dixere, cujus causam suggerit Laërtius in Zenone, Ἐν τῇ ποικίλῃ στοᾷ, τῇ καὶ Πεισιανακτείῳ καλουμένῃ, ἀπὸ δὲ τῆς γραφῆς τῆς Πολυγνώτου ποικίλῃ, In porticu Varia, quæ & Pisianactius dicebatur; Varia autem à Polygnoti pictura. Hic Zeno docuit, unde sectæ nomen, ut diximus: Ibidem fortium Virorum statuæ erigebantur, honori & imitationi, ut discimus ex Corn. Nepote, qui sic in Miltiade cap. 6. Huic qui Athenas totamque Græciam liberavit, talis honos tributus est in porticu, quæ Poecile vocatur, cùm pugna depingeretur Marathonia, ut in decem Prætorum numero prima ejus imago poneretur isque hortaretur milites præliumque committeret, &c. In his enim porticibus res bello gestæ Ducum Imperatorumque, ad memoriam earum æternitati consecrandam, pingebantur, qui usus tum aliàs Romæ quoque, tum sub Imperatoribus potissimùm recentioribus magnopere viguit. De porticu, in qua res Severi depictæ fuerant, dicemus infrà. Capitolinus de Maximino: Jussit, inquit, tabulas pingi, ita ut erat bellum gestum & ante Curiam proponi, ut facta ejus pictura loqueretur. Sic ludorum magnificentiam in porticibus depingebant, ne memoria intercideret, ut scribit Vopiscus in Commodo. Hinc idem in Carino, Memorabile maximè & Carini & Numeriani hoc habuit imperium, quòd ludos Romanos novis ornatos spectaculis dederunt, quos in Palatio circa porticum stabuli pictos vidimus. V. quoq; Basilium Homil. in Ps. 61. Prætereà, cùm milites æstate in campo, hyeme verò (sed pluviali tempore) sub tecto exercerentur; Porticus ad rem hanc struebantur, & tegulis vel scandulis tegebantur, aut, si hæc abessent, ulvâ aut cannis. Vegetius lib. 2. cap. 23. Missilia quoque vel plumbatas jugi perpetuoque exercitio dirigere cogebantur usque adeò, ut tempore hyemis de tegulis, vel scandulis; quæ si deessent, certè de cannis, ulva vel culmo & porticus tegerentur ad equites & quædam velut basilicæ ad pedites. Neque verò in Porticibus solùm exercebantur milites, [illegible] porticus nonnunquam habebant virides & flexilibus atque inter se curvatis arboribus constructas, sub quibus illi delicati ac otiosi omnisque jam exercitii militaris expertes, æstum vitabant ac deambulabant. Cujusmodi vitiorum delinimenta corrector disciplinæ labentis Hadrianus Imp. diruisse legitur, apud Æl. Spartianum: Triclinia de castris & porticus & cryptas & topia diruit. In Monasteriis Porticus, locus fuit, ubi advenæ excipiebantur: Locutorium, fortè etiam Claustrum ipsum, S. Stephanus in Reg. Grandimontensium cap. 51. Quotiens autem oportuerit vos exire in Porticum, causâ loquendi cum vestris visitatoribus, latam faciem eis prætendite, & cum gaudio eos suscipite &c. Metandis verò porticibus decempedam nominat Horatius Carm. lib. 2. Od. 15.

—— nulla decempedis
Metata privatis opacam
Porticus excipiebat Arcton.

Nempe apud priscos illos Romanos, quum ædium privatarum magnificentia nondum publicorum mœnium sumtum superabat, ut gromis & decempedis perducenda esset ac dirigenda ejus longitudo. Sic Plinium sanis structionibus rem absolvere, videmus in Epist. Tumque in solis porticibus publicis metandis grumæ locum usumque habuere. Ubi verò porticus privatorum & xysti ampliores majoresque facti sunt, quàm publici, tum privatis decempedis ad eas degrumandas locus factus est, Salmasius ad Solinum pag. 682. & 683. V. quoque Vitruvium cum Interprete Guil. Philandro, Alios & suprà ubi de Porticanis. Unicum addam è Suetonio locum, è quo longissimas illas fabricari consuevisse patet, Caligulâ cap. 50. Magnâ parte noctis vigiliæ cubandique tædio, nunc toro residens, nunc per longissimas porticus vagus invocare identidem atque expectare lucem consueverat, &c. ad quem l. V. Casaubonum, uti de more plebis Rom. si quid palàm profiteri non auderet, in parietibus, porticibus, statuarum basibus scribendi, eundem ad Julium c. 80. sicut de Porticibus Templorum apud Cl. Suicerum voce Ἔμβολος, ab ἐμβάλλω, quòd per eas ingressus pateat.

Porticus quædam, præter jam memoratas.

Porticus Curva, apud Æl. Spartianum in Pescennio Nigro, Hunc in Commodianis hortis, in porticu curva, pictum de Musivo inter Commodi amicissimos, videmus &c. Salmasio est porticus concamerata: cujus camera musivo pictos habebat Commodum Commodique amicos, sacra Isidis ferentes. Curvaturæ enim arcuaturæ & concamerationes & volutæ, pro eodem.

Porticus] Gordiani, de qua sic Jul. Capitolinus in Vita Imp. hujus: Instituerat porticum
„ in Campo Martio sub col-
„ le, pedum mille, ita ut ab
„ altera parte æquè mille pe-
„ dum porticus fieret atque
„ inter eas pateret spatium
„ quingentorum: cujus spa-
„ tii hinc atque inde virida-
„ ria essent, lauro, myrto &
„ buxo frequentata; medi-
„ um verò lithostrotum bre-
„ vibus columnis altrinsecus
„ positis & sigillis, per pe-
„ des mille: quod esset de-
„ ambulatorium, ita ut in
„ capite basilica esset pedum
„ quingentorum &c.

Porticus Sancta, ædis sacræ propylæum, in porticus formam extructum, in quo consistebant Catechumeni & Pœnitentes. Occurrit apud Gregorium Turon. lib. 5. cap. 49. Sed & (Leudastes) in adulteriis sæpe intra Sanctam porticum deprehensus est. Cæsarium Heisterbach. lib. 6. cap. 5 Publicè pœnitentibus ita erat paratus, ut frequenter cum illis in porticu sedens, chartulas legens, consolationem impenderet, orationum suffragia scribi faceret &c. C. du Fresne Glossar. V. quoque Descript. Ædis Sophianæ.

Porticus Severi, de qua [illegible] Æl. Spartianus in Vita ejus, Extat sanè Romæ Severi porticus, gesta ejus (in parietibus depicta, V. suprà) exprimens, à filio (Antonino Caracalla) quantum plerique docent structa. Et in Caracall. Reliquit & porticum, Patris nomine, quæ gesta illius contineret & triumphos & bella. V. Casaubonum, Gruterum & Salmasium ad l.

Porticus Stabuli, memoratur Flav. Vopisco in Carino, ubi ludos Romanos novis ornatos spectaculis, à Carino & Numeriano, in Palatio circa porticum stabuli pictos se vidisse, refert: non porticus stabulo illi vicina, sed revera porticus stabulo Palatino addita & ante ipsum stabulum

jam ædificata fuit, secundum Salmasium. Celebrioribus enim ædificiis *porticus* additas fuisse, diximus suprà.

Porticus Statilii, quibusdam apud Vopiscum *i. e.* legendum, videtur: sed assensum non impetrant.

Porticus Tristegæ, V. infrà.

Porticus Veridis occurrit apud Firmicum: *Vel qui buxeas arbores tondens in belluas fingat, aut, virides porticus in circulum flexis vitibus faciat*, &c. Sub his deliciari milites consuevisse, retrò visum.

Porticus Tristegæ, per ambitum Circi Romani ædificatæ Jul. Cæsarem auctorem habuere. Nempe Tarquinius Priscus primus circa arenam extruere cœpit *ἑδώλια ὑπόστεγα*, *subsellia tecta*, cum antea Populus spectaret in tabulatis fortuito opere structis quæ furcis sustinebantur. Quod opus cum reliquisset imperfectum, adjecit aliquid Tarquinius Superbus, qui etiam foros publicâ impensâ faciendos curavit, ut vidimus suprà, voce *Forus*. Ultimam tandem manum Cæsar imposuit, per totum ambitum Circi *porticibus* ædificatis. A quo tempore tres *Porticus Tristegæ* Circum Max. cingebant, in speciem Amphitheatri, solo latere, ubi carceres erant, excepto, quod absque ædificiis ac porticu fuit, & divo expositum. In interiore autem *porticuum* parte sedilia fuere lapidea, uti in superiore lignea: quæ, ut minus spatii perderetur, perpetuâ tecturâ videntur disposita, nullis intercisa viis transversariis, ut in Theatro: quos proin ordines longos subselliorum in Circo *limites* Tertullianus, *lineas* Ovidius vocat, quia limites perpetuo rigore incedunt, cum in Theatro *cardines* & *cunei* dicerentur quia per cuneos divisa &c. Salmasius *ad Solinum pag.* 918. & *seqq.* V. quoque suprà ubi de *Circo*.

Portiforium, nomen libri Eccles. apud Ingulfum *pag.* 907. *Reliquit Monasterio unum* Portiforium *de usu nostræ Ecclesiæ & unum Missale* &c. Car. du Fresne *Glossar.*

Portingherius, sive *Perticherius*, Minister Ecclesiasticus apud Hispanos, sic dictus à *pertica*, quam gestat in functionibus suis, uti Romani Cursores & Sodalitatum Mandatarii ferre solent. Ita *Porticanos*, quasi *Perticanos*, quibusdam appellatos suprà vidimus Guidones seu Bordinarios Romanos, quod peregrinos per urbem deducentes, *perticam viatoriam*, lassitudini solandæ, ferrent. V. Dominic Macrum *Hierolexico*, ut & hic in voce *Bardariotæ*, item *Primivirgius*.

Portionarii, in Tuscia dicuntur Beneficiarii qui unà cum Canonicis tenentur officiare in Foro; quod *portionem* mensæ Capitularis participent, ut idem habet. *Portio* autem, mediatatem totius significat, *argum. ex cap. fraternitate De im. in* 6. *in ff. de verb. sign. nom. fi. ier. §. portionis ff. de usufr. etiam.* Papiæ, *pondus* 6. *uncias habens*, apud Car. du Fresne *Glossar.*

Portiskulus. V. infrà, *Reskripti ad flagrum*.

Portitor Ursæ, a, ud Statium *Thebaid. lib.* 1. *vers.* 693.

Languet hyperborea glacialis portitor *Ursæ*:

Bootes dicitur. Ita enim Glossographus, *jam discit. Deficit Solis adventu Bootes, qui videtur quodammodo portare Ursam.* At potiùs ad Arctophylacis etymon alludit Papinius. Higinius in *Astronom. Poët.* 2. *Arctophylax è facto Ursam sequens intelligitur, & Arctum servans Arctophylax est nuncupatus.* Vide de illo Arctophylacis sive Bootæ *Sphæram* Aratæam & Manilium *lib* 1. de *Portitore* verò voce, notata Joanni Savaronis *ad Sidonium lib.* 6. *Epist.* 4. & Joanni Passeratio *ad Propertium pag.* 696. Altas *Portitorem* signat, ita enim Charontem appellat Petronius. Ut apud Val. Flaccum *lib.* 1.

—— *neq; enim antè leves niger avehit umbras*
Portitor, *& cuncta primis stant faucibus Orci* &c.

Alia vocis notio in vett. *Glossis*, ubi *Portitor*, *τελώνης* *Portitorium*, *τελωνεῖον* cujusmodi hominum quæstus odiosos vocat Cic. *de Offic. lib* 1. Nempe Publicani seu Publici Redemptores, Græcis *Δημοσιῶναι*, ut honestioris erant apud Romanos Ordinis, & Equestris ut plurimùm, dicebantur, qui publicum aliquod redimebant, ut vicesimas hæreditatum & vicesimas libertatum, quique cætera hujusmodi vectigalia conducebant & portoria. Hi dein præficiebant alios minoris notæ, seu decimæ colligendæ, qui hinc *Δεκατηλόγοι*, seu vicesimæ, qui *Εἰκοστολόγοι* seu *portoriis* exigendis, qui *Portitores* inde appellari, & *Τελῶναι* communi nomine. Quamvis enim & Publicani illi magni nonnunquam *Τελῶναι* appellarentur, magis tamen id nominis dabatur iis, qui in portoriis & teloniis sedebant, ad exigenda & colligenda portoria, Græcis etiam *Ἐλλιμενισταὶ* dicti. Cujusmodi hominess eti annui illis determinata fuit exactio, & constitutum, quantum accipere deberent, nihilominus ut rem suam facerent, plus sæpe, quàm licitum lege iis erat, exigebant. Unde inter *inverecundas* seu, *probrosas ac turpes professiones*, Pollux omne genus istorum *Portitorum* recenset, *Εἰκοστολόγους*, *Δεκατηλόγους*, *Πεντηκοστολόγους*, *Ἐλλιμενιστάς*. Atque tales in Evangelio *Τελωνῶν* nomine veniæ, quod proin *Portitores* potiùs, quàm *Publicanos*, reddendum esse, docet Clar. Suicerus *Thesauro Eccl.* voce *Τελώνης*. V. quoque Suidam in eadem, Chrysostomum *περὶ τοῦ μὴ δημοσιεύειν* *Tom.* VIII. *pag.* 74. item *Homil. III. de Pœnitentia*, alibique passim, Asterium *in Bibliotheca* Photii *Cod.* 271. Theophanem *Homil.* 15. Alios, nec non infrà ubi de *Publicanis*.

Portocarrero, nomen Familiæ illustris in Hispania; in qua Alfonsus Fernandus Dom. *de Moguer* fuit & successores filium Martinum ac nepotem Petrum habuit. Hujus autem filia Maria Johanni Pacheco Gironi nupta, hæreditatem & nomen gentis isti intulit: inprimis Johannis filius Petrus, cognom. *Surdus*, cognomine illo usus est inque hujus liberis Johannes Marchio Villænovæ sive *de Villanneva del Fresno*, quos titulos hæredes hucusque habent. Præterea Johannis frater Garsias *Lopez Portocarrero* Dn. *de Alcala del Almeda* fuit, quam eandem ejus filius Petrus cum titulo *Marchionis* obtinuit, sed postea per filiam ad Girones transmisit. Mariæ porro prædictæ amita & Petri soror Francisca vocabatur, quæ Ægidio Boccanigræ, Alfonsi filio, Ægidii Genuensis, qui Admiralis Castiliæ factus fuit, nepoti, Palmæ domino, nupsit, unde liberi quoque *Portocarrerium* nomen adsciverere. Ejus pronepos Ludovicus Fernandus *Portocarrerus*, Comes Palmæ creatus est & dignitatem ad posteros transmisit, fratre hujus Friderico Mauricio *Portocarrero* etiam posteros habente. Præter quam Martini posteritatem, alius Alfonsi Dn. *de Moguer* filius Alfonsus Rodericum suscepit, qui *Comitis Medellini* dignitate auctus, eam suis post se reliquit, V. suprà in voce *Medellino*. Ludovici verò Fernandi modò dicti linea sic habet: Martinus *Fernandez Portocarrero Boccanigra* Com. Palmæ ex Maria (fil. Fernandi *de Valasco*) genuit Ludovicum Fernandum *Portocarrerum* Dn. *de Palma*, maritum Franciscæ Manriciæ & ex ea genitorem Ludovici Fernandi *Portocarrer* Com. *de Palma* quo & Leonorâ Gironâ *de la Vega*, genitus Ludovicus Fernandus II. *Portocarrerus* Com. *de Palma*, junxit sibi Luisam Manriciam, atque ex ea suscepit Ludovicum Antonium *Portocarrerum* Com. *de Palma*; Patrem ex Francisca Mendozia Ludovici Andreæ & Ludovicæ Antoniæ, quarum hæc Roderico primò Mexiæ *Carvillo* March. *de Guardia*; dein Johanni *de Mendoza & Luna* March. *de Montes Claros* nupsit. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobilit. Europ. Part. II. pag.* 38. V. quoque infrà, in voce *Villa Nova del Fresno*.

Portonarius, V. suprà *Portarius*.

Portugallia, adde: Nomen ei non à *Gallis*, ut quidam volunt, sed a *Gallæcia portu*; Galæci autem priùs *Calaici* dicebantur, ut vel notum è triumpho Bruti, qui à Callaicis devictis *Callaici* nomen est indeptus. Hæc Vossii conjectura est. Alii à *Cale* sive *Calle* oppido, quod Antoninus in *Itiner.* Bracaram ducere notat, situm ad ostium Durii fluminis, *Portugalliæ* vocem derivare malunt, ut Andr. Resendius *Epist. ad Kebedium*, Osorius *in vita Emanuelis R.* Jac. Menetius *in Antiqq. Lusitan.* Duard. Nonius *Censur. in Texeiram* &c. Illud constat inter omnes jam anno à C. N. 500. in usu fuisse *Portucalense* nomen. Ita Concilio tertio Toletano, interfuisse Constantius legitur, Episcopus *Porticalensis*, anno 584. Quarto Anciulphus *Porticalensis* an. 634. Imo & ante quingentesimum id nomen fuisse in usu, ex Idatio patet, qui *in Chron. & Fastis Consular.* scribit, *Rechiarium ad locum, qui Portucale appellatur, profugum Regi Theuderico adductum fuisse.* Paulatim dein id extentum est, ut *Portucalia*, sive *Portugallia* tandem regnum evaserit. V. Vossium *de Idololatria lib* 1 *cap.* 34. Cum veteri Lusitania malè confunditur, cùm hæc ad Ortum, illa ad Sept. latior sit. Lusitania enim terminabatur ad Bor. fluv. Durio & alio minori, qui hodie, *Thermis*, in ripa dextra habens Salamanticam. ductaque ad faciendum limitem Orientalem ab hujus fonte per Solerium montem saltumque Manlianum ad Anam, ubi Castra quondam Vitelliana, lineâ Anæque porrò progressu per Emeritam Augustam ad Mare: *Portugallia* verò versus Bor. excurrit supra confluentes Minium Aviamque ad opp. usque Ribadaniam, in Aviæ ripa positam, quâ parte Galliciam spectat ductaque in Ortum lineâ ad Mirandam usque ad Durium collocatam, inde verò Mer. versùs recto fere progressu facto ad ostia Anæ fluv. quo latere Castiliæ, Extremaduræ & Andalusiæ est confinis. Interim, quemadmodum Hispaniæ partes vett. Geographi fecere tres, Tarraconensem, Bæticam & Lusitaniam: ita divisionem ejus hodiernam tria Regna efficiunt, *Portugallia*, Castilia & Aragonia, quam & Philippus II. subjectâ jam *Portugallia*, tribus galeis scuto suo impositis exprimere amavit, cùm antea 2. tantùm usus fuisset, V. Merulam *Cosmogr part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 11. & 26. Numerantur in hoc regno urbes 18. oppida 800. vici 15000. Post primariam, Olyssiponem, præ reliquis eminent Braga seu Bracara, Conimbrica & Ebora, urbes sedibus Archiepiscopalibus celebres. Initia Regni ab Henrico Lotharingiæ Com. communiter peti solent, qui ductâ Theresâ Alphonsi VI. Castellæ R. filiâ, mortuo Socero sine mascula prole, magnam *Portugalliæ* partem accepit & ad posteros propagavit. Vesontione autem in civ. Burgundiæ, Lotharingiæ olim attributâ natus erat, unde error ortus eorum, qui CPolitanum (q. *Byzantinum* pro *Bisontino*) fuisse contendunt.

Incrementa Regno filius Henrici dedit Alphonsus I. qui & primus Regis titulum usurpasse creditur, circa A. C. 1139. & fusis quinque Saracenorum Regibus Regni insignia quinque Scutorum crucis formâ dispositorum, & 5. punctulis sigillatim inscriptorum, denotandis 5. devictis Regibus & 30. denariis, quibus SERVATOR olim venditus, instituit. Singulis enim scutis 30. denarii tum inscripti erant, donec à Johanne II. institutum, ut unicuique quini tantùm inscriberentur, & pro explendo numero tricenario ipsa Scuta connumerarentur, Sousa *Proœm.* 2. §. 2. & *Append. cap.* 3. Secuti dein Reges tempori nostro propiores. Johannes II. & Emanuel, potentiam *Portugallicam*, per Africam ac Asiam, longè lateque propagarunt. Quid post Sebastiani cladem in Africa, ad nostram usque ætatem actum, diximus *suo loco*. Popul. *Portugalli*, quibus maximam partem detectorum Africæ Asiæque tractuum deberi, ostendit Auctor Anonymus *Histor. Orbis Terrarum Geogr. & Civil. qui de hoc Regno passim, Parte inprimis 2. cap. 2. toto. prolixè agit: ubi simul §. ultimo. Catalogum Scriptorum de rebus ejus Lectori avido exhibet.* De Regum successione, ita Spenerus *in Ind. Theatri Nobilitat. part. 1 Regnum hoc fundavit ex Burgundiæ Ducum, atque ita etiam Regum Galliæ Capetinorum nobilitate, oriundus Alfonsus 1139. in cujus mascula progenie, duravit, usque ad Ferdinandum, qui A. C. 1383. abiit. Cùm verò hujus gener Johannes R. Castiliæ coronam sibi vindicaret, 1385. electus est adversùs ipsum ab indigenis Johannes. Ferdinandi nothus frater: cujus posteri sceptrum tenuere, donec Sebastiano morte iterum res eò rediit, ut masculus legitimus nullus superesset. Itaque inter plures Diadematis procos prævaluit Rex Hispaniæ Philippus II. Verùm sub nepote ejus 1640. Lusitani, Castellanorum Imperii pertæsi ex Bragantinis, qui, præterquam quòd ex notho Johannis R. eorum stirps descendit, per fœminam quoque ad Emanuelem Regem suum referebant) Johannem Regem esse voluerunt, qui etiam, contradicentibus quamvis Hispanis, thronum retinuit & posteris transmisit.* Idem Sebastiani Regis progenitores, *pag.* 131. Johannis IV. verò *pag.* 119. repræsentat, Et *Pars II in Ind.* familias, quæ ex naturalibus liberis horum Regum prodierunt, tres præcipuas esse ait: Primam sc. descendisse à Dionysio *Dn. de Cifuentes* & deinde *Alba de Termes*, Petri Regis ex Agnete de Castro filio; unde Domini de *Torres Villar* & *Domparao*, item *de Colmeneraje* orti: Secundam Bragantinam, de qua dictum: Tertiam ab Alfonso, tertio Ferdinandi filio; unde Com. *de Faro*, *Odemira* atque *Vimiero*, cognom. *de Faro & Noragna*, descenderint. V. hic passim.

Portulanus, qui & *Portunarius*, portuum maris vel fluminum, eoque nomine navium, quæ in statione sunt, præses: quod officium hodieque sub eodem vocabulo, in utraque Sicilia, viget. Ejus fit mentio in *Statuto* Honorii IV. pro Regni Neapol. incolis, A. C. 1285. apud Car. du Fresne *Glossar.* Descriptionem habes apud Petrum de Vineis *lib.* 2. *Epist.* 36. V. quoque suprà *Limenarcha.* Item nomen libri, Italis *Portolano*, quo nomine iis indigitatur *libro, do vesono descritti porti del mare*, h. e. *liber in quo descripti sunt portus maris*, qui Gallicè etiam habetur editus. V. *Turcograeciam* Crusii *p.* 525. & plura infrà.

Portumnalia, 16. Kal. Sept. celebrari à Romanis solita, dicta sunt, teste Varrone *de L. L. lib.* 5. à *Portumno*, cui eo die ædes in portu Tiberino facta, & feriæ institutæ sunt. Hadrian. Turnebus addit, rem divinam fieri consuevisse ad pontem Æmilium, ubi ejus ædes fuerit. Fuit autem *Portumnus*, Deus marinus, portubus præfectus, Græcis *Palæmon*, Latinis aliter *Portunus* aut *Portumnus* dictus: cui duæ fuere Romæ ædes, utraque in II. Urbis region. altera rotunda ad Pontem Æmilium, qua de dictum: altera inter Apollinem Cœlispicem & Herculem Olivarium. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 13. V. quoque in voce *Portunalia.*

Portus, litoralis Maris pars, quæ navium stationi sit idonea vocatur Geographis. De quibus in genere notant, *Portus Reales* vocari, quorum talis situs, ut nullo vento infestari queant: quales Ricciolus enumerat *Portus* Messinæ, Carthagenæ, Tolonis, Melitæ, Ragusæ, Harvichii &c. Illos verò, quos omni tempore ingredi liceat, Italis dici *Porti d' entrata*: ubi tempus affluxûs expectandum, *Porti di Marea.* Iidem juxta *Portus* ordinariè requirunt. Navale pro fabricandis instaurandisque navibus: Pharos item seu turres, in signum *Portus* vicini aut ad scopulos declinandos, &c. *Portus* antiquorum descripsit olim *lib.* 10. Timosthenes Archithalassus Ptolemæi II. sed qui interierunt: E recentioribus in iis enarrandis occupati fuere, Dudlæus *lib.* 3. Funerius *lib.* 2. Ricciolus *lib.* 10. *cap.* 9. & 10. quem in *Portubus* Maris Mediterranei Regionumque extra Europam se sequutum esse, profitetur Auctor *Historiæ Orbis Terrarum Geogr. ac Civ. Part. I. cap. 3. toto.*

Portus Maris Albi & Maris Glacialis celebriores.

α. In Mari Albo, celebres sunt *Portus* & Emporia Archangeli seu S. Michaelis, & S. Nicolai, ad ostia fluv. Dvvnæ: quorum detectio Rich. Chancellero Anglo debetur, A. Æ. 1560. β. In extrema Lappia *Portus* Colæ ad fluvium cognom. memoratur crebrò *in Itiner.* 3. Belgarum ad N. Zemblam, *pag.* 49. & *seqq.* Atque hinc prope abest litoralis tractus *Kegor* & in eo Portus *Oosterhaven*, Furnerio *Generalis piscium apotheca* dictus.

Maris Balthici.

Mare Balthicum *Portus* sustinet: In Suecia, ad Holmiam, Calmariam & Neapolim seu *Nykoping*; In Livonia, ad Rigam, in Sinu Livonico, juxta ostium fluv. Dunæ, Revaliam, in Sinu Finnico & Narvam ad ostium fluv. cognom. In Prussia Duc. ad Memeliam, Pillaviam, indeque Regium Montem: in Regia, ad Elbingam & Dantiscum: In Pomerania Elect. ad Colbergam; in Suecica, ad Stetinum, Stralsundam & Rudam apud ostium Panti, tantopere Brachelio celebratam, quò Gustavum Adolph. Suec. R. cùm in Germanicum iret bellum, duxisse docet *Histor. l.* 4. In Duc. Megapolitano, Wismaria & Rostochium *Portus* habent celebres. Denique Lubeca ad Travam. Quibus addit præfatus Auctor Kiloniam, Ekelnfordam, Flensburgum ex Holsatia, & Hafniam ex Dania, ad Oresundam.

Norvegiæ, Holsatiæ, Belgii, Galliæ & Hispaniæ.

α. In Norvegia, celebris *Portus* est Berga. β. In Holsatia, Husum, Tonninga, Fridericopolis: Sic Hamburgo Albis & Bremæ Visurgis navium accessum reddunt commodum. γ. In Frisia Or. Emda *Portum* habet celeberrimum. δ. Belgium, & quidem Fœderatum, habet è Westfrisiæ regione Tessellam & Vliam, *Texel* & *Vlieland*, In Hollandia, Hornæ, Enckhusæ, Amstelodami, Roterodami, inprimis Brielæ. & ab altero latere Inf. *Helvoete Sluys*, item Goeream. In Seelandia, Vlissingam & Middelburgum: In Flandria, Slusas, &c. Regium, Antverpiæ, Ostendæ, Neoporti, navium stationes habet commodas: Dunkerkæ item & Gravelingæ, quæ Gallici jam juris sunt. ε. Galliæ portus sunt, ad Caletum, Dieppam, Portum Gratiæ, S. Maclovii, S. Brioc *S. Brieux*, Brivatum *Brest*, totius Galliæ optimus, adeoque securus, ut appelletur vulgò *la Chambre*: Nannetes, Rupellam, Bajonam. ζ. Hispaniæ *Portus*, in ora Cantabrica sunt, *Portus S. Sebastiani*, vulgo *Laredo*, quo Carolus V. post abdicatum Imperium, exceptus est, A. C. 1556. S. Andreæ, *Villa Viciosa*, *Corunna*: & ab altero latere Gades, S. Lucæ ad ostium fluvii Bætis. η. In Portugallia, ad ostium fl. Palmæ est *Setubal*, ad Tagi ostium Olysippo, & ante eam Cascalis s. *Cascais*: Item Porto, seu *Port à port*, ad ostium Durii fluv.

Portus Insulani Magnæ Britanniæ & Hiberniæ.

α. In Anglia, primùm ipso nomine celebres sunt Quinqueportus, vulgò *the Cinqueports*, loca in Cantio & Sussexia, ad fretum Britannica. Nomina sunt *Hastings*, *Winchelsey*, *Rye*, *Rumney*, *Hyde*, *Dover*, *Sandvvich*, *Seaford*: Plura enim eorum hodie, quàm 5. Quibus addi potest apertum litus Cantii, quod *Dovvnes* & *Dunes* vocant. Reliquos *Portus* in plaga Or. præbent *Newcastle*, Hulla, *Lyn*, *Yarmouth*, *Ipsvvich*, *Harwich*, *Colchester* &c. In Merid. latere occurrunt ad *Chichester*, *Portsmouth*, Inf. Vectim, *Falmouth*, *Weymouth*, *Pleymouth* &c. β. In Hibernico Mari, est *Portus* Bristoliæ ad Avonam & prope ostium Sabrinæ. In Com. Penbrocensi *Milfordhaven.* Estque hoc in Angliæ *Portubus* memorabile, quòd singulæ nationes, vitandarum litium causâ: Belgæ *Sandvvich*, Galli ac Veneti, *Dover*, Hispan: *Pleymouth*, Hiberni seguntiam *Siester* petant. γ. In Scotia, *Portus* sunt, *Lith* prope Edinburgum, Portus item S. Andreæ, *Montross*, *Aberdon.* δ. In Hibernia, Dublinum, *Wexford*, *Bearhaven*, *Crookshaven* &c. Hitlandia, Orcadum extrema, celebris est statione navium Belgic. capturæ Harengarum incumbentium, ubi ad 14. Junii usque hærent. Locus *Barcles Roe* vocatur.

Portus Maris Mediterranei.

α. In Hispania Malaga, Carthagena, *Alicante*, Barcino: Sed Carthagena præcellit. β. In Gallia, Massilia, ubi tanta securitas navium, ut nulla unquam ibi dicatur periisse: Tolonium, ubi triremium statio, & Antipolis *Antibes*, ad Insulam S. Margaritæ. γ. In Italia est Villa Franca, ad Sabaudiæ D. Finalis ad Ducatum Mediol. pertinens: Genua, in cujus *Portu* præter 5. aut 6. *Galeas*, aliæ 25. semper in promptu sunt. In Duc. Florentino est *Portus* Liburnus, *Livorno*, commerciis variarum gentium celeberrimus. Romanum territ. habet Archæopolim *Civita Vecchia*, sed aëre insalubri nocentem: quæ causa, quòd Pontiam Insulam ab altero latere Romæ sitam, Pontificiæ classi commodiorem judicent. Vetus *Portus* Ostiensis, in ostio Tiberis conditus & magnificè olim ab Imperatoribus excultus, Pontificis jussu destructus est, ne Turcis contra ipsam Romam castelli loco inserviret. Regnum Neapolitanum *Portus* habet, ad Cajetam ad Neapolim, & ad fretum Mamertinum, ubi Rhegium *Reggio*: in Sinu Tarentino est *Taranto*: in Mari Adriatico commendant Anconam, Ravennam, Venetias &c. δ. In Turcico Imperio *Portus* extant: In Europa, Ragusæ: tum *Porto Navarino* in Morea, *Porto Lione*, Athenis; Portus Thessaloni-

Salonicensis Portus di Salonichi. Portus Constantinopolitanus, tantæ ad ipsas ripas profunditatis, ut naves M D. doliorum capiat, fundi præterea nitidi, & hinc ab urbe, illhinc à colle, in quo Galata, munitus. In Asia, habet Abydum, alteram Dardanellorum, quo Christianorum naves appellere oportet, ac Præfecto 100 aureos solvere, antequam Constantinopolim petant. In Asia min. Smyrnæ Portus est, non magnæ quidem profunditatis, interim commerciis frequentissimus uti & Syriæ portus *Alexandretta*, unde merces Aleppum transferuntur. Reliqui sunt: Tripolitanus *Tripoli di Soria*. Berytinus *Baruti*, Sidonius *Saida*, Joppensis *Jaffa*. Ad Ægyptum est *Portus* Pelusii seu Damiatæ, tum Alexandriæ, ubi Gallicarum, Venetarum, Genuensium & Ragusæorum navium distinctæ stationes sunt. In Barbaria sunt, *Portus* Tripolitanus, Tunetanus, qui unà cum Biletta portu successit in locum prisci portus Carthaginensis; *Portus* Algeriæ, Oranensis, & qui nunc Anglorum est, ad Fretum Gibraltar P. Tingitanus *Tanger*. ε. Insulæ quoque Maris Medit. suis *Portubus* insignes sunt: Tales enim, in Corsica, *Portus* S. Bonifacii, Calvi & S Florentii *di S Fiorenzo*: in Sardinia, *Portus* Calaritanus *di Cagliari*: Melitæ *Portus*, duabus oblongis terræ cuspidibus inclusus & castro S. Elmi munitus est. Insulæ Venetis juris *Portus* habent *Corfu*, P *Sidari* & P. *Teno*. Cephalonia P. *Argostoli*: & Zacynthus P. *Chieso* & P. S. *Nicolai*. In Candia, commoditatem *Portuum* agnovere Turcæ, unde tanto eam conatu sunt aggressi. Cùm enim priùs classem suam quotannis Constantinopolim reducere cogerentur, Insl. jam occupata non tutam solùm navibus stationem: sed etiam fabricandis instruendisque triremibus amplissimam commoditatem nacti sunt. Ex numero illorum indicamus Retinum, Caneam, Candiam, Spinam Longam, Carabulam & Sudam. E Candiæ regione est *Standia*, locus itidem navium receptioni commodus: in Cypro, *Portum* nobiliorem habet Famagusta.

Portus Asiæ notiores.

α. In Mari Rubro, prope Fretum ejus P. *Aden* & in intimo recessu illius *Suez*, antiquis *Heroum Portus*. β. In Sinu Persico *Ormuz*, & 250. leucis inde situs *P. Diu*. γ. In Malabarico littore *Portubus* insignes sunt, Goa, Callicutum & Cochinum. δ. In Insula *Ceylon*, *P. Columbo*. ε In Coromandelico litore, *P. Palicatta*. ζ. In Chersoneso aurea, *Malacca*, totius Orientis navigiis frequentata. η. In India Or. Belgarum clarissimus *Portus* est Batavia, in Insl. Java maj. ubi & alium videre est Bantamensem. θ. In Luçonia, famam habet P. *di Manilla*. ι. Regni Sinensis *Portus* nobiliores sunt, *Macao* & *P. Liampo*. κ. In Regno Japaniæ, *Meaco*. λ. In Mari Caspio P. *Mirkischlack* commendat Olearius *Itiner. Pers.* cui adjungi potest ad ostium Volgæ celebre Emporium, *Astracan*: regni cognom. caput.

Portus Africæ.

In Orient. Africæ litore *Portus* est Mosambici, quò Portugallorum naves Indicæ cursum dirigere amant. P zbet & *C. B. Spei* celebrem stationem commeantibus in Indiam navibus.

Portus Americæ.

α. In Continenti Americæ Sept. est P. Nominis Dei *Nombre de Dios*, P. Veræ Crucis *Vera Cruz*, & S. Johannis de Ulloa, omnium præstantissimus, in quem merces ex N. Hispania & Philippinis collectæ devehuntur, ut inde per Pahamam in Hispaniam transferantur: Ab altero latere est P. Nativitatis P. *Natividad* & P. Aquæ Pulchræ *Aquapulco*. β America Australis habet P. *Carthagena*, in quo mercium ex Peruvia supellex colligitur, in Hispan. postmodum exportanda. γ. In Brasilia, sunt. Portus *Phernambuco*, *Todos los Sanctos* seu Omnium Sanctorum, *Portus* Securus P. *Seguro*, &c. Omnium totius Americæ celeberrimus est. *Portus* Insulæ Cubæ *Havana* vocatus & veluti clavis Americæ habitus, in quo omnes Hispan. classes colliguntur, & M. Septembri in Hispaniam solvunt. δ. Inter Azores, Angra Terceræ urbs prim. ex Canariis Teneriffa quoque *Portus* suos habent. Postremoris *S. Crucis* dictus est &c. de quibus omnibus plura suo loco.

Portus, Hispanicè *Puertos*, propriè claustra Pyrenæorum montium, seu fauces, al. *portæ*. Turpinus *Historia Caroli M cap.* 11. *Tunc Aigolandus fugiens transmeavit* portus *Asperos & venit usque Pampilonam*. Et *cap.* 21. *dum Carolus portus cum* 20. *millibus Christianorum transiret*. Ibique passim. Sebastianus Salmanticensis Episc. in *Histor. Ita ut ne unus Caldeorum intra Pyrenæos* portus *remaneret*, &c. Guil. Britto *Philip. lib.* 1.

Usq; sub Hispanos fines, portusq; remotos.

Nonnullis etiam *Gradus* dicuntur. V. in hac voce. Sed & in genere, *Portus* angustias montis notant. Nangius in *Philippo III. Interea Comes Atrebati, qui, ut diximus, juxta introitum* portuum *cum valida manu peditum & equitum se tenebat*, portus *Cyseroos evitando*, &c. V. Car. du Fresne *Glossar.* & *Not. ad Alexiadem pag.* 301. qui vocem hanc apud Recentiores, non rarò *reditus* & prædiorum commoda, adeoque idem quod Gall. *Raports* & *Revenus* dici, quoque significare docet. Atque hoc modo capiendus Guntherus *Ligur. lib.* 8.

Vectigal, portus, cudendæ jura monetæ,

Cumq; molendinis, telonea, flumina, pontes &c.

Portus Naonis, adde: In Foro Julio; quod juxta cum Carinthia Carniolaque emptionis titulo, ab Ulrico Carinthio, ultimo Carinthiæ Duce, Ottocarus Bohemiæ R. comparavit, A. C. 12 1. sive ut alii, scriptus ab eo hæres crevit. Quo devicto à Rodolfo I. Imp. unà cum Austria, aliisque regionibus, in Albertum hujus filium transiit. V. Bertium *Rerum Germanic. Commentar. lib.* 2. Gerhardum de Roo *lib.* 1. Alios, laudatos Pfannero *de præt. Germaniæ Principum gentibus cap.* 1.

Porus, affluentiæ Deus, dum somno in horto Jovis premeretur, e Penia seu Paupertate Cupidinem genuit, uti habet Platonis commentum, sub quo equidem multum veri latet. Nam lapsus Adami non obscura hic apparent vestigia, ut & in aliis Gentilium Philoso horum figmentis. Certe Hesiodus *Mulierem* humano generi curas graves machinatam esse, ait *Op. & Dier. lib.* 1. Idem Prometheum, per quem Commentator ejus Spondanus *Adamum* intelligit, Jovem voluisse decipere, sicque sibi mala attraxisse, tradit, *Ibid.* Empedocles *fugam* à Deo atque errorem, apud Plotinum, inculcat, *Ennead. IV.* 8.1. & 5. Ut alia omittam. Huc itaque Hesiodi ejusdem de Pandora fabulam Origenes quoque refert, ut & Platonis de Cupidine in horto Jovis, ex *Poro* & Penia suscepto figmentum, ita cum historia de lapsu Adami contendit, ut Jovis hortum nonnihil Paradiso simile habere, insidiatricem Peniam serpentem, *Porum* per ejus insidias deceptum hominem circumventum, Cupidinem vero inde ortum, miseram hominis post lapsum conditionem, desideriorum undis indesinenter jactati, fortè referre, animadvertat. V. cum c. *Celsum l. IV. num.* 15. & 16. Platonem *Sympos* & Tob. Pfannerum *System. Theol. Gentil. purior. cap. VII.* §. *ult.* ut & *in Append.* Fuit & *Porus*, Indiæ R. de cujus duplici ad Augustum legatione, V. ex Orosio, Eusebio, Strabone, Dione, Casaubonum *ad Augustum Tranquilli cap.* 21.

Posca, vinum acidum aquæ mixtum, in *Glossis* Græco Lat. ὀξύκρατον: occurrit apud Plautum *Mil. Gloriol.* Suetonium *Vitell.* Plinium *lib.* 27. *cap.* 4. Scribonium Largum *cap.* 46. 104. Marcellum Empiricum, Celsum, Apitium, Appulejum *de Herb.* passim. At Ugutioni & Johanni de Janua, *Pusca* (id est *Posca*) & *pusculu dicitur quædam commixtio aquæ & vini, ubi plus aqua adhibetur* &c. Quo modo *Posca* seu *Pusca* non semper fuerit, quod ὀξύκρατον vocant, sed commixtio aquæ ac vini; atque sic accipienda videtur vox in *Regula* Magistri *cap.* 27. *Quis sitis, fi. ducialiter indicet: Post hanc vo cem qui fuerit sitiens, mox de mensa sua respondeat, benedic. Statim temperata in uno vase pusca calida aut si voluerit frigida, cum justa, quæ semper amplius propter sitientes fieri debet, in pulmentariis fortioribus* &c. Quod vero mirantur quidam, Asiaticum Vitellii Imperatoris apud Suetonium Libertum Puteolis *poscam* vendidisse, quasi hujusmodi potus in Medicum tantum usum adhiberetur: negat id admodum rationem mereri Hieronymus Mercurialis *Variarum Lectionum lib.* 3 *capite ultimo*, quoniam vinum acidum aquæ mixtum pro vili plebecula venale extitisse, rationi consentaneum: atque id *poscam* fuisse appellatum. Moxq; addit, sicut *escam* pro cibis ita poscam pro potibus esse olim usurpatam, se invenisse, & Barbarum notasse, in antiquissimis Festi codicibus & in Ferentini vetusto monumento, *Posculenta*, pro *Poculentis* legi. Et sanè in *Glossis* Græco-Lat. pro quavis potione usurpatur: πόσις, *posca*, *potus*, *potio*. Nec probabile est, ad potionem Monachorum Ὀξύκρατον datum. Car. du Fresne *Glossar.* V. & *Onomasticon* Rosvveidi ad *Vitas Patrum*.

Poscimus imperiosè, *postulamus* jure, *petimus* precariò, *rogamus* per amicitiam, *obsecramus* per sacra, *flagitamus* multo verborum strepitu, Joh. Calvinus *Lexic. Jurid.* V. infrà, ubi de *Precibus*

Posideon, adde: Ποσειδεὼν Græcis, à Ποσειδῶν, id est, *Neptunus*, cui Kalendæ hujus mensis sacræ; ut Casaubonus docet *in Theophrast.* unde & Ποσειδεῶνος ἡμέρα dies illa appellata est. Ejus die quinto, celebrabantur Athenis Dionysia τὰ κατ' ἀγροὺς seu Λήναια, dicta ἀπὸ τοῦ ληνοῦ, i. *torculari*, quo festo lætitiæ apprimè litabant. Unde Ἐπιλήνια χαίρειν, apud Oppianum *Kyneg.* 4. v. 127. Die 16. Ἀλῷα habebantur, in honorem Cereris, &c. V. Samuel. Petitum *Comment. in LL. Atticas lib.* 1 *tit* 1. & Franc. Rossæum *Archæol. Atticæ libro* 2. *capite* 20. Hinc *Posidonia*, à certamine Neptuni, & Palladis vocitata sunt, quæ Kalendar. Rom. ad 4. diem Mensis hujus refert. V. Johann. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 4 *cap.* 4

Posideum, Græcè Ποσείδειον, canalis seu alveus, ex tribus, quibus Alexandria adibatur, unus, cui à *Neptuno* nomen. Solinus *cap.* 32. *Alexandria, insidioso accessu aditur, fallacibus vadis, cæco mari, tribusque tantum canalibus admittit navigantes, Tegano, Posideo, Tasro.* Ubi quos *canales*, Plinius *alveos* vocat, de eadem urbe agens. Cum enim tres portus Alexandria haberet, uti Strabo testatur, totidem quoque canales erant, quibus ad eam mari accedebatur. Primus dicebatur μέγας λιμὴν, *portus magnus*, in quo Ποσείδειον, quòd Templum ibi in ancone sive aggere, medium in portum prominente, Neptuni esset: Secundus Εὐνόστου λιμὴν,

q. dixeris, *Boni adventus*, ubi canalis Στενωπὸς, Tertius Κοῦντὸς vocabatur, & fossilis erat, ubi alveus Τάφρος, id est, *Fossa*: quemadmodum hodieque multis in locis maritimis portus *Fossas* vocari notum. Salmasius *ad d. l.*

Posidippus, Medicus Veri Imp. cujus mentio apud Jul. Capitolinum in *Marco*. *Nemo est Princepum, quem non gravis fama perstringat, usque adeò ut etiam Marcus in sermonem venerit, quòd Verum sustulerit per Medicum* Posidippum, *qui ei intempestivè sanguinem dicitur emisisse.*

Posidium, opp. Arabici sinus, adde: ubi Ariston *Neptuno Pelagio* aram constituit, unde loco nomen. Fuit autem is à Ptolomæo missus, ad explorandum Arabicum Sinum, usque ad Oceanum Indicum, uti refert Diod. Siculus.

Posidonius Ephesius, inter nobiles Toreutas, apud Plinium *lib. 33. cap. 12.*

Positi, dicebantur apud Romanos mortui, qui ad fores erant collocati, versis in publicum pedibus, donec efferrentur, quem ritum πρόθεσιν dixere Græci. Glossæ, *conlocatus*, κεῖται νεκρός. Hinc legimus apud Plinium *lib. 21 cap. 3.* ubi de coronis, *Inde illa XII. Tabularum lex, Qui coronam parit, ipse pecuniave ejus, virtutisque ergò duitur ei, ut ipsi mortuo parentique ejus, dum positus est, forisve fertur, sine fraude siet imposita.* Ubi coronam virtute partam & ei qui peperisset & ejus parenti sine fraude esse impositam Lex jubet, & dum *positus* est, i. collocatus, & dum foris effertur. V. Salmasium *ad Solinum pag. 122.* & suprà ubi de *Funeribus Mortuisque*. Sed & *positus Sol*, de Sole occidente, apud Statium est *Theb. lib. 6. vers. 236.*

> —— *patres jam Mulciber ibat*
> *In cineres instans flammis, multoq; soporant*
> *Imbre rogum*, posito *donec cum sole labores*
> *Exhausti* ——

Nempe occasum, *somnum & cubitum*, dixere Poëtæ: *Positum autem esse*, est se somno dedisse. ex Virgilio *lib. 4.*

> —— —— *pecudes pictæq; volucres*,
> —— *somno* positæ *sub nocte silenti*
> *Lenibant curas & corda oblita laborum &c.*

Possessor, Gr. Κτήτωρ, dicebatur olim Constantinopoli, qui domum in urbe extruxisset, Gall. *Proprietaire*. Liberatus Diaconus *cap. 20. Habens autem consentaneos aliquantos ex Clero, & Possessores civitatis & corporatos & milites &c.* Κτήτορας eos duobus in locis vocat *Chronicon* Alexandrinum, qui ex eo, quòd domos in urbe possiderent, jure panum civilium & gradilium gaudebant, uti pluribus docet du Fresne in sua *CP.* Hesychio κτήτορες hi κτίσται, h. e. *conditores*, dicuntur. Hinc Κτητορικὸν δίκαιον, apud Pachymerem *lib. 8. cap. 31. extremo*, jus quod alicui competit in Monasterio aliquo vel Ecclesia a se vel decessoribus condita, quod vulgo *Jus Patronatus* dicitur. V. suprà in *Panis Gradilis & Patronatus*, ut & Joh. Bapt. Cotelerium *ad Tom. I. Monum. Gr. Eccl. pag. 750.* In genere pro *Divite* accipitur vox hæc, in *Cod.* Just. *l. defensores ita præcipimus. De defensor. Civit.* apud Macros Fratre. *Hierolex.*

Posta, in *Charta* Honorii III. A. C. 1232. apud Ughellum *in Episcopis Senogall. Nec non de ripa & portu, seu & aliis supradictæ civitatis vectigalibus, siliquatico, pedagio, mensuratico & de aliis postis & posterulis civitatis ipsius, exceptâ* posta *S. Angeli, cujus vestri in integrum sunt proventus*: Statio, loci situs, *positio* est: Italis *Posta*, Gallis *Poste*. Unde orta vox iisdem *Postes*, Germ. *Posten*, pro veredariis, qui veredis seu equis cursoribus certas locorum *positiones*, stationes &, ut olim appellabant, mutationes, emetiebantur. Aliud quid vox sonat, in Concilio Ravennensi A. C. 1317. *can. 15.* ubi *postarum libri* aliquoties mentio fit: Ibi enim paginam denotat, unde quidam vocem *Postilla* originem suam arcessere volunt, du Fresne *Glossar.* Ut de priore vocis notione aliquid addam: Jus *Postarum* seu Cursuum publicorum instituendorum, In Imperio, inter Imperatoris Reservata est, unde Duci cuidam, generales per Belgium, & Italiam *postas* constituere paranti A. C. 1579. severè ab Imperatore id interdictum. Hodie ibidem duo sunt *Postarum Præfecti*; unus per Imperium postas dirigens, Germ. *der General Postmeister im Heiligen Reich* (quod munus feudi titulo Imperator Comiti *de Taxis* contulit) alter, per hæreditarias provincias (quæ functio eodem jure collata est Baroni *von Paar*, Germ. *Obrister Erbland Postmeister*) Inter quos acriter disputatum ante annos aliquot, ad utrum, Aulâ Cæsareâ in urbe Imperiali, e. g. Ratisbonæ, existente, receptio seu collectio & transmissio epistolarum, cum annexis emolumentis, pertineat? & pro Barone Decretum prodiit A. C. 1640. d. 4. Aug. Ratisbonæ, ut Regiæ & Archiducalis Aulæ, per Hungariam, Bohemiam, Austriam &c. præfecto. V. Hornigk *de Postarum Jure*, & suprà passim, ubi de *Cursoribus*, *Cursu publico* &c.

Postcomes, in Charta Odonis II. Com. Carnotensis & Trecensis, apud Sammarthanos *in Abbatibus vallis secretæ*, ubi subscripsere, *Sasonatio Senescallus meus, Isembardus* Postcomes, *Odo Vicecomes, Hezelinus Miles &c.* qui *vices Comitis* agit, sed à Vicecomite distinguitur. Car. du Fresne.

Postcommunio, vel post Communionem, in Ecclesia Rom. eidem Antiphona est, quæ post Communionem, in signum, quòd communicatio expleta sit, concinitur: olim dicta *ultima oratio ad complendum*, ut testatur Walafridus Strabo *de Rebus Eccles. cap. 2* Dominico Macro sic appellantur Missæ preces, quæ a celebrante, post Communionem, recitantur & in aliquibus pervetustis *Ritualibus, complenda* dicuntur, in *Sacramentario* S. Gregorii *ad complendam*, in *Vita* S. Bercharii *completa*, V. eum in *Hierolexico*.

Poste notare, apud Statium *Thebaid lib. 8. vers. 10.*

> *Nec dum illum aut trunca lustraverat obvia taxo*
> *Eumenis, aut furvo Proserpina poste notarat:*

est in omnium notitiam producere. Ut apud Martialem prostantes libri, *postibus scripti* dicuntur *lib. 1. Epigr. 118.*

> *Scriptus* postibus *hinc & inde totis*,
> *Omnes ut citò perlegas Poetas.*

Nempe. *Asserunt Poetæ*, ut ait Lutatius, *Mortuorum capita Furiarum lampade lustrari, & eorum nomina a Proserpina in Inferorum* poste *conscribi*. Quemadmodum aliter Virgilius, *abscissione crinis*, Proserpinam moribundos gregi defunctorum adscribere, scribit *fine libri 4.* V. Casp. Barthium *Animadversionibus ad Papinium Statium d. l.* & quæ supra diximus de *Mezuzis* Hebræorum, ut & hic infra in voce *Postis*.

Posteri Dies, Kalendarum, Nonarum, Iduum, Veteribus infausti atque atri habebantur; etiam *posterum* diem nundinarum quidam observabant, ut de Augusto scribit Suetonius: Hinc *Posteri dies*, pro atris ac infaustis. Nonius, *Atri dies dicuntur, quos nunc nefastos vel posteros vocant.* Ubi male *improsperos* Viri docti corrigunt Macrobius, *Dies autem postridianos ad omnia Majores nostri cavendos putarunt, quos etiam atros velut infausta appellatione damnarunt. Eosdem tamen nonnulli communes, velut ad emendationem nominis, vocitaverunt.* Dixerunt autem *communes*, quasi neque bonos neque malos, ad vitandam nominis δυσφημίαν, cum tamen eos malos esse intelligerent. Sic *communes Dii*, qui utrisque partibus favent, ut contrà *proprii*, qui nobis solis propitii sunt, quos & *nostros* dicimus:

> *Vadimus immixti Danais haud Numine nostro &c.*

Meminit *posteri Kalendarum diei*, Flav. Vopiscus *in Tacito*, *Legit sanè senex minutulas literas ad stuporem: nec unquam noctem intermisit, qua non aliquid vel legeret vel scriberet, præter* posterum *Calendarum diem*. V. Salmasium *ad h. l.* & infrà voce *Templum*.

Posteriores appellantur, qui ultra trinepotes sunt & omnes reliqui descendentes, *l. ult. §. Parentes, ff. de gradib.* & ad fin. quos & *minores* Latinis dici Servius scribit *ad Æneid. lib. 8.* Maligna proin illa Caligulæ fuit interpretatio, qua *posteriorum* nomen ad filios coarctabat, negans ultra hunc gradum debere *posteros* intelligi, quemadmodum in ejus *Vita* Suetonius scribit *cap. 38.* V. Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.* Idem nomen fuit librorum Labeonis JC. qui post mortem ejus editi sunt: unde *Posteriores* Labeonis libri sæpe in Pandectis laudantur. V. A. Gellium *lib. 13. c. 10.* & Brissonium apud Calvinum *l. c.*

Posterula seu *Posterna*, idem quod *Postica*, posterior porta vel portula, Ital. *Posterla*. Severo Sulpicio *Pseudothyrum*, *Dial. 3. cap. 16.* quemadmodum Galli *Fausses portes* vocant portulas ad urbis muros, quæ fere semper clausæ manent, nec aperiuntur, nisi ingruente aliquâ necessitate, cujusmodi sunt, quæ *portellæ* dicuntur in *Glossis* Gr. Lat. πυλίδιον *portella*. Ammianus, *lib. 30. Viator quidam ad exteriora festinans, cùm hirsutum armato milite vidisset oppletum, per* posterulam *tramitem medium squalentem fruticetis & sentibus vitabundus excedens, in Armenios incidit fessos &c.* Ubi tamen pro angusta semita videtur sumenda vox, cùm in campis *portellæ* fingi non possint. Cassianus *de Institut. Cœnobior. lib. 5. cap. 11. Quamlibet urbs sublimitate murorum & clausarum portarum firmitate muniatur], posterulæ unius quamvis parvissimæ proditione vastabitur, &c.* Θυρίδας & παραθύρια, quoque Græcis dici, adnotat Salmasius *ad Vopiscum in Probo*. Galli *Posternes* dicunt, Car. du Fresne *Glossar.* V. quoque infrà, in *Postica*, & *Posticium*.

Posthumi, qui nâ dicêdi, hac lege definierunt Decemviri: *Ubi qua mulier post viri mortem in decem proximis mensibus pareret: qui quave ex ea nascerentur, suus sua ve in Viri familia heres esset.* Ratio legis, ut sobolem illam ex nuptiis verè natam & mariti esse constaret, neve aut proles aliqua notha facilè supponi posset, aut impudicis mulieribus liberum esset sua semper adulteria tegere, obtentu matrimonii. V. A. Gellium *lib. 3. cap. 16.* Ulpianum *leg. 3. §. 4. ff. de suis & legit.* Julianum *leg. 6.* & *leg. 7. eodem. &c.* Ex illa fluxisse videtur formula illa Aquiliana instituendi *Posthumi* hæredis: *Si quis mihi nepos post mortem meam in decem mensibus proximis natus erit &c.* Cum qua etiam convenit Varronis testamentum: *Si quis mihi filius, unus pluresve in 10. mensibus gignantur, ii si erunt ὄνοι λύρας, exheredes sunto.* Rosinus *lib. 8. pag. 793.* Ideò autem ὄνοι λύρας, i. *Asini ad lyram* dicti, quia homines decimo mense dierum nati, inepti & obtusi ingenii habebantur, *Quòd si quis undecimo mense* κατ' Ἀριστοτέλη *natus est* (ita enim ulteriùs habent Varronis verba) *Accio idem quod Titio, jus esto apud me*, apud Gellium *loco cit.* Ubi sensum horum

verbo-

verborum, juxta *Aristotelem*, hunc nonnulli esse volunt: *Si deci mo mense nati Asini ad tyram, id est, inepti, insulsi, quia meos negare possum, exhæredes sunto; Si qui undecimo, quia planè mei non sunt, tutè Aristoteles putaris, undecimo gigni posse.* In Gallia tamen undecim mensium partum, in Illustrissima familia, legitimum pronuntiasse hoc seculo Judices, accepimus: fortè ex eodem fundamento, quo apud Homerum puella ex Neptuno gravida, *περιπλομένου ἐνιαυτοῦ*, *i. circumvoluto anno*, peperisse dicitur, quia *Neptuno Majestatiq; ejus conveniret, ut longiori tempore fætus ex eo grandescerent*, Gell. *ibidem loci*. Potiùs autem *Postumus*, quàm *Posthumus* scribendum, ex antiquis monumentis constat, Unde & in manuscriptis Horatii, *Postume* quoque, pro *Posthume*, reperitur. Neque enim ita dictus videtur, quasi *post humatum* Patrem natus, sed tanquam postremus. Hinc & *Postumi* vocabulo liberos ante Patris etiam obitum natos intellexerunt Antiqui: & quoque illi, qui post mortem Patris nascuntur, *postremò editi*, non *post humatum Patrem*, intelliguntur, quantum ad generationem Patris attinet. Anton. Thysius JC. *in A. Gellium lib.* 3. *cap.* 16. V. etiam Canterum *Novar. lib.* 2. *cap.* 10. Parrhasium *Epist.* 34. & Vossium *Art. Gramm. cap.* 2.

Principes aliiq; Viri illustres.

Posthumius I. ad Imperium à Gallis vocatus, Principatu Gallieni. Treb. Pollio in *Gallienis*, *Galli*, *quibus insitum est leves ac degenerantes à civitate Romana, & luxuriosos Principes ferre non posse*. Posthumium *ad Imperium vocarunt — contra hunc Theodotus exercitum duxit* &c. seu potiùs, Gallienus ipse, in quo bello Gallienus sagittâ ictus est. Præfuit per annos septem talemque se præbuit, ut Gallias instauraverit, quum Gallienus luxuriæ & popinis vacaret; quemadmodum & antequam imperasset, in bello fortissimus, in pace constantissimus, in omni vita ita gravis erat, ut Saloninum filium suum eidem Gallienus, quasi custodi vitæ, & morum actuumque Imperialium institutori, crediderit. Tandem tamen, *quum gravissimè se regeret, more illo, quo Galli rerum novarum semper sunt cupidi, Lolliano agente, interemtus est*. V. Trebellium præfatum in ejus *Vita*. Pater fuit *Posthumii* cogn. *Junioris*.

Posthumius II. cogn. *Junior*, prioris filius, à Valeriano Tribunatu Vocontiorum ornatus, à patre postea *Cæsar*, ac deinceps *Augustus* appellatus; sed & cum Patre interemtus est, quum Lollianus, in locum *Posthumii* surrogatus, delatum sibi à Gallis sumsisset Imperium. *Fuit in declamationibus ita disertus, ut ejus controversiæ Quintiliano dicantur insertæ*, Idem *in vita Posthumii Jun.*

Posthumius Severus, unus inter Nobiles Romanos, jussu Severi Imp. necatos. Æl. Spartianus *in Severo*, *Post hæc de sua clementia disseruit, quum crudelissimus fuerit & Senatores infrascriptos occiderit. Occidit autem sine causa dictione hos nobiles, Mummium Secundinum, Asellium Claudianum — Antoninum Balbum*, Posthumium Severum, *Sergium Lustralem* &c. V. quoque infrà *Postumius*.

Postica & *Posticum*, in *Gloss.* παραθύρα πυλώνιο αἶον: item *Posticum*, παραθύρα, παραθύριον. Aliæ *Glossæ*, παραθύρα, *posticum*, h. e. porta quæ in aversa parte ædium est, quam Græci ἀπισθόθυρον vocant. Aliquando tamen *Postica*, quamlibet parvam portulam notat; Sic enim in urbibus portulas, quæ juxta portas sunt positæ, Gall. *guichets*, Latini *posticas* & *posterulas* appellarunt. V. suprà in voce *Posterula*. In Amphitheatris quoq; *postica* memorantur Amiano, & Vopisco in *Probo*, portulæ nempe, quæ à cavis subterraneis (in quibus bestiæ asservabantur) in arenam ferebant & è quibus in arenam feræ solebant emitti. Ita enim Ammian. *Amphitheatrales feræ diffractis tandem solutæ posticis*, & Vopiscus *l. c.* *Addidit alia die in Amphitheatro unâ missione centum jubatos leones, qui rugitibus suis tonitrua excitabant: qui omnes è posticis* (ita legi jubet Salmasius, cùm aliàs legeretur, *contifitiis*) *interemti sunt*. Ubi probè notandum, differentiam statui inter cavos illos subterraneos Amphitheatrales, è quibus per *posticas* bestiæ in arenam inducebantur, & caveas, in quibus feræ detinebantur. Sic enim addit, *non magnum præbentes spectaculum, cùm occidebantur, neque enim erat bestiarum impetus, qui esse è cavea egredientibus solet*. Indigitans, non magnum nec gratum fuisse spectaculum totum leonum, qui è *posticis* occidendi in arenam immittebantur, quòd non tanto impetu ex specubus his subterraneis egrederentur, ut è caveis solent. Non solùm igitur caveæ ferreæ continendis ac concludendis feris in amphitheatro habebantur, sed etiam cavi speluncæque hypogææ ad hanc rem factæ. Et caveæ quidem ex regulis ferreis contextæ erant & ad lucem expositæ in medio amphitheatro; cavi autem & specus illi subterranei tenebrosi planè erant: unde non mirum, si feræ, in his specubus detentæ, minore inde cum impetu exirent exsilirentque, quàm quæ in caveis habebantur. Tenebris enim ac pædore domitæ, languidiores & quasi mansuetiores efficiebantur: at è caveis exeuntibus major vis & impetus, itamque & major feritas, erat. Luce enim ipsâ efferabantur & bestiarii ipsius fortasse conspectu, adversùs quem emittebantur, fortasse etiam irritabantur, ut majore cum ferocia & impetu exilirent, &c. Salmasius *ad l.*

Posticium, idem cum *Postica*: nisi quòd maximè in Monasteriis vox usurpatur pro portula, per quam inducuntur, quæ ad victum Monachorũ vel Sanctimonialium, resq; alias, necessaria sunt. Hinc *Posticiaria*, quæ curam *posticii* habet, in Sanctimonialium Monasteriis. In *Reg. S. Cæsariæ*, *Per* posticiarias *det*, *& illæ nomine illius transmittant.* Item *Posticiarius*, in Monasteriis Virorum &c. Car. du Fresne *Glossar.* & Macri Fratres in *Hierolex.* quibus adde Salmasium *ad Solinum p* 1217. ubi de *Posticio* seu Ὀπισθοδόμῳ *Templorum Gentilium*.

Postilla, apud Scriptores recentioris ævi, explicatio marginalis alicujus verbi, in textu S. Scripturæ obscuri, an à *postis*, quod paginam notare suprà diximus, an quasi *post illa verba*, quòd hæc subinde efferrent Magistri, qui notas ejusmodi marginales & perpetuas in S. Biblia suis discipulis dictabant. Nicol. Trivettus in *Chron.* A. C. 1228. de Stephano Archiep. Cantuar *Hic super Bibliam* postillas *fecit & eam per capitula, quibus nunc utuntur moderni, distinxit.* Idem A. C. 1238. de Alexandro Cestr. Episc. *Super Psalterium* postillas *scripsit*, &c. Macri Fratres *Hierolex.* & C. du Fresne *Glossar.* Henrico verò Altingio synonyma hæc sunt, *Textus & Lectiones Dominicales*, *Evangelia Dominicalia*, *Postillæ*, *Homiliæ & codex earum Homiliarius*: denique *Postillas* ait voce barbarâ, ex *post* & *illa*, quia multi textus avelluntur à præcedentibus, quibuscum cohærent, & in quibus alia commemorantur, quæ dixit ac fecit JESUS. *Post illa* igitur hoc illud dixit. Quam ob rationem, in editionibus Dominicalibus Pontificiis ubique, inquit, additur, *in illo tempore*: quod in quibusdam tantùm textus originalis habet. Hinc Evangelia illa, Verbum certo tempore prædicabile: quod apud eos contradistinguitur Verbo omni tempore prædicabili, &c. V. eum *Problem. Nov. Loc. II. Problem.* 29. ubi hanc in rem plura habet. A' *Postilla* vel *postillare* verbo hinc orto, deducit du Fresne verbum *Apostiller*, Practicis Gallis familiare, quo denotare volunt, scriptum aliquod notulis dilucidare atque illustrare. Indidem *Postillator*, qui postillam ad Textum interpunxit, quorum primus fuit Hugo Cardinalis, qui floruit A. C. 1240. Domin. Macer *Hierolex. cit.*

Postis, Græcè παραστάς, à *postu* nomen habet. Hunc in ostio Templi, dedicaturum, dum verba præibat, manu tenuisse, illique eam sic imposuisse, ut tum certò indicaret ædem sic usibus sacris addicendam, tum in eosdem, ex autoritate publica, dedicaret, discimus ex Livio *Dec.* 1. *lib.* 2. ubi in Jovis ædibus, in Capitolio, dedicandis, *Postem tenuisse* legitur Horatius Pulvillus Consul, *inter precationem*, seu *inter nuncupationem solemnium verborum*, ut habet Valerius Max. *lib.* 5. *cap.* 10. §. 1. V. de hoc ritu Ciceronem quoque *Orat. pro domo sua*. Alios, & de *Postibus* ædium novarum, etiam privatarum, Mazuzis, apud Hebræos, ornari solitis, suprà in hac voce: plura verò hanc in rem, apud Alexandrum Neapolit. *Genial. Dier. lib.* 6. *cap.* 14. Scaligerum *in Conjectaneis*, & Jo. Seldenum *de Synedriis vett. Hebræorum Lib. III. cap.* 14. §. 6. Porrò, in festivitatibus, rebusque lætis quà publicis, quà privatis, coronis redimiebantur ædium *postes*, frondibusque. Statius *lib.* 4. *Sylv.* 8. *vers.* 38.

> *Protinus ingenti non venit nuncia cursu*
> *Littera, qua festos cumulare altaribus ignes,*
> *Et redimire chelyn*, postesque *ornare juberet.*

Juvenalis *Sat.* 6.

> *Ornentur* postes *& grandi janua lauro &c.*

Qua de re V. Desid. Heraldum *ad Martialem lib.* 8. *Epigramm.* 65. & Casp. Barthium *ad Statium d. l.* Sed & Veteres, domuum *postes*, in quibus quis graviter decumbebat, ramis lauri additis signare solebant, ut Apollinem sic deprecarentur, fortè & peterent à transeuntibus auxilium. Idem Statius *lib.* 5. *Sylv.* 1. *vers.* 163.

> ——— ——— *nunc anxius omnibus aris*
> *Illachrymat, signatq; fores & pectore terget*
> *Limina.*

V. *Epigramma* Diogenis Laërtii in Bionem Atheum, & Joh. Meursium *ad Hesychii Illustrii Tabulam pag.* 134. ut & hic passim ubi de *Foribus*, *Janua*, in voce *Parastades* & ubi de phrasi *Poste notare*. Addam saltem, *Postis* voce, non rarò trabes saxaque januæ aut portæ, aliquando ipsas valvas, fores, januas, notari, apud Poëtas, uti pluribus docet Barthius præfatus *ad Statium lib.* 2. *Sylv.* 1. *vers.* 64.

Postliminium, V. suprà, voce *Eumenides*.

Postverta, adde: De ea sic Varro apud Gellium *lib.* 16. *cap.* 16. ubi postquam de fœtu dixerat, capite infimo nixum, sursum pedibus elatis esse, pergit: *Quando igitur contra naturam fortè conversi in pedes, brachiis plerumque diductis retineri solent, ægriusque tunc mulieres enituntur, Hujus periculi deprecandi gratiâ aræ statutæ sunt Romæ duabus Carmentibus, quarum una* Postverta *nominata est*, *Prosa altera*, *à recti perversiq; partus potestate ac nomine.* Ubi quam *Prosam* vocat, alii *Porrimam*, item *Antevortam* dicunt. Mentio *Postvertæ* in lapide vet. apud Lingones reperto, sub capite Mercurii & Mulieris: *Deo Mercurio, &c. Postverte. C. Antius. Titi. filius. ex. voto*, apud Gruterum *Inscript. p.* 50. Et fortè eundem lapidem exhibet Petavius *in vett. Nummorum Gno-*

vism. ubi incuriâ Sculptorum, pro *Postverte* irrepsit *Rosmerte.* Alio tamen sensu atque Varro, scribit Ovidius *in Fastis lib.* 1.

Porrima placantur, Postvertaq; sive sorores,
Sive fugæ comites, Mænali diva, tuæ.
Altera, quod porro fuerat, cecinisse putatur,
Altera venturum postmodo quidquid erat.

Sic Macrobius *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 7. ubi de Jano, *Qui & præterita*, ait, *nosset & futura prospiceret, sicut Antevorta & Postverta, divinitatis sc. aptissimæ comites, apud Rom. coluntur*, Jac. Oiselius *Notis in Gell. l. cit.* V. quoque Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 19. & Thom. Bartholinum *de Puerperio Veterum.*

Postulatio, in Communione Rom. dicitur unanimis petitio, quâ is, qui secundùm Canones vel ad Clerum, vel ad dignitatem Ecclesiasticam, etiam regularem, assumi non potest, ex dispensatione tamen & gratia, causâ cognitâ, à Superiori admittitur. Quod cùm adversetur juri communi, ideo concordi omnium calculo fieri debet, *cap.* 3. & 4. *de postul. prælat. extr.* adeò ut si concurrat *postulatio* cum electione, duplo major debeat esse postulantium, *cap. bonæ eod.* in eo tamen differunt, quòd *postulatio* ex mera libertate superioris pendeat, *cap.* 5. *eod.* &c. A' *postulando*: Dicitur autem *postulari* in genere, qui communi Cleri & Populi decreto ad Episcopatum eligitur, apud Gregorium M. *lib.* 5 *Ind.* 2. *Epist* 51. 52. 89. & *lib.* 11. *Epist.* 14 alibique; Maxime vero *postulari* dicebantur, qui ex aliena parochia erant, cùm id non liceret, nisi ex *cessione*, ut loquitur idem *lib.* 4. *Epist.* 19. id est, licentiâ sui Episcopi. Is enim invaluerat mos, ut Episcopi ex alienis Ecclesiis non assumerentur, ut est in *Decretali* Cælestini Pontif. c. 18. & apud Nicolaum Pontif. *Epist.* 54. e quibus Johannes VIII. Pont. pro Ecclesia Heduensi, in Tabulario ejus„dem Ecclesiæ: Decernimus, *inquit*, & regulariter ordinamus, „ut deinceps nemo Regum vel aliqua persona vobis superponere „vel ordinare, aut successoribus vestris præsumat, nisi ex filiis ipsius „Ecclesiæ, secundùm scripta Canonum, quem Clerus elegerit „& populus proclamaverit, si in ea dignus reperiri potuit. Quòd „si in ea, quod fortè accidere non credimus, inventus non fue„rit, unanimi eorum consilio tam Cleri, quàm Populi, de aliis „dignissimus expetatur. Car. du Fresne *Glossar.* Hinc *Postulati* Administratores &c.

Viri illustres.

Postumius Albinus, præn. *Aulus*, cum L. Licinio Lucullo Consul fuit, ab anno U. C. 611. Literatum illum & disertum fuisse, scribit Cic. *in Bruto.* Res Romanas oratione Græca scripsitasse, dicitur A. Gellio *lib* 11. *cap.* 8 in cujus historiæ principio, cùm veniam peteret, si quid iis in libris parùm compositè aut minùs eleganter scriptum foret, reprehensus est à Catone. *Tibi*, inquiente, *ora te, quis perpulit, ut id committeres, quòd priùs, quàm faceres, peteres ut ignosceretur.* Quæ eadem iisdem fere verbis ex Gellio Macrobius repetit *in princ. Saturn.* Addidit Plut. *in Catone, veniam ei debuisse dari, si Amphictyonum decreto id scripsisset.* Interim non sine aliorum exemplo id *Postumius* fecit. Namque C. Julius Senator, apud Florum *Epit. Liv. lib.* 53. & Cn. Aufidius, apud Cicer. *Tusculan.* 5. idem factitasse leguntur. L. Lucullus quoque bellum Marsicum Græce scripsit, apud Plut. *in ejus vita* & Cic. *ad Attic. lib.* 1. *Epist* 16. Ipse etiam Cicero, de Consulatu suo, ut & Pomp. Atticus de eodem, hâc linguâ scripsere, ut ex Cicerone liquet, V. Jac. Oiselium *Notis in A. Gellium loco cit.*

Postumius Tubertus, Dictator, bello Fidenati anno U. C. 312. A. *Postumium* filium suum, quòd non suo jussu, sed sponte præsidio progressus hostes fuderat, victorem securi feriri jussit, ut docet Valer. Maximus *lib.* 2. *cap.* 7. Idem tradit Diod. Siculus *lib.* 12. & A. Gellius *lib.* 17. *cap* 21. ubi eum *Olum Postumium Tubertum* vocat, & *lib.* 1. c. 13. ubi *Postumiana* & *Manliana* imperia conjungit. Ab hac tamen sententia abit Livius, qui Manlio solùm Torquato id inexorabilis severitatis exemplum tribuit, quòd *Manliana imperia* dicantur, non *Postumiana*, quamvis *Postumius* ante Manlium vixerit, *lib.* 4. Interim non diffitetur Livius, ita etiam alios Historicos retulisse, ideoque noluisse tacitum præterire Postumium. *Ibid.*

Postumus, Sylvius dictus est, postrema Æneæ proles, de quo sic Virgil. *Æn. lib.* 6.

Ille vides, purâ Juvenis qui nititur hastâ,
Proxima sorte tenet lucis loca: Primus ad auras
Æthereas Italo commistus sanguine surget
Silvius, Albanum nomen, tua Postuma *proles.*

In quæ verba Cæsellius Vindex, apud A. Gellium *lib.* 2. *cap.* 16. *Postuma*, inquit, *proles non eum significat, qui Patre mortuo, sed qui postremo loco natus est, sicuti Silvius, qui Æneâ jam sene, tardo serôq; partu est editus.* Unde etiam subjicit Poëta:

Quem tibi longævo serum Lavinia conjux
Educet sylvis.

V. & suprà in voce *Posthumi.* Huic Ascanius, sine liberis defunctus, reliquit imperium: ab eoque omnes post illum Reges Albani *Sylvii* appellati sunt. Liv. *lib.* 1.

Postumus, ab avidis novarum rerum Gallis, imperante Gallieno, ad Imperium vocatus & post septennium interemtus est, de quo V. suprà, in *Posthumius.* Ita autem Salmasius legi vult, eo quòd omnes libri *Postumus* præ se ferant. Sic Zonaras & Zosimus Πόστουμος habent, Victor itidem & Eutropius. Nummi præterea, IMP. C. POSTUMUS. P. F. AUG. Casaubonus tamen *Inscriptionem* suggerit, in qua C. CASSIVS. POSTVMIVS. LABIENUS. vocatur. V. utrumque *ad Trebellium Pollionem in XXX. Tyr.* & de voce *Postumus*, plura apud A. Gellium *lib.* 2. *cap.* 16.

Postversa, vel *Postvorta* Dea, dicebatur apud Romanos, quæ *præposteris* partubus præsiderat; uti *Prosa*, quæ rectis. *Prorsus* autem Veteres dicebant, pro *proversus*, i. *anteversus*, cui contrarium *postversus* seu *postvortus.* V. suprà *Postverta.*

Pota, Dea potûs, ut *Victa* victûs. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 412.

Potamides, Græcè Ποταμίδες, nymphæ fluviorum præsides, apud Lutatium *ad Statium Thebaid. lib.* 4. *vers* 254. *Omnes Nymfas, aut Oreadas, aut* Potamidas, *aut Dryadas, aut Napæas, dicit.* Poeta habet, *fluviis dicata Numina.* Earundem meminit scholiastes priscus Poetæ *in Il. υ. ipso initio*, ubi de Concilio Deorum ait Homerus.

Οὔτε τις ἐν ποταμῶν ἀπέην ——

V. plura de illis apud Casp. Barthium *Commentar. de Superstitionibus.*

Potandi, matrimonii nomine, ritus, indigitatur in *Statuto* Synodali Nicolai Episc. Andegav. A. C. 1277. c. 3. Intelleximus" nonnullos volentes & intendentes matrimonium ad invi" cem contrahere, nomine matrimonii potare & per hoc creden" tes se ad invicem matrimonium contraxisse, carnaliter se com" miscent. Verùm cùm per hoc nullum matrimonium contra" hatur, & ob hoc, quoniam plures jam fuerint decepti, vobis" firmiter injungimus, quòd frequenter & publicè in Ecclesiis pa" rochialibus vestris dicatis, quòd per prædicta hujusmodi matri" monium, nec sponsalia contrahantur. Unde Prov. apud Gallos vulgare, *Boire & manger, coucher ensemble, c'est mariage ce me semble*: è quo seculi abusum discere liceat. Car. du Fresne *Glossar.* V. quæ Seldenus de eo conjugii genere, quod solo usu contrahitur, apud priscos, qui ante Noahum vixerunt, recentiores que, nonnunquam vigens, habet in *Uxor. Hebr.* Item *de Jure N. & Gent. sec. discipl. Hebr.* De *Potandi post secundam mensam* more, mentionem injicit Æl. Lampridius *in Severo*: Quum amicos militares habuisset, ut usum Trajani, quem ille" post secundam mensam potandi usque ad quinque pocula insti" tuerat, retervaret, unum tantùm poculum amicis exhibebat," in honorem Alexandri Magni: id autem brevius, nisi si quis," quod licebat, majus habere postulasset, &c. More nempe Græ" canico; qui honori Deorum & Regum ac Principum pocula consecrabant & bibebant. Casaubonus *ad l.* Plura hîc passim.

Potarius, officium in Scancionaria Regis, vulgò Gall. *le Potier*, cui poculorum, quæ iidem *pots* a potione vocant, cura incumbit. *Ordinatio* Hospitii S. Ludovici R. Fr. A. C. 1261 *Potarius pro servitio potorum* 2 *sol. per diem*, apud Car. du Fresne *Glossario.*

Potentatus, in *l.* 13. *ff de ritu nupt. l.* 1. *Cod. de gener. abol. C. de testibus*, Papiæ est, *auctoritas judicialis in civitate. Gloss.* Gr. Lat. δυναστεία: Vox Livio *lib.* 20. Cæsari *de bello Gall. lib.* 1. Arnobio *lib.* 1. Aliis passim, adhibita. Joh. Calvinus *Lexic. Jurid.* &c.

Potentia, titulus honorarius, quo Michaelem Imp CP. compellat Nicolaus Papa *Epist.* 8. Passim enim *Potentes*, pro Proceribus, Primoribus. Statius *Theb. l.* 4. *v.* 78.

—— *Seu quos mones exul & hasit*
Tristibus aucta fides, seu quis mutare Potentes
Præcipuum ——

Et apud eundem *l.* 5. *v.* 733. *Inachiæ potentes.* Sic *Dii maris potentes*, apud Virgilium &c.

Potestas, pro Regno, apud eundem Statium *Thebaid. lib.* 8. *versu* 262.

—— *alto castrorum ex aggere Adrastus*
Lætificos tenui captabat corde tumultus [illegible]
Quanquam æger senio, sed agis miseranda Potestas
Invigilare malis ——

Hinc *Potestas*, Rex, Princeps, supremus loci Magistratus, in *l.* 31. *Cod. Theodos. de Episc.* Unde Possidius in *Vita S. Augustini cap.* 14. *Non defuerunt, qui dicerent, non fuisse Episcopos apud* Potestatem, *quæ causam audivit.* Gr. Ἐξουσία, Rom. c. 13. v. 1. Οὐκ ἔστιν ἐξουσία, εἰ μὴ ἀπὸ Θεοῦ, *Non est* Potestas, *nisi à Deo.* Item *Judex*, apud Flav. Vopiscum in *Saturnino*, *Ut primùm Ægyptii magnam potestatem ad se venisse viderunt, statim clamaverunt, Saturnine Auguste Dii te servent.* Sic *magna Potestas* & *magnus Judex*: item *celsæ Potestates* & *celsi Judices*, iidem, Salmasius *ad l.* Hinc pro Domino alicujus loci, *le Signeur du lieu*, occurrit non semel, cujus etiam, ut & *Potestatis* Judicio, villa, pagus, districtus, eodem nomine non rarò venit, Gall. *Seigneurie* dicunt. Postea in Italia præsertim, nomine hoc appellatur, supremus Civitatum liberarum Magistratus, qui aliunde, quam ex

ipsi-

ipsimet civitatibus electus, summo jure civibus, in rebus bellicis perinde ac civilibus, imperabat, per annum, uti discimus ex Raderico *de Rebus gestis Friderici I. Imp. cap. 6.* Thoma Archidiacono *in Histor. Salonit. cap. 34.* Aliis. Hinc Guntherus *Ligurini lib. 9.*

Inde per Etruscas Legatos destinat urbes,
Campanasq; domos, & quas in littore curvo
Æquorei lavat unda salis: qui debita fisco
Jura vetusta petant, per quos statuantur in omni
Urbe Magistratus & civica quæq; Potestas, &c.

Ital. *Podestà*. De quo Magistratu ista habet Franc. Sansovinus in *Famil. Martinengha pag. 299.* "Omnis civitas, quæ erat libera, & sub regimine Magistratus sui eligebat pro Capite Regiminis *Potestatem*, qui esset extraneus, scientiâ variarum rerum instructus, belli peritus ac bellicosus. Hic pro arbitrio habebat Vicarium & suum delegatum, qui Jureconsultus esset: circa illum erant tres Accensi & Officiales, cum lictoribus vigintiquinque, qui, velut Prætoriana cohors, justitiæ exercendæ, illi præstò fuere. Ulteriùs sex illi ministrabant satellites & totidem pueri &c. Sedebat autem in Magistratu annum integrum; habebatque salarium amplum satis, quod ipsi tribus vicibus solvebatur: Primâ, post primum trimestre exactum, alterâ finitis sex mensibus & tertiâ, cùm liberabatur à functione, quæ finem accipiebat quinto decimo die post Præturæ seu Magistratus annum." Sacramentum, quo adstringebatur *Potestas*, extat apud Corium in *Histor. Mediolan.* Formula literarum, quibus *Potestati* nunciabatur electio, sic habet, apud Rolandinum, *in Summa Notar.* "Militi probatæ fidei & examinatæ virtutis Dom. Cornelio de Solario. R. de villa Potestas, Consilium & Commune Bononiæ, Salutem & prosperos ad vota successus. Licèt in altitudine libertatis naturaliter conditio suspiret humana, quia tamen utplurimum, examine rationis omisso, in præcipitium perversæ labitur voluntatis, datum est, ut vinculis disciplinæ restricta, sub jugo dominii, obedientiæ collum ponat & ut homo præferatur hominibus, ad metus illicitos loris justitiæ refrænandos. Hinc est quòd hodie plus solito, propter corruptas affectiones hominum, & invalescentes nequitias perversorum, nihil potest populo esse beatius, nihilque majus, quàm bono duce prævio bene duci. Cùm igitur hujus rei solicitudinem multam provideremus nostro regimini dignum præferre Rectorem, per brevium solennitatem, juxta municipalis observantias Legis nostræ, in viros fidelissimos & prudentissimos electionis auctoritas sorte venit, qui virtuosos Italiæ viros & hujus dignos officio prælaturæ solicita examinatione quærentes, tandem consideratis Virtutibus, quas in vobis affluenter adesse prædicat opinio celebris & communis, personam vestram ad Kal. Februarii proximè venturi, ad unum annum nobis & civitati nostræ in *Potestatem*, Rectorem & Dominum electione concordi & unanimi præfecerunt. Quapropter cùm ex ipsa electione sit per omnem modum mirabiliùs satisfactum affectionibus cordis nostri: eo quòd scimus vos adeò Virum doctum, ut sciatis æquâ librâ ponere judicium in pondere, & justitiam in mensura, & in vindictam facinorum militiæ vibrare gladium temporalem, prudentiam & dominationem vestram instanter multis precibus exoramus, quatenus regiminis nostri locum & officium, quod vobis eâ cordis affectione, quâ nulla major, offerimus, si placet, cum salario duorum mill. libr. & cum illis conditionibus, quas tam ea, quæ vobis in publica forma per latorem præsentium mittimus, quam alia Communis nostri statuta declarant, hilariter & libenter admittatis, sociati quatuor Judicibus, duobus Militibus, & duobus Notariis, viris duntaxat talibus, quorum fide ac prudentiâ honor vester gloriosus appareat. Venientes itaque 15. diebus ante Kalendas Februarii, vestram & vestrorum prædictorum in civitate nostra præsentiam habeamus. Itaque si assentiendum duxeritis, vel non duxeritis votis nostris, in tertium diem, post harum præsentationem, responsum latori præsentium per instrumentum publicum certum detis." Sequuntur Literæ ejusdem tenoris, sub breviori forma, Responsiva de acceptatione electionis & admissione regiminis & Responsiva, quâ se excusat electus & electioni renuntiat. V. *Gesta* Innocentii III. *pag. 143* Petrum de Vineis *lib. 2 Epist. 1. l. 3 Epist. 63* alibi, Hieronymum della Corte *Histor. Veron. lib. 4. pag. 223.* & Thomam Archidiaconum *l. c.* è quo pauca hæc subjiciam: "Tertia die (postquam advenisset Potestas) fecit coadunari universum populum civitatis & facta Curiâ primò expediverunt se nuntii exponentes suæ legationis processum & exitum, ostendentes —— Posthæc autem surgens Garganus (hoc enim *Potestati* nomen) ut erat eloquens Vir, multum lepidè concionatus est & præstito sui regiminis juramento, fecit universam multitudinem, tam Nobilium, quàm Popularium, vinculo sacramenti adstringi, ut essent suis præceptis obedientes— Tunc ordinavit Curiam, statuens Judices, Camerarios, Præcones. Totum namque regimen ad exemplar Italicarum urbium, quæ per potestatum regimina gubernantur, ordinavit." Cujusmodi verò esset *Potestatis* Sacramentum, diximus supra, apud Corium inveniri &c. Sed & in Francia obtinuisse dignitatem hanc, maximè in Com. Provinciæ, ex Scriptoribus Rer. Gallic. patet, apud quos passim mentio *Potestatum* Arelatensis Urbis, antequam idem Comitatus ad Carolum I. pervenisset, qui eorum loco Vicarios (*Viguiers*) instituit: item *Potestatum* Massiliæ & Avenionis. In *Charta* A. C. 1225. *Spinus de Sorezina Dei gratiâ Potestas Massiliæ & Avenionis.* In alia A. C. 1240. Com. Galterius Vicarius Gener. Imperatoris in Regno Arelatensi & Viennensi, recepisse se ab Imper. dicit in mandatis, *ut Potestariam Avenionis susciperet*; quemadmodum de Friderico Imp. narrat Radericus *l. d. ei ab omnibus in Italia adjudicatum atque recognitum esse, in singulis civitatibus Potestates, Consules, cæterosque Magistratus, assensu Populi per ipsum creari debere* &c. Imò & *Potestatis* titulo donabatur olim, Legatus seu Magistratus, qui pro Venetis CP. commorabatur, apud Imperatores CP. ut ex Acropolita *cap. 85.* docet C. du Fresne: sed is postmodum *Bajulus* dictus est, mansitque *Potestatis* dignitas & nomenclatura Genuensium in eadem Urbe Legato, uti habet Pachymeres *lib. 2. cap. 32.* Nicephorus Gregoras *lib. 4. sect. 9.* & Codinus *de Officiis cap. 7. num. 6.* V. Meursium in ποδεστᾶς & Car. du Fresne *Glossar.* ut & *in Historia Franco-Byzantina.* Hinc *Potestaria*, officium Tribuni Pl. seu Capitanei urbis in Rebuspublicis Italiæ, quod vulgari sermone *il Podestà* appellatur, *Extrav. comm. de majorit. & obed. cap. unico*, alibique passim, Macri Fratres *Hierolex.*

Potestates, Gr. Δυνάμεις, inter Angelorum nomina. In secunda Angelicæ Hierarchiæ classe à nonnullis collocantur, quorum officium sit, curare ne à causis inferioribus aut aliunde confundatur perturbeturque Virtutum actio: quod fieri dicunt impediendo contrarias causas & inferiores per debitam subjectionem subordinando, ut idoneæ fiant recipiendæ motionis, quam iis volunt imprimere Virtutes, quas in eodem ordine supra Potestates locant. Alii dicunt, *Potestatum* munus id esse, ut Dæmonibus obsistant eorumque potentiam compescant, ne tantum in homines invehantur eosque ne ultra vires ad peccatum solicitent. V. C du Fresne *Glossar.* & Anton. le Grand *Institut. Philos Part. III. Artic. 6.* Sed S. Scriptura nil nisi *Potestates* inter Angelorum nomina recenset. Tertullianus in *Scorpiaco*, *Potestatum Janitricum* meminit, ut & *Potestatum à secretis*: *Quas tibi potestates janitrices adfirmas juxta Romanam superstitionem, Carnam quandam & Forum & Limentinum, quas à cancellis ordinas potestates?* Ubi *Cancellarios* (quorum nomen ejus ævo usitatum fuit de his ministris, qui cancellos servabant) indigitans, eos, alludendo ad superstitionem vett. Romanorum, qui Carnam, Forculum & Limentinum ostiorum Deos habuere eosque cardinibus, foribus & liminibus præsidere existimavere, eleganter his nominibus appellavit, V. Salmasium *ad Vopiscum in Carino.* In genere verò *Potestates*, pro quibusvis muneribus, accipi, discimus ex Ælio Lampridio in *Alexandro Sev.* quem *potestatum mercimonium* sustulisse, his verbis refert: *Honores juris gladii* (ut sunt Præsidatus Provinciarum, interdum & Legationes) *nunquam vendi passus est, dicens. Necesse est ut, qui emit, vendat. Ego non patior mercatores* potestatum, *quos si patiar, damnare non possim. Erubesco enim punire illum hominem, qui emit & vendit* &c.

Pothega. V. suprà *Apotheca.*

Pothos, Græcè Πόθος, quæ vox *desiderium* appellativè notat, inter Samothracum Deos, memoratur Plinio *lib. 36. cap. 5.* *Is* (Scopas) *fecit* (ex marmore) *Venerem & Pothon & Phaëthontem, qui Samothracia sanctissimis ceremoniis coluntur.* Item nomen herbæ & floris coronarii, cujus duas species, unam hyacintho similem, alteram, quæ decolor est, in sepulchris olim usitatam, memorat Theophrastus *de Plantis lib. 6. cap. 7.* Hincque ipsius coronæ inde factæ: quæ enim ex uno flore fiunt coronæ, eius floris, unde constant, nomen sortiebantur. Car. Paschalius *Coronarum lib. 2. cap. 14.*

Potier, nomen illustris in Gallia Familiæ, in qua Renatus *Potier* Com. *de Tresmes* March. *de Gesures*, ex Margaretha Luxenburgica (fil. Francisci Duc. *de Luxemburg & Piney*, Princ. *de Tingry*) genuit Franciscum *Potier* March. *de Gesures*, defunctum A. C. 1643. fratrem Francisci itidem, & Leonis Marchionum similiter *de Gesures*, aliorumque utriusque sexus, uti videre est apud Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobil. Eur. Parte II. pag.* 104. V. quoque eum Arte *Herald.* Tom. *II.*

Potii, apud Justinum *lib. 2. extr.* in *MSS.* optimæ notæ, ubi codex editus *nuntios* præfert: *Scribis præterea Xerxi, quoscunque ad se nuntios misisset, interficeret.* Germanis hodieque *Pothen*, legati, nuntii; ut quorum in lingua multa vocabula Persica eruditi deprehendunt. V. Bongarsium *ad l.* & Camdenum *præfat. Geogr. Brit.*

Potina, seu *Potinna*, Dea apud Romanos, quæ potum infantibus ministrare credebatur. Edusam enim & *Potinam* Præsides habitas fuisse puerorum, Varro ait apud Nonium Marcellum *de Propr. Serm. cap. 2.* *Cùm pro cibo & potione initiarent pueros, sacrificabantur ab edulibus Edusæ, & à potione Potinæ nutrici.* Pleniùs Thom. Bartholinus *lib. de Puerperio Vett.* *Finitâ ablactatione*,

tione, inquit, *epula instructa*, & *pro ciborum auspicio Edula, potionis* Potinnæ *sacra fiebant, porcellis lactentibus & pane furfuraceo, ubi simul Cubæ initiabantur, sicut apud Christianos farre. Exportari denique in agros ad Dianam, tumque nutriri cœperunt, quod diversum fuit ab ali.* V. quoque Augustinum *de Civ. Dei l.* 4. *cap.* 2. ubi pro *Educa*, ex vett. Codd. *Edulica* reponit Vives.

à *Potione*, in vet. Epitaphio dictus reperitur, qui Juvenali *ad Cyathos*, Horatio & Suetonio, *ad Cyathum*, & *Vinum*, communiter *Pincerna*, item *Pocillator* vocitatus est. Ita autem habet Epitaph. illud, *Ti. Claud. Aug. Lib. Gratio. Liviæ. Aug. ser. à Potione. S. T. T. L.* Hic nempe vinum prægustabat: Qualis Alexis ille Virgilianus apud Martialem *lib.* 8. *Epigr.* 55.

Adstabas domini mensis pulcherrimus ille
Marmoreâ fundens nigra Falerna manu,
Et libata dabas roseis Carchesia labris &c.

Idem & à *Laguna* seu *Laguna* fuit; ut antiqui marmoris elogium docet: *M. Ulpio. Aug. Lib. Phaedimo. Divi. Trajani. Aug. à. Potione. item. à. Laguna. &. Tricliniarch. Lictori. proximo. &. à. comment. beneficiorum* &c. apud Laurentium Pignorium *Comm. de Servis.*

Potitii, adde: Quo pacto penès hos, ut & Pinarios, multis seculis duraverit cura sacrorum Herculis, *Potitiis* solis extorum dape vescentibus (à quibus Pinarii arcebantur) diximus ex Dionysio Halicarn. *lib.* 1. Livio *lib.* 1. & Servio *in Æn.* 8. suprà, in voce *Pinarii*. Addit Livius, *Potitios*, qui ab Evandro edocti Antistites sacri ejus per multas ætates fuerant, postquam tradidissent servis publicis solemne familiæ ministerium, ad unum omnes interiisse, anno ab U. C. 461. M. Valerio Max. P. Decio Mure Coss. in Censura Appii Claudii, cui postea *Cæci* cognomentum fuit. Sic enim in illius anni historia scribit: *Eodem Appio auctore* Potitia *gens, cujus, ad aram Maximam, Herculis familiare sacerdotium fuerat, servos publicos ministerii delegandi causâ solemnia ejus sacri docuerat. Traditur inde dictum mirabile, & quod de movendis statu suo sacris religionem facere possit: Cùm* 12 *familiæ ea tempestate* Potitiorum *essent, puberes ad triginta; omnes intra annum, cum stirpe, extinctos: nec nomen tantùm* Potitiorum *interiisse, sed Censorem etiam Appium memori Deûm ira post aliquot annos luminibus captum*, V. eum *lib.* 9. ut & Valerium Max. *lib.* 1. *cap.* 1.

à *Potorio* argento, nomen fuit ministerii apud Romanos: de quo sic legerunt viri docti; *Ossa. Vibiæ. Successæ. Liviæ. Aug. ser. ab. argento. potorio.* &c; quemadmodum & Præpositus auro gemmato memoratur: de quo Juvenalis *Sat.* 5. *v.* 39.

—— —— *Tibi non committitur aurum,*
Vel si quando datur, custos affixus ibidem,
Qui numeret gemmas, unguesque observet acutos.

V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis.*

Pottendorffia Fam. illustris Austriæ, cum tit. Baronatus: in qua celebris est Baro *Pottendorffius*, qui Fridericum cognom. *Belli osum*, ultimum Austriæ Ducem, quòd uxorem suam adulterio polluisset, in venatione, fune ad id parato, equo detractum interfecit: ut refert ex indigenarum relatu Christoph. Forstnerus *Not. ad Annal.* Taciti *lib.* 5. Cùm aliàs vulgò creditum sit, Belam Hungariæ R. ex Dalmatico exilio in Regnum reversum, in transitu per Austriam, Fridericum obtruncasse. Georg. Hornius *Orb. Imper. pag.* 146.

à *Potu* abstinere, vel *à potu & carne abstinere*, pœna Regiis ministerialibus, indicta, in levioribus delictis, in *Capitular.* de Villis c. 16. apud C. du Fresne *Glossar.*

Potus, ut & cibus, apud Priscos, moderatus erat & necessitati attemperatus, postea in luxum vertit. Ita autem ea de re, Hier. Mercurialis *Variar. lect. lib.* 1. *cap.* 12. *Variis*, inquit, *mensuris antiquos potasse, non me latet: sed & eis tres potissimùm observare soleo, Sextantem, Deuncem & Trientem, quarum duas rariùs, tertiam frequentiùs & à pluribus in quotidiano victu usurpatam puto. Sextante temperatos, & valetudinarios; Deunce intemperantes & bibaces potâsse, valde verosimile est. Nam Suetonius, Augustum Cæs. sextante bibisse, eumque sexies tantùm in conviviis publicis admovisse, est Auctor.* Martialis item de seipso & Cinna,

Sextantem poto, tu potas Cinna deuncem,
Et quereris, quòd non Cinna bibamus idem.

V. eundem de lusco Bibone, *ad Aulum*. E' quibus conjicere licet, Deuncem sive undecim unciarum calicem, ebriosorum: in communi verò usu fuisse craterem quinque paulo plus minusve unciarum, appellatum *Trientem*. Unde & Propertius *lib.* 1.

Cùm fuerit multis exacta trientibus hora.

Et Pers. *Sat.* 3. & Martialis *plur. in locis*, Trientium faciunt mentionem. Fuit autem triens quarta sextarii pars: sicut Sextarius ea *Potûs* mensura fuisse videtur, quam in cœna quotidie sumebant, quamque in 4. Trientes dividebant. Quanquam & hoc certum, nullam quandoque in bibendo servatam fuisse mensuræ rationem, quemadmodum invitat Martialis Cajum Proculum *libro* 1.

Quincunces & sex cyathos bessemque bibamus,
Caius ut fiat Julius & Proculus.

Et quemadmodum in conviviis publicis factitatum, rationi consentaneum est; in quibus refert Alex. Trallianus *libr. Problem.* 1. institutum fuisse, ut contrariis poculis uterentur, in principio minutis, in fine amplioribus: cujus rationem V. apud eundem & Mercurialem *loco cit.* qui cornibus *potare* Veteres solitos esse *ibid.* tradit. Idem eosdem frigidam & calidam potasse, vina sæpius aquâ temperasse, eaque nonnunquam nive aut in puteo aut aliâ ratione refrigerasse, docet *eod. lib. cap.* 8. & 18. V. quoque Plutarchum *in Symposiacis* & Lipsium *Elector. cap.* 4. Varias poculorum appellationes ac genera, habes apud Non. Marcellum *cap. de gener. Pocul.* Cœlium Rhodiginum *lib.* 27. *cap.* 27. alios, ut & suprà in voce *Poculum*. Cœterùm in conviviis, talis astragalisque sorte missis; vel etiam solâ coronæ impositione electus dictusque est Symposiarcha, quem alii *Regem* aut *Magistrum convivii*, Varro *Modimperatorem* appellat, qui, quantum bibendum, præscriberet, Plut. *Sympos. lib.* 1. *quæst.* 4. Cato de Sen. Cic. in *Verrem* & suprà *suo loco*. Cumque paulo hilarius sese invitare vellent, à summo bibebant ad imum. Habuerunt quoque in more, ut Divo alicui libarent, h. e. ex patera leviter vini aliquid defunderent, vel in mensam, vel in terram, vel in alium quoque locum pro re nata; utque in Dominæ aut Amicæ honorem cyathum ebiberent, eamque nomine suo vocarent: quod quâ verborum formâ fuerit factum, ex Plauti intelligitur *Sticho*, ubi Sangarinus:

Bene nos, bene vos, bene nostrum etiam Stephanium.

Ita enim loquebantur concisè, pro *Bene vos vivere precor, bene valere* &c. Quin & illud usurpabant, ut in honorem Amici Amicæve tot haurirent cyathos, quot in eo nomine literæ essent, quo de more suprà. V. quoque J. Lipsium *Antiqq. Lect. lib.* 3. Job. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 30. &c. De Diis, quorum inter *potandum* mentionem fieri solitam, diximus, ita Franc. Luisinus *Parerg. cap.* 7. *lib.* 1. *ad illud Pindari Isthm. Od.* 6.

—— —— Εἴη δὲ τρίτον
Σωτῆρι πορσαίνοντας Ὀλυμπίῳ.
—— —— *Contingat autem tertium*
Servatori propinantes Olympio:

Ritum fuisse, ait, *antiquis, ut in conviviis primum poculum in Jovis Olympii laudem sumerent, alterum in Heroum, tertium in Jovis Servatoris.* Quod in secundis mensis factitatum fuisse, innuit Virgilius Georg. *lib.* 2.

Non ego te mensis & Dis accepta secundis
Transierim Rhodia, & tumidis Bumaste racemis.

Boni Genii & Jovis Servatoris, meminit Athenæus *lib.* 15. *cap.* 10. quæ pocula aut eadem fuisse, aut saltem una illata, ex eodem & Polluce: semperque ἀγαθοῦ δαίμονος poculo cœnam fuisse finitam, ex Eust. *Odyss. lib.* 17. Scholiaste Aristophanis *in Equit.* Christ. Vega *de Arte Med. lib.* 2. *Sect.* 4. tradit Dempsterus. Quo respicere videtur & Seneca *Thyeste Actu* 5. *Sc.* 1.

Ne parce potu, restat etiam nunc cruor
Tot hostiarum, veteris hunc Bacchi color
Abscondit, hoc hoc mensa claudatur scypho.

Franc. Rossæus *Archæol. Att. lib.* 6. *cap.* 4. docet, ad primum poculum vini κεκερασμένου i. *aquâ diluti*, quod fuerit illatum, meminisse Veteres Διὸς Σωτῆρος, *Jovis Servatoris* seu *Pluvii*, eò quòd pluviâ fortè sub Dio epulantibus superveniente poculis temperatis, salutarem vini usum homines didicissent. Huic addidisse vult poculum Διὸς Ὀλυμπίου, i. *Jovis Olympii*, si Victoris epulum fuisset: Item Ὑγιείας πόμα, in festivitate nuptiali. Nec tamen diffitetur ipse, Sophoclem tertium poculum Jovi Servatori assignasse, sicut de Pindaro diximus. Habent autem sic ejus verba,

—— —— Καὶ Διὸς Σωτῆρος
Σπονδὴ τρίτου κρατῆρος.

Cœnâ finitâ, pergit idem, cùm ἄκρατον, seu *meracum* inferebatur, ἐπίχυμα dictum est, id est, *Promulsis*, seu *gustatio*: Cratere dein magno repleto, Symposiarcha Bono Genio seu Bono Deo, Inventori tam boni liquoris (Baccho viz.) libabat cœterisque gustandum propinabat, quod vocarunt ἐπιῤῥοφεῖν ἀγαθοῦ δαίμονος. Faciebant enim id saltem sorbillando & quasi Religionis ergò primoribus tantùm labris gustando. Unde apud Hesychium Ἀγαθοδαιμονισταὶ sumuntur pro Ὀλιγοπόται. Dum autem bibebant, inclamare solebant, Ὦ δαῖμον ἀγαθέ. Nihilominus sub epuli initium id factum esse, alios statuere, fatetur: sed nititur is auctoritate Eust. *Il.* γ. ubi ait, ὃν ἢ ποτήριον, ἀγαθοῦ δαίμονος λεγόμενον, τὸ μετὰ ἄρσιν τραπεζῶν προσφερόμενον. Quin idem *in Odyss.* ε. inquit, Τῷ μὲν ἀκράτῳ ἐν δείπνοις, ἀγαθοῦ ἐπεφώνουν δαίμονος, ἐπὶ Διονύσῳ τῷ εὑρετῇ· τῷ δὲ μετὰ δεῖπνον πρώτῳ κεκραμένῳ, Σωτῆρ Ζεὺς ἐπελέγετο, διά τὸν ὄμβριον Δία. Ultimum certè poculum Mercurii erat, quod libabant mox cubitum ituri. Homerus *Odyss.* η. *vers.* 137.

Σπένδεσκον δεπάεσσιν ἐϋσκόπῳ Ἀργειφόντῃ,
Ὧ πυμάτῳ σπένδεσκον.
Libantes poculis speculatori Argicidæ, i. Mercurio,
Cui ultimo libabant.

Quia nempe is, ut Athenæus ait, Ὕπνου πρεσίτης, i. *Somni præses*, credebatur: Sunt tamen qui Διὸς τελείου id fuisse, contendant. V. præfatum Rossæum *loco cit.* Fuisse id circumlatum

cum

cum imagine mortis, ut discubitori convivæ caducæ fortis & humanæ fragilitatis admonerentur: eidem absinthium immixtum, ne dulcedo nimium seduxisse videretur, aut tantùm voluptati, neglectâ naturalis necessitatis regulâ, convivæ crederentur indulsisse, tradit iterum Thom. Dempsterus *Paralipom. in Rosinum Antiqq. Rom. lib 5 cap. 30.* quod si non de omnibus priscis, saltem de Ægyptiis, Scriptores rete unt. Plura V. suprà in voce *Bibendi*, item *Convivandi ritus.* Addam saltem, *Potum e galea*, imitatem, & velut contemtum deliciarum, passim nobis ingeri à Poëtis. Statius *Thebaid. lib. 3 versu 663.*

Hesternum Ismenon galeis Dircenque bibemus.

Pedo *in Obitum Mæcenatis*,

Bacche coloratos postquam devicerit Indos,

Potasti galeâ dulce invatus merum &c.

De more Romanorum *potationes liberaliores talorum insititiis lusionibus diffundendi*, V. Casaubonum *ad Augustum Suetonii c. 71.*

Pougesia, V suprà *Pogesia.*

Poulainia & *Pouleana*, calceamenti cuspis acuta, quæ in antiquis Principum imaginibus conspicitur, sic dicta, quòd instar unguis pulli in acumen desineret. Dominicus Macer *Hierolexic* de cujusmodi rostris calceorum fusè agit C. du Fresne *ad Alexiadem pag 302.* In neglectum tandem apud Magnates abiisse, docet Martinus de Bosco Galteri, in *Vita* Mariæ de Malliaco *num 36. In illis diebus nobiles & potentes illam sotulariorum acutiam longissimam, quam* Poulainiam *vocabant* (Anna Comnena πολῶν κερατῶν) *penitùs contempserunt.* Ab illis usus istiusmodi calceorum cum transiisset ad Ecclesiasticos, his eo interdictum est Concilio Andegavensi A. C. 1365. *can. 13. Prohibemus, ne Clerici in nostra provincia utantur brevibus vestibus, vel sotularibus* de polena, *nec capucia botonata in publico deferant.* Imò usum eorum planè sublatum sub Carolo VI. Rege Franc. tradit Continuator Nangii ad annum præfatum extremum: *Sotulares habebant, in quibus rostra longissima, in parte anteriore, ad modum unius cornu in longum: alii in obliquum, ut Griffones habent retro & naturaliter pro unguibus gerunt, ipsi communiter deportabant, quæ quidem rostra* Pouleanas *Galli è nominabant. Et quia res erat valde turpis, & quasi contra procreationem naturalium membrorum circa pedes, quin imo abusus naturæ videbatur, ideo Dom Rex Franciæ Carolus fecit per Præcones Parisius proclamari publicè, ne aliquis quicunque esset, qui auderet talia deportare: & etiam quòd neque artifices sub magna pœna de cætero tales calceos, & sed neque ocreas sic punctatas facere præsumerent, nec vendere cuicunque: nam simili modo Dominus Papa Urbanus Quintus in Romana Curia inhibuerat valde districtè.* Ubi quod de turpitudine calceorum hujusmodi ait, confirmatur à Guil Paradino *Histor. Lugdun. lib. 3 cap 5.* ubi vulgus hominum rostrum dimidium pedem, digniores dimidiumque pedem integrum, Principes vero ac Magnates viros duos pedes longum, in calceis, gessisse: & abolito horum usu, alios successisse, *Becs de cane* Gall. dictos, rostrum quatuor aut quinque digitorum prætendentes, tandem crepidas in usum venisse adeò largas, in apice, ut integri pedis mensuram excederent, memorat, apud du Fresne *Glossar.* qui *Poulanne*, speciem fuisse pellis, ibidem observat, ex vet. *Registo* feodorum Comit. Claromontensis &c.

PP. eam Byzantinorum monetam designat, quam Græci Ὑπέρπυρον, alii *Perperum* vocarunt. Aurea autem ea fuit, sicque appellata est, quòd ex auro eximiè rutilo & recocto esset confecta, quod pluribus docet Carol. du Fresne *Dissertat. de Impp. CP. nummis.* Meminit monetæ Guil. Tyrius *lib. 18. cap. 22. Viginti duo millia hyperperorum & tria millia marcarum argenti examinatissimi — dicebatur esse largitus.* Unde meritò Robertum Cœnalem *lib. de Ponderibus & Mensuris*, Hyperpereum nummum esse, qualis apud Gallos est Grossus Mediolanensis, scribentem, reprehendit modo laudatus Auctor. V. ejusdem *Historiam Byzantinam*, ut & suprà in voce *Hyperperi.*

P R.

P. R. in notis Antiquorum, *Populus Romanus.* PR. *Prætor.* PR. PR. *Præfectus Prætorio.* PRÆ. PRÆS. *Præfectus præsidii.* PRÆ. URB. *Præfectus Urbis.* PRÆF. VIGIL. *Præfectus Vigilum.* PR. PER. *Prætor peregrinus.* PR. S *Prætoris sententia.* PRID. K. vel KAL *pridie Kalendas.* PRIN. IVVENT. *Princeps Juventutis.* PROCOS. *Proconsul.* PRON. *Pronepos.* vel *pronepotis.* PRS. *Præses.* PRSS. *Præsides* vel *Prætores* &c. notat. Franc. Gouldmannus ubi suprà.

Prades, nomen illustris in Hispania Familiæ, quæ Cordubensis Stirpis ramus est. V. suprà *de Corduba.*

Præbenda, pro *præbitione*, Gr. Παροχή in *Gloss* sicut *offerenda* pro *oblatione*, & *inferenda*, pro *illatione*, in *Capitulis* Caroli M. Salmasio *ad Vopiscum in Aureliano*, vox medii ævi est; orta ex plur. neutro *Præbenda*, quâ Latini usi sunt pro annonis militaribus, Plautus in *Persa*, Livius *lib. 2. bell. Pun.* A. Gellius *lib. 15. cap. 4.* & Ulpianus *in lib. 19. D. de Testibus.* Quâ eadem notione *Præbendas* dixit postea Senator *lib. 5. Epist. 42.* Hinc *Præbendæ* dictæ cibi & potus portiones diurnæ, quæ Monachis, Canonicis aliisve quibusvis dantur ac *præbentur*, in *Addit. 3.* ad *Capitul. c. 112.* apud Hugonem Abbatem Cluniac. in *Epist.* ad Alfonsum Regem Hispaniæ, Aliosque, quos citatos vide apud du Fresne *Glossar.* Postea nomen *Præbendæ* mansit Canonicorum & aliorum Clericorum beneficiis, ut vocant. Dimissâ enim domicilii mensæque communione, reditus, commoda atque proventus, ut & ipsa prædia Ecclesiastica, diviserunt in portiones, quas *Præbendas* appellarunt, substitutis, ingenti disciplinæ Ecclesiasticæ detrimento, mercede conductis honorariis Psaltis, qui quotidianum psalmodiæ laborem, in Choro, ipsorum vice perferrent. Lindvvodus, *Præbenda differt à Canonia; nam Canonia est jus spirituale, quod aliquis assequitur in Ecclesia per receptionem in fratrem & assignationem stalli in choro & loci in capitulo.* Præbenda verò, *est jus recipiendi certos proventus pro meritis in Ecclesia, competens percipienti ex divino officio, cui insistit & nascitur ex Canonia, tanquam filia à matre.* Leonius Poëta Gallicus, qui floruit circa A.C. 1154. *Epist. ad Adrianum Pontif.*

Non peto Præbendas, *nec honores Ecclesiarum &c.*

Has sequenti tempore Episcopi, ut Clericorum in suis Ecclesiis numerum augerent, in duas interdum diviserunt, quæ inde *Semipræbendæ* dictæ sunt (quòd beneficia essent dimidium solùm fructuum percipientia) quæ quidem *Præbendarum* sectio inhibita fuit in Gallia, in Concilio Turonensi A. C. 1163. *cap 1* & apud Neubrigensem *lib. 2. cap. 15.* quod refertur in *cap. Majoribus 8 de Præbend. & dignit ext.* Majores tamen ex illis dividi posse, si Ecclesiæ Rom. id postulaverit utilitas, sanxit Innocentius III. Pont. *cap. Vacante eod. tit.* Circa resignationem venditionemque earum, V. *Tom II. Spicilegii* Acheriani *pag* 601 602. & Mich. Scotum *Mensa Philos. lib. 4. cap. 28.* Præter *Præbendam* autem, *Corpus Præbendæ* etiam occurrit apud Auctores, quod quid sit, docet *Charta* Bartholomæi Episc Parisiensis A. C. 1226. *Videlicet, quòd Canonicus nihil percipiat, de corpore Præbendæ suæ, nisi Presbyteri residentiam perfecerit: & si semel perfecerit, oportet iterum perficere, antequam iteratò percipiat præbendæ suæ fructum.* Corpus *autem* Præbendæ *est, quod percipitur præter distributiones quotidianas, quæ illis solis dantur, qui personaliter & præsentialiter intersunt.* De *Præbendis puerilibus*, quæ Puerorum chori sunt, & occurrunt in *Monument.* Paderborn. *pag* 155. V. infrà, in voce *Puer.* Hinc *Præbendarius*, qui *præbendam* suscipit. Ebrardus in *Græcismo c. 9.*

Præbitor *est, qui dat præbendas: suscipiens has*

Præbendarius *est, sicut Logica docet nos.*

Ratpertus *de Casibus S. Galli cap. 16. Universæ familiæ præbendariis, id est, centum septuaginta viris, cùm nunquam ante se, nisi avena pascerentur, pura de spelta dederat grana.* Neque alii sunt, quos Galli olim *Prouvoires* vocabant, quàm *præbendarii* Presbyteri. Unde etiamnum Lutetiæ Parisiorum platea, S. Eustachii ædi proxima, nomen *de rue des Prouvoires*, seu, ut hodie efferunt, *des prouveres*, retineat, quòd in ea istius Parochiæ præbendarii Presbyteri commanerent, quæ *rue des Prestres* dicitur, in Parochia S. Severini &c. Etiam *Præbendaria*, educanda in Monasterio Monialium, seu conspectrix. Engelhard. *cap. 17. Filia cujusdam carnalis erat dæmonium habens, cui locum Pater impetraverat in Monasterio* præbendariæ, *non jeroris, sed à sororibus sequestratum & hoc prece, non pretio, factum*, apud Dominic. Macrum *Hierolex.* Plura in hanc rem V. apud C. du Fresne *Glossar.*

Præcantatio apud Solinum c. 27. ubi de heliotropio gemma, *Etiam illud posse dicitur, ut herba ejusdem quod est nominis mixta & præcantationibus legitimis consecrata, eum, à quocunque gestabitur, subtrahat visibus obviorum*: apud Plinium, eadem de re, *Præcantio*, Græcè ἐπῳδὴ est; unde *præcantationibus consecrata* est ταῖς ἐπῳδαῖς τετελεσμένη. Nunquam enim hic carminibus & *præcantationibus* hæ consecrationes fiebant. Unde Spartianus, *factus carminibus & consecratione*, V. suprà in his vocibus, alibique passim.

Præcellentissimus, titulus vulgò tribui solitus Regibus Franciæ, à Gregorio M. *Pontif.* locis indicatis Car. du Fresne *Dissertat. 23. ad Joinvillam*, in Conventu apud Andelaum A. C. 587. à Fortunato in *Vita* S Germani Paris. Baudovinia in *Vita* S. Radegundis *cap. 6. 18.* in *Capitulari* Saxonum A. C. 797. *in Capitul. 6.* A. C. 819. *cap. 8.* in *Formula 9. 38.* ex Balusianis, Idem. Sic *Præcellentia*, eorundem titulus honorarius est, in *Epist. 40.* inter Francicas *Tom. I. Histor. Franc* alibique.

Præcentor, Isidoro *Origin. l. 7 cap 11.* qui *vocem præmittit in cantu*; primus Cantorum in Ecclesia, qui Cantoribus præest: dignitas Ecclesiastica, in Communione Rom. in Cathedralibus Ecclesiis, vulgò Gallis *Prechantre.* Honorius Augustodun. *l 1. c 17.* Præcentor, *qui cantantes voce & manu incitat, & servus, qui boves stimulo minans dulci voce bobus jubilat.* Idem *cap 74.* Præcentores, *qui chorum utrinque regunt, sunt duces, qui agmina ad pugnam instruunt*, Pratejus apud Joh. Calvinum *Lexic Jurid.* Idem *Archicantor* dicitur, Bedæ *l. 4. c. 18.* & *Archiparaphonista in Ord. Rom.* quasi *primus acclamator*, quia ad ipsum pertinebat Missæ introitum intonare, quod incipiebat per signum egressionis Papæ è Sacrario; Is enim ad januam attendens, cùm Pontifex egrederetur, statim reliquis Ministris altâ voce, *Accedite*, dicebat; quæ praxis in Andegavensi Galliæ Ecclesia adhuc durat, ubi *Præcentor* ante introitum, eodem verbo ingressum Choro denuntiat. & in aliquibus festivitatibus processionaliter aquam pro sacrificio ex sacristia defert in vasculo abscondito, sub velo ab humeris pendente, præce-

dente Subdiacono, sicut præfatus *Ordo* præscribit. Dominic. Macer in voce *Archiparaphonista*. Apud Hincmarum Remensem *Epist.* ad Carolum M. de Vita S. Dionysii, apud Mabillonium, *Præcentor Palatii* Regii, id est, Capellæ Regiæ, memoratur. In Monasteriis idem munus *Præcentor* seu *Armarius* obit, quod Præcentor in Ecclesiis Cathedralibus: de quo officio multa habet Udalricus *Consuet. Cluniac. l. 3. c. 10.* & *Monastic.* Angl. *Tom. I. p. 299.* Quem vero locum *Præcentor* tenuerit, discimus ex *Charta* Evardi Ambianensis Episc. A. C. 1218. quâ *Præcentoriam* (ita dignitatem *Præcentoris* vocabant. Arnulph. Lexoviensis *Epist.*) erigit in sua Ecclesia: *Præcentor proximum stallum post Decanum, Cantor proximum stallum post Præcentorem, habebunt.* Præcentor *in superiori stallo Canonicos installabit, Cantor in inferiori. Uterque dabit regimen duarum stallarum cantus. Jurisdictio, puerorum communis erit utrique* —— Præcentor *audiet à Pueris id quod debent cantare* —— Præcentor *& Cantor simul regent chorum in Nativitate Domini, in Epiphania, in Pascha, in Ascensione, in Pentecoste* &c. Item, *Præcentor Chorum reget in Synodo: prima dies est* Præcentoris, *secunda Cantoris.* Præcentor *officium anni prænuntiabit & in iis omnibus, si alter absens fuerit, ille qui præsens erit, supplebit defectum.* V. præterea *Statuta* Ecclesiæ Leichfeldensis in *Monastico* Anglic. *Tom III. pag. 241.* & plura hanc in rem apud Car. du Fresne *Gloss.* Origo dignitatis inde: Postquam Ecclesiasticum cantum, introductis jam Antiphonis ac Responsoriis multiplicatum, ordinavit Gregorius M. instituto certo tempore, horisque, quas vocant, Canonicis; populus paulatim à Musica, ut quæ jam operosior facta erat, ac Latinâ linguâ constabat, exclusus; sicque constituti certi homines sunt, quibus Cantorum officium imponeretur, Franc. Burmannus *Synopsi Theol. Christ. Part. II. lib. 7. cap 17. § 11.* At *Præcentor Tabularum*, officium Monasticum est, qui *tabulis officialibus* præerat, apud Ingulfum. Dicuntur autem *Tabulæ Officiales* Leoni Ostiensi *lib. 3. cap. 22.* tabulæ in Monasteriis, continentes seriem Ministrorum & Officialium, qui per hebdomadem publicis functionibus deputantur, quæ in Capitulo seu Exedra ad communem omnium notitiam, exponuntur. Harum cura *Præcentori* huic, seu, ut idem vocat, *Tabulario* incumbit. C. du Fresne *Glossar.* V. & infrà, in voce *Tabula*.

Præceptores, sicut & Medici, in Servorum honoratiorum numero Romanis fuere: de quibus utrisque Paul. Orosius *lib. 7. c. 2.* *Adeò dira*, inquit, *Romanos fames consecuta est, ut Cæsar Lanistarum familias, omnesque peregrinos, servorum quoq; maximas copias exceptis Medicis &* Præceptoribus *trudi Urbe præceperit*, apud Laur. Pignorium *de Servis*. Eorundem usum cùm apprimè necessarium agnosceret C. Cassius, factum est, ut crederet, *hæredi quandoque remittendam esse proprii servi manumittendi necessitatem*, *l. 35. ff. de Fideicomm. libert.* quod tamen receptum non est. Docuere autem & pueros & puellas. Hieron. *Magistrum pueri tui, de quo dignatus es scribere, quem plagiatorem ejus esse non dubium est, sæpe Evagrius Presbyter, dum Antiochiæ adhuc essem, me præsente corripuit. Cui ille respondit, ego nihil timeo, dicit se à Domino suo fuisse dimissum.* De puellis inprimis insigne extat testimonium Juliani JC. *l. 4. ff. ubi Pupillus educari deb. Is à cognatis & propinquis pupillæ perductus ad Magistratum, jussus est alimenta pupillæ & mercedes, ut liberalibus artibus institueretur*, Præceptoribus *dare*. Martialis *lib. 9. Epigr. 68*

Quid tibi nobiscum est, ludi scelerate Magister?
Invisum pueris, virginibusque caput.

V. quoque Suetonium *de Ill. Gramm.* Neque verò servis ipsis defuit Magister sive *Præceptor* familiaris: de quo antiquus cippus Tibure, *D. M. Tib. Claudio. Aug. Lib. Hermeti. M. Pueror. dom. August.* apud Pignor. *lib. cit.* Sed & ipsi Philosophi, à *præcipiendo*, sive docendo, *Præceptores* olim dicti. Quintilian. *lib. 3. cap. 1.* *Pomeridianis scholis Aristoteles præcipere artem Oratoriam cœpit.* Quod ortum sine dubio a more eorum prisco, quo sic docebant, ut simul præciperent: quemadmodum ex illo celebri *αὐτὸς ἔφα*, & *dixit, jussit*, apparet. In quo significatu *Præceptoris* appellationem usurpavit A. Gellius *lib. 1. cap. 13.* cùm ait: *Si tali* Præceptori *ratio reddenda sit, nihil faciendum esse monuerunt aliter, quàm præceptum est.* V. Georg. Hornium *Histor. Philos. lib. 7. cap. 2.* Officium *Præceptoris* graphicè describit Horatius *Sat. 7.*

—— —— *Vos sævas imponite leges,*
Ut Præceptori *verborum regula constet,*
Ut legat historias, auctores noverit omnes,
Tanquam ungues digitosque suos: ut fortè rogatus,
Dum petit aut thermas, aut Phœbi balnea, dicat
Nutricem Anchisæ, nomen patriamque novercæ
Archemori: dicat, quot Acestes vixerit annos,
Quot Siculi Phrygiis vini donaverit urnas:
Exigite ut mores teneros ceu pollice ducat,
Ut si quis cera vultum facit. —— ——

V. quoque suprà in vocibus *Magister*, *Pædagogus*, &c. Porrò *Præceptor*, apud Guil. Tyrium *lib. 20. cap. 31.* de Assassinis: *Magistrum solent sibi præficere & eligere* Præceptorem *quem sene vocant*: Dominum notat, Principem seu supremum Magistratum. Eundem vocat Vincentius Beluac. *lib. 31. cap. 93.* *Assassinorum Præceptorem Vetulum de Montanis.* V. quoque Jacobum de Vitriaco *lib. 3.* Apud Hierosolymitanos & Templarios Milites, *Præceptores* olim dicti sunt, domorum, quas in provinciis possidebant, Procuratores, quos hodie *Commendatores* vulgò dicunt, Idem *in Histor. Hierosolym. cap. 65.* Hinc *Præceptoriæ*, prædia iis assignata, Gall. *Commanderies*. V. *Monastic.* Anglic. *Tom. II. pag. 564.* & *seqq.* Apud Walafridum Strabonem *de Rebus Eccl. cap. 31.* *Præceptores Palatii* occurrunt, qui iidem cum Comitibus Palatii. Ita enim is: *Quemadmodum sunt in palatiis* Præceptores *vel Comites Palatii, qui secularium causas ventilant* &c. Extatque ejusdem Auctoris carmen, *ad Thomam Præceptorem Palatii*, *Tom. VI. antiqq. Lection.* Canisii *pag. 630.* Unde & apud Hincmarum Remensem *l. c.* pro *Præcentor Palatii*, MSS. quidam Codd. *Præceptor* prætulerunt, Car. du Fresne ubi suprà.

Præceptoriæ Literæ, in Jure Can dicuntur eæ, quibus præcipitur à Pontifice, ut vacans alicui conferatur beneficium. Earum formulam recitat Franc. Florens in *Decret.* Greg. IX. *p. 73. 74.* laudatus eid.

Præceptum, sive *Præceptio*, pro scriptura vel instrumento, in Lomb. *lib. 2. tit. 12.* *Si Gastaldus aliquid per donationem acquisierit, sit illi stabile, si per* præceptionem *indulgentia Regis hoc illi fuerit confirmatum.* Aymo *lib. 5. tit. 36.* *Richildis Compendium ad Ludovicum veniens, attulit ei* Præceptum, *per quod pater suus illi Regnum ante mortem suam tradiderit.* Præcius apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.* Sic *Præceptum Imperiale*, *in l. 3. Cod. Theodos. de Incest. nupt. l. 2. de Operib. publ.* id est, Diploma Imperiale, V. quoque Auctores, quos magno numero hanc in rem laudat Car. du Fresne *Glossar.* Apud quem ejusmodi *Præceptorum* formulam sic describit Papias: Præcepta, mundiburdia Magnatum & Potestatum secularium sunt tantummodo. Propriè autem Regum vel Principum *præcepta* signum certum non habent in exordio: sed quod facere collibuerit, vel crucem, vel literam quamlibet circundatam serpentibus, vel quodlibet aliud. Solet autem prima linea *præceptorum* longis & æqualibus literis figurari. Interim hujusmodi est: In nomine sanctæ & individuæ trinitatis HE. gratiâ Dei Imperator Augustus, Post hæc introducetur persona Imperatoris loquentis, reddentisque causam, quâ inductus voluerit illud statuere, dicens, Regiæ competere potestati (al. pietati) ut talium virorum quibus ipse rogatus sit, non debeat contemnere preces, vel aliam quam voluerit causam. Posthæc, quòd loco vel homini illi suâ auctoritate concedat. In fine erit locandum, Ut quicunque contra illius præcepti decretionem fecerit, mille auri optimi libras vel tale quid, quod instituere Imperator voluerit, persolvat, medietatem Regi & medietatem loco vel homini. Post hæc adjiciendum est, quòd Imperator propriâ manu subscripserit, & proprio sigillo signari jusserit. In fine Monagramma est ponendum, in quo nomen Imperatoris & Imperatoris Augusti & Dei gratiâ connexum habeatur, vel alia, quæ Imperatorem deceant: Signum Domini Ottonis Serenissimi Imperatoris. Post hæc sic: Henr Cancellar. Ureg Vercellensis Episc. recognovi. Factum anno Dominicæ Incarnationis M. Indictione VI. anno verò ejus Imperatoris regni XII. Actum Romæ feliciter.

Præcessor & *Prædecessor*, qualiter differant, V. *Gl. c. 1. de renunt. in 6.*

Præciæ, sive *Præclamitatores*, dicebantur, qui à Flaminibus solebant *præmitti*, ut Opificibus denuntiarent, manus abstinendas esse ab opere, ne, si vidisset Sacerdos facientem opus, sacra pollucrentur. Hos à Flaminum Lictoribus, distinguit Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib. 3. cap. 31.* V. quoque aliquid hanc in rem suprà, in voce *Pontifex*. *Præciamitatores*, apud Festum: ubi tamen Scaliger legi vult, *Præciæ*, metatores &c.

Præcidanea Porca, quæ Cereri ante messem mactari solebat, dici consuevit. Sext. Pomp. Præcidanea agna vocabatur, quæ ante alias cædebatur. Item porca, quæ Cereri mactabatur ab eo, qui mortuo justa non fecisset, i. glebam non in os jecisset: quod mos erat iis facere, priusquam novas fruges præciderent. Formulam sacrificii hujus illam exhibet Cato, *de Re Rust. cap. 134.* Priusquam messem facies, porcam præcidaneam, porcam fœminam, priusquam hæ fruges condantur, far, triticum, hordeum, fabam, semen rapicium, thure, vino, Jano, Jovi, Junoni præfato. Priusquam porcam fœminam immolabis, Jano struem commoveto sic: Jane Pater, te hac strue commovenda bonas preces precor, uti sies volens propitius mihi, liberisque meis, domo familiæque meæ mactus hoc fercto. Ferctum Jovi moveto & mactato, sic: Jupiter te hoc fercto obmovendo bonas preces precor, uti sies volens propitius mihi liberisque meis, domo familiæque meæ mactus hoc fercto. Postea Jano vinum dato sic: Jane Pater, uti te strue commovendo bonas preces bene precatus sum, ejusdem rei ergo macte vino inferio esto. Postea Jovi sic: Jupiter, macte fercto esto, macte vino inferio esto. Postea porcam Præcidaneam immolato: ubi exta porrecta erunt, ita Jano struem commoveto mactoque item uti priùs obmoveras. Jovi item ferctum obmoveto, mactoque, uti priùs feceras. Item Jano vinum dato, & Jovi vinum dato, ita uti priùs datum fuit ob struem obmovendam & ferctum libandum, postea Cereri exta, & vinum dato. Ubi *mactus* perpetuò legendum esse, discimus ex Arnob. *c. Gentes lib. 7.* & verbum *inferio* usurpari fuisse solitum, monet Trebatius, ne vinum omne omnino, quod in cellis atque apothecis est conditum, ex quibus illud, quod effunditur, promtum est, esse sacrum incipiat, & ex usibus excipiatur humanis. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. passim, lib. præsertim 4. cap. 17.* Imitabatur a. *Præcidaneæ*

hæc

hæc hostia, ut rectè *Scaliger*. Græcorum προθύματα: *Præcidariam* quidem appellari vult Mar. Victorinus *lib. Art. Gramm.* sed utrumque rectè dici, monet Anton. Thysius *Not. in Gellium lib. 4. cap 7. Præcidaneæ hostiæ dicuntur, quæ ante sacrificia solennia pridie læduntur.* Idem Gellius *sub fin. cap.* feriarum quoque *Præcidanearum* meminit, quæ respondentes Græcorum ἱερῶν προθύματα, ut iterum docet Scaliger *ad Festum*. à *præcedendo* nomen accepisse videntur &c. Quòd si *Præcidaneis* hostiis litatum non esset, aliæ post eardem ductæ cædebantur, quæ quòd prioribus jam cæsis, luendi piaculi gratiâ subderentur & in earum locum succederent, *Succidaneæ* sunt appellatæ. Quò alludens, Plautus lepidè, *Meum*, ait, *tergum stultitiæ tuæ subdes succidaneum.* V. etiam Thom. Godvvynum *Antholog. Rom. lib. 2. sect. 2. cap. 19.*

Præcinctorium, vestis in Communione Rom. Sacerdotalis, quæ aliàs *Cingulum* seu *Subcinctorium*, uti Cardinalis Bona sentit, quâ voce Honorius utitur *lib. 1. cap. 206.* Addit, solum Romanum Pontificem eo uti, cùm solenniter celebrat. esseque instar parvi cujusdam manipuli, è sinistro latere pendens; illudque videri, quod Græci ἐπιγονάτιον vocant, formæ quadrangularis palmi & dimidii ex utroque latere, quod è zona appensum gestatur & solis Episcopis ratione dignitatis permittitur. In vet. Missa ab Illyrico editâ, oratio habetur *ad Præcinctorium*, cùm illud se induit Episcopus, sacra facturus *Præcinge me Domine virtute & pone immaculatam viam meam*, apud Car. du Fresne *Glossar.* At *Præcinctura*, exactio, teloneum, vectigal est Eidem, ex Charta Otheboldi Abbatis Gandensis & Duchesnio in *Hist. Limburg.* Apud vett Scriptores *Præcincti* & *Cincti*, milites dicti reperiuntur. Petronius,

Qui pelago credit, magno se fœnore tollit.
Qui pugnas & castra petit, præcingitur auro:

Propter pecuniam, quam in zona gestabant milites. Hinc apud Vulcatium Gallicanum in *Avidio Cassio*, milites modò *cinctos*, modò *præcinctos*, vocari videmus, Salmasius *ad eum.*

Præcipitaris, seu *Præcipitatoria*, machina poliorcetica, muros præcipitans, arieti Vett. analoga, apud Matth. Paris. A.C 1242.

Præcipitium, in Concilio Bracarensi A. C. 539. c. 16. ipsa *præcipitatio*: præsertim cùm pœnam illam notat, quâ reus sententiâ Judicis de excelso aliquo loco præcipitatur, olim recepta, ut observatur à Petro Fabro *Semestr. lib. 1. cap. 18.* qui falsum esse ait, quod tradit Augustinus *tract. 11. in Evangel. Johannis*, hocce supplicii genus Vett. inauditum esse: *Quando potestates Romanæ talia supplicia decreverunt, ut præcipitarentur homines?* Infrà, *Potestates Romanæ nunquam talibus suppliciis usæ sunt.* Certè apud Hebræos, in lapidationis supplicio, *præceps* primò reus de tumulo eminente dabatur: & nota apud vett. Romanos Rupes, seu Saxum Tarpejum, è quo non paucos *præcipitatos* reperias. Imò & in illa parte carceris, quæ communiter *Robur*, Plauto *Robustus Codex*, item *Custodia lignea*, Horatio *Italum Robur*, dicta, reus de stipite quodam humi defixo præcipitatus, cervicem frangebat. Quò Tullius alludens, *Quare*, inquit, *fregeris me in carcere cervices illi ipsi Vectio.* Alex. Rossæus *Antholog. Histor. Rom.* &c. Posterioribus dein seculis idem supplicii genus continuatum esse, discimus ex Orderico Vitali *lib. 12. pag. 885.* Wilhelmo Malmesburiensi *lib. 5. pag. 155.* Auctore *Gestorum* Ludovici VII. *cap. 3.* Gaufr. Villharduino *num. 163.* Joh Cinnamo *lib. 6. num. 2. pag. 139.* Pachymere *lib. 9. cap. 26.* Aliis. Quò etiam spectat *Charta* Henrici Ducis Brabantiæ, pro Communia Bruxellensi A. C. 1229. *Qui falsò mensuraverit, præcipitabitur.* Neque verò solùm *præcipitatos* ab aliis legimus, sed etiam à seipsis in præceps actos non paucos, inprimis qui lecto Platonis Phædone, opimam de felici Animæ post hanc vitam spem conceperant, apud priscos legimus: id quod *in præcipitia jactari*, dixit Julius Firmicus *lib. 3. cap. 5.* &c. Atque hoc modo infelicem vitam Judam proditorem clausisse, ex Pricæo, docet Cl. Suicerus *Thes. Eccl.* voce Ἀπάγχομαι, ubi de supplicii hoc genere apud vett. Hebræos, Græcos & Romanos non infrequenti, varia.

Præcisi Phanatici, quorum mentio apud Æl. Lampridium in *Heliogabalo*, *Jactavit autem caput inter præcisos phanaticos*: Galli sunt Cybeles Sacerdotes, ἀπόκοποι, quos seipsos castrasse & *præcidisse* genitalia, notum. Iidem *phanatici* dicuntur Ulpiano *l. prim. de Ædilit. Edicto, si servus inter fanaticos non semper caput jactaret, & aliqua profatus esset.* Erant enim capillati. Vetus Lapis, CAPILLATUS A' MATRE MAGNA. Hos *præcisos* seu quod idem sonat, *Gallos* (hæc enim vox Asiatica τὸ ἀπόκοπον notat, neque à Galliæ populis, ut quidam volunt, manavit) imitatus Heliogabalus, similiter seipsum *præcisum* reddidit. Ita enim pergit Auctor præfatus, *& genitalia sibi devinxit & omnia fecit, quæ Galli facere solent*: ubi pro *devinxit* legi vult Salmasius *desecuit*, id est, refixit & avulsit. Demetebant enim sibi & abscindebant res illas Galli, quod similiter Heliogabalum fecisse, innuit heic Auctor, & diserte scribit Aurelius Victor: *Abscissis genitalibus Matri se magnæ sacravit.* V. suprà in voce *Cybele*, item *Galli Sacerdotes.*

Præclamitatores, V. suprà *Præciæ.*

Præclavium, dixere Vett. *prætextum* seu *prætextam*, extremitatem nempe vestis in se replicatam & corrotundatam contortamque, supra quam limbi vel fasciæ purpureæ vel clavi adsuebantur, quibus prætexebatur vestis. Afranius *Homine*: *Tertium diem præclavium unum texere.* Idem *Fratriis*, *mea nutrix surge, si vis, profer purpuram*, præclavium *contexitur.* Græci παρυφὴν dixere, quod Latini verbum verbo *Præclavium*; nam *clavus* est σημεῖον: Ut autem παρυφὴν, *prætextum* verterunt, sic *præclavium* παράσημον. Hesychius, Τέμενα τὰ ἐν ταῖς τῶν ἱματίων παρασήμοις Λάκωνες, *Temena Lacones dicebant, quæ cæteris σημεῖα*, h. e. *præclavia* seu *prætexta*, quæ ad oras vestium adsui solebant. Hinc etiam Græci παράσημον ἀρχῆς & παράσημον βασιλικὸν vocant, quæ liceat appellare, *præclavia* seu *prætexta* Imperii & præclavia seu prætexta regia. Incertum ergo est, quid sibi voluerit Nonius, qui *præclavium* fuisse dixit partem vestis, quæ ante clavum texebatur: Nimirum sequutus est simpliciter verbi compositionem, quasi manu ducentem ad illam notionem. Meliùs *Glossarum* Auctor: παρυφή; *prætexta, præclava, hoc præclavium.* Nam & *prætexere clavis* dicebant. Festus, *Recinium omne vestimentum quadratum, ii qui duodecim interpretati sunt, esse dixerunt, vel togam, quâ mulieres utebantur, prætextam clavo purpureo.* Unica voce posset aliquis dicere, *præclavatam* vel *præclavam vestem*, ut *auroclavas* & *auroclavatas* dixere passim Recentiores τὰς χρυσοσήμους. Cùm igitur clavus nihil sit aliud, quàm πορφύρας ὑφασμένη, *præclavus* vel *præclavium* meritò παρυφὴ appellatur; *Circumtextum* idem significabat. Varro interpretatur *purpuram circùm* &c. Salmasius *ad Vopiscum Aurelian.* V. etiam suprà in *Periclysis.*

Præco, multiplex in usu Romæ fuit. In auctionibus enim ad hastam stabant, unde Cic. *Philipp. 2. Bona C. Pompeji, voci acerbissimæ subjecta Præconis*: & pretia oblata nuntiabant: In concionibus, audientiam faciebant: in Comitiis Magistratuum, tribus ad suffragia ineunda ciebant, & eos, qui designati erant, renuntiabant: in legibus ferendis, subiciente Scribâ leges populo recitabant: in Judiciis & Quæstionibus, Judices, reos, accusatores, & testes citabant, ut ex Antiquorum scriptis patet. Liberos autem illos fuisse, exemplo Sext. est ille Nævius, de quo Cicero *pro Quinctio.* Legebantur à Consulibus, ex civium Rom. numero eorumque multæ erant decuriæ. Ita Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib. 7. cap. penult.* Sub Regibus, soli Patricii, per *Præconem*, qui quemque suo ac paterno nomine appellare solebat, convocabantur: Plebejos verò Ministri quidam cornibus bubulis concinentes in concionem contrahebant, teste Dionys. Halicarnasseo *lib. 2.* Posteaverò, quemvis civem nominatim citasse illos, docent hæc Val Maximi *lib. 2 cap 9.* ubi ait: *Ut est ad Poliam ventum Tribum*, Præco *lecto nomine Salinatoris citandum nec ne sibi esset, hæsitavit.* Comitatus verò *Præconem* is est, qui *Buccinator nominum* appellabatur, *l. ult. de jure immun.* de quo Romæ viâ Salariâ vetus Inscr. *L. Volusio. Urbano. Nomenclatori. Prætorio.* Papias. *servos. publicos. buccinator. nominum*: apud Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, ubi fuisse *Præcones* familiares, persuadere conatur, ex antiqq. lapp. Romæ, *C. Rulli. Præconis. Venuleja. O. L. Trupera* &c. Narbone, *Usinio. Præconi. Antiopæ.* ut & exemplo Thaltybii & Eurybati Homericorum, *Iliad. α.* De illorum usu sic Juvenalis *Sat. 1. vers. 98.*

Ille tamen faciem priùs inspicit, & trepidat, ne
Suppositus venias, ac falso nomine poscas.
Agnitus accipies: jubet à Præcone *vocari*
Ipsos Trojugenas, nam vexant limen & ipsi
Nobiscum.

Et Horatius, ubi de Vultejo Mena, *Præcone*, *lib. 1. Epist. 7.*

——— ——— *Vulteium manè Philippus*
Vilia vendentem tunicato scruta popello
Occupat.

Lucillius *Scrutarium* dixisset, apud A. Gell. *lib. 3. cap. 14.*

Quidni? & scruta quidem ut vendat, Scrutarius laudat,
Præfractam strigilem, soleam improbus dimidiatam.

Dicacitatem istiusmodi hominum, in illis mancipiis jumentisve, quæ promtos non invenirent emptores, egregiè depingit Appulejus *Metamorph. lib. 8.* V. quoque Joh. Frider. Gronovium, *de Pecunia vet lib. 4. cap. 10* Ut plurimùm certè scurras fuisse, discas ex Martiali *lib. 4. Epigr. 5.* Interim ars ad invidiam usque fructuosa fuit, unde idem ad Lupum, de filio ejus *lib. 5. Epigr. 56.*

Si duri puer ingeni videtur,
Præconem *facias vel Architectum.*

& *lib. 6. Epigr. 8.* Senem quendam, præteritis 10. Poëtis, 7. Causidicis, 4. Tribunis, 2. Prætoribus, *Præconi* Eulogo filiam elocasse, refert &c. At *Præco*, apud Recentiores, Prætor seu Judex Urbanus, *Major*, Gallis *Maire*, Germ. *Maier*, V. *Speculum* Saxon. *lib. 3. artic 61. §. 3* Cujusmodi Judices ex liberis hominibus, quos *Proprietarios* vocabant, eligi consuevisse, habes *ibid. lib. 1. art. 2. §. 5.* Hinc *Præconatus*, idem cum *Majoratu*, in *Tabula* S. Bertini *Ch. 109.* alibique, apud C. du Fresne *Glossar.* Alii ab utrisque erant *Præcones*, in Ludis Græcorum sacris, Κήρυκες & Ἀγωνάρχαι dicti, qui, quam quisque victoriam retulisset, altâ voce enuntiabant, postquam jussissent εὐφημεῖν τὰς πανηγύρεις, *fausta omnia toti celebritati precari*: hæ enim primæ eorum voces erant. Eligebantur ad hoc munus primæ & optimæ notæ homines, namque

κῶς ἢ ἐξίσου) ἀφαιρεῖται, inquit Arist. *de Rhet. Orat.* 1. τῦτο δ᾽ ἐστὶ... ἐκεῖ κεκύρυκται, *Si quis fuerit proditor, hunc neque coronari jubes neque renuntiari.* Renuntiatio a illa victorum meridiano fiebat tempore, ut conjicere licet ex Philostrato *Vitâ Apollonii lib.* 6. ubi Athletas in porticu ait expectare μεσημβρινὸν κήρυγμα, *meridianum præconium*: nempe postquam omne matutinum tempus certaminibus consumtum esset. Tunc itaque, qui victor fuisset, dicebatur *vadere Præconi, quod clamaret*, ut de Alcibiade Euripides cecinit, referente Plutarcho: sicque demum publico decreto coronam accipiebat, Demosth. *Orat. de Cor.* Et quidem, quos municipia coronabant, earum coronarum præconia fiebant in ipsis municipiis: at quos Populus Atheniensis jussisset coronari, hi in Theatro Bacchi proclamabantur. Iterum, cùm Senatus coronavit, in Curia proclamatio fiebat, sin civitas, in Pnyce. Qui verò à *Præcone* renuntiatus non esset, ἀκήρυκτος dicebatur, & inglorius abibat. Erant porrò *Præcones* hi aureâ coronâ redimiti: sicut & illi, quos jura Legationis comitabantur, quòd Legato comites & ministri aderant, ac proin sancti quoque erant & inviolabiles, ut & per quos hostibus induciæ mittebantur, de quibus dictum in voce *Heraldus*. Quo pacto à vulgaribus *Præconibus*, per urbem clamantibus, quos ἀγοραίους dicebant, distinguebantur. Erat ergo munus magnæ omnino dignitatis: unde Neronem, cùm hujusmodi certamina deceptaret, *Præconem* adhibuisse Claud. Rufum virum Consularem, legimus apud Dionem. Causa instituti munus is fuit, ne quis seipse victorem proclamaret, quod ἀνελεύθερον καὶ παράνομον, *inciviliter & contra legem*. Timotheus quidam Milesius fecit, apud Plut. περὶ τῆς ἑαυτ. ἐπαιν. Poetis tamen, qui in Musicis certaminibus vicissent, id licuisse, docet Aristides περὶ τῆς παραφθ. &c. Quam in rem V. plura, apud C. Paschalium *Coronarum lib* 6 *cap.* 13. Sed & *Præcones* inter Symbola Eleusiniorum Sacrorum fuere, V. ubi de Sacris hisce. Hinc *Præconium*, Gr. ἀνακήρυξις seu ἀνάῤῥησις, apud Suetonium *Nerone cap.* 25. ubi *Præconii* formulam exhibet, & *præconio* quoque certatum fuisse, in Ludis Olympicis, docet Casaubonus. Sed & *Præconium*, recentiori ævo varium. V. de ἀναῤῥήσει Impp. Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* voce Βασιλεύς, de ordinandorum in Ecclesia, voce Ἀνάῤῥησις; de mortuorum, quorum nomina è Diptychis recitabantur, in Διπτυχα; de Synodorum, cum promulgabantur, in Ἀνακήρυξις &c. Hodie verò *Præconisatio*, Gall. *Preconisation*, dicitur in Ecclesia Romana, relatio Cardinalis Protectoris, facta Pontifici & Cardinalibus, in pleno Consistorio, de eo, quem Galliæ Rex nominaverit ad Beneficium aliquod vacans obtinendum, necessariis dotibus ad illud capessendum instructo. V. Massuetum *tr. Gall. de Jure Eccles. cap.* 4.

Præcopense Regnum, aliàs quoque *Crimense*. Tartarorum, circa A. C. 1400 ortum suum cepit: tum enim expeditione Tamerlanis in Tartariam Desthentein seu Occidentalem factâ, eversoque Tuckeamischo Tartariæ desertæ Imperatore, Occidentalis Tartaria in duo Regna divisa est, & Crimenses seu *Præcopenses* Tartari, Rege sibi peculiari electo, Zavolhensibus amplius subesse noluere. Fuit autem is è Familia Kireorum, ex qua oriundus Azi Kirai, Seicachmeth Zi filio, Tick. Tamischi ex Taurica seu Crimea expulit seque contra eum, Regem Tartarorum appellavit: A quo tempore Crimenses perpetuis excursionibus Lithuaniam, Poloniam, Russiamque infestarunt. Sed à Selimo Turcarum Imp. tributarii facti A. C. 1584. hodieque Turcicum Imperium agnoscunt. V. præ aliis, Joh. Baptistam Tavernier *Relat. du Serrail.* Cum verò sic *Præcopensibus* Tartaris successit rebellio contra Zavolhenses, aliæ quoque Hordæ defecerunt & singulæ proprios sibi Reges creaverunt, unde Regna, Casanense, Astracanense & Nagagense originem accepere, de quibus suprà. V. Georg. Hornium *Orb. Imper. pag* 435. *& seqq.*

Præda, in publicis belli actibus Populi Rom. fuit, cujus dispensandæ arbitrium aliquod Imperatoribus belli quidem concedebatur, ita tamen ut rationes reddere tenerentur, ne in Peculatus crimen inciderent. Sic Scipionem Africanum seniorem, à Pœtilio Tr. Pl. ut pecuniæ Antiochenæ prædæque eo bello captæ rationem redderet, appellatum, *exsurrexisse & prolato è sinu togæ libro, rationes in eo scriptas esse dixisse: mox, ut palam recitaretur & ad Ærarium deferretur, jussum: dissidisse coram suis manibus & concerpsisse*, legimus apud A. Gellium *lib.* 4. *cap.* 18. Et quidem Romani Diis suis, ut Apollini, Herculi, Jovi Feretrio, decimam de *Præda* sacraverunt, quod & Græci fecere Carthaginensesque: imitatione haud dubiè Hebræorum, apud quos jam Abrahamus de spoliis, quæ à quinque Regibus acceperat, decimam Deo dedit, Genes. *cap.* 14. Unde divinitus jus *Prædæ*, inter naturales terminos, probatum esse, perspicuum est. Hæc cùm jure Gentium capientis esset, lege civili publica facta est: non tantùm apud Romanos, ut dictum, sed & apud Græcos, Spartanosque inprimis, ubi publici officii nomen fuisse, Λαφυροπῶλαι, i. *Prædæ venditores*, indicat Plut. *in Lysandro*: Trojanos item, Persas, Afros, Francos veteres aliosque. Imò non solùm rationem ejus apud Romanos belli Duces reddebant, sed & qui sanctissimi eorum esse aut credi volebant, ne attingebant quidem eam, sed quæ pecunia erat in *Præda*, eam jubebant à Quæstore Populi Rom. percipi; sive res aliæ, eas per hastam venundari; ubi redactam pecuniam *Manubiarum* nomine significatam, Favorinus apud Gellium sensit. Hæc pecunia per Quæstorem in Ærarium deferebatur, priùs tamen, si res triumphi esset, ostentata publicè. V. Liv. *lib.* 4. de C. Valerio Cons. Velleium Paterc. *lib.* 2. de Pompejo, Ciceronem de seipso *lib.* 2. *Epist.* 7. *ad Sallustium* &c. Atque id antiquis ac melioribus temporibus fuit maxime usurpatum, quò Plautus respiciens sic ait:

Nunc hanc prædam omnem jam ad Quæstorem deferam.

Et de hominibus captivis similiter;

Quos emi de præda, de Quæstoribus.

Sed alii sine Quæstore *Prædam* ipsi vendebant & referebant in Ærarium, ut à Tarquinio R. jam olim victis Sabinis, & à Romulo ac Veturio Coss. factitatum legimus, apud Dionys. Halicarnass. *lib.* 1. & 3. unde toties occurrit, quantum Ducum quisque ex triumphis Italicis, Africanis, Asiaticis, Gallicis, Hispanicis in Ærarium per se, aut Quæstorem retulerit. Præter Deos autem (quibus vel res ipsæ datæ, ut spolia, quæ Romulus Jovi Feretrio suspendit; vel redacta inde pecunia, ut ex Pometinis manubiis Superbus templum Jovis in monte Tarpejo construxit, apud eund. V. quoque paulo *suprà*) Militibus *prædam* dare priscis Rom. ambitiosum videbatur: uti Sextus, Tarquinii Sup. fil. sed Gabiis profugus, prædam milit. dilargitus dicitur, ut eo modo potentiam sibi conciliaret, Appiusque Claudius in Senatu similem largitionem arguit, ut novam, prodigam, inconsultam, Liv. *lib* 5. Interim & hic ipse stipendiorum ratione dividi illam militi volebat, si illud obtinere non posset, ut redacta inde pecunia in Ærarium deferretur, *loco cit.* quem dividendi ordinem accuratè explicat Polybius *lib.* 10. Interdum verò non ipsa præda, sed redacta inde pecunia ejus loco militibus dabatur: idque inprimis in Triumpho: ubi simplex Pediti, Centurioni duplex, Equiti triplex; Interdum simplex Pediti, Equiti duplex; Aliàs simplex Pediti, duplex Centurioni, Tribuno & Equiti quadruplex datum est: V. Sueton. *Cæs. cap.* 38. & Appianum *Civil. lib.* 2. Meritorum etiam sæpe ratio habita: Sicut Marcius, quod fortiter fecisset, ex præda Coriolana donatus est à Posthumio: Utrovis modo fieret divisio, licebat Imperatori ἐξαίρετον, h. e. præcipuum sibi accipere, quantum vellet, i. quantum arbitraretur æquum: quod & aliis interdum virtutis ergo concessum esse, docet Eurip. *Troadibus*: Ascanius item apud Virgilium,

— — *Ipsum illum clypeum cristasque rubentes*
Excipiam sorti:

Sic Pausaniæ, post in Platæis prælium, eximia data, mulieres, equos, camelos, narrat Herodotus: Eodem modo Ocrisiam Corniculanam præcipuam accepit Tullius R. ut alios prætercam. Et hanc Imperatoris portionem sunt qui potiùs significatam volunt *Manubiarum* nomine, quos inter est Asconius Pedianus. Laudatiores tamen, qui jus suum remittentes, nihil de præda ceperunt, qualis Valerius Publicola, Fabricius, M. Porcius Cato in Hispaniensi victoria, apud Livium *lib.* 4. & Plut. *in Catone*: ad quam laudem proximè accesserunt, qui *prædam* delibarunt modicè, ut Pompejus à Catone laudatur, apud Lucanum, ubi de ipso:

— — — — *Plura retentis*
Intulit.

Porrò interdum & absentium habita ratio, ut capto Anxure constituit Fabius Ambustus, Liv. *lib.* 4. interdum quorundam quamvis præsentium non habita, ut Minutiani exercitus Dictatore Cincinnato. Quod autem jus vetere Rep. Imperatores habuere, id post occupatam Remp. ad Magistros militum delatum esse, ex Codice Justin. apparet. Sed & jam olim divisio hæc sæpe in calumniam patuit, quasi ea ratione Duces privatam gratiam captarent, quo nomine accusati Servilius, Coriolanus, Camillus, quasi amicis & clientibus de publico largientes: qui tamen ipsi contra publico se tuebantur bono, Dionys. *lib.* 4. Aliquando verò diripienda *Præda* militi concessa est, aut in populatione, aut post prælium, oppidive expugnationem, quod antiquis seculis rarius, nec tamen exemplis caruit. Nam Suessam Tarquinius, militi diripiendam dedit: castra Æquorum Q. Servilius Dictator: Vejos urbem Camillus: castra Volscorum Consul Servilius Permisit quoque direptionem L. Valerius in agro Æquorum, Q. Fabius fusis Volscis captaque Ecetrâ, mox alii sæpe. V. quæ de Paulo Cons. qui Perseum: de Lucullo, qui Tigranem vicerat, Livius habet *lib* 16. & Appianus *Mithrid.* Neque verò militi solùm de *Præda* datum, sed & his, qui tributum ad bellum contulerant, tantundem nonnunquam redditum: Ludi quoque interdum ex manubiis instructi sunt. Socii insuper in *Prædæ* partem recepti, ut de Latinis docet Livius *lib.* 4. Sic in bello, quod Ætoli gerebant, adjutoribus Romanis; Ætolis quidem Urbes & agri, Romanis autem captivi & res mobiles cessere: Demetrius quoque, post victoriam de Ptolemæo, partem prædæ Atheniensibus dedit. De subditis, exemplum est in populo Hebræo, apud quem pars *Prædæ* dimidia cedebat his, qui fuerant in procinctu, Numer. *cap* 31. *vers.* 27. 47. 1 Sam. *cap.* 30. *versu* 22. &c. In bellis civilibus plus indulgeri cœpit militi. Namque

quæ à Sullano milite Æquulanum direptum legas: & Cæsar, post pugnam Pharsalicam castra Pompejana militi permisit, cum hoc dicto, apud Lucanum,

— — Superest pro sanguine merces,
Quam monstrare meum est, nec enim donare vocabo,
Quæ sibi quisq; dabit.

Bruti & Cassii castra diripuerunt Octaviani & Antoniani milites. Bello civili alio, Flaviani ad Cremonam ducti, quanquam ingruebat nox, Coloniam divitem festinabant impetu capere; veriti alioqui, ne opes Cremonensium in sinu Præfectorum Legatorumque essent, gnari sc. ut Tacitus ait, *Histor. lib. 3. Expugnatæ Urbis prædam ad militem, deditæ ad Ducem pertinere.* Quod languescente disciplina eo libentius concessum milit, ne manente periculo, omissis hostibus, præda manus impediret, quod plurimas sæpe victorias corrupit. V. Tacitum *Annal. lib. 13. & 14.* Erant verò quædam tam exigua, ut publicari digna non essent: quæ ubique solebant capientes sequi, Populi concessu. Talia vetere Rep. hasta, hastile, ligna, pabulum, uter, follis, facula & si quid minoris esset nummi argentei; unde has exceptiones sacramento militari (quo milites imperatum, *ne quid tollerent in exercitu decemque mill. p. prope, quod pluris sit nummi argentei, aut si sustulissent, ad Consulem proferrent, aut triduo proximo restituerent*) additas apud A. Gellium legimus. Cui non dissimile est, quod nautis etiam stipendio militantibus hodie conceditur. Galli *desprovisionem*, aut *pilagium* vocant, & eo comprehendunt vestem, aurum quoque & argentum, intra 10. scutatos. Alibi pars aliquota prædæ militibus datur, ut in Hispania modò quarta, modò tertia, aliàs dimidia penes Regem manet: & septima, interdum decima, penès Ducem exercitus: cætera sunt capientium, exceptis navibus bellicis, quæ totæ Regi cedunt. Apud Italos vero operæ periculi sumtuumque habita ratione, captæ navis pars tertia cedit Domino navis victricis; tantundem ferunt, quorum merces in navi erant, tantundem hi, qui pugnaverunt. Nec non & illud accidit, ut qui suo periculo ac sumtu bellum ministrant, non totam prædam auferant, sed partem debeant, publico, aut ei qui ex publico jus suum trahit. Sic apud Hisp. si in bello naves privatis sumptibus instruantur, de præda pars Regi, pars & maris Præfecto debetur. Galliæ moribus decimam fert Præfectus maris, ut & apud Hollandos: sed hic quinta prius *Prædæ* pars a Rep. deducitur. Tertio vero passim nunc usurpatur, ut in direptionibus oppidorum & præliis suum quisque faciat, quod cepit: in excursionibus vero capta communia fiant eorum, qui in comitatu sunt, inter ipsos pro dignitatis ratione partienda. V. Hug. Grotium *de Jure Pacis & Belli lib. 3. cap. 6.* ubi & hoc notat, homines captivos, armenta ac greges Græcis λείαν: quæ durante certamine eripiebantur hosti, σκῦλα: quæ post certamen, λάφυρα vocata esse. De *prædandi* licentia, inter varias olim hodieque Gentes usitata, V. Eundem *lib. 2. cap. 15. §. 9.* & suprà, in voce *Piratica*.

Prædator, Jupiteri cognomina us est, à *præda*, quòd ei de *præda* aliquid deberetur, apud Servium *Æn. lib. 3.* cui Templum consecratum, sed, ubi & a quo, ignorari, adnotat Jo. Rosinus *Antiqq. Rom. lib. 2. cap. 5.*

Prædestinatiana Hæresis, falsò conficta à Semipelagianis. Doctrinam enim, quam defenderat S. Augustinus *de Gratia & Prædestinatione*, quum Faustus Semipelagianus in suo opere *de Libero Arbitrio*, tacito Augustini nomine, hæresim vocasset ejusque defensores hæreticos: Fausti laudator, Gennadius Massiliensis, addito cognomento *Prædestinatianos* illos primus appellavit, eas congerens in illos accusationes, quibus Augustini doctrina a Pelagianis & Semipelagianis gravabatur: uti prolatis testimoniis ex Augustini & Prosperi scriptis, luculenter docuit Archiep. Armachanus Jac. Usserius *Histor. de Godescalco cap. 2.* ubi, nihil esse eorum, quæ *Prædestinatis* & *Prædestinatianis*, ab Arnobio, Gennadio, Hincmaro aut Sigeberto tribuuntur, quod non à Pelagianis & Semipelagianis, ipsi Augustino & ejus sectatoribus, quo jure quave injuria, attributum fuerit: & odiosum novellæ cujusdam hæreseos nomen Semipelagianos excogitasse, ut hac technâ orthodoxam *de Prædestinatione* doctrinam Augustini omnibus invisam redderent, multis ostendit. Quod item pluribus probatum dedit Corn. Janssenius Episc. Yprensis *de Hær. Pelag. lib. 8. cap. 3.* cujus argumentum est. *Non esse hæresim, sed calumniam, quâ Massilienses S. Augustini doctrinam infamarunt.* V. quoque Joann. Forbesium *Instructionum Historico-Theolog. lib. 8. cap. 29.*

Prædicandi Sacerdotes consuetudo, apud Judæos ac Christianos usitata, memoratur Æl. Lampridio *in Alexandro Sev. Ubi aliquos voluisset vel Rectores provinciis dare — vel procuratores — ordinare, nomina eorum proponebat, hortans populum, ut si quis quid haberet criminis, probaret — dicebatque grave esse, quum id Christiani & Judæi facerent, in* prædicandis *Sacerdotibus, qui ordinandi sunt, non fieri in provinciarum Rectoribus, quibus & fortunæ hominum committerentur & capita.* Et plena sunt ejus B. Cypriani scripta. Ut cum *Epist. 34.* scribit, *in ordinationibus Clericis, Fratres charissimi, solemus vos consulere, & mores ac merita singulorum communi consilio ponderare.* Sed ex plurimis ejus locis, qui huc faciunt, unus hic maximè docet, quid sit *Prædicari Sacerdotes*, & quàm bene Christianis Judæi, in observatione hujus moris, ab Alexandro conjungantur. Sic autem ille, postquam retulit, quomodo Eleazarus Aaronis filius Sacerdos fuisset creatus: *Coram omni synagoga*, inquit, *jubet Deus constitui Sacerdotem: id est instruit & ostendit ordinationes Sacerdotales, nonnisi sub populi assistentis conscientia fieri oportere: ut plebe præsente vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita* prædicentur: *& sit ordinatio justa & legitima, quæ omnium suffragio & judicio fuerit examinata.* Is Casaubonus *Not. ad Lampridium d. l.* V. quoque Vitellum *ad can. 6. Conc. Chalced.* & Suicerum *Thes. Eccl.* voce Ἐπικηρύττω, item Ἐπίσκοπος, nec non supra voce *Fraco*.

Prædicator, pro Episcopo, non semel apud Avitum Vienn. *Epist. 47.* & alibi: a *prædicando*, id est, concionando, Gall. *précher*. Concil. Vasense II *can. 2. Si Presbyter, aliquâ infirmitate prohibitus, per se ipsum non potuerit prædicare, sanctorum Patrum homiliæ a Diaconibus recitentur.* Hinc de S. Cæsario Arelatensi Cyprianus in *Vita* eju, *Dixit præterea memoriter quandiu potuit altaque voce semper in Ecclesia prædicavit.* V. quoque *Capitula* Caroli M. *lib. 1. cap. 82. 160.* Durandum *Ration. lib. 4. cap. 26.* Alius, Hodie in Ecclesia Rom. *Prædicatorum* Ordo, unus est ex sacris eorum ordinibus, institutus a Dominico (unde & *Dominicani*) de cujus origine & initiis, ita inter alios Guilielmus de Podio Laurentii *de Bellis Albigensium cap. 10. Continuato itaque biennio & amplius hoc labore, cùm accensum ignem per hanc viam extinguere non valerent benedicti Dei pugiles, attendentes quòd res ita altiori consilio indigeret, de ordinandis perpetuis* Prædicatoribus *est provisum — & hac de causa sub Beato Episcopo D. Fulcone Ordo* Prædicatorum *principaliter est exorsus, cujus vexilli fert Beatus Dominicus prælationem suscepit pariter & laborem &c.* V. in voce *Dominicus*. A quo vero *Prædicatorum* nomen iis potissimùm inditum sit, referunt laudati Carolo du Fresne in *Glossar.* Cantipratanus *de Apibus lib. 1. cap. 9. num. 5.* Mich. Scotus *Mensæ Philos. lib. 4. cap. 37.* & *Chronicon* Montisfereni p. 137.

Præditus, in *Gloss.* vett. ὠχυρωμένος, *munitus*, & ut Vopiscus loquitur *roboratus*. Inde *civitates præditæ* Guiberto, ὠχυρωμέναι & munitæ. Et quidem *præditum* dixerunt Vett. absolutè, quidquid bene instructum multumque esset: ut *præditum hominem*, divitem & opulentum: & *præditam urbem*, bene muratam munitamque. Appulejus de Cratete: *Igitur prius quam planè Crates factus inter Proceres Thebanos numeratus est, lectum genus, frequens famulitium, domus ampla vestibulo, ipse bene vestitus, bene præditus.* Vulgo *prædiatus*, quod liceat interpretari, multa habens prædia, sed *bene præditus* vera lectio est, & significat bene instructum ac cui nihil deest. Sic Jovem *in omnibus præditum* dixit Martianus Capella: apud quem similiter *prædiatum* pro *prædito* substituerunt, qui elegantiam ejus verbi non percipiebant: *de Nuptiis Philolog. lib. 1. In secunda itidem mansitabant, præter domum Jovis, quæ ibi quoque sublimis est, ut est in omnibus præditus, Quirinus, Mars, Lar familiaris &c.* Dicit Martianus, *ut est in omnibus præditus* & præter alios Deos opulenter & largiter instructus, in secunda quoque mansione domum sublimem habere. At ex illis verbis, ut edita vulgò sunt, Deum nobis nescio quem *Prædiatum* faciebant &c. Salmasius *ad Vopiscum, in Divo Aureliano.* Sed & *prælatum*, aliis antepositum, vox notat, in *Glossar.* Hinc *Glossæ* Gr. Lat. προεστὼς, præpositus præditus. Προέστηκεν ἀρχῆς ἢ πράξεως. *Præditus est.* Ita emendant Viri docti, pro *præductus*. *Glossæ* antiquæ, *Præditus, ornatus, sublimatus.* Appulejus de Deo Socratis, *At ubi vita edita remeandum est, eundem illum, qui nobis præditus fuit, raptare & trahere veluti custodiam suam ad judicium*, Car. du Fresne *Glossar.*

Præducta Linea, in Circo solùm dicebatur, ubi Cursores, ut ex æquo limite progrederentur, stabant, inde cursum auspicaturi. Ita enim Cassiodorus, *Non longè ab ostiis in utrumque podium, quasi regula directa produci solita est, uti quadrigis progredientibus inde certamen oriretur nec dum se præpropere conarentur elidere, spectandi voluptatem viderentur populis abrogare.* Nempe linea fuit in solo ex creta, quasi ad regulam ducta ac directa; hinc Plinius *creta præductum Circum* dicit i. e. lineâ præductâ notatum. Verùm id non tam Circo Romano, quàm Circo Olympiaco conveniebat. In illo enim equi cum curribus intra carceres continebantur repagulis vel cancellatis foribus oppositis coërciti, priusquam signum daretur emittendi: Signo misso uno eodemque tempore laxatis repagulis è carceribus effusi sese proripiebant exiliebantque; ubi proin *præducta* illa linea usum non habuit. At Olympiæ emittendi currus & equi ejusmodi lineâ prætentâ sive funiculo cohibebantur, ne ante signum datum exirent, atque in æquo limite continerentur omnes eaque linea pro repagulis vel carceris foribus fuit. In hisce enim Olympiacis Circensibus, non uno eodemque tempore omnes carceres aperiebantur, nec omnes simul currus mittebantur: sed, qui in sinistro latere carceres sortiti erant, priores exibant, transeuntesq; in dexteram partem ibi stabant, donec secundæ ac dexteræ partis equi, remotis repagulis & ipsi prosilirent, ut sic ex eodem loco & æquâ lineâ omnes cursum auspi-

suspicarentur. Hinc præter repagula, istiusmodi omnino lineis seu funiculo prætenso illis fuit opus. Sed, omnia quæ de Circo & ejus partibus atque actionibus philosophatur Cassiodorus cùm a Græcis mutuatus sit, *albam lineam* vocavit, quam *cretam* [illegible]ini dixere, de qua V. *suprà*: Sicque lineam illam Circi Olympiaci, Βαλβῖδα & Γραμμὴν, item Ἀφεσαγίαν dictam, cum linea Circi confudit: in Circo enim certum est, ab ipsis carceribus currendi ac spatii corripiendi initium cepisse quadrigas. Hoc tamen porrò Cassiodorus innuit, equos carceribus missos non statim in certamen cursus sese effudisse, sed ad lineam eam primò constitisse omnes, ubi è carceribus exiissent, atque eidem lineæ limitique insistentes exæquatis frontibus mox in spatia sese dedisse: quod vero aliis non placet, cretam illam in Circo notatam fuisse, non ad certamen inchoandum, sed saltem, lineam hanc albam, haud longè ab ostiis, in utrumque podium carceribus præductam, per transversum, atque adeò inter carceres & primas metas fuisse directam, dicentibus &c.

Præductal seu *Præductale*, Græcè παράγραφος, à *praducendis lineis*, dictum est plumbum vel stilus, quo in membrana lineæ præducebantur, ad dirigendam scripturam. Vetus Grammaticus *Cap. de ferreis instrumentis*, Σκαλὶς, *sarculum*; Ὑπάγειν, *subla*. Σμίλιον, *scalpellum*, Γραφεῖον *graphium*; Μαχαίριον, *cultellum*; Παράγραφος, *praductile*; Ὠτογλυφίς, *Auriscalpium*. Stilum igitur ferreum præacutum, plumbum sic vocitarunt, quòd eo præducerent lineas. *Colloquia Puer.* antiqua, *Surge puer, quid sedes? tolle libros omnes Latinos, membranas & pugillares & locellum & præductale*. In Græco est, τὰς διφθέρας, τὰς πινακίδας, τὸ γλωσσόκομον καὶ τὸν παράγραφον. Græcum *Epigramma* ἀναθηματικὸν à Scriba vel Antiquario, apud Salmasium *ad Solinum pag.* 907. [illegible] στελίδας φιλοξέους exponit,

Καὶ στελίδας [illegible] φιλόξενον, ἰθυγράφε λᾶαν.

Hinc παραγράφειν, qui *praducit* ac præscribit lineas. Ad regulam autem præducebantur, qui Græcis κανών. *Epigrammata Dedicatoria* ἀπὸ τοῦ γραφέως,

Καὶ κανόνα γραμμῶν ἰθυντῆρα τομέων.

Hic enim canon sive regula apposita plumbum sive stilum dirigebat, ad rectas lineas, quibus scriptura insisteret, præducendas &c. V. quæ suprà de *Plumbo*, & plura hanc in rem apud præfatum Salmasium *ad Solinum pag.* 916. & 917. De *Præducto* vero foribus claustro, apud Germanicum *in Arateis*, ubi de clavis Laconicæ cum sidere Cassiopeæ collatione,

Qualis ferratos obicis clavicula dentes,
Succutit & foribus præducti *vincula* claustri,
Talis disposita est, stellis ipsa horrida vultu:

hic passim, ubi de *Clausiris ædium*, *Obicibus*, *Pessulis* &c. item voce *Sera*.

Præfatio, in Communione Romana, pars est Missæ seu Liturgiæ Eccles. precatio nempe præcedens Canonem Missæ & prælocutio totius orationis sequturæ. Alcuinus *de Div. Offic. Hucusq; Præfatio, id est, prælocutio populi, hinc sequitur exhortatio, Sursum corda*, &c. In *Missali* Mozarabico *Illatio* dicitur. Cujus auctorem Dionysium quidam faciunt, Leonem alii, utrumque *Sancti* nomine in Eccl. Rom. insignem: nonnulli Gelasium Pontif. Pelagius II. *in Epist. ad Episc. Germ. & Gall.* novem *Præfationes* cantari instituit, quas in *Ord.* Romano inscriptas observare est; unam in Albis Paschalibus, aliam de Ascensione Domini, tertiam de Pentecoste, quartam de Natali Domini, quintam de Apparitione Domini, sextam de Apostolis, septimam de de Trinitate, octavam de Cruce, nonam in Jejunio & Quadragesima. Gregorius decimam de S. Andrea addidit, denique Urbanus II. undecimam, de B. Maria, A. C. 1095. V. Carolum du Fresne *Glossar.* Dominicus Macer hac de re ita habet *Infra: Octavam soles ejusdem Octava præfatio recitari, aliquibus tamen casibus exceptis, ut e. g. in feriis privilegiatis, in quibus præfatio communis dicitur; unde in Missa Litaniarum majorum dicitur ferialis præfatio temporis Paschalis. Præterea, in quatuor temporibus, quæ infra Octavam B. Mariæ occurrere solent, dici debet* præfatio *communis ferialis. Idem observandum in Vigiliis S. Johannis Bapt. S. Petri & Pauli infra Octavam Corporis Christi occurrentibus.* Et Frater ejus, *Antiquitus in præfatione Missæ narrabatur compendiosè vita illius Sancti de quo celebratur festum. Baron. A. C.* 109. *num.* 5. *Fortasse ideo* Præfatio *dicebatur, quia erat panegyris illius Sancti, ideoque fortassis laudes* Præfatio *appellabantur, quia in eis Sancti currentis narrabantur laudes.* Uterque in *Hierolexico* &c.

Præfecti Baphiorum, Textrinorum, V. infrà, *Præfectus Ærarii majoris*.

Præfectiani, ab Imp. dicebantur postremis temporibus, qui Præfecti Prætorio apparitores erant, *l.* 2. & 3. *Cod. de appari. Præf. Prat. l.* 8 *C. de Off. vic. provinc.* Atque hoc vocabulo utitur Tribonianus *lib.* 12. *C. rubr. de castrensi peculio militum*: ubi pro *Præfectis annonæ* restituendum *Præfectianorum*, ex lib. vet. ut testatur Jac. Cujacius *in not. Instit. tit. de milit. Testam.* Marcellinus *l.* 17. *Ut nec Præfectianus, nec Præsidialis apparitor ad solvendum quenquam urgeret.* Pratejus apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.* Synodus Mopsvestana in V. Concil. CP. *Collat.* 5. Præfectianus *sum, in hac civitate natus.* Anastasius in *Hormisda, Tunc imperator replens furiâ ejecit eos per posterulam & imposuit eos in navim periculosam cum militibus & Magistrianis & Præfectianis*, &c. His ad aliam militiam transeundi potestatem non fuisse, discimus ex *Cod. Theodos. lib.* 8. *de diversar. Officiar. l.* 19. *Cujuslibet Judicis apparitores, inter quos etiam* Præfectianos *locamus, ad quamcunque aliam militiam vel palatinam, vel militarem transferint, retrahendi hos copiam illis, quos deseruere, tribuimus*: Quare verum hujus vocabuli significatum intellexisse non videtur de la Cerda, dum inquit, *Præfectianos genus militum fuisse*. Macri Fratres *Hierolexico*.

Præfectorius Vir, *l.* 1. *ff. de Senat.* & *in Epist. Justiniani Pandectis præfixa*, Joh. Calvinus *Lexic. Jurid.* Hinc *Præfectoria Civitas, quæ a Præfectis* seu Comitibus reguntur, vel quæ iis in beneficium concessæ sunt. *Charta* Ottonis II. Imp. A. C. 974. apud Nicol. Zillesium; item *Charta* Ottonis III. A. C. 990. & Henrici II. Impp. A. C. 1005. apud Car. du Fresne *Glossar.* In *Vita* B. Wolphelmi Abbatis *num.* 34. Burchardus quidam memoratur, *Vir genere nobilis* —— Præfectoriæ *dignitatis*, apud Eund.

Præfectura, adde: Fuit autem inter omnes Italicas civitates *Præfecturarum* conditio durissima. Sic enim à Majoribus traditum erat, ut quæ civitates iniquæ ingrataeque erga Pop. Rom. fuissent, ubi in potestatem ditionemque essent adductæ, in *Præfecturæ* formulam, quæ non longè à Provinciæ formula aberat, referrentur. Ut enim quotannis in Provincias Prætores Româ mittebantur, sic in *Præfecturas* Præfecti, qui eas administrarent, ac jus dicerent. De iis sic Festus, *Præfecturæ appellabantur in Italia, in quibus & jus dicebatur, & nundinæ agebantur, & erat quædam earum Resp. neque tamen Magistratus suos habebant: in quas legibus Præfecti mittebantur quotannis, qui jus dicerent, quarum genera fuerunt duo; alterum, in quas solebant ire Præfecti, qui auctore viginti sex Virûm numero, populi suffragio, creati erant in hæc oppida, Capuam, Cumas, Casilinum, Vulturnum, Liternum, Puteolos, Acerras, Suessulam, Atellam, Calatiam: Alterum, in quas ibant quos Prætor Urbanus quotannis in quæque loca miserat legibus, ut Fundos, Formias, Cære, Venafrum, Allifas, Privernum, Anagniam, Frusinonem, Reate, Saturniam, Nursiam, Arpinum, aliaque complura.* Hæ, cum jure civitatis, vel cum suffragio, vel sine suffragio, utebantur. *Præfecturæ* simul & Municipia fuere. Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 7. *cap.* 46. & *lib.* 10. *cap.* 22. V. quoque Thom. Godvvynum *Anthol. Rom. lib.* 4. *cap.* 4. At *Præfectura*, apud Hyginum *Gromatico de Limit. constit. Quibusdam deinde coloniis perticæ fines, hoc est, primæ assignationis, aliis* præfecturæ, *continentur.* secunda assignatio est, sicut pertica prima, qua de rediximus suprà in voce *Pertica*. Addo id saltem, *Præfecturas* (cujus nominis ratio ibidem redditur) ut quæ diversâ limitatione centebantur ab Coloniarum perticis sive territoriis, decimanum in Sept. cardinem in Ortum habuisse, cùm contrarium in perticis fieret. Quam in rem V. plura apud Salmasium *ad Solinum pag.* 673. & *seqq.* ubi *Præfecturæ* quoque & *Perticæ* diagramma, inter alia, exhibet.

Præfectura Urbis, ab Augusto, instituta, ut incivilis, deposita, apud Hieronymum: Ita enim is ex poster. *Chron.* Eusebii, *Messala Corvinus, primus Præfectus urbis, factus sexto die Magistratu se abdicavit, incivilem potestatem esse contestans.* Ad quæ verba Scaliger, *quomodo, ait, incivilem, cujus antiquissima origo imò civilissima, siquid in Romana antiquitate videmus.* Nomine, respondet Gronovius, fateor; re, pernego & ejuro: Unde Messala illam tanquam *incivilem*, h. e. superbam & immodicam, multum vi utentem ac per hoc civibus, præsertim si quis superesset veteris Reip. memor, invisam ac odiosam, deposuit. Certè notam Augusti artem non silunt Tacitus, illudere civitati *per eadem Magistratuum vocabula*. Olim erat potestas extraordinaria, neque plus poterat illis Magistratibus, quorum absentium vicibus breve tempus fungebatur: nunc *Præfectura* Urbis perpetua erat, & illis ipsis, quorum vicaria quondam & fiduciaria fuit, obducta atque imposita, & quidquid habuit juris, non sine invidia, civilibus fere Magistratibus ademtum ac detractum esse, habuit. Unde Statius ita laudat Rutilium Gallicum:

Hoc illud, tristes invitum audire catenas,
Parcere verberibus, nec quæ jubet alta potestas,
Ire, sed armatas multum sibi demere vires,
Dignariq; manus humiles & verba precantum,
Reddere jura Foro, nec proturbare Curules
Et ferrum mulcere togâ.

Ubi, cùm quid faciat, quid pigretur facere, commemorat, quid potuerit facere, vel non facere, quidque fecerint alii, vel non fecerint, satis ostendit. Nimirum percivile erat, & legibus Porcii Semproniique sancitum, vincire & verberare cives, armatum jus dicere in Foro, exigere, cùm libuisset, Magistratus cum suis curulibus sellis. Tacitus verò *Annalium lib.* 6. quum scribit, *Ob tarda Legum auxilia & ad coërcendum, quod civium audaciâ turbidum, nisi vim metuat*; institutam hanc *Præfecturam*, eo ipso dicit, non sufficientibus (putà ad dominationem Augusti firmandam) civilibus remediis, introductam, quod si libertatem & Remp. cogites, erat incivile. At Messallam, Hieronymo contrarius, ut videtur, Tacitus *lib. cit. cap.* 11. à Principe remotum,

tum, tanquam sc. nescium exercendi, memorat. Nempe solent Principes, quos, seu minus idoneos aut non satis utiles rationibus suis, demandatâ curâ, præsertim si fieri id volunt sine invidia, exuere constituerint, per submissos eò adigere, ut ultro commeatum petant, & ita, tanquam propriis cautis flagitaverint veniam ac missionem, ut beneficium, non ut injuriam, accepisse videantur. Spartianus in *Hadr. Cui* (Tatiano Præfecto Præt. & quondam Tutori suo) *cùm successorem dare non posset, quia non petebat, id egit, ut peteret: atque ubi primùm petiit, in Turbonem transtulit potestatem.* Sic itaque Messalla, vir civilis animi & veteris Reip. haud ignarus aut olor, quum apud amicos ipsumque Augustum subinde contestaretur, novam illam veteri titulo curam potestatis esse nimiæ, immoderatæ, superbæ in privato seu non Principe; visus est ipsi Augusto non satis aptus ad usurpandum jus tantæ potentiæ & infringendam, quæ suberat, umbram Magistratuum potestatis. Hinc planè, ut ait Tacitus, in arcana penetrans, intra paucos dies finem potestatis non tam sumpsit, aut petivit, quam accepit, quasi nescius exercendi: adhibita interim illâ specie abdicantis se (quod haud dubie ex antiquiore alio Eusebius & Hieronymus hauserunt) & ultro cedentis, ut artes Principis velarentur. Joh. Frid. Gronovius *Observ. in Eccl. cap.* 13. De voce vero *Præfectura*, V. quoque infrà, ubi de *Præpositura*: addam hic saltem, *Præfecturæ* nomine κατ' ἐξοχὴν significari *Præfecturam Urbis Romæ*, vel *Urbis CP.* & *Præfecturam Prætorianam Orientis vel Occidentis*, id est, Italiæ vel Africæ vel Illyrici, & Magisterium militum. Sunt enim eæ tres dignitates indiscretæ *l.* 1. *Cod. de præf. præt. sive urb.* Cujacius apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.*

Præfectura Helvetiorum, V. in voce *Helvetii.*

Præfectus, non eodem semper fuit significatu. Nam & in re militari magnus eorum usus, & inter Provinciales Magistratus, non minor fuit. Scribit Dio, Octav. Augustum eos omnes, quos Provinciis extra Italiam sitis præposuisset, *Præfectos* appellasse, quorum eadem, quæ Proprætorum in Cæsaris Provincias missorum, ratio fuit. Inter hos de *Præfecto* Ægypti imprimis, quædam addenda. Dictus is & *Augustalis*, ab Augusto primum institutus, ac Ægypto, quam Antonio & Cleopatrâ victis in Provinciæ formam redegerat, præpositus: diversus fuit a reliquarum Provinciarum Rectoribus, quod non Senatorii, ut alii, sed Equestris ordinis esset. Senatoribus enim eam Provinciam committere Augustus noluit, ut Dio docet *lib.* 51. veritus, ne si violentiores Senatores Præsides nacta esset, occasionem rerum novandarum arriperet. Quin etiam, ut idem ait, proficiscendi in Ægyptum potestatem, nisi ipse nominatim alicui permisisset, omnibus ademit. Primus autem, qui ei *Præfecti* nomine præfuit, Cornelius Gallus fuit, à quo deinceps omnes, qui eam prov. administrarunt, *Præfecti* sunt appellati. Meminit eorum Ulpianus, *ff. tit. de Præfecto Augustali*, his verbis: *Præfectus Ægypti non prius deponit Præfecturam & Imperium, quod ad similitudinem Proconsulis lege sub Augusto ei datum est, quam Alexandriam ingressus sit successor ejus, licèt in provinciam venerit & ita in mandatis ejus continetur*, &c. Reliqua vero omnia cum Proconsulibus vel Proprætoribus habuit communia. Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 7. *cap.* 4. De cœteris *Præfectorum* generibus, V. hic *infrà*. Apud Helvetios, ab Imperio olim *Præfecti* quoque genti sunt dati, quos *Vogt* & *Reichsvogt*, quidam *Votos*, fortasse Græco nomine, quasi Βοηθοὺς, i. *Auxiliatores*, appellatos sunt. Hi ab initio sedes suas non ipsis in Pagis habuere, sed alibi in suis arcibus habitantes, quotannis semel atque iterum evocati illuc proficiscebantur, juris dicundi gratiâ, præsertim in rebus criminalibus ac capitalibus: Reliquas enim causas Ammanus & Senatores ex populo delecti cognoscebant, ac in commune Reip. suæ consulebant. Quemadmodum nostrâ etiam ætate nonnullæ civitates *Præfectos* ab Imperio accipiunt, qui tantùm judiciis rerum capitalium præsunt, nullum præterea in illis urbibus Imperium aut jurisdictionem habentes: sicque inter alios, à Rodolfo I Imp. Helvetiis Imperii nomine *Præfectos* datos fuisse legimus. Postea verò hujus filius Albertus, imminens Helvetiorum libertati, postquam ad Imperium pervenit, tum alia quæ Imperii erant Austriis asserere, tum *Præfectos* Helvetiis mittere cœpit duos perpetuos, qui, arcibus munitissimis apud Urios, Suitios ac Undervvaldios excitatis, in Imperatoris potestatem eos redigerent. Hi postquam duro asperoque imperio populum premerent, pristinam libertatem recuperandi fortissimæ genti præbuere ansam: qua de re alibi. V. Jos. Simlerum *Descript. Helvetiæ*: Item in vocibus *Grisslerus* & *Landebergius*.

Varia Præfectorum apud Rom. aliosque genera.

α. Ægypti *Præfectus*, V. paulo *suprà*. β. Ærarii, ab Augusto instituti, sorte lecti sunt tres viri Prætorii, quibus ejus curam ad triennium mandavit jussitque ut binis lictoribus, aliisque quos conveniebat Ministris uterentur. Dio *lib.* 55. V. quoque Suetonium *in Aug. cap.* 48. Hi postea à Principe eligi & sine electoribus creari consuevere, teste eodem Dione *lib. cit.* V. quoque infrà *Procurator Ærarii maj.* γ. Annonæ *Præfectus*, Magistratus fuit extraordinarius, curavitque, ne plebs annonæ inopiâ & caritate laboraret, utque panis pondere justo & munditie debitâ veniret. Livius *lib.* 4. δ. Augustalis, V. *Ægypti Præfectus.* ε. *Aulæ Præfectus*, seu *Palatii*, V. *Major domus.* ζ. Castrorum *Præfectus*, castrorum positionem, valli & fossæ destinationem, tabernacula casasque militum, cum impedimentis omnibus, curabat. Præterea ægri contubernales & Medici, nec non expensæ, ad industriam ejus pertinebant. Idem vehicula, sagittarios, ferramenta, ligna, stramina, arietes cœteraque genera tormentorum, procurabat. Legebatur autem ad id muneris, post longam probatamque militiam, omnium peritissimus. η. Celerum *Præfectus*, seu Tribunus dictus est, qui Equitibus præerat: Obtinebat autem secundum à Rege locum; quo in numero fuit Jun. Brutus, qui auctor Regis ejiciendi extitit. Pompon. θ. *Præfectus* Evangelio dictus est olim in Ecclesia Constantinopolitana, qui in processionibus sacris codicem Evangelii præferebat. Significat autem Processio agmen, quod quidem ad instar exercitus modestè ac devotè coordinatum, vexilla & crucem præfert, in Ecclesia tum Romana, tum Græca, Fratres Macri in *Hierolexico*, V. infrà, in voce *Processio.* ι. Fabrorum *Præfectus*, præerat Legionis Fabris, Tignariis, Instructoribus, Carpentariis, Ferrariis, Lictoribus, reliquisque Artificibus, ad hybernorum ædificia fabricanda, quæque alia vel nova facienda vel quassata reparanda erant. Vegetius *lib.* 2 κ. Frumenti *Præfectus*, ab Augusto, institutus providebat, ut distributio gratuita frumenti ex P. Clodii rogatione, quam confirmavit Augustus, ritè perageretur, populusque in annonæ difficultate sublevaretur. V. Suetonium *Aug. cap.* 27. & 46. Dionem item *lib.* 54. Erant autem hi, Viri Consulares. λ. Largitionum *Præfectus* V. in hac voce. μ. Legionis *Præfectus*, absente Legato, tanquam Vicarius ipsius, potestatem habebat maximam: Ejus præcepta Tribuni, Centuriones, milites observabant. Vigiliarum profectionisque tessera ab eo petebatur: Arma omnium militum, item vestes, equi, annona, ad illius pertinebant curam, &c. Vegetius *lib.* 2. ν. Palatii *Præfectus*, vir summæ erat, apud Imperatorem auctoritatis, præsertim translato Constantinopolim Imperio, *Cura Palatii* dictus Ammiano *lib.* 14. V. suprà in voce *Palatium.* ξ. Panis *Præfectus*, idem cum *Frumenti Præfecto.* ο Præfecturarum *Præfectus*, V. suprà in voce *Præfectura.* π. Prætorio *Præfectus*, dicebatur is, qui militibus iis præerat, quos Impp in sui custodiam allegerunt: quod institutum ab Augusto, dein, a Tiberio confirmatum est. Fuit ejus dignitas ac potestas maxima, unde *Sublimissimi Judicis* elogio, sicut Quæstores & Magistri officiorum, honoratus est. Quam primùm autem talis legebatur, dari ei ab Imperatore cingulum cum gladio solebat: unde memorabilis illa Trajani vox, cujus Plin. *in Panegyr.* meminit. Duravit hæc dignitas usque ad Constantinum M. qui, quòd *Prætoriani* cum Maxentio fecissent, castro Prætorio diruto, cohortibusque Prætorianis exauctoratis, postquam Orbem Rom. in 4. diœceses divisisset, 4. quoque Prætorio Præfectos, in Galliis, Italia, Illyrico & Oriente, instituit: qui tamen non nisi in civilibus causis judicandi habebant potestatem. Pancirol. Fuit & *Præfectus* Augustalis Prætorii, & *Præfecti* Prætorio comitatus: quorum unus in Italia: Constantinopoli alter, fuere, Pancirol. iterum *in Notitia.* ρ. Regiæ pecuniæ *Præfectus*, apud Artemidorum *Oneirocr. lib.* 4. *cap* 33. idem cum Thesauri regii, apud Persas, custode. σ. Regius *Præfectus*, ne quid Resp. detrimenti capiat, constitutus. Camden. Anglicè *Lieutenant of a Shire.* τ. Rerum capitalium *Præfectus*, Ascon. υ. Vigilum *Præfectus*, ab Augusto institutus, cognoscebat de incendiariis, effractoribus, furibus, receptatoribus, &c. V. Sueton. *in Aug. cap.* 50. & infrà *in h. loco.* φ. Virginum Sacratum *Præfectus*, Jun. χ. Urbis *Præfectus*, sub Regibus & Coss. quando domo profecti, ne Urbs sine imperio esset, eam interea moderabatur. Sub Impp. perpetua hæc potestas erat, & quidquid criminis intra 100. lapidem admissum fuerat, ad eam pertinebat. V. *tit. ff. de Offic. Præf. Urb.* & Tacitum *Annal. lib.* 6. Idem, absente Rege vel Consule, ad præsidium Urbis relictus, imperium summum habebat, præsidia disponebat, jura civibus reddebat, Senatum convocabat &c. Sed de hoc plura infra, in voce *Urbi Præfectus.* Fuere & *Præfectus* arcis, *Præfecti* morum, item thesaurorum, sub Com. Largitionum &c. V. Pancirolum *Not.* Addam saltem *Ecclesiæ Præfectum*, Gr. Ἐκκλησιάρχην, in Eccl. Græca, memoratum in *Typico* Sabæ *p.* 1. Εἶτα ἄρχεται ὁ Ἐκκλησιάρχης, Δίδει, προσκυνήσαντες. Quo munere qui fungebatur in Magna Ecclesia CPoli, Ἐκκλησιάρχης Μέγας dicebatur, teste Meursio ex Malaxi *Historia Patriarch.* Alius ab eo erat ὁ Ἄρχων τῶν ἐκκλησιῶν, *qui generalem omnium Ecclesiarum curam habebat*, & Presbyteros illis præficiebat, uti videre est apud Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* voce Ἄρχων. De *Præfectis* XV. in Templo Salomonico. *Temporum, Portarum, Custodiarum, Cantorum, Instrumentorum Musicorum, Sortium, Columbarum & avium, Tesserarum, Vinor. Aquarum, Valetudinis Sacerdotum, Panum propositionis, Suffimentorum, Velorum & Vestium Sacerdotalium*; præter Pontificem, ejus Vicarium *Segen*, hujus vicesitidem gerentes duos, septem alios qui templi claves asservabant, tres Ærarii Præfectos, custodiæ templi Præpositum, & caput paternæ domus, quæ majorum digni-

dignitatum fuere nomina, V. Burmannum *Synops. Theol. Christ. Parte prior. lib. IV. cap. 8. §. 48. & 49.* &c. Hinc *Præfectiana Militia*, recentiori ævo, de qua V. Cl. Suicerum *Thesaur. Eccl.* voce Παλατῖνος nec non suprà.

Præfericulum, vas æneum Romanis dictum est, sive ansa patens summum, velut pelvis, quo utebantur in sacrario Opis Consivæ. Ejus iconem exhibet Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. l. 3. c. 32.* V. Festum. Nomen ei a *præferendo*. Angli *a great basin, carried before him that did sacrifice.*

Præfica, memorata in illo Nævii,

> *Hæc quidem hercle opinor* Præfica est,
> *Nam mortuos collaudat.*

Claudio dicebatur, quæ *præficeretur* ancillis lamentantibus. Unde in *Glossis* Philoxeni *Præfica*, ἡ πρὸ τῆς κλίνης ἐν τῇ φορᾷ κατατύπτομένη θρηνῳδὸς ἐπ᾽ ἰμφορᾶς. Et Festo: *Præficæ mulieres erant ad lamentandum mortuum conductæ, quæ dabant cæteris modum plangendi, quasi in hoc ipsum præfectæ.* Sic & Nonius Marcellus, *Præficæ adhiberi solent funeri, mercede conductæ, ut & flerent & fortia facta laudarent*: Lucilius quoque earundem officium describit *lib. 22. in verbis ab hoc Nonio adductis*,

> *Mercede quæ*
> *Conductæ flent alieno in funere Præficæ,*
> *Multo, & capillos scindunt, & clamant magis.*

Carmen, quod a *Præficis*, & quidem ad tibiam, cantabatur, peculiari nomine vocabatur *Nænia*. Quare iterum Nonius Marcellus, *Nænia*, inquit, *ineptum & inconditum carmen, quod adducta mulier, quæ Præfica diceretur, his, quibus propinqui non essent mortuis exhiberet.* Ubi tamen Nonius fallitur, nam etiam in funere eorum, quibus propinqui essent, Næniam a *Præficis* cantari solitam fuisse constat. Fiebat autem id ante lectum defuncti, ut ex *Glossis* Philoxeni patet: duravitque *Præficarum* appellatio usque ad secundum bellum Punicum, ut docet Varro *de vita Pop. Rom. lib. 4. Ibi a muliere, quæ optimâ voce esset, Pergama laudatur: deinde Næniam cantari solitam ad tibias, & fides eorum, qui ludis Troicis cursitassent. Hæc mulier olim vocitata fuit Præfica, usque ad secundum bellum Punicum*: ut optime Scaliger locum restituit, V. Jac. Ortelium *Notis in A. Gellium lib. 18. cap. 7.* Eadem *Mulier funerea* dicta est, teste Guthério *lib. 1. cap. 24. Tum mulier funerea reliquum funus faciebat cum magno fœminarum comitatu, defunctique nomen vocabat canora ubique voce*: quam proin à larva buccis hiantibus prominente, in fronte Lucernæ Galvanianæ, repræsentari, statuit Fortun. Licetus *de Lucernis lib. 6. cap. 7.* Postea Mimi mortuales personati Næniam concinebant, eamque triplicem: Primam in exequiarum comitatu; Secundam ad rogum; Tertiam ad tumulum, ut docet præf. Gutherius *de jure Manium lib. 1. cap. 23.* Nec omittendum, quod idem annotavit Licetus *lib. 6. cap. 127.* è vitro cœruleo olim ampullas, ad excipiendum lachrymarum humorem, à *Præficis* cæterisque mulierculis funeralibus, pretio vendi solitum, constructas & cum cadaverum bustis contumulatas fuisse: Quod idem *alibi* quoque confirmat. Sed & *Præficarum* in ipso Dei populo vestigia deprehenduntur, Jerem. *cap. 19. versu 17.* V. etiam Matthæi *cap. 9. versu 23.* & ut & supra in vocibus, *Defuncti, Exequiæ, Funus, Planctus* &c.

Prægnans, apud Vett. brassicam comedebat, Athen. *lib. 9.* edulca item cochleas & malicorium, sed non sine damno, potu diptami addito. Serenus Sammonicus,

> *At ubi jam certum spondet prægnatio fœtum,*
> *Ut facili vigeat per vata puerpera partu,*
> *Dictamnum bibitur, cochleæ mandantur edules.*

Abstinebat porro à sale, & aqua frigida. Lecticis subinde vehebatur, & equabus gravidis inequitabat. Pestilentia variâ religione averruncata. Zona in Templo Dianæ Λυσιζώνου, ut commodiùs fieret gestatio, soluta, quam primipara deinde suspenderet cum vestimentis. Temporis autem fallendi causâ fasciolæ ligandis pueris parabantur, & ipsæ in lecto cubantes gravidæ celebrabant Parilia. Interea pro nascentibus vota fiebant. Genitæ Manæ, Hecatæ & Genetyllidi; Postversæ item & Prorsæ Deabus, a situ embryonis sic dictis, totidem dicatis aris & hostiis. Mox instante partu, ad Egeriam & Fluoniam confugiebatur, Menam item, Lucinam, Uterinam, Alcmenam, Vitumnum & Sentinum. Ut autem *prægnantes* confidentiùs onus ventris gererent, dilata supplicia, donec peperissent, lege Ægyptiis, Atheniensibus & Romanis sancitâ; apud quos ne quidem quæstio de gravidis habebatur. Apud Persas auro donabantur. Nondum natis id dabatur, ut pro superstite haberentur &c. Quam in rem V. Scholiastem Apollonii, Plut. *Quæst. Rom.* Gellium *lib. 16. cap. 16.* Arnobium *c. Gent. lib. 3.* Augustinum *de Civ. Dei lib. 4. cap. 11. & lib. 7.* Brissonium *lib. 2. cap. 20.* Alios. Addo saltem, quòd apud Hebræos, *fœminam gravidam etiam morte plexam, si tamen, ut ea vapularet, usque dum embryo aut necaretur, cùm unum esset cum ea corpus, aut in lucem prodiret, & deinde eodem die morte afficeretur*, docet Joh. Seldenus *de Synedriis vett. Ebræorum lib. II. cap. 13. §. 3.* ubi *de Executione sententiæ capitalis*, in ea gente usitatâ. Plura v. infrà voce *Puerpera*.

Prægustator, servus erat apud Romanos, qui cibos potumque Principis prægustabat. Tacitus, *Is inferre epulas, & gustu explorare solebat*; Idem *lib. Annal. 13. Mos habebatur Principum cum cæteris idem ætatis nobilibus sedentes vesci, in aspectu propinquorum, propriâ & parciore mensâ. Illic epulante Britannico, quia cibus potusque ejus delectus ex Ministri gustu explorabantur, ne omitteretur institutum aut utriusque morte proderetur scelus, talis dolus repertus est.* Hi ergo nonnihil ex herilibus edulis præmandebant, & quia vita Regum Principumque multis insidiis patet, proinde non nisi *prægustatos* cepere cibos, ut docet Xenoph. *in Hierone*, & Athenæus *lib. 3.* quod primò a Persis fuisse institutum, Suidas *his verbis* tradit. Ἐδέατρος, ὁ τῶν ὄψων ... δὲ χρῆμα Περσικὸν, ὃς προγεύεται τῶν βρωμάτων καὶ προπόσεων τοῦ Βασιλέως ... Et respexit ad hoc munus, Juvenalis *Sat. 6. vers. 630.*

> *Mordeat ante aliquis, quidquid porrexerit illa,*
> *Quæ peperit, timidus prægustet pocula Papas*:

quod quidem præmordendi munus fecit forsasse, ut antiquus Grammaticus illa ejusdem Poetæ, *Sat. 7. vers. 218.* ubi is ita inter alia ait:

> *Discipuli custos præmordet Acœnonetus,*

de Papate interpretatus sit. Eadem cautio in potu adhibita, proin iterum Principes, calicem labiis, veneni metu, non antè admovebant, quam potus gustu fuisset exploratus: eaque de causâ, post phialam porrectam, qui Regi a poculis erant, cyatho ex ea haustum vinum in sinistram fundentes manum sorbebant, quem ritum fusè exponit Xenophon παιδ. Κύρ. *lib 1.* Neque verò tantùm vitæ tuendæ, sed & voluptatis gulæque causa institutos fuisse *Prægustatores*, discimus ex Arnobio *lib. 4. Curat, ut in sensum palati sui cum suis conditatibus veniant rerum incorruptarum sapores & an ritè pulmenta condita sint*, Prægustatoris fungitur atque experitur officio. Quam voluptuariam *Prægustatoris* operam tangit, in fabella de rustico & urbano mure, Horatius *l. 2. Sat. 6.*

> *Ergo ubi purpurea porrectum in veste locavit*
> *Agrestem, veluti succinctus cursitat hospes,*
> *Continuatque dapes, nec non vernaliter ipsis*
> *Fungitur officiis, prælambens omne quod affert.*

Meminit *Prægustatorum* Alexandri M. Philippi *vit.* & Jollæ filiorum Antipatri Justinus *lib. 40.* de Haloto spadone, qui eodem officio apud Augustum est functus, V. Suetonium in *Claudio c. 44.* Alterius memoriam servavit vetusta Inscr. quæ Romæ in Monte Viminali in vinea quadam, eruta est, sic sonans: *Votum. Sylvano. solvit. libens. merito. T. F. Diadumenus. Lurvesianus. Prægustator. Augusti.* Apud Cæsares autem procuratio *Prægustatorum* Liberto de more demandata est *DIS. Manibus. Ti. Claud. Aug. Lib. Zosimi. Procurat. Prægustatorum* &c. V. Tit. Popmam *de Operis Servorum* & Laur. Pignorium *Comm. de Servis*; qui inter alia quoque monet, *Prægustatorem*, Intertorem & Pocillatorem, distincta habuisse munia: licet quandoque idem duplici forsan munere fungeretur.

Prælatitius Habitus, in Eccl. Rom. birrus dicitur: unde de reverentia *Prælatis* debita Concilium Gangrense, *Si quis, ait, amictu pallii utitur, & eos, qui birris utuntur, despicit, Anathema est, can. 12.* Ital. *Mozzetta*. Hæc vestis supra Dalmaticam seu Tunicam vulgò *Mantellettum* & lineam, quam *Rochettum* dicunt, induebatur. Et quidem Romæ solus Pontifex fere birrum sive mozettam, super lineam sive rochettum, absque mantelletto, quod est signum jurisdictionis: Nam cùm aliquis domi propriæ moratur, mantello opus non habet: idemque, in hebdomada in Albis, birro albo induitur. Cardinales itidem in Ecclesiis sui tituli, ut & in congregationibus habitis in suis palatiis seu ibidem solenniter visitati, & in sede vacante, utuntur birro & rochetto, absque mantelletto, quia tunc jurisdictionem exercent. Episcopi extra suam diœcesin non possunt ferre mozettam, exceptis Episcopis Regularibus: in sua diœcesi vero possunt etiam coram Legato seu Cardinali, ut Julii II. & Pii II. exemplis confirmat Angelus Rocca, apud Macros Fratres *Hierolex.* in voce *Birrus*. Color porro violaceus in vestibus *Prælatorum* antiquissimus est, imò eodem colore Ecclesiastici omnes utebantur, ad instar Pontificis familiarum in præsenti, Caudatariorum Card. & Clericorum in Episcopalibus Seminariis, ob similitudinem cum veste Dominica, quam Nonnus ad *Johann. cap. 19.* οἰνωπὸν vocat, id est, *vinacei coloris*, inter rubeum & violaceum medii, si ei fides habenda. Quemadmodum & id, quod de particula hujus vestis ab Emanuele Palæologo Græcorum Imper. Henrico Castellæ R. dono missâ & in Monasterio Carthusianorum sub tit. S. Mariæ de Arragodiœc. Vallisoleti asservatâ: item de alia particulâ ejusdem, quæ Valentiæ reperiatur, scribit Scherlog. *Tom. III. cap. 5. Cantic.* Auctori suo remittitur: V. eosdem Fratres *Ibid.* Est autem propriè *Prælatus*, qui populis præest Magistratus. *Gloss.* vett. *Prælati*, ἀντεπέστησαν: de cujusmodi *Prælatis*, id est, Principibus secularibus, extat S. Valeriani liber. In Communione verò Rom. *Prælatus* est Præfectus Ecclesiæ, quomodo hodie Episcopi vocantur; qui προεστῶτες Justino Martyri, *Præsidentes* Tertulliano *de Coron. lib. 3. cap. 3.* dicuntur: extatque liber *de Simplicitate prælatorum*, Cypriani nomen præferens. Sed & sic appellari quosvis inferioris dignitatis Rectores, ut sunt Plebani & Curiones, tradit Lindewodus *ad Provinciale Cant. lib. 2.* Hinc

Præla-

Prælatus, Prælatia, Prælatio, Prælatura, apud Auctores, quos in hanc rem laudat Car. du Fresne *Glossar.* Prætereà apud Jo.Calvinum *Lexic. Jurid. Prælatura* est Prioratus seu Guardianatus, secundùm diversitatem o dinum, *c. nullus de elect. in 6* Imò & omnis honos sic dicitur, qui propter administrationem alicui tribuitur, *c. quæ Episcopatum 7. q. 1.* &c.

¶ *Prælectio* Legis, Verbique divini frequentior & accuratior, quàm hactenus obtinuerat, prædicatio, inter Esraticæ Reformationis capita, memoratur Nehemiæ *cap. 8 versu 8. Et legerunt in libro illo, in Lege Dei explanatè, & apposuerunt ei intellectum & intellectiuum per Scripturam ipsam.* E qua originem traxit hebdomadalis illa Sabbatina *Prælectio* in Judæorum Synagogis frequentata, de qua Actorum c. 15. v. 21. ubi *antiqua tempora* explicat Burmannus de temporibus Esræ, ante quas nec Synagogas structas, nec Legem hebdomadatim prælectam fuisse, docet ex Deuteronom. c 31. v. 10, 11, 12. coll. 2. Chron. c. 17. v. 7, 8, 9. & 2 Regum c. 22. v. 8. ut hic mos ultra mille annos, post Legem latam, demum inoleverit; confirmatus postmodum exemplo Christi, qui, *Sabbato ingressus in Synagogam, docebat*, Marci c. 1. v. 21. *coll* Lucæ c. 4. v. 31, 33. & Apostolorum, Actor. c. 13. v. 14 15, 42, 44. &c. Erat autem ea lectio sic ordinata a Judæis, ut quolibet anno universa Lex absolveretur die magno Festi Scenopegiæ; quando simul novam ejus lectionem ordiuntur. Quo modo deinceps etiam Prophetæ divisi sunt, ut colligitur ex Actor. c. 13. v. 27. *Tum voces Prophetarum, quæ per omne Sabbatum leguntur, impleverunt* Unde etiamnum in more est, ut utramque lectionem singulis Sabbatis peragant. V. Franc. Burmannum *Synops. Theol. Christ. Part. I. l. 4. c. 37. §. 10. & 11.* In Novo Testam. *Prælectio* verbi divini in Cœtibus vulgari ac noti linguâ, ejusdemque explicatio, similiter diu in Ecclesia obtinuit, ut ex Veterum scriptis constat: ac sub Gregorio M. demum, & successoribus ejus, Caroli M. tempore defecisse videtur, sub quo Latinos, alium ritus, & in Sacris sermonem, invaluisse, ac de Evangelii corpore excerptas quasdam particulas, Ecclesiasticæ Plebi in ordinem prælegi cœpisse, idem docet *Part. II. l. 7. c. 17. §. 8.* more prisco hodie plurimis in locis revocato &c. V. plura supra voce *Lectio*, alibique. Addo hic saltem, *Prælegere* vocem Artis esse, & de Præceptore propriè, ut *legere* de discipulo, usurpari: sicut Græci ἀναγινώσκειν, vel etiam ὑπαναγινώσκειν, de Magistro; uti ἀναγινώσκειν, de discipulo dicunt, V. Casaubonum *ad Sueton. de Grammat. & Rhetor.*

Prœliares Dies dicebantur Romanis, quibus fas erat res repetere vel hostem lacessere. Hos a justis segregat Macrobius, qui erant continui triginta dies, quibus exercitu imperato vexillum rusi coloris in arce positum erat. Unde & Festus, *Prœliares*, inquit, *dies appellantur, quibus fas est bello hostem lacessere: erant enim quædam feriæ publicæ, quibus nefas erat id facere.* Ubi per *ferias publicas*, intelligere eum *dies justos*, notavit Jac. Oiselius *ad A. Gellium l. 15. c 13* Non *Prœliares* ergo erant tum hi dies justi, tum dies atri, ut postridie Kalendas, Nonas & Idus. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. l. 4. c. 3.* Adde *non Prœliaribus*, dies Lemuriales, ut ante quartum Kal. Nonas & Idus. Item Ferias Latinorum, Saturnaliorum & Mose... inæ. Hinc quod Quintus Sulpitius Trib. mil. rem divinam dirpiciendi gratiâ post Idus fecisset, ad Alliam contra Gallos malè pugnatum: Cannensem quoque cladem ante diem 4 Non. Sextiles factam fuisse, annotatum est: *Commemorasse Senatores*, verba sunt A. Gellii *l. 5. c. 17. recordari se dixerunt, quoties belli gerendi gratiâ res divina postridie Kalendas, Nonas, Idus à Magistratu Pop. Rom. facta esset, ejus belli proximo deinde prælio Reip. malè gestum esse.* V. quoque Macrobium *Satur. l. 1. c. 16.* Varronem, alios. Verùm tamen hi dies in bello quidem inferendo, sed non in excipiendo, observatur idem ibid. ut Rosinus *l. c.*

Prælium, pars pugnæ, sicut pugna pars belli est, nonnunquam tamen cum pugna confunditur: Hocquo die committuri erant Rom. signum in castris proponebatur; tunica viz. purpurea vel coccinea, supra Prætorium expansa, cujus meminit Plut. *in Fabio & alibi*, Liv. item ac Polybius. Pôst ubi jam ad conflictum exeundum, & exercitus castris educendus esset, signa militaria, quæ in castris fixa erant, captatis auguriis evellebantur è terra: Habebaturque inter felicia augurta, si avellentem signa facile sequerentur, ideoque Crassus in Arabis bello Parthico cum filio occisus legitur, quòd iterum ad *Prælium* avellere signa vix potuerit. Educto castris exercitu, acies instruebatur, quod quà ratione fieri consueverit, fusè docet Liv. *l. 8.* Cœterùm non uno semper illa instructa est modo, ut videre est tum apud Cæsarem *Comm.* tum apud Æl. *lib. de instruenda acie* A. Gellius *l. 10. c. 9.* aliquot militaria vocabula, quibus variis modis instructa acies appellari solita est, recenset: qualia, *Frons, Subsidia, Cuneus, Globus, Forfices, Serra, Alæ, Turres* &c. de quibus consulendi Scriptores Tactici, V. infra *suo loco*. Quod si periculum aliquod imminere videretur, & Aruspices nuntiarent, non placatos esse Deos, tum unus aliquis ex Romanis sese pro exercitu suo & simul exercitum hostium devovebat, qua de re videndus Livius *lib. cit.* & diximus *supra*. V. quoque Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. l. 10. cap. 14.* Apud Athenienses, post agnum in hostium fines in signum clarigationis immissum, ut docet Diogenianus *Cent. 2. Prov. 96.* (quod Hesychius, in *Prœlii* potiùs committendi signum factum esse contendit) contra hostem movebant, dextroque aciei cornu, ex veteri lege, Polemarchus præerat, teste Herodoto *in Erato.* Commissuri dein *Prælium* victimam tacrificabant, extaque inspiciebant: tum Πυρφόροι. *Facifer*i præeuntes, qui antiquis temporibus Tubicinum loco erant, faces in medium utriusque exercitus projiciebant, conflictus signum: Unde Statius *Theb. 6.*

Prima manu rutilam de vertice Larissæ
Obstrudit Bellona facem.

Quo facto incolumes ad suos sese recipiebant, sacri enim & in peculiari Martis tutela tales habebantur, quo factum, ut de totali internecione exercitus in Prov. dicatur, ἀλλ᾽ ὁ πυρφόρος ἐσώθη. Postea tubæ successerunt, quibus ferventeΠαιᾶνα ... canebatur, quo mirum in modum ad rem fortiter gerendam militum accendebantur animi. Unde Euripides *in Phœnissis versu 830.*

Ἐπεὶ δ᾽ ἰσήμηνʼ Ὄρθιον Τυρσηνικῇ
Σάλπιγγι καὶ συνῆψαν ἀλλήλοις μάχην.

Quarum vice nonnunquam clypeos quoque *conchasque, sonantes*, adhibitos legimus. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Attic. l. 8. tit. 1.* & Franc. Rossæum *Arch. Attic. l. 6. c. 5.* Apud eosdem, periculo imminente, Dux exercitus quandoque se devovebat, ut Codri Regis exemplo docet Vellejus Pater. *l. 1.* Reliqua V. suprà, in voce *Miles*, & *alibi*. Velitationes verò justo *Prælio* præmittendas, suadent prudentiores, ut, si inferiorem senserit hostem belli Dux, *Prælium* maturare; sin superiorem, moram interponere norit. Sic Alexander ac Porus, levia conserentes prælia, parvæ rei discrimine summæ experiebantur eventum, apud Curtium *l. 8. c. 12. 13* Quod idem Horatius, apud Livium, & Valerius apud eund. fecisse leguntur. Nec Cæsar, cum hoste præsertim novo, aliter dimicavit. Attilam quoque, præcursionibus aliquibus præmissis, qui tenuia primùm futuri conflictus ederent præludia, justæ pugnæ quæsivisse tempus & occasionem, Nic. Olahus *in Vita ejus* scribit. V. Amiratum 19. 1. & Machiavellum 3 37. Sed nec hoc omittendum, clamare *Prælium* onituros à plerisque consultum duci. Hinc Cæsar, ubi consilium Pompeji, qui id neglexerat, damnat, *Non frustra*, inquit, *antiquitus institutum est, ut signa undique concinerent, clamorem universi tollerent: quibus rebus & hostes terreri, & suos incitari existimaverunt.* Catoq e Senior, teste Plut. *in ejus vita c. 3.* dicere solebat, *verba plus quàm gladium, & voces plus quàm manum, hostes in fugam vertere, attonitosque reddere; sibique invisum esse militem, qui latius stertere, quàm inclamaret.* Quem proin morem apud plurimas Gentes in usu fuisse, legimus. De Germanis V. Tacitum *Germ. c. 3. §. 1.* de Persis ac Macedonibus Curt. *l. 3.* de Britannis iterum Tacit. *Annal. lib. 14. c. 35* de Pœnis, Livium *l. 25. c. 21.* de Gallis eundem *l. 38. c 17.* de Lusitanis, Diod. Siculum *l. 5.* de Parthis, Plut. *in vita Crassi*; de Hibernis, Stanihurstum *Rer. Hibern l. 1.* de Turcis Leonh. Chiensem &c. e quibus Germanorum clamorem *Barditum* vocat Tacitus: *Barritum* legit Lipsius. *Bloritum* mavult Althamerus: Hibernorum *Pharro, Pharro* Stanihurstius: Turcæ altissimè inclamant, *Illala, illala, Mahomet Russolalla*, id est, *Deus est & semper erit, & Mahometus est servus ejus.* Ipsis Israelitis, Jerichuntem invaturis, Deus apud Josuam *c. 6. v. 5. Cùm insonuerit, ait, vox tubæ longior* (quem sonum Ὄρθιον Græci dixere, de quo suprà) *& concisior, & auribus vestris increbuerit, conclamabit omnis populus vociferatione maximâ.* De Hispanis quoque ita Silius *Punicorum l. 3.*

——— ——— *Ritusjam moris Iberi,*
Carmina pulsatâ fundentem barbara cetrâ.

V. Matth. Berneggerum in *Tac. Germ. quæst. 8.* & *quæst. 152.* Jo. Meursium ad *Lycophronem*, Jo. Parrhasium, J. Lipsium *de Militia Rom. l. 1. c. 3.* Casp. Barthium *Animadv. ad Papinium Thebaid. l. 4. v. 5.* nec non suprà ubi de *Belli indicendi ritu.*

Prolocutor, in *LL.* Baronum Scoticorum alibique, idem quod *Advocatus* est, Patronus, Causidicus. Interdum *Prolocutor*. Matth. Paris *A. C. 1254. p. 592. Prolocutor Domini Regis*, qui nunc *Advocatus Regis* nuncupatur &c. Car. du Fresne *Glossar.* Qui nempe aliorum nomine verba facit. In urbe Galliæ inclyta, Monspelii, Magistratui municipali (*Consules* vocantur vulgò) attribuitur è corpore Causidicorum delectus aliquis, ipsi *Prolocutorum* itidem ère, Gall. *Parlier*, appellant, quia & os Consulum, & quasi publicus Orator: quam eandem consuetudinem in variis Belgii urbibus dicunt observari. Talis in Apostolorum collegio S. Petrus fuisse videtur, quem aliquoties in Evangeliis, silentibus cæteris, loquutum deprehendimus, id quod B. Chrysostomus, Theophylactus, & passim Patres διηγήτορα illius (sic n. loquuntur) & zeli vehementiæ adscribunt: cujusmodi præfervidi sanctissimique zeli exempla quædam Hieronymus collegit *ad Matth. c. 24. v. 18.* idemque Chrysostomus, Theophylactus, Photius, Alii, propterea eum modò Ἔξαρχον & Κορυφαῖον, modò Στόμα, modò Προηγορον τῶν Ἀποστόλων vocant, uti pluribus docet Cl. Suicerus *Thes. Eccl. voce* Πέτρος: eodem modo, quo voce De constitutus dicitur Aaron לְפֶה, *ut sis os* Mosi, & loquatur pro illo &c. V. & Casaubonum *Exercit. in Baron. XV. n. 5.* De voce v. *Prologuium*, apud Rhetores, V. Martianum Capellam *p. 98. & 121.*

Præludium, dicebatur Gladiatorum exercitatio velitaris, quâ vero certamini *præludebant*. Postquam enim dies ludo destinata illuxit, arma proferebantur, eaque duplicis generis, *Lusoria* viz. seu *Batuaria*, Græcis ἐσφαιρωμένα ὅπλα, eò quòd pilis

pilis quibusdam, ne læderent, erant præfixa: *Decretoria* seu *Pugnatoria*. Quò respiciens Seneca *Epist.* 117. *Remove*, inquit, *ista lusoria arma, decretoriis opus est.* Prioribus, cum utebantur, *Præludium* appellatum est, quo sensu, Megara loquens de Hercule in cunis duos serpentes elidente, apud Senecam *Hercul. fur. versu* . 21. ait, *Prælusit Hydræ.*
Posteriora cùm adhibebant, dicebantur *dimicare ad certum*, item *versis*, id est, *transmutatis*, *armis pugnare*, Lips. *Saturnal. lib.* 2. *cap* 19. Ad quem morem etiam Paulus alludere videtur, cùm 1. Cor. *cap* 9 *versu* 26, 27. inquit, "Οὕτω πυκτεύω ὡς οὐκ ἀέρα δέρων ἀλλ' ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα, ubi ἀέρα δέρειν idem quod *ventilare* est, apud Senecam: ὑπωπιάζειν verò, seriò *pugnare*. Ita enim is *lib* 1. *Contr. Aliud est ventilare, aliud pugnare.* V. quoque Suidam in voce Σκιαμαχία & Thom. Godvvynum *Anthol. Rom. l.* 2. *Sect.* 3. *c.* 10.
Prælum, apud Martialem *lib.* 2. *Epigramm.* 46.

Sic tua suppositis pellucent præla *lacernis*:

trabs est, quà vestes *premuntur*, unde & nomen. V. infrà *Prelum*, ubi & versus hujus sensum enucleabimus. Aliàs *Prælum* torcular, quo vinum exprimitur, apud eundem *lib.* 1. *Epigr.* 27.

Non hæc Pelignis agitur vindemia prælis &c.

Quantum verò singulis pressuris exprimi justum sit, exponit Plinius *lib.* 18. *cap.* 31. ubi & alia huc facientia, Pressura una „culeos XX. implere debet. Hic est pes justus. Ad totidem cule„os & lacus XX. jugeribus unum sufficit torculum. Premunt a„liqui singulis, utilius binis —— longitudo in his refert, non „crassitudo. Spatiosa meliùs premunt: antiqui funibus vittisque „loreis ea detrahebant & vectibus. Intra centum annos inven„ta Græcanica, mali rugis *præli* cochleæ illabentibus, palis affixâ „arbori stellâ, arcas lapidum attollente secum arbore: quod „maximè probatur. Intra viginti duos hos annos inventū, parvis „prælis & minori torculari, ædificio breviore, & malo in medio „erecto, tympana imposita vinaceis, supernè toto pondere ur„gere & superpræla construere congeriem. Fuit autem Culeus mensura liquidorum maxima, quæ 20. amphoras continebat, & urnas 40. V. suprà in hac voce.

Præmetium. Festo *quod prælibationis causâ ante præmetitur*: in *Glossis, Præmetium*, ἡ πρὸ θερισμοῦ Δήμητρι θυσία, *sacrificium ante messem Cereri fieri solitum*, ἱερὰ δράγματα Callimacho, ubi de præmetiis illis frugum, quæ ab Hyperboreis Apollini Delio per Virgines mittebantur. *Primitias frugum* appellat Plinius, & Solinus, quorum hic *cap.* 16. *Ajunt etiam*, inquit de iisdem pop. *solitos per Virgines probatissimas primitiva frugum Apollini Delio missitare*. Sed quod de Hyperboreis hi habent, vero non consentit: cùm non primitias frugum, nec spicas, aut *præmetia* missitarent Delum, sed sacrorum primitias, ἱερὰ ἐνδεδεμένα, stipulâ triticeâ involutas. Unde rectè Pomponius, *sacrorum primitias*, non *frugum*, eas indigitat, prosicias scilicet ex immolata hostia, extorumque partes: quas innexas stipulâ frumenti eos Delum misisse, Herodotus auctor est, Ἱερὰ ἐνδεδεμένα ἐν καλάμῃ πυρῶν. Ut & Pausanias, Τὰς δὲ ἀπαρχὰς κεκρύφθαι μὲν ἐν καλάμῃ πυρῶν, γινώσκεσθαι δὲ ὑπ' οὐδενός, *Primitias autem occultatas fuisse stipula frumenti agnitasque à nemine*. Alii tamen non stipularum manipulis, sed spicarum, obvolutas fuisse volunt. Servius, *Quidam dicunt, Opim & Hecaërgen prima ex Hyperboreis sacra in Insulam Delum occultata in fascibus mergitum attulisse.* Sunt autem mergites, ut omnes sciunt, spicarum manipuli. Callimachus δράγματα ἀσταχύων vocat, i. *mergites*, in quibus sacrorum primitiæ erant occultatæ, non ipsi mergites pro frugum primitiis perlati. Quod Plinium fortè fefellit, & ex eo Solinum, qui *præmetia frugum* vocat: cum inter primitias frugum, quæ in spicis offerebantur & primitias sacrorum, quæ in spicarum manipulis occultata afferebant, magnum esset discrimen. V. Salmasium *ad Solinum pag* 208.

Præmia, antiquissimis temporibus, victoribus proposita, in publicis certaminibus ad rem præclarè gerendam invitabant certantes, Gr. ἆθλα dicta, unde Ἀθληταί. Meminit eorum jam Homerus *Iliad.* ψ. *versu* 257.

—— —— —— Αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Αὐτοῦ λαὸν ἔρυκε, καὶ ἵζανεν εὐρὺν ἀγῶνα
Νηῶν δ' ἔκφερ' ἄεθλα.

Sic Olympia Pisis, sive in Elide; Nemea, apud Cleonas; Isthmia, in Isthmo ipso: Pythia Delphis, apud Græcos talia fuerunt, quales apud Romanos Ludi Capitolini, Seculares & alii; in quibus omnibus *Præmia* & honores magni constituti sunt, victoriam consequutis, ut non modò in conventu stantes, cum palma & corona laudes ferrent: sed etiam, ut Vitruvius ait, cum reverterentur in suas civitates cum victoria, triumphantes quadrigis in mœnia, & in Patriam quisque suam, inveherentur, æreque publico ad perpetua vota constitutis vectigalibus fruerentur. Mercurialis *de Arte Gymnast. l.* 1. *c.* 5. Transiit inde mos in Remp, pacificam æque, ac militarem. Quamvis enim nullo honestamento Virtus egeat, honore tamen ad ejus studium excitari homines patet, proin *præmiis* ad bene de Rep. merendum suos cives Legislatores prisci invitarunt, in Atheniensium inprimis Rep. inter quæ primum προεδρία fuit, quam optimè Suidas explicat, ex Interprete Comici *ad Aristoph. Equit.* Σίτησις item ex Solonis instituto, seu *epulum*, in Prytaneio talibus exhiberi solitum: quod sibi præbendum esse, jocosè respondit Socrates, jam priùs Judicum sententiis damnatus. *Cùm enim interrogatus esset*, inquit Cic. *de Oratore l.* 1. *respondit, sese meruisse, ut amplissimis honoribus & Præmiis decoraretur & ut ei victus quotidianus in Prytaneo publicè præberetur, qui honos apud Græcos habetur maximus.* Statuæ quoque honorem habitum fuisse bene meritis de Rep. non sinunt nos dubitare psephismata honori Demosth. Demochari, Lycurg. scripta: eæq; statuæ ut plurimum in Foro locabantur. Sed & monumenta publicè extruebantur, ut Psephisma in honorem Zenonis, apud Diog. Laertium docet: Etiam coronæ dabantur, vel à Senatu, vel à Pop. Atheniensi, vel à popularibus, vel à tribulibus, vel denique ab exteris Civitatibus: iisque vel in Concione, vel in Senatu, vel in Populo, vel in Tribu, vel in Theatro, ac Ludis, si id Pop. Atheniensis scivisset, quæ ultima Minervæ sacra erat. Etiam ἀτέλεια τῶν λειτουργιῶν, seu *excusatio munerum*, apud eosdem inter *Præmia* erat. V. Sam. Petitum *Comm. in Leges Attic. l.* 3. *tit.* 6. Nec minus qui egregiam bello operam navabant seque Hipparchis probabant, ad majora evehebantur, eorumq; ratio habebatur, in donandis *Præmiis* conferendisque honoribus, ut puta δωρεαῖς ἀρχαῖς & hujusmodi: sicut contra ἀτιμίαις ex lege Xenophonti in *Hipparchico* memoratâ mulctabantur. Mutilatis quoque Pisistrati rogatu, δημοσίᾳ τρέφεσθαι, i. *pecunia ex publico*: pro Patria pugnando mortuis, monumentum in Ceramico: eorumque parentibus ac liberis δωρεαί itidem προεδρίας ius concessum legitur, V. Eundem Petitum *l.* 8. *tit.* 3. Itaque tales ad annum ætatis vicesimum usque de publico educabantur, dein ad negotia sua mittebantur, & hæreditatem paternam adibant: Instruebantur etiam πανοπλίᾳ nonnunquam, hoc enim ætatis anno ad bella mittebantur, πανοπλίᾳ instructi, postquam in Agrauli sese obstrinxissent jurejurando, Οὐ καταισχυνῶ τὰ ὅπλα. Qua de re V. plura suprà in voce *Miles*, item in *Triumphus*. Apud Philosophos, cum initio fere ipsi Reges Principesque solis his studiis vacarent, nullum aliud Sapientiæ, quàm perennantis Famæ, præmium fuit & honoris eximii. Hieron. *in Jon. c.* 3. Postquam verò minoris id studium æstimari cœpit, salaria demum iis constituta sunt, eaque satis magna, de quibus V. infrà *suo loco*. Donec mercede docere, quod primus Protagoras fecisse legitur, apud Gellium *l.* 5. *c.* 3. Appulejum *Florid.* 18. Quintilian. *l.* 3. *c.* 1. imo, nisi esurire mallent, expectare in ipsis divitum hominum ædibus discipulos, quos docerent, sunt coacti: uti discimus ex Laertio *l.* 2. A. Gellio *l.* 6. *c.* 20. &c. Sed & Studiosis jam olim, *Præmia* constituta: apud Hebræos *clavis*, Doctoratûs insigne: apud Sinenses ac Europæos, varii, ut vocant gradus, de quibus V. *suprà*; ut & Georg. Hornium *Histor. Philosoph. l.* 7. *c* 15. & 16. Sequiori ævo, & Delatoribus sua fuere *præmia*, & aliis scelerum Ministris; quæ tamen ab aliis Principibus ante se concessa abrogavit Trajanus, ut videre est apud Plinium *in Panegyr.* & supra in voce *Delatores*. V. hanc in rem plura apud Sim. Battierum *Diss. de Præmiis*. Cœterùm *Præmium* cœlitus tum in hac, tum in altera vita, justis expectandum esse, ut pœnam improbis, id est, justissimis illis, & sceleratissimis his, etiam Noachidæ olim crediderunt. Et quidem, ex sententia Fori seu Tribunalis superioris in universum ajunt esse *Bonum justis repositum*, i. *Præmium Justorum*, quod nuncupant Hebræi חיי העולם הבא *Vitam futuri seculi*, quam nominibus quoq; prisci גן עדן *horti delitiarum*, *Paradisi*, *Montis Domini*, *Templi Domini*, *Domus Domini*, *Portæ Domini*, significari docent. Iidem justorum etiam dum vitam agunt, *præmia*, uti & impiorum pœnas, cœlitus accepta agnoverunt. de quibus plura V. apud Seldenum *de Jure Natur. & Gent. juxta discipl. Hebr. l.* 7. *c.* 9 & 10. uti de Gentilium circa hæc persuasione, Tob. Pfannerum *System. Theol. Gentil. purioris cap.* 20. & 21.

Reges Poloniæ.

Præmislaus seu *Primislaus* I. abnepos Micislai III. cogn. *Magni* seu *Senis*, post Vladislaum cogn. *Sputatorem*, Patrem, A. 1239. defunctum, Regno admotus est: tantâ temperantiæ laude, ut nec ebrius unquam, nec iratus a suis visus dicatur. Pater fuit, ex Elisabetha Vratislaviensi, filii posthumi cogn. de quo *infrà*.

Præmislaus II. prioris filius, ab Henrico cogn. *Probo* Vratislaviensi scriptus hæres Cracoviensis Principatus, primus fuit, qui excusso Imperii obsequio, Regium qui in Boleslao Audace cessaverat titulum resumsit 1295. quod exemplum cœteri in hunc usque diem sunt secuti, nisi quòd Vladislaus Lociicus, successor, *Præmislai* nomen *hæredis Poloniæ* tantùm usurpaverit, Cromerus *Hist. Polon. l.* 1 Sed brevi *Præmislaus* & dignitate & vitâ excidit. A. C. 1296. in Bacchanalibus (nece a nepotibus ex sorore, March. Brandeburgiis, qui partem Marchiæ novæ à Polonis sibi asserere, ut creditur, procuratâ) cæsus, extinctâ sic Micislai præfati lineâ. Primâ conjuge Luthgardi Megapolitanâ sterili per ancillas suffocatâ, ex alia Rixa filiam ejusdem nominis susceperat, cujus maritus Wenceslaus Bohemiæ Rex Poloniæ dictus, 1300. hostem habuit Vladislaum Locticum, quem licèt compulisset in Ungariam, ab eo tamen vexari non desiit ad mortem usque, quâ 1305. oppressus, primus argenteæ in Polonia monetæ, cùm antea argento infecto & corio uterentur, auctor.

Prim.

Principes quidam, ex eadem familia Piastea.

Præmislaus, filius Henrici cognom. *Fidelis*, Ducis Glogoviensis (& A. C. 1306. à Posnaniensibus, ad Poloniæ regnum, adversùs Vladislaum Lochicum, vocati) ex Mechtilde Brunsuicensi Daniæ R. viduâ: spe adipiscendi Principatus Polonici, Bohemis se submittere recusavit, mortuus A. C. 1331. Ei successit frater Johannes, Princeps Steinaviensis, quo nomine Bohemiæ accesserat A. C. 1329. quemadmodum post Fratris obitum dimidium Glogoviæ eidem Regi Johannes vendidit. Reliqui fratres fuere, Henricus lineæ Sagano-Glogoviæ & Conradus Olsnensis, conditores.

Præmislaus, ex filiis Vladislai, Silesiæ super. Ducis, in divisione hæreditatis paternæ, Ducatum Ratiborium nactus, eum ad filium Lescum transmisit; post cujus mortem A. C. 1340. soror Anna tum marito Nicolao D. Oppiaviensi ex nothis Bohemis attulit. Fratres *Præmislai* Casimirus II. Teschinensem & Boleslaus Oppoliensem ramos orti sunt: quorum ille ex filio secundò genito Casimiro III. nepotem habuit, quoque *Præmislaum*, qui Teschinensem Principatum tenuit, inde fratris Semoviti, qui Glogoviam habuerat, hæres, postea quoque Falcoburgio ex dono Wenceslai Imp. auctus est: Mortuus A. C. 1407. cùm priùs regimen filius tradidisset. V. hic *infra*.

Præmislaus, filius Præmislai modò dicti, Glogoviam nactus, ab Imp. Wenceslao Steinaviam insuper & Freistadium consecutus est: Sed sine prole extinctus A. C. 1421 hæredem habuit fratrem minorem Boleslaum, Wenceslao itidem charum: è cujus filiis ultimus natu similiter *Præmislaus* dictus, vivendi finem fecit A. C. 1477. filiâ solùm relictâ. V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Histor.* & in voce *Primislaus*.

Præmunire, apud Forenses Anglos, pro *præmonere*, submonere est, citare, in jus vocare, unde celebris illius Brevis Regii nomen manavit, *Præmunire* facias, de quo V. du Fresne *Glossar.*

Præneste, adde: Fuisse id Fortunæ templum pulchritudine celebre docet Schol. Juvenalis *Sat.* 14. *versu* 90. *Apud Præneste & Fortunæ & Herculis habent ædes: aut certè, quod in Capitolio post ædem Dianæ & Jovis, eundem de miraculo operis habent gloriam Fortunæ atque Herculis ædes. Fortunæ apud Præneste pulcherrimam firmant fuisse.* Delubrum ejus lithostroto parvulis crustis illud Sullam stravisse, novo tum temporis invento, auctor est Plinius *l.* 36. *c.* 25. Cujus generis mirandum opus Venetiis, ad D. Marci, omnem Romanorum industriam superare videtur, *Musaicum* vocant. Fuere autem inprimis celebres *Prænestinæ* Sortes, unde de Domitiano Suetonius *cap.* 15. *Prænestina*, inquit, *Fortuna, toto imperii spatio annum novum commendanti, lætam eandemque semper sortem dare assueta, extremo tristissimam reddidit.* Sed præter Fortunam, non alio magis quam *Prænestina* olim nomine inclytam, Herculem ibidem fuisse cultum, jam diximus: quod ideo fortè factum, ut fortitudo casibus conjuncta cerneretur. Hinc & Juvenalis *ibid. vers.* 20.

—— *Vinum, Fortunæ aut Herculis ædem.*

Papinius quoque Statius *lib.* 1 *Sylv.* 3.

Quod ni templa darent alias Tirynthia sortes,
Et Prænestinæ poterant migrare sorores.

Imò & Jovem Imperatorem apud eosdem fuisse in veneratione, antiquis temporibus legimus. Sed ejus simulachrum T. Quinctius Præneste in deditionem accepto, Romam devectum in Capitolium tulit, dedicavitque inter cellam Jovis & Minervæ, tabulâ sub eo fixâ, quæ esset monumentum rerum gestarum. Fuit autem hæc fere tabulæ Inter *Jupiter atque Divi omnes hoc dederunt, ut T. Quinctius Dictator oppida novem caperet* &c. Livius in *Hist. an.* 376. Onuphrius quoque Ædem, in Capitolio eidem extructam fuisse putat, cùm fragmenta illa in tabulis Capitolinis *Actus. & s. dedicavit*, sic legi vult: *Ædem Jov. Imperatoris. qui. Præneste. Romam. aclat. est. in. Capitolio. T. Quinctius. T. fil. n. Cincinnatus. Imp. dedicavit.*

Prænestus, fil. Latini, Ulysse & Circe geniti, unde *Præneste* dictû.

Prænomen, Isidoro hinc vocitatum est, *quòd nomini præponatur*, *ut Livius, Quintus*, id est, nomini gentis; quam ob causam Nomini proprio apud nos respondet. Cùm enim varia Romani nomine haberent, *Prænomen* ejusdem familiæ distinguebat Fratres: *Nomen* signabat gentem: & *Cognomen* ejusdem gentis familias ramosque diversos denotabat. Ejus usus, Nomine multò recentior fuit. Solebat enim Nomen imponi pueris, nono statim à nativitate die, puellis octavo, uti docet Festus atque Plut. quos dies *Lustricos* appellavere Romani. *Prænomen* verò tum demum, cùm Toga virilis sumeretur, datum fuisse, indigitat Val. Max. cum ait: *Pueris non priusquam togam virilem sumerent; Puellis, non antequam nuberent, Prænomina imponi moris fuisse. Q. Scævola auctor est.* Idem ex *Epist.* elucet Ciceronis, ubi videmus liberos ejus non aliter quàm *Ciceronis pueros* vocari, usque ad ætatem prædictam, quum *Marcus filius, Quintus filius* appellati reperiuntur. Id autem observatum, ut *Prænomen* Patris filio natu maximo; Avi verò vel Majorum reliquis imponeretur. Hinc Thom. Bartholinus *de Puerp. Prænomina honestæ nomenclaturæ eliguntur, quia de eo primùm sceleris quæstio habebatur, qui turpius nomen possideret. Patres Romani suum majori natu imponunt, Avi nomen reliquis. Xenilii à matribus mutuantur.* Et quidem ordinariò *Prænomen* primo loco ponebatur: Aliquando verò deveniebat *Nomen*, Prisciano teste, qui exempli loco affert, *Tullius Servius, M. Tullius.* Nonnunquam secundum tenebat locum, annotante Sigonio. Unde apud Livium *Attius Tullus, Manlius Cnæus, Octavius Mettius*: apud Cicer. *Maluginensis M. Scipio*: apud Suetonium *ad Pompejum*. Sed major adhuc sub Impp. mutatio: Cùm enim liberâ Rep. *Prænomen*, velut Nomen proprium, distingueret ejusdem familiæ fratres, ut *M. Tullius Cicero* & *Q. Tullius Cicero*: postea sub Impp. Nomen proprium, ejusdem familiæ personas distinguens, ultimo plerunque loco poni cœpit: ut *Flavius Vespasianus* & *Flavius Sabinus* fratres apud Suetonium. Quod Senecæ quadrupilis exemplo inprimis clarum fiet: Pater enim qui Rhetor erat, *M. Annæus Seneca*; filiorum ejus trium, unus *M. Annæus Novatus*, alter *L. Annæus Seneca*, tertius *L. Annæus Mela*, dictus est; quæ postrema nomina unicuique horum adeò erant propria, ut pater aliquando sibi suisque filiis non aliud quam hoc ultimum nomen daret, ut ex *tit. lib.* 1. *Controv.* elucet: *Seneca Novato, Senecæ, Melæ filiis salutem.* Novatus quoque, postquam adoptatus esset à Jun. Gallione, ab Eusebio *in Chron. Junius Annæus Gallio, Senecæ frater*, nuncupatur: cùm Seneca Philos. eum communiter, ut & Lucas *Actor. cap.* 18. non nisi *Gallionem*, quod ei proprium postea factum est, vocent. Et hinc factum, ut primis Ecclesiæ seculis etiam clarissimis in Imperio viris, non nisi ultimum, quo ab aliis solo distinguebantur, nomen daretur. Hinc Hieron. *Præfat. in Epist. ad Galat.* Victorinum celebrem eum Rhetorem, *C. Marium Victorinum* appellari indigitans, nihilominus *in lib. de Script. Eccles.* solùm *Victorinum* eum vocat, quod & Augustinus facit *Confess. lib.* 8. *cap.* 2. Similiter Paulinum Episcopum Nolæ, licèt vocaretur, *Pontius Meropius Paulinus*, tamen idem Augustinus, aliique Auctores, non nisi ultimo hoc nomine insigniunt: ut de Tyrannione *Ruffino*, Tyrone *Prospero*, Cajo Cœjonio Rufio *Volusiano*, Anicio *Boetio*, aliis, nil addam. Excipi tamen possunt *Palladius* Rutilius Taurus Æmilianus, *Macrobius* Ambrosius Aurelius Theodosius, *Cassiodorus* Senator, annotante Sirmondo *Notis ad Sidonium*: è quibus tamen primum Isidorus *Æmilianum*, secundum *Theodosium* potiùs, vocant Avienus & Boethius more usitato. Fœminæ & servi cùm solis gauderent nominibus, *Prænomina* non habuere. Interim hi cùm manumittebantur, *Prænomen* Nomenque domini asciscentes, proprium suum retinebant. Sic eruditus ille Ciceronis Libertus *M. Tullius Tyro* dictus est. Sed & fœminas quandoque *Prænomina* habuisse docet Festus cùm inquit: *Prænominibus fœminas esse appellatas testimonio sunt Cæcilia & Terratia, quæ ambæ Caja solitæ sunt appellari: Pari modo Lucia & Titia.* Qua de re V. Petr. Servium. Nec omittendum, quod Gellius suggerit *lib.* 9. *cap.* 2. *Antiquos Romanorum* Prænomina *Patriciorum quorundam malè de Rep. meritorum & ob eam causam capite damnatorum, censuisse ne cui ejusdem gentis Patricio inderent: ut vocabula quoque eorum defamata atque demortua cum ipsis viderentur.* Cui simile quid habet Suetonius *in vita Tiberii cap.* 1. *Cùm Prænominibus* (inquiens) *cognominibusque variis* (gens Claudia) *distingueretur, Lucii prænomen consensu repudiavit, postquam è duobus gentilibus præditis eo, alter latrocinii, cædis alter convictus est.* Ita decreto cautum legimus, ne quis gentis Manliæ, *M. Manlius* vocaretur, apud Livium *lib.* 6. & Dionem *lib.* 51. De L. Tarquinio Collatio, qui propter nomen Tarquinii invisus erat & urbe pulsus, V. Livium *lib.* 2. Numerum *Prænominum* Romanis usitatorum quod attinet, memorat Varro, illorum suâ ætate circa 30. fuisse, quorum notiora 18. unicâ, duabus, tribus notari solita literis hic subjungemus, &c. *Nouv. Methode de la Langue Lat. Observat. partic.* V. quoque Casaubonum *ad Cæsarem Suetonii* c. 30. ubi illustrat illud Poëtæ,

—— *gaudent* cognomine *molles*
Auriculæ ——

& suprà, voce *Nomen*.

Prænomina, apud Romanos olim usitata.

A. *Aulus*, à verbo *Alo*, tanquam natus *Diis alentibus*. C. *Cajus*, quasi dictus à *gaudio Parentum*. D. *Decimus*, i. e. natus numero *decimus*. K. *Kæso*, à *cædo*: quòd cæso matris utero editus. Unde & *Kaiser* seu *Cæsar*. L. *Lucius*, à *lux, lucis*: q. sub *lucis initium* genitus. M. *Marcus*, à *Martio mense*. M. *Manius*. i. *manè prognatus*: vel potiùs *totus bonus*: hoc enim vox antiqua *Manis* denotabat. N. *Numerius*, à *numero*. P. *Publius*, vel à voce *pubes*, vel à *populus*, tanquam *populo gratus & acceptus*. Q. *Quintus*, fortè quòd *quinto* loco editus esset. T. *Titus*, a verbo *tueri*: ut hoc nomine indigitatus videatur, *Tutor* seu *Conservator* Patriæ. AP. *Appius* à Sabina voce *Attius*. Attius enim Clausus, patriâ pulsus, cum Romam venisset, nomine mutato, dici voluit *Appius Claudius*. CN. *Cneus*, an ab aliquo corporis *nævo*. SP. *Spurius*, à natalium turpitudine. *Spurii enim quasi extra puritatem*, Isidor. TI. *Tiberius*, quasi prope *Tiberim* fluv. natus. MAM. *Mamercus*, quod Tuscorum Linguâ *Martem* notat, teste Festo. SER. *Servius*, à voce *servus*: eò quòd qui primus id nominis usurpasset, natus esset servus. SEX. *Sextus*, à numero *senario*: quasi *sextus* ordine inter liberos. Atque hæc octodecim nomina, maximè erant communia. Quibus ex veteri Historia addi possent, *Ancus, Aruns, Hostilius, Tullus* &c. quæ satis frequenter occur-

occurrunt. Addendum, *Prænomina*, si quæ fœminis fuere data, *Caja*, *Lucia*, *Marcia* &c. inversis literis solita fuisse scribi sic, Ɔ. ˥. W. postea verò & hæc obsolevisse, dicique cœpisse, *Major*, *Minor*. Item *Prima*, *Secunda*, *Tertia* &c.

Præparare alterum, apud Recentiores, dictus olim est is, qui cùm facultates sat amplas non possideret, ut ipsemet in hostem pergere posset, similis fortis ac conditionis viros pro virili in armis ac instructu bellico adjuvabat. *Capitulare ann.* 807. *edit. Baluziana cap.* 2. *Ubicunque autem inventi fuerint duo, quorum unusquisque duos mansos habere videtur, unus alium præparare faciat & qui melius ex ipsis potuerit, in hostem veniat*, &c. Quò pertinet *Capitular.* I. *anni* 812. *cap.* 1. *Qui verò tres mansos de proprio habuerit, huic adjungatur unus, qui unum mansum habeat & det illi adjutorium, ut ille pro ambobus ire possit* &c. apud du Fresne. Aliter sumitur vox *Præparatio* apud Hariulfum *lib.* 3. *c.* 3. *Præparatio unius baculi è crystallo* &c. Hic enim *ornamentum* denotare videtur: cùm hodieque *parer* Gallis, *ornare* sit. At *Præparatorium*, in Ecclesia Romana, idem quod *Assaticum*, mansio est seu diversorium Templo contiguum, seu sacrarium, in quo Episcopus sacris indumentis vestiebatur, pro solennibus celebrationibus, ibique à Clericis obsequio & manuum suarum osculatione salutabatur, hinc *Salutatorium* quoque Lat. & ex Gr. ἀσπάζεσθ. *Assaticum* dictum. Quia verò in eadem mansione Peregrini hospitabantur, etiam *Metatorium* appellatum est: sic *Assaticum*, *Metatorium*, *Præparatorium* synonyma, promiscuè Sacrarium significant, in quo instrumenta ad sacra conficienda & ipse celebrans ad ritè celebrandum *præparantur*: Græci Diaconicon dixere, V. suis locis: & plura hanc in rem, apud Macros Fratres *Hierolexico*.

Præpetes, dicebantur ex Augurum disciplina, aves, quæ secundo volatu ante eum, qui auspicabatur, volabant auspiciumque faciebant: Et hæ *vel superiora petebant*, & Præpetes *vocabantur*, *vel inferiora & dicebantur Infera*. Servius *ad Æneid. lib.* 3. Unde Nigidius Figulus, apud A. Gellium *lib.* 6. *cap.* 6. *Discrepat*, inquit, *dextra sinistræ, præpes inferæ, ex quo est conjectura*, addit Gellius, *Præpetes appellatas, quæ altius sublimiusque volitent*. In quæ verba Thysius: *Aves itaq; quæ felix præ se augurium antè volando ferebant, præpetes dictæ* Pergit tamen Gellius, referrq; se audivisse ex Apollinari Sulpicio, *Præpetes videri esse alites, quas Homerus τανυπτέρυγας appellaverit: quoniam istas potissimùm Augures spectarent, quæ ingentibus alis patulæ atque porrectæ prævolarent*. Ita autem Homerus *Iliad.* μ. *vers.* 257.

> Τύνη δ' οἰωνοῖσι τανυπτερύγεσσι κελεύεις
> Πείθεσθ, τῶν οὔ τι μετατρέπομ' οὐδ' ἀλεγίζω.
> *Tu verò avibus alas expandentibus jubes*
> *Obedire, ego verò minimè illas moror vel curo.*

Sed, nec Aves solùm, verùm etiam *loci, quos capiunt, qui idonei felicesque sunt, appellantur Præpetes; idcirco Dædali pennas præpetes dixit* (Virgilius *Æneid.* 6.) *quoniam ex locis in quibus periculum metuebat, in loca tutiora pervenerat. Locos verò præpetes & Augures appellant, & Ennius dixit* &c. Idem Gellius *loc. cit.* Versus Virgilii, ad quos alludit, sic habent:

> *Dædalus, ut Fama est, fugiens Minoïa regna,*
> *Præpetibus pennis ausus se credere cælo.*

In quos ita Servius: *Præpetibus pennis*, inquit, *velocibus vel felicibus. Præpetes autem dictæ, quod priora petant, vel summi volatus* (fortè ad τὸ πέτεσθ Græcorum respicit) *vel quæ præpetis volatum, vel quæ secundum auspicium facit. Et quidam Præpetes tradunt non tantùm aves dici, sed etiam locos quos capiunt* &c. Imò & *Portum præpetem* vocavit Ennius, ad quem facilis & fausta esset navigatio, apud eundem Gell. Quæ verò cantu felix auspicium faciebant, *Oscines* vocabantur. Contrariæ *Præpetibus* erant *Inferæ*, ut dictum: quæ & *Inebræ* appellatæ, ut iterum Servius testatur *ad Æn. lib.* 3. V. quoque Festum.

Præposita, dignitas apud Latinos in Monasteriis Sanctimonialium Abbatissæ proxima, in *Regula* Sanctimonialium canonicè viventium *cap.* 24. Hinc legitur in *Vita* S. Austrebertæ Virg. *num.* 9. *Eligentibus cunctis, consentiente Matre, licèt invita, Præposita constituitur*, apud Car. du Fresne *Glossar*.

Præpositi, dicuntur *sub rubr. Cod. de suscept. & præpos.* qui horreis pagisque præfecti sunt *l.* 2. *Cod. eod. tit. horreis* sc. in quæ species fisco debitæ importantur, *pagis* autem, unde exportantur, Pratejus ex Cujacio *ad d. rubr.* apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.* Gr. Προεστῶτες τῶν κατὰ τὴν χώραν πόλεων, apud Eusebium *in Epist.* Sabini Præfecti Prætorio Latina, quam Græcè reddidit. Eosdem paulo pòst idem τοὺς κατ' ἀγροὺς ἐπιτετραμμένους vocat. Sæculus *Magistros pagorum*, *lib. de condit. agr.* &c. V. suprà in voce *Magister*. In Romana militia *Præpositi* dicebantur, qui sub Tribunis certo militum numero præfecti erant. Suetonius *in Otone*, *Ausus etiam est in Illyrico milites quosdam, quòd motu Camilli ex pœnitentia Præpositos suos, quasi deficientis adversùs Claudium auctores, occiderant, capite punire*. Modestinus *in l.* 3. *§.* 2. *ff. de re milit. Si Præsidis vel cujusvis Præpositi ab excubatione quis desistat, peccatum desertionis subibit. Et §. ult. Qui Præpositum suum protegere noluerunt, vel deseruerunt occiso eo, capite puniuntur.* Græci προεστῶτας dixere, Xenoph. *in Lacedæm. Rep.* Etiam *Præpositi* dicti sunt, qui magno illi vexillo, quod vulgò *laborum* & *laborum salutis* sive σωτήριον λάβαρον dicebatur, præponebantur; Sozomenus λάβωρον vocat, de quo suprà in voce *Labarum*. Unde in *Actis* Nicenæ II. quæ ex Bibliotheca vetustissima cum Cujacio communicavit Anton. Loisellus, signum, quod Sozomenus Constantinum in crucis usum convertisse memorat, *laborum* vocatur. Id *Præpositi*, ut quæque pars in acie laborabat, in eam quasi auxilii & liberationis vice inferebant, fuereque jam olim, Eusebio teste, huic rei a Constantino *præpositi* milites 50. qui, ut ex Cod. Theodosiano liquet, ex protectoribus & domesticis erant, quam ob causam, post titulum *de domesticis & protectoribus*, ponitur tit. *de præpositis laborum*: quibus idem *Clarissimatus* honor, qui decem primis domesticorum, defertur, Cujacius *ad Rubr. C. de præp. labor.* Scriptoribus verò Ecclesiasticis *Præpositi* dicti sunt potissimùm Antistites, cæterique qui Ecclesiis præsunt, ut apud Cyprianum *lib.* 1. *Epist.* 5. *Epist.* 6. *lib.* 6. *Epist.* 73. in Concilio Carthag. III. *can.* 45. & V. *can.* 13. &c. Προεστῶτες itidem, apud Justinum Martyrem *Apolog.* 26. Concil. Aquisgran. *can.* 139. *Quamvis omnes qui præsunt*, Præpositi *rectè dicantur*, &c. Ita Abbates *Præpositi* dicuntur Bedæ in *Vita* S. Guthberti *num.* 24. &c. Postmodum, in Ecclesiis quibusdam Cathedralibus in specie, sic dicti sunt, qui Canonicorum Collegiis præsunt; cujusmodi Collegia complura extant etiamnum in Germania, quæ vulgò *Præpositura*, Germ. *Probsteyen* vocantur (dignitatem enim *Præpositi* ejusmodi *Præpositura* vox notat. V. *infrà*) Sed & in Monasteriis sic dici cœperunt, qui secundi essent ab *Abbatibus*, quemadmodum in Monasteriis Monialium Præpositæ, quæ dignitatem Abbatissæ proximam obtinent, uti vidimus. Hodie *Priores* vocantur. Vigilius Diaconus in *Regula* Orient. *cap.* 3. *Ille verò, qui secundùm ordinem disciplinæ ordinatione Abbatis, ex consilio & voluntate omnium fratrum, fratribus* præpositus *est, omnem ad se curam de disciplina Fratrum & diligentiam Monasterii revocabit, habens potestatem Abbate absente omnia, quæ Abbas præsens facit*, &c. Imò eodem titulo insignes sunt, qui Cellæ seu obedientiæ Monasticæ ab Abbatia dependentis sunt Præfecti. Ostiensis *lib.* 3. *cap.* 13. *Reddidit Monasterio cellam S. Benedicti de Salerno —— sed cùm a moto Abbate*, Præpositus *ibi, juxta cellarum nostrarum morem, constitutus esset* &c. Porrò, *Præpositi*, iidem cum *Advocatis* ac *Vicedominis* Ecclesiarum Cathedralium & Monasteriorum, in Conc. Mogunt. *can.* 50. & Remensi II. c. 24. Aut potiùs, cum *Villicis*: quod officium translatum postea ad ipsos est Monachos vel Canonicos, qui Monasterii vel Collegii Canonicorum bona iis addicta curarent & de reditibus rationes inirent &c. Nec omittendus *Præpositus*, qui idem, cum Judice pedaneo seu minore Judice in pagis, Ballivo subest, ad quem omnes ejus appellationes devolvuntur, Gall. *Prevost*, de quo *Statutum* Philippi Pulchri *A. C.* 1302. *pro Reform. artic.* 10. exhibet Car. du Fresne *Glossar.* è quo inter alia discas, *ad firmam* tenuisse *Præposituras* suas ejusmodi Officiales, ad triennium sc. quod Ludovico IX. vulgò adscribitur. Unde Benedictus VIII. Philippo Pulchro, ut in Sanctorum referretur canonem, urgenti, id objicit, *quòd tam Præposituras, quàm Baillivatus, vendi ac distrahi in suo Regno passus esset*, *Chron.* Flandriæ *cap.* 35. quam in rem V. plura apud modò laudatum *Glossarii* Auctorem, cui adde Steph. Pascasium *Disquisition. Franicar. cap.* 15. Alius est *Præpositus*, in Fleta *lib.* 2. *cap.* 76. is nempe, qui sub Senescallo vel Baillivo res Dominicas seu Regias in villis curat vel pagis & agriculturæ, pecudibus, pasturæ & hujusmodi invigilat, *Villicus*, ut infrà dicetur. Cujus munus, ut & reliquorum, de quibus diximus, dicemusque, *Præposituram*, item *Præpositatum*, appellari, passim legimus. Addo saltem, Πραιπόσιτον. *Præpositum*, apud Philostorgium, per excellentiam, *Præpositum S. Cubiculi*; & in Ecclesia, Cypriani tempore, qui, sede aliquâ Episcopi vacante, Clero præerant, sic vocatos esse, ex Cl. Suicero in voce Προεστῶτες.

Variæ aliæ Præpositorum species, apud Auctores occurrentes.

α. *Præpositus Auxiliorum*, in Inscr. vocatur, qui aliàs *Dux Vexillorum*, item *Præfectus Auxiliorum*, & *Præpositus vexillationibus*. Vexilla enim auxilia fuere; Liv. *l.* 39. V. Salm. *ad Capitol. Pertinac.* β. *Præpositus Cameræ* Regalis, in *Vita* Ludovici Pii A. C. 817. idem cum Cubiculario, in Eginhardi *Ann.* ad eundem. an. du Fresne *Gloss.* γ. *Præpositus Comitis*, in *LL.* Wisigothorum *l.* 9. *tit.* 2. *§.* 5. idem cum Vicario Comitis, *l.* 2. *tit.* 1. *§* 23. qui sc. absente Com. vices ejus obibat, apud Eund. δ. *Præpositus Cubiculi Sacri*, cui Imperatorii Cubiculi cura, qui fere semper Eunuchus: ὁ τοῦ τῆς θαλάμου ἐξουσίαν ἔχων, apud Herodianum *l.* 1. πραιπόσιτος, apud Xiphilinum; τῶν θαλάμων ἡγούμενος, eidem Herodiano *l. c.* ut & θαλάμου φύλαξ. *l.* 3. Meminit autem *Præpositi Cubiculi* Ammianus passim, V. quoque Theoph. Simocattam *l.* 4. *c.* 15. Suidam *in Antiocho* &c. ut & infrà, *Præpositus Palatii*. Idem ε. *Præpositus Domus regiæ*, apud Monachum Sangall. *de Car. M. l.* 1. *c.* 33 Id. ζ. *Præpositus Ecclesiasticus* Latinè dicitur, qui Græcis *Oeconomus*, h. e. qui proventus Ecclesiasticos administrat & secundùm Episcopum plebi præest. *lib. feud.* 1. *tit.* 1 *§. Abbas*. Meminit quoque Justin. *in Nov.* 67. *§.* ubi, si Episcopus diutiùs Ecclesiam deseruerit, vetat Oeconomum quicquam ei proventuum suppeditare. Pratejus, apud Johannem Calvinum *Lexico Juridico*. Apud Cyprianum, modò Episco-

Episcopum, modò Vicarium ejus seu Oeconomum, tempore sedis vacantis, significat *Epist* 27. *Quarum jam audita causâ, præceperunt eos* Præpositi *tantisper sic esse, donec Episcopus constituatur. Hierolexic.* Macri. V. suprà, ut & in vocibus *Oeconomus*, & *Vicedominus*. α. *Præpositus* Fabricæ, armorum sc. apud Ammian. *lib.* 29. C. du Fresne *Glossar.* θ. *Præpositus* à fiblis, *ad fiblas* & *fiblarum*, apud Salmasium *Not. ad Jul. Capitolinum in Gordiano tertio.* ι. *Præpositus Horreorum*, V. *Præpositus Pagorum.* κ. *Præpositus Imp.* V. infrà. λ. *Præpositus Mensæ*, dignitas in Palatiis olim Franciæ Regum, eadem quæ hodie *Magistri Hospitii*, Gall. *du Maistre d' Hostel* & apud Byzantinos Imperatores, τῶ ἐπὶ τραπέζης. Hinc in Synodo VIII. CP. *Everardus Præpositus mensæ* Ludovici Pii, Legatus ejus, memoratur. Anastas. *act.* 10. Et Aimoinus *Hist. Franc. lib.* 4. *cap.* 78. *Andulfi Regiæ Mensæ Præpositi*, meminit. Cujusmodi dignitatis officium describit Theodulfus Aurelianensis Episc. *Carm. lib.* 3. μ. *Præpositus Laborum*, qui magni illius vexilli, quod vulgò *Laborum*, seu *Laborum salutis*, κοσμάτων λύτρων Nazianzeno, postea *Labarum* dictum est, curam gerebat. V. suprà. ν. *Præpositus Largitionum* sacrarum, posteriori ævo, dictus est, qui olim *Præfectus Ærarii Sacri* vocabatur. Sc. Statii tempore *Ærarii Sacri Præpositus* dicebatur, Claudiani ætate *Largitionum Sacr. Comes* seu *Præpositus*; habebatque sub se vestium omne genus Textores, Murilegulos, Tinctores, Gynæciarios, Præfectos Textrinorum, Baphiorum, Magistros lineæ vestis, Magistros privatæ &c. V. Salmasium *ad Æl. Lampridium in Antonino Diadumeno.* ξ. *Præpositus Militum*, in *leg.* 3. §. *ult.* & *leg.* 6. §. *ult. D. de re Militari* & apud Rufum *in LL. milit.* Militaris officii vocabulum fuisse, sub posterioribus Impp. Rhenanus apud Tertullianum observavit. Extantque tituli quinque de *Præpositis in lib.* 12. *C.* Quod nomen, ut & multa alia, in re præsertim militari usurpata, prisci Christiani libenter usurparunt. Postea, ut mutatis moribus *Præpositi* nomen dignitatis esse vox cœpit, ita etiam latiùs patuit, quemadmodum ostendit Panormitanus, *in c. quamvis. de verb. signific.* Joh. Calvinus *Lexic. Jurid.* Hinc *Præpositura militum*, apud Lampridium *in Severo.* Idem in *Heliogab. Militaribus* Præposituris *& Tribunatibus & Legationibus & Ducatibus venditis.* Apud vett. quoque Romanos *Præpositos* in militia dictos fuisse, qui sub Tribunis certo militum numero præfecti erant, diximus suprà. ο. *Præpositus Monetæ*, apud Ammianum *lib.* 22. occurrit, & *Præfectus Monetæ Trevericæ*, apud Gruterum. π. *Præpositus Pagorum*, idem cum *Magistro Pagorum*, apud vett. Romanos, V. quæ de iis suprà attulimus. ρ. *Præpositus Palatii*, Amantius, apud Marcellinum Com. in Justino, qui nudè Πραιπόσιτος dicitur, in *Chron.* Alexandrino. Sic Rhodanus, πραιπόσιτος τ̃ παλατίου Valentiniani, & Ϛρατηγός, *Ibid.* nudè verò Πραιπόσιτος apud Cedrenum: Narses quoque *Præpositus sacri Palatii*, in vet. Inscr. *Præpositus* nudè. Apud Zonaram in Constantio *pag.* 17. Eunuchus Eusebius *Præpositi* dignitatem ambiisse legitur &c. V. Palladium *in Histor. Lausiaca cap.* 43. Olympiodorum, Philostorgium *lib.* 11. *cap.* 4. Codinum *de Origin.* &c. & suprà *Præpositus sacri Cubiculi.* Apud Francos, *Præpositus Palatii* Erchenoaldus dicitur, Audoëno de *Vita* S. Eligii *l.* 2. *cap.* 19. i. e. *Major domus*. du Fresne *Glossar.* σ. *Præpositus Scholarum*, qui etiam *Tribunus Scholarum*, apud Cujacium *ad l.* 1. *C. de Comitibus & Tribunis Scholarum lib.* 12. Habebant ii hæc beneficia, ut interessent Imperatoris epulis, & adorarent purpuram ejus. Joh. Calvinus *Lexic. Jurid.* τ. *Præpositus Thesaurorum*, apud S. Basilium *Epist.* 264. & *leg.* 14. *Cod. de Murileg.* *Privatæ vel lineæ vestis Magistri*, *Thesaurorum* Præpositi *vel baphiorum & textrinorum Procuratores, cæteriq́ue, quibus hujusmodi sollicitudo committitur.* Dicebatur etiam *Comes Thesaurorum*, & suberat Comiti Sacrarum Largitionum. Ejus officiales dicebantur, *Thesaurenses l.* 2. *Cod. de Pal. sacr. Larg. Nullus Thesaurensis vel officialis Comitis Thesaurorum semel deprehensus evertar* &c. ubi perperam *Comitem Thesaurorum*, pro Comite sacrarum Largitionum accipit Vir quidam doctus, & *thesaurensem* pro ejus apparitore. Salmasius *ad Æl. Lampridium in Severo.* υ. *Præpositus Tyrii textrini*, apud Ammianum *lib.* 14. φ. *Præpositus Vexillationibus*, in Inscr. idem qui *Præpositus* Auxiliorum, aliàs *Dux vexillorum*: Nam *Vexillatio*, & *vexillum* idem. V. suprà *Præpositus Auxiliorum.* χ. *Præpositus* Villæ vel Hundredi, in *LL.* Eduardi Confess. *cap.* 28. idem cum *Præfecto Villæ.* Ibid. V. C. du Fresne *Glossar.* &c.

Præpositus Imperatoris, Victori Tunnunensi *in Chron.* Chrysaphius vocatur, quem Marcellinus Comes *in Chron.* appellat *Eunuchum*, cui custodia lectorum cubicularium ornatusque commissus erat. Sic Johannes & Paulus clarissimi Martyres Eunuchi, *Præpositus* alter, alter *Primicerius*, à Terentiano, qui eorum gesta descripsit, Sur. Tom. 5. nominantur: *Præpositum* cubiculo intelligo. Similiter *in Martyrol. Rom. d.* 19. *Mai*, Calocerus Eunuchus *Præpositus cubiculi uxoris Decii Imp.* & apud Ambrosium *Epist. ad Marcell.* Calligonus *Præpositus cubiculi Valentiniani*, vocitantur. Nempe inter munera Eunuchorum & hoc fuit, jamque olim privatis quoque dominis placuit. Unde Apulejus *Metam. lib.* 10. *Dii boni, qualis ille, quamq́ue præclarus apparatus? Quatuor Eunuchi statim pulvillis compluribus ventosè tumentibus, plumâ delicatâ,* &c. Aliàs in hunc usum paratæ erant ancillæ: Quam ob rem Ariadna sic apud Catullum *de Nupt. Pelei & Thetidis*,

> *Si tibi non cordi fuerant connubia nostra,*
> *Sæva quòd horrebas prisci præcepta Parentis:*
> *Attamen in vestras potuisti ducere sedes,*
> *Quæ tibi jucundo famularer serva labore,*
> *Candida permulcens liquidis vestigia lymphis,*
> *Purpureave tuum consternens veste cubile.*

V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis.*

Præputiatus, h. e. incircumcisus. Tertullianus *adv. Marcionem*, *Christus proprius & legitimus Dei Antistes*, præputiati *Sacerdotii Pontifex.* Meminit eorum, qui, cùm circumcisi essent, arte Chirurgicâ, *præputiati* denuo facti sunt, damnatque morem Paulus 1. Corinth. *cap.* 7. *vers.* 18. Περιτετμημένος τις ἐκλήθη, μὴ ἐπισπάσθω, *Circumcisus aliquis vocatus est, ne attrahat* (sc. præputium.) Ubi τ̃ ἐπισπᾶσθαι, quod in genere significat *attrahere*, accipit Beza passivâ significatione, ac de eo intelligit, qui Chirurgi operâ *præputiatur*, quod quidem fiebat cute ferro adductâ, ut glandem rursus operiret, quemadmodum docet Celsus *lib.* 7. *cap.* 25. & testatur Epiphanius *lib. de Ponder. & Mensur.* quorum hic, *At hoc*, inquit, *gravius est, quòd etiam à circumcisione præputiati fiunt arte quadam Medicâ, per instrumentum attractorium, Spathisterem appellatum, infimam membrorum cuticulam attrahi sinentes, suturamq́ue admittentes & glutinatoriis circumdatis, præputium rursus superinducunt.* In quibus verbis *Spathisterem* instrumentum hoc dictum fuisse, indicat: additque, Esavum impium, ut velut Apostata paternum signum deleret Legisque divinæ sic hostem professum se testaretur, illud primùm excogitasse. Similes illis, de quibus *l. c.* Paulus, fuere Judæi illi, 1. Maccab. *cap.* 1. qui, ad Gentiles deficientes, *fecisse sibi præputia*, dicuntur *vers.* 16. Quod naturaliter fieri posse, licèt negent Origenes ac Hieronymus, ex verbis Apostoli allatis patet. Sed & Josephus *Antiquit. lib.* 12. *cap.* 6. refert, Judæorum quosdam circumcisionem ita occultasse, ut nudi à Græcis non distinguerentur; quod etiam memorat Theophylactus *ad l. c.* ac Talmudi assertio in *tr. Schamoth cap.* 8. habetur, quòd nim. Hebræi nonnulli suam circumcisionem ita inficere soliti sint, ut non possent Mosaicæ legis professores agnosci, quò hoc pacto injurias, persecutiones ac tormenta evitarent: qui tamen in civ. *Bitter* deinde circumcisionem iteraverint, Hebræis hinc *Meschuchim*, id est, *Attracti*, appellati. V. Car. Macrum *Hierolex.* in voce *Spathister.*

Præripere limitem, vox Circi. Silius de Cyrni curru, qui, in ludis Circensibus Scipionis, primus exierat, & cœteros antevertérat,

> *Evolat ante omnes, rapidoq́ue per aëra cursu*
> *Callaïcus Lampon fugit atq́ue ingentia transit*
> *Exultans spatia, & ventos post terga relinquit.*
> *C[...]rans plausuque fremunt votique peractam*
> *[...]m credunt præcepto limite partem:*

Idem est, quod *occupare*, de quâ voce suprà diximus.

Prærogativa Centuria seu Tribus, vocabatur olim, à *prærogando*, quæ, sortitione factâ, prima in Comitiis suffragium dabat. Postquam enim sub Regibus, cùm aut Magistratus creandi, aut de Legibus cognoscendum, aut bellum inferendum esset, primæ ad suffragia vocatæ essent maximi census Centuriæ, Equitum Peditumque: sequenti ævo liberaque jam Rep. omnes Centuriæ in sortem conjici cœperunt, quarum quæ prima exibat, prima ferebat suffragium & *Prærogativa* appellabatur, cæteris, quæ dicebantur *Jure vocatæ*, dein ordine sequentibus. Quod idem & in Tribubus factum: tantumque *Prærogativæ* omen fuerat, ut plerunque ejus sententiam reliquæ adoptarent, V. Asconium *Verrinâ* 2. Sortitione itaque inter Tribus & Centurias de prærogativa facta, Magistratus in tribunali, quod erat in Campo Martio, sedens, per Præconem vocabat *Prærogativam* Centuriam ad suffragium: quæ de eo loco, in quo constiterat, discedens in Septum seu Ovile (locus erat in Campo præfato, cancellis conclusus, in quo suffragia dabantur) ibat per pontem, in cujus initio stabant Diribitores, qui tabellas singulis ministrabant: Ingredientibus verò Ovile Rogatores cistam proponebant, in quam eam quam vellent tabulam conjicerent. Cùm collectæ erant totius Centuriæ tabellæ, educebant suffragia Custodes, hisque descriptis, *Prærogativæ* Centuriæ suffragium renuntiabant. Quo facto hâc ex Ovili redeunte, prima Equitum Centuria: pòst singulę Centuriæ primæ classis ordine ad suffragium ferendum eodem modo vocabantur, &c. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 6. *cap.* 14. Hadr. Turnebus, verba illa Tullii, *Majores voluerunt*, Prærogativam *omnium esse justorum Comitiorum*, eò interpretatur, quòd tanti fuerit apud Rom. hæc Centuria, ut semper is Consul eligeretur, quem illa suffragio suo declarasset, *Adversar. lib.* 5. *cap.* 23. V. quoque infrà, ubi *de Revocandi in Suffragia ritu.* Hinc *Prærogativum Omen*, de quo suo loco. At *Prærogativarius*, seu officium *Prærogativarum*, apud Recentiores occurrit, cujus exhibet formulam Senator *lib.* 11. *Epist.* 27.

Prærogator verò, quasi *Prærogator*, servi nomen apud Romanos, de quo infrà in *Prorogator*.

Præsagium, V. hic in vocibus *Omen*, *Saga*, *Vitrum*, &c.

Præsanctificatorum Missa, dicitur in Ecclesia Græcorum, quam illi in diebus Quadragesimæ ferialibus, exceptis Sabbathis & Dominicis, nec non die Annuntiationis, celebrant, sine consecratione, ut ajunt: consumunt tamen Eucharistiam in præcedenti Dominica consecratam, eo modo quo Latini solent in die Veneris Sancto: Gr. *προηγιασμένη*: fit enim in signum mœstitiæ. Meminit hujus Missæ Sexta Synodus in Trull. *can.* 52. *In omnibus Quadragesimæ jejunii diebus, præterquam Sabbatho, & Dominica & Annuntiationis die, fiat sacrum* præsanctificatorum *mysteriorum*. V. Jo. Meursium *Glossar.* Leon. Allatium *de Missa Præsanctif. Dissertat.* 1. *de libris Eccl. Græcor.* item *de consensu Eccl. Occid. & Orient.* Suicerum *Thesaur. Eccl.* in Ἀθίδωρον, item Προηγιασμένα &c.

Præsens, Latinis perquam eleganter dicitur, qui magnam vim habet pecuniæ numeratæ. Gr. εὐχάλκος: sed & παρών, in optimo *Gloss. Præsens*, ἰσχυρὸς κ̀ παρὼν κ̀ εὐχάλκος, quæ verba notatu dignissima judicat Salmasius. *Præsens* enim hic est, qui multum habet in numerato & præsenti pecunia potest solvere: quod vix alibi alias eodem sensu reperitur. Hinc παρουσίαν Græci vocant *substantiam*. Hesychius, παρουσίαν, ὅτι τινὲς τὰ ὑπάρχοντα παρουσίαν, κ̀ μέχρι νῦν ἡ παρὰ τοῖς πολλοῖς, *Vocarunt* παρουσίαν, *opes, neque præpositio* παρὰ *redundat*, Salmasius *ad Trebellium Pollion. in D. Claudio*. Unde *præsentia*, apud Matth. Paris. A. C. 1170. Gall. *present*; i. munus, quod *præsenti* in manus datur. Nam absentibus res *donari* dicuntur, munera autem mitti, & *præsentia* offerri, *leg.* 18. *D. de Verb. signific.* Etiam *Præsens*, pro *Præside*, V. infrà in *Præsentes*. Inprimis *Præsens* seu *Præsentalis* dictus est unus è Magistris militum, quòd in *præsenti*, h. e. in comitatu Principis ageret, & *Præsentalibus* numeris præesset, ut docet *Notit.* Imperii, ubi *Magistri equitum & peditum in præsenti duo recensentur, alii tres per Orientem, Thracias & Illyricum.* Idem *Magister militum præsentalis* vocatus est, *Ibid.* Militabant autem sub ejus dispositione Palatinæ Vexillationes 5. Comitatenses 7. Legiones Palatinæ 15. Auxilia Palatina 18. ex quibus conficitur, *Præsentes* esse appellatos, quòd *præsentes* adessent, in Comitatu Principis & in eo militarent, atque adeò Palatinæ militiæ ad custodiam Imperatoris addictæ præessent, ex qua qui erant, *Præsentales* pariter dicebantur, ut & *Domestici*, qui in Palatinis Scholis militabant, *in lib.* 4. *Cod. Theod. de Protector. & Domestic.* Adde *leg.* 7. *eod. Cod. de Re militi.* Apud Marcellinum Com. in *Zenone*, mentio fit *Magistri præsentis militiæ*, apud Scholiastem Juliani Antecess. *cap.* 83. *Magistri militum præsentum*: apud Jornandem *de Successione Regnor.* occurrit *Magister militum præsens*. Evagrius *lib.* 4. *cap* 3. habet στρατηγὸν τῶν πραισέντων ταγμάτων; Auctor *Chronici* Alexandr. στρατηλάτην τοῦ πραισέντος, *pag.* 752. Ipsa dignitas, *Magisterium Præsentale*, eidem Marcellino dicitur *in Justiniano*, post Basilii Cos. IV. *Præsentanea dignitas*, Senatori *lib.* 11. *Epist.* 1. Τιμὴ τοῦ Πραισέντου, Simocattæ *lib.* 1. *cap.* 7: Concil. [illegible] sub Menna *Act.* 5. Καὶ τοῖς ἐνδοξοτάτοις στρατηγοῖς τοῦ θείου πραισέντου. Car. du Fresne *Glossar.* V. quoque Barn. Brissonium *de verb signific lib.* 14. Jo. Meursium *Glossar.* & Jo. Casp. Suicerum *Thes. Eccl.* voce Πραισέντου, ubi fuisse equites pariter peditesque, per Orientem æquè ac Occidentem dispositos, atque hinc Πραισεντάλιοι, *Præsentales*, tum Duces, qui aliter *Præsentes*, tum milites, qui *Præsenti* suberant, appellatos, ibidem notat.

Præsentatio, in Ecclesia Rom. B. M. V. Festum vocatur, à Gregorio XI. ad preces Cypri Regis Avenione institutum A. C. 1372 cujus officium *MS.* in Codice Victorino Parisiensi, ut videre est apud Macros Fratres in *Hierolexico*. Secundùm Rivetum à Græcis in Gallias transiit, temporibus Caroli V. Francorum R. circa A. C. 1375. qui etiam institutionem ejus Paulo II. A. C. 1464. & Sixto IV. adscribi A. C. 1475. ab Onuphrio, in *Vita* hujus, & ab eodem *Festum Oblationis* appellari, addit. Celebratur die 21. Nov. Nomen ei, non à solennitate, quâ Christus fuit oblatus in Templo, quæ *Præsentatio* quoque olim dicta: sed *à præsentatione Virginis triennis*, quam factam ab Anna matre, narrant Nicephorus Call. *Histor. lib.* 1. *cap.* 7. & Germanus Patr. CPolit. *Orat pecul.* edocti à Scriptore quodam, de quo ita præfatus Gregorius Nyssenus *in Diem Nat. Christi Tom.* 2. *Audivi historiam apocrypham, tales de ea prodentem narrationes.* V. Isaac. Casaubonum *Exercitat.* 1. *ad Appar. num.* 21. Rich. Montacutum *Appar.* 9. *sect.* 2. & *seqq.* A. Rivetum *Apolog. pro Sanctissima Virgine lib.* 1. *cap.* 10. Alii i.

Præsentes, apud Æl. Lampridium *in Alexandro Sev. Si unquam alicui præsentium successorem dedit, semper illud addidit, Gratias tibi agit Respublica; eumque muneratus est, ita ut privatus pro loco suo possit honestè vivere* &c. sunt Præsides, qui viz *Præsidens*, sicut *Præsentes*, qui *præsunt*; cujus utriusque verbi eadem proin notio. Justinianus, *In Berytensium autem civitate* —— *Præsens Punica maritima.* Salmasius *ad l.* V. quoque Spartianum *in Geta*, ut & suprà.

Præsepe Domini, magnâ veneratione fuisse apud Helenam Constantini M. matrem, quæ proin *Stabularia* per convicium à Gentilibus dicta, legitur apud Ambrosium *Orat. de Theod.* Est autem *Præsepe*, Græcè φάτνη, propriè locus in stabulo concavus, ubi pabulum jumentis apponitur; olimque suam quisque equorum φάτνην, quasi mensam, ante se habuit, unde φάτνη & τράπεζα pro eodem passim & ἀποφατνίσματα, primò *præsepium purgamenta*, inde *mensæ reliquiæ*, seu analecta. Impropriè φάτνη seu *præsepe*, stabulum notat, Jesajæ *cap.* 1. *vers.* 3. Sic Virgilius,

> *Setigeriq; sues, atque in præsepibus ursi*
> *Sævire* ——

Atque hoc posteriore sensu, contra Veterum opinionem, verba Lucæ *cap.* 7. *vers.* 7 de B. Virgine, Καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ, *& reclinavit eum* (Infantem Jesum) *in præsepio*, accipiunt Viridocti, de φάτνης nempe καταλύματος, h. e. *stabulo diversorii*, uti videre est apud Salmasium, laudatum Balduino Walæo *in Lucam cap.* 2. Heinsium *Exercitat. ibid.* & Suicerum *Thesaur. Eccl.* voce φάτνη.

Præses, nomen generale est, verba sunt Macri JC. *leg.* 1. *ff. de Offic. Præsid.* eo quòd *& Proconsules, & Legati Cæsaris, & omnes Provincias regentes, licet Senatores non sint, Præsides appellantur.* V. quoque Dionem *lib.* 4. Specialim verò *Præsides* dicebantur, qui à Cæsare cum summo Imperio mittebantur in provincias: quemadmodum *Proconsules*, a Senatu, qui anno proximo Consulatum gesserant, & *Proprætores*, qui Præturam administraverant, solebant mitti. Alii erant *Legati*, qui non suo, sed Principis nomine in diplomatibus [illegible]ebantur: Princeps enim quasdam provincias, in quos Legatos mitteret, sibi reservabat. Unde Pontius Pilatus *Syriæ Legatus* Lactantio dicitur. Anton. Thysius *Notis in A. Gellium lib.* 2. *cap.* 2 Solebant verò non Proconsulares solùm, sed & prov. *Præsidiales* sorte concedi; nam *antiquæ libertati provinciæ Procoss. dabantur, reliquæ per Præsides administrabantur.* Strabo *lib.* 6. *in fin.* quarum has *validiores audire*, docet Suetonius *Augusto cap.* 47. In harum numero Sicilia recensentur & Sardinia, Sext. Rufo *Brev. Hist. Rom.* quatuor Hispaniæ, Martian. Capellæ *lib* 6. Tripolis, utraque Mauritania, Ruffo *ibid. loci.* Ægyptus Corn. Tacit. *lib. Annal.* 12. & *Histor. lib.* 1. Gallia, Treb. Pollioni *in Posthumo*: Dalmatia, Fl. Vopisco *in Carino*: V. præter alios Alex. ab Alexandro *Genial. dier. lib.* 2. c. 27. Provinciarum v. divisio illa in Proconsulares & *Præsidiales*, ab Augusto, postquam Senatus P. Q. voluntate compelleretur, ut solus Remp. gereret, primùm instituta est, qua de re dicemus infrà passim, ubi de *Præsidialibus provinciis*, item in vocibus *Proconsul* & *Provincia*: plura verò de hac voce V. apud Joh. Rosinum *Antiqq. Rom.* Salmasio, *Præses* & Procurator idem. Æl. Spartianus in *Adriano*, *Et circumiens quidem provincias, procuratores &* Præsides *pro factis supplicio affecit, ita severè, ut accusatores per se crederetur immittere.* Et est quidem, ait, *Præses* generale nomen de provinciæ administratore: propriè tamen sic dicti, qui minores provincias, quæ à solis Procuratoribus regebantur, administrabant. Itaque in illis provinciis *Procurator* & *Præses* idem. Quinimo utraque appellatione gaudebant: Hine in vett. Inscr. *Procurator & Præses Alpium, Procurator & Præses provinciarum per Orientem. Procurator & Præses Sardiniæ provinciæ.* Sic Græcis Ἄρχοντες κ̀ Ἐπίτροποι. Unde Arrianus de Epiri Procuratore, nam & hæc provincia Præsidalis fuit, modò eum Ἄρχοντα, id est, *Præsidem*; modò Ἐπίτροπον, i. *Procuratorem* vocat: εἰ ἴδοι βλέποντες τὸν αὐτῶν Ἄρχοντα, τοῦ Καίσαρος φίλον κ̀ Ἐπίτροπον, *Te respicientes, suum Præsidem, Cæsaris Amicum & Procuratorem.* Et paulo pòst, Ὅταν νῦν ὁ Ἐπίτροπος τοῦ Καίσαρος θεωρῇ &c. Atque de istiusmodi *Præsidalibus* provinciis Lampridius *in Severo: Provincias Prætorias Præsidales plurimas fecit, Proconsulares ex Senatus voluntate ordinavit.* Quo modo fere semper nomen *Præsidis*, apud Historiæ Augustæ Scriptores, accipiendum, de Procuratoribus sc. Cæsaris in illis provinciis, quæ nec Prætoriæ erant, nec Consulares, nec Proconsulares, nec ab aliis administrabantur, quàm à Procuratoribus Cæsaris, qui & *Præsides* propriè dicebantur. Sic *Præses Orientis* apud Vopiscum, qui in vet Inscr. *Procurator & Præses provinciarum per Orientem*, dicitur. Apud Eund. *Præsidatum in Dalmatia administrare*, est Præsidem & Procuratorem Dalmatiæ esse: nam hæc etiam provincia Præsidalis erat. *In Carino, Statuerat deniq; Constantium, qui postea Cæsar factus est, tunc autem Præsidatum in Dalmatia administrabat, in locum ejus subrogare.* Et apud Trebellium Pollionem, Tetricus *Præsidatum in Gallia rexisse* dicitur, qui unius ex Galliarum provinciis *Præses* & Procurator fuit. At qui in provinciis proconsularibus Procuratores erant Cæsaris, hi non *Præsides*, sed *Procuratores* tantùm dicebantur, qui rem Fisci curabant & nullam, nisi in fiscalibus causis, jurisdictionem habebant &c. Salmasius *ad Spartianum l. c.* Apud Flav. Vopiscum, Probus Imp. permisisse Senatui legitur, ut, inter alia, *jus Prætorium Præsidibus daret.* Quod sic explicat Casaubonus, ut Præsides provinciarum ex sua provincia quisque reversi sederent in Senatu inter Prætorios. Salmasio verò id nihil aliud fuit, quàm Præsides cum jure Prætorio in provincias mittere. Quemadmodum enim, qui cum jure Consula-

ſulari provincias adminiſtrabat Cæſarianas, *Conſulares* dicebantur, etſi nunquam Conſules fuiſſent: ſic quos Cæſar idem provinciis ſuis præficiebat cum jure Prætorio regendis, *Prætorii Legati* & *Legati Proprætorii* audiebant, Idem *ad l.* Nonnunquam tamen de ipſo Imperatore vox occurrit. Martialis *lib.* 12. *Epigr.* 8. de Roma & Trajano,

Dixit Præſide *glorioſa tali.*

Uti Statius *Thebaid. lib.* 10. *verſu* 12. de Imperatore ſeu Duce exercitus eam uſurpat,

Quattuor errantes Danaûm ſine Præſide *turmæ*,

ad quem l. V. *Animadverſiones Caſp. Barthii* &c. Hinc *Præſidales* provinciæ, de quibus paulo infrà: *Præſidatus*, dignitas Præſidis: & *Præſidiaria Toga*, quam omen Imperii feciſſe Severo, docet Spartianus in *Vita* illius.

Præficiæ, V. infrà *Præficiæ*.

Præſidales Provinciæ, quæ à *Præſidibus* regebantur. Poſtquam enim, partitione provinciarum inſtitutâ, Auguſtus quaſdam Populo aſſignaſſet, quaſdam ſibi reſervaſſet, ex iis, quæ Populo conceſſæ erant, duæ quidem *Proconſulares* fuere, Africa nempe & Aſia; decem autem *Prætoriæ*, quas enumerat Strabo *lib.* 17. *ſub fin.* Reliquas omnes ſibi Cæſar retinuit ac regendas ſuſcepit, & in eas quidem modò Conſulares viros mittebat, qui *Conſulares Legati*; modò Prætorios, qui *Legati pro Prætore*; modò Equites, qui, cùm minutis provinciis præeſſent, *Præſides* atque *Procuratores* dicebantur. Ita tamen, ut pro arbitrio ſuo Imperatores provinciarum jura & adminiſtrationes ſæpe mutantes, quæ Populi erant, ſuas facerent; ſuas autem Populo tranſcriberent: & ſic de Conſularibus Proconſulares ac contrà; deque *Præſidalibus* Prætorias deque Prætoriis *Præſidales* facerent, quarum mutationum exempla in antiquis Inſcriptionibus reperiuntur quàm plurima &c. V. Salmaſium *ad Spartianum in Hadriano.* Addam de provinciarum ejuſmodi Præſidibus, quo honore illorum eos affecerit Alexander Severus, qui laudem meruerant, ex *Vita* ejus à Lampridio deſcriptâ. Ita autem hic Auctor, *Præſides*, inquit, *provinciarum, quos verè, non factionibus, laudari comperit, & in itineribus ſecum ſemper in vehiculo habuit & muneribus adjuvit, dicens, & fures à Republica pellendos ac pauperandos, & integros eſſe retinendos atq; ditandos.* Ut alia omittam: de quibus V. eundem Salmaſium *ad Solinum pag.* 806.

Præſidia Arcana, in *Inſcr.* vet. Romana.

ANNUANT. DII. ROMANÆ. REIPUBLICÆ. ARCANAQUE. URBIS. PRÆSIDIA. QUORUM. NUTU. IMPERIO. ROMANO. REGNA. CESSERE.

Sunt *Præſidia fatalia*, quæ figebant olim in penetralibus Sacrariorum, ſalvis iſtis Rempublicam non poſſe perire perſuaſi, uti de Palladio, Ancilibus, aliis, res nota. De iis Claudianus *Bello Getico*:

—— —— *procul arceat altus*
Jupiter, ut delubra Numæ, ſedemq; Quirini
Barbaries oculis ſaltim temerare profanis
Poſſit & arcanum tanti deprendere Regni.

Ad quem l. V. Caſp. Barthium, quædam verò in hanc rem quoque ſuprà in voce *Conſecratio*. Alia ratione ſunt *Arcana Deorum*, illorum conſilia, apud Statium *Thebaid. lib.* 8. *v.* 280.

—————— *Qui cum ipſe arcana Deorum*
Partiri, & viſas uni ſociare ſolebat
Amphiaraus aves &c.

Præſternendi flores mos, memoratur Statio eidem *libro* 5. *Sylv.* 1.

Præterea ſi quando pia laudata marito
Umbra venit, jubet ire faces Proſerpina lætas,
Egreſſamq; ſacris veteres Heroidas antris
Lumine purpureo triſtes laxare tenebras
Sertaq; & Elyſios animæ præſternere *flores* &c.

in quibus nempe pedem ſuaviter ponat. Quem pridem multi illuſtrarunt, inter quos Caſp. Barth. *ad Claudianum.*

Præſtes Jupiter, memoratur Capitolino, *in vita Maximi, Nato Maximo, carnem bubulam & quidem multam aquila in cellam coràm projeciſſe fertur, quæ anguſto patebat impluvio: cum denique — iterum ſuſtuliſſe, & in proximum ſacellum, quod erat* Jovis Præſtitis, *detuliſſe.* Aliàs *Præſtites*, dicti ſunt Romanis Lares, qui curam hominum, locorum, urbium habere credebantur. Iidem & Genii, quorum ſingulos ſingulis hominibus antiquorum attribuit ſimplicitas. Mart. Capella, *Specialis ſingulis mortalibus Genius admovetur, quem &* Præſtitem, *quòd præſit gerundis omnibus, vocaverunt* &c.

Præſtigiæ, ſeveriſſimè prohibitæ, *can.* 65. Baſilii, ubi præſtigias confitentem τῷ φόνου χρόνῳ, *homicidæ tempore*, confiteri jubet. Quæ vero homicidæ pœna Eccleſ. docet idem *can.* 56. Cœterùm *Præſtigiatores* remedia in omnes morbos venditare conſueviſſe, diximus ſuprà, ubi de *Iconculis* eorum.

Præſtimonium, dicitur in Eccleſia Rom. Eccleſiaſticum beneficium cum aliquo onere: cujuſmodi Beneficia in Hiſpania reperiuntur non pauca. Tridentina Synodus *Seſſ.* 23. *cap.* 18. Etiam præſtimonia & præſtimoniales portiones nuncupat. Et in A-" poſtilla ad calcem Extrav. Johannis XII. Et vindicat ſibi lo-" cum iſta decretalis, in præſtimoniis & præſtimonialibus portio-" nibus, quia ſunt Beneficia Eccleſiaſtica & perpetua &c. apud" Macros Fratres *in Hierolex.*

Præſul, dictus eſt apud Romanos primus inter Salios, Martis Sacerdotes, à *præſiliendo*, quòd Saliis ancilia per urbem, cum cantu & tripudiis, circumferentibus præiret & choream duceret. Becmannus *in Origin. L. L.* Inde vox ad Epiſcopos denotandos à Chriſtianis tranſlata. Apud Ambroſium, qui mirè hac voce delectatur, ipſi Deo tribuitur, paſſim. *De Virginibus lib.* 1. Tum ipſe pacis dominus, poſtquam validioribus brachiis com-" miſſa ſibi vinea complexus palmites ſuos gemmare conſpexe-" rit, vultu præſule naſcentibus fructibus auras temperat. Et *lib.* 3." Hoſtiam immolare Deo, præſuli ſuorum triumphorum. I-" dem *Exhortat. ad Virg.* Quam Sacerdotali munere offero, ut ſu-" pra hanc domum tuam, ſupra hæc altaria — quotidianus" præſul intendas. Et *de obitu Valentiniani*, Ille vobis auxiliatu-" rus ſperetur, ille noctibus præſul adſiſtat &c. Idem facit Hegeſippus *lib.* 1. *cap.* 43. *Audi Rex, Deo* præſule, *qui ſolus mihi veritatis arbiter eſt.* V. plura apud Gronovium *Obſerv. in Eccl. cap.* 1. Ad *Præſulem Saliorum* ut redeam, diſtinguit hæc tria in Saliatu munera Capitolinus, *Præſulis*, *Vatis* & *Magiſtri*, *in Marco*, *Fuit in eo Sacerdotio & Præſul & Vates & Magiſter, & multos inauguravit atque exauguravit, nemine præeunte, quod ipſe carmina cuncta didiciſſet.* Ubi Salmaſio *Præſul* eſt, quem *Præſultorem* vett. Gloſſæ vocant, ὁ ἐν τοῖς ἱεροῖς προορχούμενος. *Vates*, eſt ὑμνῳδός; Licèt enim omnes quidem Salii ὑμνῳδοί, *cantores* eſſent & χορευταί, *ſaltatores*, tamen ut inter hos erat *Præſul*, ſic inter illos ille quem *Vatem* per excellentiam appellat Capitolinus. Hic carmen canebat Saliare, aut ſaltem præcinebat. *Magiſter* tandem ἔξαρχος eſt, ad quem videtur ſpectaſſe & inaugurandi & exaugurandi poteſtas. Ad omnes autem carminum & axamentorum cura pariter pertinebat. V. Salmaſium *Not. ad d. l.* Ejuſdem originis *Præſultator*, apud Livium *lib.* 2. *cap.* 36. Lu-" dis (magnis) manè ſervum quidam paterfamiliæ, nondum" commiſſo ſpectaculo, ſub furca cæſum medio egerat Circo, cœ-" pti inde ludi, velut ea res nihil ad Religionem pertinuiſſet. Haud" ita multo pòſt, Tib. Atinio, de plebe homini, ſomnium fuit." Viſus Jupiter dicere, Sibi ludis præſultatorem diſplicuiſſe: ni-" ſi magnificè inſtaurarentur hi ludi, periculum urbi fore, iret, ea Conſulibus nunciaret &c. Sigonio eſt, qui quaſi ludorum prima pars fuerit; qui antequam ludi committerentur, ſaltaverit. *Nos ad d. l.*

Præſumtio Imperii, apud Æl. Spartianum *in Hadriano*, *Habuit autem* præſumtionem Imperii *mox futuri, ex fano quoque Nicephorii Jovis manante reſponſo, quod Apollonius Syrus Platonicus libris ſuis indidit*: non ſimpliciter πρόληψις eſt, ſed fiducia quædam & ſpes indubitata rei neceſſariò eventuræ. Uti patet ex ſeqq. ubi dicitur, *Secundò Coſ. favore Plotinæ factus totam præſumtionem adoptionis emeruit*: h. e. pro incerta ſpe, quam dudum conceptam hactenus foverat, πληροφορίαν & *plenam fiduciam* eſt conſequutus. Primò enim Hadrianus de Imperio cogitavit, ex ſuggeſtione Patrui magni & Mœſi cujuſdam Mathematici. Deinde donatus à Trajano adamante gemmâ, ad ſpem ſucceſſionis eſt erectus. In ea ſpe poſtea confirmavit eum Sura, à quo comperit, à Trajano ſe adoptandum; unde *in adoptionis ſponſionem cum Palma & Celſo venire* eſt auſus. Tandem verò ſecundùm deſignatus Conſul, totam præſumtionem adoptionis emeruit. V. Caſaubonum & Salmaſium *ad l.*

Prætendere, verbum caſtrorum. Uti enim *tendere* dicebantur Duces & exercitus, ubi caſtra eſſent metati: ſic *prætendere* illa præſidia militum, quæ ante juſtum exercitum, aut præ cœteris, excubabant, quas ideo dicebant *Prætenturas*; Græcè παρεμβολάς, & προβολάς: *prætendere* enim & *prætendi* propriè de his dicitur, quæ ad frontem objecta ſunt κ, προβεβλημένα. Salmaſio caſtra Vett. in *Prætenturam* & *Retenturam* diſtinguebantur. *Prætentura*, ea pars dicebatur, quæ in primore facie ante Prætorium erat, ubi Principia & porta Principalis: & qui in ea tendebant milites, propriè dicti *prætendere*. Quidquid a. à tergo Prætorii tendebat, & in poſteriore parte, id *Retenturæ* nomine veniebat. V. eum *ad Solinum pag.* 415. cui adde Hadr. Turnebum *Adverſar. lib.* 4. *cap.* 7. Henr. Valeſium *ad Amm. Marcellinum lib.* 14. *pag.* 10. & 11. Jac. Gothofredum *ad l.* 1. *Cod. Theodoſ. de Commeatu*, Jo. Fridericum Gronovium *Obſerv. in Eccl. cap.* 1. Alios.

Præteſtati Solidi, in *Charta* Longobard. in *Bullario Caſin. Tom. II. pag.* 12. apud Car. du Freſne, iidem ſunt cum *Prædulatis* ſeu *Prædolatis*. V. *ibi*.

Prætexta. Togæ ſpecies, Etruſcæ, ut Plinius cenſet, originis, ita appellata eſt, quòd in extrema ora limboque purpuram *prætextam* ſive circumtextam haberet: quam ob rem à Plutarcho περιπόρφυρος nominatur. Inſtituiſſe illam omnium primum Romæ Tullium Hoſtilium Regem, Macrobius auctor eſt. *Puerilem* illam *Togam* vocat A. Gellius *lib.* 18. *cap.* 4. quoniam ea, ut eſt apud Cœlium Calcagninum *Epiſtolic. Quæſt. lib.* 3. *Ingenuorum puerorum erat, antequam puram Togam induerent, quo* *tem-*

tempore, si quid peccassent, non solvebant poenulam, sed angustla-rum tergoribus molliter. Hi *mulctabantur* dein, Tirocinii die, quo deducti in Forum transcribebantur in viros, pro *Prætexta*, Togam puram, id est, sine purpura sumebant, id quod fiebat decimi quinti anni initio. Quòd enim Augustus, Ciceronis item filius, aliique eam seriùs deposuere, id magis ab alia causâ, quam à lege fuit aut more, ut rectè Manutius monet. Hinc *Prætexta-ta ætas*, pro puerili: *Prætextati* ac *Prætextatæ*, pro pueris & puellis, Namque & has, antequam nuberent, in *Prætexta* incessisse, docet Cic. 2. *Verr. Eripies igitur pupillæ Togam* Prætextam*! detrahes ornamenta non solum Fortunæ, sed etiam ingenuitatis!* Sed falsò hinc quidam *Prætextata verba* deduxere, quæ erant obscœna atque impudica, & proin à prætextata ætate procul arcenda: nec rectius Turnebus à *Prætextatis Comœdiis*, quæ lascivæ ac liberæ, ut infrà videbitur: illud verò melius, quòd cùm nupturæ puellæ *Prætextam* deponerent, ad demulcendum pudorem, nuptiali licentiâ Fescennina cantarentur. Verùm, antequam *Prætextæ* usus Nobilium primò, dein omnium civium liberis, promiscuus concederetur, primis temporibus Sacerdotum erat, & præcipuorum Magistratuum. In sacris enim adhibitas fuisse istiusmodi Togas, indicat Plinius, cùm ait: *Purpuram Diis placandis adhiberi.* Neque verò Sacerdotes solùm, sed & Consules, Prætores, aliique Magistratus, qui sacra facerent, erant in *Prætexta*, uti de Germanico apud Tacitum legimus. Augures etiam usos *Prætextâ* notum est, unde Cic. *pro Sextio.* Lentuli Spintheris filium Augurem creatum indicans, *Cui superior*, inquit, *annus idem & virilem Patris & Prætextam populi judicio dedit.* Idem *Epist.* 9. *lib.* 2 *ad Att. Vatinii strumam Sacerdotii διβάφῳ vestiant.* Præterea Magistratus omnes, tam Romæ, quam in Coloniis & Municipiis, *Prætexta* usos, imò & Collegiorum ac „Vicorum Magistros, res omnibus obvia. Livius *lib.* 34. Pur„purâ viri utemur: Prætextati in Magistratibus, in Sacerdotiis, „liberi nostri prætextis purpurâ togis utentur: Magistratus in „Coloniis Municipiisque: hic Romæ infimo genere Magistris vi„corum Togæ Prætextæ habendæ jus permittemus, nec id ut „vivi solùm habeant tantum insigne, sed etiam, ut eo cremeṇtur. Hinc Magistratûs insigne *Prætexta* fuit: Proin verba illa Tullii *Or. pro domo sua. Videtis prætextatos inimicos*, optimè interpretatus est ille, *in Magistratu positos.* Et quidem Consules *Prætextatos* fuisse, docet Plut. in *Galba*, ubi cædem in foro factam memorans, *Prætextas* vocat Ὑπατικὰς ἐσθῆτας, *Consulares vestes*: Appianus item, cùm *Civil. lib.* 1. de Octavii Consulis interitu loquens, eandem Togam vocat τὴν τῆς Ἀρχῆς ἐσθῆτα. De Ædilibus, ita Dio *lib.* 76. *Antequam legeretur, Senatorem illum calvum* [illegible] *habuisse. Tunc omnes in Marcellinum oculos conjecimus; is enim tunc Ædilis fuerat.* V. quoque Cicer. *Epist.* 10. *lib.* 2. *ad Quint. Fratrem*, de Ædilitate Appii Claudii. Prætores etiam in *Prætexta*. Appian. *Civil. lib.* 2. *Cinna Prætor, affinis Cæsaris, præter expectationem progressus in medium*, τήν τε ἐσθῆτα τὴν στρατηγικὴν ἀπεδύσατο, i. *Prætextam exuit.* Sumebant autem eam, Kalendis Januariis in Capitolio, votis solemnibus nuncupatis, unà cum cæteris insignibus, quod iis cum Consulibus fuit commune: Sed capitis aliquem damnaturi deponebant. Præfecti quoque Prætorio hac veste usi, licèt jus lati clavi non haberent: Dio dat eam Sejano *lib.* 8 & Juvenalis *Sat.* 10.

Hujus qui trahitur, Prætextam sumere mavis,
An Fidenarum Gabiorumq́; esse potestas.

Etiam Dictatorem *Prætextatum* fuisse, dubium non est: cùm supremam ejus dignitatem, quâ cunctos Magistratus antistabat, non aliis insignibus, quàm securibus ad fasces additis, ab aliis distinctam Auctores prodant. Quemadmodum igitur is extra urbem paludatus, sic intra urbem, ut & Consules aliique Magistratus, non in alia veste, quàm in *Prætexta* fuit. An Senatorum quoque *Prætexta* fuerit, quæritur inter Eruditos, & affirmat Manutius. Sed non fuisse eam Senatorum propriam, illud Dionis ostendit, cùm in luctu Magistratus, depositâ *Prætextâ*, in veste Senatoria mansisse, refert. Idem *lib.* 51. inter reliquos honores Augusto decretos fuisse narrat, ut Senatores Actiacæ victoriæ socii ἐν περιπορφύροις ἱματίοις τὴν πομπὴν αὐτῷ συμπέμπωσι, *Prætextati cum eo triumpharent.* Nisi dicamus, sicut Consul, qui alias tantùm *Prætextatus*, in officio solemni annum auspicandi, in Toga Triumphali erat, ita Senatores eodem die solemni *Prætextam* sumsisse: ut colligere est, ex Ausonio, solemnia Kal. Jan. precante *Eidyll.* 8. Censoribus *Prætextam* abjudicat Manutius, ex Polyb *lib.* 8. similiter Tribunis eandem adimit: Interim Cicero *pro Cluentio*, de Quintio Trib. Pl. loquens, *Facite*, ait, *ut non solùm mores ejus & arrogantiam, sed etiam vultum, atq; amictum atque illam usq; ad talos demissam purpuram recordemini*: ubi *Prætextam* innui verosimile est, & confirmat id Quintilianus *lib.* 6. Nec reticendum, Prætores, cæterosque Magistratus, ac Sacerdotes cum *Prætexta* olim, ut temporibus nostris cum pallio Archiepiscopi, sepeliri consuevisse: Sic enim Polybius *loco cit.* cùm ornamenta mortuorum enarrat, ait: *Ubi præclarus aliquis ex domesticis obiit, instituunt funeris apparatum, & circumfusi qui similes magnitudine ac staturâ videntur*: Ἐὰν μὲν Ὕπατος ἢ Στρατηγὸς ᾖ γεγονὼς, περιπορφύρους λαμβάνουσιν· ἐὰν δὲ Τιμητὴς, πορφυρᾶς. Quò respicere quoque, de Miseni funere loquens, Virgilius videtur. *Æn. lib.* 5.

— *Tunc membra toro defleta reponunt,*
Purpureasque super vestes, velamina nota
Conjiciunt, &c.

Duravit autem puerilis *Prætextæ* usus, ad extrema usque Imperii Rom. tempora, ut indicat Ausonius in *Professor.* 19.

Mox Schola & Auditor multus, prætextaque pubes,

ubi *prætexta* pubes, pro *prætextata*: ad exemplum Propertii *lib.* 4. *eleg.* 1. *Prætexto Senatu*, & Macrobii *Saturnal. lib.* 2. *verba prætexta*, dicentium. V. Octav. Ferrarium *de Re Vestiar. lib.* 2 *capp.* 4. *prior.* Hier. Bossium *de Toga Rom. cap.* 11. Rosinum *Antiquit. Rom.* &c.

Prætextatæ Comœdiæ, dicebantur illæ, ex Latinis, in quibus Magistratus: sicut *Togatæ*, in quibus viliores personæ, introducebantur. Horat.

Vel qui Prætextas, *vel qui docuere Togatas.*

Cùm verò vix videatur potuisse dari Comœdiam, in qua [illegible] comparerent Magistratus: probabilius est, *Prætextatas*, illas nobiliores Togatarum, dictas esse, ab argumenti gravitate atque honestate, nullâ jocorum licentiâ aut que ob cœnitate, quæ Magistratuum & pueritiæ sanctitatem dedeceret. Quanquam contra a verborum *Prætextatorum* licentia quis dictas suspicari possit. Sed tales Togatæ omnes, viliorum sc. personarum, lenonum, meretricum, nepotum, quibus vitæ licentia congruens lascivior oratio. At *Prætextatas* serias totas ac graves, omnique turpitudine vacuas fuisse par est, quibus affines videntur fuisse *Trabeatæ*; quod novum genus Togatarum edidisse dicitur à Suetonio *de clar. Gramm.* Melissus, qui fuit ab Augusto præfectus Bibliothecæ, in porticu Octaviæ. Ob istiusmodi verò gravitatem ac dignitatem personarum, negotiorumque sublimitatem, *Prætextatas* istiusmodi Comœdias veteres Gram. Tragœdias, vel ad instar Tragœdiarum, dixere. V. Octav. Ferrarium *de Re Vestiaria lib.* 2. *cap.* 1. & *Part* 2. *lib.* 4 *cap* 2. Pancirolum *Var. Lect. lib.* 1 *cap.* 15. &c. Quâ ratione *Prætextatus* nomen [illegible] sit, exponit Macrobius *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 6. ubi lepidam & festivam, de Papyrio puero, narrat Historiam. V. quoque A. Gellium *lib.* 1. *cap.* 23. ubi, *ob loquendi tacendique in ætate prætexta prudentiam, ei puero, honoris gratiâ cognomentum* Prætextatus *inditum* fuisse, narrat: quo & posteri ejus vocati sunt. Familiæ enim illius cognomina fuere, *Crassi, Cursores, Mathones, Mugillani, Pati & Prætextati*: *Carbones* verò plebeii. V. Ant. Augustinum, ut & Ant. Thytium JC. *Notis in A. Gellium loco cit.*

Prætextatus Cos. adde: His Coss. Gordianus Imp. aperto Jano Gemino, profectus est contra Persas, *cum exercitu ingenti & tanto auro, ut vel auxiliis, vel militibus Persas facilè vinceret posset*, Jul. Capitolinus *in Gordiano III.*

Prætextum, apud Senecam *Epist.* 71. *Sed Cn. Pompejus amisit exercitum: sed illud præclarum Reipublicæ* Prætextum, *optimates uno prælio profligabuntur*: ornamentum est. In Glossis, παρυφή, *prætextum*. quod ad extremam oram adsutum est. Hesychius παραγαυδὴν vocat, extremitatem vestis in se replicatam & corrotundatam contortamque, supra quam limbi vel fasciæ purpureæ vel clavi adsuebantur, quibus *prætexebatur* vestis. Unde περιπόρφυρος vestis, *purpureis clavis prætexta*, & παρυφαί, ejusmodi *clavi* ac limbi &c. Hinc itaque *Prætextum*, pro ornamento. Sic *Prætextum honoris*, apud Valerium Max. *lib.* 7. *cap.* 3. pro Insignibus Magistratus: & *Prætextum triumphi*, apud eundem *lib.* 7 *cap.* 1. pro Insignibus triumphi, h. e. [illegible]. *Præclavium* quoque id Vett. dixere, παράσημον Græci: cùm enim clavus in veste nihil aliud fuerit, quam purpura ὑφασμένη, præclavus vel præclavium merito παρυφὴ appellatur. *Circumtextum* idem significabat, Varro interpretatur *purpuram circum* &c. V. quoque suprà in vocibus *Perinesius*, *Periclysis* alibique passim. Sed & *Prætexta* apud Valerium, ut vulgò legitur, retineri potest: dum ne pro veste prætexta accipias, quæ fuit Magistratuum insigne, non triumphantium. Namque etiam de purpura, qua vestes prætexebantur, *prætexta* vocabulum occurrit. In Glossis, *prætexta* παρυφή. Idem Valerius *lib.* 5. *cap.* 5. *Itaque clarissimorum cognominum alterum sumpsit, alterum dedit: triumphique* prætextam *hujus accepit, illius tradidit.* Ubi de ornamento vel insignibus triumphi iterum vox exponenda &c. V. Salmasium *ad Vopiscum in Aureliano*, cui adde de voce *Prætextum* Casaub. *ad Jul. Suetonii c.* 30.

Prætor, adde: *Prætores* duo, quorum unus civibus, alter peregrinis jus diceret, Comitiis Centuriatis creati sunt, & à populo jurisdictionem, sed incertam, accipiebant, post an. U. C. 512. Ubi verò designati erant, ex Senatusconsulto duas jurisdictiones, urbanam & peregrinam, sortiebantur, quamque sorte adepti erant, illam exercebant. quamvis factum nonnunquam, ut ambas jurisdictiones unus *Prætor* ex Senatusconsulto sortitus sit, easque exercuerit; idque non antiquis solùm, de quibus Livius videri potest, sed & ultimis temporibus. Cæterùm, priusquam jus dicerent, ut cuivis notum esset, quemadmodum anno suo jus dicturi essent, in albo Edictum constituebant: quod inito Magistratu, habitâ concione, & jurati in leges faciebant,

bant, ut Cicero testatur *de Fin. lib.* 1. Continebatur verò Juris dicundi munus tribus hisce verbis, *Do*, *Dico*, *Addico*: *Dabat enim Prætor actionem, dicebat jus, addicebat, tam res, quàm homines.* Quæ tria verba non Fastis modò diebus, quibus proin à *fando* nomen, sed & Comitialibus, imò & Nefastis primò, fari poterat: unde Paulo Manutio occasio nata tria Fastorum dierum genera faciendi. Dicebat autem jus, aut ex superiore loco, aut ex æquo: id est, aut de tribunali, aut de plano: & quoniam sellâ positâ sedentes id faciebant, hinc eos dies *Sessionum* vocarunt, quorum alii postulationibus, alii cognitionibus, fuere dicati. Nec modicam obtinebant juris auctoritatem *Prætorum* edicta, quod jus *honorarium* appellatum fuisse notum. Illorum propria insignia fuere, Hasta & Gladius. *illa quidem ad jurisdictionem, hæc verò ad quæstionem significandam*; reliqua enim cum cæteris Magistratibus habebant communia. Porrò, quanta fuerit Urbani inprimis *Prætoris* potestas, hinc liquet, quòd absente Consule summa penès eum rerum potestas esset: nisi feriarum Latinarum tempore, quo durante Præfectus Urbis jus id habebat, V. Cicer. *lib.* 10. *Epist. ad Famil.* Unde *Consulum Collegas* illos nominatos esse, testis est Cic. *lib* 9. *Epist. ad Attic.* & Livius *lib.* 7. quod tamen non ad æqualitatem Imperii, sed ad jus auspicii (quia *Prætor* eodem creatus auspicio) pertinuisse, monet Jac. Oiselius *Notis in Gellium lib.* 13. *cap.* 15. Similiter per absentiam Consulum, cùm dignitate eis proximus esset, *Prætor* Senatum convocandi habebat jus, viz. ad rem novam: vetera enim in Consulum adventum reservari, honestius judicabatur, V. Livium *lib.* 22. & Cic. *pro Plancio*, apud præf. Oiselium *in Gellium lib.* 14. *cap.* 7. Iidem Comitiis Centuriatis Consules creabant: Judiciorum item causâ Comitia habebant, teste Livio *lib.* 34. Ad Curiata quoque Comitia populum vocandi jus habebant &c. Veniebant autem diebus Fastis summo manè in Comitium sive Forum, atque in tribunali, sellâ positâ, adsidebant, & Accenso, ut tertiam horam populo circumstanti inclamaret, imperabant: quo facto, tum per Accensum eundem populum rogabant, num quis esset, qui apud se lege agere vellet, i. qui jus posceret. Quod ferias publicas attinet, indicebantur illæ & proclamabantur singulis mensibus, non tantùm à Rege sacrorum, sed quoque à *Prætore*: ab illo quidem, sacrorum ritè peragendorum; ab isto verò, vacationis à forensibus negotiis gratiâ. Hinc *Prætorem* etiam ferias, quæ *Compitalia* dicebantur, more Majorum, verbis olim solennibus concepisse, A. Gellius *lib.* 10. *cap.* 24. & Macrobius *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 4. auctores sunt. Fuere autem verba illa: *Die Noni post Kal. Jan. Quintilibus Compitalia erunt.* Idem de feriis omnibus conceptivis atque imperativis, docet Macrobius præf. & Suetonius in *Claudio*. Qua de re V. plura, apud Jac. Rævardum *Varior. lib.* 5. *cap.* 19. Nec omittendum, *Prætorem*, antequam damnationis sententiam pronuntiaret, Prætextam deponere consuevisse. Docet id Valer. Maximus *lib.* 9. *cap.* 12. ubi Licinium ait Macrum, Repetundarum reum, cùm vidisset, judicium cogentem Ciceronem Prætextam ponere: ne bona hastæ subjicerentur, interclusis faucibus vitæ suæ finem attulisse, quo cognito Ciceronem nihil pronuntiasse. Seneca tamen *de Ira lib.* 1. *cap.* 16. non depositam Prætextam, sed perversam indutam fuisse, indicare videtur, *Et si perversa induenda Magistratui vestis.* An potiùs ideo deposita, ut perversa indueretur, quod Mureto placuit, qui *ad Senec.* ait, à Magistratu laturo sententiam depositam Prætextam, ut eam perversam indueret, id est, partem ejus floridiorem ac nitidiorem introrsus verteret, Oct. Ferrarius *de Re Vest. lib.* 1. *cap.* 4. Plura V. apud Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. passim, lib. inprimis* 7. *cap.* 11. Quia de Edicto *Prætoris* suprà aliquid dictum, addatur, fuisse id appellatum, observante Pighio *Æq. pts. Com. Edictum perpetuum*, non quòd vigorem semper obtineret (cum officio enim *Prætoris* expirabat, unde *annua lex* Cic. *in Verr.* dicta) sed respectu Edictorum aliorum, quæ medio anno, occasione subitariâ ac extraordinariâ requirente, promulgabantur; quæ proin *Peculiaria & nova edicta*, idem Cic. *in Verr.* 5. vocat. Sequentibus temporibus Salv. Julianus, ex omnibus *Prætorum* Edictis, Edictum collegit totius Juris Civ. nervum ac nucleum continens, quod propriè *Edictum perpetuum* appellitatum est: eo quòd, mandato Hadriani Aug. sequentes *Prætores*, juxta illud causas decidere, neque ab eo ullatenus recedere, tenebantur, V. Sigonium *de Judic. lib.* 1. *cap.* 6. Solebant denique *Prætores* maximis sumtibus ludos edere, ut se populo commendarent, in quibus ipsi mappâ signum dabant emittendarum quadrigarum, unde Ἀφέται dicti. Tum autem totum humerum cum brachio togâ habebant exertum, qui *cinctus Gabinus* dictus est; quo habitu iidem, Consulesque erant, quoties in aliquo actu solenni versabantur, sive rem divinam facerent, sive portas Jani aperirent, sive alia hujusmodi munera obirent. In antiquo certè Lapide, apud portam Nomentanam, visitur *Prætor* mappam mittens & exertum togâ humerum habens. Neque alio habitu jus dixisse, discimus ex Tertulliano *de Pallio cap.* 3. *Idem Cato, Juridicina sua in tempore humerum exertus, haud minùs palliato habitu Græcis favit.* Nempe Cato, Præturæ suæ tempore, cùm humerum exertus togam ritu Gabino cinctam haberet, quasi palliato habitu videbatur esse, & Græcis Philosophis, Cynicis inprimis, dum sic eorum habitum imitaretur, favere. Ita enim exertum humerum habebat togâ, ut illi pallio, Ἐξωμίς hinc dicti. Salmasius *ad l.* De *Prætorum* aliis quibusdam generibus, V. *infrà.*

Prætorum varia genera, apud Romanos.

- Cereales *Prætores* duo, à Cæsare Dictatore reliquis additi sunt, testibus Tranquillo, Dione & Pomponio.
- de Fidei commisso qui jus dicerent, *Prætores* duo à Claudio Imp. instituti leguntur, apud Fenestellam *de Magistr. Rom.* qui sic 18. *Prætorum* numerum complerunt. Ex his cùm unum detraxisset Titus, ejus in locum Nerva restituit, qui inter Fiscum & privatos jus diceret.
- Fiscalis *Prætor*.
- Peregrinus, V. *suprà.*
- Provincialis, dictus est, qui, provinciis præfectus, illis jus dicebat, & si res cogeret, bellum administrabat, de quibus prolixiùs hic *infrà.*
- *Prætores* Quæsitores, appellati sunt, qui judicium publicum exercuerunt: quam *Quæstionem* dixere. Et quidem huic rei primùm operam dederunt Reges, dein Consules, pòst Magistratus ii, quos ei muneri Senatus aut Populus præfecit: quod primum quidem, occasione solùm datâ factum; donec anno U. C. 604. proprius Quæsitor esse cœpit. Postea *Prætores* primùm quatuor, dein 6. perpetui singularum quæstionum Quæsitores constituti, qua de re V. suprà in voce *Parricidii Quæsitores* & infrà *suo loco.*
- Tutelaris *Prætor*, reliquis est adjunctus, à Marco Imper. apud *Capitol.*
- Urbanus *Prætor*, V. *suprà.*

Prætor Provincialis, qui provinciam regebat. Initio enim provinciis præfecti sunt *Prætores*, ut & jus provincialibus dicerent, & si res postularet, bellum administrarent. Itaque *Prætorum* numerus ob id crevit, quia provinciarum crevit numerus. Nam cùm duo, ut dictum, Romæ Prætores essent, unus, qui inter cives; alter, qui inter peregrinos jus diceret: ac provinciæ duæ, Sicilia atque Sardinia essent institutæ; visum est faciendum, ut *Prætores* alii in eos duo adjicerentur. Inde duabus ad imperium adjectis Hispaniis, totidem alii accesserunt, qui quaterni quaternas in singulos annos administrarent provincias. Verùm, quoniam in ipsis provinciis sæpe tumultus ac bella graviora excitabantur, hinc etiam Consulibus provinciæ committi cœperunt, sicque duo potissimùm ordinarii fuere Provinciarum Rectores: *Prætores*, qui in Prætura, & Consules, qui graviore urgente bello, provinciis præessent. *Prætores* itaque provinciales, sicut & reliqui, Comitiis Centuriatis creari: iisque, ubi erant designati, decretæ à Senatu Provinciæ sunt, quas sortirentur. Insignia fuerunt eadem, quæ Urbanorum, unde à sex securibus ἑξαπέλεκεις Appiano dicti sunt: tempus ordinarium fuit annuum. Si verò prorogato post Præturam imperio in provinciis remansissent, *Proprætores* appellati sunt: quod quidem usque ad ann. U.C. 600. observatum est. Posteà verò, cùm L. Calpurnius Piso Tr. Pl. Marcio Censorino, M. Manilio Coss. anno ipso 604. teste in *Bruto* Cicerone, primus de quæstione perpetua Repetundarum tulisset, i. ut ex *Prætoribus* iis, qui provincias sortiri soliti erant, unus Provinciæ loco quæstionem Repetundarum sortiretur, eique per annum in Urbe præesset: Cumque idem postea, etiam in aliis quæstionibus ac Prætoribus, alii aliâ lege sanxissent, factum est, ut *Prætores*, qui quotannis adhuc seni tantùm creabantur, jurisdictiones duas, quæstiones quatuor aut plures ex Legibus, quæ de quaque quæstione latæ erant, in sortem conjicerent easque per annum in urbe exercerent: extremo autem anno, ex Senatusconsulto provincias in posterum sortirentur: unde hi *Proprætores* dicti, de quibus V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 7. *cap.* 43. & infrà in voce, *Proprætor.*

Prætoria Cohors, dicebatur olim comitatus Proconsulis in provinciam euntis, continebatque Adjutores, Ministros, comitesque ejus omnes, quos cùm usus ratioque provinciæ, tum dignitas ipsa Magistratuum ac Reip. postularet. Fuerunt autem Legati, Tribuni militum, Centuriones, Præfecti, Decuriones, aliique militarium operum rationumque adjutores atque ministri: Præterea Scribæ, Accensi, Præcones, Lictores, Interpretes, Tabellarii, Auspices, Cubicularii, Medici &c. inter quos referendi quoque Adolescentes, qui rei militaris percipiendæ & provinciæ cognoscendæ gratiâ Magistratum in provinciam sequebantur. Joh Rosinus *Antiqq. Romanarum lib.* 7. *cap.* 42. Quòd à *Prætore* nunquam discederet, sic dicta. Mansit postmodum vetus appellatio novo instituto militesque ab Imperatoribus corporis seu custodiæ causâ delecti, *Prætoriani*, item *Prætoria cohors*: & Dux eorum *Prætorio Præfectus*, de quo infrà, & locus, in quo excubabant, *Prætoria castra*, dicta sunt. Similiter tabernaculum, quod Duces Exercituum vel Imperatores, sive Consules, sive Dictatores, sive *Prætores* sive Tribuni militum Consulari potestate ii essent, occupabant, *Prætorii* appellatione perpetuò venit. V. eundem

dem *lib.* 10. *cap.* 12. Quâ voce quoque posteriori ævo villas omnes elegantiores & non rustici usûs, dici cœpisse, Suetonius Auctor est, unde *Prætorium est villa urbana*, Salmas. V. *infrà*. & de *Prætorianorum* Bello, sub Maximo & Balbino, Capitolinum in *Vita borum*.

Prætoriæ Provinciæ, dictæ sunt X. provinciæ, quas Strabo enumerat *lib.* 17. *sub fin.* Ex provinciis enim, quæ Populo assignatæ sunt, in divisione per Augustum institutâ, duæ quidem *Proconsulares* erant, quibus qui præerant, *Proconsules* dicti sunt, Africa nempe & Asia; Decem verò *Prætoriæ*; reliquas omnes sibi Cæsar retinuit, ac regendas suscepit, & in eas modò Consulares viros mittebat, modò Prætorios, modò Equites. E' quibus Consulares qui mittebantur, *Legati Consulares* dicti sunt: qui Prætorii, *Legati pro Prætore*; Græci Πρεσβευτὰς Ὑπατικοὺς & Πρεσβευτὰς Στρατηγικοὺς eos vocarunt, Strabo *lib.* 3. Quos verò ex Equestri ordine ad regendas provincias mittebat, hi minutis provinciis præerant, *Præsidum* nomine atque *Procuratorum*. Interim pro arbitrio suo Impp. provinciarum jura & administrationes sæpe mutabant, &, quæ Populi erant, suas esse volebant, suas autem Populo transcribebant, atque sic de Consularibus Proconsulares & contrà; de Præsidalibus Prætorias & de Prætoriis Præsidales faciebant, ut ex antiquis inprimis *Inscriptionibus* clarissimè patet. Porrò Cæsar, in provinciis suis Prætorios plerumque jure Consulari esse jubebat, quo pacto Consulares dicebantur, qui nunquam Consules fuissent. Sic Plinius Cæcilius *legatus Augusti pro Prætore in provincia Ponti Consulari potestate*, dicitur in vet. *Inscr.* Quod sub posterioribus Impp. passim usurpatum. Idem & in Populi provinciis fiebat; Nam Prætorii plerumque jure Consulari, in Prætorias provincias, mittebantur à Senatu, qui etiam *Proconsules* vocabantur. Unde Suetonius *in Augusto*, cùm inter Populi provincias essent & Prætoriæ, *Proconsulares* tamen omnes vocat. Et apud Auctores *Historiæ Aug.* aliquot locis *Proconsulares*, *Legatoriæ* & *Præsidales* tantùm memorantur: ubi per *Proconsulares*, quæ Populi erant, per *Legatorias*, quæ Cæsaris, tam sc. Consulares, quam Prætoriæ, intelliguntur. Cum autem Prætorium mitteret Cæsar in provinciam, ut eam regeret potestate Consulari, is non *Proconsul*, sed *Consularis* tantum dicebatur: at cùm Senatus in eam provinciam, quæ sui juris esset, Prætorium mitteret jure Consulari, *Proconsul* dicebatur. Hoc enim sæpius usurpatum sub libera Rep. Namque Prætorios, cum potestate Consulari & XII. fascibus, interdum in provincias Senatus misit, ut C. Ciceronem in Asiam, de quo Suetonius *in Augusto*, &c. V. Salmasium *ad Spartianum in Hadriano*, ubi plura hanc in rem, ut & *hic passim*.

Prætoriæ Viæ, eædem cum *Regalibus* seu *Consularibus*, de quibus V. infrà, ubi *de Viis publicis*.

Prætorio Præfectus, dictus est olim, qui militibus iis præerat, quos Imperatores in sui custodiam allegerant: *Veteres enim*, inquit Asconius Pædianus, *omnem Magistratum, cui pareret exercitus, Prætorem appellaverunt.* Auctor instituti Oct. Augustus fuit, ut Suetonius & Dio docent: postmodum à Tiberio id stabilitum est. Et primùm quidem ex Equitibus tantùm Romanis *Prætorio Præfectus* legebatur: Dein verò, cùm ex Præfectis quoque Imperatores creati sunt, quorum primus Macrinus fuit, tum non Senatoribus modò, verùm etiam Consularibus, hæc dignitas patuit: duravitque hic Magistratus, ad Imperium usque Constantini M. quo tempore, cùm *Prætoriani* pro Maxentio stetissent, contra Imperatorem, hic post victum occisumque Tyrannum, castro *Prætorio* diruto, cohortes *Prætorianas* exauctoravit, à que ita *Prætorio Præfectorum* dignitatem sustulit. In quorum locum, quum idem Imperator novam Romani Orbis divisionem excogitasset, ipsumque in quatuor præcipuas partes seu Diœceses divisisset, quatuor quoque *Prætorio Præfectos* instituit, in *Galliis viz. Italia, Illyrico & Oriente*: qui tamen non nisi civiles causas disceptandi jus habebant. Olim verò, quanta muneris hujus fuerit auctoritas ac potestas, Aurelius JC. docet his „verbis: Ad vicem Magistri Equitum Præfectos Prætorio anti„quitus institutos esse, a quibusdam traditum est. Nam cùm „apud Vett. Dictatoribus ad tempus potestas summa crederetur, „& ii Magistros Equitum sibi eligerent, qui, associati Princi„pali curæ, militiæ secundam post eos potestatem gererent; re„gimentis Reip. ad Imperatores perpetuò translatis, ad simili„tudinem Magistrorum Equitum, Præfecti Prætorio à Principi„bus electi sunt, dataque est eis plenior licentia, ad disciplinæ „publicæ emendationem. A cunabulis Præfectorum auctori„tas initiata, in tantum meruit augeri, ut à Præfectis Prætorio „appellari non possit &c. Et paulo infrà, Subnixi etiam sunt a„lio privilegio, ne à sententiis eorum minores ætate ab aliis Ma„gistratibus, nisi ab ipsis Præfectis Prætorio restitui possint. Nec omittendum, quando quis *Præfectus Prætorio* lectus esset, dari ei ab Imperatore cingulum cum gladio suisse solitum: unde memorabilis illa Trajani vox, cùm Præfectum suum cingulo donaret, dicentis: *Si è Rep. imperavero, pro me; sin secus, contra me utere*, Plinius *Panegyr.* Eosdem in Prætexta fuisse, licèt jus lati clavi non haberent, patet ex Dione, ubi eam dat Sejano *lib.* 58. *Quem τῇ [illegible] ornaverant, ad supplicium duxerunt.* Unde de eodem Juvenalis *Sat.* 10.

Hujus, qui trahitur, prætextam sumere mavis,
Aut Fidenarum Gabiorumque esse potestas.

V. Octav. Ferrarium *de Re Vestiar. lib.* 2. *cap.* 3. & plura de hoc munere, apud Wolfig. Lazium *Comm. Reip. Rom. lib.* 1. & 2. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 7. *cap.* 33. Thom. Godwynum *Anthol. Rom. lib.* 3. *sect.* 2. *cap.* 20. Theod. Marcilium *ad Titum Suetonii* inprimis, *cap.* 4. ut & in voce *Præfectus*, item *Præfectus Prætorio*. De *Præfecti v. Prætorio* Vicario, V. Salmasium *ad Solinum pag.* 806. & infrà.

Prætorium, tabernaculum Prætoris, quod semper in medio erat castrorum, quum simplicia erant castra; paulo aliter verò res habuit, cùm duo castra jungebantur, qua de re ex Polybio pulchrè disserit Salmasius *ad Solinum pag.* 671. Prope illud in ipso metationis centro *locus gromæ* erat, quia groma ibi ponebatur, ad dictandas metas: ad quem proin locum, velut ad Forum, è quatuor partibus, congruebant ac conveniebant homines, ad introitum Prætorii. V. de magnificentia ejus, cum Templo proin comparata à Josepho, Casaubonum *ad Julium Suetonii cap.* 47. &c. Item locus in provincia, in quo Prætor sive Proconsul Jus dicebat. Posteriori ævo *Prætoria* dicta sunt Villæ omnes urbanæ elegantiores & non rustici usus. Æl. Lampridius in *Heliogabalo*, *Fertur & promisisse phœnicem convivis, vel pro ea libras auri mille, ut in Prætorio eam dimitteret.* In prætoriis namque his ac villis elegantioribus phasiani, gallinæ rusticæ, meleagrides, psittaci, merulæ albæ, & aves aliæ id genus raræ ac insolitæ, non solùm ad gulam & culinam habebantur, sed etiam ad voluptatem & ornamentum villæ. Cùm igitur Alagabalus convivis suis promisisset, se phœnicem exhibiturum, quoniam rara unicaque avis est, ut eam redimeret ac dimitteret in *Prætorio suo*, pro eadem auri libras mille se daturum est pollicitus. Apud Papinium Statium *lib.* 1. *Sylv.* 3. hoc sensu vox occurrit, *vers.* 25. ubi de Villa *Tiburtina*,

——— *nec te mitissimus amnis*
Dividit, alternas servans Prætoria *ripas.*

Ibi enim, magnificentiora ædificia ad ripas fluminis intelliguntur. Cujusmodi *Prætoriorum* in Villis et amœnitate, apud Palladium *lib.* 1. *cap.* 8. & 11. aliosque, laudatos Franc. Juretto *ad Symmachum lib.* 9. *Epist.* 17. & Casp. Barthio *ad Statium.*

Prævaricari, apud Plinium, *Arator nisi incurvus, prævaricatur*, est non rectà incedere, sed obliquè, non rectà sulcum agere. Ut rectum enim sulcum dirigat arator, incurvum esse debet. Glossæ, *prævaricat*, διασκελίζει, imò διασκαμβίζει, i. *a recta via deducit.* Nam σκαμβὸς est *scambus & varus*. Nisi fortè διασκελίζειν retinendum, quod est *crura in diversum pandere* & idem cum *varicare*. Sed ut *prævarus* est, qui valde *varus* est, & *prægrandis*, valde grandis, ita *prævaricari*, qui ultra modum *varicat*. Certè *varus* est ille varicatque, qui pedes non rectè ponit, sed ad exteriorem partem eos detorquet. Ergo *prævaricat*, qui id supra modum facit. Inde in officio suo *prævaricari* dicuntur, qui non rectè ambulant, ut sunt illi Patroni, qui clientium suorum causam adversariis tradunt, &c. V. Claud. Salmasium *ad Solinum pag.* 945. & *infrà passim*, inprimis in voce, *Varus.*

Præveniri Convivia, eleganter dicit Vopiscus *in Floriano*, quæ veniunt horâ solitâ maturius, ut fere moris erat in conviviis sumtuosioribus. Catullus,

Vos convivia sumtuosa lautè
De die facitis.

Ea enim tempestiviùs & de die inibantur, h.e. de meridie, ubi quidem vox *dies* hic sumitur. Unde Ciceronis dictum in homines gulæ & ventri deditos, *de die*, & *in diem eos vivere.* Et apud Livium *lib.* 25. qui diem festum Dianæ egere, *de die dicuntur epulati* seu tempestivas epulas celebravisse. Quarum tempori horam quintam constitutam fuisse, patet. Cicero enim idem, *in Pisonem*, *Meministin' coenam, cùm ad te quintâ fermè horâ cum C. Pisone venissem, nescis quo è gurgustio te prodire, involuto capite, soleatum?* Unde est, quòd Cæcilianus ille apud Martialem, ab ipso invitatus, ad quintam venerit, V. infrà in voce *Quinta*, item in voce *Tempestiva convivia*, & plura hanc in rem, apud Salmasium *ad Vopiscum.*

Præventores Milites, sub dispositione Ducis Mœsiæ secundæ, memorantur in *Not. Imp.*

Præurita, qui præest *origini* equorum, ὁ τῆς ὀχείας ἐπιμελητής, pro quo corruptè vulgò *Prauriga* & *Proriga* dicitur. Pro *originem* autem *originem* dixit Arnobius *lib.* 7. *Semeleiæ sobolis origi contersit.* V. Salmasium *ad Solinum pag.* 893.

Pragmatici, homines dicti sunt forensis professionis, qui causarum actores Juris ignaros monent interdum, Juris responsa actionumque formulas subministrantes; quasi admonitores postici, dicendorumque suggestores, cum ad juris disceptationem ventum erat: *Juris interpretes* Quintiliano *lib.* 3. *cap.* 6. More à Græcis ad Romanos translato. Cicero *de Orat. lib.* 1. *Itaque, non ut apud Græcos, infimi homines mercedulâ adducti ministros se præbent in Judiciis Oratoribus ii, qui ab illis, Pragmatici vocantur.* Et Fabius *l.* 3. *c.* 3. *Neque ego sum nostri moris ignarus*

quarum oblitus eorum, qui veluti ad arculas sedent, & tela agentibus subministrant, neque idem Græcos quoq; nescio factitasse, unde nomen his Pragmaticorum datum est. Olim verò Romanorum Forum jus fuciaculum, Hotomannus apud Joann. Calvinum *Lex. Jurid.*

Pragmaticum, τὸ Πραγματικὸν, seu *Pragmatica Sanctio*, aliter *Factum*, non est Edictum quodvis, sed id, quod in publicis causis fieri solebat, ad preces civitatum & provinciarum, & ad suggestionem, plerorumque Judicum ac Præsidum provinciarum. De quo genere illam Constantini sanctionem esse, statim initio ejus proditur: *Saluberrimâ magnificentiæ suggestione inter reliquas Reip. utilitates evidenter instructi, observanda provincialibus nostris.* &c. Dicebantur a. *Pragmatica* hujusmodi Rescripta, quod longo tractatu & consilio habito solenniter & multa verborum dissertatione formarentur. Quomodo quidquid sit, Græcos πραγματικὸν vocare, notum Sic Πραγματικὴν ἱστορίαν Polybius appellat, quæ res gestas diligenter ac copiosè narrat. Eodem sensu πραγματικῶς φιλοσοφεῖν Strabo dixit, *lib.* 13. cui opponit θεωρεῖν ἀπολιτεύεσθαι. Τὰ πραγματικὰ Græci simpliciter vocant talia Rescripta; ut in Concilio Chalc. *Can.* 12. Προσδραμόντες δυναστείαις τῷ μὲν ἐκκλησίας εἰς δύο κατέτεμον. Zonaras, Τὰ πραγματικὰ exponit βασιλικὰ ἔγγραφα &c. Dicitur etiam *Pragmatica Jussio*, *Pragmaticus Typus*, Πραγματικοὶ τύποι &c. quibus vocibus sæpe Concilia utuntur, ad denotanda Rescripta Principum, in causis alicujus Communitatis aut Collegii, non verò in causis privatis. Dominic. Macce *in Hierolexico*, V. etiam Salmasium *ad Capitolinum in Gordianis*, & suprà in voce *Factum*. De celebri autem Pragmatica Sanctione Ludovici IX. & Caroli VII. Galliarum R. diximus quædam alibi.

Prandium, Plutarcho παρ' ἔνδιον, quòd *Meridie* sumeretur, antiquitus in usu non erat. Servius Honor. *in Æneid. lib.* 4. Unde Isidorus *Etymolog. lib.* 2. *cap.* 20. *Est autem*, inquit, *cœna vespertinus cibus, quam vespertinam antiqui dicebant, in usu enim non erant prandia.* Semel enim in die cibum capere, neque sub meridiem, ut nunc fit, sed in vesperum illud differre, vetus frugalitas solita est. Salvianus Massil. *de Provid. & Jud. Dei lib.* 1. *Numquid parcam illam tunc agrestemque vitam cum gemitu & dolore toleraverunt, cùm viles & rusticos cibos, ante ipsos, quibus coxerant, ipsi soles, sumerent, eosque ipsos capere, nisi ad vesperam, non liceret.* V. quoque Cassiodorum *in Psalm.* 14. & Boethium *de Consol. philos. lib.* 2. *metro* 5. quibus adde Pompon. Sabinum & L. Senecam *Epist.* 122. Postea bis in die epulari receptum, unde Valer. Max. *lib.* 2. *cap.* 1. apud Antiquos, *viris mandere & cœnitare in propatulo, verecundiæ non fuisse*, ait: Aureliusque Macrobius Legum meminit, quibus imperatum, *ut patentibus januis pransitaretur & cœnitaretur*, *Saturnal. lib.* 2. *cap.* 13. V. quoque Plut. *Sympos. lib.* 8. *cap.* 6. Pollucem *Onomast. lib.* 6. *cap.* 1. &c. & facit huc mos Græcorum, apud quos nata Ἄριστα & Δεῖπνα, *Prandii* ac *Cœnæ* vocabula. Sed brevissima parcissimaque hæc *Prandia* fuere, imò, ut quidam volunt, non nisi lautiorum, qui & ipsi sine ulla ferculorum pompa aut splendido apparatu accumbebant mensæ privatæ pransuri, ad magnificas verò & exquisitas epulas amicis in cœnam condicebant, Celsus Medicus *lib.* 1. *cap.* 3. Festis tamen diebus, vel nuptiarum tempore, vel etiam ambitionis, largitionis luxuriæve causâ, sumtuosiùs instrui assuevere. Sumebatur autem prandium Meridie, ut dictum, nam ἔνδιον *meridianum tempus*, & ἐνδιάζειν *meridiari*, annotante Plut. *Sympos. lib.* 8. *cap.* 6. unde *Prandio* nomen; quo sumto quiescere Veteres soliti, ut esset velut alter dies, inter *Prandium* & Vesperam, Plin. Jun. *lib.* 4. *Epist.* 5. quod Sen. *Epist.* 84. *interjungere diem*: Hor. *lib.* 1. *od.* 1. *Partem solido demere de die*, vocant: Mansitque hic meridiandi mos ad declives usque translati Imperii lapsus. V. quæ de Augusto Suetonius *cap.* 78. de Caligula idem *cap.* 38. de Trajano Plinius Jun. *Panegyr.* de Alboino Longobard. R. P. Diaconus *Hist. Longob. lib.* 2. *cap.* 28 & de Romanis meridiantibus, urbe ab Alarico Gothorum R. captâ intrataque, Greg. Turon. *lib.* 10. *cap.* 2. & Procopius Cæsar. *lib.* 3. tradiderunt. Vestigium ritûs & in sacris, 2. Reg. *cap.* 11. ubi de Davide: & in Hiobo *cap.* 24. Hinc Q. Catullus *Epigr.* 30.

> *Meæ deliciæ, mei lepores,*
> *Jube ad te veniam meridiatum:*

Quod paucis interjectis exponens, ait:

> *Nam pransus jaceo & satur, supinus*, &c.

V. quoque Hieron. Mercurialem *Var. lect. lib.* 4. *cap.* 17. *in Arte Gymn. lib.* 1. *cap.* 2. Aldum Manutium *lib.* 1. *de quæs. per Epist. Epist.* 4. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosinum lib.* 5. *cap.* 27. Alios. Horam *prandii* quod attinet, *sexta* illa fuit secundùm quosdam, sicut hora jentaculi tertia, aut quarta. Unde Martialis eum, qui ad quintam venerat pransurus, serò venire dixit, ut jentaret, nimis tempori, ut pranderet:

> *Manè veni potiùs, nam cur te quinta moretur?*
> *Ut jentes, serò, Cæciliane, venis.*

Alii verò *septimam* faciunt, ex Galeno *Tract.* 3. Ὑγιειν. Ubi Telephum Grammaticum, in quibus diebus non lavabatur, ungi solitum brevi attritu, *pransum autem circa horam septimam*, ait. Nempe utebantur Sole, ut Plinius habet *lib.* 6. *Epist.* 16. frigidâ lavabantur, gustabant, dein prandebant. Alii verò impransi totum durabant diem, ut diximus. V. Salmasium *Not. ad Vopisci Tacitum.* At pueri, qui famem non ferunt, opifices, servi, viatores, quorum vires labore fractas refici cibo necesse, senes tandem & valetudine tentati, quater in die cibum sumsere: Nempe matutinam jejunationem, quam *Prandium* dixere prisci; mox *Prandium*, tum cœnam, tandem comessationem. Donec luxu & nequitiâ serpente, merenda, quæ, *Prandii* nomine & usu nondum introducto, prandii loco Veteribus erat, ei locum cessit. Et post prandium, quoniam à meridie ad vesperam jejunitas nimium longa videretur, intermedio tempore sumi cœpit. V. præfatum Rosinum *lib.* 5. *cap.* 26. Nec prætereundum, quod jam tetigimus, *antiquitus prandium idem cum jentaculo*: item *cum cœna fuisse*, docere Festum: quemadmodum voce Δεῖπνον Græcos modò *epulum* quodvis, modò *cibum matutinum*, modò *meridianum* seu *prandium*, modo *epulum vespertinum*, denotare, docet Cl. Suicerus *Thes. Eccl.* donec temporis tractu significationes hæ distingui cœperunt &c. Epulum quodvis certè significat, in illo Hesiodi, δεῖπνον κοινὸν, pro τροφὴ, i. *comedere*, & Balsamonis *ad can. IV.* Concilii Ancyrani, εἰδωλικὸν δεῖπνον, *convivium idololatricum.* V. hic passim.

Prandium Militare, apud Trebellium Poll. *in Gallienis*, *Dicunt enim* militare prandium (*quod dictum est prandium, ab eo, quòd milites ad bellum paret*) *à cinctis initum*: Grutero cum *Mensa militari*, apud Lampridium *in Heliogabalo* idem est, sicque dicebatur illi frugalior mensa, qua Imperatores olim soliti sunt suos Duces excipere. Casaubonus, cùm Romani, quoties aliquem invitarent, ad cœnam vocarent, Imperatorem contrà, *ad Prandium*, Duces suos invitare solitum, ait, idque esse appellatum *Prandium Militare.* Et quidem Mensa hæc parca & castrensibus tantùm cibis instructa fuit, usque ad Heliogabalum, qui *Romanorum Ducum primus hydrogarum publicè exhibuit, quum antea militaris mensa esset, quam postea statim Alexander reddidit*, Lampridius *in Heliogabalo.* Cincti autem huic prandio intererant Militares viri, cujus moris originem inde arcessit Salmasius, quòd, quemadmodum non licebat ad Imperatorem accedere Magistratibus, nisi cum insignibus suis; nec hominibus forensibus, nisi cum toga, ita nec militibus, nisi cum chlamyde & baltheo. Frustra ergo Pollio est, cùm *d. l.* à Salonini facto eam deducit. V. Salmasium *ad eum.*

Pransorium, Isidoro idem est cum promulsidario, quod vide infrà.

Pransus paratus, Prov. locutio, quæ quid indigitet, discimus ex Statio *Thebaid. lib.* 8. *vers.* 169.

> —— —— *mensas alimentaq; bello*
> *Debita.*

Nempe cibis largiùs sumtis fessorum corporum vires reparare soliti sunt milites, & novis sic belli laboribus præparabantur: quod receptum olim ubique discrimine insigniori imminente. Curtius *lib.* 3. *Currùm, ut soles, cùm ultimi discriminis tempus adventat, in sollicitudinem versa fiducia est.* — *Itaque corpora milites curare jussit, ac perinde tertiâ vigiliâ instructos & armatos esse.* Hoc est, *pransi parati* adessent. Petronius *Satyr. Hæc locutus gladio latus cingor, & ne infirmitas militiam perderet, cibis excito vires largioribus.* Ad quem locum V. Bourdelotii *Scholia*, ubi aliquot loca Homeri eam in rem laudat. Qualis inter alia ille versus apud Athenæum *lib.* 1. *cap.* 10.

> Οἱ δ' ἄρα δεῖπνον ἕλοντ', ἀπὸ δ' αὐτοῦ θωρήσσοντο.

V. quoque Diodorum Siculum *lib.* 11. ubi de Leonida & nobilissimis Spartanis. A militibus morem mutuò sumpsere alii, ut de Senatu Romano, cujus ipse pars fuit, scribit Dio Cassius *lib.* 73. laudatus Casp. Barthio *Animadvers. ad Papinium Statium d. l.* &c.

Prasina Factio, una ex quatuor Circi factionibus, à *prasino*, h. e. viridi intensissimo, seu porraceo, colore nomen habuit. Tertullianus *de Spectac. cap.* 9. *Aurigis coloribus Idololatriam vestierunt, & ab initio duo soli fuerunt, albus & russeus. Albus hyemi ob nives candidas, russeus æstati, ob Solis ruborem, voti erant, Sed postea tam voluptate, quàm superstitione provectâ, russeum alii Marti, alii album Zephyris consecraverunt: Prasinum verò Terræ Matri, vel verno: Venetum cœlo & mari, vel autumno.* In quas cùm tota Civitas divisa ac velut quadripartita esset, aliis uni, aliis alteri factioni faventibus, nec ulla pars Civitatis, ullusque hominum conventus reperiretur, in quibus certaminum tempore, de hujusmodi factionibus aut studiosissimè non disceptaretur, aut saltem sermo non haberetur, quemadmodum ex Plin. *lib.* 9. *Epist.* 6. & Martial. *lib.* 14. *Epigramm.* 34. videre est: non tamen ulla fuit, cui magis quàm *Prasinæ* faverent Romani. Non enim solùm Caligula ei apprimè addictus, *sic ut cœnaret in stabulo assiduè & maneret*, teste Suetonio *cap.* 14. & Nero, unde agitatorem *Prasinum* habuit, apud eund. *cap.* 55. & Dionem: Sed & major Romanæ civ. pars in eandem propensa fuit. Unde Juvenalis *Sat.* 11. *versu* 195.

> *Totam hodie Romam Circus capit & fragor aurem*
> *Percutit, eventum viridis quo colligo panni.*
> *Nam si deficeret, mœstam attonitamque videres*

Hanc Urbem, veluti Cæsarum in pulvere victis
Consulibus.

Quas in favendo contentiones inde ortas existimat Mercurialis *de Arte Gymn lib. 3. cap. 9.* quoniam Romanorum quorumlibet vestimenta quatuor duntaxat his coloribus texebantur, quorum proin quivis ei factioni, quæ sibi similem colorem profiteretur, potissimùm favebat. Aliud tamen videntur suadere illa Ovidii *de Arte lib. 1.*

Cujus equi veniant, facito studiose requiras,
Nec mora: quisquis erit, cui favet illa, fave.

Durarunt autem hæc studia, usque ad Justiniani Imp. Principatum, quo, ex *Prasinæ* & *Venetæ* factionum contentione, ingenti dissidio, atque hinc quadragies mille hominum clade obortâ, Factionum nomina abolita sunt, ut docet Zonaras, & ex eo Cuspinianus. Factionis *Prasinæ* agitatoris M. Aur. Liberi, meminit vetus Inscr. *M. Aurelio. Libero. Patri. &. Magistro. &. Socio. Domino. &. Agitatori Factionis. Prasinæ. Aurelius. Cæcilius. Planeta. Protogenes. ob. III. palmarum. hoc. donum. vovit.* Alterum extat monum. apud Onuphrium, in hæc verba: C. *Apulejus. Diocles. Agitator. factionis. russatæ. natione. Hispanus. Lusitanus. annorum.* 37. *mens.* 7. d. 24. *Primùm. agitavit. in. factione. alb. Acilio. Aviolâ. &. Cornelio. Pansâ. Coss. Primùm. vicit. in factione. eadem. M. Acilio. Glabrione. C. Bellicio.* Torquato. *Coss. Primùm. agitavit in. factione. Prasina.* Torquato. *Asprenate. II. &. Annio. Libone. Coss.* V. Thom. Dempsterum *in Rosinum Antiqq. Rom. lib. 5. cap. 5.*

Prasinæ, apud Jul. Capitolinum *in Maximino Jun. Monolinum de albis novem, reticulum de* prasinis *undecim, dextrocherium cum costula de hyacinthis quatuor* &c. smaragdi sunt. Nihil enim tam viride, quod smaragdo comparatum virere dici queat, uti Plinius alicubi habet; & chrysocollam smaragdumque ejusdem coloris esse, tradit Theophrastus: Chrysocollam autem probat Dioscorides, *τὴν κατακόρως πρασίζουσαν*, i. *saturè prasinam.* Plinius idem, summam commendationis esse in Chrysocolla dicit, ut colorem herbæ segetis lætè virenti quàm simillimum reddat: quem colorem *prasinum* Latini propriè vocarunt ex Græco. Unde *Prasini factio*, & smaragdus quoque *prasina*; quo modo etiam passim vocatur apud Anastasium. Sic Epiphanius, *Λίθος σμαράγδος, ὅτος καλεῖται καὶ πράσινος*, *Lapis smaragdus, qui vocatur etiam Prasinus.* Sed & colorem maris his attribuunt: Nam de smaragdis intelligit Martialis hoc versu,

Tres concolores fluctibus maris gemmas.

Et Plinius, *smaragdorum virens mare* &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 195. Uti verò Capitolinus, *albas*, h. e. margaritas, *prasinas* & *hyacinthos* jungit, sic apud Anastasium tria hæc gemmarum genera semper videre est simul & junctim posita; *in Leone* inprimis IV. *Circelli paria duo, habet gemmas pretiosissimas, albas numero decem & octo, prasinas octo, hyacinthinas quatuor.* Similiter, nulli licere in frenis aut baltheis, *margaritas, smaragdos aut hyacinthos*, aptare, in *Codice* legimus. V. Eundem *ad Capitolinum loco cit.*

Prasinum, apud Capitolinum *in Vero*, sub. *color*, *Amavit & aurigas, Prasino favens*: est *Prasina factio*, ut Suetonius vocat *in Caligula*, V. suprà *Prasina Factio.*

Prasum prom. hodie *Mozambicum*, V. Salmasium *ad Solinum pag.* 244. & in voce *Prassum.*

Pratella, vulgò *Preaux*, vetus oppidulum & monasterium Monachorum S. Benedicti Regulæ, ut vocant, subjectorum, in finibus Lexoviorum & in valle ad Riselam flum. propinquum Ponti Audomari. sed *Pratellensi* Abbatiæ Benedictinarum propius. Meminit *Pratellensis* Abbatis, cui à loco nomen, Order. Vitalis *lib.* 12. apud Valesium *Notit. Gall.* voce *Ulterior Portus.* Origo nominis à *pratellum* seu *pratum*, quod apud Monachos locum quoque sub dio notat, seu atrium, quod Claustri porticus cingunt in Monasteriis, Gall. *le Preau.* C. du Fresne *Gloss.*

Pratellia Lex, de ambitu lata C. Fabio & C. Plautio Coss. an„no U. C. 398. memoratur Livio, his verbis: De Ambitu à C. „Pratellio Tr. Pl. auctoribus Patribus tum primùm latum ad Po„pulum est; eaque rogatione novorum maximè hominum am„bitionem, qui nundinas & conciliabula obire soliti erant, compressam credebant. Verùm tacito pòst consensu abrogata illa videtur, quippe cùm petitores Magistratuum etiam in Provincias, ad Coloniarum & Municipiorum gratiam colligendam, accurrisse constet. V. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 8. *cap.* 19.

Pratum, cùm vox appellativè sumitur, quid significet, notum. Ex eo autem dictum est, quòd *paratum* ad fructum recipiendum; seu, ut ait Columella *lib.* 2. *cap.* 17 *quòd protinus esset paratum, nec magnum laborem desideraret.* Græcè λειμὼν, à verbo λείβω. *Prata enim relinqui debent in læto solo, vel irriguo, vel humido: eaq; aquâ pluviâ rigari viâ publicâ*, Plin. *lib.* 18. *cap.* 28. quo toto de *pratis* agit. Pauca hæc inde excerpere visum. Her„ba optima in prato trifolii —— secandi tempus, cùm spica de„florescere cœpit atque roborari —— noctibus roscidis secari me„lius —— Fuit hoc quoque majoris impendii apud priores. Cre„ticis tantùm transmarinisque cotibus notis, nec nisi oleo falcis „aciem excitantibus —— Justum est unâ operâ jugerum in die desecari, alligarique manipulos mille ducentos quaternum pon„do — Rursus rigari desecta oportet, ut secetur autumnale fœ„num, quod vocant cordum. Interamnæ in Umbria quater an„no secantur, etiam non rigua. Ter verò plerisque in locis, & „postea in ipso pabulo non minus emolumenti est, quam à fœno. „Armentorum id cura, jumentorumque progeneratio suum cui„que consilium dabit optimum, maximè quadrigarum quæstus. „ Gall. *Pré*, dicitur, unde illustri familiæ nomen, de qua infrà.

Pratum Longum, *Pralon*, Monasterium Virginum est in Lingonibus; cujus meminit Hadr. Valesius *Notit. Gall.* in voce *Lingones.*

Praxeas, adde: Sectatorum hinc ejus, qui *Praxeani* dicti, quosdam non tinxisse, *in nomine Patris & Filii & Spiritus S.* quosdam verò servasse formam in Baptismo Evangelicam, eosque, qui sic ab his baptizati essent, à Catholicis, ut verè baptizatos, fuisse receptos, docet Joann. Forbesius, ex Optato Milev. *lib.* 1. *cap.* 2. § 5. & Hieronymo *adv. Luciferianos*, V. eum *Instructionum Historico Theologic. lib. X. cap.* 2. §. 13.

Praxeon Liber, apud Hilarium *in cap.* 14. *Matth.* *Acta Apostolorum* sunt, Macer in *Hierolexico*: Græcè Πράξεις Ἀποστόλων. Sic enim liber hic sacer inscribitur, velut olim apud Gentiles *Acta* publica appellabantur, quibus ratio fidesque imperii gesti & Reip. administratæ constabat. Vix namque ullus nostræ Religioni liber est, qui veritatis doctrinam irrefutabilibus exemplis, & eam sequutæ historiæ fide tam luculenter explanet. Et certè præter Epistolas Apostolorum, quæ hæc duo miscent, nullus est. Unde in Pentecoste olim maximè, postmodum apud recent. Græcos à Dominica Paschæ usque ad Dominicam omnium Sanctorum, solùm lecta hæc *Acta*, quòd resurrectionem Christi planissimè doceant, uti videre est apud Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* voce Γραφὴ & Πράξεις. Interim Severiani & Encratitæ illa rejecerunt, Euseb. *Histor. Eccl. lib.* 4. *cap.* 27. Manichæi quoque, quoniam manifestè continent adventum *Paracleti*, i. Spiritus S. uti ait Augustinus c. *Adimant. cap.* 17. Contrà Andreæ, Johannis & Thomæ Πράξεις seu *Acta* iidem jactarunt Encratitæ, Apostolici item, Apotactici & XIV. mani, uti docet idem Suicerus voce Πράξεις. Alius est liber Πραξαπόστολος, & simpl. Ἀπόστολος recentioribus Græcis vocitatus, ut qui, præter *Acta*, etiam Epistolas complectitur, V. Joh. Meursium *Glossar.* plura verò ubi de *Apostolorum Actis.*

Praxibulus, Archon Athenis, Olympiadis 116. ann. 2. U. C. 439. quo Magistratum gerente Theophrastus librum *de Lapidibus* scripsit. Meminit ejus Plinius, ubi de minio, quod inventum ait XC. annis ante Praxibuli Magistratum.

Pré, seu *du Pré*, nomen illustris in Gallia Familiæ, quæ stirpis *le Jay* ramus est. V. suprà *le Jay.*

Precari, apud Papin. Statium *Thebaid. lib.* 12. *v.* 816.

Vive, precor, *nec tu divinam Æneida tenta*:

vet. Scholiasti, *Deos precari* exponitur, optimè. Sæpe enim verbum sic absolutè positum, *Deos orare* est, optimis Scriptoribus, uti vel ex Virgilio notissimum. Id a. difficile esse, agnovit Alcibiades, apud Platonem *Alcib.* 2. unde Socrates eum hoc ipso libro artem precandi docuit, quem proin περὶ Προσευχῆς, de *Precatione*, inscripsit: quemadmodum de Pythagora aliisque idem legimus. Et quidem ἁγνοὺς ἰχνοῦς, *puros*, ad orationem suos accedere, voluit Socrates apud Xenoph. *Memorabil. lib.* 3. *pag.* 778. Pythagoras μετὰ φωνῆς εὔχεσθαι, *clara voce precari*, apud Clem. Alexandr. 4. *Strom.* In rebus tamen maximè seriis clam precabantur. Statius *Thebaid. lib.* 6. *v.* 31.

—— *mox Numina supplex*
Affatu tacito juvenis Tegeæus adorat.

Cui rei benè applicat *Arcanum os voventium* Martialis Hispanus Doctor. Precabantur verò & Gentiles, pro Agrorum fructibus, in Negotiis publicis, aliisque vitæ necessitatibus, nec sine *Precatione* ullæ unquam cædebantur olim victimæ, aut Dii consulebantur. Plinius *lib.* 28. *cap.* 2. *Quippe victimas cædi sine precatione non videtur, referri ad Deos, ritè consuli.* Consulebantur autem Dii de rebus futuris & eventuris, ut Oracula Delphis: referebatur ad Deos, de rebus, quæ jam acciderunt, ut de portentis & prodigiis aliisque hujusmodi, quomodo essent expianda ac depellenda. Unde *referri ad Deos*, & *ritè consuli* distinguit Plinius, cùm aliàs Consul ad Senatum *referret*, qui etiam *consulere* dicebatur. Nempe non victimas cædebant, non referebant ad Deos, non ritè consulebant, sine precatione. Sed alia erant verba precationis, cùm victimas cædebant, ut extis inquirerent, quod dicebatur *impetritum*; alia, cùm solenne sacrificium faciebant, quo procurabantur ostenta & fulgura, quod *depulsorium*; alia porrò, quum aliquid vel aliquem Diis commendabant; quod *commendationem* vocat Plinius: alia, quum vota solvebant &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 585. Imò à *precibus* omnium rerum duxere auspicia. Plato *Epist.* 8. Ἀπὸ Θεῶν χρὴ πάντα ἀρχόμενον ἀεὶ λέγειν τι καὶ νοεῖν, *Omnibus in rebus sive docendis sive cogitandis semper principium à Diis sumendum est.* Neque pro se modo, sed & pro aliis, Deos adiere, ut de Æaco, Laodamia, Hypsipyle, aliis, discimus ex Ovidio *Metam. lib.* 7. *Fab.* 25. & *Heroidum Epist.* 6. & 13. pro Rep. inprimis ac Prin-

ac Prin.

ac Principibus, ex eodem, *Fastorum lib.* 1. *Tristium lib.* 2. *Eleg.* 1. &c. Idque manè plerunque ac vesperi, quod apud plerasque gentes fuisse usu receptum, testatur Plato *de LL. lib.* 10. *pag.* 665. Corpore ad Orientem ut plurimum, sed & ad alias nonnunquam cœli partes verso, uti videre est suis locis. Ut hac vice nihil addam de ritibus, quibus peractæ preces, ut *capite aperto, stantes, procumbentes ad venerandi aris, sublatis in cœlum manibus*; & mulieres *genibus nixæ, capillis passis, in terram prostratæ, crinibus humum verrentes*, aliisque humilitatis indiciis, quæ Numinis reverentia & sua cuique calamitas sponte fere & velut naturâ monstrante suggerit, eas peregerint: de quibus, si cui noscere lubet, Brissonius videri potest *de Formulis lib.* 1. *pag.* 39. & *seqq.* materiam hanc diligentissime exsequutus; Cui adde P. Fabrum *Agonistici lib.* 2. *cap.* 30. Tob. Pfannerum *Theologiæ Gentil. purior. cap* XVI. *tota de Invocatione*, Alios, nec non hic passim. De *Precibus* verò Christianorum vett. deque gestibus eorum inter orandum, *prævia inprimis manuum ablutione, clara voce & exultatione sub finem*; porro, *de ritu eorum precandi versùs Ortum, ad sepulchra* & processu temporis *pro sepultis*, item *de tempore precationis*, variisque *Precum* speciebus; tandem *de Adversariis precum*, Bogomilis, qui, omnibus aliis rejectis, solam recipiebant Orationem Dominicam, & Pelagianis, qui hanc ipsam impugnatum ibant, eversâ *Petit.* 5. & 6. sicut contrà Euchitæ nil nisi *precandum* asserebant, aliisque huc pertinentibus, fusè agit Cl. Suicerus *Thes. Eccl.* vocibus Εὐχή, Περιευχή, *alibi*: à quarum prima Εὐχολόγιον, liber est Eccl. apud Græcos, post tres Chrysostomi, Basilii & Præsanctificatorum Liturgias, continens *Preces* & ordinem Lychnici sive Vesperi, ordinem Sacramentorum, *Preces varias ad rerum var. benedictiones*, in mortuos varios ritus & cantica &c. V. & hic nonnuno loco.

Precaria, in Ecclesia Rom. est libellus seu Charta, quâ quis alodium seu prædium, ab Ecclesia sub annuo censu ad vitam utendum accipit, illud precario possessurus, ut est in *Capitul.* Caroli M. *lib.* 7. *cap.* 104. Interdum tamen, ex pacti conventi Legibus, longius *Precaria* extendebantur, ad *quartum* nempe, ut apud Godefridum Monachum S. Pantaleonis in *Chron. Ann.* 1168. legitur, & ad *quintum* hæredem; hujusmodi *Precariarum* seu *Præstariarum* (namque & sic dicebantur, à *præstare*, quod est mutuò dare, Gall. *prester*) Chartas Formulasque aliquot, exhibet Car. du Fresne in *Glossario*. Variæ autem erant *Precariarum* leges, inter quas illa, ut de quinquennio in quinquennium renovarentur, ne ex silentio aliqua præscriptio posset obtendi, in *Capitulis* Caroli C. *tit.* 6. *pag.* 8. Sed & earum aliæ erant, quæ ab ipsis Ecclesiis, seu ipsis Præsulibus fiebant, aliæ quæ Regiâ auctoritate. Sæpe enim à Regibus *Precarias* facere cogebantur Ecclesiæ, ut, quæ inde proveniebant, in subsidium exercitus impenderentur: quo pacto non solùm ab Ecclesiis & Ecclesiasticis auxilia subinde ad bella sua & Regni necessitates exegere, sed & per ejusmodi *Precarias Regias* pleraque Ecclesiarum prædia in Laicorum manus transiere, dum qui iis donati erant, nequicquam obstante lege prædictâ, lapsu temporis non in precarium, sed in beneficium Regium illa possidere cœperunt. V. eundem fusè de *Precariis* disserentem *d. l.* ut & Macros Fratres in *Hierolexico*. At *Precatio*, in eadem Communione, dicitur Oratio, quæ à Presbytero ante Epistolam in Missa dicitur. Amalarius in *Eclogis de Officio Missæ editis* à Stephano Baluzio: *Episcopus quidem post primam orationem, quam* Precationem *nominamus, sedet versùs populum & Presbyteri cum eo* &c. apud Eund.

Precatores, dicti sunt Hæretici, per Syriam olim latè diffusi, ex Messalianorum secta, qui prætextu *precum* continuò fundendarum, alia omnia exercitia, pro nihilo habentes, propriis operari manibus, qui tum laudabilis Monachorum mos erat, jejunare item, detrectabant. Iidem divinam Essentiam corporis oculis conspici posse dictitantes, frequenter subsultabant, calcare se Dæmonia jactantes, ac digitos ad modum collimantis figurabant, Diabolum hoc modo se transfigere, asserentes. Ob quæ deliria *Enthusiastæ* quoque vocitati sunt. Adhæsisse iis in Occidente etiam nonnullos, patet ex libro Augustini, quem *de Opere Monachorum* inscripsit. Hujus sectæ quidam, cùm ad Abbatem Sylvanum in Monte Sinai venisset, Monachosque ibi operantes invenisset, increpuit eos his verbis, *Quare operamini escam, quæ perit? Maria autem optimam partem elegit.* Abbas vero cum eum in cella sua solitarium cum libro relictum ad prandium non vocasset, illi, se neglectum postea querenti, aptè respondit, *Quia tu spiritualis es & optimam partem elegisti, tibique prom non indiges, sicut nos, qui carnales sumus, & ideo manibus nostris laboramus, vocare te non ausus sum.* Quibus verbis confusus miser, erroris mox pœnitentiâ ductus, veniam ab Abbate petiit, cui ille iterum appositè: *Ergo & Martha necessaria est*, respondit. Domini. Macer in *Hierolexico*. V. quoque in *Adelphiani, Euchitæ, Psalliani, Sathaniani* &c.

Precatoriæ Sphærulæ, seu calculi, quibus Christianorum nonnulli in *precando* utuntur, Petrum Erem. auctorem habent, V. ibi. Earum meminit Polydorus Virgilius *de Invent. rerum lib.* 5. *cap.* 9. ubi inquirens, *quis primus orandi modum docuerit*, postquam egit de oratione Dominica, ex Ruffino, ostenditq; modum, ex verbis Domini, Johann. *cap.* 4. *versu* 24. hæc postea subdit, de more invecto, & tunc temporis jam dudum usitato: *Cæterùm, ut rationem cum Deo habere possemus, quoties ipsam dominicam precem cum Angelica salutatione recitaremus, est modus orandi postremò inventus, per calculos, ut ita dicam, ligneos, quos modò precularias, modò Paternostros vulgus appellat. Hi numero quinquaginta quinque ita ordine distinguuntur, ut post denos singuli majusculi affigantur filo, sunt enim perforati &, quot insunt, toties Dominicam precem, quot illi, toties Angelicam salutationem, ut numerum inveniendo recitent, seque symbolum brevius inserant. Et id Deiparæ Virginis Psalterium nuncupant — Hodie tantus honor ejusmodi calculis accessit, ut non modò ex ligno, succino & corallo, sed ex auro argentoque fiant, suntque mulieribus instar ornamenti & hypocritis præcipui fucosæ bonitatis instrumenti.* Hactenus ille. V. quoque infrà in voce *Rosarium*. Simile quid de Tunquinensibus legimus, apud Jo Bapt. Tavernier *Descr. hujus Regni*, sed calculos illorum centenos esse, scribit Auctor.

Preces Primariæ, in *Charta* Caroli IV. Imp. ann. 1350. à Marqu. Frehero editâ, & apud Gobelinum Personam in *Cosmodromio æt.* 6. *cap.* 94. dicitur jus, quod habet Imperator coronatus, ex antiqua consuetudine, in omnibus Cathedralibus Ecclesiis, atque etiam Monasteriis, per Germaniam, unius Canonici pro arbitrio nominandi, quem Collegium recipere tenetur. Quod, per diœcesim Spirensem & Wormatiensem, in Rupertum Com. Palatinum Rheni Wenceslaus Imp. transtulit A. C. 1376. uti legitur in *Charta* hujus Imperatoris, apud Car. du Fresne *Glossar.*

Prederia, apud Rollandinum *Chron. Paduano lib.* 1. *cap.* 12. machina bellica, quæ *Petraria* aliis, V. ibi.

Prelum à *premo*, pressorium fuit, *premendis* vestibus, & præcipuè sericis, ut validius niterent, & splenderent ex pressura, adhiberi solitum, cum *cippus* soli Togæ umboni serviret, ut rugas & plicas, quibus umbo structus & contabulatus erat, in sua sede contineret, ac constringeret. Quæ duo proin confundentes, pluribus refellit Salmasius *ad Tertull. de Pallio cap.* 5. V. quoque eum *ad Solinum pag.* 1049 & suprà voce *Prelum*.

Premere, apud Statium *Thebaid. lib.* 8. *versu* 568.

—— tum auro phaleras auroq; sagittas
Cingulaq; & manicas (ne conjuge vilior iret)
Presserat ——

ornare est veteri Scholiasti. Quæ locutio videtur ex eo deducta, quòd arcis & pressoriis Vett. vestimentis formam servare consueverunt, de quo suprà aliquid, plura verò apud Casp. Barthium *ad Claudianum*. Sic Val. Flaccus *lib.* 2.

Illi: servati genitoris conscia sacra
Pressit acu, currusq; pios ——

Aliàs, *insequi, instare, proximè urgere.* Statius idem *Thebaid. lib.* 5. *versu* 247.

—— Vis nulla arcere furentes:
Hac sequere ò miseranda. premunt, *aderuntq; moranti,*
Et mecum fortasse cades ——

Propriè de Venatoribus. Virgilius *Georgic. lib.* 1.

Ingentem clamore premes ad retia cervum.

Et *Æn.* 1.

Aut spumantis apri cursum clamore prementem.

Porrò, *strictim examinare*, ut exprimatur veritas. Idem Statius *Thebaid. versu* 318.

inania busta
Plange meum, si fortè premant ——

Qua notione Maro quoque verbo sæpe utitur. Etiam *vincere, superare*, apud Statium rursus *Thebaid. lib.* 6. *versu* 34.

Exemplo famulas premis &c.

Ut alia significata inpræsens omittam, de quibus V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Papinium Statium passim*.

Prensare, quid? V. suprà ubi de *Candidatis*.

Presbyter, Hebr. זקן Zaken, i. *Senior*, nomen titulusque eminentioribus olim, adeoque Præfectis Juridicis Israelitarum jam per intervallum Legis dationem in Sinai antevertens, tribui solitus & quidem his inprimis, uti vidimus supra voce *Judex*. Unde *Presbyterorum Israelis* tam frequens mentio, Exodi *cap.* 3. *v.* 16 & 18. *cap.* 4 *versu* 29. *cap.* 12. *versu* 21. &c. Quos Philo nuncupat Δημογέροντας τοῦ ἔθνους, *Presbyteros* seu *Seniores gentis*, de *Vita Mosis lib.* 1. Et die pridiano ante consilium Jethronis, de instituendis Judicibus, congregatos esse legimus, *cap.* 18. *versu* 12. cunctos *Presbyteros Israel*, quos convivio excepit Jethro. Usurpatur sc. ut notissimum tunc dignitatis generalis nomen *Presbyter*, cujus antiquioris etiam inter Ebræos ipsos ejusmodi usus vestigia deprehenduntur, jam Abrahami temporibus, ut videre est Geneseos *cap.* 24. *versu* 2. ubi Eliezer Damascenus, qui *servus Presbyter* Abrahami vocatur; Genes. *cap.* 15. *versu* 2. *filius gubernationis domus ejus*, i. gubernator seu præfectus, dicitur. De Josepho dein legitur Genes. *cap.* 50. *versu* 6, ascendisse eum ad sepeliendum patrem suum, & ascendisse cum eo omnes servos Pharaonis, *Presbyteros* seu *Seniores domus ejus & cunctos Presbyteros Terræ Ægypti*. Unde apparet, tum apud alias gentes, tum apud Hebræos, nomen hoc pro dignitatis titulo jam antiquissimis temporibus fuisse in usu. Quod etiam mores statum post Mosen, ante-

tiorum velut ex seculorum consuetudine, recepti sub lege, circa Presbyterorum, quæ apud Israëlitas creationem (per manus impositionem, quæ *Semica* illis, fieri solitam) ac denominationem satis superque vincunt. Alios nempe in dignitatem *Docendi ac Ligandi* seu *Inhibendi*, & *Solvendi* seu *Permittendi*, id est, casus conscientiæ & dubia sacra resolvendi, seu velut Doctoratûs Theologiæ universæ, creabant. Alios, in Theologiæ capitum aliquot tantùm particularium explicandorum, quæ דברי יחידים vocitata, facultatem creabant, velut in Doctoratus Theologiæ limitibus singularibus circumscriptis dignitatem. Alios (quod frequentissimum) causas qualescunque cognoscendi potestate donabant, Doctores sic eos Juris simul ac Theologiæ creantes. Aliis denique, causis aliquot tantùm, velut pecuniariis, sed non capitalibus, permissis. Non tamen, ut ita ex ipsa tali creatione Judiciariam inde sibi quis potestatem nancisceretur, quam ex creatione ipsa sola actu posset exercere, sed ut solùm capax ita fieret præfecturarum Juridicarum, atque ut inde in Judicum Collegia ac Synedria, sive Magnum sive Minora, ritè posset cooptari. Ex recepta autem tum ante tum post legem a Mose latam *Presbyteri* notione, pro eo qui inter suos sapientiâ & dignitate præcellentior esset, illud Mosis Exodi *cap.* 19. *versu* 7. *Et venit Moses & convocavit Presbyteros Populi*, vertitur in Paraphrasi Hierosolym. *Sapientes Israel*: Ut quamplurima in Pentateucho loca omittam. Quò inprimis pertinet Lex, Levitici *cap.* 19. *v.* 32. ubi זקן seu *Presbyter* significantiùs, pro eo, qui sapientia & dignitate eminentior esset, qualiscunque interim ætatis esset, occurrit: *Coram canitie consurge & honora personam* seu *vultum senioris* seu *Presbyteri*. Hinc, velut ex receptissimo ab intima tunc antiquitate usu, notio *Presbyteri* ista habetur, in loco illo illustri de Synedrii Magni institutione, Numerorum *cap.* 11. *versu* 16. &c. ubi Deus Mosi ait, *Congrega mihi septuaginta viros, è senioribus seu Presbyteris Israel, quos noveris esse Seniores seu Presbyteros Populi*: De quibus Philo, Οἱ τῷ ὄντι πρεσβύτεροι ἐκεῖνοι γίνονται, ... *Qui revera non fiebant Presbyteri* (ritè non creabantur in munus ei designatum) *sine participatione Spiritus sapientissimi illius*, qualis Moses erat, qui eos elegit & avitque. Unde etiam tam *Synedrium Sapientum*, quàm *Presbyterorum*, dicti sunt. &c. Pro corporibus verò ac cœtibus in prisco illo tempore Presbyterorum, Græci substituunt tum ante, tum post Legem datam, vocem Γερουσίας, à γέροντες, i. *Senes* seu *Seniores*, h. e. Presbyteri; quæ synonyma: cùm comparativa pro absolutis non raro usurpari, etiam Quintilianus dicat *Institut.* 9. *cap.* 3. Unde & Virgilius *Seniorem* pro *Sene* dixit, *Æn.* 6. de Charonte,

Jam senior, sed cruda Deo viridisque senectus.

A' *Presbyteri* vero usu Judaico, etiam vocabulum Πρεσβυτέριον, *Presbyterium*, natum est; cujus duplex notio: Altera qua dignitas ipsa ac officium Presbyteri, quod varium erat pro varia ejus creatione, significatur. Quo modo sumitur in illo Josephi adversus Appionem *lib.* 2. παρὰ τῶν νέων τιμὴν ... *Ab Juvenibus honorem exhibendum, ubicunque Seniorum dignitas reperitur*. Unde in Christianismum primitivum eadem vox ac notio (simul cum vocis *Presbyteri* usu frequentissimo, ut ex N. T. liquet) sumta est, adeoque *Presbyterii honor*, & *manus imponere* εἰς πρεσβυτέριον, *ut Presbyterio quis fungatur*. Syn. Ancyr. *can.* 18. *in Cod. Eccl. Univ.* 38. Euseb. *Histor. Eccl.* 6. *cap.* 7. &c. Et *in Presbyterio filios generare*, apud Innocentium I. *in Decretis cap.* 23. est, postquam Presbyter quis creatus fuerit. Altera, qua eadem vox *Presbyterorum* ordinem, cœtum seu consessum, congregationem aut collegium qualecunque denotat, ut Lucæ *cap.* 22. *versu* 66. συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ, *congregatum est Presbyterium Populi & Principes Sacerdotum & Scribæ & duxerunt illum* εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν, *in Synedrium* seu Consessum *suum*. V. quoque Actor. *cap.* 22. *versu* 5. Quo sensu etiam postea inter Christianos vox non rarò occurrit, ut ex *Constitutionibus* Apostolicis dictis *lib.* 8. *cap.* 16. Synodo Ancyrana, *Epistolis* Ignatio tributis, Cypriano, Aliis, liquet. Nempe licet & sic interdum dicti sunt quidam ex eo tantùm, quòd negotiis aliquot forensibus aut quasi (ut Leviri renuntiationi) lege sacrâ præstitutis, haud impares reperirentur, quod Seldenus ostendit *Uxor. Ebraic. lib.* 1. *cap.* 1. tamen ut plurimum *Presbyterorum* nomine salte.. illi veniebant, qui solenniter creati ac constituti juxta morem erant, ut in Synedria cooptarentur Judicesque fierent, aut Theologiæ Doctores ordinarentur. Hinc duravit per Judaismum *Seniorum Judæorum* mentio C. *tit. de Judæis l.* 15. ut & *Synedriorum utriusque Palæstinæ*, ac *Presbyterorum*, C. *Theodos. lib.* 16. *tit.* 8. *l.* 2. 13, 14, 29. Et ex vetustissimo illo harum vocum apud Ebræos usu & Presbyterorum constitutione solenni, usurpantur itidem utræque in Judaismo Apostolorum reformato, seu Christianismo ex Judaismo sub illis nascente. Nimirum uti Ebræis non credentibus sui, ita credentibus seu Christianis sui *Presbyteri* jam creabantur, qui etiam *Ecclesiæ Presbyteri* dicti, Actor. *c.* 20. *v.* 17. & Jacobi *c.* 5. *v.* 14. fitque prima mentio eorum in Ecclesia Christiana Actorum *cap.* 11. Quantum verò *Gerusia* seu *Senatus* nomen, id in Fœdere N. semel habetur, pro Seniorum, in Politia Judaica, ordine, sed nunquam pro cœtu aliquo Fidelium seu Christianorum. Nec sanè, ut ad Christianismum attinens, occurrit in eodem Fœdere vox *Presbyterium*, nisi I. Tim. *cap.* 4. *versu* 14. *Noli negligere donum, quod in te est, quod datum est tibi per prophetiam* μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου, *cum impositione manuum Presbyterii*, ubi tamen Πρεσβυτέρου i. *Presbyteri*, non pauci legi volunt: ut sensus sit, *quod tibi datum est, per Prophetiam cum manuum impositione, quâ creatus es Presbyter*. Maximè, cùm Paulus ipse, alibi de eadem gratia sive dono in Timotheo loquens, 2. Epist. *cap.* 1. *versu* 6. dicat expressè, ὅ ἐστιν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου, *quod est in te per impositionem manuum mearum*, quod quidem sonat, quasi Paulus ipsum creasset, non Presbyterorum cœtus aliquis, nomine *Presbyterii* significantius inter Christianos tunc notus. Nam Presbyterum unicum, alium creare potuisse, ex more Hebræorum, qui tum viguit, vetusto, receptum erat; modo id fieret intra terram Sanctam, & bini alii creationis actui interessent: quam libertatem creandi postmodum ita sub Christianismi initia, seu tempore Hillelis Senioris Principis Synedrii M. temperatam esse, ajunt Magistri, ut sine licentia Principis Synedrii M. creandus inde esset nemo, nec ab ipso Principe, sine præsentia Patris Synedrii, nec a Patre, sine præsentia Principis. A' quibus tamen restrictionibus Apostoli, divino jussu, etiam extra Terram Sanctam, Evangelium annuntiaturi, liberi erant, qui proin in Asia minori, Creta alibique, *Presbyteros*, seu Pastores, Episcopos Doctoresque Theologiæ Christianæ, passim instituerunt &c. Hactenus Seldenus, infra laudandus. Uti autem Israelitis ac postea Christianis, sic aliis quoque Gentibus, suos fuisse *Presbyteros*, ex Scriptoribus patet. De Ægyptiis suprà diximus. *Presbyteri Midianitarum & Moabitarum* memorantur Numeror. *cap.* 22. *versu* 4. 7, 8. ubi iidem, qui legati ad Bileamum venerant, dicuntur *Principes Moab*. Sic cùm Josuæ tempore non pauci Cananæi, è Phœnicia in Africam fugientes, ibi sedes fixissent, ut linguam, ita & mores suorum avitos secum illuc afferentes, ad posteros transmiserunt. Apud eos autem postmodum diu usurpari solitum scimus ipsum זקנים *Presbyterorum* seu *Seniorum*, nomen, pro eorum quibus constabant cœtu. V. Procopium *Vandalicorum lib.* 1. Hinc expressa Carthaginiensium Γερόντων mentio, apud Aristotelem *Politic. lib.* 2. *cap.* 9. quorum tamen in numerum diserte ait adscitos, ... *qui eligi mer. rentur magis quam qui ætate Seniores essent*. Hinc etiam ejusdem gentis Γερουσία erat seu *Senatus*, ut ipse idem ibi & Livius *lib.* 30. *cap.* 7. Ejusdem item collegas *Seniores* nuncupatos esse testis est, tum in rebus Annibalis Livius *lib.* 36 *cap.* 60. tum apud eum Aristo Tyrius, qui profugus in tabellis, supra sedem quotidianam Magistratus suspensis, scripserat se *privatim ad neminem, publicè ad Seniores*, mandata habuisse. Ubi Livius, *ad Seniores seu Senatum*, inquit, *vocabant*. E' quibus Senioribus *Suffetes* eligebantur, qui apud Pœnos, tum ut Consules præerant, tum ut Judices omnimodas controversias, cognoscebant: quemadmodum & Romæ Consules è Senatoribus selecti *Senatorum* quoque nomine, cui illud Consulis velut innitebatur, gaudebant. Pariter apud Persas vetustissimos notio ac usus *Presbyteri* seu *Senioris*, quem Γεραίτερον nuncupat Xenophon *Cyropæd. lib.* 1. *Pir*, in plur. *Piran* & *Pirenai*, Pentateuchi versio Tavvasiana seu Persica. Vox etiam Γέροντες, *Seniores*, ut jam olim per Orientem ad *Optimates* Græcorum designandos usitatissima, Homero adhibetur, ut in Achillis scuto. *Il.* σ.

—— —— —— οἱ δὲ Γέροντες
Εἵατ' ἐπὶ ξεστοῖσι λίθοις ἱερῷ ἐνὶ κύκλῳ.
—— —— —— *Seniores*
Sedebant in politis lapidibus sacro in circulo;

alibique sæpius. Qui eodem sensu Δημογέροντας habet, *Il.* γ. ubi de Populi Trojani Optimatibus. Γερόντων Lacedæmoniorum, meminit iterum Aristoteles *d. l. cap.* 7. & Plutarchus *in Lysandro*. Cretensium *Seniores* idem Aristoteles habet *d. l. cap.* 8. ut & Crotoniatarum, Malchus seu Porphyrius in *Vita Pythagoræ*: Samiorum Πρεσβυτέρους memorat Jamblichus, *de Vita Pythag. lib.* 1. *cap.* 5. Et Γερουσία Nicæna haberi existimatur, in vet. *Inscr.* inter schedas Busbequianas repertâ, apud Gruterum *in Thesaur. pag.* 1096. 5. De Γερουσίαις Alexandrinorum, sonat *l.* 19. *C. Theod. lib.* 10. *tit.* 10. Quinetiam vetustum Γερόντων eorumque Synedrii apud Græcos nominis usum, exhibet priscum marmor Smyrnâ pridem in Angliam allatum, ubi assignatis cuidam posterisque ejus ab Artemidoro quodam fundi aliquot partibus, in usum sepulchralem, adjicitur,

ΕΑΝ ΔΕ ΤΙΣ ΤΟΛΜΗΣΕΙ
ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΑΙ ΤΙ ΕΞ
ΑΥΤΩΝ ΩΔΗΠΟΤΕ ΤΡΟΠΩ
ΑΠΟΤΙΣΕΙ ΤΩ ΣΕΜΝΟ-
ΤΑΤΩ ΣΥΝΕΔΡΙΩ
ΤΩΝ ΕΝ ΣΜΥΡΝΑ ΓΕ-
ΡΟΝΤΩΝ ΑΥΡΓΥΡΙΟΥ
ΔΗΝΑΡΙΑ ΔΙΣΧΙΛΙΑ ΠΕΝ
ΤΑΚΟΣΙΑ.

Cui concors est marmor unum & alterum Arundellianorum, ut ibi videre est. In Arabum porrò tam Orientalium, quàm Africanorum, scriptis nomen *Alsheich* seu *Xeque*, i. Senioris seu Presby-

byteri, obvium est, ut diximus voce *Alsheih*. Sed & in *Historiis* eorum occurrit *Senex κατ' ἐξοχὴν* dictus, pro supremo Magistratu, apud Antoninum *Histor. part.* 2 *tit.* 17. *cap.* 9. § 7. alibique non rarò. Quod ad Occidentem notius nihil est, quam illud de *Senatoribus* à Romulo institutis *Senatuque* Romanorum, de quo alibi dicemus. Nec cuiquam ignotum, in Italia, Gallia, Hispania, *Seniores* dici omnes illos, qui dignitate, honore aliisque excellunt. Beda quoque, ubi de Earconberto Cantuariorum R. eum idola destrui & jejunium Quadragesimale observari, per regnum suum, *Principali auctoritate* præcepisse dicit, A. C. 640. Anglosaxonica versio substituit, *Senioratus* seu *Senioratus sui* auctoritate: ut alia transiliam. Cùm verò hactenus *Presbyteri* & *Senioris* voces pari passu ambulaverint, discrimen inde ortum; quòd *Presbyteri* vox jus natalium suorum primigenium, in Christianismo Ecclesiastico eruere cœpit; altera vero illa *Senioris* & Barbaro-Latinè & per linguas Provinciales, in Christianismo Politico, *Domini* significationem, à temporibus vetustissimis, nacta est. Qua de re V. plura apud Johan. Seldenum *de Synedriis Vett. Ebræorum lib.* 1. *cap* 14. & *lib.* 2. *cap.* 7. *ubi de Presbyterorum, apud Hebræos, Ordinatione ac de Presbyteris Ecclesiæ Christianorum primitivæ, aliisq. hus pertinentibus fusè disserit*, ut & supra in voce *Ordinator*. In Ecclesia Christiana, ut hoc addam, *Presbyteri* iidem primitus cum Episcopis, dicebantur, quibus prædicatio Evangelii commissa: his ex populo adjuncti, ut custodes essent disciplinæ Ecclesiasticæ, eodem nomine insignes erant, V. de utrisque Apostolum 1. Tim. *cap.* 5. *versu* 17. Successu temporis *Presbyteri* Episcopis inferiores facti sunt, & nomen ad Sacerdotes restrictum, ut docet Malthus in *Byzantinis*, & Critopulus *Confess. Eccl. Or. cap* 11. ubi hic præcipuum eorum munus fuisse τὸ τῶν μυστηρίων ... τοῦ θείου λόγου διακονίας, *Sacramentorum administrationem & Verbi ministerium*: cætera cum Diaconis habuisse communia, ait. Ordinabantur autem ad hoc munus ab Episcopis, sed non ante annum 30. more ex Judaismo retento, cujus ... cum sic expo... *Euchologium pag.* 84. & *seqq.* ipsis verò alios ordinare non licebat, Chrysostomus *Homil.* XI. in 1. *ad Tim.* quanquam non penitus olim fuisse ab ordinationibus exclusos, patet ex antè dictis. Porrò in conjugio vivere non prohibebantur, uti docet Cl. Suicerus voce Γάμος, quem Vide pluribus hanc in rem, vocibus Ἐκλεκτὸς & Πρεσβύτερος, ubi inter alia, in Eccl. Alexandrina, ex quo Arrius Ecclesiam turbavit, *Presbyteros* docendi populum jus perdidisse, observat: uti de habitu eorum veteri Salmasium *ad Pallium Tert.* c. 1. de vocis verò usu in citeriore Ecclesia, hic infra, ubi de variis *Presbyterorum* in Ecclesia Latina Græcaque generibus. Non omittendus tamen hic locus, de Evaristo Papa, circa Trajani tempora, Alfonsi Ciacconii in *Pontif. VI. Hic Titulos in urbe Roma divisit Presbyteris, ut unusquisque sua parœciæ terminis distingueretur*. Nempe *Tituli* voce, præter alia, veniebat *Inscriptio* qualiscunque, quâ res, cui affixa erat, meliùs prætereuntibus innotesceret. Livius *Dec.* 4. *lib.* 10. ubi de Templo Larium permarinorum, à M. Æmilio, dedicato, *Supra valvas*, inquit, *Templi Titulus cum ... fixus est*: dedicationis causam sc. continens. V. quoque Plin. *lib.* 7. *Epist* 29. Alios. Hinc à Christianis mos adoptatus, atque ex hac origine demum, etiam hodieque, Ecclesias ipsas prædiaque illis assignata in jure Pontificio ejusque formulis, passim denotant *Tituli*; ut in Cardinalium Presbyterorum *Titulis*, nominibus illorum adjici solitis, aliisque id genus quamplurimis, licèt inscriptionum in Ecclesiis usus vetus desierit aut rarò adhibeatur. Indeque apud Prudentium *Peristephan. hymn.* 2. *Titulum figere Martyris*, & *Ibid. hymn.* 6.

Parte alia Titulum Pauli via servat Ostiensis.

Idem autem Titulus, verba sunt Baronii *ad Martyrol.* 26. *Julii*, *quod Memoria seu Ecclesia*. Et dein, *Romæ obtinuit usus loquendi ubi, ut non omnis Ecclesia Martyrumve Memoria Titulus diceretur: ...insigniores Ecclesiæ, quibus præficerentur Cardinales Presbyteri*. Sed inolevit plerumq; ut ordinatus etiam quilibet ἀπολελυμένως seu *absolutè*, id est, citra specialem Eccl. Monasterii, Martyrii, cui inserviret, designationem, *Ordinatus* diceretur *sine Titulo* seu *non titulatus*, Ivo *Decret. part.* 6. *cap.* 26. Unde *Titulari* verbum: Et in formulis Ordinationis Presbyterorum, *in Titulum S. Petri*, *in Titulum S. Albani*, id genus alia frequentissimè occurrunt, atque etiam hodieque sunt in usu ex veteri more, quem interdum locutiones ejusmodi non tam sequuntur, quàm planè deludunt; tametsi idem, quod decreverant Patres Chalcedonenses (ordinationis istiusmodi χειροτονίαν irritam pronuntiantes *Can.* 6. & *Dist.* 70. c. 1.) instauratum sit in Concilio Placentino *Dist.* 70. c. 2. sub Urbano II. Legitur etiam, circa A. C. 166. illud è Pii I. Epistolis, *Presbyter Pastor Titulum condidit*, *Epist.* 34. cujus mentio quoque in Martyrologio Romano Jul. 26. &c. Plura hanc in rem V. apud eund. Seldenum *de Synedriis Vett. Hebræorum lib.* 3. *cap.* 15. §. 4. Neque verò *Presbyteri* solùm, sed & *Presbyteræ*, Græcis Πρεσβύτιδες occurrunt in vet. Ecclesia, quæ mulieres cæteras ad vitam honestè instituendam hortabantur, &, quia supra cæteras mulieres sedebant in Ecclesiis, προκαθήμεναι hinc dicebantur, abrogatæ *can.* 11. Synodi Laod. de quibus iterum V. Suicerum vocibus Προκαθημένη & Πρεσβῦτις &c.

Presbyterorum in Ecclesia præsertim Lat. & Græca varia genera.

α. Presbyteri *Agrorum* & *ruris*, apud Zachariam *in Epist. ad Pipinum cap.* 4. iidem sunt cum Chorepiscopis, quos vide *suprà*. β. *Presbyter Assistens*, qui Episcopo sacra facienti adest, de cujus munere, V. *Ceremoniale Episc. lib.* 1. *cap.* 7. γ. *Presbyteri Cardinales*, dicti *Parochiales*, V. *Cardinales*. δ. Presbyteri *Cathedrales*, in Concilio Emeritensi *can.* 12. memorati, dicebantur, qui ex Parochiis ab Episcopis in urbem matricem evocabantur, ut illorum operâ in sacris obeundis ac componendâ diœcesi commodiùs uterentur. Hi, Presbytero in Parochiis suis constituto, cui annuum dabant stipendium, reliquas obventiones sibi reservabant. ε. *Presbyteri Civitatenses*, & *Diœcesani*, in Conc. Agath. *can.* 22. dicuntur, qui in Civitatibus, & in Diœcesibus seu Parochiis, munia sua exequuntur. ζ. *Presbyter vel Sacerdos Domesticus*, apud Agobardum Lugdun. *de Privil. & Jure Sacerdotii cap.* 11. dicitur is, qui manet in familia Proceris alicujus. Ejus enim ævo *ex increbuerat consuetudo impia, ut planè nullus inveniretur ——— qui non domesticum haberet Sacerdotem, non cui obediret, sed à quo incessanter exigeret licitam simul atque illicitam obedientiam, non solum in divinis officiis, sed & in humanis* &c. Hinc Presbyteri *Magnatum & Procerum* tales dicti; qui quòd sub nullius Episcopi disciplina esse viderentur, *Acephali* quoque nuncupati sunt: Sed Concilium Cabilonense *can.* 14. eos sub Episcoporum obsequium revocavit. Sed & interdum Magnates ipsi servis suis, quos literis imbui permiserant, libertatem ut *presbyterarentur*, coramque iis, quoties liberet, Missam & Horas Canonicas celebrarent: omnique mandatis obedirent, concessisse leguntur, quod auctoritate Synodorum confirmatum esse, tradit Auctor Fletæ *lib.* 2. *cap.* 51. §. 7. η. *Presbyteri Forastici* seu *Pagenses*, Martino Braccar. *capite* 56. dicuntur, qui sunt in agris: πρεσβύτεροι ἐπιχώριοι, in Concilio Neocæsar. *can.* 3. θ. *Presbyteri Forenses*, iidem cum prioribus: quo nomine illi inprimis veniunt, qui ex aliena Diœcesi seu Ecclesia sunt, in Synodo Rom. sub Leone IV. A. C. 853. *can.* 39. ι. *Presbyteri Inductitii*, in Concilio Rom. sub Innocentio II. *cap.* 10. seu *Conductitii*, Concil. Remensi A. C. 1148. *can.* 10. opponuntur *propriis Sacerdotibus*. κ. *Presbyter Localis*, in Concilio Valent. Hispaniæ A. C. 524. *can.* 6. *in locis certis ordinatus vel loco alicui addictus*, opponitur *Presbytero Diœcesano* seu Parocho, in Concilio Toletano III. *can.* 20. De his Concilium Chalced. *act.* 15 *can.* 6. statuit, nullum Presbyterum vel Diaconum ordinandum, εἰ μὴ ἰδικῶς ἐν ἐκκλησίᾳ πόλεως, ἢ κώμης, ἢ μαρτυρίῳ, ἢ μοναστηρίῳ ὁ χειροτονούμενος ἐπικηρύττοιτο. *Presbyter ad Ecclesiam intitulatus*, appellatur apud Leonem IV. *de Cura Pastor.* λ. *Presbyteri Magnatum & Procerum*, V. suprà *Presbyter Domesticus*. μ. *Presbyter Missalis* seu *Missæpresbyter*, Presbyter ordinatus, qui Missam dicit. ν. *Presbyteri Parochiales*, in *Epist.* Zachariæ Papæ ad Pippinum *cap.* 1. Græcis οἱ ἐνορίτες Πρεσβύτεροι, iidem cum Curionibus, de qua voce V. *suprà* ξ. *Presbyteri Peregrini*, apud Gregorium M. *lib.* 3. *Epist.* 18. iidem cum *Forensibus*, ut patet ex *Charta* Adalberonis Episc. Virodun. A. C. 1135. apud du Fresne, *Constituimus ergo, quatenus eandem Ecclesiam cum atrio Abbas & Fratres liberè & quietè possideant, ne aliquis forensium Presbyterorum, sine jussu, vel concessu Abbatis, aliquando de eis se intromittat.* ο. *Presbyteri Plateæ*, apud Hebræos dicti sunt, qui ob ætatem simul & qualemcunque rerum scientiam, è vulgo delecti (reliquis multo inferiores nec omnino solenniter ordinati) creabantur tum in Synedriis Triumviralibus, non publicè per urbes pagosque constitutis, sed quæ à privatis sive per compromissum, velut in arbitros, in causis etiam jurisdictionis contentiosæ, civilibus eligebantur; tum in iis, quæ actibus aliquot forensibus quidem, sed jurisdictionis tantùm voluntariæ, pro arbitrio eorum, quorum intererat, adhibebantur; ut in solenni renuntiatione Leviri &c. Johann. Seldenus *de Synedriis vett. Ebræorum lib.* 2. *c.* 7. §. 3. π. *Presbyter Populi*, in *Actis* Murensibus *pag.* 8. & 41. idem cum *Plebano*. ρ. *Presbyteri Priores*, V. Gregorium M. *lib.* 5. *Epist.* 12. σ. *Presbyteri Procerum*, V. suprà *Presbyter Domesticus*. τ. *Presbyter Secularis*, in *Charta vet.* A. C. 1241 opponitur *Presbytero Religioso* seu Monacho, in *Histor.* Prioratus S. Martini *pag.* 499. υ. *Presbyteri Vicani*, in Concilio Turon. II. *can.* 4. qui per vicos dispertiti sunt. φ. *Presbyteri Viæ*, apud Ebræos, V. suprà *Presbyteri Plateæ*.

Presbyter Johannes, nomen Regum Tartariæ Magnæ Nestorianorum, quod Marcus Paulus Venetus, cui omnem illius tractus notitiam debemus, primus in Europam ex Asia reversus transtulit; e quo id reliqui hauserunt ac innumera de illo Presbytero Johanne confinxerunt: præcipuè Johannes Mandevil. Ex hoc dein errore mirum est, quot alii fluxerint: dum quidam Imperium ejus in media Africa, alii in extrema Asia, collocabant. Sed nec minus in nomine dissidium. Dressero enim *Discursu de Statu Eccl. & Relig. in Æthiopia, sub Pretioso Johanne*, qui Geographiæ Mich. Neandri est subjunctus, Presbyter Johannes est *Johannes Belul*, h. e. *altus* sive *pretiosus*. Jos. Scaligero vox

hæc deducta est à Persico *Preste-Chan*, i. *Homo Apostolicus* sive Christianus: Hornio *in Orbe Politico Part. IV.* *Preste Chan*, exponitur *Rex mancipiorum*: Andr. Casparo Mullero, *Præstegani* est *Cham Christianus*, quia *Preste* commune Christianorum in Oriente nomen est; cui accedit Beemannus *in Tract. de Dignitatibus Illustr. pag.* 60. &c. In qua sententiarum varietate mirè fluctuatus Hornius, hunc *Presbyterum Joannem*, in Asia, locat, *in Orbe Polit. d. l.* in media verò Africa, in *Orbe Imper. pag.* 460. ubi sic habet: Ab anno, C. 1100. jactari à peregrinantibus per Europam cœpit, esse in remotissimis terris potentissimum Regem Christianum nomine Presbyterum Johannem. Sed de loco concordare non potuerunt — Id in universum vulgus credebat, regionem illam omni modo felicissimam esse, ibi prata semper virentia & nullo labore quæsitas dapes, ibi Elysios Poëtarum campos, ut fabula illa in Proverbium quoque abierit, quo Belgæ hodieque florentissimum regionis statum vocant *Paep Jans lant*, pro quo Germani dicere solent *Schlaraffenland*. Tandem circa annum 1500. detectus error & repertus in media Africa ille tamdiu quæsitus Presbyter Johannes: Cujus quidem nomen, ex Persica voce Prester Chan, i. Rex Mancipiorum, deductum, quòd mancipia Abyssina toto Orbe frequentissima sint. Ipsi Æthiopes quatuor nominibus appellant Imperatorem suum. 1. *Belul gian*, i. lapidem pretiosum ac præfectum. (Dresserus habet, Johannem Belul, h. e. *pretiosum & altum*, quod tamen & ipsum nomen Hottingero suspectum est) 2. *Haie*, *i. electum*, *cùm in solio Regio collocatur* &c. V. suprà ubi de *Abassia* & *Abyssinis*. Ipse tandem *in Arca Noæ pag.* 394. ex Godigno, in priorem sententiam relabitur, & in Asia hunc Principem statuit. Carolo du Fresne, ita appellabatur in India longè lateque imperans, quòd genus duceret à quodam *Johanne Presbytero* Nestoriano, de quo agit Albericus *A. C.* 1145. qui *Coirem Cham*, harum regionum Principe, cùm Franci Antiochiam obsiderent, extincto, Principatum invaluerat. De eo Gaufredus Vosiensis *Part. I cap.* 65. *Primo loco ponatur excelsus ille Johannes, qui regnis imperans magnis humilitatis causâ* Presbyteri *sibi nomen aptavit: hujus Principatus diversarum copias rerum, qualiter repleres ipsi serviunt Reges, & de Archipresbyteratu, vel qua de causa Pater ejus, Quis & ut Deus, dictus est, Epistola Manueli ab eo directa prodit breviter.* V. quæ de hoc Principe observavit idem du Fresne, *in Observ. ad Joinvillam p.* 89. 90. & plura apud Gregorium Abul Farajum *in Hist. Dynastiarum pag* 280. Sanutum *pag.* 254. Alios, ut & infra, ubi *de Pretioso Johanne.*

Presbyterales Epistolæ, in Eccl. Rom dicuntur, quæ ab Episcopis dantur iis, qui in aliena diœcesi, ad *Presbyteri* dignitatem, promoveri cupiunt. *Vetus Formula MS.* ex Pithœanis. *Amore Christi mihi devincta illa Abbatissa ill. Per. Illius. Ausi non fuimus* presbyterales *tare duabus obstantibus causis, nec nam indicentum, juxta Canones, Pontificis sit manu, cum testimonio boni operis retro acta vitæ datu dis subscriptum, nec testes habuit curam, qui dignum pro eodem ad Sacerdotium subeundum praeberent testimonium*, apud Eund.

Presbyterium, adde: Carolo du Fresne magis est, pars Ædis sacræ, in qua *Presbyteri* consistunt & sacræ liturgiæ vacant, Græcis Βῆμα unde Presbyteri, quòd ibi consistendi jus haberent, οἱ ἀπὸ τοῦ βήματος dicti sunt, Gregorio Naz. uti idem du Fresne observavit, *in Descr. Ædis Sophianæ num.* 49. in quam etiam sententiam Eustathius Presbyter in *Vita S. Eutychii Patr. CP. num.* 99. ὅσοι τοῦ βήματος καὶ ὅσοι τῆς κλήρου dixit. Ἄδυτον vocatur in Synodo Rom. sub Eugenio II. *cap.* 33. Quod quidem cancellis fuisse à reliqua Æde distinctum, supra vidimus, ubi de *Cancellis*. *Titulus* idem interdum Latinè; qua voce & sacella Templorum, quæ aliis *Cubicula*, nonnullis venire, unde *Titulatorium Altare*, h. e. alare, vel capella, in majori Ecclesia, monet idem voce *Titulus*. V. & suprà *Presbyter*. Sed & *Presbyterium* in Ecclesia Rom. dicitur donativum, quod Romani Pontifices, maximè cùm inaugurabantur, distribuere solebant, fortè quòd ratione *Summi Presbyterii seu Papalis dignitatis*, effundatur; quemadmodum Donativa Consulum ὕπατικα & ὑπατεία appellata sunt, quod ab iis initio Magistratus spargerentur. De eo sic Dominic. Macer *in Hierolexico*. Donativum, quod novus Pontifex in ejus coronatione facere solebat, in Lateranensi Ecclesia, singulis Cardinalibus, quibus in eorum mitra duo scuta aurea cum duobus grossis argenteis immittebat, & aliis Episcopis ac Præsulibus unum aureum scutum, & unum argenteum grossum dabat, ex *Ceremoniali* Rom. Pergit dein, Sic fortasse appellabatur, quia intra Presbyterium distribuebatur, sive quia ad Consistorium hoc donativum spectabat, nam Consistorium Presbyterium dicebatur —— Ob eandem rationem Presbyterium dicitur serica bursa illa, in qua viginti quinque Julii antiquæ monetæ inclusi præsentari solent ab Archipresbytero Vaticanæ Ecclesiæ Pontifici, quando ibi solenniter celebrat, pro Missa bene cantata, ut in Ceremoniali dicitur, quam solet deinde Papa Diacono Cardinali, qui Evangelium cecinerat, tradere, & is ejus Caudatario erogare. Quo ritu verò Cardinales Præsulesque *Presbyterium* accipiant, à Pontifice, exponitur in *Ceremoniali Rom.* ex *MS.* Vaticano, apud Raynaldum *ann.* 1271. *de Consecr. PP. Venit ad aliquem locum præparatum decenter & ibidem cuilibet Cardinali & Prælato Presbyterium.* Et ipse *Papa sedet in pede & quilibet Cardinalis & Prælatus vadit coram eo & flexis genibus extrahit sibi mitra. Cardinalis sive Prælatus mitram & tenet apertam ante Papam & ipse ponit illam pecuniam, quam dat ei in uno cyfo argenteo Camerarius & quam dicit liber Cameræ, qui vocatur Polypticus, & ille, qui recipit pecuniam in mitra, osculatur genu domini PP.* &c. Sed & ad Imperatorias sparsiones vox extenditur. Clemens IV. agens de Coronatione Imperatoris, apud eundem Raynaldum *ann.* 1311. *num.* 13. *Consuevit autem Imperator larga* presbyteria *omnibus exhibere, quibus ea, cùm coronatur, summus Pontifex largitur, videlicet Episcopis, & Diaconis, Cardinalibus, Primicerio & Cantoribus, Subdiaconis Basilicanis & Regionariis* &c. Quod *Roga* quoque dicebatur, V. *ibi*. De usu autem vocis *Presbyterii* prisco, supra in *Presbyter*.

Pressorium, apud Ugutionem, Græcis πιεστήριον, V. suprà in voce *Prelum*, & verbo *Premere*.

Pressus Color, apud Tertullianum *de Pallio cap.* 3. *Imo omni conchylio* pressior, *qua colla florent*; Latinè dicitur, qui aliis *satur*us aut *saturatus*, Græcè ὑπομελὰς, quo nomine intensiorem colorem & minimè dilutum appellant. *Myrteum* & *Pressum* eundem faciunt Servius & Isidorus, *Myrteum, quem in purpura pressum vocamus* Myrteus autem color Porphyrio, medius est inter flavum & nigrum. Sic Plinius genus quoddam silis *pressum* vocat, quod cæteris erat fuscius & quo Pictores utebantur ad picturæ umbras: *Tertium genus est* pressum, *quod alii Syriacum vocant, ex Insula Syro, jam quidam ex Achaja. quo utuntur ad picturæ umbras.* Idem de Sinopide, *Quæ magis cæteris rubet, utilior abs in idem pretium ejus, quæ* pressior *vocatur, & est maximè fusca*. Servius *ad illud Georg.* 3. *Spadices glaucique: quos phœniciatos vocant pressos, myrteos.* Nempe utrique idem color, subfuscior vix & saturatior. Eundem Græci σκοτεινὸν, ὄρφνινον, μέλανα, ἀμαυρὸν, Latini *oneratum* dixere *plenum*, *adstrictum*, *austerum*, *improbum, superbum* &c. quas voces, si placet, vide, & plura hanc in rem, apud Salmasium *ad Solinum pag.* 344. & 345. In purpura inprimis id *pressum* dicebatur, quod obscurius erat & fuscius, in rubro item, ut rubricæ genus *pressius*, apud Plin. Idem *pag.* 1157. Aliàs *Pressa vestis* splendens intelligitur, quia splendor est de *pressorio*, apud eundem Salmasium *ad Tertull. d. l.*

Pretiosa rogus inferendi ritus, memoratur Statio *Thebaid. lib.* 6. *versu* 207.

—— non unquam opulentior illic
Ast è cinis, crepitant gemmæ, atque immane liquescit
Argentum, & pictis exsudat vestibus aurum.

Quem morem antiquissimum fuisse, ait vetus Scholiastes: ortum inde, quòd Inferis rem divinam facientes solebant crateras cum libamentis flammis injicere, habet Servius *ad Æn.* 6. *Diis superis tantùm libabant. Inferis verò sacrificantes etiam vasa in ignem mittebant.* Hinc cum suis gemmis cadavera nobilia cremata, docet Propertius *lib.* 4. *El.* 7. cum vestibus pretiosis, Alii, quorum partem post Libitinarios Scriptores, illustrando dicto Statii loco contulit Thom. Dempsterus *Comm. ad Corippum*. Hodieque, in Oriente inprimis, multo in usu. Sed & de Israelitarum Regum sepulchris, Davidis inprimis, talia habet Josephus passim, cujus rei alia in illa gente, Deo sacrâ, ratio fuit, uti dicemus, ubi de *Sepultura*, V. quoque hic passim alibi. Aliud quid *Pretiosa* est, apud Scriptores Ecclesiæ Rom. uti videbimus infrà in voce *Prima*.

Pretium, apud Papinianum *lib. Responsor. tit.* 3. *in LL. Luitprandi R. Longob. tit.* 60. §. 1. *alibique passim*, compositio seu mulcta est pecuniaria homini imposita, qui alterum occiderat, secundùm ejus æstimationem seu secundùm ejus natales. Alia enim erat Presbyteri aut Viri nobilis, alia servi aut hominis inferioris, æstimatio ac pretium. *Pretium Nativitatis* dicitur, *in Anglicanis*. Unde *Natus ad* 4. *vel* 14. *libras* dicitur is, cujus pretium nativitatis est totidem librarum, in *LL. Henrici I. cap.* 74. & 76. V. Car. du Fresne *Glossar.* ubi etiam de *Pretio Nuptiali* seu *Uxoris*, in *LL. Burgund.* i. dote; *de Pretio Regio*, seu jure, quod Regi & Domino competit, res promercales comparandi certo & definito pretio: de *Pretio Sepulchri*, apud Hibernos, quod ex bonis mobilibus defuncti cedebat Ecclesiæ, in qua humabatur: vacca nempe, equus, vestimentum & ornamentum lecti &c. varia habes. Addo saltem, *pretium* hominis Saxonibus *Weram* item *Weregildum* dictam, & quidem apud eos, Anglosque, ut & alias nationes Septentrionales, Nobilis seu *Thaini* æstimationem 20. libr. villani 100. solidorum fuisse &c. V. eundem, voce *Wera*, ut & infrà in *Thrymsa*.

Priamus, cogn. Gordiani Jun. apud Jul. Capitolinum *in Vita ejus*, *Mulierum cupidissimus: habuisse enim decretas sibi concubinas* XX. *& II. fertur. Ex quibus omnibus ternos & quaternos filios reliquit; Appellatusque est* Priamus *sui temporis, quem vulgò jocantes, quòd esset naturæ propensioris,* Priamum *sæpe vocitarunt.* Datum nempe ei id cogn. est, ob multitudinem liberorum, quâ celebris apud Homerum aliosque Poëtas, Priamus fertur.

Priantes, apud Solinum *cap.* 10. *in vett. editionibus*, ut & apud Plinium, pop. Thraciæ. qui Herodoto Βριάντες. V. *Briantes*.

Priapus,

Priapus, adde: Si qua subsit Historia, facilè credi potest, uti Tarquinii Romæ pulsi sunt, ob vitiatam Lucretiam, ita quoque virum quempiam Principem in exilium esse actum, ob fœdas libidines, quibus salacissimo *Priapo* visum fuit comparari. Sed enim non ejusmodi potuisset conferri *Priapo*, nisi antea hic pro Deo sic cultus fuisset. Sic autem cultus est antiquissimis jam temporibus, sub nomine *Baal-Phegor*, ab Arabiæ populis Moabitis atque Midianitis, Numer. *cap.* 25. *versu* 2, 3, 6. quo nomine certum est Solem fuisse adoratum, cùm & *Priapi* nomine Sol venerationem invenerit: quorum utrumque veteres habent Auctores. De priori ita Hieron. *in Os. lib.* 2. *cap.* 9. *Beelphegor, idolum Moabitarum, quem nos Priapum possumus appellare.* V. eundem *l.* 1. *c. Jovinian.* & Isidorum *Origin. lib.* 8. *cap.* 11. Posterius quod attinet, variis id argumentis astrui potest. Namque Orpheus seu Onomacritus *Hymnis* seu *Initiis* eum πρωτόγονον celebrat vocatque μέγαν αἰθερόπλαγκτον, item πυριφαῆ ἥρωα: ac mox de eodem subjungit,

— — — — Κατὰ κόσμον
Λαμπρὸν ἄγων φάος ἁγνόν, ἀφ' οὗ σε Φάνητα κικλήσκω
Ἠδὲ Πρίηπον ἄνακτα
— — — — *Per mundum*
Emicantem ducens lucem, à qua te Phaneta voco,
Atq; Priapum *Regem.*

Postea dicitur & πολύσπορος: quemadmodum Πρίαπον Grammatici dictum ajunt, quasi πρεπόμενον τὸ σπέρμα, quod optimè soli, unde vis omnis seminatrix, convenit. Idem eo confirmatur, quòd *Priapus* idem ac Ægyptiorum Horus, is autem idem ac Sol, Suidæ: quo etiam cognoscimus, cur *Priapus*, h. e. Horus sive Sol, manu unâ sceptrum, alterâ rubentem illum ac pedalem teneat fascinum, ut alia omittam. Sic igitur Baalphegor sive *Priapus* nihil aliud fuerit, quàm seu Naturæ, seu Cœli, seu Solis vis generatrix, cœlitus sese diffundens per universum Orbem, maximeque sese exerens, tum in plantis, unde & in hortis simulachrum *Priapi* constitui solitum: tum in animalibus, etiam hominibus, Unde nuptur æ ad Mutinum Titinum, cui ædes ad murum Mustellinum in Veliis fuit teste Festo, olim deducebantur, ut à Numine generationis Præside, post fœdos quosdam ritus, vim & ipsæ generandi adipiscerentur, V. Arnobium *l.* 4. Augustinum *de Civ. Dei l.* 4 *cap.* 11. Lactantium *l.* 1 *cap.* 20. Origenem *Numer. Homil.* 20. &c. Sacra quoque & figura utriusque fœdissima conveniebant: putanturque eadem fuisse, quibus præerat Maacha, mater Regis Asa: qui eam ab hoc removit officio ac Numinis illius turpissimi simulachrum combussit, cineresque projecit in torrentem Chedron, 1. Regum *cap.* 15. *versu*: & 2. Paralipom. *cap.* 15. *versu* 16. V. Hieronymum *loc. cit.* Nec obstat huic sententiæ, quòd Athenæus, *Priapum* non Apollinem esse ait, sed Bacchum *Saturnal. l.* 1. Namque non *Priapus* modò, sed & Bacchus quoque, idem est ac Sol. Sed *Priapum* quando vocarent, universè spectabant generationem omnium rerum, maximeque plantarum & animantium, cùm verò Bacchum nominarent, particulatim attendebant maturationem liquoris in vitibus, sive uvarum & vini productionem, V. Gerh. Joh. Vossium *de Idol. lib.* 2 *cap.* 7. *toto.* Nec vero rusticum tantùm hoc Numen, sed & marinum, navigationibus præpositum fuisse, ex Leonida patet *Anthol. lib.* 1. *cap.* 56. *Epigramm.* 4.

Τῇδ' ὁ Πρίηπος ἐγὼ ναύταις ... λιμενίτας.
Hac Priapus *ego impero, portubus præfectus,*

Quod confirmat Antipater Sidonius, & Marcus Argentarius, vetus itidem Epigrammatophorus. Unde à Satyro Thyillo antiquo Poëta λιμενορμίτης & λιμένων δαίμων: ab Archia παρὰ φύλαξ: à Theæteto ἐρμησίτης vocatur: cui aræ, ceu littorali Deo, id est, Portumno aut Neptuno, erigi solebant: Agathiâ Scholastico teste,

Ἐρμείτης πρηνῆ ... Πρίηπον.
Portuum Præfectis in aris Priapi, &c.

Verùm communiori Poëtarum sententiâ, Hortorum reique rusticæ Præses fuit: Hinc λαχάνων φύλαξ Perito, *Anthol. cap.* 12. *Ep.* 88. ἐμῶν κληματίδων φύλαξ, Luciano, φυλακὴν σύκων ἔχων, Argentario; φυτῶν φρουρός, Antistio dicitur. V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosini Antiqq. lib.* 2. *cap.* 20. Nec tamen, quæ de navigatione diximus, non Soli quoque facile aptabuntur.

Epitheta varia Priapi.

Baal phegor, apud Moabitas ac Midianitas dictus est.
Bacchus, apud Athenæum.
Κλημάτων ... φύλαξ, i. *Palmitum aridorum custos*, Luc.
Λαχάνων φύλαξ, i. *olerum custos, Anthol.*
Λιμενίτας, λιμενορμίτης, λιμένων δαίμων, *Portuum Præses ac Genius*, Poëtis.
Mutinus, cujus fascino insiderent, ut conciperent, fœminæ olim ... gebantur.
Phanes, à φαίνω, *luceo*, quod Solis proprium.
Φυτῶν σωτήρ, i. *frutices servans*, Poëtis.
Πάρα φύλαξ, i. *transituum Custos*. Ibid.
Res turpis seu turpicula, quæ e collo pueris suspendebatur olim ad Caprimulgum, Striges & Sagas abigendas. Cujusmodi Fascinum ex ære è Musæo Parentis exhibet Casp. Bartholinus: et & alios ex lapide Lazuro, corallio, crystallo Laur. Pignorius in *Mensa Isiaca.*
Titinus, V. Festum & Augustin. *loc. cit.*

Priapus, cogn. Gordiani Jun. per convitium à vulgo detortum, ex *Priamus*, ut vidimus. Apud Juvenalem, *Priapus vitreus*, poculum est in obscœnam figuram formatum; cujusmodi poculis qui bibebant, *Drillopotæ*, ex δρίλλος, *verpa*, & πόω, *bibo*, dictos esse, Scholiastes ejus notat. In *Histor. Australi A. C.* 1289. machina bellica hoc nomine occurrit, an quòd rotis aptata, partis, quâ viri sunt, speciem referret, uti *canones* hodierni; an quia Gallica vox *engin*, pro membro viri & machina, vulgò usurpatur, unde vox *Ingenium*, de qua suprà, uti de *Priapis marinis*, Vossius de *Idol. lib.* 4. *cap.* 12.

Vandaliæ Principes.

Pribislaus I. filius Buthues, Herulorum Regis, cum fratre Nicoloto, quorum uterque Idololatra & Christianorum persecutor, Canuto Dano, qui patrui illorum filios regno pepulerat, à suis occiso, rerum potitus est. Verùm à Rugiis captus, & in custodia mortuus est: quemadmodum & Nicolotus, ab Henrico Leone & Alberto Urso, toto penè regno exutus & in prælio occisus est.

Pribislaus II. filius Nicoloti præfati, ultimus gentis Rex, à Pomeranis restitutus, cum Henrico Leone memorato, qui Patrem pepulerat, acre bellum gessit: in quo ipse quidem Henricus victus & Adolfus Comes Holsatiæ cæsus est, interim tandem *Pribislaus* in ordinem redactus, parte ditionum regnoque titulo cessit, & Ducis nomine assumto, baptizatus Doberanense Cœnobium fundavit Rostochiumque condidit: demum A. C. 1215. in ludis Equestribus equi casu extinctus. Pater fuit Henrici cogn. *Burvini*, qui belli ruinas aliquas restauravit: ex hoc Avus Johannis, Nicoloti, Burvini & *Pribislai*, qui Parchumi dominus Gentili superstitioni solus adhæsit, sed absque prole extinctus est. Phil. Jac. Spenerus *Sylloge Geneal. Histor. in Fam. Vandal.*

Pridianæ Dapes, in sacris Conviviis vetitæ, Exodi *cap.* 12. *v.* 10. ubi de Convivio Paschali, *Ne relinquite quidquam ex eo*, (i. ex Agni carne) *usque ad matutinum tempus, sed si quid reliquum erit, comburite.* Quod ad alia quoque Convivia sacra extensum. Sic de Manna dicitur Exodi *cap.* 16. *versu* 19. *Nemo ex eo quidquam relinquat usque in crastinum.* Et de Sacrificio Eucharistico, Levit. *cap.* 22. *versu* 30. *Eodem die illud comedetis, nec ex eo quidquam reliquum facietis ad usque manè.* Ita etiam Levit. *cap.* 7. *versu* 15. Nisi quòd *versibus* 16. & 17. excipitur votivi & voluntarii sacrificii caro, quæ poterat in posterum diem servari: at in tertiam diem quod supererat, comburebatur. Simile quid Romæ observatum Macrobius narrat *Saturnalium lib.* 2. *cap.* 2. *Sacrificium apud Veteres fuit, quod vocabatur Propter viam. In eo mos erat, ut si quid ex epulis superfuisset, igne consumeretur. Hinc Catonis jocus est. Namque Albidium quendam, qui sua bona comedisset & novissimè domum, quæ ei reliqua erat, incendio perdidisset, Propter viam fecisse dicebat, quod comesse non potuerit, id combussisse.* Imò nec in sacris solùm, sed & in privatis conviviis quoque Vett. *pridianas dapes* aspernabantur. Unde ἕωλος, i. τὸ εἰς ἕω λειπόμενον, quod in Auroram usq; relinquitur: Suidæ idem est, quod ψυχρὸν, μάταιον, ἀνωφελὲς, ἄτονον, *frigidum, vanum, inutile, invalidum*, Metaphorâ à cibis sumtâ, qui in crastinum servantur. In frugalitatis tamen argumentum, de Augusto, affertur à nonnullis, quòd *pridianas* & semesas dapes altera quoq; die apponi jusserit &c. His verò Legibus, sacris cibis, consultum voluit Deus, ut ne corrumperentur nec in profanos usus cederent. In Agno inprimis cavendum fuit, ne aut ejus λείψανα discessuros Israelitas onerarent, si auferrentur, aut Ægyptiis essent ludibrio, vel canibus prædæ, si domi relinquerentur. Forsitan etiam reliquiæ istæ, ab Israelitis servatæ, cessissent, in objectum idololatriæ quo modo serpens æneus: cùm Deus per Agnum non minus miraculum patrasset, quàm per serpentem. Quibus incommodis non potuit meliùs prospici, quàm Agni reliquiis, i. carnes, pelle & ossibus, igne consumtis. Sam. Bochartus *Hierozoici Part. I. Lib. II. cap.* 50. *ubi de Agno Paschali.*

Priego, nomen illustris in Hispania Familiæ, quæ Cordubensis priùs, inde Suarezia, Stirpis ramus est. V. supra ubi de Fam. de *Corduba.*

Prima, Maximi Aug. mater. Jul. Capitolinus in *Maximo & Balbino. Maximo pater fuit Maximus — faber ferrarius — Hunc suscepit ex uxore* Prima *nomine. cui fratres quatuor* &c. Sed Regium cod. *ex uxore prima Ncari nomine*, præferre monet Casaubonus *ad h. l.*

Prima, sub. Hora, dicitur in Ecclesia Rom. primum ex Officiis Eccl. diurnis, quod ad ortum Solis peragitur recitaturque, in memoriam Christi resurrectionis, uti communiter Canonistæ in *cap.* 1. *de celebr. Missæ*: qua de re sic Dominic. Macer. *Quamvis sancti Patres Christum mediâ nocte resurrexisse dicant; fuisse tamen ipsum sanctis mulieribus revelatum summo manè existimatur, quo instanti temporis Christum execrabilibus sputis fœdatum & alapis percussum, atque ad Pontium ductum fuisse. Rupertus meditatur, in Hierolex.* Ad hanc Horam versiculus positus, *Pretiosa* dicitur, in *Bulla* Urbani V. apud Soresinum *de capp. S. Petri & Pauli p.* 8. &

9. *Quatenus anni die, post primam & pretiosa, teneantur omnes* —— *Quatenus post mortem D. N. Papæ, post pretiosa statim loco prædictorum teneantur cantare, De profundis* &c. Idem, voce *Pretiosa.*

Prima Libamina, dicebantur in sacrificiis Veterum setæ, quas, post precationem solennem immolationem & libationem, inter cornua victimæ manu evulsas, Sacerdos in ignem projiciebat: quo facto conversus ad Ortum, obliquum cultrum à fronte victimæ ad caudam ducens, tandem victimam, Diis exhibitam & dedicatam, jubebat jugulare Ministros: qui, quod mactarent eas, *Cultrarii* ac *Victimarii*: item *Popæ* & *Agones* dicebantur. Jo. Rosinus *Antiqq. Rom. l. 3. cap. 33.*

Primæ, dictæ olim provinciæ, quibus Metropoles obtigerant. Secundùm Sirmondum enim ad Sidonium *l. 7. Epist. 5.* Provinciæ olim, cùm simplices essent, postea Principum nutu dividi cœperunt, ortumque inde, ut aliæ *primæ* dicerentur, aliæ *secundæ*, aliæ *tertiæ* & ita deinceps, pro numero provinciarum. *Primæ* verò appellatæ, quibus Metropoles obtigerant, quæ totius provinciæ ante divisionem caput erant; unde eidem nata! *Primatum* origo, cùm primarum provinciarum Metropolitani, Primates essent reliquarum ejusdem nominis provinciarum. Camdenus verò in *Brit. p. 94. 3. edit.* ait se observasse, Romanos eas semper provincias *primas* vocasse, quæ Romæ propiores &c.

Primæ Domus, apud Papinium Statium *Thebaid. l. 1. v. 201.*

—— *spatiis hunc omnia juxta*
Primæq;, Occiduæq; domus, atq; usta sub omni
Terra atq; unda die ——

Et Silvarum l. 1. in Soteriis Rutilii,

Occiduas primasq; domos & Sole sub omni;
Permeruit durata manus ——

Orientalem Mundi plagam denotant. quæ cur hoc nomine indigitentur à Poëta, enarravit jam olim Cælius Rhodiginus *Antiqq. Lection. l. 1. c. 10.* V. quoque Barthium *Anim. ad Papinium d. l.*

Primanorum Legio, memoratur Capitolino in *Clodio Albino.*

Primarum Partium Servus, apud Cic. *pro Flacco*, V. suprà in voce *Partes.*

Primas, qui primas partes tenet: unde *Primates*, apud Wipponem *in Conrado Salico*, *Wormatiæ conveniunt cuncti primates*, i. Proceres. Sic *Primates Judæorum*, qui antea Patriarchæ dicti, quorum abolitum nomen sub Theodosio Juniore, citatur *L. 29. Cod. Theod. de Jud. Primates Palatii*, in *L. Willigoth. Primates regionis*, in *Prágmat. Sanct.* Justiniani; *Primates Urbium, Vicorum, Castellorum*, in *Cod.* prælato non semel. Atque hactenus vox in Ecclesia ignota: unde & Johannes Evangelista & Apost carpit, *primatum ambientem Diotrephen*, ὁ φιλοπρωτεύων αὐτῶν Διοτρέφης &c. *Epist. 3. versu 9.* Tum enim nullum inter Presbyteros Episcoposque discrimen. Hinc ad Titum *cap. 1. v. 5.* constituuntur oppidatim Presbyteri, qui *versu 7.* vocantur *Episcopi*, & Petrus *Compresbyter* alloquitur Presbyteros, *1. Petr. cap. 5. vers. 1* quos *versu 2.* jubet *invigilare non coactè, sed libenter*, &c. Idem apertè testantur. Hieronymus, Ambrosius, Chrysostomus, Augustinus & recentiores alii plurimi, de seculis Apostolico propioribus: quibus si aliquod inter hos discrimen fuit, fuit id *primatus* ordinis, ut primus concederetur locus Presbytero seu ætate, seu ministerio, primo, quemadmodum & Judæorum Synagogæ suos seu προεστῶτας seu Præsides habebant. Exinde paulatim mutata est *Primatus* ratio; sic ut, qui antea illum ordine obtinebant, deinde electione primi constituerentur; quò deventum esse, refert Ambrosius, *ob reliquorum Presbyterorum imperitiam*: Hieronymus verò *ad tollenda Schismata*, factum esse testatur, *ad Titum cap. 1.* quæ ambo fortè concurrerunt. Ne verò Episcopus frustra & solo nomine prior videretur, potestas & cura Ecclesiæ, quæ antea penes omnes Presbyteros steterat, ab eo tempore illi fermè soli demandata: inprimis ipsi soli jus ordinandorum Presbyterorum datum est, ad consilium tamen eorum & societatem, *ut simul cum Episcopo ordinarent etiam Presbyteri & in thronis sederent*, teste Epiphanio. Uti autem Clero superior factus est Episcopus, sic cum primi Episcopi pares essent & à communi Concilio Ecclesiæ ejusdem provinciæ per Synodos regerentur; dein Metropolitanorum quoque seu Archiepiscoporum nomina nata sunt. Imo, pluribus provinciis sequenti ævo a Constantino in unam Diœcesim redactis, supra Metropolitanos constitui cœperunt Patriarchæ seu *Primates*, *Exarchi Diœcesium* dicti, uti pluribus docet Franc. Burmannus *Synops. Theolog. Christ. lib. 8. cap. 13. Part. I.* & Jo. Casp. Suicerus *Thes. Eccl.* voce Ἔξαρχος. Unde *Primates Diœcesium*, apud vet. Interpretem Latinum *can. 9. & 17. Conc. Chalcedon.* & *Præsules omnium Sacerdotum in partibus suis*, in *Appendice Cod. Theod. Constitut. 3.* appellantur. Ex quo dein profluxit nova ista *Primatus* significatio, (priùs enim & Metropolitani *Primates* dicti fuerant) quæ postea in alteram abiens sola deinceps obtinuit, apud Canonum Collectores, ubi *Diœcesis* sumitur, pro tractu diversarum provinciarum in unum corpus compactarum: Græcis inde οἱ τῆς διοικήσεως Ἔξαρχοι dicti, in Concilio Constantin. *can. 11.* & Ἔξαρχοι τῆς Διοικήσεως, ut dictum. De *Primate* autem sic Gilbertus Lunicensis Episc. *lib. de Usu Eccl. Primas quoque & ipse Archiepiscopus est, nec ipse Archiepiscopum ordinat. Utrumque enim Archiepiscopum & Primatem oportet Romæ ab Apostolico ordinari, aut a Roma eis à Papa pallium afferri, atque à Coepiscopis sublimari: quæ tunc datur licentia, si fortè infirmitatis vel belli, aut alia aliqua causa necessaria intercesserit. Eo tantùm ergo præest Primas Archiepiscopo, quòd cum multi sint in eadem regione Archiepiscopi, solus ex eis, qui Regem ordinat & in tribus solennitatibus coronat, & apud quem Concilia pro veritate peraguntur, ipse eorum primatum tenet, locum itaque, quem apud Orientales Patriarchæ possident, tunc apud nos Primates quodammodo obtinere videntur, utriq; Romano Pontifici primo gradu supponuntur.* V. de *Primatibus* Galliæ, Germaniæ, Hispaniæ, Italiæ, Bulgariæ &c. Baronium, Sirmondum, Salmasium, Morinum, Saussajum, Usserum Archiep. Armachanum, Alios: Sed & *Primates* interdum occurrunt dicti Episcopi, qui aliis Coëpiscopis, ordinationis tempore, erant potiores: quo modo à Papa Hilaro Constantinus Episc. Civ. Uzeticæ dicitur esse *Primas ævo honoris*. Et *ibidem*, cura provinciæ Narbonensis, ob suspensionem Hermetis Metropolitani, transfertur ad eum, *quem repererit Episcopalis Ordo Primatem.* Alio modo *Primus* inter Episcopos Comprovinciales dicebatur, cujus civitas secundum à Metropoli locum obtinebat, ac secundo ab ea loco, in provinciæ Notitia describebatur. Apud Afros olim *Primas* quoque seu *Episcopus primæ Sedis* dicebatur, qui ordinationis tempore Collegas suos anteibat, quem ideò *Senem* appellabant, ut infrà dicemus. Quæ tamen solius Carthaginis erat prærogativa, ut ejus Episcopus *Primas* esset Proconsularis provinciæ & caput reliquarum quinque provinciarum, &c. Inter Abbates *Primatis* titulo Fuldensis cluet. V. Car. du Fresne in *Glossario* & Macros Fratres in *Hierolexico*, ubi hi inter alia annotant, *in illis Civitatibus, in quibus olim apud Ethnicos primi Flamines eorum atque primi Legis Doctores erant, Episcoporum Primates vel Patriarchas — in illis autem in quibus Archiflamines —— Archiepiscopos —— in reliquis verò civitatibus singulos Episcopos positos esse ex Can. 1. dist. 81. in illis verò.* V. quoque *Can. quoniam & seqq. dist. 100. & can. nullus Primas.* Auctoritatem *Primatum* hisce perstringit Guil. Britto *Philipp. lib. 12.* ubi de Lugdunensi Galliæ Primate,

Et Lugdunensis, quo Gallia tota solebat,
Ut fama est, Primate regi, causasq; referre
Difficiles! ut sibi lis ultima litibus esset;
Nec mittebatur Romam lis ulla, nisi quam
Lugdunense Forum per se finire nequisset.
Cujus honoris adhuc memor est Epigramma sigilli,
Quiq; monetatus datur ad commercia census.

Primates Officii, iidem qui *Priores*, item *Principes Officii*, V. *infra.*

Primatum obtinere, in Circo olim, idem quod *occupare* seu προλαβεῖν: de eo, qui, primo ostio missus, sortisacj loci beneficio cæteros antevertebat. Vetus *Epigr. de Circo,*

Ast ubi panduntur, funduntq; repagula currus,
Unus & ante omnes cogitat ire prior.

Atque hic, si nihil adversi illi accideret, & inoffensum cursum teneret, usque ad finem, viresque perferret equorum integras ad ultimum usque spatium flexumque metæ septimum, haud dubiè vincebat. Sed plerunq; eveniebat præ studio obtinendi ac servandi *Primatus*, quem ab initio sortis munere adeptus erat, prælassatis & consumtis viribus equorum, ante septimum curriculum deficeret, palmamq; sequentibus traderet, qui in ejus locum succedebant, metamque ultimam circumire anticipabant. Silius,

At queis interior cura & prudentia Circi
Aliter, effusas primo certamine vires
Damnare.

Cauti igitur agitatores in primis spatiis sustinebant equos spiritumque ac vires eorum dispensabant, priusquam ad finem venirent, ut integri & indefecti prægressos jam defessos opprimerent, & in septimæ metæ flexu præverterent. V. suprà in voce *Occupare.*

Primi & *Magistri Numerariorum l. 8. Cod. Theod. de Numerar. Jubemus omnes Numerarios, non eos modò quos plebeia confusâ vulgus abscondit, sed primos etiam ac Magistros eorum officii sedis amplissimæ, tum etiam Judicum cæterorum* &c. sunt qui aliàs *Primates officii*, & *Priores* & *Capita officii* dicuntur. Singula enim officia Palatina habuerunt Magistros suos seu Principes: qui tamen aliter atque aliter in diversis officiis nominabantur. In officio Præfecturæ Prætorii, qui primus erat & princeps illius officii, *Primiscrinius* vocabatur, in officio Sacrarum Largitionum & privatarum, ut & aliis plerisque, *Primicerius*, in scriniis Epistolarum, Libellorum & Memoriæ, *Proximus*, in Dispositionū scrinio, *Comes*. Nam in tribus illis scriniis, Epist. Libell. & Memor. qui primi erant & primum locum inter homines ordinis sui obtinebant, *Proximi* dicebantur. *Priores Scrinii* eos vocat *Cod. Theod. de prox. Com. dispos. In capite scrinii constituti* dicuntur, *l. 11. eod. tit. Principes scriniorum* vocat Lampridius *in Alex.* Proximi igitur in scriniis iidem erant, qui in aliis officiis *Primicerii*. Hi enim omnes, quā in aliquo officio primo loco militabant, *Principes* & *Magistri illius officii* audiebant. Sic *Comites Dispositionum*, qui id erant in scrinio Dispositionum, quod Proximi in aliis scriniis &c. V. Salmasium *Not. ad Treb. Pollionem Gallienis*, uti de *Primis Parentibus.*

lis, eorumque memoria diu in Asia apud Gentiles conservatâ, Vossium *de Idolol. lib. 1. c. 38.*

Primiceriatus, dignitas *Primicerii*, quæ vox non uno modo apud Scriptores sumitur. Pro primo cujusque ordinis, apud vetustiores occurrit: quòd talis (*officii princeps* peiùs dictus) primus in ceram seu tabulam relatus esset q. πρωτογραμματεύς τῆς ἀξίας. V. quæ supra diximus de Vett. *Ceratis tabellis.* Hygenus *de Limitibus agr. Hæ consternationes sublata forte quidam tabulas appellaverunt, qui nomina dictitantibus excipiebant & a prima cera, primam tabulam appellaverunt.* Sic autem dicebantur inprimis, qui in Officio Sacrarum Largitionum & aliis plerisque primi erant & principes officii, uti vidimus. Postmodum ad militiam vox extenta: unde *Primicerii Legionum, vexilla bajulantes viri nobilis & insignes*, memorantur Gulielmo Tyrio *lib. 4. cap. 8.* Et apud Hieronymum *ad Pammachium*, nomen id dignitatis est militaris Tribuni dignitati proximæ. Apud Senatorem *lib. 10. Epist. 11. Primicerius* idem cum *Domestico* est. In *Monastico Anglicano Tom. I. pag.* 838. & 839. augustissima vocis observatur notio: Ibi enim Edmundus & Edgarus *Reges* se & *Primicerios totius Angliæ* inscribunt. Quomodo in Ecclesiam idem titulus irrepserit, dicemus infrà: Hic varia *Primiceriorum*, primæ significationis præcipuè, subjungemus genera, ex Car. du Fresne.

Primiceriorum, apud vetustiores Scriptores, genera diversa.

α. *Primicerius Augustæ*, apud Eustathium in *Vita* S. Eutychii Patriarchæ CP *num.* 84. β. *Primicerius Augustalium*, V. suprà *Augustalis.* γ. *Primicerius Aulæ*, qui tubicinibus Imperatoris præerat. V. du Fresne *Not. ad Cinnamum pag.* 463. δ. *Primicerius Bardariotarum*, qui Achridensibus Turcis præerat, apud Impp. Byzantinos, V. eundem *ad Alexiad. pag.* 285. ε. *Primicerius Capellæ Regiæ*, vel *Palatii*, V. supra in voce *Capellanus.* ζ. *Primicerius Cantariorum* η. *Primicerius Cubiculi sacri*, in *Not. Imp. pag.* 3. *Primicerius* [illegible] *officii. Primicerius scrinii Canonum, tabulariorum aureæ massæ, auri ad responsum, vestiarii sacri, argenti annalarensis* [illegible], *ibid. pag.* 49. V. Pancirollum. ι. *Primicerius Scholæ Cantorum.* V. supra *Cantor.* κ. *Primicerius Defensorum*, V. *ibid. Defensor* λ. *Primicerius Deputatorum* μ. *Primicerius Domesticorum.* ν. *Primicerius Exceptorum.* ξ. *Primicerius Judicum.* ο. *Primicerius* & Comes sacrarum Largitionum, apud Senatorem *lib. 6. Epist. 7.* π. *Primicerius Lectorum.* ρ. *Primicerius Magnus*, apud CPolitanos, dignitas de qua V. Codinum & ejus Interpp. Item Joannem VIII. *Epist.* 136. σ. *Primicerius Notariorum.* τ. *Primicerius Palatii.* V. paulo *suprà.* υ. *Primicerius Silentiariorum.* φ. *Primicerius Singulariorum.* χ. *Primicerius Tabulariorum*, apud Codinum *de Offic.* ψ. *Primicerius* Vestiarii Imper. apud Leonem Gramm. in *Constantino Leonis fil.* &c.

Primicerius, corr. *Primissarius* & *Primisiarius*, in Ecclesia Rom. Dignitas est in Ecclesiis Cathedralibus, qua qui præditus, *omnium primarum Clericorum superior est*, ut ait Dominic. Macer. Ejus „officium sic describit Gregorius M. Epist. ad Landefred. Episc. Ad Primicerium pertinent Acolyti & Exorcistæ, Psalmistæ atque Lectores, signum quoque dandum pro officio Clericorum, pro vitæ honestate & officium meditandi, & peragendi sollicitudo lectiones & benedictiones & psalmum, laudes, offertorium & responsoria quis Clericorum dicere debeat: Ordo quoque & modus psallendi in choro, pro solennitate, & tempore, ordinatio pro luminariis deportandis; si quid etiam pro reparatione Basilicarum, quæ in urbe ipse denuntiat Sacerdoti, epistolas Episcopi pro diebus jejuniorum Parochianis per Ostiarios iste dirigit: Clericos, quos delinquere cognoscit, ipse distringit, quos verò emendare non valet, eorum excessus ad cognitionem Episcopi defert, Basilicarios ipse constituit & matriculas ipse disponit. De eodem liber Ordinis Rom. apud Gregorium IX. *lib. 1 tit.* 25. Ut Primicerius sciat, se esse sub Archidiacono, sicut Archipresbyter, & ad ejus curam specialiter pertinere, ut præsit in docendo Diaconis vel reliquis gradibus Ecclesiasticis in ordine positis: ut ipse disciplinæ & custodiæ insistat, sicut pro animabus eorum coram Deo rationem est redditurus: & ut ipse Diaconibus donet lectiones, quæ ad nocturna officia Clericorum pertinent, & de singulis studium habeat, ut in quacunque re capacem sensum habuerit, absque ulla vacet negligentia, aut a quo ipse jusserit instruantur. E quibus apparet insignem olim *Primicerii* auctoritatem fuisse. Sic occurrit *Primicerius Sedis Apostolicæ*, apud Joannem præfatum *Epist.* 7. *Primicerius Ecclesiæ Tullensis*, in *Charta* Leonis IX. A. C. 1049. & apud Gregorium IX *lib.* 1. *cap.* 8. ubi extinctam hanc dignitatem, in illa Ecclesia, sub ejus tempora observare est, *Primicerius S. Marci Venetiarum*, de quo multa Sansovinus & Stringa *de Venetia lib.* 1 *cap.* 1.43 & *seqq.* &c. In *LL.* Alfonsinis seu *Partitas I. part. tit. 6. lib.* 5. cum Cantore *Primicerius* confunditur, ibi enim Cantorem & in quibusdam Ecclesiis *Cabiscol*, in aliis *Primicerio* nominari observatur. V. suprà *de Primicerio Scholæ Cantorum.* Olim quando in Sabbatho præcedenti Dominicæ III. Adventus Pontifex Rom in Basilica Vaticana solennes canebat Vesperas, tunc Antiphonæ laudes dicebantur, ac *Primicerius* suggerebat intonationem Pontifici primæ illius Antiphonæ, *Juste* &c. cujus operæ pretium erat aurea moneta, quam à Camerario acceptam ori Primicerii Pontifex imponebat, ut est apud eund. Macrum &c. Sed & alii inter Ecclesiasticos Officiales *Primicerii* occurrunt; De *Primicerio Capellæ Regiæ*, aliquid suprà dictum; de *Primiceriis Subdiaconorum*, *Notariorum*, *Lectorum*, in Ecclesia Mediolanensi, V. Ughellum *in Append. Tom. IV. ad A. C.* 963. Apud Luithprandum *lib. 6. cap. 6. Diaconus Cardinalis Primicerius*, dicitur qui aliàs *Decanus*. Et Hincmarus Rhemensis, in *Tom.* Concil. Drogonem Episc. *Primicerium*, hoc est, *Vicarium*, appellavit, quia Vicarius Papæ in Galliis erat &c. Uti autem *Primicerius*, sic *Primiceria Virginum*, à Bernardo vocatur B. Virgo Πριμικήριος, ut videre est, apud Macros Fratres *in Hierolexico*. In malam partem vox accipitur apud Balsamonem, *In Can. 6. in Trull.* ubi senes quosdam, qui in Arte Magica alios instruebant, *Primicerios ac Pseudotheos*, h. e. *Deos mendaces* appellat. Nec omittendum, esse nonnullos, qui *Primicerii* vocabulo contendant notari a sigillis Officialem, qui à Cassiodoro Πρωβατειάριος appellatur. Sed eâ notione, quâ diximus, *Primicerius* apud Græcos non Πρωβατειάριος, sed Πριμικήριος, passim appellatur. *Ibid.*

Primiclerus, in Concilio Emerit. *can.* 10. & 14. & in Toletano XV. ubi subscripsit *Muscarius Primiclerus*; nec non *in Historia* Wambæ R. *pag.* 832. ubi quidam *Gultricianes Primiclerus* memoratur, Garsiæ Loaisæ corruptè est, pro *Primicerius*. Aliis munus est Ecclesiasticum, quo primus & præcipuus inter Clericos, qui nempe universæ Clericorum familiæ præerat, functus sit. Uti enim Diaconis Archidiaconus, Presbyteris Archipresbyter antistabat, ita Clero *Primiclerus*, cujus arbitrio oblationes Clericis pro ratione virtutis & officii distribuebantur. V. Filesacum *lib. de Paræciis cap.* 4.

Primigeniæ, Virgines majores inter Vestales, quæ septem erant, apud Baronium *A. C* 384 *num.* 2.

Primipilarius, apud Spartianum *in Pescennio Nigro*, *Ad occidendum autem Nigrum, primipilarem Julianus miserat, stulte ad eum, qui haberet exercitus & se tueri posset: perinde quasi quilibet Imperator à primipilario posset occidi.* V. suprà *Pilum* & infra in *Primipilus.*

Primiscriniarius, apud Anonymum Vaticanum *de electione Paschalis* II. laudatum Baronio *ad an.* 1100 idem cum *Protoscriniarius*, apud Reginonem *in Chronico*, inter officia nempe aulæ Romanæ, de quo infrà in *Scriba Regionarius*, sed & in voce *Protonotarius*. Ita enim hodie in illa Ecclesia appellari, docet Dominic. Macer *in Hierolexico*; qui etiam *Primiscrinios* tales olim dictos fuisse ait. In Aula CPolitana quinam *Primiscrinii* appellati sint, suprà diximus, in voce *Primi.* Carolo du Fresne, *Primiscrinius*, qui primum locum obtinebat in Scriniis publicis, seu inter Scriniarios, dictus est. Varios *Primiscrinios Beneficiorum*, *Candidatorum*, *Canonum*, *Largitionum privatarum*, *securitatum*, memorat Macer *d. l.*

Primitiæ frugum aliarumque rerum, eo fine Deo offerri consuevere, ut in iis reliquæ omnes sanctificarentur. Sic *Primitiæ* arborum offerri jussæ sunt Lev. c. 19. v. 23, 24. quod hoc ordine fiebat: Tribus primis, a quo plantatæ erant, annis, *præputiatæ censebantur*, adeoque nec edere, nec vendere, nec ulla ratione fructibus earum frui licebat: *Anno verò quarto omnis fructus earum, sancta res erat laudationum Jehovæ.* Nempe vel dabantur Sacerdotibus, Num. c. 19. v. 23, 24. vel comedebantur coram Jehova, sicut decimæ secundæ solebant. V. Talmud Bab. *in Magnaseher sebeni* c. 1. Anno demum quinto iis vesci quilibet poterat: Et hæc propriè πρωτογεννήματα dicuntur Scriptoribus. Sic cujuscunque annui reditus primitiæ, propriè Ἀπαρχαὶ dictæ, similiter offerebantur: Et primò quidem *manipulus frugum*, Levit. c. 23. v. 10. sub initium messis, die 15. mensis *Nisan*: Dein *panes agitationis duo*, v. 17. sub finem ejus, die Pentecostes: reperiunturque ambæ hæ *Primitiæ* appellatæ תנופות *Thenuphoth*, *ibid.* Offerebant porrò *Primitias* cujusque massæ, Num. c. 15. v. 20. nim. vigesimam quartam ejus partem, quam Sacerdotibus exhibebant, quò respiciens Apostolus ait, *Quòd si primitiæ sanctæ, etiam massa*, Rom. c. 11. v. 16. Ex *area* etiam *oblationem* facere tenebantur, *loco* Num. *cit.* quæ duæ posteriores dictæ leguntur תרומות *Therumoth*, & à prioribus in eo differebant, quòd *Therumoth* hæ offerebantur, per modum *elevationis*, ad indigitandum, Deum esse cœli æque ac terræ dominum. *Thenuphoth* verò, per modum *agitationis*, ab Ortu in Occasum, à Meridie in Sept. ut significaretur, totius mundi Dominum esse Jehovam. Interim licèt quatuor sic essent *Primitiarum* genera, communiter tamen ultimum solùm *Primitiarum* nomine ab Auctoribus tractari deprehendimus. Distinguebant autem has Rabbini in duas species; quarum una בכורים *Biccurim* Talmudicis, *Primitias* continebat *tritici, hordei, vitis, ficus, malogranati, oleæ & mellis*: Altera, תרומה *Theruma*, complectebatur *Primitias frumenti, musti, olei & velleris ovium*, Deut. c. 8. v. 8. & c. 18. v. 4. V. quoque Num. c. 18. v. 12. Et quidem, quoties iis de *Primitiis* sermo, faciunt illud nomine *Biccurim*, dicuntque has esse primitias illas, quas toties jussus fuerit Populus afferre in Sanctuarium. De his verò intelligendum est illud Rabbinorum, *Quidquid edulium ex terra incrementum capit, obnoxium est primitiis Theruma & decimis.* Græci hoc posterius oblationis genus ἀφόρισμα, i. *Separationem* appellant: quò alludens Paulus se vocat ἀφωρισμένον εἰς Εὐαγγέλιον Rom. c. 1. v. 1. V. quoque Act. c. 13. v. 2.

Utrobique ad minimam decimam sextam totius partem *Primitiarum* loco offerri debuisse, colligitur ex Ezech. *cap.* 45. *versu* 13. Qui verò decimam quartam partem offerebant, quæ maxima in hoc genere oblatio erat, vocabatur *Theruma gnajin jopha*, i. *Oblatio oculi boni*: Cæterorum, qui decimam quintam consecrabant, *Theruma benonith*, i. *Oblatio mediana*, dicebatur: Sicut qui præcisè decimam sextam solvebant, appellabatur *Theruma gnajin ragna*, i. *oblatio oculi mali*. Unde Seniorum traditione inter decimam sextam & decimam quartam partem definitæ *Primitiæ* sunt: sed Pharisæi, ut reliquis sanctiores viderentur, inter decimam quintam & decimam tertiam, illarum modum statuerunt; sic ut apud eos ordinibus haberetur, qui priorem: liberalis demum, qui posteriorem solvisset, V. Epiphanium c. *Pharisæos* p. 31. Quo autem ritu *Primitiæ*, dictæ *Biccurim*, offerri consueverint, prolixè explicatur, Deuteron. *cap.* 26. qui cùm Prophetarum tempore paulum immutatus videatur, eum ex Majemonide in *Biccurim cap.* 4. *sect.* 16. subjungam. Ita enim is, *Quoties Primitiæ colligebantur, singula oppida alicujus regionis conveniebant ad urbem præcipuam, ut iter simul ingrederentur; dictum enim Proverb. cap.* 14. *versu* 18. *in multitudine populi est decor Regis. Pernoctabant autem & diversabantur, in vicis civitatum, non in ædibus, pollutionis metu, postridieque prorecturis dicebat Dux agminis, Surgite, eamus Sionem, ascendamus in Civitatem Jehovæ Dei nostri. Agebant verò ante se bovem cornibus inauratis & serto oleagino insignem, quo septem præfatorum fructuum Primitiæ indigitabantur. Similiter Tibicen præcedebat, donec Hierosolymam perveniretur, laetique incantabant, ex Psalmo* 122. *vers.* 1. *Lætor de eo, quod dicitur mihi, domum Jehovæ adeamus*. Quò fortè respiciens Esaia *cap.* 30. *versu* 29. *Illud canticum*, inquit, *futurum est vobis, ut noctis, qua sanctificatur Festum: & lætitia animi, qualis est euntis cum tibia, ut veniat in montem Jehovæ, ad rupem Israëlis*. Sed hominum in primis Primitiæ, nempe *Primogeniti*, ut & animantium, sacræ erant Jehovæ, eò quod, cùm primogenitum omne in Ægypto Deus percussisset, solis Israëlitis eorumque primogenitis pepercisset, Exod. *cap.* 13. *versu* 2. At *primogenitum hominis, & primogenitum jumenti immundi* redimebatur, *à nato uno mense, secundùm æstimationem eorum, argenti quinque siclis, prout erat siclus sanctuarii*, Num. c. 18. v. 16. quæ pecunia Sacerdotibus dabatur: quo videtur respicere Petrus 1. *Epist.* 18. c. 1. v. cùm ait: *Non corruptibilibus rebus argento vel auro sumus redempti*, &c. Primogenitum vero bovis, aut ovis, aut capræ, redimi non poterant: sed oportebat *sanguinem eorum spargi super altare, & adipem illorum adoleri, in odorem gratum Jehovæ*, Num. *cap. cit. vers.* 17. caro vero Sacerdotibus cedebat, &c. V. Thom. Godvvynum *de ritibus Hebr. lib.* 6. *cap.* 2. Andr. Rivetum *Comm. in Exodum*, Alios. Neque sacri hujus ritus nulla umbra ad Ethnicos sparsa est. Unde veteri Triptolemi instituto, *ἀπαρχαῖς καρπῶν*, id est, *Primitiis frugum*, venerabantur Deos Athenienses, quæ lex *θεσμὸς αἰώνιος τοῖς Ἀτθίδα νεμομένοις ἱερὸς τοῦ ἅπαντα χρόνον*, *Lex antiquissima æternæque auctoritatis in Attica*, dicta est, Sam. Petitus *Comm. in LL. Atticas lib.* 1. *tit.* 1. Hyperborei quoque *per Virgines probatissimas Primitias frugum Apollini Delio mittitare consuevere*, teste C. Jul. Solino *cap.* 21. Jam eadem *Primitias* omnium sacrorum fuisse oblatas à Romanis, Thom. Dempsterus docet *Paralipom. in Rosinum lib.* 2. *cap.* 2. Sed & Lares τῇ *ἀποφορᾷ*, *primitiarum*, oblatione cultos ait Horatius *Serm. lib.* 2.

—— —— dulcia poma
Et quoscunque feret cultus tibi fundus honores,
Ante Larem gustet venerabilior Lare dives.

Hinc Tibullus spicis & uvâ, *lib.* 1. *Eleg.* 10. Juvenalis floribus, violâ inprimis, *Sat.* 10. &c. Larem coronant. Nec omittendum, quòd vett. Romanos *ne degustasse quidem novas fruges aut vina, antequam Sacerdotes primitias libassent*, scribit Plinius *lib.* 18. *cap.* 2. ut de aliis gentibus in præsens taceam. V. quoque suprà in voce *Præmetia*.

Primivirgius, nomen officii in Aula CPolitana, id est, Lictorum, seu potius Prætorianorum, qui *Bardariotæ* dicti, Præfectus, quorum erat Imperatore equitante virgâ, quam manibus ferebant, obviam turbam summovere. V. Codinum *de Officiis Aulæ CPolitanæ*. Græcè Πριμικήριος.

Primogenitura, magna semper veneratione: à qua *Fortuna Natalis Primigenia*, cujus memoriam Marmora servant non pauca: Gruterus *Inscript. pag.* 76. *Fortunæ. Jovis. Pueri. Primigeniæ*. Et *pag.* 1006. *Jovi. O. M. & Fortunæ. Primigen. V. S. A. L. L. Primigenius. cum. filio. Torquato. d. d.* &c. Proin è solis fœmellis nunquam expositæ *primitiva*: Hinc de gemellorum *Primogenitura* litigarunt jam olim Jurisconsulti, masculis fere faventes, ut fortioribus, quod in Hispaniam veteres Gothi invexere primi. Proprium verò hoc Hebræis jus, quibus ex officio incumbebat & Deo tam perfectos fœtus primos, quàm imperfectos, ad sacrum Ministerium offerre & oblatos deinde jumentis siclisque quinis redimere: quorum illud desiit, quum ad Levitas sacrorum jus devolveretur, istud in Ægyptiacæ servitutis memoriam servatum est: Verba sunt Thomæ Bartholini *tr. de Puerperio Veterum*. Et quidem de *oblatione Primogenitorum* divino jussu fieri solitâ diximus suprà, ubi de *Primitiis*: Privilegia illorum tria præcipuè fuere, 1. Dominium in fratres, quò respicitur Genes. *cap.* 4. *versu* 7. *Erga te est appetitus illius, & tu præes illi*. 2. Portio dupla bonorum paternorum, Deuteron. *cap.* 21. *versu* 17. 3. Jus sacrorum, post patris obitum; quod obtinebat, antequam Aaronidæ ad Sacerdotium eveherentur, Num. *cap.* 18. *versu* 16. & *seqq.* Quæ omnia cùm unico edulio vendidisset Esau, Primogenitus Isaaci, meritò *profanus* dicitur, Hebræor. *cap.* 12. *versu* 16. De jure *Primogenituræ* apud alias Gentes, maximè verò *in successionibus Regnorum ac Principatuum*, consule rerum *Civil.* Scriptores. Addo tantum, etiam apud Romanos, majores natu filios domesticis sacris præponi consuevisse, ex Val. Maximo *lib.* 2. *cap.* 7. *ex.* 6. *Tu namque, Postumi dictator, A. Postumium, quem ad generis penetraliumque sacrorum successionem propagandam genueras —— securi percuti jussisti* &c.

Primopilus, vel *Primipilus*, seu *Primi pili centurio*, vocabatur apud Romanos primus Triariorum Centurio. Hic Triariorum manipulo in prima cohorte præerat atque reliquos omnes Centuriones dignitate superans, consilio patri ceps aderat, dictus à *Pilo*, teli genere Romanis usitato, quod Triariis nonnulli proprium fuisse ajunt: unde horum prima centuria *Primum pilum*, eique qui præerat, *Primopilus* illis vocitatus, quemadmodum secunda centuria *Secundum pilum*, ejusque Centurio *Secundipilus* &c. dictus est. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 10. *cap.* 7. Aquilam ejus curæ fuisse concreditam, unde Aquila non rarò pro *Primopilatu*, docet Lipsius *de Milit. Rom. lib.* 2. *dial.* 1. V. quoque Sigonium *de antiquo jure provinciar. lib.* 2. *cap.* 2. & Ald. Manutium *de Quæsitis per Epist. lib.* 3. *Epist.* 3. Commoda illorum varia fuere, inter quæ non minima, quæ ex militum testamentis consequebantur. Fere enim milites, qui in castris testamenta condebant, amicis commilitonibus, præsertim autem *Primipilaribus*, sua relinquebant, Quintilianus *lib.* 6. *cap. de Risu*. Unde horum inprimis hæreditates expetitæ, uti docet Casaubonus *ad Sueton. in Caligula cap.* 38. *h. l. Testamenta primipilarium q. qui —— se heredem non reliquissent, ut ingrata rescidit* &c.

Primus, apud Suidam, Πρῖμος καὶ Κηριάλιος εἰς τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἀκροβάλλοντες, ἐκείνους μὲν ἐν τοῖς στρατεύμασι διὰ τῶν τροφῶν ... *Primus & Cerealius in Romanorum ditionem irrumpens. Et primum quidem, arcis, quibus mortui efferebantur, inferendo, aut cum sepinis fructuum missitando, aut inter calamos aucupatorios occultando, epistolas inter eos communicarunt*. E quo Suidæ loco, quidam altruentes, *Primum* quendam Cerealium instituisse apud Romanos, ut cadavera arcis conderentur, cùm antea comburi mos esset, meritò ridetur à Salmasio *ad Solinum pag.* 1205.

Primus, in Fragmentis *LL.* superstitibus, apud Frontinum *de Aquæduct. lib.* 2. *Tribus Sergia principium fuit: Pro tribu Sext. . . . L. F. Varro primus scivit*. item, *C. Antonius. M. F. Cn. Cornelius . . . F. C. Fundanius, C. F. TRR. pl. dess. plebem. jure. rogarunt. plebesque. jure. scivit. Pro. tribu . . .* primus *scivit* &c. is est, qui in prærogativa centuria primus suffragium tulit. Quæ enim prærogativa inter cæteras auctoritas erat, eadem penè apud ipsas prærogativas fuit eorum, qui in illis scivissent primi. Itaque honori quoque id illis ducebatur, atque, ut Senatusconsultis qui scribendo affuissent, ita Legibus & Plebiscitis qui *primi scivissent*, eorum tanquam auctorum nomina præ cæteris præscribebantur. Unde Cic. *Orat. pro Domo*, à Clodio in æs nomen Seduli incisum, ut qui *primus* scivisset, testatur; cui tales proin *principes ordinis* dicti sunt, *pro Plancio* &c. Quam in rem V. plura apud J. Frid. Gronovium *Observat. lib.* 4. *cap.* 1. & hic passim.

Primus Blachernarum, Πρῶτος Βλαχερνῶν, apud Constantinopolitanos, officium olim Ecclesiasticum fuit, de quo V. Jul. Cæs. Bulengerum *de Imp. Rom. lib.* 8. *cap.* 100. Fuit autem templum Blachernarum, extra urbem, versùs mare, ut suprà diximus. V. Gerh. von Mastricht *Histor. Juris Eccl. §.* 342. ubi, de Balsamone agens, voce hac *Præpositum* indigitari notat.

Primus Navium, apud Luitprandum *lib.* 3. *cap.* 6. Romanus Lecapenus fuisse dicitur, qui *Drungarius* Græcis, V. *ibi*.

Primus Palatii, dignitas, quâ Hermenigildum donatum fuisse, circa A. C. 979. in Aula Ranimiri R. Legionensis, docet Anton. Yepezius in *Chron. Ord. S. Benedicti Tom. V. pag.* 428. & 438. apud C. du Fresne.

Princeps, non solùm apud veteres Latinos Patres, Hieronymum, Ambrosium, Augustinum, sed & apud priores illis Latinitatis Auctores, idem quod *Primus*, aut, sicut est in Codice, *Primicerius*. Sic apud M. Tullium *Princeps Senatus* aut *Princeps Civitatis*, & *Princeps alter*, ὁ πρωτεύων: Augustinus quoque, quando Petrum *Principem* vocat, explicans se, *fuisse eum*, ait, *in ordine Apostolorum primum, Serm.* 13. *de verbis Dom.* & *in Joh. tract.* 124. A quo vero Augustus, arte singulari usus, Remp. occupavit, *Principis nomine*, ut ait Tacitus: cœpit hæc vox duplici notione usurpari, & modò τὸ πρῶτον, modò τὴν ἀρχὴν designare. Fuit autem in eo Augusti Sophisma, quòd sub veteri nomine (erat enim in Republica, qui dicebatur *Princeps Senatus*, ut monitum) Imperium novum sibi asseruit, unde ho-

& homonymia ortâ. Nam etiam apud Tacitum & posterioris Latinitatis Scriptores, ut de Augustino vidimus, *Princeps* pro *primo* in crebro usu est; ut cùm ait Tacitus *Annal. lib.* 1. *Idem bis accepti quandam Imperii* princeps *& vita supremus.* Sic in Ecclesiis Africanis, qui Græcis dicebatur Ἀρχηγὸς (est autem Episcopus) vocabatur *Princeps* Sacerdotum: & Optato Scriptori Africano quidam Episcopi dicuntur Κορυφαῖοι καὶ ἔξαρχοι τῶν ἄλλων, *Apices & Principes aliorum*: quod quia propter usum anticipitem vocis intelligi poterat vel τοῦ ἄρχοντος Sacerdotum, vel de primo inter illos dignitate aut merito, imò quia jam ætate Augustini ad fovendam ambitionem vel suam, vel alienam, appellationem eam quidam trahebant & superbius aliquid ac τυφωδέστερον ea vox significabat; in Concilio Carthaginensi illo, quo typhus titulorum est coërcitus, etiam iste *Princeps Sacerdotum* damnatus est. V. Isaacum Casaubonum *Exercitat.* 15. *in Baronium sect.* 14. & Suicerum voce Ἔξαρχος. Facit ad genuinum significatum vocis, quòd Romani *Principem* Equestris ordinis illum, quem Censores primo loco scripsere in Equitum tabulis, sive Catalogo: *Principem* Senatus eum, qui in lectione Senatus ab iisdem, peracto censu, primo loco recitabatur, nominavere, qui honor fere nemini nisi Consulari & Censorio tribuebatur: retinebatque talis locum illum apud alios quoque Censores, nec nisi eo mortuo alius hoc titulo veniebat. Iidem *Principem Juventutis* dicebant eum, qui ex numero filiorum primi nominis Senatorum, præsidebat Ludis Trojanis, qui in Circo à pueris majoribus minoribusque turmatim congredientibus, celebrabantur. Qua de re V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 25. & *alibi.* Postea tamen *Princeps* Juventutis idem fuit, qui *Cæsar* vel *Nobilissimus*, indubitatus nempe Imperii hæres & successor designatus, eodem Augusto, de quo suprà, Auctore, V. Tacitum *Annal. lib. cit.* ubi eum, genitos Agrippâ Cajum ac Lucium *in familiam Cæsarum induxisse*; *nec dum positâ puerili prætextâ*, Principes Juventutis *appellari cupivisse*, memorat. Quod institutum reliqui dein Impp. retinuerunt, qui, Augustum imitati, quem vellent Successorem habere, adoptarunt, *Principemq; Juventutis* nuncuparunt, ac variis honoribus, Consulatibus, Pontificatu, Tribunitiâ etiam potestate ac aliis ornarunt. Sic Nero *Princeps Juventutis* à Claudio dictus: & extant in Hub. Goltzii *Augusto* numismata aliquot cum his Inscript. *C. L. Cæsares Augusti. f. Coss. design.* Princ. *Juvent.* Item, *C. Cæsar. Augusti f. Pont. Coss. des.* Princ. *Juvent.* Item, *C. Cæsar. Augusti. f. Augur. Coss. des. Princ. Juvent.* &c. ut taceam lapides, quos idem Goltzius & Onuphr. Panvinius, hujus rei testes vocant. Postquam verò à Cæsarum familia ad alios Imperium esset translatum, destinati Successores, non *Principes* ampliùs *Juventutis*, sed *Cæsares* appellabantur, novo prorsus more, quo factum est, ut posterioribus temporibus hæc appellatio non familiæ ampliùs, sed dignitatis esset. V. Ælium Spartianum *in Ælio Vero*, & Orosium *lib.* 7. *cap.* 25. Retinueruntque hoc nomen etiam tum, cùm ad Imperatoriæ Majestatis fastigium pervenerunt. Donec tandem *Cæsares Nobilissimi* vocitari cœperunt, ut ex *Fastis* Onuphrii Panvinii & imaginibus Impp. quas ex antiquis numismatibus Jac. de Strada illis Fastis adjecit, videre est. Ita ergo *Principes* tum *Juventutis*, dein *Cæsarei*, tandem *Cæsares Nobilissimi*, olim iidem fuere, qui hodie in Imperio Romano-Germ. *Reges Romanorum*: in Gallia *Delphini*: in M. Britannia *Principes Walliæ*: in Hispania *Infantes* &c. dici solent. Rosinus *lib.* 7. *cap.* 13. Addam, inter species Juris civilis scripti, quas Justinianus recenset *lib.* 1. *tit.* 2. *Principum placita*, numerari, quæ nihil aliud sunt, quàm id, quod Imperator per Epistolam constituit, vel cognoscens decrevit, vel edicto præcepit, quæ etiam Leges sunt Legisque vigorem habent: Cùm Populus Lege Regiâ, quæ de ejus Imperio fertur, ei & in eum omne Imperium suum & potestatem concesserit. Idem Rosinus *lib.* 8. *cap.* 1.

Princeps, nomen Tibicinis, apud Phædrum, laudatum Salmasio *ad Solinum pag.* 1264.

Princeps dòicen notior paulo fuit.

Princeps Arechis, adde: E' *Principatu* hoc Beneventano quomodo duo alii, *Principatus Salernitanus & Capuanus*, emerserint, ad Tancredi tandem Normanni familiam, & Reges Siculos, devoluti; quomodo porrò Rogerius R. Tancredum fil. *Principatu Barensi* donaverit, & Simonem fil. nothum *Principem Tarentinum* testamento renuntiaverit, sed rescindente paterna jussa filio Guilielmo R. diximus suprà, voce inprimis *Capua.* Repeto saltem de Guilielmo, quòd *Ducatus Apuliæ, Tarentiq; & Capuæ Principatum legitimis tantùm filiis debere concedi: ad Comitatus autem aliasque Regni dignitates non indignum esse liberos naturales etiam admitti*, dixisse legitur, apud Scriptorem harum rerum eximium Falcandum p. 659. E' quibus sanè colligitur *Principis* titulum (de quo Moschopulus, πρίγκιψ, ἀξιώματος ὄνομα) Comitivam longè dignitate antecessisse. Unde apposite hanc in rem Georg. Hornius, *Orb. Polit. lib.* 1. *cap.* 1. *Princeps*, ait, *propriè dicitur, qui sub se plures habet Comites.* Ita ergo ex Italia, in cætera Regna, *Principis* titulus profluxit. Et quidem in Regno Hierosolymitano, hinc orti *Antiochiæ*; *Galilææ* seu *Tiberiadis*, & *Philippensium Principes.* Inde transiit *Principis* dignitas in Imperium CPolitanum, sub Impp. Francis, ubi *Princeps Achajæ & Moreæ* occurrit, auctore Principatûs Guil. de Champlita. Unde fortean fluxit, ut complures dignitate, licèt & natalibus longè inferiores Proceres eundem titulum sibi arrogarent, vel certè ipsis ab Autoribus ascriberetur, quemadmodum & Comites castri solùm alicujus vel oppidi non rarò *Principes* dicuntur, V. *Chartam* Caroli C. apud du Fresne *Gloss.* Anselmum *l.* 3. *Epist.* 8. *alibi.* In Gallia, Belgio & Germania, primos *Principatus* ad tempora Carolingorum Franciæ Regum, Hornius refert *Orb. Imp. pag.* 222. *cum Notis L. Joach. Felleri.* Sed voce hac latiùs utitur: Idem verò du Fresne primum *Principatum* in Francia *Chalesium* agnoscit in agro Inculismensi, erectum aut saltem memoratum demum, circa A. C. 1478. A' quo complures instituti atque in iis *Joviz-villæ* A. C. 1552. *Porceani* A. C. 1561. *Guemenaji* A. C. 1570. *Luci* in Pictonibus, *Soyonis*, in Vivariensi agro, *Rupis* ad Yonem, *Lislenesis*, *Fucardi montis*, *Chalusii*, *Amblisiæ*, *Chabanesii*, *Carencii* &c. In Belgio autem Principatus *Chimacensis* erectus est, A. C. 1486. *Spinoiensis* A. C. 1541. *Gaverensis* A. C. 1533. *Lignensis* A. C. 1602. *Barbançonensis* A. C. 1614. &c. De Germaniæ *Principibus* dicetur infra. Idem porrò nomen dignitatis in Anglia, jam ab antiquo in usu fuit. In *Charta* enim Offæ R. subscribunt, *Brordanus Patricius*, *Binnanus Princeps*; deinde *Duces*, in *Additam. ad Matth. Paris pag.* 155. Sic in *Charta* Knutonis R. ante Ducem, subscribunt Aldeanus *Princeps Regis*, in Conciliis Anglic. &c. V. Sim. Dunelmensem A. C. 778. Similiter apud Hispanos dignitate hoc nomen, sed Comitivâ minoris, fuisse, patet ex *Divisione* Exoniensis & Auxensis Episcopatuum A. C. 1058. sub Aldefonso Imp. & Hispaniarum R. quæ post Concilium Bracarense I. ubi subscripsere primùm Episcopi & Abbates, deinde Comites, demum *Principes.* In Anglia, hodie *Principis* titulum nemo habet, nisi primogenitus Regis, qui *Princeps Walliæ* dicuntur, à quo ditio hæc, cui olim *Principes* præfuerunt, in provinciam est redacta. Apud Scotos, primogenitum Regem *Principem Scotiæ*, reliquos verò ejus filios, *Principes* absolutè dici consuevisse, refert Camdenus. In Lusitania, titulum *Principis* primus assumsit Alphonsus, postmodum ejus nominis Rex V. Regis Eduardi primogenitus, cùm antea Regum primogeniti *Infantes* appellarentur. Capellanorum Regum primogeniti *Asturiarum Principes* dicti sunt, ut colligere est ex Scriptoribus Hispanis, quemadmodum Aragonensium, *Gironæ* &c. V. Car. du Fresne in *Glossario*; ubi etiam de *Principe Ecclesiæ*, dignitate Ecclesiastica, apud eos qui Latinos Ritus sequuntur, ex *Ord. Rom. Cùm autem omnia usque ad Evangelia impleta fuerint, accedat* Princeps Ecclesiæ *ad Episcopum, pyxidem in qua thus habetur manu ferens, sequente acolytho, qui thuribulum portat & quæ sequuntur.*

Princeps Castrorum, in vet. *Inscr.* 1101. 5. *Id.*

Princeps Civitatis, V. infrà *Principales.*

Princeps Coquorum, apud Herimannum *de Restaur. Monasterii S. Martini* Tornac. *cap.* 94. ubi de Fulchero Episc. Noviom. aliàs *Magnus Coquus*, dignitas fuit in Palatiis Principum, cui coquina curæ. Ei qui suberant Officiales in Aula Gallica, sic recensentur in vet. *Compoto, Queux, Aideurs, Asteurs, Paiges, Souffleurs, Enfans, Saussiers devers le Roy, Sommiers, Poullier, Huissiers.* Inaliò, *Escuyers, ou Maignen, Clerc saussieur, Clerc de cuisine*, apud Car. du Fresne, qui etiam seriem exhibet illorum in Aula præfata, & suppressam postmodum hanc dignitatem, ex Tillio observat, voce *Coquus*, quam etiam, si placet, suprà vide. Addam saltem etiam Campaniæ Comites *Magnos Coquos* hæreditarios habuisse, ex eodem.

Princeps & Dux Francorum, titulus quo postremi ex Majoribus Domûs Regum Franciæ usi leguntur; Karlomannus, *in Præfat. Concilii Leptin.* Pipinus *in Præfat. Concilii Suession.* Carolus Martellus *in lib. Epistolar.* Bonifacii Archiep. Mogunt. Hodie verò *Principes*, in Francia, triplicis generis sunt; Ac primò quidem ita appellantur, qui ex Domo sunt Regia, & vulgò *Principes Sanguinis*, Gall. *Princes du Sang* dicuntur. Dein, qui orti ex Principum extraneorum familia, in Aula Regum illorum militant & in Francia sedes fixere, quorum etiam posteri eandem dignitatem retinent: Denique, qui Feuda possident, cum titulo *Principatus*, de quibus suprà actum, uti habet Sanjulianus *de Orig. Burgundionum cap.* 53. *extremo.* Quibus quartum addit Bodinus *de Reg. lib.* 1. *cap.* 6. *pag.* 69. & Marca *Histor. Benehar. lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 6. qui feuda majora vel etiam oppida possident, in Regni confiniis, de quorum supremo dominio ac superioritate Principes ac Reges non convenere invicem in pactis ac fœderibus atque adeò *supersessum est*, donec de rei veritate constaret. At cùm publicæ istæ vix dirimantur lites, factum est, ut flagrantibus potissimùm bellis eorum possessores oppida sua munierint, & cùm neutri Principum parerent, horum se *supremos Principes* indigitaverint: quod de Byzantio, inter Lacedæmoniorum Atheniensiumque varias vices fluctuante, annotat Justinus *lib.* 9. Interim Principes Sanguinis, titulum *Principis* aliis in Francia quàm sibi solis deferri, ægrè ferunt. Unde nota vox Francisc. Borbonii San-Paulani Com. vox, qui cùm Guisium Ducem seipsum *Principem* appellantem indignabundus cerneret, ad ad-

stantes subridens dixit, *Guisium Gallicâ linguâ Germanicè loqui*, uti Thuanus narrat *Histor. lib.* 25. apud hund. In Germania enim, uti docet Albericus *in Chron. MS. ann.* 1234. *omnes Archiepiscopi & Episcopi, quidam excellentiores nigri Abbates & omnes Duces & quidam Marchiones & Landgravius Thuringiæ & Palatinus Comes de Rheno, omnes isti vocantur Principes.* Imò, ut habetur *in Jure Feudali Saxonum, quicunque habet Feudi vexillum, Princeps dicitur & habetur.* V. Gerl. Buxtorfium *in Aur. B.* c. 68.

Princeps Imperii, qui ad alteram Statuum Imperii Classem pertinet, dicitur. Cùm enim Status Imperii in tres Classes dividantur, prima Electorum, tertia Civitatum Liberarum, media *Principum* est: quorum singuli habent superioritatem in suo territorio, unde vulgò, *Princeps in suo territorio idem potest, quod Imperator in Imperio*, Carpzovius *de Leg. Reg. Germ. cap.* 1 *Sect.* 13. & Maximilianus hinc I. *Regem Regum* se esse dixit. Iidem possunt mittere Legatos, habent Confraternitates, id est, pacta de futura successione: quale fuit inter Brandeburgicos & Pomeranos, Palatinos & Bavaros; Saxones, Lunæburgios & Hassos. Porrò fœdera inter se inire possunt; defensiva etiam contra ipsum Imperatorem inita. Cujusmodi fuerunt 1. Fœdus Suevicum, dictum *Societas Clypei S. Georgii.* 2. Fœdus Civitatum & Episcoporum, contra Marchionem Brandeburgicum Albertum. 3. Fœdus Smalcaldicum, contra Carolum V. 4. Fœdus Saxonius, Brandeburgici & Hassi A.C. 1587. 5. Electorum omnium. 6. Electorum Rhenensium &c. Pecuniam quoque cudunt, eamque sua imagine, non Cæsaris, signant; quod cum abolitum iret Carolus V. Imp. obtinere id neutiquam potuit. Nec proscribi possunt ab Imp. solo, sed à *Paribus* suis judicandi sunt: quod vocant *das Furstenrecht*, planè diversum à Judicio Aulico & Camerali. Requiritur autem ad hoc Judicium Principum, 1. Ut ii, qui conveniuntur, sint Germani Principes, Imperio subjecti. 2. Ut causa concernat eorum vitam, famam & feuda. 3. Ut ipse Imperator præsit, vel Princeps aliquis, ejus nomine. 4. Ut in Germania habeatur, & 5. linguâ Germanicâ peragatur, &c. Sunt autem *Principes Germaniæ* vel *Catholici Romani* vel *Protestantes*; idque secundum pacem Passaviensem A. C. 1555. confirmatam Monasterii A. C. 1648. Quod enim divisionem illorum, in *Ligistas & Unionem* seu *Correspondentes*, circa A. C. 1610. factam attinet, accidentalis illa fuit, & pace factâ, abolita. Iidem vel *Ecclesiastici* vel *Seculares* sunt: Ad *Ecclesiasticos* pertinent I. Archiepiscopi. II. Episcopi, quorum utrorumque centum numerat Matricula Friderici III. in specie tamen *Episcopi Imperii* appellati sunt hi IV. *Babebergensis, Misnensis, Ratisbonensis & Herbipolensis.* III. Abbates & Prælati, qui tamen universi in Comitiis non nisi unum suffragium habent, adeoque unius tantùm Principis vicem sustinent, etsi plures Principum titulo sint condecorati. In specie, *Abbates Imperii* quatuor hi appellantur, *Fuldensis, Campodunensis, Weissenburgensis & Murbacensis.* Ex his autem Episcoporum nonnulli titulos quoque seculares usurpant. Hinc Archiepiscopus Coloniensis vocatur *Dux Westphaliæ & Angriæ*: Herbipolensis, *Dux Franconiæ*, Argentinensis, *Landgravius Alsatiæ*: & Verodunensis, *Comes Verodunensis.* *Seculares* Principes, sunt iterum vel Archiduces, qui titulus in sola Austriaca familia hæret, vel Duces, è quorum numero quatuor hi *Imperii Duces* appellantur, *Brunsuicensis, Bavariæ, Sueviæ & Lotharingiæ*; vel Marchiones, è quibus itidem hi quatuor *Imperii Marchiones* vocitantur, *Brandeburgensis, Misnensis, Badensis & Moraviæ*; vel Landgravii, quorum hi quatuor similiter *Imperii Landgravii* nominantur, *Thuringiæ, Hassiæ, Alsatiæ & Leuchtenbergensis*, vel Comites, inter quos 29. qui Principes sunt, quibus annumerandi 4 Burggravii, eodem titulo insignes, *Norimbergensis* viz. *Magdeburgensis, Zorbellensis & Misnensis.* Post quos Barones &c. V. de his omnibus Limnæum *de Jure Publ.* & Georgium Hornium *Orb. Polit. Part. II.* quibus adde Carpzovium *ubi suprà*, & quæ dicta retro.

Princeps Monasterii, in *Reg. S. Pachomii*, idem cum *Advocato* seu *Defensore*, V. ibi.

Princeps Officii, apud Romanos, tam in Palatinis Officiis, quàm in Officiis Præsidum & Rectorum provinciarum, dicebatur, qui primum in eo officio locum obtinebat. Singula enim Officia *Principes* suos habebant, qui & *Primates Officii* vocabantur & *Primes*: recentioribus quoque *Primicerii.* Sic *Principes Agentium in rebus*, occurrunt *tit.* 28. *in Cod. Theodos. lib.* 27. qui & *Primates* dicti [illegible] *Agentibus in reb. eod. Cod. Principes scriniorum*, apud Lampridium *in Alexandro* &c. Præter hos v. Principes singulorum officiorum, erat Magister officiorum, qui omnibus officiis præerat, & omnium Officiorum Palatinorum & Principum officiorum Princeps erat ac Magister, hinc quoque *Princeps Officii Palatini* & *Princeps Officiorum* dictus, in antiquo saxo, NERITO. DIVI. CLAUDII. PRINCIPIS. OFFICI. IMPER. qui proin à *Principe Officii* probè distinguendus. Ille enim *Magister* dicebatur & omnia officia sub se habebat: iste unius officii Princeps ac primus erat, nec Magister audiebat. Habebat autem hic Magister officiorum & officium suum, quod *Principatus* vocabatur & omnes, qui in ejus officio apparerent, *Principes*, aliàs *Magisteriani* quoque, seu *Magistri Principes* dicebantur. In [illegible] celli & Martiniani, *Erant autem custodientes eosdem beatiss*[illegible] *positos milites multi, inter quos erant duo Magistri Principe*[illegible]*cessus & Martinianus.* Quos paulo pòst *Magisteriana Princ*[illegible] appellat: Græci *Agentes in rebus* exponunt. Nam ex Schola Agentium in Rebus *Principes* mittebantur, ad gubernanda officia civilium administrationum. Unde Hesychius, in *Glossis legal.* redditur Ἔξαρχος τῶν πολιτικῶν ταξεωτῶν &c. A' Principibus in Militia, *Principibus* sc. *Legionum & Cohortium*, de quibus Vegetius *lib.* 2. *cap.* 8. nomen ad *Principes officii*, in omnibus officiis Magistratuum tum civilium, tum militarium, transiisse, notat C. du Fresne. V. & Salmasium *Not. ad Jul. Capitolinum in Marco*, Æl. Lampridium *in Alexandro Sev.* & Treb. Pollionem *in Gallienis*, Sirmondum *ad Epigr.* 137. *Ennodii*. Pancirolum *ad Not. Imp. lib.* 1. *cap.* 9. Henr. Valesium *ad Ammianum lib.* 16. Jac. Gothofredum *ad l.* 10. *Cod. Theod. de Cohortal.* Alios. Nonnunquam tamen, per *Magistros Officii*, singulorum Officiorum Palatinorum Principes, qui omnes suberant uni illi Magistro, quem ἄρχοντα τῶν ἐν αὐλῇ τάξεων & ἡγέμονα τῶν αὐλικῶν καταλόγων Græci vocarunt, intelligi deprehendimus. V. eundem Salmasium *ad Pollionem d. l.* Quisque enim illius officii, cui præsidebat, revera Magister erat, sed, qui omnes eos sub se habebat, absolutè *Magister*, & *Magister*, item *Princeps Officiorum*, dicebatur &c. V. suprà, *Primates, Primi* &c.

Princeps Palmyrenorum, apud Pollionem, V. infrà *Principales.*

Princeps Synedrii, apud Hebræos, V. suprà in voce *Nasi.*

Principales, in vet. *Inscr.* præcipui civitatum, οἱ ἐν τέλει. *Principes civitatis* vocat Vopiscus in *Aureliano*, *Inter hos etiam Palmyreni, qui superstiterant Principes civitatis*: Gr. οἱ ἐν τέλει. Quorum unus Odenatus erat, antequam Imperium arriperet: *Princeps Palmyrenorum* hinc dictus, Trebellio Pollioni, quem *Decurionem Palmyrenum*, Sextus Rufus vocat. Decuriones namque vel Curiales in unaquaque urbe erant civitatis Principes, & quasi Senatores: quorum primi *Principales* dicebantur. Salmasius *ad d. l.* Sed & in re militari, *Principales* occurrunt passim, apud Ammianum, quo nomine illos intelligit, qui aliàs *Principia* dicti. Vegetius *lib.* 2. *cap.* 7. *Principalium militum & ut proprio utar vocabulo, principiorum nomina & dignitates, secundùm præsentes matriculas indicabo.* Paulo pòst *sub fin. cap. Hi sunt milites* principales, *qui privilegiis muniuntur.* V. infrà.

Principalis Porta, V. supra *Porta.* In hac qui tendebant, propriè dicebantur *prætendere*, quod vide.

Principatus, Græcè Ἀρχή, inter nomina Angelorum, Coloss. *cap.* 1. *versu* 10.

Principatus, territorium & ditio Principis, de qua voce pluribus dictum. Adjicio hoc unicum de Tartariæ Turciæque Principatibus. In illa, inter Russos & Persas, siti sunt duo *Principatus*, *Tzerkassia* scilicet & *Dagestana*, quorum prior subest Russorum Imperatori, alter liber adhuc & sui juris est: de quo utroque V. Olearium *in Itinerario.* Turcici *Principatus* in Europa, sunt *Transylvania, Walachia & Moldavia*: in Asia, *Sidon Drusiorum & Phylarchæ Arabum.* Postquam enim Selimus I. Imperium Mamalucorum Cercassorum in Ægypto & Syria evertit, circa A. C. 1517. plures Arabum tribus, hæreditariis subjectæ Principum familiis, quæ tributum modicum solvebant hactenus, idem ab Ottomannica domo impetrarunt privilegium, ut, exempti titulo à Bassarum præfecturis, reipsâ servirent. Inter omnes verò sub Ottomannico hoc jugo Principes Fachreddinus, quem alii communi nomine *Emirum Saidæ*, h. e. *Principem Sidonis* vocant, potentiâ & auctoritate præcellit. Georg. Hornius *Orb. Polit. Part. II. pag.* 271.

Principes, in Exercitu Romano dicti sunt, qui secundum in acie locum tenebant, ætate ac robore præstantiores Hastatis, qui primo statim loco constituebantur. Arma eorum describit Polybius *lib.* 6. Locus, quem tuebantur, *Principia* dictus est; quò respiciens Terentianus Thraso *Eunucho Actu* 4. *Sc.* 7. *Ego*, inquit, *ero post principia*, i. *loco optimo & maximè securo.* Imò & ipsi *Principes* non raro *Principiorum* nomine veniunt, apud Auctores, Livium, Tacitum, Sallustium, alios. Iidem, quemadmodum *Principes*, ob ætatis virium que vigorem, ita *Antepilani*, quòd ante Triarios erant collocati, vocabantur: *Pilanos* enim Triarios dictos, hisque proprium armorum genus *Pilum* fuisse, multis rationibus contendit Godvvynus *Anthol. Rom. lib.* 4. *cap.* 2. & hæc ipsa *Principum* appellatio multùm favet. Sed & *Subsignani*, quòd sub Signis militarent, nuncupati sunt: quemadmodum Hastati *Antesignani*, & Triarii *Postsignani* dici consuevere. Licèt enim quivis Manipulus, adeoque multo magis quævis harum Legionis partium præcipuarum, suum haberet signum, Aquilam tamen cæteraque præcipua signa *Principes*, in quibus totius Exercitus robur, tuebantur. V. Just. Lipsium *Milit. Rom. lib.* 2. *Dial.* 3. Atque ita quidem liberâ adhuc Rep. verùm, mutatâ postea ferme in totum militiæ ratione, *Principes* dicti sunt, qui in prima acie pugnam capesserent; quo nomine *primi ordines*, vel *primorum ordinum ductores*, h. e. *Ordinarii*, intelligebantur. Veteres nempe & exercitati milites, qui è militia jam exierant, sed ad eam sponte revocabantur, ordinum

& præ-

& præmiorum spe, *Evocati* hinc quoque, Græcis Ταξιάρχαι, appellati. Hi in prima acie, & circa signa, pugnabant, & reliqua principia, ut vocabant, legionis. Inter principia enim erant Tribuni, erant Principes Centurionum, & Evocati: qui etiam *Principales milites* audiebant & *vertices castrorum* & *capita*. Quam iterum V. plura, apud Salmasium *ad Vopiscum in Bonoso*, ut & infrà, voce *Principia*.

Principes Asiæ, V. suprà, *Asiarchæ*, & hic infrà, *Principes Prov.*

Principes Centurionum, iidem cum *Primis Ordinibus* & *primorum Ordinum Ductoribus*, apud Romanos. Prima enim legionis cohors, decem centurias habebat totidemque Centuriones, quos *Centenarios* posterior dixit ætas. Ab hac prima cohorte, cum pugnandum erat, prima acies incipiebat ordinari; in qua Primipilus quatuor gubernabat centurias & aquilæ præerat; Primus Hastatus duas & Princeps unam ac semis; secundùm Vegetium. Licèt enim vetus ordo instruendæ aciei, per Hastatos, Principes & Triarios, Impp. ævo penitus ab usu recesserit, retenta tamen nomina sunt dignitatum *Primi Hastati*, *Primi Principis* & *Primipili*: qui inter primos ordines erant & *principia legionis*, & cum Tribunis aliisque capitibus in prima acie & circa signa pugnare solitierant sub Impp. Unde *alios ordines primam aciem habere* scripsit Seneca, *Quò quisq; genere honestior, famâ, patrimonio est, hoc se fortiùs gerat, memor in prima acie alios ordines stare.* Quos *primos ordines* à Centurionibus distinguit Frontinus *lib.* 1. *cap.* 10. *Imperavit Tribunis & primis ordinibus & Centurionibus.* Nempe Præfecti castrorum & Tribuni & Centuriatum primi, quos *alios* hic vocat *ordines* Seneca, ante aquilam in prælio steterunt & in prima acie pugnarunt: cæteri v. Centuriones juxta suam quisque centuriam &c. V. Salmasium *ad Vopiscum* [illegible].

Principes Provinciæ, Græcè πρωτεύοντες κατὰ τὴν ἐπαρχίαν, apud Strabonem, dicebantur, qui in Ludis publicis præsidebant, cujusmodi erant Ἀσιάρχαι in Actis, quos non malè Actorum Interpres, *Asiæ Principes* reddit. Item *Lyciarchæ*, *Syriarchæ*, *Phœniciarchæ*, &c. alibi. Erant autem hi non Sacerdotum solùm Principes aut unius civitatis, sed consessus & consilii totius provinciæ Primates habebantur, & Magistratum gerebant, non Sacerdotium solùm. Strabo de Lyciarchis, Ἐν δὲ τῷ συνεδρίῳ πρῶτον μὲν Λυκιάρχης αἱρεῖται, εἶτ' ἄλλαι ἀρχαὶ αἱ τοῦ συστήματος. δικαστήρια δὲ ἀποδείκνυται κοινῇ, *In Synedrio autem primùm quidem Lyciarcha eligitur, dein cæteri Magistratus systematis. Judicia verò publicè exercentur.* Quod synedrion seu concilium Lyciæ, ex omnibus Lyciacis Urbibus erat compositum, quæ jus suffragii in illo consessu communi habebant. Maximæ sc. urbes trium suffragiorum potestatem obtinebant, mediocres duorum, reliquæ unius. Idem obtinuisse videtur in urbibus Asiæ & Syriæ; quarum plures simul junctæ corpus unum & σύστημα faciebant, cujus consessûs & συνεδρίου Princeps ac primas erat, qui Ἀσιάρχης & Συριάρχης dicebatur. Solebant præcipuè Magistratus hi creari, ad munera ac ludos edendos, in honorem Deorum, quorum & Sacerdotium simul capessebant: Annuique creabantur. Uti verò in Provinciis, qui ad hoc munus eligebantur, dicebantur habebanturque *Principes Provinciæ*; Sic in singulis oppidis & municipiis, hujusmodi etiam munerarii Sacerdotes capi solebant, ad ludos edendos, qui & *Primores* & *Principes Urbis* audiebant: *Flamines* vulgò vocabantur. Græcè Ἱεράρχαι & Πολιτάρχαι & Ἱεροφάνται. Firmicus *Principes Sacerdotum* appellat *lib.* 3. *Faciet Sacerdotum Principes, & qui in ipsis Sacerdotiis, purpureis aut auratis vestibus induuntur* &c. Salmasius *ad Solinum p.* 805.

Principes adorandi ritus, præsertim recens consecratos, in Historia Romana sæpe obvius est, ut alibi vidimus. Eum morem in Christianis quoque retentum, docet Leo Pontifex, adorans Carolum M. apud Monachum Com. Nuenarii, A. C. 801. *Leo Papa coronam capiti ejus imposuit, cuncto Romanorum populo acclamante —— Post quas laudes, à Pontifice, more antiquorum Principum adoratus est, ac deinde Imperator Augustus appellatus.* Sed & vicissim Christianis hunc cultum præstitisse paganos, etiam Magistratus, discas ex Palladio *Hist. Lausiac. in fine Melaniæ*, qui ipsis Christianis fratresquoque adoratos, qui peregre ad ipsos veniebant, habet *cap.* 52. *Vitâ Abb. Apollo* &c. De more pro *Principibus* precandi, etiam Gentilibus usitato, eorum imaginem in annulo gestandi; nummis insculpendi, aliisque ad eos pertinentibus, hic passim. De annulis saltem addo, *Principis* imaginem in annulo aureo gestare Claudii Principatu, fas non fuisse, nisi quibus admissionum Liberti jus illud dedissent: *magnâ criminum occasione*, ut Plin. ait *lib.* 33. *cap.* 3 *quæ omnia salutaris exortus Vespasiani Principis abolevit, æqualiter publicando Principem.* Ingens namque cautio iis adhibenda erat, qui Principis imaginem gestabant, ne delatoribus calumniandi præberetur occasio: qua de re diximus suprà aliquid, ubi de civili *Imaginum usu*: & extat memorabile exemplum apud Senecam *de Benef. lib.* 3. *cap.* 26. Cui non multùm absimile, quod Philostratus narrat, *Vitâ* Apollonii, de quodam impietatis damnato, quòd servum suum verberasset, qui drachmam argenteam, Tiberii imagine signatam, gestabat &c. Plura apud Jo. Kirchmannum *de Annulis cap.* 13. uti de more Principum, *initio principatus totum elargiendi patrimonium suum prosectitium, vehendi in sella curuli, albas vestes gerendi*; de more *Senatorum stando illos alloquendi in Senatu, obviàm procedendi*; porrò de illorum *custodibus, imaginibus in pompa Circensi, literis, papilionibus magnificis*; quòd tandem *thoro sellæve eorum insidere, etiam corpus tangere, licèt bono animo, haberetur nefas*, apud Theod. Marcilium & Casaubonum *ad Suetonium* passim, quorum hic Imperatorem Rom. propriè *Principem* & Imperium *Principatum* dictum esse, ex instituto Augusti, notat *ad Caligulam cap.* 22. V. & suprà.

Principia, locus in castris, ubi Tribuni olim jus dicere solebant: quam ob causam, ut ait Polybius *lib.* 6. magnâ semper hominum frequentiâ celebrabatur. Livius *lib.* 1. *Ibi in Principiis sermo inter Tribunos militum secretus oritur, inde ad aures ipsius Æmilii pervenit.* Et *lib.* 38. *Milites Tribunos jura reddere in Principiis sinebant.* V. quoque Florum *lib.* 3. *cap.* 10. C. Nepotem *Eumene cap* 7. *leg.* 4. *offic. D. de re mil.* &c. Aliàs etiam vox ipsos *Principes*, seu *Principales milites* significat, uti visum. Gronovio voce hac tria significantur, primò Locus, de quo dictum; dein Capita & Apices castrorum, apud Vegetium *lib.* 3. *cap.* 2. & § *l.* 1. *Cod. de Veteranis* &c. Tandem, Frons aciei seu prima signa. Ut enim in castris, ubi prætorium & signa fixa erant, atque interdiu magna parte præcipui Duces imperia expectabant, *Principia*; Sic in acie, ubi signa in hostem promovebantur, & duces pugnæque lacessendi ac committendi prælii consistebant, *Principia* dicebantur. Livius *lib.* 2. *Quanquam cessere magis, quàm pulsi hostes sunt, quia ab tergo erant Veji, in quos post principia integris ordinibus tutus receptus fuit.* Ubi frontem aciei indigitat turbatam, & qui ibi pugnabant, qui secundùm eam locati erant, eos salvis ordinibus pedem retulisse. Sisenna *Histor. lib.* 3. *Post principia paulatim recedunt, atque inde, cum paucis fugæ se mandant*, i. e. ex illo loco, ubi complexus armorum & discrimen erat, sensim referunt pedem, cumque constitissent, unde tutò terga liceret dare, aliis etiam tum propugnantibus, necdum omnibus principiis turbatis stratisque, maturâ fugâ sibi consuluere. Livius *lib.* 3. *Trium populorum tres separatim acies circa vallum hostium instruxit. Ipse erat medius cum legionibus Romanis: equites sua cuique parti post principia collocat, ita trifariam aggressus castra circumvenit.* Quod nihil est aliud, quam ab tergo aciei, quæ oppugnabat: castra enim aggrediebantur munita, ubi nullus equitis usus. At postea, ut refert idem, *effusè fugientes eques, cui superare vallum haud facilè fuerat —— libero campo adeptus, parte victoriæ fruitur, territos cædendo.* Quid propriè enim hic Equites facerent, inter Principes & Triarios medii? nisi simul Hastati Principesque oppugnabant. Constitere igitur post aciem, quæ prima oppugnabat; partim ut victoriam persequerentur, si ea evenisset; partim ut repulsos, si contrà evenisset, reciperent, hostesque erumpere prohiberent. Apud eundem *lib.* 8. *in principiis Latinorum ipsi jam illorum triarii erant*; unde perperam Valerianus hic quoque *Principia* interpretatur locum medium in acie, ubi Principes essent. V. quoque Senecam *de Vita B. cap.* 14. & Tacitum *Histor. lib.* 2. E quibus omnibus, Terentii illud, *post Principia esse*, intelligit Gronovius de iis, qui post illam partem aciei stant, quæ omne discrimen excipit: Hi namque tuti sunt, propugnatores habent, loco sibi caverunt: unde paulatim factum nomen loci post partem, quæ manum conserit, *Postprincipia*; quod denique generatim ad omnia, quæ secundùm quarumcunque rerum principia subsequuntur, translatum. Ita Plautus *Persâ*, *Ut quisque rem accurat suam, sic ei procedunt postprincipia.* Varro, *à postprincipiis incipere.* Vetus Poëta apud Cic. *pro Sextio*, *Postprincipia atque exitus vitiosæ vitæ* &c. V. præfatum Gronovium *Observat. lib.* 4. *cap.* 10. ubi Vett. quotiescunque de acie loquentes *Principia* nuncupant, non eos qui *Principes* antiquitus dicti, sed prima signa, primos ordines, frontem aciei, intelligere, addit: Seriore verò Impp. ævo, sic Præfectos & Duces quoque appellatos esse. At *Principia Legionum*, apud Vegetium, iidem cum *Principibus Centuriarum*, quos vide.

Principium, in *LL.* Fragmentis apud Frontinum *de Aqued. lib.* 2. & apud Livium *lib.* 9. *cap.* 38. *Papirius C. Junium Bubulcum magistrum equitum dixit: atque ei legem curiatam de Imperio ferenti triste omen diem diffidit, quòd Faucia curia fuit* principium, *duabus insignis cladibus*: idem quod *prærogativa* est. Nempe Centuria, Curia, Tribus *principium* erat, quæ primò rogabatur. Cujus cùm tantus esset suspectus & reverentia, apud Jure vocatas in Comitiis, factum, ut vox ipsa *prærogativæ* acciperetur pro secundo omine, certo signo judicioque & pignore ac quasi arrabone futuræ rei optatæ vel secundæ: Gronovius *ubi suprà*. V. quoque retro in voce *Prærogativa*. De *Principio* verò Hæreticorum *duplici*, ex antiquissimorum Gentilium sententia, V. Vossium *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 5. & Tob. Pfannerum *System. Theol. Gentil. purior. cap. de Deo.*

Prion, Græcè Πρίων, locus Carthagine, apud Polybium. Item Ephesi, apud Strabonem, qui πετραῖον dicit esse collis jugum urbi imminens, priùs λεπρὴν Ἀκτὴν, h. e. *asperam Actam*, vocatum, ἀκτὴ autem eminens littus & prominentia. Sardibus quo-

quoque, montosus & acclivis locus, qui arcem cum oppido jungebat, apud eundem Polyb. Cujusmodi loca secundum nonnullos, πρίωνας vocarunt, quòd veluti *serrata* essent & ob asperitatem & inæqualitatem *serræ* dentibus similia. Nisi fortè omnibus his locis πρεὼν sit, qui aliàs πρηὼν & πρίων & contractè πρὼν, quâ voce *jugum collis eminens* Græci notant. Dionysius,

Τὸν βαθὺν ἀσδενδρον πρῶνα παλὴν Φολόης.

Et in alio *Epigr.*

—— κατὰ πρώονας ἀγροβατοῦντας.

In alio legitur πρίωνας primâ brevi: dicebant & πρώονας &c. Sic πρεὼν, πρίων & πρεὼν idem erit, nec à *serræ* similitudine ea vox facta, de loco clivoso & jugis asperis assurgente. Hispani quidem montem hodie *Sierra* appellant, a Latino *Serra*, fortasse quòd male reddiderint ex Græco Πρίων, quæ *montem* significat & *serram*. Verùm nec *serras* Latini clausuras dixerunt, à *serræ*, h. e. πρίονος figura, sed à *serâ*, quâ januæ occludebantur. *Serram* enim scripsere, &c. V. Salmasium *Exercit. Plinian. ad Solinum pag.* 808. & 809.

Prior, in *Chartis* Dalmaticis, nomen Magistratus, à quo pleræque civitates Croatiæ & Dalmatiæ regebantur, qui postmodum *Comitis* appellatione donatus est, Lucius *de Regno Dalmatiæ lib.* 2. *cap.* 8. 16. & *lib.* 3. *cap.* 12. Ab Italis autem Dalmatæ hauserunt; quibus *Priori* præcipuos esse Magistratus, discimus ex Joanne Villaneo *lib.* 1 *cap.* 38 & *lib.* 9. *cap.* 77. Certe *Priorem Civitatis*, habent Liberatus Diaconus *cap.* 23. Senator *lib* 8. *Epist.* 26. Alii. Et *Prioratum*, hanc dignitatem vocat *Inscr.* in Æde S. Nicolai Barensis, *Tempore Regis W. & Prioratus Domini Nicolai Corbelli Primicerii an. D. N. J. C.* 1188. apud Antonium Beatillum *Histor. Bar. lib.* 2 laudatum C. du Fresne *in Glossario.* Sic *Prior loci* Dominus est ejus seu Senior, in *L. Wisigoth. lib.* 9. *tit.* 1. §. 8. In Ecclesia Romana idem nomen pro Abbate occurrit crebrò, in *Regula* Benedictinorum. Item proco, qui primus est post Abbatem, & aliàs *Præpositus* dicitur, de cujus officio sic Lanfrancus, *in Decretis pro ordine S. Bened. cap* 3. *Servatâ Abbati in omnibus reverentiâ, Prior, qui & Præpositus, in Regula nominatur, honorabilior est reliquis Ministris domus Dei. Ipse solus cæterorum ministrorum primum suæ partis locum habet in Choro, in Capitulo, in Refectorio* &c. Sed hanc vocis notionem posterioris ævi esse, & demum Cælestini V. tempore innotuisse, annotant Viri Docti. V. suprà, in voce *Decanus*. In eadem, *Prior Major* dicitur, qui Abbatis absentis vices gerit, ita tamen ut Obedientiarios instituere non possit, aut deponere, nec quenquam de Monasterio ejicere, aut ejectum recipere &c. Ad ejus quoque officium pertinet, tam præsente, quàm absente Abbate, cymbalum pulsare, & tabulam ad laborem, & monitum in Dormitorio, & corrigere mendas legentium in Ecclesia & in Capitulo &c. V. Udalricum *Consuet. Cluniac. lib.* 3. *cap* 4. Uti autem hic Abbatis, sic *Prior Claustri* vel *Claustralis* ejus Vicarius est, qui in Claustro jugiter manet, absente Abbate & Magno Priore, & *pondus totius Ordinis portat*. ut habet Bernardus *in Consuetud. Cluniac. cap.* 4. & Udalricus *lib.* 3 *cap.* 6. ubi plura de ejus officio. Casinenses *ad cap.* 65. *Regulæ, Præpositus Monasterii, secundùm morem nostrum Prior Claustralis vocatur.* Cui *Priorissa* respondet, in Claustris Sanctimonialium &c. Ipsum v. officium *Prioratus* dicitur, dignitas præcipua in Monasterio, apud Gregorium M. *lib.* 4. *Epist.* 4. Quamvis hoc nomine etiam aliquando veniat Obedientia, seu minus Beneficium, à majori Monasterio dependens, de cujusmodi *Prioratuum* origine suprà aliquid dictum est, in voce *Obedientia*. Porro in eadem Communione *Prior Scholæ*, dicitur primus in Schola Cantorum, qui primus, dum sacra facit Pontifex, *Antiphonam ad Introitum* incipit, ut est in *Ordine Rom.* V. suprà in *Caput Scholæ*. Qui omnes appellationem inde traxere, quod apud Romanos, seriore ævo, *Priores Officii* dicti sunt, qui primi erant in suo quisque officio, aliàs *Primates* quoque, & *Principes Officii*, de quibus diximus. Sic *Priores Scrinii*, *Cod. Theod. de prox. Com. dispos.* qui aliàs Proximi, item in *Capite Scrinii constituti* dicuntur, *l.* 11. *eod. tit.* &c. Salmasius ad Trebellium Poll. *in Gallienis.*

Prisci Canones, in subscriptione Concilii Toletani II. *Salvâ auctoritate priscorum Canonum*: Sic appellatus est Codex Canonum Hispanicus Ecclesiæ Universæ, quem à Romanis accepisse Hispanos probabile est. Eum enim primò habere potuerunt ex antiqua Latina, postea etiam ex nova Dionysii Exigui versione, usque ad Martini Bracharensis Episc. interpretationem. Quanquam non admodum verisimile sit, eos Dionysii Exigui versionem habuisse aut recepisse, quia ea satis accurata erat ut novâ versione Martini præfati facilè supersedere potuissent. Utraque enim eodem seculo adornata est, nempe sexto; & Dionysii quidem Exigui paulo antè, vel sub Justiniano Imp altera verò Martini, septimo anno post mortem Justiniani, nempe A. C. 572. Etiam *Antiquorum Canonum* nomine venit, Concilii Bracharensis I. *can.* 40. *Placuit, ut præcepta antiquorum Canonum, quæ modò in Concilio recitata sunt, nullus audeat præterire.* Item *Codicis Canonum*, cujus fit mentio ejusdem Concilii *can.* 18. & in Concilio Toletano IV. quod habitum est A. C. 733. V. Justellum *Præfat. Cod. Can.* & Gerh. von Mastricht *Histor. Juris Eccl. n* 87.

Priscianus, reus affectatæ tyrannidis periit, sed voluntaria morte, sub Antonino Pio, de qua conjuratione quæri vetuit Imperator. V. Jul. Capitolinum *in Vita Antonini Pii.*

Priscilla, uxor Abascantii, cujus in eam defunctam pietatem peculiari carmine prosequutus est Papinius *lib.* 5. *Sylv.* 1.

Prisciniacus Vicus, *Persicus*, locus est Galliæ, in *Brexia*, memoratus *in Vita* S. Triverii Monachi, apud Hadr. Valesium in voce *Brexia*, *in Not. Gall.*

Prismata Crystallina, adeò unita, ut in duobus lateribus se contingant, complura adservantur in *Musæo* Kircheriano: quæ si valvarum foramini imponantur atque reliqua luminis ostia occludantur, in obscuro cubiculo solis radius vitra mediante speculo lenticulari pertransiens, undique muros candidos diversicoloribus peripetasmatis vestitos exhibet. Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. S. J. Musæo pag.* 40.

Pristaldi seu *Prestaldi*, executores Judicum nobilium, in *Decretis Chartisq;* variis Hungariæ, Dalmatiæque Regum.

Pristis, genus belluæ marinæ, in Gloss. corruptè pro *Prestir*, Gr. Πρῆστις, V. suprà, in voce *Physeter*. Item πλοῖον κητόμορφον, *navis ceti figuram habens*, cujusmodi navigio raptam Andromedam, scribit Conon, atque inde fabulæ de monstro marino occasionem datam. Meminit navis ejusmodi Virgilius,

Velocem Mnestheus agit acri remige pristim.

Ubi Servius, vel à tutela depicta, vel ἀπὸ τοῦ πρίζειν τὰ κύματα. Perperam, aliud enim tutela, aliud παράσημον in nave, uti supra diximus in voce *Parasemon*. *Pristis*, protome erat marinæ belluæ sic vocatæ, quæ in prora navis inter προτομίδας & ἐμβόλους statuebatur, unde toti navi nomen. Quemadmodum eandem ob rationem, Arietis, Tauri, Chimæræ, Centauri &c. nominibus insignitas naves legimus. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 170. Inter Myronis ex ære opera *Pristas* quoque memorat Plinius *lib.* 34. *cap.* 8. Ubi vel terras lignum secantes (namque hoc πρίειν Græcè) vel cetorum genus, intelligi, ait Dalechampius.

Privata Ratio, Græcè Ἴδιος λόγος, eleganter dicitur pro *Rationali rei privatæ*. Quemadmodum *Ratio patrimonii* in vet. saxo, pro *patrimonii Rationali*: SUPERPOSITO. MEDICORUM. EX. RATIONE. PATRIMONII. i. qui ratio fuit patrimonii, ut *ex Consule*, qui *Consul* fuit. Sic *Curam Prætorii* dicebant, & *Curam Palatii*, pro *Curatore Prætorii Palatiique*. Ita ergo *Privata Ratio*, Græcè Ἴδιος λόγος Straboni, pro λογιστὴς, qui *Dispensator rationis privatæ* appellatur, in *vet. Inscr. Privatarum rerum Procurator*, apud Spartianum *in Sev.* Quod officium jam ab Augusti temporibus cùm fuerit cognitum, fallitur Spartianus, ejus auctorem Severum asserens. Sed eodem is errore Rerum privatarum procurationem, sub hoc Imp. primùm constitutam fuisse scribit, quæ longè ante eum extitit, quo Cursus publici institutionem Hadriano tribuit, quam certum est ad Augustum ipsum referri debere. Certè *Imperatoris Procurator*, jam Augusti ævo occurrit, Græcis Ἴδιος λόγος τοῦ Αἰγύπτου: & *Procuratoris patrimonii*, meminit Lampridius *in Commodo*. & antiqui lapides sæpius, quod tamen posterius diversum quid sonare videtur. V. *infrà*. Officium ejus quod attinet, Strabo *lib.* 15. munus Ἰδίου λόγου hoc fuisse narrat, ἐξετάζειν τὰ ἀδέσποτα καὶ τὰ εἰς Καίσαρα πίπτειν ὀφείλοντα, *curare, ut bona caduca & vacantia Fisco Cæsaris adnecterentur*. Nec aliud officium ejus, qui *Procurator rei privatæ* dictus est, etiam posteriorum Impp. ævo. Cassiodorus *in Formula Comitis Rerum priv.* (sic enim tum dictus is Procurator) *Comunicarios dirigis possessores, admones, & cum aliis Judicibus non modica jura partiris. Caducæ bona non sinis esse vacantia: ita quod usurpatio potuit invadere, in fiscum nostrum facis justis compendiis obtinere.* V. *tit. Cod. Theod. de bonis vacantibus & de incorporatione.* Habuit autem Procurator hic sub se Rationales & Magistros rei privatæ, qui in singulis provinciis rem Principis privatam curabant. Unde Rationalis Ægypti, Rationalis Africæ, & reliqui Provinciarum Rationales, suberant *Comiti & Magistro rerum privatarum*: isque etiam privati Principis *Ærarii* administrationem gerebat. V. Jac. Cujacium *in Paratitlis* & Casaubonum atque Salmasium *Not. ad Spartianum l. cit.* ut & suprà, ubi de *Largitionibus privatis*, seu privato Ærario: quod non tantùm in auro argentoque, gemmis & vestibus, ac reliquis mobilibus consistebat: sed etiam in domibus palatiisque, prædiis ac possessionibus, rebusque soli, uti docet idem ad Lampridium *in Diadumeno*. Idem *Privatæ* Procurator: sub. *Rei*, in vet. *Inscr.* Ἐπίτροπος Πριβάτης &c.

Privatæ Feriæ, dicebantur Romanis, quæ non publico nomine celebrari solebant. Erantque vel propriæ familiarum, ut Claudiæ familiæ, aut Juliæ aut Corneliæ, & si quas ferias proprias quæque familia ex usu domesticæ celebrationis observabat; de quibus XII. Tabb. *Sacra privata perpetua manento*: Vel erant singulorum, ut Natalium fulgurumque susceptiones, aut funerum aut expiationum. Festus, *Privatæ feriæ vocantur sacrorum propriorum, velut dies natales, operationis, denicales*: Apud Vett. quoque quicunque nominasset, ut ait Macrobius, Semonam, Sejam,

jam, Segetiam, Tutelinam, ferias observabat. Item, Flaminica, quoties tonitrua audisset, feriata erat, donec Deos placasset, Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 4 *cap.* 3 Caeterùm *Privatis* concionandi potestas non erat, nisi venia à Magistratu impetratâ: Tum enim cùm e. g. de rogatione Legum ageretur, postquam is qui eam promulgarat, Populo, ut rogationem acciperet, suasisset, tum *Privati*, tum Magistratus pro suo quisque sensu, ex Rostris si in Foro, ex suggestu aut alio editiore loco si in Campo Martio Comitia haberentur, vel suadebant, vel dissuadebãt, Id. *l.* 8. *c.* 2. V. quae diximus suprà in voce *Plebeji*. Etiam ex *Privatis*, nullo antè gesto Magistratu Urbano, aliquando ad bellum mittebantur, illud administraturi, velut Proconsules: Sic Scipio apud Livium *lib.* 26. Ante quem cùm in Rom. Historia non reperiatur, ulli *Privato* Proconsulatum hoc modo fuisse concessum, proin negat Carolus Sigonius, hos verè Magistratus fuisse aut dici potuisse. Idem *lib. eod. cap.* 42. *ubi de Proconsulibus*. Plura de *Privatorum* jure V. apud Hug. Grotium *de Jure Pacis & Belli passim*, & hîc paulo *infrà*.

Privatarius, apud Scylitzem *pag.* 705. ubi mentio est, τῷ ἐφόρῳ τῶ πριβατωρίων aedis S. Demetrii Thessalonicensis: *Gazophylacii Praeses* est Goaro, quòd *Comites rerum privatarum* dicerentur, qui privati Principis patrimonii curam haberent. Certè *Privatum*, aerarium proprium Augusti appellatum constat, ἴδιον Graecis. Sed *Privatarii* in Ecclesia alibi non occurrunt: ut de de hac vocis notione dubitare se, ait Car. du Fresne *Glossario* V. suprà.

Privati, opponuntur militantibus, seu pagani, apud Lampridium *in Alexandro Sev. Sola quae de hostibus capta sunt, limitaneis ducibus & militibus donavit, ita ut eorum ita essent, si haeredes illorum militarent, nec unquam ad* privatos *pertinerent dicens*, &c. Sic Ambrosius *in Agnetis passione, Coronatur*, inqu t, *civitas tota: fit laetitia militantibus atque* privatis, *& universis audientibus haec* &c. Certè in titulis militia, seu nomen o gintatis, adscribi solita est, ut in Neapolitano Lapide, Γ. ΙΟΥΝΙΟΣ. ΑΚΥΛΑΑΣ. ΝΕΩΤΕΡΟΣ. ΣΤΡΑΤΕΥΣΑΜΕΝΟΣ. ΕΠΙΤΡΟΠΕΥΣΑΣ. Casaubonus *ad Lampridium in Alex. Severo.* Aliter vox sumitur, apud Vopiscum *in Aureliano, Dedit praeterea potestatem, ut argentatas* privati *carrucas haberent, quum antea aerata & eborata vehicula fuissent.* Ubi *Privatorum* vocabulo Vopiscus tam Senatores, quàm Magistratus, h. e. omnes honoratos, comprehendit: Respectu *Principis* namque omnes sunt *privati* etiam summis Magistratibus praediti. Salmasius *ad l.* V. quoque suprà, ubi de *Privatis Feriis*.

Privatus, Haereticus, adde: De eo Cyprianus *Epist.* 55. ad Cornelium Episc. Rom. *Significavi tibi frater, venisse Carthaginem* Privatum, *veterem haereticum, in Lambesitana Colonia, ante multos fere annos, ob multa & gravia delicta, nonaginta Episcoporum sententiâ, condemnatum*. Plura V apud Jo. Forbesium *Instructionum Historico-Theologic. lib. XII. cap.* 11. ubi tertiam Classem Haereticorum, illorum sc. qui lapsos, sine poenitentia, ad communionem admittendos recipiendosque dictitabant, enarrat, ut & suprà, in voce *Impoenitentes*.

Privilegium, jus est singulare, & in certae personae vel causae gratiam, favoremve: Isidoro *Lex de uno homine lata*. De his Lex XII. Tabb. memorata Ciceroni *de LL. lib.* 3 *Privilegia ne irroganto*, i. *de privis seu singulis hominibus leges ne ferantur*; variè a variis explicatur. Quidam enim omnia hic tolli *Privilegia*, autumant, & aequitatis ratio favet, quae vult, ut omnes homines, summi cum infimis, pari jure teneantur, *jura que, non in singulas personas, sed generaliter constituantur*, ut ait Ulpianus, *lib.* 8. *de legg.* Οὐδεὶς γὰρ Νόμος ἐφ' ἑνὸς, ἀλλὰ κοινός. Jac. Cujacius *Privilegia* duplicia esse docens, Alia quae de una tantum persona concipiantur, in omne tempus; Alia, quae ad plures personas ejusdem conditionis vel ad universos cives pertineant: de hisce non sonare Legem, sed de illis tantùm docet. Imo neque etiam de illis, nisi in omnia tempora concipiantur: Nam alioqui *in praesens tempus de singulis ferri Leges possunt*. Quintilianus *Declam.* 154. ut de Menandro *l.* 5. *ff. de Cant.* de Hostilio Mancino *l. ult. ff. de Legat.* &c. Josephus Scaliger *Castigat. in Festum*, Legi addi vult, *nisi magno Comitiatu*: quae Cujacius ad sequentia, *De capite civis ne feruntο*, referenda esse contendit. Scaligero assentitur Petitus, probatque ejus sententiam ratione hac firmissimâ: Cùm enim à Solone, inter alias Leges, & hanc acceperint Decemviri, si verba ista, *nisi magno Comitiatu*, adjiciantur, respondent exactè his Solonis, Ἐὰν μὴ ἑξακισχιλίοις δόξῃ κρύβδην ψηφιζομένοις. Integra hac de re Solonis Lex haec est: Μηδὲ ἐπ' ἀνδρὶ νόμον ἐξεῖναι θεῖναι, ἐὰν μὴ τὸν αὐτὸν ἐπὶ πᾶσιν Ἀθηναίοις, ἐὰν μὴ ἑξακισχιλίοις δόξῃ κρύβδην ψηφιζομένοις, *Legem de privo homine ne rogato, sed de omnibus Atheniensibus: nisi id videatur sex mille civibus, suffragia clam ferentibus*. Unde patet, *Privilegia* irrogata fuisse, si id sciscerет Populus. Quod ut faciliùs intelligatur, sciendum est Atheniensium civium fuisse viginti millia. Hesych. Ἄνδρες Ἀθηναῖοι δισμύριοι ὑπῆρχον. V. quoque Demosth. *Or. c. Aristogit.* idque jam ab ipso Cecrope, ut Auctor est Philochorus apud Graecum Pindari Interpretem *ad Olympiac. Od.* 9. In ferendis autem suffragiis major pars obtinebat: Itaque necesse erat Athenis, ut plures decem mille, siquidem duas in partes tantùm scinderetur Populus, in eandem irent sententiam; At verò Solon voluit, ubi de *irrogando Privilegio* ageretur, ut in his ejusdem sententiae, qui plures fuere decem mille, essent sex mille minimùm, qui suffragium clam ferrent, ne quis gratiae locus esset, Aeschin *c. Ctesiph.* Et hoc est, quod Decemviri expresserunt verbis illis: *Nisi magno Comitiatu*. Neque hinc abit Tullius *lib.* extr. 3. *de LL.* cujus verba sic refert Petitus: *Tum Leges praeclarissimae de XII. Tabb. tralatae duae; quarum altera Privilegia tollit: altera de capite civis rogari, nisi maximo Comitiatu, vetat, nondum initis seditiosis Trib. Pl. negat aliis: siquidem admirandum, tantum Majores in posterum providisse! in privatos homines Leges ferri noluerunt: id est enim Privilegium: quo quid est injustius! cùm Legis haec vis sit, scitum est, jussum in omnes! ferri de singulis, nisi Centuriatis Comitiis noluerunt. Descriptus enim Populus censu, ordinibus, aetatibus, plus adhibet ad suffragium consilii, quàm fusè in Tribus convocatus. Quo veriùs in nostra causa, Vir magni ingenii summaeq; prudentiae L. Cotta dicebat, nihil omnino actum esse de nobis. Praeter enim quàm quòd Comitia illa essent armis gesta servilibus, praeterea neque Tributa capitis Comitia rata esse possent, neque ulla*: Privilegii quocirca *nihil nobis opus esse Lege, de quibus nihil omnino actum esset Legibus*. Ubi verba, *nondum initis seditiosis Trib. Pl. negat aliis*; dicuntur propter P. Clodium, qui tum nondum inierat Tribunatum Pl. illud verò, *ferri de singulis*, referendum ad id quod praecedit, *quo quid injustius?* Verba dein, *praeterea neque Tributa capitis Comitia, rata esse possent, neque ulla: Privilegii quocirca nihil nobis opus esse Lege* &c. sic omnino interpungenda: Quando enim Cicero in exilium pulsus est, à P. Clodio factum id est, non *irrogato Privilegio*, sed Lege rogatâ, quam *P. Clodius tulit*. verba sunt Velleji Paterculi, *ut qui civem Rom. indemnatum interemisset, ei aquâ & igni interdiceretur. Cujus verbis etsi non nominabatur Cicero, tamen solus petebatur*. V. Sam. Petitum praelatum *Comm. in LL. Att. lib.* 2. *tit.* 1. De *Privilegii* v. notione, in Eccl. Rom. suprà in voce *Renovalete*.

Privven, apud Galfridum Monumethensem *lib.* 7. *cap.* 2 nomen clypei Arturi Britonum Regis, in quo Deiparae imago efficta. V. C. du Fresne *Glossar.*

Proaula, apud Ordericum Vitalem *lib.* 2. *pag.* 412. dicitur *aedificium seu cubiculum, quod ante aulam est, quae & Salutatorium dicitur, quòd in eo excipiantur salutaturi*. Aliud fuit Graecis προαύλιον, de qua voce V. quae habet idem *Glossarii* Auctor, in *Descript. Aedis Sophianae*. At Προαύλιον Aristoteli *Rhetoric.* 3. est quod barbaris *praeludium*, in tibiis. Sed & Προαύλια Graecis dicebatur primus trium legitimorum dierum, quos in nuptiis habebant, Lat. *Desponsalia*; quòd in eo desponderetur Virgo: sicut alter Ἀπαύλια, Lat. *Decubatio*, tertius Ἐπαύλια, Lat. *Repotia*, dictus est. Scaliger *Poet. lib.* 3 *cap.* 101. V. & suprà, ubi de *Nuptiis*.

Proba, apud Amm. Marcellinum *lib.* 21. *Joviniano vehiculo insidenti, quod portabat reliquias Constantii, ut Principibus solet, annonae militaris offerebantur indicia, & (ut ipsi nominant) probae, & animalia publica monstrabantur*: posteriori aevo dictum est δεῖγμα seu specimen annonae. Nempe, quoties per provincias iter faciebat Imperator, totius annonae militaris ratio coràm, illi exponebatur, atque etiam δείγματα oculis subjiciebantur. Quam in rem V. quae Casaubonus habet *ad Ael. Spartianum in Hadriano Caes.*

Probascanion, in Hierosol. Templi fastigio ad aves arcendas, occurrit apud Hebr. qui id vocabant כוֹלֵה אוֹרֵב *chole oreb*, *arcens corvos*. Kimchius in *Psalm.* 84 *Aliquid fecerunt in Templi tecto, ne aves ibi quiescerent, quod vocabatur Chole oreb.* Quod sic describitur in Talmud. *in Tract. Middoth cap* 4. *fol.* 71. *Et Chole oreb* *perdebat corvos, quia Templum cingebat super lorícam à quatuor ventis ferreo cingulo cubitum alto, gladii instar acuto, ne ulla avis Templo insideret, quia per gladium illum pedes ejus abscindebantur* &c. Et quidem in secundo, istiusmodi προβασκανίου opus fuisse, scribit Aruch, non verò in primo Sanctuario, quòd in illo habitaverit divina Majestas. Tamen etiam in Templo primo, Salomonis sc. tale aliquid describitur, ab Eupolemo, apud Eusebium *lib.* 9. eum eum fecisse dicit, δικτυωτὰ δύο χαλκᾶ ἁλυσιδωτὰ (l. δικτύας δύο χαλκᾶς ἁλυσιδωτάς) καὶ στῆσαι αὐτὰς &c. *Retia duo aerea hamulis conserta & machinis imposuisse, quae viginti cubitis supra Templum eminebant & totum illud obumbrabant, & ex singulis retibus appendisse tintinnabula quadringenta magni ponderis & tota illa retia sic adaptasse, ut sonarent tintinnabula & aves sonitu suo abigerent, ne Templo insiderent, & in portarum aut porticuum laquearibus nidificarent & stercoribus suis Templum pollue-rent*. Sed *lib.* 1. Regum, ubi Salomonis Templum accuratè describitur, nihil tale reperies: ut neque in Josepho, quamvis idem scribat, de Templo ab Herode extructo, *de Bello Jud. lib.* 6. *cap.* 6. Κατὰ κορυφὴν δὲ χρυσέους ὀβελοὺς ἀνεῖχε τεθηγμένους, ὡς μή τινι προσκαθεζομένῳ μολύνοιτο τῶν ὀρνέων. *In summo autem aureis verubus horrebat acutissimis, ne ab insidentibus avibus pollueretur*. Quae descriptioni Talmudicae satis consona. V. Bochartum *Hierozoici Part. poster. Lib.* 1. *cap.* 8.

Probatica, Græcè Προβατική, Piscina fuit dicta, Johannis *cap.* 5. *versu* 2. Ἔστι δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ κολυμβήθρα, ἡ ἐπιλεγομένη Ἑβραϊστὶ Βηθεσδὰ, πέντε στοὰς ἔχουσα. Quod Vulgatus reddit, *Erat autem Jerosolymis* probatica *piscina, quæ cognominabatur Hebraicè Bethesda* &c. à voce Gr. πρόβατον, *i. ovis*, quòd in ea mundarentur oves, quæ pro sacrificio offerebantur in Templo. Ita quidem Dominic. Macer *in Hierolexico.* Alii ἐπὶ τῇ προβατικῇ, *ad Forum pecuarium*, exponunt, subintellecto ἀγορᾷ. Beza tamen magis probat, ut legamus cum Theophylacto, ἐν δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις προβατικὴ κολυμβήθρα, quam lectionem apparet habuisse Cyrilli & Chrysostomi exemplaria. Sed is hanc piscinam προβατικὴν, h. e. *pecuariam*, dictam vult; quòd ex ea potari, & in eam mersari pecora solerent, V. eum *Annotat. ad loc.* Fuit hæc piscina, quam à Salomone Rege extructam & *Stagnum Salomonis* appellatam, ait Josephus *de Bello Jud. lib.* 6. *cap.* 6. miraculosâ ægrorum qualiumcunque sanatione, postquam Angelus statis temporibus descendisset in eam & aquam turbasset, inclyta, qua de re V. Johannem *cap. cit. in seqq.* Quod miraculum paulo ante Christi adventum, in defectu Prophetiarum, innotuisse, & in die Pentecostes, post largam illam Spiritus S. effusionem, cessasse, narrant Cyrillus *in Joann. lib.* 2. *cap.* 125. & Tertullianus *contra Judæos cap.* 13. Josephus certè & Philo, qui postea demum scripsere, nullam ejus faciunt mentionem. V. præfatum Macrum, *ubi suprà.*

Probatio, apud Cæsarium *lib.* 1. *cap.* 10. *Uno discedente, alter cui nomen erat Gosuinus importunitate suâ ut reciperetur obtinuit, qui vix per sex hebdomadas, in probatione stetit:* & *cap.* 2. *lib.* 2. *Anno probationis expleto factus est Monachus*; dicitur in Ecclesia Rom. Religiosorum, uti vocant, Novitiatus, V. in hac *voce*.

Probatus, Ægyptiorum Dux, Timogenis insidiis interemtus est, principatu Claudii II. apud Treb. Pollionem *in hujus Vita.* Zosimus & Zonaras *Probum* nominant, & *Timagenem*. Casaubonus & Salmasius *Not. ad l.*

Probiana Purpura, clarissimæ purpuræ genus dictum est, Lampridii ætate, ab Aurelio quodam *Probo*, qui illud invenerit. Fuit autem is baphiorum præpositus. Lampridius *in Alexandro Severo.*

Probitas, apud vet. Scholiastem Statii *Thebaid. lib.* 6. *v.* 823. ubi Poeta habet,

—— *conscia virtus*,

virtutem bellicam notat. Hanc enim notionem sequiori Latii ævo vox adepta est. Sic idem *probum virum* pro forti, magnanimoque dixit, *ad lib.* 9 *vers.* 787. & *Probitatem*, fortitudinem *lib.* 11. *versu* 787. Cui rei exempla plurima de nota recentiore, congessit Casp. Barthius *Animadversion. ad Guil. Britonem Philippidas lib.* 6. *versu* 364.

In *Probo* & aspero solvere, apud Senecam, est in proba & bonæ notæ moneta solvere. Latini enim nummum *probum & asperum* vocant, pecuniam probè & expressè signatam, quam Græci ἀργύριον δόκιμον & ἐπίσημον dicunt. Quemadmodum contra nummos, qui asperi non essent, sed aut usu detriti, aut malè à principio signati, ἀσήμους appellant. Pollux de pecuniæ vitio, ἀργύριον παρακεκομμένον, παρακεχαραγμένον, ἄσημον, ὑπόχαλκον. V. Salmasium *Not. ad Lampridium in Alexandro Sev.* & suprà, ubi de *Asperis nummis.*

Probus, Severi Imp. gener. Æl. Spartianus *in Severo*, *Filias suas dotatas maritis* Probo *& Aetio dedit. Et quum Probo —— præfecturam Urbis obtulisset, ille recusavit dixitque, minus sibi videri Præfectum esse, quàm Principis generum. Utrumq; autem —— statim Consulem fecit, utrumq; ditavit.*

Procastria seu *Procestria* in *Glossis*, ἀκίνητα τῶν παρεμβολῶν, *loca extra castra*, seu *extra civitatem*. Idem nempe *Procastrium* videtur, quod ἐξώκαστρον, Laonico *lib.* 9. & ἐξώπολις, Annæ Comnenæ *lib.* 6. i. ὁ ἔξωθεν τοῦ κάστρου seu πόλεως κύκλος, *extra urbem munitio* seu *murus*, qui etiam *antemurale* aliis & *promurale* dicitur. Cujusmodi propugnacula seu muri exteriores graphicè describuntur, ab eadem Anna *lib.* 4. *pag.* 426. & à Petro Mon. Vallis Sarnei *cap.* 63. laudati C. du Fresne in *Glossar.*

Procella, Servio *in Æneid.* I. est *vis ventorum cum pluvia, dicta quòd omnia percellat.* Ex iis Papinius ingeniosè monstra quædam viventia facit, *Thebaid. l.* 10. *v.* 531. *& seqq.*

Qualiter aut Maleam, aut alta Ceraunia supra
Cessantes in nube sedent, nigrisque leguntur
Collibus, & subitæ saliunt in vela procellæ.

Ad quem locum, V. *Animadversiones* Casp. Barthii. Sic capiti ventorum eas insidere facit Valerius Flaccus *lib.* I.

—— —— *crinemque procellis*
Hispidus, & multâ flavus caput Eurus arenâ.

Et à tali saltu *abruptas* indigitat Virgilius, *Georgic. lib.* 3. *de Leandro*,

—— —— *abruptis turbata procellis*
Cæcâ nocte natat serus freta ——

Inprimis verò formidabiles sunt, quas *Travades* Portugalli vocant, frequentes in Oceano Atlantico inter Brasiliam & Africam, ad Guineam sub Æquatore, ad *Loango*, ad Caput B. S. ad Terram *de Natal*, ad Prom. *Guardafuy*. Quibus non absimiles, turbines sunt concitatissimi, quos subinde in Arabiæ desertis itinerantes, cumprimis qui Mecham abeunt, experiuntur. V. in voce *Travades.*

Procer, apud Capitolinum *in Maximinis*, *Et in prima quidem pueritia fuit pastor, nonnunquam* Procer, *qui latronibus insidiaretur*: dicitur, qui pastorum, ad pugnandum contra latrones adunatorum, dux erat. Scribit enim de Maximino Herodianus *lib.* 7. Pastorem initio fuisse, apud suos Thraces montanos: postea verò corporis robore eò provectum, ut ducatum levem inter populares sustineret. Ἐπειδὴ, inquit, αὐτῷ διὰ μέγεθος καὶ ἰσχὺν σώματος ἐς ἰδιώτου, καὶ ἐπιχώριον στρατείαν. Nempe qui in Rep. eminent supra cæteros, *Proceres* dicuntur, οἱ Ἔξαρχοι καὶ Πρωτεύοντες, ut vertitur in *Glossis* & apud Sosipatrum. Ita autem dixit Capitolinus, quia neque Ducem neque Tribunum poterat; ea namque propria fuerunt militiæ Romanæ verba & cum honorificentiâ conjuncta. Ideo & Herodianus non στρατείαν simpliciter, sed cum adjectione ἰδιώτου καὶ ἐπιχώριον, ait. Eadem voce Juvenalis utitur *Sat.* 7.

Agnosco Procerem, *salve Getulice* ——

V. Casaubonum *ad Capitolinum* Vocis origo à Græco προχὴς, *qui in re aliqua eminet*, Æol. προχὴν, προχὴρ, προχὸρ, unde *procerus*: Et προχὴς, προχὴς, *procer*. Quo utroque indigitatur *eminens*, *excelsus* & in erecto longus Inde *Proceres*, pro Optimatibus & Summatibus. Et in ædificiis, mutuli & capita trabium eminentium *Proceres* dicti, secundùm Varronem; qui ab illis trabium capitibus, Principes civitatis, *Proceres* appellatos vult. Perperam, *Proceres* enim in civitate sunt, οἱ προχῶς cives, & *proceres* in ædificiis, προχῶς & eminentes trabes. Salmasius *ad Solinum pag.* 81. Apud Reges Francorum primæ stirpis, *Proceres* appellati sunt Aulæ Magnates Comitesque, qui cum Regibus in Judiciis Palatinis considebant. Monachus Sangall. *de Carolo M. lib.* 1. *cap.* 34. *In conspectu serenissimi Regis & Procerum ejus.* Hinc apud Agobardum, Matfredus *Procer Palatii* dicitur, *Epist. ad eund.* ubi & *Minister Imperatoris & Imperii* appellatur. Sed & apud Wisigothos, *Proceris* nomen dignitatis fuisse, discimus ex Concilio Toletano VIII. in quo subscribunt, *Dabila Comes & Procer*, *& Frolla Comes & Procer*, apud Car. du Fresne *in Glossario.* V. quoque Salmasium *ad Capitolinum in Marco*, ubi Optimates, & *Proceres* & Summates, iis temporibus, non alios fuisse & dici consuevisse, quàm Senatores, notat.

Processio, Græcè Ἐκπόρευσις, dicitur in Sacris modus, quo Spiritus S. à Patre & à Filio est, adorandus potiùs, quam scrutandus, de quo V. Athanasium *in Symb.* Epiphanium *Hær.* 62. *c. Sabell.* §. 4 & *seqq.* Basilium *c. Eunomium lib.* 5. Ambrosium *in Symb. Apostol. capp.* 1. 3 4. Augustinum *de Trin. lib* 4. *cap.* 20. A' Filio vero Spiritum S. *procedere*, negat Ecclesia Orientalis, & queritur, laciniam istam, τὸ (sc. Πνεῦμα) ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορευόμενον, à Latinis Symbolo Niceno assutam fuisse: Hi contrà à Constantinopolitanæ Synodi Patribus id factum satagere. Qua de re acriter disceptatum inter utrosque Sec. VII. regnante Pipino, in Gentiliacensi Concilio. Eadem quæstio agitata in Synodo Aquisgran. Sec. VIII. Nec tam actum ibi de dogmate, quam de interpretatione Concilii Constantinopolitani. Recrudvit lis Sec. XII. Anselmo Cantuar. Arch. caussam contra Græcos acriter urgente. Et quamvis hoc seculo ferme exeunte Occidentalibus accessisse viderentur Græci, in Concilio Lugdun. omnia tamen à Græcis paulo post fuere rescissa. Certum, in Concilio Florentino A. C. 1439. Imperatore & Patriarcha Constantinopolitano consentientibus, litis istius temperamentum quæsitum fuisse, ut statueretur, *Spiritum S. à Patre per Filium procedere*, negari tamen non potest, ab ista transactione resiliisse Orientales, & in sua sententia ad nostra usque tempora acriter perstare: nisi quòd Cyrillus Patr. Constantinopolitanus, qui ante 40. annos circiter floruit, in *Confessione* sua in Anglia editâ, eodem modo mentem suam, circa adorandum hoc dogma, explicuit. V. Frid. Spanhemium *Syntagm. Part. I. Disput. de Trinitate* §. 14. & Suicerum, voce Ἐκπόρευσις.

Processio, vox in Imperio olim, hodieque in Ecclesia Rom. nota. *Procedere* enim & *processiones* facere dicebantur Impp. quoties vel in palatia suburbana secederent vel etiam ad Sacra procederent, quod cum apparatu & comitatu magnifico fiebat. Vulcatius Gallicanus *in Avidio Cassio*, *Imperatorio mimo cum processisset, eum, qui sibi aptaverat ornamenta Regia, Præfectum prætorii fecit* &c. Unde postmodum ipsæ Imperatorum in iisdem Palatiis moræ, *Processus* non semel dictæ; Byzantinis verò Scriptoribus Πρόκενσον & Πρόκεσσον, item Πρόκενσος; qua de re pluribus agit Car. du Fresne *in Constantinopoli Chr. lib.* 3. V. quoque Salmasium *ad Solinum pag.* 740. Maximè verò *Processio* & *Processus*, de Coss. dictus est, qui cum pompa & apparatu magnifico *procedere* ad Circum solebant; quod septies fieri consuevisse, durante Magistratu, docet Julianus Antecessor *Constitut.* 98. *Processiones a. ipsius volumus esse septem, omnes in Circo & in barena, & in theatro* &c. Inde vox in Ecclesiam transiit. Cùm n. Ariani Theodosio imperante cantilenas (ad opinionem suam aptè respondentium)

per plateas recitatarum primi inventores fuissent: Chrysostomus veritus, ne aliqui e simplicioribus, ejusmodi cantibus ab Ecclesia abduceretur, quosdam ex suo populo illis contra comparavit, qui nocturnis hymnis decantandis similiter operam darent: Arianorumque ea in re studium eo pacto reprimerent, denique suos in ipsorum fide admodum confirmarent, uti legimus apud Socratem *lib. 6. cap. 8.* & Sozomenum *lib. 8. cap. 8.* quod institutum tamen tumultu & periculo non caruisse, addunt iidem. Post ea in Ecclesia Rom. hoc nomine inprimis venire cœpit agmen supplicantium, ad instar exercitus, ordinatorum, & cum vexillis ac cruce, ad loca sacra, procedentium. Romæ Basilicarum Canonici etiam tentoria secum ferunt, ante quæ *loco classicorum*, ait Macer, *campanulas habent*; ad imitationem, ut habet Gemin. *lib. 1. cap. 68.* Israëlitici Populi, ante Arcam, proficiscentis. Et quidem olim, in memoriam Christi Resurrectionis, in omnibus per annum Dominicis, *Processio* celebrata est, ac Prælatus seu alius quidam Superior, reliquos Ecclesiasticos, præcessit, ad denotandos Apostolos aliosque discipulos Christum sequutos, in ejus Resurrectione, quum in Galilæam processit: *Unde semper in hujusmodi Processionibus Prælatos nostros, quasi Dominum in Galilæam, sequimur* ait Rupertus *de Div. Offic.* &c. Quam in rem V. plura, apud Dominic. Macrum in *Hierolexico*, ubi de variis Procedendi ritibus, de *Processione Nigra*, seu *Litania majore*, de *Processione Septiformi* aliisque huc pertinentibus, varia congessit. De *Processione in die Ascensionis*, V. præfatum Rupertum *lib. 9. cap. 9.* &c. Sed & Græcis suæ *Processiones* sunt, in quibus semper defertur Codex Evangeliorum; quem qui deferre consuevit, in Ecclesia Constantinopolitana *Præfectus Evangelio* appellatus est. Idem Macer. De *Processionibus Gentilium* vett. V. suprà in voce *Litania*; hodiernorum, Petrum de Valle *Itinerarii Tom. IV.* ubi de variis Indiæ Populis eorumque Cultu ac Religione. Hinc *Processores*, in eadem Ecclesia Rom. dicuntur, qui *processionaliter* incedunt. *Ordo Rom.* associantes Episcopum, quando processionaliter ex Sacrario procedebat, *Processores* appellat. Sic comitantes Diaconum, quando ad ambonem pro canendo Evangelio diriguntur, *Processores* nuncupantur, &c. apud eundem Macrum *in Hierolexico*.

Prochitus, sub principium regni Atheniensis, primus quadrigam junxit. Ado Vienn. *Chron. ætat. tertia pag. 24.* Nisi fortè mendum subest. *Trochilus* enim dicitur primus junxisse quadrigam, Freculpho Episc. Lexov. *Chron. Tom. I lib. 2. cap. 6.* Quod & Eusebius habet in *Chron.* & Tertullianus *de Spectac.* ubi *Trochilum apud Argivos, in honorem Junonis, Romulum, in honorem Martis seu Quirini, quadrigam excogitasse*, ait.

Proclais, adde: Gangaridum regia Plin. in cujus regione, quam *Gandaritim* vult esse Ptolemæus, sitam inter Suastum & Indum, Bucephalus Alexandria recensetur ab Arriano, vel quisquis alius est *Peripli Maris Erythræi* Auctor. Ἔστι κατὰ τῆς Ἀραχωσίων Ῥαχχαν ... (an Γανδαριδῶν.) καὶ τῆς Προκλαΐδος, ἐν ᾗ ἡ Βουκέφαλος Ἀλεξάνδρεια. Sed ea Bucephala seu Bucephalos Alexandria, condita ad Hydaspen amnem, proditur Straboni; satis longè à Gandaris Ptolemæi &c. V. Salmasium *ad Solinum pag. 992. & 993.*

Proclamandi Victores, in Ludis Olympicis, ritus, V. suprà ubi de *Præconibus Ludorum sacrorum*.

Procles, Aristodemi fil. sextus, ab Hercule, genuit Sosum, proavum Lycurgi, Idem *ibid. pag. 16.*

Proconesus, apud Flaccum *lib. 3. vers. 34.*

Aura vehit, religant tonsas, velisque Proeneson
Et te jam medio flaventem, Rhyndace, Ponto,
Spumosumque legunt fractà Scylacem ab undà.

Pro Πρόνησος vel Προκόννησος; ita enim rectè dicuntur à Græcis ista, non ad duplicanda modò, sed etiam ad corripienda verba miris artificibus. Ut *Lucumo*, qui Dionysio Halicarnassensi Λουκόμων, Propertio est *Lucmo*: Χίνασα, apud Apollonium *lib. 1.* pro Χείρονος &c. Malè ergo alii *Processon* legunt & ex Strabone interpretantur exile oppidum, juxta Cephalleniam, præterquam enim quòd versum vitiant (est enim Πρόνησος) non viderunt, se bonos Argonautas, in Propontide navigantes, subitò transtulisse in Jonium mare. Jo. Fridericus Gronovius *Observat. lib. 4. cap. 21.* In vett. libris, *Proconnise*, pro *Proconnesense*, sæpe occurrit: Gentile, à *Proconneso*. Sic *Proconnensis ancilla*, apud Solinum *cap. 1.* Plinius *Proconnesium marmor* meliùs vocat, ut & idem Solinus *cap. 37.* *Gemma ad imaginem marmoris Proconnesii, nisi quòd in medio umbilico lapidis istius glaucum, ut oculi pupa, intermicat.* Ubi de lapide Zmilanthi. Nempe Proconnesium marmor album erat, venis intercurrentibus nigris, modò recto discursu, modò obliquo & intorto: Zmilanthis verò lapis, qui illi similis est, pro venis nigris in medio glaucas præfert. V. Salmasium *ad Solinum pag. 703.*

Proconsul, dictus est apud Romanos, vel cui ultra legitimum, id est, annuum tempus Magistratus prorogatus est; qualis primus fuit Q. Publilius Philo, bello Palæpolitano implicitus, ut in Tabb. Capitolinis extat & in Liv. *lib. 8.* Vel, qui e privato in provincias vel ad gerendum bellum, missus est; qualis primus fuit P. Cornelius Scipio, apud eundem Liv. *lib. 26.* Vel, qui ex Magistratu in provincias est profectus: Vel tandem, qui constitutâ Monarchiâ a Senatu in provincias eas, quæ Populi fuerunt, mitti solitus est. Et quidem, quod tertii significatûs *Proconsules* attinet, qui nempe proximo post Consulatum anno in Provincias Consulares profecti sunt, easque pro Consulibus gubernabant: fuit constitutum lege Gracchi, atque postea usque ad Augusti Imperium conservatum, ut, antequam novi Consules atque Prætores designarentur, Provinciæ duæ Consulares & sex vel octo vel plures Prætoriæ, prout numerus Prætorum postulabat, à Senatu futuris Consulibus prætoribusque decernerentur, quas illi designati sortirentur, vel inter se compararent, ita ut finito annuo Magistratu urbano in eas proficiscerentur: Consules quidem in Consulares, unde *Proconsules*, Prætores autem in Prætorias, unde *Proprætores* dicti. Eligebantur hi, non à Populo, vel Plebe, Centuriatis aut Tributis Comitiis, uti de Q. Publilio Philone & P. Scipione prædictis, legimus: Sed quando Consules, Comitiis Centuriatis, in annum sequentem designati erant, tum alter Consulum, qui Magistratum gerebat, ad Senatum referebat de Provinciis, quæ futuræ Consulares, quæ Prætoriæ essent. Quod ubi constitutum, Consulares Consulibus designatis decernebantur, ut eas vel sortirentur, vel inter se compararent, utram quisque ex Consulatu obtineret. Quo facto, Consulatus sui tempore, quem Romæ gerebant, Legem ad Populum per Curias congregatum ferebant, de imperio militari, sine qua lege bellum gerere non poterant: tum Provinciæ Senatusconsulto ornabantur. Ad quæ ornamenta pertinebant, latitudo Provinciæ, magnitudo Exercitûs, stipendium in milites, viaticum in Legatos & cohortem, comitatus & cætera ejusdem generis: quæ quidem, quoniam non omnibus eâdem amplitudine numeroque concedebantur, propterea, cum ea decernebat Senatus, tum Provincias aut Præsides ipsos *ornare* dicebatur. Ad viaticum pertinebat annulus aureus, item vestes, vasa, vehicula, mulus, tabernacula &c. quæ instrumenta locata fuisse, indicio est P. Ventidius, quem A. Gellius *lib. 14. cap. 4.* scribit, victum quæsivisse comparandis mulis, & vehicula Magistratibus, qui sortiti Provincias forent, præbenda publicè conduxisse. Sed de hoc V. infrà in voce *Viaticum*. Comitatus quosnam fuerit complexus, diximus suprà in voce *Prætoria cohors*. Ubi ergo Provinciam atque in ea Imperium *Proconsules* obtinuere, tum exeunte Consulatus anno, aut suâ sponte, aut Senatusconsulto, paludati exibant. Prius autem in Capitolium ascendentes, solemnia ibi pro Rep. vota nuncupabant, atque inde Paludamento, lictoribus 12. cum totidem securibus ac fascibus, insignibusque cæteris Imperii assumtis, rectà ad portam Urbis ibant, indeque aut continuò amicis officii causâ aliquousque prosequentibus ac bene ominantibus, in Provinciam iter ingrediebantur: aut si quid negotii in Urbe haberent, ad Urbem aliquandiu manebant, cum in Urbe cum Imperio esse non possent. Ut autem Senatusconsulto jubebantur exire: Sic ne irent, Tribunorum Pl. edicto, aut Dirarum obnuntiatione, prohiberi poterant. Unde M. Crassus, cùm P. Ateio, primum edicenti, dein obnuntianti, non paruisset, contra Parthos paulo pòst infeliciter pugnans pœnas dedisse existimatus est. Ubi verò iter erant ingressi, faciebant eos, quibus succedebant, de adventu suo certiores, ut nempe cum iis congressi, de statu Provinciæ cognoscerent: & quo die in Provinciam accedebant, eodem Provincialis muneris capiebant initium. Quod cùm in duas partes esset distributum, *Potestatem* & *Imperium*: Illa fuit facultas cognoscendi; Illud exercitus imperandi, bellumque gerendi; quorum alterum pacis, alterum belli temporibus conveniens erat, illud æstate, illud hyeme potissimùm fieri solitum. Sed & præterea, *Curationem* habebant, quæ consistebat in cæteris rebus curandis atque provinciæ imperandis, ut in re Frumentaria, Tributaria, Vectigali, & Viaria, quæ omnia per Edicta sua administrabant. In qua muneris parte uti multi avarè admodum & crudeliter versati sunt, ita contrà nonnulli tantâ abstinentiâ fuerunt, ut non solùm publica vectigalia sustulerint, sed etiam Prætorium ipsum vectigal, in quo præcipue gloriatur Cicero, remiserint, nulli alii rei, quam commodis ornamentisque Sociorum, intenti. Unde honores summos ab ipsa provincia retulerunt, legationes Romam honoris causâ missas, statuas, fana, dies festos, alia, quibus se affici in Cilicia Cicero modestè recusavit. Annuo postmodum tempore exacto, *Proconsul* successorem, si maturè venturus erat, in provincia expectabat atque ei adventanti prodibat obviam, ac præsenti præsens Provinciam cum Exercitu tradebat, intra 30. dein dies (tot enim lex Cornelia Sullæ concessit) inde decedebat: quòd si ante Successoris adventum decessisset, aliquem qui præesset provinciæ, ut Quæstorem, vel Legatum, cum imperio, relinquere tenebatur. Constituto sic Successore aut imperii Vicario, Romam tendebat. si antè, quod C. Jul. Cæsar in primo Consulatu sanxit, rationes pecuniæ confectas apud duas provinciæ civitates reliquisset, sicque Romam reversus, lictoribus dimissis ac paludamento deposito, Urbem intravit, nisi fortè Triumphum postularet. Ingressus, rationes referebat ad Ærarium, nec multo

pòst Centuriones, cæterosque provinciales Curæ socios ad Ærarium in beneficiis, si liberet, deferebat; quod lege Juliâ ad 30. dierum spatium restrictum. Verùm quemadmodum *Proconsulibus*, qui se præclarè gessissent, magni & in Provincia & in Urbe honores habebantur: sic contrà, si quid deliquissent atq; à legibus recessissent, multis judiciorum, Peculatûs inprimis, Repetundarum & Majestatis, laqueis irretiri sunt soliti. E quibus Repetundarum quæstio maximè Socialis fuit & Provinciarum salutem continuit, quo judicio postulati plurimi, damnati multi, nonnulli etiam absoluti sunt, ut ex Hist. Rom. patet. Postquam verò Augustus, Populi consensu, solus Rempublicam regere cœpit, Provinciarum administratione, aliâ à priori institutâ, illarum valentiores sibi reservatas, per *Præsides* gubernavit: Reliquas Populo attribuit, eosq; qui his præessent, *Proconsules* itidem appellari voluit, sed minori longè, quàm *Præsides*, qui & *Proprætores* qandoque dicti, potestate. Qua de re V. Dionem *lib.* 35. Jurisconsultos *tit. de Proconsulis officio*, Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 7. *cap.* 42. &c. è cujus ultimi *lib.* 6. *cap.* 9. addi potest, *Proconsules* etiam interdum Centuriatis Comitiis creatos fuisse, quod ordinariò non factum suprà diximus: & unicum fortè exemplum est P. Cornelii Scipionis, de quo Livius *lib.* 26. Imò & Tributis quoque: Quanquam enim ex Senatus decreto Provincias ordinariè obtinerent; sæpe tamen etiam præter Senatus voluntatem, Populi jussu in Provincias missos fuisse, legimus, præsertim si extra ordinem Provinciæ iis mandarentur, V. iterum Rosinum *in Antiqq. Roman. lib.* 6. *cap.* 16 cui adde, si placet, Godwynum *Anthol. Rom. lib.* 3. *s.* 2. *cap.* 22.

Proconsulare Imperium, apud Jul. Capitolinum *in Antonino Pio*, *Adoptatus est —— factusque Patri & in* Imperio Proconsulari *& in Tribunitia potestate collega*: nomen dignitatis Imperatoribus propriæ. Nempe inter Principatus titulos utrumque, jam inde ab Augusto, quarum dignitatum origo diligenter exposita est apud Dionem. Græci *Proconsulare Imperium*, modò τὴν Ἀρχὴν τὴν Ἀνθύπατον nominant, modò τὴν τῶν Ὑπάτων ἐξουσίαν: Cedrenus τὴν Ἀνθυπάτων ἀρχήν. Mirum verò cùm uterque titulus hic omnibus Imperatoribus competierit, non tamen omnes æque usurpasse. Nam Tribunitiæ Potestatis titulum Imperatorum nemo post Augustum prætermisit, uti ex historiis, nummis, saxis patet. *Proconsularis Imperii* verò & Historici in rebus gestis multorum Impp. qui Augustum sunt sequuti, non meminerunt, aut rarissimè: & alia eorundem Principum monumenta penitùs eum titulum silent. Et quidem in vett. *Inscr.* sex tantùm inveniri, qui *Proconsules* nominentur: Severum, filium ejus Caracallam, Macrinum, Antoninum Heliogabalum, Alexandrum Mammææ & Aurelianum, qui passim in vett. saxis, PROCONSULES, vel iterum PROCONSULES, appellantur &c. Isac. Casaubonus refert. Augustus itaque non contentus perpetuâ Dictaturâ, omnium Populi Rom. Magistratuum, & qui intra Urbem, & qui extra (ut Proconsules) imperium haberent, titulis & insignibus ornari munirique voluit. Unde & successoribus ejus, inter alia, *Proconsulare* quoque *Imperium*, honoris gratiâ semper delatum est, & tam Cæsaribus, quàm Augustis, solebat dari. Tacitus *Annal. lib.* 9. *At Germanico Cæsari Proconsulare Imperium petivit, missique Legati qui deferrent.* Ut autem *Proconsules Augusti* ab illo Proconsulari jure, sic illi quos Proconsules in provincias Populi sortitò misit Senatus, *jus Proconsulare* dicebantur *accipere* a Senatu. Trebellius *in XXX. Tyr. Simul etiam Gallieni factum, qui quum Theodoto vellet* Imperium Proconsulare *decernere, à Sacerdotibus est prohibitus, qui dixerunt, fasces Consulares ingredi Alexandriam non licere.* Sic *Jus Prætorium decerni* dicebatur Præsidibus, qui Prætores vel pro Prætore provincias erant administraturi. Vopiscus *in Probo, de Senatu, Proconsules crearent, Legatos Proconsulibus darent, Præsidibus in Prætorium darent* &c. V. Salmasium *ad Capitolinum in Marco*, ubi etiam ante Severum, & Marcum Antoninum, & Commodum, & Verum, & Gordianum & Valerianum & Gallienum & reliquos omnes ita passim in vett. saxis inscribi, observat: adde quæ Casaubonus habet *ad Augustum Suetonis* c. 89.

Proconsulares Provinciæ, post divisionem Provinciarum ab Augusto factam, dictæ sunt duæ illæ Africa nempe & Asia, quibus *Proconsules* præerant; qua voce denotabantur, ii qui in Provincias Pop. Rom. à Senatu mittebantur, jure Consulari, ut dictum. Aliquando tamen, imò plerumque, Prætorii eodem jure in provincias Prætorias mittebantur à Senatu, qui & ipsi dicebantur *Proconsules*. Unde Suetonius *in Augusto*, cùm inter Populi provincias essent & *Prætoriæ*, (numero X. ut apud Strabonem videre est *lib.* 17.) *Proconsulares* tamen omnes vocat. Sic apud *Historiæ Aug.* Scriptores, cùm passim, *Proconsulares*, *Legatoriæ* & *Præsidales*, tantùm memorentur, per *Proconsulares*, omnes quæ Populi fuere, veniunt intelligendæ. V. de hac re, ut & de provinciarum variis vicibus, Salmasium *ad Spartianum in Hadriano*, ut & *ad Solinum pag.* 87. ubi *Proconsulares provincias* nullas sub dispositione Vicariorum fuisse addit. At *Proconsularia*, dicebantur Acta SS. Martyrum, à Notariis provinciarum Proconsularium scripta ac collecta. Baronius Cardin. *ad A. C.* 238. apud Dominic. Macrum *in Hierolexico.*

Proconsules, quinam vet. ævo dicti fuerint. V. suprà in *Proconsul*: addo saltem *provincialium morem Proconsulibus templa erigendi*, seu potiùs *virtutes eorum consecrandi*, ex Cic. *ad Quintum Fratr.* ubi hunc ei Asiam administranti honorem habitum, refert. V. Casaubonum *ad Augustum Suetonii* c. 52. Eadem appellatione donatos fuisse Impp. omnes ab Augusto, diximus in voce *Proconsulare Imperium.* Recentiori ævo sic dictos esse Vicecomites, uti Consules Comites, docet C. du Fresne ex *Tabulario* Ausciensi, *Convenerunt itaque ex omni Novempopulania provincia Episcopi, Abbates, Consules*, Proconsules *cæterique Domini fideles* &c. Hinc *Proconsul Levitanensis*, qui vulgò *le Vicomte de Lavedan*, dicitur apud eundem, in *Charta* laudatâ à Marca *Histor. Benehan. pag.* 807. Similiter in Anglia, *Proconsules* olim dicti sunt, qui postea *Justitiarii errantes*, quòd Consulum seu Comitum vice in provinciis jus dicerent. Quo sensu *Proconsulatum apud Britannos* gessisse legitur Robertus Legecestriæ Comes, apud Joannem Sarisberiensem *Policratici lib.* 5. *cap.* 15. Apud Germanos quoque, qui Consulum Urbanorum vices agebant, *Proconsules* vocitatos fuisse, docet idem ex *Wichbild* Magdeburg. *art.* 19. §. 1. &c.

Procul ite profani, formula fuit apud Vett. Sacris & Sacrificiis amoliendi improbos homines, multis illustrata Brissonio *lib.* 1. V. & Jo. Passeratium *ad Propertium lib.* 4. *Eleg.* 6. Joann. Parrhasium & Casp. Barthium *ad initium Claudiani de Raptu Proserpinæ*, nec non hic, ubi de *Initiandi ritu*, item in vocibus *Mysterium*, *Prorrhesis*, alibique passim.

Proculus, nomen cujusdam, campanæ ex æde S. Proculi Bononiæ Italicæ lapsu interfecti; unde in hac distichon sequens visitur:

Si procul à Proculo Proculi campana fuisset,
Jam procul à Proculo *Proculus ipse foret.*

Uti refert Jac. Sponius *Itinerar. Part.* 1. *pag.* 68.

Procuratio, apud medii ævi Scriptores, quodvis Convivium, à *procurare* i. excipere hospitio & convivio, quâ notione vox occurrit apud Lambertum Ardensem, Ekkehardum Jun. *de Casibus S. Galli*, Arnoldum Lubecensem, Adamum Brem. Rogerum Hovedenum, Alios. Inprimis verò Exceptio stata ac debita dominorum à vassallis, à quibus hospitio & cõviviis statis vicibus excipiebantur, quum in eorum prædia divertebant: quæ quidem *procurationes* in summam pecuniariam non rarò convertebantur, uti dictum suprà in voce *Gista.* Uti vero Domini à vassallis; sic Episcopi & Archidiaconi, cùm Ecclesias sibi subditas visitabant, ab iis *procurari* consuevere: de cujusmodi procurationum immodicis sumptibus, cùm crebræ ad Pontifices subinde deferrentur querelæ, modum iis ponere illi annisi sunt, cùm in Conciliis, tum Bullis suis. Inter quas Innocentii III. Pontif. Rom. ex parte ita sonat, in *Monastico Angl. Tom. II. pag.* 165. —— *Querelam accepimus, quòd cùm olim Archidiaconus Richmondiæ Parochiam suam visitationis gratiâ circumiret, cum centum equis minùs tribus, viginti canibus & uno, tribus avibus venatoriis, ad quandam Ecclesiam prædictorum Canonicorum accedens, tantum domum istam sumptu immodico gravarit, quòd hora brevi dicitur consumsisse, quod tali familiæ longo tempore sufficisset. Nos igitur - -- inhibentes, ne quis vestrûm de cætero —— in procurationum exactione —— Ecclesias seu Canonicos vel servientes prædictorum Canonicorum gravare præsumat* &c. V. Renatum Choppinum *de Sacra Politia lib.* 2. *tit.* 7. *num.* 11. Sed & Pontificibus Rom. cùm in Franciam veniebant, *Procurationes* præstari fuisse solitas, docet du Fresne ex *Charta* Isenbardi Abbatis S. Mauri Fossatensis *A. C.* 1274. *Omni autem anno, quo Ecclesia nostra Domino Papæ in has partes venienti procurationem, vel aliquid pro procuratione daret* &c. Hinc *Procurator*, qui convivio excipit, vel convivium apparat, quâ notione in *Regula* Templariorum *cap.* 14. Christus *summus Procurator* noster. & *in Charta* vet. Theobaldus Can. Blesensis, *Procurator Regni Francorum*, dicitur. Ubi *Senescallus* seu *Dapifer* intelligitur; quòd *Dapiferi Regii* munus sit circa mensam Regiam & apparatum. Certè de Dapifero capiendus videtur Adalbero Laudun. Episc. *Poëmate ad Robertum R. Francorum*, apud eundem du Fresne, ubi ironicè sic ait:

Ut Procurator Regis *mandata ministrans,*
Sit piger, ignavus, modicâ virtute repletus,
Hic aliena petat, repetat sua, nil tribuendo,
Et jugiter maneat divisus sorte jugali:
In Regis hæredipetæ non spes sibi constet.

V. quoque Dominic. Macrum *in Hierolexico.*

Procurator, servus apud Romanos, *qui mandato Domini negotia ejus administrabat*, *l.* 25. §. 3. *ff. de Ædil. Edict.* Ei supellectilem & cellaria credi consuevisse, auctor est Salvianus *de Prov. Dei lib.* 3. Moris autem Romani fuit, ut domi supellex, penusque omnis annulo signaretur, ne quid negligentiâ aut furto periret. Unde apud Plautum *cellæ*, *salinum*: apud Plinium *lib.* 33. *cap.* 1. *cibi & potus*: apud Ciceronem *lib.* 16. *Epist. ad Tiron. lagenæ* quoque *inanes* obsignatæ leguntur. Meminit istiusmodi *Procuratoris*, ab Actore & Dispensatore non omnino diversi, Petronius *Satyrico*, *Jam ad triclinium veneramus, in cujus parte prima* Procurator *rationes accipiebat.* Et præter alios Fabius quoque major *Declamat. Satis sit vobis (ò divites) hoc vestras præstare*

Fortu-

Petitus, *quid per Dispensatores funeratis, quid familiam per Procuratores continetis*: unde de ejus officio largiùs constat. Et functus est tali ministerio Bonifacius Martyr, Aglaidis serv⁹, quem tamen quidam ingenuum faciunt. Stephanus autem Domitillæ *Procurator*, qui Domitiano Cæsari suffodit inguina, Libertus fuit, teste Joh. Xiphilino; At id ex præscripto divinæ (uti appellabant) domus, cujus moribus receptum jam diu erat, ministeria servilia Libertis demandari. Peni inprimis *Procurator* recensendus venit, quem inter lautiores servos connumerat Plautus *Pseudolo Act. 2. Sc. 2.*

—— Ha. Quid istud verbi est?
Pseu. *Condus, promus*, Procurator, peni.

Hæc de privatis quoq; hominibus: sed *Procuratores* Cæsarum propè innumeri fuerunt; e quibus in vett. monumentis memorantur, *Procurator ornamentorum, Bibliotheca, Patrimonii & hæreditii, Amrariarum, Balnei Fermis; Fundis Capeta; Laurento ad Elephantas; a Rationibus, Villarum Tusculanarum; Subprocurator Vicesimæ*, & alii non pauci. De quibus obiter animadversum, hujusmodi servos plerunque in meretricios impegisse scopulos, non sine magna rei dominicæ jactura, ut videre est apud Alfenum *l. 16. ff. de fer. corr.* Martialem *lib. 5. Epigramm. 42.* &c. Et CHRISTUS Dominus non semel huc allusit, V. Matth. 24 & Lucæ 12. *capp.* Alius planè generis erat *Procurator*, homo liber, qui omnium alterius rerum penè dominus alienique juris erat vicarius, V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis* & Tit. Popmam *de operis Serv.* nec non infrà. Nec omittendi *Procuratores* factionum Circensium, quorum memoriam vetus lapis servat, sic inscriptus: *Q. Rapidio. Q. F. Lemsepullio. Procuratori. dromi. factioni. Venetæ. Q. Rapidius. Xenosimus. & Rapida. Juventina. par. fecere*: apud Thom. Dempsterum *in Rosin. lib. 5. cap. 5.*

Procurator, apud Ælium Spartianum *in Hadriano. Et circumiens quidem provincias, Procuratores & Præsides pro factis supplicio affecit, ita severè, ut accusatores per se crederetur immittere*: idem cum Præside, quod nomen licèt generale esset de provinciæ Administratore, propriè tamen sic dicti sunt, qui minores provincias, quæ à solis *Procuratoribus* regebantur administraban. Itaque in illis provinciis *Procurator* & *Præses* idem; quinimo utraque appellatione gaudebant. Veteres *Inscr. Procurator & Præses Alpium, Procurator & Præses provinciarum per Orientem, Procurator & Præses provinciæ Sardiniæ.* Sic Græcis Ἄρχοντες & Ἐπίτροποι: unde Arrianus de Epiri Procuratore, nam & hæc provincia Præsidalis fuit, modo cum Ἄρχοντα, i. *Præsidem*, modò Ἐπίτροπον, i. *Procuratorem*, vocat: Σὺ ἴσθι βλέπων τὸν νῦν ἄρχοντα, τοῦ Καίσαρος φίλον καὶ ἐπίτροπον. Et paulo pòst, Ὅτε σὺ ὁ Ἐπίτροπος τοῦ Καίσαρος εἶ. De cujusmodi Præsidalibus Provinciis Lampridius *in Severo*, *Provincias Prætorias Præsidales plurimas fecit* &c. Atque ita fere semper nomen *Præsidis*, apud *Historiæ Aug.* Scriptores sumitur, de *Procuratoribus* sc. *Cæsaris* in illis provinciis, quæ nec Prætoriæ erant, nec Consulares, nec Proconsulares, nec ab aliis administrabantur, quàm à Procuratoribus seu Præsidibus strictè dictis. Ita *Præses Orientis*, apud Vopiscum, qui in vet. *Inscr. Procurator & Præses provinciarum per Orientem*, dicitur. Apud eundem, *Præsidatum in Dalmatia administrare*, pro Præsidem & Procuratorem Dalmatiæ esse; ut alia omittam. At qui in provinciis Proconsularibus *Procuratores* erant Cæsaris, hi non *Præsides*, sed *Procuratores* solùm, dicebantur, quirem Fisci curabant & nullam nisi in fiscalibus causis habebant jurisdictionem. Quâ notione etiam vox capi posset, *d. loc.* De aliis *Procuratorum* generibus pauca hæc subjiciemus.

Procuratorum alia quædam apud Scriptores genera.

α. *Procurator* à Rationibus, *ad Rationes* & Rationum apud Salmasium *ad Capitolinum Gordiano III.* β. *Procurator* ad Alimenta, *ad Bona damnatorum*, *ad Prædia Gallicana*, apud Eundem *ad Vopiscum in Caro.* γ. *Procurator* ad Vicesimam, qui vicesimam procurabat. *Ibid.* & *ad Lampridium in Heliogabalo.* Idem *Procurator a Vicesima* & *Vicesimæ* dictus. δ. *Procurator* Absentis Appiano Ἐπιτροπεύων τῶν ἀπόντων, ubi de Manio Antonii absentia res curante. V. Asconium Pedian. & Casaub. *ad Jul. Suet. c. 56.* ε. *Procurator* Ærarii, apud Lamprid. *in Antonino Diadumeno*, idem cum *Ærarii sacri Præposito*, tempore Statii, & *Præposito* vel *Com. Sacrarum Largitionum*, tempore Claudiani, V. suprà *passim.* ζ. *Procurator* Centenariorum, *Ducenariorum* &c. i. *Centenarius, Ducenarius* &c. Aliter, *Procurator ad ducena sestertia* &c. Vetus *Inscr.* Romæ ante Hortos Carpenses: PROCUR. TRIUM. PROVINC. GALL. LUGDUNENSIS. NARBONENSIS. ET. AQUITANIÆ. AD. SS. LX. PROC. ALEXAND. PELUSI. AD. SS. C. Id est, *Procuratori trium Provinciarum Galliæ Lugdunensis —— ad sestertium sexagies. Procuratori Alexandriæ Pelusii ad sestertium centies* &c. Dicti sunt, à numero pecuniarum, quas in salarium seu stipendium accipiebant. Iterum in *Inscr.* Anquariæ Hispan. II. ITEM. PRO. AUG. PROV. BÆTI. AD. DUCEN. ACCIPIENDA, i. *Procuratori Augusti Provinciæ Bæticæ, ad ducena accipienda.* Quasi dixisset, *Procuratori ducenario.* Atque ita Pertinax *ad ducenûm H-S. stipendium translatus* dicitur *in Daciam*, h.e. Procurator ducenarius Daciæ factus, apud Jul. Capitolinum *in Vita ejus.* η. *Procurator* Choragii Majoris, seu *summi Choragii*, in *Inscriptionibus Gruterianis p. XLII. 5.* & *CCCXXXI. 3.* θ. *Procurator* Ducenarius, V. *Procurator Centenariorum.* ι. *Procurator* Ecclesiæ, titulus, quem Episcopi sibi non rarò tribuisse leguntur, apud C. du Fresne *Glossar.* qui prætereà sic dictos fuisse Episcopos, qui electi, sed nondum sacrati sunt: item Episcopos Commendatarios, notat. κ. *Procurator* Francorum Regni, apud Scriptores *Rerum Gallic.* modò *Vicarium Regis*, modò *Senescallum* seu *Dapiferum*, modò *Admirallum*, denotat, apud Eund. λ. *Procurator* Patrimonii & Hæreditatum, in vet. *Inscr.* idem cum eo, quem *super hæreditates libertum* vocat Marcellus Empiricus: *Ubi Antiores Tiberii libertus super hæreditates curatus est*, apud Salmasium *Not. ad Spartianum in Hadriano Cæs.* μ. *Procurator* Principis, idem cum Rationali, uti posteriori ævo dicti sunt. Lampridius *in Alexandro Sev. Ubi aliquos voluisset vel Rectores provinciis dare —— vel Procuratores, i.e. Rationales, ordinare.* ν. *Procurator* Privatæ, in antiqua *Inscr.* Ἐπίτροπος πριβάτας. Id. cum *Procuratore Rei privatæ* seu *Comite privatarum Largitionum*: sub se habebat omnes rei privatæ Rationales, qui in singulis Provinciis Fiscum Principis procurabãt. V. suprà, ubi de *Largitionibus*, & *Privatis Rebus Impp.* Dicebatur quoque *Procurator rationis privatæ* & *Ratio privata.* ξ. *Procurator* Reip. in *Charta* Caroli III. Imp. in *Histor. Pergam. Tom. III. pag. 399. Nemo superioris aut inferioris Reip. Procurator ad causas judiciario modo audiendas conventum facere, vel freda exigere* &c. apud Car. du Fresne, est Magistratus Publicus, &c. Ut de *Procuratore Gynæcii*, de *Procuratore Metallorum*, aliisque, nihil addam, de quibus, præter Auctores præfatos, V. Joann. Calvinum *Lex. Jurid.*

Prodere, verbum solenne, de Interregibus, apud vett. Romanos, V. suprà. Sic *capta Vestalis*, *dictus Dictator*, *proditus Flamen*, notante Cur. Fortunatiano *lib. 3.* &c.

Prodictator, propter Consulis absentiam, à Populo, cùm Dictatorem creare non posset, creatus Q. Fabius Maximus, legitur apud Liv. *lib. 32.*

Prodigia & Monstra, apud Romanos, hostiis solebant procurari, idque ex præscripto & consilio Augurum atque Aruspicum, Quindecimque Virorum, qui libros Sibyllinos super hac re inspiciebant, ut averruncaretur, quod illa minabantur, malum. Et quidem de Aruspicibus Auguribusq; Liv. *Dec. 1. l. 1.* ubi de Tarquinio Superbo, *anguis*, inquit, *ex lignea columna lapsus: cùm ad publica prodigia Hetrusci tantùm vates adhiberentur, ob hoc verum Prodigium Aruspices in Senatum vocati, atque ex responso eorum supplicatio Populo, in unum diem indicta.* V. eund. *Decade 4. lib. 2. in fin. Dec. 3. lib. 7. Dec. 4. lib. 10. princ.* & Ciceronem *de Divin. lib. 1.* & 3. Lucanus *lib. 1. versu 584.*

Hæc propter placuit Thuscos, de more vetusto,
Acciri Vates.

Postea, & quidem frequentiùs, inspici cœpere Sibyllina Oracula. Livius *Dec. 4. lib. 1.* Marco Claudio M. Livio Coss. *deportatus similis Prodigii fœtus, nihilominus Decemviros adire libros de Portentis jusserunt; Decemviri ex libris res divinas easdem, quæ proximè secundùm id* Prodigium *factæ essent, imperarunt.* V. eundem *Dec. 1. lib. 3. Dec. 4. lib. 6.* & *lib. 7.* & *libro 8.* & 10. &c. Utrumque conjunxit Claudianus *in Eutropium lib. 1. sub init.*

Pandite Pontifices Cumanæ carmina Vatis
Immensumq; nefas fibris exploret Aruspex,
Quæ nova portendant Superi?

Et hoc propriè *Procurare* dictum est: Unde toties apud Livium, *Prodigia procurare*, vel *majoribus hostiis procurare* &c. quæ superstitio etiam ad somnia paulo tristiora sese extendebat, in quibus procurandis expiandisque Veteres mirè solicitos fuisse, indicat Tibullus *lib. 3. Eleg. 3.* & *lib. 1. Eleg. 5.* &c. Rationem nominis exponit Festus, cui quasi *prodita & porrò dicentia, aliquid futurum esse*, appellata sunt. Differentiam inter *Ostenta* & *Prodigia* hanc facit Ulpianus, quòd *Ostentum* dicit, quoties naturalis forma, in eo quod nascitur, non immutatur, sed solummodo interpolatur aut amplificando, aut detrahendo, aut mutilando: *Prodigium* verò, cujus forma in aliam speciem est mutata & quasi prodigium naturæ, quæ sui ipsius oblita & prodiga adeò facta, ut interdicto fere opus habuisset. V. Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.* At Hostiæ *prodigiæ* dicebantur, quæ consumebantur penitùs, Jo. Rosinus *Antiqq. Rom. lib. 3. cap. 39.* V. plura de *Prodigiis*, illaque etiam humanis hostiis procurandi ratione, apud Casp. Barthium *Thebaid. lib. 10. versu 787.* nec non suprà ubi de Veterum *Lustrationibus*. Addam saltem, ex superstitione Vett. ipsos *prodigiosos* homines occidi, ut sic iram Dæmonum expiarent, consuevisse. Cujus rei exempla sunt multa, in Androgynis mari mersis, aliisque apud Livium, talibus notandis bene superstitiosum, Jul. Obsequentem, Alios. Unde Claudianus *initio Libr. in Eutropium*,

Consule lustrandi fasces, ipsosq; litandum
Prodigio &c.

Hinc *Prodigialis* Jupiter idem cum Averrunco, φύξιος dictus Lycophroni de quo V. Johann. Meursium *Comment. ad illum.*

Proditor, apud Athenienses morte mulctatus est, neque intra Atticæ fines sepultus & bona illius publicata: ex Lege, Ἐάν τις ἀτά-

ἢ τὴν πόλιν προδιδῷ, ἢ τὰ ἱερὰ κλέπτῃ, κριθέντα ἐν δικαστηρίῳ, ἂν καταγνωσθῇ, μὴ ταφῆναι ἐν τῇ Ἀττικῇ, τὰ δὲ χρήματα αὐτοῦ δημόσια εἶναι, memoratâ Xenophonti Ἑλλην. lib. 1. Unde Lycurgus c. Leocr. Athenienses fuisse solitos eos ἀθάπτους ἐκβάλλειν eorumque cadavera ἐξορίζειν ἔξω τῆς Ἀττικῆς, inquit: Thucydidesque propterea Themistoclis ossa clam in Atticam illata refert, lib. 1. Οὐ γὰρ ἐξῆν θάπτειν, ὡς ἐπὶ προδοσίᾳ φεύγοντος. Cenotaphia tamen poterant iis extrui, intra Atticæ fines, sed impositâ tumulo cruce: observante Marcellino in vita Thucyd. quod in hostium tumulis in usu habuisse videntur Græci, ut apparet ex Epigramm. Gr. ubi T. Quintus Flaminius Alcæo Poëtæ, qui gloriam fugati Philippi Maced. R. sibi adscribebat Ætolis, rescripsit, in his tumulis ei crucem paratam esse: nempe propter illa ἴκρια, quæ hostium tumulis imponebantur & crucis vicem præstare poterant. Ita autem Flaminii verba sonant,

> Ἄφλοιος καὶ ἄφυλλος, ὁδοιπόρε, τῷδ' ἐπὶ νώτῳ
> Ἀλκαίῳ σταυρὸς πήγνυται ἠλίβατος.

Eâdem mulctabatur pœnâ, qui suppetias vel verbulo *Proditori* tulisset. Similiter capite sanctum est in *Proditores* castelli aut navis, aut exercitus, ex Lege Lysiæ ἐν τῷ κατὰ Φίλωνος δοκιμασίας non indictâ. Quinetiam *Proditores* aliarum Civitatum Atticæ finibus arcebantur, si intrassent, non secus ac in homicidas animadvertebatur & capite plectebantur juxta legem, cujus meminit Dinarchus c. *Demosth.* Imò cùm accusatus quis esset *Proditionis*, quanquam nondum convictus, habebatur in vinculis, ut constat e jurejurando Senatus Quingentorum, apud Demosthenem *in Timocratea*: Unde tales in vinculis causam dicebant, ut idem *ibid.* paulo pòst docet, & ex Canoni Psephismate, quod legitur apud Xenophontem *loc. cit.* patet. V. Sam. Petitum *Comment. in LL. Attic. lib. ult.* Apud Romanos eodem, quo reliqua Majestatis crimina, *Proditio* vindicata est supplicii genere. V. Rosinum *Antiqq. Rom.* &c.

Prodomus, Græca vox πρόδομος, aliter πρόναος, πρόστοον & πρόστυλος, in Græcorum ædibus sacris, dicebatur frons ædis cum columnis & fastigio, seu porticus ante ædem: erat enim hæc pars Templorum, parietibus antatum vel columnis ædificata, cum fastigio. In Templis Christianorum, Νάρθηξ dicebatur. V. suprà *Narthex*. Hanc partem sequebatur Πυλὼν, dein Σηκὸς, seu ipsa Ædes, tandem Ὀπισθόδομος, seu *Posticum*. Sed & προδόμους, ac προστῷα habuere Græcorum privata ædificia, Procerum ac seu Principum, ut videre est apud Salmasium *ad Solinum pag.* 1216. ubi Προδόμους, cum *atrio* malè nonnullos confundere addit. V. quoque infrà in voce *Pronaus*. Latinè *Anticum* dici potest.

Prodromus Coptus, in quo tum linguæ Coptæ sive Ægyptiacæ quondam Pharaonicæ origo, ætas, vicissitudo, inclinatio, tum Hieroglyphicæ literaturæ instauratio, novâ methodo exhibetur, nomen libri Athan. Kirchero Auctore editi Romæ A.C.1635.

Producere, Ciceroni, Plinio, aliis, lenonium verbum, uti Græcum προαγωγεύειν: V. quoque Suetonium *Tiberio cap.* 45. & *Vespasiano c.* 22. At apud Papin. Statium *Thebaidos lib.* 2. v. 313.

> —— —— *trepidoq; tumultu*
> *Dilapsos comites, nudum latus omne fugamq;*
> *Fratris, namq; una soror* producere *tristes*
> *Exulis ausa vias* ——

est comitari, simul ire, aliter *deducere*. Sic Euryali mater apud Virgilium *Æn.* 9.

> *Heu terra ignota canibus data præda Latinis*
> *Alitibusq; jaces, nec te tua funera Mater*
> Produxi, *pressi ve oculos* ——

Unde *produx*, cum quo tutò eas, apud Tertullianum *de Carne Christi lib.* 20. Aliàs *producere* est, prolongare: ut *Producere* stupas, apud auctorem Moreti *de Lucerna*,

> *Et* producit *acu stupas humore carentes*:

Græcè est τὸ ἐλλύχνιον προωθεῖν, προάγειν. Pollux, τὸ δὲ προμύξαι τὸν λύχνον, προβύσαι λέγουσιν. Et Aristophanes,

> Κἄπειτα χαμόθεν ἐνθάδ' ἀνασπῶν, τὰς θρυαλλίδας προβύσω.

Hinc apud Heronem ratio in *Pneumaticis* redditur, quâ Lychnus fieri queat, λύχνου προωθουμένου, *cujus ellychnium sponte promoveatur & producatur*. Cujusmodi lucernam Cassiodorum habuisse legimus. Plutarchus προμυξίδα vocat: μύξα enim *ellychnium*, à cujus longitudine dicitur Myxa fructus Ægyptiæ, cui *Musa* hodie nomen est, ex antiquo illo nomine mutuatum. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1325. &c.

Prœtides, adde: Consentit de lacte caprino Plinius *lib.* 25. *cap.* 5. inquiens: *Melampodis Fama divinationibus cognita est. Ab hoc appellatur unum elleborí genus Melampodium. Aliqui Pastorem eodem nomine invenisse tradunt, capras purgari pasto illo animadvertentem, datóque lacte earum sanasse Prœtidas furentes.* Unde morbo λυκανθρωπίας (quo nomine intelligenda ea melancholiæ species, cùm quis non solùm in *lupum*, sed etiam in *vaccam*, vel aliud quid conversum se putat) Medicinam a lacte caprarum esse, annotavit Gerh. Joh. Vossius *de orig. & progress. Idolol. lib.* 3. *cap.* 65.

Profanatio Nominis, Hebr. חלול השם ubi τὸ שם seu *Nomen* absolutè positum, pro *Sanctissimo Numinis Nomine*, seu ipso *Numine*, prohibetur Levit. *cap.* 22. *versu* 32. *Custodite mandata mea ac facite: Ego Dominus, ne profanetis nomen meum sanctum, ut sanctificer in medio filiorum Israel.* Cujus cum triplex faciant genus Hebræorum Magistri, de omnibus illis singulare hoc tradunt, quòd remissio *Profanationis* hujusmodi divina ab aliorum omnimodorum peccatorum remissione perquàm diversa sit. Ubi enim de Sacrificiis, Confessione, Pœnitentia, Castigationibus, die Expiationum, Hirco apopompæo, adeoque de peccatorum aliorum quorumcunque ex hisce Remissione plena ac perfecta, sive ante diem illum, sive in illo die (pro specierum atque actuum varietate) agunt, de *Nominis Profanatione* seorsim ajunt, eam nemini plenè remissam, ante mortem, sed solummodo in ipso mortis momento, idque licèt præcesserint, quæ omnium remissioni necessariò prævia. Hinc Gemara Babyl. *ad tit. Joma cap.* 8. *fol.* 86. *a. Sed vero, qui reus est* profanationis nominis, *ei neque potestas est per Pœnitentiam peccatum* (usque ad diem Expiationum) *suspendere, nec in die illo expiare, nec per castigationum sui abstergere. Sed omnino in suspenso manet, ut ante ipsum mortis momentum deletur. Juxta etiam illud* (Jesaiæ *cap.* 22. *vers.* 14.) *Et revelatum est in auribus Domini exercituum, si expiabitur iniquitas hæc vobis, donec moriemini.* V. Seldenum *de Jure Natur. & Gentium juxta Disciplinam Ebræor. Lib.* II. *cap.* 10. Est autem *Profanum*, Auctori Onomastici ἀνίερον, *non omne sacro contrarium, sed quod fuerit & esse desierit sacrum*, uti habet Servius *Æneid. lib.* 12. ubi plurima de hac voce.

Professio Natalis, Modestino παιδογραφία; apud Romanos, hoc modo olim peragebatur. Postquam, octavo à Nativitate die, Nominalia essent celebrata, *profitebantur* deinde Patres puerorum nomina publicâ contestatione, quò alludens Appulejus dixit, *Pater natum sibi filium cæterorum more professus est*: simulque in Ærarium Ilithyiæ nummum inferebant. Mox intra tertium ab imposito nomine diem, in Actis publicis referebantur à Præfecto Ærarii, non nomina tantum tam legitimorum, quàm spuriorum, sed ad confusionem vitandam, etiam cognomina, nec non dies nativitatis & Consul, quod & Indis olim & Europæis hodie quoque haud infrequens: quæ Acta, *Fasti* aliàs dicta, *Tabularia* item & *Chartæ* in Saturni templo asservabantur. Unde Jul. Capitolinus *in Gordiano*, *Cùm apud Præfectum ærarii, more Romano, professus filium publicis Actis ejus nomen insereret.* V. quoque Brissonium *Antiqq. lib.* 1. *cap.* 5. Servium *Georg. lib.* 2. & Thom. Bartholinum *de Puerp. Vet.* Apud Athenienses Filiorum *professio* triplex in usu fuit: Primò enim liberos, sive legitimis e nuptiis susceptos, sive secundùm Leges adoptatos, Patres Lege jubebantur referre in φράτορας, jurati *professionesque* apud φράτορας acta, eos esse à se legitimis e nuptiis susceptos aut secundùm Atheniensium jura adoptatos: quo facto tales τῶν φρατέρων albo, quod κοινὸν γραμματεῖον vocabatur, inscribebantur paterno nomine, hoc modo, ὁ δεῖνα. Fiebat id tertio festi Apaturiorum die, qui Κουρεῶτις dicebatur, διὰ τὸ τὰς κόρας καὶ τοὺς κούρους ἐγγράφειν εἰς τὰς φρατρίας: idque intra septimum, ut plurimum, annum. Cùm dein adolevissent, inscribebantur in Epheborum album, quando nomina sua inter Ephebos *profitebantur*, anno ætatis decimo octavo, Polluce teste *lib.* 8. *cap.* 9. exploratis priùs eorum viribus, ut pateret, per ætatem ad publica munia, ὡς τὰ πολεμικὰ τὰ περὶ πόλιν φρουρεῖν, utiles esse: cujus δοκιμασίας meminit Aristophanes *Vespis*. Tertia demum *Professio* fiebat apud populares, anno ætatis vicesimo, quo Lexiarchico inscribi soliti, ab hinc sui erant juris, mittique ad negotia poterant, Pollux *lib.* 8. *cap.* 9. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib.* 2. *tit.* 4. Candidatorum *Professio* apud Romanos in quo constiterit, V. apud Joh. Rosinum *Antiquit. Rom. lib.* 7. *cap.* 8. & suprà, *suo loco*. De *Professione* in Ludis Sacris, infrà ubi de *Profitendi* ritu. In Christiana Eccl. *Professio Christianismi* Christianum facit. Hinc in Ecclesiis Or. olim ut plurimùm primâ die fiebant & dicebantur *Christiani*, quâ crediderant & se credere *professi* erant; sequenti die in Catechumenos conscribebantur, tertiâ exorcizabantur & insufflabantur; postea inter Catechumenos diu manebant, audientes Scripturas; postremò baptizabantur & ungebantur, uti patet ex *can.* 1. Concilii CPolit. Similiter in Occidente primâ credendi *professione* Christiani fiebant, quam *fidem primam credulitatis* appellat Concilium Eliberinum *Can.* 42. Recipiebantur autem in Catechumenos, præviâ manus impositione, ac benedictione: quemadmodum post Baptismum, ultimâ manuum impositione, consummabantur, ac *Fidelium* seu *Justorum* nomen accipiebant &c. V. Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* in vocibus Χριστὸς, & Χριστιανός, item hic passim, ubi de *Baptismo*, *Catechumenis*, alibi.

Professores, jam olim Philosophi Literatique, sicut & *Doctores*, & *Magistri* appellati sunt; sed *Professorum* recentior appellatio. Quintilianus *lib.* 2. *cap.* 11. *Geometriæ, Grammaticus cæterarumque Artium Professores.* V. Georg. Hornium *Histor. Philos. lib.* 7. *cap.* 4. ut de Salariis eorum infrà *suo loco*. Addam hic saltem ex Joh. Frid. Gronovio *de Pecun. vet. lib.* 4. *cap.* 11. ab Trajano Imp. honorem & dignationem tantam dicendi Magistris & Sapientiæ *Professoribus* fuisse, ut per eum spiritum & sanguinem & patriam recepisse studia, prædicent Plinius & Juvenalis: Hadrianum

eum omnes *Professores* honorasse, ac divites fecisse; in summa familiaritate Epictetum & Heliodorum Philosophos, tum Grammaticos & Rhetores habuisse; Doctores insuper, qui *Professioni* suæ inhabiles videbantur, ditatos honoratosque à *Professione* dimisisse, &c. Similiter Antoninus Pius Grammaticis, & Rhetorib. & Philosophis, per omnes provincias & salaria & honores detulit finivitque numerum, quot quibus in civitatibus exhiberi publicè deberent. Honorum loco fuere, *Immunes esse Gymnasiis, Sacerdotiis stationes & neque ad frumenti & vini & olei emtiones & præpositiones, & neque ad alium famulatum cogi*, quæ verba sunt *leg. 6. ff. 8. de excusat.* sed haud dubie corrupta. Cujacius ἀνελεῖς γυμνασιαρχιῶν, ἀγορανομιῶν, ἱερωσυνῶν, ἐπισταθμιῶν, rectè interpretatur: proin Gronovius legit, *Sacerdotiis, stathmis*, quæ vox quid sibi velit, exponit Eustathius *Il. ε.* Interim complures & annonam procurasse, & legationes obiisse, & alia, quæ excusare poterant, muneribus ultro functos legimus. Neque enim aliud voluit Antoninus, quam quod exprimit Constantinus *l. 1. Cod. Theod. de Medicis & Profess. Fungi eos honoribus volentes permittimus, invitos non cogimus.* V. omnino Gronovium *loc. præf.* adde Marcilium & Casaubonum *ad Suet. Ottonem c. 5. & Vesp. cap. 18.*

Professus in Ecclesia Rom. dicitur, qui in Monasterio votum emisit, Gall. *Religieux Profès.* Votum autem Monasticum triplex esse, *Paupertatis, Obedientiæ* & *Castitatis*, notum: quibus Jesuitæ quartum addunt, *Missionis.* V. Car. du Fresne *Glossar.* & Macros Fratres *Hierolexico.* Apud vett. Romanos vero vox eum denotat, qui nomen suum aliorum catalogo inseri, alicujus rei gratiâ, curabat, ut *Professus bonorum, censuum, nominis* &c. Cicer. *pro Archia Poeta, Cùm hic domicilium Romæ multos jam annos haberet, professus est apud Prætorem Q. Metellum, familiarissimum suum*, i. se in civium Romanorum catalogum interibi fecit. Liv. *lib. 2. Hoc proposito edicto, & qui aderant nexi, profiteri extemplo nomina* &c. Ut deus, quæ licentiam stupri apud Ædiles vulgabant, sicque sciri & publicari se impudicas esse, ex ipsa flagitii professione, avebant, *professæ* hinc Ovidio dictæ, *Fastorum lib. 4.*

Numina vulgares Veneris celebrate puellæ,
Multa professarum *quæstibus apta Venus,*

& quæ seqq. nil addam. V. C. Paschalium *Coronarum libro 4. capite 3.* & infrà.

Professi Dies, iidem dicti sunt, qui hominibus ad administrandam rem privatam publicamque concessi erant, quasi *profani à religione Numinis divini*, ut ait Festus. Dividebantur in *Fastos, Comitiales, Comperendinos, Status* & *Præliares*, de quibus omnibus V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 4. cap. 3.* & suprà, voce *Dies.* Angli vocant *Working days*, Godwynus *Antholog. Roman. lib. 3. sect. 1. cap. 1.*

Profitendi nomen suum ritus, in Ludis olim Sacris memoratur Plutarcho *Sympos. 7. Problem. 5.* In omnibus enim Agonibus id observatum est, ut ad illos admitteretur nemo, qui non prius apud Ludi præfectos nomen suum esset professus: unde Callistratus Amphictyonibus impositus Auloedum quendam hoc nomine Ludo arcuit, *Ibid.* Qui vero inter Athletas nomen suum erant semel professi, iis recedere non amplius licebat, sed fortiter & animosè certamen obire cogebantur. Sed nec cuivis permissum erat nomen profiteri; non certè pueris, nec hominibus scelestis, imò nec illis, qui nondum rationes administrati muneris retulissent, cùm lex eos coronari vetaret, Demosth. *de Cor.* Postquam autem nomen datum esset, sacra peragebant &c. Quam in rem V. C. Paschalium *Coronar. lib. 6. cap. 10.* Apud Romanos porrò, post rem fortiter feliciterque gestam, coronis ab Imperatore in edito loco constitutis, qui se iis dignos ducerent, *in omnium oculis id apud ipsum profiteri* jubebantur. Livius *lib. 26. Itaque quanquam omnibus omnia deberent, præcipuum tamen muralis coronæ decus ejus esse, qui primus murum ascendisset. Profiteretur, qui se dignum eo duceret dono. Duo professi sunt.* V. quoque Valerium Max. *lib. 1. cap. 8.* Quod ideo factum, ne ulla fraus subreperet: tot enim testibus *profiteri* nomen suum nemini falsò licebat. Quod si verò res in ipsius Imperatoris conspectu esset gesta, neque testes, neque *professio* expectabatur: verum Imperator milites eo honore dignos nominatim appellabat. Quemadmodum Cyrum, apud Xenoph. *Pæd. lib. 4.* Chrysantam ordinis ductorem ait strenuè fecisse, proximum sibi & in conspectu suo &c. V. iterum Paschalium ubi suprà *lib. 1. cap. 2. & 3.* Aliàs *Profiteri*, Comitiale verbum, in lege Sylvano & Carbone Trib. Pl. latâ, Ut, *qui fœderatis civitatibus adscripti essent, si tum, cùm lex ferebatur in Italia, domicilium habuissent, ac sexaginta diebus apud Prætorem* professi *essent, cives Romani essent*, Cic. *pro Archia.* Idem, quod *profiteri nomen.* P. Ramus *in Orat. Cic. Agr. 2.* V. suprà.

Profundus, apud Spartianum *in Valeriano. Cape tunicam palmatam, togam pictam, subarmalem* profundum, *sellam eburatam, nam te Consulem hodie designo*: color est intensior & saturatior Carolo du Fresne, quem Scriptores medii ævi *Fundatum*, Galli *Foncé* vocant. Unde *subarmalem profundum* sic dictum, quòd non modò purpureus fuerit, sed purpurâ subfuscâ intensiore ac improbiore intinctus: adeoque eandem fuisse cum eo, quod Trebellius Pollio *in Claudio* vocat, *Subarmale cum purpura Maura,* contendit. Hesychius, τὸ βαθὺ καὶ τὸ μέγα καὶ ὑψηλὸν καὶ μέλαν, *Profundum & magnum & altum, & nigricans seu subfuscum.* Est igitur ei *subarmalis profundus* ὀξυπόρφυρος, *hysgino tinctus*, V. illum in *Glossario.* Ita ergo *profundus*, pro copioso, uti apud Poetas passim. Sic *profunda cædes*, apud Statium *Thebaid. lib. 10. versu 831. profundus clamor*, apud eundem suprà *versu 754.* &c. Aliàs *profundus*, pro infero. Ut *profunda Juno*, Proserpina dicitur Claudiano *initio Rapt. profundus Dis*, Pluto, Lucano *lib. 1.* qui idem *profundus Jupiter*, Statio *Thebaid. lib. 1. versu 615.* sicut *profunda Ceres* iterum Proserpina, eidem *lib. 4. vers. 460.* quam *inferam Junonem* alibi vocat &c. V. Barthium, *ad loca cit.*

Prognosticon, apud Scriptores recentioris ævi fere semper appellatur id divinationis genus, quod aliàs *Sortes Sanctorum* dicitur. Sic autem appellatum est Evangelii aut cujuslibet Libri sacri inspectio, speciesque est ῥαψῳδομαντείας: cùm sc. aperto libro quidquid oculis se subjiciebat, pro sorte i. oraculi loco, habebatur; origine è Paganismo, in quo Sortes inprimis Virgilianæ celebres, haustâ. *Sortes Apostolicas* seu *Apostolorum* vocat Petr. Blesensis *de Præstig. Fortun.* vel quòd Pauli Apostoli Epistolæ, vel quòd Evangelii ab Apostolis descripti codices inspicerentur: vel denique, quòd ab Apostolis missæ sortes. Divinationis hujusmodi exemplum suggerit Greg. Turonensis *Histor. lib. 4. c. 16. Positis Clerici tribus libris super Altarium, id est, Prophetiæ, Apostoli, atque Evangeliorum, oraverunt ad Dominum, ut Chramno quid eveniret; aut si ei felicitas succederet, aut certè, si regnare posset, divina sententia declararet: simulque unam habentes convenientiam, ut unusquisque in libro, quem primùm aperiebat, hoc ad Missas etiam legeret. Aperto ergo primùm omnium Prophetarum libro, reperiunt* &c. Atque inde fluxit mos ille in Ecclesia Rom. ut, dum eligerentur Episcopi, per inspectionem Evangelii, quid de ejus moribus vel conversatione, in administratione futurum esset, inquireretur. Auctor *Vitæ S. Aniani Episc. Aurel. Cùmque varia electio Populi -- fieret dixit -- Anianum in meo constitui loco. Atque ut id ipsum divinæ electionis claresceret, cùm triduanum jejunium more Ecclesiastico indixisset, Brevibus & Libris super Altare positis, nec dum loquentem parvulum afferri præcepit, ut ipse Brevia ab Altari sublevaret. Tunc verò cùm puer manum injecisset Altari, mox ut Breve tetigit, vox inconsueta novellæ vocis prodiit testeque Populo proclamavit, Anianus, Anianus, istius Civitatis à Deo Pontifex est institutus -- Sed ut votis omnium fieret satisfactum, aperto Psalterio, quem versum primum invenerunt legentes, dixerunt, Beatus quem elegisti &c. Prolato quoque Apostolico Codice, in primo repererunt sermone, fundamentum aliud nemo potest ponere &c. Sed & in Evangelii pagina hanc primam repererunt sententiam: Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam* &c. Ubi binas observare est divinationes seu prognostica, primum per *Brevia*, alterum per *inspectionem sacrorum librorum, Psalterii sc. Apostoli & Evangelii.* Sed postmodum sola *Evangelii* inspectio obtinuit, non quidem ad explorandum Dei judicium, an quis eligendus esset ad Episcopatum, sed quid de eo futurum esset in Episcopatus administratione, qui ejus mores, quis finis aut obitus. Quæ quidem divinationis species *Prognosticon* propriè dicta. *Libellus supplex* Capituli Aurelian. ad Alexandrum III. *Apertæ sunt cataractæ cæli, ut credimus, & de cælestibus stillat indignatio; & Apostolicæ manus fortitudinem induantur, ut denudetur iniquitatis fundamentum usque ad collum, & finem iniquitatis sortiatur, quem in die suæ promotionis sermo divinus ei* prognosticâ *significatione proposuit: aperto enim sicut moris est Evangeliorum libro, sermo qui primus occurrit, sic erat: Adolescens autem relictâ syndone nudus profugit ab eis.* Guil. Malmesbur. *de Pontif. Angl. lib. 1. pag. 214.* de Lanfranco: *Aiunt ejus* prognosticon, *Date eleemosynam & ecce omnia munda sunt vobis. Quo ille ab acclamantibus hilari vultu ad Dominum direxit; Certemus ergo mutua vicissitudine, tu dando, ego dispertiendo* &c. Quam in rem V. plura apud Car. du Fresne *in Glossario*; ubi & id genus *Episcopalis prognostici* obtinuisse etiam apud Græcos, ostendit ex Pachymere; & in Canonicorum quoque installationibus idem observari consuevisse, addit in voce *Sortes Sanctorum.* Cæterùm *Prognosticorum* in Auctoribus priscis explicationem non ineptam edidit Jodocus Willichius. Veteres verò *Prognosticis* docendis certas habuisse tabulas, discimus ex Gemino, Scriptore utili ac docto. *cap. 14.* & *Prognosticon* merum, est liber Ptolemæi cum eo, à Petavio promulgatus, collectum ex variis antiquis Auctoribus, ut sunt Metrodorus, Euctemon, Calippus, Hipparchus, Eudoxus, Conon, Philippus, Dositheus, Cæsar, Democritus & Meton. V. Casp. Barthium *Animadvers. ad Statium Thebaid. lib. 1. v. 342.* & plura hanc in rem apud Gerh. Joh. Vossium *de Idolol. lib. 3. capp. 14. & 15.*

Programma, apud Vulcatium Gallic. *in Avidio Cassio, Statim ad signa vocari jussit &* programma *in parietibus fixit, ut, si quis cinctus inveniretur apud Daphnem, discinctus rediret.* Edictum est, quà notione vocem & Impp. usurpant *in Cod.* Cassiodorus *in Formulis.*

Projecta Tecta, & *Protecta*, Latinis dicuntur meniana vel solaria illa, quæ in primis tectis struebantur, Græcis ἀναπέτεια & ἀναπέτασμα. In vett. *Glossis, Projecta tecta*, ἀναπετάσματα, ἀνάπαυσις ἔξωθεν ἐπ' οἴκου. Ἀνάπαυσις tamen & ἀναπετάσματα

cinia, videntur de illo genere tectorum accipienda, quæ fastigata erant & culmen habebant, [illegible], hæc autem etiam ad stillicidia arcenda suas projecturas habuere. V. suprà *Meniana*, & infrà in vocibus *Prophorum*, *Protecta*, *Provolans*, ac plura hanc in rem, apud Salmasium *ad Spartianum in Pescennio Nigro*.

Proletarii, Nonio *cives dicebantur, qui in plebe tenuissima erant, & non amplius quam mille & quingentos æris in censum deferebant.* Quod ex A. Gellio hausit *lib. 16. cap. 10.* ubi is *Proletarios* à *capite censis* distinguens, pergit: *Qui verò nullo aut perquam parvo ære censebantur, capite censi vocabantur; extremus autem census capite censorum æris fuit trecenti, septuaginta quinque.* Rosinus etiam *Antiqq. lib. 7. cap. 8.* postquam docuit ex Dionysio, Floro, Livio, Eutropio, Aliis, à Servio Tullio R. cives Romanos omnes, pro ratione censû in 6 Classes fuisse distributas, de ultima classe loquens: *Reliquos*, inquit, *cives, quorum census minor fuit duode cim minis cum dimidia, seu numero non cedebant quinque classibus, aut superabant etiam, in unum ordinem congestos immunes fecit à tributis simul & militibus.* Sed falsum esse, quod apud Gellium, cujus errorem dein reliqui sequuti, Julius Paulus ait, tantulam summam, ut est mille quingentum æris, quæ efficiunt in auro illius ævi, tres aureos cum tribus aurei quartis, in censum delatam fuisse, notavit Claudius Salmasius *de Fan. Trapezit.* Nemo enim, qui minus, quam quinquaginta aureos in bonis haberet, aliquid in censu deferre solebat quia nec in una classe erat. Minimus quippe census ultimæ & quintæ classis fuit illorum, qui duodecim millibus æris & quingentis censebantur, infra quem censum positi extra classes fuere. Quare quamvis inter hos etiam quidam fuerint gradus, ut inter divites, omnes tamen *Proletarii* & *Capitecensi* dicti sunt. Unde alio loco meliorem Auctorem sequutus Nonius, *Proletarii*, scribit, *dicti sunt Plebeji, qui nihil Reip. exhibebant, sed tantùm prolem sufficiebant:* unde & nomen. Quod confirmans Festus, *Proletarium*, inquit, *censum dictum, quòd ex his civitas constet, quasi prolis progenie:* uti legit Jac. Oiselius JC. *Notis in Gell. loc. cit.* Ex infima itaque plebe *Capitecensi* dicti, qui nihil præter caput suum in censum deferebant: iidem quod prolem Reip. progignerent, *Proletarii* inde vocati sunt, & non amplius à capitis censione, sed prosperiore vocabulo, munere officioque prolis edendæ, appellati. Hi omnes, secundùm Rosinum *loc. cit.* in unam congesti Centuriam, cujus nulla fere ratio habita, jus habebant quidem suffragiorum in Comitiis, interim à tributis & militia erant immunes. De iisdem ex XII Tabb. hæc verba Q. Ennius affert, apud A. Gellium *ubi suprà. assiduo. Vindex. assiduus. esto. Proletario quoi quis. volet. Vindex esto.* quorum sententia est, Homini assiduo sive locupleti solum assiduum, sive locupletem posse fieri Vindicem, at *Proletario* ac nullius classis homini, quisquis velit, hoc est, non assiduum tantùm, utpote meliorem, sed etiam *Proletarium*, quamvis parem, J. Gothofredus *Not. ad Leg. XII. Tabb.* V. quoque suprà in voce *Plebeji*; ubi *Proletarios*, fæcem Plebejorum, non semel cum Plebejis mixtim tractavimus, cùm aliàs abs iis distinguendi. Apud Athenienses, quæ *Proletariorum* sors in pace, diximus *ibid.* ibi & de jure militandi, terr. str. prælio divitibus fere omnibus à Lacedæmoniis occisis, iisdem concesso aliquid innuimus, ex Petito *Comm. in Legg. Attic. lib. 8. tit. 1.* qui aliàs quoque eos militasse, ex Antiphonte *contra Philinum* sed evocatos, aut tumultuarios, non sacramento rogatos, ait. Quemadmodum apud Romanos, ubi in Legione nemini militare licebat, nisi civi ingenuo & qui in quinque classibus census, atque ludicræ Artis expers esset, cogente tamen necessitate, in dubiis Reip. rebus, etiam *Proletarios* seu Capitecensos, servos, libertinos pueros, seniores ac histriones, ad arma vocatos esse legimus. V. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 10. cap. 4.* cum *Paralipomenis* Thom. Dempsteri.

Prologus, pars Dramatis, ex accessoriis ac secundariis, præfatio erat præparans Spectatores, vel excusatione *Poetæ*, vel commendatione fabulæ, vel expositione totius summæ: cum Argumento ac Mimo, Comœdiæ fere propria. *Prologo* enim Argumentum i. ὑπόθεσις, paucis versibus comprehensum, præmitti solebat: sed in veteri Comœdia, neque Argumentum neque *Prologum* fuisse, ex Aristophanis ac Plauti collatione apparet. Genera ejus quatuor, Ἀναφορικὸς, Συστατικὸς, Ἐπιτιμητικὸς & Μικτὸς, recensent Auctores *Poetica Glos. lib. 2. cap. 9.* quos vide. Cœterùm μονοπρόσωπος, id est, *unius tantùm personæ*, esse consuevit; apud Plautum tamen *in Trinummo* διπρόσωπος reperitur: Neque legitima pars fabulæ habita est, quamvis in ejusdem *Amphitryone*, Mercurius & *Prologum* agat & magnam fabulæ partem expediat. Quidam porrò, *Prologum* Latinis tantùm vendicantes, unum Cailiam Atheniensem ajunt, Tragœdiæ eum addidisse, & Euripidem sæpe *Prologi* aliquid habere simile, quem per plures personas introducat. Ἐπιτιμητικὸν inprimis *Prologum* à Tragœdia omnino esse alienum, propter notam materiam ex conditione illustrium, observant Eruditi. V. quoque Jo. Rosinum *Antiquitatum Rom. lib. 5. cap. 9.* & Scaligerum inprimis *de Arte Poët.* Hinc *Prologus Galeatus*, nomen præfationis, quam D. Hieronymus versioni Bibliorum præmisit, ubi inter alia, *Hic Prologus*, ait, *Scripturarum, quasi galeatum principium omnibus libris, quos de Hebræo vertimus, convenire potest.* De eodem Sulpitius, *Quod idem galeatum à quibusdam vocatur, quoniam ita commune esse possit, ut in omnibus causis, quemadmodum galea suo galeato, omnibus possis indigis esse commune.* Alii verò autumant sic dictum, quòd, sicut galea caput defendit, ita *Prologus* in principio libri appositus, totum eum ab Adversariorum detractionibus tuetur, V. Dominic. Macrum *Hierolex.*

Prolusiones, Diomedi dicuntur *Culex* Virgilii & quæ eum comitantur opuscula, quòd iis magno suo operi proluserit, & præluserit: voce à Militibus an Musicis mutuatâ. V. suprà in voce *Præludium*.

Promachia, ludi Lacedæmoniorum, memorati Athenæo *lib. 15.*

Prometheus, adde: In ejus, vinculis exsoluti, honorem, coronas olim gestari consuevisse, tanquam ejus indignatio ex eo concepta, quod hominum causâ indita illi vincula essent, hoc cultu minui & placari posset, docet, Athenæo teste, *lib. 15.* Æschylus in ea. Idem, inquit Athenæus, in ea Fabula, cui nomen *Sphinx*,

Τῷ δ' ἔτι γε στέφανον ἀρχαῖον στέφος,
Δεσμῶν ἄριστος ἐκ Προμηθέως λόγου.
Hospiti coronam priscum coronamentum (circundo)
Vinculorum optimum è Promethei ratione.

Qua de re V. Car. Paschalium *Coronar. lib. 4. cap. 3.* & plura de *Prometheo*, apud Vossium *de Idolol. lib. 1. cap. 18.* ubi fabulam hanc ad Noachum trahit, cœterùm plures hoc nomine videri fuisse, celeberrimumque apud Græcos Atlantis patrem, & in *Prometheis* (quod ludo nomen) nocturnum ignem, qui in ara Academiæ accendebatur, adhibitum, cum Scaligero *Poët. lib. 1. cap. 32.* inter alia, addit.

Promittere, Fatorum simul & Sponsaliorum verbum est. Jupiter ad Venerem *Æneid. lib. 1.*

—— —— *manent immota tuorum*
Fata tibi, cernes urbem & promissa *Lavini*
Mœnia ——

Latinus ad Turnum, *Æneid. lib. 12.*

—— — — *vincula omnia rupi:*
Promissam *eripui genero* ——

Hinc *Promissio*, in vet. *Chron.* Elnonensi A. C. 818. *Tentingus promissionem fecit*; idem quod professio Monastica, V. suprà. *Promissa Coma* verò quid sit Vide ubi de *Cæsarie, Capillo, Coma* &c.

Promontorium, V. infrà *Promuntorium*.

Promoti, in *Not. Imp. Equitum Promotorum Juniorum* sub disp. *Magistri militum Præsentalis*, dicuntur, qui inter vexillationes merebant: quorum etiam meminit Amm. Marcellinus *lib. 15.* & *alii* Sed & sic potissimum appellati occurrunt, Officiales judicum ad altiorem aliquem gradum promoti. Vetus *Inscr. Promotus ex Beneficiario Præfecti* Item, *Promotus successione in Legionem*, 572. 5. 391 4. Cœterum de *Promovendis* ad Remp. ita statuit Alexander Severus, uti Lampridius habet: *Assessoribus salaria instituit: quamvis sæpe dixerit, eos esse* promovendos, *qui per se Rempublicam gerere possent non per Assessores* (h. e. Consiliarios) *addens militares habere suas administrationes, habere litteratos & ideo unumquemque hoc agere debere, quod posset* &c. In Ecclesia Rom. *Promotor*, nomen officii est Ecclesiastici, cui incumbit inquirere in Cleri nævos, & Ecclesiæ jura ac privilegia sarta tecta conservare: quemadmodum in civilibus idem facit Procurator Regius, in Galliæ Regno, Richelict.

Promptuarium, V. suprà, *Cella*, & *Cellarium*, item *Penus*, de Veterum verò more *Promptuaria*, cellas & armaria, claudendi, imò jam claustris serisque occlusa, ulteriùs obsignandi, hic passim, inprimis ubi de *Clavibus* & *Obsignatoribus*.

Promulgatio Legis, quomodo olim facta, V. suprà *Lex*.

Promulsi, item *Remulsi* Capilli, apud Appulejum, sunt Græcis τρίχες κατεψηγμέναι, *crines pexi ac divisi*; oppositi πεπλεγμέναις καὶ ἑλικτοῖς, *tortis & calamistratis.* Mulieres enim, quæ capillum à fronte dividebant, vel præter hunc simplicem ornatum, calamistris eum intorquebant, aut in cumulum nodabant, aut spiris convolvebant, aut structuris ædificabant: vel, capillos in duas partes per medium caput tantùm dividere contentæ, alium prætereà non admittebant ornatum; quod *capitis discrimina puri* Ovidius dixit. Atque hic ornatus, qui simplicissimus erat, διάκρισις κατεψηγμένων τριχῶν Polluci appellatur, in describendo habitu Comarum, ἡ δὲ κόρη διάκρισιν ἔχει κατεψηγμένων τῶν τριχῶν, *Puella autem discrimen habet puri capitis & promulsarum crinium.* Et alibi de Virgine, quæ in Tragœdia propter luctum tonsa est, ἡ δὲ κούριμος παρθένος ἀντὶ ὄγκου ἔχει τριχῶν κατεψηγμένων διάκρισιν &c. Non necessariò autem *promulsi* crines divisi erant, namque & de capillo solùm pexo ac dentibus pectinis discriminato possunt accipi. Non uno enim genere fiebat capilli διάκρισις, sed partim vittâ, partim acu, partim solo pectine. Hinc & *discriminare capillum*, pro *pectere*, occurrit &c. V. Salmasium *ad Solinum p. 761.*

Promulsis, apud Tertullianum *de Pallio cap. 5. Vereor sanè, ne par vasis ista trutina, cùm Drusillanus, & quidem servus Claudii,*

quingenarium promulsidem *adificas suprà scriptis fortasse monstr necessarium*: sane est (quingentarum librarum argenti) Errant enim, qui *promulsidem* volunt esse antecœnam aut gustationem, quod vel hinc patet, quia si Promulsis ita sumeretur apud Latinos, *Promulsidarium* utique vas esset, recipiendæ gustationi aptum & gustatoriis continendis. At Promulsidarium, non hunc usum paratum apud Vett. erat, ut aliquid esculenti aut poculenti contineret, sed ut alia vasa ac lances sustineret, nempe promulsides. Sic *Promulsides*, vasa erant quibus sustinendis *promulsidarium* dicatum dictumque. *D de auro arg. leg.* *Sed si cui vasa sint legata, non solùm ea continentur, quæ aliquid in se recipiunt edendi bibendique causâ paratum, sed & quæ aliquid sustineant: & ideo scutellas vel* promulsidaria *contineri: repositoria quoque continebantur.* Petron. *Cæterùm in* Promulsidari *asellus erat Corinthius cum bisaccio qui habebat olivas in altera parte albas, in altera nigras, tegebant asellum duæ lances, in quarum marginibus nomen Trimalchionis inscri; tum erat & argenti pondus.* Ubi *Promulsidare* dixit, quod aliàs *Promulsidarium*, sustinebat autem illud asellum Corinthium cum bisaccio olivarum, & lances duas, quæ asellum tegebant, quæque utique promulsides dici debuere. Nam in asello multum reponebatur, quod in antecœna & gustatione sumebant. Idem Petronius, *Hæc inquis bello: cras in promulside libidinis nostræ militabis, hodie enim post asellum diaria non sumo.* Ubi *asellus* & *promulsis* pro eodem; erat enim asellus genus vasis vinarii, recipiendo mulso parati: lances quoque, quæ vas illud tegebant, promulsides dictæ, non obscurâ etymi ratione. Nam *Promulsis*, propriè mulsi vel vasis mulsarii operculum, non vas ipsum mulsarium. Inde *Promulsidarium*, quod vas mulsi cum suis promulsidibus sustinebat &c. Interim quamvis propriè sit id quod diximus, abusivè tamen pro quavis lance vocem hanc usurpavere Vett. ut apud Tertullianum *d. l. Promulsis* est lanx. Salmasius.

Promontorium, Latinis dicitur, quidquid prominet in æquor; hinc *prominens* quoque, & *prominentia*, quæ voces frequenter occurrunt apud Solinum: *pro recessu & prominentia*, διὰ κόλπων καὶ ἀκρωτηρίων. Ἀκρωτήριον a. Græcis *promontorium* est. Idem & κέρας iis, h. e. *cornu*, aliquando. Unde lingua illa, in qua situm est Byzantium, *Prom. aurei cornu*, ἀκτὴν vel ἄκραν τοῦ χρυσοῦ Κέρατος, appellat Plin. V. quoque Ammianum *lib.* 22. nisi malis sinum intelligi, qui Byzantina mœnia alluit. Revera enim litus illud potiùs, quam promontorium, quod multis ramulis scissum intercurrentis maris sinum efficit cornu cervino similem, unde nomen. Illa autem *Promontoria* demum sinus, (à suis Prom. plerunque dictos) faciunt ac discernunt, quæ linguis terrarum in mare excuntibus imposita, mari & ipsa incumbunt; ut contrà Sinus sunt laciniæ maris in terras excuntis & promuntoria hinc inde ambientis. De cujusmodi promuntoriis Græci dicunt ἄκρας κάμπτειν, quia circumeunda sunt, ut metæ in Circo: *Peninsulas* ea Marcianus vocat *in Periplus*: Τῶν δὲ κόλπων καὶ τῶν ἀκρωτηρίων ... In recto vero littore nulla sunt ἀκρωτήρια, nulli sinus, cujusmodi maris tractus αἰγιαλοὺς Græci vocant. Unde apud eundem sæpe legere est, ἀκρωτήριον ... κόλπους ... αἰγιαλὸν ..., in circumvectionibus magnorum sinuum designandis notari. Porrò sinus ἐξοχὰς faciunt, Promuntoria κοιλώματα, quæ in mare penetrant projectis linguis: quod probè notandum, ne sinuum ἐξοχὰς, pro *Promontoriis* accipiamus. Quam in rem V. Salmasium *ad Solinum pag.* 782. & reliqua huc facienta, suprà in voce *Caput*, Item in *Promontorium*.

Promontoria 4. Terræ partium extantiora.

In Africa.

Tria sunt illa celeberrima, *Capo Guardafuy*, ad ingressum maris Rubri *Capo de Buena Esperanza*, extrema pars Africæ, inter Oceanum Æthiopicum & Indicum; & *Capo Verde*, Prom. Viride, è regione Insularum ab eo cognominatarum, quaque litus Africanum ab Occid. in Orientem flectitur. Præter quæ minora sunt, Caput Viride, *Capo de Canti, C. de Guer*, Prom. Atlantis seu *C. de Non*, quòd olim crederetur superari non posse adeoque pro termino navigationis haberetur, dictum; *Capo Bajador C de Olaredo*, & *C Blanco*: Trans C. Viride, *Capo de S. Anna, C. de Las Palmas, C de tres Puntas, C. de Lopo Gonzalves* nec non *C. Negro*.

In Asia.

Duo notissima sunt, Prom. Coridanum s. C. *Ras Algate*, ad ingressum sinus Persici, & *Capo Comori*, in concursu litorum Malabarici & Coromandelici.

In America.

C. de la Vittoria, ad egressum Freti Magellanici in Mare Pacificum; C. S. Augustini ad Mare *del Nort*, *C. de Passano* & C. de S. *Francisco* ad M. Pacificum.

In Europa.

Ejus maximam longitudinem designat Auctor Anonymus *Orb. Terr. Geogr.* ex Pr. *Rusubas* seu *Nortcaep*; & Pr. Peloponnesi Tænaro, s. *C. Metapan*. Cœtera singularum regionum ista sunt, *a.* Hispaniæ, in Oceano Atl. *Capo de las Pennas de Guzan*, s. Pr. Scythicum, *C. d' Ortegal*, *C. de Finis-Terræ*, olim Artabrum, Celticum, Nerium. In Mari Medit. *C. de Gades*, in R. Granatæ, olim Prom. Charidemum; *C. de Palas*, olim *Scombraria*, in R. Murciæ; Ferraria seu *C. Martin*, in R. Valentiæ, *C. de Balafugel*, in Catalaunia, olim Prom. Lunarium, *C. de Creuz* seu Aprodisium ad M. Gallicum. *β.* Portugalliæ *C. de Cascais*, olim Prom. Magnum, ad dextram Tagi fl. *C. de Spichel*, olim Prom. Barbarum, ad ejus sinistram; *C. de Vincente* seu Prom. Sacrum, in R. Algarbiæ. Reliqua alibi recensuimus suo loco. V. Auctorem præfatum *Orbis Terr. Geograph & Civ. Part. I. cap. 7.*

Promus, Cellarius fuit Minister. Horatius *lib.* 2. *Sat.* 2.

Cùm labor extuderit fastidia, siccus, inanis,
Sperne cibum vilem: nisi Hymettia mella Falerno
Ne biberis diluta. Foris est Promus*, & atrum*
Defendens pisces hiemat mare.

Adservabant autem Cellarii rem cibariam quæ in penu fuit. Plautus *Captiv.*

Sume, posce, prome quidvis: te facio Cellarium

Iidem curabant aliquando, ut essent salvæ rationes, inquit Ulpianus *l.* 1. §. 5 *ff. Nautæ, Caup. Stabul.* Cœterùm præbebant familiæ potionem & cibum, instruxeruntque diligentiam eorum M. Ambivius, Mænas Licinius & C. Matius, *l.* 12. *de instrum. vel instr. leg.* V. quoque Varronem *de R. R. lib.* 1. *cap.* 16. & Columellam *lib.* 12. *cap.* 3. Antiquum marmor *Penuarium*. Plautus *Condum Promum Procuratorem peni* vocat *Pseud.* Meminit *Cellæ promæ*, Tertullianus *de Resur. Carn.* Hinc *Cellæ penariæ* Suetonius, Ulpianus, Turonensis, alii. Verùm inter Penu & Cellarium hoc intererat, quòd Cellarium paucorum dierum, Penu esset temporis longi, notante Servio *ad Æn.* 1.

Cura penum struere.

V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis* & suprà in voce *Penu*.

Pronaus, Græcè πρόναος, in Ædibus sacris Græcorum, dicta est pars anterior Ædis, aliàs πρόδομος quoque, sicut ipsa ædes ναὸς ac δόμος. In Templis verò Christianorum Νάρθηξ ejus loco erat, porticus viz. vel atrium ante Basilicam ad deambulandum factum, V. suprà in voce *Narthex*. Non autem *Pronai* unum genus fuit, ut ex Vitruvio discimus; apud quem primum dicebatur *in Antis*, Græcè ναὸς ἐν παραστάσιν. Ita enim is *lib.* 3. *cap.* 1. *In Antis erit Ædes, quum habebit in fronte antas parietum, qui cellam circumcludunt & inter antas in medio columnas duas, supraque fastigium.* Ubi *Templum in Antis* dicitur, quod antas haberet in pronao: Erant autem antæ pilæ lapideæ in lateribus ostiorum. At πρόστυλος dicebatur ea Ædes, quæ contra antas duas columnas angulares habuit, & suprà epistylia & dextra ac sinistra in versuris singulas. Sicut ἀμφιπρόστυλος vocabatur, quæ in postico ad eundem modum columnas & fastigium habebat, ut in fronte &c. Et quidem Πρόναος seu frons Ædis, cum columnis & fastigio uti dictum, plerunque major fiebat ipsa Ædis cellâ. Strabo *lib.* 10. de Templo quodam Ægyptiaco, Μετὰ δὲ τὰ προπύλαια ὁ ναὸς πρόναον ἔχων μέγαν, καὶ ἀξιόλογον· τὸν δὲ σηκὸν σύμμετρον, ξόανον δὲ οὐδὲ ... ἀλλὰ τῶν ἀλόγων ζώων τινός. *Post vestibula Ædes sequitur*, pronaum *habens amplum & magnificum, cellam autem ædis modicam.* Vitruvius *pronai* voce utitur: *Dipteros s. Octastylos &* pronao *& postico, sed circa ædem duplices habet ordines columnarum.* Alibi *frontem* & *posticum* vocat, τὸ πρόναον καὶ τὸ ὀπισθόδομον. *Atrium*, pro Templi pronao vitavit dicere, quia propriè aliud erat (porticus nempe ante Ædem, ut dictum) quamvis posterior Latinitas passim ita vocet. Hinc & πρόδομος & προστάδας habuere Procerum apud Græcos ædificia, quæ tamen Atrium more Romano neutiquam habuerunt, &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1216. & *seqq.* ut & Car. du Fresne *in Descript. Ædis Sophianæ num.* 81.

Pronesos, Græcè Πρόνησος, exile opp. circa Cephalleniam, in Jonia. V. suprà *Pronesus*.

Pronomus Thebanus, primus tibias invenit, quæ ad omnimodam modulationem versarentur, Pausan. *in Bœot.* & Athenæus *lib.* 14. Olim verò ita tibiæ erant comparatæ & factæ, ut singulis paribus unici tantùm & singulares canerentur modi; hinc pro varietate modorum variæ etiam tibiæ factitatæ, aliæque erant, quæ Phrygium, aliæ quæ Dorium, & diversæ ab utrisque, quibus Lydium incinebant. Sic Marsyas, qui primus geminas tibias inflavit, Phrygium his duntaxat canebat, nec in Dorium aut Lydium animam vertere aut cantum inflectere poterat. Unde in certamine cum Apolline, cùm victor Judicum sententiâ pronuntiatus jam discederet, *Apollo citharam versare capit*, inquit Hyginus, *idemque sonus erat: quod Marsyas tibiis facere non potuit, itaque victus est* &c. Diodoro Thebano Pollux attribuit, quod Athenæus Pronomo: Theophrastus verò Antigenidæ indidem oriundo. Quorum quisquis is fuerit, qui unâ tibiâ omnium modorum modulationumq; genera canere primus instituit, hoc assequutus est singularum in tibiis qualitate & foraminum multitudine. Unde πολύτρητος αὐλὸς, in *Epigr.* quod *multiforatilis tibia* reddit Appuleius. Antiquæ enim tibiæ paucis foraminibus erant apertæ. Salmasius *ad Solinum pag.* 119 & 120.

Pronuntiatores, apud Rabanum *de Ord. Antiph. cap.* 11. sunt Lectores Ecclesiastici, de quibus *suprà*.

Protcus, Græcè Πρόικος, Græcis dictus est servus *Major domus*

mus; quo nomine appellabatur, qui primatum in familia teneret, uti apud Donatum legimus. V. Salmasium *ad Solinum p.* 1221. Aliam verò vocis notionem suprà, voce *Occus.*

Proœmiacus, Gr. Προοιμιακὸς, item Προοιμιακὸς ψαλμὸς, dictus est in Ecclesia Græca, Psalmus CIII. ab inchoandis Officiis, Vesperis inprimis: quòd in iis sc. vicem *proœmii* gereret, vel quòd ab eo *exordium* haberent, vel ἀπὸ τῶν Προοιμίων, uti precationes, quæ in divinarum laudum officiis primum locum occupabant, vocabantur. V. Typicum *cap.* 1 38 Zonaram *in can.* 117. *Afric.* & Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* voce Προοιμιακός

Propempticon, Poema est, quo prosequimur abeuntes, vel votis vel bonis ominibus. Quale apud Horatium *Carm. lib.* 1. *od.* 3. quo Virgilium Athenas navigantem Poëta prosequitur, & *Propempticon Metii Celeris*, apud Statium *lib.* 3 *sylv.* 2. Aliàs quoque *Apopempticon*. Cui opponitur *Antipropempticon*. quo is, qui abit, amicos alloquitur. Quale est illud, quod Ovidius in exilium abiens composuit, quod orditur,

Cùm subit illius tristissima noctis imago &c.

V. Jul. Cæs. Scaligerum *Poëtices lib.* 3. *cap.* 104. Jac. Sirmondum *ad Sidonii Carmen XXIV.* Alios.

Propensior Cura, apud Solinum *cap.* 52. *Apud eos verò, quibus ad vivendi rationem propensior cura est*: idem quod *major cura*. Sic *propensiores notæ*, apud eundem alibi, pro majoribus; *propensiùs irrigati*, i. largiùs &c. Ponitur autem *propensum* pro majori aut graviore aliquâ re, metaphorâ à ponderibus desumtâ, aut rebus quæ penduntur. Nam si quæ sunt graviora aut majora, ut in lance præponderant, ita etiam *propendent*. Cicero *in Paradoxis tit.* 3. *Causa igitur hæc, non natura, distinguit, quæ quando alteri accessit, id fit propensius: si utrique adjuncta sit, paria fiant necesse est.* Hinc itaque *propensius*, pro eo quod est gravius ac majus. At cùm pondera pariant in libra, & invicem sibi opposita æquantur, velut in parallelo situ, *Interpendium* dicitur, quam vocem suprà vide.

Propheta, adde: Primis Mundi temporibus, Adam in familia sua *Prophetam* simul, suos in agnitione Dei instruendo & Sacerdotem, victimas Deo pro se suisque offerendo, egit: in quo utroque munere Primogeniti cujusque familiæ ei successere. A tempore Moysis, privata quidem Legis expositio à Patribus familiâs exercita est, sed publicam Sacerdotes ac *Prophetæ* obierunt. Post captivitatem tandem Babylonicam, *Prophetis* cessantibus plurimi Legis Expositores orti sunt: quos in genere Διδασκάλους τοῦ Ἰσραὴλ appellare licet, Joh. *cap.* 3. *versu* 10. in specie, in tres distinctos classes, *Sapientes*, *Scribas* & *Disquisitores*, vocat Apostolus 1. Cor. *cap.* 1. *versu* 20. E quibus qui eruditione reliquos eminebant, *Rabbinorum* elogio fuere condecorati. *Prophetas* quod attinet, cùm varia vocis significatio sit, propriè illi dicti sunt, qui speciali revelationis lumine collustrati mysteria abstrusa, & omnem humanum captum superantia, populo pandebant: hinc olim *Videntes* appellati, 1. Sam. *cap* 9. *versu* 9. sicut *Prophetia* illorum *Visio*, Esaiæ *cap* 1. *versu* 1. quemadmodum aliàs *Verbum Domini*, item *Onus*. Fuere ab ipsis, variis in locis, erectæ Scholæ & Collegia, ad Populum in agnitione Dei quotidie informandum: in quibus Auditores *Filii Prophetarum*. 2. Regum *cap.* 6. *vers.* 1. eodem sensu, quo apud Græcos Ἰατρῶν παῖδες, appellati sunt. Quo allusum, Matth. *cap.* 11. *versu* 19. Hinc *Patrum* elogium iis tributum 2 Regum *cap.* 2. *versu* 12. quo nomine cùm inprimis se jactarent Rabbini, ambitiosè illud appeti prohibuit CHRISTUS, Matthæi *cap.* 23. *versu* 6. Nec omittendum, quod annotat Kimchi *præf. ad Hos.* cum in S. Scriptura, nomini *Prophetæ* patris quoque illius nomen reperitur junctum, ut Hoseæ *cap.* 1. *versu* 1. Hebræos illum vocasse, *Prophetam filium Prophetæ*: cùm non reperitur additum, dixisse simpliciter *Prophetam*: cum nomen civitatis ejus, nomini. *Prophetam Civ. illius*: cùm sine illo, *Prophetam Hierosolymæ* fuisse nuncupatum. V. Thom. Godwynum *de Ritibus Hebræorum lib.* 1. *cap.* 6. Quia verò hic antiquissimus Theologorum dicendi mos, hinc jam olim in Oriente Philosophis eundem titulum sui tribuêre, aliàs כהנים, quod *internuncii Deorum* haberentur & crederentur futura, prædicere. Unde Epimenidi Cretensi Paulus idem elogium non invidet, Tit. *c.* 1. *v.* 12 Προφήτην eum vocans: de quo Laërtius refert Κρῆτας αὐτῷ θύειν ὡς θεῷ. Φασὶ γὰρ καὶ γνωστικώτατον γεγονέναι. Appulejus quoque *Fatidicum* vocat in *Floridis*, V. Georg. Hornium *Historiæ Philos. lib.* 7. *cap.* 1 Ægyptiis inprimis antiquitus *Prophetæ*, qui Assyriis Chaldæi, h. e. Astrologi: Omnes enim Fatidici & Astrologi fuere. Clemens 1. *Strom.* de astrica Philosophia ac Fatidica: Προέστησαν δ' αὐτῆς Αἰγυπτίων μὲν οἱ προφῆται, καὶ Ἀσσυρίων οἱ Χαλδαῖοι, καὶ Γαλατῶν οἱ Δρυΐδαι, *Præfuerunt autem illi apud Ægyptios quidem Prophetæ, apud Assyrios verò Chaldæi & apud Celtas Druidæ.* Sic apud Auctor. Musam *de Herba Veton.* & Appulejum *de Herbarum virtutibus* passim, *Prophetas* videmus appellari, qui vaticinii Religionem & Medicinam miscebant in quo tota magicæ artis summa olim consistebat. Aliter *Propheta Antinoi* Ulpianus quidam Apollonius dicitur in vet. *Inscr* Fuit nempe is Antinous delicium Hadriani & post mortem ab Imp. inter Deos relatus, unde Oracula illi & *Prophetæ* (cacozeliâ Satanæ solenni) attributi. D. Hieronymus in Hegesippo, *Tumulos mortuis templaque fecerunt sicut usque hodie videmus, è quibus est & Antinous servus Hadriani Cæsaris, cui & Gymnicus agon exercetur, apud Antinoum civitatem, quam ex ejus nomine condidit & statuit Prophetas in Templo.* V. & Origenem *c. Celsum.* Licèt verò in multis Græciæ urbibus templa & Sacerdotes habuerit Antinous, præcipuè tamen eum Ægyptii coluere, apud quos & sepultus est, & oracula edebat. Unde ibidem & *Prophetas* habuit, Salmasius *ad Spartianum in Hadriano.* V. & suprà, ubi de *Divinitatis* apud Gentiles probatione, uti de *Prophetarum* hujusmodi furore ac *insania*, verorum Prophetarum gestus raptusque malè imitante, in hac voce &c. Ut de *Prophetis* veris hoc unum addam, illos à bono Deo esse, negavit olim Simon Magus: eorumque Scripta rejecerunt, Manes, Marcion, Cerdo, Agapius, Saturninus alii, de quibus V. Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* voce Γραφὴ, ut & suprà, ubi de *Testamento Vet.* Hodie *Propheta* inter suos per excellentiam Mahometes audit: unde impietatem Saracenorum *Propheticismum* vocat Eulogius *Memorabil. Sanctorum lib.* 1. apud Car. du Fresne *Glossario* &c.

Prophetium vel *Prophetium*, Græcè Προφητεῖον, templum est honori alicujus SS. Prophetarum dicatum. Theodoretus *lib* 1. *sub Arcad. Reliquiæ Sanct. Samuelis in ejus Prophetio sunt positæ* Concilium Constantinopolitanum sub Menna *Actu* 3. Ἐπειδὴ οἶδα προάστειον ἔχειν, πλησίον τοῦ προφητείου, *Quia scimus ipsum habere suburbanum, prope Prophetium*, scilicet S. Jesaiæ. V. Car. du Fresne *in CPoli Christ. lib.* 3. *ubi de Ædibus sacris*. Sic *Apostoleum*, Ἀποστολεῖον, Ædes est Apostolo alicui sacra, Macer *in Hierolex.* V. & suprà voce *Basilica*.

Prophutum, seu *Prophurum*, apud Pomponium *l. penult. de verbor. signif. Idem Labeo ait*, prophutum *id est, iterum, quod in ædibus fieri solet, ædium est*: V suprà *iterum*, Nempe προφόρα, sunt meniana seu nera quæ ædibus adjici solebant ex provolantibus & projectis tabulatis composita, quæ & eximi facile poterant. Hæc ædium nihilominus esse, respondet Labeo. Foribus etiam adjici solita notat Isidorus, quas *Grundas* propriè dixerunt Latini, *Balcones* hodie vocant Itali. V. Salmasium *ad Spartianum in Pescennio Nigro*, & suprà ubi de *Menianis* & *Projectis*.

Propitiatorium, Græcè Ἱλαστήριον, Hebraicè כַּפֹּרֶת sic dictum, quòd in eo Deus sese præsentem & *propitium* Populo exhiberet, Arcam Fœderis in Vet. Testamento tegebat, ex solido auro confectum, pari cum area longitudine ac latitudine, Exodi *cap.* 25. *versu* 17 22. Eminebant ex eodem ex auro duo Cherubim, Exodi *cap* 25. *versu* 18-20 de quibus V. infrà in voce *Vituli*. Inter Cherubinos sedes & thronus Dei erat, qui locum illum gloriâ suâ implebat, cujus externum symbolum *Nubes* fuit & *Ignis*, quæ inde *Gloria Dei* appellantur, Exodi *cap.* 40. *versu* 33 & 34. coll. cum Numerorum *cap.* 9. *versu* 15. Erant autem duæ illæ res, duplexque miraculum, *Nubes* & *Ignis*; sive Nubes medio sui Igneam speciem complexa, quæ ex Nube illa divinum in modum coruscabat. Qui sive Ignis, sive Lux, *Dei gloria* propriè, seu gloriosum præsentiæ ejus symbolum erat, V. Exodi *cap.* 24. *versu* 16. Numerorum *cap.* 16. *versu* 42. & conf. Lucæ *cap* 2 *versu* 9. Matth. *cap.* 17. *versu* 5. &c. Propria verò Numinis sedes erat locus ille in *Propitiatorio*, quem Cherubinorum alæ amplexu suo incingebant; quemque Nubes illa augustum in modum medium implebat. *Quia in nube apparebo super operculum idem* &c. Levit. *cap.* 16. *versu* 2. Inde Deus petentibus responsa dabat, Exodi *cap.* 25. *versu* 22. & Numer. 7. *versu* 89. Atque hæc erat illa שְׁכִינָה, seu *gloriosa Dei in terris habitatio*, quam Judæi tantopere celebrant. Quorum omnium mysticam significationem exhibet Fr. Burmannus *Synops. Theol. Christ. Part.* 1. *lib.* 4. *c.* 14. In Nov. Test. *Propitiatorium* nostrum est D. N. J. C. Rom. *cap.* 3. *versu* 25. Sed & in Ecclesia Rom. sic vocatur id, quod Ciborium alias & *Confessionem*, ut vocant, totumque Altare contegit, ut videre est apud Auctores laudatos C. du Fresne *in Glossario*.

Propolæ Circumforanei, apud Lampridium *in Commodo, habuimus etiam propolas circumforaneos, equos curules sibi comparavit*: Propolæ sunt quidam non magnarum mercium negotiatores, quas ipsi secum circumferunt & fora diversa sequuntur, tenuis lucri captandi gratiâ. Sic *Propolam ficuum* venditorem vocat Lucilius *lib.* 5.

Sicut cùm primus ficos Propola recentes
Protulit & pretio ingenti dat primitus paucos &c.

Nempe monstrum hoc Imperatoris diversis temporibus diversa studia amplexus est, & modò *Propolas* ac mercatores illos circumforaneos seu κυκλοπώλας, modò curalium negotiatores equorum, imitatus. Apud Græcos verò à quibus tamen vocem Latini mutuò sumserunt, προπωλὴς, seu προπράκτης is appellabatur, qui venditori emptorem conciliabat; Latinè *Interpres*, qui eo nomine ab utroque *interpretium* accipiebat. V. Salmasium *ad Lampridium & Solinum*.

Propontis, prov. Prætoria, Augusti temporibus, sicut Bithynia & Ponticæ pars, ab Asiæ speciali appellatione separata: ut cujus

cujus pars citerioris seu propriè dictæ Asiæ terminus fuit, ab Occidente. V. eundem *ad Solinum p.* 802. & 809.

Propesis Thracia, memoratur Polluci *lib.* 6. *cap.* 3. bibacissimi enim natura Thraces, uti discimus ex Athenæo *lib.* 10. & vægrandibus haustibus assueti. Callimachus,

Καὶ γὰρ ὁ Θρηϊκίην μὲν ἀπέστυγε χανδὸν ἄμυστιν
Οἰνοποτεῖν, ὀλίγῳ δ' ἥδετο κισσυβίῳ.

Certè quomodo convivari & compotare soliti, memorat, expertus ipse, Xenophon *Anabas. lib.* 7. repetente indidem eodem Dipnosophistâ *lib.* 4. Qui illud tamen non adnotavit, statim, ubi gratum hospitem indepti fuerint, cornu illo usitato vini pleno, adventum ejus excepisse, *κέρασιν οἴνου προπίνειν*, inquit Xenophon, &c. V. Casp. Barthium *An madversion. ad Papin. Statium Thebaid. lib.* 2. *versu* 85. & supra, voce *Philothesia*. Aliàs verbum *προπίνειν*, unde *προπόσεις*, de cibo etiam usurpatum. Jul. Capitolinus *in M. Antonino. venenatam partem fratri edendam propinans.* Hinc Martialis *lib.* 5. *Epigramm.* 78.

Si tristi domicœnio laboras,
Taurani: potes esurire mecum.
Non deerunt tibi, si soles προπίνειν,
Viles Cappadocæ gravesq; porri &c.

I. e. apponentur tibi in libationem, promulsidem, antecœnium, gustationem seu gustum: *προπίνειν* enim hic *prægustare antecœnam* est. Nisi malis B scioli assentiri, qui de cibis Poetam agere, desiderium bibendi excitantibus, sentit. *Not. ad. l.*

Propræfecto, dictus est apud Rom. cui Præfectus Urbi seu Præfectus Prætorio, in speciali negotio, vices suas mandavit: *Propræfecti* verò agere dicebantur, qui ordine codicillorum vicariam potestatem exercebant, V. Henr. Valesium *ad Amm. l.* 4. ad. de Gruterum *Inscr.* 370.

Proprætor, non uno modo dictus reperitur: Primùm enim *Prætores* provinciales, qui imperio prorogato in provinciis ultra legitimum manere tempus, appellati sunt *Proprætores*: Dein illi, qui ex privatis ad bellum gerendum, non autem ad gubernandam provinciam, missi sunt, ut C. Octavius. Et hi propriè Magistratus non fuere. Tertio sic appellati sunt, qui Prætura in Urbe gesta, sub finē anni, in provincias profecti eis præfuerunt; qui ordinarii Magistratus provinciales fuere, eodem imperio ac potestate, quo Proconsules, nisi quòd sex tantùm lictoribus, totidemque fascibus ac securibus usi fuerunt & provincias minores obtinuerunt. Proin quæ suprà de *Proconsulibus* dicta, ad eosdem quoque referenda sunt. Tandem *Proprætores* etiam dicti sunt ii, quos C. Octavius Augustus & post eum reliqui Imperatores in eas provincias, quas sibi reservabant, mittere consuevere; qui majorem, quàm Proconsules, qui provinciis populi præerant, habebant potestatem. De his Dio *lib.* 53. *Qui neque Consulares neque Prætorii erant, ipse* (Augustus) *delegit ac Legatos suos & Proprætores nominavit. Nam cùm hæc omnia diu admodum in priori Reip. forma floruissent, Prætores inquam & Consules: Prætoris nomine, cui bellis maximè ab antiquis temporibus conveniente, a se delectos insignivit, Proprætores eos nuncupans: Consulum appellatione reliquos, ut paci propinquiore, affecit. Proconsules dicens. Hæc nomina in Italia Cæsar reservavit: qui extra Italiam imperarent, quasi eorum locum tenentes, Præfectos appellavit. A' se porro designatis, præter nomen* Proprætorum, *hoc etiam tribuit, ut plusquam annum essent cum Imperio, quatenus viz. ipse statuisset, ut militarem habitum gestarent gladiumque & jus capite plectendi milites haberent.* Et paulo pòst, *Proprætores* addit, *cum urbanis legionibus pluribus instructos Præfectis in provincias a Cæsare missos, additosque eis Curatores, qui publicos reditus colligerent & certas facerent impensas: Quin etiam constituisse, ne quem delectum militum agerent, ne pecuniam, præter eam, quæ constituta erat, exigerent, Imperatoris injussu: cui Successor missus esset, hinc statim abiret, ac intra tertium mensem Romam reverteretur.* &c. V. Joh. Rosinum *Antiquitatum Rom. lib.* 7. *cap.* 43. &c. Istiusmodi *Proprætoribus*, sicut & Proconsulibus, suos fuisse Legatos olim, quos ipsimet elegerant: suos Quæstores Provinciales, à Populo electos, suos Tribunos Militum, Centuriones, Præfectos, Decuriones &c. annotavit Sigonius *de Jure provinc. lib.* 1. *cap.* 2. & 3 Iidem tamen, Quæstore in munere extincto, *Proquæstorem* sibi ipsi sumendi jus habebant. A' *Proprætoribus*, Imperatorum tempore, provinciæ hæ *Prætoriæ* appellatæ sunt, sicut *Consulares*, provinciæ Populi. Camer. *pro L. Flacco* apud Godvvynum *Anthologiæ Rom. lib.* 3. *sect.* 2. *c.* 23 &c.

Proprietarii Monachi, apud Scriptores Eccl. Rom. dicuntur, qui *proprium* seu *proprietates*, ut loquitur Ekkehardus Jun. *de Casibus S. Galli cap.* 11. vel peculia possident. In quos Excommunicatio semel in anno proferri consuevit, uti patet ex Honorio III. *lib.* 4. *Epist.* 536. Hinc sepulturâ prohibitos, si qui in morte *Proprietarii* inventi, refert Vetus *Statutum* Monasticum, in *Additam. ad Matth. Paris. pag.* 115. Quam in rem V. complura, apud Car. du Fresne *in Glossario*. Sed & *Proprietas*, in eadem Eccl. officium proprium alicujus Sancti. Id.

Proprii Dii, aliàs *Nostri*, qui nobis solis faventes propitiique sunt: sicut *Communes Dii*, qui utrisque partibus. Virgilius,

Vadimus immixti Danais haud Numine nostro.

Hinc *Diis suis* aliquid facere dicebatur ille, qui faventibus & propitiis Diis faciebat. Ovidius in *Epist.* Medeæ,

Sed mihi tam faciles unde, meosq; Deos?

Salmasius *ad Vopiscum in Tacito.*

Propugnator, epitheton apud Romanos Jovis, cujus ædes in Palatio fuit, memorata in vet. *Inscr. P. Marcius. Verus. Imp. Commodo. VI. &. Petronio. Septimiano. Cos. A. N. P. R. C. DCCCC. XLI. K. Dec. in. Palatio. in. æde. Jovis. Propugnatoris. in. locum. P. Veri. L. Atilius. Cornelianus. cooptatur.* apud Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 2. *c.* 5. ubi de Jove.

Propylæa, Græcè *προπύλαια* seu *πυλῶν*, vestibula erant, seu ingressus templi adeoque post Pronaum, in Ædibus sacris Gentilium & post Narthecem, in Christianorum. In Græcorum enim Ædibus sacris hæc erant, Pronaus, primum *πρόδομος*, deinde *Προπύλαια*, sequebatur ipsa Ædis cella, *ὁ ναὸς* &c. *Πυλῶνας βασιλικοὺς* iidem vocabant, Latini *Regias*. V. Claud. Salmasium *ad Solinum pag.* 1216. & 1218. Ornabantur illa exquisitissimis Artificum optimorum operibus. Sic in *Propylæo* Atheniensium, ex marmore Charites, Socratis opus, memorantur Plinio *l.* 36. *c.* 5. & ibidem in Minervæ delubri *Propylæo*, pinxit Protogenes nobilem Paralum & Hemionida, cum parvularum navium parergis, apud eund. *lib.* 35. *cap.* 10. &c.

Proquæstor, appellat. Romanis est is, qui mortuo in munere Quæstore a Præside provinciæ ipso lectus, illud obiit. Item, qui Quæstore ante adventum Successoris decedente, provinciæ ipsius interea præfectus fuit. Et hi provinciam suam, non à Senatu, aut Populo, uti Quæstores: verùm ab ipso Proprætore vel Proconsule, acceperunt, adeoque inferiori fuerunt gradu. Sed & præsentibus nonunquam Quæstoribus, tamen etiam *Proquæstores* fuisse legimus, sed rarò. V. Jo. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 7. *cap.* 45. & infra in voce *Quæstor*.

Prora, extremitas est partis anterioris navigii: in qua inter *προτομὴν ἐπωτίδα* & *ἔμβολον* statuebatur *Parasemon*, protome viz. alicujus animalis, a qua tota navis nomen accipiebat. Est autem *τὸ ἔμβολον rostrum navis*, super quod *pars eminens* in prora *προεμβόλιον*, Poll. Sicut contrà Tutela navigii, in puppi erat. Sed & nomen navis in *prora* inscriptum erat, quod etiam in iis navibus observatum, quæ parasemon haberent, idque in summitate stoli, *ἐπὶ τοῦ ἀκροστολίου*, ubi ligni tabula videtur fuisse affixa, quæ *πτυχὶς* vocabatur, item *ὀφθαλμὸς*, quod in fronte navis esset & in prora, sicut oculus in facie: Nam *πρῷρα*, *τὸ πρόσωπον* vel ab *oculi* forma. Apollonii Scholiastes, *Στόλος δὲ λέγεται τὸ ἐξέχον ξύλον, τὸ πτύχος ἔχον τῆς πρώρας ξύλον ἐπιμήκες, ἐν ᾧ τὸ ὄνομα ἐπιγράφεται* [?] V. supra *passim*. Inde vox ad Olympiacum Circum translata, in quo cùm duplex fuerit carcerum ordo, unus ad sinistram primæ metæ, alter ad dextram, in medio utriusque partis locus erat, qui machinationem movebat, quâ omnia ostia aperiebantur; *Altare* è dictus, circa mediam *proram* Circi: *prora* quippe habuit figuram è *ἄφεσις*, quæ utrumque ostiorum ordinem discriminabat. Qui *Βωμὸς* vel quæ *prora media*, Januæ Consulum vel ostio, quod ad medium Circi patuum patebat Romæ, respondit. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 572. & 902.

Prorogator, qui aliàs *Dispensator*, Gr. *Οἰκονόμος*. Actor secundarum in familia: ut tradit vetus Interpres *ad Persium Satyr.* 2. *Fuit autem assis libralis & dipondius, quod hodie in usu remansit. & solebat pensari potiùs, quàm numerari, unde & Dispensatores dicti Prorogatores.* Sic *Ecclesiæ Prorogator*, & *Dispensator verbi divini ac cœlestis doctrinæ* Prorogator & *civibus indigentibus, quod suis proprium, liberaliter prorogare*, passim reperiuntur, apud Chrysostomum *Serm.* 23. 26. 121. &c. Similiter *Arcarios Prorogatores* tritici memorat Cassiodorus *l.* 10 28. De Dispensatore Cic. *Quid tu inquam soles, cùm rationem ab Dispensatore accipis, si æra singula probasti, summam quæ ex his confecta sit, non probare? in Hortens.* Quæ sane ratio immaniter plerunque exacta est. Juvenalis *Sat.* 6. *v.* 284.

Et cædens longi relegit transversa diurni.

Ubi antiquus Gramm. *diurnum* interpretatur *ratiocinium*. Nec aliò forsan respexit Christus Matthæi c. 18. parabolâ usus servi, *quem Herus tradidit tortoribus, quousque redderet universum debitum.* Dispensator autem sive *Prorogator* conservis *τὸ σιτομέτριον* seu *τὴν τροφὴν* præstare consueverat, *Demensum* nim. Juven. *Sat.* 14. *v.* 126. ubi de avaro Patrefamilias, qui munus obibat *Prorogatoris*,

Servorum ventres modio castigat iniquo,
Ipse quoque esuriens.

Notat sordidos, qui in illud incumbebāt, ut de menstruo etiam Demenso lucrarentur aliquid semper corradendo. Et hic erat menstruus Canon, quatuor vel quinque tritici modiorum in singulos, sicuti diurnus fuit, nonnullis, libra farris Horatio *l.* 1. *Sat* 5.

Denique, cur nunquam fugisses: cui satis una
Farris libra foret.

Alii tamen servis ad rationem demensi cibarios panes quotidie, vel bilibres vel etiam trilibres, assignant: moti auctoritate Cæl. Aurelian. *l.* 3. *Acut.* 2. Catonis *lib.* 15. &c. Demensum enim variasse certum est, & modò quatuor, modò quatuor & semis, modò quinque modiorum fuisse, prout ferebant & annonæ ratio & dominorum quà splendor, quà sordes. A' quo ministerio & aliud

nomen Dispensator invenit, à *Frumento* dictus. Item *Ministrator à frumento*, & *Actor à frumento*, in *Inscript. antiqq.* nisi velimus, Ministratori & Actori quandoque obtigisse, ut & hoc munere fungerentur. Illud utique minimè controversum, diaria servis fuisse exhibita. V. Horatium *lib.* 1. *Epist.* 14. Martialem *lib.* 11. *Epigramm.* 109. Senecam *Epist.* 80. Claudianum *de bello Gildonico*, &c. Codicem verò, in quem hæ *Prorogationes* referebantur, *Diurnum* Chrysologus vocat *Sermon.* 14. quæ adservasse, videntur, qui dicti sunt *ab Ephemeridibus*, in *Marmore vet.* & quidem Isidorus *Origin. lib.* 1. *cap. ult.* quod Latini *Diurnum*, Græcos *Ephemerida* dicere, affirmat, &c. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, ut & infrà in voce *Tesserarius*, qui affine *Prorogatoris* ministerio munus obiit.

Prorrhesis, Græcè προῤῥησις, h. e. *denuntiatio*, ritus in sacris Græcorum, quem Lucianus *in Pseudomante*, ubi sacrorum ceremonias Alexandri cujusdam impostoris recenset, tribus ex ordine diebus peractas, describit hisce: Καὶ μὲν ἐν τῇ πρώτῃ πρόῤῥησις ἦν, ὥσπερ Ἀθήνῃσι τοιαύτη· Εἴ τις Ἄθεος, ἢ Χριστιανὸς, ἢ Ἐπικούρειος ἥκει κατάσκοπος τῶν Ὀργίων, φευγέτω, οἱ δὲ πιστεύοντες τῷ Θεῷ, τελείσθωσαν τύχῃ τῇ ἀγαθῇ. εἶτ' εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ἐξέλασις ἐγίγνετο. Καὶ ὁ μὲν ἡγεῖτο λέγων, ἔξω Χριστιανούς, τὸ δὲ πλῆθος ἅπαν ἐπεφθέγγετο, ἔξω Ἐπικουρείους. *Ac primo die Atheniensium ritu denuntiatio fiebat hujusmodi: si quis impius, aut Christianus, aut Epicureus, mysteriorum explorator advenit, discedat. Cæterùm qui Deo credunt & parent, sacris feliciter initientur. Sub hac primus exigebantur, illo præeunte dicenteque: Foràs pellantur Christiani. Tum multitudo acclamabat universa: Foràs pellantur Epicurei* &c.

Prorsa Dea, quæ rectis partubus præsidebat, dicta est: *prorsum* enim pro recto Vett. Salmasius *ad Solinum pag.* 31. 391. & 677. ubi de *Prorsis limitibus* seu Decumanis. V. quoque in voce *Prosa*.

Prosa, adde: Alii legunt *Prorsa*; sed eodem res redit; Namque & *prorsus* dicitur & *prosus*: Ennius,

Prosus rusus (pro *rursus*) *reciprocat fluctus feram.*

Sic Plautus *in Asilia*,

Prosus Athenas protinus abiee tecum.

Et in antiquissimis ejus M.S. Codd. *susum* pro *sursum* quoque habetur: Denique apud Festum est, *prorsi limites*, pro *directis ad Orientem*. In Glossis etiam *tunica prorsa*, cui opponitur *inversa*. *Prorsus* itaque vel *prosus* est rectus, unde *Prosa* Dea, quæ recto sive naturali partui præsidet; hujusmodi scilicet partui, quando infans primum capite in lucem editur. Jac. Oiselius *Notis in Gell.* Eandem alii *Porrimam*, alii *Antevortam* vocant: Habuit aram statutam Romæ, ut &, quæ ei opposita præposteris partubus præerat, *Postverta*. Thom. Bartholinus *de Puerperio Vett.* V. quoque supra in voce *Postversa*.

Prosa, in vett. Glossis, *pexa tunica*, πεζὸς ἱμάτιον, id est, *recta*, ut *prosa oratio*, ἡ ἰθεῖα, opponitur versæ vel versificatæ, quemadmodum *prosa* tunica inversæ. Hodie quoque in pannis dicimus *rectam* partem & *versam*: Vett. *prorsum*, pro *recto*, ut *prorsi limites* & *prorsum ire*; inde *prosa*, de oratione ac de veste. Quâ parte autem *prosa* tunica est, eâdem & pexa, politis nempe floccis. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 391. & de *Prosæ orationis* origine, suprà ubi de *Oratione Soluta*. Ecclesiæ Rom. *libri Rituales* ecclesiastici *Prosam* vocant eam orationem, quæ in Missa canitur, ante Evangelium, in majoribus Festis, quam aliàs *Sequentiam* vocant. Udalricus *in Consuetud. Cluniac. lib.* 1 *cap.* 11. *Prosa, quod alii sequentiam vocant, non cantatur, nisi in quinque Festis Principalibus*. Dicitur autem *Prosa*, quia in ea metricæ Regulæ non observantur. *Sequentia* verò, quia sequitur post Graduale. Cujusmodi orationum Auctorem Notkerum S. Galli Abbatem facit Durandus *lib.* 4. *cap.* 22. qui ibidem Nicolaum Papam in Ecclesia eas cani jussisse, addit. Ecclesia tamen Rom. his sequentiis in Missa utitur: *Lauda Sion Salvatorem*, quam Thomas Aquinas composuit; *Veni S. Spiritus*, quam Robertus Gall. R. secundùm Durandum, vel secundùm alios Herm. Contractus; *Victimæ Paschali laude*, cujus Auctor ignoratur, *Dies iræ, dies illa*, quam Gregorius M. an D. Bernhardus, an Card. Ursinus, an Humbertus Dominicanorum Gener. composuit, &c. V. Dominic. Macrum *in Hierolex.* Hinc *Prosarius*, liber *prosas* continens, apud du Fresne.

Proscenium, locus erat ante Scenam porrectus, in quo Pulpitum, agentium loquentiumque sedes, altius *Proscenio* & Orchestrâ, uti Scenâ depressius. Ibi gesticulatione, cantu & saltatione, Artifices, personis in Scena abditis, populum detinebant, Jo. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 4. Thom. Godwynus *Proscenium* locum fuisse ait, ubi Actores sese præparantes inde in Pulpitum Scenamque prodibant: aliquando tamen pro ipso Pulpito sumi, addens. *Anthol. Rom. lib.* 1. *sect.* 1. *cap.* 19.

Proscholus, apud Augustinum *de Verbis Apostol. Serm.* 19. *cap.* 7. *Tam pauper, ut Proscholos esset Grammatici apud Mediolanum*. Ausonio *Epigr.* 23. *in Profess.* *Subdoctor*; item *tenuis Grammaticus*,

Exili nostræ fucatus honore Cathedræ
Libato tenuis nomine Grammatici.

Fulberto *Epist.* 80. *Adjutor Scholarum* &c. dicebatur in Scholis, qui non tam docendis pueris, quam eorum moribus præfectus erat; ut sc. concinnè ad Magistrum accederent, omnique gestu, incessu, vestitu, essent compositi. Ante Scholæ auditorium enim locus erat *Proscholii* nomine, ab auditorio ipso velo, tanquam alio intergerino pariete, dissaeptus: Ibi pueri conveniebant ejus loci Præfectum, quem *Proscholum* inde vocabant, ut admonerentur officii sui, antequam ad Magistrum reducto velo accederent, V. *Colloquia* Puerorum *vett. Glossis* præfixa, *Notas* Tyronis *pag.* 163. Car. du Fresne in *Glossar.* & suprà in voce *Archischolaris*.

Proscindi, dicebatur Romanis terra, quæ primò arabatur, quæ prima aratio, vere fieri solita, νεατὸς Græcis, *vervactum* Latinis, quia vere actum. Unde Flamen Cerealis, sacrum Cereri ac Telluri facturus, Divos Agricolas hoc ordine ciebat, *Vervactor*, *Redarator* &c. Quæ verò secundò, *offringi*; quæ tertiò, *lirari*. Græci χίζειν quoque dicunt de prima aratione. In *Epigramm.* Græco,

——— γαῖαν χίζοντες ἀρότρῳ &c.

V. Salmasium *ad Solinum pag.* 724. & *seqq*

Proscribere, verbum solenne de edictis Magistratuum loco publico positis, apud Cic. *ad Attic.* Suetonium *Julio cap.* 41. Alios. Item de titulis rerum venalium, qui claris literis, ut de plano legi possent, scribebantur. Hinc de iis, quorum nomina publicè ad confiscationem proponebantur, *Proscriptio*, quæ duplex fuit, bonorum & hominum. Si enim is, unde petebatur, latitaret, ita ut nullam secum agendi potestatem faceret, cum de domo extrahi non posset, actor (creditor) Prætoris auxilium implorabat atque reum (debitorem) evocari edicto jubebat. Edictum vero ad ipsius latitantis ædes ponebatur, cum solenni vicinorum testatione: Qui evocationi si non pareret, neque defenderetur, Prætor secundam decernens evocationem, in bona Petitorem mittebat, & nisi evocatione tertiâ, ad sui defensionem, venisset, altero decreto bona ejus possideri, *proscribi* ac distrahi jubebat. Non tamen statim venditio fiebat, sed postquam bona per 30. dies possessa essent, tum verò iterum, qui se creditores dicebant, si plures essent, Prætorem adibant, petebantque, ut sibi liceret unum ex corpore suo constituere, qui debitoris bona auctioni subjiceret. Is constitutus dicebatur *Magister*, & post id temporis *Proscriptio* fiebat, in celeberrimis totius Urbis locis, ita: *Ille debitor noster, in ejusmodi causa est, ut bona ejus divendi debeant; nos Creditores patrimonium ejus distrahimus: quicunque emere volet, adesto.* Inde post aliquot dies, tertiùm jam Prætorem adibant, postulantes, ut sibi liceret legem bonorum venditorum facere, atque inde ita *proscribebant*: *Hæc quicunque emeris, Creditoribus in dimidiam partem earum, quæ ipsis debentur, respondere debes; sic ut, cui aurei centum debentur, ei ipse quadraginta.* Et certo tempore elapso Emtori patrimonium addicebatur. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 9. *cap.* 12. Alia erat *Proscriptio*, cujus mentio in Lege Cornelia, *ut Proscriptorum agri publicarentur*, apud Cic. *in Rullum*. Ibi enim de *Proscriptione* hominum sermo, non solùm ea, quæ *media capitis Diminutio* aliàs exilio multavit, sine libertatis jacturâ, verùm de calamitosissima illa, cujus, Urbe per suos milites occupatâ, Sulla inventor, præmium percussoribus *Proscriptorum*, duo talenta constituit, latentiumque indicibus, & pœnam eandem abditos celantibus interminabatur. De qua sic Florus *lib.* 3. *cap.* 21. *Proposita est ingens illa tabula; & ex ipso Equestris ordinis flore ac Senatu, duo millia electi, qui mori juberentur, novi generis edictum.* Appianus *Civ. lib.* 1. *quadraginta Senatores, & mille sexcentos Equites* habet. Valer. Maximus: *Quatuor millia*, ait, *& septingentos diræ Proscriptionis jugulatos, in tabulas publicas retulit*. Vellejus *lib.* 2. *cap.* 28 §. 3. *Primus ille & utinam ultimus exemplum Proscriptionis invenit*, &c. Sequuta *Proscriptio* Triumviralis, *instauratumque Sullani exempli malum est, nihilque tam indignum illo tempore fuit, quàm quòd aut Cæsar aliquem proscribere coactus est, aut ab illo Cicero proscriptus, abscissaque scelere Antonii vox publica est*, Vellejus iterum *lib.* 2. *cap.* 66. &c. Utraque à *proscribendo* nomen invenit, *quoniam eorum nomina in publico scribebantur*. F. Matur. *in Philipp. Orat.* 5. in tabula, ut ex Velleio visum, quæ columnæ solebat adfigi: Unde Græci non tantum προγράφειν, sed etiam στηλιτεύειν id vocarunt, quòd non nomina solùm, sed & crimina *proscriptorum* publicè in ferali tabula seu columna scriberentur. Suid. in voce στήλη. Apud Græcos vetus admodum is mos, ut hostes ac sontes *proscriberent*, interfectoribus eorum magnâ mercede per præconem promissâ; ut testantur, Ulpianus *Demosth. Orat.* περὶ παραπρεσβείας. Harpocration. Polyænus *Strateg. lib.* 4. & 5. Interpres Historiæ Apollonii Tyrii, Appulejus *Metam. lib.* 6. &c. quam *Proscriptionem* ἐπικήρυξιν vocabant. Sic Xerxem qui vel vivum vel mortuum Athenas adduxisset, centum talenta polliciti sunt Athenienses: in Apollonii caput totidem promissa in Agathoclis, immensa munera, de quibus Auctores passim. Etiam columnæ quandoque pretium adscriptum, ut docet Suidas, de Diagora Melio. V. Joh. Meursium *Comm. in Lycophronis Alexandram*, versum hunc,

Κηνδεῖτ' ἐπισήμῳ τιμῇ χαράξεται.

Simile quid apud Germanos obtinet, ut videre est in voce *Bannus*.

Prosyria, Προσύγια, Græcis dicuntur Psalmi XV. quos aliàs ᾠδὰς τῶν ἀναβαθμῶν, Latini *Psalmos Graduum*, seu *Graduales*, appellant: quorum primus CXX. ultimus CXXXIV. Nomen à primo, cujus initium Πρὸς Κύριον, ἐν τῷ θλίβεσθαί με ἐκέκραξα, *Ad Dominum, cùm tribularer, clamavi*. Canuntur in principio Officii Præsanctificatorum, aliisque statis temporibus, ut videre est apud Cl. Suicerum in ea voce.

Prosecta, apud Statium *Thebaid. lib.* 5. *versu* 641.

—— *ubi adverso dederas* prosecta *Tonanti*:

vox sacrificantium. Vetus Comm. *Cùm exta inspiciebantur, in minutas partes secabantur, ut fibræ possint inspectari. Quæ ergo jam inspecta erant & secta*, prosecta *dicebantur, ex quibus jam constabat, quod quærebatur*. Hæc ponebantur sub nudo æthere, quem Jovem perhibent Poetæ. Ovidius *Fastor. lib.* 6.

Inde, ubi libavit, prosecta *sub æthere ponit*.

Unde *dederas prosecta*, inquit Statius. V. hanc in rem Hadr. Turnebum *lib.* 15. *cap.* 7. Barn. Brissonium *de Formulis lib* 1. Hug. Grotium *ad Martianum Capellam*, Jo. Gebhardum *Curar. Juvenil. lib.* 3. *cap.* 7. ut & infrà in voce *Prosiciæ*.

Prosecutio, apud Lutatium *ad Statium passim*, adeoque ævo eadem, Theodosiano & vicinis, orationem notat seu orationis deductionem, ut infinitis locis in *Collatione* Carthaginensi & paris census Patribus. V. Julianum Marcellum Memorialem *in breviculo Collat. prædictæ*, ubi tota actio in *prosecutiones* & *interlocutiones* distinguitur. Servant hod eque vocem Hispani, retinentiores cæteris nationibus Latinitatis, ut videre est in Leandro Boscani, hendecasyllabis sine syllabarum dimensione, sine pedum obsequio, absque etiam rhythmis, eloquentissimè tamen, etiam Poeticè scripto. C. Barthius *ad Statium Thebaid. lib.* 2. *vers.* 427. At *Prosecutores Auri*, de quibus est titulus, *in cod. Theodos. lib.* 12. *tit.* 8. dicti sunt, qui aurum sacris Largitionibus inferendum de provinciis *prosequebantur* vel deferebant. Hinc *Prosecutoria*, præceptio Comitis sacrarum Largitionum, quâ hujusmodi homines jubebantur aurum in Largitiones sacras inferre, *d. l.* 1. V. ad eam, Jacobum Gothofredum. De *Prosecutoribus Armorum*, vulgo *Poursuivans d'Armes*, ita Nic. Uptonus *de Militari Offic. lib.* 1. *cap.* 11. Post prædictos equitantes, alii nuncii „habentur, qui *Prosecutores* appellantur, qui ex prædictis equi„tantibus post exercitium triennale in arte equitandi ad negotia „creantur, certâ solennitate adhibitâ. Creari autem debent „Prosecutores, non in minori Festo, quàm in die Dominica, „hoc modo. Aliquis Heraldus armorum tunicâ Domini sui in„dutus, præfatum creandum in manu sinistra ducens, & unum „ciphum aqua & vino pleaum, in manu dextera tenens, acce„dere debet ad præsentiam Domini vel Magistri ipsius creandi, „à quo in præsentia multorum testium —— petere debet, quo „nomine vult, ut *Prosecutor* suus nuncupetur. Quo nomine à „dicto Domino vel Magistro dato, dictus Heraldus vocabit „suum creandum illo nomine, projiciens partem ipsius aquæ su„per caput creandi. Tum accipit & tunicam Domini —— & „ponit super caput creandi ex transverso —— Sequitur jam „juramentum —— Heraldo sic dicente, Tu eris fidelis Domino „sive Magistro tuo, qui te nominavit, in perpetuum, quacun„que fruaris dignitate. Item Domino Regi & cuicunque No„bili, licèt hosti, item negotia quorumcunque Nobilium, li„cèt hostium, fideliter exequeris, & cùm inter hostes interro„gatus fueris, tantùm ad interrogata fideliter respondebis, nihil „non eis intimans &c. Et est sciendum, quòd tales nuntii „Prosecutores possunt esse Milites & Militaribus gaudere insi„gniis, ut deauratis uti, velvet, & aliis pannis aureis indui; non „tamen, sicut Nobiles. Et tales vocantur Milites linguares, quia eorum præcipuus honor est in custodia linguæ, apud Carol. du Fresne *in Glossar*. Ibidem arma trium horum Officiariorum, Cursorum, Equitantium (Gall. *Chevaucheurs*) & *Prosecutorum*, his versibus indigitantur,

Cincterio scutum dicas deferre Pedinum:
Sic Equitis dignum fert scapula dextera signum.
Sed humero lævo detulit P *osecutor ab ævo:*
At Haraldorum stat pectore fons titulorum.

Proselyti, dicti olim sunt, qui ex Gentilibus conversi ad Ecclesiam Judaicam sese conferebant, & vel totam Pædagogiam Mosaicam amplectebantur, vel in aliquibus solum ei se subjiciebant. Unde *Proselytus* Godvvyno duplex fuit, גר ברית, *Ger berith*, id est, *Proselytus fœderis*, Rabbinis צדק, *Ger tsedek*, seu *Proselytus justitiæ*, dictus, qui se Legi totum submittebat, Circumcisione admissâ: & גר שער, *Ger schagner*, i. *Proselytus Portæ*, cujus aliqua mentio Deuter. *cap.* 14. *vers.* 21. & *in præc.* 4. Qui neque se circumcidebat, neque Mosaicis legibus ritibusque se subjiciens, observabat solùm præcepta illa, quæ *Noahi septem præcepta* Hebræi vocant, de quibus V. Schindlerum *Pentagl. pag.* 1530. Talem Naamanem Syrum, Eunuchum Reginæ Candaces, Cornelium Centurionem, illosque, qui dicuntur ἄνδρες εὐλαβεῖς, Actor. *cap.* 2. *versu* 5. fuisse notant Eruditi. Tolerabantur hi inter Judæos & proin *Toschabim*, id est, *Incolæ*, fuere appellati. Ritus initiandi *Proselytum* fœderis, pro sexus & temporis diversitate, fuere varii: in Mare requirebantur, Circumcisio, Purgatio per aquam & Sanguis oblationis, offerebatur autem communiter par columbarum, vel turturum: In Fœmella, duo solùm posteriora. Hodie, *cùm abolitum est sacrificium & munus*, Dan. *cap.* 9. *versu ult.* duo priora in Maribus sufficere dicunt Judæi, in fœmella, purgationem per aquam. Imò hac solâ, absque Circumcisione, Davidis jam tempore, multa *Proselytorum* millia initiata fuisse, contendit Moses Ægyptius *in Assure biah*, Perek 13. *fol.* 137. V. Serarium *triheres. lib.* 2. *cap.* 2. Unde videmus, certum Baptismi genus inter Judæos obtinuisse, diu ante quàm *Sacramentum* fieret, auctore CHRISTO, imo velut in præludium hujus istiusmodi immersiones fuisse jam tum adhibitas. Quæ causa, quòd Johanni non tam de Baptismo, utpote re jam antea solita, quàm de auctoritate, quâ instructus baptizaret, quæstionem movisse Judæos legimus, Johann. *cap.* 1. *versu* 25. Quamvis autem benevolos admodum se *Proselytis* exhiberent Judæi, nihilominus non solùm in Synedrium eos nunquam receperunt, sed & in communi conversatione, non facile se eis crediderunt, ut ex Prov. illorum: aret, *Vel ad decimam usque generationem à Proselytis cave*, V. Thom. Godvvynum *de ritibus Hebr. lib.* 1. *cap.* 3. Latius autem fuisse *Proselytorum* jus antiquis temporibus, patet ex Philone, qui *lib. de Monarch.* Mosen scribit admisisse ad Remp. suam, πάντας τοὺς ὁμοιοτρόπους, i. *omnes eos, qui moribus iisdem atque institutis vellent vivere*: sive ab origine prima nati essent Judæi, sive non. Interim & posterioribus seculis, potuisse eum, qui fuerit *Ger* i. *Proselytus*, sed matre Judæâ natus, adoptari in numerum Senatorum, ait Moses Ægyptius *lib. ult. Jad. cap* 2. Ab hoc hominum genere vocarunt Rabbini Regnum Herodiadarum מלכות הגרים, id est, *Regnum Proselytorum*: Herodem enim ex Idumæis in Judæos transcriptum esse, docet fusè Casaubonus c. *Baron. Exercit.* 1. *num.* 5. *ubi varia de Proselytis*. Plura hanc in rem V. apud Seldenum *de Successionibus ad LL. Hebr. cap.* 26. & *de Jure N. at Gent juxta LL. Hebr. passim*

Proserpina, adde: Fabulæ historia, ut aliàs, ita & hic, subest. *Proserpina* enim, quam Pluto rapuit, filia erat Heroinæ, quæ populum Atticum rationem frumenti docuit, ac ab Eusebio ad Josuæ tempora refertur. Sed vel duos Græciæ Plutones ita vere est necesse, inquit Vossius; geminum item raptum *Proserpinæ* (& solent Poetæ historias temporum diversorum in unum commiscere) vel statuendum, Aidoneum illum unâ solùm ætate vixisse, ante bellum Trojanum. Fuit enim Aidoneus Molossorum Rex ac Thesea tenuit captivum, usque dum Hercules eum liberavit: quod refert Plut. *in Theseo*. Atque hanc etiam sententiam posuit præf. Eusebius *in Can. Chron.* quod ostendunt hæc ejus verba, ut Hieronymus quidem transtulit, ad num. 620. Fabula Proserpinæ, quam rapuit Aidoneus, id est, „Orcus, Rex Molossorum: cujus canis ingentis magnitudinis, „Cerberus nomine, Pirithoum devoravit, qui ad raptum ejus „cum Theseo venerat. Quem & ipsum, jam in mortis pericu„lo constitutum, adveniens Hercules liberavit, & ob id, quasi „ab Inferis, receptus scribitur. Scribit Philochorus in Atthidis „lib. 2. Similiter Cyrillus penè initio *lib.* 1. c. *Julian. Desertorem, Centesimo*, inquit, *& nonagesimo quinto anno, post Mosen, ferunt fuisse Proserpinam virginem raptam ab Aidoneo, id est, Orco, Rege Molossorum*. Quomodo Physicè significet simpliciter Terram frugiferam, ac frequenter vel semen, vel terram interiorem: quo pacto item, quatenus Cœleste Numen habita fuit, Lunam denotaverit, sed Inferis lucentem, V. apud Gerh. Joh. Vossium *de Idolol. lib.* 2. *cap.* 60. Item *lib. eod. cap.* 28. Plura de *Proserpina* ejusque raptu, apud Thom. Dempsterum, *in Paralipom. ad Joh. Rosini Antiqq. lib.* 2. *cap.* 11. Addam saltem, *Proserpinæ raptum*, in annulo Neronis, memorari Suetonio *cap.* 46. *Sporus annulum muneri obtulit: cujus gemmæ sculptura erat Proserpinæ raptus*. Integras enim historias ac fabulas annulis nonnunquam insculpi consuevisse, diximus suo loco. Eundem pictum Nicomacho: quæ tabula in Capitolio, in Minervæ delubro, supra ædiculam Juventutis, asservabatur, Plinii ævo, *lib.* 35. *cap.* 10. Sed & inter pulcherrima Praxitelis ex ære opera, eidem adnotatur, *lib.* 34. *cap.* 8. &c.

Varia Proserpinæ nomina ac epitheta,

α. *Καινογονία*, apud Hesych. quasi novè diceris, *Manugenuam*: fortè inde, quòd *Proserpina* sive Diana seu Juno, sit partus Præses, ac obstetrix, quæ Afranio *adsestrix*, assideat genibus parturientis, manus iis admovens, quibus parata sit fœtum excipere, Vossius *de Idolol. lib.* 2. *cap* 28. β. Cora, Gr. Κόρη, non per antiphrasin, quia nupta Plutoni Sed quia Cereris filia. Κόρη etiam Σωτείρα, Schol. Theocriti *Idyll.* 15. γ. Ennæa, quia ad Ennam Siciliæ Urbem rapta, Lact. Firmianus *Divin. Institut. lib.* 2. *cap.* 4. An *Ætnæa*, ab Ætna monte, sub quo, ut est apud Val. Flaccum, Statium, Auson. δ. Furva Dea, Horatio *lib.* 2. *Od.* 13. ubi Acro, *Furva*, inquit, *mystico nomine dicitur Proserpina*. Id est, nigra: Terra enim infera, seu interior, semin-

receptrix, hoc colore est. Hinc, quia infera loca lumine destituuntur, eo furvæ Diis inferis mactabantur hostiæ, Vossius *Idolol. lib. cit. cap. 60.* ε. Libera, dicitur apud *Octavium* Minutii Felicis, quemadmodum Bacchus Latinis *Liber.* Hinc & Liv. *lib. 3. Familia*, inquit, *ad ædem Cereris, Liberi, Liberæque venum iret.* Tacitus quoque *Annal. lib. 2. Libero, Liberæque & Cereri, juxta Circum Max.* Nempe *Luna*, inquit Vossius, *quum Inferos illuminat, Libera est, ut Sol, quando inferis lucet, Liber.* ζ. Μελιτώδης, *Mellea*, Theocrito vocitatur, *Idyll. 15.* Quia Animæ demortuorum veteribus *Apes* dictæ; Imò & hinc *Cereris Sacerdotes, velut inferæ Deæ Antistitas, Apes dixere, & filiam ejus Proserpinam Melleam. Lunam verò, generationis Præsidem Apem*, Porphyr. *lib. de Nymph. antro.* Quo sensu Scholiastes Theocriti, Apes vocari amicas *Proserpinæ* ac Cereris, refert. θ. Persephone, Gr. Περσεφόνη, per metathesin, ut Tullii est opinio *de N. D. lib. 2. Proserpina*, potiùs quam à *proserpendo*, ut vult Varro *de L. L. lib. 4.* Dicta autem Περσεφόνη, ἀπὸ τοῦ πέρθειν τοῦ φόνου, *quia omnia vastet cæde.* An ἀπὸ τοῦ φέρειν τὸν φόνον, Etymol. ι. Φερέφαττα, unde sacrum apud Cyzicenos Φερεφάττια, de quibus Plut. *in Lucullo* & Appianus *in bellis Mithrid.* κ. Phlœa, Gr. Φλοιά, Laconibus appellata est, teste Hesychio. Nempe ut Latinis Bacchus *Liber*, Proserpina *Libera*, sic Græcis ille Φλοιὸς (unde Plut. *Nonnulli sacrificant Libero Phlæo*) illa Φλοιά. E quo nomine. Terram *Proserpinâ* indigitari iterum patet. λ. Polybœa, Gr. Πολύβοια, à βόω seu βόσκω, i. *pasco.* Terra enim πολυβότειρα, item παμβῶτις, &c.

Proseucha, à Gr. προσευχὴ, id est, *precatio*, Metonymicè *locum precationis* seu *Oratorium* Judæorum sæpissimè significat: qualia loca an à Synagogis Scholisque Judæorum fuerint diversa, in quæstione est. Beza *Notis in Actor. cap. 16. vers. 13.* eadem cum Synagogis: Philo Judæus *de vita Mos.* cum Scholis, facit. V. quoque Epiphanium *tom. 2. lib. 3. cap. 80.* Erant autem quædam earum extra civitates, qualis illa Philippis, in qua Apostolus Paulus, καθίσας ἐλάλει ταῖς συνελθούσαις γυναιξί, *Considens alloquebatur mulieres, quæ convenerant, loco cit.* qui tamen situs concionantem potiùs, quàm *precantem*, exhibet Paulum. Interim precabantur olim stando, ingeniculando & sedendo. Abrahamus stabat coram Domino, Genes. *cap. 18. vers. 22.* ut & Publicanus, Lucæ *cap. 18. vers. 13.* Unde & Prov. *Sine stationibus non consisteret mundus*, apud R. Juda *in lib. Musar.* V. Drusium *præt. Matth. cap. 6. versu 5.* Stephanus *posuit genua* Actor. *cap. 7. versu 60.* David *sedebat coram Domino*, 2. Sam. *cap. 7. versu 18.* &c. Et quidem, Majmonides ex jure suis avito, aliique Magistrorum tradunt, ubicunque fuerit Israëlitarum numerus denarius, eos oportere *Proseucham* sibi qualemcunque ad orandum ædificare, quæ nuncupatur בית רנוסרת, *Domus Synagogæ.* Etiam in urbe qualibet, quoties sui essent juris, invitos, reliquorum jussu, cogendos esse ad ædificandam sibi Synagogam & librum Legis, Prophetarum ac Hagiographorum comparandum &c. Dein subdit, *Proseuchas*, ac Synagogas ita ubique extrui debere, ut respiciant *plagam illam, in quam precari mos est Urbis illius.* Nempe orantis facies omnibus ex locis dirigenda erat versùs plagam, in qua Templum situm erat, V. infrà ubi de *Respectu Templi.* Ad harum porrò ostia, sicut ad Templi portas, mendicorum turba confluere solebat, à populo eleemosynam rogatura; unde factum, ut vox pro Nosocomio, vel potiùs Ptochotrophio, nonnunquam fuerit usurpata. Juvenalis *Sat 3.*

—— *Quâ te quæro Proseuchâ.*

Nec omittendum, cùm de loco precationis hic sermo, Talmudistas, populi negligentiam in precando obiurgantes, triplex *Amen* apud illos in usu esse, dicere consuevisse, quorum laudabile nullum. Primum vocarunt יתומה, *Jethoma*, i. *pupillum*, cùm absque zelo ac animi fervore: alterum חטופה, *Chetupha*, i. *surreptitium*, cùm præcipitanter, prece nondum finitâ: tertium קטועה, *Ketugna*, i. *sectile*, cùm per oscitantiam, quasi in duas partes, sectum esset, pronuntietur, V. Caninium *de Locis N. Test. cap. 5. pag. 38.* Thom. item Godvvynum *de Ritibus Hebr. lib. 1. cap. 3.*

Prosiciæ vel *Præsiciæ*, dictæ sunt partes extorum, quæ *prosecari* & Diis porrici consuevere. Festus, *Prosicium, quod præsectum porricitur.* Arnobius *lib. 7. Quòd si omnes has partes, quas Præsicias dicitis, accipere Dii ament, quid intercedit, quid prohibet, ut non semel hæc omnia totis cum animantibus inferatis* &c. Glossæ θυηλὰς ἀπαρχὰς interpretantur & ἀκρόθινα. Nempe aut totæ & solidæ hostiæ Diis concremabantur, aut partes extorum delectæ. Hoc ex Magorum instituto, qui, Numen immolatæ hostiæ animâ contentum esse credentes, aut nihil omnino prosecabant, aut minutum quid, τοῦ ἐπίπλου ἢ μικρόν, inquit Strabo *lib. 15. partem exiguam omenti*, quæ in igne consumenda *prosicia* fuit. Catullus hinc de disciplina Magorum,

Gnatus ut accepto veneretur carmine Divos,
Omentum in flamma pingue liquefaciens.

Alias extorum partes, *apexaones, hircias, silicernia, longavos* &c. enumerat Arnobius *ubi suprà*: quæ omnes similiter *prosiciæ* vel *prosiciæ* vocabantur. Moris origo ad Prometheum refertur, quo partem hostiæ in ignem conjicere soliti sunt, partem ad suum victum abuti, quum antea tota hostiarum & illibata viscera igne consumerentur. Partem igitur extorum *prosicatam* aræ superimponebant & Diis adolebant, partem vescebantur, qui sacrificio intererant. Et exta quidem priùs mandebant, quàm reliquam carnem. Unde illud de Pinariis, qui in sacrificio Herculis, extis jam adesis, ad cæteram venerunt dapem: quapropter institutum, ut in posterum quoque, extorum communione prohibiti, ad reliquam solùm admitterentur viscerationem. Quæ v. sic *prosecta* Diis porriciebantur, *reddi* dicebantur: unde de iisdem Pinariis, quod Dionysius vocat ἐκπλαγχνευμένων ἤδη τῶν ἱερῶν, Liviusque vertit, *extis jam adesis*; exponit Servius, *extis jam redditis.* V. quoque eum *Æn 6 ad illud, Et solida imponunt taurorum viscera* &c. Σπλαγχνεύειν, Græcis uno vebo ritus omnis continetur, quo exta inspiciebantur, probabantur, aræ imponebantur, &, quæ edulio erant, comedebantur. Quibus peractis thus & vinum in aram libabant, quod ἐπὶ τοῖς σπλάγχνοις σπένδειν dicebant. Σπλάγχνα verò ἀπάρξασθαι dicebatur, quum extorum prosicias in aram inferebant: hæc enim σπλάγχνων ἀπαρχαὶ propriè appellabantur. Inter exta autem primum locum obtinebat jecur, quod postquam ritè exploratum probatumque esset, in ara ponebatur: simul verò ex immolata hostia desectum quid; quasi auctarii vice, imponebatur, quod *augmentum* appellabant; caro viz. *strebula*, & *rumа* & *cauda*, & *plasea* & *iræ* & *omentum*, ut ex Arnobio *d. l.* discimus, quæ omnia in causam augmentorum altaribus superimponebantur, cum jecore hostiæ immolatæ, & *prosiciæ* vel *præsiciæ* dicebantur, quòd essent frusta seu partes ex hostia præsecatæ. Si quid plus adjiceretur, id *magmentum* appellabant: q. *magis augmentum*; unde *casa magmentaria*, quibus illa imponebantur, ut in aram inferrentur &c. V. quæ de phrasi, *Prosicias inferre*, eruditè congessit Salmasius *ad Solinum pag. 127. & seqq.*

Prosodia, Græcè Προσῴδια, carminis sacri genus, quod cum tibia ad aras Athenienses olim canere solebant: sicut hymnos cum cithara. J.C. Scaliger *Poëtices lib. 3. cap. 112.* qui item προσῳδιακὸν & ἀποστολικὸν modos saltandi Laconum memorat *lib. 1. cap. 18.*

Prospectiva Catoptrica, in *Musæo* Kircheriano. Occurrit ibi insignis cistula, prospectum Palatii amplissimi undiquaque & apparatum eius magnificum repræsentans, ubi ipsius palatii Dominus, aulicorum globo stipatus ac famulantium magno numero circumdatus visitur. Capsulæ fabrica hæc: Fiat cistula in longum ad 3. palmos porrecta; latitudinis & altitudinis palmaris; quæ in uno longiorum laterum medio, excisam habeat fenestram paulo ampliorem semipalmo, intromittendæ luci inservientem, quam vitro plano aut velo pellucido ita operias, ne introspectari lucem impediat. In hujus opposito latere circa extremitates duæ portulæ fiant, quæ interiorum cubiculorum, debitæ symmetriæ & architecturæ proportione, ornatum, portasque conclavium, oculis exponant & introspicientibus inserviant. Utrinque supra situm speculorum, quæ intrinsecus latent, duo parva sint foramina, etiam introspectui inservientia. Interior porrò pars cistæ ita coloribus ordinetur, ut cœlum aut pulchram laquearis speciem; fundus verò varias pavimenti tessellati figuras exprimat. Huic cistæ utrinque tria specula plana semipalmaris latitudinis, quæ in longitudine semipalmum vix excedant, firmiter inserta sint fundo & utrinque ex opposito portularum latere normaliter erecta. V. Georg. de Sepibus in *Collegii Romani S. J. Musæo pag 37.* qui *Prospectivam* etiam *Architectonicam* in eodem memorat *pag. 3.*

Prospicui, apud Senecam *Epist. 110. Vidi puerorum prospicuos cultu atq; forma greges, hinc fœminarum. Et alia, quæ, res inas recognoscens, summi Imperii fortuna protulerat*: iidem sunt cum Ostentionalibus sequiori ævo, ad pompam tum. & gaudium oculorum parati. Barthius *ad Statium Thebaid. lib. 12. versu 15.* V. suprà *Ostensionales.*

Prostibulum, a *prostando*, quæ venalem pudorem habet: aliàs *prostituta*, loco Suetonii mox citando: Græcè ἀπὸ τέγους πόρνη. *Epist. apocr.* Jeremiæ, Δίδωσι δὲ ἀπ' αὐτῶν καὶ ταῖς ἐπὶ τοῦ τέγους πόρναις. Τέγος enim seu στέγος, alias πλίνθιον, cella meretricia est, οἰκήματα quoque nonnunquam, item ἐργαστήρια, in quibus hujusmodi merces *prostitisse.* Chrysostomus ait *Hom de Babyla.* V. quoque Metaphrasten *Vita* Athanasii & Chrysostomum *Homil. in Matth. 31.* Sed & in pergulis stare solitas, multorum artificum more, qui in pergulis se publicabant, ut in officinis, ex Plauto notum. Tondebantur illæ ἀμφιστρόγγυλα, quod *circumtonderi* dicit Suetonius *Augusto c. 45.* V. suprà. Vestis versicolor, de qua itidem suo loco. Merces infamis *captura* dicta eidem *Caligula cap. 40. Exigebatur* —— *ex capturis prostitutarum*: Græcè μίσθωμα propriè, quòd λῆμμα αἰσχρὸν interpretatur Philo *c. Flaccum*; in *Gloss.* Græco Lat. ἐμπολή, &c. V. Casaubonum *ad locum Suetonii* &c.

Prostratus, sepeliri voluit Pipinus, apud Sugerium *de Administr. sua cap. 25.* ubi de Carolo M. *Quia pater suus Pipinus im-pera-*

jacere extra in introitu valvarum, pro peccatis Patris sui Karoli Martelli, prostratum *se sepeliri non supinum fecerat* &c. h. e. eo corporis situ, quo in Ecclesia *Prostrati*, ex eorum Pœnitentium ordine, quos ὑποπίπτοντας Græci Patres vocant, humilitatem suam, in ingressu Ecclesiæ, solebant testari. Theodorus Archiep. Cantuar. *Capitul. c. 11. de Pœnitentibus*, *In Capite Quadragesimæ omnes pœnitentes, qui publicam suscipiunt aut susceperunt pœnitentiam, ante fores Ecclesiæ se repræsentent Episcopo, sacco induti, vultibus in terram prostratis, reos se esse ipso habitu & vultu proclamantes.* Apud Chrodegangum, *in Regula Canonicorum Antiquiore cap. 13.* est, *prostratus omni corpore.* Non enim nudam ingeniculationem Ὑπόπτωσιν fuisse pœnitentium, cum incurvatione corporis, quod Allatius voluit, sed omnimodam *prostrationem*: quo situ Fridericus I. Imp. ad pedes Pontificis Venetiis procubuit, *a quo superbè conculcatus & sic absolutus est*, uti loquitur Sabellicus *Ennead. 9. lib. 5.* docet Car. du Fresne *in Glossar.* Cl. tamen Suicerus Allatio accedit, & ὑπόπτωσιν nihil fuisse aliud, quàm γονυκλισίαν, una cum ipsius corporis incurvatione, probat *Thes. Eccl.* voce hâc: ubi & τὰς ὑποπίπτοντας, intra Ecclesiam quidem ingredi, sed retro ambonem stare, & cum Catechumenis, ante preces, exire consuevisse, addit. Ab his qui recitabantur Psalmi, *Prostrati* quoque dicti sunt, ut videre est, apud Lanfrancum *in Decretis pro Ord. S. Benedicti cap. 1. sect. 3.* Hinc *Liber* Ordinis S. Victoris Parisf. *MS cap. 1. Primum septem Psalmos de Cantico Graduum prostrati super sedes decantabant.* Duos verò potissimùm Psalmos, *qui per singulas horas dicuntur à prostratis*, recenset Udalricus *Consuetud. Cluniac. lib. 1. cap. 3. Ad Horas autem reliquas, post quatuor Psalmos, Horarum, ut ita dicam, appendicios, toto corpore prosternimur, ut duos Psalmos dicamus, primum de septem Pœnitentialibus Psalmis, alterum de Canticis quindecim graduum* &c. Quod etiam fieri consuevisse, pro Regis ac Regni salute, discimus, ex *Append. ad Concilium Salegunstad. A. C. 1022.* &c. apud Eund. Columellæ vero pisces *Prostrati* dicuntur, quorum latera in tenuitatem degenerant, quosque Græci πλατεῖς vocant, i. *latos*, de quibus V. Vossium *de Idolol. lib. 4. cap. 26.*

Prostyla Ædes, apud Vitruvium, Græce Πρόστυλος, dicebatur ea, quæ contra Antas duas columnas angulares habuit, & supra Epistylia, & dextra ac sinistra in versuris singulas. Ἀμφιπρόστυλος vero, quæ in postico ad eundem modum columnas & fastigium habebat, ut in fronte seu pronao. Cùm *Templum in Antis* diceretur, quod antas haberet in pronao, seu cujus πρόναος antas tantùm habebat in fine parietum, qui cellam ædis circumcludebant & in medio antarum duas columnas supraque fastigium. Quam in rem V. plura apud Salmasium *ad Solinum pag. 1216. & seqq.*

Prostypa, Græce πρόστυπα, dicebantur simulachra, quæ sic scalpebantur, ut non tota extarent eminerentque, sed velut adfixa valis unum tantùm latus ostenderent, a quibus diversa ἔκτυπα, περιφανῆ etiam & ἐμφανῆ dicta, quum totæ & apparentes imagines ex omni parte eminerent. Illud Galli *en bosse*, hoc *en relief*, vocant. Athenæus *lib. 5.* Οὗτοι δ' εἶχον ἄνωθεν καθήμενα περιφανῆ τὰ θηριώδη ζῶα, ἐν τῷ τραχήλῳ, καὶ ἐν ταῖς γαστράσι πρόστυπα ἐπιμελῶς πεποιημένα. *In superiore parte (craterum) celata animalia sic erant, ut tota conspicua apparerent. In collo & ventre* prostypa *adhærebant, dimidia tantùm sui parte expressa.* Plinius *lib. 35. cap. 12. Primusq; personas tegularum extremis imbricibus, quæ inter initia* prostypa *vocavit; postea idem* ectypa *fecit*, &c. Nisi potiùs πρόστυπα dicas, quæ Galli *en demie bosse*, ἔκτυπα, *en bosse*; typis nempe & figuris extantia; quibus contraria ἔντυπα, quæ intus depressa sunt & incisa: unde ἐντύπωμα de gemmis signatoriis dixit Clemens, quæ cavatæ sunt. Nam ἐκτύπωμα de his, quæ ectypam præferunt imaginem, ut loquitur Seneca *de Benefic.* Plerumque tamen ἔκτυπα sunt περιφανῆ, qualis erat caper ille Veterum carminibus nobilitatus,

Stat caper in phiala docti Mentis manu Myronis;

Sic nempe ut integer & περιφανὴς appareret &c. Et quidem signa seu sigilla, ἔκτυπα ac περιφανῆ, alias *emblemata*, uti cælaturas has Cicero vocat, plerumque poculis immittebantur & illigabantur; at crustæ, de prostypis, quibus operiebantur: utraq; tamen eximi ac revelli poterant & aliis rursus illigari, V. Salmasium *ad Solinum pag. 1046.* & infrà ubi de voce *Crusta*, item de *Emblemate*, ut & in *Toreutice*.

Prota, apud Hebræos, dictus est minutulus nummulus, seu nummuli pretium, de quo V. Maimonidem *Tract. Tuajon Wenetsim cap. 3. §. 1.* &c. Eo quod minus erat, pro pecunia non habebatur, adeoque nec forensis ejus ulla erat ratio. V. Seldenum *de Synedriis Ebræor. lib. 2. cap. 12.*

Protasicretis, in *Charta* Ireues A. C. 1306. apud Guichenonum *in Bibl. Sebus. Centur. 1. cap. 86.* Græcè πρωτασηκρῆτις, dictus est *Primus à Secretis*, voce Latinâ à Græcis recentioribus in suam linguam infartâ. V. Car. du Fresne *ad Cinnamum pag. 493.* Dominic. Macrum in voce *Proto à Secretis*, & suprà in voce *à Secretis*.

Protasis, prima est ex 4. præcipuis Comœdiæ partibus, in qua proponuntur & suscipiuntur consilia rei gerendæ: seu, ut Scaliger habet *Poët. lib. 1* in qua Summa rei proponitur, & narratur, sine exitus declaratione, nempe ut ex inopinato exitu crescat fabulæ jucunditas. Donato, est primus actus Fabulæ, quo pars argumenti explicatur, pars reticetur, ad populum in expectatione tenendum. Comprehenditur illa plerunque actu primo, rarò secundo, ut in Plauti *Milite Glorioso*. Ab ea persona *Protatica* dicitur, quæ, ad *Protasin* adsciri solita, in toto reliquo Dramate non repetitur: Talis Sosia fuit, *in Andria*; Davus *in Phormione*. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 5. cap. 9.* & Auctores Poëticæ Giessensis *lib. 2. cap. 9.*

Prote, adde: Valesio una Stœchadum est, & Græcâ voce πρώτη, id est, *prima*, à Massiliensibus appellata, quoniam prima Massiliam navi petentibus occurrit; hodie dicta *le Rousteau*, quasi *Protenesus*, litera *p.* sublata. Quemadmodum secunda Stœchadum *Mese*, Gr. μέση, id est, *Media* dicitur, quòd inter *Proten* & Hypæam, quæ tertia eaque extrema ac Massiliæ proxima est, medium obtinet locum. V. Hadr. Valesium *Notit. Galliæ*, in voce *Stœchades*, ut & in voce *Massilia*.

Protecdicus, Græcè Πρωτέκδικος, q. *Primus Vindex* seu *Defensor*, nomen Officii in Aula Constantinop. cujus erat, suscipere captivos & causarum criminalium Judicium exercere. Codinus *de Offic. lib. 1.* Item in Ecclesia Constantinopolit. ad quod spectabat, causas criminales Clericorum cognoscere. Idem Ecclesiæ defensor erat & suam jurisdictionem, in Templorum ingressu, exercebat, qui ideo πρωτέκδικος dicebatur. Quod officium primo ordini Clericorum à Patr. Gregorio Xiphilino additum est, *quia*, ut ait Balsamon, *non libenter defensoris munus renuntiabant, ut ad alia officia ascenderent, propter ejus lucrum*; unde prædictus Patriarcha inter primas Ecclesiæ dignitates hoc officium retulit. V. Dominic. Macrum *Hierolexico*, & suprà in vocibus *Defensor* ac *Ecdicus*.

Protecta, V. suprà *Projecta*.

Protector, dicitur apud Anglos, Regni Gubernator ac Rector, absente vel defuncto Rege, aliàs *Dux Defensor*, apud Thom. Walsinghamum *pag. 408.* A quo fastigio ad dignitatem Regiam, quàm facilis ascensus sit, ut loquitur Verulamius *in Henrico VII.* Oliv. Cromvelli historia affatim probat. In Aula Romana, *Protectores Regnorum* Cardinales nonnulli dicuntur, quorum munus est, electiones ac alias Provinciæ sibi addictæ causas, in Senatu Purpurato proponere. V. Octav. Vestrium *de Judiciis Aulæ Rom. lib. 1.* Olim verò *Protectores* dicti sunt, οἱ σωματοφύλακες Principis seu electi ad custodiam corporis ejus. Æl. Spartianus *in Anton. Caracallo, naufragii periculum adiit, antenna fractâ, ita ut in scapham cum* protectoribus *descenderet.* Jul. Capitolinus *in Maximinis, Inde Carthaginem venit cum pompa Regali, &* Protectoribus *& fascibus laureatis.* Ubi *protectores*, cum è militibus qui Carthagine poterant reperiri, tum è civium numero altissimæ quemque staturæ, cum sibi ad corporis custodiam legisse, addit Herodianus &c. Horum Scholam instituisse Gordianum, auctor est Cedrenus, quæ longè dignioris ordinis cœteris Palatinis Scholis est habita: adeò ut Constantinus, Constantini M. Pater *Protector* primùm, dein Tribunus fuerit, atque ad id muneris milites fere omnes aspirarent, uti discimus ex Paulino Nolano *Epist. 39. ad Militem* & Julio Firmico *Mathem. lib. 3. cap. 14.* Προτίκτορες & Προτήκτορες dicuntur, in *Actis* SS. Philemonis & Apollonii *cap. 3.* Βασιλικοὶ σωματοφύλακες, Menandro Protectori *lib. 8. Histor.* Ὑπερασπισταί, in vet. *Gloss.* &c. Unde *Exprotector*, Ἀποπροτίκτωρ, in *Vita* S. Eudociæ Martyris. Quia autem ex horum Schola mittebantur, qui limites tuerentur vel itinera, hinc *Protectores Limitum* occurrunt, *in L. 1. Cod. Theodos. de Protector.* & *leg. 3. de Littor. & Itinerum custodia.* V. Car. du Fresne *in Glossario* & Salmasium *ad Historiam Aug.* passim, maximè verò ad *loca cit.* De *Protectore* autem *Domestico*, suprà in hac voce.

Proteles, Gr. Προτέλεια, quia eadem Diana ac Juno, tum Junonis erat sacrum, tum festum Dianæ. Ac Junonis sacrum sic dictum ante nuptias fiebat, quo Sponsus Sponsaque fel abjiciebant retro altare: nomen ei, quòd Junoni τῇ τελείᾳ, id est, *Pronubæ* dicatum esset; quæ & ipsa sic dicta est, quia τέλος ὁ γάμος, ut est apud Suidam & Eustathium *in Iliad. β* & *μ*. Vossius *de Idolol. lib. 2. cap. 26.* Veteribus autem ante nuptias sacrificare in usu fuisse positum, docent quoque Polyænus *lib. 4.* ubi de Nicæa, Demetrii sponsa: Theophrastus Ἠθ. χαρακτ. *cap.* περὶ ἀνελευθερίας, Pausanias, Pollux *lib. 3. cap. 3.* &c. Quod sacrificium Προγάμεια, item Γαμήλια alii: Lycophron γαμηλίους θυηλὰς nuncupat. Terentius *Phormione Actu 4. Sc. 5.* ejusdem meminit ritus, cùm inter alia sic ait:

Ducenda est uxor, ut ais: concedo tibi
Spatium quidem apparandis nuptiis,
Vocandi, sacrificandi dabitur paululum.

Non verò solùm Junoni, sed & Veneri Gratiisque hoc sacrum fuisse factum, habet Meursius in *Lycophron.* ubi etiam Romanis id moris fuisse addit, ut ante matrimonii copulationem sacrificarent, ut & in divortio: unde Confarreatio & Diffarreatio antiquitatis studiosis notæ. Imò apud eosdem *Sponsus* & *Sponsa* hinc appellati, quòd σπονδὰς interpositis rebus divinis facerent, teste

teste Festo. V. suprà in voce *Nupta*. Similiter Athenis, pridie nuptiarum (*Προτέλεια* itidem dixere) Virgines in honorem Dianæ, ad Deam placandam, canistra ferebant, quod pluribus exponit Theocriti Scholiastes *in Idyll.* 2. Quemadmodum Delias Virgines, quando nupturæ essent, comam desectam Opidi & Hecaergæ dicasse legimus, apud Pausaniam *in Atticis* & Herodotum *in Melpomene*. Unum autem idemque Numen fuisse Opidem, Hecaergam, Dianam, ostendit Vossius prælatus *de Idolol. lib.* 2 *cap.* 19.

Protelum, apud Plinium *lib.* 9. *cap.* 15. ubi de siluro pisce, *Protelis boum & in Danubio extrahitur*: Paulo ante pro eodem dixit, *jugis boum*, de Attilo Padi, *Catbenato captus hamo, nec nisi jugis boum extractus*. Aliter tamen eâ voce Vett. usi, qui dixissent, *Protelo jugis boum extrahitur*. Nec enim *protelum* jugum est, sed tenor in ducendo quidam, tractusque longus & continuatus. Lucilius,

Quem neque Lucanis oriundi montibus tauri
Ducere protelo *validis cervicibus possent.*

Quo loco illud *protelo* adverbialiter positum videtur, & *ducere protelo* idem est, atque uno tenore & continuo tractu ducere. Cato *in Originibus*, *Sed protelo trini boves unum aratrum ducunt*. Id est, tres boves juncti facili & continuo tractu unum aratrum ducent. Quæ enim difficulter trahuntur, non continenter, & uno tenore ducuntur, sed saltuatim & crebris intermissionibus, repetito veluti impetu: cui contrarium est, *protelo ducere*. Lucilius.

Hunc juga mulorum protelo ducere centum
Non possunt.

Quare Plinius ex Vett. usu scribere debuisset, *protelo jugis boum extractus*, &c. Hinc *protelare* verbum, pro longè pellere, vel incessanter persequi, quo de V. plura, apud Salmasium *ad Solinum pag.* 1318. & 1319.

Protesilaeum, Græcè Πρωτεσιλάειον, *Protesilai Fanum* vel Sepulchrum, in Cherroneso erat, ex adverso Sigei; circa quod arbores plantatæ, ubi in eam altitudinem increverant, ut Ilium possent aspicere, statim inarescebant, deinde revirescere incipientes iterum à solo crescebant, Strabo & Plinius *lib.* 16. *cap.* 44. Paulò aliter *Epigramma* Philippi non sum editum, quod non totas arbores interiisse docet, sed summum duntaxat earum cacumen, & quantacunque pars Ilium aspexerit, marcescere, decussis foliis. V. illud apud Salmasium *ad Solinum pag.* 870. Certè & apud Abydenos cultum esse *Protesilaum* divinis honoribus, discimus ex Mela, qui *lib.* 2. *cap.* 2. in hac regione *Protesilai ossa delubro consecrata fuisse*, refert. Eundem Dinomenes pinxisse legitur, apud Plin. *lib.* 34. *cap.* 8.

Proteus, Rex Ægypti, quem tertio loco post Sesostrim præfuisse, tradit Herodotus, Trojani belli temporibus. V. *Proteus*. At *Proteus Catoptricus*, in *Musæo* Kircheriano, speculum erat prægrande, in quo seipsum intuens cernebat; machina verò tali arte fuit compacta, ut immediatè mutato situ speculi, ex tympano rotatili diversorum angulorum, modò caput suum in asininum, modò in caprinum, suillum, aliorumque animalium transmutatum admiraretur, artificio ab Auctore in *Magia Catoptrica* descripto. V. Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. S. J. Musæo pag.* 38. Ibidem *Proteus Metallicus* spectatur. Vesica nempe vitrea cava pendet, è fontibus vitriolatis Hungariæ transmissa, quæ adeo corrosivâ pollet qualitate, ut exiguo temporis spatio, ferri terrea excrementa corrodendo, ferrum in rubrum cuprum tingat &c. *pag.* 46.

Prothesis, Græcè Πρόθεσις, vocabatur, cùm mortui ad fores erant collocati, versis in publicum pedibus, usque dum efferrentur. V. suprà in voce *Posid.* In Ecclesia Græca sic Altare minus ad sinistram Bematis partem, (cùm majus, dictum ἁγία Τράπεζα, in medio sit) dictum est, in quo Græci multis ceremoniis, panem & vinum, in Eucharistiæ usum præparant, indeque tempore consecrationis *processionaliter*, ad sacrum Altare, deferunt, cui pompæ interesse olim solebat Græcus Imper. coronationis suæ die, hoc modo: Tempore deferendarum oblationum, aliqui Diaconi ibant invitatum novum Imperatorem, qui cum eis ingrediebatur in *Prothesis* locum, ubi manto auro contexto indutus, capite gestans coronam & baculum manu, qui *Narthex* dicebatur, sinistrâ, centum militibus armatis stipatus, inde procedebat: sequebantur Diaconi, ac his succedebant Sacerdotes, oblationes ferentes. Tum accedebat ad majorem portam in Sancta Sanctorum aditum pandentem, ubi expectabatur à Patriarcha; qui postquam se mutuò salutassent, in parte exteriore subsistente Imp. interim transibat Diaconus, Patriarchale ferens pallium dexterâ, qui in conspectu Imperatoris gradum sistens elatâ voce dicebat, *Recordetur Dominus Deus potentiæ Regni tui, in Regno suo, ubique nunc & semper & in secula seculorum, Amen.* Quod ab aliis quoque Diaconis ac Sacerdotibus, qui sequebantur, iterabatur: donec ingressi Sanctuarium simili modo Patriarchæ acclamarent, *Recordetur Dominus Deus tuus Pontificatus tui ubiq;* &c. Quibus peractis, Imperator, salutato Patriarchâ, paludamentum deponebat & ad suum locum recedebat. Tempore dein Communionis, quam hac die sumebat intra cancellos, cum aliis sacris Ministris, propriis manibus Eucharisticum panem & calicem, à Patriarcha sibi porrectum, accipiebat &c. V. Dominic. Macrum, in *Hierolexico*, ubi in Ecclesia Galliæ Turonensi similem quandam processionem hodieque vigere, addit. De *Panibus τῆς προθέσεως*, seu *Propositionis*, unde hæc appellatio mutuata, V. quæ suprà diximus, in voce *Panis*; ut & infrà, ubi de *Tabernaculo*.

Prothi seu *Proti*, Græcè Πρῶτοι, dicti sunt Primores seu Præsides Universitatis Judæorum apud Siculos, du Fresne. V. *Primi*, & Rocchum Pirrum *in Archiepiscopis Messanensibus*, ubi *Chartam* exhibet A. C. 1340.

Prothous, nomen Herois Homerici. *Il.* β.

Μαγνήτων δ' ἦρχε Πρόθοος, Τενθρηδόνος υἱός.
Magnetes duxit Prothous, *Tendredone natus.*

V. quoque Statium *Thebaid. lib.* 8. *vers.* 537.

Protoapostolarius, in Ecclesia Orient. dicebatur princeps Doctorum, qui, populo Apostolorum Scripta exponentes, οἱ Διδάσκαλοι τοῦ Ἀποστόλου dicti sunt. Idem Prophetas quoque prælegendi jus habebat. V. Meursium *Glossar.* & Suicerum *Thes. Eccl.*

Proto à Secretis, aliàs *Proto-Secretarius*, V. suprà in voce *Protasingritus*.

Protovestiarius, In Aula CPolit qui omnibus Vestiariis præerat, dictus est. V. infrà *Protovestiarius*.

Protocanonarcha, in Ecclesia Græca, præfectus est Canonarcharum, de quibus suprà diximus.

Protocapellanus, dicitur Hebroinus Episc. Pictav. in vet. *Charta*, apud du Fresne, h. e. *Archicapellanus*. V. ibi.

Protocatapanus, apud Lupum Protospathar. *in Histor.* sæpius occurrit, V. suprà *Catapanus*.

Protocerius, Græcè Πρωτοκήριος, apud Cassiodorum dictus Officialis à Sigillis, Dominic. Macer *in Hierolexico*, V. quoque *Primicerius*.

Protochartularius, Officium in Ecclesia Rom. Monasticum est. V. supra *Chartularius*.

Protochristianus, Constantinus M. dicitur Glabro Rodulfo *lib.* 4. *cap.* 6. eodem sensu, quo Rex Galliæ *Christianissimus*.

Protocollum, Græcè Πρωτόκολλον, tum in chartæ scapis, tum in libris compactis, dicebatur olim prima scheda, quæ primo loco glutinata erat, à Gr. κόλλα, *gluten*. Notissima sunt de chartis Justiniani verba, *Novellâ* 45. qua constituit, ne Tabelliones in aliam chartam mundam contractum regerant, quàm quæ habeat protocollum; Μὴ εἰς ἕτερον χάρτην καθαρὸν γράφειν συμβόλαια, ἀλλὰ ἢ εἰς ἐκεῖνον ὃς προκείμενον τὸ καλούμενον πρωτόκολλον ἔχει. In prima fronte scapi positum erat illud *protocollum*; cumque scapus chartæ plures schedas ac plagulas haberet, sola prima adnotatum præferebat, quo Comite Largitionum, sub quo erant Chartariæ; quo tempore & à quo præparata fuisset illa charta; atque hæc prima scheda, quæ πρωτόκολλον habet, prorsus erat inutilis scribendo, ut quæ prædicta haberet scripta. Hinc illam Tabelliones & Librarii exscindere ac revellere, ut immundam, solebant. Justinianus verò *Nov.* 44. constituit, ut in contractibus scribendis Tabelliones protocolla in charta relinquerent, & intacta sinerent, quòd ex eo falsum sæpe coargueretur. Uti autem πρωτόκολλον, in Chartis & libris, prima erat scheda, in quâ Auctoris nomen & operis titulus; sic ἐσχατόκολλον, extrema scheda dicebatur, ultimo nempe loco glutinata, V. suprà in *Eschatocollion*. Postea *Protocolli* vox ad librum restricta, in quem Acta Publica solent referri. V. Salmasium *ad Vopiscum in Firmo*.

Protocursor, apud Landolfum in *Phoca*, Cursorum Præfectus est. V. Dominic. Macrum *in Hierolexico*.

Protocynegus, Græcè Πρωτοκυνηγός, *Venatorum Antesignanus*, quem Itali *Capocaccia* vocant. In Aula CPolitana dicebatur sic, qui stapedem tenebat, cùm Imp. equitare vellet, & vestes Imperiales, si forte inter venandum sanguine macularentur, accurabat; Codinus, apud Car. Macrum *in Hierolexico*. V. quoque infra in *Protohieracarius*.

Protodiaconus, cognom. S. Stephani Protomartyris, apud Joh. Damascenum *lib.* 4. *cap.* 6.

Protoforestarius, idem cum *Protocynego*, Venatorum Præfectus, V. suprà *Forestarius*.

Protogenes, auriga celebris, principatu Heliogabali. Æl. Lampridius in *Vita* hujus, *Aurigas* Protogenem *& Gordium*, *primò in certamine curuli socios, post in omni vita & actu participes habuit.*

Protohieracarius, in Aula Impp. Constantinopolitanorum, fuit supremus Accipitrariæ venationis Præfectus, sub quo alii fuere, ut in Curopalatæ Matricula videre est. Postquam enim venatio, quæ Accipitre fit, diu Ignota esset Græcis ac veteribus Romanis; namque & Aristoteles, quòd vulgò ferebatur, Thracum pueros societate cum Accipitribus inita, solitos aucupari, portentosum id, ac incredibile censuit: demum circa Constantini & Theodosii Impp. tempora, cœpit inter Romanos, primique Julius Firmicus & Sidonius Apollinaris falconum, alitum & accipitrum prælia memorant. Itaque his temporibus *Protohieracarii* dignitas sua debet primordia. Gerh. Joh. Vossius *de Philosophia cap* 7. §. 14 15. 16. V. & suprà in voce *Falco*.

Prot-

Protojudex Salerni, memoratur in vet. *Charta* apud Ughellum *Italiæ Sacr. Tom. VII.* laudatum Car. du Fresne in *Glossario.* V. suprà in voce *Judex.*

Protomandator, Mandatorum primus, de quibus V. suprà in *Mandator.*

Protomartyr, epitheton inter viros S. Stephani; inter fœminas S. Theclæ, in *Menologio Græco.* Eodem titulo Abelem, Isaacum ipsumque Christum, insigniri apud Patres, docet Cl. Suicerus *Thes. Eccl.*

Protome, Græcè Προτομὴ, aliàs ἀσπὶς, στρογγύλη, κύκλος, δίσκος, & Θώραξ, Lat. *clypeus* vel *clypeum*, item *vultus*, dicitur *imago* vultu solùm & pectore tenus expressa: cujusmodi erat imago Achillis in Sigeo, de qua suprà in voce *Achillis Statua*: item imagines animalium, in prora navium effingi solitæ, à quibus naves nominabantur. V. suprà passim, inprimis in vocibus, *Clypeus*, *Cyclus*, *Discus*, item ubi de Navium *Parasemis.*

Protomedicus, V. suprà in voce *Archiater.*

Protomystes, Græcè Πρωτομύστης, Episcopus, apud Macros in *Hierolexico.*

Protonobilissimus, apud Ughellum in Archiepisc. Barensibus, *Basilius Imperialis Protonobilissimus*, dignitas fuit Palatina apud Impp. Constantinopolitanos. Græcè Πρωτονωβελίσσιμος, de qua V. Car. du Fresne *ad Alexiadem pag.* 319. Eodem elogio Ludovicum VII. Franc. R. insignivit Manuel Comnenus Imp. Constantinop. *in Epist. ad Alexandr. III. Pontif.* descriptâ apud Baronium A. C. 1180. quæ quidem honorifica appellatio satis arguit, quo Francorum Reges semper apud exteros loco fuerint, qua de re idem du Fresne egit peculiari *Dissertatione ad Joinvillam.* Hodie apud Zelandos similis dignitas est, Gall. *le Premier Noble*, quâ Princeps Arausionensis præfulget. V. quoque suprà *Nobilissimus*, de qua voce id solùm addo, etiam *Nobilissimos*, cum crearentur, coronari consuevisse, vestem item eorum purpuream & aureo limbo ornatam fuisse, ex Zonara & Zosimo, laudatis Cl. Suicero *Thes. Eccl.* voce Νωβελίσσιμος, ubi sub Constantio & Licinio hoc nomen cœpisse, & *Nobilissimas* quoque filias Impp. imò & uxores, nuncupatas esse, addit.

Protonotarius, vox hybrida, Πρωτονοτάριος, h. e. *primus Notarius*, nomen dignitatis est in Aula Romana, qui aliàs *Protoscriptor Ecclesiæ* vocitatur, item *Notarius Sedis Apostolicæ*: instituti primitùs, ut Martyrum Acta colligeret, à Clemente Episc. Rom. ut quidam volunt, postea ad numerum duodenarium aucti, à Clemente V. Ejus olim erat in creatione Pontificis, nomen ei pro lubitu imponere &c. Hodie duplices *Protonotarii* sunt in eadem Eccl. *Participantes* & *non Participantes.* Quorum illi habitu Prælatitio utuntur, in Curia & extra eam, multisque gaudent privilegiis: Possunt enim spurios natalibus restituere; Protonotarios non participantes, Equites Auratos, Notarios Apostolicos, Doctores U. J. ac Theologiæ creare; Insuper mitrâ uti possunt, aliisque Pontificalibus *paramentis*, in Missa solenni, cum licentia Ordinarii, si præsens sit. Iidem rochetti usum in Urbe habent, in Pontificia Capella præcedunt Commendatarium Spiritus S. in Saxia, Messanensem Archimandritam ac omnes Abbates mitratos &c. Isti, nempe *Non participantes*, numero Indefiniti, habent extra urbem rochetti & mantelleti usum, sed non possunt annulum habere in digito, dum celebrant; præcedunt Canonicos & Cathedrales &c. In Ecclesia Constantinopolitana, *Protonotarius* erat ex secundo Clericorum ordine primus, cujus erat Antistiti in Ecclesia ministrare, tenentemque atramentarium stare ante ipsum, &, si quid scripto opus fuerit, scribere; præterea Lectores Ecclesiæ examinare, testamenta scribere & mancipia manumittere. Idem *Janua Exocatacælorum* dicebatur, quòd ingressui in ordinem superiorem Exocatacælorum propior esset. V. Macros in *Hierolexico.* Sed & in Palatio duo erant hoc nomine, unus ὁ τοῦ δρόμου, alter ὁ τοῦ ἰδικοῦ, J. Casp. Suicerus *Thes. Eccl.* in hac voce.

Protopapa, Græcè Πρωτοπαπᾶς, nomen dignitatis præcipuæ in Ecclesiis Græcanicis, de qua Codinus *de Offic. cap. 1. num.* 30. & ibi Gretserus, ac Goarus, Meursius quoque *in Glossar.* Eum sic dictum vult Leo Allatius *de Græcorum Templis pag.* 135. quasi πρῶτος τῶν ἱερέων, *primum inter Sacerdotes*: unde *Archipresbyterum* vertunt Interpp. ejusdem Codini. Πρῶτος certe τῶν Ἱερέων τῶν ἐν βασιλείοις ναῶν, & Πρωτοπαπᾶς τοῦ Παλατίου, iidem apud Scylitzem *pag.* 717. & Joëlem *in Chronogr. pag.* 182. Quæ quidem appellatio gradui *Protopapæ* omnino convenit, cùm in Ecclesia Sophiana fuerit πρῶτος τοῦ βήματος, i. *in consessu dignitatum Ecclesiasticarum, intra Ecclesiæ cancellos, secundum à Patriarcha* consederit, ut est apud Codinum. V. Dominic. Macrum *in Hierolexico*; qui *Magnum Protopapam* hunc dictum, & ab alio *Protopapa*, qui omnibus Clericis Capellæ Imper. præerat, distinctum nonnunquam: aliquando verò Magnum Protopapam, tum Patriarchatus, tum Palatii Clericis, præfectum fuisse, addit. Messanæ, in Sicilia hodieque, in Ecclesia, *Catholica* dictâ, viget eo nomine dignitas, cujus insigne baculus cum duorum leonum capitibus. Cùm enim adhuc sub Græcis Impp. Sicilia esset, mansit hæc Ecclesia Latinæ conformis, in dogmate de Processione Spiritus S. licèt usque in hodiernum diem Græco ritu ibi Officia celebrentur: In azymo tamen consecrant, & vestibus Sacerdotalibus utuntur Latinorum more. Hic itaque Messanensis *Protopapas*, præter jurisdictionem, quam in multis Ecclesiis ejusdem Civitatis, quæ ipsi olim subjectæ erant, exercet; non parum à Clero Ecclesiæ Metropol. honoratur: Die enim Pentecostes ad hanc *Catholicam* Ecclesiam processionaliter accedunt Canonici Cathedrales, Protopapam ad Cathedralem Ecclesiam deducunt, ubi Græco ritu solemnes ille Vesperas canit; dein eadem pompâ ad propriam Ecclesiam reducunt &c. In die item Circumcisionis, in solenni Cathedralis Missa, ibidem Epistola & Evangelium à Græcis Subdiacono & Diacono leguntur. Sed & in Eccl. Bovensi, appellari etiamnum Archipresbyterum Πρωτοπαπᾶν, monet Ughellus, apud Car. du Fresne. V. eundem Macrum *ubi suprà*, & Cl. Suicerum *Thesaur. Eccles.* in hac voce.

Protopaschitæ, Hæretici, Judaico more in azymis Pascha celebrantes: *Sabbatiani* quoque dicti, à quodam Sabbatio Hebræo, Sectæ auctore. Baronius tamen eosdem cum Novatianis facit, *ad A. C.* 413. *num.* 28. Macri Fratres *in Hierolexico.*

Protopatricius, Græcè Πρωτοπατρίκιος, apud Malchum *in Histor. Byzant.* & Theophanem, dignitas fuit in Aula Constantinopolitana, quâ donatus legitur quidam Cosmas Anthius Protonotarius Imperatorius & Strategus Siciliæ ac Longobardiæ, sub A. C. 893. apud Ughellum *in Archiepisc. Beneventan. num.* 44. Marcellinus Com. *Asparis primi Patriciorum* meminit, V. suprà in voce *Patricius*, & Car. du Fresne *in Glossar.*

Protopincerna, apud Joannem VIII. Pontif. *Epist.* 216. *primus Pincernarum*, in Aula Franciæ Regum, dignitas fuit: qui aliàs *Princeps Pincernarum*, in *Vita* S. Hermelandi Abbat. *Primus Pincernarum*, in *Diplomate* quoque Ludovici II. Imp. *Pincerna Regis* absolutè apud Hariulfum *lib.* 4. *cap.* 12. dicitur. V. *suprà.*

Protoplastus, & *Protoparens*, vox hybrida, apud Prudentium *Hymn.* 9. de Adamo, du Fresne *in Glossar.* & Macri Fratres in *Hierolexico.*

Protopostolarius, in Eccl. Constantinopolitana, dicebatur primus eorum, qui Epistolam in Missa legebant, Dominico Macro *Ibid.* fortè *Protepistolarius.*

Protopsaltes, quasi *Primus Cantorum*, dictus est in eadem Ecclesia, *ad quem spectabat intonare, ad officium vigiliarum, illa verba*, Εὐλόγησον δέσποτα, i. *Benedic Domine*, Idem etiam *polychronion* ordiebatur, Idem in voce *Domesticus.* Porrò redigebat in ordinem & numerum cantiones ac Cantores, ac primus collocatur à Codino in septimo quinario officiorum Eccles. aliter *Lampadarius* dictus. Cujusmodi *Protopsaltæ* cum plurimi essent, ad 25. redacti sunt à Justiniano. Cl. Suicerus voce Ψάλτης, ubi inter Lectores censitos, addit.

Protoscriniarius, in *Chronico* Farfensi *pag.* 67. apud du Fresne, dignitas in Ecclesia Rom. V. *Protonotarius* suprà. Idem *Protoscriptor* quibusdam, Mac.

Protosebastus, Græcè Πρωτοσέβαστος, i. *primus Augustus*, dignitas præcipua in Aula Græca, quæ Impp. filiis ac consanguineis conferebatur. *Protosevastus* aliàs, quam dignitatem ab Alexio Comneno primùm inventam, fratrique ejus Adriano concessam, habent Anna Comnena & Zonaras. Blondus *Decad.* 2. *lib.* 5. *Emanuel Constantinopolitanus Imperator* —— *misit Oratorem ex Italia Gratiosum Jordanum Roberti olim Capuani Principis filium, Palatii Imperialis Protosevaston.* Rogerius Hovedenus Latinè *Comitem Palatinum*, alii *Primum Comitum*, exponunt. V. Codinum *de Officiis Aulæ CP.* & *ad eum* Gretserum ac Goarum, præterea Meursium *in Glossar.* Car. du Fresne *in Glossario*, & *Not. ad Cinnamum pag.* 311. ubi Duci Venetiarum hanc dignitatem olim ab Impp. CPolitanis concessam esse docet, & Macros Fratres in *Hierolexico.*

Protosecreta, Gr. Πρωτοσηκρῆτις, apud Anastasium Bibl. *in Vita Pontific.* Aliàs *Protosecretarius*, apud eundem *in Collectaneis*, à Sirmondo editis, *pag.* 284. Et Ἐπιτελοσυγγραφος, apud Anonymum *de Templo S. Sophiæ*, Salmasium *ad Vopiscum in Aureliano*, C. du Fresne *in Glossario* & inprimis *Not. ad Cinnamum pag.* 311. Dominic. Macrum *in Hierolexico* &c.

Protospatharius, apud Leonem Ostiensem *lib.* 1. *cap* 51. de Symbaticio, *Imperialis* Protospatharius & *Stratigo Macedoniæ* &c. est *primus* & princeps *Spathariorum*, h. c. σωματοφυλάκων seu Imperatorii corporis custodum. *Protospatha*, in vet. *Epitaphio* in Basilica S. Basilii, Brundusii.

—— *illustris, pius actibus atq; refulgens,*
Protospatha *Lupus urbem hanc construxit ab imo:*

apud Car. du Fresne *in Glossar.* V. quoque *Glossarium* Joann. Meursii, & Cl. Suicerum *Thesaur. Eccles.* ubi inter *Magnificos* censitos addit.

Protostrator, in eadem Aula dignitas, cui Stabuli Imperatorii cura incumbebat, quasi *princeps Stratorum*, qui sub ipso equos Imperiales curabant. *Marescallum* interpretatur Nicetas, ubi de Godofredo Bullionæo, *Dignitate erat vir ille Marescallus, quod Græcè est Protostrator.* Joann. Curopalata, *Equisonum primum* exponit, apud Dominicum Macrum *in Hierolexico.* V. quoque Car. du Fresne *Notis ad Cinnamum, pag.* 474. & 475.

& 475. Hinc *Protostratoricus* Baculus, apud Nicephorum *Histor. lib.* 7.

Protosymbolus, in Historia *Miscella lib.* 19. *pag.* 600. *Mortuus est Abubarias* Protosymbolus *Saracenorum*, *qui fuit Prætor annis* 20 *& Amiræ functus officio annis* 24. nomen est, quo Saracenorum Principes olim vocabantur, du Fresne.

Protosyncellus, Græcè Πρωτοσύγκελλος, h. e. *primus domesticus*, dignitas Ecclesiastica fuit in Ecclesia Constantinopolit. quasi omnium Syncellorum, i. habitantium sive Domesticorum Patriarchalis Palatii primarius. Idem Patriarchæ Vicarius, & futurus Successor erat; unde dignitas hæc, à Capitulo Ecclesiæ, consensu Imperatoris exorato, conferebatur. Meminit ejus Phranzes *lib.* 2. *cap.* 2. *Eodem præterea mense ab Imperatore Joanne ad Papam Martinum Legati redierunt, Marcus, inquam, Jagrus, & Stratopedarcha & Magnus Protosyncellus.* Similis dignitatis vestigia sub Normannis Principibus in Sicilia deprehenduntur in *Chartis* quibusdam vett. quæ habentur apud Ughellum, *Italiæ Sacr. Tom. IX.* uti monet Car. du Fresne *in Glossario*, qui primum Syncellorum Patriarcharum vel Episcoporum hoc nomine fuisse insignem, addit. Quinam verò *Syncelli* Græcis dicti fuerint, videbimus infrà, in hac voce.

Protothronus, Græcè πρωτόθρονος, quis dictus fuerit in eadem Ecclesia, indigitat Guil. Tyrius *lib.* 14. *cap.* 12. *Certum est autem, quòd inter tredecim Archiepiscopos, qui à diebus Apostolorum Sedi Antiochenæ subditi fuerunt, Tyrensis quidem primum locum obtinuit, ita ut in Oriente* Protothronos *appelletur*: Nempe sic appellatus est Episcoporum, ad Patriarchalem Sedem pertinentium, primus, uti Anastasius docet *ad Concilium Octav. act.* 1. apud Eund.

Protovestiarius, Græcis Πρωτοβεστιάριος, præerat omnibus Vestiariis in sæpiùs memorata Græcorum Impp. Aula; quod officium maximæ existimationis fuisse docet Codinus *lib.* 2. ubi Michaëlem Palæologum Imp. refert *Protovestiarium* Palatii fecisse, suum ex sorore nepotem Michaëlem Trachaniotam. Idem verò & Ecclesiasticum officium erat, quo de diximus aliquid suprà, in voce *Canstrisius*. V. Dominic. Macrum in *Hierolexico*, cui adde Joann. Meursium in *Glossar.* Xylandrum *ad Cedrenum init. Historiæ*, Jo. Casp. Suicerum *Thes. Eccl.* voce Πρωτοβεστιάριος, nec non quæ dicemus infrà in voce *Vestiarius*.

Protus Æthræ, Lucifer dicitur, Aldhelmo *de octo vitiis*,

Angelicus Princeps & protus *Lucifer æthræ*:

i. primus, Græcè πρῶτος. Sic idem in *Chrysantho pag.* 818.

Hunc igitur genitor florentem tempore proto,
Tradidit invectem rectorum forte Magistris,
Ut puer indocilis librorum disceres artes &c.

V. Gronovium *Observ. in Eccl. cap.* 20.

Proverbium, Gr. παροιμία, aliter *Adagium*, λόγος ἐπὶ ἐπικαλύψει τῆς σαφοῦς ἀληθείας, *Sermo rem manifestam obscuritate tegens.* In quo proin Donatus ac Diomedes requirunt, tùm involucrum aliquod, tum γνωμικόν τι. Verùm cùm permulta reperiantur apud neutiquam violandæ auctoritatis Scriptores *Proverbia*, quæ nullà tralatione tegantur, mavult Erasmus *Proverbium* definire, *celebre dictum scitâ quadam novitate insigne*: dunque ad ejus rationem peculiariter pertinere docet, τὸ Θρυλλούμενον καὶ καινότης. Unde *Paræmiæ* quoque vocabulum Græcis, ἀπὸ τοῦ οἴμου τὸ ἰδὲς ὅπερ ἐστι τρίμμα καὶ παροδεύειν, quòd passim per ora hominum obambulet: & *Adagii* Latinis, quasi dicas *Circumagium*, auctore Varrone. Deinde scitum, & aliquâ, ceu nota, à sermone communi discernitur. Neque enim protinus, quod populari sermone tritum est, aut figurâ novatum, in hunc catalogum adlegendum est, sed quod antiquitate pariter & eruditione commendatur. Celebritas iis contingit, vel ex Oraculis Numinum, vel à Sapientum dictis, vel è Poëta quopiam, maximè vetusto, vel è Scena, Comœdia præcipuè: Nonnulla ducuntur ex fabularum argumentis, quædam ex apologis trahuntur, ex historiis quoque nonnulla profluunt, quædam ex apophthegmatis sunt profecta, imò & ex temerè dicto verbo non pauca arripiuntur &c. Novitatem autem nonnunquam ipsa res adfert, nonnunquam eam figura conciliat: dignitatem usus commendat. Prætereaquam enim, quòd *Proverbiorum* notitia plurimùm conferat, ad intelligentiam Veterum Scriptorum, etiam Ornatum adferunt, imò Majestatem & pondus, ob antiquitatis prærogativam. Et hinc est, quòd Aristoteles *Rhetoric. lib.* 1. *cap.* 45. ea inter argumenta ἄτεχνα reponit, velut illustre testimonii genus: Fabius quoque *lib.* 5. cum exemplis conjungit ac Deorum subjungit oraculis, addens, *Non durassent æternum, nisi vera omnibus viderentur.* Multam ad hæc Historiæ lucem præbent; uti ipsa vicissim ex Historia lucem capiunt: cùm plerisque ab Historia sit origo. Sed præcipuè ad vitæ institutionem conducunt, maxima saltem ex parte. Unde Aristoteles *Proverbia* dixit *esse veteris Philosophiæ, magnâ humanarum rerum jacturâ deperditæ, reliquias quasdam, partim ob compendium ac brevitatem, partim gratiam quandam, perdurantes*, apud Synesium Episc. Cyrenensem, *in Encomio Calvitii* &c. V. Erasmum *initio Adagiorum*, & Gerh. Joh. Vossium *de Philologia cap.* 6. *toto*, è quo *Auctores seu Collectores Proverbiorum, partim deperditos, partim superstites, hic damus.*

Auctores, qui de Proverbiis scripsere.

α. Æschylus, *Proverbia* collegit, teste Suidâ: Appulejus Madaurensis, è veteribus Latinis idem fecit, laudatque *Proverbiorum* ejus *secundum libr.* Sosipater *lib.* 2. β. Aristarchus, V. Suidam. γ. Aristoteles, librum Παροιμιῶν scripsit, memoratum Diogeni Laërtio atque aliis: à Cephisodoro, Isocratis discipulo, hoc nomine reprehensus, ὡς οὐ πολλοῦ λόγου ἄξιον, ut testis est Athenæus *lib.* 1. δ. Clearchus Solensis, Aristotelis auditor, idem fecit, ut ex eodem Athenæo patet, *lib.* 4. & 7. Quod nomen, etiam apud Theocriti Scholiasten, loco *Clearchi*, nominis non valde antiqui, *Idyllio* 5. reponit Schottus. ε. Demonex, V. Suidam. ζ. Desiderius Erasmus, præf. seculo præcipuam hac in re meruit laudem. Cœpit autem hoc *Proverbiorum* opus tractare A. C. 1500. & ante obitum decies, amplius auctiusque semper, divulgavit. η. Didymus, de *Proverbiis*, laudatur Helladio in Chrestomathia, apud Photium. θ. Diogenianus Heracleota, Principatu Hadriani, περὶ παροιμιῶν opus edidit, memoratum Suidæ: Quod è codice Electoralis Bibliothecæ Palatinæ & altero Petri Pantini, publici juris fecit Andreas Schottus. Ex eo adagia in Lexicon suum transcripsisse, refert Hesychius *in præfat.* ι. Hadrianus Junius, Hornanus, Erasmo octo Adagiorum centurias, & dimidiam, addidit. κ. Johannes Alex. Brassicanus, proximam post Junium in hoc argumento meruit laudem. Ut & Johannes Ulpius, qui ambo vulgò uno fere volumine, cum Erasmi Juniique *Proverbiis*, excudi solent. λ. Michael Apostolius, familiaris Gemisti Plethonis, æqualis etiam Bessarionis. *Parœmias* quoque scripsit: primùm Basileæ editas ab Hervagio, A. C. 1538. Quod opus postea duplo auctius prodiit, curâ P. Pantini & A. Schotti. μ. Mylon παροιμιογράφος, memoratur Zenobio. ν. Schottus prænom. Andreas, Diogenianum præfatum edidit, illique, ut & Zenobio, geminam *Proverbiorum* appendicem adjunxit; è Vaticana unam Bibliotheca, ex Suida alteram. ξ. Seleucus, περὶ τῶν παρ' Ἀλεξανδρεῦσι παροιμιῶν, *de Proverbiis apud Alexandrinos*, laudatur Suidæ & Lampriæ *in Indice librorum Plut.* ο. Tharræus, à Zenobio non minùs, ac Didymus compilatus est, ut ipse Zenobius fatetur. π. Theætetus, V. Suidam. ρ. Theophrastus Magistri Aristotelis vestigiis etiam hic institit, scripsitque de *Proverbiis*, ut indicat Harpocration, in Ἀρχὴ ἄνδρα δείκνυσι. σ. Zenodotus, seu potiùs *Zenobius*, uti eum, Aristophanis Scholiastem ἐν ὑστέροις sequutus Erasmus, vocat, itidem *Proverbia* collegit tribus libb. sed ex Didymo ac Tarrhæo, de quibus suprà, pleraque mutuatus, ut habet Suidas, qui etiam de ejus ætate consuli potest. Illum cum Diogeniano præfato primus edidit Schottus & huic pari geminam *Proverbiorum* appendicem adjecit. V. suprà. Apollonidis quoque Niceni meminit Stephanus in Τίρυς, ubi idem ab eo argumentum tractatum esse, adnotat.

Provilliacum, vulgò *Presilli*, locus Galliæ, in pago Remensi, Abbatiæ titulo illustris. Ejus meminit Frodoardus, apud Hadr. Valesium *Not. Gall.*

Provincia, præter alia significata, regionem denotavit apud Romanos, quam aut armis devictam, aut quocunque modo in potestatem redactam, Populus Rom. Magistratui suo administrandam subjecit: à *provincendo*, id est, *ante vincendo* dicta, teste Festo. Talis itaque regio tum vectigalia Romanis pependit, tum Magistratui Populi Rom. ex fœderis lege obtemperavit, exceptis civitatibus iis, quæ ob merita aut immunitate, aut libertate donatæ, atque in Amicorum formulas relatæ essent. Cùm enim unius Regionis populi atque civitates non eodem modo se erga Populum Rom. gessissent omnes, hinc nec eodem omnes pacto tractatæ: sed quædam illarum vectigales factæ, aliæ immunes relictæ; quædam servitute, aliæ libertate, affectæ sunt. Et quidem, quæ vectigales erant, solvebant vectigal, tum certum, definitam nempe *Stipendii* summam; tum incertum, quod portubus rebusque venalibus, pascuis item agrisque constitutum, *Portorium*, *Scriptura* & *Decuma*, fuit appellatum. Stipendium autem sive Tributum duplex iterum fuit, unum pecuniæ ordinarium, quod, in caput atque in solum impositum, quotannis exigebatur: Alterum, quod aut ex Lege, aut Senatusconsulto, pro usu *Provinciæ* aliquando imperabatur, veluti cùm naves, nautas, milites ac sumptum in eos dare *Provinciæ* jubebantur. Portorium, ex importatione & exportatione rerum venalium: Scriptura, ex pactione pascuorum publicorum: Decuma, ex agris, qui frumenti decimam sive quamvis aliam partem darent, capiebatur. Frumenti verò, quod ex *Provinciis* extrahebatur, tria genera extiterunt, Decumanum, decuma quam quisque arator sine pretio quotannis dare cogebatur, quamque aut Romæ Censores, aut in ipsa Prov. Magistratus Rom. vendebat Publicanis, qui ex eo *Decumani* dicebantur: Emtum, quod aratores vendere, accepto ex Senatusconsulto pretio, cogebantur, ut Populus Romanus inde aleretur; & Æstimatum, quod *æstimabat* Magi-

Magistratus *in suam cellam*, in usum familiæ; cujus tamen loco pecuniam aliquando accepit, V. suprà in voce *Frumentum*. Servitus verò, de qua dictum, Civitatum tota in eo posita fuit, ut legibus & Magistratibus Rom. obtemperarent: qua de causa in singulis *Provinciis* diversæ diœceses, sive diversi conventus ac diversa fora, constitui consueverunt, quibus suæ civitates attributæ, eò juris a Magistratu Rom. poscendi causâ convenire tenebantur. Ut autem earum Civitatum, quæ servitute oppressæ sunt, *Stipendiariæ* propriè dictæ, quæ aliquid Populo Rom. pependerunt; *Immunes*, quæ nihil: Sic earum, quæ libertate erant donatæ, *Fæderatæ*, præcipuæ appellatæ sunt, quæ aliquid ex fœdere debuerunt, *Liberæ*, quæ nihil. Modus autem in *Provinciam* regionem devictam redigendi, hic erat. Acceptis ab Imperatore, de superatis hostibus & regione in potestatem adducta, literis, secum de mulcta ac præmiis eorum, qui victi essent, Senatus consultavit, ac, quid sibi fieri placeret, Imperatorem admonuit, decem aut quinque Legatis Senatoribus ad eum missis, ut ex eorum sententia statueret. Tum aut victis hic Gentibus ignovit, aut in *Provinciæ* formam redegit. Ignovisse verò dictus est, cùm liberos relinqueret ac suis uti Legibus suosque creare more patrio Magistratus permitteret: in *Provinciæ* formam redigere, cum, ademtis aut immutatis legibus, eos omnino Magistratui Rom. quotannis ab Urbe mittendo subjiceret, vectigaliaque ac conventus constitueret; ubi tamen pro cujusque civitatis meritis quædam mitius, quædam durius habebantur. Quæ sic constituta cùm essent, tum ea in concione, silentio antè per præconem facto, Imperator ferè, Præconi pronuntianda mandabat ac postremò Romam, relicto aliquo Præfecto, decedebat. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 10. *cap.* 22. Rempublicam *Provinciarum* quod attinet, primùm iis præpositi fuere Prætores, qui & jus dicerent *Provincialibus*, &, si res cogeret, administrarent bellum. Itaque, cùm *Provinciæ* duæ essent institutæ, Sicilia atque Sardinia, duo etiam Prætores, præter *Urbanum* & *Peregrinum*, in eas adjecti sunt. Inde duabus ad Imperium adjunctis Hispaniis, totidem alii accesserunt, qui quaterni quaternas in singulos annos *Provincias* gubernarent. Quoniam verò in ipsis *Provinciis* sæpe tumultus ac bella graviora excitabantur, quæ bella jam inde ab initio per Consules geri erant solita; hinc etiam Provinciæ Consulibus ordine sunt commissæ: atque ita duo potissimùm ordinarii fuerunt earum Rectores. Prætores, qui in Prætura, & Consules, qui, graviore urgente bello, in Consulatu præfuere. Qui si, prorogato post Præturam aut Consulatum Imperio, in *Provinciis* remanserunt, *Proprætores* sunt & *Proconsules* appellati, uti suprà vidimus. Post annum verò 600. novâ *Provinciarum* ordinatione institutâ, Prætores ex Prætura, quam in Urbe gesserant, Consules ex Consulatu in provincias missi, & ipsi *Proprætores* ac *Proconsules* sunt appellitati: Hi Quæstores sibi adjunctos habebant, & alios Magistratus militares. Donec sub Impp. ita ordinatæ *Provinciæ* sunt, ut aliæ essent Proconsulares, vel Proprætoriæ, aliæ Præsidales, quarum hæ Imperatorum, illæ Populi erant. Imò, quia quædam Populi, quædam Principis censebantur, inprimis *validiores & quas annuis Magistratuum imperiis regi nec facile nec tutum erat*, ut Suetonius *in Aug.* ita crebro mutabantur, ut quæ præcedenti anno Proconsulares, dein Proprætoriæ fuerint, prout vel Coss. vel Prætt. in illas mittebantur: Sic & fiebant Præsidales, quæ fuerant Proconsulares ac vice versâ. Certè Cretam fuisse sub jure Populi, Dio Cassius affirmat, quæ apud Gellium *lib.* 2. *cap.* 2. Præsidalis est, nisi *Præsidis* ibi nomen generaliter sumatur. V. Joh. Rosinum *Antiqq. lib* 16 *cap.* 24. A' *Provinciis* non multum diversæ fuere, quæ *Præfecturæ*, quòd a Præfectis regerentur, dicebantur, nisi quòd durior earum conditio fuit, qua de re V. suprà. Sumtus *Provincialium* in Prætores, primus coercuit M. Porcius Cato lege Porciâ, anno 506 De Magistratibus *Provincialibus* V. suprà, in vocibus *Præfectus*, *Præses*, *Proconsul*, *Proprætor*, & Salmasium *ad Hist. Aug. passim*. Sortiri autem eas illas solebant, aut inter sese comparare. Nonnunquam, quamvis rariùs, Senatus extra ordinem pro suo judicio nominatim singulas decernere solitus est. V. Livium *lib.* 17. & 37. Item Jac. Oiselium JC. *Notis in A. Gellium lib.* 15. *cap.* 4. Leges de Provinciis latas, V. hic *infrà*.

Leges tum in genere, tum in specie, de Provinciis latæ.

α. Clodia. *Gabinio Syriam, Babyloniam, Persas, Pisinos, Macedoniam, Achaiam, Thessaliam, Græciam omnemque Bœotiam Proconsulari imperio mandavit*, an. U. C. 695. β. Clodia altera, *Cyprum Insulam in Provinciæ formam redegit*, misso eò M. Catone Quæstore, cum jure Prætorio. γ. Cornelia, *ei qui cum imperio in Provinciam profectus esset, tamdiu illud concessit retinendum, quoad in Urbem esset reversus. Eadem triginta tantùm dierum moram, postquam Successor missus esset, Magistratui ad decedendum indulsit*: anno 672. δ. Julia Lex, à C. Jul. Cæsare Consule anno 641. rogata. *Achaiam, Thessaliam, cunctamque Græciam liberam jussit esse: Magistratibus transeuntibus eorumque comitibus, fœnum aliaque ab oppidis & vicis subministrari præcepit*: Item, *ut duabus in civitatibus Provinciæ suæ Magistratus decedentes rationes suas relinquerent, easdemque totidem verbis ad Ærarium referrent, voluit*. Porrò, *ne Coronarium aurum iis, qui Provincias obtinerent, vel ab iis accipi liceret, nisi decreto triumpho: Ne item, qui cum Imperio essent, injussu Populi, aut Senatus de Provincia exirent, exercitus educerent, aut, bellum suâ sponte gerentes, in regnum alienum accederent*, vetuit. ζ. Julia altera, ab eodem Dictatore lata, *Provincias Prætorias plus quàm annum, Consulares, plus quàm biennium, obtineri prohibuit*. η. Manlia, *C. Mario Provinciam Numidiam mandavit*, anno U. C. 646. θ. Pompeia Lex, à Cn. Pompeio M. lata est A. C. 701. quâ *is sibi ipsi Hispaniam Provinciam in alterum quinquennium prorogavit*. ι. Portia lex, cujus paulo suprà mentio facta, *ex Sardinia Provincia fœneratoribus fugatis, sumtus in cultum Prætorum à sociis fieri solitos circumcidit, aut sustulit*, anno 506. V. Rosinum *lib.* 8. *cap.* 30. *ubi de Pecuniis repetundis*. κ. Sempronia, quæ de *Provinciis* prima occurrit, lata anno 630. voluit: *Ut Senatus quotannis, ante Comitia Consularia, designandis Consulibus provincias arbitratu suo decerneret, quas deinde ipsi designati inter se sortirentur*. Præterea, *cùm antea Senatûs decreto per Tribunos intercedi posset, ne deinceps liceret*. λ. Trebonia Lex, anno U. C. 698. rogata, *Cæsari imperium in Gallia, in aliud quinquennium, quàm quod ex Vatinia lege concessum erat, prorogavit*: Senatui sic Successoris mittendi potestate ademtâ. μ. Trebonia altera, *Pompejo Magno & Crasso Coss. Syriam & Hispaniam provincias in quinquennium concessit*. Plut. in *Pompejo*. ν. Vatinia Lex, anno U. C 694. a P. Vatinio Tribuno Pl. lata, jussit: *C. Cæsari Galliam Cisalpinam cum Illyrico in quinquennium, sine Senatus decreto, & extra sortem, mandari*. Eâ item is rogavit, *Ut ii, quos in lege nominavit, Legati sine Senatus decreto cum Cæsare proficiscerentur. Ut idem pecunia ex Ærario attribueretur: Ut idem Coloniam Novocomum deduceret*. Sueton. *in Cæsare* &c. V. de his omnibus Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 8. *cap.* 8. ut & harum Legum quamque suo loco.

Provincia, in Ecclesia Latina, diœcesis Metropolitani; *quæ sic habet decem vel undecim Civitates, & unum Regem, & totidem potestates sub se, & unum Metropolitanum, aliosque Suffraganeos decem vel undecim Episcopos* &c. *Can. Scitote* 6. *quæst.* 3. sicut districtus Episcopi, *Parochia*, quod vide, ut & infrà in voce *Provincialis*.

Provinciales, dictæ olim monetæ Comitum Provinciæ in Gallia, vulgò *Provinciaux*; quarum usum ac cursum, in Statuto *de Monetis*, sustulit Ludovicus IX. Earum figuram delineavit Anton. Rufius *in Histor. Comitum Provinciæ*. At *Provinciales Coronæ*, apud Tertullianum *de Cor. mil. Sunt & provinciales aureæ, imaginum jam, non virorum capita majora quærentes*: dicebatur illud genus triumphalium coronarum, quæ Imperatori triumphaturo à *provinciis* mittebantur, ad hoc ut in triumphi celebritate præferrentur; cujusmodi quadringentas Æmilio Paulo, cùm triumpharet, prælatas fuisse, refert Plut. *in eo*. Erant illæ non modò aureæ & gemmatæ, sed etiam grandes ac ponderosæ, ut munus non tantùm honore, sed & pondere ac pretio, censeretur. Et manebant, apud eum, cui mittebantur; cùm insignia illa, a Senatu triumphatori decreta, deponerentur apud Jovem. Sed processu temporis, quod priùs fuerat munus, tributum factum est, cui & in libertate, quod mirere, fuit *Auro coronario* nomen, quod tamen nunquam accipiebatur, nisi decreto triumpho. Cic. *in Pisonem Orat.* 38. Postmodum verò, sub Principibus, ineunte Principatu, aut nato Principi filio, aut adoptione facta &c. exigi cœpit; & quidem ab eorum aliquibus satis asperè: remissum tamen ab Hadriano, Antonino Pio, & Alexandro Sev. apud Spartianum, Capitolinum & Lampridium. V. suprà ubi de *Auro Coronario*, & plura hanc in rem, apud Car. Paschalium *Coronarum lib.* 8. *cap.* 6.

Provincialis, dicitur in Ecclesia Rom. qui Monasteriis ejusdem Ordinis *provinciæ* nomine, in eadem vel pluribus *provinciis*, ejusdem Regni, sita, moderatur: quo sensu *provinciæ* nomen plerumque est à principe Monasterio ejus Ordinis. Richelet. *Dictism Gall.*

Provincialis Comes, Germ. *Landgrave*, Judex dicitur seu Comes territorii Mediterranei, ad discrimen Marchionum, qui limites tuentur. Per excellentiam sic dictus occurrit Landgravius Thuringiæ, apud Arnoldum Lubec. *lib.* 2. *cap.* 35. Quin & Hassi *Provinciales* dicuntur, *in libr. Miraculorum* S. Ludgeri Episc. Mimigard. *num.* 3. apud Bolandum, *Provinciales, qui Hassi dicuntur* &c. Memorantur autem in Germania varii Landgravii, qui *Principum* titulo gaudent: *Alsatiæ, Thuringiæ, Hassiæ, Leuchtenbergæ* & *Franconiæ*. Cœteri in Comitum dignitate, *Barensis, in der Baar, Brisgoviæ*; *Burgundiæ seu Burgundiæ Helveticæ, in Burgendem*; *Kletgoviæ seu Klettgoviæ*; *Nellenburgensis*; *Sisgoviæ*; *Stefrungensis*; *Sunigoviæ*; *Susenbergæ*, *Tullingiæ vel Stuelingiæ*, *Turgoviæ* & *Walgoviæ*. V. *Metropolim Salisburg. Tom. II. pag.* 533. Sed & *Landgravium de Wincenburg* & *Landgravium de Kirchberg*, memorat Albertus Stadensis *A. C.* 1112. & Continuator Lamberti Schaffnab. *A. C.* 1304. V. suprà in voce *Landgravius*. Alius fuit olim *Comes Provinciæ*, idem nempe cum Rectore Provinciæ, qui provinciæ Comitivâ primi or-

dinis decoratus præerat : de cujusmodi *Provinciarum Comitibus* agitur, in *L. Wisigoth. lib. 8. tit. 1* §. 1. Sic habetur titulus *in Cod. Theodos & Justin. de Comitibus, qui Provincias regunt.* Formula hujus dignitatis extat, apud Senatorem *l. 7. Epist.* 1. è qua colligitur, dignitatem etiam fuisse militarem, præterea jus habuisse vitæ necisque & functum fuisse officio Judicis. Cujusmodi *Provinciarum Comites* plures recenset, *Not. Imperii lib. 2. c. 70. & seqq. Comitem Africæ, Tingitanæ, Britanniæ, Italiæ, Argentoratensem, Hispaniarum* &c. V. Car. du Fresne in voce *Comes.* Sed ex his ortum traxere priùs memorati, uti alibi diximus.

Provisinus Solidus, in *Bulla* Urbani V. apud Soresinum. *Tract. de Capp. SS. Petri & Pauli pag. 9. Et de dicta distributione Canonicus Sacerdos, qui celebravit, habeat solidos provisinos octo, ultra distributionem & Diaconus & Subdiaconus solidos provisinos quatuor pro quolibet*: nomen monetæ est, sic dictæ, quòd à solita *provisione* per Senatum Rom. assignata proveniret. *Solidus provisiensis* dicitur, à Romano Basilicæ Vaticanæ Canonico, qui tempore Calixti III. scripsit. V. Cencium Camerar. *in suo Ceremoniali* & Macros Fratres in voce *Solidus.* At *Provisio*, in Ecclesia Rom. dicitur Diploma Regium seu Pontificium, quo quis in possessionem beneficii Ecclesiastici, vel alicujus Officii civilis immittitur. V. Canonistas.

Provisor, in *Charta* A. C. 1111. in *Biblioth. Cluniac. pag.* 579. *Ricuinus Dei gratia* Provisor *Tullensium*, *Pontio Abbati Cluniacensi* &c. Episcopus est, Ἐπίσκοπος, Inspector. *Provisor Monasterii*, apud Ingulfum *pag.* 887. cui thesaurus Monasterii commissus est. Sic *Provisores* in Monasterio eos, qui rerum secularium curam habebant, seu qui necessaria emebant, inferebant, exportabant, & lites cœteraque negotia procurabant, vocant *Regulæ* variæ Monasticæ, apud Car. du Fresne in *Glossario.* De *Provisore Studiorum*, pluribus agunt *Antiquæ Definitiones Ordinis Cisterc. distinct* 9. *cap.* 41. ubi inter alia, *Monachus verò qui prædictorum studiorum cuilibet pro tempore præpositus fuerit, non Prior, sed* Provisor *vocetur, & ubique extra studium stet in dextro Choro immediatè post Abbatem* &c. Hinc apud Venetos *Provisoris* nomen, *Proveditore*, frequens est, de provinciarum classiumque Præfectis, seu potiùs, qui illis additi *provident*, ne quid earum rerum, quæ ad securitatem provinciarum, & classium armaturam aliaque necessaria sunt, deficiat. Sed & in Urbe *Proveditori de Commune* dicuntur, qui instituti sub Petro Gradenigo operam dant, ut naves ritè extruantur, neque ultra modum onerentur: Iidem viarum publicarum & pontium gerunt curam; præsunt Opificiis, Scholis ac Fraternitatibus minoris momenti; (majores enim ad Decemvirorum curam spectant) porrò Civium privilegia ut sarta tecta conserventur curant; pretium libris ponunt &c. V. Nicol. Dolgionium & Joann. Zitrium *in lib. cui titulus, Le Cose Notabili di Venetia lib.* 1. Nec omittendum *Provisoris* nomen, Luteriæ, de Sorbona præcipuè dici, eoque designari dignitatem perpetuam, qua qui fulget, Collegii illius curam gerere, illudque sartum tectum conservare tenetur. Sic suo tempore *Provisor Sorbonæ* Cardin. fuit Richelius, hodie Archiepiscopus Parisiensis eodem munere fungitur, Richeliet.

Provocatio gentium ad Justitiam incognitam, olim frequens. Unde Avienus ad Justitiam, a Poëtis in cœlum translatam, cum olim in terris versata esset,

> —— *precor in terras procul æthere ab alto*
> *Flecte oculos, placidamq; meis venerabilis, oro,*
> *Pande sacris aurem* ——

Qui in *seqq.* eam altè cœlo ex indignatione subvectam ait, ut vix possit inde terras conspicere. Postmodum a Christianis mutata est, in appellationem aut citationem coram Deo vero Judice *in Vallem Josaphat*, cum enormiter quis læsus, aut in ore c. ntra ius coactus, in terris opitulatorem non invenit. Quam rem non invenusto libello illustravit Joann. Heringius, laudatus Casp. Barthio *Animadversion. ad Papinium Statium Thebaid. lib. 2, vers.* 360. De *Provocationibus* verò *Ecclesiasticis*, earumque origine, & gradibus. V. *Bibliothecam* Juris Can. aliosque Auctores, laudatos Cl. Suicero *Thes. Eccl.* voce Ἔκκλητος.

Provolantia Tabulata, apud Asconium, dicuntur quæ in mœnianis prominent & extra columnas ac mutulos extenduntur, V. Salmasium *ad Solinum pag.* 330. & supra passim, inprimis in voce *Propharum.*

Proxeneta, conciliator, mediator est; Apud Hebræos, per Internuncium sive *Proxenetam*, quem שָׁלִיחַ seu *Apostolum* nuncupant, sive vir, sive Pater, ante finitam potestatem patriam; sive puella, postquam erat suæ, Sponsalia inibat. Nec solum ejus potestas, ubi nomen sive Sponsi, sive Sponsæ futuræ, ei designaretur, locum habuit; Sed & ut Sponsum Sponsamque ipse pro lubitu suo seligeret, si præscripta ei esset potestas, legitima habebatur; verùm strictè admodum observanda. Et quidem instrumentum, quo *Proxenetæ* potestas mandari solita est, nuncupant שטר הרשאת שדוכין, *Instrumentum seu libellum potestatis conjugii contrahendi.* Formula Proxenetæ viri erat, *Ecce tu Sponsa sis N. hoc nummulo, aut libello.* Ubi fœminæ Proxeneta aderat, futurus Sponsus dicebat, *Ecce N. cujus tu internuncius es, Sponsa mihi sit; aut Spondesne eam mihi?* Cui respondebat Procurator, *Despondeo eam tibi*, aut *do eam tibi*, aut id genus aliud simile. Quemadmodum autem minimè insciente puellâ, ubi suæ erat potestatis, scribendus erat libellus Sponsalitius, ita nec insciente sive Patre, sive *Proxenetâ*, ubi eorum alteruter partes puellæ sustinebant, &c. Joann. Seldenus *Uxor. Ebraic. lib. 2. cap.* 3. officium *Proxenetæ*, dicitur *Proxeneticum*, *ff. de Proxenet. l.* 1. & 2.

Proximus, idem qui Secundus, nam qui primo proximus, is secundus est, Salmasius *ad Solinum pag.* 1074. Hinc in Scriniis olim Epistolarum, Libellorum & Memoriæ, *Proximi* dicti sunt, qui in scrinio quique suo primum & principem locum tenebant: quòd Magistro Scriniorum *proximi* essent, seu primi ab illo, *Priores Scrinii* eos vocat *Cod. Theod. de Prox. Can. dисp. In capite Scrinii constituti esse* dicuntur *l. 11. eod. tit. Principes scriniorum* appellantur Lampridio *in Alexandro.* Adeoque *Proximi* in tribus his scriniis iidem erant, qui in aliis officiis *Primicerii.* In scrinio verò Dispositionum, primus non *Proximus* dicebatur, sed *Comes* tantùm seu *Magister Dispositionum*; sicque cum reliquorum Scriniorum primi & *Proximi* dicerentur & *Comitum* titulo ac dignitate ornarentur, hic *Comes* solùm audiebat. Omnes tamen Ἀντιγραφεῖς, item *Obsecundatores scriniorum* vocabantur & suberant Magistro scriniorum, qui omnia scrinia curabat, qualem fuisse legimus Ulpianum sub Alexandro Sev. & Papinianum sub Bassiano; cum *Proximus ab Epistolis*, solùm scrinium epistolarum; *Proximus à Libellis*, tantùm scrinium Libellorum &c. curaret. V. Salmasium eundem *Not. ad Lampridium in Alexandro Severo*, *Treb. Pollionem in Gallienis* & *Flav. Vopiscum in Caro Imper.* Occurrit etiam *Proximus Admissionum*, apud Ammianum *lib.* 12. & extat *Epistola* 58. Theophylacti Bulgar. inscripta, τῷ Πρόξιμῳ ... V. & Meursium in voce Πρόξιμος. Dignitas eorum, *Proximatus*: quam amplissimam fuisse, ex dictis liquet.

Pruina, ex rore gelido, gignitur, Plinius *lib. 2. cap.* 66. à Poëtis, ut alia hujusmodi, ἀνθρωποπαθῶς, qui oculos et animamque tribuunt, uti ad Papinium Statium *Thebaid. lib.* 12. *versu* 654. docet Casp. Barthius. Hinc Val. Flaccus *lib.* 8.

> —— *Hyperboreas movit conspecta pruinas* &c.

Lucifero ascribitur. Ovid. *Amor. lib.* 1.

> *Jamq; pruinosos molitur Lucifer axes.*

Ut & Auroræ. Idem,

> *Flava pruinoso quæ vehis axe diem*:

quòd circa id tempus generetur. Idem Barthius *ad d. l. versu* 321.

Pruna Damascena, in offas & παλάθας condita, è Syria veniebant olim, in alias regiones: unde meminit παλάθας Συριακῆς Athenæus *lib.* 11. Est autem παλάθη, *globus prunorum* seu *massa*, eorum ἐμπαλασθεῖσα. Quemadmodum Theophrastus, de prunis Ægyptiis siccatis & nucleo privatis, παλάθας fieri similiter scribit *Histor. lib. 4. cap.* 3. Οἱ δὲ περὶ τὴν Θηβαΐδα ... *Thebaidis incolæ ob arboris fertilitatem, siccant fructum, & nucleo exemto in massas ac globos redigunt.* Statius,

> *Nusquam turbine conditus ruenti*
> Prunorum *globus, atque cottanorum*:

apud Salmasium *ad Solinum pag* 764. V. quoque suprà, in voce *Offa.* Illa verò Damascena & magnitudine & præstantiâ superant *Maiginli* in Sinis, h. e. *mulieris pulcræ pruna*, quorum figura rotunda magis, quàm elliptica aut ovalis, teste Auctore *Sinæ & Europæ cap.* 36. Sed nec esui solùm apta pruna verùm & coronis olim adhibita, quæ *cylistæ* dicebantur. Hinc quidam athleta, prunorum maturorum coronâ ornatus introducitur ab Hipponacte, apud Athenæum *libro* 2.

> Ἐν τῷ σταδίῳ τὸν ἀθλοφόρον ...
> Ἔδοξε στεφανοῦν ...
> Κοκκυμήλοις, Ἡρακλῆς, ...

Hujusmodi namque coronam victoribus quoque impositam, ex Plinio etiam discimus *lib. 15. cap.* 13. Eam quoque eruditiores negaverunt ex Perside propter supplicia translatam, sed a Perseo, Memphi satam. Et ob id Alexandrum illâ coronare victores ibi instituisse, in honorem atavi sui &c. V. deinde plura *ibid.* ubi inter alia, apud Romanos, post Catonem demum incepisse, ait, alibique passim.

Prusa, urbs: Descriptionem ejus, qualis hodie est, accuratam exhibet Cl. Sponius *Itinerar. VII. Eccl. p.* 276 & *seqq.* ubi inter alia, situm ejus adeò sublimem, ut inde Constantinopolim prospici possit, solumque fertilissimum, esse; præterea Turcarum circiter quadraginta, Judæorum 12. millia, urbem incolere, Armeniorumque & Græcorum etiam quosdam in suburbiis habitare, refert. V & hic infrà.

Prusias, qui adversùs Crœsum bellum gessit, memoratur Straboni, qui illum *Prusam* sub Olympo condidisse ait, ... eam vocans Προῦσαν ... V. Salmasium *ad Solinum pag* 877. & 878.

Ss Prusia

Prussia, adde: Pop. *Prussi*, *Borussi* & *Prutoni*, qui, antequam nomen dedissent Christo, tria hæc Numina coluisse dicuntur, *Perunno*, sive fulmen, cujus honori è quercu ignis servabatur: *Patrimpo*, cujus in honorem serpens vivus lacte alebatur: & *Patelo*, cujus symbolum hominis demortui erat caput. Eadem gens tres hos Deos venerata est, *Vurschayto*, qui Lar erat sive Deus domesticus, ac præerat jumentis & cœteris quadrupedibus: *Sneybrato*, cui cura erat avium: & *Gurcho*, qui cibo potuique præsidebat. Auctor Guagninus Veronensis *in Sarm. Europæa*, *in Prussiæ Descript.* ubi & adjungit, *præterea tonitrui*, *Lunæ*, *stellis*, *serpentibus bubonibus*, *& omnibus penè creaturis*, *divinum hos honorem detulisse.*

Prushingi, Zosimo dicuntur, qui *Gruthungi* Amm. Marcellino *lib.* 27. *Trutungi* Pollioni in *Claudio.*

Pruvinum, adde: Hinc *Pruvinensis Moneta* dicta Comitum Campaniæ, quòd ibi cuderetur, du Fresne *Glossar.* voce *Moneta.*

Prylis, Gr. πρύλις, saltationis bellicæ genus: Ita enim Vossius *lib. de* 4. *Artibus Pop. cap.* 3. §. 51. *Saltationis bellicæ genera erant*, Βρυαλλίχα, Καρπαία, Κολαβρισμὸς, Πρύλις, Πυῤῥίχη, Τελεσιὰς; quæ singula, ex Vett. monumentis, prolixè excutit Jo. Meursius *in Orchestra.* Et quidem Lacedæmoniis non nisi eam saltationem placuisse quæ ad bellum conduceret, discimus ex Fabio Quintiliano *Institut. Orator. lib.* 1. *cap.* 11.

Prytaneia, numerus erat apud Athenienses dierum triginta quinque. Harpocration, Ἔςι δὲ ἀριθμὸς ἡμερῶν πρυτανεία ἤτοι τριάκοντα ἕξ, ἢ τριάκοντα πέντε: Unde in quinque hebdomadas distribuebatur, secundùm quam 50. *Prytanes* singularum Tribuum in quinque decurias distinguebantur; quæ res ut meliùs intelligatur, altius arcessenda est. Constituit Solon, ut quotannis summæ præesset Reip. Quadringentorum Senatus, non ducto e variis ordinibus numero, sed è quatuor Tribubus. Aucto dein sive in ordinem redacto Tribuum, quæ decem fuerunt, numero, è Quadringentis facti sunt Quingenti Senatores, de quibus infrà. Ex unaquaque enim Tribu quinquageni Viri sorte ducebantur, qui ætate essent Senatoriâ, anno tricesimo definita: neque hi solùm, sed etiam præter eôs quinquaginta alii succidanei, in hunc finem, ut si primi illi, aut ex illis unus aliquis, vel probaretur minus, vel intra suæ πολιτείας annum moreretur, in illorum locum sufficerentur isti quibus sors obvenerat. Hi quinquaginta, ex unaquaque Tribu sorte capti Senatores, Πρυτάνεις dicebantur: Sorte autem Tribus ductæ imperebant, sibi invicem succedentes, ita singulâ Tribus implebant suas *Prytaneias* imperabantq; dies triginta quinque, teste Ulpiano in *Androtionem* idque continuò, non singulæ suam per orbem ἡμέραν, ut heri ἡ Αἰαντὶς, hodie ἡ Κεκροπὶς, cras ἡ Ἀντιοχὶς, quæ sententia Scaligeri fuit. Apud Demosthenem enim *in Timocratea*, Tribum Pandionidem clarè patet, duos continuos dies imperasse, quod adhuc magis confirmatur, ex Antiphonte ἐν τῷ περὶ τοῦ Χορευτοῦ, sed quinquaginta hi unius Tribus *Prytaneis* simul non imperabant suam 35. dierum *Prytaneiam*, sed cum hæc, ut dictum, in quinque hebdomadas distribueretur, in totidem Decurias sorte hi 50. distribuebantur *Prytanis*, & prima decuria suam imperabat hebdomadem, secunda secundam atque ita deinceps ordine sorte ducto, dicebanturque illi decem, qui in sua hebdomade præerant, *Praedri.* Hi verò inter se sortiebantur regna septem illorum hebdomadis dierum, quibus præerant, adeoque fiebat, ut e decem singularum hebdomadum Proedris tres superessent qui suum non imperarent diem; is autem, qui suum imperaret diem, vocabatur Ἐπιστάτης, qui penès se, quum regnaret, habebat claves Ærarii ac Tabularii, itemque sigillum publicum, Quatuor autem illi τῆς Ἀρχαιρεσιῶν dies, qui anno Lunari perficiendo, postquam 35. dierum, quibus quælibet decem Tribuum ordine sorte ducto præfecta fuerat, supererant, imputabantur quatuor Tribubus, quæ primæ imperaverant, Suid. V. de his plura apud Sam. Petitum *Com. in LL. Atticas lib.* 3 *tit.* 1. Sed & alii *Prytanes*, apud Auctores occurrunt, appellatione ab Atheniensibus mutuata. Uti enim in integra aliqua provincia, Asia puta, Lycia, Syria &c. Ludorum tempore legebantur Muneraris Sacerdotes, qui consessus & consilii totius provinciæ Primates habebantur, & Magistratum gerebant, inde *Asiarchæ*, *Lyciarchæ*, *Syriarchæ* &c. dicti: Sic in singulis oppidis & municipiis, hujusmodi Sacerdotes capi solebant, ad Ludos edendos, qui & *Primores* & *Principes urbis*, vulgò *Flamines* Latinis, audiebant: Græcis Ἱεράρχαι & Ἱεραμνήμονες & Πρυτάνεις dicebantur, ut docet Salmasius *ad Solinum pag.* 805.

Prytanis, Europi fil. pater fuit Lycurgi, Lacedæmoniorum Legislatoris, Idem *ibid. p.* 16.

Prytanitides, dictæ sunt olim viduæ illæ, quæ tum alibi in Græcia, tum Athenis inprimis, sacrum Vestæ ignem custodirent. Ita enim Plut. *in Numa*, Τῆς Ἑλλάδος, ὅπου πῦρ ἄσβεστόν ἐςιν, ὡς Πυθοῖ καὶ Ἀθήνησιν, οὐ παρθένοι, γυναῖκες δὲ πεπαυμέναι γάμων ἔχουσι τὴν ἐπιμέλειαν, *In Græcia*, *sicubi sit æternus ignis*, *ut Delphis & Athenis*, *non virgines*, *sed viduæ*, *quarum ætas ad iterum nubendum præteriit*, *curæ ejus præfici solent.* Nempe vivebant ἐν πρυτανείοις, unde illis nomen Πρυτανίτιδες, namque dixere loca Ve-
stæ sacrata, quasi πυρὸς ταμεῖα, ut apud Pindari est Scholiastem, quoniam in iis ignis, h. e. lucerna ardens custodiretur diu noctuque, ne defectu olei extingueretur. Pindarus *Nem. od.* 11. *Aristagoræ Prytanis Tenedii honori scripta*:

> Παῖ Ῥέας ἅ τε πρυτανεῖα λέλογχας Ἑστία,
> Ζηνὸς ὑψίστου κασιγνήτα, καὶ ὁμοθρόνου Ἥρας.
> *Filia Rheæ, cui sortito evenere Prytanea, Vesta,*
> *Jovis altissimi soror, & eodem solio considentis Junonis.*

Ubi Scholiastes, *Ajunt*, *Vestam obtigisse Prytaneis*, *quoniam foci publici constituti sunt in Prytaneis*, *inque iis reponitur Ignis*, *qui sacer nuncupatur.* Postea, geminum adducit etymon *Prytanei*, ac repetit, quod dixerat, ἐν ταῖς πόλεσι πρυτανείοις τὴν Ἑστίαν, *constitutâ in Prytaneis Vestam.* Æschylus *Prytaneum* hoc *Supplicibus* vocat βωμὸν καὶ ἑστίαν χθονὸς, *aram ac focum terræ*: ipsumque Regem nuncupat, Πρύτανιν ἄκριτον, h. e. ἀνυπεύθυνον. Dion. Halicarnassæus *Antiqq. lib.* 2. Ἐστὶν Ἑλληνικῶς, inquit, πρυτανείοις, ἑστία κοινὴ τῶν φρατριῶν, *In Græcorum Prytaneis communis est focus omnibus curiis.* Etiam Athenæus *lib.* 4. solitos Naucratitas ἐν τῷ πρυτανείῳ δειπνεῖν γενεθλίοις Ἑστίας πρυτανείτιδος, *in Prytaneo convivium celebrare die natali ejus*, *quæ sacris Vestæ præesset*, refert. V. Gerh. Joh. Vossium *de Idolol. lib.* 2. *cap.* 5. Videntur hæ mulieres plerisque Viris doctis asservasse hunc ignem in rogo ligneo, semper in combustorum locum nova ligna adgerentes: Licetus tamen illum in lucerna exarsisse, ex Plutarcho contendit, *de Lucernis Antiqq. lib.* 1. *cap.* 28. Imò geminum in *Prytaneo* extitisse perpetuum ignem sacrum, ait *lib.* 4. *cap.* 45. alterum, à Pausania descriptum, qui arserit in lignis super aras ad sacrificia comburenda: alterum à Plut. suprà commemoratum, in lucerna, Viduarum præfatarum custodiæ demandatû. Sic in Tarentinorum Curia seu *Prytaneo* candelabrum posuisse Dionysius junior, in quo tot arderent lucernæ, quot anni dies sunt, legitur apud Athenæum *lib.* 15. *cap.* 19. ex more Vett. qui delubra pensilibus lychnuchis exornare consuevere, ut Casaubonus annotavit ex Plinio *lib.* 34. *cap.* 3. Et quoniam maxima cum religione solitum caveri, ne olei defectu lucerna extingueretur, hinc Prov. *Lychnus in Prytaneo*, ad denotandam alicujus rei perpetuam & inexhaustam copiam. V. iterum Licetum *lib.* 6. *cap.* 112. *Operis præf.* ut & in voce *Prytaneum.* Nec omittendus Pausaniæ in *Eliacis prior.* locus, qui sic habet: *At in ipso Prytaneo*, *quum ad eam accesseris cellam*, *ubi focum habent*, *ad primi ingressus dexteram Panos aram videas.* *Focus ille è cinere substructus*, *perpetuo igni tam interdiu*, *quàm noctu*, *adoletur*: *è quo loco solenne est transportari cinerem ad Olympii aram*, *quam suo loco è cinere congestam diximus*, *neque illa aliunde magis in altitudinem profecit.* *Et ad earum*, *quas hactenus enumeravimus*, *ararum singulas*, *quolibet mense Elei sacra faciunt*, *prisco Patrum ritu*, *thura & melle subactum triticum adolentes*; *& aras quidem oleagina fronde velant*, *vino in libando utuntur.*

P S.

P. S. in notis Antiquorum, *Posuit sibi*: P. S. *plebiscitum*: P. S. F. *publicè sibi fecit*, vel, *publicæ saluti fecit*: P. S. F. C *publicæ saluti faciendum curavit*, vel *Publicè*, vel, *proprio sumtu faciendum curavit*: P S C. *plebiscita* &c. significat. Franc. Gouldmannus.

Psachnion, Græcè ψαχνίον, in *Collectaneis* Anastasii *in exil. S. Martini Papæ*, *Et continuò exclamans Sacellarius*, *quendam adstantium excubitorum tonsorem præcepit sine mora auferre* psachnion *Summi & Apostolici*, *atque præcipui Pastoris*; seu, ut Sirmondi editio præfert, *Summi & Apostolici Christianorum.* Et Inferiùs, *Cùm incidisset* psachnion *beati Viri Excubitor & terrigiam campagorum ejus*, *statim tradidit eum Sacellarius Præfecto Urbis*, *dicens Tolle eum Domine Præfecte & continuò membratim incide illum*: Dominico Macro deducitur à voce ψῆγμα, quo denotatur id quod radendo ademtum est, adeoque significat *calvarium sive calvariam partem capitis*, *ubi formatur Clericalis corona.* Coronam nempe ejus, in signum execrationis, recidi jussit Sacellarius, quò sic degradatus brachio seculari tradi posset. Unde mox Anastasius, *Statim tradidit Sacellarius Præfecto urbis dicens*, *Tolle eum Domine Præfecte & continuò membratim incide illum.* Car. du Fresne *Saccion* legendum putat, ex Græco-barbaro σάκκιον; nam *saccus* Patriarcharum fuit vestis. Baronius *ad A. C.* 651. *num.* 12. & 13. ait, fuisse cingulo junctam compagibus peram (Græcis σακκίς) quam ad libellos oblatos recondendos potissimùm gestare Pontifices solebant. Quam sententiam Macer refellit pluribus; in eo tamen cum Baronio consentit, quòd voce hac non significetur stola seu pallium, cùm, post incisum demum *Psachnion*, vestibus suis à carnificibus dispoliatum Martinum sigillatim Anastasius narret. V. Car. du Fresne *in Glossario* & utrumque in Macrum *in Hierolexico.*

Psagda, ψάγδας, idem cum *Sagda*, Σάγδας, quod utrumque occurrit apud Athenæum & gemmam simul ac unguentum denotat; à cujus colore viridi gemma fortè nomen accepit. Quemadmodum *Myrrhites* dicitur, qui myrrhæ colorem habet; *Libanochrus*, qui thuris; *Stactachates*, qui stactæ &c. Sic autem de Sagda gemma Solinus *cap.* 37. *Sagda à Chaldæis usque ad nos ruxit*, *haud facilè reperta*, *nisi*, *ut perhibent*, *ipsa se capessendam daret*

namque ingenita spiritus efficacia, supermeantes naves è profundo petit, & carinis ita tenaciter adcorporatur, ut nisi abrasâ parte ligni ægrè separetur: Ea Sagda apud Chaldæos, propter effectus, quos ex ea sciunt, habetur in loco principe, cæteris propter gratiam magis complacet jucundissimè virens. Quæ maximâ parte ex ingenio confinxisse Solinum, conjicit Salmasius, cùm pro his omnibus Plinius, unde alia sumsit, hæc tantùm habeat, *Sagdam Chaldæi adhærescentem navibus inveniunt, prasi coloris.* V. eum ad Solinum pag. 706.

Psalia, Græcè ψάλια, apud Strabonem *lib.* 4. Τέλη δ' ὑπομένουσι βαρέα τῶν τε εἰσαγομένων εἰς τὴν Κελτικὴν ἐκεῖθεν καὶ τῶν ἐκεῖσε ἐξαγομένων. ταῦτα δ' ἐστὶν ἐλεφάντινα ψάλια καὶ περιαυχένια καὶ λιγγούρια, καὶ ὑαλᾶ σκεύη, καὶ ἄλλος ῥῶπος τοιοῦτος, *Vectigalia autem gravia rerum exportandarum in Galliam, vel inde importandarum non sustinent. Sunt autem ista eburnea Psalia & torques & vitrea pocula & alia hujusmodi mictiles ac minuta merces*: sunt ornamenta equorum, viriolæ seu fræna. Uti n. merces Britanniæ, de hac enim loquitur Geographus, quæ exportabantur, erant pelles, canes venatici, aurum, argentum & ferrum: sic quæ importabantur, erant ἐλεφάντινα ψάλια &c. Distinguunt quidem vulgo Grammatici, inter ψάλια & ψέλια; ut ψάλιον de *fræno* equi dicatur, ψέλιον de *viriola*. Sed Auctores hæc discrimina non rarò insuper habent. Hesychius, ψάλιον, κρίκος, δακτύλιον. In *Epigrammate* Græco,

—— ὁ ψαλιώσας ἵππον,
frænans equum &c.

Latini *viriolas* vocant. Glossæ *Viriola*. χλανίον, ψέλιον, περιχείριον. Sunt autem viriolæ κρίκοι, i. *circelli*, ex ebore plerunque fieri soliti. Salmasius *ad Solinum pag.* 245. V. quoque infrà, in voce *Psellia*.

Psallenda, in Ritu Ambrosiano, dicitur Antiphona illa, quæ in fine Laudis & Vesperarum recitatur, in Eccl. Rom. pro commemoratione alicujus Sancti, Dominic. Macer *in Hierolexico*. *Psallentium* verò & *Psallentia*, in eadem Ecclesia, cantus Ecclesiasticus est. *Ibid.*

Psalliani, Hæretici. *Euchitæ, Massaliani*, memorati Augustino *Hæres.* 57. V. suprà *Precatores*, nec non in voce *Psallentes*

Psallocitharistæ, apud Sueton. in *Domitiano c.* 4. ubi alii legunt *Psilocitharistæ*, quod vide.

Psalmellus, in modò dicto Ritu, dicitur *Graduale*, seu Antiphona, quæ post Epistolam cantatur, quia penès Ambrosianos quoddam responsorium significat, quod in Matutino Feriali Quadragesimæ recitatur, ut ait Macer *in Hierolexico*.

Psalmista, Græce ψάλτης, in Ecclesia Rom. Ecclesiasticus ordo est, unus ex minoribus, qui *Cantor* dicitur in Concilio Toletano. In Bibliotheca domus Professæ Messanensis Soc. J. in quodam pervetusto *Pontificali MS.* reperitur, cùm simplex Sacerdos hunc ordinem conferre soleret, talia verba dixisse: *Vide, ut quod ore cantas, corde credas, & quod corde credis, operibus comprobes.* Idem habetur in *Pontif. Rom. Psalmista, i.e. Cantores possunt absque scientia Episcopi, solâ jussione Presbyteri, officium suscipere cantandi, dante eis Presbytero, vel potiùs Episcopo, antiphonarium in manus & dicente, Vide, ut quod ore cantas* &c. V. quoque Durandum *lib.* 2 *cap.* 3. ubi inter alia ostendit, in *SS. Canon.* Clericum primi ordinis Psalmistam dici. & *Psaltem* hodieque à Græcis vocari. Officium ejus Isidorus hisce describit: *Ad Psalmistam pertinet officium canendi, dicere benedictiones, Psalmos, laudes, sacrificii responsoria & quicquid pertinet ad canendi peritiam* &c. Hinc *Psalmistatus*, dignitas & ordo Psalmistæ, V. *Gloss. in can. Illud nos dist.* 77. & plura hanc in rem apud Macros *in Hierolexico*.

Psalmus, à Cantico qui differat, exponit Augustinus *in Psalm.* 67. *Inter Psalmum & Canticum hoc interest, quod Canticum ore profertur, Psalmus autem visibili organo adhibito, id est, Psalterio, canitur.* Quod confirmat Gregorius Nyssenus *Tract.* 2. *in Psalm. c.* 3. Ψαλμὸς μέν ἐστιν ἡ διὰ τοῦ ὀργάνου Μουσικοῦ ψαλμῳδία, *Psalmus quidem est melodia organo Musico fieri solita.* Adde Eucherium *de Quæstionibus utriusque Testamenti, Papiam, Lexicon Græc. MS.* apud Car. du Fresne, Alios. Certè ψαλμὸς, vocabulum Græcum, à ψάλλω est, *tango* & leni quodam motu percutio: unde ψαλτήριον, *Instrumentum, quo psallitur.* Quod nomen à LXX. Interpp. inditum est *Libro Psalmorum Davidis*, quæ inscriptio à Luca Evang. usurpatur *cap.* 20. quando Dominum ipsum sic loquentem introducit, *versu* 42. *& ipse David dicit in libro Psalmorum, Dixit Dominus Domino meo* &c. Idem Actorum *cap.* 1. *versu* 20. Petrum citantem *Psalm.* 69. *Scriptum est in* libro Psalmorum, *fiat commoratio ejus deserta.* Cùm titulus apud Ebræos sit ספר תהלים *Sepher Tehillim*, i. *Liber laudum* seu *laudationum*, formâ masculinâ anomalâ, qua utuntur Rabbini, loco fœmininæ תהלות *tehiloth*, in Bibliis usitatæ. Fuit autem ψαλτήριον, quo Psalmi occantari solebant, instrumentum Musicum triangulare, quod Δ. *delta* Græcum majusculum formâ referebat, ut ajunt, superiùs ventrem habens concavum, in quo decem erant chordæ, quæ cùm digitis tangerentur, à parte superiori dulcis reddebatur sonus, qui propriè ψαλμὸς dicebatur, h.e. consona & concinna illa melodia, quæ ex chordis psalterii ad tactum digitorum reddebatur. Hinc *Psalterium* ad librum ipsum & *Psalmorum* nomen ad Hymnos translatum est. Hebræi instrumentum illud נבל *nebel* vocant, *Nablium* vel *Nablam*, quod unum omnium Musicorum instrumentorum rectissimum esse dicunt, nihil in se vel perversum continens vel obliquum. Augustinus ἀλληγορικῶς hic, *in sua Psalmorum explicatione*, a t, *Per Spiritum Sanctum aptatam fuisse gratiam Dei in superioribus inspiratam huic organo, quod Psalterium appellatur, quia hoc solum organorum Musicorum sonos de superioribus habet, quo docemur, quæ sursum sunt — attendere, & quæ infima, id est, vitia carnalia, devitare.* Porrò, *Psalmorum* formam fuisse metricam & ad Musicam accommodatam, apud plerosque in confesso est: quo autem genere metri scripti sint, etiam Ebraicæ literaturæ peritissimi, negant se exactè scire. Ut de Auctore eorum, Spiritu S. & Amanuensibus ejus, Mose, Salomone, Asapho, Aliis, nil dicam: Distributio seu Divisio *Libri Psalmorum*, secundùm nonnullos, in quinque fit partes seu libros, quorum I. habetur, à principio usque ad Psalmum 40. II. à 40. usq; ad 71. III. ab 71. usq; ad 88 IV. ab 88. usq; ad 105. V. ab 105 usq, ad 150. eo quòd toties reperiatur in Psalmis hæc clausula, *Amen, amen.* Sed partitionem hanc rejiciunt Hilarius & Hieronymus, secuti Ebræorum auctoritatem, & maximè Apostolorum, qui semper in N. T. Psalmorum librum nominant, unum asserentes Volumen; quæ sententia etiam Augustino probatur *in Psalm.* 150. Interim non inutiliter Athanasius *Psalmos* distribuit, in Διηγηματικούς, i. *Enarratorios*, τοὺς ἐν παραινέσει, *Admonitorios*, τοὺς ἐν προφητείᾳ, *Propheticos*, τοὺς ἐν εὐχῇ, *precatorios*, καὶ τοὺς ἐν ἐξομολογήσει, i. *in Confessione versantes.* Quosdam præterea agnoscens, qui συμπεπλεγμένοι, *admixtam*, habeant vel supplicationem cum confessione, vel vaticinium cum historia, vel adhortationem cum cantico &c. quos omnes ordine recenset *Epist. ad Marcellinum, de Interpr. Psalm. Tom. I.* ubi latè hoc argumentum tractat. V. Andr. Rivetum *Prolegom. de Psalmis*, cui adde Coccejum *in Psalmos*. Canebantur illi, apud vett. Christianos, ad mensam, Chrysost. *in Psalm.* 42. Clemens 6. & 7. *Strom.* nec non *Pædag. lib.* 2. *cap.* 4. Inter opera diurna, Basilius Cæsar. *Epist* 1. Theodoretus *Præf. in Psalmos*, idem Chrysost. *in Ps.* 42. in conventibus maximè sacris, I. *Cor. cap.* 14. *versu* 26. idque à mulieribus quoque, quod postmodum sublatum, Isidorus Pelus. *Epist.* 90 *lib.* 1. Græci recentiores, illos in XX. classes, quas Καθίσματα vocant, q. *Sessiones*, hasque iterum in tres partes στάσεις seu *stationes*, dividunt, quas hymno illo Δόξα πατρὶ καὶ υἱῷ &c. terminant; aliter ac fit in Eccl. Latina, quæ hymnum hunc post omnes Psalmos recitat. Vocant autem Καθίσματα, judice Balsamone, quòd Concilii Laodic. decreto, in unoquoque Psalmo, interjecto spatio lectio fieret, ne, dum Psalmi uno contextu legerentur, tædium auditoribus oboriretur. Στάσεις verò, quod *stantes* recitant, vel, quòd lectione finitâ stant & q. respirant. Hoc modo divisos Psalmos quo pacto per totum annum recitare soleant, docet Cl. Suicerus *Thes. Eccl.* voce Ψαλμός ex Leone Allatio, V. quoque *Typicum* Sabæ, *Triodium, Euchologium* & *Horologium*: uti de Latinorum circa hæc ritibus, infrà quædam, & plura hanc in rem, in voce *Psalmi*; item *Psalmorum cantus.* Sed & præter *Psalmos Davidis*, cantabant nonnulli olim Psalmos, *Salomonis* dictos aliorumque, quod vetitum can 59. Conc. Laodiceni, ubi ἰδιωτικῶν i. *privatorum* nomine indigitantur. At, quod de seipso, in media Ecclesia, Paschatis die, uxores *psallere* jussit Paulus Samosatenus, blasphemæ impudentiæ apex est. V. Eusebium *Histor. Eccl. lib.* 7. *cap.* 30. laudatum Suicero ubi suprà.

Epitheta Psalmorum varia, maximè apud Eccl. Rom. Scriptores.

α. *Psalmi Abecedarii*, dicuntur Augustino *Enarrat. in Psalm.* 118. *concione* 32. illi Psalmi, quorum versus literis Alphabeti Hebraici respondent: inter quos eminet Psalmus 119. Idem Augustinus *Abecedarium* vocavit Psalmum, quem ipse contra Donatistas composuit, V. eum *Retract lib.* 1. *cap.* 20. β. *Psalmi Alleluiatici*, Hieronymo *Epist.* 7. 17. 137. appellantur, qui *Alleluja* pro titulo habent, numero 20. nempe 104. usque ad 108. dein 134. 135. 145. usque ad 50. γ. *Psalmus Apertionis*, apud Amalarium *de Offic. Eccl. lib.* 3 *cap.* 9. quem in nocturnis ab Abbate dici jubet *Regula* Magistri *cap.* 44. est Psalmus, *Domine labia mea aperies* &c. δ. *Psalmi Ascensionis*, V. *Graduales*. ε. *Psalmi Baptismales*, qui in diebus Baptismalibus recitari consuevere, nempe in Dominica nocte, Resurrectione Domini & Pentecostes, numero tres sunt, ut videre est apud Durandum *Ration. lib.* 6. *cap.* 89 *num.* 4. ζ. *Psalmus Cantici*, apud Ruffinum Aquilejensem *in Psalm.* est, cum, organo præcinente, subsequens vox chori cantantis auditur &c. η. *Psalmi Directanei*, qui, uno eodemque vocis tono, nulla modulatione pronuntiantur. V. *suprà*. θ. *Psalmi Dominicales*, *in Martyrolog. Rom. cap.* 41 qui diebus Dominicis in Ecclesia recitari solent. ι. *Psalmi Familiares*, apud Udalricum *in Consuetud. Cluniac. lib.* 1. *c.* 46. dicuntur, *ii qui in omnibus ratestionibus horas sequuntur.* κ. *Psalmi Feriales*, *in Micrsame.cap.* 5. vocan

vocantur, qui in Feriis recitantur: Dominic. Macer in diebus hiemalibus unicum nocturnum XII. Psalmorum recitari, monet in voce *Nocturnus*. λ. *Psalmi Feriales*, in *Reg.* Benedicti *cap.* 18. Psalmi longiores dicuntur. μ. *Psalmi Graduales*, dicti sunt Psalmi XV. à Psalmo 120. usque ad 135. Hebr. *Amahaloth*: vel quia canebantur in XV. Templi Salomonici gradibus, vel quia vox gradatim elevabatur. In Ecclesia Rom. recitabantur quotidie tempore Quadragesimali: donec Pius V. in Feriis quartis jejuniorum in Choro illos recitari statuit; ab hac obligatione eximens eos, qui extra Chorum ad officium recitandum tenentur; concessit tamen 50. dies indulgentiæ illos recitantibus, tam in Choro, quàm extra, ut ex ejus *Bulla* Breviario præfixa patet, V. Macrum *ubi suprà*. Car. du Fresne Psalmos hos ad quinque parvas Horas, in quotidiano officio Deiparæ, congrue distribui, addit. ν. *Psalmus Invitatorius*, item nudè *Invitatorium*, appellatur Psalmus 95. *Venite exultemus* &c. apud Durandum *lib.* 5. *cap.* 3. *n.* 10. 11. & 12. Macer verò *Invitatorium* vocat antiphonam, quæ inter hunc Psalmum replicatur, in voce *Invitatorium*. ξ. *Psalmus Misericordiæ*, Psalmus 51. appellatur, à Gervasio Tilleberiensi *in Otiis Impp. Decisione seu Parte I.* ο. *Psalmi pro Octava*, quòd Instrumento Musico 8. chordarum canerentur, apud Macros *in Hierolexico*. π. *Psalmus Paræmiacus*, Παροιμιακὸς, sic dictus Psalmus 104. *Benedic anima mea Domino*; quòd ab eo Græci Vesperas, Missam aliaque officia auspicentur. ρ. *Psalmi Plebeji* & *Vulgares*, à privatis imperitisque hominibus compositi, in Ecclesia cantari vetantur Conc. Laodic. *can. ult.* V. Henricum Valesium *ad Eusebium lib.* 7. *cap.* 24. σ. *Psalmi Pœnitentiales*, dicuntur VII. hi viz. Psalmus 6. 32. 38. 51. 102. 130. & 143. V. supra in voce *Pœnitentiales*. τ. *Psalmi Prostrales*, *Prosternales* seu *Prostrati*, V. suprà *Prostrati*. υ. *Psalmi Refectionum*, qui tam positâ, quàm levatâ mensa, à Monachis recitari solent, V. *Regulam* Magistri *cap.* 37. & 43. idque in Dominica vel diebus festis cum antiphona vel alleluja: aliàs *directaneè* pronuntientur. φ. *Psalmus Responsorius*, V. suprà *Responsorium*. χ. *Psalmi Salomonis*, ut apocryphi, laudantur Athanasio *in Synopsi S. Scripturæ*, & Theod. Balsamoni. ψ. *Psalmi Speciales*, in *Capit.* Aquisgran. ann. 817. dicuntur VII. Psalmi Pœnitentiales. ω. *Psalmi Superpositi*, in *Reg.* Magistri *cap.* 50. videntur dici Psalmi, *super* tabulas peregrinantium illiteratorum *positi*, Carolo du Fresne *in Glossario*. αα. *Psalmi Typicorum*, apud Græcos dicuntur Psalm. 23. & 146. quòd in officio Typicorum recitarentur: eorum verò prior πρῶτον Τυπικὸν, posterior δεύτερον Τυπικὸν dicebantur. Apud eosdem Ἄμωμος vocatur Psalmus 119. quòd ab hac voce incipiat: Πολυέλεος, & Προτρεπτικὸς alii duo, de quibus suo loco. Sed & Καθίσματα Psalmorum, pro materiæ diversitate, nunc δοξαστικὰ, nunc ἀναστάσιμα, nunc κατανυκτικὰ, nunc μαρτυρικὰ, nunc ἀποστολικὰ nuncupantur, in *libris* suprà cit. &c. V. plura hanc in rem apud C. du Fresne & Macros Fratres *d. l.* de *Pœnitentia* verò *Psalmorum*, in eadem Ecclesia diximus aliquid suprà in voce *Palmata* & *Pœnitentia*. V. etiam infrà in *Superpositio*.

Psalterium, Græcè ψαλτήριον, instrumentum Musicum, quo Psalmi decantabantur; unde vox ad ipsos *Psalmos* seu Hymnos significandos translata, uti suprà diximus, in voce *Psalmus*. Cujus libri sacri (quo in Græcorum officiis nullus frequentior) inspectio, divinationis ergò prohibita in *Capitulis* Caroli M. *de div. rebus ann.* 789. *cap.* 4. *De codicibus vel tabulis requirendum, & ut nullus in* Psalterio *vel in Evangelio vel in aliis rebus sortiri præsumat, nec divinationes aliquas observare.* Cujusmodi Ψαλμωδομαντείας speciei etiam mentio est, in *Pœnitentiali MS* Thuan. *Requisisti sortes in codicibus, vel in tabulis, ut plures solent, qui in* Psalteriis *& in Evangeliis, vel in aliis hujusmodi rebus, sortiri præsumunt* &c. V. infrà ubi de *Sortibus Sanctorum*. Aliter verò vox sumitur, apud Joannem Episc. Abrincensem *de Offic. Eccles. In omnibus Horarum precibus semper. Miserere mei Deus: cui si placet, unum* Psalterium *Psalmorum subjungatur*. Ubi septem Psalmi Pœnitentiales, quibus Litaniæ SS subnecti consuevere, videntur *Psalterii* nomine indigitari. Sed & eam precationis formulam, quam vulgò *Rosarium* nominant, sic appellari deprehendimus apud Eccl. Rom. Scriptores; eo quòd 150. Psalmorum Davidicorum numerum referat, eorumque vice substituatur: cujus quidem Rosarii auctor vulgò habetur Dominicus, pro Sancto inter suos habitus. V. C. du Fresne in voce *Capellina*. Apud Paulum JC. tandem, *Psalterium* canticum vocatur, in alterius infamiam compositum, *lib.* 5. *Sentent. cap.* 4. uti annotavit Pratejus, apud Joann. Calvinum *Lexic. Jurid.* in voce *Psalterium*. Tenebantur verò olim Clerici Monachique totum Davidis *Psalterium* memoriter tenere; dicereque solebat Augustinus, Sacerdotis nomen non mereri, qui id non possit. De Gregorio quoque Magno legitur, neminem eum in Episcopum consecrari permisisse, qui *Psalmos ignoraret*, V. eum *lib.* 4. *Epist.* 21. 23. 45. &c. Quæ causa fuit, quòd Donatum Archidiac. & Joann. Sacerdotem, ad Præsulatum Ravennensem electos, sibique ab Exarcho Imperiali commendatos, rejecerit A. C. 595. uti refert Ughellus *Ital. Sacr. Tom. II.* De *Psalterio*, instrumento, sic Scaliger *Poët. lib.* 1 *cap.* 48. *Alexander Cytherius Psalterium refersit chordis. Aristoxenus trigoni Psalterii meminit, cujus chordæ essent intenta æquè omnes* —— *Durat etiamnum plectri usus in Hispania & Psalterii: cujus sonum miscent cum sono tibiæ, loco tympani, quod idcirco Tympanum chordatum vocant, Itali Tabassum* &c. Sed aliud id ab Hebræorum *Psalterio*, quod quale fuerit, non adeò exactè constat. V. suprà.

Psaltes, Græcè Ψάλται, quis dicatur in Ecclesia Græca, V. suprà *Psalmista*. His qui præerat, *Protopsaltes* dictus est, de qua voce itidem retro actum.

Psaltriæ, luxuriosorum Conviviis olim adhibitæ, præter pueros Symphoniacos, de quibus *infrà* agetur. Unde apud A. Gellium *lib.* 19. *cap.* 9. habuisse quidam scribitur, *scitissimi utriusque sexus canentes & psallentes*: & Horatius *lib.* 4. *Carm. Ode* 13.

—— —— *Illa virentis, &*
Doctæ psallere Chiæ.

Aut. quoque Macrobius *Saturnal. lib.* 2. *cap.* 1. *Quia sub illorum supercilio non defuit*, inquit, *qui Psaltriam intromitti peteret, ut puella ex industria supra naturam mollior, canora dulcedine, & saltationis lubrico exerceret illecebris Philosophos*: Unde patet, duplicem earum fuisse usum, tum ut ad lyram suavi modulatione vocis compositæ convivas oblectarent, tum ut lubricis indecorisque motibus, libidinem convivarum concitarent. Petitæ autem Gadibus ex Hispania. Vet. Schol. *Juvenalis ad vers.* 162. *Sat.* 11. *Speras forsitan, quòd incipiant saltare delicatæ ac pulcræ puellæ Syriæ, quoniam de Syris & Afris Gadis condita est. Nunc inquit expectas apud* Pantomimos, *aut Lyristrias de Gadibus, quòd lasciviant*. Ipse Juvenalis,

Forsitan expectas, ut Gaditana canoro
Incipiat prurire choro, plausuque probata
Ad terram tremulo descendant clune puellæ &c.

In quod ævi vitium Martialis frequentissimè invehitur, inprimis *lib.* 3. *Epigr.* 62. *lib.* 5. *Epigramm.* 79. *lib.* 6. *Epigramm.* 7. *lib.* 14. *Epigramm.* 203. &c. Sed & in Theatris earum usum ostendit Papin. Statius *lib.* 1. *Sylv. ult.*

Hic agnoscitur omne quod theatris
Aut forma placet, aut probatur arte;
Hoc plaudentis grege Lydiæ tumentis,
Illic cymbala, tinnulæque Gades.

V. Thom. Dempsterum *in Rosinum lib.* 5. *cap.* 29.

Psamathe, Crotopi R. fil. addere Ejus sepulchrum, in *Corinthiacis*, templum instar speluncæ, in *Laconicis*, memorat Pausanias. Plura de illa V. apud eundem in *Atticis*, ubi de infante ejus à canibus dilacerato hincque *Pœna* Argivis immissa, prolixè agens, Corœbum, qui Pœnam confecerat, post mortem monumento honoratum, in quo ipse Pœnam interimens, sculptus, hæcque signa omnium in Græcia è lapide factorum antiquissima esse, addit.

Psamatossiris, Rex Parthorum, memoratur Spartiano in *Vita* Hadriani, *Psamatossiris, quem Trajanus Parthis Regem fecerat, quòd eum non magni ponderis apud Parthos videret, proximis gentibus Regem dedit.* In membris Palatinis & editione Mediolan. *Sarmatossiris* dicitur, quod propiùs accedit ad Παρθαμασίριδα, ut eum Dio vocat. Sed *Parthamasiris*, Armeniæ fuit Rex, jussu Trajani occisus, ut idem refert: is verò quem Parthis Regem idem Imp. imposuit, *Parthamaspates* dictus; quem proin perperam Spartianus cum priore confundit. V. Casaubonum & Salmasium *ad l.*

Psambares, apud Solinum *cap.* 30. *Apud* Psambares, *nulla est aurita quadrupes, nec elephanti quidem. His proximi summam Regiæ potestatis cani tradunt*: iidem cum *Sambris*, apud Plinium. V. Salmasium *ad Solinum p.* 385.

Psebo, Græcè Ψεβὼ, insl. Æthiopiæ ingens contra Sinum Arabicum sita, quam *Pleboë* corruptè vocat Appulejus *de Mundo*, ut idem docet *ibid. pag.* 1111.

Psecas, ancilla apud Romanos, ornandis crinibus præfecta. Vetus Schol. *Juvenalis ad vers.* 489. *Sat.* 6. *Psecas*, ait, *Græcè dicitur, quando minutum sive rarum pluit. Ornatrices igitur componentes rarum aut parum aquæ solent mittere, ac velut* ψεκάζειν: *Ergo Etymologiam ab arte sumsit.* Discreta enim cùm essent ancillarum officia, atque nonnullæ disponerent tantùm crines & in orbes digererent: aliæ crines dispositos digestosque aquis adspergerent, hæ propriè *Psecades* sunt appellatæ: Juvenalis *loco cit.*

Nuda humero Psecas infelix, nudisque mamillis,
Altior hic quare cincinnus? Taurea punit
Continuò flexi crimen facinusque capilli.
Quid Psecas admisit? Quænam est hic culpa puellæ,
Si tibi displicuit nasus tuus? altera lævum
Extendit, pectitque comas, & volvit in orbem,
Est in consilio materna, admotaque lanis
Emerita quæ cessit acu.

V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, & Thom. Dempsterum *Paralipomenis in Rosinum lib.* 5. *cap.* 35. ut & suprà, in voce *Ornatrix*. Antimachum Poëtam *Psecadem* quoque appellatum fuisse, refert Suid. in *Τεῦξες*, ubi Hieron. Wolfius vertit, *rorem*: id enim Græca vox notat. Sed mollities ejus denotari potiùs videtur, ut quòd muliebribus se addixerit ministeriis & capillos Matronarum, instar ancillæ, composuerit, *irroraverit*, digesserit. De eo autem Aristophanes in *Acharnens. versùs finem*,

Ἀντίμαχον τὸν ψακάδα

Τὸν ξυγγραφῆ τῶν μελῶν, τὸν ποιητήν,
Ὡς μὲν ἐν βραχεῖ λόγῳ, κακῶς
Ἐξολέσειεν ὁ Ζεύς.
Antimachum illum Psecadis
Versificatorem h. minem nug. ineptum,
Ut breviter dicam, male
Jupiter illum perdat!

E quibus verbis cùm Suidas suam sententiam hauserit, lapsum eum memoriâ judicat Dempst. neque enim illum *Psecadem* sed *Psecadis Filium* vocat Comicus, h.e. vilis alicujus ancillulæ Ornatricis amorem carminibus aucupantem. Consule Scholiastem vet. & Eustathium apud Bisetum.

Pselchis, in *Itinerar.* Antonini: *Item per portam Arabicam trans Nilum. Contra* Pselchin *M.P. X. contra Talmis. M P. XIII.* &c. locus est Ægypti, in Occid. latere Nili, in quo & Syeneunalè *Speichis* alii habent. V. Salmasium ubi suprà *p.* 438. 448. & 880.

Psellia, Gr. *ψέλλια*, inter Vett. armillas. Pollux *in Onomast.* inter ornamenta τῶν χειρῶν enumerat τὰ περικάρπια, ψέλλια, χλιδῶνας. Suidas, ψέλιον περιοχή· τὰ ψέλλια, κόσμος τῆς χειρός. Ubi περιοχὴ dicitur, à circuli forma brachium ambientis. Discrimen autem inter *Psellia* & Pericarpia indigitatum Polluci quodnam sit, non liquet; interim minus id esse, quàm inter *Psellia* & χλιδῶνας, vero simile est inde, quòd in Codd. Suidæ nonnullis inter ψέλλια & χλιδῶνας copula intercedit, nulla inter περικάρπια. Utrumque complectitur Polybius *lib.* 2. voce *μανιάκαι*, quum περιχειρεῖ ad τὰ ψέλια, vel, ut aliis placet, ψάλια seu ψίλια, arctaverit. Χλιδῶνες vero vel hoc nomine fortè à *Psellus* differebant, quòd laxiores essent fluentesque, unde *Armillæ* veriùs redduntur: quodque delicationibus luxuriosisque tantum in usu: à χλιδὴ enim, *luxu*, *mollitie*, commodè derivantur. Xenophon *Pæd.* 6. à Brachialibus quoque *Psellia* distinguens, hæc tantum περὶ τοὺς καρποὺς τῶν χειρῶν posita fuisse, solumque carpum ornasse; illa verò totùm brachii progressum cum armis complexa esse docet: quem Pollux, ut visum, sequitur. Quare Strabo minimè audiendus, qui etiam ad brachia Pselliorum usum extendit; V. Thom. Bartholinum *de Vett. Armillis*, *paulum ab initio*. Gestabantur itaque *Psellia*, ubi per carpum manus jungitur. Rhodiginus *lib.* 8. *cap.* 13. a nominis argumento comprobat, & in summis brachiis gestari solita, quia *Psellinum* Dores summum dicant: Unde & quæ summis enuntiantur labiis accentiuncula, *Psile* nuncupata. Idque sanitatis causâ, ob micantis arteriæ cum corde consensum, cui aurum medelam affert, quam suspicionem annulus apud A. Gellium *lib.* 10. *cap.* 10. suggessit. Majus quippe in carpis, quàm digitis, pulsantium venarum cum corde est commercium. Forte & talcina averruncarunt, quo fine amuleta monilia que per collum demittebantur. V. iterum Bartholinum *in seqq.*

Psephobolus, Gr. ψηφοβόλος, seu ον. apud Johann. Antiochensem, περὶ Ἀρχαιολογ. Διὰ τοῦ ψηφοβόλου, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἑπτὰ κοκκίων τὰ ἑπτὰ ἄστρα τῶν πλανητῶν· διὰ δὲ τοῦ πύργου τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ, *Per psephobolum & quæ in eo septem grana, septem astra Planetarum, per pyrgum autem, cæli altitudo*: vox in re talaria usitata. Quæ cùm tota septem hujuscemodi κοκκίοις, *granis*, constaret, quatuor talis & tribus tesseris: tam tali quàm tesseræ, in pyxide aliqua lignea moveri concutique solebant, priusquam super tabulam funderentur. Quod genus vasculi ψηφοβόλον vocabant, quòd ψήφους, h.e. *talos tesserasque* jactaret; diversum à pyrgo; de quo infrà. Veteres enim aliquando ad cavendam improbi jactus fallaciam, solo pyrgo usi sunt: aliquando tamen ad majorem si fortè cautionem & *psephobolo* & pyrgo. Nam non manu tesseras in pyrgum conjiciebant, sed in psephobolum priùs, dein per psephobolum, in pyrgum mittebant, ut sic magis ars & fallacia ingeniosi ac improbi aleatoris in jactando vitaretur. Eodem omnino modo, quo in Judicialibus urnis utebantur Vett. Nec enim manu sua Judices calculos, quibus suffragia ferebant, in urnam conjicere consueverant, sed per vasculum oblongum vimine textum eos demittebant in cadiscum, quasi per colum seu infundibulum, quod κημὸς Græcis, item φιμὸς, V. suprà in voce *Phimus*. In re itaque tesseraria, pyrgus, in quem tesseræ mittebantur, urnæ vicem obtinebat & in parte alveoli residebat, crebris intus gradibus exsculptis, per quos tesseræ resultantes salitantesque in tabulam effunderentur. *Epigr.* vetus,

In parte alveoli pyrgus velut urna resedit.

Vasculum autem illud, per quod in pyrgum tesseræ conjiciebantur, *Psephobolus* erat &c. V. Salmasium *ad Vopiscum in Proculo.*

Pseudepigraphus, Græca vox ψευδεπίγραφος, i. *falsò inscriptus*, seu falsam inscriptionem præ se ferens appellatur ab Hieronymo Liber Sapientiæ *in Præfat. Librorum Salomonis: Et alius* Pseudepigraphus, *qui Sapientia Salomonis inscribitur*, Quòd non à Salomone, cujus nomen in fronte ostendit, fuerit compositus, nec ab Hebræis in Canonem relatus &c.

Pseudisodomum, dicitur Vitruvio, genus structuræ, *Isodomo* oppositum, de quo Plinius *lib.* 36. *cap.* 22. *Græci e lapide duro vel silice æquato construunt veluti latericios parietes, quum ita fecerint, Isodomum vocant genus structuræ. Pseudisodomum*, itaque vocabant, quum inæquali crassitudine structi erant. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1231 & 1233.

Pseudoalethina Vestis, apud Auctorem *libri de Cæna Dom.* qui vulgò Cypriano inscribitur, ubi multa genera vestium enumerantur, quas diversis ex S. Scriptura personis tribuit Auctor appositè & accommodatè ad cujusque vitam, aut vitæ actum aliquem insignem, *Abiron nigram, Anna Persicinam, Isaac nativam, Paulus Tharsicam, Petrus operariam, Josephus* pseudoalethinam, *Jesus columbinam* - est, quæ non ex purpura est, purpuram tamen imitatur. *Alethinus* enim Græcè ἀληθινὸς, Lat. *verus* de *purpureo* sumitur. Unde apud Anastasium toties *alethinarum vestium*, quas ille *alithinas* vocat, mentio occurrit. Tribuit autem Josepho auctor *Pseudoalethinam* vestem, quòd falsò creditus est pater Domini. Salmasius ad *Treb. Pollionem in Claudio.*

Pseudoantoninus, ab Heliogabalo per convitium Diadumenus appellatus est, apud Lampridium *in Heliogabalo. Insectatus est famam Macrini crudeliter, sed multo magis Diadumeni, quòd Antoninus dictus est*, Pseudoantoninum *&* *Pseudophilippum appellans, simul quòd, quum luxuriosissimus extitisset, vir fortissimus, optimus, gravissimus, severissimus diceretur.* Nempe Pseudoantoninum ipsum vocavit, ob rationem dictam, sicut olim *Pseudo-philippus* quidam vocitatus est. V. Salmasium *Not. ad d. l.*

Pseudocomitatenses, in *l. ult. Cod. Theodos. de Re mil. Sciant igitur Comites vel Duces, quibus regendæ militiæ cura commissa est, non solùm de Comitatensibus numeris ad alios numeros militem transferri non licere, sed ne de ipsis quidem* Pseudocomitatensibus, *seu Riparienfibus, Castrensianis cæterisque, cuiquam eorum transferendi militem copiam attributam*: erant numeri Militares Comitatensibus oppositi, sicut *Pseudoriparienses* Ripariensibus, V. Jac. Gothofredum *ad d. l.*

Pseudodemetrii Moscoviam turbantes.

Pseudodemetrius I. post excessum Theodori, Moscoviam turbavit. Cùm enim Johanni Basilidi, Theodori Patri, filius esset secundo genitus Demetrius, quem iracundus Pater, nescio quâ occasione baculo percussum sive interemerat, sive relegaverat; Theodorus autem negligentiùs Russiam administraret, quam populi ferret ingenium, atque insuper legitimâ careret prole: Jesuitæ in Polonia hoc facinus ausi dicuntur. Habebant illi in collegio quodam suo Juvenem Russum, Otropiei Bojari cujusdam ab opp. *Galitz* fil. cui nomen *Gregorius Strepius* sive *Grisca Utrepaja*: quem a prima Juventute ad futuram tragœdiam egregiè instruxerunt, atque præceptis imperandi ita imbuerunt, ut toti Russiæ aliquandiu imposuerit. Is itaque, his artibus instructus, insuperque studiis Principis Lithuaniæ Adami Wisnevicii ac Palatini Sendomiriensis adjutus, post mortem Theodori, res suas in Russia eousque promovit, ut medio tempore moriente Borislao Gudenovio (qui clam occiso Theodoro Imperium arripuerat) ab omnibus pro vero Demetrio, altero Joh. Basilidis filio (quem tamen ante Patrem obiisse constat) adeoque hærede Imperii susceptus, publicè coronaretur, A. C 1605 die 29 Jun. Sed quia peregrinos, ac inprimis Polonos, magno numero Russiæ induceret, uxorem etiam Polonam, Palatini præfati filiam sibi jungeret, insuper Religionem Pontificiam in Russia stabilire meditaretur & a moribus Russicis alienum se præberet: in suspicionem fraudis, unius e Proceribus Basilii Zuskii industriâ, Russi adducti, mox eum Imperio pariter ac vita, una cum Polonorum, quos secum habebat, maximâ parte, exuerunt, ultimis nuptiarum ejus diebus, quas cum Maria Muiskovvna, Palatini Sendomir. filia, celebraverat A. C. 1606. Mense Majo.

Pseudo Demetrius II. post hunc surrexit. Statim enim à tumultu invaluit rumor, Demetrium Ducem vivum, licèt saucium, effugisse: hinc prodiit in Occidentalibus mox Imperii provinciis (Basilio Ibanovviz Zuski interea magno Duce à Moscis creato) ludimagister quidam oppidi Sogotiæ, qui Demetrii personâ denuo assumtâ a Polonis adjutus Cosacisque Zuskio non parùm molestiæ creavit, acceptis in fidem plerisque Russiæ provinciis & Moscuâ ipsâ obsessâ. Nec aliud præsidium Zuskio, nisi ut à Carolo Sueciæ R. acceptis auxiliis æmulum distineret, cui accessit, quòd etiam provinciarum non paucæ gravioribus tributis exacerbatæ illum sensim desererent. Obiit tandem prope Colugam, confectus à Tatarico quodam Mursa, relicto filio posthumo, de quo mox.

Pseudodemetrius III. prioris fil. posthumus fuit, in cujus fidem Colugenses ac vicini jurarunt statim, à Patris cæde: quæ jura filii ut tantò acriùs mater persequeretur, nupsit Polono cuidam Jo. Zoraskio, qui etiam belli impetum aliquandiu sustinuit, sed captus biennio pòst à Michaelis Federovicii exercitu, palo infixus, uxor verò cum filio perpetuo carceri addicti sunt.

Pseudodemetrius IV. in Septentrionali Russia emersit circa eadem tempora, Scriba publicus Moscoviensis, qui Novogardiâ aliisque provinciis Sueciæ vicinioribus in suas partes pertractis, etiam Sueciæ Regem sibi adjungere ausus est. Sed cum insolentissimè se gereret, à suis captus & in Moscovium abductus, ad Aulæ portam catenæ alligatus est, & postquam populi ludibrium

berium aliquandiu fuisset, suspendio jussu Michaëlis vitam finivit. Quæ *Pseudodemetriorum* sibi invicem succedentium factiones durarunt ab A. C. 1605. usq; ad 1613. quo Michael Federovitius Dux stabilitus est: qui primò omnium pace cum Suecis sancitâ, quos amicos hactenus expertus est (Polonis semper pro Pseudodemetriis stantibus) omni illis Livoniâ, Ingriâ, Careliâ, & multis ad Mare Album provinciis, quas durantibus his turbis occupaverant, cessit. V. Auctorem Anonymum *Histor. Orb. Terr. Geogr. ac Civil. cap. 7 ubi de Imp. Russico*, & Georg. Hornium *Orb. Imper. pag.* 380 & *seqq.*

Pseudoforis, apud Sulpicium Sev. pro *pseudothyro*, Gall. *Fausse porte*. *Pseudoforum* Fortunato *in Vita S. Martini lib.* 4.

Namq; ad pseudoforum cellæ dum accederet æger.

V. Salmasium *ad Pollionem in Claudio.*

Pseudolactinus Color, apud Joann. Diaconum *in Vita S. Gregorii. Circa vestitus, sub gula, inferior tunica pseudolactini coloris*: subalbus, subcandidus & cinericius est, λευκόφαιος, Gallis *gris*, Italis *Turchino allattato*, Macer *Hierolexico.*

Pseudonardus, qua Plinius adulterari scribit nardum Indicam, est nardi species, quam hodie *Spicam* seu *Lavendulam* dicimus. V. Salmasium *ad Solinum p.* 1066. & suprà ubi *de Nardo pistica.*

Pseud-Nero, non unus fuit, Tacit. *Histor. lib.* 2. Casaubono tres, de quibus V. illum *ad Neronem Suetonii c.* 59.

Pseudopropheta, qui absque intentione Idololatriæ seu extranei cultus introducendi, suum tantùm ostendens ingenium, homines seducere conabatur, vel sectam sibi peculiarem comparando, vel futura falso prædicendo, lege illâ Deuteron. *cap.* 13. *versu* 6. solummodo quâ quilibet alius seductor tenebatur. Quin & lapidationis pœnâ erat puniendus, idque ex sententia Synedrii, cui suberat, Viginti trium virali. At qui vel veri Numinis vel Idoli sibi dictata simulans, sive in alienum cultum, sive in hæresin quempiam inde incitaret, futuraque etiam in se prædiceret, licèt res ipsa, quam ex Idoli auctoritate præmonebat, aliàs licita esset, nec a vero cultu dissona: in eum Judicium extra Synedrium Magnum neutiquam poterat ferri, nec alia in illum præter Strangulationis pœnam statui, vide Deuteronum. c. 18. v. 20. ubi verba illa, *morte plectendus est*, de Strangulatione solent plerunque accipi. Quo facit, quod habetur apud Jeremiam *cap.* 38. de se in jus vocato & in lacum conjecto: Nec desunt, qui existiment jurisdictionem hanc Synedrii M. spectasse D. N. Jesum Christum, Lucæ *cap.* 13. *versu* 33 ubi, *Fieri non potest*, ait, Prophetam *venire* (morte plecti) *extra Hierosolyma*, ubi Synedrii illius sedes. Quòd verò Hieronymus habet *in Esaiam lib.* 2. *cap.* 3. *Constitutos fuisse in Populo Judæorum Sacerdotales gradus, qui Prophetas Pseudoprophetasque discernerent*, alibi non reperitur V. quæ hanc in rem congessit eruditus Seldenus *de Synedriis vett. Hebræorum l.* 3. *c.* 6.

Pseudoriparienses, V. suprà *Pseudocomitatenses.*

Pseudo Sebastiani Lusitaniam turbantes.

Pseudosebastianus I. surrexit A. C. 1585. Cùm enim post mortem Sebastiani, in Africa cæsi, & Portugalliam in Hispanorum potestatem redactam, magna Lusitanorum pars desiderio pristinæ Regum suorum familiæ quemvis fingere etiam maluisse visa fuerit, quàm Hispanorum jugum perpetuo pati, prudentioribus interim de morte Sebastiani neutiquam dubitantibus, nec causâ suspicionis de superstite adhuc illo aliâ existente, quàm quia Alphonsus Peretius Tavora captus, ut hostilem furorem evitaret, se Regem finxerat, eoque ad Meleci lecticam adductus servatus fuerat, ut videre est apud Thuanum *lib.* 65. Primò Sebastianum mentiri cœpit anno præfato, tegularii filius, Alcalonæ natus & Olyssipone educatus, posteaque vitam eremiticam amplexus: sed cum Albertus, Prorex Philippi, quòd fronte & habitu corporis Sebastiano dissimillimus esset, ex Judicum sententia paulo pòst remis admovit.

Pseudosebastianus II. fuit Gonsalvus Alvarus. è Tercera Insul. atq; itidem eremiticam vitam professus Hiericæ ad littus maris, quo unico fundamento Portugallicum vulgus motum, credidit Regem Sebastianum, amissi prælii pœnitentiâ ductum, in eum locum secessisse. Quare persentiscens is talia & in commoda sua transferre cupiens, sæpius in tuguriolo suo exclamavit: *Miserum te Sebastiane, cujus causâ mortem oppetiere tot fortissimi milites, quã poteris pœnitentiâ culpam eluere?* Sed captus & ille, nomen patrium ac vitæ institutum sponte professus est, ac læsæ Majestatis reus suspendium pertulit.

Pseudosebastianus III. eum excepit, Gabriel *de Espinosa*, Madrigalæ pistor Dulciarius, instinctu Fr. Michaelis a Sanctis, qui olim Sebastiano a concionibus fuerat, seductus: sed ambo morte mulctati sunt A. C. 1595.

Pseudosebastianus IV. Calaber, innotuit demum A. C. 1598 fidemque omni exceptione majorem mereri videbatur: Maximè quòd in colloquio cum Duce de Medina ensem inter varios, qui proferri jubebantur agnosceret, quem Sebastianus olim Duci ad se ablegato dono dederat, & uxorem Ducis monilis admoneret, ipsi tunc etiam dono dati, esseque in monili quippiam quod hactenus ille nesciverit, sibique constitutum esse, ut Sebastianum se esse fidenter crederent, id illi monstrare: Quo allato jussit gemmam eximi & posteriori, quæ auro antea tecta fuerat, parti, nomen suum insculptum ostendit. Unde nec Portugalli à tumultibus vacui manserunt: quibus tamen ille, in arcem conclusus, sui, an acceleratâ morte, finem imposuit, A. C. 1601. V. Chiffletium *in Vennevr. Expensa cap.* 7. & 8. laudatum Auctori *Histor. Orbis Terr. Geogr. & Civ. cap.* 2.

Pseudosericum, in *Notis* Tyronis *pag.* 159. Car. du Fresne est pannus ex serico & tela confectus.

Pseudothenus, apud Balsamonem *can.* 6. *in Trull.* V. suprà *Hecatontarchus.*

Pseudothyrum, Græcè ψευδόθυρον, apud Auctorem Queroli, *Eamus hinc ad* Pseudothyrum, *quam nosti bene*, idem est cum Sulpicii Severi *pseudofore* vel *pseudoforo*, *de Vita Martini libro* 3. *dial.* 16. V. suprà *Pseudoforis.*

Psiathium, Græcè ψιάθιον, apud Cassianum *lib.* 5. *cap.* 35. *Incipientem idem fessum corpus reficere & incumbentem* psiathio *reperisset*; & *lib.* 1. *cap.* 13. *Quos ita novimus omni ex parte nudos existere, ut præter colobium, maforteм, caligas, melotem &* psiathium, *nihil amplius habeant. Psiathus* quoque dicitur, *in Vita Pachomii cap.* 43. *At ne otiosus essem, Psiathos elegi cum fratribus texere* &c. & matta, storea, teges fuit, ex junco aut papyro confecta, in qua & cubabant & considebant Monachi, Gallis *Natte*. Φλέως hinc ψίαθος Græcis, quòd è *phleo* fieret, quasi *stirpea teges*, apud Pollucem. V. suprà in voce *Phleos.* De illis sic Philo Judæus *lib. de Vita Contempl. pag.* 616. *edit. Turnebi*, Στιβάδες ἀπὸ ἀγροτέρας ὕλης, [illegible] V. Car. du Fresne *in Glossario*, ubi plurimos Auctores hanc in rem laudat, Dominic. Macrum *in Hierolexico* & Salmasium *ad Solinum pag.* 999. & 1002. Arabes hodieque *Psath* appellare stoream seu tegetem, quæ humi pro more Orientalium sterni consuevit, monet idem Macer. V. quoque suprà in voce *Natta.*

Psila, genus tapetis, minimè villosi, quod variis coloribus pingebant Plumarii Artifices, hinc ψιλοβάφοι dicti. Vett. Glossæ, *Plumarius*, ψιλοβάφος. Eædem, *Babylonicum*, ψιλὸ ποικίλματος. Eædem, *aulæum*, ψιλή. Vetus auctor, apud Eustathium, ψιλαὶ Περσικαὶ [illegible] *Psilæ Persicæ accuratè intextorum animalium lineamenta habentes.* Lucillius, *Psila atque amphitapæ.* Βάπτειν autem Græcos etiam pro ποικίλλειν usurpasse posuisseq; notum. Unde βαπτὸς [illegible] & βαπτὸς χιτών. V. Salmasium *ad Vopiscum in Carino & hic supra passim.*

Psilinæ Coronæ, apud Athenæum *lib.* 15. Lacedæmoniis fuere dictæ *Thyreaticæ*, quòd gestarentur in signum victoriæ ad Thyream obtentæ; constabant autem è palmæ foliis, Paschalius *Coronar lib.* 6. *cap.* 21.

Psilium, Græcè Ψίλιον, flumen & oppidum in Ponto, de quo Salmasium V. *ad Solinum pag.* 880. ut & in voce *Psilis.*

Psillia, apud Anastasium Biblioth. in *Paschali* Pontif. *pag.* 152. V. suprà, *Psalia* & *Psillia.*

Psilocitharista, apud Suetonium *Domit. c.* 4. quinam sint, exponit Athenæus *l.* 14. qui nempe solebant κιθαρίζειν ψιλῶν, ut eleganter ait Diodorus *Hist.* 2. cui κιθαρίσει seu citharizationi adjungebatur vocis melodia, ut in *l.* 2. Platonis *de LL.* V. Casaubonum *ad Suetonium & Athen. d. l.*

Psilothrum, Græcè ψίλωθρον, apud Martialem *lib.* 3. *Epigr.* 74.

Psilothro faciem levas & dropace calvam:

& dropax, sunt medicamenta depilatoria, quibus pilosa loca ad tempus lævia ac glabra reddebantur. Lævigabant autem hoc modo faciem, ut hic *calvas*, uti visum suprà ubi de *Alipilis.* Porrò inguina, Auson. *Epigr.* 123 & partem obversam, V. suprà *Culpitarius*: de *Psilothri* vero vim habentibus Plinium passim.

Psimmythium, h. e. cerussa, è plumbariis officinis, *laudatissimum in Rhodo. Fit autem ramentis plumbi tenuissimis super vas aceti asperrimi impositis, atque ita distillantibus. Quod ex eo cecidit in ipsum acetum, arefactum molitur & cribratur, iterumque aceto mistum in pastillos dividitur, & in Sole siccatur æstate— vis ejus ad candorem fœminarum* &c. Plin. *l.* 34. *c. ult.* Illo enim inter cætera, ad faciem & cutem dealbandam, fœminæ olim usæ sunt: cujus moris meminit Hieronymus *Epist.* 23. *Et crebris lachrymis facies* psimmythio *antè sordidata purgatur* &c. V. hic passim, inprimis ubi de *Fuco.*

Psithia, apud Statium *lib.* 4. *Sylv.* 9. *vers.* 38.

Vel passum psithiis *suis recoctum.*

ex emendatione Domitii Calderini, Gr. ψίθιον, Hesychio [illegible] *species vitis & pomorum est.* Certè *Psithias* vites inter Græculas recenset Columella *l.* 3 *c.* 2. Dicit autem *recoctum* Poëta, quia exiguitate acinorum & raritate uvarum, coqui & condiri opus habuerit; *passumq;* tales uvas in vino suo recoqui solitas ait; *passum* vinum intelligens, uvis suis denuo ingestis decoctum. Quod quo modo fiat, docet Palladius *in Octobri cap.* 19. laudatus *ad Statium d. l.* Barthio.

Psithyrus, Gr. ψίθυρος, epitheton Cupidinis admodum celebre Athenis: ubi ἱερὸς quoque & Ἀφροδίτης templum fuit, in via ad Academiam ducente, unde populum illum admodum amoribus deditum, colligit Franc. Rossæus *Antheol. Att. l.* 4 c. 1. Ratio nominis in promtu; quamvis enim non tanta silentii religio in Veneris, quàm in Cereris fuit sacris, nihilominus maxima eorum

pars ψιττακοῦ involucris abscondita fuit. Ovidius *Metam. lib. 4. fab. 4.*

Conscius omnis abest, nutu signisque loquuntur.

Et clandestini maximè congressus colloquiaque, & ut Horatius ait, *intimo ab angulo risus proditur.* Cupidini litantibus inprimis placent. Unde ὑποκόρισμα βοὴ, apud Euripidem; *succrotilla vocula*, apud Titianum: *Fœmineum fabulare succrotilla vocula*: [illegible], apud Eustathium *Ismen.* legimus. V. Rossæum præfatum *lib. 4. cap. 3. ubi de amore Muliebrium.*

Psittacus, pulchritudinis inter aves primas tulit, à Statio *Sylvarum 2. Epicedio in Psittacum Melioris Atedii*, ubi Psittacum jungens Pavoni ac Phasiano ait,

Psittacus ille plagæ viridis regnator Eoæ,
Quem non gemmata volucris Junonia caudâ
Vinceret, aspectum gelidi non Phasidis ales.

Scaliger tamen *in Exercitat. num. 236.* quia Cardanus avem hanc commendaverat a colorum varietate ac præterea fulgore, quod & Appulejus facit *Floridorum lib. 2.* contrà contendit, esse deformem, non modò ob fœditatem rostri, ac crurum & linguæ, sed etiam, quia sit coloris fulci ac cinericii, qui tristis. Ad quæ Vossius, *Quid faciamus summo Viro*, inquit? *Si Cardanus ea dixisset, provocasset ad Judicia Pictorum: atque adeò omnium hominum. Nunc quia pulchrè dixit coloris, ille deformis contendit.* V. eum *de Idolol. lib. 3. cap. 80.* ubi *sub initium*, solum inter aves Psittacum, sicut ex animantibus solum Crocodilum, superiorem commovere mandibulam tradit. Et *cap. præc.* docet, *Psittacum*, ut non accenseas id ætatis, quo in Indiis vixit, priusquam huc advehebatur, (quod quantum sit, sciri nequit) tamen sic quoque ad annum vivere sexagesimum, quod & à Verulamio proditum est *in Histor. vitæ & mortis.* Inprimis verò docilitas ad hominum sermonem imitandum in *Psittaco* illustris est. Unde non solùm ei latior lingua, quod in omnibus avibus sermonis nostri imitatricibus requirit Plinius *lib. 10. cap. 42.* sed & structura mandibulæ, præsertim superioris, ab avium vulgo variat. Quomodo autem loqui doceatur, cùm apud Plinium & Solinum, tum apud Appulejum *loc. cit.* legas his verbis: *Cùm sermonem nostrum cogitur æmulari, ferreâ claviculâ caput tunditur, imperium Magistri ut persentiscat; hæc ferula discenti est.* Qui & addit *ibid.* ut primo solùm biennio docilis sit, senex verò, obliviosus: Item, ut faciliùs discat, qui glandibus vescitur, ac cujus in pedibus quini digituli numerantur, quæ omnia hausisse videtur ex Plinio *lib. 10. cap. 42.* sed Plinium non bene intellexit; qui hæc non de *Psittacis*, verùm picis, scripserat. Insigne docilitatis hujus exemplum in vita habemus Basilii Macedonis Imp. qui filium Leonem cognom. *Philosophum* Imperii fecerat consortem, sed calumniis Sabareni deceptus, in carcerem conjecerat. Contigit autem, ut dum Imperator cum Senatoribus aliquot convivaretur, *Psittacus* sæpe inclamaret, *Αἲ αἲ κύριε Λέων*, *Ah, ah, Domine Leo.* Hinc silentium convivis, cujus causam rogante Imperatore, respondere eum lachrymis, *Animal rationis expers luget infelicitatem domini sui Leonis; & nos insontis obliviscimur.* Imperator igitur eos porrò in convivio esse hilares, deque Leone bonum habere animum jussit, neque multo pòst eum carcere eductum priori restituit dignitati, Georg. Cedrenus *in Comp. Histor.* & Constantinus Manasses *in Annalibus*: quorum hic tamen avem vocat [illegible]: quod propriè sit, *passerculum canorum.* Generatim, *aviculam canoram* reddit Leunclavius. Cedrenus autem appellat ψιττακὸν ζῶον μιμηλὸν καὶ πολύφωνον, *Psittacum, animal imitatrix vocis humanæ ac loquax.* At in medio relinquit, utrum ista dixerit, edoctus ab aliquo, an aliâ ratione fortuitâ. Manasses verò clarè addit, edoctam hoc avem à mulieribus assiduè Leonem lamentantibus. Nec enim homo, nedum *Psittacus*, sermone loquetur, quem non didicerit: Quippe verba non significant naturâ, sed hominum instituto. Quare Poëtica est adulatio, quando Martialis ait *lib. 14. Epigramm. 72.*

Psittacus à vobis aliorum nomina discam,
Hoc didici per me dicere: Cæsar ave.

V. iterum Vossium *lib. eodem cap. 89.* & *Psittaci* Epitaphium satis prolixum, apud Statium: Adde Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. lib. II. cap 30.* Nomen quod attinet: Apud Plinium *lib. 10. cap. 42.* liber Rigaltianus habet, *Siptacen*, in aliis est *Septagen*, verum est *Sittacem* vel *Sittam.* Hesychius, Σίττας ὄρνεον ποιόν, οἱ δὲ ψιττακὸν λέγουσι. Item Σίττη ὄρνις ποιός, οἱ δὲ [illegible]. Item, Σιττὸς, οἱ μὲν γλαῦκα, [illegible]. Ctesias in *Excerptis Indicorum* Βίττακον vocat, & instar accipitris habere scribit. Σιττάκην etiam alibi legitur. Et sanè Σίττακος & ψίττακος idem: σίττακος autem, quo modo & Arriano *in Indicis* hæc avis dicitur, à σίττα deducitur. Non Indi verò ipsi sic videntur vocasse, sed Græci, qui avem illam Indicam, sermonis humani imitatricem, nomine hujas avis appellaverunt, quæ maxima hominum vocis æmulatrix est, h. e. *picæ*: quemadmodum Nili belluam, quam Ægyptii sui vocarunt Κάμψαν, iidem Κροκόδειλον vocarunt, quòd similis esset lacertis maceriarum, dictis κροκοδείλοις apud se. V. Salmasium *ad Solinum pag. 1014.* Hodie Græcis παπαγᾶς, Gallis hinc *papegay*, Arab. *babga* vel *babgha* dicitur: quibus vocibus cur Hebræorum אנפה *anapha* reddant Arabes paraphrastæ, in Cod. sacro, non liquet. Nisi per ajin ענפא *anapha* legerint, tanquam ab ענף *anaph* facto nomine, id est, ab arboris ramo, à quo psittacus videatur dictus, quia nidum habet ex arboris ramo pensilem. Bochartus, *ubi suprà.* De patria ut aliquid super addam: Indica avis est, uti magno consensu testantur Auctores, Ctesias apud Photium, Arrianus *in Indicis*, Aristoteles, *Histor. lib. 8. cap. 12.* Plinius *lib. 10. cap. 42.* Ælianus, Pausanias, Appulejus, Alii. Imò Solinus *cap. 52. Sola*, inquit, *India mittit avem psittacum.* Unde Ovidius *Amor. lib. 2. Eleg. 6.*

Psittacus Eois ales mihi missus ab Indis.

Et Poëta in *Ænigm. de Psittaco*,

India purpureo genuit me littore tellus,
Candidus accenso quâ redit orbe dies.

Tamen, ut de Novo Orbe taceam, afferri etiam ex Africa, sed intima, nos docent hodiernæ navigationes. Neque Plinium id latuit, qui *lib 6. cap. 29.* in Itinerario à Syene ad Insul. Meroen, quod ediderant Neronis exploratores, Gagaudem Insul. describens ait, *inde primùm visas aves psittacos.* Quod confirmat Paulus Venetus, cùm de Abasia scribit *lib. 3. cap. 45. Habet psittacos & epimachos plurimos.* Sed hæc Diodori *lib. 2.* Αἱ δὲ τῆς Συρίας ψιττακοὺς καὶ πορφυρίωνας καὶ μελεαγρίδας (ἐκτρέφουσι) cùm planè falsum sit nasci in Syria psittacos, nullum se capere fatetur idem Vir Magnus loc. cit. V quoque ad Statii *carmen in Psittacum Melioris* eruditas *Animadv.* Cap. Barthii.

Psophis, adde: Munitissima situ, triplici fluvio & validis muris fuit, adeò ut confisa his præsidiis, parumque cauta adversùs vim armatam, capta facilè fuerit à Philippo, unà cum excelsa sua arce; de quibus omnibus lege Polybium *lib. 4.*

Psyche, à ψυχὴ, i. *Anima*, dicitur Græcis, quæ Latinis recentioris ævi *Animetta*, V. ibi.

Psychica, Græcè ψυχικὰ, liber Chrysippi, laudatus Laërtio *in Zenone.*

Psychici, Græcè ψυχικοὶ, h. e. *Animales*, Spiritualibus nempe oppositi, dicuntur Tertulliano Orthodoxi, postquam is ab Ecclesia se subduxit, Montani errores amplexus: *Advers. Psychicos cap. 1. Et nos quidem postea agnitio Paracleti, atque defensio disjungit à Psychicis*: ubi per *Paracletum* Montanum, per *Psychicos*, Orthodoxos intelligit, eos sic vocans quòd Montanum, tanquam Spiritum, agnoscere renuerent. Quò etiam detorsit verba Apostoli, 1. Cor. *cap. 2.* ubi de ψυχικῷ ἀνθρώπῳ, *Animali homine*, dicitur, quòd non capiat ea, quæ sunt Spiritus Dei &c. Dominic. Macer *in Hierolexico.* V. quoque Cl. Suicerum *Thesaur. Eccl.* voce hac.

Psychomachia, Græca vox, h. e. *Animæ conflictus*, titulus libri, quo de conflictu spirituali in vitia agit Prudentius.

Psychrolutes gausapatus, apud Sen. *Epist. 54.* dictus est, qui aquâ exiens post natationem gausapâ sic se involvebat, de quo more Vett. V. Casaubonum *ad Octavium Suetonii cap. 83.* & hic passim, inprimis ubi de *Balneo.*

Psychrometrica Instrumenta, in *Musæo* Kircheriano, asservantur; quibus gradus humidi & sicci sensibiliter visui redduntur agnoscibiles, quorum variæ species excogitatæ, paucæ tamen in usum perductæ sunt. Horum ratio sumitur ex ambiente aëre, aut humido aut sicco, qui quorundam corporum superficiem radens, eos suæ qualitatis communicatione afficit. Corpora autem huic impressioni magis congrua sunt stipula avenacea, & similia. Inter artificialia vero omnis generis chordæ sive ex fibris plantarum quarundam exceptæ & contortæ, aut etiam (quæ & maximæ sunt activitatis) ex animalium intestinis fides. Cujusmodi instrumenta duo exhibet in *Collegii Rom. S. J. Musæo* Georg. de Sepibus: Quorum primum in superficiem gradibus suis distincta avenaceâ stipulâ velut indice quodam, tenui fulcro leviter insistens, in quibuscunque locis constituto vase, gradus humidi & sicci pro varietate temporis demonstrat. Alterum intra crystallini globi graduatam circumferentiam, indice stipulâ ex quacunque materia, ex chorda fidicina, quæ contorta, vel constringendo, vel dilatando, siccum & humidum, pendula, unà secum indicem trahit. Tertium, in nauticæ pyxidis formam, planam sc. superficiem, in 60. primaria minutorum spatia, dextrorsum & sinistrorsum divisa, introfixi circuli indice mobili gradus sicci & humidi demonstrat, cujus figuram V. in *Arte Magnetica* Kircherii.

Psylla vel *Psyllium*, urbs Bithyniæ, non procul ab Heraclea; Stephan. nomen habet à ψύλλα, i. *pulex.* Quemadmodum ab eadem origine *Psyllus* viri nomen est, in Menandri *Messenia*, apud Suidam: & οἱ κύνες οἱ ψυλλικοί, *Psyllici canes*, ab Achajæ urbe dicti, apud Pollucem. Nec desunt, qui Græcos Africæ *Psyllis*, ἀπὸ τῶν ψυλλῶν, itidem Græcum nomen indidisse suspicentur, quia *pulicum* more sanguinem exugebant, nempe ut à serpentibus percussos ita sanarent. Plinius *libro 28. capite 3. Quorundam hominum tota corpora prosunt, ut ex his familiis,*

quæ

quæ loca terrori serpentibus, tactu ipso levant, percussos suctuve morsus. Unde *labia Psylla*, apud Arnobium *lib. 2.* V. Bochartum *Hierozoici Part. poster. Lib. II. cap. 19.*

Psylli, adde: Quæ si vera sunt, de serpentibus ab iis fugatis, naturæ potius tribui debent, quàm ii Magicæ. In qua sententia plerique Vett. fuere. Plinius *lib. 7. cap. 2.* de Psyllis, *Horum*, inquit, *corpori ingenitum fuit virus exitiale serpentibus, ut cujus odore sopirentur.* Et paulo post, *Simile & in Italica Marsorum gente durat, quos à Circes filio ortos ferunt, & ideo inesse iis vim naturalem eam.* Et Solinus, *Supra Garamantes Psylli fuerunt, contra noxium virus muniti incredibili corporis firmitate. Soli morsibus anguium non interibant, & quamvis lethali dente appetiti, incorrupta durabant sanitate* &c. Circa Hellespontum certe Parium eadem vis Ophiogenis, de quibus sup. à. Nec Celsus *libro 5. cap. 27* Psyllorum quam troon, supra vulgus hominum, præter audaciam usu ipso confirmatam. Ac si idem iis acciderit, quod Mithridati, de quo Poeta,

Esse is pro Mithridates sæpe veneno,
Toxica ne possent sæva nocere sibi.

V. Bochartum *d. l.*

P T.

Ptelea, propriè locus Ephesi, in quo Templum ædificatum, unde urbs *Ptelea*, Stephanus. Vide Claud. Salmasium *ad Solinum pag. 810.*

Ptera, Græca vox πτερά, in Ædibus sacris Vett. propriè, ad latera ædis columnarum ordines seu porticus: unde hodieque columnata Templorum latera *Alas* Galli vocant. Strabo de Templo quodam apud Thebas Ægyptias verba faciens parietes, qui utrinque πρόναος includebant, vel templum, sive columnis, sive muris circumvallarentur, πτερὰ vocata ait. Vitruvius vero περίπτερον id genus ædis tantùm appellatum ostendit quæ columnas in fronte & postico & circa ædem utrinque haberet. Idem de antetis inventione, στυλοι περίπτερον Latinè vertit *fenestratam*. qua de voce V. Salmasium *ad Solinum pag. 1218.* Sed & περί πτερον Templum dictum, quod in circuitu deambulationes haberet &c.

Pterela, apud Plautum in *Amphitruone*, nomen viri, qui aliis *Pterelas*. V. Gronovium *Observ. l. 4. c. 15.*

Pterophori, Græcè Πτεροφόροι, dicebantur Tabellarii apud Romanos, rem malè gestam aut bellum annuntiantes, à *pinnis*, quas in summo hastarum fixas gerebant. Hesychius Πτεροφόροι, τελ... τ' ἐφολυτάτω. Quemadmodum contra laureatas hastas gerebant, aut laureatas tabellas afferebant, qui victoriæ & rerum secundarum erant nuntii. Statius *Sylvar. l. 5. Sylvâ 1.* cum ex omnibus locis felices nuntios, nullum vero tristem nuntium, Domitiano advenisse, dicere volt, ait,

Omnia nam lætas pila attollentia frondes,
Nullaque famosa signatur epistola pinnâ.

Cur verò pinnis signatas lanceas præferrent, cum adversa haberent nuntianda, nihil aliud fingi causæ potest, quàm magnæ cujusdam & præcipitis celeritatis argumentum; quòd longè majori festinatione scilicet opus esset, in perferendis tristium casuum eventibus, quàm in successibus prosperis nuntiandis. nam in his nuntiorum tarditas nihil poterat adferre periculi, in illis duplicata celeritas requirebatur, ut quamprimum impendenti malo posset occurri. Nunciis itaque & literis publicis perferendis destinati milites, si quid minus prosperi incidisset, in signum festinationis pinnas in summis hastis figebant, quo signo admoniti, qui Cursum publico præerant, intelligerent non esse cessandum, sed rebus cæteris omissis, hos quamprimum esse absolvendos & quasi pinnata velocitate dimittendos &c. Sed & quoslibet nuntios, tam rerum lætarum, quàm tristium, Πτεροφόρους appellavit Plutarchus *in vita Galbæ.* de quorum pennis sic legitur *in Glossis vetustissimis MSS Veredarii dicuntur à vehendo, qui festinanter in equis currunt, nec descendunt de equis, antequam liberarint responsa sua: habent pennas in capite, ut inde intelligatur festinatio itineris, datur que eis equus semper paratus*, & quæ seqq. Aliter dicti sunt Ἀγγελιαφόροι & *Frumentarii*; cum Speculatoribus minimè confundendi, quod fecit Vir magnus *ad Suetonium*. V. Claud. Salmasium *ad Ælium Spartianum in Hadriano* & *Lampridium in Alexandro Severo*: nec non *suprà.*

Pterophoros reg. adde: Sic dicta, ab assiduo nivium casu, quæ πτεροῖς seu pinnis similes sunt; unde *Nives plumeas* appellat Arnobius *lib. 2.*

Pteroti Calices, apud Plinium *lib. 36. cap. 26. Sed quid refert, Neronis principatu reperta vitri arte, quæ modicos calices duos, quos appellabant* pterotos *H. S. sex millibus venderet*: ex Græco πτερωτοί, q. pinnati & alati dicti sunt, à duabus ansis appositis. Quidam tamen *apyrotos* legunt, & ita dici putant vasa frigidaria. Dalechampius *add.*

Pterygia, Græcè Πτερύγια, quæ & πτέρυγες & πτερὰ, sunt anguli vestium, αἱ γωνίαι ἄλλως. Hesychius, Θετταλικὰ πτερά. τοῦτο εἴρηται διὰ τὸ πτέρυγας ἔχειν τὰς θετταλικὰς χλαμύδας. πτέρυγες δὲ λέγονται αἱ ἐπιστρέφουσαι γωνίαι, διὰ τὸ ἐοικέναι πτέρυξι. Cujusmodi πτέρυγας seu γωνίας duas ab utroque latere pallium habebat in parte inferiori, duas in superiori, unde *quadrangulum* vel τετραγώνον. Sed Πτέρυγας propriè vocabant Græci angulos illos, qui circa imum vestis, ab *alarum* similitudine: aperti siquidem & divisi in medio vestimenti partes, ab utroque latere fluitantes, avium alas planè referunt. Hinc idem Hesychius πτέρυγας vocat μέρος χιτῶνος τὸ περὶ τὰ κράσπεδα, *tunicæ partem, circa infimas oras.* Idem alibi, πτερύγια interpretatur τὰ ἄκρα τῶν ἱματίων *extremitates talos vestimentorum.* Et Pollux πτέρυγας vocat τὸ ἥμισυ τοῦ χιτωνίσκου, *dimidiam partem tuniculæ*: quia, ut aves singulæ binas habent alas, sic etiam hujusmodi tunicæ, quæ per medium apertæ sunt, duas utrinque partes habent, quæ avium alas imitantes inde πτερύγια vocantur, quarum utriusque acumen extremum angulum facit, qui & ipse πτέρυξ dicitur. Πτερὸν enim & πτέρυξ cujusque rei *summitatem & acumen* apud Græcos significat, ut ex eodem Polluce discimus *lib. 7. cap. 14.* Hujusmodi itaque πτέρυγας rotundæ vestes totæ ab imo circumclusæ non habebant, sed quadratæ solùm, quæ fibulis vel in humero vel in pectore tenebantur & apertæ erant, *vestimenta* σχιστὰ Græcis & συμπερονητὰ appellata; contrà ἄρραφα, quibus nullæ commissuræ, utpote quæ ab omni parte conclusa & continuata essent, qualis fuit Domini Nostri tunica ἄρραφος. Spartanarum autem Virginum amicula aperta erant, & multum corporis aperiebant; hinc πτέρυγας habebant: nam fibulâ in pectore stringebantur. Similiter Carthaginensium quadratæ tunicæ alas habebant: Unde servus Plautinus Pœnulum, in comœdia cognom. sic tunicatum *Avem* appellat, ab hujusmodi alis,

Sed quænam illa avis est, quæ cum tunicis huc advenit?

V. Salmasium *Notis ad Tertullianum de Pallio cap. 1.* Sed & πτερύγιον vitium gemmarum est, à quo πτερυγοφόρον electrum, quod non translucidum est, sed sordibus inquinatum, *pterygia* referentibus. Plinius, *Vitia præter jam dicta eadem fere quæ in smaragdis & pterygia*, apud eundem Salmasium *ad Solinum pag. 1107.* ubi de Beryllis. Nec omittendum, quòd etiam πτέρυγες, Poëmatis Simmiæ Rhodii Poetæ nomen fuisse, docet Scaliger *Poët. lib. 1. cap. 18.*

Ptochium, in *Vita* S. Euphrosynæ *cap. 7. Relinque omnia & fuge facultates patris tui, quia multos invenient hæredes. Effice* Prochia, *Hierocomia, Xenodochia, Monasteria* &c. Græcè πτωχεῖον, domus est pauperum hospitio destinata; Concilium Chalcedonense *act. 1.* Πτωχεῖον ἐποίησα καὶ ἔθηκα εἰς αὐτὸ ἑβδομήκοντα κραββάτια, *Ptochium extruxi, in eoque constitui septuaginta lectulos.* Aliter Πτωχοτροφεῖον, Lat. quoque *Ptochotrophium*, apud Palladium *in Lausiac. cap. 5. Habebat autem* Ptochotrophium *in superiore quidem parte mulieres, in inferiore autem Viros.* Cujusmodi domibus qui præest, πτωχοτρόφος. *Ptochotrophus* nominatur in *lib.* 2 Cyrilli, in Concil. Constantinop. II. *coll. 5. in fine, Nunc puto omnes quidem ante pedes tuos cadere, & pauperes &* Ptochotrophos, *omnes verò Monachos & Virgines*, apud Dominic. Macrum *in Hierolex.*

Ptolemæus I. adde: Hic & *Magnus* & Σωτὴρ dictus. Rhodiis hoc agentibus, ut gratiam ei rependerent, ab Oraculo Ammonis pronuntiatum est, divinis afficiendum honoribus: unde lucus illi in Urbe Rhodi sacratus atque is quadratus, extructâ ad latus quodque porticu stadium longâ, quam Πτολεμαῖον nuncuparunt. V. Vossium *de orig. & progr. Idolol. l. 1. c. 31.*

Ptolemæus II. adde: Hic postremò sororem duxit Arsinoën, antea Lysimacho & *Ptolemæo* Ceranno nuptam. Quam quantopere amaverit, argumento est, quòd Deorum cultu eam cupiverit honorari. Plinius *lib. 34. cap. 14. Eodem lapide* (magnete) *Dinocrates Architectus Alexandriæ Arsinoes templum concamerare inchoaverat, ut in eo simulachrum ejus in ferro pendere in aere videretur. Intercessit mors & ipsius & Ptolemæi, qui id sorori suæ jusserat fieri.* Ausonius tamen ita rem narrat, quasi eò rem perduxerit, quò volebat. Sic enim is *Idyll. 3.*

Conditor hic forsan fuerit Ptolemaidos aulæ
Dinochares: quadro cubi in fastigia cono
Surgit, & ipsa suas consumit Pyramis umbras,
Jussus ob incesti qui quondam fœdus amoris
Arsinoen Pharii suspendit in aere templi.

V. quoque Augustinum *de Civ. Dei lib. 21. cap. 6.* Quia verò *Ptolemæi*, dicti sunt Reges omnes Ægypti, post Alexandri tempora, sicut *Pharaones* antiquitus, inde *ptolomare*, pro regnare & more Ptolemæorum imperare, in *Tabulario* Sanct. Severini Burdigal. apud Carolum du Fresne *in Glossario*, *Anno millesimo — Indictione 8. Gregorii VII. —— Goscelino Præsule Burdegalensi archiepiscopante. Rege Philippo Francorum* ptolomante, *Aquitanorum D. Wilhelmo, pacem & justitiam docente, ego* &c.

Ptolemais, Atheniensium XII. tribuum ultima, quæ sicut & *Attalis*, à Rege in Remp. benefico nomen accepit: cùm priùs *Demetrias* diceretur, à Demetrio similiter de Atheniensibus bene merito. V. Stephanum, Franc. Rossæum *Archæol. Attic. lib. 1. c. 5.* & suprà voce *Demarchus.*

Tribus Ptolemaidis Δῆμοι, i. *Populi*,
Berenicidæ. Conthyle.
Thyrgonidæ.

Ptyche, ex Græco πτύχη, tabella, in qua navis oculi pingebantur & nomen navis inscribebatur. V. suprà *Acrostolium*.

P U.

P U. in notis antiqq. *Pupilla*. PVB. *Publius*, denotat &c.

Pubes, apud Statium *lib.* 5. *Sylv.* 2.

Quem non corrumpit pubes *effræna* ——

prima pubertas est. Hanc in venalibus servis quomodo averterint olim Manciparii, ut eos velut nondum puberes cariùs venderent, exponit Plinius *lib.* 21. *cap.* 26. *Hyacinthus* —— *radix est bulbacea mangoniis venalitiorum pulchrè nota: quæ è vino dulci illita pubertatem coërcet & non patitur erumpere.* V. quoque eum *lib.* 30. *cap.* 5. ubi sanguinem è testiculis agnorum castratorum eidem fini adhibitum fuisse docet; nec non *lib.* ... *cap.* 10. Ad quam turpitudinem præterea institutæ ... in urbibus officinæ, teste Clemente Alex. *Pædag. lib.* 3. ... molles pice obliti a vulsoribus depiles & glabri fiebant, nec alio pertinebant in Commodiana supellectile Samnitica vasa tabefaciendæ resinæ ac picis, apud Capitolinum *in Pertinace* &c. V. Laur. Pignorium *de Servis*, & hic passim, inprimis infrà ubi de *Venalitiis*. *Pubertas* autem vel inchoata vel plena, quæ *prætextata* dicta, inter annum sc. 14. & 16. quo exeunte, seu incipiente anno 17. prætextâ & puerili bullâ depositâ, virilis toga sumta, tumque non jam puberes aut prætextati, sed tyrones ac viri fuere apud Romanos. Apud Athenienses verò, cùm in Ephebonum album juvenes recipiendi essent, cujus professionis annus legitimus erat decimus octavus, solebat puerorum *pubes* explorari, an per ætatem ad publica munia, εἰ τὰ ἀπὸ καιροῦ τὰ περὶ τὰ ... φέρειν, utiles essent; quoniam aliàs certum ætatis argumentum sumere non poterant. Cujus δοκιμασίας meminit Aristophanes *Vespis*.

Παίδων ἔτ᾽ ἂν δοκιμαζομένων αἰδοῖα κατεῖ θεᾶσθ.

V. suprà, ubi de *Ephebis*, & plura hanc in rem, apud Sam. Petitum *Commentar. in LL. Attic. lib.* 2. *tit.* 4.

Publica, Græcè Δημόσια, apud Scriptores Romanos, dicuntur sive vectigalia & reditus Pop. Rom. quæ certa pensione ærario inferenda; sive munera, operave aut functiones ac necessitates Reip. quæ alioqui, sumtu Ærarii præstanda, locabantur a Censoribus aliisque Magistratibus, sub definita summa; conducebantur fruenda fungendaque ab hominibus locupletibus & idoneis, qui inde *Publicani*, Δημοσιῶναι appellati sunt. Hinc illæ locutiones, *Locare publica*, apud Livium *lib.* 33. *Conducere & redimere publica*, apud Cicer. & Horat. *Sumere publica*, apud Cicer. *Paradox.* 6. *Servabat sua publica vulgus*, apud Ovidium, *Frui publico*, apud eundem Ciceronem *de prov. Consul.* & Ulpianum *l.* 1. *D. de Publicanis*; *Exercere publicum*, iterum apud Ciceronem *pro L. Manil.* & Senecam *de const. sap. cap.* 14. *Agitare publica*, apud Eundem *epist.* 109. *Agere publicum*, apud Suetonium *in Vespasiano cap.* 1. *Leges cujusque publici*, apud Tacitum *Annal. lib.* 13. *Aversum publicum*, apud Quintilianum *Declam.* 341. *Habere publicum*, apud Plautum *Truculent. act.* 1. *Sc.* 2. *Habere magnas partes publicorum*, apud Ciceronem *pro Rabirio Posthumo.* Et *habere partem publici Asiatici*, apud Valerium Max. *lib.* 6. *cap.* 9. Cùm igitur, qui portoria aut alia vectigalia redimebant Publicani, pro facultatibus & fide, varias eorum haberent portiones, ut ex Polybio discimus *lib.* 6. qui hic parva muniebant mœnia, & pro rei aut animi sui angustiis exiguum quid aut ab Censoribus aut a Fisco aut ab ipsis denique majorum vectigalium Publicanis conduxerant, *Minusculari* dicti sunt, *l.* 3. *Cod. Theod. de Indulgentiis debitor.* ubi *Publicanorum* nomen κατ᾽ ἐξοχὴν usurpatur, de minorum Publicorum conductoribus: exstatque vox in simplici hoc sensu etiam in *Cod. Justiniani.* Quos omnes phrasi eleganti & rarâ *in publico esse*, dixit Livius, hoc est, curationem muneris aut sumtus aut vectigalis publici adscriptâ locationis lege suscepisse, conductores *Publici* seu *Publicanos esse*: quemadmodum *in opera esse*, est operarium esse, apud Plautum *Cistellar. act.* 4. *sc.* 2. & ἐν γεωργίᾳ εἶναι, est γεωργὸν εἶναι, apud Ælianum *Var. lib.* 1. V. plura hanc in rem apud Jo. Frid. Gronovium *Observ. lib.* 4. *cap.* 23. ubi de Publicanorum apud Romanos, in duris Reip. temporibus, bello inprimis Punico Secundo, post Cannensem pugnam, benignitate, ut & infra, in voce *Publicani*. At *Publicæ*, pro *Publicæ Tabulæ*, apud Lampridium, in *Diad.* alibique V. ad eum Salmasium.

Publicæ Viæ, omnes limites, per quos iter Populo præbebatur, in *libro de Coloniis*, *Hos conditores Coloniarum fructus exportandi causâ publicaverunt*, h. e. publici juris fecerunt, per eos iter populo præbuerunt. Hyginus, *omnes limites non solùm mensuræ, sed &* publici *itineris causâ, latitudines acceperunt* &c. Sed nec unum genus earum nec una fuit latitudo. Aliæ pedes sexaginta, aliæ quadraginta, aliæ triginta, aliæ viginti, aliæ duodecim, aliæ octo latitudinis habuere. Et quidem ex iis aliæ *Regales*, quæ & *Consulares* & *Prætoriæ* dictæ vel *Militares*: aliæ ad usum populi ad exportandos fructus in agris factæ, quæ & *Vicinales* & *Agrariæ* aliisque nominibus appellatæ. Sed, quantum videtur, nulla via, sive limes, qui iter populo præberet, ac privius semper esset, minus latitudinis unquam accepit, quàm pedes octonos, atque hæc erat legitima viæ latitudo, quæ & minima. Jurisconsulto *ff. de servitutibus Rusticor. præd. Si via constituta sit per fundum nec adscripta latitudo sit, legitimam ali deberi.* Cajus, *Viæ latitudo ex lege XII. Tab. in porrectum octo pedes habeat: in anfractum, id est, ubi flexum est, pedes XII.* Paulus tamen scripserat viam constitui vel latiorem octo pedibus vel angustiorem posse, ut tamen eam latitudinem habeat, quà vehiculum ire possit, *alioquin iter esse, non viam.* Sic via constitui poterat, quæ non haberet majorem latitudinem, quàm actus: est autem *Actus jus agendi vel jumentum vel vehiculum*; cui 4 pedes latitudinis vulgò dabant. *Rei Rusticæ* Scriptores vett. autem modum esse agri definiunt, latum 4. pedes, longum 120. Verùm ut via minor, quàm legitima, ita actus vel iter legitimo majus concedi potest, ex voluntate constituentium. Nam *latitudinem actus itinerisque eam esse*, dicit Jurisconsultus, *quæ demonstrata est.* Legitima igitur viæ latitudo pedes octo, ut actus pedes quatuor, hinc *viam duos actus continere*, notat Isidorus. Via certè vel limes, qui *publico* itineri serviret, nullus minor fuit quàm octonûm pedum. Quæ minoris essent latitudinis, ut 6. 5. aut 4. pedum inter vicinos ac privatos observabantur, & Actûs potiùs nomine, quàm *Viæ* censebantur. Salmasius *ad Solinum pag.* 678. V. quoque in voce *Via*.

Publicani, alias *Decumani*, quòd decumas in Provinciis Populo Rom. debitas à Magistratibus redimerent, appellati, *publica* conducere vectigalia, & pro iis certam Romanis summam repræsentare solebant. Honestus olim apud Romanos hominum ordo: at apud Hebræos, jam Jobi & Prophetarum temporibus, qui tributorum istiusmodi exactores dicerant נוגשים *Nogesim*, terribile jam & exosum nomen. Quod odium, Rabbinorum, in quorum scriptis *Publicanus* nominatur מוכס, Proverbium confirmat: *Ne contingat tibi* (uxor) *e familia in qua sit aliquis Publicanus, quia omnes sunt Publicani*, id est, *Latrones*, scelerati, *peccatores*, uti nominantur Matthæi *cap.* 9. *versu* 10. V. Is. Casaubonum *Exercit.* 13. *c. Baronium num.* 37. In Romanorum itaque potestatem redactâ Judæâ, atque factâ tributariâ 30. circiter ante N. C annis, Jos. *de Bello Jud. lib.* 1. *cap.* 5. *ubi de Pompejo*, à Senatu Rom ut in reliquis Provinciis, sic & in Judæa certum hominum hoc genus constituti sunt, qui reditus annuos, Romanis tribui solitos, colligerent vel etiam redimerent: qui quoniam nimis rigidè eos à subditis exigerent, facilè eorum odium incurrerunt. Erant autem in qualibet Provincia *Publicanorum* societates, quarum frequens mentio, apud Ciceronem *Orat. pro Sex. Roscio, Murena, Plancio*: Quibus præerat unus, qui Ἀρχιτελώνης, id est, *Princeps Publicanorum* appellari solebat; quemadmodum de Zacchæo legimus Lucæ *cap.* 19. *vers.* 2. Sed & hi Ἀρχιτελῶναι Provinciales omnes suum habebant Præfectum ac caput, cui, Romæ degenti, cæteri omnes rationem reddere tenebantur, uti docet Sigonius *de antiq. jur. Civium Rom. lib.* 2. *cap.* 4. Hi ut dictum, ubique quidem ob rigorem ac sordes parum grati, maximè tamen apud Judæos omnium odiis fuere expositi, accedente præter causas prædictas, Judæorum, Galilæorum inprimis inter eos, opinione, *Tributum Romanis pendendum non esse*, qua de re V. passim *in Evang.* An verò hi omnes Ethnici fuerint, jam olim disquisitum fuitque in ea sententia Tertullianus *de Pudic. cap.* 9. neminem Judæorum *Publicanum* fuisse; eo quòd in *Deuteronom.* extet: *Non erit vectigal pensans ex filiis Israel.* Sed fraudi fuit acutissimo Pœno, Hebraicarum literarum ignoratio; Nusquam enim occurrit in fonte spurius ille textus, sed fuit hæc Interpretis imperiti hallucinatio, quæ plurimis imposuit. Casaubonus *Exercit. num. præc.* ex Hieronymo *Ep. ad Damasum.* Et Judæorum exempla *in Histor. Evang.* in promtu sunt, Matthæi, ad Apostolatum à CHRISTO vocati, & Zacchæi suprà memorati, quem licèt è Patribus quidam fuisse Gentilem arbitrati sunt, gente Judæum fuisse ipsum nomen (ut rationes alias taceam) probat, quod putum Hebraicum est, cujusmodi nomina Gentiles olim non consuevisse usurpare, est certum. V. Thom. Godwynum *de Ritibus Heb. l.* 1. *c.* 2. Alias causas addit Seldenus *de Jure Nat. & Gent. juxta Disciplin. Hebr. l.* 2. *c.* 5. Eorum enim cùm quidam Gentiles, quidam Judæi fuerint; Illi eo ipso nomine satis odio habebantur, utpote idololatræ, aut saltem sic censiti: Isti ideo invisi, quòd, cum ejusmodi Gentilib⁹, in terra Israelitica degentibus, veluti Præsidibus, Quæstoribus, Legatisq; Rom. nec Proselyti domicilii professione, quæ tunc non in usu ampliùs, obstrictis, conductionis ejusmodi contractum, consortium atque consuetudinem, contra morem atq; instituta Majorum, idq; palàm velut Gentiles, alieni nempe Imperii ministri, inirent. Cum *peccatoribus* igitur ac *meretricibus*, signantius interdum censentur in Evangelio *Publicani*, Matthæi *cap.* 9. *vers.* 11. & *cap.* 11. *versu* 9. & *cap.* 21. *versu* 37. Marci *cap.* 2. *versu* 15. & Lucæ *cap.* 7. *versu* 27. interdum pari cùm *gentilibus* conditione, Matth. *cap.* 18. *v.* 17. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi, velut Ethnicus & Publicanus*, &c. V. quoque suprà voce *Portitor*, item *Telonarius*.

Publici

Publici, Servi dicebantur olim, qui officium & ministerium publicum Sacerdotibus aut Magistratibus & Populo exhibebant: de quibus Livius *lib.* 26. *Scipio victâ Carthagine novâ, opifices ad duo millia hominum* Publicos *fore Populi Romani edixit, cum spe propinqua libertatis, si ad ministeria belli enixè operam navassent.* Habebant enim Civitates & Provinciæ, istiusmodi Servos, quos vel bello captos, vel ære coemtos, manumittebant etiam, impositis à se nominibus. Item Municipia, Collegia, Decuriæ, Fiscus, Societates, Fana, Curiæ, Corpora, talibus *Ministeriis publicis*, ut Labeo vocat *l.* 11. *de servo fugit.* utebantur. Romæ *in vet. Elogio: DIS. Manibus. Attico. III. Provinciarum. Galliarum. Servo. C. Licinius. Januarius. Parenti. Optumo. &. Liciala. Calliope. conjugi. sanctissimo.* Plinius *lib.* 10. *Epist.* 20. *Utrum per* Publicos *civitatum servos, quod usq; adhuc factum, an per milites adservare custodias debeam?* Ad quæ Trajanus, *perseveremus*, respondit, *in ea consuetudine, quæ isti provinciæ est, ut per Publicos servos custodiantur.* Idem *lib.* 7. Municipalis servi meminit, ut de aliis taceam. Hi varium usum præbuerunt dominis: Namque sacra curasse argumento est factum Potitiorum, apud Livium *lib.* 9. Val. Maximum, alios, qui servos *Publicos* sacra Herculis docuerunt. Cujusmodi videntur fuisse & Martiales Larinates, apud Cic. *pro Cluentio*, Ministri publici, Marti Deo sacri: nec non & Calatores, qui apud Festum leguntur, si Scaligerum audimus. Tac. *lib.* 17. *Piso in aedem Vestæ pervasit exceptusq; misericordiâ* Publici *servi, & contubernalis ejus abditus, non religione* &c. Dein omnibus Magistratibus apparuerunt, Lictorum, vel etiam Scribarum, aliisque officiis functi: quorum aliquos *Limocinctos* appellatos fuisse, legimus in antiqua ærea tabula, apud Laur. Pignorium *de Servis.* Censoribus certè interfuisse, Livius habet: Ædilibus, Varro: Quæstoribus, idem, &c. Interim alios à Lictoribus fuisse, ostendit Senatusconsultum vetus, quod Frontinus *de Aquæduct.* sic refert: *Placere Senatui, eos qui aquis publicis præessent, cùm ejus rei causa extra urbem essent, Lictores binos, &* Servos Publicos *ternos, Architectos singulos & Scribas, & Librarios, Accensos, Præconesque totidem habere, quos habent ii, per quos frumentum plebei datur.* Iidem pro quolibet civium stipulabantur, *leg.* 1. *de Magistr. conven.* pecuniam publicam a debitoribus exigebant, *leg.* 19. *de compens.* custodias adservabant, ut visum, & *leg. ead. de compens.* Etiam in triumpho eorum usus: Juvenalis *Sat.* 10 *vers.* 40.

> —— —— —— —— *Magnæq; coronæ*
> *Tantum orbem, quanto cervix non sufficit ulla!*
> *Quippe tenet sudans hunc* Publicus *& sibi Consul*
> *Ne placeat, curru servus portatur eodem*, &c.

An verò eadem sit ratio *Publici*, qui apud Longobardos legitur, aliorum esto judicium. V. *LL. Longobard. Tit. ex edit. Basil.* Sic Luitprandus Rex, *Insuper &* Publicus, *in quo loco factum fuerit, comprehendas ipsas mulieres, & facias eas decalvare, & frustrare per vicos vicinantes.* Et sanè Leges ejus gentis non semel *Publici* meminerunt. Fuit quoque olim Romæ familia *Publica*, quæ incendia restingueret. Seneca *Epist.* 66. Intervenerunt quidam amici, propter quos major fumus fieret: non hic, qui erumpere ex lautorum culinis & terrere Vigiles solet, sed hic modicus, qui hospites venisse significaret. Et hi quidem Senecæ Vigiles ad Augustum pertinent, qui rejectâ Triumvirorum nocturnorum, Ædilium & Tribunorum Pl. curâ, per se maluit huic rei consuli, instituto Præfecto vigilum, cui id muneris demandatum esse voluit, teste Suetonio & Xiphilino. De familia illa veteri Jul. Paulus *lib.* 1. *de off. Præf.* qui scribit, *Circa portas & muros fuisse dispositam, unde si opus esset, evocabatur.* Ejusdem Augusti liberalitate factum est, ut familia Aquaria legata sibi, à M. Agrippa, *Publica* quoque esset. In qua connumerabantur Aquarii, qui aquam publicam è castellis erogabant &c. V. omnino Pignorium *Opere præf.* & Tit Popmam *lib. de Operis Servor.* quibus adde Justum Lipsium *lib. sing. Electorum cap.* 22.

Publicia Lex, de lusu: *Ne quis in pecuniam luderet sponsionemve ejus rei ergò, nisi ludus virtutis causâ susceptus esset, faceret; veluti si quis certet hastâ vel pilo jaciendo, vel currendo, saliendo, luctando, pugnando*, Marcianus *leg.* 3. *ff. de aleator.* Quod lege Titia quoque & Cornelia sancitum fuisse, refert idem. V. Joh. Rosinum *Antiqq. lib.* 8. *cap.* 31.

Publicum, V. suprà *Publica.*

Publicus, in *L.* Longob. in *LL.* Luitprandi R. & *LL.* Rachis, Judex est publicus, de quo V. suprà, in voce *Judex.*

Publilia Lex, de Censoribus è Plebe creandis, memoratur Livio *lib.* 8. Cùm enim primùm Patriciis solis ea dignitas pateret, tulit legem Q. *Publilius* Philo Dictator, anno U. C. 445. *Ut, cùm eò ventum esset, ut utrumque plebeium Consulem fieri liceret, alter ex plebe Censor crearetur.* Alia de Centuriatis legibus, eodem Auctore lata, an. præc. fuit, *Ut legum, quæ Comitiis Centuriatis ferrentur, ante initum suffragium, Patres auctores fierent*, idem Liv. *lib. ead.* Fuit & *Publilia Lætoria* lex, à Volerone *Publilio* Philone, & Lætorio Tribunis Pl. rogata, App. Claudio Sabino Regillensi, T. Quinctio Barbato Capitolino Coss. ann. 282. Ut plebeii Magistratus, qui antea Curiatis Comitiis fiebant, deinceps remotis Patribus, Tributis Comitiis, crearentur. Liv. iterum *lib.* 2. Dionysius *lib.* 6. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 8. *cap.* 6. & 7. &c.

Viri illustres.

Publius Proconsul, memoratur Constantino *lib.* 1. *de Themat.* ex Inscr. cujusdam monumenti Smyrnæi, quæ sic habuit, Πόπλιος ἀνθύπατος ἄρχων Ἰωνίας, Φρυγίας, Αἰολίδος, Μυσίας, Λυδίας, Ἑλλησπόντου, Μυσίας, Βιθυνίας, Ταρσίας, Γαλατίας, Μακεδονίων, Πόντου, Παφλαγονίας, Καππαδοκίας μικρᾶς, καὶ μεγάλης, Ἰσαυρίας τε καὶ Λυκαονίας, καὶ μέχρι τῶν ὁρίων τοῦ Ταύρου καὶ τῆς μικρᾶς Ἀρμενίας. Quas omnes provincias τῆς Ἀνατολῆς nomine dictas, & ab uno Rectore Proconsule olim administratas fuisse, hinc colligit Auctor. Sed nunquam tot provincias simul rexit Asiæ Proconsul, nec *Publius* hic Ἀνθύπατος seu *Proconsul* appellatur omnium suprascriptarum provinciarum, quod tamen oportuit, siquidem eas omnes Proconsulis nomine obtinuisset. Præterea, si provinciæ hæ universæ Asiæ Proconsulatum constituissent & Asiam eam particularem, quæ Proconsuli suberat, satis fuisset dici, *Publius Proconsul Asiæ.* Nec enim Proconsules in titulo suæ dignitatis signando nominatim recensebant, quot regiones sub se haberent. Cùm igitur inscribatur iste *Publius*, Ἀνθύπατος ἄρχων Ἰωνίας, Φρυγίας &c. non Proconsulis nomine & officio provincias eas omnes, quæ ibi nominantur, administravit, sed illud indicatur, Proconsulem illum fuisse & variis administrationibus eas regiones obtinuisse. Utut sit, extraordinaria illa potestas fuerit oportet, & a Proconsulatu diversa, quæ Ἀρχὴν habuit tam latè diffusam. Salmasius *ad Solinum pag.* 803.

P. Cornelius Nasica, adde: Primus apud Romanos clepsydram seu horarium ex aqua, fecisse legitur, apud Censorinum *de die Nat. cap.* 23. Deinde aliquanto tempore pòst P Cornelius Nasica Censor ex aqua fecit horarium, quod & ipsum, ex consuetudine noscendi ex Sole horas, solarium cœptum dici. Sic ergo posteriori ævo positâ clepsydrâ horæ distingui solitæ sunt, cùm priùs Solis tantùm umbris tempora internoscerentur, Aur. Macrobius *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 3. Hinc Sidonius Apollinaris *lib.* 2. *Epist.* 9 *Per spatia*, inquit, *clepsydrarum horarum incrementa servantem probabas.* V. quoque Plinium *lib.* 7. *cap.* 60. Victorium *lib.* 21. *cap.* 13. Cœl. Rhodiginum *lib.* 18. *c.* 39. Cassiodorum *Var. Epist. ult. lib.* 1. Appulejum *Apolog lib.* 1. & 2. Plinium Jun. *lib.* 2. *Epist.* 1. alios, & de clepsydrarum aquæque in Judiciis inprimis Veterum usu, apud Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosinum lib.* 9. ut & aliquid suprà in voce *Horologium.*

P. Malleolus, ut eum vocat Florus Livii Epitomator, vel *M. Malleolus*, ut placet Alexandro Neapolitano *Genial. dier. lib.* 1. *cap.* 5. vel etiam *Publicius*, uti Paulo Orosio dicitur *lib.* 5. *cap.* 1. primus apud Romanos, ob Matrem necatam, damnatus est; quod factum, post bellum Cimbricum & Marii victoriam. V. Joh. Rosinum *Antiqq. lib.* 8. *cum Paralipomenis Dempsteri ad capp.* 24. 26. 29. 34.

P. Papirius, leges Regias in Codicem & in unum corpus primus redegit, teste Pomponio JC. *lib.* 1. *ff. de Orig. Juris.* Unde *Jus Papirianum*, de quo librum edidit Gravius Flaccus, referente Paulo JC *leg.* 145. *ff de verborum signif.* Easdem leges *Curiatas* fuisse dictas, Dempsterus docet *in Rosinum lib.* 8. *cap. ult.* Ex recentioribus in hoc Jure *Papiriano* colligendo ac illustrando utilem posuere operam, Bartholomæus Martianus, Lud. Charondas, Pandulfus Pratejus, Fr. Balduinus & Justus Lipsius. V. quoque suprà in voce, *Papirianum jus.*

Pucheim, nomen illustris in Germania Familiæ, quam derivare volunt ab Alexandro Cumineo, qui, Richardum Angliæ R. in Palæstinam sequutus, hoc ab Austriæ Duce capto, in Austria sedem fixerit A. C. 1193. Nepos Albertus Archidapifer hæreditarius Austriæ ab Ottocaro constitui meruit, cujus nepos Albertus III. per filios, Pilgramum, Albertum IV. & Albertum V. totidem lineas sevit. Et quidem à Pilgramo descendit linea Comitum, cujus hæc series est ab aliquot seculis: Hartneid Dn. *de Pucheim*, ex Dorothea Dn. *de Wildungsmaur*, suscepit Joannem, maritum Barbaræ Streiniæ, & ex ea Patrem Michaëlis Ludovici: cui Polyxena *de Roggendorff* genuit Joannem Christophorum Dn. itidem *de Pucheim*; quo, & Margaretâ Com. Oetingensi, genitus Joannes Christophorus *Comes de Pucheim*, junxit sibi Susannam *de Hofkirchen*: è quo matrimonio prodierunt, Joannes Rudolfus, cui uxor obtigit Maria Elisabetha Trautsona; Otto Fridericus Episc. Labacensis, Joannes Christophorus, Polyxenæ Com. Leiningensis maritus; Eva Susanna, uxor Stephani Com. Palffi; Maria Elis Canonica & Johanna Constantia, omnes *Comites de Pucheim* &c. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europ. Part. II. pag.* 82. & *in Indice, ubi Familiæ dispositio exhibetur.*

Pudens, Consul sub Commodo Imp. quo & Pollione Magistratum gerentibus, Commodus numeratus inter Cæsares est, quarto Iduum Octobrium, quas ipse Herculeas postea nominavit, Æl. Lampridius *in Commodo Antonino.*

Pudicæ Vestæ, apud Ovidium, *de Ponto lib.4. Eleg.* 13. ubi scribit, ad Carum, se aliquid in laudem Cæsareæ domus Getico sermone meditatum esse, inque eo cecinisse,

Esse pudicatum *ut* Vestæ, *Livia, matrem,*
Ambiguum est, nato dignior, anne viro:

Gronovio sunt Virgines Vestales. Etsi enim & matronæ, uno viro contentæ, sint *pudicæ*, tamen interdum *pudicitiam* dici abstinentiam ab omnibus viris, notum. Hinc Justinus de Aspasia, *Solis eam sacerdotio præfecit* (Artaxerxes) *quo perpetua illi ab omnibus viris pudicitia imperabatur.* Harum ergo *pudicarum* seu Virginum *Vestæ* Matrem Liviam vocat, respiciens ad titulum Augustæ, MATER VESTALIUM; quem, cùm cautus & invidus Tiberius immensos honores in matrem certatim Patrum adulatione effusos recidisset, illi utpote sibi minimè periculosum, reliquit. Hoc namque aliquanto minus est, quàm MATER PATRIÆ. V. præfatum Gronovium *Observat. lib.* 4. *cap* 15. At *Pudicè habiti*, apud Solinum *cap.* 37. *Chalcophthongos vijones, ut pulsata æra*: pudicè habitis *servat vocis claritatem*: Tragœdi sunt, quia ad vocem, cujus claritatem maximè affectabant, conservandam, Venere abstinebant. Unde & fibulâ hanc in rem usi sunt, de qua suprà dictum aliquid. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 764.

Pudicitia, adde: *Patriciæ* ædem, quam Æmilius consecrasse dicitur, ad ædem rotundam Herculis positam, non licebat ingredi, nisi iis quæ semel nupsissent. *Plebejæ* ædem Virginia extruxit, quæ familia Patricia orta, pòst plebejo nupta, à so„rore sacris *Patriciæ Pudicitiæ* arcebatur: qua de re sic Liv. In„signem, inquit, supplicationem fecit certamen in sacello Pu„dicitiæ, inter Matronas ortum & Virginiam, Auli filiam, Pa„triciam, Plebejo nuptam L. Volumnio Consule. Hanc enim „Matronæ, quòd è Patribus nupsisset, sacris arcuerant. Bre„vis altercatio, inde ex iracundia muliebri, in contentionem a„nimorum exarsit: cùm se Virginiam & Patriciam & pudicam „in Patriciæ Pudicitiæ templum ingressam, & uni nuptam ad „quem Virgo deducta sit, nec se Viri honorumque ejus ac re„rum gestarum pœnitere, vere gloriaretur. Facto deinde e„gregio magnifica verba adauxit. In vico longo, ubi habita„bat, ex parte ædium, quod satis esset loci, modico sacello ex„clusit, aramque ibi posuit, & convocatis plebejis Matronis, „conquesta injuriam Patriciarum; Hanc ego aram, inquit, Pu„dicitiæ Plebejæ dedico; atque hortor, ut quod certamen vir„tutis viros in hac civitate tenet, hoc Pudicitiæ inter Matronas „sit, detisque operam, ut hæc ara à sanctioribus & castioribus „coli dicatur. Eodem ferme ritu hæc ara, quo illa antiquior, „culta est, ut nulla nisi spectatæ pudicitiæ matrona, & quæ uni „viro nupta fuisset, jus sacrificandi haberet. Hinc Valerius Max. *lib.* 2 *de Institutis, Quæ uno contentæ matrimonio erant*, ait, *coronâ Pudicitiæ honorabantur.* Festus auctor est, existimare quosdam, *Pudicitiæ* simulachrum, quod in Foro Boario, Fortunam fuisse. V. Joh. Rosinum *Antiqq. lib.* 2. *cap.* 18. *ubi de Diis, propter quæ datur ascensus in cœlum, tertiâ nempe Deorum, ut Cic. vocat, classe.*

Pudor, apud Statium *Theb. lib.*2. *vers.* 213.

Candida purpureum fusa super ora pudorem:

nihil aliud est quam rubor, quem ille in genis, (ubi ejus sedes, Plin. *lib.*11. *cap.*37.) efficit. Ut *Rosa pudoricolor* dicitur, quam mille locis cum Virginum colore Poetæ componunt: Musæus quidem & Nonnus adeò, ut sub pedibus etiam formosarum rosas inveniant. Et sic Columella *lib.* 10.

Tum quæ pallet humi, quæ frondes purpurat auro,
Ponatur viola, & nimiùm rosa plena pudoris.

H. e. semper rubens. Uti de Aurora Mart. Capella, *lib.* 2.

— *Ambrosium promens aurora pudorem.*

Quam proin & vetus Poeta *pudoricolorem* vocavit. V. Columellam iterum *d. l.* & Zenonem Veronensem *Serm.* 54. Color autem ille prorsus Virginalis. Euripides *Phœnissis versu* 1493.

Οὐ προκαλυπτομένα βοτρυχώδεος
Ἁβρὰ παρηΐδος, οὐδ' ὑπὸ παρθενίας
Τὸν ὑπὸ βλεφάροις φοίνικ' ἐρύθημα
Προσώπου, αἰδομένα φέρομαι —

Virgilius de Lavinia *lib.* 12.

Flagrantes perfusa genas, cui plurimus ignem
Subjecit rubor, & calefacta per ora cucurrit.
Indum sanguineo veluti violaverit ostro
Si quis ebur, vel mista rubent ubi lilia multa
Alba rosâ, tales virgo dedit ora colores.

Ubi cautè *sanguineum ostrum* dixit, *purpureum*, illud alterum, *violaceum ferrugineumque*, excludens. Quam in rem V. plura apud Barthium *ad Statium d. l.* nec non *lib.* 5. *vers.* 296. *Pudibunda dies* &c.

Puduclare, in Monachorum *Regulis*, *cap.* 81. *Habere debent Fratres in hyeme paraturam grossam quotidianam straminea m & tunicam aliam nocturnam, quam post nocturnum puduclent, quia in die diversis occupantur laboribus*; Lucæ Holstenio in *suo Gloss.* deponere est. Sed ad deponendam vestem non tantum temporis requiritur, ut à laboribus diurnis propterea Monachi diu vacaturi essent: hoc enim sine mora peragi potest. Adde, quòd de hyemali tempore, ac de tunica nocturna, quâ indutus Monachus frigoris injuriæ resistere possit, sermo est. Nec verisimile videtur, quòd post Nocturnos, cùm iterum dormire ac calore se fovere debuissent, nocturnam tunicam deponere jubeantur. Itaque *Pediculent* legi vult Dominicus Macer, „tum ex ignorantia Scriptorum illius seculi, tum etiam ex do„cumento usus aliquarum Religionum, ubi post nocturnos so„lent Religiosi, in medio alicuius Aulæ, accendere pyram hi„berno tempore & discingere cingulum, ac pulices, similesque „sordidas bestiolas in ignem excutere & postmodum ad iterum „dormiendum ire, in *Hierolexico.* Quo pacto *puduclare* idem esset, quod Græcis φθειρίζειν, Gallis *Espluchér*: quorum illud occurrit in Græca versione Jerem. *cap.* 43. *versu* 12. Φθειριεῖ γῆν Αἰγύπτου, ὥσπερ φθειρίζει ποιμὴν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. *Expediculabit terram Ægypti, ut pastor expediculat vestem suam*, i. ex ea pediculos eximit, ad quem l. Theodoretus indigitari ait, Nebucadnezarem non perfunctoriè in Ægyptum bellum gesturum, sed illam exactè deleturum, ut pastores, cùm pediculos suos colligunt, maximè id faciunt accuratè, utpote otio abundantes. Verùm cùm à textu Hebræo prorsus sit alienum, nec Sacro Scriptore satis dignum, ut vastatorem Ægypti putetur comparasse pastori φθειρίζοντι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ: suspicatur Bochartus, Græcos scripsisse, φθερεῖ γῆν Αἰγύπτου, ὥσπερ φθείρει ποιμὴν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, *Ægyptum corrumpet* (seu, *destruet*) *ut pastor corrumpit*, (seu, *deterit*) *vestem suam*, V. eum *Hierozoici Parte prim. lib. II. cap.* 44. & plura hanc in rem, apud Casaubonum *ad Theophrasti Charact. pag.* 326.

Puella, cognom. Gulielmi Abbatis Fiscan. *pro decore*, ut ait Order. Vitalis *lib* 11. Aliàs *Puella*, quid significet notum, vocis origine ex *puera*, *puerula*, sicut ex *puer*, *puerulus*, *puellus*. Quâ licèt nupta veniat, apud Ovidium *Fastor. lib.* 2. ubi jubet *viduas cessare puellas*: i. à maritorum complexibus abstinere: etiam prægnans, apud Horatium *Carm. lib.* 3. *ode* 22. *laborantes utero puellæ.* Insuper quæ peperit, uti de Penelope idem Ovidius *alibi*: imò bis puerpera, apud A. Gellium *lib.* 12. *cap.* 1. communiter tamen juvenculam notat viro intactam. Cujusmodi *Puellæ*, apud Romanos, ingenuæ in Prætexta, donec nuberent, fuere. Unde Cicero *in Verrem*, *Eripies*, inquit, *pupillæ togam Prætextam*; & Propertius *lib.* 4.

Mox ubi jam facibus cessit Prætexta maritis,
Vinxit & acceptas altera vitta comas.

Festus quoque; *Nubentibus, depositis Prætextis, à multitudine puerorum, obscœna clamabantur.* V. suprà in voce *Prætexta.* Præferebantur autem nupturis faces, quia nunquam nisi noctu nubebant *Puellæ*, neque in domum mariti deducebantur, quamdiu quidquam diurnæ lucis superérat. Valer. *lib.* 1. *cap.* 5. Tacitus *lib* 11. *Interdiu in viro nubente spectata, quæ etiam in funebre nox operit.* Catullus *Epithalam.*

Vesper adest, Juvenes consurgite.

Hinc itaque tædas ardentes pueri patrimi & matrimi quinque gestabant. V. Dempsterum *in Rosinum lib.* 5. *cap.* 37. Apud Athenienses, *Puellarum* causâ duplex præbebatur epulum τοῖς φράτορσιν, alterum à Patribus, statâ die, τῇ Κουρεώτιδι καλουμένῃ ἡμέρᾳ: alterum à Sponsis, nuptiarum solenni, uti testatur Demosthenes ἐν τῷ πρὸς Εὐβουλίδην, ubi epulum hoc Γαμηλίαν vocat, & Hesychius, cùm ait: Γαμηλία, φήρα, ἐπὶ γάμῳ παρεχομένη καὶ δίδοται τοῖς φράτορσιν ὑπὸ τοῦ γαμοῦ. V. Sam. Petitum *Comm. in Legg. Attic. lib.* 2. *tit.* 4 De earum opificiis, V. Fr. Rossæum *Archæologiæ Att. lib.* 4. *cap.* 13. de arcta custodia, suprà in voce *Oecuria*: de nupturarum ritibus, suprà it. in vocibus *Nuptiæ* & *Proteleia*, ac infrà in *Sponsa.* Dico hic saltem, *puellas* secretim à cœteris in arcibus & domibus coluisse, *thalami secreta in parte*, ut ait Statius *Thebaid. lib.* 8 *versu* 607. h. e. in parthenone, Sic *arcano thalamo* egrediuntur filiæ Adrasti, apud eundem *lib.* 1. *versu* 534. Novis autem nuptis conventuris, novi fiebant thalami, id est, thori instar conclavium extructi, seu tentoriorum, uti docet ex Claudiano *Nupt. Honorii*, Hesychio, Auctore *Etymolog.* Barthius *Animadversion. ad Statium d. l.* Nec omittendum, apud Romanos nono, à nativitate, die; apud Ebræos initio mensis, *Puellis* nomina indita fuisse, ritu apud Græcos variante, cùm modò id quinto, modò decimo facere solerent. Sed & de hac re actum suprà, in voce *Nominatio*, & *alibi.* Etiam ab Ægyptiis circumcidebantur *Puellæ*, unde Nymphas Ægyptias exscindere, dicit Galenus *in Introduct.* Et hodieque hoc in Ægypto servatur, ut clitoridem incidant fœminæ, teste Alpino. Contrà masculos Judæi aliæque gentes circumcidunt; illis honor, his lex: Isti totam amputant pellem & reliquum unguibus abradunt, illi Arabesque incidunt tantùm, ut iterum consolidetur, V. Thom. Bartholinum *de Puerp. Vet.* Apud Græcos, ut & hoc addam, in Gymnastica quoque arte *Puellas* exerceri fuisse solitas legimus. Unde Plato *de Legg. lib.* 7. decernit publicos Magistratus habendos, qui Gymnasticam pueros atque *Puellas* edoceant, & apud Athenæum reperimus, *Dipnosophist. lib.* 4. *cap.* 13. nonnullos testamento cavisse, ut pulcherrimæ *Puellæ*, Monomacho-

rum instar, decertarent, notat Hier. Mercurialis *de Arte Gymn. passim.* Propertius, de Spartanis inprimis, id eleganti Carm. tradit, *lib. 3. eleg. 13.* cujus pars,

Multa tuæ, Sparte, miramur jura Palæstræ,
Sed mage virginei tot bona Gymnasii.
Quòd non infames exercet corpore ludos,
Inter luctantes nuda Puella *viros* &c.

V. etiam Xenoph. *de Rep. Laced.* Plutarchum *in Lycurgo*, veterem Poetam apud Ciceronem *Tuscul. 2.* Claudianum *de Consul. Manlii*, Alios: ut & infrà, voce *Virgo.* De *puellarum* verò *ministerio* apud Romanos, hic passim, ubi de *Gaditanis*, item in vocibus *Ornatrix*, *Psecas* &c. Apud Capitolinum *in Marco*, *Puellæ Novæ*, *Novas puellas Faustinianas instituit, in honorem uxoris mortuæ*: eodem sensu dicuntur, quo *Pueros & Puellas novorum nominum*, Idem supra dixit. V. superiùs ubi de *Alimentariis Puellis.*

Puellatoriæ Tibiæ, apud Solinum *cap. 5.* *Thermitanis locis Insula est arundinum ferax, quæ accommodatissimæ sunt in omnem sonum tibiarum: seu præcentorias facias —— seu vascas —— seu* puellatorias, *quibus à sono clariore vocamen datur: sive gingrinas* &c. in Schedis Palatinis, *Puellariæ* sunt, quod rectiùs videtur. Cæteri tamen omnes *puellatorias* habent. Intelligit autem *παρθενίους αὐλοὺς*, qui clarissimi sunt. Aristoteles *lib. 7. cap. 1.* Ἀλλ' ἴσον ὁ θῆλυς ἐξωτέρω τῶν θηλειῶν παίδων, ἡ τοῖς ἀρρέσι καὶ ὁ παρθένιος αὐλὸς τῶ παιδικῶ ἐξωτέρω. Ad quarum cantum *puellæ* saltare solebant, sicut pueri, ad sonum τῶν παιδικῶν, & viri, ad τῶν ἀνδρείων. V. Salmasium *ad Solinum d. l.*

Puer, aliquando idem, quod Servus. Cicero *lib. 1. ad Attic.* *Nam* Puer *festivus, Anagnostes noster Sosithens, decesserat, meq; plus, quàm servi mors debere videbatur, commoverat.* Quò referenda Festi verba: *Quintipor, servile nomen frequens apud Antiquos erat, à prænomine Domini ductum* (quasi *Quinti puer*) *ut Marcipor, Caipor.* Hic nempe Veterum servos vocandi mos fuit: quem intercidisse, refert Fab. Quintilianus *lib. 1. cap. 4.* *In servis jam intercidit illud genus, quod ducebatur à Domino: unde Marcipores, Publiporesque*: imò queritur & objurgat Varro *de L. L. lib. 8.* *Quamquisque jam servos habet priscis nominibus?* Hinc itaque lux veteri Inscr. quæ & ad Libertos id transferre videtur, *P. Rubrio. Latino. Sicinius, P. Por. Patrono, suo. b. m.* apud Laur. Pignorium *Comm. de Servis.* Et formosorum quidem frequens apud Romanos servitium fuit: beatulos inprimis illos, qui istiusmodi *Pueris* non Triclinium modò, sed & Coquinam refercerant. Martialis *lib 10. Epigr. 66.*

Qui rogo tam durus, quis tam fuit ille superbus,
Qui jussit fieri te Theopompe cocum?
Hanc aliquis faciem nigrâ violare culinâ
Sustinet? has uncto polluit ungue comas? &c.

In quibus sanè versibus latens sub nomine Trimalcionis Petroniana illa lautitia elucet: Ut enim ille digitos in capite *Pueri* tersit, ita videtur Theopompi dominus ad ejusdem comas ungues unctos, munditiæ causâ, affricuisse. Sic apud Ciceronem *in Verr. 2.* *circumpedes homines formosos vel literatos*, hic habuisse dicitur: quorum erat, soleas accumbentis domini custodire, ut patet ex Martiali *lib. 12. Epigr. 89.* Inprimis grati convivis fuere *Pueri* ex Ægypto, dicaces. Petron. *Satyric.* *Disumbuimus Alexandrinis pueris aquam nivatam in manus infundentibus*: quemadmodum iisdem Puellæ Gaditanæ aptissimæ visæ. Et Symphoniacorum *Puerorum*, quanta fuerit copia, infrà videbitur: quos omnes (vocales viz.) *fibulas in naturis habuisse, ne coirent*, docet Juvenalis *Scholiastes, ad versum 73. Sat. 6.* Sed de his, suo loco. Transeo ad ingenuos, de quibus adhuc in infantia constitutis, *suprà* actum, in voce *Infans*, *Nominalia*, *Professio* &c. Eorum vestimenta, apud Romanos erant, Prætexta & Chlamys, de quibus *suo loco*: donec adultiori ætate virilem sumerent Togam; ante quod tempus, cum iis commercium ulli Viro esse non licebat. Quæ causa, quòd Mercurialis Guil. Choulum, qui *in ac Antiqq. Exercitat. libro*, in Ephebeo, secundâ Gymnasii parte, *juvenes studendi gratiâ sedisse*, scriptis mandavit, refutat *de Arte Gymn. lib. 1. cap. 7.* Id verò negari non potest, Galeni tempore, ut is *l. 1. præc. ad Possh.* testatur, *Pueros* exerceri in palæstra consuevisse, cùm is cujusdam ægritudinis, quam Commodus *Puer* atque Imperatoris filius in Palæstra acquisiverat, ibi ingerat mentionem. Sed & idem Plautus *Bacchidibus, Actu 3. Sc. 3.* apertissimè ostendit, ubi Lydus Pistocleri Pædagogus, Patrum erga filios sui temporis indulgentiam taxans, de anteacti temporis moribus ita loquitur,

Nego tibi hoc annis viginti fuisse primis copiæ,
Digitum longè à Pædagogo pedem ut efferres ædibus.
Ante Solem exorientem nisi in Palæstram veneras,
Gymnasii præfecto haud mediocres pœnas penderes.
Id quòd obtigerat, hoc etiam ad malum accersebatur malum,
Et discipulus & Magister perhibebantur improbi.
Ibi cursu, luctando, hasta, disco, pugilatu, pila,
Saliendo se exercebat magis, quàm scorto, aut saviis.

Unde conjicere est, *Pueris* summo manè Palæstram adeundi præceptum fuisse, ut Virorum, qui tunc non aderant, consortium vitarent, atque etiam literarum studiis incumbendi otium superesset: Etenim non defuisse, qui *Pueros* videre nudos & nefandum eorum amorem sibi conciliare ex Palæstris studerent, facilè ex Plutarchi *Erot.* colligitur. Quæ causa, quòd & Athenis severè cautum, ne *Puerorum* Præceptores ludum literarium aperirent, ante Orientem Solem, & ut clauderent ante Occasum. Imò nec ingredi ulli ætatem puerilem supergresso in Ludum, quandiu in illo *Pueri* erant, sub pœna mortis licebat, excepto filio Præceptoris, aut è fratre nepote, aut genero. Etiam Gymnasiarchæ neminem provectiori ætate, Mercurii festis diebus, admittendi facultas permittebatur, ut patet ex Lege Æschini memorata *c. Timarch.* Agitabant autem *Pueri* Mercurii dies festos, in Palæstris: sicut Musarum, in Scholis, quorum illi dicebantur Ἑρμαῖα, hi Μουσεῖα. Magistratus verò, cujus curæ commissa erant, τὰ Διδασκαλεῖα, & τὰ Γυμνάσια, Κοσμητὴς dictus est, de quo vetus lapis Athenis in Gymnasio, Ἐπὶ Θεάνος Ἄρχοντος Κοσμητὴς Διονύσιος Μάρκος Ἀδελφὸς γυμνασιαρχήσας: ubi qui *Gymnasiarcha* simpliciter dicitur, *Puerorum* intelligitur, Magistratus Κοσμητὴς nomen additur, quia curæ Gymnasiorum erat præfectus. Alia ab his Gymnasia & alii Κοσμηταὶ Epheborum erant, qua de re V. Erotianum in *Lexic.* In quibus enim *Pueri* exercerentur, hoc Terentii *Eunucho* docet,

—— —— —— *Fac periculum in literis,*
Fac in Palæstra, in Musicis: quæ liberum
Scire æquum est Adolescentem

At aliæ erant Epheborum μελέται, militares nempe omnino: versabantur in eorum Gymnasiis ii, quos inanis gloriolæ γαργαλισμὸς titillaret, quò nimirum possent à Junioribus conspici, atque hunc ipsi sui honoris fructum perciperent, dum in se illorum converterent ora; Quam ob rem Æschines Demosthenem facit ἐμφανιζόμενον ἐν τῇ τῶν μειρακίων διατριβῇ: Cùm contra in *Puerorum* palæstras nemo impunè, horum ætatem supergressus, ingredi posset. V Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib. 3. tit. 7.* De *Puerorum castigatione*, præclarè disserentem adi Franc. Rossæum *Anthol. Att. lib. 5. cap. 11.* Plura verò de *exercitationibus Puerorum*, apud Græcos, *gymnicis & scenicis, præmiisque illorum*, Car. Paschalius habet *Coronar. lib. 6. cap. 29. seqq.* Uti *de Pueris Alexandrinis, Mauris, Syris*, garrulitate sua, apud Romanos magni æstimatis, de quibus & suprà, præclara multa, præter Casaubonum *ad Suetonium Aug. cap. 83.* Casp. Barthius *Animadversion. ad Papinium Statium lib. 5. Sylv. 5.* ubi hos versus illustrat:

Non ego mercatus Pharia de puppe loquaces
Delicias, doctumq; sui convicia Nili
Infantem, linguaq; simul salibusque protervum
Dilexi ——

Apud eundem Suetonium *Tiberio c. 6.* *Præsedit Trojanis Circensibus, ductor turmæ majorum puerorum*: Pueri *majores* sunt, qui ἀγένειοι Græcis, mediæ inter puerilem & virilem ætatis. Nec omittenda Babia *pueritiæ* Dea, memorata Photio: de qua V. Casaubonum *ad Suet. Aug. c. 87.* &c.

Puer, sicut *Infans*, recentiori ævo, nomen Magnatum filiis promiscuè tributum, qui nondum ex ætatis defectu feudorum paternorum possessionem adierant, quæ interim a Custodibus vel Tutoribus administrabantur, donec ad legitimam ii pervenissent ætatem. Sic Fridericus Henrici II. Imp. filius, quem spectabat Apuliæ Siciliæque Regnum, ex Matris jure, modò *Infans Apuliæ*, modò *Puer Apuliæ*, dictus occurrit, in *Chron. Senonensi cap. 19.* & *Andrensi pag. 634.* De primogenito Filio Regis Angliæ, Guilielmus Britto *Philippidos lib. 12.*

Non tibi des requiem, donec Puer Anglicus *armis*
Victa, quibus nil juris habes, tibi sceptra resignet.

In *Charta* Gaufredi Episc. Ambian. *A. C.* 1118. apud Louvetum *Antiqq. Bellovac. Tom. II. pag.* 115. subscribit *Radulfus* Puer *de Arenis*, h. e. hæres &c. Interdum tamen hac voce quoque denotabantur, qui prædiorum paternorum adiissent possessionem, vel certè eorum possessores audirent. Sic Ludovicus *Rex & Puer* dicitur, in *Charta* Alemannica 76. Goldast. *H. puer Dux Saxonum*, in *Charta* Adalberonis Archiep. Hamburg. *A. C.* 1143. apud Ughellum *Tom. II.* *Fridericus puer Dux Suevorum*, in *Diplom.* Friderici I. Imp. *A. C.* 1160. In *Charta* quoque Bartholomæi Episc. Parisiensis *A. C* 1146. subscribit *Philippus puer Frater Regis.* Eodem modo olim Impp. filios, superstitibus Parentibus, *Nobilissimos Pueros* appellatos in Fastis, declarant eorundem Impp. *Constitutiones*, in quibus ut plurimum binis istis literulis, *N. P.* hæ appellationes designantur, ut observavit Jac. Cujacius *ad l. 4. Cod. de Privil. eor. qui in sacro Palat. mil.* Hinc *Constitutio* Theodosii, Valentiniani & Arcadii, apud Sirmondum *in Appendice ad Cod. Theodos. cap. 8.* sic clauditur: *Data X. Kal. Maias Constantinopoli, Honorio* Nobilissimo Puero *& Evodio Coss.* Ut *Epistola* Valentis & Ursacii, *in Fragm.* S. Hilarii, *Data Gratiano Nobilissimo P. & Dagalaifo Coss.* Exinde, voce *Puer* abrogatâ, *Nobilissimi* nudè tales appellari cœperunt &c. V. suprà in voce *Infans*, item *Nobilissimus.*

Pueri,

Pueri, Seniorum vox & cum auctoritate patria suadentium. Apud Virgilium *Æneid. lib* 5.

Tum pater Æneas: vestra istbac munera vobis
Certa manent, pueri.

Et *lib*.6. Anchises,

Ne pueri, ne tanta animis assuescite bella.

Quem pari in negotio imitatus Statius *Thebaid. lib. 6. versu* 628.

O' pueri, *Virtus iterum tentanda* &c.

Ad quem l. vide Barthium, uti de *Pueris Alimentariis*, item *Pueris novorum Nominum*, apud Romanos, suprà. In Ecclesia Rom. *Pueri Monasterii* dicuntur, qui aliàs *Nutriti* & *Oblati*, item *Infantes Monasterii*, quales ante 25. annos ordinari vetantur, in *Capitulis* Theodori *Cantuar.* c. 34. & 115. V. suprà, voce *Infantes*. In eadem *Pueri de Altari*, item *Pueri* nudè, dicti occurrunt, qui vulgò *Pueri Symphoniaci*, Gall. *Enfans de Choeur*, apud Car. du Fresne *Glossar.* voce *Infans* &c.

Puerpera, à *pueri partu* dicta, olim variis obnoxia fuit ritibus. Mutini fascino insidebat foemina, ut conciperet: Lupercis quoque sese offerebat, & ferulâ cædebatur caprinâ pelle corioque tectâ, gestabat præterea pyxide Lyden, immenso prolis desiderio, quo Reip. augendæ ac connubii retinendi, ut & ob jus trium liberorum, ardebat. Hinc, ne esset infelix, supplicationes & vota Veneri apud Romanos, *Τελεσιάλῳ* Atheniensibus Pacique, magis pro filiis & gemellis, quàm filiabus, concepta, quæ illud includebant, ut similes fierent Parentibus. Gravida jam, hæc ut feliciùs assequeretur, brassicam, sicut in Amphidromiis, comedebat ad foetus incrementum, edules cochleas & malicorium, sed non sine damno, potu diptami addito. Abstinebat à sale & aqua frigida: lecticis subinde vehebatur & equabus gravidis inequitabat, pestilentiâ variâ Religione averruncatâ, zona dein in templo Dianæ, ut commodiùs fieret gestatio, soluta, quam primipara eidem postea suspenderet cum vestimentis. Temporis verò fallendi gratiâ fasciolæ ligandis pueris parabantur & ipsæ in lecto cubantes gravidæ celebrabant Parilia. Interea pro nascentibus fiebant vota, primò animi gratiâ Genitæ Manæ, ne domi quis bonus nasceretur, h. e. imbecillis; cui ideo canis immolatus, sicut Hecatæ & Genetylli, non ob pariendi facilitatem, neque ob animalis sinceritatem, sed propter vigilantiæ, audaciæ & foecunditatis omen: dein pro corpore, ne perversè partes aut præpostere exirent, Postversæ & Prosæ litabatur, canibus fortè. Mox instanti partu ad Egeriam & Fluoniam confugiebatur, quæ & *Mena* dicta. Invocabatur quoque Uterina, Alemena ad alendum, Vitumnus & Sentinus, ad vitam sensumque instituti: Apud Athenienses Genetyllis accessit, cui festo die canis immolatus. Tandem, ut confidentiùs onus ventris ponerent, quædam gravidis privilegia concessa, immunitas à quæstione apud Romanos; à suppliciis, apud eosdem, Ægyptios ac Græcos: apud Persas annulo aureo donatæ &c. Imminente *Puerperio* clavis tradita à marito, locusque *Puerperii* idem eligebatur, quem olim habuerat Pater, purpurâ stratus antiquâ Imperii notâ, sed ad plures ob luxum dein divulgatâ. Habitu ornabatur prægnans proprio, quem ex figulina tabula eruit Thom. Bartholinus, in qua caput fasciis cinctum, pallio abjecto & soleis, (quæ peracto resumtæ opere) assidet, sed nec poplite in alterum genu imposito, nec digitis pectinatim implexis. Proxima sic quæque apprehendens, dolore se sublevabat, primaque cura erat, ob partûs facilitatem, palmam tetigisse: qui si difficilior, Nixii Dii invocati, nec non, si gemellorum esset suspicio, idque operto capite & lotis manibus. Alioquin lucis causâ Lucinam familiaris vigebat advocandi mos, parturientium Deam, quæ *Ilithyia* Græcis & *Ζυγία*, Latinis *Juno* & *Opigena*. Huic vota ipsæ nuncupabant *Puerperæ*, hastas consecrabant, publico vaccas nomine immolaturæ, &, ne quid deesset, nummis cusis monumenta erigebant; cultu à Græcis deducto, quibus Diana Lucina erat & Lucifera, eadem cum Luna, (Levana לונה ex Hebræorum origine) cuncta ad partum, tanquam noctis præside & foeminco sidere, conferente. Nox enim, genitalis Dea, liberorum studium juvare credebatur. Formula invocationis magnâ voce ter repetita, & extensis brachiis: Eidem aliàs in ara sacrificabatur pulte fabaceâ & larido, nec non gemellis agnis alterinsecus religatis, nummusque perdi solitus. Transactis laboribus decumbebat ægra, dum obstetrix, servi & adjutrices ancillæ partibus suis defungerentur; Jamque *Puerpera* ipso puerperii momento, sine ullo sexus discrimine & edere dicebatur, quemadmodum Pater suscipere, licèt & latiùs vagetur dictionis licentia. Sic *Infans*, dictus ab infando, natalem suum auspicabatur, magnaque semper Primogenituræ veneratio erat: Sociabatur autem ei nato statim Genius, Laresque eodem cum Genio inter nascentium Deos habiti numero, ut & alii: quibus de rebus V. in vocibus *Genius*, *Infans*, *Lares*, *Natalis*, *Primogenitura*, suprà. *Puerperæ* verò proprii Dii, Parcæ tres erant & Partula, à *pariendo*: post partum custodes tres, Sylvanum ab ingressu nocturno arcentes, quem omni invidiâ abigebant, etiam coronato asini capite, ad lectum *Puerperæ* suspenso; qui idem cum nuptiali, foeminis familiaris, in atrio seu aula seu horto, dum in terram natus deponeretur, sternebatur exemtilis, (nonnullis Pilumno & Picumno, vice *Puerperæ*) clausis januis obductoque thalamo. Staturam is Herculis exprimebat, in certum futuræ magnitudinis omen, vel ut faciliùs *Puerperam* cum infante caperet: ditioribus auratus & argenteus, simplici pauperioribus ornatu, vel ex ebore vel testudine compactus. Accedebant lecto flores vestesque seu purpureæ seu auratæ, cui, loco *Puerperæ*, insidebant mariti Tibareni & Cantabri, ut uxorum vice ægrotarent. Nato infante, nunc ploratus, nunc lætitia, apud diversos; ridebant post septimum inprimis diem Matres, vitalem sperantes partum: quibus meliorum a orum Gentes se feliciter transacto *Puerperio* gratulabantur. Gaudium nempe & salutatio inter amicos & clientes, verbis *Hodie nate salve*, ab Oriente ad Romanos delato more, exprimebatur: qui amicorum congressus antequam fieret, utero egressus lavabatur, tanquam à Matre sanguinolentus; de quo ritu V. quoque *suprà*. Lavabant autem suis interdum manibus *Puerperæ* ipsæ robustiores; ut plurimum, obstetrices vel ancillæ, quin servi & Eunuchi, qui idcirco muneribus donabantur. Lotus infans in terram statuebatur, non sine pompa, hinc suscipiebatur à Parente, vel Procuratore ejus, quò inter legitimos numeraretur hæredes. Aliquando Parentis vice ipsa eum tollebat *Puerpera*, vel soror illius, vel familiaris aliqua; obstetrices quoque. Quos suscipere nollet pater, ominis ergò & metus, expositi fuere, quos de re V. suprà *suo loco*. Aliàs apud Antiquos videas *Puerperas*, quæ tantum abest exposuerint natos, ut, quibus carebant, alienos expositos sibi supposuerint, vel subdiderint: Meretrices inprimis, ut se *Puerperas* amantium gratiâ simularent, & Obstetrices, falsum partum aliis supponentes; quarum illæ aqui & igni arcebantur, in has verò capitalis constituebatur poena. Hoc pacto à sterilibus hæredes quæsiti, quos etiam ex via Appia petere potuere &c. Tertius postquam affulsit dies Romanis, Græcis quintus, coronæ natalitiæ foribus suspendi sunt solitæ, eædem fere, quibus Nuptialium festo frontem crinesque hastâ compositos cinxerat nova Nupta, in honorem Laris familiaris, qui foribus præsidere putabatur: Athenis quidem, masculis oleaginea, lanea foemellis: Romanis ex lauru, hedera, apio cæterisque fragrantibus herbis. Quinto die exsurgente, instituebantur *Ἀμφιδρόμια*, ad manus earum abluendas, quæ obstetricatæ fuerant, aut aliquid attigissent ex *Puerperis*, ipsiusque adeò *Puerperæ*, ob curatam solutionem & lassitudinem: quo more postea solennibus Natalitiis servato, lavabant manus, quum epulas instruerent, idque in polubro & gutto. Sequebantur eadem luce munera Natalitia puero oblata, ministris *Puerperii* & *Puerperæ*, cui solennia Kal. Martiis etiam dona, umbellas, armillas, aliaque donabant Mariti, facili JCtorum veniâ. Totâ reliquâ hebdomade primâ Junoni proposita mensa, super quam votivus infans Diis oblatus & commendatus, votis, quæ suscepta fuerant, vel solutis vel adauctis. Mensam adesse nullam, pro malo omine interpretabantur, eratque sere ara, in qua libatum. Deæ Junoni lectus additus & in eandem ærarium conjecti nummi: Sequutæ pro natis supplicationes, &c. omnia Templa circumductis. Templa item nova erecta & aræ positæ ob *Puerperia*, cusique nummi Foecunditati, pro singulorum conditione, Spectacula varia, Circense, Atticum: ad hæc statuæ cum Inscriptionibus, soluto voto, extructæ. Quæ commendatio fiebat per Patrem, vel Aruspicem, vel nutricem, apud Lacedæmonios, in Dianæ Corythalliæ æde; Epulo, quod *Κοπίδα* appellabant, instructo: apud Romanos insuper a dies variis ludis celebratus. Ultimo primæ hebdomadis die olim infantibus tabellæ fata inscripta, vel virgæ Natalitiæ compactæ, quæ cum iis adolescerent. Huic lustricus successit dies, quo nomen adepturi, ut mortui, lustrabantur: sed quemadmodum breviter lustrabatur infans, ita longiores moras *Puerpera* in purificatione traxit. Nulla prægnans ante 40. diem, qui Athenis *τεσσαρακοστὸς*, in Fanum prodiit, quia adeò impura, ut ædes *Puerperarum* Romanorum nullus sit ingressus, vel egressus se purgarint, tanquam ex funestorum contactu. Idem Æthiopes & Hebræi, hoc discrimine, ut pariens foeminam 80. dies, masculum 40. explerent. Idque quia tot diebus censebantur impuræ; quanquam septem tantùm diebus summa impuritas fuerit, reliquis à sacro contactu arcerentur. Ratio autem ritus, qua ob corporis imbecillitatem hic majorem, ibi minorem, quæ impuras fecit, tanquam morbosæ, sacris abigebantur. Unde curatæ interea Puerperæ & postremo die per Sacerdotes à peccatis purgatæ, procurataeque etiam Romanorum foeminæ &c. Plura V. apud Thom. Bartholinum *de Puerperio Vet.* Franc. Rossæum *Archæol. Atticæ lib. 5. cap. 1. ubi de Puerperarum religione, cap. 2. ubi de Puerperio seu foetu masculo, cap. 3. ubi de infantibus lavandis & ungendis, cap. 4. ubi de Cunabulis* &c. ut & suprà, inprimis in voce *Infans*, & *alibi passim*. Addam hoc unum, ex Plut. *in Symposiac. lib. 3. cap. ult. Puerperas*, quamprimum doloribus erant defunctæ, Junoni quidem sacrificium struxisse, vestimenta verò Dianæ consecrasse, quæ & *Λοχία*, *Lochia* hinc à levando seu curando partu dicta: *Ξένιον* item, quasi tute-

cata, ut vetus ostendit marmor: *Chitoni. Virgini. sacrum.* De sacrificandi ritu post partum, Phronesium apud Plautum *Trucul. Scen. puero isti*, sic loquitur,

> *Eamq; gero ornatum, ut ægra quasi* Puerperio *cubem.*
> *Date mihi huc stactam atque ignem in aram, ut Venerem Lucinam meam.*
> *Hic apponite, atque abite ab oculis; ô Pithacium,*
> *Face ut accumbam, adjutare sic decet* Puerperam.
> *Ubi est Astaphium? fer huc verbenam mihi, thus & bellaria,*
> *Soleas mihi date, pallium in me huc injice Archilis,*
> *Date aquam manibus* &c.

Pugela, Græcè τα Πύγελα, urbs Joniæ circa Ephesum Chio opposita, vitiosè *Fugela*; non enim quòd à fugitivis fuerit condita, quod Pomponio Melæ, corruptâ scriptione decepto, placuit: sed ἀπὸ τῆς πυγῆς, *à natibus*, nomen accepit. Nonnullos enim ex iis, qui cum Agamemnone militatum venerant, illic propter morbum, sedem ac nates infestantem, commoratos esse, scribit Theopompus. V. quoque Salmasium *ad Solinum pag.* 100.

Pugil, dictus à *pugna*, & pugna à *pugno*, inquit Donatus *in Proleg. Hecyræ*, *Veteres namq; ante usum ferri & armorum, pugnis & calcibus & morsibus, corporumque luctatione certabant.* Similiter, qui Latinis *Pugil*, Græcis πύκτης, à πὺξ, *pugnò*. Ita ergo in *Pugilatu*, qui post luctam repertus est, primò *pugnis* solùm pugnabatur, idque stando, quod Luciano est. τὸ κατ' ὀρθὸν ἀλλήλους ἐπιπαίειν, *rectos stare ac se invicem ferire*. Postea ut ferirent fortius, uti cœpere cæstibus, vel sphæris, quæ cæstuum vice essent: unde tantum sæpe periculi, ut in luctando nonnulli expirarent. Imò vel a solis pugnis, temporibus, sive locis prope aures discrimen imminebat, quas proin luctaturi tegumentis, quæ ἀμφωτίδας vocat Clem. Alexandrinus *in Pædagogo lib.* 2. muniebant. Atque ut homo non interimeretur, sic tamen mulctabatur sæpe, ut post pugnam adeò cruentatus dignosci non posset. Dentes etiam ossaque luxabant aut frangebant. Quare eos, qui ad hujusmodi certamina pecuniâ se sinebant conduci, meritò increpans Cyprian. *de Spectaculis*, *Ictibus*, inquit, *infelix facies locatur, ut infelicior venter saginetur*: jureque idcirco, ut crudelior, ab Amm. Marcellino *lib.* 14. culpatur Constantius Cæsar, qui nullo æquè certamine, ac *Pugilatu*, caperetur, cæteris licèt duro magis diroque. V. Gerh. Joh. Vossium *lib. de* 4. *Artibus Popul. cap.* 3 §. 81. 82. 83. 84. Hieron. Mercurialis *Pugilatum* à cæstuum pugna distinguens, in priore homines nudos an concertare consuevisse, pugnisque strictis vel nudis, vel æneâ lapideaque sphærâ plenis, (unde σφαιρομαχεῖν) vel loris laminisque circumseptis, sese invicem percussisse, modò caput, modò dorsum, modò brachium petentes, neque unquam sese mutuò complicantes; in qua pugna superabat, qui vel adversarium pugnorum ictibus in terram prosternebat, vel gravius damnosiusque feriebat, quanquam non desint, qui etiam calcibus hujusmodi pugnam factitatam, tradant, ob id apud Senecam *Epist.* 80. non σφαιρομαχίαν, sed σκιαμαχίαν, legendum contendentes. Victoriæ signum erat ipsius Adversarii confessio, vel manu demissâ, vel alio quodam gestu, facta; ut enim porrectio manûs *Pugilatus* fuerat *proœmium*, Papinius *Thebaid.* 6.

> *Promisere manus;*

Sic demissio, argumentum fuit diffidentis suis viribus, seque victum agnoscentis. Quod quoniam Lacedæmoniis turpe visum, propterea interdictum iis, ne foris, ubi demissio illa obtineret, *Pugilatu*, Pancratio aut cæstibus, decertarent: Sed nec Alexander istiusmodi certaminis probabat genus, ut docet Plut. *in ejus vita.* In usu autem *Pugilatoriam*, Gr. πυγμικὴν, fuisse jam ante Trojanorum tempora, auctores sunt Plinius & Homerus, quem etiam Plut. *Sympos. lib.* 2. *Probl.* 5. observavit, continuò *Pugilatum* luctæ, & cursui idcirco præponere, quoniam exercitationis id genus priùs illis originem acceperit. Sicut quoque Lucretius *lib.* 5. innuere videtur, *hoc versu*:

> *Arma antiqua manus, ungues dentesque fuerunt.*

Principes auctoresque ejus, Amycus atque Epeus produntur, apud Platonem *de Legg. lib.* 7. Notum etiam de Castore, *Pugile* eximio, qui Amycum interemit. Glauco item Carystio, qui 25. Olympiade coronatus, *Pycta* seu *Pugilis* elogio, per excellentiam, meruit vocari. Imò & in Deorum numerum quosdam *Pugiles* fuisse relatos, docet & damnat Euseb. us *de Præpar. Evang. lib.* 5. Quia verò ad grave hoc pugnæ genus, magno corporis robore viribusque erat opus, hinc saginando corpori, ut & gravius percuterent, & plagas minus sentirent, mirè incubuerunt, Terent. *Eunucho Actu* 2. *S.* 3. unde & apud Plautum Thesprio ab Epidico rogatus, quomodo herilis filius valeret, *Pugilicè* respondit, atque *Athleticè*. Isidorus quoque propterea *Pugilatum* vocat *virtutem*, *Origin. lib.* 18. *cap.* 18 In Gymnicis namque certaminibus Virtutem reponit, perque eam intelligere se ait, *immensitatem virium in labore & pondere*, &c. Sicut verò *Pugilatus* accessit Luctæ, secundùm Vossium, Mercuriali contrà illum huic præponente: ita ex Lucta & *Pugilatu* tertium quoddam componi cœpit Exercitationis genus, quod *Pancratium* dictum, de quo V. suprà. Cùm namque *Pugiles* solis contenderent pugnis, nec unquam complicarentur: Pancratiastæ utroque utebantur, insuperque in hoc a *Pugilibus* differebant, quòd illi pugnis strictis, illi digitis solummodo inflexis, certarent. Certabat porrò *Pugilatu*, imò & Pancratio, uterque sexus; namque de Spartanis Virginibus Propertius id clarè testatur *lib.* 3. *eleg.* 13. & Xenophon *de Rep. Lacedæm.* Utilitatem ejus in Gymnastica Militari inprimis, ac Athletica, pluribus persequitur, qui & *Pugilum* icones, ex vett. monumentis gemmarumque antiquarum sculpturis, exhibet, eorum inprimis, qui cæstibus certabant, suprà laudatus Mercurialis *de Arte Gymn. lib.* 2. *cap.* 9. *cui tit. de Pugilatu, Pancratio & Cæstibus.* Neque verò semper veris armis, h. e. cæstibus, pugnabant *Pugiles*, quod nunquam sine sanguine fiebat; sed aliis quibusdam mollioribus & innoxios ictus inferentibus, Unde in Gallieni decennalibus, legimus inter alia, apud Treb. Pollionem, exhibita *Carpenta cum mimis & omni genere Histrionum*: Pugiles *facculis*, *non veritate*, *pugillantes.* Ita enim legit Casaubonus, qui Pugiles, quoties incruento pugilatu volebant dimicare, manus munisse facculis vel tomento fartis, vel aliâ re plenis, quæ gravem ictum non redderet, contendit. Sed cum facculi sint, quibus exercebantur Athletæ, hic vero sermo sit, non de Pugilibus exercentibus, sed pugillantibus, qui tamen veris armis non uterentur, *flacculis*, uti habent meliores libri, omnino legi vult Salmasius. Quemadmodum enim gladiatores, qui per lusum depugnabant, lucentium mucronum loco, aut ferulis battuebant, aut hebetibus gladiis & mucronibus plumbeis decertabant, sic Pugilibus, ludicri gratiâ pugillantibus, lusoria quædam arma videntur præstò fuisse, quæ ad cæstus ἀνάλογα essent, & eodem modo manibus aptarentur & circumligarentur, ut cæstus. Et quidem ἐπισφαιρίοις ad hanc rem usi deprehenduntur, quæ manibus eorum & pugnis innexa hoc præstabant, ut molliùs plaga caderet, & citra sanguinem conflictus explicaretur. *Pugillos* Latini vocabant, ut videre est hic infrà; Pollio *flacculas* appellat, quòd in morem pilæ laxæ & flaccidæ essent &c. V. Salmasium *ad l.* Ut de præmiis aliquid adjiciam, *Pugilatum* & Luctam, majoribus præmiis donari ait, apud Euripidem, Hercules *Alcest. Actu* 5. ubi eos, qui in levioribus vincebant, equos abduxisse; at qui graviorum certaminum victores erant, nempe Pugilatus aut Luctæ, boves accepisse, ac mulieres, ait. Sequentibus temporibus palmâ quoque *Pugiles* coronatos, habet Tertullianus *adv. Gnosticos.* Qua de re V. plura apud Car. Paschalium *Coronar. lib.* 6. *cap.* 20. & 23. ubi etiam de triplici ictu adversario infligendo, de quo aliquid quoque suprà diximus in voce *Cadere.*

Pugilla, V. infrà *Pugilli.*

Pugillares Tabulæ, quas jam ante Trojana tempora in usu fuisse, apud Homerum invenimus, ut ait Plinius *lib.* 13. *cap.* 11. primùm, ut Alexander docet Wilthemius *in Comment. ad diptychon* Leodiense, nec majores, quàm quas *pugillo* contineres, duabus paginis, aut ternis, aut quinis, constabant; unde *duplices*, *triplices*, *quinuplices* appellatæ: Gr. Δίπτυχα, τρίπτυχα, πεντάπτυχα. *Polyptycha* verò fuisse, disputat Cujacius *Observat. lib* 4. *cap.* 36. V. in hac voce. Materies frequenter è buxo, unde πυξίον: è citro, Martialis *lib.* 14. *Epigr.* 3.

> *Secta nisi in tenues essemus ligna tabellas,*
> *Essemus Libyci nobile dentis opus:*

ex ebore, Idem *ibid. Epigr.* 14

> *Languida ne tristes obscurent lumina ceræ,*
> *Nigra tibi niveum litera pingit ebur:*

è membranis. *Ibid. Epigr.* 17.

> *Esse putas ceras, licèt hæc membrana vocetur,*
> *Delebis, quoties scripta notare voles:*

ex aere item aliisque; ut plurimum a. è ligno, unde *Tabellæ* dictæ. Quibus omnibus ceram coloratam superinducebant. Ovidius *lib.* 1. *Amor. Eleg.* 2.

> *Ite hinc difficiles, funebria ligna, tabellæ,*
> *Tuque negaturis cera referta notis;*
> *Quam puto de longæ collectam flore cicutæ,*
> *Melle sub infami Corsica misit apis.*
> *At, tanquam minio, penitus medicata rubebas,*
> *Ille color verè sanguinolentus erat.*

Unde *cerei pugillares*, de quibus ænigma Althelmi apud Delrium *in Octastiche, ænigm.* 1.

> *Melligeris apibus mea prima processit origo,*
> *Sed pars exterior cres.ebat cætera silvis,*
> *Calceamenta mihi præbebant tergora dura.*
> *Nunc ferri stimulus faciem proscindit amœnam*
> *Flexibus, & sulcis obliquat ad instar aratri.*

Nempe calami vicem in his gessit graphium sive stylus, tum è ferro, tum ex ære, de quo *suo loco*: unde its & nomen, quòd *pungendo* in illis scriberetur. Forma fuit oblonga, & quadrata, eminenti quodam margine circumcirca conclusa, ut Romæ se vidisse in vet. area sepulchrali, in hortis Cyriaci Matthæii, refert Laurentius Pignorius Vir clar. in suo *de Servis Commentario*, vide quoque suprà. Non solebant autem magni

magni momenti scripta iis mandari, sed res, quæ haberent usum familiarem, & penè quotidianum: cujusmodi erant Epistolia, Magistratuum annuntiationes & id genus alia. Et hæc ferme fuit priscorum *Pugillarium* seu Diptychorum ratio. Postea accessit eorum magnitudini, ut nonnulla pugillum multo excederent: Usus etiam in Rep. Christiana augmentum accepit. Fuit enim celeberrimum id Diptychorum genus, quo nomina Episcoporum, qui rectè munus suum administrassent, continebantur, è quibus, si quando contingeret in ea referri Episcopos minimè id meritos, nomina iterum eradebantur: quibus de rebus acerrimas olim contentiones viguisse, ex *Histor. Eccl.* notum est. Inscribebantur porrò Diptychis nomina Imperatorum, eorumque, qui locis Deo dedicatis dona tulissent, tum virorum, tum mulierum: ac tandem Synodorum vocabula, quæ omnia cum Episcoporum nominibus sub sacrum recitabantur. V. Wilthemium *loco præfato.* Nec omittenda theca, *Pugillaribus* asservandis apta, cujus iconem ab Andrea a Tornaco feliciter expressam, habes apud Laur. Pignorium *Comm. de Servis, edit. Amstelodam. A. C.* 1674. Antiquam scribendi in iis rationem ad amussim explicat, Prudentius *in hymno de Cassiano Mart.*

Conjiciunt alii lapides, inque ora tabellas
Frangunt, relisâ fronte lignum dissilit:
Buxa crepant cerata, genis impacta cruentis,
Rubetq́; ab ictu curva humens pagina.

V. omnino Pignorium *loco cit.* ubi de Notariis, quorum erant thecæ, quibus includebantur styli & *Pugillaria.* Ammianus *l.* 28. *Maximè, cùm hæc eadem numerantes, Notarii prope* 30. *adsistant cum thecis, & Pugillaribus tabulis.* Apud eundem Pignorium, crystallina quoque & onychina, sed extra ordinem, *Pugillaria* fuisse reperies. Adde Pignorio Gellium *lib.* 17. *cap.* 9. *cum Notis Jac. Oiselii JC.* At *Pugillares*, quæ in Ecclesia Rom. inter ministeria sacra, Pontifici ad stationem procedenti præferri solita, recensentur, Panvinio fistulæ sunt aureæ vel argenteæ, quibus in Eucharistia olim Calix libabatur, quarumque usum Pontifex Rom. etiamnum servat. Græci Πουγιλλάρια etiam vocant, Latini aliter *siphones.* V. Car. du Fresne *Glossar.* Macros fratres in *Hierolexico*, & in voce *Calix.*

Pugilli, in *Glossis* ἐπίσφιγξ, pro ἐπισφαῖρα, more scribendi illis temporibus usitato. Eædem, *Pugilla*, ἐπισφαίρα. Item, *Pugil*, πύκτης, ἐπισφαίρα. Cæstibus opponuntur. Cæstus enim ex crudo corio erant, plumboque & ferro insuto rigebant: at *Pugilli*, ut videtur, sine plumbo & ferro, ex molli corio facti & in modum pilæ circa manus & pugnos alligati. Σφαίρας hinc vocat Pollux, Εἴποις δ' ἂν ἐπὶ τῶν ... χειρῶν ... χεῖρας ἐκάλεσεν, ὅτι τὰ ὅπλα σφαῖραι, ἀφ' ὧν καὶ τὸ σφαιρομαχεῖν καὶ σφαιρομαχία παρὰ Ἀθηναίοις ἐν Διονύσου ... Sic pilas illas, quæ gladiis præfixæ sunt, quibus in armorum exercitio juventus depugnat, similiter σφαίρας Græci vocant & ἐπισφαίρας: ad quarum etiam pilarum similitudinem videntur hæc fuisse ἐπισφαίρα, seu *pugilla*, quæ Pugilum exercentium nec in veritate pugnantium manibus circumligabantur, & multum distabant ab illis sacculis arenâ plenis aut follibus, quibus itidem exercebantur, quosque cum *pugillis* istis nonnulli confundunt. Hæc enim ἐπισφαίρα manibus alligata gerebant: at sacculos illos follesve mittebant & remittebant manibusque inter se expellebant. Quia verò pilæ istæ, vel pugilli, qui circumponebantur brachiis pugillantium, ut mollem & innoxiam plagam infligerent, in morem pilæ laxi & flaccidi erant, hinc *flacculas* eas vocavit Pollio, V. *suprà.*

à *Pugione*, nomen officii apud Romanos. Nec enim solùm Armiger, in Aula Constantinopolitana, qualis describitur a Corippo Narses *lib.* 4. vel Scutarius, in eadem, apud Curopalatem, & hinc demum in Turcica, apud Menavium *lib.* 3 *cap.* 10. puer ephebus, qui Sultano gerit arcum & sagittas: sed & apud Lampridium, Commodo imperante, tres Præfectos Prætorio fuisse deprehendimus, inter quos libertinus, qui a *Pugione* appellatus est, quòd *pugionem* Imp. suæ curæ commissum haberet. Apud Vett. autem, ut summi Magistratus gestamen gladius, sic Pugio minoris fuit: quem sic describit Martialis *lib.* 14. *Epigr.* 33. cui tit. *Pugio*,

Pugio, quem curvis signat brevis orbita venis,
Stridentem gelidis hunc Salo tinxit aquis.

V. Thom. Dempsterum *Paralipom in Rosinum lib.* 10. Imò Imperatoriæ potestatis ac Majestatis insigne *Pugio* fuit, quem Galba ante pectus suum demissum gestasse legitur. Nam, ut occisum Neronem, & omnes in sua verba jurasse comperit, depositâ *Legati*, suscepit *Cæsaris* appellationem, iterque ingressus est paludatus ac dependente à cervicibus *pugione* ante pectus; nec priùs usum togæ recuperavit, quàm oppressis, qui novas res moliebantur. Hunc itaque *pugionem* Imperatores Præfecto prætorio committebant, qui eum gerebat, vice Imperatoris, unde nota Trajani vox. Philostratus quoque de Basso Præfecto Prætor. Marci, τὸ ξίφος ... Atque hinc Commodus, cum tres Prætorio Præfectos creasset, & in his Libertinum quendam, hunc, cui soli *pugionem* concredidit, reliquis duobus prætulisse (adeò non illis subjecisse, ut quidam volunt) censendus est, utpote vero potestatis insigni solum ornatum &c. V. Salmasium *ad Commodum Lamprid.*

Pugna, à *pugno*, propriè de Pugilibus, postea ad alios significatus translatâ voce, exercitationem, in qua duo ut plurimum inter se dimicabant, in ludis, *Amphitheatris*, atque aliis publicis certaminibus spectaculisque, ut victoriæ obtinerent coronas populumque oblectarent, denotare cœpit. Hos apud Eusebium *Histor. Eccl. l.* 8. *c.* 18. μαχητὰς reperimus appellatos, quos quidam, sed minus rectè, *Pugiles* ibi interpretati sunt. Duplex verò & ad sanitatem optimumque corporis habitum comparandum (nam & hac fini *Pugnæ* institutæ) inprimis *Pugnæ* genus in Medicina Gymnastica celebre fuisse, apud Oribasium legimus: Alterum cum telis, quam antiqui *Monomachiam*, Cælius Aurelianus *Hoplomachiam* vocavit: Alteram sine telis, *Sciamachiam* dictam, cùm homo adversùs umbram & brachiis & cruribus pugnabat; vel etiam cùm adversùs columnam & palum aut murum, decertabat: Quò respiciens Apostolus 1. Corinth. *cap.* 9. *vers.* 26. Οὕτω πυκτεύω, ait, ὡς οὐκ ἀέρα δέρων, id est, *Ita pugnis certo, quasi non aërem cædens.* De quibus accuratè agit Hier. Mercurialis *in de Arte Gymn. lib.* 3 *cap.* 4. & *lib.* 6. *cap.* 3. V. & hîc passim *suis locis.* Tandem ad militiam, cujus *Pugnæ* hæ velut præludia ac progymnasmata fuere, se significatio nominis extendit, qua de re V. suprà in voce *Prælium.* À *Pugna* seu monomachia Gladiatorum, *Pugnatoria* tela dicta sunt, quæ aliàs & *decretoria*, quibus de vita decertabatur, lusoriis seu exercitoriis telis opposita: quorum his qui utebantur, *ventilare*, qui istis, *pugnare*, propriè dicebantur, ut videre est apud Senecam *lib.* 3. *Controv.* imò & *versis armis pugnare*, apud Lipsium, *Saturnal. lib.* 2. *cap.* 19. & suprà in voce *Gladiatura.*

Pugnandi mos vetus, indigitatur Statio *Thebaid. l.* 8. *v.* 571.

Arma refert sociis & in agmina fida, peractâ
Cæde, redit ——

Nempe Heroes ante agmina sua procurrentes olim pugnabant, & partis spoliis aut cæde peractâ redibant ad turmas suas, uti ex Homero videre est. Quem morem ante aliquot secula, in pugna illa celeberrima Bovinensi, (quâ stabilivit sibi posterisque Regnum Franciæ Philippus Augustus) Reginaldum Boloniæ Com. fuisse imitatum, scribit Rigordus, qui pugnæ illi interfuit. Hinc de eodem Guil. *Brito lib.* 11. *versu* 252.

Bolonidesq́ue sibi simili prospexerat arte,
Inq́; clari speciem pedites triplicaverat ipsos,
Ut, quoties vellet, per eos invaderet hostem,
Seq́ue receptaret, quoties opus esset, in illos &c.

Porrò primùm intorquebant hosti jaculum Veteres, deinde ense invadebant, Strabo *lib.* 10. ubi de Eubœensibus. Et de Latinis Virgilius *Æn.* 10.

At Pallas magnis emittit viribus hastam,
Vaginaq́ue cava fulgentem diripit ensem.

V. eundem de pugna Æneæ ac Turni, *lib.* 12. Statum verò *pugnantium*, indicat idem *lib.* 10. *cit.*

—— —— *projecto dum pede lævo*
Aptat se pugnæ &c.

Quam in rem, V. Papin. Statium *Thebaid. lib.* 9. *vers.* 473.

Pugnans, inter Jovis apud Romanos cognomina, de cujus Templo, V. Jo. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 5.

Pulegium, inter hortensia, pluribus describitur Plinio *lib.* 19. *cap.* 8. quod in coronas quoque adhibitum, docet idem *lib. seq. cap.* 14. *Dignior è pulegio corona vertigini, quàm è rosis, cubiculis nostris pronuntiata est. Nam & capitis dolores creditur imposita levare.* Quin & obfactu capita tueri contra frigorum æstusque injuriam & ab siti, tradit Plut. *Sympos. lib.* 3. Sed & coronâ *pulegii* seu calaminthæ, colla vasis redimiri, ne inde vinum effluat, discimus ex Constantino Cæs. *lib.* 6. *cap.* 14. V. Car. Paschalium *Coronarum lib.* 1. *cap.* 4. Meminit coronæ ex *pulegio* Martialis *lib.* 12. *Epigr.* 32. ubi Vacerram, divitias simulantem, mendicabulum omnibus ridendum ostendens, inter alia, ait,

Nec quadra deerat casei Tholosatis,
Quadrima nigri nec corona pulei &c.

Puleiatum, apud Æl. Lampridium *in Heliogabalo*, *Et masticatum & puleiatum & omnia hæc, quæ nunc luxuria retinet, primus invenit*: poculi genus est Casaubono. Sequitur enim, *Deniq; hæc genera poculorum ante Heliogabalum non leguntur.* Sed cùm *pocula* appellamus & vasa ipsa, unde bibimus; & liquorem, quem inde bibimus: utro modo hîc vocem eam accipere oporteat, ambigit. Proxima verba, in quibus de escariis vasis agitur, suadent interpretari de veris poculis: ut intelligamus nova genera poculorum ab Heliogabalo fuisse excogitata, quæ etiam odore oblectarent, aut ad libidinem fortè stimularent. Verùm placet magis de potionibus diversis è vino variè condito poculorum genera hæc accipere: sicut in *Geta* dixit Spartianus, eum vini variè conditi cupidum fuisse. V. Casaubonum *ad l.* qui etiam *Pulveratum*, in Regio & Puteani, pro *Puleiatum*, extare, addit.

Pulex, Arabibus *pater saltus*, nec enim solùm anteriùs, sed & retrorsum mirum in modum salit, ut venatorem fugiat.

Hinc in *Nebulis* Aristophanes, ut Socratem doceat de rebus nihili philosophari, fingit illum *pulicis* saltum dimetiri & saltu suo proprios pedes quot transiliat. Verba sunt *Actûs* 1. *Sc.* 2. & Latinè sic habent:

> DISC. *Nuper interrogavit Chærephontem Socrates,*
> *Quot suos ipsius pedes saltet pulex?*
> *Demorso enim Chærephontis supercilio,*
> *In Socratis caput insilierat.*
> STR. *Quomodo igitur id metitus est.* DISC. *Dexterrimè.*
> *Ceram enim liquefecit, & capto pulice,*
> *Pedes ejus in ceram immersit:*
> *Et mortuo crepidæ adnatæ sunt,*
> *Quibus solutis spatium dimensus est.*

Et *Actu* 3. *Sc.* 1.

> ΦΕΙ. Τίς φησι ταῦτα; ΣΤΡ. Σωκράτης, ὁ Μήλιος,
> Καὶ Χαιρεφῶν, ὃς οἶδε τὰ ψυλλῶν ἴχνη.
> PHI. *Quis hæc dicit?* STR. *Socrates Melius,*
> *Et Chærephon, qui novit pulicum vestigia.*

Nempe de Socrate fuisse disseminatum tale aliquid, etiam ex Xenophontis *Symposio* colligere est, ubi Socrati dicit quidam Syracusanus, Εἰπέ μοι πόσους ψύλλα πόδας ἐμοῦ ἀπέχει· ταῦτα γάρ σέ φασι γεωμετρεῖν. *Dic mihi, quot pedes à me distet* pulex: *aiunt enim te hæc dimetiri.* Utut autem vile animalculum *pulex* sit, unde David, cum Rege Saule disceptans, humilitatis causâ *pulicem* se vocat, 1. Sam. *cap.* 24. *versu* 15. & apud Dionem Claudius ut doceret, se tenuiorum hominum insidias susque deque habere Οὐ γὰρ αὐτὴν χρὴ τρόπον ψύλλῳ τε καὶ θηρίῳ ἀμύνεσθαι. *Non oportet*, inquit, *eodem modo adversùs pulicem, quo adversus feram, se tueri*; Tzetzis quoque *Historiarum Chiliade* 9. *Hist.* 72. Xerxis imbelles copiæ vocantur, ψυλλῶν πλῆθος, *pulicum moles*; & ridetur in Fabulis, qui à pulice morsus Herculem invocavit. Inde tamen etiam illustri viro nomen fuisse legimus, Heb. פַּרְעֹשׁ. *Paras* vel *Phares*, qui sæpe nominatur in libris Esræ & Nehemiæ. Sed & in Menandri *Messenia* ψύλλος est viri nomen, de quo Suidas. Et *Psylla* urbs ac *Psylli* pop. indidem nomen habuere. V. *suprà* & plura hanc in rem, apud Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. Lib. IV. cap.* 19. nec non Auctorem Anon. *Sinæ & Europ. cap.* 38.

Pulla Vestis, Romanis, cùm lugebant, in usu fuit. Unde *Toga pulla* meminit Cicero *in Pison. Pullatorum Procerum*, Juvenalis. Tacitus, in funere Germanici *atratam plebem* inducit: Propertius *lib.* 4. *Eleg.* 8.

> *Denique quis nostro curvum te funere vidit,*
> *Atram quis lachrymis incaluisse togam?*

Etiam Artemidorus *lib.* 2. *cap.* 3 homini ægrotanti, ait, alba vestimenta in somnis visa, mortem portendere: quòd mortui in albis efferentur. Nigrum autem pallium salutem significare; quòd non mortui, sed qui lugerent mortuos, tali veste uterentur. De Mulieribus ambigitur, cum alii Scriptores eas, depositâ purpurâ & auro, in veste lugubri fuisse dicant: Halicarnasseus, & eum sequutus Suidas vestem nigram adscribat, & magna pars Veterum. Varro apud Nonium *de vita Pop. Rom.* Val. Maximus *lib.* 1. *cap.* 1. Appianus *Civil. lib.* 3. Atqui Herodianus, Statius & Plutarchus albam vestem a fœminis in luctu usurpatam tradunt: Lucanus quoque *lib.* 2. de Martia, à funere Hortensii, Catonem, priorem Maritum, repetente, ait:

> *Obsita funereâ celatur purpura lanâ:*

Id est, *pullâ*. Quos Lipsius sic conciliat, ut dicat, nigras vestes luctus proprias fuisse, stante Rep. albas sub Imperatoribus. Interim & fuscæ vestis, in luctu matronali, meminit Appuleius, & Dio *lib.* 56. Tiberium, filiumque ejus Drusum, in funere Augusti, φαιὰν τε ἀγοραίως τρόπον πεποιημένην, *pullam togam, vulgari more paratam*, gestasse tradit. V. Octav. Ferrarium *de Re Vestiar. lib.* 1. *cap.* 33. Porrò, quandiu in usu Togæ fuerunt; ingenui non nisi albati, extra luctus tempus, incedebant: Pænularum verò, lacernatum item, imò & tunicatum Romanæ plebis color ac vilissimi cujusque, *pullus*, sive subniger ac fuscus erat. Unde *pullata multitudo*, *pullatus circulus*, apud Scriptores, pro plebe infima ac fæce vulgi: Qui color partim lanæ nativus, ut Canusinæ; cui *pulliginem* suam adscribit Plinius; partim ex albo, vestium usu, ac sordibus in *pullum* degenerans. Idem color tribonis fuit, seu Pallii Philosophici, ut Philostratus *lib.* 2. *cap.* 9. docet, cùm ait, Apollonium, visâ apud Indos bysso, lætatum fuisse, quòd ἐοικε φαιῷ τρίβωνι: Basilius similiter, Τρίβωνες, inquit, ἀμφιέσματά τινα. Τῶν μὲν Ῥητόρων ἐρυθρὰ καὶ φοινικᾶ, φαιὰ δὲ τῶν φιλοσόφων. *Tribones Pallia quædam. Rhetorum purpurea, Philosophorum pulla* seu *fusca*. V. iterum Oct. Ferrarium *Part.* 2 *lib.* 4 *cap.* 17. & infrà *Pullati*. Nec omittendum, cùm Romani lugentes *Pullam* inducerent, dictos esse, *mutare vestem*, quod in Prov. abiit, pro *Lugubria sumere*. Cic. *Orat. pro Sext. Suum dolorem veste mutatâ significabant Romani.* V. Sigonium *de Judic. lib.* 3 *cap.* 19. Verùm, in epulo, etiam lugentes albati accumbebant. V. Hier. Bossium *de Toga Rom. cap.* 15. & Thom. Godvvynum *Anthol. Rom. lib.* 3. *Sect.* 2. *cap.* 7.

Pullani, dicti sunt apud Francos, in Regno Hierosolymitano, *qui de patre Francigena & matre Syriana, vel de patre Syriano & matre Francigena generati erant*; uti habet Sugerius *in Vita Ludovici VII. Reg. Franc. cap.* 24. Hos, Saracenorum viciniâ infectos, non multum ab iis fide moribusque discrepasse, atque inter Christianos & Saracenos velut *neutros* fuisse, docet Willh. Neubrigensis *lib.* 3. *cap.* 15. Unde non semel in illos insurgunt, Jac. de Vitriaco in *Histor. Orient. cap.* 67. 72. & Sanutus *lib.* 3. *part.* 8. *cap.* 2. V. quæ de iis, & vocis etymo, observat Car. du Fresne *in Notis ad Joinvillam pag.* 84. Illis opponi consuesse *Filios Arnaldi*, diximus suprà ex Macro.

Pullarii, à *pullis* dicti sunt, teste Cicerone *de divin lib.* 2 *Attulit in cavea pullos, qui ex eo nominatur Pullarius.* Hic caveæ pullorum curam agebat, è quorum pastu auguria captarent Augures: quæ, quoties offa, quæ pullis dabatur, aliquo modo cadebat in solum, *Tripudia solistima* dicebantur. Ita Festus, *Puls potissimùm dabatur pullis in auspiciis, quia ex ea necesse erat aliquid decidere, quod tripudium faceret, id est, terripavium.* Captabantur autem ex pullis Auguria hoc modo: Quotiescunque de inchoandare quapiam exequendaque, Deorum per pullos sensa placitaque exploratum ibant (oportebat autem id fieri summo manè & primo diluculo) imperato de more silentio, pultem illis aut offam, caveâ reclusâ, objiciebant. Quòd si ad oblatam escam mox pulli è cavea non prosilirent, aut seriùs egressi vel non attingerent eam, vel alarum plausu dissiparent, vel relictâ escâ oberrarent, aut occinerent, aut prorsus non vescerentur, vel avolarent penitus, omen præ se ferebant magni terroris & solicitudinis, eventusque tristissimos, & *Pullarius* exitum animo præmetiens, ne quid molirentur, sed vel desisterent ab incepto, vel differrent deliberationes, vel prorsus hoc mutarent, quod præ manibus erat, hortabatur. Sin pulli mox prorumperent cum impetu certatimque in escam involarent, & avidè depascerentur, ita ut vescentibus illis ex ore aliquid relaberetur & terram paviret, quod tripudium faceret solistimum, inde spe haustâ mirificâ *Pullarius*, ut constanter fortiterque cœpta urgerent, jubebat, successusque optatos ac prospera à Diis spondebat omnia. Solebant autem in auspiciis non passim omnes, sed hi tantùm adhiberi, qui essent periti, id est, qui, quid *Silentium* foret, intelligerent, Cic. *loco cit.* Qui, si quæ Dii divulgata voluissent, vel dissimulassent, vel veteratione suppressissent, idem contrahi nefas credebatur, ac si quæ occulta & tacita tenenda erant, palàm fecissent. Si verò fuissent mentiti, aut omine confícto, aut eo, quod ostensum esset, subdolè & fraudulenter depravato & in contrarium detorto sensum, non illi qui consulebat, fraudi esse, sed in Auctoris retorqueri caput, censebatur. Hinc apud Livium *lib.* 10. *Pullarius* tripudium solistimum Consuli Papirio falsò nuntians, paulo pòst patefactâ fraude, ab altero *Pullario*, initio pugnæ emisso temerè pilo ictus cecidisse legitur. Fuit id genus divinandi maximæ auctoritatis habitum, quum *Pullos* istiusmodi caveæ inclusos vesci juberent, non quidem *Pullarii* seu pullorum custodes, sed Magistratus ipsi, sive urbici sive militares: auxitque superstitionem unus & alter successus. Apud Siciliam enim, non pascentibus in auspicando pullis, ac per contemptum mari demersis, *ut biberent, quando esse nollent*, prælium navale iniit Claudius Pulcher ac superatus est, apud Sueton. *Tiber. cap.* 2. Idem de P. Claudio, bello Punico primo, refert Val. Maximus *lib.* 1 *cap* 4. & L. Junio ejus collega Polyb. *lib.* 1. quorum prior is populi judicio concidit; damnationis hic ignominiam voluntariâ morte prævenit. Sic cùm Flaminius, *Pullario* respondenti, pullos pasci noluisse & proin rem differendam, regessisset: *Præclara esse auspicia, si esurientibus pullis res geri, saturis autem nihil geri posset*; signis convulsis, ad Thrasimenum pugnavit infeliciter & cum XV. Romanorum millibus ab Hannibale cæsus est. Sequebantur enim semper exercitus hi *Pullarii*, locumque prope signa in mediis castris habebant, intrantibus vallum ad manum lævam, quem *Augurale* fuisse dictum, observat J. Lipsius *ad Tacit. Annal lib.* 2. De eodem Auspicii genere Silius *lib.* 5.

> *Tunc ales, priscum Populis, de more, Latinis*
> *Auspicium, cùm bella parant, mentesque Deorum*
> *Explorant super eventu, ut præsila luctus*
> *Damnavit vesci, planctuque alimenta refugit.*

Sed & Urbici Magistratus augurio hoc usi. Unde Prudentius *in Romano Mart.*

> *Cum Consulatum initis, ut vernæ solent,*
> *Pudet fateri, farre pullos pascitis.*

Utrumque Plinius conjunxit *lib.* 10. *cap.* 21. *Ut planè dignæ aliti tantum honoris præbeat Romana purpura, horum sunt tripudia solistima, hi Magistratus nostros quotidie regunt, domosque ipsis suas claudunt aut reserant: hi fasces Romanos impellunt, aut retinent, jubent acies aut prohibent, victoriarum omnium toto orbe partarum auspices, hi maximo terrarum imperio imperant.* E pullis verò gallis captata auguria, quòd omnium animalium ii essent pugnacissimi, de quibus V. aliquid suprà in voce *Gallus*: & plura hanc in rem, apud Johann. Rosinum *Antiqq. Roman. lib.* 3.

cap. 10. cum Paralipom. Thom. Dempsteri, quorum is caveæ & Pullorum icona ex vett. monumentis exhibet ibid. Origo huic divinandi generi à Lyciis arcessitur Al. ab Alexandro, qui quoties eventum rei alicujus præscire satagebant, accessisse ad fontem Apollini dicatum, & escâ piscibus objectâ, exinde futura augurati fuisse, leguntur. V. eum Gen. Dierum lib. 1. cap. 29. cui adde, si placet, Thom. Godvvynum Anthol. Rom. lib. 2. sect. 2. cap. 7. qui Pullarios non tam custodes pullorum, quàm Augurum genus, facit. At Pullarius, in vet. Inscr. 647. 2. —— Carissimo negotianti Pullario Patri B. M. T. officium est in Coquina Regia, cui pullorum seu altilium cura commissa, Gall. le Poulailler. Car. du Fresne Glossar. Propriè autem Gallis pulli gallinæ cujuslibet ætatis, uti de Afris suis scribit Augustinus in Judices cap. 25. Sed & Pullorum cantus, apud varios Scriptores medii ævi, pro gallicinio, occurrit, de quo V. quæ annotavit C. du Fresne ad Alexiadem pag. 271. & nos suprà.

Pullati, memorati Suetonio in Augusto lib. 2. cap. 44. Sanxit, ne quis Pullatorum mediâ caveâ sederet; plebeii fuere & inferioris ordinis cives. Cùm enim stante Rep. pullâ veste non nisi in luctu uterentur Romani, sub Impp. Togæ antiquato usu, exolevit etiam simul coloris albi usus, & tum omnis plebejæ vestes pullæ fuerunt. Hinc Pulla paupertas Calpurnio,

> ▪ nunquam nobis non rustica vestis inesset,
> Pullaq; paupertas & adunco fibula morsu.

Indeque discrimen natum inter cives, ignotum seculo priori, ut alii Candidati dicerentur, non sensu prisco, sed honestioris ordinis cives: alii Pullati, infima plebs sive vulgus, utrique à colore vestium, quo uterentur. Quorum illos Seneca de beata vit. lib. 2. Pexatos, istos Coloratos vocat, observante Lipsio. V. Joh. Rosinum Antiqq. Rom. lib. 5. cap. 32. & suprà passim, uti de pullo colore Casaubonum ad Aug. Suetonii c. 41.

Pulliceni, apud Æl. Lampridium in Alexandro Sev. Nam aviaria instituerat —— hisq; vehementer oblectabatur —— & ne eorum pastus gravaret annonam, servos habuit vectigales, qui eos ex ovis & pulliceenis ac pipionibus alerent, pulli sunt fasianorum, pavonum, perdicum, anatum & gallinarum. Unde Gallorum vox Poucins, de pullis gallinaceis. Pulli, pullici & pulliceni. Pullitras dixit Varro, in genere gallinaceo, & pullitras opponit vetulis gallinis, de R. R. lib. 3. Et ea, quæ subjicias vetulis potius, quàm pullitris. Sed & pullitros, dixerunt pullos equinos, qui recentioribus poledri. Ita certè scriptum in LL. Salicis. Pulletrus anniculus, in LL. Wisigothorum: unde Galli iterum pullitras vel pultras, equulas vocant. Uti verò gallinaceos & pavoninos pullos, pullicenos; sic palumbinos, pipiones vocat Lampridius. V. Salmasium Not. ad eum: uti de altro, Gallis Pullicenaria dicto suprà, voce Gallina.

Pullienus, in vet. Inscr. Al. Pulliení Prisci, apud Eund. ad Spartianum in Hadriano.

Pullus, puer effœminatus antiquis, quem Catamitum aliàs dixere. Festus, Antiqui puerum, quem quis amabat, pullum ejus dicebant. Græcis eodem sensu πῶλος, ut & de meretrice. Hesychius, πῶλος, ἑταίρα. Πώλους γὰρ αὐτὰς ἔλεγον, οἷον ἀφροδίτης πώλους ἢ τὰς νέας καὶ τὰς νέους καὶ παρθένους. Aliter vocem usurpat Lycophron Cassandr. ubi de Teucro,

> ———— ὁ πατρὸς φονεὺς
> Πῶλος, νόθον φίτυμα ——
> ———— peremtor patris
> Pulli, nothum propagmen ——

Hic enim Ajacem vocat πατρὸς πῶλον, quia efflictim à patre amaretur &c. V. Jo. Meursium Commentar ad l. & Casaubonum ad Caligulam Suetonii cap. 13. ubi inter fausta nomina, quibus Caligula exceptus, sidus & pullum & puppum & alumnum, recenset Auctor.

Pulmentum Unctiusculum, Plauto βάμμα est, quod unctum Persio, cœnare sine uncto, i. oleo. Plinius lib. 19. cap. 4. Nec „caules ut nunc maximè probabant, damnantes pulmentaria, „quæ egerent alio pulmentario, id erat oleo parcere, nam gari „desideria etiam in exprobratione erant. Horti maximè place„bant, quia non egerent igni parcerentque ligno, expedita res „semper: unde & acetaria appellantur, facilia concoqui, nec „oneratura sensum cibo & quæ minimè accenderent desiderium panis. V. Salmasium ad Solinum pag. 375. Hodie Pulmenti vox frequens in Regulis Mon. ubi pro quovis obsonio, quod pani additur, Græcisque προσφάγιον est, sumitur &c. Sed & pro pisce vivarii vel stagni, in Chartis quibusdam medii ævi, occurrere, monet Car. du Fresne in Glossario. Vox à puls descendit, & idem notat quod pulpamentum, τὸ ὄψον, προσφάγιον, ὄψα: cui à pulpa origo. Pulpa verò ex Græco πολφὸς venit, quod interpretantur μάγμα ἐκ σεμίδεως, tractum sc. farinæ subactæ & in massam coactæ, V. Salmasium eundem ad Tertullianum de Pallio cap. 5.

Pulpitum, excitatum in Proscenio, agentium & loquentium locus erat. In Pulpitum enim Actores prodibant, quod, ut Vitruvius docet, latius erat Latinis, quàm Græcis. Altitudo illius Romanis non plus pedum quinque; adeoque humilius Scenâ, sed altius Proscenio ac Orchestra fuit. Ibi gesticulatione, cantu & saltatione, Artifices personis in Scena abditis populum retinebant. Joh. Rosinus Antiqq. Rom. lib. 5. cap. 4. V. quoque Scaligerum de Poetic. lib. 1. cap. 21. Hinc Suetonius in Caligula cap 54. Saltabat autem nonnunquam etiam noctu, & quondam tres Consulares secundâ vigiliâ in Palatium accitos, multaq; & extrema metuentes super Pulpitum collocavit. In conviviis quoque, Lyriscas, Choraules, Tibicines organarios, aliosque Artifices domesticarum oblectationum, sedere in Pulpitis atque inde audiri consuevisse, docet Vitruvius laudatus Architect. l. 5. cap. 8. V. iterum Rosinum lib. 5 cap. 29. Apud Scriptores Eccl. Pulpitum est ambo Ecclesiæ, interdum ipsum analogium seu lectrum portatile, C. du Fresne Gloss. Fuit autem ambo seu pulpitum in mediis Christianorum Templis, unde prædicationes ad populum habebantur, teste Socrate Histor. Eccl. lib. 6. cap. 5. & Georgio Alex. Vitâ Chrysostomi, quod hodieque apud Græcos in usu est. Ex eodem, Evangelium & Epistola, in celebratione Missæ legebantur, diptycha recitabantur; ibidem Cantores stabant, hymnos & Psalmos decantaturi: denique quidquid publicè in Ecclesia edicebatur, ex eo loco fiebat. Post ambonem verò à Sacerdote recitabatur ὀπισθάμβωνος εὐχή, in Liturgiis & Ritualibus Græcorum adeò frequens, i. oratio post ambonem, propter eos qui in extremo Templo starent. Factum id finitâ Liturgiâ, eratque hæc oratio sigillum omnium petitionum, & ἀνακεφαλαίωσις τακτική, πάντων τοῖς πρώτοις καὶ τελευταίοις λόγοις, summa ordine repetita, conveniens primis & postremioribus Epilogis, ut loquitur Germanus CP. Hist. Eccl. pag. 159. Analogii hujusmodi argentei, in cujus summitate leonis caput aureum, meminit Anastasius Leone IV. V. De la Cerda Adversar. cap. 85 §. 9. & c. 135. §. 18. Cl. Suicerum vocibus Ἄμβων, Ἀναλογεῖον, Διαβήματα, alibi, & hic passim. De pulpitis Curi Constantinopolitani V. Chron. Alexandrinum p. 782.

Puls, farina cocta cum aqua & sale, antiquus Romanorum victus fuit, domi ac militiæ usurpatus. Plinius lib. 18. cap. 8. Pulte, non pane, vixisse longo tempore Romanos, manifestum est. Val. Maximus lib. 2. cap. 5. Erant (Majores nostri) adeò continentiæ attenti, ut frequentior apud eos Pultis usus, quàm panis esset. Ad quem veterem morem respiciens Juvenalis Sat. 14. inquit,

> —— —— Grandes fumabant Pultibus ollæ.

Et Romani hinc Pultiphagi barbari, Plauto dicti, &c. Unde verba illa XII. Tab. de debitore, qui solvendo non esset, Libras farris in dies dato, contra Cujacium Observat lib. 1. cap. 21 de libris farris interpretantem, cum Marcilio ad Legg. XII. Tabb. de Pulte farrea, explicat Jac. Oiselius JC. Sic idem Marcilius rectè eidem monet, apud Livium lib. 4. ubi de Sp. Melio, farris libras, non frumenti, sed Pultis, accipiendas, ut & lib. 5. in M. Manlio selibras farris: & lib. 6. de selibra Pultis intelligendas: qui etiam illidem cibus militi coctus lib. 3. anno U. C. 295. appellatur. Nec proin antiquis temporibus Pistores Romæ cogniti, qui panem conficerent, sed tantum, qui farinam pinserent, id est, tunderent. V. Oiselium laudatum Notis ad A. Gellium cap. 20 cap. 1. ut & Joh. Rosinum Antiqq. Rom. Sigonium, Lipsium &c. Sed & in sacris quibusdam pulte Romani usi sunt. Plinius ubi suprà, Et hodie sacra prisca atque natalium pulte fritilla conficiuntur, ad quem locum V. Notas Dalechampii.

Pulsantes, in Ecclesia Rom. dicuntur, Monachismi Candidati, quòd pulsent ad fores Monasterii, in Monachorum album admitti postulantes. Regula S. Benedicti cap. 58. Noviter veniens quis ad conversionem, non ei facilis tribuatur ingressus —— ergo si veniens perseveraverit pulsans, & illatas sibi injurias & difficultates ingressus, post 4. aut 5. dies visus fuerit patienter portare & persistere petitioni suæ, annuatur ei ingressus & sit in Cella hospitum paucis diebus, postea sit in Cella novitiorum, ubi meditatur, manducet & dormiat. Hinc de Carolomanno fratre Pipini R. Monacho facto ad Casinum, ait Regino A. C. 746. Et juxta morem portam Monasterii pulsans, colloquium Patris Monasterii expetiit &c. Hi itaque, antequam reciperentur, priùs probabantur & examinabantur in Pulsatorio, loco sic ab iis dicto, qui in Cella hospitum erat, uti docet eadem Reg. d. c. In eo enim 4. aut 5. dierum, ut vult Benedictus, vel 2. mensium, ut Magister, vel anni spatio, ut Cassianus, rigidiori examini subjiciebatur pulsans, laborando cum fratribus, contentus annonæ modicâ mensurâ, vel regulæ disciplina & excommunicationum; ut & mores Monasterii probaret & ipse probaretur —— In quibus 2. mensibus, sub cura illorum Fratrum, qui peregrinos custodiunt, & ipsi similiter custodiebantur &c. uti habet Magister Regulæ cap. 88. Domus pulsantium hic locus dicitur aliàs, & in Monasterio S. Galli hanc Inscr. habet:

> Hoc claustro Oblati Pulsantibus associantur.

Sed & Pulsantium nomine Novitii quoque nonnunquam veniunt, quòd necdum omnino admissi votum professionis Monasticæ nondum emiserint. V. Auctores laudatos Car. du Fresne in Glossario: qui ab hac origine Gallicam vocem Espousser, quod strictiùs examinare significat, deducit.

Pulsare Parentes, apud Athenienses, capitale fuisse videtur, ex Lysia ubi de Agorato: sed morte talem non luisse, verùm ignominiâ fuisse notatum, patet ex lege Solonis. Atticis Jurecoss. τῶν γονέων κάκωσις, malæ tractationis Parentum dictâ, quæ

sic

se habet: Ὁ τὸν γονέας τύπτων — ἄτιμος ἔστω. *Si quis parentes pulsaverit — ignominiosus esto*, apud Diog. Laertium in *Solone*. Quæ autem fuerit hæc capitis minutio, ostendit comparatio LL. ἀτιμίας & malæ tractationis Parentum, quas in *Timocratea* Demosthenes conjungit. Nempe arcebantur tales concione, mi. litiâ, Templorum publicorum ingressu & omni coronarum in publicis festivitatibus usu. Quæ loca si nihilominus ingrederentur, Undecimviri capitales illos vincire & in Judicium apud Heliæam rapere jubebantur, lege aliâ ab eodem latâ, cujus idem Demosthenes *ibid.* meminit. V. Sam. Petitum *Commentar. in LL. Attic. lib. 2. tit. 4.*

Pulsatio, in *Chron.* Wilhelmi Thorn. *an.* 1242. campanarum notat pulsationem, quæ fit in signum honoris ac reverentiæ erga aliquem, per locum illum transeuntem vel illuc advenientem, de quo ritu V. aliquid supra in voce *Campana*. *Pulsare* enim signa, campanas, frequentissime dicitur: Unde & *Pulsatio terroris*, quâ, præter alias solennitates, Festa Conceptionis B. Virginis & Beati Augustini celebrari jubet Henricus Episc. Ratisbon. in *Charta A. C.* 1278. *in Metropoli* Salisburg. *Tom. I pag.* 264. *Carillon* Gallis; sic dicta, quòd ita olim in festivitatibus pulsarentur campanæ, quemadmodum in tumultibus bellicis &c. Hinc *Pulsatores*, qui alias *Matricularii*, in Ecclesiis, V. suprà in *hac voce*. Apud Innocentium III. *lib.* 15. *Epist.* 7. *Pulsatores* & *Exquialas*, Innocentio Corono sunt monitores Funerum, Gallis *Semonneurs*, h. e. Sub monitores, dicti, qui campanas *pulsando* prætereuntes, ad fundendas pro defuncto preces invitant, apud C. du Fresne in *Glossario*.

Pultarium, apud Celsum, genus vasis est, quod alii *Pultorium* vocant. V. Salmasium *ad Treb. Pollionem in Claudio*.

Pultrones, apud Franciscum *Tom. I. Opusc. de Vera & perf. Lat. pag.* 94. *Recedite hinc* Pultrones *vilissimi & ite ad Hospitale*; Itali, *Poltroni*, Gallis *Poltrons*, dicuntur homines ignavi & timidi. An ab Italico *poltro*, i. lectus, quod sopori ac desidiæ dediti, ut vult Landinus *Comment. ad Dantis Infern.* 24. An ab eorundem *poltro*, i. p *lete*, s. *puledro*, quod pullum equinum notare diximus, ut *Pultrones* dicti sint, quod ad modum pullorum, quorum levitet agitati fugam arripiant, quod placet Octav. Ferrario *in Originibus Italic.* An sic dicti sunt, quasi *pollice trunci*, ut auctor est Salmasius *de Trapezit. Foen. pag.* 784. Pro ignavis enim olim habitos, qui, ne militarent, sibi pollices truncabant: sed & hostibus captis interdum manuum pollices, ne amplius militare possent, abscissos esse, diximus suprà in voce *Pollex*. V. quæ hanc in rem habet Car. du Fresne in *Glossar.* ubi varios Auctores prætereà laudat.

Pulveraticum, in *l.* 16. *Cod. Theod. de Tiron.* ubi ejus nomine binos solidos dandos servis iis, qui se militiæ offerunt, præcipitur: in genere mercedem notat, quo modo apud plurimos medii ævi Scriptores vox sumitur, metaphorâ ductâ à *pulvere*, quo Palæstritæ mutuò se aspergere solebant, certamen inituri, ut corpora ceromate & sudore lubrica mutuas prehensiones non frustrarentur. Non igitur solùm honorarium, salarium, mercedem *pulveris* laboris seu mercedem, quæ dabatur Agrimensoribus, quasi pro *pulvere*, in quo operam suam navarunt, notat, ut Cujacius sentit *Observat. lib.* 4. *cap.* 18. & ex eo Rigaltius, inductâ *Constitutione* Theodosii & Valentiniani, quæ extat apud Frontinum *de Limitibus Agrorum*. V. du Fresne *in Glossario* pluribus id refellentem & Dominic. Macrum *in Hierolexico*, qui etiam pro *tributo* quocunque in vett. Tabb. usurpari id vocabuli observant.

Pulveratio, in vineis propriè vocabatur, occatio sive glebarum imminutio, quæ rastris fiebat Varro *lib.* 1. *cap.* 30. *Vineas novellas arare aut fodere, & postea occare, id est, comminuere, ne sit gleba.* Quòd glebæ grandes in *pulverem* rastris redigerentur. Poeta,

Sollicitanda tamen tellus, pulvisq; movendus.

Ubi Servius, *Hoc genus culturæ*, inquit, *pulverationem vocant proprie, quæ imminuit glebas ad vites applicantur.* An *pulverationem* a fossione separavit illo versu Poeta? Nam solicitatur tellus fossione, pulvis movetur pulveratione. Verius est, ut confundere utrumque. Sic Columella *pulverationem* cum *fossione* candem planè facit *lib.* 4 *cap.* 28. ubi monet, crebrò fodiendam esse vineam, quia pulveratione fiat uberior. Plinius quoque idem facit. Sed nec alia fuit vineæ pulveratio apud Latinos, quòd enim siccâ solùm tempestate & pulverosâ terrâ vineas movendas fossionibus præcipiunt, eas fossiones *pulverationes* propriè vocant. Ut *hibernum pulverem*, de hieme sicca Poeta dixit,

Hiberno lætissima pulvere farra.

Et in illa vet. Rusticorum cantilena: *Hiberno pulvere, verno luto, grandia farra Camille metes.* Quia igitur non nisi hiberno & æstivo pulvere vineas fodiebant, ideo *Pulverationem* vocabant fossionem. Alia fuit κονίσεις seu *pulveratio* vinearum, apud Græcos, à fossione prorsus diversa. Monet enim Theophrastus *Histor lib.* 2 *cap.* 9. pulverandam non esse vineam, variante se uvâ, nec omnino tangendam, nisi si fortè cùm penitus nigresceret, quamvis nec tum quidem movendam censebant nonnulli. At Romani, variante se uvâ, ultimam fossionem vineis dabant, ut videre est apud Plinium *lib.* 17. *cap.* 23. & Columellam *lib* 4 *c.* 28. ubi ex auctoritate vett. Magistrorum Agriculturæ statuit, satis esse vineam ter confodere, germinante, florescente & maturescente &c. E quibus apparet, diversam vineæ colendæ rationem, apud Græcos & Latinos, fuisse in usu. Nempe Latini toties pulverabant, quoties fodiebant; glebas enim aridas & putres comminuendo rostris, pulverem movebant: Græci verò eo demum tempore eam usurpabant, quo uvæ pendebant in vinea & ad maturitatem tendebant, quas tunc sæpius motâ tellure subpulverabant. Quemadmodum & Megaris cucumeres & cucurbitas suas, *pulvere* cooperiebant, eodem Theophrasto auctore. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 512. & *seqq.*

Pulveratum, apud Lampridium *in Heliogabalo*, V. *Pulejatum*.

Pulverea Volutatio, apud Tertullianum *de Pallio cap.* 4. *Studia palæstræ malè senescentia & laboriosa & lutea unctio & pulverea volutatio, & arida saginatio* &c. ter ninus palæstræ. Postquam enim legitimo oleo uncti erant Palæstrici, alii luto sese totos opplere solebant, alii pulvere sese aspergebant; quem & rumque modum hic Tertullianus complexus est, *luteam unctionem* καὶ *pulveream volutationem*, [illegible] vocant. Sic Luciano περὶ Γυμνασ. postquam de unctione hæc dixit, pergit ad volutationem pulveream, verbis, quæ Latinè sic habent: *Alii vero sub dio aulæ idem faciunt, non quidem in luto, sed arenam hanc profundam è fossa eruentes contaminant se ipsos & pulvere aspergunt, gallorum gallinaceorum instar, ut minus lubrici sint in conflictibus, atque, tibulo faciente, ut in sicco firmiores sint mutuæ prehensiones.* Post oleum nempe & ceroma, alii in luto, alii pulvere volutabantur, diverso utrique fine & respectu. Qui luto sese inlinierbant, id eâ ratione faciebant, ut lubricâ cute ansam non darent antagonistis, quâ prendi possent, aut teneri, ut λαβὴν sc. effugerent. Illi contrà, qui pulveris tactu sese inspargebant, hoc captabant, ne manus laberentur in apprehendendo Antagonistarum corpore. Firmiorem namque λαβὴν præbebat pulveris conspersio. Utrique tamen oleo priùs vel ceromate ungebantur. Hinc Plutarchus *in Sympos.* palæstram tribus his constare scribit, *pulvere, luto & ceromate* &c. V. Salmasium *ad l.* & infrà in voce *Pulvis*.

Pulvillus, Græcè προσκεφάλαιον, ὑπαγκώνιον est. His insterni apud Vett. lectos cubatorios consuevisse docet *ad Martialem lib.* 2. *Epigramm.* 14. Raderus, nec non Marc. Donatus *ad Livium lib.* 39. Unde parùm diligentes luxum Romanorum describserunt, qui hæc in Commentariis tractare omiserunt, Joh. Meursius & qui nomine Stanislai Kobierzycki *Collectanea* edidit. Et quidem *pulvillis plumeis*, iisque ad partes corporis sciè confor. matis, ulosesse Romanos, discimus ex Appulejo *lib.* 10. ubi de Matronali lecto inter alia, *Sed & stragula veste —— probè consternunt, ac desuper brevibus admodum sed satis copiosis pulvillis aliis nimis modiolis quis maxillas & cervices delicatæ mulieres suffulcire consueverunt, superstruunt* &c. De cujusmodi *pulvillis* capiendus Martialis *lib.* 14. *Epigr.* 146.

Lassus Amyclæa poteris requiescere plumâ,
Interior cygni quam tibi lana dedit.

Ubi quod *interiorem lanam*, Monachus Sangall. *de Rebus Caroli M. lib.* 2. *cap.* 27. *sericum avium* vocat. Suntque id generis cygneæ exuviæ in Batavia hodie celebres. Casp. Barthius *Animadvers. ad Statium lib.* 1. *Sylv.* 2. *versu* 59. De *pulvinis Regum* eorumque qui vivebant luxu iis æmulo, tosî, Melitensi inprimis, farciri solitis, V. Car. Paschalium *Coronar. lib.* 3. *cap.* 6.

Pulvinar, idem aliquando cum Templo. Romani enim in honorem Deorum in Templis *pulvinaria* sternere soliti, passim leguntur apud Auctores. Sic Epulum, quod Jovi aliisque Diis apparabatur, *Lectisternium* dictum reperimus, quod, placandæ nonnunquam alicujus Numinis iræ, convivium in templo illius exhiberetur, Diisque tanquam epulaturis accubiturisque lecti sternerentur. V. Cic. *Or. de Harusp. resp.* Livium passim. Æl. Lampridium *Alexandro Sev.* &c. Nempe gliscente in Ædium sacrarum dedicatione magnificentiâ eaque studiosissimè affectatâ, præter Sacrificia accessere *Pulvinaria*, Ludi, Epulæ, Largitiones publicæ, alia. Cicero *Orat. pro Domo sua*, *Aram & Ædiculam & Pulvinar, sub Saxo Sacro dedicavit.* Unde pro Templo ipso vel Numine nomen illud usurpatum. Livius *Dec.* 5. *lib.* 1. *cap.* 9. & *lib.* 5. *cap.* 16. pro *Supplicatio ad omnia Delubra*, habet, *Diem unum supplicatum ad omnia Pulvinaria fuit, uti & diem alterum.* Tantundem apud Cicer. *in Catilinar.* 3 Nimirum Numini sic æde excepto *Pulvinar* assignatum est, velut lectus, in quo discumberet, aut Tabulatum, super quod se commodiùs reponeret, aut velut satis utrumque. Servius *ad Virgilium Georgic. lib.* 3. *Pulvinaria pro Templis ponimus, quum sint propriè Lectuli, qui sterni in Templis super venientibus plerisque solent.* Acron autem *ad illud Horatii lib.* 1. *Carm.* 35.

—— *nunc Saliaribus*
Ornare pulvinar *Deorum*
Tempus erit dapibus sodales.

Pulvinaria, inquit, *dicebantur aut lecti Deorum aut tabulata, in quibus stabant Numina, ut eminentiora viderentur.* Eadem vocant Græci τὰς Κλίνας, ut videre est apud Pausaniam *in Arcad.* & *Phocic.* Item τὰ Ἕδη τῶν Θεῶν, *Lectos*, *Siliquastra* seu *Sellas Deorum*.

Halicarnass. *lib.* 5. & Jul. Pollux *lib.* 1. §. 3. Adeò ut præsentiam suam templis præstando crederentur (Nam non dubitabatur, quin in Dedicatione invocati illuc se conferrent supervenirentque) sive decumbere, sive stare sive reclinare sive sedere Pulvinaribus illis, unde fiebant etiam in supplicationibus publicis Lectisternia illa solennia. Hinc *Fana Sistere*, significabat, *Lectisternia certis locis & Diis habere*, uti Labeo ait apud Festum. Accessere Pulvinaribus *fasciculi de Verbenis facti, qui pro Deorum capitibus ponebantur*, ut Festus, cui *Struppi* dicuntur: quæ vox videtur corrupta esse à *Strophiis*, h. e. coronis, quarum *inter Sacra tantùm & bellicos honores usus esset*, Plinius *Histor. Natur. lib.* 21. *cap.* 2. Quò spectat locus Origenis *in Celsum*, ubi in Δαιμονίων, nomine Deorum, cultum apud Gentiles, meritissimò invectus, Πάντες γὰρ, inquit, *οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν δαιμόνια, Omnes enim Dii gentium sunt dæmonia.* Reliqua Latinè sic habent: *Hoc vero manifestum fit ex eo quòd, ut efficaciora videantur ea, quæ pro Sacris accipiuntur, fieri solent curiosè nimis decubitoria* (Pulvinaria) *idque sub initia Dedicationis Simulachrorum ejusmodi Templorumque, quæ quidem Pulvinaria Dæmonum cultui vacantes per præstigias faciunt.* Quod fecere planè, ut in illis Numina se reponerent, quibus Dedicatio fiebat, ibique seu Templo habitarent, quæ locutio etiam apud Hebræos vett. de veri Numinis in Templo suo præsentia & habitatione, notissima [illegible], unde similis in Gentiles propagata, circa Dæmonia sua, notio. Et appositè dixit Origenes, περιεργότατα κατεσκευασμένα, artificiosissimè enim pulvinaria hæc facta sunt, & struppis suis eximie ornata. Μαγγανειῶν seu *præstigiarum* nomine, intelligit invocationes illas seu appropinquationes Dæmonum, quas Κλήσεις & Προσεγγίσεις vocabant, de quibus Mich. Psellus. Nec verò solum apud Romanos, sed & Græcos, *Pulvinaria* seu Κλίναι aut Κατακλίσεις Deorum, i. *Lectisternia*, in usu fuere, ut apparet ex Pausania *l. suprà cit.* ubi & Minervæ & Æsculapio, in Templis suis, Κλίνη tribuitur: Pindari item Scholiaste *ad Olymp. Od.* 1. Corn. Nepote *in Timotheo*, & Val. Maximo *lib.* 2. qui de Attico & Rhodio *Pulvinarium sacrorum* usu, expressiùs loquuntur &c. V. Seldenum *de Synedriis Lib. III. cap.* 14. §. 6. De *pulvinaribus* verò, in civitatis cujusdam celebris annua supplicatione, capiti B. Virginis, tanquam in puerperio decumbentis, supponi solitis, adi Molanum *Histor. Imag. lib.* 2. *cap.* 27. Nec omittendum, quòd in Circo *pulvinaris* meminit Suetonius *Augusto c.* 45. ubi ex eo sedentem spectasse ludos Augustum refert: Nero verò & accubans, ceu Deus aliquis vivus, inter simulachra mortua, apud eund. *Primam frontem spectaculorum* eum locum vocat idem Imperator *Epist. ad Liv.* V. Casaubonum *Not. ad l.*

Pulvis, oleum & sudor, Athletis derasa, simulque mixta, in usum Medicum olim adservabantur & ab Atticis γλοιὸς πάλαι, ab aliis verò πάτος, *pulvis* is vocabatur. Illi enim, qui sese lotuti vel exercitaturi in Gymnasium veniebant, majori ex parte spoliabantur in Apodyterio: postea, qui vel luctam vel pancratium inituri erant, Alipterium ingredientes ungebantur, atque sic uncti in quintam Gymnasii partem, *Conisterium* dictam se conferebant, ut ibi *pulvere* conspergerentur: quo facto, in exercitationes diversas diversi prodibant. Conspersere autem se hoc *Pulvere* luctatores, ut fortiora corpora redderent, secundùm Luc. qui de Hercule & Antæo loquens, ait:

Auxilium membris calidas infudit arenas.

Vel, ne oleo manus laberentur, sed faciliùs Athletæ sese comprehendere valerent, neve sudore difflueret, aut venti aperta ingrederentur corpora. Qua de causâ à Martiale ἁφὴ vocatus est (*flavescit haphe*) Unde si qui adversarios perunctos & sine *pulvere* certantes vincebant, majori gloriâ habebantur digni, qualis fuit apud Plinium *lib.* 35. *cap.* 11. Dioxippus, & apud Pausaniam *Eliac. lib.* 6. Diotreus, Ἀκονιτὶ nomen promeritus. Horatius *lib.* 1. *Epist.* 1. *ad Mæcen.*

Quis circum pagos & circum compita pugnax
Magna coronari contemnat Olympia, cui spes,
Cui sit conditio dulcis sine pulvere *palmæ.*

Asservabatur v. is *Pulvis* in loco memorato, quem Κονίστρα vocavit Pollux, advehebaturque ex variis regionibus in hunc usum: Sed duo inprimis palmam meruere, Puteolanus & Ægyptius. De quorum illo Sidonius Apollinaris,

Namq́ue Dicarchææ translatus Pulvis *arenæ.*

Istum Romam hac sibi advehi fuisse solitum, refert Suetonius *in Nerone cap* 45. quemadmodum & Patrobium Plinius *lib.* 35. *cap.* 13. ubi Libertum Neronis tradit ex Nilo arenam tenuissimam non multum à Puteolano pulvere distantem, ad debellanda corpora, Palæstræ studiis advexisse eandemque à Leonato, Cratero, & Meleagro Alexandri M. Ducibus, cum reliquis militaribus commerciis portatam. Cui forsan haud absimilis illa fuit, de qua Ovidius, Acheloi pugnam describens, sic loquitur:

Inq́ue vicem fulvæ tactu flavescit arenæ.

Nam & Martialis *lib.* 7. Philænim irridens, quòd Palæstritarum exercitationes iniret, dixit ipsam hac arenâ flavescere, quam *haphen* ab illo vocari suprà dictum: quoniam contrectationibus exercitatorum inserviebat. Ἁφὴν namque *tactum* nemo denotare ignorat. Seneca *Epist.* 57. *à ceromate nos Haphe excepit*

Postquam verò sese Athletæ, quantum libuerat, exercuissent ad unctuarium seu Elæothesium, quartam Gymnasii partem, Ἀλειπτήριον Polluci dictam, reversi, ibi à Medialibus & Reunctoribus, strigilibus ferreis detergebantur, in qua detersione oleum, *Pulvis* & sudor, ut dictum, simul mixta, in Medicum adservabantur usum, ut videre est, apud Dioscoridem *lib.* 1. *cap.* 3 Plinium *lib.* 14. *cap.* 8. Galenum *de simpl. Medicam.* &c. V. plura hac de re, apud Hieron. Mercurialem *de Arte Gymn. lib.* 1. *c.* 8 & suprà. At *pulveris pedum excussio*, contemtus argumentum fuit, uti discimus ex Matthæi *cap.* 10. *versu* 14. & Marci *cap.* 6. *versu* 11. Hinc de Eugenio III. Pontif. Rom. *seditione in populo ortâ, pulverem pedum in litigantes excussisse, & relictis iis, in Franciam venisse*, refert Abbas S. Theodori *Vitâ* S. Bernardi *lib.* 2. *cap.* 8. apud C. du Fresne *Glossar.* quem V. etiam *Notis in Cinnamum pag.* 481. Sed & *pulvis*, in escam cedit, animalium quibusdam. Certè *Pulvis Terræ*, serpenti assignatur in cibum, Genes. *c.* 3. *v.* 14. Es. *c.* 65. *v.* 25. & Mich. *c.* 7. *v.* 19. non quòd vescatur solo pulvere (est enim in παμφάγοις, & carnem quoque ac herbam edit, Ἀρχέτυπον τῶν ζώων, Aristoteles *Histor. Anim. lib.* 8. *cap.* 4.) sed quia cùm humi repat, non potest, quin pulverem in os cum aliis cibis simul ingerat. Ita David in luctu queritur, se comedisse cinerem, sicut panem, Psalmo 102. *versu* 10. quia pronus in cinere jacens pane in terram projecto vescebatur. Talmudici tamen *in Tract. de Sabbatho*, *Terram comedebant, ut serpens.* Et Nicander, de chersydro, *Theriac. versu* 372. cum exsiccata prorsus illum defecit aqua, Αὖος δ' ἐν θινεσσι, *aridus factus*, inquit, *depascitur.* Et Phile *cap.* 59. de serpente quodam Indiæ, qui videtur esse sepis species,

Νωδὸς γάρ ἐστι, κ̀ ψιλῇ χοῒ τρέφεται.
Soloq́ue vivit pulvere, estq́ue edentulus.

Sed & eodem cibo vesci alia putantur animalia: in quibus lumbrici ac vermes. Plautus *in Casina Act.* 1.

Post autem nisi ruri ervum tu comederis,
Aut, quasi lumbricus, terram.

Et cicindela, de qua Algiahid', *Alimentum ejus est* pulvis, *qui nunquam saturatur, ideo solùm, quia timet, ne deficiat terræ pulvis, atque fame pereat.* Imò & scorpiones terram habere pro cibo, Bardisanes ait in Eusebio, *de Præpar. lib.* 6. & Plinius *lib.* 10. *cap.* 72. &c. Quam in rem V. plura apud Bochartum *Hieroz. Part. prior lib.* I. *cap.* 4. uti de *Pulvere in Gemmis*, infrà voce *Puncta*, & de *Pulvere Pyrio* supra, *in Bombarda.*

Pumex, apud Virgilium *Æn. lib.* 12.

Inclusas ut cùm latebroso in pumice *pastor*
Vestigavit apes fumoq́ue implevit amaro:

& Propertium *lib.* 3. *Eleg.* 3.

Pendebantq́ue cavis tympana pumicibus:

cavum est & latebrosum saxum, pendens, antrosum; lævius aliàs, rarus & levissimus lapis. Plinius *Histor. Nat. lib.* 36. *cap.* 21. *Non prætermittenda & pumicum natura. Appellantur quidem ita & erosa saxa — sed & ii pumices, qui in usum turbis sunt in usu corporum lævigandorum & fœminis, jam quidem & viris æquè libris. Laudatissimi sunt in Melo, Scyro & Æoliis insulis. Probatio in candore minimoque pondere & ut quam maximè spongiosi aridique sint, ac teri faciles, nec harenosi in fricando.* Ubi quod de eorum usu in libris tangit, exponit Martialis *lib.* 1. *Epigramm.* 118. quo *rasum pumice* librum memorat. Nempe libri pellibus, ut nunc fit, olim obtegebantur, eæque *pumice* poliebantur ac lævigabantur, unde *pumicatam frontem* idem iis tribuit *l. eod. Epigr.* 67. Hinc *Pumicatores*, inter Librariorum olim administros sicut & Glutinatores, Malleatores, Ornatores, Miniculatores, alii. V. Catullum quoq; *Epigr.* 1. Tibullum *l.* 3. *Eleg.* 1. &c. Sed & alterum usum, quem in corporib⁹ lævigandis exhibet, idem Martialis confirmat, *l.* 5. *Epigr.* 46. ubi *pumicatam manum* vocat teneram, mollē, delicatam, quales sunt nobiliū fœminarum & puerorum. Eò a. mollitie devoluti Romani sunt, ut non manus solùm, sed & alias corporis partes *pumice* sibi lævigarent. Juven. *Sat.* 6. & 8. Sidonius Apollin. *lib.* 1. *Epist.* 7. &c. Et quidem quæ mulieres iis ut & psilothro & volsellis pilos detrahebant, *Strictivellæ* dictæ; ut *Incalæ*, quæ nimio calamistrorum usu pellem adurebant, Dalechampius *ad Plin.* Hinc Pignorius, *Cur autem axillas olim vellerent, & lævigarent cum toto corpore, id verò mollitiei adscribendum est. Imò post pumices, resinam & volsellam eò ventum, ut psilothro & dropace adhibitis, pilos arcerent.* Quod ministerium Alipilarii, Græcè Δρωπακιστῶν fuit. V. cum *Comm. de Servis*, & suprà ubi de *Alipilariis.* Porrò, *utilissima fiunt ex pumicibus antidota*, *His Theophrastus quoque auctor est potores in certamine bibendi præsumere farinam ejus, sed, nisi immenso potu impleantur, periclitari tam, tamq́ue refrigerandi vim esse, ut musta fervere desinant pumice addito.* Plinius *d. l.* V. Theophrastum ipsum *Histor. lib.* 9. *cap.* 18. ubi de Eudemo Chio.

Pumilus, apud Statium *lib.* 1. *Sylv.* 6. *vers.* 64.

Mirantur pumilos ferociores.

Seu *Pumilio*, apud Martialem *lib.* 14. *Epigramm.* 212 cujus is titulus: idem cum nano est, quam vocem V. suprà. Addam saltem fuisse *pumilos*, non solùm naturâ, sed & curâ atque institutione. Mangones enim ut efficerent nanos, conclusos alebant in arca

puetos,

pueros, & fasciis revinctos, uti ex Longino περὶ ὕψους docet Casaubonus *ad Augustum Suet. c.* 83.

Puncta, apud Justinianum *Cod. de advocat. diversf. Jud.* commoda sunt ac salaria militiæ, quæ etiam *solatia* appellant Impp. *in Cod.* Unde *Dispunctores*, donatores in *vett. Glossis*, & *adpunctori* hodieque apud Gallos dicitur, cui salarium constitutum est. Salmasius *apud Spartianum in Hadriano.* In gemmis *Puncta* sunt guttæ, rariùs ac distinctiùs notatæ & quasi stellæ interspersæ, unde *sapphirum aureis punctis collucere*, ait Plinius; & gemmæ stellatæ dicuntur aureis guttis sive punctis. Sicut *pulvis* in iisdem, grana sunt minutiora, spissius densiusque & quasi continuatim sparsa, in modum pulveris, qualia in cyano apparent; Idem Salmasius *ad Solinum pag.* 202. In Lusoria tabula, *Puncta* apud Martialem, qui *duodeni puncto tesseram in tabula numerari* dicit, sunt *scripta* & *lineæ* aliter Latinis, Græcis χῶροι & χαρακτῆρες, & γραμμαὶ & χῶραι: quorum duodena utrumque latus habebat, invicem sibi opposita & contraria, unde *Duodecim Scriptorum Ludum* Romani eum dixere. Idem *ad Flav. Vopiscum in Proculo.* In Tesseris *Puncta* dicuntur, quæ Græcis τρεμμα, ..., τύχαι, γραμμαὶ &c. Ausonius,

Narrantem fido per singula puncta recursu,
Quæ data per longas, quæ revocata moras.

Luxurius in *Epigramm. de Tablista*,

Ludis cum multis Vananas, sed ludere nescis,
Et putas imperio currere puncta *suo* &c.

Hodieque *puncta* Gallis. Hinc τρεμματίζειν apud Dores, *punctis ludere* & τρεμματισ[ταὶ] lusores. Quòd de illo genere aleæ propriè dicebatur, quo in singula *Puncta* certam pecuniæ summam constituebant & in medium conferebant, isque eam tollebat universam, qui multitudine punctorum superasset. Suetonius *in Nerone* vocat, *in punctum ludere* &c. Idem *ibid.* Apud Scriptores tandem, infimæ præsertim ætatis: *Puncta* dicuntur ea, quæ singularum linearum initio ac fine describuntur, vel subula punguntur, intra quæ exarantur ipsarum linearum ductus, quos *sulcos* vocant, quod maximè in codicibus e pergameno confectis observatum. Prudentius περὶ στεφ. in *S. Cassiano*,

Pangere puncta *libet, sulcisq́; intexere sulcos.*

Et Radulfus Monchius Mon. Vedastinus, laudatus à Gazæo *ad Cassianum lib. 5. de Cænob. instit. cap.* 39.

Cùm librum scribo, Vedastus ab æthere summo
Respicit è cœlis: notas & quot grammata nostris
Depingam calamis: quot arctur pagina sulcis.
Quot folium punctis *hinc hinc laceretur acutis,*
Tunc q́; favens operi nostro, nostreq́; labori,
Grammata quot, sulci quot sunt, quot deniq́; puncti,
Inquit in hoc libro, tot crimina jam tibi dono.

Apud du Fresne *in Glossar.* ubi *Punctum* in Psalmodia, apud Romanæ Eccl. Scriptores, syllabam denotare; & hinc *punctatim canere ac tractim*, esse uno tenore, absque ulla modulatione, cantare, singulis tamen punctis, i. verbis, quodammodo tono elevatiori notatis, ita ut, qui ita cantat, iis immoretur, addit. Aliàs *Punctum*, pro Suffragio. Postquam n. in Comitiis olim totius alicujus Centuriæ vel Tribus tabellæ, in quibus suffragia sua scribebant, collectæ erant; iis è cista educendis adhibebantur Custodes: quorum mu[nu]s erat suffragia describere, ut ea Centuriæ Tribusque sententia renuntiaretur, in quam plures inclinasse apparerent. Hoc autem erat describere suffragia, tot *Puncta* in tabella notare, quot tabellæ similes reperirentur; ut inito tandem numero, ea renuntiaretur sententia quæ plures, habere similes tabellas, ex *Punctorum* numero, perspiceretur. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 6. cap.* 14. Hinc ortæ phrases, *Puncta suffragiorum non tulit septem*, *Omne tulit punctum* &c. Consule quoque Plinium *lib.* 33. *cap.* 2. Contrà *Expuncti*, dicebantur homines viles & favore privati.

Punctim, & *Cæsim*, termini palæstræ. Et quidem, quæ *punctim* ferit, μάχη ἐκ διέρσεως, quæ cæsim, ἐκ καταφορᾶς dicitur apud Polybium *lib.* 17. Τῇ μαχαίρᾳ δ' ἐκ καταφορᾶς καὶ διέρσεως ποιῆσαι τὴν μάχην, de Romanis, *gladio cæsim punctimque ferire.* Aliàs ἡ ἐκ διάρσεως μάχη eadem, cum τῇ ἐκ καταφορᾶς. Nam διάρσις dicitur, quum brachium *in diversum* panditur & *attollitur* ad ictum cæsim inferendum; καταφορὰ verò, cùm ex alto defertur ensis. At διέρσις est *transfixio*, à verbo διείρειν. Vegetius *punctam* vocat, i. *punctionem*: Sed & διάληψιν alibi Polybius, ubi itidem τῇ καταφορᾷ opponit. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1071. Cujusmodi pugnâ delectati olim Galli sunt, uti discimus ex *Descript.* victoriæ obtentæ per Carolum Siciliæ R. ubi Carolus ipse milites suos hortatus exclamat, *Punctim infigite, milites Christi, punctim transfigite.* V. suprà *ad Brachia.*

à *Punctis*, in familia aquaria, quam, sibi à Marco Agrippa legatam, Augustus publicam fecit, vocati sunt, qui ex publicis fistulis aquas in privatum usum derivabant, Laur. Pignorius *Comm. de Servis.*

in *Punctum* ludere, apud Suetonium *in Nerone*, dicebantur in tesserarum seu aleæ ludo, qui sic ludebant, ut in singula puncta certam pecuniæ summam constituerent, & in medium conferrent, quam universam tollebat is, qui punctorum multitudine superasset. Dores τρεμματίζειν appellarunt, uti diximus suprà, in voce *Puncta.*

Punica Mala, V. suprà ubi de *Granatis* & *Malogranatis.*

Puniceus Color. *exsuperantiam*, ut loquitur A. Gellius, *splendoremque ruboris significat*, diversus à *phœniceo*; licèt eodem uterque nomine Græcis dicatur φοῖνιξ. Sed *Puniceum* etiam φοινικοῦν vocitatur. Phœniceum enim Philargyro nec diluti coloris est neque nimium saturi: at *puniceum* coloris rubri vegetissimi & exuperantissimi, i. ἐξυπέρου, vel teste eodem Gellio, qui tamen de phœniceo hoc tradit, quod unicè convenit puniceo, *lib. 3. cap.* 9. de equo Sejano, *Eum equum fuisse dicunt magnitudine invisitatâ, cervice ardua, colore phœniceo, florâ & comanti jubâ.* Sub finem dein *cap.* colorem hunc explicans, *Hunc equum*, addit, *Gabius Bassus vidisse Argis refert, haud credibili pulchritudine vigoreque & colore exsuperantissimo quem colorem nos, sicuti dixi, Phœniceum dicimus. Græci partim φοίνικα, partim σπάδικα appellant: quoniam palmæ termes ex arbore cum fructu avulsus σπάδιξ dicitur.* Quamvis enim in omnibus coloribus suus sit vigor & exuperantia, sic ut Phœniceus quoque equorum color alius sit dilutior, alius saturatior, quem vulgò *Badium obscurum* Galli vocant: planè tamen patet, hic Gellium de phœnicio hujus equi colore idem omnino pronuntiare, quod de illo Phœnicio, quem in differentiis & gradibus rubri coloris signandis summum tenere locum fecerat. His namque gradibus rubrum colorem Græcis vocabulis percensuit, ξανθὸν, ἐρυθρὸν, πυῤῥὸν, φοίνικα. Atqui hunc φοίνικα, *phœniceum* & *spadicem* esse Latinè voluit, vigore & exsuperantiâ rubri coloris omnibus præstantem. Quod longè secus habet: quippe hic *puniceus* & φοινικοῦς Græcorum, quo colore nullus unquam equus natus aut visus est, nisi pictus fuerit, haud magis sane, quam coccineus. Nam cocci color puniceus, h. e. coloris rubri acutissimi: purpuræ quoque rubræ tale lumen, [ad] cocci nitorem accedens, quam dicit Pollux φοινικοῦν ἐκ τοῦ ἄνω πυρός, i. *splendorem cocci ex albo recipere, dum radiis Solis incenditur.* Hincq; φοινικοῦν βαφὴν vocat *Tyriæ purpuræ tincturam* &c. V. quæ hanc in rem copiosè congessit Salmasius *ad Solinum pag.* 1330. ubi vocem φοῖνιξ, cùm pro *phœnicio* & badio sumitur equorum colore, à palmulæ termite, qui φοῖνιξ, & σπάδιξ, & βάϊς Græcè vocatur, cùm verò *puniceum* notat, à φοινίσσω, h. e. cruento, & *sanguine inficio*, deduci: & puniceum, quod Africæ proprium facit Tibullus, h. e. coccineum, in purpura quoque, præcipuè Tyria ac rubente, conspici addit. V. quoque suprà in voce *Panicum.*

Pupa, seu *Puppa*, Joanni de Janua dicuntur *quædam statuncula, quas virgines solent facere in modum filiarum & vestibus obvolvere: quas, cùm quam ad annos nubiles veniebant, & pubilibus abrenunciabant, quasi sub potestate Veneris futuræ, Veneri sacrificabant.* In vett. *Glossis*, πλαγγόνες, Unde Persius,

Dicite Pontifices in sacro quid facit aurum,
Nempe hoc quod Veneri donantur à virgine pupæ &c.

V. de *Pupis* hujusmodi Desiderium Heraldum *Adversar. lib. 1. cap.* 8. laudatum Car. du Fresne, in voce *Poppea.*

Pupillus, idem cum *Orphano*. V. suprà in voce *Orphanotrophium*, item in *Orbona*. Hinc *Pupillares pecuniæ*, apud Livium *lib.* 24. *cap.* 18. ubi in auxilium ærarii Romani illas collectas memorat: *Quum hæc inclinatio animorum plebis ad sustinendam inopiam ærarii fieret; pecuniæ quoque* pupillares *primò, deinde viduarum cœptæ conferri: nusquam eas sanctiùs tutiusque deponere credentibus, qui deferebant, quàm in publica fide. inde si quid emptum paratumque* pupillis *ac viduis foret, à Quæstore perscribebatur.*

Pupinia Tribus, ut scribit Sext. Pompejus, dicta ab agro Pupinio, qui in Latio, cis Tiberim ad mare vergens, haud longè ab Urbe erat, ut videre est apud Livium *lib.* 26. Meminerunt ejus Cœlius *Epist. ad Cicer. C. Lucretius C. F. Pup. Jun.* & Cicer. *ad Q. Fratrem, CN. Nerius Pupinia.* Valerius etiam Maximus *lib.* 4. *cap.* 4. cùm ait: *Ibi etiam prædivites, qui ab aratro accersebantur, ut Consules fierent, voluptatis causa sterile atque æstuosissimum Pupiniæ solum versabant.* Et paulo pòst, *Atilius Consulibus scripsit, villicum in agello, quem septem jugerum in Pupinia habebat, mortuum esse.* V. Johann. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 6. cap.* 15. *ubi de Tribubus.*

Pura Toga, communis olim Romæ hominum privatorum fuit: sic dicta quòd tota alba esset, nihil purpuræ admixtum habens, hinc λευκόφαιος Græcis. Eadem *Virilis* appellata est: quòd qui eam sumerent, positâ Prætextâ, ex Ephebis transcriberentur in Viros. Dabatur enim illa pueris virilem ætatem ingredientibus, exitu anni 15. ut de M. Ciceronis filio legimus, Rosinus: Sub initium anni 15. habet Ferrarius. Ita enim Interpres vetus Juvenalis nondum editus Bibliothecæ Ambrosianæ, *Prætexta genus erat Togæ, quâ utebantur pueri adhuc sub disciplina, usque ad 15. annum: deinde Togam virilem accipiebant, unde in vita S. Germani legitur, cessit prætexta Toga:* Scripta est autem versibus ea vita ab Erico, qui sub Carolo Calvo floruit, *Cedebat Prætexta Togæ.* Proin quòd Augustum aliosque seriùs Caligulam inprimis anno demum 19. id egisse legimus, magis ab alia causa, quàm à lege & more

more provenisse, monet Manutius. Sumebatur verò hæc Toga in templo Jovis Capitolini, ut M. Cottæ pietatem laudans Val. Maximus docet *lib. 5. cap. 54. Eo ipso die, quo Togam sumsit virilem, simul ac e Capitolio descendit, C. Carbonem, a quo Pater ejus damnatus fuerat, postulavit: protractumque reum judicio afflixit.* Quique eam sumebant, *Tyrones*. Plin. *lib. 8 cap. 48. Tanaquil prima texuit rectam tunicam, qua simul cum Toga pura Tyrones induuntur, novæque nuptæ.* Hinc Ciceronis illud *ad Attic. Epist. lib. 8. Habebamus in manibus Antonii concionem, in qua erat Pompeji accusatio, usq. a Toga pura:* docti omnes interpretantur, *ab ejus tyrocinio:* B idæus qre ait, *Puram Togam Tyrunculi forenses assumebant Tyrocinii die*, V. Hieron. Bosium *de Toga Rom. cap. 12.* Et quia hujusmodi Tyronibus id Togæ genus libertatis signum erat; antea enim à Pædagogis custodiebantur: hinc & *Libera* appellata est. Sed & eandem *Rectam* nuncupatam esse, ex Festo discimus: *Rectæ appellantur vestimenta virilia, quæ Patres liberis suis conficienda curant ominis causâ, ita appellata, quòd à stantibus & in altitudinem texuntur.* Tandem & *Toga* simpliciter, absque adjectione ulla vocabatur. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 5. cap. 32* & Octav. Ferrarium *de Re Vestiar. l. 2. c. 1.* Eodem modo *Pura Mantilia*, apud Æl. Lampridium in *Alexandro Sev. Convivium neque opiparum, neque nimis parcum, sed nitoris summi fuit: ita tamen, ut mantilia pura mitterentur sæpius cocco clavata* &c. Nempe sic dicebantur, ut *Toga pura*, i. λευκὸς ..., ic & *vexilla purpurea* nempe clavata opponuntur. Non enim tunicis solùm, sed & supellectili, præsertim tricliniari, clavi adsuebantur. Sic *linteorum purorum* & clavatorum, *in seqq.* idem meminit &c. V. Salmasium & Casaubon. *Not. ad Lamprid.* ac suprà in *Pura Toga*.

Purgamentum Lanæ novissimum, apud Plinium *lib 8 cap. 48. Lanæ & per se coactæ vestem faciunt: & si addatur acetum, etiam ferro resistunt: imò verò etiam ignibus, novissimo sui purgamento, quippe incis pollentium extractæ, in usum tomenti veniunt*. est, quo in veste jam texta *purgantur* & poliuntur depectunturque. Nam ex illo purgamento, ex floccis viz. derasis inter pectendum, tomenta fiebant. Inde γνάφαλα ista *purgamenta* vocabantur, quæ spinis adhæserant pectinis γναφικῆ, h. e. *fullonii*: qua voce dein ipsa tomenta insigniri cœperunt; hincque γναφάλιον herba, quam Latini *Centunculum* dixere, quod ejus foliis candidis ac mollibus pro tomento culcitrarum uterentur. Ut mirum sit Plinium scribere, id Galliarum invento proditum esse, recrimentis & purgamentis lanæ, quæ expolitione vestimentorum detracta fuerint, culcitras farcire; cùm Græcis nominibus ex antiquo vocentur tomenta γνάφαλα hoc modo inculcata. Vocat autem hoc *novissimum Lanæ purgamentum*, quia primum erat quo lanæ ipsæ per se purgabantur, priusquam in fila deductæ & in tela textæ essent: quod Græcis ξαίνειν, unde ξαντικὴ τέχνη, *Lanæ purgandæ ars*. In novissimo quidem purgamento ξαίνειν quoque dicebantur, sed propriè ξαίνειν ad primum purgamentum pertinet. Κροκυδίζειν etiam de utroque dicebant: κροκύδες γνάφαλα sunt Hesychio, & κροκυδίζειν Polluci, τὰ ἐκλέγειν τὰ τριχώδη τινὶ ..., *asperiores floccos extrahere*. *Carminare* enim propriè Latini de priori purgatione. & hoc *primum* lanarum *purgamentum*, cùm carminantur, *novissimum*, quum in veste ipsa carpuntur & depectuntur erinaceo fullonis. Propter quod summo studio erinacei exquirebantur &c. V. suprà ubi de *Erinaceis*, & plura hanc in rem, apud Salmasium *ad Solinum p. 398*.

Purgantes sc. Gr. Καθαιρόμενοι, infimus inter Christianos ordo, sic dicebantur, qui vel fidem Christianam non recepissent, vel post eam receptam novis contractis culpis piaculares essent facti vel à dæmonibus obsessi pacatam vivendi rationem amiserant, eo tamen obsequio ducerentur, ut vel fidem amplecti, vel culpas exosas abjicere, vel à dæmonibus liberari, avidè cuperent. Unde tria eorū genera, *Catech. Energumeni* & *Pœnitentes*: qui omnes in Narthece stabant, & peractis sacris, ante preces ac communionem, dimittebantur. *Purgare* autem eos Hierarchæ erat, de cujus munere V. S. Maximum *de Cœl. Hierarchia c. 3* Reliqui verò duo ordines erant τῶν τελουμένων, *perficientium*, quorum primus modò dictus Hierarcha, secundus Presbyter, tertius Minister: & τῶν τελουμένων, *perfectionem acquirentium* quorum primi Monachi, secundi pii Fideles, tertii Pœnitentes, consistentes. Cl. Suicerus *Eccl. Thes.* voce Καθαίρω.

Purgatio Animæ, apud Gentiles, triplex credita: illam enim expiari putabant *Aere, Igni* & *Aquâ*. Et quidem ipsa expurgatio in genere, *vanni* symbolo, in Bacchi sacris fuit repræsentata. Unde,

—— —— *Mystica vannus Jacchi*;

apud Virgilium *Georgic. lib. 1.* & ipse Bacchus λικνίτης, ac λικνοφόρος apud Plut. *de Iside & Osir.* ut & Demosthenem *Orat. c. Ctesiph.* Imò & in Minervæ sacris, ut indicat vetus Poëta, cùm apud Plutarchum, tum apud Alexandrinum *Admonit. ad Gentes*. Quemadmodum enim vanno ab aceribus ac retrimentis expurgatur triticum, ita Jacchi sacris mundari animam ab omni crimine anteacto, persuasi fuere. Specialiter tamen ventilabrum seu vannus Liberi ad *Aera* pertinet, uti & oscilla. Honor. Servius *ad Æneid. lib. 6. In omnibus sacris tres sunt istæ purgationes. Nam aut tædâ purgantur & sulphure; aut aquâ abluuntur; aut aëre ventilantur, quod erat in sacris Liberi.* Hoc enim est, quod dixit, in 2. *Georgic.*

—— —— *Tibiq;*
Oscilla ex alta suspendunt mollia pinu.

De *Igne* alibi dictum. Ad postremam, quæ *Aquâ* fieri existimata, respicit Hesiodus cit. Walæo *ad Matth. cap. 27. v. 24.*

Ὃς ποταμὸν διαβῇ, κακότητ' ἰδὲ χεῖρας ἄνιπτος,
Τῷ δὲ θεοὶ νεμεσῶσι, καὶ ἄλγεα δῶκαν ὀπίσσω.

V. quoque Platonem *in Cratylo pag. 266.* Ovidium *Fastorum lib. 2. sub princ.* Senecam *Hippol. Act. 2. sc. 2. sub fin.* Athanasium *de et. subst. Filii* & *contra Sabell.* & qui fusè de hoc ritu agit, Tob. Pfannerum *Systemate Theol. Gentil. Pur cap. 14. §. 2. num. 2.* Fuit etiam *Terra* purgatio, sed hæc comprehenditur suo cū quam Igne fieri dixerunt; nisi hanc potiùs sub illa contineri dicas, cum Ignis sit e Terra. G. Joh. Vossius *de Orig. & Progr. Idolol. lib. 2. cap. 14.* Cæterùm *purgamentorum* sordes in aquas vel fluviales vel marinas abjiciendi ritus, frequentissimus olim. Homerus toties,

—————— ἐς ἅλα λύματ' ἔβαλλον.

Virgilius *Ecl. 8.*

Fer cineres Amarylli foràs, rivoq; fluenti,
Transq; caput jace.

V. quoque Theocritum Ἡρακλίσκῳ, Val. Flaccum *lib. 3.* Ciceronem pro *Roscio*, Alios. Sed & in trivia projici solita. Petronius, *Quod purgamentum in nocte calcasti in trivio?* Ad quem locum V. *Notas* Wouvverii, & plura hanc in rem apud Jo. Meursium *ad Lycophronem*, uti de *Purificationibus* Legalibus in Vet. Testam. quas sic inter suos æmulari voluit Dei simia, infrà.

Purgatio Canonica, apud Honorium III. *in V. Compilatione, Illoqui quia publica Fama laboras & manifestæ præsumtiones apparent*, purgationem *super præmissis* Canonicam *cum manu decima ejusdem dignitatis & ordinis indicatis*, passimque in Jure Canonico, est demonstratio innocentiæ suæ, super objecto crimine, proprio juramento, vel si oporteat, juramento Compurgatorum. Ei opponitur *Purgatio Vulgaris*, de qua dictum satis. V. quoque suprà *Judicium*.

Purificationes & *Piacula*, quibus in Vet. Testam. expurgari solebant immunditiæ & violata ceremoniarum religio expiari, fiebant tum in Sacrificiis, tum in Lotionibus & Aspersionibus, Hebr. *cap. 9. versu 12.* Et quidem Sacrificium Puerperæ describitur, Levitici *cap. 12. versu 6, 7, 8.* Gonorrhæi Levit. *cap. 15. versu 14.* Mulieris fluentis, Levit. *cap. eod. vers. 29.* Leprosi Levit. *cap. 14. versu 10.* quod omnes offerebant, postquam probè purgati & abluti essent. Communis verò *Purificationum* ratio & quasi caput consistebat in Balneis, Levitici *cap. 15. versu 16.* in quibus aquâ vivâ totum corpus abluebatur, quæ ablutio Hebræis טבילה Rabbinis erat *magnum ablutio*, quam anxiè & superstitiosè jam inde ab antiquis temporibus observabant, uti discimus ex Marco *cap. 7. versu 2.* Solennior verò erat Leprosi purificatio, quæ fiebat adhibitis duabus avibus mundis, cedro, hyssopo, lanâ coccinâ aliisque in Lege expressis ceremoniis: quibus peractis septimo die radendus erat leprosus corpusque mundandum balneo, inde septimo die iterum radi & lavari, octavo denique die sacrificia offerre, sanguine aspergi & oleo inungi debebat, Levitici *cap. 14.* & *seqq.* Quo fere modo etiam domus expurgabantur. Præ cæteris autem omnibus singularis erat *Purificatio* polluti è morticino: quæ *aquâ separationis*, seu aquâ cinere vaccæ rufæ conspersâ peragebatur, Numeror. *cap. 19. versu 19.* De quibus omnibus, & significatione eorum mystica, V. Franc. Burmannum *Synops. Theol. Christian. Part. I. lib. 4. cap. 23.* Sed & in Ecclesia Rom. hodieque *purificari* Mulieres, quæ post partum in Ecclesiam veniunt, & benedictionem à Sacerdote accipiunt: & *Purificatio*, oblatio dicitur, quæ ab hujusmodi Mulieribus offertur, candelâ comitata. V. Car. du Fresne *in Glossar.* ubi etiam *Purificatorium* dici linteolum, quo in eadem Communione Sacerdos calicem Eucharisticum extergit, post communionem verò ejus loco spongiam a Græcis adhiberi, addit. In linteoli hujus medio *Crucem* acu designari, ut à cæteris linteolis in usum Sacrificii ut vocant præparatis distinguatur, olim verò manipulum huic fini inservisse, observat Dominicus Macer *in Hierolex.*

Purificationis B. M. V. Festum, in eadem Ecclesia, celebratur sub initium mensis Februarii: institutum in locum Ambarvalium seu Amburbialium, ut Macri Fratres habent, in voce *Hypante*; sic enim hæc festivitas Græcis dicitur, apud quos Imperii Justiniani anno 15. d. 2. Februarii, initium sumsit. V. suprà in *Candela* & *Hypante*.

Puritani, adde: Aliter longè vox sumitur, à Jacobo M. Britanniæ R. *Præfat.* Δώρου Βασιλικοῦ, in qua ait, *Puritanorum nomen propriè vilissimæ illi Anabaptistarum sectæ accommodari, quam familiam amoris vulgò nuncupant, propterea quòd hi solos sese ab omni peccato quasi puros putos æstimare solent, se solos esse veram Ecclesiam — Hoc eodem cognomento cerebrosos istiusmodi concionatores, phanaticos eorum discipulos & pedissequos voluisse insignire, quia — eandem disciplinam pertinacissimè propugnant* &c. Quæ proin duæ vocis notiones ne confunderentur, addit: *de omnibus universim prædicatoribus* (hoc nomen adhibendo) *minimè scripsisse, ne ex illis*

illis quidem, quibus simplex illa Ecclesiæ nostræ gubernandæ forma magis placeat, quàm multiplices illæ Anglicæ ceremoniæ, & quæ plura ibid.

Purpura, propriè concha, cujus liquore olim vestes tingebantur. Cn. Matius in *Mimiambis*, apud A. Gellium *lib.* 20. *cap.* 9.

> *Jam tonsiles tapetes ebrii fuco,*
> *Quos concha* purpura *imbuens venenavit.*

Dico, *olim*; quia Veterum *Purpura* nobis periit, ut infrà videbimus. Ejus inventionem Herculis cani tribuerunt Phœnices. Unde Nonnus *Dionys. l.* 40. *de illo*,

> *Χιονέας κόχλοιο παρειὰς αἵματι κόχλου.*
> *Niveas purpuravit malas sanguine cochleæ.*

Cujus rei causam sic aperit Bochartus. Verbum כלב *chelab*, Syris primò *spargere*, inspergere, deinde etiam *tingere*, sonat, unde nomen כילב *chilab* tinctorem seu infectorem. Canis autem nomen כלב *cheleb*, iisdem penè literis scribi, neminem latet. Igitur Tyrios lusisse apparet in voce ambigua כלב, quæ & *infectorem* & *canem* significat, & Herculis cani tribuisse nobilem artem, quam lanarum infector, illo seculi ævo, Tyri reperit, Herculis sc. illius antiquissimi, qui Mose fuit vetustior. Proinde in Mosis temporis de purpura multa mentio. Et gravi errore Eutychius Alexandrinus Patr. hæc refert ad Hirami illius tempora, qui Salomoni fuit æqualis &c. De ea autem sic Plinius *lib.* 9. *cap.* 6 *Purpuræ florem illum tingendis expetitum vestibus in mediis habent faucibus. Liquoris hic minimi est in candida vena, unde pretiosus ille bibitur nigrantis rosæ colore sublucens. Reliquum corpus sterile. Vivas capere contendunt, quia cum vita succum eum evomunt. Et majoribus quidem purpuris, detracta concha, auferunt; minores cum corpore vivas frangunt, ita demum rorem eum excipientes Tyrii.* Ibidem duo esse genera turbinatorum, florem illum tingendis vestibus expetitum continentium, reperies, *Purpuram* & Buccinum, ambo *Conchyliorum* nomine laxè accepto comprehensa. Quandoque enim vocabulum *Conchylii* strictius sumitur, ut cùm Dioscorides jungit *Conchylium*, Purpuram, *Buccinum*: Imò & Buccinum *Conchylii* nomine solum quandoque venit. Sic ut illo modo eædem sint *vestes conchyliatæ* & quas Maro appellat *Æneid. lib.* 4. *Tyrio murice intectas*; hoc opponantur vestis *conchyliata* & *purpurea*. Nempe apud Romanos sic usus erat, ut conchyliati color esset dilucidior ac pallidior: purpureus vegetior florentiorque. Qualis Tyrius, ut idem Plinius ait, *concreti sanguinis nigricans aspectu idemque suspectu refulgens*. Usum *Purpuræ* in seqq. sic exponit, *Præcipuus hic Asiæ, in Meninge Africæ, & Getulo littore Oceani, in Laconica Europæ. Huic fasces securesque Romanæ viam faciunt: idemque pro Majestate pueritiæ est. Distinguit ab Equite Curiam: Diis advocatur placandis, omnemque vestem illuminat, in triumphali miscetur auro.* Et usum quidem ejus Romæ semper fuisse, observat idem, *in trabea sub Romulo, in prætexta & clavo sub Tullo Hostilio*. Non idem tamen *Purpuræ* genus, ut idem Cornelii Nepotis docet, his verbis: *Me Juven. violacea Purpura vigebat, cujus libra denariis centum venibat: nec multo post rubra Tarentina huic successit dibapha Tyria, quæ in libras denariis mille non poterat emi. Hac P. Lentulus Spinther Ædilis Curulis primus in prætexta usus improbabatur, quâ Purpura quis jam*, inquit Nepos, *non triclinaria faciat?* Spinther, subjicit Plinius, *Ædilis fuit Cicerone Consule, dibapha tunc dicebatur, quæ bis tincta fuisset veluti in magnifico impendio, qualiter nunc omnes pene commodiores Purpuræ tinguntur.* Primus ergo temporibus, Prætextarum, nam illæ à Regibus invectæ sunt & clavorum in tunica *Purpura* violacea fuit; mox rubra Tarentina, à loco, ubi tingebatur, sic dicta: tandem omnium pretiosissima Tyria successit, quæ a duplici tinctu *dibapha* appellata; Eaque initio ob luxum notata, ut in Spinthere & M. Cœlio, de quo Ciceronis extant verba *pro eod. Si quem etiam minimorum horum offendit, si Purpuræ genus, si amicorum caterva*: ubi *Purpuræ genus*, h. e. *Tyriæ* seu *dibaphæ*, quæ tum improbabatur. Vegeti illam coloris florentisque maximè, ac luminosi, contrà vulgarem violaceam obtusioris ac pene fusci fuisse, docet Plutarchus *in Catone*. Post Ciceronis verò Consulatum, crescente luxu, omnes fere purpuræ commodiores Tyriæ erant & Laconicæ, h. e. dibaphæ ac bis tinctæ, ita tamen ut Laconicæ Tyriis essent deteriores. Ovidius *de Rem. Am.*

> *Confer Amyclæis medicatum vellus ahenis,*
> *Murice cum Tyrio, turpius illud erit*, &c.

Quare Tyriam Horatius *lib.* 2. *Od* 16 *muricem bis afrum* appellat, id est, ut Porphyrio interpretatur, *dibapham pretiosissimam*. V. Octav. Ferrarium *de Re Vestiar. lib.* 2. *cap.* 7. *ubi de Purpura, cocco, blatta, exactè disserit*. Hinc *Purpurea* Toga, id est Triumphalis, primum: quæ postea acu picta, id est, elaborata Phrygioque opere figuris distincta est, unde aurum ei immixtum, quemadmodum & Plinius docet, verbis, *in Triumphali auro miscetur*; & Dio proin ἁλουργίδα χρυσόπαστον appellat *lib.* 63. Hujus jus, ad privatos quandoque fuisse translatum esse, exemplo Pauli Æmylii, docet Livius, Pompeii M. Dio, eundemque honorem Catoni, ob regiam Cypri gazam tanctè Romam transvectam, oblatum, sed repudiatum ab illo, tradit Plutarchus. Similiter *Purpura* Prætextam illuminabat, unde pro illa non rarò sumitur: Senatorum porrò tunicam, nil enim plerisq; clavi aliud, quàm *Purpuræ* fuere tegmenta, sive frusta *purpurea*, quæ in pectore tunicæ assuebantur. Matronas etiam in Tyria aureis institis segmentata incessisse, notarunt Eruditi: Sed libertinæ & quæcunque apud Ædiles licentiam stupri vulgaverant, quia illis *Purpurâ* interdictum, aliæ alios vestibus colores asciscebant. Nec omittendum, Pædagogianos pueros tunicâ auro distinctâ, indutos calce in pubem, *purpureis* pedum tegminibus operiri fuisse solitos, id quod docet Cujacius *ad tit. de Castrens. & Minist. Cod. l.* 12. Inferiori verò ævo, Vestis *purpurea*, id est, Toga & Paludamentum, Imperatorum fuit, initio à Galieno facto, ut de eo narrat Trebellius. A' quo tempore *Purpura* pro Principatus symbolo à Scriptoribus passim capitur. Hinc *sumere Purpuram*, pro *sumere Imperium*: & in tumultuariis Imperatorum creationibus, direptam à vexillis *Purpuram* aut de simulachris Deorum a militibus, cum aliunde non suppeteret, ut eâ Imperatorem induerent, Hist. Augustæ Interpretes annotarunt, V. infrà. Unde etiam est, quòd inter omina Imperii semper aliquid *purpureum* occurrit, ut in eadem Hist. passim observare est. Denique inde Imperatoria *Purpura summa* dicta est: Item *Purpura Principalis, sacer murex, Purpura veri luminis & vestis alethina*, h. e. *vera verique coloris*, Casaubonus. Similiter, singulare id fuisse Impp. Constantinopolitanis, ut rubeis & *purpureis* calceis uterentur, ostendit Paul. Diaconus, inquiens, *ut agnosceretur Imperator ex rubris calceis*. Hinc Georg. Phranzez Protovestiarius *in Chron. lib.* 1. *cap.* 17. Manuelem Imperatorem creatum *cocco tinctis calceamentis concessis*, Successoremque ab omnibus agnitum fuisse refert: & Corippus *lib.* 2. *de Justino Jun.* sic scribit,

> *Purpureo suræ rutilant fulgente cothurno,*
> *Cruraq; puniceis induxit regia vinclis,*
> *Parthica Campano dederant quæ tergora fuco.*
> *Augustis solis hic cultus competit uti.*

Imò ipse Cæsar apud Dionem, *Calceamentis utebatur altioribus & coloris rubri, more Regum Albanorum*: cùm mulleorum usus Patriciis in Rep. Rom. olim promiscuus esset, qua de re V. suprà *suo loco*. Ab Impp. dein ad Pontifices Rom. usum transiisse, constat ex Ceremoniali Pontificum *l.* 2. *cap. de Indum. Induitur Papali habitu, togâ sc. lineâ albâ, sandaliis rubeis, aureâ cruce signatis*, Balduinus *de Calc.* A' Pontifice postea *Purpura* usus Cardinalibus indultus, quo de V. in voce *Cardinalis*. Sed etiam Rhetores in *Purpura* olim incessisse, Basilius minor Orationum Greg. Nazianzeni Interpres docet, cùm contrà Philosophorum pallia nigra essent. Tragicis inprimis hic color consentaneus Theatris, in quibus Principum, conspicuo splendentis *Purpuræ* decore illustrium, casus ac funera repræsentabantur, unde *Purpureus Cothurnus* non rarò memoratur, quo Dianam quoque suras aliè vinxisse Poeta ait. Laconibus similiter grata hoc colore tincta vestis in prœliis fuit, *tum quia color ipse quid augusti habet, tum ut fluor sanguinis à vulneribus occuleretur, tum ut eius aspectus acrior ac terribilior magis hostem percelleret.* Idem de Carthaginensibus, Silius *lib.* 3. de Iberis Polybius *lib.* 3 prodidere. V. Anselm quoque Solerium *de Pileo*, & præterea Claud. Salmasium *ad Tertullian.* & *Exercit. Plin. ad Solinum*, præ his autem Sam. Bochartum *Hierozoici Parte posterior. lib. V. capp.* 9. 10. & 11. Præter *Purpuram* verò genuinam, cujus duæ species jam suprà indigitatæ, *rubra*, Hebr. ארגמן *argaman*, & *cærulea* תכלת *thecheleth*, de quibus V. quoque in his vocibus: *Purpuræ factitiæ* plures species fuere, putà ex *vacciniis*, *alga Creticâ*, *amerge herba*, *purpurea herba in Abasinis*, *Ibera ferrugine*, *flore purpureo ad fauces Hypanis fluvii*, & *Indica sandice*, quæ fuit divini fulgoris. De quibus alibi, hic saltem de alga Cretica addo locum Theophrasti *Histor. lib.* 4. *cap.* 7. qui Latinè sic habet: *Etiam in Creta juxta terram, super saxa nascitur alga plurima & pulcherrima, quâ non solùm vittas, sed & lanas vestesque inficiunt. Et quandiu recens est tinctura, color purpurâ longè præstat.* Et Plinii, *Historiæ Natur. lib.* 32. *cap.* 27. *Circa Cretam insulam nato (phyco) in petris purpuras quoque inficiunt* &c. Cujusmodi algâ pasci purpuras, atque inde florem seu colorem suum trahere, nonnulli asserunt, auctore Philosopho *Historiæ Animal. lib.* 6. *cap.* 13. V. quoque suprà non uno loco, inprimis voce *Fucus*, item *Phucarium*. Cùm itaque tot species factitiæ purpuræ sint, hinc Purpura, quæ fit ex conchæ sanguine, *marina* dicitur ab iis, qui pressiùs loquuntur, θαλασσία, ut ab aliis distinguant: unde Pollux de Rege Persarum *lib.* 7. *cap.* 13. Ὁ μὲν βασιλεὺς χιτὼν θαλασσοπόρφυρος, ὁ δὲ τῶν ἄλλων πορφυροῦς. *Regis quidem tunica ex marina purpura fuit, reliquorum vero ex vulgari purpura.* Et Demetrius Ephesius, Jonum luxu, Καὶ σαράπεις μὲν ἦσαν καὶ πορφυραῖ καὶ λευκοί, οἱ δὲ ἁλουργεῖς. *Et Sarapes ipsi fuerunt lutei, purpurei & albi, quidam etiam ex marina purpura.* Hodieque tam *purpureus*, quam conchyliatus color, non a *Purpuræ* liquore, sed ab herbis est. Gerh. Jo. Vossius *de Idol. lib.* 4. *c.* 47. Ita enim hodie verba purpura desiit esse, ut certo jam sit mortalium, qui illius parandæ modum noverit, Samuel Bochartus ubi suprà

V. quoque Casp. Barthium *Animadversion. ad Papinium Statium Thebaidos lib. 4. versu* 265. ubi postquam de *ardore* purpuræ, secundùm quem pretium ejus æstimabatur, hominumque hinc in Solem prodeuntium more, varia dixisset, addit: *Nihil verò penè in totius antiquitatis desiderabilibus mihi mirandum magis obvenit, quàm hoc genus tincturæ —— adeò penitùs interiisse, ut nec ratio ejus reparandi ulla supersit.* Docet dein, *purpuram*, sicut apud Græcos, Romanos, Parthos, Persas, *Magistratus* & *Honoris*; sic *Ingenuitatis*, signum fuisse, apud Barbaros, hoc est, planè à moribus culti Orbis abhorrentes, ex Tertulliano *de Idolol. c.* 18. Refer huc etiam, quæ retro diximus de *Cochlea Purpuraria*, ex Cl. Bocharto. In Collegii Jesuit. Musæo Kircheriano Romæ, *Purpuras*, alias turbinatas & in mucronem gracilescentes; alias tuberculis & multâ colorum aspergine varias: quasdam ex candido rubescentes, superficie levi & tersâ, Pario marmori non absimiles; nonnullas asperas, rugosas & in varios gradus discretas: multas in spiras detortas, aliquas in helices convolutas tandemque in cuspides abscedentes ostendi, docet Georg. de Sepibus in *Descr. ejus pag.* 28.

Purpuræ variæ species, apud Auctores.

α. *Purpura Alba*, apud Vinc. Belvacensem *l.* 33. *c.* 30. β *Purpura Alexandrina*, apud Æl. Lampridium *in Alex. Sev. Purpuræ clarissimæ non ad usum suum, sed ad matronarum, si quæ eam possent, aut vellent, certè ad vendendum, gravissimus exactor fuit: ita ut A*lexandrina purpura *hodieque dicatur, quæ vulgò Probiana dicitur, idcirco quod Aurelius* Probus *baphiis præpositus id genus muricis reperisset*: est purpura clarissima, quæ omnis tum generali appellatione *Alexandrina* dicebatur, quòd claræ purpuræ gravissimus & fastidiosus exactor extitisset Alexander. Unde & illud etiam purpuræ genus longè clarissimum, quod ab inventore vulgò *Probianum* appellatum est, *Alexandrinum* quoque est vocitatum, Salmasius *Not. ad Lampridium.* γ. *Purpura Cærulea*, V. suprà in voce *Cærulea* & infrà in voce *Thecheleth.* δ. *Purpura Factitia*, V. suprà. ε. *Purpura Girbitana*, apud Trebellium Poll. *in Claudio*, *Albam subsericam unam, cum purpura Girbitana*, dicta est à *Girba* Ins. quæ *Meninx* Veteribus, hodie *Gerbi*, in qua nobilissimum olim Baphium, cujus meminit *Not.* Imperii. ζ. *Purpura Marina*, Θαλασσιτικῶς dicitur vera Purpura, ut à factitia distinguatur, V. *suprà.* η. *Purpura Rubra*, Hebr. ארגון *Argavan*, propriè *Purpura* dicitur, non verò *Cærulea*, quæ iisdem תכלת *Thecheleth.* Non enim à cæruleo, sed à rubro colore, purpura commendatur, ut omnibus notum. Hinc *purpuræ* colorem Poetæ sanguini tribuunt: Item Soli, Auroræ, vino, uvis, moris, narcisso, rosæ, papaveri, violæ, puellarum labris & genis, maximè in pudore, amethysto &c. Sic *purpureus, coccineus* & *puniceus* color promiscuè sumuntur, tam à Sacris, quàm à profanis Scriptoribus, uti pluribus probat Bochartus *d. l.* θ. *Purpura Sarrana*, eadem cum Tyria, *Sar* enim olim Tyrus. Unde *Pœnos Sarrâ oriundos*, Ennius dixit. V. *infrà.* ι. *Purpura Tyria*, præstantissima. Virgilius *Georgic. lib.* 3.

> —— —— *quamvis Milesia magno*
> *Vellera mutentur Tyrios incocta rubores.*

Statius *lib.* 1. *Sylv. in Epithal. Stellæ & Violant.*

> *Vellera Sidonio jam pauca rubescere tabo.*

Et *lib.* 3. *in Propemp. Metii Celeris,*

> *Quâ pretiosa Tyros rubeat, quâ purpura succo*
> *Sidoniis iterata vadis* &c.

Unde Syriæ ista pars, in qua optima purpura tingebatur, *Φοινίκη, Phœnice*, appellata est, à verbo *φοινίσσω*, quod propriè *cruento* & *sanguine inficio*, inde *rubro colore inficio*, denotat. Ei opponitur Purpura *ψυχρόβαφος*, quæ frigidâ tantùm aquâ intingebatur, non jure decocti, adeoque fucum non retinebat. Porrò *Tyria purpura* suspectu ruborem nitoremque præferebat cocci: cocco verò tincta rursus Tyrio tingebant, ut fieret hysginum &c. Qua de re V. pluribus agentem Salmasium *ad Solinum passim imprimis verò p.* 273.

Purpuram adorare, olim dicti sunt, quibus Imperatorum chlamydis laciniam tangere vel osculari concessum erat. Et quidem Patricii ad dextram Principis mammam adorabant, quorum recedentium caput deosculabatur Princeps: Senatores verò ac cæteri genu dextro ante Principem flexo discedebant, uti docet Car. du Fresne ex Procopio *Hist. Arcan. sub finem.* V. quoque eidem laudatos Senatorem *lib.* 11. *Epist.* 20. Henr. Valesium *ad Ammianum lib.* 15. & Jac. Gotofredum *ad l. un. Cod. Theodos. de Præpositis sacri Cubiculi* & *ad l.* 6. *de Decurion.* At *Purpuram sumere*, apud Treb. Pollionem *in XXX. Tyr. in vita Balistæ*, *Multi &* *sumpsisse illum* purpuram *& more Rom. imperasse, exercitum duxisse —— dixerunt*: idem est, quod *Imperium sumere.* Sic enim Capitolinus *in Gordiano, Gordianum Proconsulem reclamantem & se terræ adfligentem, opertum purpurâ, imperare coegerunt. Et primò quidem invitus Gordianus* purpuram sumserat: *postea verò quàm vidit, neque filio neque familiæ id tutum esse, volens suscepit Imperium.* Ubi *Imperium suscipere* & *purpuram sumere*, idem valet. Omnes certè cum Imperio *purpuram*, quæ Imperii insigne erat *sumpsere* Imperatores. Hinc in tumultuariis eorum creationibus legimus sublatam aliquando de vexillis purpuram à militibus aut è simulachris Deorum direptam, cùm alia ad manum non esset, quâ humeros eorum advelarent, quibus Imperium deferebant. Apud eundem Pollionem *in Celso. Celsum Imp. appellaverunt peplo Deæ Cælestis ornatum.* Vopiscus *in Saturnino*, qui in Ægypto Imperium sumsit, *Depositâ purpura ex simulachro Veneris, cyclade uxoria militibus circumstantibus amictus & adoratus est.* Idem *in Probo* scribit, cum appellatum esse Imp. à militibus *ornatum etiam pallio purpureo, quod de statua Templi oblatum est* &c. V. quæ apud eundem Pollionem, de Herenniano & Timolao, filiis Zenobiæ habentur & plura hanc in rem, apud Salmasium *Not. ad Histor. Aug.* Atque hinc *Purpurati*, *Porphyretici* & *Porphyrogeniti* dicti Impp. Regumque liberi, quòd in *purpura*, seu patre Imp. vel Rege nati essent, ἐν ἁλουργίδι τεθραμμένοι, apud Libanium in *Epitaphio* Juliano inscripto: quos proin fasciis purpureis illigatos & circumvolutos in cunis legimus. V. suprà ubi de *Porphyrogenitis*, & quæ ad hanc rem observavit Car. du Fresne *ad Alexiadem p.* 321. Claudianus *in* 3 *Consul. Honorii*,

> ——— ——— *Hæc nobilis ortu*
> *Nasceris æquæva cum Majestate creatus,*
> *Nullaque privatæ passus contagia sortis,*
> *Omnibus exceptis, ultro te Regia solum*
> *Protulit & patrio felix adolescis in ostro,*
> *Membraque vestitu nunquam temerata profano*
> *In sacros cecidere sinus* &c.

Purpurarium Judææ littus, in tribu Zabulon, memoratur, Deuteronomii *cap.* 33. *versu* 19. ubi paraphrasis Jonathanis sic habet, *Quia habitant ad littus maris Magni* (seu Mediterranei) *& in deliciis habebunt* taritha: *&* chilzona *capient, cujus sanguine hyacinthum tingent, ad fila vestium suarum.* Ubi *chilzona* concha est, ex qua purpura elicitur (quæ & ipsa *purpura*) aut conchylium saltem aut murex, concharum genera purpuræ non absimilia. Extendit autem se illud à Tyri scalis, usque ad Chaipham, quod promontorium est sub Carmelo, patuitque stadiis circiter ducentis triginta. Non tamen ubique purpurarum par copia fuit, sed harum præcipua ubertas circa Carmelum & Chaipham. Quò referendum, quòd in Guil. Tyrio Caiphæ vetus nomen *Porphyria* fuit. Ut eadem fuerit, quæ Phœniciæ Πορφυρεὼν, apud Stephanum ex Polybii *libro* 5. tanquam à *purpura* piscatione facto nomine. Præterea 2. Paralipom. *cap.* 2. *versu* 7, 14. & *cap.* 3. *versu* 14. כרמיל. *Carmil*, ponitur inter purpuræ species; *coccum* reddunt Interpretes, Bochartus purpuræ genus ad Carmelum capi solitæ, &c. V. quæ hanc in rem eruditè congessit Samuel Bochartus *Hierozoici Part. posterior. lib.* I. *cap* 9.

Purpuratus, nomen monetæ, in Imp. CPolitano, olim currentis, V. suprà in voce *Hyperperus.*

Purpureus Color, V. suprà. Aliquando parabatur ex creta infectâ rubra radice, quam Græci ἐρυθρόδανον vocant & hysgino: uti ex coccino purpurâ supertincto fiebat hysginum. Vitruvius, *Fiunt etiam purpurei colores infectâ cretâ rubrâ radice & hysgino.* V. Salmasium *ad Solinum pag.* 272. & 273. ubi multa de *Purpurei*, *Coccini* & *Hysgini* coloris discrimine. Sed & *purpurea* dixere, quæ eximii candoris sunt, ut nix & cygni. Albinovanus *in Mæcenatis obitum*,

> *Brachia* purpureâ *candidiora nive.*

Horatius *ad Venerem lib.* 4. *Od.* 1

> *Tempestivius in domo,*
> *Pauli*, purpureis *ales oloribus*
> *Comessabere Maximi* &c.

Quia utrique colori, candido, inquam & purpureo, hoc commune est, ut admixti luminis multum habeant. Unde ab Hebr. זהר *Zehar*, quod *lucere est*, Chaldaicum *Zehori*, pro *purpureo* & *coccineo* sumitur: Vicissim candori nomen est à luce ignea; nam *candere* proprium est ignis. Quin λευκὸν, *album*, fit ἀπὸ τοῦ λεύσσειν, quod *videre* est, quia color est maximè conspicuus. Unde λευκὰ dici possunt, quæcunque splendent insigniter, quomodo rutila & purpurea. Quò facit, quòd illud ipsum verbum ארגם, quod Hebraicè *rubere est*, Arabicè *candere* significat &c. V. plura apud Salmasium *ad Solinum pag.* 256. & 257. ut & Sam. Bochartum *Part. poster. Hierozoici libro* V. *cap.* 6.

Purpurissum, ex Græco πορφυρίζω, est creta argentaria, tincta cum purpuris. Plinius *lib.* 35. *cap.* 6. *E reliquis coloribus, quos à dominis dari diximus propter magnitudinem pretii, ante omnes est* purpurissum. *Creta argentaria cum purpuris pariter tingitur, bibitque eum colorem celeriùs lanis.* Sed & egregium *purpurissum*, ex rubiæ radice hysgino fiebat, & quod *Puteolanum* vocat Idem. Etiam anchusæ radice, & radicula φῦκος dictâ genas sibi *purpurissabant* mulieres &c. V. suprà in voce *Fucus* & plura hanc in rem, apud Claud. Salmasium *ad Solinum pag.* 257. 276. & 1148.

Purpu-

Pustulati Balthei, apud Treb. Pollionem in *Gallienis, Saloninus puer his auratos pustulatasque balteos rapuisse fertur*, sunt pustulis vel bullis argenteis distincti: *Pustula* enim de argento optimo dicebatur. Martialis,

Et niveum candens pustula *vicit ebur.*

Bullæ autem aureæ vel argenteæ in baltheis. Virgilius,

——— *notis fulserunt cingula bullis.*

Idem,

——— *phaleras Rhamnetis & aurea bullis*
Cingula.

Pustula certè pro *bulla*, & *pustulatum* pro *bullatum*, apud Tertullianum de concha margaritifera, *Quòd si quo bullitu aliquid intrinsecus pustulat, vitium ejus magis debet esse, quam gloria* &c. Cur autem *pustula* de argento & quidem primæ notæ dictum fuerit, hanc rationem reddit Salmasius *ad Solinum*, quòd a cælaturae non nisi optimum ac præstantissimum argentum eligeretur: ac cælata vasa seu τορευτὰ signis aspera erant. Unde hodieque opus ἐκτυπωτὸν vulgò Galli *en bosse* dicunt, id est, *in pustula* sive *pustulatum*, pag. 1048. Vossius vero argentum *pusum*, Vett. *pusum*, pro excocto & expurgato, hincque *pusulatum*, vel u. in a mutato, *pustulatum*, cujus mentio apud Alphenum JC. *in l. 3. Locat.* alibique, pro recenti & adhuc ex novitate aspero instar *pustularum*, sumi existimat. Certè *pustula* quoque ignis sacer, & *pustulata ovis* Columellæ dicta. V. Plinium *lib. 26. cap. 8.* & plura hanc in rem, apud Alciatum 6. *Parerg.* 4. Turnebum *Advers. lib. 24. cap. 2.* Alios.

Puta, primùm puella dicta, postmodum ad lascivientes deducta vox. Scaliger *ad Catalecta Virgilii.* Idem vero nomen Deæ, quæ *putandis* arboribus credebatur præesse, Vossius de *Idol. l. 2. c. 60.*

Putare lanam, ξαίνειν Græcis. Tunc autem dicuntur *putari* purgarique lanæ, quum ipsæ per se purgantur, priusquam in fila deducantur & in tela texantur. V. supra ubi de *Purgamento lanæ*. In arboribus *putatio*, Græcè κλάδευσις seu διαφυλλισμός, cum interlucatione seu conlucatione, h. e. amputatione vivorum ramorum, sed supervacaneorum, eadem est. V. Theophrastum *de Caus. lib. 5. cap. 21.* Quod *coinquere* in lucis dictum, seu sacris sylvis, h. e. *contaminare*. Non enim solum, cùm arbores fulguritæ penitus exciderentur, sed & cùm rami, sacrificio priùs facto, interlucarentur & coërcerentur, *coinqui* dicebatur seu contaminari lucus &c. V. Salmasium *ad Solinum p. 585.*

Putbusch, nomen generosæ in Rugiis Familiæ, cujus ista series: Nicolaus *de Putbusch*, ex Brigitta *Moltken*, genuit Woldemarum, patrem ex Agatha Eberstenia Com. Georgii: quo & Anna Catharinâ Com. Honsteniâ, genitus Ludovicus, sibi junxit Annam Mariam Com. Honsteniam (fil. Ernesti Com. qui obiit A. C. 1562.), atque ex ea suscepit Ernestum Ludovicum, defunctum A. C. 1616. Hujus ex Magdalena Com. Eberstenia, filii fuere Wolfgangus Henricus, Ertmannus, Ernestus Ludovicus. V. Philip. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europ. Tom. II. p. 119.*

Puteal Navii, apud Ciceronem *de Divin. lib. 1.* ubi de præcisa à Navio Augure cote miraculo, *Ex eo evenit, ut & Tarquinius Atii Navio augure uteretur & populus ad eum de suis rebus referret. Cotem autem illam & novaculam defossam in Comitio putealque impositum accepimus.* Dionysio βωμός est, *ara*, sub ara enim defossam cotem cum novacula ait: Cum *Puteali Libonis* male à nonnullis confunditur. *Puteal* enim *Navii*, in Comitio fuit ante Curiam, ubi etiam Navio statua togata posita erat. Plinius *lib. 34. cap. 5.* At *Puteal Libonis* longè ab eo loco, ut docent S. Rufus & P. Victor, qui Ruminalem sive Naviam ficum, quæ juxta Navii Puteal erat, & Puteal Libonis in longè diversis locis ponunt. Adde, quòd Libonis Puteal in suo loco manserit, usque ad extrema Romani Imperii: at illius aræ apud Auctores illius temporis nullum vestigium. Et sanè Plinius memorat, Aram illam ex eo loco sublatam gladiatorio munere Jul. Cæsaris, quod in Foro editum est: post quæ tempora loco tamen *Putealis* nomen mansit. Sed nec unum *Puteal* Romæ fuisse, docet Ruffus, qui in Reg. VII. Urbis *Putealium vicum* recenset. Cæterùm non ibi statim *Puteal*, ubi *Puteus*, viri docti hactenus sibi persuaserunt: nempe quia *puteal* operculum putei, ideo nescio quos Deûm Manium puteos hariolati. Imò ideò *Putealia* hæc dicta, quia sine puteo: Ubi enim puteus subest, non puteal dicitur, sed puteus, quâ voce etiam comprehenditur operculum putei. *Puteal Navii* ara fuit, ut vidimus, talis etiam *Puteal Libonis*, in cujus nummis planè aræ instar visitur. Non verò quælibet ara hoc nomine venit, sed illæ solùm, quæ locis fulguritis vel fulguribus conditis imponebantur, foramen in medio habentes, ut cœlum desuper pateret. Hujusmodi n. lapis in medio perforatus, veluti templum Fulguri fuit. Sic ara, imò & *Puteal*, quia talis forma Putealis. Nihil enim aliud significat vox hæc primigeniâ & propriâ sui notione, quàm lapidem pertusum, qui ori putei circumponebatur, cujusmodi suggestum lapideum, circa os putei, plerique etiamnum ædificant, cui magnus lapis imponitur, in medio foramen habens, ad instar orificii putei. *Sacella* quoque vocabant istiusmodi putealia, Templa nim. sine tecto, sed & quod sine tecto est & foramine aperto patet, *Templum* etiam dicitur. Sophocles ταφὴν ἀκατάλυφον vocat &c. V. Salmasium *ad Solinum pag. 1138. & seqq.* ubi inter alia & hoc addit, fieri posse, ut cùm aræ Deorum, qui Templi tegmine nolebant claudi, quæque proin sub dio positæ erant, non tamen nudæ, sed aliquo septo, quod ipsis conjunctum erat, nullo interstitio relicto, munitæ, iis *Putealis* nomen fuerit quoque adpositum. Septum enim tale, instar putealis, aras tales cingebat. V. etiam *hic infrà.*

Puteal Scribonii Libonis, vulgò simpliciter *Puteal Libonis*, in Fragm. Festi, *Scribonii puteal ante Atrium Minervæ, quòd Scribonius, cui negotium datum fuerat, ut conquireret sacella, id procurandum curavit, quia in eo loco olim sacellum fuit, quod ignorabatur. Tradunt quidam fulgur conditum eo loco, quod nefas est integi, sed super foramine aperto cœlum patet.* Non est *Puteal Navii*, ut vidimus, interim similiter ara, cujus instar in nummis Libonis conspicitur. Cujusmodi aras, foramen in medio habentes, ut cœlum desuper pateret, locis fulguritis vel fulguri condito imponi consuevisse, etiam Vitruvius docet *lib. 1. cap. 11. Jovi, Fulguri & Cœlo & Soli & Lunæ, ædificia sub divo hypæthraque constituuntur. Horum enim Deorum & species & effectus in aperto mundo atque lucenti præsentes videmus.* Idem Artemidorus testatur. Ipsum verò locum Fulguritum arâ impositâ sic consecratum, *Bidental* dixere; quòd ovibus bidentibus sacrum ibi fieret &c. E quibus patet, errare illos, qui *Puteal* exponunt tribunal vel forum. Athenis enim Dicasterium quidem fuit τὸ φρέαρ dictum, sed alia appellationis ejus ratio. Nec versus Persii *Satyrâ* 4. favet,

Si Puteal *multâ cautus vibice flagellas:*

Ut qui de fœneratore agit. Ad *Puteal* namque *Libonis* consistebant Tocullìones Romani, & qui argentum bonis nominibus & idoneo sponsu locare quærebant. De more autem fit, ut qui frequenter ad locum aliquem conveniunt ibique diu desident, per otium sæpe dum aliud agunt & loquuntur, vel stilo parietem conscribillent vel unguibus deradant vel aliquid nugarum faciant. Unde lepidè dictum & emphaticè de fœneratore, qui totum diem ad *Puteal* consistebat, expectans qui pecuniam accipere vellet, *multâ vibice eum Puteal flagellare.* Quâ significatione *Puteal* Cicero posuit de Clodio, *Alter unguentis affluens, calamistratâ comâ despiciens conscios stuprorum, ac veteratores ærariæ suæ Putealis ac fœneratorum gregibus inflatus atque compulsus olim, ne Scyllæo illo æris alieni in freto ad columnam adhæresceret, in Tribunatus portum perfugerat,* Orat. pro Sextio, &c. V. Salmasium, *ubi suprà pag.* 1140. & 1142.

Putealium Vicus, Romæ in regione septima, memoratur Ruffo. V. suprà, ubi de *Puteali Navii.*

Puteana Familia, vulgò *du Puy*, in Gallia illustris: è qua stirpe Dominorum *du Coudray-Monin* series ista est. Perrinus Puteanus, Dn. *de Dames*, ex Joanna *du Four* Dn. *des Places prés Remorant*, genuit Godofredum *du Puy* Dn. *du Coudray Monin* (qui obiit A. C. 1421.) Huic ex Joanna *de Pierrebuffiere* genitus Ludovicus *du Puy*, Dn. *du Coudray* Baro *de Bellefaye* (qui decessit 1488.) ex Catharina *de Brie* suscepit, Joannem, maritum Philippæ *de Baissey* & ex ea patrem Georgii: cui nupta Joanna Raffina, genuit ei Claudium *du Puy* Dn. *de Coudray* Bar. *de Bellefaye* (cujus fil. Joanna hæres bona attulit marito Lud. Sangelasio post obitum patris, qui contigit A. C. 1577.) Philippum Abb. *de la Prée*, defunctum A. C. 1560. Godofredum, qui excessit A. C. 1573. Philippam uxorem Francisci *de Gamaches Dn. de Quinquempoix & Jussy*: Joannam Monialem; Claudiam, nuptam Ludovico *Chasteigner*, Dn. *d' Abain*, quæ obiit A. C. 1632. & Franciscam ux. Claudii *de S. Quentin B. de Blet*, omnes nominis *du Puy-Coudray*. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europ. Part. III. pag. 5.*

Puteus, adde: Apud Plautum, pœna fuit furacium coquorum, ut discimus, ex ejus *Aulul. Sc. 2. Actu 5. Coqui abstulerunt, comprehendite, vincite, verberate, in Puteum condite.* Antiquitus vilissimâ pauperrimaque sepulturâ homines condi solitos, & in fontes ac *Puteos* abjici, docent quidam ex M. Varrone *de L. L. lib. 4.* V. quoque Festum *lib. 14.* in voce *Puticulus*, Antiphilum *Anthol. lib. 1.* & Clar. Sylvium *lib. sing. in LL. pag. 547.* nec non infrà. Lucernam *Putei*, à tribus Juvenibus alatis circumdati, explicat Fortun. Licetus *de Lucernis antiqq. lib. 6. cap. 36.* Idem *Putei*, sed lemnisco infernè coronati, lateraque capitibus humanis exornati, & super hexagona basi firmati lucernam, exhibet, *cap. sequenti.* Quomodo autem fodiendi *Putei*, docet *Puteus intra Hippicum*, Athenis, de quo lex Solonis: Ὅσοι μὲν ἐντὸς ἱππικοῦ φρέαρ ἐστὶ δημόσιον, χρῆσθαι τούτῳ, ὅπου δὲ πλεῖον ἀπέχει, ζητεῖν ὕδωρ ἴδιον, *Publico puteo, qui intra Hippicum sit, utuntor: si majus sit intervallum, privatum sibi quisque effodiunto.* Nempe cùm siticulosa esset admodum terra Attica, nec perennes essent amnes, aut fontes multi, aut lacus, ita ut *puteos* effodere necesse esset, Legem hanc scripsit Solon, uti legimus apud Plutarchum *in Vita ejus.* Est autem Hippicum, intervallum stadiorum quatuor, ut inquit Idem; seu potiùs, unius stadii, ut Hesychius: quantum via, sine ulla intermissione equus

conficit ac decurrit. Temerè tamen intra fines suos *puteum* sibi fodere non licebat, sed ὀργυιᾶς latitudinem ab alieno fundo oportebat relinquere, ex altera ejusdem Lege: Ἐὰν δέ φρέαρ παρ' ἀλλότριον χωρίον ὀρύττῃ, ὀργυιὰν ἀπολείπειν, *Si quis puteum juxta alterius agrum fodiat, orgyiæ spatium relinquito*; cujus meminit Gajus *lib. 4. ad LL. XII. Tabb.* Addit Harmenopulus, Εἰ μὴ τὸ φρέαρ προϋπάρχει τοῦ γείτονος καὶ διὰ τοῦ καινοῦ ἔργου βλάπτεται. *Nisi fortè puteus vicini præextiterit, qui novo hoc opere lædetur.* Quòd si quis aquam non invenisset depresso in altum puteo decem ὀργυιᾶς, hac aliâ Lege voluit Solon, licere è vicini puteo bis quotidie aquam extrahere urnâ sex choum capace: Ἐὰν δὲ ὀρύξαντι ὀργυιῶν δέκα βάθος μὴ εὕρῃ ὕδωρ, τοῦτον λαμβάνειν παρὰ τοῦ γείτονος, ἑξάχουν ὑδρίαν δὶς ἑκάστης ἡμέρας πληροῦντα, *Si quis, depresso in altum puteo decem orgyas, aquam in suo non inveniat, extrahito è vicini puteo bis quotidie urnam sex choum capacem*, apud Plutarchum *d. l.* Sed quia sæpe fiebat, ut hac de re moverentur controversiæ, hinc Magistratus Athenis, qui ὑδάτων Ἐπιστάτης dicebatur, cui hæc res curæ, ut colligitur ex eodem Auctore in *Themistocle*, Εἶδε καὶ ἐν Μητρὸς ἱερῷ τὴν καλουμένην ὑδροφόρον κόρην χαλκῆν, μέγεθος δίπηχυν. ἣν αὐτός ὅτε τῶν Ἀθήνῃσιν ὑδάτων Ἐπιστάτης, εὑρὼν τοὺς ὑφαιροῦντας τὸ ὕδωρ καὶ παροχετεύοντας, ἀνέθηκεν ἐκ τῶν ζημιῶν ποιησάμενος. *Vidit & in Matris Fano aquigerulam dictam puellam æneam, bicubitalem: quam ipse, Athenis Aquarum Curator existens, deprehensis qui aquam suffurarentur, è multa conflatam dedicavit* &c. V. Sam. Petitum *in LL. Atticas lib. 5. tit. 1.* & Salmasium *ad Solinum pag. 984.* ubi phrasin Solini carpens, quâ dixit *excitari puteos*, eos potiùs *deprimi* ac *cavari* dicendos esse ait. Nisi fortè scribendum *excisari*, quod Græcè ἐκμυελίζειν. *Puteus in Templo Hierosolymitano*, toti Atrio aquas suppeditans, memoratur in *Codice Middoth* Talmudi Babylonici. Sed & in Christianorum Ædibus sacris, Theophanes *puteos* fuisse in Atriis refert, quos *Aquarum benedictarum receptacula* & *fontes perennes* vocat, p. 38. apud Car. du Fresne in *Glossario*. Sic Abbo Floriac. *de bellis Parisiac. lib. 2.* Puteum in Capella S. Germani Pratensi, cujus aquæ ægrotantibus vice Medicinæ fuerint, memorat apud Eundem,

> *Cujus adaccumbitat puteus vestigia, cujus*
> *Qui potabit aquas, extemplo febre laborans*
> *Auxilio sancti fidens capiet Medicinam.*

Quæ Auctoribus suis remittimus.

Puticuli, antiquissimis Romanis dictæ sunt cavernæ, in quibus mortuos tum sepelliri mos. Κοιλώματα τῆς γῆς vocat Auctor *Etymologici*, ubi in cavis hujusmodi, absque ferri ærisque usu, Græcos quoque primitus mortuos suos condidisse, docet. Hinc Lycophron *Cassandrâ*,

> Κρύψουσι κοίλοις ἐν μυχοῖς διαφθόρου.
> *Condent hiantis in soli voragine.*

Idem Hebræis fuisse in usu, ex Abrahami Patr. historia patet. V. Jo. Meursium *Comm. ad Lycophronem.* Non ergo in *puteos* abjecerunt suorum cadavera Romani vett. uti vocis affinitate decepti quidam voluere &c.

Putput, Veteribus urbs Africæ, quæ Recentioribus *Putput*. V. Salmasium *ad Solinum pag. 309.*

Putunnus, idem cum *Tunno*, V. ibi.

P Y.

Pyanepsion, Græcè Πυανεψιών, mensis apud Athenienses nomen, nostro Novembri respondens, quo celebrabantur *Pyanepsia*, festum Apollini sacrum die 7. mensis, V. in hac voce. Nomen à voce κύαμος, pro qua πύανος Vett. dixere, i. *faba*.

Pyctacium, V. suprà passim, inprimis in vocibus *Periapta*, *Phylacteria*, *Pittaciolum*.

Pyelus, Græcè πύελος, pala annuli, quæ è Græco nomen habet. Apud Arrianum *lib. 6.* ἐν μέσῳ δὲ πλίνθης ἡ πύελος κεῖσθαι ἵνα τὸ σῶμα τοῦ Κύρου ἔχοιεν, ubi de sepulchro Cyri, *In medio autem lecti pyelus erat, cadaver Cyri continens*: Interpreti exponitur *urna*. Sed urna propriè erat, in qua cineres & reliquiæ corporum combustorum reponebantur, Græci κάλπη, & ὑδρία & λάρναξ; at Persæ cadavera sua non cremabant. Hinc corpus Cyri in illa πυέλῳ, quàm magnum fuit ac longum, jacuit. Curtius *solium* vertit *lib. 10.* Et certè πύελος propriè *solium* est, sed & *alveum* significat, in quem loturi descendebant. Prætereà, verò vox hæc Græcis denotavit vas lapideum vel ligneum, in quo mortuorum cadavera ponebantur, quod aliàs σορὸς & λάρναξ. Unde *sarcophagum* vel *arcam* reddere mavult Salmasius, quæ alter figuram exprimebat. V. in vocibus *Arca*, *Sarcophagus*, *Solium*, & plura hanc in rem, apud præfatum Salmasium *ad Solinum pag. 1204.*

Pygargus, Græcè πύγαργος, aquilæ genus est, *à candicante cauda* sic dictæ, cujus meminere Aristoteles, Plinius, Hesychius, Suidas. Sed & inter damarum aut capreatum genera. Sic Herodoti *lib. 4.* inter animalia, quæ habent pastorales Afri, recensentur, πύγαργοι, καὶ ζορκάδες καὶ βουβάλιες, *pygargi & capreæ & bubali.* Ælianus *Histor. Animal. lib. 7. cap. 19.* Ἀπαλὸν δὲ πρόβατα, καὶ ζορκάδες τε καὶ πύγαργοι. *Timida autem animalia sunt bubuli & cervi & capreæ & pygargi.* Plinius *lib. 8. cap. 53.* ut capras probet in plures similitudines transfigurari, *Sunt capreæ*, inquit, *sunt rupicapræ, sunt ibices —— sunt & oryges —— sunt & damæ & pygargi & strepsicerotes multaque alia haud dissimilia. Sed illa Alpes, hæc transmarini fines mittunt*, id est, Numidia & Africa. Juvenalis quoque *Sat. 11.*

> *Sumitur cum magno lepus, atq; aper, & pygargus.*

Ad quem locum Scholiastes vetus, *Pygargus fera est, species cervi, quæ retriores partes albas habet. Idèo & pygargus Græcè dictus est.* Aponius item *in Canticum lib. 4.* capreas cum pygargis confundens, *Caprearum posterior pars candorem demonstrat.* Et Bellonius *Observation. lib. 2. cap. 51.* in gazellæ Arabicæ descript. *Nates ut in dama albescunt.* Aliàs hujus animalis rara apud Vett mentio, nisi quòd Deuteronomii *cap. 14. versu 5.* πύγαργος, in Græca Versione, & in Vulgata *pygargus* legitur pro Hebræo דישון *dison*. Non tamen ab *albo colore*, sed à *cinereo* דשן dicitur, & cinis ad nigrum vergit potiùs. Virgilius *Æneid. lib. 4.*

> *Namque suam patria antiqua cinis ater habebat.*

Sed potest idem animal esse πύγαργος, i. *natibus albus* & alibi cinereum, quomodo Pygargus definitur à Bellonio, quamvis sub *tragelaphi* nomine: *Tragelaphus*, inquit, *quoad pilos ibicem refert, sed barba caret. Cornua ei caprinis similia, sed aliquando torta, sicut arieti —— Crura ejus albicant, ovillis similia. Cauda nigra, coxæ sub cauda albæ sunt. Pili armorum & pectoris, longi & nigri sunt, cum duabus maculis cinereis utrinque ad illa.* A' quibus *cinereis maculis* Hebræis *dison* dici potuit, quasi σποδώδης aut σποδοειδὴς, quomodo *ab albis natibus*, Græcis πύγαργος. V. quæ de voce hac Hebr. *Dison* commentatur Sam. Bochartus *Hierozoici Part. poster. lib. III. cap. 20.*

Pygmachi, Græcè πυγμάχοι, apud Theocritum in *Hymn.* ——— ——— αὐτ' ἐς γαῖαν προπεσόντες Πυγμάχοι·

Pancratiastæ sunt, qui hanc artem habebant ut vincerent velut in terram cadentes ac resupinantes sese; cùm Pugiles non nisi stantes ac recti certamen peragerent. Vocat autem illos πυγμάχους & παλαισμοσύνην simul illis tribuit, quia ex pugillatu & lucta compositum genus agonis illud erat, quod & παγκράτιον tradie dicebatur. Forsan & apud illum χαμαιμάχοι meliùs legeretur, iis. & Pollux Pancratiastas vocat. V. Salmas. *ad Solinum p. 250* & suprà, ubi de *Pancrasio*. Alii erant *Pygmares* i. πυκτομάχοι, genus medium inter Græcorum pugiles & Romanos gladiatores, de quibus V. Scribonium, Largum *cap. 23. num 101.* & Casaubonum ad *Suetonium Aug. c. 45.* & *Caligula cap. 26.* Damnatorum εἰς τὸ πυγμὴ μονομαχεῖν mentionem habes non semel, apud Eusebium.

Pylades, Pantomimus celebris, primus saltationis Artem, à Tragœdia & Comœdia separatam in scenam Latinam introduxit, eamque ex tribus saltationibus compositam, Tragicâ, Comicâ & Satyricâ excoluit expolivitque, ac *Italicam* vocavit, quòd Romæ primum specimen ejus in Latino Theatro ediderit: Natione enim ipse Cilix fuit, ut Suidas docet. Ejus ἀνταγωνιστής Bathyllus fuit Alexandrinus, quem proin primum inventorem hujus saltationis Athenæus facit, melius Aristonico ad utrumque id laudis referente, apud Eund. Namque primi hi Pantomimos à Tragœdia & Comœdia separatos in Orchestra ostenderunt, licèt non iisdem argumentis ambo claruerint. In Tragœdia enim & tragicis argumentis saltandis primas *Pylades* obtinebat: in Comœdia & Comicorum argumentorum desaltatione principatum sibi vindicabat Bathyllus. Nec obstat, quòd Italica saltatio, cujus auctores memoranturambo, ex triplici saltationis genere, constaret, uti dictum: namque non ita ex omnibus mixta erat, ut confunderentur & ex tribus una fieret species. Sed quum omnia Tragœdiarum Comœdiarumque & Satyrorum argumenta primi saltare instituissent, Tragœdias, secundùm tragicæ saltationis leges; Comœdias verò, juxta Comicæ saltationis instituta, desaltabant. Unde inter ipsos Auctores & Inventores artis facta dividia est, & in diverso saltationis genere contraria quoque factio instituta, quam ad discipulos suos & artificii per longam seriem successores uterque transmiserunt. Et quidem de Bathyllea saltatione diximus suprà, *Pyladea* verò saltatio, gravis erat, seria, fastuosa, supercilioса & affectuum plena ac Tragica tota. Ejus argumenta antiquorum Poetarum Tragœdiæ, Deorum Heroumque facta: personæ, ut in Tragœdia, divi, duces, heroës & Reges. Athenæus illi tribuit τὸ ὀγκῶδες, τὸ παθητικὸν καὶ τὸ πολυπρόσωπον, quod & Plutarchus facit *Sympos. Problem. libro 7. capite 7.* Unde saltationes Bathylleæ concitatiores erant Pyladæis, ut quæ πάθη haberent, moram generantia. Cujus rei exemplum illustre hoc est: Hylas, Pyladis hujus discipulus, cùm canticum quoddam saltaret, cujus clausula erat, τὸν μέγαν Ἀγαμέμνονα, *magnum Agamemnonem*: sublimem ingentemque se faciebat, ut verba illa cantici exprimeret. Non tulit id Pylades atque ut ejus errorem castigaret, exclamavit è cavea, Σὺ μακρὸν, οὐ μέγαν ποιεῖς, *Tu longum, non magnum facis.* Tunc populo cogen-

cogente, ut idem canticum saltaret, cùm ad eum locum pervenisset, quem reprehenderat, expressit Agamemnonem cogitantem; quòd nihil magis conveniret magno Duci, quàm pro omnibus cogitare. Quæ μίμησις Ducis cogitantis multum habebat πάθος, sed multum etiam moræ. Porrò histriones Bathyllæi nudum aliquod simplexque & siccum ὑπόρχημα desaltabant, Panis: aut Echus, aut Satyri nimirum; hinc unica fere persona solùm saltabat: At Pyladæi plura aliquando in uno argumento ὑπορχήματα saltabant sicque multiplex & multiformis illorum fuit saltatio. Et quum Poëtarum antiquorum tragœdiis saltandis operam darent, in una eademque ὑποθέσει plures plerumque personas unus & idem histrio sustinebat: quæ causa, quòd πολυπρόσωπος hæc saltatio dicta est. Hujus autem Pyladis, ut jam innui, omnes successores, Pyladæ quoque dicti, idem etiam saltationis genus excoluere; sicut Bathylli successores, Bathylli similiter appellati, Bathyllæam saltationem exercuere: semperque in Tragœdiis Pyladæ, in Comœdiis Bathylli operam suam artemque collocaverunt. Mediolanensis Lapis,

THEOCRITO
AUGG. LIB.
PYLADI
PANTOMIMO
HONORATO
A SPLENDIDISSIMIS
CIVITATIS ITALIÆ
ORNAMENTIS
DECURIONALIB. ORNA.
GREX
ROMANUS
OB MERITA EIUS
TIT. MEMORÆ
POSUIT.

In quo à sinistro latere virilis est effigies palliata, quæ supra caput adscriptum habet, JONA: ad dextrum alia effigies chlamydata, quæ sinistrâ manu lanceam gerit, dextrâ personam sive larvam attollit, cum tit. TROADAS, & supra illum, SUI TEMPORIS PRIMUS. Quibus significatur, Pyladem illum pantomimum, in his duabus Euripidis tragœdiis saltandis, *Jone* & *Troadibus*, cùm alios omnes æmulos vicisse, tum se ipsum superasse & sui temporis fuisse primum. Sic *Pyladæ Pantomimi Hieronicæ* meminit alia Inscr. *Pyladis* quoque, Histrionis celebris, sub Marco Imp. meminit Capitolinus in *vita* hujus Imp. &c. A' *Pylade* v. primo comessationem Bacchi cum Bacchis & Satyris bacchantibus saltatam, maximè commendant & celebrant illius ætatis Poëtæ, vel quòd eam primùm omnium hypothesin in Latino theatro saltaverit, vel quòd in ea desaltanda ars illius maximè emicuerit. V. Antipatri Thessalonicensis, qui *Pyladem* saltantem vidit & Boëthi Elegiographi *Epigrammata* hac de re, apud Salmasium *ad Vopiscum in Carino*. Idem primus fistulas & chorum sibi saltanti ut præcinerent curavit: Nam ante illum sine fistulis & choro Pantomimi saltabant, solo adhibito pueri canentis & tibicinis concentu. Unde ab Augusto interrogatus, quid saltationi contulisset, respondit,

Αὐλῶν συρίγγων τ' ἐνοπὴν, ἐνοπήν τ' ἀνθρώπων &c.

V. Lucianum *de Pantomimi scena & appar.* ubi addit etiam citharas, cymbalorum crepitum, & ποδῶν κτύπον, de quo V. suprà in voce *Crupezia*, & plura hanc in rem apud Salmasium *d.l.* ut & in voce *Bathyllus*.

Pylæmenes, adde: Dictys Cretensis illum Paphlagoniæ Regem, Melio patre natum, & non alienum à sanguine Priamidarum fuisse, quippe ab Agenore genus suum repetentem, dicit. Quidquid ejus sit, ab hoc certè Duce sequentes Paphlagoniæ Reges nomen traxere, quorum complures, hujus nominis fuisse, ex Justino *lib. 37. cap. 4.* liquet: unde ipsa Paphlagonia *Pylæmenia* dicta, Plin. *lib. 5. cap. 2.* Inter eos celebris inprimis *Pylæmenes* fuit, cognomine *Εὐεργέτης*, qui Romanis contra Aristonicum, cum Regibus aliis, copias adduxit. Ultimus item *Pylæmenes* cognom. *Φιλορώμαιος*, cui victo Mithridate regnum reddidere Romani, quo mortuo, *provincia Paphlagonibus imposita* est, Sextus Rufus in *Breviar. cap. 11.* Prioris memoriam servat nummus æreus rarissimus, in Musæo Fæschiano Basileæ, in cujus parte una caduceus visitur, cum adjectis in medio pinnis & *Inscr.* ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΥΛΑΙΜΕΝΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ· alterâ, bovis caput. V. de eo Sebastiani Fæschii JC. *Epistolam ad Tob. Hollandarum Basil. editam A. C.* 1680.

Pyleo, apud Lacones, corona dicta est, quâ Junonem illico ronare solebant, Athen. *lib. 15.* Aliàs quælibet puellaris corona, uti ex Alemane patet, apud eundem.

Καὶ τὶν εὔχομαι φέροισα τόνδ' ἑλιχρύ-
σω πυλεῶνα κἠρατῶ κυπαίρω.
Puellam opto quæ afferat ex elichry-
so pyleonem & immortali cypero.

Et verò Hesychius *πυλεῶν* interpretatur *στέφανον*. Car. Paschalius *Coronarum lib. 4. cap. 2*

Pyra, rogus, bustum, Servio sic distinguuntur, ut *Pyra* sit lignorum congeries; *Rogus* dicatur, cùm ardere cœperit; *Bustum* vero jam exustum vocetur, q. *bene ustum*. V. Jo. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 8. cap. 6.* ut & hic passim, inprimis ubi *de Cadaverum cura, Cremandi ritu* &c. item, voce *Rogus*.

Pyrale, in *Histor. Alamann. Tom. II. Præsul in Pyrale Congregationis intravit*, apud Dominic. Macrum in *Hierolexico*: hypocaustum est Conventuale, in quo Capitulum celebrabatur. In eo flagellum disciplinarum appensum, & columnam fuisse, ad quam cæderentur rei, annotat Ekkehardus Jun. *de Casibus S. Galli, cap. 16. Ille ad columnam Pyralis ligatus acerrimè virgis cæditur.* Proxima eidem conclavia, Lavatorium & Scriptorium, idem memorat *cap. 16.*

Pyrallis, animal pennatum, haud multo majus muscis, in fornacibus ærariis Cypri. Plinius *lib. 11. cap. 37. In Cypri ærariis fornacibus & medio ignium majoris muscæ magnitudinis volat pinnatum quadrupes: appellatur* Pyrallis, *à quibusdam Pyrausta.* Idem de Carystiis *σιδηρείοις* seu *ferrariis fornacibus*, memorat Antigonus in *Admirandis cap. 90.* Quam ob causam *Carystias aves* eas appellat Solinus *cap. 11. Carystos aquas calentes habet, Hellopias vocant: & Carystias aves, quæ flammas impunè involant.* Ineptè. *Volucres* quidem de muscis dixit Ammianus; sed volucre dici potest, quidquid pinnatum est, etiam quadrupes, volucre namque *τὸ πτηνὸν*, *quod volat.* At *avis* est *ὄρνις* vel *ὄρνεον*: quo nomine muscas nullus Græcorum insignivit. Præterea, quòd ait, aves illas impunè flammas involare, ne id quidem satis rectè dictum. Imò non evolant impunè ab ignibus. Nam ut scribit Antigonus, *τοῦ πυρὸς χωριζόμενα ἀποθνήσκει*, *ab igne separata moriuntur.* Plinius quoque, *Quamdiu est in igne, vivit: cùm evasit longiore paulo volatu, emoritur.* Cujusmodi animalium in igne ferrariarum officinarum nascentium, meminit quoque Strabo, & *κώνωπας* appellat &c. V. Salmasium *Exercitat. suis ad Solinum pag. 177.*

Pyramus, Græcè *πυραμοῦς*, placentæ genus, victoribus olim dari solitum, Artemidorus *lib. 1. cap. 74.* Non tamen omnibus, sed tantùm iis, qui in potatoria palæstrâ reliquos insomniâ vicissent. Aristophanis Scholia *Equitibus*, *ὁ διαγρυπνήσας μέχρι τῆς ἕω, ἐλάμβανε τὸν πυραμοῦν*, *qui ad auroram usque pervigilasset, accipiebat ex tritico, melle admixto, placentam.* Hæc enim vocis notatio. V. Meursium *ad Lycophronem*.

Pyratheia, dicta sunt septa ingentia, in quorum medio fuit ara. In hac Magi, Persarum Sacerdotes, & cinerem multum & ignem perennem servabant, eoque quotidie ingressi, imprecationes faciebant, per horam ante Ignem (gentis Deum) virgarum fasciculum tenentes, pileisque infulis velati ex utraque parte dependentibus, adeò ut vittæ labia malasque contegerent. Anselm. Solerius *de Pileo sect. 11.* V. quoque Cæl. Rhodiginum *Antiqq. Lect. lib. 7. cap. 29.* Delrium *Disquis. Mag. tom. 1. lib. 4. cap. 2. quæst. 7. §. 2.* & ante utrumque Strabonem *lib. 15.* ubi de Cappadocia, & Procopium *in bello Pers. lib. 2.* ubi, *Hic magnum est Pyreum*, inquit, *ubi ignem perpetuum custodiunt Magi.* Quomodo autem ignis hic manserit perennis, cùm disquirant Eruditi, sentit Licetus, *non interpolatâ repetitaque novi fomitis adjectione, sed in materia diutissimè ardente, cujusmodi flamma erat Pallantis & Olybii, conceptum conservatumq; fuisse*, *lib. 1. de Lucernis cap. 20.* Idem Ignem hunc in *Pyratheiorum* seu *Pyrethiorum* ara jugi splendore ardentem, cum lucerna Minervæ Athenis in Prytaneo, cum lucerna in urbe Munychia, in Ammonis æde, in Britannicæ Minervæ delubro, in altari Delphico, in fano Veneris, in Terentini Ditis & Proserpinæ ara subterranea aliisque confert, *Op. eod. lib. 3. cap. 5.* Istiusmodi itaque *Pyreum* cùm Audas Episcopus zelo correptus sustulisset, circa A. C. 421. Varanes Persarum R. (cujus Pater Isdigerdes Christianis multum libertatis concesserat) offensus gravissimè, non solùm eum cum aliis Episcopis interfici, sed & templa destrui præcepit, crudelissimâ in omnes Christianos regni sui persecutione excitatâ, de qua V. Theodoretum *lib. 5. cap. 38.* & 39.

Pyrausta, eadem cùm pyrallide, de qua modò. Sed & πυραύστης Græcè dicitur papilionis genus, quod lucernas accensas circumvolitat & adsultat sua plerumque cum pernicie. Idem *ibid.* Quo nomine Reformatos in Gallia à Pontificiis appellari notum; eos circa Mysteria divina tamdiu volitare, donec eorum sublimitate absorbeantur, dicentibus.

Pyreum, Græcè *Πυρεῖον*, quid apud Persas, V. suprà voce *Πυραθεῖα*. Communiter ignitabulum. Diodorus Siculus de Prometheo, *Τῶν πυρείων εὑρετὴς, ἐξ ὧν πῦρ ἐκκαίεται*, *Ignitabulorum inventor, quibus ignis excitatur.* Cùm ignem è silice primus elicuerit Pyrodes Cilix, Plin. *lib. 7. cap. 56.* unde silex hujusmodi Græcè *πυρίτης* dictus est. *Πυρεῖον* autem propriè fuit lignum, quod altero ligno tamdiu terebrabatur, donec ignem conciperet. Hunc enim modum excitandi primitus viguisse, docet Scholiastes Apollonii, *ad illud*,

—— *Τοὶ δ' ἀμφὶ πυρήια δινεύεσκον.*

Ubi lignum, quod substernebatur, *ἐσχάρα*; alterum, quo vice perforaculi utebantur, *τρύπανον*, dictum esse ait. Theophrastus *ἐσχάραν* vocat lignum inferius, *Historiæ lib. 5. cap. 10.* Plinius in hos usus hederam & laurum commendat: *Sed nihil ederâ*

præstantius, quæ teratur, lauro quæ terat. Probatur & vitis sylvestris alia, quàm labrusca & ipsa ederæ modo arborem scandens. Lauro etiam rhamnum jungit Hesychius. Nempe fortius & durius lignum quærebatur, ex quo terebra fieret, levius & rarius, quod tabulæ vel ἐσχάρας vel στορεὺς usum præstabat. Hinc ferreâ postmodum terebrâ usi Vett. cujusmodi Igniarii inventum Homerus Mercurio tribuit, *in ejus Hymno*,

> Δάφνης ἀγλαὸν ὄζον ἑλὼν ἐπέλεψε σιδήρῳ
> Ἄρμενον ἐν παλάμῃ, ἀνὰ δ' ἄμπνυτο θερμὸς ἀϋτμή.

Sic Vestales ignem æternum, si quando defecerat, reparabant, materiam nempe ligni felicis ferro terebrando. Festus, *His mos erat, tabulam felicis materiæ tamdiu terebrare, quousque exceptum ignem in cavo æneo Virgo in ædem ferret.* Excipiebatur verò sic excussus ignis *materiâ aridi fomitis, fungi vel foliorum.* Plin. iterum, V. suprà in voce *Fomes*, & ubi de *Igne*: plura vero hanc in rem apud Salmasium *ad Solinum pag.* 179. & 180. ubi *Ignitabulum*, propter duplicis ligni attritum. πυρεῖον quoque Græcis & lignum superius, quo alterum terebrabatur, ἐσχαλεῶτι τρύπανον Sophocli dictum esse, addit.

Pyrgus, V. suprà *Ambo*.

Pyrgus, idem quod *turricula*, *fritillus*, *fimus*, *orca*, cornea pyxis erat, è qua in ludo tesseræ in tabulam jaciebantur. Quanquam enim Johannes Antiochenus præter *Pyrgum* etiam ψεφοβόλω, per quod in pyrgum tali vel tesseræ conjiciebantur, meminerit, plerumque tamen solo *Pyrgo* Aleatores fuere contenti. Vetus Schol. Juvenalis *Sat.* 14. *versu* 5. *Fritillus, pyxis cornea, fimus Græcè: Apud antiquos enim in cornu mittebant tesseras, moventesque fundebant: quod is Fritillum vel Pyrgum dixit.* Sidonius Apoll. *lib.* 3. *Epist.* 3. *Omitto, quòd hic primum tibi Pila, Pyrgus, Accipiter* &c. unde idem, *Aleatorem ad Pyrgum vocare*, ait *lib* 5. *Epist.* 17. Martialis *Turriculam*, voce Romanâ, vocat *lib.* 14. *Epigramm. cui tit. Turricula*, ubi docet, evitandæ fraudis tollendique doli causâ, hujusmodi turriculam fuisse inventam, quod hodieque in Aulis fieri assolet. *Orcam* vocarunt, A. Persius *Sat.* 3. & Pompon. Bononiensis Consularis ac Poeta; è cujus angusto collo in tabulam effusæ tesseræ, ingentem edidere strepitum, Sidon. Apollinaris *lib.* 2. *Epist.* 9. & *Carm.* 23.

> *Hic promens teretes pilas trochosque,*
> *Hic talos crepitantibus fritillis.*

Gradus habuisse, Ausonius docet, dum ait:

> *Fundunt excelsi per cava buxa gradus.*

Et Sidonius iterum *lib.* 8. *Epist.* 12. *Hic te ædificatur culcitis thorus, hic tabula calculis strata bicoloribus, hic tessera frequens eboratis resultatura* Pyrgorum *gradibus expectat.* V. Thom. Dempsterum *in Rosinum lib.* 5. *cap.* 1. & suprà in voce *Fritillus*. Fritillum tamen ab eruditis, pro ipsa tabula lusoria, haberi, licèt Pyrgum quoque *Fritillum* vocaverit Antiquitas, contendit Anton. Thysius JC. *Notis in A. Gellium lib.* 1. *cap.* 20. Est enim Fritillum, instrumentum seu vasculum, in quo tesseræ *fritinniunt*, id est, juxta Nonium, *cum sono subsiliunt*, concussæque agitantur. V. *loc.* Erat autem hæc turricula gradibus intus multis excisis exsculptisque asperata, per quos tesseræ resultantes saltantesque in tabulam effundebantur, ne ab improba manu jactæ fallaciâ & arte, quo quis vellet puncto eas cadere, consisterent. Hinc Διάτρητοι κύβοι & Διάτρητοι ἀστράγαλοι tesseræ talique Græcis dicti. Non enim mittebantur solùm per pyrgum, sed movebantur etiam & concutiebantur, in eo, antequam mitterentur. Hodie *Cornetum* vocant Galli, quòd ex cornu ut plurimum fiat; uti etiam de Vett. legimus. Scholiastes Juvenalis, *Fritillus, pyxis cornea, quæ φιμὸς dicitur Græcè. Pyxides* enim dicebantur, cujuscunque materiæ essent: primitus tamen è buxo fuere. Ausonius,

> —— *quos præcipitante rotatu,*
> *Fundunt excisi per cava buxa gradus.*

Πύργος δουράτεος appellat Agathias &c. In hunc per infundibulum quoddam, Græcè ἠθμὸν, φιμὸν & ψηφοβόλον, tesseras nonnunquam missas fuisse, diximus suprà ubi de *Psephobolo*. Cujus respectu pyrgus urnæ vicem obtinebat, & in parte alveoli residebat. *Epigramma vetus*,

> *In parte alveoli pyrgus velut urna resedit.*

Aliud,

> *Contorquet varios alternans tessera missus,*
> *Fataque ludentum collis & urna probans.*

Ubi tamen antiquum exemplar scriptum habet, *collis & ima*, h. e. pyrgus & tabula. Et certè, quæ *ima* huic Auctori dicuntur, vetus cento *MS. de alea*, apud Salmasium, *imum fundum* vocat,

> *Ossa minutatim fundo volvuntur in imo.*

Imum nempe tabulæ fundum. Per *collem* autem pyrgum intelligit; nam πύργον in tabula τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ, *altitudinem cæli* significare tradunt, qui hunc ludum allegoricè exponunt. Per *ima* ergo vel *imum fundum*, & per *collem* fata ludentium probari dixit, quæ per pyrgum & tabulam probabantur &c. Quam in rem V. plura apud Salmasium *ad Vopiscum in Proculo*, ubi etiam fritillum cum pyrgo eundem facit. Idem tamen *ad Solinum* distinguit, & fritillum pro ψηφοβόλῳ accipit, *Pyrgum* verò definit *turrim ligneam in modum modii factam, quæ in parte alveoli hærebat, in summo apertam, & gradus intus per scamillos exsculptos habens, in imo verò foramen, quo tesseræ in tabulam effundebantur*, *pag.* 70.

Pyriadris, V. suprà *Paryadris*.

Pyritegium, apud Matth. Parisium *in Vita Guarini Abb. Ibi loquantur, quandiu in Hospitali visum fuerit aut hora permiserit, non autem ultra pyritegium*: tempus denotat, in quo Monachi dormitionis gratiâ segregabantur. Vox hybrida ex Græco πῦρ, *ignis* & Latino *tego*. Dominic. Macer *in Hierolexico*. V. suprà *Ignitegium*.

Pyrites Lapis, *fulvus est, teneri que se vehementiùs non permittit: ac, si quando artiori manu premitur, digitos adurit*, Solinus *cap.* 37. hinc πυρίτης, quòd digitos adurat. Sed *Pyritis* gemma est, *Pyrites*, Græcè πυρίτης, lapis; quemadmodum aetitis gemma est, quæ aquilæ colorem præfert, aetites autem lapis, qui in nido aquilarum reperitur. Hinc Plinius, *Pyritis nigra quidem, sed attritu digitos adurit*. Vocarunt autem Græci Πυρίμαχον, item πυρίτην, molarem lapidem, non quòd ignem faciat percussus, sed quòd igni resistat nec eo solvatur facileque rumpatur. Cujusmodi lapides focis hodie substernimus, eosdemque caminis applicamus, quia igne minimè domantur, nec dissiliunt aut crepitant: magna tamen ignis vi domiti in fornacibus liquescunt, ut omnes alii lapides solent, marmore excepto, V. Plinium *lib.* 36. *cap.* 19. Sed est alius, apud eund. *Pyrites, similitudine æris*, de quo Dioscorides, Πυρίτης λίθος ἐστὶ μέταλλον, ἀφ' οὗ χαλκὸς μεταλλεύεται, λαμβάνειν μὲν δεῖ τὸν χαλκιζοντα. *Pyrites species est lapidis, ex quo æs conficitur, sumendus autem qui æris coloris est.* Quo forte utuntur hodie ad ignem eliciendum, in machinis sclopetariis. Vulgò *Marcassita*. Addit Plinius, *Pyritarum etiam aliqui unum genus faciunt, plurimum habens ignis, quos vivos appellamus.* Hi sunt vulgares igniarii lapides, quos infima Latinitas *focares* dixit. Subjicit idem, *Hi exploratoribus castrorum maximè necessarii, qui, clavo vel altero lapide percussi, scintillas edunt, quæ exceptæ sulphuratis aut fungis aridis vel foliis dicto citiùs ignem præbent.* E quo lapide igniaria fiunt, quæ *fusilia* dicuntur vulgò. Ex silicum autem genere is est & *ignifer* Latinis dictus. Incertus Auctor *de lapidibus final. Lapis albus silicineus, si perdilous fuerit, Galliensis nuncupatur: si mixtam venam habuerit, ignifer nomen habet.* Notum illud,

> *Et silicis venis abstrusum excuderet ignem.*

A quibus omnibus *Pyritarum* lapidum generibus diversus est ille *Pyrites* lapis, quem inter gemmas recenset Plinius, qui sic dictus est, quòd attritus vehementiùs digitos adureret, ut vidimus. Niger is est, unde *furvus* apud Solinum potiùs legendum quàm *fulvus*. Quem tamen sequutus Isidorus, *Pyritemque* lapidem similiter cum *Pyriti* gemma confundens, *Pyrites*, inquit, *Persicus lapis, fulvus, æris simulans qualitatem, cui plurimus ignis, siquidem facilè scintillas emittit. Hic tenentis manum, si vehementiùs prematur, adurit.* V. Salmasium *Exercitat. Plin. ad Solinum passim, inprimis pag.* 717. & 718.

Pyrecaræ, dictæ sunt circa A. C. 1247. mulieres quædam, in Italia, castitatem ac abstinentiam à conjugio professæ, instar Beghinarum in Gallia alibique, de quibus V. Joannem de Deo Doctor. Bonon. *in Pœnitentiario, haud pridem edito, à Jac. Paito lib.* 11. *cap.* 13. laudatum Car. du Fresne *in Glossario*.

Pyromachus Lapis, Græcè Πυρόμαχος. V. suprà in voce *Pyrites*.

Pyromantia, Græcè πυρομαντεία, Lat. *Ignispicium*, notum divinationis apud Vett. genus fuit; de quo V. suprà, in voce *Flammæ inspectio*. Addam hic saltem, nonnunquam vesicas urinâ plenas & lanâ in collo vinctas, quas proin μυκωδέτους κύστεις vocat Sophocles, in ignem conjecisse, observasseque, quâ parte creparent, καὶ ποῦ τὸν οὖρον ἀκοντίζει, *& quorsum urinam ejacularentur.* Interdum quoque picem tædis degluptam, in ignem sparsisse, bonique ominis habuisse loco, si luculenta mox surgeret flamma. In re bellica verò inprimis attendisse ἀκρὰς λαμπάδας, uti discimus ex Euripide *in Phœnissis*: Plura apud Rossæum dicto loco. Illustre exemplum πυρομαντείας habes apud Papinium Statium *Thebaid. lib.* 10. *versu* 591. & *seqq.* ubi Oedipus à filia ex flammarum inspectione futura edocetur: ad quem l. V. Barthium, ut & *ad Claudianum*, & *de Superstitionum libris*.

Pyrophori, Græcè πυροφόροι, iidem nonnullis videntur cum *Frumentariis*; hanc ejus appellationis causam reddentibus, quòd ex horreis publicis frumentum, quod civibus præbebant certâ mensurâ, in domos portarent. Sed *Frumentarii* non ii erant, qui frumentum collo portarent & laturam facerent: cujusmodi erant, qui σιτοφόροι Græcis dicebantur. Verùm vel ita dicti sunt, quòd frumenti publici prosecutionem curarent, sive potiùs, quòd annonæ militaris exactioni præessent. Nec πυροφόρος Græcis, ἀπὸ τοῦ πυροῦ, h. e. à frumento, sed ἀπὸ τοῦ πυρὸς, ab igne, dictus est, idemque est quod πυρφόρος. Fuit autem πυρφόρος dictus, qui antiquis Græciæ temporibus, ante repertum tubarum usum, face jactatâ, prælii signum dabat. Unde Prov. οὐδὲ πυρφόρος ἐλείφθη, de clade ingenti, & internecione, quâ ne huic quidem hominum generi, quod aliàs sanctum habeba-

bebatur ac inviolabile, parctum est. V. Salmasium *ad Spartianum in Hadriano*, & suprà ubi de *Bello*.

Pyropi, Græcè πυρωποὶ, carbunculi appellati occurrunt, apud Plinium *lib. 37. cap. 7. Principatum habent carbunculi, à similitudine ignium vocati, cùm ipsi non sentiant ignes, ob id à quibusdam pyropi appellati.* Ubi etiam scribitur in quibusdam exemplaribus, *cùm ipsi non sentiantur.* Cuius lectionis hic esset sensus, carbunculos ab ignium similitudine appellari, cùm tamen ipsi non sentiantur igniti, ut carbones, sed instar tantùm ignium ardeant, unde & Pyropi quibusdam dicti. Quam sententiam forsan aliquis præferret. Ovidius,

Clara micante auro, flammasq́ imitata pyropo.

Epiphanius de Sarda, ἔστι δὲ πυρωπὸς τῷ εἴδει καὶ αἱματοειδὴς, *est autem pyropus facie & sanguineus.* Nam Sarda itidem inter ardentes gemmas, quarum omnium principatum carbunculi habent &c. V. Salmasium *ad Solinum pag. 277.* Sed Bocharto *Pyropum*, Æs dicebatur, cùm sc. æri coronario in singulas uncias sex addebantur scrupuli auri, i. quatuor æris partibus auri quinta; quòd ignem fulgore suo referret. Quomodo Eumolpus *in Bacchicis*, apud Diodorum *lib. 1.* Bacchum seu Solem appellat,

Ἀστροφαῆ Διόνυσον ἐν ἀκτίνεσσι πυρωπὸν.

Et Strabo *lib. 15. Persas in auro dicit in honore habuisse τὸ πυρωπὸν, i. igneam speciem*, quia ignem colebant. Sic in Solino, *Lusitanis Ceraunius color est, è pyropo*: His enim fulgorem esse igneum alii docent. Martianus Capella *lib. 1. Ceranniorum vibrans fulgurans q́ lumen.* Et expressiùs Claudianus *in Laude Serenæ*,

—— —— Pyrenæis q́ sub antris,
Ignea fulmineæ legere Ceraunia nymphæ.

Sed & in variis coloribus, quibus columbarum pluma Soli opposita fulget, hic quoque a Lucretio memoratur *lib. 2. vers. 802.*

Namq́ alias fit, ubi clara sit rubra pyropo.

Ut Philo *lib. de temulentia, columbarum cervicem, Solis radiis oppositam, colorem habere dicit* φοινικοῦν καὶ κυανοῦν, πυρωποειδῆ, *puniceum, cæruleum & pyropum.* Et Romanos Propertius ævo suo parmis *pyropum* induxisse docet, cum prisci temporis frugalitatem ita laudat *lib. 4 Eleg. 10.*

Picta nec inducto fulgebat parma pyropo &c.

E quibus omnibus colligit Bochartus, *pyropum* metallum esse, non carbunculum: cùm auri vel æris bractea parmæ induci rectè dicatur, ut parieti tectorium: Carbunculus non item. Hinc & Plinius de Auro coronario, *Idemque in uncias additis auri scrupulis senis, prætenui pyropi bractea ignescit.* V. eum *Hierozoici Part. poster. Lib. VI. cap. 16.* ubi *Pyropo*, quod ex ære auroque conflatum igneo fulgore coruscavit, vocem Hebr. *Hasmal* non malè convenire, docet.

Pyrpile, eadem cum Ortygia Solino, quòd ibi *ignitabula*, Græcis Πυρπάλ, reperta. Malè *Pyrpile* aliis. V. suprà *Pyreum*.

Pyrrha, nomen Achillis, quo appellatus est, cùm in aula Lycomedis virgineo habitu indutus lateret, à flavis ejus capillis: notus enim ex Homero ξανθὸς Ἀχιλλεὺς. Higinus *cap. 96. Virgines Lycomedis* Pyrrham *nominarunt, quoniam capillis flavis fuit.* Quam in rem V. egregiæ lectionis virum Andr. Tiraquellum *ad 3. Legem Connubialem pag. 122.* ubi aliorum, qui paria fecerint, exempla plura affert; adde Casp. Barthium *Animadversion. ad Papinium Statium Achilleid. lib. 1. versu 325.* & 611. nec non M. Ant. Delrium *Comm. in Senecam Tragic.* Atque hinc Tiberii jocularis quæstio Grammaticis objecta solvitur, de qua V. Suetonium, *cap. 70.*

Pyrrhica Saltatio, vel à *Pyrrhicho* quodam Lacone, vel à *Pyrrho*, Achillis filio, inventa, armata peragebatur, vel cum cantu, vel sine cantu, ut videre licet ex Icone, quam è lapidibus antiquis expressam, in suum *de Arte Gymn.* opus, *lib. 2. cap. 6.* transtulit Hieron. Mercurialis: Inter Saltationis bellicæ genera præcipua, (cùm enim armatis peragebatur, in militaribus reponebatur exercitationibus) *bellicrepa* proin, teste Festo Pompejo, Latinis dicta est. Nec verò in armis solùm fiebat, sed præterea imitabatur omnes corporis flexus, quibus & telorum, & cominus pugnantium ictus, exirent: ut in alterum latus declinando, cedendo retro, subsiliendo, humique se demittendo. Imò & actus referebat, quibus hostis peteretur, gladio, jaculo, sagittâ; idque & acriter & decorè: queis sine saltatio fuisset turpis & ingrata. Atque ex his liquet, non saltasse modò, sed etiam manibus gesticulatos esse; eoque Πυῤῥίχην aliter χειρονομίαν esse dictam, legimus apud Athenæum *lib. 14.* & Eust. *Il. ν.* Habuerunt eam, inter exercitationes, Lacones inprimis, teste Fabio *lib. 1. cap. 11.* Cretenses quoque illam pueros addocebant, ut discimus ex Nic. Damasceno, apud Stobæum *Eclogâ 42.* Ad Romanos inde transiit, apud quos Trojanum ludum, memoratum Suetonio, pro *Pyrrhica* usurpari, sunt qui dicant: Verùm dum utrumque horum cum Lusibus Juvenilibus, à Nerone institutis, confundit Alex. Neapolitanus *Genial. dier. lib. 6. cap. 19.* hallucinatur non leviter, cùm isti ludi effœminati admodum & molles, cum militari illo exercitationis genere, nihil penitus commune habuerint. Exercebantur verò hac saltatione, non modò Tirones & Milites, sed nobilissimi quique Adolescentes, Principes interdum ipsi. Imò Sueton. *in Nerone cap. 12.* dicens, *Exhibuit Pyrrhicas quasdam è numero Epheborum, quibus post editam operam diplomata civitatis Rom. obtulit*: ignobiles quoque servilisque conditionis homines *Pyrrhicam* lusisse, innuit. Adde & vilissima Bestiariorum capita, ex Ulpiano JC. *l. 8. ff. de pæn.* Puellas item, ex Appulejo *Milesiar. lib 10.* Præcipuus in ea gladii usus: Musicus concentus fistulis peragebatur, Amm. Marcellino teste *lib. 16.* in rebus Juliani, præeratque exercitiis aliquis summæ auctoritatis, qui non modò hortari poterat, sed & coërcendo Tirones impellere; ὁπλοδιδάκτης in Vete. Glossis, *Campi doctor* Scholiasti Juven. *Sat. 6. versu 260. Magister* eidem, *ad v. 87. Sat. 2.* Isidoro *Custos, lib. 9. cap. 8. Monitor* Tertulliano *Apolog. cap. 30.* vocatur, V. suprà. Proxima post eam dignitatis Ἐμμέλεια fuit, Vossius *de 4. Artib. Popul.* Sed & ei affinis erat, non tam funebris decursio, quàm castrensis, parando gravioribus conflictibus militi instituta, apud Capitolinum *Maximino.* Nostris temporibus illa pugnarum genera *Pyrrhicas* æmulantur, quas *Morescas* populari vocabulo Itali appellant. Plura V. apud Hier. Mercurialem *loco cit.* & Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosinum lib. 5. cap. 25.* Claudianus *Panegyr. de quarto Honorii Consul.*

Mutatis editis pariter tunc pectora motus,
In latus illisis clypeis, aut rursus in altum
Vibratis, grave parma sonat, mucronis acutum
Murmur & umbonum pulsu modulante resultans
Ferreus alterno concentus clauditur ense.

Cœterùm *militaris* dicitur, *Pyrrhica*, apud Æl. Spartianum *in Hadriano, Militares pyrrhicas Populo frequenter exhibuit*; non quòd alia fuerit non militaris, sed quia hoc perpetuum ejus epitheton est. Casaubonus *ad l.* Salmasius v. ad eundem, aciem illam in armis saltantium, ex viris & mulieribus componi solitam, & buxeis armis, non ex ferro fuisse instructam, docet ex hoc *Epigr. ἀνεκδότῳ*,

DE PYRRHICA.

In spatio Veneris simulantur prælia Martis,
Cùm sese adversùm sexus uterque venit.
Fœmineam manibus nam confert Pyrrhica *classem,*
Et velut in morem militis arma movet.
Quæ tamen haud ullo calibis sunt tecta rigore,
Sed solum reddunt buxea tela sonum.
Sic alterna petunt jaculis, clypeisq́ teguntur,
Nec sibi congressu vir nocet aut mulier.
Lusus habet pugnam, sed habent certamina pacem:
Nam remeare jubent organa blanda pares.

Ubi organa fistulæ sunt, uti discimus ex Ammiano, *Artem modulantiùs incedendi per* pyrrhicam *concinentibus didicit fistulis*, de Juliano. V. eundem Salmasium *ad Solinum pag. 171.*

Pyrrhus, Rex Epir. adde: Spleneticos curabat, pede dextero lieni leviter impresso, præmii loco, ut gallus sibi sacrificaretur, poscens, Vossius *de Idol. lib. 3. cap. 171.*

Pyrrias, seu *Pyrrhias*, Græcè Πυῤῥίας, sycophantæ cujusdam nomen, apud Comicum: ut & *Pyrrander*, Πύῤῥανδρος, apud eundem *in Equitibus.* Utrumque à voce πυῤῥὸς, qui color est stercoris humani. Unde apud eundem πυῤῥὸν, hoc sensu, in Ἐκκλησιαζ.

Εἰ τοῦτό σοι τὸ πυῤῥόν ἐστιν; ὅτι σου
Κονείας ου ...

Idem ergo utrumque cum voce *Coprias*, seu *Stercoreus*; quo nomine homo jactabundus, κομπολόγος, sycophanta veniebat. Plautus *in Milite glorioso*,

—— —— —— impudens,
Stercoreus, plenus perjurii & adulterii &c.

V. Salmasium *ad Tertullianum de Pallio cap. 4.* plura verò de voce πυῤῥὸς, apud eundem *ad Solinum*, ut & suprà in voce *Burrus*.

Pyrrichus, seu *Pyrrhichus*, Cretensis, *Pyrrhicæ* inventor, saltationem armatam, à Curetibus excogitatam, in ordinem ac artem redegit, ipsique à se nomen imposuit. Eustathius *ad Iliad. ι.* V. suprà *Pyrricha*.

Pythagoras Samius, adde: V. quoque suprà, ubi de *Italica Secta.* Nomen verò *Pythagoreorum* factione Cyloniana postea extinctum in Italia, vel majore Græcia, habes apud Salmasium *ad Solinum pag. 845.*

Pythaules, apud Vopiscum *in Carino*, *Exhibuit —— centum salpistas uno crepitu concinentes & centum campaulas, choraulas centum, etiam centum* Pythaulas, *Pantomimos* &c. ἀπὸ τῶν Πυθίων, dictus est, qui *Pythia* sc. cantabat & *pythicas* tibias inflabat. Vel potiùs ἀπὸ τῆς Πυθοῦς, ab urbe *Pytho*; quòd enim in urbe Apollinis Πυθοῖ ejusmodi cantus frequens & celebris esset, quo pæanes in laudem Apollinis ad tibiam cantari solebant: hinc πυθαύλης tibicen dictus, qui in urbe Pytho pæanas hujusmodi canebat. Semper autem sine choro πυθικὸν istiusmodi αὔλημα consuevit cantari, neque unquam Pythaules ad chorum aut cum choro canebat: unde *Pythaulæ* a choraulis ubique distincti. Pollux, Πυθικὸς καλεῖται ... οἱ Πυθικοί· τελέως δὲ αὐλοὺς ... δὲ τὸ ἄχορον αὔλημα, τὸ πυθικὸν. Hincque in canticis Comœdiarum,

diarum, quòd una ibi tantùm persona locum haberet, artifex qui responsabat, *Pythaules* vocabatur; at, qui Choro canenti concinebat, Choraules. Diomedes, *Quando enim chorus canebat, choricis tibiis, id est, choraulicis artifex concinebat, in canticis autem*, Pythaules *pythicis responsabat*. Et quidem priscis temporibus, ut idem Grammaticus observat, *Pythaulæ* in Comœdia canebant, postea, ut quoque Choraulæ & Pantomimi, seorsim in scena sua res agere cœperunt, & à Comœdia separati, de artificio suo, in ludis Musicis per se contenderunt & de palma in certamen soli descenderunt. Seneca *Epist. 76. Quoties scholam intrant, præter ipsum theatrum Neapolitanum —— transeundum est, Metronactis petentibus domum. Illud quidem fartum est & ingenti studio, qui sit* Pythaules *bonus, judicatur. Habet tibicen quoque Græcus & præco concursum; at in illo loco, ubi vir bonus discitur, paucissimi sedent.* Iidem porrò in Comœdiis antiquis Latinis, duabus tibiis simul flabant, aut dextrâ & sinistrâ; aut duabus dextris aut duabus sinistris: Quum dextram & sinistram inflabant, *imparibus tibiis*; quum duas dextras, vel duas sinistras, *duabus dextris paribus* vel *duabus sinistris paribus* canere dicti &c. A' voce autem *Pythaules*, deductum Πυθιαύλιον, pro Πυθικαύλιον aut Πυθαύλιον, quo nomine Græci hodierni *tibiam* appellant. V. Salmasium *ad Vopiscum d.l.*

Pytheas, nobilis Toreuta, apud Plinium *lib. 33. cap. 12. cujus binæ unciæ viginti venierunt. Ulixes & Diomedes erant, in phialæ emblemate, Palladium surripientes.* Nempe viginti libris vænierunt binæ unciæ argenti ab eo cælati, Salmasius *ad Solinum pag.* 1048.

Pythia, Ludi Apollinares, adde: Agon fuit Olympico Agoni dignitate proximus. quamvis Apollinis illud factum fuerit Pelopeio utique antiquius; statim enim à cæso dracone *Pythiorum* festum cœpisse, constat ex eo, quòd cultus ibi serpens loco Numinis fuerit, ut rectè *Pythia* etiam funebribus Ludis ascribantur. Celebrata fuisse circa Elaphebolionem mensem, secundo quoque anno vertente Olympiadis ex Thucydide discimus *lib.* 4. ubi ineunte año nono belli Peloponnesiaci, annuas inducias inter Athenienses & Lacedæmonios pactas esse, refert, quæ durarint usque ad *Pythia*. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib.* 1. *tit.* 1. Cùm autem complura essent certamina *Pythia*, clarissima tamen hæc in Delphis fuere: quorum Auctorem quidam serpentem *Pythonem*, ab Apolline postea occisum; alii Apollinem ipsum, fuisse ajunt. Unde Ovidius *Metam. lib.* 1.

> *Neve operis famam posset delere vetustas,*
> *Instituit sacros celebri certamine ludos,*
> Pythia *perdomiti serpentis nomine dictos.*

Itaque occiso serpente septimâ statim die ludos peregisse dicitur, muneribus à Nymphis Parnassiis donatus. Illustres autem primo hoc certamine, cui ipse Apollo præfuit, fuisse dicuntur victores, Castor stadii cursu, Pollux pugilatu, Calais dolicho, Zetes armis, Peleus disco, Telamon luctâ, pancratio Hercules, quos omnes lauru coronaverit Apollo. Mansitque hæc solennitas satis diu, donec Cyrrhæi circa Parnassum deprædarentur, qui munera Oraculo oblatum veniebant: Quos Eurybatus Thessalus cum Amphictyonibus aggressus vicit, Crissaque urbe eversâ, & Oraculum in pristinam restituit dignitatem, & ludos instauravit, pecuniarum præmio constituto. Qui in iis vicere, *Pythionica* dicti. Cœterùm, ad *Pythica* certamina omnes Athletæ, præter Poëtas, descendère nudi: primaque corona ex æsculo fuisse videtur nonnullis, ex Ovidio *Metamorph. lib.* 1.

> *Hic Juvenum quicunque manu, pedibusve, rotave*
> *Vicerat, esculeæ capiebat frondis honorem.*
> *Nondum laurus* erat ——

Postmodum ex lauro, & quidem Tempica, Ælian. *Var. Hist. lib.* 3. tandem ex auro, Pindar. *Pythic. Od.* 2. Præfectura verò horum ludorum tanti fuit habita, ut de Hippodromo, tanquam rem ingentis prærogativæ obtinuisset, adnotatum sit, quòd bis iis præsederit, Philostratus *in eo.* V. *Commentar. in Pindari Pythia*, Car. Paschalium *Coronarum lib. 6. cap.* 25. P. Fabrum *in Agonistic.* Casp. Barthium *ad Papinium Thebaid. lib. 6. versu* 9. Alios.

Pythia, Vates, adde: Oraculum per eam sciscitandi ritum, Alex. ab Alexandro *Genial. dier. lib. 6. cap.* 2. prolixè persequitur, „è quibus hæc pauca adjiciam: In eo id præcipuum fuit, ut qui „Oraculum consulit, brevi admodum oratione, quid velit, ex-„ponat: utque nullum Latinè edatur Oraculum; neque edatur „priùs, quam ab imo, dum sacrificant, tota victima contremi-„scat: Nec capitis commotione satis est, sed omnibus illam „partibus quati oportet. In quo proditur memoriæ, quum in-„fausto die reluctantem *Pythiam*, & invitam Alexander cogeret; „illam vi coactam, quòd esset invictus, respondisse &c. Nec omittendi *Pythii*, Laconum Legati, qui ad consulendum Oraculum Delphos mitti consuevere. Hos in summa post Regem auctoritate fuisse, & cum illis cibum cepisse, memorat Herodotus *lib.* 6. V. quoque Licetum *de Gemmis.*

Pytbochares, Tibicen, luporum impetum vehementi & concitato tibiæ sono inhibuit, apud Ælianum *Histor. Animalium libro* 11.

Pythom seu *Pithom*, vox Hebr. פיתום, à Græco *Python* leviter deflexa, genus ariolorum notat, qui ex axillis vocem emittebant, vel saltem emittere se somniabant. Talmudici *in Sanhedrin cap. 7. fol. 65. Baal Ob idem est, quod* Pithom *seu qui loquitur ex axillis suis.* Et ibi *Glossa*, *Mortuum ex terra educit, quem sub axillis & brachiis suis constituit ut loquatur.* Hinc R. Selomo, *in Deuteron. cap. 18. versu* 11. explicans, quid sit שואל אוב *consulens Ob* (seu Pythonem) *Hæc est*, inquit, *divinatio, quæ vocatur pithom, quâ loquitur quis ex axillis, mortuum ad axillarum locum evocans.* De quo ritu qui plura volet, consulat Maimonidem *in Tract. de Idololatria, statim initio cap.* 6. laudatum Bocharto *Hierozoici Parte poster. Lib. III. cap. 5. pag.* 383. V. quoque hic *infrà.*

Python, Ephoro apud Strabonem *lib.* 9. homo fuit atrox, χαλεπὸς ἀνὴρ, Πύθων τοὔνομα, ἐπίκλησιν δὲ Δράκων, *Python nomine, Draco cognomento*, ab Apolline sagittis interemtus, postquam cædibus & latrociniis diu fuisset Parnassiis infestus. Unde occasio fabulæ, de dracone hujus nominis in Parnasso ab Apolline peremto. Idem pro Pythone *Delphines* nominatur, à Suida in Πυθώ, post Apollonium *Argonautic. lib. 3. vers.* 708. Unde Bocharto videtur is fuisse prædo insignis in Phocide, cujus verum nomen erat Delphynes; *Python*, cognomen inditum à Phœnicibus in vicina tum Bæotia degentibus, ob tumultus concitatos & latrocinia commissa. Nimirum apud Arabes *phathana* est, concitare tumultus: *phitlma*, seditio, cædes: *phauhan*, seditiosus, latro, grassator: illis enim *Phe* est loco *Pe*, quâ literâ carent. Sed idem ex grassatore draco factus est, à Fabularum architectis; quia Syris *pethen* vel *pithon*, draconem sonat. Itaque etiam *Python* dictus est: unde *Pythii* ludi & Delphorum urbs *Pytho*, atque ipse Apollo *Python* vocatus. Macrobius *lib. 1. cap* 20. *Hoc nomen* (Πύθων) *ex nece draconis inditum Deo Græci fabulantur.* Hinc Actorum *cap. 16. versu* 16. πνεῦμα Πύθωνος, *Spiritus Pythonis*, i. Apollinis, quo Dæmone mulier illa ἐγγαστρίμυθος, *ventriloqua*, plena esse credebatur. Unde ipsos *ventriloquos* Εὐρυκλέας πάλαι, νυνὶ Πύθωνας, *olim Euryclees, nunc Pythones appellant*, ait Plutarchus *de defectu Oracul.* Quo sensu pro *Pythone*, Hebræos פיתום *Pithom* scribere, diximus *suprà*. V. Bochartum *d. l.* & infrà de *Ventriloquis*.

Pythonos Come, in Asia locus est *campis patentibus, ubi primo adventus sui tempore ciconiæ advolant, & eam, quæ ultima venerit, lancinant.* Quomodo apud Gallos Cæsar, qui novissimus in consilium venisset, omni cruciatuum genere affectum, in conspectu multitudinis necari solitum, refert.

Pytisma, apud Juvenalem,

> *Qui Lacedæmonium* pytismate *lubricat orbem:*

malè *pitysma* nonnullis legitur & à πιτύζειν Græco verbo deducitur, cùm πιτύζειν Græcum non sit, nec uspiam apud Auctores legatur, sed πυτίζειν & πυτισμός: atque adeo omnes libri in illo Juvenalis versu rectè *pytismate* legunt. Vitruvii etiam loco, qui Juvenalem unus unicè explicat, *potismatis* habent scripti libri, pro *putismatis*, h. e. πυτισμάτων. Πυτίζειν igitur est *exsculari* vel *ejicere*, à πτύω, *spuo*, ut Etymologicum Magnum habet. Loquitur enim Poëta de Delphica ex Lacedæmonio lapide, in qua prostabant omne genus pocula, ac ubi *pitissabant*, abacum cum pavimento effusionibus rejectionibusque lubricantes. Hinc οἶνον πυτίζειν & ἐκπυτίζειν, *vinum ore rejicere*. Alexis,

> Καὶ τὸ μὲν ὀξὺ οἶνον ἐκπυτίζομεν.

Et διαπυτίζειν, apud Archedicum,

> Διαπυτίζετ' οἶνον δὲ τοιοῦτον χαμαί.

Idem intellexit Callimachus,

> Τὸ τρίβον ἃ γᾶ ἔχει, τάδ' ἄρτια Φυλλοβολεῖσθαι
> Τοὔδρος ἀπὸ τρηχέων πάσ' ἐγένετο χαμαί.

Quem morem hodieque observare est, apud eos qui vinum probant, illud enim expressis labris exspuere solent, quod voce πυτίζειν propriè indigitari, docet Eugraphius, apud Claud. Salmasium *ad Æl. Spartianum in Pescennio Nigro*.

Pyxis, in Ecclesia Romana, dicitur vas, in quo reponuntur hostiæ, ut ajunt, consecratæ ad viaticum: Πυξίον, Pachymeri *lib. 7. cap.* 15. & 28. Meminit ejus Leo IV *de Cura Pastorali*, *Super altare nihil ponatur, nisi capsæ cum reliquiis Sanctorum —— aut pyxis cum corpore Domini, ad Viaticum pro infirmis.* Quippe suspensa imminebat altari. Gervasius Dorobern. *in Descript. Eccl. Cantuar. Suscepit à Monacho quodam pyxidem cum Eucharistia, quæ desuper majus Altare pendere solebat*, qua de re curiosius agit Car. du Fresne *in Descript. Ædis Sophianæ num.* 63. Pleniùs sic describitur, *in Pœnitentiali MS.* Thuanæo. *Omnis Presbyter habeat pyxidem, aut vas tanto Sacramento dignum, ubi Corpus Dominicum diligenter recondatur ad Viaticum recedentibus à seculo: quæ sacra oblatio intincta debet esse in sanguine Christi, ut veraciter possit Presbyter dicere infirmo, Corpus & sanguis Domini nostri Jesu Christi proficiat tibi ad salutem animæ ac corporis.* Consecrandum esse vas hoc sacrâ unctione, uti Calicem, volunt nonnulli: communior verò sententia est, simplicem sufficere benedictionem; quin imò non necessarium esse, ut deauretur instar Calicis,

ficis. Habetur interim ex argento, auro, stanno, (quo casu *fundulum tela cum amylo accommodatum, uti fit in corporalibus, impositum esse*, docet Suarezius) ebore inprimis. *Pyxides* enim, in quibus S Eucharistia ad infirmos defertur, *eburnea* esse jubentur, *propter casum*, in *Statutis* Synodal. Odonis Episc. Paris. *cap.* 5. *num.* 5. & *cap. ult. num.* 35. apud præfatum du Fresne in *Glossario*. Formam pomi plerumque habet, unde πυξίδιον Græcis dicitur, qui aliàs Ἀρτοφόριον vocant &c. Dominic. Macer in *Hierolexico*, qui aliquando pro incensi navicula vocem usurpari, addit ex *Ord Rom.* V & Cl. Suicerum voce Πυξίον. Sed & *Pyxides reliquiaria* occurrunt, apud Leonem Ost *lib.* 3. *cap.* 30.

Pyxis, in tessera um ludo, dicebatur turricula illa, quâ tesseras in tabulam fundeba tur, de qua diximus suprà in voce *Pyrgus*. Scholiastes Juvenalis, *Fritillus* pyxis *cornea*, *quæ Φιμὸς dicitur Græcè.* *Pyxides* enim dicebantur, cujuscunque materiæ essent: Veteribus v. ex buxo fiebat, unde nomen. Ausonius de pyrgo,

— *quæ præcipitante rotatu*
Fundunt excisi per cava buxa gradus.

Postea ex cornu, V. *d. l.*

Pyxis Nautica, magnetis virtute ad Polum sese convertens, navigantibus utilissima, Johannis Gojæ Amalphensis inventum est. Unde Anton. Panormitanus,

Prima dedit nautis usum magnetis Amalphis.

Idque circa A C 1300. *Flavium Giram* alii, Alexander Sardus *lib. de rer. Inventor.* cum *Flavium Campanum* vocant, sed prius nomen tantæ rei inventori communiter tribui tur, Vossius *de Scientiis Mathem. cap.* 4. Nisi dicamus Gojam hunc non tam invenisse, quàm in communem usum, verticitatem Magnetis, produxisse. Gujotus enim *de Provines*, Poëta Gallus, qui vixit ac scripsit circa A. C. 1180. postquam de Polo Arctico locutus esset, *Pyxidis* jam hujus mentionem facit, *Marineue* eam nautis nomine Gallicano vocari innuens: cùm ait,

Stella illa se non commoves,
Ars est mentiri nescia,
Virtute talis Marineuæ,
Lapidis tetri & nigricantis,
Quo ferrum sponte supplicat.

Imò apud Arabes quoque legas, anno 670. Hegiræ, nautas Mechâ per mare rubrum in *Herdi*, ita Indiam vocant, proficiscentes, magnetico quodam instrumento, quod Canopum semper ostendebat, se direxisse: Quis tamen auctor fuerit, aut unde inventionem hauserint, altè siletur, &c. Quadruplicem autem Nauticæ *Pyxidis* compositionem refert Athanasius Kircherus: Pro mari Mediterraneo, ubi multa declinatio: pro mari Balthico; pro Russia & pro Hispania ac Anglia; Petrique Nonii & Medinæ compositionem ingentium errorum arguit. V. eum *de Arte Magnet.* Auctorem *Sinæ & Europæ cap.* 43. ut & in voce *Magnes*.

Pyxodorus, ob marmoris inventum, apud Ephesios in veneratione fuit, Vitruv. *lib.* 10. *cap.* 7. V. Vossium *de Idolol. libro* 1. *cap.* 21.

Pyxurates, nomen Euphratis, à fontibus suis; qui, ubi Taurum irrumpit, *Omiras*; tandem, perruptis Tauri montis angustiis, *Euphrates* dicitur. V. Salmasium *ad Solin. p.* 627.

Q.

Q In notis antiqq. *Quartus*, item Quintus vel Quintius. Q. B. F. *quare bonum factum.* Q. B. M. V. *quæ bene mecum vixit.* Q. D. E. R. F. P. D. E. R. I. C. *Quid de ea re fieri placeret, de ea re ita censuerunt*, notæ, quibus Veteres in Senatusconsultis perscribendis utebantur. Q. E. R. E. T. P. I. R. D. T. Q. D. D. D. P. F. *Quanti ea res erit, tantæ pecuniæ judicium recuperatorium dabo; testibusq́ duntaxat decem denuntiandi potestatem faciam*: formula, ex Prætoris Magistratusve, qui in provinciis juri dicundo præerat, edicto; cujus in *L.* Fannia *de Coloniis deduc. in lib.* Varronis *Auctor.* exemplum extat. Q. F. *Quinti filius.* Q. L. *Quinti libertus.* Q. N. A. N. N. *quando neque ais neque negas.* Q. S. S. S. *quæ suprascripta sunt.* QAM. *quemadmodum.* QM. *quomodo.* QU. *Quartus.* QUÆS. *Quæstor.* QUIR. *Quirites* &c. denotat.

QUA.

Quadra, in vet. Glossario *tessera* exponitur: ubi tamen malè de tesseris frumentariis, à nonnullis accipitur, ut quæ longiores, quàm latiores erant. Κύβον itaque denotat, seu *tesseram aleatoriam*, de qua suo loco. Apud Scriptores Ecclesiæ Romanæ maximè *de quadra panis*, apud Monachos, sumitur. Joann. Laudensis *in Vita Petri Damiani num.* 24. *Sola panis* quadra *cum crudis oleribus cœnanti apponitur.* Hinc *per quadras panes partiri*, apud Gregorium M. *lib.* 1. *dial. cap.* 11. V. quæ hanc in rem congessit Haeftenus *Disquisit. Monastic. tract.* 3. *disquis.* 4. & quæ dicemus *infrà.* Sed & panes in *quadras*, quadræ in bucceas secabantur antiquitus, Casaubonus *ad Augustum Suetonii cap.* 76. Sic *quadra placentæ* occurrit, apud Martialem *lib.* 3. *Epigrammate* 77.

Nec te liba juvant, nec sectæ quadra *placentæ.*

Namque & placentæ apud Romanos in similia frusta secabantur, quorum unumquodque *quadra* vocabatur; uti etiam videre est ex ejusdem *lib.* 9. *Epigramm.* 92. At *Quadra Vestis*, V. infrà *Quadrata Vestis.*

Quadragena, apud Vulgatum Interpretem 2. Cor. *cap.* 11. *versu* 24. *A' Judæis quinquies* quadragenas *una minùs accepi*: pœna verberum est, quæ 40. numero infligi lex jussit, Deuteron. *cap.* 25. *versu* 3. *Pro mensura peccati erit & plagarum modus: ita duntaxat, ut quadragenarium numerum non excedant, ne fortè lacerata ante oculos tuos abeat frater tuus.* Ne itaque in verberum numero excederetur, unam semper minùs infligebant, ut videre est latiùs infrà, ubi de *Verberum pœna.* Idem antiquitus obtinuisse in quibusdam Ecclesiis Christianis, discimus ex *Cap. nullus Clericus* 11. *quæst.* 1. *Quòd si quis Clericus hoc adimplere distulerit, si minor fuerit, uno minus de* 40. *ictibus accipiat: si verò honoratior,* 30. *dierum conclusione mulctetur.* V. suprà in voce *Carena.* Sed & in Hispania, pro qualitate delicti, reos sponte, tricenis, seu pluribus paucioribusque fustium ictibus subjicere se consuevisse, legitur *in* 5. *Decretali tit.* 39. *cap.* 36. ubi id Clericis prohibitum, V. Dominic. Macrum *in Hierolexico.*

Quadragesima, Græcis Τεσσαρακοστή, vectigalis species fuit, apud Rom. quod non de rebus venalibus, sed litibus, summisque controversis, pendi solebat, apud Suetonium *in Cajo.* Item telonii nomen seu portorii Publicanis pendi soliti, quod cum aliis exactionum generibus sustulit Nero, teste Tacito *Annal. lib.* 13. cumque Neronis decretis rescissis, iterum exigi cœpisset, rursus abolitum est à Galba, ut ex nummo ejus liquet. V. Theodor. Marcilium *ad Vespasianum Suetonii cap.* 1. ubi de Sabino, Vespasiani patre, *publicum* Quadragesimæ *in Asia egisse*, dicit. In Ecclesia Rom. sic appellatur Jejunium 40. dierum ante Pascha, de quo diximus aliquid, ubi de *Quadragesimali Jejunio.* Et quidem *Quadragesimas* tres observabant olim Latini, *Majorem* sc. de quo modò: alteram *ante Natale Domini*, quæ communiter vocabatur *S. Martini*, & initium capiens ab Octavis omnium SS. durabat usque ad Natale, tertiam 40. dierum itidem, *ante festum B. Joannis Baptistæ.* Sed duæ hæ posteriores, propter hominum fragilitatem, ad unam sunt redactæ: & iterum illæ divisæ in tres hebdomadas Adventus & tres ante Nativitatem S. Joannis, in quibus jejunatur & abstinetur à nuptiis, V. Durandum *Rational. lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 8. Omnium verò trium institutum inde profluxisse, Viri docti existimant, quòd eæ pœnitentibus olim uno anno jejunandæ indici solerent, ex Burchardo *lib.* 19. *cap.* 5. ubi, varios dandæ pœnitentibus satisfactionis modos enumerans, *Per singulos*, inquit, *annos quatuor, qui remanent* (ex septenni pœnitentia) *tres* quadragesimas *per legitimas ferias debes jejunare, primam ante Pascha cum cæteris Christianis: alteram ante Nativitatem S. Joannis Baptistæ, & si quid remanet pòst adimpleas; tertiam ante Nativitatem Domini, a vino, à medone, mellita cervisia, à carne, sagimine & à caseo & à pinguibus piscibus.* Unde *Quadragesimarum pœnitentia*, in Concil. Tribur. A. C. 895. *can.* 58. In Ecclesia Græca *Quadragesimæ* quatuor observatæ sunt, prima *Major*, ante Pascha: secunda *Apostolorum*: tertia *Assumtionis Deiparæ*: quarta *Nativitatis Domini.* Quarum primam à feria 2. Sexagesimæ incipiunt: secundam a 1. die post Dominicam Pentecostes; tertiam à Kal. Aug. ultimam à quadragesimo ante Nativitatem die: in quibus Quadragesimis Jejunia ab iis exiguntur hoc modo. In Majori Quadragesima, à feria 2. Sexagesimæ, usque ad Dominicam Quinquagesimæ, à carnibus abstinent: ovis tamen & lacticiniis vescuntur, vinumque bibunt. A' secunda feria Quinquagesimæ usque ad Pascha, abstinent non solùm à carnibus & lacticiniis, sed etiam à piscibus, quòd sanguinem & carnem habeant; ovis tamen piscium, squillis, limacibus, canceris, vescuntur, vinumque bibunt, unicâ in die refectione contenti. In jejunio Assumtionis, bis quidem in die comedunt, non tamen pisces, præterquam in festo Transfigurationis. Jejunium Nativitatis, eo modo quo Apostolorum, obeunt: sed in vigilia Nativitatis, ut in Majore Quadragesima, jejunant. V. Scaligerum *de Emendat. Temp lib.* 7. Christoph. Angelum *de Hodierno statu Græcorum capp.* 4. 5. 6. & 7. Joann. Bapt. Cotelerium *Not. ad. lib.* 5. *Constitut. Apostol.* aliosque Auctores laudatos Car. du Fresne *in Glossario*, ut & Sponium *Itinerar. Græciæ*, ubi admodum exactè jejunare Græcos inter alia observat. His verò quatuor Græcorum Quadragesimis quintam addiderunt Jacobitæ, sive Suriani, *Quadragesimam* viz. *Ninives*, vel *Jonæ*, quæ trium dierum est & ab illis celebratur in hebdomada ante Septuagesimam, feriâ 2. 3. & quartâ, in memoriam pœnitentiæ Ninevitarum. Totidem *Quadragesimas* Chaldæi seu Nestoriani observant: Maronitæ sex olim obiere: Armeni 8. jejunia celebrant, quæ omnia vocant *Quadragesimas*, quòd in ipsis quadragesimalibus vescantur cibis. De *Quadragesimis* Moscorum, Ruthenorum, Æthiopum, agit Filesacus *de Quadragesima cap.* 10. & 11. laudatus Carolo du Fresne *loc. cit.* ubi etiam meminit hic Auctor *Quadragesimæ Ascensionis* seu τῆς Ἀναλήψεως, ex Liberato Diacono *cap.* 10. & *Quadragesimæ S. Theodori*, ex Humberto Silvæ candidæ *c. Nicetam Pectoratum.* V. quoque Macros Fratres in vocibus, *Jejunium* & *Quadragesima*, ubi de Latinorum ritibus paulo fusiùs; inprimis Cl. Suicerum voce Νηστεία. Addit de Normannis Italicis du Fresne, per *Quadragesimales illos dies à* pugna seu præliis abstinere consuevisse, ex Gregorio VII. *lib.* 9. *Epist.* 4. Sed & *Quadragesimæ* nomine, in eadem Ecclesia Rom. venit Dominica prima Quadragesimalis, quòd ab illa die usque ad Fer. quintam in Cœna Domini numerentur 40. dies, Macri *ubi suprà.* In *Foris* Bigorrensibus art. 6. apud eundem C. du Fresne, spatium sic quoque appellatur 40. dierum, intra quod vassallus, qui contra dominum deliquerat, damnum resarcire tenebatur, quo elapso, si non satisfecisset, poterat Dominus feudum ipsius sibi asserere, V. cum etiam *Not. ad Alexiadem Annæam pag.* 398. & 399. De *Quadragesima* verò *Redituum Ecclesiasticorum* indicta, in Terræ Sanctæ subsidium, ab Innocentio III. extat epistola, hanc in rem conscripta, in *Gestis* ejus. Sed & in Ecclesia Orientali olim, solebant *quadragesimo* à partu die infantes suos in Templum deferre, initium illorum in Ecclesias introducendorum sic facientes, quod ἐκκλησιάζειν Græcis dictum, uti videre est in *Glossario Meursii* &c. De quo more sic *Euchologium*, Τῇ δὲ μ' ἡμέρᾳ πάλιν προσάγεται τὸ βρέφος (τὸ παιδίον) ἐπὶ τῷ ἐκκλησιασθῆναι, ὥστε ἀρχὴν λαβεῖν τοῦ εἰσαχθῆναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν· προσάγεται παρὰ τῆς μητρὸς, καὶ τοῦ μέλλοντος ἀναδέχεσθαι τοῦτο μετὰ τὸ βάπτισμα. *Die verò quadragesimo* (infans) *rursus defertur in Templum, ut initium fiat ejus in Ecclesiam introducendi. Defertur autem à matre, & ab eo, qui eum ex Baptismo suscepturus est.* Additur ibidem, postmodum tum pro matre, tum pro infante preces recitari, ac Sacerdotem, accepto puerulo, crucem cum eo, præ foribus Templi, formare consuevisse, hâc verborum formula usum, Ἐκκλησιάζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ ὁ δεῖνα, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεί. *In Templum introducitur servus hic Dei, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, nunc & semper*: apud Cl. Suicerum *d. l.* voce Ἐκκλησιάζω.

Quadragintariæ, nomen fœminarum quarundam religiosarum, in *Charta* Philippi I. Regis Francorum apud Carol. du Fresne in *Glossario. Beneficium, quod Oblationes tenebant*

bant, *quos* Quadragintarias *vocabant*, *quia non satis convenienter verbant* &c.

Quadrangula Vestis, V. infrà *Quadrata Vestis*.

Quadrans, quòd assem *quadraret*, id est, in *quadrum* vel quatuor partes redigeret, sic dictus, minima ærea pecunia Romanis fuit. Unde Plut. *in Cicerone*, τὸ λεπτότατον χαλκοῦ νομίσματος κουαδράντην, dixisse Romanos scribit: quod cùm Savotus neget, *scripulumque* & *sextulam*, & quascunque partes æris facit Volusius Mæcianus, formas fuisse signatæ pecuniæ existimet, refellitur solidè, à Fred. Gronovio *de Pecunia vet. lib.* 4 *cap.* 12. Certè pro nummis minimis *Quadrantes* ponit, Phædrus *lib.* 4. *fab.* 20.

Qui dum quadrantes aggeras patrimonio,
Cælum fatigas sordido perjurio.

Ubi sensus est, talem vel oboli nummique minimi gratiâ perjurium committere: quæ nota est ex characteribus Avari. Sic Horatius *Serm. lib* 2 *Sat* 3

Fortè minùs locuples uno quadrante perires.

Juvenalis *Sat.* 7. *vers.* 8.

Nam si Pieriâ quadrans tibi nullus in umbra
Ostendatur &c.

Nota ejus, ut & trientis, rates erant: quemadmodum nota reliquæ pecuniæ æreæ ex altera parte erat Janus geminus, ex altera rostrum navis. Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 8. *cap.* 28. Hinc Lucilius *quadrantes ratitos*, id est, ratis figurâ notatos & signatos vocat, uti adnotat Hadr. Turnebus *Adversar. lib.* 20. *cap.* 30. V. quoque Dalechampium *Not. ad Plinium lib.* 33. *cap.* 3. Solvebant autem Romæ *Quadrantem*, qui in thermis & balneis publicis lavabantur: unde item *quadrantariam* balneum Seneca appellat *Epist.* 86. quod tamen de viris solum intelligendum. Juvenal. *Sat.* 6.

Cædere Sylvano porcum, quadrante lavari.

Pueri enim, qui balneas ingrediebantur publicas, ante decimum quartum annum, gratis lavabant: ut idem testatur, *Sat.* 2.

Nec pueri norunt, nisi qui nondum ære lavantur.

Fœminæ item, ut idem *Sat* 6. *cit.* docet, ubi inter ea, quæ virorum tantùm essent, *lavari quadrante* ponit. Et Gloss. vett. *Quadrans virorum pretium*, *fœminæ verò gratis.* Nec obstat locus Cic. *pro Cœlio*, ubi Clodiam is *quadrantariam* vocat: Non enim, quòd balneatori mercedem solvisset, sed quòd ex amatoribus ejus perfacetus quidam *quadrantes* argenteorum loco in loculos miserat, sic appellatam fuisse, ex Plutarcho constat. Tandem verò Antoninus Pius sine mercede etiam Viris balneum constituit, ut discimus ex Jul. Capitolino & Athenæo *Dipnosoph. lib.* 3. Centum *quadrantes*, id est, 25. asses, sportula erat, quam tenuiores à suis Patronis avaris accipiebant: hanc *aridam sportulam*, vocat Martialis *lib.* 10. *Epigramm.* 75. Idem *lib.* 3. *Epigramm.* 7. dicens,

Centum miselli jam valete quadrantes &c.

divitum notat μικρολογίας & avaram ambitionem, qui leviculâ pecuniâ miserorum clientulorum atque anteambulonum officia bene munerari existimabant. Et quidem, Nero cœnam rectam, Clientibus exhibitam a potentioribus, redegerat ad Sportulam, quæ calathus fuit, quo primùm obsonia dabantur: postea centum *Quadrantes*: donec Domitianus, antiquato illo Neronis edicto revocavit cœnas, Suetonius *in eo cap.* 7. &c. V. Ferrarium *de Re Vestiar.* & Mercurialem *de Arte Gymn.* illum *lib.* 3. *cap.* 6. hunc *lib.* 1. *cap.* 10. Aliter vox *Quadrans* sumitur, in lege Voconia, quam Q. Voconius Saxa Trib. Pl. his verbis tulit: Ne, „qui census esset, virginem neve mulierem supra Quadrantem „suorum bonorum hæredem institueret, plusque cuiquam lega„ret, quàm ad hæredem hæredesve perveniret: cujus meminit Cic. *Verr.* 3. Ibi enim *Quadrans* tres uncias totius Assis, id est, tertiam totius hæreditatis partem, denotat, Thom. Godvvynus *Anthol. Rom. lib.* 3. *sect.* 4. *cap* 15. *de Testamentis.* Sed & *Quadrans*, nomen monetæ apud Anglos minutioris, de qua Matthæus Westmon. *A. C.* 1279. *Quia denarius findi in duas partes pro obolis, & in quatuor partes pro quadrantibus, consueverit: ordinatum fuit, ad tollendam occasionem defalcationis monetæ, quod rotundi essent denarii, oboli & quadrantes*, apud C. du Fresne *Glossar.* quem V. etiam *Dissertat. de Numism. inferioris ævi num.* 93. ubi de lepto, *quadrante* & *nummo*. Porrò, *Quadrans*, τὸ τέταρτον in anno Ægyptiaco. V. *suprà*. Tandem & mensuræ liquidorum species fuit. Martialis *lib* 9. *Epigr* 94.

Addere quid cessas, puer, immortale Falernum?
Quadrantem *duplica de seniore cado.*

Ubi *quadrans* tres cyathos continens mensura est: uti docet Vir eruditus *ad lib* 1. *Epigr.* 28 Uti enim assem in 12. uncias, sic in totidem cyathos sextarium diviserè Romani &c.

Quadrans Catoptricus, instrumentum est, quo, ope aliorum speculorum planorum, quæ in modum libri ad invicem commissa sunt & circa communem verticalem axem mobilia, inter duas planas & Horizonti parallelas tabulas & secundùm quadrantis lineas concentrata, atque graduata sunt, mira exhibentur. Hoc, quo magis acuitur angulus, tanto pluries objecta multiplicat; Videsque, dum partes ad angulum acutiorem promoves, objecta & multiplicari & velocissimo motu mox ad objectum accedere, mox recedere, usque ad angulum rectum, latera reducendo, donec paulatim eorum species penitùs evanescant: unde & objectiva species in eo varias vultuum transmutationes, membrorumque mutilationes, modò in tholo pendulas, modò in aere volitantes, exhibet: in *Musæo* Kircheriano Romæ. V. Georg. de Sepibus *in Descript. ejus pag.* 36.

Quadrantal, amphora dicta est apud Romanos, quæ 80. pendebat aquæ libras & duodequinquaginta sextarios tenebat. Africanus, ὥστε τὸ ἀμφορεῖον εἶναι ξεστῶν μη. Rationem nominis Festus exponit, in voce *Quadrantal*: Sic *vocabant Antiqui amphoram, quòd vas pedis quadrati octo & quadraginta capiat sextarios.* Duas autem urnas continebat amphora; quarum unâ opus fuisse ad implenda bina cornua unius capitis uri, quibus Barbari Septentrionales potare solebant, refert Plinius *lib.* 11 *cap.* 37. ad quem locum V. Salmasium *ad Solinum pag.* 231. Octava pars *Quadrantalis* erat congius. Idem *pag.* 592. Cujusmodi *Quadrantalis* antiqui, in cubum adaptati, mensuram referunt sex lapideæ tabulæ e schisto lapide concinnatæ, in *Musæo* Kircheriano; in quibus mensurarum ac ponderum proportionem priscis usitatam Auctor exhibet. Cum *Inscr.* hac in una facie,

Quadrantal pondo LXXX.
Fannio.
Seu puros pendas latices, seu dona
Lyai.

In alia,

Rhemnius Fannius
Palæmon.
Pes longo spatio latoq; notetur in anglo,
Angulus ut par sit, quem claudit linea triplex,
Quatuor ex quadris medium cingatur inane,
Amphora fit Cubus, quam ne violare liceret,
Sacravere Jovi Tarpejo in monte Quirites.

In tertia facie incisus est pes Romanus antiquus, cum his verbis:

Romana Amphora
pedalis.
Sext. XLVIII. &c.

apud Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. S. J. Musæo pag.* 22.

Quadrapolæ Vestes, seu *Quadrapola* absolutè, apud Anastasium bibl. *in Vitis Pontif. passim*, Bulengero sic appellantur, quarum quatuor anguli auro texti sunt aut serico vel tabulis auro clavatis: ut *Octapulæ*, octo angulis auro aut serico intextæ. V. in hac voce.

Quadrata Moneta, una est ex 4. speciebus monetæ minutioris ac pretii vilioris, quæ recensentur inter alia in *Nov.* Justiniani, quâ, ne Consules in Processibus publicis aureos nummos aut argenteos in populum deinceps spargant, vetatur: ita tamen, ut Ὕπατοι seu *missilia* sua facere iis liceat, ἐν μιλιαρησίοις τε καὶ μήλοις καὶ κανίοις καὶ τετραγώνοις νομίσμασι, ἢ τοῖς τοιούτοις; ubi μιλιαρήσια, *miliarenses*, fuere nummi argentei seu minutiores, μῆλα Cujacio fuere nummi ærei pomi rotunditate, sic dicti, respectu alterius, quam τετράγωνον seu *quadratam* vocat Imp. cujusmodi, inquit Scaliger, nummulos Turcicos videre est, quos *Asperos* appellarunt, aut *Tartarones*, quos quadratos fuisse, scribit Ordericus Vitalis. De *Cantiis*, suprà vidimus. V. Car. du Fresne *Dissertat. de inferioris Ævi numismatibus, num.* 98.

Quadrata Roma, nomen loci in Palatino colle, à Romulo ædificati in *quadratam* speciem, munitiq, priusquam urbi condendæ duceret sulcum, quem Victor in X. reg urbis, h. e. in Palatio collocat. V. Salmasium *ad Solinum c.* 1. ubi hunc Auctorem Romam a Romulo conditam *quadratamq;* dictam, quòd ad æquilibrium foret posita, scribentem refellit, similem locum, in Aventino, à Remo Romuli fratre, *Remuriæ* nomine, munitum; & post hæc demum, avium auspicio, Romam ab utroque conditam, addens.

Quadrata Saxa, apud Vitruvium *lib.* 1. *cap.* 5. Sed ubi sunt" saxa quadrata, sive silex, sive cæmentum, aut coctus lapis, " sive crudus, his erit utendum. Et *lib.* 2. *cap.* 7. Sequitur ordo" de lapicidinis explicare, de quibus & quadrata saxa & cæmen " torum ad ædificia eximuntur copiæ & comparantur: à cæmen " tis distinguuntur, quòd cæmentum lapis quidem sit non rudis, ut vulgò sibi persuadent, sed cæsus & politus ad usum ædium, non tamen *quadratus*. Græci ἀκόνιτον λίθον vocant, quod *quadratum saxum* Latini, *lapidem de talia* vulgò Galli appellant; cùm cæmentum minutus sit lapis cæsus & æquatus ad structuram ædium. Neutro horum Græcos usos esse, in ædium structuris, idem docet Vitruvius *lib. cit. cap.* 8. Non est conte" mnenda Græcorum structura: non enim utuntur è molli cæ" mento polita, sed quum discesserant à quadrato, ponunt de" silice seu de lapide duro ordinariam & ita, uti latericia struentes," alligant eorum alternis coriis coagmenta. Nempe non utebantur e quadrato saxo structurâ, nec e cæmento molli posita, sed è silice, vel è duro lapide ordinariâ, id est, ordine structâ, è duro lapide æquato. Salmasius *ad Solinum pag.* 378. Hinc *Quadratarii*, de quibus infrà.

Quadrata, *Quadra* & *Quadrangula* Vestis, sæpius in Vett. scriptis occurrunt, ut apud Græcos *τετράγωνα ἱμάτια*, quæ à *rotundis* diversa fuisse certum est. Rotundum enim est, quod angulos non habet; *quadratum* verò sine angulis esse non potest: hinc vestes, quæ angulos non haberent, eæ rotundæ fuere atque ita dictæ sunt. Vocabant autem angulum in veste, partem extremam ejus, ubi aperta est, quæ in acumen definit, tam in ima vestimenti ora, quàm in summa. Vestes igitur, quæ circa imas oras apertæ non erant, sed undique conclusæ & commissæ, hujusmodi angulos nullos habebant & rotundæ propterea vocitatæ sunt, Græcis *κυκλοτερεῖς*. Cujusmodi erant olim mulierum Cyclades, quas nunc *Zupas* vocant. Sunt enim plenè planeque rotundæ & nullum habent angulum, quia undiquaque clausæ sunt per extremum ambitum. His vero contrariæ *Quadratæ*, à summo quippe ad imum apertæ, unde 4. angulos habuisse necessum est, duos in imâ orâ, duos in summa, inde *quadrangulæ* appellatæ. Tale Pallium Græcorum fuit, & pallia fere omnia muliebria. Festus, *Ricinium, pallium muliebre quadratum.* Pallam quoque *quadrum pallium* interpretantur Grammatici. Saga item militaria & saga Gallica & Paludamenta Impp. At Toga Romanorum rotunda erat, unde *Pallium teres* eam vocat Tertullianus *de Pallio.* Hæc namque nullum angulum in imo habebat, sed cohibili circumcirca remeans ambitu & clausa undique, omnia corporis contegebat. Quam *quadratarum* & *rotundarum* vestium differentiam confirmat egregiè Ammonius, verbis quæ Latinè sic habent: *Chlamys & chlæna differunt, uti pluribus demonstravit Didymus Comment. 2. Iliados. Chlæna enim Heroicum gestamen, chlamys verò Macedonicum, sexcentis demum annis memorata Sappho, illa enim de Chlamyde loquitur. Sed & formâ differunt. Chlæna enim inquit quadrangulum vestimentum, Chlamys verò, circa extimam oram undique circumclusa est.* V. Salmasium *Not. ad Tertullianum de Pallio cap. 1.* ubi hæc verba explicat, *Pallium extrinsecus habitus & ipse quadrangulus, ab utroque laterum regestus* &c. ut & suprà ubi de vestium *Alis*, & infra, ubi de *Quadrato Pileo.*

Quadratarii, Græcis *Λιθοξόοι*, ut est in *leg. 1. Cod. de excus. Artific.* Lapicidæ sunt, qui istiusmodi saxa cædunt, ut pares evadant anguli, licet non paria sint latera. ait Philander. Præsertim verò sic dicti videntur, qui lapillis *quadratis* & variæ commissuræ *pavimenta* sternunt; à Musivariis distincti, qui *parietes* hoc modo exornabant. Sic enim *musæum* & *quadratarium* opus „distinguit Leo Ostiensis *lib. 3. cap. 27.* Legatos præterea Con„stantinopolim ad conducendos Musæi & Quadratarii operis „peritos artifices mittit: ut alii absidam & arcum atque vestibu„lum majoris Ecclesiæ Musivo componerent: alii Ecclesiæ totius „pavimenum lapideum pulchrâ varietate consternerent. Quàm „verò periti ipsi artifices fuerint, ex opere ipsorum facilè conji„ci potest: cùm & in musivo animatas fere effigies & virentia „quæque te putes aspicere & in marmoribus omnigeni coloris „flores pulchrâ varietate vernare videantur &c. V. quoque Paulum Silentiarium *in Descr. S. Sophiæ part. 2. versu 230. & seqq.* & *suprà passim*, inprimis ubi de *Musivo opere* & *Pavimentis.*

Quadraturæ Vitreæ, occurrunt apud Vopiscum *in Firmo, De hujus divitiis multa dicuntur. Nam & vitreis quadraturis bitumine aliisq́; medicamentis insertis domum instruxisse perhibetur,* Inter alia enim parietum ornamenta, de quibus retro diximus, solebant Vett. & abacorum formis speculorumque orbibus ex vitro aut alio pellucido lapide parietes distinguere, sed & *vitreis quadraturis* insertis inducere. Et quidem de speculis, quæ in parietes ad ornamentum inserebantur, V. Plinium *lib. 36. cap. 26.* & Vitruvium *lib 7. cap. 3.* Seneca *orbes* vocat, *Epist. 87.* Eorum enim formæ rotundæ; ut & abacorum, eorum certè, qui ministerium sustinebant, V. suprà in voce *Delphica*, item *Orbis.* At parietum abaci quadrati fuere, uti & Logistici & columnarum abaci: Sicque alternatim distinguebantur parietes abacorum speculorumque divisionibus, h. e. figuris quadratis & orbiculatis prominentibus. Unde *Specula* & *Abaci* junctim positi, apud Vitruvium, parietibus decorandis *d. l.* ut & apud Plinium *lib. 35. cap. 1.* *Non placent jam abaci nec specula in cubiculo nitentia.* Immittebantur autem & inserebantur in parietes, tum specula, tum quadraturæ hujusmodi vitreæ, ut emblemata in pocula: unde dicit Vopiscus, *Insertas bitumine aliisq́; medicamentis* fuisse, id est, immissas in parietem & illigatas, sic ut in pariete bituminis aliorumque medicamentorum ope fixæ colligatæque tenerentur &c. V. Salmasium *ad d. l.* Sed & *quadraturæ* seu *quadratæ notæ* in Vett. vestibus; *Virgata* enim propriè scutulataque Gallorum sagula pluribus virgis, h. e. viis transversim decussatimque ductis erant distincta, unde multæ in medio quadratæ notæ relinquebantur, quales in retibus aut reticulatis operibus apparent. Certè maculas retium *ῥομβοειδὲς σχῆμα* efficere tradit Pollux, si extendatur rete. Et Dionysius Halicarn. *lib. 2.* *ῥομβοειδῆ θυρεὸν* vocat *scutum quadrangulum & oblongum*, quales erant peltæ Thraciæ, *τῇ δ' ἑτέρᾳ κατεῖχε πέλτην Θρᾳκίαν, αὗ' ἐςὶ ῥομβοειδεῖ θυρεῷ ἐσικυῖα ἐχούσῃ τὰς λαγόνας ἐμφερεῖς.* Porrò *quadras* istiusmodi & *ῥομβοειδεῖς* figuras in vestibus Gallorum, Diodorus Sic. *πλινθία* vocavit, ut animadversum Scaligero *ad Varronem.* Scribit enim Gallos gestare, *σάγους ῥαβδωτούς, πυκνοῖς πλινθίοις πολυανθέσι καὶ πυκνοῖς διειλημμένους.* Quales erant & *ῥόμβοι*, quos vestibus suis intextos gerebant Ephesii, de quorum luxu ita scribit Democritus Ephesius, apud Athenæum *lib. 12.* *τὰ δὲ τῶν Ἰώνων ἰοβαφῆ καὶ πορφυρᾶ καὶ κρόκινα ῥόμβοις ὑφαντά*, h. e. *rhombis & figuris ῥομβοειδέσι distincta*, instar sagorum Gallicorum. De eodem genere videntur fuisse vestes *lacunæ*, apud Isidorum, *quæ locus quadratos quosdam cum pictura habebant intextos aut additos acu.* Idem namque *locus* in veste, quod *πλινθίον.* Quibus adde *scutulatas*, quæ & eædem, cum virgatis &c. V. eundem Salmasium *ad Vopiscum in Carino*, & infra quoque in *Stauracinus.*

Quadrati Lapides, quibus insistebant pedes lupi vel ursi, avulsi a tibiis, pro terminis olim, apud Latinum Togatum Gromaticum. *Terminus sive petra naturalis, si brancam lupi habueris factam, arborem peregrinam significat, si brancam ursi habueris, lucum.* Ubi *brancam* esse partem extremam sive crurum sive brachiorum in feris & avibus rapacibus, ait Oct. Ferrarius apud Car. du Fresne in voce *Branca.*

Viri illustres.

Quadratus Cons. cum Candido iterum munere functus est eo anno, quo Hadrianus Imp. Tribunus plebis est factus, apud Æl. Spartianum *in Hadriano.* De utroque vetus *Inscr.* T. IULIO. CANDIDO. II. A. IULIO QUADRATO II. COSS. qui annus erat Imperii Trajani octavus, ætatis Hadriani vigesimus nonus. Casaubonus *ad Spartianum.*

Quadratus Mummius, memoratur Jul. Capitolino *in Marco Antonino, Antoninus — Bonorum maternorum partem Mummio* Quadrato *sororis filio* (*quia illa jam mortua erat*) *tradidit.*

Quadratus Pileus, Doctorum plerisque locis insigne est. Non enim Italis modò ea figura jam olim probata est. teste Pancirolo *var. lect. Jur. lib. 1. cap. 23.* quam tamen suo tempore in desuetudinem abiisse ait: sed etiam Sinæ, ut scribit Nicol. Trigaultius *Expedit. Sinica cap. 8.* eam formam in Pileis Literatorum amplexi sunt, cæteris non nisi rotundorum Pileorum usu concesso. V. Kircherum *Chinâ Illustr.* ubi vestitum P. Riccii describens, ait habitum hunc omnibus eruditis, omnibusque magni Occidentis Doctoribus proprium fuisse & peculiarem, ante Tartarorum irruptionem. Iconem Pilei Solerius exhibet *de Pil. sect. 10.* Ratio ritus, quia forma *quadrata* immobilitatis ac stabilitatis symbolum est, Gregor. *Hom. 21. in Ezech.* At Doctoris, qui verè id nomen impleat, doctrina facile mobilis non est; cùm *omni doctrinæ vento circumferri*, in vitio ponat Apostolus. Idque fortè expressum voluit, qui Mercurium, disciplinarum cœlestium, juxta Manilium *Astronom. lib. 1.* ac etiam Eloquentiæ & Veritatis Præsidem, cubicum & *quadratum* effinxit, ut ex Leonide refertur *lib. 1. Anthol. Epigramm. ad Deos agrestes*, Solerius *loco cit.* Etiam Pileus Clericalis passim *quadratâ* formâ visitur, quam ad Christianos derivatam esse, à Regibus Persarum, Armeniorum & Medorum, affirmat Pancirolus *Var. lect. Juris lib. 1. cap. 2.* Persas quoque & Lydos Dynastas pileo *quadrato* usos, ait Caracciolus *ad reg. Theatin. part. 2. cap. 2. §. Pileus*, adducto Dionys. Halicarnasseo *lib. 3.* ubi tamen hic de veste *quadrata*, non in specie de capitis tegmine, loquitur. Interim formam *quadratam*, in pileo Clericali perantiquam esse, ex effigie Tertulliani, *picturâ* antiqua Romæ & auctoritate Pierii *lib. 40. cap. de Pileo*, probare conatur aliquoties laudatus Solerius *sect. 14.* Quod verò modo de vestibus *quadratis* ex Dionysio dictum, paulo accuratiùs excutiendum. Sunt qui omne Pallium, imò vestimenta omnia aperta, *quadrata* sive *quadrangula* fuisse contendant; eo quod Athenæus tradat, Romanos in Asia, ut Mithridatis effugerent iram, depositis Togis, *quadrata vestimenta* sumsisse: quod idem de Antonio Appian. *Civil. lib. 5.* refert. Sed si omnia vestimenta aperta *quadrata* fuere, cur quædam peculiariter à Scriptoribus, quòd hac formâ essent, notantur? Vetula apud Petronium *quadrato pallio incincta* legitur: Festus *ricam quadratum Pallium fœmineum fuisse* scribit: Isidorus Sagum Gallicum *quadratum* vocat: Tertullianus, vetus Carthaginensium pallium, quod ipsius ætate tantùm ab Æsculapii Sacerdotibus gestabatur, fuisse quadrangulum refert. Non ergo omne Sagum, omne Pallium tale. Itaque in re hac admodum difficili, conjicit Ferrarius, Pallium *quadratum* non fuisse Græcorum, sed Asiaticorum & reliquarum gentium ad Orientem colentium, ideoque Romanos, qui in Asia negotiabantur, ut sævitiam effugerent Mithridatis, positis Togis, *quadrata* vestimenta gentis illius propria sumsisse: Antonium quoque, ut Cleopatræ gratificaretur, stolam in Ægypto quadrangulam induisse; Id autem Pallium tantùm posteriorem corporis partem operuisse, vereque fuisse quadrangulum, cujus anguli superiores fibulâ cervicibus adstringerentur, duo ad latera, & infra caderent. Obstat tamen, quòd Appianus Pallium illud seu stolam Antonii *τετράγωνον* Græcanicam vocat, eodemque habitu Athenis versatum cum Octavia, quem Alexandriæ cum Cleopatra habuerat, scribit. V. Octav. Ferrarium *de Re Vestiaria Parte 2. lib. 4. cap. 4.*

Quadrel.

Quadrelli, apud Gail. Britonem *Philipp. lib.* 2.

Nec tamen interea cessat balista, vel arcus,
Quadrellos *hæc multiplicat, pluit ille sagittas.*

tela balistarum sunt brevia, spicula & formâ quadratâ, unde nomen Gallis *Quarreaux*, C. du Fresne *in Glossar.*

Quadrifilum Gemmarium, τετράλινον, in *Glossis*, est quod ex quaternis margaritarum filis constabat. Nam & *filum* & *linum* dicebant Latini, quo intricabantur margaritæ, ut videre est suprà in voce *Filum*, item *Linea*.

Quadrifluis disparata arbor, *Plinio lib.* 16. *cap.* 42. ubi de abiete, Theophrasto τετράζοος dicitur, nisi potiùs τετράοζος legas, *quæ quadrifidos habet venarum cursus*, qui in arboribus *fluvii* dicuntur Latinis, unde *fluviati arborem* iidem dicere, quæ venis distingueretur. Hinc idem de abiete, *Ad fabrorum intestina opera medulla pellilis optima quadripartitis materiis, & mollior quam cætera.* Abies enim ea parte, quâ terræ proximo est, quadruplici venarum cursu fluviatur; atque hæc pars dicta est *sappinea*, a similitudine Sappineæ materiei; cùm superior *fusterna* vocetur, quòd nodosa sit, ut fustes esse solent & baculi crebris nodis ut plurimùm asperi &c. V. Salmasium *ad Solinum p.* 1033.

Quadriforis Janua, apud Vitruvium *lib.* 4. *de Foribus*, *Sin autem valvatæ erunt, altitudines ita manebunt; in latitudinem adjiciatur amplius foris latitudo: si* quadriforis *futura est, altitudo adjiciatur:* Est τὸ δίθυρον, janua duplex, cujus singulæ tabulæ duplicantur: sicut *valvata*, quæ & *biforis* dici potest, dicta est, quæ semel tantum plicatur. Idem *ibid. pag.* 927.

Quadrifrons, dictus est Janus geminus, quem sic finxit appellavitque Antiquitas, quòd universa climata Majestate suâ complecteretur, Bassus apud Macrobium. Templum hic habuit Romæ amplissimum quatuor portarum, in Foro, ab Augusto dedicatum: translatusque in Urbem legitur, Faliscis Thusciæ civitate captis, apud Servium. Simulachrum ejus in nummo veteri, & templi nomen in vet. lapide, exhibet Johann. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 3.

Quadriga, Minervæ quartæ, quæ Jove nata & Coriphe, Oceani filiâ, secundùm Ciceronem, inventum, non quòd quatuor rotis primitus constaret, sed quòd quaternis equis traheretur, dicta est: ut ex Lucretio contendit Licetus *de Lucernis Antiqq. lib.* 6. *cap.* 29. Hyginus verò *in Poet. Astronom. ad pedum deformitatem velandam primum* Quadrigam *invenisse Erichthonium*, quartum Atheniensium R. tradit. Cui assentiens Virgilius *lib.* 3. *Georg.* inquit,

Primus Erichthonius currus & quatuor ausus
Jungere equos rapidisq́; rotis insistere victor.

Quod tamen ad Græcos solùm trahit Freculphus *Chronic. tom.* 1. *lib.* 2. *cap* 9. Æschylus id laudis Prometheo adscribit. Tertullianus *de Spectac. cap.* 9. *Trochilum apud Argivos, in honorem Junonis, Romulum in honorem Martis sive Quirini, Quadrigam excogitasse*, scribit. Ado Viennensis, de Procido, sub initium Regni Atheniensis *Chron. æt.* 3. Fr. Laziardus *Histor. Univ. Epit. cap.* 24. de Triptolemo, eadem habent. Herodotus *in Melpom. cap.* 189. *à Libybus quadrijugos equos jungere Græcos didicisse* narrat, ut alios omittam. Earum usus in Ludis Olympicis Græcorum: Post 48. enim Olympiadem aliis ludis additum fuisse equorum cursum & de *Quadrigis* victorem renuntiatum fuisse Clisthenem, Sicyoniorũ Tyrannum, memorat Pausanias *in Phocaicis* cui contradicens Cœl. Rhodiginus *Antiqq. Lect. lib.* 13. *cap.* 17. *In Olympicis*, inquit, *certaminibus principem omnium legimus vicisse stadium Licymnii filium Oeneum, id est, Οἰνεὸν: palæstram Echemum legeatem; at cæsto primas tulisse Doryclum:* Quadrigis *Samum Mitineum, cujus in Theseide meminit Diphilus.* Idem in Circensibus Romæ factitatum, quia, ut Lunæ biga, ita Soli *Quadriga* dedicata erat: Soli autem Circus sacer fuit, Qua de re sic Isidorus *Origin. lib.* „ 18. *cap.* 33. Quadrigæ, & Bigæ, & Trigæ & Sejugæ ab equo„rum numero & jugo dictæ. Ex quibus Quadrigas Soli, bigas „Lunæ, Trigas Inferis, Sejuges Jovi, Desultores Lucifero & He„spero consecraverunt. *Quadrigas* ideo Soli jungunt, quia per „quatuor tempora anni vertitur: Bigas Lunæ, quoniam gemi„no cum Sole contendit &c. Et paulo pòst. Ideò autem rotis „*Quadrigas* currere dicunt, sive quæ mundus iste circuli celeri„tate transcurrit: sive propter Solem, quia volubili ambitu „rotatur. Septem autem spatia *Quadriga* currunt, referen„tes hoc ad cursum 7. stellarum, quibus mundum regi dicunt: „sive ad cursum septem dierum potentium, quibus peractis vitæ „terminus consummatur, quorum finis est meta, id est, ju„dicium, & quæ seqq. Hinc, ut notatur Pierio *Hieroglyph. lib.* 4. „*fin.* Rhodii quotannis Quadrigas Soli consecratas in mare ja„ciebant, quòd vulgatum est cum tali circumvehi Mundum. Certantes autem *Quadrigis* Aurigas, quatuor factionibus colore distinctos fuisse, Prasino, Veneto, Roseo, & Albo, diximus suprà *passim*. Victori *Quadrigarum* Romæ, coronæ loco præmiique solitum fuisse propinari absinthii poculum, sanitatis ergò, observavit laudatus Valerianus, ex Plinio *lib.* 27. *cap.* 7. ubi sic: *His enim feriis* (Latinas intelligit) *qui Quadrigas vicerat, absinthium in Capitolio bibebat: idque Majores nostri sanitatem interpretabantur, quod magni satis præmii loco se profitebantur dare.*

Transiit dein mos ad reliqua sacra, studiumque id ita apud Romanos excultum atque auctum est, ut pauca vel nulla fere publica spectacula ederentur, quin curruum certaminibus honorifica proposita spectarentur præmia, Hier. Mercurialis *de Arte Gymn. lib.* 3. *cap.* 10. Non assensum tamen impetrat, qui ludum Equestrem, cui *Troja* nomen, qui que describitur *Æneid. lib.* 5. *versu* 545. & *seqq.* cum *Quadrigarum* ludo eundem facit. Vir eruditus. Namque bigarum *Quadrigarumq́;* ludus Romæ multo post Ascanium Troici ludi inventorem, haberi cœpit: illosque apertè à se invicem distinguit *in Cæsare* Suetonius *cap.* 39. cùm ait: *Quadrigas bigasque & equos desultorios agitaverunt nobilissimi Juvenes. Trojam lusit turma duplex majorum minorumque puerorum.* Porrò *Quadrigis*, quas albi vehebant equi, Triumphatores Romam ingrediebantur, teste Servio *ad Æneid. lib.* 4. *versu* 543. *Qui autem triumphat, albis equis utitur quatuor:* quod obtinuit, quamdiu stetit Resp. at libertate ereptâ mutati mores, & pro equis leones juncti, ut docet Plinius *lib.* 8. *cap.* 16. elephantos junxere, Pompejus, Cajus Cæsar, Claudius, Domitius, Gordianus, Alexan. Severus, alii: equas hermaphroditas Nero: tigrides, Heliogabalus: imò Reges quatuor captivos Sesostris. V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosinum lib.* 5. *cap.* 5. Fortun. Licetum *de Gemmis annular. schem.* 41. *cap.* 130 & Mercurialem *de Arte Gymn. lib.* 3. *cap.* 10. Falcatarum *Quadrigarum* meminit etiam Rhodiginus *lib.* 21. *cap.* 31. *Falcatas*, inquiens, *in bello Quadrigas esse unicum nonnullarum gentium auxilium, multiplex prodit historia, & Q. Curtius non prætermisit:* quem illas prolixè describentem V. *lib.* 4. *cap.* 9. cui adde Xenophontem *Cyri Pæd. lib.* 6. ubi Cyro inventionem earum attribuit. Sed earum jam mentionem in sacris Literis Judicum ingerit *cap.* 1. & 4. V. quoque Diodorum *lib.* 15. *cap.* 18. Vegetium *lib.* 3. *cap.* 24. Appianum *de bell. Syr. & Mithridat.* Brissonium *lib.* 3. *pag.* 304. & *seqq.* &c. ut & infrà in voce *Vectatio*. Apud Romanos argenteæ pecuniæ nota quoque fuere Bigæ atque *Quadrigæ*, unde *bigati quadrigatique* Denarii; quemadmodum notam æris fuisse, ex altera parte, Janum geminum, ex altera rostrum navis: in triente verò & quadrante, rates, suprà vidimus in voce *Quadrans*. V. quoque Rosinum *Antiqq. lib.* 8. *cap.* 20. *ubi de re Nummaria*: & hic *infrà*. Sed & *Quadriga*, in annulo Plinii Sec. *Epist.* 16. *lib.* 10. *Signata est annulo meo, cujus est ἀποσφράγισμα Quadriga.* Cujus sigilli varias rationes eruditè reddit Fortunius Licetus *de Gemmis Annular.* Plura verò hanc in rem, imprimis de *Quadrigarum certamine*, in Olympicis Circensibusq́;, ubi plerunq; equi & equæ, nonnunquam etiam muli mulæque adhibiti, V. apud Car. Paschalium *Coronarum lib.* 6. *cap.* 15. ut & hic passim. Addam pauca quædam. Quomodo in *Quadriga* equi jungerentur antiquitus, dictum retro, ubi de Vett. more equos *ad Currum* jungendi. Nempe cùm primitus quatuor equi sic jungerentur, ut duplici temone equis interjecto perpetuum jugum omnibus conjiceretur, sicque nullus jugalis, omnes funales essent: Primus Clisthenes, ratione hac immutatâ, uno temone currum fecit ac medios tantùm duos junxit, eisque ad latera singulos adjunxit ex utraque parte loro vinctos, hinc συνωρίδες seu σειραῖοι, item παρήοροι, & παρασειροι Græcis vocatos, quemadmodum τῶν ζυγίων, *jugalium*, alter ὁ μέσος δεξιός, *medius dexter*, alter ὁ μέσος ἀριστερός, *medius sinister*, ab eo tempore dici cœpit. Ex his autem quatuor equis cùm funalis sinister præcipuus esset, ut è quo potissimum victoria penderet, hinc factum, ut non rarò apud Auctores unius tantùm equi mentio fiat, eoque nomine tota *Quadriga* intelligitur, sicut retro vidimus non uno loco, V. ubi de equis, *Bubalo, Panchate, Pompejano*, aliis, inprimis verò voce *Funalis*. *Quadrigarum* porrò *emissio* in Circo Olympiaco sic habuit. Cùm duplex carcerum ordo fuerit, unus ad sinistram primæ metæ, alter ad dextram: in medio utriusque partis locus erat ejus, qui machinationem movebat, quà non tamen simul ac semel omnia ostia aperiebantur; Altare viz. circa mediam Circi proram, Januæ Consulum in Circo Rom. respondens. Quandoquidem enim omnes currus stare æquo limine debebant ad dextram partem illius Aræ vel primarum metarum, ut recto cursu ad ultimam metam circumflectendam contenderent: Si omnia ostia sinistri ac dextri lateris vel ordinis aperta simul fuissent, evenisset ut ex dextri lateris carceribus exeuntes, longo spatio præverterent eos, qui emissi essent sinistræ partis carceribus. Nam lævorum ostiorum quadrigæ è suis primùm locis exire, deinde ad ea loca venire debebant, ubi dextri carceres erant: inde enim cursus incipiebat, qui utiq; longus erat circuitus. Sic nec ex æquo certamen his & illis fuisset, quum dextri lateris quadrigæ multò antè exilissent. Ut itaque æqualitati æquitatique certaminis consuleretur: morâ machinatione, quæ in medio consistebat, aperiendis repagulis, dextri lateris sive ordinis ostia primò aperiebantur. Quadrigæ inde emissæ stabant ad eum locum, ubi carceres sortiti fuerant currus ordinis secundi ac dexteri: qui ne ulteriùs progrederentur, fune omnibus ostiis prætento cavebatur. Ubi primi ac sinistri ordinis quadrigæ ad eum locum constiterant, tum secundi ordinis ostia pandebantur, ac sic æquatis frontibus tam primi ac sinistri, quàm dextri ac secundi ordinis currus, in spatia sese addebant, uti Pausanias pluribus docet. Atque ad hanc for-

mam ædificati sunt carceres in Circo Rom. & plures etiam tum certasse videntur, cùm ædificari cœpti sunt. Eadem enim omnia Romæ lusissent observanda, quod circum quadrigis certantibus, quæ in Olympiaco Circo circa quadrigarum missionem observabantur. Postquam verò quatuor tantum committi cœperunt, nihil opus fuit duplici vice apertionem ostiorum fieri, quemadmodum Olympiæ fiebat: ex parte quippe dextera omnes poterant emitti, æquo limite & æquata fronte, cùm ibi sex ostia eodem ordine directa essent. Igitur Olympiæ emittendi currus & equi ejusmodi linea prætenta sive funiculo, uti vidimus supra in *Alba Linea*, cohibebantur; ne ante signum datum exirent, utque in æquo limite continerentur omnes, eaque linea pro repagulis vel foribus carceris fuit: At in Circo Rom. Equi cum Quadrigis intra carceres continebantur, repagulis vel cancellatis foribus oppositis coerciti, priusquam signum daretur emittendi; signo vero misso, uno eodemq; tempore laxatis repagulis, è carceribus effusi, sese proripiebant prosiliebantq; Porro ostia quadrigæ sorte dividebantur; quorum *primum* dicebatur, quod erat primis metis proximum & prima sorte dabatur: sicut secunda secundum dabat, & sic deinceps. Et quidem è primo exilientibus brevissimum iter ad metas, ideoque prior ejus potiorque conditio: unde primo ostio missus sortis ac loci beneficio cœteros antevertebat & *occupare* dicebatur. Sed is plerunque non perfecta felicitatem suam usque ad ultimas metas & extremum curriculum, succedente ejus loco metamque septimam circumire anticipante non rarò illo, qui secundo ostio exibat, uti supra diximus in voce *Occupare*. Plura hanc in rem V. hic *passim*, ut & apud Salmasium *ad Solinum pag.* 897. & *seqq.* ubi totam Circensium rationem eruditè explicat. Hactenus *Quadriga* pro curru, quem quatuor equi trahebant. Sed & *Quadrigam* Firmicus dixit, pro quaternis equis sine curru, quos Desultor transiliebat: *Aut qui sasto quadrigas transeat*, a; ud eundem Salmasium *Not. ad Vopiscum in Carino.* V. suprà in voce *Desultor*. Apud Capitolinum autem *in Gordiano*, *His in Senatu lectis, quadrigæ elephantorum Gordiano decretæ sunt, utpote qui Persas vicisset, ut triumpho Persico triumpharet: Misitheo autem* quadriga sex equorum: *&* *triumphalis currus & titulus hujusmodi* &c. pro sejuge curru impropriè usurpatur. Idem *ad h.l.* Nec omittendum, inter dona Diis dicata, *Quadrigas*, non rarò apud Romanos fuisse. Unde apud Livium, *Quadrigas aureas in Capitolio ab Ædilibus curulibus lib. 29. cap.* 38. & *Quadrigas inauratas in eodem positas, de mulctâ damnatorum lib.* 35. *cap.* 41. legimus &c.

Quadrigarum Supplicium, ab Hercule excogitatum deprehenditur, qui, florente adhuc ætate, Eubϲæ R. Pyræchmen, bellum Bœotiis inferentem, vicit, victumque pullis equinis ita alligavit, ut in duas discerperetur partes, uti refert Plut. *Parall. cap.* 13. V. quoque *cap.* 14. præterea A. Gellium *lib.* 20. *cap.* 1. Virgilium *Æneid. lib.* 8. Claudianum *in Gildonem*, Alios: Hodieque læsæ Majestatis reis id supplicii in Gallia irrogari, exemplo est infelix Regicida Ravaillacus, qui Henrico Magno necem inferre ausus *Quadrigarum supplicium* Parisiis subiit, anno hujus sec. 10. Semel tantum eo usi Romani qui *Quadrigis* discerpserunt Mettium Suffetium, Albanorum R. Liv. *lib.* 1. *cap.* 28. *Duabas admotis* quadrigis, *in currus earum distentum illigat* (Tullus) *Metium deinde in diversam equi concitati, lacerum in utroq; curru corpus, quà inhæserant vinclis membra, portantes. Avertêre omnes a tanta fœditate spectaculi oculos. Primum ultimumq; illud supplicium apud Romanos* &c. Simile teterrimum supplicium est, apud Tunquinenses aliasque nonnullas Orientis gentes, de quo infra dicemus suo loco. V. quoque hic passim, ubi de atroci homines *Lacerandi*, *Secandi*, *Trahendi* more, nec non voce *Diasphendone*. De *Quadrigarum* verò *lusu*, Suetonium *Nerone cap.* 16. & Casaubonum ibi.

Quadrigati Nummi, à notis *quadrigarum* sic dicti, apud Romanos, ante Victoriales, in usu fuere. Plinius *lib.* 33. *cap.* 3. *Nota argenti fuere bigæ atque quadrigæ: & inde bigati quadrigatique dicti. Mox lege Papyria semunciales asses facti. Livius Drusus in Tribunatu Plebis octavam partem æris argento miscuit. Qui nunc Victoriatus appellatur, lege Clodiâ percussus est* &c. V. suprà.

Quadrigemina, apud Plinium *lib.* 8. *cap.* 25. ubi *cerastis eminere corniculi sæpe quadrigemina* ait, barbaris Interpretibus *octo* sunt seu *quaterna geminata*. Unde Vincentius *Doctrinalis lib.* 16. *cap.* 108. *Cerastes est serpens octo in capite cornua habens.* Et Bellonius *Singularium lib.* 2. *cap.* 54. Plinio litem intendit, quasi cerastem dixerit octo habere cornua, cùm bicornis sit: quales profitetur se vidisse in Ægypto. At *bicornes esse*, Plinius haudquaquam negat. Tantùm in ceraste asserit *eminere cornicula sæpe quadrigemina*, id est, *quaterna*, non octona, ut volunt. Sequitur enim Nicandrum, cujus hæc verba sunt,

> Ἄλλοτε μὲν πίσυρας, τοτὲ δ' ἐν δοιοῖσι κεράστας.
>
> *Quandoque quidem quatuor, quandoq; duobus cornibus* (riget) *cerastes.*

Eodem sensu legimus apud Solinum *cap.* 1. *Faustam quandam ex plebe partu uno edidisse quatergeminos (ubi alii legunt quatuor geminos) mares duos totidemque fœminas; monstruosa fœcunditate portendens futuræ calamitatis indicium.* Sic *septemgemini*, Græcè ἑπτάδιδυμοι, ἑπτάδυμοι &c. Catullus *ad Furium & Aurelium*, de Nilo,

> *Sive qui septemgeminus colorat*
>
> *Æquora Nilus.*

Et Virgilius *Æneid. lib.* 7.

> *Et septemgemini turbant trepida ostia Nili.*

Notum autem, Nilo amni solùm fuisse septem ostia. Similiter Claudianum *in Fescenninis nuptiarum Honorii & Mariæ*, Romæ tribuit *septemgeminas arces*, h. e. *septenas*, in totidem Romæ montibus &c. V. quoque infrà in *Tergemini*, ut & in *Quadruplum*.

Quadrimenstrui, in *rubr. C. de quadrim. brev.* dicuntur, quòd quarto quoque mense conficiuntur. Conficiebantur e. hi Breves a Chartulariis & ad officia Palatini aut Præfecti Prætorio transmittebantur. V. Gothofredum in *dict. rubr.* & Cujacium *ad tit. Cod. de Apochis*, *in rubr.* laudatos Joanni Calvino *in Lexico Jurid.*

Quadringenti, apud Martialem *lib.* 5. *Epigramm.* 23. ubi de Basso, purpuram & coccina, quò Eques videretur gestante,

> — — — — *murice tinctâ*
>
> *Vestes nites, & te sic dare verba putas.*
>
> Quadringentorum *nullæ sunt*, *Basse*, *lacernæ* &c.

Equites sunt, horum enim census fuit *quadringenta* H-S. Cui summæ si quidquam deesset, non erat justus Eques, neque in *Quatuordecim* sedere poterat ex L. Roscia. V. eundem Poetam *lib.* 1. *Epigramm.* 104.

Quadriporticus, apud Anastasium *in Symmacho*, *Cantharum B. Petri cum* quadriporticu *marmoris ornavit*; item *in Dono*, & *Leone III.* atrium est, *quatuor porticibus* circumdatum, ante ædium sacrarum vestibula, Græcis τετράστυλον, Fortunato *quadrata porticus*, *lib.* 9. *Poem.* 15. de Atrio ædis sacræ. Cujusmodi atrium sic describit Paulinus *Natal.* 9.

> *Ecce vides istum, quà janua prima receptat,*
>
> *Porticus obscuro fuerat priùs obruta tecto,*
>
> *Nunc eadem nova pigmentis & culmine crevit.*
>
> *Ast ubi conseptum quadrato tegmine, circa*
>
> *Vestibulum medio reseratur in æthera campo* &c.

apud Car. du Fresne *in Glossar.* V. quæ de ejusmodi *Quadriporticibus* idem congessit in *Descr. Ædis Sophianæ num.* 20.

Quadrisomum, in *Fragm.* Sepulchrali Romæ ad S. Agnetem viâ Nomentanâ, apud Eund.

> DEPOSITUS P.... FIECT....
>
> DN. VALENTINIANO AVE....
>
> IN PACE ETC. VIXIT ANNUS XX.
>
> FECIT LOCUM QUADRISOMUM,

Sepulchrum est, quatuor corporum capax, ut *Bisomum* duorum, V. suprà in *hac voce*.

Quadrivium, quid propriè significet, notum: Recentioris ævi Scriptoribus 4. partes Mathematicæ vox significat, *Arithmeticam*, *Musicam*, *Geometriam* & *Astronomiam*, quarum prima unitati, altera binario, tertia ternario & ultima quaternario numero comparatur, ut est ἐν ἀναλογισμοῖς τῆς Ἀλεξιάδος. Joann. Sarisberiensis *Metalogici lib.* 1. *cap.* 24. *Mathematica quadrivii sui rotis vertitur alarumque vestigiis insistens, colores & venustates suas multiplici varietate conterit.* Hinc τετρακτὺς τῶν μαθημάτων, apud Annam Comnenam *lib.* 1. Et *Epitaphium* Hugonis Medici, apud Naudæum *de Antiq. Schola Medicæ Paris.* p. 34.

> *Quadrivium docuit, ac totum scibile reliquit,*
>
> *Anno milleno bis centeno, seu minus uno.*

Rationem nominis reddit Papias, *Quia se invicem complectantur & contineant, ut non bene unam noverit, qui alias non noverit*. aliam V. in voce *Universitas*. Plura hanc in rem reperies apud Auctores laudatos Car. du Fresne in *Glossario* & apud eundem *Notis ad Alexiadem Annæ præfatæ*, ut & infrà, in voce *Trivium*.

Quadruplator, apud Jul. Capitolinum *in Pio*, *Provinciæ sub eo cunctæ floruerunt. Quadruplatores extincti sunt*: & *in Marco*, *Cavit sumtibus publicis & calumniis* quadruplatorum *intercessit, appositâ falsis delatoribus notâ*; vi sc. legis Rhemniæ, de qua Plinius *in Panegyr.* *Neque ut anteà exsanguem illam & ferream frontem nequicquam convulnerandam præbeant punctis & notas suas rideant*, idem cum Delatore est, V. *ibi*.

Quadrupli, hodie Gallis dicuntur nummi, quos *quaternarios* olim Latini vocabant, quorumque formas *quaternarias* appellat Lampridius *in Alexandro Severo*, *Formas binarias, ternarias & quaternarias*—*quas Heliogabalus invenerat, resolvi præcepit*, V. infra in voce *Quaternaria*. Sic *Quadruplus Ludovicus*, Gall. *Quadruple-Louys* & simpliciter *Quadruple*, nummus est aureus valoris 20. lib. sub Ludovico XIII. cusus A.C. 1641 in cujus una parte, crux visitur quatuor coronis totidemque liliis insignita, cum Inscr. *CHRISTUS VINCIT*, *REGNAT*, *IMPERAT*: in altera, effigies Ludovici XIII. cum verbis, LUDOVICUS XIII. D.G. FRANCORUM REX.

Quadruplum, pœna ejus, qui ovem furatus fuerit, *& occiderit vel vendiderit*, Exodi *cap.* 22. *versu* 1. cùm reliqua furta ex Dei Lege dupli solùm restitutione punirentur; excepto bove, qui quintuplo rependendus erat. Nempe vestes, pecunia, annuli monilia, & reliquus mundus muliebris, quæ inter pretiosissima sunt

sunt, in scriniis reponuntur: armenta verò & greges in communibus pascuis oberrare consueverunt, omnium rapinæ expositi, nisi Legum metus abactores coërcuisset. Ad quam Legem David respiciens, ita statuit de divite, quem pauperis oviculam Nathan abstulisse dixerat, *Et pro ove ejus reddet* ארבעתים *quadruplum*. 2. Sam. *cap.* 12. *versu* 6. Ubi malè Kimchius intelligit *bis quatuor*, eo quod vox ista dualem habeat formam: quem proin sequens Pagninus habet, *Agnam restituet bis quadruplatam*, & Munsterus *in Notis*, *Reddet bis quatuor*, i. *octo*. Duale enim hoc ארבעתים *quadruplum*, quemadmodum & duale שבעתים. i. *septuplum*, quod occurrit Genes. *cap.* 4. *versu* 15. Psalmo 12. *versu* 7. Esaiæ *cap.* 30. *versu* 26. non significat dupli cati quaternarium, nec alterum septenarium: sed utrumque rem ipsam, de qua agitur, per quaternarium aut septenarium geminari ac multiplicari denotat. Cui locutioni, in lingua Romana, illa similis est, qua de retro egimus, in voce *Quadrigemina*. V. Bochartum *Hierozoici Part. prior. Lib. II. cap.* 40.

Quæsitor, nomen officii apud Romanos, jam ab antiquissimis temporibus, de quo V. in voce *Quæstor*.

Quæstiones Conviviales, V. supra in hac voce.

Quæstor Exercitus, in *Nov.* à Procopio definitur χειρὸς τῆς στρατιᾶς ἄρχων, rectissimè. Nam *Novell.* 41. [illegible], & Juliani *Nov.* 50. annonas militum tam Comitatensium qui per castra sunt, quàm Limitaneorum, eum distribuisse legimus. Sed habuit jurisdictionem & auditorium & apparitionem, instar Præfecti Prætorio & Vicarium in urbe. Nam sub eo erant provinciæ V. *Scythia sc. Mysia, Caria, Cyprus* & *Cyclades ins.* quarum caput Rhodus; unde *Rhodi* appellatione *d. Nov.* 41. Cyclades significantur. Harum autem provinciarum unaquæque suum Præsidem habuit, a quo appellabatur, non ad Præfectum Prætorio, sed ad *Quæstorem Exercitus*, ex *Nov.* 50. cui *Novella* 41. ita derogat, ut ex Mysia quidem & Scythia appellationes apud eum inducantur, quòd is sedem suam in iis provinciis habeat: ex cæteris autem provinciis, ut appellationes in Urbem inducantur apud eundem, si fortè in Urbe fuerit, vel apud Vicarium ejus, adhibito Quæstore Sacri Palatii. Idem à Judice, quem ipse dederit in eis provinciis, putà Caria, Cypro & Rhodo, ut appelletur ad Vicarium ejus, peragi posse, si forte eum exercitûs causa & necessitas à munere judicandi avocaverit &c. Joh. Calvinus *Lex. Jurid.*

Quæstor Sacri Palatii, sub Impp. CPolitanis is erat, qui petitionibus subscribebat, vel etiam responsa reddebat, & ut verbo dicam, qui leges dictabat, precesque ac responsa subnotabat, ut constat ex *Notitia Imp. Rom.* Sub eorum dispositione etiam laterculum minus erat, ut patet ex *l.* 32. *Cod. de appell. l.* 1. *Cod. de Offic. Quæstor. Novell. Valentiniani* III. *l. ult. C. de prox. bonor. l.* 64. & *seq. Cod. de Decur.* &c. Symmachus *ad Ausonium*, *Quæstores, meminis consilii regalis particeps, scio, preces consilio, recognosco*. Et alibi, *Te magis Quæsturæ honos & condendarum sanctionum usus exercuit*. Procopius *de Bello Persic. lib.* 1. [illegible] *Nisi Proclus obstitisset, qui Imperatori tum assessor erat, Quæstoriâ dignitate insignis, vir justus, qui proin nullam unquam legem præcipitanter scripsit.* Et alio loco [illegible] *Trebonianus Imperatoris assessor, Quæstorem illum appellant Romani.* Quibus de causis *Quæstor Justitiæ* & *Legum Custos* appellatur & *Thesaurus Famæ publicæ* & *Armarium Legum in Novell. Valentiniani de homicid. casu fact.* & Cassiodoro semel atque iterum. Denique is planè videtur fuisse *Quæstor*, quem in aula *Cancellarium* hodie appellitant, ut & Latini medii ævi. Nicetas *lib.* 7. [illegible] *Domesticum, quem Latinorum vox Cancellarium vocat, Græcorum Logothetam*: Quomodo etiam legitur *in Notitia Officiorum CPolitanorum*. His porrò verbis Quæstor Rescriptis & Constitutionibus subscribebat, QUÆSTOR LEGI, additâ die, ut *in Constitut. Justin. & Tiberii de adscriptitiis*. Præcedebat subscriptio Principis additâ etiam die; quod iis verbis significatus *in Novella Valentiniani de Homicid. cas. fact. Et manu divina: divinitas te servet per multos annos* &c. Dicti autem sunt Quæstores, *Viri illustres* & *Excellentissimi*, Brissonius apud Calvinum *d. l.* plura apud Th. Marcil. ad *Titum Suetonii c.* 6 ubi *Cancellarii* hodierni dignitatem, illustriorem longè esse, inter alia docet.

Quæstores, item *Quæstionarii*, Gallis *Questeurs*, dicuntur in Ecclesia Rom. qui inter divinorum officiorum solennia, in Templis, pro se vel pro aliis, eleemosynas deposcunt, in Synodo Bajocensi A. C. 1300. *can.* 41. A voce medii ævi *Questa* seu *Questus*, h. e. *tributum*, quod exigitur, quæritur, petitur. Car. du Fresne *in Glossario*. V. quoque infrà in voce *Roga*. Aliàs Quæstionarii, apud Scriptores ejusdem ævi, carnifices dicuntur, qui reos cruciant & quæstionibus, ut veritas extorqueatur, subjiciunt. In *Glossis* Græco Lat. [illegible], item Ἐξεταστοί; in *Actis S.* Basilii Presb. Mart. *num.* 7. [illegible] &c.

Quales quales & compediti, infimæ olim & miserrimæ conditionis inter servos erant, qui nervo & compedibus vincti, vilium se possessionum ergastulis continebantur. Supra quos adhuc erant Mediastinii, sicut suprà hos ordinarii servi. Quas servorum tres differentias docet Ulpianus *leg.* 15. *§.* 44. *ff. de injur. Etenim multum interest, qualis servus sit, bonæ frugi, ordinarius, dispensator; an vero vulgaris, vel mediastinus, aut qualis qualis.* V. quoque *in Paradoxis* Ciceronem, Aristotelem *Polit. lib.* 1. alios, apud Titum Popmam *de operis Servorum*. Jesuitas, cum primùm à Parlamento Parisiensi publicè docendi licentiam peterent, interrogatos, Clerici ne essent an Seculares, *Tales quales* se esse, responsi loco dedisse, narrat E. Pasq. *des Recherches de la France chap.* 37. & 38.

Qualus seu *um*, nomen fuit multi usus. Nam & *Quala sutoria*, & *Qualum panis* & *Qualos vindemiatorios*, *exceptoriosque* legimus, *vimineos* præterea & *salignos*. Sunt qui Olitori, qui Agricolæ, qui Lanificis tribuant. Itali illum Fabrorum, *concham* appellant, reliquos *panieri*, totum à parte, *corbette, cistelle*. Fuere autem, qui *Qualum* & calcem portabant, inter Fabrorum operas, & meminit eorum Ulpianus *l.* 15. *§. de usufr.* V. Pignorium *Comm. de Servis*.

Quaracies, corvus Brasilianus, intensissimè rubens, quales Josepho Anchietæ, Brasiliæ Provinciali, iter per mare agenti, umbram fecisse ferunt. Georg. de Sepibus *in Descr. Musæi Kircher. pag.* 33.

Quarentena, apud Alexandrum III. *Epist.* 114. *inter Francicas, Histor. Franc. tom. IV.* Quadragesima est, in aliquot Galliæ provinciis, *la Quarantaine*, unde efficta vox *Carena*, quam V. suprà. Eugesippo *de Terra S.* apud Allatium *Symmict. lib.* 1. aliisque, etiam Desertum sic dicitur, in quo CHRISTUS 40. dies totidemque noctes jejunando transegit, Matth. *cap.* 4. *versu* 1. & 2. Cujus Deserti quoque meminere Adrichomius *in Benjamin num.* 9 & Quaresmius *Elucidat. Terræ Sanctæ lib.* 6. Porrò, pœnæ ac multæ Monachicæ species sic vocatur, atque ita describitur *in Statutis* Ordinis Hospitalariorum Hierosolym. *tit.* 18. *§.* 57. *Si verò positus fuerit in* quarentena, *quadraginta diebus continuis jejunabit & quartâ ac sextâ feriis dictorum* 40. *dierum pane & aqua tantum vescetur comedens in terra. Quartâ verò qualibet & sextâ feriis disciplinam suscipiet modo sequenti* &c. Cùm autem ad 7. dierum spatium restringeretur mulcta, *Septena* dicta est. V. suprà in voce *Quadragesima*. Sed & hoc nomine veniebat spatium 40. dierum, intra quod eorum, qui bella indicendi jus habebant, vel revera ex qualibet causa indicebant, agnati sive cognati impeti non poterant, ex Lege Ludovici IX. an Philippi fil. de qua V. Car. du Fresne *in Gloss.* & *Dissert.* 29 *ad Joinvillam p.* 334. Item spatium 40. dierum, quod ex Lege conceditur uxori, à morte mariti, intra quod dos ei debet assignari vel restitui, & donec illa fuerit restituta, ali debet de bonis defuncti & in illius domo manere. V. *Statuta* Roberti III. Scotorum R. *cap.* 20. §. 1. Apud Gallos *le Caresme des Femmes* vocari, auctor est Skenæus. Tandem & modium agri 40. perticis constantem, apud Anglos dici *Quarentenam*, discimus ex *Monastico Anglic. Tom. I. pag.* 313. laudato eidem du Fresne, qui plura hanc in rem.

Quarta, vox apud Jurecoss. frequens, cujus septuplicem notionem enarrat Vultejus *Institut. lib.* 2. *tit.* 23. *§.* 3. *num.* 7. Meminit enim I. *Quartæ*, quæ debetur arrogato, ex bonis arrogatoris, ex Rescripto D. Pii, *in §. cùm autem de adopt.* II. *Quartæ* legitimæ. III. *Quartæ* Falcidiæ. IV. Trebellianicæ. V. quæ conjugi inopi est relinquenda. VI. quæ Curiæ municipali debetur, ex bonis Decurionis, extraneum hæredem habentis. Et VII. *Quarta*, quam nati petunt, interim dum mater uterum gerit. De quibus omnibus V. Joann. Calvinum *Lexic. Jurid.* Præter has quoque *Quarta* filiæ Majestatis damnati ab Impp. Arcadio & Honorio instituta est. Cùm enim olim ad liberos damnati Majestatis bona pertinerent, *l. eorum*, *ff. ad l. Jul. Majestatis*; ii constituere, ut filiis nihil omnino relinqueretur: filiabus autem, quocunque demum numero essent, *quarta* tantùm ex bonis matris, sive testatò, sive intestato decessisset, attribueretur, ut haberent mediocrem potiùs filiæ alimoniam, quàm integrum emolumentum ac nomen hæredis, *l. quisquis* 5. *C. eodem*. Hotomannus & Pratejus apud Eund. At *Quartæ*, apud Gregorium M. *lib.* 3. *Epist.* 11. redituum Ecclesiæ, pars quarta est, Episcopo, aut Clericis aut Pauperibus, aut fabricæ debita. V. Car. du Fresne *in Glossario*, & laudatam ei *Chartam* Ratoldi Episc. Veron. apud Ughellum.

Quartadecimani, Vide infrà *Quartodecimani*, & *Tessarescædecatitæ*.

Quartanorum Legio, memoratur Jul. Capitolino *in Clodio Albino*, *Egit & legionem* Quartanorum *& Primanorum*.

Quartarii Aurei, apud Æl. Lampridium *in Alexandro Severo*, *Tunc etiam, quum ad tertiam partem auri vectigal decidisset, tremisses*, (formati sunt) *dicente Alexandro, etiam* quartarios *futuros, quòd minus non posset*: dicti sunt, quòd *quartam* aurei solidi partem appenderent. Græci τεταρτηρὸν dixere. Memorat enim Zonaras, Nicephorum Phocam cupiditate & avaritiâ impulsum cùm priùs aureus nummus sextam unciæ auri partem penderet, τεταρτηρὸν formari jussisse, pondere longè leviore: & exactiones quidem

gravio.

graviore illo & justi ponderis solido celebrari, impensas verò & largitiones isto *quartario* tunc primùm à se invento & edito. Quod & Cedrenus tradit, Ἠλάττωσε δὲ καὶ τὸ νόμισμα, τὸ λεγόμενον τετράγωνον πρῶτος ἐποίησεν. Ubi τετραγηρὸς ad verbum *quartarius* est: nam τετάρτης Græcis est *quarta pars* seu *quadrans*; τετάρτας siquidem dixerunt, quos *quadrantes* Latini &c. Verùm in tantum fuisse solidi pondus mutilatum sub Nicephoro, ut ad quartam ejus duntaxat ponderis partem, quod olim habuisset, contraheretur, vix vero simile. Forsan τετηρὸς ille vocavit, quòd ei *quarta pars* legitimi ponderis abesset. Salmasius *Not. ad Lamp. d. l.*

Quartarius, mensura liquidorum, apud Gregorium Turon. *Miracul. lib. 1. cap. 5.* Heminam 2 *quartarios* & acetabula duo continuisse, docet Georg. de Sepibus, *in Collegii Rom. S. I. Musæo Amstelodami edito 1678. p. 22.*

Quarterizatio, apud Thom. Walsinghamum *in Ricardo II. Anaurum & confessum turpissima scelera, tractioni, suspendio, decollationi, exenterationi* & quarterizationi, *ut usu vulgari loquar, adjudicavit*: pœna reorum est læsæ Majestatis apud Anglos, quibus capite minutis eorum corpus in quatuor partes secatur, eæque variis in locis publicè exponuntur. Idem A. C. 1306. *Cujus caput Londiniis in loco eminenti figitur super palum, corpus verò in S ... am tran ... ssum est, in quartas, quæ ad aliorum terrorem in diversis partibus suspenduntur*, apud C. du Fresne *in Glossario*. Paulo aliud est *Quadrigarum Supplicium*, de quo dictum.

Quartinus, apud Herodianum in Maximini historia, Περιτυχόντες τινὶ τῶν ὑπατευκότων καὶ φίλων Ἀλεξάνδρου τινὶ (Κουαρτῖνος δὲ ἦν ὄνομα, ὃν Μαξιμῖνος ἐκπέμψας ἦν τοῦ στρατοῦ) ἄκοντα καὶ οὐδὲν προειδότα, στρατηγὸν ἑαυτῶν καθιστᾶσιν, *Cùm incidissent in quendam virum Consularem ex Alexandri amicis* (Quartinus vocabatur, *quem Maximinus ex exercitu miserat*) *raptum eum invitum ac nihil tale prævidentem, Ducem suum constituerunt.* Jul. Capitolino *Titus* dicitur *in Maximinis*: unde colligit Salmasius ei *Tito Quartino* nomen fuisse. Fuit autem is Tribunus Maurorum, quem, à Maximino privatum jam dimissum, *milites sui & purpurâ circumdederunt regioque apparatu ornarunt ——in visum quidem*, Capitolin. *d. l.* Verùm intra paucos dies, post vindicatam defectionem, quam Consularis Vir Magnus Maximino paraverat, à suis militibus interemptus est, dormiens domi suæ, Treb. Pollio in *Vita ejus*: *ab uno ex amicis, qui eum sibi præpositum dolebat*, habet Capitolinus. Uxor ejus Calphurnia fuit, de genere *Censorinorum*, mel. *Cæsoninorum*, id est, Pisonum, sancta & venerabilis fœmina, quam univiriam sacerdotem inter sacratissimas Romani adorarunt. Idem Pollio. Alius *Quartini* meminit vetus *Inscr.* M. VIPSANIO QUARTINO SUCCONDITORI.

Quartodecimani, adde: Græcis Τεσσαρεσκαιδεκατῖται: Acta Pilati corrupisse, unde multum auctoritatis fideique deperdiderint, legimus apud Joann. Lud. Ruel. *Histor. Concil. Tom. I. pag. 692.* V. suprà ubi de *Pilati Actis*.

Quartumviri, apud Romanos, creabantur, quibus deducendarum Coloniarum, aut si quid novum nuntiatum foret, ut curarent, ne damno afficeretur Resp. obque varia alia negotia, munus mandatum erat. Præter quos fuere *Quinqueviri*, agris dividundis, muris, turribusque reficiendis, sæpius ut plebem funebri pecuniâ elevarent, utque æs alienum pro his, qui solvendo non essent, de publico solverent, qui *Mensarii* nuncupati. Alex. ab Alexandro *Genialium Dier. lib. 3 c. 16.*

Quartus Scholæ, in Ecclesia Rom. idem cum Archiparaphonista, qui, ut est in *Ordine Rom. semper nuntiabat Pontifici de Cantoribus, assistans ante faciem Pontificis. & nutum ejus ad psallendum expectans.* V. suprà *Archiparaphonista*.

Quasillaria, ancillarum Textrino inservientium, apud Romanos, nomen, à *quasillo* seu calatho. Petronius, *Nec contenta mulier tam gravi injuriâ, convocat omnes* Quasillarias *familiæque sordidissimam partem, ac me conspui jubet.* Romæ olim, *Musa. Quasill. vix. an. 30. Crescens. Lanipend. de suo.* Dicebantur autem *Lanipendii* vel *Lanipendiæ*, qui inter Lanificas pensa partiebantur, quando ea munera sordere Matronis visa sunt. Propertius earundem meminit *lib. 4. Eleg. 7.*

Et graviora rependit iniquis pensa Quasillis,
Garrula de facie si qua locuta mea est.

V. quoque Hieronymum *ad Lætam*, apud Laur. Pignorium *Comment. de Servis*.

Quater, apud Statium *Thebaid. lib. 4. versu 545.* in sacris Infernalibus,

Lacte quater *sparsas* ——

ritualis vox numerusque. Est enim felicitatis numerus in ominibus. Val. Flaccus *lib. 1.*

—— *nec non lapsus ab arbore parvum*
Te quater *ardenti tergo circumvenit anguis.*

Tibullus *lib. 1. Eleg. 10.*

—— —— *quater ille beatus,*
Quo tenera irato flere puella potest &c.

At de eodem numero Lutatius *ad Statium Thebaid. l. 5. v. 87.*

– – —— *quater axe sereno*
Intonuit.

De numero, inquit, *tonitruum ratio est. Nam omnis impar numerus prospera significat, & vivis ascribitur. Id verò quod par, est infectum —— quatuor juvencos inferis Orphei immolat* (Virgilius) *Georgic. 4.*) *Quatuor tauros inferis mactat. Ideò hic quater adversum tonat. Et nitidè observavit, ut sena horæ eo tempore dividerentur à Sole, ut par numerus, quia est vivis contrarius, ponteretur. Dicitur autem hic honor numeri à Pythagora repertus, & masculinæ virtutis & Deorum superûm propter regulam trinam divinæ rationis. Ergo hujusmodi signa contigerunt. Ut, quater ipso in limine portæ Substitit, atque utero sonitum quater arma dedere. Non occultè Virgilius de numero sancti equi infaustam infernamque rem, id est mortem prænuntiari prædicebat.* E quibus discas infelix omen in prodigiis hujus numeri, quod asserunt & alii, etsi rari, Scriptorum. Servius tamen pro *sæpius* tantùm accipit, in equi illius Trojani sonitu &c. V. Casp. Barthium *Animadv. ad Statium d. l.* nec non in *Libb. Superstitionum*, ut & infra, in voce *Tetractys*.

Quaternariæ Formæ, apud Lampridium *in Alexandro Sev. Formas binarias —— quaternarias & denarias, etiam quas Heliogabalus invenerat, resolvi præcepit*: non tam hic sunt τύποι aut τυπώματα, quàm nummi ipsi aurei tali formâ percussi, qui *quaternis* aureis valerent. Ut enim *Quaternarii* olim sestertii dicti sunt, postquam quaternis assibus valere cœperunt; Innocentius Agrimensor, *Habes denos & plumbum & quaternarios & cæterum.* unde *æs quaternum* Martiali,

Amphoræ vicesis, modius datur ære quaterno:

Græcis τετράχρυσον & τετράστατηρον: Ita *Quaternarius* aureus dictus est, nummus quaternorum aureorum vulgarium pretio ac pondere constans. Galli *Quadruples* hodie vocant. τετράχρυσος Græci, & τετραστάτηρον. Hinc & apud Cyrenæos in usu fuisse τετραστάτηρον νόμισμα, quæ 4. *aureos stateres* penderent, legimus. Salmasius *ad l.*

Quaternio literarum, in Nominibus Dei, apud plerasque gentes memorabilis. Observat enim Marsilius Ficinus *Argum. in Platonis Cratylum*, quòd omnes gentes atque linguæ præcipuum Dei nomen *quatuor* solum literis pronuntiare dicantur, ut qui Latinis *Deus*, Ægyptiis *Teut*, Persis *Syre*, Magis *Orsi*, Græcis Θεὸς, Arabibus *Alla*, Mahumeti *Abdi*, Hebræis celebri nomine isto tetragrammato appelletur. Quem equidem literarum in divino Nomine quaternionem etiam à Clemente Alexandrino animadversum jam esse, deprehendit Tobias Pfannerus *System. Theol. pur. Gentilis cap. 2. §. 11.* At apud Recentiores, *Quaterniones*, Græcè τετράδια, chartæ sunt invicem compactæ, quas *Cahiers* vocant Galli. *Quadratæ chartæ* Alcuino *Poëm. 7.*

Plurima sic Præsul patravit signa stupendus,
Quæ nunc in chartis scribuntur ritè quadratis.

In cujusmodi τετράδια divisos fuisse libros Nestorii Patr. CPolitani, docet C. du Fresne, ex Concil. Ephes. *part. 2. act. 1.* Sed & *Quaterniones* dicti Latinis sunt nummi *Quaternarii*, de quibus diximus.

Quatuor Dominorum regio, Germ. *Vier-Herrisch*, pars est non exigua Comitatus in Germania Cattimelibocensis, 30. circiter pagos complexa; sic dicta, quòd *quatuor* diversis *Dominis* subsit, Hassiæ Landgravio, Decensi, Isfenio & Weilburgensi Comitibus ex Nassovia Familia. Locus ipse, quem Cattimeliboci peculiari nomine insigniunt, Hasso parens, vix oppiduli appellationem meretur; paucis circa arcem vacuam & domuum rudera ædificiis circumjectis: trium circiter horarum spatio Decus ad Meridiem distans. Sed oppiduli tenuitatem territorium compensat. *Curpurg. Chamberg. Werheim*, & ipsa jurisdictionis communitate non exempta; venatione, piscatione, vectigali, frugibus, pecuariâ, vineis, aucupiis, Gulielmo Friderico Nassov. Com. commoda sunt. Cyr. Lentulus *in Geneal. Principum Nassoviæ MS.*

Quatuor Tempora, in Ecclesia Rom. quid indigitent, V. in voce *Jejunium*. Auctor *Græcismi MS.* apud Car. du Fresne,

Dant Crux, Lucia, Cineres Karismata dia,
Ut sit in angaria quarta sequens feria.

Quatuordecim, apud Senecam *de Benefic. lib. 3. cap. 9. in quatuordecim deduxisse*: absolutè, pro *Quatuordecim Ordines*, seu *Quatuordecim Gradus*, iidem cum *Equestribus*, sedes viz. seu gradus Theatrales, in quibus non nisi Equitibus spectandi jus erat. Erant illi scenæ propiores, unde clariùs atque expressiùs actores exaudiebantur. Et quidem cùm sedendi in Theatro variasset sæpius ratio, sub C. Cæsare, qui non tam ex opibus natalibusque quàm ex virtute ac meritis & in Senatum & in Equestrem ordinem multos legisset, tantum multitudinis nequivit XIV. ordinibus capi. Contrà Otho Tribunus Pl. pro censu locatis civibus, exclusit à primis XIV. ordinibus eum, cui ipsi, patrique avoque quadragies sestertiûm non fuisset. Item qui artem ludicram exercuisset. Idem voluntarios decoctores toto Theatro abstinere jussit. Idque ut servaretur, per cuneos disposuit, quos *Præfectos Ordinum* appellabant, qui excitarent de sede, quam quis contra legem occupasset. Cujusmodi munere functus est Domitiani, qui legem desuetudine mutatam revocavit, ævo, Oceanus, item Lectius, Martialis carminibus notissimi. Erant porrò in his Ordinibus subsellia. Unde Martialis *lib. 5. Epigramm. 27.*

Bis septena tibi non sunt subsellia tanti &c.
id quem l. V. Heraldum, plura verò de his gradibus, apud Jul. Cæs. Scaligerum *Poetic. l.* 1. *c.* 21. & suprà in voce *Equestria.*

Quatuorviri viarum curandarum, nomen Magistratus apud Romanos, qui viis vel muniendis vel sternendis præessent, Maximam. tùm priscis temporibus Senatus diligentia esset in faciendis farciendisque viis tam intra, quam extra Urbem: earum curandarum munus primùm Censoribus commissum est, qui cùm aliis rebus pro officio occupati huic muneri solicitè vacare amplius non possent, ex Senatusconsulto Magistratus specialis ob eam causam creatus est: qui *Quatuorviri viarum curandarum* nominati sunt. Eorum non multa in Scriptoribus mentio, quos habemus; in antiquis autem Epigramm. plurima, V. Barn. Brissonium *Antiqq. lib.* 4. *cap.* 12. & Rosinum *lib.* 7. *cap.* 29. E libertis Senatorum videntur lecti. Fuit enim liberâ Rep. vetus consuetudo, ut populus quotannis XXVI. Viros crearet, quorum munia sic pofitis distribuebantur. Fiebant ex illis Triumviri Capitales, Triumviri Monetales, *Quatuorviri Curatores viarum in Urbe*, Decemviri stlitibus judicandis, qui hastam centumviralem cogebant, Duumviri Curatores viarum extra Urbem, *Quatuorviri* in præfecturas Campaniæ mittebantur, sed hic numerus ab Augusto imminutus est, sublatis Viocuris extra Urbem & Quatuorviris, qui in præfecturas Campaniæ mittebantur. V. infra ubi de *Vigintiviris*. Idem, ut ex Equestri ordine eligerentur voluit, V. Salmasium *Not. ad Spartianum in Didio Jul.* & suprà. *Quatuorviri.*

QUE.

Quei, flos Sinicus. Nascitur in procera arbore, quæ folia habet lauri vel cinnamomi; exiguus admodum, flavi coloris, in racemulos dispersus, suavissimi planè odoris. Apertus in ipsa arbore perstat longo admodum tempore integer, minimeque flaccescit, ubi decidit, interjecto unius mensis spatio, denuo repullulat arbor novumque florem gignit, autumnali tempore. Tam fragrantem autem gratumque odorem exhalat, ut regionem totam, cui arbor vicina est, suâ suavitate recreet atque perfundat. Turcæ, limonum succo maceratum, ad crines equorum tingendos adhibent: Sinenses verò ex eo multa bellaria, ori naribusque gratissima, adornant. Nomen dat *Queilin*, metropoli Quansiæ prov. quòd in hujus imprimis urbis territorio copiosissime proveniat, Auctor Anonymus *Sinæ & Eur. c.* 33. Idem nomen esse herbæ, in Xensia prov. in monte *Nauxen*, quæ comesta tristitiam mox pellat, hilarimque ac lætitiam pariat, legas apud eundem *cap. præc.*

Querculanus, V. *Querquetulanus.*

Quercus, Jovi olim sacra, magna apud Veteres in veneratione fuit. Namque & ex ea, antiquissimus mortalium cibus: & inter illas Dodonæ responsa: & sub illis Druidarum, qui veterum Celtarum Sapientes fuere, præcipua sedes. Sed & alius ejus apud Romanos usus: *Hinc enim civica coronæ, militum virtutis insigne clarissimum: jam pridem verò & clementiæ Imperatorum postquam civilium bellorum profano meritum cœpit videri civem non occidere. Cedunt his murales, vallaresque & aureæ, quanquam pretio antecedentes: cedunt & rostratæ, quamvis in duobus maximè ad hoc ævi celebres: M. Varrone, è piraticis bellis, dante M. Pompejo iterumque M. Agrippâ, tribuente Cæsare è Siculis*, verba sunt Plinii. Et paulo post, *Civica iligna primò fuit, postea magis placuit ex esculo Jovi sacra. Variatum & cum Quercu est ac data ubique quæ fuerat, custodito tantùm honore glandis. Additæ leges arctæ, & ideo superbæ, quasque conferre libeat cum illa Græcorum summa quæ sub ipso Jove datur, cuique muros Patria gaudens rumpit: Civem servare, hostem occidere. Utque eum locum, in quo sit actum, hostis obtineat eo die: utque servatus fateatur: aliàs testes nil prosunt: Ut civis fuerit, Auxilia, quamvis Rege servato, decus id non dant. Nec crebris honos idem Imperatore conservato, quoniam conditores in quocunque cive summum esse voluerunt. Accepta licet uti perpetuò. Ludis ineunti semper assurgi etiam ab Senatu, in more est. Sedendi jus in proximo Senatui. Vacatio munerum omnium ipsi patrique & avo paterno* Subdit tandem, *amores æternos, qui tanta opera honore solo donavere. Et cùm reliquas coronas auro commendarent, salutem civis in pretio esse noluerunt: clara professione, servari quidem hominem nefas esse lucri causâ. Histor. Natur. lib.* 16. *cap.* 4 E quibus verbis patet, quid requisitum fuerit, ut quis *Quernam* mereretur coronam, & quibus privilegiis, qui eam ritè fuerat adeptus, esset insignis. Massurius Sabinus apud A. Gellium *lib.* 5. *cap.* 6. *civicam coronam tum dari solitam dixit, cum is qui civem servaverat eodem tempore etiam hostem pugna occidisset, neque locum in ea reliquisset:* Interim Tiberius Cæsar consul., an eam capere posset, qui civem in prælio servasset & hostes ibidem duos interfecisset sed locum, in quo pugnabat, non retinuisset rescripsit apud eundem, *eum quoque civica corona dignum videri: quòd appareret, tam iniquo loco civem ab eo servatum, ut etiam à fortiter pugnantibus retineri non quiverit.* Quatuordecim ejusmodi coronas accepit Siccius Dentatus: Ex Capitolinus, & hic quidem de duce quoque Servilio: Africanus de Patre accipere noluit, apud Trebiam. Plin. ubi *supra.* Eadem L. Gellius in Senatu Ciceronem Consulem donari e Rep. censuit, quod ejus operâ esset atrocissima illa Catilinæ conjuratio detecta vindicataque, apud Gellium *loc. cit.* qui ibidem cautam, eam è fronde *quernea* civica corona, quam civis civi, a quo servatus est in prælio testem vitæ salutisque perceptæ, dare solitus fuerit, constaret addit: *quoniam cibus, victusque antiquissimus quernus capi solitus sit*, qua de re V. Plinium & Galen. *de Alim. fac. lib.* 2. & plura, de causis datæ e *Quercu* coronæ, apud Plut. *Quæst. Rom.* 92. Idque obtinuit prisco ævo, postmodum etiam ejusmodi serto exornari cœpit Imperator, qui civi, quem occidere poterat, pepercisset, teste Pighio *l. Tyrann.* Quoties autem dabatur quercea corona, rem prius divinam ad *quercum* fieri necesse erat, uti colligere est ex Val. Maximo *lib.* 2. *cap.* 3. *Ceterùm ad quercum pronæ manus porriguntur, ubi ob cives servandos corona danda est* Nec omittendum, quod Ovidius suggerit, ante fores Palatii, inter geminam laurum *Quercum* stetisse: Ita enim is *Metamorph. lib.* 1. *fab.* 9.

Postibus Augustis eadem fidissima custos
Ante fores stabis mediamque tuebere Quercum.

Quo indigitatum, geminâ Principi virtute inprimis opus esse, fortitudine in hostes, & clementiâ in cives: sed hac præcipuè, unde in medio posita: *Satius enim unum civem servare, quam multos hostes occidere.* V Godvvynum *Anthol. Rom. cap. ult.* Sed & *Quernâ* coronâ ac draconum voluminibus olim Triviæ Dianæ, Ἐνοδίας sive Τριοδίτιδος, quæ eadem cum Hecate credita, imaginem coronari moris fuisse, Sophocles in *Rhizotomis* docet, apud veterem Apollonii Interpretem, cùm ait:

Ἥλιε δέσποτα καὶ πῦρ ἱερὸν   Καὶ γῆν ναίουσ᾽ ἱερὰς τριόδους
Τῆς ἐνοδίας Ἑκάτης φέγγος   Στεφανωσαμένη δρυῒ καὶ πλεκταῖς
Τὸ δι᾽ Ὀλύμπου πωλοῦσα φέρει: Ἀμῶν σπείραισι δρακόντων.

Eandem, ut Inferis Diis, sic etiam Parcis fuisse impositam, Catullus habet:

His corpus tremulum complectens undique Quercus
Candida purpurea talos incinxerat ora &c.

Porrò, apud Ovidium, Tmolus mons, Judex inter Pana & Apollinem redimitur quercu, *Metamorph. lib* 11. In Capitolino agone, idem victoribus præmium, olivâ mixtum Athenis quoque, in solennibus nuptiarum, moris fuit, ut puer patrimus & matrimus gestaret spinas cum fructibus *quernis*, diceretque canistrum ibi positum esse panibus plenum. Adde illos, qui Cereri hymnos canebant, cùm messis aristas spicare cœperat, non alio serto fuisse insignes. Virgilius *Georgic. lib.* 1.

——— ——— *neque antè*
Falcem maturis quisquam supponat aristis,
Quam Cereri torta redimitus tempora quercu,
Det motus incompositos & carmina dicat.

Imò ipsi etiam Cereri *quercum* sacram, eamque vittis, tabellis, sertis ornatam, habet Ovidius *Metamorph. lib.* 8.

——— ——— *ingens animoso robore* quercus
Una nemus: Vittæ mediam, memoresque tabellæ,
Sertaque cingebant voti monumenta potentis

Ut de Rhea nihil superadjungam, de qua, ut & alia huc pertinentia, V. apud Car. Paschalium *Coronar. l.* 7. *c.* 8 & *seqq.* uti de *Quercu* tum *terrestri*, tum *quæ inter majora maris virgulta*, Salmasium *ad Solinum.*

QUI.

Quiay Lacusa, nomen Supremi Dei apud Peguenses, quasi *Mille Numinum Numen*, apud Ferdinandum Pinto *Itin pag.* 372. V. quoque infra *Tinagogo.*

Quibiarii, apud Arnobium pro *Cybiarii.*

Quid pro quo, Anglorum Jurisconsultis idem esse, quod *ἀντάλλαγμα*, in contractibus, docet Covvellus.

Quidici, apud Æthicum pro *Cyzici.* V. Salmasium ad Jul. Capitolinum *in Antonino Pio.*

Quies, item *Quietis* Fanum. adde: *Quietem* hanc ad mortuos pertinuisse, cùm & Orcus ab antiquis *Quietalis* dictus sit, Vives existimat *ad Augustinum de Civ. Dei lib.* 4. *cap.* 16. Meminit Fani Plinius *l.* 4. *Cùm hæc agerentur, jam Consul Labicanâ ad Fanum Quietis erat.* Via hæc Labicana à porta Exquilina stadiis 120. h. e. 15. mill. ducebat Labicum, vetus oppidum, sed jam Strabonis ævo dirutum, ut legere est apud eum *l.* 5. Quare Augustini, Fanum hoc extra portam Collinam statuentis (cùm inter portam Exquilinam, quæ nunc vocatur *Divi Laurentii* & Collinam, quæ dicitur *Salaria*, interjecta esset porta Viminalis, quæ nunc B. Agnetæ) sententiam Straboni post habendam judicat Vossius. Ait idem Antistes non solitos esse *Quieti* Romanos publicè sacra facere, causamque adducit, geminam, quarum una est, quia Populus Rom. esset inquies. *Num hic voluit*, iterum Vossius quærit *fuisse amantiorem belli, quàm pacis? Utrumque est, censeo eò sacra ejus publicè neglecta, quia segnium videretur, amare quietem magis, quàm laborem: tum etiam quòd quies propria sit mortuorum. Sed verisimile est, eos qui Quietem inter Numina retulerunt, illam potiùs causam spectasse, quòd honestè gravia difficiuntur negotia, ut sit vita progaretur & educetur:* de qua luculenter Seneca *de Tranquill. Anim. cap.* 15. V. Gerh. Joh. Vossium *de Idolol. lib* 3. *cap.* 9. Cæterùm *Quies*, pro somno, passim. Unde Plinius *lib* 18. *cap.* 3. *Quies somnusque* (antiquitus) *in stramentis erat.* Et *Quietis* hinc *Ministri*, de quibus infrà. De *Quiete* verò ab opere, in festivis diebus, etiam Gentilibus usitatâ, diccemus ubi de *Sabbatho.*

Quietini, V. *Theatini.*

Quietis Ministri, apud Procopium *de bello Persl. lib.* 2. iidem, fuere, qui aliàs *Silentiarii* appellati sunt: quos Eunuchos fuisse, videtur

videtur innuere Claudianus, apud quem istiusmodi hominum genus, in familia Palatina,

—— Præfecti gemmis vestiq; dabantur
Custodes sacroq; adhibere silentia somno.

Quo munere an functi fuerint etiam, apud homines privatos, non quidem omnino liquet. Neque verò id prorsus abnuerem, cùm apud Salvianum *de Gubern. lib. 4.* mentio *Silentiariorum* extet. V. infrà *in hac voce.* Affines muneri illi fuere, quos *ad Somnum* appellat Curtius *lib. 6. At ne in vicinia quidem diversorii quenquam commilitonum receptum esse, sed per dispositos, quos ad Somnum habebat, omnes procul relegatos, ne fœmina illa murmurantium inter se silentio verius, quàm sono, excitaretur.* V. Laur. Pignorium *de Servis.*

Quietorium, in vet. Inscr. *Quietorium hoc sibi vivens paravit.* In aliis *Requietorium*: Eadmero *in Descr. Cantuariensis Ecclesiæ, locus Quietis*, sepulchrum est. Unde formula recepta in Inscr. sepulchrorum, *Hic requiescit* &c. Car. du Fresne *Glossar.*

Quietus, Macriani fil. cum Patre & fratre Macriano Jun. Balistæ judicio, Imperator factus est, principatu Gallieni: haud ita multo pòst, unà cum Balista, in Oriente, ab Odenato interfectus. Zonaras *Quintum* nominat, Κύντον, sed in nummis QUIETUS appellatur. V. Casaubonum & Salmasium *Not. ad Trebel. Pollionem in vitâ Quieti.*

Quinarii, Gr. πεντάσημοι, dicebantur olim Romanis, qui *quinos* asses pendebant. Salmasius *ad Lamprid. in Alexandro.*

Quincunx, apud Ciceronem, *directi in quincuncem ordines*, ubi de arboribus, hanc notam habebat Xenophon ὀρθοὶ οἱ στίχοι τῶν δένδρων καὶ πάντα ἐγγώνια. Virgilius,

—— —— Omnis in unguem
Arboribus positis secto via limite quadret.

Sic in delineatione quoq; ac descriptione situs urbium condendarum, quæ in solo areæ formabatur, sectio viarum & directio præcipuè spectabatur, ut omnia rectis ordinibus dimensa essent. Quam viarum directam sectionem Ῥυμοτομίαν Græci dixere. Unde urbes κακῶς ἐῤῥυμοτομημέναι, quæ hac in parte laborabant viis male sectis: quod de Athenarum urbe refert Dicæarchus. Ut autem recta esset ῥυμοτομία, duæ maximæ ac latissimæ viæ concurrentes ducebantur ac sese πρὸς ὀρθὰς invicem secabant: cæteræ minores utrique παράλληλοι ducebantur; quod in Vett. Coloniis & castris metandis Romani, atque in Urbibus suis condendis, Græci semper observarunt. In agrorum quoque metatione publicè facienda idem consectati sunt iidem Romani, per decumanos & cardines maximos, uti pluribus docet Salmasius *Exercit. Plinian. ad Solinum p. 831.* Idem poculi nomen, quod *quinque* cyathos continebat. Martialis *lib. 1. Epigramm. 28.*

Hesterna tibi nocte dixeramus
Quincunces *puto post decem peractos &c.*

Atque hinc de poculo quovis, apud eund. *lib. 2. Epigramm. 1.*

Te convivalegès misto quincunce ——

Ad quem locum Raderum vide.

Quindecimviri sacris faciundis, à Sulla Felice instituti sunt, Decemviris sacris faciundis (cùm antiquitus Duumviri solùm essent) aliis quinque additis. Officium eorum, quod prius Decemvirorum, & ante hos Duumvirorum, erat custodire libros Sibyllinos, & in rebus Reip. dubiis illos inspicere ac consulere. Lactantius, *de falsa Relig. lib. 1. cap. 6. Harum omnium Sibyllarum carmina & feruntur & habentur, præterquam Cumææ, cujus libri occuluntur, nec eos ab ullo nisi à* Quindecimviris *inspici, fas habent.* Quod Sacerdotium mansit usque ad Theodosii Imp. tempora, quibus meliore Senatûs parte ad fidem conversâ, cum cæteris priscæ superstitionis sacris, abolitum ipsaque dein carmina, sub Honorio Principe, à Stilicone, combusta sunt. Ex 4. Cælii ad Cicer. *Epist.* populi suffragiis Sacerdotes hujus Collegii aliquando, idque per legem Domitiam, fuisse creatos colligitur; cùm antea à Collegis cooptari fuisse solitos, Livius passim dicat. V. Jo. Rosinum *Antiqq. Rom. l. 3. c. 24. cum Paralip.* Thom. Dempst. Quia iidem sacra quoque procurabant, à Fl. Vopisco Pontifices videntur appellati, qua de re Salmasius *in Vopisc.* consulendus est. In eorundem Collegium receptum Catonem fuisse Plut. refert, ὁ δὲ Κάτων, inquiens, ἐπειδὴ τὴν ἱερωσύνην ἔλαβε τὴν Ἀπόλλωνος, *Cato autem, accepto Sacerdotio Apollinis.* Sacerdotes n. Apollinis *Quindecimviros* fuisse, adeò certum est, ut & insigne Sacerdotii tripodis instar domi haberent. Unde intelligitur facilè illud Valerii Flacci *in princ.* —— *Si Cymææ mihi conscia Vatis*
Stat castà cortina domo.

In quo mirè laborarunt Barthius *in Advers.* aliique. Significat autem Valerius se *Quindecimvirum* esse, & Phœbum ita sibi propitium optat, ut ipse domi cortinam ejus religiosè castus habeat Sacerdos. Quam interpretationem egregiè firmat Servius *ad Æn. l. 3. Patriasque obvertunt ad aras. Hinc ergo & Delphinum ajunt inter sacrata. Apollinis receptum: cujus rei vestigium est, quòd hodieque XV. virorum cortinis Delphinus in summo honore ponitur & pridie quàm sacrificium faciunt, velut symbolum Delphinus circumfertur, ob hoc sc. quia* Quindecimviri *librorum Sibyllinorum sunt Antistites: Sibylla autem Apollinis vates & Delphinus Apollini sacer est.* Quia itaque Apollinis Sacerdos fuit Cato, stipes autem Diis infundi solitas, atque adeò etiam Apollini, certum est (quas Sacerdotes accipiebant atque inter se partiebantur) per dissequum nescio cujus, aut suæ aut domini religionis causâ, denarium in stipem Apollini solenni die dedisse, & Catonem Sacerdotem cavâ manu accepisse, refert ex Varrone Appulejus *in Apolog.* Neque enim id soli Augusto usitatum, quod scribit Suetonius *c. 91. Ex nocturno viso etiam stipem quotannis die certo emendicabat à Populo cavam manum asses porrigentibus præbens.* V. Jo. Frid. Gronovium *de Pecunia vet. lib. 4. cap. 11. sub fin.*

Quindennium, in Aula Romana, Datariæ, ut vocant, Apostolicæ terminus, significat quandam unius annatæ integræ pensionem, seu ad minimum semiannatæ, quæ solvitur Datariæ de beneficiis unitis alicui Capitulo seu Communitati, quæ in manus mortuas transierint, apud Car. Macrum *Hierolexico.*

Quingenaria Cohors, apud Spartianum *in Hadriano, Hiberorum Regi elephantum & quingenariam cohortem, post magnifica dedit dona*: pro *Quinquagenaria* legit Salmasius. Nullæ n. cohortes quinquagenariæ, h. e. quæ quinquaginta hominibus constarent; sed *Quingenariæ* omnes, ex *quingentis* sc. hominibus. Erant quidem & miliariæ, ut primæ quæque in legionibus, sed cæteræ cunctæ *quingenariæ*; quæ *quingentenariæ* dicuntur in editionibus Veg. &c. Sic *Quingentenarii*, in *L. Wisigoth lib. 2 tit. 1. §. 26.* qui *quingentis* militibus præerant. C. du Fresne *Glossar.*

Quingenti, Gr. Πεντακόσιοι, Senatus Atheniensis. Postquam n. Solon constituisset, ut quotannis summæ præesset Reip. Quadringentorum Senatus, aucto deinde, sive in ordinem redacto Tribuum, quæ decem fuere (cùm antiquitus quatuor solùm essent) numero, è Quadringentis facti sunt *Quingenti* Senatores, qui dicti sunt ἡ τῶν πεντακοσίων βουλὴ, vel οἱ Πεντακόσιοι. Ex unaquaq; autem Tribu quinquaginta Viri sorte ducebantur, teste Ulpiano in *Androtianam*: Sortiebantur vero qui ætate essent Senatoriâ, quam an. 30. definitam fuisse, hinc colligitur, quòd tot annos natum fuisse Judicem oportuerit, ex jurejurando Heliastarum, *Quingenti* n. etiam inter Judices erant; Præterea hoc Senatu moti poterant sorte capi in Judices, ut legimus in Græcorum Comm. non potuissent n. nisi annos minimùm 30. nati &c. Neq; vero solùm sorte ducebantur Quinquaginta ex unaquaque Tribu Viri, sed etiam præter eos, quinquaginta alii succedanei, in hunc finē, ut si primi illi Quinquaginta sorte lecti, aut ex illis unus aliquis, vel probaretur minus, vel intra suæ πολιτείας annum moreretur, in illorum locum sufficerentur isti, quibus sors obvenerat. Admittebantur in hunc Senatum etiam adscripti cives, ut è Lege τῆς Δημοποιήσεως colligere est, fiebatque sortitio hæc quatuor ultimis diebus de trecentis quinquaginta quatuor anni Lunaris, ut docet Ulpianus iterum *in Androt.* Quinquaginta hi ex unaquaque Tribu sorte capti atque approbati Senatores Πρυτάνεις dicebantur, de quibus V. suprà in voce *Prytaneia.* Ex his, qui suum diem imperaret, *Epistates*, reliqui novem (quamque enim Prytaneiam in 5. hebdomodas fuisse divisam ibi vidimus) *Proëdri* dicebantur: à quibus alios quoque fuisse Proëdros atque Epistatas notant Eruditi. Namque quotiescunque habebatur Senatus, aut concio, ὁ ἐν τῇ ἐφημερίᾳ ἀρχων Ἐπιστάτης, legebat novem Proëdros, è singulis unum Tribubus, exceptâ Tribu, penès quam erat Prytaneias imperium, ut docet Arist. *de Rep. Athen.* è quibus novem Proëdris unus Epistata quoq; dicebatur, sorte ex illis ductus, ab Epistata, penès quem ejus diei regnum erat, Suid. Harpocrat. &c. Atq; hi Proëdri Senatui & Populi concioni præsidebant, unde iis nomen sicq; per eos curabātur ea quæ περὶ τὴν Βουλὴν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν erant. Iidem relationē faciebant eorum, quorum causâ convenerant, sistebantq; in Judicium coram Populo: quas tamen partes fuisse præcipuè Epistatæ Proëdrorum, ex Suida discimus. Ubi verò sorte capti fuerant *Quingenti*, qui Reip. præessent, inquirebatur in eorum vitam moresque, qui cùm probati erant, jusjurandum dabant, cujus aliquot capita hæc sunt: Τὰ βέλτιστα βουλεύσειν τῷ Δήμῳ τῷ Ἀθηναίων, *Optima quæq; consultam Atheniensium Populo*, apud Demost. *c. Neær.* Κατὰ τοὺς νόμους βουλεύσειν, *Secundùm Leges consultam*, Xenoph. Ἀπομνημ. *l. 1.* Οὐδὲ δήσω Ἀθηναίων οὐδένα ὃς ἂν ἐγγυητὰς τρεῖς καθιστῇ τὸ αὐτὸ τέλος τελοῦντας, πλὴν ἐάν τις ἐπὶ προδοσίᾳ τῆς πόλεως, ἢ καταλύσει τοῦ δήμου συνιὼν ἁλῷ, ἢ τέλος πριάμενος, ἢ ἐγγυησάμενος, ἢ ἐκλέγων μὴ καταβάλλῃ, *Neminem vinciam, qui vades dederit tres ejusdem census, nisi qui ad Urbem prodendam, aut popularem statum evertendum conjuraverit: aut emptor vectigalium, aut sponsor aut coactor, pecuniam non numeraverit*, V. Demosthenem in *Orat. Timocratea.* Καθεδοῦμαι ἐν τῷ γράμματι ᾧ ἂν λάχω, *Assidebo eo ordine, quem litera sors attribuerit* Philochor. Καὶ οὐ δέξομαι ἔνδειξιν οὐδὲ ἀπαγωγὴν ἕνεκα τῶν πρότερον γεγενημένων πλὴν τῶν φευγόντων, *Neminem nisi exsulum deferri duci ve sinam, præteritorum causâ*, apud Andocidem *de Myster.* quod caput additum esse, post exactos triginta Tyrannos, cùm τῆς Ἀμνηστείας Lex sapientissimo consilio sanciretur, ex eodem constat. Habendi proin Senatum Populumq; in concionem vocandi jus cùm penès Prytanes esset, si quid novi in Rep. accidebat, Prytanibus referebatur, ut providerent indicto Senatu vel concione: Neq; quisquam admittebatur petitor in Senatum, nisi ab his; quorum proin avaritiam carpit Comicus *Pace*, ut qui gratis nullum admitterent, induciarum forensium prætexentes nomen. Vulgò enim ἐκεχειρία ἐστὶ, dicebant, ὦ δυσάνθρωποι τήμερον ἐστίν, etsi nonjam amarent ἐκεχειρίαν, quàm τὰς ἔχοντας ἐν ταῖς χερσὶ, Vet. Interpr. Senatus habebatur quotidie, nisi dies esset ἀφέσιμος,

quales festi fuerunt, cùm universa civitas feriaretur, ut habet L. *de Festis*. Imò cautum Psephismate, anno 3. Olymp. 103. Cephisidoro Athenis Prætore, ut Senatus *Quingentorum* dies quinque feriaretur, cùm agebantur Apaturia. Porrò de publico pecuniam Senatores accipiebant, honorarium ejus operæ, quam Reip. impendebant, Ulpianus *in Timocrateam*: quod in diem erat drachma, ut Hesychius docet. Senatum cùm ingrederentur Senatores, Jovi atque Minervæ faciebant sacra, quod τὰ εἰσιτήρια ἱερουργεῖν, Ulpian. *in Mid.* dictum. Proscribebantque Prytanes, de quibusnam futura esset relatio in Senatu, Pollux *lib.* 8. *cap.* 9. & sumebant hi unà quotidie cibum, singulis suæ Πρυτανείας diebus, Idem *lib.* 8. *cap.* 15. Cùm vero *Quingenti* in decem classes distribuerentur, quarum unaquæque erat 50. virorum ex qualibet Tribu, Quinquaginta isti Viri in sua classe singuli sedebant & sententiam dicebant, non confusè, sed in sua Tribu quisque: sedebantque classes & sententiam dicebant, eo ordine, quem sors ab ipso anni principio unicuique attribuerat, sic ut principem locum obtineret Tribus illa quæ tunc ἐπρυτάνευε. In unaquaque autem Tribu, præsedisse videntur Proëdri Prytanum & Proëdri illi novem, ab unaquaque Tribu electi, exceptâ illâ quæ eo die imperabat: ad cæteros quod attinet, ratio ætatis habita & illi sententiam primò rogati esse videntur, qui ætate erant provectiores, Plut. in *Nicia*, quemadmodum in Concione, pro ætatis ratione primi, secundi, tertii & ita deinceps, orationem habebant ad Populum. Donec Glaucippo Athenis Prætore, anno 3 Olymp. 92. alio ordine instituto, uniuscujusque Tribus Senatores ab illo tempore, præter Proëdros sederunt & sententiam dixerunt in sua Tribu, eo ordine, quem sors unicuique adsignavit. Unde, ut visum supra, relatum inter Kapita jusjurandi, *eo ordine quem literæ sors* (per literas enim illa fiebat A. B. &c.) *attribuisset, in Senatu sessuros*. V. Græcum Aristoph. Interpretem *Pluto ad v.*

Ἀλλ' ὁ λαχὼν ὅπως ἐν τῷ γράμματι.

Sed & Populum in concionem cogebant Prytaneis statis diebus, singulis nempe Prytaniis quater: & quidem prima τῆς κυρίας ἐκκλησίας cogebatur, d. 11 Prytaneiæ secunda die 20. tertia d. 30. quarta d. 33 E' quibus hæc agebat, περὶ ἱερῶν καὶ ὁσίων: ista, Præcones & Legationes expediebat: illa ἐν δὲ λοιπαῖς τεσσαρσὶ ... λέγειν ἀδεῶς περί τε τῶν ἰδίων καὶ τῶν δημοσίων, vacabat: In prima verò ἐπιχειροτονεῖν τὰς ἀρχὰς, καὶ ἀποχειροτονεῖν, ἀπαγγέλλειν τὰς ἐπαγγελίας, καὶ τὰς ἀπογραφὰς τῶν δημευομένων ἀναγινώσκειν καὶ ... καὶ τὰς λήξεις τῶν κλήρων, V. Pollucem *lib.* 8. *cap.* 9 &c. Mulctas quod attinet, non nisi quingentis drachmis mulctandi jus erat, *Quingentorum* senatui, ex Lege memorata Demosthenic. *Euerg. & Mnesib* quòd si gravior mulcta irroganda esset, tradebant ἰσχυρὰ se condemnatos τοῖς Θεσμοθέταις: quod quando fiebat, Thesmothetæ in judicium introducebant. Quia verò maximum fuit apud Athenienses rei nauticæ studium, quotannis Senatus *Quingentorum* lege tenebatur naves ædificare novas, Libanio teste *in Hypothesi Androtiana*; quam in rem pecuniam e publico acceperat: Idque institutum videtur à Themistoclis temporibus, vel certè factitatum, post nobilem illam Salaminiam victoriam, Demosth. *in eadem Or.* Quod ut Senatus promtiùs faceret, munere invitabatur, *Coronâ viz.* ut annotavit Ulpianus *ad Androtianam*. Tandem (ut reliqui omnes, qui Magistratu exibant, intra 30. ab abdicato Magistratu dies, rationes administratæ Reip. reddere tenebantur) ita & *Quingentorum* Senatus ὑπεύθυνος, *h. e. reddendis rationibus obnoxius fuit*, ex lege, cujus meminit Æschines c. *Ctesiph.* Quare, ne Senatus paucorum scelere damnaretur, qui actiones suas referebat, vertente Magistratus sui anno severè in suos animadvertebat, & si qui munus suum bene non fungerentur, Senatu movebat, latis per folia, calculorum vicem, sententiis: unde τὸ ἐκφυλλοφορεῖν ortum. Si itaque munus suum egregiè obiissent *Quingenti*, coronâ Senatus cohonestabatur, bonâ autem fide Remp. administrasse non judicabatur, nisi triremes fecisset. Rationes verò apud Scribam & Logistas referebantur, V. suprà in voce *Logistæ*, & plura hanc in rem, apud Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib.* 3. *tit.* 1. cui adde Franc. Rousæum *Archæol. Att. lib.* 3. *cap.* 3. *Sect.* 1.

Quinisexta, Græcè Πενθέκτη, dicta Synodus Trullana secunda, habita CPoli sub Justiniano Rhinotmeto, quòd quintæ & sextæ Synodi defectum suppleverit, ὅτι τὸ ὑστέρημα τῆς πέμπτης καὶ τῆς ἕκτης συνόδου ἀνεπλήρωσε, τῶν τῆς ἱερατικῆς ... κανόνων, verba sunt Macarii Ancyrani. De ea pluribus agit Jo. Forbesius *Instructionum Hist. Theol. lib.* V. *cap.* 5. *seq.* V. & Cl. Suicerum *Thes. Ecc.* voce Πενθέκτη.

Quinquagenarii, in re militari, qui 50. militibus; in re civili, qui 50. familiis, in re monastica, qui 50. Monachis præerant; πεντηκόνταρχοι, apud Gulielmum Tyrium *lib.* 2. *cap.* 20. Cathvulphum *in Epist. ad Carolum M.* & Auctorem *vitæ* S. Alexandri Acoemetæ Abbatis, V. quoque suprà *Quingenarii*.

Quinquagesima, apud Ferrarium Diac. *cap.* 14. ex Synodo Sardicensi: *Ut diebus* Quinquagesimæ *genua non flectantur*: & apud Cassianum *de Cœnob. Institut. cap.* 6. 18. & *Collat.* 21. *cap.* 8. ubi observat, in ea non custoditam à strictioris vitæ Monachis jejuniorum Regulam usque ad vigiliam Pentecostes: est quæ aliàs *Pentecoste* dicitur, ex Græco Πεντηκοστή. Spatium viz. dierum, à Paschatis die usque ad ipsum diem festum Pentecostes. *Quinquagesima Paschalis*, Rabano *de Institut. Clericorum lib.* 2. *cap.* 41. & 34. ad discrimen alterius *Quinquagesimæ*, quæ Quadragesimam præcedit. Aliquando & de ipsa die Pentecostes &c. Car. du Fresne *in Glossario*. Quod verò attinet *Quinquagesimam*, quæ Pascha præcedit, sic dicta est Dominica, ut habet Dominic. Macer, quæ Dominicam primam Quadragesimæ præcedit, quòd ab ea usque ad Resurrectionis Pascha *quinquaginta* dies numerentur. *Ordo Rom. Quinquagesima vero, quia decurrit usque in diem Resurrectionis Dominicæ.* Ab hac Dominica antiquitus jejunium incipiebat, ut adhuc Orientales Christiani & inter Latinos nonnulli Ordines faciunt: unde *Dominica Carnisprivium* aliis appellata est. A' Telesphoro Papa institutam hanc Quinquagesimam, sed ad jejunium ejus Clericos tantùm obstrictos fuisse, idem ait: qui etiam *Quinquagesimam pænitentiæ* vocat, & à *Quinquagesima lætitiæ*, h. e. Pentecoste, distinguit, *in Hierolex.*

Quiniones, πεντάμεροι, sicut *Biniones*, *Terniones*, *Quaterniones*, V. suprà.

Quinquatrus, adde: Cicero pro uno die posuisse videtur, *lib.* 12. *Epist.* 25. Vetus Kalendarium Martio mense festum hoc ponit & *Quinquatria* appellat: celebrabantur autem 14. Kal. April. eoque tempore publica erant Oratorum ac Poëtarum certamina, teste Xiphilino. De pueris Juvenalis *Sat.* 10.

Eloquium ac famam Demosthenis aut Ciceronis,
Incipit optare & totis Quinquatribus optat.

V. Anton. Thysium JC. *Not. in Gellium*.

Quinque Certamina, in Ludis olim Græcorum Gymnicis, certari solita, fuere *Cursus*, *Lucta*, *Saltus*, *Jactus*, *Pugilatus*, juxta versum Simonidis, apud Pollucem *lib.* 3. *cap.* 30.

Ἅλμα, ποδωκείην, δίσκον, ἄκοντα, πάλην.

Inter quæ quis ordo fuerit, non adeò liquet. Pugilatum primo, luctam secundo, jaculum tertio, cursum quarto loco, Vett. numeratum esse, docet ex Homero *Il.* ψ. ubi de funere Patrocli, & *Odyss.* θ. ubi Ulysses provocat Phæacas, Car. Paschalius *Coronar. l.* 6. *c.* 14. Scaliger, pro motus ratione statuens, Luctam putat fuisse postremum omnium inventum; utpote compositum situmque in duobus motum: Cursum autem primum, mox Saltum. Pedumque initio (à Pastoribus, hinc enim & horum ludorum originem accessit) jactum arbitratur, mox lapidem crassum ac gravem. Qui motus fuit quasi introrsum, contrarius autem huic jactus extrorsum, quem in disco jaciendo exercebant &c. V. eum *Poëtic. l.* 1. *c.* 22. Hoc certum, Certaminum horum ordinem sæpe inversum fuisse, quo minus certi de eo quiddam tradi potest. In omnibus verò illis qui victoriam obtinuit, πένταθλος Græcis, *Quinquertio* Latinis dictus est, V. infrà in hac voce.

Quinque Portus, adde: In his, villisque aliis ad eos pertinentibus, Rye præsertim & *Winchelsey*, qui degunt *Barones de Quinque Portubus* dicuntur, præter antiquam nobilitatem gloriamque in Regni defensione repositatam, non *Baronum* solùm appellatione, sed amplissimis insuper privilegiis, insignes. In Regis namque coronatione quatuor ex numero suo electos mittunt, qui umbraculum supra ipsius caput deferunt, eademque die solennibus epulis coram ipso à dextris accumbunt In Parlamentis porrò, proximum olim a Baronibus Regni obtinuere locum sed hodie *Communibus* immiscentur, quod fieri cœptum an. 4. Jacobi I. R. &c. Quorum omnium auctor Guilielmus Nothus, qui, ut Cantium, Angliæ clavem, tanto firmiùs retineret, Connestabilem Castro Dovrensi, eundemque Limenarcham, ex vet. Romanorum instituto, *Quinque-Portubus* præfecit. Henr. tamen Knyghton A. C. 1207. Joanni Angliæ R. id instituti tribuit. Quorum utrum sit, certamnum privilegia illa vigent & Limenarcha semper est è fidei spectatissimæ Proceribus haberque in sua jurisdictione, in plurimis, Admiralli auctoritatem aliaque jura. C. du Fresne in voce *Baro*.

Quinque Primi, in *Verrinis*, sunt *Quinque Viri*, qui principem in Senatu locum habebant. Hi, ut & Decemprimi (de quibus V. suprà) muneribus quibusdam ac functionibus obnoxii erant, ut à Jurecoss. traditur. Pratejus apud Johann. Calvinum *Lexico Juridico*.

Quinquennales Ludi, apud Spartianum in *Hadriano*, V. suprà *Pialia*. De *Quinquennalibus* & Ludis Neapoli actis, quæ indigitat Papinius *lib.* 2. *Sylv.* 2. *v.* 6.

Huc me post patrii lætum quinquennia lustri &c.

V. Interpretes; iisque adde Petrum Fabrum *Agonist. pag.* 645. & Marcellum Donatum *ad Suetonii Augustum cap.* 18. Sacra certè fuerunt illa, & Musica: quem agonem Strabo ἐφάμιλλον τοῖς ἐπιφανεστάτοις τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα, *conferendum cum quolibet clarissimo certamine eorum, quæ in Græcia celebrantur*, dicit *lib.* 5. Aliud certamen *Quinquennale*, cui proprium nomen Πενταετηρικὸς ἀγὼν, memoratur Plutarcho, in *Aristide*, ubi, pompam horum ludo-

rum sigillatim recensens, inter alia ibi fuisse ait currus plenos myrti & coronamentorum. Quò referas etiam *Quinquennales Coronæ*, quos Plinius, Trajano scribens, *Trajanos* appellari posse, ait *lib.* 10. *Epist.* 79. &c. De quibus omnibus V. Car. Paschalium *Coronarum lib.* 6. *cap.* 30.

Quinquennalis, apud Æl. Spartianum *in Hadriano*, *Apud Neapolim Demarchus, in patria sua* Quinquennalis: *& item Hadriæ* Quinquennalis, *quasi in altera patria*; nomen est Magistratus, quem Πενταετηρικὸν exponunt. Glossæ *in cap. de Magistratibus, Magister equitum, Flamen. publicus, Quinquennalis.* Sic dicti, quòd functio tot annos duraret. Cujusmodi *Quinquennales* in plerisque Coloniis & Municipiis fuisse, constat, sic varia corpora & Collegia similiter suos *Quinquennales* habuere. Absens autem gessit hunc Magistratum Hadrianus, uti notat Dio, V. Casaubonum & Salmasium *Not. ad locum.*

Quinquertio, Græcè πένταθλος dicebatur olim, qui omnibus *quinque Artibus*, seu *exercitationibus Gymnicis*, valebat, cursu viz. saltu, disco, jaculo, lucta: quæ Simonides *Antholog. lib.* 1 *cap.* 1. complexus est hoc versu,

Ἅλμα, ποδωκείην, δίσκον, ἄκοντα, πάλην,

Quemadmodum, qui in singulis polleret, *Cursor, Saltator, Discobolus, Pugil* &c. qui in luctu simul & pugilatu excelleret, *Pancratiastes* vocitatus est. Livius tamen Andronicus *Quinquertiones* appellavit Athletas, ut Festus testatur: apud quem etiam periodon vicisse dicebatur is, qui Pythia, Isthmia, Nemea & Olympia simul vicisset, nomine a circuitu eorum spectaculorum accepto. Apud Laërtium, Democritum legimus Philosophum πένταθλον seu *Quinquertionem* dictum esse, quòd in Juventute fortè vicisset, ut vult Mercurialis: Vossius tamen per tralationem illum sic vocitatum fuisse contendit: *Siquidem verè erat in Philosophia* Quinquertio. *Nam & rerum naturalium, & Matheseos, & Liberalium disciplinarum Orbis & Artium omnium peritiam habuit, longo usu firmatam*, ut inquit Laërtius. Fuere autem & plura certaminum genera, quibus Athletæ olim inter se contenderent, sed quinque prædicta præcipua erant, in quibus plerunque, tam in sacris Certaminibus, quam in Ludis, Amphitheatris & publicis Spectaculis, sed præsertim in Stadio, quod fere solis Athletis propriè destinatum erat, certabant. Postea quoque *halteres*, atq; nonnulla alia in usum veniebant, ab Athletis obiri solita, sed & illa in publicis Ludorum & sacrorum Certaminum Spectaculis raro peragebantur, unâ exceptâ Monomachiâ, quam Græcos Sacerdotes æstivo tempore in Pergamo exercere consuevisse, memoriæ prodidit Galenus *lib.* 3. *de Arte cap.* 13. Quanquam Monomachos ab Athletis diversos fuisse apud Vett. indigitet Cicero *lib.* 7. *Epist.* 1. Nisi dicamus, quod memoriæ proditum est a Dionysio Halicarnasseo *Antiqq. Rom. lib.* 7. *Athletas alios fuisse leviorum, alios graviorum certaminum, atque hos posteriores fuisse Gladiatores*, V. Hieron. Mercurialem *de Arte Gymn. lib.* 1. *cap.* 14. Vossium *de* 4. *Artibus Popul. cap.* 3. §. 36. & 78. ut & suprà *Pentathlus.*

Quinqueviri cis & ultra Tiberim, Magistratuum fuerunt, apud Romanos, Vicarii, de quibus ita Pomponius JC. & eum sequutus Dominicus Floccus: *Et quia Magistratibus vespertinis temporibus in publicum ire inconveniens erat*, Quinqueviri *constituti sunt, cis & uls Tiberim, qui possint pro Magistratib9 fungi.* Aliàs mentio eorum rara, nisi quòd & Livius alicubi eorum meminit, V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 7. *cap.* 29.

Quinqueviri Coloniæ deducendæ, Curatores erant, quibus coloniæ deducendæ, agrorumque dandorum cura incumbebat. Cùm enim aut lege aliqua a Plebe scitum, aut Senatusconsulto decretum esset. Coloniam aliquam deduci, numero Colonorum scripto, creabantur Comitiis Tributis, modò per Consulem, modò per Prætorem Urbanum, Curatores, qui Coloniam deducerent, interdum tres, interdum *Quinque*, septem, decem, viginti etiam; qui inde *Triumviri, Quinqueviri* &c. *Coloniæ deducendæ*, aut *agris dandis attribuendis ve*, appellabantur. Hi postquam creati erant, Colonos, qui vel suâ sponte nomina dederant, vel fortè exierant, in agros lege definitos atque in Coloniam sub vexillo, quasi Exercitum aliquem, deducebant: eratque deductionis Dux è Curatoribus Agrariis unus, V. Appianum, Plut. Ciceronem, Alios. Ubi verò Colonos in agros collocarant, tum aratro Urbem & agrum circumscribebant, uti ex iisdem, ut & Dionysio ac Varrone, discimus: nummis item, quales in *Fastis*, *Julio* & *Augusto*, Huberti Goltzii multi cernuntur; in quorum uno vexillum, aquila, & signum cohortis: in alio vexillum item, aquila, aratrum, decempeda, sive pertica agri mensoria: in alio sacerdos agens jugum boum & sulcum aratro ducens, repræsentatur. Tum verò agri divisionem ac suæ cuique parti assignationem aggrediebantur: quod proin munus difficultatis ac molestiæ plenum videtur fuisse, cùm in odium Colonorum facilè, divisionis istiusmodi causa, incurrere possent. Atque hæc omnia fiebant auspicatò: quā fini Curatoribus illis Pullarius attribui solebat. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. l.* 7. *c.* 47.

Quinqueviri Epulonum, cùm prius *Triumviri* essent, epulorum sacrorum apud Romanos agebant curam: iis postea duo additi, septenarium expleverunt, unde *Septem viri Epulonum* dicti. V. Lazium *de Republ. Roman. lib.* 3. & suprà in voce *Epulones.*

Quinqueviri Mensarii, à dispensatione pecuniæ dicti, novus Magistratus apud Romanos. Creati illi sunt, ut Livius tradit *lib.* 7. anno U. C. 301. Coss. Valerio Poplicola, C. Marcio Rutilio, ex plebe. Cùm enim fœneratorum improbitati & æris alieni magnitudini, quâ Plebs premebatur, Principes Plebis succurrere sæpenumero, sed frustra, tentassent, *hoc anno*, verba sunt Livii, *inclinatis semel in concordiam animis, novi Consules funebrem quoque rem, quæ detinere unanimos videbantur, levare aggressi, solutionem alieni æris in publicam curam verterunt*, Quinqueviris *creatis, quos Mensares a dispensatione pecuniæ appellarunt. Meriti autem æquitate curaque sunt, ut per omnium Annalium monumenta celebres nominibus essent. Fuere C. Duelius, P. Decius Mus, M Papirius, Q. Publius & T. Æmilius, qui rem difficillimam tractatu & plerunque parti utrique, semper certè alteri gravem, cùm alia moderatione, tum impendio magis publico, quam jactura, sustinuerunt. Tarda enim nomina & impeditiam inertia debitorum, quam facultatibus, aut Ærarium mensis cum ære in foro positis dissolvit, ut Populo priùs caveretur: aut æstimatis æquis rerum pretiis liberavit, ut non modò sine injuria, sed etiam sine querimoniis partis utriusque exhausta vis ingens æris alieni sit*, *lib.* 23. Idem alibi tradit, anno 537. tempore primi belli Punici Triumviros Mensarios, propter penuriam argenti, creatos fuisse &c. Creabantur autem hi Comitiis Tributis. V. Joh. Rosinum *Antiquit. Rom. lib.* 7. *cap.* 39. Alex. ab Alexandro *Genial. Dier. lib.* 3. *cap.* 16. & Joach. Camerarium *in Orat. Cic. pro Flacco.*

Quinsaum, adde: M. P. Veneti temporibus regia Sinensium fuit, quam decimus Imperator familiæ Sungæ Kaoçungus Kin, Tartaros fugiens, hic statuit, atque icirco *Kingsu*, corruptè *Quinsai* vocata est. Nec abscedit pontium numerus, quorum 12000. Venetus refert in Urbe reperiri; inprimis si pontibus Arcus jungantur Triumphales, quos ob fornicis similitudinem pontium loco Auctor ☐ habere potuit: quemadmodum idem tigrides Leones dixit, cùm tamen leones in iis tractibus nulli. Fortè & non tantùm eos pontes, qui in & extra Urbem sunt, sedqui in toto ejus territorio, comprehendit, quà ratione numerum augere quoque potuisset. Auctor Anonymus *Histor. Orbis Terr. Geogr. & Civ cap.* 5. *sect.* 2. §. 6.

Quinta Dies cujuslibet mensis Lunaris, olim infausta; illi enim Eumenides, Erinnyes, Furias perjuros in pœnam quærtare, in Theologia Græcanica creditum est. Hesiod. de diebus infaustis,

Πέμπτας δ' ἐξαλέασθαι, ἐπεὶ χαλεπαί τε καὶ αἰναί·
Ἐν πέμπτῃ γάρ φασιν Ἐρινύας ἀμφιπολεύειν
Ὅρκον γεινόμενον, τὸν Ἔρις τέκε πῆμ' ἐπιόρκοις.
Quintas verò evitato (maximè in conjugiis) *quia difficiles sunt gravesq;*
In Quinta *enim ajunt Furias circumambulare,*
Ut juramentum (violatum h. e. perjurium) *vindicent, quod Contentio genuit, exitium Perjuris.*

Ubi Moschopulus ἀμφιπολεύειν interpretatur, ἀπαιτεῖν & ζητεῖν, *ut rationem exigant & inquirant.* Quam disciplinam addit Joan. Tzetzes Hesiodum è Melampode, Poëta vetustissimo, sumsisse, qui etiam scripserit, perjurii die Quintâ commissi pœnam divinitus infligendam, fuisse intra quinque dies mortem. *Et tentamentis* πεῖρ, inquit Tzetzes, ἔγνω τοῦτο ἀληθὲς, *quod ex obser*vatione *nupera comperi esse verum.* Proclus autem ibi, juxta disciplinam Pythagoricam, τὸν Ὅρκον sumit pro eo quod est, τὸν Ὅρκον θεὸν κολάζοντα τοὺς ἐπιόρκους ἐν τῇ πέμπτῃ γενέσθαι, καὶ τὰς ... δαίμονας τὴν γένεσιν αὐτοῦ ... *Orcum Deum, qui punit perjuros, die quintâ natum, adeoque Dæmones ultrices natalicia ejus quintana sic observare.* Ita quidem ille, quasi natum ex Eride Orcum *die quintâ* illic voluisset Hesiodus, ideoque die illâ ita ad perjurii vindictam circumambulare, ut Orco Deo Juramentorum inservientes Erinnyes. Certè Virgilius etiam Erinnyes, i. Eumenides, tunc natas, velut ex Hesiod. canit, *Georg. l.* 1.

——— Quintam *fuge: Pallidus Orcus*
Eumenidesq; satæ ———

Quo de loco Salmasius *de Annis Climactericis p.* 828. Nempe sive per Deum unum, plures, aut omnes, aliasve res juraretur, pœnæ cœlitus infligendæ perjuriis expectabantur; quæ non omnino (juxta illud Ciceronis *de LL. l.* 2. *Perjurii pœna divina exitium, humana dedecus*) aut rarissimè eo nomine seculis vetustioribus irrogatæ leguntur. Postea verò, si per Principem ejusve Genium, Venerationem, Salutem, Caput, quis pejerasset, nisi *ex calore* quodam, nec ex sedati animi sententia id fecisset, *periculum corporis aut Majestatis crimen inferri placuit*, ut Alex. Sev. *l.* 2. *Cod. tit. de rebus cred. & Jurejur.* idque ex Decessorum constitutionibus. V. Jo. Seldenum *de Syned. vett. Hebræorum Lib. II. cap.* 11. *n.* 4.

Quinta Hora, epulis tempestivis conveniens. Cicero *in Pisonem*, *Meministin' cœnam, cùm ad te* quintâ *fermè horâ cum C. Pisone venissem, nescio quo è gurgustio te prodire involuto capite, soleatum.* Dicebantur a. *Convivia Tempestiva*, epulæ festæ ac sumtuosæ, quæ de die, h. e. solito maturiùs inibantur, ac in multam noctem, etiam ad galli usque cantum protrahebantur. Inde est, quòd Cæcilianus quidam apud Martialem, ab ipso invitatus, *ad quintam* venerit, quæ stata erat hora convivii sumtuosi. Juvenalis,

—— *jam nunc in balnea salva*
Fronte licet vadas, quanquam solida hora supersit
Ad sextam &c.

V. suprà ubi de phrasi, *de Die epulari*, & plura hanc in rem, apud Salmasium *ad Vopiscum in Floriano*.

Quintadecima, apud Henricum Knyghtonem A.C. 1219. & Matthæum Westmonast. A. C. 1227. redituum sc. erat, quam *auxilii* vice tenebantur omnes Laici & Beneficiati Regi persolvere, apud Anglos; quæ tamen nec annuatim, nec sine Parlamenti decreto exigebatur; aliàs *Tallagium* & *Taxa*. Carol. du Fresne in *Glossario*.

Quintana, adde: Carolo du Fresne decursio fuit equestris ludicra, ad metam, hominis armati figuram exhibentem, ad umbilicum mobilem & versatilem, sinistrâ clypeum, dextrâ ensem aut baculum tenentem: quæ si aliter lanceâ, quàm in pectore, percuteretur, mox à scopo aberrantem baculo repercutiebat. V. eum *Dissertat. ad Joinvillam libr. 7.* Ejus loco hodie viget *Decursio in statarium pugilem*, Gall. *la course au faquin* &c. Salmasio *Quintanæ ludus* hodie dicitur Gallis, quem Κυϐεύειν κοντὸν vocat Photius *Nomoc.* V. suprà voce *Contacopectes*. De *quintana* à Nerone *domi instituta, ubi partæ* (nocturnis grassationibus) *& ad licitationem dividendæ prædæ pretium assumeretur*, V. Suetonium *in eo c. 26.*

Quintiliani, adde: Iidem Baptismum quoque rejiciebant, contra quem errorem ex professo disputat Tertullianus *de Baptismo*. V. Joh. Forbesium *Instructionum Historico-Theologic. lib. X. cap. 5. §. 34.*

Quintilis Mensis, primis temporibus dictus est, quòd à Martio, quem Romulus anni principium fecerat, quintus ordine esset; retinuitque etiam sub Numa hoc nomen, licet is duobus aliis mensibus additis atque Januario, anni principe constituto, septimus tum numeraretur; Donec à C. Julio Cæsare, qui eo natus ferebatur, *Julii* nomen accepit, Macrobius *Saturnal. lib. 1. cap. 12.* Dio *Histor. lib. 44.* Suetonius *in eo, cap. 76.* &c. Ejus Kalendis migrationes ex ædibus olim fiebant. V. suprà in voce *Julius*.

Quintilla, nomen fœminæ luxuriosæ. Ita enim Rigaltius *Notis in Phædrum lib. 1. Proleg. Satyrici*, inquit, *nomina scriptis suis convenientia producunt; puta si in mulieres luxuriosas invehuntur, nomina inferunt, Migeles, Medullina, Tryphana*, Quintillæ, *Lycisca, Phiales, Tibiæ, Floræ: Si in molles semiviros, Tryphæni, Trimalcionis, Hedymeles & sic deinceps.* Fabulatores quoque moribus hominum notandis bestias introducunt &c. V. quoque in voce *Quintiliani*.

Quintilius Cardianus, seu potiùs *Condianus*, & Maximus, fratres nobilissimi & magnæ dum viverent optimæque famæ, sub Commodo perierunt. Æl. Lampridius *in Commodo*, *Et Paternum & Julianum —— interfecit. Domus præterea* Quintiliorum *omnis extincta; quòd Sextus Condiani filius specie mortis ad defectionem diceretur evasisse.* Dio occisos ait, quòd magna florerent gloriâ propter eruditionem, scientiam regendorum exercituum, concordiam inter se & divitias. Omisit honores, quibus erant functi maximis. Consules enim fuisse, & quidem annis circiter triginta, priusquam occiderentur; discimus ex Fastis. Sed & provinciarum simul ambo Præsides fuere, eodem Dione auctore *in Vita Marci*, ubi fortitudinem ipsorum iterum prædicat. Ac Xiphilini quidem ex verbis Pannoniæ eos præfuisse videtur colligi: Philostratus tamen Achajæ ait. Eruditio, quam Dio illis tribuit, utcunque apparet etiamnum in Fragm. librorum *de Re Rust.* quos sub *Quintiliorum* nomine toties laudatos videmus in *Eclogis Rei Rusticæ sive Geoponicorum libro*: in quod corpus multa è libris Quintiliorum fratrum sunt relata. Opes verò domus magnas fuisse, etiam illa historia docet, quam narrat Dio, de illo plano, qui, imperante Pertinace, in Sexti Condiani nomen invasit, fortunis inhians, quæ illius fuerant. At concordia horum Fratrum planè æternâ laude dignissima. Putes unum fuisse, non duos: ita semper conjunctim *Quintilii* nominantur à Veteribus, Consulatum simul gesserunt, provincias simul rexerunt, libros simul scripserunt, simul ediderunt; ad Marcum Imp. simul literas dederunt, Marcus quoque ambobus simul rescripsit, ut est *in l. 15. Dig. de bonis Libert.* Postremò, qui ita conjuncti longam egerant vitam, unà simul Commodi jussu perierunt. Porrò non fuisse *Quintilios* ab antiquo cives Rom. sed Trojanos, scribit Philostratus *in Vita Herodis Soph.*

in *Quinto*, vel *Quarto*, Advocati Ecclesiarum olim constituti leguntur, quibus *quinta* vel quarta pars emolumentorum & commodorum Ecclesiarum ex pacto dabatur, in *Chronico* Mosomensi, apud C. du Fresne *in Glossario*.

Viri illustres.

Quintus Antistius Verus, divortium fecit cum uxore, quòd cum *Libertina quadam vulgari secretò fuisset collocuta.* Sic Sulpitius Gallus, quòd uxorem *foris capite nudo conversatam*, compresisset: & Sempronius Sophus, quòd uxor *se ignorante ludos spectasset*, idem fecisse leguntur. V. A. Gellium *lib. 37. cap. 21.*

apud Thom. Dempsterum *Paralipomenis in Joh. Rosini Antiqq. Rom. lib. 5. cap. 38.*

Quintus Catulus, primus omnium vela in Theatris, umbræ faciendæ, invenisse legitur, apud Plinium *lib. 19. cap. 1.* ubi ait: Postea in Theatris tantùm umbram fecere (vela) quod primus" omnium invenit Quintus Catulus, cùm Capitolium dedicaret;" carbasina deinde vela primus in Theatrum duxisse traditur" Lentulus Spinter Apollinaribus ludis. Sext. Propertius *lib. 4. Eleg. 1.*

Nec sinuosa cavo pendebant vela Theatro.

Et ex illo P. Ovidius *de Arte lib. 1.*

Tunc neque marmoreo pendebant vela Theatro.

V. Thom. Dempsterum *in Rosinum lib. 5. cap. 4.* ut & infrà in voce *Vela*.

Quintus Cervidius Scævola, laudatur Ulpiano in *l. 3. ante her. ff. de libertis & posth.* & Paulo *in l. cum quidem ff. eod.* Vixit temporibus Marci Antonini Phil. *l. 39. ff. de leg. ff. ad Sc. Trebell.* V. in voce *Cervidius* suprà.

Quintus Coponius, quòd *amphoram vini cepisset*, ambitûs damnatus est, *lib. 6. Epist. 5.*

Quintus Saturninus, *l. 13. §. Marcellus ff. de jurejur.* V. Calvinum *Lex. Jur.* At *Quintus Limes*, apud Agrimensores, id, cum *Quintario*, sic dictus est, non qui loco quinto numeraretur à Decumano & Kardine maximis, sed qui centurias quintus includeret; Hic quintus erat à primo centuriam includente, qui & quinque centurias includebat. *L.* antiqua, *Ut à Decumano Maximo quintus quisque limes spatio itineris ampliaretur.* Posito nempe Decumano Maximo & Kardine Maximo, quinque postea limites dirigebantur. Horum quinque limitum, qui primam centuriam cludebat, dictus est etiam quibusdam *primus*, licèt secundus esset à Decumano maximo. Hic cum novissimo, id est, quinto, latior cœteris mediis linearibus & subruncivis fiebat, non tamen Decimano aut Kardine maximis, qui omnium latissimi. Quibus quinque limitibus cùm Decumanus accesserat, sex fiebant. Porrò quinque horum limitum primus & novissimus, h. e. *quintus*, *Actuarii* κατ' ἐξοχὴν appellati sunt, ab actibus includendis, qui & cæteris latiores fiebant. Quam in rem V. plura apud Salmasium *ad Solinum pag. 679. & 680.*

Quirina, apud vet. Auctorem ludicri Testamenti, cognomen est sororis porcelli, ut qui allusit ad vocem Græcam χοῖρος, q. χοιρίνα; quemadmodum ipsum porcellum cognominavit *M. Grunnium Corocottam*, V. eundem *Ibid. pag. 317.*

Quirina Tribus, memoratur Sext. Pompejo Festo his verbis: *Quirina Tribus à Curensibus Sabinis videtur appellationem traxisse.* De eadem Cic. *Or. pro Quinctio*, *L. Allius Sext. F. Quirina.* Et Asconius *Orat. pro Cælio*, *Duæ solæ Tribus, Sergia & Quirina damnaverunt.* Cœlius quoque ad Ciceronem *C. Septimii T. F. Quirina*: & Josephus *Antiqq. lib. 14. cap. 17.* *Papyrii Quirina*, meminerunt. V. Jo. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 6. cap. 19.*

Quirinales Salii, *Quirinalis Flamen*, V. ubi de *Flaminibus* & *Saliis*.

Quirinalia, adde: Varroni à *Quirino* Deo dictæ sunt, *quòd ei feriæ, & eorum hominum, qui Fornacalibus sacris non fuerunt feriati.* In Romuli igitur honorem celebrabantur, die Februarii 17. seu 13. Kal. Martii. Eodem die, quia Stultorum etiam fuere feriæ, hinc *Quirinalia* feriæ stultorum dicebantur; ob hanc causam, quòd, cùm quisque in sua Curia Fornacalibus, quæ Indictitiæ feriæ erant, feriaretur, & sacra faceret, stulta Populi pars, quæ sua Curia esset, ignorans, rem divinam Fornacalibus omissam, *Quirinalibus* faciebat, Festus. V. Joh. Rosinum *lib. 4. cap. 6.* Scaligero *Quirinales Ludi*, qui & *Romani*, dicti sunt, qui peregrini haberent nihil, *Poëtic. lib. 1. cap. 1.*

P. Sulpicius *Quirinus*, Κυρήνιος in Hist. Evang. dictus, Consul Rom. mox à Consulatu, expugnatis per Ciliciam Homonadensium castellis, insignia Triumphi adeptus, damnato Archelao, in Syriam, ab Augusto, missus est, cum duplici potestate, regendæ Provinciæ & census habendi, teste Josepho *Antiqq. lib. 17.* cui usitatiùs ἡγεμὼν aliàs, sed hic δικαιοδότης, id est, *jura reddens* appellatur: ut ordinario Imperio qui præerat, id est, Præsidem, designaret. Istud enim ordinarium *Quirino* imperium demandatum fuit; negotium agendi census extra ordinem & ultra consuetum Præsidum munus. Etsi verò eum Josephus τιμητὴν Ἰουδαίας, *lib. 20. cap. 4.* vocet, egit tamen is censum, non in Judæa duntaxat, verùm in tota Syria, ut ex eodem discimus *lib. 7. sub finem.* Τιμητὴς autem minus rectè *Censor* à Ruffino vertitur; cùm *Censitores* isti, non *Censores* dici soliti fuerint, ut ex tit. Pandect. *de Censibus* videre est. Hic itaque ab Imperatore Procurator, ut eum Justinus vocat, missus in Syriam & Judæam est primus: non primus Augustalium Procuratorum, qui communi jure in omnes provincias mittebantur; neque illorum, qui post Archelaum mitti soliti sunt, ad Judææ administrationem (talis n. fuit Coponius) sed illorum primus, qui ad negotium census in Syriam Judæamque missi. Fuisse enim moris, ut quando visum esset Imperatori, mitterentur per provincias, qui census agerent, vel unicum Augusti exemplum ostendit, de quo Dio *lib. 61.* narratque Suidas, ex antiquo Scripto, 20. vi-

ros inculpatæ vitæ aliquando ad id ministerium ab Augusto fuisse delectos & per omnes provincias dimissos, qui & personas describerent & fortunas. V. de hac descriptione & censu à *Quirino* acto, Isaac. Casaubonum *Exercit.* I. *ad Appar. Annal. Baronii Num.* 30. 86. & *seqq.*

Quirinus, adde: Hunc postremum inter Deos Indigetes locum dedit Tullius, temporis in eo rationem secutus, de quo sententiam suam in hæc verba adscribit Vossius, *de orig. & progr.* „*Idolol. lib.* 1. *cap.* 12. Tatius, Rex Sabinus, si victoriâ de Ro„manis potiretur, votum suis voverat Diis, in quibus & Qui„rinus, sic dictus à Curibus, Sabino opp. unde cives ejus oppi„di Curites sive Quirites. Victâ Urbe vel saltem pejùs consti„tutâ, quam quod dicitur, inter sacrum & saxum, sic inter„ventu raptarum est transactum, ut ex Sabinis & Romanis unus „fieret Populus, ac deinde paribus auspiciis Romulus & Tatius „imperarent. Quanto deterior tum fuerit Romuli, quàm Ta„tii, conditio, quis non videt. Romulus enim coactus recipere „hostes in Urbem, & Tatium agnoscere Imperii sui consortem „At Tatius, credo, imperium, quod Curibus habuerat, reti„nuit solus. Permistis ita Romanis & Sabinis, Romani etiam „Quirites dici cœpere, quæ appellatio antè Sabinorum dunta„xat erat. Mortuo Romulo, inque Deos relato, prævalenti„bus Sabinis, id nomen ei datum, quod Curibus habuerat Deus „Tutelaris: indeque & ipse Curinus vocatus. Fortè vetus ille „Cures opp. condiderat. Utcunque est, postquam Sabini è Cu„ribus Romam migrarunt, placuit, ut Deus Romæ πολιεῦς „non alio vocaretur nomine, quàm ille oppidi, unde venerant. „Imò & Romulo successor dictus è Curibus Sabinorum Numa „Pompilius. Hactenus Vossius. Fani, in honorem *Quirini* erecti, adyta ne Sacerdotes quidem ipsos adeundi veniam habuisse, innuit Horatius *Epodon od.* 13. ubi hanc in rem ista habet,

> *Quæque carent ventis & Solibus ossa Quirini,*
> *Nefas videre dissipabit insolens.*

Ei, ut omnibus aliis Templis, aut certè plerisque, adjunctam porticum, memorat Martialis *lib.* 11. *Epigr.* 1.

> *Vicini pete porticum Quirini.*

Claudian. *de bello Getico*,

> —— —— —— *Procul arceat altus*
> *Jupiter, ut delubra Numæ sedemq; Quirini*
> *Barbaries oculis saltem violare profanis*
> *Possit, & arcanum tanti deprendere Regni.*

Nec unum modò *Quirini* Fanum Romæ, sed plura fuere. Unde Notitia Urbis *in* 10. *reg.* collocat, Templum *Quirini prope Lupercal, ubi erat signum lupæ duobus pueris, Romulo & Remo, mammas præbentis* Et tamen in 7 reg. in eadem Notitia, *Templum Quirini novum* statuitur: quod fortè idem, cum eo, cujus meminit Dio *lib.* 54. Πρὶν δὲ ἡ ἀφορμῆσαι τὸ τοῦ Κυρίνου ναὸν καθιέρωσεν, ὃν κατεσκευάσθη ἐκ καινῆς οἰκοδομήσας, *Ante suum abitum Templum Quirini de novo ædificatum dedicavit.* Ovidius *Amor. l.* 3. *El.* 7.

> *Qui licèt afficlet cælum quoque, templa Quirinus,*
> *Liber & Alcides, & modò Cæsar habent.*

V. Thom. Dempsterum *in Rosinum lib.* 1. *cap.* 6. *ubi de colle Quirinali*: ut & in *Janus.*

Quiris Dea, Juno dicta est apud Romanos: in cujus tutela quod Matronæ essent, hinc factum, ut celibari hastâ, quæ in corpore Gladiatoris abjecti occisique stetisset, nubentis virginis caput, sub matrimonii auspicia, comeretur. Sabinorum autem linguâ hasta *Curis*, unde ab ea ferenda Juno *Curitis* seu *Quiris*, appellata est. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 5 *cap.* 37. V. quoque Plut. *in Romulo*, & *in Quæst. Rom. quæst.* 87. Ratio ritûs inter alias hæc dari solet, quod pleraque ad nuptias pertinentia ad Junonem referrentur, cui sacra habebatur hasta: unde pleræque ejus statuæ hastæ innitentes, ipsaque *Quiris* nominata. Meminit priscæ hujus consuetudinis Ovidius *Fastorum lib.* 2.

> *Nec tibi quæ cupidæ matura videbere Matri,*
> *Comat virgineas hasta recurva comas.*

Quirites, cives Romani, unde appellati sint, V. suprà in voce *Quirinus*: Eorum jure dicebantur donatæ Coloniæ illæ, quæ civium Romanorum erant, Latinis Coloniis oppositæ. Id est, quæ jus privatum Civium Romanorum habuerunt, quod consistebat in jure privatæ libertatis, connubiorum, jure Patrio, jure legitimi dominii, ut hæreditatis, mancipii & nexus, usucapionis & reliquorum: item jure Testamentorum & tutelarum: jura verò publica civitatis Rom. non habebant. Quare, qui *Quiritium jure* adscripti Coloni erant, nomine quidem erant cives Romani, reverà autem coloni. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 10. *cap.* 22. Quo modo Cæsar, unicâ hac voce, *Quirites*, milites tumultuantes compellando, jam erumpentem seditionem compescuerit, narrat pluribus Mich. Montanus *in lib.* cui tit. fecit, *Essais.*

Quisquis es, formula in sacrificiis Veterum usitata. Uti enim Athenienses *Ignoto Deo* aram extruxere, ne fortè aliquem Deum Numenque in cultu suo præterirent, uti alibi dictum: Ita Romani (quorum potentiam in tantum evectam quoque ideo putat Cæcilius, apud Minucium Felicem *in Octavio*, *dum aras extruunt ignotis etiam Numinibus*) soliciti ne fortè Numen aliquod suo cultu frustarentur, cujus ope ipsis opus esset, hostiam *si Deo, si Deæ*, non addito nomine, immolabant, aut communi alloquio, *Quisquis es*, illud compellabant, quo non minùs ac Athenienses illud implorabant, cujus in largiendo aut averruncando benevolentiâ indigerent. V. Tob. Pfannerum *System. Theologiæ Gentilium purioris cap.* 11. §. 14.

Quiricus, in vett. libris non rarò, pro *Cyricus*, V. in hac voce, & Salmasium *ad Solinum pag.* 246.

QUO.

Quod excurrit, phrasis apud Africanos Patres, frequens pro *plus minusve* seu *circiter*. Optatus Milevit. *lib.* 1. *Nam ferme ante annos quadraginta &* quod excurrit, *per totam Africam persecutionis est devagata tempestas.* Augustinus, de Donatistis loquens, *lib.* 2. *Non enim grex aut populus appellandi fuerant pauci, qui inter quadraginta, & quod excurrit, Basilicas, locum, ubi colligerentur, non habebant.* Et *de Baptismo lib.* 7 *Post Cypriani mortem quadraginta &* quod excurrit, *annis peractis, traditio Codicum facta est* &c. apud Dominic. Macrum *in Hierolexico.*

Quod fecit, vetus formula in designandis & adscribendis Mensium diebus. Vetus *Epitaphium* repertum in Æde S. Acheoli, prope Ambianum A. C. 1660. † *Leudelinus hic requiescit in pace vixit annus L. defunctus est ubi fecit Genuarius dies XV.* † *Valdosina hic requiescit in pace, vixit annus XXX. defuncta est, ubi fecit Julius dies XXIII.* Sic *Diploma* Chilperici R. apud du Fresne sic clauditur, *Datum quod fecit mense Martio, die* 10. *anno* I *regni nostri* &c.

Quod non est, Platoni dicta est Materia prima. Clemens Alexandr. 5 *Strom* juxta Interpretem, *Ita inquiunt, sed Materiam ponunt Philosophi & Stoici & Pythagoras, Aristoteles quinetiam Peripateticus, non autem unum principium —— Sciant ergo eam, quæ vocatur, Materiam, quæ ab ipsis dicitur expers qualitatis ac figuræ, audaciùs quoq; à Platone appellatam esse*, quod non est. *Ipse non vel inprimis mysticè, cùm sciret, esse unum, quod verè est principium, in Timæo dicit his verbis: De universorum quidem sive principio, sive principiis, sive quomodocunque ea his videatur, nunc non est dicendum, non propter aliquid aliud, quàm quòd sit difficile præsenti modo tractationis ea, quæ videantur, declarare.* Agit enim ibi Clemens de gravissima quæstione, *an Mundus*, præter caussam Efficientem, quam *unius* illius *Principii* nomine indigitat, *habuerit Materiam aliquam præexistentem?* V. Tob. Pfannerum *Theol. Gentilis purior. cap.* 5. §. 3.

Quod norunt Fideles, formula quâ S. Cœnam Patres olim indigitabant. Non enim solùm nefas tum habitum, Mysteria literis committere, voce tantùm tradenda, ut Erasmus docet *in Hieron. Apolog. ad Domnion verb.* Καλεγγλᾶς, addens, se in antiquissimo quodam Codice legisse, Pontificem quendam Romanum, cùm multa docuisset eum, à quo interrogatus fuerat de Sacramentis, subtraxisse verba, quibus oleum sacrum consecraretur, ne mysterium literis commissum, aliquo modo promanaret ad profanos. Sed & vivâ voce Catechumenos informantes eâ cautione usi sunt, ne omnem Mysteriorum doctrinam illis præmaturè propalarent: ut ex Ambrosio apparet, qui Baptismatis lavacro jam ablutos alloquens, *de his qui Myster. init. cap.* 1. *Nunc*, ait, *de Mysteriis dicere tempus admonet atq; ipsam Sacramentorum rationem edere, quam ante Baptismum si putaremus insinuatam nondum initiatis, prodidisse potiùs, quàm edidisse, æstimaremur.* Sic Augustinus *Tom.* I. *de Moribus Eccl. Cathol. lib.* 1. *cap.* 1. Episcopis, Presbyteris aliisque Ecclesiarum Ministris curæ fuisse innuit, *ut passim caverent nudare mysteria*: ipse, ut Leonhardus Cocquejus *ad eum de Civ. Dei lib.* 8. *cap. ult.* adeò de arcano isto solicitus, ut, quoties de Eucharistia loqueretur, non facilè proprio eam vocabulo, sed iis verbis, *Quod norunt fideles*, plerumque designarit. V. suprà in *Norunt fideles*, & plura de Veterum in sacris silentio, apud Tob. Pfannerum *System. Theol. Gentil. purior. cap.* 1. §. 9 & *seqq.*

Quonin, nomen idoli apud Sinenses famosissimi, cui muliebris forma: item fontis ab eo dicti, ad urbem *Xunning*, quem igno- tus quidam Senex baculo elicuisse creditur, uti Hippocrenem Pegasus, Auctor *Sinæ & Eur. cap.* 46.

R.

R Nota erat, quam Vett. adponebant, ad locum, cui aliquid deesset ad sententiæ integritatem, quod *requiri* deberet & investigari: unde *Require* significat, aut *requirendum*, atque ita notatur in veterum libris R. Huic respondet apud Græcos nota ex φὶ & ῥῶ, quam adscribebant, quoties locus aliquid difficultatis haberet & *φροντίδος* ἄξιον. Quod proin R cùm è margine nonnunquam irrepsit in textum, Scriptorum loca varia non parùm reddidit depravata. Sic apud Plinium, ubi de mullo ingentis pretii, in antiquissimis & optimis codicibus, ita scriptum legitur, *Asinius Celer è Consularibus, hoc pisce prodigus, Caio Principe unum mercatus. R VIII. mullum.* Quod & in omnibus ferme manu exaratis libris eo loco comparet, unde & in quibusdam reperitur, *mercatus Romæ*, quod ineptum est. Nempe R. ex ora libri in contextum irrepsit. Cùm enim ita in libris locus ille mendosè conceptus esset, *mercatus VIII. mullum*, aliquis in margine adscripserat hanc R. notam, quâ significabat & monebat, requirendum esse, quid vellet ille numerus VIII. quomodo, aut de quo genere nummorum intelligendus esset; nomen quippe nummi aut sestertii deest. Aliquando vox *requirendum* integra sic in textum transiit. „In Fragmentis Hilarii, Perfidiam autem apud Sirmium descri„ptam, quam dicit Liberius Catholicam à Demophilo sibi ex„positam, hi sunt qui conscripserunt: Narcissus, Theodorus, „Basilius, Bassus, Gaudentius, Macedonius, Marthus, Atti„cus, Julius, Surinus, Simplicius & Junior, requirendum, „omnes hæretici. Ubi illud *requirendum* notaverat ad marginem aliquis, quâ *requirendum* admonebat, quinam illi essent, quorum ibi nomina exposita habentur, quive inter eos Presbyteri, qui Episcopi & quarum civitatum? V. Salmasium *Not. ad Tertullianum de Pallio cap. 5.* P. C. in notis antiqq. *Romana Civitas.* R. D. *Regiæ domus* &c. denotat, Fr. Gouldmannus &c. Cæterùm crepitus in lit. R. notus, ut in *Æn. 11. versu 296.* per quatuor feré versus, observante Barthio:

— — variusq; per ora cucurrit
Ausonidum turbata fremor, ceu saxa morantur,
Cùm rapidos amnes, clauso fit gurgite murmur,
Vicinæque fremunt ripæ, crepitantibus undis.

V. eum *Animadversion. ad Pap. Statium Thebaid. lib. 1. versu 1.* & *Adversarior. lib. 121. cap. ult.* ubi varia ex Auctore Latino *Parvæ Iliadis*, Ennio, Tibullo, Val. Flacco, Guil. Britone, Aliis, collisâ literæ hujus ingeniosè utentibus, exempla depromit.

R A.

Rab, Ribi, Rabbi, & Rabban, tituli apud Hebræos Literatorum Doctorumque, a radice רבב. *Rabab*, id est, *multiplicatus fuit*; ut iis denotarentur *οἱ πολυμαθέστατοι*, cognitione ac doctrinâ multiplici instructi & præ reliquis eminentes. De his scribunt, *Rabbi* plus esse, quàm *Rab*, & *Rabban* quàm *Rabbi*; sed nomen Doctoris absque ullius tituli adjectione, ut *Haggai*, *Zacharias*, *Malachias*, adhuc magis esse, quàm *Rabban*, Aruch in voce אברך. Alii observant, titulum *Rab* iis fuisse attributum, qui in Babylonicis Academiis Magisterium consequuti essent: *Rabbi* autem illis, qui in regione Israel per impositionem manuum, *Sapientes* essent declarati: titulum denique *Rabboni*, peculiarem fuisse Sapientibus domus David. Beza *ad Matth. cap. 23. vers. 7.* *Syris* Rabbon *vocabatur vel* Rabboni, *quod Johannes cap. 20. v. 16.* Διδάσκαλον interpretatur: Lucas autem Ἐπιστάτην, *cap. 5. versu 5.* *vocat eum, qui apud Danielem cap. 2. versu 48. est Rab.* Tempore Christi, cùm Eruditorum inter Hebræos tituli supra modum crescerent, etiam hic frequens admodum, sed in plerisque non nisi vanæ ostentationis erat argumentum: unde toties à Christo atque Apostolis rejectus. Modestiùs alii se תלמידי חכמה, licèt alios docerent, vocarunt: uti *Philosophi*, pro *Sophis* dicti sunt, L'Empereur *Notis ad Benjamin.* Hodie rursus, tanta Judæorum ambitio est, ut favore & pecuniâ titulum *Rabbini* sibi conciliare omnino annitantur, Munsterus *ad Genes. cap. 21.* quos, barbaro seculo, Scholastici æmulati, non nisi *Magister noster* appellari voluerunt: hoc nomine, sub renascentis literaturæ initia, à Reuchlino, Erasmo, aliisque vehementer exagitati. V. Georg. Hornium *Histor. Philos. lib. 7 cap. 1.* Ad veteres Hebræorum *Rabbinos* ut redeam, is in eorum Academiis Scholisque mos obtinuit, ut Auditor vocaretur תלמיד, i. *Discipulus*, item קטן *Katan*, i. *Junior*: בחור *Bachur* quoque, id est, *Electus* sed *cooptatus*: illud, quòd disceret: istud, quòd ætate minor: hoc, quòd electus seu cooptatus esset in numerum Discipulorum. Cùm aliquos jam profectus fecit, dignusque habitus est gradu aliquo, factus est, per impositionem manuum חבר *Chaber*, i. *Rabbini socius*: vocabant autem hanc ceremoniam סמיכה vel סמיכות *Semicha*, vel *Semicuth*, cumque ad exemplum Mosis Josuam inaugurantis adhibebant, Num. *cap. 27. versu 18.* hac verborum formulâ uti soliti: *Ego Tibi impono manum, & manus tibi imposita esto.* Scalig. *Trihæres. cap. 3.* & Cunæus *de Rep. Hebr. lib. 1. cap. 21.* Postea, cùm talis idoneus habebatur, qui alios doceret, *Rabbi* vocatus est. Et quidem, quemadmodum, cùm adhuc esset *Katan*, nomine proprio suppresso, Patris solùm nomine est appellatus: dein, postquam factus esset *Chaber*, nomen ejus nomini Patris addi cœpit: sic *Rabbini* jam axiomate aucto, titulus hic utrique nomini præfigi est solitus, hoc modo: Maimonides primò *Ben Maimon*, postea *Moses Ben Maimon*, tandem רמבם *Rambam*; id est, *Rabbi Moses Ben Maimon*, vocitatus est. Similiter Rabbi Levi, primò *Ben Gerson*; exin *Levi Ben Gerson*, postremò רלבג *Ralbag*, id est, *Rabbi Levi ben Gerson*, est appellatus. Ab hoc graduum discrimine, ortum apud Hebræos prov. est, Rabbino quodam Auctore, qui sæpe dicere solitus: *Multa à Rabbinis, plura à Sociis, sed plurima à Discipulis meis didici*, apud P. Fagium *in Scholiis ad cap. 4. Pirke Aboth.* In publicis Actibus, *Rabbini* sedebant in peculiari Cathedra, Matth. *cap. 23. versu 6.* Socii in scamnis humilioribus erant dispositi, Discipulis ad pedes Doctorum suorum humi sedentibus, Actor. *cap. 22. versu 2.* V. quoque Lucæ *cap. 10. versu 39.* Corporis etiam situs, pro graduum ratione, diversus erat. *Rabbinus* enim vocabatur à suo situ, יושב *Joscheb*, id est, *sedens*: Socius מוטה *Muteh*, se reclinans (in alterius sinum, qui accumbentium olim in mensa ritus) Discipulus מתאבק *Mitbabek*, i. *in pulvere jacens*: quem morem in Christianam Ecclesiam introducere voluisse, Paulus, 1. Cor. 4. videtur Ambrosio. V. de his Philonem Jud. *Quòd omnis probus, pag. 679.* Scaligerum *in Trihæres. cap. 5.* Ecc. *cap. 1. Beracoth*, Pirke Aboth *cap. 4.* &c. Nec omittendum, in quatuor classes Discipulos suos distinxisse olim Judæorum Magistros. Quosdam enim dixerunt, habere *conditionem spongiæ*, qui absque judicio mala æque ac bona imbiberent: nonnullos *Clepsydræ*, qui salutaria monita effluere rursus facilè paterentur, aliquos *sacci facinacei*, qui, vino percolato, fæces tantùm retinerent: Reliquos verò *cribro* similes esse, qui paleis excussis bonum solùm triticum pietatis ac doctrinæ servarent, Pirke Aboth *cap. 5.* V. Thom. Godvvynum *tr. Angl. de Ritibus Hebr. lib. 1. cap 7. ubi de tit. Rabbi.* Addam, quod Casaubonus monet, *Rabbinis*, præterquam in Grammatica, parùm fidendum. Unde is *Exercit. 1. ad Appar. Annal. Baronii, num. 3.* Rabbinis, *inquit*, "etiam in Historia sacra (nam in omni alia talpis ut plurimum "cæciores sunt) quàm parum fidei sit tribuendum, ignorat Eru"ditorum nemo. Et *Exercit. 16. num. 15.* Rabbinis, ubi de lingua "Hebraica agitur, & vocis alicujus proprietate, vel aliquo Thal"mudico instituto, meritò à Christianis tribuitur non parum: "ubi verò à verbis venitur ad res, aut ad historiam, vel rerum an"tiquarum veteris populi explicationem, nisi falli & decipi vo"lumus, nihil admodum est fidei habendum. Hactenus ille.

Rablata, Hieronymo *lib. 2. in Ezech. cap. 6.* civitas est, quæ aliàs Theopolis, V. *ibi.*

Rabuinus seu *Rabuinus*, apud Guil. Tyrium *lib. 21. cap. 23.* ubi de forma colligendi census, pro Regno Hierosolymitano, "Si verò prædicti 4. selecti, qui ad hoc deputati sunt, cognove"rint pro certo, quòd alicujus substantia non valeat centum By"zantios, accipiant super eum foagium, id est, pro foco Byzan"tium unum; quòd si non poterint integrum, accipient dimi"dium, & si dimidium non poterint, accipient rabuinum: Mo"netæ species est in Regno Hierosolymitano & Cyprio. V. Car. du Fresne *in Glossario.*

Rabula, propriè dicitur multis intentus negotiis, paratusque ad *radendum quid* & auferendum: vel, qui acrior in negotiis agendis, & quasi *rabiosus*, Fest. vel, qui *radit*, id est, offendit aures ac nimiâ verbositate ferit, Non. olim hodieque Fori opprobrium: *Proclamator* & *Clamator* Ciceroni appellatur, quia *Rabulis* forensibus in more positum, vociferationibus implere Forum magnisque clamoribus ad *ravim* usque (nam & hinc quidam nominatos volunt) Judices obtundere. Ita autem Cicero *de Orat. lib. 1.* *Non enim Causidicum nescio quem, neque Pro-*

Proclamatorem, *neque* Rabulam *hoc sermone nostro conquirimus*: & *lib.* 3. ubi de Pericle: *At non hunc Clamator aliquis ad clepsydram latrare docuerat.* Eosdem *Latratores* Quintilianus vocat *Institut. Orator lib* 12. *Super omnia perit illa, quæ plurimum Oratori & auctoritatis & fidei affert, modestia, si à viro bono in* Rabulam Latratoremque *convertitur.* Jac. Oiselius *Notis in Gellii verba lib.* 14. *cap.* 2. *Is tamen, cum suis multis Patronis clamitabat, probari apud me debere* &c.

Raca, Matthæi *cap* 5. *versu* 22. Ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακὰ, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ, *Qui verò dixerit fratri suo* Raca, *obnoxius erit Synedrio*: Hieronymo denotat hominem vanum & absque cerebro, *adv. Pelagium lib.* 2. Sic Hilarius *in Matth. Raca fatuitatis opprobrium est* Quod confirmat Em. Tremellius Hebræus Christianus, vir linguæ suæ peritissimus, qui *in Talmud* sæpe legi ait ריקא, pro quo Syri dicant רקא & significare *hominem cerebro vacuum*, quem etiam Galli linguâ suâ *follem* ab inanitate vocant. Quod convitium aliquanto levius est, quàm si quempiam *μωρὸν*, i *stultum*, vocaveris. Nam ריק unde illud deductum est, *vacuum* & *inane* significat. Castellio in *balatronem* est interpretatus, quàm rectè, ipse viderit. Matthæi Hebraica interpretatio legit רעה, i. *malum*, quod non probant Eruditi. Majus enim est convitium, vocari *malum*, quàm stultum: de quo tamen postea agitur, tanquam de atrociore injuria, quàm hæc sit. Beza vocem *Raca* in versione sua retinet & assentitur iis, qui volunt esse voculam inconditam hominis indignantis: ita ut tres *d. l.* constituantur gradus eorum, qui contra hominum opinionem pro homicidis apud Deum censentur. Unus eorum, qui intus duntaxat adversùs proximum commoventur; alter eorum, qui eousque effervescunt, ut iracundum aliquid evomant; Tertius denique eorum, qui in apertum aliquod convitium erumpunt, &c. V. Theod. Bezam *Annotat. in N. Testam.* Spanhemium *in Matth.* Alios. Ubi autem *Judicium* seu *Κρίσις*, in primo gradu, de consessu Triumvirali, qui de pecuniariis & minoris momenti causis cognoscebat, exponitur: Ita *Consessus* seu *Synedrium*, de quo in verbis prædictis, ubi de secundo gradu homicidarum agitur, de Synedrio XXIII. Virali accipi solet de quo *infrà*.

Racamas, apud *Gallicarum Rerum* Scriptores, panni pretiosioris speciem notat, olim multo in usu. Unde Hispani *Recamar*, Galli *Recamer*, h.e. *Broder*, pro opere phrygio aliquid exornare ac acu pingere usurpant. An ab Hebræo *racam*, quod est *acu pingere* seu intexere varia fila diversorum colorum? Car. du Fresne in *Glossar*.

Racana, apud Anastasium Bibl. *in Sylvestro*, *Oleum Cyprium libr. centum, papyrum racanas libras mille*, ubi Salmasius legit, *papyrum, racanas mundas mille.* Et infrà. *Possessio insulæ Macchabeo præstans solidos quingentos & decem, papyrum mundum racanas quingentas, linum saccos trecentos*: significat papyrum mundum seu mundas papyri philyras, quæ ad chartas erant parata & in fasciculos collectæ colligatæque. Nam *racana*, est fasciculus, Græcis *ῥάχανα*, a voce *ῥάχος*, quæ falcem & sagma vel sarcinam significat. Hesychius, ῥάχος, χαράδρα, φραγμὸς, σύγκομμα, ὅπου τὰς φακέλους τῶν ξύλων. Hinc *lanæ racanas*, dixit Ennodius, pro lanæ glomis vel fasciculis, *Epist. lib.* 19 *Lanæ racanas, cujus vos volueritis coloris, rubei aut fusci, mihi sub celeritate dirigite.* Quas proin *papyri racanas* vocat Anastasius, vel auctor, unde is sumpsit, vett. Glossæ *papyrinas fasces* vocant: *Rescissum opus, papyrinæ fasces*, βαργοί, ubi forte ῥάχοι legendum. Sed & *βαργοὶ* retineri potest. Significabat enim *bargus* ramum arboris vel scapum: in *L. Sal. de bargo suspendere.* Itaque fasces papyri sic colligatas, ut baculi vel scapi figuram referrent, *bargos* dixere &c. V. Salmasium *ad Flav. Vopiscum in Firmo.* Sed & *Racana* significat fasciculus de papyro seu scirpo, qui cervicalium vicem præbebant, Monachis præsertim & Ascetis. Papyro enim seu scirpo (nam non semper pro planta Ægypti peculiari hoc nomen) toros pauperes ac stramenta farciri consuevisse, diximus supra, ubi de *Phleo.* Idem Anastasius „in Vita Joannis Eleemosynarii, Illic enim eos fecerunt, quasi „thulos quosdam prolixos, ligneis tabulis pavimento strato, ad „requiescendos eos & simul cum storeis & rachanis per totam „hyemem. V. eundem Salmasium *Exercitat. Plinian. ad Solinum pag.* 1004.

Racemburgum, ad se: Eadem origo huic Episcopatui, idemque finis, qui Suerinensi fuit. Godescalci Obotritorum Principis operâ, vertendis ad Christiana sacra popularibus, constitutum, certâ agri parte aliisque redditibus auxit Henricus *de Badewide*, Polaborum (ita tum incolæ appellati) Comes, cui paulo ante ea provincia obvenerat, proprio ausu, ut videtur, per temporum Henricianorum (quibus ab Henrico Leone nomen) turbas occupata, inde ab Henrico Leone confirmata, in vicem Wagriæ (Oldenburgicæ terræ) Adolfo Holsatiæ Com. cessæ, postquam Henricus Leo, cujus invidiâ Adolfus Holsatia pulsus, suam suorumque rem restituisset. Henrici autem Comitis prosapiâ in pronepote emortuâ, Comitatus ad Bernardum Saxoniæ, ex Gente Ascania, Ducem (cujus clientelam, post supremum Henrici Leonis casum, Bernardus fil. Henrici subierat) *Feudi*, ut vocant, *aperti* jure pervenit. Num verò Episcopatui is postea accesserit, incompertum. Cæterùm hic sacris Evangelicis & Meckelburgiæ stirpis Præsulibus jam pridem adsuetus, æquali cum Suerinensi sorte, ademtæ Wismariæ jacturam, Westphalicæ Pacis lege pensavit. V. Tob. Pfannerum *de præcipuis Germaniæ Principp. Gentibus*, *cap.* 6.

Racemus, ab exploratoribus terræ Canaan, à Moyse emissis, portatus, de quo V. Num. *cap.* 13. *versu* 24. quantæ fuerit magnitudinis, exponit Philo *de Vita Mosis lib.* 1. ubi Interpres, Maximè autem admirationi iis fuit fructus vitis: Nam prægran„ deserant uvæ, de palmitibus pendentes, vix credibile specta„ culum. Nam unam cùm resecuissent, suspenderunt de medio vecte;„ cujus extrema cùm duo juvenes hinc & inde sibi imposuissent,„ deportarunt eam, aliis post alios succedentibus, propter pon„ dus. Ita is non à duobus tantum palmitem hunc, cum uva abscissum suâ, deferri necesse habuisse statuit, sed & arbitratur, his pondere fessis bajulos successisse alios atque alios. Sed metuit Vossius, ne κατ' ὑπερβολὴν ista dixerit Philo: vel si sic alios aliis succedere opus erat, id credit fuisse, non tam ob pondus uvæ, quàm ob vectis molestiam, & longitudinem viæ. Iterum ingens illa ac pulchra fuit, cujus de vecte pendentis aspectu accendere volebat Moses Israëlitas suos adversùs eos, unde nobilis ille botrus afferretur: hinc quoque *Liberi* nomine Gentilibus cultus. Quousque verò nonnullis uvæ terris excrescant, docet nos egregius naturæ Mystes Plinius *lib.* 14. *cap* 1. *Uvæ magnitudinem infantium puerorum in interiore Africæ parte exsuperant.* Quòd enim apud Steph. Byzantinum Metrophanes refert, in *Εὐσπερίσιν*, *Racemum* generari ejus magnitudinis, ut ab eo currus in medio sæpe rumpatur, fidem non impetrat, *nisi vel de papyro currum istum ætas fecerit puerilis, vel non magnitudine uvæ, sed mendacii hujus, crepuerit medius*, Vossius *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 30. *sub fin.* Cæterùm *racemi*, coronamentum Bacchi sunt apud Virgilium, *in Epigr.*

Temporaq; Autumni cingunt tua, Bacche, racemi.

Unde eum non κεροφόρον, *cornutum* solùm, verùm etiam ἐστεφανωμένον βότρυσι, *coronatum racemis*, pingi ait Lucianus *Bacch.* Quò spectant coronæ illæ vitigineæ, i. ad pampinorum vitis similitudinem effectæ, de quibus ex Horatio, Tibullo, Silio, varia congessit Car. Paschalius *Coronar. lib* 4. *cap.* 1.

Racha, iis qui Hebraicè callent, interjectio videtur fuisse, animi indignantis: quasi dicatur, *malum tibi*, sc. eveniat, distortus & iniquus es. Augustinus *Tract. lib. in Joannem Chrysostomum*, latiùs *in Matthæum* 5 *Homil.* 11. c. D. Basilius ait esse hoc verbum suæ regionis populo peculiare, levioris convicii gratiâ adversùs familiares usurpatum &c. V. suprà *Raca*.

Racham, Hebr. רחם seu *Rachama* רחמה, cujus mentio Deuteronomii *cap.* 14. *versu* 17. Vultur est, aquilæ similis, seu Γυπαίετος, *vulturinâ specie aquila*; Cujusmodi avem sic describit Phile.

Οὗ τήν γε κεφαλὴν γε, βασιλεῦ, κἂν τὸ εἶδος,
Κἂν μακρόθεν βλέπῃς σὺ, αἰετὸν λέγεις.
Cujus caput, ô Rex, & os
Si quis eminus videas, aquilam esse dicis.

Maximè certè in aquilarum genere percnopteri ejusmodi speciem habent, unde Γυπαίετοι vocantur, apud Aristotelem *Histor. lib.* 9. *cap.* 32. Plinium *lib.* 10. *cap.* 3. Ælianum *Histor. lib.* 2. *cap.* 64. Alios. Sed & Aquilas ex diverso coitu tandem in vultures degenerare, volunt magni Scriptores. Inter quos Aristoteles *Mirabil.* Ἐκ τῶν ζευγῶν δὲ τῶν ἀετῶν θάτερον τῶν ἐγγόνων ἁλιαίετος γίνεται παραλλάξ, ἕως ἂν σύζυγα γένηται, ἐκ τῶν ἁλιαιέτων φήνη γίνεται· ἐκ δὲ τούτων οἱ περκνοὶ καὶ γῦπες· οὗτοι δὲ οὐκέτι διορίζουσι περὶ τοὺς γῦπας, ἀλλὰ γεννῶσι τοὺς μεγάλους γῦπας, οἳ δ' εἰσιν ἄγονοι. *Ex paribus aquilis unam aquilam ignobilem alternis nasci, haliæetum scilicet. Et cùm binæ aquilæ degeneres natæ sunt, ex binis haliæeti, ex his nasci ossifragas, ex ossifragis percnos & vultures: quorum genus non mutatur ampliùs. Hi enim alios vultures generant, sed majores & steriles.* Ob quam harum avium cognationem, sæpe eas à Scriptoribus confundi atque unam pro altera sumi videmus. Sic Promethei jecur ab aquila fuisse exesum, tradunt Hesiodus, Æschylus, Apollonius, Actius, Apollodorus, Diodorus, Philostratus, Plutarchus, Lucianus, Alii. Fulgentius verò *Mythologic. lib.* 2. nobis describit Prometheum *vulturi fero jecur perenne præbentem*: & Auctores citat Nicagoram *de Prometheo*, Aristoxenum *in Epimetheiorum libro*, & Petronium Arbitrum *in his Hendecasyllabis*.

Qui vultur jecur intimum pererrat,
Et pectus trahit, ultimasq; fibras,
Non est, quem lepidi vocant Poetæ,
Sed cordis mala, livor atque luxus.

Valerius quoque Flaccus, de herba Promethea, *Argonautic. lib.* 7. *versu* 357. sic canens,

—— *Prometheæ florem de sanguine fibræ,*
Caucaseum tonitru, nutritsq; gramina, promit
Quæ sacer ille, nives inter, tristesq; pruinas,

Duro

Durat edisque cruor, cùm gutture vultur adeso
Tollitur è scopulis & rostro errorat aperto:

Vulturem facit, quem *aquilam* vocat Apollonius, de eadem herba verba faciens *Argonautic. lib.* 3 v. 850. Quomodo è nostris Theophylactus, cùm aquilas, de quibus Christus Matthæi *cap.* 24. *versu* 28. vult pro vulturibus haberi: Ὅπου τὸ πτῶμα, inquiens, συναχθήσονται ἐκεῖ οἱ ἀετοί, οἱ γῦπες δηλαδή, *Ad cadaver aquilæ, id est, vultures, statim congregantur* &c. Quam in rem V. plura apud Sam. Bochartum *Hierozoici Part poster. Lib. II. cap.* 27. & infrà in *Vultur.*

Rachana, V. suprà *Racana.*

Rachel, adde: Sic autem dicta est, vel ob mansuetudinem, quemadmodum Quintus Fabius Maximus, *Ovicula à clementia morum*, appellatus est, apud Plinium *libr. de Viris illustr.* vel propter curam pecoris, *Gregem enim ipsa pascebat*, Geneseos *cap.* 29. *versu* 9. Ita Varro *Rustic. lib.* 2. *cap.* 1. *Multa nomina*, inquit, *habemus ab utroque pecore, à majore & à minore: à minore, Porcius, Ovinius, Caprilius; sic à majore, Equitius, Taurus* &c. In *Lexico* Cyrilli *MS.* Ῥαχὴλ, ἀμνὰς ἢ ποιμαίνουσα, *Rachel agna, vel pascens*, apud Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib. II cap.* 43. Super sepulchrum ejus *statuam*, quæ *statua sepulchri Rachelæ* dicta est, statuisse legitur Jacobus, Genes. *cap.* 35. *versu* 20. id est, *columnam*, ut interpretatur Ambrosius. Illud enim in tumulis olim frequens. Unde 1 Maccab. 3. Simon super monumenta Patris sui & fratrum, *statuisse septem Pyramidas & circumposuisse columnas magnas, quibus ad æternum nomen eorum arma imposita*, legitur. Sic, in sepulchro Toxaris, *super columnam vir ornatu Scythico* sculptus fuit, apud Lucianum *in Hospite*: in Isocratis, Siren cippo imposita stetit &c. Triplex enim earum in sepulchris usus, vel ut fulcirent aliquid, vel ut cadavera intra se continerent, vel ut simpliciter illa exornarent. Sustinebant autem vel ardentes lucernas, vel arma defunctorum, aut illorum iconas; frequenter apud Gentiles Mercurii in illis imago visebatur: in columna Diogenis sepulchrali, canis è Pario marmore excubabat. Aliquando ipsa intra se continebant cadavera, ut Dio Cassius, ubi de Domitiano, habet. Nonnunquam nuda erant ornamenta, qualis illa Rachelæ. V. Fortun. Licetum *de Lucernis antiqq. lib.* 6. *cap.* 6. *ubi multa præclara de Columnis Sepulchralibus.*

Radaunus seu *Redaunus*, amnis Germaniæ, qui, Dantiscum præterlapsus, sub ipsis oppidi mœnibus, tertio à mari milliari in Vistulam fluv. influit. Ἠριδανὸν, judice Cluverio, vocat Herodotus qui ait, in extremis Europæ finibus, Ἠριδανὸν καλέεσθαι πρὸς βαρβάρων ποταμὸν ἐκδιδόντα ἐς θάλασσαν τὴν πρὸς βορέην ἄνεμον, ἀπ' ὅτευ τὸ ἤλεκτρον φοιτᾶν λόγος ἐστί, *fluvium quendam, Eridanum nomine, in Septentrionalem Oceanum exire, unde electrum venire fama est.* Nempe Græcos, vocis barbaræ sonum emollientes, ex *Radauno*, vult *Eridanum* fecisse, quod Attici fluvio nomen fuit. Atque id quidem poterat ferri. Sed in eo errarunt longè gravius Veteres, quòd flumen Germanicum è Venedico sinu in Veneticum transtulerunt. Quid quòd Veneticum illud flumen asserit Philostratus *in Phaëth.* ἀπάγειν τοῖς ἐν Ὠκεανῷ βαρβάροις τὰ τῶν αἰγείρων ψήγματα, *deferre ad barbaros Oceani accolas populorum ramenta*, i. electrum, quòd Phaetontis sorores in arbores populos mutatas, lachrymas fundere finxerunt. Sic apud Apollonium *Argonautic. lib.* 4. Rhodanus, cum Eridano, fluvio electrifero, confluens,

——— τῇ μέν τ' ἐκπροχέονται ἀκτὰς
Ὠκεανοῦ, τῇ δ' αὖτε μετ' Ἰονίην ἅλα βάλλει,
Τῇ δ' ἐπὶ Σαρδόνιον πέλαγος, καὶ ἀπείρονα κόλπον,
Ἑπτὰ διὰ στομάτων ἱεὶ ῥόον ———

——— *magno hinc se murmure miscet*
Oceano, Joniæque illinc defertur in oræ
Littora, Sardoumque aliunde per ostia septem
In mare præcipites fluctus ———

Ad quæ verba Scholiastes, Ῥοδανὸς ποταμὸς τῆς Κελτικῆς τῷ Ἠριδανῷ συμμισγόμενος καὶ σχιζόμενος, τῇ μὲν εἰς Ὠκεανὸν φέρεται, τῇ δὲ, εἰς τὸν Ἰόνιον κόλπον, τῇ δὲ εἰς τὸ Σαρδόνιον πέλαγος. Quod idem est, ac si *Radaunum* & Vistulam, Germaniæ fluvios, in Oceanum, Eridanum Italiæ in Jonii maris partem Adriam, & Rhodanum Galliæ, in Sardorum mare exeuntes, in unum compegisset. Quam fabulam ex parte Dioscorides sequitur, ex quo Avicenna *lib.* 2. *cap. de nuce Rom.* hæc habet, *Dicitur populus Romana crescere ad fluvium, Eridanum nomine, & ex illa arbore gummi fluere, quod, quamprimùm exiit, prope amnem illum concrescit & hoc esse, quod à Græcorum aliis ἤλεκτρον, ab aliis χρυσοφόρον & à nobis carabe* &c. Quæ omnia non nisi de *Radauno* Germaniæ, ubi ambarum seu succinum, intelligi possunt. Quamvis enim alibi quoque succinum proveniat, Germanici tamen succini, quod in mari Balthico, in Æstiis, circa Dantiscum & Regiomontem colligitur, ea est copia & nobilitas, ut aliorum famam facilè obscuret. Unde è Vett. non pauci, præter Germanicum, succinum aliud nullum agnoscunt, Tacitus *de Mor Germ.* Cassiodorus *Variar. lib.* 5. *Epist.* 2. Diodorus, Alii. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poster. Lib. VI. cap.* 15. & hic passim, inprimis in vocibus *Ambarum* & *Succinum.*

Radendi genas ritus, olim in funeribus à sequiore usurpatus sexu, à Solone apud Athenienses, atque hinc à Decemviris apud Rom. sublatus est: Ita enim XII. Tabb. *Mulieres genas ne radunto: neve lessum funeris ergò habento.* de quo more sic Servius *ad illud Æneid. lib.* 12.

Et roseas laniata genas.

Moris, inquit, *fuerat, ut ante rogos humanus sanguis effunderetur, vel captivorum, vel Gladiatorum, quorum si fortè copia non esset, laniantes genas suum effundebant cruorem, ut rogis imago illa restitueretur.* Quid autem sit, *Radere genas*, explicat Festus, *unguibus eas cruentare & scindere.* Quod quanquam hac lege vetitum esset, tamen id Varronis temporibus etiam factum fuisse, docet ex Servianis schedis Josephus Scaliger *Castigat. ad Festum*, ubi cum sic scribentem adducit Servius: *Varro dicit, Mulieres in exequiis & luctu ideo solitas ora lacerare, ut sanguine ostenso Inferis satisfaciant.* Adrianus Junius *Comm. de Coma cap* 5. XII. Tabb. interdicto, *ne Mulieres genas raderent*, cautum fuisse, ne diutino *radendi* usu succrescentibus pilis, à natura non datis, sub emento virilis oris honore fallerent, contendit: Sed assensum non impetrat, Jo. Rosinus *Antiqq Rom. lib* 8. *cap.* 6. Ἀμυχὰς κοπτομένων, id reddit Plut. *in Solone* &c. Caput verò *radebant*, e naufragio emersi. Juvenalis,

——— ——— ——— *Gaudent ibi vertice raso*
Garrula securi narrare pericula nautæ.

Ad quorum similitudinem, servi qui manumittebantur, tanquam è servitutis fluctibus liberati, *radebantur*, teste Nonio in voce *Pileus*: sicque *rasis* Pileus imponebatur, vulgata apud Romanos libertatis tessera. Unde votum mancipii, apud Plautum *Amphitruone*,

——— ——— *Quod ille faciat Jupiter,*
Ut ego hodie raso capite calvus capiam pileum.

Hinc quoque Prusias R. apud Diodorum, ut se Romanorum profiteretur Libertum, Legatis eorum *raso* capite & pileatus occurrisse legitur. Contra, quos in servitutem asserere volebant Græci, eorum *radebant* capita, Appulejus *Milesiar. lib.* 6. Briseis ad Achillem, *in Epist. Ovidianis*,

Neve meos coram scindi patiare capillos &c.

Ipsi enim promissas alebant comas, καρηκομόωντες propterea toties Principi Poetarum dicti: Neque hanc capillum, nisi urgente maximo periculo, exuebant, Petron. *Sat. pag.* 60. Similiter victi Duces, apud Romanos, in signum servitutis, *radebantur*: veteresque olim Romani, Franci, Gothi, ut de Græcis diximus, intonsi fuere. V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Joh. Rosinum Antiqq. Rom. lib.* 10. Pignorius, Fossores, Ustores & Pistrinarios *semirasos* fuisse docet, fugitivos omnino *rasos*: Quem in finem exhibet antiquam æream iconculam Fossoris, in qua caput cætera glabrum, nisi quà à vertice in occiput capilli, in geminum nodum constricti, dependere videntur. Unde & Cyprianus *Epist.* 77. *ad Martyres in metallo constitutos, Semitonsi capitis capillus horrescit, sed cùm sit caput Christus, qualecunque illud caput deceat necesse est, quod ob Domini insigne est.* V. quoque Artemidorum *Onirocr. lib.* 1. *cap.* 22. Columellam *lib.* 11. *cap.* 1. Cat. *tit.* 59. Catullum, Appulejum, Petronium & Æneam *in Tacticis*, apud modò laudatum Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, ut & infrà in voce *Tondeo*, nec non retroubi de *Capillis*. Sed & *Radere* Tornatorum est & Cælatorum; *radunt* enim utrique. Poeta,

——— *Et torno rasile buxum:*

cùm *terere* omnium commune sit, Tornatorum, Sculptorum, Cælatorum & Rasorum. Græci γλύφειν & ξέειν dicunt. Verùm propriè loquendo, ξύειν vel ξέειν, γλύφειν & τορνεύειν differunt: Rasoresque ac Interrasores à Cælatoribus ac Tornatoribus sunt diversi, ut suo loco videre est. Porrò & in nauticis apud Poetas vox frequens. Virgilius *Æneid. lib.* 3.

Hinc altas cautes, projectaque saxa Pachyni
Radimus ———

Et *lib.* 7.

Proxima Circææ raduntur littora terræ.

Val. Flaccus *lib* 5.

——— ——— *alta Carambis*
Raditur, *& magnæ pelago tremis umbra Sinopes.*

Papinius Statius *Achilleid. lib.* 2. *vers.* 3. Alii: ubi semper vicinitas loci infertur, & *radi* dicitur, prope quod navis devehitur. Hinc de columba, aërem falcante, idem modò laudatus Maro *Æn. lib.* 5.

——— *mox aëre lapsa quieto*
Radit iter liquidum &c.

Imò & *radi* dicta Tellus Romanis, quum occabatur, uti diximus suprà, voce *Polire.*

Radiatus, apud Treb. Pollionem *in Gallienis*, *Crinibus suis auri scobem aspersit*, radiatus *sæpe processit*; idem est ac cinctus coronà radiatà, quæ Numinum propria: quorum imitatione Principes Romani id capitis decus assumserunt. Certè C. Julii Cæs. simulachrum *criniti sideris* — *insigni in Foro consecratum* est, apud Plinium *lib.* 2. *cap.* 25. Unde coronam ei stellatam tribuit Silius *libro* 13. fortè Jovis exemplo, quem Lycophron, in Pleiade Lyricorum celeberrimus, Κρήτης [illegible], Creta impe-

Imperatorem Bellanon, vocat in *Cassandra*. Sed & Latino Regi *tempora circùm Aurata bis sex radios* Virgilius adscribit *Æn. lib.* 12. Certè istiusmodi στέφάνῳ ἀκτινωτῷ, *coronâ radiatâ*, præter lauream, mirè Romani Principes delectati sunt, omni diadematum genere abstinentes, usque ad Aurelianum, qui primus *diadema capiti innexuit, gemmisq; & aurata omni veste, quod adhuc incognitum ferè Romanis moribus videbatur, usus est*, Victor in eo. Hodie laureas coronas Principes retinuerunt; *radiatam* vix quisquam, præter Magnum Hetruriæ Ducem, usurpat &c. Qua in rem V. Car. Paschalium *Coronarum lib.* 9. *cap.* 13. & infrà in voce *Umbella*. Aliter Carmelitæ Monachi olim *Radiati* dicti sunt, quòd viz. vestibus radiatis, quæ ex panno segmentis versicoloribus distincto conficiebantur, uterentur. Vetus *Scheda*, ex Bibl. Cottoniana, editâ *initio Tom. I. Monastici Anglic. Anno C* 1045. *Albertus Patriarcha fecit regulam fratribus, qui Stragulati*, Radiati, *Birrati vocabantur. Et ex post anno Christi* 1279. *Martinus Papa ad instantiam dictorum fratrum & nomen eorum mutavit & habitum, convertens vestes stragulatas in capas albas, dans eis nomen novum, vocans eos videlicet Carmelitas*, apud C. du Fresne in *Glossario*.

Radicula, Græcè Ῥίζιον, absolutè, aliter Συριακὸν ἄνθος, quòd in Syria tantùm nasceretur, φύκος & χαλάνθος nomine veteribus Græcis nota fuit, quòd ex ea mulieres genis rubro fucandis medicamentum conficerent. Plinius *lib.* 19. *cap.* 3. *Trans Euphratem laudatissima, caule ferulaceo, tenui, & ipso cibis indigenarum expetito & tingenti quidquid sit, cum quo decoquatur.* Ubi tamen *Radiculam* malè confundit cum *struthio* seu radice lanaria, quam hodie *Saponariam* vocant; hæc enim minimè βαφικὸν est, & candorem tantùm lanis, non fucum, conciliat. Meliori jure Græcus Auctor hanc *Radiculam* cum *rubia* confundit, quia utraque radix tingit; quamvis & à rubia terrestre hoc φῦκος fuerit diversum. Interim φῦκος tam marinum, quo lanæ tingebantur, quàm terrestre ex Syriaca hac Radicula, quo genas fucabant mulieres, rubrum fuit ac puniceum. Unde παραφυκισμὸς & ψιμμυθισμὸς Clementi Alex. & Plutarcho γυναικὸς φυκίδιον τι καὶ μυρίζιον, Salmasius *ad Solinum pag.* 1162. ut & *seqq.* & suprà in voce *Phucarium*.

Radius, apud Virgilium, de Conone & Archimede,

In medio duo signa, Conon: & quis fuit alter,
Descripsit totum radio *qui gentibus orbem:*

Servio, est *virga Philosophorum, quâ Geometræ lineas indicant. Inventa autem hæc Ars est tempore, quo Nilus plus æquo crescens confudit terminos possessionum, ad quos renovandos adhibiti sunt Philosophi, qui lineis diviserunt agros. Inde Geometria dicitur, cùm non tantùm terræ, sed & maris & cæli & aëris, spatia metiri consueverit.* Sed quid ille *radius* facit, quo lineas in abaco ductas indicant Geometræ, ad spatia cœli metanda? Virgâ quoque sive *radio* circuli in sphæra solida, quam κρικωτὴν dixerunt, indicantur. Marcianus Capella, *de Astronomia, Et cum dicto prospicio quandam fœminam luculentam*, radium *dextrâ, alterâ sphæram solidam, gestantem.* Verùm nec hic *radius* siderum intervallis ac magnitudinibus signandis valet. *Totum* nempe *Orbem*, pro Cœlo Poëta dixit, ut *alibi* Idem,

Nec dum orbem medium nox horis acta subibat.

Id est, cœlum medium. Et *medium cœli orbem*, alio loco,

Sol medium cœli conscenderat igneus orbem.

Descripsit autem Archimedes *totum Orbem radio*, quum totum Cœlum descripsit, qui descriptus radio possit indicari. Nec enim hic *Radius*, diopticum organum, sed *Radius Mathematicus*. Cicero, *ex radio & pulvere excitare.* Atque hæc Cœli descriptio Archimedea ad parapegmatum disciplinam referenda est, de qua V. *suprà*. Ovidius hoc, *metari cœlum* dixit:

Nos quoque sub Ducibus cœlum metabimur istis,
Ponemusq; vagos ad sua signa dies.

Leon Philos. μετρῶν πόλον,

Πρόκλος μὲν τὴν γῆν, ὁ δὲ Θέων μετρῶν πόλον.
Proclus quidem terram, sed Theon metitur polum.

Qui terram metabantur, etiam metiebantur, & *Mensores Metatoresque* iidem; metam namque vocabant, unde auspicabantur metiri &c. Salmasius *ad Solinum pag.* 821. & *seqq.*

Radix Pontica, V. infrà *Rha*.

Viri illustres.

Raginerus I. filius Giselberti, Mansuariæ Com. generi Lotharii Imp. celebris Lotharingiæ Ducis, itidem Gisilberti (quem cùm Carolus Simplex Gall. R. pepulisset, restituit socer Henricus Imp.) pater, Hasbaniæ & Hainaci Dux fuit: Eodem geniti sunt, Lambertus Com. Lovaniensis, Baldericus Episc. Leodicensis, &

Raginerus II. cognom. *Longicollus*, quem Bruno Archiep. Coloniensis, Dux Lotharingiæ, expulit. Hujus, & Adelæ Dagsburgiæ, filii, alter *Raginerus* IV. Hannoniam recuperavit, & ad filium *Raginerum* V. (à cujus filia Richildi maritus ejus Balduinus Com. Flandriæ Comitatum nactus est suisque junxit) transmisit: sed alter, Lambertus dictus *Barbatus*, Lovaniensem Comitat. ex hæreditate propioris sobrini Ansfridi, qui dein Episc. Ultrajectinus, obtinuit, prælioque ad Florinas, adversus Godefredum Gibbosum, commisso A. C. 1015. cecidit. V. Phil. Jac. Spenerum *Syllog. Genial. Historica. in Fam. Hassiaca.*

Raglorius, apud Wallos, idem quod Præfectus. V. Seldenum *de Titulis Honorar. pag.* 597.

S. *Regneberti* opp. adde: Prius *S. Rambert en Forês*; posterius *S. Rambert de Bougy*, Gallis, olim *Brode* quoque, apud Henricum Valesium.

Raganius Clarus, Præfectus Illyrici & Galliarum, sub Valeriano, cujus ad illum Epistolam *Vita* Balistæ inseruit Pollio.

Principes Transylvaniæ.

Ragozius seu *Racozius* Georgius I. Princeps pacificus & egregius, successit Betleemo Gabori, A. C. 1629. postquam præcedente anno Moravis Bohemisque exulibus, in ditione Raccoboviensi & Lednicensi, in Ungaria, locum benignè concessisset. Quò proin tam ex Baronum, Nobilium Plebejorumque, quàm Ecclesiastico ordine, innumeri sese receperunt. Ecclesiasticorum capita tum Henricus Evanovius, Paulus Hladicius, Joannes Chodnicius, Matthias Polydorus, Tobias Junius, Conseniores: cui cœtui, post Lanecii obitum, Senior datus est Laurentius Justinus. V. Jo. Lætum *ad annos prædictos.*

Ragozius Georgius II. filius prioris & successor, cùm bello Suedico-Polono fortiter magis, quàm prudenter, se immiscuisset, cæsus à Polonis, & à Turcis (quorum Sultana tum Polona fuerat) Principatu pulsus est, A. C. 1658. Cui post varias rerum vices successit Joannes Kemenius, qui, exercitûs Rakoziani in Polonia Generalis, inde in carcere Crimensi aliquandiu fuerat detentus. Hunc verò excepit Michael Apafius A. C. 1661. qui hodieque Principatum tenet. V. Georg. Hornium *in Orbe Polit.* & Auctorem Anonymum *Histor. Orbis Terrar. cap.* 9. *ubi de Regno Hungariæ.*

Raja seu *Argilla*, piscis ex mera cartilagine, exceptâ spinâ dorsi, absque ossibus & squamis, à natura compactus, formâ à reliquis piscibus planè diversus est: cùm omnibus suis partibus, solâ modicâ caudulâ, quæ longa, tenuis, rotunda est, exceptâ, in planum corpus abeat, undique tenui pelliculâ, quæ subtus albicat, superiùs verò aliquantulum nigrescit, circumvestitus, pedibus caret, nec pinnis scatet, nisi in extremitate cadulæ, quibus se in quasvis partes natando flectit. A' caudæ extremitate, usque ad corporis initium, in medio dorsi, acutissimorum aculeorum seriem habet, quæ etiam per totum corpus ad caput usque excurrit, sed ita diminuti, ac in medio dorsi sunt, ut potiùs noduli, quàm aculei, videantur. Caput itidem planum, nullo collo, eminens tamen quantum satis est. Oculos duos habet parvulos & rotundos, in superiori corporis parte, os verò latum ac denticulorum minutorum infinita serie instructum, quæ circa cartilagineam pellem in unum quasi osiculum, multis denticulorum acuminibus refertum, concrescit. Corporis moles non eadem omnibus; sunt enim quos palmâ contegas, alii ad 2. & ultra palmos excrescunt in latitudinem; 3. & ultra, in longitudinem. Cujusmodi, sed facticios, nec descriptioni huic apprimè convenientes, servat Musæum Kircherianum Romæ, ut videre est in *Collegio Rom. Soc. Jesu*, *edito Amstelodami A. C.* 1678. *pag.* 26. & 27. Quia verò pinnis *Raja* caret, ut quæ solo corporis flexu natat, hinc inter immundos pisces fuit in Vet. Testam. uti docet Bochartus *Hierozoici Part. prior. lib. I. cap.* 6.

Raimundensis, dicta olim moneta Comitum Tolosæ, in Gallia, apud quos admodum frequens *Raimundi* nomen fuit (nam ad septem in eo stemmate recensentur) Occurrunt *Raimundenses solidi*, sub Henrico & Philippo I. Regibus Franc. quod nomen, etiam extinctâ præfatorum Comitum stirpe, ipsoque Comitatu ad Regiam coronam devoluto, mansisse Tolosanæ monetæ, docet C. du Fresne. Sed & sic dicta est moneta Vicecomitum Turenensium, apud quos *Raimundi* nomen non minùs in frequenti usu fuit, cùm ad sex recenseantur hoc nomine insignes. In ejus facie altera crux, cum voce RAYMUNDUS, describitur; in altera binæ cruciculæ, cum voce TURENNE. Alia Vicecomitum Turenensium insignia præfert, cum voce RAYMUNDUS; in altera facie crucem, cum hisce characteribus, MON. VICECOM. apud Justellum *Histor. Turenn. lib.* 1. *cap.* 14. qui hasce monetas *Raimundo* I. Vice-Comiti, qui expeditioni Hierosolymitanæ interfuerat, adscribit. Sed non assentitur Vir eruditus prædictus, cùm familiarum insignia monetis ea tempestate, quâ & fortè neque fixa erant, nondum apponi consueverint. Ejusdem fuisse ponderis, quo Cadurcensis, & 20. solidos cum semisse confecisse Raimundensem Marcam, idem docet in *Glossario*. V. quoque eum *in Appendice.*

Raimundus, V. quoque infrà *Raymundus.*

Rainaldus, V. infrà *Rinaldus.*

Raiz, sive *Rez*, nomen illustris in Gallia Familiæ, quæ, origine Florentina, ab Antonio Gondio descendit, qui Magister Aulæ Delfini fuerat. Hujus filius Albertus, apud Regem gratiâ valens, *Ducis de Rais* sive *Rez*, titu-

hunc

lum ac dignitatem obtinuit. auctor ex filiis Carolo March. *de Belliste* ac Philippo Emanuele Com de *Joigny*, duarum linearum, quæ tamen iterum in unam coaluere, cùm hujus filius illius neptem ac hæredem sibi matrimonio junxisset. Ex eadem Familia IV. Episcopi seu Archiepiscopi Parisiorum fuere. V. suprà ubi de Fam. *Gondia*, ut & in voce *Ratiatensis Pagus*.

Ralla Tunica, memorata Plauto *in Epidico Actu* 2. *sc.* 2.

Tunicam rallam, tunicam spissam:

dicta est pellucida a *raritate*: proin *rara* etiam Ovidio. *Glossæ* tamen vett. *rallam* pro *rasa* accipiunt, de qua V. infrà.

Ramata, apud Scriptores Ecclesiæ Rom. dicitur *ramalium* umbraculum, cujus in processionibus Eccles. usus, dum ex per plateas urbanas peraguntur, C. du Fresne *Glossar.* Sed & piscationis speciem, projectis in aquam *ramalibus*, intra quæ pisces se recipere solent, sic vocari, docet idem ex *Tabulario* Prioratus de Parrdo.

Ramburellis, vulgò *Ramburem*, locus Galliæ in Ambianis, memoratus Guarino Episc. Ambianorum, in *Lit.* A. C. 1138. ubi habet, altare de Balliolo, altare de Ardicuria & altare de Rambutellis. Hadr. Valesius *N t. Gall.*

Ramenta Auri, capiti olim aspersa, memorantur Capitolino in *Vero* & Lampridio *in Commodo*: ψήγματα Græcis, & ἐπιψήγματα, item τρίμματα χρυσοῦ dicta, unde & Latini *trimmam auri* fecere, uti discimus ex Anastasio Bibl. *in Sylvestro*: de qua χρυσώσει capillorum supra passim, inprimis voce *Flaventes*.

Rami, apud Virgilium *lib.* 5.

Et cingite tempora ramis:

in coronatum olim usu. Nempe aut duo ramuli invicem nectebantur, ut in laurea corona, aut è fronde frondi superinducta & consuta corona texebatur, ut in aliis coronis, aut unico ramo conficiebat omnis ille coronæ circuitus, ut in corona Olympionicarum, quæ ex oleastro seu cotino erat. Aliquando verò & diversarum arborum ramuli sociabantur, uti de hedera & lauri ramis habet Virgilius *Ecl.* 8. Interdum ramuli floribus quoque sociabantur, uti apud Theocritum *Eidyll.* 1. elichryso flori hedera: nonnunquam ramuli, foliculi & flores miscebantur, ut apud eundem hedera, foliculi & apium *Eidyll.* 3. Qua de re V. Car. Paschalium *Coronar. lib.* 3. *cap.* 1. &c. Inprimis verò de coronis Olympicis vox frequens: quas ἔρνεα Ἀλφεοῦ, *ramos Alphei*, Pindarus *Isthmior. Od.* 1. *ramos Olympiacos*, Statius *Thebaid. lib.* 6. & *ramos* simpliciter, idem vocat *Thebaid. lib.* 4. Sed & in supplicando *rami* adhiberi. Non enim Ephesi solùm στέφεσι διὰ θαλλῶν τὰς ἱκεσίας ἐποιοῦντο, *coronis per oleæ ramos supplicationes faciebant*, uti ait Etymol. quo habitu ad aliorum quoque Numinum aras supplices consedisse olim legimus passim: Verùm etiam manu sinistra *ramos λευκοστεφεῖς, albâ lanâ coronatos*, capiebant, dextrâ statuas Numinum tenentes, uti docet Æschylus *Supplic.* Plut. *Theseo*, Alii. Eosdem nonnunquam movebant seu quatiebant, ut eo vehementiùs obtestarentur, Appulejus *Metamorph. lib.* 3. Cùm verò ædes sacra adiretur, Sacerdos eos sumebat & ponebat in Altari, Æschylus ubi suprà &c. Cujusmodi *ramos* ferebant quoque Athenis in pompa Panathenaica Senio. res, unde Θαλλοφόροι appellati, de quibus alibi. V. iterum superiùs laudatum Paschalium *lib.* 4. *cap.* 12. & de Festo *Ramorum*, apud Christianos supra ubi de *Dominica*, *Ramispalmarum* vulgò dictâ, item in voce *Osanna*. Recentiori ævo, per *Ramum* Investitura frequens fuit, ut & per *Cespitem* & *Wasonem*, uti videre est supra voce *Cespes*, item ubi de *Investitura*. Et quidem infigebatur *ramus cespiti* (cum ager tradebatur) qui sic infestucatus dabatur in manus Domini seu Majoris, certâ verborum formulâ adhibitâ; hicque deinde emtori vel donatario offerebat, certis iterum verbis pronuntiatis. Atque possessionem hoc modo conferre Gallis dicitur *par rain & baston*. Non raro tamen investitura per *ramum* solum occurrit, uti docet C. du Fresne pluribus, voce *Investitura*.

Ramises, adde: V. suprà, ubi de *Lateranensi*. & *Pamphilio Obelisco*.

Ramnes, adde: Fuere Ramnenses, qui cum Romulo primò Urbem condiderunt Pastores Albani, & Græcanici generis aliquot, qui ante Urbem conditam illa loca tenuerant; atque hi omnes habitarunt Palatinum & Cœlium montes. Tatienses verò Sabini fuerunt; cœteri adventitii: quorum illi Capitolinum & Quirinalem, isti loca coluere, inter Palatium & Capitolium plana, atque circùm Forum. Permanseruntque hæ Tribus, usque ad Tarquinii Prisci tempora. Cùm enim sub Tullo Hostilio Albani victi in *Ramnensium* Tribum ascripti, cæterique omnes populi, qui sub Regibus Romam ad habitandum venerant, præter Sabinos, Lucerum tribui inclusi fuissent, urbeque multùm adauctâ, tres hæ Tribus neutiquam sufficerent: L. Tarquinius Priscus numerum earum augere & de se & aliis amicis, nominare volens, cùm ne id faceret ab Augure Navio prohiberetur, veteres illas sub iisdem, quibus inauguratæ à Romulo erant, nominibus duplicavit, primosque & secundos Tatienses, *Ramnenses* & Luceres constituit, quod ex Sext. Pompejo manifestum est, cum scribit: *Sex Vestæ sacerdotes constitutæ erant, ut Populus pro sua quaque parte haberet Ministram sacrorum. Quia civitas Romana in sex erat distributa partes; in primos secundosque Tatienses, Ramnenses & Luceres.* Eodem modo centurias etiam Equitum Tarquinium duplicasse tradunt, Dionysius & Livius. Postea, sublato filiorum Anci Martii insidiis Tarquinio, aliam Tribuum divisionem instituit Servius Tullius, sextus Rom. Rex, quatuorque earum constituit, Palatinam, Suburanam, Collinam & Esquilinam: qua de re V. Dionysium *lib.* 4. Car. Sigonium *de Antiq. jure Civ. Rom. lib.* 3. *cap.* 3. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 6. *cap.* 15. &c.

Ramphastus, V. suprà *Pica Brasiliæ*.

Ramus Petrus, adde; Ab eo *Ramæa* secta Philosophorum dicta est, non quòd ab illo sumpserit initium, jam olim enim à Peripateticis non pauci dissenserunt, inter quos Laur. Valla. & Lud. Vives, è quibus plurima *Ramus* depromsit, sed quòd ille melius de rebus cogitandi hinc occasione sumtâ, sententiam illorum in lucem produxit, fortiterque propugnavit. Qua de re sic Hornius: Ansam ei, *inquit*, dederunt Pseudoperipatetici Sophistæ Parisiis" alibique, Scholasticâ barbarie & corruptissimâ Philosophiâ, in" media literarum luce, delectati, nec non Interpretes Aristotelis" pravi ac rudes. Quorum furias non tolerans primò in illos, mox" in ipsum Aristotelem acriter invectus est & Adversariorum ca." lumniis divexatus, longiùs processit, novamque sectam de suo" nomine, plurimos in Anglia, Gallia, Germania, sectatores nactus," condidit. In Italia verò & Hispania obscurum & penè ignotum" ejus nomen. Opposuerunt se plurimi, præsertim Lutetiæ Joach." Perionius: Tubingæ Jac. Schekius: e Theologis Beza & Ursi." nus; à quibus tria ei potissimùm objecta, ἀμαθία, ἀλογία &" ψευδολογία. Sectatores Aristoteli infensissimi sunt, à cujus et." iam lectione illorum rigidiores abstineri volunt. Interim po." mœria Philosophorum protulerunt, eam ad usum revocando:" Metaphysicam exterminant prorsus, præceptorum paucitatem" & usum urgent: hanc ob causam à quibusdam Philosophissimi," quâ voce Justinianus alicubi utitur, appellati. Hactenus Georg. Hornius *Hist. Philos. lib.* 6. *cap.* 11.

Rana, in sigillo Mæcenatis. Gemmarum certè icones plurimùm fuisse hieroglyphica virtutum, indicare Quintilianus videtur, dum Oratorem nullâ virtute præditum, sigillum appellat rasum atque tersum, inde significans, aliquam semper virtutis tesseram insculpi solitam annulis signatoriis. Sic itaque Mæcenas, Hetruriæ e Regibus ortus, præcipuusque Augusti amicus, usus sigillo legitur, cui *Rana* rubeta seu Seriphia insculpta erat: fortè ad taciturnitatis indicium & ad Augusti captandam gratiam. Hinc Pierius *Hieroglyph. lib.* 29. Invenias, *inquit*, silentium si." gnificari etiam per rubetam Ranam illam grandissimam, quæ" geminis veluti cornibus insignita est, propterea quòd observa." runt Magi, si ea in multitudinem vociferationibus obstrepen." tem inferatur, silentium fieri: Eoque spectare nonnulli putant" *Ranam* illam Mæcenatis celebratissimam, quâ is literas & tabel." las obsignare solitus erat. Sed enim, quum Rana, non rubeta, in" omnium sermone, ego eò potiùs rem spectare dixerim, quasi" Mæcenas id in Augusti gratiam factitarit, de quo etiamnum in." fantulo illud fertur, quòd in avito suburbano ranas fortè obstre." pentes silere jusserit: cui quidem commento adeò favit Vetustas" illa, ut ex eo negentur ibi ranæ coaxare, quasi etiam adhuc tan." ti Principis imperio obsequantur. Voluisse igitur Mæcenatem" eo schemate taciturnitatem polliceri, in iis quæ Augustus ejus fi." dei credidisset, non secus ac *Ranæ* ipsæ, morosâ adeò garrulita." te insignes illi adhuc infantulo paruere. Nam Sext. Aurelius &" Eutropius scribunt Mæcenatem Augusto ob taciturnitatem præ." cipuè gratum fuisse: quam tamen in eo nonnunquam desiderâ." tam, ab Imp. Tranquillus ait, &c. Mutas autem *Ranas* esse in Seripho Ins. notum, idem de Cyrenaicis Plinius tradit *l.* 8. *cap.* 58. cum ait: *Cyrenis mutas fuisse ranas, illatis è continente vocalibus durare genus earum. Mutas etiamnum esse in Seripho Ins. easdem aliò translatas canere; quod accidere & in lacu Thessaliæ Sicendo traduns.* Cujus rei causam, nimium esse aquæ humorem, vel amaritiem, proin in aquas crassiores dulcioresque translatas vocem recipere, docet Vossius *de orig. & progr. Idolol. lib.* 4. *cap.* 77. ex Theophylacto Simocatta *Probl. phys.* 18. Etiam in frigidiores conjectas fontes obmutescere, translatas in tepidiorem paludem loquaces iterum evadere, tradit laudatus suprà Pierius *loco cit.* &c. Sicut verò *Rana* Mæcenas pro symbolo, usus est, sic Plinius jun, qui fuit apud Trajanum eodem auctoritatis ac gratiæ loco, usus in sigillo Quadrigâ traditur. V. de utroque eruditè disserentem Fortun. Licetum *de Gemmis Annular. Schemate* 27 *cap* 114. Cœterùm *Rana*, Mahometanis in pretio: unum enim hoc est ex quinque animalibus, quæ apud illos occidere non licet. Ea nempe sunt, *formica & apis & rana & upupa & surad*, id est, lanius minor, qui passeres venatur. Cur autem *ranas* tanti faciant, causâ nituntur duplici; Unâ, *quòd*, Abdaliâ teste, *illarum coaxatio est Dei laudatio*: alterâ, *quòd ranæ ad Abrahamum se contulerunt* (cùm sc. in ignem à Chaldæis conjectus est) *& ore suo aquas attulerunt, quibus illum in igne aspergerent*, ut Alkazuinius fabulatur ex Mahomete. Pari stultitiâ jam ante Christum, si Philastrio credimus, nonnulli *ranas* coluerunt,

quas sub Pharaone per iram Dei tunc temporis Ægyptiorum terra emanavit, ut putore Ægyptios defatigarent, inque eo scelere (inquit) *adhuc perseverant, putantes Dei iram ex hac vana observantia posse placari* &c. Ubi plagam illam Ægypti recipit, quâ Deus inter alia Pharaonem populumque ejus afflixit, in ultionem inprimis infantum Israeliticorum in aquis miserè suffocatorum. Unde non desunt, qui *ranas* per domos reptitantes, coaxantes atque in stratis jacentes, infantum incessum, vagitum atque in cunis quietem volunt aliquo modo adumbrasse, ut ipsa pœna crimen admissum illis in memoriam revocaret, de quo consule inprimis Theodoretum *in Exodum Quæst.* 19. Utut sit, etsi *rana* non videatur animal usque adeò maleficum, cùm neque morsu, neque veneno, noceat, gravis tamen fuit hæc plaga, nec sensus corporis ullus est, cui molesta non fuerit ranarum tanta multitudo. Horrendum enim erat spectaculum, non solùm agros, sed & urbium plateas, atque ipsas domos videre tam turpi agmine scatentes. Et aures fatigabat continua coaxatio. Nec palato sapiebant cibi illarum contactu fœdati. Nocturnam tandem quietem interturbabant tam importuni contubernales; & teter mortuarum odor sævam mephitim exhalabat. Quæ incommoda graphicè describunt Judæi duo, sermonis elegantiâ Græcis neutiquam inferiores, Philo de *Vita Mosis lib.*1. & Josephus *Antiqq. lib.* 2. *cap.* 5. quos vide, præter Historiam sacram, quæ in Exodo continetur. Sed & aliis gentibus, ab hoc reptili, gravissima incommoda. *Ab ranis enim civitatem in Gallia pulsam, Marcus Varro auctor est*, apud Plinium *lib.* 8. *cap.* 29. Et de Abderitis, scribit ex Trogo Justinus *lib.* 15. *Cassander ab Apollonia rediens, in Abderitas, qui propter ranarum muriumque multitudinem, relicto patrio solo, sedes quærebant.* Ubi lege, *rediens incidit in Abderitas*, ex Orosio *lib.* 3 *cap.* 13. Abderitæ nempe fuerunt verè *βατραχομυομάχοι*. Sed inprimis memorabile est & Mosis historiæ de ranis *σύσσημον*, quæ de Pæonia & Dardania referuntur à Scriptoribus pervetustis, Phœnia & Heraclide Lembo, quorum ille Aristotelis fuit discipulus & amicus Theophrasti, hic sub Ptolomæo Philometore vixit, circa Olymp. 150. Et Phœnias quidem scripsit, Deum *ranarum pluviam* immisisse circa Pæoniam & Dardaniam, quarum tanta fuerit copia, ut vias impleverint: cumque adeò eas occidendo & domos occludendo nihil proficerent, ut omnia vasa implerentur & cum cibis ranæ sequerentur, neque aquis uti liceret, neque pedes uspiam in terra figere, & mortuarum fœtor admodum gravis esset, ex ea regione homines se subduxisse: quod forsan de Autariatis pop. intelligendum, quos circa Pæoniam & Dardaniam aliquando habitasse, Strabo refert *lib.* 7. De Heraclide Lembo V. Athenæum *lib.* 8. *cap.* 2. &c. & plura hanc in rem, præter Plinium, apud Sam. Bochartum *lib. II. Part. poster. cap.* 1. & *seqq.* ubi hoc animal superbiæ, propter inflatas buccas; impudentiæ, propter sanguineos oculos & maledicentiæ, ob notam loquacitatem, symbolum esse addit.

Randan, nomen illustris in Gallia Familiæ, quæ Rupifulcaudiæ stirpis ramus est. In hac enim, cùm Franciscus II. filius primogenitus Francisci I. duos genuisset filios, Franciscum & Carolum; ille Comites reliquos (qui nunc Duces) *de la Rochefoucaud*, nec non Comites *de Roucy*, iste Comites *de Randan*, prosevit, quorum hæc series est. Joannes Dn. *de la Rochefoucaud*, ex Margaretha (fil. Joannis Rupifulcaudii Dn. *de Barbesieux*) genuit Franciscum I. Com. Rupifulcaudium, maritum Ludovicæ Crussoliæ, & ex ea patrem Francisci II. quo & Annâ *de Polignac* Dn. *de Randan*, genitus Carolus Rupifulcaudius Com. *de Randan*, junxit sibi Fulviam Picam (Galeacii Pici Com. Mirandulæ filiam) atque ex ea suscepit Joannem Ludovicum Rupifulcaudium Com. *de Randan*: cui Isabella agnata (filia Francisci III. Com. Rupifulcaudii) peperit Mariam Catharinam *de Randan*, uxorem Henrici *de Beaufremont* March. *de Senecey*, lineæ suæ ultimam. V. Philipp. Jacobum Spenerum *Theatr. Nobilitatis Europeæ Part. II. pag.* 18 & *in Indice*, ubi de *Rupifulcaudiis*.

Rapa, adde: Aliàs *Rapus*, in Anglia, est Comitatûs portio major, *lasti* instar, quæ plures in se continet *hundredes* seu centurias. Omnis sic Suffexia in VI. *rapes* dividitur, Henr. Spelmanno *in Glossario*.

Rapa, inter hortensia, pluribus memorantur Plinio, qui à frumento protinus, aut certè faba, illa dicenda esse, *quando alii usus præstantior ab his non est*, ait *l.*18. *c.*13. Ubi, postquam quadrupedes alitesque ex iis commodum aliquod capere, dixit, addit: *In cibis quidem nostris pluribus modis commendantur, durantque ad alia, sinapis acrimoniâ domita, etiam coloribus picta, præter suum, sex aliis, purpureo quoque: neque aliud in cibis pingi decet.* Ibidem palmam in Nursino agro nascentibus, & eorum nonnullis 40. librarum pondus tribuit &c. Cæterùm *Rapis*, aut milio, aut panico, restibilem agrum faciebant Veteres. Plinius ubi suprà: *Si fuerit illa terra, quam appellavimus teneram, poteris sublato hordeo milium seri. Eo condito rapa: his sublatis hordeum rursus vel triticum, sicut in Campania.* Sublecto nempe hordeo, quod est ex genere farrei spici, milium serebatur sequente anno, iterum sequente, rapa, quibus sublatis & præparato per annum novali rursus hordeum vel triticum. Sic quadriennium intererat inter farrei spici utramque sationem: qui ordo obtinebat, in optimis ac pinguissimis arvis, qualia erant Campaniæ. Quâ porrò superstitione seri *rapa* consueverint, docet idem *cap.* 13. *lib. cit.* Ferunt subtili observatione, quotâ " Lunâ præcedente hyeme nix prima ceciderit, si totidem lumi- " num die intra prædictum temporis spatium serantur, mire pro- " venire. V. de conditura illorum Columellam *lib.* 12 *cap.* 54. & Dioscoridem, qui muriâ condiri scribit &c. Nec omittendum, quòd *rapa* in Vespasianum, jus in Foro dicentem, Adrumeti seditione obortâ, jacta legimus, apud Suetonium *in eo cap.* 4. de quo contumeliæ genere suprà passim.

Rapato, sive *Ratbodus*, filius major natu Lancelini vel Kancelini vel Cuonzelini, (quem alii quoque *Bezzonem* vel *Landolum* vocant) Guntramo cognom. *Divite*, Hapsburgiorum satore, geniti, Hapsburgios continuavit. Ejus enim ex Ita Lotharingica, Friderici D. filia, Hugonis Capeti ex sorore nepte, filius præter alios Wernerus I. fuit, nepos Otto, ab Hessone *de Uffenberg* A. C. 1110. cæsus. Ottone natus Wernerus II. hoc Wernerus III. Adelberti cognom. *Divitis* pater, qui primus, Landgravii Alsatiæ titulo insignis, Rudolfum edidit, patrem Alberti Sapientis, quo natus est Rodolfus I. Imp. Frater verò *Rapatonis* junior Landolus, qui etiam *Bezelinus* & *Lancelinus* quibusdam dictus est, Duces Zeringiæ, è quibus Duces Teccii & Marchiones Badenses orti, progenuit. Phil. Jac. Spenerus in *Fam. Austr.*

Raphanus, in templo Delphico ex auro dicatus. Plinius *lib.* 19. *cap.* 5. *Ut Græca est vanitas, fertur in templo Apollinis Delphis, adeò cæteris cibis prælatus* raphanus, *ut ex auro dicaretur, beta ex argento, rapum è plumbo.* Idem verò & pædерastarum ac mœchorum olim pœna. Id enim perpeti consuevisse, ut sublatis pedibus violentam admitterent in depilatos vulsellâ podices *raphanorum* & mugilum & ligneorum contorum impulsionem, Scriptores testantur: quorum primus omnium Aristophanes *in Nubibus Act.* 3. *Sc.* 3. Justum & Injustum altercantes introducens, id pluribus exequitur. Idem confirmant, Catullus *Epigramm.* 15. Juvenalis *Sat.* 10. Steph. *de Urbibus*, Alii. Sed & Didymus, apud Hom. *in Il.* in verbo, *ἀλακιάδαι*, de A- " dulteris, *inquit*, legitur. Tribus enim Atticæ, Laciadæ: in " qua multi raphani, quibus utuntur ad irrisionem eorum, qui " in adulterio deprehensi. Utuntur verò manubriis quoque se- " curis in anum intromissis, eis deficientibus. Suidas rem ple- " niùs sic explicat: Et raphanis in podicem injectis puniri; evul- " sis pilis, cinere calido aspergi, apud Aristophanem de impudi- " cis dicitur. Sic enim Mœchos fœdè tractabant: Raphanos ca- " piebant, quos in eorum podices immittebant & eos pilis evul- " sis nudabant, calidosque cineres aspergebant, eos abunde sic " excruciantes. Licèt enim hæc cinerum calidorum ac propemodum urentium inspersio super depilatas & diffractas ani partes, forsassis remedii loco adhiberetur, ad sanguinem sistendum vulneraque curanda, non tamen fiebat ea sine exquisito dolore: Quemadmodum Turcæ verbera curare solent, contusas partes aceto saleque acerbè perfricantes. Idem pœnæ genus obtinuisse in Armenia, Lucianus docet *dial. de Morte Peregrin.* V. quoque *leg. nec in ea. §. sed qui occidit. ff. ad l. Jul. de adult.* *κατὰ τοῦ ὀπισθίου τὴν ἐπὶ σκολοπὸς ἀνασκολόπισιν*, Nicet. Choniates, pœnam hanc vocare videtur. Plura de hac aliisque Mœchorum pœnis, apud Licetum *de Lucernis Antiqq. lib.* 6. *cap.* 75. *ubi Lucernam ludicram Jacobi Pighetti fusè explicat.*

Rapina, furtum impudenter ac vi factum, JC. definitur: cujus actio simul rem & pœnam persequebatur, Justinian. Quamobrem formula erat: *Ajo Mævium vi vestem mihi eripuisse, atque, ejus rei nomine, eum quadruplum mihi dare oportere.* Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 9. *cap.* 13. Idem verò tripli pœnam suggerit, *eod. lib. cap.* 5. Olim tamen latrocinari & prædas agere in externos, nullo bello indicto, pro licito habebatur, quod *Σκυθισμὸν* vocat Epiphanius. Hinc illa, apud Homerum, *an Prædones estis?* amica interrogatio, *Odyss. γ.* ubi Scholiastes, *οὐκ ἄδοξον ἦν παρὰ τοῖς παλαιοῖς τὸ λῄζεσθαι, ἀλλ' ἔνδοξον*, *Latrocinari apud Antiquos, non tantùm infamiâ carebat, sed etiam gloriosum ducebatur.* Cujus & Thucydides meminit *lib.* 1. & in Solonis l. vet. Collegia *ἐπὶ λείαν οἰχόμενοι*. Quippe, ut Justinus ait, ad Tarquinii tempora, latrocinium maris gloriosum habebatur. Hug. Grotius *de jure Belli ac Pac. lib.* 2. *cap.* 15. § 5. Sed hac de re plura diximus suprà, in voce *Piratica.* Apud Romanos *rapinudæ Virginis* (*Sponsæ*) *vis simulata*, inter nuptiales ritus, viguit, nec ullum habebatur connubium legitimum, nisi *simulato raptu* perageretur: Quam legitimi Matrimonii rationem antiquissimam fuisse, & a raptu Sabinarum initium sumsisse, Jac. Rævardus JC. arbitratur, qui quia feliciter Romulo successerat, ideo institutum ab eodem putat, ut non vero, sed simulato *raptu*, omnis sponsa à Sponso in posterum caperetur. Sic itaque quisque Virginem è gremio Matris, aut ex proxima necessitudine, vi simulatâ raptam non aliter suam faciebat, quàm Romana pubes Sabinas olim Virgines usu suas fecerat. Quod omnino videtur voluisse Festus,

lus, cùm scribit: *Rapi simulatur Virgo ex gremio Matris, aut si ea non est, ex proxima necessitudine, cùm ad virum trahitur, quòd videlicet ea res feliciter Romulo cessit.* Eodem respiciens Tertullianus *lib. de Spectaculis*, *Deinde*, inquit, *Equiria Marti Romulus indixit; quanquam & Consualia Romulo defendunt, quòd ea Consualia dixerit Deo, ut volunt, consilii: ejus scilicet quo tunc Sabinarum Virginum* rapinam *militibus suis in matrimonia excogitavit: Probum planè consilium & nunc quoque apud ipsos Romanos justum & licitum* &c. Prolixè & eleganter ritum describit Appulejus *Milesiar. lib.* 4. Interim nulli alii connubii contrahendi modo, quàm ei qui usu fiebat, raptum hunc convenisse, docet Ravardus, apud Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 37. Primi autem mulierum *Raptores* Centauri perhibentur, qui à Lapithis forte ad convivium invitati, cum vino incaluissent, illorum uxores rapuere, unde graveinter utramque gentem bellum, quod pluribus Poetæ persequuti sunt. Ovidius inprimis *in Metamorph. lib.* 9. V. quoque Palæphatum *lib.* 1. Boccatium 9. *Gen. cap.* 31. Fortun. Licetum *de Gemmis annul. S hem* 35. *cap.* 122. *ubi vel ab Euryto Hippodamen, vel à Nesso Dejaniram raptam, in Gemma, tali bet atque Comm. suo illustrat* &c. A' Tritonibus non rarò fœminas formosas, si fortè incautius in mari se abluant, aut in litore obambulent, *rapi* sub undas testantur Lucianus *Dial. Trit. tom.* 3. Alex. ab Alexandro *Genial. dier. lib.* 3. *cap.* 8. Gyraldus *Syntagm.* 5. &c. quorum ille ejusmodi marinum hominem, mulieribus ad fontem in Epiro accedentibus insidiatum, postquam semel atque iterum solam aliquam nactus esset, sub undas detulisse, tandem cùm apud loci incolas percrebuisset, captum necatumque fuisse, refert. Similiter in Tanagræorum primarias matronas, quæ arcanis Liberi patris initiatæ, ad mare, quò expiationis causâ lavarent, descenderant, Tritonem impetum fecisse, narrat Pausanias *Bœoticis*, ut alia omittam. Quod duas ob causas maximè ab ipsis fieri, tum libidinis, tum gulæ explendæ, contendit Fortun. Licetus *de Gemmis Annular. Schem.* 10. *cap.* 61. *ubi puellæ à Tritone raptæ iconem prolixè explicat.* Cui adde, si visum est, Jos. Scaligerum *c. Cardan. Exercit.* 226. & *lib.* 2. *de Histor. Animal.* Majolum *in Dieb. Canicular. colloq. de Piscibus*, Bapt. Fulgosium *lib.* 1. *cap.* 6. Theophanem Isaurum Abbatem *in Chronol.* Dam. Goes *in Olyssipones enarr.* Georg. Bruin *in Harlemo* &c.

Rapium, in vetustis *Schedis MS.* quæ Honorii Scholastii nonnulla *pro clientibus acutè dicta fallare* continent, *Aliqua nobilissima mulierum duo tenuia linteæ pallia cui artibus unius in tela voluminis* rapio *delicatiore texuerat*: acus est, à verbo ῥάπτω, unde ῥαφὶς & ῥαφεῖον. Hinc *rapio linteum facere*, idem quod *acu pingere* est, de quo artificio diximus supra passim, inprimis ubi de *Plumariis*. V. Salmasium *Not. ad Vopiscum in Carino*.

Rappolsteinum, Comitatus Alsatiæ, sub proprio olim Comite; quorum stirps *Rappolsteinia* seu *Rochsspoletana* seu *de Ribeaupierre*, in Alsatia, à multis seculis, rebus gestis & affinitatibus illustrissima, floruit. Communis traditio Scriptorum Germaniæ (quibus etiam Franciscus Sanlovinus, in honorem gentis Ursinæ, calculum adjecit) eam a Rocho D. Spoleti, Italiâ circa finem IX. aut principium X. seculi pulsi, derivat. Aliquoties in diversos ramos abiit. Sed quorum, excepto primario trunco, nullus diuturnus fuit, qui tamen & ipse in Joanne Jacobo haud pridem extinctus est, Comitatu ad generum ejus Christianum Com. Palatinum Rheni delato. Series familiæ ista: Wilhelmus Dn. *de Rappolstein*, qui obiit A. C. 1475. ex Joanna Com. Novocastrensi (*de Neuenburg* seu *Neufchastel*) genuit Wilhelmum Dn. *de Rappolstein*, defunctum A. C. 1547. Huic ex Maria Com. Bipontina (*de Zweibruck & Bitsch*) genitus Ulricus Dn. *de Rappolstein*, decessit A. C. 1531. Pater ex Anna Alexandrina Com Furstenbergica, Egenolphi Dn. *de Rappolstein*, qui defunctus est, A. C. 1585. Ho. & Mariâ Com. Erpachiâ, natus Eberhardus Dn. *de Rappolstein* (qui obiit A. C. 1637.) junxit sibi Annam Ringraviam, atque ex ea suscepit Joannem Jacobum Com. & Dom. *de Rappolstein*; maritum Annæ Claudiæ Com. Sylvarum & Rheni, atque ex ea patrem Eberhardi Casimiri, (qui natus & denatus est A. C. 1639) Catharinæ Agathæ, quæ nata A. C. 1648. nupsit Christiano Com. Palatino præfato, qui nunc Comitatum tenet; Christiani Eberhardi (qui natus A. C. 1650. decessit A. C. 1651.) Annæ Dorotheæ (quæ obiit A. C. 1653.) &c. V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Histor. in Fam. Palat.* & *Theatro Nobil. Europ. Part. I. p.* 4.

Raptores, propriè Veteribus dicti sunt, qui tigridis catulos rapiunt; quam vocem in *Latrones* non bene mutavit Solinus *cap.* 17. ubi, de tigribus loquens, inter alia ait. *Maximè potentia earum probatur, cùm maternis curis inchoantur. Cùm catulorum insistunt* raptoribus, *succedant sibi equites licèt & fugâ quantalibet, astu quantalibet, amoliri prædam velint, nisi in præsidio maria fuerint, frustra est ausum omne. Notantur frequentissimè si quando latrones suos asportatis catulis renavigantes vident, in litore irritâ rabie consumari, velut propriam tarditatem voluntariâ castigantes ruina: quanquam de fætu universo vix unus queat subtrahi.* Ubi quos *Raptores* priùs vocat, dein *Latrones* dicit. V. Salmasium *ad l.* Cæterùm Romanis *raptus* in nuptiis placuit, V. suprà voce *Rapina*, & de communi vocis notione in *Direptio*, item *Præda*.

Rarungæ, pop. Indiæ, montium accolæ & perpetuo tractu oræ Oceani obtenti, Plinius *lib.* 6. *num.* 20.

Rasa Vestis, pexæ opposita, dicebatur olim recens sine villis, quales ex lana Istrica & Liburnica, quæ pilo propior, confieri solebant. Plinius *lib.* 8. *cap.* 47. *Istriæ ac Liburniæ lanam pilo propiorem, quam lanæ & ideo pexis vestibus alienam & quam sola Ars scutulato textu commendat in Lusitania.* Ubi obiter notandum, scutulas in vestibus quadraturas fuisse ad instar plagarum, quibus retia distinguuntur, contextas, quæ proin ex lana villosa haudquaquam poterant texi, quòd villorum densitate textura & artificium operiretur: cùm contra in lana pilo propiore scutulatus textus, non impedientibus villis, facilè appareret. Istiusmodi itaque *Rasæ* vestes, postquam usu obsolevere, ut idem Plinius habet, colorem quidem amittebant, sed si tingerentur, recipiebant denuo & interpolabantur novæque videbantur, nihil enim præter colorem amittebant, filorum texturam, sive veteres, sive recentes essent, facilè ostentantes: secus in pexis, ubi detrita semel fila reparari non poterant. Meminit *Rasæ* vestis Juvenalis *Sat.* 2.

> *Cærulea indutus scutulata, aut galbana rasa.*

Martialis item, ubi Togam rasam æstati judicat aptiorem *lib.* 2. *Epigramm.* 85.

> *Dona quòd æstatis misi tibi, mense Decembri,*
> *Si quereris, rasam tu mihi mitte Togam.*

Alibi videtur *levem* appellare, *lib.* 7. *Epigramm.* 85. nisi tenui filo intelligat, ideoque pretiosam, V. Octav. Ferrarium *de Re Vestiar. lib.* 1. *cap.* 17. Plinius *lib.* 8. *cap.* 48. *Togas* rasas *Phrygianasque D. Augusti novissimis temporibus cœpisse*, dum scribit: Turnebus *Phryxianas* legit, sicque dictas vult, quòd Phryxæi velleris crispos & eminentes villos imitarentur, quas proin cum spissis conjungit Seneca *de Benef. lib.* 1 *cap.* 3. His oppositæ *rasæ* fuerunt, id est, minimè villosæ: quemadmodum spissis rallæ. V. eundem Ferrarium *lib.* 2. *cap.* 11. Aliquando tamen *Rasa* pro *rallis* sumuntur, apud Auctores, ut visum suprà in voce *Ralla*.

Rasbourg, seu *Rasburg*, nomen illustris in Suecia Familiæ, Comitivæ dignitate illustris, quæ Leuenhauptiæ stirpis ramus est. In hac enim cùm Steno, frater Margaretæ Reginæ, (Gustavi I. R. uxoris) ab Erico jam jam solio deturbando occisus esset, in liberorum solatium, à Joanne Rege, *Comes de Rasborg & Graffsnaes* creatus est, cujus filius Falckenstenium conjugem nactus, novis titulis bonisque gentem auxit. V. suprà in *Leuenhauptia Fam.* & Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobilit. Europeæ Part. III. pag.* 37. nec non *Arte Herald. Tom II.*

Rasdi, Dea olim Hungarorum: De iis enim Jo. Tuvvroczius *Chron. Hungar. Parte* 2. *cap.* 39. refert, ut Janus, filius Vathæ, de castro Beli, qui primus Hungarorum Dæmoniis se dedicarat, pro Dea coluerit *Rasdi*, quæ rapta à Christiano Rege Bela carcereque conclusa fuit, usque dum proprios comedens pedes moreretur. Sed *Rasdi* quam hic vocat, eam Anton. Bonfinius *Rer. Hungar. lib.* 12. *Varasolo* appellat. V. Gerb. Jo. Vossium *de Idolol. lib* 3. *cap.* 17.

Rasophori, Græcè Ῥασοφόροι, novitii Monachi dicuntur, apud Balsamonem *in Syn. CPolit. can.* 5. à voce *rasum*, ῥάσον Græcis recentioribus; quo nomine indumentum indigitatur detritum & usu defloccatum, ὁ τρίβων ἐκλεκτικὼν χρονίδας. Althelmus *de Laude Virgin*

> *Nec laterna tibi vilescat vitrea, Virgo,*
> *Tergore vel raso, & lignis compacta salignis,*
> *Seu membranarum tenui velamine facta.*

Itaque Ῥασοφόροι seu Ῥασοφοροῦντες Monachi sunt οἱ Ῥασενδύται, qui Ῥάσον gerunt. Qua voce citimæ ætatis Græci propriè notant Monachicum pallium, id est, τριβώνιον: quod olim Philosophorum erat. Unde Ῥασενδύται & Ῥασενδύτοι Monachi. Quamvis Græci quidam inter τρίβωνα & τριβώνιον distinguentes, τρίβωνα, Philosophi vestem exponunt, τριβώνιον verò τὸ ῥάσον. Sed hoc discrimen passim confundunt Auctores. A' Philosophis igitur Christiani Ascetæ pallium acceperunt, cumque procedente ævo ἀσκητὰς ad certum genus hominum rediit, Monachos viz. exinde eorum proprium pallium esse cœpit. Unde Ῥάσον, i. τρίβων seu τριβώνιον, pro *pallio Monachico*, apud Zonaram *ad Can.* 12. *Synodi Gangrensis*. Sed & Monialium pallium Ῥάσον, Nicephorus Xanthopulus *in Catalogo Patr. CPolit. de Basilio Disc.* Ubi Γυνὴ ῥίψασα τὸ ῥάσον, est *mulier quæ habitum monialem ejuravit & abjecit*. Et Palladius *de Taor Virg. in Lausiaca*, Ἐκείνη δὲ ἐνεδεδυμένη ἀδιαλείπτως ἐν τῷ ἔργῳ ἐκάθιζεν &c. Salmasius *ad Tertullianum de Pallio p.* 89. & *seqq.* Cl. Suicero Ῥάσα sunt interius velamen corporis, cui toga talaris superinducebatur. Monachis, Sacerdotibus, Militibus etiam in usu, voce Ῥασοφορεῖν Facili viz. significationis prioris in istam flexu.

Rasores & *Interrasores*, Græcè Διαχρυσωταί, Artifices quinam dicti, V. suprà *Radere*. Horum opus *rasile*. Papinius Statius *Thebaid. lib.* 7.

> —— *& fibula* rasilis *auro*
> *Taenariam fulva mordebat jaspide pallam.*

Ubi Lutatius, *ad luxuriem retulit pulchritudinem fibulæ.* *Erat*

enim terno discriminibus multis exornata, quas vulgò interrasas vocant. V. Barthium *ad h. l.* ut & suprà in voce *Interrasile.*

Rastrum, quibusdam ex vett. Grammaticis σκαφεῖον & σκαπάνη, sed hoc *rutrum* potiùs, quam rastrum: *Rastri* enim eradendæ potiùs & poliendæ terræ, quàm fodiendæ facti sunt. Hinc *rutra à rastris* secernit Cato, quæ perperam hodie confunduntur. Erant autem *rastri* dentati, unde à *radendo* dicti. Hinc Catoni *rastri quadridentes.* Ennius,

Rastros dentifabres capsit agri poliendi, &c.

Primum nempe in agricultura erat arare & fodere, deinde *rastris* glebas imminuere, quod & *occare* propriè dicebatur. Virgilius,

—— *rastris glebas qui frangit inertes.*

In vinea *pulverationem* id dicebant, uti vidimus &c. Interim, pro fossorio instrumento vocem hanc, tum Poetæ, tum cœteri Auctores, non raro ponunt, & *rastros, ligones, bidentes*, confundunt. Sic Plinius ex Virgilio tradit, *oleam non desiderare rastros, ut vitem*: ubi per *rastros* intelligit fossionem. Idem *inimicos pubescenti uvæ rastros esse* dictitans, id ipsum vult. Et Theophrastus, καὶ τοῖς ... ἐργάζεσθαι, καὶ δὲ ... καὶ ... i. *vomeribus & rastris.* Et quidem *rastri quadridentes*, seu qui pluribus dentibus instructi erant, occandæ magis terræ apti fuisse videntur; *bidentes*, fodiendæ. Quæ duo genera rastrorum tangit Varro, non tantùm eradi terram rastris, sed & erui, docens: unde Rastri alii *Occatorii*, alii *Fossorii.* Quorum hos intelligit Solinus quoque, cùm *Balsamum rastris mitescere* dicit, h. e. ... *fossitoriis.* V. Salmasium *ad Solinum pag.* 515. & 587. & suprà quoque, ubi *de Ablaqueatione*, & *Occatione.*

Rasura, in Ecclesia Rom. est incisio capillorum in modum coronæ facta, qua Ecclesiastici insignes sunt: Germanus Patr. C Polit. *Raditur caput medium in gyrum, ut ea corona sit pro corona Christi.* Beda *Histor. Anglic. lib.* 1. *cap.* 21. *Abrasio capitis Ecclesiasticorum, in coronæ forma, coronam Salvatoris nostri spineam significat* &c. Et quidem Episcopi ac Cardinales præ cœteris ampliorem *rasuram* deferunt: Pontifex autem totum caput *rasum* habet, præter circulum capillorum brevem, ad formam Monachorum Benedictinorum, de quo ritu, in Concilio Toletano IX. *can.* 40. ita disponitur: *omnes Clerici vel Lectores sicut Levitæ & Sacerdotes, detonso superiùs capite toto, inferiùs solùm circuli coronam relinquant.* Hodie vero *rasura* tam exigua in plerisque, ut vix cerni possit. Sed & Maronitæ aliique Monachi Orientales, *ita radunt* caput, ut relinquant capillorum circulum in vertice, verum latiorem Monachis Occidentalibus. Quosdam tamen in modum crucis capita *rasisse*, Osorius testis est *lib.* 3. *rer. Em.* Quod hodieque observat Episcopus *Carangor* Diœces. Indiarum Oriental. uti legitur in libro, cui tit. *Novus Orbis cap.* 133. De Christianis Georgianis memorat Roraldus Episc. qui floruit A. C. 1300 ac *de Successibus Terræ S.* scripsit, Clericos eorum in orbem, Laicos in quadrum, comam radere. Neque vero Clerici solum, in præfata Eccl. sed & Moniales *raduntur*, uti docent Macri Fratres *in Hierolexico*, voce *Tonsura.* Olim v. etiam Serapidis & Isidis Sacerdotes radebantur: Hodieque Mahometani totum caput *radunt*, floccum solùm in vertice relinquentes, quod etiam, a Christianis sibi subditis, observari volunt &c. V. suprà passim, inprimis in voce *Capillus* seu *Coma*, ut & ubi de *Radendi* ac *Tondendi ritu.*

Rates, olim ad navigandum adhibitæ. Plinius *lib.* 7. *cap.* 56. *Nave primus in Græciam ex Ægypto Danaus advenit: ante ratibus navigabatur, inventis in Mari Rubro inter Insulas, à Rege Erythra. Reperiuntur, qui Mysos & Trojanos priores excogitasse in Hellesponto putent, cùm transirent adversùs Thracas* &c. Sic autem dici consuevere connexarum trabium compages: an a Græco ῥέω, i. *fluo*, quòd in aquis fluant; an à *radendo*, quòd aquas *radant*; an quòd *ratæ* ac firmæ sint? Græcis σχεδίαι, à facili ac tumultuaria structura. Sed & sequenti ævo earum, in exercitibus inprimis trajiciendis, usus frequens. Ita Rhodanum Annibal cum exercitu superavit, apud Livium *lib.* 20. *cap.* 27. *Raptim cæsa materia, ratesque fabricatæ, in quibus equi virique & alia onera trajicerentur. Hispani sine ulla mole in utres vestimentis conjectis ipsi cetris suppositis incubantes flumen tranatavere.* Et alius exercitus ratibus junctis trajectus &c. Hinc *Ratitum* seu *Ratitus*, vett. Romanis quadrans appellatus est, quod in illo ac triente *ratis*, sicut in asse navis, figura expressa esset.

Ratiastum, adde: Caput fuit Lemovicum, uti docet Claud. Ptolemæus, ἐν τῇ μεσογαίᾳ Ἀκυιτανίας ὑπὲρ ... Λεμοβίκες, ... πόλις Ῥατίαστον. Greg. quidem Turonensis *lib. de glor. Confess. intra Pictavorum terminum, qui adjacet civitati Namneticæ, vicum Ratiatensem*, sive Ratiatum, qui pago circumjacenti nomen suum dedit, & in vet. nummo *Ratiate* inscribitur, commemorat: & Adelphius Episc. Ecclesiæ Pictavorum in vett. codd. nonnullis *Adelphius de civ. Ratiatica*, & *Adelphius Episc. de Ratiate*, nuncupatur, à Ratiato illo vel Ratiate Pictonum; Magno quoque, quem quidam è recentioribus sequuntur, caput Lemovicum Augustoritum facit. At hoc quidem Pictonum, *Ratiastum* verò Lemovicum caput esse Ptolemæus asserit, cui, utpote Auctori gravi ac diligenti, haud dubiè fides adhibenda est. Postea *Ratiastum* deposita propria ac vet. appellatione, nomen Gentis, cujus caput erat, ut in aliis quoque factum, accepit, ac dici cœpit *Lemovicæ.* Hinc Audoënus *de vita Eligii*, vocat *Lemovicas urb.* Fredegarius *Lemovicas*: Fortunatus *Lemovicinam urb.* Alii aliter: *Lemovicas* inprimis vett. nummi & Annales & Robertus quoque *in Chron.* hodie *Limoges*, quasi *Lemocas*, mutilato Lemovicarum nomine. In vett. Notitiis provinciarum & civitatum Galliæ *Civ. Lemovicum* vocatur, & inter provinciæ Aquitanicæ primæ civitates octo sextum obtinet locum, Rutenis, Albiensibus Cadurcisque postposita, quibus tribus populis Lemovices olim multo superiores fuere. Sextum locum tenet & *in Bituricensi prov. civitas Lemovicæ*, apud Robertum *in Chron.* at apud Gervas. Tilesberiensem & in *Notitiis* ipsius ætate recentioribus, quinta locatur, Albiensibus vel Albigensibus in septimum locum rejectis. Ejus Episc. Rauritius Concilio Aurelianensi IV. Basilio V. Consule, Indict. 4. anno C. 541 per se, & Synodo Aurelianensi V. per Bantaredum interfuit. Habuit olim Amphitheatrum suum extra muros, quod *Arenas*, nomine apud Gallos usitato, appellavere, unde *Ecclesia S. Mariæ de Arenis*, cujus mentio in Conc. Lemovicensi II. habito A. C. 1034. quod Amphitheatro huic proxima esset, dicta est. Stephanus certè Abbas Monasterii S. Martialis VII. *Turres in Castello Martialis duas, unam contra Scutarios, nomine Orgelotum, alteram contra Arenas, nomine Fustinium, præcipiente Rege Carolo min. ad repellendum Guilielmum A. Ducem, Pictavinum Comitem*, fecisse legitur *in Histor. Abbatum Lemovic.* Hodieque inter septem portas, quarum duæ obstructæ sunt, una est Lemovicis, *porta Arenarum* vel *porta ad Arenas*, vulgò *la porte des Arenes*, appellata, quòd eâ Amphitheatrum suburbanum ei proximum peterent Lemovicini. Ibidem est & Cœmeterium Arenarum, *le Cimetiere des Arenes*, locus incolarum ambulationibus celebratus. Monetarium Regum Galliæ, Merovingorum Principatu, hic fuisse, & Monetam percuti, aurumque fiscale purgari fornace consuevisse, docet Audoënus *lib. cit.* nummi item veteres inscripti *Lemovices*: & *Lemovecas F.* id est, *Lemovecas fit.* V. Hadr. Valesium in voce *Lemovices Aquitani* & suprà *Rate.*

Viri illustres.

Ratiborus, filius fuit Mistavonis, Herulorum Regis, frater Udonis Vandaliæ & Megapolis Principum Auctoris, à quo & Boguslao, fratre ejus, Pomerani Principes ortum traxere. Filios illius octo, Magnus Rex Dan. in Duc. Slesvicensi occidit, A. C. 1048 Boguslao verò genitus Suantiborus, filios reliquit quatuor, è quibus Wartislaus & *Ratiborus* citeriorem; Suantopulcus & Bogislaus ulteriorem sortiti sunt Pomeraniam.

Ratiborus, filius Suantibori prædicti, unà cum Wartislao fratre, Pomeraniæ citer. Principum fuit conditor: Rugiis Bartum, Tribsesiam & Grimmium eripuit, Pater Wartislai & Suantopolci, qui relictâ patruelibus ulteriori, Principatum citeriorem, cum Stettino sibi sumpsere. Ex his inprimis Wartislaus Princeps fortissimus, cum Danis & Henr. Leone pro libertate sua & Megapolitanorum, gessit diuturna bella: Quatuor Comites, Adolfum Holsatum, Christianum Oldenburgicum, Reinaldum Dietmarsum & Gunzelinum Suerinensem, obsidione Demmini depulit, Adolfo cæso. Inde tamen se recipere coactus, cùm Leo Demminum & Wolgastum dirruperet, hoc digresso, sua recuperavit. Verum in ejus filio Bartholomæo linea defecit A. C. 1224.

Ratiborus, filius minimus natu Bogislao præfato genitus Suantibori, cum fratribus Wartislao & Samboro, sus dicitur Crucifer Borussiæ legasse, quæ gravium bellorum origo. V. in voce *Pomerania.*

Ratio Patrimonii, in vet. Saxo, SUPERPOSITO. MEDICORUM. EX. RATIONE. PATRIMONII. idem quod *Rationalis* est. Unde *ex Ratione Patrimonii*, qui Ratio fuit patrimonii; quemadmodum *ex Consule*, qui Consul fuit. Dicebant autem, *Ratio patrimonii*, pro *Rationali*, sicut *Cura Prætorii* vel *Palatii*, pro *Curatore Prætorii Palatiique.* In *Vita* Claudii, *curam Prætorii unam*, apud Trebell. Pollionem. Ovidius,

Tertius immundæ cura fidelis haræ.

Hinc ἴδιος λόγος, *Ratio privata*, Straboni pro *Rationalis* &c. V. Salmasium *ad Spartianum in Severo*; uti de Vett. more *rationem domesticam totius vitæ per dies singulos scribendi*, Casaubonum *ad Vespasianum Suetonii c.* 22.

Rationale, quod & *Logium*, in V. Test. quid fuerit, diximus suprà, in voce *Ephod.* In Eccl. Rom. quoque inter vestes seu ornamenta Episcoporum occurrit, quod cum Pallio idem facit C. du Fresne, qui addit, haberi in Missa ab Illyrico editâ hanc orationem *ad Rationale*, cùm sc. illud Episcopus induit, sacra facturus: *Da nobis Domine virtutem tuam firmiter retinere, & doctrinam veritatis plebi tuæ dignè aperire*, in *Glossario.* Interim quibusdam tantùm Episcopis, non verò omnibus, *Rationale* hoc à Pontificibus Rom. concedi consuevisse, refert Ivo Carnutensis *Serm.* 3. & certis aliquando sedibus, aliquando certis personis. De Sede Eystettensi, V. Philippum Episc. Eystett. in *Vita S. Willibaldi cap.* 23. De Archiepiscopo Montis regalis in Sicilia,

Marga.

Margarinum in Bullario Casin. Tom. II. pag. 199. Chappeavillus ad caput 40. Ægidii Aureavallis Mon. Chartam Innocentii II. quâ Adelberoni II. Episc. usum Rationalis certis diebus concessit, descripsit, in qua inter alia hæc habentur: *Et quoniam tanquam Aaron & loco Moysi es constitutus, eorum quoque dignitate participem constituimus*, & usum Rationalis, *postquam in Episcopum consecratus fueris, personæ tuæ concedimus: statuentes ut eodem sacro ornamento intra Ecclesiam duntaxat his diebus utaris, qui in præsentis scripti serie præscribuntur, id est, Cœnâ Domini, Pascha, Ascensione, Pentecoste, in Festo B. Joannis, in solennitatibus Apostolorum Petri & Pauli, Assumtione B. Mariæ, in Festo B. Lamberti, omniumque Sanctorum, Natali Domini, in Octavis ejusdem & Epiphania, in Purificatione B. Mariæ, in Dedicationibus Eccl. intra tuam Parochiam, & ordinationibus Clericorum, & in anniversario die Dedicationis Leodiensis Ecclesiæ*, apud eundem in Gloss. cit.

Rationalis, in vett. *Inscriptionibus*, apud Ammianum, aliosque medii ævi Scriptores, idem cùm *Procuratore*: uti discimus ex Æl. Lampridio, in *Alexandro Sev. Ubi aliquos voluisse Rectores provinciis dare, vel Præpositos facere, vel Procuratores, id est, Rationales*: & Commodo in *Epist. ad Albinum*, *Super hoc ad Procuratores meos litteras misi, quas ipse signatas accipies signo Amazoniæ, & cùm opus fuerit, Rationalibus dabis.* Nempe quos primi *Procuratores Principum*, cos sequens ætas *Rationales* dixit, V. infrà in voce *Rationes*. Horum cùm duo genera essent, Procuratorem Rei privatæ seu Rationis privatæ, qui etiam *Dispensator rationis privatæ* dicitur in vet. *Inscr.* item *Ratio privata*, Græcis ἴδιος λόγος, à Severo Imp. primum constitutum vult Spartianus; cùm constet, jam sub Augusto rei vel rationis privatæ Procuratorem fuisse cognitum, ut superiùs ostendimus. Quod enim Strabo *lib.* 17. munus Ἰδίου λόγου hoc fuisse narrat, ἐξετάζοντα τὰ ἀδέσποτα καὶ τὰ εἰς Καίσαρα πίπτειν ὀφείλοντα, *curare, ut bona caduca ac vacantia fisco Cæsaris adnecterentur*; hoc omnino officium fuit ejus, qui *Procurator rei privatæ* dictus est, etiam posteriorum Impp. ævo. Habuit autem hic Procurator vel Comes Rei privatæ, ut postmodum dictus est, sub se *Rationales* & Magistros Rei privatæ, qui in singulis provinciis rem Principis privatam curabant. Unde *Rationalis Ægypti*, *Rationalis Africæ* & reliqui *provinciarum Rationales*, quos ἰδίους λόγους vocat Strabo, suberant Comiti & Magistro rerum privatarum; qui etiam privati Principis Ærarii administrationem obibat. Procuratores verò rei privatæ, Advocatos Fisci, *Rationales rei privatæ*, non diu in officio mansisse, sed cito mutatos fuisse, docet idem Spartianus ibid. *Rationales citò mutabat, ita ut nemo nisi annum compleret* &c. V. Salmasium *Not. ad loca cit.* qui ad Spartianum in *Hadriano* etiam *Consulatem rerum privatarum*, in vet. *Inscr.* occurrere pro *Rationali rei privatæ*, eosdemque Καθολικοὺς & horum officiales Καθολικιανούς, dictos esse, adnit. Plura hanc in rem congessit Jac. Gothofredus in *Notitia Dignitatum Cod. Theodosiani.*

Rationarium Imperii, ab Augusto institutum, descriptum habebat accuratissimâ diligentiâ, qui agri quibus colonis essent divisi, & quæ subsectiva agrorum superessent, quæ dividi aliis possent. Hygenus *de Limitib. constituendis*. V. quæ *de Tabulario Cæsaris*, & *Libro Beneficiorum*, qui pars hujus Rationarii erat, Suetonius habet & nos suprà diximus. Proin, quod diligenti Patrisfamiliâs privatarum Rationum libri fuerunt, id sobriis & frugi Cæsaribus, quales inprimis Octavius, Vespasianus, Hadrianus, hi Commentarii fuere. De Hadriano certè Spartianus, *Omnes publicas rationes*, inquit, *ita complexus est, ut domum privatam quivis paterfamiliâs diligens non satis novit.* Sic de Antonino Pio Capitolinus, *Omnium provinciarum rationes apprime scivit & vectigalium.* Alexander verò Severus, non agros tantum, verùm & aha, quæ largiri Principes solent, habuisse descripta legitur, apud Ælium Lampridium &c. V. infrà in voce *Rationes*.

Rationatores, apud Belgas dicuntur, qui tam civiliter, quam criminaliter, in tribunali Præpositi jus dicunt, vulgò *Redenaars*. V Miræum in *Donationibus Belgic.* p. 549.

Rationes, olim à Dispensatoribus diligenter exactæ. Petrus Chrysologus *Serm.* 23. *De cælestibus conditis, de horreis divinis rationem reddit.* Cicero in *Hortensio*, *Quid tu inquam soles, cùm rationem ab Dispensatore accipis, si æra singula probasti, summam, quæ ex his confecta sit, non probare.* Nec diligenter solum, sed & importuniter nonnunquam. Seneca *Epist.* 47. Audio circa horam tertiam noctis, flagellorum sonos, quæro quid faciat? dicitur rationes accipere. Juvenalis *Sat.* 6. v. 482.

Et cadens longi relegit transversa diurni.

Ubi antiquus Grammaticus *diurnum*, interpretatur *ratiocinium*. Nec aliò forsan respexit Christus Dominus, parabolâ usus servi, *quem iratus tradidit tortoribus, quoad usque redderet universum debitum.* Quòd autem Seneca nocturni temporis facit mentionem, hinc est, quòd Arcarius seu Dispensator singulis noctibus Domino seu Patrifamiliâs, totius diei expensas offerre tenebatur. Unde ad *Juven. loc. cit.* Scholiastes vetus, *Ratiocinium*, inquit, *diurnum accipit, in transversa charta scriptum.* Ut igitur constaret, *rationes* esse redditas, antequam cubitum iret Dominus, iis à servo sibi oblatis subscribebat, computatis diligenter singulis & expunctis. L. Appulejus *Apolog. lib.* 2. *nego eam rationibus vil-licorum, opilionum & equisonum solertissimè subscripsisse.* Quòd utique adeo religiosè observatum, ut servus, qui *à rationibus* Domino fuisset, testamento ab eodem moriente manumissus, potuerit ab hærede in servitutem retrahi, nisi subscriptione probatas rationes ostendere potuisset. Scævola JC. *l.* 40. *ff. de statu lib.* & *l.* 41. *ff. de fidei commiss. libertat.* Et hic quidem, ut modò dictum, *à Rationibus*, item *Procurator*, sequiori ævo *Rationalis* dictus est, qui à cæteris servis *rationes* ipse capiebat. Petronius *Satyr. Jam ad Tricliniuum veneramus, in cujus parte* (Cella) *Procurator rationes accipiebat*: reique adeò domesticæ gerebat curam, quem proin malè Joh. Saresberiensis *Policr. lib.* 3. *cap.* 12. cum *Secretario* confundit; rectiùs cum *Dispensatore*. Ita enim Suetonius in *Galba cap.* 12. *Dispensatori breviarium rationum adferenti, paropsidem leguminum pro sedulitate ac diligentia porrexisse* &c. Transeo ad Principes, apud quos duplex horum hominum usus erat: Nam vel privatum Impp. censum administrabant, vel publicum provinciarum proventum. Unde notus in Historiis *Procurator* Cæsaris seu ut posteriores loqui amaverunt *Rationalis*: Constantinus Aug. scribit *Calepio Rationali trium provinciarum*, *l.* 5. *Cod. Theodos. de petit. & ultro datis*: Plin. *lib.* 2. *cap* 16. *rationes Belgicæ procurare*, dixit: Æl. Lampridius in *Alex. Rectores provinciis dare, vel Præpositos facere vel Procuratores, id est, Rationales ordinare.* Ὑπάτους isti, quasi *reddendis rationibus obnoxii*, *l.* 4. *C. de Cleris. & Episc.* quorum institutio prima à Constantino Cæl. qui in universum *negotiis fiscalibus eos præesse* voluit, seu criminis illa seu rei pecuniariæ, ex Martiano colligitur *l.* 8. *C. ad l. Jul. Maj.* & Jul. Capitolino *in Maxim.* Ausonius eorundem meminit *in parental. Carm.* 14.

Scrinia Præfecti meritus, rationibus inde
Præpositus Libyæ.

Atque isti quidem provinciis præerant: de privatarum facultatum *Rationalibus* Corippus, ubi *de laudibus Justini Minoris lib.* 1. *num.* 1. agit, sic:

Mente placens Dominis, sacris rationibus aptus.

Et licèt *Rationalis* appellatio, ut dictum, non nisi sequiore reperiatur ævo, res tamen vetustissimo in usu fuit. Antiq. marmor, *D. M. Abascanto. Augusti. Lib. Æditus adis. Neptuni qui. est. in. Circo. Flaminio. Flavius. Abascantius & Pallas. Coss. N. Ser. Adjutor. à Rationibus. Patr. piissimo. fecit.* Nempe in domo Cæsarum Libertus pro more huic muneri præficiebatur, ut ex vet. quoque marmore Lanuvino patet, cujus inscr. *T. Aurelio. Aug. Lib. Aphrodisio. Proc. Augusti. à. rationibus.* V. quoque Inscript. aliam in hortis Carpens. apud Manutium *Orthogr.* p 683. Hinc Suetonius *Claudio cap.* 28. *Sed ante omnes* (Libertos) *Narcissum ab Epistolis & Pallantem à rationibus, quos decreto quoque Senatus, non præmiis modò ingentibus, sed & Quæstoriis Prætoriisque ornamentis ornari libenter passus est.* His inserviebant *Calculatores* servi, à *calculis* seu minutis lapillis dicti, quos antiqui in manu tenentes numeros componebant, de quibus, ut & tota Vett. computandi ratione, prolixè Pignorius *Comm. de Serv.* Sed & eorum qui provinciis præerant, originem haud paulo antiquiorem esse, quàm credidit Spartianus suprà laudatus, Suetonius indigitat, cùm Augustum Principem, depositurum Imperii administrationem *ereddidisse Rationarium* ait, *cap.* 26. Imò & stante adhuc Rep. sumptus annuos seu census Civitatis, positâ in Foro hastâ, à Consule exigi fuisse solitos, docet Ovidius *de Ponto lib.* 4 *Eleg.* 5.

Aut Populi censum positam componet ad hastam,
Et minui magnæ non sinet Urbis opes.

V. Thom. Dempsterum in *Rosinum lib.* 5. *cap.* 28. Conficiebant verò, ut & hoc addatur, *Rationes* Romani *ad denarium*, in quibus æs excurrens partibus assis notabant & appellabant: Aliquando *ad sestertium* etiam, ubi æs excurrens vocabulis minutiorum quondam argenteorum nummorum circumscribebant. Erat, ubi *ad victoriatum* quoque conficerent: in quibus nunc æris partibus, ut ad denarium; nunc argenteolorum nominibus, ut ad sestertium, æs excurrens nuncupabant. Quæ omnia Negotiatores, Nummularii, Dispensatores, imò omnes liberè educati, tam parata habebant ac prompta, ut etiam multo citiùs, quam nos fortè simplices assium numeros, vel scriberent vel computarent. Etiam pueri ediscebant, cum primis jam literarum elementis; unde de Helvio Pertinace Imp. Jul. Capitolinus, *Puer*, inquit, *literis elementariis & calculo imbutus.* Et Isidor. *lib.* 1. *Orig. cap.* 3. *Primordia Grammaticæ Artis, literæ communes existunt, quas Librarii & Calculatores sequuntur, quorum disciplina velut quædam Grammaticæ Artis infantia est.* Horatius lepidè *de Arte*,

Romani pueri longis rationibus assem
Discunt in partes centum diducere. Dicat
Filius Albini, si de quincunce remota est
Uncia, quid superest? poteras dixisse, triens. Eu,
Rem poteris servare tuam. Redit uncia, quid fit?
Semis.

Quam in rem, præter Pignorium *præf.* consule inprimis Joh. Frid. Gronovium *de Pecunia vet. lib.* 3. *cap.* 12.

Raubo, V. infrà *Roba*.

Rauca Tonitrua; apud Papinium Statium *Thebaidos lib.* 2. *versu* 39. —— ——*summos nec præpetis alæ*

Plausus adit colles, nec rauca tonitrua pulsant.

sunt ingentem inconditumque fragorem excitantia. Omnis enim sonus inconditus ac ingratus Poetis *raucus* est. *Rauci fluctus*, apud Horatium *lib.* 2. *Carm.* 14. *rauca saxa* maris, apud Virgilium *Æneid. lib.* 5. *rauca flumina*, apud Lucanum *lib.* itidem 5. *raucus Aquilo*, apud Martialem *lib.* 1. *Epigram.* 50. magis propriè *rauci ursi*, apud Statium eundem *Thebaid. lib.* 11. *versu* 29. &c. V. Barthium *Animadvers. ad eum d. l.*

Raudum Æs, imperfectum Veteribus dicebatur ac rude. Unde in venditionibus mancupi scriptum erat, *Raudusculo libram ferito* Festus; ad quem V. Scaligerum.

Ravensperga, ad se Ditionem, olim hanc proprii DynastæComitesq; habuere. Meminerunt n. Juliacens. *Annales* præter Ludovicum Osnabrugensium Antistitem, ex Ravenspurgiis Comitibus, Eberhardi atque Ottonis ejusdem gentis Dynastarum; quorum iste exercitum Henrici Aucupis, contra Hunnos, secutus, institutis pòst Magdeburgi A. C. 935. ab isto Equestribus ludis; alter similibus ludis Coloniæ celebratis A. C. 1179 interfuerint. Ab hisce, defuncto sine filiis O tone, ad Juliacenses Bergensesve devenisse referunt, Margaritæ Ottone progna æ sive beneficio, sive occasione saltem, ad d mum illam, cui illa innupserat, Cæsaris sponte translatam. Sed alium hunc Ottonem fuisse, inde conjicere licet, quòd Elisabetham, eadem familia ortam, Henrico Com. Hennebergico Juliacensium *Annales* sociant, qui mortalitati anno demum 1361. paruerit, quod ab Ottonis istius ætate nimiùm distare videtur. Quidquid ejus sit, ab Ottone quodam ad Bergenses abiisse ditionem hanc certum est; quam postea à Guilielmo Bergensi, adeoque antequam Juliaci quoque Bergensemque Ducatum Clivensis familia adipisceretur, Adolphus Cliventium Ducum primus obtinuit, pretium libertatis, quod victus iste, captusque ab Ad l o, victori obtulerat. Hodie cum Marcæ Comitatu & Dominio Ravenstenio, subest Electori Brandeburgico, ex formula pacti cum Principe Neoburgico initi A. C. 1666. Tob. Pfanneius *de præcip. Germ. Principp. Gentibus c.* 2. *&c. ubi inter Saxoniæ Ducum titulos etiam hos comparentes eruditè exponit*

Ravenstenium, Germ. *Ravenstein*, nomen Dominii seu Dynastiæ, in Germania, quæ quo tempore, quà ratione & cujus primùm Ducatui accessio facta sit, ignoratur. Memorantur saltem in Historiis Adolphus, & inprimis Philippus Ravensteinius, Cominæo maximè celebrat m, at uterque ex Cliventium familia orti; quibus terra ista, ut verosimile, à patribu, fratribusque natu majoribus, sustentandæ vitæ forte concessa. Jam cum Marcæ ac Ravenspergæ Comit. Electori Brandenburgico, uti modò dictum paret. Quamvis enim post varias dissentiones, & resumpta aliquoties arma, re inter Electorem Brandeburg. & Ducem Neoburgicam compositâ, 1666. *Ravenstenia* causa ad arbitros remissa esset postea tamen & de hoc conventum. V. *suprà.*

Ravoli Versus, à *raucitate* Latinis stridulâ voce dicti sunt, qui alias *streperi*, Græcis *βραγχοί*, quasi *queruli* aut querqueri, sunt appellati.

At tuba terribili sonitu procul ære canoro
Increpuit ——

De quibus V. Scaligerum *Poëtices lib* 2. *cap.* 32.

Rayme, apud Peruanos, mensis est anni primus, nostro Decembri respondens, quo festum *Catapacllayme* celebrare consueverunt, uti auctor est Hugo Linschottanus *Hist. Ind. Occid.* V. suprà in voce *Catapacllayme.*

Raymundus de Pennaforte, Gregorii IX. Capellanus, jussu Pontifi is, ex omnibus Compilationibus anterioribus, congessit *Collectionem Decretalium sextam*, quæ in Corpore Juris Can. exhibetur: insertis quoque iis, quæ in præcedentibus omissa erant; item quæcunque ab ipso Gregorio sunt constituta: Quæ ille multa ex jure Civ. hausit & non consultus respondit; quæ causa, quòd ejus Constitutiones sæpe ad neminem dirigantur. Sed & multa detraxit *Raymundus*, quod particulæ hæ in Decretalibus, ET INFRA affatim ostendunt. Fuit a. Catalaunus, patriâ Barcinonensis, ex Regibus Aragoniæ oriundus, Ordinis Prædicatorum III. Magister Generalis & Gregorii Pœnitentiarius, cujus præter Decretalium istam Collectionem, extat *Summa de Casib.* Romæ excusa 1603. Obiit 1275. à Clemente VIII. in Sanctorum Ecclesiæ Rom ordinem relatus. V. Gerh. von Mastricht *Histor. Juris Eccl.* §. 353. & *seqq.* ut & suprà in voce *de Pennaforte*, nec non in *Raimundus.*

Razenburgum, Urbs Saxoniæ inferioris, sub proprio Duce ex Fam. Ducum Saxoniæ infer. & Angriæ seu Lavenburgi: Nactus eam Augustus, filius Francisci Jun. ex Elisabetha Sophia Holsata suscepit Sophiam Margaretam, (quæ nata A. C. 1622.) Franciscum Aug. (qui natus A. C. 1623. obiit A. C. 1624.) Annam Elisabetham (quæ nata A. C. 1624. nupsit Wilhelmo Christophoro Hassiæ Landgr.) Sibyllamq; Hedvigen (quæ nata A. C. 1625. uxor est Francisci Erdmanni patruelis) Spenerus *in Theatro Nobil. Part. I. p.* 111. V. in voce *Racenburgum.*

Reza, filius seu agnatus Critonis Augiorum Principis & Obotritorum Regis, Patri fraude uxoris Slavinæ occiso successit, *Regeburgum* condidit, multaque bello præclarè gessit. Pater Jaromari, post Vinetam destructam, Stralsundi conditoris & Suantevit idolocontemto Christianæ apud suos fidei Auctoris à cujus fratribus Terziavo & Stoislavo Putbuschii Barones derivari amant. V. Phil. Jac. Spenerum *Syll. Geneal. Histor. in Fam. Vandali a*, & de Baronibus memoratis *in Theatro Nobilit. Europ. ubi Wolfgangi Henrici, Ertmanni & Ernesti Ludovici, Fratrum germ. Baronum de Putbusch, Ernesto Ludovico & Magdalena Eberfteinla Com. genitorum, προγονολογίαν exhibet, part. II. pag.* 119.

R E.

R. F. E. D. *rectè factum esse dicitur*: R. F. E. V. *rectè factum esse videtur*; REG. *Regi*: REI. M. *rei militaris*: R G. F. *Regis filius* &c. in notis antiquis denotat, Franc. Gouldmannus *Diction. Lat. Angl.* &c.

Reafan, vexillum paganorum Britannorum, *corvi* imaginem habens depictam, qui Anglo-Saxonicè *raven* dicitur, de quo sic Asser *de Aelfredi Rebus gestis*, *Dicunt enim, quòd in omni bello ubi præcederet idem signum, si victoriam adepturi essent, appareret in medio signi quasi corvus volitans. Sin vero vincendi fuissent, penderet directè nihil movens.* Adde *Encomium* Reginæ Emmæ p. 169. laudatum C. du Fresne *Glossar.* Spelmannus *Reafan* emendat.

Reales, Scholasticorum secta, Nominalibus oppositi. Postquam enim Guil. Occam Anglus, dictus primò *Venerabilis Inceptor*, dein de *Doctor singularis*, tandem *Doctor Invincibilis*, quartam Scholasticorum sectam, quæ *Occamistarum* dicta, ortus esset; unà cum Rucelino *Universalia mera esse nomina, non res*, contra Scotistarum contendit, hinc duæ novæ Scholastic. sectæ, *Nominales*, qui ejus sequebantur placita, & *Reales*, qui Scoto adhærebant, ortæ, tantis sæpe inter se concertationibus desæviverunt, ut non raro a verbis ad verbera, a syllogismis ad saxa deveniretur. quod Heidelbergæ contigisse, ubi contigua utrique Collegia habebant sive *Bursas*, ut tum loqui moris erat, testatur Aventinus *Annal. lib.* 4. *Quàm miserabilis id ævi Philosophiæ fuerit facies, volumina ab utriusque sectæ assectis emissa non minus, quàm barbarie tremenda, luculenter ostendunt*, verba sunt Georg. Hornii *Histor. Philos l.* 6 *cap.* 5. V. quoque suprà *Nominales.*

Rebaptizantes. V. suprà *Anabaptistæ*, & *Catabaptistæ.*

Rebrachiatorium, tenuum cingulum, apud Cassianum, ubi de Ægyptiis ita: *Gestant resticulas duplices, laneo plexas subtegmine, quas Græci ἀναλάβους vocant: hos verò Succinctoria seu Redimicula, vel propriè* Rebrachiatoria *possumus appellare. Quæ descendentia per summa cervicis & à lateribus colli divisa, utrarumque sinus ambiunt, atque hinc inde sub inguina, ut constringentia latitudinem vestimenti ad corpus contrahant atque conjungant & ita constrictis brachiis impigri ad omne opus expeditique reddantur.* Isidorus *Brachiale* vocat, *Redimiculum est, quod Succinctorium sive Brachiale nuncupamus*: licenter ad nodum *brachialia* lumbis tribuens. Propriè enim armillæ olim sic dicebantur, totum brachii progressum cum armis complectentes; cùm *dextralia* tantum carpum tegerent ornarentque. V. Thom. Bartholinum *Sched. de Armillis Vet.* Salmasium *ad Pallium Tertull. cap.* 1. Alios. Sed & quosdam putare, *Rebrachiatorium* Monachorum Ægyptiorum idem fuisse, quod *Scapulare* apud Monachos Occidentales sicque appellatum velle, quod supra *brachia* rejiceretur, habet C du Fresne, qui tamen vocem à *braccis* censet deducendam, quæ *rebrachiatoriis* succingebantur. V. quoque infra *Redimiculum.*

Reburrus, vox medii ævi, gemini significatûs: Valde enim *hispidum* significat, apud Isidor. ut *simus*, *resimus*; quemadmodum hodieque Galli hominem horridum & asperum, tetricumque & visu horrendum, *reburrum* vocant. Sed & notat eum, qui *burrus* non est, ut *reprobus* dicitur, qui non est *probus*. Inde Glossæ *reburrum ἀναφάλαντον* interpretantur, h. e. qui capillos non habet, qui calvus est. Priore notione occurrit vox in *Vita* Abbatum S. Crispini, apud Macrum *in Hierolexico*, *Nam in sua prima ætate habebat capillos crispos & rigidos atque sursum erectos, ut ita dicam reburſos, ad modum pini ramorum, qui semper tendunt sursum: quare cognominatus est Crispinus, quasi crispus pinus.* Galli dicunt tales, *qui ont les cheveux rebroussez.* A voce *burrus*, quæ inter alia & *hispidum villosumque* significat, Græcè ὁ βύῤῥος, Hesychius *βυῤῥόν*, *δασύ*. *βύῤῥος* autem *burrus*, ut *Σικελός*, *Siculus*, *Βρέττιοι*, *Brutii* &c. Hinc *burra* vestis, *villosa* & *hispida*. Vetus *Epigramma*,

Nobilis horribili jungatur purpura burræ.

Ubi *burram horribilem* vocat vestem villis densam & hirtam &c. Salmasius *ad Vopiscum in Carino.*

Recanere, apud Plinium *lib.* 28. *cap.* 32. *Non pauci etiam* (credunt *serpentes ipsas recanere, & hanc unam illi esse intellectum*) Græcis *ἀντᾴδειν*, apud Aristotelem de Saga Thessala, *Εἶτα αὐτὴ* τὴν φωνὴν τοῦ θηρίου *ἀντᾴδει*, *Deinde imitatur Saga*) *vocem serpentis*: *serpens verò recanit & accedit*. est contrario sibilo incantationem repellere & retorquere. Nempe duobus modis incantationi serpens obluctari creditus est, aut cum recanit, aut cùm obsurdescit ad cantum. Et quidem serpens, in quem ideò irrita incantatio est, quia cantui sic occinit, *sil* dicitur Arabicè, h. e. *tinnulus* vel *stridulus*, i. qui stridore quodam certo Mago occen-

occentat & obsibilat: quemadmodum iidem *asammo*, i. *surdum* vocant, qui cantu non afficitur. Sive autem ad cantum obsurdescat, sive *recanat* serpens, non eluctari solùm, sed & Mago creare periculum creditur. Sic apud Aristotelem, cùm Thessalæ veneficæ sacer serpens occentaret, parùm abfuit, quin in soporem lethiferum illa dilaberetur. Atque, ut testatur Alcimus, *de Peccato Orig. lib. 2.*

Interdum perit incantans si callida surdus
Adjuratoris contempsit murmura serpens.

Sive tota vis incantationis, justo Dei judicio, cedat in perniciem auctoris; sive serpens incantatori lethale vulnus inferat. Quò pertinet celebre exemplum Saltzburgensis illius Magi, apud Delrium *Disquisit. Magic. lib. 2. Quæst.* 13. qui, cùm omnes ad unum milliare serpentes in quandam foveam cogere niteretur, tandem ab ingenti quodam & annoso, in eum insiliente, necatus est. Qui porrò serpentes *recanant*, vel ad cantum obsurdescant, vel quorum serpentum virus quovis fascino credatur esse potentius, Græcorum nullus explicat: nisi quòd Ælianus id *aspidi* tribuit *lib. 1. cap.* 54. quòd in illius morsum neque medicamina neque incantationes quicquam prosint. Avicenna verò, rem hanc accuratè & dilucidè exponens *cap. de Speciebus serpentum*, ad classem surdorum ac stridulorum refert, *aspidem*, *hydrum*, *regulum*, *arallam & cherfydrum*. Sed, quidni etiam regulus, aut aspis, potentiâ Dæmonis tam facilè evocetur, aut obtorpescat, aut veneno exarmetur, quàm quivis alius serpens? Et Magis hic hærere calculum quis crediderit, cùm majora in aliis artis suæ speciminibus videantur edere? Præterea hos quoque serpentes incantationi esse obnoxios, multi scribunt. Itaque censet Bochartus, non esse certas quasdam serpentum species, in quas Magorum carmina nil possint, sed in eadem specie posse esse diversum successum, prout variè Deus (qui non vult ut Satanæ omnia liceant) ei habenas aut adducit aut remittit. Sed nec Dæmon paredrus, à quo pendet incantationis vis tota, ad Magi nutum semper sese accommodat &c. V. Hadr. Turnebum *Adversar. lib.* 23. *cap.* 10. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poster. Lib. III. cap.* 6. & suprà in voce *Aspis surda*.

Recaranus, cognom. Herculis: Auctor incertus *de Orig. urbis Romæ*, ex Cassio, *Tunc* Recaranus, *sub Aventino Inventori patri aram dedicavit, appellavitque Maximam & apud eam decimam sui pecoris profanavit sub Aventino*; ad portam sc. Trigeminam, quæ sub Aventino fuit. Idem ex *libris Pontificalium*, *Cùm ergo* Recaranos *sive Hercules, patri Inventori, aram Maximam consecrasset, duos ex Italia, quos eadem sacra certo ritu administranda edoceret, ad scivit Potitium & Pinarium.* Servius *Caranum* vocat ex Verrio. V. Salmasium *ad Solinum p.* 8.

Recedere, in *Inscr.* Ecclesiæ S. Petri in Castello Veronæ, apud Ludovicum Moscardum *Histor. Ven. lib.* 4. *Hic requiescit in pace S. Valens Episcopus, qui vixit annos p. m.* XXXXV. *& sedit in Episcopatu annos .... mens. VII. & dies XVIII. &* recessit *sub diem VIII. Kal. Augustas P.C. Lampadi & Orestis VV.CC. Ind.* VIII. est mori, fato fungi, vitâ excedere. Sic *à corpore recedere*, in Scriptis Patrum & Conciliis, item *de sæculo recedere*, frequenter pro eodem. Solinus *homine decedere*, *cap.* 52. & alibi, *hominem exire*, dicit. V. Car. du Fresne *in Glossar.* & Salmasium *ad Solinum p.* 1007. Quemadmodum Astra quoque *cedere*, & *recedere*, dicuntur, quæ ad occasum festinant & quæ occidunt. Manilius de Caniculæ occasu,

Nec gravius cedit: namque horrida frigore sævis.

Ὑποχωρεῖν, ὑποποδίζειν, *occidit*. Unde προποδισμὸς, motus stellarum, quo ad ortum procedunt; ὑποποδισμὸς verò, quo ad occasum recedunt, ipsa verò ortuum occasumque momenta, *ἀποχωρήσεις* &c. Idem ibid. *p.* 719.

Recentatum Vinum, seu *Recens*, apud Alexandrum Trallianum *lib.* 2. & Avitum Viennensem *Epist.* 65. & 77. fuit propomatis genus, quod, ut in eo bibendo magis delectarentur, peculiari quadam arte refrigerabant Romani: sic dictum, quòd vinum antiquum musto, vel lixivio, vel tortivo commisceretur, vel quasi renovaretur, ut censet Hieronymus Mercurialis *Variar. Lect. lib.* 1. *cap.* 7. quod hodieque sæpe fieri novimus. *Recentare* autem vett. Romanos pro *renovare* dixisse, docet A. Gellius *lib.* 15. *cap.* 15. Idem Mercurialis vinum *Picans* & *Racens* memorat *lib.* 2. *cap.* 13. aitque, ita populari vocabulo vinum conditum & mixtum appellari, quod *picatum* Romanis dicitur. Solebant enim illi vasa vinaria pice oblinere, resinamque ipsam vino commiscere, quòd talia vasa non modò gratum quendam odorem impertirent, verùm etiam vinum redderent generosius &c. Hinc *Recentarium*, vas in quod istiusmodi vinum infundebatur: inter vasa & ministeria sacra, apud Auctores laudatos Carolo du Fresne *in Glossario.*

Receptor, inter Equites Melitenses is dicitur, qui, in aliquo eorum Prioratu residens, ad *recipiendos* proventus & spolia pro communi ærario, deputatus est & residentiæ Conventualis privilegio gaudet, Dominic. Macer *Hierolexico.* Hinc *Receptus*, Gall. *Recepte*, proventus, reditus, apud Petrum Joffredum *in Episcopis Niciensibus.* Item jus pastus, quod vulgò *Albergaria*, Gall. *Droit de giste*: quâ notione etiam *Receptum* dicitur. Unde etiamnum Gallo Belgæ *Receptes* vocant convivia, quibus agnati, qui agnatorum nuptiis interfuerunt, eosdem novos conjuges domi vicissim *recipiunt* & excipiunt: qua de voce plurima congessit Car. du Fresne *in Glossar.* de *Receptione v. in Ecclesiam* V. hic passim.

Recessus, apud Solinum *cap.* 7. *Peloponnesum Pelopi regnatam nomen indicio est. Ea, ut platani folium,* recessibus *& prominentiis figurata, diverticulum facit inter Jonium & Ægæum mare, quatuor non amplius* &c. sunt κόλποι seu *sinus*, quos faciunt prominentiæ, V. infrà in voce *Sinus*. Etiam in Ædificiis vox usitata. Trichora enim Apsis dicitur, quæ tribus concavis *recessibus* sive sinubus recedentibus, quasi *volutis*, ut vulgò Galli vocant, constat. Κόλπους similiter dixere Græci & *ἴνδια*. Paulus de Concha S. Sophiæ,

Ὡς ἡ μὲν βαθύκολπος ἀείρεται ἶσα κόγχῳ
Ὑψόθι δεξιτερὴν τε μίαν, τρισσοῖσι δ' ἐν κόλποις
Νέρθεν ἐπιμετρέουσα.

Trino recessu sinuatam appellat Paulinus. *Epigramma* vetus de templo Polyeuchi Mart. à Juliana conditi,

Κόλποι δ' ἀμφοτέρωθεν ἐπ' ἀψῖδεσσι χυθέντες
Φέγγος ἀεισελάων ἐμετρήσαντο σελήνης.

Culmen nempe, quo tegebatur Sanctuarium, in formam Conchæ, structum erat, & *Concha* quoque dicebatur &c. V. Salmasium *ad Solinum p.* 1213. & infrà in voce *Trichora*.

Rechinus, cognom. Fulconis Andegav. Com. apud Guil. Malmesburium *lib.* 3. *Fulco* Rechin *dictus, quòd, germani* (Gaufridi) *simplicitati crebrò infrenaens, ad ultimum honore spoliatum perpetuâ custodiâ coërcuerit*: Ob morum nempe asperitatem & morositatem sic dictus est. *Rechiner* enim & *rechigner* Galli dicunt eum, qui morosus est, rudis, vel immitis: hodieque *rech* Picardi vocant, quod asperum est, inprimis in pomis pyrisque. V. Car. du Fresne *in Glossar.*

Recinus & *Recinium*, item *Ricinium*, dicitur Servio, quod *pallium muliebre* vocat Spartianus *in Alexandro*; Festo *Recinium* (ita enim meliores libri habent) *est omne vestimentum quadratum — vel toga, quâ mulieres utebantur, prætexta clavo purpureo.* Nempe pro toga vel pallio mulieribus fuit, sub quo tunicam vel cycladem gestabant, & *pallium* quidem dicebatur, quòd esset quadratum: *toga* verò etiam vocabatur, quòd in modum togæ à dextro latere in lævum humerum ponebatur. Unde *Ricinium* Varroni, *quòd ejus dimidia pars retro rejiceretur.* Pallium certè & ricinium idem: Hinc *riciniati* planipedes mimi Festo, qui *palliati* in vet. *Glossario* dicuntur. Similiter Jovem *palliatum* uno loco dicit Arnobius, quem alio *riciniatum* appellat. *Pallium simplex* interpretatur Nonius, *Ricinium, quod nunc Mafurtium dicitur, palliolum fœmineum breve. Varro* περὶ Μενίππου *nihilo magis ducere muliebre, quàm de muliebri ricinio pallium simplex. idem de vita Pop. Rom. lib.* 1 *& quo mulieres in adversis rebus ac luctibus, quum omnem vestitum delicatiorem ac luxuriosum postea institutum ponunt, ricinia sumunt.* Ubi primùm *ricinium* exponebat Nonius, *palliolum fœmineum breve*: secundo loco, *simplex pallium*, quod gestabant mulieres in luctibus &c. A' *rejiciendo* vocem deducit Varro; Servius à *rica*: *rica* autem & *ricinium* prope eadem res. *Ricinium* omne vestimentum quadratum, ut vidimus: *Rica* quoque Pompeio, *vestimentum quadratum, fimbriatum, purpureum, quo Flaminicæ pro palliolo utebantur*; aliter *Flammeum*, item *Venenatum*. Alio loco idem *ricas* & *riculas*, *parva ricinia* interpretatur, ut palliola ad capitis usum facta. Utrumque enim & *Rica* & *Ricinium* pallium erat, quo mulieres caput operiebant; nisi quòd *rica* propriè gestamen Flaminicæ diceretur: Varro tamen etiam aliis mulieribus attribuit, cùm sacrificium facientes caput velarent. V. Salmasium *ad Vopiscum in Vita Aureliani*, & infrà in voce *Rica* ac *Ricinium*.

Recitationes Veterum, egregium Poëmatum examen, V. suprà ubi de *Lectione Poëmatum*, item ubi *de Rhapsodis*. Sed nec Poëtæ solùm, verùm & Oratores & Aretalogi & Historici suas olim publicè *recitabant* lucubrationes; ut de Herodoto, inter alios, *Musas* suas proprio ore pronuntiante, docet Scaliger *Poëtic. lib.* 3. *c.* 109. V. quoque Casaub. ad *Sueton. Aug. c.* 89. & hic passim, uti de *recitationibus* Psalmorum, ad pœnitentiam redimendam, in Eccl. Rom. suprà, ubi de *Psalmis*.

Reclausus, cognom. Caroli Simplicis Franciæ R. *in Charta A. C.* 937. apud Miræum, in *Not.* Ecclesiarum Belgii, *Actum Blandiniensi Cænobio, regnante Ludovico filio Regis Caroli Reclausi*: quod in carcere detentus fuerit. V. infrà in voce *Reclusi*.

Reclinatorium, apud recentioris ævi Scriptores idem, quòd ἀνακλιντήριον Græcis, de qua voce V. suprà in *Anaclinterium*. Item, Septum inferius vel cancellus brevior, inter Ciborii columnas, ubi communicabant Diaconi, Subdiaconi, alii: apud Bernardum Mon. *in Consuetudinibus Cluniac. MS.* laudatum Car. du Fresne *in Glossario.*

Reclusi, V. suprà *Inclusi*; item infrà ubi de *Virginibus reclusis*.

Recocti Senes, dicebantur Latinis, qui aliàs *passi* & *retorridi*, Græcis ἑφθοὶ & πέπειροι. *Coctum* enim iidem pro *maturo* dixere: unde *coctæ ficus* & *coctæ uvæ*, pro maturis; & *coqui*, pro maturescere, apud Virgilium,

——— *in apricis coquitur vindemia saxis.*

Ita ergo & *cocti senes*, quos *ævi maturos* idem alibi vocat. Simi-

liter πέπειρον γῆρας, apud Hesychium; Latini *recoctam annum* & *retorridam* dicerent. Horatius, *Serm. lib. 2. Satyrâ 5.*

—— —— *plerumq;* recoctus
Scriba ex Quinqueviro &c.

Ejusmodi seni opponunt Græci τὸ ὠμογέροντα, cujus adhuc viridis senectus, & nondum penitus cocta. Quia verò ejuscemodi homines, qui longo tempore vixerunt, & qui multâ ætate cocti sunt, plerunque experientiâ & usu rerum valent; hinc factum, ut *recoctos* & *retorridos* pro exercitatis & multo rerum usu tritis usurparent. Sic ad *verba Horatii* modò citata Helenius Acro, *Recocti*, inquit, *dicuntur Scribæ, qui sæpius cum Proconsulibus ad provincias missi exercitatiores facti sunt usu ipso & frequentiâ* &c. Salmasius *ad Lampridium in Alexandro Sev.* V. quoque infrà in voce *Retorridi*

Reconciliatio, vox Ecclesiæ. Dicebantur autem *Reconciliari* Pœnitentes, cùm tempora pœnitentiæ indicta adimplessent; hoc enim facto in gratiam recipiebantur, prævio *Manus impositionis* ritu: cui divinæ quoque *Eucharistiæ communio* accedebat. Sed & , de rigore disciplinæ, κατ' Ἐπισκόπων διάκρισιν, *secundùm Episcoporum discretionem*, ut ait Balsamo *ad 4. Can.* Concilii Ancyrani, non raro remittebatur, atque maturabatur reconciliatio, si sc. tempore exomologeseos gravi morbo pœnitens videretur de vita periclitari, si instaret persecutio, si cum multitudine negotium esset, aliaq; censuræ mitigationem suaderent, ut videre est apud Jo. Forbesium *Instructionum Hist. Theolog. l. XII. c. 7.* Hic verò in duo extrema utrinque abiere Hæretici. Uti enim pacem Ecclesiasticam pœnitentib⁹ negabant Montanistæ, Novatiani, Meletiani, Apostolici, & quoad Episcopos ac Clericos lapsos, etiam Luciferiani, de quibus aliquid suprà diximus, in voce *Implacabiles*: ita Gnostici, eosque secuti Priscillianistæ ac Libertini, utpote inficiantes peccatum, tollebant pœnitentiam, atque una *reconciliationem*, de quibus V. in voce *Impeccabiles* &c. In Ecclesia Rom. quibus ceremoniis peragatur *Reconciliatio*, docet C. du Fresne ex *Pœnitentiali MS.* Thuanæo, *In capite Quadragesimæ omnes pœnitentes ante fores Ecclesiæ se repræsentent Episcopo Civitatis, sacco induti nudis pedibus, vultibus in terra prostratis — Ibi adesse debent Decani vel Archipresbyteri Parochiarum, id est, Presbyteri pœnitentium, qui eorum conversationem diligenter inspicere debent & secundùm modum culpæ pœnitentiam per præfixos gradus injungunt. Post hæc in Ecclesiam Episcopus reos inducat & cum omni Clero 7. Pœnitentiales Psalmos, in terra prostratus, cum lachrymis pro eorum absolutione decantet. Tunc — manus eis imponat, aquam benedictam super eos spargat, priùs cinerem mittat, deinde cilicio capita eorum cooperiat & cum gemitu & crebris suspiriis eis denuntiet, quod sicut Adam projectus est de paradiso, ita & ipsi ab Ecclesia pro peccatis abjiciuntur. Post hæc jubeat ministros, ut eos extra januas Ecclesiæ expellant. Clerus verò prosequatur eos cum Responsorio, In sudore vultus tui &c. — In sacra autem Domini Cœna, rursus ab eorum Presbyteris Ecclesiæ liminibus repræsententur.* Orationes verò, quæ hac die, *ad reconciliandos Pœnitentes* recitabantur ab Episcopo, habes apud Gregorium M. *in Libro Sacram. p.* 226. & in *Ordine* Rom. quas *Ordinem reconciliandi* vocat. Hincmarus. In *Ordinario MS.* Ecclesiæ Rothomag. apud eundem du Fresne is hoc modo describitur: *Finita Nonâ, Archiepiscopus, vel ejus Vicarius, indutus albâ, cum Diacono & Subdiacono indutis albis, cum Cantore, processione ordinatâ, ad Occidentales portas Ecclesiæ ad* reconciliandos *pœnitentes pergat & ibi sedente juxta januas, Diaconus legat hanc lectionem, Adest tempus, ô venerabilis Pontifex. Finitâ lectione, Archiepiscopus vel ejus Vicarius se erigat & dicat, Venite. Diaconus ex parte pœnitentium dicat, Flectamus genua, levate. Et tribus vicibus hoc dicatur. Ad finem dicatur tota Antiphona, Venite, Venite, Venite filii. Chorus finiat & dicatur Psalmus, Benedicamus Dominum & ad quemlibet versum repetatur, Venite, Venite. Tunc Archiepiscopus vel ejus Vicarius pœnitentes intromittat in Ecclesiam cum baculo, &* reconciliati *ardentes candelas ad Altare deferant, alii autem non: Et Archiepiscopus vel ejus Vicarius, manum suam ponant super capita singulorum, dans pacis osculum & dicens, Pax tecum. His ita peractis, ad chorum redeant & sermonem ad populum faciant. Quo finito Pœnitentes prostratos absolvat. Primò dicantur 7. Psalmi & Ne reminiscaris, Psalm. Domine ne in furore &c. Kyrie eleison, Pater noster. Salvos fac. Vers. Mitte eis auxil. Vers. Domine exaudi, Or. Dominus vobiscum, & cum Spiritu tuo. Orat. Monstra Domine quæsumus iis famulis &c. Alia Orat. Deus misericors. Alia Oratio, Absolutionem & remissionem. his ita peractis, processio procedat ad ignem benedicendum* &c. Uti autem singuli pœnitentes hoc modo *reconciliantur*, in Ecclesia Rom. sic tota aliqua Ecclesia, cùm scelere aliquo polluta, vel ab Hæreticis aut Paganis aliquandiu possessa est, *reconciliari* dicitur, quando rursum ab Episcopo consecratur & aquâ benedictâ aspergitur. Qua de re V. *Ordinem Rom.* c *de Reconciliatione violatæ Ecclesiæ* & Auctores laudatos præfato Car. du Fresne in *Glossar.* De *Reconciliatione* verò nostri cum Deo sicuti totam paucis complexus Paulus 2. Corinth. *cap. 5. versu* 17. *Deus erat in Christo Mundum* reconcilians *sibi, non imputando eis offensas eorum; posuitque in nobis sermonem illum reconciliationis.* Et *versu* 18. *Itaque nomine Christi legatione fungimur, velut Deo rogante per nos, oramus Christi nomine*, reconciliamini *Deo.* De *reconciliatione* typica populi Israëlitici, in veteri Testamento, V. suprà ubi de Festo *Propitiationis.* Addo saltem, uti duo fuere genera κοινωνίας, *communionis*, sc. *Minor*, quæ fuit omnium rerum societas & communio, excepto Eucharistiæ & Oblationum usu & potestate, & *Major*, quæ etiam Eucharistiæ: ita duplicem Καταλλαγήν, i. *Reconciliationem*, occurrere in *Canonibus* Conciliorum. Et quidem prioris mentio est, in *can.* 45. *Codicis* Eccl. Afric. *Ut scenicis atque histrionibus — reconciliatio non negetur*: quod & καταλλάττεσθαι εἰς δημοσίαν λειτουργίαν Græci dicebant. Posterioris in *Cap.* 8. Ancyrano, ubi τελείως δεχθῆναι, *perfectè recipi*, *can.* 7. Carthag. ubi *reconciliari divinis altaribus tales dicti*, quod versio Græca καταλλαγῆναι τοῖς ἱεροῖς μυστηρίοις reddit &c. V. Suicerum, voce Καταλλάττω.

Recrediti, inter infames habiti, unde maximi probri loco habebatur, hoc nomine notari. *Recreditum* certè & *proditorem*, synonyma facit Joannes Villaneus *lib* 7 *cap.* 85. *Recreditum* & *ignavum*, Joinvilla *pag* 38. Bractonus verbum hoc sic descripsit *lib.* 3 *tractatu* 2. *cap.* 34. §. 2. *Non sufficit, quòd appellatus cognoscat fuisse socium suum vel latronem vel aliquid simile ad recreantiam, nisi dicat verbum illud odiosum, quòd recreantus* (h. e. recreditus) *sit.* Ranulfus de Glanvilla illud adeò turpe judicavit, ut ne nominare quidem voluerit, *lib* 2. *cap.* 7. Significat autem vox, hominem dimicando deficientem, à verbo medii ævi *Recredere*, h. e. *reddere*, In duello seu monomachia victum se profiteri, hosti sese reddere, quod eo ævo maximè turpe habitum. Ditmarus *lib.* 3 ubi de duello Waldonis & Geronis, *Vulneratusque in cervicem bis Waldo ardentiùs insequitur hostem, percutiensque ictu valido caput prostravit eundem, Interrogatus autem Gero Comes ab eodem, si plus potuisset pugnare, coactus est, quòd jam defecisset, profiteri — tunc Gero jussu decreto Judicum & voce Imperatoris à carnifice quodam decollari*, apud Car. du Fresne *d. l.* More è veteri Gladiatorum, apud Romanos, arena petito, de quibus suprà diximus.

Recta Cœna, Suetonio & *Recta* absolutè Vett. dicta est cœna, quam Clientibus, *recto* ordine discumbentibus, Principes Viri apud Romanos, dare solebant, ὀρθοδειπνον Gr. Turnebus *Adversar. lib.* 5. *cap.* 10. *Rectam*, interpretatur *veram, sinceram*, quemadmodum idem Græcum ὀρθὸς denotat, sicque dictam ait oppositè ad Sportulam, munus magis tenue ac levrusculum; cùm viz. loco cœnæ calathum darent obsoniis plenum; & hujus loco tandem centum quadrantes, de quibus *suo loco*. Ita enim divites miserorum Clientulorum atque Anteambulonum officia munerabantur. Utriusque meminit Martialis. *in illo tralatio*,

Promissa est nobis sportula, Recta *data est.*

Et Nero quidem cœnam *Rectam* Clientibus exhiberi solitam sustulit, atque ad Sportulam redegit, *Rex* proin *superbus* eidem Poetæ dictus, *lib* 3. *Epigramm.* 7. sed Domitianus, edicto ejus abrogato, justæ cœnæ usum restituit Unde idem *ibid.*

Nihil stropharum est: jam salarium dandum est.

Id est, nihil fraudis jam faciendum est Clienti, quem sæpe invitatum, tanquam ad cœnam *Rectam* deriserunt divites tandem, cum jejuna sportula: *Jam Salarium dandum est*, id est, cœna, quæ Romanis ὀψώνιον, *cibarium* (annona diurna) ex pacto debitum; ut Sportula, ex placito. Namque de ipso Tiberio Sueton. *Pecuniæ parcus ac tenax, comites peregrinationum expeditionumque nunquam salario, cibariis tantum sustentavit*, id est, Sportulâ tenui. Interim ex Sportularum captatoribus, qui ex centum sportulæ quadrantibus, genium suum fraudantes, cellæ pensionem & vestes subtrahere soliti erant, sublata Domitiani edicto sportulâ, in deteriorem conditionem sibi incidisse visi sunt: cum è cœna *Recta* justaque nihil pecuniæ ad illos redundaret. Unde ad Gargilianum idem Poeta *lib. cit. Epigr* 30.

Sportula nulla datur, gratis conviva recumbis,
Dic mihi, quid Romæ, Gargiliane, facis?
Unde tibi togula est, & fuscæ pensio cellæ?
Unde datur quadrans? unde vir es Chiones?
Cum ratione licèt dicas te vivere summa:
Quòd vivis, nulla cum ratione facis.

Quasi dicat: Cur non hinc migras, nihil ulteriùs pecuniæ accipiens? Unde vivis? unde vestem comparas? unde tectum solvis, hoc enim est *pretium cellæ fuscæ*. Unde sumis, quo laves? &c. Screvelius *Not. in locum.* V. quoque Meursium *ad Lycophr.* Aliud est *Recticinium*, apud Messianum Presbyt. in *Vita Cæsarii* Arelat. colloquium viz. quod post cœnam inter convivas peragitur, &c.

Recta Tunica, Festo & Isidoro *quam sursum versùm stantesque texebant*: quorum ille addit, *Rectæ vestimenta sunt virilia, quæ Patres liberis suis conficienda curant, ominis causâ.* Et quidem, ut constat, vetus fuit texturæ ratio, quâ mulieres stantes texebant: sed quid sit *sursum versùm* texere, non omnibus notum. Græci dixere ἀνυφαίνειν, quem texendi modum omnibus gentibus fuisse usitatum, præterquam Ægyptiis, narrat Herodotus *lib.* 2. ubi hos ὑφαίνειν τὴν κρόκην ὠθεῖν ait. Nempe apud cæteras gentes, cùm trama vel fila infrà essent, in superioribus texebatur vestimentum, & sic trama semper pectine ad superio-

rem

rem partem ducebant & trudebatur. id quod *sursum versùs* vel *in altitudinem texere*, vocabant. Contrario modo Ægyptii, ex superioribus, ubi erant fila, vel licia, ad inferiora procedebant, ubi vestimentum, vel tela, quæ texebatur, inerat. Prius illud ἀνυφαίνειν etiam dicebant Græci, & hoc modo texta ἀνυφαντά, ut videre est apud Isidorum Pelusiotam de Galilæis. Sed posteriorem rationem omnes postea imitati Græci, veterque illa consuetudo & in altum texendi & quæ à stantibus peragebatur (Ægyptii enim sedebant) apud solos Linteones permansit: Romanis quoque idem institutum sequutis. Utrumque genus eleganter expressit Seneca *Epist.* 90. de quo infrà latiùs. Græci itaque ὀρθὸν ὕφος, ut Latini *Rectam tunicam*, dixere, ἐκ τοῦ ἄνω, κατὰ σπάθην κρούεσθαι h. e. *spathâ percussam, non pectine*: qui enim stantes sursum texebant, non pectine, sed spathâ telam percutiebant, cùm recentiores, qui sedentes deorsum texebant, pectine eam ferirent, &c. Sed & *Recta tunica* dici potest, quam Græci ὀρθοστάδιον χιτῶνα vocant, quæ minimè cingeretur: nam Græci illi χιτῶνας distinguunt ἀπὸ τῶν ὀρθοστάδιον, quas etiam *susias* appellabant. Cujusmodi fuisse Pœnorum tunicas, discimus ex Tertulliano *de Pallio*, *Sed nec cingulo sinus dividente expedita & quadrata in Viris stabant.* Ubi σχιδὰς χιτῶνα planè expressit. Transiit vox è Latio in Græciam, unde legimus, apud Hesychium, Ῥεκτὸς, ἀνδρεῖος χιτών, *Recta virilis tunica.* Sic apud Vopiscum Aurelianus Imp. primus *paragaudas vestes militibus dedisse* dicitur, *cùm antè non nisi rectas purpureas accepissent*, ubi *purpureum*, non blatteum aut sanguine purpuræ tinctum, sed simpliciter rubrum aut russum, adeoque per *rectas purpureas*, militum *russas tunicas*, intelligendas esse monet Salmasius; addens, *Rectam* subst. hic sumi & idem esse quod *Tunicam*. V. ibi hanc in rem plura. Cœterùm, *recta pars* in pannis hodie dicitur, quam *pexam* Vett. vocavere, item *pexam*, politis nempe floccis. Ars enim polituræ pexitatem in subtemine excitat, non in trama aut stamine; unde ab uno tantùm latere pexi illi flocci, ei *versa* opponitur. Idem *ad Solin. p.* 391. Apud Lucanū verò ubi de Marsyæ fluv.

Qua celer & rectis *descendens Marsya* ripis
Errantem Mæandron adit:

rectæ ripæ, flexuosis ac recurrentibus opponuntur. Quales sunt præci[pi]tantium fluminum, ut Marsyas est, cui proin *declives ripas* Ovidius tribuit. V. Salmasium *ad Solinum p.* 835. & 836.

Rector, apud Luithprandum *l.* 3. *c.* 7. Constantinum Porphyrog. *de Administr. Imp. p.* 199. Scylitzem, Zonaram, alios, dignitas est in Imperio CPolitano, de qua V. du Fresne *Not. ad Alex. Annæ Comnenæ p.* 273. Apud Scriptores Eccl. Rom. *Rectores Ecclesiarum*, dicuntur Prælati, Episcopi, Abbates, Presbyteri Eccl. maximè verò hoc titulo insignis est Curio: unde *Rectoria*, dignitas ejus, *vel Ecclesia Parochialis*. In eadem Communione, *Rectores Apostolici patrimonii*, dicti sunt ii ex ordine Clericali, qui à Pontificibus Romanis subinde in provincias & Regna mittebantur, ut Rom. Eccl. patrimonium curarent, i. e. *massas & familias Ecclesiasticas*, de quibus agit Gregorius M. *l.* 7. *Ind.* 2. *Epist.* 17. census item & *denarios S. Petri* exigerent, Romamque transmitterent, apud eund. *l.* 2. *Ind.* 11. *Epist.* 32. &c. quod etiam *Defensorum* fuisse munus, patet ex *Gestis* Innocentii III. *p.* 137. C. du Fresne *Glossar.*

Rector Academicus, dicitur qui in Academia, inter Professores primas sibi partes vendicat, ad imitationem Cic. qui *Rectorem Reip.* appellavit eum, qui summam in Republica auctoritatem habuit. Idem *Caput* quoque *Academiæ* vel *Collegii* appellatur, & nihilominus Collega. De quo, *an Clericus, vel Laicus esse debeat*, quærunt Doctores. In Germania uterque illius muneris capax est: ubi Rectorem Professores eligunt, vel ex suo ordine, vel Principum, Comitum, Baronumve e numero, in Academia literis operam navantium, non magno ætatis habito respectu. Neque verò delatum hoc modo *Rectoratum* temerè detrectare licet; Unde in Academia Gryphisvvaldensi *Statutum* habetur, si quis id fecerit & in tertium usque diem in sua sententia, absque probabili ratione persistat, tres aureos pro multa persolvere, & nihilominus Rectoris munus suscipere teneri, sub pœna amissionis privilegiorum. Idem de Academia Wittenbergensi legitur. Est autem munus *Rectoris*, Studiosos in album recipere, de negotiis, suæ jurisdictioni subjectorum sive per se, sive cum Assessoribus, cognoscere, & si quæ alios in articulos juravit, ea summo observare studio. Ad honorem ejus pertinet, quòd Principis repræsentet personam indeque omnes præcedit, Episcopos etiam, in Academia illa literis vacantes. Imò & Ludovicum Galliæ Regem, infra subsellia Jasonis sedisse & cùm ad Collegium perventum esset, sinistrum illi adequitasse, cum his verbis, *Nunc Jason, incipit Regnum tuum*, refert Piccardus *in Observ. Hist. Polit. Dec.* 7. *c.* 1. Carolum quoque V. in Academia Lovaniensi, Jodoco Ravenstenio Tiletano S. Theol. Licentiato, Academiæ tum Rectori, loco cessisse & latus ejus texisse, A. C. 1545. legimus. Sic Gerardus Quesbeckanus Leodiensis Episc. & Andr. Gail, JC. cùm de pace Belgica, ex Rudolphi II. Imp. voluntate, acturi, Lovanio Gandavum contenderent, A. C. 1576. *Rectoris* latera utrinque cinxerunt & inter se medium incedere voluerunt. Inprimis verò memorabile est, quod de Carolo Bellicoso seu Audace, Brabantiæ Duce in literas relatum est. Is an. C. 1464. mense Januario, Antverpiam provinciarum suarum ordines evocarat, & Academiæ Rectorem, ut adesse unà vellet, missis literis monuerat. Aderant igitur Brabantiæ, Hannoniæ, Artesiæ, Namurci, Ordines, Prælati, item Nobiles, & quorundam Flandriæ oppidorum Deputati: unaque aderat Robertus de Lacu J. U. D. Academiæ Rector, quem cum aliis ex Academia Viris benignissimè excepit. Cùm autem coram Duce, qui tum in aula Cœnobii D. Michaëlis cum Consilio suo erat, comparere omnes deberent, præcepit Dux, ut Academiæ Lovaniensis Rector coram se primum dicendi locum obtineret, declarans se illum, & Academiam Lovaniensem, nobilissimum honoratissimumque totius Brabantiæ membrum habere: ipsum dein congregati ibidem Ordines dicendo sequerentur. Quam Ducis voluntatem Toparcha Bergæ ad Zomam Rectori, ut jussus erat, significavit. Neque quisquam hunc honorem Principi Academiæ invidit, quòd in illo & Academicis Viris, virtutis & sapientiæ moderatoribus, honorandam esse virtutem sapientiamque omnes judicarent. Præter locum verò honoratiorem & *præcedentiam*, ut vocant, *Sceptri prælatio* ejus auctoritatem quoque commendat: & quidem aliquando unius, aliquando plurium. In Academia Lovaniensi, cùm in publicum *Rector* procedit, ante eum Accensus vadit, argenteum sceptrum præferens: Cùm v. ad Comitia egreditur, vel cum solennis supplicatio indicta est, vel festus aliquis e primis dies imminet, octo ac nonnunquam plures Accensi præcedunt, singuli argenteum gestantes sceptrum, auro obductum, insignia honoris amplissimi, uti habet Vernulæus *in Descript. Acad. Lovan. l.* 1. *c.* 6. Tandem & suus est Rectori, in plerisque Academiis, *peculiaris* & augustus *Amictus*; Nempe fere communiter epomis sive paludamenti genus, ex panno serico coloris purpurei & caputium ejusdem materiæ. Sed & in Academia Julia *Rector*, durante officio, est sacri Palatii Lateranensis, Aulæ & Consistorii Imperialis Comes, ex privilegio Maximiliani I. Imp. apud Sagittarium *de Comit. Palat. th.* 13. *lit. a.* Dixi, *durante officio*: Academicus n. hic Magistratus, non perpetuus, sed ambulatorius, & Altorphii quidem, Basileæ, alibique, annuus: Wittenbergæ semestris, ut & Lipsiæ; apud alios trimestris est. Titulus solennis, *Magnificus* est: in quibusdam Academiis *Magnificentissimi* elogium assumunt Comites Principesque, quibus, præter ordinarium Rectoris munus, extraordinaria hæc dignitas confertur. V. præter Vernulæum laudatum suprà Cothmannum *Resp. sing. sive Academ. n.* 108. Hœppingium *Tract. de jure insig. c.* 6. *sect.* 6. *membr.* 1. *n.* 558. *p.* 109. alios, citatos Limnæo *de Jure Publico, ubi de Academiis.*

In *Rectum*, πρὸς ὀρθάς, apud Hyginum est *normaliter*, seu ad rectos angulos erectum. Norma n. ex angulis rectis componitur, & normalis linea est, quæ cum alia recta linea rectos angulos facit, sive ex media erigatur, sive ex fine. Vitruvius, *Describatur linea in planicie & ex ea media πρὸς ὀρθὰς erigatur, ut sit ad normam, quæ dicitur gnomon.* Quod forma literæ *L.* exprimit vetus Agrimensor, apud Salmasium *ad Solinum p.* 669. Apud eosdem Agrimensores, *Rectura* limitum, aliter *rigor* dicitur, Vitali *recta series*, Græcis ἰσότης ἀκολουθίας. V. infrà.

Recuperatores, quinam olim apud Romanos dicti, & quodnā illorum fuerit officium, inprimis ex Cicerone colligitur *Orat. pro Cæcina, quam ad Recuperatores habuit.* Sic nempe vocabantur primùm Judices, qui inter Populū Rom. & civitates peregrinas de rebus privatis reddendis recipiendisque cognoscebant, ea n. *Recuperatio* dicebatur. Postea verò etiam Judices, à Prætore, post judicium constitutum, dati, qui præfecti erant recuperandis reddendisque; à *recuperando* proin, quòd per eos quisque suum *recuperare* posset, dicti. Neque v. tantùm de bonis iniquè ablatis, verùm etiam de æstimandis injuriis, cognitionem habuere, ut à Gellio discimus *l.* 20. *c.* 1. Crebra eorum apud Vett. mentio. Plautus *Bacchid. Act.* 3. *Sc.* 3.

Postquam quidem Prætor Recuperatores *dedit,*
Damnatus demum vi coactus reddidit
Ducentos & mille Philippûm.

In Judicio muralis coronæ, post expugnatam in Hispania Novam Carthaginem, duobus se ea dignos professis, Q. Trebellio & Sext. Digitio, datos à Scipione *Recuperatores* tres, habes apud Livium *l.* 26. *c.* 48. &c. Hinc *Recuperatorium Judicium*, de quo V. Jo. Rosinum *Antiqq. Rom. l.* 9. *c.* 15. & plura, de variis *Recuperatorum* generibus, apud Marcilium *ad Sueton. Vespasiano c.* 3.

Recutiti, epitheton apud Scriptores frequens Judæorum, à circumcisione, quà præputium illis demtum: unde non pauci illorum, ad Christianismum recens conversi, præputium sibi attrahebant, quod Apostolus prohibet. Efficacem a. ad præputia circumcisa reglutinanda aloën esse, scribit Dioscorides, cùm ait, ἐπισυνάγει καὶ τὰ (optimus ac vetustissimus codex hanc vocem omittit) ἐκ χειρουργίας ἀκροποσθίας. Ubi ἐπισυνάγειν χειρουργηθέντα sunt, *præputia, quæ circumcisa sunt.* Χειρουργία n. Hippocrati idem, quod χειρουργία, *omnis operatio, quæ manu fit*, & propriè ea, quam Chirurgus exercet. Atque hi quidem ex circumcisione λειπόδερμοι seu *recutiti* sunt. Præter hos verò reperiuntur & naturâ *Recutiti*, ad quorum præputia reficienda, θαψίαν valere, idem Dioscorides tradit, apud Salmasium *ad Solinum p.* 1050. Meminit *Recutitorum* Judæorum Martialis *lib.* 7. *Epigramm.* 30.

Nec recutitorum fugis inguina Judæorum.

Unde *Sabbatum recutitum*, Gentilibus dictum est Sabbathum Judæorum, per contemptum. Persius *Sat.* 5.

Labra moves tacitus, recutitaq; sabbata palles &c.

Reda, V. infrà *Rheda*.

Redarator, inter Divos agricolas Romanorum, qui à Flamine Cereali, quum sacrum Cereri ac Telluri faciebat, hoc ordine invocabantur; *Vervactor*, Redarator, *Imporcitor*, *Insitor*, *Obarator*, *Occator*. Sic nempe dictus est, quem secundæ arationi, quam etiam *iterationem* vocabant, credebant præesse. Fiebat autem secunda aratio æstate; quod νεῶν dictum Hesiodo: Νειὸν, *terram scil. novalem*, quæ iterata est. Et sanè hæc etiam significatio est verbi νεῶν: de novo enim fieri ac *novari* dicitur, quod secundò fit. Sed & *offringere* Latini id dicebant. Nam proscissione, h. e. primâ aratione, grandes glebæ excitantur, quæ iteratione offringuntur & rumpuntur æquanturque &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 724.

Reddere Symbolum, V. *infrà*.

Reddi, dicebantur propriè, quæ prosecta Diis porriciebantur. Unde de Pinariis, qui in sacrificio Herculis ad tempus præstò non fuerant, veneruntque, ἐσπλαγχνευμένων ἤδη τῶν ἱερῶν, ut ait Dionysius, h. e. *extis jam adesis*, ut vertit Livius; Servius exponit, *Extis jam redditis*. Nempe, ritu à Prometheo accepto, partem hostiæ in ignem conjicere soliti sunt Vett. cùm sacrificabant, partem ad suum victum abuti; quum antea tota hostiarum & illibata viscera igne consumerentur. Partem igitur extorum prosicatam aræ superimponebant & Diis adolebant seu in ignem inferebant (quod ἀναφέρειν ἱερουργεῖν Græci dixere) partem vescebantur, qui sacrificio intererant. Et exta quidem priùs mandebant, quàm reliquam carnem. V. suprà in voce *Prosiciæ*. Idem *ad illud Æneid* 6.

Et solida imponunt taurorum viscera flammis:

Solida, inquit, *viscera holocaustum significant: quòd detractis extis aræ superimponebantur, quæ nonnunquam ablata, elixa etiam ipsa reddebantur.* Ubi indigitat, in holocaustis carnes immolatarum hostiarum concremari solitas tantùm, non etiam exta. Nam *viscera* sunt propriè, quidquid inter ossa & cutem est. Interdum tamen etiam exta unà cum reliquis carnibus aræ superimponi & comburi consuevisse. Idem alibi, *Reddi exta dicebantur, cùm probata* (Barthius mavult *prolata*, tam enim de adversis, quàm prosperis, commune verbum) *& elixa aræ superponebantur.* Sed „& Suetonius *in Augusto*, Cùm rem divinam Marti faceret, „nuntiatâ repentè hostis incursione semicruda exta rapta foco „prosecuit: atque ita prælium ingressus victor rediit, decretum „etiam extabat, quo cavebatur, ut in posterum quoque simili „modo exta Marti *redderentur*, reliquiæque ad Octavios referrentur. Sic *exta reddi* & *prosequi* idem. V. suprà in voce *Prosiciæ*. Lutatius ad Statium *Thebaid. lib.* 4. *versu* 464. verba Aruspicinæ sive Extispicii hoc ordine disponit: *Primò est sanguinem libare, deinde immolare, tertiò* reddere, *quartò litare*. Rationem vocis hanc dat Barthius: *Reddere dicebatur* (Sacerdos) *quia debita flammis ipse sumpserat, itaque ferali illi igni suum quod erat restituit*, *Animadversion. ad Poëtam præfatum lib. cit. vers.* 466. At *Reddi* Flumina, dicuntur Latinis, quæ emergunt, postquam aliquandiu latuerunt. Plinius *lib.* 5 *cap.* 29. *Marsyas ibi redditur, ortus, ac paulo mox conditus, ubi certavit tibiarum cantu cum Apolline Aulocrenis.* Fluvius enim hic apud Celænas oritur ex monte, mox conditur: deinde emergit ac *redditur*, paulo pòst iterum conditur, ubi in Mæandrum cadit. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 817.

Redditi, apud Scriptores Ecclesiæ Rom. Monachi sunt, Eremitæque, qui se in Monachos *reddiderunt*, Gall. *qui se sont rendus Moines*: quòd Deo *redderentur*. Propriè verò *Fratres* seu Seculares, qui abdicato seculo, ut loquuntur, in Monasteria secedebant. Cujusmodi *Redditorum*, qui & *Laici*, & *Donati* & *Prabendarii* dicuntur, crebra mentio est *in Statutis* Ordinis Cartus. Est autem ordo eorum Conversorum ordine inferior; unde, si Conversus deliquerit, in ordinem *Redditorum* dejicitur: in eo tamen horum conditio potior, quòd inter eos possit esse unus Clericus, qui tamen in habitu Redditi non possit ultra Diaconatum promoveri. Ita porrò ii se Monasterio *reddebant*, ut in professione, quam edebant, hanc apponerent clausulam: Quòd „si aliquo tempore unquam hinc aufugere vel abire tentavero, „liceat servis Dei, qui hic fuerint, me plenâ sui juris auctoritate „requirere, & coactè ac violenter in suum servitium revocare, apud Guigonem *in Consuetud. Cartus. cap.* 74. laudatum Carolo du Fresne *in Glossar.* V. quoque suprà, ubi de *Donatis*.

Redemtio Altarium, in Eccl. Rom. quid sit, V. suprà. In eadem *Redemptio Pœnitentiarum*, multiplex olim fuit. Interdum enim eleemosynâ redimebantur, quas *pœnitentias deargentatas* vocat Guigo *Vitâ* Hugonis Episc. Gratianopol. *num.* 20. Nonnunquam flagellationibus, *palmatis* & Psalmorum recitationibus. Interdum prædiorum cessione &c. V. suprà *Pœnitentia*, alibique passim.

Redemtio Captivorum, inter præcipua, apud Hebræos olim Charitatis ac Munificentiæ officia fuit. Unde inquiunt, *Redemptio captivorum anteponenda est officio pauperes sive victu sive vestitu sublevandi. Neque* (in rebus hujusmodi) *habetur præceptum æquale ei, quod de redimendis est captivis*, apud Maimonidem *Halach. Mulmoth Ajailm cap.* 8. Etiam officiis, erga opera publica, velut urbium muros, synagogas aut alia ejuscemodi sive extruenda sive retinenda, anteposita. Quin ad hosce inprimis attinere volunt, præcepta de munificentia, clementia & charitate, erga inopes fratres, tradita, Deuter. *cap.* 15 *vers.* 7. & *seqq.* Levitici *cap.* 19 *versu* 16. & *cap* 25. *versu* 53. Horum enim in numero primarium eos habere ajunt locum, quòd non modò victu egerent & amictu, sed in horas, ex dominantium arbitrio, & vitæ & honestatis periculum adirent. Habebant autem rationem sexus, dignitatis, natalium aliarumque circumstantiarum, secundùm quas alii ante alios, si omnes simul commodè redimi nequirent, erant redimendi. Anteponebatur namque ut plurimum fœmina viro, Sacerdos Levitæ, Levita Israelitæ, Israelita profano, profanus Mamzeri, Mamzer Nathinæo, Nathinæus proselyto, proselytus libertino, libertinus servo, porrò sapiens Regi, Rex Pontifici Max. Pontifex Maximus Prophetæ. Quòd si quis cum Patre suo & Magistro suo captivus teneretur, ipsum Magistro, Magistrum Patri, sed utrique Matrem anteponendam judicabant, V. *Gemaram* utramque. Certè & in veteris Romæ moribus gradus fuere, iique ex disciplina & ordine hujusmodi officiorum, veluti Parentibus primò, fidei tutelæque nostræ creditis secundò, dein hospitibus, clientibus, cognatis, affinibus, præstandorum, uti ex M. Catone, Massurio Sabino, aliis, monet A. Gellius *Noct. Atticar. cap.* 13. De pretio verò *redemtionis*, ita statuerunt Magistri, *in Misna tit. Gittin cap.* 4. *Non redimendos esse captivos pretio majori quàm valeant, nec in fugam polliciendos; utrumque, ob commodum publicum.* Hoc, ne alicujus fugâ irritati custodes in cæteros inde acriùs sævirent: illud, ne ob grandioris pretii spem, hostes frequentius capturæ assuescerent &c. V. Joann. Seldenum *de Jure Naturali & Gentium, juxta disciplinam Ebræorum lib.* 6. *cap.* 19. *sub fin.*

Rediculus, adde: Malè antea *Ridiculus* erat, cùm *Rediculus* scribendum esset. Festus Pomp. *lib.* 6. *Rediculi fanum extra portam Capenam fuit, quia accedens ad Urbem Hannibal ex eo loco redierit, quibusdam perterritus visis.* Capenam enim portam maximè armis pulsasse Annibalem, Valerius M. refert *lib.* 3. *cap.* 7. *tit.* 10. Sunt tamen, qui non Capenam, sed Codinam portam, cum obsedisse contendant. Prudentius *in Symmachum lib.* 2.

Affirmentque Libyn Collinæ à cardine portæ
Hannibalem Jovis imperio Martisq; repulsum.

V. quoque Sidon. Apollinarem *Carm.* 7. Imò ad neutram castra illum habuisse, sed tantùm Urbi fuisse vicinum, volunt alii. V. Plinium *lib.* 34. *cap.* 6. Unde Silius de obsidione illa, *Punicor. lib.* 12.

Nunc aditus lustrat, nunc clausas cuspide portas
Infestâ pulsat, fruiturq; timore parentium.

V. quoque Manilium *Astronom. lib.* 4. Claudianus tamen *de bello Gildon.* mediæ sententiæ favere videtur, Thom. Dempsterus *in Rosinum lib.* 1. *cap.* 13.

Redimiculum, Isidoro est, quod aliàs *succinctorium* sive *bracile*, *quod descendens per cervicem & à lateribus colli divisum, utrarumque alarum sinus ambit, atque hinc inde succingit, ut constringens latitudinem vestis ad corpus contrahat. Hoc vulgò bracile, quasi brachiale vocant, quamvis nunc non brachiorum, sed renum sit cingulum.* Idem *Cingulum in lumbis* vocat, cùm ait, *Fibulæ sunt, quibus pectus fœminarum ornatur, vel pallium tenetur viris in humeris, seu cingulum in lumbis.* Quod utique de cingulo Monachorum intelligit, qui ἀνάλαβος Græcè dicebatur, *Rebrachiatorium*, Cassiano. Ita enim hic de Monachis Ægyptiis, Ge„stant enim resticulas duplices, laneo plexas subtegmine, quas „Græci ἀναλάβους vocant: nos verò succinctoria, seu *redimicula*, „vel propriè rebrachiatoria possumus appellare, apud Salmasium *ad Tertullianum de Pallio cap.* 1. V. quoque suprà, in voce *Mitra*, item *Rebrachiatorium*.

Redire à cœna cum pompa, honoris genus, bene meritis de Rep. viris, quoties foris cœnassent, olim apud Romanos permissum, occurrit apud Florum, ubi de Duillio, qui primus navalem victoriam reportavit, atque ab eo tempore, prælucentibus funalibus & præcinentibus tibiis, *quasi quotidie triumpharet*, semper à cœna rediit. Sic Cornificius, ob rem in Sicilia bene gestam, elephanto vehens *redire* solebat. Cæsar verò, post epulum triumphale, vespere domum rediit 40. elephantis dextra atque sinistra lychnuchos gestantibus, Sueton. *in eo*, *cap.* 37. ubi Casaubonum vide, ut & suprà, voce *Foris* alibique.

Reditus Atheniensium Reip. annui, sex mille erant talenta ducentis quinquaginta minus, Polyb. *lib.* 2 quæ pecunia à Quæstoribus decem, è Pentacosiomedimnorum numero, electis, administrabatur. Accipiebant enim illi coram Senatu, & adservabant in Minervæ templo, quod erat in Arce, *Minervæ simulachrum, victorias, alium mundum, & pecuniam publicam.* Pollux *lib.* 8. *cap.* 8. Ταμίαι τῆς Θεοῦ, κληρωθεὶς μὲν, ἐκ πεντακοσιομεδίμνων ἦσαν· τὰ δὲ χρήματα παρελάμβανον, τῆς βουλῆς παρούσης. V. etiam Suidam & Harpocrationem, in voce Ταμίαι. Sic Lycurgum

gum Plut. scribit, Quæstorem fuisse ἐπὶ τρεῖς πενταετηρίδας ταλάντων μυρίων τετρακισχιλίων, ἢ ὥς τινες, μυρίων ὀκτακισχιλίων, ἑξακοσίων πεντήκοντα, ubi tamen reponi vult Petitus, octoginta sex millia ducenta quinquaginta, reditus nempe annorum ... quibus si addas ἑξακόσια καὶ πεντήκοντα τάλαντα, apud Lycurgum à privatis intra illud tempus deposita, fient octoginta sex millia & nongenta talenta, quæ is administravit. V. Sam. Petitum Comm. in LL. Atticas lib. 3. tit. 2. De Reditibus Reip. Rom. diximus aliquid suprà, in vocibus *Ærarium* & *Rationes*.

Reduvia escarum, apud Solinum *cap. 32. Trochilos avis parva est. ea dum reduvias escarum affectat, os belua hujusce* (crocodili) *paulatim scalpit* &c. Sunt cibi reliquiæ, quæ dentibus crocodili adhæserunt. Sic suprà, *reduvias conchyliorum*, exuvias vel reliquias conchyliorum, τὰ λείψανα, *fragmina conchyliorum* dicta Melæ, eo loco, quem imitatur Solinus. Propriè autem *reduvia* est ἡ παρωνυχία, cùm cutis relinquit ungues, & circa illos sese resolvit. Titinnius, de servo mastigia,

Lassitudo conservûm, reduvia *flagri*:

in cujus tergo sc. reduviam pellis facit flagrum. Unde & *reduviosa*, aspera & extantia, apud Lævium,

Scabra in legendo, reduviosave offendens.

παρωνυχίαι Polluci, quæ utrinque extant in unguibus & præsecantur, Latinè *reduviæ*, ut diximus. Hinc *reduviæ*, pro reliquiis & præsegminibus: *Escarum minutias* dixit Ammianus, ... hoc loco. V. Salmasium *ad Solinum pag. 445*.

Reem, seu *Rem*, Hebr. ראם vel רם, Jobi *cap. 39. versu 9.* animal est procerum, ἄλκιμον, validum, ferum, indomitum, cornutum, Principum in S. Scriptura typus: quod Aben-Ezra *ibicem*, Bootius *urum*; Alii *monocerotem*, sed Arabes, Chaldæi, & veteres Hebræi communiter *capreæ speciem* esse contendunt. Et quidem Damir *cap. de caprea*, *Diversi*, inquit, *coloris sunt capreæ Nempe illarum tres sunt species: Prima earum, quæ vocantur arâm, quæ sunt sinceræ albedinis, cujus singulare est Rim. Hæ in arenis habitant. Easdem ajunt caprearum esse oves, quia plurimum habent carnis & pinguedinis.* A' qua Arabem quendam Principem, Zachæum nomine, Camili Catiensis filium, qui obiit anno Hegiræ DXLVI. cognominatum fuisse *Rimicidam*, Alasmaius refert; eò quòd hujus animalis venatione maximè delectaretur. Atque ita *Reem* esset capreæ species, eaque nobilissima, tum coloris (non enim albet solùm, sed & candicat) tum pinguedinis ratione. Nec improbat sententiam Bochartus, qui voce hac bicornem Capream, seu Orygem indigitari, pluribus it probatum, *Hierozoici Parte prior. lib. III. cap. 27.* V. suprà in voce *Oryx*.

Refectio, apud medii ævi Scriptores, pro cibo: Sed & *reficere stomachum*, *reficere vires cibis*, Latini dixere. Unde *Refectorium*, in Monasteriis, *locus ubi insimul comedunt fratres vel Monachi*, uti habet Joann. de Janua. Gregorius Turon. *in Suppl. cap. 36. Temerario conatu Rex refectorium ingressus fuerat.* In cujus *area*, *sine mappula & mensa comedere*, pœnæ Monachicæ species est. Ei curando qui præest, *Refectorarius* appellatur, ad quem pertinet, *tempore statuto, sive ad prandium, sive ad cœnam, mensas præparare, panem & vinum & legumina apponere. & si qui fratres deforis veniant, ubi ad refectionem sedere debeant, providere & eis similiter quæ sunt apponenda, apponere* &c. ut habetur in *libro Ordinis* S. Victoris Paris. *MS.* apud Car. du Fresne *cap. 12.* V. quoque de hoc officio Monastico, Udalricum *Consuetudin. Cluniac. cap. 21.* aliosque eidem *Glossarii* Auctori laudatos. Sed & *Subrefectorarii*, qui viz. *Refectorario* in Monasteriis subest, mentio occurrit, in *Libro Ordinis* modò cit. V. etiam Macros Fratres in *Hierolexico*, & Salmasium *ad Tertullianum de Pallio cap. 3. ad verba*, *Jejunas scilicet semper & indefessus*.

Referendarius, adde: Adde Salmasium *ad Vopiscum*, *in Aureliano*, ubi Ῥεφερενδαρίους, à recentioribus Græcis dictos ait, quos *Apocrisiarios*, h. e. τοὺς ἀποκρισιαρίους, item Ἀσηκρῆτις, quos Vopiscus *Notarios secretorum* vocat, quoque appellarunt. „V. eundem *in Vita Carini*. Sed & in Romana Curia, Referen„darius est Prælaturæ munus, ad quod lites & causas in signatura „Justitiæ & Gratiæ coram Sanctissimo *referre* spectat, & ideo, „utriusque Signaturæ Referendarii hujusmodi Prælati appellan„tur. qui ab Alexandro VI. instituti, ac multis privilegiis muni„ti sunt; inter quos XII. antiquiores Votantes appellantur, quia „illi soli in Signatura dant vota, & in paritate votorum Cardi„nalis Præfectus Justitiæ Signaturæ dare potest suum votum. „In Signatura autem Gratiæ, quæ — semper coram Papa habetur, ibi nullus habet votum &c. uti habet Dominic. Macer in *Hierolexico*; ubi etiam quædam subjicit de *Referendarii* dignitate, in Ecclesia Constantinopolitana, item apud Longobardorum Reges, apud quos *oblatione annuli*, Referendarii dignitatem consuevisse conferri, narrat Auctor *Vitæ* S. Boniti Episc. &c. In Aula Francorum Regum, qui hoc nomine illustres fuere, recensentur C du Fresne isti: S. Bonitus, *Referendarius* Sigeberti R. Siggo, Theutarius, sub eod. Marcus, sub Chilperico R. Flavius, Licerius, sub Guntranno: Charimeres, sub Sigeberto fil. Childeberti; ut & Gallomagnus: Otho, *Referendarius* Childeberti Austrasiæ R. Baudinus, Chlotarii, ut & Charigisilus: Boso: S. Audoënus, Dagoberti: Faramundus: Adoindus, seu Dudo vel Audoënus, ejusdem: H. Rotbertus, *summus Palatii Referendarius*: Chrodegangus, Caroli M. Stephanus Philippi I. qui plerumque Abbates, Episcopique facti. Sed & in vet. *Placito*, sub Chlodovæo III. inter alios memorantur Referendarii, sc. *Wlfolaicus*, *Aiglas*, *Chrodeberchtus* & *Waldramnus*; edidit illud Joannes Mabillonius *SS. Ord. S. Benedicti tomo IV.* unde, aliam ac diversam planè fuisse *Referendariorum* dignitatem, à Custode annuli Regii, eruit Car. du Fresne præfatus. Verùm sicut tres Prætorio Præfectos creavit simul Commodus, uni tamen solùm pugionem suum credidit, pignus Imperii, uti diximus suprà, in voce *Pugio*: ita plures potuere esse *Referendarii*, quorum unus tamen annulum Regium haberet. At *Referendarii* Curiæ, apud Senatorem passim, eidem memoratum, dicuntur, qui extra ordinem referebantur à Principe in Album Curiæ & Senatoriâ dignitate hoc pacto donabantur. V. quoque Cassiodorum *Var. lib. 3*.

Referre ad Deos, Plinii *lib 28. cap. 2. Quippe victimas cædi sine precatione non videtur, referri ad Deos, ritè consuli*: aliud quid est, quàm *consulere Deos*. Non *referebant*, voluit dicere, *ad Deos*, neque consulebant eos, sine precatione. Consul quidem ad Senatum referebat de Rep. qui & *Senatum consulere* dicebatur: sed de Diis hæc distinguit. Nempe consulebantur Dii, de rebus futuris & eventuris, ut oracula Delphis; *referebatur ad Deos*, de rebus, quæ jam acciderant, ut de portentis & prodigiis, aliisque ejusmodi, quomodo expianda essent, ac depellenda. Unde sequitur statim, *Præterea alia sunt verba impetritii, alia depulsorii, alia commendationis.* Hoc est, alia erant verba precationis, cùm Deos consulturi victimas cædebant, ut extis inquirerent, quod dicebatur *impetritum*: alia, cùm solemne sacrificium faciebant, *ad Deos referentes*, quo procurabantur ostenta & prodigia, quod *depulsorium* hîc vocat &c. V. Salmasium *ad Solinum pag. 585.* & infrà, ubi de *Relationis jure*.

Reflexus Capillus, apud Jul. Capitolinum *in Pertinace*, *Fuit autem senex venerabilis, immissâ barbâ, reflexo capillo. habitudine corporis pinguiore* &c. idem est cum eo, qui *flexus* dicitur, apud Spartianum *in Hadriano*, h. e. οὖλος seu ἀνασιμὸς, *quem in Albino* idem Capitolinus *crispum* appellat, & *renodem*; Quintilianus, *in annulum positum*: Flexi enim capilli annulos & nodos quodammodo exprimunt. Arculphus *subannellatum* vocat, *de Locis sacris*: ubi de Christi capillo. V. suprà *passim*, inprimis in vocibus *Annulus*, *Flexus*, *Fluctus* &c.

Refrigeratio, olim in Theatro, quâ aquarum per semitas decursu æstivus minueretur fervor, Pompejo Auctore, memoratur Salmasio *ad Solinum pag. 913.* At *Refrigerium*, Græcè ἀναψυχή, in *Novellis* Justiniani, pro salario sumitur. Aliam vocis notionem, V. suprà, voce *Frigus*.

Refugia, apud Ulpianum JC. *lib. 13. de Usufr.* sunt porticus seu cryptæ; cujusmodi loca sibi comparabant, qui inter ambulandum, exercendum aut vescendum, neque æstatis neque hyemis ferre poterant incommoda. *Hypogæas deambulationes* vocat Vitruvius, item *crypteporticus*: quas in castris destruxit Hadrianus Imp. apud Æl. Spartianum in *Vita* ejus, ad quam V. Salmasium. Sed & *Refugia*, Græcè ὑποφυγαί, dicuntur portus non legitimi, qui aliter *stationes*, & *plagia*, Græcè ὕφορμοι, ἀκταὶ, ἀγκυροβόλια quoque. Scylax, Εἰσὶ δὲ αὐτόθι οἱ λιμένες πάνορμοι, καὶ ἄλλαι δὲ ὑποφυγαὶ ὑπὸ νησιδίοις καὶ ὕφορμοι, καὶ ἀκταὶ πολλαί, apud Eund. *ad Solinum pag. 820.* De urbibus *Refugii* apud Israëlitas, diximus suprà ubi de *Asylis*.

Regales, item *Regales personæ*, apud citimi ævi Scriptores, Regiæ stirpis Principes sunt; quos *Principes Regii sanguinis* non semel appellat Monstreletus *Volum. 1.* Item nummi aurei Francici, Gall. *Royaux*, sub variis Principibus cusi, ut videre est apud Car. du Fresne in voce *Moneta*. Cujusmodi monetam, quam Ludovico IX. attribuit, descripsit Hautinus, in *lib. de Monetis Franc. pag. 25.* in qua effictà corona, cum hisce verbis suprà & infrà, REGALIS AUREUS; in circulo, LUDOVICUS REX FRANCORUM; in aversa parte crux liliata visitur, cum solita Inscr. XRC &c. apud Eund. Sed & monetam auream Siciliæ hac nomenclatione habent *Chartæ* A. C. 1178. & 1180. sub Wilhelmo R. apud Ughellum *Ital. Sacr. Tom. VII.* Etiam *Regales Turonenses*, monetam auream vett. Provinciæ Comitum, memorat idem C. du Fresne ex variis *Chartis* &c.

Regalia, apud Ottonem Frisingensem, *de Gestis Friderici l. 1. cap. 63. Regalia Duci Friderico cum unico suo item Friderico commendans*; & Strabonem *A. C. 1219. Regalia quoque Heinricus, Palatino Rheni assignanda, Regi Friderico reliquit*: aliàs *Imperialia Insignia*, apud Conradum Ursperg. *A. C. 1106.* item *Imperialia* simpliciter, apud Lambertum in *Vita* Heriberti Arch. Colon. *num. 11* & Honorium Augustodun. *lib. 1. cap. 73.* vulgò *Clinodia Imperii*, præcipua sunt Imperii insignia, sc. *Lancea*, *clavus*, *pars crucis Salvatoris*, *corona*, *gladius Caroli*, uti ea enarrat Albertus Argentin. *pag. 119.* *globus* item, cujus meminit Conradus præfatus *d. l.* ut & *pelia brachii S. Annæ* & aliæ *reliquiæ*, apud Henricum Imp. *Epist.* ad Hugonem Abbat. Cluniac. & Stronem *l. cit.* *Mappam*, quâ ultimò mensa Domini strata est, ad-

dit Dubravius *Histor. Bohem. lib* 22. V. quoque Aventinum *Annal. Bojor. lib.* 5. *pag.* 353. Limnæus duas lanceas inter *Regalia* seu Clinodia Imperii fuisse reperit. Refert enim Sigebertus *ad A. C.* 929. lanceam mirandi operis, ex clavis Jesu Christi crucifixi fabricatam, quæ dicitur Primi & Magni Constantini fuisse, donatam Rudolfo Burgundionum Regi, à Sampsone Com. sed ab Henrico R. precibus, minis, muneribus, additâ etiam parte provinciæ Suevorum, Rudolfo extortam, & ad insigne tutamenque Imperii ad posteros transmissam esse. Eandem Lupoldus de Babenberg *de Zelo Germ. vet. Princip. cap.* 12 arte novâ & singulari elaboratam scribit, quæ juxta mediam spinam habuerit utrobique quasi fenestram & in media spina cruces ex clavis, manibus & pedibus Salvatoris nostri affixis. Plura qui cupit, adeat Goldastum *in Politischen Reichshandlen part.* 6. *tit.* 1. *pag.* 204. ubi syllabus exhibetur eorum, quæ Carolo IV. Imp. anno C. 1350. Monachii tradita sunt &c. Ex his quædam asservantur Norimbergæ, cum aliis quibusdam, ad coronationem Regis Rom. pertinentibus, viz. *Corona Regalis*, intra cujus ambitum mitra Episcopalis bicorni cacumine exsurgit; *Dalmatica* vestis Caroli M. pretiosis margaritis distincta, *Cappa* Choralis, mantus seu mantellum aut paludamentum Cæsareum, cui Phrygio opere intextæ sunt aquilæ aureæ; *Stola* aurea; *Amiculum* rubri coloris; *Chirothecæ* unionibus ornatæ, *Sandalia* aurea, *Tibialia* seu ocreæ ejusdem Caroli; *Zona* coriacea, cum retinaculo aureo; *Pomum*, à Com. Palatino gestandum; *Sceptrum* aureum & *Gladius* Caroli M. quorum illud Marchio & Elector Brandeburgicus, istud Elector Saxoniæ, in Coronatione Regis Rom. præferre consuevere. V. Limnæum *de Jure Publico*, & Enucleatorem ejus *lib.* 1. *cap.* 12. nec non *lib.* 4. *cap* 39. Sed & *Regalia*, apud Scriptores Ecclesiæ Rom. dicuntur Jura regia, quæ ab Impp. vel Regibus interdum Ecclesiasticis personis concedi consuevere. Unde *Regalia & Patrimonia B. Petri*, apud Petrum Diaconum *Chron. Casin, lib.* 4. *cap.* 35. 36. & 39. h. e. dominium temporale Pontificis, quod aliter *Patrimonium S. Petri* dicitur. Sic *Regalia* Galli vocant prædia, quæ ad Ecclesias pertinent, iis olim à Regibus concessa: aliter *Eleemosyna Regis*. Cujusmodi cùm omnia fere Ecclesiarum, Episcopatuum & Monasteriorum à Regibus dotatorum prædia sint, eodem jure reguntur, quo beneficia militaria sive feuda, iisdemque sunt, quibus ea, servitiis obnoxia. Extinctis quippe personis Ecclesiasticis, ad Regem ipso jure redeunt, donec alia iisdem investiatur: cujus quidem investituræ ratione juramentum fidelitatis ei præstant Episcopi. Hominium quoque iidem faciunt, cùm iis redduntur seu restituuntur Regalia, quod fit, cùm consecrationem, ut vocant, aut benedictionem accepere. Per mortem itaque Episcopi Regalia *aperta* dicuntur, ut contrà, *clausa*, cùm ea Episcopo successori redduntur. Quod ut sæpe differretur satis diu, Principes Regesque fecere, ut Ecclesiarum Regalibus diutiùs fruerentur, quemadmodum inprimis Germanicis Augustis id objectum, in controversia illa, quæ diu inter Imperium & Sacerdotium, circa investituras, fervebat, V. Arnoldum Lubecensem *lib.* 3. *cap.* 16. Anglicis item Regibus, ut videre est, apud Ordericum Vitalem *lib.* 10. ubi de Gulielmo Ruffo Angl. R. &c. Cæterùm non defuere jam olim, qui tantas Ecclesiarum Ecclesiasticorumque opes ac prædia improbarent. *Libellus precum* Mar-„cellini & Faustini *pag.* 46. Intendite in hoc adversùs Catholi-„cos quasi quendam triumphum Hæreticorum: & in miseram & „quasi ultimam & fœdissimam captivitatem, in his Episcopis „condemnata pia fide & Catholicis Episcopis eorum in se domi-„nium, delusionemque tradiderunt metu exilii, & ut Episco-„pale nomen apud homines retinere viderentur, quod utique „jam apud Deum, post subscriptiones impias, non habebant. Sed „ideo nominis istius etiam cum omni decore quærebatur aucto-„ritas, ne illis possessiones Ecclesiæ tollerentur: quas utinam „nunquam possedisset Ecclesia, ut Apostolico more vivens fidem integram inviolabiliter possideret &c. At Episcopatuum, qui à *jure Regalium* immunes erant, regalia, sede vacante, servabant Archiepiscopi; ut de Monasteriorum Regalibus aliisque huc pertinentibus, nil addam, de quibus omnibus fusè agit præfatus Car. du Fresne *in Glossario*: uti de lite inter Ludovicum XIV. Gall. R. hodie feliciter regnantem & Pontificem Rom. ob eandem ab aliquo temp. fervente, moderni *Gallicar. Rerum* Scriptores.

Regalis Via, eadem cum Consulari, Prætoria, Militari, V. ubi de *Viis*.

Regalitas, apud medii ævi Scriptores, titulus est Regum honorarius, de quo vide *Wittekindum* Meibomii *pag.* 219. aliosque Auctores laudatos Car. du Fresne *in Glossario*.

Regaria, vulgò *Regaires*, dicuntur Jurisdictio & Feuda Episcoporum Britanniæ Min. ab antiquo, quòd jam inde à Mauclerci seu Mali Clerici Ducis seculo, ad Regium Galliæ Senatum devolverentur provocationes, à profanis Antistitum Juridicis, non ad Ducales Magistratus. V. Chopinum *de Sacr. Polit. lib.* 1. *tit.* 7. *num.* 21. aliosque laudatos Carolo du Fresne *in Glossario*.

Regendarius, apud Senatorem *lib.* 11. *epist.* 29. ubi *Regerendarius* Viri docti legi volunt, dictus est, qui esset à Regestis & scripta *regereret*, h. e. in Codicem referret. Id. V. quoque Panciroluim *ad Not. Imp. Orientalis cap.* 18. Macros Fratres in *Hierolexico*, ut & hic in voce *Regestum*.

Regenerandi, apud Leonem Episc. Rom. in *Epist.* ad Flavianum Patr. contra Eutychetis errores scriptâ, *Ne ipsius quidem Symboli initia comprehendit; & quod per totum Mundum omnium* Regenerandorum *voce depromitur, istius adhuc senis corde non capitur*: dicuntur, qui proximè baptizandi erant, aliter *Competentes*, ad differentiam Catechumenorum. Hi, antequam ad Baptismum admitterentur, Symbolum priùs Fidei publicè recitare tenebantur, ut hinc videre est. C. Macer in *Hierolex.*

Regens, vulgò *Regent*, apud Gallos Gubernator Regni dicitur, qui vel absente, vel minorenni adhuc Rege, vices ejus obit. Sic post mortem Ludovici Hutini R. Philippum M. ut, quoad Clementia Regina partum edidisset, regnum Franciæ atque Navarræ ipse interea *regeret* & administraret, à Regni Proceribus electum, atque in magno ejus sigillo hæc verba fuisse scripta, *Philippus Regis Francorum filius. Franciæ & Navarræ regens Regna*, annotavit Continuator Nangii, A. C. 1316. apud C. du Fresne *in Glossario*. Eodem titulo & Regina vidua, Mater Regis adhuc minoris, in eodem Regno, insigniri non rarò solet, quæ proin tum Gall. *Regente* dicitur, uti exempla obvia sunt. Sed & in Lusitania, haud pridem, matrimonio Alphonsi VI. Regis cum Ludovica-Maria Duc. Nemorosia & Aumallensi rescisso, Regeque ad Regnum inidoneo declarato, & in Insl. Terceram seposito, Regnum Petro fratri ejus delatum, isque *Regens* declaratus est, sub initium A. C. 1668. qui etiam Fratris uxorem sibi junxit, ratum id habente Clemente IX. Occurrit verò eâ notione vox, jam apud Claudianum IV. *Consul. Honor.*

—— *nec sic inflectere sensus*
Humanos edicta valent, ut vita Regentis.

Et Statium *Thebaid. lib.* 11. *vers.* 159.

— —— *magnasque* Regentum
Objectare animas ——

Reges & *Regere*, voces sunt à pastoribus mutuatæ: Pastor enim propriè Hebræis רועה *roge*; pascere רעה *raga*, ut Syris *rega*. Et certè in Pastorali arte Politicæ regiminis species non obscura cernitur: ut enim Pastor se habet ad oves, ita Rex ad subditos. Unde illud in Poëta toties repetitum,

—— Ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν.

Sed & in S. Scriptura, passim *Reges* dicuntur *pascere populos suos*, & regale sceptrum confertur cum pastorali pedo, ut videre est, Psalmo 78. *versu* 71 2. Sam. *cap.* 5. *versu* 2. & 7. *versu* 7. V. quoque Psalmo 80. *versu* 2 Imò sexcentis Scripturæ locis, Ecclesia cum ovili, fideles cum ovibus & verbi Divini Præcones cum Pastoribus conferuntur: quod loquendi genus in Novi Testamenti libris tam frequens est, ut Christianorum vulgus plurimis in locis *Pastorum* nomine vix alios intelligat, quàm eos qui Ecclesiæ præsunt; ac si Metaphorica locutio propriam penè aboleverit. Sed & alterum Pastorum apud Hebræos nomen נוקד *noked*, Regibus tributum legitur. Ita enim 2. Regum *cap.* 3. *versu* 4. *Mesa Rex Moab* dicitur נוקד *noked*; in qua voce cùm LXX. Interp. hærerent, retinuerunt Hebræam vocem in versione sua, Καὶ Μωσὰ βασιλεὺς Μωὰβ ἦν νωκήδ. Chaldæus verò & Arabs, *Dominum pecoris*; & Græcorum nonnulli Ἀρχιποίμενα, *Pastorum Principem* reddunt. Quæ versio non parùm firmatur ex iis, quæ sequuntur, *Et is solvebat Regi Israelis centum mille arietes cum lana*. Neque id ἀντικρὺς, ut, qui Rex erat pastorque populorum, etiam in sensu proprio Pastor esset. Tum enim non privatorum modò, sed & Regum opes pecore constitisse notum: Sic Pastor haberi potuit Job, qui inter suos habitabat, *tanquam Rex in exercitu*, Jobi *cap.* 29. *versu* 25. Abraham quoque, & Israel seu Jacobus, & Moses, quos *Reges* fuisse scribit Trogus *lib.* 36. Et Rex Elidis Augias, quid aliud quàm Pastor fuit? Adonis etiam, de quo Theocritus *Idyll.* 1.

Ὡραῖος χὤδωνις, ἐπεὶ καὶ μῆλα νομεύει.

Quem imitatus Poëta *eclogâ* 10.

Et formosus oves ad flumina pavit Adonis:

Cinyræ Cypriorum Regis autem filius fuit. Ut Sibonis Horræorum Ducis Ana, qui *pascebat asinas patris sui*, Genes. *cap.* 36. *versu* 24. Proinde Pallas Ulyssi apparet, apud Homerum *Odyss.* ν.

Ἀνδρὶ δέμας ἐϊκυῖα νέῳ, ἐπιβώτορι μήλων
Παναπάλῳ, οἷοί τε ἀνάκτων παῖδες ἔασι.
Viro juveni corpore similis, pastori ovium,
Planè tenero, quales Regum filii existunt.

In quæ verba Scholiastes, Τὸ παλαιὸν, inquit, καὶ οἱ τῶν βασιλέων παῖδες παναπάλοι (Meursius legit παναπάλοι) ἐκαλοῦντο καὶ ἐποίμαινον. *Filii Regum olim & παναπάλοι vocabantur* (h. e. *planè teneri*) *& greges pascebant*. Quò pertinent etiam insignia hæc Plinii verba *lib.* 18. *cap.* 3. *Etiam nunc in tabulis Censoriis pascua dicuntur omnia, ex quibus Populus reditus habet, quia diu hoc solum vectigal fuerat*. Sam. Bochartus *Hierozoici Parte prior. lib.* II. *cap.* 44. Porrò apud Vett. *Reges* absolutè, non nisi de Persidis Regibus dicuntur; quo modo eos Plinius semper vocat.

voce. Hinc it, ubi de persicis, *Falsum est*, ait, *venenata cum cruciatu in Persis gigni & panarum causâ à* Regibus *translata in Ægyptum, terra mitigatâ. Id enim de Persea diligentiores tradunt.* Idem de nuce juglande, *Et has è Perside à* Regibus *translatas indicio sunt Græca nomina.* Ubi *Reges* absolutè sunt *Persidis Reges.* Hinc κάρυα περσικά, simpliciter βασιλικὰ, h. e. *Regia*, dicta. Transiit vox recentiori ævo in Latium eadem notione, uti suprà diximus in voce *Basileus.* Cùm contrà minoris dignitatis & potentiæ Principes, Ῥῆγες à Græcis ejusdem ævi, ex Lat. *Reges*, dici consueverint, quòd apud Latinos *Rex* minor Imperatore esset: V. Salmasium *ad Solinum*, & hic infrà passim, inprimis voce *Rex.* Addam saltem, *Reges* in scenam olim introductos, cum diademate & sceptro; filios eorum cum diademate, sine sceptro: in specie, Reges Latinos cum trabea & lituo, Romanos Impp paludatos, cum purpura, & laurea, & Hispanoribus & igni, Reginas cum palla & croceo velo, ut videre est apud Jul. Cæs. Scaligerum *Poëtices lib.* 1. *cap* 16.

Regesta, apud Flav. Vopiscum *in Probo, Usus autem sum — libris ex Bibliotheca Ulpia — item ex domo Tiberiana. Usus etiam* ex Regestis *scribarum porticus Porphyreticæ*, *Actis etiam Senatus ac populi*; in *Glossis* Nomicis, Ῥηγεστὰ, ἀπογραφαί: libri sunt, in quibus Principum Edicta, & Commentarii ac Epistolæ publicæ continentur, à *regerendo*, quòd in eos regerantur. Sic *Constitutio* Honorii 19. in *Appendice* Codicis Theodos. his verbis clauditur: *Regestum Ravenna XV. KL. Febr. Honorio Aug. XI & Constantio III. Coss.* V. Cujacium *Observationum lib.* 15. *cap.* 17. Petrum Fabrum *ad leg.* 92 *de Regulis Jur.* Jac. Gothofredum *ad l.* 14. *Cod. Theodos. de Indulg. debitorum*, laudatos Carolo du Fresne *in Glossar.* ut & Salmasium *ad Vopiscum d. l.* Inprimis autem *Regestum* (quod postea degeneravit in *Registrum*, ut videre est in hac voce) liber iste dicitur, in quo suas solebat describere Decretales quisque Pontifex. Quilibet enim peculiare *Regestum* habebat, in quibus integræ scribebantur Decretales, quæ in collectionibus plerumque erant truncatæ, in principio, medio vel fine. Hinc *ex Regestis Pontificum*, Gregorius XIII. qui Decretum Gratiani emendatum vulgavit, etiam Decretales emendasse ac restituisse legitur, apud Gerh. von Mastricht JC. *Histor. Juris Eccl. num.* 394. & 395. *Regestorum* origo, à more referendi aliquid in volumina singularibus officiis, vel negotiis destinata, quòd in ea res, uti dictum, *regererentur*: quod verbum hac in re proprium est. Quintilianus *lib.* 2. *cap.* 11. *in fin. Similisq; commentariis puerorum fit, in quos ea, quæ aliis declamantibus laudata sunt, regerunt.* Et *lib.* 3. *cap.* 8. *Sunt enim velut res regestæ in hos commentarios, quos puer deduxerat S hoc* &c. Verbo, *Regesta*, fuere monumenta, actaque publica diversorum officiorum & Judicum, veluti Præfectorum Prætorio & aliorum Judicum, quà civilium, quà militarium; imò & in urbe Roma Scribarum, de quibus agit *l.* 1. *Cod. Theod. de lucris Officior.* in quæ inter alia referebantur Constitutiones Principum, ad cujusque officium pertinentes, uti habet Gothofredus laudatus *ubi suprà.* Inde *Regerendarii* dicti, teste Cujacio *lib.* 15. *Observ.* 37. Quemadmodum itaque actio ipsa, *regestio*; Sic libri actaque, in quæ *regerebantur* seu referebantur, *Regesta* dicta sunt. Ab Impp. Pontifices postea acceperunt, ut libros, in quos suas Decretales referebant, *Regesta* primum, pòst *Registra* appellarent. Eadem vocant Pontificii Scriptores *Originalia*; item dicunt esse *in integra*, nempe Decretali, i. Originali, cujus rei exempla V. apud Albericum Gentilem *de libr. Jur Canon. cap.* 3. *pag.* 30. & *seqq.* Ex his porrò *Bullaria* postea confecta sunt, quæ exhibent integras Pontificum Constitutiones ex regestis. Quale Romæ edidit Laërtius Cherubinus de Nursia JC. quod *Magnum* vocavit, Romæ A. C. 1588. &c. Nec valde aliena hæc *Regesta* à *Diptychis* sunt, de quibus suprà diximus.

Regia, Latinis, quod Βασίλειον Græcis, propriè *domus Regis* vel *Palatium.* Hinc Urbs, in qua Rex degit, seu in qua Palatium ad habitationem constitutum habet. Solinus *cap* 26. *Cæsariensis Colonia inest, à D. Claudio deducta, Bocchi priùs Regia.* Plinius *lib.* 1. *cap.* 6. *Cirtha procul mari, quondam Regum domus, &, cùm foret Syphacis, opulentissima.* Et paulo pòst, *Jol ad mare aliquando ignobilis: nunc quia Jubæ* Regia *fuit, & quod Cæsarea vocitatur, illustris.* Strabo Cirtham τὸ Σύφακος Βασίλειον fuisse dicit. Pro quo *arcem* etiam aliquando Latini dixere. Plinius, *Bizye, quondam arx Thraciæ Regum.* Inde & cognomina Urbium, *Bulla regia, Hippo regius* &c. In his autem Regiis civitatibus, quantum *Regia*, seu sedes Principis, spatium olim occupaverit, discimus ex eodem Plinio, ubi de Alexandria verba faciens, *Metatus est*, inquit, *eam Dinochares Architectus pluribus modis memorabili ingenio XV. m. p. laxitate in sese ad effigiem Macedonicæ chlamydis orbe gyrato laciniosam, dextra lævâque anguloso procursu. jam tum tamen quintâ situs parte* Regiæ *dicatâ.* Ubi quidam *quartâ parte*, corrigunt ex Strabone, sed falluntur. Plinii mens, etiam tum, cùm Dinochares Alexandriam metatus est, quintam partem sitûs Regiæ dicatam fuisse: quibus indicat longè majorem partem occupavisse *Regias* eo tempore, quo hæc scribebat. Nam Strabonis ætate, ut ipse tradit, *quartam*, imò *tertiam* partem totius pedaturæ, detinebant Regia ædificia, singulis Regibus semper aliquid addentibus de suo & sic τὸ Βασίλειον amplificantibus. Quo modo plures Regiæ factæ, quæ una tantùm fuit, cùm Urbs conderetur, & multo plus spatii sub ultimis Regibus Regiæ illæ occuparunt, quàm cùm primùm est constituta. V. hanc in rem plura, apud Salmasium *ad Solinum pag.* 475. 829. & infrà in *Urbs Regia*: uti de *Regia Theatri* apud Sueton. *Aug. c.* 31. Casaubonum.

Regia, quæ Imperatoris erant, appellata sunt. Etsi enim nomen *Regis* Imperatores Romani vitarunt, ut notum; tamen quæ ad Imperatorem pertinebant & Imperatoris erant, *Regia* vocaverunt: quâ notione vox non semel occurrit apud Aurelium Victorem Schotti. Sic *Regia animalia*, apud Flav. Vopiscum *in Aureliano, Quemlibet sumtum, cujuslibet generis captivos, qualibet animalia* regia *non abnuo, sed libens offero*: non tam sunt animalia de Regibus victis capta, quàm ipsius Aureliani propria, quæ, ut & reliquos sumtus necessarios sacrificiis, offert Imperator hic Senatui. Sed & Regillianum milites, cùm Imperatorem facerent, *Regem* appellarunt, *Ergo potest Rex esse: ergo potest nos regere.* Quam appellationem superioribus quoque Principibus aliquando hæsisse, docet Vopiscus in *Vita* Carini, *Regem denique cum plerique Illyrici vocarunt.* V. Salmasium *ad Vopiscum in Aureliano.*

Regia Via, V. *Via.*

Regiæ, quoque dictæ Latinis, quæ Græcis πυλῶνες βασιλικοὶ, seu πυλῶνες simpliciter, vestibula nempe sive ingressus Templorum, qui post Narthecem seu Pronaum, unde in ipsam *Templi navem*, ut vulgò vocant, venitur. Anonymus *in Festum restitutionum Imag. pag.* 741. Κατῆλθον λιτανεύοντες μέχρι τῶν βασιλικῶν πυλῶν τῶν ἐπιλεγομένων κιγκλίδων, ubi Interpres, *Ad usque Palatii portas, quæ Clenariæ dicuntur, supplicantes venerunt.* At sermo est de *Regiis* ædis sacræ, quæ κατ' κιγκλίδας, quòd cancellatæ essent, & instar *pectinis*, seu κτενὸς, effictæ. V. Car. du Fresne *in Descript. Ædis Sophianæ num.* 80. Nonnunquam tamen & aliorum ædificiorum primariæ portæ sic vocitatæ occurrunt, ut idem pluribus docet. V. quoque Macros Fratres *in Hierolex.* & de portis ædium sacrarum Salmasium *ad Solinum p.* 1218.

Regilla, apud Plautum *Epidico Actu* 2. *Scenâ* 2.

Quid erat induta, an Regillam *induculam, an mendiculam?*

haud dubiè, inquit Ferrarius, tunica fuit, quæ & *recta*, quòd sursum versùs à stantibus texeretur; de qua Festus, *Regillis tunicis albis & reticulis luteis, utrisque rectis, textis sursum versùs à stantibus, pridie nuptiarum Virgines olim indutæ, cubitum ibant ominis causa, ut etiam, in togis virilibus dandis, observari solet.* V. præter alios Octav. Ferrarium *de Re Vestiaria Part. I. lib.* 3. *cap.* 20.

Regillus, cum Juliano, in locum Cleandri sub Commodo surrogatus, paulo pòst hujus jussu cum eodem interfectus est, apud Æl. Lampridium *in Commodo.* V. suprà *Julianus.*

Regimbertus, fil. minimus natu Theodorici Ringelhemii Comitis (geniti Walperto, Angriæ Duce & Ringelhemii Comite, Witikindi Saxonis ex Wigperto fil. nepote) Danos cæcidit A. C. 918. Oldenburgiorum Comitum, ut traditio habet, sator: sicut ex fratribus ejus, Immodo Sabaudos; Witikindo, Ferrarienses (an Montisferratenses?) Theodorico (patre Mathildis Henrico I. Imp. nuptæ) Marchiones Brandeburgicos vett. ortos fuisse, perhibetur. Dantur certè *Regimberto* filius Sigfridus, nepos Ulricus, Comites Oldenburgici: quorum posteriore natus Otto, cui à spectro cornu illud mirabile, de quo suprà, oblatum ajunt. Phil. Jac. Spenerus *Sylloge Genealogico-Histor.* in Fam. *Oldenburgo-Danica.*

Regina, cognom. Junonis, apud Romanos, quæ templum habuit, in XIII. reg. teste P. Victore. Sed ea appellatio, si Romanorum religionem spectemus, non aëri minùs, quàm Lunæ, quæ cùm Junone ac Diana quandoque eadem, conveniebat. Gerh. Joh. Vossius *de Idolol. lib.* 2. *cap.* 27. Eadem in Oriente *Astarte* seu Ἀστροάρχη est, παρὰ τὸ τῶν ἄστρων ἄρχειν, *ab imperio in sidera.* Ut enim Luna ac Juno, ob lumen suum, *Urania*; sic ob nitorem, quo reliquas stellas superat, *Astrorum Regina*, vel, ut Horatius de Luna, *Siderum Regina*; aut secundùm Virgilium, qui de Junone,

Divûm (incedo) Regina:

appellata est: eadem haud dubiè cum *Regina cæli*, de qua Jerem. *cap.* 7. *versu* 18. & *cap.* 44. *versu* 17. V. Thom. Godwynum *de ritibus Hebræor. lib.* 4. *cap.* 6. & paulo infrà, in voce *Regina Cœli.*

Regina, Regis uxor: quæ duo tamen distinguentes olim Saxones Occidentales in Anglia, *Reginæ* nomine non admisso, *Regis conjugem* appellabant; quod unde ortum, pluribus exponit Asserus *de Ælfredi rebus gestis pag.* 3. & ex eo Matthæus Westmonaster. *A. C.* 854. *Regina* Lampridio in *Vita* Alexandri, Augusta est. Licèt enim *Regis* appellationem multum vitarent primi Imperatores, Aurelianus tamen sumsit diadema & reliqua *Regum* insignia, quo tum primùm tempore Imperator dici potuit *Rex*, Augusta *Regina*, Imperium *Regnum*, Casaubonus *ad Spartianum in Hadriano.* Posterioribus seculis,

præ-

præsertim sub Impp. Constantinopolitanis prioribus, titulus hic Regum filiabus tributus est. Claudianus *Panegyr. 2. in Stilichon.*

Nam domus hæc utroque petit diademata sexu,
Reginasque parit, Reginarumq; maritos.

Sic Atticum Episc. CPolitan. *ad Reginas Arcadii Imp. filias librum de Fide & Virginitate*, scripsisse, ait Gennadius &c. Quem etiam usum in Francia invaluisse, discimus ex Gregorio Turon. *lib. 5. cap. 49.* & *lib. 10. cap. 15.* ubi nomen hoc Rigunthi filiæ Chilperici R. & Chrodieldi filiæ Chariberti R. tributus. Neque aliâ fortè causâ, Caroli M. filiabus coronas attribuit Anonymus *in Poem. de eo*, ubi de Rotrude,

Namq; corona caput pretiosis aurea gemmis
Implicat &c.

De Bertha,

—— *Caput aurato diademate cingitur almum* &c.

Inferioribus quoque paulo temporibus, atque adeò sub tertia Regum stirpe, *Reginas* easdem vocitatas esse natas Regum, passim apud Scriptores, observat Car. du Fresne, qui in Lusitania quoque hanc consuetudinem olim fuisse, durasseque ad Alphonsum usque II. addit, ex Duardo Nonio *lib. de vera Regum Portugalliæ Genealogia.* Quid quòd jam, *ad illud Virgilii Æn. I.*

—— —— *donec* Regina *Sacerdos*
Marte gravis ——

Servius, *Regina*, ait, *Regis filia*, &c. V. omnino eum *loco cit.*

Regina Cœli, apud Jeremiam *cap. 7. versu* 18. item *cap. 44. versu* 16. 17. 18 *Facientes faciemus omne verbum, quod egredietur de ore nostro, ut sacrificemus* Reginæ Cœli, *& libemus ei libamina* &c. quibusdam est Sol, nomen enim hoc apud Hebræos, uti apud Germanos, fœmininum est: plerisque Luna, seu Juno, quibus commune *Uraniæ* nomen. Eadem Ἀστράρχη, *Regina Siderum*, uti Lunam Horatius vocat, seu *Divûm*, uti Junonem Virgilius. Alii etiam Venerem hic intelligunt, quam in Babylonia, *Reginam cœlorum* indigitatam esse, Seldenus notat *Syntagm. de Diis Syris.* Sed ad Lunam omnia Numina fœminei generis referri consuevisse, jam suo loco diximus. Hunc morem postmodum imitatæ sunt mulieres illæ Arabes, adversùs quas & earum sectatores, scribit Epiphanius, quæ B. Virgini in Christianismo, illo nomine indito, *placentas* similiter e: obtulerunt. V. A. Rivetum *Apolog. pro Sanctiss. Virgine Maria lib. 2. cap. 2.* & suprà in voce *Regina*. De libis verò illis seu placentis, ab idololatris Judæis suo illi Numini oblatis; *In Lunæ similitudinem formabant liba seu placentas, illasq; religionis gratiâ, vel comedebant, vel adorabant*, ait Casp. Sanctius *in Jerem. cap. 44.*

Regina Sacrorum, uxor Regis Sacrorum, apud vett. Romanos, quæ & ipsa aliquot sacra obire solebat, ut videre est apud Plut. & Macrobium *Saturnal. lib. 4. cap. 15.* Inprimis singulis mensium Kalendis Junoni porcellum, vel agnum, offerre tenebatur, Thom. Godwynus *Antholog. Rom. lib. 2 sect. 2. cap. 9.* V. infrà quoque in voce, *Rex sacrorum.*

Reginaldus, Bononiæ Com. in pugna Bovinensi, magnam fortitudinis & prudentiæ militaris laudem retulit, sub Philippo Aug. *Arte enim quadam mirabili usus erat. Fecerat namque sibi quasi vallum quoddam de satellitibus armatis & confertissimis duplici serie, in modum rotæ, ad instar castri obsessi, ubi patebat quidam aditus, quasi porta, quâ recipiebatur, quoties vel spiritum volebat resumere, vel ab hostibus urgebatur, & sic fecit sæpissimè*, uti scribit Rigordus; veteri pugnandi more sic in usum revocato, de quo retro diximus. De eodem *Reginaldo* Guil. Brito *lib. 11. versu* 272.

Belonidesq; sibi simili prostexerat arte,
Inque chori speciem pedites triplicaverat ipsos;
Ut, quoties vellet, per eos invaderet hostem,
Seque receptaret, quoties opus esset, in illos.

Reginula vel *Reginetta*, vulgò *Reinette*, q. *parva Regina*, ludus est, quem, præter *trictracum*, cum tesseris & calculis in tabula lusitare Galli consueverunt. Est is ingeniosus admodum & multum habet artis, luditurque super duodecim tantum tabulæ punctis, in quo vincit, qui omnes adversarii sui calculos capit. Quod idem olim fiebat in XII. Scriptorum ludo; & hodieque, in eo genere *trictraci*, quod *magnum* vocant. Nomen ludo ab uno ex calculis, quem *Reginulam* vocant. Salmasius *ad Vopiscum in Proculo.*

Regio, à *rego*, quòd, priusquam provinciæ fierent, *regiones* sub Regibus erant, atque ab iis regebantur. Postea à similitudine earum, in quas Orbis dividitur, majores in Urbe partes *Regiones* appellari coeptæ, quæ in vicos iterum subdividebantur. Tales tres primitus, quot nempe Tribus fuere, à Romulo institutæ: quarum unaquæque propriam in Urbe sedem quòd occuparet, hinc *Regionum* & eis adaptari potest nomen. Fuere autem hæ tres, Ramnenses, Tatienses & Luceres, de quibus suprà dictum. Tullius dein, postquam septem colles uno complexus est muro, urbem in quatuor Tribus seu *Regiones* distribuit, duravitque illa divisio usque ad Augustum: quem primum in certas *Regiones* vicosque Urbem divisisse, tradit Suetonius *in ejus vita, cap. 30.* & quidem in earum quatuordecim, ut Plinius auctor est, *lib. 3. cap. 5.* à quo non dissentit Tacitus, qui *lib. 15. Annal.* ubi de incendio Neroniano, idem tradit: quibus addi possunt Sext. Rufus & P. Victor, qui quatuordecim illas Urbis *Regiones* pluribus descripsere. Hos sequutus Onuphr. Panvinius idem, sed clariùs ac pleniùs longè præstitit, qui, quo ordine id fecerit, his verbis indicat, Hinc meæ Urbis descriptioni integros illos duos libellos Sexti Rufi sc. & P. Victoris inclusi, utriusque ordinem sequutus, in recensendis Urbis regionibus, quos deinde ex antiquis probatisque Auctoribus sexcentis locis auxi. In eis autem enumerandis, quæ per singulas regiones erant, eorum ordinem non admisi, sed quandam mihi commentus sum rationem, quam iis tradendis rebus commodissimam esse existimavi, ut facilè legentes cognoscere poterunt. Primo enim loco *Regionis* trado nomen, dein montes, insulam, vias intra Urbem, rivos, aquas, si quæ erant ponendæ: clivos, vicos, Vicomagistros, Curatores, Denuntiatores, cohortes Vigilum, nomina locorum publicorum vel incertorum: dein lucos, Templa, ædes, ædiculas, porticus: Janos vel æanos, atria, areas, sacraria, sacella, delubra: nomina cœterorum locorum sacrorum, aras, signa, statuas Deorum, hominum vel animalium: hippodromos, equitia, circos, obeliscos, stadia, factionum stabula, theatra, Amphitheatra, ludos, naumachias, ædificia reliqua publica, incerta, fora, cœnacula, curias, basilicas, regias, comitia, septa, carceres, reliqua ædificia prophana, castra sive stationes, campos, hortos, scholas, tabernas, aquas, thermas, balnea, lymphea, nymphæa, lavacra, lacus, fontes, Bibliothecas, arcas, columnas, septizonia, sepulchra, emporia, macella, horrea, pistrina, domus, insulas & postremò *Regionis* ambitum, quem ordinem sequi decrevi. Hæc ille. V. quoque infrà in *Regionarius*. Sed & *Regio*, pro territorio, apud Sæculum Flaccum, *Regiones autem dicimus, intra quarum fines, singulorum Coloniarum aut Municipiorum Magistratibus, jus dicendi coërcendique est libera potestas.* Πάγον τῆς ὑλῶν vocat Eusebius *in Epist.* Sabini Præfecti Prætorio Latina, quam Græcè reddidit. Hodie *banlieucam* vel *bannilengam* vocant Galli, ut suprà in voce hac vidimus. Hinc tractus ille, qui, urbi Romæ circumjacens, suberat jurisdictioni Præfecti Urbis, & usque ad centesimum lapidem extra Urbem sese extendebat, *Urbicaria Regio* dicitur, in *Cod. Theodos.* Item *Romana Regio*, in lapide antiquo.

POLLIO. IULIO. CLEMENTIANO
SUBVENTORI CIVIUM
NECESSITATIS. AURARIÆ
DEFENSORI. LIBERTATIS
REDONATORI. VIÆ. POPULI
OMNIUM. MUNERUM. RECREATORI
UNIVERSA. REGIO. ROMANA
STATUAM. COLLOCAVIT
CURANTE CL. PLOTIANO.

Ubi *universa Romana Regio* & *universa Urbicaria Regio* idem est; quo nomine ἡ πᾶσα περίχωρος τῆς πόλεως ἢ τῆς Ῥώμης intelligitur. V. Salmasium *ad Treb. Pollionem in XXX. Tyrannis*, *ubi de Tetrico Seniore.*

Regio Annonaria, V. suprà in voce *Annonaria*.

Regio Cœli, Favorino apud A. Gellium, item *Limes Cœli*, dicitur quod κλίμα vocat Dionysius Uticensis, *partem cæli* Plinius, *cardinem* Latini inferiores. E quibus *Regionibus* seu plagis Cœli IV. (tot enim earum sunt) Antiqui IV. Ventos Cardinales eduxerunt, uti videre est apud Salmasium *ad Solinum pag.* 1239. ubi plura hanc in rem.

Regionarius, apud Blondum *Dec. 1. lib. 5.* Sed priusquam Pontifex (i. e. Sylverius Papa) respondere posset, accesserunt satellites, qui, pallio detracto, cucullam illam Monasticam induerunt; tunc egressi ad Sacerdotes Clerumque Joannes Subdiaconus *Regionarius* primæ regionis & alii factionis suæ Clerici, Vigilium proclamarunt in Romanum Pontificem subrogatum: aliter *Regionalis*; titulus in Ecclesia Romana, à seculo V. Notariis, Diaconis, Subdiaconis & Defensoribus tribui solitus; à *Regionibus* Urbis Romæ Ecclesiastici ordinis, quas numero VII. fuisse, quarum unaquæque Diaconos Regionarios habuerit, quibus cujusque Regionis Acolythi per manum Subdiaconorum Regionariorum subditi fuerint, habetur *in Ordine Rom.* Sed & *Regionum* munera secundùm hebdomadæ vices sic fuisse distincta, legitur *ibid.* Primâ enim feriâ Paschæ ministrabat Regio tertia: secundâ feriâ, Regio quinta: feriâ quartâ: Regio sexta: feriâ quintâ, Regio septima: feriâ sextâ, Regio prima: Sabbato, secunda Regio. Ergo unaquæque Regio ordines proprios tam in processione, quàm in Ecclesia habebat & nullus in aliqua designatus, à ministerio Pontificis, sine excommunicationis vel animadversionis sententia deesse poterat. Cui verò ex præfatis dignitatibus *Regionarii* titulus nudè competierit, quærunt Viri docti, V. Car. du Fresne *in Glossario* & Macros Fratres *in Hierolexico*, ubi & *Corregionalium* meminere, *ex can. leg. 16. quæst. 1.*

Registoria, in *Regula* S. Cæsariæ Virg. *cap. 26.* *Quod habuerit, repositis & claves de arcellis vel presloriolis vestris* Registoria *tenens*: officium est Sanctimonialium, in Eccl. Rom. sicque dici.

dicitur Monialis *depositaria*, *apud quam deponitur Monialium peculium, ne sint proprietariæ*, ut ait Dominic. Macer *in Hierolexico*. Car. du Fresne habet, *cui Regesti seu thesauri Monastici cura commissa est*. *Regesti* enim voce, thesaurum nonnunquam, seu fiscum, quò *regeruntur* pecuniæ, venire ait, ex Prudentio περὶ στεφ. *in S. Romano*,

Aurum regestum nonne carni ac quiritur?

Regnorum Liber, Tertulliano, Cypriano, Augustino, Lucifero Calaritano, Aliis, passim dicitur, qui aliàs *Regum* liber, V. quæ diximus *de Regum Libris*.

Regnator, apud Papinium Statium *lib. 4. Sylv. 7. versu 5.*

Tuque regnator Lyricæ cohortis,
Da novi paulùm mihi jura plectri,
Si tuas cantu Latio sacravi,
Pindare, Thebas:

Rex est: quemadmodum eidem *Carm. sup.* Alexander *Pellæus Regnator* dicitur. V. Barthium *ad l.*

Regnum, adde: Polybius à Monarchia sic distinguit, ut *Monarchiam* dicat, si quis robore corporis & animi viribus præstans sibi ipsi Imperium & Principatum alicujus populi sumat & obtineat, sine voluntario Populi consensu: *Regnum* verò, cum subditorum voluntate ac consensu summa potestas uni alicui conceditur, *lib. 6.* Ibidem, quomodo è Monarchia *Regnum* oriatur, pluribus edisserit. Apud Romanos, defuncto Rege aliquo, Senatus à Populo accipiebat potestatem constituendæ, ad quam placeret formam, Reip. Itaque Interreges creabat, qui Virum eligebant optimum, nullo civium, sociorum, aut exterorum discrimine, quem Regem constituerent: in quem, si Senatus Populique consentirent suffragia, & addicerent auspicia, assumebat is imperium; quòd si horum trium aliquid deesset, alter nominabatur & post hunc tertius, nisi secundus ille probaretur, Deorum hominumque judicio. Et hac quidem ratione omnes Reges, post Romulum, imperium nacti sunt, præter Servium Tullium & Tarquinium Superbum, qui non legitimè ad *Regnum* pervenerunt. Romulus autem, cùm nullus adhuc Senatus esset, à Populo communi consensu Rex declaratus est, cui tamen populi declarationi obtemperare prius noluit, quàm Deus auspicio certo comprobasset illam electionem: ac d. in hunc morem instituit, *ne quis nisi auspicatò Regnum assumeret*, Magistratumque iniret, uti refert Dionysius *lib. 2.* qui etiam addit, observatum hoc apud Romanos esse longo tempore, non solùm sub Regibus, verum etiam sublato *Regno*, in Consulum, Prætorum, cæterorumque Magistratuum Comitiis. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 6. cap. 3. ubi de officio Regis, Regnique insignibus multa addit egregia.*

Regnum, seu *Imperium vestrum*, ἡ Βασιλεία σου, titulus erat honorarius, apud Græcos posteriores, quo illi, cùm Regem aut Imperatorem alloquebantur, uti consuevere. Pro quo infima Græcia etiam Βασίλειον dixit. Sed & *Regnum* Latinis recentioribus, corona Regis est, quo sensu vox sæpe occurrit, apud Anastasium *de Vitis Pontificum*. Sic Innocentius *Serm. 3. de Sylvestro*, *In signum Imperii Pontifex utitur* Regno; *in signum Pontificis, utitur mitrâ*. Nempe coronâ Pontifices uti cœperunt, à tempore Chlodovæi R. Francorum, qui *Regnum* (ab Anastasio Imp. Constantinopolit. acceptum) *cum gemmis pretiosis donum B. Petro Apostolo* misisse legitur, apud eund. *in Hormisda*: cujus tamen usum nonnulli antiquiorem faciunt. Eam describunt *Acta* Alexandri III. apud Baronium A. C. 1159. de Hadriano IV. *Consecratus est* — *& secundùm solitum Ecclesiæ morem* Regno *insignitus*, *mitrâ turbinata sc. cum corona.* Cujusmodi formæ fuisse Camelaucium Constantinianeum, *Coronam sc. cum Mitra*, quæ caput operiret, fusè docet Car. du Fresne *ad Joinvillam Dissertat 24.* Et quidem primitus hoc *Regnum* unicâ coronâ cingebatur, quâ, quoties ad Ædis sacræ januam venisset Pontifex, depositâ, cum mitra solùm introisse, Cencius Camerar. refert in suo *Rituali*. Postmodum triplici coronâ adornatum, hincque *Triregnum* dictum est, addente reliquas duas Bonifacio VIII. *ut denotaret triplex Pontificis dominium, Regium nempe, Imperiale & Sacerdotale*, uti quidem habet Macer. Spondanus verò ex Nic. Alemanno *de Lateran. pariet.* & ex Rogerio Abbate, Bonifacium secundam solùm coronam, tertiam verò Urbanum V. adjecisse, contendit. Certè Joannem XXII. qui Bonifacio fuit multo posterior, duas tantum coronas in Regno gestasse, ex ipsius deposito in Avenionensi Ecclesia Bro liquet. Paulus tamen II. tres pretiosissimas coronas, à suis Antecessoribus prætermissas, in Camaura seu Regno, renovasse, ac Nicolao Beneventano Archiep. usum Triregni prohibuisse, legitur apud Car. Macrum in voce *Mitra*. Utitur hoc Triregno Pontifex, *in maximis solennitatibus, eundo ad Ecclesiam & redeundo: sed nunquam in divinis*, *in Ceremoniali Rom. lib.* ; Quod cùm primâ vice novo Pontifici imponit primus Diaconus Cardinalis, his eum verbis affatur: *Accipe tiaram tribus coronis ornatam & scias te esse Patrem Principum & Regum, Pastorem Orbis in terra, Vicarium Salvatoris nostri Jesu Christi, cui est honor in secula seculorum. Amen.* In eo vocem MYSTERIUM scriptam esse, sunt qui adnotent &c. Uti autem *Regnum* pro *corona* dixere citeriores Latini, sic Βασίλειον, apud Diodorum Sic. occurrit, pro στέμμα Βασιλικὸν, quod idem est, *Biblioth. lib. 1.* Ἔχουσαν δὲ τρεῖς βασιλείας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, δι' ὧν αἰνίττεται, ὅτι καὶ θυγάτηρ καὶ γυνὴ καὶ μήτηρ βασιλέως ὑπῆρξεν. *Habentem tria* Regna *in capite, quibus significaret, se & filiam & uxorem & matrem Regis fuisse.* V. Car. du Fresne *in Glossario*, Macros Fratres *in Hierolexico*, voce *Mitra*, & Claud. Salmasium *ad Solinum pag. 475.*

Regradatio, Græcè Καθυποβιβασμός, pœna fuit militaris, civilis & canonica, cùm quis à gradu dignitatis dejiciebatur, V. Jac. Cujacium *ad lib. 12. Cod. tit. 17. leg. 3.* Is. Casaubonum *ad Aug. Suet. cap. 24.* Henricum Valesium *ad Ammianum lib. 15.* Gregorium M. *lib. 1. Epist. 8.* Alios. Car. du Fresne *in Glossario*, inter Monachos etiam simile quid obtinuisse, addit. V. quoque hic *passim*. De militari ut pauca addam, in militia Rom. sua cuique pro loco, quem obtinebat in matriculis dignitas, *degradatio* fuit, ac ut quisque fortiter fecerat, aut flagitium admiserat, ita vel præponebatur aliis, vel postponebatur. Infimus gradus erat tironum, militiam auspicantium & caligatorum, quibus omnia fere incumbebant militiæ munia. Qui igitur contra militarem disciplinam aliquid admiserant, ii *regradatione* puniebantur, fiebantque amisso ordine, in quem promoti fuerant, pro beneficiariis munifices: uti de iis, qui apud Cannas Remp. deseruerant, postmodum à M. Marcello in expugnatione Syracusarum adhibiti, apud Val. Maximum legimus. Sic Augustus Centuriones, ignominiæ causâ, cum decempedis stare, & cespitem portare, quorum usus in tabernaculis conficiendis, aliisque militiæ muneribus obeundis multus fuit, jussit apud Suetonium *d. l.* De canonica, V. inprimis suprà, voce *Remotio*.

Regula, Græcè Κανών, apud Papin. Statium *Thebaid. lib. 6. vers. 593.* ubi de Cursus certamine:

Jam ruit atque, æquum summisit regula *limen,*
Corripuere leves spatium —

rectus est vectis, qui demissus transversim eo loco, quo procursuri constiterant, faciebat, ut, ad eum firmato aut composito pede consistentes, æquo spatio cursum ordirentur. Qua de re nemo clarius Papinio locutus est hoc loco, quem illustrarunt, adjectis aliorum Scriptorum locis, Petrus Faber *Agonistic. lib. 2. cap. 7.* Lipsius *ad Senecam Epist. 12. & 49.* super utrumque verò Salmasius *ad Solinum pag. 923.* V. quoque infrà, in voce *Repagula*: item ubi de *Hermulis* ἀφέσεων. Sed & de pertica, quæ metandis agris castrisque, apud Romanos, olim publicè serviebat, vox occurrit, apud Salmasium *ad Solinum pag. 682.* V. quoque suprà, vocibus *Decempeda* & *Pertica*. De canone seu *regula*, quæ apposita plumbum dirigebat, ad rectas lineas producendas, quibus scriptura insisteret, egimus suprà, voce *Prædussal*, item *Plumbum*. Porrò in re Chartaria, *Regula* seu Κανὼν Græcis dictus est rutulus seu scapus chartæ, h. e. charta in rutulum seu volumen complicata. Unde verbum ἀνακανονίζειν, apud Hesychium, *mensuram exæquare*: & κανονίζειν, pro eodem, apud Epiphanium *de Ponder. & Mensur.* Nempe istiusmodi chartæ volumen, baculi crassi rotundi similitudinem præ se ferebat. Dixere autem κανόνα Græci *baculum rectum* vel *regulam*, hincque & textoris instrumentum licio involutum & chartarum volumen. Hesychio κανονίς dicitur, Ἐκσκέπτωρ, ὁ τὰ δικανικὰ γραμματίδια παρὰ τοῦ δικαστοῦ λαμβάνων ἐκσκέπτωρ καὶ πλέκων εἰς τὴν κανονίδα. *Exceptor*, inquit, *vocabatur, qui Judiciales libellos à Judice accipiebat & in scapum seu volumen compingebat*, &c. Idem Salmasius *ad Vopiscum in Firmo*. V. quoque infrà, in voce *Scapus*. In Ecclesia Rom. vox quandoque Leges denotat, Ordini cuique Religioso, à fundatoribus præscriptas: nonnunquam pro Necrologio accipitur. & *in Regula inscribi* idem valet, ac *in Necrologio*: quòd in omnibus fere Monasteriis, maximè Benedictini Ordinis, idem Codex & Martyrologium, & *Regulam* & Necrologium contineret, & ex iis quotidie in Capitulo aliquid Monachis prælegeretur, ex Martyrologio quidem, ut oratio Sancti diceretur, ex *Regula* verò, ut memoriæ mandaretur, & ex Necrologio, ut pro defunctis hac die tum Monachis, tum aliis, in societatem beneficiorum adscitis, oraretur. *Capitulare* Aquisgran. *A. C. 817. cap. 69. Ut ad Capitulum primitus Martyrologium legatur & dicatur versus, deinde* Regula, *aut Homilia qualibet legatur.* Et quidem, quod *annotationem nominum in Regula* attinet, refert Cardin. Bona *Rerum Liturgic. lib. 2 cap. 14. num. 2* in Monasteriis viguisse hunc morem, & in plerisque adhuc manere, ut mitterent sibi invicem fratrum, amicorum & benefactorum, defunctorum nomina, ut Diptychis inscriberentur: postquam verò Diptychorum usus desiit, in libro, quem *Necrologium* vocabant, ea descripta, & quotidie post lectionem Martyrologii, ex ipso Codice, eorum nomina lecta, qui ipsâ die obierant, simulque pro ipsis Psalmum *de profundis*, cum oratione competenti, decantari solitum &c. apud Carol. du Fresne *in Glossario*. V. quoque Macros Fratres *in Hierolexico*, Cl. Suicerum *Thesaur. Eccl.* voce Κανών, & plura de hac voce suprà, in vocibus *Canon*, *Canonicus* &c.

Regulæ Cancellariæ, norma sunt Judicii Romani in judicando, valentque per vitam cujusque Pontificis, cum eo verò moriuntur, Pares *de resignat. Beneficiorum lib. 11. quæst. 2. num. 32.*

Merlinus *Decis.* 192. *num.* 4. &c. Gomesius *ad Regul. Cancellariæ Proœm. fol.* 8. *pag.* 1. *in fin.* Eas sequens Pontifex, paucissimis immutatis, initio creationis suæ iterum proponit, teste Car. Eman. Vizzanio *Tract. de mand. Principum, in Prolegom. num.* 7 Unde Edictis Prætorum eas comparat Franc. Florens *ad tit. de Rescript. Princ.* An leges sint generales, an particulares, latè idem Gomesius disquirit *ad d. Constitut.* sed tantùm particulares esse, & Curiam solùm Romanam tangere, extra verò eam non obligare, docet Albericus Gentilis *de Libr. Jur. Can. cap.* 3. *pag.* 52 ubi addit, Constitutiones Marchiæ Anconitanæ, quæ *Ægidianæ* appellantur, jus generale facere in Statu Ecclesiastico, extra eum autem non valere. Auctor *Regularum* harum Joannes XXII. fuit, ut Lud. Gomesius testatur *d. l.* ubi ait, illud satis compertum esse, „Regulas Cancellariæ à Joanne XXII. initium & originem habuisse — nec ante ipsum alius summorum Pontificum invenitur, qui hoc priùs tentaverit — Licèt enim ante tempora illius, Vicecancellarius, Scriptores & Correctores literarum jam constituti essent, nihilominus *Regulæ Cancellariæ* nondum compositæ fuerant: sed primus omnium Joannes XXII. tanquam bonus domus suæ Paterfamilias eas introduxit. Nec solùm *Regulas*, sed etiam, ut rem angustam domi juvaret, beneficiorum electivorum reservationes & taxas, quibus æstimarentur, invenit. Collegium quoque Scriptorum Apostolicorum, antea sine ordine vagans, numeris distinxit —— Quinimo beneficiorum annatas —— in usum revocavit —— Rotam novis & saluberrimis statutis ornavit, quæ hodie apud nos etiam servantur, & quotannis initio audientiarum publicè leguntur. Et in summa, ille primus administrationem Justitiæ, cujus Vicecancellarius caput est, quæ in *Regulis* & Rotæ ordinationibus consistit, invenit. Quæ quidem officia, successores Pontifices indies magis propagarunt. Nam quod ad Regulas attinet, Joannes XXII. in suis Regulis hoc tantùm egit, Abbreviatores instruere, videlicet quomodo literas in Cancellaria, juxta supplicationum varias signaturas, deberent expedire; quas summi Pontifices deinde magis auxerunt, usque ad tempora Nicolai Papæ V. qui omnium Pontificum primus Prædecessorum utiliores Regulas colligens, ac pluresalias judiciales addens, eas omnes in eo statu, in quo nunc reperiuntur, deduxit. Quem successores usque in hodiernum diem, paucis additis vel immutatis, pro se quisque sunt sequuti. Totius hujus harmoniæ laus Joanni debetur. Et paulo pòst, Illud tamen erit omnibus seculis memorandum, quòd primus omnium Cancellariam & Vicecancellarii dignitatem ac Rotæ tribunal illustravit, quæ sunt duo in Urbe luminaria & Collegia præstantiora. Nam tres sunt gradus dignitatum principalium, in Urbe, post Papam: Prima est Vicecancellarii, qui administrationem Justitiæ, Regularum Apostolicarum, ac Constitutionum tutelam & custodiam tenet; circa cujus potestatem speciales *Regulæ Cancellariæ* conditæ fuerunt. Et multi ex Doctoribus nostris de illo notabiles tractatus scripserunt. Secunda dignitas, est Cameriatus —— Tertia, majoris Pœnitentiarii —— Primam ad lucem reduxit Joannes: Secundam Eugenius auxit: Tertiam Benedictus XII. in lucem produxit &c. Hactenus Gomesius, qui *Regulas* has *Cancellariæ* Commentariis illustravit. Plura V. apud Gerh. von Mastricht JC. *Hist. Juris Eccl. num.* 373. & *sequentibus*; cui, si placet, adde Besoldum *de Libris Juris pag.* 47. seu *cap.* 8. *sub finem.*

Regulare Æs, ἐλατὸν Græcè, V. suprà in voce *Æs Regulare.*

Regulares, in Eccl. Romana, Religiosi dicuntur, de quibus V. suprà in voce *Canonici.* Apud Anastasium *in Vitis Pontificum* passim, inprimis *in Leone III Fecit & columnas argenteas sex* — & regulares *duas ex argento purissimo* —— *Atque* regularem *ibi superinvestitum ex argento purissimo & super ipsum regularem posuit arcum & gammadias ex argento* — *nec non & imagines tres* &c. Bulengero & ex eo Ludovico de la Cerda, sunt virgæ ligneæ aut æreæ, quibus vela adducebantur aut reducebantur, Sed quia *Regulares* hic dicuntur sustinuisse imagines, aras, aliaque ornamenta, ad quos appensa interdum vela, quæ etiam imagines ibi stantes velarent; mavult Car. du Fresne fuisse, quæ Græci κίονα vocant, *cancellos fusiles* Leo Ostiensis: cùm etiam ad cancellos Altaris vela apponerentur. Versùs Presbyterium enim fuere, quo fere loco *Rugæ* erant, h. e. viæ in Æde sacra, ante Presbyterium, quà in illud pergit Pontifex sacra facturus. V. Car. hunc du Fresne *in Glossario* & *Descript. Ædis Sophianæ num.* 70. Pro Bulengero verò apprimè facit locus, apud eundem Anastasium *in Hadriano Papa*, *Vela pendentia in regulari ante imagines*, adductus à Dominic. Macro *in Hierolexico*, qui istiusmodi *Regularem* seu *Regulam* Italicè *ferro da portiera* dici, addit. Quid verò sit *Regula æris* vel *ferri*, diximus suprà ubi de *Ære Ductili.* In Chronologia Ecclesi. *Regulares*, alii *Solares* sunt, alii *Lunares. Regularis Solaris* numerus est invariabilis (unde nomen) datus Mensi, qui *concurrenti* adjunctus declarat, quâ feriâ septimanæ quilibet dies intret, cujus fuerit Regularis. Habent autem ortum hi Regulares à Martio, & hodie, Scaligero judice, superflui sunt, cùm via ad inveniendum ferias longè expeditior sit, per Cyclum Romanum, seu per literas Dominicales. *Regularis Lunaris*, numerus itidem invariabilis est, datus Mensi, ad inveniendum Lunam, in Kalendis singulorum Mensium. Qua de re V. quæ ex *Cod. MS. Victorino* affert Car. du Fresne *Glossar.* plura v. hanc in rem apud Scaligerum *de Emendatione Temporum lib.* 7. *pag.* 749. & 777. Addo saltem versus huc facientes, ex priore,

Quem feriæ numerum signaverit F. elementum,
Ille sit illa tibi concurrens illius Anni.

Vel sic,

D. capias ternos, F. unum, E que quaternos,
A. sex, F. binos, G. septem, B. quoque quinos.

Regulatores, in *Computo* Thesaurariæ Bononiæ urbis in Italia A. C. 1364 apud Eundem, dicti sunt Rectores Communiatum, qui viz. Rempublicam componunt, administrant & *regunt.* V. quoque suprà in voce *Rector.*

Reguli, apud Ammianum *lib.* 18. videntur esse Reges, qui potentioribus Regibus obnoxii erant, quosque Græci recentiores Ῥῆγας dixere, ad distinctionem τῶν Βασιλέων, quâ voce Imperatorem solùm, & celebriores potentioresque Reges, appellare consueverunt, uti videre est suprà, in voce *Basileus.* In Conciliis Anglo-Saxonicis, *Regulus* Comitem, *Subregulus* Vicecomitem, aliquando verò & Comitem, imò & Comite potiorem, Saxoni è *half king*, id est, *Semiregem*, denotat. Sic in *Charta* quadam vet. Wigorniensis Ecclesiæ, subscripsere, *Offa Rex Merciorum*, *Milredus Wigorniensium Episcopus*, *Vhtri Regulus* (Wicciorum) *Aldredus Subregulus frater*, ubi Regulus *Comitem* notat. Alibi tamen *Subregulus* pro Comite, accipi videtur, ut apud Florentium Wigorniensem *A. C.* 1066. *Haraldus Goduini Ducis filius Subregulus.* Ubi *Subregulus* idem videtur esse cum eo, quem *Vice Regem* hodie appellamus. V. Seldenum *de Titulis Honorariis pag.* 603.

Reguli, pro talis. Cœl. Rhodiginus *lib.* 20. *cap.* 27. Vett. tribus tesseris, quatuor verò talis usos fuisse, cùm luderent, hosque nonnunquam *Vulturios Regulosq;* appellari consuevisse, tradit. Rationem reddit Hadr. Turnebus *Adversar. lib.* 5. *cap.* 6. *quia*, inquit, *pro numeris* (seu punctis, quibus tesseræ notatæ erant) *effigies animalium habebant, aut vulturum aut Regulorum.* Et quidem, quod de Vulturiis uterque docet, confirmatur illo Plautino *Curcul. Act.* 2. *Sc.* 3.

Tace parumper, jacit Vulturios quatuor.

De *Regulis* verò, dubitat Godvvynus, existimans, cùm *Regulus* Latinis idem sit, quod *Basilicus* Græcis, talorum jactum fortunatum, sicut *Venerem*, ita & *Basilicum*, adeoque Latinis *Regulum*, vocitatum esse. Certè Lipsius *Antiqq. lect. lib.* 3. *cap.* 1. pro uno eodemque sumit *Venerem* & *Basilicum*, auctoritate nixus Horatii & Plauti, quorum is jactum talorum, quo prisco more *Modimperator*, seu *Rex convivii*, eligebatur, *Venerem*, hic *Basilicum* vocat. Ita namque Horatius,

Venus arbitrum
Dicet bibendi.

Plautus *Curcul.*

Jacto Basilicum, propino magnum poculum.

V. præfat. Thom. Godvvynum *Anthol. Rom. lib.* 2. *sect.* 3. *capite* 13.

Regulus, seu *Basiliscus*, Hebr. צפע, *tsepha* vel צפעני, *tsiphoni*, Isidoro *Sibilus*, quòd *sibilo occidat, antequam vel mordeat, vel exurat*; Avicennæ *in cap. de Speciebus serpentum*, est de prima specie serpentum, *quorum veneni vis tam intensa est, ut mors à tempore morsus non differatur ultra tres horas, neque ulla sit curatio.* Seu, de specie *serpentum surdorum & stridularum*, hoc est, eorum, qui vel ad cantum Magi incantatoris videntur obsurdescere, quia illo non magis afficiuntur, quàm si surdi essent; vel etiam τῷ ἐπαειδῷ ἀπειθεῖς, *Incantatori renitentes*; ita ut in illos irrita sit incantatio, qua de re diximus suprà, ubi de *Aspide Surda*, nec non in verbo *Recanere.* Eum certè non morsu solùm, sed visu etiam & sibilo nocere, idem tradit, idque *usque ad sagittæ jactum.* Longitudinis est unius spithamæ, seu trium palmorum minorum, quorum quisque quatuor digitorum est. Nicander *Theriacon vers.* 398.

Ξανθὸς, ἐπὶ τρία δῶρα φέρων μῆκός τε καὶ ἰθύν.
Flavus est, *ad tres palmos habet longitudinem &* (crescendi) *impetum.*

Proprium ejus, quòd *flatu adurit*: in Ægypto frequens, ut & in Lybia ac Cyrenaica regione &c. de quo multa V. apud Sam. Bochartum *in Hierozoico*, *Part. poster. Lib.* III. *cap.* 9. & 10. ut & suprà, in voce *Basiliscus.*

Regum Filii, diverbio solenni olim universi Israëlitæ dicti sunt, ob singularem generis & Reip. sanctioris dignitatem nobilitatemque. Unde non semel occurrit in *Talmudibus* illud R. Simeonis velut vulgari usu atque existimatione notissimum, *Universi Israëlitæ sunt Filii Regum.* Sic in *Misna tit. Sabb. cap.* 14. §. *ult.* & in *Gemara* Babylon. *ad tit. Baba Metzia, cap.* 9. Cujus diverbii ratio seu ansa hujusmodi est. Ubi disputatum de observatione Sabbathi, quæstio intervenit: Utrumne Judæo liceat eo die liquoribus aut oleo se perfundere seu tingere? Qua de re Misna, *Cui*, inquit, *dolent lumbi, ei nec infundere li-*

est (Sabbatho) *vinum aut acetum, at verò oleum licet. Modò non sit minimè oleum illud sit rosaceum. Filii seu Liberi Regum in vulneribus infundere solent etiam oleum rosaceum, quoniam similiter (deliciarum seu voluptatis causâ) se oleo illo diebus profestis imbuere solent. At verò respondit R. Simeon, Universos Israelitas esse Filios seu Liberos Regum.* H. e. tales haberi ac nuncupari &c. Atque huc respexisse volunt quidam Dominum nostrum, apud Matthæum *cap. 17. versu 24.* ubi cùm accessissent ii, qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & dixissent, *Magister vester non solvit didrachma?* ipseque mox Christus intrasset in domum, quæsiit ex ipso, *Quid tibi videtur Simon? Reges terræ à quibus* [illegible] *accipiunt tributum aut censum, à filiis suis, an ab alienis?* V. Joann. Seldenum *de Jure Nat. & Gentium juxta Disciplinam Ebræor. lib. 6. cap. 18.*

Regyrata, apud Cæsarium *lib. 4. cap. 44. Quam —— sorores in lecto suo ponentes & principium Evangelii Sancti Joannis super eam legentes, manè regyratam invenerunt*: est, cubito innixa. Qui enim cubito innititur, incurvari ac regyrari quodammodo cogitur. Dominic. Macer *in Hierolexico.*

Rei confessi, *ligantur*, id est, pœnâ tenentur eique obnoxii fiunt. Unde illa apud Comicum locutio, *Audin' tu, hic furti te alligat*, i. reum te furti efficit; furem te manifestarium probare intendit. Nempe uti innocentes absolvuntur, sic *Rei* ligantur. Quod in Foro quoque conscientiæ obtinet, & in Regimine Ecclesiastico. Ibi enim pœna delinquentibus proposita, *anathema* est. i. *separatio ab Ecclesia & communione Sanctorum*, cujus tempus statuitur, pro peccati qualitate & pœnitentia ejus, qui deliquerat. Unde tota ligandi & solvendi potestas, quam Dominus Apostolis suis reliquit, pendet. *Ligantur*, qui, propter aliquod delictum, Ecclesiâ ejiciuntur; rursus solvuntur ligati, quum peractâ legitimâ pœnitentiâ Ecclesiæ reconciliantur. Hinc [illegible], *ligare & anathematum vinculis constringere*, exponunt, quod propriè *extra Ecclesiam pellere* significat. Ad quam notionem pertinent *claves Regni Cælorum*, Petro & reliquis Apostolis traditæ: *Claudere* enim & *ligare* [illegible], ut *aperire* & *solvere*. Et certè, cùm sua quemque *ligent* peccata; unde *catenæ* peccatorum, apud Apostolum, & apud Sidonium Apollin.

Præceptum solvens culpâ nos perpete vinxit:

justum est, ut similiter pœnarum vinculis *Rei* irretiantur &c. De iisdem, refert Kirchmannus, eos, lugentium & ærumnosorum more, *annulos* posuisse, ex Val. Maximo *lib. 8. cap. 1.* de Gabinio reo, *Filius namque Gabinii Sisenna consternationis impulsu ad pedes se Memmii (is accusator erat) supplex prostraverat: inde aliquod fomentum procellæ petens, unde totus impetus proruperat. Quem truci vultu à se victor insolens repulsum, excusso è manu annulo, humi jacere aliquandiu passus est*, de *Annulis c. 21.* V. Salmasium *ad Solinum pag. 1091.* & *suprà passim*, etiam in voce *Ambusti*, it. ubi de *Pulla veste.*

Rejectiones, in *Decretum* Gratiani, ab Emendatoribus Romanis adjectæ sunt. Cùm enim hi jussu Gregorii XIII. Decretum repurgarent, addiderunt *Notas*, quæ singulis capitulis solent subjici, & *Rejectiones*, quibus docent, apud quos Collectores Canonum anteriores, idem Canon inveniatur; quæ rejectiones in edit. Romana & Corpore Juris Canonici Glossati in margine leguntur, in aliis editionibus, in fine paginæ extant. Earum nota in *causa 16. quæst. 7. cap. 35.* est litera *f.* in editione verò Romana vel Corpore Glossato, numerus capitis tantùm in margine notatus est: quam in rem V. Gerh. von Mastricht *Histor. Juris Eccl. num. 324.*

Reifferscheid, nomen illustris Familiæ, quæ Salmensis stirpis ramus est. Cùm enim Walramus cognom. *Paganus*, duos habuisset filios Henricum & Fridericum, ille *Reifferscheidios* sevit, hic reliquos Salmæ Ardennatis Comites, qui extincti sunt morte Henrici VIII. qui agnatam Joannam Reifferscheidiam hæredem testamento militari dixit: unde licèt gener ejus Otto Raugravius (cui tamen nulla proles ex Henrici filia *Maria*) Comitatum retinere vellet, A. C. 1455. in Curia Lucenburgica latâ sententiâ eum *Reifferscheidiis* restituere coactus est. Horum auctor Henricus fuit, Friderici frater, ut dictum. Ejus filius Henricus reliquos Limburgicos & dein Lucenburgicos Duces ac Comites dedit; Gerlacus verò vel Gerhardus, qui *Dominus Reifferscheidii* dictus est, & hunc titulum ad posteros propagavit. In illis sexto gradu Joannes, agnati Henrici testamento, Salmensem in Ardenna Comitatum obtinuit, & reliquos *Comites Salmæ & Reifferscheidii*, qui nunc quoque superant, sevit. Eorum series ab aliquot seculis hæc est: Joannes Com. Salmæ & Reifferscheidii, ex Irmgarde Dn. *de Wevelinghoven*, genuit Petrum, qui obiit A. C. 1505. Pater ex Regina Com. Salmensi Joannis, defuncti Anno Chr. 1529. Hoc & Annâ Com. Hojensi genitus Joannes decessit A. C. 1556. relicto, ex Elisabetha Princ. Hennebergicâ, fil. Wernero, defuncto A. C. 1629. Huic Maria Com. Limburgia Ernestum Fridericum genuit, qui (mortuus A. C. 1639) ex Maria Ursula Com. Leiningensi, suscepit Ericum Adolfum, Mariam Sophiam Abbat. *in Elten, Vreden & Borchorst*; Ernestum Salentinum, Annam Salomen Abbat. *in Essen*, Sidoniam Elisabetham, Annam Catharinam & Ferdinandum Albertum Canonicum Colon. (qui obiit A. C. 1652.) omnes *Comites Salmæ & Reifferscheidii* &c. E quibus Sidonia Elisabetha nupsit Hartmanno Princ. Liechtensteinio, & Anna Catharina Joanni Com. Frisiæ Or. & Rietbergæ: Ernestus Salentinus, duxit uxorem Claram Magdalenam (fil. Philippi Theodorici Com. *de Manderscheid in Keyl*) maximus vero natu Ericus Adolfus junxit sibi Magdalenam Landgrav. Hassiæ (fil. Mauritii Landgr. Hassiæ in *Casseln*) eque ea genuit Wilhelmum Henricum, qui obiit; Sophiam Magdalenam (uxorem Caroli Landgrav. Hassiæ) Annam Ernestinam (quæ nupsit . . . Com. Truchsessio) & Catharinam Mariam Canonicam Essensem. Philippus Jacobus Spenerus *Theatr. Nobilit. Europ. Part. III. pag. 3.* & 85. V. quoque infrà in voce *Salma.*

Reinerus Nicolai, navis cujusdam Zeelandicæ præfectus, prælio inter Fiatciardum Hispanum & Hautenium Batavum, anno Christi 1606. mari commisso, cùm recedentibus reliquis certamen per integrum biduum solus sustinuisset, nullâ spe auxilii reliquâ & fluctibus ingruentibus, cum suis flexis genibus Deum veniam precatus, nitrato pulveri flammam injecit, quâ 60. homines periere. H. Grotius *Belgic. Histor. lib. 15. pag. 700.*

Reinfelsa, arx Hassiæ, sub proprio Principe, ex Familia Hasso-Cassellana. Nactus est eam Ernestus fil. Mauritii ex Juliana Nassovia, qui in illa, cum Valeriano Magno Capucino, Petro item Haberkornio D. & Balthas. Mentzero D. Giessâ excitis, colloquio habito anno Christi 1648. paulo pòst Coloniæ Pontificiam Religionem, cum uxore Maria Eleonora Solmensi, amplexus est, A. C. 1652. Fratri Hermanno, cui Rodenburgum obtigerat, successit: Pater Wilhelmi (n. 1648.) & Caroli (n. 1650.) Qui uterque anno Christi 1669 ille Mariam Annam Com. Löuensteniam, hic Sophiam Magdalenam Com. Salmensem Reifferscheidiam duxit. Quarum hæc Venetiis obiit A. C. 1675. mater Wilhelmi, Friderici & Philippi, A. C. 1671 1673. & 1674. natorum. V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Genealog. Histor. in Familia Hassiaca* & *Theatr. Nobilit. Europ. Part. III. paginâ 88.*

Reingravii, V. infrà *Rheingravii.*

Reinstenii, nomen illustris Familiæ, in qua memoratur A. C. 1190. tempore Henrici Leonis, quidam Henricus Com. *de Reinstein.* Ejus pronepoti Ulrico Reusnerus dat liberos, Henricum, satorem Blanckenburgiorum (in quo fortè fallitur, Blamontios in Lotharingiæ confiniis cum aliis Blanckenburgiis confundens) ac Ulricum, reliquorum Comitum *Reinsteiniorum* & Blanckenburgiorum auctorem. E quibus cùm ultimus extinctus esset, ditiones ad *Brunsuicenses* partim devolutæ sunt, partim Tattenbachiis obtigere. Series Familiæ ab aliquot seculis ista est: Ulricus Comes *de Reinstein*, ex Catharina Com. Lippiæ, pater fuit Bernhardi: qui, junctâ sibi Agnete Schwartzenburgicâ, suscepit ex ea filium cognominem avo. Huic Anna Com. Honstenia peperit itidem Ulricum, qui obiit A. C. 1551. Pater ex Barbara Com. Mansfeldia Ernesti, defuncti A. C. 1581. Hic maritus Barbaræ Com. Honsteniæ, ex ea genuit Martinum, qui decessit A. C. 1597. suscepto ex Dorothea Com. Solmensi Joanne Ernesto, familiæ ultimo, *Com. de Reinstein & Blanckenburg.* Idem *ibid. Part. II. pag. 81.*

Relationis Jus, haud minima olim Consularis potestatis, apud Romanos, pars fuit; cùm sine *relatione* SC. fieri non posset, ius autem *referendi*, præter eum ex Coss. cujus fasces erant, nemo haberet: licèt Consulibus absentibus vel prævaricantibus ac mussantibus, *referrent* alii è principibus amplissimi Ordinis, putà Consules designati, aut Prætorum (qui jus hoc non utendo amisere, donec ab Augusto in ejus possessionem restituerentur, an. U.C. 745. postmodum verò denuo ejus jacturâ factâ) vel Tribunorum aliquis. Post sublatam libertatem, jus quidem hoc Consulibus ademtum non est, tamen & potestatis Imperatoriæ pars esse cœpit, à quo Augusto primo hic honor decretus est An. U.C. 731. ut, assumtâ in perpetuum Tribunitia potestate, liceret ei, quoque Senatu, unam de quacunque re vellet *relationem* facere, quamvis Consul non esset, Dio *lib. 53.* Exin, ampliato Principum honore, inventa sunt ad similitudinem hujus decreti, *secundæ, tertiæ, quartæ, quintæ relationis jura*, h. e. ut quoque Senatu possent de duabus &c. rebus, quas vellent cunque, etiam non Consules, *referre*, ut de eo sententiæ dicerentur. Exempla apud Capitolinum *in Pertinace*, cui *quartæ relationis*; in *Marco*, cui *quintæ relationis jus*, uti & Alexandro Sev. apud Lampridium, unà cum nomine *Augusti & Patris Patriæ, jure* item *Proconsulari & Tribunitia potestate, collatum* &c. V. Casaubonum *ad Julium Suetonii c. 20.*

Relegati, dicti sunt Festo, quibus ignominiæ aut pœnæ causâ necesse fuit ab urbe Roma aliove loco abesse, lege Senatusque consulto aut edicto Magistratus. Idque ad certum aliquod tempus, quinquennium fortè, ut videre est apud Cœl. Rhodiginum *lib. 10. cap. 5.* & proin maximæ capitis diminutioni, seu Latæ fugæ aut Deportationi, hoc pœnæ genus contradistinguitur. Ita enim Ovidius *de Tristibus lib. 2. Eleg. 1.*

Adde, quòd edictum quamvis immite minaxque,
Attamen in pœnæ nomine lene fuit,
Quippe relegatus, *non exul dicor in illo* &c.

Delatores eâdem pœnâ affectos legimus. Apud Herodianum enim *lib.* 2. Pertinax Aug. *eos Urbe exigebat.* Et Martialis *lib. Spectac. Epigr.* 4.

Turba gravis paci, placidæque inimica quieti,
Quæ semper miseras sollicitabat opes.
Traducta est Getulis, nec cepit arena nocentes,
Et delator habet, quod dabat exilium.

Ubi indubiè legendum.

Traducta est Gyaris.

Insula namque illa, ut & in illo mari pleræque, *Relegatis* civibus receptaculo fuere. Quòd autem *Exilium* vocat Poëta, abusivè loquitur: Gordianus enim demum paulo graviùs in hanc hominum pestem animadvertens, Exilio illos multasse legitur, apud laudatum Herodianum *lib.* 5. & 7. V. Thom. Dempsterum *in Rosinum lib.* 9. *cap.* 17. Sed & servi *relegabantur*, qui dominum offenderant, *in agrum*, Ulp. *l.* 35. *ff. de hær. inst.* Ad cujus moris imitationem Livia, cata illa fœmina, inter leviores pœnas, quibus civium delicta ab Octavio castigari vult, *μετάλλευσιν ἐν ἀγρῷ* quoque recenset, apud Dionem. V. Casaubonum *ad Octavium Suet. c.* 24.

Relevatio, in *Miraculis* S. Aigulfi Abb. Lerin. *cap.* 6. *Postea relevatio pulsatur*: hora est, qua Monachi cubitu surgunt. Hodieque Galli horam pomeridianam, quâ ex somno meridiano exsurgi solet, appellant *Heure de relevée*, C. du Fresne *Glossar.*

Relevatum Opus, Gallis vocatur, toreuma *περιφανὲς καὶ ἐκφανές*, quum imagines totæ & apparentes omni ex parte, in vase aliquo apparent. Cujusmodi erat caper ille in phiala expressus, pro emblemate, apud Satyricum *Sat.* 1.

Criminibus debent hortos, prætoria, mensas,
Argentum vetus, & stantem extra pocula caprum:

Vulgò *en Relief*: cui opponitur *en bosse*, cùm argentum cælatur figuris dimidiâ tantùm parte extantibus, quæ viz. ita adfixæ sunt vasis, ut unum tantùm latus ostendant, Græcis *πρόστυπα*, Latinis quoque *crustæ* dictæ. Utraque *signa* & *sigilla* vocat Cicero *Actione* 6. *in Verr.* quæ plerunque poculis immittebantur & illigabantur, iterumque revelli ac eximi poterant. Cujusmodi extantes figuras, & extra corpus materiei prominentes, sive totas sive dimidiatas, ostendendi ars, *Cælatura*, dicta est, de qua V. *suprà.* Plura verò hanc in rem apud Salmasium *ad Solinum pag.* 1046.

Relevium, in *LL.* Malcolmi II Scot. R. *cap.* 1. *Et ibi omnes Barones concesserunt sibi vvardam & relevium de hærede cujuscunque Baronis defuncti, ad sustentationem Domini Regis*, in *Charta* libertatum Angliæ Henrici I. in *Charta* Theodorici Com. Flandriæ A. C. 1147. alibique, apud Car. du Fresne *in Glossario*, servitus est realis seu patrimonialis, tam ad feudum militare, quàm ad soccagium, spectans, quâ Feudatarius tenens per servitium militare, sive mas, sive fœmina, qui die mortis antecessoris sui justam ætatem complevit (ille nempe 21. hæc 14.) certam pecuniæ summam solvere tenetur. Qui verò per socam, id est, *per aratrum* tenet, quidquid annui redituus domino pendit, tantundem *relevii* nomine solvit &c. A' *relevando.* Est autem *relevare Feudum*, Gallis *Relever en Fief*, feudum caducum vel possessoris morte in Domini superioris jus relapsum, illius consensu, hæreditario jure, præviâ certæ summæ solutione, adire, seu potiùs in Feudi caduci possessionem à Domino immitti. Quippe, cùm ea primùm Feudorum fuerit conditio, ut non nisi ad vitam & usufructuariò utenda à Dominis concederentur, quâ finitâ, in donatorum jus rursum devolvebantur, uti diximus in voce *Feodum*: Factum postea, & usu tacito introductum, ut illa in hæredes transirent, Domino superiore ita consentiente, pretio certo exsoluto, quo mediante hæres caducum prædium *relevare* dicebatur. Et quidem *Relevium Comitis*, apud Anglos, quod ad Regem pertinebat, erat olim 8. equorum ephippiis & frenis instructorum, 4. loricarum, 4. galearum, totidem scutorum, hastarum & gladiorum: præterea 4. equorum, venationi aptorum & palefridorum frænis instructorum. *Baronis* seu *Thaini*, 4. equi, quorum duo sellis instructi, 2. gladii, 4. lanceæ, 4 scuta, galea una cum lorica & 50. marcæ auri. *Vavassoris* seu *Mediocris Thaini*, equus parentis, cum ejus lorica, helmo, scuto, lancea & gladio. *Villani*, optimum animal. *Feudi Militaris* seu quod debet servitium integri Militis, 100. sol. quod dimidii, 50. &c. Sed & ex peculiari Feudi singularis conditione, diversa quandoque *Relevia* sunt, nec Legi Municipali obnoxia. Alia enim debent, Relevii loco, *cyrogrillum*, *soleas ferreas* aliæ, aliæ *accipitrem*, *cervum*, *calcaria aurea*, *clypeum ceræ*, *marcam argenti* &c. ut videre est apud Auctores laudatos Carolo du Fresne *in Glossario*: qui etiam, in plerisque Consuetudinibus municipalibus Galliæ, *relevium* Feudorum, in linea directa, non exsolvi: in aliis, relevium esse 60. solidorum Paris. pro feudo plani hominii: 10 verò librarum, pro feudo, quod *in Pariam* tenetur; at in collaterali, fere semper esse reditus anni, addit. Apud Andr. de Isernia & Matthæum de Afflictis *in Consuetud. Neapolit.* Marinum porrò de Freccias *de Feudis Sicul. lib.* 2. *tit. de Relevio*, Alios, pro *iure Relevii* aut *Relevii*, vox *Adhoa*, ut plurimùm occurrit; quæ tamen *Servitium militare* exponitur, in *Charta* Joannæ Siciliæ Reginæ A. C. 1366. quâ Margaretha Borbonia Imper. Politana, Margotæ de Novavilla, Magistræ suæ, quoddam casale concedit, *tenens in capite à Curia nostra, sub certo militari servitio, seu adhoa.* V. eundem, in *hac voce.*

Relicta, in *lib.* 3. *Decretal. tit.* 17. *de emt. & vendit. cap.* 4. *Prænominato verò Milite, viam universæ carnis ingresso, relicta ejus venire contra hoc præsumpsit*: vidua est, quæ *Licta* quoque, voce simplici, dicitur in vet. *Epitaphio* in Eccl. S. Mariæ *de Sannaci* Barensi, apud Beatillum *Historia Barensis lib.* 1.

Hic pia licta jacet &c.

V. Dominic. Macrum & Car. du Fresne *in Hierolexico* ac *Glossario.* Apud Agrimensores *Relicta loca*, sunt quæ sive iniquitate locorum assignari nequiverunt, sive ex voluntate conditoris, hoc est, mensoris relicta, limites minimè acceperunt, uti habet Aggenus; eadem *Soluta* dicebantur, & *in soluto remansisse.* Pingues enim tantùm agri, aut illi, in quibus cultura exerceri poterat, assignatione dividebantur ac metabantur. Virgilius *Eclogâ* 1.

Impius hæc tam culta novalia miles habebit?

V. Salmasium *ad Solinum pag.* 682.

Religio, qui à Superstitione differat, docet Cic. *de Nat. Deor. Lib.* 2. ubi, Majores, *inquit*, nostri Religionem à Superstitione" separaverunt. Nam qui totos dies precabantur & immolabant," ut sui liberi superstites essent, Superstitiosi sunt appellati, quod" nomen postea latiùs patuit: Qui autem omnia, quæ ad cultum" Deorum pertinerent, diligenter retractarent & tanquam relegerent, dicti sunt *Religiosi*, à *relegendo*, tanquam ex deligendo," deligentes & intelligendo intelligentes. Ita factum est in superstitioso & religioso alterum vitii nomen, alterum laudis. Quæ" sententia displicet Lactantio *de vera Sap. lib.* 4. *cap.* 28 V. quoque Macrobium *Saturnal lib.* 3. *cap.* 3. Hanc apud Romanos Senatus decreto, stabilitam antiquitus esse, Gellius habet *lib.* 14. *cap.* 7. ubi Varro, qui Cn. Pompejo Consuli primùm designato Commentarium dederat, de officio Senatus habendi, inter alia docet, *Quibus diebus habere Senatum jus non sit, immolareque hostiam priùs, auspicarique debere, qui Senatum habiturus esset: de rebusque divinis priùs quàm humanis ad Senatum referendum esse, & quæ seqq.* Omnia enim, quæ ad *Religionem* Cultumque Deorum publicum pertinerent, Senatûs decreto priùs stabilienda erant, cùm & maxima pars Juris divini amplissimi Ordinis fidei, potestati & voluntati esset permissa. Unde est, quòd Tertullianus refert, nullum Deum Romæ cultum, nisi qui SC. ascitus esset: Imò neque ullum Sibyllinum carmen vulgatum fuisse, nisi id Senatus decrevisset, tradit Dio *lib.* 39. De *Religione* autem rebusque divinis referre dicebantur Consules, cùm prodigiis & ostentis nuntiatis, de iis, quæ ad pacem Deorum & ad avertendas eorum iras pertinebant, vel quæ librorum Sibyllinorum monitu fieri debebant, Senatum consulerent. Hinc Livius, de prodigiis & ostentis, quæ ex pluribus simul locis nuntiata erant, *lib.* 22. *His*, inquit, *sicut erant nuntiata, expositis, auctoribusque in Curiam introductis, Consul de* Religione *Patres consuluit.* Cicero quoque de Marcellino Cos. *Epist.* 1. *ad Lentulum. Quod instituit referre de* Religione, *& sæpe jam retulit, ab eo deduci non potest.* V. Jac. Oiselium *Notis in A. Gellium loco cit.* Veteris autem inprimis *Religionis* tenaces fuere: Proin Servius ad illud *Æn. lib.* 8.

—— —— Hanc tanti Numinis aram
Vana superstitio, veterumque ignara Deorum
Imposuit:

Cautum, inquit, *fuerat apud Athenienses & Romanos, ne quis novas religiones introduceret, & ideo Socrates damnatus est Athenis, & Judæi ac Chaldæi Urbe expulsi sunt.* Idem *ad illud ejusd. libri in fine*,

Omnigenumque Deum monstra:

Monstra dixit, quia necdum sub Augusto Ægyptiaca sacra Romani receperant & Varro Alexandrinos Deos Romæ coli indignatur. Sed vide illi adversantem Lucanum, cui Suetonium adde *in Augusto cap.* 93. quò Caligulæ quoque comminatio pertinet, apud eundem *cap.* 22. *Εἰς γαῖαν Δαναῶν περάω σε.* Certè Tullo Hostilio R. prodigio didicere Romani, *suis locis sacra non esse movenda*, apud vet. Schol. Juvenalis *Sat.* 4. *versu* 61. Interim peregrinos Deos, (qui evocatis è civitatibus obsessis invitabantur à Sacerdote Rom. toto coram exercitu, Romam ne dedignarentur migrare, habituri augustiora templa, amplioraque sacrificia & magis solemnes cultus) sæpe Romam translatos fuisse constat; meminitque peregrinorum sacrorum Festus *lib.* 14. cùm ait: Peregrina sacra appellantur, quæ aut evocatis Diis, in" oppugnandis Urbibus Romam sunt conlata, aut quæ ob quasdam religiones, aut pacem sunt petita, ut ex Phrygia Matris" Magnæ, ex Græcia Cereris, Epidauro Æsculapii, quæ coluntur eorum more, à quibus sunt accepta, &c. Quod verò Athenienses spectat, lex apud illos Draconis fuit, Venerandos esse

Deos

Deos atque Heroas patrios & indigenas, *secundùm patrias sanctiones.* Id nimi. unicè observatum volebant, ne quid temerè immutaretur in sacris Deorum ceremoniis, ut ait Isocr. *in Areopagit.* Postea tamen adsciti sunt & advecti Athenas, præter patrios, omnium pene gentium Dii, ita ut,

Αἰγυπτίου τὴν πόλιν πεποιήκασιν ἀντ᾽ Ἀθηνῶν:

quod exprobrat alicubi Comicus, reclamantibus tamen plerisque prisci moris. M. Tullius *de LL. lib. 2. Novos verò Deos sic Aristophanes, facetissimus Poëta veteris Comœdiæ, vexat, ut apud eum Sabazius, & quidam alii Dii peregrini, judicati, è civitate ejiciantur.* Interim, nullius admittebatur peregrini Numinis apud eos cultus, nisi ex Senatusconsulto Areopagitarum, ut ex Harpocratione discimus, & Pauli Apost. historia, qui cum videretur Deos peregrinos, *ξένα δαιμόνια*, *Jesum* nempe & *Anastasin*, annuntiare, *ἐπιλαβόμενοι αὐτοῦ ἐπὶ τὸν Ἄρειον πάγον ἤγαγον*, Actorum *cap. 17. v. 19.* Qui itaque ab Areopagitarum Senatu probati & publicè adsciti fuerant, coli poterant, imò debebant, ut qui jam Civitatis essent, quanquam *ἐπίθετοι*, non minùs quàm *ἐγχώριοι*. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib. 1. tit. 1.* De *Religionis*, in hominibus in officio continendis, vi admiranda, V. si placet Jac. Oiselium *in A. Gellium lib. 15. cap. 22.* Sed & *Religio* in Ecclesia Rom. dicitur Vita Monastica, seu voto, ut vulgò ajunt, Religionis adstricta. Sugerius Abbas S. Dionysii *Epist. 163. Has duo potissimùm amplexatus sum, videlicet de statuenda* Religione *in B. Genovefa Parisiensis & nobili Compendiensi Ecclesia.* Unde de *Ecclesia S. Martini Religionem exturbatam*, refert Hugo Flaviniac. in *Chron.* Et Ulgerius Scholasticus, deinde Episcopus Andegav. *in Epitaphio* Marbodi Episc.

Omnes personæ, quæ sunt in Religione
Ingemuere nimis planctibus & lachrymis.

Hinc *Religiosi*, apud eosdem, dicuntur ii, qui voto Religionis obstricti sunt, Anachoretæ, Monachi, Colidei &c. Guil. Brito *Philipp. lib. 1.*

Nil toga ruricolæ, nil froccus Religioso,
Nil fragilis sexus mulieri, nil sacer ordo
Presbytero prodest.

Et *Religiosa*, Moniales, apud Gregorium M. *lib 7. Epist. 28.* V. Car. du Fresne in *Glossar.* & Macri Fratres *in Hierolexico.* Quo modo *Religio*, pro lectore Api bovi apud Ægyptios fuerit, V. Salmasium *Not. ad Solinum p. 307.*

Reliqua, apud Spartianum *in Adriano, Ad colligendam autem gratiam nihil prætermittens infinitam pecuniam, quæ fisco debebatur, privatis debitoribus in urbe atque Italia, in provinciis verò etiam ex* Reliquis *ingentes summas remisit, syngraphis in Foro Divi Trajani, quo magis securitas omnibus roboraretur, incensis:* Græcis Λοιπάδες & Λοιπογραφίαι, est residuum debiti, quod nondum Fisco erat exsolutum. De qua liberalitate Adriani V. Salmasium *ad locum.*

Reliquiæ, Græcè λείψανα, ossa olim defunctorum, quæ post crematum remanserant cadaver. Quippe nunquam in corpus flammas, eousque sævire passi sunt, ut totum illud consumerent, sed ossa cineresque asservabant solicitè, hos quidem in tumulum aggerentes, illa autem postquam aquâ abluta essent & unguentis delibuta, atque linteo puro involuta, sepulchro recondentes, V. Franc. Rossæum *Archæol. Attica l. 5. c. 29.* Meminit eorum Tacitus *Annal. lib. 8.* & Suet. *Domit. cap. 8. Monumentum, quod Libertus ejus è lapidibus templo Capitolini Jovis destinatis filio construxerat, diruit per milites, ossaque & Reliquias, quæ inerant, mari mersit.* Idem in *Augusto cap. 100.* Reliquias *legerunt primores Equestris ordinis.* Ritum illas legendi egregiè exponit, in funere Miseni, Virgilius *Æneid. 6.*

Postquam collapsi cineres & flamma quievit,
Reliquias vino & bibulam lavere favillam,
Ossaque lecta cado texit Chorinæus aheno.

Et ita Suetonius *dicto cap.* paulò antè, *Legenda ossa per Sacerdotes summorum Collegiorum.* In quem finem, in pyra cremandos sic collocabant, ut cineres ossaque separata manerent, neque aut ligni cineribus, aut animalium, quæ sæpissimè simul comburebantur, ossibus commiscerentur, uti clarè docet Q. Smyrnæus *lib. 3.* ubi de funere Achillei. Id quod verius putat, quàm quod quidam de linteo lini asbesti ajunt, Casaubonus *ad Augustum Suet. c. 100.* &c. Urnam, in qua condebantur, *feralem* vocat Tacitus *Annal. lib. 3.* Poëtæ,

——— *Quod digitis quinque levatur onus.*

Eaque extra Urbem (apud Rom.) in celebrioribus viis, recondi solebat: Unde Juvenalis *Sat. 1. versu ult.* mortuos denotaturus, dicit,

Quorum Flaminiâ tegitur cinis atque Latinâ, &c.

Erant autem magna in veneratione antiquis hæ mortuorum *Reliquiæ*, unde inconsulto Pontifice, nec refodi, nec in alium locum transferri poterant. Plinius Jun. *lib. 10. Epist. 73. ad Trajanum, Petentibus quibusdam, ut sibi* Reliquias *suorum, aut propter fluminis incursum, transferre permitterem: quia sciebam, in Urbe nostra ex istiusmodi causis Collegium Pontificum adiri solere, te Domine Max. Pontificem consulendum putavi, quid observare me velis.* V. quoque Scholiastem Juvenalis *loco suprà laud.* Inter Christianos quoque *Reliquiæ* seu corpora Sanctorum, in honore semper ut decet fuere, V. Gregor. Nazianzenum *c. Julian.* & S. Ambrosium *Serm. de S. Nazario & Celso.* Sic tamen, ut religiosus iis cultus minimè præberetur. Hieron. *c. Vigilantium, Quis, ô insanum caput, aliquando Martyres adoravit? Quis hominem putavit Deum?* Postea verò eæ adorari, pro gratiæ fontibus haberi, altaribus imponi, in Templis collocari, ac in processionibus gestari, cœperunt. Qua de re consultationis Georgii Cassandri, à Ferdinando I. & Maximiliano II. Impp ad Ecclesiæ reformationem instituen-
„dam adhibiti, *Articulus 22.* sic sonat: Legimus ad loca Mar-
„tyrum, reliquiis insignia, vota nuncupata, & peregrinationes
„susceptas, quæ omnia utilia erant, cùm adhuc recens & certa
„memoria Martyrum vigeret & Deus indubitatis miraculis eos
„qui mortui videbantur, sibi vivere declararet; quibus fides, quam
„ipsi professi erant, confirmabatur. Verum in hæc paulatim
„abusus irrepsit. Nam queritur Basilius hanc consuetudinem
„suo tempore corruptam fuisse & temporibus Augustini ac Am-
„brosii, mos ferendi epulas ad Martyrum memorias, ab Am-
„brosio interdictus erat, ut apud Augustinum patet. Po-
„sterioribus etiam temporibus, memoriis Sanctorum nimium
„indultum est; cùm ab impiis hominibus falsa fiducia in cultu
„inepto & superfluo collocabatur, qui usus reprehēditur in Con-
„cilio Cabilonensi *can. 43.* Accesserant & alia mala, quòd ava-
„ritiæ causâ falsæ Reliquiæ supponebantur, ficta miracula
„prædicabantur, superstitio inde alebatur. Nonnunquam illu-
„sione Dæmonis, hominum superstitione abutentis, novæ Re-
„liquiæ in dies revelabantur, qui abusus damnatus in Conc. Lu-
„gdunensi can. 61. & Conc. Carthag. V. can. 14. Hodie verò,
„cùm omnia Sanctorum *Reliquiis* plena esse videantur, veren-
„dum est, ne diligenti examinatione adhibitâ detestandæ impo-
„sturæ patefiant; quemadmodum in nonnullis locis factum est:
„ut olim B. Martino accidit, qui in loco, nomine Martyris cele-
„bri, deprehendit non Martyris, sed scelerati latronis, monu-
„mentum. Multò consultius videtur, ut ab omni Reliquiarum
„ostentatione abstineatur, & Populus ad veras Reliquias colen-
„das, id est, ad exempla Sanctitatis, quæ in Scripturis, vel ab
„ipsis Apostolis vel de ipsis extant, imitanda provocetur. Hactenus ille. Babylæ ossa primam colendis hoc modo *Reliquiis*, occasionem præbuisse, V. in voce *Babyla.* Porrò eas inter spinas deponendi ritus, occurrit passim apud Scriptores Ecclesiæ Rom. Nempe, jam a primis Monarchiæ Franciæ primordiis, quoties Viri Ecclesiastici de injuriis Ecclesiis suis illatis, à Viris potentibus, justitiam extorquere non poterant, *Sanctorum Reliquias* & imagines, crucem quoque interdum, inter spinas depositas legimus, ut omnium hoc pacto odium in eos concitarent, sicque eos ad rerum ablatarum restitutionem cogerent. Audoenus *in Vita S. Eligii cap. 30. Nisi citò ornamenta tabernaculi hujus furata retuxeris, equidem spinis allatis faciam hanc januam ita obserari, ut nunquam tibi in hoc loco veneratio præbeatur ab hodie;* alibique passim, apud Ordericum Vitalem *lib. 8.* Rogerum Hovedenum *A. C. 1197.* Ægidium Mon. Aureæ Vallis *cap. 103.* Jo. Hocsemium *cap. 5.* in vett. *Chartis*, apud C. du Fresne &c. Quod tandem prohibitum, in Concilio Lugdun. sub Gregorio X. Sed & in prædia Monasteriorum *Reliquiæ* illatæ, ut prædatores ab iis invadendis averterent, qua de re multa congessit idem *in Glossario & Append.* ut & de ritu eas per vicos & provincias etiam nonnunquam circumferendi, ad corrogandas pecunias, quò Ecclesiarum indigentiæ subveniretur: Item de ritu eas deferendi, ad loca, quæ Ecclesiis cedebantur, ut hoc ritu quodammodo in possessionem eorum Sancti ipsi mitterentur: Insuper de ritu eas conferendi, cùm viz. Ecclesiæ vicinæ suas vicissim *Reliquias* ad statum & definitum locum, cum processionibus deferebant, in pacis & concordiæ symbolum: Tandem de ritu easdem in castra & prælia ferendi: de quo ultimo V. quoque suprà ubi de *Capella S. Martini.* Aliàs Sanctorum Martyrum Reliquiæ, in eadem Ecclesia, sub Altari quiescunt, ut ex ordinatione Felicis Papæ *Epist. 2.* ad Episcopos Galliæ constat. Unde Paulinus,

Ecce sub accensis altaribus ossa piorum
Regia purpureo marmore crusta tegit.

Cujusmodi Reliquiæ hodie sub Altariolis ponuntur, ex constitutione Concilii Trident. Congregat. 13. Sept. 1593. Quòd si verò ex dispensatione Pontificis celebrare contigerit super Altariolum Reliquiis carens, omittunt verba illa in principio Missæ, *Quorum reliquiæ hic sunt.* De quæstione verò, *An Reliquiæ de essentia requirantur in Altari portatili*, disputat Macer in voce *Altare*, quem etiam vide de ritu consecrandi Reliquiis ædium sacrarum portas. Insigniores verò *Reliquiæ* habentur, *caput, brachium, crus, aliaque pars*, in qua Sanctus pro Christo tormenta sit passus &c. Namque à corporibus Martyrum, ad alia quoque ventum, qua de re V. Cl. Suicerum in *Λείψανον.* Plura apud eundem Macrum in *Hierolexico*, & hic passim, in vocibus *Brandeum, Capsula, Cinctorium, Cœmeterium, Consilium, Confessio, Encolpium, Gleba, Hierotheca, Lipsana, Loculus, Nausus, Theca* &c. etiam in voce *Reduvia.* Contrà *reliquias* exosorum hominum post obitum spargere, atrox tyrannorum mos, cujus in Historia Eccl. & SS. Martyrum, Romana item, multa mentio. V. Casaubonum *ad Tiberium Suetonii c. 55.* & hic passim. Sed & idem de quæstione,

vett. Philosophis tractatû, *Cur igne cremati maneant reliquiæ,in sarcophago absumti non maneant?* videri poterit ad *Aug.* ejusdem *Auctoris* c. 100. uti de more medii ævi *ad Reliquias & Tumulos SS jurandi* C. du Fresne iterum *Gloss.* ubi de *variis Juramenti speciebus.*

Reliquiæ Victimarum comburendi ritus, in Vet. Test. occurrit Exodi *cap.* 12 *versu* 10. ubi de Agno Paschali, *Ne relinquite quicquam ex ea* (agni carne) *usque ad matutinum tempus sed si quid reliquum erit, comburite.* Cujusmodi quoque fuere Leges in omnibus sacris conviviis. Sic de Manna Exodi *cap.* 16. *vers.* 19. *Nemo ex ea quicquam relinquat usque in crastinum.* Et de sacrificio Eucharistico Levitici *cap.* 22. v. 30. *Eodem die illud comedetis, nec ex eo quidquam reliquum facietis,* &c. Transiit inde ad Gentes, uti vidimus supra ubi de *Pridianis Dapibus.* De *Reliquiis S Cœnæ* V. suprà voce *Eulogia* alibique, uti de *Reliquiis conviviorum,* plura apud Cl. Rittershusium *Lect. Sacr. l.* 6 *c.* 13.

Remedia, dicta Amuleta, apud Salmasium *ad Solinum p.* 439. Est autem *Amuletum*, omne genus remedii, inprimis verò adversùs veneficia, ab *amoliendo.* Cujusmodi *Remedium*, è sepulchris mortuorum conquirere, ad morborum sc. Magicas sanationes, ad quas ossa mortuorum Vett colligebant, vetat *L.* W isigothorum. V quoque Lindenbrogium *ad Ammianum pag.* 86. *De Remediis*, hominibus per somnia nonnunquam oblatis, dicemus infrà.

Rememoratorius, in Ecclesia CPolitana olim dictus est Ceremoniarum Magister, quo de Concilium Lugdun. *in Epist.* ad Gregorium XV. apud Macros Fratres *Hierolexico.* V. suprà in vocibus *Hypomimnisκon* & *Hypomnemata.*

S. *Remigii* de Monte, *Saint Remy du Mont*, locus Galliæ: sicut & S. *Remigius* de Planis, *Saint Remy du Plain*, castellum ejusdem Regni, in Cenomanis, memoratum Orderico Vitali *Hist. lib.* 10. apud Hadr. Valesium voce *Magaium.*

Remipedæ Aves, Latinis, Νηξίποδες Græcis, dicuntur aves palustres seu paludicolæ, in quarum censum Meleagridas & Penelopas collocat Plinius *lib.* 37. *cap.* 2. *Mnaseas Africæ lacum Sicyonem appellat. & Crathim amnem effluentem e lacu, in quo sunt aves, quas Meleagridas & Penelopas vocant.* V. suprà *Meleagrides.*

Remittere, apud Tacitum *Annal. lib.* 1. *cap.* 8. ubi narrat, ut Patres Conscripti funus Augusti metu Tiberii adulati fuerint, *Conclamant Patres, corpus ad rogum humeris Senatorum ferendum. Remisit Cæsar arroganti moderatione:* est remittere in adversando & cedere. Nã ea vis verbi est, ut nõ indicet modò, concessisse id Cæsarē, sed etiam post aliquod certamen concessisse, ut victus & expugnatus crederetur. Sic *lib.* 12. *Et Cæsar adulationibus Senatus libens cessit* &c. Similiter apud Ovidium *de Arte lib.* 2.

—— *Nihil hic nisi lege remissum.*

Nil nisi concessum.

Sed & *dimittere*, vox notat, ut remissus adulter *l.* 25. *ff. ad l. Jul. de adulteriis*, in *Fastis,*

—— *Inceptaq; fila remisit.*

Plura V. apud Gronovium *Observationum lib.* 4. *cap.* 2.

Remmia Lex, de Calumniatoribus, *ut Calumniatoribus pœna certa nota in judicio imponeretur*: memoratur Ciceroni *pro Sext. Roscio.* Pœna autem erat in fronte impressa litera K. quâ indicabatur, calumniatum eum esse. Sic enim Cic. *loco cit. Literam illam, cui vos inimici estis, ut etiam calumnias oderitis, ita vehementer ad caput affigent, ut postea neminem alium, nisi fortunas vestras accusare possitis.* Quidam *Remiam* appellant. Sed Paulus Manutius *Comm. in Ci. pro Roscio, Remmiam* vocat. Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib* 8. *cap.* 22

Remonstrantes, dicîamant, quos alii *Arminianos* vocant, à Jac. Arminio sectæ conditore, de quo V. suo loco, & plura hanc in rem in *Epistolis Remonstrantium* Amstelodami editis A.C. 1660.

Remora, Græcis ἐχενηΐς, *à navibus sistendis*, seu *retinendis*, item Ναυκράτης, ab eadem causa: Latinis aliter *Remeligo*: Plautus *Casina*,

Nam quid illæ tam diu intus remorantur remeligines.

Pisciculus dicitur, cui naves sistendi vim Vett. tribuêre. V. Aristotelem *Histor. Animal. lib.* 2. *cap.* 14. Unde Plinius *lib.* 9. *cap.* 25. *Est parvus admodum piscis, adsuetus petris, Echeneis appellatus: hoc carinis adhærente, naves tardiùs ire creduntur.* Idem subjungit ut stiterit navem Periandri, ac *lib.* 32. *cap.* 1. simile ait usui venisse Antonio Triumviro; ad hæc Cajo Principi. Quis verò is sit pisciculus, mirè variant Scriptores. Nam, ut ibidem refert Plinius, limaci eam similem fuisse ajebant, quæ quinqueremem Caji stiterat: ac priori loco *lib.* 9. Mucianus ait, esse latiorem purpurâ. Trebius Niger esse pedalem & crassitudine quinque digitorum Ælianus autem anguillæ æquat mediocri *de Animal lib.* 12. *cap.* 45. Ut omnino videantur plura esse piscium genera, quæ vim navem sistendi habeant, ac propterea communi *Echeneidos*, vel *Remoræ* nomine, appellentur Quid mirum? quando & quasi adjectivè eâ voce utitur Æschylus *Persis.* Illa verò Æliani videtur lampetra esse nostra, quam & Oppianus intellexit Ἁλιευτ. *lib.* 1. Sanè lampetra (à lambendis petris dicta) naves sectatur, præsertim recèns pice illitas, idque ut picem exsugat: quòd si clavo se applicaverit, etiam moratur navem. Id experientiâ comprobari, ait Rondeletius *de Pisc. mar. lib.* 14. *cap.* 4. Nam cùm Romam triremi proficisceretur unà cum Cardin. Turnonio, cursum fuisse inhibitum magnâ cum admiratione vectorum: atque his in causam inquirentibus, deprehensam esse lampetram, ore adfixam clavo; eam captam coctamque pœnas moræ dedisse injectæ: atque hujusce rei testes se habere ait locupletes, viros nobiles, & graves, qui unà vehebantur. Objicienti omnem id excedere fidem, regeruntur Pliniana illa *lib. locoque cit. Ruant venti licèt, & sæviant procellæ, imperat furori, viresque tantas compescit & cogit stare navigia: quod non vincula ulla, non anchoræ pondere irrevocabili jactæ: infrænat impetus, & domat mundi rabiem nullo suo labore, non retinendo, aut alio modo, quàm adhærendo. Hæc tantilla est satis contra tot impetus, ut vetet ire navigia.* Admiratio verò omnis est à causæ ignorantia. Doctiss. Suarezius, *eam vult esse virtutem mirabilem & occultam, quam fortè adjuvet specialis aliqua Cœli influentia, Metaphys. Disp.* 18. *sect.* 8. cui sententiæ favet Basilius *Hexaëm. homil.* 7. & eum secutus Ambrosius *Hexaem. lib.* 5. *cap.* 10. Hier. Fracastorius *lib. de Symp. & Antip. cap.* 8. hanc rem non à *Remora*, sed à saxis vim magneticam habentibus, esse contendit: quod ridet Cæs. Scaliger *Exercit.* 218. censens ut magneti vis inest movendi, sic Echeneidi vim esse motu privandi. Accutiùs veriusque Rondeletius *lib.* 15. *cap.* 18. quia Echeneis non eam habeat vim, nisi clavo adhæreat, colligit, non esse id ab occulta quadam Echeneidos proprietate, sed a natura gubernaculi, quod se habet instar vectis, ut exiguûm licèt magna moveat pondera. Nempe centrum motus ejus est in cardine gubernaculi, unde navis impellitur obliquè; dextrorsum, si clavus moveatur sinistrorsum, contrà sinistrorsum, si is dextrorsum impellatur. Si igitur *Remora* clavo vel puppi se applicet, & nunc dextrorsum nunc sinistrorsum se moveat, propter ambiguum hunc ejus motum, etiam ambiguus redditur navis motus; proque exiguo motu unius extremi, alterum etiam extremum atque adeò tota moles, nutat, nec progredi idonea est, vel saltem it tardiùs. V. quoque Aristotelem *in Mechan. quæst.* 6. Keckermannum *in Problem. Naut. Probl.* 11. Hug. Linschottanum *Navig. Indic. Histor. tom.* 1. *cap.* 48. Gerh. Joh. Vossium *de Idololatr. lib.* 4. *cap.* 11. Alios.

Remotio ab Officio, Gr. *Καθαίρεσις*, it. ἀποκίνησις τῆς ἱερωσύνης, Clericorũ pœna, in *Canonibus* Concil. crebrò occurrit. Formula quâ ad Nestorium usa est Synodus Ephesina, cùm καθαίρεσιν ei indicaret, hæc fuit, [Greek text illegible] *Scias, te propter impia dogmata* 22. *Junii depositum esse & ab omni Ecclesiastico gradu esse alienum.* V. *Acta* ejus *pag.* 131. Aliquando, propter delicti enormitatem, accedebat *ἀφορισμός, excommunicatio*, & tum καθαίρεσις τελεία, *plena ejectio*, è sacerdotio sc. vocabatur. V. Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* voce *Καθαίρεσις* & hic passim.

Remphan, adde: Mentio ejus Actor. *cap.* 7. *vers.* 43. *Imò bajulastis tabernaculum Molochi, & sidus Dei vestri Remphanis, quas figuras fecistis, ut eas adoraretis.* Ῥεφὰν vocatur LXX. Interpr. Amosi *cap.* 5. *versu* 26. ubi eadem verba reperiuntur, Καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ Μολὸχ, καὶ τὸ ἄστρον τοῦ θεοῦ ὑμῶν Ῥαιφάν, τοὺς τύπους οὓς ἐποιήσατε ἑαυτοῖς. Quo nomine Herculem indigitatum fuisse Godvvynus sentit: Quemadmodum enim is *Chiun*, ex Ægyptio *Chon* [, ita enim apud hanc gentem] appellatus reperitur; Sic *Remphan*, vel *Rephan*, idem dictus est, ab Hebr. *Rephaim*, quæ vox *Gigantes* in sacris Literis notat. Herculem autem non ineptè *Solem* interpretantur Eruditi, qui sub vario schemate ab idololatris Israelitis cultus est. Namque idem & *Moloch* & *Baal* & *Chiun*, & *Remphan* & *Tamuz* fuit, aliis atque aliis ritibus, pro virtutum ejus diversitate, à gente illa, in Idololatriam maximè proclivi, consecratus. Nec desunt, qui *Herculis* nomen ex Hebr. האיר כל *Hir col.* id est, *illuminavit omnia*, deducant: uti apud Græcos *nihil aliud est quàm* Ἥρας κλέος, *i. aeris gloria: quæ porrò alia est aeris gloria, nisi Solis illuminatio?* verba sunt Macrobii *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 20. Quid autem per *sidus Remphanis* intelligendum? Respondet Oecumenius *ad Actor. loc. cit.* probabile esse indigitari *stellam, in fronte Molochi idoli depictam vel sculptam.* Nihil n. apud Idololatras insolens, Idola symbolicis ejusmodi additamentis insignire. Quemadmodum Suetonius de Julio Cæsare, in Deorum numerum relato, ait *cap.* 88. *Creditumque est, animam esse Cæsaris in cœlum recepti* (loquutus autem inpræc. erat, de stella crinita, quæ per 7. dies ab obitu ejus fulserat) *& hac de causa simulachro ejus in vertice additur stella.* Quam etiam, in Cæsaris Augustique nummis variis, Patinus *ad Suet.* exhibet. V. quoque Plinium *Hist. lib.* 2. *cap.* 25. Horatium *lib.* 1. *od.* 12. Thom. inprimis Godvvynum *de ritibus Hebr. lib.* 4. *c.* 2.

Remulcus, Græcè ῥυμουλκός est, unde ῥυμουλκεῖν, τῷ ῥυμῷ ἕλκειν, de navibus, quæ *fune trahuntur*, apud Auctorem *Peripli Maris Erythr.* Sic ῥυμὸς, *remus*: quo modo lorum tubæ vocasse Veteres, Servius auctor est. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1116. Cæterùm *remum Copæ, latitudinem vero Plateæ invenerunt* Plin. *l.* 7. *c.* 56.

ad *Remum* damnatio, inter pœnarum, apud veteres Athenienses, genera, memoratur Scholiasti Aristoph. *Ranis*, ubi illos ἀτίμους, *i. capite minutos*, fuisse ait. Nempe qui publico judicio

ebadacti erant: quò etiam hostes bello captos damnabant, dextro pollice abscisso, ut hastam quidem non ampliùs ferre, remum verò ducere possent. Plut. *in Lysandro.* Aliàs *ad remum* mercede condocebantur Thetæ, de quibus suo loco. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Attic. lib.* 4. *tit.* 9. Cæterùm *Remiges*, erant in biremi 160. in trireme 140. in quadrireme 320. in hexere 480. in heptere 560. in octere 640. in ennere 720. in decere 800. in viginti ordinum nave 1000. juxta proportionem quinqueremis Caji Cæs. in qua 400. fuere, Plin. *lib.* 32. *cap.* 1. At juxta Polybianæ quinqueremis numerum 300. remigum, ad moneremfuere requisiti 60. ad biremen 120. &c. Tettaraconteres Ptolemæi Philadelphi circiter 4000. habuit, apud Athenæum: V. suprà *Thalamegis*, alibique passim, & plura hanc in rem apud Jac. Gronovium *Epist. ad Grævium.*

Remunerationes Sacræ, *l.* 10. *de Palat.* ac *l.* 41. *de Appell. Cod. Theodos.* & Privatæ *l.* 2. *eod. C. de Comm.* V. suprà, in voce *Largitiones.*

Renegati, dicuntur vulgò, qui, ejurato Christianismo, Mahumetanam impietatem amplectuntur. His in Turcico Imperio ad summos honores aperta via est, cùm nativi Turcæ eousque non evehantur unquam. Occurrit vox jam in vett. *Chartis*, & apud Rogerum Hovedenum *ad A. C.* 1192. nec non Joinvillam, *in Ludovico IX.* V. Nic. Fullerum *Miscellan. Sacr. lib.* 2. *cap.* 31. Car. du Fresne *Glossar.* & Jo. Bapt. Tavernier *Descrips. Serrali.*

Renensis Pagus, vel *Renensium pagus*, vulgò *Het landt van Ryen*, olim dictus est Brabantiæ tractus cujus caput Antverpia vel Andoverpum, urbs ad Scaldim posita, 42. m. p. à mari, cujus tamen æstus eousque accedere consueverunt. In literis ante annos 670. datis *pagus Rien* & *Comitatus Rien* appellatur, sed prius nomen vetustius est. Decurrit per illum fluvius exiguus Nutta, vel Nota, nunc *Neta* vocatus, & Liram oppidum prætêrlapsus *Lirae*, Rupelâ accipitur. V. Hadr. Valesium *Not. Gall.* in voce *Andoverpum.*

Renes, Hebr. כליות à *libidine*, cujus in *renibus* sedes, item טוחות, ab *adipe*, quo illi tiunt ac obducti: quem eorum adipem ἐπινεφρίδιον appellat Homerus *Il.* Φ. ratio *es* autem ejus varias reddit Philosophus, *de partibus Animal. lib.* 3. *cap.* 9 Uti verò omnium viscerum *renes* pinguissimi, ita omnium animalium maximè in ovibus pinguedo exuberat. Unde *renes* inter partes sacrificiorum fuere, quas sibi Deus olim in Altari adolendas delegit, inprimis arietum, *adipem enim renum arietum* commendari legimus Ex. *cap.* 34. *vers.* 6 Sed & Meroanum, Ægypti Pro-Regem, sub Imperio Saffahi Chaliphæ XXII. tostis ovium *renibus* tantopere delectatum, *ut quotiescunque in manus ejus incidisset ovis, continere se non potuerit, quin manum suam, tunica manica involutam, in ovis ventrem insereret, renesque acciperet ac comederet*, Elmacinus tradit *Histor. Saracen. lib.* 2. *capp.* 2. & 8. apud Bochartum *Hieroz. Part. prior. lib. II. c.* 45. ubi plura hanc in rem. Nec omittendum, quòd se esse τὸν ἐρευνῶντα νεφροὺς καὶ καρδίας, *scrutatorem renum ac cordium*, Dominus noster ait Apocal. *cap.* 2. *vers.* 23. De *cingulo renum* alibi.

Reno, vox purè Græca, Salmasio *ad Tertullianum de Pallio*, V. infra *Rheno.*

Renodatus Crinis, apud Horatium, *Epod. Od.* 11.

> *Sed alius ardor aut puellæ candidæ,*
> *Aut teretis pueri longam renodantis comam:*

idem cum *cirrato* est. Erant autem cirrati pueri & puellæ innuptæ, apud Romanos & *nodo* religatam in vertice comam habebant: ut & pueri Græcorum, V. supra, ubi de crinium *Nodis.*

Renovandi lautum quotannis ritus, in Curia & Regia Flaminumque domibus (namque hæ nunquam non lauro coronatæ aspiciebantur) apud Romanos, memoratur Macrobio *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 12. Cujus moris ratio, ut eo velut clarissimo virtutis præmio quisque admoneretur, ne, quod in foribus *renovabatur*, in laude arescerat. Vocabant autem lautum virentem ... Græci, uti apud Etymologum legit Car. Paschalius *Coronar. lib.* 8. *cap.* 7. quem vide, ut & suprà, ubi de *Lauro.*

Renrica, adde: in Comitatu quidem Atrebatensi est, sicut & Blanziacum, in pago Tarvennensi, *Blangyem Ternois*, sed in finibus Morinorum, non autem Atrebatum, cum ambo Episcopum Bononiæ urbis Morinorum agnoscant, Hadr. Valesius, voce *Atrebates*, ut & *Renrica.*

Renuitæ, quasi *renuentes* jugum Monasticæ disciplinæ, dicti sunt Monachi vagi, qui alias *Sarabaitæ*, V. ibi.

Renunculus, Gall. *Renoncule*, flos miræ pulchritudinis, sed odore destitutus, de quo sic Fr. Pomey, Ut primùm oculos & ma- "
num adverti in te, Renuncule speciosissime, teque legi humi "
serpentem — magno cœpisti esse tum primùm apud me loco. "
Cauliculum quippe sensi tibi esse tenerum ac mollem — Itaque carpsi ego te studiosè, nondum quidem satis explicatum, "
satisque comtum, splendenti tamen haud absimilem carbunculo, aut ardenti sphærulæ, aut glomo certè, coccinei ex serico "
fili. Paucarum tibi diffusa inerant foliola, sphærulam illam "
venustè prætexentia. At ubi in ampullam algentis aquæ inserui "
te ab extremo caule; sinum illico deducere sensim: & quas ob- "
volutas gremio complicatasque continebas Veris opes & Flo- "
ræ gazas, recludere cœpisti atque evolvere. Proh! quantam e- "
go tum, ex aureo illo purpureoque textili & miniatis illis fo- "
liis, tæniolisque, tam mirabili consertis opere, hausi oculis vo- "
luptatem &c. V. eum in *Descrips. div.*

Renuntiatio, Quæstorum, Ædilium, Prætorum, apud Romanos, *gradus habitis*, Cic. *pro Murena*, eosque tres potissimùm; sic Cicero *primum Quæstorem* se factum gloriatur *pro Pompejo, in Pison. sine Bruti* &c. *Medium*, in quo alii honestiores aliis, nempe ut primo quisque proximus, sed omnes *inprimis renuntiati* dicebantur, quia ante postremum. *Ultimum* tandem, non sine rubore & quadam quasi infamia, ut de Vatinio apud Cic. & Vespasiano, apud Sueton. c. 2. videre est. Fiebat autem *Renuntiatio*, ab eo qui habebat Comitia: item voce alicujus de Centuria, vel voce Præconis in Centuria. Theod. Marcilius *ad Suet. d. l.* In Græca Eccl. *Renuntiatio*, μήνυμα, in Patriarchæ creatione, duplex erat, μήνυμα μικρὸν, *renuntiatio parva*, & μήνυμα μεγάλο, *renuntiatio magna*, de qua utraque V. Malaxum *Histor. Patr.* & Jo. Meursium *Glossar.* plura verò hanc in rem hic passim.

Reordinare depositos, vetant *Canones* Conciliorum. Fulbertus Carnot. *Epist.* 25. apud Car. du Fresne in voce *Ordinare*, Reba- "
ptizationes & Reordinationes fieri Canones vetant. Propterea "
depositum non reordinabitis, sed reddetis & suos gradus per "
instrumenta & vestimenta — ita dicendo, Reddo tibi gradum "
Ostiarii — in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti. Novissimè autem benedictione lætificabitis eum, sic concludendo, Be- "
nedictio Dei Patris & Filii & Spiritus S. super te descendat, ut sis "
confirmatus in ordine Sacerdotali & offeras placabiles hostias "
pro peccatis atque offensionibus Populi omnipotenti Deo, cui "
est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Repa, apud Auctorem *Vitæ* S. Eligii *lib.* 1. *cap.* 32. seu *Reba*, in *Chron.* Episc. Metensium, feretri operculum, umbraculum, ciborium est. In S. Guthlaci *Translatione*, apud du Fresne, *num.* 8. *Conductis aurifabrorum & gemmariorum primoribus, elimatæ amplitudinis artificiosa sculpturâ repam in sublime suspensam construxit, quam ex diversorum metallorum lignorumque generibus compactam, auri argentique laminis vestitam, crystallis variisque gemmis adornatam ditavit* &c.

Repagula, apud Lucanum,

> — *quamvis jam carcere clauso*
> *Immineat foribus, primusq; repagula laxet.*

Alibi,

> *Ast ubi panduntur fundunt q; repagula currus:*

Latinis dicuntur, quæ Ὕσπληγγας Græci vocant. Manilius *claustra* appellat;

> *Ut cùm laxatos fugerunt cardine claustra.*

Erat autem ὕσπληγξ, seu ἀφετηρία, uti aliter quoque dicebatur, in Stadio, regula seu linea, quæ laxabatur & aperiebatur exeuntis in stadium Cursoribus. Similiter in Circo, de quo loca præfata sonant, Ὑσπληγγες carcerum *repagula* vocabantur, quibus laxatis & apertis ostiis emittebantur equi. Et quidem Dionysius Circi omnes ἀφετηρίους, i. carceres, uno tempore reserari solitas, refert, ὑφ' μιᾶς ὕσπληγγος: quasi unum ac perpetuum repagulum omnibus Circi ostiis prædiceretur, quo laxato omnia simul pandeventur. Sed meliùs, ut per ὕσπληγγα intelligat machinationem, quâ Circi duodecim ostia eodem tempore pandebantur: voci enim ὕσπληγξ non unam significationem tribuunt Grammatici. In Stadio itaque, ad stadii ingressum, erat & βαλβὶς & ὕσπληγξ. Βαλβὶς, linea erat in solo depressa & modicè cavata, cui insistebant Cursores, Ὕσπληγξ, *repagulum* vel *regula* transversa, paulo altiùs à solo elata & opposita Cursoribus, quæ signo currendi dato repentè ruens in βαλβῖδα incidebat, ad cujus cavi modulum ita adtemperata erat facta, ut decidens lineæ cavitatem impleret, & exæquaret. Quo facto & limine complanato in cursum se dabant ac pedum certamen auspicabantur Stadiodromi: uti docet Statius *lib.* 6.

> *Ut rnis, atq; æquum summisit regula limen,*
> *Corripuere leves spatium,*

Unde apud Græcos sæpe legere est, ὕσπληγγα κατέπεσεν, de signo cursoribus ad excundum dato. Quod probè notandum contra eos, qui βαλβῖδα & ὕσπληγγα confundunt. Porrò transversarium illud lignum, inter duo alia arrectaria & extantia posita, signo dato funibus laxabatur, erantque duo Hermulæ utrinque, qui fune demisso *repagulum* solverent, quæ sunt ἑκατέρωθεν, quas ἐφεστῶτας τῇ βαλβῖδι fuisse, ait Hesychius, aliter ἀφετηρίους dicti, quorum inventum Tlepolemo Myrensi tribuit Philoxenus *in Epigramm. vet.* quem Lycium vocat Pausanias & equo singulari vicisse dicit Olymp. 131. Eosdem Hermulas, ad eundem usum, in Circum traductos esse, ex Cassiodoro conjitur, *Bissena quippe ostia ad duodecim signa posuerunt. Hæc ab Hermulis funibus demissis subitâ æqualitate panduntur, docentes totum illic, ut putatur, consilio geri, ubi imago capitis cognoscitur operari* &c. Sed nec eadem Circi Olympiaci ac Romani ratio fuit. In Romano, equi cum curribus intra carceres continebantur, *repagulis* vel cancellatis foribus (de quibus V. infrà in voce *Transenna*) oppositis coërciti, priusquam signum daretur emittendi: signo misso, uno eodemque tempore laxatis repagulis, è carceri-

bus

bus effusi sese proripiebant. At Olympiæ, emittendi currus & equi lineâ prætentâ sive funiculo cohibebantur, ne ante signum datum exirent, utque in æquo continerentur omnes, eaque linea pro *repagulis* vel foribus carceris fuit. Pausanias, Πρὸ δὲ τῶν ἁρμάτων ἢ καὶ τῶν ἵππων τῶν κελήτων διάτεινεται πρὸ αὐτῶν καλῴδιον ἀντὶ ὑσπλήγγων. Ubi enim ὕσπληγγες, i. *carcerum repagula*, & fores, ibi non opus erat alio repagulo, ad equos coercendos. Sed cùm idem paulo pòst etiam τῶν ὑσπλήγγων meminerit, in dextri ac sinistri lateris ostiis aperiendis, verisimile est, priusquam ædificati essent in Circo carceres, hujusmodi funiculum prætendi solitum, in æquo limite continendis equis. Quò Lycophron Poeta alludit verbis hisce,

> Ἐγὼ δ᾽ ἄκραν βαλβῖδα μηρίνθων χαλῶν,
> Πλάτων ἀρξαμένη, ὡς κώθην ἀνατρέχων,
> Ἄξιος λοξῶν ἐκ διεξόδων ἐπῶν κ.λ.

V. plura apud Salmasium *ad Solinum pag.* 915. & *seqq.*

Repagula Januarum, in *Glossis* κρίκοι, Hesychio κρίκοι κυκλοι, *circuli cornei* vel æreí erant, qui foribus adfigebantur ad eas adducendas, quibusque solebant fores percuti, uti hodieque mos est. Propriè vero pessuli sic dicti sunt & obices, quibus fores intus muniebantur firmabanturque: qui vel ligneí, ex abiete optimi Plinio *l.* 17. *c.* 12. Græcis μοχλοὶ, quibus primæ domus januæ, quæ in publicum aperiebantur & urbium portæ solebant obserari; vel ferrei. Græcè ὀχῆες σιδηροῖ, quo munimine interiorum conclavium & œconim fores firmabantur. Hinc & duo genera clavium, apud antiquissimos Græcos in usu fuere, βαλανάγραι & Λακωνικαὶ, quarum hæ longiores, unico dente, in cavitatem βαλάνου (quæ in foramen μοχλοῦ immissa ita seram committebat januæ, ut nisi extracta eâ *repagulum* removeri non posset) ita inibant, ut eam evellerent ac sursum traherent: Istæ breviores, multis dentibus & artificii solertioris, succutiendo & sursum impellendo *repagula* decutiebant, hinc ἀνακρουστικαὶ dictæ; qua de re idem pluribus agit ubi suprà *pag.* 825. & *seqq.* ubi cætera vocis ὕσπληγξ, ut quæ inter alia de istiusmodi forium claustris quoque usurpata est, significata exponit. V. quoque hic passim, in vocibus, *Obex, Pessulus, Sera* &c.

Repagula Versatilia cavearum in Amphitheatris, occurrunt apud Ammianum *lib.* 19. *Utque detentæ in caveis bestiæ, tetro pædore acerbiùs efferatæ, evadendi spe versatilibus repagulis illuduntur* Nempe rete bus primo totum Amphitheatri podium prætendebatur, ad arcendas feras: Postea rotulis, i. versatilibus lignis obduxerunt, quæ feras adsultantes vertigine suâ excuterent. Calpurnius de Podio,

> —— *Nec non ubi finis arenæ*
> *Proxima, marmoreo peragit spectacula muro,*
> *Sternitur adjunctis ebur admirabile truncis,*
> *Et coit in rotulam, tereti qui lubricus axe*
> *Impositas subitâ vertigine falleret ungues*
> *Excuteretq; feras*

Κυλίνδρους vocat Basilius, Πρὸς δὲ τοὺς λέοντας τοὺς μονομαχοῦντας, ἐπινοοῦσι ζύγωμα ἀντὶ τοῦ ἀγχίστρου χρήσιμον, ὅτι κυλίνδρους, τὸ κινητὸν ἀντίκειται τῶν θηρίων ἀπόπτωσιν. *Sicut enim feræ immanissimæ postquam caveis conclusæ sunt, circa repagula frementes, feritatem naturæ suæ testantes.* Ita enim & caveæ ferarum ex hujusmodi rotulis & versatilibus repagulis erant compositæ, ac expositæ ad lucem in medio Amphitheatro: præter quas & cavi erant speccusque subterranei, in quibus quoque detinebantur nonnunquam, uti diximus suprà, in voce *Postica.* V. Salmasium *ad Flav. Vopiscum in Probo* & *ad Solinum p.* 236.

Repandi Calcei, qui aliàs *uncinati*, id est, *unci ad instar in altum reflexi*, & in acumen introrsùm desinentes, veterum Romanorum gestamen fuere, ut patet ex M. Catonis fragm. & Tertulliano *de Pallio cap.* 5. *statim post princ.* quorum is juxta Scaligeri lectionem, *Qui Magistratum Curulem cepissent*, inquit, *calceos mulleos, alii uncinatos, cæteri Romani perones* &c. Iisdem Junonis Sospitæ simulachrum ornatum fuit: eundemq; calceatum pleræque veteres, cùm statuæ, tum imagines ostentant. quibus etiam ex posteriorum temporum literis amplior accedit fides, ut infrà videbimus voce *Uncinati.*

Reparator ævi, epitheton Jani, apud Papinium *lib.* 4. *Sylv.* 1. *v.* 11.

> *Ipse etiam immensi Reparator maximus ævi*
> *Attollit vultus & utroq; à limine grates*
> *Janus agit* ———

ad quem locum V. *Animadv.* Casp. Barthii.

Repariare Vela, apud Solinum *cap.* 33 *Hoc Arabiæ fat est, hinc ad Pelusium repariemus*: est renavigare *Pariare* enim *vela* dicuntur navigantes, qui *paribus* & æquis *velis* secundo flatu cursum tenent: unde *repariare*, retro dare cursum. V. suprà *Pariare.*

Repentinus Cornelius, Præfectus urbis, in locum Sulpitiani factus à socero Didio Juliano Imp. apud Spartianum.

Repetundæ Pecuniæ dictæ sunt, quas sive Socii, sive cives privati à Magistratibus aut Judicibus, aut publicis Curatoribus, judicio *repetiverunt*. quas illi aut in provincia aut ob jus dicendum aut ob judicandum, aut ob aliud aliquid publicè curandum, cepissent. Quod genus furti, cùm exprimere vellent, pecuniam *ablatam, captam, conciliatam, aversam* dixere, ut videre est apud Cicer. *in accusat. Verris Repetundarum rei*, & in vett. *L.L. fragm.* Atque hæc quæstio, inter quæstiones publicorum criminum prima fuit, apud Rom. primaque Prætorem certum habuit: primum constituta, ut videtur, Sociorum ac Provincialium causa, adversùs Prætores, Quæstores, Legatos, cæterosque qui in Provinciis cum imperio aut potestate versarentur, unde *Lex Socialis* Ciceroni: deinde ad Urbanos etiam Magistratus, Judices, Curatoresque translata, qui aliquid pecuniæ a privatis cepissent. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 8. *cap.* 30. Idem *lib.* 7. *cap.* 42. *Proconsules*, inquit, *tribus inprimis obnoxii Legibus ac quæstionibus fuerunt, Peculatus, Majestatis & Repetundarum, & harum quidem, Si se in Sociis aut avarè aut superbè, aut libidinosè, aut crudeliter, aut injustè gessissent, quæ & maximè Socialis fuit, & salutem provinciarum continuit. quo judicio pulsati plurimi, damnati multi, nonnulli etiam absoluti sunt.* Formula intentionis in hoc crimine talis fuit: *Ajo, te in Prætura spoliasse Siculos, contra Legem Corneliam, atque eo nomine sestertium millies ære repeto*, Cic. *in Verrem* &c. Qui verò hoc crimine ceciderant, exilio antiquitus puniebantur & æstimatione. Lege Juliâ postmodum ordinem amiserunt, ut ex Tacito, Plinio Jun. aliis, discimus. & Judices ad litem æstimandam acceperunt, Casaubonus *ad Julium Suetonii c.* 44. plura apud Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 8. *c.* 30.

Leges huc pertinentes fuere:

α. Porcia, à M. Porcio Catone, anno U. C. 506. cùm ex Prætura Sardiniam obtineret, lata, quâ is sumptus Provincialium coërcuit. Verùm tum hæc causa adhuc privata fuit & extra ordinem cum SC. à Recuperatoribus cognita. β. Calpurnia, cujus auctor L. Calpurnius Piso anno 604. crescente in dies Magistratuum in provinciis libidine, non solum pœnâ graviore hoc munus vindicandum sanxit sed etiam, ut certum hæc quæstio in posterum Prætorem haberet, constituit. Eadem cum Cæcilia, cujus Valerius Max. meminit *lib.* 6. *cap.* 9. nisi fortè ibi mendum. V. *Julia.* γ. Junia: quam tulit M. Junius Pennus A. 627. præter litis æstimationem, exilii insuper pœnam irrogavit. Itaque C. Cato, qui Consul fuit anno 639. eâ lege Macedonibus accusantibus utraque pœnâ mulctatus est, ut testatur Vell. Paterculus *lib.* 2. Cic. *in Verrem* & *pro Balbo.* δ. Servilia lex, post annos inde 24. lata est, à C. Servilio Glaucia Prætore, cujus fragmenta hinc inde apud vett. Scriptores sparsa collegit Carolus Sigonius, & ex eo *Antiqq. suis* inseruit Rosinus, suprà laudatus. V. etiam harum Legum quamlibet *suo loco.*

Repositorium, apud Plinium, Petronium, Alios, discus major est, in quo variæ simul lances componebantur ad mensam; *Compositæ* Ennodio *Epigr.* 22. a *reponendo* seu recondendo: unde *Repositorium sanctum*, apud Capitolinum in *Maximo*, i. Ærarium seu Cimeliarchium, V. Salmasium *Observat. ad Jus Atticum & Rom. p.* 451. uti de *Repositorio sacrorum in Eucharistiæ symbolorum*, apud vett. Christianos, infra aliquid, ubi de *Vimine.*

Repotia, convivium dicebatur, quod postridie nuptiarum maritus exhibebat amicis, Festo *lib.* 16. & ex eo Paulo: tum enim instaurabatur ac redintegrabatur potatio. Tres enim legitimi dies Nuptiarum apud Vett. erant, quorum primus dicebatur Græcis Προαύλια, Lat. *Desponsalia*, quod in eo desponderetur virgo, alter Ἀπαύλια, Lat. *Decubatio*, in quo fiebant nuptiæ, tertius Ἐπαύλια, seu *Repotia*, quo Sponsi affines convivium instaurabant in ejus ædibus. namque nuptiæ fiebant in Soceri domo. *Repotiorum* verò die, è Patris ædibus Sponsa deducebatur in Sponsi ædes. Indigitat id Appulejus, verbis *Apolog. lib.* 2. *ad nuptiales sportulas non volarent.* Nam honestioribus cœna tum dabatur, vilioribus sportula Q. Symmachus *lib.* 4 *Epist.* 4. & *lib* 9. *Epist.* 96. *Non eadem tamen facilitate purgabis, quòd filii nostri Mariani nuptias aliorum potius relatu, quàm literis tuis, comperi. An veritus es, ne à te nummismata cuspium desideraremus. Potui jacturam sportulæ facere.* Locus elegantissimus, quo docemur, non convivium modò exhibitum, sed & pecuniam vultibus mariti aut uxoris, aut utriusque signatam, dari iis consuevisse, qui ad has epulas condixissent. Videndi quoque Acron & Porphyrion *ad Horat. lib* 2. *Sat.* 2.

> *Ille Repotia, natales aliosq; dierum*
> *Festos albatus celebret.*

Ubi Porphyrio diem intelligit, qui nuptias sequebatur; Acro diem septimum, quo nova Nupta ad Parentes suos redire solebat. Excipiebantur hoc Epulo utriusque Neogami Amici, ut diximus, & familiares; sed & Principes interdum eidem adhibiti, ut Augusti & Caligulæ exemplo patet; de quorum posteriore Suetonius *cap.* 25. inquit, *Alii tradunt adhibitum cœnæ nuptiali, mandasse ad Pisonem contra accumbentem, noli premere uxorem meam.* Ut autem luxuriei obviàm iretur, Julia Lex. *Nuptiis & Repotiis HS. mille* indulsit, ut legere est apud A. Gellium *lib.* 2. *cap.* 24. cùm in antiquis editionibus & H. Stephani *HS. millies* sit. quæ stupendæ luxuriæ summa esset, non parsimoniæ, quam Leges sumptuariæ præscribunt. Proin scribi vult Thysius *Sestertii mille*, qui quinquaginta Caroleis æstimantur. *Ubi ad loc.* Sed legem hanc sperni statim consuevisse, legas conquerentem, apud Tacitum *Annal. lib.* 3. Bibulum & Ædiles, quorum querelas neglexit Tiberius. cùm videret tot à Majoribus leges, etiam illas quas D. Augustus tulerat, vel oblivione vel contemtu abo-

abolitas, securiorem lumum fecisse. Meminit *Repotiorum* Ausonius quoque *Epist.* 13.

Sed festas quia sæpe dies partem ipse meorum
Excolui, inque vicem conviva vocatus adivi,
Natalis si forte fuit solennis amici
Conjugioque dapes & festa Repotia *Patrum*
Audivi, meminique, bonos laudare frequenter.

Cæterùm is dies novæ nuptæ initium erat juris, quod in familiam edet habitura, quam ob causam clavis dabatur illi, dominii symbolum. Prius autem cum donis quæ marito ferret, Græcis φερνὴ dictis, è Patris ædibus procedebat, eodem die ad Sponsi domum: Cum quibus vas quoque (cui *Camillo* nomen) à Socero, opertum illud atque oppletum minutâ suppellectili, in quo etiam Virginis esse it crepundia. Postquam verò in mariti jam esset, et et à patre dona iterum quæ Ἐξ αὔλια δῶρα nominarunt. Tum claves dabantur, instaurabantur epulæ, ut dictum &c. V. Jul. Cæs. Scaligerum *Poetices l.* 3. c. 101.

Repressaliæ, apud recentiores Jurecoss. seu *Repressaliarum Jus*, potestas est impignerandi contra quemlibet de terra debitoris, data creditori, pro injuriis & damnis, *l. si pignerationes, de injur. & damn. dat. l.* 6. Cujus inventum non novum esse contendit Zasius, quod Bartholus sensit, sed à vetustissimis Romanorum legibus originem sumpsisse. Concedebatur autem, ob denegatam justitiam, publicâ auctoritate & Principis superioris consensu. Jo. Calvinus *Lex. Jur.* Ἐνεχυρασμὸς Græcè, h. e. *pignoratio inter Populos diversos*, Σύλας dixit Demosthenes *Orat. pro Coron.* & Aristoteles *Oeconom. l.* 2. Saxones & Angli *Withernamium* vocant; Galli etiam, ubi a Rege impetrari id solet, *literas Marcæ*. Ejus vetustissimum exemplum apud Homerum est *Il.* λ. ubi Nestor narratur, ob ereptos Patri equos, Elidensium pecora & armenta cepisse, ῥύσι᾽ ἐλαυνόμενος, ut Poeta loquitur; ubi ῥύσια interpretatur Eustathius, τὰ ἀντὶ ῥυσιασμοῦ, Ὅ ἐστι ἐλκόμενα καὶ αἰτίᾳ τῶν πρῶτον ἀφαιρεθέντων ἁρπαζόμενα. *Quæ in vicem aliorum prius nobis ereptorum rapiuntur*. Quo sensu vocē invenias in *excerptis Legationum* ex Polybio 38. ubi de Achæis contra Boeotos & *excerpto* 123. Sequitur dein in narratione, convocatis edicto ad jus suum persequendum, omnes eos, quibus aliquid ab Elidensibus debebatur, nimirum, —— Μή τίς οἱ ἀτεμβόμενος κίοι ἴσης.

Ne quis justâ sibi parte careret.

Aliud exemplum est in Historia Rom. apud Livium *l.* 11. de Romanorum navibus, quas pro bonis Tarquiniorum Curius Aristodemus, Tarquiniorum hæres, retinuit. *Famulos, jumenta, pecuniam retenta* dixit Halicarnassensis. Et apud Aristotelem de decreto Carthaginensium, ad prehendendas exterorum naves, εἴ τις σύλας ἔχοι, *si quis jus prehendendi haberet*, uti loquitur *Oeconom. l.* 2. Non verò jus hoc locum habere ajunt Jurisconsulti, nisi ubi jus denegatur, uti dictum. Quod fieri intelligitur non tantùm, si in sontem aut debitorem judicium, intra tempus idoneum, obtineri nequeat, verum etiam si in re minimè dubia planè contra jus judicatum sit. Nam auctoritas judicantis non idem in exteros, quod in subditos, valet: Hinc, cùm subditis executionem etiam injustæ sententiæ vi impedire, aut contra eam jus suum vi exequi non liceat, ob imperii in eos efficaciam, exteri tamen jus cogendi habent, sed quo uti non licitum, quamdiu per judicium suum possint obtinere. Tali igitur de causa aut corpora (cujus exemplum habemus apud Ammianum *l.* 17. ubi de Juliano, Francorum quosdam retinente, & apud Leonem Afrum *l.* 3. de Monte Beniguahd) aut res mobiles subditorum ejus, qui jus non reddit, capi posse, non quidem naturâ introductum est, sed moribus passim receptum. Ubi tamen cavendum, ne confundantur ea, quæ juris gentium sunt propriè, & ea, quæ jure civili aut pactis populorum constituuntur. Jure gentium subjacent pignorationi omnes subditi injuriam facientes, qui tales sunt ex causa permanente, sive indigenæ, sive advenæ: non qui transeundi aut moræ exiguæ causâ alicubi sunt: A numero tamen subditorum jure eodem excipiuntur *Legati*, non ad hostes nostros missi & res eorum, ut jure civili populorum sæpe excipi solent personæ *Atheletarum & infantium*, eorum verò, qui literis operam dant & ad mercatus veniunt, etiam res. Sic jure gentium singulis pignorandi jus est, ut & Athenis in ἀνδροληψίᾳ. Jure civili multorum locorum peti id solet, alibi à Potestate summa, alibi a Judicibus. Jure gentiū, ipso facto dominium rerum captarum acquiritur, ad summam debiti & sumtuum, ita ut residuum reddi debeat; Qua æquitate Veneti usi sunt, captis in Galata Genuensium navibus, apud Gregoram *l.* 9. Jure civili solent citari, quorum interest res publicâ auctoritate divendi aut addici iis, quorum interest: Quæ aliaque, ab iis, qui jura civilia tractant, & nominatim in hac materia, à Bartolo, qui *de Repressaliis* scripsit, petenda sunt. Illud hic addit Grotius, quia ad juris hujus satis per se rigidi emollitionem pertinet, eos qui non solvendo quod debebant, aut jus non reddendo, causam dederunt pignorationibus, ipso naturali ac divino jure teneri, ad resarcienda damna aliis, quibus ob eam causam aliquid decedit. V. Plut. *in Cimone* de Scyriis, & plura hanc in rem apud Choppinum *de Domaniis l.* 3. *tit.* 25. Bretium *de Super. Regis c.* 17. Hug Grotium *de Jur. Bell. & Pacis l.* 3. *c.* 2. Alios, ut & suprà in voce *Marcha*. Literarum v. *Repræsaliæ* formulam exaravit Rolandinus *in Sum. Not. c.* 9. *part.* 2. *extrem.* laudatus du Fresne *Gloss.*

Reprobandi mos, in Sacris Græcorum Certaminibus, indigitatur Artemidoro *l.* 1. *c.* 61. Non enim ad ea unicuique descendere, nomenque suum inter Athletas profiteri licuit, sed iis solùm, qui ea spe eoque honore digni haberentur. Ita pueris primò id negatum, quæ fuit illa ἔγκρισις ἡλικίας, *probatio ætatis*, eidem memorata. Hominibus dein sceleratis, quos ἐν παλαίσμασι συγγυμναστὰς habere, pudendum habebatur, Xenoph. *in Rep. Laced.* Porro iis, qui non haberent τὴν ψυχὴν φιλοτίμως παρεσκευασμένην, *animum probè paratum*, Demosth. *Orat. amat.* Sed & *reprobabantur*, qui nondum rationes retulissent &c. De quibus omnibus V. Car. Paschalium *Coronar. l.* 6 *c.* 10. Contrà, qui admittebantur, *prosueri* dicebantur, uti suprà vidimus.

Reptatio puerorum, per genua & manus, res Patribus grata & usitatissima. Quintil. *l.* 1. *c.* 12. *Patientior est laboris natura pueris quàm juvenibus. Videlicet corpora infantium nec casus, quo in terram toties deferuntur, tam graviter affligit, nec illa per manus & genua reptatio, nec post breve tempus continui lusus & totius diei discursus, quia pondus illis abest, nec ipsi se gravant.* Atq; hinc est, quod *reptatio* talis concederetur pueris, uti nimirum *reptando* ire discerent: Unde in vet. *Glossario* legitur, *Adreptare, incipere iter.* V. Barthium *Animad. ad Pap. Statium l.* 5. *Sylv.* 5. *v.* 83.

Reptantemque, sinu, acmissus ad oscula, dextrâ
Erexi —— &c.

& *Adversar. l.* 3. *c.* 3. nec non voce *East Anglia.*

Repti, genus vestis, idem cum Rhenonibus Papiæ, *Renones sunt velamina humerorum ex pectore usque ad umbilicum atque tortis villis adeo hispida, ut imbrem respuant, quos vulgò* Reptos *vocant, eo quòd longitudo villorum quasi reptat.* Quò forsan pertinent *duo Repta*, quæ inter alia munera Bonifacio Archiep. Mogunt. Ethilbertus Rex misisse legitur in *Epist.* ejus ad Bonifac. C. du Fresne *Glossar.*

Reptilia in cibis, apud Herodotum *l.* 4. *c.* 183. Σιτέονται οἱ Τρωγλοδύται ὄφις καὶ σαύρας καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἑρπετῶν, *Vescuntur Troglodytæ serpentibus lacertisque & istiusmodi reptilibus.* Sic in Plin. *l.* 6. *c.* 29. Candæi, quos *Ophiophagos* vocant, *serpentibus* vesci assueti. Quin & Lacedæmonios a Pythia ὀφιοβόρους fuisse dictos, quòd serpentes avidè vorassent, famis tempore, scribit Plutarchus *de Orac. Pyth.* Et de *muris* esu, legitur Esaiæ c. 66. *v.* 17. Sunt & alia *Reptilia*, quorum esum Arabum nonnulli concedunt: nempe crocodilus terrestris, *aliarbuo* (quæ muris agrestis species) mustela, chamaleontis species quædam, ericius, & hystrix, ut videre est apud Damirem *c. de Reptilibus.* Quem tamen ultimum in reptilibus censeri mirum. E quibus patet, non frustra interdici Levit. c. 11. *v.* 29. & 30. ea animalia, quorum esu ipsa natura abhorrere videtur, cùm Judæis vicini Arabes illorum usum concesserunt. Sed, utut ad esum vix utilia, non tamen incassum creata sunt, ut objicit Epicurus. *Talpæ* ad vestium usum serviunt, *viperæ* sanguis ad theriacam, *scincus* ad antidotum Mithridatiam, *stellio* ad morsum scorpionis &c. quod idem de iis statuendum, quorum usus nos latet. Aut si quæ sunt animalia solùm noxia, saltem iis utitur Deus ad impiorum supplicia. Ut cùm serpentes urentes misit in Israelitas, qui Christum tentaverant in deserto, 1. Cor. c. 10. *v.* 9. & mures in Philistæos, 1. Sam. c. 6. *v.* 5. Imò & virtutem suam Deus exerit in horum animalium veneno reprimendo, quò minus suis noceant, uti legimus Psal. 91. *v.* 13. & Es. *c.* 11. *v.* 8. Exemplo Apostolorum, de quibus Marci c. 16. *v.* 18. ὄφεις ἀροῦσι; Pauli inprimis, cujus manui innoxio conatu vipera se alligavit Act. c. 28. *v.* 3. Quod miraculum in Ægypti urbe Copto Diabolus æmulatus est: ubi in fano Isidis, mulieres apud Deam lugentes & humi cubantes & pedibus nudæ incedentes, scorpiones immanes, qui ibi magnâ copiâ erant, calcabant illæsæ, Ælian. *Hist. l.* 10. *c.* 23. Sumitur autem vox *Reptilis* in Scriptura plerunque pro quovis animali, quod neque quadrupes aliquantæ molis, neque avis, neque piscis est. Sic Reptilibus accenset Moses minima quadrupedum, puta mures & talpas, Lev. *c.* 11. *v.* 29. exanguiaque omnia sive super ventrem serpant, ut *vermes*; s. quadrupedia, ut locustæ, s. multipeda, ut *scolopendra*, *v.* 42. adde *volucria*, ex *v.* 20. quales sunt, præter locustarum nonnullas, *muscæ, papiliones* &c. Itaque ex doctrina Mosis, duo *Reptilium* genera sunt, Ἔναιμα, i. *sanguine prædita*, ut serpentes, mures & talpæ; & Ἄναιμα, *sanguine cassa*, ut vermes & insecta omnia, locusta, musca, formica, aranea, scorpio, pulex & pediculus. E quibus nonnulla quoque in cibum recepta, fuci, pediculi, formicæ, vermes, limaces; Sed & Judæis mel & locustæ concessæ. Ut de usu eorū Idolatrico apud Gentes nihil hic addam, præter locum Ezechielis c. 8. *v.* 10. ubi jam ad populum Dei *Reptilium* cultum à Gentibus pervenisse legimus: *Ingressus itaque* (in Templum Domini) *aspexi, ecce autem omnes formas* Reptilium *& jumentorum detestandorum* —— *expressum opus in pariete ipso circumquaque*: *v.* 11. *Et septuaginta viros è senioribus domus Israelis—stantes coram illis, quemque thuribulum suum* habentem *in manu sua* &c. Porrò, homini è terra facta cùm Deus adduxisse dicatur, quæcunque animantia è terra fecerat, i. aves & agri bestias, hoc nomine non quadrupedes solùm, sed & *Reptilia* intelligenda. Nec obstat, quòd horum pleraque viliora & abjectiora videantur, quàm ut homini adduci debuerint, & contemplanda exhiberi. Quid ni enim hominis consideratione

digna sint, quæcunque Deus creare & conservare non dedignatur. Nec minus est, quod in ape miremur, aut formica, quàm in ceto aut elephante: cùm hoc ipsum inprimis mirabile sit, quòd in tantillo corpore tot animi dotes emineant. Accesserunt autem *Reptilia* ad Adamum ipso, quo creata sunt, die, ut colligitur ex Geneseos *cap. 1. versu 25.* & *cap. 2. versu 19.* Quam in rem V. plura apud Bochartum *Hierozoici Parte prior. Lib. I. cap. 45.* & 9.

Repudium inter & Divortium, illud interfuisse Paulo & Modestino placuit, quòd repudium Sponsæ remitteretur, Divortium cum uxore fieret. Itaque *Repudii* formula fuit, *Tuâ conditione non utor*: sicut Divortii, *Res tuas tibi habeto.* Isidoro verò *Etymol. l. 10. c. 8.* Repudium *est, quod sub testimonium testium vel præsenti vel absenti mittitur, Divortium, quotiescunque dissoluto Matrimonio, alter eorum alteras nuptias sequitur.* Unde *Repudium dicere*, item *Repudium mittere*, sc. *absenti*. Terent. *Phorm. Actu 5. sc. 8.* Similiter, *Repudium scribere*, Tertullianus *Apolog. Per annos sexcentos nulla repudium domus scripsit*: Primus enim, qui id faceret, fuisse legitur, S. Carvilius Ruga M. Attilio P. Valerio. Coss. Idem *renunciare* dicebatur, item *mittere* vel *remittere nuntium*, ut *Cajus Cæsar Pompejæ nuntium remisit*: quò alludens Cicero, *Virtuti nuntium remisit*, *Epist. Fam. lib. 5.* inquit. Libellus enim *Repudii* sæpe per nuntium mittebatur, qui vel aliquis è *Libertis* erat, vel Procurator. Suetonius *in Tiberio cap. 11. Comperit deinde Juliam Uxorem, ob libidines atque adulteria damnatam, Repudiumque ei suo nomine ex auctoritate Augusti remissum; & quanquam lætus nuntio, tamen officii duxit quantum in se esset exorare filiæ Patrem frequentibus literis, ut vel utcunque meritæ, quidquid unquam dono dedisset, concederet.* Nec Mariti modò mittebant hunc libellum, sed & Patres, impudicitiâ offensi, ut ex loco apparet: at, quanto vehementiùs crudeliusque Caligula, qui, ut est apud Suetonium *in eo cap. 36. quibusdam, absentium Maritorum nomine, repudium ipse misit, jussitque in acta referri*: quemadmodum puerperia in Acta publica sive Censorum Commentarios referri consuevisse, alibi diximus. Libello verò continebantur justæ *Repudii* causæ, quas priùs apud Censores exponi moris erat: Simul rumpebantur tabulæ dotales, restituebatur dos, repetebantur claves domus, sicque ipsa exibat ædibus Mariti. V. Dempsterum *in Rosinum lib. 5. c. 38.* & suprà in voce *Divortium.*

Repumicatio & politura gemmarum, quas frigus hirtas ac retorridas reddidit, apud Plin. *lib. 7. c. 26. Gemmas, si frigus retorridas hirtasque fecerit*, repumicatio *& quædam politura*, sc. restituit: Gr. ἀποκνισμὸς est. Ἀποκνίσμα ῥὸ n. ἀποξύειν, *depellere, polire, pumicare.* Hesychius, ἀποκνίσασθε, ἀποξύσασθε, & κνᾶν ac κνίειν idem, quod ξύειν, *radere* ac *pumicare*. V. Salmasium *ad Solinum p. 519.* ut & suprà voce *Pumex*.

Requies, pro morte, in *Inscr.* Sabariæ in Pannonia à Lazio editâ, *Hic positus est Florentinus infans, qui vixit annos septem & requiem accepit in Deo Patre nostro & Christo ejus, alibique passim.* V. C. du Fresne in voce *Requietorium*, ut & suprà in voce *Quies*.

Res turpis, inter Vett. amuleta, V. infrà *Turpia*.

Rescripti sub flagrum, apud Catonem, in dissuasione de Rege Attalo & vectigalibus Asiæ, *C. Licinio Prætore remiges scripti sub portisculum, sub flagrum rescripti* (vulgò legitur *conscripti*) *veniere passim*: ut apud Cæsarem, *Rescripti ad equum*, h. e. mancipati. Quemamodum enim milites conscribuntur, ut sequantur & audiant signa: sic socii navales, ut portisculum (qui *malleus erat in manu portatus, quo signum remigantibus dabatur*, Isidoro; *pertica pausarii* Douzæ) sequantur brachiis & intenti exspectent; & servi, ut flagrum, quod illos regit non minùs, ac signa milites & portisculus remiges. Hos nempe mali fortunâ vel vitio præfecti classis captos ab hostibus, ait relatos in alias tabulas vel catalogos, nempe captivorum venalium, & sub corona venisse in servitutem, cujus magistri verbera sunt & flagella. Quo modo fingit eos eleganter *rescribi* vel *conscribi sub flagrum.* Jo. Frid. Gronovius *Observat. l. 4. c. 26.* aliàs *Rescribere* dicebatur Princeps, ad Epistolas, ut infrà videbimus: & Debitores, cùm pecuniam reddebant; sicut *scribere* & *dictare* dicebantur Creditores, cùm credebant. Horatius *Sat. lib. 2.*

Putidius multo cerebrum est (mihi crede) Perilli,
Dictantis, quod tu nunquam rescribere possis.

Et *ibid.* *Scribe decem Nerio: non est satis, adde Cicutæ.*

Nempe moris fuit, ut Creditores in Argentariorum, apud quos suas pecunias collocarant, tabulis expensum alieni ferrent & Argentario id nomen dictarent: Debitores a. cùm eam pecuniam reddidissent eidem Argentario, ut nomen expungeret & pecuniam in acceptum referret, dictabant. Unde Donatus *in Phorm. Rescribi*, inquit, *est reddi, seu per mensæ scripturam dari. Quoniam ad numerationem pecuniæ antecedit scriptura, Rescribere dicebant pro renumerare. Per scripturam, id est, de mensæ scriptura dari. Unde hodie additur Chirographis, Domo ex arca sua: vel ex mensa scriptura*: V. Jo. Calvinum *Lexic. Jurid.* & infrà quoque in verbo *Transcribi*.

Rescriptum Principis dicitur, quo ille vel ad libellos præsertim, vel ad Magistratuum absentium consultationes, quid sibi de ea re fieri placeat, respondet. Ut n. *subscribunt* libellis, sic *rescribunt* ad epistolas, h. e. *respondent.* Cujusmodi *Rescripti* forma pulcherrima & paucis admodum verbis multa complectens Pii Imp. extat, apud Ulpianum *in l. 2. ff. de his qui sunt sui vel al. jur.* Omnium autem *Rescriptorum* sive Civilium sive Pontificiorum prima communisque lex est: *Si preces veritate nitantur*, quæ conditio etsi non subjiciatur, subaudiendam tamen eam jubet Pontifex *in c. 2. de Rescript.* Sed & eam adjiciendam, aut *Rescriptum* rejiciendum, esse, Zeno Imp. constituit, *in l. fin. de div. Rescript.* apud Eund. De *Rescriptis Pragmaticis* Principum, diximus suprà voce *Pragmaticum*.

Rescussa, vulgò *Recousse*, apud Anglos dicitur tumultuosa & violenta ereptio *arrestati* seu capti, è manibus ejus, qui licitè eundem cepit aut arrestavit; quasi *Recuperatio*, vel potiùs *Recursus*, quòd, qui rem recuperare cupit, post eum *recurrat*, qui illam abstulit. Hinc clamor militaris, *à la Recousse* dictus, apud Froissardum aliosque, qui, cùm quis in prælio ab hostibus captus abduceretur, continuò inclamabatur, ut omnes statim ad eum recipiendum confluerent. V. Covvellum *Institut. Anglic. l. 2. tit. 18. §. 14.* & plura de hac voce, apud Car. du Fresne *in Glossario*.

Resecrandi ritus, occurrit apud Corn. Nepotem *in Alcibiade, Restituta ergo huic sunt publicè bona, iidemque illi Eumolpidæ ac Ceryces rursus* resecrare (alii legunt, *resacrare*) *sunt coacti, qui eum devoverant, pilæque illæ, in quibus devotio fuerat scripta, in mare præcipitatæ.* ubi *resecrare*, est solvere obsecratione, devotione liberare, & diras atque execrationes, quibus antea defixus ac devinctus erat, mutare precibus ac benedictione. *Sacer* n. homo, in *LL.* Romanis, quæ *Sacratæ* vocantur, sæpe occurrit, pro eo, quem Germani vocant *in die Acht und Vogelfrey erklärt*, seu pro execrando; imò potiùs pro eo, qui omnibus sacris prohibitus dirisque devotus cœlesti vindictæ permittitur. *Sacer esto*, i. e. *diris & imprecationibus devotus esto.* Sic apud Livium, Lex lata de *sacrando* cum bonis capite ejus, qui Regni occupandi consilia iniisset. Tum ergo cùm talis religione & diris solvebatur, dicebatur *Resecrari.* V. Salmasium *ad Solinum p. 1098.* Sed & apud Israëlitas *resecrabantur* Imagines ac res Idolis priùs sacratæ, absque qua resecratione earum possessione & usu iis omnimodo fuit interdictum: quod etiam intelligendum de victimis, oblationibus, instrumentis ac vasis, veluti pollubro, simpulo, ara, mensa & quæ sunt alia id genus. Quòd si verò hæc omnia resecrarentur, h. e. religione [illegible] verentur, sic ut sacra esse desinerent, antequam in Israëlitæ possessionem devenirent, non aliter atque alia bona, in vitæ usum & commodum licitè adhibebantur. *Resecrandi* a. facultatem ajunt fuisse tantummodò Gentili, qui sc. hactenus esset ipse Idololatra, non Gentili, qui Idololatriæ renuntiaverat. Nec tamen omnigenas imagines consecratas resecrandi ei facultatem fuisse, sed eas tantùm, quæ à Gentili etiam consecratæ fuissent, ab Israëlita nondum possessæ. Nam nec ipse Israëlita resecrare potuit ejusmodi sive imaginem, sive vas, sive apparatûs sacri partem aliquam a quocunque sacratam: Nec postquam ipse possederat, quis alius mortalium, ut volunt nonnulli. Resecrato a. Idolo ipso, resecrata simul consequenter omnia vasa, instrumenta & apparatum ad illud spectantem asserunt, præter victimas atque oblationes, quæ nec *resecrationis* capaces: Vasis v. instrumentis aut apparatu resecrato, non simul censebatur resecratum Idolum &c. *Resecrare* nempe hic erat, non solùm liquefacere, seu resecrandi animo, comminuere aut mutilare, verum etiam, ut liquefieret seu confringeretur, alienare & usibus communibus palàm addicere, juxta illud Tertull. *Apolog. c. 13. Domesticos Deos, quos Lares dicitis, domesticâ potestate tractatis, pignerando, venditando, demutando aliquando in cacabulum de Saturno, aliquando in trullam de Minerva, ut quisque contritus atque contusus est, dum diu colitur, ut quisque Dominus sanctiorem expertus est domesticam necessitatem.* Quin item Idolum, quod tempore pacis coli desiit, exinde *resecratum* est, non itidem, quod tempore belli. Magistri, *Idolo quod tempore pacis à colentibus negligitur seu coli desinit, uti frui fas est. Nam id resecrarunt. At verò si id fiat tempore belli, eo sic uti frui est nefas, quoniam non ob aliam, quàm belli causam, coli desiit* &c. Sed tametsi Gentilis, tam alienum, quàm suum idolum, ita potuit resecrare, ut usus ejus rerumq; ei antè sacratarum promiscuus inde licitus esset, non tamen vicissim rem alienam ita consecrare quibat, ut inde ejusdem usus fieret illicitus. Quam in rem V. plura apud eruditum Seldenum *de Jur. Nat. & Gent. juxta disciplinam Hebr. l. 2. c. 7.*

Residentes, inferioris ordinis Legati, V. suprà *Ambasciator.* At *Residentia*, quid sit in Ecclesia Rom. V. suprà in voce *Persona*, & Jac. Petitum post *Pœnitentiale Theodori p. 442.* & *seqq.* ubi de *Residentia Canonicorum* complures *Chartas* collegit.

Resina, ut elicitatur, τὴν πίτταν, i. *piceam*, in cortice vulnerari & corticem ipsum auferri, ait Theophrastus; quo facto συρρεῖ εἰς τὴν ἐλκωσιν τοῦτο πλεῖον ὑγρότης, *confluit in vulnus abundantior humiditas*: at in abiete & pinu lignum etiam ipsum delibari & in vulnus scindi, addit. Cùm enim, picea multo succo abundet ac præter cœteras sit ἔνδαδος, non tam altè impressis vulneribus opus est, ut fluens ex ea *resina* intercipiatur. Postquam autem humoris picei confluxus deciderat in locum vulneris ac corticis ablati, cum assula ipsa abscindebant securibus; quo abscisso, iterum alius tædæ fluxus eò conveniebat, iterumque exscindebatur, & sic tertiò (trium sc. annorum intervallo) donec arbor succisa frequentibus tædæ extractionibus everteretur. Plinius *lib. 16. cap. 11. Alia semeries ad crapulam: namque flos crudus resinæ cum multa assula tenui brevique avulsus constituitur ad cribri mensura, dein fervente aquâ, donec coquatur, effunditur, hujus expressum*

lum pingue præcipua resinæ fit, nec nisi paucis in locis Italiæ, convenient Medicis. Ubi *astula* est, τ̀ σκινδάλαμος. Paulinus.

—— *vicis brevis astula flammam*:

cum quo ἐνδαδωμένω, *resinæ confluxum*, eximebatur. Dicebatur autem δᾷς cum hujusmodi astulâ flos resinæ excisus. Inprimis verò resinifera radix est piceæ, quæ postquam succisa ac eversa arbor est, uri consuevit, ad cogendam picem, quæ sic aliter inde colligebatur, quàm ex codice & Ramis. Qua de re V. Salmasium *ad Solinum p.* 503. &c. ubi totam colligendi resinam, ex picea aliisque arboribus rationem, apud Vett. usitatam, accuratè persequitur. De usu *Resinæ* vario hic passim, inprimis unde *Ambitæ* cœterisque hujus commatis, plura verò hanc in rem apud Plinium *lib.* 14. *cap.* 20. & *lib.* 16. *cap.* 10. Inde *Resinata Vina*, apud Martialem: *lib.* 3. *Epigramm.* 77. h. e. corrupta & picem valdè olentia, V. eundem Plin. *lib.* 21. *cap.* 1.

Respector, amici ræ Insulensis, in *vet. Charta A. C.* 1238. *in Probat. Historiæ Guinensis*, apud Car. du Fresne *Glossar.* est præfectus urbis (vel provinciæ) Belgis *Reward*. Idem de variis notionibus forensibus vocis *Respectus*, apud medii ævi Scriptores, multa congessit *ibid.*

Respectus Templi Hebr. נכח המקדש, plaga dicitur illa, in quam orandum Judæis, ex instituto Majorum. Nempe positionem Templi Hierosolymitani, tam ante, quàm post excidium ejus, imitatæ fuerant Proseuchæ, quàm Synagogæ Judæorum. Unde Maimonides, *Non fieri debent ostia Synagogæ in Orientem, juxta quod dicitur* (Numerorum *cap.* 3. *versu* 38.) *& qui castrametantur ante Tabernaculum, Orientem versùs, ante Tabernaculum Fœderis ad Ortum*, in *Hal ach. Thephila* seu *de Oratione cap.* 11. §. 1. & 2. Adjicit, *Et construendum est sacellum, in quo ponant Librum Legis, Sacellum autem hoc sic extrui debet, ut situm sit ad plagam illam, in quam precari mos est Urbis illius.* ▣ nitum plagam, in quam orandum, aliam fuisse atque aliam, ex avita traditione docent Magistri. Unde, dum octo inter orandum observationes, necessaria, tradunt, unicam interjiciunt de *Respectu Templi*, ex ea quam, extra Terram Sanctam, orantis faciem poni volunt versus illud, ut apud Mahumedanos, versùs Meccam seu Templum ibi. Expressè enim Mahumetes sub initia Imperii sui vetuit suos, qui ritus retinerent Judaicos, adorare versus Templum Hierosolymitanum, uti docet Gregorius Abulfarajus *de Arabum moribus p.* 10. Judæi autem intra Terram, adorabant versus Hierosol. Hierosolymis versùs Templu, in Templo versùs Sanctum Sanctorum. Origine moris à Salomone R. & dedicatione Templi ejus petitâ, de qua V. 1. *Regum cap.* 8. *v.* 48. & *præcedd.* 30. 35. 38. & 40. ibi de precantibus, à Judæis, ubicunque essent, effundendis, verba faciens, de precantibus extra Terram loquitur, ut qui orarent *ad te versùs* seu *in via telluris eorum, quam dedisti patribus eorum, civitatem si. quam elegisti & Ædes* seu *Templum, quod ego Nomini tuo extruxi.* Ubi Levi Gersonides, *Et quanquam non precentur intra Templum, dum tamen precantur, ut obvertant se illi, quoad fieri possit.* Atque inde, quod habetur Danielis *c.* 6. *v.* 10. de Danielis ter quotidie precantis fenestris apertis versùs Hierosolymam adeoque locum Templi (ubi sc. ante Nebucadnezaris excidium steterat) intelligitur. Eadem enim post excidium, quæ ante, loci illius habita inter precandum ratio est. Verùm *Respectus* iste *Templi* sub Vete. quidem Test. locum habuit, at Christo in carne exhibito, cujus typus Sanctuarium Leviticum erat, is sublatus est. V. Joh. c. 4. v. 21. & *seqq.* plura verò hanc in rem, apud Jo. Seldenum *de Synedriis Vett. Ebræorum Lib. III. cap* 15. §. 1.

Respicientes Dii, qualis Lucina apud Statium *Theb. l.* 3. *v.* 159.

Quis steriles thalami, nulloq; ululata dolore
Respexit Lucina domum ——

sunt fortunatos homines facientes, de quibus V. multa apud Brissonium *in Formulis*. Casp. Barthius *ad Statium d. l.*

Respirandi spatium, Athletis olim in Gymnicis Ludis concessum. Et quidem in Luctâ præcipuè, priusquam Athletæ implicabantur, de loco & statione contendebant, mox ita pugnabant, ut aliquantulum respirarent. Quo facto πάλιν ἐπαναδύσαντες τοῖς αὐτοῖς ἀγῶσιν ἐχρῶντο, *rursus inibant eadem certamina*, ut Philo ait *ex. pist.* Hinc idem alibi, Ægyptios comparans Athletis ait, *Μικρὸν ἀναπνεύσαντες ὀλίγον, ὥσπερ ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἀθληταί*, *Cum vero pauxillum respirassent ab ultione, quemadmodum athletæ collectis viribus* &c. V. Car. Paschalium *Coronar. lib.* 6. *cap.* 24.

Responsa, Oracula sunt apud Poëtas. Virgilius *Æn. l.* 6.

—— —— *Caspia Regna*
Responsis *horrent Divûm.*

Ibid. *Hic uno responso animum delusit Apollo.*

Lucretius *l.* 1. *Ex adyto cordis* Responsa *dedere*
Sanctius, & multo certâ ratione magis quàm
Pythia, quæ tripode ex Phœbi lauroq; profatur.

V. quoque Statium *Thebaid. lib.* 2. *v.* 171. & Barthium *ad eum.* Hinc ad Viros prudentes, qui in dubiis rebus consulebantur, Principesq; vox translata. Sed & *Responsa* Episcoporum, olim magni habita. Quemadmodum n. in civilibus Impp. Sacratissimi, ita in spiritualibus & sacris consulebantur Episcopi: inter quos cùm emineret Romanus, is quoque præ aliis consultus est sæpius, ejusque *Responsa* majorem præ cœteris auctoritatem prog esse temporis acquisiverunt & diligentiùs adservata sunt, reliquorum Episcoporum Responsis, quæ sensim negligi cœperunt, plerunque deperditis. Quæ causa movit Cresconium, quare Decretales Pontificum Romanorum Epistolas, quæ a *consulendo* originem habuere, inter Canones retulerit primus, illisque sic auctoritatem Canonicam conciliaverit, quæ antea cum reliquorum Episc. Responsis pari passu ivere. Ad quod exemplum postea, in Orientali quoque Ecclesia, *Responsa Patriarchalia*, valere, adservari & colligi cœperunt; imò & ad instar Ecclesiæ Occident. Codici Ecclesiæ Or. subjecta sunt adnexaque, ut videre est ex editione Parisiensi A. C. 1620. Fuit autem Codex is in Concilio VI. Oecum. Trullano, vel potiùs in Quini-Sextæ Synodi *Can.* 2. confirmatus ac approbatus. V. Gerh. von Mastricht *Histor. Juris Eccl. num.* 187. & 188. ut & supra, ubi de *Canon. Jure* & *Decretalibus*: item voce *Rescriptum.*

Responsorium seu *Responsorius Cantus*, apud Alcuinum *Poem.* 3.

Hymnos, ac Psalmos & Responsoria *festis*
Congrua promemus subter testudine Templi:

Cantùs Ecclesiastici in Rom. Eccl. species est, qui post Lectiones in Matutino proferri solet. Dictus à *respondendo*, quòd uno desinente alter respondeat: differt ab Antiphona, quòd in Antiphonis unus dicat versum, in *Responsoriis* autem chori versibus alternent. Origo ab Italis, qui *Responsoria* primum traduntur invenisse, sicut Antiphonas Græci. Isidoro *de Eccl. Offic. l.* 1. *c.* 8. *Responsoria ab Italis longo tempore ante* (Antiphonas) *sunt inventa, & vocata hoc nomine, quod uno canente Chorus consonando respondeat.* Micrologo & Radulpho *Historia* dicitur, qua de re V. Macros Fratres in voce *Historia*. Repetit a. Chorus communiter partem *Responsorii* tantum, quod in aliquibus tamen solennitatibus integrè replicatur, ut post primam lectionem, in nocte Nativitatis, in Festo Resurrectionis & primâ Dominicâ Adventus. Ultimum Responsorium Dominicarum olim per annum erat, quod incipit *Duo Seraphim* & de S. Triade agit; introducto verò Hymno *Te Deum*, translatum id est in calcem penultimæ lectionis &c. Plura apud Macros præfatos *in Hierol.* De *Responsoriis v. Hortulanis*, V. quæ suprà diximus, in voce *Invitatorium*. Hinc *Responsoriale* Hadriani P. de quo Amalarium vide.

ad *Responsum*, apud Julianum Antecessorem *Const* 17. *de Prætore Pisidiæ*, *Habeat a. & carrucam argenteam & securim & fasces & Adresponsum propter milites*. Alter à *Responsis*, apud Papiam Gr. ὁ ἐπὶ Ἀποκρίσεων, nomen fuit eorum, qui à Magistro militum deputabantur in provincias, ut de militibus, qui in iis degebant, eum admonerent & responsa darent inquirenti. Aliàs ad *Responsum* idem est cum Apocrisiario seu Responsali, qui negotia alicujus curat & de iis *responsa* dat; qui mittitur *ad responsum dandum* de negotiis, pro quibus mittitur. Sed & *Responsum*, apud medii ævi Scriptores ipsum negotium significat, maximè illud quod foris peragitur, de quo *responsum* Dominus expectat. Hinc *facere responsa Episcopi*, apud Liberatum Diaconum *cap.* 6. V. plura apud C. du Fresne *in Glossar.* & de *scrinio Auri ad Responsum*, Panciollum *ad Notitiam Imp. Orientalis c.* 80.

Respublica Eur. adde: *Respublica* Genevensis, urbs libera suique juris, ad lacum Lemanum; quæ, ex vet. Inscriptione, *Equestris civ.* olim dicta, post eversum Imperium Rom. & novum à Francogallis in Occ. fundatum, sub ejus patrocinio diu libertatem servavit, bicipitis Aquilæ, cujus imago etiamnum pro valvis majoris Templi visitur, & ad Caroli M. tempora refertur, alis velut defensa, quousq; exortis in Imp. discordiis civilibus, cùm à Cæsaribus desereretur, ad Episcopos, quorum tunc etiam in iis, quæ ad civilem jurisdictionem spectabant, magna auctoritas erat, confugit. Nova dein inter Episcopos & vicinos Sabaudiæ Comites cùm essent subortæ, Urbs misera semel atque iterum incendio vastata, vastaque peste destructa est: Sabaudis jus in Urbem arrogantibus, vi inprimis Testamenti à Petro ex antiquo Genevensium Com. stirpe ultimo 1392. conditi. Sed Comites illi Genevæ, seu potiùs Genevensis territorii, cùm quidquam juris in civitatem nihil unquam habuerint, quin potius ipsi semper Episcopis & Ecclesiæ fidei sacramentum dixerint, & utriusque beneficiarii per 400. & ampliùs annos. Civitas autem ipsa libera semper & imperialis fuerit, ut ex Friderici Ahenobarbi Imp. diplomate A.C. 1153. constat, deterior semper Sabaudorum causa habita est. (Hinc etiam præt. sec. cùm ad Juliani fanum utriusque partis Delegati convenissent, nullâ suorum reservatione factâ Sabaudiæ Dux consensit, ut pax cum Genevensibus facta Vervinensi pacificatione comprehensa intelligeretur.) Donec, mutatâ Religione Syndici qui sub Episcopali auctoritate libertatē antea tuebantur, supremi jus dominii quod Episcopi semper Sabaudiæ Principibus controversum reddidere, turmentes ejectis Episcopis, sub Imp. patrocinio, cujus insignia monetæ ab eo tempore imprimunt, Remp. administrarunt. V. Thuanum *Hist. l.* 125. *p.* 934. *edit. Aurel.* Quomodo verò A.C. 1602. die 12. Xbr. Sabaudiæ D. nocturnis insidiis Urbem aggressus sit, idem *alibi* exponit. Sufficiat dixisse, Deum mirabili quodam modo egregiam Urbem servasse, dum noctu explosum ad portam novam tormentum scalas, jam mœnibus admotas, quæ etiamnum in Armamentario ostenduntur, fregit, hostesque sic, quorum jam intra

Urbem non exigua manus erat, coëgit retrocedere: quam ob causam singulis annis, liberatæ Urbis die præfato, solennes preces, cum gratiarum actione publicâ, Deo persolvunt; quod festum *l'Escalade*, seu *Ascensio scalarum* apud illos dicitur. Cœterùm, ut a Vicino adeò potenti Urbs tutior esset, cum Tigurinis & Bernatibus fœdus ferit, quod in hæc usque tempora inviolatum perdurat. V. Limnæum Enucleatum *lib. 3 cap. 22. ubi controversia hæc prolixè enarratur*, & in voce *Geneva*.

Restibilis Ager, qui quotannis obsitus est; sicut *Novalis*, qui alternis quiescit, & *Vervactum* quoque dicitur. Varro, *Multum interest, in rudi terra, an in ea feras, quæ quotannis obsita sit, an in vervacto, quæ interdum requierit.* Et quidem, pinguissima humus est, quæ fit *restibilis* & quotannis fert: media, quæ alternis annorum vicibus requiescit ac feritur. Sic de Mesopotamiæ fertilitate Plinius, *Nec terra ipsa herbas gignit, ubertati tamen tanta sunt, ut sequente anno*, restibilis *fiat seges, impressis vestigio seminibus.* In Hyrcania similiter, tantam esse fertilitatem Auctores ferunt, ut semen ex spicis cadivum sequente anno restibilem segetem reddat &c. Atque hinc *restibile* videtur Plinio dictum, quasi *restituibile*, ut restibilem dicat fieri segetem, quæ omnibus annis restituitur, quemadmodum *subslicivum* Appulejus vocat, quod in locum deperditorum substituitur. Mavult tamen a *restando* vocis etymon arcessere Salmasius, quòd istiusmodi ager duret, perseveret ac resistat. Propertius,

—— Dum restat barbarus Hector.

Sedulò autem cavisse vett. Agricolas, ne frumentum biennio continuo terris ingererent, sed leguminibus, aut milio aut panico aut etiam rapis *restibilis* fieret ager, discimus ex Festo: namque & qui diversi generis fruge seminaretur, *restibilis* dictus est. De optimis ac pinguissimis Campaniæ arvis Plinius, *Si fuerit illa terra, quam appellavimus teneram, poterit sublato hordeo* (quod est ex genere farrei spicei) *milium seri. Eo condito rapa: his sublatis, hordeum rursus vel triticum.* Qui ordo observabatur apud Vett. in omnibus agris pinguibus, ut viz. collecto frumento bis leguminibus obsererentur, priusquam ad frumentum seu farreum spicum redirent. In minùs pinguibus ac mediocribus, sublato frumento legumen tertio serebatur. Graciliores nempe terræ in tertium annum cessabant, & per id tempus nec arabantur, de quibus Virgilius,

Nec nulla interea est inaratæ gratia terræ.

Quo tempore, terrâ cessante, quum herbæ succrescerent, pabulo erat pecoribus. Uti verò graciles terræ requiescunt intermissione laboris & cessatione, ita pingues renovatione arationis & frugum mutatione. Idem,

Sic quoque mutatis requiescunt fœtibus arva &c.

V. Salmasium *ad Solinum p. 731. & 732.*

Restio & *Restiarius*, differunt ut Linteo & Lintearius. Optimæ Gloss. *Lintearius ὀθονοπώλης linteo λινύφος*: Sic Lintearius pro linteæ vestis negotiatore, *l. 7. Cod. de excus. mun.* Linteo verò est, qui lintea conficit & texit. Similiter in *Glossis Restio*, σχοινοπλόκος est; *Restiarius*, σχοινοπώλης; ille qui restes conficit, hic mercator seu negotiator, qui vendit. Non defuere tamen ex antiquis Grammaticis, qui in contraria omnia irent, & *Lintearios* ac *Restiarios* acciperent pro iis qui faciunt, *Linteones* & *Restiones*, pro mercatoribus. Quam in rem V. Salmasium *ad Flav. Vopiscum in Saturnino*. Videntur autem *Restiones* inter vilissimos olim habiti, unde M. Antonius *libertinum proavum restionem* Augusto exprobrasse legitur, apud Suetonium *in eo c. 2.* Et apud Græcos σχοινοτρόφου μέλη, *restionis cantilenæ*, Prov. de cantilenis hominis vilis & εὐτελοῦς. Gratianus verò Valentiniani Aug. pater *funarius* dictus est: quia funes venales circumferebat &c. V. Casaubonum *ad Suet. d. l.*

Restituti seu *Revocati* Nummi, dicuntur in Re Nummaria, qui ad virorum illustrium, qui prioribus seculis vixerant, revocandam memoriam ab Impp. sunt cusi, cujusmodi complures habentur ab Augusto ipso & Successoribus ejus cusi. A quibus diversi sunt nummi *Contorniati*, de quibus suprà; quippe qui primùm occurrunt post Constantini M. ævum, adeoque circa Honorii tempora; in quibus primas tenet æreus ille Medallio, in cujus posticâ Euthymii (cujus memoriam jam Nero edito nummo revocaverat) imago conspicitur. V. suprà in *Euthymius* & plura apud C. du Fresne *Dissert. de Infer. ævi Numism.*

Resumtio, Gall. *Resompte*, terminus est Scholæ Theologicæ in Academia Parisiensi, notatque Actum publicum à 1. hora ad sextam, à Doctoræ Candidatis, statim post impetratam Licentiam, sustineri solitum, ad jus suffragii in Facultate, & cœtera privilegia Doctoralia consequenda. Et quidem in illo ex universa S. Scriptura, Historiaque Eccl. utriusque Testamenti, Locis inprimis controversis, theses ventilantur: more, postquam aliquandiu obsolevisset, in usum revocato A. C. 1676. Richelietus.

Rete, Arachnes inventum, Plin. *lib. 7. cap. 56.* qui idem linum Zœlicum ex Hispania illis aptissimum judicat, *lib. 19 cap. 1.* Usus in *Venatione* maximè: unde *Retia* Dianæ, utpote venatricis Deæ, statuis olim addita, quemadmodum & venabula, lineæ versicolores, canes catenati, aliaque venatus instrumenta. Hinc & ipsa *Dictynna*, Plut. *Symposiac. lib. 3. cap. ult.* & *lib. de solertia animal.* Namque *Retia* δίκτυα Græcia, Jul. Pollux *Onomast. lib. 5. cap. 4.* Ἄρκυες καὶ δίκτυα καὶ ἐνόδια· τὸ μὲν λίνον ἔστω Αἰγύπτιον, ἢ Φασιανικὸν ἢ Καρχηδόνιον ἢ Σαρδιανὸν εἶναι δεῖ, *Retia, laquei, & casses; horum quidem linum Ægyptium, Phasianum seu Colchicum, Carthaginense aut Sardium esse oportet.* Subdit dein, omnia quæ plicari possent. *Retia* seu δίκτυα dici, vel ἄρκυς. *septa*, auctoritate Pherecratis. Virgilius *Æn. lib. 4.*

Retia rara, plagæ, lato venabula ferro.

L. Seneca in *Hippolyto, Actu 1. Sc. 1.*

—— —— Alitiùs raras
Cervice gravi portare plagas.

Ac de lino, quod Pollux dixit, transtulit, ut videtur, ex Gratio, qui *in Cyneg.* & magnitudinem *Retis* & linum, ex quo confici debeat, præscribit,

Et bis vicenos spatium prætendere passus
Rete velim, plenisque decem consurgere nodis,
Optuma Cyniphiæ, ne quid cunctere, paludes
Lina dabunt.

His inter venandum præpositus quidam sedebat, seu retibus stabat. Plinius, *lib. 1. Epist. 6. Apros tres & quidem pulcherrimos cepi. Ipse linquis: ipse, non tamen, ut omnino ab inertia mea & quiete discederem. Ad* Retia *sedebam, erant in proximo, non venabulum aut lancea, sed stylus & pugillares, & Clusor statarius.* Sidonius Apollin. *lib. 2. Epist. 2* vocat *Subsessorem*: Seneca *in Hippol. ab init. Retium custodem.* V. quoque Xenoph. *Cyneg.* Ausonium *Epist. 5.* Servium *ad Æneid. lib. 11. versum, 268.* &c. Paulus JC. *lib. 3. Sent. Retia apraria*, alibi JC. *aprina*, memorat; de quorum confectione Nemesiani Carthagin. Poetæ præceptum extat, *in Cyneg.*

Nec non & casses iisdem venatibus aptos,
Atque plagas, longoque meantia Retia *tractu*
Addiscant raris semper contexere nodis.

Cervinorum mentionem facit Ovid. *Epist. 4. Phædra Hippolyto* &c. Ab his distinctæ erant Lineæ versicolores, ad concludendas saltibus feras vel ad terrendos apros, vulpes, lupos, ursos, & præcipuè cervos, adhibitæ: in quibus alternus plumarum contextus, sed vulturis & cygni præcipuè; interdum & sandyce fucabantur. Car. Rittershusius, *è sparto tortam formidinem*, vocat. Meminit Hieronymus *Dial. Lucifer. & Orthod. Pavidorum more cervorum, dum vanos vitatis pinnarum volatus, fortissimis* Retibus *implicamini.* V. quoque Arrianum *Dissertat. Epicteti lib. 2. cap. 1. in princ.* apud Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosinum lib. 2. cap. 7.* nec non hic ubi de *Aucupio* & *Piscatione*, item voce *Venatio*. Sed & podium Amphitheatri olim *Retibus* cingebatur prætendebaturque, ad feras arcendas; quorum loco postea rutuli successere seu repagula versatilia lignea, de quibus retro diximus: Plin. *l. 37. c. 3. Eques Romanus missus ad id* (succinum) *comparandum, à Juliano curante gladiatorium munus Neronis Principis, qui hæc commercia & littora* (Germaniæ) *peragravit, tanta copia invecta, ut* retia *arcendis feris podium protegentia succino nodarentur, arma verò & Libitina, totusque unius diei apparatus esset è succino.* Ubi non solum arma omnia gladiatoria & vasa è succino composita, sed *retia* quoque eo nodata fuisse, i. nodos è succino habuisse, vel loco nodorum succinum, ait. *Nodosa* certè *retia* Tibullo, ut notum. Porrò cunas *retibus* vel velis reticulatis circumdari consuevisse, uti conopeo lectos, similiter constat. *Reticulum* vocatur Spartiano *in Ælio Vero*, *Nam lectum eminentibus quatuor anaclinteriis fecerat, minuto reticulo undique inclusum eumque foliis rosæ, quibus demptum erat album, replebat* &c. Ubi *Reticulum* est conopeum reticulatum seu reticulato opere confectum, cujusmodi etiam apud Ægyptios fuisse conopea legimus, Herodoto hinc ἀμφίβληστρα dicta. Paulus Silenti arius *Epigr. in Conopeum*,

Καλυψάμενοι λίνεα πλέγματα ... ἀλλ' οὐ ... δίκτυα οὐ Φαῦνας, ἀλλ' ... πλέξεν Πάφιης.

Alium usum indigitat Capitolinus in *Marco*, *Funambulis, per puerum lapsum, culcitras subjici jussit, unde hodieque rete prætenditur.* Nempe cùm funambulus puer lapsus esset, &, ut credi par est, collum fregisset: Marcus, quâ erat moderatione ac pietate, ne quid tale postea eveniret, culcitras subjici jussit, ut, si laberentur, iis excepti nihil damni paterentur: quarum loco postea *rete* prætendi cœpit, ut, si de fune laberentur, reti suscepti ad terram usque non devenirent, Salmasius *ad l.* Sed & in pugnis gladiatorum *retia* adhibita, V. infrà ubi de *Retiariis* &c.

Retelivarium, ingeniosum planè ac commodissimum instrumentum, ad horologia in muris describenda, excogitatum, auctore Alex. Floravantio Capucino, qui floruit 1590. V. F. Cherubinum *Thaumatolemmate de Horologiis*, Jos. Blancanum *Chronol. Mathem.* & Gerh. Jo. Vossium *de Scientiis Mathem. c. 49. § 30.*

Retentura, dicebatur olim posterior Castrorum pars. Illa enim in *Prætenturam* & *Retenturam* à Romanis distincta; qui *Prætenturam* vocabant illam partem, quæ in primore acie ante Prætorium erat, ubi Principia & porta Principalis: *Retenturam* verò, quidquid à tergo Prætorii tendebat & in posteriore parte, Salmasius *ad Solinum p. 415.*

Retianus, Præfectus legionis secundæ Parthicæ, à Severo institutæ & equitum extraordinariorum, inter conscios cædis Antonini Caracallæ, memoratur Spartiano in *Vita* hujus.

Retia.

Retiarius, Græcè Δικτυοβόλος, alter Gladiatorum, qui reti, quod *jaculum* vocabant, Plautus unâ voce *Retejaculum*, pugnabat contra Secutorem, quo adversarium suum involveret, Fest. alterâ verò manu tenebat fuscinam tricuspidem, gladii loco. Juvenalis *Sat.* 8.

—— —— *Movet ecce tridentem.*

Hoc Gladiatorum genus perpetuò in tunica pugnabat: unde *Retiarii tunicati* Prov. Spongias secum ferebant, ad sanguinem abstergendum obstruendaque vulnera, quâ de re Plin. *lib.* 31. *cap.* 11. Vide Lipsium *Saturnal. lib.* 2. *cap.* 7. Pugnanti adversùs Mirmillonem *Retiario*, acclamari solebat: *Non te peto, piscem peto; quid me fugis Galle?* Mirmillones enim piscis effigiem in galeis gerebant. Exemplum armaturæ à Pittaco, uno ex septem Græciæ Sapientibus, &c. V. quoque infrà, in voce *Secutor.*

Reticuli Campagi, memorantur Trebellio Pollioni *in Gallieno*, *Caligas gemmatas annexuisse dicitur, cùm campagos* Reticulos *appellaret.* Ubi quidem *Reticulorum* nomen adjunctum, cum, in campagis illis Imperatoriis, ornatum suggerit, quo eorum obstragula crebris & aptè distinctis incisuris, retium ad instar, aliquando fuisse fenestrata intelligamus. Sic enim Varroni *Fenestræ reticulatæ* dicuntur *de R. R. lib.* 3. *cap.* 7. quæ cancellis sive reticulis objectis munitæ, B. Balduinus *de Calceo Antiq. cap.* 18. *ubi de Campagis* & *Tzangis.* Ad quæ verba Andr. Frisius, *Siqui enim verbis Auctoris*, inquit, *fides, putaverim optimam Campagorum delineationem esse, quæ inter* Romæ Elegantias, *ante annos aliquot, auctore Maihamo, prodiit. Est enim ea reticulata prorsus & frequentibus incisuris conspicua. Sed nec aliam Tzangæ figuram fuisse autumaverim, quàm quæ libello eodem exhibetur, propendente in summitate pedis quadam quasi lamella, quæ Aquilæ repræsentat effigiem*, cujus utriusque iconem exhibet *loco cit.* Alios autem ab his *Reticulis*, calceos esse *fenestratos* dictos, ostendit idem Balduinus *cap.* 12. *de Sandaliis*, effigiemque eorum similiter Frisius præfatus, in statua Eumenio Rhetori, in illustri Clivorum oppido posita, repræsentat, *ibid.*

Reticulum, tegmen capitis muliebre Varro. *Suspendit Laribus marinis mollea pilas*, Reticul., *ac strophia.* Cic. *Verr.* 7. *Ipse autem coronam habebat unam in capite, alteram in collo: Reticulumque ad nares sibi opponebat, tenuissimo lino, minutis maculis, plenum rosæ.* E quo loco colligere est, *Reticulum* etiam dictam fuisse fasciam laneam vel lineam, ad formam retis factam, quam faciei admovebant, ne agnoscerentur, vel ut naribus suaves inspirarent odores. Sed cùm ad ornatum muliebrem spectat, tum id est, quod capillos continet. Ita enim Varro præfatus *de L. L. à Reti dictum est, quod capillum contineret.* V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 35. Festus *Reticulorum rectorum* meminit, h. e. quæ sursum versùs texta erant, non secus ac tunicæ rectæ: *Regillis tunicis albis & reticulis luteis utrisque rectis, textis sursum versùm a stantibus, pridie nuptiarum diem, virgines indutæ cubitum ibant, ominis causa, ut etiam in togis virilibus dandis observari solet.* Ubi *Reticula*, non sunt fasciæ pectorales, uti quidam contendunt, sed *capitales*; quæ videntur eadem ratione, qua ὀρθόστρωμα, texi solitæ. *Reticulum de prasinis*, occurrit apud Capitolinum *in Maximino Jun.* inter arras sponsalitias Juniæ Fadillæ, *Monolinum de albis novem, reticulum de prasinis undecim, dextrocherium cum cassula de hyacinthis quatuor.* Ubi observat Casaubonus, *Reticulatis* operibus inseri gemmas solitas. Sed & *reticulorum, cum dextrocheriis*, meminit Trebellius Pollio in *Vita* Quieti, ubi Alexandrum in illis plerumque exsculptum refert: *Alexandrum Magnum Macedonem viri* (de Macrianorum familia) *in annulis & argento, mulieres in* Reticulis *& dextrocheriis & in omni ornamentorum genere, exsculptum semper habuerunt* &c. De *Reticulo minuto*, quo lectum suum circumdedit Ælius Verus Imp. diximus suprà, in voce *Rete.*

Retinacula sive *Corrigia*, stringendis serviebant calceamentis: Unde Sidon. Apollin. *Carm.* 2. *versu* 401. & *seqq.*

—— —— *Retinacula bina cothurnis*
Mittit in adversum vincla de fornice pollex,
Quæ stringant crepidas.

Antiquis enim non minùs, ac ævi nostri hominibus, decorum maximè visum esse, si strictim calcearentur, auctor est Festus in *Tentipellium*: Hominisq; inculti ac minimè lauti indicium fuisse habitum, si pedes in laxa calceorum pelle natarent, Ovidius innuit, *in illo*,

Nec vagus in laxa pes tibi pelle natet.

Sic autem ex verbis Sidonii crepidæ pedibus adstringi consuevisse videntur, ut primùm ab uno soleæ latere ad aliud, per superiorem extremi pedis partem sive fornicem, corrigia, vel si mavis, ansula quædam, duceretur: deinde ab hujus ansulæ medio, quod pollici proximum est, duæ aliæ corrigiæ in adversum ita procurrerent, ut alteram ansulam, quæ medium pedem supernè vinciebat, per latera utrinque fissam, pervadentes pone talum simul arctè connecterentur. Quod dum fiebat, si quando *Retinaculum* corrigiamve contingeret effringi, mali ominis loco habitum est; sic ut suscepta negotia, ad quæ prodituri erant calceati, desererentur. Id enim disertè Cicero testatur *de Divin. lib.* 2. *Quæ si suscipiamus, pedis offensio nobis, & abruptio corrigiæ, & sternutamenta erunt observanda* &c. Similiter, quibus in itinere *Retinaculum* fortè rumpebatur, differebant iter. V. Balduinum *de Calceo cap.* 21.

Retinendi Judæos jus, nemini olim erat, qui viz. alterius Domini essent, ut videre est in *Statuto* Ludovici IX. de Judæis A.C. 1238. apud Car. du Fresne, *Nec aliquis in toto Regno poterit retinere Judæum alterius domini: & ubicunque aliquis invenerit Judæum suum, ipsum licitè capere poterit, tanquam proprium servum, quamcunque moram fecerit Judæus sub alterius dominio vel in alio Regno.* Nisi societas inter duos dominos, pro utriusque subditis, esset inita, quam *Percursum* dixere; quòd utriusque domini hominibus liceret, domino suo relicto, ad alium Dominum, quo cum *Percursum* ille habebat, transire. Nempe glebæ adscriptis similes habiti Judæi, quos Dominorum servitio subtrahere nemini licebat, ut idem docet C. du Fresne *in Glossar.*

Retiolum, apud Augustinum *Epist.* 109. *Nec sint vobis tam tenera capitum tegmina, nec* retiola *subtus appareant*: diminutivum est à *Rete*, & significat fasciam, quæ comas colligebat, κεκρύφαλον. Virgines namque cirratæ olim erant, & crinem in vertice concumulatum & colligatum gerebant, absque ulla διακρίσει; cùm Mulieres crines haberent, eosque à fronte divisos. Tertullianus *de Virginibus vel. Utique hoc maximè virgini insigne est, quarum & ornatus ipse propriè sic est, ut cumulata in verticem coma ipsam capitis arcem ambitu crinium contegat.* Qua de re V. Salmasium *ad Solinum pag.* 760. & *seqq.*

Retorridæ Mentes, apud Æl. Lampridium *in Alexandro Sev. Verùm Gallicanæ mentes, ut sese habent duræ ac* retorridæ *& sæpe Imperatoribus graves, severitatem hominis — non tulerunt*: sunt asperæ ac difficiles & intractabiles inflexibilesque; metaphorâ ductâ à siccis & *retorridis* ramalibus, quæ citiùs frangas, quàm flectas. Sic Græci ξηροὺς homines propositi tenaces & nescios flecti vocant. Unde Prov. Ἀγναμπτότερος βάτου αὔου, in *hominem rigidum* & αὐθάδη. Propriè autem *Retorridum*, in arboribus, Rei Rusticæ Auctores dicunt, ut *retorridos ramos*, qui non grandescunt, sed in nodos contrahuntur scabritiemque corticis & squalorem præ se ferunt, Galli *rabougri* vocant. Sed & senes *retorridos* & recoctos dixere, qui plerumque morosi sunt & difficiles, Græcis ὠμοὶ & πέπονες: quibus oppositi ὠμογέροντες, quorum adhuc senectus viret, necdum penitùs cocta est. Quia verò hujusmodi homines multâ ætate incocti plerumque experientiâ & usu rerum valent, hinc factum, ut recocti & *retorridi* pro exercitatis & multo rerum usu tritis quoque dicerentur. De qua voce *Recocti*, diximus suprà. *Retorridos* etiam pro exercitatis, quos Græci τετριμμένους & τρίβωνας nuncupant, occurrere, videmus apud Phædrum, qui de mure vetulo & multarum rerum perito ac experientiâ Magistrâ callido facto, ait,

Aliquot sequutis venit & retorridus,
Qui sæpe laqueos & muscipula effugerat.

Et A. Gellium, *Qui ab alio genere vitæ jam detriti &* retorridi, *ad literarum disciplinas seriùs adeunt.* Porrò, quia plerumque, qui tales sunt, incedunt vultu subtristi & ad severitatem composito, inde *retorridum vultum*, pro severo, dixit Jul. Capitolinus *in Marco.* V. Salmasium *ad Lampridium d. l. ad Capitolinum in Maximo* & *Lampridium in Commodo*

Retorta, apud Gulielmum Brittonem *Philippid. lib.* 7. *p.* 170.

Quos multo vincit ferro, multisque retortis:

vox medii ævi est, & superiorem virgam, quâ sepes continentur ac vinciuntur, notat, Italis *Ritorta*, Gallis *Riorte.* Cujusmodi vimineo cingulo strangulatos, patibulis olim affixos, notum. *In triviis cum retorta in pede sepeliri*, occurrit in *L.* Ripuaria *tit.* 43. V. Car. du Fresne *in Glossario.*

Retro ambulandi, cùm Deo suo tensam duceret, ritum in Alagabalo Imp. notavit Herodianus, Πᾶσαν τὴν ὁδὸν ἤνυε τρέχων ἔμπροσθεν ἑαυτοῦ, ἀφορῶν τε εἰς τὸ πρόσθεν τοῦ Θεοῦ, ... ὀπισθόρθα ... βαίνων, τῆς χρυσίζουσα ... ὑπεστρωμένης ubi *aureâ arenâ viam, ne fortè, irretorto vultu idolum aspiciens, sicque quà iret, non videns, laberetur, conspersam fuisse*, ait. At *retrocedendo*, rem sacram agendam, *retrospiciendo* omne sacrum perdi, tradit Apollonius *lib.* 3. ubi de Hecates sacris,

Ἔνθα δ᾽ ἔπειτα θεὰς μεμνημένος ἱλάσκεσθαι
Ἂψ δ᾽ ἀπὸ πυρκαϊῆς ἀναχάζεο. Μηδέ σε δοῦπος
Ἠὲ ποδῶν ὄρσειε μεταστρεφθῆναι ὀπίσσω,
Ἠὲ κυνῶν ὑλακή, μή πως τὰ ἕκαστα κολούσας
Οὐδ᾽ αὐτὸς κατὰ κόσμον ἑοῖς ἑτάροισι πελάσσῃς.

Unde Virgilius, de iisdem sacris,

—— *Subjectam more parentum*
Aversi tenuere facem, congesta cremantur
Thurea dona, dapes, fuso crateres olivo.

Sed & in aliis vetiti respectus. Ut apud eundem *in Pharmaceutria*,

Fer cineres Amarylli foràs, rivoque fluenti
Transque caput jace, ne respexeris &c.

V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Claudianum VI. Honor. Consul. versu* 329.

Retrochorus, apud Herbertum *de Miraculis lib.* 1. *cap.* 11. *Quadam itaque die, cùm in Ecclesia vesperæ cantarentur, & ipse stabat in* Retrochoro, *juxta quendam Monachum* &c. dicitur pars Templi post Chorum, sacella viz. Deiparæ Virgini fere semper dicata, apud Monachos Benedictinos, unde & *S. Mariæ* nomine donantur, apud Adalhardum Abbatem in *Capitulis*. Eò Monachos infirmos & advenas Monachos, ut plurimum secedere ibique sacris interesse consuevisse, docet Car. du Fresne, ex *libro Ordinis S. Victoris Paris. MS. cap.* 39. *Quamdiu frater in* Retrochoro *est, in tabula poni non debet. Infirmi, qui in Retrochoro sunt, ad Te Deum laudamus, ad Benedictus, ad Evangelium, debent stare, si possint.* Sed & qui tardiùs ad officium venerint, eodem secedebant, *Ibid. cap.* 52.

Retrogarda, nomen dignitatis & officii, apud Eund. in *Tabulario* Gratianopol. Ecclesiæ, sub Hugone Episc. *Et Comes misit homines suos, scilicet Joannem de Pecio & Benedictum Bacelarium suum & Petrum Chalnesium ministralem suum & Bernardum* Retrogardam *suam de Gratianopoli, id est, Bernardum Rosterium* &c.

Retroprincipes, apud Lampridium *in Severo* & in *Cod.* Theodos. non semel, dicuntur Principes, qui priùs regnavere, Car. du Fresne *Gloss.*

Revalia, adde: Hujus cives, Mosci minis territi, urbem, unà cum Harriæ, Viriæ & Esthoniæ ditione, ob memoriam originis & Danorum antiqua in se merita Christiano III Dan. R. jam seni, obtulerunt. Sed ætatem causatus Princeps animi moderati, se excusavit, atque aliquot aureorum millibus & commeatu ac pulvere tormentario donatos amicè dimisit, A. C. 1551. Sic ad Suecos itum: quorum Rex Ericus, hac illorum subjectione, elatior, Polonicas in Livonia Danicasque ditiones lacessere cœpit: navigantes ad Narvæ emporium *Revaliam* iter flectere coëgit, onerarias naves Lubecensium detinuit, unde bellum atrox A. C. 1563. exortum, quo post varias utrinque clades, è portu *Revaliensi*, ductu Petri Munckii, triginta Suecorum naves onerariæ, abductæ sunt, A. C. 1569. ipsaque urbs à Magno, quem Livoniæ Regem Moscus dixerat, obsessa est: donec pax, Cæsare & Gallo R. intercedentibus, Stetini est confecta, A. C. 1570. Oesiliaque & Diœc. *Revaliensis* Friderico II. Dan. R. addictæ, *Revalia* verò & Wittenstenium Suecis mansit. Joh. Cluverus *Epitom. Histor. in Maximiliano II.*

Revelatio, quâ mediante Deus voluntatem suam hominibus palàm facere dignatus est, duûm est generum, Naturæ una: Gratiæ altera. Quarum illa ad omnes homines, quibus non reliquit se ἀμάρτυρον, *Actor. cap.* 14. *vers.* 17. se extendit, hanc unicè suo populo indulsit: eamque in V. quidem Testam. multifariam, *Multis enim vicibus multisque modis olim Deus loquutus Patribus in Prophetis*, Hebr. *cap.* 1 *versu* 1. in N. autem Test. uniformem, *Ultimis* namque *diebus hisce locutus est nobis in Filio*, Ibid. Itaque Israëlitis manifestavit se Deus, *per Somnia, per Urim, per Prophetas*, 1. Sam. *cap.* 28. *vers.* 6, 7. per *Visiones, per Angelos, per voces*, &c. V. Joël. *cap.* 2. *versu* 28 extra ordinem nempe: Ordinaria enim *Revelatio*, à Moysis tempore, facta est per Verbum scriptum: quod enim Legem Moysi commissam, in monte Sinai, duplicem Rabbini faciunt, videlicet תורה שבכתב *Thora Schebiktab*, id est, *Legem scriptam*; & תורה בעלפה. *Thora begnalpe*, id est, *Legem per traditionem datam*, quam *Kabbalam* vocare solent, illis relinquimus. Ad priores Revelationis modos ut redeam, licèt multiformes illi, ut visum est, fuerint, quatuor tamen eorum præcipuos faciunt Scriptores Hebræi, quos *gradus Prophetiæ* vocitare solent. P. Fagius *in Exodum cap.* 28 Horum I. illis dictus est נבואה *Nebuah*, i. *Prophetia*, cùm viz. DEUS voluntatem suam, per visiones & apparitiones varias, hominibus manifestavit. II. רוח הקדש, *Ruach Hakkodesch*, h. e. *Inspiratio Spiritus Sancti*, cùm absque visione vel apparitione, ad Prophetiam, homo idoneus fuit redditus: quem modum à priori in eo quoque distinctum fuisse volunt, quòd in illo homines extasin passi sint, non verò in isto, ut in Hiobo, Davide, Daniele, apparet. Ambas verò has *Revelationis* species, ut & tertiam, de qua pòst agetur, in secundo Templo, locum non habuisse ampliùs, sed cessasse, dicunt: Unde vett. eorum Doctores dicere soliti sunt, *Post ultimos Prophetas Haggæum, Zachariam & Malachiam, Spiritum S. ab Israele discessisse*, id est, non ampliùs, inspiratione suâ extraordinariâ, ad munus Propheticum homines aptos reddidisse. Quò forsan respexerunt illi Discipuli, qui Paulo interroganti, *Num Spiritum S. accepistis?* responderunt, *Imò sit ne Spiritus S. ne audiimus quidem*, Actorum *cap.* 19. *versu* 2. III. *Urim & Thummim*, quæ duo ornamenta erant Pectoralis Sacerdotis Summi, & in rebus magni momenti, Regi vel etiam Patri Synedrii, per Sacerdotem summum ritè sciscitanti, divinam significabant voluntatem. Quod quo modo contigerit, in abdito est. Quidam enim, per illa intelligentes quatuor illas gemmarum series, quæ in Pectorali erant, harum vel splendore vel caligine futura prænuntiata fuisse, contendunt. V. Josephum *Antiqq. lib.* 3. *cap.* 9. Alii iis nominibus intelligunt vocabulum *Jehovah*, in duplicatione Pectoralis positum, Exodi *cap.* 28 *versu* 16. V. R. Salomon. apud D. Kimchi *in rad.* Nonnulli per *Urim & Thummim*, nomina intelligentes XII. Tribuum, in quibus omnes Alphabeti literæ continebantur, oraculum respondisse literis supra reliquas eminentibus, vel etiam sese mutuò in syllabas vocesque jungentibus, ajunt, qua de re V. Talmud *in Jomah cap.* 6. Fagium *loco cit.* & infrà, in voce, *Urim & Thummim*. IV. & ultimus *Revelationis* modus, בת קול, *Bath Kol*, id est, *filia vocis*, vel *Echo*, vox dicta est cœlitus audita, quam etiam secundo Templo stante Dei voluntatem populo suo subinde declarasse, ajunt. Et certè φωνὴ ἐκ οὐρανῶν, vox è cœlo, CHRISTO testimonium perhibuit, Matth. *cap.* 3. *versu* 17. eratque velut Prologus, Præfatio vel Typus *Verbi illius æterni*, quod Patris voluntatem hominibus patefecit, ultimis temporibus. V. Joh. *cap.* 1. & plura de his apud Thom. Godwynum *de Ritibus Hebræorum lib.* 4. *cap.* [illegible]

Reverendæ, in Concilio Trid. dimissoriales literæ, Dom. Macer in *Hierolexico*.

Reverendus, nomen proprium Viri, apud Jul. Capitolinum *in Gordiano III. in Epist.* Gordiani ad Misitheum Socerum & Præf. *Quid enim facerem, quòd nos Maurus venderet, & consilio cum Gaudiano &* Reverendo *& Montano habito vel laudaret aliquos vel vituperares & illorum consensu quasi testium, quod dixerat, approbarem* &c.

Reverentia, titulus honorarius, apud Anselmum *lib.* 2. *Epist.* 1. alibique, etiamnum inter Viros Ecclesiasticos receptus. *Reverentia* verò apud Odonem de Diogilo, salutationis sunt impensa officia, Gall. *Reverences*. Ita enim is *de Profect. Ludovici VII. in Orientem*, *Polychronias eorum suscipit, sed vilipendit; Sic enim vocantur* Reverentiæ, *quas non solùm Regibus, sed etiam quibuslibet suis Majoribus exhibent, caput & corpus submissiùs inclinantes vel fixis in terram genibus vel etiam se toto corpore prosternentes.* Ubi *Polychronia* quid sint, diximus suprà. Eodem fere modo *reverentias* suas Monachi facere jubentur, apud Udalricum in *Consuetudinibus Cluniac. lib.* 2. *cap.* 2. V. quoque infra in voce *Venia*; nam & sic dicuntur. In *Ceremoniali Rom lib.* 3. *sect.* 1. integrum caput extat *de Reverentiis, quæ Rom. Pontifici exhibentur.*

Reversatus Panis, apud Isidorum *Origin. lib.* 20 *cap* 2. *Panis subcinericius, cinere coctus & reversatus, ipse est & focacius* est panis inter coquendum versus. Sic Hieronymus, *Ephraim factus est subcinericius panis, qui non reversatur*, ubi explicat verba Oseæ *cap.* 7. *versu* 8. Græcis ἐγκρυφίας, ὁ μεταστρεφόμενος. Columella dixisset, *Panis qui non versatur*: ut cùm jubet aviarium *gallinarium ova manu versare, ut æqualiter calore concepto facilè animentur, lib.* 9 *cap.* 5 Pro quo Florentinus *Geopon. lib.* 14. μεταστρέφειν τὰ ὠὰ, ait. Confertur autem Oseæ *l. cit.* Ephraim cum *pane subcinericio, qui inter coquendum non fuit versus*, ac proin partim coctus est, partim crudus, ita ut meritò dubites, sitne panis, an mera massa. Neque enim perfectè hujusmodi panis coquitur, nisi vertatur: Coquitur namque in cinere calido, in quo sepultus latet, unde ei ἐγκρυφίας nomen. Idem ἰπνίτης dictus est, à *furno*, in quo paratur. Fuit is in usu Rhodi, inter panem & placentam medius, teste Polluce, & melle condiebatur; tantæ proin suavitatis, ut eo vescentes vix satiarentur & inter edendum semper esurirent, uti ait Lynceus Samius apud Athenæum *lib.* 3. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib.* II. *cap.* 24. & hic non uno loco. De *Armis reversatis*, quorum mentio apud *Heraldicæ Artis* Scriptores, V. suprà in voce *Arma*.

Reunctores, Plinio ac Celso memorati, inter Gymnasiorum olim ministros erant, sic dicti, quòd corpora jam exercitata ungerent *reungerentve*. Illi enim, qui vel loturi, vel sese exercitaturi in Gymnasium veniebant, majori ex parte spoliabantur in Apodyterio: postea horum nonnulli, & præsertim, qui vel luctam, vel pancratium inire intendebant, Alipterium ingredientes, illic ungebantur, sicque ad Conisterium transeuntes, pulvere ibi conspergebantur atque hoc modo præparati in exercitationes diversas diversi prodibant. Postquam verò sese, quantum libuerat exercuissent, ad Alipterium seu Unctuarium redeuntes, ibi à *Reunctoribus*, strigilibus ferreis, de quibus Martialis *lib.* 14. *Epigr.* 49.

Pergamus has misit curvo destringere ferro,
Non tam sæpe teret lintea Fullo tibi:

detergebantur; in qua detersione oleum, pulvis & sudor, quæ deradebantur, simul mixta in usum Medicum adservabantur, & ab Atticis γλοιὸς, ab aliis verò πίνος vocabantur, ut ex Dioscoride, Plinio, Galeno & Ætio discimus. Detersi tandem iterum diligentiores aliqui, valetudinis aut delitiarum gratiâ, ungebantur, & nonnunquam reuncti balnea adibant, ex illisque regressi denuo ungebantur, ut latiùs dicemus infrà, ubi de *Unctuario*, & *Ungendi ritu*. Alii ab his fuere Jatraliptæ, de quibus *suo loco*: Sed & servi, qui ad præscriptum Gymnastæ, aut Pædotribæ, modò nudis manibus, modò unctis, modò cum linteis, mollibus, duris, mediocribus, prout opus erat, corpora fricabant, diversum ministrorum genus fuisse videntur V. eundem Mercurialem *lib. eod. cap.* 12. *ubi post Frictores, demum Reunctores locat.*

Reve-

Revocandi in Suffragia prærogativam Centuriam mos, apud Romanos olim, occurrit, apud Livium *lib. 24. cap. 9.* sub finem Fabianæ concionis, *Lacus Thrasimenus & Cannæ, tristia ad recordationem exempla, & ad præcavendos similes Duces documento sunt — Præco, Anienſem juniorum* (cui sors prærogativa exiit) *in suffragium revoca.* Hucusque concio Fabii, sequitur: *Quum T. Otacilius ferociter eum continuare Consulatum velle vociferaretur atque obstreperet, lictores ad eum Consul accedere jussit* &c. Quibus verbis Consul denuo tribum citare præconem jubet. Nempe prærogativæ Centuriæ tanta apud Vett. auctoritas fuit, ut nemo eam unquam tulerit, quin renuntiatus sit. Quod quidem religionis specie invaluisse videtur, quando inesse principiis omina putabant, ne principium suffragiorum vanum & irritum toti negotio malam scævam objiceret: sed tamen, ut multa Romanorum superstitiosa, idem & inter arcana potentiæ Optimatium censeri debet atque utilissimum inventum Servii Tullii, quo comparavit, ut Comitia maxima, h. e. ipsa vis Reip. & majestas, illorum in manibus, absque tenuiorum invidia, essent, hac religiosa observatione mirificè stabilitum est. Quoniam igitur populus ut plurimum sequebatur prærogativarum voluntatem, ut ait Asconius, ne quo casu tam ratum suffragium redderetur irritum; si causa intercederet, quamobrem is, qui earum puncta tulisset, Magistratum cum gerere non posset, mos fuit *revocari eas in suffragium* & habitâ consultatione alios designare. Quod hîc factum Livius innuit, verbis, *Præco Anienſem juniorum in suffragium revoca.* Præcones enim apparebant Consulibus Comitia habentibus, qui tribus ad suffragia ineunda cîtarent & creatos Magistratus renuntiarent. Pergit Livius, *Iterum prærogativa suffragium init, creatique in ea Consules Q. Fabius Maximus quartùm, M. Marcellus tertiùm. Eosdem Consules ceteræ centuriæ sine ulla variatione dixerunt.* Quibus verbis, quæ de secundo suffragio prærogativæ, si ratum non esset prius, diximus, apertè docet. Inprimis verò hunc morem revocandi suffragia, totamque rem, quæ plerumque cum istis solet conjungi, egregiè illustrat narratio *lib 26. cap. 22. Fulvius Romam Comitiorum causâ arcessitus, quum Comitia Consulibus rogandis haberet, prærogativa Veturia juniorum declaravit T. Manlium Torquatum & T. Otacilium.* Mox de Manlio, excusante valetudinem oculorum: *petitque, ut pauca sua verba audiret, centuriamque, quæ tulisset suffragium*, revocari *juberet.* Iterum, *proinde si videretur, redire in suffragium Veturiam juniorum juberet.* Rursus, *Tum centuria & auctoritate Viri mota & admirantium circà fremitu, petiit à Consule, ut Veturiam seniorum citaret.* Denique, *citatis Veturiæ senioribus, datum secretò in Ovili cum his colloquendi tempus* &c. V. eundem Livium quoque *lib. 45. capp. 36.* & *39.* Uti autem prærogativæ inter ceteras maxima erat auctoritas, sic apud ipsas prærogativas magna fuit eorum, qui in illis primi scivissent: Unde honori quoque id illis ducebatur, atque, ut Senatusconsultis qui scribendo adfuissent, ita Legibus & Plebiscitis qui primi scivissent, eorum tanquam Auctorum nomina præ ceteris consuevisse præscribi, discimus ex Cicerone *pro Plancio*: unde toties apud Vett. occurrit, *Principium fuit, Primus scivit*, ut videre est *suprà*. Plura hanc in rem quære apud Joann. Frid. Gronovium *Observation. lib. 4. cap. 1.* V. quoque in voce *Prærogativa.*

Revocati Nummi, quinam ab Antiquariis dicantur, V. suprà *Restituti Nummi.*

Reus, Actori oppositus est. Postquam enim privatus civis, qui privati nomen deferre in animo habuit, eum in Jus vocavit, & Prætorem in Foro adiens, dicendi potestate acceptâ, postulavit, ut sibi nomen ejus deferre liceret, re impetratâ, nomen detulit, quo recepto atque à Scribis, Prætoris jussu, in tabulas relato, ille *Reus* est dictus; priùs verò Accusator *Calumniam jurabat*, id est, concipiebat solemne jusjurandum, se non calumniandi causâ nomen delaturum esse, Liv. *lib. 44.* Cic. *Epist. ad Famil. lib. 8.* & Asconius *in Cornelianam.* Recepto sic *Rei* nomine, Prætor certam diem, quâ Accusator & *Reus* ad judicium adessent, constituebat: quæ dies in aliis legibus decima, in aliis tricesima fuit. Quibus actis *Reus* vestem mutavit, id est, Togâ albâ depositâ, atram induit, & barbam capillumque promisit, squaloreque contracto Populi misericordiam movere solitus est. Quòd enim de Scipione Æmiliano Gellius *lib. 3 cap. 4.* de Macro Plut. de Rutilio Val. Max. *lib. 6.* contrarium referunt, id planè singulare fuit. Inde Patronos conquisivit, de quibus Asconius annotavit, ante bellum civile Cæsaris raro quenquam pluribus, quàm quatuor Patronis, fuisse usum, postea verò, aute Legem Juliam, ad duodenos esse perventum. Imò & præter hos Laudatores quoque adhibuit: qui fuere aut summâ auctoritate cives, qui in periculo capitis vitam *Rei* laudabant; aut ejus municipes, quos Municipia publico nomine ejus officii causâ Romam mittebant; aut homines provinciales, quos singulæ provinciarum ab eo administratarum civitates, cum publica laudatione, ad sublevandum illius periculum mittere solebant: qui minimùm decem dabantur: Accedebant & alia *Reo* auxilia, à Magistratibus, si Tribuni Pl. aut Collegæ accusatori aut alteri Magistratui intercessissent: à Populo, cùm is pro *Rei* salute supplicaret: à Lege, si qua res diem judicii aut auspiciis aut excusatione sustulisset: ab ipso tandem Accusatore, si, acceptâ excusatione, aliave de causa, aut diem produxisset, aut omnino incepto destitisset, ut apud Livium videre est in judicio Appii, Scipionis, P. Manlii & Acilii; item, apud Ciceronem *in Epist. ad Fr.* de Milonis judicio, intentato à Clodio: ubi formula *Rei* dimittendi fuit, *Non moror*, Liv. *lib. 4.* &c. Quòd si *Reus* per Præconem ex Rostris citatus ab Accusatore non adfuisset, in arcem, & ante fores, per Cornicinem evocabatur. Unde Plut. *in Gracchis*, *Moris est Romanis, si quis capitis anquisitus non adsit, Cornicinem, summo manè ad fores ejus venientem, classico evocare, neque priùs de eo Judices sententiam ferre.* Inde si ne ita quidem adfuisset, exilium ei sciscebatur, aut, si exilii causâ solum vertisset, ei justum id esse exilium jubebatur, Liv. ubi de Posthumio & Fulvio. Si verò adesset, dum Accusator agebat, ipse, sub Rostris abjectus, Adolescentum conviciis stabat expositus: ad dicendum postea tres ei horæ datæ; dumque Judices in dicenda sententia essent occupati, ipse ad pedes eorum jacebat prostratus, Asconius *in Orat. pro Scauro.* & Val. Maximus. &c. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. toto libro 9. qui est de Judiciis.* Addo saltem, cùm *Reus* ad supplicium ducebatur, *spolia* appellata fuisse pannicularia illa, quæ indutus erat, *l. 6 ff. de bon. damnat.* unde *spoliari* dicebantur, cùm vestes eorum exuebantur, quæ à lictoribus plerunque distrahi & inter eos dividi solebant. Præses enim Provinciæ eas pro lubitu illis donabat, vel militibus, qui fortiter fecerunt, aut etiam Barbaros, Legationis causâ ad se venientes, inde munerabatur, Ulpianus *d. l.* Unde obiter intelligimus, quâ juris specie Milites vestimenta nostri Crucifixi vindicaverint: haud dubiè enim à Pilato, qui pro Præside tunc Provinciis præerat, fuere iis donata, V. Anton. Matthæum *Tract. de Crimin. ad l. 48. tit. 17. cap. 6.* ut & Matthæum Evangelistam *cap. 27. versu 35.* Apud Athenienses, quicum *Reis* actum, explicat pluribus Sam. Petitus *Comm. in LL. Attic. toto lib. 4. de LL.* & *lib. 7. de Sicariis*, è quo unum hoc libet adspergere: Insidebant Actor & *Reus* duobus argenteis scabellis, quorum illud, cui Actor insidebat, *ὕβρεως* i. *Contumeliæ*, alterum, cui *Reus*, *ἀναιδίας*, i. *Innocentiæ*, vocabatur. Pausan. *in Atticis* ἀργοὺς λίθους vocat: Meliorque *Reo* & potior locus, qui dexter, & *Innocentiæ* dictus, assignabatur, ut vel hinc Actori æquaretur. Ita enim argumentatur Aristoteles *in Problem.* dextrum seu potiorem locum semper apud Judices *Reis* assignari: Διὰ τί ποτε τῷ φεύγοντι ἐν τῷ δικαστηρίῳ τὴν δεξιὰν (τὴν κρείττω legit Gaza) χώραν διδόασιν; ἢ διότι ἰσάζειν βούλονται, πλεονεκτεῖται ὁ διώκων, τὴν χώραν τῷ φεύγοντι διδόασιν. V. quoque Franc. Rosseum *Archæol. Att. lib. 3.* &c.

Reus voti, apud Statium *Thebaid. lib. 6. v. 198.*

Jupiter, hunc crinem voti reus ante aicaram:

juxta vet. Scholiastem, *obligatus* est *voti servandi.* In alio libro, *Reus, qui debet votum; damnatus, qui solvit.* Macrobius *Saturnal. lib. 3 cap. 2. Virgilius: Constituam ante aras voti Reus. Hæc vox propria sacrorum est, ut reus vocetur, qui Numinibus suscepto voto se obligat; damnatus autem, qui promissa vota jam solvit.* Quem locum non rectè cepit Alciatus *Comment. ad cap. VI. de verb. signif.* rectè autem sic emendavit Jos. Castalio *Observat. lib. 3. cap. 9.* V. quoque Servium *ad Virgilium d. l.* & Barthium *ad Statium.*

Rex, nomen proprium & gentilitium, apud Romanos: uti *Malchus*, nomen Regis Nabathæorum, apud Hirtium *de Bello Alexandr.* quem Μάλιχον appellat *Peripli* Auctor, item cognomen Porphyrii Philos. ab Hebr. *Melech*, quod *Regem* notat. Sic apud Horatium *Serm. lib. 2. Sat. 7.* *Rex Rupilus* occurrit,

Proscripti Regis Rupili *pus atque venenum*
Hybrida quo pacto sit Persius ultus —

Et paulo pòst,

Ad Regem *redeo* ——

V. Salmasium *ad Solinum pag. 1264.*

Rex, inter Magistratus ordinarios, priscis temporibus, apud Romanos principem tenuit locum: *Urbem enim Romam à principio Reges habuere*, Tacitus *Annal. initio.* In quorum creatione qui ritus fuerint observati, diximus suprà, in voce *Regnum.* Potestas officiumque *Regis* verò erat, primùm, ut sacra curaret atque sacrificia, perque illum gereretur, quidquid ad placandos Deos attineret: Dein, ut legum ac morum patriorum haberet custodiam; utque de injuriis gravissimas causas ipse decerneret, leviores Senatoribus permitteret, providendo interim, ne quid peccaretur in Judiciis: utque Senatum cogeret, Populum in concionem convocaret, primus sententiam diceret, quodque pluribus placuisset, haberet ratum. Præter quæ summum ei in bello Imperium erat, Dionys. *lib. 3.* Livius *lib. 1. Dec. 1.* &c. Insignia, quibus præ ceteris internosci & à Populo discerni possent, erant varia: Incedebant ornati purpurâ & togâ purpureâ, sedebant in sella curuli, habebant circa se lectos juvenes robustissimos 300. qui *Celeres* dicti; alios insuper ministros 12. succinctis vestibus & expeditos, ad plectendum facinorosos, *Lictores* dictos, qui ipsis Curuli sellâ vectis præferrent fasciculos virgarum, intra quas obligata securis erat, sic ut ferrum in summo fasce extaret,

Merlinus *Decis.* 192. *num.* 4. &c. Gomesius *ad Regul. Cancellariæ Proœm. fol.* 8. *pag.* 1. *in fin.* Eas sequens Pontifex, paucissimis immutatis, initio creationis suæ iterum proponit, teste Car. Eman. Vizzanio *Tract. de mand. Principum, in Prolegom. num.* 7. Unde Edictis Prætorum eas comparat Franc. Florens *ad tit. de Rescript. Princ.* An leges sint generales, an particulares, latè idem Gomesius disquirit *ad d. Constitut.* sed tantùm particulares esse, & Curiam solùm Romanam tangere, extra verò eam non obligare, docet Albericus Gentilis *de Libr. Jur. Can. cap.* 3. *pag.* 52 ubi addit, Constitutiones Marchiæ Anconitanæ, quæ *Ægidianæ* appellantur, jus generale facere in Statu Ecclesiastico, extra eum autem non valere. Auctor *Regularum* harum Joannes XXII. fuit, ut Lud. Gomesius testatur *d. l.* ubi ait, illud satis compertum esse, "Regulas Cancellariæ à Joanne XXII. initium & originem habuisse — nec ante ipsum alius summorum Pontificum invenitur, qui hoc priùs tentaverit — Licèt enim ante tempora illius, Vicecancellarius, Scriptores & Correctores literarum jam constituti essent, nihilominus *Regulæ Cancellariæ* nondum compositæ fuerant: sed primus omnium Joannes XXII. tanquam bonus domus suæ Paterfamilias eas introduxit. Nec solùm *Regulas*, sed etiam, ut rem angustam domi juvaret, beneficiorum electivorum reservationes & taxas, quibus æstimarentur, invenit. Collegium quoque Scriptorum Apostolicorum, antea sine ordine vagans, numeris distinxit —— Quinimo beneficiorum annatas —— in usum revocavit —— Rotam novis & saluberrimis statutis ornavit, quæ hodie apud nos etiam servantur, & quotannis initio audientiarum publicè leguntur. Et in summa, ille primus administrationem Justitiæ, cujus Vicecancellarius caput est, quæ in *Regulis* & Rotæ ordinationibus consistit, invenit. Quæ quidem officia, successores Pontifices indies magis propagarunt. Nam quod ad Regulas attinet, Joannes XXII. in suis Regulis hoc tantùm egit, Abbreviatores instruere, videlicet quomodo literas in Cancellaria, juxta supplicationum varias signaturas, deberent expedire, quas summi Pontifices deinde magis auxerunt, usque ad tempora Nicolai Papæ V. qui omnium Pontificum primus Prædecessorum utiliores Regulas colligens, ac plures alias judiciales addens, eas omnes in eo statu, in quo nunc reperiuntur, deduxit. Quem successores usque in hodiernum diem, paucis additis vel immutatis, pro se quisque sunt sequuti. Totius hujus harmoniæ laus Joanni debetur. Et paulo pòst, Illud tamen erit omnibus seculis memorandum, quòd primus omnium Cancellariam & Vicecancellarii dignitatem ac Rotæ tribunal illustravit, quæ sunt duo in Urbe luminaria & Collegia præstantiora. Nam tres sunt gradus dignitatum principalium, in Urbe, post Papam: Prima est Vicecancellarii, qui administrationem Justitiæ, Regularum Apostolicarum, ac Constitutionum tutelam & custodiam tenet; circa cujus potestatem speciales *Regulæ Cancellariæ* conditæ fuerunt. Et multi ex Doctoribus nostris de illo notabiles tractatus scripserunt. Secunda dignitas, est Cameriatus —— Tertia, majoris Pœnitentiarii —— Primam ad lucem reduxit Joannes: Secundam Eugenius auxit: Tertiam Benedictus XII. in lucem produxit &c." Hactenus Gomesius, qui *Regulas* has *Cancellariæ* Commentariis illustravit. Plura V. apud Gerh. von Mastricht JC. *Hist. Juris Eccl. num.* 373. & *sequentibus*; cui, si placet, adde Besoldum *de Libris Juris pag.* 47. seu *cap.* 8. *sub finem.*

Regulare Æs, ἐλατὸς Græcè, V. suprà in voce *Æs Regulare.*

Regulares, in Eccl. Romana, Religiosi dicuntur, de quibus V. suprà in voce *Canonici.* Apud Anastasium *in Vitis Pontificum* passim, inprimis *in Leone III Fecit & columnas argenteas sex — & regulares duos ex argento purissimo —— Atque regularem ibi superinvestitum ex argento purissimo & super ipsum regularem posuit arcum & gammadias ex argento — nec non & imagines tres* &c. Bulengero & ex eo Ludovico de la Cerda, sunt virgæ ligneæ aut æreæ, quibus vela adducebantur aut reducebantur, Sed quia *Regulares* hic dicuntur sustinuisse imagines, aras, aliaque ornamenta, ad quos appensa interdum vela, quæ etiam imagines ibi stantes velarent; mavult Car. du Fresne fuisse, quæ Græci κάγκελα vocant, *cancellos fusiles* Leo Ostiensis: cùm etiam ad cancellos Altaris vela apponerentur. Versùs Presbyterium enim fuere, quo fere loco *Rugæ* erant, h. e. viæ in Æde sacra, ante Presbyterium, quà in illud pergit Pontifex sacra facturus. V. Car. hunc du Fresne *in Glossario* & *Descript. Ædis Sophianæ num.* 70. Pro Bulengero verò apprimè facit locus, apud eundem Anastasium *in Hadriano Papa*, *Vela pendentia in regulari ante imagines*, adductus à Dominic. Macro *in Hierolexico*, qui istiusmodi *Regularem* seu *Regulam* Italicè *ferro da portiera* dici, addit. Quid verò sit *Regula æris* vel *ferri*, diximus suprà ubi de *Ære Ductili.* In Chronologia Eccles. *Regulares*, alii *Solares* sunt, alii *Lunares.* *Regularis Solaris* numerus est invariabilis (unde nomen) datus Mensi, qui *concurrenti* adjunctus declarat, quà feriâ septimanæ quilibet dies intret, cujus fuerit Regularis. Habent autem ortum Regulares à Martio, & hodie, Scaligero judice, supervacui sunt, cùm via ad inveniendum ferias longè expeditior sit, per Cyclum Romanum, seu per literas Dominicales. *Regularis Lunaris*, numerus itidem invariabilis est, datus Mensi, ad inveniendum Lunam, in Kalendis singulorum Mensium. Qua de re V. quæ ex *Cod. MS. Victorino* affert Car. du Fresne *Glossar.* plura v. hanc in rem apud Scaligerum *de Emendatione Temporum lib.* 7. *pag.* 749. & 777. Addo saltem versus huc facientes, ex priore,

Quem feria numerum signaverit F. elementum,
Ille sit illa tibi concurrens illius Anni.

Vel sic,

D. capias ternos, F. unum, E que quaternos,
A. sex, F. binos, G. septem, B. quoque quinos.

Regulatores, in *Composto* Thesaurariæ Bononiæ urbis in Italia A. C. 1364 apud Eundem, dicti sunt Rectores Communiarum, qui viz. Rempublicam componunt, administrant & *regunt.* V. quoque suprà in voce *Rector.*

Reguli, apud Ammianum *lib.* 18. videntur esse Reges, qui potentioribus Regibus obnoxii erant, quosque Græci recentiores Ῥῆγας dixere, ad distinctionem τῶν Βασιλέων, quâ voce Imperatorem solùm, & celebriores potentioresque Reges, appellare consueverunt, uti videre est suprà, in voce *Basileus.* In Conciliis Anglo-Saxonicis, *Regulus* Comitem, *Subregulus* Vicecomitem, aliquando verò & Comitem, imò & Comite potiorem, Saxonicè *half kingz*, id est, *Semiregem*, denotat. Sic in *Charta* quadam vet. Wigorniensis Ecclesiæ, subscripsere, *Offa Rex Merciorum*, *Mildredus Wicciorum Episcopus*, *Vihre Regulus* (Wicciorum) *Aldredus Subregulus fratres*, ubi Regulus *Comitum* notat. Alibi tamen *Subregulus* pro Comite, accipi videtur, ut apud Florentium Wigorniensem *A. C.* 1066. *Haraldus Godwini Ducis filius Subregulus.* Ubi *Subregulus* idem videtur esse cum eo, quem *Vice-Regem* hodiè appellamus. V. Seldenum *de Titulis Honorariis pag.* 603.

Reguli, pro talis. Cœl. Rhodiginus *lib.* 20. *cap.* 27. Vetetribus tesseris, quatuor verò talis usos fuisse, cùm luderent, hosque nonnunquam *Vulturios Regulosq;* appellari consuevisse, tradit. Rationem reddit Hadr. Turnebus *Adversar. lib.* 5. *cap.* 6. *quia*, inquit, *pro numeris* (seu punctis, quibus tesseræ notatæ erant) *effigies animalium habebant, aut vulturum aut Regulorum.* Et quidem, quod de Vulturiis uterque docet, confirmatur illo Plautino *Curcul. Act.* 2. *Sc.* 3.

Tace parumper, jacit Vulturios quatuor.

De *Regulis* verò, dubitat Godvvynus, existimans, cùm *Regulus* Latinis idem sit, qud *Basilicus* Græcis, talorum jactum fortunatum, sicut *Venerem*, ita & *Basilicum*, adeoque Latinis *Regulum*, vocitatum esse. Certè Lipsius *Antiqq. lect. lib.* 3. *cap.* 1. pro uno eodemque sumit *Venerem* & *Basilicum*, auctoritate nixus Horatii & Plauti, quorum is jactum talorum, quo prisco more *Medimperator*, seu *Rex convivii*, eligebatur, *Venerem*, hic *Basilicum* vocat. Ita namque Horatius,

Venus arbitrium
Dicet bibendi.

Plautus *Curcul.*

Jacto Basilicum, propino magnum poculum.

V. præfat. Thom. Godvvynum *Anthol. Rom. lib.* 2. *sect.* 3. *capite* 13.

Regulus, seu *Basiliscus*, Hebr. צפע. *tsepha* vel צפעני. *tsiphoni*, Isidoro *Sibilus*, quòd *sibilo occidat, antequam vel mordeat, vel exurat*; Avicennæ *in cap. de Speciebus serpentum*, est de prima specie serpentum, *quorum veneni vis tam intensa est, ut mors à tempore morsus non differatur ultra tres horas, neque ulla sit curatio.* Seu, de specie *serpentum surdorum & stridulorum*, hoc est, eorum, qui vel ad cantum Magi incantatoris videntur obsurdescere, quia illo non magis afficiuntur, quàm si surdi essent; vel etiam τῷ ἐπαοιδῷ ἀντᾴδουσι, *Incantatori recanunt*; ita ut in illos irrita sit incantatio, qua de re diximus supra, ubi de *Aspide Surda*, nec non in verbo *Recanere.* Eum certè non morsu solùm, sed visu etiam & sibilo nocere, idem tradit, idque *usque ad sagittæ jactum.* Longitudinis est unius spithamæ, seu trium palmorum minorum, quorum quisque quatuor digitorum est. Nicander *Theriacon vers.* 398.

Ξανθὸς, ἐπὶ τρία δῶρα φέρων μῆκός τε καὶ ἰθύν.

Flavus est, *ad tres palmos habes longitudinem &* (crescendi) *impetum.*

Proprium ejus, quòd *flatu adurit*: in Ægypto frequens, ut & in Lybia ac Cyrenaica regione &c. de quo multa V. apud Sam. Bochartum *in Hierozoico*, *Part. poster. Lib.* III. *cap.* 9. & 10. ut & suprà, in voce *Basiliscus.*

Regum Filii, diverbio solenni olim universi Israëlitæ dicti sunt, ob singularem generis & Reip. sanctioris dignitatem nobilitatemque. Unde non semel occurrit in *Talmudibus* illud R. Simeonis velut vulgari usu atque existimatione notissimum, *Universi Israëlitæ sunt Filii Regum.* Sic in *Misna tit. Sabb. cap.* 14. §. *ult.* & in *Gemara* Babylon. *ad tit. Baba Metzia*, *cap.* 9. Cujus diverbii ratio seu rosa hujusmodi est. Ubi disputatum de observatione Sabbathi, quæstio intervenit: Utrumne Judæo liceat eo die liquoribus aut oleo se perfundere seu tingere? Qua de re Misna, *Cui*, inquit, *dolent lumbi, ei non infundere li-*

cit (Sabbatho) *oleum aut acetum, at verò oleum licet. Modò non fit minimè oleum illud sit rosaceum. Filii seu Liberi Regum in vulneribus infundere solent etiam oleum rosaceum, quoniam similiter* (deliciarum seu voluptatis causâ) *se oleo illo diebus profestis inungere solent. At vero respondit R. Simeon, Universos Israëlitas esse Filios seu Liberos Regum.* H. e. tales haberi ac nuncupari &c. Atque huc respexisse volunt quidam Dominum nostrum, apud Matthæum *cap.17. versu* 24. ubi cùm accessissent ii, qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & dixissent, *Magister vester non solvit didrachma?* ipseque mox Christus intrasset in domum, quæsiit ex ipso, *Quid tibi videtur Simon? Reges terræ à quibus* λαμβάνουσι τέλη ἢ κῆνσον, ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων; *accipiunt tributum aut censum, à filiis suis, an ab alienis?* V. Joann Seldenum *de Jure Nat.& Gentium juxta Disciplinam Ebræor. lib.6.cap.18.*

Regyrata, apud Cæsarium *lib. 4. cap. 44. Quam —— sorores in lecto suo ponentes & principium Evangelii Sancti Joannis super eam legentes, manè* regyratam *invenerunt*: est, cubito innixam. Qui enim cubito innititur, incurvari ac *regyrari* quodammodo cogitur. Dominic. Macer in *Hierolexico*.

Rei confessi, *ligantur*, id est, pœnâ tenentur eique obnoxii fiunt. Unde illa apud Comicum locutio, *Audin' tu, hic furti te alligat*. i. reum te furti efficit; furem te manifestarium probare intendit. Nempe uti innocentes absolvuntur, sic *Rei* ligantur. Quod in Foro quoque conscientiæ obtinet, & in Regimine Ecclesiastico. Ibi enim pœna delinquentibus proposita, ἀναθέμα est, i. *separatio ab Ecclesia & communione Sanctorum*, cujus tempus statui tr, pro peccati qualitate & pœnitentia ejus, qui deliquerat. Unde tota ligandi & solvendi potestas, quam Dominus Apostolis suis reliquit, pendet. *Ligantur*, qui, propter aliquod delictum, Ecclesiâ ejiciuntur; rursus solvuntur ligati, quum peractâ legitimâ pœnitentiâ Ecclesiæ reconciliantur. Hinc ἀναθεματίζειν, *ligare & anathematum vinculis constringere*, exponunt, quod propriè *extra Ecclesiam pellere* significat. Ad quam notionem pertinent *claves Regni Cælorum*, Petro & reliquis Apostolis traditæ: *Claudere* enim & *ligare* ἀνάλογα, ut *aperire* & *solvere*. Et certè, cùm sua quemque *ligent* peccata; unde σειραὶ peccatorum, apud Apostolum, & apud Sidonium Apollin.

Præceptum solvens culpâ nos perpete vinxit:

justum est, ut similiter pœnarum vinculis *Rei* irretiantur &c. De iisdem, refert Kirchmannus, eos, lugentium & ærumnosorum more, *annulos* posuisse, ex Val. Maximo *lib.8. cap.* 1. de Gabinio reo, *Filius namque Gabinii Sisenna consternationis impulsu ad pedes se Memmii* (is accusator erat) *supplex prosternens: inde aliquod fomentum procellæ petens, unde totus impetus potestatis eruperat. Quem truci vultu à se victor insolens repulsum, excusso è manu annulo, humi jacere aliquamdiu passus est*. de *Annulis* c 21. V. Salmasium *ad Solinum pag.*1091. & *suprà passim*, etiam in voce *Ambusti*, it. ubi de *Pulla veste*.

Rejectiones, in *Decreto* Gratiani, ab Emendatoribus Romanis adjectæ sunt. Cùm enim hi jussu Gregorii XIII. Decretum repurgarent, addiderunt *Notas*, quæ singulis capitulis solent subjici; & *Rejectiones*, quibus docent, apud quos Collectores Canonum anteriores, idem Canon inveniatur; quæ rejectiones in edit. Romana & Corpore Juris Canonici Glossati in margine leguntur, in aliis editionibus, in fine paginæ extant. Earum nota in *causa 16. quæst. 7. cap. 35.* est litera *f.* in editione verò Romana vel Corpore Glossato, numerus capitis tantùm in margine notatus est: quam in rem V. Gerh. von Mastricht *Histor. Juris Eccl. num.* 324.

Reifferscheid, nomen illustris Familiæ, quæ Salmensis stirpis ramus est. Cùm enim Walramus cognom. *Paganus*, duos habuisset filios Henricum & Fridericum, ille *Reifferscheidios* sevit, hic reliquos Salmæ Ardennatis Comites, qui extincti sunt morte Henrici VIII. qui agnatam Joannam Reifferscheidiam hæredem testamento militari dixit: unde licèt gener ejus Otto Raugravius (cui tamen nulla proles ex Henrici filia Maria) Comitatum retinere vellet, A. C. 1455. in Curia Lucenburgica latâ sententiâ eum *Reifferscheidiis* restituere coactus est. Horum auctor Henricus fuit, Friderici frater, ut dictum. Ejus filius Henricus reliquos Limburgicos & dein Lucenburgicos Duces ac Comites dedit; Gerlacus verò vel Gerhardus, qui *Dominus Reifferscheidii* dictus est, & hunc titulum ad posteros propagavit. In illis sexto gradu Joannes, agnati Henrici testamento, Salmensem in Ardenna Comitatum obtinuit, & reliquos *Comites Salmæ & Reifferscheidii*, qui nunc quoque superant, sevit. Eorum series ab aliquot seculis hæc est: Joannes Com. Salmæ & Reifferscheidii, ex Irmgarde Dn. *de Wevelinghoven*, genuit Petrum, qui obiit A. C. 1505. Pater ex Regina Com. Salmensi Joannis, defuncti Anno Chr. 1529. Hoc & Annâ Com. Hojensi genitus Joannes decessit A. C. 1556. relicto, ex Elisabetha Princ. Hennebergicâ, fil. Wernero, defuncto A. C. 1629. Huic Maria Com. Limburgia Ernestum Fridericum genuit, qui (mortuus A. C. 1639) ex Maria Ursula Com. Leiningensi, suscepit Ericum Adolfum, Mariam Sophiam Abbat. *in Elten, Vreden & Borchuss*; Ernestum Salentinum, Annam Salomen Abbat. *in Essen*, Sidoniam Elisabetham, Annam Catharinam & Ferdinandum Albertum Canonicum Colon. (qui obiit A. C. 1652.) omnes *Comites Salmæ & Reifferscheidii* &c. E quibus Sidonia Elisabetha nupsit Hartmanno Princ. Liechtenstenio, & Anna Catharina Joanni Com. Frisiæ Or. & Rietbergæ: Ernestus Salentinus, duxit uxorem Claram Magdalenam (fil. Philippi Theodorici Com. *de Manderscheid in Keyl*) maximus vero natu Ericus Adolfus junxit sibi Magdalenam Landgrav. Hassiæ (fil. Mauritii Landgr. Hassiæ in *Casseln*) eque ea genuit Wilhelmum Henricum, qui obiit; Sophiam Magdalenam (uxorem Caroli Landgrav. Hassiæ) Annam Ernestinam (quæ nupsit . . . Com. Truchsessio) & Catharinam Mariam Canonicam Essensem. Philippus Jacobus Spenerus *Theatr. Nobilit. Europ. Part. III. pag.* 3. & 85. V. quoque infrà in voce *Salma*.

Reinerus Nicolai, navis cujusdam Zeelandicæ præfectus, prælio inter Fiasciardum Hispanum & Hautenium Batavum, anno Christi 1606. mari commisso, cùm recedentibus reliquis certamen per integrum biduum solus sustinuisset, nullâ spe auxilii reliquâ & fluctibus ingruentibus, cum suis flexis genibus Deum veniam precatus, nitrato pulveri flammam injecit, quâ 60. homines periere. H. Grotius *Belgic. Histor. lib.* 15. *pag.*700.

Reinfelsa, arx Hassiæ, sub proprio Principe, ex Familia Hasso-Cassellana. Nactus est eam Ernestus fil. Mauritii ex Juliana Nassovia, qui in illa, cum Valeriano Magno Capucino, Petro item Haberkornio D. & Balthas. Mentzero D. Giessâ excitis, colloquio habito anno Christi 1648. paulo pòst Coloniæ Pontificiam Religionem, cum uxore Maria Eleonora Solmensi, amplexus est, A. C. 1652. Fratri Hermanno, cui Rodenburgum obtigerat, successit: Pater Wilhelmi (n. 1648.) & Caroli (n. 1650.) Qui uterque anno Christi 1669 ille Mariam Annam Com. Löuensteniam, hic Sophiam Magdalenam Com. Salmensem Reifferscheidiam duxit. Quarum hæc Venetiis obiit A. C. 1675. mater Wilhelmi, Friderici & Philippi, A. C. 1671 1673. & 1674. natorum. V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Genealog. Histor. in Familia Hassiaca* & *Theatr. Nobilit. Europ. Part. III. paginâ* 88.

Reingravii, V. infrà *Rheingravii*.

Reinstenii, nomen illustris Familiæ, in qua memoratur A. C. 1190. tempore Henrici Leonis, quidam Henricus Com. *de Reinstein*. Ejus pronepoti Ulrico Reusnerus dat liberos, Henricum, satorem Blanckenburgiorum (in quo fortè fallitur, Blamontios in Lotharingiæ confiniis cum aliis Blanckenburgiis confundens) ac Ulricum, reliquorum Comitum *Reinsteiniorum* & Blanckenburgiorum auctorem. E quibus cùm ultimus extinctus esset, ditiones ad *Brunsuicenses* partim devolutæ sunt, partim Tattenbachiis obtigere. Series Familiæ ab aliquot seculis ista est: Ulricus Comes *de Reinstein*, ex Catharina Com. Lippiæ, pater fuit Bernhardi; qui, junctâ sibi Agnete Schvvartzenburgicâ, suscepit ex ea filium cognominem avo. Huic Anna Com. Honstenia peperit itidem Ulricum, qui obiit A. C. 1551. Pater ex Barbara Com. Mansfeldia Ernesti, defuncti A. C. 1581. Hic maritus Barbaræ Com. Honsteniæ, ex ea genuit Martinum, qui decessit A. C. 1597. suscepto ex Dorothea Com. Solmensi Joanne Ernesto, familiæ ultimo, *Com. de Reinstein & Blanckenburg*. Idem *ibid. Part. II. pag.* 81.

Relationis Jus, haud minima olim Consularis potestatis, apud Romanos, pars fuit; cùm sine *relatione* SC. fieri non posset, ius autem *referendi*, præter eum ex Coss. cujus fasces erant, nemo haberet: licèt Consulibus absentibus vel prævaricantibus ac mussantibus, *referrent* alii è principibus amplissimi Ordinis, putà Consules designati, aut Prætorum (qui jus hoc non utendo amisere, donec ab Augusto in ejus possessionem restituerentur, an. U.C. 745. postmodum verò denuo ejus jacturâ factâ) vel Tribunorum aliquis. Post sublatam libertatem, jus quidem hoc Consulibus ademtum non est, tamen & potestatis Imperatoriæ pars esse cœpit, à quo Augusto primo hic honor decretus est An. U.C. 731. ut, assumtâ in perpetuum Tribunitia potestate, liceret ei, quoque Senatu, unam de quacunque re vellet *relationem* facere, quamvis Consul non esset, Dio *lib.* 53. Exin, ampliato Principum honore, inventa sunt ad similitudinem hujus decreti, *secundæ, tertiæ, quartæ, quintæ relationis jura*, h. e. ut quoque Senatu possent de duabus &c. rebus, quas vellent cunque, etiam non Consules, *referre*, ut de eo sententiæ dicerentur. Exempla apud Capitolinum *in Pertinace*, cui *quartæ relationis*; in *Marco*, cui *quintæ relationis jus*, uti & Alexandro Sev. apud Lampridium, unà cum nomine *Augusti* & *Patris Patriæ, jure* item *Proconsulari* & *Tribunitia potestate, collatum* &c. V. Casaubonum *ad Julium Suetonii* c. 20.

Relegati, dicti sunt Festo, quibus ignominiæ aut pœnæ causâ necesse fuit ab urbe Roma aliove loco abesse, lege Senatusque consulto aut edicto Magistratus. Idque ad certum aliquod tempus, quinquennium fortè, ut videre est apud Cœl. Rhodiginum *lib.* 10. *cap.* 5. & proin maximæ capitis diminutioni, seu Latæ fugæ aut Deportationi, hoc pœnæ genus contradistinguitur. Ita enim Ovidius *de Tristibus lib.* 2. *Eleg.* 1.

Adde, quòd edictum quamvis immite minaxque,
Attamen in pœnæ nomine lene fuit,
Quippe relegatus, non exul dicor in illo &c.

Delatores eâdem pœnâ affectos legimus. Apud Herodianum enim *lib.* 2. Pertinax Aug. *eos Urbe exigebat.* Et Martialis *lib. Spectac. Epigr.* 4.

Turba gravis paci, placidæque inimica quieti,
Quæ semper miseras sollicitabat opes.
Traducta est Getulis, nec cepit arena nocentes,
Et delator habet, quod dabat exilium.

Ubi indubiè legendum,

Tradu&ta est Gyaris.

Insula namque illa, ut & in illo mari pleræque, *Relegatis* civibus receptaculo fuere. Quòd autem *Exilium* vocat Poeta, abusivè loquitur. Gordianus enim demum paulo graviùs in hanc hominum pestem animadvertens, Exilio illos mulctasse legitur, apud laudatum Herodianum *lib.* 5. & 7. V. Thom. Dempsterum *in Rosinum lib.* 9. *cap.* 17. Sed & servi *relegabantur*, qui dominum offenderant, *in agrum*, Ulp. *l.* 35. *ff. de hær. inst.* Ad cujus moris imitationem Livia, cata illa fœmina, inter leviores pœnas, quibus civium delicta ab Octavio castigari vult, *μετάκλησιν ἐν ἀγρῷ* quoque recenset, apud Dionem. V. Casaubonum *ad Octavium Suet. c.* 24.

Relevatio, in *Miraculis* S. Aigulfi Abb. Lerin. *cap.* 6. *Postea relevatio pulsatur*: hora est, qua Monachi cubitu surgunt. Hodieque Galli horam pomeridianam, quâ ex somno meridiano exsurgi solet, appellant *Heure de relevée*, C. du Fresne *Glossar.*

Relevatum Opus, Gallis vocatur, toreuma *ἐμφανὲς καὶ ἐκφανές*, quum imagines totæ & apparentes omni ex parte, in vase aliquo apparent. Cujusmodi erat caper ille in phiala expressus, pro emblemate, apud Satyricum *Sat.* 1.

Criminibus debent hortos, prætoria, mensas,
Argentum vetus, & stantem extra pocula caprum:

Vulgò *en Relief*: cui opponitur *en bosse*, cùm argentum cælatur figuris dimidiâ tantùm parte extantibus, quæ viz. ita adfixæ sunt vasis, ut unum tantùm latus ostendant, Græcis *πρόστυπα*, Latinis quoque *crustæ* dictæ. Utraque *signa* & *sigilla* vocat Cicero *Actione* 6. *in Verr.* quæ plerunque poculis immittebantur & illigabantur, iterumque revelli ac eximi poterant. Cujusmodi extantes figuras, & extra corpus materiei prominentes, sive totas sive dimidiatas, ostendendi ars, *Cælatura*, dicta est, de qua V. *suprà.* Plura verò hanc in rem apud Salmasium *ad Solinum pag.* 1046.

Relevium, in *LL.* Malcolmi II Scot. R. *cap.* 1. *Et ibi omnes Barones concesserunt sibi wardam & relevium de hærede cujuscunque Baronis defuncti, ad sustentationem Domini Regis*, in *Charta* libertatum Angliæ Henrici I. in *Charta* Theodorici Com. Flandriæ A. C. 1147. alibique, apud Car. du Fresne *in Glossario*, servitus est realis seu patrimonialis, tam ad feudum militare, quàm ad soccagium, spectans, quâ Feudatarius tenens per servitium militare, sive mas, sive fœmina, qui die mortis antecessoris sui justam ætatem complevit (ille nempe 21. hæc 14.) certam pecuniæ summam solvere tenetur. Qui verò per socam, id est, *per aratrum* tenet, quidquid annui reditus domino pendit, tantundem *relevii* nomine solvit &c. A' *relevando.* Est autem *relevare Feudum*, Gallis *Relever en Fief*, feudum caducum vel possessoris morte in Domini superioris jus relapsum, illius consensu, hæreditario jure, prævià certæ summæ solutione, adire, seu potiùs in Feudi caduci possessionem à Domino immitti. Quippe, cùm ea primùm Feudorum fuerit conditio, ut non nisi ad vitam & usufructuariò utenda a Dominis concederentur, quâ finitâ, in donatorum jus rursum devolvebantur, uti diximus in voce *Feudum*: Factum postea, & usu tacito introductum, ut illa in hæredes transirent, Domino superiore ita consentiente, pretio certo exsoluto, quo mediante hæres caducum prædium *relevare* dicebatur. Et quidem *Relevium Comitis*, apud Anglos, quod ad Regem pertinebat, erat olim 8. equorum ephippiis & frenis instructorum, 4. loricarum, 4. galearum, totidem scutorum, hastarum & gladiorum: præterea 4. equorum, venationi aptorum & palefridorum frænis instructorum. *Baronis* seu *Thaini*, 4. equi, quorum duo sellis instructi, 2. gladii, 4. lanceæ, 4 scuta, galea una cum lorica & 50. marcæ auri. *Vavassoris* seu *Mediocris Thaini*, equus parentis, cum ejus lorica, helmo, scuto, lancea & gladio. *Villani*, optimum animal. *Feudi Militaris* seu quod debet servitium integri Militis, 100. sol. quod dimidii, 50. &c. Sed & ex peculiari Feudi singularis conditione, diversa quandoque *Relevia* sunt, nec Legi Municipali obnoxia. Alia enim debent, Relevii loco, *cyrogrillum*, *soleas ferreas* aliæ, aliæ *accipitrem*, *cervum*, *calcaria aurea*, *clypeum ceræ*, *marcam argenti* &c. ut videre est apud Auctores laudatos Carolo du Fresne *in Glossario*: qui etiam, in plerisque Consuetudinibus municipalibus Galliæ, *relevium* Feudorum, in linea directa, non exsolvi: in aliis, relevium esse 60. solidorum Paris. pro feudo plani hominii: 10. verò librarum, pro feudo, quod *in Pariam* tenetur; at in collaterali, fere semper esse reditus anni, addit. Apud Andr. de Isernia & Matthæum de Afflictis *in Consuetud. Neapolis.* Marinum porrò de Freccias *de Feudis Sicul. lib.* 2. *tit. de Relevio*, Alios, pro *iure Relevii* aut *Rachesi*, vox *Adhoa*, ut plurimùm occurrit; quæ tamen *Servitium militare* exponitur, in *Charta* Joannæ Siciliæ Reginæ A. C. 1366. quâ Margaretha Borbonia Imper. Constantinopolitana, Margotæ de Novavilla, Magistræ suæ, quoddam casale concedit, *tenens in capite à Curia nostra, sub certo militari servitio, seu adhoa.* V. eundem, in *hac voce.*

Relicta, in *lib.* 3. *Decretal. tit.* 17. *de emt. & vendit. cap.* 4. *Prænominato verò Milite, viam universæ carnis ingresso, relicta ejus venire contra hoc præsumpsit*: vidua est, quæ *Licta* quoque, voce simplici, dicitur in vet. *Epitaphio* in Eccl. S. Mariæ *de Sannaci Barensi*, apud Beatillum *Historiæ Barensis lib.* 1.

Hic pia licta jacet &c.

V. Dominic. Macrum & Car. du Fresne *in Hierolexico* ac *Glossario.* Apud Agrimensores *Relicta loca*, sunt quæ sive iniquitate locorum assignari nequiverunt, sive ex voluntate conditoris, hoc est, mensoris relicta, limites minimè acceperunt, uti habet Aggenus; eadem *Soluta* dicebantur, & *in soluto remansisse.* Pingues enim tantùm agri, aut illi, in quibus cultura exerceri poterat, assignatione dividebantur ac metabantur. Virgilius *Eclogâ* 1.

Impius hæc tam culta novalia miles habebit?

V. Salmasium *ad Solinum pag.* 682.

Religio, qui à Superstitione differat, docet Cic. *de Nat. Deor. lib.* 2. ubi, Majores, *inquit*, nostri Religionem à Superstitione" separaverunt. Nam qui totos dies precabantur & immolabant," ut sui liberi superstites essent, Superstitiosi sunt appellati, quod" nomen postea latiùs patuit: Qui autem omnia, quæ ad cultum" Deorum pertinerent, diligenter retractarent & tanquam relegerent," dicti sunt *Religiosi*, à *relegendo*, tanquam ex deligendo," deligentes & intelligendo intelligentes. Ita factum est in superstitioso" & religioso alterum vitii nomen, alterum laudis. Quæ" sententia displicet Lactantio *de vera Sap. lib.* 4. *cap.* 28 V. quoque Macrobium *Saturnal lib.* 3. *cap.* 3. Hanc apud Romanos Senatus decreto, stabilitam antiquitus esse, Gellius habet *lib.* 14. *cap.* 7. ubi Varro, qui Cn. Pompejo Consuli primum designato Commentarium dederat, de officio Senatus habendi, inter alia docet, *Quibus diebus habere Senatum jus non sit, immolareque hostiam priùs, auspicarique debere, qui Senatum habiturus esset: de rebusque divinis priùs quàm humanis ad Senatum referendum esse, & quæ seqq.* Omnia enim, quæ ad *Religionem* Cultumque Deorum publicum pertinerent, Senatûs decreto priùs stabilienda erant, cùm & maxima pars Juris divini amplissimi Ordinis fidei, potestati & voluntati esset permissa. Unde est, quòd Tertullianus refert, nullum Deum Romæ cultum, nisi qui SC. ascitus esset: Imò neque ullum Sibyllinum carmen vulgatum fuisse, nisi id Senatus decrevisset, tradit Dio *lib.* 39. De *Religione* autem rebusque divinis referre dicebantur Consules, cùm prodigiis & ostentis nunciatis, de iis, quæ ad pacem Deorum & ad avertendas eorum iras pertinebant, vel quæ librorum Sibyllinorum monitu fieri debebant, Senatum consulerent. Hinc Livius, de prodigiis & ostentis, quæ ex pluribus simul locis nunciata erant, *lib.* 22. *His*, inquit, *sicut erant nunciata, expositis, auctoribusque in Curiam introductis, Consul de* Religione *Patres consuluit.* Cicero quoque de Marcellino Cos. *Epist.* 1. *ad Lentulum*, *Quod instituit referre de* Religione, *& sæpe jam retulit, ab eo deduci non potest.* V. Jac. Oiselium *Notis in A. Gellium loco cit.* Veteris autem inprimis *Religionis* tenaces fuere: Proin Servius ad illud *Æn. lib.* 8.

— — Hanc tanti Numinis aram
Vana superstitio, veterumque ignara Deorum
Imposuit:

Cautum, inquit, *fuerat apud Athenienses & Romanos, ne quis novas religiones introduceret, & ideo Socrates damnatus est Athenis, & Judæi ac Chaldæi Urbe expulsi sunt.* Idem *ad illud ejusd. libri in fine.*

Omnigenumque Deum monstra:

Monstra dixit, quia necdum sub Augusto Ægyptiaca sacra Romani receperant & Varro Alexandrinos Deos Romæ coli indignatur. Sed vide illi adversantem Lucanum, cui Suetonium adde *in Augusto cap.* 93. quò Caligulæ quoque comminatio pertinet, apud eundem *cap.* 21. *Εἴς γαῖαν Δαναῶν περάω σε.* Certè Tullo Hostilio R. prodigio didicere Romani, *suis locis sacra non esse movenda*, apud vet. Schol. Juvenalis *Sat.* 4. *versu* 61. Interim peregrinos Deos, (qui evocatis è civitatibus obsessis invitabantur à Sacerdote Rom. toto coram exercitu, Romam ne dedignarentur migrare, habituri augustiora templa, amplioraque sacrificia & magis solemnes cultus) sæpe Romam translatos fuisse constat; meminitque peregrinorum sacrorum Festus *lib.* 14. cùm ait: Peregrina sacra appellantur, quæ aut evocatis Diis, in" oppugnandis Urbibus Romam sunt conlata, aut quæ ob quas" dam religiones, aut pacem sunt petita, ut ex Phrygia Matris" Magnæ, ex Græcia Cereris, Epidauro Æsculapii, quæ colun" tur eorum more, à quibus sunt accepta, &c. Quod verò Athenienses spectat, lex apud illos Draconis fuit, Venerandos esse

Deos

Deos atque Heroas patrios & indigenas, *secundùm patrias sanctiones.* Id nimi. unice observatum volebant, ne quid temerè immutaretur in sacris Deorum ceremoniis, ut ait *Isocr. in Areopag.* Postea tamen adlecti sunt & advecti Athenas, præter patrios, omnium pene gentium Dii, ita ut,

Αἰγύπτιοι καὶ τὴν πόλιν πεποιήκασιν ἀντ' Ἀθηνῶν:

quod exprobrat alicubi Comicus, reclamantibus tamen plerisque prisci moris. M. Tullius *de LL. lib. 2. Novos verò Deos sic Aristophanes, facetissimus Poëta veteris Comœdiæ, vexat, ut apud eum Sabazius, & quidam alii Dii peregrini judicati, è civitate ejiciantur.* Interim, nullius admittebatur peregrini Numinis apud eos cultus, nisi ex Senatusconsulto Areopagitarum, ut ex Harpocratione discimus, & Pauli Apost. historia, qui cum videretur Deos peregrinos, *ξένα δαιμόνια, Jesum* nempe & *Anastasin*, annuntiare, *ἐπιλαβόμενοι αὐτοῦ ἐπὶ τὸν Ἄρειον πάγον ἤγαγον*, Actorum *cap. 17. v. 19.* Qui itaque ab Areopagitarum Senatu probati & publicè adsciti fuerant, coli poterant, imò debebant, ut qui jam Civitatis essent, quanquam *ἐπίθετοι*, non minùs quàm *ἐγχώριοι*. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib. 1. tit. 1.* De *Religionis*, in hominibus in officio continendis, vi admiranda, V. si placet Jac. Oiselium *in A. Gellium lib. 15. cap. 22.* Sed & *Religio* in Ecclesia Rom. dicitur Vita Monastica, seu voto, ut vulgò ajunt, Religionis adstricta. Sugerius Abbas S. Dionysii *Epist. 163. Hæc duo potissimùm amplexatus sum, videlicet de statuenda* Religione *in B. Genovefa Parisiensis & nobili Compendiensi Ecclesia.* Unde de *Ecclesia S. Martini Religionem exturbatam*, refert Hugo Flaviniac. in *Chron.* Et Ulgerius Scholasticus, deinde Episcopus Andegav. *in Epitaphio* Marbodi Episc.

Omnes personæ, quæ sunt in Religione
Ingemuere nimis planctibus & lachrymis.

Hinc *Religiosi*, apud eosdem, dicuntur ii, qui voto Religionis obstricti sunt, Anachoretæ, Monachi, Colidei &c. Guil. Brito *Philipp. lib. 1.*

Nil toga ruricolæ, nil frocus Religioso,
Nil fragiles sexus mulieri, nil sacer ordo
Presbyteri prodest.

Et *Religiosæ*, Moniales, apud Gregorium M. *lib 7. Epist. 28.* V. Car. du Fresne in *Glossar.* & Macr. Fratres in *Hierolexico.* Quo modo *Religio*, pro hic ore Api bovi apud Ægyptios fuerit, V. Salmasium *N. e. ad Solinum p. 307.*

Reliqua, apud Spartianum *in Adriano, Ad colligendam autem gratiam nihil prætermittens infinitam pecuniam, quæ fisco debebatur, privatis debitoribus in urbe atque Italia, in provinciis verò etiam ex* Reliquis *ingentes summas remisit, syngraphis in Foro Divi Trajani, quò magis securitas omnibus roboraretur, incensis*: Græcis Λοιπάδες & Λοιπογραφίαι, est residuum debiti, quod nondum Fisco erat exsolutum. De qua liberalitate Adriani V. Salmasium *ad locum.*

Reliquiæ, Græcè λείψανα, ossa olim defunctorum, quæ post crematum remanserant cadaver. Quippe nunquam in corpus flammas, eousque sævire passi sunt, ut totum illud consumerent, sed ossa cineresque asservabant solicitè, hos quidem in tumulum aggerentes, illa autem postquam aqua abluta essent & unguentis delibuta, atque linteo puro involuta, sepulchro recondentes, V. Franc. Rossæum *Archæol. Atticæ l. 5. c 29.* Meminit eorum Tacitus *Annal. lib. 8.* & Suet. *Domit cap. 8. Monumentum, quod Libertus ejus è lapidibus templi Capitolini Jovis destinatis filio construxerat, diruit per milites, ossaque &* Reliquias, *quæ inerant, mari mersit.* Idem in *Augusto cap. 100.* Reliquias *legerunt primores Equestris ordinis.* Ritum illas legendi egregie exponit, in funere Miseni, Virgilius *Æneid. 6.*

Postquam collapsi cineres & flamma quievit,
Relliquias vino & bibulam lavere favillam,
Ossaq; lecta cado texit Chorinæus aheno.

Et ita Suetonius *dicto cap.* paulò ante, *Legenda ossa per Sacerdotes summorum Collegiorum.* In quem finem, in pyra cremandos sic collocabant, ut cineres ossaque separata manerent, neque aut ligni cineribus, aut animalium, quæ sæpissimè simul comburebantur, ossibus commiscerentur, uti clarè docet Q. Smyrnæus *lib. 3.* ubi de funere Achillei. Id quod verius putat, quàm quod quidam de linteo lini asbesti ajunt, Casaubonus *ad Augustum Suet. c. 100. &c.* Urnam, in qua condebantur, *feralem* vocat Tacitus *Annal. lib. 3.* Poetæ,

——— *Quod digitis quinq; levatur onus.*

Eaque extra Urbem (apud Rom.) in celebrioribus viis, recondi solebat: Unde Juvenalis *Sat. 1. versu ult.* mortuos denotaturus, dicit,

Quorum Flaminiâ tegitur cinis atq; Latinâ, &c.

Erant autem magna in veneratione antiquis hæ mortuorum *Reliquiæ*, unde inconsulto Pontifice, nec refodi, nec in alium locum transferri poterant. Plinius Jun. *lib. 10. Epist. 73. ad Trajanum, Petentibus quibusdam, ut sibi* Reliquias *suorum, aut propter fluminis incursum, transferre permitterem: quia sciebam, in Urbe nostra ex istiusmodi causis Collegium Pontificum adiri solere, te Domine Max. Pontificem consulendum putavi, quid observare me velis.* V. quoque Scholiastem Juvenalis *loco suprà laud.* Inter Christianos quoque *Reliquiæ* seu corpora Sanctorum, in honore semper ut decet fuere, V. Gregor. Nazianzenum *c. Julian.* & S. Ambrosium *Serm. de S. Nazario & Celso.* Sic tamen, ut religiosus iis cultus minimè præberetur. Hieron. *c. Vigilantium, Quis, ô insanum caput, aliquando Martyres adoravit? Quis hominem putavit Deum?* Postea verò eæ adorari, pro gratiæ fontibus haberi, aris imponi, in Templis collocari, ac in processionibus gestari, cœperunt. Qua de re consultationis Georgii Cassandri, à Ferdinando I. & Maximiliano II. Impp ad Ecclesiæ reformationem instituendam adhibiti, *Articulus 22.* sic sonat: Legimus ad loca Martyrum, reliquiis insignia, vota nuncupata, & peregrinationes susceptas, quæ omnia utilia erant, cùm adhuc recens & certa memoria Martyrum vigeret & Deus indubitatis miraculis eos qui mortui videbantur, sibi vivere declararet; quibus fides, quam ipsi professi erant, confirmabatur. Verum in hæc paulatim abusus irrepsit. Nam queritur Basilius hanc consuetudinem suo tempore corruptam fuisse & temporibus Augustini ac Ambrosii, mos ferendi epulas ad Martyrum memorias, ab Ambrosio interdictus erat, ut apud Augustinum patet. Posterioribus etiam temporibus, memoriis Sanctorum nimium indultum est, cùm ab impiis hominibus falsa fiducia in cultu inepto & superfluo collocabatur, qui usus reprehēditur in Concilio Cabilonensi *can.* 43. Accesserant & alia mala, quòd avaritiæ causâ falsæ Reliquiæ supponebantur, ficta miracula prædicabantur, superstitio inde alebatur. Nonnunquam illusione Dæmonis, hominum superstitione abutentis, novæ Reliquiæ in dies revelabantur, qui abusus damnatus in Conc. Lugdunensi can. 62. & Conc. Carthag. V. can. 14. Hodie verò, cùm omnia Sanctorum *Reliquiis* plena esse videantur, verendum est, ne diligenti examinatione adhibitâ detestandæ imposturæ patefiant; quemadmodum in nonnullis locis factum est: ut olim B. Martino accidit, qui in loco, nomine Martyris celebri, deprehendit non Martyris, sed scelerati latronis, monumentum. Multò consultius videtur, ut ab omni Reliquiarum ostentatione abstineatur, & Populus ad veras Reliquias colendas, id est, ad exempla Sanctitatis, quæ in Scripturis, vel ab ipsis Apostolis vel de ipsis extant, imitanda provocetur. Hactenus ille. Babylæ ossa primam colendis hoc modo *Reliquiis*, occasionem præbuisse, V. in voce *Babyla*. Porrò eas inter spinas deponendi ritus, occurrit passim apud Scriptores Ecclesiæ Rom. Nempe, jam à primis Monarchiæ Francicæ primordiis, quoties Viri Ecclesiastici de injuriis Ecclesiis suis illatis, à Viris potentibus, justitiam extorquere non poterant, *Sanctorum Reliquias* & imagines, crucem quoque interdum, inter spinas depositas legimus, ut omnium hoc pacto odium in eos concitarent, sicque eos ad rerum ablatarum restitutionem cogerent. Audoenus *in Vita S. Eligii cap. 30. Nisi citò ornamenta tabernaculi hujus furata reduxeris, equidem spinis allatis faciam hanc januam ita obserari, ut nunquam sibi in hoc loco veneratio præbeatur ab hodie*; alibique passim, apud Ordericum Vitalem *lib. 8.* Rogerum Hovedenum *A. C. 1197.* Ægidium Mon. Aureæ Vallis *cap. 103.* Jo. Hocsemium *cap. 5.* in vett. *Chartis*, apud C. du Fresne &c. Quod tandem prohibitum, in Concilio Lugdun. sub Gregorio X. Sed & in prædia Monasteriorum *Reliquiæ* illatæ, ut prædatores ab iis invadendis averterent, qua de re multa congessit idem *in Glossario* & *Append.* ut & de ritu eas per vicos & provincias etiam nonnunquam circumferendi, ad corrogandas pecunias, quò Ecclesiarum indigentiæ subveniretur: Item de ritu eas deferendi, ad loca, quæ Ecclesiis cedebantur, ut hoc ritu quodammodo in possessionem eorum Sancti ipsi mitterentur: Insuper de ritu eas conferendi, cùm viz. Ecclesiæ vicinæ suas vicissim *Reliquias* ad statum & definitum locum, cum processionibus deferebant, in pacis & concordiæ symbolum: Tandem de ritu easdem in castra & prælia ferendi: de quo ultimo V. quoque suprà ubi de *Capella S. Martini.* Aliàs Sanctorum Martyrum Reliquiæ, in eadem Ecclesia, sub Altari quiescunt, ut ex ordinatione Felicis Papæ *Epist. 2.* ad Episcopos Galliæ constat. Unde Paulinus,

Ecce sub accensis altaribus ossa piorum
Regia purpureo marmore crusta tegit.

Cujusmodi Reliquiæ hodie sub Altariolis ponuntur, ex constitutione Concilii Trident. Congregat. 13. Sept. 1593.] Quòd si verò ex dispensatione Pontificis celebrare contigerit super Altariolum Reliquiis carens, omittunt verba illa in principio Missæ, *Quorum reliquiæ hic sunt.* De quæstione verò, *An Reliquiæ de essentia requirantur in Altari portatili*, disputat Macer in voce *Altare*, quem etiam vide de ritu consecrandi Reliquiis ædium sacrarum portas. Insigniores verò *Reliquiæ* habentur, *caput, brachium, crus, aliaque pars*, in qua Sanctus pro Christo tormenta sit passus &c. Namque à corporibus Martyrum, ad alia quoque ventum, qua de re V. Cl. Suicerum in Λείψανον. Plura apud eundem Macrum *in Hierolexico*, & hic passim, in vocibus *Brandeum, Capsula, Cinerarium, Cœmeterium, Concilium, Confessio, Encolpium, Gleba, Hierotheca, Lipsana, Locellus, Nausus, Theca* &c. etiam in voce *Reduvia*. Contrà *reliquias* exosorum hominum post obitum spargere, atrox tyrannorum mos, cujus in Historia Eccl. & SS. Martyrum, Romana item, multa mentio. V. Casaubonum *ad Tiberium Suetonii c. 55.* & hic passim. Sed & idem de quæstione,

vett. Philosophis tractatû, *Cur igne cremati maneant reliquiæ, in sarcophago absumti non maneant?* videri poterit *ad Aug. ejusdem Auctoris c.* 100. uti de more medii ævi *ad Reliquias & Tumulos SS jurandi* C. du Fresne lectum *Gloss.* ubi de *variis Juramenti speciebus.*

Reliquiæ Victimarum comburendi ritus, in Vet. Test. occurrit Exodi *cap.* 12 *versu* 10. ubi de Agno Paschali, *Ne relinquitis quicquam ex ea* (agni carne) *usque ad matutinum tempus sed si quid reliquum erit, comburite.* Cujusmodi quoque fuere Leges in omnibus sacris conviviis. Sic de Manna Exodi *cap.* 16. *vers.* 19. *Nemo ex ea quicquam relinquat usque in crastinum.* Et de sacrificio Eucharistico Levitici *cap.* 22. v 30. *Eodem die illud comedetis, nec ex eo quidquam reliquum facietis*, &c. Transiit inde ad Gentes, uti vidimus suprà ubi de *Pridianis Dapibus.* De *Reliquiis S Cœna* V. suprà voce *Eulogia* alibique, uti *de Reliquiis conviviorum*, plura apud Cl. Rittershusium *Lect. Sacr. l.* 6. *c.* 13.

Remedia, dicta Amuleta, apud Salmasium *ad Solinum p.* 439. Est autem *Amuletum*, omne genus remedii, inprimis verò adversùs veneficia, ab *amoliendo.* Cujusmodi *Remedium*, è sepulchris mortuorum conquirere, ad morborum sc. Magicas sanationes, ad quas ossa mortuorum Vett colligebant, vetat *L.* W isigothorum. V quoque Lindenbrogium *ad Ammianum pag.* 86. *De Remediis*, hominibus per somnia nonnunquam oblatis, dicemus infrà.

Rememoratorius, in Ecclesia CPolitana olim dictus est Ceremoniarum Magister, quo de Concilium Lugdun. *in Epist.* ad Gregorium XV. apud Macros Fratres *Hierolexico.* V. suprà in vocibus *Hypomimnisken* & *Hypomnemata.*

S. *Remigii* de Monte, *Saint Remy au Mont*, locus Galliæ: sicut & S. *Remigius* de Planis, *Saint Remy du Plain*, castellum ejusdem Regni, in Cenomanis, memoratum Oderi o Vitali *Hist. lib.* 10. apud Hadr. Valesium voce *Maiaium.*

Remipedæ Aves, Latinis, Nηξίποδες Græcis, dicuntur aves palustres seu paludicolæ, in quarum censum Meleagridas & Penelopas collocat Plinius *lib.* 37. *cap.* 2. *Mnaseas Africæ locum Sicyonem appellat, & Cratin amnem effluentem è lacu, in quo sunt aves, quas Meleagridas & Penelopas vocant.* V. suprà *Meleagrides.*

Remittere, apud Tacitum *Annal. lib.* 1. *cap.* 8. ubi narrat, ut Patres Conscripti funus Augusti metu Tiberii adulati fuerint, *Conclamant Patres, corpus ad rogum humeris Senatorum ferendum. Remisit Cæsar arroganti moderatione*: est remittere in adversando & cedere, Nã ea vis verbi est, ut non indicet modò, concessisse id Cæsarẽ, sed etiam post aliquod certamen concessisse, ut victus & expugnatus crederetur. Sic *lib.* 12 *Et Cæsar adulationibus Senatus libens cessit* &c. Similiter apud Ovidium *de Arte lib.* 2.

—— *Nihil hic nisi lege remissum.*

Nil nisi concessum.

Sed & dimittere, vox notat, ut remissus adulter *l.* 25. *ff. ad l. Jul. de adulteriis.* in *Fastis*,

—— *Inceptaq; fila remisit.*

Plura V. apud Gronovium *Observationum lib.* 4. *cap.* 2.

Remmia Lex, de Calumniatoribus, *ut Calumniatoribus pœna constituta judicio imponeretur*: memoratur Ciceroni *pro Sext. Roscio.* Pœna autem erat in fronte impressa litera K. quâ indicabatur, calumniatum eum esse. Sic enim Cic. *loco cit. Literam illam, cui vos inimici estis, ut etiam calumnias oderitis, ita vehementer ad caput affigent, ut postea neminem alium, nisi fortunas vestras accusare possitis.* Quidam *Remiam* appellant. Sed Paulus Manutius *Comm. in Ci. pro Roscio, Remnam* vocat. Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib* 8. *cap.* 23

Remonstrantes, dici amant, quos alii *Arminianos* vocant, à Jac. Arminio sectæ conditore, de quo V. suo loco, & plura hanc in rem in *Epistolis Remonstrantium* Amstelodami editis A.C.1660.

Remora, Græcis ἐχενηΐς, *à navibus sistendis*, seu *retinendis*; item Ναυσιπομπός, ab eadem causa: Latinis aliter *Remeligo*: Plautus *Casinâ*,

Nam quid illæ tam diu intus remorantur remeligines.

Pisciculus dicitur, cui naves sistendi vim Vett. tribuêre. V. Aristotelem *Histor. Animal. lib.* 2. *cap.* 14. Unde Plinius *lib.* 9. *cap.* 25. *Est parvus admodum piscis, adsuetus petris, Echeneis appellatus: hoc carinis adhærente, naves tardiùs ire creduntur.* Idem subjungit ut stiterit navem Periandri, ac *lib.* 32. *cap.* 1. simile ait usui venisse Antonio Triumviro; ad hæc Cajo Principi. Quis verò is sit pisciculus, mirè variant Scriptores. Nam, ut ibidem refert Plinius, limaci eam similem fuisse ajebant, quæ quinqueremem Caji stiterat: ac priori loco *lib.* 9. Mucianus ait, esse latiorem purpurâ. Trebius Niger esse pedalem & crassitudine quinque digitorum Ælianus autem anguillæ æquat mediocri *de Animal lib.* 12. *cap.* 45. Ut omnino videantur plura esse piscium genera, quæ vim navem sistendi habeant, ac propterea communi *Echeneidas*, vel *Remoræ* nomine, appellentur Quid mirum? quando & quasi adjectivè eâ voce utitur Æschylus *Persis.* Illa verò Æliani videtur lampetra esse nostra, quam & Oppianus intellexit Ἁλιευτ. *lib.* 1. Sanè lampetra (à lambendis petris dicta) naves sectatur, præsertim recèns pice illitas, idque ut picem exsugat: quòd si clavo se applicaverit, etiam moratur navem. Id experientiâ comprobari, ait Rondeletius *de Pisc. mar. lib.* 14. *cap.* 4. Nam cùm Romam triremi proficisceretur unà cum Cardin. Turnonio, cursum fuisse inhibitum magnâ cum admiratione vectorum: atque his in causam inquirentibus, deprehensam esse lampetram, ore adfixam clavo; eam captam coctamque pœnas moræ dedisse injectæ: atque hujusce rei testes se habere ait locupletes, viros nobiles, & graves, qui unà vehebantur. Objicienti omnem id excedere fidem, reguntur Pliniana illa *lib. locoque cit. Ruant venti licèt, & sæviant procellæ, imperat furori, viresque tantas compescit & cogit stare navigia: quod non vincula ulla, non anchoræ pondere irrevocabili jactæ: infrænat impetus, & domat mundi rabiem nullo suo labore, non retinendo, aut alio modo, quàm adhærendo. Hæc tantilla est satis contra tot impetus, ut vetet ire navigia.* Admiratio verò omnis est a causæ ignorantia. Doctiss. Suarezius, *eam vult esse virtutem mirabilem & occultam, quam fortè adjuvet specialis aliqua Cœli influentia, Metaphys. Disp.* 18. *sect.* 8. cui sententiæ favet Basilius *Hexaëm. homil.* 7. & eum secutus Ambrosius *Hexaem. lib.* 5. *cap.* 10. Hier. Fracastorius *lib. de Symp. & Antip. cap.* 8. hanc rem non a *Remora*, sed à saxis vim magneticam habentibus, esse contendit: quod ridet Cæs. Scaliger *Exercit.* 218. censens ut magneti vis inest movendi, sic Echeneidi vim esse motu privandi. Acutiùs veriusque Rondeletius *lib.* 15. *cap.* 18. quia Echeneis non eam habeat vim, nisi clavo adhæreat, colligit, non esse id ab occulta quadam Echeneidos proprietate, sed a natura gubernaculi, quod se habet instar vectis, ut exiguùm licèt magna moveat pondera. Nempe centrum motus ejus est in cardine gubernaculi, unde navis impellitur obliquè; dextrorsum, si clavus moveatur sinistrorsum, contrà sinistrorsum, si is dextrorsum impellatur. Si igitur *Remora* clavo vel puppi se applicet, & nunc dextrorsum nunc sinistrorsum se moveat, propter ambiguum hunc ejus motum, etiam ambiguus redditur navis motus; proque exiguo motu unius extremi, alterum etiam extremum atque adeo tota moles, nutat, nec progredi idonea est, vel saltem it tardiùs. V. quoque Aristotelem *in Mechan. quæst.* 6. Keckermannum *in Problem. Naut. Probl.* 11. Hug. Linschottanum *Navig. Indic. Histor. tom.* 1. *cap.* 48. Gerh. Joh. Vossium *de Idololatr. lib.* 4. *cap.* 11 Alios.

Remotio ab Officio, Gr. Καθαίρεσις, it. ἔκπτωσις τῆς ὑπηρεσίας, Clericorũ pœna, in *Canonibus* Concil. crebrò occurrit. Formula quâ ad Nestorium usa est Synodus Ephesina, cùm καθαίρεσιν ei indicaret, hæc fuit, Γίνωσκε σεαυτὸν διὰ τὰ ἀσεβῆ σου κηρύγματα ... [illegible] Scias, *te propter impia dogmata tua* 22. *Junii depositum esse & ab omni Ecclesiastico gradu esse alienum*, V. *Acta ejus pag.* 135. Aliquando, propter delicti enormitatem, accedebat ἀφορισμὸς, *excommunicatio*, & tum καθαίρεσις τελεία, *plena ejectio*, è sacerdotio sc. vocabatur. V. Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* voce Καθαίρεσις & hic passim

Remphan, adde: Mentio ejus Actor. *cap.* 7. *vers.* 43. *Imò bajulastis tabernaculum Molochi, & sidus Dei vestri Remphanis, quas figuras fecistis, ut eas adoraretis.* Ῥαιφὰν vocatur LXX. Interpr. Amosi *cap.* 5. *versu* 26. ubi eadem verba repeiuntur, Καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ Μολὸχ, καὶ τὸ ἄστρον τοῦ θεοῦ ὑμῶν Ῥαιφὰν, τοὺς τύπους οὓς ἐποιήσατε ἑαυτοῖς. Quo nomine Herculem indigitatum fuisse Godvvynus sentit: Quemadmodum enim is *Chiun*, ex Ægyptio *Chon*! ita enim apud hanc gentem appellatus reperitur; Sic *Remphan*, vel *Rephan*, idem dictus est, ab Hebr. *Rephaim*, quæ vox *Gigantes* in sacris Literis notat. Herculem autem non ineptè *Solem* interpretantur Eruditi, qui sub vario schemate ab idololatris Israëlitis cultus est. Namque idem & *Moloch* & *Baal* & *Chiun*, & *Remphan* & *Tamuz* fuit, aliis atque aliis ritibus, pro virtutum ejus diversitate, à gente illa, in Idololatriam maximè proclivi, consecratus. Nec desunt, qui *Herculis* nomen ex Hebr. האיר כל *Hier col*, id est, *illuminavit omnia*, deducant: uti apud Græcos *nihil aliud est quàm* Ἥρας κλέος, *i. aeris gloria: quæ porrò alia est aeris gloria, nisi Solis illuminatio?* verba sunt Macrobii *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 20. Quid autem per *sidus Remphanis* intelligendum? Respondet Oecumenius *ad Actor. loc. cit.* probabile esse indigitari *stellam, in fronte Molochi idoli depictam vel sculptam*: Nihil n. apud Idololatras insolens, Idola symbolicis ejusmodi additamentis insignire: Quemadmodum Suetonius de Julio Cæsare, in Deorum numerum relato, ait *cap.* 88. *Creditumque est, animam esse Cæsaris in cœlum recepti* (loquutus autem in præc. erat, de stella crinita, quæ per 7. dies ab obitu ejus fulserat) *& hac de causa simulachro ejus in vertice additur stella.* Quam etiam, in Cæsaris Augustique nummis variis, Patinus *ad Suet.* exhibet. V. quoque Plinium *Hist. lib.* 2. *cap.* 25 Horatium *lib.* 1. *od.* 12. Thom. inprimis Godvvynum *de ritibus Hebr. lib.* 4. *c.* 2.

Remulcus, Græcè ῥυμουλκός est, unde ῥυμουλκεῖν, τῷ σχοινίῳ ἕλκειν, de navibus, quæ *fune trahuntur*, apud Auctorem *Peripli Maris Erythr.* Sic ῥυμός, *remus*: quo modo sonum tubæ vocasse Veteres, Servius auctor est. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1116. Cæterùm *remum Copæ, latitudinem eius Plateæ invenerunt*, Plin. *l.* 7. *c.* 56.

ad *Remum* damnatio, inter [illegible]atum, apud veteres Athenienses genera, memoratur Scholiasti Aristoph. *Ranis*, ubi illos ἀτίμους, *i. capite minutos*, fuisse ait. Nempe qui publico judicio

ob a-

eò adacti erant: quò etiam hostes bello captos damnabant, dextro pollice abscisso, ut hastam quidem non ampliùs ferre, remum verò ducere possent. Plut. *in Lysandro.* Aliàs *ad remum* mercede conducebantur Thetæ, de quibus suo loco. V. Sam. Petitum *Comm. in l. L. Attic. lib. 4. tit. 9.* Cœterùm *Remiges*, erant in bireme 160. in trireme 140. in quadrireme 320. in hexere 480. in heptere 560. in octere 640. in ennere 720. in decere 800. in viginti ordinum nave 1000. juxta proportionem quinqueremis Caji Cæs. in qua 400. fuere, Plin. *lib. 32. cap. 1.* At juxta Polybianæ quinqueremis numerum 300. remigum, ad monerem fuere requisiti 60. ad biremen 120. &c. Tettaraconteres Ptolemæi Philadelphi circiter 4000. habuit, apud Athenæum: V. suprà *Thalamegus*, alibique passim, & plura hanc in rem apud Jac. Gronovium *Epist. ad Grævium.*

Remunerationes Sacræ, *l. 20. de Palat.* ac *l. 41. de Appell. Cod. Theodos.* & Privatæ *l. 2. eod. C. de Comm.* V. suprà, in voce *Larguines.*

Renegati, dicuntur vulgò, qui, ejurato Christianismo, Mahumetanam impietatem amplectuntur. His in Turcico Imperio ad summos honores aperta via est, cùm nativi Turcæ eousque non evehantur unquam. Occurrit vox jam in vett. *Chartis*, & apud Rogerum Hovedenum *ad A. C.* 1192. nec non Joinvillam, *in Ludovico IX.* V. Nic. Fullerum *Miscellan. Sacr. lib. 2. cap. 31.* Car. du Fresne *Glossar.* & Jo. Bapt. Tavernier *Descript. Serralii.*

Renensis Pagus, vel *Renensium pagus*, vulgò *Het landt van Ryen*, olim dictus est Brabantiæ tractus cujus caput Antverpia vel Andoverpum, urbs ad Scaldim posita, 42. m. p. à mari, cujus tamen æstus eousque accedere consueverunt. In literis ante annos 670 datis *pagus Rien* & *Comitatus Rien* appellatur, sed prius nomen vetustius est. Decurrit per illum fluvius exiguus Nutta, vel Nuta, nunc *Neta* vocatus, & Liram oppidum præterlapsus *Lier*, Rupelà accipitur. V. Hadr. Valesium *Not. Gall.* in voce *Andoverpum.*

Renes, Hebr. כליות à *libidine*, cujus in *renibus* sedes, item טוחות, ab *adipe*, quo illiti sunt ac obducti: quem eorum adipem ἐπινεφρίδιον appellat Homerus *Il. Φ.* rationes autem ejus varias reddit Philosophus *de partibus Animal. lib. 3. cap. 9* Uti verò omnium viscerum *renes* pinguissimi, ita omnium animalium maximè in ovibus pinguedo exuberat. Unde *renes* inter partes sacrificiorum fuere, quas sibi Deus olim in Altari adolendas delegit, inprimis arietum, *adipem enim renum arietum* commendari legimus Es. *cap. 34. vers. 6* Sed & Metuanum, Ægypti Pro-Regem, sub Imperio Saffahi Chaliphæ XXII. tostis ovium *renibus* tantopere delectatum, *ut quotiescunque in manus ejus incidisset ovis, continere se non potuerit, quin manum suam, tunicæ manica involutam, in ovis ventrem insereret, renesque acciperet ac comederet*, Elmacinus tradit *Histor. Saracen. lib. 2. capp. 2. & 8.* apud Bochartum *Hieroz. Part. prior. lib. II. c. 45.* ubi plura hanc in rem. Nec omittendum, quòd se esse τὸν ἐρευνῶντα νεφροὺς καὶ καρδίας, *scrutatorem renum ac cordium*, Dominus noster ait Apocal. *cap. 2 vers. 32.* [illegible] *cingulo renum* alibi.

Reon, vox purè Græca, Salmasio *ad Tertullianum de Pallio*, V. infra *Rheno.*

Renodatus Crinis, apud Horatium, *Epod. Od. 11.*

> *Sed alius ardor aut puellæ candidæ,*
> *Aut teretis pueri longam* renodantis *comam:*

idem cum *cirrato* est. Erant autem cirrati pueri & puellæ innuptæ, apud Romanos & *nodo* religatam in vertice comam habebant: ut & pueri Græcorum, V. suprà, ubi de crinium *Nodis.*

Renovandi laurum quotannis ritus, in Curia & Regia Flaminumque domibus (namque hæ nunquam non lauro coronatæ aspiciebantur) apud Romanos, memoratur Macrobio *Saturnal. lib. 1. cap. 12.* Cujus moris ratio, ut eo velut clarissimo virtutis præmio quisque admoneretur, ne, quod in foribus *renovabatur*, in laude arescerent. Vocabant autem laurum virentem ῥοθιάδα Græci, uti apud Etymologum legit Car. Paschalius *Coronar. lib. 8. cap. 7.* quem vide, ut & suprà, ubi de *Lauro.*

Renticæ, adde: In Comitatu quidem Atrebatensi [illegible], sicut & Blanziacum, in pago Tarvennensi, *Blangy en Ternois*, sed in finibus Morinorum, non autem Atrebatum: cùm ambo Episcopum Bononiæ urbis Morinorum agnoscant, Hadr. Valesius, voce *Atrebates*, ut & *Rentica.*

Renuitæ, quasi *renuentes* jugum Monasticæ disciplinæ, dicti sunt Monachi vagi, qui alias *Sarabaitæ*, V. ibi.

Renunculus, Gall. *Renoncule*, flos miræ pulchritudinis, sed odore destitutus, de quo sic Fr. Pomey, Ut primùm oculos & manum adverti in te, Renuncule speciosissime, teque legi humi serpentem —— magno cœpisti esse tum primùm apud me loco. Cauliculum quippe sensi tibi esse tenerum ac mollem —— Itaque carpsi ego te studiosè, nondum quidem satis explicatum, satisque comtum, splendenti tamen haud absimilem carbunculo, aut ardenti sphærulæ, aut glomo certè, coccinei ex serico fili. Pauca tum tibi diffusa inerant foliola, sphærulam illam venustè prætexentia. At ubi in ampullam algentis aquæ inserui te ab extremo caule; sinum illico deducere sensim: & quas ob volutas gremio complicatasque continebas Veris opes & Floræ gazas, recludere cœpisti atque evolvere. Proh! quantam ego tum, ex aureo illo purpureoque textili & miniatis illis foliis, tæniolisque tam mirabili consertis opere, hausi oculis voluptatem &c. V. eum in *Descript. div.*

Renuntiatio, Quæstorum, Ædilium, Prætorum, apud Romanos, *gradus habuit*, Cic. *pro Muræna*, cujus tres potissimùm; sic Cicero *primum Quæstorem* se factum gloriatur *pro Pompejo, in Pison. fine Bruti* &c. *Medium*, in quo alii honestiores aliis, nempe ut primo quisque proximus, sed omnes *inprimis renuntiati* dicebantur, quia ante postremum. *Ultimum* tandem, non sine rubore & quadam quasi infamia, ut de Vatinio apud Cic. & Vespasiano, apud Sueton. *c. 2.* videre est. Fiebat autem *Renuntiatio*, ab eo qui habebat Comitia: item voce alicujus de Centuria, vel voce Præconis in Centuria. Theod. Marcilius *ad Suet. d. l.* In Græca Eccl. *Renuntiatio*, μήνυμα, in Patriarchæ creatione, duplex erat, μήνυμα μικρὸν, *renuntiatio parva*, & μήνυμα μεγάλον, *renuntiatio magna*, de qua utraque V. Malaxum *Histor. Patr.* & Jo. Meursium *Glossar.* plura verò hanc in rem hic passim.

Reordinare depositos, vetant *Canones* Conciliorum. Fulbertus Carnot. *Epist. 21.* apud Car. du Fresne in voce *Ordinare*, Rebaptizationes & Reordinationes fieri Canones vetant. Propterea depositum non reordinabitis, sed reddetis ei suos gradus per instrumenta & vestimenta —— ita dicendo, Reddo tibi gradum Ostiarii —— in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti. Novissimè autem benedictione lætificabitis eum, sic concludendo, Benedictio Dei Patris & Filii & Spiritus S. super te descendat, ut sis confirmatus in ordine Sacerdotali & offeras placabiles hostias pro peccatis atque offensionibus Populi omnipotenti Deo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Repa, apud Auctorem *Vitæ* S. Eligii *lib. 1. cap. 32.* seu *Reba*, in *Chron.* Episc. Metensium, feretri operculum, umbraculum, ciborium est. In S. Guthlaci *Translatione*, apud du Fresne, *num. 8. Conductis aurifabrorum & gemmariorum primoribus, elimatæ amplitudinis artificiosâ sculpturâ* repam *in sublime suspensam construxit, quam ex diversorum metallorum lignorumque generibus compactam, auri argentique laminis vestitam, crystallis variisque gemmis adornatam ditavit* &c.

Repagula, apud Lucanum,

> —— *quamvis jam carcere clauso*
> *Immineat foribus, primusq;* repagula *laxet.*

Alibi,

> *Ast ubi panduntur funduntq;* repagula *currus:*

Latinis dicuntur, quæ Ὕσπληγγας Græci vocant. Manilius *claustra* appellat:

> *Ut cùm laxato fugerunt cardine claustra.*

Erat autem ὕσπληγξ, seu ἀφετηρία, uti aliter quoque dicebatur, in Stadio, regula seu linea, quæ laxabatur & aperiebatur exituris in stadium Cursoribus. Similiter in Circo, de quo loca præfata sonant, Ὕσπληγγες carcerum *repagula* vocabantur, quibus laxatis & apertis ostiis emittebantur equi. Et quidem Dionysius Circi omnes ἱπποαφέσεις, i. carceres, uno tempore reserari solitas, refert, δι' μιᾶς ὕσπληγγος: quasi unum ac perpetuum repagulum omnibus Circi ostiis præduceretur, quo laxato omnia simul panderentur. Sed meliùs, ut per ὕσπληγγα intelligat machinationem, quâ Circi duodecim ostia eodem tempore pandebantur: voci enim ὕσπληγξ non unam significationem tribuunt Grammatici. In Stadio itaque, ad stadii ingressum, erat & βαλβὶς & ὕσπληγξ. Βαλβὶς, linea erat in solo depressa & modicè cavata, cui insistebant Cursores, Ὕσπληγξ, *repagulum* vel *regula* transversa, paulo altiùs à solo elata & opposita Cursoribus, quæ signo currendi dato repentè ruens in βαλβῖδα incidebat, ad cujus cavi modulum ita adtemperatè erat facta, ut decidens lineæ cavitatem impleret & exæquaret. Quo facto & limine complanato in cursum se dabant ac pedum certamen auspicabantur Stadiodromi: uti docet Statius *lib. 6.*

> *Ut rupit, atq; æquum summisit regula limen,*
> *Corripuere leves spatium.*

Unde apud Græcos sæpe legere est, ὕσπληγγα καταπεσοῦσαν, de signo cursoribus ad exeundum dato. Quod probè notandum contra eos, qui βαλβῖδα & ὕσπληγγα confundunt. Porrò transversarium illud lignum, inter duo alia arrectaria & extantia positum, signo dato funibus laxabatur, erantque duo Hermulæ utrinque, qui fune demisso *repagulum* solverent, quæ sunt ἱππαφέσεις, quas ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς βαλβῖδος fuisse, ait Hesychius; aliter ἀφετήριοι ἑρμαῖ dicti, quorum inventum Tlepolemo Myrensi tribuit Philoxenus *in Epigramm. vet.* quem Lycium vocat Pausanias & equo singulari vicisse dicit Olymp. 131. Eosdem Hermulas, ad eundem usum, in Circum traductos esse, ex Cassiodoro conjicitur, *Bissena quippe ostia ad duodecim signa posuerunt. Hæc ab Hermulis funibus demissis subitâ æqualitate panduntur, docentes totum illic, ut putatur, consilio geri, ubi imago capitis cognoscitur operari* &c. Sed nec eadem Circi Olympiaci ac Romani ratio fuit. In Romano, equi cum curribus intra carceres continebantur, *repagulis* vel cancellatis foribus (de quibus V. infrà in voce *Transenna*) oppositis coërciti, priusquam signum daretur emittendi: signo misso, uno eodemque tempore laxatis repagulis, è carceribus

abolitas, securiorem luxum fecisse. Meminit *Repotiorum* Ausonius quoque *Epist.* 13.

Sed festas quia sæpe dies partem ipse mearum
Exolui . inq; vicem conviva vocatus adivi,
Natalis si fortè fuit solennis amico
Conjugioq; dapes & festa Repotia *Patrum*
Audivi, meminiq; bonos laudare frequenter.

Cæterùm is dies novæ nuptæ initium erat juris, quod in familiam esset habitura, quam ob causam clavis dabatur illi, dominii symbolum. Prius autem cum donis quæ marito ferret, Græcis φερνὴ dictis, è Patris ædibus procedebat, eodem die ad Sponsi domum: Cum quibus vas quoque (cui *Camillo* nomen) à Socero, opertum illud atque oppletum minutâ suppellectili, in quo etiam Virginis esse et crepundia. Postquam verò in mariti jam esset, et à patre dona secum quæ Ἐπαύλια δῶρα nominarunt. Tum claves dabantur, instaurabantur epulæ, ut dictum &c. V. Jul. Cæs. Scaligerum *Poetices l.* 3. *c.* 101.

Repressaliæ, apud recentiores Jurecons. seu *Repressaliarum Jus*, potestas est impignerandi contra quemlibet de terra debitoris, data creditori, pro injuriis & damnis, *l. si pignerationes, de injur. & damn. dat. l.* 6. Cujus inventum non novum esse contendit Zasius, quod Bartholus sensit, sed à vetustissimis Romanorum legibus originem sumpsisse. Concedebatur autem, ob denegatam justitiam, publicâ auctoritate & Principis superioris consensu. Jo. Calvinus *Lex. Jur.* Ἐνεχυρασμὸς Græcè, h. e. *pignorationes inter Populos diversos*, Σῦλαι dixit Demosthenes *Orat. pro Coron.* & Aristoteles *Oeconom. l.* 2. Saxones & Angli *Witherbaminum* vocant; Galli etiam, ubi a Rege impetrari id solet, *literas Marcæ*. Ejus vetustissimum exemplum apud Homerum est *Il.* λ. ubi Nestor narratur, ob ereptos Patri equos, Elidensium pecora & armenta cepisse, ῥύσι' ἐλαυνόμενος, ut Poeta loquitur; ubi ῥύσια interpretatur Eustathius, τὰ ἀντιλαμβανόμενα, Ὃ ἐστιν ἐλκόμενα καὶ ἀντὶ τῶν πρώην ἁρπαγέντων ἁρπαζόμενα. *Quæ in vicem aliorum prius ablatorum ereptorum rapiuntur.* Quo sensu você invenias in *excerptis Legationum* ex Polybio 38. ubi de Achæis contra Boeotos & *excerpto* 113. Sequitur dein in narratione, convocatis edicto ad jus suum persequendum omnes eos, quibus aliquid ab Elidensibus debebatur, moratum, —— Μή τίς οἱ ἀτεμβόμενος κίοι ἴσης.

Ne quis justâ sibi parte careret.

Aliud exemplum est in Historia Rom. apud Livium *l.* II. de Romanorum navibus, quas pro bonis Tarquiniorum Curius Aristodemus, Tarquiniorum hæres, retinuit. *Famulos, jumenta, pecuniam retenta* dixit Halicarnassensis. Et apud Aristotelem, de decreto Carthagenensium, ad prehendendas exterorum naves, εἴ τις σύλαν ἔχῃ, *si quis jus prehendendi haberet*, uti loquitur *Oeconom. l.* 2. Nunc verò jus hoc locum habere ajunt Jurisconsulti, ubi jus denegatur, uti dictum. Quod fieri intelligitur non tantùm, si in sontem aut debitorem judicium, intra tempus idoneum, obtineri nequeat, verum etiam si in re minimè dubiâ planè contra jus judicatum sit. Nam auctoritas judicantis non idem in exteros, quod in subditos, valet: Hinc, cùm subditis executionem etiam injustæ sententiæ vi impedire, aut contra eam jus suum vi exequi non liceat, ob imperii in eos efficaciam, exteri tamen jus cogendi habent, sed quo uti non licitum, quamdiu per judicium suum possint obtinere. Tali igitur de causa aut corpora (cujus exemplum habemus apud Ammianum *l.* 17. ubi de Juliano, Francorum quosdam retinente, & apud Leonem Afrum *l.* 3. de Monte Beniguald) aut res mobiles subditorum ejus, qui jus non reddit, capi posse, non quidem naturâ introductum est, sed moribus passim receptum. Ubi tamen cavendum, ne confundantur ea, quæ juris gentium sunt propriè, & ea, quæ jure civili aut pactis populorum constituuntur. Jure gentium subjacent pignori omnes subditi injuriam facientis, qui tales sunt ex causa permanente, sive indigenæ, sive advenæ: non qui transeundi aut moræ exiguæ causâ alicubi sunt: A' numero tamen subditorum jure eodem excipiuntur *Legati*, non ad hostes nostros missi & res eorum, ut jure civili populorum sæpe excipi solent personæ *Mulierum* & *Infantium*, eorum verò, qui literis operam dant & ad mercatus veniunt, etiam res. Sic jure gentium singulis pignorandi jus est, ut & Athenis in ἀνδροληψίᾳ. Jure civili multorum locorum peti id solet, alibi a Potestate summa, alibi a Judicibus. Jure gentiū, ipso facto dominium rerum captarum acquiritur, ad summam debiti & sumtuum, ita ut residuum reddi debeat, Qua æquitate Veneti usi sunt, captis in Galata Genuensium navibus, apud Gregoram *l.* 9. Jure civili solent citari, quorum interest res publicâ auctoritate divendi aut addici iis, quorum interest. Quæ aliaq, ab his, qui, jura civilia tractant, & nominatim in hac materia, à Bartolo, qui *de Repressaliis* scripsit, petenda sunt. Illud hic addit Grotius, quia ad juris hujus satis per se rigidi emollitionem pertinet, eos qui non solvendo quod debebant, aut jus non reddendo, causam dederunt pignorationibus, ipso naturali ac divino jure teneri, ad resarcienda damna aliis, quibus ob eam causam aliquid decedit. V. Plut. *in Cimone* de Scyriis, & plura hanc in rem apud Chopinum *de Domaniis l.* 3. *tit.* 25. Bretium *de Super. Regis c.* 17. Hug Grotium *de Jur. Bell. & Pacis l.* 3. *c.* 2. Alios, ut & suprà in voce *Marcha*. Literarum v. *Repressaliæ* formulam exaravit Rolandinus *in Sum. Not. c.* 9. *part.* 2. *extrem.* laudatus du Fresne *Gloss.*

Reprobantismos, in Sacris Græcorum Certaminibus, indignatur Artemidoro *l.* 1. *c.* 61. Non enim ad ea unicuique descendere, nomenque suum inter Athletas profiteri licuit, sed iis solùm, qui ea spe eoque honore digni haberentur. Ita pueris primò id negatum, quæ fuit illa ἐγκρίσις ἡλικίας, *probatio ætatis*, eidem memorata. Hominibus dein sceleratis, quos ἐν πολλοῖς ἁμαρτήμασι συγγεγονότας habere, pudendum habebatur, Xenoph. *in Rep. Laced.* Porro iis, qui non haberent τὴν ψυχὴν φιλοτίμως παρεσκευασμένην, *animum probè paratum*, Demosth. *Orat. amat.* Sed & reprobabantur, qui nondum rationes retulissent &c. De quibus omnibus V. Car. Paschalium *Coronar. l.* 6. *c.* 10. Contrà, qui admittebantur, *prosiceri* dicebantur, uti suprà vidimus.

Reptatio puerorum, per genua & manus, res Patribus grata & usitatissima. Quintil. *l.* 1. *c.* 12. *Patientior est laboris natura puerorum quàm juvenibus. Videlicet corpora infantium nec casus, quo in terram toties deferuntur, tam graviter affligit, nec illa per manus & genua reptatio, nec post breve tempus continui lusus & totius diei discursus, quia pondus illis abest, nec ipsi se gravant.* Atq, hinc est, quod reptatio talis concederetur pueris, uti nimirum *reptando* ire discerent: Unde in vet. *Glossario* legitur, *Adreptare, incipere iter*. V. Barthium *Animad. ad Pap. Statium l.* 5. *Sylv.* 5. *v.* 83.

Reptantemq; sinu, demissus ad oscula, dextrâ
Erexi —— &c.:

& *Adversar. l.* 3. *c.* 3. nec non voce *Easi Anglia*.

Repti. genus vestis, idem cum Rhenonibus Papiæ, *Renones sunt velamina humerorum ex pectore usq; ad umbilicum atq; tortis villis adeo hispida, ut imbrem respuant, quos vulgò* Reptos *vocant, eo quòd longitudo villorum quasi reptat*. Quò forsan pertinent *duo Repta*, quæ inter alia munera Bonifacio Archiep. Mogunt. Ethilbertus Rex misisse legitur in *Epist.* ejus ad Bonifac. C. du Fresne *Glossar.*

Reptilia in cibis, apud Herodotum *l.* 4. *c.* 183. Σιτέονται οἱ Τρωγλοδύται ὄφις καὶ σαύρας καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἑρπετῶν, *Vescuntur Troglodytæ serpentibus lacertisque & istiusmodi reptilibus*. Sic in Plin. *l.* 6. *c.* 29. Candæi, quos *Ophiophagos* vocant, *serpentibus* vesci assueti. Quin & Lacedæmonios à Pythia ὀφιοβόρους fuisse dictos, quòd serpentes avidè vorassent, famis tempore, scribit Plutarchus *de Orac. Pyth.* Et de *muris* esu, legitur Esaiæ c. 66. *v.* 17. Sunt & alia *Reptilia*, quorum esum Arabum nonnulli concedunt: nempe crocodilus terrestris, *aliarbus* (quæ muris agrestis species) mustela, chamæleontis species quædam, ericius, & hystrix, ut videre est apud Damirem *c. de Reptilibus*. Quem tamen ultimum in reptilibus censeri mirum. E' quibus patet, non frustra interdici Levit. c. 11. *v.* 29. & 30. ea animalia, quorum esu ipsa natura abhorrere videtur, cùm Judæis vicini Arabes illorum usum concesserunt. Sed, utut ad esum vix utilia, non tamen incassum creata sunt, ut objicit Epicurus. *Talpæ* ad vestium usum serviunt, *viperæ* sanguis ad theriacam, *scincus* ad antidotum Mithridatiam, *stellio* ad morsum scorpionis &c. quod idem de iis statuendum, quorum usus nos latet. Aut si quæ sunt animalia solùm noxia, saltem iis utitur Deus ad impiorum supplicia. Ut cùm serpentes urentes misit in Israelitas, qui Christum tentaverant in deserto, 1. Cor. c. 10. *v.* 9. & mures in Philistæos, 1. Sam. c. 6. *v.* 5. Imò & virtutem suam Deus exerit in horum animalium veneno reprimendo, quò minus suis noceant, uti legimus Psal. 91. *v.* 13. & Es. c. 11. *v.* 8. Exemplo Apostolorum, de quibus Marci *c.* 16. *v.* 18. ὄφεις ἀροῦσι; Pauli inprimis, cujus manui innoxio conatu vipera se alligavit Act. c. 28. *v.* 3. Quod miraculum in Ægypti urbe Copto Diabolus æmulatus est: ubi in fano Isidis, mulieres apud Deam lugentes & humi cubantes & pedibus nudæ incedentes, scorpiones immanes, qui ibi magnâ copiâ erant, calcabant illæsæ, Ælian. *Hist. l.* 10. *c.* 23. Sumitur autem vox *Reptilis* in Scriptura plerunque pro quovis animali, quod neque quadrupes aliquantæ molis, neque avis, neque piscis est. Sic Reptilibus accenset Moses minima quadrupedum, puta mures & talpas, Lev. c. 11. *v.* 29. exanguiaque omnia sive super ventrem serpant, ut *vermes*; s. quadrupedia, ut locustæ; s. multipeda, ut *scolopendra*, *v.* 42. adde *volucria*, ex *v.* 20. quales sunt, præter locustarum nonnullas, *muscæ*, *papiliones* &c. Itaque ex doctrina Mosis, duo *Reptilium* genera sunt, Ἔναιμα, i. *sanguine prædita*, ut serpentes, mures & talpæ; & Ἄναιμα, *sanguine cassa*, ut vermes & insecta omnia, locusta, musca, formica, aranea, scorpio, pulex & pediculus. E' quibus nonnulla quoque in cibum recepta, fuci, pediculi, formicæ, vermes, limaces; Sed & Judæis mel & locustæ concessæ. Ut de usu eorū Idololatrico apud Gentes nihil hic addam, præter locum Ezechielis c. 8. *v.* 10. ubi jam ad populum Dei *Reptilium* cultum à Gentibus pervenisse legimus: *Ingressus itaque* (in Templum Domini) *aspexi; ecce autem omnes formas* Reptilium *& jumentorum detestandorum* —— *expressum opus in pariete ipso circumquaque*: *v.* 11. *Et septuaginta viros è senioribus domus Israelis — stantes coram illis, quemque thuribulum suum* habentem *in manu sua* &c. Porrò, homini è terra facta cùm Deus adduxisse dicatur, quæcunque animantia è terra fecerat, i. aves & agri bestias, hoc nomine non quadrupedes solùm, sed & *Reptilia* intelligenda. Nec obstat, quòd horum pleraque viliora & abjectiora videantur, quàm ut homini adduci debuerint, & contemplanda exhiberi. Quid ni enim hominis consideratione

sum pingue præcipue resina fit, nec nisi paucis in locis Italiæ, convenienti Medicis. Ubi *astula* est, τ' ἐνκεκλεισμ. Paulinus.

—— *vivis brevis astula flammam:*

cum quo ἐνδὸς ὁ ... *resinæ confluxum*, eximebatur. Dicebatur autem δᾷ. cum hujusmodi astulâ flos resinæ excisus, inprimis verò resinifera radix est piceæ, quæ postquam succisa accensa arbor est, uri consuevit, ad cogendam picem; quæ sic aliter inde colligebatur, quam ex codice & Ramis. Qua de re V. Salmasium *ad Solinum p.* 503. &c. ubi totam colligendi resinam, ex picea aliisque arboribus rationem, apud Vett. usitatam, accuratè persequitur. De usu *Resinæ* vario hic passim, inprimis unde *Aquilis* cæterisque hujus commistis, plura verò hanc in rem apud Plinium *lib.* 14. *cap.* 20. & *lib.* 16. *cap.* 10. Inde *Resinata Vina*, apud Martialem. *lib.* 3. *Epigramm.* 77. h. e. corrupta & picem vatis olentia, V. eundem Plin. *lib.* 21. *cap.* 1.

Respector, amicitiæ Insulensis, in *vet. Charta A. C.* 1238. *in Probat. Historiæ Guinensis*, apud Car. du Fresne *Glossar.* est præfectus urbis (vel provinciæ) Belgis *Revvard.* Idem de variis notionibus forensibus vocis *Respectus*, apud medii ævi Scriptores, multa congessit *ibid.*

Respectus Templi Hebr. נכה המקדש, plaga dicitur illa, in quam orandum Judæis, ex instituto Majorum. Nempe positionem Templi Hierosolymitani, tam ante, quam post excidium ejus, imitatæ sunt tam Proseuchæ, quàm Synagogæ Judæorum. Unde Maimonides, *Non fieri debent ostia Synagogæ in Orientem; juxta quod dicitur* (Numerorum *cap.* 3. *versu* 38.) *& qui castrametantur ante Tabernaculum, Orientem versùs, ante Tabernaculum Fœderis ad Ortum*, in *Halach. Thephila* seu *de Oratione cap.* 11. §. 1. & 2. Adjicit, *Et construendum est sacellum, in quo ponant Librum Legis, Sacellum autem hoc sic extrui debet, ut situm sit ad plagam illam, in quam precari mos est Urbis illius.* Nimirum plagam, in quam orandum, aliam fuisse atque aliam, ex avita traditione docent Magistri. Unde, dum octo inter orandum observationes necessarias tradunt, unicam interjiciunt de *Respectu Templi*, ut in quam, extra Terram Sanctam, orantis faciem poni volunt versus illud, ut apud Mahumedanos, versùs Meccam seu Templum ibi. Expressè enim Mahumetes sub initia Imperii sui vetuit suos, qui ita retinerent Judaicos, adorare versus Templum Hierosolymitanum, uti docet Gregorius Abulfarajus *de Arabum moribus p.* 10. Judæi autem intra Terram, adorabant versus Hierosol: Hierosolymis versus Templū, in Templo versùs Sanctum Sanctorum. Origine moris a Salomone R. & dedicatione Templi ejus petitā, de qua V. 1. *Regum cap.* 8. *v.* 48. & *præcedd.* 30. 35. 38. & 40. ubi de precationibus, à Judæis, ubicunque essent, edendis; verba faciens, de precantibus extra Terram loquitur, ut qui orarent *ad te versùs seu in via telluris eorum, quam dedisti patribus eorum, civitatem sc. quam elegisti & Ædes seu Templum, quod ego Numini tuo extruxi.* Ubi Levi Gersonides, *Et quanquam non precantur intra Templum, dum tamen precantur, ut obversum sit illi, quoad fieri possit.* Atque inde, quod habetur Danielis *c.* 6. *v.* 10. de Danielis ter quotidie precantis fenestris apertis versùs Hierosolymam adeoque locum Templi (ubi sc. ante Nebucadnezaris excidium steterat) intelligitur. Eadem enim post excidium, quæ ante, loci illius habita inter precandum ratio est. Verùm *Respectus* ille *Templi* sub Vett. quidem Test. locum habuit, at Christo in carne exhibito, cujus typus Sanctuarium Leviticum erat, is sublatus est, V. Joh. *c.* 4. *v.* 21. & *seqq.* plura verò hanc in rem, apud Jo. Seldenum *de Synedriis Vett. Ebræorum Lib. III. cap* 15. §. 1.

Respicientes Dii, qualis Lucina apud Statium *Theb. l.* 3. *v.* 159.

Quis steriles thalami, nulloq; ululatu dolore
Respexit Lucina domum ——

sunt fortunatos homines facientes, de quibus V. multa apud Brissonium *in Formulis.* Casp. Barthius *ad Statium d. l.*

Respirandi spatium, Athletis olim in Gymnicis Ludis concessum. Et quidem in Lucta præcipuè, priusquam Athletæ implicabantur, de loco & statione contendebant, mox ita pugnabant, ut aliquantulum respirarent. Quo facto πάλιν ἐπανῄεσαν εἰς τοὺς αὐτοὺς ἀγῶνας, *rursus inibant eadem certamina*, ut Philo ait *de Agric.* Hinc idem alibi, Ægyptios comparans Athletis ait ... *Cùm verò paululum respirassent ab ultione, quemadmodum Athletæ collectis viribus* &c. V. Car. Paschalium *Coronar. lib.* 6. *cap.* 24.

Responsa, Oracula sunt apud Poëtas. Virgilius *Æn. l.* 6.

—— —— *Caspia Regna*
Responsis *horrent Divûm.*

Ibid. *Hic unus responsis animum delusit Apollo.*

Lucretius *l.* 1. *Ex adyto cordis* Responsa *dedere*
Sanctius, & multo certâ ratione magis quàm
Pythia, quæ tripode ex Phœbi, lauroq; profatur.

V. quoque Statium *Thebaid. lib* 2. *v.* 171. & Barthium *ad eum.* Hinc ad Viros prudentes, qui in dubiis rebus consulebantur, Principesq; vox translata. Sed & *Responsa* Episcoporum, olim magni habita. Quemadmodum n. in civilibus Impp. Sacratissimi, ita in spiritualibus & sacris consulebantur Episcopi: inter quos cùm emineret Romanus, is quoque præ aliis consultus est sæpius, ejusque *Responsa* majorem præ cæteris auctoritatem progressu temporis acquisiverunt & diligentiùs adservata sunt, reliquorum Episcoporum Responsis, quæ sensim negligi cœperunt, plerunque deperditis. Quæ causa movit Cresconium, quare Decretales Pontificum Romanorum Epistolas, quæ a *consulendo* originem habuere, inter Canones retulerit primus, illisque sic auctoritatem Canonicam conciliaverit, quæ antea cum reliquorum Episc. Responsis pari passu ivere. Ad quod exemplum postea, in Orientali quoque Ecclesia, *Responsa Patriarchalia*, valere, adservari & colligi cœperunt; imo & ad instar Ecclesiæ Occident. Codici Ecclesiæ Or. subjecta sunt adnexaque, ut videre est ex editione Parisiensi A. C. 1620. Fuit autem Codex is in Concilio VI. Oecum. Trullano, vel potiùs in Quini-Sextæ Synodi *Can.* 2. confirmatus ac approbatus. V. Gerh. von Mastricht *Histor. Juris Eccl. num.* 187. & 188. ut & supra, ubi de *Canon. Jure* & *Decretalibus*: item voce *Rescriptum.*

Responsorium seu *Responsorius Cantus*, apud Alcuinum *Poem.* 3.

Hymnos, ac Psalmos & Responsoria *festis*
Congrua promemus subter testudine Templi:

Cantûs Ecclesiastici in Rom. Eccl. species est, qui post Lectiones in Matutino proferri solet. Dictus à *respondendo*, quòd uno deficiente alter respondeat: differt ab Antiphona, quòd in Antiphonis unus dicat versum, in *Responsoriis* autem chori versibus alternent. Origo ab Italis, qui *Responsoria* primum traduntur invenisse, sicut Antiphonas Græci. Isidoro *de Eccl. Offic. l.* 1. *c.* 8. *Responsoria ab Italis longo tempore ante* (Antiphonas) *sunt inventa, & vocata hoc nomine, quòd uno canente Chorus consonando respondeat.* Micrologo & Radulpho *Historia* dicitur, qua de re V. Macros Fratres in voce *Historia.* Repetit a. Chorus communiter partem *Responsorii* tantum, quod in aliquibus tamen solennitatibus integrè replicatur, ut post primam lectionem, in nocte Nativitatis, in Festo Resurrectionis & primâ Dominicâ Adventus. Ultimum Responsorium Dominicarum olim per annum erat, quod incipit *Duo Seraphim* & de S. Triade agit, introducto vero Hymno *Te Deum*, translatum id est in calcem penultimæ lectionis &c. Plura apud Macros prælatos *in Hierol.* De *Responsorio v. Hortulonis*, V. quæ supra diximus, in voce *Invitatorium.* Hinc *Responsoriale* Hadriani P. de quo Amalarium vide.

ad *Responsum*, apud Julianum Antecessorem *Const* 17. *de Prætore Pisidiæ*, *Habeat a. & carrucam argenteam & securim & fasces & Adresponsum propter milites*: Alter à *Responsis*, apud Papiam, Gr. ὁ ἀπὸ ..., nomen fuit eorum, qui à Magistro militum deputabantur in provincias, ut de militibus, qui in iis degebant, cum admonerent & responsa dicerent inquirerent. Aliàs ad *Responsum* idem est cum Apocrisiario seu Responsali, qui negotia alicujus curat & de iis *responsa* dat; qui mittitur *ad responsum dandum* de negotiis, pro quibus mittitur. Sed & *Responsum*, apud medii ævi Scriptores ipsum negotium significat, maximè illud quod foris peragitur, de quo *responsum* Dominus expectat. Hinc *facere responsa Episcopa*, apud Liberatum Diaconum *cap.* 6. V. plura apud C. du Fresne *in Glossar.* & de *scrinio Auri ad Responsum*, Pancirollum *ad Notitiam Imp. Orientalis c.* 80.

Respublicæ Eor. adde: *Respublica* Genevensis, urbs libera suique juris, ad lacum Lemanum; quæ, ex vet. Inscriptione, *Equestris civ.* olim dicta, post eversum Imperium Rom. & novum a Francogallis in Occ. fundatum, sub ejus patrocinio diu libertatem servavit, bicipitis Aquilæ, cujus imago etiamnum pro valvis majoris Templi visitur, & ad Caroli M. tempora refertur, alis velut defensa, quousq; exortis in Imp. dissidiis civilibus, cùm à Cæsaribus deseretur, ad Episcopos, quorum tunc etiam in iis, quæ ad civilem jurisdictionem spectabant, magna auctoritas erat, confugit. Nova dein inter Episcopos & vicinos Sabaudiæ Comites cùm essent suborta, Urbs misera semel atque iterum incendio vastata, variaque peste destructa est: Sabaudis jam in Urbem arrogantibus, vi inprimis Testamenti à Petro ex antiquo Genevensium Com. stipite ultimo 1392. conditi. Sed Comites illi Genevæ, seu potius Genevensis territorii, cùm quidquam juris in civitatem nihilunquam habuerint, quin potius ipsi semper Episcopis & Ecclesiæ fidei sacramentum dixerint, & utriusque beneficia sibi per 400. & ampliùs annos. Civitas autem ipsa libera semper & imperialis fuerit, ut ex Friderici Ahenobarbi Imp. diplomate A. C. 1153. constat, deterior semper Sabaudorum causa habita est. (Hinc etiam præt. sec. cùm ad Juliani fanum utriusque partis Delegati convenissent, nullâ jurium reservatione factâ Sabaudiæ Dux consensit, ut pax cum Genevensibus facta Vervinensi pacificatione comprehensa intelligeretur.) Donec, mutatâ Religione Syndici qui sub Episcopali auctoritate libertatē antea tuebantur, supremi jus dominii quod Episcopi semper Sabaudiæ Principibus controversum reddidere, sumentes ejectis Episcopis, sub Imp. patrocinio, cujus insignia monetæ ab eo tempore imprimunt, Remp. administrarunt. V. Thuanum *Hist. l.* 125. *p.* 934. *edit. Aurel.* Quomodo verò A. C. 1602. die 12. Xbr. Sabaudiæ D. nocturnis insidiis Uurbem aggressus sit, idem *alibi* exponit. Sufficiat dixisse, Deum mirabili quodam modo egregiam Urbem servasse, dum noctu explosum ad portam novam tormentum scalas, jam mœnibus admotas, quæ etiamnum in Armamentario ostenduntur, fregit, hostesque sic, quorum jam intra

Urbem non exigua manus erat, coëgit retrocedere: quam ob caussam singulis annis, liberatæ Urbis die præfato, solennes preces, cum gratiarum actione publicâ, Deo persolvunt; quod festum *l'Escalade*, seu *Ascensio scalarum* apud illos dicitur. Cæterùm, ut a Vicino adeò potenti Urbs tutior esset, cum Tigurinis & Bernatibus fœdus feriit, quod in hæc usque tempora inviolatum perdurat. V. Limnæum Enucleatum *lib. 3 cap. 22. ubi controversia hæc prolixè enarratur*, & in voce *Geneva*.

Restibilis Ager, qui quotannis obsitus est; sicut *Novalis*, qui alternis quiescit, & *Vervactum* quoque dicitur. Varro, *Multum interest, in rudi terra, an in ea feras, quæ quotannis obsita sit, an in vervacto, quæ interdum requierit.* Et quidem, pinguissima humus est, quæ fit *restibilis* & quotannis fert: media, quæ alternis annorum vicibus requiescit ac seritur. Sic de Mesopotamiæ fertilitate Plinius, *Nec terra ipsa herbas gignit, ubertatis tamen tanta sunt, ut sequente anno, restibilis fiat seges, impressis vestigio seminibus.* In Hyrcania similiter, tantam esse fertilitatem Auctores ferunt, ut semen ex spicis cadivum sequente anno restibilem segetem reddat &c. Atque hinc *restibile* videtur Plinio dictum, quasi *restituibile*, ut restibilem dicat fieri segetem, quæ omnibus annis restituitur, quemadmodum *subsitivum* Appulejus vocat, quod in locum deperditorum substituitur. Mavult tamen a *restando* vocis etymon arcessere Salmasius, quòd istiusmodi ager duret, perseveret ac resistat. Propertius,

—— Dum restat barbarus Hector.

Sedulò autem cavisse vett. Agricolas, ne frumentum biennio continuo terris ingererent, sed leguminibus, aut milio aut panico aut etiam rapis *restibilis* fieret ager, discimus ex Festo: namque & qui diversi generis fruge seminaretur, *restibilis* dictus est. De optimis ac pinguissimis Campaniæ arvis Plinius, *Si fuerit illa terra, quam appellavimus teneram, poterit sublato hordeo* (quod est ex genere farrei spici) *milium seri. Eo condito rapa: his sublatis, hordeum rursus vel triticum.* Qui ordo observabatur apud Vett. in omnibus agris pinguibus, ut viz. collecto frumento bis leguminibus obsererentur, priusquam ad frumentum seu farreum spicum redirent. In minùs pinguibus ac mediocribus, sublato frumento legumen tertio serebatur. Graciliores nempe terræ in tertium annum cessabant, & per id tempus nec arabantur, de quibus Virgilius,

Nec nulla interea est inaratæ gratia terræ.

Quo tempore, terrâ cessante, quum herbæ succrescerent, pabulo erat pecoribus. Uti verò graciles terræ requiescunt intermissione laboris & cessatione, ita pingues renovatione arationis & frugum mutatione. Idem,

Sic quoque mutatis requiescunt fœtibus arva &c.

V. Salmasium *ad Solinum p.* 731. & 732.

Restio & *Restiarius*, differunt ut Linteo & Lintearius, Optimæ Gloss. *Lintearius ὀθονιοπώλης, linteo λινύφος*: Sic Lintearius pro linteæ vestis negotiatore, *l. 7. Cod. de excus. mun.* Linteo verò est, qui lintea conficit & texit. Similiter in *Glossis Restio, χοινοπλόκος* est; *Restiarius, χοινοπώλης*; ille qui restes conficit, hic mercator seu negotiator, qui vendit. Non defuere tamen ex antiquis Grammaticis, qui in contraria omnia irent, & *Lintearios* ac *Restiarios* acciperent pro iis qui faciunt, *Linteones* & *Restiones*, pro mercatoribus. Quam in rem V. Salmasium *ad Flav. Vopiscum in Saturnino*. Videntur autem *Restiones* inter vilissimos olim habiti, unde M. Antonius *libertinum proavum restionem* Augusto exprobrasse legitur, apud Suetonium *in ea c. 2.* Et apud Græcos *σχοινοστρόφου μέλη, restionis cantilenæ*, Prov. de cantilenis hominis vilis & εὐτελοῦς. Gratianus verò Valentiniani Aug. pater *funarius* dictus est: quia funes venales circumferebat &c. V. Casaubonum *ad Suet. d. l.*

Restituti seu *Revocati* Nummi, dicuntur in Re Nummaria, qui ad virorum illustrium, qui prioribus seculis vixerant, revocandam memoriam ab Impp. sunt cusi, cujusmodi complures habentur ab Augusto ipso & Successoribus ejus cusi. A quibus diversi sunt nummi *Contorniati*, de quibus suprà; quippe qui primùm occurrunt post Constantini M. ævum, adeoque circa Honorii tempora; in quibus primas tenet æreus ille Medallio, in cujus posticâ Euthymii (cujus memoriam jam Nero edito nummo revocaverat) imago conspicitur, V. suprà in *Euthymius* & plura apud C. du Fresne *Dissert. de Infer. ævi Numism.*

Resumtio, Gall. *Resompte*, terminus est Scholæ Theologicæ in Academia Parisiensi, notatque Actum publicum à 1. hora ad sextam, à Doctoræ Candidatis, statim post impetratam Licentiam, sustineri solitum, ad jus suffragii in Facultate, & cætera privilegia Doctoralia consequenda. Et quidem in illo ex universa S. Scriptura, Historiaque Eccl. utriusque Testamenti, Locis inprimis controversis, theses ventilantur: more, postquam aliquandiu obsolevisset, in usum revocato A. C. 1676. Richelietus.

Rete, Arachnes inventum, Plin. *lib. 7. cap. 56.* qui idem linum Zoelicum ex Hispania illis aptissimum judicat, *lib. 19 cap. 1.* Usus in *Venatione* maximè: unde *Retia* Dianæ, utpote venatricis Deæ, statuis olim addita, quemadmodum & venabula, lineæ versicolores, canes catenati, aliaque venatus instrumenta. Hinc & ipsa *Dictynna*, Plut. *Sympos. lib. 3. cap. ult.* & *lib. de solertia animal.* Namque *Retia δίκτυα* Græcia, Jul. Pollux *Onomast. lib. 5. cap. 4.* Ἄρκυας καὶ δίκτυα καὶ ἐνόδια· τὸ μὲν λίνον αὐτῶν ἀγαθὸν, ἢ Φασιανὸν ἢ Καρχηδόνιον ἢ Σαρδιανὸν εἶναι δεῖ. *Retia, laquei, & casses; horum quidem linum Ægyptium, Phasianum seu Colchicum, Carthaginense aut Sardium esse oportet.* Subdit dein, omnia quæ plicari possent, *Retia* seu δίκτυα dici, vel ἕρκη, *septa*, auctoritate Pherecratis. Virgilius *Æn. lib. 4.*

Retia rara, plagæ, lato venabula ferro.

L. Seneca in *Hippolyto, Actu 1. Sc. 1.*

—— —— Altius rara
Cervice gravi portare plagas.

Ac de lino, quod Pollux dixit, transtulit, ut videtur, ex Gratio, qui *in Cyneg.* & magnitudinem *Retis* & linum, ex quo confici debeat, præscribit,

Et bis vicenis spatium prætendere passus
Rete velim, plenisque decem consurgere nodis,
Optima Cyniphiæ, ne quid cunctere, paludes
Lina dabunt.

His inter venandum præpositus quidam sedebat, seu retibus stabat. Plinius, *lib. 1. Epist. 6. Apros tres & quidem pulcherrimos cepi. Ipse! inquis: ipse, non tamen, ut omnino ab inertia mea & quiete discederem. Ad* Retia *sedebam, erant in proximo, non venabulum aut lancea, sed stylus & pugillares, & Clusor statarius.* Sidonius Apollin. *lib. 2. Epist.* 2 vocat *Subsessorem*: Seneca *in Hippol. ab init. Retium custodem.* V. quoque Xenoph. *Cyneg.* Ausonium *Epist. 5.* Servium *ad Æneid. lib. 11. versum* 268. &c. Paulus JC. *lib. 3. Sent. Retia apraria*, alibi JC. *aprina*, memorat, de quorum confectione Nemesiani Carthagin. Poetæ præceptum extat, *in Cyneg.*

Nec non & casses iisdem venatibus aptos,
Atque plagas, longoque meantia Retia *tractu*
Addiscant raris semper contexere nodis.

Cervinorum mentionem facit Ovid. *Epist. 4. Phædra Hippolyto* &c. Ab his distinctæ erant Lineæ versicolores, ad concludendas saltibus feras vel ad terrendos apros, vulpes, lupos, ursos, & præcipuè cervos, adhibitæ: in quibus alternus plumarum contextus, sed vulturis & cygni præcipuè, interdum & sandyce fucabantur. Car. Rittershusius, *è sparto tortam formidinem*, vocat. Meminit Hieronymus *Dial. Lucifer. & Orthod. Pavidorum more cervorum, dum vanos evitatis pinnarum volatus, fortissimis* Retibus *implicamini.* V. quoque Arrianum *Dissertat. Epicteti lib. 2. cap. 1. in princ.* apud Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosinum lib. 2. cap. 7.* nec non hic ubi de *Aucupio* & *Piscatione*, item voce *Venatio*. Sed & podium Amphitheatri olim *Retibus* cingebatur prætendebaturque, ad feras arcendas; quorum loco postea tutuli successere seu repagula versatilia lignea, de quibus retro diximus: Plin. *l. 37. c. 3. Eques, Romanus missus ad id* (succinum) *comparandum, à Juliano curante gladiatorium munus Neronis Principis, qui hæc commercia & littora* (Germaniæ) *peragravit, tanta copia invecta, ut retia arcendis feris podium protegentia succino nodarentur, arma verò & Libitina, totusque unius diei apparatus esset è succino.* Ubi non solum arma omnia gladiatoria & vasa è succino composita, sed *retia* quoque eo nodata fuisse, i. nodos è succino habuisse, vel loco nodorum succinum, ait. *Nodosa* certè *retia* Tibullo, ut notum. Porrò cunas *retibus* vel velis reticulatis circumdari consuevisse; uti conopeo lectos, similiter constat. *Reticulum* vocatur Spartiano *in Ælio Vero, Nam lectum eminentibus quatuor anaclisteriis fecerat, minuto reticulo undique inclusum eumque foliis rosæ, quibus demptum erat album, replebat* &c. Ubi *Reticulum* est conopeum reticulatum seu reticulato opere confectum, cujusmodi etiam apud Ægyptios fuisse conopea legimus, Herodoto hinc ἀμφίβληστρα dicta. Paulus Silentiarius *Epigr. in Conopeum,*

Καλλυγάμοις πλέκτοισι περισκιδνάμενα, εἰμὶ δὲ κεδνὸς
Δίκτυον οὐ Φοιβῆς, ἀλλ' ἡ Παφίης.

Alium usum indigitat Capitolinus in *Marco, Funambulis, per puerum lapsum, culcitras subjici jussit; unde hodieque rete prætenditur.* Nempe cùm funambulus puer lapsus esset, &, ut credi par est, collum fregisset, Marcus, quâ erat moderatione ac pietate, ne quid tale postea eveniret, culcitras subjici jussit, ut, si laberentur, iis excepti nihil damni paterentur: quarum loco postea *rete* prætendi cœpit, ut, si de fune laberentur, reti suscepti ad terram usque non devenirent, Salmasius *ad l.* Sed & in pugnis gladiatorum *retia* adhibita, V. infrà ubi de *Retiariis* &c.

Retebrarium, ingeniosum planè ac commodissimum instrumentum, ad horologia in muris describenda, excogitatum, auctore Alex. Floravantio Capucino, qui floruit 1590. V. F. Cherubinum *Thaumatolemmate de Horologiis*, Jos. Blancanum *Chronol. Mathem.* & Gerh. Jo. Vossium *de Scientiis Mathem. c.* 49. §. 30.

Retentura, dicebatur olim posterior Castrorum pars. Illa enim in *Prætenturam* & *Retenturam* à Romanis distincta; qui *Prætenturam* vocabant illam partem, quæ in primore acie ante Prætorium erat, ubi Principia & porta Principalis: *Retenturam* verò, quidquid à tergo Prætorii tendebat & in posteriore parte, Salmasius *ad Solinum p.* 415.

Retianus, Præfectus legionis secundæ Parthicæ, à Severo institutæ & equitum extraordinariorum, inter conscios cædis Antonini Caracallæ, memoratus Spartiano in *Vita* hujus.

Retiarius, Græcè Δικτυοβόλος, alter Gladiatorum, qui *reti*, quod *jaculum* vocabant. Plautus unâ voce *Retijaculum*, pugnabat contra Secutorem, quo adversarium suum involveret. Fest. alterâ vero manu tenebat fuscinam tricuspidem, gladii loco. Juvenalis *Sat.* 8.

—— —— *Movet ecce tridentem.*

Hoc Gladiatorum genus perpetuò in tunica pugnabat: unde *Retiarii tunicati* Prov. Spongias secum ferebant, ad sanguinem abstergendum obstruendaque vulnera, qua de re Plin. *lib.* 31. *cap.* 11. Vide Lipsium *Saturnal. lib.* 2. *cap.* 7. Pugnanti adversùs Mirmillonem *Retiario*, acclamari solebat: *Non te peto, piscem peto; quid me fugis Galle?* Mirmillones enim piscis effigiem in galeis gerebant. Exemplum armaturæ à Pittaco, uno ex septem Græciæ Sapientibus, &c. V. quoque infrà, in voce *Secutor.*

Reticuli Campagi, memorantur Trebellio Pollioni *in Gallieno*, *Caligas gemmatas annexuisse dicitur, cùm campagos* Reticulos *appellaret.* Ubi quidem *Reticulorum* nomen adjunctum, eum, in campagis illis Imperatoriis, ornatum suggerit, quo eorum obstragula crebris & aptè distinctis incisuris, retium ad instar, aliquando fuisse fenestrata intelligamus. Sic enim Varroni *Fenestræ reticulatæ* dicuntur *de R. R. lib.* 3. *cap.* 7. quæ cancellis sive reticulis objectis munitæ, B. Balduinus *de Calceo Antiq. cap.* 18. *ubi de Campagis & Tzangis.* Ad quæ verba Andr. Frisius, *Siqui enim verbis Auctoris*, inquit, *fides, putaverim optimam Campagorum delineationem esse, quæ inter* Romæ Elegantias, *ante annos aliquot, auctore Mathamo, prodiit. Est enim ea reticulata prorsus & frequentibus incisuris conspicua. Sed nec aliam Tzangæ figuram fuisse autumaverim, quàm quæ libello eodem exhibetur, propendente in summitate pedis quadam quasi lamella, quæ Aquilæ repræsentat effigiem*; cujus utriusque iconem exhibet *loco cit.* Alios autem ab his *Reticulis*, calceos esse *fenestratos* dictos, ostendit idem Balduinus *cap.* 12. *de Sandaliis*, effigiemque eorum similiter Frisius præfatus, in statua Eumenio Rhetori, in illustri C livorum oppido posita, repræsentat, *ibid.*

Reticulum, tegmen capitis muliebre. Varro, *Suspendit Laribus marinis molleis pilas*, Reticula, *ac strophia.* Cic. *Verr.* 7. *Ipse autem coronam habebat unam in capite, alteram in collo: Reticulumq́; ad nares sibi opponebat, tenuissimo lino, minutis maculis, plenum rosæ.* E quo loco colligere est, *Reticulum* etiam dictam fuisse fasciam laneam vel lineam, ad formam retis factam, quam faciei admovebant, ne agnoscerentur, vel ut naribus suaves inspirarent odores. Sed cùm ad ornatum muliebrem spectat, tum id est, quod capillos continet. Ita enim Varro præfatus *de L. L. à Reti dictum est, quod capillum contineret.* V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 35. Festus *Reticulorum rectorum* meminit, h. e. quæ sursum versùs texta erant, non secus ac tunicæ rectæ: *Regillis tunicis albis & reticulis luteis utrisque rectis, textis sursum versum à stantibus, pridie nuptiarum diem, virgines indutæ cubitum ibant, ominis causa, ut etiam in togis virilibus dandis observari solet.* Ubi *Reticula*, non sunt fasciæ pectorales, uti quidam contendunt, sed *capitales*; quæ videntur eadem ratione, qua κεκρύφαλοι, texi solitæ. *Reticulum de prasinis*, occurrit apud Capitolinum *in Maximino Jun.* inter arras sponsalitias Juniæ Fadillæ, *Monolinum de albis novem, reticulum de prasinis undecim, dextrocherium cum cestula de hyacinthis quatuor.* Ubi observat Casaubonus, *Reticulatis* operibus inseri gemmas solitas. Sed & *reticulorum, cum dextrocheriis*, meminit Trebellius Pollio in *Vita* Quieti, ubi Alexandrum in illis plerumque exsculptum refert: *Alexandrum Magnum Macedonem viri* (de Macrianorum familia) *in annulis & argento, mulieres in* Reticulis *& dextrocheriis & in omni ornamentorum genere, exsculptum semper habuerunt* &c. De *Reticulo minuto*, quo lectum suum circumdedit Ælius Verus Imp. diximus suprà, in voce *Rete.*

Retinacula sive *Corrigiæ*, stringendis serviebant calceamentis: Unde Sidon. Apollin. *Carm.* 2. *versu* 401. & *seqq.*

—— —— *Retinacula bina cothurnis*
Mittis in adversum vincto de fornice pollex,
Quæ stringant crepidas.

Antiquis enim non minus, ac ævi nostri hominibus, decorum maximè visum esse, si strictim calcearentur, auctor est Festus *in Tentipellium*: Hominisq; incurii ac minimè lauti indicium fuisse habitum, si pedes in laxa calceorum pelle natarent, Ovidius innuit, *in illo*,

Nec vagus in laxa pes tibi pelle natet.

Sic autem ex verbis Sidonii crepidæ pedibus adstringi consuevisse videntur, ut primùm ab uno soleæ latere ad aliud, per superiorem extremi pedis partem sive fornicem, corrigia, vel si mavis, ansula quædam, duceretur: deinde ab hujus ansulæ medio, quod pollici proximum est, duæ aliæ corrigiæ in adversum ita procurrerent, ut alteram ansulam, quæ medium pedem supernè vinciebat, per latera utrinque fissam, pervadentes ponè talum simul arctè connecterentur. Quod dum fiebat, si quando *Retinaculum* corrigiamve contingeret effringi, mali ominis loco habitum est; sic ut suscepta negotia, ad quæ prodituri erant calceati, desererentur. Id enim disertè Cicero testatur *de Divin. lib.* 2. *Quæ si suscipiamus, pedis offensio nobis, & abruptio corrigiæ, & sternutamenta erunt observanda* &c. Similiter, quibus in itinere *Retinaculum* fortè rumpebatur, differebant iter. V. Balduinum *de Calceo cap.* 21.

Retinendi Judæos jus, nemini olim erat, qui viz. alterius Domini essent, ut videre est in *Statuto* Ludovici IX. de Judæis A.C. 1238. apud Car. du Fresne, *Nec aliquis in toto Regno potuit retinere Judæum alterius domini: & ubicunque aliquis invenerit Judæum suum, ipsum licitè capere poterit, tanquam proprium servum, quamcunque moram fecerit Judæus sub alterius dominio vel in alio Regno.* Nisi societas inter duos dominos, pro utriusque subditis, esset inita, quam *Percursum* dixere; quòd utriusque domini hominibus liceret, domino suo relicto, ad alium Dominum, quo cum *Percursum* ille habebat, transire. Nempe glebæ adscriptis similes habiti Judæi, quos Dominorum servitio subtrahere nemini licebat, ut idem docet C. du Fresne *in Glossar.*

Retiolum, apud Augustinum *Epist.* 109. *Nec sint vobis tam tenera capitum tegmina, ut* retiola *subtus appareant*: diminutivum est à *Rete*, & significat fasciam, quæ comas colligebat, κεκρύφαλον. Virgines namque cirratæ olim erant, & crinem in vertice concumulatum & colligatum gerebant, absque ulla διαιρέσει; cùm Mulieres crines haberent, eosque à fronte divisos. Tertullianus *de Virginibus vel. Usque hoc maximè virgini insigne est, quarum & ornatus ipse propriè sic est, ut cumulata in verticem coma ipsam capitis arcem ambitu crinium contegat.* Qua de re V. Salmasium *ad Solinum pag.* 760. & *seqq.*

Retorridæ Mentes, apud Æl. Lampridium *in Alexandro Sev. Verùm Gallicanæ mentes, ut sese habent duræ ac* retorridæ *& sæpe Imperatoribus graves, severitatem hominis — non tulerunt*: sunt asperæ ac difficiles & intractabiles inflexibilesque; metaphorâ ductâ à siccis & *retorridis* ramalibus, quæ citiùs frangas, quàm flectas. Sic Græci ξηροὺς homines propositi tenaces & nescios flecti vocant. Unde Prov. Ἀγριππίδειος βάτου δίκην, in hominem rigidum & ἄτεγκτον. Propriè autem *Retorridum*, in arboribus, Rei Rusticæ Auctores dicunt, ut *retorridos ramos*, qui non grandescunt, sed in nodos contrahuntur scabritiemque corticis & squalorem præ se ferunt, Galli *rabougri* vocant. Sed & senes *retorridos* & recoctos dixere, qui plerumque morosi sunt & difficiles, Græcis ἑφθοὶ & πέπειροι: quibus oppositi ὠμογέροντες, quorum adhuc senectus viret, necdum penitùs cocta est. Quia verò hujusmodi homines multâ ætate incocti plerumque experientiâ & usu rerum valent, hinc factum, ut recocti & *retorridi* pro exercitatis & multo rerum usu tritis quoque dicerentur. De qua voce *Recocti*, diximus suprà. *Retorridos* etiam pro exercitatis, quos Græci τετριμμένους & τρίβωνας nuncupant, occurrere, videmus apud Phædrum; qui de mure vetulo & multarum rerum perito ac experientiâ Magistrâ callido facto, ait,

Aliquis sequutis venit & retorridus,
Qui sæpe laqueos & muscipula effugerat.

Et A. Gellium, *Qui ab alio genere vitæ jam detriti &* retorridi, *ad literarum disciplinas seriùs adeunt.* Porrò, quia plerumque, qui tales sunt, incedunt vultu subtristi & ad severitatem composito; inde *retorridum vultum*, pro severo, dixit Jul. Capitolinus *in Macrio.* V. Salmasium *ad Lampridium d. l. ad Capitolinum in Maximo & Lampridium in Commodo*

Retorta, apud Guilielmum Brittonem *Philippid. lib.* 7. *p.* 170.

Quos multo vincit ferro, multisque retortis:

vox medii ævi est, & superiorem virgam, quâ sepes continentur ac vinciuntur, notat, Italis *Ritorta*, Gallis *Riorte.* Cujusmodi vimineo cingulo strangulatos, patibulis olim affixos, notum. *In trivio cum retorta in pede sepeliri*, occurrit in *L.* Ripuaria *tit.* 43. V. Car. du Fresne *in Glossario.*

Retro ambulandi, cùm Deo suo tensam duceret, ritum in Alagabalo Imp. notavit Herodianus, Ἔθεεν τὴν ὁδὸν ἔτρεχεν ἔμπαλιν ἑαυτοῦ, ἀφορῶν τε ἐς τὸ πρόσθεν τοῦ Θεοῦ, ὡς δέ τι τῆς ὁδοῦ μὴ πταίσειεν αὐτὸς ἢ διολισθήσειεν, οὐχ ὁρῶν ὅπου βαίνει, γῆ ἡ χρυσίζουσα παμπληθὴς ἐπέπαστο ubi *aurosa arenâ viam, ne fortè, irretorto vultu idolum aspiciens, sicque qua iret, non videns, laberetur, conspersam fuisse*, ait. At *retrocedendo*, rem sacram agendam, *retrospiciendo* omne sacrum perdi, tradit Apollonius *lib.* 3. ubi de Hecates sacris,

Ἔνθα τ' ἔπειτα θεὰν μουνογενῆ ἱλάσκεο
Ἂψ δ' ἀπὸ πυρκαϊῆς ἀναχάζεο. Μηδέ σε δοῦπος
Ἠὲ ποδῶν ὄρσῃσι μεταστρεφθῆναι ὀπίσσω
Ἠὲ κυνῶν ὑλακὴ, μή πως τὰ ἕκαστα κολούσας
Οὐδ' αὐτὸς κατὰ κόσμον ἑοῖς ἑτάροισι πελάσσῃς.

Unde Virgilius, de iisdem sacris,

—— *Subjectam more parentum*
Aversi tenuere facem, congesta cremantur
Thurea dona, dapes, fuso crateres olivo.

Sed & in aliis vetiti respectus. Ut apud eundem *in Pharmaceutria*,

Fer cineres Amarylli foràs, rivoq; fluenti
Transque caput jace, ne respexeris &c.

V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Claudianum VI. Honor. Consul. versu* 329.

Retrochorus, apud Herbertum *de Miraculis lib. 1. cap. 11. Quadam itaque die, cùm in Ecclesia vesperæ cantarentur, & ipse stabat in* Retrochoro, *juxta quendam Monachum* &c. dicitur pars Templi post Chorum, sacella viz. Deiparæ Virgini fere semper dicata, apud Monachos Benedictinos, unde & *S. Mariæ* nomine donantur, apud Adalhardum Abbatem in *Capitulis*. Eo Monachos infirmos & advenas Monachos, ut plurimum secedere ibiq; sacris interesse consuevisse, docet Car. du Fresne, ex *libro Ordinis S.* Victoris Paris. *MS. cap. 39. Quandiu frater in* Retrochoro *est, in tabula poni non debet. Infirmi, qui in Retrochoro sunt, ad Te Deum laudamus, ad Benedictus, ad Evangelium debent stare, si possunt.* Sed &, qui tardius ad officium venerant, eodem secedebant, *Ibid. cap. 52.*

Retrogarda, nomen dignitatis & officii, apud Eund. in *Tabulario* Gratianopol. Ecclesiæ, sub Hugone Episc. *Et Comes misit homines suos, scilicet Joannem de Padio & Benedictum Botelarium suum & Petrum Chalnesium ministralem suum & Bernardum* Retrogardam *suam de Gratianopoli, id est, Bernardum Ruferium* &c.

Retroprincipes, apud Lampridium *in Severo* & in *Cod.* Theodos. non semel, dicuntur Principes, qui priùs regnavere, Car. du Fresne *Gloss.*

Revalia, adde: Hujus cives, Mosci minis territi, urbem, unè cùm Harriæ, Viriæ & Esthoniæ ditione, ob memoriam originis & Danorum antiqua in se merita Christiano III. Dan. R. jam seni, obtulerunt. Sed ætatem causatus Princeps animi moderati, se excusavit, atque aliquot aureorum millibus & commeatu ac pulvere tormentario donatus amicè dimisit, A. C. 1551. Sic ad Suecos itum: quorum Rex Ericus, hac illorum subjectione, elatior, Polonicas in Livonia Danicasque ditiones lacessere cœpit: navigantes ad Narvæ emporium *Revaliam* iter flectere coëgit, oneratas naves Lubecensium detinuit, unde bellum atrox A. C. 1563. exortum, quo post varias utrinque clades, è portu *Revaliensi*, ductu Petri Munckii, triginta Suecorum naves onerariæ, abductæ sunt, A. C. 1569. ipsaque urbs à Magno, quem Livoniæ Regem Moscus dixerat, obsessa est: donec pax, Cæsare & Gallo R. intercedentibus, Stetini est confecta, A. C. 1570. Oesiliaque & Dioec. *Revaliensis* Friderico II. Dan. R. addictæ, *Revalia* verò & Wittensteinium Suecis mansit. Joh. Cluverus *Epitom. Histor. in Maximiliano II.*

Revelatio, quâ mediante Deus voluntatem suam hominibus palàm facere dignatus est, duûm est generum, Naturæ una: Gratiæ altera. Quarum illa ad omnes homines, quibus non reliquit se ἀμάρτυρον, Actor. cap. 14. vers. 17 se extendit, hanc unicè suo populo indulsit: eamque in V. quidem Testam. multifariam, *Multis enim vicibus multisq; modis olim Deus loquutus Patribus in Prophetis*. Hebr. *cap. 1 versu 1.* in N. autem Test. uniformem, *Ultimis* namque *diebus hisce locutus est nobis in Filio*, Ibid. Itaque Israëlitis manifestavit se Deus, *per Somnia, per Urim, per Prophetas*, 1. Sam. *cap. 28. vers. 6, 7.* per *Visiones, per Angelos, per voces*, &c. V. Joël *cap. 2. versu 28* extra ordinem nempe: Ordinaria enim *Revelatio*, à Moysis tempore, facta est per Verbum scriptum: quod enim Legem Moysi commissam, in monte Sinai, duplicem Rabbini faciunt, videlicet תורה שבכתב *Thora Schebiktab*, id est, *Legem scriptam*, & תורה בעלפה. *Thora Legnalpe*, id est, *Legem per traditionem datam*, quam *Kabbalam* vocare solent, illis relinquimus. Ad priores Revelationis modos ut redeam, licèt multiformes illi, ut visum est, fuerint, quatuor tamen eorum præcipuos faciunt Scriptores Hebræi, quos *gradus Prophetiæ* vocitare solent. P. Fagius *in Exodum cap. 28.* Horum I. illis dictus est נבואה *Nebuah*, i. *Prophetia*, cùm viz. DEUS voluntatem suam, per visiones & apparitiones varias, hominibus manifestavit. II. רוח הקדש. *Ruach Hakedesch*, h. e. *Inspiratio Spiritus Sancti*, cùm absque visione vel apparitione, ad Prophetiam, homo idoneus fuit redditus: quem modum à priori in eo quoque distinctum fuisse volunt, quòd in illo homines extasin passi sint, non verò in isto, ut in Hiobo, Davide, Daniele, apparet. Ambas verò has *Revelationis* species, ut & tertiam, de qua pòst agetur, in secundo Templo, locum non habuisse ampliùs, sed cessasse, dicunt: Unde vett. eorum Doctores dicere soliti sunt, *Post ultimos Prophetas Haggæum, Zachariam & Malachiam, Spiritum S. ab Israele discessisse*, id est, non ampliùs, inspiratione suâ extraordinariâ, ad munus Propheticum homines aptos reddidisse. Quò forsan respexerunt illi Discipuli, qui Paulo interroganti, *Num Spiritum S. accepistis?* responderunt, *Imò sitne Spiritus S. ne audiimus quidem*, Actorum *cap. 19. versu 2.* III. *Urim & Thummim*, quæ duo ornamenta erant Pectoralis Sacerdotis Summi, & in rebus magni momenti, Regi vel etiam Patri Synedrii, per Sacerdotem summum ritè sciscitanti, divinam significabant voluntatem. Quod quo modo contigerit, in abdito est. Quidam enim, per illa intelligentes quatuor illas gemmarum series, quæ in Pectorali erant, harum vel splendore vel caligine futura prænuntiata fuisse, contendunt, V. Josephum *Antiqq. lib. 3. cap. 9.* Alii iis nominibus intelligunt vocabulum *Jehovah*, in duplicatione Pectoralis positum, Exodi *cap. 28 versu 16.* V. R. Salomon. apud D. Kimchi *in rad.* Nonnulli per *Urim & Thummim*, nomina intelligentes XII. Tribuum, in quibus omnes Alphabeti literæ continebantur, oraculum respondisse literis supra reliquas eminentibus, vel etiam sese mutuò in syllabas vocesque jungentibus, ajunt, qua de re V. Talmud *in Jonah cap. 6.* Fagium *loco cit.* & infrà, in voce, Urim & *Thummim*. IV. & ultimus *Revelationis* modus, בת קול, *Bath Kol*, id est, *filia vocis*, vel *Echo*, vox dicta est cœlitus audita, quam etiam secundo Templo stante Dei voluntatem populo suo subinde declarasse, ajunt. Et certe Φωνὴ ἐξ οὐρανοῦ, *vox è cœlo*, CHRISTO testimonium perhibuit, Matth. *cap. 3. versu 17.* eratque velut Prologus, Præfatio vel Typus *Verbi illius æterni*, quod Patris voluntatem hominibus patefecit, ultimis temporibus, V. Joh. *cap. 1.* & plura de his apud Thom. Godvvynum *de Ritibus Hebræorum lib. 4. cap. 8.*

Reverenda, in Concilio Trid. dimissoriales literæ, Dom. Macer in *Hirolexico*.

Reverendus, nomen proprium Viri, apud Jul. Capitolinum *in Gordiano III. in Epist.* Gordiani ad Misitheum Socerum & Præf. *Quid enim facerem, quòd nos Maurus venderet, & consilio cum Gaudiano &* Reverendo *& Montano habito vel laudaret aliquos vel vituperaret & illorum consensu quasi testium, quod diceret; approbarem* &c.

Reverentia, titulus honorarius, apud Anselmum *lib. 2. Epist. 12.* alibique, etiamnum inter Viros Ecclesiasticos receptus. *Reverentiæ* verò apud Odonem de Diogilo, salutationis sunt impensa officia, Gall. *Reverences*. Ita enim is *de Profect. Ludovici VII. in Orientem*, *Polychronias eorum suscipis, sed vilipendis: Sic enim vocantur* Reverentiæ, *quas non solùm Regibus, sed etiam quibuslibet suis Majoribus exhibent, caput & corpus submissiùs inclinantes vel fixis in terram genibus vel etiam se toto corpore prosternentes.* Ubi *Polychronia* quid sint, diximus suprà. Eodem fere modo *reverentias* suas Monachi facere jubentur, apud Udalricum *in Consuetudinibus Cluniac. lib. 1. cap. 2.* V. quoque infrà in voce *Venia*; nam & sic dicuntur. In *Ceremoniali Rom. lib. 3. sect. 1.* integrum caput extat *de Reverentiis, quæ Rom. Pontifici* exhibentur.

Reversatus Panis, apud Isidorum *Origin. lib. 20 cap. 2. Panis subcinericius, cinere coctus &* reversatus, *ipse est & focatius*: est panis inter coquendum versus. Sic Hieronymus, *Ephraim factus est subcinericius panis, qui non reversatur*, ubi explicat verba Oseæ *cap. 7. versu 8.* Græcis ἐγκρυφίας, ὁ μὴ μεταστρεφόμενος: Columella dixisset, *Panis qui non versatur*: ut cùm jubet aviarium *gallinarum ova manu versare, ut æqualiter calore concepto facilè animentur, lib. 9 cap. 5.* Pro quo Florentinus *Geopon. lib. 14.* Μεταστρέφειν τὰ ὠὰ, ait. Confertur autem Oseæ *l. cit.* Ephraim cum *pane subcinericio, qui inter coquendum non fuit versus*, ac proin partim coctus est, partim crudus, ita ut meritò dubites, sitne panis, an mera massa. Neque enim perfectè hujusmodi panis coquitur, nisi vertatur: Coquitur namque in cinere calido, in quo sepultus latet, unde ei ἐγκρυφίας nomen. Idem ἰπνίτης dictus est, à furno, in quo paratur. Fuit is in usu Rhodi, inter panem & placentam medius, teste Polluce, & melle condiebatur; tantæ proin suavitatis, ut eo vescentes vix satiarentur & inter edendum semper esurirent, uti ait Lynceus Samius apud Athenæum *lib. 3.* V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib. II. cap. 34.* & hic non uno loco. De *Armis reversatis*, quorum mentio apud *Heraldicæ Artis* Scriptores, V suprà in voce *Arma*.

Reunctores, Plinio ac Celso memorati, inter Gymnasiorum olim ministros erant, sic dicti, quòd corpora jam exercitata ungerent *reungerentve*. Illi enim, qui vel loturi, vel sese exercitaturi in Gymnasium veniebant, majori ex parte spoliabantur in Apodyterio: postea horum nonnulli, & præsertim, qui vel luctam, vel pancratium inire intendebant, Alipterium ingredientes, illic ungebantur, sicque ad Conisterium transeuntes, pulvere ibi conspergebantur atque hoc modo præparati in exercitationes diversas diversi prodibant. Postquam verò sese, quantum libuerat exercuissent, ad Alipterium seu Unctuarium redeuntes, ibi à *Reunctoribus*, strigilibus ferreis, de quibus Martialis *lib. 14. Epigr. 49.*

Pergamus has misit curvo destringere ferro,
Non tam sæpe teret lintea Fullo tibi:

detergebantur; in qua detersione oleum, pulvis & sudor, quæ deradebantur, simul mixta in usum Medicum adservabantur, & ab Atticis γλοιὸς, ab aliis verò πίνος vocabantur, ut ex Dioscoride, Plinio, Galeno & Ætio discimus. Detersi tandem iterum diligentiores aliqui, valetudinis aut delitiarum gratiâ, ungebantur, & nonnunquam reuncti balnea adibant, ex illisque regressi denuo ungebantur, ut latiùs dicemus infrà, ubi de *Unctuario*, & Ungendi *ritu*. Alii ab his fuere Jatraliptæ, de quibus *suo loco*: Sed & servi, qui ad præscriptum Gymnastæ, aut Pædotribæ, modò nudis manibus, modò unctis, modò cum linteis, mollibus, duris, mediocribus, prout opus erat, corpora fricabant, diversum ministrorum genus fuisse videntur V. eundem Mercurialem *lib. eod. cap. 12. ubi post Frictores, demum Reunctores locat.*

Revocandi in Suffragia prærogativam Centuriam mos, apud Romanos olim, occurrit, apud Livium *lib. 24. cap. 9.* sub finem Fabianæ concionis, *Lacus Thrasimenus & Cannæ, tristia ad recordationem exempla, & ad præcavendos similes Duces documenta sunt — Præco, Aniensem juniorum* (cui sors prærogativa exiit) *in suffragium revoca.* Hucusque concio Fabii, sequitur: *Quum T. Otacilius ferociter eum continuare Consulatum velle vociferaretur atque obstreperet, lictores ad eum Consul accedere jussit* &c. Quibus verbis Consul denuo tribum citare præconem jubet. Nempe prærogativæ Centuriæ tanta apud Vett. auctoritas fuit, ut nemo eam unquam tulerit, quin renuntiatus sit. Quod quidem religionis specie invaluisse videtur, quando inesse principiis omina putabant, ne principium suffragiorum vanum & irritum toti negotio malam scævam objiceret: sed tamen, ut multa Romanorum superstitiosa, idem & inter arcana potentiæ Optimatium censeri debet atque utilissimum inventum Servii Tullii, quo comparavit, ut Comitia maxima, h. e. ipsa vis Reip. & majestas, illorum in manibus, absque tenuiorum invidia, essent, hac religiosâ observatione mirificè stabilitum est. Quoniam igitur populus ut plurimum sequebatur prærogativarum voluntatem, ut ait Asconius, ne quo casu tam ratum suffragium redderetur irritum; si causa intercederet, quamobrem is, qui earum puncta tulisset, Magistratum eum gerere non posset, mos fuit *revocari eas in suffragium* & habitâ consultatione alios designare. Quod hic factum Livius innuit, verbis, *Præco Aniensem juniorum in suffragium revoca.* Præcones enim apparebant Consulibus Comitia habentibus, qui tribus ad suffragia ineunda citarent & creatos Magistratus renuntiarent. Pergit Livius, *Iterum prærogativa suffragium init, creatique in ea Consules Q. Fabius Maximus quartùm, M. Marcellus tertiùm. Eosdem Consules ceteræ centuriæ sine ulla variatione dixerunt.* Quibus verbis, quæ de secundo suffragio prærogativæ, si ratum non esset prius, diximus, apertè docet. Inprimis verò hunc morem revocandi suffragia, totamque rem, quæ plerumque cum illis solet conjungi, egregiè illustrat narratio *lib 26. cap. 22. Fulvius Romam Comitiorum causâ arcessitus, quum Comitia Consulibus rogandis haberet, prærogativa Veturia juniorum declaravit T. Manlium Torquatum & T. Otacilium.* Mox de Manlio, excusante valetudinem oculorum: *petitque, ut pauca sua verba audiret, centuriamque, quæ tulisset suffragium, revocari juberet.* Iterum, *proinde si videretur, redire in suffragium Veturiam juniorum juberet.* Rursus, *Tum centuria & auctoritate Viri mota & admirantium circà fremitu, petiit à Consule, ut Veturiam seniorum citaret.* Denique, *citatis Veturiæ senioribus, datum secretò in Ovili cum his colloquendi tempus* &c. V. eundem Livium quoque *lib. 45. capp.* 36. & 39. Uti autem prærogativæ inter ceteras maxima erat auctoritas, sic apud ipsas prærogativas magna fuit eorum, qui in illis primi scivissent: Unde honori quoque id illis ducebatur, atque, ut Senatusconsultis qui scribendo adfuissent, ita Legibus & Plebiscitis qui primi scivissent, eorum tanquam Auctorum nomina præ ceteris consuevisse præscribi, discimus ex Cicerone *pro Plancio*: unde toties apud Vett. occurrit, *Principium fuit, Primus scivit*, ut videre est *suprà*. Plura hanc in rem quære apud Joann. Frid. Gronovium *Observation. lib. 4. cap. 1.* V. quoque in voce *Prærogativa.*

Revocati Nummi, quinam ab Antiquariis dicantur, V. suprà *Restituti Nummi.*

Reus, Actori oppositus est. Postquam enim privatus civis, qui privati nomen deferre in animo habuit, cum in Jus vocavit, & Prætorem in Foro adiens, dicendi potestate acceptâ, postulavit, ut sibi nomen ejus deferre liceret, re impetratâ, nomen detulit, quo recepto atque à Scribis, Prætoris jussu, in tabulas relato, ille *Reus* est dictus; priùs verò Accusator *Calumniam jurabat*, id est, concipiebat solemne jusjurandum, se non calumniandi causâ nomen delaturum esse, Liv. *lib. 44.* Cic. *Epist. ad Famil. lib. 8.* & Asconius *in Cornelianam.* Recepto sic *Rei* nomine, Prætor certam diem, quâ Accusator & *Reus* ad judicium adessent, constituebat: quæ dies in aliis legibus decima, in aliis tricesima fuit. Quibus actis *Reus* vestem mutavit, id est, Togâ albâ depositâ, atram induit, & barbam capillumque promisit, squaloreque contracto Populi misericordiam movere solitus est. Quòd enim de Scipione Æmiliano Gellius *lib. 3 cap. 4.* de Macro Plut. de Rutilio Val. Max. *lib. 6.* contrarium referunt, id planè singulare fuit. Inde Patronos conquisivit, de quibus Asconius annotavit, ante bellum civile Cæsaris raro quenquam pluribus, quàm quatuor Patronis, fuisse usum, postea verò, ante Legem Juliam, ad duodenos esse perventum. Imò & præter hos Laudatores quoque adhibuit: qui fuere aut summâ auctoritate cives, qui in periculo capitis vitam *Rei* laudabant; aut ejus municipes, quos Municipia publico nomine ejus officii causâ Romam mittebant, aut homines provinciales, quos singulæ provinciarum ab eo administratarum civitates, cum publica laudatione, ad sublevandum illius periculum mittere solebant: qui minimùm decem dabantur: Accedebant & alia *Reo* auxilia, à Magistratibus, si Tribuni Pl. aut Collegæ accusatori aut alteri Magistratui intercessissent: à Populo, cùm is pro *Rei* salute supplicaret: à Lege, si qua res diem judicii aut auspiciis aut excusatione sustulisset: ab ipso tandem Accusatore, si, acceptâ excusatione, aliave de causa, aut diem produxisset, aut omnino incepto destitisset, ut apud Livium videre est in judicio Appii, Scipionis, P. Manlii & Acilii; item, apud Ciceronem *in Epist. ad Fr.* de Milonis judicio, intentato à Clodio: ubi formula *Rei* dimittendi fuit, *Non moror*, Liv. *lib. 4.* &c. Quòd si *Reus* per Præconem ex Rostris citatus ab Accusatore non adfuisset, in arcem, & ante fores, per Cornicinem evocabatur. Unde Plut. *in Gracchis*, *Moris est Romanis, si quis capitis anquisitus non adsit, Cornicinem, summo manè ad fores ejus venientem, classico evocare, neque priùs de eo Judices sententiam ferre.* Inde si ne sic quidem adfuisset, exilium ei sciscebatur; aut, si exilii causâ solum vertisset, ei justum id esse exilium jubebatur, Liv. ubi de Posthumio & Fulvio. Si verò adesset, dum Accusator agebat, ipse, sub Rostris abjectus, Adolescentum conviciis stabat expositus: ad dicendum postea tres ei horæ datæ; dumque Judices in dicenda sententia essent occupati, ipse ad pedes eorum jacebat prostratus, Asconius *in Orat. pro Scauro*, & Val. Maximus, &c. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. toto libro 9. qui est de Judiciis.* Addo saltem, cùm *Reus* ad supplicium ducebatur, *spolia* appellata fuisse pannicularia illa, quæ indutus erat, *l. 6. ff. de bon. damnat.* unde *spoliari* dicebantur, cùm vestes eorum exuebantur, quæ à lictoribus plerunque distrahi & inter eos dividi solebant. Præses enim Provinciæ eas pro lubitu illis donabat, vel militibus, qui fortiter fecerunt, aut etiam Barbaros, Legationis causâ ad se venientes, inde munerabatur, Ulpianus *d. l.* Unde obiter intelligimus, quâ juris specie Milites vestimenta nostri Crucifixi vindicaverint: haud dubiè enim à Pilato, qui pro Præside tunc Provinciis præerat, fuere iis donata, V. Anton. Matthæum *Tract. de Crimin. ad l. 48. tit. 17. cap. 6.* ut & Matthæum Evangelistam *cap. 27. versu 35.* Apud Athenienses, quicum *Reis* actum, explicat pluribus Sam. Petitus *Comm. in LL. Attic. suo lib. 4. de LL.* & *lib. 7. de Sicariis*, è quo unum hoc libet adspergere: Insidebant Actor & *Reus* duobus argenteis scabellis, quorum illud, cui Actor insidebat, *ὕβρεως* i. *Contumeliæ*, alterum, cui *Reus*, *ἀναιδείας*, i. *Innocentiæ*, vocabatur. Pausan. *in Atticis* ἀργοὺς λίθους vocat: Meliorque *Reo* & potior locus, qui dexter, & *Innocentiæ* dictus, assignabatur, ut vel hinc Actori æquaretur. Ita enim argumentatur Aristoteles *in Problem.* dextrum seu potiorem locum semper apud Judices *Reis* assignari: *Διὰ τί ποτε τῷ φεύγοντι ἐν τῷ δικαστηρίῳ τὴν δεξιὰν* (*τὴν κρείττω* legit Gaza) *χώραν διδόασιν; ἢ διότι ἐκεῖνοι βοηθεῖν βούλονται, ὡς ἐλαττούμενον ὄντα τοῦ διώκοντος, τὴν χώραν τῷ φεύγοντι διδόασιν.* V. quoque Franc. Rosseum *Archæol. Att. lib. 3.* &c.

Reus voti, apud Statium *Thebaid. lib. 6. v. 198.*

Jupiter, hunc crinem voti reus antè citaram:

juxta vet. Scholiastem, *obligatus est voti servandi.* In alio libro, *Reus, qui debet votum; damnatus, qui solvit.* Macrobius *Saturnal. lib. 3 cap. 2.* *Virgilius: Constituam ante aras voti Reus. Hæc vox propria sacrorum est, ut reus vocetur, qui Numinibus suscepto voto se obligat; damnatus autem, qui promissa vota jam solvit.* Quem locum non rectè cepit Alciatus *Comment. ad cap. VI. de verb. signif.* rectè autem sic emendavit Jos. Castalio *Observat. lib. 3. cap. 9.* V. quoque Servium *ad Virgilium d. l.* & Barthium *ad Statium.*

Rex, nomen proprium & gentilitium, apud Romanos: uti *Malchus*, nomen Regis Nabathæorum, apud Hirtium *de Bello Alexandr.* quem *Μάλιχον* appellat *Peripli* Auctor, item cognomen Porphyrii Philos. ab Hebr. *Melech*, quod *Regem* notat. Sic apud Horatium *Serm. lib. 2. Sat. 7.* *Rex Rupilus* occurrit,

Proscripti Regis Rupili *pus atque venenum*
Hybrida quo pacto sit Persius ultus —

Et paulo pòst,

Ad Regem *redeo* ——

V. Salmasium *ad Solinum pag. 1264.*

Rex, inter Magistratus ordinarios, priscis temporibus, apud Romanos principem tenuit locum: *Urbem enim Romam à principio Reges habuere*, Tacitus *Annal. initio.* In quorum creatione qui ritus fuerint observati, diximus suprà, in voce *Regnum.* Potestas officiumque *Regis* verò erat, primùm, ut sacra curaret atque sacrificia, perque illum gereretur, quidquid ad placandos Deos attineret: Dein, ut legum ac morum patriorum haberet custodiam; utque de injuriis gravissimas causas ipse decerneret, leviores Senatoribus permitteret, providendo interim, ne quid peccaretur in Judiciis: utque Senatum cogeret, Populum in concionem convocaret, primus sententiam diceret, quodque pluribus placuisset, haberet ratum. Præter quæ summum ei in bello Imperium erat, Dionys. *lib. 3.* Livius *lib. 1. Dec. 1.* &c. Insignia, quibus præ ceteris internosci & à Populo discerni possent, erant varia: Incedebant ornati purpurâ & togâ purpureâ, sedebant in sella curuli, habebant circa se lectos juvenes robustissimos 300. qui *Celeres* dicti, alios insuper ministros 12. succinctis vestibus & expeditos, ad plectendum facinorosos, *Lictores* dictos, qui ipsis Curuli sellâ vectis præferrent fasciculos virgarum, intra quas obligata securis erat, sic ut ferrum in summo fasce extaret,

taret, Plut. *in Problem.* Tarquinius Priscus insuper Togâ pictâ, sella eburneâ, coronâ aureâ, sceptroque itidem eburneo, in cujus apice Aquila, permissu S P Q. usus est. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 7. cap. 3.* &c. Post Romulum, Urbis Regnique conditorem, per sicarios à Patribus subornatos, confectum, quòd nullos ex Hersilia conjuge filios susceperat, Regnum electionis jure ad Numam delatum est; quem Tullus Hostilius excepit: post quem, nepos Numæ Ancus Marcius præfuit, qui tutorem Priscum, ab Hetruria advenientem, filiis suis post obitum Tutorem designavit. Sed hic *filiis relictis, Regnum intercepit*, Aur. Vict. Verùm postea, à genero suo Tullio, insidiis illorum, sublatus est: quo iterum à Prisci nepote, an filio, Tarquinio Superbo, interfecto, hic Regum ultimus aliquandiu rerum est potitus. Verùm cùm in Senatum cædibus, in Matronas libidine, in omnes superbiâ grassaretur, Bruto Collatinoque Ducibus, Populus Rom. illum expulit, *Regumque* abolitâ potestate, in libertatem se asseruit, Democratiâ institutâ. A' quo tempore etiam nomen *Regis* adeò mansit exosum, ut Jul. Cæsar, cùm id reducturus quosdam subornasset, qui illud tibi acclamarent, à populo autem non sine execratione illud accipi audisset, *Non Rex sum, sed Cæsar*, amicis acclamantibus, velut illos corrigens, regessisse legatur. V. Suetonium *Cæsare*, ut & in voce hac. At quam appellationem primi Impp. abominari visi sunt, proxima ætas frequentavit. Sanè etiam apud Tacitum *Regnum* appellari aliquoties Rom. Imperium, adnotarunt Eruditi, & *Domus regnatrix* statim initio apud eundem. Atqui multum interfuit, ætate præsertim illâ, inter Imperatorem, qui *Princeps* dictus est initio, & Regem. Unde Suetonius de Cajo Caligula, Nec multum, inquit, abfuit, quin statim diadema sumeret speciemque PRINCIPATUS in REGNI formam converteret. Sed quod tentavit hic furiosus, perfecit postea sobrius Princeps Aurelianus, ut in ejus vita Latini Græcique observant. Sumsit enim diadema primus & reliqua *Regum* insignia. Imò multo antè Latini Scriptores cœperunt ita loqui, uti diximus. Sic in *Hadriano* Spartianus, *servi Regis*: alibi apud Scriptores *Historiæ Aug. Statio regia, ornamenta Regia, Sedile regium*, & *Regale Imperium* Vopisco, ἡ αὐτοκρατορία, *Regina* Lampridio *in Alexandro*, pro *Augusta*. Græcis verò jam inde ab initio Βασιλεὺς & Βασιλεία; sed per catachresin & adulationem: cùm ipsi Imperatores, ut scribit etiam Appianus, eam appellationem non admitterent; certè non usurparent, neque in Epistolis Latinis, neque in Græcis, uti patet ex loco insigni Synesii περὶ Βασιλείας, ubi Βασιλεῖς noluisse Imperatores vocari, Αὐτοκράτορος appellatione contentos, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ὄνομα στρατηγίας ἐστὶ, *Autocrator autem nomen est Ducis exercitus*, pluribus docet. Postea verò labefactato Imperio, cùm à Francis, Gothis, Vandalis, aliisque Barbaris, regna diversis locis essent constituta, *Regisque* nomen à novis Dynastis usurpatum, eviluit apud Romanos & *Regis* & *Regni* appellatio; neque illos Græci Βασιλεῖς, sed Ῥῆγας appellant; unâ voce in duas notiones discerptâ. Procopius *Gothicorum lib. 1.* de Theodorico, qui Romam & totam fere Italiam obtinebat, Καὶ βασιλέως μὲν τοῦ Ῥωμαίων οὔτε τοῦ σχήματος, οὔτε τοῦ ὀνόματος ἐπιβατεῦσαι ἠξίωσεν· ἀλλὰ Ῥὴξ καλούμενος διεβίω· οὕτω γὰρ σφῶν τοὺς ἡγεμόνας οἱ βάρβαροι καλεῖν νενομίκασιν. *Et Basilei quidem Romanorum* (h. e. Imperatoris) *neque habitum, neque nomen invadere sustinuit. Sed* Rex *vocatus est. Ita enim suos Duces Barbari appellandos censuerunt.* Certè apud eosdem, etiam Regum filii *Reges* appellati: unde apud Gregorium Magnum *lib. 3. Dial. cap. 31.* Hermenigildus *Rex* Leuvigildi Regis filius, & apud Gregorium Turon. *lib. 3. cap. 22.* Theodebertus, Theodorici Regis fil. ut & *lib. 14. cap. 13.* Chramnus Chlotarii itidem Regis filius, *Reges* nuncupantur, V. Casaubonum *ad Spartianum in Hadriano Imp.* & Car. du Fresne *Glossar.* Jo. Casp. Suicerum voce Ῥήξ. nec non suprà, in voce *Basileus*. Redeo ad veteres Romanos. Quamvis verò tantopere *Regis* illi nomen aversarentur, quia tamen & sacra quædam per *Reges* factitata fuerant, necubi *Regum* desiderium subreperet. *Regem sacrificulum* crearunt Romani, de quo *infrà*. De regimine autem septem illorum primorum Regum, ita Florus *lib. 1. cap. 8.* „Hæc est prima ætas Pop. „Rom. & quasi infantia, quam habuit sub Regibus septem, quadam Fatorum industriâ, tam variis ingenio, ut Reip. ratio & „utilitas postulabat. Nam quid Romulo ardentius? tali opus „fuit, ut Regnum invaderet? Quid Numâ religiosius? ita res „poposcit, ut ferox populus Deorum metu mitigaretur. Quid „ille militiæ artifex Tullus, bellatoribus viris quàm necessarius, „ut acueret ratione virtutem? Quid ædificator Ancus? ut urbem „colonia extenderet, ponte jungeret, muro tueretur. Jam verò Tarquinii ornamenta ac Insignia quantam principi populo „addiderunt ex ipso habitu dignitatem? Actus à Servio census „quid effecit, nisi ut ipsa se nosset Resp. Postremò Superbi il„lius importunâ dominatione factum est, ut agitatus injuriis „Populus, cupiditate libertatis incenderetur. Hodie qui *Reges Romani* in Imperio vocantur, qualis ultimus fuit Ferdinandus IV. Imperatoris Leopoldi Aug. Frater, titulum hunc, velut indubitatæ successionis Imperatoriæ pignus, habent: quemadmodum in vett. Cæsarum Histor. legimus, destinatos Imperio successores, *Principes Juventutis, Cæsares*, & *Nobilissimos Cæsares*, fuisse appellatos, Joh Rosinus *Antiqq. Rom. lib. 7. cap. 3.* Apud Athenienses, ab initio similiter *Reges* fuerunt, quorum ultimus Codrus, cùm fortiter pugnando occubuisset: Resp. per Archontes, perpetuos primò, dein decennales, tandem annuos, administrari cœpit. Horum novem cùm essent, quorum unus *Archon* dicebatur, signabatque Fastos, alter *Rex* vocabatur, tertius *Polemarchus*, reliqui sex *Thesmothetæ*. Pollux *lib. 8. cap. 9.* Qui cùm omnes, antequam Magistratum capesserent, apud Senatum Quingentorum & Judices, vitæ morumque δοκιμασίᾳ subjici solerent, de *Rege* peculiariter inquirebatur, εἰ ὁλόκληρος, *an integri corporis esset, necne!* ut scribit Grammatic. quod tamen & de reliquis Novemviris intelligi vult Petitus. Hoc verò extra dubium, *Regem* non nisi uxorem civem atque virginem ducere potuisse, ex lege, perscri tâ in columna lapideâ, juxta aram Bacchi ἐν Λίμναις, τὴν τοῦ βασιλέως γυναῖκα ἀστὴν εἶναι καὶ παρθένον γαμεῖν. Quod sancitum est, propter ea sacra, quæ cum uxore sua Rex curabat, ne quid secus & præter ritus patrios in iis fieret. V. Demosth. c. *Neæram*, Sam. inprimis Petitum *Commentar. in Leges Atticas lib. 2. tit. 3* & Franc. Rossæum *in Archæol. Att.*

Rex, tit. fœminis quoque nonnunquam concessus. Ita enim Mariam Hungaricam Ludovici Regis primogenitam, antequam Sigismundo Luxemburgico nuberet, *Regem*, non *Reginam*, appellatam esse à Proceribus, observat Caresinus, *Elizabetha regina uxorque dicti Regis —— unà cum Maria filia ejus, regimen Hungariæ gubernabat, quæ quidem Maria appellabatur* Rex *Hungariæ.* Neque vero in illa *Regis* vocabulum commune factum, uti vocibus *Dux, Princeps* &c. contigit, sed etiam in fœmina masculinum genus retinuit. Eadem enim *Rex fœmineus* dicitur, Thvvroczio *cap. 4.* Postquam autem Sigismundo conjugi *Regis* illa titulum impertita est, jam non ampliùs *Rex*, sed *Regina*, appellari cœpit, ut constat ex ejus literis, quæ extant apud Joann. Lucium, *de Regno Dalmatico lib. 5. cap. 2.* laudatum Car. du Fresne *in Glossario.* V. quoque Joann. Lætum *Compend. Historiæ Univers.* & Georg. Hornium *Orb. Imper.*

Rex Convivii. V. supra *Magister.*

Rex Magnus, qui & *Rex* absolutè, appellatus est olim Persarum Monarcha, ut apud Platonem, Isocratem, alios, passim videre est. Hinc Aristoteles, seu siquis alius auctor *libri de Mundo cap. 6.* ubi, cùm de Providentia divina disserens, curam inferiorum horum Deo indignam esse ostendere vult, eum cum *Rege Magno*, comparat his verbis: Proinde id præstabilius esse" censemus, Deoque tum decentius, tùm magis consentaneum," ita de eo opinari, ut dicamus, potestatem illam in cœlo sedes" suas habentem incolumitatis causam rebus universis præstare:" iis quoque, quæ longiùs ab ea remota sunt. Nec illis assenti" ri, qui eam ipsam potestatem per omnia pertendentem & ven" titantem ad ea quoque, quæ nec adire ipsam honestum est, nec" dictu speciosum, sua illic opera efficere contendunt, resque" terrenas administrare. Atqui hæc ex hominum quidem Prin" cipum dignitate esse dixeris, cuilibet operi incumbere, ut v." g. exercitus Ducis aut Urbis Præfecti, atque etiam domus" primarii Dispensatoris, si fasciculum sarcinarium componere," aut viliorem aliquam operam obire usu venerit, ut necesse sit," cujusmodi munere *Magni Regis* tempore ne quodvis quidem" mancipium ejus facilè obivisset. Post quæ descriptâ Principis istius, Susis aut Ecbatanis Majestatem suam continentis, vi Regiâ & imperii per ministros expediundi modo: *Atqui*, subjicit, *satis quidem cœtera bene & in Deum reverenter, statuere nos oportet*, Magni *illius* Regis *fastigium, prout quidem est Dei eminentia, qui pro potestate Mundum, tanquam provinciam, obtinet, tam esse infimum, quàm esset summum —— si cum animante quodam vilissimo atque infirmissimo componeretur*, &c. V. quoque suprà, in voce *Reges.*

Rex Omnium, πάντων Βασιλεὺς, apud Platonem in *Timæo*, & *Epist. 2.* ubi Dionysio de prima Natura interroganti Philosophus respondet, Φραστέον δή σοι δι' αἰνιγμῶν, ἵν' ἄν τι ἡ δέλτος ἢ πόντου ἢ γῆς ἐν πτυχαῖς πάθῃ, ὁ ἀναγνοὺς μὴ γνῷ. ὧδε γὰρ ἔχει, περὶ τὸν ΠΑΝΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΑ πάντ᾽ ἐστὶ, καὶ ἐκείνου ἕνεκα πάντα, καὶ ἐκεῖνο αἴτιον πάντων τῶν καλῶν. Δεύτερον δὲ περὶ τὰ δεύτερα, καὶ τρίτον περὶ τὰ τρίτα. *Dicendum est igitur tibi nunc per ænigmata quædam: ut si quid huic tabellæ, vel mari vel terrâ, contingat, qui eam legerit, intelligere non possit. Est autem ita, circa* OMNIUM REGEM *cuncta sunt, ipsius gratiâ omnia: ipse pulchrorum omnium causa: Circa secundum secunda, circa tertium tertia.* Quæ verba etiam à Plotino relata *Ennead. lib. 8. cap. 2.* magnum *de Trinitate* arcanum continere multi putant, inter quos Athenagoras *Orat. pro Christian.* & præsertim Clemens 5. *Strom.* qui, alia in hanc rem Platonis dicta asserens, ὥστε, adjicit, καὶ ἐπειδὰν εἴπῃ περὶ τὸν ΠΑΝΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΑ —— οὐκ ἄλλως ἔγωγε ἐξακούω, ἢ τὴν ἁγίαν Τριάδα, μηνύεσθαι. Τρίτον μὲν γὰρ εἶναι τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τὸν Υἱὸν δὲ δεύτερον, δι᾽ οὗ πάντα ἐγένετο κατὰ βούλησιν τοῦ Πατρός. *Quare &, quando dixit, circa* OMNIUM REGEM —— *non aliter ego intelligo, quàm sanctam significari Trinitatem. Nam Tertium quidem esse S. Spiritum, Filium autem*

Secun-

Secundum; per quem facta sunt omnia ex voluntate Patris. Sed his credere, merito veretur Henricus Stephani *Observationum lib. 3. schediasm. 7. in Thes. Gr.*, ne sit tantum mysterium prosapiæ. Certè ipse Marsilius Ficinus, alioqui talibus captandis intentus, verba ista longè aliter interpretatur, *Argum. in d. Epist. & Plotinum d. l.* V. Tob. Pfannerum *Theologiæ Gentilis purior. System. cap. III. §. 2.*

Rex Populi Romani, Oraculo prædictus. Memorat enim auctore Julio Maratho Suetonius *in Augusto cap. 94.* ante paucos, quàm Octavius nasceretur, menses, prodigium Romæ factum publicè, quo denuntiabatur, *Regem Populo Romano Naturam parturire.* Unde Senatus exterritus censuerit, ne quis illo anno genitus educaretur, at eos, qui gravidas uxores habebant, ad seque mque spem trahentes, curasse ne SCtum ad ærarium deferretur. Verùm non Octavium, sed qui, Octavio imperante, natus, Christum Servatorem, prodigium istud portendisse, quivis fortè Christianus consentiet. Cujus oraculi occasione & istud observari hic meretur, quod Cicero tradit *de Divinat. l. 2.* Interpretem quendam Versuum Sibyllinorum, suadere Senatui pene ausum, *Eum, quem revera Regem habeamus, appellandum quoque esse* Regem, *si salvi esse vellemus.* Quibus utut Julium Cæsarem, Dictatoris nomine potestatem Regiam exercentem, non minùs Interpres iste, vim vaticinii ignorans, ac ipse Cicero, ea quidem Tyrannidis odio arguens refutansque, designatum velint, altiùs tamen quid Sibyllam, ipsum viz. Christum, significasse credi par est, supremum nempe REGEM, cui parere necesse est, qui salvi esse, quàm perire, præoptant. V. quæ hanc in rem insigni industriâ congessit Tob. Pfannerus præfatus *d. l. cap. 1. §. 4. ubi suum de Sibyllinis Carminibus, & Eclogâ quartâ Virgilii, judicium exponit.*

Rex Regum, Βασιλεὺς βασιλέων, non in Sacris solùm, sed & „apud Plotinum Deus O.M. dicitur *Ennead. V. cap. 53.* Veruntamen Rex ille supremus non tanquam alienis imperat, sed justissimum naturaleque habet Imperium, habet & Regnum verum: Quippe cùm ille sit Rex veritatis atque suapte naturâ sit universi simul fœtus sui divinique collegii Dominus: Rex certè Regis atque Regum, atqui & pater Deorum justiori nomine nuncupatus &c. Quod elogium etiam ad homines translatum legitur. Namque & Imperatorem *Regem Regum* dici, testatur Lausius *Orat. pro Hispania*; & Franciæ Regem non semel à Scriptoribus, Matthæo Parisio præsertim, *Regem* itidem *Regum*, ut ab Anna Comnena Βασιλέα τῶν Βασιλέων, appellatum esse, observavit Car. du Fresne *Dissertat. ad Joinvillam* 27. Apud quem in *Glossario* quoque, ex Nicolao de Braia, *in Rebus gestis Ludovici VIII. de Philippo Aug.* ista reperies,

Rex Regum Mundi venerabilis ille Philippus.

Et de eodem Ludovico.

Inclyte Rex Regum &c.

Rex Sacrorum, nomen Sacerdotii, apud Romanos, Flamine Diali superioris, sed infra Pontificis Max. dignitatem: de quo „sic Livius *lib. 2.* Regibus exactis, & partâ libertate, rerum deinde divinarum habita cura, & quia quædam publica sacra per „ipsos Reges factitata erant, necubi Regum desiderium esset, „Regem sacrificulum creant; id Sacerdotium Pontifici subjecere, ne additus nomini honos, aliquid libertati, cujus tunc prima „erat cura, officeret. Et Dionysius *lib. 5.* Quoniam multa magna beneficia collata videbantur in Remp. à Regibus, volentes hoc nomen in Urbe servari perpetuò, jusserunt ut Pontifices & Augures designarent unum aliquem è senioribus, ad „hoc idoneum, qui sacris tantùm præesset, immunis à militia, „vocareturque *Rex sacrificulus*, Primusque hunc honorem Romæ accepit Manius Papirius, vir Patricius, quietis amantissimus. Creabatur is Comitiis centuriatis, & quidem, quamdiu religio mansit, semper ex Patriciis, Cic. *pro Domo.* Magistratum verò alium ei gerere, aut orationem ad populum habere, non licebat, *ut sic nunquam, nisi in sacris, servire, utque in gratiam Deorum Regnum sustinere videretur*, Plut. *quæst. 63.* unde & hunc ritum à Majoribus traditum esse, scribit Idem, ut *Rex* hic ante Comitium, postquam rem divinam fecisset, fugâ sese & in Forum proriperet. Indicebat is ferias, & quidquid ad publica sacrificia necessarium esset, procurabat: ut qui omnibus sacris præerat. Interrogantibus, qui dies sacri, quid quolibet mense licitum illicitumve, respondebat, ac quinto Idus Januar. arietem Jano immolabat. Quia verò ei feriis opus videre religio erat, quemadmodum & Flaminibus, ideo per Præconem denuntiabat, ne quid tale ageretur, & præcepti negligens mulctabatur, Macrob. *Saturnal. lib. 1. cap. 16.* Ad eundem certâ die Virgines Vestales, pro more, isse ac dixisse, *Vigilasne Rex? vigila* testatur Servius *in 10. Æneid.* Aliquando & simpliciter *Rex* appellatus legitur, *quem in Sacerdotum ordine primum* fuisse *& maximum, & in ipsis inaugurationis conviviis solum supra omnes accubuisse*, docet Festus in verbo, *Ordo Sacerdotum.* Unde Massurius Sabinus scribit, *Super Flaminem Dialem in convivio, nisi Rex sacrificulus, haud quisquam alius accumbit*, apud A. Gellium *lib. 10. cap. 15.* qui *lib. 10. cap. 27.* *Calata Comitia* vocat, *quæ pro Collegio Pontificum haberentur, ut* Regis Sacrorum, *aut Flaminum inaugurandorum causâ.* In quæ verba, Oiselius notat, primùm omnia Comitia *Calata* dicta fuisse, postea verò, cùm in desuetudinem hoc verbum abiisset, retentum esse nomen Calatorum Comitiorum in his tantùm, quæ modò memorata. Uxor *Regis sacrorum*, dicta est *Regina sacrorum*, de qua suprà: Mansit verò hoc Sacerdotium, usque ad Theodosii Senioris principatum, quo cum reliquis Gentilium sacris abrogatum est. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 3. cap. 25.* De *Rege sacrorum* apud Athen. V. *suprà.*

Rez, nomen illustris in Gallia Familiæ, de qua V. suprà in voce *Retis.*

Reznare nummum, apud Nonium, *Alterum, quem in sacciperione condidissent, compito vicinali solere reznare*, est de sacciperione promere. In *Zona* enim pecuniam portabant milites, uti constat ex Æl. Spartiano, apud quem *jussit* Pescennius Niger Imper. *ne ampliùs in zonis milites ad bellum aureos vel argenteos nummos portarent, sed publicè commendarent, recepturi post prælia, quod dederant.* Aliud quid erat *ventralis* seu *funda*, in qua nummi ad victum quotidianum condebantur; zonæ nempe genus, quæ, quòd ligamenta & habenas, quibus circa ventrem cingebatur, habebat & in medio receptaculum, quo nummi continebantur, *Funda* solebat dici. V. Æl. Spartianum *d. l.* & hic passim, in vocibus *Funda, Ventralis, Zona.*

R H.

Rha, seu *Rheon*, simpliciter dicta Veteribus radix, cognominis amni, juxta quem nasceretur, supra Pontum & Bosporum: ne *Rha* quidem *Ponticum* dicentibus propterea, quòd unum tantùm genus nossent. Postquam verò & ex aliis locis importari cœpit radix, *Rheo* quidem Pontico quantum ad formam similis, sed toto genere diversa ac virtute dispar, *Pontici* accessit priori cognomen, ut à recentiorum *Rha*, quod *Barbaricum* dixere, illud patriâ distinguerent. Quod contra Isidorum notandum, qui ejusdem loci & regionis denominationem utramque facit; & recentiores Græcos, quos ille sequitur, qui *Rha Ponticum* & *Barbaricum* confuderunt. Dictum autem hoc est *Barbaricum*, à *Barbaria*, sic propriè vocata Græcis recentioribus Æthiopiæ parte, quæ Mari Rubro prætenta erat. Stephanus, Ἔστι καὶ χώρα περὶ τὸν Ἀραβίου κόλπου Βαρβαρία, ἀφ' ἧς καὶ τὸ Βαρβαρικὸν πίλωγος. Arabes, quòd ex Sinarum regione adfertur, *Revand Sini* appellant, h. e. *Rheon Sinense*: a qua regione in Indiam defertur, unde & Ῥῆον Ἰνδικὸν dicitur Myrepso & aliis; quod idem cum Barbarico. Nam & *Barbaricum*, Indiæ emporium celeberrimum. Uti verò Veterum Ῥῆον, quod ex locis supra Pontum afferebatur, στυπτικῆς erat facultatis; sic Neotericorum *Rha* seu *Rheon*, quod ex Barbaria affertur, vim planè contrariam, ὑπακτικὴν sc. habet. Qua de re, ut & de *Rha* fluvio, cui vetus *Rha*, nomen suum debet, varia congessit Salmasius *ad Solinum pag. 792. & seqq.* E quo hoc tantum addo. *Rha Ponticum* succum habere croceum & proin inter species infectorias lutei Democrito nominari, in officinis, pro eo centaurium majus vendi, quòd ei in multis simile sit, *pag. 1163.* &c. V. quoque in voce *Rhenbarbarum* infrà, ut & ubi de *Rha fluv.*

Rhabduchi, Græcè Ῥαβδοῦχοι, dicti sunt, qui Latinis *lictores*, item *viatores*; cujusmodi ministri ante Principum imperia in Theatro constituebantur, ad seditiones atque rixas cohibendas: quemadmodum postea sub Impp. statio cohortis eadem fini posita est, quam Nero ad speciem libertatis sustulit. Sed & à nonnullis Græcorum appellantur Ῥαβδοῦχοι Olympici Agonothetæ, qui pro numero tribuum Elidis urbis Olymp. 26. tredecim electi sunt: aliàs Ἀθλοθέται, Αἰσυμνῆται, Βραβευταί, Ἑλλανοδίκαι &c. appellari, de quibus V. Jul. Cæs. Scaligerum *Poëtices lib. 1. cap. 24.* & suprà in voce *Brabeutæ.*

Rhacius Cretensis, Manto Tiresiæ filiam, cùm inter captivos in Asiam abducenda, ad Claron exponeretur & à Cretensibus, qui ibi armati occurrebant, Rhacio sisteretur, in domicilii sui societatem ejus comitatu recepto, uxorem duxit, & ex ea Mopsum genuit, qui Lelegas omnes è ditionis suæ finibus ejecit. Pausanias *lib. 7.*

Rhacodytæ, Græcè Ῥακοδύται, quinam dicti? V. suprà *Rasophori.*

Rhadamanthus, adde: Fratre Minoë durior habebatur. Virgilius:

Gnosius hæc Rhadamanthus habet durissima regna &c.

Unde *Rex cruentus* dicitur Statio *Thebaid. lib. 8. vers. 25.*

—— *Juxta Minos cum fratre verendo*
Jura bonus meliora monet, regemque cruentum
Temperat ——

Ad quem locum V. *Animadversiones* Casp. Barthii.

Rhasi Alvei, limites Atticæ & agri Eleusinii, paludes sunt, de quibus V. Cl. Sponium *Itiner. Parte 2. pag. 276.*

Rhama & *Rhamna*, per metathesin literarum, factum ex *Harma*, locus erat seu pagus Atticæ, in quo Amphiarai fanum, teste Solino *cap. 7.* ad quem vide Salmasium *pag. 146.*

Rhamnetes, V. suprà, voce *Ramnes.*

Rhamnus, Atticæ reg. vicus, adde: Statua hæc Nemesis ibi collocata erat, ab Agoracrito, discipulo Phidiæ, hac occasione. Erat ei certamen cum Alcamene, ejusdem Phidiæ discipulo, uter in simulachro Veneris sculpendo palmam meriturus esset; cumque ambo summâ qua potuerunt arte opus suum perfecissent, Populo Atheniensi rei arbitrium detulere. Qui cùm in Alcamenis, utpote civis sui, favorem, causam decidisset & altero, qui Parius erat, rejecto, ne permittere quidem illi vellent, ut simulachrum suum Athenis venale exponeret, egit cum Rhamnusiis Agoracritus, ut statuam suam, quam *Nemesin* appellavit, in Fano collocarent: vindictam sic insignem de Atheniensibus se sumpsisse haud vanè ratus. Namque illâ in loco sacro publicè expositâ omnium oculis, facilè perspici potuit, alterius Venerem iniquè huic esse prælatam. Varro certè majoris Agoracriti hanc statuam æstimavit, quàm omnes quas vidisset unquam alias. Jac. Sponius *Itinerar. Græciæ Part.* 3. *pag.* 189. V. quoque eum *Part.* 2. *pag.* 315. ubi de ruderibus hujus vici. Idem ex Grutero *pag.* 84. hanc *Inscr.* veterem eodem pertinentem, Athenis Patavium delatam, sic corrigit & explicat, *pag.* 191. *Part.* 3. *cit.*

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΘΕΟΦΙΛΟΥ
ΑΝΤΙΟΧΕΥΣ ΜΕΛΑΝΗΦΟΡΟΣ
ΤΗΝ ΚΟΝΙΑΣΙΝ ΤΟΥ
ΠΑΣΤΟΦΟΡΙΟΥ ΚΑΙ
ΤΗΝ ΓΡΑΦΗΝ ΤΩΝ
ΤΕ ΤΟΙΧΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΟΡΟΦΗΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΓ
ΚΑΥΣΙΝ ΤΩΝ ΘΥΡΩΝ
ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΤΟΙΧΟΙΣ
ΚΑΙ ΤΑΣ ΕΠ ΑΥΤΟΙΣ ΣΑΝΙΔΑΣ
ΑΝΕΘΗΚΕΝ ΣΑΡΑΠΙΔΙ ΙΣΙΔΙ
ΑΝΟΥΒΙΔΙ ΑΡΠΟΚΡΑΤΕΙ
ΕΠΙ ΙΕΡΕΩΣ ΣΕΛΕΥΚΟΥ
ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ
ΡΑΜΝΟΥΣΙΟΥ.

THEOPHILUS THEOPHILI
ANTIOCHENUS MELANEPHORUS
DEALBATIONEM HUIUS
SACRI TECTORII ET
PICTURAM
PARIETUM ET
CONTIGNATIONIS ET EN
CAUSTICAM PORTARUM
ET MUTULOS IN PARIETIBUS
ET IMPOSITAS IIS TABULAS
DEDICAVIT SARAPIDI ISIDI
ANUBIDI HARPOCRATI
SUB SACERDOTE SELEUCO
ANDRONICI
RHAMNUSIO.

V. quoque *Inscript.* Græcam Herodis, cum Casauboni Salmasiique doctissimis *Commentariis*, Barthium item *de Superstitionibus*, ut & *ad Statium lib.* 3 *Sylv.* 5. ubi hoc Idolum observare ac punire magnidicos homines creditum fuisse, notat. Hinc *Ædes Rhamnusiana* Patavii, in quibus marmoreum Triclinium vetustissimum visitur, cujus iconem exhibet Hier. Mercurialis *de Arte Gymn. lib.* 1. *cap.* 11.

Rhamnus, spinosa arbor, inter ἀείφυλλα Theophrasto, è qua sepes vivæ fiebant, quibusdam videtur esse Alba Spina, quâ nulla hodie sepibus faciendis communior, sed folia repugnant. Græci enim *rhamno* tribuunt folium μικρὸν ὑπόμακρον, ὑπολίπαρον, μαλακόν, *parvum, longiusculum, subpingue & molle*, quod de Alba Spina dici non potest. Interim, facultatem malas noxas à foribus pellendi, quam Albæ Spinæ tribuit Ovidius, ῥάμνῳ vett. vindicant Græci, qui eam propterea ἀλεξίκακον appellavere. V. Salmasium *Exercitationib. Plin ad Solinum pag.* 271. & *pag.* 525. ac 531. ubi de *Rhamni* duobus generibus, albo & nigro, ex foliis, quædam addit.

Rhaphanus, V. suprà *Raphanus.*

Rhapsodi, Græcè Ῥαψῳδοὶ, dicebantur olim, qui epica carmina Homeri vel Hesiodi, ἐπὶ ῥάβδῳ pronuntiabant. Lauream enim hi virgam tenentes ea solebant decantare: non tamen propterea sic dicti, quasi Ῥαβδῳδοί. Nam antequam mos ille τῶ ῥαψῳδεῖν aliena carmina natus notusque esset, Auctores ipsi ac Poetæ hymnos & alia carmina in honorem Deorum, à se composita, sic cum lauru in manibus pronuntiare consueverant, hinc ἐπὶ ῥάβδῳ ᾄδειν dicti. Pausanias *in Bœoticis*, de Hesiodo, qui cum cithara pictus erat: Οὐδὲν δὲ οἰκεῖον Ἡσιόδῳ φόρημα· δῆλα γὰρ δὴ ἐξ αὐτῶν τῶν ἐπῶν, ὅτι ἐπὶ ῥάβδου δάφνης ᾖδε. *Nullum certè Hesiodo familiare gestamen, quod ex ipsius carmine apparet, cum virga enim Laurea cantavit.* Intelligit hos versus ex *Theogonia*,

Καί μοι σκῆπτρον ἔδον δάφνης ἐριθηλέος ὄζον
Δρέψασαι, θηητόν· ἐνέπνευσαν δέ μοι αὐδὴν
Θείην, ἵνα κλείοιμι τά τ' ἐσσόμενα πρό τ' ἐόντα.

Ubi tamen sibi à Musis ex lauri ramo baculum dicit, tanquam vati futurorum, non tanquam Poëtæ, datum: At Pausanias [illegible] accepit. Et morem hunc postea Ῥαψῳδοὶ, qui aliena pronuntiarunt, imitati sunt. Certè ῥάβδος omnium fuit communis, qui carmina quæcunque publicè privatimque pronuntiarent; at non omnes, quicunque ἐπὶ ῥάβδῳ canebant, Ῥαψῳδοὶ erant, [illegible] illi soli, qui per ῥαψῳδίαν alienis carminibus certabant. In conviviis apud antiquos jam moris fuit, ut pro lyra myrti vel lauri virga circumferretur; cum qua accumbentes, qui fidibus nesciebant, scolia, *i.* convivalia carmina cantarent, ut videre est apud Athenæum, Hesychium & Aristophanis Scholiasten. Nempe & Lyrica carmina, si quis citharizare nesciret, à tenentibus virgam canebantur. Unde videmus ἐπὶ ῥάβδῳ ᾄδειν, rem esse antiquiorem Ῥαψῳδίᾳ, qui postmodum, aliena opera in theatris recitaturi, nunquam id similiter sine virga vel baculo laurino fecerunt. Ἀπὸ τῶ ῥάπτειν igitur potiùs *Rhapsodi* dicti sunt, quòd *aliena* carmina velut *suerent* texerentque. Homeri namque Poësis per partes & membra olim cùm discerpta esset, nec in unum corpus relata; Agonistæ, qui per ῥαψῳδίαν in certaminibus sæpe ea recitanda contendebant, partem aliquam sumere consueverant, quam pronuntiarent: postea verò partes carminis, quas uterque antagonista recitandas elegerat, invicem committebantur & veluti sartoris acu jungebantur. Quo modo quum universam Poësin percurrerent & sparsas partes conjungerent ac veluti sarcirent, dicti sunt Ῥαψῳδοί. Nam quòd Philochorus eos ἀπὸ τῶ συντιθέναι καὶ ῥάπτειν τὴν ᾠδὴν, h.e. *à componendis carminibus*, dictos vult, locum propterea habere non potest, quia si ῥάπτειν ᾠδὴν idem simpliciter est, ac *carmen aliquod texere* seu componere, non Epicus solùm, sed quivis etiam versificator, Tragicus, Comicus, Melicus, Ῥαψῳδοὶ fuissent dicti: quam tamen appellationem Epicis solis tributam videmus. Habitus illorum fuit ἐσθὴς ποικίλη, *vestis picta* seu *varia*, ut habet Plato *in Jone*, capite gestabant χρυσοῦν στέφανον, *auream coronam*, *Ibid.* sed & mutabant vestem, pro argumenti ratione, & purpuream modò alteriusque, cùm bella canenda essent, modò cœrulei gerebant coloris, cùm alia decantanda sumsissent, V. omnino *Dialogum* hunc Platonis, qui totus ferme de iis agit. Scaliger illos cum scipionibus rubris, cùm Iliadem profiterentur, hoc enim signum cædium & cruoris; croceis verò, cùm Ulysseam, quòd ejusmodi colore exules designarentur, produisse ait. Interim, cùm Tragœdi ac Comœdi Actores fabulas, quales à Poëtis acceperant, agerent, nihilque de suo illis adderent; Lyrœdi quoque & Citharœdi nomos & cantica, quæ Poeta Lyricus aut Dithyrambicus ipsis composuerat, sicut erant ab Auctore facta, cantarent: contra *Rhapsodi*, qui Epica carmina rhapsodiabant, quia per partes ea sumebant cantillanda, quibus nec finis esset & initium aliunde sæpe penderet, ut perfecti operis haberent imaginem, iis plerumque de suo finem aliquem aut principium accommodabant ac *adsuebant*. Unde ῥαψῳδὸς exordia sæpeà Jove sumsisse dicit Pindarus. Quo pacto verò non mediocriter Homericæ Poësi nocuere. Certè Cynæthum Chium, qui primus fertur Homeri carmina ῥαψῳδῆσαι, multa in Homeri poësin insulsisse & velut insuisse, scribit vetus Scholiastes, Ῥαψῳδοὶ ἐπεφάνησαν ἐξόχως οἱ περὶ τὸν Κύναιθον, οὕς φασι πολλὰ τῶν ἐπῶν ποιήσαντας ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Ὁμήρου ποίησιν &c. Quam in rem V. plura, apud Salmasium *ad Solinum pag.* 868. & 869. Addam saltem, eosdem Ὁμηρίδας & Ὁμηριστὰς quoque dictos, primumque à Demetrio Phalereo in Theatrum introductos esse: quamvis non Homeri solùm, sed etiam Hesiodi, Archilochi, Mimnermi & Phocylidis carmina, à *Rhapsodis* cantillata sint, V. Athenæum *lib.* 14. laudatum eidem *pag.* 867. Illustrium autem *Rhapsodorum* nomina hæc Mnasion, Cleomenes, Hegesias, Hermophantus, apud Scaligerum *Poetic. lib.* 1. *cap.* 41. ubi Heroicos Poëtas Romæ quernâ coronâ donari solitos, addit ex Val. Martiali *lib.* 4. *Epigr.* 53.

Rhapsodia, Græcè Ῥαψῳδία, Aristoteli carmen est, ex vario versuum genere compositum, veluti cento: quemadmodum Poëma illud Chæremonis, cui tit. *Centaurus* fuit, ῥαψῳδίας habuit nomen, quòd ex variis metris, velut cento, consutum esset. Propriè verò, quod à *Rhapsodis* cantabatur, ut carmina Homerica, quibus hodieque Ῥαψῳδιῶν nomen hæret inde, quòd cùm olim dispersa essent & indigesta ac per partes tantùm legerentur, primi qui in θεάτροις publicis ea cantare cœperunt, hinc inde partem aliquam sumentes, ea veluti contexuerint, consuerint & in seriem posuerint. Hoc enim propriè ῥάπτειν est, *hiantia componere, conciliare & acu concipere.* Unde ῥαπτὰ ἔπη Pindaro, quæ Ῥαψῳδοὶ canebant, quòd ea sparsa velut colligerent & in unum corpus suerent; quemadmodum ῥαπτοὶ στέφανοι, *sutiles coronæ*, ῥαπτὰ navigia, ῥαπτὰ στιχομεμφῆ &c. Idem *ibid.* Sic particulatim canebant prisci, *Pugnam ad naves*, Δολώνειαν, *ubi Ulysses & Diomedes abeunt speculatum*; ἀριστείαν *Diomedis*; Βοιωτίαν seu *Navium catalogum*; Πατρόκλειαν; Λύτρα *Hectoris*, *Parentalia ad Patrocli tumulum*; Ὁρκίων ἀφάνισιν, seu *fœderis icti violationem*, in Iliade: In Odyssea, τὰ ἐν Πύλῳ, i. *Telemachi peregrinationem*, Τὰ ἐν Λακεδαίμονι; *Calypsus antrum*; *Ulyssis navigationem in rate*; *Alcinoi apologos*: Κυκλώπειαν; Νέκυιαν; Κίρκης ὑπτήρα. *Procorum cædes*, τὰ ἐν ἀγρῷ, Alia. Primus demum omnium universa Homeri opera ex Jonia in Græciam portavit

ravit Lycurgus Lacedæmonius ; quæ in duo corpora, *Eiadem* atque *O...* composuit Pisistratus, an filius ejus Hipparchus, qui in Panathenaicis festivitatibus Rhapsodos canere instituisse legitur, apud Ælianum *Var. Histor. lib.* 8. & 13. V. Jul. Cæs. Scaligerum ubi suprà.

Rhapsodomantia, Græcè Ῥαψῳδομαντεία & Ῥαψῳδομαντεῖα, Divinationis genus, quod per *sortes* fiebat, *Virgilianas* plerumque, aut *Homericas*. Æl. Spartianus *in Hadriano Cæs. Quo quidem tempore cùm sollicitus, de Imperatoris erga se judicio, Virgilianas consuleret*,

Quis procul ille autem ramis insignis oliva
Sacra ferens? nosco crines incanaq; menta
Regis Romani, primam qui legibus urbem
Fundavit, Curibus parvis & paupere terrâ,
Missus in Imperium magnum, cui deinde subibit:

Sors excidit &c. Varii autem hujus Μαντείας modi fuere. Interdum nobilis alicujus Poetæ selectos versus in pittaciis describebant: quibus in situlam conjectis idem ordo servabatur, qui in aliis sortitionibus, queis urna intervenicbat; & de hoc genere propriè dicebatur, *sors excidit* vel *exiit*, Græcè κλῆρος ἐξέπεσε. Interdum versus fatidicos in tabella describebant, & talorum arbitrante aleâ divinationem peragebant: & hic est πίναξ ἀγυρτικὸς, seu ἀγυρτικὰ *exuit*, cujus crebra in Græcorum libris mentio. Fuit & alius modus Ῥαψῳδομαντείας, cùm temerè arrepto apertoque Poetæ cujusdam libro, ut quidque se primum oculis objecerat, pro sorte id & oraculi loco habebatur, de quo V. Augustinum *Confessionum lib.* 4. *cap.* 3. Atque hoc divinationis genus, à paganis acceptum, etiam Rabbinorum curiositas frequentavit & veteres quoque Christiani nonnunquam usurparunt, substituto in Poëtarum locum Sacri Fœderis utroque Testamento. Gregorius Turon. *lib.* 4. *histor.* 16. *Positis Clerici tribus libris supra Altarium, id est, Prophetiæ, Apostoli atque Evangeliorum, oraverunt ad Dominum, ut Chrisliano quid eveniret ostenderet.* Mox, *Aperto igitur primo omnium Prophetarum libro, reperiunt, Auferam maceriam ejus.* Et *lib.* 5. *Ego verò, reserato Salomonis libro, versiculum qui primus occurrit, arripui, qui hæc continebat, Oculum qui adversùs aspexerit Patrem* -- *Post hæc continuato triduo in jejuniis, vigiliis atque ordinationibus, ad beatum tumulum iterum accedens revolvit librum, qui erat Regum. Versus autem primus paginæ, quam reseravit, hic erat: Pro eo quòd dereliquistis Dominum Deum* &c. V. ejusdem *librum* 5. *histor.* 49. & Nicephorum Gregoram *lib.* 8 ubi similis Andronici Sen. consultatio, aperto Psalmorum libro. Aliquando verò, qui consulebant, non aperiebant ipsi libros sacros, sed de voce Diaconi legentis in Ecclesia omen captabant, cujus rei exemplum est, apud eundem Gregorium *lib.* 8. *histor.* 4. V. quoque Metaphrastem in *Octobri* de B. Cypriano (qui alius est ab eo, cujus hodie scripta extant) loquentem & plura hanc in rem, apud Casaubonum *Not. ad Spartianum l. c.* ut & *hic passim*, inprimis in *Psalterium aperiendi ritu*. & infrà in voce *Sortes*.

Rhapton, Græcè Ῥαπτὸν, prom. Barbariæ, à quo urbs totius hujus regionis Metropolis Ῥαπτὰ & portus & emporium. Stephanus, Ῥαπτὰ μητρόπολις τῶν ἔσω Αἰθιόπων, οἱ οἰκοῦντες Ῥαψοί —— ἔστι δὲ καὶ μητρόπολις τῆς Βαρβαρίας τὰ Ῥαπτά, *Rhapta metropolis interiorum Æthiopum, cujus incolæ Rhapsii —— est & metropolis Barbariæ Rhapta*; Sed *Rhapton* & *Rhapta* idem oppidum. Erat illud haud longè à Mari, dicebaturque *Barbaria*, quidquid post mare Rubrum, inter sinum Arabicum & Persicum ad Meridiem patet, versùs Austrum tendenti, in ora sinus Barbarici, qui ad Orientem jungitur Mari Indico, usque ad prom. Rhapton. Salmasius *ad Solinum pag.* 798. Aliàs Ῥαπτὰ, quum appellativum est nomen, dicuntur Græcis tapetia Babylonico ope repleta. Xenophon, ὑποβέβληνται δὲ τοῖς θεράπουσι ῥαπτὰ, ἐφ' οἷς ἐγκαθίζουσιν οἱ Πέρσαι μαλακῶς. *Consuta tapetia* videtur vocare Plautus,

Tum Babylonica peristromata, consutaque tapetia
Advexit nimiùm bonæ rei.

i. ῥαπτὰ, κεντητὰ, ποικιλτοκεντητά. Unde Ῥαπιδοποιοὶ Græcis οἱ ποικιλταὶ, *qui acu faciunt*, ut de Phrygibus dicit Plinius. *Insuere* enim non minùs proprium Babyloniorum plumariorum, quàm *intexere*: quemadmodum vicissim *intexere* non minùs de Phrygibus sive phrygionibus dici queat, quàm *insuere*. V. suprà, ubi de utrisque. Quid ῥαπτὰ navigia, ῥαπτὰ σκάφη, V. infrà, in voce *Sutilis*, & plura hanc in rem apud Salmasium præfatum *Not. ad Historiam Aug. passim.*

Rharias, cognom. Cereris, à *Rharo*, teste Stephano. Fuit autem *Rharus* hic fil. Cranai, qui Cecropi, in Atheniensium regno, successit. Eo Triptolemum genitum, docet Pausanias in *Atticis*, ubi & Chœrilum auctorem laudat. Suidas verò patrem Celei, avumque Triptolemi facit. Quia autem sive *Rharus*, sive Celeus, Cererem hospitio exceperat, hæc Triptolemum agriculturam docuit & à *Rharo* voluit cognominari. Sunt tamen, qui ad Pandionis tempora, quæ de Cerere, *Rharo*, Celeo ac Triptolemo modò dicta, referre malunt, Vossius *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 13. Hinc *Rharius* ager, Eleusinis, à Cerere primùm consitus. Pausanias, Τὸ δὲ πεδίον τὸ Ῥάριον σπαρῆναι πρῶτον λέγουσι καὶ πρῶτον αὐξῆσαι καρπούς, *Agrum Rharium consitum primò ferunt & primum fruges protulisse.* V. *Rharium.*

Rhea, adde: Etiam Βριμώ (quod aliàs Proserpinæ cognomen) appellatam fuisse, docet Theodoretus *Therapeut. Sermon.* 1. Οἶδε δὲ καὶ τὰ τῆς Ῥέας, ὁ καὶ τὰς Κυβέλας, ὁ καὶ τὰς Βριμοῦς, ... ὀνομάζειν. Apud Orpheum *in Argonaut.* idem nomen reperitur, ubi tamen Proserpinam intelligi vult Meursius. Adi Canteri *Notas*. Templum ædemque habuisse nullam, observat Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 4. Plura V. apud Gerh. Joh. Vossium *de Idolol. lib.* 2. *cap.* 54. Nec omittendum, quòd *Rheam* Semiramidis cognomen Assyrium fuisse, notat Auctor *Chronici Alexandrini pag.* 85. De ejus πυργωτῷ στεφάνῳ, *turritâ coronâ*. V. Car. Paschalium *Coronarum lib.* 3. *cap.* 3. & 11. ut & *lib.* 9. *cap.* 10.

Rhea, Numitoris filia, adde: *Rheam Silviam* vocat L. Florus *Hist. Rom. lib.* 1. *cap.* 1. *Serviam* appellat Ælianus *Var. Histor. lib.* 7. *cap.* 16. *Iliam* nuncupat Scholiastes Juvenal. *ad Sat.* 9. *Calendis Martii, quibus Junonis sacra celebrantur à Romanis, quia tunc Ilia compressa est à Marte, nam tunc Matronalia fiunt.* Salmasius non uspiam aliàs, apud bonos Auctores, *Rheæ Silviæ* nomen occurrere, annotavit; suspicatur tamen, *ad cap.* 1. *Solini*, eandem fuisse Σπόδιλιαν in τελεστηρίοις Cyrini templi, quod Attali & Eumenis Matri dedicatum fuit. Hanc Amulius, frater Numitoris minor, Numitore pulso filioque ejus occiso, ad Vestale Sacerdotium cepit, sicque perpetuæ Virginitati damnavit, ne qua forte legitimus Regni hæres ex ipsa nasceretur. Sed postquam furtivo concubitu gravidam deprehendit, sepsit eam custodiâ, ut partus enecaretur: Quæ cùm gemellos peperisset, illi Amulii imperio, in profluentem projecti, beneficio Faustuli, Regii Pastoris, servati sunt ac educati, Mater autem, à partu liberata, Patrui jussu, viva defossa est, V. Salmasium *Not. ad Florum loco cit.* Et ab hujus filio Romulo Romam conditam tradunt, Solinus, Ælianus, Justinus, Livius, Vellejus, Virgilius, Alii: à Romulo & Remo, Pomponius Mela *lib.* 2. *cap.* 4. Plin. *lib.* 8. *cap.* 18. &c. Manilius *Astronom. lib.* 5.

Quâ genitus cum Fratre Remus hanc condidit
urbem.

Callias tamen, apud Dionys. Halicarn. *lib.* 1. Romen, fœminam quandam Trojanam, Latino Aboriginum Regi nuptam, Remum Romulumque peperisse, Urbemque ab illa Ῥώμην appellatam esse, tradit. Etymologici Auctor, ipsius Æneæ, cum quo memorata *Rome* in Italiam delata, Romulum & Remum filios facit. Sallustius, primordia Urbis Æneæ R. tribuit, Romuli nullâ mentione factâ. Interim, quòd Romulum ex Silvia à Marte prognatum esse crederent Romani, præcipuâ hunc veneratione, tanquam Gentis suæ conditorem, coluerunt: unde etiam in nummis quibusdam expressus videtur, Mars accedens ad *Rheam Sylviam*; quorum unum operi suo inseruit Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 10. Lupæ quoque imago, sub ficu Ruminali, duos puellos Romulum & Remum hactenus expositos lactantis, est in nummis Pompeiæ gentis, Commodi, Alagabali seu Heliogabali, Macrini, apud Fulv. Ursinum *in Volum. numism. pag.* 222. V. quoque Biæum *in nummis Croicis Tab.* 5. *num.* 2. Abrah. Gorlæum *Tab.* 44. *num.* 7. &c.

Rhecius, vel *Cercius* & Amphitus, aurigæ Castoris & Pollucis, Dioscuriadis Auctores, urbis Colchorum, Solinus *cap.* 15. Eorum meminit Appianus quoque *lib.* 22. *Et Dioscurias nunc usque nota, cujus auctores Amphitus & Cercius Spartani —— à quibus Heniochorum natio est instituta* &c.

Rheda, vocabulum Gallicum, Quintil. *lib.* 2. *cap.* 5. significabat genus leviculi currus, quo gestabantur olim nobiliores Romani in villas suas, uti de Milone legimus apud Cic. *Orat. pro eo.* Gallis hodie *Coche*. Hinc *Rhedariæ* mulæ, apud Varronem *de Re R. lib.* 3. *cap. ult.* Fere enim mularis hic currus Romæ fuit, sicut ἀπήνη Græcis. V. Sulpicium *Dial.* 2. *cap.* 4. Proinde Apocalypseos *cap.* 18 *vers.* 13. pro Græcis ἵππων καὶ ῥεδῶν, *equorum & rhedarum*, Arabs habet *equorum & mulorum*. Erant autem *mulares* hæ *Rhedæ* vel bigæ, vel trigæ, vel quadrigæ, ut suprà videre est, voce *Mularis*. At M. Donato, *rheda unius equi currus ut plurimùm*: Casaubono verò quadrirotum ὄχημα. Æolibus quoque πετόρριτον, unde τετράκυκλον Græcis, ut cisium birotum, *ad Julium Suetonii cap.* 57. Sed & servorum *Rhedariorum* mentio est apud Cic. *d. l.* V. quoque Pignorium *de Servis*. *Rhedarii* item *Vehicularii Fabricatoris*, apud Capitolinum *in Maximo*, ubi ejus patrem nonnullis talem fuisse ait. Eam porrò Fortunatus sic describit, *lib.* 3. *Poëm.* 20.

Curriculi genus est, memorat quod Gallia Rhedam,
Molliter incedens orbita sulcat humum,
Exiliens duplici bijugo volat axe citato,
Atque movet rapidas juncta quadriga rotas.

V. Casaubonum quoque *ad Suetonium*. Sam. Bochartum *in Hierozoico Part. prior.* ubi de *Mulis*, Alios. In specie, *Rheda*

Fiscalis, apud Sulpicium Severum *lib. 3. de Vita Martini*, *Per aggerem publicum plena militantibus viris fiscalis reda veniebat*, est cujus usus erat in Cursu publico, quem *Fiscalem* quoque vocat Spartianus *in Hadriano*. Quæ ambo sic dicta, non quòd præstatio eorum Fisco incumberet, sed quòd res Fiscales eo transveherentur, ut aurum & argentum sacrarum Largitionum, cùm ad comitatum Principis destinabantur, vestes aliæque species, quæ *Fiscales* dicebantur. Instituit autem cursum publicum, etiam vehicularium, primus Augustus, ut, quid in provinciis gereretur, cognosceret celeriùs, quem postea Hadrianus Imp. Magistratibus quoque, cùm in suas ibant provincias, indulsisse legitur apud Spartianum, cùm prius suis sumtibus irent redirentque, sed hac de re suprà. Eædem *Rhedæ cursuales* dicuntur, *l. 9. Cod. Theod. de Legatis*, de quibus V. plura apud Jac. Gothofredum *Paratit. ad tit. Cod. Theod. de cursu pub.* nec non suprà, ubi de eadem.

Rheingravii, seu *Comites Rheni*, illustris in Germania Familia, quæ à pluribus seculis in tractu Rhenano viret. Adelhelmi certè jam circa A. C. *670.* mentio fit, qui Auctor esse creditur. Accessit deinceps Comitum Sylvestrium, seu Wildgraviorum successio ac titulus. In filiis Joannis, Joannæ Sarwerdensis mariti, qui exeunte seculo XV. *vivis excessit*, *rami diversi cœpere.* Nam Joannes quidem *Merchingensem* seu *Kirchburgium* procreavit, qui nunc in Joanne (ad quem Merchinga spectat) atque Georgico Friderico (qui Kiroæ seu Kirchburgi habitat) subsistit. Sed Philippus, alter Joannis ex Joanna filius, *Dannium* emisit, qui iterum tres præcipuos palmites habet. Primus est Principum *Salmensium* seu *de Neuville*, alter eos complectitur, qui *Grumbachii* habitant; tertius *Dannensium* est. De quibus omnibus V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Europ. Part. I.* & *hic passim.*

Rheni nodi, apud Martialem, *lib. 5. Epigramm. 35.* de Erotio puella,

> *Quæ crine vincit Bætici gregis vellus.*
> *Nodosque Rheni, aureamque nitelam:*

cirri sunt Germanorum, in nodos substricti. Nempe illi non quidem crines calamistro torquebant ac rotabant, quod quidam volunt, cùm Phrygum hoc fuerit proprium & effœminatarum gentium, quibus hoc probrum passim objectum, quòd haberent comas

> *Vibratas calido ferro murrhaque madentes:*

Sed, qui simpliciter fuit crines torquendi modus, eos in nodum cogebant vel nodo substringebant. Tacitus *de Moribus Germanor. Insigne gentis obliquare crinem, nodoque substringere.* V. Salmasium *ad Solinum pag.* 761. & suprà in voce *Nodus.*

Rheno, seu *Reno*, Savaroni à *Rheni* accolis, Loccenio *Antiqq. Sueic. lib. 2 cap.* 20. à voce Gothica *Reen*, adhuc Sueci usitatâ, quâ animal illud appellant, quod aliàs *Rangiferum* dicitur; Salmasio *ad Tertullianum de Pallio*, vox merè Græca, ex *ῥὴν*, i. *agnus*, vestis fuit ex pellibus confecta, quæ humeros & latera tegebat. Certè *ῥήνινας* seu *ἀρνακίδας*, i. *agninas pelles*, unà cum lana, in vestium usum maximè commendant Medicorum filii, ut quæ non solùm plus caloris, quàm ovillæ, conferant, sed & dorso & renibus plurimum prosint, Sam. Bochartus *Hierozoici Parte prior. lib. II cap. 43.* Meminit *Rhenonis Gallici* Cæsar *de Bello Gall. lib. 6.* ut & Sallustius. Ex medii ævi Scriptoribus vocem usurpavit Sidonius Apoll. *lib. 4. Epist.* 20. *Viridantia saga limbis marginata puniceis, penduli ex humero gladii baltheis supercurrentibus strinxerant clausa bullatis latera Rhenonibus.* In specie *Rhenonis agnini*, mentio est in vet. *Charta* apud Car. du Fresne, quæ propria vocis notio est, ut dictum; sed latiùs, quod & in aliis usu venit, ea postmodum extensa. Namque *Rhenonem de pretiosis pellibus peregrinorum murium*, (Moscicorum sine dubio, V. *suprà*) habes apud Ordericum Vitalem *lib. 4.* & *Renonem ex arietinis pellibus, lib.* 12. &c.

Rhenus fluv. adde: Ejus simulachrum memoratur Statio *lib. 1. Sylv. 1. versu* 51. ubi de *Equo Max. Domitiani*,

> —— *vacua pro cespite terra*
> *Ænea captivi crinem tegit ungula Rheni:*

quod suâ ætate, ante annos hos centum & quod excurrit, Romæ superfuisse, scribit Barthol. Marlianus *Topogr. Urbis lib. 3. cap. 3.* Fingebantur autem hoc modo domitarum provinciarum simulachra pedibus subjecta Victorum Romanorum. Sic apud Claudianum *fine VI. Consul. Honorii*,

> *Colla triumfati proculcat Honorius Istri* &c.

V. Casp. Barthium *Adversar. lib. 44. cap.* 18. & *Animadversion. ad Statium* ac *Claudianum d. l.*

Rhetor, per excellentiam Demosthenes dictus est. Harpocration in Οἰνὴ καὶ Οἰναῖος, Μνημονεύει δ' αὐτῶν ὁ Ῥήτωρ τῷ πρὸς Εὐβουλίδην, ὁ καὶ Θουκυδίδης ἐν τῇ δ´ βιβλίῳ. Et in *Sirrina*, Ἔστι δὲ καὶ Σίρρα πόλις Ἰταλική καὶ τάχα τὰ ἐκεῖ ὑφασμένα, ἃ ἦσαν ἀλλὰ Σίρρινα εἶπεν ὁ Ῥήτωρ. V. Barthium *ad Statium Thebaid lib. 4. vers.* 464. Aliàs vox appellativa, ut notum. Et quidem *Rhetores*, & Grammatici, à quo primus è Sophistis Protagoras mercede docuit, ut docet Philostratus, ampla, modò disciplinâ & assiduitate Scholas tuerentur, emolumenta habuere. M. Antonius Gnipho de mercedibus non paciscebatur, eoque plura ex liberalitate discentium consequebatur. Remmius Palæmon ex Schola quadragena annua capiebat. Tantidem docendum conduxit Calvinum Elicium Eq. Rom. L. Appulejus. Verrius Flaccus habitationem in Palatio, & centena sestertia in annum ab Augusto meruit. Jul. Cæsar honorem addidit, omnes civitate donando: quos tamen extra classem projecisse, & non nisi capite censos fecisse, videtur Ovidius *Fastor lib. 3.*

> *Nec vos turba feri censu fraudata Magistri*
> *Spernite: Discipulos attrahit illa novos.*

Vespasianus *Rhetoribus*, quum ingenia & artes maximè foveret, primus ex fisco annua centena constituit: & M. Fabium Quintilianum ex Hispania Romæ inquilinum, stipendium è Fisco accepisse, testis est Eusebius. Ab Trajano honor & dignatio tanta dicendi Magistris & Sapientiæ Professoribus, ut per eum spiritum & sanguinem, & Patriam recepisse diceretur. Hadr. eosdem honoravit, & divites fecit: in summa familiaritate Epictetum & Heliodorum Philosophos, tum Grammaticos & *Rhetores* habuit. Antoninus Pius iisdem per omnes etiam provincias & honores & salaria detulit: finivitque numerum, quot quibus in Civitatibus exhiberi publicè deberent: Metropoles gentium quinque ut tuerentur *Rhetores*, Grammaticos totidem: Juridici conventus quatuor, qui docerent utramque doctrinam: reliquæ minores Civ. tres Sophistas & Grammaticos totidem, &c. Salaria quæ ex Fisco iis decreta, *μυρίας δραχμὰς*, statuunt Lucianus *in Eun.* Philostratus *in Theodoto* & *Chresto*, ut alios omittam, quæ, sive Pius, ut Capitolinus: sive Marcus, ut Philostratus videntur velle, primus ipsis contulerit, efficiunt Romanæ monetæ sestertia quadraginta, aureos quadringentos, at nostræ coronatos mille, verba sunt Gronovii. Sic rectè Salmasius *ad Histor. Aug. Tatianus* Rhetor *ἑξήκοντα χρυσῶν ἑξακοσίας eos in stipendium accepisse dicit, quæ sexcentorum aureorum summa, non μυρίας δραχμὰς, sed μυρίας διπλᾶς continet*: ad quæ verba quid annotaverit modò laudatus Joh. Frid. Gronovius, vide in *de Pecun. Vet. lib. 4. cap.* 11. Agones, in quibus decertarent *Rhetores*, instituti à Caligula, & Domitiano, celebres admodum: de quorum illis sic Valesius, in voce *Athanacum*: *In eo ante Urbem* (Lugdunum) *loco, anno U. C.* 744. *ara Augusto Cæsari cum Templo, ad confluentem Araris & Rhodani dedicata est, à 60. Galliæ civitatibus: Ibidem & ludos miscellos & certamen Græcæ Latinæque facundiæ edidit C. Cæsar Caligula.* V. quoque in voce *Lugdunum.* Ibidem enim & Professores Græcos Latinosque Grammaticæ & *Rhetoricæ* Scholas publicas, & è Fisco salaria annua, Romanis imperantibus, habuisse, docet ex Ausonio *grat. act. ad Gratianum*, & literis Friderici Aug. datis A. C. 1157. Lege item Imp. Valentis, Gratiani & Valentiniani A. A. A. ad Anton. Præf. Præt. Galliarum, quæ est in *Cod. Theod. lib. 13. tit. 3.* Nec verò annua solùm ex Fisco salaria, sed & strenas Kal. Januariis ab Impp. accepere, fuereque tales Scholæ, ut de sola Galliâ loquar, Treviris, Narbone, Lugduni, Burdigalæ, Vesontione, aliisque in urbibus, quæ Metropoles erant, de quibus præ cæteris V. Ausonium. Sed & Augustoduni, ubi *nobilissimam Galliarum juventutem liberalibus studiis & ingenuis Artibus erudiri*, Diocletianus & Maximinianus Augg. scripsere, & Auditorio loci Eumenium, Latinum *Rhetorem*, præfecere. Jam Arborius, Exsuperius & Sedatius *Rhetores* Tolosæ fuere; Eusebius *in Chron.* Statii Ursuli Tolosensis meminit, qui *celeberrimè in Gallia Rhetoricam docuit*, sub Nerone: Rufi *Rhetoris* Pictavici, mentionem injicit Ausonius, eumque, ceu infantem ac elinguem, non uno Epigrammate deridet. Omitto quod Hieron. *in Chron.* tradidit, *Arnobium*, Rhetorem *in Africa clarum, Siccæ juvenes ad declamandum erudiisse*, Habitus *Rhetorum* colligitur, ex statua iconica; in illustri Clivensium oppido, ad portam mediastinam Eumenio præfato positâ, cujus hæc Inscr. *Eumenius Rhetor. Temporibus. C. Jul. Cæs. Dict. arcis. Clivensis. fundatoris. Octav. Augusti. success... qui. præsidio. munivit. Ulp. Trajani. qui. in. Colon. redegit. Æl. Hadriani. qui. in formam. Urbis. ampliavit. Hic. Eumenius. Rhetor. qui. in. hoc. august. Cliviensium. oppido. ad. Præsidem. Galliarum. post. eorum. in. Bataviam. ingressum. oratione. Panegyricâ. habitâ. scholis. præfect. annuo. sexcent. sestert. stipendio. Gallicanæ. Juventutem. instituit. hac. statua. iconica. tripedanea. id. est. vestitu. sui. temporis. tunicâ. talari. cotid. decurt. vitta constrict. baltheo. bullato. calceis. fenestratis. massâ. aureâ. ad liberalit. præsentat. & ferula. Magisterii. insigni. ad. antiquit. monument. Urbis. & hujus. portæ. renovatio. posteritat. pos.* apud Teschemacherum *in Annal. Clivia.* Addatur Prov. *Logicam victam esse à Rhetorica*, quod in Germania percrebuit, postquam Magnus Brunsuicensium D. & Albertus Halberstadiensis, subtilis Logicus, à Gerhardo Barone à *Berg*, qui dicendi Arte pollebat, prælio superatus esset, circa A. C. 1364. ut refert Georg. Hornius *Histor. Philosoph. lib. 6. cap. 5.* &c.

Rhetorii, Hæretici, in Ægypto & Alexandria, à *Rhetorio auctore sectæ*, nomen habuere, qui omnes laudabat hæreses, dicens *omnes bene sentire & neminem ex eis errare*, uti narrat Philastrius *Catal. Hæres. cap.* 44. Quod Augustinus dicit ita absurdum esse & nimiùm mirabilis vanitatis, ut ipsi incredibile videatur. *Hær.* 72. V. Jo. Forbesium *Instructionum Historico-Theologic. lib. 3. cap. 20. §. 38.*

Rhem.

Rheubarbarum, *Sinis Taihuang*, in Xensia prov. copiosè provenit, diligenti cultura arte. Radix est sat solida, tuberibus hinc inde prominentibus, foliorum formâ haud ita procul à caulibus nostratibus, quos tamen magnitudine superant. Has radices pertusas incolæ in umbra suspendunt ac siccant: nam in Sole suspensæ vim amittunt. Inde postmodum, uti & ex prov. ejusdem Imperii Suchuena, magna ex parte est *Rheubarbarum* omne, quod ad nos in Europam defertur, nim. per mare Indicum; vel Casan, Astracaniam & Russiam; vel per Tibethum, Mugor & Persidem &c. Auctor Anonymus *Sinæ & Europ.* c. 31. V. quoque suprà in voce *Rha*. Jo. verò Bapt. Tavernier omne *Rheubarbarum*, ex magna Tartaria ad nos deferri, optimum autem in Regno *Boutam*, ultra Gangem, Septentr. versùs, provenire, sed ob itineris diuturnitatem & pluviarum madorem, radici inimicum, inde in Europam non advehi, docet in lib. cui titulum fecit *Observations sur le Commerce des Indes Orientales*.

Rhianus, Poeta Epicus, inter Auctores raræ ac reconditæ lectionis, nec omnibus protritæ, qui profanum vulgus arcebant obscuritate suâ, numeratur Salmasio *ad Solinum p.* 856.

Rhimetalces, V. infrà *Rhœmetalces*.

Rhinoceros, quasi *naricornis*, quòd in *nare cornu*, idque prævalidum, habeat, speculum divinæ Providentiæ, apud Hiob. est c. 39. ubi tamen alii malunt *Monoceros* reddere. Cum elephanto, viribus licèt impar, congressus si ventrem ejus attingat, cornu illum facilè aperit. Plin. *lib.* 7 c. 20. *Cornu ad saxa limato præparat se pugnæ, in dimicatione alvum maximè petens, quam scit esse molliorem, longitudo ei par, crura multo breviora, color buxeus.* V. quoq; Diodorum. Sic. *l.* 14. & Straboenem *l.* 10. Georg. de Sepibus *Descript. Kircheriani Musæi p.* 30. sic de eo: *Animal est grande, durissimo & solidissimo tergo ceu thorace ferreo loricatum. Corporis mole elephanto non impar, nisi quòd breviores habet pedes. Caput ad modum suum in rostra acutius, & usque ad frontem productius, grossissimi & robustissimi colli, os repandum, inter nares excrescit cornu rotundum & ... parumque versùs frontem incurvatum, ferrugineo nigrore cauda more boum. Nonnullis duo cornua, majus inter nares, minus supra: feritate, dolo, robore animatium nulli cedit.* —— *Habet Musæum tria cornua, duo minora bipalmaria in longitudine & 7. unciarum, in calcis radice diametrum. Tertium subtilius, cùm in calce semipalmarem fusiùm expleat diametrum indeque ultra 3. palmos in acumen desinat prioribus acutius.* Sed quod de magnitudine ait refellitur ex Strabone *lib.* 16. ubi bove vel tauro rhinocerotem majorem non esse, docet. Nec geminum cornu, quod ex Martiali *lib. Spectac. Epigr.* 22 Pausania & Scaligero adfert, dubio caret. Anno certè Christi 1515. ex India in Lusitaniam advectum *rhinocerotem*, accuratè depinxit Alb. Durerus, sui temporis Apelles: è cujus prototypo expressa *icones* per totam Europam sparsa sunt, quæ cornu nullum exhibent in fronte, ubi pusillum eminere ait Scaliger. Sed supra cornu, quod est in nare infima, quatuor tubercula, quorum summum frontem, cœtera glabram in ima parte attingunt, Sam. Bochartus *Hierozoic. Parte prior. Lib. III.* c. 26. ubi *de gemino cornu rhinocerotis*, apud Martialem *d. l.* varia affert, ut & *c. seq.* Cœterum animal hoc Aristoteli notum non fuit; primus illud descripsit Agatharchides, sub Ptolemæo VI. post quem Artemidorus, Diodorus, Strabo qui viderat, Plinius, Solinus, Ælianus, Oppianus, Philostratus, Dio, Pausanias, Alii. In spectaculo primus exhibuit Cn. Pompejus M. teste Plinio & Solino. Dein Domitianus non semel, ubi elephantos, leopardos, leones, tauros, ursos aliasque feras in arena devicit, ut ex parte apud Martialem ubi suprà legimus. Aliud ab eo *Monoceros*, de quo V. infrà, ubi de *Unicornu*. Sed & *Rhinoceros*, avis nomen est, quæ eadem cum *Pica Brasiliæ*, V. suprà.

Rhinotmetus, cogn. Justiniani II. Imp. ex Græco Ῥινότμητος, h. e. *naribus truncatus*, V. *Justinianus II.*

Rhinton Tarentinus, Φλυακογράφος· ὁ τραγικὰ μεταρρυθμίζων εἰς τὸ γελοῖον Hesych. sicque Auctor fuit ejus mimilogiæ, quæ Ἱλαροτραγῳδία appellata est, item Φλυακογραφία, V. suprà.

Rhipe, urbs Arcadiæ. Stephanus, Ἀρκαδικὴ πόλις Βαγυρόπε. τὸ ἐθνικὸν Ῥιπαῖος. V. Casp. Barthium *ad Statium Theb. l.* 4. v. 286.

Rhipidium, Græcè ῥιπίδιον, tabella, cujus motu ventulum sibi faciebant in æstu mulieres. *Tabellam* appellat Ovidius,

Nec pudeat ventum motâ fecisse tabellâ.

Et,

Ut faciat ventos mota tabella manu.

Aliàs *flabellum* vocabatur, quod tabella erat vel πλέγμα aliquod; unde ῥιπίς, instrumentum quo ignis ventilatur, Salmasius *ad Solinum p.* 253. V. suprà ubi de *Flabello*. Sed & in sacro usu ῥιπίδια, ut videbimus suo loco, ubi de *Vimine*.

Rhizes, barbarum animalis nomen, quod Græci *taurelephantem* dixere. Strabo *lib* 17. in descript. Æthiopiæ, quæ supra Mauritaniam est, Ἐντεῦθεν δὲ καὶ καμηλοπαρδάλεις φησὶν Ἰφικράτης γενέσθαι καὶ ἐλέφαντας καὶ τοὺς καλουμένους Ῥίζεις, οἳ ταυροειδεῖς εἰσιν ... μέγεθος καὶ τὴν ἀλκὴν τὴν περὶ μάχας ἐλέφαντι ἐοικότες. *Auctor est Iphicrates hoc in loco, camelopardales gigni & elephantes & Rhizes quos vocant, formâ quidem tauris similes; victu verò & magnitudine & viribus ad pugnam elephantis pares.* An hi sunt Æthiopici tauri vulgaribus duplo majores, quos describit Ælianus *lib.* 17. *cap.* 45. V. Sam. Bochartum *Hierozoic. Parte prior. Lib. II. cap.* 23. & infrà in voce *Taurelephantes*.

Rhizophagi, adde: Eos è paludibus suis aliò migrare coëgisse κνώδαλα ὥσπερ ὑπερφυᾶ, *radices quasdam terribiles*, totamque regionem mansisse desertam, docet Ælianus *lib.* 10. *cap.* 40. Quod Myusiis quoque accidisse, legas apud Pausaniam *in Achaicis*.

Rhizotomi, dicti qui simplicia tantùm medicamina vendebant herbarum ac radicum, quas ipsi conquirebant ac colligebant. Eorum cum *Pharmacopolis* junctim meminit Theophrastus *lib.* 9. Οἱ τε φαρμακοπῶλαι καὶ ῥιζοτόμοι. Eitmicus *Herbarios* vocat, ut & Plinius, quòd *herbas* legerent venderentque. Hinc qui simplicium herbarum potestates tantùm olim descripserunt, libros suos τῶν ῥιζοτομικῶν inscripserunt, ut Micion apud eundem Plinium. V. Salmasium *ad Solinum p.* 1051.

Rhoas, Græcè Ῥοὰς vel Ῥοάς, dicta est Laodicea ad Lycum, cùm priùs *Diospolis* nomen haberet, tandem *Diocæsarea* dicta. Nempe *Laodicea* dicta est, ab uxore Antiochi Stratonice gentili, qui illam condidit; Διόσπολις, Oraculi jussu; *Rhoas* verò, διὰ τὸ σεισμοῖς, quòd terræ motibus frequenter quateretur, quasi *fluidam* dicas & in lubrico sitam. Uti μήκων ῥοιάς vel ῥοιάς Græcè genus papaveris est, fluidum habentis florem & protinus deciduum, & genus vitis ῥοιάς, quòd citò folia amitteret. Folia quippe ῥέοντα & λειπόφυλλα dicuntur, quæ decidunt, ut & capilli. V. Salmasium *ad Solinum p* 8.8. & 829. ut & in voce *Laodicea*.

Rhodia Lex, quæ memoratur in celeberrima *l.* 9. *D. ad L. Rhod.* ex Volusio Mæciano, ubi porrectis Antonino Augusto libellis supplicibus, à quibusdam, qui in Ægeo Mari naufragium erant passi & à Cycladum Publicanis expilati fuerant, Imperator hæc verba subintulit: *Ego quidem Dominus, Lex vero Maris*; rerum maritimarum eo tempore regula fuit ac norma, quâ omnes istiusmodi controversias dirimi voluere Imperatores, ubi Imperii Legibus contrariæ non essent. Nomen ei ab Ins. *Rhodo* urbeque cogn. quæ olim & opportunitate situs & operum nobilitate & navigandi solertia, navalibusque victoriis celebrata, atque adeò omnib' ornamentis tantopere cœteras civitates superabat, ut nulla legum præstantiâ æqualis putaretur & navalis rei peritiâ adeò valuit, ut multis annis imperio maris potiretur, & piratarum latrocinia longè lateque sustulerit, quod latissimè Strabo docet *lib.* 14. V. quoque A. Gellium *Noct. Atticar. lib.* 7. *cap.* 3. Cum igitur Mercatorum mari se exercentium in ea Insula frequentissimus numerus esset, ac de re navali indies lites jurgiaque exorirentur, *Rhodiæ Leges* latæ sunt, quibus altercationibus, de re nautica exortis, ac præcipue, si exonerandæ naves essent, provideretur, *l. fin. dist.* 1. Joann. Calvinus *Lexic. Jurid.* Ita Imperator præfatus controversiam de naufragorum bonis Lege Rhodiâ dirimi jussit. Nempe quum introductus passim in naufragiis abusus, quo, quidquid navis naufraga contineret, Publicani ad se rapiebant, tanquam ad Fiscum pertinens, aboleri non posset, ut quòd apud omnes fere gentes obtineret, factum inde, ut pro Lege in mari receptâ haberetur. Atque hoc unum ex præcipuis Legis Rhodiæ capitibus fuit, de qua V. Alciatum *Dispunct. lib.* 2. *cap.* 5. Sam. Petitum *Miscellan. lib.* 3. *cap.* 11. Jo. Seldenum *de Maris dominio lib.* 1. *cap.* 25. Isaac. Pontanum *Discussion. Histor. lib.* 2. *cap.* 15. Jo. Bapt. Burgum *de Dominio Maris Ligustici lib.* 1. *cap.* 14. Claud. Salmasium *de Modo usurar. cap.* 5. Alios. Certè *Lagan* seu *Laganum* apud recentiores passim appellatur jus illud, quo naufragorum res ac bona in dominorum potestatem cedebant; quæ quidem vox idem notat, quod *Laga*, h. e. *Lex*, & aliquando simpliciter, aliquando cum *maris* adjuncto, scripta occurrit, ut videre est suprà in hac voce. Porrò *Rhodus* Cycladum caput fuit, quæ *Rhodi* proin appellatione significantur *Nov.* 41. V. suprà ubi de *Quæstore Exercitus*, & plura de hac Insula ac civitate suo loco.

Rhodiacæ, Rhodiorum calcei, quibus à gente & reg: nomen. Sic *Argiæ*, apud Argivos; *Thessalides*, apud Thessalos, celebres fuere. Lysippus *in Bacchad.* laudatus, B. Balduino *de Calceo Antiquo cap.* 20.

Rhodinus Color, Græcis Ῥόδινος, apud Anastasium Biblioth. *in Benedicto* III. *Vestem rubeam de rhodina*: roseus color est, quem in serico tingendo olim ex tuberculis adnatis radici pimpinellæ confici consuevisse, tradit Salmasius; hodie fit è quibusdam seminibus ex India Occid. allatis, quæ similia sunt cimicibus quibus demptum caput. Democritus certè *in Physicis*, inter colores τὸ ῥόδινον recenset, & apud Æginetam pigmenti genus memorat τὸ ῥοδώδες. Hinc *Diarhodinus*, apud Leonem Ost. *Chron. Casin. lib.* 2. *capp.* 44. & *lib.* 3. *cap.* 19. h. e. rhodinus, color intensior; *Leucorhodinus*, alibi, roseus dilutior, *Rhodomelinus*, color partim luteus, partim rosaceus, apud Car. du Fresne *in Glossar.* V. quoque Dominic. Macrum *in Hierolex.*

Rhodiopolis, oppidum Lyciæ, quod aliàs *Rhodia* quoque, Ῥοδία. V. Salmasium *ad Solinum p.* 785. ut & in voce *Rhodia*.

Rhodium Numisma duplex, alterum Romæ in Æde S. Crucis in Hierusalem, alterum Parisiis in æde S. Joannis Lateranensis, ostentatur, velut ex argenteis illis triginta, quibus, ut monetâ ibi tum in usu promiscuâ, divenditus est à Juda proditore Dominus noster. Sed veterum Rhodiorum hæc numismata esse, non

Judæorum, Inscr. docet. ΡΟΔΙΟΝ (juxta vet. morem ο. pro ω. scribendi) unde & *Rhodium* & *Rhodiense* Scriptoribus dici solet: Flos item additus, qui aut *rosa* habetur aut heliotropium Facies in parte altera pro Solis Phœbive seu colossi Rhodiensis facie sumitur, vel capite, quod non minùs radiatum, quàm capillatum est. Et nota Insulæ ac Solis, in scriptis Vett. conjunctio, tum Rhodi nomen à *rosis* deductum, quæ *ῥόδα* Græcis. Accedit, quòd nummi figurâ simili utrique insigniti habeantur inter Rhodiorum nummos, apud Hub. Goltzium *in Numm. Insul. cap.* 23. ut & alii, apud Antonium Pisonem *Discours sur les Medailles cap.* 8. Alios. V. de duobus his numismatis ilud, apud Cæl. Baronium *ad A.* 24. Octav. Pancirollum *Tesori nascosti dell' alma città di Roma*. *Roma* 1625. Antonium Augustin. Episc. Tarracon. *Dialog. de Numism.* 2 Andr. Schottum *in Tab. Numism.* 68. Gul. Budæum *de Asse lib.* 5. Marquardum Freherum *Dissertat. de Numismate Census a Pharisæis in quæstionem vocato*, Caspatum W aserum *de Antiquis Hebræorum Nummis lib.* 2. & qui hos laudat, Joann. Seldenum *de Jure Nat. & Gent. juxta Discipl. Ebr. l.* 2. *c.* 8.

Rhododaphne, Hebr. חרדופני *Hirdophnin*, alias *rhododendron*, inter herbas est, quas Paschalibus herbis cum agno comedi solitis, Exod. *cap.* 12. *versu* 8. de suo inserciunt Gemaristæ. Crescit secus amnes & habet *τὸ ἄνθος ῥοδοειδές*, *florem roseo similem*, uti ait Dioscorides. Qui proin flos, si credimus, Appuleio prope imposuit, qui, in asinum mutatus cùm rosas quæreret, quarum esu pristinam formam recuperaret, in rhododendri flores incidisset, illud venenum rosarium sumere gestiebat, quod fuisset illi lethale. Hinc Lucianus *in Lucio*, de hoc eodem arbusto, *Κακὸν ἄριστον*, inquit, *ὄνῳ τοῦτο ἐκεῖνο· φασὶ γὰρ τὸν φαγόντα ἀποθνήσκειν αὐτίκα*. *Malum hoc est prandium omni asino & equo, aiunt enim vescentem illico mori.* Quam ob causam *Herba Asinaris* dicitur, in *Gloss*; uti rescribit Bochartus, pro *Herba sinaria*. Strabo certè *lib.* 15. in Ariana, multa Alexandri jumenta hujus plantæ esu periisse scribit. Quanquam non solis jumentis, sed & pecori mortiferam esse, referat Dioscorides. Unde Plinius *lib.* 16. *cap.* 20. *Jumentis capris que & ovibus venenum est.* Quod ut à primi hominis labe derivet Prudentius *in Hamartigenia*, cicutam ante peccatum & *rhododaphnen* innoxias fuisse, his verbis docet:

> *Cùm priùs innocuas tulerit Natura cicutas,*
> *Roscidus & viridem qui vestit flos* rhododaphnem,
> *Pabula lascivis dulcia simera capellis.*

Sed in hac planta inprimis Vett. mirantur (quam verè, jam non quæritur,) quòd, quæ bestiis venenum est, non modo homini non nocet, sed & plurimùm prodest, uti apud Dioscoridem & Plinium *lib.* 24. *cap.* 11. legimus: quibus similia habet Isidorus, qui *rodandarum* corruptè vocat. Id verò Hebræis peculiare, quod hujus arbusti ramo in aquas *Mara* injecto, volunt eas edulcasse: miraculum sc. ut esset illustrius, Deum contrariis mediis usum esse sibi fingunt & amari ligni injectione amaras aquas edulcavisse. Sam. Bochartus *Hierozoici Part. prior. Lib. II. cap.* 50 Eadem porrò in coronas adhibita, legitur apud Poetam,

> —— —— *hic* rhododaphne
> *Liliaq; & roris non avia cura marinis.*

Cæterùm mirum illius ingenium, ut rami terræ impacti ab omni peste legumina protegant, refert Constantinus Cæs. *lib.* 2. *cap.* 42. Sed & hac voce ima quædam fœditas significata à Syris est, qui nescio quem probri causâ *Ῥοδοδάφνην* vocavere, teste Luciano in *Pseudol.* V. Car. Pasc hallum *Coronar. lib.* 3. *cap.* 17.

Rhodogyne, adde: Meminit & *Rhodogynes* Polyænus *lib.* 8. ubi ejus, disjectis capillis ad hostes properantis, imaginem in sigillo Persiæ Regum sculptam fuisse, narrat; quale quid de Semiramide aliàs legitur. V. Jo. Kirchmannum *de Annulis c.* 13.

Rhodopa, prov. Thraciæ, apud Ammianum Marcellin. *lib.* 27. Rhodopa *huic annexa Maximianopolim habet & Maroneam & Ænum*, alibique. Ubi observatione dignum, cùm de monte loquitur, unde huic prov. nomen, *Rhodopen* vocare; cùm de provincia, *Rhodopam*. Ejusdem, ut & Hæmimonti prov. meminit *Notitia* Imperii, Sic Festus Rufus *Ita ditioni Reip. sex Thraciarum provinciæ sunt acquisitæ. Thracia. Æmimontus, Mœsia inferior. Scythia*, Rhodopa, *Europa, in qua nunc secundæ arces Romani Imp. sunt constitutæ.* V. Salmasium *ad Flav. Vopiscum in Aureliano.*

Rhœ, fluv. apud Arrianum *in Periplo*, ubi Bosphori fauces ponit ad sacrum Jovis Urii; dein Melænam prom. mox Artan en, deinde Psilin, postea Calpes portum & inde *Rhon* & *Chelas* & Sangarium fluv. V. Salmasium *ad Solinum p.* 879.

Rhœmetalces, Bosphoranorum Rex, Græcè *Ῥοιμητάλκας* sive *Ῥυμητάλκης*, utroq; enim modò scriptum sculptumq; hoc nomen occurrit, utrumq; e veteri consuetudine. Sic enim & *Ῥοιτος* Hesych. qui *Ῥυτος* Suidæ, Rex i de, qui dedit proverbio origmen, *Ῥοίκου πρόσοψις*. Meminit hujus *Rhœmetalcis* Jul. Capitolinus *in Pio*, ubi *Rhimetalcem* vocat. *Rhimetalcem in Regnum Bosphoranum, audito inter ipsum & curatorem negotio, remisit.* V. Casaubonum *ad l.*

Rhœteum littus seu *Rhœtium* littus, in quo tumulus vel fanum Ajacis, *Αἰάντειον*, a *Rhœteo* prom. vel oppido nomen habens de quo V. Salmasium *ad Solinum pag.* 570 ut & voce *Rhœteum*.

Rhogomanes, *Ῥογόμανις*, Marciano & Ammiano *Ῥόγανις*, fluvius Persidis est, juxta quem Persepolis, fortè idem cum Araxe, quem ad ipsam Persepolim transiisse Alexander legitur, apud Strabonem, quique alius omnino erat à nominatissimo Armeniæ Araxe. Certè *Ῥόγανιν* hunc quidam videntur *Ἀράξην* vocasse græcatiore, ut ille loquitur, appellatione. Si n. sonum spectes vocabuli, idem *Ῥόγανιν* significat, quod *Ἀράξης*; cùm Græcis *ῥωγὴ* idem sit, quòd *ῥῆξις*, *ruptura*; unde *ῥωγάδες*, & *ῥωγαλέα*. A *perrumpendis* autem obicibus, Rhoganis nomen forte habuit, quem Alexandri comites alio nomine, sed idem significante, *Ἀράξην* appellasse videntur. Nam *Ἀράξης*, *ἀπὸ τοῦ ἀράξαι*, quod itidem *perrumpere* notat. Qua de re V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1202. ut & in voce *Rhogomanis*.

Rhombus, piscis, inter immundos erat in vet. Lege, quòd pinnas quidem habet, sed squamis caret. V. Levit. *cap.* 11. *versu* 9. & 10. & Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib. I. cap.* 6. inprimis verò Vossium *de Idolol. lib.* 4. *capp.* 16. & 26. ubi inter alia Prov. *nihil ad rhombum*, de minoribus inprimis capiendum docet. De eo sic Martialis *Lib.* 13 *Epigramm.* 61. cui tit. *Rhombus*,

> *Quamvis lata gerat patella rhombum,*
> Rhombus *latior est tamen patella.*

Unde *Rhombi spatium*, de amplissimo rhombo, apud Juvenalem,

> —— *spatium admirabile rhombi* &c.

Apud eundem Martialem *lib.* 9. *Epigr.* 30

> *Quæ nunc Thessalico Lunam deducere* rhombo,
> *Quæ sciat hos illos vendere lena thoros!*

Et *lib.* 2. *Epigr* 57.

> *Dices quot æra verberent manus urbis,*
> *Cùm secta Colcha Luna vapulat rhombo &c.*

vox hæc vertiginem seu girgillum notat, cui involvebant filum, quo Lunam torqueri & e cœlo deduci posse sagæ jactitabant, qua de re V. quæ Farnabius habet *ad Senecam Hippolyto versu* 420. *Turbinem* vocat Horatius *in Epodis*; ubi rotam ferream seu æream intelligunt, cui fila & stamina, quibus se viros alligare credebant, Sagæ intorquere solebant. Aliàs *Rhombus* figura est quadrata, quæ in vestibus idem quod *ῥάβδος*, *virga*, & *πλινθίον*, *laterculum*. Unde de Ephesiis Democritus Ephesius, apud Athenæum *lib.* 12. *Τὰ δὲ τῶν Ἰώνων ἰοβαφῆ, καὶ πορφυρᾶ καὶ κροκωτὰ ῥομβωτὰ ὑφαντά*; ubi *ῥομβωτὰ ὑφαντὰ* vestimenta dicuntur, quæ *ῥομβοειδέσι* figuris *ῥομβοειδέσι* distincta erant ac virgata; qualia fuisse Gallorum sagula Vett. scribunt. V. hic passim, & plura hanc in rem apud Salmasium *ad Vopiscum in Carino.*

Rhopalici Versus, dicti à Græca voce *ῥόπαλον*, *clava*, quam *massucam* Galli vocant, a monosyllabo incipiunt, quod est veluti caput massucæ. Ut in hoc versu,

> *Spes Deus æternæ est stationis conciliator.*

Et apud Homer. *Ὦ μάκαρ Ἀτρείδη μοιρηγενὲς ὀλβιόδαιμον* &c. V. Salmasium *ad Solinum p.* 1317. Hujusmodi metro scripta oratio adjicitur Ausonianis operibus, quam licèt illi non vindicet, indignam tamen vel illius ingenio, serio tandem Christiano, non putat Barthius, quòd curiosum fuit Grammaticas res versibus commendare & immiscere. Itaque vel animi gratiâ, vel ad exemplum ludentium aliorum potuit & tale quid otiosus scripsisse, cùm licentiæ etiam Poeticæ generosum Christi præconem agnoscant. Hactenus ille, *Animadv. ad Statium Thebaid. l.* 2. *v.* 242.

Rhopographi, Græcè *Ῥωπογράφοι*, dicebantur olim, qui bestias, arbores, homines; insuper, antra, portus & alia id genus variaque & minuta opere topiario exprimebant. *Ῥῶπος* enim varia & minuta merces est, ut infrà videbimus. Inde *Ῥωπογραφίαι* ripulæ, apud Ciceronem *ad Attic. lib.* 15. *epist.* 16. *Et tamen hæ ῥωπογραφίαι ripulæ videtur habitura celerem satietatem*: & *Ῥωπογράφος*, pictor ille dictus est apud Plinium, quòd humilia tantum pingeret, ut asellos, obsonia & similia *ῥῶπον*, ubi alii perperam legunt, *ῥυπαρογράφος*: *Proposito nescio an destruxerit se, quoniam humilia quidem sequutus, humilitatis tamen summam adeptus est gloriam. tonstrinas, sutrinasq; pinxit & asellos & obsonia ac similia. Ob hæc cognominatus Rhopographos.* Ei *megalographiam* Vitruvius opponit, quæ in rebus magnis & argumentis nobilibus exequendis versatur, ut sunt Deorum simulachra, ædes, heroës, bellorum historiæ veteres & alia id genus. V. Salmasium *ad Spartianum in Hadriano Cæsare.*

Rhopopola, Græcè *Ῥωποπώλης*, Gallicè *Espicier*, qui merces omnes mixtas ac minutas vendit, quæ Medicis, Pictoribus, Tinctoribus & Myrepsis conducunt. Latinis *Seplasiarius*, *[illegible]*. Marcellus,

> *Quodq; ab Idumæis vectum seplasia venumit,*
> *Et quidquid confert Medicis Lagæa C[illegible]lus.*

Α' *ῥῶπος*, quâ voce merces ejusmodi minutas ac mixtas, Græci appellabant. Hesychius. *Ῥῶπος, ὁ λεπτὸς φόρτος, οἷον ξυμμίγματα, βαφὰ, μυρεψικὰ, χρώματα*; pleraque enim horum, & fere omnia, quæ Pictoribus, Tinctoribus & Myrepsis usui sunt, Medicis quoque utilitatem præstant, ac Medicinæ inserviunt. Plures ejusmodi merces enumerat Vopiscus in *Aureliano*, *Vectigal ex Ægypto urbi Romæ Aurelianus vitri, chartæ, lini stupæ, atque anabolicas species æternas constituit.* Quæ omnia *Αἰγύπτιον ῥῶπον* vocabant Vett. Hesychius, *Αἰγυπτία ἀναβολὴ ὁ ῥῶπος*; ex Ægypto enim istiusmodi merces advehebantur, quas *γέλγη*, quoque Græci, item *γρύτη*, appellavere. Lucilius *miscilitem* vel *miscellitem mercem* vocat,

Palmentaria, ut intybus aut aliquas id genus herba,
Et jus marinarum, bene habet se, mictiris hæc est
Aurex, &c.

V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1050 & *Not. ad Vopiscum d. l.* ut & supra ubi de *Anabolicis Speciebus.*

Rhus, V. infra *Rosica Classis.*

Rhosuita, Monialis, Latinè Græceque docta, claruit sub Othone I. & II. Augg. de quorum rebus gestis *Panegyricum* scripsit. Ejusdem prodiere *Comœdiæ sex*, *Laudes B. Virginis*, *versu Eleg.* ut & B. *Dionysii Vita*, aliaque. V. Gerh. J. Vossium *de Philolog. c.* 2. §. 3. & *de Histor. Lat.* nec non *lib. de Poëtis Lat.*

Rhoxolani, adde: Eorum tumultum, sub Hadriano, memorat Spartianus, *Audito dein tumultu Sarmatarum & Roxolanorum, præmissis exercitibus, Mœsiam petit. Martium Turbonem, post Mauritaniæ præfecturam, infulis ornatum Pannoniæ Daciæque ad tempus præfecit. Cum Rege Roxolanorum, qui de imminutis stipendiis querebatur, cognito negotio, pacem fecit.* Vetus enim in Romano Imperio malum, annuis muneribus barbararum gentium pacem redimere: quod à Domitiano primùm factum, & dein retentum à successoribus, qui consulturi utcunque existimationi suæ pensionem hanc annuam, quæ vere tributum erat, honestiore vocabulo *stipendium* nominarunt, aut *munus*, Herodianus συντάξεις, ipsi verò Barbari μισθὸν εἰρήνης, *pretium pacis*, apud Synesium *Orat. ad Arcadium.* Sed cum querelam Regis Roxolanorum facili negotio compositam dicat Spartianus; ob tumultum verò *Roxolanorum* exercitus mitti fuisse necesse; hæc disjungenda esse judicans, lectionem in omnibus libris repertam, *Cum Rege mox Alanorum* &c. reponi vult Salmasius *ad l.*

Rhuncus, Nævio dicitur, qui aliis *Rhocus* ex Gr. Ῥύγχος. V. *suprà.*

Rhus, adde: Hodie *Palæo chorio* incolis dici, q. *veterem vicum* & in ruinis esse, docet Jac. Sponius, qui ibi *Inscriptiones* aliquot superstites notavit: unam inprimis Niciæ Hermiâ geniti, cui fullonicæ artis inventionem tribuit Plin. *lib.* 7. *cap.* 56. V. *eum hinc Græciæ to.* 2. *p.* 291.

Rhynton, adde: Meminit ejus Athenæus *lib.* 3. fabulæque *Amphitruo* ab eo composita. V. Jul. Cæs. Scaligerum *Poëtices lib.* 1. *cap.* 7. ubi de *Comœdiæ Speciebus*, & suprà in voce *Rhinthon.*

Rhyparographos, cognomen Pyreici pictoris, de quo sic Plin. *lib.* 35. *cap.* 10. *Pyreicus, arte paucis postferendus — humilia quidem secutus, humilitatis tamen summam adeptus est gloriam. Tonstrinas sutrinasque pinxit & asellos & opsonia ac similia, ob hoc cognominatus* Rhyparographo *in iis consummatæ voluptatis. Quippe eæ pluris veniere, quàm maximæ multorum.* A Græco ῥυπαρὸς, *humilis, sordidus.* Salmasius tamen *Rhopographos* legi vult, V. ibi.

Rhythmus, Bedæ videtur *metris esse consimilis, qui est verborum modulata compositio non metricâ ratione, sed numero syllabarum ad judicium aurium examinata, ut sunt Carmina vulgarium Poëtarum.* Nempe omnis structura & copulatio vocum aut *rhythmus* est, aut *metrum*. Rhythmus spatio temporum constat, metrum etiam ordine: in illo quantitas tantùm, in isto qualitas quoque observatur. Parvi pendit Rhythmicus, dum ipsi constet temporum ratio, quo pedes ordine collocet; at Metricus non satis est securus, nisi & rationem ordinis servet. Rhythmico indifferens est dactylus & anapæstus, jambus & trochæus, sunt enim ταυτόχρονοι pedes: Metricus vero eos neutiquam confundit, licèt temporis spatio sint æquales. Unde longe major licentia in Lyricis cantionibusque & Musicorum canticis, quàm in metris. Quæ causa, quòd Lyricos vett. *numeris lege solutis ferri*, dixit Horatius. Solutiori tamen pede ambularunt plebeji illi Poëtæ, de quibus Vopiscus *in Aureliano*, & nos supra, in voce *Ballistea.* Imò nulla penitùs lege teneri se passi sunt, nec ulla syllabis tempora assignantes, nec brevium longarumque agnoscentes differentiam. Unde genus quoddam, inter rhythmum & metrum medium ortum; sic tamen, ut magis ad rhythmum accedere videatur, solo licentiæ nomine, quam imperitiâ, non ratione, affectarunt. Numerum sanè syllabarum & pedum satis anxiè custodierunt, quod vete. Rhythmici magnopere negligebant, quibus in usu & more fuit, duas plerunque syllabas breves loco unius longæ ponere, quia idem utrobique tempus esset. Interim obtinuit, ut talium quoque Poëtarum compositio *Rhythmus* diceretur, ipsique *Rhythmici* vocarentur. Rhythmi enim proprium est, breve tempus plerunque longum efficere & longum contrahere, quod Metrico non licet: unde rhythmus etiam illis inesse potest, quæ metricâ ratione facta non sunt, cùm contrà metrum absque rhythmo esse non posset. Sic versus in puerili cantilena de Aureliano, apud Vopiscum,

Tantum vini habet nemo, quantum fudit sanguinis:

rhythmum trochaici metri habet, contra legem tamen ac rationem metri factus est, sed, cùm totidem syllabis constet, quot legitimum metrum, rhythmus eadem illis temporum spatia accommodat, quæ requiruntur in legitimo metro. V. Bedam pluribus *d. l.* Atque hoc inprimis metrum, utpote saltationibus cantionibusque accommodum, & prout in vulgi captui maximè familiare, Rhythmicis ad imitationem placuit. Unde Joci militum à tripudiantibus exultantibusque in triumphantes Duces jactari soliti, isto metro ut plurimum concepti, cujus exemplum rei habes apud Suetonium *in Cæsare.* Vulgaria quoque dicteria, quæ populus ipse in aliquem joculariter jactitata canebat, modulis trochaicis decurrebant, ut videre est apud vet. Juvenalis Interpretem, de Sarmento quodam. Cantilenæ tandem & saltatiunculæ omnes vulgares non alio metro constabant, vel *rhythmis* ad ejus imaginem commodulatis. Quo factum, ut Græca quoque Poësis vulgaris numeris trochaicis tota constaret & Latina etiam magna ex parte, uti suprà, ubi de *Politicis versibus*, vidimus. Similiter hodie tota Poësis vernacula rhythmica est, certo syllabarum ad rhythmum copulatarum numero, libero scribentis arbitrio, currens, nec enim propriè pedum dimensione graditur. Sed *Rhythmum* malè vocamus in nostra Poësi syllabarum ad finem cujusq; versus, in eundem sonum recidentium, καταληξιν. *Rhythmum* in cantione Vett. vocavere, quam Galli hodie *aram cantionis* vocant: Latini *numerum* dixere. Virgil.

— *Numeros memini, si verba tenerem,*

Hinc Canticum Plotino dividitur, εἰς τοὺς ῥυθμοὺς καὶ εἰς ἀδόμενα: *in numeros & verba.* Idem Virgilius, *in numerum ludere* dixit, quod Servius interpretatur, *ad Rhythmum saltare & cantilenæ modum.* Idem verò *Æra*, quod *numerus*, ut alibi dix mus. V. Salmasium *ad Vopiscum loc. cit.* Sed & in oratione *Rhythmi*, ut videre est apud Quintilianum *lib.* 9. *cap.* 3. ubi orationem numeris contortam ferri vult, non rhythmis, *Neque enim Demosthenes fulmina tantopere vibrasse diceretur, nisi numeris contorta ferrentur, in quo si hoc sentimus, rhythmis contorta, dissentio. Nam rhythmi — neque finem habent certum, neque ullam in contextu varietatem, sed quâ cœperunt sublatione ac positione ad finem usque decurrunt. oratio non descendit ad strepitum digitorum.* Dicere vult, orationem quæ rhythmis non alligari desiderat, nec syntonorum modis saltitare debet, in strepitum digitorum ac pedum crepitum non descendere, quemadmodum Rhythmi solent, quorum tempora Musici pedum digitorumque ictu metiuntur ac signant. Uti verò *Rhythmi* iisdem semper cunt numeris, ac, quo cœperunt modo, ad finem usque decurrunt: sic in scabellis, ac cymbalis & testulis percutiendis, quibus histriones olim usi, perpetuus quidam numerus servabatur, adeò ut finis nullius appareret, &, si tibias non audires, notare tibi non posses, quousq; procurreret connexio pedum, & unde rursus ad caput rediretur, ut ait Augustinus. Atque hinc omnia crepitaculorum genera, ut scabella, cymbala, crotala, testulas, solis rhythmis constitisse & in ea Musicæ parte positas esse, quam *Rhythmicam* Vett. dixere, adeoque *syntonorum* nomine censeri posse, ait idem Salmasius *ad Vopiscum in Carino.* V. quoque Scaligerum *Poëtices lib.* 2. *cap.* 2. & hic passim, inprimis infrà, in voce *Syntona.*

Rhytium, seu *Rhytum*, vas ab angusto fundo in latum surgens, instar cornu, memoratur Athenæo *lib.* 10. *cap.* 13. & *lib.* 11. *cap.* 1. 5. & 25. nec non Martiali *lib.* 2. *Epigramm.* 45. ubi in Phœbum quendam, cui diducebantur poplites, tali verò seu plantæ coibant, hoc pacto jocatur,

Cùm sint crura tibi, simulent quæ cornua lunæ,
In rhytio poteras, Phœbe, lavare pedes.

Ubi nota lusum in partibus, *cornu* & *rhyto Lunæ*, & *Phœbo.* Farnabius *ad l.*

R I.

Ribaldi, apud Rigordum *A. C.* 1189. *Dum Rex circumquaque immunita civitatis consideraret,* Ribaldi *ipsius, qui primos impetus in expugnandis munitionibus facere consueverunt, eo vidente, in ipsam civitatem impetum fecerunt.* Guil. Brittonem *Philipp. lib.* 3.

Et Ribaldorum *nihilominus agmen inerme.*

Alibique passim, apud citerioris ævi Scriptores, velites sunt, Gall. *Enfans perdus*; inter vilissimos hominum, quorum vita nullius esset momenti, habiti. Deligebantur fere semper ex calonibus, quorum & in castris vicem persæpe agebant, impedimenta curando cœteraque viliora officia obeundo. Quare, cùm id hominis genus ex ganeonibus potissimùm conflatum erat, factum postea, ut vox hæc de vilissimis, abjectis, perditis, scortatoribus &c. usurparetur. Apud P. Mariam Campum, *in Histor. Eccl. Placent* habetur, *Revocatio facta per D. Gregorium P. X. de consuetudine, quòd solis* Ribaldis *dabatur eleemosyna, in domo Papæ, in Festo Carnisprivii, quâ statuit idem Gregorius, quòd ejusmodi eleemosyna erogaretur pauperibus aliis communiter, & ipsis ribaldis ad domum Papæ, in festo Carnisprivii suprà dicto, circa horam vesperam.* Ubi *Ribaldorum* nomine eos intelligit Car. du Fresne, quos *Vagabonds* Galli vocant. V. eum *in Glossario & ejus Appendice*, ut & Auctores, quos *ibidem* laudat, Albertum Stadensem 1224. Ericum Upsaliensem *Histor. Suecor. lib.* 1. *pag.* 8. Mich. Scotum *Mensæ Philosoph. lib.* 4. *cap.* 6. 37. &c. Quia porrò *Ribaldorum* cohors in Franciæ Regum Aula instituta est, ut in ganeones & scorta publica, quæ Regium Comitatum sectabantur, inquirerent, ipsi verò cùm lupanaria ingrederentur, ad capiendas meretrices, ipsasmet sibi non rarò conciliabant, lenonumque vices agebant. inde factum ut *Ribaldi* etiamnum Gallis dicantur homines in libidines & luxum projecti. Habebant hi præfectum, *Regem Ribaldorum* dictum, qui in Comitatu Regio in crimina, quæ in eo perpetrabantur, inquirebat ac de iis judicabat: cujus quidem

offi ci

officii nomenclatura desiit, regnante Carolo VI. sub quo, qui *Rex Ribaldorum* antea dicebatur, *Præpositus Hospitii Regii* appellari cœpit. De illius in scorta inprimis publica jurisdictione, insigne hoc monumentum idem du Fresne exhibet, ex vet. *Charta A. C.* 1380. *Remissio pro Petro & Stefano Calie fratribus ac Cola di Eli Petri uxore, de terra Bellijoci, exponentibus quòd Antonius de Sagiano se gerens pro* Ribaldo *& se dicens de ordine seu de statu Goliardorum seu Buffonum, & ad causam hujusmodi super qualibet muliere uxoratâ adulterante, sibi competere & posse exigere quinque solidos & pro eisdem dictam talem mulierem de suo tripede pignorare, de talique & alio villi quæstu, quem sub umbra ribaldiæ, goliardiæ seu Buffoniæ hujusmodi, à simplicibus mulieribus, licèt probis, ac in tabernis, quas frequentabat & aliàs inhonestè petebat & procurabat sibi dari, vivebat, die quadam venit ad Colam prædictam & ei contra veritatem imponens, quòd ipsa cum alio, quam viro, accubuerat, petiit ab ea quinque solidos hac occasione sibi dari, alioqui pro eis ipsam pignoraret de suo tripede, ut dicebat. Anno* 1380. *mens. Aprili post Pascha.* Vocis origo incerta: quidam à *Raud* Angl. i. Leno; alii à Germ. *Raub*, i. præda; alii aliunde arcessunt. V. Octav. Ferrarium *de Orig. Ital.* & præfatum du Fresne d. l. ubi genus quoque vehiculi *Ribaud* appellari cuidam Scriptori Gallico, adnotat.

Ribeaupierre, nomen illustris in Alsatia Familiæ haud pridem extinctæ, quæ Germ. *Rappolstein*, Lat. *Roch. Spoletana* dicta est, V. Spenerum *Syll. Geneal. Hist. in Ind.* suprà voce *Rappolsteinium*.

Ribera Franciscus, Hispanus, a oppidò Villacastinensis in Castella, Soc. Jesu, ut vocant, Theologus inter suos insignis. Obiit Romæ, A. C. 1591. æt. 57. Ejus exstant: de *Templo, aut ad Templum pertinentibus libb.* 5. *Comm. in XII. Proph. min. In eosdem Hist. selectiores. Comm. in Johann. In ad Hebr.* ad cujus c. 5. v. 5. cùm pervenisset, morte præventus est, reliquumque à Fratribus suppletum, Possevin. V. Guil. Crovvæum *Elencho Scrips. in S. Scripturam*, ubi & *Comm. in Apoc.* ab eodem Auctore editi, meminit. *Vir fuit egregiè doctus & pius, ingenio excellenti, judicio acri, tenaci memoria, S. Patrum lectione atque observatione instructus; singulari modestia, animi candore, cæterisque Virtutibus commendatus,* Alegambis Bruxellensis *Bibl. Scripr. Soc. Jesu.* Cœterùm *Ribera*, familia illustris, è Gallicia oriunda, à Ramiro, ultimo Ovetensi ac Legionensi R. per masculos descendere gloriatur. In qua Ruis Lopezius de *Ribera*, meritis sub Alphonso ultimo, inclaruit: filius autem Perafanus I. *Adelantado*, i. e. *Judex major*, Andalusiæ fuit. Eundem honorem filius Didacus Gomesius & nepos Perafanus II. gessere: hic verò *Com. de los Molares* titulum prioribus adjecit, pater Beatricis & Catharinæ, quæ Petro Henriquezio Dn. *de Tarifa* nuptæ, successionem & nomen *Riberarum* Henriquezlis intulerunt, qui & retinuere hæc decora & Duc. *Alcala* ac March. *de Tarifa* & *Villanova*, dignitate auxere. Sed & præter præcipuam hanc lineam, Perafani I. præfati filii etiam ac Di i. Gomesii fratres fuere, Rodericus (è cujus posteris Perafanus Com. *de la Torre* creatus est) Consalvus *Marinno* & Mich. Lopezius, singuli peculiarium linearum Auctores: Inprimis *Payo* sive Paganus *de Ribera* Dn. *de Malpica* & *Valdipusa* atque Marescallus Castellæ. Verùm cùm hujus filii prolecarerent, per filiam Aldonciam successio & nomen *Ribera* ad Barrosios translatum est, namque Petro Gomesio nuptam; cujus posteritas hucusque duravit, nomine March. *de Malpica* impetrato. Imò & præter hosce, Marchiones de Monte majore familiæ *de Sylva*, nomen *Riberarum* gentili suo adjicere solent, ob matrimonium Joh. I. C. *Cifuentes* & Agnetis Riberæ. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nob. Eur. pars II. ubi Balthasaris Com. de Navamoraq, Catharinæ, Mariæ & Agnetis Germanorum, nominis de Ribera Barrosi, προγονοδείγματα exhibet.*

Rica, Festo *palliolum est, ad usum capitis factum*: quasi *parvum ricinium ad caput velandum.* Jac. Oiselius *Not. ad A. Gellii l.* 6. c. 10. de Euclide verba hæc: *Tunicâ longâ muliebri indutus & pallio versicolore amictus, & caput* Ricâ *velatus, è domo suâ Megaris Athenas ad Socratem commeabat.* Ejusdem meminit, in catalogo vestium sequioris sexûs, Plautus *Epid. Actu* 2. *Sc.* 2.

Supparum, aut Subminiam, Ricam, Basilicum aut Exoticum.

Ubi Ferrarius ista habet, *de Re Vestiar. l.* 3. c. 20. *De Rica hæc Nonius, Rica est, quod nos sudarium dicimus: Novius Pedio, Mellicinam croceam, chiridotam Ricam, ricinium Lucil. Sat. l.* 2. *Ricini aurati, Rica & oraria mitræ. Turpilius Etera, Ducit me secum, postquam ad ædem venimus, veneratur Deos: Interea aspexit Virginem, injectam in capite Riculam indutam ostrinam. Pius in libris suis,* pro Injectam Instantem *repperit & pro* Ostrina, Mustelinam. *Varro Prometheo l.* 1. *Aliæ mitram ricinam aut mitram Melitensem. Festus vestimentum quadratum & fimbriatum interpretatur, quo Flaminicæ pro palliolo utebantur. Varro de L. L. l.* 4. *a ritu dictam vult, quod Romano ritu sacrificium fœminæ cùm faciunt, capita velant.* Ad quæ Varronis verba facit, quòd Romanos omnibus Diis, Saturno, Honore ac Hercule exceptis, aperto capite sacrificasse docet Plut. *Quæst. Rom.* 11. & 13. unde tutuli, apicesque sacrificantium tegmina. de fœminis in specie, Propert. *l.* 2 *Eleg.* 19.

Ante tuosq; pedes illa ipsa adoperta jacebit.

Gravius muliebre cingulum capitis fuisse ait, quo pro vitta Flaminica utebatur. A. Gellius *l.* 10. c. 15. ubi de Flaminica, *Et quòd in Rica surculum de arbore felici habet.* Idem cum Flammeo facit; Thom. Dempsterus *in Rosinum l.* 5. c. 37. nisus auctoritate Cæs. Germanici *in Arateis*, de Virgine dicentis,

—— —— *Tristisq; genas abscondit* Rica:

Licetus quoque *Recam* vocat, & cum *Ricinio* confundit, V. hic *infrà*, ut & Salmasium, qui *Ricam Flammeum, Venenatum, Tusam*, synonyma facit *Not. ad Vopiscum in Aurel.*

Richinus, cognomen Fulconis Com. Andegavensis, apud Wilhelm. Malmesburiensem *lib.* 3. V. suprà *Rechinus*.

Richtanis, summus incolarum Novæ Angliæ in America Deus; à quo Increato & Invisibili, tum cœteros Deos, tum cœlum, terram & mare, omniaq; quæ illis continentur, condita credunt. Rich. Wartborn *Descript. Nov. Angliæ Part. I. c.* 4.

Rici Homines, dicti apud Aragonenses præcipuæ nobilitatis Proceres, quos *Barones* alii vocant. Vitalis Episc. Oscensis, *Barones* — *qui etiam* Rici, *i. e. Divites sunt vocati Horum talis est conditio. Quòd quàm cito aliquis Mesnadarius à Domino Rege honorem fuerit consecutus, ad numerum Militum sustentandum,* Ricus homo *fit postea sive Baro.* Gall. *Riches hommes*; in *LL.* Edvvardi Confessoris c. 29. *Divites*, appellantur. Nominis origo à Septentrionalibus Populis, qui illustrium virorum nominibus syllabam *ric* vel *rich* adnectere consueverunt, ut *Alaricus, Hunnericus, Theodoricus* &c. quæ nonnullis *fortem*, aliis *divitem*, notat. Hodieq; certè *Reich* Germ. *divitem*, item *regnum* notat, du Fresne *Gloss.*

Riciniati planipedes, Mimi Festo, qui *Palliati* dicuntur *in Gloss. palliati* ῥικινοφόροι. Sic *Jovem palliatum* uno loco dixit Arnobius, quem alio *riciniatum* appellavit. Nempe *Ricinium* vel *Ricinum*, toga erat seu pallium muliebre, sub quo tunicam seu cycladem gestabant, & *pallium* quidem dicebatur, quòd esset quadratum; toga verò quod in modum togæ à dextro latere in lævum humerum ponebatur: Origo vocis a *rica*, cum qua ferme idem sonat utrumque n. pallium erat, quo caput mulieres operiebant, nisi quod Rica proprium gestamen Flaminicæ, quod & purpureum erat, atque etiam *flammeum* vocabatur, esset Varro etiam aliis mulieribus tribuit, quas eâ sacrificium cùm facerent, capita velare solitas scribit. *Ricinium* tamen id etiam & *Pallium* vocavere Vett. quo nomine & pileos & mitras & diademata & sudaria & tiaras & capitis vincula & tænias & lora & fascias & quidquid est stringendo alligando tegendoque capiti & capillis colligandis stringendisque comis, eos comprehendisse, docet Salmasius *Not. ad Vopisc. in Aurel.* V. eundem *ad Tertull. de Pallio*, & hic infrà

Ricinium, vel *Recinium*, tegmen capitis muliebris. Isidor. *l.* 19. c. 25. *Stola, Matronale operimentum, quod cooperto capite & scapulâ à dextro latere in lævum humerum mittitur. Stola Gr. quòd supermittatur.* Ricinium *Lat. quòd dimidia ejus pars retro rejicitur, quod vulgò Mavortem dicunt.* Licetus *de Lucernis l.* 6. c. 12. *Ricinium* cum *Reca* confundens, *Est autem*, inquit, *Ricinium sive Recinium vel etiam Reca, Varroni Festoq;, vestis antiquissima quadrata, inde dicta, quod ejus mediam partem retrorsum jaciebant; hanc extitisse purpureo colore plerique statuunt, & innuit Cic.* Unde Recinati *Mimi.* Gesnerus *in Onomast. Reca, quadratum vestimentum, fimbriatum & purpureum, quo pro Palliolo seu vitta utebantur Flaminicæ. Alii dicunt, quòd ex lana fiebat succida alba, quod ingenuæ confecerint Virgines, patrimæ, matrimæ, cives & infecerint cæruleo colore: ex Festo.* V. quoque Vossium *de Vitiis Serm.* in voce *Mafortium*. Commune id Mulierum Rom. pallium fuisse, quidam colligunt ex Servio *ad Æn.* illud *l.* 1. *Gentemq; togatam.* Sed Nonius *Ricinium*, modò *Palliolum breve* appellat, modò *Pallium quo Mulieres in adversis rebus & luctibus induebantur.* Idem *de Vita Pop. Rom. l.* 1. *Ex quo Mulieres*, inquit, *in adversis rebus ac luctibus, cùm omnem vestitum delicatiorem, ac luxuriosum postea institutum ponunt,* Ricinia *sumunt.* Imò nec Festi ætate, quid ea vox significaret, planè constabat. Ait n. *Recinium omne vestimentum quadratum ii, qui duodecim interpretati sunt, esse dixerunt. Alii virilem togam, quâ Mulieres utebantur, prætextam clavo purpureo.* Ubi Ferrarius legi vult, *Alii togam quâ Mulieres utebantur*: nec tamen improbat Lipsii conjecturam, qui *Ver.* legit, id est, *Verrius togam esse vult.* In hac opinione ergo fuit Serv. *ad l. c. Recinium* fuisse togam, vel togæ simile; *Nam ex eo & ex cycladum, quæ rotundæ erant, usu,* a Mulieribus Togas olim gestatas ibi contendit: quòd si *Recinium* commune pallium fuisset, frustra ex usu Pallii Togæ usum demonstrasset. V. Octav. Ferrarium *de Re Vestiar. l.* 1. c. 25. In illis mortuos olim humari solitos legimus. Vestimenta namque cum mortuis condere vel urere consuevisse Vett. docet Virgil. *Æneid. l.* 6.

Purpureasq; super vestes, velamina nota,
Injiciunt.

Et Suetonius in *Cæs. Scenici Artifices vestem, quam ex Instrumento triumphorum ad præsentem usum induerant, detractam sibi atque discissam, injecere flammæ.* Quem sumtum sustulit Solon, nolens tribus plus vestibus, *Ricinis* dixerunt Decemviri Rom. mortuum componi aut condi, Μὴ πλεῖον ἱματίων τριῶν συνθάπτειν, *Plu. tribus Riciniis mortuum ne humato*: quam Legê in suas Tabb. Decemviri retulerunt teste Cic. *lib. de LL.* ubi Jac. Rævardum, Hadr. Turnebum, Junium *in Nomencl.* Alios, per *Ricinia*, intelligentes vestes lugubres, quibus Mulieres in funeribus utebantur, refellit Justus Lipsius *Epist. Quæst. l.* 4. *Epist.* 7. quem vide.

Ricinus, seu *Kiki*, frutex est æstivus, frigoris impatiens, succrescit

ex quotannis ex grano cinericeo in rufum declivo, mense Aprili; id caninum insectum rotunditate & crassitie refert, etiam colore: hinc germinant bina rotundæ formæ coloris rufi foliola, in medio consurgit caulis altus & fragilis, cujus folia superiùs maxima sunt & latissima, instar pedis anserini, septenis, plerunque etiam novenis partibus, quas folia diceres, nisi cohærerent, ex uno pediculo propendentibus, adeò ut exterior una sit maxima, proximiores vero minores, &, quæ caulem spectant, minimæ. Erriguntur ea sponte ad excipiendam pluviam vel solem, omnia serratadentibus. Caulis albicat & fuscatur, non rarò duodenûm & quindenûm pedum, emittit alios caules, qui in cacumen sterile desinunt, dum flos & racemus & tuber ex gemma prodit, cauli affixa. Horum prior decidit, posterior generat grana aculeata triangularia: quæ ubi maturuere, dissilit folliculus & illa decidunt; caulis vero quantuscunque cum universa disperit substantia. Ex iis granis Sacerdotes Ægyptii oleum exprimebant, alio usu nefas habentes: Et quidem inde nostris illatus frutex hortis videtur. Auctor Anonymus *Sina & Eur. cap.* 32. Cum *Kikajon* Jonæ idem Eruditis. Sed & *Ricinus*, apud Plinium *lib.* 11. *cap.* 34. *Est animal ejusdem* (cum pediculis) *turpitudinis, infixo semper sanguini capite vivens, atque ita intumescens, unum animalium, cui cibi non sit exitus: dehiscitque nimia satietate, alimento ipso moriens. Nunquam in jumentis gignitur, in bubus frequens, in canibus aliquando, in quibus omnia: in ovibus & in capris hæc solùm.* Græcè ὁ κρότων; de quo, ut & aliis hujus furfuris animalculis, quæ omnia sub Hebr. nomine כנים *cinnim* comprehendi ait, disserit clariss. Bochartus *Hierozoici Part. poster. Lib. IV. cap.* 18.

Rictare, leopardorum est, apud Spartianum in *Geta*, à *rictu*; ▇ autem *rictus* propriè ea oris conformatio, quâ labia diducuntur, ut solent fictè ridentes aut verè ringentes, quod Græci dicunt σεσηρέναι τοῖς ὀδοῦσι, quod canes irritatæ faciunt. Hinc & pro *labiis* ipsis & pro toto ore *rictus* usurpatus est, quod in bestiis ῥύγχος. Solinus c. 4 ubi de herba Sardonia, *Huic incommodo accedit & herba Sardonia, quæ in defluviis fontaneis provenit justo largiùs. Ea si edulio fuerit hescientibus, nervos contrahit, rictu diducit ora, ut qui mortem oppetunt, facie ridentium intereant*, V. Salmasium *ad Solinum p.* 163. Sic de eadem herba Sallustius, *hominum rictus dolore contrahit*. Ubi *rictus* pro labiis est, quæ esu Sardoniæ contrahuntur. Dioscorides, Καὶ σπασμὸν μετὰ σεσηρότων χειλέων &c. *Ibid.*

Ridiculus Deus, mel. *Rediculus*, V. ibi.

Rietberga, castrum Frisiæ, sub proprio Comite è stirpe Comitum *Ost-frisiæ* seu *Frisiæ Orientalis*. Edzardo enim II. cùm duo essent filii, Frisia linea in duos ramos abiit & quidem ipsa *Frisia* linea propagatorem habuit Ennonem III *Rietbergius* vero ramus, auctore Joanne cœpit. Qui genitus Patre ex Catharina Suecica (fil. Gustavi R.) *Comes Rietbergæ & Ostfrisiæ* dictus, Sabinam Catharinam Frisiam agnatam sibi junxit, atque ex ea suscepit Joannem, cum fratribus ejus & sororibus. Hic ex Anna Catharina Com. Salmæ & Reiferscheidii, genuit Mariam Leopoldinam Catharinam (Canonicam) Fridericum Wilhelmum, Franc. Adolfum Wilhelmum Canonic. Colon. & Argentin. nec non Paderborn. & Osnabrug.) Ferdinandum Maximilianum n. 1613 Canon. Colon & Argentin.) & Bernardinam Sophiam, omnes *Comites Frisiæ & Rietbergæ*. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobil. Europ. Part. II. p.* 107. & *Part. III. p* 87.

Risso, in *Charta* vet. A.C. 1195. apud Nic. Chorierium, Carolo du Fresne laudatum, monetæ species est, quorum 100. 7. libras ei confecisse videntur. V. eum *in Glossar.* ubi *Russonem* fortè legendum, & hanc monetam Monasterii S. Ruffi Valentiæ Cavarum fuisse, conjicere se, addit.

Riga, apud Marculfum *Formul. l.* 3. *c.* 36. liber in quo tributa notabantur, à Germ. *Rige*. Dominic. Macer in *Hierolex*.

Rigabellum, apud eundem, instrumentorum est Musicum, cujus in Ædibus sacris, antequam organa Italis omnino familiaria essent, usus erat. V. Sansovinum *in Descript. Venet.* 2 *edit. p.* 170.

Rigetius, vel *Ribetius* saltus, *la Forest de Rouse*, sylva Galliæ in Campania Remensi, memoratus Frodoardo *Histor. Rem. lib.* 2. *cap.* 3. ubi de S. Basolo scribens, *In vico*, inquit, *Virisiaco, ad radices montis Remorum, quem nemus inde incipiens obumbrat, Rigetium*. Ubi *Virisiacum* est *Verzy* ad sylvam Rigetiam in planitie à quo non procul abest Monasterium S. Basoli *S. Basle*, in monte. Hadr. Valesius in voce *Virisiacum*.

Rigodulum, adde: Tacitus *Histor. lib.* 4 *Rigodulum montibus aut Mosella amne septum*, in Treviris commemorat: cujus loci situm ita describit Amm. Marcellinus *lib.* 16. *Apud Confluentes, locum ita cognominatum, ubi Mosella confunditur Rheno, Rigodulum oppidum est*. Nunc vicus est e regione Palatii *Pfaltz*, nihil præter nomen antiquum servans: *Rigol* enim aut si Brouvero fides, *Reoll* nuncupatur. Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Rigor, apud Frontinum, Hyginum, alios vett. Agrimensores, propriè dicitur, quidquid inter duo signa rectum perspicitur. Signum autem aut capiebatur longinquo conspectui oblatum, vel arbor vel saxum, vel aliquid tale eminens, vel manu ponebatur. Hero, τὸ λαμβανόμενον σημεῖον, Galli hodie *Jalones* vocant. At metæ in uno *rigore* si fortè plures dictabantur, *rigor ipse* dicebatur *dictari* &c. Hinc *Rigoris incessus*, apud eosdem Auctores. Dicuntur verò *incedere limites* seu *rigores*, qui rectura suâ pergunt. Arcerii liber vetus, *Cujus rigoris incessum, ut fit in contrariis, æquè adplicitâ ante lineâ ad capitulum perticæ, æqualiter ad perpendiculum cultellare debemus.* Ait nempe, rigoris illius incessum, qui per vallem positis metis dictatur, æqualiter ad perpendiculum esse cultellandum, adplicitâ ante lineâ ad capitulum perticæ: quæ linea funiculus est, quo perpendi rigor consuevit & ad perpendiculum cultellari &c. V. Salmasium *ad Solin. p.* 680. & *seqq.*

Rigua, apud Plin. Latinis illud propriè irrigationis genus, quod ἀρδείαν Græci vocant. Ὑδρεία enim, id est, *aquatio*, in arborum cultu, generale nomen est, comprehendens τὴν βροχὴν καὶ τὴν ἀρδείαν. Illa propriè aspersio est & affusio aquæ ex alto; unde βρόχιοι, quæ deciduâ aquâ consperguntur. Phædrus,

> *Alveolo cœpit ligneo conspergere*
> *Humum æstuantem.*

Ἀρδεία verò significat eam aquationem, quæ rivis factis ducitur: Quæ enim plantæ aquâ ductâ per rivos, è fluvio vel ex fonte, rigabantur, ἀρδευταὶ Græcis, non βρόχιοι dicuntur. Virgilius,

> *Claudite jam rivos pueri, sat prata biberunt.*

Cujusmodi rigationem quæ rivo & sulco fit, etiam ποτισμὸν Græci dicunt: Glossæ, *Riguis*, ποτιστοῖς, ἐνύδροις &c. Hinc *Rigua Nili*, eodem Plinio, sunt rivi & ὀχετοὶ è Nilo ductæ: & *rigua aquæ dulcis*, apud eund. derivationes ex aqua dulci. *Rigua* porrò Græcis τὰ ἐπίῤῥυτα, τὰ ἐποχετευόμενα. Non solùm autem *riguus locus* dicitur, qui rigatur, sed etiam *riguus amnis* vel *rivus*, qui rigat. Hinc *aqua irrigua* Ovidio & *irriguus fons* Horatio. Virgilius iterum,

> *Arva mihi & rigui placeant in vallibus amnes.*

Et *rigua*, οἱ ὀχετοὶ & rivi, qui inducuntur. Idem Plinius *lib.* 17. *cap.* 27. *In eodem agro bruma tanto magis, si nives jaceant geletve, ne frigus vites adurat, circumfundunt riguis, quod ibi trepidare vocant, memorabili natura in amne: solus idem æstate vix tolerandi rigoris* &c. V. Salmasium *ad Solinum p.* 588. & infrà in voce *Rosa*.

Rimari, aratorum verbum, qui terram aratro & rastro rimantur. Virgilius *Georgic. lib.* 3.

> *Ergo ægrè rastris terram rimantur.*

Ubi Servius, *rimantur*, *i. in rimas agunt*. Hinc ad arcana translatum, *rimari* est perscrutari. Quò pertinet, quòd Samsonis verba Judicum *cap.* 14. *versu* 18. *Nisi arassetis vitulâ meâ, ænigma meum non invenissetis*, Chaldæus Interpres ita reddit, *Nisi per uxorem meam rimati, aut scrutati essetis*. Dicere vult Samson, Philistæos arcanum suum, quasi sub terra latens, uxoris operâ eruisse, quemadmodum aratores arvum, bovis arantis operâ, *rimantur* scrutanturque. V. Sam. Bochartum *Hieroz. Part. prior L. II. c.* 41.

Comites & Duces Geldriæ & Zutphaniæ, ex Fam. Nassovica.

Rinaldus I. primogenitus fil. Ottonis cognom. *Claudi*, qui obiit, A.C. 1271. ex Philippa seu Philippina (fil. Comitis S. Pauli) *Bellicosi* cognomen meruit, quamvis gerendo bello promtior, quàm felicior. De Limburgensis ditionis hæreditate, quam matrimonii jure sibi vindicatum iit, cruento bello Joannem I. Brabantiæ Ducem excepit; à quo prælio superatus & unà cum Adolfo Nassoviæ Com. (qui postea Imperator factus est) ac Sigfrido Archiep. Colon. captus, belli præmiis victori cessit. Nec pater, quàm maritus aut Dux belli, fortunatior; à filio cognomine miserandâ captivitate detentus, sexto miseriæ domesticæ anno ibidem defunctus est. Cæterùm & Tielam vi expugnatam munitione cinxit & Monasterium Zutphaniæ Prædicatorum ordini struxit. Idem privilegium cudendæ monetæ 3. in oppidis Arnhemii, Ruræmundæ & Hardervici, à Rodolfo I. Imp. impetravit. Obiit a. 1326. regiminis 54. Pater ex Irmgarde (Valravii Limburgi D. filiâ) Margarethæ, (quæ Diederico X. Cliviæ Com. nupsit) ex Margaretha verò, Guidonis Dampreti, Flandriæ Comit. fil. Guidonis, Philippi, *Rinaldi* II. Isabellæ (quæ primis nuptiis maritum habuit Adolfum Montium Com. alteris Fridericum Pulchrum Rom. Imp.) & Philippæ, quæ Coloniæ Agrippinæ Monialium Ordini est adscripta.

Rinaldus II. cognom. *Rufus* seu *Niger*, prioris filius, atrox erga Parentem facinus variis virtutibus induxit; supra Majorum claritatem hinc evectus. Mutato quippe *Comitis* nomine, *Geldriæ Dux* primus, magno Procerum Germaniæ Conventu, Francof. ad Mœnum salutatus est. Ad Hasseltam Leodienses Brabantis junctos acie vicit, paternæ cladis ignominiâ extinctâ. In literatos magnificus, Ædes sacras non paucas magnis impensis extruxit, obiit 1343. regiminis post obitum Patris 17. Primis nuptiis sibi junxerat Sophiam Florentii Bertholdi, postremi Machliniæ Dynastæ, filiam; è qua suscepti Margareta, (quæ diversis maritis juncta sterilis mansit) Rinaldus III. Eduardus, qui & ipse regimen degustavit. Alteris nuptiis, ex conjugio Eleonoræ (Eduardo II. Angl. R. & Isabellâ Francicâ Philippi Pulchri fil. genitæ) suscepit Mariam (nuptam Guilielmo IV. Juliaci Duci, Ducumque ex eo Comitumque fœcundam matrem & aviam) Machtildem, Monialium numero Graventhalæ adscriptam) & Isabellam (novi Graventhalæ Monasterii Antistitem.)

Rinaldus III. cogn. *Crassus*, Geldr. & Zutph. D. Patrem Avumque ut nomine, ita & Fortunâ retulit. Bellum cum fratre Eduardo, qui jurisdictionem armis raptum ibat, decennium, variâ fortunâ satis acre gessit; donec infelici ad Tielam prælio ab eo captus &

in decennalem carcerem conjectus est. A quo tandem ægrè liberatus, paulo post Fato functus est, A. C. 1372. nullâ ex Maria Joannis III. Brabantiæ D. filia sobole susceptâ. Ei successit frater Eduardus; qui distinctâ tum in duas factiones, *Heekeranorum* & *Bronckorstiorum*, Nobilitate, horum factione adnitente gubernaculum decennio illo, quo Frater in captivitate fuerat detentus, rexit: decennio alio postmodum, contra Brabantos, bello non admodum infelix. Tandem vero à quodam e famulitio suo sclopeti ictu trajectus decessit, sponsus Catharinæ Alberti Bavariæ D. filiæ, sicque Familiæ suæ finem imposuit. Post cum Geldria ad Juliacenses translata est, Guilielmo Duce, qui Mariam Rinaldo II. genitam sibi junxerat, hæreditatis titulo eam sibi asserente. Cyr. Lentulus *Geneal. Principum Nassoviæ MS.*

Rinctius, vel *Rinclius*, fluv. Gall. *Rance*, memoratur in *Vita* B. Maclovii, à Joanne Mabilione edita. *Antiquissima civitas Aletis, à meridiana parte Rinctio fluvio illic mari influente lavitur, ab Aquilone, freto interrumpente ab Insula separatur, populis & navalibus commerciis frequentata*. Nempe Galliæ fluvius est, in prov. Lugdunensi III. quæ *Turonensis* à Metropoli appellatur; ad quem Aletum civ. olim non ignobilis, nunc vero diruta, sita erat. Auctor *Vitæ* Machutis seu Maclovii, Aletensium Episcopi, *Kinctum* vocat, sed *Rinctum* legendum, docet Valesius in *Aletum*.

Ringa, vel *Rinca*, apud medii ævi Scriptores, baltheus est seu cingulum militare: à *ringus* seu *bringus*, i. circulus, hodieq; *ring* Germanis. Spelmanno *Renga*. Unde in *Lexico Gr. MS* Reg. Ῥεγγα ζώνη, λῶρος ὃν οἱ βασιλεῖς διαζώννυνται. *Renda*, *zona*, *lorum*, *quo Reges cinguntur*; legi *Renga* vult C. du Fresne in hac voce.

Ringelhemium, Germ. *Ringelheim*, nomen Comitatus in Germania, sub proprio olim Comite, è qua familia Sigefridus, ab Henrico Aucupe Imp. cujus prolfrater erat (post debellatos Vandalos Henetosve, qui terras, quibus nunc Marchiæ Brandeburg. est nomen, possederant, *Marchionis* titulo ijs impositus est, 927. Cui subrogatus Gero Com. Altenburgi & Merseburgi, Geronem Brunonem, Wettini Comitem, successorem habuit A. C. 659. V. Tob. Pfannerum *de præcipuis Germ. Principum gentibus c. 4.*

Ripa Rectæ, V. supra *Recta Ripa*.

Ripagorsa, Hispaniæ olim interregna. Cùm enim Garsias Ximenius seu Innicus magna clade Mauros affecisset, Regnum ortus est, sede in oppido Insæ constitutâ. Titulus Regni *Suprarbia* erat & *Ripagorsa*, insignia rubra parma nulla picturâ distincta, ut habet Hornius *Orb. Imper.* Contrà Rittershusius *Exeg. Geneal.* 66. arbore in viridem Regis hujus insignibus insertam esse ait ut latius dicemus infra in voce *Suprarbia*. Deinde vero sub Garsia Innico II. sedes Pompejopolim translata: donec nuptiis Garsiæ Innici, cum Urraca Fort. Arag. ult. fil. Ximenii Com. Aragonia Suprarbiæ juncta, & sub ejus successore Sanctio Kæsâ Abarca Regni *Aragoniæ* nomen & *Navarra* assumtum est, circa A. C. 885. à quo tempore *Suprarbiæ & Ripagorsæ* nomen extinctum est. Usque ad A. C. 1034. quo Sanctius Major Rex Navarræ, qui omnia Regna Hispaniæ, quæ tum Christianorum erant, in potestate habuerat, decessit. Ejus enim obitu divisâ inter 4. filios hæreditate, quatuor iterum Regna emerserunt, *Regnum Aragoniæ, Navarræ, Castellæ & Suprarbiæ ac Ripagorsæ*; quod ultimum tamen Regnum mox ad Castellam pervenit, neque ab eo tempore nomen ejus ampliùs auditum est. V. præfatum Hornium *d. l.*

Ripani, in vet. *Inscr.* Caraduni, vulgò *Caerden*, viculo ad Mosellæ ripam sinistram, haud procul Monasterio, VCL. I. GENIO. VICANO. OMNIBUS. OB. MEMORIAM. RIPANORUM. MARIANUS. RIPANUS: Brovvero in *Proparasceve Annal. Trever. p.* 68. 95. *primæ edit.* iidem sunt cum *Ripariolis* Jornandis *de Reb. Geticis, pag.* 618. & *Ripuariis* aliorum, populi viz. qui ad Rheni ripas cis fluvium consederant, maxime qui ad Rheni, Scaldis & Mosæ: quales sunt Hollandi, Luxemburgenses, Geldrenses, Juliacenses, alii, uti habet Isaac. Pontanus *Originum Franc. l.* 2. & Francis æquiparan. ut *in Lege Ripuam. tit.* 31. Eorum regio, *Ribuaria*, dicitur in *Chronica* Trudon. *Part. I lib.* 2 *Est autem Ribuaria terra victualibus abundans, sub qua Comitatus Juliacensis aliorumque Principum Fertallia continentur*, apud Marianum Scotum A. C. 875. *Ripuaria arva* apud Guntherum *Ligurini lib.* 6.

> *His bene compositis* Ripuaria *Cæsar in arva*
> *Tendit & extremos Rheni percurrere fines Accelerat.*

Ducatus Ripuariorum, in eod. *Chron. Part. I. lib.* 5. &c. Qui constabat Comitatibus quatuor, ut est in *divisione* Regni Lotharii, in *Capitul.* Caroli Calvi, qui apud Nithardum *lib.* 1. *A. C.* 838. ita nominantur: *Et per fines* Ribuariorum *Comitatus Moilla*, *Hats*, *Trahammolant*. *Masagovvi*. Pagi Meginensis, nomine *Ripuaria*, meminit idem Scotus ubi supra. *Qui quoque Carolum Seniorem* 8 *Id. Octobr. bello in pago Meginense, nomine* Ripuaria, *non longè ab Andernach Castello juxta Rhenum, pugnantem ultra* 50000. *superavit*. Inter Duces Ribuariorum *Gozelo* occurrit. apud Wipponem *in Conrado Salico* V. quoque Marquardum Freherum *Origin. Palatin. lib.* 2 *capp.* 8 & 9. &c. Cæterùm, quos *Ripuarios* Latinis, Galli *Ruiers* & *Rives* appellabant. Hinc cùm Duces Burgundiæ olim et habeerent Feciales seu Heraldos, eorum alii *Poibiers*; alii *Ruyers* dicti sunt: quorum illi in Gallicis provinciis, isti intra Imperii fines, munus suum exercebant. Ita nempe *Poberi* Ducum Burgundiæ subditi, qui Gallicè; contrà *Ripuarii*, qui Teutonicè loquebantur, appellati sunt, uti ex Car. du Fresne diximus supra in voce *Poberi*. V. eundem in voce *Ripuarii* & Auctores illi laudatos, Chapeavillum *in Erardo à Marka Episc. Leod. capp.* 18. & 19. ac Ægidium Bucherium *in Belgio Romano*.

Riparienses, apud Fl. Vopiscum *in Aureliano*, *Hi* (nempe Monetarii) *compressi sunt septem millibus Hiberorum, Ripariensium & Castrianorum & Daciscorum interemptis*: Alter *Ripenses*, milites dicti sunt, apud Romanos, qui in ripa per cuneos dispositi eam tuebantur, Sicut *Castriani* seu *Castriciani*, qui in præsidio castrorum erant per limites extructorum. Utrorumque etiam meminit *l.* 18. *Cod. Theod. de re milit.* Præter hos *Lembarii* erant, milites sc. classici, qui lusoriis navibus huc illuc ferri ac tuta à prædonibus flumina præstare solebant. De Lembariis & *Ripariensibus* vel etiam Castrianis, intellexit auctor *Panegyrici* Constantino dicti, per hæc verba: *Cùm tamen hæc tu magis ad gloriam Imperii tui & ornatum limitis facias, quam ad facultatem quotiens velis in hostem transeundi, quippe cùm totus armatis navibus Rhenus instructus sit, & ripis omnibus usque ad Oceanum dispositus miles immineat*. Fuere autem *Riparienses* hi milites minoris dignitatis, quàm *Comitatenses*, quibus etiam opponuntur, V. *legem ult. Cod. Theod. de re Mil.* & Jac. Godofredum *ad illam*; nec non Salmasium *ad Vopiscum d. l.*

Ripenses, V. hic *suprà*.

Risco, nomen illustris in Hispania Familiæ, quæ stirpis Davilææ ramus est. Cùm enim hujus duæ præcipuæ lineæ sint, in priore Petrus Davila, Comes *del Risco* creatus est Ann. Chr. 1475. Ejus filius Stephanus, per alterum filium, Petrum Marchionem *de las Navas*, reliquorum Marchionum & Comitum *del Risco de las Navas* auctor fuit. quorum series ista ab aliquot seculis: Petrus *Davila Dn. de las Navas & Villa franca*, ex Maria *de Bracamonte*, genuit Petrum Com. *de Risco*: qui junctâ sibi Elvirâ *de Toledo*, genuit Stephanum Com. *de Risco*: maritum Elviræ *de Zuniga*, exque ea patrem Petri I. March. *del las Navas* Com. *del Risco*. Quo & Maria *de Corduba*, genitus Petrus II. Marchio *del las Navas* & Com. *del Risco*, junxit sibi Hieronymam Gusmanam atque ex ea suscepit, Petrum Stephanum March. *de las Navas* & Com. *del Risco*. cui uxor Joanna Mauricia genuit Antonium *Davila Com. del Risco*. Petrum Stephanum *Davila*, Garsiam *Davila* & Hieronymam, (uxorem Hieronymi *Ruiz de Corella* Com. *de Cocentayna* March. *de Almonara*) Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobil. Eur. Parte II.*

Riscus, apud Terentium. *In risco est, odiosa cessas*. Donato, cista est pelle contecta, qui Phrygium id nomen esse ait. Sed Græca vox ῥίσκος est, arca seu cista, in qua vestimenta reponuntur. Hinc διφθερίτοι ῥίσκοι, quòd *pelle essent contecti*. Hesychius, βαλάντιον, οἱ τὰ σκευάρια κομίζοντες καὶ τὰς διφθερίτους ῥίσκους ἐργαζόμενοι. Ubi βαλάντιον itidem pro *risco* vel cistula: Saccum verò etiam & marsupium ita vocabant. V. Salmasium *ad Solinum p.* 241. Bocharto verò ipsa vox Græca ex Syriaco *razga*, orta videtur, hoc autem ex Philistæorum vocabulo ארגז *argaz* quod uno solùm loco in Sacris occurrit, 1. *Sam. c.* 6. *v.* 8. ubi saccos significat ex utraque Arcæ parte pendulos, in quibus illi murium & mariscarum ex auro imagines, Deo Israelis votas, recondiderunt. Cùm namque fama vel proprio periculo edocti essent, Dei Arcam absque periculo non posse aperiri, munera sua in ipsa Arca non reponebant, sed *in argaz*, seu *capsa à latere pendula*. Cui voci apud Arabes respondit vocabulum *rigiaza*, quo denotatur clitellæ camelinæ genus, ex qua utrinque pendent sacci cilicini lapidibus oppleti, qui illi pro sacomate, ut in æquilibrio maneat. Hinc ergo ῥίσκος Græcorum, unde Latinis *riscus*. Vocem certè recentioris Græciæ non esse, vel hinc patet, quòd eam Pollux ex Antiphanis *Aleatoribus* citat, *l.* 10. *c.* 31. eademque utitur Terentius in *Eunucho*. Unde Donati conjectura ratione non caret: multa etenim Phrygum vocabula ex Palæstina fuisse sumta, certum est. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Partis prior. lib. II. cap* 36.

Risile, apud Medibardum *de Mirac.* Walpurgæ *Virg. l.* 2.

> *Matronæ solicitata* — *Misit ad Cœnobium*,
> *Perditum restituit* — *Conservaretur ut ibi*
> Risile, *quod illa statim* — *Hoc in testimonium*.

Car. du Fresne reticulum videtur esse, quo fœminæ capillos continebant, Gall. *Rezeau*, V. suprà. Dominico Macro acus est, quo velum mulieres capiti affigunt, in *Hierolexico*.

Risus, simulachrum, adde: Eidem sacrum diem multis describit Appulejus. Alius erat *Ridens Jocus*, memoratus Papinio *l.* 1. *Sylv.* 6. *v.* 6. hoc n. spectrum peculiariter coli consuevisse, diximus suprà in voce *Jocus*. Aliàs *Risus* homini proprius; quem in 40. diem infantibus afferri, habet Solinus *c.* 1. *Nascentium vox prima vagitus est: lætitiæ enim sensus differtur in quadragesimum diem*. Quibus *risum* indigitari, palàm est. Sed & infra quadragesimum diem infantibus accidere, tradit Aristoteles, ut rideant, verùm dormientibus *Historiæ Animal. libro* 7. *capite* 10. quam in rem V. Salmasium *ad Solinum c.* 33. Sedes ei præcordia; hinc in præliis, gladiatorumque spectaculis, *mortem cum risu præcordia trajecta attulisse*, apud Plin. legitur *l.* 10. *c.* 37. Per catachresin equo tribuitur, Jobi *c.* 39. *v.* 22. *Ridet pavorem nec consternatur*: ubi

risum

risum distinguit, in *risum lætitiæ*, Hebr. שמחה, & *risum derisionis*, Hebr. לעג, quem posteriorem hic intelligi ad sit, uti Job c. 11. v. 7. ubi de onagro, c. 40. v. 18. ubi de struthione, & c. 41. v. 20. ubi de Leviathane, Sam. Bochartus *Hieroz. Part. prior l. II. c. 8.* Plura de *Risu* V. apud Gerh. Jo. Vossium *de Idol. l. 3. c. 46.*

Rituales Libri, Hetruscorum olim celebres teste Festo, in quibus scriptum erat, quo *ritu* urbes condantur, aræ ædesque sacrentur, Curiæ, Tribus & Centuriæ distribuantur, Cic. *de Div. l. 1.* Nempe *ritibus* maxima parte Gentilium Sacra constabant, cæterùm Israelitarum, quibus Lex Ceremonialis divinitus inculcata est eo fine, quem diximus suprà, V. Ephes. c. 2. v. 15 ubi hæc lex dicitur νόμος ἐντολῶν ἐν δόγμασι, *lex mandatorum in ritibus posita.* At Christiana Religio initio sola simplicitate veneranda ac potens erat, ut quæ *Deum in spiritu & veritate colit.* Joh. c. 4. v. 24. quæque gestus ac *ritus* significativos paucissimos habet, eosque minimè affectatos & maximè naturales, sine quibus vix pia potest esse in homine cogitatio, vel qui ab ipsa cogitatione pia procedunt, eamque fovent & excitant: quales in precibus præcipue videre est. Ac præter *Sacramenta*, quæ simpliciter peragebantur, *Sermones* ad populum lingua vulgari instituebantur, ac *Precibus* denique, *Benedictionibus* & *Hymnis* absolvebantur, Matth. c. 3. v. 1. c. 16. v. 26, 27. c. 28. v. 19. apud eundem c. 13. v. 34. 35. cpa. 26. *versu* 30. Luc. c. 24. v. 30. Joh. c. 14. & 15. & 16. & 17. Nec alterius cultus in Historia Evang. mentio. Iidem Apostolicæ Eccl. *ritus* erant, uti ex Actis illorum & Epistolis liquet: sine ulla superstitione locorum temporumque Act. c. 3. v. 46. 1. Tim. c. 2. v. 8. Coloss. c. 2. v. 16. 17. &c. Cùm verò ad Ecclesiam aggregarentur diversa hominum genera, Judæi, Gentiles; illi veterem ac invectum illum colendi Dei modum dedignari; patriisq; ceremoniis divinum cultum instruere, ac Sacris majestatem quandam circumdare, non malo ut videtur, consilio cœpere: Episcopis præcipue Rom. auctoribus. Ulterius deinitum & liberi primum cultus in legem versi tantumque ceremoniarum choragium superadditum, contra doctrinam Apostoli Coloss. *cap. 2. versu* 21. ut spiritualis ille ac simplex Fœderis Novi cultus in γυμνασίας σωματικῆς exierit, & inter istam elementorum, rituum, ceremoniarumq; molem nudus & egenus Christus tantum non omni suâ vi spoliatus sit. Fr. Burmannus *Synopsi Theol. Christ. Part. II. l. 7. c. 17.* V. quoque suprà ubi de *Ceremoniis*. Ut de voce Δόγμα aliquid addam. Præter significatum, de quo diximus, *pia item* notat in Scriptura, ex auctoritate Verbi Dei in legitima Synodo decretum & statutum, V. Act. c. 16. v. 4. Apud Græcos Patres, nonnunquam *doctrinam* designat; inprimis autem eam Doctrinæ Christ. partem, quæ *Ritus* complectitur. Sic Basilius *M. de Spiritu S. c. 27.* Doctrinæ Christianæ duas partes faciens, Κήρυγμα & Δόγματα, illo nomine indigitare voluit capita Religionis Christianæ catholica & perpetua; isto ritus & ceremonias, quæ, quod ratio ipsorum non omnibus constat, aliis & Ἀπόῤῥητα sunt appellata, item & Μυστικὰ & quia non in Scriptura reperiuntur, & Ἄγραφα παραδόσεις, *ibid.* V. quoque Eulogium Archiep. Alexandr. *Biblioth.* Photii c. 230. p. 833. uti de *Ritualibus Libris* Ecclesiæ Latinæ Lindanum Episc. *de optimo gen. interpr. Scripturas l. 3. c. 3.* Pererium *Præf. l. 16. Comment. in Danielem*, Petrum Cluniac. Aliacensem Cardin. Comitem Mirandul. Claudium Espensæum Doct. Sorbon. *in ad Ephes.* Aliòs.

Rivalius vel *Rivoalius*, Scriptoribus Venetis ostium fluminis est, ubi hodie Venetiæ; quo erant quædam Insulæ angustiores, parùm inter se distantes, quas placidissimi amnium meatus, sinuoso ambitu in mare decurrentium, pelagi sic æstu alternante, discriminabant. Ipsi loco postea *Rivvalti* nomen mansit, à *rivis altioribus*, qui exundantem in fluvium pelagus continebant, Italicè *Realto*. Sed & meminit jam vocis Constantinus Porphyrogenitus *de Administr. Imp. c. 27.* cui locus is Κάστρον Ῥιβαλτον dicitur, apud du Fresne: *Rivalti Veneti* imitatione, extructum Castellum *Risbans* Calesianum in Morinis, quod in terræ lingua, quæ in Oceanum aliquot passibus excurrit, ædificatum, portum munit clauditque, ab Aimerio Papiensi Lombardo, primo ejus Gubernatore, facto ab Anglorum Rege, statim atque in ejus potestatem concessit, suspicatur, ut videre est in ejus *Glossar.* V. quoque in voce *Venetiæ*.

Rivi, adde: A re nomen habet, nim. à Risæ rivo vel amniculo, *la Rize*, qui oppidum pæne undique cingit, & in Garumnam supra Tolosam cadit, non longè à *Rivis*; quod castrum Galli *Rieux* vocant, nomine à *Rivulis* aut *Rivolis* deducto, & his in regionibus frequenti. Episcopalis est, & penultima inter sedes Episc. Metropoli Tolosæ subjectas, *Rivensi* Monasterio in id dignitatis evecto: quâ diœcesi quænam loca continentur, V. hic paulo *infrà* & plura de hoc loco, apud Valesiū in voce *Agamia*.

Loca Diœcesi Rivensi, in Volcis Tectosagibus comprehensa.

Arbustum *l' Arbeust.*	Mons altus *Montaut.*
Carbo *Carbonne.*	Rivi, civ. nova, *castrum de Rivis*. Item *villa de Rivis*, in vett. Tabb. dicta.
Galliacum castrum, *Gailhac.*	
Mariniacum *Marinhas.*	
Mons acutus *Montagut.*	Serræ *Serres.* Turris *la Tour* &c.

Rivus, vulgò *Riz*, Monasterium Galliæ in Arvernis diœcesique Claromontensi, quemadmodum & Celsinaniæ *Cessilanges* aut *Ceausilanges*: quæ ambo, ut & Romanum Monasterium *Roman Monstier*, Carum Locum, Ambertam *Ambierte* in Lugdun. parochia, ac Silviniacum, partim instaurata, partim à fundamentis extructa esse, à S. Odilone, prodit *vitæ ejus* Scriptor, apud Hadr. Valesium, in voce *Celsinaria*.

Rixa, adde: Sequutum est interregnum 7. annorum, cædibus & latrociniis plenum, quibus fatigati Poloni Casimirum è Monasterio Cluniacensi, in quod se abdiderat, revocarunt, duris conditionibus à Benedicto IX. tum Pontifice Rom. ipsis impositis. V. quoq; Auctorem Anonymum *Hist. Orb. Terr. Geogr. & Civ. c. 8.*

Rixamaræ, pop. Celtiberiæ, apud Martialem *l. 4. Epigr. 54* quo Licinum, Hispanum Poetam, hortatus ad celebranda Celtiberiæ loca, ea quamvis duriùs sonantia carmine comprehendit: memoratque inter alia,

Tutelamq; chorosq; Rixamarum
Et convivia festa Carduarum &c.

Ubi alii *Rixamorum* vel *Risamorum* legunt. V. *Risamori.*

R O.

Roannois, nomen illustris in Gallia Familiæ, Lat. *Rodumnii*: ramus est stirpis Gussieriæ. In hac enim Guilielmus, primus Cubicularius Caroli VII. pater fuit itidem Guilielmi, qui genuit Artum & Guilielmum, illum Dom. *de Boisy* ac Magnum Magistrum, hunc Dom. *de Bonnivet* & Admiralem Franciæ. In quorum illius ramo nunc sunt tituli *Ducum Rodumniorum* seu *de Roannois*. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europææ Part. II. p. 34.*

Roba, vestis seu tunica, apud citimæ ætatis Scriptores, Gall. *Robe*. Inprimis verò sic dictæ sunt vestes, quibus Reges ac Principes Palatinos proceres donare consuevere, hinc *festiva indumenta* vocatæ Matthæo Westmonasteriensi & Matthæo Parisio *A. C.* 1201. Ex iis verò quædam *Robes del Compaignie* dictæ leguntur, forte quod eminentioris conditionis personis darentur, quæ in comitatu Regis vel Reginæ morabantur. Qui itaque *Robas* accipiebant ab aliquo, de ejus familia censebantur. In *Statutis Secundis* Roberti I. Scotiæ Regis c. 34. §. 2. *Repelluntur etiam ab acquietatione, inquisitione, probatione & assisa —— Dominus, Ballivus, nec aliquis gerens* Robas *Domini* &c. Unde *Robare*, in *LL.* Burgorum Scoticorum c. 92. §. 1. *robam* auferre, Gallis hodieque *Desrober*. V. plura hanc in rem, apud Car. du Fresne *Glossar.* & *Dissertat. 5. ad Join villam p.* 160.

Robertus, fil. Walravii Com. Nassovii, rami Dilleburgensis, patri defuncto A. C. 1110. in ditione successit; arcem Nassoviam instauravit, obiit A. C. 1120. Pater Walravii & Friderici, qui vivo adhuc Patre interfectus est. Cyriacus Lentulus *in Geneal. Principum Nassoviæ MS.* V. quoque infrà *Rupertus*.

Robigus, Deus apud Romanos, qui *robiginem* à segete averruncare credebatur, teste Varrone *de L. L. lib. 5.* memoratur A. Gellio *lib. 5. cap. 12. his verbis*: *In istis autem Diis, quos placari oportet, uti mala à nobis vel à frugibus natis amoveantur, Averruncus quoque habetur & Robigus.* Rubigo autem tum segetes lædit, cum udos imbre culmos Sol ardens torret, sicut Plut. *de prim. frig.* testatur. Contrà tamen Plinius *lib. 18. cap. 17.* *Plerique dixere rorem inustum Sole acri frugibus rubiginis esse causam, & carbunculi vitibus: quod ex parte falsum arbitror omnemque uredinem frigore tantùm constare, Sole innoxio.* Vossius hac de re ita habet, *Idolol. lib. 3. cap. 11.* *Huic Lunæ filiæ* (Rorem intelligit) *sua quoque sunt incommoda. Nam si in segetem impluerit, nec defluxerit, calore Solis in ea putrescit, unde vitium segetis robigo: cui averruncando præfectus à Gentilibus Robigus*: quem alibi *Rubigum* idem vocat. Ei sacra instituit Numa Pompilius, canisque & ovis extis sacrificari voluit. Ovidius *Fastorum lib. 4.*

Flamen in antiquæ lucum Rubiginis ibat,
Exta canis flammis, exta daturus ovis.

Lucum & ædem in regione V. ponit Panvinius, ædem viâ Nomentanâ, extra portam Catulariam. De cane cæso, & quidem lactente, etiam Columella sic loquitur,

Hinc mala rubigo virides ne torreat herbas,
Sanguine lactentis catuli placatur & extis.

Rufi debuisse esse coloris, indicat Festus: *Catularia porta Romæ dicta est, quia non longè ab ea ad placandum Caniculæ sidus frugibus inimicum, rufæ canes immolabantur, ut fruges flavescentes ad maturitatem perducerentur.* Diem sacrorum, V. in voce *Robigo*. Ad imitationem Romanorum Rhodii quoque Deum habuere, qui *rubiginem* propelleret. Templum enim iis Apollinis *Erythibii*, quo nomine Græcos rubiginem denotare notum Anton. Thysius JC. *Not. in Gell. loc. cit.* V. hanc in rem plura Salmas. *ad Solin p.* 433.

Roborare, apud Flav. Vopiscum *in Aureliano*, *Templum Solis fundavit & Pontifices roboravit*; est munire & dotare salariis, privilegiis & opimis annuis reditibus. Sequitur enim *Decrevit etiam emolumenta Architectis & Ministris.* Eadem notione *solidare* dixit Cassiodorus *Variar. lib 3. Epist. 31.* unde *solidum*, pro mercede apud recentiores, hodieque Germanis *sold* & *solidati* milites Gallis *soldats*, *Fulcire* legitur, in *Cod.* Theodos. *de filiis militar. Apparitor. & veterator. l. 11.* & V. Salmasium *ad Vopisci locum*, & *ad Solinum pag.* 156.

Roborea Familia, vulgò *de Roviere* seu *de Rovere*, inter Italiæ illustres, multum incrementi debet Sixto quinto & Julio

Julio II. qui ex ea Pontifices lecti sunt. Hujus frater Joann. Dux Soræ, duxit Joannam Montfeltriam, Guidi Ubaldi qui Monfeltrios morte suâ clausit A. C. 1508. sororem, & ob eam Ducatum Urbini in domum suam intulit, quam ultima terminavit Victoria, Ferdinando II. Mediceo, Magno Duci Florentiæ, qui tamen Ducatum, Pontificiæ Cameræ ob defectum masculorum adscriptum, uxorio nomine obtinere nondum potuit, nupta. Ejus Majores V. apud Spenerum *Theatro Nob. Eur. Part. III. p.* 37.

Robur, Ammiani, adde: Sic castrum vocatum est à Valentiniano Aug. contra Alamannos, ædificatum, Quod in loco fuisse Urbis Basileæ, ubi nunc summum Templum, contendit Chr. Urstisius *in Epit. Hist. Basil.* eoque, sive à primis sive à posterioribus Hunnis destructo, aut aliâ quadam temporum injuriâ deleto, tum demum Basilicam majorem illius Ecclesiæ ibi erectam. Basileam enim tum eum occupasse tractû fontium scatebris irriguum, qui in convalli juxta Birsicum torrentem, a Salinatur i *Saltzburn* versùs inferiores Spalas atq; ultra protenditur, facilè ostendi potest: Propinquum igitur castrum hoc Basiliæ fuit, quod ab accolis, i. e. Basiliensibus, *Robur* dictum fuisse, Marcellinus testatur. Nec abludit hodierna appellatio, quâ Cathedralis Ecclesiæ aream, Germanico idiomate *auff Burg* nuncupant, in Episcopalibus quoque diplomatis idem locus *in Castro* vocatur. Sic enim Petrus Episc. synodo habitâ A. C. 1297. pro conservanda libertatis Ecclesiasticæ immunitate, vetans, *ne intra terminos Castri sive Atrii Ecclesiæ Basil. alicui Canonicorum vis fiat*, *Castri* talem determinationem assignat, *A porta Rodolfi Crafionis Canonici, usque ad Curiam Præbendalem Bertoldi de Waissenberg in longitudinem & ab hac in latitudinem, usque ad Curiam Præbendalem J. h. de Diessen ab una parte. In alia vero parte à Curia D. R. Crafionis, usque ad extremitatem Curiæ Præbendalis D. de Gundolszheim.* Adde, quòd anno 1576. cum cella vinaria eo loco effoderetur, numismata aliquot ænea Rom. Impp. magi nibus signata, reperta sunt, qualia apud Augustanos Rauricos reperiuntur, quæ significationem aliquam priscæ habitationis dare potuere. Hactenus Urstisius.

Robur, teste Festo, adde: Una fuit, ex Carceris præcipuis partibus, sicut altera Tullianum, utraque supplicii locus. Strangulatio quippe, quæ laqueo fiebat, in Tulliano, præcipitatio, in *Robore*, peragebatur: quorum illud *Dungeon*, hoc *strong hold* Anglicè dicas: Et sicut communiter *Robur*, ita quandoque *Codex robustus*, Plaut. *Pœnulo Act.* 5. *Sc.* 3. aliquando *Custodia lignea*, *Ibid. Sc.* 6. nonnunquam *Italum robur*, Horat. *l.* 2. *Od.* 3. appellatur. In eo stipes erectus, è quo rei in præceps dati, ut colligitur ex verbis Tullii. *Quæro, fregerisne cervices in carcere illi ipsi Vettio*: Plauti item *Curcul. Act.* 5. *Sc.* 5. *At ego faciam vos ambos in robusto carcere ut pereatis.* V. quoque Hadr. Turneburn *Advers. lib.* 23. c. 29. Fiebat vero tum strangulatio in Tulliano, tum præcipitatio in *Robore*, per Carnificem, idque Triumviri Capitalis jussu. V. Jo. Rosinum *Antiqq. Rom. l.* 9. *c.* 31. & Thom. Godvvynum *Antholog. Rom. l.* 3. *sect.* 3. *c.* 5. Alias *Robur* & Quercus passim Auctoribus confunduntur, Poëtis plerunque; cum tamen arborum hæ species diversæ & materie differant apud Architectos: imò & glande, quæ in quercu grandissima est, in *robore* parva, si Plinio credimus, Glossæ, *Robur, ὁ ἢ ξύλον μελάνδρυος*, scribe *μελάνδρυον*. Ubi tamen non certum genus arboris glandiferæ intelligitur, sed lignum quercinum mediale, quod est firmissimum & robustissimum. Græci, *μελάνδρυς ἡ ἐν τοῖς δένδροις ἀσαπὴς καὶ τὸ ξύλον ἐντεριώνη.* Unde & speciem quercus, quæ fortissimum habet lignum, *Robur* appellavere: quam nempe *δρῦν ἀγρίαν* vocat Theophrastus. Quercus enim propriè est ἡ ἥμερος. Imò e a ipsa, quam Idæi *ἡμερίδα*, Macedones *ἐτυμόδρυν* appellabant, Latini simpliciter *Quercum* dixere. At *Robur*, est sylvestris quercus, cujus lignum robustius est ligno quercus ἡμέρου &c. *Roborum luci* apud Plinium *δρυμοὶ* sunt; *Lucus* namq; de grandioribus tantum arboribus & consecratis propriè sumitur: at sylva minorum est, uti Græcorum ὕλη. Salmasius *ad Solinum p.* 507. & 585.

Rocca. V. hic infrà *Rocha Rocca* Papæ V. infrà *Rota Porphyretica.*

Roccameltis, vulgò *Rochemeau*, castrum fuit Galliæ, Carrosso vicinum, quod Guilielmus Dux Aquitaniæ obsedisse legitur, *in Hist. Aquitan.* Nunc vicus ad Carentonum, S. Carrosso (*Carrof*) proximus; qui ab urbe Lemovicis Monasterium Johannis Bapt. Angeriacum petentibus occurrit, Hadr. Valesius *Not. Gall.* voce *Carroffium.*

Roccus, apud Monachum S. Galli seu Notkerum *de Carolo M. lib.* 2. *c.* 27. *Carolus habebat pellicium berbycinum, non multum amplioris pretii, quàm erat roccus ille S. Martini, quo pectus ambitur nudis brachiis* &c. vox Germ. *Rock*, hodieque in multo usu, supremam vestem (*ἐπενδύτης*) notat. Cujusmodi *Roccos* etiam Monachis attribui passim, docet Car. du Fresne *in Glossar.* Ῥόχον Græci recentiores vocant, *Histor.* Apollonii Tyrii, Nicetas Choniates, Codinus *de Officiis*, Alii. Inde *Rochettum* dimin. de qua voce mox.

Rocha, in ludo latrunculiorum Persis dicitur, quæ Gallis *Rocca* est, infimæ nempe Latinitatis vocabulum, pro rupe, Roc: Alii *elephantem* vocant. Iidem *Piada*, in eodem, pro pedite dicunt. Quæ non magis sunt origine Persica, quàm ipsius ludi appellatio, quem *Xatrang* nuncupant, ex Græco *Zatricium*. V. Salmasium *ad Solinum p.* 1130. ubi è Græca lingua in Persicam multas voces migrasse, docet, & infrà, in voce *Zatricium.*

Rochefort, *Rochefoucaud*, *Rochepesay*, nomina illustrium in Gallia Familiarum, V. infrà *Rupifortii*, *Rupifulcaudii*, *Rupipesi.*

Rochetum, diminut. a *Rochus* seu *Roccus*, in Ecclesia Romana vestis linea Episcoporum peculiaris olim, postea etiam Abbatibus aliisque concessa est. *Ceremoniai l.* 1. *c.* 4. *Utuntur croceis obj...is & subtus parvo caputio supra rochetum* Olim longum erat atque talare, ut ex antiquis picturis & relatione Mucantii de Bonifacio VIII. refert Car. Macer. Cum enim Bonifacii hujus sepulchrum apertum esset, A. C. 1605. corpus integrum adhuc repertum est, indutum omnibus Pontificalibus indumentis, *caligis, sandaliis ex tela aurea, in summitate acutis, sine cruce*, Rochetto *longo albo, stolâ, cingulo, dalmaticâ, tunicella, planetâ amplâ sericâ coloris nigri, phanone & pallio* &c. uti habet præfatus Jo. Paulus Mucantius, apud Torigium *de Cryptis Vaticanis p.* 372. Habet autem manicas strictiores, quo significari dicunt, *Prælatus ad eleemosynam largiendam manus promtas & expeditas esse debere* &c. Ejus usum qui habet Prælatus, in obsequio alicujus Cardinalis, tenetur illud deferre, dum Cardinalis illud defert; cùm verò Cardinalis illo non utitur, nec Prælato illo uti concessum. Sed & *Rochetto* induitur Prælatus, dum Regiis Oratoribus obsequium præstat, itemin audientia Pontificis, in visitatione Cardinalis recens creati, sive à legatione redeuntis, vel cùm salutat aliquem *Serenissimi* titulo insignem. Prælati vero Regulares *Rochetum* non gerunt, sed in Missa utuntur superpelliceo; inter quæ duo quodnam discrimen sit, docet apud C. du Fresne, Lindvvodus *ad Provinciale Ecclesiæ Cantuar. l.* 3 *tit.* 27. *Rochetum differt à superpellicio, quia superpellicium habet manicas pendulas, sed Rochetum est sine manicis, & ordinatur pro Clerico ministraturo Sacerdoti, vel forsan ad opus ipsius Sacerdotis, in baptizando pueros, ne per manicas ejus brachia impediantur.* V. eundem de *Roketo Canonicorum Regularium*, & plura hanc in rem apud Macros Fratres *in Hierol.*

Rodebeccus, vel *Rotobeccus*, vulgò *Robec*, rivus Galliæ, Monasterium S. Audoeni alluens, a quo *Rotomago* nomen. Utriusque meminit Ordericus Vitalis *Hist. l.* 5. cùm ait: *Super Sequanam fluvium, urbem Rotomagum construi præcepit Julius Cæsar in loco aptissimo: ubi ad Orientale caput Urbis Albula fluv. cum Rodebecco & ab Occ. Marrona in Sequanam influit.* Ubi *Albula*, a colore aquarum sic dictus, vulgò *Aubette*, nuncupatur: *Rodebeccus*, aliis *Radis* seu *Rosus*, similiter voce Celticâ a colore, quasi *ruber rivus* dicitur. *Roth* enim Germanis rubrum denotare, notum ejus linguæ peritis: unde & Græci, inprimis Theophanes, Caroli M. filiam *Rotruden* vel *Rothtruden* Ἐρυθρὼ, id est, *rubram* vocavere. *Bec* autem seu *Bach* hodieque rivum significat. Valesius in voce *Rotomagus.*

Rodemachera, castrum Germaniæ, in Marchionatu Badensi, sub Principe proprio, ex familia Badensium Marchionum. Cùm enim Bernhardus, qui Badensem ramum condidit, duos habuisset filios, Philibertum & Christophorum, ille Patri successit huic *Rodemachera* concessa est. Natus is A. C. 1537. ex Cæcilia Suecica (al. Gustavi Regis) numerosam suscepit prolem: in qua eminet Eduardus Fortunatus, qui in Anglia genitus A. C. 1565. Patri successit Religionem Pontificiam amplexus, ex conjuge Maria ab Eicken (fil. Jodoci Dom. de Riviere Gubernatoris Bredæ) reliquit A. C. 1600 filios, Wilhelmum & Hermannum, novarum linearum auctores. E quibus ille natus A. C. 1596. *Rodemachera* habitavit & ex Antonia Elisabetha Com. Criechingia, genuit Carolum Wilhelmum Eugenium & Mariam Sidoniam Philippo Princ. Hohenzollerano nuptam A. C. 1662. ex Maria verò Sidonia Com. Falckenstenia, Philippum Balthasarem & Mariam Eleonoram Sophiam, Joanni Franc. Desiderato Com. Nassovio sociatam A. C. 1665. Patre verò A. C. 1664. & deinde utroque filio extinctis, linea defecit. Phil. Jac. Spenerus *Syllog. Geneal. Hist. in Familia Badensi.* V. quoque eum *Theatr. Nob. Europ. Part. III. p.* 23. & 27. & plura de Principibus hisce suo loco.

Principes Viri.

Rodericus, filius Julii Friderici, Ducis Wirtenbergici, Julianæ seu Brentianæ lineæ auctoris, ex Anna Sabina Holsata, literis & linguis (quarum prima & vernacula ei Hispanica fuit) operam dedit, tum militare vitæ genus sub Suecis sectatus. Fratrem habuit, Sylvium Nimrodum, qui Elisabethâ Maria Monsterbergensi hærede ductâ, Ducatum in Silesia Oelsensem nactus est, & stemma propagavit. extinctus 1654.

Rodericus Inicus, Dom. *de los Molinares*, pater Diasii *Sanchez* avus Mendi *Roderici de Viedma*, quem Alphonsus Benavidius Joh. Alphonso, filio naturali Alphonsi VII. Hispan. R. genitus, cum onere suscipiendi nominis, hæredem instituit. Hic itaque Diasium *Sanchez de Benavides*, Dom. *de Santistevan del Puerto* genuit; avus ex illo Mendi *Roderici* Benavidii, Comitum *de Santistevan del Puerto*, & Manuelis Benavidii, Marchionum *de Flomesta, de Jabalquinto* &c. Auctorum. De quibus V. Spenerum *in Theatro Nobilit. Europ. part. II. in Indice.*

Rodericus Lopezius, filius minor natu Garsiæ Lopezii, familiæ Cardeniæ, in civitate Ocanna habitans, Gutierium & *Rodericum*, cujus posteritas in civitate Lerena superfuit, genuit,

Gutlerio natus est Didacus, primus Dux Maquedæ: Pater Bernardini atque Gutierii, Dominorum *de Torralva & Beuta*, cum cognomine *Carillo de Albornoz*, Satoris. A' Bernardino autem reliqui Duces propagati sunt, quibus Idem *ibid.* consecravit p.41.

Rodericus Manricus, filius Petri (Judicis Legionis, ex Leonora Castellana) minor, beneficio Johannis II. R. Comes *de Paredes de Nova* creatus est. Ex cujus primogenitis orta Agnes ad maritum Henricum Mauricium agnatum successionem transtulit. De reliquis ex eodem genitis, V. iterum Spenerum *lib. præf.* ubi in Familiis præsertim Hispaniæ celebrioribus *Roderici* nomen frequenter reperies.

Rodneccia Familia, inter Germaniæ illustres, Wolckensteniæ stirpis ramus est. In hac enim Fridericus, per filios Michaelem & Osvvaldum, duarum linearum, *Trostburgiæ & Rodneciæ*, communis pater fuit; de quibus, V. Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobilit. Europeæ Part. III. pag.* 61.

Rodolfus, V. infrà *Rudolphus*.

Rodomenses, apud Ordericum Vitalem & Alexandrum Abb. Celesinum *Rerum à Rogerio Sic. R. gestarum cap.* 8. *lib.* 4. laudatos Car. du Fresne *in Glossario*, monetæ sunt Archiepiscoporum Rotomagensium, in Gallia.

Rodumna, V. *Rhodumna*.

Rœcus, Hesychio, *Rycus* Suidæ, nomen Regis, qui dedit proverbio originem, Ῥοίκου χειροτονία, V. Salmasium *Not. ad Jul. Capitolinum in Antonino Pio.* Meliùs *Rhœcus & Rhycus.* V. quoque suprà *Rhæmetalces*.

Roga, apud Scriptores recentioris ævi, donativum est, honorarium, seu munus, Proceribus & Magistratibus atque adeò etiam populo, ab Augustis; vel Clero, à Pontificibus Romanis aut Patr. erogari solitum: unde voci origo. Sunt tamen, qui ex Græco ῥογὸς, i. *frumentum*, quòd olim Militibus frumentum distribui soleret; vel à verbo *rogo*, quòd *rogando* istiusmodi donativum impetraretur, unde *Precarium* dictum Gregorio M. *lib.* 10. *Epist.* 6. eam arcessant. Anna Comnena vocem usurpat, de stipendio seu honorario, quod Magistratibus quotannis ab Imperatore erogabatur: Anastasius Bibl. in *Vitis* Pontificum passim, de donativo, quod Pontifex Clero impertiebatur. Cujusmodi donativa septimanâ Passionis Clericis Patriarchas, scribit Balsamon; quemadmodum Imperatores Officialibus suis, erogasse, tradit Luithprandus *l.* 3 *c.* 5. Olim verò fiebant maximè Calendis & Imperatorum Urbiumque Imperialium natalitiis, ut est apud Nicephorum Call. *l.* 10 *c.* 23. ubi per Kalendas, Januarias intelligit, quæ *dies largitionum* dicuntur, in *L. Laudabile Cod. de Advocat. div. Jud.* Atque hinc mensem Januarium, μῆνα χρυσοῤῥόαν appellari, à Paulo Silentiario observavit C. du Fresne *in Descript. Ædis Sophianæ n.* 22. Originem hujus moris arcessit Dominic. Macer à more Tribunorum apud Romanos, qui, populum in assensum pertracturi, eum muneribus ac donativis demulcere solebant, sicque votum illorum quasi *rogare*: qua de re sic Plinius, ubi de auro, *Sunt aliquæ adhuc non omittendæ in auro differentiæ. Auxiliares quippe & externos torquibus aureis donavere, at cives non nisi argenteis; præterque armillas civibus dedere, quas non habent externi. Iidem (quod magis miremur) coronas ex auro dedere civibus. Quis primus donatus sit ea, non inveni; sed quis primùm donaverit, à L. Pisone traditur A. Posthumius Dictator, qui apud lacum Regillum, castris Latinorum expugnatis, ei, cujus maximè opera capta essent, hanc coronam ex præda dedit* &c. V. eum quoque *l.* 16. *c.* 4. & A. Gellium *l.* 5. *c.* 6. Hinc ad Imperatores consuetudo transiit. Sed & pro stipendio, quod militibus erogabatur, vox usurpata occurrit, apud Byzantinos Scriptores inprimis, Leonem Tacticum, Constantinum Porphyrog. *in Basilio c.* 27. Scylitzem, Pachymerem, Alios, quos laudant Meursius, Fabrotus *in Gloss.* & Dionysius Gotofredus *ad Harmenopulum.* Quò pertinet ratio etymi, à *frumento* petiti à Macro, uti vidimus. Atque hinc Ῥογάτορες, stipendiarii milites, apud Codinum *de Officiis*: ut alias vocis notiones, quæ secundariæ sunt, & processu temporis ei impositæ, omittam. V. præfatum C. du Fresne *in Gloss.* quoque & Dominicum Macrum *in Hierolexico*, ut & in vocabulis synonymis, *Donativum*, *Donum*, *Precarium*, *Presbyterium* &c. nec non ubi de nummis *Tricipitinis*: De *Rogis* v. à Pontifice Rom. in distributione candelarum fieri solitis, V. suprà.

Rogalia, Feriæ dictæ sunt, in quibus *roga* distribuebatur; item libri, seu acrosticha, in quibus tum virorum nomina, ordine quo præcedere deberent, pro cujusque officii dignitate, dum vocarentur; tum quantitas rogæ aliaque donativa, descripta fuere, ne turbæ litesque inter id genus clientum oriretur, Balsamo *de incens. Patr. die Cateches.* V. de priore vocis notione, Jo. Meursium *Glossar.* cui adde Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* voce Ῥογάλια.

Rogatio, apud Romanos, nomen fuit omnibus actionibus cum populo commune; unde Leges, Plebiscita atque id generis alia decreta, *Rogationes* appellatæ. Si enim Legum e.g. Comitia essent, antequam Populus in suffragium mitteretur, primùm Lex recitabatur à Præcone, subjiciente Scribâ: tum oratione docebatur Populus, denique *rogabatur*, ut eam Legem acciperet & suffragiis suis jubere vellet, testibus Asconio, *in argum. Orat. pro C. Cornelio*, Appiano *bell. civ. lib.* 1. & Plut. *in Catone Utic.* Formula *rogandi* erat, *Velitis Jubeatis Quirites*, quod omnium actionum cum Populo commune fuisse principium, ex Cic. & Livio intelligi potest. Cùm itaque hic responderet, *uti rogatis*: Lex erat. V. Brissonium *de formulis lib.* 2 *pag.* 129. & *seqq.* Quo ordine verò in Senatu sententiæ *rogatæ* sint, pluribus exequitur A. Gellius *lib.* 4. *cap.* 10 ubi ait, *Ante Legem, quæ nunc de Senatu habendo observatur, ordo rogandi sententias varius fuit. Alias primus rogabatur, qui à Censoribus princeps in Senatum lectus fuerat, alias qui designati Consules erant. Quidam è Consulibus studio aut necessitudine aliqua adducti, quem ei visum erat, honoris gratia, extra ordinem sententiam primum rogabant: observatum tamen est, quum extra ordinem fieret, ne quis quenquam ex alio, quam ex Consulari loco, sententiam primùm rogaret. C. Cæsar in Consulatu, quem cum M. Bibulo gessit, quatuor solos extra ordinem rogasse sententiam dicitur, ex iis quatuor principem rogabat M. Crassum, sed, postquam filiam Cn. Pompejo desponderat, primum cæpit Pompejum rogare.* Dionysius Halicarnassæus, variis in locis testatur, olim apud Romanos morem fuisse, ut primi seniores, dein minores natu interrogarentur: idque ita, ut secundùm Magistratuum ordinem sententiam dicerent; Consulares primò, Prætorii secundò, Ædilitii tertiò, Tribunitii quarto loco, & Quæstorii quinto. Post Comitia Consularia designatos Consules primò fuisse rogatos, indicat Cicero *Philipp.* 5. *Qui ordo in sententiis rogandis servari solet, eundem tenebo in viris fortibus honorandis. A' Bruto igitur Consule designato, more Majorum, exordium capiamus.* Qui a priore loco Consul designatus erat, primus rogabatur, sicut primus quoque Consul rogabat sententias: Itaque honor erat, primum Consulem creari. Unde refert Plutarchus M. Lepidum, ante Q. Catulum, Cn. Pompejo adnitente, Consulem esse renuntiatum. Quare autem Coss. designati primi rogarentur, V. Appianum *Hist. Civil. lib.* 2. &c. Apud Athenienses, quo ordine οἱ Πεντακόσιοι sententiam fuerint *rogati*, V. suprà in voce *Quingenti*. In concione apud eosdem, convocato Populo peractisque sacris, quæ Καθάρσια dicebantur, Præco solenni formulâ, ex Lege, adprecabatur omnia fausta & prospera toti Atheniensium Populo, orareque jubebat, quibus licebat (uti & suprà alicubi dictum) Itaque primi verba faciebant seniores, deinde minores, pro ætatis uniuscujusque ratione ac ordine: atque ad id invitabantur Præconis voce, τίς ἀγορεύειν βούλεται τῶν ὑπὲρ πεντήκοντα ἔτη γεγονότων; Item λέγειν τῶν ἄλλων Ἀθηναίων τῷ βουλομένῳ, οἷς ἔξεστι. Licebat autem omnibus δημηγορεῖν, qui erant Famæ integræ, jamque antè Lexiarchico inscripti, quod fiebat anno ætatis 20. V. Sam. Petitum *Comm in LL. Attic. lib.* 3 *tit.* 1 ut & infrà, voce *Suffragium*.

Rogationum Dies. adde: Tres eorum sunt, qui celebrantur ante Ascensionem Domini, juxta morem Ecclesiæ Gallic. Feræ, quibus tum Galli infestabantur, lupi inprimis fuere, qui cùm acerrimè in Gallos sævirent, neque hujus flagelli aliquod remedium inveniretur, congregati apud Viennam Galliarum Episcopi, in commune statuerunt, ut triduano jejunio misericordiam Dei implorarent. Quod cùm feliciter successisset, factum est, ut hi dies in consuetudinem annuæ celebritatis venirent, quæ hodieque pro diversis calamitatibus, per Galliarum provincias, solicitè coluntur. V. C. du Fresne *in Glossar.*

Rogatores, apud Romanos, dicti sunt, qui in Comitiis civibus Centuriatim vel Tributim Ovile ingredientibus, cistam proponebant, in quam conjicerent, quam vellent, tabulam. In Legum enim Comitiis duo erant tabellarum genera, unum in quo scriptum, U. R. id est, *Uti rogas*: alterum, in quo A. id est, *Antiquo*. Has tabellas qui ministrarent Populo, *Diribitores* dicti sunt: Itaque sortitione de prærogativa factâ, Magistratus in Tribunali sedens, per Præconem vocabat Prærogativam Centuriam ad suffragium; quæ per pontes dispositos Ovile ingressura, in pontis initio, tabulas à Diribitoribus accipere, inque ejus fine, in alterutram cistarum à *Rogatoribus* propositarum conjicere solebat. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 6. *cap* 14. Sed & *Rogatores*, Græcorum citerioris ævi vox, Ῥογάτορες, de militibus stipendiariis, quòd *rogam*, h. e. stipendium acciperent, apud Leonem *in Tacticis cap.* 6. §. 15. in *Miraculis* Anastasii Persæ *cap.* 13. & apud Codinum *de Offic.* V. suprà *Roga*.

Rogus, Pyra, Bustum, quid differant, Servius docet: *Pyra est lignorum congeries*: Rogus, *cùm ardere cæperit, dicitur*; *Bustum verò jam exustum vocatur, quasi bene ustum.* Lex tamen XII. Tabb. sic habens, *Rogum Bustumve novum, ne propiùs ædes alienas* 60. *pedes invito Domino adjicito, neve forum sepulchri bustumve usu capito*: aliud esse *Rogum* demonstrat, aliud *Bustum* sive τύμβον, atque, ut in *Rogis* incendium verebatur, (quod Tullius annotavit) sic in Bustis tetrum cadaverum odorem & aëris pestilentiam cavere voluit. Solebat autem Pyra in modum aræ lignis construi eique intexi larix, picea, taxus, aliæque arbores: circa eam constituebantur cupressi, quod Servius ex Varrone docet factum fuisse, propter gravem ustrinæ odorem, ne eo Populi circumstantis offenderetur corona; quæ tandiu stabat, respondens fletibus Præficæ, quandiu consumto cadavere & collectis cineribus, dicebatur novissimum verbum, *ilicet*. Porrò pyram sive *Rogum* (quem ne ascia poliret XII. Tabb. vetabant) & cadaver, liquoribus quibusdam pretiosis perfundere, & aurum multa-

multaque alia pretiosa, vestes, arma, quæque alia defuncto chara erant, injicere, vetus consuetudo erat, sed iisdem legibus coercita. Itaque, qui cremandus fuit (hoc enim cuique liberum erat) postquam ad pyram fuisset delatus, digitus ei incidebatur, ad quem servatum justa fierent, reliquo corpore combusto; quod, teste Festo, *membrum abscindi mortuo dicebatur*: quanquam ne id semper liceret, sæpius jam laudatarum Tabb. Legibus cautum fuit. *Homini mortuo ne ossa legito* (i. adimito, aufero) *quo post funus facias: extra quàm si militiæ aut peregre mortuus sit.* Posteaquam cadaver *Rogo* impositum supinum, oculis quantum poте apertis, ori naulum Charontis inditum est, atque is, qui defuncto maximâ necessitudine junctus erat, *Rogo* aversâ facie subdebat facem: quem morem Virgilius innuit *Æn. lib. 6. ubi de funere Miseni*, inquit,

—— —— & subjectam, more Parentum,
Aversi tenuere facem.

Simulque humanus sanguis effundebatur vel captivorum, vel Gladiatorum, qui à Bustis *Bustuarii* dicti sunt, idque *Inferias* appellavere. Sin horum copia non esset, laniantes genas, qui lugebant, suum sic effundebant cruorem, ut *Rogis* illa imago restitueretur, quod iterum Lege XII. Tabb. *Mulieres genas ne radunto*, interdictum. Mox ubi ustulatum cadaver fuit, *Rogus* dicebatur *Bustum*, cineresque & ossa cado sive urnâ colligebantur ab amico, & sepulcro inferebantur, ante quod arâ constitutâ, quam *Acerram* Festus dictam fuisse scribit, odores incendebantur. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 5. cap. 39.* Alexandrum ab Al. *Genial. dierum lib. 3.* Thom. Godvvynum *Anthol. Rom. lib. 2. Sect. 2. cap. ult.* &c. Fr. Rossæus *Archæol. Att. lib 5. cap. 29.* non unius generis ligna pyram composuisse docet: Euripides enim *in Herc. Fur.* quercum, Sophocles *in Trachin* oleam, Athenæus pinum aliquando adhibitam, refert: hancque inprimis in Virginum *Rogis*. Cùm quis naufragio periisset, tabulas concrematas fuisse, ostendit ex Manilio *lib. 1.*.

—— —— Ut corpus sepelires naufragus ignis
Et collecta Rogum *facerent fragmenta carinæ* &c.

Plura suprà *passim*, *ut de funebribus ritibus.* In funere Imperatorum, *quos omnes post mortem inter Deos referri solitos* fuisse, discimus ex Servio *ad illud* Virgilii Georg. *lib. 1. v. 24.*

Tuque adeò, quem mox, quæ sint habitura Deorum
Concilia, incertum est:

ut pompa magnificentior, sic alia longè *Rogi* species fuit. Postquam enim extra Urbem in Campum Martium perventum est, ibi qua latissimè campus patebat, *Rogus* sive suggestus quidam, specie quadrangulâ, lateribus æquis assurgebat, nullâ, præterquam lignorum ingentium, materiâ compactus in Tabernaculi formam; quod quidem interius totum erat aridis fomitibus oppletum, extra autem, intextis auro stragulis, atque eboreis signis variisque picturis exornatum. Suprà verò minusculum alterum tabernaculum positum erat, formâ & ornatu persimile portis januisque patentibus; Tertium item & quartum, semper inferiori contractius, ac deinceps alia, donec ad extremum, quod omnium brevissimum, perveniebatur. In hujus summo currus inauratus, quo mortuus Imperator olim vehebatur, constitutus erat: ut istiusmodi tabernaculi formam videre est, in nummis Antonini Pii, M. Aur. Antonini, L. Aur. Veri, P Helvii Pertinacis, L. Septimii Severi; Sabinæ item Augustæ, Faustinæ, Juliæ Piæ, consecratorum, apud Hubertum Goltzium. Sic itaque lecto in secundum tabernaculum sublato, aromata & suffimenta omnis generis, fructus, herbas succosque odoratos, acervatim effundebant, quorum copiâ magnâ aggesta locoque omni oppleto, post varias ceremonias, facem capiebat Imperii successor, eamque tabernaculo admovebat: tum Consules primò, cæterique omnes Magistratus & alii ordine ignem undique subjiciebant cunctaque illico igni valido corripiebantur. Tandem à supremo minimoque tabernaculo, tanquam è fastigio quodam, simul cum subjecto igni Aquila dimittebatur, quæ Augusti: vel pavo, qui Augustæ animam in cœlum subvehere credebatur, ut iterum in nummis conspicitur, ubi ab una parte tabernaculum cum voce *Consecratio*, ab altera Aquila, vel pavo, animam vehens, cum eadem inscr. expressus est. V. Joh. Rosinum *Antiqq. tiqq. Rom. lib. 3. cap. 18.* ut & suprà in vocibus *Apotheosis* & *Consecratio*. Nec omittendum, in *Rogis*, non nisi adultorum corpora arsisse, *Hominem* enim, *priùs quàm genito dente cremare, mos non erat*, Plinius *Nat. Histor. lib. 7. c. 16.* Proin Infantum nulla Busta, sed suggrundaria tantùm fuisse, observavit Thom. Bartholinus *lib de Puerperio Vet.* V. quoque *infrà*. Facta est a Rogorum apud Vett. lustratio in decursionibus funebribus, ut & hoc addam, sinistratione. Qua de re V. Salmasium *ad Solinum p 936.* Casp. Barthium *ad Statium Thebaid. lib. 6.* nec non suprà, voce *Dextratio* &c.

Rogus Dei, in Ecclesia Rom. est precatio, λιτανεία, Κύριε ἐλέησον. In *Regula* Magistri *cap. 33. Extra lectiones. versum & rogus Dei.* Et c. 33. *Psalmi tempore matutini, responsorium unum, versum, lectionem Apostoli & Evangelii, quam semper dicit Abbas & rogus Dei*: ubi non *Kyrie eleison* tamen. sed collecta & oratio ultima, est Dominico Macro. Nempe *Rogus*, apud citimæ ætatis Scriptores precatio, deprecatio est; unde *rogum emittere*, crebrum in formulis *precariarum*, de quibus V. supra, & plura hac de voce, apud C. du Fresne in *Gloss.* & Macrum *a. l.*

Rohan, nomen Familiæ in Gallia perillustris, quæ in Armorica Britannia à pluribus seculis floruit, & facilè in reliquis primas tenet. In ea Alanus VI. *Rohanus* duos suscepit filios, Alanum VII. & Eonem; à quorum isto linea Dominorum *du Gust de l'Isle & Pouldu* descendit & nunc quoque, sed in Fortuna tenuiori, pro illo domus splendore, superest Alano genitus Joannes II. gener Philippi Eburovicensis Navarræ R. obiit A. C. 1395. communis pater duarum iterum linearum. Nam ex Alano VIII. primogenito reliqui *Vicecomites de Rohan. Com. de Porhoet*, & *Principes de Leon* descenderunt, donec priori seculo deficerent. Ex Carolo verò filio minori, omnes reliqui descendunt; ita quidem, ut observetur, Ludovicum, Caroli filium, genuisse Ludovicum cognom. Magnum (à quo Domini, vel, uti nunc vocant, *Principes de Guimené*, *Duces de Montbazon*, & *Comites de Rochefort*, qui nunc quoque florent, derivantur) & Petrum Dn. *de Gié*, Marescallum Franciæ, patrem Caroli Dn. *de Gié*, & *du Verger*, cujus posteritas in neptibus defecit & Petri Domini *de Frontenay*, maritum Annæ, quæ hæres primarii fuerat rami. Unde in hujus posteris iterum *Vicecomitum de Rohan*, *Principum de Leon & Dn. de Soubize* titulus continuatus est, ac demum Ducalis corona accessit. Ultimus ex ea masculus vitam clausit, seu Henricus Dux A. C. 1638. ex vulnere in prælio Reinfeldensi accepto; seu filius ejus (de cujus natalibus magnâ contentione disputatum est) Tancredus, in Parisiensibus motibus extinctus, successione, per Margaretam Henrici filiam in Domum Chabotiam illatâ, V. suprà in voce *Chabotia*. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobilit. Europ. Parte I. in Indice*, ubi Familiæ hujus illustris dispositionem exhibet. De Montbasonio verò ramo, unde Duces *de Montbason*, & Princeps *de Soubize*, ad quem Ducatus Rohaneus, per conjugem Chabotiam, delatus est, suo loco

Rojas seu *Roxas*, nomen illustris in Hispania Familiæ: in qua Joannes *de Roxas* Regis Sanctii IV. amicitia singulari claruit & Martinum genuit atque Joannem Rodericum. Ille domus *de Poza*, hic *de Mora* auctor est. Martinus Didacum Martinum & Sancium *Sanchez*, filios habuit; Didacus Lupum Diazium, iste Sanctium Sanchez Dn. *de Poza*, cujus filia Sancia successionem attulit marito Didaco Fern. *de Corduba* Dn. *de Baena*, unde hujus filius Joann. Rodericus *de Roxas* dictus Pozam tenuit, pater Didaci & Gomesii Manricii *de Roxas*, Dominorum *de Requena* satoris. Verùm à Didaci filia Elvira, uxore sua, Pozam recepit agnatus, ex Sancii *Sanchez* prioris posteris, Didacus *de Roxas*, Dn. *de Monzon* & *Cabia*, Joannis *de Roxas*, primi Marchionis *de Poza* & hujus successorum pater (Familiæ hæreditate demum, Marianæ *de Roxas* conjugio, ad Ludovicum Ferdin. *de Corduba* & *Cardona D. de Sesá* devolutâ) Ex Monzonnensi linea etiam fuit Agnes *de Roxas*, Fernando *Gutierez de Sandoval* nupta, à qua cognomen illi genti, quam suo loco vide. Ulteriùs. Lupus Diazius prædictus, præter Sancium *Sanchez*, Ruisium Diazium genuit Dn. *de Santacruz del Campezo*, quorum hæreditatem adiere Mendozio-Guzmanni *de Orgaz*. Alterum arboris ramum quod concernit, qui in Joanne Roderico cœpit, exaruit is maturiùs. Siquidem Joannis neptis, Teresia Gomesia *de Roxas*, Francisco Vasquezio *de Toledo* Dn. de Villa-majore nupta, nomen gentilitium intulit huic familiæ, inde iterum per fœminam delatum, ad familiam *de Cazeres & Escobar*, quorum posteri *Comites de Mora* dicuntur. Idem Spenerus *ubi suprà, Part. II. in Indice, ubi historia illustris hujus Familiæ.*

Rokozani, adde: Aliquando universi Nobiles contra Regem & Senatum coeunt, *Rokoß* indicunt, quod famosum in unum concurrendi symbolum est. Genuinum nominis etymon dari vix potest, interim sonat terminum statu tempore controvertendi & Symbolum est in ista gente usitatum, quo tota Nobilitas, cujus amplissima sunt jura, ad consurgendum contra Regem & Senatum, pro vindicandis privilegiis suis, convocatur: Formidolosum quondam Regibus, idque eo magis, quòd Nobiles etiam Regi & Proceribus familiares, tunc heros suos deserere & in commune opem suam conferre adstricti sunt. Cujus exemplum, præter id, quod de Sigismundo III. memoratum, sub Sigismundo I. fuit, A.C. 1537. cùm coactâ totius Equestris Ordinis manu Moldaviam petens castra ultra Leopolim, prope oppidum *Gliniany* posuisset, Tum enim, acclamatâ hac tesserâ *Rokoß*, Nobiles omnes Rege, Proceribusque relictis, invicem conjuncti severiorem administratæ Reip. rationem ab ipsis requirebant, ac Senatores quosdam, pravorum consiliorum Auctores, tumultu populari penè oppresserunt. Aliud sub Ludovico R. A.C. 1380. in Histor. videre est. Auctor Anonymus *Histor. Orbis Terr. Geogr. & Civil. cap. 8. §. 8 ubi de Juribus Nobil.*

Rokus, apud Turcas, dignitas secunda post Sultanum, de qua V. Matth. Parisium A.C. 1250.

Roma, mulier Trojana fuit, quæ unà cum *Ænea* in Italiam devenit, & nupta Latino, Aboriginum Regi, Romulum & Remum peperit, qui cùm Urbem condidissent, *Romam* eam à Matris nomine dixere. Ita Callias, qui Agathoclis gesta memoriæ mandavit,

davit, apud Dionyſ. Halicarnaſſ. *lib.* 1. Meminit ejuſdem, Lycophron *in Caſſandra*,

Τοὺς δ' ἐμῷ ἐς σύγγονος λείψει διπλοῦς
Σκύμνους λέοντας, ἔξοχον Ῥώμης γένος.
Tales relinquet conſobrinus duplices
Meus Leones, maximum Romæ *genus.*

Communis verò opinio eſt, Romulum Remumque è Rhea Sylvia, vel Ilia, prognatos eſſe, ut vidimus ſuprà, in voce *Rhea*. Interim, ſi non mulieris, ſaltem Deæ nomen quoque *Roma* fuit. A Romanis enim ac Græcis *Romam* pro Numine habitam eſſe, docet Martialis *lib.* 11. *Epigr.* 8.

Terrarum Dea gentiumq́, Roma,
Cui par eſt nihil, & nihil ſecundum.

Et Frontinus *de Aquæduct. lib.* 2. *Regina & Domina orbis, quæ terrarum Dea gentiumq́, conſiſtis, cui par nihil & nihil ſecundum.* Quod non κατὰ μεταφορὰν ſolùm, ſed propriè etiam accipere poſſumus: cùm ſit, ut Claud Rutilius *Itiner. ſui primo*, ait,

Inter ſidereos Roma *recepta polos.*

Itaque & Templum Deæ *Romæ* fuit, cujus meminere Livius & alii multi, uti pluribus dictum Voſſio *Inſtitut. Orator. lib.* 4. *c.* 6. *ſect.* 5. V. eundem *de or. & progr. Idolol. lib.* 2. *cap.* 62. & in voce *Roma* Urbs.

Roma, Latii urbs, adde: Cur a. Latinum Urbis nomen ignotum eſſe voluerint Romani olim, ratio hæc. Cùm omnes urbes in alicujus Dei eſſent tutela, mos Romanis fuit arcanus, & multis ignotus, ut cùm obſiderent urbem hoſtium, eamque jam capi poſſe confiderent, certo carmine evocarent tutelares Deos, quòd aut aliter Urbem capi poſſe non crederent, aut etiamſi poſſet, nefas exiſtimarent, Deos habere captivos: Quare ipſi *Romani*, tum Deum, in cujus tutela Urbs *Roma* fuit, tum Urbis Latinum nomen ignotum eſſe voluerunt, hoc pacto caventes, ne, quod ipſi ſæpe adverſus hoſtium Urbes feciſſe ſe noverant, idem ipſi quoque hoſtili evocatione paterentur, ſi Tutelæ ſuæ nomen divulgaretur. Ita Macrobius *Saturnal. lib.* 3. *cap.* 9. V. quoque Sylvium *in Epiſtol. Virorum illuſtr.*

Roma Gallica, civ. Arelatenſis, Auſon. *Carm. de nobil. Urb.*

Roma Nova, à Conſtantino M. CPolis dicta eſt, in *Can generaliter* 16. *quæſt.* 1. & apud Baronium *ad A. C.* 330. *num.* 37. quam appellationem duraſſe, ad ultimam Imperii Græci ætatem, patet ex *Confeſſione Fidei*, quam in ipſo mortis articulo Florentiæ, ubi tum Concilium habebatur, exhibuit Joſephus Patr. CPolitanus, *Joſeph miſeratione divinâ CPolis &* novæ Romæ *Archiepiſcopus & Oecumenicus Patriarcha, Quoniam ad extremum vitæ perveni, idcirco pro meo munere dilectis filiis benignitate Dei meam ſententiam his literis palàm facio* &c. apud Dominic. Macrum *in Hierol.* V. quoque Cl. Suicerum *Theſ Eccl.* voce Ῥώμη.

Romæi, Gr. Ῥωμαῖοι, Græci dici cœperunt, à quo Imperii ſedes à Conſtantino Magno CPolim tranſlata eſt: uti docet Sponius ex *Inſcr.* Græca, in Templo Monaſterii S. Lucæ, quod in Parnaſſo eſt, ſuperſtite,

ΠΑΣΙ ΡΩΜΑΙΟΙϹ ΜΕΓΑϹ ΕΓΕΙΡΕ
ΡΩΜΑΝΟϹ
ΝΕΟΝ ΠΑΜΜΕΓΙϹΤΟΝ ΚΑΙ ΠΥΡ-
ΓΟΝ ΕΚ ΒΑΘΡΩΝ.

Hodieque ſe *Romæos* Græci vocant dicentes: *imè Romæor*, h. e. Græcus ſum; *milo Romaika*, Græcè loquor &c. V Jac. Sponium *Itinerar. Græc. Part.* 2. *p* 76. Atque hinc Calo-Joannes Bulgarorum Rex Ῥωμαιοκτόνος, quaſi *Græcorum occiſor*, dici amavit, ut infrà videbimus, in voce *Romæoctonus*.

Romana, apud Flav. Vopiſcum *in Probo, Poſteri Probi, vel odio invidiæ vel timore* Romanam *refugerunt: & in Italia circa Veronam ac Benacum & Larium* — *Larem locaverunt*: eſt *Romana regio*, quæ & *Urbicaria Regio* dicebatur. Unde ROMANA UNIVERSA REGIO in vet. *Inſcr.* quæ urbicarias regiones omnes, intra centeſimum ab Urbe lapidem, complexa, ab Italia ſeparabatur, uti multis teſtimoniis it probatum Salmaſius *ad Vopiſcum in Tetrico*, & ex hoc ipſo loco clariſsimè liquet. Dicit enim Vopiſcus, Probi poſteros odio invidiæ vel timore non urbe Româ tantum ceſsiſſe, ſed etiam omnem Romanam provinciam refugiſſe & ultra centeſimum in Italiam longè receſsiſſe, ac circa Veronam Larem collocaſſe. Sic infimis temporibus ſublato diſcrimine Annonariæ & Urbicariæ regionis, *Ducatum Romanum* à provincia Italiæ ita ſepararunt, ut olim Urbicaria vel Romana Regio, ab Italia vel Annonaria Regione, diſtingui ſolebat. Anaſtaſius *in Zacharia, Hic invenit totam Italiam provinciam valde turbatam, ſimul &* Ducatum Romanum, *perſequente Luithprando Longobardorum Rege.* Salmaſius *ad Vopiſcum d. l.*

Romana Lex, dicitur Cathvvlpho *in Epiſtola ad Carolum M.* *tociùs Mundi prima*; quo nomine poſtea Codicis Theodoſiani *Breviarium*, quod Toloſæ anno Alarici 20. collectum, biennio pòſt per Anianum Aduris editum fuit: qui quidem Codex interdum in *MSS. Auctoritas Alarici Regis*, interdum *Liber Legum*, ſed crebriùs *Lex Romana* appellatur, ut in Codice Bibl. Regiæ, apud C. du Freſne, *Incipit Lex* Romana. *In hoc corpore continentur libri Legum Romanarum lib.* 13. *Novellarum lib.* 5. &c. Eâ verò utebantur Galli, præſertim Romani, qui à vett. Gallis, qui ſub Imperio Romanorum erant, antequam Franci & Burgundiones eâ potirentur, originem duxere. Provinciæ item Galliæ, quæ Gothis parebant, V. *Legem Wiſigothorum lib.* 2. *tit.* 1. §. 9. Sed & in Eccleſiaſticis cauſis eam obſervatam potiſsimùm, docent varii Auctores laudati præfato C. du Freſne *in Gloſſar.* inprimis Innocentius Cironus *ad* 5. *Compilat. Decretorum lib.* 5. *tit.* 12. *cap.* 3. & Steph. Baluzius *Not. ad Capitul. Reg. pag.* 995.

Romana Lingua, V. *Wallenſes.*

Romanæ Kalendæ, apud Lampridium *in Commodo, Datus in perpetuum ab exercitu & Senatu, in domo Palatina Commodiana conſervandus, XI. Calendas Romanas*: V. ſuprà in voce *Menſis.*

Romanati, apud Joannem Lucium *in Hiſtor. Dalmatiæ pag.* 433. *Solvat nomine pœnæ Comiti præfato* 1000. *Romanatos*: nomen nummorum aureorum, qui *Romani* Diogenis Imper. CPolit. imagine ſignati ſunt. De eadem moneta Anna Comnena *lib.* 3. *Alexiad. pag.* 94. Καὶ τὸ ἐκεῖσε πέμπειν διὰ τοῦ ἀργυρίου καὶ Ῥωμανάτου παλαιοῦ ποιότητος, apud C. du Freſne, *in Gloſſario.* Sic ſuprà habuimus *Conſtantinatos*, *Manuelatos*, *Michalatos*, Conſtantini Ducæ, Michaëlis Ducæ & Manuelis Comneni Impp. imaginibus inſignes.

Romanenſis Eccleſia, apud Tertullianum, ejuſdem eſt cum Romana fidei, aliâ notione *Hiſpanenſis* occurrit, apud Æl. Spartianum *Hadriano, Origo Imperatoris* — *poſterior ab Hiſpanienſibus manat*: ibi enim, qui in Hiſpania quidem natus, ſed aliunde oriundus, intelligitur, cùm *Hiſpanus* ſit ὁ αὐτόχθων, & cujus majores aliunde orti non dicantur. Salmaſ. *Not. ad Spartian.*

Romani & Cives, adde: Fuere a. *Romani cives*, definiente Sigonio, *homines liberi, qui urbem agrumve Rom. inhabitarent*; quod potiſsimùm de iis, qui ſub Regibus fuere, intelligit. De illis verò, qui liberâ Rep. optimâ lege nomen id habuerunt, ſic pergit: *Optimâ lege is mihi civis Romanus videtur, qui domicilium, qui Tribum, qui honorum poteſtatem eſt adeptus, de antiq. jure Civ. Rom. lib.* 4. *cap.* 1. Et talis non niſi Romanam ducere poterat; ut Juſtinianus *in Inſtitut.* indicat: quod tamen quomodo intelligendum ſit, V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 37. Tandem verò nomen hoc latiùs extenſum eſt: ut dictum *ſuo loco.* V. & infrà, *Sordidi.*

Romani Ludi, à Tarquinio Priſco inſtituti, in honorem Jovis, Junonis & Minervæ, menſe Septembri celebrabantur, teſte Paulo Manutio. De iis ita Aſconius Pedianus *in Verr. I. Romani Ludi ſub Regibus inſtituti ſunt, Magnique appellati, quòd magnis impenſis dati ſunt: tunc enim primùm ludis impenſa ſunt ducenta millia nummûm. Alii ideo magnos Ludos dictos putant, quòd Conſo conciliorum ſecretorum Deo, id eſt, Neptuno Larium Regi & rerum conditarum, & Diis magnis, id eſt, Laribus urbis Romæ, dati ſunt: quibus ajunt raptas Sabinas eſſe, ut videatur propter hoc dicere Virgilius,*

—— —— *Magnis Circenſibus actis.*

Nam & Magni, *&* Circenſes *iidem ſunt.* Ubi, quòd *Conſo hos ludos datos eſſe* ſcribit, neſcio quàm verum ſit, inquit Roſinus, cùm Livius eos ludos, *Conſualia* appellatos *lib.* 1. dicat, cui etiam Varro *de L. L. lib.* 4. Tertullianus *de Spectac.* & *Sixt. Aur.* Victor aſſentiuntur. Livius de illis iſta habet *lib.* 1. *Bellum primum cum Latinis geſſit* (Priſcus) *& oppidum Appiolas vi cepit: prædaq́, inde majore, quàm quanta belli Fama fuerat, revectâ, ludos opulentiùs inſtructiùsque, quàm priores Reges, fecit. Tunc primùm Circo, qui nunc Maximus dicitur deſignatus locus eſt, loca diviſa Patribus* &c. Unde patet, Ludos hos, à Romulo, ut quidam volunt, inſtitutos, a Tarquinio verò Priſco magnificentiùs inſtructos fuiſſe, quæ cauſa, quòd Auctorem eorum hunc Manutius facit, ut dictum. *Ludicrum fuit, equi Pugilesq́, ab Hetruria maximè acciti, ſolennes dein annui manſere Ludi*, Romani *Magnique variè appellati*, Idem Liv. Atque hi quidem primùm à Regibus edebantur, tum à Conſulibus, inde ab Ædilibus Plebejis, tandem à Curulibus: quod vel ex Cicer. *lib.* 5. *Act* 2. *in Verrem*, conſtat, ubi iſta habet: *Nunc deſignatus Ædilis habeo rationem, quid à Populo Rom. acceperim. Mihi ludos ſanctiſſimos, maxima cum ceremonia Cereri, Libero Liberaque faciendos, mihi Floram matrem Pop. Plebiq́, Rom. ludorum celebritate placandam; mihi ludos antiquiſſimos, qui primi* Romani *appellati ſunt, maxima cum dignitate ac religione Jovi, Junoni Minervæq́, eſſe faciendos.* Fuere verò illi primùm Circenſes, dein etiam Scenici, ut idem docet Livius *lib.* 31. & cùm primùm uno die, poſtea biduo, item triduo peragerentur, tandem plures dies iis tributi ſunt. Faſti veteres novem continuos dies à pr. Nonas Sept. uſque ad pridie Idus eos fuiſſe celebratos docent: poſt quos biduo interjecto, alios Ludos *Romanos* in Circo per quinque dies habitos iidem teſtantur. Sed Paul. Manutius *Comm. in* 1. *Verr.* hos poſt illud demum tempus, quo Verres à Cicerone accuſatus eſt, fuiſſe habitos contendit. V. Scaligerum *Poet l.* 1. *c.* 28. Joh. Roſinum *Antiqq Rom. l.* 5. *cap.* 19. Thom. Godvvynum *Anthol. Rom. l.* 2. *ſ.* 3. *c.* 6. Alios.

Romania, adde: Sede Imperiali Conſtantinopoli, quæ *nova Roma*, celebris, hinc nomen accepit. Quanquam non Thraciam modò, ſed & Græciam eo nomine appellari videas, in Aſia quoque magnam partem Aſiæ min. ſeu Anatoliæ; Græcis ſibi hoc nomen ambitioſiſſimè vindicantibus, quibus ea propter & à Tur-

cis

cis *Rumiliorum* & Romaniæ *Rumiliæ* appellatio tribuitur. Est hic inter Beglerbegatus Imperii Turcici, numero decimus & Stavus, à quo dependent 24. Sangiaci. Tractus enim provinciarum Turcis subjectarum distributos primùm inter Beglerbegos, quos & *Bassas* sæpe vocant possentque Ducibus aliorum Regnorum comparari, dein *Sangiacos*, quos Comitibus assimiles, notum est: quorum ordinem diligens Auctor *descr. Imp. Ottomannici lib.* 1. *cap.* 12. exhibet. Præter Constantinopolim, urbes *Romaniæ* ex tantiores sunt Callipolis *Gallipoli* & Cordia, nunc *Caridia*, quæ in illa parte *Romaniæ*, quæ ad Hellespontum porrigitur, olim *Chersoneso Thracica*, sitæ sunt. Ibidem & Sestus est, una ex Dardanellis. Adrianopolis hodie *Andrinopoli*, Urbs Mediterr. olim Imperii sedes &c. V. Auctorem Anonymum *Histor. Orbis Terr. Geogr. ac Civil. cap.* 6. *S.* 1. *de Regionibus Eur.* §. 19. Car. du Fresne eam Asiæ partem, quæ Græcis Byzantinis parebat, alterius partis respectu, quam invaserant Turcæ, quæque hinc *Turcia* dicebatur, hoc nomine indigitatam propriè fuisse, docet *Not. ad Vill. hardwinum.* Quo sensu Guil. Apuliens. *de Gestis Normannorum l.* 2.

> *Horum temporibus Turcos Orientis ab oris*
> *Ingressos fugit gens territa Christicolarum,*
> *Quæ* Romaniæ *tota delitiosa colebant.*

Sed & totum Imperium Orientale seu Byzantinum, *Romaniam* dictam esse, docet Jornandes *de Rebus Geticis cap.* 25. ubi à Wesegothis Legatos, *ad Romaniam*, ad Valentinianum Imp. missos esse, ait. Etiam pro *Romandiola* alicubi; & tandem pro ea Galliæ parte, quæ Romanis parebat, aut paruerat, vox nonnunquam occurrit. V. præfatum du Fresne in *Glossario*, & in voce *Wallenses*, ut & in *Romanitas*, hic infrà.

Romaninus, monetæ species, *Extravag. Joannis XXII. de sent. excommunic.* quam *Romanatum* vocat Falco Beneventanus *in Chron. ad A. C.* 1630. & *Romasinum A. C.* 1139. à Rogerio Siciliæ R. sublata, *Ibid. A. C.* 1140. V. infrà in voce *Romesina*.

Romanitas, apud Tertullianum *de Pallio cap.* 4. est Romanus Orbis seu Romanum Imperium, Barbariæ oppositum. Terram enim dividunt Romani Scriptores, in *Orbem Romanum* & *Barbariam*; quo posteriore nomine intelligunt, quidquid alienum erat Imperio Romano, seu quidquid erat ultra limitem Romanum quaquaversum, ut videre est apud Amm. Marcellinum, & alios. Huic itaque Tertullianus *Romanitatem* opponit. Græci Scriptores Ῥωμανίαν. Sic Epiphanius de Manete, καταλείψας τὸν τῶν Περσῶν χώραν τῇ Ῥωμανίᾳ προσέβαλε, *relicta Persarum regione, in Romanum orbem pervenit.* Idem alibi de Ario. Καὶ ἐξαφθέντος ἐξ αὐτοῦ ... τὴν Ῥωμανίαν ... &c. Alii Græci interdum τὸ Ῥωμαϊκὸν ἔδαφος, vel τὴν πολιτείαν τῶν Ῥωμαίων ... Salmasius *ad Lampridium in Alex.*

Romanum, adde: Aliàs S. *Romani*, locus est Abbatiâ seu Monasterio nobilis, ad ripam Isaræ, in Rhodanum decurrentis. Ejus meminit Gregorius VII. Pont. Rom. in *Epist.* scriptâ *Fratribus consistentibus in Abbatia Romana super fluv. Isaram constitutâ.* Item in altera, *Clericis Romanensibus* inscriptâ. In Actis S. Barnardi Episc. Viennensis, quæ servantur in Archivis Monast. Ambroniaci *Ambornay*, B. Barnardus vocatur *Patronus Romanensium*, diciturq; construxisse *Monasterium in loco, cui Romanis nomen imposuit; conditâ ibi Ecclesiâ in honore B. Petri & Monachis cum Abbate collocatis, in ipso loco sepeliri desiderantem trium Martyrum reliquias, quas fidei suæ primitias Vienna primùm habuerat, eò transtulisse venerenter, sc. Severini, Exuperii & Feliciani*, principatu Karoli M. Liber de Vita ipsius, *Bernardum* eum vocat, meminitq; *loci solitarii, ubi Monasterium S. Apostolorum Petri & Pauli construxit nomenq;* de Romanis *ab eo, penès quem jus loci spectabat, indidit.* Ibidem *loci de Romanis dicti*, & *loci cui Romanis nomen imposuit.* Alibi quoque locus semper *Romanis* dicitur, & Monachi atque incolæ loci *Romanenses.* V. Hadr. Valesium *Not. Gall.* Est & *Romanum* Monast. *Roman Moustier*, in diœcesi Lausannensi; quod una cum aliis, ab Henrico Abbate Cluniacensi, vel potiùs à S. Odilone, vel instauratum, vel à fundamentis extructum esse, Monachus quidam *vitæ ejus* Auctor refert, apud eundem Valesium in *Cellinaria.*

Romanum Collegium, V. infrà *Senatores.*

Romæoctonus seu *Romæoctonus*, Græcè Ῥωμαιοκτόνος, cognominari voluit Calo-Joannes Bulgarorum Rex, quasi *Græcorum occisor*; nam Græci *Romæi* dicti sunt. Idque ut paria faceret cum Basilio Græcorum Imp. qui, ob stragem Bulgaris illatam, *Bulgaroctonus*, h. e. *Bulgaricida*, fuerat cognominatus, apud Macrum in *Hierolexico.*

Romesina, apud Falconem Beneventanum A. C. 1139. & 1140. monetæ Romanæ species, quâ Barenses in Apulia tum utebantur. Fortè sic dictæ sunt viliores ac æreæ Augg. Constantinopolitanorum monetæ, du Fresne. V. suprà, *Romaninus.*

Romeus, s. *Romæus*, in *Bullario* Casin. *Secundùm stratam Romæam*, idem cum *Romana*: Apud Odonem Abb. *Cluniac.* qui ad S. Petrum religiosam peregrinationem suscipit: *Romipeta* Guil. Brittoni, quales Provinciales Galliæ *Romieux* vocant; unde *Romæi* Arelatenses, quibus *pera* pro insigni, item Hispaniæ nobiles &c. C. du Fresne *Glossar.*

Romilia, Tribus Romana, prima inter Rusticas seu nobiliores, sic dicta est, quòd sub *Roma* esset, teste Varrone. Sext. Pompejus sic de illa, *Romilia Tribus dicta, quòd ex eo agro censebatur, quem Romulus ex Vejentibus ceperat.* E quo loco Onuphrius *Comm. Reip. Rom. lib.* 2. colligit, hanc Tribum eam agri Romani partem obtinuisse, quæ in Tuscia, prope Urbis mœnia, inchoans, secundùm flumen usque ad maris ostia trans Tiberim extendebatur. Meminit ejus quoque Cicero *Orat.* 2. *Agrar.* item 2. *Verr. Fortem virum ex eadem familia, Q. Verrem, Romilia* &c.

Romulus, adde: Idem Triumphum invenisse, Quadrigam in honorem Martis seu Quirini excogitasse, bellicrepam saltationem instituisse, primum Anni mensem genitori suo dedicasse aliaque egregiè fecisse, legitur. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. passim.* Quanta ejus fuerit potestas, Tacitus indigitat *Annal. lib.* 3. *Nobis Romulus, uti libitum, imperaverat*: ob austeros tandem mores, per sicarios à Patribus subornatos, interemtus. Apud Festum unius tantùm *Romuli* legis mentio est, quæ tamen, an ei adscribenda, jure dubitat, quum Auctor is dicat (sec. lectionem Scaligeri) in legibus Regis Romuli & Tatii & Servii Tullii eam extare. Est autem hæc, *Sei. Parentem. puer. verberit. ast. oloe. plorassint. puer. Diveis. parentum. sacer. esto. sei. nurus. sacra. Diveis. Parentum. esto.* Meminit tamen ejusdem Regis Legis de Judicibus Dionys. Halicarn. inquiens, *Romulus, postquam discrevit potiores ab inferioribus, mox legibus latis præscripsit, quid utrisque faciendum: Ut Patricii sacra curarent, Magistratus gererent, jus redderent, secum Remp. administrarent, res urbanas obirent.* Similiter Legis de Toga, à *Romulo*, latæ, mentio apud Auctores priscos, *Quisque demissam ad talos Togam in urbe habeto.* V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 32. & alibi.

Romulus Sylvius, aliis *Alladius*, decimus Rex Albanorum, ab Ascanio Æneæ filio: successit Agrippæ, regnavit annos 19. eique defuncto subrogatus est Aventinus, Dion. Halicarnass.

Roncalia, V. infrà *Sedes Curiæ Gen.*

Ronchus, apud Martialem *lib.* 1. *Epigramm.* 4. ubi de Roma,

> *Majores nusquam ronchi* ——

derisor est, censor superbus, seu derisio, censura. Ut apud eundem idem *lib.* 4. *Epigr.* 86.

> *Nec* ronchos *metues malignorum.*

Aliàs stertentis sonus. Nasum enim, per quem is editur, irrisioni ac censuræ dicatum esse, diximus suprà.

Ronda, vulgare vocabulum, quid hodie denotet, nemini ignotum. Aristophanes *in Avibus*, ubi de ridicula illa civitate agit, jubet Κωδωνοφόρον, id est, *tintinnabuli gestatorem*, circumcurrere: Inquit enim, Κωδωνοφορῶν περίτρεχε. Ad quæ verba Scholiastes Græcus scriptum reliquit, eos, qui circumibant Urbem nocturno tempore seu phylacas, id est, *excubias* ac *vigiles*, gestare consuevisse tintinnabula, ut, num vigiles verè vigiles essent, deprehendere possent, quod ipsum & ab Hesychio, voce Κωδωνοφορῶν, proditum. Quo pacto autem id tintinnabulo deprehenderint, non annotarunt. Fortè Codonophorus circumcurrens, (hodie *Ronda*) tintinnabulo personare solitus est: cui si non statim occurrissent aut assurrexissent vigiles, eos minimè vigilasse, sed κώδωνος tinnitu è somno excitatos fuisse, apertum erat. Romanos verò, dum vigiles mutarent, buccinâ canere, non tintinnabulo uti consuevisse, constat ex Lucano,

> *Et jam quarta canit venturam buccina lucem.*

Germani hodie tympanum pulsant & tibias canunt, &c. Hieron. Magius *de Tintinnabulis cap.* 10.

Rondellus seu *Rotundellus*, apud Joh. Andreæ *ad Clementin.* ... *in agro*, capa est, sine caputio, V. infrà *Rotundellus.*

Ros, V. infrà *Rosica Classis.*

Ros, Solino *lunaris aspergo.* Alemani Ἀέρος θυγάτηρ καὶ σελήνης, *Aëris filia & lunæ.* Unde vetus Poeta in *Pervigilio*;

> *Humor ille, quem serenis astra sudant noctibus.*

Et *rorislua Luna*, in vet. Poetæ *Fragm.*

> *Quam nos rorifluam sectemur carmine Lunam.*

Quæ, judice Salmasio, importuna cacozelia est, & nimis Poëtica locutio. Ros enim matutino ac vespertino tempore maximè cadit & quidem sæpe, quum Luna nondum supra terram conspicitur, & quum jam sub terram in occasum abit. Eundem *margaritarum maritum* vocat idem Solinus *cap.* 53. *Margaritas legunt plurimas maximasque, conchæ sunt, in quibus reperiuntur, quæ certo anni tempore luxuriante conceptu sitiunt rorem velut maritum*: quæ, ut Solinus e Plinio, sic è Solino Ammianus mutuatus atque imitatus est. Sic Isidorus de margaritariis conchis. *De quibus tradunt* —— *quòd nocturno tempore littora appetunt & ex cælesti rore margaritam concipiunt, unde & celæ nominantur.* Sed, quomodo conchæ, in medio mari conditæ totæ intra aquam, rorem illum cupitum haurire queant, qui de cœlo cadit, percipi vix potest. Pernoctes ... eas ait Isidorus. Verùm non in summo natant æquore, nec extra aquam totas se pandunt, ut illis influere possit humor ille nocturnus: pleræque saxis & scopulis adhærescunt, fixæque radices agunt, totæ mari tectæ: ad quas quomodo ros pervenire possit, ut inde conciperent? Atqui illæ, quæ ῥιζοβολοῦν, plurimum & maximum nutriunt margaritum, eodem auctore. Imò adeò in penitis ac profundis marium conchæ hæ sedes sibi collocant, ut ad eas exquirendas

ui.

urinatores sæpe in mare descendant viginti orgyarum altitudine. Quod vero scribit idem Isidorus, per tonitrua frequentia & imbrium effusionem, magis parere concham & plurimum gigni margaritum, non inde fit, quòd imbres illos hauriant conchæ atque humore inde accepto gravidæ fiant, sed quadam occultâ naturæ vi ac proprietate: qua & tubera tum maximè nasci ac grandescere traditum est, quum fuerint imbres autumnales ac tonitrua crebra, & præcipuè à tonitribus. Hinc Juvenalis,

—— tradantur tubera, si ver
Tunc erit & faciunt optata tonitrua cœnas
Majores &c.

Qua de re V. Salmasium *ad Solin. p. 1128. & seqq.* ut & suprà, in vocibus *Margarita, Peninim* &c. Utut autem se res habeat de conjugio *Roris* & Margaritarum, certum est, *rorem* pinguem ac melleum, qui de cœlis cadit, matutinis temporibus & ubique ab apibus colligitur, purum putum mel esse, nihil hic facientibus apibus, quam quod cum excipiant & in favos refundant. Aristoteles *Hist. Animal. l. 5. c. 22. de Apibus*, Κηρὸν δὲ φέρουσιν ἀπὸ τῶν δακρύων τῶν δένδρων, μέλι δὲ τὸ πῖπτον ἐκ τοῦ ἀέρος, καὶ μάλιστα τῶν ἄστρων ἐπιτολαῖς, καὶ ὅταν κατασκήψῃ ἡ ἶρις. Ubi *ceras fieri ex floribus* ait, κηρὸν *ex arborum lachryma* (unde κομμίον alii hic legunt) *mel vero ex aere* i. de cœlo cadens, *excipere* & inde favos suos stipare. Itaq; ceram ex floribus facere; mel non facere, sed afferre tantum purum putum, sicut ex cœlo defluxit, de iisdem in *seqq.* scribit. Quem secutus Cornelius Celsus, apud Philargyrum, *Apes*, inquit, *ex floribus ceras faciunt, ex rore matutino mel.* Hic autem ros, ex quo apes mel suum conficiunt & qui ubique locorum cadit, in quibusdam locis coit in grumulos ac densatur ac pro „Manna colligitur. Seneca *Epist* 85. Ajunt apud Indos inveniri „mel in arundinum foliis, quod aut *ros* illius cœli, aut ipsius a„rundinis humor dulcis, aut pinguior gignat. In nostris quo„que herbis vim eandem, sed minùs manifestam & notabilem „poni, quam persequatur & contrahat animal huic rei genitum. Dicere vult, Rorem illum matutinum in foliis ubique madentium arborum & herbarum inveniri, quem apes legant & contrahant ad mel faciendum: at apud Indos, eundem rorem notabilem ac manifestum deprehendi in arundinum foliis. Quæ vett. *Manna* est, eorumque *Mel calaminum*, & Dioscoridis ac Plinii *saccharum*; de quo hodiernoque sacchato aliisque huc facientibus, V. eundem *ibid.* Sicut de miraculo duplici, quod in *rore* Deus exhibuit Gideoni, Judici Israelis, aliisque, Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. II. cap. 49.*

Rosa, in delitiis Veterum. Unde de Verre Cicer. *Oration.* 10. „in lectica pulvinus erat pellucidus, Melitensi rosa fartus ipse „autem coronam habebat, unam in capite, alteram in collo, re„ticulumque ad nares sibi admovebat, tenuissimo lino minu„tis maculis, plenum rosæ. Similes Thorii Epicurei, in *rosa* potantis, delitias perstringit idem *de Fin. l. 2.* Crinibus enim implicitas, ex Euripide *in Medea* aliisque constat, iisque, qui luxuriosiùs epulari solebant, inprimis placuisse. Unde Martialis *lib. 9.*

Nunc mihi dic quis erit, cui te, Calatisse, Deorum,
Sex jubeo cyathos fundere, Cæsar erit.
Sutilis aptetur decies Rosa *crinibus & sit,*
Qui posuit sacræ nobile gentis opus.
Nunc bis quina mihi da suavia, fiat ut illud,
Victor ab Odrysio quod Deus orbe tulit.

Ubi cyathorum, *Rosarum*, basiorum numerus, respondet his tribus nominibus. *Cæsar, Domitianus, Dalmaticus.* Idem *Rosarum sutilium*, id est, coronarum e meris rosarum foliis consutarum, meminit *l. 5. Epigr. 64.* ad quæ verba Farnabius: Florum, „inquit, fasciculis coronisq; capita revincti, in conviviis potare „soliti erant: primùm quidem hederaceis & ex apio, mox myr„teis, quippe quæ adstringunt, & vini exhalationes arcent: tum „è *Rosis*, quæ & gravitatem capitis sedant & potione æstuan„tes refrigerant. Corona insuper plenitudinis & libertatis „symbolum, festis conviviisque competit, ut & capiti, quod „Animæ sedes. Nec verò crinibus solùm *Rosas* implicabant Prisci, sed & mensas ad convivia structas *Rosarum* foliis contexere, & epularū ea ferculis inspergere, tutâ & minimè noxiâ voluptate, solebant. Mensas insuper citreas, in summis delitiis habitas, *Rosarum* inungebant succo, qui ob amarorem intactas eas & illæsas à carie tineisque servaret. Imò Heliogabalus incumbentes convivas per laquearia, veluti per impluvium, *rosas* effundi jussisse legitur. V. Plinium *Histor. Natur. lib. 21. cap. 4.* In auribus easdem gestatas fuisse, monet Josephus Laurentius *Polymath lib 2. Dissert 36.* & confirmat ex Athenæo *Deipnosoph. l. 13. Molle sisymbrium, aut* Rosa, *aut lilium auri insidebat.* Quò forsan respiciens Calphurnius *Eclog 6.*

—— ramulisque tempora molles
Implicuere Rosæ.

Nisi de coronis hoc intelligi malimus. V. Caspar. Bartholin. *de Inauribus* Porrò in cubiculis *rosæ* suspensæ, Plinius *lib. 20. c. 14.* & lecti amantium iisdem respersi, uti legimus apud Lucianum *de am.* V. quoque infrà ubi de *Rosis purgatis.* Sed & antiquæ Majorum inscriptiones defunctorum urnas *rosis* spargi, ornarique quotannis ex testamento jubebant, de quo more V. Hieronymum *ad Pammachium.* Cœteri mariti super tumulos conjugum spargebant violas, *rosas*, lilia, purpureosque flores & dolorem pectoris his officiis solabantur. Et quidem tum sertis tum solutis rosis sparsum funus Menecœi legimus, apud Papinium Statium *Theb l. 10. v 782.*

—— hi sertis, hi veris honore soluto
Accumulant artus patriaque in sede reponunt
Corpus adoratum.

Ubi *veris honor*, est omne genus florum, præcipuè tamen *rosa*, cujus encomium super omnes cœteros illustre est, V. *Scholion*, sive Sapphus, sive Achillis Tatii, Anacreontem, Alios &c. Sed ut delicata & fastidii plena res luxus est, seræ maximè, & hybernæ *Rosæ* expetebantur, quibus ut nihil suavius, sic nil magis caducum. Unde Horatius *l. 1. Od. 38.* apparatum mensæ puero suo præscribens, inter alia, ait:

Mitte sectari, Rosa *quo locorum*
Sera moretur.

Itaque, cùm earum copia non esset, ex Ægypto primùm peti consuevere: donec Domitiani ævo Romæ quoque educari cœperunt, Plin. *l. 21. c. 4.* Hinc Mercatoribus Ægyptiis, sese ob hybernarum *Rosarum* advectionem jactantibus, monet, ut ipsi nunc rosas ex Italia petant, Italis autem vicissim mittant frumentum *lib. 6. Epigram.* 80. Martialis,

Ut nova dona tibi, Cæsar, Niliaca tellus
Miserat hibernas ambitiosa Rosas.
Navita derisit Pharios Memphiticus hortos &c.

Et paulo pòst,

At tu, Romanæ jussus jam cedere Brumæ,
Mitte tuas messes; accipe, Nile, Rosas &c.

V. plura de *Rosa*, apud Plinium passim, inter alia *l. 21. c. 19.* ubi de iis in cibos conditi solitis; *l 13. c 16.* ubi de vini, è floribus illarum conficiendi, ratione, inprimis vero apud Car. Paschalinum *in Coronarum libb* & Franc. Pomey *in Desc. Div.* Addam saltem aliquid de *Rosa Sinica*, quæ diebus singulis bis colorem mutat, purpureaque modò tota, modò rursus omnino alba evadit, sed odore destituta. Quæ mutatio colorum arcanum „fuerit naturæ mystis illis discutiendum, quibus novas jam de „colorum natura, lucisque incidentia & reflexione sententias „cudere allubescit, Auctor Anon *Sina & Eur. cap. 33.* Hinc *Roseus color*, nonnullis, quem in factionibus Circi numerat Cassiodorus *l. 3. Var. Epist.* 51 Isidorus item *lib. 17. c. 41.* Sed non à *rosa* hunc colorem denominari, verùm eundem cum *russato* esse seu *russeo*, quem Martialis *coccinum*, Sidonius simpliciter *rubentem* vocat, dicemus infrà, ubi de *roseo colore*. V. quoque *Rosarium*, *Rosatum* &c.

Rosa Alba & *Rubra*, in Anglia, factionum nomina, quæ Angliam diu graviterque afflixerunt. Post obitum enim Henrici III. cùm Eduardus I. ei surrogatus esset, posthabito fratre ejus majore Edmundo, Lancastriæ Duce, quod & gibbo deformis & Regno non adeò aptus crederetur, hinc ferales illa dissidia, inter Lancastrenses, qui *Rosam rubram* pro insigni habebant, & Eboracenses, qui *albam*, originem sumsere: quæ inprimis recruduerunt circa A. C. 1455. sub Henrico VI. ex Lancastrensibus, quem Eduardus IV. *Rosæ albæ* Princeps seu Dux Eboracensis Regno depulit A. C. 1460. Sed intra decennium Henricus è carcere liber, æmulum in Flandriam fugavit, paulo pòst a Carolo Audace, cujus sororem duxerat, reditum A. 1471 Atque tunc Henricus in carcere necatus est. Post mortem Eduardi, cum frater ejus Richardus flagitiosissimæ vitæ tutorem ageret Eduardi V. Regis minorennis, eo una cum fratre nefariè occiso, atroci tyrannide Regnum occupavit, & occasionem præbuit *Rosæ rubræ* seu Lancastrensibus repetendi jura Regni. Erat autem caput tum Lancastrensium Henricus Comes Richmondiæ, qui victo ad Lecestriam & occiso Richardo III. thronum conscendit, anno Chr 1485. dictus *Henricus* VII. Cumque unica tantùm filia ex Eboracensium factione superesset, Elizabetha illâ in uxorem ductâ, *utramque Rosam* conjunxit ac dissidiis his adeò diuturnis ac cruentis, ut intra non multos annos 80. è regio sanguine Principes iis consumtos, referat Cominæus, finem imposuit: unde hodieque inter Angliæ Regum insignia duplex *Rosa alba & rubra* conspicitur. Ut autem Regnum familiæ suæ durabilius redderet Henricus, Edoardum VVarvicensem Clarentiæ Ducis filium, Eduardi IV. R. ex fratre nepotem, adhuc puerum, Londini in Foro publicè securi percussit: & consobrino suo Richardo Polo juncto cum Margaretha Clarentiæ D. filiâ, reliquias generis sui fœcunda prole auxit. A' quo tempore regnum mansit pacatum. Interim nec Henricus Elisabethæ maritum nimis indulgentem per omnem suam vitam exhibuit; quamvis ea esset & formâ commendabilis & obsequio facilis & puerperiis quoque fœcunda. Nempe pertinax illa animi à domo Eboracensi aversio tantum apud eum poterat, ut non in bellis solùm ac consiliis, sed etiam in cubili & thoro locum repererit. V. Franc. Baconum à Verulamio in *Vita* Henrici, & Hornium *Orb. Imper. cum Animadvers.* Joach. Feller. *p. 326. & seqq.*

Similes factiones, & fermè circa eadem tempora, alibi quoque viguerunt, *Gibellinorum* viz. & *VVelforum* in Italia, *Morosinorum* & *Caloprinorum* in Rep. Veneta, *Cabeljaviorum* seu *Asellatorum* & *Hoeckrsiorum* seu *Hamatorum*, in Belgio &c. Uti verò Henricus VII. præfatus *Rosas*, sic postmodum Jacobus *Regna* junxit, cuso in æternam rei memoriam nummo, cum memorabili hac inscriptione, HENRICVS ROSAS, REGNA JACOBVS &c. uti diximus in *Jacobo I. M. Britanniæ* R.

Rosa Aurea, Dominicâ *Lætare*, i. IV. Quadrag. solenni ritu benedicta à Pontifice, comitato Cardinalibus, in lætitiæ signum rosei coloris vestibus indutis, eundo ac redeundo à Capella, manu ferri consuevit, quam is deinde magno alicui Principi, si adsit in Curia Romana, concedit, vel ad alium Regem Principemque, ut eidem Pontifici cum consilio Purpurati Collegii visum fuerit, mittit, ut inter alia factum ab Alexandro III. Ludovico VII. R. Franciæ cùm Parisios ad eum venisset. Idem Pontifex, cùm Venetiis moraretur in eadem Dominica, „indutus sacris vestibus & de consuetudine *auream* ferens *rosam*, cum „Episcopi & Cardinalibus ad Altare majus (*Eccl. S. Marci*) pro„cessit: & completis Missarum officiis, Rosam, quam detule„rat, Duci Venetiarum, in signum gratiæ Sedis Apostolicæ contulit, ut habent Acta ejusdem Alexandri, apud Baronium. Tradit præterea Auctor *Vitæ* Urbani V. Joannam Reginam Siciliæ „& Petrum Regem Cypri Romam venisse, & cùm tunc occur„reret Dominica Lætare Jerusalem, in qua consuevit dari per „Papam *Rosa* — dictam *Rosam* memoratæ Joannæ — de„disse — quæ more solito demum cum Cardinalibus & aliis „Nobilibus per urbem equitavit &c. Orationes ad benedictionem pertinentes, exhibet *Ceremoniale Rom. l. 1. sect. 7.* Antiquitus verò solebat hæc ceremonia fieri Romæ in Æde S. Crucis in Hierusalem, ubi concionem ad Populum habere solebant Pontifices, quorum exemplum sequutus Pius II. rosam postea à se consecratam, Senas natale suum solum misit, cujus loco Sixtus IV. in signum gentilitii stemmatis, quercus aureæ ramum Cathedrali Savonæ, itidem Patriæ suæ, transmisit &c. Ritus origo, in incerto; viguisse jam ævo Leonis IX. qui præfuit A. C. 1050. Cencius Camerarius refert, qui etiam Pontificem hunc Monasterio S. Crucis in Lotharingia, in Rosæ hujus impensas, certi quiddam imposuisse, scribit. Nec de causa magis liquet, aliis aliam prætexentibus. *Rosa* verni temporis filia, lætitiæ symbolum est: Sed & vett. Christianos *rosæ* imaginem sepulchris inscripsisse, in signum fugacis hujus ac transitoriæ vitæ, legimus. Imò jam prisci Romani, in Testamentis suis, sepulchra rosis spargi voluere, ut in antiquis monumentis scriptum legitur, hac fere verborum formulâ: *Ut quotannis rosas ad monumentum ejus deferant.* Seu, *Ut quotannis tempore Julii rosæ illis ponantur.* Seu, *Rosâ quotannis ornandum* &c. Quam in rem faciunt illa Poetæ:

Mirabar celerem fugitivâ ætate rapinam,
Et dum nascuntur, consenuisse rosas.

Sed & *rosas* olim, in hominis natali præbitas, donatasque, docet vetus *Inscr.* 636. 12. Plura V. *suprà*, & de *Rosa* hac *Aurea* Durandum *Rationalis l. 6. c. 53. n. 8. 9. 10. 11.* Petrum Blesensem *Serm.* 15. Ughellum *Italiæ Sacræ Tomo I. Part. 1. pag. 267.* aliosque Auctores, laudatos Car. du Fresne *in Glossar.* & Macris Fratribus *in Hierolexico.*

Rosa Hierosolymitana seu *Hierichuntina*, V. in voce *Jericho*, & apud Salmasium *Exercitationibus Plinianis ad Solinum pag.* ..0. ubi illorum sententiam, qui *Rosam* hanc cum amomo confundunt, refellit.

Rosaceum, seu *Rosæ lignum*, odoriferi ligni species est, quod in Quantonia Sinensis Imperii provincia, Chaokina producit, ad capsulas, mensas, sedes similiaque conficienda aptissimum, quoque vix aliud est præstantius, coloris ex nigro rutilantis, venis quibusdam intercisum & artificiosi benignè obstetricantis naturæ quasi manu depictum. Idem in montibus urbis *Kiunchen*, quæ metropolis est Inſ. *Hainan*, provenit, uti refert Auctor Anonymus *Sinæ & Europæ cap.* 34. qui etiam liquoris suavissimi in regnis *Gannan* ex arboribus stillantis, quem Lusitani *Rosamalliam* vocant, meminit *ibid.*

Rosæ purgatæ, apud Spartianum *in Ælio Vero*, *Jam illa frequentantur à nonnullis, quòd & accubationes ac mensas de rosis ac liliis fecerit, & quidem purgatis:* sic dicebantur, quibus demtum erat album; quòd ea pars minimè tenera sit ac delicata. Ita enim idem „paulo suprà. Lectum — fecerat minuto reticulo inclusum, „eumque foliis *rosæ*, quibus demtum erat album, replebat, ja„censque — velamine de liliis facto se tegebat, unctus odori„bus Persicis. Quod autem hic de Mensis ait, sic intelligendum, uti cùm Trebellius de Gallieno ait, *Veris tempore cubicula de rosis fecit*, h. est, cubicula rosis stravit. Itaque Verus *mensas de rosis fecit*, h. e. rosas in mensam sparsit & mensam rosis stravit ac operuit ita, ut tota de rosis facta videretur. Ovidius,

Tempora sutilibus cinguntur tota coronis,
Et latet injecta splendida mensa rosa.

Salmasius *ad Spartianum.*

Rosaria, erogatio dicta est *rosarum* in convivio, seu coronarium è rosis erogatis, quemadmodum *Mitellita*, vel *Mitellica*, apud Suetonium *in Nerone*, mitellarum similis erogatio. Ita autem is, Indicebat & familiaribus cœnas, quorum uni mitellita" quadragies sestertio constitit, alteri pluris aliquanto rosaria." Coronarum certè apud Vett. in conviviis multus usus & è *rosis* sutilium præcipuè; postea luxuria invenit, è nardi folio: & veste Serica versicolore fuere, quas unguentis aspergebant pretiosissimis. Plinius *l. 21. c. 3.* Summaque auctoritas pactili coronæ," uti Saliorum sacris invenimus solennes cœnas. Transiere de" inde ad *rosaria*: eoque luxuria processit, ut non esset gratia, nisi è mero folio sutili, mox petitis ab India, aut ultra Indos. Lau" tissimum quippe habetur è nardi foliis eas dari aut veste versi" colori Sericâ unguentis madidas. V. Salmasium *ad S....* *pag.* 557.

Rosarium, dicitur in Communione Rom. liber Ecclesiasticus preces ad B. Virginem directas continens: cujus auctor fuit Dominicus Calaguritanus, parens Fratrum Prædicatorum. Qua de re *Bulla* Pii V. qui usum ejus auctoritate sua confirmavit, data A. C. 1596. ita sonat: B. Dominicus Spiritu sancto (ut pie" creditur) afflatus, occasione quâ Albigensium hæresis per par" tes Galliarum & Italiæ miserè grassabatur — levans in cœ" lum oculos — admodum facilem & omnibus pervium & admo" dum pium orandi & precandi Deum, *Rosarium* seu Psalterium" Beatæ Virginis nuncupatum, quo eadem Beatissima Virg. sa" lutatione Angelicâ centies & quinquagies, ad numerum Davi" dici Psalmi repetitâ & oratione Dominicâ ad quamlibet deci" mam, cum certis meditationibus, totam D. N. Jesu Christi vi" tam demonstrantibus, interposita veneratur, excogitavit &" excogitatum per sanctæ Romanæ Ecclesiæ patres propagavit" &c. Ubi quod de Albigensibus dicitur, locum non habet, apud Alanum de Rupe, Psalterii restitutorem, qui Fraternitatis hujus (namque mox *Fraternitas de Rosario* instituta) ortum, non ab occasione Albigensium, sed Saracenorum piratarum, in quorum manus prope Compostellam incidisset Dominicus, arcessit. Sic autem habet *Bulla* Sixti IV. A. 1476. quâ approbat *Fraternitatem de Rosario* nuncupatam, renovatam Coloniæ per Fratres Ord. Præd. Omnibus & singulis utriusque sexus, dictæ Fraternitatis" confratribus & sororibus, in quinque præcipuis B. Virginis fe" stivitatibus, sc. Annuntiationis, Visitationis, Assumtionis, Na" tivitatis & Purificationis, C. dies indulgentiarum, in qualibet" dictarum festivitatum die, atque quotiescunque per se vel per alium, *Rosarium* B. Virginis, quod quinquaginta Ave Maria" cum quinque Pater noster continet, legerent seu legi fecerint" — misericorditer relaxamus. Accessere postea ab Innocentio VIII. Pio V. præfato, aliisque Pontificibus indulgentiæ aliæ, eæque adeò amplæ, ut Paulus V. An. 1608. *revocatis omnibus indulgentiis à prædecessoribus suis concessis, tam fraternitatis Rosarii confratribus, quàm aliis, novas indulgentias voluerit concedere, quibus deinceps fruerentur*, uti habetur in *Bulla* ejus Romæ data dicto anno &c. Quòd verò Petrum Eremitam, modum orandi per calculos 55. *ita ordine distinctos, ut post denos singuli majusculi affigantur filo — & quot hi sunt, toties Dominicam precem; quot illi, toties Angelicam salutationem, ter numerum iterantes recitent, terq; symbolum brevius inferant: quod Deiparæ Virginis Psalterium nuncupant* circa A. C. 1090. jam invenisse, dicit Polydorus Virgilius *de Invent. rerum l. 5. c. 9* cum iis, quæ diximus de Dominico, sic conciliat Alphonsus Fernandes Placentinus Dominicanus *in Concert. Prædicator. Fam. ad An.* C. 1213. ut dicat: De Rosario posse loqui dupliciter, uno modo, ut est Orarium" per calculorum supputationem. Aliter, ut est devotio cultus" B. Virginis Mariæ, complectens potissima vitæ & mortis filii" Dei & ipsius Matris mysteria. Primo modo Rosarium acci" pientes, fatendum Petrum Eremitam illud adinvenisse, & per" calculos filo introductos orare docuisse. Secundo verò mo" do, ut *Rosarium* centum & quinquaginta salutationum Ange" licarum & quindecim Orationis Dominicæ repetitionibus" constat, à B. Patre Dominico — institutum est. Qua de re V." A. Rivetum *Apolog. pro Sanctissima Virgine Maria l. 2. c. 12.*

Rosarius, monetæ adulterinæ species, prohibita in Anglia An. C. 1299. & 1300. V. suprà in *Crocardus.*

Rosatum, apud Æl. Lampridium *in Heliogabalo*, *Nam rosatum ab aliis acceptum, pinearum etiam attritione odoratius reddidit:* an poculi, an potionis nomen? Sequitur certè, *Deniq; hæc genera poculorum* (namque & *masticati* quoque ac *puleiati* paulo antè meminit Lampridius) *ante Heliogabalum non leguntur:* ut intelligamus, nova genera potoriorum vasorum ab Heliogabalo fuisse excogitata, quæ etiam odore oblectarent. Verùm potiùs videntur his nominibus potionum genera diversa intelligi, è vino variè condito: sicut in *Geta* dixit Spartianus, cum fuisse cupidum vini, variè conditi. Sequitur non longè, *Condito piscinas & solia temperavit & rosato atque absinthiato.* Etiam Capitolinus *mastichati & rosati & absinthiati* simul meminit in *Gordianis*. Fuit vini cupidior, semper tamen undecun" que conditi, nunc *rosâ*, nunc mastiche, nunc absinthio, cæte" risq; rebus, quibus gula maximè delectatur. Latini Gr. forma" tione dixissent, *mastichiton vinum, rhoditen & absinthiten* &c.

Adhibe

Adhibebantur autem ad alias ſpecies odoratas, quæ in pila tritæ roſato condiendo inſerviebant, ab Heliogabalo & pineæ, quarum attritio Græcis κρατινεφής eſt. V. Caſaubonum *Not. ad loc. cit.* Apud Anaſtaſium v. in *Leone III. Roſata vela*, ſunt roſis diſtincta & ornata.

Roſcia Lex, anno U. C. 685. Metello & C. Martio Coſſ. lata, à L. *Roſcio* Othone, in Spectaculis, *Equitem à Plebe diſtinxit*, cùm antea promiſcuè ſpectarent. Sic tamen, ut, qui ex Equite vel vitio vel Fortunâ decoxiſſent, ab aliis ſepararentur & remotiori loco conſiderent. Meminere hujus Legis Horatius, Juvenalis ac ſæpe Cicero, præſertim *Philipp.* 2. qui natos hinc ſ: Conſule, odio præfati Roſcii, tumultus non ſolùm compeſcuit, verum etiam effecit, ut errorem ſuum Plebs agnoſceret, neque ſe notatis ſedis diſcrimine iniquo animo ferret. V. Plut. *in vita ejus* & Plinium *l.7 c.30.* Verùm lex *Roſcia* nihil, niſi de XIV. ordinibus ſanxit: Sequutus vero Auguſtus, tum illam moderatus eſt, tum alia quædam addidit, de quibus Læv. Torrentius conſuli poteſt *Comm. in Suetonii Neronem*, V. quoque Roſinum *l.5. c.4.*

Roſeus Color, apud Lampridium *in Antonino Diadumeno, Paraverat ſanè pennulas populo roſei coloris dare Macrianus Imper.* &c. non eſt a roſa, ſed pro *roſſeus* vel ruſſeus ſcriptum eſt. Quæ vitioſa ſcribendi conſuetudo non infrequens occurrit in vett. libris; ubi imperiti a *roſa* deductum arbitrantur, ut facilè patebit hoc exemplo Corippi *l.1.* de 4. coloribus factionum Circi, de quibus ſuprà,

> *Aurigas totidem, totidem poſuere colores,*
> *Et fecere duas ſtudia in contraria partes,*
> *Ut ſunt æſtivis contraria frigora flammis.*
> *Nam viridis vernis campus, ceu concolor herbis,*
> *Pinguis oliva comis, luxu nemus omne vireſcit:*
> Roſeus *æſtatis rubra ſic veſte refulgens,*
> *Ut nonnulla rubent ardentu poma colore.*

Ubi *roſeus* primam productam habet. Quod is, qui nobis editionem illam Corippi adornavit, a *roſa* putans deductum, perperam ſic mutavit.

> *Æſtatis roſeus* &c.

Similiter apud Iſidorum de equis, *Color hic præcipuè ſpectandus, badius, aureus,* roſeus, *mirteus, cervinus, gilvus, glaucus* &c. *roſeus* eſt pro *ruſſeo*, qui Græcis πυῤῥὸς. Latinis quoque *burrus*. Quandoque & *ruſeus* ſcribebatur, unde & Græci ῥούσιον dixerunt, non ῥόσιον. V. Salmaſium *ad Lampridium* & infrà in voce *Ruſſeus*.

Roſica Claſſis, ςόλος Ῥωσικὸς vel ὁ τῶν Ῥῶς ςόλος, apud Cedrenum *in Michaele Theophili filio, circa A.C.* 850. τὰ δὲ εἴσω Εὐξείνου καὶ πᾶσαν τὴν αὐτῷ παράλιαν ὁ τῶν Ῥῶς ἐπιδρόμων καὶ κατατρέχων ςόλος. Ἔθνος δὲ οἱ Ῥῶς Σκυθικὸν περὶ τὸν Ἀρκτῷον ταῦρον κατωκημένον, ἀνήμερόν τε καὶ ἄγριον. *Quod eſt intra Euxinum Pontum, & totam maritimam regionem, claſſis eorum qui* Ros (*ſeu Rhos*) *dicuntur* (*Roſica claſſis* vertunt alii) *incurſionibus vexabat atque pervagabatur. Gens autem eſt* Ros *Scythica, ad Taurum Aquilonarem ſita, fera & agreſtis.* Quod idem legitur apud Joannem Curopalatem. V. quoque Zonaram alioſque Græcorum Scriptores recentiores, qui paſſim meminere τῶ & τῶν Ῥῶς, *gentis* Ros; quam Scythicam eſſe, Ortelius ait. Pro iiſdem ſumuntur, qui Ptolemæo in Sarmatia Europæa *Roxolani* dicuntur & recentioribus *Ruſſi* ac *Rutheni*. Joannes Tzetzes caput habet *Chiliad.* 11. c. 396. περὶ τῶ τέταρτου ὁ Ῥῶς, ἀλλὰ τῷ γένει [illegible], *De eo quod eſt Quartò non* Ros, *ſed genere Myſus eſt*: ubi plurima more ſuo de Myſia & Myſis congerit; nihil tamen de Ros, tametſi paulo antè Tauros, populum Scythicum, eoſdem faciat cum *Ros, ibidem cap.* 393.

> Σαφέστατα ἐδήλωσα ταύρους τοὺς Ῥῶς καλεῖσθαι,
> *Clariùs indicavi Tauros* Ros *nuncupari* &c.

Occurrit vox in Græca verſione Ezechielis *c.*38. & 39. 1. ubi de Gog & Magog verba fiunt ἐπὶ τὴν γῆν τῦ Μαγὼγ ἄρχοντα, Ῥῶς, Μεσὸχ καὶ Θοβὲλ, *ſuper terram Magog Principem* Ros, *Moſoch & Thobel*; ubi ראש Ros Aquilæ eſt κεφαλὴ, uti & Theodoreto, aliiſque tam priſcis, quam recentioribus. Hinc Hieronymus, *Primam gentem illam* Ros (namque non deſunt Rabbini, qui hic gentem intelligant) *Aquila interpretatur Caput, quem & nos ſecuti ſumus, ut ſit ſenſus, Principis Moſoch & Thubal. Et re vera nec in Geneſi, nec in Joſepho quidem — hanc gentem potuimus invenire.* Atqui apud Arabas, etiam inter gentes, ex diſperſione ac Noachidarum propagine, natas habetur *Al* Ros. Sic Eutychius Patr. Alex. de poſteris Japheti agens, eorum quosdam fuiſſe ait, qui habitarent à Tigri, *usque ad extremas Septentrionis partes.* Et dein præter gentes complures alias, Græcis, Romanis, Byzantinis memoratas, ſubjungit, & *Al Ros & Al-Dilam & Bulgari & Sclavi* &c. Qua de re V. Joann. Seldenum *de Synedriis vett. Ebræorum lib. II. in Addendis.*

Roſmadeccia Familia, inter Galliæ illuſtres. Floret illa in Britannia Armorica, quam aliqui a Comitibus *de Crozon*, ac ita inferioris Britanniæ Principibus; alii à Guilielmi *de Roſtrenam*, Conneſtabilis Franciæ A. 840. filio, qui antiquioris domus *de Roſmadec* hæredem duxerit & nomen aſſumſerit, deducunt. A Rivalone Equite A. C. 1191. ſeries continua oſtendi poteſt. Lineatum diverſarum primordia concurrunt, in Joanne III. Dn. *de Roſmadec*, mortuo A. 1515. Hujus enim filius Joannes Dominos *du Pleſſis*, nunc quoque ſuperſtites ſevit. Major autem frater, Alanus Baro *de Molac*, iterum communis pater eſt Baronum *de Gaeli, de S. Jovan*, & *de Compes*, ex filio Claudio, inprimis autem, ex filio primogenito Tanaquile Marchionum *de Roſmadec & Molac*, Com. *de Chappelles & de Crozon*, quorum ſeries ab aliquot ſeculis hæc eſt. Joannes III. præfatus, qui obiit An. 1515. ex Joanna fil. Alani Dn. *de la Chappelle & Molac* pater fuit Alani II. Dom. *de Roſmadec*, qui obiit A. C. 1560. relicto ex Joanna *du Chaſtel*, filio Tanaquile Dn. *de Roſmadec*, Bar. *de Molac*, defuncto A. 1574. Hoc & Margareta *de Beaumanoir*, genitus Sebaſtianus I. *Marchio de Roſmadec*, deceſſit A. 1613. pater ex Franciſca Montmorantia, Sebaſtiani II. qui junxit ſibi Renatam, *de Kercoent* Dn. *de Kergournadec*, atque ex ea ſuſcepit Sebaſtianum III. (cujus uxor Renata fil. Ivonis de *Budes*, Baronis *de Sack*, ducta An. 1655.) Bartholomæum Renatum Comitem *de Chappelles* (natum A.C. 1635.) Ludovicum Corentinum (n. A.C. 1636.) Mariam Annam & Mariam Renatam: omnes nominis *de Roſmadec.* V. Philippum Jacobum Spenerum *Theat. Nobil. Europ. Part. I. pag.* 154.

Roſmarinus, λιβανωτὶς eſt coronaria Vett. Salmaſio *ad Solin. pag.* 405. Aliquando Ros ſimpliciter, ut apud Ovidium *Faſtorum lib.* 4.

> *Pars thyma, pars* rorem, *pars meliloton amant.*

Eo Lares coronatos, docet Horatius,

> *Parvos coronantem* marino
> Rore *Deos, fragiliq́ue myrto,*

*Carm. lib.*3. *Od.* 23. ubi myrto illum jungit. Aliàs floribus vernis omnium lectiſſimis miſcebatur. Idem Ovidius *Metamorph. lib.* 12.

> *Ut modò* rore maris, *modò ſe violave roſave*
> *Implicat, interdum canentia lilia geſtat.*

Pindarus quoque ſecundùm nonnullos lilio miſcet *Nem. Od.* 7. cùm ait, Muſam plectere coronam Olympicam, cui

> Κολλᾷ χρυσόν, ἔν τε λευκὸν ἐλέφανθ' ἁμᾶ,
> Καὶ λείριον ἄνθεμον πον-
> τίας ὑφελοῖσ' ἐέρσας.
> *Glutinat aurum, atque, eburq́ue ſimul,*
> *Et lilium floridum à ma-*
> *rino avulſum rore.*

Sed hic *rorem marinum*, non pro flore coronario, ſed pro corallio, quod in imo maris naſcitur, accipiendum, monet Car. Paſchalius *Coronarum l.*6 *c.*20. V. plura hanc in rem, apud Plinium *lib.*24. *c.*11.

Roſolea Panormitana Sancta, apud Dominic. Macrum *in Hierol.* V. quoque infra *Ruſaria.*

Roſomacha, hyænæ ſpecies Sclavis, in Septentrione frequens, Suecis *Jerf*, Germanis *Vielfra*, de qua ſic Olaus: Petuntur, inquit, à venatoribus, pellis ſolùm gratiâ, quæ apud nobiles & ditiſſimos ad veſtimenta in pretio eſt, utpote ſplendidis & florum inſtar diſtincta coloribus, quales in Damaſcena veſte ſpectantur. Item, candet ſuſcâ nigredine, inſtar panni Damaſceni, diverſis ornata figuris. Cujusmodi colorum varietas & mixtura quoque eſt in *ginetta* animali in Hiſpania vulpis magnitudine, de quo Cardanus. Pelle varia eſt & nigro ac cinereo alternantibus maculis diſtincta. Et Scaliger, Admirabili pulchritudine eſt. Macularum crebritas, ordo, vegetus, ſplendor nulli cedit. Unde *ginettam*, vel *jinettam*, vel *hyænettam* dici vult Salmaſius, q. *hyænulam* ὑαινογαλῆν, quia utrumque animal ſimilibus maculis pellem habet variegatam. Certè de hyæna, quam propterea αἰόλην, i. *maculoſam* appellat, ita Oppianus *Cynegeticon l.*3.

> — ἔῤῥαισται δέμας αἰνὸν,
> Κυανέαις πυκινῇσιν ἐπίτρεχον ταινίῃσιν.
> — *cutis horrida corpore toto*
> *Cæruleis denſis conſpergitur undique vittis.*

V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. l. III. cap* 11. præter alios, qui de *Animalibus* ſcripſerunt.

Roſtra, adde: Erat autem Antium, Volſcorum Metropolis, maritima, quam in ſuo Conſulatu expugnavit C. Mœnius, anno U. C. 416. L. Ann. Florus *l.* 1. *c.* 11. Extant & parta de Antio ſpolia, quæ Mœnius in ſuggeſtu Fori, capta hoſtium claſſe ſuffixit; ſi tamen illa claſſis, nam ſex fuere roſtratæ. Livius item *lib.* 8. Naves Antiatium, partim in navalia Romæ ſubductæ, partim incenſæ: roſtriſque earum ſuggeſtum in Foro extructum adornari placuit, *Roſtraque* id Templum appellatum: quod prope Comitium, partem Fori, quæ à Palatii porta incipiens finiebat ad templum D. Mariæ Novæ, ut Martianus docet; erat. Eorum crebra in Livio, Cicerone, aliis, mentio. Ferebantur in illis leges, agebantur cauſæ, & conciones habebantur. Hinc Roſinus loco ſacro L.L. ferri conſueviſſe aſſerens, in *Roſtris* ait, *quæ locus erat auguratus, Templumq́ue dicebatur, ſæpe à Magiſtratibus ferebantur.* Ex iiſdem defunctos laudare, priſcus mos fuit, quem Polybius *l.* 6. ſic deſcribit. Si quando apud eos, (*Romanos*) quispiam ex Illuſtribus viris ex hac vita deceſſerit, elato funere portatur cum reliqua pompa ad Roſtra, ſic dicta, in

„Forum & nunc stans conspicuus, nunc obvolutus, idq; rarò u-
„niversa plebe circumstante. *Rostra* adscendit: siquidem filius
„adultus superstit, ac præsens exstitat, sin verò, alius quispiam ex
„ipsius genere, ac demortui virtutes, & quæ in vita præclarè
„gessit, deprædicat. Et paulo post, Ubi autem præclarus ali-
„quis ex domesticis ultimum diem obiit, instituunt funeris ela-
„tionem, & circumfusi, qui simillimi magnitudine & reliquâ
„staturâ videntur, vestitum usurpant, si vel Consul vel Impe-
„rator fuerit, purpureum: si triumphum egit, vel tale quid
„perfecit, auro contextum. Igitur illi curru incedunt. Fasces
„verò & secures ac reliqua Principatus consueta, secundùm di-
„gnitatem cujusque, præcedunt, quâ, dum in vivis esset, in Re-
„publ. eminuit. Ubi ad *Rostra* veniunt, cuncti ex ordine sel-
„lis elephantinis sedent, quo spectaculo haud facilè poterit spe-
„ctari pulchrius. Hinc de Q. Metello Prætore, qui à devictis Macedonibus *Macedonici* cognomentum tulit, Velleius Paterculus *Hist. Rom. l. 1. c. 11. Mortuum*, inquit, *ejus Lectum pro* Rostris *sustulerunt quatuor filii.* Nec pigeat obiter referre, primum Poplicolam supremè laudasse Brutum, qui ritus inde ad fœminas, & Imperatorum ævo ad juvenes, est progressus. Sed *hæc Fori decus, hæc velut Populo Rom. imposita corona*, verba sunt Plinii, sequiore ævo Tribunitiis, seditionibus calcari ac pollui cœpit. Unde de Tiberio Graccho, qui primam certaminum facem accendit, Florus *l. 3. c. 14. Postquam rogationi suæ dies aderat, ingenti stipatus agmine* Rostra *conscendit* (ubi nempe sedentes Magistratus jus dicebant, Leges ferebant, concionem habebant, Stadius) Et paulo pòst; *Sed ubi intercedentem legibus suis Cn. Octavium videt, injectâ manu depulit Rostris.* A' quo ulteriùs itum, & proscriptorum Civium capita pro *Rostris* exposita: uti Octavio Consuli fecit Marius; & inprimis in Triumvirali proscriptione: de qua sic idem Auctor *l. 4. c. 6. Romæ capita cæsorum proponere in* Rostris *jam usitatum erat; verùm sic quoque Civitas lachrymas tenere non potuit, cùm recisum Ciceronis caput in illis suis* Rostris *videretur nec aliter ad videndum eum, quàm solebat ad audiendum, concurreretur.* Namque Antonius præcisum Oratoris caput ad se allatum in illustri illo loco, ubi ille eo ipso anno adversùs eum dixerat, poni curavit, ut præter Florum testantur Livius, Plut. *in Cic.* Dio *l. 47.* Alii. Tandem itaque, postquam indignum avitâ libertate se Populus Rom. reddidit, pro *Rostris* oblata Cæsari regni insignia, ipsis Lupercalibus, seu 16. Kal. Mart. quæ is pro *Rostris* in aurea sella sedens, amictusque togâ purpureâ cùm spectaret, Antonius Consul, unus ex Lupercis accedens, capiti ejus diadema imposuit, ut apud eundem Florum *l. 4. c. 2.* videre est. A' *rostris* porrò navium, *Rostrata* corona nomen habuit, quæ inter præcipua olim militaria præmia, de qua sic Pli-
„nius *l. 16. c. 4.* Antea rostra navium tribunali præfixa, Fori
„decus erant, veluti Populo Rom. ipsi corona imposita. Post-
„quam verò Tribunitiis seditionibus calcari ac pollui cœpere,
„postquam vires ex publico in privatum magis singulisque ci-
„vium quæri, sacrosancta omnia profana facere, tum à pedibus
„eorum subiere in capita civium Rostra. Dedit hanc Augu-
„stus coronam Agrippæ &c. V. Jo. Rosinum *Antiq. Rom. l. 6. c. 5. ubi novorum quoque, quæ ad Palatii radices, Rostrorum mentionem facit*, & suprà in voce *Navalis*. Addidit autem primus *rostra* navibus Piseas Tyrrhenus, teste Plinio *l. 7. c. 56* &c.

Rostra, apud Adalberonem Laudun. *in Carmine ad Robertum* R.

Cœpit summa pedum cum tortis tendere rostris:

calceorum sunt acumina, quæ Annæ Comnenæ *in Alexiade* dicuntur *πεδίλων προάλματα*. Ita enim Scriptores vocant prominentes & ultra pedum longitudinem prosilientes extremas calceorum partes, in acumen desinentes, uti pluribus observavit Car. du Fresne *Not. ad Alexiadem*. Meminit *Calcei, ad aquilini rostri speciem*, Petrus Damianus *l. 5. Ep. 16.* Cujusmodi *Sotularium rostratorum* usu interdicitur Sacerdotibus in Concilio Parisiensi A. 1212. *part. 2. c. 9.* &c. V. suprà quoque in voce *Poulaine*, & de *rostris calceorum*, apud vett. Romanos, ubi de *Calceo*. Joh. Archithrenius, apud eundem du Fresne, *Rostra* hujusmodi sic describit, *l. 2. c. 3.*

—— Solea substringitur arcu
Calceus obliquo, pedis instar factus, ut ipsos
Exprimat articulos, cujus deductior antè
Pinnula procedit, paulòque reflexior exit,
Et fugit in longum tractumq; inclinat acumen &c.

Rostrata Domus Cn. Pompeii, memoratur Jul. Capitolino *in Gordianis, extat silva ejus* (Gordiani Imper.) *memorabilis, quæ picta est in domo rostrata Cn. Pompeji, quæ ipsius & patris ejus & proavi fuit, quam Philippi temporibus fiscus invasit. In qua pictura etiam nunc continentur cervi palmati ducenti* &c. Qui pingendi mos eo seculo frequentissimus fuit, cujus originem indicat Plinius *l. 35. c. 7.* V. Casaubonum *ad Capitolinum*.

Rota, apud Plinium *l. 19. c. 4.* Hortos villæ jungendos non est
„dubium riguosque maximè habendos, si contingat profluo
„amne, si minùs, e puteo *rota* organisve pneumaticis, vel tol-
„lenonum haustu rigatos: quia ex puteo hauritur aqua, non est à *τροχαλίᾳ* Pollucis, cujus quidem etiam usum ad hauriendum è puteis secum nodatum, docet. Sed machina, quam Plinius idem describit cum tympano *lib. 10. cap. 9.* ubi *tympanum* quidem priùs nominat, deinde & *rotam*. Altiùs autem aquam tollebat *rota*, quam tympanum. Ita supposito, inquit, labro ligneo,
„habente unà secum conjunctum canalem, & hortis ad irrigan-
„dum & salinis ad temperandum præbetur aquæ multitudo.
Nempe inter tympanum & rotam plaustrorum hæc erat differentia, quòd tympana ex solidis tabulis erant contexta, rotæ ex radiis. Virgilius,

Qui radios trivere rotis aut tympana plaustris.

Ad quam similitudinem *rotæ* ac *tympana* haustoriæ machinæ factæ sunt, quæ versabantur hominibus calcantibus, & aquæ è puteis varios in usus extrahendæ inserviebant. Aliæ ab his *rotæ* erant, quibus eosdem in usus è fluminibus aquæ hauriebantur: quæ, fluminis ipsius impulsu, affixas circa earum frontes pinnas percutientis, versari solebant. Cujusmodi *rotarum* meminit Lucretius, cùm ait,

Ut fluvios versare rotas atque haustra videmus.

Ubi vocat *haustra*, modiolos rotis illis affixos, quibus aqua hauriebatur ac fundebatur. Vitruvius, Circa earum frontes affi-
„guntur pinnæ, quæ cùm percutiuntur ab impetu fluminis, co-
„gunt progredientes versari rotam & ita modiolis aquam hau-
„rientes & in summum referentes, sine operarum calcaturâ,
„ipsius fluminis impetu versatæ, præstant, quod opus est ad usum.
Sed & aliæ iterum erant molendinorum *rotæ*, quarum idem Vitruvius meminit, *Eadem ratione*, inquiens, *versantur hydraulæ*, *Ὑδραλέτας* Græci vocant, verùm de his infrà. Etiam alia machina fuit, quâ Ægyptii aquam è Nilo hauriebant rigandis agris, *Κοχλίαν* Græci, Latini *Cochleam* dixere, cujus descriptionem ex eodem Vitruvio disces &c. Atque hoc pacto, aqua nempe è puteis haustâ & manibus infusâ, non riguis aut rivis inductâ, quum irrigatio fit, *βρέχειν* Theophrastus appellat, cujus modi *βρέχειν* non minimam cultus partem esse, quæ sumitur circa balsami arborem inprimis, idem ait ubi de balsamo. V. Salmasium *ad Solinum p. 589*

Rota, petauro impacta, cujus meminit Martialis *lib. 11. Epigramm. 21.*

Quam Rota *transmisso toties impacta petauro:*

Ubi alii legunt, *intacta*, ludi apud Romanos species fuit, nobis non satis cogniti. Turnebus enim *Petaurum* putat lignum fuisse per rotam à Petaurista trajectum, *l. 8. c. 4.* Corn. Vitellius contra Georg. Merulam *c. 13.* contendit Petaurum ipsum fuisse Petauristam, qui se per rotam, quasi in aere volantem, transmiserit, unde & nomen vult inditum. Aliter Hieron. Mercurialis *de Arte Gymn. l. 4. c. 8* ubi Petaurum vult fuisse, *machinam quandam ligneam, qua homines rotis quibusdam in aerem jactabantur*: fortè assimilandam asseri funibus quatuor ad laquearia suspenso, cui pueri puellæque insidentes per aerem jactari solent. Sed hoc genus, sub *Oscillorum* appellatione à Vett. indigitatum, V. suprà in voce *Petaurum*. Curruum *Rotas* quod attinet, quarum axibus ilicem, fraxinum atque ulmum, idoneam judicat Plinius *l. 16. c. 42.* Homeri temporibus stanno ornabantur, posteriori verò ævo, ut & tota vehicula, ebore obductæ sunt. Plautus *in Aulul.* sicut Plinii tempestate, tota esseda atque vehicula auro ac argento insignita conspiciebantur, Plin. *l. 34. c. 17.* Et priscis quidem temporibus, duabus tantùm *Rotis* construebantur currus, alias duas postea addiderunt Phryges, teste eodem *l. 7. c. 56.* Scythas dein sex rotis construxisse, memoriæ tradidit Hippocrates *lib. de aere, aquis & locis*. V. Hier. Mercurialem *de Arte Gymnast. lib 3. cap. 10* & suprà in vocibus *Currus* & *Quadriga*.

Rota, apud Anastasium in *Leone III.* Fecit vestem albam ho-
„losericam rosatam, habentem in medio tabulam de Tyrio, cum
„historia Crucifixi. Nec non *rotas* de chrysoclavo ornatas in
„circuitu de quadrapulo &c. pallii est Ecclesiastici species, in *rotæ* formam efficti, vel pallium *rotarum* figuris distinctum. Alia fuit *Rota Judæorum*, apud medii ævi Scriptores, nota viz. in vestibus, quâ à Christianis discernerentur, uti videre est suprà, ubi de *Judæis*. At apud Adamnanum *de Locis Scripturæ l. 1. c. 6. Cujus* (Templi) *in superioribus grandis quædam ærea cum lampadibus* rota *in funibus pendet*: lychnuchus est In *rotæ* formam de fornice pendulus, in sacris ædibus, quam *coronam* vocari aliis, notat C. du Fresne *Glossar.* In Monasteriis porrò Monialium, sic dicebatur turricula lignea versatilis, quâ necessaria in Monasterium inferuntur, Gall. *Tour*. Sed & instrumenti Musici species eodem nomine occurrit, apud Sanutum *lib 2. parte 4. cap 21.* & *in Epist. 85.* Bonifacii Arch. Moguntinensis, ubi inter citharæ species recensetur: *Rotta* aliàs, quam vocem vide apud du Fresne ubi suprà.

Rota, Lusitanis dicitur, vimen illud mirabile, quod in Quantonia prov. Sinici Imperii crescit & incolis *Teng* vocatur. Funem à natura contortum, credas, quòd in maximam extenditur longitudinem, ac veluti funis per terram ac montes prorepat. Spinis horridum est, foliisq; oblongioribus viret, crassitie vix digitum æquat & tamen sæpe ad integrum stadium diffunditur, tantâ per montes copiâ, ut inter se intricatæ stirpes etiam cervis intus impervium reddant. Lentissimum porrò est, & frangi nescium, quamobrem ex eo rudentes funesque pro

navibus

baribus confieri solent. Imò illud in licia vitulasque tenuissimas minutissimè partiri solent, ex iisque corbes, crates, sedilia, aliaque contexere; maximè verò subtilissimas ac mollissimas illas storeas, in quibus Sinenses plerique nudi, dum somnum capiunt, decumbere consueverunt. Ex iisdem ipsos quoque lectulos efformant & pulvinaria, quæ rebus quibusdam odoratis ad delicias inferciunt. Insula *Hainan* tota hoc vimen profert atque illud præcipuè præstantissimum, quod *Rotam albam* dicunt Auctor Anonymus *Sinæ & Europæ* c. 32.

Rota Porphyretica, apud Petrum Diac. *Chronici Casin. lib.* 4. *cap.* 37. *Cùm in* Rotam Rorphyreticam *venisset* (Imp. Henricus) *pisulis utrinq; sedibus, consedere.* Aliàs *Rota Romana*, & simpliciter *Rota*, dicta est Camera Romæ, cujus pavimentum ex marmore Porphyretico in *Rotæ* figuram efformatum est; in qua agitantur publica Judicia, quorum Decisiones circumferuntur. Seu Tribunal Romæ est, ex XII. doctissimis Prælatis compositum, ad decidendas lites, *Papæ Capellani* & *Rotæ Auditores* appellantur. Sunt illi ex variis nationibus selecti, nim. tres Romani, unus Germanus, unus Gallus, unus Castellanus, unus Aragonensis, unus Venetus, unus Mediolanensis, Senensis & Perusinus per vices, Bononiensis item & Ferrariensis, qui *in gradu Appellationis* cognoscunt omnes lites beneficiales totius Orbis Romanam Religionem amplexi, ac causas civiles totius Ecclesiastici Senatus. Erexit hoc tribunal Joannes XXII. Petrus And. „Gammarus Rotæ Auditor Scholiis ad Extravag. Julii II. Inter „hæc *Rotam* novis & saluberrimis statutis ornavit, quæ hodie „apud nos etiam servantur & quotannis initio audientiarum „publicè leguntur; Et in summa ille primus administrationem „justitiæ, cujus Vicecancellarius caput est, quæ in Regulis & „Ordinationibus *Rotæ* consistit, invenit &c. V. suprà, ubi de *Regulis Cancellariæ*. Postea Clemens VIII. multis illud privilegiis cumulavit; Alexander porrò VII. *Auditoribus Rotæ* vestes & cingulum in pileo violacei coloris concessit, eosque *Subdiaconos Apostolicos* declaravit: qui proin Papâ solenniter celebrante, canunt Epistolam, & in Capella Papali Clericos Camerales præcedunt; sed & Decanus eorum Cruciferi officium, in publicis functionibus, gerit &c. V. Car. du Fresne *in Glossario*, inprimis verò Macros Fratres in *Hierolexico*, ubi à *Rota Romana*, distinguentes *Rotam Porphyreticam*, hanc fuisse lapidem rotundum, in pavimento Lateranensis Basilicæ positum, in quo Rom. Pontifex diversas functiones olim obierit, Ptolemæo Lucensi etiam *Rotam* dictum, aiunt.

Rota Romana, V. hîc *suprà*.

Rotabilis Via in *Inf.* veteri p CXLIX. I.C. JULIUS. CÆSAR. VIAM. IN VIAM. SOLERTIA. SUA. ET. IMPENDIO. ROTABILEM. REDD est quæ *rotas* non malignè patitur: cui opponitur inæqualis, fallens & maligna, uti vocat Statius *l.* 4. *Sylv.* 3.

Rodebatq; rotas maligna tellus.

Ubi *rotas corrosas* à tellure dicit, modò subsidente lacunis, modò extante apicibus, ut *rotæ* nullibi sine detrimento verti possent. V. Barthium *ad l.* Unde *rotaticum*, tributi genus, apud C. du Fresne *Glossar.*

Rota supplicium, apud Græcos jam olim in usu. Suidæ Ὄργανον fuit βασανιστήριον ἢ διατεῖνον τὰ σώματα, instrumentum hominibus excruciandis inventum, corpora distendens. Et *alibi* ξύλον τι, ἐν ᾧ δεσμευόμενοι οἱ οἰκέται ἐκολάζοντο, lignum quoddam, in quo servi vincti castigabantur. V. Apuleium *Metamorph. lib.* 3. & 10. quorum illo, *ritum Græciensem*, isto *morem Græcorum*, hoc modo reos, cùm de criminibus quæstiones haberentur, torquere vocat. V. quoque Aristophanem, *Pace*, item *Pluto*, & utrobique Scholiastem. Sed & inter Veterum supplicia fuere *rotæ*, quibus alligati rotabantur per ignem, aut membratim frangebantur, ut videre est apud Jos. ubi de Maccabæis fratribus, Basilium *Hom. in Gordium Mart.* Alios, nec non in iis, quæ mox dicemus. Aliud fuit supplicium, quod Franciscus I. Gall. R. A. C. 1535. in grassatores constituit, ubi fractis membris semianimes in altum elatis rotis supini imponuntur, cùm in supplicio illo Veterum *rotis* alligati crudeliter torquerentur ac distenderentur: de quo quidem ita legitur in *Actis* S. Julianæ „Virg. & Mart. *cap.* 3 *num.* 14. Tunc Præfectus jussit afferri Ro„tam ferream & figi in ea gladios acutos & super ipsam rotam „imponi Virginem, ut staret rota in medio duarum columna„rum & quatuor milites de illa parte & alios quatuor ex alia „parte & milites trahebant rotam —— Trahentes autem ma„chinam tangebant & nobile corpus — omnibus membris fin„debant & medullæ de ossibus ejus exibant & tota rota tinge„batur de illa &c. V. Anton. Gallonium *de Martyrum cruciatibus cap.* 2. Non tantum autem à *Rota*, sub Francisco inventa, differebat *Rotæ supplicium*, sub prima Galliæ Regum stirpe atque adeò posterioribus seculis, cùm rei confractis ossibus morituri vel post suspendium aut decollationem *rotæ* ad spectaculum ac ludibrium innecterentur. Phil. Galterus *Alexandreidos l.* 8. *de cæde Caroli Com. Flandriæ p.* 64.

Hoc habitu quondam Burhardum Flandria vidit
Solventem meritas, occiso Principe, pœnas,
Quem Rota pœnalis pro tanto crimine torsit,
Totaq; confregit, Ludovico vindice, membra &c.

Imò jam apud vett. Gallos *rotæ* supplicio in grassatores animadversum fuisse, discimus ex vet. *Glossario* Græco-Lat. ubi *rotam* invenias *Gallicula* dictam: Τροχὸς, *Gallicula*. Cujus similitudine pœnæ, adolescens Plautinus, *in amoris se rota versari* ait &c. V. Car. du Fresne *in Glossar.* ex Joh. Calvino *Lex. Jur.* & Auctores ipsi laudatos, inprimis Jac. Cujacium *Observat. lib.* 3. *cap* 28. Hadr. Turnebum *Adversar. lib.* 7. *cap.* 16. Hadrianum Junium *Animadvers. lib.* 3. *cap.* 12 *pag.* 145. & Joh. Casp. Suicerum *Thes. Eccl.* voce Τροχός.

Rota Aquariæ, apud Lampridium *in Heliogabalo*, V. infrà *Rotæ Molendinorum*.

Rotæ Haustoriæ, V. *suprà*.

Rotæ Molendinorum aquariæ, quarum hodieque multus usus in Aquæmulinis & ὑδραλέταις, memorantur Æl. Lampridio, *in Vita* Heliogabali, *Parasitos ad rotam aquariam ligabat & cum vertigine sub aquas mittebat, rursusq; in summum revolvebat: eosq; Ixionios amicos vocavit.* Earum inventio ad Ciceronis ævum refertur, uti docet apud Salmasium, Antipater in elegantissimo *Epigramm.* nondum edito, quo suâ demum ætate illas excogitatas tradit:

Ἴσχετε χεῖρα μυλαῖον ἀλετρίδες, εὕδετε μακρά,
Κἂν ὄρθρον προλέγῃ γῆρυς ἀλεκτρυόνων.
Δηὼ γὰρ νύμφαισι χερῶν ἐπετείλατο μόχθους,
Αἱ δὲ κατ' ἀκροτάτην ἁλλόμεναι τροχιήν,
Ἄξονα δινεύουσ'· ὁ δ' ἀκτίνεσσιν ἑλικταῖς
Στρωφᾷ πισύρων κοῖλα βάρη μυλάκων.
Γευόμεθ' ἀρχαίου βιότου πάλιν, εἰ δίχα μόχθου
Δαίνυσθαι Δηοῦς ἔργα διδασκόμεθα.

Fuit is Antipater Thessalonicensis, qui Ciceronis temporibus vixit & Pisonis, in quem extat Ciceronis oratio, quique Macedoniam proconsule obtinuit, familiaris. V. Salmasium *ad Solinum p.* 589. & *ad Lampridium d. l.*

Rotare Arma, apud Auctorem *Panegyrici ad Pisonem*,

Arma *tuis etiam si fortè* rotare *lacertis,*
Inq; gradum clausis libuit consistere membris,
Et vitare simul, simul & captare petentem:

Vegetio est, *Scutum rotare, lib.* 2. *cap.* 14. *Præterea, sicut Centurio eligendus est, qui sit magnis viribus, & procerâ staturâ, qui hastas vel missilia peritè jaculetur & fortiter, qui dimicare gladio &* scutum rotare *doctissimè noverit, qui omnem artem didicerit armaturæ*; alibi *arma tractare*, apud Spartianum & Senecam. Quibus intelligitur id exercitii genus, quod *Armatura* dictum est, de quo egimus *suo loco*. At *rotare caput*, apud Lucanum de cæde Pompeji *lib.* 8.

Tunc nervos venasq; secat, nodosaq; frangit
Ossa diu; nondum artis erat caput ense rotare:

est uno ictu decutere. Cujusmodi *rotatio* haud dubiè intelligitur in artificio decollandi, apud Suetonium *Caligulâ cap.* 32. uti Casaubono notatum. Aliter verò *colla rotare* dicitur, apud Statium *Sylv. l.* 4 *In via Domitiani*, Sibylla,

En & colla rotat, novisq; latè
Bacchatur spatiis —

Ut nempe vaticinaturam intelligas. De cujusmodi Numine afflatis eorumque gestibus, V. Virgilium *Æneid. l.* 6. Lucanum *libro* itidem 6. Ruffinum *Histor. Eccl. l.* 2. *c.* 4. Joh. Meursium, *initio Commentar. in Lycophronis Cassandram*, Alios.

Rotelia, Germ. *Rötein*, arx Germaniæ in Marchia Durlacensi, nupero bello penitùs destructa: Hanc, sive dono, sive testamento Leopoldi, ultimi ejus Dynastæ, Henricus Hochbergius Marchio, accepit A. C. 1315. vel 1320. obitu Philippi in Badenses translatam. Nata tamen de ea Badensibus, adversùs Duces Longavillanos, hac de causa contentio, quòd Joanna Philippi filia A. C. 1504. post mortem Patris Ludovico Duci Longavillano nupta, hæreditatis jure terram istam mariti domui intulisse videbatur, quam jam Rodolphus Philippi parens filii è primo matrimonio liberis, veluti præcipui quodam jure, addixerit. Cujùs litis molestias redemere Badenses, exsolutis 250. sive, ut alii 225. aureorum millibus. Ita securior atque sola his possessio mansit; quanquam titulo Marchionum Rötelensium ne nunc quidem Longavillani abstineant. V. Tob. Pfanneium *de præcipuis Germaniæ Principum gentibus*, *cap.* 9. *pag.* 288. & 289.

Rotula, vel sphærula, à *rotunditate*, Inaurium species (Hebr. עגיל) nomen accepit, veluti teres quoddam ornamentum, ut Numer. *cap.* 31. *versu* 50. & apud R. Dav. *in lib. Radic.* notante Mercero. Sic & apud Pollucem βοτρύδιον pro Inaure. Aurium verò fuisse ornamentum, liquet ex Ezech. *cap.* 16. *versu* 12. Et *ornavi te ornamento, & dedi Inaurem super os tuum &* Rotulas *auribus tuis & coronam decoris in capite tuo.* Ex *Rotulis* istis vel Circulis auri perforatæ insertis, margaritæ dependebant; de quo eruditè disserentem V. Casp. Bartholinum *lib. de Inauribus Veterum.*

Rotulus, adde: Apud infimæ Latinitatis Auctores, est scapus charta-

chartarum, h. e. chartæ in volumen corrotundatæ: ex voce *Rutulus*. *Rutulus* autem erat baculus rotundus, quo cumulus mensuræ derui & exæquari consuevit. Glossæ, *rutulum* exponunt ἀποψηχῶν. Corippus,

Et rois in rutulum.

Regulam etiam appellarunt, unde verbum ἀποξυγλοῦν, apud Hesychium, *mensuram exæquare*. A' similitudine *rutuli* itaque, scapum chartarum etiam *rutulum* vocarunt, chartam viz. in rutulum convolutam; qua ob eandem rationem *scapus* quoque, item *regula* dicta est. Græci recentiores εἰλητάριον, Latini *volumen*, Galli *un rouleau* vocant; à qua voce iidem *roulle* dicunt, unde & *Contrarotulator*, Ἀντιγραφεὺς &c. Salmasius *ad Vopiscum in Firmo*. Cujusmodi chartarum volumina, cùm, inter insignia Magistratuum, in utriusque Imperii *Notit.* conspiciantur, inde colligit C. du Fresne, eâ tempestate obtinuisse, h. e. circa tempora Theodosii Jun. in quæ Acta Judiciaria referebant, licèt etiam codicibus, qui hic eslinguntur, uterentur. Sic *cum rutulis* vel *libris* Prophetas & Apostolos depingi solere, ait Durandus *Ration. lib.* 1. *c.* 3. *num.* 11. V. quoq; in voce *Rotula*. In Ecclesia Rom. hodieque *Rotulus* dicitur, scheda, seu index, in formam voluminis complicatus, in quo Magister Ceremoniarum, omnes ceremonias in aliqua functione observandas, annotare solet. Item scheda, quam Collegii Cardinalium Computista, ad singulos Cardinales mittere solet, in quo notatæ sigillatim portiones, in distributionibus ad quemq; eorum pertinentes, V. Macros Fratres *in Hierolexico* &c. Sed & *Rotulum*, pro libro dixit Baldricus Burgul. Abbas *Histor. Franc. Tom. IV.*

In Rotulo *multi cum solicitudine quadam*
Dicendi seriem semper metantur ab Adam.

Etiam pro Epistola. Idem,

Venit ad extremum Rotulus *de Principe magno.*

Quæ notiones impropriæ sunt & tralatitiæ. V. præfatum Car. du Fresne *in Glossario*.

Rotunda Figura, uti omnium reliquarum capacissima, ita & perfectissima est: proin aliæ eò capaciores, quò ad *rotundam* propiùs accedunt. Hinc facilè apparet, cur cœlum cœlestiaq; corpora; item elementa & mixta, uti plantæ ac animalium membra, testæ etiam cochlearum, *rotundæ* sint figuræ. Cur item animalia pleraque opera sua faciant *rotunda*, vel figurâ ad eam proximè accedente: ut aves nidos suos, araneæ telas; & apes hexagônâ figurâ cellulas suas figurant. Interim, sicut exquisita rectitudo, ita perfecta *rotunditas* in nulla re est. Licèt enim Aristoteles *de Anima l.* 3. *textu* 13. lineam rectam sphæram æneam in puncto tangere dicat: ut non est in rerum natura ulla sphæra, quæ solum tangat κατὰ στιγμὴν, seu *in puncto*, verùm semper parte aliquâ suæ superficiei subjectam lineam planam attingit, quemadmodum Geometris objiciebat olim Protagoras, apud Aristotelem *Metaphys. lib.* 3. *cap.* 2. &c. Verùm, *quam non est cernere oculis corporis, hanc Mathematicus, ope abstractivitatis, videt oculis mentis*, Vossius *de Sc. Mathemat. cap.* 1. §. 10. Et hinc est, quòd in rebus plurimis in perfectionis symbolum *Rotunditas* assumta sit, in Templis, Pileis Doctoralibus, aliisque. Uti enim de *Pileis* aliquid aspergam, licèt Pilei, Doctoribus in Academiis imponi soliti, apud nonnullos quadratæ figuræ sint, ut suprà vidimus, *Rotundum* tamen suo tempore fuisse, notat Petrarcha *de Remed. dial.* 12. *l.* 2. quod similiter de suis Cadomentibus, scribit Petrus Lenaudiere *tr. de privil. Doctorum part.* 1. *quæst.* 3. ubi hanc tradendi Pilei formulam refert: *Accipite Biretum* rotundum, *ad modum coronæ, in signum sanctitatis & veritatis ac doctrinæ, ut tales sitis in mente, quales fueritis in conversatione; nec à docendo cessaveritis, quia non coronabitur in regno cælorum, nisi qui legitimè certaverit.* V. Anselm. Solerium *de Pileo sect.* 10. De *rotundis* Vestimentorum generibus, qualia fuere Toga, Pænula aliaque V. Octav. Ferrarium *de Re Vestiaria*, & suprà, ubi de *Quadrato* actum, ut & hic infrà. Sed & *rotundis* navibus, antequam Jason longas excogitasset, Veteres usi sunt: ideoque illarum pluribus nomina à rotundis vasis imposita legimus, quales erant Γαυλοὶ, Κάδωνες, Κύμβαι, Κυλίκαι & aliæ id genus. V. Anton. Thysium JC. *Notis in A. Gell. l.* 10. *c.* 25.

Rotundulum & *Rotundellus*, Gall. *Rondeau*, genus vestis, in orbem desinens; cujus usu Monachis interdictum, à Benedicto XII. legitur, *in Constitutionibus ejus c.* 23. Olim *Cyclas*: aliter *Rondellus*, V. quoque suprà in voce *Clocca*.

Rotundum Vestimentum, Veteribus dicitur, quod angulos non habet, significat autem *angulus* in veste partem extremam vestis, ubi aperta est, quæ in acumen desinit, tam in ima vestis ora, quàm in summa, cujusmodi anguli in vestibus quadratis conspicui. Quæ itaque circa imas oras apertæ non erant, sed, undique conclusæ & consutæ, hujusmodi angulos non habebant, *rotundæ* propterea dictæ sunt, Græcis κυκλοτερεῖς. Quales olim fuere mulierum cyclades, quas nunc *Zupas* Galli vocant. Sunt enim planè pleneque rotundæ & nullum habent angulum, quia undiquaque per extremum ambitum sunt clausæ. Talis itidem fuit Toga Romanorum, quam proin *Pallium teres* vocat Tertullianus *de Pallio*. Hæc nullum angulum in imo habebat, sed cohibili circumcirca remeans ambitu & clausa undique, omnia corporis contegebat. Quam quadratarum & rotundarum vestium differentiam, disertè docet Ammonius, ubi vestimentum, quod περὶ τὰ κάτω συνέχεται, *i. circa extremam oram undiq; circumclusum est*, quadrangulo amictui opponit &c. Cùm igitur angulis nullis istiusmodi vestimenta constarent, hinc nec alas habuere, de quibus suprà diximus. V. quoque in voce *Pterygia*; & plura hanc in rem, apud Salmasium *ad Tertullianum de Pallio cap.* 1. *pag.* 2. Aliàs *Rotundum* Latini pro *globoso* & *rotundo* usurparunt, à *rota*, quod nempe ab omni parte undique rotundum est. A' quo diversum id, quod *teres* dicitur, hoc enim propriè significat in oblongo rotundum. Plinius de cupresso, *gracilitate perpetuò terete*: à verbo *tero*, denotat enim τὸ ἐκ τόρνου στρογγύλον, *quod torno tritum ac rotundatum est*. Unde *teretia ligna*, *teretes cupressi*, *rami teretes* &c. Quæ duo proin etiam Horatius distinguit, cùm de viro bono ait,

—— *in seipso teres atq; rotundus.* &c.

V. Salmasium eundem *ad Solinum pag.* 713. ut & suprà: sicut de more Veterum omnia sua oppida *in rotunda* commœniendi, eundem Salmasium *ibid. pag.* 15. nec non hic passim.

RU.

Ruarius, in Æde Collegiali S. Quintini in Viromanduis, Galliæ regione, officium fuit, cui ista Ædis pars commissa videtur, quam *Rugam* seu *Ruë* vocabant, vestibulum viz. Presbyterii seu Bematis, quod plateæ inter Presbyterium & Chorum formam referebat. *Ryers* certè, in aliquot *Consuetudinibus* Belgicis iidem sunt, qui aliis *Voyers*, quibus sc. viarum seu *rugarum* jurisdictio competit. *Inter Canonicos sortem invenisse*, id est, in Canonicorum Collegio sedem habuisse, auctor est Hemereus *in Augusta Viromanduor. ann* 1260. Quod officium a Capitulo primò conferri consuevisse, constat ex *Bulla* Clementis IV. apud Eund. V. Car. du Fresne *in Glossario*.

Ruber Color, in Circi factionibus olim insignis; quem enim nonnulli *coccinum*, alii *russatum*, cum Sidonius Apollinaris simpliciter *rubentem* vocat, uti vidimus suprà in voce *Rosa*. Idem in vestitu olim Imperatorum ac Ducum, calceis item Patriciorum, obtinuit, ut visum in vocibus *Purpura*, item *Mulleus*. Pilei *rubri* usum, etiam antequam Cardinales purpurâ donarentur, ab Innocentio IV. in Concil. Lugdunensi A. C. 1245. in Eccl. Romana, & quidem initio omnibus Episcopis communem fuisse, sunt qui tradant, apud Anselm. Solerium *de Pileo sect.* 13. In quibusdam quoque Academiis Pileum Jurisconsultorum *rubrum* esse, eò quòd adsint Regibus & Principibus terræ, quorum præcipuum ornamentum purpura est, notant Middendorphius *de Academ. lib.* 1. *cap.* 13. & Maxim. Sandæus *in Theolog. Jurid. Comment.* 50. Apud Nicetam Choniatem *Histor. Alex. lib.* 1. datis purpureis calceis designatus hic Imperator: similiter apud Niceph. Gregoram *lib.* 4. Irene Alexii filia, quia destinata hæres Imperii fuerat, *rubros* inducere jussa est. Sic & literæ *rubro* sigillo ac serico munitæ, & conchæ sanguine pictæ, Impp. Constantinopolitanorum propriæ fuere, uti idem Choniates *de gestis Manuel. lib.* 1. refert, cui adde, si placet, Georg. Logothetam *in Chron. Constantinop.* Ipsos domesticos Imperatorum, ut spectare ad eorum familiam agnoscerentur, *clavo purpureo vestem intexuisse*, affirmat S. Dorotheus *doctr.* 1. &c. Cæterùm his gradibus *rubrum colorem*, Græcis vocabulis, percensuit A. Gellius *l.* 3. *c.* 9. ξανθὸν, ἐρυθρὸν, πυῤῥὸν, φοίνικα, quem postremum vigore & exuperantiâ rubri coloris cæteris omnibus præstare innuit. V. suprà, ubi de colore *Puniceo*.

Rubere, pro *eximiè candere*. V. infrà *Rutilare*.

Rubia, à Græco Auctore, apud Salmasium *ad Solinum p.* 1165. cum radicula Syriaca, ex qua mulieres olim genis rubro fucandis medicamentum conficiebant, confunditur; cùm & ipsa tingat: sed diversam ab illa esse, habet *d. l.* V. quoque suprà in voce *Radicula*. Est autem *Rubia*, Græcis vett. ἐρυθρόδανον & ἐρυθρόδανον; recentioribus ἀλιζάρι & λιζάρι; infimæ Latinitatis Auctoribus *Varantia*, pro *Verantia*, quòd ejus radix vero colore, h. e. rubro, inficiat. Prisci enim Latini *verum colorem*, de rubro & coccineo dixere, ut Græci ἀληθινόν. Hinc Myrepso *Rubia* τὰ ἀληθινὰ βάπτει, & apud vet. Interpretem Aristotelis Rhetoricorum, ἱμάτιον ἀληθινόν, *pannus ruber* est. Inde ergo *verantia*, tinctura verantis (namque & hoc verbum, pro ἀληθίζειν occurrit, apud veterem Poëtam) vel veri coloris, de *Rubiæ* tinctura. Hodie *Garantiam* hunc colorem vulgus Infectorum vocat, V. eundem *p.* 1152.

Rubicon, adde: Hunc cùm armis exercituque transire, nefas fecit Lex vetus Senatus Populique Rom morte piandum, proin Cæsar Remp. invasurus, cùm e Galliis ad flumen cum copiis accessisset, aliquandiu anceps hæsisse, donec ostento spectri, classicum ad ripam canentis, incitatus pergeret, legitur apud Sueton qui hæc de se sic inquit: *Consecutus cohortes ad* Rubiconem *flumen, qui provinciæ ejus finis erat, paulùm constitit; ac reputans, quantum moliretur, conversus ad proximos; & etiam nunc, inquit, regredi possumus: quòd si ponticulum transierimus, omnia armis agenda erunt. Cunctanti ostentum tale factum est. Quidam eximia magnitudine & formâ in proximo sedens, repentè apparuit,*

armo-

tranditur canens: ad quem audiendum quam plurimi ex stationibus milites concurrissent, interq; eos & aeneatores, raptâ ab uno tubâ prosilit ad flumen, & ingenti spiritu classicum orsus, pratendit ad alteram ripam. Tunc Cæsar, eatur, inquit, quò Deorum ostenta & inimicorum iniquitas vocat: Jacta est alea, atq; ita trajecto exercitu, adhibitis Tribunis Pl. qui pulsi supervenerant, pro Concione fidem militum flens, ac veste à pectore discissâ, invocavit & quæ seqq. Pro qua liberatione, à trajiciendi fluminis metu, contra publicum Patriæ decretum, lucernam Opt. Max. Jovi sacravit, in qua gestorum exhibuit icones, utrinque tubâ canentem cum tripudio Nympharum efformans, cum Inscr. L. C. I. C. I. C. I. O. M. S. quem sic exponit Licetus, *Larva Classico. Imperator. Cajus. Julius. Cæsar. Jovi Optimo. Maximo. sacravit.* Quidam Legem illam contra Cæsarem a Senatu latam, descriptam in marmore supra columellam erecto, prope Rubiconem fluv. hisque verbis, ut Gruterus descripsit, conceptam fuisse referunt ex Blondo: *Jussu. mandatuve. P. R. Col. Imp. mil. tyro. commilito. manipularisve. Cent. turmarve. Legionariæ. armat. quisquis. es. hic. sistito. vexillum. sinito. nec. citra. hunc. amnem. Rubiconem. signa. arma. ductum. commeatum. exercitumq; traducito. si. quis. hujusce. jussionis. ergo. adversus. ierit. feceritve. adjudicatus. esto. hostis. P. R. ac. si. contra. Patriam. arma. tulerit. sacrosq; Penates è. penetralibus. asportaverit. sanctio. plebisci. Senatusve. consulti. ultra. hos. fines. arma. proferre. liceat. nemini. S. P. Q. R.* Cæsenæ, ad secundum lapidem in ripa *Rubiconis*. Sed Gruterus, cum aliis, non paucis ac, ut ipse dicit, cum Senatu Critico sententiæ melioris, in quam ivit etiam Cluverius *lib. I. cap. 38. Ital. antiq.* Inscriptionem istam adulterinam suspicatur ac supposititiam. V. Fortun. Licetum *de Lucernis Antiqq. lib. 6. cap. 2.*

Rubigus, V. suprà *Robigus*.

Rubinus, quibusdam *Rubinus*, Gallis *Rubis*, Italis *Robino*: Salmasio *ad Solin.* ubi de hyacintho, est hyacinthus Veterum, ex eorum genere, quos Græci ϕοίνικας vocabant, unde ei & nomen. Idem ἐξ ἀνθράκων, i. *ardentium gemmarum*, quæ ex India mittuntur, genere *Rubinum* esse, ait, *Ibid. p.* 1093. Profert autem optimæ notæ *rubinos* Insula Ceilana; minoris pretii Calicutum, Corea, Cambaja, Bisnagaria. V. suprà, ubi de *Commerciis, Gemmis*, & Sam. Bochartum *Hierozoici Parte Poster. p.* 729.

Rubra Cera, V. suprà *Bulla*.

Rubrensis Lacus, adde: *Rubresus* Valesio, ex Mella; *Robanus* & *Robina* posterioribus dictus, spatiosus admodum est lacus, sed, quà mare admittit, tenuis aditu, vulgoque *Spinianensis* vocatur. Emittebat olim Atacem acceptum in mare, nunc Atax, postquam Narbonem alluit, lacum non permeat, sed fossæ per Narbonem ductæ, quam *Robinem* vocant, immissus, in mare Gallicum effunditur ad 7. ab urbe lapidem. Meminit utriusque Fortunatus, cujus ætate adhuc *Rubresum* Atax ingrediebatur,

Mitis Atax Robani molliter intrat aquas.

V. Hadr. Valesium *Notit. Galliæ*, in voce *Atax*.

Rubria Lex, post captam Carthaginem, *de agris in Africa dividendis*, ut & Livia de Decemviris, qui dividerent, lata est: quarum Legum in tabula ænea mentionem se vidisse, affirmat Manutius. apud Joh. Rosinum *Antiqq. l.* 8. *c.* 8

Rubrica, inter austeros colores Plinio, h. e. qui minùs lucidi floridique nec tam vegeti intensique luminis, adeoque obtusiùs pinguiusque relucent. Ægyptia & Africana fabris utilissima, quia *maximè sorbetur picturis*, ut habet Idem: meliùs *directuris*, habet Salmasius. Nam funiculo *rubrica* tincto dirigebant ligna secanda Fabri. Vetus *Epigr.* καὶ τεκτόνων

—— —— μιλτοφυρῆ τε

Σχοῖνον ὑπ' ἀκρονύχῳ ψαλλομένην κανόνι.

In ferrariis eam metallis nasci, ait porrò Plinius, Theophrastum sequutus, & ex ochra exusta fieri, qua de re V. Salmasium *ad Solinum p.* 1156. & suprà, ubi de *Lemnia rubrica*; Σινώπη & Σινωπὶς generale ejus nomen est. Eâ Vett. interdum, uti & minio, librorum indices, id est, titulos, notabant; unde factum, ut & pro titulo ipso *Rubrica* capiatur. Paulus *l.* 2 §. *recup. ff. de interd. Recuperandæ possessionis causâ interdicta proponuntur sub rubrica, unde vi.* Hinc illud Juvenalis *Sat.* 14.

—— —— *perlege rubras*

Majorum leges.

Et Persius *Sat.* 5.

Excepto si quid Masuri rubrica vetavit &c.

De quo *Rubricæ* usu notat Hadr. Turnebus *Adversar. lib. 4. cap.* 5. *Rubricas* Veteres tantùm posuisse in publico legitimoque jure, ut Majestas Legibus accresceret, capitibusque earum sinopide insignitis & sanguineum quiddam & cruentum fortasse etiam minantibus, nec ad Prætoris album pertinuisse: tum etiam Jurisconsultorum libros rubricâ notari non solitos; quod tamen cum superiorum Auctorum sententia minùs convenit. Idem addit, Democritum Physicum gravissimum ea, quæ expertus ipse erat, consignasse rubrâ cerâ annulo impressa, & postea Commentariis commisisse, ex Vitruvio. V. suprà in voce *Chirocmeta* & plura hanc in rem apud Joann. Calvinum *Lexic. Jurid.* In Ecclesia Romana, *Rubrica* appellatur norma illa, quæ modum recitandi divinum Officium ac aliarum functionum Ecclesiasticarum, præscribit; solet enim & illa *rubris* characteribus formari. Cujusmodi *Rubricas* Joannes Burchardus Papæ Ceremoniarum Mag. collegisse fertur; Theologi Communionis illius in *præceptivas* & *directivas* distinguunt, ut videre est apud Dominic. Macrum *in Hierolexico*.

Rubridum, seu *Roboretum*, vulgò *Rouvroy en Beausse*, locus Galliæ in Belsia, inter villas S. Dionysii in hoc tractu sitas, commemoratur in *Lit.* Roberti R. apud Hadrianum Valesium *Not. Gall.* voce *Tauriacum*.

Rubus, Græcè βάτος, inter spinas, è quibus vivæ sepes fieri consuevere. V. infrà *Sepes*: uti de ritu Judæorum *rubo lumbos cingendi*, cùm jurabant, suprà voce *Juramentum*.

Rucejum, vulgò *Rouesse*, locus Galliæ in Cenomanis, Ord. Vitalis *Hist. lib.* 10.

Ruch, inter fabulosas Arabum aves, in extremis Sinarum insulis degit, & alas habet, quarum singulæ patent *decem cubitorum millia*. Unde mercatorem quendam, qui inter Sinas diu vixerat, radicem pennæ ex alis pulli ejus, novem aquæ utres continentem, in Africam Occidentalem detulisse, addunt. Referebat idem, se aliquando venisse ad magnam Sinensis maris Insulam, cum sociis, quò cum appulissent, ut lignum & aqua ex ea sumerent, vidisse tentorium magnum, altum supra centum cubitos; *in quo fulgor erat ac coruscatio.* Quod mirati cùm accessissent, deprehendisse, esse ovum avis *Ruch*: quod lignis & securibus & batillis & lapidibus percutere non desiisse, donec à pullo divisum esset, qui fuerit instar montis; & quæ alia hanc in rem habet Damir. Ut jam modestus videri possit Paulus Venetus, qui de eadem ave hæc scribit, *lib. 3. cap.* 40. *Sunt & aliæ Insulæ ultra Madagascar, versùs Meridiem, sed quæ difficillimè adiri possunt, propter velocissimum maris cursum. Et in illis certo anni tempore apparet mirabilis speciei avis, quæ* RUC *appellatur, aquilæ quidem habens effigiem; sed immensæ est magnitudinis. Ajunt, qui illas viderunt aves, plerasq; alarum pennas in longitudine continere duodecim passus, spissitudinem verò ejus proportionem tenere longitudinis & totum avis corpus proportione respondere. Avis verò ipsa tantæ fortitudinis est, ut sola sine ullo adminiculo elephantem capiat & in sublime sustollat, atq; rursum ad terram cadere sinat, quo carnibus ejus vesci possit.* Paulo nimirum id affirmaverat nuntius quidam Magni *Cham Cublai*, qui in illis insulis diu fuerat detentus Potuit Græculus aliquis hujus fabulæ architectus esse, qui avem ita vocaverit ἀπὸ τοῦ ῥύγχους, à *rostri* magnitudine, quomodo piscis Ægyptius ὀξύρυγχος, ab *acuto rostro* nomen habet. Et trochi species κινδάρυγχος, à *mobilitate rostri*. Propriè quidem, Athenæo teste, ῥύγχος de *suibus* dicitur: sed & apud eundem meleagris avis ῥύγχος habere legitur. Sam. Bochartus *Hierozoici Part. poster. Lib. VI. cap. 14 ubi de Avibus fabulosis apud Arabes.*

Rucharium, id est, *Vestiarium*, ex voce recentioris Græciæ ῥοῦχον seu ῥουχίον, quæ vestis quoddam genus notat, de quo Curopalata agit, ubi de vestibus Græcorum Imperatorum, Car. Macer *in Hierolexico*. Sed & Latinis medii ævi *Rucus* vel *rocus*, pro quovis operimento; unde *tubruci*, quasi *tubi ruci*, tuborum sc. *ruci*, h. e. tuborum vel tubulorum operimenta, de quibus V. infrà in hac voce, plura verò hanc in rem apud Salm. *ad Lampridium in Alexandro Severo*.

Rudelstadium, nomen loci in Thuringia prov. Germaniæ, vulgò *Rudelstatt*, quasi *Rudolphopolis*, sub proprio Comite, ex familia Schvvartzenburgica. In qua cùm lineæ tres essent superiori seculo, ad mediam iterum successio devoluta est; atque in hac communem Patrem omnes, qui hodie supersunt, agnoscunt Guntherum, mortuum A. C. 1552. Hujus minor natu filius Albertus *Rudelstattensem* ramum produxit; sicut *Arnstattenses* à majore Joanne Gunthero descendunt. Illorum series hæc: Henricus Com. Schvvartzenburgi, qui obiit A. C. 1458. ex Elisabetha Cliviaca (fil. Adolphi I. Ducis) genuit Guntherum, qui ante Patrem defunctus A. C. 1482. reliquit ex Catharina Querfortia Henricum, qui decessit A. C. 1522. Pater, ex Magdalena Com. Honstenia, Guntheri præfati: quo & Elisabetha Com. Isenburgicâ, natus Albertus, Com. Schvvartzenburgi in *Rudelstatt*, decessit A.C 1605. Ei peperit Juliana Com. Nassovia Ludovicum Guntherum A. C. 1646. Patrem, ex Æmilia Oldenburgica, Sophiæ Julianæ (n. A. C. 1639.) Ludimillæ Elisabethæ (n. 1640.) Alberti Antonii (n. 1641.) Christianæ Magdalenæ (n. 1642.) & Mariæ Susannæ (n. 1646.) Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobilit. Europ. Part. I p.* 41. E quibus Alberto Antonio, nati sunt ex Æmilia Juliana Barbiensi - - - Com. Schvvartzenburgi, Lineæ *Rudolphipolitanæ s. Rudelstattensis*.

Rudenhausia Familia, inter Germaniæ illustres, ramus est stirpis Castellensis: quæ tota in duabus lineis *Remlingensi* & *Rudenhausia* jam consistit, quas Wolfgangus & Gotfridus, Georgii sub finem superioris seculi filii, cœperunt. Et quidem lineæ *in Rudenhausen* probatio hæc est: Fridericus Com. *de Castel*, qui decessit A. C. 1498. suscepit ex Elisabetha *de Reitzenstein* Wolfgangum, extinctum A. C. 1546. Hoc & Marthâ Com. Werthemiâ, genitus Georgius, junxit sibi Sophiam Dom. Limpurgiam, & obiit A. C. 1597. relicto filio Godfrido, defuncto A. C. 1635. quo

quo & Annâ Dom. Limpurgia genitus Georgius Fridericus, qui decessit A. C. 1653. numerosam progenuit sobolem, ex Anna Luisa Dom. itidem Limpurgia, Pater quippe ex ea Philippi Godofredi (nati 1641. & mariti Annæ Sibyllæ Florentinæ Com. Sylvarum & Rheni) Friderici Ludovici (n. 1642) Henrici Alberti (n. 1643.) Sophiæ Christinæ (n. 1644. den. 1647.) Julianæ Luisæ (n. 1646.) Mariæ Magdalenæ (n. 1647. den. 1649.) Eberhardi (n. 1650.) Joannis Friderici (n. & den. 1651.) & Dorotheæ Elisabethæ (n. 1652.) omnium *Comitum de Castel in Rudenhausen.* Idem Spenerus *ubi suprà, Parte II. pag.* 68.

Rudentes, crinibus mulierum facti, in obsessa Byzantio, memorantur Dioni *in Severo.* Cui simile, quòd Aquilejenses cùm contra Maximinum acerrimè se obsessi tuerentur, nervique deficerent ad sagittas emittendas, funes de capillis mulierum fecisse leguntur, apud Jul. Capitolinum *in Maximino Jun.*

Rudimenta Literarum, V. suprà ubi de *Calculonibus*, *Edomatore primo vocis*, alibique passim: uti *de Rudimentis Religionis Christ.* ubi de *Catechumenis.*

Rudinus Jacobus, Philosoph. Basil. Natus A. C. 1633 Stirpe Tribunitiâ, Rhetorices primùm A. C. 1669. inde Philosophiæ Pract. Professor dictus A. C. 1697. Academiam patriam eruditione multijugâ illustrat. Ad prælum paratum habet, *Theatrum Academicum Professorum Basiliensium*:

Auctor Academici, parsq; ipse haud parva, Theatri,
Vivere Rauriacos quo facis usq; Sophos.

Rudis, virga *rudis* ac impolita, seu baculus gladiatorius, quo prima pugnæ *rudimenta* Gladiatores olim meditabantur, unde & nomen: Certaminis enim initio, ubi præluforiis armis utebantur, postquam inter se *Rudibus* batuissent, ad decretoria dein tela nudumque ferrum sese accingebant. Quod si triennium integrum (de damnatis in Ludum loquor) victi non essent, hoc baculo, propter fortitudinem, donabantur, in signum immunitatis ab ejusmodi cruentis pugnis: quemadmodum si quinquennii spatio superiores semper evasissent, Pileum, cum libertate omnimoda ac civitatis jure, adepti sunt. Unde *Rude donari*, apud Horat. V. Lipsium *Saturnal. lib.* 2. *cap.* 23. & *Rudiarii*, hoc modo liberati. Alii tricesimo ætatis anno Gladiatoribus *Rudem* concedi consuevisse, dicunt. Aliud autem erat Missio, item Palma, de quibus *suo loco* dictum est. V. quoque Thom. Godvvynum *Antholog. Rom. lib.* 2. *sect.* 3. c. 10. At Rudis Terra, quæ nunquam proscissa est, cui *Novalis* opponitur, seu *νεωμα*, quæ, ubi primâ aratione denuo proscissa est, jam arata fuit & consita. Ita enim vocari ait Varro, priusquam secundâ aratione *novetur* rursus. Sic idem est *Novale* ac *Vervactum*. Sic autem is, *Illud quoque*, inquit, *multum interest in rudi terra, an in ea feras, quæ quotannis obsita sit, quæ vocatur restibilis: an in vervacto quæ interdum requieris*, i. in terra proscissa ac novali &c. V. Salmasium *ad Solinum p.* 724.

Rudolphopolis, Germ. *Rudelstat*, opp. Germaniæ in Thuringia, sub proprio Com., ex Familia Schvvartzenburgi Comitum, V. suprà, in voce *Rudeistadium.*

Principes Viri.

Ex Familia Austriaca.

Rudolphus I. Imp. V. *Rudolphus.*

Rudolphus, filius prioris, a Patre Sueviæ Ducatum accepit (quem is, tanquam caducum, fisco addixerat. A. C. 1283.) & ad filium, Johannem, patrui sui Alberti Imp. cæde infamem, ac demum Pisis monachum, transmisit: cujus extincti hæredi item crevere patrueles.

Rudolphus, cognom. *Ingeniosus* vel *Fundator*, filius Alberti cognom. *Sapientis* vel *Contracti*, Alberto Imp. geniti, cum fratre Friderico cognom. *Splendido* vel *Liberali*, a Patre cœptam A. C. 1384 Academiam Viennensem & S. Stephani Basilicam absolvit, aliaque fundavit: Maritus Margaretæ Maultaschiæ Carinthiam, antea ab Imperatore Ludovico Bav. Imp. jam Alberto Contracto datam, pleno jure domui intulit: absq; prole extinctus.

Ex Familia Palatina.

Rudolphus I. primogenitus filius Ludovici I. Electoris Palat. cognom. *Severi*, à Patre Electoralem dignitatem cum Palatinatu; sicut frater ejus minor, Ludovicus, Imp. postea factus, Bavariam, accepit: *Rudolphinæ* lineæ, sicut Frater Bavaricæ, utriusque etiamnum florentissimæ, conditor. Adstitit socero Adolpho, Comiti Nassovio, Imperatori electo, contra Albertum Austriacum æmulum, cumque hic prælio ad *Gellinheim* A. C 1298. Alberti manu cecidisset, vix fugâ Wormatiam elapsus est. Nec tamen minùs Alberto se opponere, inito cum Ecclesiasticis Electoribus fœdere, perrexit, donec devastato Palatinatu supplex fieri cogeretur. Inde Henrico VII. Imp. fortem in expeditione adversùs Ursinos operam navavit. Demum à Ludovico fratre, contra quem suffragium in eligendo Imperatore Friderico Austriaco dederat, ditione suâ exutus, A. C. 1317. extorris in Anglia decessit A. C 1319. cum Patre Heidelbergæ sepultus: Pater Adolphi cognom. *Simplicis*, Rudolphi II. & Ruperti cognom. *Senioris*, quibus Palatinatum Ludovicus patruus restituit, eâ conditione, quæ Ticini eis dicta A. C. 1329. ut in alternationem Electoralis dignitatis, inter lineam utramque servandam, consentirent. Sed transactio ea, tanquam minorennibus vi extorta irrita est reddita, Comitiis Ratisbonensibus A. C. 1339.

Rudolphus II. cognom. *Cæcus*, filius secundogenitus prioris, fratre Adolpho sponte cedente, Electoratum nactus, tenuit cum annis 26. & relictâ filiâ Annâ, uxore dein Caroli IV. Imp. obiit A. C. 1353. Eum in Electoratu excepit frater minimus Rupertus I.

Ex Familia Badensi.

Rudolfus, filius Conradi Zeringiæ Ducis, ex Clementia, filia Godfridi C. Lucelburgii & Namurcensis, Episcopus Leodicensis (aliis Lausannæ) electus, etiam ad Archiepiscopatum Moguntinum aspiravit, in quo cùm prævaluisset Conradus Com. Palatinus, ipse Fridericum I. Imper. in Palæstinam sequutus, in reditu decessit, Anno Chr. 1190. Frater Bertholdi IV. & Adelberti, quorum is Zeringiam lineam continuavit, iste novam Teccensem orsus est.

Rudolphus I. fil. major natu Henrici, Hochbergicæ lineæ conditoris, extincti A. C. 1221. Pater fuit Henrici II. frater Hermanni, quo geniti Henricus III.

Rudolphus II. & Fridericus fuere.

Rudolphus III. filius Henrici II. prædicti, cum fratre Henrico majore natu ditiones partitus est qui Hochbergam obtinuit: Pater filii cognominis. Ipse autem Susenbergii rami auctor extitit.

Rudolphus IV. filius prioris, minor natu, eques fuit Rhodius: frater Henrici, qui auctus dominio Rœtelensi, anno Chr. 1315. dono Leopoldi, ultimi Dynastæ, illud filiis suis reliquit, Ottoni & *Rudolpho* V.

Rudolphus V. modò memoratus, ante fratrem obiit A.C. 1356. Eo genitus

Rudolphus VI. ex Catharina Thierstenia, à Patruo Tutore hæres relictus, obiit A. C. 1428. plurium filiorum Parens. Inter quos,

Rudolphus VII. elogium meruit, ut *Flos pietatis ac Justitiæ* denominaretur. Frater Ottonis, qui ab A. C. 1431 Constantiensem Episcopatum rexit, & Guilielmi, qui stemma propagavit.

Rudolphus VIII. præfati Guilielmi, ex Elisabetha Monfortia, filius, ductâ Margaretâ Viennensi, ultimum Hochbergiæ lineæ Philippum genuit. Cujus filia Johanna cùm Ludovico Aureliano D. de Longavilla nupsisset, hinc de Rœtelano dominio jure disceptatum: ut videre est in voce *Philippus.*

Rudolphus I. cognom. *Senior*, filius minor natu Hermanni IV. Badensis rami Auctoris, cum fratre Hermanno V. initio communibus auspiciis patrias ditiones rexit, donec ille, ob uxorem Gertrudim, filiam Henrici Medlingensis, hæredem Austriæ, hunc & Stiriæ Principatus adiit: quo in Austriam secedente, *Rudolphus* regimen solus gessit: Hermanno Thuringo, adversùs Conradum IV. Imp. inde Richardo Anglo adhæsit, & cum aliis in Suevia, cujus possessionem tempore Interregni invaserant, à Rudolpho I. Imp. armis petitus est. Vivendi finem cepit A. C. 1288. Pater ex Cunegunde Eberstenia Hermanni VI. qui stemma continuavit, *Rudolphi* II. III. & Hessonis.

Rudolphus II. filius Rudolphi I. cognom. *Junior*, decessit A. C. 1295.

Rudolphus III. prioris frater, Stolhofio emto, & bello adversùs Episc. Argentinensem clarus, obiit A. C. 1332.

Rudolphus IV. Hesso, filius minor natu Hessonis prædicti, de Ludovico Bavaro Imperatore bene meritus, aliqua ab ipso impetravit: ab uxore autem Johanna, filia Reginaldi C. Montbelg. hærede, vidua Ulrici Com. Pfirrectarum, dominia Hericuriæ & Bellifortii tenuit. Sed absque liberis extinctus est A. C. 1332.

Rudolphus V. filius secundo-genitus Hermanni VI. Pfortzhemium tenuit; frater Friderici II. majoris natu, qui, vetus Eberstenium Castrum nactus, novi auctor fuit rami. Ipse Ludovico Imp. gratus, A. C. 1348. successionem transmisit, ad filios ex Maria Oetingensi susceptos, Fridericum III. & *Rudolphum* Weckerum.

Rudolphus VI. VVeckerus, Carolo IV. Imp. ob fidem acceptissimus, patruelis Hermanni VIII. successione auctus, sine liberis obiit A. C. 1361.

Rudolphus VII. cognom. *Magnus*, à statura, quæ 12. pedum dicitur fuisse; filius ex Ursula Teccensi Friderici III. præfati diversarum linearum collegit bona, & in Caroli IV. aula educatus, in ejus gratia floruit, ab eo proin Comitatus etiam Lœvvenstenii feudum nactus A. C. 1365. Bellum dein, cum Eberhardo VVirtenbergico gessit A. C 1370. quod Cæsaris auctoritate sopitum est. Ex Mechtilde, filia Johannis Cœci Com. Spanhemii, quæ Comitatus hujus partem domui illius intulit, pater gemini *Rudolphi* & Bernhardi.

Rudolphus VIII. filius minor natu Hermanni VIII. unà cum fratre Friderico IV. ante Patrem turbato ordine, elatus A. C. 1353. lineam a Friderico II. cœptam terminavit. Fuit etiam

Rudol-

Rudolphus, inter posteros Bernhardi paulo suprà memorati, frater Bernardi & Ernesti, Badensis ac Durlacensis rami conditorum. *Ex Familia Ascania.*

Rudolphus, filius Alberti II. Saxon. Electoris, ex Agnete, Rudolphi I. Imp. filia. Patri A. C. 1297. in solennitate coronationis Alberti I. Imp. oppresso, successit: Burggravius Magdeburgicus, Comitibus exauctoratis, à Schrapela, ut quidam volunt, factus: Bellum à Patre contra Guntherum Arch. Magdeburgicum coeptum continuavit, demum pace facta, Fridericum dein Austrium cùm suffragio juvisset, adversus Ludovicum Bavarum, hujus odium incurrit; Tum contra ejus filium Ludovicum, defuncto agnato Electore Brandeburgico, Marchiam invasit, atque Francofurtum obsedit, sed repulsus est; Demum Cæsari reconciliatus, Marchionatum Landsbergium, in vet. Marchia, ab eo obtinuit: Carolo postea IV. Imp. fuit acceptissimus; Tandem, cùm trium Imperatorum electioni interfuisset, valde senex naturæ concessit A. C. 1356. genitis ex Juditha Brandeburgica Alberto, *Rudolpho* II. Ottone; ex Cunigunde Polona, Mesicone, ex Agnete Lindavienli, VVenceslao & VVilhelmo filiis.

Rudolphus II. Patris in Electoratu successor. Adolescens in Gallia exercitum, non sine laude, duxit. Ottone fratre mortuo, cùm is uxorem habuisset Agnetem, ultimi Ducis Luneburgici VVilhelmi filiam, & filium ex ea reliquisset Albertum, pro hoc, quem initio ipse Avus hæredem esse jusserat, successionem Luneburgicam petiit, quæ demum A. C. 1370. *Rudolpho*, fratri VVenceslao & alterius filio, memorato Alberto, a Carolo IV. collata est: Unde inter hos & Brunsuicenses, illorum Agnatos, gravissimum bellum; quo Albertus, in oppugnatione arcis Pielingensis, à nobili Mandesloo saxo ictus, interiit, A. C. 1385. Nec minùs qui *Rudolpho* fratri successit VVenceslaus Elect. cùm arcem obsideret Cellensem, lethale vulnus accepit, A. C. 1388. donec filiabus ejus in Brunsuic. familiam enuptis lis terminata. Eum in Electoratu excepit

Rudolphus III. filius, gravitate ac prudentiâ insignis; in comitatu affinis Friderici Brunsuicensis, cùm ab electione rediens cæderetur, captus ac vulneratus, tandemq; in Legatione Bohemica veneno sublatus est, A. C. 1418. Cùm nullos filios, hi enim ruinâ in arce Sueinicia oppressi perierant, (filia autem Barbara Johanni Alchymistæ M. Brandeburgico nupsit) superstites haberet, successit ultimus frater Albertus: quo sine prole extincto A. C. 1422. Misniæ Marchionibus Electoralis dignitas est collata, in quorum familia adhuc durat. Fuit quoque *Rudolphus*, filius Alberti I. rami Saxonici in Familia Ascania auctoris, frater Alberti II. Elect. de quo suprà.

Rudolphus, Princeps Anhaltinus, filius quarto-genitus Joachimi Ernesti, qui post plura secula totius Principatus unus fuit possessor, Servestanam lineam condidit: Pater ex secunda uxore Magdalena Oldenburgica Johannis, qui solus ex sua gente Augustanam Confessionem amplexus, ex Sophia Holsata, numerosam suscepit prolem, &c. V. Phil. Jac. Spenerum *Syll. Geneal. Histor. in Fam. Ascania.*

Rufa Vacca, immolari jubetur Numerorum *cap.* 19. *versu* 2. *Dic filiis Israelis, ut accipientes* adducant *ad te juvencam rufam, perfectam, in qua non sit vitium, cui jugum nondum impositum sit:* cujus rei rationem aliis disquirendam relinquit Bochartus, hoc saltem observat, Judæos hæc duo copulasse, *rufam perfectam*, quasi his verbis vetuerit Deus ullam juvencam sibi offerri, quæ non esset perfectè *rufa*. Proinde, *Si duos solùm pilos albos, aut nigros, sibi mutuò incumbentes, habuit in medio loco depressi, aut inter duos poros, habebatur pro polluta, i. ad sacrificium inepta*, ait Maimonides *in Tractatu de Vacca rufa cap.* 1. §. 2. Et multo plura Talmudici, in *Tr. Para fol.* 94. Quâ ipsâ superstitione imbuti Ægyptii, τοὺς βοῦς τοὺς πυῤῥοὺς καθιερεύοντι, οὕτως ἀκριβῶς ποιοῦνται τὴν παρατήρησιν, ὥστε κἂν μίαν ἔχῃ τρίχα μέλαιναν ἢ λευκὴν, ἄθυτον νομίζειν, *boves* rufos *immolant, hoc tam accuratè observantes, ut, si bos vel unum pilum nigrum aut album habeat, putetur esse profanus*, Plut. *in Iside.* Cæterùm *rufus* in boum coloribus vulgatissimus est. Unde Jason Peliæ dicit, Pindari *Pythiâ quartâ*,

> Μῆλα τε γὰρ τοι ἐγὼ,
> Καὶ βοῶν ξανθὰς ἀγέλας ἀφίημι,
> *Pecudes enim tibi ego,*
> *Et boum* rufa *armenta relinquo.*

Et, cùm idem Neptuno sacrificavit,

> Φοίνισσα δὲ Θρηϊκίων ἀγέλα ταύρων
> Υπᾶρχεν ——
> Rubrum *Thraciorum armentum taurorum*
> *Adfuit.*

Et Theocriti *Idyll.* 4.

> Αὐτὰς μὰν χ' ὡ ταῦρος ὁ πύῤῥιχος ——
> *Mater quidem & iste taurus* rufus *est.*

Ubi Scholiastes, Πύῤῥιχος, ἐρυθρός: quod πύῤῥιχος palàm factum ex πυῤῥὸς, ut est *burrus*, *burrichus* vel *burricus*. Tamen apud Theocriti Scholiastem nonnulli τὸν πύῤῥιχον, pro *Epirotico* dici volunt, ἀπὸ Πύῤῥου τοῦ ἐκεῖ βασιλεύσαντος, *à Pyrrho Rege, qui ibi regnaverit.* Cui sententiæ favent hæc Plinii *lib.* 8. *cap.* 45. *In nostro orbe Epiroticis bubus laus magna, à Pyrrhi, ut ferunt,* *jam inde Regis cura.* Omnino enim intelligit ὁ τῶν Ηπείρω τὰς καλουμένας Πυῤῥικὰς βοῦς, quas memorat Philosophus *Histor. lib.* 8. *cap.* 7. Verùm non à Rege, sed à colore, eas ipsas nomen traxisse, certissimum. Quò facere videtur, quod illi ipsi boves ex eorum genere esse crediti sunt, quos ex Erythia Ins. abduxerat Hercules. Cùm enim à colore dicerentur ἐρυθραῖαι, vel ἐρυθραῖαι, id ita sumtum a Mythologis, quasi fuissent ex Erythia Ins. quæ ultra Gades est: à qua tamen Ἐρυθεῖαι vel Ἐρυθειῶται potiùs dicendi essent. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. II. cap.* 29. Est autem *Rufus*, idem cum luteo dilutiore, qui Latinis antiquis *Russeus* & *Russus*, Græcis Πυῤῥὸς, ἐρυθρὸς, ξανθὸς: V. Salmasium *ad Solinum p.* 154. & 1155.

Ruffæ, meretrices dictæ, quòd capilli illis essent flavi vel rufi, cùm matronarum nigri essent, ut observatum Franc. Pithœo & VVovereno *ad Petronium*; qui hinc *Ruffiani* nomen arcessunt: quo Itali Lenonem indigitant, seu *Institorem libidinis*, uti vocat Val. Maximus *lib.* 6. *cap.* 1. *num.* 6. Aliter tamen de vocis origine Ferrarius in *Orig. Ital.* quem vide.

Ruffius, Conf. cum Orphito, sub Commodo, apud Lampr.

Rufius Festus, Proconsul Græciæ, *Areopagitæ* titulo ab Atheniensibus insignitus est, cujus memoriam servat *Inscriptio* Athenis & Epitaphium Vulsinii, in Italia, quæ patria ejus erat. Sed & sub nomine Festi Avieni ejus quædam extant, V. Jac. Sponium *Itinerar. Græciæ l.* 2. *p.* 148.

Rufuli, dicti sunt Tribuni Militum, qui non à Populo, sed à Consule facti sunt, quòd de eorum jure Rutilius Rufus Legem tulerit. Postea *Rutili* dicti, mutatione unius literæ, Festus. V. Livium *lib.* 9. & Joann. Fridericum Gronovium *ad illum.*

Rufus, in vet. *Charta* apud Columbum, herba est inficiendis rubro colore vestibus, quæ *Roux* dicitur in alia Guidonis Fulcodii, apud eundem, *de Episcopis Vasion. lib.* 3. *num.* 5. *Ros*, *in Glossis MSS.* ad Alexandrum Jatrosophistam *lib. Passion. cap.* 66. *ad hæc verba, Rore, quo Gothi utuntur — Ros quo Goti utuntur, est herba, cum qua cordoanum paratur.* Ubi per *Gothos*, Occitani intelliguntur. Sabaudi *Fustet* vocant, alii *Rhu*, propter usum in tinctura, Itali *Rosa* & *Scotano*, atque *Rojolo*, in Apennino, quia corticis usus, conchylii vice, ramorum verò, quia ligni interioris aureus color, ad lutei tincturam &c. *Cotinum* Plinii esse quidam volunt, de qua is sic *lib.* 16. *cap.* 18. *Est & in Apennino frutex, qui vocatur Cotinus, ad lineamenta modò Conchylii colore insignis, folia ejus quasi terebinthi fructus ex umbella, in parvulis siliquis.* V. Car. du Fresne in *Glossario.*

Rufus Color, Græcè πυῤῥὸς, V. suprà ubi de *Rufa vacca*, & alibi *passim*. Inter species est dilutioris rubri, his autem gradibus ac numeris ab infimo *rufo* ad summum progrediuntur Græci, Υπωχρὸν, ὠχρὸν, ὑπόπυῤῥον, πυῤῥὸν, ὑπόξανθον, ξανθὸν, ὑπέρυθρον, ἐρυθρὸν, ὀινωπὸν, πελιδνὸν, V. Salmasium *ad Solinum p.* 1155.

Ruga, apud recentioris ævi Scriptores, platea seu vicus est, Græcè ῥύμη, Gallis *Rue*, a *rugis* seu sulcis in fronte, quòd id efficiant in Urbibus, quod rugæ in fronte. Ut autem bene esset urbs ἐῤῥυμοτομημένη, seu *in rugas secta*, duæ maximæ ac latissimæ viæ ducebantur olim ac sese πρὸς ὀρθὰς invicem secabant; cæteræ minores utrique parallelæ delineabantur. Quod in vett. Coloniis & castris metandis Romani; ut & in urbibus suis Græci condendis, semper observarunt. Imò in agrorum quoque metatione ac divisione publicè facienda idem consectati sunt itidem Romani, per Decumanos & Maximos cardines. In metanda verò sic urbe, *rugæ* seu viæ vulgò cretâ solebant designari, in Alexandria, polentâ sparsâ id factum; Romani vicorum sectionem sulco videntur delineasse, quo etiam vestigia murorum imprimebant &c. Quæ secus sectæ essent urbes, ut inter alias Athenæ, κακῶς ἐῤῥυμοτομημέναι dictæ sunt, V. Salmasium *ad Solinum pag.* 821. In *Ordine* Rom. & apud Anastasium *in Vitis* Paparum, vox *Ruga* frequens, sed quid ibi notet, non satis liquidum est. V. suprà ubi de *Ruario*, & plura hanc in rem, apud Car. du Fresne *in Descr. Ædis Sophianæ, num.* 73.

Rugæ, in vestibus, aliæ casu fiunt, quæ ex ipsa vestis redundantia variis modis complicatâ nascuntur, inconditæ ac inordinatæ; aliæ arte constant, quæ ex industria struuntur, ad aliquem vesti ornatum conciliandum; de quibus posterioribus Tertullianus *de Pallio cap.* 5. *Pallium — nullo tædio constat, adeò nec artifice necesse est, qui pridie rugas ab exordio formet, & inde deducat in tilias, totumq; contracti umbonis figmentum, custodibus forcipibus adsignet: dehinc diluculo tunica* &c. Σφιδέας Græci vocant, quas in fine tunicarum certo modo atque ordine invicem nexas, vinculum retinebat; unde σφιδωτοὶ χιτῶνες, qui *rugis* hujusmodi & plicis striabantur: Item Σωληνίδας, & αὐλώτους, h. e. *tubulos*, quòd in strias, velut tubulos, deducerentur & ordinarentur. Inde *dependula cumbulatio*, in veste Isidis, apud Appulejum; & σωληνωτὴ στολὴ, apud Cedrenum, quasi *canaliculatæ* aut *strigilatæ* &c. Et quidem Romani in Toga priùs *rugas* formabant, deinde deducebant in *tilias*, inquit Afer: potiùs *talias*, reponit Salmasius; quo nomine ait venire rugarum in veste partem eminentem & protuberantem, quæ & *stria* Latinis & Græcis ῥάβδος dicebatur. Omnem postea *rugarum* structuram antè & retro nodo quodam retinebant, qui in medio, tanquà umbilicus aliquis tabulas omnes colligebat, & constringebat,

gebat, inde *umbilicus togæ* & *umbo* dictus; de quo sic Macrobius, ubi de Toga Hortensii et sermo: Fuit vestitu ad mundi-„tiem curioso, &, ut bene amictus iret, faciem in speculo pone-„bat: ubi se intuens Togam corpori sic applicabat, ut *rugas* „non fortè, sed industriâ locatas, artifex nodus (ita umbonem „vocat) constringeret, & sinus ex composito defluens nodum „latiùs ambiret. Is quondam cùm elaboratus incederet ad speci-„em, collegæ de injuriis diem dixit, quòd sibi in angustiis obvius „offensu fortuito structuram Togæ destruxerat, & capital pu-„tavit, quòd in humero suo *ruga* locum mutasset. Ubi autem desinebat rugarum complicatio, ibi sinus incipiebat; quem ab umbone diversum fuisse, videbimus infrà. Plura hanc in rem V. apud Salmasium *ad Tertullianum d. l.*

Rugii, adde: Numinis loco hi populi olim S. Vitum adorarunt, hac occasione. S. Vitus, circa annum 300. temporibus nempe Diocletiani, martyr obiit cum Modesto & Crescentia, quod paucis refertur in Martyrologio Bedæ, Usuardi, Adonis & Romano 15. *Jun.* fusè autem deducitur, apud Surium *in vita ejus.* Hujus corpus à Fulrado, Abbate S. Dionysii, Roma sub Pipino R. translatum fuit Parisios, ut Sigebertus in *Chron.* annotavit ad A. C. 757. Anno autem 836. sub Imp. Ludovico Pio, ut idem refert, reliquiæ Martyris hujus Parisiis *ad Corbejam Saxoniæ translatæ: unde ipsi Franci testati sunt, quòd ab illo tempore gloria Francorum ad Saxones translata sit.* V. & VVitichindum *Saxon. gest. lib.* 1. Porrò *Rugii*, qui à Saxonibus, & Corbejensibus inprimis, religionem hauserant Christianam, eorum exemplo, summo in pretio habuere S. Vitum templumque magnificum ab eo *Viti* vocitarunt. Postea vero reversi ad Religionem gentilem, cùm nihilominus in S. Viti cultu persisterent, eum in supremi Numinis evexere locum, qua de re pluribus agit Helmoldus *in Annal. Slavorum lib.* 1. *cap* 6. ubi inter alia, *Solo*, inquit, *nomine S. Viti gloriantur, cui etiam Templum ac simulachrum amplissimo cultu dedicaverunt, illi primatum Deitatis specialiter attribuentes; De omnibus quoque provinciis Sclavorum illic responsa petuntur, & sacrificiorum exhibentur annuæ solutiones. Sed nec Mercatoribus, qui fortè ad illas sedes appulerint, patet ulla facultas vendendi vel emendi; nisi priùs de mercibus suis Deo ipsorum pretiosa quæq; libaverint: & tunc demum mercimonia Foro publicantur; Flaminem suum, non minùs quàm Regem, venerantur.* Atq; iterum *cap.* 53. *Inter multiformia Sclavorum Numina præpollet Zuante Vith* (h. e. *sanctus Vitus*: uti nunc Polonicè *Swiety Wit*) *Deus terræ Rugianorum: cui in peculium honoris annuatim hominem Christicolam litare consueverunt*, similia habet *lib.* 2. *cap.* 12. ut & Alb. Crantzius *Vandal. l.* 3. *cap.* 37. ac Saxo Grammaticus *lib.* 14. V. Gerh. Joh. Vossium *de orig. & progr. Idololatriæ l.* 1. *c.* 41. Et hoc fuit Idolum illud Suantevith.

Rugulæ, vulgò *Rugles*, locus Galliæ, ad Riselam fluv. inter Aquilam castrum & castellum Liram. Hadr. Valesius, in voce *Risela.*

Rumbula, apud Cæsarium Heisterb. *lib.* 7. *cap.* 45. *Ipsam iconam* (Deiparæ) *respiciens — indignans ait, Ut quid hic stat vetus hæc* Rumbula? Et mox, *Quia Domina illa me vocavit veterem* Rumbulam: contumeliosum nomen, quo vetulas appellabant contemtim. An à *rumbolo*, quâ voce in Ins. Melita venit trochus puerilis, quem *turbinem* dicunt Latini; & tralatitiè, homo parvæ staturæ: quòd in senio homines repuerascant? An *Rumbula* idem, quod venefica, à *rhombis*; quibus istiusmodi mulieres olim utebantur, ad deducendam Lunam, ut videre est apud Ovidium *Amorum lib.* 1. Martialem, Alios. Unde Propertius,

Deficiunt magico torti sub carmine rhombi &c.

V. Dominic. Macrum *in Hierolexico.*

Rumia, adde: Mel. *Rumina*, de qua sic Aug. de *Civ. Dei l.* 4. *c.* 2. *In Diva* Rumina *mammam puero immulgeat, quia rumam dixerunt Veteres mammam.* Cato apud Nonium, *His Semonibus* (ut emendavit Lipsius *Antiqq. Lect. lib.* 2. *c.* 18.) *lacte fit, non vino. Cuninæ, propter cunas;* Ruminæ, *propter rumam, id est, mammam, à quo subrumi agni* &c. Hinc *Ruminalis* Ficus, V. suprà *Ficus Ruminalis.*

Rumor, apud Lampridium in *Heliogabalo, Erat præterea etiam* rumor, *qui novis post tyrannos solet donari Principibus; qui nisi ex summis virtutibus non permanet & quem multi mediocres Principes amiserunt:* novè dicitur favor ac studium, quo ferri vulgò solent homines in eos Principes, qui tyrannis succedunt. Casaubonus *ad loc.*

Runa, teste Olao Wormio *in Monumentis Danicis pag.* 514. & 523. *in Literatura* Runica *cap.* 3. & *in Fastis Danicis lib.* 1. *cap.* 1. & *lib.* 3. *cap.* 3. literæ Danis dictæ sunt, figurarum ductibus à cœteris discrepantes; quarum quibusdam ad res gestas consignandas & ad scribendum: aliis Magi in incantationibus ac præstigiis suis, olim usi fuere. Unde *Alrunæ*, Magæ vocatæ, quas corruptè alii *Alirumnas* & *Aliorumas* dixere. Sed & omnibus Danorum literis id nomen tributum; quas quidem in oblongioribus baculis eos scribere consuevisse, testatur, præter Fortunatum, Saxo Gramm. *lib.* 4. ut & varia ligna inscripta, ab eodem Wormio allata, *Fastorum Danic. lib.* 2. Hinc Brynolphus *in Notis in Saxonem MSS. Antiqui autem suas Runas — tabellis ligneis, quas* Spioldkefle *nominarunt, commiserunt, non atramento, pigmento aut colore illitas, verùm cultellis incisas* &c. Quam porrò vocabuli vim inprimis Fortunatus firmat lib. 7. *Poem.* 18.

Barbara fraxineis pingatur Runa *tabellis,*
Quodq; papyrus agit, virgula plana valet.

Istiusmodi characterum tabellam exaravit idem VVormius, in *Literatura* Runica *pag.* 60. censetque, literas aut characteres, quos Chilpericum Francorum R. Francicis addendos statuisse, narrant Gregorius Turon. *lib.* 5. *cap.* 45. & Aimoinus *Historia Franc. lib* 3. *cap.* 41. non Græcos, *sed Runicos, id est, Gothicos fuisse*; quem si placet vide, & præter eum Loccenium *Antiqq. Sueticarum lib.* 2. *cap.* 14. Auctor literarum harum, secundum quosdam Ulphila fuit, Gothorum Episcopus; sed idem VVormius, non illum eas invenisse, verùm saltem ad cæteros protulisse, pluribus docet *d. l.* Hinc *Runen*, insusurrare, quod Magi Sagæque solent, unde *susurrus Magicus*, de quo Car. du Fresne *Notis ad Cinnamum.* V. quoque eum in voce *Alyrumna*, ut & Auctorem Anonymum *Historia Orbis Terr. Geogr. & Civ. in cap. de Linguis*, nec non in voce *Runica litera.*

Runcana Dea. V. *Runcina.*

Runcarii, inter alia, quoque dicti sunt, ii, qui Valdensium Patarinorumque doctrinæ adhærebant: an à *Roncalia*, de qua suprà, quòd ibi primùm visi; an à *Runcaria*, villâ sic dictâ; an quòd in *runcariis*, h. e. locis incultis & senticosis, ut plurimum degerent? Car. du Fresne *in Glossario.* Est a. *Runcaria* vox medii ævi, à verbo *runcare*, quod Latinis est malas & noxias herbas extirpare; sicut *rustare*, rubos & sentes, h. e. *rusta* evellere. Salmasius *ad Tertullianum de Pallio cap.* 2.

Runcinus, apud Bernhardum in *Vita S.* Malachiæ. *Hoc solum dolere se inquiens, quòd esset* runcinus *durè portans*, Gallis *Rencin*, Italis *Ronzino*, equus minor, gregarius, non delicatè ac molliter sessorem ferens: quibusdam sic dictus est à Germanico *Rus*, vel *ruynen*, castrare, quòd *runcini* fuerint equi castrati. Erat autem propriè *Runcinus* scutiferorum, ut *palafridus* Militum, sicut observat Car. du Fresne ex *Stabilimentis* Ludovici IX. *lib.* 1. *cap.* 54. Occurrit vox etiam apud Gullielmum Brittonem *Philippidos l.* 12. *pag.* 242.

Illi præda placet dextrarius Ardinis, illi
Runcinus *caput ignoto dat sume ligandum.*

V. præfatum du Fresne *in Glossario* & Dominic. Macrum *in Hierolexico.*

Viri Principes, ex Familia Palatina.

Rupertus I. cognom. *Senior* & postea *Præsenior*, filius tertiogenitus Rudolphi I. Electoris Palatini, *Rudolphinæ* lineæ conditoris, fratre Rudolpho II. El. defuncto Electoratum gessit, quo vivo etiam curis admotus fuerat: Quam dignitatem cùm Stephanus Bavariæ D. sibi vindicaret, Electoralis Collegii & Caroli IV. Imp. auctoritate rejectus est. Academiam Heidelbergensem fundavit filiæque nomine nuncupavit, extinctus A. C. 1390. Successit ei nepos ex Adolpho cognom. *Simplice* Elect. fratre,

Rupertus II cognom. *Præjunior*, vel *Clemens* dictus, qui Bopardiæ, ab Electoribus, cùm VVenceslao Imperium abrogassent, A. C. 1400. die 21. Aug. electus Imperator, ac Coloniæ coronatus; cùm ab Aquisgranensibus non admitteretur, proscriptione illos punivit. Coëgit insuper VVenceslaum Ordines juramento solvere, nec tamen Regnum à Bohemis oblatum accepit: Cùm dein adversùs Galeacium D. Mediolanensem, turbas moventem, profectus esset, desertus à Pontifice & Florentinis, Moguntino etiam ei adversante, rem minùs e sententia gessit. Obiit A. C. 1410. communis linearum Palatinarum universarum, quæ postea prosatæ, Parens. Epitaphium ejus Heidelbergæ in templo Spiritus S. sic habet: *Robertus Bavariæ D. Comes Palatinus Rheni, Romanorum Rex justus, pacis & Religionis amator, dignus Deo vivus, qui pro justitia pateretur, hujus sacræ ædis & Collegii institutor, hic cum castissima conjuge Norici montis Burggravia quiescit, vitâ functus A. C.* 1410. *Kal. Jun.* 15. Inter filios ejus 4. Ludovicus Electoratum, Johannes Neoburgum, Sultzbacum & alia tenuit, Stephanus Simmerensem & Bipontinum tractum sortitus; demum Otto, Mosbacum inhabitavit. V. quoque in voce *Robertus.*

Rupertus, filius minor natu Ludovici præfati, electus est Archiep. Coloniensis, sed oppositus ei Hermannus Hassus, in obtinendo Archiepiscopatu, prævaluit, licèt pro *Ruperto* Elector frater & Carolus D. Burgundiæ facerent. Unde exul demum obiit A. C. 1480.

Rupertus, cognom. *Virtuosus*, filius Philippi Electoris, ductâ Elisabethâ, fil. unicâ Georgii cogn. *Divitis*, Bavariæ D. à socero omnium ejus bonorum ac ditionum hæres Testamento scriptus est, cui executores destinati Vladislaus Bohemiæ R. Ludovicus Gallus & alii magni Principes. Quod cùm probaret Pontifex, probare verò nollet Imperator, ut in fraudem agnati Bavari Alberti cognom. *Sapientis*, contra leges Imperii, factum, duæ primo trientes ditionum Georgii, nomine tum dotis, tum etiam prætensionum, quas ab antiquo adver-

nis Bavaros habebant Palatini, ut res sine bello posset perfici, *Ruperto* oblatæ sunt: sed cùm fiduciâ Bohemorum & Regis Galliæ, qui stimulasse dicitur, conditiones is recusasset, à Maximiliano I. Imp. ipse & mox Pater A. C. 1504. proscripti sunt. Inde omnibus in Palatinos irruentibus, acrique prælio ad Ratisbonam *Ruperto*, qui strenuè dimicaverat, victo, Wirtenbergensis D. Winsbergam, Maulbronnam, alia: Norimbergenses Altorfium, Heresburgum, Lauffenam: Bavarus Ingolstadium, rapuerunt; alibi quoque carpentibus ditiones Bipontino, Hassiæ Landgravio, Comitibus Leiningensibus. Cæsar insuper, quæ ab Imperio oppignorata erant Palatinis, sine cæde recuperavit, & Advocatiam provinc. Alsatiæ suæ adscripsit genti. Dum interea solus ex vicinis Christophorus March. Badensis non tantùm nihil adversùs *Rupertum* movit, sed omni potiùs ope ejus cum Cæsare reconciliationem quæsivit, excelsi animi elogio ad omnem posteritatem dignissimus. Sic, qui sub Philippo viris, opibus, literis mirè florebat Palatinatus, mox bello hoc Bavarico omnigenæ calamitatis theatrum factus est. Tandem, in gratiam receptus Pater, & *Ruperti* filiis pars aliqua avitæ hæreditatis, inter Nabum & Danubium, qui *Neoburgensis Principatus*, aliis *Palatinatus junior* dicitur, est concessa. Falsus autem dicitur Imperator A. C. 1518. Palatinis injuriam se fecisse, & pollicitus restitutionem, vectigal *aureum* appellatum illis attribuit. Descripsit bellum carmine Richardus Bartholinus libb. 12. quos Commentarius Spigelius illustravit: ipso autem adhuc durante, *Rupertus* seu mœrore, seu veneno, vitam finiit. Pater Ottonis Henrici, post Fridericum II. Electoris, cognom. *Magnanimi*, & Philippi cognom. *Bellicosi*, Viennæ contra Solimannum Turcarum Imp. defensione inclyti: quo utroque sine prole defuncto, defecit Ludovici I. cognom. *Barbati* linea, & in Simmerensem, quæ hodieque superest, lineam Electoralis dignitas transiit.

Rupertus, filius Friderici V. Electoris, Bohemiæ Regis electi, post fratres Fridericum Henricum, & Carolum Ludovicum hodiernum Electorem, Patre Rege (quod ipsi primum contigit) natus, in Belgio educatus est. Captus in Westphalia A. C. 1638. ad Cæsarem Viennam est deductus: inde liber A. C. 1642. cum fratre Mauritio, auxilio Carolo I. M. Britanniæ Regi avunculo venit, & ad *Kingston* Parlamentariorum cornu sinistrum in fugam conjecit: seq. anno Bristolium deditione cepit, sed A. C. 1644. ad Eboracum à Cromvellio victus est, cum alterum Fairfaxii cornu penè esset deletum. Hinc cum fratre & Rege Oxonii obsessus, hoc ad Scotos profugo, in manus hostium venit, atq; cum fratre regno excedere jussus est. Mari itaq; Parlamentariis infestus, cùm isti classem contra ipsum instruerent, A. C. 1650. magnas secum opes in Lusitaniam detulit, ob quod Angli Olyssiponem aggressuri ferebantur. Demum triennio fere in Oceano acto, cum 4 navibus in Gallia Namnetas appulit, inde in Germaniam ad Fratrem profectus. Auspiciis postea Cæsaris expeditionem in Pomeraniam suscepit A. C. 1660. inde post Angliæ Regem restitutum ad eundem reversus. A' quo tempore, bello gemino contra Belgas, semel atque iterum regiæ classi præfectus, magna cum fortitudinis laude egregias res gessit, hodieque aulæ præcipuum decus &c.

Ex Familia Piastea.

Rupertus, Dux Lignicensis fil. VVenceslai, ex conjuge Teschinensi, Patri A. C. 1364. extincto, successit: Frater VVenceslai Episc. Lebusiensis & Vratislaviensis, cui, ab Vratislaviensibus alium Episcopum sumi desiderans, infestus fuit VVenceslaus Imp. Cùm itaque ei à fratre *Ruperto* aliquot dolia Suidniciæ cerevisiæ dono mitterentur, Senatus urbanus, Regi addictior, vehiculariùm prætextu privilegiorum civitatis sistit, Episcopumque Canonici excommunicarunt. Unde motus, in quibus Ecclesiasticorum, qui ejecti ac spoliati, ægreque reconciliati, deterior fuit conditio. Obiit *Rupertus* A. C. 1406. successore fratre præfato, qui Imp. VVenceslao Ducatum Goldbergensem vendidisse dicitur. &c. V. Phil. Jac Spenerum *Sylloge Genealogico-Historicâ*, ut & *Theatro Nobilis Eur.*

Rupes Ridula vel *Rupes* Ridulæ, *Roquedrille*, pro *Roque de Rille*, locus Galliæ, ad flumen *Riselam*, quod in enumeratione. MS. fluminum Galliæ ante annos 400. compositâ, *Ridula* vocatur, *Ridula in partibus Montis Fortis & Pontis Audomari currit*: Ejus ostio proximus. Hadr. Valesius in *Risla*.

Rupes VVidonis, adde: Sed quis *Rupes* omnes, id est, loca in *Rupibus* condita, & varia eorum cognomina, vel in uno regno, enarrare possit? Ut de sola loquar Gallia, tradunt Annales Bertiniani A. C. 767. Pippinum, in Aquitania, inter Bituriges Cubos & Garumnam fluvium *multas Roccas & speluncas* conquisivisse. Idem eisdem verbis in 2. vetustissimis Annal. alteris ad A. C. 800. alteris ad Caroli M. mortem deductis, reperitur. Istas verò *Roccas*, seu *Rupes*, quæ erant castella rupibus imposita, Eginhardus in eod. anno *Petras* appellat. Florus, *lib. 3. c. 10.* de Julio Cæs. in Aquitania bellum gerente, eadem penè habet. *Aquitani callidum genus, in speluncas se recipiebant, jussit includi*: quæ verba, cùm soli Aquitaniæ Julii Cæsaris, inter Garumnam & Pyrenæum, convenire debeant, tamen & de gentibus, usque ad Ligerim, multo ante Flori ætatem, ab Augusto, Aquitaniæ attributis, accipi possunt, apud quas multæ ejusmodi Roccæ, Petræ atque Speluncæ fuerunt. Prosper *in prolog. libb. de Provid.* de Aquitania sua loquens, *castella petris imposita* memorat, quæ *Rupes* postea:

Non castella Petris, non oppida montibus altis
Imposita aut Urbes amnibus æquoreis.

Addam saltem *Rupibus* jam memoratis, *Rupem* Bertoaldi *Roche Baritand*: *Rupem* Canderici, *Roche Chandry*: *Rupem* Corbonis, *Roche Corbon*: *Rupem* Fortem, in Andicavis, ad Ligerim, *Rochefort*: in Aquilina sylva *Rochefort en Iveline*: in Nemausensi agro, non longè à Rhodano, *Roquefort* &c. Hadr. Valesius *Not. Galliæ.*

Rupex, apud Tertullianum *de Pallio c. 4.* ubi de Chirone Centauro, qui Achillem educaverat, *Naturam itaq; concussit Larissæus Heros, in virginem mutando: ille ferarum medullis educatus — ille apud* rupicem *& sylvicolam, & monstrorum eruditorem, scrupeâ scholâ eruditus: homo* rusticus est, agrestis ac durus, quasi à *rupium* asperitate. Quo sensu *Petronem* etiam Latini vett. dixere. Atq; ita quidem Tertullianus vocem sumpsit; aliàs alia ejus cùm ratio, tum significatio est. Nec enim à rupibus *rupex*, cùm prima in *rupex* brevis sit, quæ in *rupe* longa est. Lucilius,

Varonum ac rupicum *squalosa incondita rostra.*

Itaque *rupex*, putum putum Græcum est, ὁ ῥύπαξ, h. e. *incultus ac sordidus*. Salmasius *ad locum*.

Rupicapra, Hebr. זמר *Zemer*, à *saltu*, colore est inter fuscum & rufum, sed qui æstate magis ad rufum, hyeme ad fuscum vergit. Meminit tamen Gesnerus *de Rupi-capris pag. 292. partim albam partim nigram, distinctis coloribus se vidisse.* Qui, *colorem eis per anni tempora mutari, totasq; albas interdum, sed rarissimè conspici*, addit *ibidem*. In monte Carpatho *Rupicapræ* genus unicorne, Polonicè *Skainakoza*, quasi *rupea capra*, reperiri, indeq; sæpe à venatoribus Cracoviam, in Aulam, adferri, Gesnerus idem docet, unde de monocerote quibusdam fabula. Quod animal pugnax admodum esse, & omnia alia impetere, refert Bochartus *Hierozoici Part. prior. Lib. III. cap. 27.* ubi vocem ראם *reem*, explicat.

Rupichouardi seu *Rupichovardi*, Gall. *Rochechouart*, nomen familiæ illustris in Gallia; quæ ex priscis Lemovicum Vice-Comitibus deduci amat, & in plures ramos distincta est. Primus omnium *Vicecomitum de Rochechouart*, defecit in Anna, quæ hæreditatem transtulit ad maritum Joannem *de Ponteville* Dominum *de Breuilhez*, cum nominis onere, unde nova Vicecomitum progenies: Reliqui rami fuere Dominorum *du Bastement*, Comitum *de S. Oven*, Dn. *de Bourdet & Chandenier*, *de Faudoas*, *de Jars*, *de la Brosse*, *de Chastillon le Roy*, *de Montpipeau*, *de Bonnivet*. Inprimis verò Dominorum *de Mortemar*, qui ramus nunc quoque floret. V. suprà in voce *Mortemar* & plura hanc in rem. apud Ph. Jac. Spenerum *Theatro Nobil. Europ. Part. III. pag. 8.* & *in Indice*, ubi stirpis hujus historiam exponit.

Rupifortia Familia, Gallicè *Rochefort*, inter illustres Germaniæ, Leonsteniæ stirpis ramus est. Ludovicus enim Com. Leonstenius, filius minor natu Ludovici primi Comitis Leonstenii, VVerthemiæ lineæ auctor, à conjuge Anna (fil. Ludovici Com. Stolbergii & VValburgis Com VViedanæ) accepit Comitatus VVertheimensem, *Rupifortensem* & Montacutensem; Dynastias Breubergensem Herbimontanam & Chaspirensem. E' quibus jus ad *Rupifortium* & Herbimontium à Ludovici Stolbergensis matre Anna Konigsteniâ arcessitur, cujus mater Luisa è Marcani-*Rupifortiis* & Herbimonteiis fuit. Hoc editi, præter alios, qui improles obiere, Christophorus Ludovicus & Joannes Theodoricus, duarum linearum, *Virnenburgicæ* & *Rupifortiæ*, auctores fuere: divisione inter illos A. C. 1611. sic institutâ, ut prior Lœuenstenium Comitatum, posterior Breubergensem Dynastiam & Belgicas ditiones haberet. Hic itaque, natus A. C. 1584. post varia in bello, in Ungaria contra Turcas, in Germania contra Herbipolenses, in Belgio contra Batavos, iterum in Germania contra Fridericum Bohemiæ Regem, alibiq; fortiter gesta, obiit A. C. 1644. ex Josina Marcana (fil. Philippi Com. Marcæ & Catharinæ Com. Manderscheidiæ) pater, præter filias. Josinam VValpurgim (quam, natam A. C. 1615. Hermannus Com. Bergensis è Cœnobio abduxit) & Dorotheam Catharinam (quæ genita A. C. 1618. Ferdinandum Com. Manderscheidium maritum accepit) Philippi Ernesti (n. 1612. den. 1635.) Ernesti Theodorici (n. & den. 1613.) Friderici Ludovici (n. 1614. den. 1615.) Ferdinandi Caroli, & Joannis Theodorici (n. 1623. den. 1645.) *Comitum Lauenstenii & VVerthemii, in Rochefort* &c. E' quibus Ferdinandus Carolus (natus A. C. 1616.) Patri successit, Camerarius Ferdinandi III. & Assessor Consilii Aulici Imperialis: Pater vero ex Anna Maria Furstenbergica, ductâ A. C. 1651. numerosæ prolis. His enim Parentibus nati sunt A. C. 1652. Maria Anna, uxor VVilhelmi Hassiæ Landgr. Eleonora, conjux Erici Adolphi Com. Salmæ & Reifferscheidæ; A. C. 1654. Ernestina Barbara Dorothea; A. C. 1656. Maximilianus Carolus, A. C. 1657. Philippus Eberhardus Josephus, Canonicus Argentinensis; A. C. 1659. Amalia & A. C 1661. Franciscus Leopoldus. Ipse

Pater haud pridem decessit. V. eundem Spenerum *Sylloge Geneal. Histor. in Appendice Familiæ Palatinæ*, & *Theatro Nobilitatis Europeæ Part. II. pag. 59.*

Rupifulcaudia Familia, sive *de la Rochefoucaut*, antiquissima est inter illustres Galliæ familias, in qua memoratur Fulco A. C. 1026. Seculo XIV. Emericus III. Guidonis & Raymundi pater fuit, quorum hic Dominus *de Vertueil* genuit Joannem Dn. *de Barbesieux*, cujus filia Maria, adgnato Joanni nupta, huic hæreditatem attulit. Ille (Guido) ex Margareta Craonia hærede, pater erat Fulconis & Aymari, cujus posterioris filia Joanna dominium *de Montbason* attulit marito, Joanni *du Fou*, à quo ad Rohaneos delapsum est. Nova divisio cœpit, cùm Fulconis nepos Franciscum II. Antonium & Ludovicum genuisset. A' Ludovico descendunt Barones *de Montendre*; ab Antonio *Domini de Barbesieux* & *de Chaumont*. Franciscus autem primogenitus, ex filiorum altero Francisco III. reliquos Comites (qui nunc Ducali dignitate aucti) *de la Rochefoucaut*, nec non Comites *de Roucy*; ex altero Carolo Comites *de Randan* provenit. V. iterum Spenerum *Theatro suprà cit. Part. II. in Ind.* ubi Familiæ dispositionem, & *Part. III. pag. 77.* ubi hanc Rupifulcaudiorum seriem exhibet. Franciscus Com. *de la Rochefoucauld*, ex Silvia Pica (fil. Galeotti Com. Mirandulę) genuit Franciscum, qui decessit A. C. 1591. Pater ex Claudia *d'Estissac*, Francisci I. Ducis, defuncti A. C. 1650. Hoc & Gabriele *du Plessis de Liencourt*, genitus Franciscus II. junxit sibi Andream *de Vivonne*; atque ex ea suscepit Franciscum *de la Rochefoucaud*, Principem *de Marsillac*; maritum Joannæ Carolæ *du Plessis Liencourt* (filiæ Henrici *du Plessis de Liencourt* Com. *de la Rocheguyon*) & ex ea patrem Francisci Com. *de la Rocheguyon*, *nominis de la Rochefoucauld*.

Rupilia Faustina, Rupilii Boni Consularis filia, avia paterna Marci Antonini Philosophi, memoratur Jul. Capitolino, in *Vita* hujus Imperatoris; fuit autem *Rupilius* hic & nomine & cognomine homo obscurus, fortè Consul suffectus, aut saltem Consularibus ornamentis honoratus, Casaubono *Not. ad Capitolinum.*

Rupilius Bonus. V. hic *Rupilia.*

Rupipozei, Gall. *de la Rochepozay*, in eodem Regno, illustris Familiæ nomen est, Ramus hæc stirpis Castaneæ, sive *Chasteigners.* Cùm enim seculo XII. Theobaldus tres filios genuisset, Theobaldum, Joannem & VVilhelmum; primus auctor fuit Dominorum *de la Chasteigneraye*; alter Dominorum *de la Meilleraye* & *Reaumur*: tertius Dominorum *du Breuil de Challans.* Quorum medium quod concernit, is denuo in tres palmites excrevit: quorum tertius Dominorum *de Reaumur* proximè elapso seculo exaruit; nec non alter Dominorum *de Avaux.* Præcipuus verò fuit Dominorum *de S. George de Rexe*; è quibus descendunt Domini *du Verger, de Audenville, de la Gabiliere, des Touschés:* Primogeniti verò sunt, Domini *de la Rochepozay* atque *de Abain*; post quos Comites *de Chinsé.* Illorum hæc series: Petrus *Chasteigner* Dn. *de la Rochepozay*, qui obiit A. C. 1474. pater fuit, ex Joanna *de Varèze*, Guidonis Castanei, defuncti A. C. 1506. Hoc & Magdalenâ Puteanâ, genitus Joannes Castaneus III. Dn. *de la Rochepozay*, obiit A. C. 1567. relicto ex Claudia de *Mon'eron* Dn. *de Touffo* & *Talmond*, Ludovico Castaneo Dom. *de Abain*, Bar. *de Malval & Previlly*, defuncto A. C. 1595. Ei Claudia Puteana genuit Joannem Castaneum IV. Dn. *de la Rochepozay* Bar. *de Previlly & Malval* (fratrem Henrici Ludovici Castanei doctissimi Episcopi Pictaviensis) qui ex Diana *de Fonseque* genuit Carolum Dn. *de Rochepozay & Abain* (n. 1608.) Ludovicum (n. 1613. Abbatem *de Beaupors*) Joannem (defunctum A. C. 1615.) Annam (natum A. C. 1623) Mariam, Mariam Luciam & Dianam. omnes *nominis & familiæ Castaneæ-Rupipozææ.* V. eundem Spenerum *Part II. Theatri p. 33.*

Rupitani, seu Rupitæ, contemtim ab Augustino appellati sunt Donatistæ, qui Romæ morabantur, *lib. de Unit. Eccles. cap. 3.* & *de Hæresibus cap. 69.* quòd in rupibus & môntibus (unde iidem *Montenses* quoque) conventicula sua haberent. V. suprà *Montani.*

Ruptarii seu *Rupturarii*, apud Gallos (qui eos *Rotturiers* vocant) homines sunt ignobiles ac obnoxiæ conditionis, cujusmodi sunt coloni ac rustici, quibus viri Nobiles ac ingenui opponuntur: *Rupturarius* enim propriè colonus, apud medii ævi Scriptores, quòd agrum seu terram *rumpit*, proscindit, colit: Postmodum *Ruptarii* quoque dicti sunt prædones quidam sub XI. seculum, ex rusticis potissimùm collecti ac conflati, qui provincias populabantur & interdum Principum militię se addicebant. Matthæus Paris. *A. C. 1250. Ubi est ille* ruptarius *percussor impius — In civitate igitur occubuit Oliverius* de Termes, *cum suis omnibus, quos* Ruptarios *vocamus, pugnatoribus* &c. Eorum cohors *Rupta*, apud Guil. Britonem *Philipp. lib. 5. p. 152.*

Quos Marcharderi sic clausit rupta ——

Idem *lib. 7. pag. 171.*

—— —— *Tecum Lupicarica* rupta
Fit erat, &c.

Unde hodieq; *Ruta*, vulgò *Route*, Gallis usurpatur, pro quavis turma militari, qua de voce agit Nicetas Choniates in *Balduino num. 5.* & qui hunc laudat, Car. du Fresne *in Glossar.* ut & *ad Villharduinum.* V. quoque infra in *Rutta.*

Rurisuia, Dominico Macro, appellata est Rosolea, quam Panormitani pro Sancta habent, V. eum *in Hierolexico.*

Ruricus, conditor Monarchię Russicæ. Ex VVaregis enim (quo nomine intelliguntur, qui mari Balthico adjacent populi, Finni, Suecii, Livones, *Russi*, VVandali) delati circa A. C. 753. tres fratres, *Ruricus* Novogardiam, Sciauus *Biale-Gesiora*, & Truborus Plescoviam, tres celebres Ducatus condidere. Quorum duobus postremis absque prole extinctis, solus *Russiæ* Monarcha factus est *Ruricus*, conditor familiæ Ducum, quam *Bealam* vocant; unde Flecherus, Elisabethæ Anglię Reginæ Legatus, Ruricum hunc ex Hungaria oriundum fuisse, ubi Belæ nomen frequens, conjecit; sed nullo fundamento. *Rurico* successit Ihor filius sive Jehor, quem Cedrenus & alii Græcorum Historici vocant *Inger* Regem Russorum, quo intra juventam defuncto mater ejus Olha, seu Helena Principatum suscepit, vera Russorum Semiramis. Post illam regnavit Stoslaus seu Suatoslaus, Græcis *Sphendosthlabus*, qui, domitâ Bulgariâ Imperium Russiæ, usque ad Pontum Euxinum Thraciamque extendit. Eo mortuo Russia, pro numero filiorum, in tres abiit Ducatus, Xioviensem, Pazinacensem & Novogardiensem; donec solus fratribus superstes Uladimirus, eos iterum junxit A. C. 976. &, ductâ Annâ, Basilii Imp. CPolitani fil. religionem Christianam, secundùm fidem & ceremonias Ecclesiæ Græcæ, in Russiam introduxit, A. C. 989. Urbem insuper Uladimiriam extruxit, & Imperii in ea sedem posuit. Obiit A. C. 1005. relictis XII. filiis, unde Russia in totidem Ducatus divisa est, è quibus præcipui, *Novogrodensis, Rostoviensis* & *Wolodimiriensis.* Sed A. C. 1033. Jaroslaus, qui solus mansit superstes, Russiam universam iterum conjunxit: donec in 5. partes ea denuo discerpta est, A. C. 1052. Ducatum viz. *Smolenscensem, Vladimiriensem, Kioviensem, Czernicejoviensem* & *Pereaslaviensem*; à quo tempore variis dissidiis Russia collidi cœpit. Duo autem præcipui Ducatus fuere, *Kioviensis & Vladimiriensis*, quibus qui potiebantur, ii veluti Russorum Monarchæ erant, Kioviâ quidem Russiæ Nigræ, Vladimiriâ verò Russiæ Albæ sede existente. Verùm dum inter se ita disceptant Russi, Tartaris Zavolhensibus in prædam cedunt; qui A. C. 1224. & seqq. effusi e Scythia, sub *Batis* Ducis auspiciis, universam Russiam in potestatem suam ac servitutem miserrimam redegere, de qua legere est Baronem Herberstenium, Petrum Petræum, aliosque *Rerum Moscoviticarum* Scriptores. Duravit autem illa per tria circiter secula, usque ad tempora Basilii & A. C. 1500. Interea Russia Nigra Poloniæ accessit, captâ devastataque Kioviâ A. C. 1300. Albæ vero caput Moscua evasit A. C. 1325. quo Georgius sedem Imperii, ex urbe Vladimiria, eò transtulit: obtinet tamen hodieque Vladimiria primum locum in Magni Ducis titulo, sequente demum Moscuâ. Postmodum Joannes Basilides I. excusso Tartarorum jugo, omnibusque Russiæ Regulis subactis, primus *Magni Ducis* nomen assumsit, & Russicum Imperium ad summum potentiæ fastigium evexit. Cujus successor Basilius, initio contra Tartaros Precopenses infelix, postea extensis longè lateque finibus, *Tzarum* seu Imperatorem se primus dici voluit: pater Joannis Basilidis II. qui duobus regnis Tartaricis, Casanensi & Astracanensi, auctior, usque ad Mare Caspium Persiæque fines, Imperium promovit; primusque, veluti Romani Imp. æmulus, duplici Aquilâ, sed alis in terram versis, in insignibus suis uti cœpit. Post excessum filii ejus Theodori, novam Magnorum Ducum familiam condidit Michael Fedrovitius, post varias turbas à quatuor Pseudodemetriis motas, de quibus V. supra: A' quo hodierni Duces descendunt. V. Georg. Hornium *Orbe Imper. cum Not.* L. Joachimi Felleri *pag. 372. & seqq.* Idem tamen *in Orbe Polit. part. I.* Fratres tres fuisse, Zechum, Lechum & *Rus*, atque à duobus prioribus Bohemos & Polonos, a tertio verò Russos conditos ait, quod Fellerus *Animadvers. 51. ad Orb. Imp.* confirmat. V. infrà quoque in voce *Russia.*

Ruscino fluv. adde: Græcis Geographis. Straboni *Ruscino* Ῥουσκίνων, Ptolemæo *Ruscio* Ῥουσκίων, Athenæo *Roscynus* Ῥοσκυνος, Avieno *Roschinus* dicitur, *in ora Marit. lib. I.*

—— *Post Pyrenæum jugum*
Jacent arenæ littoris Cynetici:
Easq; latè sulcat amnis Roschinus.

Rusor, cognomen Orci seu Plutonis, apud Romanos, quòd *rursus* cuncta eodem revolvantur. Joh. Rosinus *Antiqq. lib. 2. cap. 15.*

Rus, Imperii Russici conditor. V. suprà *Ruricus.*

Russadium, prom. Africæ, de quo V. Salmasium *ad Solinum p. 305.*

Russati, una ex quatuor factionibus Circensibus, quæ in Circis inprimis, tum in Ludis, ac aliis equestribus certaminibus, adhibitis equis, sive ad equitationem sive ad aurigationem, semper certabant, tantumque studium equis optimis eligendis ac parandis exhibebant, ut Galenus scribat *Method. 7.* Venetæ ac Prasinæ factionis homines, etiam stercora equorum odorari solitos.

fossos, quò ex illis animalium habitus, atque temperamenta internoscere & cognitis inde melioribus uti valerent. Siquidem harum factionum contentiones tantæ erant, ut nullis sumtibus studiisque parcerent, quò victoriâ potiti favorem Populi, quasi quadripartiti, ob studium hujus vel illius factionis, sibi conciliarent. Aliàs *Rufata*, *Rubens*, *Rubra* eadem factio dicta, de qua sic Tertullianus *de Spectac. Ab initio duo soli fuere colores, albus & rufus: Albus hyemi ob nives candidas, rufus æstati, ob Solis ruborem, voti erant: Sed postea tam voluptate, quàm superstitione provectâ, rufum Marti, album Zephyris consecraverunt.* Alii colorum alias reddunt rationes, ut alibi visum. Hier. Mercurialis *de Arte Gymn. lib. 3. c.9.* has in favendo diversis factionibus hominum acerrimas contentiones inde ortas existimat, quòd Romanorum vestimenta quatuor duntaxat coloribus tingerentur, rubeo, albo, veneto, sed præcipuè rubeo magis fusco, ut Martialis indicat *l. 14. Epigr. 27.*

Roma magis fuscis vestitur, Gallia rufis,
Et placet hic pueris militibusq; color.

Proin ei factioni quisque favebat, quæ sibi similem colorem profitebatur; nisi quòd in Amicarum gratiam quandoque aliter agerent, juxta præceptum Ovidii *de Arte*,

Cujus equi veniant, facito studiose requiras,
Nec mora, quisquis erit, cui favet illa, fave.

Meminit *Russatæ* factionis antiqua Inscr. C. *Appulejo. Diocli. Agitatori. primo. factionis. Russatæ. natione. Hispano. Fortunæ. primigeniæ. d. d.* Et alia, *Cl. Aurelio. Polyphemo. domino. & Agitatori. factionis. Russatæ. Togeni. Cæsareo. sui. temporis. primo. & fili. factionaria. ob. gloriam.* Unde liquet, numerum victoriarum, quas retulissent, consuetas inscribi tumulorum cippis, aut statuarum elogiis, unà cum Factionis mentione, in qua circissari contigisset, genus item, gentemque exprimi, dignitatis tandem inter Agitatores fuisse gradus. Medici factionis *Russatæ* in alia Inscr. mentio: *Diis. Manibus. M. Antonio M. F. Aniensi. Matrinio Evok. Aug. vixit. annos. 38. Medicus. factionis. Russatæ. fratri. sanctissimo. fec.* apud Rosinum *Antiq. l. 5. c. 5.* V. & suprà in *Rosini*. At *Russæ Tunicæ* apud Treb. Pollionē *in Claudio, Tunicas russas militares duas annuas, sagochlamydes annuas duas* &c. *Phœnicides* exponuntur Turnebo, quem sequutus est Casaubonus; sed *Ephestrides*, appellant Græci τὸ ἐφεστρίδιον, h. e. *paludamentū* vel chlamydem, quæ supra tunicam accipiebatur. Tunica verò militaris interior vestis, supra quam sagochlamys assumebatur, unde *tunicas militares* & sagochlamydes jungit Trebellius. Sunt igitur hic *Tunicæ russæ* φοινικοῖ χιτῶνες, φοινικᾶς ὑπενδύτας vocat Plutarchus in *Philopœmene*. *Russatas* appellat Isidorus: *Russata* inquit, *quam Græci phœniceam vocant, nos coccineam, reperta est à Lacedæmoniis, ad celandum coloris similitudine sanguinem.* Addit, *Hac usi sunt milites Romani, sub Consulibus, unde etiam russati vocabantur.* Sequitur apud eundem *Solebat enim pridie quàm dimicaturum esset, ante principia poni, admonitio & indicium futuræ pugnæ.* Quod insigne, ante Ducis tentorium erigi solitum, cùm ad arma concurri oporteret, χιτῶνα κόκκινον & χιτῶνα φοινικοῦν iidem Græci dixere, h. e. *Tunicam russam* &c. Porrò *russas* illas militares *canusinas russas* vocat Martialis,

Roma magis fuscis vestitur, Gallia rufis.
Et placet hic pueris militibusque color.

Ubi intelligit *tunicas russas canusinas*, quæ servis militibusque in usu fuere: vel certè *pænulas russas*, vel utrumque. Namque & pænulas & tunicas russas milites habuisse videntur &c. Uti autem *purpureum* seu φοινικοῦν hic non blatteum aut sanguine purpuræ tinctum designat; (solis enim Imperatoribus purpureis tunicis uti concessum) verùm simpliciter rubrum: Sic vicissim *russum*, Græcè πυῤῥὸν, plerunque & ξανθὸν & φοινικοῦν & μήλινον comprehendit; adeoque omne id quod vel rubrum est vel flavum vel croceum aut luteum, coccinum & purpureum, significat. V. Cl. Salmasium *ad Trebellium d. loco* & *Vopiscum in Aureliano*.

Russetum, in *Monastico* Angl *Tom. II. pag.* 419. *Sex ulnæ de russeto & decem virgæ de linea tela* &c. pannus est vilior, russei seu rufi coloris, quem Galli *Roux*, Angli *Russet* dicunt. V. Car. du Fresne *in Glossar.*

Russeus, inter equorum colores, Græcè πυῤῥὸς, potiùs quàm rufus. Palladius *lib. 4. cap. 13. Colores* (equorum) hi *præcipui, badius, aureus, albineus, russeus* &c. Unde *roux* Gallicum. *Roseum* Isidorus perperam scribit *Origin. l. 12. cap. 1.* V. suprà ubi de colore *Roseo*. Idem Græcis πυῤῥός, ut videre est apud Philosophum *Hist. lib. 9. cap. 45.* sed πυῤῥὸς magis in usu. Sic in Theocriti *Syracusiis*, Praxinoe de equo rufo in posteriores pedes assurgente.

Ὀρθὸς ἀνέστα ὁ πυῤῥός. ἴδ' ὡς ἄγριος· κυνοθαρσής.
Burrus ut erigitur, quamq; ferus est ac protervus.

Inferiores Græci, cùm scriptum apud Latinos *rufeum* passim invenirent, ῥούσεον quoque dixerunt. Sed & hinc *russatam factionem*, de qua V. suprà, Poetæ Græci citimæ ætatis, ῥουσίαν appellant, *lib. 5. Epigramm* εἰς Ἰουλιανὸν ἡνίοχον ῥουσίου, in Julianum, agitatorem Russatæ factionis:

Ἕλκων, μισθὸν ... τὰς ...
Ἰουλιανὸς ἦν ... ἀρχαιοφύλων
Ἔχων, ... τὰς ... &c.

V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. Lib. II cap. 7.* & Salmasium *ad Lampridium in Antonino Diadumeno*, & *Exercitat. Plin. ad Solinum pag.* 1155. ubi *Russeum* & *Russum* antiquis Latinis, idem & *Rufum*, quod Græcis πυῤῥὸς, hodieque *Russum* Italis Gallisque dici colorem luteum vel flavum, ait. Interim *russeum* potius, quàm *rufum* de equis dici, vidimus suprà ex Bocharto. Quod verò de *Russata* factione dictum, non sic accipi debet, quasi ab equorum colore sic esset dicta, panni enim hic color erat. Unde & *versis pannis agitasse* Aurigæ dicebantur, quum ab unius factionis panno ad alterum transferrentur. Idem *pag.* 1903.

Russia, adde: nomen ejus à veteribus Roxolanis, a quibus & gentis origo fortè petenda, deducit Auctor Anonymus *Histor. Orbis Terr.* triumque generum *Russiam* facit, *Albam*, *Rubram* & *Nigram*, quæ nomen videntur à colore, quo incolæ olim usi, accepisse: nisi etiam priores discriminis causa ita appellatas dixeris, ut à Russia Nigra, quæ Moscovia est, discernerentur. *Alba*, ad M. Ducatum Lithuaniæ pertinet; *Rubra*, aliàs *Roxolania*, & quoad extimiores potissimùm oras, *Ucraina* dicta, ab Austro Hungariam, Moldaviam & Bessarabiam habet: ab Or. Tartariæ & *Russiæ* tractus: à Bor. Albam Russiam Stiro & Pripecio fluminibus disjunctam: ab Occ. Poloniam minorem. De utraque V. in vocibus *Polonia*, item *Lithuania*. *Nigra* verò, alias *Moscovia* dicta, à Bor. habet Mare Glac. ab Ortu fluv. Boream & extremam Volchdam; ab Austro, sunt Tartari Crimenses & Lithuania, ab Occ. Livonia & Suecia, de qua V. in *Moscovia*. Vitibus *Russia* caret, a què ac aliæ ad Septentrionem sitæ regiones, quarum defectum vinis Archangelum allatis facilè supplet. Feris sylvæ abundant, cervis exceptis, quos non habent, veluti nec in re piscaria carpiones: ex vulpinis verò Hermelinis & Zebellinis pellibus, commercia ejus non leve augmentum capiunt. Frigus ibi ingens, quod peregrinantes pellibus & opertis trahis utcunque declinant. Imperii *Russici*, quod planè despoticum est, historiam, seriem Imperatorum aliaque huc pertinentia, V. in *Czar*, item *Moscovia*. De *Russorum*, *Moscovitarum* & *Tartarorum religione, sacrificiis* &c. uno volumine prodierunt Scriptores varii, Francofurti fol. A. C. 1600. Apud Anglos, melioris notæ Scriptor, de *rebus Russicis*, prostat Giles seu Ægidius Fletcher *de Orthographia Ruthenica*, ed tus est tractatus insignis Adami Bohoricæi &c. V. quoque prælaudatum Auctorem *Histor. Orbis Terr. Geogr. & Civ passim, præcipuè cap. 7. ubi de Imperio Russico prolixè agit.* Addam saltem, quæ de *Russorum* Imperatoris, vulgò *Magni Ducis Moscoviæ*, pileo, Sigismundus Baro *Comm. rer. Moscov.* in hæc verba refert, *Pileus ipsorum lingua*, Schapka, *dictus, quo VVolodimerus Monomach usus est, & quem gemmis ornatum, aureis item laminis, quasi quibusdam spirulis subinde se vibrantibus, mirè concinnatum reliquit.* V. quoque suprà in *Ruricus*.

Rusticæ, unum ex tribus gallinarum generibus, Varroni *de Re Rust. l. 3.* ubi recenset *Villaticas*, *Rusticas*, *Africanas*: Græcis vertuntur Ἀτταγῆνες; hodie Italis *Francolini*, Gallis *silvestres Gelinottæ*. Nam & silvas amant & nomen respondet. *Rusticulas* uno verbo etiam dixere Latini, atque ita in *lemmate* Martialis ubi sic canit,

Rusticula sim, an perdix, quid refert, si sapor idem est?
Carior est perdix, sic sapit illa magis.

Certè nullam hodie avem habemus, quam dicere possimus æque benè respondere ac convenire Attagenis formæ & descriptioni, ut hanc *Rusticulam* Gallorum sive *gelinottam*; namque & colore qui ὑποπυῤῥίζων est, & rostri longitudine atque acumine ei omnino similis est. Nec obstat, quòd Plinius & Martialis Attagenem a *Rusticula* diversam faciunt. Attagenem nempe Ionicum maxime celebrant; & sapore inter omnes aliorum locorum attagenas commendatum prædicant. Nec mirum aut novum, gestu & formâ differre idem genus pro patriæ diversitate, &c. Interim *Gallinas rusticas* in Urbe raras fuisse, & in ornatibus publicis spectandas exhibitas, simul cum psittacis & merulis albis, atque aliis id genus inusitatis, idem indigitat Varro, ubi suprà. V. Salmasium *ad Solinum p.* 149. & 150.

Rusticæ Tribus, apud Romanos, hanc habuere originem. Servius Tullius, auctâ mirum in modum adventitiâ multitudine, quam in tertiam Tribum, Lucerum sc. Romulus conjecerat; auctâ etiam Urbe, quam fecerat ampliorem, totam urbanam multitudinem, in quatuor partes, secundùm loca habitationum, distribuit, quas a tributo *Tribus* appellavit, neglectis illis Tribubus generalibus tribus à Romulo institutis, iisque nomina indidit *Suburanæ*, *Palatinæ*, *Esquilinæ* & *Collinæ*, atque eas *Urbanas Tribus* appellavit. Postea idem universam multitudinem *Rusticam* in quindecim Tribus divisit, illisque similiter nomina à locis imposuit: quarum tamen multæ postea, in libertatem Civitate vindicatâ, illustrium aliquot familiarum nomina sibi adsciverе. Accessere tandem Tribus aliæ, donec numerus 35. expleretur, qui integer usque ad extrema Reip. tempora permansit, Carol. Sigonius *de antiq. jure civ. Rom. l. 3. c. 3.* V. quoque Rosinum *Antiqq. Rom. l. 6. c. 15.* & in voce *Tribus*. Hæ omnes di-

visæ fuerunt in Urbanas & *Rusticas*, quæ sic dictæ ideo sunt, teste Dionysio *l.4.* quòd primis quidem temporibus Urbanis ii qui urbem, *Rusticis* illi, qui rus haberent, comprehenderentur. Posterioribus verò temporibus hoc discrimen inter utrasque tribus fuit, quòd *Rusticæ* Urbanis longè præferrentur, & ita optimus ac præstantissimus quisque in illis censeri vellet, ac tum Tribus, non Urbis, sed Civitatis, partes haberentur. Cujus rei causas duas fuisse laudatus Sigonius refert vitæ nimirum *Rusticæ* commendationem, & Censoriam notam, de qua utraque V. Varronem *de Re rust. lib.* 2. Plinium *lib.* 18. *cap.* 3. Livium *l.* 8. è quibus discimus, in Urbanas Tribus transferri ignominiæ, desidiæ & probro fuisse, Fabiumque Censorem in duas partes divisâ civitate, cum aliud integer populus, fautor & cultor bonorum, aliud forensis factio teneret, omnem forensem turbam, ne humilimorum in manu essent Comitia, excretam in quatuor Tribus conjecisse, *Urbanasque* eas appellitasse. V. iterum Rosinum *loc. cit.*

Rusticarum XV. Tribuum antiquarum, nomina.

α. Æmilia, antiquo nomine, quod a loco petitum erat, relicto, ad imitationem Claudiæ, a gente seu familia cognom. illustri, appellari maluit: quod tum videtur factum, cum forensi turbâ, in Urbanas Tribus conjectâ, viles eæ haberi, & illustres familiæ in *Rusticas*, in quibus agros suos habebant, concedere inciperent. β. Claudia, ab Appio Claudio denominata, vetus nomen prima deposuit, quam dein multæ aliæ sequutæ. γ. Cornelia, à gente Cornelia. δ. Fabia, à gente cognom. ε. Galeria, antiquum nomen retinuit, à loco nobis hodie ignoto, an à fl. Thusciæ Galeso dicta, quasi *Galesia*. ζ. Horatia, a gente. η. Læmonia, à vico Lemonio. ϑ. Menenia, a gente. ι. Papiria, à gente. κ. Pollia, a loco, cujus nomen ac memoria intercidit. λ. Pupinia, ab agro Papinio. μ. Romulia, vel Romilia, ab agro quem Romulus Vejentibus eripuerat. ν. Sergia, a gente. ξ. Veturia, priùs *Vetusia*, similiter à gente. ο. Voltinia, à loco nobis hodie ignoto nomen accepit. Vide quamque harum *suis locis*.

Rustici, apud vett. Romanos, in rebus sacris perficiendis, placabant sua Numina, nomine familiæ & liberorum. Commeabant autem in Lucos festis diebus & ibi perpotabant. Tibullus *Eleg. ult. l.* 1.

Rusticus è luco revehit, male sobrius ipse,
Uxorem plaustro progeniemque domum.

Uxor nempe & liberi *Rustici* festo die in luco perpotaverant & saltando ludendoque fessi pedibus non poterant casam repetere. Ergo rusticus Paterfamiliâs consulit illis plaustro impositam familiam revehens, non minùs & ipse interim flore Liberi saucius. Ita Lucum collucans Paterfamiliâs precabatur, ut præscriptum ad Romanum morem est a Catone *de R. R. cap.* 139. *Ejus rei ergo te hoc porco piaculo immolando, bonas preces precor, ut sies volens propitius mihi*, DOMO FAMILIÆQVE *meæ* LIBERISQVE *meis*. V. Barthium *Animadv. ad Statium Theb.* 9. *p.* 103. At *Rustici* apud Hieronymum *ad Pammachium*, de optimo genere interpretandi: „Sufficit in præsens nominasse Hilarium Confessorem, qui Homilias in Job & in Psalmos tractatus plurimos in Latinum vertit e Græco; nec assedit literæ „dormitanti & putridâ *rusticorum* interpretatione se torsit, sed „quasi captivos sensus in suam linguam victoris jure transposuit: Sunt indocti & indiserti, quo modo vocem idem frequenter usurpat, *ad Minervium & Alexandrum, ad Paulinum Præfat. in Esaiam, in Hieremiam, in Ezechielem* &c. Qui, cùm in alium sermonem quidquam transferre volunt, verbum de verbo solent interpretari. Cicero *de Finibus lib.* 3. *Nec tamen exprimi verbum è verbo necesse erit, ut Interpretes indiserti solent.* Quos ipse *ad Algasium* scribit, verbum de verbo exprimere conantes obscuriores facere sententias & veluti herbis crescentibus frugum strangulare ubertatem. Quare interpretationem illorum *putidam* vocat, h. e. anxiæ stultæque diligentiæ. Ut Cicero *de Oratore l.* 3. *Nolo exprimi putidiùs, nolo obscurari diligentiâ.* Atque eo magis hoc nomine pravos appellat interpretes, quòd ipsi eorumque sectatores, veluti in invidiam doctrinæ Hieronymi, *rusticitate* suâ gloriabantur, velut tum demum Apostolici, si in sermone maximè rudes & barbari essent. Hinc *in eodem libello*, *Venerationi mihi semper fuit non verbosa* rusticitas, *sed sancta simplicitas. Qui in sermone se dicit imitari Apostolos, priùs imitetur virtutes & vitam illorum. In loquendo simplicitatem excusabit sanctimoniæ magnitudo. Cæterùm ridiculum, si quis è nobis manens, inter Crasi opes & Sardanapali delitias, de sola rusticitate se jactet.* V. Jo. Frid. Gronovium *ad Scriptores Eccl. c.* 19. ut & infrà.

Rustici Dii, agrorum habebantur Præsides & agriculturam censebantur promovere. Eorum XII. numerat Varro, quos *Deos consentes* quoque vocat, sed ab iis, qui à Jove in consilium adhiberi credebantur, distinctos. Ita enim is, *de Re rustica* præcepta conscripturus, Quoniam, inquit, ut ajunt, Dii facientes adjuvant, prius invocabo eos: nec, ut Homerus & Ennius, Musas, sed XII. Deos consentes. Neque tamen Urbanos, quorum imagines ad Forum auratæ stant, sex mares & fœminæ totidem, sed illos XII. Deos, qui maximè Agricolarum Duces sunt. Paulo pòst dein illos recenset, *Jovem Patrem*, & *Tellurem Matrem*: *Solem* & *Lunam*: *Cererem* & *Liberum*: *Robigum* & *Floram*: *Minervam* & *Venerem*: *Lympham* denique ac *Bonum eventum*. Præter quos innumera minorum Deorum turba fuit, è qua notiores infrà recensentur, è Rosino *Antiqq. Rom. l.* 2. *cap.* 20. & Vossio *de Idolol. lib.* 2. *c.* 61. Priùs autem de *Rusticis*, altero hominum genere, à colendo rure dictis, addam pauca. Apud Romanos, *quum vera Romuli proles*, ut ait Columella, *assiduis venatibus, nec minùs agrestibus operibus*, exercitaretur, *Rustica* plebs urbanæ est præposita. Namque & Proceres civitatis in agris morabantur, inde, ubi consilium desideraretur publicum, è villis in Senatum arcessiri soliti, per Viatores. Proin honestum nomen plebeji ordinis, *Rustici Romani*. Cic. *pro Sextio*, in Optimatum, h. e. qui consilia sua optimo cuique probari vellent, secta collocat *Municipales Rusticosque Romanos*: De Senectute, *Possum nominare ex agro Sabino rusticos Romanos, vicinos & familiares meos.* Idem *de Divin. l.* 1. *Exin cuidam Rustico Romano dormienti visus est venire, qui diceret, præsulatorem sibi non placuisse ludis.* Tib. Atinium *de Plebe* hominem vocat Liv. Marcus fil. *ad Tyron. Habes ubi deponenda sunt urbanitates*, Rusticus Rom. *factus es.* Meminit & Varro apud Fest. *in Re R. l.* 3. *c.* 1. Atq; hinc conquerebatur Varro, Patresfamiliâs *falce & aratro relictis, intra murum correpsisse.* V. Jo. Frid. Gronovium *de Pecun. Vet. l.* 4. *c.* 9. His apud Athenienses videntur respondisse *Γεωμόροι*, in tripartita illa populi, in Eupatridas, Geomoros & Demiurgos, divisione, à Cecrope factâ, de quibus alibi. Apud Germanos, Henrici Aucupis tempore, nono quoque viro ex agro in oppida hinc inde noviter condita ac munita translato, reliquorumque laboribus in urbana horrea conditis, discrimen factum est inter plebem Urbanam ac *Rusticam*, atque hi *Bauren*, à rure colendo, quod Germ. est *bauen*; illi verò *Burger*, à *burgis*, h. e. locis muro vel alio sepimento firmatis, appellari cœperunt. V. Limnæum Enucleat. *l.* 4. *c.* 1. §. 3. De *quatuor Imperii Rusticis*, inter quos Colonia Agrippina est, hinc in medio nigræ crucis colonum, flagello instructum, in insignibus gerens. V. Zeillerum *Continuat. Itiner. Germ. cap.* 21. *p.* 265. Senes *rustici* in Græcia *διφθέρα* sive *pelle* indui consuevisse, liquet ex Aristophanis *Νεφέλαις Actu* 1. *Sc.* 8. & Polluce *l.* 4. *c.* 19. *sect.* 3. unde hi Comicis *Διφθερίαι* dicti, de quo Petrus Victorius *l.* 26. *c.* 23. Fuit autem *Diphthera*, secundùm vett. Grammaticos, vestis ex corio seu pellibus, Pastorum ac Agricolarum propria; sagum sc. ex pellibus, quod è xomidi injiceretur, pallio brevius indumentum, *ἐπιβόλαιον ποιμενικὸν*, in *διφθέρα* Scholiasti Aristophanis. Aliàs *βαίτη*, ut videre est apud Theocritum *Idyll.* 3. & 5. quam vetus Scholiastes *Mellotam* & *Diphtheram* reddit. E pellibus verò caprarum fuisse, docet Varro *de Re Rustica l.* 2. *cap. ult.* Calcei eorum perones fuere, V. suprà in hac voce: & quia caligæ clavis suffigi olim cœpere, a militibus, hinc mos calceamenta eodem modo muniendi, ad *Rusticos* transiit, quod Theophrastus in Græcia se observasse scribit, hodieq; plurimis in locis obtinet V. Bened. Balduinum *de Calceo* & Jul. Nigronium *de Caligâ*. Familiam *Rusticanam* pluribus persequitur Laur. Pignorius *Comm. de Servis*. V. infra.

Dii Rustici, apud Vett. minorum gentium.

α. Bubona, Dea Boum. β. Collina, collibus præerat. γ. Deverrona, à *deverrendo* dicta, quo in frugibus coacervandis opus. δ. Fauna seu Fatua, cum Tellure eadem. ε. Fornax, Dea frumento, in fornacibus torreri solito, præfecta. ζ. Fulgor, ne fulgura fierent, invocatus. η. Hippona, equarum stabulique præses. ϑ. Hostilina, faciebat, ut in segete aristæ novæ aliæ alias hostirent, id est, æquarent. ι. Jugatinus, jugis montium præsidebat. κ. Lactucina vel Lactens Deus, lactenti favebat frumento. λ. Mellona, mellificationem curabat. μ. Nodinus vel Nodotus, à *nodis* geniculisque plantarum nomen habuit. ν. Pales, pabuli Dea. ξ. Pan, Pastorum Numen. ο. Patalena, segetes & folliculos promovere credebatur, ut patescerent. π. Picumnus & Pilumnus, is stercorandis agris, hic pinsendo præerat frumento. ρ. Pomona, pomis præfecta fuit. σ. Populonia, populationes arcebat. τ. Priapus, Hortorum erat custos. υ. Puta, ab arboribus putandis dicebatur. φ. Runcana, runcandis frumentis præsidebat. χ. Rusina, à *rure* habuit nomen. ψ. Segesta, seu Segetia, à *segete* dicta: Ejus simulachrum in Circo & in nummo Saloninæ, uxoris Gallieni Cæsaris, conspicitur. ω. Seia & Sera, à *serendo*: ejus simulachrum itidem in Circo; cum priore à Numa consecrata est. αα. Spinensis Deus, ab expellendis spinis. ββ. Stercutius, stercorandis agris præfectus. γγ. Sylvanus, Deus pecorum & agrorum. δδ. Terminus, agrorum fines tutelæ suæ commissos habebat. εε. Tullina vel Tutelina, frumentis collectis atque reconditis, ut tutò servarentur, præfuit. ζζ. Tutanus & Tutilina, eadem tutati sunt. ηη. Vallonia, vallium Dea. ϑϑ. Vertumnus, rebus permutandis præerat. ιι. Volutrina, involucris segetis præfecta &c.

Rusticus Sermo nonnullis, *Ruralis* Dinamio Patricio *Præfat. ad Vitam S. Maximi*, *Quotidianus* Suetonio *in Augusto cap.* 86. *Pedestris* Vopisco, *Vulgaris* Sereno Sammonico *c.* 19. *Simplex*, Honorato Massiliensi *in Vita S. Hilarii*, Aliis aliter appellatus, Car. du Fresne sermo est simplex, nec affectatis Rhetorum ornamentis

tis calamistratus. Quoties enim ejusmodi stylo quidquam chart. emandare volebant Veteres, id se rustico scribere profitebantur, ut qui ad rusticorum seu popularium sermonem proximè accederet. Quo modo Hieronymus scribit, Fortunatianum gente Afrum, Aquileiensem Episcopum, *in Evangelia brevi & rustico sermone scripsisse Commentarios*: Inprimis verò progressu ævi & barbarie per Gothos invectâ, sic dici cœpit non humilior modò, & qui sublimi opponitur sermo, sed qui magis reperet barbarismis solœcismisque refertus, quem appositè Sidonius *squamam Sermonis Celtici*; alibi *rubiginem trivialium barbari morum* vocat *l.3. Ep. 3. & l.4. Epist. 10. rusticum scilicet & impolitum sermonem*, ut est in *Epist.* Eadburgæ apud Baronium A.72c. *num.*23. & qualis describitur ab Anonymo *in Miraculis S. Agili l.* 1. Sed „& si quis movetur *rusticitate* sermonis, solœcismorumque in„concinnitatibus, quia minime vitare studui, audiat :„ quia re„gnum Dei non est in sermone, sed in virtute, neque apud ho„mines bonos interesse, utrum vina vase aureo, an ligneo pro„pinentur. Itaque Rusticum ab eo tempore fere semper appellabant, qui nullis Grammaticæ legibus esset astrictus: in cujusmodi insulsi sermonis specimen varia Epitaphia adfert Car. du Fresne *Præfat. ad Glossar.* V. quoque suprà; in voce *Rustici*, ut & Maresium *Dissert. qua varios in Ecclesiam errores ex vitiosa Grammatica irrepsisse docet.*

Ruta, in insignibus Saxoniæ Ducum. Uti enim Serenissimus Elector peculiaria *Ensem & Aquilam*: Sic communia cum reliquis ejusdem Familiæ Ducibus habet. *Strateria ligna* cum *Serto Rutaceo*, vel potiùs serti rutacei parte, cujus diversa affertur origo. Communior opinio sertum id deducit à tempore Bernhardi Ascanii, Alberti Ursi fil. Saxoniæ Principis: cui à Friderico I. Imperat. suppliciter petenti, ut aliquo à fratribus discrimine Ducatus sui (quem in Comitiis Herbipolitanis, exauctorato Henrico Leone obtinuerat) insignia distinguerentur, Imperator rutaceum sertum, quo tum per æstum utebatur, capiti suo detractum, donasse, clypeoque ejus ex obliquo injecisse dicitur. Limnæus Enucl. *l.3 c.23.* Brotuff. autem Alberto filio id ascribit *l.4. c.1.* uti notat Spenerus *in Familia Ascanio-Saxonica.* quem V. pluribus *de Arte Heraldica.*

Ruta seu *Rutta*, apud medii ævi Scriptores pro Cohorte militum, à *Ruptariis*, de quibus suprà, uti quidem vult du Fresne, an à Germanica voce Rott, idem omnino significante, uti statuit Dominic. Macer *in Hierolex.*

Rutaber, apud Varronem *de L.L.* *Rastri, quibus dentatis penitùs eradunt terram atque eruunt, à quo &* rutabri *dicti*, idem quod *rutabulum* est, Græcè *ὀπτανίδας*, de qua voce V. Salmasium *ad Solinum p.514.*

Rutellum, lignum dictum est, quo cumulus mensuræ deruitur, aliter *Rutlus*, ex *Rutulus*, Græcis *ἀποψήκτας*, uti exponitur in vet. Glossario. Regula nempe lignea, quâ cumulum mensuræ frumentarii ruebant vel deruebant & exæquabant. *Ἀπόμακτρον* Græci etiam vocant, & *ῥύγχος* & *σκυτάλας*, & *σκυταλίδα* & *ἀπομακτρέαν*: recentiores quoque *ῥίγλαν*, h. e. *regulam*, *ἀπορρίγλᾶν* apud Hesychium, *regula mensuræ cumulum deruere*; & modio exæquare. Meminit ejus Lucillius.

Frumentarius hic modium, ictum, atque rutellum,
Adfert.

Ad cujusmodi regularum similitudinem, *rutulos* Calpurnius vocat repagula versatilia & cardines cavearum, quæ in Romanorum Amphitheatris vertendo bestias adsilientes excutiebant; uti diximus suprà, in voce Repagula. V. Salmasium *ad Flavium Vopiscum in Firmo.*

Ruteni, etiam *Russi* nonnunquam dici solent. V. in *Russia.*

Ruteni, Germ. *Reussen*, gens in Germania illustris, à Columniis, ut quidam volunt, & à Druso aliquo, devictæ provinciæ *Advocati* titulo præfecto, originem trahens. Certum verò est, à plurimis seculis *Advocatos S. Rom. Imperii*, Germ *Voigte*, nec non *de VVeida, de Plavven, de Gera, de Grez, de Gleisberg*, appellatos esse. Lineas stirpis, cùm omnibus *Henrici* commune nomen sit, distinguere difficile est. Defecere autem superiori seculo tres nobiles rami, nempe præter Advocatorum *de VVeida*, nec non de *Gera* stirpem, inprimis in Henrico VII. Ann. C. 1572. ramus Burggraviorum Misniæ &c. qui titulus cum Principali axiomate, à Sigismundo Imperatore an. 1421. familiæ collatus, &, quamvis hodiernæ lineæ usu illius ex certis causis abstinuerint, ex eo, ad hunc usque diem, singulorum Cæsarum investiturâ confirmatus est. Qui hodie sunt, in duas lineas, *Seniorem & Juniorem* dispescuntur, quæ autem *media* fuerat, defecit. Priori lineæ annumerantur, qui in Graiziæ utraque domo & Burckii habitant. Ad Juniorem X. filii Henrici & Magdalenæ Schvvartzenburgicæ (quibus in *Gera*, *Salburg*, *Schleiz* & *Lobenstein* sedes) spectant: quorum genesin, speciatim autem Henrici I. *in Salburg*, qui tertius ex X. illis natus erat, *γενεαλογίαν* exhibet Spenerus *Theatr. Nob. Europ.*

Rutilæ Canes, apud Romanos, Caniculæ sacrificabantur, die 7. Kal. Aug. id est, *non procul à rubro colore*, ait Atteius Capito. Dies tamen incerta Rosino.

Rutilæ Coronæ, apud Prudentium *in Hamartig.*

Justorum dirimente Choro, rutilasque coronas
Eminus ostendi pœnarum carcere mersis:

aureæ sunt, quibus ad imitationem militum, qui præclarè contra hostes rem olim gesserant, Martyres, utpote tyrannicæ impietatis victores, à Poeta donari, ait Paschalius *Coronar. lib.* [illegible] *cap.5.* Cæterùm *rutilare* apud Latinos, sicut אדם *adam*, apud Hebræos, etsi propriè *rubere* significet, sæpe tamen nihil quidquam, quàm *splendere* est. Ut Æneid. *lib.* 8.

Arma inter nubem cæli regione serena
E cælo rutilare *videns* —

Hinc Philoxeni *Glossæ*, *Λάμπω*, *niteo, splendeo, rutilo.* Et passim in Poetis *rutilare* dicuntur Luna & stellæ, splendoris certè ratione, non rubedinis, quæ in iis vix ulla apparet. Eodem exemplo ab iis *purpurea* vocantur, quæ eximii candoris sunt, ut nix & cygni. Nempe utrique colori hoc commune est, ut admixti luminis multum habeant &c. Qua de re V. eruditè disserentem Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poster. lib V. cap.6.* ubi locum explicat Threnorum *c. 4. v.7.* in quo *Peninim*, h. e. margaritæ, *rubere* dicuntur, ut & *suprà.*

Rutilus, rufum significat Festo, *cujus coloris*, inquit, *studiosæ etiam antiquæ mulieres fuerunt*: in crinibus viz. quamvis postea inter mali animi *κριτήρια* is repositus, in Martialis *disticho notissimo*,

Crine ruber, niger ore &c.

Certè & de Davide legimus, 1.Sam. *cap.* 16. *v.* 12. *Erat rufus & pulcher aspectu.* Sic apud Eusebium *de Præparat. lib* 9. Artabanus de Moyse ait, *γεγονέναι τὸν Μώϋσον μακρὸν, πυῤῥάκην*, &c. *Hi fertur fuisse procerum, rufum* &c Qui tamen pulcher vocatur Exodi *c.* 2. *v.*2. & *ἀστεῖος τῷ Θεῷ, venustus Deo*, phrasi Hebræâ, id est, maximè venustus, Actor. c.7. *v.* 20. V. Bochartum suprà laudatum *Hieroz. Part. prior. lib.II c.34.* & hic suprà.

Rutimanna, quibusdam aurigæ nomen, cujus equi sessore excusso in Circensibus, in cursu nihilominus pergentes, palmam reportarunt, uti legimus apud Solinum *cap.45.* Aliis *Rutumanna*, pro *Ratumena* vel *Ratumenna*, quod vide.

Rutrum, non idem cum rastro, ut plurimis visum. Cato, *rutra, rastri quadridentes.* Græcè *σκαπάνη* vel *σκάφειον*. Festus, *Rutrum tenentis juvenis est effigies, in Capitolio, ephebi more harenam ruentis exercitationis gratia.* In quo athletico exercitio Græci Auctores *σκαπανεύειν* dicunt. Pomponius *ad Nonium*,

Sarculum hinc illo pr fectus, illinc redîsti rutrum.

Elegans versiculus de homine *ἀχρείῳ* & cui res retro currunt. Cùm hinc profectus es, dicere vult, segetes tuæ jam in herba erant, & sarculum spectabant: at cùm illinc rediisti, ad *rutrum* tibi res rediit & ad carceres revocatus es, jam metæ cùm esses propinquus. *Rutro* enim terram vertere primum est, tum sementem jacere, deinde occare, quod rastro fieri solet, posteà sarrire. Interim, utut rastri eradendæ potiùs terræ & poliendæ, quàm fodiendæ & eruendæ, facti sint; Auctores tamen plurimi prosossorio instrumento passim ponunt, uti suprà vidimus. Plura apud Salmasium *ad Solinum p.515.*

Rutuli, in Amphitheatris apud Romanos, clathri erant, seu lignea repagula versatilia, quibus feræ assilientes excutiebantur. V. suprà in voce *Rutellum.* Aliàs *Rutulus* idem, quod *Retulus*, de qua voce itidem retro diximus.

RY.

Rythmici Versus, meliùs *Rhythmici.* V. suprà ubi de *Rhythmis*, ut & in vocibus *Leonini* & *Politici versus.*

S. SA SA

S.

S. intra coronam, in nummis quibusdam Othonis, de quibus V. Jac. Sponium, *Itiner. Græc. Part.3 p.166.* S. F. S h.e. *sine fraude sua*, inter Vett. notas apud Valer. Probum Sic in *L. Julia de Adulteriis. Retinere adulterum horas viginti sine fraude sua jure liceat*, V Ulpianum *in l. 5. ff. de adulter.* laudatum Calvino *in Lexico Jurid.*

SA.

Sa, in lingua Persarum Regem notat; quo nomine plerique è Sultanis donari mos est. V. Guil. Tyrium *l.3. cap.1.* Reineccium *in Stemmate Persicorum Sultanorum in Append. ad Aimoinum*, Scaligerum *Canonum Isagogic. l 3.* Seldenum *de Titulis Honorar. Parte I. cap 6. §.5.6.7.* & Henricum Valesium *ad Ammianum l. 19.* laudatos C. du Fresne *in Glossario.* Idem cum *Scach*, unde ludo *Scacorum* vel *Scachorum* quidam nomen inditum volunt; quòd præcipua in illo persona Rex sit: uti eodem Auctori observatum *Not. ad Joinvillam pag.59. & ad Alexiadem p. 383. & 384.* Hinc apud Thuanum legimus, *Schachus Schacho opponendus est* &c.

Saavedra, Familia Hispaniæ illustris, quæ ex Gallicia in Andalusiam transiit. Titulo usa est Dominorum *del Viso & Castellar*, donec Joannes Arias *de Saavedra*, à Carolo V. honorem Comitis *de Castellar* obtinuit, qui hactenus in ejus posteris, per filium Ferdinandum Ariam continuatus est. Reliqui vero Comitis illius filii Rodericus, Johannes, Franciscus & Ludovicus, singuli peculiares lineas ex se dedere. Prætetea dicti Comitis patruus magnus Gonsalvus Arias de *Saavedra*, Marescallus Castiliæ, longam posteritatem sevit, cujus partem Domini *de Alcala, de Juana, de Orta*, constituunt. Ferdinandi Ariæ Com. de Castellar (cui uxor Beatrix Mendozia) & Tereliæ, utriusque de *Saavedra*, progenitores exhibet Phil. Jac Spenerus *in Theatro Nobilit. Eur.*

Saba, urbs Æthiopiæ Reginæ *Schebæ*, quæ maximo & difficillimo itinere suscepto, audivit Salomonem, historia lectu memorabilis, extat 1. Reg. c.10. Eam *Nicaulam* Cedrenus *in Hist. Eccl.* & Sabellicus *l.1. c.5. Makedam*, Annales Æthiopiæ vocant: *Sabam* seu *Sabæam* Metropolim ejus, in extremo Arabiæ Felicis littore, non procul ab ipsis sinus Arabici faucibus, sitam esse tradentes: aliis aliter statuentibus. In quo Regno quanta fuerint Sapientiæ incrementa, inde constat quòd Regina hæc ideo Hierosolymam ascenderit, ut cum Salomone de quæstionibus abstrusissimis, quas S. Scriptura חידות appellat, disputaret, & referunt hinc quidam, Æthiopes sive *Sabæos*, libros Mosis ab usque Salomonis ætate, à Regina sua in patriam allatos, habere. Sanè Josephus meminit eam duodecim millium Judæorum coloniam, Regis permissu, in sua regna abduxisse, quod niti videtur loco 1. Regum c. 10. v.13. Iisdem ex locis Magos venisse, Christum adoraturos, sunt qui contendant, ex Psalmo 72. v. 10. alii tamen ex Perside sive Babylonia & Susis eos arcessunt. V. Georg. Hornium *Histor. Phil. l.5. c. 2.* Solem à *Sabæis*, Arabiæ incolis, antiquitus adorari consuevisse eique thus quotidie adoleri in ara tecto imposita, Strabo docet *lib. 16* De iisdem Theophrastus *Hist. plantar. l.9. c.4.* *Συνάγεσθαι πανταχόθεν τὴν σμύρναν καὶ λιβανωτὸν, εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ ἡλίου. τοῦτο δ' εἶναι μὲν τῶν Σαβαίων, ἁγιώτατον δὲ πολὺ τῶν περὶ τὸν τόπον, τηρεῖν δ' ἐκεῖ τοὺς Ἄραβας ἐνόπλους. Convehi undique myrrham ac thus ad delubrum Solis: hoc* Sabæorum *quidem esse; sanctissimum verò locorum omnium circumjacentium: custodesq; habere Arabes armatos.* Gerh. Joh. Vossius *de Idolol. l.2. c.7.* V. quoque Salmasium *ad Solinum p 500.* & infrà.

Saba, metropolis Sabæorum, caput regionis & gentis cognominis, in monte condita, *ἐπ' ὄρους ὡραιοτάτου*, secundùm Agatharchidem *in Descr. Arab.* Aliter *Sabatha* & *Sabotha* Plinio; qui à Salmasio refellitur. A' *Saba* enim *Sabæi* pop. à *Sabbatha*, *Sabbatha* Avieno,

> —— *rutili contermina Ponti*
> *Minnæi* Sabathæque *tenent, super impiger ampla*
> *Æquora desulcat glebæ ditis Cleabenus.*

In ejus locum successit *Μαριάβα*, ut habet Agatharchides idem apud Strabonem, laudatum Claud. Salmasio *ad Solinum p. 492. & seqq.* V. quoque infrà *Sabota*, item in voce *Sabis*.

Sabaja, unde *Sabajarius*, apud Ammianum *lib.26. Cujus è muris probra in eum jaciebantur, & injuriosè compellabatur, ut Sabajarius*: Est potus ex hordeo vel frumento confectus apud Illyrios. Cujus quoque Hieronymus meminit in *Esaiæ cap. 19.* de „Zytho: Genus potionis ex frugibus à quo confectum & vulgò „in Dalmatiæ Pannoniæque provinciis gentili barbaroque ser„mone appellatur Sabajum, apud du Fresne *in Glossar.*

Sabaismus, Idololatriæ antiquissima species. Post Diluvium enim, cùm per varias corruptelas sensim invecta esset a Chami posteris universalis Apostasia, speciatim Idololatria emersit, cujus primam mentionem invenimus in cognatione Abrahami Genes. c.31. v. 19. quanquam etiam ante illius tempora jam invaluisse videatur. Duplex autem illa erat; Una, qua verus Deus colebatur in imagine qualicunque, cujus exemplum est Geneseos c 31. v. 19. Altera, quâ vagus Deus colebatur, quando nim. genus humanum, Dei sui incertum, rebus creatis divinam primò virtutem, tandem verò Deo prorsus relicto, divinitatem ipsam vel majorem vel minorem affinxit. Ubi primus *Sabæorum* fuit cultus; qui Solem, Lunam & stellas, coluerunt, qui inde *Sabaismus* dictus est: cui hominum defunctorum & dæmonum venerationem addidit *Hellenismus*. Quæ cultus Idololatrici, qui totum orbem postea, immani generis humani crimine & in Creatorem contumeliâ, defœdavit, duo fuere genera, non longo intervallo se invicem excipientia: Simulachrorum autem & imaginum dedicatio ac veneratio utrique communis fuit: Itaque prima & antiquissima Idololatria cœpit a Cœli, Solisque præcipue, totiusque illius cœlestis chori, cultu; qui, prout videtur, mox a dispersione Babylonica mundum occupavit, antequam Idola, quæ coluit Hellenismus, vel nota fuerunt, vel nata:

> —— *cùm nondum sub Jove mundus.*

Cujus rei memorabile extat testimonium, Jobi c.31. v.26,27. ubi primæ illius Idololatriæ universam rationem pandit vir sanctus. *Sabaismo* successit hominum demortuorum cultus; circa quem cùm Græci maximè superstitiosi extiterint, qui tantam Numinum turbam invexerunt, ut major fere inveniatur populus quàm hominum, Plin. inde *Hellenismi* nomine venit. V Franc. Burmannum *Synops. Theolog. Christ. Part. I. lib. 3. capite 8. num. 24. 25. & 26.*

Sabanum, vox Hebræis, Græcis & Latinis posterioribus in usu, inprimis in *Basilicis* frequens, lintea significat, quibus in balneis loti siccarentur. Marcellus Exmagister Officiorum *lib. de Medicam. Caput laves, & crasso sabano diligenter siccabis spongiis demersis & linteo vel* Sabano *interto utrinque expressis.* In Glossis ad Alexandrum Jathrosophistam *de Passione lib. 1. pannus sabulis* dicitur. Alibi *pannus factus de cottone* &c. V. præter quamplurimos Auctores hanc in rem laudatos Car. du Fresne, Jac. Cujacium *Observat. lib. 9. cap. 1.* Casaubonum *ad Aug. Suetonii c. 82.* & Suicerum *Thes. Eccl.* in hac voce.

Sabaoth, unum ex Dei nominibus, de quo V. infrà in voce *Zebaoth*.

Sabas, unus ex Palmyrenorum Ducibus, memoratus Trebell. Pollioni, *in Claudio.* Sed dum hæc à Divo Claudio aguntur, „Palmyreni Ducibus *Saba* & Timogene contra Ægyptios bella „sumunt atque ab his Ægyptiâ pervicaciâ & indefessa pugnandi „continuatione vincuntur. Zosimo *Zabda* dicitur Vopisco in *Aureliano*, *Zaba*, quem vide. In *Histor.* Concilii Florentini *sect.6. c.8.* Σάβας vox est triumphantis, cum lætitia applaudentis & approbantis, ex vet. *σαβοῖ* & *σαβάζω*, V. Aristophanem *Vespis Sc.1.* & infrà *Sabazius*.

Sabatati, item *Insabatati*, inter alia dicti sunt, qui Valdensium doctrinæ adhærebant, quòd, ut ait Prateolus, *qui inter eos perfectiores erant, signum quoddam in superiori parte sui sotularis*, Sabbatem *appellabant, deferre solerent.* In Hispania inprimis viguisse patet ex Concilio Tarraconensi A. 1242. in quo *Inzabatati* perpetuò appellantur, illisque tributum, quòd dicerent, *In aliquo casu non esse jurandum & potestatibus Ecclesiasticis vel secularibus non esse obediendum & pœnam corporalem non esse infligendam in aliquo & similia.* Gropperus *Insabbatos* vocat, apud C du Fresne in *Glossar.* qui eos ab ea calceorum specie, quos Galli *Sabots* vocant, id est, calceis ligneis, quibus potissimùm utebantur, hanc appellationem sortitos fuisse contendit.

Sabatha, Plinio opp. in ora Maritima Rubri maris; quod *μεσόγειον*, *mediterraneum* facit Ptolomæus, æquali ferè spatio distans ab utroque Sinu, Persico & Arabico, ut ex gradibus longitudinis patet, quos illi assignat. Arrianus vel Auctor Erythræi *Peripli*, supra Canen Emporium Rubri maris, in mediterraneo ponit, ad quod emporium thus omne, quod in illa regione nascebatur, utribus vel navigiis ex utribus factis deferri solebat. Plinius tamen *l 6. c.23.* id *Sabathæ* vel *Sabothis* tribuit. Thus col„lectum Sabota camelis convehitur, porta ad id unâ patente. di„

gredi viâ capital leges fecere, ibi decimas Deo, quem vocant *Sabin*, mensurâ, non pondere, Sacerdotes accipiunt. Caput fuit thuriferæ Regionis Arabiæ, seu τῆς Λιβανοφόρου, quam ad Sachaliten sinum fuisse sitam, ex Ptolemæo & Arriano constat V. Salmasium *ad Solin. p. 498. & seqq.* ubi, cum Sabæorum metropoli, ab aliis eam civitatem male confundi, inter alia hinc probat, quòd in Attramitarum regione fuerit, & suum quoque Regem habuerit. Arriani namque temporibus, Charibael Homeritarum & Sabæorum regnum possidebat, at Eleazar regnabat ἐν τῇ Λιβανοφόρῳ &c. Sed error inde ortus, quòd cum apud Sabæos thura & myrrham, aliaque aromata, Mercatores Ægyptii emerent, ibi etiam nasci putaverint: Thuriferam regionem in Sabæis collocantes. V. quoque infrà in voce *Thurifera Regio*.

Sabatia Vada, apud Jul. Capitolinum *in Pertinace*, Tam parcus autem & tam lucri cupidus fuit; ut apud *vada Sabatia* mercaturas exercuerit Imperator, per homines suos, non aliter, quam privatus solebat, V. *Sabatia*. Hinc *Sabatica* Tribus, memorata Liv. *l. 6. c. 5.* Tribus quatuor ex novis civibus additæ, Stellatina, Tromentina, *Sabatina*, Narniensis: eæque viginti quinque tribuum numerum explevere. Idem *Sabatinorum*, Campaniæ pop. meminit *l. 26. c. 33.* Hodie in Academia Parisiensi *Sabatine* Gall. vocatur disputatio, diebus *Sabbatinis* olim solum, jam vero etiam aliis diebus haberi solita, in qua ex Logica & Ethica theses ventilantur, Rich.

Sabaudia, adde: Principum horum Familia, inter Europæas potiores jam diu numerari meruit. In quâ Patrum memoriâ, præcipue duo rami, *Nemorosius*, Gall. *de Nemours*, a Philippo (qui filius erat Philippi Ducis Sabaudiæ, extincti An. C. 1497. & Claudiæ Pentheuriæ) marito Carolæ Aurelianensis (Ludov. Aurel. D. Longavillano & Joanna Rotelanâ genitæ) qui fortunarum suarum sedem in Gallia collocavit, derivatur, sed, nisi quod fœminas attinet, in Henrico ejus pronepote, excisus A. C. 1659. Et principalis Ducum Sabaudiæ, à Carolo, præfati Philippi Nemorosii fratre, propagatus, floruere. Nunc iterum duo palmites sunt: quorum alterum Dux constituit, alterum Francisci Thomæ Principis Cariniani liberi, ad quos Suessionius hunc Comitatus in Gallia spectat constituunt. Ducis Majores hi fuere, Ludovicus Dux Sabaudiæ, extinctus A. C. 1465. ex Anna (fil. Jani Lusignani Cypri Regis) genuit Philippum Ducem prædictum, cui Claudia Britanna seu Pentheura genuit Carolum Ducem, qui decessit An. C. 1554. Hoc & Beatrice Lusitana (Emanuelis Lusitaniæ Regis filia) natus Emanuel Philibertus, duxit sibi Margaretham Franciscam (Francisci I. Regis fil., & obiit An. C. 1580. relicto filio Carolo Emanuele I. qui fato functus est A. C. 1630. Hujus ex Catharina Michaelide Austriaca (fil. Philippi II. Hisp. an. Regis) filius Victor Amadeus, obiit An. C. 1637. Pater, ex Christina Francisca (fil. Henrici IV. Gall. R.) Ludovica Mariæ (quæ nata ann. 1629 Mauritii Ducis Sabaudiæ patrui sui uxor evasit; Francisci Hyacinthi (n. 1632. den. 1638.) Caroli Emanuelis II. qui Patri successit: Jolanthæ Margaretæ (quæ n. 1635. Rainutio Parmæ Duci nupsit, den. 1663.) Henricæ Adelheidis (quæ nata 1636. Ferdinandum Mariam Electorem Bavariæ maritum nacta est, den. haud pridem & Beatricis, quæ obiit A. C. 1657.) E quibus Carolus Emanuel II. Patris successor, natus A. C. 1634 ex Maria Joanna Baptista Sabaudica (fil. Caroli Amadei *de Sabaudia*, Ducis Nemorosii & Elisabethæ Vindocinæ) suscepit A. C. 1666. Victorem Amadeum Franciscum hodiernum Ducem, sponsum Elisabethæ Mariæ Ludovicæ-Josephæ Lusitanæ (filiæ Regentis Lusitaniæ Don Petri & Ludovicæ-Mariæ-Franciscæ-Elisabethæ Sabaudæ, D. Nemorosio Carolo Amadeo præfato natæ) & in Lusitaniæ Regno successorem, ut fertur, destinatum. Alterum ramum quod concernit, Franciscus Thomas Sabaudus, Princeps Cariniani filius minor natu Caroli Emanuelis II. ex Catharina Hispanica, decessit A. C. 1656. Pater ex Maria Borbonia (fil. Caroli Borbonii Suessionum Com.) Emanuelis Philiberti Amadei *de Sabaudia* Principis Cariniani, Eugenii Mauritii *de Sabaudia* Com. Suessionum & Luisæ Sabaudicæ Ferdinando Maximiliano Marchioni Badæ nuptæ) E quibus Eugenius Mauritius, junctâ sibi Olympiâ Mancina, nepte Julii Mazarini Cardinalis, genuit Thomam Ludovicum *de Sabaudia* Com. Suessionensem, Philippum & Julium, omnes *Duces Sabaudiæ lineæ Sabaudo-Carlolanæ* V. Philippum Jac. Spener. *Theatr. Nobilit. Europæ Part. I. f. 45.* 10. & 91. ut & *Artis Heraldic. Tom. II.* ubi de Familiæ insignibus.

Sabazius, adde: In Thracia idem credebatur Sol & Liber, quem illi Σαβάζιον dixere. Meminit ejus Aristophanes *initio Vesp.* ut & *in Avibus* ac *Lysistrata*, Diodor. item Siculus *lib. 36.* Lucianus *in Conc. Deorum*, Harpocration in Σαβοι, & Eustathius *in Dionysii περιήγησιν*. In vet. quoque Inscr. apud Gruterum *pag. 22. num. 5.* legimus, *Q. Nonius. Alexander. donum. dedit. Jovi. Sabazio.* & similiter in aliis Inscriptionibus, ibidem *num. 4.* & 6. Pro eodem tamen & *Sabadius*, reperitur in vett. membranis, Appuleji *Metamorph. 7.* Bibl. Voss. Nec tamen mutandum, quia, ut in *Cratylo* Plato ait, Z. & Δ. μεθαρμόζονται, i. *convertuntur*. In ejus sacris serpentem initiatis in sinum immitti solitum fuisse, docet Arnobius *libro 5.* Ipsa sacra & ritus initiationis ipsius, quibus Sebadius (*namque & hoc rectius est*) nomen, testimonio esse poterunt veritati, in quibus aureus coluber in sinum demittitur consecratus & eximitur rursus ab inferioribus partibus: quod confirmat Jul. Firmicus Maternus *de error. profan. religion.* Serpens is symbolum erat Dei, ut in plerisque aliis Gentilium sacris: immissio in sinum eductioque a partibus inferioribus, rerum omnium generationem ac productionem in lucem, quæ Soli debetur, denotabat. Didicere autem Numen hoc Græci à Thracibus, Thraces ab Orpheo Orpheus ab Ægyptiis vel Syris: nam peregrinum fuisse, indicat Aristoteles in deperdita Comœdia, & ex ea Tullius *lib. 2. de Legibus*. Novos verò Deos & in his colendis nocturnas pervigilationes, sic Aristophanes facetissimus Poeta veteris Comœdiæ vexat, ut apud eum *Sabazius* & quidam alii Dii, peregrini judicati, è civitate ejiciantur. Est verò Σαβάζιος, à צבא. *militia exercitus*: unde 1 Sam. 5. Ps. 24. & 59. יהוה צבאות: uti & Rom. 9 v. 29. & Jac. 5 v. 4. Κύριος Σαβαώθ, i. e. *Dominus Sabaoth*. Nempe cùm Numen nostrum vocaretur *Deus Sabaoth*, id est *Exercituum*, stultæ nationes ei creaturæ, quam pro summo Numine haberent, putà Soli cœloque id nomen tribuerunt. Quòd autem Græci ad veram causam non penetrarunt, id linguarum rerumque Orientalium factum inscitiâ. Itaque Stephanus *in Ethnicis* & Eust. *in Dionysii περιήγησιν*, persuadere aliis conati, Σαβάζιον nomen dedisse Σάβοις, gentem sive Phrygiæ, sive Thraciæ, Phrygiâ dialecto Σαβάζιον dici contenderunt: cum nulla ejusdem nominis in alterutra gens fuerit. Utrobique potius Σάβοι dicti sunt, tum homines, qui his sacris initiabantur; tum loci, *Sabazio* consecrati, ut ex Harpocratione discimus: & forte in sacris his nomen Σαβαὼθ vel simile vocabulum clamari solitum est, unde σαβάζειν pro εὐάζειν, & σαβασμὸς pro εὐασμὸς, Gerh. Joh. Vossius *de orig. & progr. idolol. l. 2 cap. 14.* V. quoque Georg. Hornium *Histor. Philosoph. lib. 2. cap. 9.* ut & paulò infrà, in voce *Sabus*.

Sabba, Berosi filia fatidica, in numerum Sibyllarum à quibusdam relata, Justino Martyri eum Cumana eadem est. Vide Salmasium *ad Solinum pag. 647.*

Sabbatarii, dicti Martiali sunt Judæi, à *Sabbati* cultu, *lib. 4. Epigr. 4.*

> *Quòd bis murice vellus inquinatum,*
> *Quod jejunia* Sabbatariorum
> *Majorum quàm* &c.

At *Sabbatiani*, Hæretici a *Sabbatio*, qui principatu Diocletiani vixit, dicti sunt, qui alias *Quartadecimani*, seu *Tessareskædecatitæ*, quos vide. *Aristeri* eosdem appellatos, monet Cl. Suicerus *Thesaur. Eccl.* in voce hac. Nempe non die Dominicâ, ut reliqui Christiani, sed quartâ decimâ Lunâ Pascha cum Judæis celebrabant, unde Τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν appellatio. Iidem quòd sinistram manum abhorrentes, per eam nihil penitùs reciperent, Ἀριστεροὶ quoque, i. *Sinistri*, sunt dicti. V. eundem Suicerum voce Πάσχα, *num.* I. 2. & *num.* II. 3. ut & infrà, in voce *Sinistri*.

Sabbaticus Amnis, adde: Quæ Josephi verba sic habent Latinè. Titus conspicit in itinere fluvium, cognitione dignissimum. Is fluit medius inter Arcas & Raphanæas, Agrippæ regni civitates. Habet autem quoddam peculiare miraculum. Nam cùm sit, quando fluit, plurimus, neque meatu segnis, tamen interpositis sex diebus, a fontibus deficiens, siccum exhibet locum videre. Deinde, quasi nulla mutatione factâ, septimo die similis exoritur: atque hunc ordinem semper eum observare pro certo compertum est; Unde etiam *Sabbaticus* est apellatus, à sacro Judæorum, septima die sic denominatus. Confer Plinium *l. 31. c. 2.* Idem confirmat judiciosissimus Kircherus, fide ocularis testis, id sibi asserentis Dominici Magrii, *Mund. Subt. lib. 4. cap. 4.* Sed causam cum eodem, non tam in miraculoso Hebraizantium, quàm physico effectu, tali nempe, qualem in irregulari æstu aliorum fluminum, lacuum, fontium reperire est, quærit Auctor Anonymus *Hist. Orbis Terrar. cap. 3. de Hydrogr. §. 14.* Namque & lacus *Bollerbrun*, juxta vicum *Alterbeck*, in Westphalia aquam bis interdiu in sabulosam planitiem insigni cum impetu emittit, post eandem resorpturus: & Balneum Favariense *Pfeffersbad*, in Curiensi territorio, prope Helvetios, circa d. 3 Maji, aquis intumescit, usque ad diem 14. Sept. postea easdem retrahit, locumque omni destitutum aquâ relinquit. Quorum & similium causa in canalibus subterraneis sita videtur, qui, velut occasione intumescentis maris aut dissolutæ nivis, oppleti, eam aquæ copiam eructant: Pari ratione dici potest, in vicinis *Sabbatico* subterraneis meatibus Syriæ tantum aquæ cogi, quæ fluvio in sex dies sufficiat, septimo autem deficiens eâ fluvium privet. Sed fabula est, quòd post amnem hunc hærentes Tribuum Israeliticarum reliquiæ, longeque ac latè dominentur, ut somniant Judæi, librumque

de moribus Trans Sabbaticarum harum *Gentium*, consarcinare ausus est Eldad Haddani seu Danita, quem Latio transcripsit Genebrardus. Similis alius est *Megilath* R. Mejer, confer R. Azariah in *Meor Menajim* c. 12 &c.

Sabbatum, vox à *quiete*, Hebr. שבת deducta, vel septimum diem Gen. c. 2. v. 2. Exod. c. 20 v. 10 vel septimi anni otium Lev. c. 25. v. 4, 5, 6 denotat. Longior translatio est, cùm ipsam septimanam comprehendit, ut in illo, *Jejuno bis in Sabbato*, & μία σαββάτων Matth. c. 28. v. 1. nonnunquam omni festo denotando adhibetur, ut *Vos polluitis mea Sabbata* Ezech. c. 20. v. 21. Prima tamen significatio maximè propria est, cùm diem denotat septimum, quem hominum quieti, suoq; cultui destinatum sanctificari praecepit in Decalogo unicus noster Νομοθέτης Erat autem hic dies sanctus, vel sanctitate simplici, quia septimus, vel duplici, quia Festum in eundem incidebat, & tunc *Sabbatum magnum* solebat appellari, Joh. c. 19. v. 36. Reliqui verò hebdomadis dies *Cholim*, i. *profani dies*, Graecis ἐργάσιμοι i. *operosi*, aliquando τὰ μεταξὺ σαββάτων, ut Actorum c. 13. v. 42 dicebantur. Incipiebat *Sabbatum* horâ sextâ noctis praecedentis, quod Hebr. *Biath haschabbath*, Graeci εἴσοδον Σαββάτου id est, *introitum Sabbati* dixere. Praeparatio ad sanctificationem ejus tertiâ meridiana incipiebat, quam Hebr. appellabant *Guereb haschabbath*, i. *vespernam Sabbati*: prisci vero Patres, nomine à Gentilium sacris mutuato, *Cœnam puram*. In ritibus enim Paganorum, *Cœna appellatur, cœna illis apponi solita, qui in castis erant*, quod Gr. dicunt ἁγνεῖα vel προαγνεύειν, Isaac Casaubonus *Exercit. Bar.* Evangelistae παρασκευήν, i. *praeparationem* simpliciter nominant, Marci c. 15. v. 42. cujus diei pars prior προπαρασκευή distinctionis causa dici potest: Tota enim dies in praeparatione consumebatur, unde illâ nec Judex de capite sententiam ferre; nec ullus plus tribus *Parsath*, (quae vox itineris denotat spatium certum) conficere poterat; Imò Artifices omnes, Sartoribus, Sutoribus & Scribis exceptis, ab opere quiescere tenebantur. Ut autem ἡ παρασκευή promoveretur, ipse Paterfamiliâs, licèt opulentus & numeroso stipatus famulitio, evellendo herbas, verrendo domum, ligna findendo, accendendo ignem aliaque similia faciendo, manum admovebat. Et quidem olim *Parasceve*, tubarum cornuumque clangore proclamabatur, postea verò id fieri coepit per Aedituum, *Scheliach tsibbur*, i. *Nuntium congregationis*, vocatum. Ipsius *Sabbati* sanctificatio in quiete, & recto ejus usu, consistebat. Quies rigidè olim exigebatur, ita, ut opus facere capitale foret, exceptis iis, de quibus infrà, V. Exodi cap. 31. v. 14, & Num. c. 15. v. 32, 35. Praesertim requirebatur bonus sacrae quietis usus: Unde illo die in colloquia & coetus ibant: quietis istius mysterium revolvebant, & precibus ac reliquo cultu Deum propitiabant seque Deo exhibebant dignos, 2. Reg. c. 4. v. 22, 23. V. de sacrificiis eodem die praescriptis, Num c. 28. v. 9, 10. & adhibito cantu sacro, Psalmo 92. v. 1. Judaei vero addictiùs servire sueti, praecepti rigorem ac severitatem etiam adauxere, & multa alioqui licita die isto nefasta esse jusserunt, inter quae *Sabbati iter* est, quod ad 2000 cubitos restrinxerunt. Sed &, cum unicum diem sacrum jussisset Deus, illi *Sabbatulum* addiderunt, quo nomine additamentum *Sabbati* divinitus praecepti vocare sunt soliti. Tiberiadis enim incolae *Sabbatum* reliquis citiùs ordiebantur; qui verò Sephoram incolebant, illud diutiùs continuabant, & sic utrique *addebant de profano ad sacrum*. Unde votum R. Jose, *ut portio sua esset cum iis, qui Sabbatum inciperent more illorum qui Tiberiadem: & finirent more eorum, qui Sephoram inhabitarent*. Dein praeceptum, *quod coctur i essetis, coquite: & quod elixaturi essetis, elixate*, Exodi cap. 16. v. 23. cùm *manna* solùm spectaret, & tempus, quamdiu illud coelitus cadebat: isti extenderunt ad sequentia quoque tempora, adeoque nunquam *Sabbati* die cibum ceperunt. V. Suetonium *Aug.* cap. 76. ut & Martialem *l. 4. Epigramm* 4. quorum is: *Ne Judaeus quidem, tam diligenter Sabbatis jejunium servat, quàm ego hodie servavi, qui in balineo, demum post horam primam noctis, duas bucceas manducavi priùs quàm ungi inciperem.* Hic memorat,

— *Jejunia Sabbatariorum.*

Unde & Judaei, ob haec jejunia, *foetentes* vocati Amm. Marcellino *lib. 2.* Porrò, prohibitionem *de igne non accendendo*, Exodi c. 35. v. 3. Item *de opere non faciendo*, nimis scrupulosè interpretati sunt: donec, post geminam cladem eo die acceptam, Mattathias decrevit, *Licere Sabbato hosti resistere & vim illatam armis repellere*, Jos. *lib. 12.* c. 8. quod ipsum, cùm seq. aevo Judaei tantùm exponerent, de defensione, si vis reipsa inferretur: illicitum v. judicarent, ad imminentem vim debito modo se praeparare, denuo hoc die superati sunt à Pompejo. Posteriores contrà Judaei, epulis ac carnalibus voluptatibus diem istum celebrare coeperunt, in quo tamen cultu, qui ab una parte minutis quibusdam ceremoniis ac tricis, ab altera parte, conviviis ac voluptatum usu, constat, omni seriâ pietate neglectâ, maximam religionis suae partem constituunt, taleque *Sabbatum* universae legis observationi aequant, Burm. *de tempp. Jud.* Quaenam itaque opera illo die non illicita, brevibus subjungam. 1. *Opera charitatis*, eo die fieri poterant impunè, Lucae *cap.* 13. *Unusquisque vestrûm Sabbato nonne solvit bovem suum, aut asinum à praesepi, & ducit aquatum*, *versu* 15. Quae Christi erat interrogatio opposita Adversariis quaerentibus, cur is Sabbato aegros curaret? 2. *Opera pietatis* & cultus divini. Namque & mactabant hodie victimas, & circumcidebant infantes, & tubarum cornuumque sono Sacerdotes convocabant populum, Numer. *cap* 10. *versu* 2. 3. *Opera absolutae necessitatis*, ut propugnatio publicae salutis contra ingruentes hostes, aliaque huic similia. Unde Prov. Judaeorum, *Vitae periculum removet Sabbatum*, & Christianorum, *Necessitas non habet ferias*. V. Jos. Scaligerum *de Emend. Temp. lib. 6.* Bezam *Notis in Actor. cap.* 13. *vers.* 42. Josephum *Antiqq. lib. 16. cap.* 10. Buxtorfium *Synagog. Jud.* Hospinianum *de origine Festorum c. 3.* & *alibi*. Thom. Godvvynum *de ritibus Hebr. l. 3. cap.* 3 Alios. De Translatione *Sabbati*, consule Theologos. A' *Sabbato*, septimus quisque annus in V. Testam. apud Israelitas, *Sabbatici* nomen habuit, aliâs *Sabbatismus annorum* nuncupatus, de quo Levitic. *cap.* 25 *toto*. Ejus sanctificatio in duobus praecipuè consistebat: Primò, in cessatione terrae. *cùm nec agrum seminare, nec vitem suam cuiquam putare liceret*, quod vocabatur, *Schebbath Haarets*, i. *Sabbatum terrae*, *sit. cap.* v. 6. Dein in intermissione, cùm creditor debita a proximo exigere non posset, quod dicebatur *Schemita laihova* i. *intermissio Jehovae*, Deuteron. *cap.* 15. *versu* 2. Plura V. apud praefatum Godvvynum *lib* 3. *cap.* 9. & Seldenum *de Jure Nat. & Gentium l.* 3. Ad *Sabbati* porrò Judaici imitationem, aliqua quoque ab operibus quotidianis cessatio apud Gentiles occurrit, in celebrandis festis diebus. Hinc in imperandis feriis, *ut litibus & jurgiis abstineretur*, per Praeconem edici solitum, Cicero testis est *de Divin. lib. 1.* Quò respiciens Ovidius, ubi de feriis Calendis Januariis apud eosdem Romanos celebrari solitis, agit *Fastor. lib. 1.* sic canit,

Lite vacent aures, insanaque protinus absint
Jurgia, differ opus livida lingua tuum.

Unde & Livius *l. 5. c. 13.* in primis, quae Romae per octo dies habebantur, lectisterniis, *jurgiis ac litibus temperatum* dicit. Atque apud eundem Scipio, Hoc die, ad Populum inquit, cum Hannibale & Carthaginensibus, signis collatis, in Africa benè ac feliciter pugnavi. Itaque hodie, cùm litibus ac jurgiis supersedere aequum sit, ego hinc extemplo in Capitolium ad Jovem Optimum Maximum, Junonemque ac Minervam, caeterosque Deos, qui Capitolio atque arci praesident, salutandos ibo. Cicero proin, inter alias, quas suae Reipublicae praescribit, Leges, *de Legg. lib. 2. c. 8.* etiam hanc habet: *Feriis jurgia amovento*. Quibus judiciales maximè disceptationes, feriarum tempore prohibitas, quivis facilè animadvertet. Quam in rem Impp. quoque Christianorum extant *Constitutiones, l. 2. 3. 7.* & 11. *Cod. de Fer.* Imò & ante hos jam, Tiberio imperante, Calpurnio Silano exilii causam fuisse, quòd, Feriarum Latinarum diebus, Praefectum Urbis Drusum auspicandi gratiâ Tribunal ingressum, in Sex. Marium adierit, Tacitus auctor est, *Annalium l. 4. cap.* 36. Neque verò minùs ab aliis operibus negotiisque cessatum. Sextus Pomponius *l. 14.* Praeclamitatores, vel, ut alii, Praeclamitatores dicuntur, qui Flaminibus Diali, Quirinali, Martiali, antecedentes exclamant, Feriis publicis ut homines abstineant se opere, quia his opus facientem videre, irreligiosum est. Et rursum, Praecias dicebant, qui a Flaminibus praemittebantur, ut denotent opificibus manum abstinerent ab opere. Apud Servium quoque *ad Georg. lib. 1.* Pontifices sacrificaturi praemittere Calatores suos solent, ut, sicubi viderint opifices adsidentes, opus fieri prohibeant, ne pro negotio suo & ipsorum oculos & Deorum ceremonias attaminent. Feriae enim operae Deorum creditae sunt. Quod institutum ad Numam referens Plutarchus in *Vita* Numae *cap.* 36. ait, ἐν δὲ ταῖς προπομπαῖς καὶ ὅλως ταῖς ἱεραῖς πομπαῖς, κήρυκες προῆσαν ἀνὰ τὴν πόλιν, — τὰ ἔργα καταπαύοντες. In profestis autem & omnino in Sacerdotum Festis, per Urbem Praecones praecedebant, qui — ut ab operibus cessaretur, jubebant. Adjectâ instituti illius satis piâ ratione, quòd, uti Pythagorici dicantur, non sinere homines per transitum adorare Deos — sed continuò ex ipsa domo mente ad id paratos pergere: Ita & Numa decere cives existimaverit, neque audire quicquam rerum divinarum, neque aspicere per desidiam atque negligentiam, sed vacare à caeteris oportere mentemque adhibere, perinde ut rei ad pietatem maximae. Quibus ut egregiè indicatur, quâ animi intentione atque ab aliis negotiis cessatione sacris opera danda; ita & altam, cui *Sabbathi* feriatio à Deo quoque destinata, causam videtur subindicare Cicero *de LL. d. l. cap.* 11. Feriarum, inquiens, festorumque dierum ratio in liberis requietem habet litium & jurgium, in servis operum & laborum &c. Qua de re plura V. apud Brissonium, &, qui hunc laudat, Pfannerum *Systematis Theologiae Gentilis purioris c. 11 §. 20* Joannem Seldenum *de Jure Nat. & Gent. juxta Disciplin. Hebraeor. lib. 3.* Alios, ut & infra, ubi de *Septimo die*. Apud recentiores Scriptores, *Sabbatum*, quodvis Festum notat, unde *luxum Sabbatarium* dixit Sidonius *lib. 1. Epist.* 2. qui diebus potissimùm

potissimùm festis obtinebat. In Communione Romana *Sabbata* quædam, peculiari quodque epitheto insignita, adnotavit du Fresne *in Glossario*, quæ hic subjungere libet.

Sabbata quædam peculiari epitheto insignita, in Ecclesia Romana & Græca.

α. *Sabbatum in Albis*, quod præcedit Dominicam primam post Pascha, sic dicitur, quòd hac die Baptizati in Sabbato sancto, de quo infrà, deponebant albas stolas seu vestes, quas in Baptismo susceperant. Durandus *Ration. l.6. cap.81. num.16.* β. *Sabbatum Enoch*, in Kalendario Christianorum Æthiopiæ, Jos. Scaligero dicitur decima pars periodi annorum Solarium, septem millia annorum continentis, quòd Vir ille sanctus natus fuerit anno ab Orbe condito 700. V. eum *de Emendat. Temporum l.7.* Aliis probabilius videtur, quòd uti Sabbatum est septimus hebdomadis dies, & generatio Enochi septima fuit ab Adamo, Enoch habitus sit æternæ quietis ac beatitudinis typus, ut Schola Rabbinica docet: a quibus postmodum Æthiopes, cum aliis quibusdam Judæorum ritibus, hoc festum acceperint, tum Reginæ Sabæ, tum Candaces Reginæ Eunuchi cum Judæis commercio. Unde hodieque Circumcisionem & *Sabbatum*, cum aliis nonnullis ceremoniis Mosaicis, Æthiopes retinent. Domin. Macer in *Hierol.* γ. *Sabbatum XII. Lectionum*, idem est cum *Sabbato IV. Temporum*, Amalarius *l. 2. cap. 1.* δ. *Sabbatum Luminum*, in *Chron.* Orientali *pag.125.* dictum est, quòd in eo Baptismi fierent, quos Græci φωτισμὸς i. *illuminationes*, appellant. ε. *Sabbatum Magnum*, quod Dominicam Paschæ præcedit, idem cum *Sabbato Luminum*. Extat Amphilochii Icon. Episc. *Sermo*, dictus τῷ μεγάλῳ Σαββάτῳ. ζ. *Sabbatum quatuor Temporum*, Amalarius *d. l.* η. *Sabbatum Sanctum*, illud dicitur, quod Pascha præcedit; *maximè propter hoc, quòd — nova Ecclesia sacro Baptismi fonte sacratur.* Rupertus *de Divinis Officiis cap.35.* θ. *Sabbatum Vacat*, dictum Sabbatum ante Palmas seu Diem Dominicum, qui Pascha præcedit, in *Sacramentario* Gregoriano, quia proprio officio *vacat*. Idem Amalarius *de Eccl. Off. l.1. cap.9.*

Sabec, Hebr. סְבַךְ, Geneseos 22. v 13. ubi de Ariete, qui pro Isaaco postmodum immolatus, *Ecce arietem, qui retrorsum detinebatur* בַּסְּבַךְ: Septuaginta Senioribus est arboris aut fruticis peculiaris species, in qua hæserit aries; Quod Hesychius βάτον explicat, Cyrillus & Favorinus, χλοάζουσαν: meliùs locus perplexus seu *densitas* aut *perplexitas* sylvæ, in qua detentus ille aries, uti docet Samuel Bochartus *Hierozoici Parte prior. Libro II. cap.49.*

Sabellinæ Pelles, apud Hovedenum *p.758. Petiit ab Episcopo Lincolniensi singulis annis unum mantellum furratum de Sabellinis*; à *Sabelo*, nomen habent. Est autem *Sabelum* martes, Gallis *Martre*, mustelæ species, nobili pelle insignis. Anglis iisdemq; Gallis olim, *Sable*; tametsi martes à *Sabelo* distinguant ferme Scriptores omnes. Hinc Alanus de Insulis *in Planctu Naturæ*, *Illic martes & sabela semiplenam palliorum pulchritudinem eorum postulantem subsidia, suarum nobilitate pellium ad plenum deducebant* &c. De vocis etymo, & plura hanc in rem V. apud Car. du Fresne *in Glossario* & *Dissertat. 1 ad Joinvillam pag. 137.* nec non Henschium *ad Vitam* S. Guthlaci *num.17.*

Sabina, Joannis II. Duc. Simmer. A. C. 1557. extincti filia, uxor fuit Lamoralli, Com. Egmondani, quem Albanus Belgicorum tumultuum victimam esse voluit, A.1568. ducta in Comitiis Spirensibus, magnâ solennitate, A.1544. Ipsa vidua, cum XI. liberis in summa egestate relicta, tanto miserabiliorem Mariti mortem reddidit. Soror Friderici III. Elector. Palatini, de quo V. suo loco.

Sabina Herba, hodie *Savinaria*, Plinio *arbor Brata*, Græcis Βράθυ, memoratur Virgilio in *Culice*,

Herbaque thuris opes priscis imitata Sabina.

Nempe Græci vett. ante thuris notitiam & usum, hanc maximè ad suffitus adolere soliti erant. Plinius, *A multis in suffitus pro thure assumitur.* Hesychius, Βράθυ (hoc enim proprium ei nomen fuit) πόα τοῖς θεοῖς θυομένη, *Brathy*, *herba Diis adoleri solita*: quod idem Dioscorides confirmat. Sic idem Plin. Arabes eam in Elymos petiisse, ad fumum odoratum ex ea accensa faciendum, narrat. Hinc θύον per excellentiam vocata: cujus odorem cedro proximum, tradit idem. Homerus quoque cum cedro unà uri ait, in specu & foco Calypsus,

Κέδρου τ' εὐκεάτοιο, θύου τ' ἀνὰ νῆσον ὀδώδει.

Quam vocem ututalii aliter explicent, hoc certum, non ex alio magis frutice, quàm ex hoc, vetustissimos Græcos in sacris convolutum nidorem odoremve novisse; quemadmodum Hammoniaco Libyes utebantur, quod similiter θυμίαμα absolutè inde appellatum est. Cæterùm, non tam herba, quàm arbor pumila est, quam *Herbam Sabinam* Latini dixere. Inter arbores certè perpetua comâ virentes Plinio recensetur *l.16. cap.19. Harum generi non decidunt, oleæ, lauro, myrto, cupresso, pinis, hederæ, rhododendro, & quamvis herba dicatur, Sabinæ.* Ad ejus similitudinem Græci Theræi, qui coloniam in Africam deduxerunt & Cyrenas condiderunt, genus arboris ibi repertæ, quæ & cu-

presso ferè similis in omnibus esset, noto sibi nomine θύον nuncupavere, quòd viz. θύῳ, h.e. *Herbæ Sabinæ*, responderet? Interim inter hoc θύον Cyrenaicum vel Libycum, h.e. *citrum*, ut infrà videbitur, & *Herbam Sabinam*, non exigua differentia; quippe procera arbor & grandis θύον Cyrenaicum, è cujus radicibus solidæ mensæ fierent & contignationes ex reliqua materia &c. V. Salmasium *ad Solinum p. 954.*

Sabini, adde: Quia autem *Sabinarum* raptus feliciter Romulo cesserat, hinc institutum ab eo Jacobus Rævardus JC. putat, ut non vero, sed simulato quodam raptu, omnis legitimi connubii ritus perageretur, quem eleganter exposuit *de Asino aur. lib. 4.* Apulejus his verbis: Tunc me gremio suo mater infelix tolerans mundo nuptiali decenter ornabat, mellitisq; suaviis crebriter ingestis, jam spe futura liberorum votis anxiis propagabat, cùm irruptionis subitæ gladiatorum impetus, ad belli faciem sæviens, nudis & incertis mucronibus coruscans, non cædi, non rapinæ, manus afferunt, sed denso conglobatoq; cuneo cubiculum nostrum invadunt propiùs, nec ullo de familiaribus nostris repugnante, ac ne tantillum quidem resistente, me miseram, exanimem, sævo pavore trepidam, de medio matris gremio rapuere. De eodem sic Tertullianus *lib. de Spectac.* Dehinc Equiria Marti Romulus dixit: quanquam & Consualia Romulo defendunt, quòd ea Conso dicarit, Deo, ut volunt, consilii: ejus sc. quo tunc Sabinarum virginum rapinam militibus suis in matrimonia excogitavit. Probum planè consilium, & nunc quoque apud ipsos Romanos justum & licitum, ne dixerim penès Deum &c. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. l. 5. c. 37. de Nuptiis.* Quàm fortiter verò, quamq; feliciter, raptum hunc *Sabini* sint ulti, V. suprà in voce *Quirinus*, & apud Vossium *de Idolol. l. 1. c.12.*

Sabiniani & *Proculejani*, sectæ & familiæ erant Jurisconsultorum inter se pugnantium, cùm priùs tam varium, tamque controversum jus esset ut, quod uni placeret, alteri ingratum esset, teste Cicerone variis in locis. Eorum mentio *in §. cùm ex al. Inst. de rerum divis.* Barn. Brissonius.

Viri illustres.

Sabinianus, Proconsul Augusti, in antiqua Inscr. APOLLINI. GRANNO. Q. LUCIUS. SABINIANUS. PROCOS. AUG quæ in Britannia reperta est, dicitur. Sed lectio hæc Salmasio suspecta, quippe *Legati pro Prætore*, & *Legati Prætorii*, quidem vocabantur ii, qui Cæsaris missu in provincias prætorias ibant; at *Proconsules* quoque dictos & *Proconsulares Augusti*, nullibi reperitur. Hoc enim iis nomen, qui in provincias Populi Romani mittebantur. Putat itaque in lapide illo scriptum fuisse PROC. AUG. i. *Procurator Augusti*, vel PROCOR. & perperam lectum esse, PROCOS. Procuratores autem in provinciis fuisse, tam in Cæsaris, quàm in Populi provinciis, qui *Procuratores Cæsaris* dicerentur, constat. V. eum *ad Spartianum in Vita Hadriani Cæsaris.*

Sabinianus, Papa, adde: Campanarum usum in Templa invexisse memoratur Petrarchæ. Panvinio, Polyd. Virgilio *l.6. c.13.* V. ubi de *Campanis* ac *Tintinnabulis.*

Sabinus, Heracleæ Episcopus, adde: De eo Socrates *Histor. Eccl. lib. 1. c.5.* Σαβῖνος — συναγωγὴν τῶν διαφόρων συνόδων ἐγγράφως ἐξεδόσαν ποιησάμενος, κ. τ. λ. Sabinus — tum ea, quæ varia Episcoporum Concilia scriptis ediderant, in unum volumen cùm collegisset &c. Quod tamen non ex fide fecisse, idem paulo post ait: Quin etiam nonnulla deditâ operâ prætermisit, quædam etiam pervertit; quæ autem ad eum exitum, quem sibi proposuerat, facere videbantur, omnia diligenter excerpsit. Sic *lib. 2. c.15.* eum in sua Collectione, Epistolam quidem Episcoporum Antiochiæ convocatorum ad Julium scriptam minimè prætermisisse; at Epistolas ipsius Julii in eadem neutiquam intexuisse, refert. V. Gerh. von Mastricht *Hist. Juris Eccl. num. 143.*

Sabinus, consul cum Venusto, sub Gordiano III. apud Jul. Capitolinum in *Vita* hujus: quibus Magistratum gerentibus, inita factio est in Africa, contra Imperatorem, duce Sabiniano, ut idem refert.

Sabinus, JC. celebris, sub Heliogabalo, adde: Hic occidi jussus ab Imperatore, mirè servatus est. Æl. Lampridius in *Vita* Heliogabali, *Sabinum Consularem virum, ad quem libros Ulpianus scripsit, quòd in urbe remansisset, vocato Centurione mollioribus verbis, jussit occidi. Sed Centurio aure surdior imperari sibi credidit, ut Urbe pelleretur: itaq; fecit, sic vitium Centurionis* Sabino *saluti fuit.* De eodem V. in *extrema Vita* Alexandri Severi.

Sabinus, Præfectus Urbis, sub Maximino Imp. interfectus est, unà cum amicis Maximini, fuste percussus. V. Jul. Capitolinum *in Maximinis* & Herodianum.

Sabis, Deus, adde: Hunc cum *Sabazio* & *Sabo* eundem facit G. Hornius, à *Sufes*, voce Punica, nominis originem arcessens, unde & Græcorum Σαβὸς derivat, *Histor. Phil. l. 2. c. 9.*

Sabis, Carmaniæ fluv. Plinio; Carmaniæ urbs Ptolemæo, in mediterraneo sita, ad fl. cognominem, versùs Occidentem ubi

Carmania culta esse incipit vineis & arvis. Inde pop. *Sabæ*, quos in ora maritima Carmaniæ ponit Dionysius,

Πρῶτα Σάβαι μετὰ τοὺς Πασαργάδαι ——

Primùm Sabæi, *post hos Pasargadæ ——*

V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1188.

Sabots, Gallica vox, *Sabotz*, calcei sunt lignei, qui apud rusticos in usu. Eorum jam Philostratus meminit *l.* 2. *c.* 9. ubi vitam Apollonii enarrans, inter cetera, quæ de Indorum edisserit moribus, eos ex arborum corticibus sibi calceos conficere solitos fuisse testatur. Ab iis dein ad alias gentes, ut credere par est, mos transiit: ita ut alii rudioribus & omnino ligneis usi sint (quemadmodum de Germanis priscis refert Cluverius: Polonique agrestes etiamnum gerunt; alii paulo eruditioribus, quorum nempe soleæ tantum e ligno, cætera e corio vel è quavis alia materia molliore essent. De prioribus intelligi Petronius potest *in Sat. Anus præcipuè lippa, sordidissimo limo præcincta, soleis imparibus ligneis imposita, canem ingentis magnitudinis catenâ trahit.* Quo sensu soleæ quoque illæ fortè sumantur, quas damnatis ad culeum induci moris erat, de quibus ita Auctor ad Herennium, *Si quis Parentes occiderit, vel verberarit, ei damnato ob vol vatur os folliculo lupino, soleæ ligneæ pedibus inducantur.* &c. Soleas enim, quæ propriè sumtæ imas tantùm pedum plantas tegunt, pro alia calceorum specie interdum sumi, nihil novum. Rursusque sordes illius veculæ, ut & parricidarum enorme crimen, non aliud quidem, quàm vilissimum calcei genus, postulant. Unde & viliores quique tenuiorisque fortunæ homines, sive urbium, sive ruris incolæ, passim hodieque istiusmodi calceamenti genus in usu habent. De posterioribus verò, accipi possunt tibicinum illa crupezia, quorum meminit Jul. Pollux *Onomast. l.* 7. *c.* 22. *Τὰ δὲ κρουπέζια ξύλινον ὑπόδημα πεποιημένον εἰς ἐνδόσιμον χοροῦ*, *Crupezia, ligneum calceamentum est, factum ad auspicationem chori.* Unde ab ejusmodi calceorum usu, Bœotos *Crupeziphoros* esse dictos, refert Tiraquellus *ad Alex. Neapolitan. l.* 5. *c.* 18. Sic etiam de calceis illis, qui soleis tantùm ligneis constant, intelligi possunt Caligæ seu Gallicæ, quæ diminutiva voce *Caligulæ* & *Gallicula*, Gallicè verò *Galloches* appellantur, quibus non tantùm milites, sed & plerique alii, pluvio hybernoque tempore, uti consueverunt. Earum enim soleas e ligno fuisse, colligere est ex ipsa Caligarum appellatione, quæ potiùs ἀπὸ τῶν κάλων, à *lignis*, quàm à *callo* pedum, ut vult Isidorus, dictæ omnino videntur. Hinc & Gallicarum, quibus hodie Galli utuntur, compositio e ligno talis est, ut soleæ ad minimum hac materia constent. Adde, quòd *Calceamenta militum fortia esse debent*, ut Aurelianus apud Flav. Vopiscum ait, & altiùs à solo edita, ut iis firmiùs tutiusque per loca fimo infesta lutoque incedant, ad quod crassiores e ligno soleæ aptissimæ sunt. De soleis ligneis, quibus Scricfinni atque his conterminæ gentes utuntur in transmittenda glacie altissimisque nivibus, Calopodiis item Belgarum, quæ *Schaetsen* appellant, V. Ben. Balduin. *de Calceo cap.* 5. & suprà in voce *Narta*; item *Sabatati*.

Sabatha, Græcè *Σάβαθα*, Atramitarum metropolis, caput Thuriferæ reg. in excelso monte condita, quo thus omne camelis devehi solitum, diximus in *Sabatha*, namque & sic vocata est. Ibi *Sabis* Deus cultus, cui decimas thuris capi à Sacerdotibus consuevisse, apud Plinium habes: Theophrastus verò tertiam pretii idolo sacram fuisse refert. V. Salmasium *ad Solinum p.* 492. & *seqq.*

Saburra, in naves firmamenti gratiâ recepta est. Græci eam ἔρμα vocant. Hesychius, *Ἔρμα, τὸ τῆς νεὼς ἔρεισμα στηρίζον.* Festo hinc *Herma* quoque: *unde etiam*, inquit, *Mercurii nomen inventum, ut putabant, firmæ orationis dictum.* Sed & *κεφαλὶς*, & *κεφαλεῖ*, eodem Hesychio teste, vocabatur. Lycophron *ἑρματίτην πέτρον* appellat, in *Cassandra*,

Τοὺς ἑρματίτας νεὼς ἐκβαλὼν πέτρους.

Saxis, saburrâ *navis, eductis ferès.*

quia erant ut plurimum lapides. Aliquando tamen etiam saccos habebant sabulo repletos, quibus in aquam demissis, naves à vi ventorum impetuque fluctuum defendebant. Hodie in Indicis Belgarum Hispanorumque navigationibus, pipere & aromatibus, imò auro argentoque, ac aliis rebus pretiosissimis, naves nonnunquam *saburrari* notum. V. Joh. Meursium *ad Lycophronem d. l.* communis verò *sabuli* intra navem recepti, in hunc finem usus est.

Sabus, adde: Eum cum *Sabazio* confundit Hornius *Hist. Philos. l.* 2. *c.* 9. Sed distinctum ab hoc Numen fuisse idem paulo pòst ipsemet suggerit, cùm *Sabazium*, utpote peregrinum, à Romanis civitate pulsum fuisse memorat, auctoritate Valerii Max. qui ait, *Iidem, qui Sabazii Jovis cultu mores Romanos inficere conati sunt.* &c. Sabinos autem, quorum *Sabus* primus Rex, cum Romanis in eandem gentem coaluisse, extra dubitationis aleam est. Licèt enim B. Augustinus *de Civ. Dei l.* 18. *c.* 9. Sangum gentis Sabinæ primum dicat Regem; Vossius tamen Sanctum à *Sabo*, conditorem auctoremque gentis à primo ejus Rege, distinguendum esse censet, testimonio nixus Silii, utrumque apertè discernentis. Cùm namque dixisset, parti cantatum esse Sanctum, gentis Auctorem: continuò subjungit,

—— *Pars laudes ore ferebant,*

Sabe, *tuas: qui de patrio cognomine primus*

Dixisti populos magna ditione Sabinos.

Sanctus verò ille quomodo gentis auctor fuerit, infrà dicetur. V. Dionysium *lib.* 2. ubi Sabinos Lacedæmoniorum *ἀποίκους*, *Sabumque* coloniæ Ducem ac Principem fuisse, indigitat, & Vossium *de Idolol. lib.* 1. *c.* 12.

Sabuta seu *Sambuta*, aut etiam *Sambuca*, apud recentiores Scriptores, currus, quo nobiles fœminæ vehebantur, species est. Ordericus Vitalis *lib.* 8. *Mannos & Mulas cum sambucis mulieribus prospexit.* Vincentius Bellov. *Sambucam* habet *lib.* 30 *c.* 85. ubi describit ornatum mulierum Tartariæ, *Pars fœdere equitant magnos & pingues, habentque sambucas de corio diversis coloribus pictas, cum auro multo insertas, ex utroque equi latere dependentes*, apud Car. du Fresne *Glossar.*

Saca, V. infra *Sacæ*.

Sacabuta, apud *Rerum Francicarum* Scriptores, lanceæ species est, quam Joannes Abbas Laudunensis *in Speculo Historiali MS. lib.* 10. pluribus describit, apud Carolum du Fresne *in Glossario.*

Sacadas, adde: Tribus modis, Dorio, Phrygio & Lydio, ita ut ne misceretur. Choros eum canere potuisse, atque hinc eam legem *τριμερῆ* sive *τριμελῆ* dictam esse, quod inventum Clonæ alii tribuant, habet J. Cæsar Scaliger *Poetic. lib.* 1. *c.* 20.

Sacæa, Gr. *Σάκαια*, festum Anaitidi, in Persia olim ac Babylonia, sacrum, quo Domini servos suos procurabant, ut Romæ Saturnalibus: uni etiam ex vinctis morti adjudicatis permittebatur, ut priusquam duceretur ad supplicium, nullo non voluptatis genere animum expleret. An a *Sesach* Babyloniorum Numine? An à Babyloniorum & Armeniorum de *Sacis* victoria? V. Gerhardum Johannem Vossium *de orig. & progr. Idol. lib.* 2. *cap.* 22.

Sacal, olim electrum Ægyptiis. Plinius *lib.* 37. *cap* 3. "Quod succum esse prisci nostri credidere, inde succinum appellantes. Et, Nicias in Ægypto nasci simili modo (*voluit*) & vocari sacal." Nempe resinæ vel gummi genus, succinum seu electrum Antiquis creditum est; unde illi nomen inditum, quòd arboris *succus* esset. Hodieque Arabibus *Sachal*. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. Lib.* VI. *cap.* 15. & hic in vocibus *Electrum* ac *Succinum*.

Sacapene, regio Armeniæ majoris apud Ptolomæum, quam is ad Paryadrem montem, una cum Sibacene ejusdem Armeniæ provincia, collocat. Vide Cl. Salmasium *ad Solinum pag.* 621. & 624.

Sacar Mambu, sponte nascens in harundinibus dictis *Mambu*, Indicâ voce, & amyli modo crassum ac fragile; Persis & Arabibus *Tabaxir*, idem est cum *Saccharo Veterum*, quod cum aërio melle, quæ manna est nostra, idem facit Isidorus *Origin. lib.* 20. Sunt autem arundines illæ tam magnæ, teste Christophor. à Costa, ut cymbam inde faciant ibi homines, quæ binos ac ternos etiam vehant. Aliæ sunt arundines Isidoro eidem memoratæ: è quibus succus ad potum dulcis exprimebatur, ut is alibi habet: "In Indicis stagnis nasci arundines calamique dicuntur, ex quorum radicibus expressum suavissimum succum bibunt." Subjicit dein versus Varronis, quibus describitur hodierna Saccharina canna, quæ modica est, & papyro similis:

Indica non magna nimis arbore crescit arundo,

Illius è lentis premitur radicibus humor:

Dulcia cui nequeant succo contendere mella.

Nempe cannas Indicas, unde hodie succus exprimitur, qui cogitur in saccharum, notas quidem habuere Veteres, sed hactenus tantùm, ut succum ex iis ad potum exprimerent. Postea verò demum ratio inventa est succi hujus excoquendi, & coctionibus cogendi in lapideam penè duritiem: quod Arabes primi monstravere; fortasse ab ipsis Indis, sed longo pòst tempore, proditum. Quo modo succum coctum & coactum *Sachar* vocarunt, veteri nomine, quo mellis aliud genus in harundinibus collecti Veteres appellarunt. Idem nomen est multis aliis succis tributum, sed non nisi congelatis ita dixerim ac coagulatis &c. Ita autem hodiernum *saccharum* quod factitium est conficitur: Secant ejus harundinem, tundunt & molunt premuntque ad succum eliciendum, hunc deinde excoquunt ad eam spissitudinem ac candorem quem videmus. *Sacar Mambu* verò arti nihil debet, sicut nec Veterum manna seu mel calaminum aut arundineum, cum quo idem est, & cùm reliqua sali vel cineri in se coacto similia sint, ipsum naturâ coloris lactei est, fragile dentibus, itidem dulce, sed in Medicinæ solùm usus adhiberi solitum. Reperitur modò in parvis, modò in majusculis grumis concretum. Præter hoc verò & *Sacar Tenga* habent Indi, quod verò similiter factitium est, & ex liquore quodam palmeo confit. V. Salmasium *ad Solinum p.* 1018. & *seqq.* nec non infrà plura in voce *Saccharum*.

Sacasene, reg. Sacarum Scytharum Isidoro, eadem cum Parætacene: Straboni reg. Albaniæ vicina & Cyro fl. Ptolomæo reg. ad montem Paryedrem. Aliis prov. Regni Parthici. V. Salmasium *ad Solinum passim.*

Saccare, Græcè σακκίζειν, vel σακκελίζειν est *sacco exprimere*, *per saccum colare*, apud Joh. de Janua: Hinc vox ab Hesychio ad asturcones & tolutarios equos translata, quos σακκίζειν dicit; quòd eorum gradus in ambulando perinde minutus sit ac creber, quasi *sacco* colatus esset & eliquatus. Liquores enim per saccum dum exprimuntur, crebris & minutis guttis eunt. Cui non absimili, imò prorsus eadem meta, horâ, de minutissimo ac spississimo gradu, dixit Plautus, cum *succretum esse cribro pollinario*. Vegetius de Persicis equis, qui *traquenariis* Gallorum similes erant, *Persisci*, inquit, *& staturâ & velocitate à cæteris equorum generibus non plurimùm differunt, sed potius ambulatura quadam gratia discernuntur à cæteris, gradus ejus minutus & creber, & qui sedentem erigat & trigat* &c. Idem alio loco de Parthicis, qui tolutim docebantur, *Præterea minutos gressus militant, ut inter anteriores ungulas ponat, nam si extendere volueris, offendes in cumulum, minutim autem equus ambulans commodiùs vehit, & pulchriùs videtur incedere.* Sic *tricinarii* m appellati, à *tricino* & spisso minutatimque fracto & mollito gradu. Quòd itaque minutissime & quasi per colum gressus *facerent* & eliquarent, vel quòd viam minutim carperent & quodammodo percolarent, σακκίζειν vel σακελίζειν dicebantur. Ita σακκελίζειν τ ὁδὸν Græcis dictum de iis, *qui gradum movent* & promovent & eundo subinde aliquid de via subtrahunt & eam sensim quasi eliquant, ac consumunt, haud secus ac si colo vel sacco eam transmitterent. V. Eustathium *ad Homer.* & Hesychium. Quam ob causam iidem equi *colatorii* sunt appellati, h. e. σακκισμοὶ vel σακκισμοί, quos à *guttonariis* distinguit Vegetius, simili metaphorâ à *gutta* vel *guttone* dictos, uti in hac voce suprà vidimus. V. Salmasium *Not. ad Jul. Capitolinum in Maximinis & Exercitation. Plin. ad Solinum pag.* 520. nec non hic passim, in vocibus *Ambulatores, Asturcones, Tolutarii* &c. Porrò ab hoc verbo *Saccatum* vinum nomen accepit, cujus mentio, apud Agobardum Abbatem *de privil. & jure Sacerd. cap.* II. *Ita ut plerique* (loquitur de Sacerdotibus domesticis) *inveniantur, qui aut mensas ministrent, aut* saccata *vina misceant, aut canes ducant aut caballos, quibus feminæ sedent, regant, aut agellos provideant*: Nempe vinum est sacco expressum & per eum colatum. Isidorus, *l.* 20. *c.* 3. *Saccatum, liquor est aquæ, faci vini admixtus, sacco expressus* &c. V. Carolum du Fresne *in Glossario* & Dominic. Macrum *in Hierolexico*.

Saccarii, apud Ulpianum *l.* 4. *§* 3. *D. de contrahenda emptione*; & *Saccarii portus Romæ*, de quibus est titulus *in Codice* Theodos. 22. *l.* 14. sunt, qui species aliunde advectas comportant, & saccis gestandis operam suam mercede locant. Id.

Saccati, cognomen Ammiano, Origenis præceptori, attributum; quod, antequam sub disciplina Clementis Alexandrini literis operam navaret, unde postmodum Præceptoris sui successor & Origenis Præceptor evasit, gerulus esset seu bajulus. Græcè enim Σακκᾶς, *saccarius* est seu *saccigerulus*. At *Saccati*, apud Matth. Paritium, *A. C.* 1257. *Eodem tempore novus Ordo apparuit Londini: de quibus fratribus ignotis & non prævisis, qui, quia saccis incedebant induti*, Fratres Saccati *vocabantur*: *Saccini* aliter, item *Saccitæ* & *Sacci*, Monachi quidam appellati sunt, quòd *saccis* pro veste uterentur. Iidem *de Pænitentia Jesu Christi*, vel *de Saccis*, voritantur in *Bulla* Joannis anno 1319. qui in Gallia frequentes, inde in Angliam transierunt, anno prædicto. Nec Fratres solùm, sed & *Sorores de Sacco* occurrunt apud Raymundum de Capua in *Vita* Agnetis *num.* 7. Proscripti in Concilio Lugdunensi anno C. 1275. Thom. Walsinghamus, *Aliquos status de ordinibus mendicantium approbavit — aliquos reprobavit*, *ut* Saccinos, *qui intitulantur de Pænitentia seu de Valle viridi*. Galli *Sacs* & *Sachez* vocarunt, Car. du Fresne in voce *Sacci* V. & Macros *Hierol.*

Saccatum. V. suprà *Saccare*.

Saccharum, Dioscoridi Σάκχαρον, Arriano Σάκχαρι, recentioribus Græcis Ζάχαρ & Ζάχαρα, Indis *Sachar*, aliud *nativum* est, aliud *factitium*. Illud *Saccharum Mambu* hodie vocatur, & cum saccharo Dioscoridis ac Plinii, mannaque Vett. idem est, & *Tabaschir* seu *Tabaxir* Arabibus dicitur, de quo suprà aliquid dictum, in voce *Sacar*. Addam hic saltem, quòd in Prasiis, Indiæ gente circa Gangem, pluere mel quoddam liquidum scribat Ælianus *Histor. lib.* 15. *cap* 7. ὅταν ἐμπίπτῃ ταῖς πόαις, καὶ ταῖς τῶν ἑλείων καλάμων κόμαις, νομὰς τοῖς βουσὶ καὶ τοῖς προβάτοις παρέχειν. *quod in herbas & palustrium arundinum comas incidens, mira bobus & ovibus pabula præstet*, unde suavissimum lac à Pastoribus exprimi addit: Quod ipsissimum esse hoc *Saccharum nativum*, & idem omnino cum manna Deserti, Bochartus asserit. *Hierozoici Parte prior. lib.* II. *cap.* 46. V. suprà in voce *Manna*. Atque hujus Sacchari nullum in cibis, in Medicina saltem, usum fuisse, Plinius docet. Illud nempe *factitium* & hodiernum, succus est ex cannis expressus & igne concretus, adeoque ex arundinibus fit sectis, tusis & molitis, uti suprà innuimus; quæ ars ignota Veteribus, licèt ipsæ hæ sacchariæ arundines illis non fuerint incognitæ. Ut patet ex versibus Varronis suprà laudatis, & illo Statii Papinii,

— — *Et quas præcoquit Ebusia cannas.*

Sed & Lucanus, de fluido saccharo, 3. *Pharsal.* sic canit.

Quique bibunt tenera dulces ab arundine succos &c.

Verùm succum tantùm inde potui exprimebant, non verò eà arte conficere illud norant, quam Arabes primi tradidere, inde ad hæc secula delatam, quibus non solùm multo labore excoquitur, sed & conditur insuper spissaturque. Quod sic solet fieri; Accipe viginti aut quot volueris, libras sacchari, quod ad manum fuerit, sive Canarium, sive Thomasinum (Maderense omnino præstat) electum, comminue, contunde, in ahenum aut aliud quodpiam vas ingere; adde paululum aquæ fontanæ, ut faciliùs liquescat saccharum, impone prunis donec saccharum liquefactum tantillum bulliat, idque velociter, ne lentorem & flavedinem contrahat; itaque paucula opus est aqua, ut candidius evadat inque syrupum spissum convertatur. Tum paratam habe oblongam, quadratam figlinique operis arcam, vitro obductam, ab imo interstitiis per duos digitos transversos distinctam, adeò ut arca ab angustiis fundi dilatetur ad superiora: interstitiis impone tenuia, quadrata, longa bacilla, tribus digitis transversis ab invicem distantia, ab imo fundo usque ad superiora. Sic infunde calidum saccharum ad summum, operi arcam, asserique impositam admove fornaci, per senos denos adeoque vicenos dies. Remoto postmodum operculo si videas saccharum bacillis adhærere, instar crystalli, refundes cautè quod reliquum est syrupi, ut denuo fervidum, sed paululum remissius, in eandem arcam refundatur, & octo decemve diebus in loco calente reponatur, ut Candum saccharum tanto fiat splendidius. Bacilla autem in hoc amplexu saccharum pinea amat, cætera respuens, unde in pineis doliolis omnia condiuntur. Veneti hic fucum faciunt, ad morem Valentinorum, de quibus hic infrà aliquid. Aliquando additur loco fontanæ cinnamomi aqua distillata, ad majorem virtutem &c. V. hanc in rem plura apud Salmasium *ad Solinum pag.* 115. & *sequentibus*, Item peculiari *lib. de Manna & Saccharo*. Auctorem Anonymum *Sinæ & Europæ cap.* 34. Cl. Sponium *Itiner. Græciæ Parte* 1. *pag.* 24. ubi *Officinam Saccharinam*, a Societate Indica Orient. Fœderati Belgii Massiliæ erectam, & postmodum civi cuidam Massiliensi venditam, pluribus describit; Alios, nec non [illegible]variis *Sacchari* speciebus, hic infrà. Maxima *Sacchari* copia ex America, Brasilia inprimis advehitur &c.

Sacchari variæ species ac nomina.

α. *Alhusar*, Avicennæ, dicitur saccharum, quod aliis *Hoaser*, item *Tigala*, resudat ex herba Tigala; è qua exturgescit & concrescit in minutas grandines, ut habet Scaliger *Exercit.* 165. De eo dicit Bellonius, *Observationum lib* 1. *cap.* 76. ubi exponit, quæ species quibus nominibus in officinis Pigmentariorum CPoli vulgò appellentur, pro saccharo *Alhusar*, petendum esse *Tigala*. Verùm hoc *Tigala* quidem, non verò ipsam herbam, dici, ait Salmasius. Subunarum autem est, & à manna è cœlo cadente super fruticem *Alhusar* originem ducit, secundùm plerosque Arabes. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1312. β. Canariense, ab Ins. Canariis dictum, inter sacchari species Tabernæmontano recensitas, secundum tenet locum: quod albo colore gaudens quomodo condiatur, ac spissetur, diximus. γ. *Saccharum Canai* nativum, longè præstantius illo, quod arte fit, ex cannis saccharinis exit, & densatur calore, ejusdem planè facultatis, imò aliquanto majoris, quàm succus ipse cannæ, quo expresso & decocto factitium saccharum paratur. Salmasius *d. l. pag.* 1313. δ. *Saccharum Candum* factitium, non à *candore*, nec à *canna*, sed à recentioris Græciæ voce Κάνη vel Κάντι & Κάνιον, nomen habet, quòd *angulosum* sit, &, quum frangitur, in partes semper dissiliat angulatas; id enim Græci vulgares κάντιον appellant. Idem *ibid pag.* 1022. ε Fluidum *saccharum*, jam Straboni ac Solino memoratum, qui ex cannis & arundinibus quibusdam Indiæ succum mellei saporis exprimi scribunt: V. suprà. ζ. *Hoascer* Arabum, idem cum saccharo *Alhusar*. η. *Jagara* aut *Jagra*, species sacchari apud Indos, quod ex liquore Tengæ conficitur. Salmasius *Ibid. pag.* 1313. θ. Maderiense, ab Ins. Madera, omnium præstantissimum est; ι. Maltanum, *Melsium* seu *Melitanum*, ex Insula Malta seu Melite, Canariensi densitate par, & bonitate secundum est, Resinato præstantius. κ. *Saccharum Mambu*, V. suprà in *Sachar*. λ. Miscellaneum, sexta species inter recensitas a Tabernæmontano, syrupis & cibis inserviens, minutiæ sunt cujusvis sacchari, unde ei nomen. μ. Panormitanum, V. suprà in voce *Canamellæ*. ν. Penidium, ex pyramidali, maximè Thomasino, & rectiùs Cassaunio conficitur, admisto albumine ovi, ut sordes contrahantur in superficiem & iis sublatis pannum transmeet, donec in clavum parieti impactum massa conjiciatur & validis lacertis, instar picis redactæ, diducatur. Tum digitales accipit formas, instar lapidis & constringitur instar vitri, imò friabile evadit. Anonymus Auctor *Sinæ & Europæ cap. cit. sub. fin.* ξ. Resinatum, seu Valentinum, ab urbe Valentia Hispaniæ, officinis Arabicè *Tabarzeth*, quod *optimum* denotat *saccharum*, tertio loco memoratur Tabernæmontano. Fraus in eo manifesta, cùm pro prima specie obtrudatur tertia, quæ marmoris & alabastri candorem induit, & superiores superat, lixivio sic fucatum: unde à remediis propter acrimo-

acrimoniam arceri debet. Accedit nonnihil farinæ fuco, imò calcis, ut densitate quoq; optimum mentiatur. Idem *ibid.* v. *Tabarzed*, apud Arabes, optimum Saccharū dicitur. Aliud est v. *Tabaxir* seu *Tabaschir*, quod idem est cum *Sacchara Mambu*, & *Saccharo priscorum.* v. Saccharum Tengæ, Indis *Jagara* seu *Jagra*, quod ex liquore Tengæ conficiunt. Salmatius *ad Solinum p.* 1313. V. quoque suprà in *Sachar Mambu*. v. *Tigala*, in officinis CPolitanis dicitur, quo Arabes Saccharum *Albusar* vel *Albasser* vocant. V. *suprà* v. Thomasinum, ex Inf. Thomæ allatum, quinto loco inter sacchari species memoratur Tabernæmontano; rubrum est & vilissimum. Ex eo saccharum Penidium fieri, dicimus retro. v. Valentinum, ab Urbe Hispaniæ Valentia, idem cum Resinato est, & non una fraude præstantissimæ notæ saccharum imitatur. &c. Est & Diapenidion, trochisci sc. hecticis & pectoris obstructione laborantibus apprime utiles, apud eund. Auctorem Anonymum.

Saccharas. Babyloniis ventriloquus, qui Græcis Πύθων & Εὐρυκλῆς dictus est. Photius Auctore 94. ex Jamblicho de amoribus Rhodanis & Simonidis, Καὶ ἐγγαστρίμυθον, ... Εὐρυκλέα ..., Βαβυλώνιοι δὲ Σακχούρα. Fortè ex Arabum *sachir* vel *sachar*, quā voce Magum illi vocant; unde *sachara* i. *incantare*, in Nubiensi Geographo *Clim* 1. Vel potiùs ex זכורו Zacchuru vel Zechuru, quomodo a Chaldæis & Syris *ariolum* appellari constat. V. Sam. Bocharrum *Hierozoici Parte poster. Lib. III. cap.* 5. ubi de voce Hebr. *pethen*.

Sacci, seu *de Sacco* Fratres ac Sorores, in Communione Romana, V. suprà in voce *Saccati*.

Sacci, cibicidæ, Græcis σάκκοι, item μάρσιπποι. Hesychius, μάρσιπποι, γαστρίμαργοι, σάκκοι. Sunt homines gulosi, qui *Phagones* Flav. Vopisco in *Aureliano*, *vehementissimè autem delectatus est Phagone*; *Polyphagi* Suetonio &c. V. suprà *Phago*. At *Saccibucces*, apud Arnobium *lib.* 3. *Hos displosis naribus, illos resimis: nonnullos turgentibus malis aut buccarum cumulatione saccibucces*: Græcis ..., sunt qui buccas naturaliter tumidas ac inflatas habent. Tralatitiè verò, scurræ sic dicti sunt & *buffones*, uti hodie Galli vocant, imò & Adamantius jam Martyrius, quòd buccas inflarent in ... alapis accipiendis, ut validiùs sonarent; aliis Φυσίγναθοι. Item, inflati, jactanticuli & futiles, de quibus V. Salmasium *ad Tertullianum de Pallio cap.* 4. & hic passim, inprimis in vocibus *Cypria*, *Scurra*, item *Aretalogi* &c.

Saccularii, qui vetitis & Magicis artibus, ex alienis sacculis aut subducunt pecuniam, aut subtrahunt, Ulpiano *leg.* 41. §. 17. *ff. de fideicomm. libertat.* censentur, *plusquàm fures puniendi*. Est autem *subducere*, pecuniam arte ad se elicere, vel quā aliā ratione illicitā; *subtrahere* est, manu auferre. Cujusmodi præstigias Synesius *in Epist. Euthalii* describit, quem & Βαλαντιοτόμον, id est, *saccularium*, vocat: qui cùm, in mulcta solvenda, unum *sacculum* ostentasset, in quo aurei erant nummi, & alium huic simillimum occultaret, in quo æreī; numeratā pecuniā aurea & suo redditā *sacculo*, mox clam alterum pro altero supposuit & tradidit. V. Tit. Popmam *de Operis servorum*.

Sacculi, item *Folles*, Græcis κώρυκοι & σάκκοι, inter vasa seu instrumenta, quibus olim Athletæ exercebantur, numerantur Polluci, cùm σφαῖραι, κώρυκον & σάκκοι in eorum censu locat. Erant illi, vel tomento farti, vel aliā re pleni, quæ gravem ictum non faceret; putā ficorum granis vel farinā aut furfuribus, interdum & arena. Chrysostomus *Homil.* 20. *in ad Hebr.* Ἀγαγε τὸν ἀνταγωνιστήν, καὶ ... *Tolle adversarium, & tollis coronarum occasionem. Nonne vides, ut Athletæ folles sabulo refercientes sic exerceantur?* V. suprà, ubi de *Corycomachia*. Atq; hujusmodi *sacculos* Casaubonus intelligit, apud Treb. Pollionem *in Gallienis*, ubi legit, *Processerunt — carpenta cum mimis & omni genere histrionum: pugiles sacculis, non veritate, pugilantes*. Salmasius verò *flacculis* legendum & pugiles, ludicri gratiā pugillantes, ἱμᾶσι φιλίοις quidem seu *pugillis*, loco cæstuum, non verò *sacculis* usos, fuisse, docet: inter quæ discrimen haud exiguum. Namque ista ἱμᾶσι φιλίοις manibus alligata gerebant; at sacculos illos follesque mittebant, manibusque inter sese expellebant. V. cum *Not. ad Pollionem*. nec non suprà, in voce *Pugilla*. Sed & *Sacculi* & *Sacci*, in ministeriis Ecclesiasticis recensentur, apud Scriptores Ecclesiæ Rom. Unde *Acolytus ante Pontificem Evangelia, sindones & sacculos & aquamanilia portare* consuesse, legitur in *Ordine* Rom. ubi de Pontifice, è Secretario ad altare procedente. Ibidem, quo fine adhibiti sint, innuitur, *Post expletum*, *Agnus Dei*: *& accedentes Subdiaconi sequentes cum Acolytis, qui saccula portant à dextris & sinistris altaris, extendentibus Acolytis brachia cum sacculis, Subdiaconi sequentes stant à fronte, ut parent sinus sacculorum Archidiacono, ad ponendas oblationes, priùs à dextris, deinde à sinistris*. Mox enarratur, ut ex oblationes ab Acolytis confringantur & ex iis populus communicet: apud Car. du Fresne in *Glossario*.

Saccus, Hebræi sermonis dictio, Latinis quoque cum Græcis communis, varia significat. Pro marsupio, loculis, crumena, repositorio & reconditorio nummorum passim occurrit, apud Jurisconsultos. Sic Horatius *Serm. l.* 2. *Sat.* 3.

— *Mensam poni jubet atq;*
Effundi saccos nummorum.

Juvenalis *Sat.* 14.

Interea pleno cùm turget sacculus ore,
Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit &c.

V. hic passim, ubi de *Crumena*, *Marsupio*, *Ventrali* &c. Unde *Saccus*, pro ipso Fisco seu Thesauro, apud Isidorum *Origin l.* 20. *c.* 9. *Fiscus*, *saccus est publicus*. Item *Sacculus*, *Sacellum* & *Sacellum*; à qua voce *Sacellarii*, h. e. Sacelli seu Fisci Custodes, Βαλαντοφύλακες apud Impp. CPolitanos, Impp. Occidentis, Reges Anglo Saxonum, Alios. Etiam in Ecclesia Rom. ubi *Sacellarii* dicti, quibus Fisci Ecclesiastici cura incumbebat, apud Anastasium *in Constantino Pontif.* & *Gregorio* II. Sed & *Sacellarii* dignitatem in Ecclesia CPolitana magnam fuisse, patet ex Gulielmo Bibliothec. *in Hadriano* II. de qua V. quæ adnotavit Car. du Fresne *in CPoli Christ.* ubi de Secretis Ecclesiasticis, ut & infrà. Porrò *saccus*, apud Hebræos, lugubris vestimenti genus fuit, cujus toties in S. Scriptura mentio, Hebr. שק, quam vestem fuisse e villis hircorum & caprarum contextam sunt qui velint, V. Casaubonum *Exercit.* 13. Eodem nomine tu ... appellata olim est Monachorum Ægyptiorum, quòd *sacco* similis esset, utpote manicis carens & corpus pressiùs constringens, quam & *saccineam tunicam* dixere. Ruffinus de Monachis Tabennensis, quos ingentis abstinentiæ viros vocat, *quibus usus*, inquit, *induī colobiis, quasi saccis lineis & pelle confectā*. Hieronymus, in *Vita* Hilarionis, *Igitur octogesimo ætatis anno cùm absens esset Hesychius, quasi testamenti vice brevem manu propria scripsit epistolam, omnes divitias et suas derelinquens, Evangelium scilicet, & tunicam* saccineam, *cucullam & palliolum*. Nempe præceptum Domini, de una tunica habenda, moremque Apostolorum ei consentaneum, studiosè observarunt Monachi antiqui, Ægyptii præcipue, quibus in locis hyemes mitiores sunt & major aeris temperies; Europæis verò, propter hyemis rigorem, una tunica non sufficiebat, ideoque plures usurpabant, easque manicatas, uti discimus ex Cassiano *de Habitu Mon. lib.* 1. *c.* 11. Præter tunicam autem illam, pallium ferebant, & cucullum parvum cum melota, Ægyptii Monachi, ut vidimus suprà. Τραχὺν σάκκον, *saccum asperum*, illam tunicam vocat Basilius *Epist.* 120. σάκκος τρίχινος, *saccum pilosum*, Gregorius Decapol. *de Mirac. S. Gregorii num.* 47. δυσειδῆ, *malè olentem*, Idem *num.* 49. quippe *de capris & hædis confectum*, ut ait Augustinus *in Psalm.* 29. *Enarr.* 2. &c. V. Socratem *l.* 7. *c.* 22. aliosq; Auctores laudatos Car. du Fresne in hac voce, ut & Salmasium *Not. ad Tertullianum de Pallio*. Sed & *Saccus* apud Græcos, vestis dicta est Patriarcharum vel Episcoporum, cujus inventor Joannes Chrysostomus vulgò fertur, qui proin cum istiusmodi veste pingi solet. Habet illa formam Diaconalis Dalmaticæ in Ecclesia Rom. nisi quòd sit aliquanto longior, & in lateribus fibulata; concessa solis Patriarchis ac Metropolitanis, cùm sacra celebrant, idq; non nisi ter in anno, nempe in Paschatis, Nativitatis ac Pentecostes festivitatibus. Licèt enim Jejuniorum quoque tempore & in mortuorum commemorationibus ferretur, illa tamen rubri coloris fuit, qui pro lugubri Græcis habetur; aliàs albo colore fulget. V. Dominic. Macrum in *Hierolexico*, ubi *Sacci* usum Patriarchis eximium, nec nisi per abusum à Metropolitis quoq; processu temporis adhibitum esse, addit ex Balsamone *de Jure Græco Rom. lib.* 1. Imò & inter Regias vestes, *Saccus* occurrit, in *Ordine* ad consecrandum Regem Franciæ, apud Car. du Fresne: quam vocem Renatus Benedictus ibi vertit, *un sac*, *ou manteau* &c. Σάκκος quoque seu *Saccum*, induisse Impp. CPolitanos, est apud Codinum *de Officiis cap.* 6. *num.* 35. ... *Cùm igitur Imperator coronam gestat, aliud indumentum non fert, quàm* Saccum *& diadema*. Ubi Goarus, *Talaris tunica ex villoso serico totum corpus obtegens, nullis sinuum undis circa illud ludens, aut motu, verùm nonnihil angustiis liberos, ut videtur, incessus non permittens, ac deniq; sacci figuram referens*, saccus est. Quibus verbis innuit eas vestes, cum quibus Theodorus Lascaris, Michael Palæologus, aliique Impp. vulgò effinguntur, *in editione* Nicephori Gregoræ Wolphiana, Willharduini *edit. Lugdun.* Rhamnulii *Histor.* CPolit. &c. V. præfatum Car. du Fresne *in Glossar.* & Macrum ubi suprà, qui de *Sacco Patriarchali* agens, Imp. Constantinopolitanum in solennioribus quoq; processibus *Saccum* gerere solitum, ait. Occasione ritus ab Hebræorum *sacco*, pœnitentiæ, humilitatis ac submissionis indice petitā, ut cuivis attentiùs ista consideranti facilè constat. &c.

Sacellarius, Ecclesiæ Rom. ex præcipuis olim erat Pontificalis Palatii Ministris, thesauri custodiam sibi commissam habens, ex voce *Sacellum*, de qua V. suprà, in *Saccus*. Ejus, in processione Pontificis, meminit *Ordo* Rom. hoc ordine, *Post equum verò* (Pontificis) *hi sunt qui equitant, Vicedominus, Vestiarius, Nomenclator atq; Sacellarius*. Quos postremos duos etiam supplicationes eorum, qui Papæ in via occurrebant, audiisse *ibid.* legitur: *Expectat, usq; dum possit audiri, & petitā benedictione discutitur à Nomenclatore vel* Sacellario *causa ejus, & ipsi indicant Pontifici & finiunt*. Duravit id officium usq; ad Hadrianum I. uti innuit Blondus, qui ab hoc Pontifice Paulum Romanum & Stephanum

phanum Sacellarium, ad Desiderium, Italiæ Regem, missos fuisse, in *Decad.* 2. *lib.* 1. V. quæ de voce hac supra diximus, ut & in voce *Sacellarius*. At à *Sacello*, nomen Officii in Ecclesia olim CPolitana, distincti à *Sacellarii* munere; quippe cui Patriarchales carceres & Monialium *clausuræ* seu *sacella* curæ erant, Dominic. Macer *in Hierolexico*. ex Anastasio Synaita *in Itinerar. Syriac.* Certè *Sacellum* primitus *sacculus* erat, seu marsupium, Græcis quoque [illegible] dictum, V. Cæsarium *Homil.* 2. *de Eleemos.* Hinc pro thesauro; tandem pro loco sacro, sicut suprà diximus in voce *Capella*: eo quòd thesauri Principum in locis sacratioribus essent reconditi. &c. Jam tamen apud Festum, *Sacella dicuntur, loca Diis sacrata sine tecto*; Græcis περίβολοι, Latinis quoque *Consepta*, murò enim tantum claudebantur. Sic à *sacer*, erit *sacellum*: quæ tamen duæ notiones sequenti ævo in unam coaluisse videntur. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 147. q: & suprà, in voce *Conseptum*. Hujusmodi *Sacella* coronari olim, h. e. flore conspergi, in sacris festivitatibus, consuevisse, docet Propertius *l.* 4.

Flore sacella *tego, verbenis compita velo,*
Et crepat ad veteres herba Sabina focos.

Quemadmodum & Templa, & antrum illud, unde Apollinea edebantur oracula, uti pluribus docet Car. Paschalius *Coronarum l.* 4. *c.* 18.

Sacer, inter accipitrum aut falconum hodie species, Gall. *sacre*: quæ vox Latina non est (licèt *sacer* olim Accipitris cognomen fuerit, uti posteavidebimus) sed Arabica, à verbo *sakara*, quod *acutè videre* sonat. Et quidem primò significat hæc vox omnem avem aucupatoriam Arabibus. Secundò unam è quatuor avium rapacium speciebus; quæ sunt, *Sacer*, *Sahin*, *Okab* & *Bazi*: e quibus *Sacer* iterum in alias tres subdividitur, nempe in *Sacrum propriè dictum*, *Chauneg* & *Juju*. Sacrum propriè dictum, aliter *agdal* vocant i. *robustum*; & *achdar*, i. *fuscum* & *kumati*, i. *carnis avidum*; ac sic describit Damir: Se habet „ad alias aves rapaces, ut mulus ad reliqua jumenta. Est enim „viribus fortior & aptior ad ferendas graviores læsiones & oc„cursu melior & pedibus firmior, contra omne gruum genus „— Frigidioris est temperamenti atque etiam humidioris — „Ac proinde instituitur ad caprearum & leporum venationem. „Et τοῦ bazi (seu Accipitre) docilior est & ab hominibus citiùs „cicuratur & faciliùs illi satis fit. Propter temperamenti sui „frigiditatem aquam non bibit unquam — In manu suo volas „habet ferarum instar, quibus in id involet, quod capit & illud teneat. Nullius avium rapacium aucupium tam mirabile esse, scribit Alkazuinius, cùm *Sacri* duo in capreæ oculos involantes, aut eam alis diverberantes, detineant, donec in venatorum manus veniat. Idem miratur, quòd tantula avis in gruem insilire audeat, quæ molis est tanto majoris: primum autem aucupii hujus apud Arabes auctorem Alharitæ fuisse, Muhaviæ filium, addit. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. lib. II. c.* 19.

Sacer Ales, apud Virgilium *Æneid.* 11.

Quàm facilè Accipiter saxo sacer *ales ab alto*:

Accipiter est, Græcè ἱέραξ, unde illi hoc nomen potiùs, quàm à verbo [illegible], ut vult Eustathius *in Odyss.* O. [illegible Greek] *Accipiter Soli Apollini sacer est, propter motus celeritatem, pernix enim est acclivis, ut Sol est velocis motus, & propter etymi affinitatem. Sol enim it facilè, unde accipitri nomen est.* Certè apud Demetrium *in Præfat. ad Hieracosophium* legimus, [illegible Greek] *Sacrarum avium generi ad salutem aliquam artem invenire.* Et rursus, [illegible Greek] *Utilem aliquam ad salutem curationem sacro avium generi relinquere conatus sum.* In quibus verbis, per *sacras aves*, & *sacrarum avium genus*, τοὺς ἱέρακας, i. *accipitres*, designari palàm est. Et cur Accipiter Græcè ita dictus sit, inquit Servius, *ratione non caret, quia nota est sacrorum peritis.* Forte id natum ex Ægyptiorum superstitione, quibus ex sacris animalibus nihil fuit tam sacrum, quàm Ibis & Accipiter. Itaque, si quis aliud animal invitus necasset, ad Sacerdotum arbitrium mulctabatur: [illegible Greek] *At quisquis ibin, aut accipitrem necaverat, sive volens, aut invitus necasset, eum mori necesse erat*, ut habetur in *Euterpe* Herodoti. V. eundem Bochartum ubi suprà.

Sacer Lucus, apud Dionysium *lib.* 1. [illegible Greek] *Lupa autem non multum accessu hominum efferata, sed velut cicurata, sensim ab infantibus absistens — abiit. Erat enim haud procul sacer lucus densâ sylvâ obumbratus*: Josepho Scaligero idem fuit cum ficeto, quod ex Ficu Navia propagatum esse, dicit Festus in *Fragmento*; ubi ait, plures ficus fuisse enatas, ex illa ficu, quæ ad Comitiam à Navio sata est. Sed situs repugnat, & malè confunditur Ficus Ruminalis, sub qua inventa lupa ubera festanda præbuit Romulo & Remo, cum Ficu Navia, ab Atio Navio Augure satâ. Illa enim in Tiberis littore, quousque hibernâ ejus alluvies pervadit; unde non procul *Sacer Lucus*: hæc in Comitio fuit. V. Varronem *de L. L. lib.* 4. & Livium *lib.* 1. ut & Salmasium *ad Solinum p.* 1157.

Sacer Serpens, memoratur Aristoteli, aut quisquis *Mirabilia* scripsit; quem ut exanimaret Thessala mulier, in urbe Teno, Κύκλον γεγράψασα καὶ τὰ φάρμακα θεῖσα, εἰσῆλθεν εἰς τὸν κύκλον αὐτὴ καὶ ὁ υἱὸς. *Cùm circulum descripsisset, & pharmata in eo posuisset, in eum circulum cum filio ingressa est.* Sed cùm is occentaret, quin illa in soporem lethiferum daretur, abfuit parùm. V. Bochartum *d. Opere, lib. III c.* 6. ut & infrà, in voce *Recanere*: item ubi de *Aspide Surda*.

Sacerdos, nomen officii Ecclesiastici, apud Israëlitas. Quemadmodum enim in Eccl N. T. institutos legimus Episcopos seu Ministros Verbi, Diaconos & Subdiaconos, sic in Vet. Ecclesia fuere *Sacerdotes*, Levitæ ac Nethinæi: quorum omnium caput Pontifex erat, seu *Sacerdos* summus, Pontificis nostri Summi, CHRISTI JESU, illustris typus. Habebant *Sacerdotes* vulgares multa cum Pontificibus communia, sed & non pauca ab iisdem diversa. De ritu initiationis utrorumque V. Exod. *c.* 29. & Levit. *cap.* 8. ubi discrimen fere in his duobus situm erat, 1. Quòd omnes & singuli Pontifices, in novi honoris exordio, ungebantur, ut infrà videbitur: *Sacerdotes* autem reliqui, in prima consecratione filiorum Aaronis inuncti & consecrati censebantur. 2. Quòd Pontifices, oleo in capite perfundebantur, Exodi *cap.* 29. *versu* 7. conf. Levit. *cap.* 8 *versu* 12. & *cap.* 21. *versu* 10. *Sacerdotes* vero, admixto victimarum sanguine, in sacra veste, leviter tantùm adspergebantur, Exodi *cap.* 29. *vers.* 7. Levit. *cap.* 8. *vers.* 12. & *cap.* 21. *vers.* 10. Adde, quòd & in vestitu discrimen fuit: Nam cùm ex octo distinctis vestium generibus *Sacerdotis* summi habitus constaret; quatuor tantùm illorum adhibebantur à *Sacerdotibus* reliquis, functioni suæ vacantibus: *Femoralia* nempe *linea*, *tunica* item, *baltheus* & *tiara*, ex eadem materia Exod. *cap.* 28. *vers.* 40, 41. Differebant quoque in conjugio, quod cùm *Sacerdotes* contrahere possent cum vidua, si nec meretrix, nec repudiata, aut profanata esset, Levitici *cap* 21. *versu* 7. Pontifici præterea viduâ interdicebatur, *cap. eod. versu* 14. Quintum discrimen concernebat ipsam muneris administrationem: Pontifici enim soli, idque non nisi semel in anno, Sanctum Sanctorum licebat ingredi, Exodi *cap.* 16. *v.* 34. Sextò, *Sacerdotibus*, in proximorum obitu, luctus permittebatur, Levit. *c.* 21. *v.* 2. cùm Pontifici, qui unicus erat, & semper in atrio versari tenebatur, omnia luctus signa, quocunque in funere, prohiberentur *versu* 10, 11. Conveniebant verò, ratione initiationis seu consecrationis in hisce; Primò, *absq; omni corporis vitio esse* tenebantur, Levitici *cap.* 21. *v.* 17. Dein *accedere jubebantur ad tentorium conventus*. Porrò, *lavabantur aquâ*, Exodi *cap.* 29 *v.* 4. Præterea, consecrabantur oblatione certarum victimarum, *cap. eod. vers.* 14, 15. &c. Tandem *sanguis arietis imponebatur infimæ auriculæ, & pollici manus eorum dexteræ pollicique pedis illorum dexteri*, *versu* 20. Tempore autem consecrationis, quòd partes quædam sacrificii imponerentur manibus Sacerdotum, (cui ritui in Ecclesiis quibusdam S. Biblia initiandis porrigendi mos respondet) hinc consecratio ista Hebr. stylo, dicta est *Impositio in manus*. Officium utrorumq; quod attinet, ea, in quibus iterum conveniebant, erant ista: Primò, utriq; sacrificia offerebant & odoramenta adolebant, 1. Chron. *c.* 6. *v.* 48. Cæteri quidem *Sacerdotes*, per vices stationesq; suas, & factâ primùm inter sese sortitione. Pontifex verò, quoties & quando ipsi libitum esset, absq; sortitione, cùm ipsi omnia sacra omni tempore obire fas esset 2. Utriq; nomine Dei populo benedicebant, Numer. *c.* 6. *v.* 23. Pontifex quidem, solennem in modum, in Templo, in anniversario sacro, expressa cum nuncupatione sacratissimi nominis, juxta formulam Numer. *c.* 6. *v.* 23-26. Ordinariam verò benedictionem peragebant quoque *Sacerdotes* gregarii. Porrò utriq; jus habebant clangendi tubis, seu populus convocandus, seu classicum canendum esset, Numeror. *c.* 10. *v.* 2. Utrique jugulabant victimas, 2. Chron. *c.* 29. *v.* 22. Utrique instruebant populum, Malachiæ *c.* 2. *v.* 7. Utrique pariter de lepra judicabant, Levit. *c.* 13. *v.* 2. Succedebant verò *Sacerdotes* hi in Sacerdotium, natalium jure, (Aaronis posteris divinitus concessi) prævio tamen Senatorum magni consessus examine, si quibus fortè familiæ aut generis mota controversia, vel vitiis morbisq; corporis aliisq; modis probrosi, ac sacro muneri impares essent: Et ne illorum pollueretur genus, tabulas habebant Genealogicas, in quibus Parentum nomina, genus, alia, recensebantur, ex quibus de puritate natalium constaret. Esra *cap.* 2. *versu* 62. conf. *Neh. c.* 7. *v.* 64. Ministrabant illi in templo stantes, ut colligere est, ex loco Deuter. *c.* 18. *v.* 5. cùm nemini in loco sancto sedere fas foret, nisi soli Regi; ac primùm loti, ex lege iis dictâ, Exod. *c.* 30 *v.* 19, 20. quod, sub comminatione mortis institutum, strictè adeò servabatur, ut, si vel antea lavissent, tamen Templum ingressuri iterum lavarent. Quo factum, ut, dum stantes ac nudis pedibus rem divinam, tenui lino induti, quod sæpius de die sumere ac ponere necesse erat,

faciebant

faciebant, dumque identidem lavare vel ministerium mutare opus habebant, ac soli fere sacrificiorum carnibus vescebantur, frequentibus morbis obnoxii essent. Sunt autem *Sacerdotes* ordinarii distributi in varias classes, partim a Mose, partim a Davide, qui in 24. ordines eos redegit, quorum sexdecim erant Eleazaridæ, octo Ithamaridæ, 1. Chron. c. 24. qui numerus sub secundo quoque Templo duravit: quanquam non eædem familiæ semper manserint incolumes, sed novæ quædam, post reditum ex Babylone, in ordinem istum sacrum fuerint ascitæ, Nehem. c. 7. v. 30. & c. 10. v. 1. & c. 12. v. 1. Veniebantque illæ classes per vices Hierosolymam, singulæque in templo hebdomadem unam sacris operabantur, adeo ut bis in anno ad unumquemque ordo rediret. Unaquæque autem classis rursus in 7. ordines dispescebatur, juxta 7. hebdomadæ dies, quibus illi ministrandum foret. Officia illorum specialia, præter jugis sacrificii aliarumq; seu solemnium seu votivarum & spontanearum victimarum oblationem, erant: *quolibet die bis in altari aureo suffitum facere*, Exod. c. 30. v. 7. 8. *Lampades in templi atrio instruere & accendere*, Exodi cap. 27. vers. 21. *Ignem sacrum curare, ne exstingueretur*, Levitici c. 6. v. 12. 13. *Aram emundare, Interraneaque everrere*, Levit c. 1. v. 16. *Quolibet Sabbato panes sacros recentibus permutare*, Exodi c. 25. v. 30. *Prophanos denique & impuros a Templi limine arcere*, Numer. cap. 5. vers. 2. Præter quod Altaris Tabernaculiq; seu Templi ministerium, ad docendum etiam continuo erant, Deuteron. cap. 17. vers. 9. Malach. cap. 2. vers. 7. ut alia eorum munera, quibus in Synedrium cooptati fungebantur, omittam. Sed & iis cum Levitis commune erat, *excubare circa Templum*, dispositis quaquaversum in Templi ambitu custodiis, ac de nocte vigiliis: quæ 24. stationum erant, quarum unaquæque denorum hominum, ut sic universa custodum cohors 240. capitum esset, ut videre est. Numeror. cap. 18. v. 2. & 4. Secundum quæ omnia munera *Sacerdotum*, Templo spectantium secundo intervenientium, varii erant gradus ac genera, quæ *infra* subjiciemus. Verùm, quemadmodum, non nisi post *Μοσχολατρείας* in Deserto ab Israelitis commissam, rejectâ à sacrorum administratione totâ gente, Levitæ a Deo sacro ministerio adhibiti, & Aaronidæ, in locum Primogenitorum ac Patrum familias, qui primis temporibus sacra curabant, sunt suffecti: sic totam hanc veteris Hierarchiæ sub Novo Testamento, sublatum est imperium atq; discrimen, cedente hac umbrâ, cùm advenit ejus corpus, CHRISTUS, *Sacerdos* noster unicus ac perpetuus, sub quo, tanquam Duce suo, descripti omnes Fideles, spirituali omnes *Sacerdotio* defunguntur, quod *Sacerdotum minorum* unctio adumbrabat; ac spirituales hostias Deo offerunt, *facti per Christum Sacerdotes Deo & Patri*, Apocal. c. 1. v. 6. & c. 5. vers. 10. In quo ministerio, qui alios ad Deum adducunt, ii speciatim *Sacerdotes* sunt, ut apparet ex Esaiæ, c. 66. v. 20. 21. Sicut ita Paulus se dicit, *Ministrum esse Christi ad Gentes, ἱερουργοῦντα τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ, ut oblatio Gentium sit accepta.* V. Thom. Godvvynum de *Ritibus Hebr.* l. 1. c. 5. & Franc. Burmannum *Synopsi Theologiæ Christ. Part.* 1. *lib.* 4. *cap.* 8.

Sacerdotum, Templo inprimis secundo, diversi gradus.

α. Pontifex Max. Sacerdotum omnium Princeps, ac Sacrorum veluti Rex: de quo V. infrà, in voce *Sacerdos summus*. β. Pontificis Vicarius סגן *Sagan*: sub cujus imperio reliquæ *Sacerdotum* familiæ. γ. Duo, qui eandem operam huic Vicario, quam ille Pontifici, præstabant: קתיקולין vocati. δ. His 7. suberant, qui Templi asservabant claves, appellati אמרכלין. ε. Tres, sub prioribus, sacro ærario præfecti, גזברין i. *Thesaurarii*, dicti. ζ. Hos sequebatur ראש המשמר, h. e. *custodiis Templi præpositus*. Tum ראש בית אב i. *caput paternæ domus*. θ. Reliqui omnes, de *Sacerdotum* plebe ac vulgo erant, quos *Sacerdotes idiotas* Hebræi indigitant. ι. Præter hosce ordines, 15. enumerantur specialia munera, quorum singula suos habebant Præfectos, quibus iterum magna suberat Sacerdotum turba: Horum 1. Præfectus temporum sacrificiorum. 2. Portarum templi, qui signum dabat eas aperiendi claudendive. 3. Custodiarum Templi. 4. Cantorum. 5. Instrumentorum Musicorum. 6. Sortium jaciendarum super Sacerdotibus, illo die ministraturis. 7. Columbarum & avium, quæ in Templi ambitu divendebantur sacrificaturis. 8. Tesserarum, quibus opus erat, ut vina ad libamina acciperentur. 9. Vinorum, qui ipsa depromebat. 10. Aquarum urbis & Templi, quibus ad sacrificia erat opus, ne unquam illarum esset defectus. 11. Valetudini *Sacerdotum* præpositus seu Archiater. 12. Panum propositionis præfectus. 13. Suffimentorum conficiendorum. 14. Velorum & cortinarum templi. 15. Vestium Sacerdotalium, de quibus supra dictum. V. de his omnibus, præter alios, Burmannum *loco præf.* Ut & de Gentilium *Sacerdotibus*, quos, ad imitationem verorum Israelis *Sacerdotum*, Simia Dei inter suos instituit, aspergam pauca: Nobilissimæ semper apud Romanos Græcosq; familiæ sacris præfici solitæ sunt: Unde Patriciis, inter alias prærogativas, à Romulo injunctum, *ut sacra curarent*, Dionys. l. 2. & nota Cerycum, atque Eteobutadarum, apud Athenienses, privilegia.

Apud Ægyptios similiter summa in veneratione *Sacerdotes* fuisse diximus in voce *Hierogrammatei*, ut de aliis taceam. De Romanorum *Sacerdotibus* fuse agit Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. l.* 3. c. 14. & *seqq.* complexusque est ferme ista omnia Lucanus, *Pharsal. l.* 1. v. 595. *his versibus*,

Pontifices, sacri quibus est permissa potestas,
Turba minor ritu sequitur succincta Gabino,
Vestalemq; chorum ducit vittata sacerdos,
Trojanam soli cui fas vidisse Minervam,
Tum qui Fata Deûm, secretaq; carmina servant,
Et lotam parvo revocant Almone Cybellen;
Et doctus volucres Augur servare sinistras;
Septemvirq; epulis festus, Titiiq; sodales;
Et Salius læto portans ancilia collo,
Attollensq; apicem generoso vertice Flamen.

Fratres solùm Arvales omisit, nisi fortè de iis secundum versum intelligamus, quod tamen Dempstero in *Rosinum* non placet. Apud Athenienses *Sacerdotes* ac Sacrorum Ministri itidem varii erant, de quibus quædam subjungam, ex Franc. Rolisio *Archæol. Att.* l. 2. c. 8. postquam addidero, Gentilium Sacerdotes, vittatos, infulatos & coronatos, plerunque oleâ, nonnunquam & auro, sacra obiisse, qua de re agit multis Car. Paschalius *Coronarum* l. 4. c. 13. eius originem, apud Romanos, ex his Plinii l. 18. c. 2. arcessens: *Huic certè* (Romulo inter XII. arvorum Sacerdotes uni) *ab Acca Laurentia nutrice sua spicea corona, quæ vitta alba colligaretur, in Sacerdotio pro religiosissimo insigni data, quæ prima apud Romanos fuit corona. Honosq; is non nisi vita finitur; & exules etiam captosq; comitatur.* Cæterum iisdem vestis talaris, *longa* Virgilio *Æn. l.* 6. cui niveus color, Statio *Thebaid. l.* 6. v. 330. &c. Nec de contractibus omittendum, qui *Sacerdotum* nominibus insigniri olim soliti sunt. Sic Sacerdos Augustalis Nicopoli institutus & anno nomen dabat, & in scribendis publicis aut privatorum *contractuum* instrumentis, ad tempus notandum, nomen ejus ascribebant: quod & in plerisque Græciæ civitatibus factum. V. Arrianum *Dissertat. Epicteti l.* 1. c. 19. Multæ etiam civitates sub Imperio Rom. proprios annorum characteres habuerunt, & neque Coss. Romanos indices cujusq; anni scripserunt, neq; Juliani rationem sunt secutæ: ut, præter Nicopolitanos, etiam de Alexandrinis legimus, qui similiter Augustalem suum, anni indicem, & τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀρχοντα, ut loquitur Theodoretus, habuere. Donec Justiniani edicto omnes omnium partium Imperii Rom. Συμβολαιογράφοι, in scribendis instrumentis annum Impp. & Coss. annotare jussi sunt, ut ex *Novellis* ejus apparet. Magnum autem fuisse eum honorem, & inter alios summis Sacerdotibus deferri solitum, ut *Contractibus* nomina sua commodarent, discimus ex Maccab. l. 1. c. 14. ubi, postquam de Simone in Ducem & Sacerdotem summum electo actum esset, additur eius honori datum, ὅπως γράφωνται ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ πᾶσαι συγγραφαὶ ἐν τῇ χώρᾳ, *Ut scribantur de nomine ejus omnes syngraphæ in regione* &c. V. Casaubonum *ad Suetonium* l. 2. c. 18. ubi & de *coronis aureis Sacerdotum Augustalium, impensis item in Ludos aliisq; ingentibus*; uti *de more Impp. Sacerdotiorum introitus vendendi*, *ad Claudium ejusdem* c. 9. In Eccl[illegible] nomen *Sacerdotis*, post Apostolorum tempora, Episcopis primum, inde Presbyteris, dari; illosque *primi*, istos *secundi ordinis Sacerdotes*, appellari cœpisse, docet ex Patribus Cl. Suicerus *Thes. Eccl.* voce ἱερεύς. V. quoque eum in vocibus Θυσία, item Θυσιαστήριον, ut & hic non uno loco.

Varia Sacerdotum apud Athenienses genera.

α. Βασίλισσα, Sacrorum Regis uxor, cui apud Romanos respondebat, Regina sacrorum. β. Ceryces, an à κηρυξ, i. *præco*, an ἀπὸ τοῦ κηρύττειν, ut vult Casaubonus in Athenæum *lib.* 14. c. 22. *hostias mactabant adolebantq;* &c. Verbo εὐφημεῖτε, σιγᾶτε [illegible], sacrum imperabant silentium: populum tandem, voce λαοῖς ἄφεσις, i. *missa est*, post peracta sacra dimittebant. Iis lingua victimarum cessit. γ. Hierophantæ, iidem cum Mystagogis, ad sacra accedere volentes, certis ritibus initiabant, παρὰ τὸ τὰ ἱερὰ ἐκφαίνειν. Sic à Nazianzeno Moses *Israelitarum* dicitur *Hierophanta*. δ. Ἱερεῖς, erant *Sacerdotes*, Numini perpetuò vacantes, qui olim sacrificaturis preces præibant, His quædam victimarum, cum exuviis, cessere. ε. Ἱεροποιοὶ, dicti sunt Sacerdotes, numero X. in Magnis Mysteriis. ζ. Κανηφόροι Virgines quibus apud Romanos Vestales respondebant, Dionys. Halicarnassæus l. 2. num. 3. η. Mystagogi, iidem cum Hierophantis. θ. Νεωκόροι & ἱεροφύλακες, ædem sacram mundam & immunem à sordibus: sartam item tectamque conservarunt. ι. Parasiti, reditus curabant sacros, V. suprà *in hac voce*. κ. Πρόπολοι, Aristophani dicuntur, qui aliàs ἱερεῖς. λ. Πυρφόροι, in aris accendebant ignes, & in bello faces præferebant, sacri & inviolabiles etiam ab hostibus habiti. Unde Prov. οὐδὲ πυρφόρος, de internecione totali, &c. Hi omnes, antequam eligerentur, examini subjiciebantur, ut appareret, eos ἀφελεῖς, i. *integro corpore*, esse, V. Christian. *in Aristoph.*

Sacerdos Summus, in Hebræorum Republica inter personas sacras sacratissimus, dignitate maximus, Regiiq; solio proximus erat, sub quo reliquus sacerdotum ordo: Eius electio primo jussu ac designatione Dei peracta est, in Aarone ac filio eius

Elea-

Eleasare, Exodi *cap.* 28. *v.* 1. & Num. *c.* 20. *v.* 26. deinceps, juxta Judæos, penes Consessum LXX. senum & Reges permansit. Primusitaque *Sacerdos* S. seu Pontifex fuit Aaron, ex tribu Levi: cujus duo filii, Eleasar & Ithamar, binas constituerunt familias Sacerdotales; quarum prior tantum Pontificalis fuit. V. Num. *c.* 20. *v.* 28. Postea, cum turbata videretur successio, in Heli Sacerdote, qui Ithamarides fuisse creditur, posteris ejus Salomonis tempore rursus munere excidentibus & Abiathare remoto, ad veram stirpem postliminio illud rediit, Zadoco Eleasaride in *Sacerdotem summum* electo, 1. Regum *c.* 2. Consecratio verò tribus rebus constabat, Vestitu, Unctione & Sacrificio. Vestibus sacris, quibus in Templo ministrare mos erat, per dies septem continuos manè induebatur & vesperi rursus exuebatur *Summus Sacerdos*, quem ritum erga Aaronem administravit Moses, Levit. *c.* 8. *v.* 7. & *seqq.* erantque illæ vel *Aureæ* vel *Albæ*. *Aureæ* dicebantur, non quòd totæ auro constarent vel omnes auro illusæ ac interstinctæ forent; sed, quòd quibusdam ex iis aurum varie intextum reliquæ autem ceteris ejus vestibus ornatiores erant ac splendidiores. Quæ Rabbinis *Bigde Zahab* dictæ, erant octo: *Femoralia, Tunica, Baltheus, Cidaris, Pallium, Ephod, Pectorale & Frontale*, de quibus legere est, Exodi *c.* 28. Ex his quatuor priores etiam reliquis Sacerdotibus cùm essent communes, reliquæ ad solum Pontificis cultum spectabant: omnes autem è lino purissimo ac pretiosissimo erant contextæ. Atque in sacro hoc ornatu ministrabat bis quotidie in Sanctuario; juxtaq; cum Sacerdotes suo ordine: Sine illo enim sacris operari adeo non licebat, ut si vel minimum deesset, Pontifex *defectus vestibus* diceretur habereturq; profanus. Non autem facilè extra templum his vestibus utebatur, quanquam & hoc accidisse nonnunquam constet: extra verò Hierosolymam iis uti prorsus nefas erat, nisi extrema necessitate urgente. Quod factum, cùm Simeon cognom. *Justus*, Alexandro M. gravia Hierosolymis minitanti, obviam processit, V. Mosem Kotsensem *præc. affirm.* 173. *fol* 212. *col.* 3. &c. *Albæ*. Hebræis *Bigde Laban*, appellatæ, quatuor erant, quatuor prioribus aureis cognomines, *Tunica* viz. *Braccæ, Cingulum* & *Pileus* seu *Cidaris*, e lino contextæ; quibus solus utebatur Pontifex, semel in anno, cùm piaculare sacrum administraturus, interius adytum intraret: quo peracto illas deponebat, sequenti anno novas rursus accepturus, V. Levit. *cap.* 16. *v.* 4, 32. Unctio per totidem dies fieri solebat, antequam sacrum oleum amissum erat. Istud enim, semel a Mose confectum, Exodi *c.* 30. nongentos fere annos durasse dicitur, quo tempore *Sacerdos Summus, Mishrach Mishba*, i. *Auctus unctione*, apud Talmudistas, dictus reperitur: deinde autem, sub Templo nempe secundo, Pontificis inauguratio solo vestitu peracta, atq; adeò is ab iisdem, *Mishrach begadim*, h. e. *Auctus vestibus*, dictus est. Ungebantur vero oleo sacro omnes & singuli Pontifices, cùm officio suo inaugurabantur, hinc *Sacerdotes uncti* appellati, Levit. *c.* 4. *v.* 5. & *c.* 6. *v.* 22. Ubi Lyranus, *Sacerdos unctus*, inquit, *est Sacerdos magnus, quia inferiores Sacerdotes non ungebantur*. Cùm Reges, quos eodem cum Pontificibus oleo quidam inauguratos volunt, non omnes, sed ii tantum, qui rebus turbidis, & successione ob tumultus ac seditiones incertâ, in Davidis solium evehebantur, ungerentur, ut in Salomone ac Joa factum, 1. Regum *c.* 1. *v.* 39. & 2. Reg. *c.* 11. *v.* 12. Porrò, sic innunctus & vestitus rite Pontifex, sacrificium in muneris auspicium offerebat, quemadmodum & quisque Sacerdos gregarius, ut dictum supra, ex Levit. *c.* 6. *v.* 20. ubi simul videre est, quid omnibus commune, quidq; utrisq; peculiare fuerit. Repetam hic paucis, *Sacerdotem Summum* debuisse esse absq; omni probro corporisq; vitio, non nisi illibatæ Virginis, vel Antecessoris viduæ, maritum; à mortuorum non contactu solùm, sed & approximatione, ac omni luctu (cùm unicus esset, semperq; in atrio versaretur) abstinere jussum, quia *corona Dei & sacra unctio super ipsum erat*: in specie ipsi injunctum, ne *caput denudaret*, Levit. *cap.* 21. *v.* 10. neve *vestimenta laceraret*, Ibid. &c. Cumq; eidem ministeria varia cum reliquis Sacerdotibus essent communia, hoc inprimis nobile ac primarium ejus munus erat, quòd semel quotannis piaculare offerre sacrum, & templi adytum intrare, solebat: quo solemni die ipse omnia sacra, etiam quæ illius Festi propria non erant, solus obibat. V. Levit. *c.* 16. *v.* 2. & Hebr. *c.* 9. *v.* 7. Verùm cum periculum foret, ne quâ res fortuita illum contaminaret ac solemni prohiberet sacro; illud si forte accideret, quotannis sub diem jejunii Vicarium creabant: qui, si quam pollutionem sub illud tempus Pontifex contraxisset, vel immundo fortè visu per noctem sese inquinasset, eâ die rem faceret sacram. Vocabatur is sub primo Templo, כהן משנה 2. Reg. *c.* 25. *v.* 8. & Jerem. *c.* 52. *v.* 24. sub secundo. סגן *Sagan*, eratq; ordinariò ille, qui dignitate ac successione Pontificatui erat proximus: Quemadmodum in Eccl. Græca, Patriarcha suum Protosyncellum, in Lat. Episcopus suum Suffraganeum & apud Romanos olim, Centurio suum habebat Optionem, &c. V. Thom. Godvvynum *de ritibus Hebr.* *l.* 1. *c.* 5. & Franc. Burmannum *Synops. Theol. part. prior.* *l.* 4. *c.* 8. Alius erat *Sacerdos Summus* hujus vel illius classis, de quo pauca hæc subnectenda. Postquam Rex David Sacerdotes, ut dictum, in 24. Classes, Gr. ἐφημερίας, i. *turmas, vices*, digessisset, prodiissetq; prima sors Jehojaribo, Jedahiæ secunda &c. quælibet harum hebdomadatim munere defungebatur, capiebatq; nomen a capitibus familiarum: Classis vero cujusq; Princeps, *Summus Sacerdos istius Classis* appellabatur, unde *primariorum Sacerdotum* mentio, Marci *c.* 14. *v.* 1. Quòd duorum Ἀρχιερέων Annæ & Cajaphæ, meminit Historia Evangelica, ex præcedentibus facilè solvitur. *Summo* enim *Sacerdoti*, non rarò substitutum esse suum Vicarium, rectè Theod. Beza observavit Marci *cap.* 1. *v.* 26. quorum is (præter dicta) כהן הראש. *Pontifex primus* vel כהן גדול i. *Pontifex magnus*: Alter, כהן משנה. Ἀρχιερεὺς ὁ δεύτερος *Pontifex secundarius*, sive *vicarius* dicebatur: ut 2. Regum *c.* 25. *v.* 18. & 1. Paralipom. *c.* 24. Nadab & Abibu conjunguntur: Item Eleazar & Ithamar, alibiq; alii; quam consuetudinem durasse ad postrema usq; tempora, docet Jos. Scaliger *in Prolegom. Eusebian.* Ita ergo Annas & Cajaphas se habebant, ut *Cohen Gadol*, & ejus *Sagan*: quemadmodum & in Cœnobiis Præfecti Monachorum suos semper habebant paratos vicarios & δευτέρους προεστῶτας ut appellat Basilius M. V. Casaubonum *Exer.* 9. De *Sacerdotis* apud Rom. vett. *Summo*, V. suprà, in voce *Pontifex*.

Sacerdotales Literæ, apud Papiam Car. du Fresne in *Glossario* laudatum, Græcè ἱερατικαί, sunt Epistolæ Canonicæ seu Formatæ, de quibus retro actum. At *Sacerdotalis* Liber, in Communione Rom. appellatus olim est liber, quem nunc *Rituale* appellant, quòd in eo ritus ad *Sacerdotem*, uti vocant, pertinentes, descripti essent. Apud Præmonstratenses vero Monachos, sic dicitur versiculus in Officio divino, quem illi recitant, in principio *ad Laudes*, uti habet Dominic. Macer *in Hierolexico*.

Sacerdotes Munerarii, vulgò *Flamines*, Græce Ἱερώνυμοι, & Ἱερωσύνης, & Ἱεροποιοί, dicebantur illi, qui in singulis oppidis & municipiis olim capiebantur ad ludos edendos: Quemadmodum in provinciis Asiæ & Syriæ itidem ex primoribus & opulentissimis Civium eligebantur, ad munera edenda, in Asia hinc *Asiarchæ*, in Lycia *Lyciarchæ* dicti &c. Uti enim, qui in provincia ad hoc munus eligebantur, *provinciæ Principes* habebantur, ita qui in singulis oppidis & municipiis, *primores & principes Urbis* itidem audiebant. Hinc *Principes Sacerdotum* Firmico dicti, *l.* 3. *Facies Sacerdotum Principes & qui, in ipsis sacerdotiis, purpureis aut auratis vestibus induantur*. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 805. & hic passim, ubi de *Asiarchis, Lyciarchis, Phœnicarchis*.

Sacerdotium, titulus honorar. Episcoporum, August. *Epist.* 143.

Sachar, Arabibus in specie succus est, ex cannis Indicis expressus, dein coctus & coactus de quo dictum in voce *Saccharum*. Sed & nomen iidem tribuunt aliis quoque succis, qui congelati ac coagulati sunt, uti est quem *Sachar Mambu* (cui primitus id nomen fuit) & *Sachar Tenga* vocant. V. suprà in *Sacar*. Hinc *Sacharicum*, γλύκυσμα, apud Achmetem, placenta vel dulcia ex *saccharo* facta. Salmasius *ad Solinum pag.* 1023. Postquam enim sacchari conficiendi ratio innotuit, ex eo placentæ confieri cœperunt; cum prisci mel solùm iis adhiberent &c.

Saciani, Heretici, qui & Anthropomorphitæ, de quibus Facundus Hermianensis *l.* 8. *c.* 7. ad quem V. Sirmondū ut, & supra.

Saciliniium, vel *Sacilinium*, vulgò *Seclin*, locus Brabantiæ, caput olim Medenantensis pagi, ad fluv. Scaldim, Collegio Canonicorum & S. Piatonis Martyris reliquiis, ut vulgò creditur, nobilis: *Vicus Sacilinius* Audoeno *in vita S. Eligii* *l.* 2. *c.* 7. ubi sic habet: *Simili modo, grandi labore & instantiâ invenit in territorio Medenantense, vico Sacilinio S. Martyrem Piatonem, cui clavos prolixos ex corpore abstrates, populis in argumentū monstravit: corpus, sicut Martyrem decuit, eleganter composuit, ac Mausoleū urbanè desuper fabricavit.*

Sacla, nomen malo Deo seu Principi tenebrarum, à Manete tributum, Hic enim veterum Philosophorum, de duplici Principio bono & malo errorem (qui etiam Christianæ primæ ætatis Ecclesiæ negotium facessivit, inventis Gnosticis aliisque Deum geminum bonum & malum statuentibus, in iis tamen oppressus est) ex Orco revocavit, ac Deo bono suum quasi æmulum tenebrarum Principem, cui *Sacla* nomen indidit, ad latus constituit, de quo V. Eusebium *Histor. Eccl.* *l.* 7. *c.* 30. Socratem *l.* 1. *c.* 17. Athanasium *contra Hæret.* *p.* 850. Basilium M *in Hexaem. Homil.* 2. Epiphanium, & præsertim Augustinum *de Vera Relig.* *c.* 9. V. quoque infrà in voce *Zeevubech*.

Sacra, apud Augustinum *adv. Donatistas* *c.* 31. *Illi multorum Imperatorum Sacras, nos sola portamus Evangelia*: Epistola est seu Diploma Principis; Græcis recentioribus quoque Σάκρα. Hinc Θεία Σάκρα, in *Chronico* Alexandr. *p.* 772. quæ Θεῖα γράμματα, in Concilio Ephesino *part.* *l.* Quâ notione vox sæpius occurrit in Conciliis, & apud Scriptores medii ævi, ut videre est, apud Meursium *in Glossario* & Fabrotum *ad Cedrenum*. Adde Cl. Juretum *Miscell. ad Symmach.* *l.* 7. *Epist.* 59. & 94. & Suicerum voce Σάκρα.

Sacra, apud Romanos *publica* erant, & *privata*. Illa quidem, ut ait Festus, quæ publico sumtu, pro Populo fiebant: quæq; pro montibus, pagis, curiis, sacellis: Ista vero, quæ pro singulis hominibus, familiis gentibusq;. Idem *alibi*. *Quod*, inquit *privatæ suæ Religionis causâ Deo dedicarunt, id Pontifices Rom. non existimant sacrum: at si quâ privata sacra suscepta sunt, quæ ex instituto Pontificum stato die, aut certo loco, facienda sint, ea sacra appellari, tanquam sacrificium. Ille locus, ubi illa sacra, facienda sunt*,

sunt, vix videtur sacer esse. De iisdem sacris Macrobius *Saturnal. l.1. c.16. Sunt praeterea feriae propriae familiarum, ut Claudiae familiae, ut Aemiliae, sive Juliae, sive Corneliae: & si quas ferias proprias quaeq; familia, ex usu domesticae celebritatis, observat. sunt singulorum, ut natalium fulgurumq; susceptiones: item funerum atq; expiationum.* Erant autem haec *Sacra* propria eorum Deorum, quos *Penates*, itemq; *Lares* nominabant: & quia gentis alicujus propria certis ritibus & ceremoniis colebantur, dicebantur *Gentilia*, de quibus Lex XII. Tabb. *Sacra privata perpetuò manento*: cujus sententiam eam vult esse Cic. *de Legg. l.2. ut quae Sacra gens aliqua, sive patricia sive plebeja sit, asciviffet, ea deinceps ab iis, qui ejusdem stirpis futuri essent, colerentur & conservarentur. Unde etiam illud institutum consias, ut & mulieres in virorum & adoptati in Parentum & haeredes in defunctorum sacra transirent*: qua de re prolixè Hotomannus. Similiter apud Athenienses *publica* erant *Sacra* & *privata*: illa δημοτελῆ Demostheni dicta, *c. Nearam*, quibus cùm non omnes interesse permitterentur, peregrinis tamen & supplicibus datum est, ex Lege. Erant nempe, in quibus sacra fiebant publicis totius Civitatis impensis, ut optime explicat Hesychius; quemadmodum τὰ δημοτικὰ erant, in quibus sacra unius tantum Atheniensium Demi impensis fiebant: praeter quae & ὀργεωνικὰ & γεννικὰ de quibus Harpocration. An verò sirempse lege jus esset peregrinis & servis, tria posteriora Templorum genera ingredi, sicut iis permissum erat εἰς τὰ δημοτελῆ εἰσιέναι, compertum non est. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas l.1. tit.1. toto, ubi de Deorum cultu, sacris aedibus* &c. & *tit.2. ubi de Sacrorum ministris.* At *Sacris*, apud Gentiles, excesse jubebantur olim, qui sibi alicujus sceleris essent conscii. Unde in sacris Eleusiniis clamabat sacer Praeco, ἑκὰς, ἑκὰς ἔστε βέβηλοι, *procul este profani*; vel, ut ait Lampridius, *Nemo ingrediatur, nisi qui se innocentem novit.* Imò & in aliis sacris idem factum, quod sic eleganter à Gratio describitur:

> —— *ipse manu ramum pallente Sacerdos,*
> *Termiteum quatiens, procul hinc extorribus ire*
> *Edico, praesente Deo, praesentibus aris,*
> *Queis scelus aut manibus sumptum, aut in pectore motum est,*
> *Inclamat. cecidere animis trepidantia membra.*

Atque haec prioribus temporibus erat τῆς προῤῥήσεως formula. Postea fuit alia: Nam tria nominatim hominum genera arcebantur, *Athei, Christiani, Epicurei*, ut suprà visum, voce *Prorrhesis.*

Sacra Anchora, dicitur cujus ejiciendae cura soli Magistro imminente tempestate, utpote in re Nautica magis versato, incumbit, Vertitur enim in clavo & anchora hac totius navis salus, quae sine his vix est ut periculum evadere queat. Duplex nempe anchora in omnibus navibus bene instructis, ut Pindarus *in Olymp.* ait, ἀγαθὰι πέλοντ' ἐν χειμερίᾳ νυκτὶ θοᾶς ἐκ ναὸς ἀπεσκίμφθαι δύ' ἄγκυραι, *Bonum est hiberna in nocte, duas de nave anchoras esse suspensas*; quarum maximam & validissimam *Sacram Anchoram* vocant, non adhibendam, nisi extrema urgente necessitate. Unde Lucretius *in Drapetis, Visum est igitur*, inquit, *re perpensa extremam anchoram, quam nautae* sacram *nominant, dimittere.* V. Erasmum *in Adagiis*, ubi de Prov. *sacram anchoram solvere.* Alterâ verò, etiam sereno coelo & ubi ob recessum maris fluctuumq; dimisso velo quiescendum est, utuntur. Peckius *l.1. ad edictum, §. Magistrum navis, n.2. tit. de exercitor. act.*

Sacra Certamina sunt, quae Diis olim dedicata. *l.4. ff. de his qui not. infam.* qualia erant apud Romanos *Jovis Capitolini, Apollinares Ludi, Romani Ludi* & *Magnae Deûm Matris.* Quintilianus *l.3. c.7. At laudes Capitolini Jovis perpetua* sacri certaminis *materia, vel dubiae sunt, vel in Oratorio genere tractantur.* Inde Firmicus *Mathes. l.3. c.12. Sacris quoq; faciet certaminibus praepositos.* In antiqua Graecia *Sacra certamina* quatuor erant lege vetustissimâ, *Olympia, Pythia, Isthmia* & *Nemea*, in quibus praemium corona erat, V. suprà *passim*, ut & in voce *Agones.* Graecis dicta sunt Certamina haec, Ἀγῶνες ἱεροὶ, item στεφανῖται, φυλλίνοι & στεφανιτικοί: quibus oppositi οἱ ἀργυρῖται, seu χρηματῖται, seu δωρῖται, in quibus praemii ergò decertabatur. De quo praeclaro discrimine extat insignis locus apud Plutarchum, quo docemur, praemia *Sacrorum Certaminum*, praeter *Coronam*, fuisse *Inscriptionem*, *Tabulam, Decretum* & *Ramum oleae*, h. e. victoribus eorum proponi consuevisse praemia honoris, laudis, gloriae & famae perennis: cùm aliis certaminibus, quae tanti non essent, dona darentur ex argento, aere, ebore, talibusque, quae veriùs sunt compendii, quàm illius celebritatis, quae generosissimi cujusq; pectus acuit, V. eum πολιτ. παραγγ. Atque hinc *Sacrorum* illis cognomen additum, non tam, quòd in Deorum honorem instituta essent (hoc enim iis cum aliis certaminibus commune fuit) quàm quòd eorum praemia consisterent ἐν στεφάνῳ μόνῳ, *in corona sola*, uti Pollux ait *l.3. c.30.* iisque, adde, quae modò diximus: Unde & στεφανῖται quoque & φυλλίνοι, *coronarii*, ac *foliacei* sunt appellati. Uti autem haec certamina *Sacra* dicta, sic & *Sacras coronas* memorat *lex 40. ff. de re Jud.* quae viz. in *Sacris* his *certaminibus* paratae sunt, de quibus, aliisque huc pertinentibus, V. C. Pascalium *Coronarum l.6. toto*, & infrà.

Sacra Cryphia, seu *Opertanea*, apud Petronium, ubi alii *crypta* legunt, dicebantur Veteribus illa, ad quarum inspectionem, non nisi post variorum annorum moram & per difficiles plurimorum ceremoniarum ambages, homines admittebantur. Qualia erant *Eleusinia, Mitriaca, Cotyttia, Samothracia* & alia id genus: in quibus ἐποπτεῖαι & *ostensiones* praecipuè locum habebant. *Secreta* quoque vocat idem Petronius & *nocturnas religiones*: *Peto q; & oro, ne nocturnas religiones jocum risumq; faciatis, neve traducere velitis tot annorum secreta, quae mille vix homines norunt.* Sacra *operta* Valerius, ubi de Samothracis sacris loquitur,

> *Hactenus in populos vates Samothraca, Diximq;*
> *Mysta vale*, sacrisque *metum servemus* opertis.

Occulta Tibullus,

> —— *& occultis conscia cista sacris.*

Ipsa verò vox *Cryphia*, in vet. *Inscr.* occurrit, OSTENDERUNT. CRYPHIOS. &c. V. quae de *Silentio* in sacris infrà dicemus, ut & quae retro dicta, in voce *Mysterium.*

Sacra Ficus, apud Dionysium, ubi de statua Navii Auguris, quam ex aere in Foro Romano positam ait ante Curiam, juxta Sacram ficum, Καὶ ἵνα μνήμης αἰώνιου τυγχάνῃ πάρα τῶν ἐπιγινομένων, εἰκόνα κατασκευάσαντες αὐτοῦ χαλκῆν ἀνέστησαν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, ἣ καὶ εἰς ἐμὲ ἦν πρὸ τοῦ βουλευτηρίου κειμένη πλησίον τῆς ἱερᾶς συκῆς, *Et ut aeterna hujus rei extaret memoria, statuam confecit ex aere eamq; in Foro erexit, quae & ad mea tempora adhuc ante Curiam perdurat, haud procul à Sacra Ficu*; Plinio est Ficus Ruminalis, sub qua Lupa Romulum Remumq; lactasse deprehensa est: sed factum id non in Comitio, ubi *Ficus Sacra* erat, verùm in Germalo, haud procul, à Sacro Luco, de quo suprà. Itaque potiùs Ficus fuit, quae ad aram, sub quae novacula ac cos Navii defossa, enata est. Hanc magnâ religione coluere Romani, Navii monitu: quae proin, ubi exaruerat, rursus serebatur à Sacerdotibus; donec Neronis Imperio anno U. C. 811. totum hoc ficetum, cujus Festus *in Fragm.* meminit, penitùs exaruit, uti Tacitus narrat *Annali 13.* postquam super octingentos & quadraginta annos viguisset: Populus tamen hanc Ruminalem fuisse, credidisse videtur: unde & Tacitus, aliiq; Auctores, praeter Plinium memoratum, eam *Ruminalem* vocant; sed refragante Livio & Varrone, qui exactiùs de ea scripsere. Salmasius *ad Solin. p.1137.*

Sacra Peregrina, apud Spartianum *in Hadriano, Sacra Romana diligentissimè curavit; peregrina contemsit*: non sunt Graeca sacra, ut Eleusinia, cùm ipse tanto rerum literarumq; Graecarum studio teneretur, ut inde vulgò *Graeculus* audîret. Unde Aur. Victor *in Hadriano, Pace ad Orientem compositâ Romam regreditur, ibi Graecorum more seu Pompilii Numae, caerimonias, leges, gymnasia, doctoresq; curare occepit, adeò quidem ut ludum etiam ingenuarum artium, quod Athenaeum vocant, constitueret, atq; initia Cereris Liberaeq; quae Eleusina dicuntur, Atheniensium modo Romae percoleret.* Sed Aegyptiaca, quae non huic solum, sed & multis aliis Principibus, inter quos Augusto inprimis, spreta legimus. Salmasius *ad Spartianum.* V. quoque in vocibus *Anubis* & *Isis.*

Sacra suscipere, apud eundem Spartianum *ibid. Post hoc — ad Achajam navigavit & Eleusinia sacra exemplo Herculis Philippiq; suscepit*: & Ciceronem *in Vatinium, Ut cùm inaudita ac nefaria* Sacra susceperis, *cùm inferorum animas elicere, cùm puerorum extis Deos Manes mactare soleas*; Graecis est λαμβάνειν & παραλαμβάνειν τὰ ἱερὰ καὶ τὰ μυστήρια, item μυεῖσθαι. Latinis aliter *percipere*, in vet. Insc. *Percepto criobolio taurobolioq;*; Item *accipere*, in aliâ *Inscr. Accepto taurobolio*: *Suscipere* quoque, apud Tibullum,

> *Hoc solenne sacrum multos hoc sumeet in annos &c.*

Et de prima initiatione dicebatur: quemadmodum qui initiabant Sacerdotes, dicebantur ea *tradere.* De secunda verò initiatione, quae ἐποπτεία dicebatur, quaeque communiter, interjecto demum quinquennio, ut quidam; vel anno, ut Salmasius: & non nisi per variarum ceremoniarum ambages conferebatur, *visere* seu *invisere sacra*, dictum: sicut Sacerdotes tum *ostendere* dicebantur. Quamvis non rarò ista confundant Auctores; inter quos Tertullianus *c. Valentin. epoptas* vocat, qui *mystae* tantùm erant: Alii quoque Scriptores *visere* & *invisere mysteria*, pro simpliciter μυεῖσθαι, seu *suscipere*, passim scribunt. Sed & primam ac secundam ἐποπτείαν dici solitam, colligit Salmasius ex Seneca, ubi *revisere* dicit de iis, qui ad Eleusiniorum inspectionem fuerunt admissi &c. Utrumque certè, in Principibus saltem, una eademque vice factum, Hadriano, Marco Antonino, aliis, qui sibi hunc honorem deferri voluerunt, ut non diversis vicibus *Susciperent initia* & in sacrarium intimum admitterentur, sed uno eodemque tempore utriusque participes redderentur. Quod primùm Demetrio concessum esse, narrat Plutarchus in *Vita* ejus. V. Salmasium *Not. ad Spartianum.*

Sacra, nonnunquam absolutè dicuntur Largitiones Principis privatae, unde qui iis praeerat, *Comes Sacrarum in l.120. Cod. Theodos. de Decurion.* quemadmodum & *Palatini sacrarum* occurrunt, *l.13. de Indulg. debitor.* V. suprà in voce *Largitiones.*

Sacrae Coronae, tum quas Numinibus suis olim Gentiles imponebant, tum quas honoris causâ eorum tholis appendebant, tum quas ipsi in re sacra gestare solebant, dictae sunt. Et quidem, vix ullum simulacrum Numinis, aliquam celebritatem adepti, incoronatum: textaq; unicuique ex ea materia corona fuit, quae ei grata in ejusque tutela esset. Sic Fluminibus ex arundine nectebа-

debant; quâ tamen & Dioscuros & Apollinem quoque cingi solitos legimus. Autumnus coronabatur pomis, corymbis tamenque Bacchus, ficis recentibus Saturnus, [illegible] Jupiter, populo albâ *Hercules*, pinu & ebulo Pan, oleâ Pallas, fœno Vertumnus; pyleone Juno; rosis Gratiæ, [illegible] vero & rore matino Lares, aliis alii: omnibus vero de[illegible] conveniebat, quovis sacrificio iis gratior. V. *Car. Paschalium* [illegible] *coronar. l. 4. capp. 1. 2. & 3.* Neque verò ipsa nomina idolorum [illegible] simulacra solùm, sed etiam hinc luci, aræ, sacella, [illegible], aliaque iis dicata, eundem ornatum accepere, ut alib[i] [dixi]mus. Porrò honori Deorum coronæ, inter anathemata, [illegible] amplorum locis, suspendebantur, idq; nonnunquam publico decreto, testandæ, aut ostentandæ pietati, vel celebrando insigni alicui Numinis beneficio: aliquando privato affectu. Cujusmodi *Sacras coronas* Nero in *cubi ulis circùm lectos posuit*, apud Sueton. *c. 25.* templis viz. detractas, eoque pactu cultum divinum ad se transtulit. Mutuò inde verò aliquando sumtas esse, condecorando illi, cujus virtus universorum judiciis patriæ utilis fuisset, ceremoniaque peractâ, repositas, colligitur ex [illegible] *orn.* Tacito *Annal. l. 15.* ubi de Nerone. Ut autem, cujus donum esset corona, facilis sciretur, additæ Inscriptiones sunt, uti de corona aurea à T. Flaminio Apollini consecrata, docet Plut. in *Vita* ejus. Etiam in æde sacra non appendebantur, ut aureæ illæ ingentes & ponderosæ, sed, ut leviores & plures, aliquando conjiciebantur coronæ in adyta ædium sacrarum ipsasque Numinum statuas, cujus moris meminit Capitolinus in *Marco*. Sed & coronati aspiciebantur sacrificantes, omnesque ii, qui sacra peragebant, victimæ quinetiam, & supellex sacra, neque ulla pars divini cultus coronis carebat, ut idem Paschalius pluribus docet *lib. cit. capp. seqq.* V. quoque hic passim. Aliæ sunt *Sacra coronæ*, de quibus supra diximus, in voce *Sacra certamina*.

Sacramentarium, seu *Liber Sacramentorum*, liber dicitur Eccl. in Communione Rom. in quo omnes *collectæ & preces in Missis dicendæ, orationes ad Officium divinum & sacros ritus totius anni continentur*, apud Dominic. Macrum in *Hierolex.* Cujus primum Auctorem fuisse Gelasium Episc. Rom. scribit Joannes Diac. *Vitâ* Gregorii M. à quo *emendatum, recensitum & breviatum* ait, quod & præfert titulus Codicis Rivipullensis, apud Steph. Balluzium *Not. ad Agobardum*, laudatum Car. du Fresne *in Glossar.* ubi & de *Sacramentorum libro*, qui Gregorii nomen præfert, quique Hugonis Menardi Benedict. *Observationibus* illustratus est, varia habes. Et *Euchologium* respondet, in Eccl. Græca, quod vide.

Sacramentum, unum ex tribus Militiæ generibus fuit apud Romanos, de quibus ita Servius *ad Æneid. lib. 8.* *Tria fuere Militiæ genera, Sacramentum, Conjuratio & Evocatio. Sacramentum eorum, qui singuli jurabant, pro Rep. se esse facturos, nec discedebant, nisi confectis stipendiis* &c. Eratque hoc solum legitimum militiæ genus, quo qui militaturi erant, ab ipsis Ducibus delectu habito conscribebantur: quod quo modo factum fuerit, tradit Polybius *l. 6.* Ubi quod de *Sacramento* militari dicit, quale id fuerit, nemo exponit, nisi quod sanctè atque religiosè id a Militibus observatum, eoque illos jussos fuisse Ducem sequi, quocunque duceret, scribant Auctores. Sic enim Dionysius Halicarn. *l. 11.* ubi de secessione plebis in montem Aventinum, *Hortantibus*, inquit, *multis sacra movere signa, neq; autem neq; sanctum esse existimantibus omnibus Ducem relinquere, ob Sacramentum militare, quod maxime omnium servant Romani. Jubet enim militantes sequi Ducem, quocunq; ducat: Lexq; Ducibus potestatem dedit occidendi non parentes relinquentesq; signa, indemnatos & indictâ causa.* Et primùm quidem, milites *Sacramento* tantùm à Tribunis rogabantur, non jurejurando ad militiam adigebantur: ipsi autem inter se conjurabant, se fugæ atque formidinis causâ non abituros, neq; ex ordine recessuros. Postea verò, L. Æmilio Paulo II. Terentio Varrone Coss. anno U. C. 538. jurejurando milites fieri cœpere, „Liv. *l. 22.* Milites tunc, quod nunquam antea factum erat, „jurejurando a Tribunis militum adacti, jussu Coss. conven„turos neque injussu abituros. Nam ad eam diem nihil præter „Sacramentum erat: & ubi ad Decuriatum aut Centuriatum „convenissent, sua voluntate, ipsi inter se Equites Decuriati, pe„dites Centuriati conjurabant, se e fugæ ac formidinis ergò non „abituros, neque ex ordine recessuros, nisi teli sumendi aut „petendi aut hostis feriendi aut Civis servandi causâ. Id ex vo„luntario inter ipsos fœdere, a Tribunis, ad legitimam juris„jurandi actionem translatum. Quod jusjurandum prolixè exequitur A. Gellius *lib. 16. cap. 4.* Quantam verò vim habuerit militare *Sacramentum*, & ut sine illo pugnari cum hoste more Majorum non licuerit, ostendit pluribus Cic. *in de Offic. lib. 1.* ubi recitat, inter alia, exemplum filii Catonis, qui in Exercitu P. Æmilii tyro militabat. Cùm enim huic videretur unam dimittere Legionem, & Catonis quoque filium sic dimitteret, ille autem amore pugnandi in Exercitu remansisset, Cato ad P. Æmilium scripsit, ut, si illum pateretur in Exercitu remanere, secundo eum obligaret militiæ *Sacramento*. Cujus rei & Plut meminit *in quæst. Rom. qu. 39.* ubi quærit: *Quâ causâ fiat, quòd qui Sacramento militari non tenerentur: etiamsi aliàs in castris exercituq; versarentur, non tamen haberent jus interficiendi aut vulnerandi hostis?* V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. l. 10. c. 3. cum paralipom. Thom. Dempsteri.* Horatius *l. 2. Od. 17.*

——— ——— *Non ego perfidum*
Dixi Sacramentum: *ibimus.*

Servius ten formulam *Sacramenti* antiquitus usitatam, proponere videtur *ad Æn. l. 2. v. 157.* cùm inter alia ait, *miles exiens ad bellum jurabat, se nihil contra Remp. facturum.* Et paulo pòst, *Post electionem in Remp. jurant:* & *ad l. 7. v. 616. singuli jurabant, se pro Rep. esse facturos.* Simile quid suggerit Tertullianus *de cor. Mil. cap. 11.* *Credimusne humanum* Sacramentum *divino superinduci licere, & in alium Dominum respondere post Christum & ejerare Patrem ac Matrem* &c. Claudianus item in *Ruffinum l. 2.*

Tu licèt o tidus maneat sub cardine Solis,
Tu mihi Dux semper Stilicho, nostramque vel absens
Experiere fidem.

Aliam non obscurè elicias ex Cicerone *Philipp. 13.* *At militibus inclusis opem ferre, nihil moror illos salvos, & ire quò jubetis.* Quibus omnibus antiquior illa apud Livium, *Dec. 1. lib. 2.* *Centurio erat M. Flavio, ejus inter primores pugnæ flagitator, victor, inquit, M. Fabi, revertar ex acie, si fallo Jovem Patrem Gradivumque Martem, aliosq; iratos invoco Deos. Idem dein omnis exercitus in se quisq; jurat,* V. eundem *Dec. cit. l. 10.* & *Dec. 3. l. 2.* Ita inter se igitur primitus milites jurabant, pòst, in eadem verba, ab iis à Tribuno juramentum exactum, ut diximus, ex A. Gellio. Sub Principibus dein, ut ipsa regendi norma, sic & *Sacramentum* immutatum, & cùm sub Consulibus illud præstitisse satis esset, sub Cæsaribus insuper juramentum a *Sacramento* diversum exigi cœpit, non in castris modò, sed & in Urbe, quod cupidissimè retentum est. Non enim leve Imperii firmamentum fuit, in obsequium Principis Optimates adstrictos esse V. Lipsium *ad Tac. Annal. l. 16. sub fin.* Hodie *juramentum fidelitatis* dicitur, de quo alibi. Porrò, enses jaraturi vibrabant, & distringebant, quò significarent, evaginatis gladiis ulciscendam *Sacramenti* violati fidem, qua de re locus est notatu dignissimus, apud Amm. Marcellinum *l. 21.* Sequebatur statim mira quædam alacritas, quam elatis in altum manibus attestabantur: uti discimus, ex M. Annæo Lucan. *Pharsal. l. 1. v. 386.*

— *Hic cunctæ simul assensere cohortes,*
Elatasq; altè, quæcunq; ad bella vocaret,
Promisere manus.

Quod *sanctissimum juramentum* videtur appellari, apud Cæsarem *de bello Gall. l. 6.* &c. Uti verò Tirones arma sumturi in jusjurandum adigebantur, ita exauctorandi, eodem illo *Sacramento* solvebantur priusquam dimitterentur. Amm. Marcellinus *l. 24.* *Duos Tribunos sacramento solvit, ut desides & ignavos.* Et *l. 25.* *abjecti autem sunt* Sacramento *alii quatuor, ob flagitium simile* &c. V. omnino Dempsterum præfatum. Nec verò Latinorum solùm militum, sed & Græcorum, eam fuisse consuetudinem, ut *Sacramento* adigerentur, docet Eurip. *in Iphigenia in princ.* & Apollodorus, *Bibl. l. 3.* ubi de adstrictis in fidem Agamemnonis militibus, cùm in Trojam moveretur. Idem in Ajacis persona Ovidius confirmat. *Metam. l. 13. fab. 1.*

Et nunc ille eadem nobis juratus in arma.
Et pars una Ducum &c.

E re bellica *Sacramenti* vox in Ecclesiam translata est, de qua Theologi consulendi: pauca tamen & hic subjungam. Nempe apud Scriptores Ecclesiasticos, quodvis mysterium, ac Christianæ Religionis arcanum, hoc nomine venit; sed speciatim res *sacræ*, arcana, symbolica, spiritualis gratiæ significativa, adeoq; quilibet ritus sacer, cunctæq; ceremoniæ, quibus arcana illa velabantur, eo denotari cœpere. Quo pacto ad Fœderis Divini symbola & sigilla denotanda adhiberi cœpit, quod à Tertulliano primùm factum, ne male ex latiori vocabuli usu, plura *Sacramenta* propriè dicta, quàm duo, nonnulli colligant. Cum & Patres & Vulgatus Interpres & ipsum Pontificale Romanum, res omnes, ritusque sacros, ista voce complectantur. Idem vocis *Μυστήριον* apud Græcos usus, quo illi partim arcana Christianæ Religionis dogmata, partim etiam sacra illa Signa & ceremonias expresserunt: tum, quòd occulta Græcorum sacra & mysteria multiplicibus olim constabant ritibus, tum quia externi illi Ritus & Signa, arcanam significationem habent & latente mysterio sese potissimùm commendant. S. Scriptura *Signa Fœderis* appellat, Genes. *c. 9. v. 12, 13. & c. 17. v. 11.* *Sigilla Justitiæ Fidei*, Roman. *c. 4. v. 11.* *Signa* simpliciter, Exodi *cap. 12. versu 13.* *Ὑποδείγματα*, Hebræorum *cap. 8. v. 5. & c. 9. v. 23.* & *Ἀντίτυπα*, 1. Petri *cap. 3. v. 21.* Quæ Spiritus S. voces longè aptiores sunt. Interim vulgato jam vocabuli hujus usu & Ecclesiastici juris reddito, non ea superstitione verborum duci convenit, ut Signa illa *Sacramenta* appellare vereamur: quæ Socinianorum fraus est, quâ non tam vocabulum, quàm ipsam *Sacramentorum* naturam ac vim, petere constat. Franc. Burmannus *Synops. Relig. Christianæ Part. I. Lib. VII. cap. 4. § 2. 3. & 4.* De *Sacramentis* in specie, *Circumcisione, Paschate, Baptismo, Eucharistia*, V. quædam hic passim. De *Sacramento Catechumenorum*, Veteribus memorato, quod quidam de Eulogiis, alii de ritibus & ceremoniis quibusdam ante Baptismum adhiberi solitis, tale imprimis, qui peculiari

benedictione consecratus Catechumenis dabatur, præsertim ad festos Paschatis dies, quibus Fideles communicabant, accipiunt. V. Car. du Fresne in *Glossar.* ubi varios Auctores hanc in rem citat, nec non supra passim, ubi *de Eulogiis, Fracto pane* &c. De horribili verò *Sacramenti* ritu, quo Samnites ex vetusta sua superstitione a Sacerdote Ovio Paccio initiati sunt, Livium *c.* 38 *l.* 10. Addo saltem *per Sacramenta* jam olim, item *super Sacramenta* juratum, à Christianis, uti docet C. Barthius *Animadv. ad Statium Theb. l.* 5. *v.* 168. V. & suprà, ubi de *Juramento*.

Sacramentum, Latinis pecuniam quoque notat seu pignus à litigantibus, apud Pontifices, in sacro loco depositam, quo multabatur is, qui causâ cadebat. Similiter apud Athenienses *Sacramentum* deponebat, initio litis, tum Actor tum Reus; quorum is, qui judicio vicerat, suum sacramentum auferebat: victi verò sacramentum, & illud quoque, quod victor abstulerat, sed victus reponebat, ad ærarium redibant; ut ex his Aristophanis versibus *in Vespis* constat,

> *Κᾆξ τούτου τὰ τέλη χωρὶς, καὶ τὰς πολλὰς ἑκατοστὰς,*
> *Πρυτανεῖα, μέταλλ', ἀγορὰς, λιμένας, μισθοὺς καὶ δημιόπρατα.*
> *Τούτων πλήρωμα τάλαντ' ἐγγὺς δισχίλια γίγνεται ἡμῖν.*
> *Ἀπὸ τούτου νῦν μισθὸς κατάθες τοῖσι δικασταῖς τοῦ ἐνιαυτοῦ.*

Ad Ærarium nempe redibat Sacramentum, quod Πρυτανεῖα vocarunt, atque merces Judicibus dabatur, ut habet Pollux *lib.* 8. *cap.* 6. Varie autem Veteres, hoc *Sacramentum* definiunt, nam alii existimant esse decimam multæ; alii vero putant definiri drachmis tribus, ubi controvertitur & agitur de centum drachmis, aut pluribus ad mille usque; & triginta drachmis, si de mille drachmis, aut pluribus ad decem millia usq; agatur. V. Eundem *ibid.* At Παρακαταβολὴ dicebatur *Sacramentum*, quod deponebant vel litigantes cum Fisco sive Ærario publico, de bonis publicatis, aut aliis hujusmodi, vel litigantes alii cum aliis de hæreditatibus, quæ petuntur, aut Virginibus dotalibus. Et tum, cùm litigabatur cum Fisco in Sacramentum deponebatur quinta pars æstimationis illius rei, de qua litigabatur; in litibus verò, quibus hæreditates petebantur, aut virgines dotales, sacramentum erat decima pars eorum, quæ judicio petebantur, bonorum. Erat præterea *ἐπωβελία*, quâ Actor mulctabatur, nisi judicio vicisset & reo cedebat, idque in pecuniariis caussis, eratque sexta pars pecuniæ illius, de qua lis erat & controvertebatur &c. V. Harpocrationem in vocibus Παρακαταβολὴ & Ἐπωβελία, plura verò hanc in rem, apud Sam. Petitum *comment. in LL. Atticas, Lib.* 5. *tit.* 2.

Sacramentum Juris sodalitii, apud Justinum *l.* 20. *cap.* 5. *Sed trecenti ex Juvenibus, cùm* sodalitii Juris Sacramento *quodam nexi separatam à ceteris civibus vitam exercerent, quasi cœtum clandestinæ conjurationis haberent, civitatem in se converterunt*: uti ex *MSS.* restituit Gronovius; est formula seu pactio, in quam se obligant Sodales vel Collegiati. Facit enim potestatem Lex Sodalibus pactionem sibi, quam velint, ferendi, dum ne quid ex publica lege corrumpant, *l.* 4. *ff. de Collegiis & Corporibus.* Quod *Pacta inter se componere*, vocat *l. un. Cod. de Monopoliis.* Sic de Christianis ad Trajanum, refert Plinius, eos *se* sacramento *non in scelus aliquod obstringere, sed ne furta, ne latrocinia, ne adulteria committerent, ne fidem fallerent, ne depositum appellati abnegarent*, *lib.* 10. *Epist* 97. Non enim propriè jurejurando sese adigebant, sed de lege Dei admoniti quisq; & sibi & Ecclesiæ, mansuros in hac vitæ regula, recipiebant. Sic & Pythagoræ discipuli, *κοινὰς καθ' αὑτοὺς δίαιτας καὶ πραγματεῖας, ὅταν ἅπαξ ὑπολάβωσιν, ἐν ταύταις ἰδίᾳ ὅρκῳ παραμένειν ὁμονοοῦντες*, ut ait Jamblichus; & alibi, *πρὸ τοῦ παραβῆναι τῶν ὁρισθέντων ὑπ' αὐτῶν ἐβούλοντο ἀποθανεῖν, Prius quàm contra ea, quæ definita ab ipsis erant, impingerent vel minimùm, mori præoptabant.* Atque hoc erat *Sodalitii juris sacramentum*, illud vinculum, quo continebatur societas illorum, qui coierant. Hinc *nexi sacramento juris sodalitii* dicuntur, qui sub certis legibus, pactisque coierunt, & Collegium instituerunt. Joh. Fridericus Gronovius *Observationum l.* 4. *c.* 17.

Sacranea, in vet. *Inscr.* SACRANEA. DEÆ. CERERIS. pro *sacrata*: sicut *Consecraneus*, apud Capitolinum *in Gordian.* III. quam nominum formam medii temporis amavit Latinitas, Salmasius *ad Capitolinum.*

Sacrare, cùm de personis dicitur, est *θεῖον ἀποφαίνειν, divini quiddam tribuere*; ut olim in Tribunis factum, postea in Imperatoribus: at *consecrare*, quod de mortuis Principibus usurpatum, est *ἀποθεοῦν*, vel *θεὸν ποιεῖν*, i. *inter cœlites referre*, non solùm divini quiddam, sed Deitatem, ut sic dicam, iis tribuere. Quod etiam *inter Divos sacrare*, dixit Spartianus *in Severo*. Nempe *sacrati* Imperatores, & *sacratissimi*, etiam vivi dicebantur; at qui Divi jam facti, ii *consecrati*, vel *inter divos sacrati*, dicebantur. *Desacratos* quoq; dixit Capitolinus *in Marco*, *Sacerdotes Antoninianl, & Sodales & Flamines & omnia, quæ desacratis decrevit Antiquitas.* Interim verba hæc nonnunquam promiscuè sumi, docet Salmasius *ad Spartianum.*

Sacrarii Custos, in *Regula* Isidori *c.* 19. est, qui aliis *Sacrista* dicitur. Apud recentioris enim ævi Scriptores, *Sacrarium* non rarò appellatur, quod aliàs *Secretarium*, *Diaconicum*, *Sacristia.* Nonnunquam vero eam partem Ædis sacræ denotat, quam Græci *Ἱερατεῖον, Βῆμα* & *ἅγιον Βῆμα* appellavere. Locus nempe prope Altare, ut vocant, cancellis circumdatus, quo soli Sacrorum Ministris ingressus patebat: de quo dictum suprà passim, inprimis in vocibus *Bema, Cancelli, Chorus, Presbyterium* &c. Ex hoc loco Ambrosius Episc. Mediolan. expulit Theodosium Imp. qui paulo antè ingentem innocentium hominum stragem ediderat. Græci eum asseribus occludunt, ac tempore consecrationis, ut ajunt, portam ejus velo obtegunt; quod a Valentinianis quoq; factitatum olim, arguit Tertullianus *adversùs illos c.* 2. & 3. Iidem armatum eò ingredi neminem patiuntur. Unde R. Ynutius Parmæ Dux, cùm in Ædem S. Athanasii Græcorum collegii de Urbe Romæ haud pridem venisset, & Græci ritus sacrum audiendi cupidus, ipsum *Sacrarium* ingredi vellet, gladium ponere jussus est: uti refert Car. Macer *in Hierolexico* &c. & generaliter pro Templo, non apud Gentiles modo, verum & apud Christianos, vox occurrit &c. De *Sacrario* Templi Hierosolymitani, unde vox ab aliis mutuata, dicemus infrà, in voce *Sanctuarium.* At *Sacrarium æternæ gentis*, apud Statium *lib.* 5 *Sylv.* I. templum est Flaviæ Familiæ augustum, de quo, ut novo quodam cœlo, suprà etiam locutus est, in *Epulo Domitiani vers.* 18. & *seqq.* De eodem Val. Flaccum rectè exponit Andr. Schottus *Observation, l.* 2 *c.* 56. V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium d. l.* cui adde Casaubonum *ad Tiberium Suetonii c.* 51. ubi *de Sacrario Augusti*, in quo pretiosissima *κειμήλια*, ab Augusto sibi relicta, Livia habuit &c.

Sacrata Lex, apud Livium *lib.* 2. *cap.* 33. dicitur, quòd in *sacro Monte* à jurata plebe scita & lata sit: quæ an una, an multiplex, non satis constat. Livius & Dionysius, ubi rem ipsam narrant, unam solùm nominant. Sed Livius alibi non semel *Sacratas Leges* dixit; quemadmodum & Cicero *de provinciis Consular.* & *in Orat. pro C. Cornelio*, ut annotavit Manutius *de LL. Rom.* Hujus verò, in posterioribus Annotat. *Leges sacratas* dictas, quibus sanctum jubetur esse alicui Deorum, quidquid adversùs eas fecerit, sicut familia pecuniaq;. *Sacrabantur* verò Leges, aut consecratione, aut pœnarum sanctione, uti Cicero docet *pro Corn. Balbo*, *Deinde sanctiones sacrandæ sunt aut genere ipso, aut obtestatione & consecratione Legis, aut pœnâ, cùm caput ejus, qui contrà facit, consecratur.* V. quoque Connanum *Comm. Juris Civ. lib.* 1. *cap.* 13. *num* 3. laudatum Joanni Calvino *Lexic. Jurid.* sed inprimis, Joann. Fridericum Gronovium *ad Livium d. l.* Sic *Lex quoq; sacrata militaris lata* legitur, *ne cujus militis scripti nomen, nisi ipso volente, deleretur, additumq; legi, ne quis, ubi Tribunus militum fuisset, postea Ordinum ductor esset*, apud Livium *l.* 7. *c.* 41. &c. In *l. leges D. de leg.* occurrunt *Sacratissimæ Leges*, quæ idem sonant, quibus nempe sanctum est, ut qui quid adversus eas fecerit, sacer alicui Deorum sit &c.

Sacrati, apud Capitolinum *in Gordianis*, ubi verba Maximini ad milites referuntur, *Sacrati commilitones, imò etiam mei consecranei, & quorum* &c. additur à Maximino, ut eas sacramenti militaris admoneat, cujus religionem maximam & præcipuum fidei vinculum fuisse, supra diximus. Illud vero *ὁμοσακραμεντάλεις*, quòd etiam *consecraneos* vocat: hoc enim idem, quod commilitones, seu eorundem sacrorum participes. Aliàs *Sacrati* & *Sacratissimi* Imperatores dicebantur, dum in vivis adhuc erant, uti diximus suprà, in verbo *Sacrare.* V. Casaubonum *Not. ad Capitolinum d. l.*

Sacres Porci, V. infrà *Sacrivæ Arbores.*

Sacricola, apud Solinum *c.* 1. ubi de Sacello Herculis in Foro Boario, quò nec canibus nec muscis ingressus erat: *Etenim cùm visceratiònem* Sacricolis *daret, Myagrum Deum dicitur imprecatus; clavam verò in aditu reliquisse, cujus olfactum refugerent canes*: sunt sacri cultores, omnes qui sacris intersunt, non soli Sacerdotes. Huic enim viscerationi Herculeæ Evander, cum rusticorum turba, aderat. Usurpavit vocem, de Juliano Imp. Ammianus, qui multas ex Solino dictiones & loquendi genera mutuatus est, *l.* 22. *Idemq; victimarius pro* sacricola *dicebatur, ad crebritatem hostiarum alludentibus multis.* Visceratio autem *d. l.* epulum est vel convivium, quod ex visceribus. i. carnibus immolatarum hostiarum inter sacricolas agitabatur, uti videre est apud Servium, *ad illud* 7. *Æneid.*

> —— —— *populiq; Latini* &c.

Sacrifica, in Communione Romana, officium Monasticum est, in Monasteriis Sanctimonialium. Petrus Abælardus *p.* 154. *Sacrifica, quæ & Thesauraria, toti Oratorio providebit* &c. Sed ibi legi vult *Sacrista* C. du Fresne *in Glossario.*

Sacrificantes, olim coronati fuere, ut & Sacerdotes omnes: Sed illi tantùm coronati, hi verò insuper & vittati & infulati erant. Coronabantur autem plerunque olea, uti Statius habet *Thebaid. lib.* 3.

> *Huc gemini vates sanctam canentis oliva*
> *Fronde comam, & niveis ornati tempora vittis*
> *Evadunt pariter* —

Atque tunc dicebantur *ἐλαιοφόροι.* Quandoque tamen & auro, ut apud Prudentium *Peristeph.*

> *festa vittis tempora*
> *Nectens, corona tum repexus aurea,*

Cinctu

Cinctu Gabino russeam fultus togam.

Et Tertull. *de Idol.* ubi in Sacerdotibus tantum provinc. id obtinuisse, docet. Atq; hinc coronæ hujusmodi diademata dicta sunt, ut de Sacerdote Lunæ, apud Cumana Pontica, refert Strabo *l.* 12. Quin & ipsi Reges, quoties *sacrificabant*, regalibus insignib. erant conspicui, ut iterum ex Prud. discimus in *Ap. ab* Porro sumopere cavendum erat, ne amplexando & contrectando Sacerdotem, insignia prædicta rumperentur: hoc enim pessimi ominis erat, Eurip. *Jo Act.* 2. Et vero ✠ sic adornatus ab omni injuria tutus erat, sicut Minister Dei: nisi fortè is dira impr. caverat: civitatum namque ipsum haud minus infensis animis, quam tyrannum, exturbare, præclarum facinus fuit, ut Cabirichi Sacerdotis exemplo docet Theopus, apud Plut. *de Socratis Genio.* Cæterum, quomodo corona in *sacrificantibus* fuit omnis faustitatis index, ita quoque, si cui sacrificanti ea decideret, quod in Galba Suetonius, & in Sulpitio Val. Maximus *l.* 1. *c.* 1. notavere, infaustum habebatur. Inter eos autem, qui, præter Sacerdotes, pro publica salute vota faciebant, supplicabant, *sacrificabant*, apud Græcos; primi erant Magistratus illi, qui à re nomen adepti Στεφανηφόροι, *Coroniferi*, appellati sunt, quam inter eminentissimas fuisse dignitates, Plut. docet *in Præc. Polit.* Athenis inprimis Magistratus fuit, cui nomen εἶναι Ἀρχόντων, dicebaturq; Στεφανηφόρος ἀρχή quasi augustior consessus, cui *coronæ gestandæ*, ac proin *sacrificandi* jus fuit de quo, aliisque huc pertinentibus, V. apud Car. Paschalium *Coronarum l.* 4. *capp.* 13. & 14. Ut de habitu saltem hoc addam, niveum, cùm Superis; cæruleum, cùm Inferis litarent, illum fuisse, observat Caspar. Barthius *Animadvers. ad Papin. Statium Thebaid. lib.* 4. *v.* 449. V. quoque eum, *ad eund. l. vers.* 467. ubi nigro vestitu Inferis sacrificantes ex *Senecæ Oedipo*, innuit &c.

Sacrificati, in Ecclesia dicti olim, qui suppliciorum. vitæ, vel etiam amissionis bonorum metu, idolis *sacrificabant*, licèt Christianam fidem ex animo profiterentur. Alias *Thurificati*, Cypriano *Epist.* 52 ubi illos, ut & lib. *de Lapsis*, pluribus exagitat, ac a cæterorum communione non solùm arcendos contendit, sed & in graviori versari culpa, quàm *Libellaticos*, de quibus suprà. Vide Joannem Forbesium *Instructionum Historico-Theolog. lib. XII. cap.* 1.

Sacrificium, Hebr. מנחה & זבח Græcis δῶρον & θυσία, qui conjunguntur Psalmo 40. *v.* 6. erat in V. Test. *oblatio religiosa, qua Sacerdotis ministerio res aliqua Deo sacrificabatur & solenni ritu destruebatur, in symbolum cultus spiritualis.* Eorum prima post lapsum mentio: ac a Protoplastis *sacrificatum*, ex *tunicis pelliceis quibus amicti fuerunt*, Genes. *c.* 3. *v.* 21. quidam colligunt, hucque putant respici Levit. *c.* 6. *v.* 31. & *c.* 7. *v.* 8. Alterum, si non primum fuit *Sacrificium* Caini & Habelis, quorum alter de frugibus, alter de pecudum grege, ove aut vitulo, fecisse legitur, Genes. *cap.* 4. *vers.* 2. & *seqq.* Tertium memoratur Noachi, Genes. *c.* 7. *v.* 2. & *c.* 8. *v.* 20. Quartum Melchisedeci fuit, Genes. *c.* 14. *v.* 18. Quintò *sacrificasse* legitur Abrahamus, Gen. *c.* 12. *v.* 7. 8. & *c.* 22. *v.* 13. postque eum Isaacus *c.* 26. *v.* 25 & Jacobus *c.* 28. *v.* 18. & *cap.* 35. *v.* 3, 7. In Ægypto postea collapso, ut videtur, hoc ritu, confer Exod. *c.* 5. *v.* 1. cum 8. *v.* 26 sub Israelitarum exitum Pascha institutum est, quod tum *Sacrificium*, tum convivium sacrum fuisse, patet ex 1. Corinth. *c.* 5. *v.* 7. coll. cum Deuter. *c.* 16. *v.* 5, 6. Circa quæ tempora obtulit quoque inter Idumæos aut Arabes Hiobus, *c.* 1. *v.* 5. & *c.* 42. *v.* 8 inter Midianitas Jethro. Exodi *c.* 2. *v.* 16, 21. & *c.* 18. *v.* 12. inter Syros ac Moabitas, Bileamus, Numer. *c.* 22. & 23. & 24. quæ Ecclesiarum olim florentium. inter gentes istas. erant reliquiæ. Fuere autem eousque Sacerdotes, more avito, familiarum præcipui ac primogeniti: in quorum locum, ob peccatum in vitulo commissum, rejectâ universa gente, lecti sunt Levitæ, atque institutum fuit Sacerdotium Aaronicum, Exodi *c.* 40. *v.* 12, 13. ritusque *Sacrificiorum*, qui priùs liberior, à Deo præscribi, & ad certum locum, Tabernaculum via vel Templum restringi cœpit. In eorum verò (quorum plurimas fuisse species, infra videbimus) administratione, varia exactè consideranda veniebant. *Sacrificiorum* integritas & perfectio accuratè præscripta deprehenditur, Levit. *c.* 22. *v.* 22. & Num. *c.* 29. *v.* 8. nec ante octavum diem agnum, aliamve pecudem, offerre fas erat, Levit. *c.* 22. *v.* 27. cum ante id tempus, fœtus à matre adhuc rubens & mollis ac partus illuvie squalidus, nondum pro perfecto animali habeatur. Oblatio ipsa hoc ordine, quoad illius præcipua, fiebat. I. Imponebantur victimæ manus, addita peccatorum confessione, seu ab offerente, seu à Sacerdote. II. Inde victima mactabatur, excoriabatur, & in partes sex vel novem secabatur. III. Exta abluebantur, sanguis excipiebatur crateribus, & ne concresceret, agitabatur. IV. Adspergebantur eo Altaris cornua; quodque reliquum erat, ad illius pedem effundebatur. V. Holocaustum totum igne consumebatur, ex reliquis autem *Sacrificiis* solùm pars aliqua: In Pacificis & Peccatis viscera ac adeps, quod & in agno Paschali obtinebat, in Muneribus, farinæ pugillus, cum olei ac thuris libamine. VI. Dumque ardebat victima, Levitæ Musico concentu Deum celebrabant, utque propitius *Sacrificium* acciperet, orabant. VII. Abus autem, quod operosius sacrum fuisse tradunt Judæi, Sacerdotis pollice discindebatur caput; tum sanguis ad Altaris angulum exprimebatur; dein ingluvies auferebatur, tandemque, discissis sub alarum recessu carnibus, concremabantur, Levit. *c.* 1 *v.* 14-17. Ad quem locum Abarbenel res λ in sacrificio numerat, quarum quinque ad eos attinuerint, qui offerebant victimas. quinque reliquæ ad solum Sacerdotem. *Illæ* sunt, Manuum impositio in caput victimæ, mactatio, excoriatio, dissectio, & extorum ablutio. *Istæ*, sanguinem in pelvi excipere, eundem aspergere, ignem super Altare accendere, ligna digerere & partes carnium quæ adolebantur. Itaque is qui victimam donumque offerebat, præsens adesse atque eo tempore, in atrio Sacerdotum, versari tenebatur: Cùm vero pro Populo faciendum esset, aderant Legati universitatis sacrorum causâ, אנשי מעמד id est, *Viri stationarii*, appellati. Verùm cum sine Sacerdote Deus adiri non posset, à Sacerdotibus *Sacrificium* peragebatur Pontifexq; *sacrificabat*, ubi libitum esset; qui tamen *Sacrificia* potius auspicabatur, reliquis partibus Sacerdotum minorum turbæ mandatis, qui sortitò munus obibant, victimarumque partes præcipuas nanciscebantur. Exodi *c.* 29. *v.* 27. 28. Deuteron. *c.* 18 *v.* 3. Participabat verò cum Sacerdote de rebus sacris universa ejus familia, exceptis mercenariis, Levit. *c.* 22. *v.* 10, 11. hoc tamen discrimine, quod Sacerdoti soli res sanctissimæ, e. g. *Sacrificiorum* carnes: reliquis vero res sanctæ, *leves sanctitates* dictæ, ut *Primitiæ, Decimæ* &c. cederent. Exodi *c.* 29. *v.* 37. &c. Locus, ut dictum, post latam Legem non ampliùs liber, sed, repudiatis omnibus aliis, iis inprimis, qui *Excelsa* dicebantur, Tabernaculum primo, dein Templum fuit: ubi in Altari oblata victima, Igne sacro, qui super eo erat depascebatur ac sanctificabatur, V. Matth. *c.* 23. *v.* 19. Quæ omnia quem usum, quemque finem habuerint, apud Theologos videre est. Sufficiat dixisse, tantum *Sacrificiorum* numerum ac varietatem, a Deo institutam fuisse, tum, ut multiplici illo ministerio Populum exerceret, tum ut varia adeo imagine CHRISTI plenitudinem, quam una figura capere non poterat, exprimeret; denique, ut ipsorum *Sacrificiorum* imperfectionem testaretur, quæ cum singula peccatum expiare non possent, tanto numero offerenda, identidemque versanda ac iteranda erant. Quæ cùm cuncta CHRISTUS unico ac digno *Sacrificio* implevisset, utpote Sol justitiæ Populo suo affulsisset, nocturnæ illæ *Sacrificiorum* veterum umbræ ac faces, rebus jam luce retectis, paulatim evanuerunt. V. Franc. Burmannum *Synops. Theol. Tom. prior. loco* 21. *c.* 11 De *Sacrificiis* Gentilium, & quidem Romanorum. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. passim lib.* ... *primis* 3. *cap.* 39. *cum Dempsteri Paralip.* Atheniensium, Franc. Rossæum *Archæol. Attic. l.* 6. *c.* 3. Aliorum, Alios: nec non supra in voce *Proficiæ*, alibique passim

Sacrificiorum Vet. Ecclesiæ varia genera ac species.

α. Animalia, quæ offerre fas erat, mactabantur ad aram, erantque illorum quinque genera, *Vaccæ* aut *Tauri*, sub quibus *vituli* quoque. *Oves, Capræ* ac *Hædi*; *Columbæ* & *Turtures*. Abominationi contra Deo erat omnis *Ἐθελοθρησκεία*, V. paulo infrà, *Victimæ.* β. Anniversaria *Sacrificia*, festis solemnioribus, Paschatis, Pentecostes, Festi Tabernaculorum, in novi Anni exordio, ac præcipue Expiationis die, offerebantur, V. Num. *c.* 28. γ. Fruges. V. paulò infra, *Oblationes.* δ. Hebdomadalia *Sacrificia*, Sabbatis peculiaria erant. ε. Holocausta, tota igne consumebantur, hinc עולות, quod tota in fumum a-scenderent, dicta: Quale fuit *Sacrificium* juge, de quo mox. ζ. Juge *Sacrificium* maxime celebre erat, Heb. תמיד. Græcis ἐνδελεχισμὸς appellatum: quia nunquam omittebatur, seu festus, seu prophanus esset dies. Constabat id duobus agnis anniculis, quorum alter mane, alter vesperi mactabatur, V. Exod. *c.* 29. *v.* 38. & Num. *c.* 28. *v.* 3. 4. Dignum autem notatu, quòd eadem horâ, qui Sacerdos agnum in Templo mactabat, seipsum Patri obtulit is, cujus juge hoc sacrificium typus erat, SERVATOR noster, Marci *c.* 15. *v.* 25, 34. η. Libamina dicebantur, olei ac vini liquores, qui, sacrificiis affusi ac in Altari libati, Deo offerebantur. Affundebantur autem ex vino holocaustis & sacrificio votivo & spontaneæ oblationis, ut & infestis, quibus & *Minha*, id est, Munus dapale, adjungebatur, Exodi *cap.* 29. *v.* 40. & Num. *c.* 15. *v.* 3. 4, 5. θ. Menstrua *Sacrificia*, noviluniis offerebantur. ι. Mincha, V. hic *Munus.* κ. *Munus*, Gr. δῶρον, Hebr. מנחה *Mincha* dicebatur oblatio seu sacrificium e frugibus, quod constabat ex simila; cui oleum affundebatur, addebanturque thuris odores: unde acceptum pugillum, cum universo thure, adolebat Jehovæ Sacerdos; reliqua ipsi cedebant, Levit. *c.* 2. *v.* 1, 2. 3. V. quoque hic infrà *Suffimentum.* Nefas verò erat his donis *mel* aut *fermentum* admiscere: contrà, omne munus *sale* erat *saliendum*, Levit. *c.* 2. *v.* 13. λ. Oblatio, V. hic suprà *Munus*: Triplicia enim. quoad materiam erant *Sacrificia*, nim. *Victimæ, Oblationes* & *Libamina*, unde primariæ eorum apud Hebræos species זבח מנחה נסך, prout vel *pecudes*, vel *fruges*, vel *olei vinique liquores* Deo offerebantur. μ. Occasionata, quæ non statis temporibus, sed occasione datâ, fiebant. ν. Pacifica, Hebr. שלמים vocitata, pleraque libera erant ac voluntaria, eaque iterum duplicia, vel Εὐχαριστικὰ, pro beneficiis acceptis, vel Εὐκτικὰ,

pro futuris. Dividebantur illæ in tres partes, quarum una Deo, altera Sacerdotibus, tertia offerentibus, ad epulum in templi atriis, cedebat. Levit. c. 3. v. 1. & c. 7. v. 11. ξ. pro Peccato *Sacrificium*, Hebr. חטאת, Gr. *ἁμαρτία*, illi expiando & peccatoribus ad Sacrorum communionem reducendis, serviebat, Levit. c. 4. v. 2. Erant autem pleraque pro impuritatibus ceremonialibus vel levioribus quibusdam noxis; aut etiam pro gravioribus, modò non ex superbia, aut elatâ manu, commissa essent Num. c. 15. v. 25. coll. cum Levit. c. 6. v. 4, 6. Cum eo conveniebat ο. *Sacrificium* pro Reatu, Hebr. אשם, Græcis *πλημμέλεια*: quod certa quædam duntaxat peccata procurabat, V. Levit. c. 5. v. 1. & c. 7. v. 1, 2. Ejus dominus, manu hostiæ impositâ, delictum coràm Jehova, ad Templi ostium fateri; &, si in proximum peccasset, de illata injuria satisfacere tenebatur, Num. c. 5. v. 7. Pauperiores offerebant turturum par, aut 2. columbarum pullos, Levit. c. 5. v. 7. aut, si nec hisce sufficerent, decimam similæ, sed sine oleo ac thure, Levit. c. 5. v. 11, 12 quæ infirmitas *Sacrificiorum* illorum accusatio erat π. Quotidiana, V. hîc supra, *Juge*. ϱ Spontanea, his libamen affundi solebat σ Stata erant vel *Anniversaria*, vel *Menstrua*, vel *Hebdomadalia*, vel *Quotidiana*, vel certis denique annorum intervallis recurrebant. τ. Suffimentum memoriale Deo, propter donata thurea, gratissimum, *Mincha* fuit υ Victimæ, pecudes dicebantur, V. suprà *Animalia*. φ Votiva seu *Εὐκταῖα*, pro futuris beneficiis offerebantur cum libamine. Porrò, alia erant pro peccato Pontificis, alia pro totius cœtus aberratione, alia pro homine privato, eoque vel paupere, vel divite &c.

Sacrilegus, qui *legit*, i. *adimit & aufert sacra*, quemadmodum verbum hoc sumitur, in Legg. XII. Tabb. *Homini mortuo ne ossa legito*: ubi sensus est, teste Cicerone *de Legg. l. 2.* ne quod membrum mortuo abscindatur. Ad eum enim morem Lege hac respici videtur, de quo Festus scribit, digitum cadaveri decidi consuevisse, ad quem servatum justa sacra fierent, reliquo corpore in pyra concremato; id quod his verbis Decemviri prohibuerunt, nisi quis aut peregrè aut in bello mortuus esset. Tum enim permiserunt, eis ossa legi, quo pòst funus fiat, h. est, membrum aliquod adimi, ad quod servatum justa Romę fierent, reliquo corpore apud peregrinos flammis dato, V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. l. 8. c. 6.* Itaque *Sacrilegi* vocitati, quis publica sacra compilari nulla religio, *l. 6 & 9. ff. ad leg. Jul pecul.* Imò & sacrarum constitutionum violatarum crimen, *Sacrilegium* appellant Impp. *leg un. Cod. de Crim. sacril. l. 6. de appellat. in Cod.* Theodos. Sacrilegiique crimen irrogant his, qui præcepta sua *neglexerint, vel scita violaverint, l. 1. Cod ut dignit. ord. serv. l 12. l. 13 C. de erogat. militaris annon.* V quoque Cassiodorum *Var. libris* aliquoties & Vegetium *Probl. lib 2.* Apud Athenienses *Sacrilegi*, ut & Proditores, morte multabantur, neq; intra Atticæ fines sepeliebantur, bonaque eorum publicabantur, ex Lege: *Ἐάν τις τὴν πόλιν προδιδῷ, ἢ τὰ ἱερὰ κλέπτῃ, κρίνεσθαι ἐν δικαστηρίῳ ἂν καταγνωσθῇ, μὴ ταφῆναι ἐν τῇ Ἀττικῇ, τὰ δὲ χρήματα αὐτοῦ δημόσια εἶναι, Siquis in judicio proditionis aut sacrilegii damnatus fuerit, intra Atticam ne sepeliatur, bona ejus publicantor*, V. Sam. Petitum *in LL. Attic. lib. 8 tit. ult.*

Sacrifriniarius & *Sacrifrinius*, apud Ælfricum in *Glossis, Custos Ecclesiæ* est in Communione Rom. idem cum *Sacrista*, qui aliàs *Thesaurarius* quoque & *Apocrisiarius* dictus occurrit: Subjectum „esse Archidiacono, & ad ejus curam pertinere custodiam sa„crorum vasorum, vestimentorum Ecclesiasticorum, seu totius „thesauri Ecclesiæ, nec non quæ ad luminaria pertinent, sive „in cera sive in oleo, legitur *in lib. 1 Decret. tit. 26. cap. 1.* apud Carolum du Fresne; qui *Librum Ordinis* S. Victoris Paris. *MS. c. 20.* in eandem rem laudat, ubi paulò prolixiùs officium istud sic „describitur: Ad officium *Sacristæ* pertinet, omnia quæ in the„sauro sunt custodire, reliquias & omnia ornamenta altaris & „sanctuarii ac totius Ecclesiæ, sive in auro, sive in argento, sive „in ostro & palliis & tapetibus & cortinis: sacras quoque ve„stes & pallas & manutergia, calices & textus & cruces & thu„ribula, & candelabra & cætera vasa, quæ vel ad ministerium „vel adornatum altaris & sanctuarii totiusque Ecclesiæ perti„nent Libros quoque Missales, Epistolares & Evangelia. V. „quoque Dominic. Macrum *in Hierol.* De *Sacrista* verò *Apostolici*, ut vocant *Palatii*, quem semper Prælatum esse consuevisse, scribit Auctor libri *Ceremon Capellæ Pontif.* multa commentatur VVaddingus *in Annal. Minorum.*

Sacrivæ Arbores, in Concilio Autisiodor. *can* 3. eædem cum *Arboribus consecratis*, quarum mentio est in Concilio Nannetensi *can.* 20. dictæ sunt, quas ut *sacras* colebant pagani: cujusmodi idololatras *ξυλολάτρας* vocat Nicetas Paphlago *in Encomio S. Hyacinthi.* Vetus superstitio: quanto enim cultu prisci Galli quercum inprimis coluerint, docet inter alios Plinius *l. 16. c. 34.* & videre est suprà, ubi de *Druidibus*. Imò postChristi fidem per Orbem longè lateque propagatam, arborum tamen & lucorum cultum eousque, in Africa, Germania, Italia, Gallia aliisque provinciis invaluisse ac viguisse legimus, apud Augustinum *Sermone* 115. & 261. *de Tempore*, Gregorium M. *l. 7. Indict. 1. Epist.* 5. & 20. Gregorium Turonensem *Hist. l. 2. cap. 10.* Alios, ut in eo evellendo Christiani Principes magnopere desudaverint. V. suprà in voce *Arbor*. Uti autem *Sacrivæ* hæ *arbores* dictæ, sic *Sacrivus majalis* occurrit *in L. Sal. tit. 2. §. 14.* cujusmodi pecora, ad Monasteria aut Ecclesias pertinentia, *Votiva pecora* dicuntur Greg eidem *de Mirac. l. 2. c. 3.* Sic *Porci sacres* Plauto *Menæchm.* dicuntur, id sacrificium idonei &c. V. Chabotium *ad Horatium lib. 3. Carm. Od.* 13. ubi hujusmodi porca his verbis describitur,

Nam quæ nivali pascitur Algido
Devota, quercus inter & ilices:
Aut crescit Albanis in herbis
Victima Pontificum secures
Cervice tinget.

Sacro-sanctus Magistratus, dictus est, quem vel vi vel verbis violare, capitale esset, & scelus inexpiabile; qualis Tribunatus Pl. erat apud Romanos, teste Dionysio *l. 6.* Cum enim plebs, quæ in montem Urbi vicinum, qui postmodum *Sacer* dictus est, secesserat, a Patribus per Legatos lautis conditionibus oblatis revocata esset, plebeji interim metuerent, ne soluto cœtu vel promissis non staretur, vel alioqui comprehensi raperentur ad supplicium, securitatis suæ causâ, potestatem illam postularunt & adepti sunt, ut ipsi sibi e suo corpore, contra Patriciorum potentiam ac vim, creare peculiarem Magistratum possent, à quo auxilii latio adversùs Consules esset, utque hic Magistratus *Sacrosanctus* esset: Quem proin qui violasset, *Homo sacer*, i. omnibus diris devotus, dicebatur, impunè à quovis e medio tollendus, *Quoniam illius anima, Diris devota, amplius humani commercii non esset*, Alex. ab Alexandro *Genial. dier. l. 6. c. 14.* V. quoque Festum, qui *Sacrum* hominem appellatum ait eum, *quem Populus ob maleficium judicasset, quemque immolari fas non esset: qui verò eum occidisset, parricidii non damnaretur*; unde in XII. Tabb. *Patronus si clienti fraudem fecerit, sacer esto*, &c. inprimis verò Livium *l 3 cap. 55.* Sed & Ædiles *Sacrosanctos* Cato vocat, & *Sacrosancta Vacatio* occurrit, apud eundem *l. 27. c. 38. Colonos etiam maritimos, qui sacrosanctam vacationem dicebantur habere, dare milites cogebant.* Sic autem ea dicitur, teste Marc. Donato, quòd jurejurando ea firmata esset, ita ut inviti dare milites cogi non possent: ex Festo eodem, cui *Sacrosanctum dicitur illud, quod jurejurando interposito institutum est, ut, si quis violasset, morte pœnas penderet, vel quod sine inexpiabili scelere violare nemini prorsus liceret.*

Sacrovienses, nomen priscæ apud Romanos Tribus, inter quos & Suburanos non levis quotannis erat contentio, de capite Octobris equi (Marti immolari soliti, in campo Martio, mense Octobri) ut illi, in Regiæ pariete, isti ad turrim Mamiliam id figerent: quemadmodum ejusdem cauda tanta celeritate perferebatur in regiam, ut ex ea sanguis destillaret in focum, participandæ rei divinæ gratiâ. V. Jo. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 4.* & supra, voce *October*.

Sad-bazar, inter fabulosa Arabum animalia, quod in extremis regionibus Gręcorum reperiri & cornu habere divisum in septuaginta ramos concavos, unde, quoties ducit spiritum, canoras audiri aves, atque ad harum concentum omnia allici animalia, fabulantur. Addunt, Reges hoc cornu sibi comparare, & cum venti flatibus illud recta opponunt, ex eo vocem emitti mirè jucundum, ita ut audientes tantùm non in stuporem dentur: at si contrario sensu invertant, lugubres sonos inde erumpere, quibus adstantes ad fletum provocentur. Nomen animali à *sad* vel *sada*, quod *canere* est; propriè *cantare invenitur*, ab inventrice Sido muliere apud Phœnices magni nominis & jam Sanchoniathoni memorata, sic dictas, V. Bochartum *Hierozoici Parte poster. Lib. VI. cap. 13.* ubi de variis Arabum animalibus fabulosis.

Sadducæi, adde: Nomen quidam ab Hebr *Sedek* i. *Justus*, derivant, quasi *Justitiarios* dicas; alii tamen ejus originem potiori jure arcessunt, à primo suo Auctore *Sadoc* dicto, qui floruit sub Antigono Sochæo, Simeonis Justi successore, Synagogæ magnæ. Cujus discipulus cum esset, non intellectâ mente Magistri, cum æquali & commilitone suo Baitho, innocua & pia ejus verba, *non esse Domino serviendum præmii ergò*, pervertit & inde extrudit, *nullum post hanc vitam manere præmium aut pœnam*, atque ita novum *Sadducæorum* & *Baithusæorum* sectam cudit. Aliter etiam Judæis dicuntur *Minæi, Epicurei, Dosithæani*; at hi Resurrectionem agnoverunt *Samaritani*, V. *suo loco*, & *Karæi*, quia nempe traditiones cum Karæis rejiciebant. Ætas eorum incidit in annum 226 ante C. N ut sic ex Judæorum Sectis omnium antiquissimi sint. Solam illos Legem seu Pentateuchum recepisse sunt qui dicant, unde e Lege sola à SALVATORE nostro refutati, Matth. c. 22. sed probabilius est, universam ab eis Scripturam, solis traditionibus insuper habitis, receptam fuisse. Mores illorum depingit Josephus, & confirmant dogmata, ut feros & *ἀγρίους*, tanquam hominum profanorum; unde licet ferme potentissimi essent, quamvis & pauci, nihilominus exosi erant vulgo, cùm contra Pharisæi vulpinari nossent & in sinus hominum influere. Interim hodieque aliquâ parte inter Judæos hæc Secta superstes est; cùm multi eorum negent animæ immortalitatem, quorum numerus frequens in Oriente & Turcia.

Turcia, ubi multi quoque Karæi: Europæi enim Judæi fere Rabbaniſtæ ſunt. Paria quoque cum *Sadducæis* faciunt, inter alias ſectas, Mahometani: inter eos, qui Chriſtianum nomen profitentur, *Sociniani.* Franc. Burmannus *Synopſ. Theol. Part.1. l.4.c.39.*

Sadoc V. ſuprà in *Sadducæi.*

Sævire, propriè de urſis. Spartianus *in Antonino Geta, Familiaribus fuit hæc quæſtiones Grammaticis proponere, ut dicerent, ſingula animalia quomodo vocem emitterent. Agni balant —— Urſi* ſæviunt, *leones rugiunt* &c. Ad quem locum refert Salmaſius, paginam ſe habere MS. fragmenti veteris Vocabularii, in qua cùm diverſorum voces animalium exponantur, etiam id legatur de urſis, quòd *uncent* ſive *ſæviant*. Sumptum autem id ex Principe Poetarum, *Æn. l.7.*

—— atque in præſepibus urſi
Sævire *& formæ magnorum ululare luporum.*

Quòd verò in fragmento illo, *ſævire*, pro uncare, exponitur; confirmatur ab Auctore Poematii *de Philomela,*

Dum lynces urcando fremunt, urſus ferus uncat.

Sed eam vocem, ut plures alias in eodem Poemario, meritò ſuſpectas habet Bochartus, cùm ὀγκᾶσθαι, *uncare*, aſinorum ſit. Proin ſequitur non multo pòſt,

Quiritat verres, tardus rudit, uncat aſellus.

De urſis verò *ſævire*, Hebr. eſt המה. Ita enim Eſaias c. 18. v. 11. נהמה כדובים כלנו *Sævimus ut urſi nos omnes.* Interim non urſo propria vox eſt. Namque & de canis ululatu dicitur, Pſalmo 59. v.7, 15. & de gemitibus columbarum, Ezech. c. 7. v. 16. & de tumultu viſcerum, Jerem. c. 30. v. 20. & de maris fremitu pluſculis locis. Græci Interpp. habent Eſaiæ *d. l.* Στενάξομεν ὡς ἄρκτος, *Gememus ut urſus.* Non omnino malè; videtur enim urſorum vox habere aliquid gemebundum. Unde Horatius,

Nec veſpertinus circumgemit urſus ovile.

Et Ovidius de Calliſto in urſam mutatâ,

Aſſiduoque ſuos gemitu teſtata dolores &c.

Itaque, *Sævimus ut urſi nos omnes*, id eſt, gemitu noſtro ſævientes urſos referimus. Proin ſequitur, *Et ut columbæ gemendo gemimus.* V. Salmaſium *Not. ad Spartianum* & Sam. Bochartum *Hieroz. Parte prior. Lib. III. c.8.*

Safarium, in *Gloſſis* Iſidori, *Paſtophorium, Atrium Templi vel Safarium.* Item *Safarium, Atrium Templi.* Nempe Παστὸς, in Templis Gentilium dicebatur ea pars, quæ aliàs πρόδομος; non ἀπὸ τοῦ πάσασθαι, quòd ibi convivarentur, ſed ἀπὸ τοῦ πάσσειν quod eſt ποικίλλειν, quòd opere inteſtino cælaris laquearibus & tectorio albarioque opere obductis pictisque & auratis ornata eſſet. Sed & velum vox ſignificat variegatum plumario opere, quod thalami vel œci foribus prætendebatur. Unde παστοφόρια, Templorum Atria, in quibus ejuſmodi vela prætenta eſſent, vel potiùs quòd is locus deſtinatus eſſet manſionibus τῶν παστοφόρων. In templo namque Iſidis, & aliarum fortè etiam Dearum, certus cœtus fuit ſacratorum hominum, qui velum linteum variegatum, thalami foribus vel ſacræ calybæ oppandi ſolitum, ferre ſolebant. Atque hinc Iſidorus *Safarium*, Atrium Templi exponit. V. Jac. Gothofredum *ad l. ult. de publ. ædific.* & Salmaſium *ad Solinum p.* 1217.

Saga, à ſagiendo. Cicero *de Divin. l.1. Sagire enim ſentire acutè eſt, ex quo* Sagæ *anus, quia multa ſcire volunt & ſagaces dicti canes.* Appulejus *Metam. l.1. Potens illa & Regina caupona, quid mulieris eſt? Saga, inquit, & divina, potens cælum deponere, terram ſuſpendere, fontes durare.* Hoc eſt, præſcia futurorum. Feſtus, Sacrorum peritam mulierem & Virum ſapientem *Sagos* dici notat. Nonius, conciliatrices libidinum virilium ſic dictas autumat, ut Lucilius *l. 7.* ſcripſerit,

—— Saga & bona conciliatrix.

Plerunque tamen divinatrices *Sagæ* dicuntur, *Saganæ* Priſciano *l.4. Phœbades* vet. Scriptori *Onomaſti.* i, quæ & Sacrorum peritiam ſimulant. & libidinum conciliatrices ſunt ut plurimùm. In quo genere Theſſalæ olim inprimis celebres, quibus frequens cum Luna commercium. Hinc ad divinationes ſuas ſpeculo uſæ, in eo literas ſanguine inſcribebant, reſponſa ipſarum continentes quas legebant, qui conſuluerant, non in ſpeculo, ſed in orbe Lunæ. Id enim carminibus ſuis ſe præſtare jactabant, eſſeque ■ Pythagoræ inventum. Unde Ariſtophanes *in Nebulis,*

Ὥσπερ κάτοπτρον, κἆτα τηρώην ἔχων &c.

Sed hac de re V. infrà, ubi *de Speculis.* De circulo, quem ingrediebantur, ſerpentes incantaturæ aliasque præſtigias facturæ, diximus aliquid ſuprà, in voce *Sacer ſerpens.* *Defigere* autem diris aliquem, incantationibus, maleficis herbis & aliis veneficiis Sagæ dicebantur, Græcis πήξαι & καταδεσμεῖν: Unde κατάδεσμος, pro *veneficio*, qua de re dictum ſuprà ubi de *Nodo Veneris*, cui contrarium erat, *ſolvere*: quod utrumque duobus potiſſimùm faciebant modis, cantibus viz. & herbis. Unde Sortilegium hodieque Gallis *carmen* dicitur, *charme*, & hinc verbum *charmer*, pro *carminibus aliquem devovere* ac defigere. De cereis imaginibus, quas Veneficæ ſeu *Sagæ* fingebant, earum beneficio homines, quibus imminebant, ad obſequium pertracturæ, vel vehementibus doloribus excruciaturæ, Ovidius agit, in verſu

Sagaque phœnicea defixit nomina cera.

Et. —— *Simulachraque cerea fingit.*

Quod *defingere* vocat Horatius: *Defingis Rheni luteum caput.* Ubi probè *defingere* à *defigere* diſtinguendum, quo poſteriore vocabulo effectus ſignificatur dehctæ imaginis, de cujuſmodi veneficio diximus aliquid ſuprà ubi de *Cereis imaginibus*, item voce *Lena.* V. Salmaſium *ad Spartianum in Didio Juliano & ad Solinum pag.* 1088.

Sagamna, V. *Sagana.*

Sagamos, in America, Regulos ſuos vocant, qui habitant Continentem; ſicut qui Inſulas, *Caſiquas* habent. Hornius *Orb. Imperant.*

Saganas, apud Ptolemæum, Carmaniæ flumen, quod poſt Andanim illi ponitur, verſùs Occidentem naviganti; *Sitanas* Plinio, pro *Siganas* vel *Taganas*, de quo V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 1181.

Sagaria Negotiatio *in l. cum duobus §. quidam, ff. pro ſocio*, ſagorum negotiatio fuit, de quibus V. infrà, ubi varia de voce *Sagum.*

Sagaris, Ajacis Locri fil. memoratus Solino c. 2. *Notum eſt, à Philoctete Petiliam conſtitutam — Sybarim à Trœzeniis & à* Sagari *Ajacis Locri filio* &c. Sed Achæos cum Trœzeniis Sybarim condidiſſe, tradit Ariſtoteles *de Republ. l.5.* de *Sagari* verò Ajacis Locri filio, nihil alibi occurrit. *Sagaris* quidem nomen proprium Græcum, in antiquis *Inſcriptionibus* occurrit, & in illo verſu Martialis *l.8. Epigr.* 58.

Poſſum te Sagarim *jure vocare meo.*

Salmaſius *ad Solinum p.* 65. Alii tamen apud Martialem, *Sagarim* ſcuti genus eſſe & Poetam in ambigua hac voce, quæ & pro *ſago* accipi poſſit, ludere, contendunt. V. Raderum *ad l.*

Sagenæ tractus, in *Charta* vet. Philippi Francorum R. A. C. 1283. apud Sammarthanos *in Archiep. Rotomag.* facultas eſt piſcandi & rete in piſcariam jaciendi & immittendi. Pro *reti* namque vox Latinis nota. Sed & navigii ſpeciem deſignat, apud recentioris ævi Scriptores. Unde *Sagena Petri*, Petro Damiano apud Baronium A.C. 1062. *num.* 57. Sic Laurentius Veron. *de Bello Balearico lib.*1.

Barcæ, currabil, lintres, grandesque ſagenæ.

Etiam apud ejuſdem ævi Græcos Scriptores, crebrò hac notione σαγήνη occurrit, Conſtantinum *de Adminiſtr. Imp. cap.* 31. *de Thematibus l.2. c.*1. & 6. Mauritium *Strategic. l.1. c.21.* Gregoram *p.* 72. &c. V. C. du Freſne *Gloſſar.*

Sagibarones, memorati in *L. Sal. tit.* 56. *§.* 2.4. & 9. & in *LL.* Inæ Regis c.6. Cauſarum Judices ſunt, qui in mallis publicis jus dicebant; à Saxon. *Sacch* ſive *Saeck*, cauſa, de qua litigatur & *Baro* i. Homo: ita ut Juriſperiti fuerint ſive Legis Doctores, qui Gallis dicuntur *Hommes de Loy.* Eorum in Judiciis non plures eſſe debere, quam tres, colligitur ex dicto §. 4. *Sagibarones in ſingulis mallobergiis — plusquam tres eſſe non debent:* cum Grafiones judicaverint cum ſeptem. V. Henricum Spelmannum & du Freſne *in Gloſſ.*

Sagina, apud Solinum c.23. ubi de conchis margaritiferis, *Sic concipiunt gravidæque fiunt & de* ſaginæ *qualitate reddunt habitus unionum:* pro cibo vel pabulo ponitur. Sic Sympoſius in *Ænigmatis, ſaginas* dixit de glandibus, quæ ſuum pabulum ſunt,

Setigeræ matris fœcunda natus in alvo
Deſuper ex alto virides expecto ſaginas.

Unde Symmacho *in Epiſtolis, Saginam cædere*, eſt cibum cædere ac comedere. Et Nemeſianus *in Cynegetico,*

— tunc conſuetam retinere ſaginam
Profuerit.

Ubi de canibus venaticis, qui non ſaginantur, loquens, vocem pro ſimplici cibo uſurpat &c. Aliàs Veteribus *ſagina*, eſt *altura* ſeu *fartura.* Plinius de cochleis, Quin & *ſaginam* earum com„ mentus eſt, ſapâ & farre, aliiſque generibus, ut cochleæ quoq;„ altiles ganeam implerent. Cujus Artis gloriâ in eam magni„ tudinem perductas, ut octo quadrantes implerent ſingularum„ calices, auctor eſt M. Varro &c. Et quidem vel ad ſacra, vel ad luxum, id fiebat. Boves altiles ad publica ſacrificia *ſaginatos*, habet Varro *de R. R. l.2. c.* 1. V. quoque ſuprà, voce *Adeps* alibique paſſim. Gallinam altilem, exhibet Martialis *l.13. Epigr.*59. &c. cui muneri qui præerat, *Aviarius Altiliarius* vocatur in vet. *Inſcript.* Romæ, *Fartor* Horatio *Sat.* 3. & in alia *Inſcr.* ibid. aliâ verò notione *Fartor* ſuprà. V. L. Pignorium *Comm. de Servis*, ut & hic paſſim, inprimis vocibus *Ligare* & *Zotheca.* Propriè verò *ſaginare* de Athletis uſurpatum. Tertullianus *adverſùs Pſychicos, Saginantur pugiles & pyctæ Olympici, illis ambitio corporis, quibus & vires neceſſariæ.* Sic Græcis σιτίζειν, de iiſdem. Diogenes Laertius, Οἱ ■ Πυθαγόραν ἀθλητὰς κατὰ τοῦτον σιτίσαι τὸν τρόπον τοὺς ἀθλητὰς, *ad hunc modum pugiles ſaginaſſe.* Hinc Curtius Dioxippum pugilem, *ſaginati corporis belluam* vocat. Et primò quidem ficus aridas eſitabant Athletæ, quam veterem ἀσκησιν Pythagoras quidam Diogeni modò memoratus ſuſtulit, & Pugiles ad carnium uſum tranſtulit, uti quoque Jamblichus memorat *in vita* Pythagoræ Philoſ. A' quo tempore licet ſiccas ficus non ampliùs comederent, manſit tamen huic ſaginæ ξηροφαγίας vocabulum: quòd pulpam carnium ſiccam aridamque, nullis

nullis scitamentis & jurulentiis eblanditam ederent. Carne autem utplurimum utebantur bubulâ & suillâ, pedes inprimis edebant bubulos & suilla ἀκρωκώλια, quòd hæ partes maximè aridæ sint ac siccæ & minimum succi ac pinguedinis habeant &c. Qua de re V. suprà ubi de *Arida Saginatione*, ut & in voce *Colephia*, plura verò hanc in rem, apud Salmasium *ad Tertullianum de Pallio cap.4.*

Sagitta Veterum, an à Scythe Jovis, an à Perse Persei filio, inventa, V. Plinium *l.7.c.56.* atrox telum. Statius *Theb.l.12.*

—— —— patuere recisæ
Cum capulis hastisque manus, mediisque sagittæ
Luminibus stantes.

,,Ad quæ verba Barthius, Ex hoc aliisque talibus Scriptorum lo-,,cis patet, inquit, quam atrox fuerit *sagitta* Veterum; ut contra ,,minùs curiosè armatos, pejus longè putem hodiernis minori-,,bus sclopetis, quæ transeunt, aut certe tam fœdè laniandos ,,Chirurgis non exhibent vulneratos. Adde celeritatem itera-,,tarum plagarum. Et quam fœdum hoc solum Papinianum ,,spectaculum putes, crassam sagittam & hamatam in cerebro ,,stantem videre? Quæ autem ratio quisque usus *sagittandi* & *jaculis* jaciendi Veteribus fuerit, idem Statius indicat *Theb. lib. 4. versu 354*

Quale quater jaculo *spatium, ter arundine vincas.*

Nempe trium sagittarum spatium, quatuor jaculorum longitudinem habuit: h. e. quatuor ictus jaculorum æquabant trium sagittarum spatium; quod hodie secus habet. Unius enim sagittæ expulsio decem ampliùs jaculorum spatium conficit eoque ampliùs. Sed verum est, nos sagittarum tenere veterem usum, eumque habiliorem redditum, jaculorum autem omnem fermè amisisse. Nec verò sagittæ nonnullis ad nocendum satis visæ, nisi & veneno tingerentur, qua de re aliquid infrà. *Sagittis* porrò parvis totas gentes, quod *sagittando* valerent, capillaturam suam ornasse legimus. Claudianus *de Nuptiis Honorii versu 212.*

—— quantum crinita sagittis
Attulit extremo Meroë circumflua Nilo.

Idem *3. Consul. Honorii v.21.*

—— positis Numen confessa pharetris
Ignavas Meroe traxit de crine sagittas.

Et *de Laudibus Stiliconis v.254.*

Venerat & parvis redimitus Nuba sagittis &c.

Cujusmodi *sagittæ*, instar utilium, pennatæ quoque erant. Prudentius *Hamartigenia*,

—— —— non accola magni
Euphratis Parthus rapiet, non decolor Indus,
Tempora pennatis redimitus nigra sagittis.

Eædem in orbem compositæ erant. Claudianus *Nilo*,

Et gens compositis crinem velata sagittis.

Ubi crinem ipsum præ orbe sagittarum non fuisse conspicuum notat. V. quæ *ad tabulam Salis* ex Heliodoro & Luciano pulchrè notat Hieronymus Aleander, & plura hanc in rem, apud Car. Paschalium *Coron. l.3 c. ult.* & Casp. Barthium *Animadvers. ad Statium passim*: ubi inter alia & *sagittæ fumum* hoc versu Virgiliano *Æn. l. 12.* repræsentari adnotat,

—— stridens alis allapsa sagitta est &c.

Addam solùm, non ornatui tantum, sed & usui, aliquando id factum. Æthiopes enim pugnaturos *sagittas* capitibus suis in orbem ἀκτινηδὸν, *sicuti radios*, circumponere consuevisse, ut illas, cùm usus esset, contra hostes ejacularentur, tradit Lucianus *de Salt.* De eo verò pœnæ apud Persas genere, quo *sagittis* nares trajiciuntur, V. Petrum de Valle *Itinerar. Tom. III.* Hinc *Sagittariorum Doctor*, occurrit in vet. *Inscr.* apud Cl. Sponium *Itiner. Græcia.*

Sagitta, navigii species est, apud Recentiores. Otto Frider. ,,*l.1.c. 33* Aptatis triremibus & biremibus, quas modò galeas ,,seu *sagittas* dicere solent, aliisque navibus bellicis onerariis &c. à velocitate dicta. In vestibus verò *Sagitta* dicitur pars ea, quæ contrahitur in sinus, quòd *Sagittæ* speciem effingat, apud ,,Udalricum *Consuet. Cluniac. l.2.c.11.* Sedens ad lectionem —— ,,anteriora frocci sui semper in gremium ita attrahit, ut pedes ,,possint benè videri. Girones quoque vel quos quidam *Sagit-,,tas* vocant, colligit utrinque, ut non sparsim jaceant in terra. C. du Fresne in *Glossario.* De cujusmodi vestium sagittis, V. suprà in voce *Ruga Vestium*, item hic infrà ubi de *Sinu.*

Sagittarius, signum cœleste, adde: Eum solo arcu effinxerunt Veteres sine chorda. Latini ita ↔ quam sagittam esse arcui applicatam, interpretatur Scaliger: sed hæc figura ab illa defluxit. V. Salmasium *ad Solinum pag.1236.*

Sagma, Græcis σάγμα & σαγὴ, propriè est, quod jumentis onera bajulantibus imponitur, ut mollius & sine sua noxa vehant; distinctum a sella equorum vel aliorum animantium, quibus homo vehitur. Vegetius *Rei veterin. l.2. c.59* Exceptis his, qui ,,deputati sunt Circo, reliquum equorum, mulorum, asinorum-,,que genus sub sellis aut *sagmis* solo tergo præstat officium. *De-,,inde*, tum sellarum vel *sagmarum* mensura conveniens & apta ,,qualitas debet adhiberi. Inde *equi sellares* & *sagmarii*: *Sellaris* Græcis ἵππος ἐφίππιος, Plut. vel κέλης: *Sagmarius* v. κανθήλιος, & propterea à sellari separatur, qui absolutè equus dicitur. Ut in *vita B. Hilarii*, Quod ubi vir comperit, protinus & ipse pedi-,,bus iter ingressus, urbem Romam sine equo, sine *sagmario* in-,,travit. Quæ tamen distinctio non observatur apud Lampridium in *Heliogabalo*, ubi inter Semiamirica Senatusconsulta, etiam hoc de Matronis constitutum, *Quæ pilento, quæ equo sagmario, quæ asino veheretur.* Nec apud Vopiscum, *in Aureliano*, ubi de militum officio, *Equum sagmarium suum defricet* &c. Farciebantur autem σάγματα tomento σαγὴ dicto; unde voci origo, σάττειν enim idem est, quod *implere* & *farcire*. Unde σαγματογήνη ὀθόνη, apud Auctorem *Peripli*, *lintei ex quo* stragula & *sagmata conficiebantur*, species. Postmodum *Sagma*, jumenti sarcina & onus, Græcis σαγματοφόρημα, Gallis vulgò *Sarga* dicta est. Unde *sagmare asinum* vel *equum*, onerare est; & *equus sagmatus* onustus, σεσαγμένος. Ex *Sagma*, recentiores *Salma* fecere, hinc *Sauma.* Unde *Sauma vini*, apud Falconem Benev. A.1124, Tanta fuit fertilitas vini, quòd —— centum saumæ pro 30. de-,,nariis vendebantur. Et *Samarii*, apud Theodorum Campido-,,nensem *in vita S. Magni c. 3.* qui cellarii vinarii curam habent, & Gallis *Sommeliers* vocantur: eo quòd horum potissimùm curæ incumberent *Equi sagmarii*, quibus vinum deferebatur, eidem postea appellatione ad cæteros ministros, qui clitellaria jumenta agebant; & tandem ad illos quoque, qui in Aula Galliæ Regum supellectilis Regiæ curam gerunt, extensa. V. C du-Fresne *in Glossar.* Salmasium *ad Histori. aus Aug passim*, inprimis ad *d.l.* ut & *ad Solinum p.998.* & 1170. nec non Paulum Leopardum *Emendat. l.11 c.6.*

Sagochlamys, memorata Trebellio, qui inter dona dari jussa Claudio recenset *Sagochlamydes annuas duas*: vestis fuit militaris, ex duplici genere vestium, *Sago* & *Chlamyde*, constans, ut Casaubonus explicat. Sic *Chlamydem manuelem*, idem Auctor nominat: Sic *tunicam pallolatam* Vopiscus recenset in *B osof.* Figura ejus quæ fuerit, non adeò facile explicatu est. Si enim tota clausa, nihil ex Sago habuerit, quod apertum; si solùm in parte inferiori, tantùm Chlamys fuerit. Fortasse ex vulgari Chlamyde & Sago Gallico composita fuit, ita ut ad instar Tunicæ, quemadmodum Gallorum Saga, indueretur & manicas haberet, cæterùm ad latera hinc inde pendulas alas, ad instar Chlamydis. Octav. Ferrarius *de Re Vestiar. Pars. 2. lib. 3. cap. 11.* Gregariorum militum vestem *Sagochlamydem* fuisse, contendit Thomas Dempsterus *Paralip. in Johan. Rosin. Antiquitates lib.10.* Non diversum videtur id genus vestis, quod σαγομάντιον Græci recentiores vocarunt; nam μαντίον pro *chlamyde* dixerunt Glossæ. *paludamentum*, χλαμὺς μαντίον. De *Sagomantio* Suidas *in Etymol.* χλαμύδα interpretatur, τὸ περιφερὲς τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ λεγόμενον σαγομάντιον, ἐκ τοῦ φέρεσθαι περιφερές, *Rotundum vulgo dictum Sagomantum* &c. Nempe rotundum fuit, ut chlamys, non quadratum vel quadrangulum, ut sagum Et *Sagochlamys* ad utriusque formam factum & aliquid habens ex chlamyde & sago vestimentum Salmasius *ad Solinum d.l.*

Sagomantum, Græcis recentioribus Σαγομάντιον, V. hic supra *Sagochlamys.*

Sagones, medio ævo dicti qui priùs *Curiosi*, & antiquitus *Frumentarii*, publici nempe cursus prosecutores. Occurrit vox frequenter apud Cassiodorum, e quo colligi potest, non eos tantum publicum cursum curasse, sed etiam pecunias publicas exegisse. Unde est, quòd *Sajones* (namque sic postmodum vox corrupta, ut ex *sago saye* Galli fecerunt panni speciem) ab *exigendo* dictos annotet Isidorus, more suo ineptus in etymologiis eruendis. Cassiodorus *Var.l.4. epist 47 ad Gudisalcum Sajonem*, *Nullum præterea Sajonum* *aspargusfacere patiaris, sed ad causam, quam directus fuerit, uno tantùm itinere permittatur accedere vel reaire.* Ubi quos *Sajones*, eosdem paulo post *Veredarios* appellat: Et ideirco quinquaginta solidorum mulctam non veredarius," sed catabulensis incurrat, quisquis ultra centum libras par-" hippum crediderit onerandum. Nam qui cursu publico, ali-" quo jussu Principis destinabantur, dicebantur *Veredarii* & *Sago-,,nes*, hujus Scriptoris ætate, quòd *sagis* uterentur. *l.47.* & 48. *Cod. Theodos. de cursu publ* Sint præterea duo Palatini prosequutores" singularum rhedarum, cum tribus servis habentes quinquage-" narum librarum avertas & *saga*, quibus par erit eos pro itine-" ris necessitate muniri. Et *l.2. Con. cod. tit. d.* cavetur, ne hippocomis *saga* sua auferant Veredarii. Ubi *saga* perperam nonnulli pro equorum stratis accipiunt. Græci illo loco σάγια verterunt, quam vocem Latinam illi usu suam fecere. Mulionum sc. & Veredariorum pænulæ ibi intelliguntur, ut & in *l.37.* cum qui *sagum* hippocomorum notabili populatione voluerit usur-" pare vel scindere &c. V. Salmasium *ad Spartianum in Hadriano*, & suprà ubi de *Curiosis*, *Cursoribus*, *Frumentariis.*

Sagulum Imperiale, apud Treb. Pollionem *in Vita Zenobiæ*, Zenobia —— post Odenatum maritum *Imperiali sagulo* perfu-" so per humeros habitu, donis ornata —— imperavit: Ubi fortè" *habitu Didonis ornata*, legendum esse, judicat Salmasius. *Sagulo* namq; ornata dicitur Zenobia, Didonis habitu, à qua se originem

troducere memorabat. Didonem autem sic ornatam introducit Poeta *l.* 4. ejusque habitum hoc modo describit:

> *Tandem progreditur, magna stipante caterva,*
> *Sidoniam picto chlamydem circumdata limbo.*
> *Cui pharetra ex humero, crines nodantur in aurum,*
> *Aurea purpuream subnectit fibula vestem.*

Sagulum nempe *Imperiale* Zenobiæ tribuit Trebellius, at Virgilius *purpuream chlamydem*: *Sagulum* autem & *chlamys* idem. Et quidem *sagulo per humeros ornata*, est τῇ χλαμύδι κατὰ τοὺς ὤμους ἐσκευασμένη: fibulâ enim per humeros subnexa erat vestis, ut *in seqq.* dicitur, non circa pectus, cùm brachio sæpe nudo ageret. Vel simpliciter, *sagulo per humeros ornata*, τὴν χλαμύδα κατὰ τῶν ὤμων ἔχουσα. *Sagulum* autem *perfusum*, quod addit, est βαπτὴ χλαμύς. Sic *perfusam purpura vestem* Latini dicunt τὴν πορφυροβαφῆ. Virgilius,

> *perfusamq́; ostro vestem* ——

Idem, — — *& ostro*

> *Perfusa vestes, argenti auríque talenta* &c.

V. Salmasium *d. l.*

Sagum, vox purè Græca, à σάγμα, in genere quodvis tegumentum est. Hine quæ alii coopertoria vel tegumenta equorum dicunt, ea sæpe *saga* nominantur. Jul. Capitolinus *in Vero*, ubi de Volucri ejus equo, *quem, sagis fuco tinctis coopertum, in Tiberianam ad se adduci jubebat* &c. Vegetius *Artis veterin. lib.* 2. *Animal loco calido statues, ac sagis cooperies*, alibique passim. Absyrtus vocat σαγίοις ἐξ ἐρίων ἢ ἱματίοις καλύπτειν. *Sagum* pro pallio, vidimus suprà, in voce *Sagones*. In specie autem *Sagum*, vestimentum erat armis superindui solitum, Joh. Rosinus *l.* 5. *c.* 31. Idem cum Chlamyde Octav. Ferrario. Indumentum sc. seu ἐπίβλημα, quod tunicæ imponeretur & fibulâ in humeris necteretur; unde auctor Etymologici, χλαμὺς τὸ ἐφεστρίδιον καὶ ἀναβολάδιον, τὸ ἐν συνηθείᾳ λεγόμενον Σάγος. ἐκαλεῖτο ὅτι περιφορεῖν ἐνεχειρίζετο. Propriè vestis militaris, quâ tamen, non tam gregales ac manipulares, quàm Ordinum Duces, Centuriones & Præfecti utebantur. Capitolinus *in Marco Philosopho*, *Per Brundusium veniens in Italiam, togam & ipse sumsit, & milites togatos esse jussit, nec unquam fuerunt sagati sub eo milites*. De Centurionibus, V. Suetonium *Augusto cap.* 26. de Tribunis, Livium *l.* 7. ubi tamen apparet, fuisse discrimen aliquod, inter Tribunorum, Centurionum, ac Manipularium *Saga*, de quo infrà. Milites ergo in bello sagati, Sueton. *Julio cap.* 48. Galli inprimis, unde de Belgis Strabo *l.* 4. Σαγηφοροῦσι δὲ καὶ κομοτροφοῦσι. Figuram *Sagi* quod attinet, fuisse vestimentum apertum & infibulatum, quodque reliquis vestibus superinduceretur, Cæsar docet *lib.* 1. *Sinistras sagis involvunt*. Silius item *l.* 17.

> *Humeris imponit honorem*
> *Fulgentis Saguli.*

Hinc extenso eo homines per ludibrium in sublime jactabantur quod à Nerone factum tradit Suetonius & Martialis *libro* 1. *Epigram.* 4.

> *Ibis ab excusso missus ad astra Sago.*

Idem Suetonius de Othone, *c.* 2. *Ferebatur*, inquit, *& vagari noctu solitus, atque invalidum quemque obviorum vel potulentum corripere, ac distento sago impositum in sublime jactare*. Sic de visco Plinius *Hist. Nat. l.* 16. *Sacerdos candida veste cultus arborem scandit, falce demetit, candido id excipitur sago*. Porrò tunica longius *Sagum* fuit, non tamen talare erat, ut vult Vualteimus, non benè intellecto illo Trebellii *in Saturnino*; *Hujus insigne est, quòd in convivio discumbere milites, ne inferiora denudarentur, cum Sagis jussit hyeme gravibus, æstate perlucidis*, &c. Quæ omnia propriè de *Sago* Romano capienda sunt. Non enim ómnia *Saga* fibulata fuisse declarant verba Claudii ad Regillianum, apud Trebellium. Quamvis enim de Romanorum *Sago*, ex Varrone: Hispanorum ex Appiano: Illyricorum, ex Trebellio: Germanorum ex Tacito, qui ait, *spina sagulum infibulare solitos*: Gallorum ex Polyæno id videatur constare: tamen Gallica *Saga* sine fibula fuisse videntur, ad instar tunicæ & quidem manicata, qualia hodierna *Saga* sunt & Italis *Saji* vocantur, V. Tacitum *Histor. l.* 2 ubi de Cæcinna. Quod ideo fortè factum, quia cùm braccati essent, inferiora corporis velabantur, adeoque opus non habebant vestibus clausis atque prolixis. Interim etsi, more tunicæ, Galli *Sagum* induerent, tamen fortè, cùm ad pectus apertum esset, fibulâ ei, quâ clauderetur, fuit opus. Unde & Diodorus de iis, ἐπιπορπῶνται σάγους ῥαβδωτοὺς virgatum enim, & intercurrente purpurâ distinctum fuisse hoc *Sagum*, Veteres prodiderunt. Materia *Sagi*, sicut & aliarum vestium apud Romanos, lana fuit, majoris minorisque pretii: *Saga* sc. gregalium & manipularium militum crassiora ac viliora fuere, ipsâ lanæ ignobilitate: at Centurionum ac Tribunorum majoris pretii ac nobilioris texturæ. Hinc *Sagum* pro veste viliori ac crassiori, apud Martialem *l.* 6. *Epigramm.* 11.

> *Te Cadmæa Tyros, me pinguis Gallia vestit,*
> *Vis te purpureum, Marce, sagatus amem?*

Ubi pingue crassumque sagum, quod fermè in Gallia conficiebatur, Tyriis lacernis opponitur. V. eundem *l.* 8. *Epigramm.* 58.

Senec. *Epist.* 18. & Strabonem *l.* 4. Ex serico postea chlamydem Cajum & Commodum gessisse, apud Dionem legimus: auratarum meminit Spartianus *in Hadriano*. Porrò, ut tunica militaris alba fuit, ita Chlamydes & *Saga* nativo lanæ colore fuerunt: hocque uno Impp. Ducesque à militibus distinguebantur, quòd Paludamentum purpureum sive coccinum gestarent. Gallicum tamen *Sagum* intexta purpurâ distinctum fuisse, docet Virgilius *l.* 8. *ubi de Gallis*,

> *Aurea cæsaries illis, atque aurea vestis,*
> *Virgatis lucent sagulis; tum lactea colla*
> *Auro innectuntur, duo quisque Alpina coruscant*
> *Gæsa manu* ——

In quæ verba Servius *Sagula virgata erant, quæ habebant in virgarum morem deductas vias. Et bene adlusit ad Gallicam linguam, per quam virga purpura dicitur. Virgatis ergo, ac si diceret, purpuratis, quæ Sagula virgata etiam Trabeata dicta sunt.* Quam ob causam verba Gallieni, perditâ Galliâ querentis: Non sine trabeatis sagis tuta Resp. est? de *virgatis sagis*, interpretatur Casaubonus, ex Diodoro *Scutulata* eadem, id est, macularum instar, cancellatim & reticulatim distincta, vocat Scaliger. Hinc *Sagulum* brevius Sago, &c. Neque verò tantùm pro veste militari, sed & pro quovis tegumento, *Sagum* usurpatum olim fuisse, notat Casaubonus ad Capitolinum de L. Veri equo; V. suprà. Præterea, cùm inter bella civilia mutatio vestis fieret, depositis togis, *Saga* sumebantur: Unde *ire ad saga*, & *esse in sagis*, apud Cic. aliosque: Græci Scriptores, *sumere chlamydes*, dixerunt. Sic apud Vell. Paterculum *l.* 2. *c.* 16. in hæc verba, *Usque ad saga iretur, diuque in eo habitu maneretur*, notat Schegkius, *Sagum* Romæ in dubio belli eventu sumere, moris fuisse; ut in tumultu, & tristi tempore, ponere annulos, indicere justitium, differre vadimonia, mutare vestem: neque, cum semel sumptum est, fuisse depositum, nisi spe lætiore. Idem *ibid.* tria *Sagi* genera facit, unum lugubre, i. luridum, nigrum, pullum, de quo modò: Alterum gregale Militum, densum ac villosum: Tertium Imperatoris, quod *Paludamentum* propriè, de quo utroque suprà. V. Octav. Ferrarium *de Re vestiaria passim, inprimis c.* 7. *& seqq.* In *Sagis* ac centonibus fuisse servos, docet Columella *de Re Rust.* passim, &c.

Sagi varia genera.

α. Æstivum, quod levius, cujusmodi describitur à Statio *Theb. lib.* 7.

> *Et rubet imbellis Tyrio sub tegmine thorax.*

β. Atrebaticum, frequens apud Auctores, V. suprà, *Atrabaticæ Vestes*. γ. Gallicum, manicatum fuit, quadratum, intextaque purpurâ distinctum, ut diximus. δ. Germanicum, Tacito memoratur, fuitque non rarò spinâ, fibulæ loco, nexum. Argento variegata Herodianus habet. Caracallam, chlamyde Romanâ depositâ, sæpe Germanorum indumenta sumsisse, referens. Iconem è Cluverio in opus suum transtulit Ferrarius *Parte* 2. *l.* 3 *c.* 10. ε. Fresonicum, apud Monachum Sangall. *lib.* 1. *c.* 36. brevissimum fuit. ζ. Hybernum, densius, ex lana sc. crassa & villosa, videre est apud Strabonem *l.* 3. & 4. η. Hispanicum, apud Valerium Max. *l.* 3. *c.* 2. duplex fuit vestimentum, crassum itidem & infibulari solitum, Appiano *Iberic.* θ. Lusitanicum, Straboni memoratur *l.* 3. ubi nigris vestes Lusitanos omnes, & plerunq; *sagis* indutos, in quibus & accumbant, habet. ι. Pomposum, & festivitatum proprium, occurrit apud Spartianum *in Severo*, *Quum Romam Severus venisset, prætorianos cum subarmalibus inermes sibi jussit occurrere*. Quod pleniùs explicans Herodianus, jussit Prætorianos, inquit, obviàm sibi prodire in habitu pacis & triumphali, i. quo uterentur festis diebus & cùm Imperatorem triumphantem sequerentur. Erat verò Prætorianorum vestis *irenica*, ut is vocat, sive habitus pacem denotans, ut loquitur Tertullianus. ἐφεστρὶς & trabeæ similis chlamys, vel *Sagum*. Herodianus *l.* 7. ἦλθεν μέχρι τῆς σὺν τῇ συγκλήτῳ, ἐν λευκαῖς ἐσθῆσι καὶ ἐφεστρίσι. Sed *Saga* illa, quorum ibi Herodianus meminit, quotidianæ vestes erant, at istæ, de quibus Spartianus, erant πομπικαί. Cujusmodi *Saga* seu togas militares, *Subarmalia* vocat, quòd sub *armis* fibulâ annecterentur, vel sub armos rejicerentur. Nam etsi εἰρηνικαὶ erant, ex parte tamen militarem habitum referebant. Salmasius *ad loc. cit.* κ. Punicum, apud Valer. Max. *l.* 5. *c.* 1. *exempl.* 11. λ. Romanum, apertum fuit & solitum infibulari, cujus usus in bello ac rebus tristibus: ut pluribus suprà diximus. μ. Saracenicum, coloratum erat, uti tradit Ammianus *lib.* 14. ν. Scutulatum, notante Scaligero, dictum est, quod aliàs *virgatum*, item *trabeatum*, Gallicum nempe. Gallos enim saga gestasse, ῥαβδωτὰ πλινθίοις πολυανθέσι, καὶ πυκνοῖς διειλημμένα, *Scutulata & reticulatim distincta*, narrat Diodorus &c. V. quoque Rosinum *Antiqq. Rom. passim*.

Sabinus, falconum species; ex *Sacrorum* genere, nisi quòd " est frigidioris & siccioris temperamenti, ac proinde motus e- " jus maximè valet ex alto in inferiora. Unde est, quòd in præ- " dam suam descendit absque ullo circuitu. Et quamvis natu- " râ torpeat & remissus sit, tamen tanto impetu fertur ad aucu- " pium, ut quandoque semet in terram præcipiti lapsu dejiciat, "

„& moriatur. Ossa tamen habet duriora, quàm rapacium ul„lus alius. Sunt qui nomen *Sabin* stateram significare asse„runt; quia nec tantillum famis, nec tantillum saturitatis „potest ferre hæc avis Laudatissimus in eo genere, qui capite est „magno, amplis oculis, lato pectore, plena pectoris summi parte, „media lata densis coxis, brevibus brachiis paucis plumis, tenui „cauda. Si cum his notis robustas alas habeat, nihil erit præ„stantius & grues venabitur atque alias aves hujusmodi, Damir Scriptor Arabs. Alkazuinius ex eadem gente, avem esse columbis maximè inimicam, quæ viso illo, licèt volatu superent, statim tamen præ metu debilitentur, uti ovis lupo & mures fele conspectâ: eandem, cum testudo ei tergum obvertat, eam arreptam attollere in sublime & in durum lapidem impingere, ut confractam comedat, addit. Primum autem hujus aucupii auctorem iidem Scriptores Constantinum Rom. Imp. faciunt, cum *sabinos* habuisse supra caput suum volare edoctos & umbram ipsi facere, ne à Solis æstu torreretur, referentes. Thuanus hanc avem, postquam *Peregrinum* vocari dixit, sic describit, *Rei Accipitrariæ lib.* 1. *pag* 14.

> —— *magnum caput, ardua cervix,*
> *Depressus vertex: hinc candida linea utrumque*
> *Per tempus transversa coit, patulumque coronat*
> *Culmen, & in ramos plures cervice reflexa,*
> *Tandem abit, artifici præcingens colla catena.*
> *Immane haud ita corpus, at illi longaque coxa,*
> *Subtilesque ala, brevia illi crura, brevisque*
> *Cauda per adversum celeris regit aera nisus* &c.

apud Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. Lib. II. c.* 23.

Saica vel *Saiga*, monetæ Germanicæ species, definitur in L. Alemann. *tit.* 6. §. 3. *quarta pars tremissis, hoc est, denarius unus*: apud C du Fresne *in Glossario*. V. Aventinum *Annal. Bojor. lib.* 4. & Goldastum *Constit. Imp. Tom. I p.* 210.

Sajones, corruptè ex *Sagones*, apud Gothos & VVisigothos dicti sunt Apparitores, regii viz. ac Magistratus Ministri, qui ad eorum jussa exequenda præsto semper erant: quod, præ cæteris, apud eundem docet Senator *l.* 12 *Epist.* 3. *Sakones*, apud Michalonem Lithuan *de Mor. Tartar. fragm.* 7. V. suprà *Sagones*.

Sais, V. infrà, ubi de *Sebennitico ostio*.

Sal, Lycophroni Ἀιγαιῶν⊙ ἀγρίας πάγ⊙, à Neptuno, in Tragasi gratiam, conglutinatus fingitur Poetis, teste Polluce *l.* 6 *c.* 10. quod si quis de mari intelligat, haud fecerit ineptè. Hac enim ratione Alexander Ætolus,

> —— Ἅλα ξυνῆνα θαλάσσης,

nuncupavit citante Parthenio. Ob beneficam ejus vim, namque noxios depascit humores atque ita putredinem arcet, sacras fieri mensas salinorum appositu, creditum fuisse Romanis, Arnobius refert *l.* 2 Imò & apud Græcos, *salem* apponi in mensa hospitibus consuevisse, velut concordiæ symbolum, utpote quod ex aqua & terra constaret, ait Plutarchus Ἐκτ. V. quoque Heliodorum *Æthiop. l.* 4. & *l.* 6 Cum pane autem & caseo appositum, docet Varro apud Plin. *l.* 31. *c.* 7 Unde illa apud Demosthenem querela, *Orat.* περὶ παραπρεσβ. Πῦ δ' ἅλες, πῦ τράπεζαι, πῦ σπονδαί; & vetus Prov. Ἅλα κ̀ τράπεζαν παραβαίνειν. Inprimis verò *Sal* pauperum videtur fuisse cibus. Solebant n. tenuiores πρὸς ἅλα δειπνεῖν κ̀ κύμινον, *sale & cumino cœnare*, ut ex Plutarcho colligere est. Unde Horatii *l.* 1. *Satyr.* 3 Tigellius, ut videatur homo frugi, divitum, inquit, lautitias nil moror,

> —— *modò sit mihi mensa tripes, &*
> *Concha* salis *puri* ——

Quam in rem V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part poster. l. I. c.* 7. Unde *per Salem* sive *Sales*, juratum esse antiquis legimus, apud Caristium & Libanium, quòd *unicum sit & necessarium vitæ condimentum esset*, adeò, ut Plinius testetur, *totis corporibus nihil esse utilius Sole & Sale*, *lib.* 31. *cap.* 9. V. Caspar. Barthium de hoc jurandi genere *Advers. l.* 135. *c.* 10. Sacerdotibus verò Ægyptiis, eò quod *Sal* Typhonis seu Neptuni (quem, velut Osiridi vel Oro inimicissimum, nullis dignabantur sacrificiis) esset spuma, salem mensis inferre in usu non erat, V. Gerh. Joh. Vossium *de orig. & progr. Idolol. l.* 2. *c.* 75. Major hinc Sali dignatio, quòd omne Munus (ita vocabatur Oblatio è frugibus) *sale saliri*, Deus præcepit, Levit. *c.* 2. *v.* 13. Unde & *sale condiri sermonem nostrum* vult Apostolus Coloss. *c.* 4 *v.* 6. & Apostoli *Sal Terræ* dicuntur, Matth. *c.* 5. *v.* 13. & cùm immortalitatis esset emblema, *fœderis salis*, in Sacris, crebra mentio est, V. Num *c.* 18. *v.* 19. & 2 Chron. *c.* 13. *v.* 1. Sed & inter Ethnicos, auctore Plinio, nulla sacra conficiebantur, sine mola salsa, *l.* 31. *c.* 7. Ut & alia quædam addam: Infantes quoque recèns natos, lavari partim *Sale*, molesto satis, partim aquâ, solitos olim, adnotat Thom. Bartholinus *de Puerperio Vett.* & Suicerus *Thes. Eccl.* voce, Ἅλας, ubi & *Sal* Catechumenis olim datum, ut condimentum sapientiæ perciperent, & ipsi alios condirent, docet. Etiam *honoribus militiæque interponebatur*, apud Romanos: *Salariis inde dictis*, ut *ibidem* Plinius habet, de quibus infrà dicemus. Imò & *Carthis Arabiæ oppido muros domosque massis salis facere consuevisse, aquâ ferruminantes*, idem habet *ead. cap.* ubi & odoribus additis conditum luxuriosis & plurima hanc in rem addit, inprimis de *Salis Fodinis* Vett. Hodie *Sal* usuale triplex, *Fossile*, *Marinum* & quod ex salsuginosis aquis per coctionem extrahitur seu *Coctile*. Primum in Hungaria, Calabria, & maximâ copiâ juxta Cracoviam, eruitur, cujus fodinæ admirandis suis substructionibus subterraneis integram civitatem referunt, è quibus *Sal* duritie lapidis solidum, instar ingentium saxorum, in cuniculis sub terra longè lateque plateatim excavatis, ferro exscindunt. Sed & alibi passim ejusmodi montes sunt, ut in Hispaniæ Alpibus, circa Iberum, in Languedocia Galliæ, Salinis, urbe à *sale* dictâ in Burgundia, in Germ. Halæ ad Oenum (ubi tamen *Sal* non eruitur formâ saxorum, sed intra salsuginosa montium receptacula areas elaborant, intra quas aqua dulcis derivata, paulatim salsugine terrestrium glebarum imbuitur, ac dein inter prægrandes sartagines cacabosque, per rivos deducta, in sal excoquitur) in Asia, ubi maximè celebres montes Caspii sale concreti: in Ormuzia Ins. quæ tota sal esse creditur; in America circa litora S. Michaelis, ubi saxa ex sale, scopulorum instar, procul spectari, testantur Itineraria. Alterum seu *marinum*, ex salsa maris aqua extrahitur, idque vel natura, vel arte. Illud enim, maris ferventis æstu in spumas actum & ad littora scopulosque expulsum, Solis calore excoquitur: Istud fit, aquâ maris in fossas littori proximas vel vi tempestatis depulsâ, vel arte etiam derivatâ, ibique calore Solis exiccata; qui præparandi mos Melitensibus, Siculis totique fere Italiæ communissimus est, Calabriâ exceptâ, in qua, præter marinum, nobilissimi Salis fossilis quoque ingens est copia. Drepani etiam, in Sicilia, maxima abundantiâ Sal provenit & arte & naturâ concretum; Quod in Germaniam, Belgium, Daniam & Sueciam defertur, è Gallia, haud procul Rupellis, petitur. *Coctilis* tandem salis fontes in Germania passim, ut Halæ Saxonum, cui, velut & aliis oppidis hujus nominis, à Gr. ἅλς i. *Sale*, ipsum nomen est, Halæ ad Oenum, Saltzæ in Magdeburgensi Duc. Lunæburgi &c. quorum causa procul dubio, quòd rivi subterranei montes salinos aut glebas salsugine refertas, permeent, sicque salsugine imbuti fontem, quo erumpunt, similiter salsum efficiant. Sola Suecia & Anglia sale carent, quorum illa, ut dictum, è Gallia; ista ex Portugallia, ut plurimum, illud petunt: quemadmodum Bohemiæ, ubi & rarior ejus proventus est, è Polonia prospicitur. V. Athanas. Kircherum. *Mund. Subterr. l.* 5. *c.* 3. & Salmasium *ad Solinum passim*, ubi de modo cogendi salis apud Vett. in ἁλοπηγίαις; item *de Sale Agrigentino*; *Armenico* seu *Cappadocico*, quod crocini coloris; *Attico*, quod austeri; *Centuripino*, purpureo; *de Sale Chalci*, quod magni hodierni Chymistæ faciunt; de *coctili*, *fossili*, *nativo*, *Tragasæo*; *Acanthio* item, varia habet: inprimis *p.* 266. & 267. De *Sale* Catechumenorum, diximus aliquid & suprà, voce *Sacramentum*, de *sale*, juxta *projectos* seu *expositos* apponi olim solito, in signum Baptismi nondum suscepti, V. Concilium Nemociense A. C. 1298. *can.* 2.

Fodinæ Salis hodie in orbe celebriores.

α. Africa non alio utitur Sale, quàm quod ex specuum salinis, velut marmor, candidi, rubri & cinericei coloris effoditur. β. Asia minor, salis copia celebris est. γ. Bagamaga, urbs est Indiæ Coromandeliæ, in regno Musilipatano, ubi ingens *Salis* copia, ab omnibus incolis inde peti solita, effoditur. δ. Caspium mare loca habet vicina, sale refertissima, uti dictum. ε. In Cuba mons salinus est. ζ Hispania, in montibus prope Iberum, sale abundat plurimo. η. Kilitsim, Persiæ mons, eadem laude claret. θ Kostovvata Ins. est, non procul à Volga fl. unde Russi sal effodiunt, & ad puriorem substantiam decoctum, per totam Russiam devehunt, magno cum lucro. ι Ormuzia, Sinus Persici ins. non montes solùm sale concretos habet, sed & ipsa fere nil nisi sal est, ex quo parietes quoque ædium fieri solitæ. κ. In Peruvia 18. à Lima mill. Sept. versùs tanta copia est, ut, licèt cuivis inde pro lubitu petere liceat, nunquam tamen fodina exhauriatur, imò ne decrescat quidem. λ. ad Pochniam in Polonia, 4. à Cracovia milliaribus, pellucidi & candidi salis copia ingens e terra exscinditur, V. suprà. μ. Transylvania, Salis fodinas quoque satis opulentas habet. ν. Tirolensis Comitatus in Germania, salis proventu maximè clarus est. ξ. Volga, V. hic suprà *Kostovvata*, & Auctorem *Histor. Orbis Terrarum capite* 7. §. 11.

Salacattabia, condimenti species, apud Apicium *libro* 4. *cap.* 1. ubi Humelbergius, apud Carolum du Fresne *in Glossario*, *Salsicacabia* restituit, id est, ἁλμακακάβια, seu *salsicia ollaria*, & salsa cacabularia, hoc est, quæ in *cacabis* vocatis ollis coquuntur.

Salamandra, stellioni similis, aut species ejus; Hebr: *letaa*, si Syro Interpreti credimus, & qui hunc sequuntur, Pagnino, Ariæ, Junio, Castalioni. Sed Bochartus hoc nomine significari lacertæ eam speciem, quam Arabes *vvachra* vel *vvachara* vocant, doctè probat. Colore vario est; cujus venenum quàm sit potens, doceant hæc Plinii *l.* 29. *c.* 4. Inter omnia venenata sala„mandræ scelus maximum est. Cætera enim singulos feriunt, „nec plures pariter interimunt. *Salamandra* populos necare im„providos potest. Nam si arbori irrepsit, omnia poma infi„cit veneno, & eos, qui ederint, necat, frigidâ vi nihil ab aco„

alto

inho distans. Quinimo si contacto ab ea ligno vel pede cru-
„sta panis incoquatur, idem veneficium est. vel si in puteum ca-
„dat. Quippe, cùm saliva ejus, quacunque parte corporis, vel in
„pede imo respersâ, omnis in toto corpore defluat pilus. Et
„l. 10. c. 67. Ejusdem saniè, quæ lactea ore vomitur, quacunque
„parte corporis humani contactâ toti defluunt pili. idq; quod
contactum est, colorem in vitiliginem mutat. Unde Ælianus
de sue, quæ salamandram ederit l. 9. c. 28. *Τὰς γε μὴν δοῦ γυναικας ἀπέκτεινεν.* Illos, qui carnibus ejus vescuntur, interi-
„mit. Et Theophrastus. Aquas, quibus admixta fuerit exiti-
„ales reddit, præsertim mortua. Et Gesnerus p. 89. Galli quidam
„olim mihi narrarunt, vulgò apud eos ferri, si Blanda (*quo-*
„*modo* salamandram *Narbonenses vocant*) in acervo tritici repe-
„riatur, totum infici, adeò ut vel gallinæ vescentes inde pere-
„ant. Et infrà, Hanc lacertam in quibusdam Galliæ locis *a-*
„*rressadam* vocant, cujus morbum adeo exitialem esse putant, ut
„nulla vitæ spes relinquatur. Itaque vulgò hæc metra cele-
brant,

Si mordu t'a une arressade
Pren ton linceul, & ta flessade,
Si momorderis te salamandra,
Accipe linteum tuum & tuum lodicem:

i. in lecto decumbito, tanquam moriturus. Et Rhæti à *Sala-mandra* morsum ajunt tot Medicis opus habere, quot maculis ea distinguitur &c. V. Bochartum *Hierozoici Parte prior. Lib. IV. c. 1.* ubi Hebræam vocem *Chabarber*, de hac lacertæ specie exponit, à *maculis* sic dicti. Hinc Jeremiæ c. 13. *v. 23. chabarburoth*, sunt *pardorum maculæ*. Ita *maal* Germanicè dici conjectat Gesnerus à maculis seu punctis ejus; *Maal* enim maculam & *maalen*, pingere Germani dicunt. In igne porro vivere eoque ali *Salamandram* vulgò creditum. Imo ex igne generari, nugantur more suo Judæi. Ita enim Glossator Hebræus *ad Levitic. cap. 11. v. 29.*
„Cùm accenditur ignis in uno loco per septem annos, creatur
„ex medio ejus similitudo muris, quam vocant salamandram.
„Addit alius, ignem debere esse accensum, è lignis myrteis, per
„manum hariolorum. Hinc *Porta cœli fol. 23.* Ex igne generatur
„animal *salamandra* nomine, quod solo igne alitur: Quin ignis
„est materia ejus & fit in fornacibus vitri, quæ ardent per
„septem annos. Similis farinæ est, quod legitur *in tract. Sanhedrin cap. de 4 suppliciis criminalibus*, Ezechiæ Regis Judæ patrem Achazum voluisse, ut in ignem conjiceretur, sed cum mater filii corpus unxisset salamandrâ, cum ex mediis ignibus evasisse incolumem &c. Verùm nugas has recitasse, refutasse est. Quòd verò in igne vivere hoc animalculum hactenus famâ vulgatum est, eatenus quidem admittitur, quòd aliquandiu in igne maneat illæsum, quandiu nempe sanies ei superest, quam vim ignis sentiens ore evomit. cum verò illa exhausta est, non minus & ipsum igne consumitur, ut oculis suis Romæ se vidisse [illegible]latur Sponius *Itiner. Græciæ.*

Salambo, adde: Sic autem Venus, Alexandri M. temporibus, vel deinceps, à Syris & Babyloniis, dicta est, ob planctum, quo in sacris ejus Adonidis mors deplorabatur. *Quartam namque Venerem, Syria Tyroque conceptam, Astarten vocatam fuisse, & Adoni dignupsisse*, tradit Cicero *de Nat. Deor. lib. 3.* Quod verò, quemadmodum Σαλάμβα, sic & Σαλαμβῶ, à Gr. σάλος i. *salum* veniat, docet Etymologicum magnum, sive vetus Auctor, quem Etymologus excerpsit: ubi verba Latinè sic habent: *Salambas dicunt fenestras, quia sint in perpetuo motu (qui Græcis Σάλος) &* Salambo *Dea, quia cogitationes semper huc illuc circumagat, & curarum æstu (qui Σάλος dicitur) fluctuet ac cum lamentis circumeat Adonidem.* Ut & salaizein *Anacreon dixit, pro lamentari. Agitat enim ac perturbat mentem talis in luctu ac planctu dolor.* &c. Inde *Salambonem* exhibere, apud Lampridium *in Heliogabalo, Salambonem etiam omni planctu & jactatione Syriaci cultus exhibuit, omen sibi faciens imminentis exitii*: est Venerem imitari, dum Adonidem plangit ac luget. *Salambo* namque Veneris epitheton. Adonidem plangentis, ut dictum. Cujus luctus memoria, magnâ solennitate quotannis revocabatur per Adonia, non solùm in Græcia, sed etiam in Ægypto & Syria, aliisque regionibus Orientis. V. Salmasium *ad Lampridium loco cit.* & suprà ubi de *Adonide*.

Salarium, merces servitio acquisita, inter alia sal quoq; habens, unde à *Sale* nomen accepit. Plinius *lib. 31. cap. 7. Honoribus etiam militiæq; interponitur*: Salariis *inde dictis, magnâ apud antiquos auctoritate.* Item, *Ancus Martius Rex salis modia sex millia in congiario dedit Populo.* Sed & Assyriæ Reges pro stipendio *salem* dabant. Unde Esdræ *cap. 4. versu 14.* ad Artaxerxem R. scribunt Samariæ præfecti, *Propterea quòd sale palatii salimur.* h. e. ut rectè interpretatur Junius, *Salarium de Regis palatio accipimus* &c. Postmodum accessere vinum, oleum, bubula, porcina, olera, ligna, & cætera, quæ Tribunis, Ducibus, Rectoribus provinciarum, militibus præberi solita, *cellarium salarii* dixit Lampridius *in Heliogabalo, Mittebat parasitis per cellarias salaria annua, vasa cum ranis & scorpiis & cum serpentibus, & hujusmodi monstris. Cellariensis species* dicuntur *l. 32. C. Theodos. de erog. mil. ann.* &c. Quod *Salarium* plerunque cum stipendio idem faciunt Auctores. Capitolinus tamen distinguit *in Clodio Albino* *Huic salarium duplex decrevi, vestem militarem simplicem, sed loci sui, stipendium quadruplum.* Sic apertè eadem separantur in *Epistola* Valeriani ad Mucianum, quæ apud Flav. Vopiscum legitur in *Vita* Probi. Postquam enim stipendium, quod in auro & argento dabatur, memoravit, & vestem, sequitur de salario: *In salario*, inquit, *diurno, bubulæ pondo octo, porcinæ pondo sex* &c. Hæc enim *salario* continebantur, Salmasius *ad Capitolin. d. l.* Inde ad præmium Philosophis solvi solitum voce translatâ. Et quidem initiò, cùm ipsi Reges Principesque Sapientiæ studiis ferè soli incumberent, nullum iis laboris præmium, præter nominis perennitatem, fuit. *Salaria* demum, cum minus æstimarentur, constitui cœpere, atque ea satis luculenta. Strabo Philosophus à Ptolemæo Philadelpho, talentis 80. h. e. coronatis 48000. donatus est, ut apud Laertium legimus Aristotelem ab Alexandro M. 800. talentis fuisse honoratum Plut. docet *in vita ejus.* V. Just. Lipsium de Salariis vett. Doctorum *Cent. 1. Epist. 76.* Primus autem mercede docuisse Protagoras traditur, apud Aul. Gellium *l. 5. c. 3.* Appulejum *Floridorum c. 18.* Quintilianum *lib. 3. cap. 1.* &c. Unde Philostratus de illo, *πρῶτος δὲ*, inquit, *ἐκπρᾶξαι Ἕλληνας χρήματα ὁ μισθὸν*, & idoneam rationem subjicit: *ἃ γὰρ σὺν δαπάνῃ σπουδάζομεν, μᾶλλον ἀσπαζόμεθα τῶν προῖκα.* A quo tempore Grammaticis & Rhetoribus, modò disciplinâ & auctoritate Scholas tuerentur, ampla emolumenta non defuerunt. Æquitatem rei exponit Quintilianus *l. 12. c. 7.* Si res familiaris nam, lius quid ad usus necessarios exiget, se-
cundùm omnes Sapientiæ leges patietur sibi gratiam referri, "
cùm & Socrati collatum sit ad victum & Zeno, Cleanthes, "
Chrysippus, mercedem a Discipulis acceptaverint, Neque n. "
video, quæ justior acquirendi ratio, quam ex honestissimo labore, & ab his, de quibus optimè meruimus. Apud Roma- "
nos M. Antonius Gnipho de mercedibus non paciscebatur. eoque plura ex liberalitate discentium consequebatur. Remmius Palæmon ex Schola quadragena annua capiebat. Tantidem docendum conduxit Calvinum Eficium Rom. L. Appulejus. Verrius Flaccus habitationem in Palatio & centena sestertia in annum ab Augusto meruit; ut taceam servos literatores immanibus pretiis emptos, dein manumissos. Ex Fisco primus Rhetoribus annua centena constituit Vespasianus. & M. Fabium Quintilianum ex Hispania, Romæ inquilinum, stipendium è Fisco accepisse refert Eusebius. Antoninus verò Pius, per omnes etiam Provincias, Grammaticis, Rhetoribus ac Philosophis honores & *Salaria* detulit: *μυρίας* nempe *δραχμάς*, *decies mille drachmas*, ut statuunt Lucianus in *Eun.* Philostratus *in Theodoto, & Chresto* &c. quæ efficiunt Romanæ monetæ sestertia 40. aureos 400. at nostræ coronatos mille. Quosdam tamen, paucos nempe & eximios, *ἑξακοσίους χρυσοῦς ἐτησίους*, *annuos aureos sexcentos*, id est, duodecies mille drachmas, seu 1200. coronatos accepisse, tradit Tatianus Rhetor; qua de re V. Joh. Frid. Gronov. *de Pecun. vet. lib. 4. c. 11.* Hinc itaque interrogatio illa Chresti apud Philostrat. *οὐκ αἱ μυρίαι τὸν ἄνδρα*, subint. *ζητοῦσι* vel *ζητοῦσι*: quæ verba ita concepta sunt, ut & Sophistæ modestiam prætereire possint; quasi diceret, *Annon ad myrias virum quærunt, si αὐταῖς ἀρκούντως*, ut ait Lucianus? se talem esse dissimulantis & arrogantiam dicam, an fiduciam superbiamque meritis quæsitam, ceu non ille *τὰς μυρίας*, verùm *αἱ μυρίαι*, ipsum ambirent. Ut in armorum judicio Vir ille militaris,

—— —— Quæritur istis,
Quàm mihi, major honor, conjunctaque gloria nostra est,
Atque Ajax armis, non Ajaci arma petuntur, &c.

Plura de his vide infrà in voce *Stipendium*, alibique passim. Aliud est *Salarium* seu *Salaria*, quod inter ministeria sacra memoratur in Inventario Ecclesiæ Eboracensis *Monastici Anglicani, Unum salarium argenteum intus deauratum, pro sale in dominicis diebus benedicendo, ponderis 3 unciarum & dimidii.* Salinum nempe, Gall. *Saliere.* C. du Fresne *Glossar.*

Salataræ, Græcè Σαλαταράι, Ptolemæo, iidem cum *Sarapariis* Plinii, Oxi amnis incolæ, de quibus V. Salmasium *ad Solin. pag. 985.*

Salburgum, nomen castri Germaniæ, in Thuringia, sub proprio Dynasta, ex illustri Ruthenorum de Plavia familia. In hac enim duæ cùm sint lineæ, *Senior* & *Junior*; ei adnumerantur, qui in Graiziæ utraque domo & Burckii habitant: ad Juniorem, decem filii Henrici & Magdalenæ Schvvartzenburgicæ, quibus in *Gera, Salburg, Schlez, Lobenstein* sedes spectant. *Salburgum* autem nactus est, qui tertius ex decem illis natus erat, cujus *γενεαλογία* hæc est. Henricus Ruthenus seu *Reussen*, Dn. in Plavia, qui obiit A. 1461. ex Irmgardi (fil. Alberti Burggr. Kirchbergæ) genuit Henricum Jun. Ruthenum, defunctum A. 1498. Quo & Magdalena Bar. Schvvartzenbergiâ, natus Henricus Jun. junxit sibi Æmiliam Annam Mansfeldiam Com. & ex ea genuit Henricum Jun. Ruthenum: qui obiit A. 1572. Pater, ex Dorothea Com. Solmensi, Henrici Jun. Rutheni, defuncti An. 1635. Hujus ex Magdalena Com. Schvvartzenburgica filius tertius, Henricus Jun. Ruthenus Dn. *de Plavven* (qui decessit A. C. 1640.) ex Juliana Elisabetha Com. Reingravia, genuit Henricum I. Jun. (n. 1639. & maritum N N. Com. *de Hardeck*, ductam A. C

A.C. 1662. & Magdalenam Julianam (n. 1641. den. 1649.) germanos: *Ruthenos, Dominos de Plavven &c. Linea Jun. in Salburg.* Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobil. Europ. Part. I. p.* 48.

Sale, Σάλη, vel Σαλικὴ, recens appellatio Taprobanes Insulæ, *Zeilan* hodie Salmasius *ad Solin. p.* 1110.

Salera, vulgò *la Saudre*, fluvius Galliæ duplex, *major & minor*, quorum hic *la petite Saudre*, illum auget. Mentio ejus apud Hadr. Valesium in *Secalaunia*, cùm ait: *Quidam partem Secalaunia aliquam in Biturigum finibus collocant, circa utrumque Saleram.*

Salernum, adde: Inter Lucernas, *Salernitana* quoque celebris, cujus inscr. *Salerni* in æde Episcopali, annotante Jac. Sirmondo Jesuitâ eruditissimo, sic habet, *Have. Septima sit. tibi. terra. levis. Quisque. huic. tumulo posuit. fic. ardente. Lucernam. Illius. cineres. aurea. terra. tegat.* Ubi *ardentem* omnino ab Auctore scriptum, *m.* verò vel ab Opifice omissum, vel carie illius partis vetustate corrosum, vel quavis alia de causa deletum esse, judicat Fortun. Licetus *de Lucernis Antiqq. l.* 1. *c.* 21. Quod tamen non videtur, cùm Inscriptio metrica sit, *ardentem* autem metro non quadraret: adde quod *ardente* ad *tumulo* referri possit qui propter Lucernam *ardens*, per translationem, dictus est. V. quoque Gruterum *in Inscript.* Gutherium, iterumque Licetum *l.* 2 *c.* 19. Scholam *Salernitanam*, seu, ut in vett. codd. inscribitur, *Medicinam Salernitanam*, *sive de conservanda bona valetudine*, item *Regimen Sanitatis Salerni*, vel etiam *Florem Medicinæ*, scripsit, nomine Collegii ibidem Medici, versibus Leoninis, Johannes de Mediolano, qui claruit A. C. 1100. videturque is liber auctior fuisse initio, nempe versuum 1239. sicut à Joh. Georgio Schegkio *in Bibl.* proditum est. At in vulgaris libris solùm 373. reperiuntur. Sunt tamen qui habeant 664 vel etiam 1096. Anglorum is Rex, cui opus id dedicatum, fortè Robertus fuit Normanniæ Dux primogenitus Guilielmi Nothi sive Conquæstoris, Normanniæ Ducis primò, dein Angliæ Regis: ac scriptum videtur, cùm is Robertus è Palæstina in Apuliam rediisset, & ob fistulam è vulnere venenato, de ea & valetudine tuenda, consuluisset *Salernitanam Scholam.* Nec obstat, quòd liber hic inscribatur Anglorum Regi, at Robertus non regnavit in Anglia. Nam Regnum ei debitum, quod, eo absente, minor natu frater Guilhelmus Rufus occupavit: De quo pluribus agit Renatus Moreau *in Prolegomenis Animadversionum eruditarum*, quibus hoc opus illustravit, Gerh. Joh Vossius *de Philosophia c.* 12. *§.* 37. Cæterum prodiit Principatus *Salernitanus*, ut & Capuanus, a Principatu Beneventano (in quo *Principis* titulum, ut honorarium seu potius feudalem titulum, in Italia, primus invexit Arechis Dux, uti scribit Leo Ostiensis *l.* 10. *c.* 10) Cùm enim Siconolfus, Siconis Principis Beneventi filius & Sicardi Principis frater, *Salernum* & Capuam Radelchiso Principi ademisset, Ludovicus II Imp. in Italiam veniens A. C 851 pulsis & profligatis Saracenis, quos uterq; Principum in auxilium evocaverat, totam Beneventi provinciam inter Ledelchum & Siconolfum æquo discrimine partitus est, quâ quidem partitione *Salernum* & Capua Siconolfo cessere. A quo cæteri, qui Salerno imperavere, *Principes Salerni* appellati sunt, quo Principatu postmodum iterum diviso, Capuanus Principatus emersit, utroque tandem ad Tancredi Normanni familiam & ad Siculos devoluto. V. Constantinum Porphyrog. *de Adm. Imp. c.* 27. & C. du Fresne, in voce *Princeps.*

Sales, auctore Plinio *l.* 31. *c.* 7. *omnis vitæ lepos & summa hilaritas, laborumque requies non alio magis vocabulo constat*: transeunte intellectu à sale, tam necessa in vitæ elemento, ad animi quoque voluptates. Inprimis dicteria seu joci, quos in Exodiis petulantes Mimi ingerebant Claudianus,

Qui lætis risum Salibus *movisse facetis.*

Cùm enim in principio, conciliandis auribus, revocandis animis tædioque liberandis audiretur Exodium, procedente tempore *in vitium libertas excidit*, ut Horatius ait, & ex laudabili ac jucundo officio transiit in amarum carpendi cacoethes. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 9. Hinc verò ulterius itum, & Scurræ mensis adhiberi cœpti, qui convivas dicteriis salibusque ad hilaritatem provocarent. Plinius ad Amicum, *Vis tu remittere aliquid ex nugis? Equidem nihil sale habeo, libentes tamen fero. Cur ego non habeo? quia nequaquam me ut inexspectatum festivumque delectat, si quid molle à Cinædo, petulans à Scurra, stultum à Morione profertur.* Ægypto autem pueri hi dicaces, & Alexandriâ inprimis, petiti. Petronius *Satyrico*, *Discubuimus Alexandrinis pueris aquam nivatam in manus infundentibus*: Nobilisq; inter eos Sarmentus ille, cujus cum Cicerro velitationes commemorat Horatius *lib.* 1. *Sat.* 5. de quo etiam Juvenalis *Sat.* 5. *v.* 4.

Si potes illa pati, quæ nec Sarmentus iniquas
Cæsaris ad mensas, nec vilis Galba tulisset.

Ubi Glossator antiquus notat, Sarmentum formâ ac urbanitate demeruisse sibi plurimos. Augusto sanè olim placuere tales lepôre ac festivitate, ut notat Plut. *in M. Antonio*; qui etiam tradit, hujusmodi pueris Romanos *Deliciarum* nomen imposuisse. Et quidem pueros urbanos & procaces, hoc nomine appellari consuevisse, Statius docet *Sylvar. l.* 5.

Non ego mercatus Pharia de puppe loquaces
Delicias, doctumque sui convicia Nili
Infantem, linguaque simul Salibusque *protervum*
Dilexi.

V. Laur. Pignorium *Comment. de Servis.* Quas verò *Delicias loquaces* intelligat Statius, explicat Suetonius *in Aug. c.* 98. Quin et admodum exhilaratus, quadragenos aureos comitibus divisit, jusque jurandum & cautionem exegit a singulis, non aliò datam summam, quàm in emptionem Alexandrinarum mercium absumpturos. Ubi quod *Alexandrinæ ei merces*, & *loquaces de puppe Pharia deliciæ* Statio, pueri sunt Ægyptii, dicaces, & ob id conviviis aptissimi. V. quoque Quintilianum *l.* 1 *c.* 2. Jul. Capitolinum *in Vero*, Martialem *l.* 4. *Epigr.* 42. Thomam Dempsterum *Paralipom. in Rosinum l.* 2. *c.* 19. & *alibi.*

Salgama, dicta sunt olera, quæ sale & aceto condita servabantur; sicut *Acetaria*, quæ recentia ac cruda ex aceto vorabantur; & ἀξύνογα, quæ ex pluribus speciebus composita unà tritis mixtisque, quibus etiam acetum addebatur. Græcis ἁλμαῖα. Uti autem duo sunt, quibus unguentorum confectio constat, ἡδύσματα & σώματα, *succus & corpus*, oleum & odores, qui in oleum adduntur, ut serventur quasi quadam conditurâ: sic in *Salgamis* conficiendis condiendisque, acetum & muria, h. e. jus & succus conduturæ vicem obtinent; res verò ipsæ, quæ eò immittuntur servandæ, corporis instar sunt, ut herbæ omne genus, quæ ad hunc usum reponuntur, pyra etiam & mala, cucumeres aliaque similia. Galli vulgò *Salades* vocant. Quod nomen traductum postea à militibus. ad rerum ad victum necessariarum præbitores, quas ab hospitibus suis exigebant. *L.* 3. *Cod. Theodos. de Salgamo hospitibus non præbendo: Nemo militans à suo hospite* salgami *aliquid postulet, id est, neligenum aut oleum, culcitæ ve posçantur*, apud C du Fresne *Glossar.* V. Salmasium *ad Solinum p.* 466. & 1273. Hinc *Salgamarii*, qui *salgama* condiebant & vendebant, apud Columellam *l.* 1. *capp.* 44 & 54 Eorum mentio in Concilio Chalcedon. *act.* 11. Ἐκεῖ σαλγαμάριοί χρηματίσαντες, καὶ διὰ τοῦτο ἀναρμόνιοι γεγόνασι, *ibi* Salgamarios *elegunt; hinc illa sub versio &c.*

Saliares Insulæ apud Plinium. *Sunt & in Nymphæo* Saliares *dictæ, quoniam in symphoniæ cantu, ad ictum modulantium pedum moventur*: Græcè ὀρχηστρίδες & χορευτίδες; item ὀρχοῦσαι, Varroni *de R. Rust. l.* 3 *Cùm eodem tempore Insulas Lydiane ritu ibi* ὀρχούσας *vidisset.* Earum Martianus quoque Capella meminit *l.* 9. Nonne ipsius vetustatis persuasione compertum, in Lydia Nympharum Insulas dici. quas etiam recentior asserentium Varro se vidisse testatur, quæ, in medium stagnum a continenti procedentes, cantu tibiarum primò in circulum motæ, dehinc ad littora revertuntur. Ubi *Insulas Nympharum* vocat. Fuere illæ in Lydia, in Lacu seu Stagno, quod Νυμφαῖον dicebatur. Καλαμίνας illud appellat Sotion. Quod conferens Salmasius cum verbis Capellæ, qui insulas has in continenti esse aut littore teneri ait: inde elicit, Insulas has calamos esse, in littoribus Nymphæi lacus nascentes, qui ab littore in medium stagnum procedant & ad littus redeant vel ventis vel contis impulsi, & fluitantium insularum speciem præbeant Græci πλοάδας nuncupant νήσους, quales in multis circa Ægyptum stagnis alibique reperiri, auctor est Theophrastus. V. Salmasium *ad Solinum p.* 125.

Saliari Carmini nomen inserendi ritus, occurrit apud Capitolinum *in Marco Anton. Imp.* Jussit, ut statuæ filio mortuo decernerentur, & imago aurea Circensibus per pompam ferenda, & ut *Saliari* carmini nomen ejus insereretur. Et Tacitum. *ut nomen ejus* Saliari carmine *caneretur*, de quo genere honoris multa dixit Casaubonus *ad Athenæum l* 6. *c.* 14. Simile apud Athenienses fuit, quòd bene meritos de Rep. peplo Minervæ intexerent: unde natum apud illos Proverbium, ἄξιος ἐστι τοῦ πέπλου, *dignus est peplo*; ut si dicas, dignus est, cujus nomen Saliari carmine canatur. Aristophanes *in Equitibus*,

Εὐλογῆσαι βουλόμεσθα τοὺς πατέρας ἡμῶν, ὅτι
Ἄνδρες ἦσαν τῆσδε τῆς γῆς ἄξιοι καὶ τοῦ πέπλου.
Prædicare volumus patres nostros, quoniam
Viri erant terra ac peplo digni.

De quo ritu. V. quoque Diodorum Siculum *l* 20. ubi de decretis ab Atheniensibus, Antigono & Demetrio honoribus, & præfatum iterum Casaubonum *Not. ad Capitolinum d. l.* Nomen à *Saliis*, de quibus mox.

Saliatus, apud eundem Capitolinum in ejusdem *Vita*, Frequentavit & Declamatorum scholas — educatus est in Adriani gremio, qui illum Verissimum nominabat, & qui ei honorem equi publici sexenni detulit, octavo ætatis anno in Saliorum collegium retulit. In *Saliatu* omen accepit imperii. Coronas omnibus in pulvinar ex more jacientibus, aliæ aliis locis hæserunt; hujus veluti manu capiti Martis aptata est. Fuit in eo Sacerdotio & Præsul & Vates, & Magister & multos inauguravit atque exauguravit, nemine præeunte, quòd ipse carmina cuncta didicisset: ubi pleraque ad Salios spectantia commemorantur. Et quidem Saliatus, ipsa dignitas est Sacerdotii hujus. Quod autem de ritu eorum coronas jaciendi in pulvinar Dei sui habet, vix ex alio discas auctore. Idem verò in reliquorum Deorum festis diebus factitatum esse, notum: quæ caussa, quòd in cultu Deorum inter alia στέφανοι, i. *coronæ*, quoque

quoque ponat Justinus *Apologetico*. Nempe Salii die festo ancilia per urbem gestabant apicati & caput coronati: quam cotocam, mox, conditis ancilibus, in pulvinar conjiciebant, ubi Martis simulachrum. Porrò in *Saliatu* hæc tria munera distinguit Capitolinus, Præsulis, Vatis & Magistri. *Præsul* dicebatur, qui *præsiliebat*, ut infra dicemus; *Vates* est Ὑμνῳδὸς, qui inter ipsos erat princeps & carmen præcinebat; *Magister* verò Ἱεράρχης, ad quem inaugurandi & exaugurandi pertinebat potestas. Ad omnes autem carminum atq; axamentorum cura ex æquo pertinuit &c. V. Salmasium *ad Capitolinum d. l.* & cætera hic, ubi *de Saliis*.

Saliens, Gall. *Jet d' Eau*, fons dicitur miro artificio aquas ejaculans, cujusmodi in Principum suburbanis, Pontificis inprimis secessu Tiburtino & Tusculano, ingeniosissimè facti conspiciuntur. Franc. Pomey *in Descript. var.* hanc *Salientis* imaginem exhibet: Projectus per ambitum illarum ædium terrenus „agger exporrigitur, columnis nixus, peribolo vicena quaterna „sustinente vasa, opere antiquo elaborata, paribus dispolita in„tervallis, foliis nenupharis, aliisque floribus aquatilium planta„rum elegantissimè decorata. Spatio inter illa interjecto, *Salientes* „totidem, ad fastigium usque domus ejaculantur aquas in sub„lime, quam ubi crystallinâ veluti coronâ cinxere, grato cum „murmure recidunt, ruentesq; per occultos tubos subjectas pari „numero speluncas, rustícano opere, aggeri imo inædificatas, „inundant. Medios inter arcus speluncarum, vasis, quæ dixi, „substructi viginti quatuor cernuntur loculi in hemicyclum ex„cavati, aquaticorum totidem Numinum simulachra ostentan„tes, nim. Deorum fluvialium duodenorum & duodenarum „Naiadum, habitu vario ac discrepante, aquarum vim ingen„tem è suis urnis effundentium in suppositas conchas è candido „marmore, intra hujus Basilicæ aream collocatas. Inde per sub„terraneos meatus se insinuans aqua, ejusdem in areæ medio, „emicat mirabilem planè in modum. Media siquidem in cupa „marmorea nunquam non plena, ad summum labium emer„gunt in orbem velut innatantes Tritones duodeni grandiores, „specie eximia eminente omnium ore, resupinato capite, quasi „cœlum suspiciant. Qui — conchas in tubam effictas admo„tasque ori dextrâ retinentes, aquam per eas evibrant, ad agge„ris altitudinem, totidem deinde in Sirenes deplurentem mar„moreas — pectentes capillum & superno illo in lacu Tritoni„bus nixo pene flutantes &c.

Salii, adde: *Saliebant* autem, neq. in altum neq; in longum, sed pedes alternis attollendo, sicq; ancilia ferentes, tripudiabant per urbem, solennia cantantes carmina. Præsiliebat vero unus, ex eo *Præsul* dictus, certasque adhibebat gesticulationes, ac corporis circumvolutiones; quod videntur dixisse *amtruare*, ἀντρυᾶ, quod à τρέχω: Hinc reliqui *Salii* exemplum ejus imitabantur; quod *redamtruare* vocatum. Lucilius, secundùm emendationem Scaligeri,

Præsul, ut amtruat, inde & vulgus redamtruat olli.

V. Gerh. Joh. Vossium *de quat. Artibus Popular.* c. 3. § 48. & c. 4. §. 37. Fiebat id in Comitio quotannis, amictiq; illi erant tunicis versicoloribus & æneis baltheis succincti. Unde præter nomen *Saliorum*, dicta illis esse ait Ovidius *Fastorum l. 3.*

Armaq; & ad certos verba canenda modos.

Saltatores quoq; eosdem & *Laudatores Deorum belli Præsidum*, appellat Dionysius. Legimus enim, præter ea, quæ dicta, Togas nexisse fibulis, habuisse altiores pileos & desinentes in conum, accinctos fuisse gladiis, dextrâ lanceam virgamq; lævâ Thraciam gestasse peltam, quam *Ancile* nominabant. Ad militum etiam modum gesticulabantur canente tibiâ, jam quidem simul, nunc per vices, interea canentes patrium Pæana. Et quidem, armatam istiusmodi saltationem, quæ fiebat collisis ad scuta gladiis, à Curetibus inventam, tradiderunt nonnulli: quod alii Saoni, vel potiùs Salio acceptum ferunt, sed minùs rectè. In fine verò Pæanis, appellabant *Mamurium*. Cæterùm Pæanes, qui canebantur ab iis, *Junonii*, *Minervii*, *Janualii* atq; ita deinceps dicebantur, à nominibus Deorum, quorum laudes celebrabant: at in homines universos scripti vocabantur *Axamenta*, à verbo *axare*, quod nobis est *nominare*, vel, quia in *axibus*, id est, tabulis, describebantur. Anton. Thysius *Notis in A. Gellium l. 1. c. 12.* Primum *Saliare* carmen composuisse fertur ipse Numa, qui ex Patricio ordine *Salios* primus instituit, illudq; proin antiquissimum & ideirco obscurissimum fuisse, Cicero aliiq; passim testantur, & multa vocabula ex eo à vett. Grammaticis citata, probant, Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. l. 3. c. 20.* Lege latâ liberos fuisse omnes & indigenas, quorum uterque Parens, cujuscunque fortunæ, in vivis esset, annotat Thysius *loco cit.* Festum illorum incidisse in Panathenæa Græcorum mensemque Martium, celebratumque publicè ad dies aliquot, per quos totâ Urbe choreas duxerint, usque in Forum, & Capitolium, aliaque loca, tam privata, quàm publica, refert Dionysius *l. 2.* Quibus diebus, priusquam condita rursum essent ancilia, ominosum fuisse nubere, neq; etiam Flaminicæ Diali licuisse sese pectere atque ornare, Ovidius tradit *lib. laudato.* Cœtus *Saliorum*, dicebatur *Collegium*, cujus caput *Magister Saliorum*, item *Præsul*, vocitatus est, neque Tributis illi comitiis, ut alii Sacerdotes, sed à suis Collegis, cooptabantur, quemadmodum & Luperci, & Fratres Arvales, & Sacerdotes Galli, & Sodales Titii. Rosinus *l. 16. c. 16.* Quòd autem hos Sacerdotes Herculi dedit Virgilius, cùm inquit:

Tum Salii *ad cantus* &c.

rectè quidem à Poëta id factum vult Macrobius, eò quòd Hercules apud Pontifices idem esset, cum Marte, & Chaldæi *stellam Herculis* vocent, quam reliqui omnes *stellam Martis* appellant, &c. Sed & Virginum *Saliarium* meminit Sextus Pompejus, his verbis: *Saliares Virgines Cincius ait esse conductitias, quæ ad Salios adhibebantur, cum apicibus paludatæ; quas Ælius Stilo scripsit sacrificium facere, in Regia, cum Pontifice, paludatas cum Pontificibus, in modum Saliorum.* De Mamurio quod suprà dictum, hinc est: Cùm plura fierent ancilia, quibus cœleste id, quod Numâ regnante delapsum dixere, intermisceretur, ne dignosci, & fortè surripi posset, probatum maximè est opus Mamurii Veturii, qui præmii loco nihil aliud petiit, quam ut suum nomen inter carmina *Salii* cantarent. V. Aldum Manutium *de Quæsitis per Epistolam l. 2.* Rosinum, Alios, nec non *suprà*. Ut pauca subjungam de Pileis retrò memoratis horum Sacerdotum, seu *Apicibus*, ut alii vocant, formam eorum fuisse κωνοειδῆ, sive metalem, docet Dionysius, Πίλους, inquiens, ὀρθοὺς εἰς σχῆμα συναγομένους κωνοειδῆ, οὓς Ἕλληνες κυρβασίας καλοῦσι, *Pileos altos in formam coni coëuntes, Græcis* Cyrbasias *dictos*. Varro *Tutulatos* vocat; unde & Festus de meta Tutulus pileus lanatus metali formâ. & astipulantur nummi antiqui. V. Philipp. Rubenium *Electorum l. 2. c. 25. ubi de sacris Apicibus*: cum Tiara Persarum aliquid commune habuisse, observat Dionys. *l. 2.*

Salinacidæ, V. infrà *Salmacidæ*.

Salinæ, urbs Burg. adde: Hujus Dynastas Principum loco atq; dignatione habitos olim, sunt qui affirment. Inter titulos gentis Austriacæ. V. Bertium *Commentar. Rer. Germ. lib. 2. cap. 3.* & Cl. Pfannerum *de præcipuis Germaniæ Principp gentibus c. 1.*

Salinarum Vallis, sive *salsuginis* vel *salis* Græcè κοιλὰς ἁλῶν ἢ, vel ἁλῶν, in Paralipomenis *l. 1. c. 18.* *Abisai vero, filius Sarujæ, percussit Edom in Valle Salinarum decem & octo millia & constituit in Edom præsidium*: Epiphanio eadem est cum Mari mortuo vel lacu Alphaltite, *Hær. 19.* Ἔστι δὲ αὐτὴ κοιλὰς ἁλυκὴ θάλασσα. Fortè occasione loci Geneseos c. 14. ubi Vallis mentio, quæ postea in Mare illud Mortuum conversa est. Alii vallem istam *Salsuginis* sive *Salinarum* ad Mare Mortuum ponunt, & revera faciunt vallem, à Mari ipso diversam. Sed falluntur utriq; Tempore n. Davidis R. non ampliùs illa vallis erat, quæ, Sodomis divino igne consumtis, in Mare Mortuum versa est. Et vallis illa, in qua Idumæi profligati sunt, in Idumæa ipsa fuit, utpote in qua præsidium impositum memoratur. At Idumæa à Mari Mortuo procul absfuit, quippe ab Ægypti Casio & lacus Serbonidis emersu incipiens. Dicta est autem *Salinarum* hæc vallis, vel a fontibus salinaceis, qui in ea scaturiebant, vel à sale, qui effodiebatur. Alteram verò, vallem *Siddim* appellat Scriptura, quod nonnulli vertunt, *arvorum proscissorum vallem*; alii nomen Hebræum retinent, quasi proprium fuerit illius vallis, à multitudine agrorum arabilium denominatæ. Cæterùm quòd eadem S. Scriptura testatur, vallem hanc postea extitisse *Mare Salis*, non inde sequitur, illam cum *Salinarum Valle* eandem esse. Non enim illam ipsam *Salsuginosam* vel *Salinarum Vallem* appellat, sed in *Mare Salis* conversam esse dicit. Ita namq; Scriptura vocat Mortuum Mare sive lacum Asphaltitem, non quòd salsus fuerit, nam bitumen salsum non est, nec salis naturam habet: sed eo sensu, quo *terram Salis* eadem appellat, quæ deserta est ac desolata. Lacum verò hunc nihil generare, non pisces, non aves habere aquis assuetas, nihil deniq; vivi sustinere, notum est. V. Salmasium *ad Solinum p. 614.* & suprà, in voce *Mare*.

Salinum, apud Statium *l. 1 Sylv. 4. v. 131.*

——— *Sæpe Deis hos inter honores*
Cespes, & exiguo placuerunt farra salino:

exigua capis est, seu vasculum minutis oblationibus dicatum, de cujusmodi oblatione loquitur Horatius *Carm. l. 3. Od. 23.*

Immunis aram si tetigit manus,
Non sumtuosa blandior hostiâ
Mollibit aversos Penates
Farre pio & saliente mica.

Unde *mola salsa*, item *sale condita*. Et sæpius occurrit eadem sententia, apud Ovidium aliosque Poëtas. Erant autem ex argento ditioribus. Hinc cùm omne aurum, argentum æsque signatum in publicum conferri juberet Levinus Consul, sola ista excepit: *Annulos sibi quisq; & conjugi & liberis & filio bullam: Et quibus uxor filiæq; sunt, singulis uncias auri pondo relinquant; Argenti, qui curuli sella sederunt, equi ornamenta & libras pondo, ut salinum patellamq; Deorum causa habere possint.* Et Val. Maximus *lib. 4. c. 4.* *In C. Fabritii*, inquit, *& Q. Æmilii Papi, principum seculi sui domibus argentum fuisse confitear oportet. Uterq; enim patellam Deorum & salinum habuit.* Utpote supellectilem maximè necessariam, in *tutelam mensarum*, ut Statius vocat: qua proin si careret mensa, in profanis olim habitum est, ut ex hisce Arnobii verbis constat: *Sacras facitis mensas* salinorum *appositu & simulachris*

latebris Deorum. Quam in rem V. plura, apud Barthium *Animadvers. ad Statium d. l.* & Chabotium *Commentar. ad Horatium Carm. l. 2. od. 16.*

Salire. V. infrà *Salissatores*.

Salis Mare, V. supra *Salinarum Vallis*.

Salissatores, Magorum quoddam genus, qui, dum eis membrorum quæcunque partes *salirent*, aliquid sibi exinde prosperum seu triste significari, prædicebant, Isidorus *l. 8. c. 9.* Hinc *Salissatio*, ipsa hoc pacto divinandi ratio, cum ex palpitatione cordis, vel oculorum aut musculi alicujus, futura augurabantur. Unde apud Poetam, *salit* aliquid, *in lævâ parte mamillæ*: & apud Theocritum *Idyllio 3.*

Ἅλλεται ὀφθαλμός μευ ὁ δεξιός.
Salit oculus mihi dexter.

Quod omen non minus auspicatum erat, quàm βόμβος seu tinnitus auris dextræ. Gr. παλμικὸν οἰώνισμα, quo titulo librum suum insignivit Melampus, Ptolemæo Philadelpho inscriptum, & Posidonius, apud Suidam V. Jos. Scaligerum *Ausonian. lect. l. 1. c. 16.* Dempsterum *in Rosinum l. 3. capp. 7. 9. 11.* &c. Sed & in Extispicina vox usitata. Statius *Thebaid. l. 8. v. 178.*

——— *extis* saliat *quod Numen in extis*.

Id est, vaticinatio Numinis, quæ in salientibus extis deprehendatur, exponente Barthio: qui ex Lutatio, quoddam in extis signum, *Deum* appellatum esse, quoq; adnotat *ad lib. 5. v. 175.* Illud verò, *salire in læva parte mamillæ*, aliquando etiam de naturali motu ac palpitatione cordis simpliciter intelligitur. Unde Statius idem verba Juvenalis *Sat. 7.*

——— ——— *Læva in parte mamillæ*
Nil salit *Arcadico juveni* ———

interpretatur, *cor non habet*, *ad Statium l. 1. Sylv. 2. v. 210.* &c.

Saliva, ad Medicos Magicosque usus Veteribus multum adhibita, memoratur Plinio *l. 28. c. 4.* *Hominum verò inprimis jejunam* salivam *contra serpentes præsidio esse docuimus. Sed & — despuimus Comitiales morbos, hoc est, contagia regerimus. Simili modo & defascinationes repercutimus, dextræq; claudicationis occursum. Veniam quoq; à Deis spei alicujus audacioris petimus, in sinum spuendo. Eadem ratione terna despuere precatione, in omni medicina mos est* &c. ubi quod de Comitiali morbo inter alia habet, confirmatur ex Plauto *In Captivis*, qui hunc morbum periphrasi istâ, *qui insputatur morbus*, propter hoc ipsum designat. V. plura hanc in rem apud Vossium *de Idolol. lib. 3. cap. 29.* & infra, ubi de *Sputo*.

Saliunca, herbæ genus, quæ *Orci tunica* dicta, adeoque ipsissima nardus montana est. Vestibus interponi solitam, odoris gratiâ, Plinius tradit *l. 21. c. 7.* *Tantæ suavitatis, ut metallum esse cœperit*: (i. ut in vectigali ac reditu publico censeatur non aliter, quam metalli fodina) certè *vestibus interponi eam gratissimum, sicut apud Græcos polion herbam, inclitam Musæi & Hesiodi laudibus, ad omnia utilem prædicantium.* Theophrastus ad tineas enecandas id fieri tradit. *Orci* verò *tunicam* hanc herbam dictam esse, notat Servius *ad illa*,

Puniceis humilis quantum saliunca *rosetis*.

Nempe tunica, qualem gessere Romani sine manicis, ejusdem ferme cum sacco figuræ, *Colobium* postea dictum est. Ruffinus colobia seu tunicas Monachorum, quasi saccos[illegible] esse dicit, & Hieronymus *tunicas saccineas* ac *saccos* vocat, quibus operiebantur Monachi in Ægypto. Ejusmodi proin radix, quæ sacci habet instar vel tunicæ, ac sub terra est, non ineleganter *Orci tunica* est appellitata: Græcis quoque θυλακῖτις & πηρῖτις, ab effigie *sacculi* vel *peræ*. In coronis eandem herbam adhibitam, è Lucano & Martiali discimus &c. Plura hanc in rem V. apud Claud. Salmasium *ad Solinum p. 1066.*

Salix, antiquissimis temporibus in coronis locum habuit. Et quidem cùm eo tempore coronæ vinculi tantum usum præbuerint, quippe capiti inter convivialem lætitiam adstringendo primitus repertæ, ex Amerina *salice* nexæ coronæ placuerunt, donec sequiori ævo, crescente luxu, ludibrio haberi, & quòd nexibus tantum ac vitilibus esset idonea, *coronamentum rusticorum* appellari salix cœpit. Ejusmodi tamen corona Megisthen usum fuisse totos decem menses, Anacreon tradit *Comm. l. 2.* Imò ejus usum apud Samios durasse, usque ad Polycratis ætatem, refert Athenæus *l. 15.* qui priscum id coronamenti genus Carum fuisse, occasione statuæ Junonis, cùm apud ipsos fugam meditaretur, longissimis salicis ramis implicitæ, addit. Cæterum ἱερὸν ἔρνος, *sacer stipes*, Apollonio Rhodio hæc arbor dicitur *lib. 4.* Tradit tamen Plinius, Homero eam fuisse *frugiperdam*, *quòd ocyssimè amittat semen, secutamq; ætatem fecisse suo interpretatam esse hanc sententiam. quando semen salicis mulieri sterilitatis medicamentum esse constat*, *l. 16. c. 26.* ubi plura de hac arbore. V. quoque eum *l. 16. c. 40.* ubi inter arbores scutis faciendis, quorum plaga contrahat se protinus cludatque suum vulnus & ob id contumaciùs transmittat ferrum, idoneam *salicem* quoq; recenset: ut & infrà, ubi de *Vimine*.

Salma, adde: Duplicem *Salmam* habent, qui Gentis hujus originem indagant, Ardennatem & *Novam Salmam* seu Lotharingicam, quam Henricus II. ex posteris Caroli I. à Marcomiro Francorũ R. Austrasiæ Præfecti constituti, oriundus condidisse dicitur; Pater Henrici III. qui stirpem clauserit A. C. 810. vel 812. relicta filia & hærede Hedvige. Per quam, cum nupsisset Henrico IV. Sadigeri Principis Ardennatis filio, Friderici ex Mosellanicis (juxta aliquos, agnatis Caroli M.) & Felicitatis *Salmensis* (quæ Hedvigis amita) nova gens *Salmensis* prognata sit. Hedvigis enim & Henrici abnepos Theodoricus ex Bona Blamontana suscepit Henricum VI. & Carolum, quorum illi *Salmam* Lotharingiæ, isti Ardennæ hæreditate dicunt obtigisse, adeoque a priore *Salmensem* in Lotharingia gentem prodiisse. Ex ea Johannes V. Johannem VI. & Simonem, suscepit: quorum hic filiam genuit Joannam, a qua Johanni Comitum Sylv. & Rheni nupta pars Comitatus *Salmensis*, cum titulo, huic familia illata, nunc quoq; in ea hæret, unde ramus Principum *Salmensium*, cujus προγονολογίαν exhibet Spenerus *Theatr. Nobil. Europ. part. II.* Ille vero, nempe Johannes VI. filium habuit, Johannem VII. patrem Nicolai & Johannis VIII. quo nati Johannes IX. & Paulus, lineam terminavere. Pauli vero filia Christina, Franc. Lotharingo Com. Valdimontio marito, omnia reliqua in Lotharingia bona *Salmensia* attulit. Sed Nicolaus, Austriæ Capitaneus, qui fideli operâ Ferdinando I. Imp. navatâ, in Viennæ obsidione, vulnere accepto extinctus est, novus auctor fuit Com. *Salmæ* & Neoburgi ad Oenum, de quibus idem Auctor *part. III.* agit. Carolum quod concernit, cui *Salmam* Ardennensem diximus obtigisse; is ab Imp. Henrico II. perhibetur, Othone ultimo Carolinorum mortuo, Lotharingiam infer. obtinuisse, dein superiorem etiam occupasse, sed pulsus a Gozelone, Lucilburgensem ditionem retinuisse. Filium ei assignant, qui Limburgi Comes fuerit, nepotem Henricum, qui Duc. axioma nactus sit, pater Henrici (Lusitanorum secundùm quosdam Satoris) & Walrami cognom. *Pagani*. Huic filii dantur Henricus & Fridericus, cui ortum debent reliqui Ardennatis *Salmæ* Comites, morte Henrici VIII. qui agnatam Johannam Reifferscheidiam hæredem testamento militari dixit, extincti. Unde, licèt gener ejus, Otho Raugravius (qui tamen nullam ex Henrici fil. Maria prolem suscepit) Comitatum voluerit retinere 1455. in Curia Lucilburgensi latâ sententiâ eam Reifferscheidiis restituere est coactus. Referebant autem hi originem ad Henricum prædictum, Friderici fratrem, utpote Patrem alterius Henrici (à quo reliqui Limburgici & dein Lucenburgici Duces atque Comites) & Gerlaci vel Gerhardi. qui *Dominus Reifferscheidii* dictus hunc titulum ad posteros propagavit: in quibus sexto gradu Johannes, ut dictum, agnati testamento, *Salmensem* in Ardenna Comit. obtinuit, & reliquos Com. *Salmæ* ac Reifferscheidii, qui nunc quoq; superant, prosevit. V. eundem *Part. III. pag. 3.* & *p. 85.*

Salmacida Aquæ, apud Plinium *l. 31. c. 3.* ubi de aquis: *Ante omnia autem damnantur amaræ, & quæ strobem* (l. *sorptæ*) *statim implent: quod evenit Trœzene: nam nitrosas atq;* Salmacidas *in desertis Rubrum Mare petentes additâ polenta utiles intra duas horas faciunt, ipsaq; vescuntur polentâ*: Legendum, *Salmacidas*; cujusmodi aquæ non sunt simpliciter αἱ ἁλμυρίδες aut ἁλυκίδες, ut Græci vocant fontes salsos, sed acidæ simul ac salsæ, acidæ nim. salinæ. Quâ mixturâ fontes reperiri, qui utrumq; saporem præferant, idem testatur: *Aliæ sulphuris, aliæ salis, aliæ nitri, aliæ bituminis, nonnulli etiam acida salsave mixtura* &c. Aliud est *salinacidum*, quod Auctor Glossarum cum *salinacidas* perperam confundit; illud enim simpliciter est ἁλμυρόν, à salinis: hoc verò ὀξυαλμυρὸν dicas vel ὀξάλμυρον, ex *acido* & *salso* compositum. Quemadmodum & *dulcacidum*, ὀξύγλυκυ, in *Glossis* occurrit. Salmasius *ad Solinum p. 115.*

Salmedina Cæsaraugustæ nomen est Magistratus, Prætori urbano apud Romanos aliqua ex parte respondentis, ut videre est apud Hieron. Blancam *Epist. Dedicator. ad Commentarium de Rebus Aragon.* V. eundem *ibid. p. 638.* ubi ab Alfonso R. novæ urbi hunc Magistratum præpositum, & Arabico nomine retento, sic dictum esse, ait: ut & infrà *Zavalmedina*.

Salmona, adde: inter Celbim & Lesuram.

Salmonis Saltus, Gyraldo dicitur locus in Dimetis, Britanniæ Ins. regione, ubi Tivius fluv. ad Kilgaran à Gyraldo munitum, lapsus ex alto præceps ruit; quòd *salmones* (piscium majorum genus) interiora fluminis ex Oceano petentes, cùm obstaculum hoc occurrit, caudam ad os replicant, interdum etiam ad majorem saltus efficaciam caudam ipsam ore comprimunt, dumque ê circulo hujusmodi se resolvunt, cum impetu quodam, tanquam virgæ circulatæ explicatione, se ab imis ad alta, cum intuentium admiratione, transmittunt. Unde scitissimè Ausonius:

Nec te puniceo rutilantem viscere salmo
Transierim, latæ cujus vaga verbera caudæ
Gurgite de medio summas referuntur in undas.

In ejusdem Insulæ Brigantibus, Lonus fluv. vulgò *Lune*, ex Westmorlandiæ montibus cadens, accolas æstivis mensibus ejusdem piscis opima piscatione ditat. Sed Banna Hiberniæ fluv. *Salmonibus* totius Europæ fœcundissimus longè, eo quòd omnium fluviorum, ut aliqui existimant, sit limpidissimus, cujusmodi aquis unicè ii pisces delectantur. V. Guil. Camdenum *in Bri-*

in *Britannia passim*, & infrà in voce *Scotia*. In Sinici Imp. Kiangsia prov. vim ingentem piscium, *salmonum* præcipuè, quorum unus 160. libras pendens, sex Juliis regalibus Hispanicis quandoque ematur, reperiri, tradit Auctor Anonymus *Sinæ & Kor. cap.* 42. plura de hoc pisce, V. apud Vossium *de Idolol. l.* 4. *capp.* 3. 22. 29. 31. præter Auctores, qui *de Piscibus* scripsere.

Salmoniacum, V. *Salmoniacum*.

Salomon, apud Guilielmum Biblioth. *in Stephano VI. Contulit ibidem cantharum exauratum unum*, Salomonem *unum*, *regnum aureum unum cum gemmis pretiosissimis, & vestem unam cum auro & gemmis albis* &c. vasis species est, operis pretiosioris, fortè cujusmodi fuere vasa Salomonis in Templo ab eo ædificato, quæque in urbem Carcassonensem in Gallia, Romà captà, transtulisse dicitur Alaricus Wisigothorum Rex, apud Procopium *de Bello Gothico lib.* 1. *cap.* 12. unde videtur id manasse, ut pretiosa vasa *Salamoniaca* appellarentur. In *Monastico* Angl. *Tom.* I. *pag.* 210. occurrunt *duo urceoli pretiosissimi ex operibus Salomonis*: & in *Charta* quadam vet. Aldegasti, fil. Sylonis Reg. Ovetensis *A. C.* 781. *unus vasi Salomoniegi*, apud Sandovallium: uti *fortera Salmonatica*, in alia Stephaniæ, uxoris Garsiæ Navarræ R. æræ 1060 apud eundem *in Episcopis Pampilon.* laudatum Carolo du Fresne *in Glossario*.

Salonina, Gallieni Imp. conjux, mater ex eo Salonini, apud Treb. Pollionem in *Gallienis*.

Saloniniani trientes, memorantur Treb. Pollioni in *Claudio*, inter ea quæ Gallienus placando Claudio ei dari jubebat, *Aureos Valerianos CL. Trientes Saloninianos CCC.* Fortè dicti à Salonino fil. ejus, qui postmodum Imperator evasit.

Salsamentum, de piscibus præcipuè: Et quidem *Salsamenta* magna, apud Græcos, eodem nomine veniunt, quo piscis, unde sumta. Sic Icesius Κύβια, quæ frusta sunt quadrata pelamidis, vocavit *pelamidas*. Similiter Τόμος ὀυραῖος frustum caniculæ, quam & Ἐλλόψ dixere. Cujus Θυραῖου *salsamenti* meminit Athenæus *lib.* 6. *sub fin.* Thyrsio quoque pars ejusdem caniculæ salitæ, quam Romani à *thyrsi* capitis similitudine sic vocarunt. Omnibus enim thyrsis globus imponebatur, unde frustum salsamenti eâ formâ concisum Θυρσίον vocabatur. Qua eadem ratione, & thymum Θυρσίον appellatum, a capitulorum thyrsi similitudine &c. Minora vero frusta aliter appellata. Sic, uti dictum, majus pelamidis frustum *pelamis* quoque appellatum est, item ἀπόλεκτον, seu ἀπόλεκτος, subinde Τόμος; minora verò frusta κύβια dicta. Hinc Plinius *lib.* 9. *cap.* 15. *Pelamides in apolectos & particulatim consectas in genera cybiorum dispartiri*, scribit. Sunt a. *cybia*, frusta salsamenti quadrata, unde Κυβιοσάκτης cognomen Ægyptii R. turpithmatum sordium. Sed & μελάνδρυον, pro segmento salsamenti ex dorso fere & duriore thynni vel orcyni carne sumpti, reperitur. Græcis enim μέλαν δρυὸς vel μελάνδρυας, *mediale roboris* significat, quæ pars est firmissima ac nigerrima ligni, alburno dempto. Inde μελάνδρυον vel μελάνδρυας, thynni pulpamentum durius, cervice, caudâ, abdomine & clidio demptis &c. V. Salmasium *ad Solinum p.* 1317.

Salsicia, Græcis recentioribus Σαλσίκια, apud Acronem in membranis, *Hilla & hilli dicuntur salsa intestina. Hirri positivus est, diminutivè hilli dicuntur. Hæc illa quidam in diminutione neutrius generis esse, alii dicunt hilli sive hilla farta salsicia*: Lucanicæ sunt, hodieque Gallis *Saucices* dicuntur. Quæ vox non multum abludit, a voce *Isitia* vel *Isitia*, de quibus copiosè egit Apicius *lib.* 12. qui ea duplici modo fieri scribit: ex variis nempe carnibus tritis & pipere commixtis, ut Athenæus quoq; scribit: vel ex piscibus diversis, sicut Alexander Trallianus docet. V. Car. du Fresne in voce *Salcicia*. Salmasius verò vocis originem a *salsus* deducit, *ad Solinum pag.* 1231. V. quoq; eum *ad Æl. Lampridium in Alexandro Sev.* Hinc Σαλσαμεντάριαι, veteri Etymologico sunt ἀλλαντοπῶλαι: Græci enim ἀλλᾶντα, istiusmodi intestinum fartum vocant, *Ibid.*

Salsugo, V. infrà *Solitudo*.

Saltare canticum, aut *cantilenam*, dictus est qui & cantat & saltat simul, aut alio canente saltat. Unde *saltatiuncula & cantilena* apud Vopiscum *Aureliano*, pro uno & eodem, quod aliter *Ballistium*. In scena tamen *cantare* & *saltare*, diversarum artium & Artificum fuit, quorum illud proprium Tragœdorum, istud Histrionum; *fabulamq; cantare* dicebatur Tragœdus, *saltare* Histrio seu Pantomimus. Suetonius *in Caligula*, *Sed & aliorum generum Artes studiosissimè & diversissimas exercuit. Thrax & auriga idem, cantor & saltator*; ubi per *cantorem*, Tragœdum; per *saltatorem*, Histrionem intelligit. Idem *ibid. Canendi ac saltandi voluptate ita efferebatur, ut ne publicis quidem spectaculis temperaret, quo minùs & Tragœdo pronuntianti concineret: & gestum histrionis, quasi laudans, vel corrigens, palàm effingeret* &c. V. quæ superiùs diximus in vocibus, *Bathyllus*, *Pylades*, *Pantomimi* &c.

Saltarius & *Saltuarius*, in *L.* Longob. non uno in loco, Græcè Ὀρόφυλαξ, dictus est, cui incumbebat τοὺς ὅρους ἐπισκοπεῖν, *fines custodire* & invigilare, ne à vicinis agri occupentur, ut ait Theophrastus *in Charakter.* ad quem V. Casaubonum *p.* 228. A' voce *saltus*, de qua hic infrà, ubi & de *Saltuario*.

Saltatio, quanti fuerit à Vett. æstimata, argumento multa sunt: id verò inprimis, quòd ceremoniæ nullæ aut spectacula antiquiora fuere, quibus *Saltatio* non adhiberetur. Est autem hæc facultas quædam, motibus ac gestibus corporis, certo artificio, numero & ratione factis, imitandi hominum mores, affectus & actiones: quod quo pacto fieret, unus omnium clarissimè, post Aristotelem, expressit Plut. qui *in* 9. *Convival. Quæst. problem.* 15. tres partes *Saltationem* habuisse scribit, *lationem*, *figuram* & *indicationem*, easque omnes pluribus exequitur. *Poësis* proin *tacens*, Simonidi dicta. Ejus auctor quis fuerit, usq; adeò compertum non est: nisi quòd Theophrastus apud Athenæum refert, Androna Cataneum Tibicinem, dum sonaret, motiones atque numeros corpore effecisse; & ob id apud Vett. *saltare* dictum fuisse σικελίζειν, id est, *Sicelissare*. Post quem Cleophantus Thebanus & Æschylus multas *Saltatoriæ* Artis figuras invenerunt, quas Βαλλισμοὺς Siculâ voce appellatas, Epicharmi auctoritate, insinuat Athenæus: unde hodieque apud multas Italiæ nationes *balli* nomen perdurat. Et quidem *Saltatio* vetustissima sine cantu fuit; cantus dein accessit, ac tandem instrumenta Musica, tibia, lyra, aliaque adhiberi cœperunt: refert tamen Plutarchus, tempestate suâ veram *Saltationem* à Musica, cui associabatur, depravatam fuisse, atque à cœlesti illa decidentem, in tumultuosis ac indoctis theatris, instar Tyranni cujusdam, imperium tenuisse, idq; postmodum usque ad tempora nostra permanasse, *loco cit.* Imò ipsam Musices partem non male fac[it] Jul. Pollux *lib.* 4. *cap* 13. atque idcirco, ut *canere* & *psallere* subinde conjunguntur; ita & *psallere* & *saltare*. Sallustius *de Catil. Hæc mulier* (Sempronia) *literis Græcis & Latinis docta: psallere & saltare elegantiùs, quàm necesse est probæ*. V. suprà in voce *Orchestica*. Exercebat porro *Saltatio* primo partes inferiores duntaxat, dein χειρονομία, ordinatas manuum motiones edocens, adjuncta est, ut una cum cæteris motionibus, ambulatione nempe simplici, flexu, procursu, saltu, divaricatione, claudicatione, ingeniculatione, elatione, jactatione, permutatione pedum; manuum connexio, consertio, compectinatio, distensio, complexus alternatioque perageretur: atque ita universa saltatio, ex motibus tam manuum, quam pedum, ad res repræsentandas, constaret. Quid verò *saltantes* brachia præcipue moverent, significavit & Ovidius *de Arte lib.* 1.

Si vox est, canta: si mollia brachia, salta &c.

Ad imitationem inprimis adhibita antiquitus, transiit in Theatra & Ludos, voluptatem conciliatura spectantibus: inde in convivia irrepsit; moris enim apud Vett. fuisse, in conviviis, ante Triclinia, *saltare* & canere, docet Macrobius *Saturnal.* l. 3. c. 14. V. quoque Xenoph. *in Symposio*, & Rosinum *Antiqq. Rom.* *ubi de conviv. Rom.* Sed &, ob religionem quandam, ad sacrificia in usu fuisse, præter Platonem atque Plut. testatur Galenus, notaq; hyporchemata, quæ in Deorum sacrificiis Gentiles canebant, quos initiari absque tripudiis non potuisse, norent Eruditi. V. paulo suprà in voce *Salii*. Quod ex cacozelia quadam populi Dei (quem hoc quoq; Musices genere, in Deo celebrando, usum esse, ex Scripturis manifestum est) factum fuisse, non est verè dissimile. Cinædos v. maximè omnium saltandi Arti operam dedisse, significat Plautus, *Aulul. Act.* 2. *Sc.* 1.

Tum ad saltandum, non Cinædus magis aptus est, quàm ego.

Quo nomine tamen Nonius Marcellus ipsos à Vett *Saltatores* dictos vult ac Pantomimos, ἀπὸ τοῦ κινεῖν τὸ σῶμα. Poëtæ similiter omnes, non modò Histriones motus figuratos edocebant, verùm & ipsi quoque interdum *saltabant*: quemadmodum Thespias, Pratinas, Cratinus, Phrynicus, Poetæ omnes, idcirco Ὀρχησταὶ sunt nuncupati, tum quòd propria dramata, inter saltantes repræsentabant Choros; tum quòd extra ea, volentes artem docerent. Loca, ubi choreæ peractæ, primitus vici fuerunt ac plateæ publicæ; dein cùm majorem dignitatem recepissent, ad Theatrorum partes quasdam cœpere transferri, quæ ab Aristotele & Polluce propterea *Orchestræ* dictæ sunt. A' Theatris ad Palæstras sive Gymnasia traductas fuisse, auctor est Athenæus *lib.* 14. *cap.* 7. & Plut. *Sympos.* 9. *Probl.* 15. Species *Saltatoriæ* innumeras fere recensent Plato, Xenophon, Aristoteles, Strabo, Plutarchus, Galenus, Pollux & Lucianus: quæ vel à regionibus, vel ab Inventoribus, vel à modo multiplici, vel aliunde nominatæ, ut *infrà* videre est. Summa ejus genera Rosinus duo facit, *Statariam* & *Motoriam*, pro argumentis fabularum, non quod non utraque moveretur, sed quòd hæc magis: à quibus species illæ deductæ sunt, *comentiæ*, *remissæ*, *feriæ*, *molles*, *ridiculæ*, *aliæ*. Seneca tres ejus species indigitat *Epist.* 15. *in altum*, *in longum*, & *quæ fit pedes alternis attollendo*. Aliter dividitur illa in Κωμικὴν, Σφαιριστικὴν & Ὀρχηστικήν. Bellicæ *Saltationis* genera sex facit Meursius *in Orchestra sua*, inter quæ præcipua *Pyrrhicha*, de qua suprà, & post hanc Ἐμμέλεια. In Poesi triplex adhibita legitur, Ἐμμέλεια, quæ Tragica; Κόρδαξ, quæ Comica, & Σίκιννις, quæ Satyrica, quæ iterum in varias alias species subdividebantur: ex omnibus autem tribus Italicam conflavit Bathyllus Alexandrinus, teste Athenæo *Deipnosoph. l.* 1. V. Cœl. Rhodiginum *Antiqq. Lect. lib.* 5. *cap.* 3. & 4. Jul. Cæsarem Scaligerum *Poët. lib.* 1. *cap.* 18. Hier. Mercurialem *Artis Gymn. lib.* 2. *capp.* 3. 4. 6. 7. Gerh. Joh. Vossium *de* 4. *Artibus Pop. cap.* 3. & 4. &c. In Ludorum

dorum Pompa, quam prolixè describit Dionyſ. Halicarnaſſæus *lib. 7.* Habitus *Saltatorum*, erant tunicæ puniceæ, balteis æreis adſtrictæ, gladiis dependentibus, geſtabantque breviores mediocribus lanceas: Viri vero etiam æreas galeas, criſtis pinnatis inſignes, & quemque chorum præcedebat unus, qui *Saltationis* præibat formulas; unus item, militares ac concitatos præcinens modulos, rhythmis plerunq; proceleusmaticis: quod de Pyrrhica *Saltatione* intelligendum. Qui enim hos ſecuti, Sicinnem Græcanicam referebant, Satyri Silenos repræſentabant, erantque inſtructi tunicis hirſutis ſeu ſcorteis atque amiculis ex omni florum genere confertis: Aliis ex hircinis tergoribus campeſtria erant ſetæque in vertice horrentes &c. V. iterum Roſinum *lib. 5. cap. 23.* cum Dempſteri *Paralipom.* & plura *de Saltationibus Vett.* apud Stuckium *Antiqq. Conv. lib. 3. c. 21.* Suicerum voce Ὄρχησις, Alios.

Saltationis ſpecies quædam, Vett. uſitatæ.

α. Anthema erat, cùm ſaltantes clamabant *ubi mihi roſæ, ubi mihi lilia, ubi mihi apia*, ſpecies inſanæ Saltationis. β. Apochinos ſive Mactriſmus, a mulieribus ſaltabatur eratque ridicula Saltatio. γ. Calabriſmus. δ. Carpæa, apud Ænianenſes & Magnetes in uſu, Xenoph. *Expedit. Cyri lib. 5.* ε. Caudiſer, inſanæ *Saltationis* ſpecies. ζ. Δῖνοι, Erotiano vocantur, ſaltationes tornatiles ſeu verſoria. η. Ἐμμέλεια, proxima poſt Pyrrhicham dignationis, ſaltatio fuit armata, gravis ac Tragica. θ. Epicedios, penes Cretenſes in uſu. ι. Glaux, ridiculæ *Saltationis* ſpecies. κ. Grus ſeu Γέρανος, gruini colli flexus imitabatur, à puellis Athenienſium, in Deliis ſacris, exerceri ſolita. λ. Gymnica, cum thyrſo, calatho, haſta, aratro, abaco, olla &c. μ. Gymnopædica, Lyricæ ſaltationis ſpecies. ν. Hyporchematica ſimiliter. ξ. Igdis, ridicula ſaltatio. ο. Jonica, mollis & effœminata. π. Italica, cujus Auctor Bathyllus Alexandrinus, ex triplici ſaltatione Theatrali, Ἐμμέλεια, Cordace & Sicinne, erat conflata. V. Athenæum *Dipnoſophiſt. lib. 1.* ρ. [illegible], armatæ ſpecies ſaltationis. σ. Κολαβρισμός, ſimiliter. τ. Κορδαξ. υ. Κυβίστησις, quâ homines manibus pedibusque ita ſe contorquebant, ut, converſione ſui, capiti inſiſterent: quod qui faciebant, *cernui* & *cernuli* dicebantur. φ. Leo, ridicula ſaltatio. χ. Mactriſmus, ſimiliter: ſaltabatur a mulieribus, quæ ob id *Martypiæ* vocabantur: ψ. Μορφασμός, a modo motionis. ω. Mongas, inſanum ſaltandi genus. αα. Moreſcæ, populari vocabulo Italis hodie dicuntur, vett. Pyrrhicharum æmulæ. ββ. Morphaſmus, *Saltatio* ridicula. γγ. Nicatiſmus, ſtabilis ſaltandi genus. δδ. Orcheſtica, V. *ſuprà* in Orſitis, apud Cretenſes. ζζ. Πινακίδες, ab inſtrumentis. ηη. Πρύλεις, ſicut & Βρυαλλικτα, armatum ſaltandi genus. θθ. Pyrrhicha, V. ſupra *ſuo loco.* ιι. Scenica ſeu Theatralis ſaltatio, triplex fuit, Emmelia, Cordax & Sicinnis. κκ. Sicinnis, laſciva erat & inconſtans, in Satyris, uſurpari ſolita. λλ. Sobas, ſaltatio ridicula. μμ. Sphæriſtica, ubi pilâ ludentes ſaltabant, V. Homer. *Odyſſ.* ζ. νν. Teleſias, inter armatæ ſaltationis ſpecies, a Teleſio, qui primus eam ſaltavit, dicta. Hac utentes Ptolemæi milites, Alexandrum Philippi fratrem ſuſtulerunt. ξξ. Theatralis, V. *Scenica.* οο. Thermauſtris, inſanæ ſaltationis ſpecies. ππ. Thracius modus, a gente. ρρ. Tornatilis & Verſoria, quâ ſe in circum vertentes ſaltabant. Erotianus Δῖνον vocavit. σσ. Τραχηλισμός, a cervice nomen habuit. ττ. Super Utres oleo unctos & vino plenos, in ludis Baccho dicatis, pedibus ſaltare, quod ἀσκωλιάζειν dictum, antiqua fuit conſuetudo: Ubi victores cenſebantur, qui ita dextrè ſe tenebant, ut præ lubricitate humi non caderent; victoriæq; præmium ferebant utrem: reliqui, qui naribus terram percutiebant, non ſine magna voluptate, riſum movebant ſpectantibus. Meminit ludi hujus Poeta; cùm ait: *Atq; inter pocula læti, Mollibus in pratis unctos ſaliere per utres*, V. Ariſtophanem *Pluto*, Jul. Pollucem voce ἀσκωλιάζειν, Mercurialem *lib. 2. c. 11.* & infrà *ſuo loco.* υυ. Vulgare ſaltandi genus, in conjugiis ac ſacrificiis uſurpabatur. &c. Quæ omnes, quomodo fierent, difficile eſt explicare: Licèt enim varii de illis ſcripſerint, ut teſtis eſt Lucianus περὶ ὀρχήσεως, omnes tamen eorum libri deperiere: quod damnum reſarcire conatus eſt Meurſius *d. l.*

Saltatiunculæ, apud Vopiſcum *in Aureliano*. *Refert Theclius — Aurelianum manu ſuâ bello Sarmatico uno die quadraginta & octo interfeciſſe — adeò ut etiam baliſtea pueri &* ſaltatiunculas *in Aurelianum tales componerent, quibus diebus* feſtis *militariter ſaltitarent, Mille, mille*, &c. idem quod Βαλλισμοί ſeu *baliſtea*, Βαλλίζειν enim & βάλλειν χεῖρας, *manus jactare* eſt, quod ſaltantium proprium. Hinc apud Propert. *manus jactabat truncas manus*, i. *ſaltabat ad tibiæ cantum.* Nempe *ſaltatiunculas* hic videtur addidiſſe Vopiſcus, ut *balliſtia* explicaret; eodem modo, quo Patres Concilii Laodic. ὀρχεῖσθαι adjecerunt, quò vocem illam vulgarem βαλλίζειν exponerent. Eſt autem *Balliſtium* ſeu *Ballematium*, chorea vel cantilena, ad quam cantatur, de qua voce pluribus dictum eſt *ſuprà.*

Salticæ Fabulæ, inter opera Lucani, memorantur Auctori vet. *Vitæ* Lucani, *Extant ejus & alii libri complures, Ut Iliacon, Saturnalia, Catacaumon, Sylvarum X. Tragædia Medea imperfecta,* Salticæ *Fabulæ XIV.* &c. dictæ ſunt, quæ taliter erant factæ, ut coram populo *ſaltari* poſſent, h. e. non minùs geſtibus, quàm voce, exprimi: quibus *Scenicæ* fortè oppoſitæ, quarum apud A. Gellium mentio. Ita *ſaltabantur* res geſtæ Bacchi primùm, dein ab eo aliorum Heroum, à Tragœdis, Comœdis ex grege Tibicinum, qui pariter οἱ περὶ τὸν Διόνυσον τεχνῖται appellabantur, ut notatum eidem A. Gellio *l. 20. c. 4.* Barthius *Animadverſionum ad Papinium Statium Thebaid. l. 6. p. 469.* V. quæ ſupra diximus, in *Saltare canticum.* Ita *Salticæ puellæ*, quæ *ſaltandi* modis inſtruebantur, in quas graviter nonnullibi Horatius invehitur: Et per contemptum ſic appellat puellam Herodiadis, cujus ſpectaculo faſcinatus Herodes Joanni Baptiſtæ caput dempſit, Tertullianus *adv. Gnoſticos cap. 10. Ipſe clauſula Legis & Prophetarum, nec Propheta, ſed Angelus dictus, contumelioſa cæde truncatur in Puellæ* [illegible]. Quo ſenſu quoque *Salticam puellam* legimus, in Aldhelmo *de Virginit. c. 8.* &c. Idem Barthius, ubi *ſuprà.*

Saltuarius, cujus mentio *l. 60. §. 3. ff. de Legat. 3.* ſervus erat, apud Romanos, qui univerſum tuebatur fundū, fructus conſervabat, fines cuſtodiebat, Gr. Ἀγροφύλαξ. Cujusmodi munere functus eſt Aſaph, cuſtos *ſaltûs* Regis, apud Nehemiam *c. 2. v. 8.* & Tirrhus ille, apud Virgilium *Æneid. l. 7. v. 485.*

> ——— *Tyrrheusq; Pater, cui regia parent*
> *Armenta & latè cuſtodia credita campi.*

Ubi notat Servius, deſcribi Magiſtrum pecoris & *Saltuarium.* Meminit ejuſdem *l. 16. §. 1. ff. de uſu & habitat. Dominus proprietatis etiam invito uſufructuario, vel uſuario, fundum, vel ædes per* Saltuarium, *vel Inſulatarium cuſtodire poteſt: intereſt enim fines prædii tueri.* Conſtabat autem *Saltus* quatuor centuriis, vel quinque, Sic. Flacco teſte; & fuit fundi pars, ex Ælio Gallo, apud Feſtum & Varrone *de L. L. 4.* in qua ſylvæ erant ac paſtiones; & harum causâ caſæ quoque, ubi dominus habitaret. V. Laur. Pignorium, qui nomen etiam hodie Italiæ ruſticos retinere docet, *Comm. de Servis ſub fin.* Porrò alios hybernos, alios æſtivos fuiſſe, diſcimus ex *l. 3. §. 11. ff. de acquirend. p. ſ.* & *leg. 67. ff. de leg. 3.* *Æſtivos* definit Ulpianus, *quibus interdum etiam hyeme, plerunq; autem æſtate utimur*, apud Tit. Popmam *de operis Servorum.* Hinc recentioribus *Saltuum* præfecti, paulò diverſo à veteri ſignificatu, dicuntur in Principum Regumq; aulis, qui rei Venatoriæ præſunt: quemadmodum *in Annal. Pomeran. Ducum* legimus, Barnimo III. & IV. à Carolo IV. Imp. Venatorum Imperii ſeu Magnorum *Saltibus* Præfectorum dignitatem, collatam fuiſſe: Similiter, primos Hannoniæ Com. ex Magnis Saltuum Præfectis, in Comitum dignitatem, a Galliæ Regibus fuiſſe evectos, alibi. Iſtiusmodi *Saltū* Normanni *Foreſtam*, Saxones, qui ante eos Angliam occupavere, *Saltum cervinum*, item *Stabulum damarum* appellare conſueverunt. V. in voce *Foreſta.*

Saltuenſis pagus, *le pays de Saut*, memoratus Hieronymo Zuritæ erâ 1296. cum ait, *Lauracenſem, Rhuenſem, Fuxenſem, Minervenſem, Fenolladenſem, Saltuenſem, Petrapertuſienſem, Æmilianam, Credonenſem, & Gabaldanam ditiones* &c. tractus eſt Galliæ, in Diœc. Electenſi, novendecim vicos continens. V. Hadr. Valeſium in *Minervæ caſtrum.*

Saltus, Gymnicæ olim exercitationis ſpecies, Gr. Ἅλμα, curſui non parùm ſimilis erat; nempe qui, ſicut curſus continuatus eſt ſaltus, ita ipſe intercisus ſit curſus: à *Saltatione* de qua ſuprà, meritò diſcriminandus; hujus enim opus ὀρχεῖσθαι, illius ἅλλεσθαι dictum. Meminit inter ludos in Pentathlo contentos, primo loco, Simonides *Antholog. l. 1. Epigr. 1.* cùm illos ſic recenſet,

> Ἅλμα, ποδωκείην, δίσκον, ἄκοντα, πάλην.

Euſtathius ſimiliter, *Il.* ψ. Ἅλμα, πάλη, δίσκου ῥῖψις, ἀγὼν καὶ δρόμος. Nec minùs Scholiaſtæ Pindari ac Sophoclis, qui hoc ordine eosdem enumerant: Ἅλμα, δίσκος, ἄκων, δρόμος καὶ πάλη. Idem bellici progymnaſmatis genus fuiſſe, ex Vegetio perſpicuum eſt, qui *de re Mil. l. 1. c. 9.* ſcribit, *Juvenes, qui militiæ operam navant, ad* Saltum *præcipuè exercendos eſſe, quo vel foſſæ tranſiliuntur vel impediens aliqua altitudo ſuperatur, ut, cùm ejusmodi difficultates evenerint, poſſint ſine labore tranſire.* Nec Medicinam Gymnaſticam hoc exercitii genere caruiſſe, docet Galenus & Oribaſius, apud quem Antyllus, hac de re pluribus diſſerens, *exſilire* ſive πηδᾶν & *ſaltare* ſeu ἅλλεσθαι diſtinguit, priusque dicit eſſe motum curſui perſimilem, cùm ſc. corpus eodem in loco manet, poplites inflectendo & circumvehendo: poſterius motum ferme continuum in ſublime, vel tanquam medium, vel tanquam metam, nullis certis legibus aut imitationis figuris (quemadmodum *Saltatio*) terminatum. Et videtur has *Saltûs* ſpecies intellexiſſe Seneca *Epiſt. 15.* dum pro exercendo corpore eum commendavit, vel qui corpus in altum levaret, vel qui in longum mitteret. Exilitione certe utebantur Lacænæ veteres, quæ retroflexis cruribus ita *ſaltabant*, ut calcibus nates attingerent, quandoque cruribus alternatim inflexis, quandoque verò utriſque uno & eodem tempore: quas æreis poſtmodum ſtatuis repræſentaſſe Callimachum Statuarium, ob nimiam diligentiam, *Catatechnum* dictum, auctor eſt Plinius *l. 34. c. 8. circa fin.* Qui verò propriè *Saltus* Antyllo dicitur, in Gymnaſiis duplex iterum: vel n. ſaltantes vacuis manibus ſeipſos in ſublime agebant, de quo V. Ariſtot. *lib. de Comm. animal. greſſu*, vel manibus pondu-ſcula capiebant, ut illis firmati vehementius ſaltarent; quæ pondu-

Nedalcula tametsi Theophrastus & Aristoteles ἁλτῆρας nuncupant (quorum hic lib. cit. Pentathlos Athletas halteribus utraque manu comprehensis, majorem facere & concitatiorem saltum, quam non comprehensis, ait) propriè tamen ἁλτῆρας peculiare fuisse exercitationis genus, ostendunt Eruditi. Modus saltationem hanc peragendi fortè hic fuit: Interdum per plana loca continuatis saltibus saltabant, atque tunc limes, unde saliendi principium, βατὴρ dictus est, ut mensura κανὼν terminus verò ἐσκαμμένα, quem attingere, magna; prætertire, maxima laus fuit. Aliquando ex humili loco saltabant in altum, aliquando contrà, ex alto in humilem: quorum illud laboriosius, & proin gloriæ majoris, V. Aristot. lib. præf. & Theophrastum de lassitud. Neque solùm manibus pondusculа saltantes, ut meliùs exercerentur, habuere, sed & graviora pondera. interdum supra caput, nonnunquam supra humeros, aliquando in pedibus gestaverunt, quemadmodum videre est in ænea tabula, quam, à Ligorio acceptam, in opus suum de Arte Gymn. transtulit Hieron. Mercurialis lib. 2. cap. 11. V. quoque Casaubonum ad Augustum Suetonii cap. 83. ubi de variis Saltuum apud Vett. speciebus. Erant & qui supra utres oleo lubricos & vino repletos pedibus saltarent, de quibus infrà in voce Utres: ut & de Saltibus Petauristarum suprà, suo loco.

Saltus, apud Solinum, Pliniumque, ubi de cervis, cubile & lustrum est, ὑψηλὸς χῶρος, locus sc. editus & arboribus fruticibusque condensus, in quibus cubile suum & refugium habent cervi. Alias in genere montem notat sylva opacum. Unde *Saltuarius*, ὀρεοφύλαξ, de quo suprà. In agris publicè divisis, *cùm quinque centuriæ includuntur*, Saltus *appellatus* est, uti legimus apud Sæculum Flaccum. Varro verò quatuor inclusas centurias sic appellatas esse, docet. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 679. Compositis *Saltus*, de Luna, est ἀπόλυσις ὑπέρμη. Cummianus Hibernus *de Controv. Paschali*, *Alium in Epacta*, *alium in augmento Lunari*, *quod vos* Saltum *dicitis*. Auctor *Queroli*, *Mercurius huic iratus*, *Sol rotundus*, *Luna* in saltu *est*. V. Scaligerum *de Emendatione Temporum lib* 7.

Saltus Algiæ, Gall *Saut d'Auge*, & corr. *Sotdauge*, vicus est Galliæ, ad caput saltus Algiæ, in Lexoviis, inter duos amniculos, seu inter S. Petrum, & S. Barbaram, loca ita dicta, ex una parte; ex altera Condate ac Macerias, *Messieres*, intercepti, quo de V. Hadr. Valesium *Not. Gall.* in voce *Algia*.

Salvator, cognom. Jovis, in vet. *Inscr. Jovi custodi Quirino salvatori*, *pro salute Cæsaris Nervæ Traiani Aug. Col.*, Sarmiz. Quanto potiori iure DOMINO nostro passim tribuitur, apud SS. Patres; quam vocem esse parùm Latinam, cum censeant nonnulli, eos ab hac calumnia egregiè liberat Paulus Manutius *ad Ciceronem* 2. *Verr.* ubi vocem Soter pluribus exponit. Quorsum verò id, quòd inter Pontificis Rom. titulos, etiam hunc recenter Dominic. Macer *in Hierolexico*? V. quoque Claud. Dausquеium *ad Basilium Seleuc. Orat.* 11. seu 1. *de Jona*, infrà in *Salus*, & *Servator*, & *Soter*.

Salve Regina, in Ecclesia Rom. sequentia est, seu antiphona, à Petro Compostellano composita, ut refert Durandus *Ration. lib.* 4. *cap.* 22. qui quando floruerit, non liquet. Meminit tamen illius sequentiæ, & alterius, *Alma Redemptoris* &c. Abbo *de Bellis Parisianis lib.* 1. S. Bernardus postea, *O' clemens*, *ô pia*, *ô dulcis Virgo*, adjecit. S. Ephræmius, composuit versiculum, *Dignare me* &c. Postea Gregorius IX. qualibet feriâ 6. in Officio divino, in persecutione Friderici II. cani imperavit; quod successori illius Cæ estino IV. tribuit Blondus *Decad.* 2. *lib.* 7. uti habet Dominic. Macer *in Hierolexico*.

Salve Supremum, apud Papinium Statium *lib.* 3 *Sylv.* 3.

> *Audis & immites lenitè descendis ad umbras,*
> *Verbaq; dilectæ fert narraturus Etruscæ.*
> *Salve* supremùm, *senior mitissime Patrum*,
> *Supremumq; vale* ——

Salutatio est ultima, quâ in funebribus olim defunctum inclamare proximi solebant. De quo ritu etiam Virgilius loquitur, *Æneid. lib.* 11.

> —— Salve *mi maxime Palla*,
> *Æternumque vale* ——

Nempe sic salutabant, qui resalutare non poterant, demortuos suos in æternum se amittere rati. V. Desiderium Heraldum *Not. ad Martialem lib.* 5. *Epigramm.* 66. Joann. Kirchmannum *Funerum lib.* 3. *cap.* 9. Caspar. Barthium *Animadversion. ad Statium d. l.* & *suprà passim*, ubi *de Defunctis*, *Funere* &c.

Salvia, vulgò *Sauve*, oppidulum Galliæ, in pago Nemausensi, non procul a Sumerio, *Sommieres*, à *Salvio* quodam, quod nomen viri apud Romanos proprium fuit, dictum. V. Hadr. Valesium *Not Gall.* voce *Sumerium*. Aliàs herbæ nomen, verbasco similis, de qua V. Plinium *lib.* 26. *cap.* 6.

M. *Salvidienus*, memoratur Vopisco *in Saturnino*, ubi orationem, quâ Saturninus imperandi difficultates exposuit, cùm invitus ad Imperium raperetur a militibus, verè illius fuisse, affirmare hunc Scriptorem, ait.

Salvitas, Gall. *la Sauvetat*, nomen est variorum Galliæ locorum, à vett. Vasconibus ac Gothis, quòd eorum munimentis ab externâ vi defendi ac servari possent, appellatorum: cujus loco Galli Cis Ligeritani *Firmitatem*, vulgò *la Ferté* dixere. Talis fuit *Salvitas* in Comit. Gaurensi, non procul ab Auscis, *la Sauvetat de Gaure*. in Diœc. Tomeriensi, *la Salvetat*, in Cadurcis *la Salvetat* similiter; in agro Tolosano, *la Salbetat*. & multæ aliæ in Gothia & Aquitania interiore *Salvitates* quæ, quòd loca munita essent, hoc nomen, ut dictum, nactæ sunt. Eandem ob rationem. *Salmurum*, q *Salvus murus* & *Salva Terra*, nomina sua accepere. V. Hadrianum Valesium *passim*, inprimis in voce modò memorata, *Salva Terra*. Sed & *Salvitas*, apud medii ævi Scriptores, immunitas est data loco alicui, vel Ædi sacræ, vel Monasterio, a Principibus: quod à Civitatibus Refugii apud Israelitas, Gentiliumque Asylis originem traxit. Limitibus tamen eadem similiter constricta est: uti habet Catellus ex vet. *Charta A C.* 1132. *Occitanarum Rerum libro* 65. Qui præsentes erant Episcopi, Idcirco ad eandem *salvitatem* circumeundo designarunt & ejus continentiam crucibus infixis termina- verunt. Quæcunque igitur persona, quidquid intra easdem cruces continetur, invaserit, prædatus fuerit, aut vexationibus fatigaverit, vel ad hoc consilium seu auxilium subministraverit, ita ut vel incolam, vel peregrinum, sive omnino aliquem in salvitate præfata læserit, aut quicquam abstraxerit, ex auctoritate P C. T. SS. anathematizati erunt &c. U [illegible] limitatus: Sed & crimina non quævis in iis tutum habuisse refugium, docet idem ex alia *Charta*. *in Comitibus Tolosanis A.C.* 1150. *Qui scienter occidit hominem injuriâ*, *non defendat eum Ecclesia*, *neque claustrum*, *neque salvitas*. Quam in rem plura V. apud Marcam *Histor. Benearn lib.* 5. *cap.* 1; *num.* 3. laudatum Car. du Fresne *in Gloss.* & *suprà*, ubi *de Asylis* ac *Refugii Civitatibus*.

M. *Salvius* Julianus, adde: *Salviæ* gentis stemma exhibet Æl. Spartianus in *Didio Juliano*, sed satis perturbatè, quod proin ad majorem lucem oculis sic subjicit Isac. Casaubonus, *ad eum*.

Salvius Julianus bis Cos. JCtus, *auctor Edicti perpetui sub Hadr.*
Afer Hadrumetinus.

|

Salvius Julianus

|

Æmilia Clara. *Salvius Julianus.*

Quorum illa nupsit *Petronio Didio Severo* (filio Didii Severi, nepoti Didii Severi Insubri Mediolanensis) atque ex eo genuit *Didium Proculum*, *P. Didium Salvium Julianum Severum* AUG. & *Nummium Albinum*.

Salus, adde: Habuisse Romæ Fanum, prope Portam *Salutarem*, in monte Quirinali, testantur Festus *lib.* 17. Sext. Rufus in *alta semita*, P. Victor in 6. reg. memoraturque Templum ejus frequenter Barthol. Marliano *Topogr. lib.* 5. *cap.* 24. Diem dedicationis seu inaugurationis *Natalem Salutis* appellatum fuisse, docet Cic. *ad Attic. lib.* 4. *Epist* 1. Livius *Dec.* 4 *lib.* 10. *Decemviri libros inspicere*, *Consul Apollini*, *Æsculapio*, Saluti, *dona vovere & dare signa inaurata*, *quæ vovit*, *dedit que*. Idem *Dec.* 5. *lib.* 1. *Cæteris Diis perlitatum ferunt*, *Saluti Petilium perlitasse negant*. Sunt & nummi, apud Lazium *Comm Reip. Rom. lib.* 3. *cap.* 12. in quibus scriptum, *Salus Publica*. Neque verò placet eorum opinio, qui *Salutem* ab Augusto Principe consecratam censent, cùm Cicero voto mei Fanum, ante Augusti Imperium, teste ut *de Nat. Deor lib.* 2. Imò ædem ei dedicavit, primus Q. Junius Bubulcus Liv. *Dec.* 1. *lib.* 10. eamque Fabius pinxit anno U. C. 450 quam picturam ad ætatem usque suam durasse refert Plinius *lib.* 35. *cap.* 4. Saltem itaque Augustus abolitum jam & intermissum *Salutis* augurium renovavit, Cl. Suetonius *in eo cap.* 31. Dicebatur autem *Salus* ista *Publica*, ut vult Joh. Salisberiensis *Policrat. lib.* 3. *cap.* 1. seu, ut alii volunt, *Popularis*, V. Dionem *lib.* 54. *sub fin.* Dedicatio incidit in d 3. *Kal. Apriles*, V. Fastos, & Ovidium *Fastorum lib.* 3. *in fin.* ubi sic haber,

> *Janus adorandus*, *cumq; hoc Concordia mitis*,
> *Et Romana Salus araque Pacis erit.*

Diis verò post hæc tempora, Neronis nempe Principatu, ædes Saluti structa est, observante Joh. Cuspiniano, *in Fastos Aur. Cassiodori*. ex Tacito *Annal. lib.* 15. Sed quod Romanis erat *Salus*, id Græcis Θεοὶ Σωτῆρες, id est, *Dii Salvatores*: quo epitheto Dioscuros insignes fuisse, legimus apud Ælianum *Var. Hist. lib.* 1. *cap.* 36 Nilum, apud Heliodorum *Æthiopic. lib.* 9 Jovem inprimis, apud Pollucem *Onomastic lib* 6. *cap.* 16. Athenæum *lib.* 15. *cap.* 20. alios; quem æde structâ veneratos esse Græcos, tradit Pausanias *Corinth.* ut & Epidaurios, Idem *Lacon.* Cuique in omni convivio, post Jovem Olympium & Heroas, tertium poculum sacrum erat, Διὸς σωτῆρος dictum, ut Schol. Pindari ex Æschylo & Sophocle *ad Isthmior. od.* 6. tradit. Neque verò Dii solùm, penes quos tutela & salus hominum esse credebatur, sed & homines, qui in difficili & ancipiti angustia constitutis liberatum subvenissent, Σωτῆρες appellatione venire consueverunt, uti discimus ex Heliodoro *Æthiop. lib.* 2. Interim non eadem in Diis memoratis appellationis hujus ratio suit.

Castor enim & Pollux, quòd è tempestatibus liberare crederentur: Nilus, quòd Ægyptum fœcundaret: Jupiter, quòd, mixtis pluviâ poculis vino semiplenis, salutarem hujus usum mortales docuisset; *Salvatores* seu Σωτῆρες dicti sunt. At Redemptor noster omnia hæc, imò longè plura, unus præstat, solus proin ΣΩΤΗΡΟΣ (cujus vocis vim exprimere se satis non posse fassus est ipse facundiæ Rom. Parens) elogio dignus, *Deus in secula benedictus!* Nec omittendum, *Salutares* hos Deos, quos Σωτῆρας nomine indigitavit Antiquitas, Παραστάτας, *opitulantes*, seu *adsistentes* quoque vocatos reperiri, apud Ælianum: quam vocem ad Judicium transfert Pollux *Onomastic. lib.* 1. *cap.* 10. ut sit παραστάτης, *qui alicui in judicio præstò est, favet, tuetur.* Quo sensu Apollo de se, apud Ovidium *Metam.* ait,

—— —— *Opiferq; per orbem*
Dicor.

V. Thom. Dempsterum *Paralipom. ad Rosinum lib.* 1. *cap.* 13. Et quia *Salutis augurii*, quod ὑγιείας οἰώνισμα Dioni, cujus multa apud vett. Scriptores mentio, suprà meminimus, quid illud fuerit, ex Dione *lib.* 17. paucis indicabo; Ita autem is: *Anno*, inquit, *tunc spatio Romani bellis vacarunt, ita ut longo tempore intermissum* augurium Salutis *repeterent: Est autem quoddam divinationis genus, quo probatur, concedantne ipsi Dii, ut populo Salutem postulent, quasi nefas esset, eam priùs, quàm concedatur, petere. Ad id dies destinatur singulis annis, ad quam diem nullus exercitus ad bellum sit profectus, nullus hostis in aciem, aut pugnatum sit. Hanc ob causam in continentibus malis maximeque intestinis non celebratur: alioquin etiam difficillimum est Romanis, ut eam diem ex actè ab his omnibus puram servent. Præterea, absurdissimum est, cùm ipsi sese mutuò, seditionibus ultro, malisq; infandis, affligant, ut sive vincantur, sive adeò vincant, in miseriis sint, ita salutem à Deo velle flagitare.* V. quoque Angelum Politianum *in Miscell. cap.* 13. & Casaub. *ad Trebellium in Galienis.* Addatur ex Macrobio *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 15. tam sanctè ac religiosè Numen hoc Romanis cultum fuisse, ut etiam, quoties quis *Salutem* Deam nominasset, feriæ illis essent. Joh. Rosinus *Antiqq. Rom lib.* 2. *cap.* 18.

Salus, avicula, quæ aliàs Ægithus, ut videre est apud Bochartum *Hierozoici Part. poster. Lib.* 1. *cap.* 13. ubi exponit verba illa Siracidis *cap* 11. *vers.* 31. πέρδιξ θηρευτὴς ἐν καρτάλλῳ, *perdix venator in cavea.* Sed & *Salus*, Græcè σαλὸς, *stultus* est: quo nomine propter Christum nonnulli inter Sanctos Græcorum appellari amavere, quòd, μωρίαν simulando, pietatem insignem hoc stultitiæ velo, pro Christo, occultaverint. Davidis forte exemplo, qui in Aula Regis Philistæorum, desipere videri voluit, & occasione verborum Pauli. Inter hos Græci memoriam colunt *in Menæis* S. Simeonis 21. Julii & S. Theodori 25. Februarii. Adde Evagrium *lib.* 4 *cap.* 33. 34. & Palladium *in Histor. Lausiac. cap.* 42. ubi legimus, Ὑμεῖς ἐστε σαλαὶ, quæ verba exponit vetus Interpres: *Vos estis fatuæ*, apud Car. du Fresne *in Glossario.* Porrò sic dictus est nummus aureus in Francia ab Henrico VI. Angliæ Rege cusus, quòd in eo efficta esset *Annuntiationis Deiparæ* seu *Salutationis Angelicæ*, ut ait idem, figura, ponè utrumque scutum Franciæ & Angliæ, cum volumine continente AVE, inter utriusque capita, & hac Inscr. HENRICUS. DEI. GRATIA. FRANCORUM. ET. ANGLIÆ. REX. In aversa parte, crux plana inter lilium & leopardum; ponderis 3. denar. 1. gran. pretii 25. sol. Turon. cum 4. parte remedii, pond. 63. den. ad marcam. 6. Febr. 1422. Dicti sunt hi nummi Gall. *Saluts aux armes de France & d'Angleterre*, h. e. *Salutes cum armis Franciæ & Angliæ.* Typum exhibet Car. du Fresne in voce *Moneta.* Occasionem iis præbuerit moneta aurea, eodem anno, ut & priore, cusa à Carolo VI. Francorum R. qui nummi itidem *Salutes cum armis Franciæ*, Gall. *Saluts aux armes de France*, dicti sunt: in quorum altera parte scutum cum tribus liliis effictum, inter Angelum & Deiparam, in volumine scriptum, AVE, suprà radii cœlestes emicant; in altera visitur crux plana inter duo lilia, cui subest litera K. cusi ad 24. *Karats*, 8. parte minus, pond. 3. den. 1. gr. & pretii 25. sol. Turon. ponderis 63. den. ad marcam Paris. Hinc semisses eorum, sub eodem cusi, *Demi-saluts*, V. eundem *d. l.* & Monstrelettum *Volum.* 1. *cap.* 251. Apud Suenonem tandem *in Histor. Dan. cap.* 5. *Missi sunt itaque Legati, qui —— Reginam convenirent, pariterque* salutes *perferrent Imperatoris & simul ejus donaria regiaq; munera offerrent.* Et in *Inscr.* sepulchri Benedicti Episc. Albingaun. edita A. C. 1409. apud Ughellum,

—— *Et egenis quascunque* Salutes
Concedebat enim munitus amore superno &c.

Vox *Salus* seu *Salutes*, notat Xenium, unà cum *salute* offerri solitum: Atque hinc præstationem, quæ ultra debitum censum aut debitam pensitationem, statutis temporibus, eodem ritu Dominis exhiberi solebat, apud Petr. Diaconum Casin. *lib.* 4. *cap.* 53. *Ut haberet inde omnem reditum —— præter consuetas salutes.* V. eundem *Glossarii* Auctorem, in voce *Salus.* Templum eodem nomine Venetiis magnificum habes apud Cl. Sponium *Itinerar. part.* 1. *pag.* 76. &c. Plura de hac voce, V. apud Cl. Suicerum *Thesauro Eccl.* voce Σωτηρία, *num.* 1. item voce Ἔργον, *num.* 11. 3. & voce Πίστις, *sub lit.* B. *a.* ubi de usu ejus sacro, nec non infrà, non uno loco, inprimis voce *Soter* & ubi de nummis *Soteriis.* Addam quædam de voce *Salutaris*, inde derivatâ. Et quidem, præter jam dicta, occurrit *Salutaris*, inter Jovis epitheta, apud Pollionem *in Gallienis.* Sed & regio, ut visum, eodem nomine venit. Meminit ejusdem *Not.* vetus provinciarum Romanarum, hoc modo: *In Asia provinciæ XII. Asia ipsa, in qua est Ilium, Lycia, Galatia, Lydia, Caria, Hellespontus, Pamphylia, Pisidia, Phrygia prima, Phrygia* Salutaris, *Lycaonia, Cyclades.* Ubi cùm utramque Phrygiam secludat ab Asia, miratur Salmasius, cur in Asia ponat Ilium, quæ Phrygiæ minoris fuit. Addit, videri posteriores ex *Phrygia Magna* duas provincias fecisse, *primam* & *secundam*, illamque *Pacatianam*, hanc *Salutarem*; at quæ *Phrygia minor* olim appellata est, *Troadem*, fuisse dictas. Certè Constantinus τῆς μικρᾶς Φρυγίας ἐπαρχίας Thracensium Themati vindicat; & tamen utramque Phrygiam, *Salutarem* & *Pacatianam*, quam ipse vocat Καπατιανὴν, sub Anatoliæ provincia collocat. Sic utraque illa Phrygia, Salutaris & Pacatiana, una fuit olim Phrygia Magna. His enim verbis idem Constantinus Ἀνατολικῷ θέματι determinat: Ἀρχὴ γὰρ αὐτοῦ ἀπὸ τῆς Κωμοπόλεως τῆς ὀνομαζομένης Μηρὸς κεκλημένης καὶ λέγεται Φρυγίας Σαλουταρίας ἕως τοῦ Ἰκονίου. *Initium namq; ejus à Compoli, quæ Merus dicta est, & Phrygia Salutaris appellatur, Iconium usque.* Iconium autem Lycaoniæ opp. erat, quo Phrygia Magna finiebatur. Habuit hæc prov. Præsides, sicut Pisidia, Lycaonia, Phrygia Pacatiana, Lydia & Caria; qui dispositioni Vicarii Asianæ Diœcesis suberant. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 806. Sed & *Salutaris Porta* Romæ, ubi *salutabatur*, qui in provinciam Proprætore aut Proconsule exibat, memoratur Festo Pompeio &c.

Salutandi Deos maritimos, conspectis terrarum oris, consuetudo, occurrit, apud Papin. Statium *Thebaid. lib.* 4. *vers.* 808.

—— *Sic Ambracii per littora Ponti*
Nauticus in remis Juvenum monstrante Magistro,
Fit sonus, inq; vicem contrà percussa reclamat
Terra, salutatus *cùm Leucada pandit Apollo.*

Et *Propemptico Crispini*. *lib.* 3. *Sylv.* 3. ubi de nave ejus,

Prima salutavit *Capreas, & margine dextro*
Sparsit Tyrrhena Mareotica vina Minervæ.

De qua V. Caspar. Barthium *Animadversion. ad loca hæc.* De ritu *salutandi Ampullam Chrismatis*, diximus suprà. Plura verò *de Salutandi* apud Vett. *ritu*, hic infrà.

Salutandi Patronos ritus, apud Romanos, memorabilis. Nempe *Salutatores* Romæ passim divitum & potentiorum limina obibant & matutinum *Ave* (hæc enim *salutatoria* vox erat) portabant. Martialis *lib.* 1. *Epigr.* 56.

Et matutinum portas ineptus, Ave.

Eorum statio vestibulum fuit. A. Gellius *lib.* 4. *cap.* 1. *In vestibulo ædium Palatinarum omnis fere ordinum multitudo, opperientes salutationem Cæsaris, constiterant.* Sed & *Salutatoriorum cubiculorum* meminit Plinius *lib.* 15. *cap.* 11. *Omnia jam, coronorum genera) & virorum salutatoriis cubiculis inclusa, simulachris noctium consiliis imposita.* Ubi cubicula sic vocari, in quibus divitem è dormitorio suo prodeuntem communis salutabat amicus, illaque imaginibus variis ornata fuisse, ait Dalechampius, V. Casaubonum *ad Suetonium pag.* 70. Hora, antelucana, & quidem potentiores horâ primâ, vel secundâ matutinâ, *salutabantur*, ut idem Poëta *alibi* indigitat. Hinc Juvenalis *Satyrâ* 5. *versu* 19.

—— *Habet Trebius propter quod rumpere somnum*
Debeat, & ligulas dimittere sollicitus, ne
Tota salutatrix jam Turba peregerit orbem
Sideribus dubiis, aut illo tempore, quo se
Frigida circumagunt pigri Serraca Bootæ.

Vestis, Toga: Idem Poëta *Sat.* 3. *vers.* 126.

Quod porrò officium (ne nobis blandiar) aut quod
Pauperis hic meritum, si curet nocte togatus
Currere?

Præmium, cœna recta, vel sportula, sive pecunia vel obsonium, quæ pro salutationis officio distribui solebant, de quibus sæpe jocantem adi Martialem: Hinc iterum Juvenalis *Sat.* 3.

—— —— —— *Omnia Romæ*
Cum pretio: quid das, ut Cossum aliquando salutes?
Ut te respiciat clauso Vejento libello.

Numerus ingens: Virgilius *Georgic. lib.* 2.

—— *Ingentem foribus domus alta superbis*
Manè salutantum totis vomit ædibus undam.

Cui turbæ præfuit aliquis, saltem in ædibus Cæsarum, *Officii curator*, in marmore vet. dictus: hoc enim nomine officiosa illa *salutandi* ratio insignitur apud Auctores. Hinc apud Phædrum *lib.* 1. *fab.* 29.

Asellus Apro cùm venisset obvius,
Salve, inquit, Frater. Ille indignans repudiat
Officium.

Et Aristippus, apud Horatium *in Epist.*

Officium facio.

Galli-

Gallicè, *je fay ma cour aux grands*, &c. V. suprà in voce *Officiosi*. Principum autem *salutationes* aliquid adorationis admixtum habuere. Suetonius *in Vitellio*, *Idem miri in adulando ingenii, primus C. Cæsarem adorari, ut Deum, instituit: cùm reversus ex Syria non aliter adire ausus esset, quàm capite velato circumvertensque, deinde procumbens.* Gestus enim habitusque Deos adorantium is erat, ut velato capite, dextrâ manu labris admotâ, priore digito, medium pollicem residente, corpus dextroversum circumagerent, ut ex Lucretio *lib.* 5. Macrobio *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 8. Plut. *Quæst. Rom.* 10. Appulejo *Milef. lib.* 4. Minutio Felice, aliis, liquet. Quem religiosum *salutandi* morem, cùm Diocletianus Imp. quoque admisisset, mansit is ex parte & sub insecutis Principibus. V. quæ suprà diximus in voce *Osculum*: namque hæc non olim solùm sed & hodie, inter amicitiæ ac *salutationis* indicia. Et hæc quidem pænè publica fuit *Salutatio*, illa privata, quam apud Suetonium *cap.* 4. Galba Sulpicius *exoletam alibi, in domo sua obstinatissimè retinuit, ut liberti servique bis die frequenter adessent, ac manè salvere, vespere valere sibi singuli dicerent.* Communis salutationis inter æquales solemnem formulam fuisse, *Ave Frater*, ex loco Phædri cit. liquet: aliàs nomine quemque proprio compellarunt. Petitores verò seu Candidati civium quemcunque honestiore vocabulo, *Patris*, *Fratris*, *Patroni*, compellare solebant. Post puerperium feliciter transactum, gaudium & *salutatio*, inter amicos & clientes, his verbis peragebatur, *Hodie natæ salve*, apud A. Gellium *lib.* 12. *cap.* 1. & Plautum *Pseudolo Act.* 1. *Sc.* 3. ab Oriente ad Romanos delato more, quam gratulationem prout quis ad publicum bonum, vel damnum natus videbatur, variabant. Sternutantes genu flexo *salutari* fuisse solitos, testatur Athenæus *Dipnosoph. lib.* 2. *cap.* 27. apud Græcos viz. qui sternutamenta aliquid divinitatis habere credebant: Latinis ea inter minimæ dignitatis omina reponentibus, Plin. *lib.* 2. *cap.* 7. Iidem Græci hospites ad epulum invitatos, si pueri essent, osculi genere, quod *χύτραν* vocavere (cum nempe arreptis utrinque auribus illos osculabantur) si provectiores, osculo manuum & amplexu exceptos *salutabant*, verbo *τιμιε*, id est, *vir honeste*. Unde Euripides *in Suppl.*

—— Ὅς ἐντυχὼν, τίμιος γεραίστατος.

Hebræi itidem *salute* defungebantur, usi tum verbis, tum gestibus. Verba erant, *Dominus tecum*: Item *Benedicat tibi Jehova*, Ruth. *cap.* 2. *vers.* 4. Quæ posterior formula adeò usitata fuit, ut *benedicere*, pluribus in locis Scripturæ, *salutare* significet. V. 2. Regum *cap.* 4. *versu* 29. & Tertullianum *adv. Marcionitas lib.* 6. Aliquando dicebant, *Pax tecum*, *Pax super te*, *Abi in pace*, Matthæi *cap.* 10. *versu* 12, 13. Gestus fuere, corporis prostratio; pedum deosculatio, Lucæ *cap.* 7. *versu* 38. communiter, vulgare osculum, Exodi *cap.* 18. *versu* 7. & Genes. *cap.* 45. *versu* 13. quod Apostolo 1. Cor. 16. *versu* 26. dicitur *Osculum sanctum*, 1. Petri *cap.* 5. *versu* 14. *Osculum charitatis*: Tertulliano *Osculum pacis*, V. Drusium *ad loca diffic. Exod. cap.* 12. Nec mortui suâ *salutatione* carebant: Postquam enim Præfica, exequiis perfectis, novissimum verbum illud, *Ilicet*, altâ voce pronuntiasset; qui comitati funus erant, domum abituri, extremum vale eodem sono, inclamabant, hoc modo: *Vale, vale, vale, nos te ordine, quo natura permiserit, sequemur.* Quo de more Varro *Logist.* loquens, *Ideo*, inquit, *mortuis Salve & Vale dicitur: non quòd valere & salvi esse possint, sed quòd ab iis recedamus, eos nunquam visuri*. &c.

Salutatio Angelica, in Ecclesia Romana, in invocatione Mariæ Virginis Θεοτόκου ut plurimum adhiberi solita, concinnata est partim ex Angelica Salutatione, partim ex verbis Elizabethæ, partim ex aliis aliunde postmodum additis. Sic enim ea sonat, *Ave Maria gratiâ plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui Jesus. Sancta Maria, mater Dei, ora pro nobis peccatoribus, nunc & in hora mortis nostræ, Amen.* E quibus priora verba occurrunt apud Lucam c. 1. v. 28. & 42. ubi in Græco habetur, Χαῖρε κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ· εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί: quæ sunt verba Angeli. Item εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου, quæ verba sunt Elisabethæ. At posteriora, nempe verba illa, *Sancta Maria Mater Dei, ora pro nobis peccatoribus*, seculo V. ultima verò, *Nunc & in hora mortis nostræ*, demum Pii V. jussu, adjecta esse, docet Dominic. Macer *in Hierolexico*. Idem, signum campanæ, quo ter in die dato Christiani moneantur, ut salutationem hanc recitent, institutum fuisse ab Urbano II. præcipuè matutinum & vespertinum, ut omnes fideles hac oratione, pro recuperatione Terræ Sanctæ Deum precarentur, dum illo bello erant occupati, addit. Quæ consuetudo postquam 134. annos durasset, neglecta est, usque ad Gregorium IX. qui illam denuo in usum revocavit, addito meridiano signo. Platina tamen & Ciacconius à Calixto III. id institutum contendunt, victoriæ in Hungaria tunc obtentæ causâ. Ludovicus postmodum XI. Gall. R. Kalendis Maji, ut per totam Galliam idem fieret, præcepit. Quod verò, sub initium concionis, recitari debeat, primus Dominicus, ordinis sui auctor, sive, ut alii volunt, Vincentius Ferrerius, ordinasse legitur, V. eundem Macrum *in Hierolexico*, ubi & de *Salutatione Beatissimorum* &c. de *Salutationis* ritu *in Paschatis die*, in vocibus *Diptycha* & *Pascha*: nec non suprà in voce *Rosarium*.

Salutatores, Deductores, Assectatores, tria sunt nomina & genera sive clientum, sive amicorum, qui attendendi ad honores adspiranti, Romanis moribus, apud Q. Ciceronem *lib. de Petit. Consul.* V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium lib.* 2. *vers.* 153. & suprà ubi de *Salutandi ritu*.

Salutatorium, in Communione Rom. in Monasteriis Virginum, locus est, in quo ad *salutandum* advenientes excipiuntur. Præsertim verò sic appellata est exedra Ædi sacræ adjuncta, ubi Episcopi, priusquam sacra peragerent, salutationes adventantium excipiebant, apud Latinos Græcosque. Sed & ibi indui ac præparati solebant. Gregorius M. *lib.* 4. *Epist.* 54. ubi Marianum Ravennæ Archiep. monet, ne extra celebrationem Missæ, pallio utatur: *Non aliter*, inquit, *te usu memineris pallii, nisi in propria tuæ Civitatis, dimissis jam filiis, Ecclesia, procedens à Salutatorio, ad sacra Missarum solemnia celebranda, peractis verò Missis, idem in* Salutatorio *rursus curabis deponere*. Ibidem, propter angustiam loci, nonnunquam habitasse sacrorum Ministros, refert Gregorius Turon. *lib.* 2. *cap.* 21. *Et quia eo tempore Ecclesia parvam intra Muros possessionem habebat, ipsi Sacerdoti, in ipso, quod modò* Salutatorium *dicitur, mansio erat*, apud eundem Macrum *lib. cit.* V. quoque C. du Fresne *in Descr. Ædis Sophianæ num.* 88. Succentum voce Ἀσπαστικὸν, ut & suprà in voce *Aspaticum*. De *Salutatoriis* verò *Cubiculis* Romanorum diximus, ubi de *Salutandi ritu*.

Salutes, Gallicè *Saluts*, nummi dicti sunt aurei, sub Carolo VI. Gall. R. & Henrico VI. Angliæ R. in Gallia cusi, de quibus V. suprà in voce *Salus*. Item xenia & præstationes, quæ cum *salutationis* ritu offerri solebant, *Ibid.* V. quoque infrà *Visitatio*.

Salutigeruli Pueri, comitatûs portio apud parùm pudicas mulieres olim fuere; qui dominarum jussu hunc illum *salutabant*, erantque nuntii, internuntii, renuntii. Meminit eorum, ubi mores mulierum perstringit, Plautus *Aulularià. Actu* 3. *Sc.* 5.

> M. *Nulla ergo dicat, Equidem dotem ad te attuli*
> *Majorem multo, quàm tibi erat pecunia*
> *Enim mihi quidem æquum est, purpuram atque aurum dari,*
> *Ancillas, mulos, Muliones, Pedisequas,*
> Salutigerulos *pueros, vehicula, qui vehar.*

Eosdem idem *Damnigerulos* vocat; Item *Gerrones*, & *bonorum Exagogas*, ut qui ad scortilla etiam infacetissima dominorum bona jussi efferebant, *Trucul. Act.* 2. *Sc.* 7.

> S. *Ite hac simul Mulieri, damnigeruli, fœdi gerrones,*
> *Bonorum exagogæ.*

Juvenalis de iisdem *Sat.* 14. *versu* 28.

> *Ut non ter decies respiret: conscia Matri*
> *Virgo fuit, ceras nunc hac dictante pusillas*
> *Implet, & ad mœchum dat eisdem ferre cinædis.*

Quò respiciens *Salutigerulos Dæmones* habet Appulejus *de Deo Socr.* inquiens, *Hos Græco nomine Δαίμονας nominant, inter terricolas cælicolasque vectores, hinc precum, inde donorum: Qui ultro citroque portant, hinc petitiones, inde suppetias; ceu quidam utrisque Interpretes ac Salutigeruli.* V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, & Tit. Popmam *de Operis Servorum*.

Saluvii, Latinis dicti, qui Græcis Σαλύες. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 95. ut & in voce *Salyes*.

Salvus Lotus, in Theatris olim acclamatum à Gentilibus, cùm Martyres feris objectos proprio sanguine perfusos videbant: Quia enim à Christianis auditu acceperant, lavacro Baptismi salvos fieri credentes, quam fidem proprio sanguine obsignare Martyres non detrectabant; hinc illos sanguine in Amphitheatris suo conspersos cernentes, cruento hoc sarcasmo excipiebant, *Salvus Lotus*. Auctor *Passionis* Perpetuæ & Felicitatis, per Holstenium editæ, *Et statim in fine spectaculi, leopardo objecto, de uno morsu tanto perfusus est sanguine, ut populus revertenti illi secundi Baptismatis testimonium reclamaverit*: Salvum lotum, Salvum lotum. *Planè utique salvus erat, qui hoc modo se laverat*, apud Dominic. Macrum *in Hierolexico*.

Salyi, vel *Salyes*, in Romanis tropæis *Salluvici*, apud Goltzium, i. *Salluvii*, ut eos vocat Amm. Marcellinus *lib* 15. Floro *in Epit. lib.* 60. nunc *Transalpini Ligures*, nunc *Falanii*, vel *Salanii*, pro *Saluvii*; Straboni *Salyes*, pop. Galliæ, à Mari Gallico sive Massilia, usque ad flum. Druentiam, sedes suas habebant. Idem eos oræ maritimæ imminentes Alpes incolere ait, id est, montes, ac partem litoris *Græcis missos*, nimirum Massiliensibus; quos prisci Græci *Λίγυας* sive Ligures, & eorum regionem Ligusticam, posteriores Κελτολίγυας, h. e. *Galloligures*, vocitaverint: Item oram maritimam tenere Massilienses & *Salyes*, usque ad fines Italiæ. Quod de Massiliensibus quidem, Antipolim & Nicæam ad Alpes occupantibus, verè dictum esse: at non *Salyes*, verùm Deciates & Oxubios, Alpes tangere, contendit Valesius. Si Plinio creditur, *Ligurum celeberrimi ultra Alpes Salyi* fuerunt, tum Deceates & Oxubii: & Vercellæ Libicorum ex Salyis ortæ sunt. Florus *lib.* 3. *cap.* 2. eos *primos trans Alpes arma Romana, cùm de incursionibus illorum Massilia quereretur, sensisse*, memoriæ tale tradidit: quippe Q. Opimius Cons. Oxubios & Deciates, *Massiliensium fœderatorum oppida Antipolim, Nicæamque* vastantes, antè subegerat, ut Epit. *lib.* 47. T. Livii addocet.

Teutomalium *Salviorum* Regem à Rom. victum Allobroges receperunt: ideo bellum illis illatum. Caput eorum Aquæ Sextiæ, de quibus V. *suprà*: Arelatum quoque & Taralconem ad Rhodanum, huic genti attribuit Ptolemæus, à quo Σαλικες mendosè, pro Σάλυες, nuncupantur. Hadr. Valesius in voce *Aquæ Sextiæ Salyorum.*

Samachonites, vel Semechonites Lacus, Σαμοχωνῖτις, vel Σεμεχωνῖτις λίμνη, apud Josephum *Antiqq. lib. 5. cap. 4. Aquæ Merom*, Josuæ *cap. 11. versu 5. 7.* unus fuit ex tribus lacubus, ad Jordanis fontes, longus 60. stadia, latus 30. Josuæ sic à situ, quòd *superior* esset, Josepho à *piscatione* dictus est ac ubertate piscium. *Samachon* enim vel *Semechon* Arabicè, piscis est. Inde *Semechonitæ* populi, eidem *de Bello Jud. lib. 4. cap. 1.* & *regio Semechonitis, lib 3. cap 2.* ubi Peræam ad ortum terminari dicit Ἀραβίᾳ τε καὶ Σεμεχωνίτιδι, *Arabiâ & reg. Semechonitide.* Quò pertinet, quòd Arabiæ nomen Chaldæus Interpres passim reddit *Samchuathaa* 1. Regum *cap. 10. versu 15.* Jerem. *cap. 25. versu 20.* & Ezech. *cap. 30. versu 15.* Sed & huc referendum, quòd à Kimchio *in Psalmum 24* septem marium terræ Canaaneæ unum vocatur, ימא דסיכני *Mare Sochni*: omnino enim legendum סמכני, id est, *Semechonitæ*. Quod ex ipso ordine colligas, *Et hæc sunt septem Maria, Mare Magnum, mare Sochni, mare Tiberiadis, mare Salsum* &c. Ubi *Mare Magnum*, est mare Mediterraneum: *Mare Sochni*, est lacus Semechonites seu Samachonites, in ipsis Jordanis fontibus, ut mare Tiberiadis in medio & *mare Salsum*, i. Lacus Asphaltites, in Jordane extremo. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. Lib I. cap. VI. ubi de Piscibus in specie.*

Samardacus, in *Actis* Quirini Mart. *num. 5. Video enim te fictus rusticanum, quasi à* samardaco *inductum, qui & te & se decepit*: Afris impostor est, morio, planus. Augustinus *contra Academicos lib. 3. cap. 15. Ille autem casu planus erat, de iis, quos* Samardacos *jam vulgus vocat.* Eorundem meminit Chrysostomus *Homil. ad Ephesios* 18. apud C. du Fresne *in Glossar.*

Samaria, adde: Extructa in la moles Templo Hierosolymitano æmula, à Manasse memorato, postquam steterat anno 200 ab Hyrcano diruta est, Burmann. *Synopsi Theol lib. 4. cap. 15. §. 28.* fuitque non minima dissidii materies inter utramque gentem, quod eousque efferbuit, ut mutuo commercio penitùs abstinuerint, neque licuerit Judæis cum *Samaritanis* cibum capere, ut colligere est, ex Johann. *cap. 4. versu 9.* Imò cùm ex qualibet sub cœlo natione Proselytos admitterent Judæi, *Samaritanum* tamen admisere nullum, ut apparet ex solemnibus diris, quas vocant *Excommunicationem in secreto nominis tetragrammati*, quasque ab Esra ac Nehemia in illos eiaculatas fuisse, dicunt Judæi, ita sonantes: Postquam congregassent totum populum in Tem„plo Jehovæ, & adduxissent 300. Sacerdotes, attulissentque „300. tubas, & totidem exemplaria Legis, Levitæ dirum canen„tes carmen devovebant Samaritanos omni genere Excommu„nicationis, in secreto nominis tetragrammati, ac in Decalogo, „Excommunicatione item superioris atque inferioris domûs ju„dicii, ne ullus Israëlita panem cum Samaritano edat (hoc e„nim facere, idem foret, ac suillâ vesci) neve ex illis ullus un„quam in Israele sit Proselytus, aut partem habeat, in resurre„ctione mortuorum. V. Drusium *in trib. Sect. lib 3 c. 11. ex Ilmedenu*, & Joh. Buxtorfium *Epist. Hebr. pag. 59.* ubi R. Gersom literarum aperturam, sub hujus excommunicationis pœnâ, suis prohibuisse, narrat. Quamvis verò cum Sadducæis multa haberent communia, in eo tamen ab illis differebant, quòd Angelorum admitterent existentiam, qua de re V. Epiphanium *Hær.* 9. & 14. Thom. Godvvynum *de Ritibus Hebr. lib. 1. cap. 11.* & Seldenum *de Jure N. & G. lib. 2. cap. 5.* Leontius tamen & hoc negat, *de Sectis Act. 2. pag. 422.* Memorantur hi *Samaritæ* seu *Samaritani*, inter *Historiæ Aug.* Scriptores, Æl. Lampridio, in *Vita* Heliogabali. *Dicebat præterea, Judæorum & Samaritanorum religiones & Christianorum devotionem illuc transferendam, ut omnium culturarum secretum Heliogabali Sacerdotium teneret.* Et Spartiano in *Epistola* Hadriani de Ægypto & Alexandria, ubi similiter tria hæc nomina junguntur, *Nemo illic Archisynagogus Judæorum, nemo Samarites, nemo Christianorum Presbyter*: ubi quinam sic vocentur & quomodo ab Hebræis discernantur, explicatum est quoque Scaligero *De Emendat. lib. 7* Sed & ab Impp. in *Constitutionibus* diversis separantur hæ duæ sectæ. Photius *in Nomocan. tit. 6 cap. 7. Samaritas agricolas* à reliqua illa gente distinguit, & fuisse hos meliore conditione, quàm cœteros, ostendit, Σαμαρείτας γεωργοὺς nominans, & Σαμαρείτας τοὺς νῦν γεωργοὺς ... At Judæi terram posside re simul & colere à multis seculis desierunt: etsi in Benjamini Judæi *Itinerario* legas aliquot locis Judæos γεωργούς. Sed ut plurimùm tam *Samaritæ*, quàm *Judæi*, negotiatoribus operas locabant. Unde factum, ut *Samaritæ* Constantinopoli vocarentur *Ministri mensariorum*, qui rationes conficientibus aderant, & iis subscribebant. Justinianus *in Edicto*, Περὶ ἀργυροπρατικῶν συναλλαγμάτων. Εἰ γράμματα φέροι αὐτοῦ ἢ τοῖς τραπεζίταις προσήκοντος, τὸ δὲ ὑπογράφειν αὐτοῦ, οὓς Σαμαρείτας καλοῦσι. *Si literas attulerit ipsius Mensæ præfecti, seu ministri ejus, quos* Samaritas *vocant.* Et fortasse allusum à primis Auctoribus ejus nominis, ad vocis notionem. Est enim σαμαρείτης, ut si duas φυλακτικός, à verbo, quod *custodire* & *observare* significabat. V. Isaac. Casaubonum *Not. ad Lampridium.* Plura de iis V. apud Auctores laudatos Cl. Suicero *Thes. Eccl.* voce Σαμαρεῖται: ubi solum admisisse Pentateuchum, illosque in 4. sectas divisos, *Gorthenos, Sevæos, Essenos & Dositheos*, addit.

Samarobriva, caput Ambianorum, olim ab incolis sic dicta. Cæs. *lib. 5. L. Domitio, Appio Claudio Coss. & insequentis anni initio, Cæsar cum tribus Legionibus circùm* Samarobrivam *tribus hybernis hyemare constituit, & totam hyemem ad exercitum manere decrevit.* Quo tempore ibidem unà cum Cæsare erat Trebatius JC. quem Cæsar sæpe consuluit. Unde Cicero ad eum, *Una mehercule collocutio nostra pluris erit, quàm omnes Samarobrivæ.* Claudio Ptolemæo Σαμαρόβριγα; in tab. Peutingeriana *Samarobriva*, prope Teuceram *Tieure*, qui vicus est ad flum. Altejam: Æthico *Samarobrivæ*, a quo modo & *Ambiani*, appellatur. Nomen autem Gallicum est & veteri Celtarum linguâ. *Samari* aut *Samaræ pontem ponteve*, significat: ut Briva Isaræ, apud Æthicum, *Pontem Isaræ.* Quippe apud eam urbem plures olim fuere, ut & nunc sunt, pontes ad Samarum: quod flumen *Samarum* vel *Samaram* Gallos, ætate Ciceronis ac Cæsaris, vocavisse, nomen tum usitatum *Samarobrivæ* vel *Samarobrivarum*, indicat; hodie *Summina*, corruptè *Somona* dicitur. Postea verò urbs, more multarum aliarum Galliæ civitatum, propriâ appellatione depositâ, nomen Gentis, cujus caput erat, suscepit ac dicta est *Ambiani.* V. suprà *suo loco.*

Samblacitanus sinus, Massiliensi non obscurior, in quibusdam membranis, *sinus Samblacitanus*, & *sinus Sambracitanus*, nonnunquam sed mendosè *Sabricitanus*, sinus est maris Gallici, ab Æthico *in Itiner. portuum & positionum navium ab Urbe Arelatum usque*, inter Forum Julii & Heracliam Caccabariam vel Perdicariam, ponitur, à Foro Julii 25. ab Heraclia 16. m p. & non *portus*, sed, sicut Nicæa aliaque loca, *plagia* tantùm, h. e. *plaga* (*une plague*) appellatur. Hodie habet ab Occid. portum S. Tropesii, Amelio memoratum, in navigatione Gregorii XI. anno C. 1367. ab Or. portum S. Maximi *S. Maixime*; à Mer. Promontorium Cap. Caninum, *Teste de Can*, cum inf. cognom. Grimaldum à Septentrione, *Grimaud*; quem idem Amelius Episc. Senogalliæ *locum de Grimaldo* nuncupat: & modò à Grimaldo ipsi proximo dicitur *Golfe de Grimaut*; modò à portu S. Tropesii, *le Golfe de Tropés.* V. Hadr. Valesium *in voce, Gallicum mare.* ut & voce *Sambracitanus sinus.*

Sambuca, triquetrum instrumentum fuit rusticum, imparibus longitudine fidibus, Jun. acuti soni & arguti, tetrachordum, Athen. a *Sambyce* inventore, Dion. potiùs à voce Hebr. סבכא *Sabbeca*, Scalig. cujus mentio fit Dan. *cap. 3. versu 5. Quo tempore audietis sonum cornu, fistulæ, citharæ,* Sambucæ, *psalterium* &c. V. quoque *vers. 7, 10, 15.* Eâ mulieres ludebant, hinc *Sambucina*, Liv. *lib. 39. cap. 6.* *Sambucistriæ* appellatæ: quas victâ jam Asiâ, cùm luxus omnia Romæ occupare inciperet, conviviis adhibitas fuisse tradit, *ibid. Tunc Psaltriæ, Sambucistriæque & convivalia Ludionum oblectamenta addita epulis*: Cùm prius mos esset epularum, *ut deinceps, qui accubarent, canerent ad tibias, clarorum virorum laudes atque virtutes*, Cic. *Tuscul. lib. 4.* seu, *ut fides ac tibiæ adhiberentur, in hortamen virtutis*, Quintilian. *Instit. Orator. lib. 1. cap. 14.* V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis.* Eædem & *Sambucæ* appellatæ, apud Spartianum in *Hadriano. In convivio tragœdias, comœdias, Atellanas,* sambucas, *lectores, Poëtas, pro re semper exhibuit.* Ubi *Sambucæ*, inquit Salmasius, non sunt instrumenta illa Musica vulgò nota, sed Musicariæ mulieres, quæ illo instrumento ludebant. Sic Sambucum, pro Sambucicine, legimus apud Martianum Capellam *de Philologiæ Nupt. lib. 9. Psaltas, cordacistas, sambucos, hydraulas, per totum orbem, ad commodum humanæ utilitatis inveni.* Sed & *Sambuca* cursus species, V. supra *Sabuca.* Item machina bellica, in *Gloss. Gr. Lat. V.* hic infrà.

Sambucus, ramis & trunco arborem refert, sed amplam continent illi medullam, quæ candida expungitur, utique spongiosa, ut fistulares reddantur, excavatæ arundini similes. Non multum erraverimus, si hanc arundinem *delicium puerorum* dixerimus, unde viri vægrandia arguerint patramenta. Pueri enim „ramum sambuci cædunt, internodia servant, medullam quo„vis modo educunt, solidi ligni pistillum faciunt cum manubrio, „canali paulò minorem & breviorem: Protrudunt dein molem „papyraceam, dentibus subactam admixtâ salivâ, ad os alterum „fistulæ, pistillum tundunt, donec capillamentum præbeat, vel „linteolo muniunt. Sic immittunt in alterum os fistulæ & ma„gno nisu propellunt, donec aer constipatus molem illam cum „crepitu ejaculetur in vacuum aërem; sed solertia in eo major, ut „moles altera pistillo præfixa prioris expulsæ locum occupet, can„dem sortem expectans, Auctor Anonymus *Sinæ & Eur. cap. 34.* Certè inventa est non pridem, inquit Athanasius Kircherus in *Magnete* suo, tanto eâ violentiâ comprimendi intra canalem aëris, ut in multis majorem præstet, quam vel ipsi sclopi, quos *musquetas* vulgò vocant, effectum, quæ res cùm singularem sciteer

ſum intuentibus admirationem, nolui ejus hoc loco conſtructio nem præterire. Sic autem is deſcribit Æolium hunc ſclopum: Dividit eum in tres partes ſeu loculamenta, quarum prima inſervit onerando ſclopo; altera eſt aëris compreſſi receptaculum, tertia fiſtula eſt, quæ projectilia excutit. Truſillum addit, quem *piſtillum* diximus, cylindraceum, quod canali ita quadret, ut omnem aëris elabendi occaſionem intercludat, itaque corio contegit, tum platiſmation. In exploſione videas aërem cœruleum, quem vel impetus, vel fiſtulæ metallaris materia fecerit &c. Haud diſſimilis tubi jam Thuanus meminit, inter munera Imperatori ab Alberto Archiduce, Belgii Gubernatore, oblata; qui ſolâ actu incluſi vi non minus acriter plumbeum globum evibrabat, ac moſketta pyrio pulvere animata facere ſolet. Cujuſmodi machinæ eò periculoſiores, quòd ſine crepitu globum exitialem evomunt, adeoque ictus eorum prævideri minùs poteſt &c. Cœterum de arbore hac V. Plinium *lib. 16. cap* 17, 18, 39, 40. ubi eam inter arbores ſcutis aptas recenſet, & *lib. 24. cap.* 8.

Samgar, adde: Quod an ſolus fecerit, aut tumultuariâ ruſticorum turmâ comite, Scriptura Sacra non definit. Utut ſit, hoc notabile, quod non alio telo, quàm boum ſtimulo (quem Hebræi מלמד vocant) inſtructus, viros egregiè armatos, non modò aggreſſus ſit, ſed & fregerit. Quale eſt, quòd *Iliad.* ζ. Lycurgus, eodem telo armatus, circa Nyſſam fugat Bacchi copias & ejus nutrices,

> Θύσθλα χαμαὶ κατέχευαν, ὑπ' ἀνδροφόνοιο Λυκούργου
> Θεινόμεναι βουπλῆγι. Διώνυσος δὲ φοβηθεὶς
> Δύσεθ' ἁλὸς κατὰ κῦμα.
> *Thyrſos in terram projecerunt, ab homicida Lycurgo*
> *Percuſſæ boum ſtimulo. Et ipſe Bacchus territus*
> *Subiit maris fluctus.*

Proinde Nonnus *Dionyſiac. lib.* 20. Lycurgus Bacchum his verbis compellat,

> Εἰ κεράεσσι Σατύροισι, κερασφόρε Βάκχε, κελεύεις,
> Ὑμέας, ὡς βόας, ὑμέας βουπλῆγι δαμάσσω.
> *Si cornutis Satyris, ò cornute Bacche imperas,*
> *Vos, boum inſtar, ſimili ſtimulo domabo.*

Ibidem hæc pugna deſcribitur, ἴχνεσι Καρμήλοιο, *prope Carmelum*, montem Judææ notiſſimum. Et fortaſſe Lycurgus idem eſt cum *Samgare*. Arabs interpres, non *ſtimulo*, ſed *ſecuri boum*, i. πελέκει βοῶν ἀμφιπλήκτῳ, Samgarem pugnaſſe ſtatuit: quomodo apud Poetam βουπλῆγα ſumi non pauci volunt. Quibus ſc. viſum eſt, ad Bacchi decus id pertinere, ut bipenni ceſſerit potiùs quàm ſtimulo boum. Ita Samgarem Arabs bipenni maluit inſtruere, ut non ſolùm commodiùs, ſed & honeſtiùs pugnaret. At ille hac ſuâ prudentiâ Sacri Scriptoris ſcopo repugnat, qui hanc pugnam nobis proponit, ut rem inſolitam & paradoxam &c. Certè *Samgaris* nomen etiam in uſu apud Phrygas fuiſſe, inde patet, quòd *Sangarium* fluv. à *Sangari* ſeu *Sagari* quodam dictum volunt, ibi ſubmerſo, immiſſo furore à Cybele Deum Matre, cujus Numen ille ſpreverit. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. Lib. II cap.* 39.

Samia, abſolutè pro *Samia placenta*, quæ apud Vett. magno in pretio habebantur. Tertullianus *adv. Marcionem lib.* 3 *Non tamen, ut de glebis credas te unquam placentas & Samias coacturum.* Græcis Σάμιος πλακοῦς. Item pro *cote Samia*. Cujuſmodi teſtâ ſeu cote ille virilia ſibi præcidit, apud Lucilium,

> *Teſtam ſumit homo Samiam.*

Id eſt, teſtam ex Samia terra factam, quibus Cybeles Gallos olim hoc fini uſos eſſe, notum ex Plinio *lib.* 35. *cap.* 12. Hinc *ſamiare*, h. e. *acuere*. Flav. Vopiſcus *in Aureliano*, *De præda hoſtis, non de lachrymis provincialium, habeat: arma terſa ſint: ferramenta ſamiata, calceamenta fortia &c.* in *Epiſt.* ejus militari ad Vicarium ſuum. V. Salmaſium *ad l.* Hinc *Samiator*, ἀκονητής, *acuminator*, in *Gloſſ.* Item *Samiarius*. V. Vegetium *lib.* 2. *cap.* 14.

Samia Sibylla, V. ſuprà *Herophile*.

Samia Terra, memorata Theophraſto, inter varia terræ genera, quæ in Aſiæ Inſulis repertæ, nativæ eſſent & aliquem uſum adferrent ad vitam, ἔγχυλος ac *pinguis* eſt. Hanc enim probandam eſſe Dioſcorides ait, τὴν ἔγχυλον καὶ μαλακὴν καὶ ψαθυρὰν. οἷα ἐστιν ἣν τινες κολλούριον καλοῦσι, *Pinguem ac mollem & friabilem, qualis eſt quam nonnulli collyrium dicunt.* Quam ob cauſam à Pictoribus non fuiſſe adhibitam, idem Theophraſtus ait. Candida autem fuit, inprimis ſpecies ejus illa, quæ *aſter* dicebatur, altera verò, à colore cinereo, κολλούριον appellata eſt. Panis namque genus κολλύραν dixere, qui in cinere coquebatur, atque inde cineribus ſordidus. Hinc ſine ratione, oculorum eam medicamentis, quæ κολλούρια vulgò appellant, miſceri Plinius collegit, id in apud Dioſcoridem, è quo illam κολλούριον vocari hauſit, non habetur. Hoc tantùm de Samio lapide habet, qui in illa terra reperitur, quem utilem ait πρὸς τὰ ἐν ὀφθαλμοῖς ῥεύματα, *ad fluxus oculorum*, collyriis verò nec is miſcebatur &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 256 & 257. Adde ea, quæ habet *pag.* 130 ubi hanc terram in iis eſſe, quæ uſum Medicum haberent, ait. Plura verò hanc in rem, apud Plinium *lib.* 35. *cap.* 16. &c.

Samiamintos, Σαμιάμινθος Græcis recentioribus, antiquis ἀσκαλαβώτης, lacerti genus eſt in muros repens & captans muſcas, variis ſtellatum guttis, de quo V. quæ ſuprà diximus, in voce *Aſcalabotes* ſeu *Aſcalaphus*.

Samir, Hebr. שמיר vermis eſt, cujus opera Hebræi fabulantur Moſen Ephodi gemmas, ac utraſque Legis tabulas, & Salomonem Templi lapides aptaſſe ac expoliviſſe. Quamvis enim hordei granum mole corporis non excelleret, viribus tamen ita polluiſſe dicunt, ut ſolo tactu montes diſſilire cogerentur & duriſſimi lapides levi conatu ab eo fuerint diffiſſi & dedolati. Hinc in *Pirke Aboth* Deus creaſſe legitur res decem veſperâ Sabbathi, in quibus etiam hic vermis. Quomodo is Moſi innotuerit, Hebræi non multùm quærunt. Sed eundem ut Salomoni ſiſtant, in Templi lapidibus poliendis ac dedolandis illi inſerviturum, nullum lapidem non movent. Sunt qui allatum fuiſſe aſſerant ab Aſmodæo R. Dæmonum. Alii malunt, Salomonem miſiſſe ad upupæ nidum, in quo pullos repertos cùm vitro includi juſſiſſet, mater, ab eorum acceſſu ſe prohiberi non ferens, attulit, inquiunt, vermem *ſamir*, cujus ſolo attactu vitrum illud diſſiluit ac confractum eſt: ut alias eorum nugas omittam. Pro *ſamir*, Barbari Scriptores habent *Thamur*, inter quos Vincentius Bellovac. upupæ ſtruthionem ſubſtituens, totam fabulam ita adornat, *Doctrinalis ſui lib.* 16. *cap.* 123. *Thamur dicitur vermis Salomonis. Nam Salomon, cùm marmor Parium ad ædificationem Templi de remotis partibus convehi præcepiſſet, conſcius prohibitionis Legis, quæ vetuit altaris ædificandi lapides ferro incidi, quæſivit experimentum in vermibus, quod ars humana neſcivit. Nam pullum ſtruthionis in vitreo vaſe recluſit, quem cùm videret ſtruthio & habere nequiret, naturaliter agnitam artem attentans, ad deſertum cucurrit, rediensque vermiculum tulit, cujus ſanguine vitrum linivit, & confractum eſt ſicque fœtum eripuit. Quod videns Salomo hoc experimento, eodem genere vermis in inciſione duriſſimi marmoris uſus eſt & effectum eſt conſequutus.* Addunt Hebræi, usque ad primi Templi deſolationem, cum poſtea in arca plumbea à Judæis ſummo ſtudio, rebus mollibus illi ſubſtratis & copiâ furfurum ei abunde ſubminiſtrata ſervatum, vaſtato poſtmodum Sanctuario unà, magno ſc. Reip. damno, interiiſſe &c. Fons erroris hic. Quod habetur 1. Regum *cap.* 6. *verſu* 7. Salomonis Templum ex lapidibus integris, prout advecti fuerant, ſic fuiſſe ædificatum, ut in eo conſtruendo nulli mallei, aut ſecuris, aut inſtrumenta ferrea adhibita fuerint; Gemariſtæ in *Sota* ſic accipiunt, ac ſi ſimpliciter negetur, Templi lapides ullo ferro fuiſſe ſciſſos, aut dedolatos. Itaque aliud iis erat confingendum. Et commodum occurrit שמיר, *ſamir*, quem lapide fortiorem fuiſſe, poſt vetuſtiores Hebræos, colligit R. Salomo, ex his Ezechielis *cap.* 13. *verſu* 9. *ut* ſamir, *rupe fortior eſt*. Ita enim ille accipit, cùm verba longè aliter ſonent. Nec enim *Samir* rupi, ſed utrique confertur, imò præfertur, Prophetæ frons, tanquam utroque fortior. *Similem* τῷ ſamir, inquit *Dominus Prophetæ, firmiorem rupe conſtitui frontem tuam.* Præterea, ibi *ſamir*, non eſt vermis, ſed lapidis genus duriſſimum, ut Jerem. *cap.* 17. *verſu* 1. & Zachariæ *cap.* 7. *verſu* 12. Plerique adamantem putant. Sed Bocharto *ſamir* eſt *ſmiris*, lapis tam durus, ut eo gemmarii ad gemmas expoliendas utantur. In quem uſum etiam à Veteribus adhibitus eſt, contrà quàm ſentit Cardanus. Dioſcorides *lib.* 5. Σμύρις λίθος ἐστὶν ᾗ τὰς ψήφους οἱ δακτυλιογλύφοι σμήχουσι &c. Verum de hoc lapide dicemus infrà. De cœtero, cur fingatur upupa hunc vermem Salomoni attuliſſe, docet idem Bochartus *cap. de Upupa*; & in Græcis quoque Scriptoribus legitur, upupam, non quidem vermis virtute, ſed vi cujuſdam herbæ, obſtantia perfringere & pullos ſuos alicubi incluſos in libertatem aſſerere conſueviſſe. V. omnino eum *Hierozoici Part. poſter. Lib. VI. cap.* 11.

Samitum, vox infimæ Latinitatis: occurrit apud Petrum Bleſenſem *Epiſt.* 66. *De zona aurea & lumbari ſerico & ſamito*: Arnobium *in Chron cap.* 5. *Regina autem donavit Duci* ſamitos *plurimos, ita ut omnes milites ſuos veſtiret* ſamitis &c. ex barbaro-græco Σάμιτος, quod ex ἑξάμιτος corruptum eſt, & panni ſerici cum quoddam genus notat. Dicuntur autem ἑξάμιτα, Latinis quoque *Hexamita*, veſtimenta tapetaque, *ſex filorum*, ſeu tot numero liciis contexta: quemadmodum *Polymita*, quæ pluribus liciis, de quibus ſuo loco. *Hexamitorum* horum non rara apud Vett. mentio eſt. Apud Nicetam, βλαττία χρυσᾶ καὶ ἑξάμιτα, καὶ ἕτερα βλαττία ποικίλα καὶ κεντητά: ubi τὰ ποικίλα καὶ κεντητὰ diſtinguit ac ſeparat ἀπὸ τῶν ἑξαμίτων, nam hexamita illa, ut & polymita, in tela de liciis variantibus texebantur: τὰ κεντητὰ verò & ποικίλα, acu deſigebantur & variabantur. Βλαττία ἑξάμιτα idem alibi nominat: item ἑξαποικιλτὰ, h. e. *picta & figurata*. Vocem autem *ξαμία*, recentiori ævo *tapetia* ſignificare, Euſtathius docet *Iliad.* ψ. &c. V. Salmaſium *Not. ad Vopiſcum in Carino*.

Samius Lucumo, apud Auſonium,

> *Scilliti decies non ſi purgeris aceto,*
> *Anticipesque tuo* Samii Lucumonis *acumen:*

Pythagoras eſt, quem τὸν Σάμιον abſolutè vocant plerumque Scriptores & Σάμιον σοφόν. Unde ad hunc Auſonii verſum alludens Joannes Saliſberienſes in *Enthetico ſuo in Policratic.* inquit,

> *Tardus ad hunc* Samius, *ſi certet acumine mentis,*
> *Indoctusque Plato Varroq; ſtultus erit.*

V. Salmasium *ad Vopiscum in Aureliano*, ut & in voce *Pythagoras*.

Samnites, in Ludo, genus erant gladiatorum, qui & diversam ab aliis sibique peculiarem habebant armaturam. Solinus *cap. 1. Varro in relatione prodigiosæ fortitudinis annotavit, Tritannum gladiatorem naturâ* Samnitem *fuisse, qui & rectis & transversis nervis non modò crate pectoris, sed & manibus cancellatis ac brachiis, omnes adversarios levi tactu, penè securis congressionibus, vicerit.* Ubi gente *Samnitem* intelligit Delrius, sed Plinius, *Samnitium* tantùm armaturâ ornatum in ludo gladiatorio scribit. Dicti autem hi gladiatores eo nomine sunt, non quòd essent origine & patriâ Samnites, nec quòd Samnites ullam naturalem aptitudinem ad gladiatoriam haberent, sed quòd horum populorum armis uterentur. Originem rei Livius aperit, *Campani ab superbia & odio Samnitium gladiatores, quod spectaculum inter epulas erat, eo ornatu armarunt*, Samnitium que nomine *appellarunt.* Ubi *ornatum* vocat, armaturam horum gladiatorum. Quemadmodum *ornamenta eorum*, apud Senecam & Suetonium, similiter τὰ ὅπλα sunt, *arma*, Salmasius *ad Solinum pag.* 35. Ut vero *Samnites* hi dicti, à genere armorum, sic Murmillones, ut notat Festus, antea *Galli* dicebantur, quòd genere armaturæ Gallico uterentur, apud Eund. *pag.* 39.

Samnitica Vasa, apud Jul. Capitolinum *in Pertinace Imp. Et vasa* Samnitica, *calefaciandæ resinæ ac pici, devellendis hominibus & lævigandis* &c. ubi de auctione rerum Commodi, dicta sunt, quæ ad artem vellendi ac lævigandi corpora, Romanis sequiore ævo & dominante luxu, usitatam pertinerent, quod ejus *Samnites* præcipui auctores essent. Athenæus *lib.* 12. de populis quibusdam loquens, solitis πιττοῦσθαί τε, καὶ ξυρεῖσθαι καὶ λεαίνεσθαι τὰ σώματα, *pice depilare, radere & lævigare corpora*, scribit inter cætera, χρῆται δ' οὗτος τῷ νόμῳ πολλοὶ καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν τὴν Ἰταλίαν οἰκούντων, μαθόντες παρὰ Σαμνιτῶν καὶ Μεσσαπίων. *Utuntur eo more etiam Græcorum multi & eorum, qui Italiam incolunt, hausto à Samnitibus & Messapiis.* Casaubonus *ad d. l.* V. quoque suprà, ubi de eodem more, apud Turcas quoque etiamnum ac Persas vigente, Joann. Bapt. Tavernier *Itiner. Turc. & Persiæ*, ut & in tr. quem *Descriptionem Serraii* indigitat.

Samnium, adde: Regionis id potiùs nomen esse, *Samnitium* viz. monet Salmasius, & Βρέττιον, apud Stephanum Βρεττίαν esse. h. e. *Brutiorum terram*, *Exercit. Plin. ad Solinum p.* 321.

Samorna, nomen Amazonis, quæ Ephesum condidit, unde Ephesus quoque primò sic dicta. Stephanus, τὸ ἐθνικὸν Σαμόρνα, Σαμορναῖος, ἐκαλεῖτο δ' ἀπὸ μιᾶς τῶν Ἀμαζόνων, ἐν ᾗ βασιλεύουσα καὶ χρῶσα Ἀρτεμίδος ἱερὸν φασι. Et Hesychius, Σαμόρνα, ἡ Σαμορναία Ἔφεσος. Alii *Smyrnam* & viraginem illam & urbem nominatam ajunt. Melæ vero, non ipsam urbem Ephesi, sed templum tantùm Dianæ ab Amazonibus conditum significat. At Plinius Ephesum *Amazonum opus*, & Solinus *Amazonum fabricam* itidem vocant. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 808. Inde verò & Σαμόρνη vel Σαμόρνιον, Ephesi potius dictus est, uti apud Strabonem legi vult idem *p.* 810.

Samos, Ins. adde: In nummo Samiorum, effigies Macrini, parte aversâ Templum Junonis conspicitur, cum *Inscr.* ΣΑΜΙΩΝ. In alio eorundem, Hercules & Omphale; in alio tres icones, Victoria Imperatori coronam imponens, cum Junone Samia ad latus, visuntur. apud Jac. Sponium *Itiner. Græciæ, Part.* 3. *p.* 203.

Samothracia, adde: Postquam Samii, imperante apud eos Leogoro seu Proclis, ut Pausanias *in Achaic.* seu potiùs Patroclis, ut Strabo vocat *lib.* 14. fino, ab Ephesiis expulsi eò concessissent, nomen & ipsa *Sami* adepta est, attamen hoc cum discrimine, ut *Thracum Samos*, sive *Samothrace* diceretur. Unde Virgilius *Æneid. lib.* 7.

Threïciamq; Samon, quæ nunc Samothracia *fertur.*

Hic primùm sacra, quæ inde *Samothracum* vocabantur, instituit Eetion, ut est apud Clem. Alexandrinum *Admon. ad Gentes*: cultique sunt hac Insulâ Terra & Cœlum, sive, ut potiùs in sacris dicti, Tellus & Cœlus, de quibus V. Varronem *de L. L. l.* 4. *Terra & Cœlum, ut Samothracum initia docent, sunt Dei magni, & hi quos dixi multis nominibus. Nam neque quas ante portas statuit duas viriles species aheneas, Dei magni, neque, ut vulgus putat, hi* Samothraces *Dii, qui Castor & Pollux: sed hi, mas & fœmina, & hi quos Augurum libri scriptos habent sic*, Divipotes *& sunt pro illis, qui in Samothrace* θεοὶ δυνατοί. Subjicit mox: *Hæc duo, Cœlum & Terra: quod anima & corpus, humidum & frigidum*: ubi pro *frigidum*; utat Vossius *aridum* vel *calidum* rescribendum. Nec multum abierunt, qui tres *Samothracum* statuere Deos: Deos nempe eos ipsos, qui in Capitolio juncti sunt Templo, Jovem, Minervam & Junonem; His enim medius & imus æther, cum summo, aere, est Jupiter: supremus Æther, Minerva: medius & imus aer, cum Terra, Juno. V. Macrobium *Saturnal. l.* 3. *c.* 4. Eosdem *Penates* Romani dixere. Aliis quatuor sunt *Samothracum* Dii, qui & *Cabiri* illis dicuntur, sed sic quoque, uno excepto, cæteri ad Terram pertineant. *Axieron* enim terram frugiferam fuisse: inferiorem autem terram, ratione virtutis activæ, dictam *Axiocersum*: ratione passivæ, *Axiocersam*; ac virtutem famulantem Numini, cœlitusque homini ac terræ se insinuantem, *Casmilum*, Gr. Ἑρμῆν, Rom. *Mercurium* ex vet. Schol. Apollonii *in Argon. lib.* 1. colligitur. Ubi tamen, an ministra Cœli virtus in magnis fuerit *Samothracum* Diis, meritò dubites: nisi eam in Diis quidem illis, sed non classicis ac prioris ordinis, verum magnorum Deorum ministram fuisse dicas, & quarto loco ipsum adponas Jovem, cujus minister Mercurius. Qua de re V. Gerh. Johan. Vossium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 1. *cap.* 57. De his *Diis potibus*, Græcè δυνατοῖς seu *Samothracibus*, locum Varronis ita emendat Salmasius, *Nam neque quas* Samothracia *ante portum statuit, duas viriles statuas aheneas, Dii magni.* Ubi perperam vulgo scriptum, *quas Ambracia ante portas statuit.* Nempe in Samothracia ante portum, inquit, duo erant posita simulachra virilia ex ære. Quos quidam *Samothracas Deos* existimabant; sed errare illos docet Varro. V. cum *Nos ad Spartianum in Hadriano*, & suprà in voce *Dynamers.*

Samphoræ, Græcè Σαμφόραι, equi dicebantur in Circensibus, qui literâ Σὰν, i. *sigma*, notati erant. Græci enim duas præcipuè literas imprimebant equis, Sigma & Coppa, unde Κοππατίαι & Σαμφόραι equi; jam ab Anacreontis tempore,

> Ἐν ἰσχίοις μὲν ἵπποι
> Πυρὸς χάραγμ' ἔχουσι
> *In coxis quidem equi*
> *Ignis characterem habent.*

Hesychius: Σαμφόρας, Σαμφόραι ἵπποι λέγονται, οἷς ἐγκεχάρακται τὸ Σ. στοιχεῖον, τοῦτο γὰρ Σὰν ἔλεγον. Veteres namque Σὰν & Σὰμ, pro *Sigma*, dixere, unde qui armo inustum Σὰν ferebant, Σαμφόραι appellati. Ubi probe notandum τὸ Σὰν hic non esse episemon illud Græcorum, quod in numeris significat D cccc. uti Scholiastes Aristophanis id sumsit, qui Σὰν illud ex sigma & Ni compositum esse dicit, quod verum est de illo episemo; adeoque Σαμφόρας dictos interpretatur, οἷς ἐκεχάρακτο τὸ . . . καὶ ἐπὶ Γραμματικοῖς ὅτι ἐδιδάσκετο καὶ ἐκαλεῖτο Κόππα. Purè enim id sigma est, Æolibus sic dictum, qui à Doribus hanc literam Σάμα appellantibus id hausere. Itaque nota hæc, fuit effigies Romani C. V. Salmasium *ad Solinum p.* 891. & 892.

Sampsæ, vel *Sampsitæ*, pop. fuere Arabiæ, ab urbe *Sampsa* dicti, Ossenis vicini: quos cum Essenis confundunt nonnulli & q. ἡλιακοὺς appellatos contendunt, quòd Solem venerarentur. Sed nec de Essenis id verum, & à *Sampsa* potius urbe illi nomen habuere, cujus ratio, quòd ad Solis ortum id oppidum situm esset. Fuere autem illi nec planè Judæi, nec omnino Græci religione, sed nec Christiani, ut Epiphanius tradit: Φύσει ζῶντες οἱ Σαμψαῖοι ἑρμηνεύονται οὔτε Χριστιανοὶ ὑπάρχοντες, οὔτε Ἰουδαῖοι, οὔτε Ἕλληνες, ἀλλὰ μέσοι ἁπλῶς ὑπάρχοντες, οὐδὲν ὄντες, *Naturâ autem* Sampsæi *feruntur neque Christiani neq; Judæi, sed inter omnes medii, nihil sunt.* V. Salmasium *ad Solinum p.* 611. & 612. & suprà, ubi de *Essenis* ac *Ossenis.*

Sampso, virago Proculi uxor. Flav. Vopiscus in *Vita* hujus, *Fertur eo tempore, quo Imperium sumpsit, duo millia servorum suorum armasse. Huic uxor virago, quæ illum in hanc præcipitavit dementiam, nomine* Sampso, *quod ei postea inditum est: nam antea Viturgia (an Vitruvia) nominata est.* Ex eo Herenniani mater &c.

Sampson, adde: Primus fuit *Nazaræus* perpetuus, cujus in Sacris mentio. Ejus gesta cùm longe lateque increbuissent, à Poetis sub non uno schemate adumbrata sunt: Herculis nempe, Thebani imprimis; Cleomedis Astypalæi & Orionis. Namque Herculis non minus ac *Sampsonis* nomen à *Sole* desumtum, utrique prodigiosum corporis robur, uterque leonem interemit absque armis, nisi quòd Herculi clava ascribitur; Servitus ac labores Herculis, *Sampsonis* sub Philisthæis ærumnas expresserunt; quemadmodum, quod Hercules, cum vinctus in Ægypto ostentendus esset Jovi, ad aram vinculis diruptis hostes suos interemerit, vincula *Sampsonis*, captivitatem ac liberationem indigitat: Sic quòd Omphali servierit Hercules: & dein voluntariâ morte, in monte Oetâ, obierit, *Sampsonis* repræsentat libidinem & mortem, quid utraque Herculis columnâ dilucidius? Nec obstat quòd Herculi longè plura à Scriptoribus tribuuntur, namque Poetas, pro more suo, non tantum quæ de *Sampsone* audierunt, in Herculem suum contulere; sed & ex Josuæ, Jonæque historia non pauca decerpserunt, eidem tribuentes diversissimorum temporum hominumque egregia facinora. Eodem respexisse Homerus videtur, ubi de Polyphemo, nisi quòd ὑπερβολικώτερον omnia exequatur. De Cleomede, Heroum ultimo, V. Plutarchum. Orion certè vel potiùs *Urion*, Tanagræ Princeps, tum nomine, tum factis & cæcitatis pœnâ, *Sampsoni* proximus est. Namque sicut *Sampson* Hebræis *Solem fortitudinis*, sic Urion *lucem fortitudinis*, denotat. Sicut Orion miro quodam modo conceptus, operâ Jovis, Neptuni & Mercurii, ita *Sampson*, ex sterili matre, miraculosè genitus est. Ille miro corporis robore polluisse, &, cùm Oenopionis Regis filiæ vim inferre conaretur, à Satyris in somnum datus & sic vinctus deditusque Regi atque oculis privatus dicitur, quæ omnia quam bellè in Samsonem quadrent, nemo non videt. Sed & in Nisi fabula vestigia quædam sacræ Historiæ apparent, namque fatalem ejus fuisse crinem, neque priùs in manus hostium cum regno dedi potuisse, quam eo proditione Scyllæ filiæ

lætitia, Poëtæ tradiderunt. V. Franc. Burmannum *Comm. in Jofic. cap.* 26.

Sampfuchum, cum amaraco idem. Plin. *lib.* 21. *cap.* 11. *Amaracum Diocles Medicus, & Sicula gens appellavere, quod Ægyptus & Syria sampfuchum.* Dioscorides *lib.* 3 Κράτιστον τὸ Κυζικηνὸν καὶ τὸ Κύπριον δευτερεύει δὲ τούτῳ τὸ Αἰγύπτιον, καλεῖται δὲ ὑπὸ Κυζικηνῶν καὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ, ἀμάρακον. *Optimum est Cyzicenum & Cyprium: huic autem proximum Ægyptium, vocatur autem à Cyzicenis & Siculis amaracum* &c. De eo fabulam illam narrat Servius *ad Æneid.* 1.

—— *ubi mollis amaracus illum* &c.

Hippur, inquit, *regius unguentarius fuit, qui, casu lapsus, dum ferret unguentum, majorem ex confusione odorem creavit. Unde optima unguenta amaracina dicuntur: hic postea in herbam sampfuchum versus est, quam nunc amaracum dixit.* V. in voce *Amaracus.* Ex eadem herba aspergillum in Vet. Test. sacrum fieri consuevisse sunt qui tradant, V. supra in voce *Majorana.*

Sanates, quorum mentio in Legg. XII. Tabb. dicti fuere, teste Festo, qui supra infraque Romam habitaverant; qui cùm defecissent a Romanis, brevi post redierunt in amicitiam, tanquam *sana mente.* Itaque lege Decemvir. *Sanatibus idem, quod forctibus, jus esse*, cautum est; ubi per *forctes* intelliguntur boni, & qui nunquam a Pop. Rom. defecerunt. Cujus Legis æquitas manifesta: ut ii scilicet, qui benignitatem Populi Rom. experti essent, constantes deinceps in fide atque ipsius Majestate comiter tuenda permanerent: tum ut reliqui hoc tanquam invitamento ad Populi societatem atque amicitiam pellicerentur. Postea tamen Æbutiâ lege hanc abrogatam fuisse, testis est A. Gellius *lib.* 16. *cap.* 10. Sulpicius vero & Opilius, apud eundem Festum, per *Sanates* intelligi volunt inferioris loci gentes, ut Tiburtes & alios, qui cum populo Tiburtino habitabant in agro Tiburti, id est, omnes peregrinos, inferiorisque loci. Aut, ut idem refert, colonias, quæ in priscos Latinos a Tarquinio Prisco erant deductæ, quæque, quod præter opinionem eas pacavisset sanavissetque, *Sanates* fuere appellatæ, ut alia omittam. V. Jac. Ottelium JC. *Not. in locum Gellii cit.*

Sanavivaria, in *Passione* S. Perpetuæ & Felicitatis, porta est ex portis Amphitheatralibus una. In Amphitheatris enim cum duæ majores portæ essent, præter alias minores, una *Libitinensis* dicebatur, quod per eam gladiatorum confectorum cadavera efferrentur; altera *Sanavivaria* per quam Victores triumphantes, & superata nece *sani vivique* exibant. Luc. Holstenius, qui Historiam hanc edidit ex *Cod. MS.* Casinensi, apud Dominic. Macrum *in Hierolexico.*

Sanchesi, moneta Navarrenî Regni, a Sancio seu *Sanchez* Rege dicta; cujus mentio in *Charta* Philippi R. Franciæ A. C. 1303. apud C. du Fresne *in Glossar.*

Sanchoniathon, adde: Vossio vir fuit Berytius, Trojano bello antiquior ac historiam Phœnicum Phœnicia perscripsit linguâ, partim ex urbium singularum actis, partim ex Templorum monumentis, multum in eo adjutus operâ Hierombali, qui Sacerdos fuit Dei Ἰευώ. Ex quo opere, quæ de Phœnicum ille Theologia retulerat, in primum suum *de Præp. Evang.* transtulit Eusebius. V. Vossium *de Idol. lib.* 1. *cap.* 22 Potius verò Gideonis Israelitarum Judicis fuit σύγχρονος, ac familiariter ei notus, vel eo non multùm posterior, & qui pleraque sua ab eo mutuatus est. Namque & idolum *Baal-berith*, paulo post Gideonis obitum, ab Israelitis erectum, Idolum erat Berytinorum, & Sacerdos *Irombaal* seu *Hierombal*, vel *Hierombalus*, cujus ex Porphyrio meminit Vossius, quis alius quam *Jerubbaal*, quemadmodum Gideonem vocari in Sacris novimus? Nec Deus Ἰευώ alius quàm Ἰαώ, quæ voces ex nomine Dei tetragrammato factæ sunt. Quod autem Gideon sacerdos Phœnicibus crederetur, nunc sine dubio factum, quod is ex monilibus Ismaelitarum devictorum aureis *Ephod* i. *Amiculum* fecit, quod vestimentum utique Sacerdotale erat. V. Judicum *cap.* 8. *versu* 27, 29. 33. & Franc. Burmannum *Comm. in locum.*

Sancta, indeclin. τὰ Ἅγια Græcis, dicitur in *Ordine Rom.* hostia, quam in Missa ajunt offerri: *Et tunc duo Acolyti tenentes capsas cum* Sancta *apertas & Subdiaconus sequens cum illis, tenens manum suam in ore capsæ, ostendit Sancta Pontifici vel Diacono, qui præcesserit. Tunc inclinato capite Pontifex vel Diaconus salutat* Sancta *& contempletur, ut, si fuerit superabundans, præcipiat, ut ponatur in conditorio* &c. Concilium Laodicen. *can.* 14. Περὶ τοῦ μὴ τὰ Ἅγια εἰς λόγον εὐλογιῶν κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα εἰς ἑτέρας παροικίας διαπέμπεσθαι, &c. Nempe sic appellatus est olim Panis Eucharisticus, unde formula in Communione solennis, *Sancta Sanctis.* Chrysostomus, ubi de Sacerdote Populum ad S. Eucharistiam invitante, *Ea de causa*, inquit, *stans excelsus, omnibus manifestus, tremendo illo silentio vehementer inclamat, Sancta Sanctis.* Indigitans, qua sanctitate ad mysticum hoc ac sacrum Epulum accedere conveniat. V. Macros Fratres *in Hierolexico*, in voce *Solea.* Sed & in Ecclesia Rom. vox *Sancta*, simpliciter posita, Sanctorum quoque reliquias notat. Ægidius Aur. Vallis Monach. *in Addit.* ad Harigerum Abb. Lobiensem *in Servatio Episc. Leod.* c. 27. *Interdum dum adhuc ira vindicis Dei differtur, caveamus ne* Sancta *nostra simul nobis eripiantur cum urbis excidio* &c. Unde *jurare super Sancta*, est super Sanctorum reliquias jurare. V. supra. Græcis recentioribus Ἅγια locus est in Templo tabulato inclusus, sacer ac venerabilis, mulieribus inaccessus, qui Ἄδυτον aliter, V. hic passim & Cl. Suicerum *Thesaur. Eccl.* vocibus Ἁγίασμα & Ἅγιος.

Sancta Sanctorum, Græcè τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, V. infrà *Sanctuarium.*

Sancti, in Græcorum Impp. nummis, quos viz. potiori cultu venerabantur. Non enim solùm Christi, & Deiparæ Virginis, sed & *Sanctorum* imaginibus monetam suam hi Augusti signarunt. Sic Isaacii Imp. binos nummos, ex gazophylacio S. Genovefæ Paris. exhibet du Fresne, utrumque ex iis, quos *Cauties* seu *Cavos* vocant, alterum æreum, argenteum alterum, paris magnitudinis, nisi quòd adrosi fere sunt characteres, qui in æreo distinctè leguntur. Stant in æreo figuræ, prior Isaacii, Imperatorio habitu, dexterâ crucem gestantis; altera Angeli, cum nimbo circa caput, crucem perinde longiorem dexterâ prehendentis, quam is Imperatori porrigit. In nummi ora ac circulo exarati habentur minutiores isti characteres, ICAAKIOΣ ΔECΠOT. Supra crucem mediam, AΓIOC AP. Infra, ad lævam, X MI. quibus intelligitur Ἀρχάγγελος, vel Ἀρχιστράτηγος Μιχαὴλ, quem ut Patronum sibi asciverat Isaacius, ob *Angeli*, quod ei erat, cognomen. In convexa nummi parte Deipara sedet, Christum puerum in clypeo effictum gremio complectens, cum characteribus solitis, MP. ΘV. Ejusdem fere fabricæ est nummus aureus, quem *ad Alexiadem* idem descripsit, præterquam quod manus de nube profecta diadema capiti Imperatoris imponit. In aliquot Joannis & Manuelis Commenorum nummis æreis effictus cernitur S. Georgius, quem Μεγαλομάρτυρα vocant Græci, nudatum ensem vel spiculum dextra, clypeum sinistrâ tenens: capite margaritarum lineâ seu unionibus distincto diademate, more Imperatorio, cincto. Et quidem in Manuelis nummo adscribuntur hi characteres, O. in quo A. minusculum inclusum, quo Ἅγιος vulgò contrahunt Græci, & ΓΕ$\frac{P}{O}$—— ΓIOC id est, ἅγιος Γεώργιος. Nec multùm dispar est S. Georgii figura, quam habet Constantini cujusdam πορφυρογεννήτου sigillum, apud Octav. Stradam, in quo stans habitu militari describitur, dextra similiter spiculum tenens, sinistrâ clypeum cruce insignito ac humi defixo innixus, cum hisce literis, O AΓIOC ΓE. Verum Græci CPolitani inprimis, à quibus is impensè cultus est, ἱππικὸν seu equitem fere semper S. Georgium depingebant, uti docent Nicetas, Nicephorus Gregoras, Codinus, Alii: rationem interserentes, quòd eo habitu non semel in prœliis adstitisse Græcis & pro iis dimicasse dicatur. V. Car. du Fresne *Dissertatione de Inferioris ævi Numismatibus num.* 31. & 32. De *Sanctorum* iconibus, in nummis Latinorum, *alibi.*

Sanctificatus, cognomen apud Græcos Abbatis Theodori Tabennensis, qui 14. ætatis anno, sub Pachomii Sanctorum numero adscripti disciplina, vitam Monasticam professus est. Dominic. Macer *in Hierolexico.*

Sanctimonia, & *Sanctimonium*, titulus honorarius Pontificum & Episcoporum, apud medii ævi Scriptores. Pastor Presbyter *Epist.* ad Timotheum, *Jubeat* Sanctimonium *vestrum camus ad eum* &c. apud Car. du Fresne *Glossar.* Item Regula *Sanctimonialium* seu officium, in vet. *Charta*, apud eund. De *Sanctimonialibus* verò V. suprà, ubi de *Ascetriis* & *Monialibus.*

Sanctissimi, item *Sancti* Domini, frequenter apud *Historiæ Augustæ* Scriptores dicuntur Imperatores: nec non apud eos, qui illos secuti sunt. Hinc apud Græcos Impp. compellationis formula solennis, *Δέσποτά μου ἅγιε, Domine mi Sancte*; quam observare licet non semel in *Rationali* Peræquatorum, sub Alexio Comneno exarato, Codino & aliis Scriptoribus Byzantinis. Eodem pertinet circulus, *Sanctitatis* index, capitibus eorum circumfusus, in numismatis illorum, de quo retro dictum, in voce *Nimbus*: ut & tam frequens *Divinitatis*, *Numinis* ac *Æternitatis*, ab iis usurpata vocabula & epitheta, quibus plenæ sunt Imperatorum Leges. Atque hæc veniam aliquam mereantur in Augustis, quorum adeò ampla fuit potestas, si recentiorum Impp. expendatur ambitio, qui hominum omnium vanissimi ac omni facinorum genere infames, provinciis etiam suis penitùs fere exuti, *Sanctos* sese a subditis, Patriarchis quoque ipsis, ac Pontificibus Rom. compellari voluere, uti Pachymeres docet *lib.* 6. *cap.* 31. *lib.* 10. *cap.* 11. 29. 32. &c. Jure proin Isaacium Angelum suggillavit Fridericus I, Imp. apud Tagenonem Patavin. Legatos ejus his verbis alloquens, *Dominus vester* Sanctum *si appellat, mirabilis est sanctitas, quæ sanctos viros, honestos, religiosos —— subitò consuevit incarcerare & fame ac nuditate usque ad mortem macerare. Longè faciat à nobis Deus talem sanctitatem.* Alia Constantino M. mens, qui *Sanctum* se vel certè *Divum* appellari prorsus renuit, uti tradit Juvencus *Histor. Evang. lib.* 4. *extremo*,

Constantinus adest, cui gratia digna merenti.
Qui solus Regum Sacri sibi nominis horret
Imponi pondus ——

Quis

Quis igitur non miretur ita compellari milites ab Imperatore? Sic certe Tacitus concione ad Milites, apud Vopiscum. *At me, Sanctissimi milites, primum vos qui scitis Principes approbare* &c. Cives item, uti fecit apud eundem Firmus. *Sanctissimi Quirites.* Sed & *Sanctissimis parentibus*, *Sanctissimo patruo*, *Sanctissimo Patri Sanctissimae Matri*, *Sanctissimo Socero*, *Sanctissimae Sorori*, passim in vett. *Inscriptionibus* occurrunt. Hodie *Sanctissimi* titulum sibi Pontifex Rom. proprium esse jubet. V. Car. du Fresne *Dissertat. de Inferioris aevi Numism. num.* 15. & Salmasium *Not. ad Vopiscum in Floriano*, necnon infrà, in vocibus, *Sanctitas* & *Sanctitudo*. Apud Graecos *Sanctissimus* πανάγιος; unde παναγία panis sacer & παναγιάριον, arcula in qua repositus, Suicerus voce Παναγία.

Sanctitas, titulus Episcopis tribui solitus, uti *Sanctimonia*, de qua voce dictum. V. Augustinum *Epist* 78. & 88. Fortunatum *Poem. lib.* 3. *pag.* 70. Alios. Sic & Abbates non semel *Sanctos* appellat, Caesarius Arelatensis *Serm.* 7. & 9. Eundem vero sibi deferri voluisse Impp. CPolitanos, modo diximus. Sed & Anglorum Regem *Sanctitatis* elogio compellat Joann. Sarisberiensis *Epist.*, 61. *Vestram* verò Sanctitatem, *sicut accepimus & dolemus, iniqui circumvenire conati sunt*, &c. Idem sibi vult *Sanctitudo*, titulus similiter honorarius Episcoporum, apud Julianum Tolet. eundem du Fresne laudatum.

Sanctius Gaspar, Hispanus, Granatensis, Centumputeolanus, Jesuita eruditione celebris: Edidit *Comm. in Ruth, in libros Samuelis, Regum, Paralip. in Esram, Nehemiam, Estheram, Hiobum, Psalmum* 136. *Ecclesiasten, Canticum Cantic. in Prophetas majores & minores, in Acta* &c. Item *in Tobiam, Judithum, & libros Machabaeorum*, ut videre est apud Guil. Crowaeum *Elencho Script. in S. Script.* Obiit A.C.1628 *Illo nihil humilius, in omni vita nunquam visus est irasci aut animo commoveri, nunquam vocem solito amplius extollere, non pati detrahentes nomini alieno, ipse de omnibus honeste sentire & loqui: Nunquam in omni vita mentitus est. Quantus fuerit doctrinâ, lucubrationes ejus abunde declarant*, Phil. Alegambus Bruxellensis *Bib. Script. Soc. Jesu*.

Sanctoralia, dicuntur in Ecclesia Rom, libri *Sanctorum Vitas ac Passiones* complexi, unde & *Passionalia* appellantur: e quibus postmodum *Martyrologium Rom.* originem habuit, Dominic. Macer in *Hierolexico*.

Sanctuarium, pars Tabernaculi, à Besaleele & Aholiabo divinitus instructis Exodi, *cap.* 31. *versu* 2, 3. & *cap.* 35. *versu* 30. 31 intra sex menses non totos, confecti Exodi *cap.* 40. *versu* 1, 2 interior, ab Atrio, sive Portico distincta, in duos thalamos dividebatur, *Sanctum* & *Sanctum Sanctorum*: quorum illud 20. cubitos longum & 10. altum latumque erat, in quo Sacerdotum stationes quotidie versabantur, illud interius ad Occidentem situm, 10. undiquaque cubitos implebat: in quem sacratissimum Templi recessum, ac Numinis veluti sedem ac thalamum, semel tantum singulis annis Pontifici M. ingredi, ut ibi piaculare offerret sacrum, licebat, Levit. *cap.* 16. *versu* 2. & Hebr. *cap.* 9. *vers.* 7. Separabantur autem à seinvicem velo, quatuor columnis suspenso, per quas Pontifici aditus ille dabatur, Exodi *cap.* 26. *versu* 31. De vasis ac supellectile in utroque sacra. V. hic *infra*. Quae omnia quam habuerint significationem mysticam, apud Theologos reperies. Postquam vero in Tabernaculo successit Templum, quod tanta opulentiâ à Salomone extructum est, ut primum ac praecipuum Mundi miraculum haberi possit, Atrium id quidem habuit quadruplex, nempe *Gentium, Mulierum, Israelis* seu *Populi* & *Sacerdotum*; sed *Sanctuarii* seu Palatii Domini, Hebraeis היכל dicti, iterum non nisi partes duas intermedio septo a seinvicem discretas, *Sanctum* & *Sanctum Sanctorum*. Ubi hoc peculiare fuit in secundo Templo, post captivitatem Babylon. à Zorobabele aedificato, quòd, cùm priùs inter *Sanctum* & *Sanctum Sanctorum* murus stetisset, unius cubiti crassitie; ii verò qui Babylone reversi erant dubitarent, de ejus forma, situ ac proportione, vice muri duo vela extensa fuerint, inter quae cubiti spatium, cum antea unum duntaxat pependisset. Supellex vero Templi eadem, quae Tabernaculi, nisi quòd vasa omnia augustiora & immenso numero forent. Reverentia ac sanctitas ejus permagna fuit juxta Legem, Levit. *cap.* 19. *versu* 30. *Sanctuarium meum reveremini.* Hinc nec sedere cuiquam, nec exspuere in eo, nec caput aperire, nec denique cum calceis ac baculo aut mantica eò introire fas erat: Nec ad viae compendium, illud transire licebat. Denique ex superiori loco, si cui fortè Hierosolymis tale coenaculum foret, in *Sanctum Sanctorum* prospectare nefas habebatur, pro ingenio Populi, omnibus majoribus minoribusque superstitionibus nimiùm obnoxii. Erat itaque Templum *sanctum*, non solùm quòd divini cultus sedes foret, uti nostra templa, sed habebat etiam sanctitatem quandam ceremonialem, quia DEI in terris sedes & aula ac coeli manifestissima imago, Christi denique in humano corpore olim hospitaturi typus erat. Duravitq; primum ultra annos 400. destructum quae a Babyloniis est, anno Zedekiae R. undecimo, cùm populus Babylonem captivus ageretur, 2 Regum *cap.* 25. 2. Chron. *cap.* 36. Secundum priori decennio diutiùs stetisse dicitur, post profanatum Pompeji ingressu *Sanctuarium* & diruptum in morte Christi velum, tandem à Tito destructum, juxta praedictionem Christi, Matth. *cap.* 24. *versu* 2. Praeter Tabernaculum verò Templumque, *sancta* erat prae aliis urbibus, ipsa Hierosolyma, caput ac Metropolis gentis & religionum sedes: unde nulli Tribui peculiariter assignata, communis omnium veluti Mater habebatur, & à cunctis frequentabatur (Quanquam à Juda & Benjamine potissimum incoleretur, intra quorum terminos sita erat, ita ut Urbs & Templum ipsum inter, illos divisum, ac sacratior thalamus, in Tribu Benjamin fuisse, perhibeatur.) Itaq; potissimùm post Salomonis dedicationem, quâ illi Urbi adeò affixa fuere sacra, ut eâ eversâ, sacrificia, festa omnia cultusque omnis protinus cessarent: quanquam & in ruinis ac cineribus ejus sacra facere fas habeant Judaei. Qui cum ad 16. capita narrent, quae ad *sanctitatem* & religionem ejus facerent, tum praeterim a cadaverum & sepulchrorum pollutione eam, ne quâ contage impiaretur ac ceremoniae contaminarentur, liberam servabant. Sed & universa terra Israelis *sancta* erat quam Mundi velut corculum, ejusque unicas delitias habebant olim, hodieque habent reliquum Mundum tanquam impurum & profanum tactum non abominati. Unde cunctos mortales per opprobrium [illegible]ייו, quasi alterius & vix humani generis forent, ac *Mundum*, Lucae *cap.* 12. *versu* 30. Item τὰς ἔξω, Marci *cap.* 4. *versu* 11. appellitant. Quae quanquam superstitione non careant, tamen, cum terra illa coelestis pignus ac arrhabo fuerit, non leviter illam adamare, & vitam longam ac pacem in ea exoptare tenebantur. Nunc autem, impleto typo ac universâ Terrâ, per CHRISTUM lustratâ, frustra tum Judaei illam aliis regionibus sanctiorem habent, tum nonnulli ex Christianis eam religiosis peregrinationibus frequentant, V. Hebr. *cap.* 13. *versu* 12. 1. Tim. *cap.* 2. *vers.* 8. & Psalm. 24. *versu* 1. Habuere etiam alia loca *sancta* Judaei, Scholas nempe ac Synagogas, sed de iis V. *infrà*, ac de his omnibus, Franc. Burmannum *Synops. Theolog Part. I. lib.* 4. *cap.* 15. & 16. Thom. Godwynum *de Ritibus Hebr lib.* 2. *cap.* 1. &c.

Vasa sacra prioris Thalami, qui Sanctum dictus est.

α. Altare aureum (aeneum enim in Atrio occurrebat) cedrinis tabulis deauratis constans, unius erat cubiti longitudine, duorum altitudine: super quo bis de die suffitus à Sacerdotibus adolebantur. Semel autem quotannis solemniori modo odores in eo incendebat Pontifex, & piacularis victimae sanguine illud expiabat ac lustrabat, Exodi *cap.* 30. *v.* 10. β. Candelabrum seu Lychnuchus aureus, ex solido constans auro, ad Australem Tabernaculi partem collocatus erat, 7. lampadas 7. brachiis sustinens; quae oleo purissimo nutritae, totâ nocte ardebant, Exodi *cap.* 25. *versu* 31. & *cap.* 27. *vers* 20, 21. γ. Mensa aurea, ad Sept. posita erat cum sacris panibus, Exodi *cap.* 25. *vers.* 23, facta ex cedro ac auro obducta, latit. unius, altitudine unius ac dim. longitudine 2. cubitorum. Instrata erat veste hyacinthinâ, impositaeque ei 12. lances, accipiendis panibus, totidemque acerrae, quae thure implebantur & scopulae, vasis illis emundandis, Exod. *cap.* 25. *versu* 29. Adornabantur singulis Sabbatis ac de novo instruebantur; tumque panes Sacerdotibus cedebant, & thus adolebatur, Lev. *cap.* 24. *v.* 7. 8.

Vasa sacra interioris Thalami seu Sancti Sanctorum.

α. Arca Foederis, de qua jam supra dictum, Israelitarum velut Palladium ac praesentis inter ipsos Dei certissimum pignus, confecta erat ex ligno Zittim seu cedro, atque intus extraque auro obducta, long. 2. & sem. altit. 1 & dim. cubitorum. Ambiebatur coronâ seu limbo aureo, quatuorque annulos aureos ad latera habebat, ex quibus vectes duo ex eadem cedro, pariterque deaurati prominebant gestandae arcae: quod Kehatitarum ministerium fuit, multaque cum religione peragebatur. V. Exod. *cap.* 25. *v.* 10—16. Numer. *cap.* 7. *vers.* 9. nec non Jos. *cap.* 3. *vers.* 3. & 1. Chron. *cap.* 15. *vers.* 15. Continebantur in ea solae Legis sive foederis cum Israelitis icti, *tabulae*, Exod. *cap.* 25. *versu* 16. Coram ea vero *volumen Legis*, de quo Deut. *cap.* 31. *versu* 26. & ad utrumque latus *Urna mannae* ac *Virga Aaronis* dispositae erant, Exod. *cap* 16. *vers.* 34. In secundo Templo eam defuisse ipsi fatentur Judaei. Alia ab hac fuit Arca, in qua Ephod, seu Pectorale, cum Urim & Thummim, asservabatur, alterâ minor, & nomine *Arcae Dei* memorata 1 Sam. *cap.* 14. *vers.* 18. ubi Burmannum vide: uti de donariis Philistaeorum Arcae Foederis appensis, ibid. *cap.* 6 *versu* 8. β. Propitiatorium, Hebr. כפרת Gr. ἱλαστήριον, ex solido auro confectum Arcam tegebat, par cum ea longit. & lat. e quo γ. Cherubini duo eodem ex auro eminebant: quaterna facie, hominis, leonis, vituli & aquilae, cum sex alis, toto corpore oculati, pedibusque vitulinum calcem referentibus insistentes, qui frontibus adversis Propitiatorium despectabant. δ. Thronus seu Gloria Dei ac propria Numinis sedes, cujus symbolum erat *nubes & ignis*, locus fuit is super Arcam, quem Cherubinorum alae amplexu suo incingebant; quemque nubes illa, augustum in modum medium adimplebat, Lev. c. 16. v. 2 Hic DEUS, velut in visibili signo, praesens erat ac petentibus responsa dabat quò nonnisi quotannis Pontifici, universum

versum Populum Deo propitiaturo, accedere licuit. Atque hæc erat illa שכינה seu gloriosa Dei in terris habitatio, quam Judæi ad... celebrant. V. suprà passim.

Sanctuarium, in Ecclesia Rom. modò Ædem sacram, modò locum illum, atque Ædis partem, quæ Græcis Βῆμα, Latinis *Presbyterium* dicitur, modò Sanctorum reliquias, seu potiùs earum thecam notat. Apud Anglos olim sic dictum est jus Asyli, quo Templa illius Regni gaudebant, ante Henricum VIII. Sed & bona ad Ecclesiam pertinentia, hoc nomine apud Scriptores Eccl. Rom. veniunt: unde *Sanctuarii*, Gallis *Sainteurs*, *Hommes ...*, & *Hommes saincts*, ecclesiarum *servientes*, apud Auctores laudatos Carolo du Fresne *in Glossario*.

Sanctus, apud Latinos, vir probus & integer; unde *sancti mores* & *sanctissimo more*: quæ loquendi genera passim apud Scriptores etiam non Christianos occurrunt. Apud Vopiscum *in Floriano* Antronius, Tiberianus, *Epist.* ad Antronium Patrem. *Nunc te Pater sancte interesse actui Senatus amplissimo* &c. Sic iterum mox, in compellatione Patrum, *Obtinuimus Pater sancte, quod semper optavimus.* Quod mirum videtur Casaubono, *Nam Sanctus Pater apud Virgilium*, inquit, *manifestam causam habet.* Sed hoc nomine Pater a filio jure vocatur, *sanctam* enim & reverendam Patris personam filiis debere esse, dicit Jurisconsultus. Unde *sancti Principes*, qui Populi Patres & Patriæ; & in *Inscr.* passim Parentibus *Sancti*, item *Sanctissimi*, appellatio tribuitur, Salmasius *ad l.* Quomodo vero postea titulus hic restringi quibusque, velut peculiaris, tribui cœperit, diximus suprà, in voce *Sanctissimi*. De *Sanctis* vero Ecclesiæ ... V. Andr. Rivetum in *Summa Controv.* ... : ut & de triplici acclamatione *Sanctus*, *Sanctus*, *Sanctus*, in Ecclesia Rom. ut in Missa fieret, instituta, a Sixto I. nec non de hymno Græcorum, *Sanctus Deus*, *Sanctus Fortis*, *Sanctus & immortalis miserere nostri*, Mattos Fratre... *in Hæreticis*, item infra, in voce *Trisagium*.

Sanctus, V. infra *Sangus*.

Sandaces, apud Auctorem *Peripli*, Rex Caliena post Saraganum... Ita enim is, ... Σαραγάνου ... Ca... urbs Saragani Senioris tempore emporium celebre fuit, postquam verò Sandaces illo potitus est, ... Horum tempore hujus Auctoris qui duo se Regum nomina commemorat, qui tum in præcipuis Arabiæ Indiæque locis regnarent. V. Salmasium *ad Solinum* pag. 1186.

Sandaliarius Apollo, simulachrum fuit Apollinis, quod Augustus Cæsar, ex strena, quam ipsi Equites Kalendis Januariis in Capitolio præbe... , ... est, & in vico quondam regionis Quartæ dedicavit, unde vicus ipse *Sandaliarii* accepit nomen, Onuphr. Panvinius & Sext. Rufus. Dictus autem *Sandaliarius* Apollo est, a *Sandalio*, ut quidam volunt, quod simulachrum illud ejusmodi calceamentorum genere fuerit ornatum: quod fere probat Theodorus Pulmanus, qui annotat, in antiquis duobus Suetonii exemplaribus, pro eo, quod in excusis est, *Apollinem Sandaliarium*, fuisse *Apollinem Sandaliatum*. Anton. tamen Sabellicus, non vicum ab Apolline, sed contra Apollinem a vico, *Sandaliarium* fuisse appellatum, quòd in eo vico, in quo hæc Apollinis effigies, plurimi Sandaliorum opifices habitaverint, cum quo etiam facit Lævinus Torrentius: *Sandalium* vero quid propriè fuerit, dicetur *infrà*. V. Joh. Rosinum *Antiquit. Rom.* *lib.* 2. *cap.* 7. in quod scriptis *Paralipom.* Dempsterus vicum ab Apolline, nunc ab effœminato cultu ita sic dictum contendit, quòd *sandaliis*, ... *muliebribus*, ... *esset*. Id vero vituperio fœmineæ ... & mollitiei fuisse argumentum, testatur Ælianus *var. Histor. lib.* 1. *cap.* 17. Idem vico hujus in lapide antiquo, illam adsertionem. *Germanico. Cæsare C. Fonteio. Capitone. Cos. Kal. Jun. Sext. Fortunæ. Aug sacr. Sext. Fonteius. L. Trophimus. Cn. Pompeius. Cn. L. Nicephorus. Mag. vici. Sandaliarii. reg. 4. anni* 18. Sed & alia de illo extat Inscr. *D. M. M. Afrani. Heliodori. Magistri. vici. Sandaliarii M. Afranius. immol. Patrono. fec.* Locus autem Suetonii *in Aug.* hic est, *Pretiosissima Deorum simulacra* ... *mercatus, vicatim* ... *abat; ut Apollinem Sandaliarium & Jovem Tragœdum* ... V. quoque P. Victorem.

Sandalium Pannus, V. suprà *Cendalum*.

Sandaligeruli Pueri & *Sandaligerulæ* Ancillæ, portio Muliebris olim pompæ, memorantur Plauto in *Trinummo Actu* 2. *Sc.* 1.

> *Vestispicæ, unctor, auri custos, flabelliferæ, Sandaligerulæ.*

Quorum officium indicat Ovidius *de Arte lib.* 2.

> *Nec dubita tereti scamnum producere lecto,*
> *Et tenero soleam deme vel adde pedi.*

Hoc enim exequebantur pueri ad pedes, & Ancillæ, quas terigimus, à *Sandaliis* expressi. quo utrumque munus D. Johannes Baptista, apud Matthæum *c.* 3. *versu* 11. & ceteros Evangelistas, annotante Maldonato. Erant autem non rarò aurea hæc *Sandalia*; ut videlicet virides umbellas, prasinaque & pavonina flabella, unicè perstringerent oculos, pedum verò tegmina jacerent. *Qui, & crepidarum obstragulis*, ut ait Plinius *lib.* 9. *cap.* 35. *& totis*

socculis addebant margaritas; quos & ipsos prælatos ab aliqua ancilla non dubitaverim. Et huic lepido puellarum collegio adscribit Pignorius ancillam meretriculæ illius, è cujus manu aquila calceum eripuit lavantis dominæ, ut demitteret Memphi in gremium Psammetychi Regis, cùm ille jus diceret: Imo & virum Consularem & Censorium, Imperiique Curatorem L. Vitellium, qui, *miri in adulando ingenii, pro maximo munere a Messalina petiit, ut sibi pedes præberet excalceandos*, apud Sueton. *Vitell. lib.* c. 2. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis* & T. Popmam *de operis servorum*. Servabant verò *Sandalia* hæc, ad elegantiam ac delitias comparata, servi ancillæque præfatæ in thecis, quas Σανδαλοθήκας Menander appellavit. Alias communiter cœnaturi, priusquam accumberent, in Triclinio soleas deponebant, ne lectorum mensas ambientium stragula pulvere aut luto conspurcarentur: quas interea servis suis, propterea Plauto *Sandaligeri*, ac *Sandaligerulis* vocatis, tradebant custodiendas. Unde de cœna loquens Martialis *lib.* 3. *Epigramm.* 50. *Deposui soleas*, inquit: contrà apud Horatium *lib.* 2. *Sat.* 8 defuncto convivio Nasidienus *Soleas poscit*; & hoc vilissimum excalceandi ac recalceandi munus propriè respicere videtur Johann. Bapt. *loco cit.* V. Bened. Balduinum *de Calceo c.* 11.

Sandalis, navigii species, in *Chron.* Alexandrino *p.* 902. quod σανδάλιον appellatur, in Nicetæ codice Barbaro Græco *p.* 142. *edit.* 1593. apud C. du Fresne *Glossar.* Sed & nonnunquam pro *sandali* occurrit. Apud Chaldæos certè vox סנדל, *sandal*, ... est, ut quæ & genus ... & planum piscem, qui *solea* nobis, & in Matrona ... & abortivum fœtum, seu molam veriùs, à *plana* forma, illis significat, S. Bochartus *Hierozoici Part. poster. lib. V. c.* 7. ubi vocem *sandalchin*, quam Chaldæus habet, Estheræ *c.* 1. *versu* 14. exponit. De genere ..., hac voce, significato, V. jam dicenda.

Sandalium, teste Polluce *Onomast. lib.* 7. *muliebre* olim *calceamenti genus fuit.* Unde Lucianus Samosat. *lib. de scrib. Histor.* de Hercule jam mancipato, ... inquit, ... *& vapulantem ab Omphale sandalio.* Quod irrisà festivitate Gnatho ille Terentianus sic reddit *Eun. Act.* 5. *Sc.* 7.

> TH. *Qui minus quam Hercules servivit Omphalæ?*
> GN. *Exemplum placet.*
> *Utinam tibi commitigari videam sandalio caput!*

Inque Aruspicina usque adeò id observatum est, ut de Sandaliis *somnianti Uxor portendantur*, Achmes Seirem *Oneirocr. c.* 229. V. Hadr. Turnebum *Advers. lib.* 29. *c.* 8. & Fr. Lindenbrochium, *Observat. ad Terent.* Fuit autem calceamentum pulchrum elegans atque elaboratum, unde *Sandalia Judithæ Holofernis oculos rapuisse* dicuntur *c.* 16. *versu* 11. Imo ad elegantiam & delitias unicè compositum, ut mira esset illarum in iis, auro gemmisque pretiose ornandis, ambitio, neque promiscuè cum ceteris calceamentis ea deponerent, sed suis *Sandaligerulis*, de quibus dictum, in certis thecis, custodienda committerent. Utebantur verò iis raro, nisi intra ædes, quo factum, ut *Sandalia* quondam in nuptiis, tanquam οἰκουρίας sive *domus custodiæ* symbola, adhiberentur, teste Plut. *Quæst. Rom.* Hinc itaque *Sandalia* gerere, viris probro datum, quamvis integram Nabathæorum gentem non alio calceamenti genere usam fuisse, tradat Strabo *Geogr. lib.* 16. quin & in ipso sequiore sexu luxus indicium fuere. Æl. *Var. Hist. lib.* 1. *c.* 17. ... Transiit tamen eorum, sed quibus non idem cultus ac elegantia, usus, ad viros: Namque Apostolis quoque illa legimus usitata fuisse, unde Angelus ad Petrum Actor. *c.* 12. *versu* 8. Ὑπόδησαι, inquit, τὰ σανδάλιά σου, *Subliga* Sandalia *tua*. Et cùm Christus Discipulis suis ὑποδήματα βαστάζειν, id est, *calceos portare*, prohibuisset, Lucæ *c.* 10. *versu* 4. Sandaliorum tamen usum concessit, Marci *c.* 6. *versu* 9. Nempe non erant calceamenta, quibus pedes omnino tegerentur, sed quæ superiorem illorum partem nudam relinquerent, inferiore tantùm plantà adversùs spinas & tribulos munità. Hinc pro *soleis* à quibusdam sumuntur & Sardinia Ins. Timæo apud Plinium *lib.* 3. *c.* 7. *Sandaliotis*, ob soleæ similitudinem, dicta legitur. Sunt tamen non pauca, quæ & iis sua pedum integumenta non defuisse, ostendant. Quid enim illa colore infici, vel auro etiam induci, profuit? Ut quid ad elegantiam tenuibus incisuris dispungi, vel gemmis aliisque id genus ornamentis instrui potuerunt, si simplices tantùm soleæ? Et tamen insignita iis *Sandalia* frequenter legimus. *Sandalia rubea, aurea cruce signata*, tribuuntur Papæ Rom. *in Pontif. Ceremoniali*. Clem. Alexandrinus *Pædag. lib.* 2. *c.* 11. *aureorum* meminit; qualia Diis suis tribuit Lucianus *in Dial.* & ex Pataris, urbe Lyciæ, in Græciam asportari, tradit *ibid.* tenuiter incisa seu λεπτουργῆ, quibus aurei flores fuerint intexti, memorat ex Cephisidori Trophonio Victorius *Variarum lib* 14. *cap.* 15. inque iisdem χρυσᾶ ἀναθήματα, *aurea donaria*, recenset Clemens *loco cit.* Quæ sic conciliare conatur Balduinus, ut existimet, primum *Sandalia* Græcis ea fuisse, quæ Romanis soleæ: ita ut elegantiora mulierum essent propria, minùs elegantia Viris etiam interdum usurparentur: Dein temporum decursu factum, ut quæ primùm aperta supernè fuerant, postea adjectis integumentis, calceo-

rum ad instar fuerint operta: nihiloq; minùs servatam *Sandaliorum* appellationem, ex eo fortè, quòd pro calcei Romani discrimine, ad mediam tibiam eorum integumenta non protenderentur, neque in acumen altè reflexum desinerent. Græcis verò ideò *Sandalia* tribuuntur, quod ea suam Græcis acceptam referant appellationem, quæ in Grajo nata solo, inde in Latium recepta est. V. Jul. Pollucem *Onomastici lib.* 7. *cap.* 22. A' Chaldaico tamen Targum calceamenta *Sandalin*, variis in Scripturæ locis (Genes. *cap.* 14. *versu* 32. Jesaiæ 11. *versu* 15. Cantic. 7. *versu* 1. &c.) & exinde Rabbinum quendam *Hassandelar*, id est, *Calceolarium*, dictum fuisse, monet in suo *Thisbi* Elias. V. Ben. Balduinum *de Calceo antiquo cap.* 12. & c. 27 *ubi ideæ Sandaliorum, aliquot Pontificum, Sylvestri viz. I. Martini I. & Honorii I. ex Angelo Rocca tr. de reliquiis B. Gregorii M. exhibentur.* Sed Nigronius *Gallicam*, *Caligam*, Ὑπόδημα, *Sandalium*, unum idemque facit, idque probat ex forma, quæ non modo, inquit, similis, sed eadem fuit, V. cum *lib. de Caliga c.* 2. §. 23. & *seqq.* Idem confirmat Alb. Rubenius *de Re Vestiar. lib.* 2. *cap.* 1. ubi inter alia, *Cothurni*, ait, *quamvis crepidæ sive* Sandalia *essent, tamen ad mediam usque tibiam pervenere Crepidæ enim sive Sandalia, appellantur omnia calceamentorum genera, quæ digitos pedum haud includunt, quamvis etiam medium crus tegant. Ita & caligæ militum Rom. crepidæ erant aut sandalia, quamvis ad mediam usque tibiam ascendebant, ut constat ex arcu Constantini; atque hinc haud male vetus Actorum Interpres* Σανδάλια *Caligas vertit, ut & Glossæ* Σανδάλια, *Caligæ. Etenim & Caligæ ex* Sandaliorum *genere erant, quamvis tibiatim calceabantur, digitos enim pedum haud includebant.* Idem paulo post, *Sandalia* seu calceos rubros Impp. Byzantinorum, cothurnis mulleis Regum Albanorum, similes fuisse docet ex Nicephoro Gregora *lib.* 5. c. 8. & Procopio *de Ædif. lib.* 3. At *caligam* & *gallicam* aperte distinguit Tertullianus & *caligam* Senatoribus, *gallicam*, h. e. *sandalion*, Histrionibus attribuit. Et sanè constat, gallicam de eo genere calceorum fuisse, quod infimas tantum plantarum calces tegeret, quales erant crepidæ ac soleæ: at caligæ non tales. Interim certum est, multis locis apud Auctores *caligas* & *caligulas*, pro *gallicas* & *gallicula*, irrepsisse. Sed & Græci, dum καλίγας & γαλλίκας scribunt, dubium facere possent, utrum caligã an gallicam voluerint exprimere, Salmasius *ad Treb. Pollionem in Gallienis.* Ad *Sandalia* Græcorum κατάσχιστα, seu *tenuiter incisa*, de quibus supra, ut quædam addam: Honorius Augustodunensis, ubi de campagis „ seu *Sandaliis* Episc. Est autem, inquit, genus calceamenti incisi, „ quo pes partim tegitur, partim nudus cernitur. Hinc Gallie„ nus campagos reticulos appellabat: Quia intercisi erant, ut æstivi calcei hodieque sunt *multifores*, Casaub. *Notis in Trebell.* Aliàs *perforatos* sive *fenestratos*, Gall. *decoupez* & *dechiquetez* dici consuevisse, Balduinus retro laudatus docet, qua de re suprà pluribus actum, *suo loco.* Adde Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosini Antiqq. Rom. lib.* 2 c. 7. *ubi de Apolline Sandaliario.* Et plura hanc in rem V. apud Salmasium *ad Tertullianum de Pallio*: ubi de *Sandaliorum* usu Apostolis à Christo concesso; *calceorum* vero prohibito, varia egregia habet c. 5. De *Sandaliorum* autem usu sacro in Eccl. Rom. V. Car. du Fresne *in Glossario* & Macros Fratres *in Hierolexico*; quorum ille, *Sandaliorum*, ut & chirothecarum, in præcipuis festivitatibus usum, Abbatibus interdum concessum, inter alia, adnotat, ex Leone Ostiensi *Chron. Casin. lib.* 2. *capp.* 8. & 97.

Sandalum Lignum, quibusdam pro Aloës ligno; hinc Judæorum Magistri nonnulli τὰ ἀλόη Bibliorum de *sandalo* sunt interpretati. *Sandalum* certè notum fuisse Vett. ex Auctore *Peripli Rubri Maris* liquet, qui Σανδαλίνων ξύλων meminit. Atque hoc lignum apud Plutarchum intelligi volunt, quum *Symposiac. lib.* 6. c. 7. quosdam vinum colorare solitos aloë memorat: Οὐ καὶ τὸν οἶνον οἱ μὲν ἀλόῃ χρωματίζοντες ἢ κινναμώμῳ, ἢ ἴφ ἐθύνοντες, ὥσπερ γυναῖκα καλλωπίζοντες εἰς τὰ συμπόσια καὶ μαστροπεύοντες, *Nonne & vinum quidam aloe colorantes atque cinnamomo & conditantes, veluti mulierem exornant ad convivia & prostituunt.* Ubi loquitur de vino, quod ad potus delitias parabatur &c. *Sandalum* autem rubrum, quod ad nos ex India defertur, colore inficit & gustu dulce est, Salmasius *ad Solinum p.* 1056. V. quoque infrà *Santalina Ligna*: de Aloë verò, ejusque specie duplici & usu apud Orientales, in suffumigationibus præcipuè barbæ, quibus hospites excipere mos, V. Jo. Bapt. Tavernier tract. Gall. cui tit. *Descript. Regni Tunquin. c.* 4.

Sandapila, feretrum mortuorum seu loculus, in quo plebejorum corpora portabantur ad rogum. Nempe, honestiores Romæ efferebantur in lectis; *thorum* Martialis vocat, qui farciebatur papyro, scirpo, aliaque materia combustibili, multisque insuper odoribus differciebatur, & pyræ illatus unà cum cadavere cremabatur. At tenuiores & plebejæ notæ non in lecto ad rogum deferebantur, sed in arca lignea vel sarcophago ligneo, ex paucis tabulis compacto, qui una cum defuncti corpore similiter comburebatur. Cujusmodi ligneos loculos *Sandapilas* Latini propriè vocarunt. Glossæ, *Sandapila*, νεκροφορεῖον. Glossæ aliæ vetustissimæ *MS.* *Sandapila*, *feretrum, quo mortuorum pauperum corpora ad sepeliendum ejiciuntur, sine ullo apparatu, dicta sandapila, quasi sine capila.* Imo *Sandapila* est *ex vilioribus tabulis & asseribus compacta arca*: Græci σορὸν appellant, unde Σοροπηγοὶ dicti *Sandapilarii*, qui arcas eas ex ligno compingebant. Sed & νεκροφορεῖα. & νεκροφορεῖον Græcis dicta, Josepho, λάρνακες ὡς ἐνταφίων νεκρῶν. De qualibus arcis capiendus locus apud Suidam, suprà cit. voce *Primus*. Ubi inter alios modos, quibus secretò literæ & nuntii olim mittebantur, etiam hunc recenset, quòd *epistolæ*, *mortuorum*, *qui efferebantur, arcis sandapilisque inserrentur*, aut cum fiscinis fructuum missitarentur, aut inter calamos aucupatorios occultarentur. *Capuli* porro vocatæ arcæ, quibus mortui elati &c. Ab illis verò arcis ligneis, quibus efferri mortuos moris erat, longè diversæ erant sepulchrales arcæ, in quibus condebantur: sed de his V. suprà, in voce *Arca Mortualis*, plura verò hanc in rem, apud Salmasium *ad Solinum p.* 1205.

Sandaracha, fossilis & nativa, eadem cum sandyce metallica; & factitia eadem cum sandyce factitia. Hinc sandycem metallicam, cujus Strabo *lib.* 11. meminit, alii *sandaracham* vocant: inter quos Dioscorides, qui Sandaracham fossitiam ex Ponto & Cappadocia adferri scribit. Sanè in vicina etiam Armenia nascebatur, Strabone eodem teste, qui Σανδύκην appellat; sed illud mirum, quòd addit Strabo, ὃ δὴ καὶ Ἀρμένιον καλοῦσι χρῶμα, *quod & Armenium vocant pigmentum.* Hoc enim maxime virere, Plinius tradit. Verùm non unum Armenium; & idquod Strabo intelligit, idem est cum arsenico sandarachino &c. Est autem *sandaracha* facie rubra, sed luteo colore fingit, eaque Dioscoridi probatur maximè, quæ κατακόρως πυῤῥὰ & κινναβαρίζουσα τῇ χρόᾳ, *austerè rufa, & ad cinnabarim colore accedens*, de qua V. plura apud Salmasium *Exercitat. Plinian. ad Solinum p.* 199. 1152. 1198. & *seqq.*

Sandaresus, gemma, in numero pellucidarum: de qua Plinius *lib.* 37. *cap.* 1. Summa ejus commendatio, quòd velut in trans„ lucido ignis intus celantesque se transfulgent aureæ guttæ, sem„ per in corpore nunquam in cute. Nempe in ea aureæ quoque insunt guttæ, sed ignis obtentu tralucent celàntque sese, & sic minimè impediunt, quò minùs in pellucidarum numero habeatur. Non ex toto tamen pellucidam illam esse, propter has guttas, res ipsa ostendit &c. V. Salmasium *ad Solinum p.* 132. & 133 nec non *p.* 1093. ubi ex ardentium numero esse seu διαφανῶν, & ab Indis afferri, addit.

Sandario, ex Ducibus Aureliani, à Palmyrenis occisus. Vopiscus in *Vita* hujus Imp. Nam Palmyreni—non mediocriter re„ bellarunt. Sandarionem enim, quem in præsidio illic Aurelia„ nus posuerat cum sexcentis sagittariis, occiderunt. V. *Notas ad locum.*

Sandaster, gemma, eidem Plinio memoratur. Hyadum numero & dispositione stellata, quæ intus haberet aureas guttas stellantes in translucido *lib.* 37. *cap.* 7. V. infrà, ubi de gemmis *Stellatis.*

Sandix seu *Sandyx*, apud Fl. Vopiscum *in Aureliano*, *Dicitur etiam sandix Indica talem purpuram facere* (præstantissimam viz. quali constabat in Templo Jovis O. M. Capitolini pallium breve laneum, ad quod collatæ aliæ purpuræ, cineris specie decoloratæ videbantur) *sicuretur*: non pigmentum est, quod idem esse cum sandaracha diximus, sed herba seu frutex. Nullibi enim legimus, pigmenta ista & colorum ut ita dicam metalla tingendis vestibus aut lanis, apud Tinctorum officinas, fuisse usurpata. Nec vestem quis unquam dixit auripigmento tinctam, aut cerussâ aut ochrâ, sandarachâ, aut ejusmodi aliis coloribus, quæ solis Pictoribus Tectoribusque inserviunt. Unde patet, errare eos, qui apud Virgilium aliosque auctores *sandicem*, pro pigmento semper debere accipi, contendunt. Nec obstat, quòd *sandicem* χρῶμα vocant χρωμάτων Suidas & Photius: non enim χρῶμα apud eos est herba tingendo apta, sed *pigmentum*. Pigmenta namque Græci vocant χρώματα, Latini *colores*; & sic apud Vitruvium *caput est, de Coloribus*, quo explicat, qui factili sint colores, qui nativi. *Glossæ*, *Auripigmentum*, ἀρσενικὸν, χρῶμα τεθαλλωμένον. Hesychius, Ἀρσενικὸν, χρῶμά τι εἶδος χλωρὸν &c. Itaque quotiescunque legitur Σάνδυκα esse χρῶμα, non de herba tinctoria, sed de pigmento accipiendum est. Porrò, *Sandyx* ea est herba, quam Galli *guarantiam* vulgò appellant. Sic enim in vetustissimo Glossarum codice, qui Puteanorum fuit, legit Salmasius: *Sandix, herba tinctura apta, quam vulgus varantiam vocat* &c. In Gratii vero *versu*,

Interdum Libyco fucantur sandyce *pinnæ*:

non herba, sed pigmentum intelligitur seu metallum. De utroque insignis Hesychii locus est, Σάνδυξ, δένδρον θαμνῶδες, οὗ τὸ ἄνθος χρῶμα κόκκῳ ἐμφερὲς ἔχει, ὡς Σωσίβιος, φάρμακον ἐρυθρὸν: *Sandyx, arbor fruticosa, cujus flos cocci colore est, ut Sosibius ait, aut pigmentum.* Addit, ἢ κιβωτὸς, *aut arca*: quod tertium esse vocis hujus significatum indigitat. Hinc Græci recentiores σανδύκιον corruptè, pro σανδάλιον dixere. Est autem Σανδάκιον illis arca: quam vocem falluntur qui Arabicam volunt esse, cùm Arabes contra ex Græca suam fecerint: quæ namque Græcis σάνδυξ, Arabibus *Sanduk* dicitur &c. V. Salmasium *ad Vopiscum loco cit.* & de *Sandyce metallo*, plura apud Solinum ubi *suprà*.

Sandovallia, Fam. Hisp. illustris, duas præcipuè stirpes comple-

ctitur,

ditus, à duobus fratribus Gutierio Diazio *de Sandoval* & Alphonso *Ruiz* (Ruisio Guiterezio *de Sandoval* & Johannâ Ruisia *de la Vega* genitis) Quorum hujus posteri fuere Domini *de Vonsa*, quorum tandem successio ad Petrum *de Ribera Cuello* Dn. *de Villarejo*, delata est, & in ea familia titulo *Comitum de Vonsa* crevit. (Ex postgenitis hujus lineæ fuere *Sandovallii*, cogn. *Portocarreri*, Dn. *de Carazma.*) Ille (Gutierius Diazius) *Lermensem* ramum propagavit: in quo inprimis inclaruit. Didacus Gomezius *de Sandoval*, Fernandi Guitierii & Agnetis *de Roxas* (unde nomen assumtum) filius, A. C. 1426. primus titulo Com. *de Castrogeriz*, à Johanne II. R. mactatus, ob varia munia gesta & egregia obsequia præstita. Ex ejus filiis, minore Petro Domini *de Bahabon* descendunt; major Fernandus in Comitatu successit. Pater Didaci Gomesii, qui Marchio *de Denia* creatus est A. C. 1484. & hujus filius Bernardus Com. *de Lerma.* Isto genitus est Ludovicus, hoc Franciscus; cujus filius Franciscus Gomesius *Ducis Lermæ* axioma domui intulit A. C. 1599. Sed neque hic stetit Regia clementia. Nam pro filiorum altero etiam *Ducis Uzedæ*, altero *March. de Belmonte*; pro nepote autem, *Ducis de Cea* tituli accessere. Genesis eorum sic habet: Bernardus *de Sandoval & Roxas*, March. *de Denia*, pater fuit, ex Francisca Henricia, Ludovici *de Sandoval & Roxas* M. *de Denia*; quo & Catharina *de Zuniga* genitus Franciscus *de Sandoval & Roxas* M. Deniæ junxit sibi Isabellam *de Borgia*, atque ex ea suscepit Franciscum *Sandoval & Roxas* Ducem *de Lerma.* Huic Catharina *de la Cerda* peperit Christophorum *de Sandoval & Roxas* Ducem *de Uzeda*; & ex Marianna *de Padilla*, patrem Francisci *de Sandoval & Roxas* Ducem *de Cea*: cui ex Felicia Henricia (fil. Ludovici *Henriquez de Cabrera* Admiralli Castiliæ, Ducis *de Medina de Rioseco*) nati sunt Christophorus *de Sandoval & Roxas* (A. C. 1615.) & Mariana, *Duces de Lerma, Uzeda & Cea.* Ejusdem verò Francisci Lermæ Ducis filius alter Didacus Gomezius *de Sandoval* Com. *de Saldanna*, ex Luisa de *Mendoza* Duc. *del Infantadgo*, pater fuit Catharinæ *de Mendoza Sandoval Roxas* Duc. *del Infantadgo* March. *de Cenete*, quæ uxor obtigit Roderico *de Silva Mendoza* Duci de *Pastrana & Estremadura.* Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobilit. Eur. Part. II. p.* 8. & *Part. III. p.* 80.

Sangarius, adde: In *Tab.* Peutingeriana duo describuntur *Sangarii*; unus, qui inter Chelas & Hypium ponitur, *Chotas* XXVIII. *Sagarius fl. Hypium fl.* & non longè oritur à loco, ubi in mare emittitur. Alterius ortum in Phrygia locat, quem per multos flexus deducit in Pontum, in quem exoneratur prope Artanen. Atqui de altero *Sangario* hoc scribunt omnes, cui etiam in Phrygia fontes assignant, cujusque plures ἐπιστροφὰς Ptolomæus memorat, priusquam in mare delabatur. Itaque videtur Tabula malè delineata. Nam unus tantùm fluv. *Sangarius* ab Auctoribus nominatur, qui & *Sangarius*, vel *Sagaris* etiam, dictus. At fluvius ille, qui in tabula juxta Artanen in pontum exit, Marciano Ἄρτανος dicitur vel Ἀρτάνης, unde nomen oppido Ἀρτάνη. Arnobius, *Nana Regis Sangarii vel fluminis filia, lib.* 5. Aliis *Sangas* Rex is dictus &c. Exordium Mariandyni sinus, oppidique Heracleæ, Lyco flumini adpositi, arcessit Plinius ab hoc fluvio, & Solinus, ad quem V. Salmasium *Exercit. Plin. p.* 880.

Sangiaci, Præfecti territoriorum apud Turcas dicuntur, Georg. Hornius *Orb. Polit. p.* 30.

Sanguinarius Pons, adde: Ab Æmiliani cæde nomen nactus est. Sic collis quidam prope Ciliciæ Adanam Αἱμάτινος βουνὸς, *Sanguinis Collis*, dictus est propter Agarenos tot numero ibi cæsos, ὡς ῥεῦσαι διὰ τῆς κορυφῆς τὸ αἷμα ποταμηδὸν, *ut per declive in amnis modum flueret sanguis*, ut Cedrenus auctor est, *Edit. Paris. p.* 654. Similiter *Areæ Sanguinum* meminit Scriptor Sacer, ubi de Husa, quòd Arcam temerè attrectasset, divinitus percusso: Ita enim Syra Versio *in area damin*, h. e. *sanguinum* habet; propter Uzæ nempe sanguinem ibi effusum. Et *Adomim*, i. *cruores*, dicebatur Judææ locus, inter Æliam & Hiericho, propter sanguinem, qui illic crebrò à latronibus fundebatur. Quam ob causam Hieronymus, castellum militum ibi situm fuisse scribit, ad auxilia viatorum; & Christum quoque cruenti hujus loci meminisse, in parabola descendentis Hierichuntem ex Hierosolymis, Lucæ *cap.* 10. *versu* 30. Sed & Brocardus viatores ibi hodieque asserit in latrones haud rarò incidere &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. Lib. II. cap.* 37.

Sanguinea Virga, in suppliciis olim parricidarum adhibita. Docet enim Modestinus *in l. pen. ff. de leg. Pomp. de parric.* antequam sacco parricidæ necarentur, in more fuisse positum, ut virgis sanguineis sc. ex hac arbore desumptis, non, ut quidam legunt, *sagmineis*, aut, ut alii interpretantur, *sanguine rubentibus* ac *rorantibus*, cæderentur: eo quòd hoc lignum infelicissimum haberetur ac maximè infame. V. de hac arbore Plinium *lib.* 3. *c.* 18. ubi *sanguineum fruticem* vocat & *l.* 25. *c.* 10.

Sanguineus Color, idem cum purpureo. Servius *ad Æn. l.* 3. *Sed quoniam funestosum erat & crudele victimas vel homines interficere*, sanguinei *coloris cœpta est vestis mortuis injici, ut & ipse testatur VI. Æneid.*

Purpureasque super vestes velamina nota.

Plinius de Tyrio colore, *Laus ei summa color* sanguinis *concreti, nigricans aspectu idemque suspectu refulgens, unde & Homero purpureus dicitur sanguis* &c. Quod genus purpuræ *blattam* vocarunt: quæ vox recentioribus idem notat, quod *purpura* Veteribus & præterea *bullam sanguinis concreti* significat. In *Glossis, blatta βρῶμα ἢ πορφύρα* unde *blatteum*, h. e. *sanguineum*, pro purpureo. Sed & saniem purpuræ *sanguinem* quoque & *cruorem* appellarunt. Cassiodorus, *Scilicet ne* sanguis *ille nobilis aliquid spiraret honoris*: Qui idem alibi, *nigredinem sanguineam* & *humorem sanguineum* appellat &c. V. Salmasium *ad Vopiscum in Aureliano*, & quæ diximus suprà, in voce *Panicus*.

Sanguinis Collis, Græcè Αἱμάτινος βουνὸς, collis quidam in Cilicia, prope Adanam. V. suprà *Sanguinarius Pons.*

Sanguinis Dies, apud Treb. Pollionem *in Claudio*, *Nam cùm esset nuntiatum, nono Calend. Aprilis, ipso in sacrario Matris*, Sanguinis Die *Claudium Imperatorem factum, neque cogi Senatus sacrorum celebrandorum causâ posset sumtis Togis itum est ad Apollinis Templum, ac lectis literis* &c. dies fuit festus Matri Deum; quem Græci, à quibus hæc sacra Latini acceperunt, πορθένιον dixere. Erat autem ille dies planctus ac lamentationis, sicut dies sequens, 8. nempe Kal. Aprilis, dies lætitiæ, quem iidem Græci priùs ἱλάρια, postmodum idem cum Romanis nomen adoptantes *Hilaria Matris Deum* appellarunt. V. suprà in voce *Bellona*, item *Hilaria*. Alludit ad hanc diem Tertullianus *Carm. ad Senatorem*,

Sed quia coguntur saltem semel esse pudici,
Mente fremunt, lacerant corpus, funduntque cruorem,
Quale sacrum est verò, quòd fertur nomine SANGUIS.

Nempe Bellonarii fanatici missione *sanguinis* sui Deam placabant; quæ tamen vulnera plerunque fuisse ficta ac simulata, colligere est ex Æl. Lampridio *in Claudio. Bellonæ servientes verè exsecare brachium præcepit studio crudelitatis.* Ubi vocum *verè* observat Casaubonus notanter adpositam, quia id aliàs simulatè sæpe fiebat, V. eum *ad loc.*

Sanguineus arbor, quæ & *Sanguineus frutex* & *Sanguinea Virga*, inter infelices habita, memoratur Tarquinio Prisco apud Macrobium, Plinio, in *LL.* Longobard. &c. de qua V. Salmasium *ad Solinum p.* 610.

Sanguis, nobilissima animalis pars, nam *anima cujusque carnis in sanguine est* Levit. c. 17. *versu* 11. imò *cujusque carnis anima*, Sanguis *ejus est*, Genes. c. 9. *versu* 4. & Levit. c. *cit. versu* 14. hinc sacrificiorum in V. T. nervus fuit ac medulla. *Ego verò destinavi eum* (sanguinem) *vobis in altari, ad expiationem faciendam pro animis vestris*: *Nam Sanguis is* (est) *qui pro anima expiationem facit eod. c. versu* 11 Quare illum, velut sibi proprium, vindicans hominis peccato læsum Numen, non solùm cum victimarum sanguine peccatoribus nihil commune esse voluit, sed & iisdem reliquorum quoque animalium, quæ sacrificiis inepta erant, esu gravissimâ sub pœnâ interdixit: *Idcirco filii Israëlis, nulla anima ex vobis comedito sanguinem*, Levit. c. *laud. versu* 12. sicque quidquid in mundo *Sanguinis* erat, severi adeò interdicti cancellis circumscripsit, & ab hominis aviditate præstitit immune, usque ad tempus illud, quo *Sanguis* is fundendus erat, qui non typicam solùm, sed & realem præstaret peccatorum propitiationem. Accessere verò & aliæ rationes, cur esum hunc voluerit olim esse vetitum DEUS: Namque & à sævitia hoc pacto populum suum dehortari voluit eoque magis absterrere à fundendo humano sanguine, quòd etiam brutorum sanguinem velut sanctum ac inviolabilem jussisset esse: & ab Idololatris sic secernere, qui in sacris suis victimarum, *sanguine* collecto, circa illum conveniebant eoque, in Idolorum suorum honorem, vescebantur; quemadmodum & Magicis artibus dediti, *sanguinis*, humani inprimis, beneficio è Diabolo futura solebant sciscitari. Ideoque si quæ bestia aut avis venando capta esset, ut comederetur, *primùm effundi sanguinem ejus eumque tegi pulvere*, præcepit Deus, *versu* 13. *cap. sæpius memorati.* Aptus verò sacrificiis sanguis erat *vaccarum, taurorum, vitulorum; ovium, caprarum ac hædorum; columbarum & turturum*: *Passerum* enim genus vix immolabatur, V. Levit. c. 14. adeoque bestiarum solùm in sacris sanguinem Deus fundi jubens, omnem ἀνθρωποθυσίαν sibi abominationi esse testatus est, quo piaculo ac infandâ & crudeli devotione, Satan apud Gentes coli voluit; tum ex prava imitatione sacrificiorum Abrahami ac Jephthæ; tum ut fidem ac expectationem sacrificii CHRISTI, quod solum expiatorium fore noverat, paulatim eradicaret, illumque *Sanguinem*, qui Deum placaturus erat, aliorum hominum communione vilem promiscuumque redderet. In oblatione autem sacrificiorum, postquam victimæ impositæ erant manus, seu ab offerente, seu à Sacerdote, ea in partes sectâ, *Sanguis* excipiebatur crateribus, & ne concresceret, agitabatur: dein aspergebantur eo Altaris cornua, quodque reliquum erat, ad ejus pedem effundebatur: (Si avis offeretur, Sacerdotis pollice capite discisso, sanguis ad altaris angulum exprimebatur) V. inprimis Levit. toto c. 4. &c. Imò præcipuæ purificationes Legales, non nisi *Sanguinis* aspergine peragebantur, quarum 7. ab Eruditis recensitæ, hæ sunt. I. Aspersio superliminaris & duorum postium, facta sanguine agni Paschalis in Ægypto, Exodi c. 12. *vers.* 22. ut ab Angelo occisore immunes essent Israëlitarum ædes. II. Sparsio *Sanguinis* fœderis super Altare & sa-

& super ipsum populum, peracta à Mose, sub monte Sinai, Exodi *cap.* 24. *vers.* 6. & 8. *III.* Aspersio *Sanguinis* in consecratione Tabernaculi & Sacerdotum, vestiumque Sacerdotalium, Levit. *cap.* 8. IV. Aspersio ejus in sacrificiorum oblatione facta, modò super cornua Altaris Holocausti, modò super Altare Suffitus, modò etiam ante ipsum Sanctuarii velum, Levit. *cap.* 4. *vers.* 7. 17. V. In anniversaria inprimis expiatione, aspersio multiplex peragebatur. *Accipiens* enim Pontifex Max *de Sanguine juvenci, inspergebat digito suo superficiem ipsius operculi Propitiatorii Orientem versùs,* idque septem vicibus: dein *jugulato hirco peccati, qui pro populo, inferebat* Sanguinem *ejus intra ipsum velum & faciens sicut liter, inspergebat eo ipsum operculum Propitiatorium & ante operculum Propitiatorium:* Postea *exiens, ipsum Altare sanguine tum Juvenci, tum hirci illius, totidem vicibus aspergebat,* sicque Se, populum, locum Sanctum, tentorium Conventus atque Altare ipsum expiabat, Levit. *cap.* 16. *toto* VI. Aspersio septuplex aviculæ mundæ *sanguine* facta, quum quis à lepra erat purgandus, Levit. *cap.* 14. *versu* 7. Ultima fiebat in purificatione immundorum. Sic ut, sub Lege, *omnia fere* Sanguine *purificarentur, & absque* Sanguinis *effusione nulla fieret remissio,* Hebræor. *cap* 9. *v.* 22. Circa quæ omnia gravissimus Judæorum error fuit olim hodieque, quòd putarent, victimarum nidore ac *Sanguine* delectari Deum, cumque *carnem boum edere* ac *arietum sanguinem bibere,* ut Psalmographus eos castigat ac irridet, Psalmo 50. *versu* 3. quodque existimarent (ut & Sociniani hac in parte Judaizantes faciunt) per eas, tanquam veras remissionis causas, accedente confessione ac pœnitentiâ, peccata expiari: cùm, ut Apostolus urget Hebr. 10. *per ea* potius *peccatorum anniversaria fieret commemoratio,* & *impossibile* sit per vilem *hircorum & vitulorum sanguinem peccata auferri.* Conferebat igitur is Sacrificiorum sanguis *carnis* duntaxat *puritatem,* Hebr. *cap.* 9. *versu* 15. ut in externo cultu DEUM adire ac in Sanctuario ipsius versari possent, *cap. eod. vers.* 11, 12, 13. serviebatque præcipuè Israelitis, ut altius spectare, & veram ac dignam DEO victimam, in tot Sacrificiorum (quæ eo ipso, quòd imperfecta essent, tanto numero offerri totiesque variari ac repeti jubebantur) *Sanguine* prospectare assuescerent. Proin, *Sanguine* vere propitiatorio *Filii Dei,* 1. Joh. *cap.* 1. *versu* 7. Imò *proprio ipsius Dei,* Actor. *cap.* 20. *versu* 28. ultimis temporibus, in cruce fuso, cujus umbra solùm ac typus omnis victimarum V. T. *Sanguis* erat: toto Levitici cultus apparatu sensim evanescente, & Templi denique ruinâ penitus abolito, nullius creaturæ sanguinem porrò Deus poscit, eum, qui sacrificio, se jam pollueret, & *Sanguinis* illius reum & coram se, velut homicidam ac idololatram, habiturus, juxta Esaiæ *cap.* 66. *versu* 3. *Qui jugulat taurum, percutit virum; qui sacrificat parvam pecudem, decervicat canem.* Unde laxatus de *Sanguinis* esu Interdicti rigor, & injunctus *Sanguinis* JESU CHRISTI potus, aliam plane rebus N. T. faciem induxit, cumque hic unus animarum nostrarum Medicina sit, ejus, ut & *Corporis* CHRISTI, symbola incruenta ex rebus vita carentibus, pane & vino, constantia, secundùm Servatoris nostri institutionem, pie usurpare jubemur, donec venerit. V. Franc. Burmannum *Synopsi Theol. Christ. Part. I lib.* 4. *cap.* 11. & *Commentar. in Pentateuchum.* And. Rivetum *in Exod. passim,* Thom. Goodwynum *de Ritibus Hebræorum Eccl.* & *Civil.* Alios, inprimis Jo. Seldenum *de Jure Nat. & Gent. juxta Discipl. Ebr l.* 7. *cap.* 1 ubi de superstitione Vett. circa *sanguinem sepeliendorum,* ne illum calcando Manes eorum irritarent, C. Barthium *ad Theb. Papin. lib.* 12. & *Commentar. Superstitionum, pecul. cap.* &c.

Sanguisuga, Plinii ævo dici cœpit, quæ priùs *Hirudo* vocabatur, de qua voce retrò dictum. Hinc Plinius *lib.* 8. *cap.* 10. ubi de elephantis, *Cruciatum in potu maximum sentiunt hausta hirudine, quam sanguisugam vulgò cœpisse appellari adverto.* Et *lib.* 32. *cap.* 10. *Diversus hirudinum, quas sanguisugas vocant, ad sanguinem extrahendum usus est.* Græcis βδέλλα seu βδέλλα. Theocritus *in Pharmaceutria,*

> —— ὡς λιμνᾶτις ἄπαν ἐκ βδέλλα πέπωκας,
> *ut palustris hirudo, omnem* (sanguinem) *ebibisti.*

Ubi *palustrem* vocat; quia in locis paludosis ac limosis nascitur, nec in aliis aquis, nisi raro admodum, reperitur. Est autem βδάλλειν, vel βδάλλειν, *exugere.* Arabicè *alaka* dicitur, a *pendendo* & *adhærendo;* eo quòd à Chirurgis appendatur corpori ægro ad sanguinem exugendum. Id quod hodieque variis in locis in usu est. Hinc Avicenna *lib.* 3. *Fen.* 9. *cap.* 5. *Et sanguisuga quandoque pendet in parte conspicua gutturis, quandoque pendet intra œsophagum, quandoque pendet in stomacho. quandoque tam parva est, ut illum etiam lateat, qui accuratè perspicit suspensionem ejus.* Et *lib.* 1 *Fen.* 4. *cap.* 22. *Et in iis, quibus ad pendendum invitantur, est, ut locus luto capitis* (lutum est boni odoris, cujus illitu capilli fiunt longiores: eoque utuntur in balneis Arabiæ mulieres) *aut sanguine illinatur.* Ab Arabibus vocem mutuati sunt Hebræi, nisi quòd, quæ Arabibus *alaka,* his *aluka,* est, ut quidem volunt Hebræi recentiores. Occurrit Psalmo 12. *cap.* 9. ubi impii comparantur cum *sanguisuga,* quarum gressus species est volutationis, *ἰλυσπᾶσθαι* & *ἰλυσπώμενα* Græcis, voce maximè propriâ, quia postquam priore parte processerunt, posteriorem ad illam se convolvendo trahunt, ita ut videantur arcuatim & annulatim progredi. Ita enim impiorum viæ obliquæ sunt ac flexuosæ. Atque ita quidem Chaldæus Paraphrastes. Item Prov. *c.* 30. *v.* 15. ubi τῆς *aluka duæ filiæ* esse dicuntur, quæ dicant, *affer, affer:* quo nomine *Sanguisugam* utique intelligi, recentiores fere omnes, ex Symmacho & Hieronymo, Chaldæo item, Syro & Arabe Interpretibus contendunt; quorum quidam *duas filias* ejus, ad bifurcatam illius linguam, referunt. Verùm, linguâ carent *sanguisugæ,* quæ proin sanguinem non aliter sugunt, quàm ore rotundo in sphincteris modum compresso & coarctato. Et voces illæ sono quidem similes, at significatione diversissimæ, *alaka* & *aluka,* perperam confunduntur. Illa enim *sanguisugam* quidem denotat, sed hæc planè aliud quiddam: Fatum viz. unicuique impendens, non Stoicâ necessitate, sed ineluctabili Dei de hominum vita ac morte decreto, cui prolem tribui, legimus Proverb. *cap.* 27. *versu* 1. & Sophoniæ *cap.* 2. *versu* 2. *Duæ* certè ei *filiæ* non male tribuuntur, clamantes *affer, affer,* quæ sunt fortè *Infernus* & *Perditio,* Prov. *cap.* 27. *versu* 20. vel *fossa* & *scol,* quarum una corpus, altera animam appetit Quam interpretationem pluribus confirmat Sam. Bochartus *Hierozoici Parte posteriore lib. V. cap.* 19. Addam insignem de Medico, qui *sanguisugas* apponit, locum Oppiani,

> —— διερὰς τε γονὰς κυανόχροα λίμνης
> Ἑρπετὰ τοσσομένοιο κατὰ χροὸς ἐγκεράσειε,
> Δαίσασθαι μέλαν αἷμα· ταὶ δ᾽ αὐτίκα γυρωθεῖσαι
> Κυρτοῦνται, καὶ λύθρον ἐφέλκονται, οὐδ᾽ ἀνίενται
> Εἰσόκε μιν βεβαρημέναι ἄκρητον ποτὸν αἵματος ἐρῶσι
> Ἐκ χροὸς αὐτόματοι πίπτωσι μεθυσφαλέεσσιν ἴκελοι.
> —— *Humidam sobolem, nigræ paludis*
> *Reptilia afflictam ad cutem figit,*
> *Ut depascantur nigrum cruorem. Illa verò statim rotundæ*
> *Incurvantur, & saniem attrahunt, neq; remittunt,*
> *Donec sanguine gravata, postquam meracum potum eduxerunt,*
> *De cute sponte voluta cadant, ebriis similia.*

Sangus, mel. *Sancus,* Deus vett. Romanorum, cujus ædiculam, vicum sacellumque in Urbis Romæ regionibus celebrant Sext. Rufus, P. Victor, Onuphrius, Alii: quis fuerit, non est adeò exploratum. Herculem esse, contendit Festus *lib.* 14. *Propter viam fit sacrificium, quod est proficiscendi gratiâ Herculi aut Sanco, qui scilicet idem est Deus.* Dionysius Sabinorum fuisse Deum, & *Sabi,* unde genti nomen, genitorem, asserit, *lib.* 2. cui adstipulatus Lactantius *Divin. Institut. lib.* 1. *cap.* 15. *Summâ,* inquit, *veneratione coluerunt Ægyptii Isidem, Mauri Jubam, Macedones Cabyrum, Pœni Uranum, Latini Faunum, Sabini* Sancum, *Romani Quirinum* Unde corrigendus Cato in *Origin. pag.* 19. *Equicolas etiam Sabini a Sabo conditi, Sabatio Sangi gentili edito, inde ad fontes Arni amnis Sabelli, Sabinorum proles, incolunt, Sangui gentili Sabi pronuntiant Sabini, Sanctum Romani, Sagam Barbari, à quo & Sagi primi Thusci, id est, Pontifices & sacri expiatores.* Legit Dempsterus *Sabatio Sangi aut Sami,* quod verius est, *gentili.* Hunc eundem volunt esse *Sanctum,* & quidem in Festi *loc. cit.* non *Sanco,* sed *Sancto,* reponunt. V. Lil. Gyraldum *Syntagm Histor. Deor. Gentil.* 1. Sic Prop. *lib.* 4. *Eleg.* 10.

> *Sancte, Pater, salve, cui jam favet aspera Juno,*
> *Sancte, velis libro dexter inesse meo*
> *Nunc quoniam manibus purgatum sanxerat orbem,*
> *Sic Sanctum Tatii composuere Cures.*

A' Sabinis hujus cultum Romam translatum esse, sub Tatio Rege una cum Fidio, docet ex Ovid. *Fastor. lib.* 5. Marlianus *lib* 5 *cap.* 24. *Topogr.* In æde Dii, in Quirinali monte, asservatam, Tanaquilis colum, scribit Onuphrius in *Roma sua,* ex Plinio *l.* 8. *c.* 48. ubi sic habet: *Lanam cum colo & fuso Tanaquilis, quæ eadem Caja Cæcilia vocata est, in Templo Sangi, durasse, prodente se, auctor est M. Varro factamque ab ea togam regiam undulatam, in æde Fortunæ, quâ Ser. Tullius fuerat usus. Inde factum, ut nubentes Virgines comitaretur colus compta & fusus cum stamine.* Unde laudatissimum olim in Matronis lanificii usum fuisse, colligere est. V. Thom. Dempsterum *in Rosinum l.* 1. *c.* 13. *ad regionem Urbis sextam.*

Sanmauria Familia, Gall. S. *Maure,* inter Regni hujus illustres, deducitur a Gosselino Dom. *de Sainte Maure,* in Turonibus, circa A. C. 1010. A' quo decimo gradu distat Petrus *de S. Maure,* Dom. *de Montgauguier,* à cujus primogenito filio Petro, reliqui Domini *de Montgauguier:* Secundo-genitus Guilielmus Cancellarius Franciæ fuit; Tertius Guido. Dominos *de Montausier, Mornac* ac *Jonzac,* ex Margareta (vetustis Encolismæ Comitibus genitâ) Domina *de Montausier* fecit. Inter quos prima linea fuit Baronum & Comitum *de Jonsac;* alterius caput est Carolus Dux *de Montausier,* gentis suæ & Aulæ Franciæ decus, cui Delphini educatio erat commissa. Majores ejus sic habent: Leo *de S. Maure,* Eq. Baro *de Montausier,* suscepit ex Anna (fil. Guihelmi *d' Apelvoisin Dn. de Pugny*) Guidonem *de S. Maure* Eq. Baronem *de Montausier.* Huic ex Margareta *de Lane,* genitus Franciscus *de S Maure,* Eq. Baro *de Montausier,* junxit sibi Luisam *Gillier* Dn. *de Salles de Faugeré,* & ex ea genuit Leonem *de S. Maure.* Eq. Baronem *de Montausier.* Quo & Margaretâ *de Chasteaubriand* (fil. Philippi Com. *de Grassay*) genitus Carolus *de S. Maure* prælatus, *Ducis* axioma domui intulit: Pater, ex Julia Lucina *d' Agennes* (fil. Caroli *d' Agennes* Dom. *de Rambouilles &*

de

de Pilem) Juliæ Mariæ de *S. Maure*, quæ nuptum data est Emanuëli Com. *de Crussol*. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobilitas. Europæ Parte III pag. 77*.

Sannas, Græcis ὁ Σάννας, in Glossis, *Subsannator*, idem cum *Apinario* vel *Apenario*. Cujusmodi homines, μωρολόγοι, ridicula quacunque occasione fundirant, & non solum dictis ac salibus, sed etiam, imò facie magis, quàm facetiis ridiculi, rictu oris, labiorum ductu, totius vultus distortione, corporisque motione atque gestu ridenda schemata monstrant, atque aliorum mores ac gestus derid.culi gratiâ imitantur. Quemadmodum Apinarii isti, qui, sub Gallieno Imp. Cyclopica ludentes, totum illud argumentum historiæ vel fabulæ Cyclopicæ, non facetiis tantùm dictisque scurrilibus, sed gestibus præcipuè καὶ χειρῶν peregerunt: unde miranda quædam & stupenda eos monstravisse, in illo Cyclopeorum lusu, dicit Trebellius *in Gallienis*. Tales itaque Græcis veteribus Σάννας & Σαννοὶ & Σαννίωνες appellati, recentioribus Τζάννοι, unde Italorum *Zani*: uti Σάννας, populum Scythiæ, qui & Σαννῖγαι dicebantur, Τζάννοι quoque vocavere, Eust. *Odyss. ξ*. Sed & *Sannam*, pro irrisione quoque ac subsannatione ipsa, usurparunt. Verus Persii Interpres *ad Sat. 1. versu 72.* exponit, *os distortum cum vultu, quod facimus, cum alios deridemus.* Cujusmodi *sannas* vel tortiones oris indecoras ac ridiculas *cinos* etiam Latini vocaverunt, à Græco verbo κινῶ, quod *movere* est, unde κινὸς, i. κίνησις; sicuti μῶκος, ἀπὸ τοῦ μωκᾶν, pro μώκησις. Idem autem ▮ μῶκος, quod *sanna*, & propriè Græci μωκᾶσθαι dicunt de his, qui ore, vultuque distorto & vagis labiis aliquem derident: Helychius, Διαμυλλαίνειν χλευάζειν ἐπὶ τῷ τὰ χείλη διαστρέφειν διαμωκᾶσθαι, quod *labiis ductare* vocat Plautus, *labiis dum ductant eum*. Gellius, *labiorum ductu irridere, lib. 18. cap. 4. Tum ille rictu oris labiorumq; ductu contemni à se ostendens, & rem, de qua quærebatur, & hominem ipsum qui quæreret.* A' Græco μῶκος, *mocosum* Latini dixerunt, de hoc genere ridiculi, quod fit non salibus ac dicacitate, sed vultu & gesticulationibus. Cic. *lib. 1. Epist. ad Attic. Consul autem ipse parvo animo & pravo, tantùm cavillator, genere illo mocoso, quod etiam sine dicacitate videtur, facie magis quàm facetiis ridiculus.* Sic actionem mimicam & gesticulatoriam *mocosam* appellabant vett. Oratores, uti liquet ex Quintiliano *lib. 11. cap. 3. sub fin.* Propriè igitur *Sanna*, os distortum cum vultu significabat: unde vultus distortiones, ad pueros ploratores terriculandos, *sannæ* Arnobio *lib. 5. Usque adeò ne mortales seculi illius ac temporis corde fuerant vani, rationis sensusque nullius, ut ab actionibus improbis, tanquam parvuli pusiones, personarum monstruosissimâ torvitate, sannis etiam constringerentur & maniis.* Galli vulgò *grimacias* dicunt. Manuum tamen etiam digitorumque gesticulatio ac formatio ridicula, ad subsannandum aliquem ▮cta, ita vocabatur. Hinc *ciconia* genus sannæ, de qua suprà, in hac voce, ut & ubi de *Digitis*: Imo & linguæ exertio. Interpres Persii *d. l. Tria genera* sannarum, *aut manu significari ciconiam, aut opposito temporibus pollice, auriculas asininas, aut linguam sitientis canis.* Hinc dictorum *Sannionum* Cicero quoque meminit *de Orat. lib. 2.* & Juvenalis *Sat. 6. v. 302.* de tali,

—— *Quâ sorbeat aëra sannâ.*

Gelasianos, à *risu* eos Sidonius vocat *Carm. 23. versu 302.* &c. plura hanc in rem, apud Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosinum lib. 5. c. 6.* Casaubonum *ad Calig. Suetonii cap. 57.* Salmasium *ad Trebellium d. l.* & *Not. ad Tertullianum de Pallio c. 4.* nec non hîc passim.

Sanromanensis Familia, vulgò *Sanroman*, inter Hispaniæ illustres, ramus est Davilææ stirpis. In hac enim cùm duæ sint lineæ, posterior Dominorum est *de Sanroman & Villanova*: In qua plures ordine sibi invicem successere Domini *de Sanroman & Villanova de Gomez*, quibus titulus *Velada* accessit, e Davilensi linea, a conjuge Sancio *Sanchez* Davilæ allata. Hujus filius pro Velada *Marchionis* titulum obtinuit, à Philippo II. ac ejus pronepos Antonius *Davila & Toledo March. de Sanroman* dignitatem priori junxit, cujus Majores hi recensentur. Gomesius Davila Dn. *de S. Roman*, ex Joanna (fil. Pagani *de Ribera Dn. de Malpica*) suscepit Sancium Sanctium Davilam Dn. *de Sanroman*, maritum Catharinæ *Davila* Dn. *de Velada*, & ex ea patrem Gomesii Davilæ March. *de Velada*: quo & Teresiâ *Carrillo de Mendoza*, genitus Sancius Sanctius Davila junxit sibi Joannem Toletanam, atque ex ea genuit Gomezium Davilam *de Toledo March. de Velada*. Huic Antonia *de Toledo Colonna* (fil. Garsiæ *de Toledo Osorio*, March. *de Villa Franca*, Duc. *de Fernandina*.) genuit Antonium *Davila & Toledo*, March. *de Velada & San roman* (cui uxor obtigit Constantina Osoria fil. Petri Alvari March. *de Astorga*) ac Antoniam (uxorem Joannis Ludovici *de la Cerda* Dom. *de Medina Celi*.) Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobil. Eur. Part. II pag. 102*.

Sansy & Cuy, regiones Imperii Sinensis, terræ motibus & prorumpentibus indeundis prolapsæ absorptæque, apud Ferdinandum Pinto *Itinerar.* V. quoque suprà, in voce *Lampaca*.

Sanctacrutii, inter Hispaniæ illustres, ex familia Bazanæorum. In qua Alvarus I. *de Bazan*, filius minor natu Petri Consalvi *de Bazan*, celebris belli in Mauros Dux, filium cognominem iisdem bellis, maritimis inprimis, clarum, genuit; & is Alvarum III. primum *Marchionem de Santacruz*; à quo filius & nepos *Alvari* nomen atque dignitatem patriam & avitam accepere. Series lineæ hæc est: Petrus Consalvus *de Bazan*, Dn. *de Valduerna*, ex Teresia Pimentellia, pater fuit Petri Consalvi *de Bazan*, Vicecomitis *de Valduerna*: quo & Menciâ *de Quinnones*, genitus Alvarus I. *de Bazan*, Commendator, junxit sibi Mariam *Manuel*, atque ex ea suscepit Alvarum II. *de Bazan* Dn. *de Viso*: cui Anna Guzmana genuit Alvarum III. *de Bazan*, March. *de Santacruz*, qui, junctâ sibi Mariâ *Manuel de Benavides*, ex ea pater fuit Alvari IV. *de Bazan* March. *de Santacruz* (mariti Guiomaræ Manriciæ *de Lara* fil. Bernardini) Francisci Equ. Calatravæ, Petri *de Bazan* Equ. Alcantarensis (cui uxor obtigit Maria *de Mendoza*, Annæ *de Bazan*, Isabellæ *de la Cueva* (cui maritus fuit Alfonsus Portocarrerus March. *de Villanova*) Mariæ *Manuel de Benavides*, & Briandæ *Bazan de Benavides* (quæ nuptum data est Francisco Benavidio *de la Cueva*, Com. *de Santistevan*) V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Europ. Part. II. pag. 96*.

Santalina Ligna, totâ Indiâ celebratissima, Σαγάλινα ξύλα dicuntur Auctori *Peripli*, facili lapsu literæ *T*. in *Γ*. Ita autem is de palangis ebeni, Ἀπὸ μὲν Βαρυγάζων εἰς ἀμφότερα ταῦτα τῆς Περσίδος Ἐμπόρια, πλοῖα μεγάλα χαλκοῦ καὶ ξύλων Σαγαλίνων καὶ δοκῶν καὶ κεράτων καὶ φαλάγγων Σησαμίνων καὶ Ἐβενίνων. *A' Barygazis ad ambo hæc Persiæ Emporia, magnæ naves ære & lignis Sagalinis & trabibus & cornibus & phalangis seu fustibus Sesami ac Ebeni.* Mentio certè Σαντάλων apud recentiores Græcos. Jam verò etiam apud vetustiores nomen hoc fuisse in usu, ex Auctore hoc Peripli patet; unde non ab Arabibus ad Græcos, sed contrà à Græcis ad Arabas delatum esse colligitur. Hodie Indi *Chandama* vocant, ut refert Garsias ab Orto, qui de ligno hoc aromatico videndus est, *Aromatum lib. 1. cap. 18.* Aëtius in vetustissimo exemplari, *lib. 16.* in confectione Muschati, σάνδαλα vocat, non σκάνδαλα. Κάρυα Ἰνδικὰ τρία. Σανδάλων γράμματα ιε. Ἄμωμος. Et in confectione Xeromyri, Σάνδανα, γράμματα ιβ. Notum certe *Λ*. & *Ν*. invicem mutari. Lusitani autem *Chi* pronuntiant, pro *Si*, ut *Chinenses* dicunt, pro *Sinensibus*. Sic *Chandama*, pro *Sandama*, quæ Græcis Σάνδανα. V. Salmasium *ad Solinum pag. 1032. & 1033*.

Santistephanensis Familia, in Hispania illustris, Benavidiæ stirpis ramus est. In hac enim Mendus Rodericus pater fuit Diasii Sancii *de Benavides* Dn. *de Santistephan del Puerto*, cujus duo filii totidem linearum Auctores fuere. Primus Mendus Rodericus *de Benavides*, genuit Diasium Sancium *de Benavides*, primum *Comitem de Santistevan del Puerto* & reliquorum auctorem. Alter, Manuel *de Benavides*, Dom. *de Jabalquinto*, & ex hæreditate alterius fratris Gomesii, *de Flomesta*, extitit. Priorum genesis ita habet: Mendus Benavidius præfatus, Comes *de Santistevan del Puerto*, ex Joanna Pachecia (fil. Roderici Portocarreri) genuit Franciscum Benavidium *Com. de Sanctistevan*; qui ex Maria *Carrillo de Corduba* Didacum suscepit Com. S. Stephani, maritum Mariæ Mexiæ; & ex ea patrem Francisci Benavidii Com. *de Santistevan*: quo, & Isabellâ *de la Cueva* Dn. *de Solera*, genitus Didacus *de Benavides & la Cueva*, Com. *de Santistevan del Puerto*, pater fuit ex Leonora Toletana (fil. Petri Davilæ March. *de las Navas*) Francisci *de Benavides & la Cueva*, Com. S. Stephani, Dn. *de las Navas, Castellar & Solera* (cui uxor obtigit Brianda *de Bazan & Benavides* fil. Alvari March. Sanctacrucii) ac Isabellæ *de la Cueva*, nominis *de Benavides*. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobil. Europ. Part. II pag. 86*.

Sanutus Marinus, Nobilis Venetus, urbem Jaderam è ruinis excitavit, cujus memoriam servat in ea urbe hæc *Inscr.* ante 2. vel 3. circiter secula, ut judicat Cl. Sponius, composita,

Urbe hac præfectus Sanuta *ex prole Marinus*
Me struxit tandem, Veneto dominante Senatu.

V. eum *Itinerar. Græc. Part. 3 pag. 75*.

Sauterus vel *Sauterus*, Dioni Σαώτερος, unus ex turpissimarum libidinum Commodi Imp. ministris: qui *Anterus* malè dicitur in editionibus vulgaribus. Tantum is apud Commodum potuit, ut Præfecti ejus potentiam ferre non possent, qui proin id egerunt, ut brevi è medio tolleretur. Salmasius *ad Lampridium in Commodo*.

Sapa, priscis Latinis humor arborum est, vere & autumno abundans, Gall. *Sève*; à Græco ὀπὸς, i. *succus*. Dein pro defruto accipi cœpit; quod Siculi *Vinum coctum*, & Romani rectiùs *mustum coctum* appellant. Plinius tamen inter *sapam* & *defrutum* distinguit *lib. 14. cap. 9. Cisibilites verò mustum in Galatia nascens & hylanium in Sicilia. Nam sitæum, quod alii hepsema, nostri Sapam appellant, ingenii, non naturæ, opus est, musto usque ad tertiam partem mensuræ decocto: quod ubi factum ad dimidiam est, defrutum vocamus.* V. quoque *lib. 23. cap. 2.* ubi ait, *Vino cognata res est, musto decocto, donec tertia pars supersit.* Meminit *sapæ* quoque Martialis *lib. 7. Epigr. 53.*

Et Laletana nigra lagena sapa.

Ubi *Laletanam* appellat, quòd ex vino fieret è Laletania Hispaniæ Tarracon. advecto. Ovidius *purpuream sapam* habet *Fastor.* 4.

Lac niveum potes, purpureamque sapam &c.

V. Macros Fratres *in Hierolexico*, & Salmasium *ad Solinum pag.* 1283.

Sapæi, Σαπαῖοι, quoque populi in Æthiopia, qui aliis *Sabæi*. Idem *ibid. pag.* 500.

Saphan, cujus mentio Levit. *cap.* 11. *versu* 5. Hebræis dicitur, qui Arabibus *aljarbuo*, Hieronymo *arctomys*, majoris sc. muris genus, in Palæstina, Ægypto & Libya, δίποδες, id est, *ursinus mus*, Græcis dictum, quòd incederet bipes, & prioribus pedibus, tanquam manibus, uteretur. Id enim est ursorum proprium. Oppianus *Cynegetic. lib.* 3 *de urso*,

Χεῖρες χερσὶ βροτῶν ἴκελαι, πόδες ἶσοι πόδεσσι.

Manus hominum manibus, pedesque pedibus similes.

Pedum enim posteriorum longitudine & saltu insigne est, interim & aliquando pedibus anterioribus nititur, quod frustra negat Photius. Naturam habet cum mure & urso communem, habitatque in cavernis petrarum, & terræ foveis & in singulis saxis & collibus custodem habet in excubiis, cujus negligentia morte multatur &c. Dicitur autem *Saphan* Hebræis, tanquam à *tegendo*; quia latibuli sui foramina terrâ obtegit; vel tanquam à *delitescendo*, quia subterra latet & hominum conspectui se subtrahit: Arabibus *aljarbuo*, quasi *quaternarius*, appellatur; quia domum sibi fodit ad flatus quatuor ventorum, ut hi Auctores scribunt: Chaldæis *Taphza*, à *saltu*; ἀλλῶν enim esse murem, docent Theophrastus, Ælianus, Texeira, Alii. Χοιρογρύλλιος quoque Græcis Interpp. à *porci sagina aut specie* &c. Cujusmodi Judæorum *sephanim*, aut χοιρογρύλλιοι Seniorum seu δίποδες Hieronymi, quædam cum Hispaniæ cuniculis, oculos viz caput & imam caudam, habere communia, observat Texeira: ut &, quòd posteriores pedes prioribus sunt longiores, quodque subsultim gradiuntur & pariter ruminant, quamvis utrinque dentati, & subterranea sibi latibula defodiunt, in quibus de die latitant. Itaque, ut Hebræi hodie, ita Pœni videntur olim Hebræorum nomen שפן *saphan*, cuniculis indidisse, atque inde esse, quòd Hispania שפניה Σπανία, id est, *Cuniculosa*, dicta est, ut in Catullo *Celtiberia*. Sam. Bochartus *Hierozoici Parte prior. Lib. III. cap.* 33.

Saphenath Paneah, nomen quo Pharao Ægypti Rex Josephum, postquam cum annulo, veste byssinâ & torque aureo ornavisset, insignivit, Genes. *cap.* 41. *versu* 45. Quod Onkelus reddit, *Vir, cui secreta revelantur*; Jonathan, *Vir occultorum interpres*; Josephus κρυπτῶν εὑρετής, *occultorum inventor*. A' quibus omnibus diversus abit Latinus Vulgatus, qui vertit, *Salvator Mundi*: ac Ægyptiacè id sonuisse, ait quoque B. Hieronymus *Quæst. Hebr.* Dictus est, inquit, *Salvator mundi*, eò quod *Orbem terræ ab imminentis famis excidio liberavit*. Quem dissensum difficile sit hodie dirimere, post intermortuam penè veteris Ægypti linguam, V. Gerh. Joh. Vossium *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 29.

Sapientes, Gr. Σοφοὶ, quorum mentio 1. Cor. *cap.* 1. *versu* 20. *Ubi Sapiens? ubi Scriba? ubi Disquisitor seculi hujus?* Pharisæi videntur fuisse: Licèt enim titulus hic omnibus Legis Doctoribus, apud Hebræos, communis esset, nihilominus tamen jam pridem ante incarnationem Servatoris nostri, sibi insitâ ambitione cum proprium fecere Pharisæi, ut vult Gorionides *lib.* 4. *cap.* 10. vel saltem iis ab ignorante vulgo is attributus est, ob eximiam *Sapientiæ* opinionem, quam Traditiones suas, quas Verbo Dei scripto longè præferebant, magnâ verborum pompâ hominibus inculcando, excitaverant. Unde & *Magistri Traditionum* dici amaverunt, Drusius *de trib. Sectis pag.* 86. & hinc fluxit, quòd R. Eliezer Auditoribus suis consuluisse legitur, *ut liberos suos à Bibliorum lectione avocarent, atque ad genua Sapientum considere juberent*, V. Buxtorf. F. *Recens. operis Talmudici pag.* 155. Similiter inde factum, quòd, cùm aliqui Doctorum horum docerent, dicere solerent, Οἱ Σοφοὶ ἡμῶν δευτεροῦσι, *Sapientes nostri traditiones docent.* Eadem ambitio Græcorum invaserat Magistros, ut de elogio Σοφοῦ seu *Sapientis* multum contenderent, & si qui publicè perorando vel disputando rem egregiè viderentur gessisse, hoc applausu solemni ab Auditoribus exciperentur Σοφῶς, σοφῶς. Quod non facilè parari, innuit Martialis *lib.* 1. *Epigr.* 67.

Non sex paratur aut decem Sophos *nummis.*

Idem *grande* Σοφῶς acclamari fuisse solitum, docet *lib.* 6. *Epigramm.* 48

Quòd tam grande Sophos clamat tibi turba togata,
Non tu, Pomponi; cœna diserta tua est.

V. quoque *lib.* 1. *Epigramm.* 4. ubi Scholiastes annotavit, ab Auditoribus acclamatum olim Oratoribus aliisque fuisse, σοφῶς, θείως, μεγάλως. Pulcrè, bene, rectè! Eugè, bellè! Facetè, lautè, lepidè, nihil suprà: & ex Theophr. *Char.* περὶ κολακείας, ὀρθῶς, σοφῶς. *Tergeminum Sophos*, apud eundem Poëtam *lib.* 3. *Epigr.* 46. *Maximum Sophos*, apud Sidonium Apollinarem *lib.* 1.

reperitur. Cumque nonnulli ex Romanis Poëtis mercede conducere solerent Auditores, ut carmina sua laudarent, & adeò desideratam illam epiphonesin inclamarent, *Insanum Sophos* vocat idem Martialis *lib.* 1. *Epigr.* 50.

Mercatur alius grande *& insanum* Sophos,
Miserere tu felicium.

Idem *perinane Sophos*, *lib.* 1. *Epigr.* 77.

Nil habet, & magnum, sed perinane Sophos.

Quam gloriæ captationem jam suo tempore aversatus Pythagoras, tituli hujus tumore deposito, φιλόσοφος, i. *Sapientiæ amator*, appellari voluit: cujus modestiam imitati postea Hebræi Doctores, ut arrogantiæ suspicionem amolirentur, non amplius Σοφοὶ, *Sapientes* seu חכמים *Chacamim*, sed חכמים תלמידי i. *Discipuli Sapientum*, dici amavere. V. Thom. Godvvynum *de ritibus Hebr. lib* 1. *cap.* 6. Porrò *Sapientiæ* elogium, à Populo Rom. P. Sempronio in specie collatum, neque quenquam ante eum aut post eum hoc nomine cognominatum fuisse, refert Pomponius JC. *l.* 2. *de orig. Juris* §. 37. Idem tamen de L. Acilio §. *seq.* & Cicero habet *in Lælio: S. imus L. Acilium apud Patres nostros appellatum esse* Sapientem, *quia prudens esse in jure civili putabatur.* Unde colligitur, apud Romanos *Sapientis* titulum propriè Jurisperitis datum fuisse: quod A. Gellius confirmat *lib.* 4. *cap.* 1. cùm ait: *Ne illi quidem veteres Juris Magistri*, *qui* Sapientes *appellati sunt.* Sed & Cato, quòd Romanâ Philosophiâ solidè ac plenè, si quisquam alius, instructus esset, *Sapientis* cognomen tulisse legitur, apud Quintilianum *lib.* 12. *cap.* 6. Sequiori seculo vox *Sapientiæ* ad ipsius Artis & Sapientiæ Gymnasia traducta est, ac Sectas, Romæ, Senis, Perusia. Quo exemplo & Heidelbergense Athenæum institutum est. Fridericus enim III. Elector Monasterium Paulinum in Collegium Studiosorum vertit, illudque, cùm à Paulo II. Pontif. ad Colleg i Romani exemplum, *Collegium Sapientiæ* appellatum esset, eodem porrò nomine appellari voluit, *d.* 3. *Non. Sept. A. C* 1560. V. Georg Hornium *Histor. Philos. l.* 7. *c.* 1. Sed & *Sapientes*, in Longobardiæ civitatibus, aliisque in Italia, antiquitus dicti sunt. Civitatum primarii cives, quorum consilio publicæ res gerebantur. De quibus sic Hieron. Rubeus *Histor. Ravennat. lib.* 6. *A. C.* 1297. Hoc etiam tempore Polentani, quanquam vires quotidie majores Ravennæ accipientes, primi ex sententia Rempublicam administrare: ab Senatu tamen Ravennati Magistratus accipere, quibus Consules & Rectores Civitatibus vocabantur. Verùm Lambertus ac Ostasius fratres, ea mutantes vocabula, quæ in vetustis eorum temporum codicibus nos legimus, pro Rectoribus & Antianis Consulibusque, novem scilicet & quandoque sex hominibus, qui Magistratum civitatis obirent, ipsi *Sapientes* appellarunt, quod nomen adhuc superest. V. quoque Ott. & Acerbum Morenam *Histor. Rerum Laudensium*, Albertin. Mussatum *de Gestis Italicor. post Henricum VII. Lib.* 4. *Rubr.* 1. aliosque laudatos Car. du Fresne in *Glossar.*

Sapientia, vulgò *Sapientia Salomonis*, liber Apocryphus, sic vocatus est, non quòd Salomonis esset, quamvis Auctor Scripti eum se fuisse fingat, *Cap.* 9. *versu* 28. *Tu me elegisti Regem populi & Judicem filiorum tuorum ac filiarum. Jussisti ædificare Templum in monte sancto tuo* &c. Ille enim ipse patùm sui memor, schema suum non tuetur, sed ea prosequitur, quæ arguunt, illum Salomone aliquot seculis fuisse recentiorem. Nam præterquam, quòd se Græcum potiùs esse, quàm Hebræum docet, eorum meminit, quæ longè post Salomonis tempora demum inter Græcos in usu esse cœpere: ἄθλων viz. ἀγῶνος & στεφανοφορίας, quorum ludorum pompa demum instituta est, circa annum periodi Julianæ 3938. temporibus Uziæ R. Verùm sic dicitur, quòd res ibi traditæ sapientissimo Rege indignæ non sint, sive quòd ex iis principiis & placitis liber extructus sit, quæ Salomon olim in Israele profitebatur. Auctor ejus Philo fuisse dicitur: sed cum tres fuerint Philones, duo ante, alter post natum Christum, quis eorum is fuerit, quæritur. Byblius certè esse non potuit, quippe qui Ethnicus Alexandrinus fuit: nec ille qui Claudii vixit ætate & *Moses Atticissans* dictus est; sed potiùs longè vetustior, qui sub Onia Sacerdote, annis ante Christum 160. pulchras illas sententias vel scripsit vel congessit, uti videtur Drusio, Gerh. Joh. Vossio *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 11. & Fr. Junio, qui in opere suo Biblico ante Ecclesiasticum, qui aliàs dicitur *Sapientia Jesu Filii Sirachi*, hunc Philonis fœtum collocat: certum autem, Ecclesiasticum ante tempora Christi conscriptum fuisse, Hornius *Hist. Philos. lib.* 4. *cap.* 2. Continet Liber iste *capp.* 19. in quibus præclara plurima Sapientiæ monita complexus, subinde tamen impingere videtur, uti prolixè ostendit Spanhemius mox laudandus. Accedit affectatum dicendi genus & Græcam eloquentiam redolens, ut notavit B. Hieronymus *præfat. in libr.* Interim melior est hic liber & castigatior aliis scriptis Apocryphis, habetque ἀδήλως varia probi commatis. V. Frider. Spanheminum *Diss. de auctoritate librorum Apocryphorum.* Extat in eum S. Bonaventuræ *Expositio*: Joh. Lorini *Commentarius*: ut & Corn. Jansenii & Dionysii Carthu-

Gand

sini & Corn. à Lapide & Rob. Holkoti & Laur. de Aponte, & Rabani Mauri, & Christ. à Castro &c.

Sapientiæ Morbus, apud Plinium *lib. 7. cap. 5.* V. suprà *Phrenitis.*

Sapinus, V. Infrà *Sappinus.*

Saponaria, vel. *Saponariæ* villa olim Regia, à *sapone*, qui ibi conficiebatur, nominata: uti Argillaria vel æ, opp. non procul à Dommamarko, *Dormans*, ab solo *argilloso*, & à *sabulo* Sablonariæ, opp. itidem Galliæ; dictæ sunt, H. Valesius *Not. Gall.* voce *Sablolium*. V. & *Saponaria.* Ut de *sapone* aliquid addam, *Sapo & Unctura*, Monachis dari ad ungendos calceos, memoratur in *Additione* I. Ludovici Pii: unde non semel *saponem*, la reditum iis assignatum, habent vett. *Chartæ.* De *sapone*, quo Constantinus Sen. usus est, hinc cognomen adepto, V. Ptol. Silvium in *Laterculo*, uti de Massiliensium *Saponariis Officinis*, Jac. Sponium *Itinerar. Part.* 1. *pag.* 25.

Sapor, an à *sapus*, quod ab ὀπὸς; dixerunt autem Vett. ὀπὸν seu *sapum* aut *sapam*, humorem illum arborum, qui vere ac autumno abundat: at potiùs ab ὀπὸς? Sanè *Sapor*, hoc est, ὁ χυμός, ex succo & humore. Unde *Saporem* pro *succo* aliquando posuere. Tibullus,

—— *Tecumq; ferat quicunq;* sapores,
Quicunque & cantus corpora fessa levant, &c.

Horum octo genera, Aristotelem & Theophrastum sequutus Avicenna *Tom. I. pag.* 117. sic enumerat: 1. τὴν γλυκύτητα, *dulcedinem.* 2. τὴν πικρότητα, *amaritudinem.* 3. τὴν δριμύτητα, *acrimoniam.* 4. τὴν ὀξύτητα, *acisalsedinem.* 5. τὴν στρυφνότητα, *acerbitatem.* 6. τὸ ἁλμυρὸν, *salsum.* 7. τὸ αὐστηρὸν, *austerum.* 8. τὴν λιπαρότητα, *pinguedinem.* Quorum singulis suas figuras Democritum astruxisse, & *salso* e g. angulosam, aliis aliam, tribuisse, adnotat Salmasius *Exercitat. Plin. ad Solinum pag.* 1284.

Sappa, V. suprà *Sapa.*

Sapphir vel *Sappir*, Græcè Σαπφὶρ, vel Σαπφεὶρ, ut Σωφεὶρ, *Ophir*, nomen Insulæ Arabici sinus, in qua eruebant ur *sapphiri*, quibus & nomen dedit. Vulgò *Sapphirine* dicitur, Σαπφειρίνη Sceptano. V. *ibi.*

Sapphirinæ Pelles, apud Jornandem *de Rebus Geticis cap.* 3. ubi de Scanzia Ins. *Hi quoque sunt, qui in usus Romanorum* Sapphirinas pelles, *commerciis interveniente, per alias innumeras gentes transmittunt, famosi pellium decorâ nigredine*, unde *Pallia Saphirina*, apud Monachum Sangall. *lib.* 2 *cap.* 14. *Palliaq; Fresonica, alba, cana, vermiculata*, Saphirina, *quæ in illis partibus rara & multum cara comperit*: nonnullis sunt, quæ *Grisias* vel *Varias* alii vocant, quod ad cœruleum colorem accederent. (*Sapphirinus* namque cœruleus intelligitur, *cœruleum cum purpura* esse dicit Isidorus *lib.* 16. *cap.* 9.) Unde etiam num in armorum insignibus eo colore pingi solet. Sed videtur obstare, quòd hujusmodi pellibus *decoram nigredinem* videtur ascribere Jornandes, ut potiùs *Marturinæ* videantur hic innui; nisi hac appellatione decora illa nigredo subfuscum in *Griseis* seu *Variis* colorem spectet. Car. du Fresne *in Glossario.* V. quoque eum *Dissertat.* 1. *ad Joinvillam pag.* 135.

Sapphirus, Græcè Σάπφειρος, ab Ins. *Sapphir*, Σαπφὶρ, suprà memorati, quæ *Sapphir* Hebræis; gemma quibusdam videtur fuisse secunda, in primo ordine Rationalis, de quo suprà diximus. Sed incerta illa omnia lapidum nomina sunt, nec satis nota Magistris ipsis. Hodiernis Gemmariis indiscreto nomine *Cyanus*, & *Turcica*; quòd cyanosè translucidis sit & sapphiro simillima. Nec multum abludit Turcica, vulgò *Turcesia* dicta, sed hæc potiùs jaspidis species, quam Græci ἀερίζουσαν appellabant, quòd cœlo matutino similis sit; unde *Feruzegi* Arabicum corruptum est, quo nomine *Sapphirum* indigitari quidam perperam volunt. Aureis punctis sparsa, Græcè χρυσοστιγὴς, diu in pretio fuit, unde Βασιλικῆ ei nomen datum. Epiphanius, Ἐςι γὰρ ὁ Βασιλικὸς χρυσοστιγὴς. Addit, οὐ πάνυ δὲ ὁ τοιοῦτος θαυμαζόμενος, ὡς ὁ δι᾽ ὅλου πορφυρίζων, *Non omnino autem ea admirabilis; majoris enim æstimanda, quæ tota purpurascit.* Hoc est, quæ punctis illis aureis caret & planè pellucida est: cujusmodi *sapphiros* in India & Æthiopia reperiri, idem subjicit. Plinius verò non aliam novit *Sapphirum*, præter eam, quæ stillis aureis compuncta est, ut inde liquet, quòd pronuntiarit, nusquam inveniri pellucidas, seu διαφανεῖς. Hujusmodi enim puncta maculæ sunt, vet. Auctori *de sapphiro*, σπιλάδες, quæ διάφανσιν arcent. Atque hujusmodi optimas in Media gigni dicit: Hodie verò illæ rariores sunt &c. Cum cyano, ut dictum, magna sapphiro convenientia est. Unde hodierni Gemmarum politores, cùm nomen non habeant, quibus cyanum à sapphiro distinguant, cyanum fœminam *albæ sapphiri* nomine appellant; masculum verò, *Sapphirum nigram* vocant: qua de re V. pluribus agentem Salmasium *ad Solinum passim*, *inprimis pag.* 131. & 132. Inter monumenta inferioris ævi insignis est *Sapphirus* Constantii Aug. Constantino geniti, in qua Xiphiana ejus venatio exhibetur. Hæc gemma, ut in se vulgaris non erat (ipsa enim vel pura, absque cælaturæ æstimio, tam rara magnitudine, quam coloris verè cœrulea serenitate, non parem, non secundam, admittit) ita nominatim honori Cæsaris delecta, ipsique à provincia, aut Procerum aliquo, oblata videtur. In illa bellua conspicitur, vasto corpore, setis, rostro, dente metuenda, & digna planè, quæ non plebejâ manu caderet. Telorum dein non unum genus, jacula, hastæ, hastilia, conti, enses, cultri, venabula, ipse Constantius neque militibus & multâ comitum manu cinctus, nec equo sublimis hic videtur, sed manus potiùs lacertorumque fiduciâ ferum cominus aggressus repræsentatur: & quidem eo statu nixuque corporis, quem peritissimus Magister præscribit; lævâ telum dirigente, dextrâ urgente, & pede utroque suum brachium juvante. Denique, non temerarium fortuitumque infert ictum, sed vulneri locum caté deligit, delectum validè penetrat. Utique non sine præsenti ope Dianæ: quæ cælatoris ingenio ponè astat, telum & ipsa gerens, nescio quid satagens. Si modò paganum Numen religioso Principi apponere conveniebat; & non potiùs aliquem comitum sociorumque (quod Laur. Pignorio placuit) interpretamur, præ terrore refugientem, nec congressum horribilis monstri sustinentem. Provincia ipsa, quæ publicum hunc hostem diu sensit gravem (& hoc ipsum forsan donariolum artifice manu scalptum Liberatori suo obtulit) spectatrix accubat, dextrâ feram demonstrans, sinistra cornu Amaltheæ tenens: quo symbolo fertilitatem regionis frugumque abundantiam Geographis notam demonstrari palàm est. Eam verò jacentem cælator fecit, sive quòd non aliter gemmæ spatiique ratio ferret, sive studiosè: ut in nummis subinde provincias afflictas, & bellis aliisque calamitatibus oppressas ac prostratas, salutari demum Principum manu erectas surgere observamus. Qua de re plura, V. in *Epist.* Marquardi Freheri, ad Marcum Velserum II. Virum Præf. Aug. Vindelicor. quâ gemmam hanc nobilem eruditè exponit atque illustrat: ut & suprà, ubi de *Aprorum Venatione.*

Sappho, Poëtria, adde: Illius imaginem in nummis suis exprimere soliti sunt Mitylenæi, uti legimus apud Jul. Pollucem & Aristotelem. Quod confirmat numisma antiquum apud Ursinum, in cujus una parte facies hujus Poëtriæ, in altera polypus, cum literis MYTIΛ. Ut & aliud apud Jac. Sponium, in cujus antica parte Nausicaa Herois, in altera Sappho sedens cum lyra, V. eum *Itiner. Græc. Part.* 3 *pag.* 166. & 169. & suprà in voce *Nausicaa.*

Sappinus, item *Sappium*, pineæ sativæ species, quæ cæsa nunquam repullulat, hinc à *Sapino*, quæ pinus species est & *cæsa regenerescit*, ut ait Plinius, diversa. A cujus materiei similitudine, imam ab eis partem, quæ fluviata est & quadripartitos venarum cursus habet, *sappineam* appellatam esse, docet Vitruvius: *Ima autem, quum excisa quadrifluviis dispargitur, ejecto torulo ex eadem arbore, ad intestina opera comparatur. &* Sappinea *vocatur.* Quemadmodum superior pars *fusterna* dicebatur, quæ nodosa est, ut solent fustes & baculi crebris nodis ut plurimum asperi. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1034 & suprà in voce *Abies.*

Sarabadena Oraria, apud Treb. Pollionem *in Claudio. Cocutia villosa duo, oraria* Sarabadena *quatuor*: unde potuerint nomen invenire, non liquet. Forte *Sarabrena* legendum, ut Hispaniensia fuisse intelligamus, ex ea urbe Tarraconensis provinciæ, quæ *Sarabris* dicitur Ptolomæo. Sic apud Catullum, *sudaria Setaba*, occurrunt ex eadem Hispania, Casaubonus *ad l.* Quid autem *Oraria* fuerint, diximus *suprà.* V. quoque infrà in voce *Sarapia*

Sarabaitæ, Monachorum genus, qui nullam Regulam sequentes, suo nutu vivebant & bini aut terni passim per villas urbesque vagabantur, accuratè descripti a Benedicto *Regul. cap.* 1. Cassianus *Collat.* 18. *cap.* 7. *Sextum genus Monachorum, quod per Ananiam & Sapphiram pullulavit*, i. Sarabaitæ, *quique ab eo, quod à cœnobiali disciplina semetipsos sequestrant, suasque liberi appetunt voluptates, abusivè dicti sunt linguâ* Ægyptiacâ. Hieronymo *ad Eustochium de Custod. Virgin.* appellantur *Remoboth*, à quo acriter exagitantur. Aliter *Renuitæ*, apud eundem Cassianum *Collat. lib.* 3 *cap.* 24. *Non Monachos, ut falsò nominantur, sed* Sarabaitas, *id est, Renuitas, qui jugum regularis disciplinæ renuimus.* S. Nilo dicuntur κυκλευταὶ μοναχοὶ ἕνεκα χρημάτων, *Monachi circumforanei lucri causa*, de quibus peculiarem tractatum scripsit. Voci origo, ab Hebr. סרבים, *sarabim*: i. rebelles, quod vocabulum, aliunde Hebræis ignotum, Chaldæis Ægyptiisque familiare fuit, apud quos sic Monachi dicti sunt, qui omnis disciplinæ jugo excusso, suo solùm arbitratu, vivebant. Extat id semel tantùm in Scriptura, Ezechielis viz. *cap.* 2. *vers.* 6. *Fili hominis, ab iis* (gente rebelli) *ne timeto, & ab illorum verbis ne metuito, quia rebelles sunt & spinæ tecum, & cum scorpionibus habitas.* Ubi *rebelles*, in Hebr. sunt *sarabim*, à Chald. סרב, *rebellare seu renuere*; unde סרבן *sarban*, i. *rebellis* & סרבנות, *sarbanuth*, id est, *rebellio.* Indigitat nempe Propheta voce hac eos, qui renuentes jugo Dei se submittere & propriis affectibus indulgentes, extra præscriptum legis iter, in transversum abripi se sinebant. LXX. Interpretes, διότι παροιστρήσουσι, hic habent, quia *tanquam œstro agitati* insanient & ferentur in præceps: quod vim vocum כי סרבים satis exprimit.

primit. De hujusmodi porrò Monachis ità Auctor *Sermonum ad Fratres in Eremo*, sub Augustini nomine, *Serm.* 29. „Solâ voce paupertatem & abstinentiam prædicant, sed digito suo non cogitant ea movere. Corpora despectis vestibus tegunt, foris ostendunt, sed intus purpurâ ad carnem induuntur. In cinere prædicant se jacere, sed excelsa palatia non despiciunt. Angelicam faciem foris ostendunt, sed lupina corda eos habere non dubitamus. Tales fuerunt illi *Sarabaitæ*, de quibus tertio nobis scripsit pater Hieronymus, quorum genus est omni affectu vitandum &c. Apud Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. Lib. IV. cap.* 14.

Sarabanda, genus saltationis ad commovendos animos mirè potens, cujus auctores Mauri feruntur Granatenses: a fidei Quæsitoribus in Hispania ob hoc ipsum, quòd vim præcipuam mollioribus excitandis affectionibus & animis periculosè perturbandis habere credatur, vetitum. Describitur elegantissimo stylo à Franc. Pomey Jesuita *Descript. Divers.* ubi sic de persono Choreuta orditur: „Saltationem auspicatus est cum admiratione spectantium, graviter primum ac sensim, æquabili lentoque motu, tam scitè —— se invehens, ut quocunque se ageret, regiam circumferret Majestatem, nec veneratioins minus conciraret, quàm oblectationis affunderet. Post paulò autem alt quanto magis se incitans, brachiaque nonnihil attollens, atque nonnihil explicans, saltus edebat mirabiles ac stupendos. Nunc fluente gradu sesple sine sensu inferebat &c. Et post multa. Verùm haudquaquam illa magnifacienda, præ illis, quæ sunt consecuta, cùm intimos viz. animi motus cœpit homo admirandus vario exhibere corporis motu, & vultu, oculis, incessu, habituque toto, totos præferre. Nunc languidulos adjiciebat huc illuc oculos, cupiditatis plenos & amoris indices, quandiu elanguere videbatur fidium cantus —— Aliquando iracundiam in aliqu... præcipiti & turbulento motu testabatur: aliquando moderatiorem affectum exprimens —— suspiria videbatur trahere, destitui viribus, animo delinqui; languentes errantesque oculos circumspicere; multifariâ demum conversione ac contorsione brachiorum & corporis, nunc temerè, nunc remissè, nunc perturbatè projectorum — quandiu præstigiatrix hæc saltatio tenuit, omnium tenuit animos amore devinctos &c.

Sarabara, apud Tertullianum *de Pallio, cap* 4. ubi de Alexandro M. „Vicerat Medicam gentem, & victus est Medicâ veste, triumphalem cataphractam amolitus, in captiva *sarabara* decessit, pectus squammatum signaculis disculptum, textu pellucido tegendo, nudavit: non numero unitatis & sexu sequiore est, ut quidam crediderunt, qui Alexandrum *in suis braccis decessisse*, h. e. mortuum esse, insignitari à Tertulliano volunt. *Sarabara* enim sunt τὰ Σαράβαρα, nec unquam aliter Tertullianus usurpat. Idem enim *libr. de Trinit. Cujus etiam cura & providentia non finis Israelitarum nec vestes consumi, nec vilissima in pedibus calceamenta deteri, sed nec ipsorum postremò adolescentium captiva* sarabara *comburi.* Nec *decedere* hoc loco *mori* est, aut fato fungi, sed de alto loco cedere & fastigio suo degredi ac descendere: quod fecit sc. Alexander Magnus, dum à triumphali cataphracte, *in captiva sarabara decessit*, h. e. ἀπὸ τῆς θριαμβικῆς πανοπλίας εἰς τὰ τῶν αἰχμαλώτων σαράβαρα κατέβη. Hoc nempe pacto multum defraudatum ac diminutum ivit pristinæ suæ gloriæ. Sunt autem *Sarabara*, quæ & *Saraballa* dicta occurrunt, capitum & crurum integumenta; Ita n. utraque vox promiscuè usurpatur: eaque è viliori & crassiore panno. V. Salmasium *ad d. l.* Car. du Fresne *in Glossario* & Macros Fratres *in Hierolexico*.

Saraca, adde: Hinc *Saraceni* dicti, quos à *Sara*, Abrahami uxore, perperam nonnulli appellatos volunt. A' Σαρακ Arab. h. e. λῃστὴς, *latro*; tanquam λῃσταί, *latrociniis dediti*. Incoluere illi olim Phœniconem, de quo loco suprà dictum; eorumque regio ad Occiduum latus Melanorum montium versùs Ægyptum prætendebatur, haud procul a Pharanitide. Postea appellatio sese extendit ad omnes Scenitas ac Nomades Arabes Æthiopesque, uti pluribus docet Salmasius *ad Solinum passim*, inprimis *pag.* 484. & *seqq.* Imò & *Saracenorum* vocabulo Ungaros quoque, atque adeo gentes paganas, promiscuè donant interdum Scriptores, ut Hepidanus, Ekkehardus Jun. *de Casibus S. Galli lib.* 5. *cap.* 15. Alii. In Hispania, Regis olim vel Dominorum *Saracenos* fuisse, uti Judæos, proinde etiam in commercio, docet Michael del Molino *in Repertorio* &c. Inde *Saracenesca*, cratis ferrea ad portas urbium, in *Histor.* Cortusiorum *lib.* 4. *cap.* 5. *Saracenicum*, de panno Saracenici operis, *Sarcenet* Gall. *in Inventario* Ecclesiæ Eborac. *A. C.* 1530. &c. apud Car. du Fresne *in Glossar.* De *Saracenis* V. plura infrà.

Saraca, apud Anastasium *in Benedicto III. Saraca de blattero cum chrysoclavo, camisias albas sigillatas holosericas*; Item *Sarica*, genus tunicæ est, cujus mentio, in veteri *Instrumento* plenariæ securitatis, quod extat *MS.* in ligni cortice, in Bibl. Reg. Paris. „Camisia tramosirica in cocco & prasino valente solidos tres semis, sarica prasina ornata valente solido uno. Et paulo pòst, „Sarica misilica cum manicas curtas, valente siliquas aureas duas. V. Salmasium *ad Spartianum in Caracalla*. Unde hodieque Romæ *Sariga* vocari vilem semituinicam lineam ac rudem, quâ Bajuli, Venatores, Lanii, aliique hujusmodi superindui solent, ut vestibus suis in opere parcant notat Carolus Macer *Hierolexico*.

Saracenatus, V. infrà *Saracenus*.

Saraceni: Ab Israëlitis progenitoribus suis, Veneris accepere cultum, ut traditum Euthymio Zigabeno *in Panoplia*, quo loco *Saracenos* refellit. Græcè eam partem edidit Sylburgius, in qua, inter alia, legas, ut lapidem illum, quem *Saraceni* magnâ animi devotione osculabantur, eò quòd existimarent, esse lapidem, super quo Abraham cognovit Agar, vel cui alligavit camelum, sacrificaturus filium, esse caput simulachri Veneris crediderint. Verba ejus sunt, Ὁ δὲ ῥηθεὶς λίθος, κεφαλὴ τῆς Ἀφροδίτης ἐστὶν ἣν πάλαι προσεκύνουν οἱ Ἰσμαηλῖται· φαίνεται γὰρ μέχρι καὶ νῦν ἐπ' αὐτοῦ τοῖς ἀκριβῶς κατανοοῦσι γλυφίδος ἀποτύπωμα. *At prædictus ille lapis est caput Veneris, quam Ismaëlitæ jam olim adorabant. Quippe lapis ille accuratiùs spectanti etiamnum præfert deformationem capitis.* Sed & in anathematismis, qui recitantur convertenti se à *Saracenis* ad fidem Christianam, lapis ille dicitur esse in domo *Meke*, atque ἐκτύπωμα τῆς Ἀφροδίτης ἔχειν, *Veneris effigiem in se habere*: sicut & de Abrahami super hoc lapide congressu, & de cameli ad eum alligatione, ibidem prædicta referuntur. Quæ forte de Venere, prout Lunam significat & *Uraniæ* sive *Cœlestis* nomine celebris erat, intelligenda sunt. Quippe Arabes junxerunt cultum Lunæ & Luciferi: ab Arabibus autem hunc ritum didicere *Saraceni*. Saltem sic eorum mentem cepere Græci, ut videre est ex initio *Saracenicorum*, in Euthymii Zigabeni *Panoplia*, ubi Auctor gentem hanc, usque ad Cæsaris Heraclii tempora, idola coluisse, adorantes Luciferum ac Venerem, *Chabar* illorum linguâ, id est, *Magnam*, dictam, refert. Idem habet Georg. Cedrenus *in Chron.* ubi de Muhammede: ubi & subjicit eorum hanc precationem, Ἀλλά, ἀλλά, οὐά, κουβάρ, ἀλλά: ac ἀλλά, ἀλλά, exponit ὁ Θεός, ὁ Θεός: οὐά, μείζων: Κουβάρ, ἡ μεγάλη, ἤτοι ἡ Σελήνη καὶ Ἀφροδίτη, *Alla, Alla*, Deus Deus, *Ova*, major; *Cubar*, magna, putâ Luna & Venus. Ubi tamen Cedrenum de Οὐά, cùm sit copula, ut Hebræis ו, deceptum fuisse, monet Cl. Seldenus *Syntagm. de Diis Syris cap.* 4. Quare sensus est, *Deus, Deus, & Magna, illa Deus.* V. quoque B. Hieronymum *in vita Hilarionis*, ut & in Amosi hoc *cap.* 5. *versu* 26. *Portastis verò Siccuth Regem vestrum, & Chijunem imagines vestras, sidus Dei vestri, quæ fecistis vobis.* Ubi per *Sidus Dei vestri*, Hebr. *Cochab*, Luciferum intelligit, quem *Saraceni*, inquit, *hucusque venerantur.* Unde factum, ut hodieque apud Muhammedanos Veneris dies, quam *Giuma*, h. e. σύναξιν, appellant, quia finis cultus est, quo congregantur, hebdomadis finis sit. Quemadmodum & exinde forte est, quòd jurant per stellam vespertinam, & Auroram; ut ex Alphurcaño sive Alcorano videre est, *Azoarâ* 63. 96. & 99. V. Scaligerum *de Emend. Tempor. lib.* 2. *cap. de anno Hegiræ*, & *lib.* 5. *cap. de primo Muharram Hegiræ*, apud Gerh. Joh. Vossium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 2. *cap.* 31. Plura verò de iis, de *Saracenicæ* inprimis superstitionis ac potentiæ ortu, incrementis, dissipatione, instauratione item per Turcas, qui iis utrobique successere, factâ, apud Joh. Forbesium *Instructionum Historico-Theologic. lib. IV. toto*, ut & hic passim, inprimis ubi de *Chaliphis* & *Muslimis*. Adde Cl. Suicerum *Thesauro Ecclesiastico* in voce Σαρακηνοί.

Saracenica Arbor, memoratur Dioscoridi, ubi bdellium, quod est aroma onyche odoratius & myrrhæ naturâ proximum, δάκρυον δένδρου Σαρακηνικοῦ, *lachrymam Saracenicæ arboris*, vocat; quia in Arabiæ *Saracenis* seu Scenitis magnus fuit ejus proventus. Sed Marcellus, negat arborem, quæ fert bdellium, à Dioscoride *Saracenicam* potuisse dici, cùm Dioscoridis ævo nullum fuerit *Saracenorum* nomen, nec nisi multo pòst id sit invectum. Tamen Dioscoridi Plinius propè æqualis, horum disertè meminit *lib.* 6. *cap.* 28. *Nabathæis Thimanæos junxerunt Veteres: Nunc sunt Taveni, Suellini, Saraceni.* Et, qui putatur utroque antiquior, Jerosolymitanus Interpres Genes. *cap.* 37. *versu* 25. pro turma Ismaëlitarum habet, *catervam Saracenorum.* V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. pag.* 808. Salmasius *Animæ Lusitanorum*, Σαρακηνικὸν δάκρυον dictum esse, ait *ad Solinum pag.* 1150. *a.*

Saracenus, item *Saracenatus*, moneta Saracenorum, apud Jac. de Vitriaco *lib.* 3. & Matth. Parisium *A. C.* 1123. V. suma quoque, ubi de *Byzantiis Saracenatis*.

Sarachus, Insubribus *agone*, piscis usque adeò timidus, ut ad tremulum umbræ motum territus se recipiat quàm longissimè. Quo pacto, insequente eum lucio, cyprino, trutta, gregatim magno agmine fugit in retia, summa cum piscantium voluptate ac commodo: pavorem ejus sapienti Numine in mortalium usum sic dirigente. Nomen ab Epirotis est, Gerh. Jo. Vossius *de Idolol. lib.* 4. *cap.* 17. quem de *sargo* quoque pisce V. *ibid. cap.* 2. 24. 25. & de *sauro cap.* 26.

Saracori, pop. qui ex asinis pugnabant. Ælianus *lib.* 12. *cap* 34. Σαρακόροι δὲ ὄνους ἐκτρέφουσιν, οὐκ ἀχθοφόρους ἔχουσι τοὺς ὄνους, ἀλλὰ πολεμι-

ὑπερβὰς καὶ ἐπ' αὐτῶν γε τὰς ἀγκάλας καθῆκε ὑπερβᾶσα, ὅπως μὴ οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τὰς τέκνα. Saracori *asinos nec bajulos, nec molones, sed bellatores habent: & in illis, ut Græci in equis, belli pericula sustinent.* Quos insignis Geographus eosdem esse vult cum *Saraguris* Suidæ. Sed perperam, ut videtur. Nam Suidæ *Saraguri* sunt Scytharum populi, quos Priscus in *Legationibus* memorat, cum Urogis, Onoguris, Sabinis, Abiris, aliis. Scythas autem populos asinis caruisse, neminem latet, &c. Sic Strabo de Carmanis *lib.* 15. *Χρῶνται δὲ ὄνοις οἱ πολλοὶ καὶ πρὸς πόλεμον, σπάνει τῶν ἵππων· ὄνον τε θύουσι, τῷ Ἄρει, ὅνπερ θεῶν σέβονται μόνον, καὶ εἰσὶ πολεμισταί. Equorum inopia etiam ad bellum plerique asinis utuntur. & Asinum Marti immolant, quem Deorum solum colunt, atque bello addicti.* Ut alios omittam, de quibus eadem, quæ de *Saracoris* Ælianus habet, legimus. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. Lib. II. cap.* 13. ut & suprà, ubi de *Asinis Sabæorum.*

Saraganus, Rex Callienæ Emporii, ante Sandacem, memoratus Auctori *Peripl.*; de quo V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1186. V. quoque suprà, in voce *Sandaces.*

Sarais, inter Arabum fabulosa animalia, sylvestre dicitur esse animal, in naso habens duodecim foramina, unde spiritus erumpens fistulæ sonum imitetur, cujus modulatione reliqua animalia ad se allecta subinde capiat & voret, aut, si non possit capere, horrendo fuget clamore: apud Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. Lib. VI. cap.* 13.

Saraium, vox Barbaro-Græca, apud Phrantzem *in Chron. lib.* 3. *cap.* 11. *Captiva in Sarajo, sive palatio Ameræ, annos nata quatuordecim*: Palatium significat, quod nomen Ottomannico Palatio hodieque manet. Ital. *Serraglio*, Gall. *Serrail.* Cujus descriptionem haud pridem edidit Jo. Bapt. Tavernier *tract. peculiari.*

Saraona Perimal, ultimus Malabarici Imperii Monarcha, amplexus Mahumedicam superstitionem, cum liberis careret, studio religionis peregrinationem Meccham suscepit, & ante obitum Regnum suum, inter fidissimos Ministrorum suorum, divisit, circa A. C. 900. V de eo plura apud Jos. Scalig. *de Emendat. Tempor. l.* 3.

Saraplas, uno fœtu quinque enixa liberos, missa est Alexandriâ ad Hadrianum Imp. cujus per parachronismum Capitolinus meminit *in Pio*, *Natus est & biceps puer, & uno partu mulieris quinque pueri editi sunt.* Historiam referunt tres nobiles Jurisconsulti, Paulus, Gajus & Julianus. Sed & Eustathius suâ ætate *πεντάδυμους* natos esse, ait. Idem & *ἑπτάδυμους* memorat, quorum septem cum mater submergendos misisset, eos patrem casu intervenientem servasse jam pene fluitantes, V. suprà in voce *Geppiri.* *Δωδεκάδυμους* suggerit Guelforum historia, de quibus V. suo loco &c.

Sarapis, adde: *Sarapis*, ut Græci fere vocant, sive *Serapis*, ut Latini sæpius dicunt. *Θεὸς ἑπταγράμματος. Deus cum nomine septem literarum*, in vet. Epigramm. & apud Hesychium; quemadmodum & Apis, præcipuo honore apud Ægyptios olim cultus, non alius, quam Josephus fuit Patriarcha: Quod colligere est, ex eo quoque, quòd modius capiti imponeretur, ut est apud Ruffinum *Histor. Eccl. lib.* 2 *cap.* 23. Cùm autem variæ ejus rei causæ adferantur, maximè placet, quòd subjungit, *frugum largitatem eo indicari.* Suidas similiter in *Σάραπις* ait, *μόδιον ἔχειν ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ τὸ πῆχυν, modium habere in capite & cubitum.* Ibidem leges, à quibusdam Josephum putari: eamque sententiam confirmat, quòd idem sit *Serapis*, ac Apis, quemadmodum ex Aristea Argivo tradit Clemens Alexandrinus 1. *Strom.* ex Terentio item Varrone B. Augustinus *de Civ. Dei lib.* 18. *cap.* 5. Probatque idem Etymologia, cùm vox videatur esse ex *sor*, quod *bovem* notat & *Apis*, i. *Pater*, ut significet *bovem Patrem*, h. e. patrem regni Ægyptiaci Josephum, symbolo *bovis* signatum: vel ex *Apis*, & *sar*, h. e. *Princeps*: quasi dicas, *princeps Apis*: Nam *sar*, Hebræis notat *dominari*: unde שר *Princeps* &c. V. Gerh. Joh. Vossium *de Idol. lib.* 1. *cap.* 29. Quæ tamen omnia planè corruunt, si, quod Scaliger etiam putavit *in Animadversion. Euseb. num.* 1730. non patrius Ægyptiorum, [illegible], ut Attici dicebant, *ἐπήλυς* sive inquilinus fuit Deus. Nempe eò est compulsus, quòd Tacitus *Histor. lib.* 4. dicat, Ptolemæo Lagidæ in somnio præceptum à Deo, ut suam acciret effigiem è Ponti urbe Sinope, cui tum Scydrothemis imperitabat: eaque delatâ Alexandriam, impensâ Rege conditum fuisse delubrum, in quo effigies ea reponeretur. Hinc nempe colligit Vir summus, *Sarapin* Numen fuisse Sinopense, non origine Ægyptium. Sed ipse Tacitus, apportato Alexandriam Sinopensi Numine, *templum pro magnitudine Urbis extructum, loco cui nomen Rhacotis, ibique jam antea sacellum Sarapidi atque Isidi sacratum fuisse*, addit. Adeoque veriora sunt, quæ postea subjungit, *Alii auctorem eundem Ptolemæum, sedem, ex qua transierit, Memphim perhibent, inclytam olim & veteris Ægypti columen.* Memphi autem, regiâ quondam urbe, tot pyramidibus inclytâ, Apis colebatur: Hinc itaque Ptolemæus effigiem Apis sive *Sarapis* accersivit, ut in nova Alexandriæ urbe constitueretur. Et sanè *Sarapim*, non fuisse adventitium Ægyptiorum Numen, præter ea quæ dicta sunt, affirmat Athenodorus Sandonis filius, Tarsensis, atque, ut ex Luciani *Macrobiis* & aliis scimus, Augusti Cæs. Præceptor. Hic enim, teste Clemente *Protr.* eo *Serapidis* vetustatem adstruebat, quòd Sesostris, subactis Græcorum nationibus multis, reversus in Ægyptum, Osiridem (qui idem cum utroque) à quo genus ducebat, ab Artificibus effingi jusserit ex ramentis auri, argenti, aliis metallis, etiam gemmis ac lapidibus variis: quæ omnia lævigata contritaque, cœruleo imbuerit colore, unde nigricaverit color imaginis: Posteaque etiam subdit etymon, viz. ut, quia Apis esset Osiridis imago, ab Osiride & Apide, priùs dictum fuerit *Osirapis*, inde consuetudo fecerit *Serapis* vel *Sarapis.* Hactenus Vossius. Sed Scaligero accedit Bochartus, ut videbimus infrà, in *Serapis.* De structura *Serapei* (i. fani huic idulo dicati) Alexandrini, V. Amm. Marcellinum *lib.* 22. Prosperum Aquit. *de Prædictionibus lib.* 3. *cap.* 38. inprimis Rufinum *Hist. e. lib.* 2. *cap.* 22. Roma verò ægrè Serapidis admisit cultum, nec nisi extra urbem, quippe intra eam *Serapeum* extruere non licuisse, tradit Dio *lib.* 40. Unde scortillum illud Varri apud Catullum, deferri ad Serapim cupit, *Epigr.* 10. V. iterum Vossium *l. cit.* Cum autem multos alios Deos ab Ægyptiis cultos esse legamus, unus tamen eorum *Sarapis* ab omnibus Ægyptum incolentibus, cujuscunque nationis aut superstitionis essent, divino honore affectus est. Hinc & Romanos, & Græcos, & Syros & Armenos & Persas & Judæos, ipsos quoque Christianos, Sarapim veneratos esse, & ad id vel blanditiis, vel majore vi adactos, discimus ex *Epistola* Hadriani, cujus meminit Vopiscus *in Saturnino*, *Ægyptum, quam mihi laudabas —— totam didici, levem, pendulam & ad omnia famæ momenta volitantem. Illi qui Serapim colunt Christiani sunt: & devoti sunt Serapi, qui se Christi Episcopos dicunt. Nemo illic Archisynagogus, nemo Samarites, nemo Christianorum Presbyter, non Mathematicus, non Aruspex, non Aliptes. Ipse ille Patriarcha, quum Ægyptum venerit, ab aliis Serapidem adorare, ab aliis cogitur Christum.* Quæ verba cùm Casaubonus de Patriarchis Gentilium nescio quibus velit intellecta; intercedit Salmasius, nullos Gentilium religionum cultores sic esse appellatos, docens: adeoque de ipso Christianorum Patriarcha, si quando in Ægyptum venisset, *Serapim* eum adorare coactum fuisse, ex hoc loco contendit, V. utrumque *d. l.*

Sarapta, urbs Phœnices; *Sarepta* Corippo *lib.* 3.

—— *Et dulcia Bacchi*
Munera, quæ Sarepta ferax, quæ Gaza crearat:

Sarephtha Arculfo, *de locis Sanctis.* Hinc *Σαραπτηνὸς* & *Σαραπτήνιος*, *Sarapienus*; quam vocem reponit apud Treb. Pollionem, *in Claudio*, *Cucutia villosa duo. Oraria* Sarapiena *quatuor*; ubi alias *Sarabadena* scriptum, Salmasius. Indidem *Σαρεφθινὸς οἶνος* & *Σαρεφθινός*, apud Alexandrum Trallianum, V. Salmasium *ad Pollionem*, ut & in voce *Sarepta.*

Sarapus, Græcè *Σάραπος*, & *Σάραπος*, cognomen Pittaci, unius e VII. Græciæ Sapientibus. Diogenes Laërtius de illo, *Τοῦτον Ἀλκαῖος Σαράποδα μὲν καὶ Σάραπον καλεῖ, διὰ τὸ πλατύπουν εἶναι καὶ ἐπισύρειν τὼ πόδε. Hunc Alcæus Sarapodem & Sarapum vocabat, quòd planipes esset, & pedes traheret.* Cujusmodi homines, qui repunt potiùs, quam ambulant, aliàs *Syrtæ*, *Σύρται*, dicti sunt, *ἀπὸ τοῦ σύρειν τὼ πόδε.* Salmasius *ad Solinum pag.* 415.

Sarbrugium, Germ. *Sarbruck*, nomen Comitatus Germaniæ, in Wetteravia, sub proprio Comite ex familia Nassovia. ad fluv. *Saravum*, unde ei nomen, *Saravi-Pons*, hoc enim vernaculum nomen significat: haud pridem à Gallis malè habiti. Lineæ hujus auctor Joannes fuit Com. Weilburgi & Idsteinii, Adolphi Imp. nepos, ex filio ejus Gerlaco. Is enim ductâ Annâ, Joannis Com. Sarbrugiensis filiâ unicâ & hærede, Comitatum hunc Weilburgensi junxit, defunctus circa A. C. 1371. Ei successit in utroque Comitatu filius Philippus, qui decessit A. C. 1429. Sed cùm geminos reliquisset filios, Philippum ex priore conjuge, & Joannem, ex altera Anna Hohenloica Com. divisis ejus ditionibus, prior Weilburgium nactus est, alter *Sarapontanum Comitatum*, obtinuit. A quo tempore divisi illi mansere, usque ad A. C. 1559. quo, Philippo Joannis Ludovici filio, ultimo lineæ suæ, extincto, ad Albertum Com. Weilburgi hæreditas devoluta est, qui utramque ditionem denuo junxit. Mox iterum divisio facta, mortuo Ludovico Comite A. C. 1627. Ex hujus enim filiis, Wilhelmo Ludovico *Saravi-pons*, seu *Sarbrücken*, Joanni Wisbada cum Idsteinio, & Ernesto Casimiro Weilburgum obtigit, unde totidem lineæ. Primi liberos, qui novam iterum divisionem constituunt, recensebimus paulò pòst. Majores sic habent: Joannes Com. Nassov. *in Weilburg*, defunctus A. C 1480. ex Elisabetha (fil. Ludovici Landgr. Hassiæ) suscepit Ludovicum Com. *in Weilburg*, qui decessit A. C. 1523. Pater ex Margaretha Nassovia, Philippi Com. Nassov. *in Weilburg*, demortui A. C. 1559. Hoc & Anna Com. Mansfeldia, genitus Albertus, junxit sibi Annam Nassovicam, & ex ea genuit Ludovicum Com. Nassoviæ in *Sarbruck*, qui decessit A. C. 1627. uti diximus. Ejus fil. primogenitus, ex Anna Maria Hassiaca, Wilhelmus Ludovicus *Sarapontanum Comit.* in hæreditatis paternæ divisione nactus, junxit sibi Annam Ameliam March. Badensem (Georgio Friderico March. Badensi in *Durlach* genitam) & ex ea numerosam suscepit prolem, defunctus A. C. 1640. Eorum liberi erant, Crato (n. 1621. den. 1642.)

Teutomalium *Salviorum* Regem à Rom. victum Allobroges receperunt: ideo bellum illis illatum. Caput eorum Aquæ Sextiæ, de quibus V. *suprà*: Arelatum quoque & Tarasconem ad Rhodanum, huic genti attribuit Ptolemæus, à quo Σάλυκες mendosè, pro Σάλυες, nuncupantur. Hadr. Valesius in voce *Aquæ Sextiæ Salyorum.*

Samachonites, vel Semechonites Lacus, Σαμοχωνῖτις, vel Σεμεχωνῖτις λίμνη, apud Josephum *Antiqq. lib. 5. cap. 4.* *Aquæ Merom*, Josuæ *cap. 11. versu 5. 7.* unus fuit ex tribus lacubus, ad Jordanis fontes, longus 60. stadia, latus 30. Josuæ sic à situ, quòd *superior* esset, Josepho à *piscatione* dictus est ac ubertate piscium. *Samachon* enim vel *Semechon* Arabicè, piscis est. Inde *Semechonitæ* populi, eidem *de Bello Jud. lib. 4. cap. 1.* & *regio Semechonitis, lib. 3. cap. 2.* ubi Peræam ad ortum terminari dicit Ἀραβίᾳ τε καὶ Σεμεχωνίτιδι, *Arabiâ & reg. Semechonitide.* Quò pertinet, quòd Arabiæ nomen Chaldæus Interpres passim reddit *Samchwathaa* 1. Regum *cap. 10. versu 15.* Jerem. *cap. 25. versu 20.* & Ezech. *cap. 30. versu 15.* Sed & huc referendum, quòd à Kimchio *in Psalmum 24.* septem marium terræ Canaaneæ unum vocatur, ימא רסוכני *Mare Sochni*: omnino enim legendum סמכני, id est, *Semechonitæ.* Quod ex ipso ordine colligas, *Et hæc sunt septem Maria, Mare Magnum, mare Sochni, mare Tiberiadis, mare Salsum &c.* Ubi *Mare Magnum*, est mare Mediterraneum: *Mare Sochni*, est lacus Semechonites seu Samachonites, in ipsis Jordanis fontibus, ut mare Tiberiadis in medio & *mare Salsum*, i. Lacus Asphaltites, in Jordane extremo. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. Lib. I. cap. VI. ubi de Piscibus in specie.*

Samardacus, in *Actis* Quirini Mart. *num. 5.* *Video enim te sicut rusticanum, quasi à samardaco inductum, qui & te & se decepit*: Afris impostor est, morio, planus. Augustinus *contra Academicos lib. 3. cap. 15.* *Ille autem casu planus erat, de iis, quos* Samardacos *jam vulgus vocat.* Eorundem meminit Chrysostomus *Homil. ad Ephesios* 18. apud C. du Fresne *in Glossar.*

Samaria, adde: Extructa illa moles Templo Hierosolymitano æmula, à Manasse memorato, postquam stetisset annos 200 ab Hyrcano diruta est, Burmann. *Synopsi Theol. lib. 4. cap. 15. §. 28.* fuitque non minima dissidii materies inter utramque gentem, quod eousque efferbuit, ut mutuo commercio penitùs abstinuerint, neque licuerit Judæis cum *Samaritanis* cibum capere, ut colligere est, ex Johann. *cap. 4. versu 9.* Imò cum ex qualibet sub cœlo natione Proselytos admitterent Judæi, *Samaritanum* tamen admisere nullum, ut apparet ex solemnibus diris, quas vocant *Excommunicationem in secreto nominis tetragrammati*, quasque ab Esra ac Nehemia in illos celebratas fuisse, dicunt Judæi, ita sonantes: Postquam congregassent totum populum in Templo Jehovæ, & adduxissent 300. Sacerdotes, attulissentque 300. tubas, & totidem exemplaria Legis, Levitæ dirum canentes carmen devovebant Samaritanos omni genere Excommunicationis, in secreto nominis tetragrammati, ac in Decalogo, Excommunicatione item superioris atque inferioris domus judicii, ne ullus Israëlita panem cum Samaritano edat (hoc enim facere, idem foret, ac suillã vesci) neve ex illis ullus unquam in Israele sit Proselytus, aut partem habeat, in resurrectione mortuorum. V. Drusium *in trib. Sect. lib. 3. c. 11. ex Ilmedenu*, & Joh. Buxtorfium *Epist. Hebr. pag. 59.* ubi R. Gerson literarum aperturam, sub hujus excommunicationis pœnâ, suis prohibuisse, narrat. Quamvis verò cum Sadducæis multa haberent communia, in eo tamen ab illis differebant, quòd Angelorum admitterent existentiam, qua de re V. Epiphanium *Hær. 9.* & 14. Thom. Godwynum *de Ritibus Hebr. lib. 1. cap. 11.* & Seldenum *de Jure N. & G. lib. 2. cap. 5.* Leontius tamen & hoc negat, *de Sectis Act. 2. pag. 422.* Memorantur hi *Samaritæ* seu *Samaritani*, inter *Historiæ Aug.* Scriptores, Æl. Lampridio, in *Vita* Heliogabali, *Dicebat præterea, Judæorum & Samaritanorum religiones & Christianorum devotionem illuc transferendam, ut omnium culturarum secretum Heliogabali Sacerdotium teneret.* Et Spartiano in *Epistola* Hadriani de Ægypto & Alexandria, ubi similiter tria hæc nomina junguntur, *Nemo illic Archisynagogus Judæorum, nemo Samarites, nemo Christianorum Presbyter*: ubi quinam sic vocentur & quomodo ab Hebræis discernantur, explicatum est quoque Scaligero *De Emendat. lib. 7.* Sed & ab Impp. in *Constitutionibus* diversis separantur hæ duæ sectæ. Photius *in Nomocan. tit. 6. cap. 7.* *Samaritas agricolas* à reliqua illa gente distinguit, & fuisse hos meliore conditione, quàm cæteros, ostendit, Σαμαρειτῶν γεωργῶν nominans, & Σαμαρειτῶν τῶν τὰ χώρια διαγεωργούντων. At Judæi terram possidere simul & colere à multis seculis desierunt: etsi in Benjamini Judæi *Itinerario* legas aliquot locis Judæos γεωργούς. Sed ut plurimùm tam *Samaritæ*, quàm *Judæi*, negotiatoribus operas locabant. Unde factum, ut *Samaritæ* Constantinopoli vocarentur *Ministri mensariorum*, qui rationes conficientibus aderant, & iis subscribebant. Justinianus *in Edicto*, Περὶ ἀργυροπρατικῶν συναλλαγμάτων. Εἰ γράμματα φέροι αὐτὰ ὁ τῆς τραπέζης προεστηκὼς, τῶν δὲ ὑπουργούντων αὐτῷ, ὡς Σαμαρείτας καλοῦσι. *Si literas attulerit ipsius Mensæ præfectus, seu ministri ejus, quos* Samaritas *vocant.* Et fortasse allusum à primis Auctoribus ejus nominis, ad vocis notionem. Est enim σαμαρείτης, ut si dicas φυλακίτης, à verbo, quod *custodire & observare* significabat. V. Isaac. Casaubonum *Not. ad Lampridium.* Plura de iis V. apud Auctores laudatos Cl. Suicero *Thes. Eccl.* voce Σαμαρεῖται: ubi solum admisisse Pentateuchum, illosque in 4. sectas divisos, *Gorthenos, Sevæos, Essenos & Dositheos*, addit.

Samarobriva, caput Ambianorum, olim ab incolis sic dicta. Cæs. *lib. 5. L. Domitio, Appio Claudio Coss. & insequentis anni initio, Cæsar cum tribus legionibus circùm* Samarobrivam *tribus hybernis hyemare constituit, & totam hyemem ad exercitum manere decrevit.* Quo tempore ibidem unà cum Cæsare erat Trebatius JC. quem Cæsar sæpe consuluit. Unde Cicero ad eum, *Una mehercule collocutio nostra plus erit, quàm omnes Samarobrivæ.* Claudio Ptolemæo Σαμαρόβριγα; in tab. Peutingeriana *Samarobrius*, prope Teuceram *Tieure*, qui vicus est ad flum. Altejam: Æthico *Samarobriva*, aliquando & *Ambiani*, appellatur. Nomen autem Gallicum est & veteri Celtarum linguâ, *Samari* aut *Samaræ pontem pontesve*, significat: ut Briva Isaræ, apud Æthicum, *Pontem Isaræ.* Quippe apud eam urbem plures olim fuere, ut & nunc sunt, pontes ad Samarum: quod flumen *Samarum* vel *Samaram* Gallos, ætate Ciceronis ac Cæsaris, vocavisse, nomen tum usitatum *Samarobriva* vel *Samarobrivarum*, indicat; hodie *Sumina*, corruptè *Somona* dicitur. Postea verò urbs, more multarum aliarum Galliæ civitatum, propriâ appellatione depositâ, nomen Gentis, cujus caput erat, suscepit ac dicta est *Ambiani.* V. suprà *suo loco.*

Sambracitanus sinus, Massiliensi non obscurior, in quibusdam membranis, *sinus Samblacitanus*, & *sinus Sambracitanus*, nonnunquam sed mendosè *Sabricitanus*, sinus est maris Gallici, ab Æthico *in Itiner. portuum & positionum navium ab Urbe Arelatum usque*, inter Forum Julii & Heracliam Caccabariam vel Perdicariam, ponitur, à Foro Julii 25. ab Heraclia 16. m. p. & non *portus*, sed, sicut Nicæa aliaque loca, *plagia* tantùm, h. e. *plaga* (*une plague*) appellatur. Hodie habet ab Occid. portum S. Tropelii, Amelio memoratum, in navigatione Gregorii XI. anno C. 1367. ab Or. portum S. Maximi *S. Maixime*; à Mer. Promontorium Cap. Caninum, *Teste de Can*, cum inf. cognom. Grimaldum a Septentrione, *Grimaud*; quem idem Amelius Episc. Senogalliæ *locum de Grimaldo* nuncupat: & modò à Grimaldo ipsi proximo dicitur *Golfe de Grimaut*; modò à portu S. Tropesii, *le Golfe de Tropès.* V. Hadr. Valesium *in voce, Gallicum mare.* ut & voce *Sambracitanus sinus.*

Sambuca, triquetrum instrumentum fuit rusticum, imparibus longitudine fidibus, Jun. acuti soni & arguti, tetrachordum, Athen. à *Sambyce* inventore, Dion. potiùs à voce Hebr. סבכא *Sabecca*, Scalig. cujus mentio fit Dan. *cap. 3. versu 5.* *Quo tempore audietis sonum cornu, fistulæ, citharæ,* Sambucæ, *psalterii, rum &c.* V. quoque *vers. 7, 10, 15.* Eâ mulieres ludebant, hinc *Sambucina*, Liv. *lib. 39. cap. 6.* *Sambucistriæ* appellatæ: quas victa jam Asiâ, cùm luxus omnia Romæ occupare inciperet, conviviis adhibitas fuisse tradit, *ibid.* *Tunc Psalteria, Sambucistriæque & convivalia Ludicrum oblectamenta addita epulis*: Cùm prius *mos esset epularum, ut deinceps, qui accubarent, canerent ad tibias, clarorum virorum laudes atque virtutes*, Cic. *Tuscul. lib. 4.* seu, *ut fides ac tibiæ adhiberentur, in hortamen virtutis*, Quintilian. *Institut. Orator. lib. 1. cap. 14.* V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis.* Eædem & *Sambucæ* appellatæ, apud Spartianum *in Hadriano*, *In convivio tragœdias, comœdias, Atellanas, sambucas, lectores, Poëtas, pro re semper exhibuit.* Ubi *Sambucæ*, inquit Salmasius, non sunt instrumenta illa Musica vulgò nota, sed Musicariæ mulieres, quæ illo instrumento ludebant. Sic Sambucum, pro Sambucicine, legimus apud Martianum Capellam *de Philologiæ Nupt. lib. 9.* *Psaltas, cordatistas, sambucos, hydraulas, per totum orbem, ad commodum humanæ utilitatis inveni.* Sed & *Sambucæ* cuteris species, V. supra *Sabuca.* Item machina bellica, in *Glossis Gr. Lat.* V. hic infrà.

Sambucus, ramis & trunco arborem refert, sed amplam continent illi medullam, quæ candida expungitur, utique spongiosa, ut fistulares reddantur, excavatæ arundini similes. Non multum erraverimus, si hanc arundinem *delitium puerorum* dixerimus, unde viri vægrandia arguerint patramenta. Pueri enim " ramum sambuci cædunt, internodia servant, medullam quo- " vis modo educunt, solidi ligni pistillum faciunt cum manubrio, " canali paulò minorem & breviorem: Protrudunt dein molem " papyraceam, dentibus subactam admixtâ salivâ, ad os alterum " fistulæ, pistillum tundunt, donec capillamentum præbeat, vel " linteolo muniunt. Sic immittunt in alterum os fistulæ & ma- " gno nisu propellunt, donec aer constipatus molem illam cum " crepitu ejaculetur in vacuum aerem; sed solertia in eo major, ut " moles altera pistillo præfixa prioris expulsæ locum occupet, ean- " dem sortem expectans, Auctor Anonymus *Sinæ & Eur. cap. 34.* Certè inventa est non pridem, inquit Athanasius Kircherus in *Magnete* suo, tanto eâ violentiâ comprimendi intra canalem aeris, ut in multis majorem præstet, quam vel ipsi sclopi, quos *musquetas* vulgò vocant, effectum, quæ res cùm singularem sitscitet

ſcitet intuentibus admirationem, nolui ejus hoc loco conſtructionem præterire. Sic autem is deſcribit Æolium hunc ſclopum: Dividit eum in tres partes ſeu loculamenta, quarum prima inſervit onerando ſclopo, altera eſt aëris compreſſi receptaculum; tertia fiſtula eſt, quæ projectilia excutit. Truſillum addit, quem *piſtillum* diximus, cylindraceum, quod canali ita quadret, ut omnem aëris elabendi occaſionem intercludat, itaque corio contegit, tum platiſmation. In exploſione videas aërem cœruleum, quem vel impetus, vel fiſtulæ metallaris materia fecerit &c. Haud diſſimilis tubi jam Thuanus meminit, inter munera Imperatori ab Alberto Archiduce, Belgii Gubernatore, oblata; qui ſolâ aëris incluſi vi non minus acriter plumbeum globum evibrabat, ac mosketta pyrio pulvere animata facere ſolet. Cujusmodi machinæ eò perículoſiores, quòd ſine crepitu globum exitialem evomunt, adeoque ictus eorum prævideri minùs poteſt &c. Cœterum de arbore hac V. Plinium *lib.* 16. *cap.* 17, 18, 19, 40. ubi eam inter arbores ſcutis aptas recenſet, & *lib.* 24. *cap.* 8.

Samgar, adde: Quod an ſolus fecerit, aut tumultuariâ ruſticorum turma comite, Scriptura Sacra non definit. Utut ſit, hoc notabile, quòd non alio telo, quàm boum ſtimulo (quem Hebræi מלמד vocant) inſtructus, viros egregiè armatos, non modò aggreſſus ſit, ſed & fregerit. Quale eſt, quòd *Iliad.* ζ. Lycurgus, eodem telo armatus, circa Nyſſam fugat Bacchi copias & ejus nutrices,

> *θύσθλα χαμαὶ κατέχευαν, ὑπ' ἀνδροφόνοιο Λυκούργου*
> *θεινόμεναι βουπλῆγι. Διώνυσος δὲ φοβηθεὶς*
> *δύσεθ' ἁλὸς κατὰ κῦμα.*
> *Thyrſos in terram projecerunt, ab homicida Lycurgo*
> *Percuſſæ boum ſtimulo. Et ipſe Bacchus territus*
> *Subiit maris fluctus.*

Proinde Nonnus *Dionyſiac. lib.* 20. Lycurgus Bacchum his verbis compellat,

> *Εἰ κεράεις Σατύρους, κερασφόρε Βάκχε, κελεύεις,*
> *Ὑμέας, ἶσα βόεσσιν, ἐμῷ βουπλῆγι δαμάσσω.*
> *Si cornutis Satyris, ò cornute Bacche imperas,*
> *Vos, boum inſtar, ſimili ſtimulo domabo.*

Ibidem hæc pugna deſcribitur, *ὄχθαις Καρμήλοιο*, *prope Carmelum*, montem Judææ notiſſimum. Et fortaſſe Lycurgus idem eſt cum *Samgare*. Arabs interpres, non *ſtimulo*, ſed *ſecuri boum*, i. *πελέκει βοῶν* [illegible], Samgarem pugnaſſe ſtatuit: quomodo apud Poëtam *βουπλῆγα* ſumi non pauci volunt. Quibus ſc. viſum eſt, ad Bacchi decus id pertinere, ut bipenni ceſſerit potiùs quàm ſtimulo boum. Ita Samgarem Arabs bipenni maluit inſtruere, ut non ſolùm commodiùs, ſed & honeſtiùs pugnaret. At ille hac ſuâ prudentiâ Sacri Scriptoris ſcopo repugnat, qui hanc pugnam nobis proponit, ut rem inſolitam & paradoxam &c. Certè *Samgaris* nomen etiam in uſu apud Phrygas fuiſſe, inde patet, quòd *Sangarium* fluv. à *Sangari* ſeu *Sagari* quodam dictum volunt, ibi ſubmerſo, immiſſo furore à Cybele Deum Matre, cujus Numen ille ſpreverit. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. Lib.* II *cap.* 39.

Samia, abſolutè pro *Samia placenta*, quæ apud Vett. magno in pretio habebantur. Tertullianus *adv. Marcionem lib.* 3. *Non tamen, ut de glebis credas te unquam placentas & Samias coacturum.* Græcis *Σάμιος πλακοῦς*. Item pro *cote Samia*. Cujusmodi teſtâ ſeu cote ille virilia ſibi præcidit, apud Lucillium,

> *Teſtam ſumit homo Samiam.*

Id eſt, teſtam ex Samia terra factam, quibus Cybeles Gallos olim hac fini uſos eſſe, notum ex Plinio *lib* 35. *cap.* 12. Hinc *ſamiare*, h. e. *acuere*. Flav. Vopiſcus in *Aureliano*. *De præda hoſtis, non de lachrymis provincialium, habeat: arma terſa ſint: ferramenta ſamiata, calceamenta fortia* &c. in *Epiſt.* ejus militari ad Vicarium ſuum. V. Salmaſium *ad l.* Hinc *Samiator*, *ἀκονητής*, *acuniarius*, in *Gloſſ.* Item *Samiarius*. V. Vegetium *lib.* 2. *cap.* 14.

Samia Sibylla, V. ſuprà *Herophile.*

Samia Terra, memorata Theophraſto, inter varia terræ genera, quæ in Aſiæ Inſulis repertæ, nativæ eſſent & aliquem uſum adferrent ad vitam, *γλίσχρος* ac *pinguis* eſt. Hanc enim probandam eſſe Dioſcorides ait, *τὴν γλίσχραν καὶ μαλακὴν καὶ ψαθυράν, οἷά ἐστιν ἣν τινες κολλούριον καλοῦσι*, *Pinguem ac mollem & friabilem, qualis eſt quam nonnulli collyrium dicunt.* Quam ob cauſam à Pictoribus non fuiſſe adhibitam, idem Theophraſtus ait. Candida autem fuit, inprimis ſpecies ejus illa, quæ *aſter* dicebatur, altera verò, à colore cinereo, *κολλούριον* appellata eſt. Panis namque genus *κολλύραν* dixere, qui in cinere coquebatur, atque inde cineribus ſordidus. Hinc ſine ratione, oculorum eam medicamentis, quæ *κολλούρια* vulgò appellant, miſceri Plinius collegit, id namque apud Dioſcoridem, è quo illam *κολλούριον* vocari hauſit, non habetur. Hoc tantùm de Samio lapide habet, qui in illa terra reperitur, quem utilem ait *πρὸς τὰ ἐν ὀφθαλμοῖς ῥεύματα*, *ad fluxus oculorum*, collyriis verò nec is miſcebatur &c. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 256 & 257. Adde ea, quæ habet *pag.* 130 ubi hanc terram in iis eſſe, quæ uſum Medicum haberent, ait. Plura verò hanc in rem, apud Plinium *lib.* 35. *cap.* 16. &c.

Samisminos, *Σαμισμινος* Græcis recentioribus, antiquis *ἀσκαλαβώτης*, lacerti genus eſt in muros repans & captans muſcas, variis ſtellatum guttis, de quo V. quæ ſuprà diximus, in voce *Aſcalabotes* ſeu *Aſcalaphus.*

Samir, Hebr. שמיר vermis eſt, cujus opera Hebræi fabulantur Moſen Ephodi gemmas, ac utraſque Legis tabulas, & Salomonem Templi lapides aptaſſe ac expoliviſſe. Quamvis enim hordei granum mole corporis non excelleret, viribus tamen ita polluiſſe dicunt, ut ſolo tactu montes diſſilire cogerentur & duriſſimi lapides levi conatu ab eo fuerint diſſiſſi & dedolati. Hinc in *Pirke Aboth* Deus creaſſe legitur res decem veſperâ Sabbathi, in quibus etiam hic vermis. Quomodo is Moſi innotuerit, Hebræi non multùm quærunt. Sed eundem ut Salomoni ſiſtant, in Templi lapidibus poliendis ac dedolandis illi inſervitururn, nullum lapidem non movent. Sunt qui allatum fuiſſe aſſerant ab Aſmodæo R. Dæmonum. Alii malunt, Salomonem miſiſſe ad upupæ nidum, in quo pullos repertos cùm vitro includi juſſiſſet, mater, ab eorum acceſſu ſe prohiberi non ferens, attulit, inquiunt, vermem *ſamir*, cujus ſolo attactu vitrum illud diſſiluit ac confractum eſt: ut alias eorum nugas omittam. Pro *ſamir*, Barbari Scriptores habent *Thamur*, inter quos Vincentius Bellovac. upupæ ſtruthionem ſubſtituens, totam fabulam ita adornat, *Doctrinalis ſui lib.* 16. *cap.* 123. *Thamur dicitur vermis Salomonis. Nam Salomon, cùm marmor Parium ad ædificationem Templi de remotis partibus convehi præcepiſſet, conſcius prohibitionis Legis, quæ vetuit altaris ædificandi lapides ferro incidi, quæſivit experimentum in vermibus, quod ars humana neſcivit. Nam pullum ſtruthionis in vitreo vaſe recluſit, quem cùm videret ſtruthio & habere nequiret, naturaliter agnitam artem attentans, ad deſertum cucurrit, rediensque vermiculum tulit, cujus ſanguine vitrum linivit, & confractum eſt ſicque fœtum eripuit. Quod videns Salomo hoc experimento, eodem genere vermis in inciſione duriſſimi marmoris uſus eſt & effectum eſt conſequutus.* Addunt Hebræi, usque ad primi Templi deſolationem, cum poſtea in arca plumbea à Judæis ſummo ſtudio, rebus mollibus illi ſubſtratis & copiâ furfurum ei abunde ſubminiſtrata ſervatum, vaſtato poſtmodum Sanctuario unà, magno ſc. Reip. damno, interiiſſe &c. Fons erroris hic. Quod habetur 1. Regum *cap.* 6. *verſu* 7. Salomonis Templum ex lapidibus integris, prout advecti fuerant, ſic fuiſſe ædificatum, ut in eo conſtruendo nulli mallei, aut ſecuris, aut inſtrumenta ferrea adhibita fuerint; Gemariſtæ in *Sota* ſic accipiunt, ac ſi ſimpliciter negetur, Templi lapides ullo ferro fuiſſe ſiſſos, aut dedolatos. Itaque aliud iis erat confingendum. Et commodum occurrit שמיר, *ſamir*, quem lapide fortiorem fuiſſe, poſt vetuſtiores Hebræos, colligit R. Salomo, ex his Ezechielis *cap.* 13. *verſu* 9. *ut* ſamir, *rupe fortior eſt.* Ita enim ille accipit, cùm verba longè aliter ſonent. Nec enim *Samir* rupi, ſed utrique confertur, imò præfertur, Prophetæ frons, tanquam utroque fortior. *Similem* τῷ ſamir, inquit *Dominus Prophetæ*, *firmiorem rupe conſtitui frontem tuam.* Præterea, ibi *ſamir*, non eſt vermis, ſed lapidis genus duriſſimum, ut Jerem. *cap.* 17. *verſu* 1. & Zachariæ *cap.* 7. *verſu* 12. Plerique adamantem putant. Sed Bocharto *ſamir* eſt *ſmiris*, lapis tam durus, ut eo gemmarii ad gemmas expoliendas utantur. In quem uſum etiam a Veteribus adhibitus eſt, contrà quàm ſentit Cardanus. Dioſcorides *lib.* 5. *Σμύρις λίθος ἐστὶν ᾗ τὰς ψήφους οἱ δακτυλιογλύφοι σμήχουσι* &c. Verum de hoc lapide dicemus infrà. De cœtero, cur fingatur upupa hunc vermem Salomoni attuliſſe, docet idem Bochartus *cap. de Upupa*, & in Græcis quoque Scriptoribus legitur, upupam, non quidem vermis virtute, ſed vi cujusdam herbæ, obſtantia perfringere & pullos ſuos alicubi incluſos in libertatem aſſerere conſueviſſe. V. omnino eum *Hierozoici Part. poſter. Lib.* VI. *cap.* 11.

Samitum, vox infimæ Latinitatis: occurrit apud Petrum Bleſenſem *Epiſt.* 66. *De zona aurea & lumbari ſerico & ſamito*: Arnobium *in Chron cap* 5. *Regina autem donavit Duci* ſamitos *plurimos, ita ut omnes milites ſuos veſtiret* ſamitis &c. ex barbaro-græco *Ζάμιτος*, quod ex *ἑξάμιτος* corruptum eſt, & panni ſerici cum quoddam genus notat. Dicuntur autem *ἑξάμιτα*, Latinis quoque *Hexamita*, veſtimenta tapetaque, *ſex filorum*, ſeu tot numerolis contexta: quemadmodum *Polymita*, quæ pluribus liciis, de quibus ſuo loco. *Hexamitorum* horum non rara apud Vett. mentio eſt. Apud Nicetam, *βλαττία χρυσᾶ καὶ ἑξάμιτα, καὶ ἕτερα βλαττία ποικίλα καὶ κεντητά*: ubi *τὰ ποικίλα καὶ κεντητά* diſtinguit ac ſeparat *ἀπὸ τῶν ἑξαμίτων*, nam hexamita illa, ut & polymita, in tela de liciis variantibus texebantur: *τὰ κεντητὰ* verò & *ποικίλα*, acu defigebantur & variabantur. *Ποικίλα ἑξάμιτα* idem *alibi* nominat: item *ἑξαμιτοποίκιλα*, h. e. *picta & figurata.* Vocem autem *ἑξαμίτα*, recentiori ævo *tapeta* ſignificare, Euſtathius docet *Iliad.* ψ. &c. V. Salmaſium *Not. ad Vopiſcum in Carino.*

Samius Lucumo, apud Auſonium,

> *Scillite decies non ſi purgeris aceto,*
> *Anticipesque tuo* Samii Lucumonis *acumen*:

Pythagoras eſt, quem *τὸν Σάμιον* abſolutè vocant plerumque Scriptores & *Σάμιον σοφόν*. Unde ad hunc Auſonii verſum alludens Joannes Saliſberienſes *in Enthetico ſuo in Policratic.* inquit,

> *Tardus ad hunc* Samium, *ſi certet acumine mentis,*
> *Indoctusque Plato Varroq. ſtultus erit.*

V. Salmasium *ad Vopiscum in Aureliano*, ut & in voce *Pythagoras*.

Samnites, in Ludo, genus erant gladiatorum, qui & diversam ab aliis sibique peculiarem habebant armaturam. Solinus *cap.* 1. *Varro in relatione prodigiosæ fortitudinis annotavit, Tritanum gladiatorem naturâ* Samnitem *fuisse, qui & rectis & transversis nervis non modo crate pectoris, sed & manibus cancellatis ac brachiis, omnes adversarios levi tactu, penè securis congressionibus, vicerit.* Ubi gente *Samnitem* intelligit Delrius, sed Plinius, *Samnitium* tantum armaturâ ornatum in ludo gladiatorio scribit. Dicti autem hi gladiatores eo nomine sunt, non quòd essent origine & patria Samnites, nec quòd Samnites ullam naturalem aptitudinem ad gladiatoriam haberent, sed quòd horum populorum armis uterentur. Originem rei Livius aperit, *Campani ab superbia & odio Samnitium gladiatores, quod spectaculum inter epulas erat, eo ornatu armarunt, Samnitumque nomine appellarunt.* Ubi *ornatum* vocat, armaturam horum gladiatorum. Quemadmodum *ornamenta eorum*, apud Senecam & Suetonium, similiter τὰ ὅπλα sunt, *arma*, Salmasius *ad Solinum pag.* 35. Uti verò *Samnites* hi dicti, à genere armorum, sic Mirmillones, ut notat Festus, antea *Galli* dicebantur, quòd genere armaturæ Gallico uterentur, apud Eund. *pag.* 39.

Samnitica Vasa, apud Jul. Capitolinum *in Pertinace Imp. Et vasa* Samnitica, *calefaciendæ resinæ ac pici, divellendis hominibus & lævigandis* &c. ubi de auctione rerum Commodi, dicta sunt, quæ ad artem vellendi ac lævigandi corpora, Romanis sequiore ævo & dominante luxu, usitatam pertinerent; quod ejus *Samnites* præcipui auctores essent. Athenæus *lib.* 12. de populis quibusdam loquens, solitis πιττοῦσθαι, καὶ ξυρᾶσθαι καὶ λεαίνεσθαι τὰ σώματα, *pice depilare, radere & lævigare corpora*; scribit inter cætera, χρῶνται γὰρ ταύτῃ τῇ νομῇ πολλοὶ καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ἰταλίαν οἰκούντων, μαθόντες παρὰ Σαμνιτῶν καὶ Μεσσαπίων, *Utuntur eo more etiam Græcorum multi & eorum, qui Italiam incolunt, hausto à Samnitibus & Messapiis.* Casaubonus *ad d. l.* V. quoque suprà, ubi de eodem more, apud Turcas quoque etiamnum ac Persas vigente, Joann. Bapt. Tavernier *Itiner. Turc. & Persia*, ut & in tr. quem *Descriptionem Serrail* indigitat.

Samnium, adde: Regionis id potiùs nomen esse, *Samnitium* viz. monet Salmasius, & Βρέττιον, apud Stephanum Βρεττίων esse. h. e *Bruttiorum terram*, *Exercit. Plin. ad Solinum p.* 321.

Samorna, nomen Amazonis, quæ Ephesum condidit, unde Ephesus quoque primò sic dicta. Stephanus, τὴν ἐκαλεῖτο ἡ Σαμόρνα, Σαμόρνα . . . ἀπὸ . . . μιᾶς τῶν Ἀμαζόνων, ἐν ᾗ βασιλεύσαι καὶ κτίσαι τὸ Ἀρτεμίσιον φασι. Et Hesychius, Σαμόρνα, ἡ Σαμόρνα Ἔφεσος. Alii *Smyrnam* & viraginem illam & urbem nominatam ajunt. Melæ vero non ipsam urbem Ephesi, sed templum tantum Dianæ ab Amazonibus conditum significat. At Plinius Ephesum *Amazonum opus*, & Solinus *Amazonum fabricam* itidem vocant. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 808. Inde verò & Σαμόρνα vel Σμύρνα, Ephesi portus dictus est, uti apud Strabonem legi vult idem *p.* 810.

Samos, Ins. adde: In nummo Samiorum, effigies Macrini, parte aversâ Templum Junonis conspicitur, cum *Inscr.* ΣΑΜΙΩΝ. In alio eorundem, Hercules & Omphale; in alio tres icones, Victoria Imperatori coronam imponens, cum Junone Samia ad latus, visuntur, apud Jac. Sponium *Itiner. Græciæ, Part.* 3. *p.* 203.

Samothracia, adde: Postquam Samii, imperante apud eos Leogoro seu Proclis, ut Pausanias *in Achaic.* seu potius Patroclis, ut Strabo vocat *lib.* 14. filio, ab Ephesiis expulsi eò concessissent, nomen & ipsa *Sami* adepta est, attamen hoc cum discrimine, ut *Thracum Samos*, sive *Samothrace* diceretur. Unde Virgilius *Æneid. lib.* 7.

Threiciamq; Samon, quæ nunc Samothracia *fertur.*

Hic primùm sacra, quæ inde *Samothracum* vocabantur, instituit Eetion, ut est apud Clem. Alexandrinum *Admon. ad Gentes*: cui tique sunt hac Insulâ Terra & Cœlum, sive, ut potiùs in sacris dicti, Tellus & Cœlus, de quibus V. Varronem *de L. L. l.* 4. *Terra & Cœlum, ut Samothracum initia docent, sunt Dei magni, & hi quos dixi multis nominibus. Nam neque quas ante portas statuit duas viriles species ahenæas, Dei magni, neque, ut vulgus putat, hi* Samothraces *Dii, qui Castor & Pollux: sed hi, mas & fœmina, & hi quos Augurum libri scriptos habent sic, Divi potes & sunt pro illis, qui in Samothrace* θεοὶ δυνατοί. Subjicit mox: *Hæc duo, Cœlum & Terra: quod anima & corpus, humidum & frigidum*: ubi pro *frigidum* putat Vossius *aridum* vel *calidum* reicribendum. Nec multum abierunt, qui tres *Samothracum* statuere Deos: Deos nempe eos ipsos, qui in Capitolio juncti sunt Templo, Jovem, Minervam & Junonem: His enim medius & imus æther, cum summo, aëre, est Jupiter supremus Æther, Minerva medius & imus aër, cum Terra, Juno. V. Macrobium *Saturnal. l.* 3. *c.* 4. Eosdem *Penates* Romani dixere. Aliis quatuor sunt *Samothracum* Dii, qui & *Cabiri* illis dicuntur, sed sic quoque, uno excepto, cæteri ad Terram pertineant. *Axieros* enim terram frugiferam fuisse: interiorem autem terram, ratione virtutis activæ, dictam *Axiocersum*: ratione passivæ, *Axiocersam*; ac virtutem famulantem Numini, cœlitusque homini ac terræ se insinuantem, *Camillum*. Gr. Ἑρμῆν, Rom. *Mercurium* ex vet. Schol. Apollonii *in Argon. lib.* 1. colligitur. Ubi tamen, an ministra Cœli vi tus in magnis fuerit *Samothracum* Diis, meritò dubites: nisi eam in Diis quidem illis, sed non classicis ac prioris ordinis, verùm magnorum Deorum ministram fuisse dicas, & quarto loco ipsum adponas Jovem, cujus minister Mercurius. Qua de re V. Gerh. Johan. Vossium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 1. *cap.* 57. De his *Diis potibus*, Græcè δυνατοῖς seu *Samothraciis*, locum Varronis ita emendat Salmasius, *Nam neque quas Samothracia ante portum statuit, duas viriles statuas ahenæas, Dii magni.* Ubi perperam vulgo scriptum, *quas Ambracia ante portas statuit.* Nempe in Samothracia ante portum, inquit, duo erant posita simulachra virilia ex ære. Quos quidam *Samothraces Deos* existimabant, sed errare illos docet Varro. V. eum *Not. ad Spartianum in Hadriano*, & suprà in voce *Dynameis*.

Samphoræ, Græcè Σαμφόραι, equi dicebantur in Circensibus, qui literâ Σὰν, i. *sigma*, notati erant Græci enim duas præcipuè literas imprimebant equis, Sigma & Coppa, unde *Koppatiæ* & Σαμφόραι equi, jam ab Anacreontis tempore,

'Εν ἰσχίοις μὲν ἵπποι
Πυρὸς χάραγμ' ἔχουσι
In coxis quidem equi
Ignis characterem habent.

Hesychius: Σαμφόρας, Σαμφόραι ἵπποι λέγονται, οἷς ἐπικεχάρακται τὸ Σ. στοιχεῖον, τινὲς δὲ Σὰν λέγουσι. Veteres namque Σὰν & Σὰμ, pro *Sigma*, dixere; unde qui armo inustum Σὰν ferebant, Σαμφόραι appellati. Ubi probe notandum τὸ Σὰν hic non esse episemon illud Græcorum, quod in numeris significat D ccc. uti Scholiastes Aristophanis id sumsit, qui Σὰν illud ex sigma & Πῖ compositum esse dicit, quod verum est de illo episemo, adeoque Σαμφόρας dictos interpretatur, οἷς πρόσεστι τὸ . . . καὶ παρὰ Γραμματικοῖς οὕτω διδάσκεται καὶ καλεῖται Κοππατίας. Purè enim id sigma est, Æolibus sic dictum, qui à Doribus hanc literam Σὰμ appellantibus id hausere. Itaque nota hæc, fuit effigies Romani C. V. Salmasium *ad Solinum p.* 891. & 892.

Sampsæ, vel *Sampsitæ*, pop. fuere Arabiæ, ab urbe *Sampsa* dicti, Essenis vicini: quos cum Essenis confundunt nonnulli & q. ἡλιακοὺς appellatos contendunt, quòd Solem venerarentur. Sed nec de Essenis id verum, & a *Sampsa* potius urbe illi nomen habuere, cujus ratio, quod ad Solis ortum id oppidum situm esset. Fuere autem illi nec planè Judæi, nec omnino Græci religione, sed nec Christiani, ut Epiphanius tradit: φύσει γὰρ οἱ Σαμψαῖοι λεγόμενοι οὔτε Χριστιανοὶ ὑπάρχουσιν, οὔτε Ἰουδαῖοι, οὔτε Ἕλληνες, ἀλλὰ μέσοι ἁπλῶς ὑπάρχουσιν, οὐδὲν ὄντες, *Natura autem Sampsæi feruntur neque Christiani neq; Judæi, sed inter omnes medii, nihil sunt.* V. Salmasium *ad Solinum p.* 611. & 612. & suprà, ubi de *Essenis* ac *Ossenis*.

Sampso, virago Proculi uxor, Flav. Vopiscus in *Vita* hujus, *Fertur eo tempore, quo Imperium sumpsit, duo millia servorum suorum armasse. Huic uxor virago, quæ illum in hanc præcipitavit dementiam, nomine* Sampso, *quod ei postea inditum est: nam antea Viturgia* (an *Veturia*) *nominata est.* Ex eo Herenniani mater &c.

Sampson, adde: Primus fuit *Nazaræus* perpetuus, cujus in Sacris mentio. Ejus gesta cùm longe lateque increbuissent, à Poetis sub non uno schemate adumbrata sunt: Herculis nempe, Thebani imprimis, Cleomedis Astypalæi & Orionis. Namque Herculis non minus ac *Sampsonis* nomen à *Sole* desumtum, utrique prodigiosum corporis robur, uterque leonem interemit absque armis, nisi quòd Herculi clava ascribitur; Servitus ac labores Herculis, *Sampsonis* sub Philistæis ærumnas expresserunt, quemadmodum, quod Hercules, cum vinctus in Ægypto offerendus esset Jovi, ad aram vinculis diruptis hostes suos interemerit, vincula *Sampsonis*, captivitatem ac liberationem indigitat: Sic quòd Omphali servierit Hercules: & dein voluntariâ morte, in monte Oetâ, obierit, *Sampsonis* repræsentat libidinem & mortem, imò quid utraque Herculis columnâ dilucidius? Nec obstat quòd Herculi longè plura à Scriptoribus tribuuntur, namque Poetas, pro more suo, non tantum quæ de *Sampsone* audierunt, in Herculem suum contulere, sed & ex Josuæ, Jonæque historia non pauca decerpserunt, eidem tribuentes diversissimorum temporum hominumque egregia facinora. Eodem respexisse Homerus videtur, ubi de Polyphemo, nisi quòd ὑπερβολικώτερον omnia exequatur. De Cleomede, Heroum ultimo, V. Plutarchum. Orion certè vel potiùs *Urion*, Tanagræ Princeps, tum nomine, tum factis & cæcitatis pœnâ, *Sampsoni* proximus est. Namque sicut *Sampson* Hebræis *Solem fortitudinis*, sic Urion *lucem fortitudinis*, denotat. Sicut Orion miro quodam modo conceptus, operâ Jovis, Neptuni & Mercurii, ita *Sampson*, ex sterili matre, miraculosè genitus est. Ille miro corporis robore polluisse, &, cùm Oenopionis Regis filiæ vim inferre conaretur, à Satyris in somnum datus & sic vinctus deditusque Regi atque oculis privatus dicitur, quæ omnia quam bille in Samsonem quadrent, nemo non videt. Sed & in Nisi fabula vestigia quædam sacræ Historiæ apparent, namque fatalem ejus fuisse crinem, neque priùs in manus hostium cum regno dedi potuisse, quam eo proditione Scyllæ filiæ

lectisso, Poëtæ tradiderunt. V. Franc. Burmannum *Comm. in Judic. cap.* 26.

Sampsuchum, cum amaraco idem. Plin. *lib.* 21. *cap.* 11. *Amaracum Diocles Medicus, & Sicula gens appellavere, quod Ægyptus & Syria sampsuchum.* Dioscorides *lib.* 3 Κράτιστον τὸ Κυζικηνὸν καὶ τὸ Κυπριακόν· δευτερεύει δὲ τούτων τὸ Αἰγύπτιον, καλεῖται δὲ ὑπὸ Κυζικηνῶν καὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ, ἀμάρακον. *Optimum est Cyzicenum & Cyprium: huic autem proximum Ægyptium, vocatur autem a Cyzicenis & Siculis amaracum* &c. De eo fabulam illam narrat Servius ad *Æneid.* 1.

——— *ubi mollis amaracus illum* &c.

Hic puer, inquit, *regius unguentarius fuit, qui, casu lapsus, dum ferret unguentum, majorem ex confusione odorem creavit. Unde optima unguenta amaracina dicuntur: hic postea in herbam sampsuchum versus est, quam nunc amaracum dixit.* V. in voce *Amaracus.* Ex eadem herba aspergillum in Vet. Test. sacrum fieri consuevisse sunt qui tradant, V. suprà in voce *Majorana.*

Sanates, quorum mentio in Legg. XII. Tabb. dicti fuere, teste Festo, qui supra infraque Romam habitaverant; qui cùm defecissent a Romanis, brevi post redierunt in amicitiam, tanquam *sanâ* mente. Itaque lege Decemvir. *Sanatibus idem, quod fortibus, jus esse*, cautum est; ubi per *fortes* intelliguntur boni, & qui nunquam a Pop. Rom. defecerunt. Cujus Legis æquitas manifesta: ut ii scilicet, qui benignitatem Populi Rom. experti essent, constantes deinceps in fide atque ipsius Majestate comiter tuenda permanerent: tum ut reliqui hoc tanquam invitamento ad Populi societatem atque amicitiam pellicerentur. Postea tamen Æbutiá lege hanc abrogatam fuisse, testis est A. Gellius *lib.* 16. *cap.* 10. Sulpicius vero & Opilius, apud eundem Festum, per *Sanates* intelligi volunt inferioris loci gentes, ut Tiburtes & alios, qui cum populo Tiburtino habitabant in agro Tiburti, id est, omnes peregrinos, inferiorisque loci. Aut, ut idem refert, colonias, quæ in priscos Latinos a Tarquinio Prisco erant deductæ, quæque, quod præter opinionem eas pacavisset sanavissetque, *Sanates* fuere appellatæ, ut alia omittam. V. Jac. Oiselium JC. *Not. in locum Gellii cit.*

Sanavivaria, in *Passione S.* Perpetuæ & Felicitatis, porta est ex portis Amphitheatralibus una. In Amphitheatris enim cum duæ majores portæ essent, præter alias minores, una *Libitinensis* dicebatur, quod per eam gladiatorum confectorum cadavera efferrentur; altera *Sanavivaria* per quam Victores triumphantes, & superata nece *sani vivique* exibant. Luc. Holstenius, qui Historiam hanc edidit ex *Cod. MS.* Casinensi, apud Dominic. Macrum *in Hierolexico.*

Sanchetz, moneta Navarreni Regni, a Sancio seu *Sanchez* Rege dicta, cujus mentio in *Charta* Philippi R. Franciæ A. C. 1303. apud C. du Fresne *in Glossar.*

Sanchoniathon, adde: Vossio vir fuit Berytius, Trojano bello antiquior ac historiam Phœnicum Phœnicia perscripsit linguâ; partim ex urbium singularum actis, partim ex Templorum monumentis, multùm in eo adjutus operâ Hierombali, qui Sacerdos fuit Dei Ἰευώ. E quo opere, quæ de Phœnicum illic Theologia retulerat, in primum suum *de Præp. Evang.* transtulit Eusebius. V. Vossium *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 22 Potius verò Gideonis Israelitarum Judicis fuit σύγχρονος, ac familiariter ei notus, vel eo non multùm posterior, & qui pleraque sua ab eo mutuatus est. Namque & idolum *Baal-berith*, paulo post Gideonis obitum, ab Israelitis erectum, Idolum erat Berytinorum, & Sacerdos *Irombaal* seu *Hierombal*, vel *Hierombalus*, cujus ex Porphyrio meminit Vossius, quis alius quàm *Jerubbaal*, quemadmodum Gideonem vocari in Sacris novimus? Nec Deus Ἰευώ alius quàm Ἰαώ, quæ voces ex nomine Dei tetragrammato factæ sunt. Quòd autem Gideon sacerdos Phœnicibus crederetur, hinc sine dubio factum, quod is ex monilibus Ismaëlitarum devictorum aureis *Ephod* i. *Amiculum* fecit, quod vestimentum utique Sacerdotale erat, V. Judicum *cap.* 8. *versu* 27, 29. 33. & Franc. Burmannum *Comm. in locum.*

Sancta, indeclin. τὰ Ἅγια Græcis, dicitur in *Ordine Rom.* hostia, quam in Missa ajunt offerri: *Et tunc duo Acolyti tenentes capsas cum* Sancta *apertas & Subdiaconus sequens cum illis, tenens manum suam in ore capsæ, ostendit Sancta Pontifici vel Diacono, qui præcesserit. Tunc inclinato capite Pontifex vel Diaconus salutat* Sancta *& contemplatur, ut, si fuerit superabundans, præcipiat, ut ponatur in conditorio* &c. Concilium Laodicen. *can.* 14. Περὶ τοῦ μὴ τὰ Ἅγια εἰς λόγον εὐλογιῶν κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα εἰς ἑτέρας παροικίας περιφέρεσθαι, &c. Nempe sic appellatus est olim Panis Eucharisticus, unde formula in Communione solennis, *Sancta Sanctis.* Chrysostomus, ubi de Sacerdote Populum ad S. Eucharistiam invitante, *Ea de causa*, inquit, *stans excelsus, omnibus manifestus, tremendo illo silentio vehementer inclamat, Sancta Sanctis.* Indigitans, qua sanctitate ad mysticum hoc ac sacrum Epulum accedere conveniat. V. Macros Fratres *in Hierolexico*, in voce *Solea.* Sed & in Ecclesia Rom. vox *Sancta*, simpliciter posita, Sanctorum quoque reliquias notat. Ægidius Aur. Vallis Monach. *in Addit.* ad Harigerum Abb. Lobiensem *in Servatio Episc. Leod. c.* 27. *Interdum dum adhuc ira vindicis Dei differtur, caveamus ne Sancta nostra simul nobis eripiantur cum urbis excidio* &c. Unde *jurare super Sancta*, est super Sanctorum reliquias jurare. V. supra. Græcis recentioribus Ἅγια locus est in Templo tabulato inclusus, sacer ac venerabilis, mulieribus inaccessus, qui Ἄδυτον aliter, V. hic passim & Cl. Suicerum *Thesaur. Eccl.* vocibus Ἁγιασμός & Ἅγιος.

Sancta Sanctorum, Græcè τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, V. infrà *Sanctuarium.*

Sancti, in Græcorum Impp. nummis, quos viz. potiori cultu venerabantur. Non enim solùm Christi, & Deiparæ Virginis, sed & *Sanctorum* imaginibus monetam suam hi Augusti signarunt. Sic Isaacii Imp. binos nummos, ex gazophylacio S. Genovefæ Paris. exhibet du Fresne, utrumque ex iis, quos *Cauces* seu *Cavos* vocant, alterum æreum, argenteum alterum, paris magnitudinis, nisi quòd adrosi feresunt characteres, qui in æreo distinctè leguntur. Stant in æreo figuræ, prior Isaacii, Imperatorio habitu, dexterâ crucem gestantis; altera Angeli, cum nimbo circa caput, crucem perinde longiorem dextrâ prehendentis, quam is Imperatori porrigit. In nummi ora ac circulo exarati habentur minutiores isti characteres, ICAAKIOC ΔΕCΠΟΤ. Supra crucem mediam, ΑΓΙΟC ΑΡ. Infra, ad lævam, Χ ΜΙ. quibus intelligitur Ἀρχάγγελος, vel Ἀρχιστράτηγος Μιχαήλ, quem ut Patronum sibi asciverat Isaacius, ob *Angeli*, quod gerebat, cognomen. In convexa nummi parte Deipara sedet, Christum puerum in clypeo effictum gremio complectens, cum characteribus solitis, ΜΡ. ΘV. Ejusdem fere fabricæ est nummus aureus, quem *ad Alexiadem* idem descripsit, præterquam quod manus de nube profecta diadema capiti Imperatoris imponit. In aliquot Joannis & Manuelis Comnenorum nummis æreis effictus cernitur S. Georgius, quem Μεγαλομάρτυρα vocant Græci, nudatum ensem vel spiculum dextra, clypeum sinistrâ tenens: capite margaritarum lineâ seu unionibus distincto diademate, more Imperatorio, cincto. Et quidem in Manuelis nummo adscribuntur hi characteres, O. in quo A. minusculum includitur, quo Ἅγιος vulgò contrahunt Græci, & ΓΕ $\frac{P}{O}$ ——ΓΙΟC id est, ἅγιος Γεώργιος. Nec multùm dispar est S. Georgii figura, quam habet Constantini cujusdam πορφυρογεννήτου sigillum, apud Octav. Stradam, in quo stans habitu militari describitur, dextra similiter spiculum tenens, sinistrâ clypeum cruce insignito ac humi defixo innixus, cum hisce literis, Ο ΑΓΙΟC ΓΕ. Veteres Græci CPolitani imprimis, à quibus is impensè cultus est, ἱππέα seu equitem fere semper S. Georgium depingebant, uti docent Nicetas, Nicephorus Gregoras, Codinus, Alii: rationem inferentes, quòd eo habitu non semel in præliis astitisse Græcis & pro iis dimicasse dicatur. V. Car. du Fresne *Dissertatione de Inferioris ævi Numismatibus num.* 31. & 32. De *Sanctorum* iconibus, in nummis Latinorum, *alibi.*

Sanctificatus, cognomen apud Græcos Abbatis Theodori Tabennensis, qui 14. ætatis anno, sub Pachomii Sanctorum numero adscripti disciplina, vitam Monasticam professus est. Dominic. Macer *in Hierolexico.*

Sanctimonia, & *Sanctimonium*, titulus honorarius Pontificum & Episcoporum, apud medii ævi Scriptores. Pastor Presbyter *Epist.* ad Timotheum, *Jubeat* Sanctimonium *vestrum eamus ad eum* &c. apud Car. du Fresne *Glossar.* Item Regula *Sanctimonialium* seu officium, in vet. *Charta*, apud eund. De *Sanctimonialibus* verò V. suprà, ubi de *Asceteriis* & *Monialibus.*

Sanctissimi, item *Sancti* Domini, frequenter apud *Historiæ Augustæ* Scriptores dicuntur Imperatores: nec non apud eos, qui illos insecuti sunt. Hinc apud Græcos Impp. compellationis formula solennis, *Δέσποτά μου ἅγιε, Domine mi Sancte*; quam observare licet non semel in *Rationali* Peræquatorum, sub Alexio Comneno exarato, Codino & aliis Scriptoribus Byzantinis. Eodem pertinet circulus, *Sanctitatis* index, capitibus eorum circumfusus, in numismatis illorum, de quo retro dictum, in voce *Nimbus*: ut & tam frequens *Divinitatis*, *Numinis* ac *Æternitatis*, ab iis usurpata vocabula & epitheta, quibus plenæ sunt Imperatorum Leges. Atque hæc veniam aliquam mereantur in Augustis, quorum adeò ampla fuit potestas, si recentiorum Impp. expendatur ambitio, qui hominum omnium vanissimi ac omni facinorum genere infames, provinciis etiam suis penitùs fere exuti, *Sanctos* sese a subditis, Patriarchis quoque ipsis, ac Pontificibus Rom. compellari voluere, uti Pachymeres docet *lib.* 6. *cap.* 31. *lib.* 10. *cap.* 11. 29. 32. &c. Jure proin Isaacium Angelum suggillavit Fridericus I. Imp. apud Tagenonem Patavin. Legatos ejus his verbis alloquens, *Dominus vester* Sanctum *se appellat. mirabilis est sanctitas, quæ sanctos viros, honestos, religiosos — subitò consuevit incarcerare & fame ac nuditate usque ad mortem macerare. Longè faciat à nobis Deus talem sanctitatem.* Alia Constantino M. mens, qui *Sanctum* se vel certè *Divum* appellari prorsus renuit, uti tradit Juvencus *Histor. Evang. lib.* 4. *extremo*,

Constantinus adest, cui gratia digna merenti,
Qui solus Regum Sacri sibi nominis horret
Imponi pondus ——

Quis

Quis igitur non miretur ita compellari milites ab Imperatore? Sic certe Tacitus concione ad Milites, apud Vopiscum. *At me, Sanctissimi milites, primum vos qui scitis Principes approbare* &c. Cives item, uti fecit apud eundem Firmus, *Sanctissimi Quirites*. Sed & *Sanctissimis parentibus*, *Sanctissimo patrono*, *Sanctissimo Patri Sanctissimae Matri*, *Sanctissimo Socero*, *Sanctissimae Sorori*, passim in vett. *Inscriptionibus* occurrunt. Hodie *Sanctissimi* titulum sibi Pontifex Rom. proprium esse jubet. V. Car. du Fresne *Dissertat. de Inferioris aevi Numism. num.* 15. & Salmasium *Not. ad Vopiscum in Florian.*, nec non infrà, in vocibus, *Sanctitas* & *Sanctitudo*. Apud Graecos *Sanctissimus* πανάγιος, unde παναγία *panis sacer* & παναγιάριον, arcula in qua repositus, Suicerus voce Πανάγιον.

Sanctitas, titulus Episcopis tribui solitus, uti *Sanctimonia*, de qua voce dictum. V. Augustinum *Epist* 78. & 88. Fortunatum *Poem. lib.* 3. *pag.* 70. Alios. Sic & Abbates non semel *Sanctos* appellat, Caesarius Arelatensis *Serm.* 7. & 9. Eundem vero sibi deferri voluisse Impp. CPolitanos, modo diximus. Sed & Anglorum Regem *Sanctitatis* elogio compellat Joann. Sarisberiensis *Epist.* 61. *Vestram verò* Sanctitatem, *sicut accepimus & dolemus, iniqui circumvenire conati sunt*, &c. Idem sibi vult *Sanctitudo*, titulus similiter honorarius Episcoporum, apud Julianum Tolet. eidem du Fresne laudatum.

Sanctius Gaspar, Hispanus, Granatensis, Centumputeolanus, Jesuita eruditione celebris: Edidit *Comm. in Ruth*, *in libros Samuelis, Regum, Paralip. in Esram, Nehemiam, Estheram, Hiobum, Psalmum* 136. *Ecclesiasten, Canticum Cantic. in Prophetas majores & minores, in Acta* &c. Item *in Tobiam, Judithiam, & libros Machabaeorum*, ut videre est apud Guil. Crovvaeum *Elencho Script. in S. Script.* Obiit A.C. 1628 *Homo nihil humilius, in omni vita nunquam visus est irasci aut animo commoveri, nunquam vocem solito amplius extollere, non pati detrahentes nomini alieno, ipse de omnibus honestè sentire & loqui: Nunquam in omni vita mentitus est. Quantus fuerit doctrinâ, lucubrationes ejus abunde declarant*, Phil. Alegambus Bruxellensis *Bib. Script. Soc. Jesu*.

Sanctoralia, dicuntur in Ecclesia Rom. libri *Sanctorum Vitas ac Passiones* complexi, unde & *Passionalia* appellantur: e quibus postmodum *Martyrologium Rom.* originem habuit, Dominic. Macer in *Hierolexico*.

Sanctuarium, pars Tabernaculi, à Besaleele & Aholiabo divinitus instructis Exodi, *cap.* 31. *versu* 2, 3. & *cap.* 35. *versu* 30, 31. intra sex menses non totos, confecti Exodi *cap.* 40. *versu* 1, 2 interior, ab Atrio, sive Portico distincta, in duos thalamos dividebatur, *Sanctum* & *Sanctum Sanctorum*: quorum illud 20. cubitos longum & 10. altum latumque erat, in quo Sacerdotum stationes quotidie versabantur, illud interius ad Occidentem situm, 10. undiquaque cubitos implebat: in quem sacratissimum Templi recessum, ac Numinis veluti sedem ac thalamum, semel tantùm singulis annis Pontifici M. ingredi, ut ibi piaculare offerret sacrum, licebat, Levit. *cap.* 16. *versu* 2. & Hebr. *cap.* 9. *vers.* 7. Separabantur autem a se invicem velo, quatuor columnis suspenso, per quas Pontifici aditus ille dabatur, Exodi *cap.* 26. *versu* 31. De vasis ac supellectile in utroque sacra. V. hic *infra*. Quae omnia quam habuerint significationem mysticam, apud Theologos reperies. Postquam vero in Tabernaculo successit Templum, quod tanta opulentiâ a Salomone extructum est, ut primum ac praecipuum Mundi miraculum haberi possit, Atrium id quidem habuit quadruplex, nempe *Gentium*, *Mulierum*, *Israelis* seu *Populi* & *Sacerdotum*; sed *Sanctuarii* seu Palatii Domini, Hebraeis היכל dicti, iterum non nisi partes duas intermedio septo à se invicem discretas, *Sanctum* & *Sanctum Sanctorum*. Ubi hoc peculiare fuit in secundo Templo, post captivitatem Babylon. à Zorobabele aedificato, quòd, cùm priùs inter *Sanctum* & *Sanctum Sanctorum* murus stetisset, unius cubiti crassitie; ii vero qui Babylone reversi erant dubitarent, de ejus forma, situ ac proportione, vice muri duo vela extensa fuerint, inter quae cubiti spatium, cum antea unum duntaxat pependisset. Supellex verò Templi eadem, quae Tabernaculi, nisi quòd vasa omnia augustiora & immenso numero forent. Reverentia ac sanctitas ejus permagna fuit juxta Legem, Levit. *cap.* 19. *versu* 30. *Sanctuarium meum reveremini.* Hinc nec sedere cuiquam, nec exspuere in eo, nec caput aperire, nec denique cum calceis ac baculo aut mantica eò introire fas erat: Nec ad viae compendium, illud transire licebat. Denique ex superiori loco, si cui fortè Hierosolymis tale coenaculum foret, in *Sanctum Sanctorum* prospectare nefas habebatur, pro ingenio Populi, omnibus majoribus minoribusque superstitionibus nimiùm obnoxii. Erat itaque Templum *sanctum*, non solùm quòd divini cultus sedes foret, uti nostra templa, sed habebat etiam sanctitatem quandam ceremonialem, quia DEI in terris sedes & aula ac coeli manifestissima imago, Christi denique in humano corpore olim hospitaturi typus erat: Duravitque primum ultra annos 400. destructum que a Babyloniis est, anno Zedekiae R. undecimo, cùm populus Babylonem captivus ageretur, 2 Regum *cap.* 25. 2. Chron. *cap.* 36 Secundum priori decennio diutiùs stetisse dicitur, post profanatum Pompeji ingressu *Sanctuarium* & diruptum in morte Christi velum, tandem à Tito destructum, juxta praedictionem Christi, Matth. *cap.* 24. *versu* 2. Praeter Tabernaculum verò Templumque, *sancta* erat prae aliis urbibus, ipsa Hierosolyma, caput ac Metropolis gentis & religionum sedes: unde nulli Tribui peculiariter assignata, communis omnium veluti Mater habebatur, & à cunctis frequentabatur (Quanquam a Juda & Benjamine potissimum incoleretur, intra quorum terminos sita erat, ita ut Urbs & Templum ipsum inter illos divisum, ac sacratior thalamus, in Tribu Benjamin fuisse, perhibeatur) Itaque potissimùm post Salomonis dedicationem, quâ illi Urbi adeò affixa fuere sacra, ut eâ eversa, sacrificia, festa omnia cultusque omnis protinus cessarent: quanquam & in ruinis ac cineribus ejus sacra facere fas habeant Judaei. Qui cum ad 16. capita narrent, quae ad *sanctitatem* & religionem ejus facerent; tum praeterea a cadaverum & sepulchrorum pollutione eam, ne quâ contage impiaretur ac ceremoniae contaminarentur, liberam servabant. Sed & universa terra Israelis *sancta* erat quam Mundi velut corculum, ejusque unicas delitias habebant olim, hodieque habent, reliquum Mundum tanquam impurum & profanum tantùm non abominati. Unde cunctos mortales per opprobrium גוים, quasi alterius & vix humani generis forent, ac *Mundum*, Lucae *cap.* 12. *versu* 30. Item τοὺς ἔξω, Marci *cap.* 4. *versu* 11. appellitant. Quae quanquam superstitione non careant, tamen, cum terra illa coelestis pignus ac arrhabo fuerit, non leviter illam adamare, & vitam longam ac pacem in ea exoptare tenebantur. Nunc autem, impleto typo ac universâ Terrâ, per CHRISTUM lustratâ, frustra tam Judaei illam aliis regionibus sanctiorem habent, tum nonnulli ex Christianis eam religiosis peregrinationibus frequentant; V. Hebr. *cap.* 13. *versu* 12. 1. Tim. *cap.* 2. *vers.* 8. & Psalm. 24. *versu* 1. Habuere etiam alia loca *sancta* Judaei, Scholas nempe ac Synagogas, sed de iis V. *infrà*, ac de his omnibus, Franc. Burmannum *Synops. Theolog. Part. I. lib.* 4. *cap.* 15. & 16. Thom. Godvvynum *de Ritibus Hebr. lib.* 2. *cap.* 1. &c.

Vasa sacra prioris Thalami, qui Sanctum dictus est.

α. Altare aureum (aeneum enim in Atrio occurrebat) cedrinis tabulis deauratis constans, unius erat cubiti longitudine, duorum altitudine: super quo bis de die suffitus à Sacerdotibus adolebantur. Semel autem quotannis solemniori modo odores in eo incendebat Pontifex, & piacularis victimae sanguine illud expiabat ac lustrabat. Exodi *cap.* 30. v. 10. β. Candelabrum seu Lychnuchus aureus, ex solido constans auro, ad Australem Tabernaculi partem collocatus erat, 7. lampadas 7. brachiis sustinens; quae oleo purissimo nutritae, tota nocte ardebant. Exodi *cap.* 25. *versu* 31. & *cap.* 27. *vers.* 20, 21. γ. Mensa aurea, ad Sept. posita erat cum sacris panibus, Exodi *cap.* 25. *vers.* 23, facta ex cedro ac auro obducta, latit. unius, altitudine unius ac dim. longitudine 2. cubitorum. Instrata erat veste hyacinthinâ, imponitaeque ei 12. lances, accipiendis panibus, totidemque acerrae, quae thure implebantur & scopulae, vasis illis emundandis, Exod. *cap.* 25. *versu* 29. Adornabantur singulis Sabbatis ac de novo instruebantur, utrumque panes Sacerdotibus cedebant, & thus adolebatur, Lev. *cap.* 24. v. 7, 8.

Vasa sacratioris Thalami seu Sancti Sanctorum.

α. Arca Foederis, de qua jam suprà dictum, Israelitarum velut Palladium ac praesentis inter ipsos Dei certissimum pignus, confecta erat ex ligno Sittim seu cedro, atque intus extraque auro obducta, long. 2. & sem. altit. 1 & dim. cubitorum. Ambiebatur coronâ seu limbo aureo, quatuorque annulos aureos ad latera habebat, ex quibus vectes duo ex eadem cedro, pariterque deaurati prominebant gestandae arcae: quod Kehatitarum ministerium fuit, multaque cum religione peragebatur. V. Exod. *cap.* 25. v. 10—16. Numer. *cap.* 7. *vers.* 9. nec non Jos. *cap.* 3. *vers.* 3. & 1. Chron. *cap.* 15. *vers.* 15. Continebantur in ea solae Legis sive foederis cum Israelitis icti, *tabulae*, Exod. *cap.* 25. *versu* 16. Coram ea vero *volumen Legis*, de quo Deut. *cap.* 31. *versu* 26. & ad utrumque latus *Urna mannae* ac *Virga Aaronis* dispositae erant, Exod. *cap.* 16. *vers.* 34. In secundo Templo eam defuisse ipsi fatentur Judaei. Alia ab hac fuit Arca, in qua Ephod, seu Pectorale, cum Urim & Thummim, asservabatur, alterâ minor, & nomine *Arcae Dei* memorata 1. Sam. *cap.* 14. *vers.* 18. ubi Burmannum vide: uti de donariis Philistaeorum Arcae Foederis appensis, ibid. *cap.* 6 *versu* 8. β. Propitiatorium, Hebr. כפורת Gr. ἱλαστήριον, ex solido auro confectum Arcam tegebat, pari cum ea longit. & lat. e quo γ. Cherubini duo eodem ex auro eminebant: quaterna facie, hominis, leonis, vituli & aquilae, cum sex alis, toto corpore oculati, pedibusque vitulinum calcem referentibus insistentes, qui frontibus adversis Propitiatorium despectabant. δ. Thronus seu Gloria Dei ac propria Numinis sedes, cujus symbolum erat *nubes & ignis*, locus fuit is super Arcam, quem Cherubinorum alae amplexu suo incingebant; quemque nubes illa, augustum in modum medium adimplebat, Lev. c. 16. v. 2 Hic DEUS, velut in visibili signo, praesens erat ac petentibus responsa dabat quò nonnisi quotannis Pontifici, universum

versum Populum Deo propitiaturo, accedere licuit. Atque hæc erat illa שכינה seu gloriosa Dei in terris habitatio, quam Judæi adeo celebrant. V. supra passim.

Sanctuarium, in Ecclesia Rom. modò Ædem sacram, modò locum illum, atque Ædis partem, quæ Græcis Βῆμα, Latinis *Presbyterium* dicitur, modò Sanctorum reliquias, seu potiùs capsam in qua eæ asservantur, notat. Apud Anglos olim sic dictum est jus Asyli, quo Templa illius Regni gaudebant, ante Henricum VIII. Sed & bona ad Ecclesiam pertinentia, hoc nomine apud Scriptores Eccl. Rom. veniunt: unde *Sanctuarii*, Gallis *Saintuers*, *Hommes saintiers*, & *Hommes saincts*, ecclesiarum *tenentes*, apud Auctores laudatos Carolo du Fresne *in Glossario*.

Sanctus, apud Latinos, vir probus & integer; unde *sancti mores* & *sanctissimus morum*: quæ loquendi genera passim apud Scriptores etiam non Christianos occurrunt. Apud Vopiscum *in Floriano* Antronius Tiberianus, *Epist.* ad Antronium Patrem *Nunc te Pater sancte interesse oportuit Senatus amplissimo* &c. Sic iterum mox, in compellatione Patris, *Optinnimus Pater sancte, quem semper optavimus.* Quod mirum videtur Casaubono, *Nam Sanctus Pater apud Virgilium*, inquit, *manifestam causam habet.* Sed hoc nomine Pater a filio jure vocatur, *sanctam* enim & reverendam Patris personam filiis debere esse, dicit Jurisconsultus. Unde *sancti Principes*, qui Populi Patres & Patriæ; & in *Inscr.* passim Parentibus *Sancti*, item *Sanctissimi*, appellatio tribuitur, Salmasius ait. Quomodo vero postea titulus hic restringi quibusque, velut peculiaris, tribui cœperit, diximus supra, in voce *Sanctissimi*. De Sanctis vero Ecclesiæ Rom. V. Andr. Rivetum in *Summa Controv.* [illegible] *passim*: ut & de triplici acclamatione *Sanctus, Sanctus, Sanctus*, in Ecclesia Rom. ut in Missa fieret, instituta, a Sixto I. nec non de hymno Græcorum, *Sanctus Deus*, *Sanctus Fortis*, *Sanctus & Immortalis miserere nostri*, Mattos I ta-... in [illegible] patere infra, in voce *Trisagium*.

Sanctus, V. infra *Sangus*.

Sandaces, apud Auctorem *Peripli*, Rex Calienæ post Saraganum. Ita enim is, [illegible] Σαραγάνε [illegible] ... Sandaces [illegible]. *Calliena urbs Sarazani Senioris tempore emporium celebre fuit; postquam vero Sandaces illi potitus est, multum commercium cepit.* Hoc est tempore hujus Auctoris qui studiose Regum nomina commemorat, qui tunc in præcipuis Arabiæ Indiæque locis regnarent. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1186.

Sandaliarius Apollo, simulachrum fuit Apollinis, quod Augustus Cæsar, ex strena, quam ipsi Equites Kalendis Januariis in Capitolio præbebant, mercatus est, & in vico quondam regionis Quartæ dedicavit, unde vicus ipse *Sandaliarii* accepit nomen, Onuphr. Panvinius & Sext. Rufus. Dictus autem *Sandaliarius* Apollo est, a *Sandalio*, ut quidam volunt, quod simulachrum istud ejusmodi calceamentorum genere fuerit ornatum: quod fere probat Theodorus Pulmanus, qui annotat, in antiquis duobus Suetonii exemplaribus, pro eo, quod in excusis est, *Apollinem Sandaliarium*, fuisse *Apollinem Sandaliatum*. Anton. tamen Sabellicus, non vicum ab Apolline, sed contra Apollinem à vico, *Sandaliarium* fuisse appellatum, quòd in eo vico, in quo hæc Apollinis effigies, plurimi Sandaliorum opifices habitaverint, cum quo etiam facit Lævinus Torrentius: *Sandalium* vero quid proprie fuerit, dicetur *infrà* V. Joh. Rosinum *Antiquit. Rom. lib.* 2. *cap.* 7. in quod scriptis *Paralipom.* Dempsterus vicum ab Apolline, hunc q; ab effœminato cultu istud sic dictum contendit, quod *sandaliis, calceis muliebribus, indutus esset.* Id vero vituperio fœminæ cethic & mollitiei fuisse argumentum, testatur Ælianus *var. Histor. lib.* 1. *cap.* 17. Idem vico hujus in lapide antiquo, istam adtinet mentem. *Germanico. Cæsare C. Fonteio. Capitone. Cos. Kal. Jun. Sext. Fortunæ. Aug sacr. Sext. Fonteius. L. Trophimus. Cn. Pompeius. Cn. L. Nicephorus. Mag. vici. Sandaliarii. reg.* 4. *anni* 18. Sed & alia de illo extat Inscr. *D. M. M. Afrani. Heliodori. Magistri. vici. Sandaliaris M. Afranius. immol. Patrono. fec.* Locus autem Suetonii *in Aug.* hic est, *Pretiosissima Deorum simulacra* [illegible] *vicatim* [illegible]; *ut Apollinem* Sandaliarium *& Jovem Tragœdum aliaque.* V. quoque P. Victorem.

Sandalinus Pannus, V. supra *Cendalum*.

Sandaligeruli Pueri & *Sandaligerulæ* Ancillæ, portio Muliebris olim pompæ, memorantur Plauto in *Trinummo Actu* 2. *Sc.* 1.

> *Vestiplicæ, unctor, auri custos, flabelliferæ, Sandaligerulæ.*

Quorum officium indicat Ovidius *de Arte lib.* 2.

> *Nec dubita tereti* [illegible] *producere lecto,*
> *Et tenero soleam deme vel adde pedi.*

Hoc enim exequebantur [illegible] *ad pedes*, & Ancillæ, quas *Sandaligerulas* & *Sandalia* expressit; quod utrumque munus D. Johannes Baptista, apud Matthæum *c.* 3. *versu* 11. & ceteros Evangelistas, annotante Maldonato. Erant autem non rarò aurea hæc *Sandalia*, ne videlicet virides umbellæ, prasinaque & pavonina flabella, unice perstringerent oculos, pedum verò tegmina jacerent. *Qui, & trepidarum obstragulis*, ut ait Plinius *lib.* 9. *cap.* 35. *& socculis addebant margaritas*; quos & ipsos perlatos ab aliqua ancilla non dubitaverim. Et huic lepido puellarum collegio adscribit Pignorius ancillam meretriculæ illius, è cujus manu aquila calceum eripuit lavantis dominæ, ut demitteret Memphi in gremium Psammetychi Regis, cùm ille jus diceret: Imo & virum Consularem & Censorium, Imperiique Curatorem L. Vitellium, qui, *miri in adulando ingenii*, *pro maximo munere a Messalina petiit, ut sibi pedes præberet excalceandos*, apud Sueton. *Vitell.* c. 2. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis* & T. Popmam *de operis servorum*. Servabant verò *Sandalia* hæc, ad elegantiam ac delitias comparata, servi ancillæque prælatæ in thecis, quas Σανδαλοθήκας Menander appellavit. Alias communiter cœnaturi, priusquam accumberent, in Triclinio soleas deponebant, ne lectorum mensas ambientium stragula pulvere aut luto conspurcarentur: quas interea servis suis, propterea Plauto *Sandaligeris* ac *Sandaligerulis* vocatis, tradebant custodiendas. Unde de cœna loquens Martialis *lib.* 3. *Epigramm.* 50. *Deposui soleas*, inquit: contra apud Horatium *lib.* 2. *Sat.* 8 defunctus convivio Nasidienus *Soleas poscit*; & hoc vilissimum excalceandi ac recalceandi munus propriè respicere videtur Johann. Bapt. *loco cit.* V. Bened. Balduinum *de Calceo c.* 11.

Sandalis, navigii species, in *Chron.* Alexandrino p. 702. quod σανδάλιον appellatur, in Nicetæ codice Barbaro Græco *p.* 142. *edit.* 1593. apud C. du Fresne *Glossar.* Sed & nonnunquam pro *sandalio* occurrit. Apud Chaldæos certe vox סנדל *sandal*, κολοκύνθη est, ut quæ & genus ὀστράκοδερμον, & planum piscem, qui *soleæ* nobis, & in Matrona σάνδαλον & abortivum fœtum, seu molam veriùs, à *plana* forma, illis significat, S. Bochartus *Hierozoici Part. poster. lib.* V. *c.* 7. ubi vocem *sandalchin*, quam Chaldæus habet, Estheræ *c.* 1. *versu* 14. exponit. De genere ὑποδήματος, hac voce, significato, V. jam dicenda.

Sandalium, teste Polluce *Onomast. lib.* 7. *muliebre olim calceamenti genus* fuit. Unde Lucianus Samosat. *lib. de scrib. Histor.* de Hercule jam mancipato, καὶ παιόμενον, inquit, ὑπὸ τῆς Ὀμφάλης σανδάλῳ, *& vapulantem ab Omphale sandalio.* Quod mirâ festivitate Gnatho ille Terentianus sic reddit *Eun. Act.* 5. *Sc.* 7.

> TH. *Qui minus quàm Hercules servivit Omphalæ?*
> GN. *Exemplum placet.*
> *Utinam tibi commitigari videam sandalio caput!*

Inque Aruspicina usque adeò id observatum est, ut de Sandaliis *somnianti Uxor portendatur*, Achmes Seirem *Oneirocr. c.* 229. V. Hadr. Turnebum *Advers. lib.* 29. *c.* 8. & Fr. Lindenbrochium, *Observat. ad Terent.* Fuit autem calceamentum pulchrum elegans atque elaboratum, unde *Sandalia Judithæ Holofernis oculos rapuisse* dicuntur *c.* 16. *versu* 11. Imo ad elegantiam & delitias unicè compositum, ut mira esset illarum in iis, auro gemmisque pretiose ornandis, ambitio, neque promiscuè cum ceteris calceamentis ea deponerent, sed suis *Sandaligerulis*, de quibus dictum, in certis thecis, custodienda committerent. Utebantur vero iis raro, nisi intra ædes, quo factum, ut *Sandalia* quondam in nuptiis, tanquam οἰκουρίας sive *domûs custodiæ* symbola, adhiberentur, teste Plut. *Quæst. Rom.* Hinc itaque *Sandalia* gerere, viris probro datum, quamvis integram Nabathæorum gentem non alio calceamenti genere usam fuisse, tradat Strabo *Geogr. lib.* 16. quin & in ipso sequiore sexu luxus indicium fuere. *Æl. Var. Hist. lib.* 1. *c.* 17. [illegible] ὑποδήματα [illegible]. Transiit tamen eorum, sed quibus non idem cultus ac elegantia, usus, ad viros: Namque Apostolis quoque illa legimus usitata fuisse, unde Angelus ad Petrum Actor. *c.* 12. *versu* 8. Ὑπόδησαι, inquit, τὰ σανδάλιά σου, *Sublige* Sandalia *tua*. Et cùm Christus Discipulis suis ὑποδήματα βαστάζειν, id est, *calceos portare*, prohibuisset, Lucæ *c.* 10. *versu* 4. Sandaliorum tamen usum concessit, Marci *c.* 6. *versu* 9. Nempe non erant calceamenta, quibus pedes omnino tegerentur, sed quæ superiorem illorum partem nudam relinquerent, inferiore tantùm plantâ adversùs spinas & tribulos munitâ. Hinc pro *soleis* à quibusdam sumuntur & Sardinia Ins. Timæo apud Plinium *lib.* 3. *c.* 7. *Sandaliotis*, ob soleæ similitudinem, dicta legitur. Sunt tamen non pauca, quæ & iis sua pedum integumenta non defuisse, ostendant. Quid enim illa colore infici, vel auro etiam induci, profuit? Ut quid ad elegantiam tenuibus incisuris dispungi, vel gemmis aliisque id genus ornamentis instrui potuerunt, si simplices tantùm soleæ? Et tamen insignita iis *Sandalia* frequenter legimus. *Sandalia rubea, aurea cruce signata*, tribuuntur Papæ Rom. *in Pontif. Ceremoniali.* Clem. Alexandrinus *Pædag. lib.* 2. *c.* 11. *aureorum* meminit; qualia Diis suis tribuit Lucianus *in Dial.* & ex Pataris, urbe Lyciæ, in Græciam asportari, tradit *Ibid.* tenuiter incisa seu λεπτουργῆ, quibus aurei flores fuerint intexti, memorat ex Cephisidori Trophonio Victorius *Variarum lib.* 14. *cap.* 15. inque iisdem χρυσᾶ σανδάλια, *aurea sandalia*, recenset Clemens *loco cit.* Quæ sic conciliare conatur Balduinus, ut existimet, primum *Sandalia* Græcis ea fuisse, quæ Romanis soleæ: ita ut elegantiora mulierum essent propria, minùs elegantia Viris etiam interdum usurparentur: Dein temporum decursu factum, ut quæ primùm aperta supernè fuerant, postea adjectis integumentis, calcea-

ditus, à duobus fratribus Gutierio Diazio *de Sandoval* & Alphonso *Ruiz* (Ruisio Gutterezio *de Sandoval* & Johannâ Ruisia *de la Vega* genitis) Quorum hujus posteri fuere Domini *de Vanosa*, quorum tandem successio ad Petrum *de Ribera Coello* Dn. *de Villarejo*, delata est, & in ea familia titulo *Comitum de Venosa* crevit. (Ex postgenitis hujus lineæ fuere *Sandovallii*, cogn. *Portocarreri*, Dn. *de Carazena.*) Ille (Gutierius Diazius) *Lermensem* ramum propagavit : in quo inprimis inclaruit. Didacus Gomezius *de Sandoval*, Fernandi Guitierii & Agnetis *de Roxas* (unde nomen assumtum) filius, A. C. 1426. primus titulo Com. *de Castrogeriz*, à Johanne II. R. mactatus, ob varia munia gesta & egregia obsequia præstita. Ex ejus filiis, minore Petro Domini *de Bohabon* descendunt; major Fernandus in Comitatu successit. Pater Didaci Gomesii, qui Marchio *de Denia* creatus est A. C. 1484. & hujus filius Bernardus Com. *de Lerma.* Isto genitus est Ludovicus, hoc Franciscus; cujus filius Franciscus Gomesius *Ducis Lermæ* axioma domui intulit A. C. 1599. Sed neque hic stetit Regia clementia. Nam pro filiorum altero etiam *Ducis* Uzedæ, altero *March. de Belmonte*; pro nepote autem, *Ducis de Cea* tituli accessere. Genesis eorum sic habet: Bernardus *de Sandoval & Roxas*, March. *de Denia*, pater fuit, ex Francisca Henricia, Ludovici *de Sandoval & Roxas* M. *de Denia*; quo & Catharina *de Zuniga* genitus Franciscus *de Sandoval & Roxas* M. Deniæ junxit sibi Isabellam *de Borgia*, atque ex ea suscepit Franciscum *Sandoval & Roxas* Ducem *de Lerma.* Huic Catharina *de la Cerda* peperit Christophorum *de Sandoval & Roxas* Ducem *de Uzeda*; & ex Marianna *de Padilla*, patrem Francisci *de Sandoval & Roxas* Ducem *de Cea*: cui ex Felicia Henricia (fil. Ludovici *Henriquez de Cabrera* Admiralli Castiliæ, Ducis *de Medina de Rioseco*) nati sunt Christophorus *de Sandoval & Roxas* (A. C. 1615.) & Mariana, *Duces de Lerma, Uzeda & Cea.* Ejusdem verò Francisci Lermæ Ducis filius alter Didacus Gomezius *de Sandoval* Com. *de Saldanna*, ex Luisa *de Mendoza* Duc. *del Infantadgo*, pater fuit Catharinæ *de Mendoza Sandoval Roxas* Duc. *del Infantadgo* March. *de Cenete*, quæ uxor obtigit Roderico *de Silva Mendoza* Duci *de Pastrana & Estremadura.* Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobilis. Eur. Part. II. p.* 8. & *Part. III. p.* 80.

Sangarius, adde: In *Tab.* Peutingeriana duo describuntur *Sangarii*; unus, qui inter Chelas & Hypium ponitur, *Octav* XXVIII. *Sagarius fl. Hypium fl.* & non longè oritur à loco, ubi in mare emittitur. Alterius ortum in Phrygia locat, quem per multos flexus deducit in Pontum, in quem exoneratur prope Artanen. Atqui de altero *Sangario* hoc scribunt omnes, cui etiam in Phrygia fontes assignant, cujusque plures ἐπιστροφὰς Ptolomæus memorat, priusquam in mare delabatur. Itaque videtur Tabula malè delineata. Nam unius tantùm fluv. *Sangarius* ab Auctoribus nominatur, qui & *Sangarius*, vel *Sagaris* etiam, dictus. At fluvius ille, qui in tabula juxta Artanen in pontum exit, Marciano Ἄρτανος dicitur vel Ἀρτάνης, unde nomen oppido Ἀρτάνα. Arnobius, *Nana Regis Sangarii vel fluminis filia, lib.* 5. Aliis Sangas Rex is dictus &c. Exordium Mariandyni sinus, oppidique Heracleæ, Lyco flumini adpositi, arcessit Plinius ab hoc fluvio, & Solinus, ad quem V. Salmasium *Exercit. Plin. p* 880.

Sangiaci, Præfecti territoriorum apud Turcas dicuntur, Georg. Hornius *Orb. Polit. p.* 30.

Sanguinarius Pons, adde: Ab Æmiliani cæde nomen nactus est. Sic collis quidam prope Ciliciæ Adanam Αἱματηρὸς βουνὸς, *Sanguinis Collis*, dictus est propter Agarenos tot numero ibi cæsos, ὡς ῥεῦσαι διὰ τοῦ κρημνοῦ τὸ αἷμα ποταμηδὸν, *ut per declive in amnis modum flueret sanguis*, ut Cedrenus auctor est, *Edit. Paris. p.* 654. Similiter *Area Sanguinum* meminit Scriptor Sacer, ubi de Husa, quòd Arcam temere attrectasset, divinitus percusso: Ita enim Syra Versio *in area damin*, h. e. *sanguinum* habet; propter Uzæ nempe sanguinem ibi effusum. Et *Adomim*, i. *cruores*, dicebatur Judææ locus, inter Æliam & Hiericho, propter sanguinem, qui illic crebrò à latronibus fundebatur. Quam ob causam Hieronymus, castellum militum ibi situm fuisse scribit, ad auxilia viatorum; & Christum quoque cruenti hujus loci meminisse, in parabola descendentis Hierichuntem ex Hierosolymis, Lucæ *cap.* 10. *versu* 30. Sed & Brocardus viatores ibi hodieque asserit in latrones haud rarò incidere &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. Lib. II. cap.* 37.

Sanguinea Virga, in suppliciis olim parricidarum adhibita. Docet enim Modestinus *in l. pen. ff. de leg. Pomp. de parric.* antequam sacco parricidæ necarentur, in more fuisse positum, ut virgis sanguineis sc. ex hac arbore desumptis, non, ut quidam legunt, *fagineis*, aut, ut alii interpretantur, *sanguine rubentibus ac rorantibus*, cæderentur: eo quòd hoc lignum infelicissimum haberetur ac maximè infame. V. de hac arbore Plinium *lib.* 3. *c.* 18. ubi *sanguineum fruticem* vocat & *l.* 25. *c.* 10.

Sanguineus Color, idem cum purpureo. Servius *ad Æn. l.* 3. *Sed quoniam sumtuosum erat & crudele victimas vel homines interficere, sanguinei coloris coepta est vestis mortuis injici, ut & ipse testatur VI. Æneid.*

> *Purpureasq; super vestes velamina nota.*

Plinius de Tyrio colore, *Laus ei summa color sanguinis concreti, nigricans aspectu idemq; suspectu refulgens, unde & Homero purpureus dicitur sanguis* &c. Quod gen⁹ purpuræ *blattam* vocarunt: quæ vox recentioribus idem notat, quod *purpura* Veteribus & præterea *bullam sanguinis concreti* significat. In *Glossis, blattea βρωμὸς αἱματῶδες* unde *blatteum*, h. e. *sanguineum*, pro purpureo. Sed & saniem purpuræ *sanguinem* quoque & *cruorem* appellarunt. Cassiodorus, *Silices ne sanguis ille nobilis aliquid spiraret honoris:* Qui idem alibi, *nigredinem sanguineam* & *humorem sanguineum* appellat &c. V. Salmasium *ad Vopiscum in Aureliano*, & quæ diximus suprà, in voce *Panicus*.

Sanguinis Collis, Græcè Αἱματηρὸς βουνὸς, collis quidam in Cilicia, prope Adanam. V. suprà *Sanguinarius Pons*.

Sanguinis Dies, apud Treb. Pollionem *in Claudio*, *Nam cùm esset nuntiatum, nono Calend. Aprilis, ipso in sacrario Matris*, Sanguinis Die *Claudium Imperatorem factum, neque cogi Senatus sacrorum celebrandorum causâ posset sumtis Togis itum est ad Apollinis Templum, ac lectis literis* &c. dies fuit festus Matri Deum; quem Græci, à quibus hæc sacra Latini acceperunt, αἱμάτων dixere. Erat autem ille dies planctus ac lamentationis, sicut dies sequens. 8. nempe Kal. Aprilis, dies lætitiæ, quem iidem Græci priùs ἀνάβασιν; postmodum iidem cum Romanis nomen adoptantes *Hilaria Matris Deum* appellarunt. V. suprà in voce *Bellona*, item *Hilaria*. Alludit ad hanc diem Tertullianus *Carm. ad Senatorem*,

> *Sed quia coguntur saltem semel esse pudici,*
> *Mente frementi, lacerant corpus, fusumq; cruorem,*
> *Quale sacrum est vero, quòd fertur nomine* SANGUIS.

Nempe Bellonarii fanatici missione *sanguinis* sui Deam placabant; quæ tamen vulnera plerunque fuisse ficta ac simulata, colligere est ex Æl. Lampridio *in Claudio, Bellonæ servientes verè exsecare brachium præcepit studio crudelitatis.* Ubi vocum *verè* observat Casaubonus notanter adpositam, quia id aliàs simulatè sæpe fiebat, V. eum *ad loc.*

Sanguineus arbor, quæ & *Sanguineus frutex* & *Sanguinea Virga*, inter infelices habita, memoratur Tarquinio Prisco apud Macrobium, Plinio, in *LL.* Longobard. &c. de qua V. Salmasium *ad Solinum p.* 610.

Sanguis, nobilissima animalis pars, nam *anima cujusque carnis in sanguine est* Levit. c. 17. *versu* 11. imò *cujusque carnis anima, Sanguis ejus est*, Genes. c. 9. *versu* 4. & Levit. *c. cit. versu* 14. hinc sacrificiorum in V. T. nervus fuit ac medulla. *Ego verò destinavi eum* (sanguinem) *vobis in altari, ad expiationem faciendam pro animis vestris: Nam Sanguis is* (est) *qui pro anima expiationem facit eod. c. versu* 11 Quare illum, velut sibi proprium, vindicans hominis peccato læsum Numen, non solùm cum victimarum sanguine peccatoribus nihil commune esse voluit, sed & iisdem reliquorum quoque animalium, quæ sacrificiis inepta erant, esu gravissimâ sub pœnâ interdixit: *Idcirco filii Israëlis, nulla anima ex vobis comedito sanguinem*, Levit. *c. eod. versu* 12. sicque quidquid in mundo *Sanguinis* erat, severi adeò interdicti cancellis circumscripsit, & ab hominis aviditate præstitit immune, usque ad tempus illud, quo *Sanguis* is fundendus erat, qui non typicam solùm, sed & realem præstaret peccatorum propitiationem. Accessere verò & aliæ rationes, cur esum hunc voluerit olim esse vetitum DEUS: Namque & à sævitia hoc pacto populum suum dehortari voluit eoque magis absterrere à fundendo humano sanguine, quòd etiam brutorum sanguinem velut sanctum ac inviolabilem jussisset esse: & ab Idololatris sic secernere, qui in sacris suis victimarum, *sanguine* collecto, circa illum conveniebant eoque, in Idolorum suorum honorem, vescebantur; quemadmodum & Magicis artibus dediti, *sanguinis*, humani inprimis, beneficio è Diabolo, futura solebant sciscitari. Ideoque si quæ bestia aut avis venando capta esset, ut comederetur, *primùm effundi sanguinem ejus eumque tegi pulvere*, præcepit Deus, *versu* 13. *cap. sæpius memorati.* Aptus verò sacrificiis sanguis erat *vaccarum, taurorum, vitulorum; ovium, caprarum ac hædorum; columbarum & turturum*: *Passerum* enim genus vix immolabatur, V. Levit. c. 14. adeoque bestiarum solùm in sacris sanguinem Deus fundi jubens, omnem ἀνθρωποθυσίαν sibi abominationi esse testatus est, quo piaculo ac infandâ & crudeli devotione, Satan apud Gentes coli voluit; tum ex prava imitatione sacrificiorum Abrahami ac Jephthæ; tum ut fidem ac expectationem sacrificii CHRISTI, quod solum expiatorium fore noverat, paulatim eradicaret, illumque *Sanguinem*, qui Deum placaturus erat, aliorum hominum communione vilem promiscuumque redderet. In oblatione autem sacrificiorum, postquam victimæ impositæ erant manus, seu ab offerente, seu à Sacerdote, ea in partes sectâ, *Sanguis* excipiebatur crateribus, & ne concresceret, agitabatur: dein aspergebantur eo Altaris cornua, quodque reliquum erat, ad ejus pedem effundebatur: (Si avis offerretur, Sacerdotis pollice capite discisso, sanguis ad altaris angulum exprimebatur) V. inprimis Levit. *toto* c. 4. &c. Imò præcipuæ purificationes Legales, non nisi *Sanguinis* aspergine peragebantur, quarum 7. ab Eruditis recensitæ, hæ sunt. I. Aspersio superliminaris & duorum postium, facta sanguine agni Paschalis in Ægypto, Exodi c. 12. *vers.* 22. ut ab Angelo occisore immunes essent Israëlitarum ædes. II. Sparsio *Sanguinis* fœderis super Altare & su-

& super ipsum populum, peracta à Mose, sub monte Sinai, Exodi *cap.* 24. *vers.* 6. & 8. *III.* Aspersio *Sanguinis* in consecratione Tabernaculi & Sacerdotum, vestiumque Sacerdotalium, Levit. *cap.* 8. IV. Aspersio ejus in sacrificiorum oblatione facta, modò super cornua Altaris Holocausti, modò super Altare Suffitus, modò etiam ante ipsum Sanctuarii velum, Levit. *cap.* 4. *vers.* 7, 17. V. In anniversaria inprimis expiatione, aspersio multiplex peragebatur. *Accipiens* enim Pontifex Max *de Sanguine juvenci, inspergebat digito suo superficiem ipsius operculi Propitiatorii Orientem versus*, idque septem vicibus: dein *jugulato hirco peccati, qui pro populo, inferebat* Sanguinem *ejus intra ipsum velum & fa*ciens similiter, *inspergebat eo ipsum operculum Propitiatorium & ante operculum Propitiatorium*: Postea *exiens, ipsum Altare sanguine tum Juvenci, tum hirci illius, totidem vicibus aspergebat*, sicque Se, populum, locum Sanctum, tentorium Conventus atque Altare ipsum expiabat, Levit. *cap.* 16. *toto* VI. Aspersio septuplex aviculæ mundæ *sanguine* facta, quum quis a lepra erat purgandus, Levit. *cap.* 14. *versu* 7. Ultima fiebat in purificatione immundorum. Sic ut, sub Lege, *omnia fere* Sanguine *purificarentur*. & *absque* Sanguinis *effusione nulla fieret remissio*, Hebræor. *cap.* 9. *v.* 22. Circa quæ omnia gravissimus Judæorum error fuit olim hodieque, quòd putarent, victimarum nidore ac *Sanguine* delectari Deum, eumque *carnem boum edere* ac *arietum sanguinem bibere*, ut Psalmographus eos castigat ac irridet, Psalmo 50. *versu* 3. quodque existimarent (ut & Sociniani hac in parte Judaizantes faciunt) per eas, tanquam veras remissionis causas, accedente confessione ac pœnitentiâ, peccata expiari: cùm, ut Apostolus urget Hebr. 10. *per ea* potius *peccatorum anniversaria fieret commemoratio*, & *impossibile* sit per vitem *hircorum & vitulorum sanguinem peccata auferri*. Conferebat igitur is Sacrificiorum sanguis *carnis* duntaxat *puritatem*, Hebr. *cap.* 9. *versu* 15. ut in externo cultu DEUM adire ac in Sanctuario ipsius versari possent, *cap. eod. vers.* 11, 12, 13. serviebatque præcipuè Israelitis, ut altiùs spectare, & veram ac dignam DEO victimam, in tot Sacrificiorum (quæ eo ipso, quòd imperfecta essent, tanto numero offerri totiesque variari ac repeti jubebantur) *Sanguine* prospectare assuescerent. Proin, *Sanguine* vere propitiatorio *Filii Dei*, 1. Joh. *cap.* 1. *versu* 7. Imò *proprio ipsius Dei*, Actor. *cap.* 20. *versu* 28. ultimis temporibus, in cruce fuso, cujus umbra solùm ac typus omnis victimarum V. T. *Sanguis* erat: toto Levitici cultus apparatu sensim evanescente, & Templi denique ruinâ penitus abolito, nullius creaturæ sanguinem porrò Deus poscit, eum, qui sacrificio, se jam pollueret, & *Sanguinis* illius reum & coram se, velut homicidam ac idololatram, habiturus, juxta Esaiæ *cap.* 66. *versu* 3. *Qui jugulat taurum, percutit virum; qui sacrificat parvam pecudem, decervicat canem*. Unde laxatus de *Sanguinis* esu Interdicti rigor, & injunctus *Sanguinis* JESU CHRISTI potus, aliam planè rebus N. T. faciem induxit, cumque hic unus animarum nostrarum Medicina sit, ejus, ut & *Corporis* CHRISTI, symbola incruenta ex rebus vita carentibus, pane & vino, constantia, secundùm Servatoris nostri institutionem, pie usurpare jubemur, donec venerit. V. Franc. Burmannum *Synopsi Theol. Christ. Part. I lib.* 4. *cap.* 11. & *Commentar. in Pentateuchum*. And. Rivetum *in Exod. passim*, Thom. Goodwynum *de Ritibus Hebræorum Eccl.* & *Civil.* Alios, inprimis Jo. Seldenum *de Jure Nat. & Gent. juxta Discipl. Ebr. l.* 7. *cap.* 1. uti de superstitione Vett. circa *sanguinem sepelientium*, ne illum calcando Manes eorum irritarent, C. Barthium *ad Theb. Papin. lib.* 12. & *Commentar. Superstitionum, pecul. cap.* &c.

Sanguisuga, Plinii ævo dici cœpit, quæ priùs *Hirudo* vocabatur, de qua voce retrò dictum. Hinc Plinius *lib.* 8. *cap.* 10. ubi de elephantis, *Cruciatum in potu maximum sentiunt, hausta hirudine, quam* sanguisugam *vulgò cœpisse appellari adverto*. Et *lib.* 32. *cap.* 10. *Diversus hirudinum, quas* sanguisugas *vocant, ad sanguinem extrahendum usus est*. Græcis βδέλλα seu βδέλλα. Theocritus in *Pharmaceutria*.

> —— ὡς λιμναῖος ἅπαν ἐκ βδέλλα πέπωκας,
> *ut palustris hirudo, omnem* (sanguinem) *ebibisti*.

Ubi *palustrem* vocat; quia in locis paludosis ac limosis nascitur, nec in aliis aquis, nisi raro admodum, reperitur. Est autem βδάλλειν, vel βδάλλειν, exugere. Arabicè *alaka* dicitur, a *pendendo* & adhærendo; eo quòd a Chirurgis appendatur corpori ægro ad sanguinem exugendum. Id quod hodieque variis in locis in usu est. Hinc Avicenna *lib.* 3. *Fen.* 9. *cap.* 5. *Et sanguisuga quandoque pendet in parte conspicua gutturis, quandoque pendet intra œsophagum, quandoque pendet in stomacho, quandoque tam parva est, ut illum etiam lateat, qui accuratè perspicit suspensionem ejus*. Et *lib.* 1 *Fen.* 4. *cap.* 22. *Et in iis, quibus ad pendendum in vicantur, est, ut locus luto capitis* (lutum est boni odoris, cujus illitu capilli fiunt longiores: eoque utuntur in balneis Arabiæ mulieres) *aut sanguine illinatur*. Ab Arabibus vocem mutuati sunt Hebræi, nisi quòd, quæ Arabibus *alaka*, his *aluka*, est, ut quidem volunt Hebræi recentiores. Occurrit Psalmo 12. *cap.* 9. ubi impii comparantur cum *sanguisuga*, quarum gressus species est volutationis, ἰλυσπώμενα & ἰλυσπάσθαι Græcis, voce maximè propriâ; quia postquam priore parte processerunt, posteriorem ad illam se convolvendo trahunt, ita ut videantur arcuatim & annulatim progredi. Ita enim impiorum viæ obliquæ sunt ac flexuosæ. Atque ita quidem Chaldæus Paraphrastes. Item Prov. *c.* 30. *v.* 15. ubi τῆς *aluka duæ filiæ* esse dicuntur, quæ dicant, *affer, affer*: quo nomine *Sanguisugam* utique intelligi, recentiores fere omnes, ex Symmacho & Hieronymo, Chaldæo item, Syro & Arabe Interpretibus contendunt; quorum quidam *duas filias* ejus, ad bifurcatam illius linguam, referunt. Verùm, linguâ carent *sanguisugæ*, quæ proin sanguinem non aliter sugunt, quàm ore rotundo in sphincteris modum compresso & coarctato. Et voces illæ sono quidem similes, at significatione diversissimæ, *alaka* & *aluka*, perperam confunduntur. Illa enim *sanguisugam* quidem denotat, sed hæc planè aliud quiddam: Fatum viz. unicuique impendens, non Stoicâ necessitate, sed ineluctabili Dei de hominum vita ac morte decreto, cui prolem tribui, legimus Proverb. *cap.* 27. *versu* 1. & Sophoniæ *cap.* 2. *versu* 2. *Duæ* certè ei *filiæ* non malè tribuuntur, clamantes *affer, affer*, quæ sunt fortè *Infernus* & *Perditio*, Prov. *cap.* 27. *versu* 20. vel *fossa* & *sceol*, quarum una corpus, altera animam appetit. Quam interpretationem pluribus confirmat Sam. Bochartus *Hierozoici Parte posterior. lib. V. cap.* 19. Addam insignem de Medico, qui *sanguisugas* apponit, locum Oppiani,

> —— διερὰς τε γονὰς κυανόχροα λίμνης
> Ἑρπετὰ τεχνήσαιτο κατὰ χροὸς ἐμπήξειεν,
> Δαίνυσθαι μέλανα αἷμα πρὸς αὐτίκα γυρωθέντα
> Κυρτᾶται καὶ λύθρον ἐφέλκεται οὐδ' ἀνίησιν
> Εἰσόκε πλησθεῖσαι ζωρὸν ποτὸν αὖ ἐρόωσαι
> Ἐκ χροὸς αὐτόματοι πέσον κεῖνται μεθύουσιν ἴκελαι.
> —— *Humidam sobolem, nigræ paludis*
> *Reptilia affixam ad cutem figit*, [illegible] (*dens*
> *Ut depascantur nigrum cruorem. Illa verò statim rotun-*
> *Incurvantur, & saniem attrahunt, neq; remittunt,*
> *Donec sanguine gravata, postquam meracum potum eduxerunt,*
> *De cute sponte voluta cadant, ebriis similia.*

Sangus, mel. *Sancus*, Deus vett. Romanorum, cujus ædiculam, vicum sacellumque in Urbis Romæ regionibus celebrant Sext. Rufus, P. Victor, Onuphrius, Alii: quis fuerit, non est adeò exploratum. Herculem esse, contendit Festus *lib.* 14. *Propter viam fit sacrificium, quod est proficiscendi gratia Herculi aut* Sanco, *qui sc. idem est Deus*. Dionysius Sabinorum fuisse Deum, & *Sabi*, unde genti nomen, genitorem, asserit, *lib.* 2. cui adstipulatus Lactantius *Divin. Institut. lib.* 1. *cap.* 15. *Summâ*, inquit, *veneratione coluerunt Ægyptii Isidem, Mauri Jubam, Macedones Cabyrum, Pœni Uranum, Latini Faunum, Sabini* Sancum, *Romani Quirinum* Unde corrigendus Cato *in Origin. pag.* 19. *Equicolos tenent Sabini a Sabo conditi, Sabatio Sangi gentili edito, inde ad fontes Arni amnis Sabelli, Sabinorum proles, incolunt. Sangui gentili Sabi pronuntiant Sabini, Sanctum* Romani, *Sagam Barbari, à quo & Sagi primi Thusci, id est, Pontifices & sacri expiatores*. Legit Dempsterus *Sabatio Sangi aut Sanci*, quod verius est, *gentili*. Hunc eundem volunt esse *Sanctum*, & quidem in Festi *loc. cit.* non *Sanco*, sed *Sancto*, reponunt. V. Lil. Gyraldum *Syntagm. Histor. Deor. Gentil.* 1. Sic Prop. *lib.* 4. *Eleg.* 10.

> *Sancte, Pater, salve, cui jam favet aspera Juno,*
> *Sancte, velis libro dexter inesse meo*
> *Nunc quoniam manibus purgatum sanxerat orbem,*
> *Sic Sanctum Tatii composuere Cures.*

A' Sabinis hujus cultum Romam translatum esse, sub Tatio Rege una cum Fidio, docet ex Ovid. *Fastor. lib.* 5. Marlianus *lib* 5. *cap.* 24. *Topogr.* In æde Dii, in Quirinali monte, asservatam, Tanaquilis colum, scribit Onuphrius *in Roma sub.* ex Plinio *l.* 8. *c.* 48. ubi sic habet: *Lanam cum colo & fuso Tanaquilis, quæ eadem Caja Cæcilia vocata est, in Templo Sangi, durasse, prodente se, auctor est M. Varro factamque ab ea togam regiam undulatam, in æde Fortunæ, qua Ser. Tullius fuerat usus. Inde factum, ut nubentes Virgines comitaretur colus compta & fusus cum stamine*. Unde laudatissimum olim in Matronis lanificii usum fuisse, colligere est. V. Thom. Dempsterum *in Roman. l.* 1. *c.* 13. *ad regionem Urbis sextam*.

Sammauria Familia, Gall. *S. Maure*, inter Regni hujus illustres, deducitur a Gosselino Dom. *de Sainte Maure*, in Turonibus, circa A. C. 1010. A' quo decimo gradu distat Petrus *de S. Maure*, Dom. *de Montgaugnier*, à cujus primogenito filio Petro, reliqui Domini *de Montgaugnier*: Secundo-genitus Guilelmus Cancellarius Franciæ fuit, Tertius Guido, Dominos *de Montausier, Mosnac* ac *Jonzac*, ex Margareta (vetustis Encolismæ Comitibus genitâ) Domina *de Montausier* levit. Inter quos prima linea fuit Baronum & Comitum *de Jonsac*; alterius caput est Carolus Dux *de Montausier*, gentis suæ & Aulæ Francicæ decus, cui Delphini educatio erat commissa. Majores ejus sic habent: Leo *de S. Maure*, Eq. Baro *de Montausier*, suscepit ex Anna (fil. Guilhelmi *d'Apelvoisin Dn. de Pugny*) Guidonem *de S. Maure* Eq. Baronem *de Montausier*. Huic ex Margareta *de Lane*, genitus Franciscus *de S. Maure*, Eq. Baro *de Montausier*, junxit sibi Luisam *Gillier* Dn. *de Salles de Fougeré*, & ex ea genuit Leonem *de S. Maure*, Eq. Baronem *de Montausier*. Quo & Margaretâ *de Chasteaubriand* (fil. Philippi Com. *de Grassay*) genitus Carolus *de S. Maure* prælatus, *Ducis* axioma domui intulit: Pater, ex Julia Lucina *d'Agennes* (fil. Caroli *d'Agennes* Dom. *de Rambouillet &*

de

de Pilony) Juliæ Mariæ de *S. Maure*, quæ nuptum data est Emanueli Com. *de Crussol*. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobilitat. Europæ Parte III pag.* 77.

Sanna, Græcis ὁ Σάννας, in Glossis, *Subsannator*, idem cum *Apinario* vel *Apenario*. Cujusmodi homines, μωρολόγοι, ridicularia quacunque occasione funditant, & non solum dictis ac salibus, sed etiam, imo sæpe magis, quàm facetiis ridiculi, rictu oris, labiorum ductu, totius vultus distortione, corporisque motione atque gestu ridenda schemata monstrant, atque aliorum mores ac gestus deridiculi gratiâ imitantur. Quemadmodum Apinarii isti, qui, sub Gallieno Imp. Cyclopica ludentes, totum illud argumentum historiæ vel fabulæ Cyclopicæ, non facetiis tantùm dictisque scurrilibus, sed gestibus præcipuè καὶ σχήμασι peregerunt: unde miranda quædam & stupenda eos monstravisse, in illo Cyclopeorum lusu, dicit Trebellius *in Gallienis*. Tales itaque Græcis veteribus Σάννας & Σαννοὶ & Σαννίωνες appellati, recentioribus Τζάννοι, unde Italorum *Zani*: uti Σάννους, populum Scythiæ, qui & Σαννῖγαι dicebantur, Τζάννους quoque vocavere, Eust. *Odyss.* ξ. Sed & *Sannam*, pro irrisione quoque ac subsannatione ipsa, usurparunt. Vetus Persii Interpres *ad Sat.* 1. *versu* 72. exponit, *os distortum cum vultu, quod facimus, cùm alios deridemus.* Cujusmodi *sannas* vel tortiones oris indecoras ac ridiculas *cinos* etiam Latini vocaverunt, à Græco verbo κινεῖν, quod *movere* est, unde κίνος, i. κίνησις; sicuti μῶκος, ἀπὸ τοῦ μωκᾶν, pro μώκησις. Idem autem est μύκος, quod *sanna*, & propriè Græci μυκῶδες dicunt de his, qui ore, vultuque distorto & vagis labiis aliquem derident: Hesychius, Διαμυλλαίνειν χλευάζειν ἐπὶ τοῦ τὰ χείλη διαστρέφειν διαμυκᾶδες. quod *labiis ductare* vocat Plautus, *labiis dum ductant eum*. Gellius, *labiorum ductu irridere*, *lib.* 18. *cap.* 4. *Tum ille rictu oris labiorumque ductu contemni à se ostendens, & rem, de qua quæreretur, & hominem ipsum qui quæreret.* A Græco μῶκος, *mocosum* Latini dixerunt, de hoc genere ridiculi, quod fit non salibus ac dicacitate, sed vultu & gesticulationibus. Cic. *lib.* 1. *Epist. ad Attic. Consul autem ipse parvo animo & pravo, tantùm cavillator, genere illo mocoso, quod etiam sine dicacitate ridetur, facie magis quàm facetiis ridiculus.* Sic actionem mimicam & gesticulatoriam *mocosam* appellabant vett. Oratores, uti liquet ex Quintiliano *lib.* 11. *cap.* 3. *sub fin.* Propriè igitur *Sanna*, os distortum cum vultu significabat: unde vultus distortiones, ad pueros ploratores terriculandos, *sannæ* Arnobio *lib.* 5. *Usque adeò ne mortales seculi illius ac temporis corde fuerant va[...], rationis sensusque nullius, ut ab actionibus improbis, tanquam parvuli pusiones, personarum monstruosissimâ torvitate, sannis etiam constringerentur & maniis.* Galli vulgò *grimacias* dicunt. Manuum tamen etiam digitorumque gesticulatio ac formatio ridicula, ad subsannandum aliquem facta, ita vocabatur. Hinc *ciconia* genus sannæ, de qua suprà, in hac voce, ut & ubi de *Digitis*: Imo & linguæ exertio. Interpres Persii *d. l. Tria genera sannarum, aut manu significari ciconiam, aut opposito temporibus pollice, auriculas asininas, aut linguam sitientis canis.* Hinc dictorum *Sannionum* Cicero quoque meminit *de Orat. lib.* 2. & Juvenalis *Sat.* 6. *v.* 305. de tali,

—— *Quâ sorbeat aëra sannâ.*

Gelasimos, à *risu* eos Sidonius vocat *Carm.* 23. *versu* 302. &c. plura hanc in rem, apud Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosinum lib.* 5. *c.* 6. Casaubonum *ad Calig. Suetonii cap.* 57. Salmasium *ad Trebellium d. l.* & *Not. ad Tertullianum de Pallio c.* 4. nec non hic passim.

Sanromanensis Familia, vulgò *Sanroman*, inter Hispaniæ illustres, ramus est Davileæ stirpis. In hac enim cùm duæ sint lineæ, posterior Dominorum est *de Santroman & Villanova*: In qua plures ordine sibi invicem successere Domini *de Santroman & Villanova de Gomez*, quibus titulus *Velada* accessit, ex Davilensi linea, à conjuge Sancio *Sanchez* Davilæ allata. Hujus filius pro Velada *Marchionis* titulum obtinuit, à Philippo II. ac ejus pronepos Antonius *Davila & Toledo March. de Sanroman* dignitatem priori junxit, cujus Majores hi recensentur. Gomesius Davila Dn. *de S. Roman*, ex Joanna (fil. Pagani *de Ribera Dn. de Malpica*) suscepit Sancium Sanctium Davilam Dn. *de Santroman*, maritum Catharinæ *Davila* Dn. *de Velada*, & ex ea patrem Gomesii Davilæ March. *de Velada*: quo & Teresiâ *Carrillo de Mendoza*, genitus Sanctus Sanctius Davila junxit sibi Joannem Toletanam, atque ex ea genuit Gomezium Davilam *de Toledo* March. *de Velada*. Huic Antonia *de Toledo Colonna* (fil. Garsiæ *de Toledo Osorio*, March. *de Villa Franca*, Duc. *de Fernandina*) genuit Antonium *Davila & Toledo*, March. *de Velada & San roman* (cui uxor obtigit Constantina Osoria fil. Petri Alvari March. *de Astorga*) ac Antoniam (uxorem Joannis Ludovici *de la Cerda* Dom. *de Medina Celi.*) Phil. Jac. Spenerus *Theatr Nobil. Eur. Part. II. pag.* 102.

Sansy & Cuy, regiones Imperii Sinensis, terræ motibus & prorumpentibus inde undis prolapsæ absorptæque, apud Ferdinandum Pinto *Itinerar.* V. quoque suprà, in voce *Lampaca*.

Santacrucii, inter Hispaniæ illustres, ex familia Bazanæorum. In qua Alvarus I. *de Bazan*, filius minor natu Petri Consalvi *de Bazan*, celebris belli in Mauros Dux, filium cognominem iisdem bellis, maritimis inprimis, clarum, genuit; & is Alvarum III. primum *Marchionem de Santacruz*, à quo filius & nepos *Alvari* nomen atque dignitatem patriam & avitam accepere. Series lineæ hæc est: Petrus Consalvus *de Bazan*, Dn. *de Valduerna*, ex Teresia Pimentellia, pater fuit Petri Consalvi *de Bazan*, Vicecomitis *de Valduerna*: quo & Menciâ *de Quinnones*, genitus Alvarus I. *de Bazan*, Commendator, junxit sibi Mariam *Manuel*, atque ex ea suscepit Alvarum II. *de Bazan* Dn. *de Viso*: cui Anna Guzmana genuit Alvarum III. *de Bazan*, March. *de Santacruz*, qui, junctâ sibi Mariâ *Manuel de Benavides*, ex ea pater fuit Alvari IV. *de Bazan* March. *de Santacruz* (mariti Guiomaræ Manriciæ *de Lara* fil. Bernardini) Francisci Equ. Calatravæ, Petri *de Bazan* Equ. Alcantarensis (cui uxor obtigit Maria *de Mendoza*) Annæ *de Bazan*, Isabellæ *de la Cueva* (cui maritus fuit Alfonsus Portocarrerus March. *de Villanova*) Mariæ *Manuel de Benavides*, & Briandæ *Bazan de Benavides* (quæ nuptum data est Francisco Benavidio *de la Cueva*, Com. *de Santistevan*) V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Europ. Part. II. pag.* 96.

Santalina Ligna, totâ Indiâ celebratissima, Σαγάλινα ξύλα dicuntur Auctori *Peripli*, facili lapsu literæ *T.* in Γ. Ita autem is de palangis ebeni, Ἀπὸ μὲν Βαρυγάζων εἰς ἀμφότερα ταῦτα τῆς Περσίδος Ἐμπόρια, πλοῖα μεγάλα χαλκοῦ καὶ ξύλων Σαγαλίνων καὶ δοκῶν καὶ κεράτων καὶ φαλάγγων Σησαμίνων καὶ Ἐβενίνων. *A Barygazis ad ambo hæc Persiæ Emporia, magnæ naves ære & lignis Sagalinis & trabibus & cornibus & phalangis seu fustibus Sesami ac Ebeni.* Mentio certè Σανταλῶν apud recentiores Græcos. Jam verò etiam apud vetustiores nomen hoc fuisse in usu, ex Auctore hoc Peripli patet; unde non ab Arabibus ad Græcos, sed contrà à Græcis ad Arabas delatum esse colligitur. Hodie Indi *Chandama* vocant, ut refert Garsias ab Orto, qui de ligno hoc aromatico videndus est, *Aromatum lib.* 1. *cap.* 18. Aëtius in vetustissimo exemplari, *lib.* 16. in confectione Muschati, σάνδανα vocat, non σάνδαλα. Κάσια Ἰνδικὴ τρία. Σανδάνων γράμματα ις. Ἀμώμου. Et in confectione Xeromyri, Σάνδανα, γράμματα ιβ. Notum certè *Λ.* & *Ν.* invicem mutari. Lusitani autem *Chi* pronuntiant, pro *Si*, ut *Chinenses* dicunt, pro *Sinensibus*. Sic *Chandama*, pro *Sandama*, quæ Græcis Σάνδανα. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1032. & 1033.

Santistephanensis Familia, in Hispania illustris, Benavidiæ stirpis ramus est. In hac enim Mendus Rodericus pater fuit Diasii Sancii *de Benavides* Dn. *de Santistephan del Puerto*, cujus duo filii totidem linearum Auctores fuere. Primus Mendus Rodericus *de Benavides*, genuit Diasium Sanctium *de Benavides*, primum *Comitem de Santistevan del Puerto* & reliquorum auctorem. Alter, Manuel *de Benavides*, Dom. *de Jabalquinto*, & ex hæreditate alterius fratris Gomesii, *de Flomesta*, extitit. Priorum genesis ita habet: Mendus Benavidius præfatus, Comes *de Santistevan del Puerto*, ex Joanna Pachecia (fil. Roderici Portocarreri) genuit Franciscum Benavidium *Com. de Sanctistevan*, qui ex Maria *Carrillo de Corduba* Didacum suscepit Com. S. Stephani, maritum Mariæ Mexiæ; & ex ea patrem Francisci Benavidii Com. *de Santistevan*: quo, & Isabellâ *de la Cueva* Dn. *de Solera*, genitus Didacus *de Benavides & la Cueva*, Com. *de Santistevan del Puerto*, pater fuit ex Leonora Toletana (fil. Petri Davilæ March. *de las Navas*) Francisci *de Benavides & la Cueva*, Com. S. Stephani, Dn. *de las Navas*, *Castellar & Solera* (cui uxor obtigit Brianda *de Bazan & Benavides* fil. Alvari March. Sanctæcrucii) ac Isabellæ *de la Cueva*, nominis *de Benavides*. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobil. Europ. Part. II. pag.* 86.

Sanutus Marinus, Nobilis Venetus, urbem Jaderam è ruinis excitavit, cujus memoriam servat in ea urbe hæc *Inscr.* ante 2. vel 3. circiter secula, ut judicat Cl. Sponius, composita,

Urbe hac præfectus Sanuta *ex prole Marinus*
Me struxit tandem, Veneto dominante Senatu.

V. eum *Itinerar. Græc. Part.* 3. *pag.* 75.

Saoterus vel *Sauterus*, Dioni Σαώτερος, unus ex turpissimarum libidinum Commodi Imp. ministris: qui *Anterus* malè dicitur in editionibus vulgaribus. Tantum is apud Commodum potuit, ut Præfecti ejus potentiam ferre non possent, qui proin id egerunt, ut brevi è medio tolleretur. Salmasius *ad Lampridium in Commodo.*

Sapa, priscis Latinis humor arborum est, vere & autumno abundans, Gall. *Sève*; à Græco ὀπὸς, i. *succus*. Dein pro defruto accipi cœpit; quod Siculi *Vinum coctum*, & Romani rectiùs *mustum coctum* appellant. Plinius tamen inter *sapam* & *defrutum* distinguit *lib.* 14. *cap.* 9. *Citibilites verò mustum in Galatia nascens & hylantium in Sicilia. Nam sireum, quod alii hepsema, nostri Sapam appellant, ingenii, non naturæ, opus est, musto usque ad tertiam partem mensuræ decocto: quod ubi factum ad dimidium est, defrutum vocamus.* V. quoque *lib.* 23. *cap.* 2. ubi ait, *Vino cognata res est, musto decocto, donec tertia pars supersit.* Meminit *sapæ* quoque Martialis *lib.* 7. *Epigr.* 53.

Et Laletana nigra lagena sapæ.

Ubi *Laletanam* appellat, quòd ex vino fieret è Laletania Hispaniæ Tarracon. advecto. Ovidius *purpuream sapam* habet *Fast.* 4.

Lac niveum potes, purpureamque sapam &c.

V. Macros Fratres *in Hierolexico*, & Salmasium *ad Solinum pag.* 1283.

Sapæi, Σαπαῖοι, quoque populi in Æthiopia, qui aliis *Sabæi*. Idem *ibid. pag.* 500.

Saphan, cujus mentio Levit. *cap.* 11. *versu* 5. Hebræis dicitur, qui Arabibus *aljarbuo*, Hieronymo *ericinnys*, majoris sc. muris genus, in Palæstina, Ægypto & Libya, δίπους, id est, *ursinus mus*. Græcis dictum, quòd incederet bipes, & prioribus pedibus, tanquam manibus, uteretur. Id enim est ursorum proprium. Oppianus *Cynegetic. lib.* 3 *de urso*,

Χεῖρες χειρὶ βροτῶν ἰκελαι, πόδες ἀσὶ ποδέσσι

Manus hominum manibus, pedesque pedibus similes.

Pedum enim posteriorum longitudine & saltu insigne est; interim & aliquando pedibus anterioribus nititur, quod frustra negat Photius. Naturam habet cum mure & urso communem, habitatque in cavernis petrarum, & terræ foveis & in singulis saxis & collibus custodem habet in excubiis, cujus negligentia morte multatur &c. Dicitur autem *Saphan* Hebræis, tanquam à *tegendo*; quia latibuli sui foramina terrâ obtegit; vel tanquam à *delitescendo*, quia sub terra latet & hominum conspectui se subtrahit: Arabibus *aljarbuo*, quasi *quaternarius*, appellatur; quia domum sibi fodit ad flatus quatuor ventorum, ut hi Auctores scribunt: Chaldæis *Taphza*, à *saltu*; ἄλλαλον enim esse mutum, docent Theophrastus, Ælianus, Texeira, Alii. Χοιρογρύλλιος quoque Græcis Interpp. *a porci sagina aut specie* &c. Cujusmodi Judæorum *sepharim*, aut χοιρογρύλλιοι Seniorum seu δίποδες Hieronymi, quædam cum Hispaniæ cuniculis, oculos viz caput & imam caudam, habere commonia, observat Texeira: ut &, quòd posteriores pedes prioribus sunt longiores, quodque subsultim gradiuntur & pariter ruminant, quamvis utrinque dentati, & subterranea sibi latibula defodiunt, in quibus de die latitant. Itaque, ut Hebræi hodie, ita Pœni videntur olim Hebræorum nomen שפן *Saphan*, cuniculis indidisse, atque inde esse, quòd Hispania שפניה Σπανία, id est, *Cuniculosa*, dicta est, ut in Catullo *Celtiberia*, Sam. Bochartus *Hierozoici Partis prior. Lib. III. cap.* 33.

Saphenath Paneah, nomen quo Pharao Ægypti Rex Josephum, postquam eum annulo, veste byssinâ & torque aureo ornavisset, insignivit, Genes. *cap.* 41. *versu* 45. Quod Onkelus reddit, *Vir, cui secreta revelantur*. Jonathan, *Vir occultorum Interpres*, Josephus κρυπτῶν εὑρετής, *occultorum inventor*. A' quibus omnibus diversus abit Latinus Vulgatus, qui vertit, *Salvator Mundi*: ac Ægyptiacè id sonuisse, ait quoque B. Hieronymus *Quæst. Hebr.* Dictumq; inquit, *Salvator mundi*, eò *quod Orbem terræ ab imminentis famis excidio liberavit*. Quem dissensum difficile sit hodie dirimere, post intermortuam penè veteris Ægypti linguam. V. Gerh. Joh. Vossium *de Idolol. lib* 1. *cap.* 29.

Sapientes, Gr. Σοφοὶ, quorum mentio 1. Cor. *cap.* 1. *versu* 20. *Ubi Sapiens? ubi Scriba? ubi Disquisitor seculi hujus!* Pharisæi videntur fuisse: Licèt enim titulus hic omnibus Legis Doctoribus, apud Hebræos, communis esset, nihilominus tamen jam pridem ante incarnationem Servatoris nostri, sibi insitâ ambitione eum proprium fecere Pharisæi, ut vult Gorionides *lib.* 4. *cap.* 10. vel saltem iis ab ignorante vulgo is attributus est, ob eximiam *Sapientiæ* opinionem, quam Traditiones suas, quas Verbo Dei scripto longè præferebant, magnâ verborum pompâ hominibus inculcando, excitaverant. Unde & *Magistri Traditionum* dici amaverunt, Drusius *de trib. Sectis pag.* 86 & hinc fluxit, quòd R. Eleezer Auditoribus suis consuluisse legitur, *ut liber s suos à Bibliorum lectione avocarent, atque ad genua Sapientum considere juberent*, V. Buxtorf. F. *Recens. operis Talmudici pag.* 155. Similiter inde factum, quòd, cùm aliqui Doctorum horum docerent, dicere solerent, Οἱ Σοφοὶ ἡμῶν δευτεροῦσι. *Sapientes nostri traditiones docent.* Eadem ambitio Græcorum invaserat Magistros, ut de elogio Σοφῶ seu *Sapientis* multum contenderent, & si qui publice perorando vel disputando rem egregiè videretur gessisse, hoc applausu solemni ab Auditoribus exciperetur Σοφῶς, σοφῶς. Quod non facilè parari, innuit Martialis *lib.* 1. *Epigr.* 67.

Non sex paratur aut decem Sophos nummis.

Idem *grande* Σοφῶς acclamari fuisse solitum, docet *lib.* 6. *Epigramm.* 48

Quòd tam grande Sophos clamat tibi turba togata,

Non tu, Pomponi; cœna diserta tua est.

V. quoque *lib.* 1. *Epigramm.* 4. ubi Scholiastes annoravit, ab Auditoribus acclamatum olim Oratoribus aliisque fuisse, σοφῶς, θείως, μεγάλως, *Pulchrè, bene, rectè! Eugè, bellè! Facetè, lautè, lepidè, nihil suprà*: & ex Theophr. *Char.* περὶ κολακείας, ὀρθῶς, σοφῶς. *Tergeminum Sophos*, apud eundem Poëtam *lib.* 3. *Epigr.* 46. *Maximum Sophos*, apud Sidonium Apollinarem *lib.* 3. reperitur. Cumque nonnulli ex Romaniæ Poëtis mercede conducere solerent Auditores, ut carmina sua laudarent, & adeò desideratam illam epiphonesin inclamarent, *Insanum Sophos* vocat idem Martialis *lib.* 1. *Epigr.* 50.

Mercatur alius grande & insanum Sophos,

Miserere tu felicium.

Idem *perinane Sophos*, *lib.* 1. *Epigr.* 77.

Nil habes, & magnum, sed perinane Sophos.

Quam gloriæ captationem jam suo tempore aversatus Pythagoras, tituli hujus tumore deposito, φιλόσοφος, i. *Sapientiæ amator*, appellari voluit: cujus modestiam imitati postea Hebræi Doctores, ut arrogantiæ suspicionem amolirentur, non amplius Σοφοὶ, *Sapientes* seu חכמים *Chacamim*, sed תלמידי חכמים i. *Discipuli Sapientum*, dici amavere. V. Thom. Godwynum *de ritibus Hebr. lib* 1. *cap.* 6. Porrò *Sapientis* elogium, à Populo Rom. P. Sempronio in specie collatum, neque quemquam ante eum aut post eum hoc nomine cognominatum fuisse, refert Pomponius JC. *l.* 2. *de orig. Juris* §. 37. Idem tamen de L. Acilio §. *seq.* & Cicero habet *in Lælio*: *Sicut L. Acilium apud Patres nostros appellatum esse* Sapientem, *quia prudens esse in jure civili putabatur*. Unde colligitur, apud Romanos *Sapientis* titulum propriè Jurisperitis datum fuisse: quod A. Gellius confirmat *lib.* 4. *cap.* 1. cùm ait: *Ne illi quidem veteres Juris Magistri*, *qui* Sapientes *appellati sunt*. Sed & Cato, quòd Romanâ Philosophiâ solidè ac plenè, si quisquam alius, instructus esset, *Sapientis* cognomen tulisse legitur, apud Quintilianum *lib.* 12. *cap.* 6. Sequiori seculo vox *Sapientiæ* ad ipsius Artis & Sapientiæ Gymnasia traducta est, ac Sectas, Romæ, Senis, Perusiæ. Quo exemplo & Heidelbergense Athenæum institutum est. Fridericus enim III. Elector Monasterium Paulinum in Collegium Studiosorum vertit, illudque, cùm à Paulo II. Pontif. ad Colleg i Romani exemplum, *Collegium Sapientiæ* appellatum esset, eodem porrò nomine appellari voluit, *d.* 13. *Non. Sept. A. C* 1560. V. Georg Hornium *Histor Philos. l.* 7. *c.* 1. Sed & *Sapientes*, in Longobardiæ civitatibus, alibique in Italia, antiquitus dicti sunt, Civitatum primarii cives, quorum consilio publicæ res gerebantur. De quibus sic Hieron. Rubeus *Histor. Ravennat. lib.* 6. *A. C.* 1297. Hoc etiam tempore Polentani, quanquam vires quotidie majores Ravennæ accipientes, primi ex sententia Rempublicam administrare: ab Senatu tamen Ravennati Magistratus accipere, quibus Consules & Rectores Civitatibus vocabantur. Verùm Lambertus ac Ostasius fratres, ea mutantes vocabula, quæ in vetustis eorum temporum codicibus nos legimus, pro Rectoribus & Antianis Consulibusque, novem scilicet & quandoque sex hominibus, qui Magistratum civitatis obirent, ipsi *Sapientes* appellarunt, quod nomen adhuc superest. V. quoque Ott. & Acerbum Morenam *Histor. Rerum Laudensium*, Albertin. Mussatum *de Gestis Italicor. post Henricum VII. Lib.* 4. *Rubr.* 1. aliosque laudatos Car. du Fresne in *Glossar.*

Sapientia, vulgò *Sapientia Salomonis*, liber Apocryphus, sic vocatus est, non quòd Salomonis esset, quamvis Auctor Scripti eum se fuisse fingat, *Cap.* 9. *versu* 28. *Tu me elegisti Regem populi & Judicem filiorum tuorum ac filiarum. Jussisti ædificare Templum in monte sancto tuo* &c. Ille enim ipse parùm sui memor, schema suum non tuetur, sed ea prosequitur, quæ arguunt, illum Salomone aliquot seculis fuisse recentiorem. Nam præterquam, quòd se Græcum potiùs esse, quàm Hebræum docet, eorum meminit, quæ longè post Salomonis tempora demum inter Græcos in usu esse cœpere: ἄθλα viz. ἀγῶνος & στεφανοφορίας, quorum ludorum pompa demum instituta est, circa annum periodi Julianæ 3938. temporibus Uziæ R. Verùm sic dicitur, quòd res ibi traditæ sapientissimo Rege indignæ non sint, sive quòd ex iis principiis & placitis liber extructus sit, quæ Salomon olim in Israele profitebatur. Auctor ejus Philo fuisse dicitur: sed cùm tres fuerint Philones, duo ante, alter post natum Christum, quis eorum is fuerit, quæritur. Byblius certè esse non potuit, quippe qui Ethnicus Alexandrinus fuit: nec ille qui Claudii vixit ætate & *Moses Atticissans* dictus est; sed potiùs longè vetustior, qui sub Onia Sacerdote, annis ante Christum 160. pulchras illas sententias vel scripsit vel congessit, uti videtur Drusio, Gerh. Joh. Vossio *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 11. & Fr. Junio, qui in opere suo Biblico ante Ecclesiasticum, qui aliàs dicitur *Sapientia Jesu Filii Sirachi*, hunc Philonis fœtum collocat: certum autem, Ecclesiasticum ante tempora Christi conscriptum fuisse, Hornius *Hist. Philos. lib.* 4. *cap.* 2. Continet Liber iste *capp.* 19. in quibus præclara plurima Sapientiæ monita complexus, subinde tamen impingere videtur, uti prolixè ostendit Spanhemius mox laudandus. Accedit affectatum dicendi genus & Græcam eloquentiam redolens, ut notavit B. Hieronymus *præfat. in libr.* Interim melior est hic liber & castigatior aliis scriptis Apocryphis, haberque aliqua varia probi commatis. V. Frider. Spanheminum *Diss. de auctoritate librorum Apocryphorum*. Extat in eum S. Bonaventuræ *Expositio*: Joh. Lorini *Commentarius*: ut & Corn. Jansenii & Dionysii Carthu-

Gani

iani & Corn. à Lapide & Rob. Holkoti & Laur. de Aponte, & Rabani Mauri, & Christ. à Castro &c.

Sapientiæ Morbus, apud Plinium *lib. 7. cap. 5.* V. suprà *Phrenitis.*

Sapinus, V. Infrà *Sappinus.*

Saponaria, mel. *Saponariæ* villa olim Regia, à *sapone*, qui ibi conficiebatur, nominata: uti Argillaria vel æ, opp. non procul à Domnamartino, *Dormans*, ab solo *argilloso*, & à *sabulo* Sablonariæ, opp. itidem Galliæ; dictæ sunt, H. Valesius *Not. Gall.* voce *Sablolium*, V. & *Saponaris.* Ut de *sapone* aliquid addam, *Sapo & Unctura*, Monachis dati ad ungendos calceos, memorantur in *Additione* I. Ludovici Pii: unde non semel *saponem*, in redditum iis assignatum, habent vett. *Chartæ.* De *sapone*, quo Constantinus Sen. usus est, hinc cognomen adepto, V. Ptol. Silvium in *Laterculo*, uti de Massiliensium *Saponariis Officinis*, Jac. Sponium *Itinerar. Part. I. pag. 25.*

Sapor, an à *sapus*, quod ab ὀπὸς; dixerunt autem Vett. ὀπὸν seu *sapum* aut *sapam*, humorem illum arborum, qui vere ac autumno abundat: an potiùs ab ὀπὸς? Sanè *Sapor*, hoc est, ὁ χυλὸς, ex succo & humore. Unde *Saporem* pro *succo* aliquando posuere. Tibullus,

> —— *Tecumq; feras quicunq; sapores,*
> *Quicunque & cantus corpora fessa levant*, &c.

Horum octo genera, Aristotelem & Theophrastum sequutus Avicenna *Tom. I. pag. 117.* sic enumerat: 1. τὴν γλυκύτητα, *dulcedinem.* 2. τὴν πικρότητα, *amaritudinem.* 3. τὴν δριμύτητα, *acrimoniam.* 4. τὴν ὀξύτητα, *acisalsedinem.* 5. τὴν στρυφνότητα, *acerbitatem.* 6. τὸ ἁλμυρὸν, *salsum.* 7. τὸ αὐστηρὸν, *austerum.* 8. τὴν λιπαρότητα, *pinguedinem.* Quorum singulis suas figuras Democritum adstruxisse, & *salso* e g. angulosam, aliis aliam, tribuisse, adnotat Salmasius *Exercitat. Plin. ad Solinum pag. 1284.*

Seppa, V. suprà *Sapa.*

Sapphir vel *Sappir*, Græcè Σαπφὶρ, vel Σαπφεὶρ, ut Σώφειρ, *Ophir*, nomen Insulæ Arabici sinus, in qua eruebantur *sapphiri*, quibus & nomen dedit. Vulgò *Sapphirine* dicitur, Σαπφειρίνη Stephano, V. *ibi.*

Sapphirinæ Pelles, apud Jornandem *de Rebus Geticis cap. 3.* ubi de Scanzia Ins. *Hi quoque sunt, qui in usus Romanorum Sapphirinas pelles, commercio interveniente, per alias innumeras gentes transmittunt, famosi pellium decora nigredine*; unde *Pallia Saphirina*, apud Monachum Sangall. *lib. 2 cap. 14. Palliaq; Fresonica, alba, cana, vermiculata*, Saphirina, *quæ in illis partibus rara & multum cara comperit*: nonnullis sunt, quæ *Grisias* vel *Varias* alii vocant, quòd ad cœruleum colorem accederent, (*sapphirinus* namque cœruleus intelligitur, *cœruleum cum purpura* esse dicit Isidorus *lib. 16. cap. 9.*) Unde etiamnum in armorum insignibus eo colore pingi solet. Sed videtur obstare, quòd istiusmodi pellibus *decoram nigredinem* videtur ascribere Jornandes, ut potiùs *Marturinæ* videantur hic innui; nisi hac appellatione decora illa nigredo subfuscum in *Griseis* seu *Variis* colorem spectet. Car. du Fresne *in Glossario.* V. quoque eum *Dissertat. 1. ad Joinvillam pag. 135.*

Sapphirus, Græcè Σάπφειρος, ab Ins. *Sapphir*, Σαπφὶρ, suprà memoratâ, quæ *Sapphir* Hebræis; gemma quibusdam videtur fuisse secunda, in primo ordine Rationalis, de quo suprà diximus. Sed incerta illa omnia lapidum nomina sunt, nec satis nota Magistris ipsis. Hodiernis Gemmariis indiscreto nomine *Cyanos*, & *Turcica*; quòd cyanosè translucidis sit & sapphiro simillima. Nec multum abludit Turcica, vulgò *Turcesia* dicta, sed hæc potiùs jaspidis species, quam Græci ἀεροΐζουσαν appellabant, quòd cœlo matutino similis sit, unde *Feruzegi* Arabicum corruptum est, quo nomine *Sapphirum* indigitari quidam perperam volunt. Aureis punctis sparsa, Græcè χρυσοστιγὴς, diu in pretio fuit, unde Βασιλικῆς ei nomen datum. Epiphanius, Ἔστι γὰρ ὁ Βασιλικὸς χρυσοστιγής. Addit, οὐ πάνυ δὲ οὗτος θαυμαζόμενος, ὡς ὁ δι᾽ ὅλου πορφυρίζων, *Non omnino autem ea admirabilis; majoris enim æstimanda, quæ tota purpurascit.* Hoc est, quæ punctis illis aureis caret & planè pellucida est: cujusmodi *sapphiros* in India & Æthiopia reperiri, idem subjicit. Plinius verò non aliam novit *Sapphirum*, præter eam, quæ stillis aureis compuncta est, ut inde liquet, quod pronuntiarit, nusquam inveniri pellucidas, seu διαφανεῖς. Istiusmodi enim puncta maculæ sunt, vet. Auctori *de sapphiro*, αὐγάζουσι, quæ διαφανεῖς arceant. Atque hujusmodi optimas in Media gigni dicit: Hodie verò illæ rariores sunt &c. Cum cyano, ut dictum, magna sapphiro convenientia est. Unde hodierni Gemmarum politores, cùm nomen non habeant, quibus cyanum à sapphiro distinguant, cyanum fœminam *albæ sapphiri* nomine appellant; masculum verò, *Sapphirum nigram* vocant: qua de re V. pluribus agentem Salmasium *ad Solinum passim, inprimis pag. 131. & 132.* Inter monumenta inferioris ævi insignis est *Sapphirus* Constantii Aug. Constantino geniti, in qua Xiphiana ejus venatio exhibetur. Hæc gemma, ut in se vulgaris non erat (ipsa enim vel pura, absque cælaturæ æstimio, tam rara magnitudine, quàm coloris verè cœrulea serenitate, non parem, non secundam, admittit) ita nominatim honori Cæsaris delecta, ipsique à provincia, aut Procerum aliquo, oblata videtur. In illa bellua conspicitur, vasto corpore, rictu, rostro, dente metuenda, & digna planè, quæ non plebejâ manu caderet. Telorum dein non unum genus, jacula, hastæ, hastilia, conti, enses, cultri, venabula; ipse Constantius neque militibus & multâ comitum manu cinctus; nec equo sublimis hic videtur, sed manus potiùs lacertorumque fiduciâ ferum cominus aggressus repræsentatur: & quidem eo statu nixuque corporis, quem peritissimus Magister præscribit; lævâ telum dirigente, dextrâ urgente, & pede utroque suum brachium juvante. Denique, non temerarium fortuitumque infert ictum, sed vulneri locum catè deligit, delectum validè penetrat. Utique non sine præsentiope Dianæ: quæ cælatoris ingenio ponè astat, telum & ipsa gerens, nescio quid satagens. Si modò paganum Numen religioso Principi apponere conveniebat, & non potiùs aliquem comitum sociorumque (quod Laur. Pignorio placuit) interpretamur, præ terrore refugientem, nec congressum horribilis monstri sustinentem. Provincia ipsa, quæ publicum hunc hostem diu sensit gravem (& hoc ipsum fortan donariolum artifice manu scalptum Liberatori suo obtulit) spectatrix accubat, dextrâ feram demonstrans, sinistra cornu Amaltheæ tenens: quo symbolo fertilitatem regionis frugumque abundantiam Geographis notam demonstrari palàm est. Eam verò jacentem cælator fecit, sive quòd non aliter gemmæ spatiique ratio ferret, sive studiosè: ut in nummis subinde provincias afflictas, & bellis aliisque calamitatibus oppressas ac prostratas, salutari demum Principum manu erectas, surgere observamus. Qua de re plura, V. in *Epist.* Marquardi Freheri, ad Marcum Velserum II. Virum Præf. Aug. Vindelicor. qui gemmam hanc nobilem eruditè exponit atque illustrat: ut & suprà, ubi de *Aprorum Venatione.*

Sappho, Poëtria, adde: Illius imaginem in nummis suis exprimere soliti sunt Mitylenæi, uti legimus apud Jul. Pollucem & Aristotelem. Quod confirmat numisma antiquum apud Ursinum, in cujus una parte facies hujus Poëtriæ, in altera polypus, cum literis ΜΥΤΙΛ. Ut & aliud apud Jac. Sponium, in cujus antica parte Nausicaa Herois, in altera Sappho sedens cum lyra, V. eum *Itiner. Græc. Part. 3 pag. 166. & 169.* & suprà in voce *Nausicaa.*

Sappinus, item *Sappinum*, pineæ sativæ species, quæ cæsa nunquam repullulat, hinc à *Sapino*, quæ pinus species est & *cæsa regenerescit*, ut ait Plinius, diversa. A' cujus materiei similitudine, unam ab eis partem, quæ fluviata est & quadripartitos venarum cursus habet, *sappineam* appellatam esse, docet Vitruvius: *Ima autem, quum excisa quadrifluviis disparatur, ejecto torulo ex eadem arbore, ad intestina opera comparatur, &* Sappinea *vocatur.* Quemadmodum superior pars *fusterna* dicebatur, quæ nodosa est, ut solent fustes & baculi crebris nodis utplurimum asperi. V. Salmasium *ad Solinum pag. 1034* & suprà in voce *Abies.*

Sarabadena Orariа, apud Treb. Pollionem *in Claudio*, *Cucutia villosa duo, oraria Sarabadena quatuor*: unde potuerint nomen invenire, non liquet. Forte *Sarabrena* legendum, ut Hispaniensia fuisse intelligamus, ex ea urbe Tarraconensis provinciæ, quæ *Sarabris* dicitur Ptolomæo. Sic apud Catullum, *sudaria Setaba*, occurrunt ex eadem Hispania. Casaubonus *ad l.* Quid autem *Oraria* fuerint, diximus *suprà.* V. quoque infrà in voce *Sarapia*

Sarabaitæ, Monachorum genus, qui nullam Regulam sequentes, suo nutu vivebant & bini aut terni passim per villas urbesque vagabantur, accuratè descripti a Benedicto *Regul. cap. 1.* Cassianus *Collat. 18. cap. 7. Sextum genus Monachorum, quod per Ananiam & Sapphiram pullulavit, i.* Sarabaitæ, *quique ab eo, quod à cœnobiali disciplina semetipsos sequestrant, suasque liberi appetunt voluptates, abusivè dicti sunt linguâ Ægyptiacâ.* Hieronymo *ad Eustochium de Custod. Virgin.* appellantur *Remoboth*, à quo acriter exagitantur. Aliter *Renuitæ*, apud eundem Cassianum *Collat. lib. 3 cap. 24. Non Monachos, ut falsò nominamur, sed Sarabaitas, id est, Renuitas, qui jugum regularis disciplinæ renuimus.* S. Nilo dicuntur κυκλευταὶ μοναχοὶ ἕνεκα χρημάτων, *Monachi circumforanei lucri causa*, de quibus peculiarem tractatum scripsit. Voci origo, ab Hebr. סרבים, *sarabim*: i. rebelles; quod vocabulum, aliunde Hebræis ignotum, Chaldæis Ægyptiisque familiare fuit, apud quos hic Monachi dicti sunt, qui omnis disciplinæ jugo excusso, suo solùm arbitratu, vivebant. Extat id semel tantùm in Scriptura, Ezechielis viz. *cap. 2. vers. 6. Fili hominis, ab iis* (gente rebelli) *ne timeto, & ab illorum verbis ne metuito, quia rebelles sunt & spinæ tecum, & cum scorpionibus habitas.* Ubi *rebelles*, in Hebr. sunt *sarabim*, à Chald. סרב, *rebellare* seu *renuere*, unde סרבן *sarban*, i. *rebellis* & סרבנות, *sarbanuth*, id est, *rebellio.* Indigitat nempe Propheta voce hac eos, qui renuentes jugo Dei se submittere & propriis affectibus indulgentes, extra præscriptum legis iter, in transversum abripi se sinebant. LXX. Interpretes, διότι παροιστρήσουσι, hic habent, quia *tanquam æstro agitati* insanient & ferentur in præceps: quod vim vocum כי סרבים satis exprimit.

primit. De hujusmodi porrò Monachis ita Auctor *Sermonum ad* „*Fratres in Eremo*, sub Augustini nomine, *Serm.* 29. Solâ voce „paupertatem & abstinentiam prædicant, sed digito suo non cogitant ea movere. Corpora despectis vestibus tegunt, foris o„stendunt, sed intus purpurâ ad carnem induuntur. In cinere „prædicant se jacere, sed excelsa palatia non despiciunt. Angeli„cam faciem foris ostendunt, sed lupina corda eos habere non du„bitamus. Tales fuerunt illi *Sarabaitæ*, de quibus tertio nobis „scripsit pater Hieronymus, quorum genus est omni affectu vitandum &c. Apud Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. Lib. IV. cap.* 14

Sarabanda, genus saltationis ad commovendos animos mirè potens, cujus auctores Mauri feruntur Granatenses: à fidei Quæsitoribus in Hispania ob hoc ipsum, quod vim præcipuam mollioribus excitandis affectionibus & animis periculosè perturbandis habere credatur, vetitum. Describitur elegantissimo stylo à Franc. Pomey Jesuita *Descript. Divers.* ubi sic de per se Choreu„ta orditur: Saltationem auspicatus est cum admiratione spe„ctantium, graviter primum ac sensim, æquabili lentoque mo„tu, tam scitè —— se invehens, ut quocunque se ageret, re„giam circumferret Majestatem, nec veneratiouis minus con„citaret, quàm oblectationis affunderet. Post paulò autem ali„quanto magis se incitans, brachiaque nonnihil attollens, atque „nonnihil explicans, saltus edebat mirabiles ac stupendos. Nunc „fluente gradu seipse sine sensu inferebat &c. Et post multa. „Verùm haudquaquam illa magni facienda, præ illis, quæ sunt „consecuta, cùm internos viz. animi motus cœpit homo admi„randus vario exhibere corporis motu, & vultu, oculis, in„cessu, habituque toto, totos præferre. Nunc languidulos ad„jiciebat huc illuc oculos, cupiditatis plenos & amoris indices, „quandiu elanguere videbatur fidium cantus —— Aliquando ira„cundiam, indignationemque, præcipiti & turbulento motu te„stabatur: aliquando moderatiorem affectum exprimens —— „suspiria videbatur trahere, destitui viribus, animo delinqui; „languentes errantesque oculos circumferre; multifariâ demum „conversione ac contorsione brachiorum & corporis, nunc te„merè, nunc remissè, nunc perturbatè projectorum. — quandiu „præstigiatrix hæc saltatio tenuit, omnium tenuit animos a„more devinctos &c.

Sarabara, apud Tertullianum *de Pallio, cap* 4. ubi de Alex„andro M. Vicerat Medicam gentem, & victus est Medicâ ve„ste. triumphalem cataphractam amolitus, in captiva *sarabara* „decessit, pectus squammatum signaculis disculptum, textu „pellucido tegendo, nudavit: non numero unitatis & sexu se„quiore est, ut quidam crediderunt, qui Alexandrum *in suis braccis decessisse*. h. e. mortuum esse, in igitari à Tertulliano volunt. *Sarabara* enim sunt τὰ Σαράβαρα, nec unquam aliter Tertullianus usurpat. Idem enim *libr. de Trinit.* *Cujus etiam cura & providentia non sinit Israelitarum nec vestes consumi, nec vilissima in pedibus calceamenta deteri, sed nec ipsorum postremò adidem tum captiva* sarabara *comburi.* Nec *decedere* hoc loco *mori* est, aut fato fungi, sed de alto loco cedere & fastigio suo degredi ac descendere: quod fecit sc. Alexander Magnus, dum à triumphali cataphracte, *in captiva sarabara decessit*, h. e. ἀπὸ τῆ θριαμβικῆ πολεμοφορίας εἰς τὰ τῶν αἰχμαλωτῶν σαράβαρα κατεχώρει. Hoc nempe pacto multum defraudatum ac diminutum ivit pristinæ suæ gloriæ. Sunt autem *Sarabara*, quæ & *Saraballa* dicta occurrunt, capitum & crurum integumenta; ita n. utraque vox promiscuè usurpatur: eaque è viliori & crassiore panno. V. Salmasium *ad d. l.* Car. du Fresne *in Glossario* & Macros Fratres *in Hierolexico*.

Saraca, adde: Hinc *Saraceni* dicti, quos à *Sara*, Abrahami uxore, perperam nonnulli appellatos volunt. A' Σαρκα Arab. h. e. λῃστὴς, *latro*, tanquam λῃσταὶ, *latrociniis dediti*. Incoluere illi olim Phœnicenem, de quo loco suprà dictum; eorumque regio ad Occiduum latus Melanorum montium versùs Ægyptum prætendebatur, haud procul a Pharanitide. Postea appellatio se se extendit ad omnes Scenitas ac Nomades Arabes Æthiopesque, uti pluribus docet Salmasius *ad Solinum passim*, inprimis *pag* 484. & *seqq.* Imò & *Saracenorum* vocabulo Ungaros quoque, atque adeò gentes paganas, promiscuè donant interdum Scriptores, ut Hepidanus, Ekkehardus Jun. *de Casibus S. Galli lib.* 5. *cap.* 15. Alii. In Hispania, Regis olim vel Dominorum *Saracenos* fuisse, uti Judæos, proinde etiam in commercio, docet Michael del Molino *in Repertorio* &c. Inde *Saracenesca*, cratis ferrea ad portas urbium, in *Histor.* Cortusiorum *lib.* 4. *cap.* 5. *Saracenicum*, de panno Saracenici operis, *Sarcenet* Gall. in *Inventario* Ecclesiæ Eborac. *A. C.* 1530. &c. apud Car. du Fresne *in Glossar.* De *Saracenis* V. plura infrà.

Saraca, apud Anastasium *in Benedicto III. Saraca de olovero cum chrysoclavo. camisias albas sigillatas holosericas*) Item *Sarica*, genus tunicæ est, cujus mentio, in veteri *Instrumento* plenariæ securitatis, quod extat *MS.* in ligni cortice, in Bibl. Reg. Paris. „Camisia tramosiricæ in cocco & prasino valente solidos tres se„mis, sarica prasina ornata valente solido uno. Et paulo pòst, „Sarica misilica cum manicas curtas, valente siliquas aureas duas. V. Salmasium *ad Spartianum in Caracalla*. Unde hodieque Romæ *Sariga* vocari vilem semitunicam lineam ac rudem, quâ Bajuli, Venatores, Lanii, aliique hujusmodi superinduti solent, ut vestibus suis in opere parcant notat Carolus Macer *Hierolexico*.

Saracenatus, V. infrà *Saracenus*.

Saraceni: Ab Ismaëlitis progenitoribus suis, Veneris accepere cultum, ut traditum Euthymio Zigabeno *in Panoplia*, quo loco *Saracenos* refellit. Græcè eam partem edidit Sylburgius, in qua, inter alia, legas, ut lapidem illum, quem *Saraceni* magnâ animi devotione osculabantur, eò quòd existimarent, esse lapidem, super quo Abraham cognovit Agar, vel cui alligavit camelum, sacrificaturus filium, esse caput simulachri Veneris crediderint. Verba ejus sunt, Ὁ δὲ ῥηθεὶς λίθος, κεφαλὴ τῆς Ἀφροδίτης ἐστὶν ἣν πάλαι προσεκύνουν οἱ Ἰσμαηλῖται· φαίνεται γὰρ μέχρι καὶ νῦν ἐπ' αὐτοῦ ἀκριβῶς κατανοοῦντι ἐγγλυφὴ ἀποτύπωμα κεφαλῆς, *At prædictus ille lapis est caput Veneris, quam Ismaëlitæ jam olim adorabant. Quippe lapis ille accuratiùs spectanti etiamnum præfert deformationem capitis.* Sed & in anathematismis, qui recitantur convertenti se à *Saracenis* ad fidem Christianam, lapis ille dicitur esse in domo *Meke*, atque ἐκτύπωμα τῆς Ἀφροδίτης ἔχειν, *Veneris effigiem in se habere*: sicut & de Abrahami super hunc lapide congressu, & de cameli ad eum alligatione, ibidem prædicta referuntur. Quæ fortè de Venere, prout Lunam significat & *Uraniæ* sive *Cœlestis* nomine celebris erat, intelligenda sunt. Quippe Arabes junxerunt cultum Lunæ & Luciferi: ab Arabibus autem hunc ritum didicere *Saraceni*. Saltem sic eorum mentem cepere Græci, ut videre est ex initio *Saracenicorum*, in Euthymii Zigabeni *Panoplia*, ubi Auctor gentem hanc, usque ad Cæsaris Heraclii tempora, idola coluisse, adorantes Luciferum ac Venerem, *Chabar* illorum linguâ, id est, *Magnam*, dictam, refert. Idem habet Georg. Cedrenus *in Chron.* ubi de Muhammede: ubi & subjicit eorum hanc precationem, Ἀλλὰ, ἀλλὰ, οὐὰ, κουβὰρ, ἀλλὰ: ac ἀλλὰ, ἀλλὰ, exponit ὁ Θεὸς, ὁ Θεός: οὐὰ, μείζων: Κουβὰρ, ἡ μεγάλη, ἤτοι ἡ Σελήνη καὶ Ἀφροδίτη. *Alla, Alla*, Deus Deus, *Ova*, major; *Cubar*, magna, putà Luna & Venus. Ubi tamen Cedrenum de Οὐὰ, cùm sit copula, ut Hebræis ו, deceptum fuisse, monet Cl. Seldenus *Syntagm. de Diis Syris cap.* 4. Quare sensus est, *Deus, Deus, & Magna, illa Deus*. V. quoque B. Hieronymum *in vita Hilarionis*, ut & in Amosi hoc *cap.* 5. *versu* 26. *Portastis verò Siccuth Regem vestrum, & Chijunem imagines vestras, sidus Dei vestri, quæ fecistis vobis.* Ubi per *Sidus Dei vestri*, Hebr. *Cochab*, Luciferum intelligit, quem *Saraceni*, inquit, *hucusque venerantur*. Unde factum, ut hodieque apud Muhammedanos Veneris dies, quam *Giuma*, h. e. συνάξιν, appellant, quia finis cultus est, quo congregantur, hebdomadis finis sit. Quemadmodum & exinde fortè est, quòd jurant per stellam vespertinam, & Auroram; ut ex Alphurcain sive Alcorano videre est, *Azoarâ* 63. 96. & 99. V. Scaligerum *de Emend. Tempor. lib.* 2. *cap. de anno Hegiræ*, & *lib.* 5. *cap. de primo Muharram Hegiræ*, apud Gerh. Joh. Vossium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 2. *cap.* 31. Plura verò de iis, de *Saracenicæ* inprimis superstitionis ac potentiæ ortu, incrementis, dissipatione; instauratione item per Turcas, qui iis utrobique successere, factâ, apud Joh. Forbesium *Instructionum Historico-Theologic. lib. IV. toto*, ut & hic passim, inprimis ubi de *Chaliphis* & *Muslimis*. Adde Cl. Suicerum *Thesauro Ecclesiastico* in voce Σαρακηνοί.

Saracenica Arbor, memoratur Dioscoridi, ubi bdellium, quod est aroma onyche odoratius & myrrhæ naturâ proximum, δάκρυον δένδρου Σαρακηνικοῦ, *lachrymam Saracenicæ arboris*, vocat; quia in Arabiæ *Saracenis* seu Scenitis magnus fuit ejus proventus. Sed Marcellus, negat arborem, quæ fert bdellium, à Dioscoride *Saracenicam* potuisse dici, cùm Dioscoridis ævo nullum fuerit *Saracenorum* nomen, nec nisi multo pòst id sit invectum. Tamen Dioscoridi Plinius propè æqualis, horum disertè meminit *lib.* 6. *cap.* 28. *Nabathæis Thimanæos junxerunt Veteres: Nunc sunt Taveni, Suellini, Saraceni.* Et, qui putatur utroque antiquior, Jerosolymitanus Interpres Genes. *cap.* 37. *versu* 25. pro turma Ismaelitarum habet, *catervam Saracenorum*. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. pag.* 808. Salmasius *Animæ Lusitanorum*, Σαρακηνικὸν δάκρυον dictum esse, ait *ad Solinum pag.* 1150. *a.*

Saracenus, item *Saracenatus*, moneta Saracenorum, apud Jac. de Vitriaco *lib.* 3. & Matth. Parisium *A. C.* 1123. V. suprà quoque, ubi de *Byzantiis Saracenatis*.

Saraclinus, Insubribus *scone*, piscis usque adeò timidus, ut ad tremulum umbræ motum territus se recipiat quàm longissimè. Quo pacto, insequente eum lucio, cyprino, trutta, gregatim magno agmine fugit in retia, summa cum piscantium voluptate ac commodo: pavorem ejus sapienti Numine in mortalium usum sic dirigente. Nomen ab Epirotis est, Gerh. Jo. Vossius *de Idolol. lib.* 4. *cap.* 17. quem de *sargo* quoque pisce V. *ibid. cap.* 2. 24. 25. & de *sauro cap.* 26.

Saracori, pop. qui ex asinis pugnabant. Ælianus *lib.* 12. *cap* 34. Σαράκοροι δὲ ὄνους ἀχθοφόρους, οὐκ ἀλλὰ ἔχουσι τοὺς ὄνους, ἀλλὰ πολεμοῦσι.

πομπὴν καὶ ἐπ' αὐτῶν γε τὰς ἐσχάτας κινδύνων ὑφίστανται, ὥσπερ οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τῶν ἵππων. Saracori *afinos nec bajulos, nec molitores, sed bellatores habent: & in illis, ut Græci in equis, belli pericula sustinent.* Quos insignis Geographus eosdem esse vult cum *Saraguris* Suidæ. Sed perperam, ut videtur. Nam Suidæ *Saraguri* sunt Scytharum populi, quos Priscus in *Legationibus* memorat, cum Urogis, Onoguris, Sabinis, Abiris, aliis. Scythas autem populos asinis caruisse, neminem latet, &c. Sic Strabo de Carmanis *lib. 15.* *Χρῶνται δὲ ὄνοις οἱ πολλοὶ καὶ πρὸς πόλεμον, σπάνει τῶν ἵππων· ὄνον δὲ θύουσι, τῷ Ἄρει, ὅνπερ καὶ σέβονται θεῶν μόνον, καί εἰσι πολεμισταί.* *Equorum inopia etiam ad bellum plerique afinis utuntur. & asinum Marti immolant, quem Deorum solum colunt, utpote bello addicti.* Ut alios omittam, de quibus eadem, quæ de *Saracoris* Ælianus habet, legimus. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. Lib. II. cap. 13.* ut & suprà, ubi de *Asinis Bellantibus.*

Saraganus, Rex Callienæ Emporii, ante Sandacem, memoratur Auctori *Peripli*; de quo V Salmasium *ad Solinum pag. 1186.* V. quoque suprà, in voce *Sandaces.*

Sarais, inter Arabum fabulosa animalia, sylvestre dicitur esse animal, in naso habens duodecim foramina, unde spiritus erumpens fistulæ sonum imitetur, cujus modulatione reliqua animalia ad se allecta subinde capiat & voret, aut, si non possit capere, horrendo fuget clamore: apud Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. Lib. VI. cap. 13.*

Sarajum, vox Barbaro-Græca, apud Phrantzem *in Chron. lib. 3. cap. 21. Captiva in Sarajo, sive palatio Ameræ, annos nata quatuordecim*: Palatium significat; quod nomen Ottomannico Palatio hodieque manet. Ital. *Serraglio*, Gall. *Serrail.* Cujus descriptionem haud pridem edidit Jo. Bapt. Tavernier *tract. peculiari.*

Sarama Permal, ultimus Malabarici Imperii Monarcha, amplexus Mahumedicam superstitionem, cùm liberis careret, studio religionis peregrinationem Meccham suscepit, & ante obitum Regnum suum, inter fidissimos Ministrorum suorum, divisit, circa A. C. 900. V de eo plura apud Jos. Scalig. *de Emendat. Tempor. l. 3*

Sarapias, uno fœtu quinque enixa liberos, missa est Alexandriâ ad Hadrianum Imp. cujus per parachronismum Capitolinus meminit *in Pio. Natus est & biceps puer, & uno partu mulieris quinque pueri editi sunt.* Historiam referunt tres nobiles Jurisconsulti, Paulus, Gajus & Julianus. Sed & Eustathius suâ ætate *πεντάδυμος* natos esse, ait. Idem & *ἑπτάδυμος* memorat, quorum septem cùm mater submergendos misisset, eos patrem casu intervenientem servasse jam pene fluitantes, V. suprà in voce *Geplizri. Δωδεκάδυμος* suggerit Guelforum historia, de quibus V. suo loco &c.

Sarapis, adde: *Sarapis*, ut Græci fere vocant, sive *Serapis*, ut Latini sæpius dicunt, *Θεὸς ἑπτάγραμμος. Deus cum nomine septem litterarum*, in vet. Epigramm. & apud Hesychium; quemadmodum & Apis, præcipuo honore apud Ægyptios olim cultus, non alius, quam Josephus fuit Patriarcha: Quod colligere est, ex eo quoque, quòd modius capiti imponeretur, ut est apud Ruffinum *Histor. Eccl. lib. 2 cap. 23.* Cùm autem variæ ejus rei causæ adferantur, maximè placet, quòd subjungit, *frugum largitatem in indicari.* Suidas similiter in *Σάραπις* ait, *μόδιον ἔχειν ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τὸν πῆχυν*, *modium habere in capite & cubitum.* Ibidem legas, à quibusdam Josephum putari: eamque sententiam confirmat, quòd idem sit *Serapis*, ac Apis, quemadmodum ex Aristea Argivo tradit Clemens Alexandrinus l. *Strom.* ex Terentio item Varrone B. Augustinus *de Civ. Dei lib. 18. cap. 5.* Probatque idem Etymologia, cùm vox videatur esse ▬ *sor*, quod *bovem* notat & *Apis*, *i. Pater*, ut significet *bovem Patrem*, h. e. patrem regni Ægyptiaci Josephum, symbolo *bovis* signatum: vel ex *Apis*, & *sar*, h. e. *Princeps*: quasi dicas, *princeps Apis*: Nam *sar*, Hebræis notat *dominari*: unde שר *Princeps* &c. V. Gerh. Joh. Vossium *de Idolol. lib. 1. cap. 29.* Quæ tamen omnia planè corruunt, si, quod Scaliger etiam putavit *in Animadversion. Euseb. num. 1730.* non patrius Ægyptiorum, sed, ut Attici dicebant, *ἐπήλυδος* sive inquilinus fuit Deus. Nempe eò est compulsus, quòd Tacitus *Histor. lib. 4.* dicat, Ptolemæo Lagidæ in somnio præceptum à Deo, ut suam acciret effigiem è Ponti urbe Sinope, cui tum Scydrothemis imperitabat: eaque delatâ Alexandriam, ingens à Rege conditum fuisse delubrum, in quo effigies ea reponeretur. Hinc nempe colligit Vir summus, *Sarapin* Numen fuisse Sinopense, non origine Ægyptium. Sed ipse Tacitus, apportato Alexandriam Sinopensi Numine, *templum pro magnitudine Urbis extructum, loco cui nomen Rhacotis, ibique jam antea sacellum Sarapidi atque Isidi sacratum fuisse*, addit. Adeoque veriora sunt, quæ postea subjungit. *Alii auctorem eundem Ptolemæum, sedem, ex qua transierit, Memphim perhibent, inclytam olim & veteris Ægypti columen.* Memphi autem, regiâ quondam urbe, tot pyramidibus inclytâ, Apis colebatur: Hinc itaque Ptolemæus effigiem Apis sive *Sarapis* accersivit, ut in nova Alexandriæ urbe constitueretur. Et sanè *Sarapim*, non fuisse adventitium Ægyptiorum Numen, præter ea quæ dicta sunt, affirmat Athenodorus Sandonis filius, Tarsensis, atque, ut ex Luciani *Macrobiis* & aliis scimus, Augusti Cæs. Præceptor. Hic enim, teste Clemente *Protr.* eo *Sarapidis* vetustatem adstruebat, quòd Sesostris, subactis Græcorum nationibus multis, reversus in Ægyptum, Osiridem (qui idem cum utroque) à quo genus ducebat, ab Artificibus effingi jusserit ex ramentis auri, argenti, aliis metallis, etiam gemmis ac lapidibus variis: quæ omnia lævigata contritaque, cœruleo imbuerit colore, unde nigricaverit color imaginis: Postea que etiam subdit etymon, viz. ut, quia Apis esset Osiridis imago, ab Osiride & Apide, priùs dictum fuerit *Osirapis*; inde consuetudo fecerit *Serapis* vel *Sarapis*. Hactenus Vossius. Sed Scaligero accedit Bochartus, ut videbimus infrà, in *Serapis.* De structura *Serapei* (i. fani huic Idolo dicati) Alexandrini, V. Amm. Marcellinum *lib. 22.* Prosperum Aquit. *de Prædictionibus lib. 3. cap. 38.* inprimis Rufinum *Histor. lib. 2. cap. 22.* Roma verò ægrè Serapidis admisit cultum, nec nisi extra urbem, quippe intra eam *Serapeum* extruere non licuisse, tradit Dio *lib. 40.* Unde scommatum illud Varri apud Catullum, deferri ad Serapim cupit, *Epigr. 10.* V. iterum Vossium *l. cit.* Cùm autem multos alios Deos ab Ægyptiis cultos esse legamus, unus tamen eorum *Sarapis* ab omnibus Ægyptum incolentibus, cujuscunque nationis aut superstitionis essent, divino honore affectus est. Hinc & Romanos, & Græcos, & Syros & Armenos & Persas & Judæos, ipsos quoque Christianos, Sarapim veneratos esse, & ad id vel blanditiis, vel majore vi adactos, discimus ex *Epistola* Hadriani, cujus meminit Vopiscus *in Saturnino*, *Ægyptum, quam mibi laudabas —— totam didici, levem, pendulam & ad omnia famæ momenta volitantem. Illi qui Serapim colunt Christiani sunt, & devoti sunt Serapi, qui se Christi Episcopos dicunt Nemo illic Archisynagogus, nemo Samarites, nemo Christianorum Presbyter, non Mathematicus, non Aruspex, non Aliptes. Ipse ille Patriarcha, cùm Ægyptum venerit, ab aliis Serapidem adorare, ab aliis cogitur Christum.* Quæ verba cùm Casaubonus de Patriarchis Gentilium nescio quibus velit intellecta; intercedit Salmasius, nullos Gentilium religionum cultores sic esse appellatos, docens: adeoque de ipso Christianorum Patriarcha, si quando in Ægyptum veniret, *Serapim* eum adorare coactum fuisse, ex hoc loco contendit, V. utrumque *d. l.*

Sarapta, urbs Phœnices; *Sarepta* Corippo *lib. 3.*

—— *Et dulcia Bacchi*
Munera, quæ Sarepta ferax, quæ Gaza crearat?

Sarepha Arculfo, *de locis Sanctis.* Hinc *Σαραπτηνὸς* & *Σαραπτηνόν*, *Sarapienus*; quam vocem reponit apud Treb Pollionem, *in Claudio, Cucutia villosa duo. Oraria Sarapiena quatuor*; ubi alias *Sarabadena* scriptum. Salmasius. Indidem *Σαρεφθινὸς οἶνος* & *Σαρεφθινόν*, apud Alexandrum Trallianum, V. Salmasium *ad Pollionem*, ut & in voce *Sarepta.*

Sarapus, Græcè *Σαράπους*, & *Σάραπος*, cognomen Pittaci, unius e VII. Græciæ Sapientibus. Diogenes Laertius de illo, *Τοῦτον ὁ Ἀλκαῖος Σαράποδα μὲν καὶ Σάραπον καλεῖ, διὰ τὸ πλατύπουν εἶναι καὶ ἐπισύρειν τὼ πόδε, Hunc Alcæus Sarapodem & Sarapum vocabat, quòd planipes esset, & pedes traheret.* Cujusmodi homines, qui repunt potius, quàm ambulant, aliàs *Syrtæ*, *Σύρται*, dicti sunt. *ἀπὸ τοῦ σύρειν τὼ πόδε.* Salmasius *ad Solinum pag. 415.*

Sarbrugium, Germ. *Sarbruck*, nomen Comitatus Germaniæ, in Wetteravia, sub proprio Comite ex familia Nassovia, ad fluv. *Saravum*, unde ei nomen, *Saravi-Pons*, hoc enim vernaculum nomen significat: haud pridem à Gallis male habiti. Lineæ hujus auctor Joannes fuit Com. Weilburgi & Idsteinii, Adolphi Imp. nepos, ex filio ejus Gerlaco. Is enim ductâ Annâ, Joannis Com. Sarbrugiensis filiâ unicâ & hærede, Comitatum hunc Weilburgensi junxit, defunctus circa A. C. 1371. Ei successit in utroque Comitatu filius Philippus, qui decessit A. C. 1429. Sed cùm geminos reliquisset filios, Philippum ex priore conjuge, & Joannem, ex altera Anna Hohenloica Com. divisit ejus ditionibus, prior Weilburgium nactus est, alter *Sarapontanum Comitatum*, obtinuit. A quo tempore divisi illi mansere, usque ad A. C. 1559. quo, Philippo Joannis Ludovici filio, ultimo lineæ suæ, extincto, ad Albertum Com. Weilburgi hæreditas devoluta est, qui utramque ditionem denuo junxit. Mox iterum divisio facta, mortuo Ludovico Comite A. C. 1627. Ex hujus enim filiis, Wilhelmo Ludovico *Saravi-pons*, seu *Sarbrucken*; Joanni Wisbada cum Idsteinio, & Ernesto Casimiro Weilburgum obtigit, unde totidem lineæ. Primi liberos, qui novam iterum divisionem constituunt, recensebimus paulò pòst. Majores sic habent: Joannes Com. Nassov. *in Weilburg*, defunctus A. C 1480. ex Elisabetha (fil. Ludovici Landgr. Hassiæ) suscepit Ludovicum Com. *in Weilburg*, qui decessit A. C. 1523. Pater ex Margaretha Nassovia, Philippi Com. Nassov. *in Weilburg*, demortui A. C. 1559. Hoc & Anna Com. Mansfeldia, genitus Albertus, junxit sibi Annam Nassovicam, & ex ea genuit Ludovicum Com. Nassoviæ in *Sarbruck*, qui decessit A. C. 1627. uti diximus. Ejus fil. primogenitus, ex Anna Maria Hassiaca, Wilhelmus Ludovicus *Sarapontanum Comit.* in hæreditatis paternæ divisione nactus, junxit sibi Annam Ameliam March. Badensem (Georgio Friderico March. Badensi in *Durlach* genitam) & ex ea numerosam suscepit prolem, defunctus A. C. 1640. Eorum liberi erant, Crato (n. 1621. den. 1642.)

Joannes Ludovicus (n. 1625.) Gustaphus Adolfus (n. 1632.) Volradus (n. 1635.) Anna Juliana (uxor Friderici Com. Palatini Rheni in *Zweibruck*) Carolus (ux. Ludovici Eberhardi Com. Leiningensis) Anna Sibylla (uxor Augusti Philippi Ducis Holsatiæ) omnes *Comites Nassoviæ* &c. *Lineæ Sarapontanæ.* E quibus Joannes Ludovicus, junxit sibi Dorotheam Catharinam Palatinam, & habitat *in Ottweiler*, Pater Christiani Ludovici (n. & den. 1650.) Friderici Ludovici (n. 1651.) Annæ Catharinæ (n. 1653.) Volradi (n. 1656.) Caroli Sigfridi (n. 1659.) Ludovici (n. 1661.) Luisæ, Mauritii &c. *Comitum Nassoviæ & Saraponti* &c. *in Ottweiler.* Gustavus Adolfus, habitat in *Sarbruck*, & uxorem nactus Claram Hohenloicam, ex ea suscepit Ludovicum Cratonem, Carolum Ludovicum &c. *Comites Nassoviæ & Saræponti* &c. *in Sarbruck.* Volradus verò, habitat in *Usingen.* V. Philipp. Jac. Spenerum *Theatro Nobilit. Europ. Part. I p.* 21. & 164.

Sarciles, apud Chrodegangum Episc. in *Reg.* Canonicorum Mettensium *cap.* 29. *Et illi seniores illas cappas, quas reddere debent, non commutent.* Sarciles *accipiant ibi Presbyteri, qui ibidem in domo assiduè deserviunt & illi Diaconi septem, qui in eorum gradu consistunt, aut lanam, unde ipsas sarciles binos in anno habeant: & ille alius Clerus unusquisque singulos. Camisiles autem accipiant illi Presbyteri* &c. Infrà, *Ipsa autem vestimenta, illas cappas &* sarciles *ad transitum S. Martini accipiant: illos camisiles, viginti dies post Pascha accipiant: illa calceamenta Kal. Septembris habeant*; Carolo du Fresne, sunt laneæ vestis, ex panno sic dicto, species, in *Glossario.*

Sarcinator, servus dictus est apud Romanos, qui *sarcienda* vestimenta accepit; cujus mentio apud Paulum: *Sentent.* ubi, *Fullo & Sarcinator*, inquit, *qui polienda, vel sarcienda vestimenta accepit, si fortè his utatur, ex contrectatione eorum furtum fecisse videtur, quia non in eam causam ab eo videntur accepta.* Similiter Ulpianus *lib* 29. *ad Edict. Licèt mercis appellatio angustior sit, ut neque ad servos Fullones, vel* Sarcinatores *vel Textores vel Venalitiarios pertineat.* Lucilius quoque, *Sarcinatorem esse summum, suere centonem optimè.* Inter Servos Negotiatores refert Laur. Pignorius. Hinc *Sarcinatrix*, cujus meminit Festus & antiqua Inscr. *DIS. Manibus. Ides. Sarcinatricis.* quæ nempe vestes *sarciebat* reficiebatque. Neque enim fidem faciunt fragmenta quædam, Corn. Frontonis nomine edita, in quibus legitur, *Sartrix, quæ sarcit, Sarcinatrix, quæ sarcinas servat*, nisi hic *sarcinarum* nomine veniat mundus muliebris, quod non omnino improbandum videtur, cùm legatur in antiquo marmore, *Julia. Jucunda. Aug. L. Sarcinatr. à. mundo. mulie.* &c. Et sanè mundus hic plerumque, non *sarcinas* modò, sed & impedimenta militaria æquaveri. At Frontonem tuetur Nonius, in voce *Sarcinatrices.* V. præfatum Pignorium *Comm. de Servis*, Titum item Popmam *de operis Serv.*

Sarclidæ, vel *Sarclitæ*, vulgò *Saclè sur Joine*, villa Galliæ est, *super fluv. Joina, in pago Stampensi*, Dagoberto memorata: ubi *Joina* fluv. Junna est, *ea Juine*, qui Stampas alluit. Hadr. Valesius in voce *Stampæ.*

* *Sarcocolla*, lachryma est arboris, quæ thuris pollinis effigiem habet: cui similem succum Euphorbiæ puriorem, Plinius esse dicit. V. suprà in voce *Euphorbia*, & plura hanc in rem, apud Salmasium *ad Solinum p.* 301.

Sarcophagus, in *Inscr.* vet. apud Gruterum *pag.* 689 L. Julii Marcelli, qui vixisse dicitur ann. 5. diebus 31. *Corpus. integrum, conditum. Sarcophago.* & apud Juvenalem, ubi de Alexandro,

Qui figulo postquam munitò intraverit urbem,
Sarcophago *contentus erit:*

arca est sepulchralis, quam πύελον Græci & σορὸν dixere. Græci enim, qui corpora defunctorum non cremabant, condere ea solebant πυέλοις, ex lapide utplurimum factis, cui natura est corpora citò absumere. Cujusmodi erat Assius lapis, quem & σαρκοφάγον, ab *edendo carnes*, propterea Græci nuncuparunt. Plinius *lib.* 36. *cap.* 17. *In Asso Troadis* Sarcophagus *lapis fissili venâ scinditur.* Ubi quod *fissilem venam* vocat, Dioscorides σχιστὸν, item σχιζομένον, appellat. Subjicit, *Corpora defunctorum condita in eo absumi constat, intra XL. diem, exceptis dentibus.* Postea verò, Σαρκοφάγοι dicti sunt quilibet mortuorum loculi, etiamsi ex alia materia fierent. Quemadmodum Δελφικαὶ τράπεζαι, quarum dictum à Delphi nobiles, postmodum quilibet abaci, eâ formâ facti, Delphicarum nomen habuere. Hinc *Sarcophagi Porphyretici* meminit Anastasius *in Sylvestro*: Hodieque *Sarculium* dicunt Galli, quamlibet arcam sepulchralem, voce detortâ ex Sarcophagulus. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1203. & 1204 ut & suprà, in voce *Assius Lapis.* Propriè verò *Sarcophagus* dictus est, illa arca, quâ grandiores natu integris corporibus condebantur, in loco communi, vel ante aras. Infantum enim, quibus mortuis nec inferias libarunt, nec eos ante dentes natos ussere; nulla nec busta, nec *Sarcophagi*, sed Suggrundaria, de quibus infrà, fuerunt, corporibus eorum in urnulis, quia is vetustior mos, impositis, Thom. Bartholinus *de Puerperio Vett.* Apud Scriptores Eccl. Rom. vox capsam majorem SS. reliquias continentem nonnunquam notat. Sic Ditmarus *lib.* 6. *Sarcophagum ingentem, ad includendas Sanctorum reliquias de argento fecit* &c.

Sarda, gemma rubricæ concolor, unde etiam nomen: rubrica enim Hebræis est שרד *sered*, unde Phœnices שרדא *sarda* fecere, Græci σαρδὼ & σάρδιον. Certè *rubore* sardium, in confesso est. Hinc Orpheus in *Achate*,

—— σάρδιον θ' αἱματόεντα,
Sardiaque sanguinea,

dixit. Et Theophrastus *de Lapid.* Τοῦ γὰρ σαρδίου τὸ μὲν διαφανὲς, ἐρυθρότερον δέ &c. Plinius quoque *lib.* 37. *cap.* 7. *Sardium inter lapides rubros recenset.* Et in India, describit trium generum, rubrum &c. Itaque cùm Apocalypseos *cap.* 4. *versu* 3. Joanni Deus apparet in solio sedens ὅμοιος ὁράσει λίθῳ ἰάσπιδι καὶ σαρδίῳ, *aspectu similis lapidi jaspidi & sardio*; Veteres, ut jaspidis colore aqueo diluvium, quo prior mundus periit: ita rubro *sardii* colore, ignem ultimi judicii, quo posterior absumetur, significari volunt, in qua sententia sunt, Victorinus Pictaviensis (si verè opus est illius) & Primasius *in Apocalypsin.* Quo pacto corruit opinio illorum, qui vel à *Sardibus*, vel ab Insl. *Sardinia*, gemmam hanc dictam volunt; cum tamen in neutro horum locorum reperiatur. Uti autem coralli rubor prorsus sanguineus est, imò sandiceus ac sandarachinus, sic in sardio color est languidior atque dilutior, & illi colori similior, quem a carne *incarnatum* linguæ vernaculæ appellant. Unde est, quòd huic ipsi lapidi *carneoli*, vel corruptè *corneoli*, nomen hodie indiderunt Europæi fere quotquot sunt. Itaque auctore Plinio eodem *lib. cit. cap.* 6. *Sardonyches olim, ut ex nomine ipso apparet, intelligebantur candore in sarda, hoc est, velut carnibus ungue hominis imposito, & utroque translucido.* Sensus est, ut *sardam* carni, ita onychem ungui humano esse concolorem, ac proinde tanquam ungue perspicuo, carni itidem perspicuæ superinducto, fieri sardonychem &c. Vilissimam eam gemmarum esse, Solinus scribit; sed deceptus fortè verbis Plinii, qui, cùm carbunculum, sandastrum, lychniten, & carchedonium scalpturæ pertinaciter resistere, partemque ceræ in signo tenere dixisset; addit continuò post, *E diverso ad hæc sarda utilissima*: nempe ad scalpturam, & signum ut quæ nec sit δυσγλυπτος, nec ceram in signo teneat. Ipse certè Plinius, *lib.* 37. *cap.* 10. plus centum gemmas hac viliores, per alphabeti ordinem, recensuit. Idem *vulgarem sardam* esse dicit, *non vilem*: quam Babyloniam maximè laudat, & alibi quasdam describit argenteis, quasdam aureis venis sublitas; marem quoque excitatiùs asserit fulgere, nec ullam translucentium tardiùs suffuso humore hebetari. Hac denique gemmâ subjungi quasdam, apud Menandrum & Philemonem, fabulas superbire. Menandri nempe de *Sarda* locus, fuit, ἐν Πλοκίῳ,

Ἔχειν σμαράγδους ταῦτ' ἔδει καὶ σαρδίον;

apud Athenæum. Eandem in mundo muliebri censet Aristophanes, in altera Θεσμοφοριαζούσαις, quarum fragmenta extant, apud Clementem Alexandr. *Pædagogi lib.* 2. *cap.* 12. & Pollucem *lib.* 7. *c.* 22. ubi inter alios hic versus,

Περιδέραια, λόδια, ὀλισβοὺς, σάρδια.

Imò in Theophrasto in rarissimis censetur. Quò facit, quòd è XII. gemmis in Aaronis pectorali, prima est τὸ σάρδιον *Ex. c.* 28. *v.* 17. & cùm Tyrio Principi dicitur, πάντα λίθον χρηστὸν ἐνδέδεσαι &c. Ezech. *cap.* 28. *versu* 13. rursus Σάρδιος, primus est è XII. gemmis, quibus ille ornatur. Et quamvis *Sardam* Theophrastus in iis lapidibus censeat, qui placent τῇ ὄψει μόνον, *solo visu*: tamen apud Epiphanium, *medendi vim habet & eo Medici utuntur*, πρὸς οἰδήματα καὶ ἄλλας πληγὰς ὑπὸ σιδήρου γεγενημένας, *ad tumores & alias plagas ferro inflictas* &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. lib. V. cap* 7. Laudatissimam *Sardam* circa Babyloniam esse, suprà diximus, quam, cùm lapicidinæ quædam aperirentur, hærentem in saxo, cordis modo repertam, Plinius tradit, sed metallum hoc, i. hoc genus marmoris vel saxi, defecisse addit. Δίσαρμον, quoddam *Sardæ* genus dictum, quæ paulo amplior esset, quasi magnitudinem haberet duplicis σφραγῖδος: quo nomine sigillum primò, inde *gemma* dicta est, quòd primus & vetustissimus apud Græcos usus earum esset, ut sculptæ auro includerentur, digitoque ad signandum gestarentur, Salmasius *ad Solinum pag.* 98. V. quoque infrà in voce *Sandararii.*

Sardachates, inter achatis gemmæ cognomina, apud Plinium; de quo V. eundem Salmasium, ubi suprà, *pag.* 130.

Sardararii, in *Basilicis* Græc. exponuntur *cabitarii* seu *cavitarii*, h. e. gemmarum cavatores; à *sarda* gemma: quam omnium gemmarum optimè facillimeque ac utilissimè sculpi, suprà ex Plinio diximus. Idem *ibid. Expetuntur à scalptoribus, ferroque includuntur, nullam non duritiam ex facili cavantes.* Salmasius *ad Flav. Vopiscum in Saturnino.*

Sardianica Vestimenta, id est, *punicea & coccina*, memorantur Æliano, ubi de puniceis Persarum vestibus, τῶν ἀλουργῶν δὲ Σαρδιανικῶν ἐσθήτων τε καὶ πολυτελεστέρων. Hinc Hesychius, Σαρδιανικὸν βάμμα, τὸ φοινικοῦν: Quem colorem ὀξυφοινικοῦν vocabant. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 344. & infrà in voce *Oxyblatta.*

Sardica, adde: *Sardicenses* Canones XXI. cùm in Codice Ecclesiæ Universæ non extitissent, teste Dionysio Exiguo, qui in versione nova Codicis Græci, Præfat. ad Stephanum Episc. ait, *in Chalcedonensis Synodi Decretis, finem esse Græcorum Canonum, quibus se subjicere Sardicensis & Africani Concilii decreta*, à Trullanis

lenis Patribus, post Justinianum Imperatorem demum additi sunt, una cum aliis quibusdam. E quibus colligit Vir Cl. Christophorus Justellus, Synodum Sardicensem à Græcis inter Orientales Synodos non fuisse relatam, quippe cujus Canones non Græcè, sed Latinè, primùm editi fuissent. Pergit, *Sed alia usque potissima ratio exstitit, cur statim ab initio illius Synodi Canones ab Orientalibus Ecclesiis non fuerint admissi, nimirum ob Canones de Appellationibus ad Romanam sedem, qui è diametro Canonibus Antiochenis adversabantur, quos Episcopi Orientales ediderant, qui appellationes extra diœcesim graviter & iniquo animo ferebant. Quemadmodum & Africani Patres, qui eandem ob causam Sardicenses Canones negaverunt, nec appellationes transmarinas latenter admittebant, quippe qui eâdem, quâ Orientales, prærogativâ fruebantur, ut ex variis Codicis Ecclesiæ Africanæ canonibus palàm est, in Præfat. Biblioth. Juris Canon.* Quomodo eosdem Canones, pro Nicænis Synodi VI. Carthagin. Patribus obtrudere voluerit Zosimus Papa. V. apud Gerh. von Mastricht *Histor. Juris Eccl. num.* 67.

Sardinia, adde: Prov. *Sardi venales, alius alio nequior*: auctoribus Festo & Plut. *in Quæst. Rom.* ortum est ex ritu in ludis Capitolinis usitato, in quibus auctio simulabatur Vejentium & novissimus producebatur senecio, cum toga prætexta bullaque aurea, præfante atque incinente præcone, *Sardi venales* &c. At *in Romulo* Plut. ab ultimo Regis hujus mortalium operum cum Vejentibus prælio arcessit originem: traductum eorum Ducem in triumpho, provectæ ætatis, sed visum imprudenter, nec pro ætate, rem gessisse; inde *Σαρδιανοὺς ὠνίους*, senem per Forum in Capitolium trahere prætextatum cum bulla puerili & hoc carmine Præconis. Vejentes nempe Etrusci, at Etrusci coloni Lydorum, quorum caput olim *Sardes*. Sed præterquam quòd à Sardibus gentile non est *Sardi*, nimis longè denominatio hæc petita est Vejentium & vix Poëtæ permittenda, nedum ut Romanum vulgus in Vejentibus illudendis, ex ultimis Thuscorum antiquitatibus, appellationem illorum erueret. Alia refertur sententia Capitonis apud Festum, Tib. Gracchum, collegam P. Valerii Faltonis, in Consulatu *Sardiniam* Corsicamque subegisse, nec prædæ quicquam, præter mancipiorum vilissimam multitudinem, fuisse. Utramque interpretationem, ut nugacissimam, nec unius assis, proscribens Joh. Meursius *Miscell. lib.* 3. tanquam duplici ignominiæ vocabulo homines nequissimos, *Vernales* & *Sardos* appellatos, scribit. Sed vernarum, præter ceteros servos, scelera & inde *vernales*, pro omnium nequissimis, nuspiam reperire est. Gronovius itaque, non Vejentium auctionem principium isti dicto dedisse, sed vel cladem *Sardorum* à Tib. Sempronio Graccho Prætore, à quo hostium cæsa vel capta 80000. Liv *lib.* 41. iis illatam: vel occupationem ejus antè sine ullo sanguine factam à Romanis, censet. Certè pessimè servisse *Sardos* testatur Eustathius, Dionysii Scholiastes: idque ob indomitam eorum contumaciam, cujus causam probabilem suppeditat Diodorus *lib.* 4. & 5. Jolao coloniam Thespiadarum in *Sardiniam* deducendi oraculum datum, *ὅτι τοῖς τῆς ἀποικίας ταύτης κοινωνήσασι διαφυλάττεσθαι τὴν ἐλευθερίαν ἀμετάβλητον εἰς αἰῶνα*, atque ideo nec Carthaginenses, nec Romanos, quantiscunque cladibus, ita universam Insulam subigere potuisse, ut non plurimi repudiata omni jurisdictionis externæ patientiâ in montes illos Insanos refugerint & per antra ac specus sylvasque ferarum, quàm hominum imperantium, consortia ferre maluerint. Unde Livius, Ilienses *Sardiniæ* gentem ne suâ quidem ætate omnem perpacatam fatetur, *lib.* 40. Tacitus etiam, 4000. Libertini generis, Judaicâ Ægyptiave superstitione infectos, in *Sardiniam*, coërcendis illis latrociniis, ablegatos sub Tiberio, scribit: & Floro gentium illius Inf. *feritas* & *gens contumax vilisque morti*, memoratur, ut alia omittam. Postquam igitur *Sardi* non semel rebellantes devicti, qui de captivis sub corona veniebant, nequiter serviendo dederunt occasionem proverbio de suæ nationis mancipiis: à quo tempore in Ludis Capitolinis Præcones (quos in illis mancipiis jumentisve, quæ non promtos invenirent emptores, dicacitatem suam exercuisse, docet Appulejus *Milef. l.* 8.) cæteris jocis in mancipia minimi pretii hanc quoque adjecerunt præfationem: *Sardi venales, alius alio nequior.* Hæc enim ultima verba, non explicationem esse Festi, ut voluit Scaliger; sed partem Proverbii, auctor est Cic. *Fam. Epist. lib.* 7. *epist.* 24. ubi de Phamea & M. Tigellino Hermogene nepote illius, modulatore optimo, in Sardinia nato loquens. *Habes*, inquit, *Sardos venales, alium alio nequiorem.* Usus Proverbii tutissimus est, non in negotio infinitæ prolixitatis atque inexplicabili (ut, respiciens solum illud *longa venditione*, apud Victorem, statuit Erasmus) sed vel in mercimoniis nihili & fastidiendæ abundantiæ vel in duobus pluribus que ex ea nota mortalibus, ut, cui palmam improbitatis & nequitiæ tribuas justiùs, cunctetis & dubites, præsertim si vel ipsi sese vel alii illos venditent: Quales Octavium, Lepidum, Plancum, Asinium, post Mutinense prælium, Cicero & Senatus experti. V. Joh. Frid. Gronovium *de Pecun. vet. lib.* 4. *cap.* 10.

Sardis, adde: Ad radices Tmoli, hodie ad exiguitatem pauperis vici redacta, pastoribus solùm inhabitatur, qui, majore parte Turcæ, mesquitam ibi habent, nullo Christianis ibi adhuc parvo numero superstitibus ad cultum divinum loco relicto. Vocatur etiamnum *Sarde*, transitu olim Caravanæ Smyrnâ Aleppum, atque inde in Persas euntis, nobilis. Memoriam tamen veteris magnificentiæ servat eximius nummus, in quo caput ejus turrigerum visitur, cum *Inscr.* CAPΔIC ACIAC ΛYΔIAC EΛΛAΔOC A MHTPOΠOΛIC. SARDIS ASIÆ LYDIÆ GRÆCIÆ METROPOLIS, apud Jac. Sponium *Itiner. Græciæ Part.* 1. *pag* 348. & 3. *pag.* 191. 192.

Sardius Lapis. V. suprà *Sarda*.

Sardonyx, lapis apud Vett. magni nominis, de cujus vocis etymo diximus suprà, in voce *Sarda*. Josepho primus fuit e XII. illis lapidibus, qui Aaronis *τὴν ἐσσῆνα* distinguebant, ut Senioribus *Sardius*. Eidem *Sardonyches* fuere duo lapides *soham*, in Humerali Sacerdotis summi, Exodi *cap.* 28 *versu* 9. *Πεπαρτῆσθαι*, inquit, *τὴν ἐπωμίδα σαρδόνυχας δύο κατὰ τὴν ὤμων ἑκάτερον τέλος*. Ita etiam Aquila, & Hieronymus *Epist. de veste Sacerdotali*. Sic, cùm ex Ammonitarum metropoli *Rabbath*, quæ Græcis *Philadelphia*, auream Regis coronam talento gravem & insigni lapide ornatam, abstulisse legitur David, 2. Sam. *cap.* 12. *vers* 30. multi per numeri enallagen plures intelligunt gemmas, quibus corona hæc fuerit interstincta. Sed Josephus *Sardonychem*, quem in medio habuerit hæc corona, maximi pretii: cujus errorem eruditè detexit Bochartus, ex ambiguitate vocabuli *Moloch*, quod in Oriente & *Regem* & *Sardonychen* notabat. Neque desunt, qui *Sardonychen* fuisse gemmam illam, cujus jacturâ Fortunam mitigare voluit Polycrates Tyrannus, statuant; quamvis verius sit, smaragdum fuisse, uti diximus superius. Apud Romanos, primus *Sardonyche* usus est prior Africanus, teste Plinio *lib.* 37. *cap.* 6. à quo tempore Romanis hæc gemma celeberrima fuit. Hinc idem *ibid. Claudius Cæsar smaragdos induebat & sardonychas.* Martialis *lib* 2. *Epigr.* 29.

> *Rufe vides illum subsellia prima terentem,*
> *Cujus & hinc lucet sardonychata manus.*

Juvenalis *Sat.* 13.

> —— —— *gemmasque princeps*
> Sardonyches, *loculis quæ custoditur eburnis* &c.

Neque minùs in Syria in pretio fuisse, ex Luciano colligas, in quo Syriæ Deæ *χρυσὸς τε ἄλλος ἐπίκειται καὶ λίθοι κάρτα πολυτελέες*, *& aliud aurum circumpositum est, & lapides valde pretiosi*; in quibus censentur *ὄνυχες οἱ Σαρδῷοι πολλοὶ καὶ ὑάκινθοι καὶ σμάραγδοι*, *sardonyches multæ, & hyacinthi & smaragdi.* Ut & ex Plutarcho, *lib. de fluviis*, ubi Euphrati adjacere montem Drimyllum, in quo lapis sardonychæ similis nascatur, quo utantur Reges *ἐν τοῖς διαδήμασι*, *in diadematibus*, refert. Est & in India mons *Sardonyx*, ab argumento dictus, quòd in eo multi sardonyches, ut videre est apud Ptolemæum *lib.* 7. *cap.* 1. & Ctesiam *in Indicis*, Photio laudatum. Quæ gens, quamvis olim neglexerit sardonyches, à Romanis tamen postea eos in pretio didicit habere. Plinius, *Has Indis non habitas in honore Zenothemis scribit: tantæ aliàs magnitudinis, ut inde capulos facitarent. Etenim constat ibi torrentibus detegi. Et placuisse in nostro orbe initio, quoniam solæ propè gemmarum scalptæ ceram non auferrent. Persuasimus deinde & Indis, ut ipsi quoque iis gauderent.* Jam, si consulamus Sacros Scriptores, Joannes, ut Sardii, ita etiam *Sardonychis*, meminit Apocal. c. 21. *versu* 20. ubi è fundamentis XII. cœlestis illius Hierosolymæ, *ὁ πέμπτος Σαρδόνυξ, ὁ ἕκτος Σάρδιος*, *quintum* Sardonyx, *sextum Sardius.* Et de Assuero, legitur in Chaldæo, Estheræ *cap.* 1. *v.* 4. *Fodit in Euphratis ripa & ibi reperit sexcentas & octoginta arcas arcas, plenas margaritarum, beryllorum & sandalchin*, h. e. *Sardonychum* &c. Omnium autem optimæ Arabicæ. Plinius *d. l. Nullo sardarum vestigio Arabicæ sunt, cæperuntque pluribus hæ gemmæ coloribus intelligi, radice nigrâ aut cæruleum imitante, aut unguem; creditum enim candido pingi, nec sine quadam spe purpuræ, candore in minium transeunte.* Item, *Arabicæ excellunt candore circuli prælucido, atque non gracili, neque in recessu gemmæ, aut in dejectu renidente, sed in ipsis umbonibus nitente, præterea substrato nigerrimo colore.* Et quidem hæ in montibus reperiebantur, sicut torrentibus detegebantur Indicæ, candorem in rubro habentes & utrumque tralucidum, quas Arabicis præferunt alii. Sed Plinii ævo cœcæ in pretio erant, h. e. minimè tralucentes, *quæ prolo nomen abstulerunt, ut propriè vocarentur Sardonyches* &c. V. Sam. Bochartum, *Hierozoici Parte poster. lib. V. cap.* 7. & Salmasium *ad Solin. passim, inprimis pag.* 558.

Sardopater, Græcè *Σαρδοπάτωρ*, h. e. *Σάρδος πατήρ*, *Sardus pater*, dictus est *Sardus*, Sardiniæ Rex, quem in Sardinia primum regnasse & sejuges antea populos in unum congregasse ac conciliasse, refert Solinus *cap.* 4. *Nihil ergo attinet dicere, ut Sardus Hercule, Norax Mercurio procreati, cùm alter à Libya, alter ab usque Tartesso Hispaniæ in hosce fines permeavissent, à Sardo terræ nomen datum.* Hinc divinis post mortem honoribus excultus, & *Σαρδοπάτωρ* appellatus est. Nam, ut notat Servius, Veteres omnes Deos *Patres* vocabant. Sic *Jupiter*, q. Jovis Pater, *Ζευπάτωρ*, *Marspiter*, Mars pater, *Diespiter*, *Διὸς πάτηρ* &c. Ejus Fanum celeberrimum in Sardinia fuit, quod *Σαρδοπάτορος ἱερὸν* indigitat Ptolomæus, apud Salmasium *ad Solinum pag.* 99.

Sarganti, in *Charta* Henrici VI. Imp. apud Goldastum *Constitut. Imperial. Tom. I. pag.* 187. *Milites itaque & Sarganti jurabant* &c. & apud Willebrandum ab Oldenborg *Itiner. Terræ S. Inter quos & ipsum multi* Sarganti *pedites*: Dicuntur *Serianti*, in *Epistola* Henrici Balduini Imp. CP. fratris, in *Gestis* Innocent. III. Quod utrumque corruptum est, ex Servientes: quo nomine recentiores, milites indigitarunt passim, eosque tum pedites, qui vulgò Scriptoribus Gallis *Sergens*; tum equites. V. infrà, in voce *Servientes*.

Sargenum, & *Sargium*, apud ejusdem ævi Scriptores, pannus est serico-laneus, unde nomen Gall. *Sarge* vel *Serge*: de quo V. C. du Fresne in *Gloss*.

Sarissa, Festo Pompejo *lib.* 17. *hasta* fuit *Macedonica*. Livius *Dec.* 4. *lib.* 7. *Ibi simul perturbati ordines & impeditus incursu suorum usus pralongarum hastarum (Sarissas vocant Macedones) intulere signa Romanæ legiones, & pila inter turbatos conjecere.* Apud eundem *lib.* 8. *ejusd. Dec. per operculi foramina, prælongæ hastæ, quas Sarissas vocant, ad summovendos hostes prominuisse*, dicuntur. Hastæ itaque species fuit, ut malè Rob. Valturius *de Re mil. lib.* 10 *cap.* 3. exponens verba Curtii *lib.* 9. *Macedo justa arma sumpserat, æreum clypeum, hastam, quam Sarissam vocant, lævâ tenens*: censuerit, *clypeum æreum* fuisse. Unde & Pollux *Onomast. lib.* 1. *cap.* 10 *num.* 7. δόρυ vocat idemque inter ξυστὰ refert, *lib.* 10. *cap.* 31. Torquebatur autem utraque manu à Græcis, & præsertim à Lacedæmoniis, ad quos ejus usum transtulit Cleomedes, Alex. ab Alexandro *Genial. dier. lib.* 6. *cap.* 22. Longitudinem ad 14. cubitos esse debere, docuit Ælianus *lib. de aciebus instr.* ut rectissimè cum *Picqua* Gallica comparari possit: Usum descripsit Modestus *lib. de vocab. militar.* & ex illo Vegetius *de Re Milit. lib.* 3. *cap.* 24. Nec omittendum, id hastæ genus è fraxino fuisse, Suid. in voce σαυνίχολις & Statius *Thebaid. lib.* 7. *versu* 269.

Fraxineas vibrant Macetûm de more Sarissas.

Ubi Luctatius *Sarissas* interpretatur *Macedonum lanceas* &c. Hinc in Alexandri M. exercitu *Sarissis* sive hastis armatos *Sarissophoros* nuncupatos legimus, apud Q. Curtium *lib* 4. *Non immeritò itaque verebatur Aretam Ducem hastatorum, quos* Sarissophoros *vocabant*. V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosinum lib.* 10 *cap.* 10: & Nic. Rigaltium *in Lexico Græco-Barb.* Hanc *duplicare* dicebantur, qui vibrabant eam & crispabant, quasi duplicem quatiendo facerent. Hesychius, πάλλειν, κραδαίνει, τὰ δόρατα διπλοῖ, i. *vibrat hastas & duplicat*. Sic ἴυγγες aviculæ, apud Lælium *in Apologia* Apuleji, versibus illis, quibus pleraque philtra descripsit, *bicodula* dicuntur, quòd caudæ assiduâ vibratione quadantenus, duplicem eam faciunt & sic duas videntur caudas habere. Nec aliâ ratione *bilingues serpentes* appellatæ; nec enim duas habent linguas, sed quòd tam tremulo motu linguam crispant, ut non una sed gemina videatur esse. Salmasius *ad Solinum pag.* 943.

Sarlatum, adde: Notitia Episcopatuum Galliæ, scripta paulo post A.C. 1322. in prov. Aquitanica secunda sive Burdigalensi IV. *novos Episcopatus* ponit, *Sarlatensem*, *Malleacensem*, *Lucionensem*, & in *Vasconia Condomiensem*: ex quibus Sarlatum *Sarlat* Petrocoriis; Lucio *Luçon*, vetus Cœnobiũ unà cum Malliaco Inf. Pictavis, Condomium, & ipsum olim Monasterium, Aginno detractum. Hadr. Valesius *Not. Gall.* in voce *Malliacum*: ubi addit, *Sarlatum* S. Sacerdotis, vulgò *S. Sardos* dicti, Episcopi Lemovicini tumulo atque Monasterio olim inclytum, atque ex hoc Episcopatum factum esse. Vocat id Petrus *Hist. Albig. Monasterium Monachorum nigrorum*, Sarlatium, *in Episcopatu Petrogoricensi*. Alii *vicum Sarlatensem*: Vett. tabulæ *Saralatum*, appellant. Caput est agri seu pagi *Sarlatensis*, qui vulgò *le Sarladois* dicitur

Sarmatia, adde: *Sarmatæ* Europæi, ut rerum Polonicarum tradidere Scriptores, coluere non Solem modò ac Lunam olim: sed etiam *Pogvvisd* sive Auram, *Jessam* sive Jovem, *Lađon* sive Plutonem, *Niam* sive Cererem, cujus celeberrimum Gnesnæ Templum fuit; Marzanam porrò sive Venerem & *Zievoniam* sive Dianam: usque ad tempora Miesconis seu Mieczlai Regis, qui sacris Christianis est initiatus, circa A.C. 965. Eosdem Castorem quoque & Pollucem, sub nominibus *Leli* & *Poleli*, veneratos fuisse, nonnulli volunt, cujus vestigia hodieque in symposiis Polonorum, ubi vulgò *Lelus* & *Polelus* inclamari soleat, dicunt superesse: Sed Vossius à priscis illis *Sarmatis* per hæc nomina intellectos potiùs contendit, sive bonum nigrumque Deum; sive Cœlum & Tellurem; sive Jovem & Neptunum; nisi fortè dicas, illos à Græcis, Istri accolis, Castoris & Pollucis cultum accepisse. Quomodo & à Græcis fuit ara Alexandri M. ad Borysthenem: uti à Romanis illa, quæ ibidem constituta fuit Cæsari Augusto: cujus utriusque meminit Ammian. Marcellinus *lib.* 22. Porrò, ad Obium fluv. coluere Auream Vetulam; quæ num symbolum fuerit Evæ, nostrûm omnium Matris, an Telluris, quæ & ipsa antiqua omnium Mater, difficile dictu est. Ab hoc Idolo, oraculi Delphici instar, futura quærentibus responsa fuisse data, refert Paulus Oderbornius *in vita Joh. Basilidis*. Cultum ejus hoc pacto describit Adamus Clemens *in Anglorum Navig. ad Philippum Angliæ tum temporis & Hispan. Principem*, *Si qua gravior calamitas gentem* (Moscorum) *premit; Idolum suum statim consulunt hoc modo: Coram simulachro prostrati preces fundunt: mox tympanum in medio statuunt. Hoc seriè lecti circumstant: argenteum bufonem tympano imponunt, dein bacillo concutitur tympanum. At cui circumjacentium circumstat bufo, protinus interficitur. Statim, nescio quibus Idoli præstigiis, vitæ restitutus malorum causas exponit. Itaque placato Idoli Numine, non ita multo post publicâ calamitate liberantur.* V. Gerh. Joh. Vossium *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 39. Sed & ignem à vett. Sauromatis cultum esse, refert Clem. Alexandrinus *Admonit. ad Gent.* deque eo testem laudat Nymphodorum *lib. de Legibus Barbar.* Eoque magis fidem facit, quia à Lithuanis, gente *Sarmatica*, priusquam Christum amplecterentur, quod contigit circa A. C. 1230. honore divino cultum esse Ignem, quem dixere *Znicz*, scribunt, qui de Sarmatia Europæa egere: ut Alex. Gaguinus *Sarm. Eur. cap. de prisca Lituanorum relig.* Imò Idololatriam hanc demum à Jagellone R. Lituaniæ Magno Duce, qui omnibus spectantibus manu suâ illis, quas aliquando coluerat, arboribus magnâ vi secures impingens, tum ingentem vim aquæ profundens in illum tamdiu adoratum Ignem, *Non est*, clamabat, *non est Deus, quod exscindi, disjici, extingui possit*, fuisse extirpatam, docet Sigismundus Baro in *Moscov.* circa A C. 1390. Hinc *Sarmaticus* Ludus, apud Flav. Vopiscum *in Carino*, *Exhibuit* & Ludum Sarmaticum, *quo dulcius nihil est*: Desultorius ludus est, a *Sarmatis*, qui optimi ac præstantissimi equorum desultores, nomen adeptus. Hinc in Circo *Sarmatis* vulgò Romani usi, ad equos hujusmodi agitandos: quod inprimis à Carino factum, postquam, Sarmatico bello profligato, videtur Sarmatas captivos in Circum induxisse, & populo spectandos ostendisse; qui ex more & exercitio gentis suæ in equis desultoriis currerent. Certè hac arte olim claram eam gentem, docet Ælianus *in Tacticis*, Τάττεται δὲ τὸ τοιοῦτον σχῆμα μάλιστα παρὰ τοῖς περὶ τὸν Ἴστρον βαρβάροις, οὓς καὶ ἀμφίππους ἔλεγον, ὡς ἠσκημένους μεταπηδᾶν ἀπὸ ἵππων εἰς ἄλλους ἵππους. *Instruitur autem schema hoc optimè à Barbaris, Istri seu Danubii accolis; quos & Desultores dicebant, utpote ab equis in equos transilire doctos.* Inter Danubii autem accolas etiam Sarmatæ. Unde *Sarmaticus Ister*, Symmacho. V. Salmasium *ad Vopiscum d. l.* & de *ludo Desultorio*, suprà.

Sarmenes, qui de equitatu primus scripsit, memoratur inter opera ex ære Demetrii, Plinio *lib.* 34. *cap.* 8. ubi tamen *Sermonem* habet *MS*. Xenophon *Simonem* vocat *de Re Equ.*

Sarmenta, surculi amputati sunt, à *sarpendo*, i. putando. Hæc arida boum cornibus præligata accensaque, magnum hostibus terrorem intulisse, legitur apud Livium *lib.* 22. *cap.* 18. *Annibal— necubi Romanus inclusum vallibus agmen aggrederetur; ludibrium oculorum specie terribile, ad frustrandum hostem commentus, principio noctis furtim succedere ad montes statuit. Fallacis consilii talis apparatus fuit. Faces undique ex agris collectæ, fascesque virgarum, atque arida* sarmenta, *præligantur cornibus boum, quos domitos indomitosq; multos inter cæteram agrestem prædam agebat —— Primis tenebris silentio mota castra: boves aliquanto ante signa acti* (quod negotium Asdrubali datum) *ubi ad radices montium viasq; angustas ventum est; signum extemplo datur, ut accensis cornibus armenta in adversos concitentur montes: & metus ipse relucentis flammæ ex capite, calorq; jam ad vivum ad imaq; cornuum adveniens, velut stimulatos furore agebat boves, quo repente discursu, haud secus quàm sylvis montibusq; accensis, omnia circum virgulta ardere, capitumque irrita quassatio excitans flammam, hominum passim discurrentium speciem præbebat. Qui ad transitum saltus insidendum locati erant —— circumventos se esse rati, præsidio excessere —deinde—cum majore metu concitant se in fugam — Interea toto agmine Annibal traducto per saltum, & quibusdam in ipso saltu hostium oppressis, in agro Allifano posuit castra* &c. De *Sarmentis balsami*, Plinius, ubi de hac arbore: *Et sarmenta quoque*, inquit, *in merce sunt*, DCC. HS *amputatio ipsa surculiq; venere intra quintum devictæ annum*, h. e. septingenties sestertio seu septingentis millibus sestertium nummum. Tanto pretio erat xylobalsamum, intra quintum annum, postquam devicta est à Romanis Judæa, V. infrà, in voce *Xylobalsamum*. A' *Sarmentis*, *Sarmenticii* & *Semiaxarii*, à Gentilibus olim Christiani dicti sunt; quòd ad stipitem dimidii axis alligati sarmentis accensis exurerentur. Tertullianus *Apologet. cap.* 50. *Vincimus, cùm occidimur, licèt nunc Sarmentitios & Semiaxarios appelletis, quia ad stipitem dimidii axis revincti sarmentorum ambitu exurimur.* V. Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* voce Ἱεροχρυσία, ubi de variis Vivicomburii generibus.

Sarmia, aut *Sarnia* Inf. *Grenesey*, Anglis *Garnsey*, Insula est Oceani Britannici, cum Cæsarea vulgò *Jersey*, Galliæ quàm Angliæ propior, hujus tamen imperium agnoscit: naturæ munimentis tuta & smiris lapidis ferax, pomariis præterea non minùs ac Cæsarea abundat. Veteri Regum Angliæ privilegio gaudet, quòd in oppido ejus S. Petri perpetuæ sint induciæ, & Gallis aliisque, quamvis bello sæviente, ultro citroque huc sine ullo periculo venire & commercia securè exercere, liceat, Camdenus *de Insulis Britann pag.* 756. De utraque Insula sic Valesius *Not. Gall.* in voce *Gallicus Oceanus*, *Sarmia*, inquit, 10. *parœciis constans*, *Cæsarea* 12. *ambæ quondam Episcopatus Constantiensis portio & olim* *Fran-*

Insularum, nunc Anglorum Regi subjectæ, à Normannis & Britonibus, Francica lingua utentibus, habitantur, Æsiaco memorata &c. V. quoque *Sarnia*.

Saron, adde: Regio campestris est circa Joppen & Lyddam, de qua Actorum c. 9. *versu* 35. Οἱ κατοικοῦντες Λύδδαν καὶ τὸν Σαρωνᾶ. Situs ejus ex his Eusebii in *Locis* liquet, A' Cæsarea Palæ„stinæ usque ad oppidum Joppen, omnis terra quæ cernitur, „dicitur Sarones. Et Hieronymi in Esaiæ c. 33. Saron omnis jux„ta Joppen Lyddamque appellatur regio, in qua latissimi cam„pi fertilesque tenduntur. Et in Esaiæ c. 65. In Hebræo Saron „ponitur. Omnis regio circa Lyddam, Joppen & Jamniam &c. Sunt, qui *Saronis* nomen, *campum* explicant ex Symmacho: quod sequutus Hieronymus Esaiæ *cap.* 65. *versu* 10. pro *Sarone* habet *Campestria*. Sed Græci Δρυμόν, id est, *sylvam*, propriè *quernam* & *glandiferam*. Fortè ex Græca lingua, quâ Σαρωνὶς est quercus. Callimachus *Hymno in Jovem*,

Ἠχαμὰς ἐφύκισθε σαρωνίδας ὑγρὸς Ἰάων
Ἴναχ —

— — *Desuper*
Innumeras quercus liquidus producit Jaon.

Ubi Scholiastes, Σαρωνίδας, δρῦς. Et Plinius *lib.* 4. c. 5. *Sinus Saronicus olim querno nemore redimitus, unde nomen, ita Græcia antiquâ appellante quercum.* Et fortasse Galli indidem Druides, alio nomine Σαρωνίδας appellabant, ut auctor est Diodorus *lib.* 5. Propriè autem σαρωνίδες nonnullis sunt *quercus cavæ & propter vetustatem hiantes* &c. Sed aliud Hebræis *Saron*, locus sc. lati prospectus; qui certè nullibi latiùs patet, quam in campis apertissimis. Cyrillo *in Esaia* c. 33. Saron Judææ locus est, πεδιάδα μὲν ἔχων πεδία πρὸς δὲ γεωργίαν χρησιμωτάτην ἐπιτηδείως ἔχοντα λίαν, *Campos habens arabiles & ad agriculturam valde accommodos.* Sed *pascuis* describit Hieronymus, cui hæc notiora fuere. Quò facit locus 1. Paralipom. c. 27. *versu* 29. *Et bobus pascentibus in* Sarone *præpositus fuit Sitrai Saronita.* Agitur de Davidis Regis armentis, quæ ibi pascebantur, tanquam in campo uberrimo & pascuis fertilissimo. Sed & alius fuit ejusdem nominis locus, de quo Eusebius *d. l.* *Hodieque regio inter montem Tavor & Tiberiadis stagnum vocatur Saronas*, Josuæ c. 12. *versu* 18. ubi Vulgata, Rex *Saron*. Hebræa habent, Rex *Lassaron*. Chaldæus item, & Arabs & Græci *Basileus Assaron*. Locus est à *Sarone* diversus, verum ubi fuerit, ignoratur hodie. Regna enim, quæ ibi describuntur, aut urbes & oppida sunt, quorum nonnulla destruxit Josua, ita ut illorum vestigia frustra quærantur. Sam. Bochartus *Hierozoici Parte prior. Lib.* II. c. 31. V. eundem *Ibid.* c. 48.

Sarpedon, adde: In Troade cultum esse, discimus ex Plinio *lib.* 13. c. 13. *Præterea Mutianus ter Consul prodidit, se legisse, cum præsideret Lyciæ*, Sarpedonis *à Troja scriptam in quodam Templo chartam.* Sic & Iliensibus cultum Hectorem ac Helenam. ab iisdem Ajaci, uti à vicinis Sigeensibus Achilli, Patroclo & Antilocho, sacra fuisse facta, novimus ex Athenagora *Leg. pro Christ.* Clemente Rom. *Recognitionum lib.* 10. & Strabone *lib.* 13. De oraculo *Sarpedonis* habes, apud Tertullianum *de Anima* c. 46. Item Philostratum *in Heroicis*.

Sarra, adde: de Pisce *Sar*, quod ex Servio *ad Georgic. lib.* 4. desumtum, non extare illud ullibi gentium, Bochartus ait, Serviumque memoriâ lapsum contendit, *Geogr. Sacr. Part. II. lib.* 2. *cap.* 10.

Sarracum, apud Capitolinum, *in Marco Antonino Philos. Tanta autem pestilentia fuit ut vehiculis cadavera sint exportata sarracisque.* Aliàs *Serracum*, vox etiam optimis Latinitatis temporibus usitata. Juvenalis,

— — — — *coruscat*
Serraco veniente abies.

Græcè ἅμαξα. Ammianus Marcellinus *lib.* 31. *Cumque ad gramineа venerint, in orbiculatam figuram locatis sarraclis ferino ritu vescuntur.* Ubi *serraclis* est, pro *sarraculis*. Aliud planè est *Sarracum*, cujus mentio apud Festum & Horatium, in illo versu,

— — *plenis lubet intorquere sarraclis.*

Uti infrà videbimus, in hac voce. V. Salmasium *ad Capitolinum d. l.* Apud Festum, *Sarracum vehiculum est, quo ornamenta portantur Scenicorum; frequentiùs tamen ponitur, pro vehiculi genere, quo ligna & lapides devehi consueverunt*, Corrasius *Miscellan. lib.* 2. c. 20. *num.* 4.

Sarritor, unus è Diis Romanorum Agricolis. Hoc enim ordine hisque nominibus Flamen, sacrum Cereale Cereri & Telluri faciens, Divos hos invocabat, *Vervactor*, *Redarator*, *Imporcitor*, *Insitor*, *Obarator*, *Occator*, Sarritor, *Subruncinator*, *Messor*, *Convector*, *Conditor*, *Promitor*. Primus erat frugum jam nascentium, quæ *sarriebantur*, sicut Occator ultimus erat agri colendi. Nam, ut ait ille, *priùs occant quàm sarriunt rustici.* Itaque præerat hic Deaster *Sarritioni*, cui operi *sarculum* inservit: quo herbæ noxiæ segetibus evelluntur, hoc n. *sarrire* est. De quo elegans versiculus extat, apud Pomponium Nonio laudatum,

Sarculum hinc illò profectus, illinc rediisti rutrum.

Quo uti possumus in hominem ἀπόπληκτον, cui res retro currunt. Sensus enim est: Cum hinc profectus es, segetes tuæ jam in herba erant & sarculum spectabant; at cùm illinc rediisti, ad *rutrum*, quod Græci σκαφεῖον & σκάφιον vocant, tibi res rediit & ad carceres revocatus es, cùm propè metam jam esses. Nam rutro terram vertere primum est, tum sementem jacere, dein occare, postea sarrire, &c. V. Salmasium *ad So linum p.* 515. 728 & plura *de sarriendarum segetum disciplina*, apud Plinium *l.* 18. c. 17. & 21.

Sarsorium Opus, apud Ennodium *Epigramm.* 91. quod inscribitur, *de Marmoribus opere sarsorio*, opus est ex variis discolorum marmorum crustis invicem ita commissis, ut unum corpus & unam quasi picturam efficiant, concinnatum, uti describitur à Senatore *lib.* I. *Epist.* 6. Cujusmodi opera *Lithostrota*, *Musiva*, *Tessellata* aliàs dicta sunt; inter quæ tamen discrimen, ut suis locis videre est. Ratio nominis est, à *sarcio*: unde *Sarsorium* propriè opus, variis quodammodo materiis contextum confectumque, ut plerunque *Sartorum* sunt opera. Car. du Fresne *Glossar.* & Dominic. Macer *in Hierolexico*.

Sarta Tecta, apud Flav. Vopiscum *in Divo Aureliano*, *Templum Solis fundavit & Pontifices roboravit, decrevit etiam emolumenta sartis tectis & ministris*: in *Glossis* exponuntur ὑποστηρίγματα. Ῥάπτειν enim οἰκοδομεῖν & ὑποῤῥάπτειν Græci dicebant, vel ex novo ædificare, vel *vetera sarcire*. Eædem, ὑποῤῥάπτω οἰκοδομῶ, *substruo, resarcio*, ὑπόῤῥαφή, *plicatura, resarcinatio.* Substructiones etiam dicebant. *Glossæ*, *substructiones*, ὑποῤῥαφαί. Subsutiones idem erant. Eædem, *Subsutio*, ὑποκόλλημα, ὑπόῤῥαφή. Ἐπισκευὰς quoque, quo nomine Græci *sarta tecta* dicunt; *substructiones* interpretantur illæ Glossæ: *Substructiones*, ἐπισκευαί, Salmasius *ad Vopiscum.* Quæ *sarta tecta* eo modo locari exigique solebant, ut redemptores suo lapide, suâ calce actuique materia ædes sartas tectas præberent, certo pretio in singulos annos addicto. Quod fieri solitum Romæ minimo licitantibus, observat Budæus *Annotat. prior. in Pandectas.* Hinc *Sartitectores*, pro iis qui *sarta tecta* curabant, posuit Isidorus *in Glossis*; *Sartitector, qui tecta resarcit*: vulgò *Sartitator*, malè &c.

Sartago, inter supplicia Martyrum, V. Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* voce Πυρκαϊά, ubi de variis Vivicomburii generibus. In re salinaria, *patella* aliàs dicitur, & occurrit apud Wiguleium Hondium *in Episcopis Frising.* ex vet. *Charta*, *Insuper tradidit ei omne jus, quod habuit in loco Hall dicto, cum Sartaginibus* &c.

Sarthæ, apud Pomponium, in scriptis codd. pro *Satarchis* & *Sarmatis*. Salmasius *ad Solinum p.* 191.

Sartoria, Gr. ἡ ῥαπτικὴ, & Textoria, Gr. ὑφαντικὴ, præcipuæ sunt Artium, quæ circa vestes conficiendas occupantur. Nam ἡ ἀκεστικὴ, quæ & ῥαπτικὴ, non conficit vestes, sed tantùm jam veteres & usu tritas reficit: quod ejusdem Artis non esse, *in libro ad Thrasybul.* non semel scribit Galenus. Hyphantice, quæ telas & pannos è lana aut serico aliaque materia conficit, vulgò notissima est & eleganter describitur Senecæ *Epist.* 90. Rhaptice sive *Sartoria*, pannos priùs incidit, deinde acu consuit, quod *vestimenta concipere* dixere Latini. Servius *ad Æn. lib.* 12. *Sarcinatores concipere dicuntur vestimenta, cùm è diverso conjungunt & adsuunt.* Et hodie quidem, rarissimè vestis aliqua confit, sine Sarcinatoris opera; olim verò parandarum vestium alia fuit ratio. Textores enim vestem absolvebant; neque eorum operâ ut plurimùm utebantur, quos sermo Gallicus vocat *Cousturiers*. Latini *Sartores* aut *Sarcinatores*, quæ vocabula refectorem potiùs vestis, quàm novæ confectorem, denotant. Et quum ῥάπτειν sit acu suere, *Sutores* tamen Romanis dicti sunt, non illi qui acu vestes consuunt: sed qui coria, in usum calceorum. Plato quoque in *Politico*, de artificiis vestimentorum disserens, commemorat τὴν τρήσει καὶ ῥαφῇ χρωμένην συνθετικήν, *confectionem illam quæ fit perforatione & sutelâ*: qua generali descriptione *Sartores* quoque comprehendi possent; interim illorum non meminit, sed tantùm τῆς σκυτοτομικῆς, *Artis coria consuendi.* Nec Galenus *lib. cit.* ubi multam facit mentionem earum Artium, quæ vestes Veteribus conficiebant, nostrorum *Sartorum* meminit; solam in eo genere agnoscens Textoriam, quasi illa non tantùm pannos confecisset, ut hodie, sed etiam ipsa absolvisset vestimenta. Unde colligere est, eosdem, qui erant Textores & *Sartores* fuisse aut certè longè aliam fuisse olim indumentorum rationem, quàm sit hodie. Evangelista Johannes, de tunica DOMINI agens, utriusque artificii meminit, sed *Sartores* illi manum adhibuisse negat, dicens, quod fuerit ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντὸς δι᾽ ὅλου. V. plura hanc in rem, apud Isaac. Casaubonum *Exercitat.* 16. *ad Annales Baronii sect.* 84. & suprà in *Sarcinator*, it. infrà in voce *Sutor*.

Sarus, cum Adano, Adanorum urbis conditor, memoratur Steph. Ἄδανα Κιλικίας πόλις, οὐδετέρως· ταύτην ἔκτισαν Ἄδανος καὶ Σάρος, *Adana, Ciliciæ civitas, genere neutro. Hanc extruxere Adanus & Sarus.* Ubi per *Adanum*, primum hominem *Adamum* intelligit Vossius, dicens: *Conspicimus hic, ut Cilices videri voluerint, Adanum & Sarum, esse Urbis suæ conditores. Nempe quia Adana ab omni hominum memoriâ fuisset, voluere videri esse opus primi hominis sive Saturni vel Adami vel potiùs, in honorem Adami, suam Urbem fuisse vocitatam.* Quod verò & *Sarum* urbem eam ædificasse, ac honori ejus flumen, ad quod extructa fuit, *Sarum* dictum fuisse, idem Stephanus ait, optimè id cum Adamo, tanquam Deo tutelari, unde Urbs dicta: cum conditori Urbis, qui & ipse forsan *Adam* vocatus, convenire videtur: quo modo anti-

quitas vocabuli occasionem præbuerit Cilicibus, natalis suæ Urbis referendi ad primum hominem, Cœli Terræque filium. Utrique enim competit appellatio שר *Sar*, quod est, *Dominus, Princeps*. Unde & Abrahami uxor שרה *Sara*, h. e. *Domina* vocata est. Quam conjecturam vanam non esse, arguit, quòd Stephanus fluvium illum aliter vocatum addit Κοίρανον, i. *Dominum*. Nempe, à Syris *Sarus*, à Græcis Κοίρανος vocabatur: cùm Ciliciæ variis in locis Syri Græcique essent permixti. V. Gerh. Joh. Vossium *de Idolol. lib.* 1. c. 38.

Sasim, apud Arabes, lignum est ebeni instar; in plur. *semasim*, eodem nomine dictum, quo *sesamum*, quamvis a sesamo diversissimum. Quò hæc pertinent in *Alcamus, Siz vel Siza, nigrum lignum ad patinas conficiendas. Aut est ebenus*, aut satum, *aut lignum nucis, & regio quadam in terra Adarbigian* (id est, Atropatia Strabonis) *ex qua nempe hoc lignum affertur & nomen sumit*. Idem alibi, *Sasim, arbor nigra, aut ebenus, aut siz, aut arbor, ex qua fiunt arcus* Damir in *cap. de Simsima*, quod formicæ rubræ genus est, dicit hoc idem lignum *semsem* vocari & plur. *semasim*, quod probat ex his Pseudoprophetæ verbis, de iis, qui in gehenna torquentur: *Exibunt ex igne, post aliquam in eo moram, exibunt*, inquam, *tanquam ligna semasim*, id est, pariter nigri, propter adustionem ex igne. In quæ verba Commentatores multa habent mirè absurda: Sed peritiores agnoscunt, ligna *sesamim* esse ebenina ligna, aut ebeno colore similia, ita ut exusta videantur. Unde lux his Dioscoridis *cap. de ebeno*, Ἔνιοι δὲ τὰ σησάμινα ἢ ἀκάνθινα ξύλα ἐμφερῆ ὄντα, πωλοῦσιν ὡς ἐβένινα. Quæ Marcellus Virgilius ita reddidit, *Venduntur praebeno quadam spinæ Indicæ, aut mori fallente similitudine, materiam*. Putat nempe pro σησάμινα legendum συκάμινα, quia sesamum nihil habet commune cum ebeno. Sed neque sycaminus, seu sycomorus, nisi quòd utrumque lignum est. Itaque nihil mutandum: *Sesamina* enim hic sunt ligna illius arboris, quæ Arabice *sasim* & *semsem* appellatur, & in plur. *semasim* habet. Sed & præter Dioscoridem, Arrianus *in Periplo*, meminit φαλάγγων σησαμίνων καὶ ἐβενίνων, *palangarum sesaminarum & ebeninarum*, quæ ex Indiæ urbe Barygatis in Persidem afferebantur. Sam. Bochartus *Hierozoici Pars. poster. lib. I. cap.* 20.

Sargona, vel *Sorgauno*, Hebræis est animal sex colorum, uti legitur in *Midras* seu Commentario Mystico in Legem; sed falsò: colorem enim vox notat. Ita enim Syrus Interpres Exodi c. 26. *versu* 14. *Item fac operimentum Tabernaculo ex pellibus arietum rubris & ex pellibus arietum* sorgauno *desuper*. Et Exodi c. 39. *versu* 34. *Et operimentum ex pellibus arietum rubris & operimentum ex pellibus arietum sorgauno*. Ubi arietum pellibus rubris opponi videmus arietum pelles *sorgauno*, ita ut utrumque sit ex æquo coloris nomen. Et quidem Joann. Baptista Ferrarius *in Lexico Syriaco*, *janthinum* colorem reddit. Gabriel Sionita *cæruleum*, Exodi c. 25. *versu* 5. & *subnigrum*, Exodi c. 35. *versu* 23. sed Numerorum *toto* 4. c. rursus *cæruleum*. Nempe hodierni Syri hoc saltem sciunt, *sorgauno* colorem esse: sed quis sit color, definire non possunt. Bocharto videtur esse ὕσγινος, *hysginus*, initiali aspiratione mutatâ in sibilum. De quo Plinius *lib.* 20. *cap.* 26. *Hyacinthus in Gallia optimè provenit: hoc ibi pro cocco hysginum tingitur*. Ubi Turnebus in *Adversar. Hæc*, inquit, *Plinii verba indicant, hysgen hyacinthum esse, unde factitius color vocabatur, quem hysginum dicebant*. At in Nicandri *Theriacis versu* 511. aristolochiæ flores hysgino rubescunt. V. suprà in voce *Hysginum* & plura hanc in rem apud Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. Lib. III. cap.* 30.

Sata, Magicis artibus aliò translata, apud Virgilium *Ecl.* 8.

Has herbas atque hæc Ponto mihi lecta venena
Ipse dedit Mœris: nascuntur plurima Ponto.
His ego sæpe lupum fieri & se condere sylvis
Mœrim, sæpe animas imis excire sepulchris,
Atque satas aliò vidi traducere messes.

Cui veneficio quodammodo simile illud, cujus in *L. Bajvvar. tit.* 12. c. 8. mentio fit, ubi *Aranscaru* vocatur. Cùm viz. aristas seu spicas illorum, quibus nocere hi malefici volebant, inanes reddebant ac vacuas &c.

Satanæ tradendi ritus memoratur 1. Cor. c. 5. *versu* 3. ubi de probroso homine, non de ordinaria disciplina, sed de majori quadam ac peculiari Apostoli potestate, accipitur nonnullis, ex *versu* 2. coll. cum 1. Tim. c. 1. *versu* 20. & exponitur corporea aliqua pœna & vexatio, quâ peccator ille castigatus & domitus, frenum tandem accipere & Domino parere disceret, ex *versu* 5. V. Franc. Burmannum *Syn. Theol. Christ. Part.* 2. *ubi de Discipl. Eccl.* Communiter vero, *Satanæ tradere* hac in materia, idem censetur cum verbo ἀναθεματίζειν, h. e. *excommunicare*. V. suprà; & plura hanc in rem apud Ambrosium *ad d. l.* Theodoretum *ibid.* ubi justè excommunicatos *Satanam* invadere docet. Alios inprimis Jo. Forbesium *Instructionum Historico-Theologic. lib. XII* c. 3. ubi de Anathematis seu Excommunicationis speciebus ac gradibus, & Io. Casp. Suicerum *Thes. Ecc.* in voce hac.

Satanas Sanctus, à Petro Damiano vocatur Hildebrandus Cardin. qui postmodum Papa factus Gregorii VII. nomen assumsit, quòd apud Alexandrum II. eum impedisset, ne Episcopatum dimitteret Ostiensem. *Satan* enim, vi vocis, *adversarium* seu *contradictorem*, notat, Dominic. Macer *in Hierolexico*. V. Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* in ea, ubi & de phrasi παραδοῦναι τῷ Σατανᾷ, *tradere Satanæ*, quâ utitur Paulus 1. Tim. c. 1. v. 20. Hinc *Sataniani* dicti, qui *Satanam*, velut vitæ suæ præsidem, omniumque actionum moderatorem, venerabantur, ut à malo Genio tuti essent, apud Epiphanium *Hær.* 80. V. iterum Suicerum, ubi de epithetis *Euchitarum*, ut & voce *Satanitæ*.

Satelles, in *Glossis* Græco Lat. Βασιλικοῦ σώματος φύλαξ, *Imperatorii seu Regii corporis custos*. Solebant enim illi Regium solium circumstare & Principis latus tueri. Unde Statius *Thebaidos lib.* 2. de Eteocle,

——— ——— *Illic durum Eteoclea cernit*
Sublimem solio, septumque horrentibus armis:
Jura ferus Populo trans legem, ac tempora Regni
Jam fratris de parte dabat.

H. e. *residentem in solio paterno & satellitio Regio stipatum*, Commentar. vetus. Et Claudianus,

Non sic excubiæ, non circumstantia pila,
Quàm tutatur amor.

Sic Lucianus *Necyomant.* Τὸν μὲν γὰρ λαβοῦσα ἡ τύχη βασιλικὸν διεσκεύασε, τιάραν δὲ ἐπιθεῖσα, καὶ δορυφόρους παραδοῦσα καὶ τὴν κεφαλὴν στέψασα τῷ διαδήματι, *Hunc quidem exceptum Fortuna regificè ornavit, tiaraque imposita & additis ei satellitibus, caput diademate cinxit*. Ubi Δορυφόροι *Satellites* exponuntur, in iisdem *Glossis*, quasi *Hastiferi*, quòd hoc armorum genere potissimùm uterentur. Cujusmodi *Satellitium* Regium insigne fuisse habitum, notat de Sulla Appianus *Civilium lib.* 1. Αὐτὸς δ' εἶχε δὴ βασιλικὸν Δικτάτωρ ἐπὶ τοῖς Ὑπάτοις ὤν. πελέκεις τε γὰρ φέρονται πρὸ αὐτοῦ, ὡς Δικτάτορος, εἰκοσιτέσσαρες, ὅσοι καὶ τῶν πάλαι βασιλέων ἡγοῦντο, καὶ φυλακὴν τοῦ σώματος πολλὴν περιεβάλλετο. *Ipse autem, velut imperans Dictator inter Consules erat. Secures enim ante ipsum, ceu ti Dictatorem, gestabantur viginti quatuor: quot numero Regibus olim præferebantur; insuper Satellitio stipatus erat numeroso*. Τοὺς περὶ τὸν βασιλέα δορυφόρους, vocat Herodianus *lib.* 1. à corpore nempe Regio non discedentes. Invexit autem Romæ *Satellitum* usum Tarquinius Superbus, tyrannidis veræ signum ac præsidium, qua de re V. Dionysium *lib.* 4. Decrescente dein Româ abusus eousque extensus, ut Regiam quacunque causâ ingredientium sinus vestesque excuterentur, ut videre est apud Suetonium *in Vespasiano* c. 12. &c. Pulchrè Imperatorium Satellitium Corippus de scripsit l. 3.

——— ——— *miratur Barbara pubes*
Ingentes adstare viros, scuta aurea cernunt,
Pilaque suspiciunt alto splendentia ferro
Aurea, & auratos conos, cristasque rubentes.
Horrescunt lanceas, sævasque instare secures,
Cæteraque egregiæ spectans miracula pompæ,
Et credunt aliud Romana Palatia cœlum.

Apud Caspar. Barthium *Animadv. ad Statium d. l.* V. quoque infrà in voce *Scurra*, item suprà in vocibus, *Armiger, Bucellarius* &c. Addam hic saltem, ex Car. du Fresne, insignem locum, qui occurrit in *Annalibus* Fuldensibus *A. C.* 880. Normanni superiores existentes, duos Episc. —& duodecim Comites his nominibus appellatos—occiderunt. Præterea 18. Satellites Regios cum suis hominibus prostraverunt, quorum ista sunt nomina &c. Ubi *Satellitum* nomine ei videntur intelligi Palatini Proceres dignitate tamen Comitibus inferiores, sed quibus alii suberant: adeò ut Regii corporis custodiæ Præfectos, fuisse conjiciat, eosque quos hodie *Capitaines des Gardes* Galli vocant.

Sathaniani, Hæretici memorati Dominico Macro *in Hierolexico*, in vocibus *Euchitæ, Precatores, Sethiani*. V. suprà.

Satio, circa Vergiliarum occasum fiebat, in Græcia fere omni & Asia, Plinio: Æstiva, quæ æstate ante Vergiliarum exortum seruntur, ut milium, panicum, sesama, horminum, irio, Italiæ duntaxat ritu. Alioquin in Græcia & Asia omnia Vergiliarum occasu seruntur. Quæ verba absolutè accepta locum non habent, quum & Græci milium, panicum, sesamum aliaque pariter æstate sererent & θερινὰ similiter nuncuparent. Nec quòd Hesiodus, *qui princeps omnium de agricultura præcipit*, ut is ait, unius tantùm sementis meminit, propterea unum tantùm apud illos serendi tempus. Nam unius tantùm sementis Autumnalis, veluti præcipuæ, mentionem fecit tantùm Poeta ille in Rusticis ὑποθήκαις. Fuisse vero, quæ & verno tempore Græci *sererent* & æstivo, Theophrastus docet. Similiter Xenophon *in Oeconomic.* sementis hibernæ tantùm meminit, quæ frumenti est, quo præcipuè vita constat, ejusque tempus assignare videtur per illos imbres, qui sequuntur ab occasu Vergiliarum septimo fere die, quosque idem Theophrastus appellat τὸ ἐκ Πλειάδος ὕδωρ. Ideò verò Xenophon post Vergiliarum occasum sementem rejicit, quia in madida *fieri* vult: At aliis placebat in sicca serendum, qui proin Vergiliarum occasum præveniebant. Itaque legitimum sementis tempus præcipuè triticeæ, in Attica & Græcia omni fuit, ab occasu Vergiliarum, addique Xenophon, multis damnis affici, qui serunt, πρὶν κελεύσειε τὸν θεόν, *antequam Deus signum dederit*, ut Plinius vertit, eleganter & eruditè. Κελευστὴς enim dicebatur hortator, qui per-

tica

vel seu portisculo remigibus signum dabat remigandi cessandique. Sic Prætor mappa signum dabat emittendarum quadrigarum; Coryphæus endosimum pede dabat: Ita secundùm Xenophontem, Deus serendi signum dabat imbre. Idem autem totum illud tempus εἰς πρώϊμον, καὶ μέσον καὶ ὄψιμον distinguit. Et quidem sementis fatio a Vergiliarum occasu incipiebat, diceba- turque πρώϊμος ἄροτος seu ὄψιμος; serotina circa Brumam: Hinc ὀψαρότης vocat Hesiodus, qui circa illud tempus serit; contra πρωιαρότης, qui a Virgiliarum occasu. Atque inde est, quod Plutarchus Πυανεψιῶνα Atticum mensem, σπόριμον μῆνα vocat & circa Vergiliarum occasum ponit, cujus septimâ τὰ Πυανέψια faciebant, quod erat sacrificium præsementicium: eo enim facto sementem auspicabantur. Tunc etiam Εἰρεσιώνη pro foribus constituebatur, omni genere fructuum & pomorum onusta &c. Tertiam autem Sationem ἄροτον, assim vocat Hesiodus, h. e. arationem, quia tertiâ aratione sata inarabantur; cùm de prima aratione, νεὸν πολεῖν, de secunda, ἔαρος δ' ὑπεῖν dicat. Sic de gruis adventu,

Ἡ δ' ἀρότοιό τε σῆμα φέρει καὶ χείματος ὥρην.

Hæc sementis signum affert & hyemis tempus.

Ita alibi apud eundem ἀρόω est serere. Atque ita vett. Romani interpretati sunt. Inde ἄρος Græcis, pratum, campus arabilis: Siculis ἄρουρα, unde arvus & arvum. Ab ἄρος vero verbum ἀρόω & ἄρουρα, quæ vox terram aratam notat, sed eam maximè, quæ sata est, Latinis seges &c. Quam in rem V. Plinium lib. 18. capp. 3. 21. 24. & quæ eruditè congessit Salmasius ad Solinum p. 730. & seqq. Præerat autem Sationi, apud Romanos, Deus Sator, de quo mox.

Satnicus, dicebatur apud Croatas & Hungaros Præfectus regionis, quæ centum armatos dare poterat; in quorum locum successere Knezi, h. e. Comites, Joann. Lucius de Regno Dalmatiæ lib. 6. cap. 1.

Sator seu *Insitor*, inter Deos Agricolas Romanorum, qui sationi præerat. V. suprà in voce *Insitor*.

Satrapa, & *Satrapes*, Persica vox, Provinciæ Præsidem significat: ut in Textu Græco Danielis cap. 4. Σατράπαις. Unde *Satrapia*, provincia qua Satrapæ administranda concessa est, apud Curtium aliosque, qui de rebus Persicis agunt, passim. Sed & in Charta Æthelredi Regis Angl. post Duces, subscribunt aliquot Viri nobiles, cum tit. *Satrapa Regis: quæ appellatio*, inquit du Fresne, *eadem, est forte quæ Ministri*. Sidonio *Satrapes* dicitur, Carm. 12.

Quisq; sedet sub Rege Satraps ——

Satria, gens Romana, de qua V. Casaub. *ad Sueton. de Grammat. & Rhet. p. 735.*

Satum, aridorum mensura, in Palæstina, quæ secundùm Zachariam Chrysopolis Episc. *in Comment. Evang. c. 74.* continebat modium cum dimidio: alii tamen unum modium capere existimant. Syriaca vox est *Saatto*; & occurrit Numerorum cap. 5. versu 15. 1. Regum cap. 25. versu 18. 2. Paralipom. c. 2. versu 10. Matthæi c. 13. versu 33. Lucæ c. 3. versu 21. Joannis de Janua, *Satum est mensura, juxta morem provinciæ Palæstinæ, unum dimidium modium capiens: cujus nomen ex Hebræo sermone tractum est. Satum verò apud eos nominatur sumtio vel elevatio: eo quod, qui metitur, eandem mensuram sumat & levet. Et est aliud Satum mensura sextariorum 22. capax, quasi modius. In 17. Gen. dicitur, Accelera, tria sata farinæ similæ commisce, & fac subcinericios panes.* Bezæ tria illa sata, de quibus Matthæi d. l. Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον, *Simile est Regnum cælorum fermento, quod acceptum mulier condidit in farinæ satis tribus, usque quo fermentaretur tota*: Sunt unum epha, sive modii quatuor & semis. Nam addit סאה apud *Judæos mensura fuit rerum aridarum, sesquimodium capiens, quam ter continebat epha. Sed existimo nonnullos intempestivè in hac mensura philosophari*, V. eum *Annotat. ad N. Test.*

Satura, an à carminis rerumque varietate; an à *Satura*, lance, quæ referta multis variisque primitiis Diis olim in sacrificiis offerebatur; an à lege *Satura*, quæ uno rogatu multa simul complectebatur; an a *Satyris*, quod in hoc genere carminis res ridiculæ pudendæque scriberentur; an ab Hebraico סתר, à latendo; quòd raro in conspectum hominum veniret? dicta, pars erat olim Tragœdiæ accessoria, quæ, actu absoluto, ad leniendam atrocitatem, introducebatur, cum scommatibus & jocorum petulantia. Postea extra Scenam excoli cœpta, in peculiare Poëma excrevit, adeoque cùm Chorus e Comœdia sublatus esset, in ejus locum adscita est: seu, ut alii volunt, è Tragœdia sublata in illud Comœdiæ genus migravit. Quanquam Scaliger videtur hanc *Saturam* Comicam, *Mimum* appellare. *Poetic. lib. 1. cap. 10.* &c. Quorum quidquid sit, Tragica certè *Satura* potiùs est, quàm Comica: vicissim Mimus Comicus potius, quàm Tragicus; cùm *Satura* severitatem, Mimus verò ridiculam gesticulationem in jocis fere usurpet. In Latinis autem Tragœdiis *Satura* non fuit, sed in novum planè Poëmatis migravit genus, (auctore Lucilio, majore avunculo Pompeji Magni) quod Græcis ignotum, ut testatur Quintilianus. Metrum etiam mutatum est: cum enim Lucilius primò usus esset Jambis, eos postea in hexametros vertit primusque *nasi stylum acuisse*, ob virulentiam, Plinio dicitur: & cùm ante agricolæ genio indulgentes alternis versibus opprobria rustica fudissent, uti docet Horatius *Epist. 1. lib. 1.* postea consuetudo in pompas & solemnes Deorum ludos abiit, ut etiam ἐξ ἁμάξης, i. plaustro, convitia & scommata in quosvis obvios liberè dicerentur. Confer Horatium *Sat. 4. l. Serm.* & *Epist. 1. lib. 2.* Hanc *Saturam* novam Latinam definire licebit, *poëma multiforme mordax & salsum, ad corrigendos hominum mores accommodatum.* Modò enim ἐξηγητικὸν, modo δραματικὸν, modò μικτὸν carmen est, ut ad certum genus referri non possit. Materia est turpitudo risu & insectatione digna: postulat ingenium versutum & sagax; amat varietatem rerum: crebras item & acutas sententias, numerosque humiles & idcirco neglectiores, quem ipsum neglectum proculus habet. Ne verò potentiores in se irritarent, fictis utebantur nominibus Veteres, aut vera nomina ex historiis similibus sumebant: quemadmodum Neoterici scelerarorum nomina è Veteribus mutuò sumunt aut è Græcis effingunt nova. Porrò partes certas nullas habet, uti nec certam dispositionem, elegantem tamen eam vult: quemadmodum & stylum, vulgarem quidem, verùm purum & præsenti negotio posit accommodatum. *Quis enim ferat contrapositis & consimilibus irascentem, flentem, rogantem, deprecantem, ubi atrocitate, invidiâ, miseratione opus est? cùm ipsum cura verborum deroget affectibus fidem, & ubicunque ars ostentatur, veritas abesse videatur*, Quintilianus *lib. 9.* Verba obscœna respuit, quam ob causam Ausonius, Lucretius, Juvenalis prudentissime alicubi Græca vocabula interseruere, quod flagitia & arcana quædam neutiquam Latinè dicenda putarent. V. Jul. Cæs. Scaligerum *Poetic. lib. 3. cap. 48. & alibi passim*, Taubmannum *ad vers. 129. Culicis Virgil.* Lil. Gyraldum *Dialogo 6. Hist. Poet.* Dan. Heinsium *Dissertat. Horat.* & *libro de Satyra Horat.* Auctores Poeticæ Giessenis *lib. 2. c. 9.* &c. In hac Satyros, eosque nudos, qui saltarent & acuta dicta in hominum mores evibrarent, fuisse introductos, Hor. *de Arte Poët.* docet,

Carmine qui Tragico vilem certavit ob hircum,

Mox etiam agrestes Satyros nudavit.

Istos verò à Sophocle, ut aliquando suam gravitatem Tragœdia reciperet, rejectos fuisse, testis est Aristoteles *lib. de Arte Poet.* Receptos postea a Latinis in Comœdias, primùmque inductos à Livio Andronico; exin verò a Juventute remotos esse, & in fabulas Attellanas demigrasse, videtur indicare Livius *lib. 7.* V. Aldum Manutium Pauli fil. *Comm. in Horatium loco cit.* Floruerunt post Lucilium memoratum *Satyrici*, à *Satura* dicti, Terentius Varro, Horatius, Juvenalis, Lucretius, Ausonius, Persius, alii: e quibus Horatius festivus derisor occultiùs quàm reliqui vitia taxat, salsiorque & jocosior censetur, Persius tetricus habetur censor, severior & tristior; Juvenalis petulcus exagitator, petulantior ac obscœnior, judicatur. Princeps *Satyricorum* à Scaligero Juvenalis prædicatur, ob elegantiam versuum & acrimoniam sententiarum; Heinsius tamen Horatium reliquis omnibus anteponit, &c. Aliud erat *Satyræ* genus, quale Pacuvius & Ennius scripsisse leguntur, *carmen* nempe *quod ex variis Poëmatibus constabat*, ut inquit Diomedes: quæ *Satura* Enniana à Luciliana, de qua suprà differebat tum in genere carminis, quo vario Ennius usus est; tum inprimis in materia & tractandi modo. Nam spectavit quidem ad morum doctrinam utraque: sed Lucilius multò magis, quàm Ennius, personis adhæsit; & quia plures semper mali, quàm boni, in notandis objurgandisque vitiosis, plurimus fuit: Qua in re quoniam summâ libertate usus erat, nominibus etiam Magnatum & in Rep. potentium adjectis, visus dictusque est, mutato genere metri & facie Poëseos, priscam Atheniensium Comœdiam reduxisse. V. Anton. Thysium JC. *Notis in Gellium lib. 1. c. 16.*

Saturnalia, adde: Iisdem bellum sumere, nefas habebatur; quemadmodum & pœnas à nocente iis diebus exigere, piaculare erat, teste Macrobio *loco cit.* Primùm ea celebrata fuisse à Noaho, tempore diluvii, in Arca, mense 10. eo die, quo primùm juga montium ex aquis apparere cœperint, ac dein singulis annis illum diem festum fuisse, pluribus contendit Goropius Becanus *lib. 4. Orig. Antverp.* quem *Cronia* inscripsit. Hoc certum est, multo ante Romam conditam non in Italia modò, sed & in Græcia illa floruisse: Unde eorum Auctorem quidam Janum, alii Herculis comites in Italia relictos, nonnulli Pelasgos, in Delum Ins. delatos, faciunt, ut apud eundem Macrobium videre est. V. quoq; Jac. Oiselium JC. *Not. in A. Gellii ista, Saturnalia Athenis agitabamus, hilarè prorsum & modestè, l. 8. c. 2.* Et primum quidem Romæ ad d. 14. Kal. Jan. celebrabantur per unicum diem Postquam verò C. Cæsar in anni emendatione, huic mens. duos dies addidit, 16. Kal. Jan. agitari cœperunt; quâ re factum, ut cùm vulgus ignoraret certum *Saturnalium* diem, nonnullique à C. Cæsare, incerto die, & alii veteri more celebrarent, plures dies *Saturnalia* fervere ent. Quod Augustus Imp. confirmavit, cùm in Legibus Judiciariis triduo ferias eas jussit servari. Quanquam & apud Vett. vel 7. dies ea peragi consuevisse, Nonius & Mummius; vel saltem triduum viguisse, Mallius, tradant. Inter alia verò munera, cereos inprimis mittitari solitos, legimus, vel

quòd

quòd Saturnus luminibus accensis coleretur, vel ut significarent, hoc Principe, a vita rudi ac inculta, ad politiorem, tanquam à tenebris ad lucem, se traductos fuisse: Cúmque Patroni nimis avarè, hac occasione, munera a Clientibus exigere solerent, Publicius Trib. Pl. tulit, ut non nisi cerei prædicti ditioribus mitterentur. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 4 *cap* 16. Horatius *libertatem Decembrem* hoc Festum vocat *Sat.* 7. *lib.* 2. V. quoque Athenæum *lib.* 14. & Dionem *lib.* 58. Cujus rationem, ex mixto cultu Naturæ & Adami, arcessit Vossius, per Saturnum non alium, nisi primum Parentem nostrum, indigitans. *Natura enim omnes liberi nascimur, eoque antiquissimis temporibus, quibus naturæ sequebantur ductum, homines servitute aut libertate minimè distinguebantur*: cujus rei iconem *Saturnalia* servavere. V. Vossium præfatum *de Orig. & progr. Idolol. lib* 1. *cap.* 18. Neque vero ad dominicam solùm mensam Dominis præministrantibus sedebant his feriis servi, sed & vestem cum iis commutabant, teste Dione *lib.* 8. ut (præter rationem jam allatam) hac comitate obstricti, in Dominos obsequiis paratiores essent, odiaque invicem ac offensiones dimitterent: *Fidelius enim & gratius semper obsequium est, quod ab amore, quàm quod a metu proficiscitur*. Hieron. *ad Celantiam*. Alius fuit Servorum festus dies, de quo Seneca *Epist.* 47. ille enim in Eidus Augusti, quòd eo die Servius Tullus servâ natus esset, incidebat. Tit. Popma *de Operis servorum*. V. & *infrà*

Saturni Ærarium, V. suprà *Ærarium*.

Saturni Baptismus, apud Augustinum *c. Cresson. Gramm. lib. II* c. 7. V. Pfannerum *System. Theol. Gentil. par. cap. XIV. de Sacramentis §. ult.* & suprà, ubi de *Baptismo*.

Viri Principes &c.

Saturninus, optimus Ducum Gallien. temporibus, sed à Valeriano dilectus est. Hic quoque, quum dissolutionem Gallieni pernoctantis in publico ferre non posset, & milites non exemplo Imperatoris, sed suo, regeret, ab exercitibus sumpsit Imperium. Vir prudentiæ singularis gravitatis insignis, vitæ amabilis, victoriarum barbararũ, etiam ubique notarum. Hic eâ die, qua est amictus à militib⁹ peplo Imperatorio, concione habitâ dixisse fertur. *Commilitones, bonum Ducem perdidistis & malum Principem fecistis*. Denique quum multa strenue in Imperio fecisset, quod esset severior & gravior militibus, ab iisdem ipsis, a quibus factus fuerat, interemtus est. Hujus insigne est, quod convivio discumbere milites, ne inferiora denudarentur, cum sagis jussit, hyeme gravibus, æstate perlucidis, Treb. Pollio *in XXX. Tyrannis*.

Saturninus, Orientis Imperium arripuit, sub Probo Imp. Quo, post varia præliorum genera, superato & victo, *tanta in Oriente quies fuit, ut (quemadmodum vulgò loquebantur) mures rebelles nullus audiret*, Vopiscus *in Probo*. Oriundus fuit Gallus. Cui Aurelianus Imp. limitis Orientalis ducatum cùm dedisset sapienter præceperat ne unquam Ægyptum videret, & mente quidem divinâ. Nam ut primùm Ægyptii magnam potestatem ad se venisse viderunt, statim clamaverunt, *Saturnine Auguste, Dii te servent*. Et ille quidem de Alexandrina civitate mox fugit, atque ad Palæstinam redit: ubi tamen, quum cogitare cœpisset, tutum sibi non esse, si privatus viveret, depositâ purpurâ ex simulachro Veneris, cyclade uxoriâ militibus circumstantibus amictus & adoratus est. Memorabilis est concio ejus ad Milites, quum eum animarent vel ad vitam, vel ad imperium, apud Vopiscum laudatum, qui eum obsessum tandem in castro quodam, ab iis, quos Probus miserat, invito Probo jugulatum esse, addit.

Saturninus a Tucca, Confessor, in Concilio Carthaginensi, in Marcionitas invectus, Ethnicis illos deteriores esse ostendit: *Gentiles*, inquiens, *quamvis idola colant, tamen summum Deum Patrem Creatorem agnoscunt & confitentur, in hunc Marcionitæ blasphemant*. V. Joann. L. Ruellium *Histor. Concil. Tom. I. Peric.* 3. *Sylloge* 31. *p.* 845.

Saturninus Mons, adde: Hic quia tutissimus & providâ Naturæ manu, adversus injurias hostium, situque munitus erat, Plut. *in Romanis Quæst. cap.* 42. in Æde Saturni Ærarium suum esse Romani voluerunt: primo Val. Publicola rei Auctore, ut discimus ex Macrobio *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 6. Qua de re sic quoque Tertullianus *Apologet. cap.* 10. *Si quæras rerum argumenta, nusquam invenio fideliora, quàm apud ipsam Italiam, in qua Saturnus post multas expeditiones, postque Attica hospitia consedit, exceptus a Jano, ut Salii volunt. Mons, quem incoluerat, Saturnius dictus; civitas, quam depalaverat, Saturnia usque nunc est: tota denique Italia post Oenotriam Saturnia cognominabatur. Ab ipso primùm tabulæ & imagine signatus nummus & inde Ærario præsidet*. V. Jo. Rosinum *Antiqq. lib.* 7. *cap.* 31.

Saturnus, adde: Regem fuisse Aboriginum Eusebius docet, quemadmodum & Janum. Sed ita ambo Indigetes fuissent Romanorum Dii, cùm tamen ad Deos Selectos pertinuerint, quales octo, præter duodecim Consentes, habuere. Quare non animales, sed naturales fuisse hos Deos, h. e. non humanæ, sed mundanæ Naturæ appellationes, ostendit Vossius, *de Idolol. lib.* 1 *cap.* 12. Error vero hinc ortus, quod cùm Romani sacra sua habuerint vel ab Albanis, qui à Phrygibus oriundi, vel ab Osca, Sabinorum gente, vel Thuscis, qui teste Servio ex Asia venere; Adami primi parentis cultum, qualis in Asia vigebat, sub Jani *Saturnique* nominibus accepere & cùm sciтent, Reges antiquis solere temporibus inseri ordinibus Deorum, facilè sibi persuaserunt, utrumque Latii fuisse Regem. *Saturni* autem sub schemate Adamum latuisse, varia probant; ætas aurea, antiquitas Numinis, Imperium in omnia, latebræ pudendæ, expulsio è regno, agriculturæ studium, ortus è Cœlo & Tellure, cultus, tandem apud Græcos Romanosque, ut pluribus probat Vossius præfatus *cap.* 18. *lib. cit.* Sed & in eodem conservatæ nobis reliquiæ quædam de Patriarcha Noacho. Namque hic primus omnium, qui post cataclysmum vixere, iterum imperium habuit in omnia & inter tres filios orbem distribuit: quibus omnibus similia in *Saturni* fabula repeties. Fortasse & Patr. Abrahamus in *Saturni* cultus est, ut videtur colligi posse ex loco Porphyrii ab Eusebio adducto: *Præp. Evang. lib.* 1. ubi *Saturnum filium suum unigenitum in ara ad hoc exstructa immolasse*, refert. V. Vossium *loc. cit.* Cùm stellam vox notat, modò supremum Planetarum, modò solem, significat: Quod enim de vinculis a Jove injectis, de imperio in animas, de Sapientiæ prædiatu &c. dicitur, ad Planetam supremum spectare, eruditè iterum Vossius ostendit *lib.* 2. *cap.* 33. Quod Κρόνος item dictus, quod Βελίτης, quod liberos illi immolasse Phœnices leguntur &c. id ad Solem quî aptè referri possit, docet idem *lib.* 12. *cap.* 4. Et quidem cùm supremus Planetarum voce hac indigitatur, notam ejus apud antiquos fuisse ex duabus primis literis nominis ejus, quo Græcis appellatur, conflatam, adeoque cum hac effigie primitus descriptum Κρ, id est, Κρόνος, notat Salmasius *ad Solinum p.* 1237. & 1238. A quo initio per quos gradus itum sit ad hodiernum ejus signum ♄ ibidem docet. In descriptione XIV. reg. Urbis Romæ, apud Rosinum, *lib.* 1. trium ædium sacratum *Saturni* mentio fit, duarum item ararum, unius areæ, luci & sacrarii: primusque ei ædem Romæ vovisse, ac extruxisse, in Capitolino monte T. Tatius Sabinorum R. legitur, apud Dionys. Varronem & Augustinum. *Saturni* & Opis templum Tullum Hostilium, eo tempore, quo cum Sabinis bellum gerebat, vovisse, idem Dionysius *lib.* 3 testatur: quo tempore primùm instituta fuisse *Saturnalia*, Macrobius ait *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 3. Alia ejusdem ædes fuit, in Clivo Capitolino, incertum à quo condita. Livius anno 256. U. C. A. Semp. Atratino, M. Minutio Coss. templum *Saturni* dedicatum esse scribit, quod & Dionysius Halicarn. affirmat, in clivo illud prædicto collocans. Quod quidam scribunt locatum à T. Largio superioris anni Consule, quidam à Tarquinio Sup. dedicatum vero ex SC. à Post. Cominio. Macrobius ex Varrone notat, L. Tarquinium R. eam ædem faciendam locasse, T. vero Largium Dictatorem Saturnalibus dedicasse. Et hanc quidem ædem Ærarium fecit P. Valerius Poplicola, Plut. quo proin omnes Legatos, Romam undecunque missos, accedere necesse erat, ut ibi nomina sua Præfectis ærarii darent, à quibus antiquitus hospites munera accepere. In eadem contractuum monumenta, Acta, quæ susceptis liberis Parentes faciebant, nomina item civium Rom. in Elephantinis libris, adservabantur. Ejusdem ædis fastigio Tritonas cum buccinis superpositos, à *Saturni* commemoratione ad nostram ætatem historiam claram esse & vocalem, cùm antea muta, obscura & incognita fuerit, significasse, indicat Macrobius *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 8. Meminit tandem & ædis Saturni, à Munacio Planco extructæ, Suetonius: quæ tamen ex vett. aliqua fuerit ab ipso refecta, an prorsus nova, incertum est. In omnibus autem hisce ædibus, *Saturni* statuis vincula fuisse injecta, quæ festo ipsius solvebantur, in memoriam securitatis ac felicitatis, quo sub eo mortales fruerentur, docet Lucianus in *Satyro* & Arnobius *adv. Gentes*. Quo alludens Martialis *lib.* 3. *Epigr.* 29 ait,

> *Has tum gemina compede dedicat catenas,*
> Saturne, *tibi Zoilus, annulos priores.*

Ubi Scholiastes notat, *Servos libertate donatos, compedes & catenas* Saturno, *in cujus clientela erant servi & qui prolis Romæ in compedibus lautus videbatur, sacrasse*. Statius quoque, *l.* 1. *Sylv. ult.*

> Saturnus *mihi compede exolutus,*
> *Et multo madidus mero December,*
> *Et ridens Jocus & Sales protervi*
> *Adsint.*

Illi in eadem Urbe sacrum aperto capite, cùm aliis Diis tecto fieret, factum fuisse, discimus ex Fulgentio *Mythol. l.* 1. Festo Pompejo *lib.* 17. Servio *ad Æneid. lib.* 3. Meursium *Exercit. part.* 2. *cap.* 21. &c. De *Saturnalibus*, quibus cessabat Senatus, neque convocari poterunt Patres, neque judicia ulla peragi, Sueton. *Augusto cap.* 32. & ob id nec Causidici in Forum ventitabant, Martial. *lib.* 2. *Epigramm.* 27. Feriæ etiam studiorum clausæque scholæ erant, Plinius Jun. *lib.* 8. *Epist.* 7. dona passim per Urbem consereuantur, & ludendi comedendique cum Dominis æqua servis libertas vigebat, Tibull. *lib.* 1. *Eleg.* 3. V. post Macrobium, Lipsium *lib. Saturn. duob.* & paulo suprà in voce *Saturnalia*. A' Saturno, familiarum nobilium Regumque, qui urbes condiderunt, senissimos, *Saturnos* olim vocari consuevisse, in *lib. de Æquivocis*, qui Xenophontem præ se fert Auctorem, scriptum est. De *Saturno* planeta, ut pauca addam: Hugenius Belga Planetam novum prope

Propè *Saturnum* detexit, qui, Lunæ instar, 16. dierum spatio *Saturnum* circumit periodumq́; suam absolvit. Idem & *Saturnum* annulo circumvinctum esse, primus insigni suo telescopio pervidit, Jac. Oiselius JC. *Notis in A. Gellium lib.* 14. *cap.* 1. Gerh. Joh. Vossius, duas stellas noviter inventas, quæ velut individui comites semper *Saturno* assistant, memorat *de Idolol. lib.* 2 *cap.* 34. *subfin.* &c. V. quoque de *Saturni periodo* & Magno Anno, Salmasium *suprà laudato Opere pag.* 554 Addam verbum hoc de coronamento hujus Idoli. Coronari *Saturnum* (quod honoris primo illi contigisse nonnulli volunt) ficis recentibus consuevisse, colligit inde Paschalius, quòd Cyrenenses, cùm rem divinam illi facerent, simili modo redimiri solitos, tradit Macrobius, *Saturnal. lib.* 1 *cap.* 7. V. eundem *Coronarum lib.* 4. *cap.* 2. &c.

Nomina Saturni apud varias gentes varia.

α. *Beëlthes*, Βῆλ, Ἦλ. apud Phœnices cultus *Saturnus* fuit, Damascius apud Photium *cod.* 242. Ἦλ verò esse Solem, ostendit Servius de Belo Phœnice. Idem Palmyrenis Ἀγλιβῶλος, i. *Orbis Dominus*, appellatus est: quod Soli apprimè, quem *Saturni* quoque nomine cultum fuisse notum, convenit. β. Cronus, Gr. Κρόνος, q. Χρόνος, i. *tempus*, Sol enim temporis auctor, Græcis dictus est. Unde Κρόνια i. *Saturnalia*. γ. Ilus, à Phœnicibus quoque dictus est, uti docet Sanchoniathon apud Euseb. *Pr. Evang. lib.* 1. Ἦλον τὸν καὶ Κρόνον. Ex *Il*, Hebr. *El*, quod unum ex decem Dei nominibus, Hieronym. *Epist.* 136. *ad Marcellam.* δ. *Krodo*, Saxonibus olim appellatus legitur, apud Crantzium *Saxoniæ lib.* 2. c. 12. ubi hoc Numen Hartesburgi in Saxonia venerationi fuisse, ait. Et certe *Saturno*, temporis Præsidi, illa Crodi seu Crodonis effigies convenit, quam Georg. Fabricius *Origin. Saxon. lib.* 1. proponit his verbis: *Messoris habebat speciem, qui cinctum linteum gestans, dextraque ferens vasculum rosis repletum, & sinistra erecta rotam currus, pedibus nudis insistebat pisci squamoso & aspero, quem percam vocamus.* Quam statuam, ut & alias Numinum, dejecisse memoratur Carolus M. Saxo quoque Grammaticus *lib.* 1. Saxonum hos Deos refert, *Crodum*, Hamam, Irmum, Flinnum, Sibam. Forte à Græcis Istis accolis & cultum & nomen Idoli, ex Κρόνος levi immutatione factum, accepere. ε. Lampon, Gr. Λάμπων, ab Ægyptiis appellatus legitur apud Auctorem *Chron. Alexandrini*, p. 209. ζ. Molochi nomine cultus est ab Orientalibus, Judæis imprimis Idololatris. V. supra in hac voce. η. Nemesis *Saturni* stella ab Ægyptiis quoque dicta reperitur, apud Achillem Tatium *in Isagog.* θ. Phænon, eadem stella, licèt obscurissima, boni omnis causa, vocitata est, apud eundem. V. quoque Auctorem *lib. de Mundo* & Appuleium *de Mundo*. ι. *Satar* vel *Sater*, videtur Celtis olim (*Saturnum enim vulgò maximè ad Occidentem colebant*, Cic. *de Nat. Deor lib* 3.) dictus, eo quòd hodieque septima feria *Saterdag*, id est, *Saturni dies*, appellatur. Nisi ex Latino *Saturni* nomine hanc appellationem dicas defluxisse. κ. *Saturnus* Latinis: Item λ. Stercutius, quòd ipse primum stercore fœcunditatem agris comparaverit. Macrobius *Saturn. lib.* 1. *cap.* 7. V. quoque Rosinum *Antiqq. Rom. l.* 2. c. 4. *cum Paral.* Dempsteri.

Saturum, in coloribus, Græcè κατάκορον, idem quod *austerum*, στυφνόν, cùm vix plus coloris inditur, quàm luminis; tum enim fuscior & obscurior atque adeò tristior color evadit. Sic *saturæ purpuræ*, vestimenta scil. & meraciùs imbutæ, seu *ad plenum*. Ut Jul. Capitolinus *in Clodio Albino* ait, *Nam & bos albus purpureis ad plenum colorem cornibus natus est*, H. e. cornibus colore ad plenum purpureis. Interdum verò, quia pleniori ac saturatiori colori etiam accedit lumen intensius ac vegetius, *Saturum* etiam vocatur, quod multum habet luminis, cum plurimo ac pleno colore: atque tum ab *excitato* non adeò dissidet. Sic αὐστηρὸν & πικρὸν, *austerum* & *amarum*, tam tristibus dant & pleno colore saturis, quàm florido & acuto lumine excitatis: V. suprà in voce *Austerus*, item *Excitatus*. Uti autem *saturæ* & *ebriæ* dicuntur lanæ hujusmodi, sic eadem metaphora *potare* colorem dicuntur. Solinum *cap.* 23. ubi de Hispanis, *Fucant vellera, ut ad ruborem merum epotent cocci venenum* Et Plinius, de purpura tingenda, *Quin lana potat horis, rursusque mergitur carminata, donec omnem ebibat saniem.* V. Salmasium *ad Capitolinum d. l.* & *ad Solinum pag.* 268. 345. &c.

Satyra, teste Diomede *Gramm. lib.* 3. fabula fuit, in qua Tragici Poetæ non Reges aut Heroas, sed *Satyros*, induxerunt, ludendi jocandique causâ, ut Spectator inter res Tragicas seriasque, Satyrorum quoque jocis ac lusibus delectaretur. Al. *Satura*, quâ in voce V. *suprà*. Erat autem *Satyrorum*, in ludorum pompis Sicinnem referentium Græcanicam, habitus hic: Instructi erant tunicis hirsutis, quas quidam *Scorteas* appellant, habebantque amicula contexta ex omni florum genere. Alii, ex hircinis tergoribus campestria setæque horrentes in vertice & similia erant. Hi serias armatorum præcedentium saltationes ridiculè imitabantur, illas per ludibrium depravantes, quibus lusibus *Satyricis* salibusque jam inde à priscis seculis delectatos fuisse Romanos, ex triumphis apparet: in quibus iis, qui Victores deducebant jambos & dicteria in illos jaciendi venia dabatur. Quemadmodû Athenis solebant pompam in plaustris ducentes, scommatibus obvios quosque impetere. Quin & in illustrium Virorum funebribus pompis inter alios feretrum præcessisse saltatores *Satyricos* legimus, qua de re V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 23.

Scena verò *Satyrica*, ornabatur arboribus, speluncis, montibus, viridariis & rebus agrestibus aliis, in topiarii operis speciem: quibus dein varium accessisse ornatum dicimus, ex Valerio Maximo *lib.* 4. V. iterum Rosinum *eundem lib. cap.* 10.

Satyri, adde: Auctor Anonymus *Histor. Orbis Terr. Geogr. & Civ.* ad Sirenum, Nereidum, Tritonum, Centaurorum, Sylvanorum, *Satyrorum*, Faunorum, Strigum, Harpyjarum, Cobalorum farraginem, respondet: Aut fuisse monstra humana individua alicubi conspecta, sive ea ex nefario hominum cum bestiis coitu, sive ex alio quovis Naturæ errore genita fuerint; Aut fuisse spectra Diabolica, quæ hominibus subinde eâ formâ apparuerint; Aut species brutorum, simias similesve bestias, quæ aliqua ex parte ad figuram humani corporis propiùs accedunt; aut ad fabulas & otiosorum hominum commenta, quæ de iis scribuntur, referenda esse. V. quoque Voetium *V. l.* 1. *Disput. de Creat. parte* 8. Ut meritò fabulis accenseatur, quod D. Hieronymus, de *Satyro*, pro sua gente, ad S. Antonium Abbatem Legati munere functo, habet *in vita S. Pauli Erem.* Interim Marcus Polus *lib.* 3. *cap.* 15. ubi de Regno *Lambri*, homines ibi in montanis habitare *caudatos, minimè verò pilosos*, narrat: & Maffejus *lib. ad Soc. Jesu*, Japonicæ cujusdam stirpis mortalium, *capite quasi corniculum quoddam extuberare*, ait. Nec omittendus *Satyrus* Indicus, ex Angelona Henrico Friderico Arausionensium Principi hoc seculo dono missus, quem ita ad vivum describit Nic. Tulpius *Observat. Medic. lib* 3. *cap* 56. *Puerum is trimum longitudine referebat. Corpore quidem quadrato, sed valde agili: artubus adeò compactis, vastisque musculis, ut quidvis auderet ac posset: antica parte undique glaber, postica nigris pilis obsitus. Facies hominem fingebat, sed nares simæ atque aduncæ, ac rugosam & edentulam: aures, pectus fœminæ mammosum, venter umbilico depressiore, artus superiores ac inferiores, cubiti commissura, digitorum ordo, pollex, crura calcis tuberum, ad humanam omnia formam accedebant. Hinc pere Indis homo Sylvestris appellatus, nonnunquam erectus incedebat, ovumque cantbari ansam altera manu prehendebat, alteram ejus fundo subjiciens, labia post detergebat. Caput in pulvinar inclinans corpusque stragulis tegens ad quietem se componebat. (Imò Satyrorum hoc genus quandoque viros armatus invadit, nec rarò libidinis œstro percitum, in sylvis & lustris mulieribus insidiatur.)* Eundem Pliniano simillimum existimat, quem consultissimus hic Naturæ Scrutator, *Subsolanis Indorum montibus perniciosissimum animal humana effigie* memorat; apud Licetum *de Gemmis cap.* 140. Addam saltem, cum Panibus *Satyros* malè nonnullis confundi, licèt n. cum iis id habuisse dicantur commune, quòd cornuti & capripedes similiter, at nec fistulam, nec pedum, nec pellem pantherinam, nec ex pinu coronam, adscribant Satyris Poetæ, quibus tamen Pan apud eosdem insignitur. Coronabantur tamen: namque *Satyrus cum scypho coronatus*, inter opera Aristippi memoratur Plinio *l.* 35. c. 10. Et quidem hederâ, utpote libidinosum genus. Hinc in pompa Ptolemæi hederati illi visi: & in celeberrimo antro apud Thebas Ægyptias, saxeus ille *Satyrus* ita fuit hederâ redimitus, ut ejus rami comam illius umbrarint, & protensi fuerint supra cervicem &c. Sed de *Satyris* V. plura apud Salmasium *ad Solinum p.* 413. & 833 & Sam. Bochartum *Hieroz. ubi Parte poster. sub fin.* de lusibus inprimis eorum vindemialibus, apud Nemesianum, & ex eo Barthium *Animadv. ad Statium l.* 2. *Sylv.* 2. v. 105. de variis illorum generibus habituque, Jul. Cæs. Scaligerum in *Poet. l.* 1 c. 17. de aliis Alios. Inter Myronis ex ære opera *Satyrum admirantem tibias & Minervam*: Praxitelis item, ex eadem materia, *Liberum Patrem nobilemque unà* Satyrum, *quem Græci Periboeton cognominant*, memorat Plinius *lib.* 34. *cap.* 8. De *Satyri* effigie in phiala argentea cælatâ, suprà aliquid diximus.

Satyrica Signa, apud Plin. *l.* 19. c. 4. *In XII Tabulis legum nostrarum nusquam nominatur villa, semper in significatione ea hortus, in horti vero hæredium: quam rem comitata est & religio quædam, hortoque & foro tantum contra invidentiam, effascinationes dicari videmus in remedio* Satyrica Signa, *quanquam hortos tutela Veneris assignante Plauto*: Non sunt *Satyrorum* personæ pictæ fictæve, ut perperam quidam exponunt; sed virilia insignia subrecta, ut ea semper Satyri habere Poetis finguntur. Cujusmodi obscœnas figuras *ἄτες* & *προβασκάνια* apud Vett. & *arcendo fascino* in usu fuere. Et quidem ex eo, quòd olim *hortus villa* diceb. tur, tralatum hunc morem vult Plinius dicandi *Satyrica Signa* pro amuletis, *Foro tantùm & Horto*. Cùm enim Veteres tam in Urbe, quàm ruri; munire se vellent aliquo remedio adversùs invidorum fascinum, in Foro tantum, h. e. in Urbe, publicè ea signa consecrabant & privatim ruri quisq; apud se in Villa, i. e in Horto. Hinc hodieq; inquit, *Horto tantùm & Foro hujusmodi signa dicari videmus* &c. V: Salmasium *ad Solinum p.* 310. & infrà, ubi de *Turpicula Re*.

Satyrus Gestus, apud Manilium *l.* 5. de Pantomimo,

> *Et si tanta operum vires commenta negarint,*
> *Externis tamen aptus erit nunc voce Poetis.*
> *Nunc* Satyro gestu, *referetq; affectibus ora,*
> *Et sua dicendo faciet, solusq; per omnes*
> *Ibit personas & turbam reddet in uno.*

Est gestus Pantomimicus. Namq; & *Satyros* Latini pro Pantomimis dixere. Persius,

> *Tres tantùm ad numeros Satyri moveare Bathylli:*

Ubi *Satyrum Bathyllum*, vocat Pantomimum Bathyllum, de quo diximus. Quia nempe omnes saltationes à Satyris, uti docet Lucianus *lib.* περὶ τῆς ὀρχήσεως his verbis: Τριῶν γοῦν οὐσῶν γενικωτάτων ὀρχήσεων, κόρδακος καὶ σικιννίδος καὶ ἐμμελείας, οἱ Διονύσου θεράποντες Σάτυροι, ταύτας ἐφευρόντες, ἀπ' αὐτῶν ἑκάστην ὠνόμασαν. *Etenim autem tria sint saltationum genera, cordax, sicinnis & emmelia, quæ Satyri famuli Bacchi invenerunt, ab illis ea singula sic appellavit.* Inde Σάτυροι & Σατυρισταὶ *Pantomimi ac Saltatores*; & σατυρίζειν, pro *saltare*. Hesychius, Σάτυρος, χορευτής. *Glossæ* vett. *Ludio*, Σατυριστής; *ludionem* autem dici saltatorem, nemo qui Latinè scit nescit. Atque hoc modo accipiendi sunt Σατυρισταί, apud Dionysium Halicarnassæum, Σατυριστῶν χοροί, *Ludiorum Chori* &c. V. Salmasium *ad Flav. Vopiscum in Carino Imp.*

Savadia, in antiquo lapide. II. VIR. ITER. Q. Q. PATRONO. SACERDOTI. SACROR. SAVADIOR. eadem planè sunt, quæ *Sebadia* Arnobio *lib.* 5. *Ipsa novissimè sacra & ritus imitationis ipsius, quibus Sebadiis nomen est, testimonio esse poterunt veritati.* Græcis Σαβάζια; de qua voce, supra vidimus. Sic *Sebazio*, pro *Sabazio*, in alia *Inscr.* veteri.

Saucia, aliis *Faucia*, una ex 30. vett. Romanorum Curiis, memoratur Livio *lib.* 9. *Dictator Papyrius C. Jun. Bubulcum Magistrum Equitum dixit, atque ei, legem Curiatam de Imperio ferenti, triste omen diem diffidit, quod Faucia (vel Sauciæ) Curiæ fuit principium, duabus insignis cladibus, captæ Urbis & Caudinæ pacis.* V. Jo. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 6. *cap.* 2.

Sauet, Lusitanis dicitur piscis genus in Sinis celebre, quod *Xiyu* incolis. Eorum ingens copia in fluv. magno *Kiang*, urbi Nankingæ vicino, ubi ineunte Aprili & Majo mense eorum annua piscatio est. Qua durante unus ex nobilissimis Eunuchis ab Imperatore constitutus, captos pisces vivos, glacieque in navibus destinatis quodammodo sepultos (quam totâ ad id æstate servant) magnâ curâ Pekinum in aulam mittit. Sed & in Huquania prov. ad Changxa urbem occurrunt. Navibus autem, quæ hos pisces, uti & quæ sericos pannos ad Regiam deferunt, nihil aut pulchrius videri, aut inveniri potest: itaque omnes aliæ naves, si fortè occurrerint, & ornamentorum splendore, & loci dignitate, cedere necesse habent, Auctor Anonym. *Sinæ & Eur. cap.* 25. & 42.

Savennejum, vulgò *Savigni*, V. *Savinnejum*.

Saverdunum, V. *Savardunum*.

Savina, mensura liquidorum, apud Cencium Camerar. in *Ceremoniali MS. Senatores quando comedunt, debent habere savinam mediam vini & mediam claretti.* Item pondus, apud eundem, ubi de censibus: *Ecclesia S. Basilii duas savinas piscium*, Dominic. Macer *in Hierolexico*.

Sawlscot, in *LL.* Canuti *part.* 1. *cap.* 13. i. *animæ symbolum*, nummus dictus est sepulchralis, qui effosso tumulo Sacerdoti pendebatur, quasi in animæ defuncti subsidium, apud C. du Fresne *Gloss.*

Sauma, apud Anonymum Monachum Casin. *in Chron. A.C.* 1182. *A quinque annis & infrà, fames fuit tam valida per totam Italiam, quod diversis in partibus Sauma tritici pro auri uncia non poterat inveniri*: aridorum mensura est. At de liquidis usurpatur vox, apud Eundem *A. C.* 1192. *Inter has angustias adeò fames invaluit, ut sæpe apud Sanctum Germanum venderetur c*[illegible] *frumenti plusquam una uncia auri & Sauma vini similiter & capisa olei tari quinque.* Dominic. Macer *in Hierolexico*: quâ posteriori notione hodieque in usu vox est, apud Germanos. Origo autem ejus à *Sagma*, quod vide.

Saura, lacerta est, cujus multus olim in amatoriis usus fuit. Hinc Lælius *in apologia* Appuleji, ubi pleraque philtra versibus descripsit, *saurorum* etiam meminit:

> *Philtra omnia undiq; eruunt,*
> *Trochus, pili* ——
> *Sauri, illices bicodulæ.*

Uti veram lectionem Salmasius restituit, ex Florentinis & Cod. Fuxensi. Ita nempe vocat lacertas, Σαῦρος, Græcâ voce retenta. Tritæ autem dabantur in potu, uti docet Theocritus *in Pharmaceutria*,

> Σαύραν τοι τρίψασα κακὸν ποτὸν αὔριον οἰσῶ. (*afferam* &c.
> *Lacertam autem postquam trivero, perniciosum potum* [illegible]

Qua de re V. plura apud præfatum Virum Cl. *ad Solinum pag.* 943. An hinc *Sauraria* Ins. quam *lacertis grandibus refertam*, vocat *Caprariam* Plinius, Σαυραρία, pro *Capraria* capiens? Nam Græcum sigma antiquum, in libris eadem figurâ signari, ut C. Latinum, constat. Idem *ibid pag.* 1313. At in Falconaria venatione *Saurus* seu *Sorus*, dicitur falco anniculus & paucorum pennarum, quæ coloris sunt, quem *Sor* Galli dicebant, apud Fridericum II. Imp. *de Arte Venandi lib.* 1. *cap.* 54.

Saxa, apud Godefridum Viterb. *Part.* 15. *p.* 363.

> *Ipse brevis gladius apud illos Saxa vocatur,*
> *Unde sibi Saxo nomen peperisse notatur.*

cultellus est. Saxonicè *Saax* & *Sahs*: *semispathium*, in Glossario Lat. Theotisco. Cujusmodi cultellis longis Saxones olim pugnasse, discimus etiam ex Continuatore Florentii Wigorn. *A.C.* 1138. *Alio autem denique nomine, quæ ad id tempus Turingia, ex longis cultellis, sed victoriosis, postmodum vocata est — Saxonia.* Sic Witichindus *Gestis Saxonum lib.* 1. *Fuerunt autem & qui hoc facinore nomen illis* (Saxonibus) *inditum tradant: cultelli enim nostrâ linguâ Sahs dicuntur, ideoque Saxones nuncupatos, quia cultellis tantam multitudinem fudissent.* Quod tum primò contigit, cum per insidias saxis suis Britannos adorti, gentem illam sibi subjecissent. Gaulridus Monemuth. *lib.* 3. *cap.* 3. *Commilitonibus suis præcepit, ut unusquisque longum cultrum intra caligas absconderet & cum colloquium securiùs tractarent Brittones, eis hoc signum daret,* Nimen oure saxas (*h. e. capite vestros cultros*) *unde quisque paratus adstantem Britonem audacter occuparet* &c. V. C. du Fresne *in Glossar.* Macros Fratres *in Hierolexico* & plura de hac gente, in vocibus *Saxones* & *Saxonia*.

Saxa, libri antiquissimi fuere. Ut enim de duplici Sethi columna nihil dicam, antiquissimum fuisse morem literas *Saxis* incidendi, testis est Jamblichus *de Myster. Ægypt. lib.* 1. *cap.* 2. ubi Ægyptios *communis lapideis libros suos insculpsisse*, scribit. Ejusdem jam Hiobus meminit *c.* 19. *v.* 23. *O si quis daret, ut scriberentur sermones mei, ô si quis daret, ut in libro exsculperentur.* Vet. Interpres, *Quis mihi det, ut exarentur in libro stilo ferreo & plumbi laminâ vel celte sculpantur in silice?* Quæ vox in Sacris valde proba, & in vetusta Sextii Paratici apud Salonem Dalmatiæ Urbem Inscr. inter alia extat: *Malleolo & celte literatus silex.* V. Hornium *Histor. Philos. lib.* 7. *cap.* 2. Israelitis vett. idem in usu fuisse, patet ex lapideis tabulis & monumentis peregrinationis eorum in rupibus incisis in deserto *Sin*. Babylonios ac Phœnices, leges atque instituta sua inscripsisse coctis laterculis, docet Plinius *lib.* 7. *cap.* 56. quod ante usum papyri, ab Ægyptiis quoq; factitatum, qui notas suas hieroglyphicas *Saxis* insculpserint, ostendimus jam ex Jamblicho, & confirmat Lucanus *lib.* 3.

> *Nondum flumineas Memphis contexere biblos*
> *Noverat: & saxis tantùm volucresq; feræq;*
> *Sculptaq; servabant Magicas animalia linguas.*

Idem obtinuisse apud Græcos & Romanos, satis indicant columnæ & monumenta, quæ hodieque supersunt. Indeque Horatius *lib.* 4. *Od.* 8. —— *Incisa notis marmora publicis.*

Etiam de Danis Saxo Gramm. *in præf. Histor. Dan.* illos literis suis, quas *Runer* dixere, non in ligno modò, sed & cautibus incidisse gesta Majorum, locuples testis est. V. Vossium *de Arte Gramm. lib.* 1. *cap.* 35. Instrumentum, quo *Saxis* ac lateribus literas insculpere Prisci, ut Græcis γλυφεῖον, sic Ausonio *cælum* dicitur, *Epigramm.* 56. Sed & *Celtem* vocant, ab eadem origine: quod vocabulum habemus in vet. lapide, apud Aldum *in Orthogr.* & Gruterum *Inscript. pag.* 359. sed mutâ vocali, *Celte*: ut & apud Hiobi Interpretem, uti dictum. Ubi licèt in multis MSSis legatur *certe*: item in Complutensibus, Stephanicis, Regiis & Hentenianis seu Lovaniensibus; tamen non dubium Vossio, quin *Celte* scripserit Interpres. Quam & lectionem tuetur Casaubonus *in Athen. lib.* 7. *cap.* 26. & Molina *Disput. in Thomam.* Imò & nuda *Saxa*, mera simplicitate veri constantia, ab interitu tamen securissima, rerum gestarum memoriam apud Orientales olim servasse, docet P. La Valle *Itiner. tom.* II. Quò, è Borealis quoque Europæ Antiqq. monumenta lapidea veterum Heroum, per Germaniam, Angliam, Daniam, passim conspicua, referri possunt: Lapides nempe majores seu *Saxa*, ordinata serie in circulum disposita, quæ ut non fortuitò confluxisse unusquisque facilè agnoscit, ita antiquissimarum rerum argumenta continere, ipse simplex hic ordo indigitat. Idque ad imitationem Jacobi Patr. qui in memoriam divinæ visionis, erexit *lapidem in titulum*, Genes. *cap.* 28 *versu* 18. V. quoque Genes. *cap.* 31. *v.* 47. & Josuæ, qui, in memoriam transitus Israelitarum per Jordanem 12. lapides, ex alveo Jordanis, posuit Galgalis, Josuæ *cap.* 4. *versu* 20. Recenset ingentem istiusmodi monumentorum numerum Wormius *in Monum. Danicis.* Germania, Saxonia, Marchia vicinæque provinciæ eadem non uno in loco habent: nec ignobilem eorum varietatem videre est ad vicum *Matschdorff* 2. mill. Francofurto ad Viadrum distante, quam monumento Hiarnæ Regis Daniæ in Ins. Hiarna simillimam sibi semper visam esse, ait Auctor Anonymus *Histor. Orb. Terr. Geogr. & Civ.* In Anglia ejusdem notæ aliquod est, ad vicum *Long-Compton*, in Com. Oxoniensi, *Rollrichstones* dictum, de quo ita Camdenus *Britann. Vasta Saxa in Orbem disposita* Rollerichstones *vulgus appellitat, homines quæ olim fuisse, qui in saxa stupendâ metamorphosi diriguerint, somniat. Informia sunt, inæqualia, longique temporis vetustate multum immutata & exesa* &c. Et paulo post, *Hæc victoriæ alicujus monumenta crediderim & fortè à Rollone Dano, qui postmodum rerum in Normannia potitus est.* Omnium verò nobilissimum, prope Salisburiam, nomine *Choreæ Gigantum* & *The Stonhenge* prostat, ab eodem Camdeno, ob vastissimam amplitudinem, *Insanæ substructionis* nomen meritum; quod etiam non unum è Scriptoribus Anglicanis in admirationem rapuit, qui tantæ molis *Saxa* in loco aliàs minus petroso ibi congesta atq; in altum elevata fuerint: aliis insuper adjicientibus, certum eorum numerum iniri non posse. V. Sidnejum *in Mirac. Angliæ*, Inicum Jonesium *of the Stonhenge on Salisbury plain* & Joh. Webb *a vindication of Stonehenge* &c. Armillas *Saxis* triviisque Frothonem M. Danorum Regem, ad subditorum explorandam fidem, suspendisse,

dist. Saxo habet *lib.* 5. *Armillam*, inquiens. *unam in rupe, quam* Frothonis petram *nominant, alteram apud Wig provinciam defixit, velut a se innocentiæ experimentum daturas.* Et paulo pòst, *in Julia, tanquam in capite Regni sui, magni ponderis auream armillam vinciis effigi curavit.* Cujusmodi quid etiam de Alvredo Anglorum R. recenset Matth. Westmonasteriensis *ad A. C.* 892 &c. Hinc in suspicionem venit Fortun. Licetus, cornu aureum A. C. 1639. in Dania in Ripensi Cimbriæ Diœc. repertum, similiter ad explorandam Prædidum vigilantiam in biviis olim ab Haraldo R. fuisse expositum; sed refellitur à Thom. Bartholino *tr. de Armillis.* Plura hanc in rem V. hic infrà passim, inprimis voce *Saxum.*

Saxa jaciendi in hostes consuetudo vetustissima, unde à Poëtis vix usquam in conflictibus, jam ab ipsa Homeri ætate, magnorum *saxorum* jactus omittuntur. Ut Homerum, Virgiliumque jam in partes non vocem, sufficiat unicusè Papinio Statio locus *Thebaid. lib.* 6. ubi de disci exercitatione militari, cui ideo assuefiebant Vett. ut in pugna feliciori successu *saxa* in hostes rotarent:

Ergo operum fidens, non pro [illegible] *horrida campi*
Jugera, sed [illegible] *dextram* [illegible] *humiq;*
Pressus [illegible] *genu,* [illegible] *anguem distum*
Ipse super sese rotat.

Et paulo pòst,

Jam cervix conversa & jam latus omne redibat:
Excidit ante pedes elapsum pondus & ictus
Destituit &c.

Jaciebantur autem non nudâ solùm manu, sed & fundis excussa: utrumque tantâ nonnunquam copiâ, ut densitate pluvias imitarentur. Lucanus *lib.* 3.

—— *nudis evolvunt saxa lacertis*
—— —— *ut grandine tecta*
Innocua percussa sonant.

Statius *alibi*,

—— —— *stridentia funda*
Saxa *pluunt* &c.

V. Casp. Barthium *Animadversionibus ad Statium d. l.* & *Thebaid. lib.* 8 *versu* 437. In pugnis vero navalibus antennis *ad saxorum conjectionem* utebantur Veteres, quas κεραίας λιθοφόρους appellabant, ut est apud Diodorum Sic. ubi de pugna Cononis & Callicratidæ. V. Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* & plura hanc in rem supra, voce *Lapis.*

Saxa Lapidesque oleo perfundendi sacer ritus, occurrit Geneseos *cap.* 28 *versu* 18. ubi, post memorabilem Scalæ visionem & De. O. M. alloquium, Jacobum *effudisse oleum supra summitatem lapidis*, quem pro cervicali sibi straverat, narrat Moses; an ut, cum nihil aliud haberet in manibus, quòd Deo offerret, oleum saltem effunderet in ejus honorem illudque libaret: an ut tali ritu consecraret locum illum *saxumque*, illudque destinaret ad divinum cultum; quod sequentia videntur omnino requirere, quia pollicitus est, se locum, imò lapidem illum, habiturum pro domo? Notum autem, olei in rerum tam animatarum, quàm inanimatarum, consecratione, plurimum olim fuisse usum. Hinc in reditu Jacob ædificavit ibi Altare & lapidem, quem erexerat מַצֵּבָה. i. *in titulum*, ut Vulgatus reddit, seu στήλην, h. e. columnam, ut LXX. perfudit liquore & oleo inunxit denuo, Genes. c. 35. *versu* 14. E quo Patriarchæ facto (ut & aliis similibus Sanctorum Patrum contigit) per cacozeliam & superstitiosam imitationem, ortum habuere idololatricæ inunctiones Gentilium. quos in more habuisse legimus, statuas & dolatos lapides, alios etiam sæpe rudes & impolitos non inungere, modò, sed & eosdem postea colere aut adorare, uti pluribus exemplis ex illorum libris probari posset. Unicus Arnobius sufficerit, qui, postquam Christianus factus est, agnoscit *contra Gentes lib.* 1. se, cùm adhuc in Ethnicismo detineretur, si quando conspexisset lubricatum lapidem & ex olivæ unguine irrigatum, tanquam fuisset vis præsens, adulatum fuisse, allocutum & à nihil sentiente trunco etiam beneficia petiisse. Sed & ipsos olim terminos agrorum Gentiles unguento, velaminibus & coronis superstitiosè ornasse, constat &c. Quam in rem V. Andr. Rivetum *in Genes. Exercitat.* 125. & hic passim, inprimis suprà, in voce *Lapis.* Porro & huc facit *osculandi saxa* ritus, indigitatus Statio *Thebaid. lib.* 10. *versu* 52.

—— —— *reditumq; suorum*
Exposcunt, pictasq; fores, & frigida vultu
Saxa *terunt, par vosq; docent procumbere natos.*

Cujus paganicæ superstitionis reliquias, in Christianismo quoque deprehensas fuisse, colligimus ex Concilio Agathensi c. 5. & *l.* 7. *Capitul.* Caroli M. *cap.* 236. ubi *Saxorum venerationem*, & Audoeno *in Vita* Eligii *lib.* 1. c. 15. ubi consuetudinem *ad Petram votum reddendi*, prohibita legimus. Sic Concilium Nannetense *can.* 20. *Lapides quoque, quos in ruinosis locis & sylvestribus dæmonum ludificationibus decepti venerantur, ubi & vota vovent & deferunt, funditus effodiantur* &c.

Saxa Rubra, locus Italiæ, ubi fusi Vejentes, apud Livium *lib.* 2. *cap.* 49. *Vix dirigendi aciem spatium Vejentibus fuit, adeò inter primam trepidationem, dum post signa ordines introeunt, subsidiaque locant, invecta subitò ab latere Romanâ equitum alâ, non pugnæ modò incipiendæ, sed consistendi ademit locum. Ita fusi retro ad* Saxa Rubra *(ibi castra habebant) pacem supplices petunt. cujus impetratæ, ab insita animis levitate, ante deductum Cremerâ Romanum præsidium, pœnituit.*

Saxanus, cognomen Herculis, occurrit in *Inscr.* circa A. C. 225. sub Severo factâ, hodieque Tibure superstite, quam sic exhibet Jac. Sponius *Itinerar. tom.* 3. *p.* 47.

HERCULI SAXANO SA-
CRUM SER. SULPICIUS TRO-
PHIMUS ÆDEM ZOTHECAM
CULINAM PECUNIA SUA A
SOLO RESTITUIT IDEMQUE
DEDICAVIT K. DECEMBR. L.
TURPILIO DEXTRO M. MÆ-
CIO RUFO COS EUTYCHI-
CUS SER. PERAGENDUM CU-
RAVIT.

Saxifraga, nomen variarum herbarum, quæ vel è *saxis* erumpunt vel calculi frangendi vim habent: ut sunt *Adianton, Scolopendrion, Trichomanes*, aliæ, de quibus V. Salmasium *ad Solinum* p.1273. 1197. &c.

Saxiscæ Gabathæ, apud Anastasium Biblioth. in *Gregorio III.* IV. *Leone III.* &c. C. du Fresne [sunt, opere *Saxicio* elaboratæ. Namque & *calicis Saxonici*, mentio est in *Bulla* Benedicti VIII. in *Bullario* Casin *Tom. I. Saxiscus* autem pro *Saxonicus*, ut *Franciscus*, pro Francicus, unde *Francisca*, nomen securis Francis olim usitatæ; *Spaniscus*, pro Hispanicus, ut *Spaniscum Argentum*, apud eundem Anastasium: *Dacisci*, pro Dacis, in libro *Nativar. Hunnisci* equi, apud Vegetium *lib.* 3. &c. terminatione ævi illius Scriptoribus, in nationibus appellandis, familiari. V. Salmasium *ad Capitolinum in Maximinis.*

Saxones, adde: *Wittekindo* ejusque Majoribus, regnum in Saxones plerique tribuére, at incerta id fide niti, atque Wittekindum Angrivariorum tantùm atque Westphalorum Ducem, nec hæreditario quidem jure, fuisse, melioris notæ Auctores nostræ ætatis ostendunt, H. Conringius *ad Lampad. de Rep. Rom. Germ. Part. III. c.* 5. Georgius Fabricius *Orig. Saxonic l.* 4. *p.* 425. Alii Ante quos etiam alii observavere, non semper *Regis*, sæpe & *Ducis* nomine Regio minore, Wittekindum hunc a Scriptoribus antiquis fuisse compellatum; haud forsan adeò incommodè, si, quod nullo quidem certo auctore Crantzius refert, *Saxon. l.* 2. *c.* 22. Saxoniam tum XII. Proceres alternis vicibus, & ambulante ex certo temporis spatio ordine, administravere; ex quibus ingruente fortè bello Rex delectus quem fortes provinciæ gubernandæ contigerat, Imperium militare non antè positurus, quam positis armis pax rediisset. Dictatorum fere, apud Romanos: & Æsymnetarum, apud Lacones, ad formam Eamque sortem Wittekindo obvenisse ajunt, cùm arma regioni Carolus M. inferret; cui, licèt victo debellatoque, mansit tamen benignitate Victoris in terras suas, Angrivariam saltem, imperium. Hujus è filio Wittekindo nepotem Diergremum, à patruele Ottone M. Imp. Saxoniâ pulsum, Hermanno *Billingio*, nobilis, ut alii illustris, prosapiæ viro, locum fecisse, Saxoniæ Ducatu in fortitudinis fideique præmium ab Ottone donato, addunt. Cui familiæ honor duravit, usque ad Magnum Hermanni abnepotem, quo absque prole mascula defuncto, ut quidam volunt; alii ob rebellionem contra Henricum IV. Imp. vita opibusque exuto, Lotharius Com. *Supplinburgius*, Comitum Querfordensium prosapiâ oriundus *A. C.* 1106. volente Henrico V. Imp. successit, V. infrà, ubi de *Supplinburgiis.* Lotharius hic dein Imp. creatus, generum Henricum Superbum *Saxonica* prælecit, quo pacto ad *Lunæburgiam* Familiam transitus factus est. Sed cùm is plusquam civilia animo agitare visus esset, Conradi Imp. Procerumque decreto Saxoniâ cedere jussus est, Alberto Urso, Ottonis Com. Ballenstedii (qui Anhaltino-Lauenburgicam gentem condidit) Magni Billingianorum postremi ex filia Heilike nepoti concessâ. Hujus fil. Bernardus rutaceum sertum insignibus Saxonicis primus intulit, uti infrà dicemus, quod, submotis istius Domus Principibus, etiam Misnici servavere. Ex illis enim ultimus imperavit *Albertus* VI. quo extincto *A. C.* 1421. Misnicæ tandem Familiæ Principes Saxoniæ terras cum Electoratu à Sigismundo Imp. in redhostimentum operæ à Friderico Bellicoso, contra Hussitas, præstitæ, acceperunt, ut jam vidimus. Titulos Principum quod spectat, quidam sunt toti Electorum Ducumq; Saxoniæ Domui communes: ut qui omnes sunt *Duces Saxoniæ, Juliaci, Cliviæ & Montium, Landgravii Thuringiæ, Marchiones Misniæ, Comites Principes Hennebergæ, Comites Marcæ & Ravensbergæ, Domini in Ravenstein.* Alii Electoralis Familiæ proprii, neque hi tamen ad omnes ex æquo spectantes. *Marchionum* enim *Lusatiæ superioris & inferioris* titulo omnes hac Domo prognati utuntur: sed *Burggravii Magdeburgici*, solus Elector. Quemadmodum in altera linea *Domini* seu *Dynastæ Tonnæ* titulum solus usurpat Fridericus Dux Gothæ & Altenburgi. Quam in rem V. Tob. Pfanneium *de præcip. Germ. Princip. gentibus c.* 2. ut & hic passim suis locis. Addam hoc unum, de vett. *Saxonum* Diis, apud Saxonè Gramm. *l.* 1. recenseri eos his nominib.

Credus seu *Krodo*, quem Saturnum fuisse, Crantzius refert *Saxoniæ suæ lib.* 2. *cap.* 12. *Hama, Irmus* (qui Ἑρμῆς, id est, *Mercurius* quibusdam, aliis Ἄρης seu *Mars*) *Flinnus* & *Siba*: quorum omnium statuas à Carolo M. gentis domitore disjectas esse, tradit Gerh. Jo. Vossius *de Idolol. l.* 2. *c.* 33.

Saxones Transylvani, unus ex tribus populis, Transylvaniam hodie incolentibus; sunt nempe illi, *Saxones*, *Siculi* seu *Ciculi* & *Hungari*, quibus & Walachi, sed in fæce plebis tantùm, & locis magis desertis, se intermiscent. Unde facilè ratio patet, cur hodie in media Hungaria lingua *Saxonica* obtineat. A' Longobardis autem (quos *Saxones* fuisse, Corn. Tacitus satis innuit) orti hi videntur, qui egressi è Rugelandia seu Rugia, sub Agelmundo A.C. 390. regnum in Pannonia condidere, V. Hornium *Arcâ Noæ pag.* 185. & *Orb. Imper. cum Notis L. Joach. Felleri pag.* 138. Ab iisdem dictæ sunt in eodem Transylvaniæ Regno *Septem Sedes Saxonicæ*, de quibus, Vide in voce *Transylvania*.

Saxonia, adde: Nonnunquam *Saxoniæ infer.* nomine, sola ditio Lavvenburgiæ seu Angriæ Ducum intelligitur, de quibus hæc addere visum est. Historia Ducum Saxoniæ Ascaniæ familiæ ista est; Bernhardus minor natu Alberti Ursi filius, frater Ottonis I. Elect. Brandeburgici, de Friderico I. Barbarossa bene meritus, ab eo, in Comitiis Herbipolitanis, Ducatum Saxoniæ, exauctorato Henrico Leone, obtinuit primus, rutacei in insignibus serti auctor. Idem Lavvenburgum condidit; Pater Alberti I. qui *Saxonicum*, & Henrici gemini, qui Anhaltini rami, fuere Auctores. Alberto nati Albertus II. lineæ Electoralis *Saxonicæ*, & Johannes, Lavvenburgicæ, Auctores fuere: quorum posteritate in Alberto III. A. C. 1422. extinctâ, posthabitis agnatis dignitas Misniæ Marchionibus collata est. Quamvis enim non semel, Johannis posteri, & præcipue Ericus V. agnatis mortuis, sibi conferri dignitatem petierint, proximoque tempore Principes illi *Electores* atque *Archimareschalli* dici voluerint atque in electivis diætis non semel comparuerint, nihil tamen ab illis obtentum. Quo verò non obstante etiam nostrâ memoria, scripto aliquod jus sibi adhuc superesse, contenderunt. Erico V. A. C. 1435. sine prole mortuo, successit frater Bernardus: qui extinctus A. C. 1463. reliquit filium Johannem, Patrem Magni II. qui primus titulo *Electoris* abstinuisse dicitur. Eo genitus est Franciscus I. pater Francisci II. & Mauritii, quorum is Augustum, qui A. C. 1656. moriens nullam masc. prolem reliquit, Philippum, Franc. Julium, Julium Henricum, Ern. Ludovicum. Franciscum Carolum, Rudolfum Maximilianum, Franc. Albertum (prælio Luzensi, quo Gustavus Adolphus Sueciæ R. cui is præstò fuerat, obiit, captum) Jo. Georgium & Henricum, suscepit. Quibus omnibus, vel sine sobole, vel eâ minùs diuturnâ, defunctis, unicus masculus superest Jul. Franciscus Julio Henrico, ex Anna Magdalena Popelia, genitus A. C. 1640. V. Phil. Jac. Spenerum *Syll. Geneal. Histor. in Fam. Ascania*: Item *in Theatro Nobil. Eur. part. I. ubi Sophiæ Margaretæ Annæ Elisabethæ, Sibyllæ Hedwigis, Augusti D. Saxon. Infer. & Angriæ in Ratzenburg & Elis. Sophiæ Holsatæ filiarum: liberorum item Franc. Henrici in Frantzhagen Progenitores exhibet.* Adde Tob. Pfannerum *de præc. Germaniæ Principum gentibus cap.* 2. ubi, inter alia, Julium Franciscum præfatum insignia Electoratus, *duos* sc. *Enses*, supremi Marescallatus munus designantes, iterum usurpasse, sed Cæsaris jussu abstinere coactum d. 21. Jul. 1667. refert: & *cap.* 10. ubi controversiam de titulis adhuc retentis, inito inter Saxonem Elect. atque eundem Jul. Franciscum mutuæ successionis pacto, transactam, A.C. 1671. memorat, ex Spenero. V. quoque in voce *Lavvenburgum*.

Saxonia Transmarina, apud Bonifacium Episc. *Epist. ad Zachariam Pontif.* Anglia est. V. in voce hac, ut & in voce *Saxones*.

Saxonum Schola, item *Saxonum Vicus*, locus Romæ, memoratus Baronio *Notis ad Martyrolog.* 10. *Nov.* de quo V. aliquid suprà in vocibus *Bordinati, Guidones* & *Perticani*.

Saxum Adorationis, prohibetur Levitici *cap.* 26. *versu* 1. *Ne facite vobis idola—neque* Saxum *formatum ponite in terra vestra, ut incurvetis vos ante illud.* Ubi *formatum*, additur, nempe in imaginem aliquam adorationi expolitam. V. Seldenum *de Jure N. & G. juxta Discipl. Ebræor. l.* 2. *c.* 6. Sed & *Saxa* rudia antiquitus pro simulachris istiusmodi. Pausanias *Achaicis*, Τὰ παλαιότερα καὶ τοῖς πᾶσιν Ἕλλησι τιμὰς θεῶν ἀντὶ ἀγαλμάτων εἶχον ἀργοὶ λίθοι, *Seculis vetustioribus, apud Græcos quidem universos, rudes lapides pro simulachris divinos habuere honores.* Qua de re hîc passim. Hujusmodi verò *saxa* flevisse sæpe leguntur. Statius *Thebaid. lib.* 9. *versu* 636.

Aspicis & niveæ saxum *maduisse Dianæ.*

Ubi scitè *Saxum Dianæ*, non ipsam, dicit. Credebant enim vel credere videri volebant, in lapidibus statuisque habitare sua Numina. Ovidius *Metamorph lib.* 15. in præsagiis cæsi Cæsaris,

Mille locis lachrymavit ebur ——

Alii. Quò illa Lucani pertinent, *lib.* 1. *versu* 556.

Indigetes flevisse Deos Urbisq; laborem
Testatos sudore lares.

V. Plutarchum *in Camillo*, ubi hujus rei causam dare nititur, Casp. Barthium *Animadvers. ad Statium d. l.* & suprà in voce *Saxa*, item infrà, ubi de *Statuis*.

Saxum Rutilum, in Nemea, pro Taraxippo fuit, in ipso curriculi flexu, cujus fulgore equi non aliter concitabantur, quàm si objectis ignibus orta trepidatio fuisset, uti docet Pausanias. At in iisdem ludis Statius Apollinem fingit, ut Polynicis equos turbaret, spectrum quoddam iis objecisse, *Thebaidos lib.* 6. Ita Diis imputabant miseri, quæ vel propriâ, vel equorum imperitiâ, sibi acciderant. V. infrà in voce *Taraxippus*.

Sayna, locus Germaniæ, vulgò *Sayn*, in Circ. Rhen. olim sub C mi ibus q o um, ut & Comitum Witgensteniorum, familia, utraque veruta, cùm extincta esset, Spanhemii Comites utriusque successionem obtinuere. Nam Johanni Com. Spanhemio Adelheidis Henrici *Saynensis* filia, seculo 13. sed Johannis abnepoti Salentino *Saynensi*, Elisabetha, filia Sigismundi Com. Witgensteni, nupsit. Bis jam dicti Johannis nepos Gothofredus à Palatino investitus A. C. 1273. duos genuit filios, Johannem & Engelbertum: quorum illius posteri Comit. *Saynensem* tenuere, usque ad Henricum, qui A. C. 1606. sine mascula prole, obiit: Hujus progenies Dominorum in *Homburg* & *Valendar* titulum gessit, donec Witgensteniâ successio accederet, & dein iterum ab agnatis *Saynensis*. Qui hodie vivunt, *Comites Salnæ & Witgenstenii*, omnes communem Patrem habent Ludovicum Sen. ineunte hoc seculo mortuum: Eo enim nati Georgius, *Berlenburgiam* lineam orsus est (ex Elisabetha Witgenstenia, Georgii Ludovici qui obiit A. C. 1661. Catharinæ Elisabethæ, Lud. Ernesto Com. Lævenstenii & Werthemii nuptæ &c. parens) Wilhelmus, (qui ex Anna Elisabetha *Saynensi*, filium genuit, Ernestum, Patrem Johannæ, Joh. Georgio Saxon. Duci, lin. Isenacensis nuptæ & Ernestinæ uxoris Salentini Ernesti Com. Manderscheidii, quæ adversùs Patruos ob Comit. Saynensem judicio expertæ sunt.) ac Johannes, tertiæ lineæ caput, locum tenens Electoris Brandeburgici, ex Anna Augusta Waldeccia, genitor, Ludovici Christiani n. A. C. 1629. (cui nupsit Elisabetha Magdalena Solmensis) Georgii Wilhelmi n. A. C. 1630. extincti A. C. 1657. Joh. Friderici n. A. C. 1631. den. A. C. 1657. Gustavi, n. A. C. 1633. (mariti Annæ Helenæ *de la Place*) Elisabethæ Julianæ, n. A. C. 1634. (uxoris Jodoci Hermanni Com. Lippiæ) Augustæ n. A. C. 1638. (quæ nupsit Antonio Com. Aldenburgico) Ottonis n. A. C. 1639. Christianæ Luisæ n. A. C. 1640. Mariæ Magdalenæ n. A. C. 1641. Christinæ n. A. C. 1645. Friderici Wilhelmi n. A. C. 1647. aliorumque, quorum omnium προγονολογίαν exhibet Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobil. Europ Part. I.* Altenkirchæ, in Com. *Sayn* aliquando habitat Joh. Georgius D. Sax. præfatus. V. eundem Spenerum *d. l. Part. II. pag.* 35. ubi progenitores Annæ Elisabethæ, Wilhelmo Com. *de Sayn & Witgenstein* nuptæ, ac defunctæ A. C. 1608. in qua præcipuus *Saynensis* ramus, hæreditate ad ipsius ex agnato posteros transmissâ, defloruit, repræsentat: & *Part. III. pag.* 85. ubi avos exhibet, lineæ Berleburgiæ; item *pag.* 33. ubi progenitores liberorum Ludovici Alberti, qui Altkirchæ habitavit, antequam Saynensi Comitatu ex fratre Ernesto nepotes potirentur: & *pag.* 85. ubi Homburgiæ lineæ, cujus Ernestus auctor, dat indicium.

S B.

Sbernia, nonnullis vocatur palliolum Romaniscarum brevissimum, cum fenestella, quà brachium exeritur: cujusmodi palliolum olim præter velum & pallam Reginæ, in Scena, gerebant, uti videre est apud Scaligerum *Poëtices lib.* 1. *cap.* 16.

S C.

SC. in notis Antiqq. *Senatusconsultum* est, V. Salmasium *ad Capitolinum, in Maximo & Balbino.*

Scabellum, Græcè ὑποπόδιον. ad verbum *Suppedium*, unde σαμπόδια apud Nicetam proscabellis, quæ pedibus supponuntur; Græcis recentioribus ποδαρεῖα, quam tamen vocem Eustathius interpretatur γυναικεῖα ὑποπόδια, *muliebria scabella*, quæ ἀίθρια Suidæ, ἐκ τοῦ αἴθειν, quòd per foramen eorum, prunarum inclusarum calore, hyemali tempore calefiant. Latinis quoque *pedicula*, unde *pedicularii* iisdem dicti, qui Græcis ποδοψόφοι. Nempe in Theatris saltationibusque Vett. qui pede pulpitum percutiebant ad incentivum dandum, calceolo id ferreo aut ligneo faciebant; cujusmodi lignea sandalia Latinis videntur *scabella* appellasse, vel quòd instar scabellorum ex ligno essent, vel quòd scabella potiùs essent revera, h. e. ὑποπόδια, quæ pede feriebantur cum lignea aut ferrea solea, ut sonantior ederetur crepitus. Cujusmodi crepitaculi genus & in sacris & in theatris ferè semper cum symphoniis, tibiis, cymbalis aliisque crotalorum generibus jungebatur. Cicero *pro Cælio*, *Mimi ergo jam exitus, non fabulæ: In quo cùm clausula non invenitur, fugit aliquis è manibus, deinde* scabella *concrepant, aulæum tollitur.* Augustinus *de Musica lib.* 4. *Veluti cùm Symphoniaci* scabella *& cymbala pedibus feriantur, certis quidem numeris —— sed tamen tenore perpetuo; ita ut si tibias non audias, nullo modo ibi notare possis, quousque procurrat connexio pedum & unde rursus ad caput redeatur* &c. Quia autem sine ulla toni variatione, tenore quodam perpetuo & æquali ad pedem feriebantur, (uti quoque alibi diximus) inde etiam ex Græco *fruma* sunt appellata, uti discimus ex

Quin-

Quintiliano *lib. 9. cap. 4.* Præter ea verò & testarum crepitus saltantibus Pantomimis adhibebatur, strepitus item digitorum, alia, quæ omnia crepitaculorum genera solis constabant rhythmis, & in ea Musicæ parte ponebantur, quam *Rhythmicam* vocarunt Veteres. V. plura hanc in rem apud Casaubonum *ad Caligulam Suetonii c. 54.* ubi Aquitanis Hispanisque *castabellos* etiamnum dici, & R. Jonam vocem quoque usurpare, in חלל, inter alia, notat: Salmasium *ad Vopiscum in Carino*, & hic passim, inprimis in vocibus *Crupezia* & *Pedicularii*.

Scabies, V. infrà *Vitiligo*.

Scabillum, idem cum priore. Interpres vetus Statii, *Scabillum, quod in sacris pede sonare consueverunt.* Unde *Sonipedes*, qui pede scabillum sonabant, apud Gratium *Cynegetic.* ubi de illis Sacerdotibus, κοδοκρόται & κοδοψόφοι Græcis. Sic & in Choro fuere, qui pede percusso ὑποδήματι canentibus dabant & saltantibus ἐμμέλειας moderabantur: quod illi quidem non simplicis pedis percussione faciebant, sed soleâ ligneâ, cui suppacta fuit ferrea regula, ad majorem sonum edendum. Hinc ποδῶν κτύπημα vocat Lucianus. V. Libanium *Apolog. pro saltatoribus*, & hic suprà.

Scabini, adde: Vox hodieque in Germania utraque frequens; Galliâ item, ubi Scabinos etiamnum *Scabinos*, vulgò *Eschevins* vocant, Judices urbanos seu ædiles ios qui in plerisque civitatibus inquilini ac cives, & quidem ex utroque parente cive editi, esse jubentur. Quemadmodum de Pericle, legem eum tulisse, ut nemo ad Remp. accederet, nisi parentibus ἀστοῖς natus, tradit Ælianus *Var. lib. 6. cap. 10.*

Scabrities, inter vitia dentium, memoratur *in Augusto*, apud Suetonium *cap. 79.* cui ei edendæ limam adhibitam, docet Mart. Capella *lib. 3.* &c.

Scacarii Barones, appellantur in Anglia Magnates, qui in *Scacario* seu *Scaccario* Judicum vice funguntur, quorum præcipuus *Capitalis Baro Scacarii* appellatur. Desumebantur ii primitus, *ex Curia Baronibus*, h. e. ex Magnatibus, qui ratione feudorum à Rege nudè pendebant & ei hominium præstabant: hinc *Mylordi* vulgò dicti, quo nomine de majori Nobilitate viros compellari in ea gente notum. Et quidem deligebantur arbitrio Principis antiquitus, postmodum perpetui facti & Curiæ ascripti sunt, sub Henrico III. an Eduardo I. de quorum illo Matthæus Paris. A. C. 1244. statuisse eum scribit, *Ut duo Justitiarii eligerentur in Banco, & duo itidem Barones in Scacario constituerentur.* V. de prærogativa & auctoritate horum Baronum *Nigrum librum Scacarii parte 1. cap. 4.* Catalogum verò habes apud Henr. Spelmannum *d. l.* Significat autem *Scacarium* propriè apud Anglos Curiam, in qua res Fisci pertractantur, In aula sc. Westmonasteriensi, Angl. *The Eschequer* vel *The checker*; id quod bis in anno fit, in Paschate viz. & Festo S. Michaelis, quo tempore Vicecomites computa sua reddere tenentur. Officiarii ejus recensentur varii in Fleta *lib. 2. cap. 27. §. 4.* *Thesaurarius*, *Cancellarius*, *Barones scacarii*, *Clericus Regis*, *duo Camerarii*, *Constabularii & Marescalli*, *Clerici Scriptores rotulorum*, *Miles Argentarius* &c. Neque verò tantum de rebus Fiscalibus ibi, sed etiam de feudis, juribus ac libertatibus Regni, aliisque cognosci, legas *ibid.* Aliquando verò *Scacarium* iisdem Anglis pro ipso Fisco seu Ærario Regio sumitur, quòd ærarium Regis in eadem æde, ubi Judices Scacarii consident, asservetur &c. Sed & *Scacarium* dictum olim est, in Normanniæ Ducatu, suprema Curia, in qua appellationes, ab inferioribus Judicibus, supremo jure dijudicabantur, quod totidem vicibus, iisdemque temporibus, uti de Anglico diximus, fiebat. Postmodum verò Normanniæ illud Scacarium, in Parlamentum Rotomagi erectum est, V. *Monasticon* Anglic. *Tom. 2. pag. 995.* Vocis originem quod attinet, Spelmannus aliique à Saxon. *Schats*, i. thesaurus, eam arcessunt; Macri Fratres *Scacarium*, quasi *Saccarium*, dici volunt; Car. du Fresne *Scacarium*, Normannicum præsertim, nomen accepit à loco, in quo Judicia suprema exercebantur, scilicet, quòd illius pavimentum tessellis quadratis diversicoloribus instratum esset, tabellæ instar, in qua *scacorum* ludo luditur. Sic enim ex *Necrologio* Eccl. Carnot. vocem usurpari observat, *Scacarium de aurichalco & marmore in pavimento Chori.* Vel certè à mensa, cui adsidebant Judices, à quâ *Scacarium Anglicum* denominatum, testatur Gervasius Tilesber. ubi scacarium virgulis distinctum exhibet, quomodo olim etiam erant hodieque alvei lusorii, uti videre est apud Gruterum 1049 1. & Salmasium *ad Vopiscum in Proculo.* Cujusmodi tabulas memoriæ subministrandæ gratiâ Trapezitas seu Mensarios olim habuisse, scribit in *Aspilogia* Spelmannus. V. præfatum du Fresne *in Glossario*.

Scacci, vel *Scaccorum Ludus*, Gallis Italisque *Scachii*, voce à *calculis* detortâ, ut placet Salmasio; nonnullis à Germ. *Schach*, i. latro, ut sit latrunculorum ludus; C. du Fresne nomen habet à Persica voce *Scach*, i. Rex, quòd præcipua hujus ludi persona Rex, V. eum *Not. ad Joinvillam pag. 59 & ad Alexiadem pag. 383 & 384.* vel quòd *Regibus* dignus sit: (quamvis ejus usu interdixit filio suo primogenito Jacobus M. Britanniæ R. in Δώρῳ suo Βασιλικῷ *lib. 3.*) Græcis veteribus Πέλος, recentioribus Ζατρίκιον dicitur, uti videre est apud vet. Theocriti Scholiastem coll. cum eo, quod Achmes habet de Zatricio. Descripsit illum eleganti Poëmate Hieronymus Vida, & varia jam de eo prælibavimus, in vocibus *Calculi*, item *Latrunculorum ludus*. V. quoque ubi de *Zatricio* alibiq; passim. In eo cum ad imaginem belli omnia composita sint, hinc *militum*, *aciei*, *phalangis*, *prælii*, *hostium*, *captivorum*, *tropæorum*, passim mentio apud Vett. dum illum ludum describunt. Victoria autem penes eum, qui *Regem*, h. e. principem calculum, ad incitas, id est, eò redigit, ut *citra* moverique nequeat. Quod *scaccum mattum*, h. e. contritum & subactum, Galli vocant. Sedes, in quibus calculi dispositi, *cappi*, *mandræ*, *valli* Latinis; Græcis πόλεις, γραμμαί, χῶραι, dicti sunt, ut videre est in his vocibus. Plura vero hanc in rem apud Salmasium *in Proculo*, ubi totam eruditi hujus Ludi rationem accuratè exponit, & in quo à *Palamedis ludo*, *Ludo item XII. scriptorum*, diversus sit, docet. Addam hîc saltem, ex vet. *Aresto* Paris. A. C. 1320. *Scaccarii*, seu tabulæ lusoriæ, *ex jaspide & chalcedonio*, *cum familia viz. una parte de jaspide & alia parte de crystallo*, mentionem facere Car. du Fresne *Gloss.* Cœterùm, quantopere lusus hic militaris peritiæ candidatis utilis sit, docet Dan. Heinsius *Orat. Fun. in obitum Mauritii Princ. Nassovii habita* &c.

Scævæ, adde: Hinc *scæva consilia*, i. sinistra, infelicia, apud Spartianum *in Pescennio Nigro*: *scævum crimen*, *scævæ loquela*, *scæva pectora*, apud Aldhelmum. V. Salmasium *ad d. l.* & plura hic, ubi de *Lævа*, seu *Sinistra manu*.

Scala, à *scandendo*, per illas enim in superiora domus ascenditur. Sic apud Græcos, qui uxores filiasque anxiâ sollicitudine custodiebant, ad Parthenonas vel Gynæceonas, in superiori ædium parte constitutas, *Scalarum* ascensu perventum: quæ an gestatoriæ fuerint adeoque removeri solitæ sint, an fixæ, non adeò liquet. Prius tamen verosimilius esse, videtur colligi ex Euripide *Phæniss.* ubi Antigone, permissu Matris, è Parthenone seu cubiculo suo, Pædagogo comite, exiens, *Scalas* scansura hujus opem inclamat,

> Ὄρεγε νῦν, ὄρεγε γραῖαν
> Νέᾳ χεῖρ' ἀπὸ κλιμάκων
> Ποδὸς ἴχνος ἐπαντέλλων.

Eandem *Scalam* Penelope habuit, apud Hom. *Odyss. α.* per quam tamen ivit sola, sine ancillarum ope, quarum duæ illam sequebantur, pro more,

> Κλίμακα δ' ὑψηλὴν κατεβήσετο οἷο δόμοιο.

Similiter, apud Romanos, cœnaculum, *pars ædium superior*, *in qua epulari consuetum*, Donat. in *Ter. Adelph. Act 3. Sc. 3.* admotis Scalis ascensum est (*postquam in superiori parte cœnitare cœperunt*, Varro *de Ling. Lat. lib. 4.*) Ita enim Livius *Dec. 4. l. 9.* *Cœnaculum super ædes datum*, *fenestibus in publicum scalis*, *obseratum*. Unde Festus Pomp. *lib. 3.* *Cœnacula*, inquit, *dicuntur, ad quæ Scalis ascenditur.* Martialis de incommoditate habitationis suæ, *lib. 1. Epigr. 118.* earum meminit,

> *Longum est, si velit ad Pyrum venire,*
> *Et Scalis habito tribus, sed altis*
> *Quod quæris, propiùs petas licebit.*

Nempe, postquam in superiori parte, ut diximus, cœnitari cœptum, *superioris domus universa Cœnacula dicta sunt*, Varro *ubi suprà*. Has, obtentâ apud Judices causâ, Clientes in Patronorum gratiam coronis exornare consuevisse, colligere est, ex Juvenali *Sat. 7. vers. 118.*

> —— *Rumpe miser tensum jecur, ut tibi lasso*
> *Figantur virides, Scalarum gloria, palmæ.*

Ubi Casaubonus, *Scalæ*, inquit, *hic sunt aditus domus, janua, ita autem vocat ἐμφατικῶς, ad indicandam Oratorum pauperiem, qui, tenuium & mendicorum more, in cœnaculis habitabant, ut habitationes suas nisi scalis introire non possent.* V. & Thom. Dempsterum *in Rosinum lib. 5. cap. 28.* Flaminicæ verò *Scalas* plus tribus gradibus, nisi Græcas, scandere non licebat, ut Massurius Sabinus habet apud A. Gellium *lib. 10. c. 15.* qua de re V. paulo infrà, in voce *Scalæ Græcæ*. Sed & in bello *Scalarum* usus est, quibus urbem hostilem conscendere, primus docuit Capaneus, teste Vegetio *de Re Militari lib. 4. cap. 21.* Cujusmodi *scalæ* meminit *MS.* liber apud Lindenbrogium, *De Armorum Judicio*,

> *Tum præ se portans ascendibilem semitam,*
> *Quam scalam vocitant.*

Statius *aërium iter* vocat, *Thebaid. l. 10. v. 836.* Quo fine hodie ex loris fiunt, facilè portatiles. Sed & linearum jam meminit Jo. Garzo *Rerum Friderici Magni lib. 2.* *Ut, loco accommodo perspecto, in mœnia castrorum, paululum morati scalas lineas, quarum extremis alligatæ erant manus ferreæ, superiorum murorum parti injiciunt.* Quam in rem V. Barthium *ad Statium d. l.* De usu *Scalarum* in conscendendis equis, dicemus infrà. Porrò in pœnis quoque *Scalæ* adhibitæ occurrunt, apud Gallicarum inprimis rerum Scriptores, in quo proin Regno *Scala*, una est ex *altieris*, ut vocant, *justitiæ* seu supremi domini notis. Scala quippe pro criminum quorundam aut malefactorum punitione erigitur, intra dominorum, qui jus gladii habent, jurisdictionem & districtum, quam ascendere coguntur rei, qui ejusmodi pœna multantur, ut universæ plebi expositi infamiæ notam subeant. Cujusmodi scalam, *Scalam Templi* appellatam, quòd fuerit Templariorum olim supremæ Justitiæ nota, etiamnum in urbe Parisiensi prostare & ad

Hospitalarios ejus urbis jam pertinere, docet C. du Fresne in *Gloss.* ubi varias vocis notiones alias exponit, cùm viz. urbis regionem, apud Monspelienses; lecticæ speciem in *scalæ* modum confectam in *Vita* Filiberti; manipulum militarem, Gall. *Escadron*, apud Guil. Britonem *Philip l.* 3. 10. 11. portum minorem, seu potiùs trajectum vel *πέραμα*, in majori portu (quo modo variæ extitere *scalæ* in portu CPolitano Ceratino, de quibus idem multa congessit *Not. ad Alexiadem*) alia, notat. V. & infrà.

Scala Tyriorum, adde: Hinc usque ad Chaipham purpurarium Judææ littus extendi, docet Bochartus *Hierozoici Part. poster. lib. V. cap.* 9. V. suprà in voce *Purpurarium Littus*.

Scalæ Ferreæ, apud Mauritium *Στρατηγικ. lib.* 1. *ἔχειν δὲ καὶ εἰς τὰς σέλλας σκάλας σιδηρᾶς δύο*: è sella equestri pensiles, sunt quos Hieronymus *stapedes*, Eustathius in *Odyss.* Ἀναβολεὺς vocat; qui & ferreas fuisse docet, cùm *τὸ σιδήρεον* exponit. Cùm enim, ante istiusmodi instrumenta scansoria, quibus hodie innitentes in equum levamus, inventa, homines ad hanc rem Veteribus fuerint, qui dextrâ manu erigebant equo insessurum & sustollebant, Ἀναβολεῖς hinc Græcis, *Stratores* Latinis dicti: factum postea, ut & *scalæ* præfatæ, quòd eundem usum præstarent, similiter appellarentur. Unde Suidas, apud vet. Scriptorem. ἀναβολεῖα exponit, τὰς ἀνάγοντας ἐν ἵππῳ, sed addit, ἀναβολεὺς δὲ καὶ ὁ παρὰ Ῥωμαίοις λεγομένη σκάλα. Ubi manifestò indicat, Romanos *scalam* vocasse illud instrumentum, cui pedem imponebant, ad conscendendum equum. Cujusmodi *scalæ* seu stapedis vicem Valerianus Imp. Sapori exhibuisse coactus legitur apud Eutropium & Aur. Victorem, idemque ministerium nobilibus matronis præstabant olim mulieres, *κλιμακίδες* hinc dictæ, apud Athenæum. V. Salmasium *ad Pollionem in Valeriano* & *Spartianum in Caracallo*, ut & infrà in voce *Stapia*.

Scalæ Gemoniæ, in monte Aventino, supplicii locus erat, quò unco pertracta maleficorum cadavera, inde in Tiberim præcipitabantur, Thom. Godvvynus *Anthol. Rom. lib.* 2. *sect.* 3. *cap.* 8. ubi locum hunc similem fuisse contendit saxo vel rupi Tarpejæ, è qua rei vivi in præceps dabantur. Cœl. vero Rhodiginus *Antiqq. l.* 10. *cap.* 5. reorum jugulis unco injecto, à Carnifice, ad Scalas illas eos pertractos, ibique artubus contractis, ululatos esse, ait. Quod si ita est, idem hoc Supplicii genus fuerit cum tunica, cujus meminit Seneca *Epist.* 14. *Cogita illam tunicam alimentis igneam & illitam & intextam*: & Juvenalis *Sat.* 8.

—— —— *Tunicâ punire molestâ.*

Istiusmodi enim tunicâ, qui flammis destinati erant, indui sunt soliti. Idem Rhodiginus addit, nomen supplicio fuisse, aut à quodam *Gemonio*, qui illud primus subierit, aut à *gemitu*, quòd esset *locus gemitus & calamitatum*. V. quoque *Gemoniæ scalæ*.

Scalæ Græcæ, memorantur A. Gellio *lib.* 10. *cap.* 15. Postquam enim ipsi de variis ceremoniis Flamini Diali & Flaminicæ impositis actum, etiam hæc de Flaminica additur: *Et quòd scalas, nisi quæ Græcæ appellantur, eas ascendere ei plus tribus gradibus religiosum est.* Ita enim emendavit Scaliger, cùm vulgò legeretur. *Et quòd Scalas, quæ Græcè κλίμακες appellantur*; vel in antiq. Ven. Ed. *Græcæ κλίμακες* irrepititium esse videtur, ex glossâ, cùm *Græcè* legeret, & putaret vocabulum Græcum intelligi. Ita tamen etiam legi potest, nisi quæ *Græcæ κλίμακες appellantur*, ut de quibusdam Græcis scalis intelligatur. Ad cujus loci interpretationem egregiè facit fragmentum Servii: *Apud veteres Flaminicam scalas plus tribus gradibus, nisi Græcas, scandere non licebat, ne ulla pars pedum ejus, crurumve subter conspiceretur. Eoq; nec pluribus gradibus, sed tribus, ut in ascensu duplices nisus non paterentur extolli vestem aut nudari crura. Nam ideo & Græcæ scalæ dicuntur, quia ita fabricantur, ut omni ex parte compagine tabularum sint; ne adspectum ad partem aliquam corporis admittant.* V. Scaligerum *ad Festum pag.* 72.

Scaldingi, in *Historia* S. Cuthberti, appellantur non semel Dani seu Normanni, quòd, ad Scaldim amnem positis castris, diu ibi morati sunt, ann. 883. ut est apud Sim. Dunelmensem, laudatum Car. du Fresne *in Gloss.* V. in voce *Scaldis*.

Scaldri, vetustissimi Danorum Poëtæ, à sono & murmure, quod canendo edebant. V. Stephanium *Not. ad Saxonem Grammaticum* & Olaum Wormium, eidem citatos. Iis similes apud Getas *Bardi*, apud vetustissimos Græcorum Ἀοιδοὶ fuere, de quorum officio diximus in voce *Cantor*.

Scalia, apud citimi ævi Scriptores, ex Italico *Scaglia*, h. e. squama, lapis est sectilis, quos *ardoises* Galli dicunt, V. suprà *Ardesia*.

Scalpellum Scriptorium, quo calami ad scribendum olim aptabantur & temperabantur, γλύφανον Græcis dictum est, quæ vox aliàs cælum notat, quo argentarii operantur. Sed & γλυπτὴρ, & γλυφεὺς & γλυφίς. Nam γλύφειν κάλαμον dicebant, qui acuebatur: aliàs ξύειν. Unde & ὀξυντῆρα καλάμων *Epigr.* Græcum vocat scalpellum hujusmodi. Porrò σμίλη & σμίλιον. Hinc σμιλαδονακογλύφος, in vet. *Epigr.* ubi de instrumentis Librarii,

Σμίλαν Ἀντιγένης δονακογλύφον, ὅσ᾽ ἐπὶ μυθῷ
Σχίζεσθαι εἶχε καλάμων ψαισμ᾽ ἀπὸ Κνίδιον.

Atque inde σμιλευτὸν γράμμα, in altero *Epigrammate*, pro eleganti scripto, quod nempe exaratum est calamo bene temperato; de tragœdia, quam invenit Thespis, sed ex humili in sublime evexit Æschylus.

Αἰσχύλος ἐξύψωσεν ὁ μὴ σμιλευτὰ χαράξας
Γράμματα, χειμάῤῥῳ δ᾽ οἷα κατασκεδάσας.

Namque Æschylum majestatem potiùs & pondus verborum sententiarumque consectatum esse, quàm elegantiam & nitorem, vett. Critici observant: uti contrà Euripidi nimius nitor in Tragico argumento vitio datus est. Describitur istiusmodi *scalpellum*, in alio *Epigr. de supellectile Notarii*,

Καὶ γλύφανον καλάμων πλατὺ σιδήρεον γλωχῖνα φέρον.
Scalpellum calami, latè cum cuspide ferri.

Quo modo autem calamos hoc instrumento temperarint Veteres, diximus supra, ubi de *Calamo Scriptorio*. V. plura hanc in rem apud Salmasium *ad Solinum pag.* 1044. & 1045. Idem *Canif* Gall. à *canna*, i. calamo, dici notat *pag.* 599.

Scalpere, à Gr. γλάφω, Æol. σγλάφω, & *Sculpere*, à Gr. γλύφω, Æol. σγλύφω, uti origine, sic & significatione, conveniunt. Usus tamen & consuetudo obtinuit, ut de his, quæ ad signandum cavantur, *scalptura* propriè diceretur: *sculpere* verò, cælare sigillis eminentibus notaret. Unde *scalptas gemmas*, & *scalpturas gemmarum*, in antiquis libris fere semper legere est, non *sculptas*: quæ viz. σφραγίδων usum præbebant, hoc modo scalptæ, ἐντετυπωμένα Clementi; τὰ ἔνστυπα enim dicuntur, quæ intus depressa sunt & incisa. Contrà *ectypæ gemmæ* dicebantur, quæ eminentem & expressam haberent imaginem. Illius Artis periti *Cavatores*, & recentioribus Græcis Κοιλάδες, item *Scalptores*: istius *Anaglyptæ*, *Cælatores*, de argento; *Sculptores*, de marmore; porrò *Toreutæ* vocat. Auctores tamen non rarò ista confundunt, & Plinius *sculpturas ectypas* vocat, in quibus è plano eminent imagines, quæ propriè sculpturæ sunt vel cælaturæ. V. hic passim, & plura apud Salmasium *ad Solinum pag.* 1046. & 1102. Licèt autem *scalpere* sit γλύφειν, *scalprum* tamen de cælo Argentario, quod γλύφανον vocant Græci, vix Latinis dicitur. *Scalpra* enim Sutorum propria, Horatio *Sermon. lib.* 2. *Sat.* 3.

Si scalpra *& formas non sutor* ——

quæ Græcis σμίλαι ac σμίλια. Sed & verbi in sacris usus. In Sacris namque inferiorum evocatoriis terram unguibus *scalpebant* Veteres: ut inter alia de Canidia & Sagana idem refert *lib.* 1. *Sat.* 8.

—— —— scalpere *terram*
Unguibus, & pullam divellere mordicus agnam
Cœperunt: cruor in fossam confusus, ut inde
Manes elicerent, animas responsa daturas.

Qua de re V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium Theb. lib.* 4. *versu* 5 2.

Scamander, fluv. Siciliæ circa Segestam: huc enim cùm pervenisset Æneas, duobus circa urbem hanc fluminibus *Simoentis* & *Scamandri* nomina indidisse, tradit Strabo, Salmasio laudatus *ad Solinum pag.* 1.3.

Scambus, apud Suetonium, *malè pedatus scambusq;*, ex Gr. σκαμβὸς, est qui pedes eorumque pollices introrsum convertit, aliàs *vatia*, item *valgus*; cui opponitur *varus*, qui in exteriorem partem eos flectit. Unde vari, quia propiores sibi utrinque calces pedum habent, quàm digitos, literæ V. figuram pedibus efficiunt: *scambi* verò inversam eam literam reddunt, conversis introrsum pedum pollicibus & diversis calcibus. V. jocum in hujusmodi *scambum* Martialis, in voce *Rhytium* suprà, plura verò hanc in rem, apud Salmasium *ad Solin. p.* 945.

Scamma, apud Petrum Chrysologum *Serm.* 124. *de Div. & Lazaro*, *Quoties nobis à Deo dives ingeritur purpuratus, quoties pauper vulneratus apponitur, toties nobis misericordiæ* scamma *panditur, toties nobis stadium pietatis aperitur.* V. item Hieronymum *ad Pammach.* & Tertullianum *ad Martyr.* ex Græco est σκάμμα, quod à σκάπτω, *fodio*, & propriè notat limites ac terminos Stadii, fossis ac terræ sulcis designatos. Unde Prov. ὑπερπηδᾷν τὰ σκάμματα, *transilire fossas*, i. limites: idem cum hoc, *extra oleas vagari* &c. Inde Stadium, ipsumque Certamen. V. Erasmum *in Adagiis* & Suicerum *Thes. Eccl.* voce Σκάμμα.

Scamnum, in agris dividundis, id dicebatur, quod latius erat, quàm longius; ut contrà *striga*, quæ longior, quàm latior. Unde *scamnati agri*, qui in centuriis singulis habebant jugera ducenta quadragena, h. e. per longitudinem actos 20. per latitudinem actus 24. cùm centuriæ quadratæ ducentena tantùm jugera haberent. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 680. & *seqq.* ubi Agrimensoriam Vett. pluribus exponit. Sed & inter suppliciorum instrumenta *Scamnum* fuit *L.* Salica *tit.* 62. §. 1. *Servus super scamnum tensus* 120. *ictus accipiat*. V. quoque §. 8. item Gregorium Turon. *Histor. lib* 7. *cap.* 22. & Hieron. Bignonium *ad L. Sal.* nec non suprà, ubi de *Eculeo*; hujus enim species fuisse videtur. Alias vocis significationes V. apud Cl. du Fresne *Glossar.* ubi etiam vet. *Inscriptionem* Græcam, inter alias, Smyrnæ erutam A. C. 1672. exhibet, in qua vox *Scamnocancellus* occurrit, ΕΠΟΙΗϹΑ ΤΗΝ ϹΤΟ ϹΙΝ ΤΟΥ ΕΙϹΟ ΤΙΧΟΥ ϹΥΝ ΤΟΙϹ ϹΚΑΜΝΟΚΑΝ-ΚΕΛΛΟΙϹ &c.

Scanco, & *Scancionarius*, in *L.* Salica *tit.* 11. §. 5. alibique apud

recen.

recentioris ævi Scriptores. Pincerna est, Gall. *Eschançon*, à Germ. *schencken*, fundere. Officium *Scancionaria*, Gall. *Eschançonerie*, sub quo titulo, *Scancionarios*, *Clericos in Scancionaria*, *Madelinarios*, *Summularios Scancionariæ*, *Barillarios*, *Boutarios*, *Quadrigarios bencorum*, *Potarios* &c. fuisse comprehensos, docet *Not. ad Joinvillam pag.* 109. Car. du Fresne. Apud Wisigothos, huic muneri qui præerat, *Comes Scanciarum* vocatus est; hodieque vulgari Hispanorum linguâ *Escanciar* est poculum porrigere. V. suprà in voce *Pincerna*, item *Pocillator*.

Scandia, adde: Auctor Anonymus *Hist. Orbis Terr. Geogr. & Civ.* Septentrionales regiones, nomine communi *Scandiæ* & *Scandinaviæ*, antiquitus appellatas fuisse, notat, limitibus tamen, pro diversitate Auctorum, alteratque aliter positis. Jac. Zieglerus *in sua Schondia*, Grœnlandiam, Islandiam, Orcades, Lapponiam, Norvegiam, Sueciam, Bothniam, Gothiam, Finlandiam, hoc nomine comprehendit: Cluverius *Germ. antiq. lib.* 3. *cap.* 38. Biarmiam, Lappiam, Finmarchiam, Bothniam, Sueciam & Norvegiam: A. Bureus Sueciam & Norvegiam: Pontanus *in Descr. Scaniæ* Scaniam, Sueciam & Norvegiam: Stiernhielmus *in Dissertat. de Gothis*, Sueciam, Gothiam & Norvegiam &c. Quæ omnia tamen istuc tendunt, complures Arctoas regiones *Scandiâ* olim fuisse comprehensas. Eadem, ob numerosas inde colonias emissas, *Officina & vagina Gentium* priscis dicta, hodie non adeò populosa est: quæ res rationem suam fortè in recepta priscis temporibus polygamia habuit, cui cùm per LL. Christianismi obviam itum, eo ipso & numerosæ illi multitudini finis allatus est. V. Auctorem suprà memoratum *cap.* 6 *sect.* 1. §. 10. *num.* 4.

Scandula, an à *scandendo*, an à *scindendo*, Græce σχίδαξ, in tectis adhibita Romæ non est, *ad Pyrrhi usque bellum*, *annis quadringentis LXX.* apud Plinium *lib.* 16. *cap.* 10. ita enim *MS.* habet, *Scandulam non conspectam fuisse Romæ*, cùm editus codex præ se ferat, *Scandulâ contectam fuisse Romam*. Habentur autem scandulæ *è robore aptissimæ*, *mox è glandiferis aliis*, *fagoq; facillimæ ex omnibus*, *quæ resinam ferunt*, *sed minimè durant*, *præterquam è pino*, *Ibid.*

Scansor, in *Glossis*, ἀναβατικὸς, idem cum *Stratore*, quod vide.

Scantinia Lex, de pueris impudicis, memoratur Juvenali *Sat.* 2. Suetonio *Domit.* Ausonio, Ciceroni *Philipp* 3. Eam tulit, ut Paulo Manutio placet, C. *Scantinius* Aricinus Trib. Pl. in eos, qui alienam pudicitiam sollicitassent, aut suam ipsi prostituissent, quibus pœnam irrogavit decem millia nummûm. Meminit ejusdem Fab. Quintilianus *lib.* 4. *cap.* 2. & *lib.* 7. *cap.* 4. Val. Max. *lib.* 6. *cap.* 1. C. *Scantinium* Capitolinum Trib. Pl. quòd filium M. Claudii Marcelli Ædilis Curulis de stupro appellasset, damnatum fuisse, scribit: id quod etiam Plut. *in Marcello* habet; unde ab eo quidam Legem dictam volunt, quod tamen vero simile non est. Hanc porrò legem in suam Juliam de adulterio & pudicitia retulit C. Octavius Augustus, graviori pœnâ impositâ, teste Justiniano *Institut. lib.* 4. *tit. de Judiciis publicis*. V. etiam Lævinum Torrentium *Comm. in Suetonium in Aug. cap.* 34. Elias verò Vinetus *Comm. in Ausonium*, sibi nondum compertum esse ait, quæ & qualis lex *Scantinia* fuerit: apud Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 8. *cap.* 24.

Scantio, V. suprà *Scancio*.

Scapellare, apud citerioris Latinitatis auctores, fustibus concidere, battuere est: Glossæ, *scapellat*, κλαδεύει, ξυλοκοπίζει. Unde Gallicum *chapler*. A' voce dimin. *scapulus* seu *scapellus*, de qua V. infrà in *Scapus*.

Scapha, Græcè σκαφὴ, à concavitate nomen habet, ex σκάπτω, *fodio*: quòd primùm ex prægrandi arbore excavari cœptæ sunt. Unde *curvum robur*, apud Statium *Thebaid. lib.* 5. *vers.* 287.

> *Quâ data signa, sequor, dein curvo robore clausum*
> *Diis pelagi, ventisq;, & Cycladas Ægæonis*
> *Amplexo, commendo patrem* ——

Ad quæ verba vetus Scholiastes, *Navicula*, inquit, *& scapha*, *quam uno robore edolatam ibi fortè offendebamus. Ruditatem in scapha navigationis indicavit.* Sic Avorum aut Proavorum memoriâ repertæ terræ incolas habuere *scaphis* unâ arbore factis pelagus incurrentes: talemque omnino fuisse navigationem antiquam, in artis principiis, docent etiam Poëtæ, quibus *trabs*, *alnus*, *robur*, *pinus*, navem designant, Casp. Barthius *ad Statium d. l.* De *Scaphis*, ex arundinibus circa Gangem nascentibus: testaceis item, quibus utebantur in Nilo Ægyptii, V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1016. & 1117. Apud recentiores postmodum Græcos σκάφαι dicti sunt alvei in balneis, qui aliàs ἐμβάται Græcis, Latinis *descensiones*, unde σκαφοδουλεῖν & σκαφοδουλεία. Item alvei pueriles, in quibus infantes excaldabantur, etiam Græcis σκαφιστήρια, Latinis quoque *scaphisteria*, & corr. *capisteria*, appellati; de quibus V. Salmasium *ad Capitolinum in Albino*, ubi Capitolinus *Cæsarianam familiam id speciale habuisse*, *ut parvuli domus ejus in testudineis alveis lavarentur*, ait. Sed & σκάφη vel σκάφιον, *scaphe*, seu *scaphium*, i. hæmisphærium, dictum est horologium ab Aristarcho Samio factum, in cujus concavæ partis medio gnomon erectus erat; de quo invento V. Salmasium *ad Solinum pag.* 636. & *seqq.* ut & aliquid suprà in voce *Capus*, item *Polus*.

Scaphismus, supplicii genus apud Persas, memoratur Eunapio de *Vitis* Philosophorum, in *Ædesio*, & sic fiebat: Scaphis duabus, quæ committuntur ac coagmentantur, ita includitur homo totus, ut promineat foris, per quinque foramina, caput cum manibus pedibusque; dein jubetur edere, aut, si nolit, vi allatâ cibum capere compellitur, compunctis etiam oculis: infundunt postmodum lac melle mistum radiisque Solis adversis objiciunt; ubi facies cœteraque membra prominentia priùs illita muscis apibusque opplentur, dum interim ab excrementis, intra scaphas verminantibus, corpus miserè absumitur. Inventrix ejus Parysatis fertur Persarum regina, Artaxerxis Mnemonis & Cyri junioris mater, quæ nuncium victi Cyri, cui in occulto magis favebat, hoc supplicii genere excruciasse dicitur. Quadraginta dies in eo hominem durare posse, tradunt Auctores. V. Baronium *Notis ad Martyrol.* 28 *Julii* §. *Muscarum aculeis lit. f.*

Scaptia, adde: Meminit quoque *Scaptiæ* tribûs Suetonius *in Augusto*, *Fabianis & Scaptiensibus tribulibus suis*, *die Comitiorum singula millia nummûm à se dividebat.*

Scaptius, familiaris Bruti. Cic. *Epist. ad Attic. lib.* 5. & 6.

Scapulare, Monachorum vestis propria, cùm labori & operi insistebant, loco cucullæ, ut quæ brevior esset & minùs ampla & caput tantùm *scapulasque* tegeret; memoratur in *Regula* Benedicti *cap.* 55. V. Haeftenum *Disquisit. Monastic. lib.* 5. *tr.* 3. *disq.* 5. & 6. Hodie verò *Scapulare*, Gall. *Scapulaire*, dicitur *Mariani obsequii tessera scapularis*, ut ait Fr. Pomey in hac voce, pannus viz. pedem latus, qui *scapulis* impositus noctu quidem ad genua, vel etiam cingulum solùm; interdiu verò ad talos usque utrinque pendulus est. Et quidem in quibusdam Ordinibus Ecclesiæ Rom. candidum illud ferunt Novitiæ, nigrum autem Professæ. Sed & hoc nomine veniunt exigua duo frusta panni fusci coloris, à Carmelitis consecrata, quæ in eadem Communione utriusque sexus homines tæniolis ad aliquam distantiam colligata in collo gerunt, ut indulgentias ei habitui promissas consequantur: dicuntur ii *de Confraternitate Scapularis*, in cujus albo nomina sua inscribere, hebdomadatim aliquoties jejunare, & quotidie Salutationem Angelicam cum Oratione Dominica septies recitare tenentur. Richelet. Nomen à *scapulis*, in quibus olim Catechumenos, cùm baptizabantur, oleo illini consuevisse, refert Macer *in Hierolexico*. De *scapularum* supplicio, V. suprà voce *Catomidiari*.

Scapus, ex Gr. σκᾶπος, Dor. σκᾶπτος, idem quod σκῆπτον & σκηπάνιον, propriè baculus est vel fustis & ramus; unde diminut. *scapulus* & *scapellus*, à quo verbum *scapellare*, de quo diximus. Per similitudinem inde notiones varias vox accepit. Nam & *scapus columnæ* dictus est, apud Vitruvium Pliniumque, columnæ pars erecta inter capitulum & basin: & *scapi scalæ*, apud Zenonem Veron *Serm. de Abraham* 3. asseres illi duo arrectarii, qui scalarum gradus sustinent; & *scapi sonantes*, apud Lucretium, radii textorii licio involuti, & *scapus chartæ*, passim, chartæ plures in unum volumen complicatæ & convolutæ, quòd baculi crassi similitudinem præ se ferrent &c. Et quidem Græci κανόνας & κανόνια dixerunt tam scapos chartarios, quàm textorios, ut suprà vidimus: κανὼν autem baculum rectum vel regulam significat. Idem omnia Græcis recentioribus κοντάκια, & Latinis *codex* significabat. Nempe certo numero inter se consuevere apud Veteres chartæ jungi & in scapum convolvi complicarique, quæ *scapi* quoque nomine veniebant. Isidorus *in Glossis*, *Scapus*, *certus numerus tomorum chartæ non scriptæ*. Unde *scapos* pro chartis usurpavit Aldhelmus *de laud. Virgin.*

> *Sed tamen egregios depromens garrula scapis*
> *Incipias celebrare viros nunc pagina versu.*

Erant autem plagulæ in scapo vicenæ, tempore Plinii; at inferiori ævo denæ tantum, uti diximus suprà, ubi de *Charta*, item in voce *Decas*. Porrò non chartæ solùm, sed & libri, eodem prorsus modo convolvebantur; *scapus* tamen propriè magis de chartis, *tomus* verò & *volumen* de libris ut diceretur, usus obtinuit. Unde illud Satyrici,

> ———— ———— *penem*
> *Tam grandem, quàm sunt duo Cæsaris Anticatones.*

Duo enim libri Cæsaris adv. Catonem in unum volumen complicati, haud malè figuram ingentis virilis scapi referebant, qualem Claudius intulerat in pulvinar Bonæ Deæ. Quæ verò ex scapo chartarum singulares plagulæ revellebantur, ut iis committeretur subitaneâ ac tumultuariâ scriptione, quod in mundiorem postmodum chartam regereretur, *schedas* vocavere, V. in hac voce, & plura hanc in rem apud Vopiscum in *Firmo*.

Scarabæus, pro Numine Ægyptiis. Arnobius *adv. Gentes l.* 1. *num.* 19. *Templa felibus*, scarabæis, *& buculis*, *sublimibus sunt elata fastigiis*: aut saltem Numinis symbolo, inprimis is, qui pilas volvit ab Oriente in Occidentem, *pullo* Plinio, βούπρηστις Epiphanio vocatus; *Taurus* etiam κάνθαρος, i. ταυροειδὴς, *Platypus*, *duobus corniculis taurum imitatus*: Quorum illum Soli, istum Lunæ sacrum habuere. V. de utroque pluribus differentem Salmasium *ad Solinum pag.* 438. 439. ut & hic in voce *Cantharus*, item *Taurus*. Addam saltem, scarabæos illos, quos *tauros* vocat Plinius *lib.* 30. *cap.* 5. malè nonnullis confundi, cùm iis, quos *Cervos volantes* Galli vocant. Hos enim *Lucanos* Nigidius appella-

pellavit, apud eund. quòd plurimi in Lucanis essent, & eos (cornua prælonga bisulcis dentata forcipibus in cacumine habentes) *infantium remediis*, i. amuletis, *περιάπτεσθαι καὶ φυλακτηρίοις*, *ex cervice suspendi* solitos, ait Plinius: *ταυροειδὴς* verò scarabæus cornua ad instar bovis habebat, eratque *δίκερως* tantùm. Salmasius *d. l.* Certè multarum rerum hieroglyphicum *Scarabæus* olim fuit: *Dei in humano corpore, Generationis, Lunæ, Mercurii, Mundi, Solis, Strenui bellatoris, Viri patrisve, Virtutis enervatæ deliciis, Unigeniti* &c. ut videre est apud Jo. Pierium in *Hieroglyph.* & Nic. Causabonum *de Symbol. Ægyptiorum Sapientia.* Nec omittendus *Scarabæus viridis, cujus contuitu gemmarum sculptores acquiescere*, utpote visum maxime acuente, Plinius habet *lib.* 29. *c. ult.* V. quoque Vossium *de Idolol. lib.* 4. *cap.* 59. ubi de cibo, *c.* 62. ubi de origine eorum ex asinis &c.

Scaramanga, seu *um*, apud Luithprandum *in Legat. lib.* 6. *cap.* 5. ubi de donativis, ab Imp. CPolitano, in Sabbato ante Dominicam Palmarum, distribui solitis: *Patriciorum deinde ordo secutus & duodecim numismatum libris cum* scaramanga *una donatus*; vestis est crassa, quam viri militares gestare consuevere, supra vestes alias interiores, ad arcendas pluvias, nives, gelu, cœtera denique aëris incommoda, uti Leunclavius exponit in *Pandecte Turcico num.* 17. ex Theodoro Zygomala: adeoque pænula vel pallii genus. V. Pachymerem *lib.* 12. *cap.* 11. & 15. aliosque Auctores Jo. Meursio & C. du Fresne in *Glossariis* laudatos.

Scarduo, Gall. *la riviere aux Cardons*, amniculus Galliæ, qui in Summam devolvi ut contra Abbatisvillam, in Ambianis: ad eum Centulum oppidulum & *Monasterium*, ab Abbatisvilla capite pagi Pontivi duabus leucis, Ortum versùs distans, situm est. Hadr. Valesius in voce *Centulum*.

Scarifatio, inter arborum remedia, Plinio recensetur *lib.* 17. *cap.* 27. *Scarifatio quædam in remediis, cùm macie corticis ex agricolæ ne adstringantur se ipsos, plus arborum vitalia comprimente, exactam falcis aciem utraque manu imprimentes perpetuis incisuris diducunt, & veluti cutem laxant.* Ita enim legendum, non *Scarificatio*, uti vulgò, censet Salmasius. Græce namque *σκαριφισμὸς* (unde *Scarissum* fortè in *Notis Tyronis*) *τὴν ξέσιν, τὴν γραφὴν*, significat, & *σκαριφῶ*, *rado, scindo, scalpo.* V. præfatum Salmasium *ad Solinum pag.* 590 *ubi de Balsami cultura.* Ab hominibus ad arbores vox translato. Idem Plinius ubi suprà, *Magna ex parte similis hominum medicina & arborum est, quando earum quoque terebrantur ossa.* Artem verò ab hirudinibus homines didicere, V. Crollium *Basilic Chym.*

Scario, in *Bullario Casin. Tom. II. Constitut.* 124. Macro Militem significat, seu Equitem Auratum. Fortè à Germ. *Schaar*, Hincmaro *Scara*. *Epist ad Diœc Rem. Episcopos cap.* 3. quæ vox cuneum, turmam militarem, copias, significat. Carolo verò du Fresne, apud Monachum Sangall. *de Carolo M. lib.* 1. *cap* 20. Ostiarius, aliàs Minister Judicis est (quos eadem notione Galli *Huissiers* vocant) vel certè minor Judex. V. eum in *Glossario*, ubi inter alia vet. *Chartæ* meminit ann. 1047. in qua hoc ordine collocantur: *Ut planè nulla humana potestas Regis, Ducum, Comitum, Vicecomitum, Gastaldionum*, Scarionum, *vel Archiepiscoporum, Episcoporum* &c.

Scarpa, adde: Dicitur quoque *Scarbus* & *Scarpus*, Hadr. Valesio Albiniacum, Atrebatas, Duagium & Marcianas *Marchienes*, Monasterio S. Rictrudis illustres, alluit & ad vicum Confluentem *Conflan* Scaldi recipitur. V. eum *Notit. Galliæ* in voce *Duagium Atrebatum*.

Scarpus, apud Gaufridum Malaterram *lib.* 1. *cap.* 16. itinerarii calceamenti species est, Ital. *Scarpa*, vel *Scarpetta*, Gall. *Escarpin*; ex Lat. *carpus*, quòd à *carpendo* ortum calceum olim notavit *πολυσχιδῆ*, seu *λεπτόσχιστον*, *multifariam scissum & cæsum.* Unde *carpisculus* diminutiv. apud Flav. Vopiscum *in Aureliano*, de qua voce V. suprà.

Scarus principem inter pisces saxatiles, judice Galeno, locum tenet: pro quo Diphilus est apud Athenæum *lib.* 8. *Σκάρος ἁπαλόσαρκος, ψαθυρὸς, γλυκὺς, κοῦφος, εὔπεπτος, εὐεκκριτος, εὐκοίλιος*, *Scarus tenera est carne, friabilis, dulcis, levis, concoctu facilis, facilè redditur, ventrem mollit.* Romani verò non inter saxatiles modò, sed pisces universos, primum ei locum tribuerunt. Unde Plinius *lib.* 9 *cap.* 17. *Nunc scaro datur principatus; qui solus piscium dicitur ruminare, herbisque vesci, non aliis piscibus.* Et *lib.* 32. *cap* 17. *Scarus principalis hodie.* Ubi cautè priori loco *nunc*: altero *hodie* adjunxit. Primus enim penès acipenserem hic honos erat: fortè cùm parùm cognitus esset *Scarus*. Fuit enim hic Romanis peregrinus. *Mari ille Carpathio maximè frequens*, Plin. *lib.* 9 *cap.* 17. Unde Columella *lib* 8 *cap* 16. *Scarus Asiæ Græciæq; littoribus, Siciliâ tenus, frequentissimus exit, nunquam in Ligusticum.* Et æqualis ejus Petronius,

> —— —— *Siculo* Scarus *æquore mersus*
> *Ad mensam vivus perducitur.*

Ac alibi,

> —— —— *Ultimis ab oris*
> *Attractus Scarus est.*

Quandoque tamen tempestate aliquâ ab Carpathio & Siculo mari, in mare Tyrrhenum fuisse compulsos, innuit Horatius *Epod. od.* 2.

> *Non me Lucrina juverint conchylia,*
> *Magisve rhombus aut scari,*
> *Si quos Eois intonata fluctibus*
> *Hyems ad hoc vertat mare.*

Sed sponte nunquam ultra Siculum mare prodibant: quæ causa, quòd Fab. Quintilianus, homo quidem Hispanus, sed Romæ agens, *lib.* 5. scribat: *Non elopem nostro mari, non scarum ducas.* Itaque jam imperante Tiberio, ratio inita est eum hic seminandi. Qua de re sic Macrobius *Saturnal. lib* 2. *cap.* 12. *Nec consenta illa ingluvies fuit maris sui copiis; Nam Octavius præfectus classis, sciens Scarum adeo Italiæ littoribus ignotum, ut nec nomen Latinum ejus piscis habeamus, incredibilem scarorum multitudinem vivariis navibus huc advectam, inter Hostiam & Campaniæ littus, in mari sparsit. miroq; ac novo exemplo pisces in mari, tanquam in terra fruges, seminavit: idemq;, tanquam summa in hoc utilitatis publicæ verteretur, quinquennio dedit operam, ut si quis inter alios pisces scarum fortè cepisset, incolumem confestim & inviolatum mari redderet.* Plinius *Optatum* vocat *lib.* 9. *cap.* 17. *Scarus promuntorium Troadis Lecton sponte nunquam transit Inde advectos, Tiberio Claudio Principe, Optatus, Libertus ejus, Præfectus classis, inter Ostiam* &c. Qua tamen opera, seu Optati, seu Octavii, non diu videtur fuisse utilis. Nam & postea rarus is piscis, utantè: hoc genere, quod satum erat in mari Tyrrheno, partim intereunte, paulatim, partim ad mare Siculum ac Carpathium, unde venerat, iterum remeante: Cœterùm jam, ante bellum Persicum, Romanis hunc piscem fuisse cognitum, indicat Ennius, qui temporibus Hannibalis ac deinceps claruit. Is enim *in Phagetiorum fragm.* quod apud Appulejum *Apolog. lib.* 1. legere est, *Scarum* vocat *cerebrum Jovis*:

> *Scarum præterii, cerebrum Jovis penè supremi,*
> *Hectoris ad patriam hic capitur magnusq; bonusque.*

Nempe loquutus more Græcorum, quibus, quidquid est delicatum, *Διὸς ἐγκέφαλος* nominatur. Præcipuè verò commendabatur assatus, Athenæus *lib.* 7. Cùm a. illorum caro tantopere laudaretur, longè tamen præferebantur viscera. Unde in Vitellii patina, apud Suetonium, legimus fuisse *Scarorum jecinora.* Imò Martialis *lib.* 13. *Epigr.* 88. visceribus solùm reservatis, carnem coquo reddi jubet. At immensi res elogii est, quòd Epicharmus in *Hebes nuptiis*, apud Athenæum *libro citato*, de sparo & scaro, inquit:

> *Τῶν οὐδὲ τὸ σκὰρ θεμιτὸν ἐκβαλεῖν θεοῖς,*
> *Abjicere quorum stercus haut fas est Diis.*

Ut non jecur modò, sed etiam intestina, videantur in summo fuisse honore. Interim summa ejus raritas, unde, quia in sacris parsimonia observabatur, ex squamosis solùm pollucere *Scarum* non licuit: quam Legem à Numa Pompilio latam putat Jos. Scaliger. Verùm jam iis temporibus notum fuisse Romæ *Scarum*, vero simile haud est. Quare potiùs censet Vossius, à Numa, vel alio, antiquis fuisse temporibus sancitum: *Pisces. quei. squamosi. non. sunt. nei. polluceto.* Posteaquam vero innotuit *Scarus*, qui ob raritatem magni venibat, lege eum parsimoniæ causâ fuisse exceptum, ne epulæ ad pulvinaria magno nimis constarent; additumque: *Squamosos. omneis. præter. Scarum. polluceto.* V. Gerh. Joh. Vossium *de orig. & progressu Idolol. lib.* 4. *cap.* 24. Inter peregrina ciborum genera, *Scaros Cilices* habet A. Gellius *lib.* 7. *cap.* 16. ubi sic dictos ait Anton. Thysius JC. quòd Carpathio mari, cui Cilicium vicinum, frequentes essent, ut dictum. Captura piscis hujus ex Æliano *lib.* 1. *cap.* 2. & Oppiani *Ἁλιευτικ. lib.* 3. sic habet: Cùm inexplebilis ei in fœminam cupiditas sit, Piscatores comprehensæ fœminæ summum os ad tenuem funiculum ex sparto confectum alligant, eamque vivam per mare trahunt, ubi eorum cubilia esse norunt. Conficiunt etiam grave plumbum figurâ rotundum, longitudine trium digitorum, quo ex chordis appenso, regitur fœmina captiva: interim aliquis eorum nassæ in piscatorio navigio accommodatæ os latè diducit, datque operam, ut ea in *Scarum* captum convertatur; sensim enim demittitur lapide ad certam mensuram facto. Tum mares visâ fœminâ undiq; circumcursantes, alius alium prævertere eique appropinquare & contingere student: quod conspiciens, qui fœminam ducit, sensim insidiis collocatis, rectà ad nassam illos pertrahit; qui cum eò proximè accesserunt, plumbum in interiorem partem à Piscatore traductum & linea decidens fœminam in nassam detrahit, atque ita simul influentes mares prædam facit. Hieroglyphicum *In perniciem trahentis luxuriæ.* V. Nicol. Causinum *de Symbol. Ægypt. Sap.* Post *Scarum*, inter saxatiles, laudatissimum esse Turdum & Merulam, docet Vossius, ubi *suprà.* À *Scaro* v. gemma *Scarites* dicta, memoratur Plinio *lib.* 37. *cap.* 11. *Ab animalibus cognominantur; carcinias — scorpites, scorpionis aut colore aut effigie.* Scarites *scari piscis* &c.

Scassarnova, & *Scassarvetus*, apud Mich. Scotum *de Physiom. cap.* 56. ex XII. Auguriorum speciebus, quorum illud, *Quando vides post te hominem vel avem, & antequam perveniat ad te, aut tu ad eam, in loco repauset, te vidente*; hoc, *Quando vides hominem præterire vel avem in loco pausantem, ita quòd sit tibi in sinistro latere tui*: Illud boni, hoc mali ominis esse, scribit.

Scaurinus, fil. Scauri, nobilissimi Grammatici, qui Hadriani principatu floruit, pater *Scaurini* itidem, qui & Grammaticus & Præ-

a Præceptor fuit Alexandri Severi, memoratur Jul. Capitolino *in Vero*, *Audivit* Scaurinum *Grammaticum Latinum*, *Scauri filium*. Sicut posterior *Scaurinus* Lampridio, *Romæ* (Alexander) *Grammaticos* Scaurinum *Scaurini filium*, *doctorem celeberrimum*. V. de utroque Salmasium *ad Capitolinum d. l.*

Scelerati, in mari olim pœnas dare crediti. Unde Horatius *lib. 3. carm. 2.*

> —— *vetabo*, *qui Cereris sacrum*
> *Vulgarit arcanæ*, *sub iisdem*
> *Sit trabibus*, *fragilemq; mecum*
> *Solvat faselum* ——

Quod hinc ortum, quia magis absoluta in mari Deorum potentia iis visa est, juxta illud Poetæ, de impio homine, qui se mari commiserat,

> —— *totus Fati totusq; Deorum est*,

Hinc Paridem, furem, adulterum, raptorem, felici navigare aurâ, stupet & queritur Thetis, apud Statium *Achilleidos lib. 1. versu 67*.

> —— —— *spolia hospita portans*
> *Navigat Injustæ temerarius arbiter Idæ.*

At tales nec in mari tutos, quin pariter atque in terra illis & ibidem multa mala præparari à Diis, scribit Dionysius Periegetes,

> —— τοῖς γὰρ ἀλιτροῖς
> Εἰς ἁλὶ καὶ γαίῃ [illegible] δαίμοσιν &c.

V. Barthium *Animadversion. ad Statium d. l.*

Scena, frons Theatri, ejusque pars illa, quæ ab uno ejus cornu ad alterum, cum coopertura, ducebatur, Joh. Rosinus *Antiqq. l. 5. c. 4.* Seu, locus ad Drama agendum apparatus constructusq;, Auctores *Poet. Giess. l. 2. c. 8.* Propriè verò umbraculum, quò se Histriones conferebant; quod primò ex arboribus erat; Nam priscis temporibus, ante usum Theatrorum, sub frondibus agebant, Unde *Scena dicta est*, verbis Cassiodori, *ab umbra luci densissima, ubi à Pastoribus, inchoante Vere, diversis sonis carmina cantabantur*: Postea siparia, seu tapetia eum usum præstare cœperunt. Longitudo ejus ad Orchestræ diametrum duplex erat, docente Vitruvio *l. 5. c. 7.* Fuitq; ipsa vel Versatilis, cùm machinis quibusdam subitò vertebatur & aliam picturæ faciem ostendebat, vel Ductilis, cùm tractis tabulatis hac atque illac species picturæ interior nudabatur. Sed & pro Argumenti varietate, varia erat. Tragica, Comica & Satyrica; quarum prima conformabatur columnis ac fastigiis signisq; ac regali instruebatur magnificentiâ: Comica, privatorum ædificiorum speciem habebat & mœnianorum: Satyrica ornabatur arboribus, speluncis, montibus, viridariis & rebus agrestibus aliisque in topiarii operis speciem, quibus postea varius ornatus accessit, ut inter alios ex Val. Maximo, Vitruvio, Scaligero *Poet.* videre est. Nec verò loci solùm hoc nomen fuit, sed & Actus pars sic vocata est, quam personarum ingressus ac sermocinatio constituit: In quam non introducebantur plures personæ loquentes, quàm 5. nisi fortè consultatio instituenda esset: mutas verò personas adesse plures, nil prohibebat. Horatius tamen jubet,

> —— —— *Ne quarta loqui persona laboret.*

Fortè, ad confusionem rerum vel orationis, tædiumque Auditorum vitandum. Novum autem Grammaticorum inventum *Scenam* esse, Muretus autumat ex eo, quòd nec apud Græcos, neq; Plautum, ulla ejus fiat mentio, nec in vetustioribus aliquibus Terentii exemplaribus manuscr. Adde, quòd tam variè *Scenæ* distinguuntur, ut vix certa distinctionis ratio deprehendi possit. Sed Scaliger nominis rationem antiquam tradit, quòd alia atq; alia facies subinde appareret ex ædiculis, in Theatro, quæ olim, quum è ramis ac frondibus constarent, ita sint ab umbris & tabernaculis appellatæ. Hinc Aristoteles *Scenam* Tragœdiæ esse partem negat, eo quòd agi possit extra *Scenam*, sicut primitus, cùm à solo Choro ageretur: donec Æschylus primùm [illegible] meditatus est. Fiebat *Scenæ* initium aliquando ab omnium (ejusdem Scenæ) ingressu; aliquando unius, qui è superiori *Scena* alium relictum invenit: Finiebatur similiter vel egressu omnium vel unius, reliquis sequentem *Scenam* constituentibus. Nonnunquam & unus solus ad futuram *Scenam* relinquebatur: cavebatur verò, ne qua persona, in fine Actus, in Theatro esset reliqua. Numerus *Scenarum* definitus non erat &c. V. Auctores suprà laudatos. Redeo ad *Scenam* Theatri partem. Ante eam Proscenium fuit, locus in quo Pulpitum, in quod Actores prodibant, altitudine pedum 5. Eo altior fuit *Scena*, sicut Proscenium & Orchestra depressior: ibiq; gesticulatione, cantu & saltatione, Artifices personis in *Scena* abditis populum retinebant. Rosinus *l. 5. c. 4.* V. quoq; Scaligerum *Poet. l. 1.* A' *Scena* dicti *Scenici* cùm homines, tum Ludi, de quibus infrà.

Scenici, dicti qui in *Scenam* prodirent. Hi apud Athenienses omni notâ vacui erant, agebantq; fabulam, postquam tricesimum ætatis annum attigere, ex Lege: [illegible]. Itaque cives ipsi Attici & Poëtæ, in *Scenam* prodibant, quod de Sophocle, Aristophane, aliis, observatum. Romæ contrà Histriones notabantur infamiâ, unde Laberii querela, de qua *suo loco*. Scilicet: *Ait Prætor, qui in Scenam prodierit, infamis est*, *l. 2. §. ult. D. de his qui not. infamid.* Unde factum, ut *Scenici* spectaculorum deberentur obsequiis, eaq; *Scenicis* nati non possent detrectare, sed vel inviti ad ea præstanda adigerentur. Primus Valentinianus Princeps optimus A. C. Dionysiano 371. constituit licere *Scenicos*, in extremo vitæ periculo constitutos, baptizare, & si fortè evasissent, noluit ad scenam revocari: ne autem fraus aliqua fieret, inspicere jussit Judices aut Urbium Curatores, an vitæ periculum adiissent? Non enim volebat eos baptizari, nisi salute conclamatâ, ne consideratio sacratissimæ Religionis & Christianæ Legis reverentia scenæ emanciparet, *l. 1. Cod. Theod. de Scenicis.* Anno dein Dionys. 380. Gratianus, Valentinianus & Theodosius AAA. mulieres *Scenicis* prognatas, cùm detrectarent spectaculorum obsequia, jussere Lege latâ, quæ habetur *l. 4. Cod. Theod.* in pulpitum retrahi ludicrisq; deputari ministeriis, nisi, antequam possent scenæ inservire, Christo dixissent sacramentum. Unde colligas, licitum fuisse tunc *Scenicis* progenitas, antequam possent Scenica præstare officia, sacro tingere lavacro, cùm nondum tamen *Scenicos* & *Scenicas* liceret baptizare, nisi in extremo vitæ constitutos. Postea de his ipsis, ab iisdem Impp. scripta Lex est, ann. seq. ut si qua mulier Scenica, volens in Ecclesiam Christi admitti & Baptismate tingi, postularet eo nomine vacationem officiorum Scenicorum, impetraret: pœnâ tamen sancitâ, adversùs eam, quæ sui copiam post fidem Christo datam fecisset, ut viz. ludicris ministeriis deputaretur, & in scenam revocata, non nisi γραΐδια seu *anus ridiculas* repræsentaret, donec ipsa revera senectute fieret deformis. Inter Histriones tamen infames non censebantur, qui agebant Atellanas, de quibus *alibi*. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Attic. l. 1. tit. 1. p. 73. & seqq.* ut & suprà passim, inprimis, in voce *Histrio*. Cœterùm præmia *Scenicorum* ingéntia erant, sub luxuriosis Principibus, quæ tamen sobrii Impp. aut temperarunt aut resciderunt. Ut, præter Tiberium, Pius, qui Mesomedi Lyrico stipendia imminuit: Marcus, quem *scenicas donationes temperavisse*, ait Capitolinus. Quod an de corollariis solùm histrionicis intelligat, quorum meminere Cicero, Suetonius, Plinius, Alii: an in universum de omnibus, quæ accipere Histriones soliti, non liquet. Alexander inprimis Sev. de quo Lampridius, *Scenicis*, inquit, *nunquam aurum, nunquam argentum, vix pecuniam donavit: pretiosas vestes, quas Heliogabalus dederat, etiam sustulit*, ad quem locum V. Salmasium.

Scenici Ludi, qui in Scena peragebantur. In universum enim duo fuere apud Romanos genera; Alii Circenses, alii *Scenici*. ut docet Cicero *de LL. l. 2.* ubi de Lege, *Ludis publicis, quod sine curriculo & sine certatione corporum fiat, popularem lætitiam in cantu & fidibus & tibiis moderanto: eamq; cum Divum honore jungunto.* De Circensibus suprà actum. *Scenici*, à Gr. σκηνὴ, quòd in umbra fierent, dicti, ingenti arte exercitabantur, & à Græcis originem traxere, ut ex Aristotele *Poet.* Polydoro Virgilio, Lud. Vive, aliis, discimus. Quâ ratione autem Romæ instituti sint, refert Livius ad ann. U. C. 389. his verbis: *Et hoc & insequenti anno, C. Sulpitio Pœtico, C. Licinio Stolone Coss. pestilentia fuit, eo nihil dignum memoriâ actum, nisi quòd pacis Deûm exposcendæ causâ tertiò tum post conditam Urbem Lectisternium fuit, & cùm vis morbi nec humanis consiliis, nec ope divina levaretur, victis superstitione animis, ludi quoq; Scenici, nova res bellicoso Populo (nam Circi modò spectaculum fuerat) inter alia cœlestis iræ placamina instituti dicuntur. Cæterùm parva quoq;, ut ferme principia omnia & ea ipsa res peregrina fuit: sine carmine ullo, sine imitandorum carminum actu Ludiones ex Etruria acciti, ad tibicinis modos saltantes, haud indecoros motus more Thusco dabant. Imitari deinde eos Juventus simul incondilis inter se jocularia fundentes versibus cœpere: nec absoni à voce motus erant. Accepta itaq; res, sæpiusq; usurpando excitata. Vernaculis Artificibus, quia Hister Thusco verbo Ludio vocabatur, nomen Histrionibus inditum: qui non, sicut antè, Fescennino similem versum, compositum temerè ac rudem alternis jaciebant, sed impletas modis Satyras, descripto jam ad tibicinem cantu, motuq; congruenti peragebant. Post aliquot annos, qui ab Satyris ausus est primus argumento fabulam serere, idem scilicet id quod omnes tum erant, suorum carminum actor dicitur cùm sæpius revocatus vocem obtudisset, veniâ petitâ, puerum ad canendum ante tibicinem, cùm statuisset canticum egisse aliquanto magis vigente motu: quia nihil vocis usus impediebat; Inde ad manum cantari Histrionibus cœptum, diverbiaq; tantùm ipsorum voci relicta. Postquam lege hac fabularum ab risu ac soluto joco res avocabatur, & ludus in Artem verterat, Juventus, Histrionibus fabellarum actu relicto, ipsa inter se more antiquo ridicula intexta versibus jactare cœpit: quæ inde Exodia postea appellata, consertaque fabellis potissimùm Atellanis sunt, quod genus ludorum ab Oscis acceptum tenuit Juventus, nec ab Histrionibus pollui passa est. Eo institutum manet, ut Actores Atellanarum nec Tribu moveantur & stipendia, tanquam expertes Artis ludicræ, faciant. Inter aliarum parva principia rerum, Ludorum quoq; prima origo ponenda visa est, ut appareat, quàm ab sano initio res in hanc, vix opulentis Regnis tolerabilem, insaniam venerit.* Hæc Livius *lib. 7.* quæ eadem etiam Valerius Max. *lib. 2. cap. 4.* habet, ut de aliis jam nil dicam: ex quibus videre est, quàm tenue initium *Scenicorum* ludorum fuerit; quòd scilicet primùm Ludiones ex Etruria acciti

acciti sine carmine, ad Tibicinis modos, saltarint: pòst versus, sed inconditi & motus à voce non absoni accesserint: tandem Arte omnia fuerint perpolita, imò & regio luxu exornata. Quomodo autem hæc omnia exagitet D. Augustinus, V. eum *de Civ. Dei l. 1. c. 32.* & *l. 2. c. 8.* Recensentur Ludorum *Scenicorum* species istæ, *Tragœdia, Comœdia, Satyra* & *Mimus*, de quibus V. *suis locis*.

Scenographia, quasi τῶν σκηνῶν γραφικὴ, ut Politiano appellatur in *Panepistemone*, pars est Optices specialis, quæ res in plano eo modo refert, quo radii ab objecto producuntur, ad oculum: nempe ratione pyramidali; cùm sublimioribus radiis altiora, humilioribus humiliora, sinisterioribus sinistra conspiciuntur: Adeoque docet, quomodo illa, quorum exhibetur imago, commodè scitèq;, pro distantiis & altitudine, appareant. Cujus exemplum habemus in porticu longa; ubi ultima tabulati pars deprimi ac pavimenti ultima attolli, parietes ultimi contrahi videntur. Non igitur veram docet æqualitatem, sed quæ visui commodè se offerat. Ideoque, si circulus debeat repræsentari, sæpe non circulum referre jubet, sed ellipses: quadrata item docet referre, non ut sunt; sed alterâ parte longiùs productâ. Quidam *Sciagraphiam* dixere, sed hoc nomine potiùs intelligenda Graphices sive Artis pingendi pars, quæ picturâ exprimit ac repræsentat tempore nocturno facta: ut si pingatur Judas Christum noctu prodens. V. quoq; Commandinum *Prolegomenis in Euclidem*, & qui omnium trium Optices specialis partium *Orthographiæ*, *Stereographiæ* & *Scenographiæ* discrimen usumq;, & quàm jucunda utiliaque ex iis exurgant problemata, breviter exponit, Hug. Sempilium *de Mathem. discipl. l. 4. c. 7.* Ad *Scenographiam* pertinet quoque Planisphærii doctrina, quam Ptolemæus tradidit, uti & Jordanus Nemorarius. V. Vossium *de Scient. Mathem. c. 25 §. 4* Sed & in Architectura, Σκηνογραφίαν dixere, quà non tantùm frontis imago, quæ operis futuri rectam faciem modicè depictam ostenderet (id quod Ὀρθογραφίαν propriè dixere) sed totius corporis ædificii e solo excitati imago, cum laterum abscedentium adumbratione formata, præferebatur. Σκῆνος enim τὸ σῶμα est, quâ voce non humanum solum, sed & ædificii corpus, Græci indigitarunt. Unde Ausonius *in Mosella*,

— — *Scenasq; domorum.*

Quam in rem V. Salmasium *ad Solinum pag. 831.* Galli *Scenographie* vocant, & exponunt, *representation en relief.* Richeletus in hac voce.

Scenopegia, V. infrà *Tabernaculorum festum.*

Sceptici, Gr. Σκεπτικοὶ, Philosophi iidem cum Pyrrhoniis fuere. Ita enim A. Gellius *l. 11. c. 5.* *Quos Pyrrhonios Philosophos vocamus, ii Græco cognomine* Σκεπτικοὶ *appellantur. Id fermè significat, quasi Quæsitores & Consideratores. Nihil enim decernunt, nihil constituunt, sed in quærendo semper considerandoq; sunt, quidnam sit omnium rerum, de quo decerni constituiq; possit: ac ne videre quoq; planè quicquam, neq; audire se putant, sed ita pati afficiq;, quasi videant vel audiant.* Nempe, quia semper ἐσκέπτοντο, i. *rem considerabant*, neq; unquam decernebant: aliàs Ἀπορητικοὶ, quia semper ἀπορεῖν, i. *dubitabant*: Ζητητικοὶ, quia semper ἐζήτουν, i. *quærebant*: Ἐφεκτικοὶ, quia longæ inquisitionis non alius eventus, quàm ἐποχὴ, h. e. *judicii suspensio* sive *assensionis retentio*. *Pyrrhonii* tandem ab auctore sectæ Pyrrhone, qui Socratis, Arcesilæ, Carneadis, Anaxarchi Abderitæ, Anaxagoræque vestigiis insistens, illisq; initiis majora superaddens, Ἀκαταληψίας dogma in Arce collocavit, statuitque: *Neque rerum veritatem, neq; falsitatem ullâ ratione comprehendi posse, omnia incerta esse, dubia & fallacia; neq; sensuum judicio, neq; rationibus fidendum.* Quo uno omnia Vett. Sapientum placita, quibuscunque fundamentis innixa, funditus evertit. Differebant à Neo-Academicis, quod hi modestiores & Socraticâ εἰρωνείᾳ instructi, illud pro certo habebant, *Nihil posse comprehendi*; Sceptici verò, ne id quidem certo asseverare volebant. Hi omnia prorsus rejiciebant, Illi verò hoc unicè omnium ruinâ adstruebant: Hi seriò, illi simulatè pleraque agebant: Hi indoctiores, & barbâ potiùs, quàm ingenio Philosophi; Illi doctissimi & acutissimi erant. V. iterum Gellium. Hinc illæ voces eorum apud Sext. Empiricum, Οὐ μᾶλλον τοῦτο, ἢ ἐκεῖνο, *Non magis hoc, quàm illud*: Οὐδὲν ὁρίζω, *Nihil definio*: Σκεπτόμενος διατελῶ, *Considerans persevero*: Παντὶ λόγῳ λόγος ἴσος ἀντίκειται, *omni rationi ratio opposita est* &c. quod etiam ἀῤῥεψίαν, item ἀφασίαν, vocabant. Iidem negabant, *quidquam revera esse honestum, vel turpe; justum vel injustum: sed homines judicium ferre, pro legum instituto, vel consuetudine, cùm non unum magis sit, quàm alterum.* V. Laertium *in Pyrrhone* & inprimis Sextum Empiricum *lib. adv. Mathematicos* & *Hypotyposeon libris*. Inter Christianos sectam eruditè propugnavit Franc. Picus Mirandula: quæ, uti secta Epicurea, sed dispari ratione, valde contraria est Religioni Christianæ. Unde Nicetas de se & fratre Aquila, in Epitome Clementis Rom. *de gestis B. Petri pag. 65.* Ἠκριβώσαμεν δὲ καὶ τὰ φιλοσόφων, ἐξαιρέτως τὰ ἀσύστατα· λέγω δὲ τὰ Ἐπικούρου καὶ Πύῤῥωνος, ἵνα καὶ μᾶλλον ἀνασκευάζειν δυνώμεθα. *Accuratè etiam ea inquisivimus, quæ à Philosophis traduntur: præcipuè illa, quæ maximè repugnant pietati erga Deum: Ita, inquam, Epicuri ac Pyrrhonis, quò magis ea refellere possimus.* Interim in totum Sectam damnandam non esse, vel hinc patet, quòd, etsi multa sint certa, longè tamen plura incerta sint, quæ permixta veris similitudine veri fallant: in cujusmodi utile est ἐπέχειν ac verum rimari. V. Gerh. Joh. Vossium *de Sectis Philosoph. c. 20.* & suprà in voce *Pyrrhonii*.

Sceptrum, Regum insigne. Hoc initio Hasta fuit, teste Justino *l. 43. c. 3.* ubi de Romulo loquens, ait: *Per ea adhuc tempora Reges hastas pro diademate habebant, quas Græci* Sceptra *dixere. Nam & ab origine rerum, pro Diis immortalibus, Veteres hastas coluere: ob cujus religionis memoriam, adhuc Deorum simulachris hastæ adduntur.* Inde Homero σκηπτοῦχοι, i. *Sceptrigeri*, Reges: & apud eundem Justinum *l. 23. c. 4.* cùm Hieroni aquila in clypeo, noctua in hasta consedisset, consilio cautum & manu promtum, Regemq; futurum, significabant. Pausanias *in Bœoticis*, Chæronenses refert, ex Diis *sceptrum* colere, quod Vulcanus Jovi fabricavit & id hastam vocare: Adde Turnebum *Adversar. l. 22. c. 12.* (ubi tamen, quòd mulieres non solitas dicitur hastam gerere, diversum habet scientissimus antiquitatis, Apollinaris *Carm. 2. v. 432*) Quo factum, ut in hujus Religionis memoriam maximo semper honore *sceptra* essent, & ab iis, tanquam Imperii & Justitiæ augusto symbolo, jurisjurandum petere Vett. usitatissimum fuerit. Ita enim Achilles, apud Homerum *Il. α.*

— — — Μέγαν ὅρκον ὀμοῦμαι,
Ναὶ μὰ τόδε σκῆπτρον, τὸ μὲν οὔποτε φύλλα καὶ ὄζους
Φύσει, ἐπεὶ δὴ πρῶτα τομὴν ἐν ὄρεσσι λέλοιπεν,
Οὐδ' ἀναθηλήσει· περὶ γάρ ῥά ἑ χαλκὸς ἔλεψε
Φύλλά τε καὶ φλοιόν.

— — — *Magnum juramentum juro,*
Certè per hoc sceptrum, quod quidem nunquam folia & ramos
Producet, postquam primùm truncum in montibus reliquit,
Neq; pullulabit (circum enim ipsi gladius decorticavit
Foliaq; & corticem)

Et apud Æschylum Parthenopæus,

Ὄμνυσι δ' αἰχμὴν, ἣν ἔχει, μᾶλλον θεοῦ
Σέβειν πεποιθὼς, ὀμμάτων θ' ὑπέρτερον.

V. quoque quæ de Cænei hasta proverbiali à Græcis Interpp. referantur. Similiter ad imitationem Homericam Virgilius,

Ut sceptrum hoc (sceptrum dextrâ nam fortè gerebat)
Cùm semel in sylvis ima de stirpe recisum
Matre caret, posuitq; comas & brachia ferro,
Nunquam fronde levi fundet virgulta neq; umbram,
Olim arbor, nunc Artificis manus ære decoro
Inclusit, Patribusq; dedit gestare Latinis

Ubi simul *Sceptri* Regibus priscis usitati descriptionem habet. Eundem per *Sceptrum* jurandi morem Romani sequuti, e Templo Jovis Feretrii illud, ut & lapidem silicem, quo fœdus ferirent, depromere consuevere. Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. l. 2 c. 5.* Primus autem apud Romanos *Sceptrum*, & quidem ex ebore, cum aquila in summitate, Tarquinius Priscus gessisse legitur, qui Etruscis novennali bello fractis hac conditione pacem concessit, ut ad se Principatus insignia, quibus illi suos Reges ornare consueverant, deferrent: Itaq; delata Romam sunt, Corona aurea, *Sceptrum* in summitate Aquilam habens, Sella eburnea, Tunica purpurea auro distincta, Amiculum purpureum varium, qualia Lydorum olim ac Persarum Regum &c. V. Florum *Histor. Rom. l. 1. c. 5.* Dionysium Halicarn. *l. 3. c. 84.* & Strabonem *l. 5.* Quæ postea, pulsis Regibus, penès Consules mansere, ut ex Histor Rom. notum. Sed & inter Triumphalia ornamenta *Sceptrum* fuisse, discimus ex Livio *Decad. 3. l. 10.* & Dionysio Halicarn. *lib 5.* ubi de Menenii Agrippæ triumpho: & quidem itidem *eburneum*, Valer. Max. *l. 4. c. 4* ubi de Attilio Calatino, idq; similiter *Aquilam in summitate habens*, Isidor. *l. 18. c. 2.* Unde Juvenalis *Satyra 10.*

Da nunc & volucrem Sceptro *quæ surgat eburno.*

Ovantibus verò idem minimè concessum fuisse, ait Servius *ad illud Ecl. 10.*

Sanguineis ebuli baccis, &c.

Inter insignia Romani Imperii hodieq; *Sceptrum* est aureum, quod unà cum quibusdam aliis Norimbergæ asservatur: in coronatione verò Imperatoria, cum Corona, gladio, pomo aureo, ac amictu, Imperatori tradi, & in processionibus Imperialibus, ab Electore Brandeburgico præferri solet. Unde, cùm Carolus IV. Aquisgrani inauguraretur, atq; Juliacensis Dux, in cujus clientela urbs erat, novo Principi sceptrum præferre coaretur, ei Ludovicus Elector Brandeburg. restitit, id sui muneris esse asserens: quam litem Imperator sic diremit, ut diceret, Brandeburgico id competere in inauguratione Cæsaris; Juliacensi verò, cùm feuda clientibus Imperii conferuntur, V. Aventinum *Annal. Bojorum l. 7. p. 635.* & Freherum *Notis ad Petr. ae Andlo l. 2. de Imper. Rom. c. 8. in fin.* Quid verò juris sit, eo casu, quo ipse Elector præsens non est, an tunc Legati ejus, vel hæreditarius Imperii Vicecamerarius *Sceptrum* Regi electo præferre debeat, quoq; nõ fuit extra controversiã. An. certè 1653. in coronatione Ferdinandi IV. Brandeburgenses Legatos, præ Vicario Hohenzollerano, *Sceptri* gestationem; item ut mensa Electoris Palatini, post Brandeburgici Electoris mensam, poneretur, prætendisse,

esse, patet ex protestatione ab illis tum temporis Imperatori, ac Directorio Moguntinensi, insinuata. V. Limnæum Enucl. *lib.* 1. c. 10. & plura hanc in rem, apud Salmasium *ad Pollionem in Triginta Tyr.* ubi Duces quoque olim cum *sceptris* Curiam ingressos esse, ex Servio addit, nec non Car. du Fresne *Dissertat. de infer. ævi Numism. num.* 11. ubi de *Sceptro Consulari Impp.* pluribus disserens, gestamen illud sensim desiisse, primumq; Phocam Imp. pro *sceptro aquilifero*, crucem assumtisse cum volumine, monet, ex nummis ejus: quamvis idem postmodum sceptrum gestasse Philippicum Imp. ex ejusdem nummis constet. Alias *Sceptrum* in genere, virga, baculus, scipio, Græce σκῆπτρον & σκίπων, à qua origine quoque *Scapus*, quod vide. Unde *Sceptrum ferulæ*, apud Ausonium & *Sceptra pædagogorum* apud Martialem, *Sceptrinæ virgæ*, ac *sceptrina vimina*, apud Aldhelmum *de Laud. Virgin.* c. 25. quæ *nodosa duritie riguisse*, idem in prosa dicit &c.

Scerifi, in Africæ Imperio Oattassenis successerunt. Postquam enim ex Merina familia ultimũ Abdulacum *Scériphius* seu *Scerifius* quidam extinxit, circa A. C. 1480. hic intra annum dejectus est à Said-Abra, ex Oattassenorum familia: quorum potentiâ circa ann. 1500. defectione provinciarum admodum debilitatâ. Ahmed & Muhammed fratres, à præfato *Scerifio* genus suum arcessentes, regiam sedem Marocci constituerunt; primò tributum pacti a Muhammede Oatazeno, qui Fessæ regnavit, mox eo superiores redditi. Et Muhammed quidem, fratre Ahmede mortuo, Oatazenum subjugavit, ultimoq; hujus familiæ Hamede extincto, Mauritaniæ Regnum solus consecutus est. A.C. 1548. Ei successit fil. Abdalla A. C 1557. quo de V. Thuanum *lib.* 20. Cujus filius Mahumedes Niger cùm à patruis Melico & Hamede regnis Fezzæ & Marocci exutus esset, Sebastianum Lusitaniæ R. ad auxilium ferendum evocavit: sed utroque in acie cæso A. C. 1578. Hamedes tandem Imperio potitus est, verùm internis *Scerifiorum* dissidiis ab illo tempore subinde commoto. Quibus durantibus quidam Muley Hamed Ben Abdalla impostor, a Deo se missum jactans, ut à *Scériphiorum* tyrannide Africam liberaret, Muley-Sidan Marocci R. primò quidem vicit acie, mox ab eodem superatus & deletus est, sicque fluctuans hactenus Sceriphiorum familia, sublato æmulo, restituta. Hunc in regno excepit A. C. 1634. frater Mula Alvvalid: quem A. C. 1639. Muhammed Ibben Mula Sidan. Nostris verò temporibus Tafilettæ Princeps, victo Geylando, Imperium hoc sibi subjecit: uti discimus ex *Relat. Residentis Angl. in Append. Diarii Europ. Continuat.* XIX. Plura autem de regnatrice hac Familia, ex Thuano *Hist. lib* 7. 29. &c. V. quoque in vocibus *Fezza*, & *Maroccum*.

Scevophylax, Græcè Σκευοφύλαξ, h. e. *Vasorum Custos*, ut Guilielmus Biblioth. reddit *in Hadriano* II. dignitas fuit in Ecclesia Græcanica, *tertium locum in Clericali primo ordine obtinens & curam habuit sacræ supellectilis, uti, Sede vacante, Oeconomi officium obivit*, teste Dominico Macro *in Hierolexico*. V. de ea multis disserentes Gretzerum & Goarum *ad Codinum de Offic.* Meursium *in Glossar.* Car. du Fresne *Descript. Ædis Sophianæ*, & Joh. Casp. Suicerum *Thes. Eccl.* ubi, cum sacrum Antistes faciebat, eum ante scevophylacium stare, ut si aliquid inde depromendum esset, sive liber, sive candela, sive vestis, sive aliud quid, depromeret, judiciis porrò incumbere. & Χαρτοφύλακα etiam, unum v. qui inter eos excellebat, τὸ μέγαν, *magnum*, dici consuevisse, addit.

Schabek seu *Sabakan*, Rex Chorazanæ, pulso Badako Usbekorum R. & Baburo cognato ejus, qui in Mauaranalharia latè regnabat, in Indiam ejecto, Usbekanum Imperium vel condidit vel instauravit, sub initium seculi XVI. Sed ab Ismaële Sophi Persarum R. totâ Chorazanâ pulsus, sedem Regiam in urbem Boccaram transtulit. V. infrà ubi de *Usbekis*. Alius fuit eodem nomine, al. *Scha-holam*, h. e Rex Mundi, dictus, qui potentissimum in India Imperium condidit, circa A. C. 1530. quo, post mortem ejus, in sex minora Regna diviso, ex iis præcipuum hodie superest regnum *Decan* Georg. Hornius *Orb. Imper. cum Animadvers. Felleri pag.* 441. 445. & *Orb. Polit. cum Animadvers. Bœcklenii p.* 426.

Schadagai, tertius filiorum Schinguis-kani, accepit à Patre Mauaranalhariam, Corasmiam, aliasq; provincias, ad Oxum fl. quæ inposterum ab ipsius nomine *Schagadai*, al. *Tartaria Orientalis*, dictæ sunt. Sedem Regni Samarcandæ posuit, & conversus ad fidem Christianam templum Joanni Bapt. in ea struxit, Paulo Veneto teste. Ei successit fil. nomine *Barak*, post quem series Regum Scha-Jadaiæ interrupta est usq; ad A. C. 1350. quo Samarcandæ regnasse iterum legitur Soyorgat-Mech, seu Hussein, cui Tamerlanes successit A. C. 1370. Qui cùm Tartarici Imperii fines immanè quantum ampliasset, post mortem ejus ortis dissidiis intestinis imminuta potentia est non parùm; posteri tamen illius Regnum *Scha-Jadaiæ* & Indiæ retinuerunt: quorum illo in Regnum Chorazan & Mavvaranachar diviso, circa A.C. 1470. ex hoc tandem Regnum Magni Mogolis ortum est. Idem *Orb. Imper. p.* 438. & *seqq.*

Scharpfenstenium, Germ. *Scharpfenstein*, castrum Germ. in Circulo Rhenano, cum tit. Comitatus, sub proprio Comite, è Cratzia Familia, in qua Joh. Philippus Comitis axioma primus meruit. Fuit is fil. Antonii *Cratz de Scharpfenstein* & Catharinæ Metternichiæ: & ex Maria Metternichia genuit Jo. Antonium *Cratz* Com. *de Scharpfenstein*, maritum . . . *de Sötern*, e qua proles hoc seculo suscepta. V. Spenerũ *Theatro Nobilit. Eur. Part III. p.* 69.

Schavvenburgum, Germ. *Schavvenburg*, arx VVestphaliæ, cum tit. Comitatus, cujus hæc historia. Adolfus *de Salingsleven* Equestris in VVestphalia ordinis, Franconicâ cœteroquin præclaræ nobilitatis familiâ ortus, à Sigefrido Brunonis fratris sui in Mindensi Episcopatu successore prædia quædam nactus, etiam villam extruxit, venationibus tantum, ut præferebat, destinatam. At Sigefridus molem, ultra ac speraverat, succrevisse conspicatus, Conradum Salicum Imp. adiit, ut Adolfum cœptis juberet desistere. Venit Imperator in rem præsentem, & indignum dirui ædificium judicans, Episcopo, ut Feudi loco id Adolfo permitteret, persuasit. Hoc Comitatûs initium, quo, adjectis patriis Salingslevii aliisq; prædiis, solennibus Comitiis A. C. 1130. Mindæ celebratis, Conradus Adolfum ornavit, in fidei Hungaricis, Italicis, Burgundicis bellis præstitæ præmium. Arci à Cæsaris verbis, pulchritudinem ejus commendantis (*Schau die Burg*) Comitatui ab arce appellatio indita. Post quæ, collatâ in *Schauenburgios* a Lothario I. Holsatiâ VVagriaque, successu temporum, seculo sc. XIII. inter fratres Henricum I. & Gerhardum II. Gerhardi I. filios Stormariensis lineæ, conventum, ut Gerhardus Stormariam, Henricus Schauenburgiam ditionem, morte tum agnati Conradi vacuam, acciperet. Hujus in duos ramos divisa stirps abiit, *Chiloniensem* vel *VVagrium*, qui defecit in Adolfo A. C. 1390. & *Rensburgensem*, qui iterum in *Rensburgensem* & *Pinnebergensem* seu *Schavvenburgicum* divisus est. Prior, auctus dignitate Ducali, cùm Gerhardo Slesvicum concederetur, sed in ejusdem filio extincta est linea, A. C. 1459. Posterior iterum in duas lineas cùm abiisset, una earum in Ernesto, Principali axiomate insignita, defecit A. C. 1622. altera, & sic tota Familia, in Ottone (fil. Georgii Hermanni Com. Schavvenburgi ac Holsatiæ in *Pinnenberg*, & Elisabethæ Lippensis) extincta est A. C. 1640. Ad quem Comitatum pertinentes præfecturas, *Schavvenburg*, *Bickenburg*, *Saxenhagen* & *Statthagen*, Episcopatui Mindano hactenus assertas, VVestphalicæ pacis constitutione cum Hassia Catti accepere. Unde titulus quoque hisce Principibus assumtus. V. Tob. Pfannerum *de præcip. Germaniæ Principum Gentibus c.* 8. *de Gente Hassiaca*, & Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobil. Eur. Part.* I. *p.* 100. ubi Ottonis præfati majores, & *Part. II. p.* 16. ubi Ernesti prædicti progenitores, item *p.* 49. ubi ramum Slesvicensem sive Rensburgium, exhibet. Plura verò huc pertinentia, apud eundem Spenerum *Sylloge Geneal. in Fam. Oldenburgo-Danica* & Pfannerum d. l. c. *ult. de Gente Holsatica*.

Scheda, Isidoro est, *quod adhuc emendatur, & needum in libris redactum est*. Nempe *Schedæ* propriè dicebantur Romanis singulares plagulæ ex scapo chartarum revulsæ, quibus committebant, quidquid subitâ & tumultuariâ scriptione commentati essent, quod emendatum postea in mundiorem chartam regerebatur. Et quidem in aversa parte, h. e. in tergo hæ quoq; non solùm in adversa, exarabantur, unde iis *Opistographorum* nomen, quod vide. At nitidæ chartæ & mundæ, ex quibus librorum volumina compaginabantur, & in quibus emendata opera perscribebantur, in adversa tantùm facie scribi solebant, uti discimus ex Juvenali *Sat.* I. Sed & *scheda* paulo laxiùs nonnunquam, pro quavis scapi plagula, aut libri pagina: hinc utrobiq; *prima scheda*, quæ primo loco glutinata erat, πρωτόκολλον Græcis; *summa scheda*, apud Martialem, Gr. ἐσχατοκόλλιον dicta est, de quibus vocibus suprà, plura verò hanc in rem apud Salmasium *ad Vopiscum in Firmo*. *Scheda* autem ex Græco ortum, in qua lingua σχέδιον & σχεδιάζειν idem notat; σχεδία, navigii genus tumultuario opere concinnatum, *scapham*, quam vocem retro vidimus.

Schedia Græcè σχεδία, in majori flumine Nili & Canopico ostio, haud longe ab Alexandria, memoratur Straboni, qui non multò supra *Schediam* Naucratim urbem à Milesiis conditam esse, in *Schedia* autem stationem fuisse τῶν θαλαμηγῶν πλοίων, ἐφ᾽ οἷς ἡγεμόνες εἰς τὴν ἄνω χώραν ἀνέπλεον, ait. Qua de re V. Salmasium *ad Solinum pag.* 476.

Scheer, nomen castri in Suevia, cum tit. Comitatus, sub proprio Comite, ex Familia Truchsessiorum seu Dapiferorum *in Waldpurg*. In hac enim cùm Joannes, qui decessit A. C. 1403. tres reliquisset filios, Eberhardus primogenitus *Sonnenbergensem*, medius Georgius *Wolfeggiam* & *Zeilensem*, tertius denique, Jacobus, *Scheerensem* lineam orsi sunt. Et quidem ultima hæc in duos iterum ramos abiit, quorum priorem Comites *Trauchburgenses in Scheer* constituunt, alterum Comites *de Fridberg & Trauchburg*: utriq; *Dapiferorum* seu *Truchsessiorum* gentile nomen commune est. V. progenitores Ottonis Com. *de Trauchburg*, *Fridberg & Scheer* (qui natus est A. C. 1615. ex VVilhelmo Henrico & Juliana Com. Sulczensi) apud Spenerum *Theatro Nobil. Europ. Part. III. p.* 9. & ex eadem linea Majores Gebhardi, quondam Archiep. & Electoris Colon. *ibid. p.* 51.

Schellingus Britannicus, nomen monetæ, quæ par est denario veteri Romano, cum besse seu quatuor obolis: atq; adeò ipsa drach-

drachma Παχῦα sive Æginæa, quæ decem valebat obolos Atticos; tres *Schellingi*, quinque denarii. Unde Aureum Romanum Thomasius quindecim *Schellingis* æstimat: *justissimè*, ut ait Gronovius, *hi enim sunt* 25. *denarii*. Duodecim Staterem Atticum efficiunt: octo *Schellingis* Solidus Constantini & sequentium definitur, h. e. tredecim denariis, duntaxat ex veteri auri ad argentum proportione. nam tum plus valuit. Minam, ut & libram Romanam *Schellingi* sexaginta implent, V. Joh. Frider. Gronovium *de Pecun. vet. lib.* 3. *cap.* 6. ubi quoque Libram Sterlingam, Britannis usitatissimam, solidos vel *Schellingos* gentilcos continere viginti, Solidumque hunc vel *Schellingum* solidi vetusti Francorum trientem esse, asserit. Idem *lib.* 4. *cap.* 15. Milliarensem drachmæ Ægineticæ vel *Schellingo* Britannico, i. Belgicis stuferis decem, parem facit. Hinc Milliarenses 60. conjiciebantur in Libram argenti, quemadmodum totidem ad Libram Rom. *Schellingos* requiri suprà diximus.

Schema, Græcè σχῆμα, propriè vestis exterior est; Sic paludamentum, quod Plutarchus ἱφεξίδα & Φοινικίδα appellat, Dioni nunc est σχῆμα στρατηγικὸν, *vestis imperatoria*, nunc στρατιωτικὴ ἐσθὴς, *militaris vestis*. Nec aliter Plautus *Amphitryone in Prol.*

Quòd ego huc processi sic cum servili schema:

Ubi *schema* δοχάσιμὸς extulit genere muliebri; sicut & Tranquillus *lib.* 3. *c.* 43. *Ne tui in opera adenda exemplar imperatæ schema deesset*. Sed & eo nomine intelliguntur gestus corporis, ac inprimis petauristarum sive saltatorum, respondentes Musicorum instrumentorum modulis: quo pacto usi voce Herodotus, Xenophon, Aristophanes. Aristoteli *lib. de Poëtica* dicuntur σχηματισμένοι ῥυθμοί. Atque hinc *figurandi* verbum, apud Lucretium *lib.* 2.

At Musæa mele, per chordas organici quæ
Mobilibus digitis expergefacta figurant.

Hujusmodi *schemas* aliquot Tragicæ Chironomiæ antiquæ, i. gestus, recenset Pollux *lib.* 4. *cap.* 15. quales σιμὴ χεὶρ, ὁ κυλαβιστής, χεὶρ καταπρηνής, ξύλου παράληψις, διπλῆ ἐπιμαστίς κλ. quibus addit Salmasius, χεὶρ ὑποσκοπεῖν, qui gestus est eorum, qui intente aliquid & diligenter speculari volunt: manum enim fronti obtendunt, ne Sol officere oculis & prospectum impedire possit, V. eum *ad Vopiscum in Carino*. Fortasse & *Schematis* nomine intelligitur ipsa graduum, ut ita dicam, arbor cum imaginibus, quarum suis singulæ appositæ sint locis. Ita in *lib. de Spectaculis*, qui Martiali tribuitur, in vett. Codd. exaratum est,

Cæsaris atq; Jovis confer nunc schema *juvenos.*

Sed de hoc vocis significatu, V. Ger. Joh. Vossium *Institut. Orator. lib.* 5. *cap.* 1. Apud Monasticæ Rei Scriptores, σχῆμα Græcum, & *Schema* seu *Scema* Lat. propriè usurpari pro habitu Monachico; hincque apud Græcos, Monachos esse quosdam, quos μικροσχήμους & μεγαλοσχήμους vocent, docet Car. du Fresne, ex Goaro *ad Euchologium Græcorum p.* 489 quem vide.

Schematici, Joh. Damasceno *de Hæres.* dicuntur Hæretici, qui eidem *Ægyptii*, aliàs *Monophysitæ*, quos vide; ut & plura de iis, apud Joh. Forbesium *Instructionum Historico-Theologic. l.* 3. *c.* 14. *de Acephalis*.

Schillingsfurst, castrum Germaniæ in Franconia, cum tit. Comitatus, sub proprio Com. ex Familia Hohenloica. Hujus enim cùm præcipua divisio fit in duos ramos *Langenburgicum* & *Waldenburgicum*, hic posterior iterum in alios, quorum unus *Schillingsfurstius* est, abiit. Et quidem Georgius Fridericus fil. Eberhardi *Com. de Hohenlohe in Waldenburg* (qui obiit A. C. 1570.) ex Agatha Com. Tubingensi; junxit sibi Dorotheam Ruthenam, atque inter alios genuit Georgium Fridericum *Com. de Hohenlohe in Schillingsfurst*, defunctum A. C. 1635. quo & Dorotheâ Sophiâ Solmensi nati sunt, Elisabetha Dorothea (n. 1617. ux. Georgii Alberti Com. Erpachii) Ernestina Sophia (n. 1618. uxor Wilhelmi Com. Solmensis) Philippina Sabina (n. 1620. uxor Friderici C. Wiedæ) Maria Juliana (n. 1622. uxor Caroli Magni March. Badensis & Durlac.) Carola Christina (n. 1625. uxor Georgii Ernesti Com. Erpachii) & præter alios utriusque sexus, qui cœlibes defuncti, Christianus (n. 1627. maritus Luciæ Hatzfeldiæ & Gleichensis) & Ludovicus Gustavus (qui natus A. C. 1634. uxorem sibi junxit Mariam, eodem cum Lucia præfata patre Hermanno Com. Hazfeld. & Gleichen genitam) omnes *Comites Hohenloë* &c. *in Schillingsfurst*. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobil. Europ. Part. I. pag.* 117. & *Part. III. pag.* 83. ubi Christiani quoque & Ludovici Gustavi sobolem enumerat, quorum illi solùm filius superstes FridericusHermannus (n. 1658.) ibi memoratur.

Schinguis Khan, id est, Rex Regum, Tartarici Imperii conditor, circa A. C. 1187. Fuit is filius Suko-Baduri, Mogolum, qui Tartarica tribus erant, Principis, qui in aula Unkami Regis Magnæ Tartariæ Nestoriani, velut obses educatus, ac proditionis apud eum falsò insimulatus, ad populares, qui tum è prov. *Kerekoram* versùs Septentrionem in campestria *Bargu* migrarant, tributumque Unkamo pendere desierant, profugit, divinaque ad Imperium vocatione simulatâ, & omisso *Temnkini*, quo priùs vocabatur, nomine, *Schinguis Khan* appellari voluit. Rex creatus barbaros Scythas, hactenus inopem in re pecuaria agentes vitam, legibus & disciplinâ militari instruxit, quarum illæ *Jasak Schinguis Khan*, i. Leges Regiæ, dictæ sunt, teste Haitone Armeno c. 17. Præcipuè autem id suis inculcavit, ut suis, suorumque Successorum mandatis, cœcum præstarent obsequium. Ita instructo exercitu contra Unkamum, in Tenduxkanis campis cum eo conflixit, victumque majori ditionum parte exuit. Ex Tartaria dein Persiam ac Indiam aggressus, usq; ad Tigrim & Volgam cunctis potitus est regionibus. Moriens inter quatuor filios ditiones ita divisit, ut *Octai* seu *Hokota* primogenitus maximam earum partem retineret, cum tit. *Magni Chani* & *Regis Regum*, ac superioritatis in reliquos fratres axiomate: Tuksi, alter filius, omnes provincias Occid. ad fluv. Volgam, nim. Tartariam desertam, Russiam, Cumaniam, Bulgariam, Gothiam, Alaniam, alias: Tertius Schadagai, Orientalem Imperii partem, ut suprà diximus &c. teneret. Qua de re V. Georg. Hornium *Orb. Imper. cum Animadversion. Felleri p.* 230. & *seqq.* Adde eundem *Orb. Politic. p.* 420. ubi primum hunc Tartarorum Imperatorem, superato muro, Sinensibus bellum intulisse, circa A. C. 1206. sicq; Tartaris ad vastum illud Imperium occupandum, viam stravisse ait. Certè post 73. annos voti compotes, familiâ Sinensium Imperiali *Sungâ*, & plerisq; Procerum extinctis novam constituerunt epocham, *Iuenam*, quæ continuâ successionis serie novem dedit Imperatores per annos septuaginta, ut habet Auctor Anon. *Sinæ & Eur. c.* 48. vel nonaginta, ut Hornius ubi suprà: donec Tartaris iterum pulsis *Taiminga* familia successit.

Schira, castrum Bavariæ, cum tit. Comitatus, olim sub propriis Comitibus, postmodum ad Duces Bavariæ pervenit. Inter quos cùm Arnolphus Malus adversùs Conradum I. atque Henricum Aucupem Impp. rebellasset, filius ejus Arnolfus, hæreditate paternâ exclusus, *Schirensis Comitis* titulo atque conditione uti coactus est: quo in gradu mansit quoque fil. ejus Bertholdus, & nepos Wernerus. Wernero natus Otto I. filium habuit Ottonem II. patrem Ottonis III. qui Witelspachium condidit (unde postea familiæ nomen) *Schirensi* arce in Monasterium conversâ. Hujus fil. Otto IV. genuit Ottonem V. qui, proscripto Henrico Leone A. C. 1180. à Friderico Barbarossa Ducatum Bavariæ nactus est, postliminiò in hanc familiam reducem. Eo genitus Ludovicus, à Friderico II. Imp. consecutus est Palatinatum, cùm ejus filio Ottoni uxor obtingeret Agnes, hæres Palatinatus, Henrici Saxonis filia: unde Serenissimæ Familiæ origo. V. Phil. Jac. Spenerum *in Familia Palatino-Bavar.* & Tob. Pfannerum *de præcip. Germaniæ Principum Gentibus c.* 3.

Schisma, ab Hæresi sic distinguitur Augustino, ut *Schismaticos* nō fides diversa faciat, sed communionis disrupta societas, *Quæst. Evangelic. sec. Matthæum cap.* 11. Quia vero *Schisma* malè perseverando fit hæresis, ut idem monet *Epist.* 164. neque ullum Schisma est, nisi aliquam hæresin confingat, ut rectè ab Ecclesia recessisse videatur, uti monet Hieronymus, apud Gratianum, *causâ* 24. *quæst.* 3. *can. Inter.* propterea alibi Augustinus eam distinctionem magis probat, *quâ*, inquit, *schisma esse dicitur recens congregationis ex aliqua sententiarum diversitate dissensio — hæresis autem schisma inveteratum*, *contra Crescon. lib.* 2. *cap.* 7. Basilius M. antiquos Patres inter Hæreses, Schismata & Παρασυναγωγὰς hoc discrimen fecisse tradit: ut *Hæreses* dicerent, quando homines prorsus abrumpuntur, & secundùm ipsam fidem abalienantur; *Schisma*, quando propter causas quasdam Ecclesiasticas & ζητήματα ἰάσιμα, *quæstiones medicabiles*; *Parasynagogam* verò, conventum rebellium Presbyterorum aut Episcoporum, & ab ineruditis Laicis factum, *Epist.* 1. *Canon. ad Amphiloch. cap.* 1. ubi *Schismatis* exemplum dat in Novatianis seu Catharis, de pœnitentia dissentientibus, ab iis, qui sunt in Ecclesia; *Hæresium* verò exempla adfert, Manichæos, Valentinianos, Marcionitas, Pepuzenos, alios, de ipsa Fide in Deum dissentientes &c. Cùm igitur Parasynagoga sit species quædam Schismatis, sed sine hæresi; omne autem Schisma contumaciam habeat, distinguendum *Schisma meræ rebellionis*, à *Schismate* etiam *dogmatico*: ut Schismaticorum alii sint simpliciter *Schismatici*, alii *Schismatico-Hæretici*. Qui posteriores ab aliis simpliciter Hæreticis in eo distant, quòd alii Hæretici, etiamsi nolint, ejiciantur ex Ecclesiæ communione. at Schismatico-Hæretici, nisi suâ sponte discederent ab Ecclesia & unitatem ultro dirumperent, tolerari possent in Ecclesia, *tanquam infirmi fratres*, *vel palea*, ut ait Augustinus *de Civ. Dei lib.* 18. *cap.* 51. in aliquo errantes, salvo tamen veritatis fundamentalis & pacis concordiæque vinculo: cùm talium hæresis in eo maximè deprehendatur, quòd unitatem abrumpendam existiment, propter ea dogmata & facta, ob quæ tale dissidium neutiquam faciendum est. V. Joh. Forbesium *Instructionum Historico-Theologic. lib. XIV. c.* 1. & *seq.* & Joh. Casp. Suicerum *Thes. Eccl.* passim.

Schistos, inter genera hæmatitis gemmæ, memoratur Plinio *lib.* 36. *cap.* 20. à venis, quibus distinguitur, nomen nactus, Salmasius *ad Solinum pag.* 408. Græcis enim σχίζειν, *dividere*, *distinguere est*. Sic aluminis genus, *in capillamenta quædam dehiscens*, *schiston appellatum*, docet idem Plinius *lib.* 35. *cap.* 15. qui & *schi-*

storum

num iterum, meminit *lib. 19. cap. 3.* Et quidem in sex lapideis tabulis, è *schisto* lapide, in cubum adaptatis, mensurarum ac ponderum proportionem priscis usitatam, exhibet in suo Musæo Athan. Kircherius, uti vidimus suprà in voce *Quadrantal*. Cæterùm verbum σχίζειν Græci Rusticæ Rei Scriptores de prima ac verna aratione quoque dixere, uti discimus ex *Epigr.*

—— *γύας σχίζοντας ἀρότρῳ.*

Quod *scindere* Virgilius exponit, Servius *vervactum facere*, alii *proscindere*. V. Salmasium ubi suprà *p. 725.*

Schiza, Bithyniæ urbs, memorata Annæ Comnenæ *in Alexiade p. 57.* ab eadem origine, quòd in agro à continenti quodammodo *divulso* constructa esset: de qua V. C. du Fresne *Notis ad Villharduinum p. 350.*

Schlesvicum, Germ. *Schleswick*, prov. Germaniæ, in Cimbrica Chersoneso. Marchionatus primùm ab Henrico Aucupe, victo Danorum Rege Gormone, institutus: à Conrado II. Imp. Canuto Dano cessus est, cujus filiam Henrico filio in uxorem pepigerat. Ducatûs dein titulo à Nicolao Daniæ R. Canutus Erici R. fil. A. 1118. inde alii, regio Danorum sanguine orti, usque ad VVoldemarum Erici filium tenuerunt; qui 12. adhuc annorum puer, pulso à Danis Christophoro, in Regnum accitus, Gerhardo avunculo *Slesvicum* concessit. Sed brevi pòst inter hos tres conventum, ut Christophorus Regno restitutus 80000. marcas argenti Comiti Gerhardo exsolveret, *Slesvicum* etiam recepturo, quando VVoldemarus sine hærede excederet. Quæ sors obvenit Gerhardi nepoti, Gerhardo VII *Ducis Slesvicensis* titulo in clientelam, ab Olao II. ejusque matre Margaretâ, accepto, A. 1380. Illi successit fil. Adolfus, insidiis & apertâ vi, à Margaretha, & Erico, quem illa adoptaverat, frustra petitus. Post ejus mortem, in Christiano sororis filio, Daniæ regnum Slesvicique Ducatus coaluere, ex cujus posteris Holsatiæ Duces, quanquam clientelæ nexu se agnatis Daniæ Regibus obstrictos haud inficiarentur, cùm tamen majorem libertatem sibi arrogarent, ac istis permittere commodum esset, lites diuturnæ exortæ sunt, pactione tandem Augusti El. Saxoniæ, Ulrici Meckelburgii & Guilielmi Hassi operâ, utcunque compositæ. Acerbius certamen hæc ætas tulit. Redintegrato enim inter Danos Suecosque ante aliquot lustra bello, Daniæ Regi, adversam fortunam experto, inter alias leges etiam hæc imposita, ut Fridericum Holsatiæ D. (cujus filiam Hedvigem Eleonoram Carolus Gustavus Suecorum R. sibi junxerat) sicque Gottorpiensis familiæ Duces, sui juris esse pateretur. Sed Christianus hodie imperans, Christianum Albertum Holsatiæ D. eò postmodum adegit, ut is abdicato summo isto in Slesvicensem terram jure, Danicam clientelam publicâ fide denuo profiteretur. Quod cùm hic vi extortum quereretur, provinciâ pulsus, tandem Pace Noviomagensi restitutus est, V. Tob. Pfannerum *de præcipuis Germ. Princ. gentibus*, ut & in voce *Slesvicum*.

Schleusinga, nomen castri in Suevia, sub proprio olim Comite, ex Familia Hennebergica. In qua Bertoldus, *Schleusingensi* prosapia ortus (ad quam deficiente agnatorum Aschacensium stirpe A. C. 1449. totaditio transiit) *Principis* axioma primus adeptus est, ab Henrico VII. Imp. A. 1310. Posterorum ejus seriem habes apud Philipp. Jac. Spenerum *Theatro Nobil. Eur. Pars. II. pag. 50.* Ultimus lineæ, totiusque adeò Familiæ hujus illustris fuit Georgius Ernestus, qui, nullâ ex duplici matrimonio, Elisabethæ sc. Brunsuicensis, & Elisabethæ VVirtenbergicæ, prole susceptâ, obiit A. 1583. Saxonibus hæredibus. Tob. Pfannerus *de præcip. Germ. Princ. Gent. c. 2.*

Schmidelfeldia, nomen castri, in Franconia Germaniæ provincia, sub proprio Domino, ex illustri Limpurgiorum Familia. In hac enim cùm duæ sint lineæ præcipuæ, *Gaildorfia* & *Speckfeldia*, vel *Sonthemia*, ad priorem *Schmidelfeld* etiam refertur. Originem ei Conradus dedit, major natu filius Friderici, extincti A. 1414. In cujus posteris Joannes VVilhelmus Dominus & Pincerna *de Limburg* (qui obiit A. C. 1655.) ex Maria Juliana Hohenloica, pater fuit præter alios, qui maturè defuncti, Philippi Alberti (n. 1648.) VVilhelmi Henrici (n. 1652.) Sophiæ Eleonoræ (n. 1655.) &c. *lineæ Gaildorfiæ, in Gaildorff & Schmidelfeld.* Ad hos autem *Schmidelfeldia* successio delapsa est; morte patruelis VVilhelmi Ludovici. V. Phil. Jac. Spenerum *Theat. Nobil. Eur Pars. I. p. 55.* 101. & *Pars. II. p.* 123.

Schœnbornia Familia, inter Equestres Rhenanas à plurimis seculis floruit, ab Eustachio *de Schœnborn*, qui floruit A. 1192. condita. Ex ejus posteris Joannes Philippus (n. 1605.) Elector & Archiepiscopus Moguntinus, Episcopus Herbipolensis & VVormatiensis, obiit A. 1673. frater major natu Philippi Ervini Bar. de *Schœnborn*, cujus ex Maria Ursula *Greiffenclau de Vollraths* liberos, & utriusque fratris progenitores, V. apud Spenerum ubi suprà *Pars. III p. 60.* & 86

Schœnburgica Familia, antiquitate & affinitatibus illustris, Inter Imperii Status claret. In qua ab Ernesti filiis tribus, superiori seculo, tres lineæ ortæ sunt, *Glauchensis*, *VValdenburgia* vel *Liechtensteinia* & *Pennicensis*: quarum prima in secundo gradu defecit. Mediæ seriem habes apud Spenerum *d. l. Part II. p. 7.* ubi Ottonis Alberti Dom. *de Schœnburg* Majores recenset. Natus autem is est Hugoni (defuncto A. 1603) ex Catharina Comite Sylvarum & Rheni. Idem Spenerus, *Schœnbergiæ* Familiæ, inter Equestres Romanas diu præcipuæ, postmodum Comitivæ dignitate auctæ, quam gesta inprimis bellica Friderici Schœnbergii ampliùs illustrarunt, historiam exhibet, *Part. III p. 63.* & *in Indice.*

Schœnobates, memoratur Juvenali *Sat. 3.* Labeoni *Funambulus l. 54. ff. de act. empti.* Appulejo *Funirepus*, *Floridor l. 4.* apud Romanos inter servos fuit Artifices, e quibus dominus non voluptatem modò consequi, sed & lucrum facere, operas eorum locando, consueverat: Tales enim Gladiatores, Agitatores, Funambuli, Palæstritæ, Pueri Puellæque Magicæ fuere, ut videre est, apud Laur. Pignorium *Comm. de Servis.* Istiusmodi *Schœnobatas*, quales hoc tempore lucri gratia per orbem vagantur, etiam Veteres ad populum oblectandum adhibuisse, non modò ex Auctoribus præfatis, sed & icone, quæ in sculptis Veterum gemmis spectatur, & à Mercuriali *de Arte Gymnast. lib. 3. cap. 5.* exhibetur, cognosci potest. Unde & Terentius *in Hecyra, Prologo 1.*

Ita populus studio stupidus in funambulo
Animum occuparat.

Transtulit eleganter vocem M. Cœlius *l. 8. Ep. 1.* *Ego, qui scirem Q. Pompejum Baulis* Schœnobaticam *facere & usque eo, ut ego misererer ejus esuriei, non sum commotus.* Ubi *Schœnobaticam* dixit *facere* Pompejum, quòd iis premeretur angustiis rei familiaris, ut illi pedes, quod Funambuli solent, ducere non liceret. Quod planè est Tullianum illud *Phil. 2. Quid erat in terris, ubi in tuo pedem poneres?* Sed & alia exercitatio, licèt & alibi locorum, præsertim tamen in Gymnasiis, effici consuevit, quam vocabant τὸ διὰ σχοινίου ἀναρριχᾶσθαι, *per funem ascendere.* Quomodo autem se se per funes ascendendo exercerent, facilè apparet ex eadem descriptione, quam è Veterum gemmis in suum opus transtulit Mercurialis *l. c.* Et meminit exercitationis ejus atque inter vehementes reponit Galenus. Porro *Schœnobatis* seu Funambulis non admodum dissimile fuit genus illud ludi, quod apud Hesychium & Pollucem Σκαπέρδα vocatum reperitur: „In eo enim trabs solo depacta erigebatur, in cujus summo foramen erat, „per quod funis trajiciebatur ex una parte funiculi, alter aversus circumligabatur; „Tum alter ab altera trahebat, sique „trahens socium usque ad summum traxisset, protinus victor „denuntiabatur; Sin alter resistens minimè se trahi permittebat, „penès ipsum stabat victoria.

Schœnus, apud Plinium *l. 12. c. 14.* ubi de Thurifera regione, *Sylvarum longitudo est schœnorum XX. latitudo dimidium ejus*: ex Græco σχοῖνος, *funiculus*, mensuræ genus est, cui idem ac parasangæ spatium attribuit Hero, quo itinera metiebantur Veteres. Hinc in amne Nilo navigantes, ad mensuranda intervalla, de urbe in urbem, *Schœnos* adhibuisse, docet Strabo *l. 17.* Ad quem locum egregiè faciunt illa Hieronymi *in Joëlem*, *In Nilo flumine, sive in ripis ejus, solent naves funibus trahere, Certa habentes spatia, quæ vocant funiculos, ut labori defessorum recentia trahentium colla succedant.* Alius erat *schœnus* sive funiculus, quo terras metiebantur, quod & κάλαμον vocarunt Agrimensores, & σχοῖνον, quorum alterum decem, alterum duodecim orgyiarum fuit. V. de hoc posteriori vocis significatu Salmasium *ad Solinum p. 683. 688.* de priori eundem *ib. p. 1196.* A' Græco σχοῖνος, extat de Poematibus Ionicis, vetus verbum σχοινίζεσθαι, quod interpretantur, *πάντα ποιεῖν ἔξω κόσμου, omnia facere præter decorum*: quòd nempe agerent adulteros, meretrices, productores, lenones, ebrios &c. Quam in rem V. Jul. Cæs. Scaligerum *Poet. lib. 1. c. 51.*

Schola, quid propriè sit, indicat Ausonius *Eidyll. 32. de Nepot.*

—— *Graja* Schola *nomine dicta est,*
Justa laboriferis tribuantur ut otia curis.

A' Græco nempe σχολὴ, quod *otium* denotat, nomen invenit. Quia enim secundùm Celsum *de re Med. l. 1. in Proœm. literarum studium tam est corpori inimicum, quàm animo salutare*, & secundùm Senecam *l. 1. controv. præf. lassitudo ingenii non minor est, quàm corporis, sed occultior*, hinc Feriæ quædam delassatis Musis antiquitus institutæ sunt. Romæ namque Messis & Vindemiarum tempore ferias datas fuisse, non Foro tantùm, sed & *Scholis*, docet Augustinus *Confess. l. 9. cap. 2. Et opportunè jam paucissimi dies supererant, ad vindemiales ferias.* V. quoque Minucium Felicem *in Octavio.* Idem & Saturnalibus fuisse factum, id est, medio Decembri, discimus ex C. Plin. Jun. *l. 8. Ep. 7.* „Neque ut Magistro Magister, neque ut discipulo discipulus, sic enim scribis, „sed ut discipulo Magister; Nam tu Magister, ego contra, atque „ideo tu in *Scholam* revocas, ego Saturnalia extendo, librum „misisti &c. Sic Martialis *l. 5. Epigr. ult.*

Jam tristis nucibus puer relictis,
Clamoso revocatur à Magistro,
Et blando malè proditus fritillo,
Arcana modò raptus è popina,
Ædilem rogat udus aleator,
Saturnalia transiere tota,

Ubi Scholiastes notat, pueris nucum ludum Saturnal. viris aleam indultam, finitisque Saturnalibus, quo tempore Scholæ clausæ erant, pueros in eas fuisse revocatos. Apud Athenienses, pueri Musarum festos dies agitabant in *Scholis*, sicut Mercurii provectiores in palæstris: quorum illi Μουσεῖα, hi Ἑρμαῖα dicti, idque per comessationes, aliaque delectationis genera, ut patet ex Æschine: καὶ διαρρήδην ὁ Νομοθέτης ἀπαγορεύει, καὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἐπιφοιτῶντας, ὡς τινας δεῖ εἶναι, καὶ τίνας ἡλικίας ἔχοντας, καὶ ἀρχὴν ἥ τις ἔσται ἡ τούτων ἐπιμελησομένη, καὶ περὶ παιδαγωγῶν ἐπιμελείας, καὶ περὶ Μουσείων ἐν τοῖς διδασκαλείοις, καὶ περὶ Ἑρμαίων ἐν ταῖς παλαίστραις. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Att. l. 3. tit. 7.* Ipsi, qui *Scholis* præerant, eos dies hilaritati dabant, proponebantque invicem ænigmata ac griphos, quos qui solveret, corona è lauro nexa & præmio donabatur, A. Gellius *l. 18. c. 2.* utque Athenis feriarum tempore in circumjacentes Insulas, vel æstuaria vel etiam villas amœniores, secedebant, teste eodem *l. 1. c. 2.* Ita Romani delitiis Campaniæ fruebantur, apud eund. *l. 9. c. 15.* Hæc de vocis origine, unde simul patet, locum in quo tyrocinia literarum exhibita, *Scholam* Latinis seu *Ludum literarium*, Græcis Διδασκαλεῖον, dictum esse. In balneis verò istæ *Scholæ* erant, teste M. Poll. Vitruvio *Archit. l. 5. cap.* 10 aut in porticibus, C. Plin. *l. 35. c. 10.* eratque separata *Scholarum* distinctaque à balneis porticibusque, in quibus erant, consecratio: ut ex vet. marmore apparet: *Bebryx. All. F. L. Drusianus. A. Fabius. Xanthus. Cur. imagines. argenteas. Deorum. septem. ad. dedicationem. Scholæ.* Mercurialis, tria Romæ loca fuisse, in quibus literariæ exercitationes obirentur, ex variis Galeni libris, ostendit, *Templum Pacis*, antequam conflagraret, *Gymnasia publica* & Ἀσκληπιεῖα quo referri quoque potest *Schola Medicorum* appellata, in Esquiliis: multis imaginibus atque marmoribus ornatissima, ut ex ruinis illius partis à pluribus & præsertim à Ligorio observatum fuit. In qua quid potissimum ageretur, Auctores non memorant. Forte, præter dispositiones & alia Medicinæ Studiosorum exercitia, simile quid ibi tractari solitum est, atque nunc in *Collegiis* vocatis fit; quando & *Scholam* ejusmodi proprios Tabularios habuisse, ostendit marmor cum hac Inscr. Romæ ad D. Sebastiani repertum: *M. Livio. Celso. Tabulario. Scholæ. Medicorum. M. Livius Eutychus. Ar biatus. Oll. D. II. in. fr. ped. IIII* V. Hieron. Mercurialem *de Arte Gymn. l. 1. c. 7.* Apud Athenienses, *Scholam* Ludumque literarium, aperiri ad orientem Solem, claudi ante occasum, jussit Lex: Οἱ δὲ τῶν παίδων διδάσκαλοι ἀνοιγέτωσαν μὲν τὰ διδασκαλεῖα, μὴ πρότερον ἡλίου ἀνιόντος, κλειέτωσαν δὲ πρὸ ἡλίου δύνοντος. *Puerorum Præceptores, Ludum literarium ne aperiunto, ante orientem Solem, clauduntо vero ante occasum*, ut sic puerorum pudicitiæ caveretur. Unde nemini ætatem puerilem supergresso, *Scholam*, quamdiu pueri in illa, sub mortis pœna, ingredi licuit; excepto filio Præceptoris, aut è fratre nepote, aut genero: ex Lege eadem, Æschini *contra Timarch.* memorata, καὶ μὴ ἐξέστω τοῖς ὑπὲρ τὴν τῶν παίδων ἡλικίαν οὖσιν εἰσιέναι, τῶν παίδων ἔνδον ὄντων, ἐὰν μὴ υἱὸς διδασκάλου, ἢ ἀδελφός, ἢ θυγατρὸς ἀνήρ. E quibus patet, quâ ætate oportuerit ire in *Scholam*, quique inde excesse fuerint jussi. Quinam verò hi fuerint, qui in ludum literarium irent, idem Æschines *loco c.* docet, cùm τὸ παιδὸς τὸ ἐλευθέρου meminit: nempe conditionis ingenuæ & liberæ, non servilis. hi enim ad manuarias operas abjiciebantur. Quare Terentius *Eunucho* ait:

— — *Fac periculum in literis,*
Fac in palæstra, in Musicis, quæ liberum
Scire æquum est adolescentem.

An definitus fuerit numerus puerorum, qui in eandem *Scholam* convenirent, incertum. Interim multos eorum fuisse, discimus ex Plutarcho *in Camillo*, κοινῷ γὰρ ἐχρῶντο τῷ διδασκάλῳ, ὥσπερ Ἕλληνες, οἱ Φαλίσκοι, βουλόμενοι συντρίβεσθαι καὶ συναγελάζεσθαι μετ' ἀλλήλων εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τοὺς παῖδας. Magistratus, cujus curæ erant commissæ *Scholæ* & *Gymnasia*, Κοσμητὴς dictus est, de quo nos suprà. V. plura de his apud Petitum *loco cit.* Apud Hebræos, Synagogis connexæ erant *Scholæ*, sive Collegia, sublimiori Legis studio dicata; quæ בית המדרש, à salubriori inquisitione dicebantur; erantque sæpe, ut & ipsæ Synagogæ, in collibus sitæ. V. Judic. *c. 7. v. 1.* ubi mentio גבעת מורה & Proverb. *c. 1. v. 21.* ubi Summa Sapientia dicitur proclamare בראש הומיות Franc. Burmannus *Synops Theol Part. I. l. 4. c. 16.* Fuisse à Synagogis diversas, patet ex eo, quòd Paulus, postquam *tres menses in Synagoga* docuisset, Ephesi, tandem *abscedens* inde, *quotidie disseruisse in Schola Tyranni cujusdam*, legitur Actorum *c. 19. v. 8, 9, 10.* Dicebantur verò aliquando simpliciter *Beth*, i. *Domus*, ut in illo apud Drusium *de tribus Sectis l. 2. Octodecim res, de quibus contentio fuit inter domum Sammai, & domum Hillel, ne Elias quidem abolere possit.* Aliquando, ut dictum, *Beth Hammidrasch*: ubi sublimior rerum divinarum disquisitio vigebat, quam in Synagogis, vel Templo: quæ causa dicti Hebræorum, *A Synagoga ad Scholam transire licet, non vicissim: Sanctitas enim Scholæ sanctitatem Synagogæ superstam habet,* Maimonid. *Tephilla c. 11. sect. 14.* Et hinc verba Psalmi 84. *v. 7. de Virtute in Virtutem*, de promotione Academica intelligunt è Templo, ubi *ad Populum*: in Scholam, *ubi ad Clerum* sermo, Paraphr. Chaldaic. *in loc.*

In his Præceptores, cùm instruebant Juventutem, dicebantur *dare*, Proverb. *c. 9. v. 9.* Discipuli verò *recipere*, Prov. *c. 4. v. 10.* quò fortè respiciens Apostolus 1. Tim. *c. 1. v. 5. Certus*, inquit, *sermo, & dignus omnibus modis qui recipiatur*, id est, *addiscatur*. Cui simile, apud Horat. *l. 2. Sat. 8.*

—— *Da, si grave non est.*

Virgilius *Bucolic. Eclog. 1.*

Sed tamen iste Deus qui sit, da Tityre nobis.

Contrà *Æneid. l. 2.*

Accipe nunc Danaûm insidias, &c.

V. Thom. Godvvynum *de Ritibus Hebr. l. 2. c. 2.* & suprà in voce *Rabbi*. Quemadmodum autem apud Hebræos, sic & apud alias gentes, non rarò vocabulum *Scholæ* de sublimiori literatura ac disquisitione, sumtum est: Unde Plato in Siciliam proficiscens *Scholæ* suæ Heraclidem Ponticum præfecisse legitur; quo significatu *Schola*, *Collegium*, *Academia* &c synonyma erunt, de quibus V. *suo loco*. Sed & traducta vocabuli hujus significatio, in Aulam, & *Scholæ Palatinæ* dictæ sunt cohortes variæ, ad Palatii & Principis custodiam destinatæ, quæ singulæ in suis *Scholis* excubabant, dignitate, stipendiorum modo ac gradibus differentes. Corippus *l. 3. n. 3.*

Accitis Proceres omnes, Scholaque Palati est
Jussa suis astare locis ——

Scholam Domesticorum vocat Suidas aliique, cujus egregia hæc descriptio, apud Corippum African. *de laudibus Justini min. lib. 3. num. 6. Illis summa fides & plena licentia sacris*

Deservire locis atque aurea fulcra parare,
Regales mensas epulis onerare superbis,
Conservare domum, sanctumque intrare cubile,
Internas munire fores.

Atque hæ Palatinæ Scholæ omnes erant sub dispositione Magistri Officiorum, uti discimus ex *Not. Imp.* Ab iis porrò *Scholæ* nomen transiit ad militiam civilem, seu civilium Magistratuum, quarum major erat numerus; atque hinc denique ad Ecclesiasticos Ordines, ut hic infrà strictim videbimus. Addam hic saltem de iis, Henr. Valesio *Scholas* generaliter dictas esse ædificia, ubi convenire solent plures homines, aut studendi aut prestolandi, aut conferendi, aut alterius rei causâ, atque hinc à loco eorum, qui in hisce Scholis consistebant, catervis ipsis *Scholarum* nomen inditum *ad Ammianum l. 14.* Sed nec omittendum inter *Scholarum* Gymnasiorumque ornamenta, quorum plura erant, Amoris statuam Vett. eximiam habuisse, uti docet Athenæus *l. 13. c. 5.* Unde Lactantius *l. 1. c. 20.* citat ex Cicerone *de L. L. l. 2. Magnum audaxque, consilium suscepisse Græciam, quòd Cupidinum & Amorum simulacra in Gymnasiis consecrasset. Virtutes enim oportere, non vitia, consecrare.* Et Appulejus *de Philos. l. 1.* dicit, *Socratem vidisse sibi visum esse, Cygni pullum ex altari, quod in Academia Cupidini consecratum est, volasse & in suo gremio resedisse.* V. Georg. Hornium *Hist. Philosoph. l. 7. c. 3.* quo quid indigitatum fuerit, notum.

Scholarum varia genera, apud Auctores.

α. *Schola Adextrariorum*, eorum erat, qui Papalem mitram deferentes, ipsi equitanti *ad dextram* incedebant Macer *in Hierolexico*. β *Schola Agentium* in rebus, *Not. Imp. γ. Scholæ bestiarum*, Tertulliano *Apologet. c. 35.* Ludus dictus est, quo rei cum bestiis olim committi soliti. δ. *Schola Cantorum*, ordo Cantorum Ecclesiæ Rom. est, ab Hilaro Papa institutus, ut habet Anastasius in *Vita ejus*. Cui, qui præerat, *Magister Scholæ Cantorum*, item *Prior Scholæ* Cantorum, Præcentor dictus est. V. Macros Fratres *in Hierol.* ε. *Schola Capitum*, sive Præfectorum tyronibus exercendis, apud Ammianum *l. 26.* ζ. *Schola Capulatorum*, in prima Urbis regione, memoratur Auctoribus. η. *Schola Chartulariorum*, *Not. Imp.* θ. *Schola Domesticorum*, V. suprà. ι. *Schola Dominica*, apud Rabanum *de instit. Cleric. l. 3. cap. 18.* Ordo est Ecclesiasticus. κ *Schola Exceptorum*, V. suprà *Exceptor*. λ. *Schola Gentilium* seniorum &c. in *Not.* Imperii. μ. *Schola Græcorum*, locus illustris Romæ, in Reg Ripæ, prope Velabrum, an quòd ibi Græcis literis Romana juventus imbueretur, an ab incolis Græcis, nomen nactus: fundatus dicitur à Dionysio Papa, extructus & ampliatus à [illegible] colao I instauratus & largissimè dotatus à Gelasio II. Diaconia Cardinalis est & Canonicos suos habet, de quo multa apud Macros. ν. *Schola Martia*, in quibus juniores ad futuram militiam præparabantur, occurrit apud Cassiodorum *l. 5 Epist. 23.* ξ *Scholæ Monasticæ* seu *Claustrales* passim occurrunt: quibus oppositæ *Scholæ Canonicæ*, i. Canonicorum, seu, ut aliis placet, in quibus pueri seculares extra Claustrum à Monachis erudiebantur, V. de utrisque Car. du Fresne *in Glossar.* ο. *Schola Notariorum*, occurrit apud Gregorium M. *l. 7 Epist. 17.* π. *Schola Octaviæ*, apud Plinium *l. 35. c. 10.* & *l. 36. c. 5.* eadem hodie cum *Schola Græca*, Car. Macro. V. suprà in voce *Porticus*. ρ. *Schola Palatina*, V. suprà. σ. *Scholæ Publicæ*, in *Cod. Theodos. Magistratones publicæ*, in Episcopiis, à Carolo M primum institutæ leguntur. V. suprà ubi de *Collegiis*. τ *Schola Regionaria*, V. *Regionarii*. υ. *Schola Sacerdotum*, dicta peculiariter Congregatio Clericorum Eccl. Veronensis, apud Ughellum *Italia Sacr. Tom. V. p. 751.* φ. *Schola Sagittariorum*. χ. *Schola Saxonum*,

rum. V. suprà Porticani. ψ. *Schola Scutariorum* prima, secunda, *Nic. Imp.* ω. *Schola Silentiariorum*, V. infrà. αα. *Schola Speculatorum*, in vet. marmore. ββ. *Schola Stratorum, Subdiaconorum, Tironum, Vexillariorum, Virgariorum* &c. de quarum magna parte V. VVolfg. Lazium *Comm. Reip. Rom. l. 4. c. 13.*

Scholares, Ordo est in Ecclesia Rom. institutus ab Innocentio III. in Concilio Lateran. ut est in Magno *Chronico* Belgic. *Ibi 4. ordines sunt constituti, scilicet Prædicatorum, Minorum, Trinitatis & Scholarium.* Sed & Gulielmus quidam Anglus, qui Parisiis *Scholaris* fuerat, & postmodum in Burgundia Rectoris munus obiverat, cum scholaribus suis tandem ad eremum convolasse, & formam vivendi peculiarem, ex diversis religionibus, sibi suisque elegisse legitur, apud Martinum Polonum *in Honorio III.* ubi hunc ordinem *Vallium Scholarium* vocat, & anno ejus tertio ab illo confirmatum, addit. Alii erant *Scholares vagi*, quorum ordo seu secta damnata est in Concilio Herbipolensi An. 1287. *can. 34.* &c. ubi eorum mores & doctrina recensentur, Aliàs *Scholares, οἱ ἐπὶ τὰ δημοσιεύειν τε καὶ ἀγρυπνεῖν ἐν τῇ αὐλῇ ἀποτεταγμένοι ἐκ τῶν Σχολαρίων ἀποκαλοῦνται*, ut ait Agathias *l. 5.* qui in *Scholis Palatinis*, militabant, & in aula noctu ac die versantes, magnificentiæ & ornatus causâ, Imperatores in publicum prodeuntes, comitabantur, V. de illis Meursium in *Glossar.* Item Scholastici, qui in *Scholis* docentur, apud medii ævi Scriptores: Et quidem propriè in Monasteriis Novitii Monachi, qui in Scholis Monasticis erudiebantur, & *Scholarii* quoque dicebantur Hinc Adalardus in *Statutis* Corbejensibus, totam ait Monasterii familiam dividi, in *Famulos* vel *Matricularios*, *Fratres*, *Vassallos*, *Hospites*, *Pulsantes* vel *Scholarios*, *Provendarios*. Habebant verò etiam „Presbyteri seu Curiones suos *Scholarios*, id est, ita nutritos „ut si fortè eis contingat non posse occurrere tempore compe„tenti ad Ecclesiam suam, officii causâ persolvendi, id est, Ter„tiam, Sextam, Nonam & Vesperas, ipsi *Scholarii* & signum in „tempore pulsent & officium honestè Deo persolvant &c. in *Capit.* Car. M. De quibus omnibus V. du Fresne in *Glossar.* cui adde Macros Fratres *in Hierolexico*.

Scholastici, tum inter Græcos, tum inter Latinos dicti sunt, qui cum initiò Theologiæ in *Scholis* Cœnobiisque vacarent, mox ad Philosophiam toti abrepti, eam miscere primò Theologiæ, exin eidem æquiparare, tandem & supra eam efferre, conati sunt. Factum illud partim postquam Philosophi Gentiles Christo nomen dederunt, & Sapientia secularis, in *Scholis* Christianorum, locum invenit: partim & præcipuè, postquam Philosophia Peripatetica, quæ per aliquot secula neglecta jacuerat, per Arabes Muhammedanos excitata & exculta Christianum orbem invasit. Tum enim illa Theologiæ permista, Theologiam constituit *Scholasticam*. cui præcipuè nomen fecere illi, quos nominatim *Scholasticos* fuisse vocatos diximus. Certè Scotus tradit *3. Sent. dist. 2. 3. quæst. 1. Scholasticos Doctores tandem Theologiam cum Philosophia maximo cum fructu miscuisse*: Quod primus fecisse legitur Petrus Abelardus, de quo agens Trithemius, *Ab hoc*, inquit, *tempore Philosophia secularis sua inutili curiositate Theologiam fœdare cœpit.* Caput eorum apud Græcos Johannes fuit Damascenus, Philosophus insignis: cujus opera Syriacè conscripta, ex Oriente cum attulisset Guil. Postellus, ea Ottoni Henrico Electori Palatino cum aliis MSS. oppigneravit: Floruit autem is circa A. 740. ut Petrus Martyr c. Gardinerum, probat. In Occidente (postquam primum ad Scholasticam Philosophiam, an Theologiam struxissent gradum, Lanfrancus Papiensis ac Archiepiscopus Cantuariensis, Gilbertus Episcopus Pictaviensis cogn. *Porreta*, & ei coætaneus Abelardus prætatus) Petrus Lombardus Episc. Parisiensis *Scholasticorum* caput habetur, qui in tres periodos sive ætates vulgò dividi solent. Prima seu vetus, sive a Lanfranco, sive potius à Petro Lombardo initium sumpsit, qui, Joannis Damasceni exemplo, Theologiam in novam Methodum, ut & Religionis Romanæ dogmata in 4. libros Sententiarum, redegit, circa An. C. 1145. Patrum scripta maximè sequutus, eisque nimium tribuens: Duravit ætas per annos 100. vel 115. quo tempore, nisi quòd barbaries omnia occuparet, major adhuc Philosophiæ puritas fuit: *Theologiam verò cœnum quæstionum opinionumq́; rivuli mirè conturbarunt*, ut loquitur Aventinus. Inter omnes verò Periodi hujus *Scholasticos* non alii major fama, quàm Alexandro de Ales, qui, primus in Lombardum commentator, *Doctoris irrefragabilis* elogium tulit. Secunda eaque media ætas, ab Alberto M. & A. C. 1200. ad Durandum de S. Portiano per centum annos decurrit. Albertus is Episcopus Ratisbonensis, qui floruit circa A. C. 1220. præter Patres, Aristotelem & Philosophiam in Theologiam invexit. Ex ejus Schola prodierunt *Albertistæ*, prima Scholasticorum secta, *Thomistæ*, *Scotistæ* seu *Reales* Thomistarum adversarii. Tertia illaque Nova ætas, à Durando de S. Portiano, ab A. C. 1320, usque ad Gabrielem Biel extenditur, quo tempore, neque finis neque modus in Magistrum sententiarum ac Aristotelem commentariis fuit: quartaque *Nominalium* viz. vel *Occamistarum*, ab Auctore Guil. Occamo Anglo, secta accessit: donec in Gabriele Biel Spirensi, qui præc. vixit seculo, Theologia ista maxima ex parte exspiraret. Tum supra ipsam Theologiam Philosophia surrexit, eaq́; barbara, obscura, confusa, spinosa; quamvis nec defuit sua laus ejus Doctoribus. Unde de iis Verulamius judicat *de Augm. scient. lib. 1.* si ad inexplebilem sitim veritatis & perpetuam ingenii agitationem, varietatem & elegantiam lectionis & contemplationum adjunxissent, insignia exstituros fuisse lumina, omnesque Artes ac Scientias mirificè provecturos: *Fuit enim* verbis Joh. Pici *in Apolog. 90. thes. in Joanne Scoto vegetum quiddam & discussum, in Thoma solidum & æquabile, in Ægidio tersum & exactum in Francisco acre & acutum, in Alberto priscum, amplum & grande, in Henrico sublime & venerandum.* At has omnes dotes spinosæ illæ subtilitates corruperunt, quas subtiliores reddebant tot Scholasticorum viæ, ut citiùs è Laby„rinthis temet explices, quàm ex involucris Nominalium, Rea„lium, Thomistarum &c. Quæ quis intelligat, nisi 36. annos to„tos in Physicis & ultramundanis Aristotelis ac Scoticis contri„verit, Erasmus *in Moria.* Eorum verò omnium conatus superarunt Magistri Colonienses, qui Aristotelem Divis annumerare & Joh. Baptistæ comparare non sunt veriti, ut refert Corn. Agrippa *de Van. Sc. c. 54.* Addam judicium Franc. Burmanni, quod extat *Synops. ejus Theol. part. I. l. 1. c. 2.* Laudatur in hac Scho„lastica Theologia I. simplex ac breve orationis genus. II. Me„thodus accurata ac Dialectica. III. Usus sive subsidium Philo„sophiæ & disciplinarum naturalium. Improbantur autem ab„ipsis illius cæteroqui defensoribus. I. Doctrina, nutui domi„nantis obnoxia. II. Rerum philosophicarum multitudo. III.„Vanarum quæstionum curiositas. IV. ex ignorantia lingua„rum profecta ipsarum rerum perturbatio. V. obscuritas & bar„baries. Unde patet, Theologiæ hujus Architectorum hunc fu„isse scopum, ut per illas spinas & difficultates non plebem„modo, verum etiam liberaliora ingenia à Theologiæ suæ a„spectu arcerent, sibiq́; solis clavem scientiæ bent reservatum.„

Scholasticus, cognomen Joannis Antiocheni Presbyteri & Apocrisiarii primùm, exin Patriarchæ CPolitani, cujus extat *Συναγωγὴ κανόνων, Collectio Canonum*, cui is primus Græcorum inseruit Canones Apostolicos, ut vocant, LXXXV. Sardicenses XXI. eosque præmisit Antiochenis antiquioribus, & Basilii LXVIII. Ejusdem est *Νομοκάνων*, de quo utroque opere V. Gerhardum von Mastricht JC. *Histor. Juris Eccl. num. 162. & seqq.* Dictus est autem *Scholasticus*, quòd in Foro ex Advocatorum numero esset: hos enim eo nomine, temporibus Justiniani & anterioribus, insigniri consuevisse, vel unicus probat Agathias, quem Suidas *Σχολαστικὸν* vocat. Cujus autem is fuerit professionis, docet ipse *Hist. l. 1. & 3.* Atque hæc notio vocis est in *Codice* & aliis Juris libris. Nempe sic dicebantur primùm, qui in umbra circa fictas hypotheses occupabantur, Declamatores, qui circa fictas lites versabantur, ut videre est ex Quintiliano *de caus. corr. eloq.* Postmodum sic dici cœpit quivis eloquens, disertus, oratoriæ facultatis & politioris literaturæ studiis eruditus. Exin Advocatis civitatum & Patronis, sed peritis, ac disertis, vox hæsit: quòd *Scholæ* tum temporis essent Collegia Jurisperitorum. V. Jo. Meursium *Glossar.* & Vossium *de Histor. Gr. l. 2. c. 22.* ubi de Agathia. Inde ad Judices provinciarum transiit, unde apud Sigebertum *in Chron.* Franco-Leodicensium, & apud VValafr. Strabonem *de Rebus Eccl. cap. 25.* Prudentius Hispaniarum *Scholasticus* dicitur. Tandem dignitatis Ecclesiasticæ nomen id factum est, quâ qui effulget, Scholis præest Ecclesiasticis, & *Magister Scholarum* dicitur in Ecclesia Cadurcensi, V. suprà *apud Scholæ*. Genebrardus idem cum Protonotarii munere facit. Dominico Macro, Canonicus possidens Theologicam præbendam in quibusdam Ecclesiis Cathedralibus *Scholastici* nomine intelligitur &c. Sed & *Scholasticus* pro eleganti, occurrit apud Capitolinum in *Maximino Jun.* ubi barbaro patri opponitur filius Scholasticus: & Hieron. *in Catalogo, Serapion ob elegantiam ingenii cognomen* Scholastici *meruit.* At sæpius ad doctrinæ laudem pertinet. Sic Plinio in *Epistol.* Suetonius & Isæus *Scholastici* dicuntur, quòd, in pulvere literario vitam agentes, ad Forum non accederent, neque ullam dignitatem ambirent. Quod genus hominum dicebat Epictetus esse *ζῶον ὃ πάντες καταγελῶσιν, animal, quod omnes rident.* Plinius quoque idem *Scholastico homine nihil ait esse simplicius*: unde vulgo hominem rerum imperitum & ineptulum, *Scholasticum* vocarunt, ut apud Plutarchum *in Cicer.* Appulejum & alios. Primus autem, qui vocem *Σχολαστικὸς* pro literarum studioso, & qui Musis vacat, usurpavit, fuit Theophrastus *Epist. ad Faniam*: quâ notione semel usurpari cœptam retinuerunt Græci Latinique. V. Isaac. Casaubonum *ad Capitolinum d. l.*

Scholia, V. infrà *Scolium*.

Schuba, Persici pallii species, apud Æn. Sylvium *Histor. Bohemica cap. 70.*

Schwartzenburgum, nomen Castri in Thuringia, cum tit. Comitatus, sub proprio Comite, è familia perantiqua, cujus originem a quodam VVitikindo nigro e seculo Caroli M. sunt qui derivent. Eam Guntherus ad Augustum axioma evectus, A. 1349 celebriorem fecit, & quòd inter quatuor Imperii Comites referuntur. Lineæ superiori seculo tres fuere, sed ad mediam reliquarum successio iterum delapsa est: in qua communem Patrem

trem omnes, qui hodie supersunt, agnoscunt Guntherum defunctum an. 1552. Hujus minor natu filius Albertus *Rudelstatensem* f. *Rudolphipolitanum* ramum produxit; à majori Joh. Gunthero *Arnstatenses* descendunt, jam iterum in *Arnstatt*, *Sondershausen* & *Ebeleben* divisi, de quibus omnibus V. hic passim, plura verò apud Philip. Jac. Spenerum *Theatro N.bilit. Europ. Part. I. p.* 141. & 143. & *Parte III. p.* 85. Idem *Schvvartzenbergiæ* quoque Familiæ historiam exhibet ac seriem *Parte II. p* 66. & in *Ind.* nec non *Parte* III. *p.* 46. & 88. De qua id saltem addo, Erckingerum ex Saynshemia familia Baronem in *Schvvartzenberg* creatum esse, an. C. 1428. à cujus filio minore natu Sigismundo orta linea prima Comitum dignitatem impetravit, sed in Georgio Ludovico defecit an. 1642. Alter Michael duos filios genuit sibi cognomines: è quibus majoris natu filius Erckingerus, cum Maximiliano I. profectus in Belgium, hic fortunæ sedem collocavit, auctor denuo duarum, linearumquarum alteram Adolphus celebris belli in Turcas D. inprimis nobilitavit, & Comitum etiam dignitatem ei intulit. Alter Michaelis fil ramum Baronum ex se dedit, qui in Frisia commorantur, & cum agnatis de agnationis titulo disceptant. Adolpho præfato, qui obiit an. 1600. ex Margareta VVolfia de *Mettternich zur Cracht*, natus Adamus obiit an. 1641. pater ex Margareta *de Pallant* Francisci Harrath (qui n. ann. 1614. obiit 1636.) & Joannis Adolfi, qui natus an. C. 1615. junxit sibi Mariam Justinam Com. Stahrenbergiam, & inter alios genuit ex ea Ferdinandum Philippum VVilhelmum an. C. 1652. &c.

Schvvartzenfelsa, Germ *Schvvartzenfels*, locus Germaniæ in VVetteravia, sub proprio olim Comite, ex Familia Hanovica. In qua cùm variæ essent lineæ, ex Muntzenbergica *Schvvartzenfelsius* ramus ortus est. Philippo enim Ludovico Com. Hanoviæ in *Muntzenberg*, (qui decessit An. C. 1580.) ex Lucia Magdalena VValdeccia, genitus Albertus Com. Hanoviæ in *Schvvartzenfels*, obiit an. 1636. Pater ex Irmgarde Com. Isenburgica, præter filias quinque, filii unici Ioannis Ernesti, qui ramum hunc *Schvvartzenfelsium* totamque secum lineam Muntzenbergicam terminavit, defunctus an. 1642. Phil. Jac. Spenerus *d. l. Part. III. pag.* 116.

Sciamachia, Gr. Σκιαμαχία. Lat. *umbratilis pugna*, Senecæ *Ventilatio*, pugnæ Gymnasticæ olim species fuit, quæ sine telis fiebat adeoque monomachiæ vel hoplomachiæ erat opposita, ex mente Oribasii. Secundùm alios, quâ homo adversus umbrā & brachiis & cruribus pugnabat, ut ex Platone discimus, qui & *in Apol.* & alibi σκιαμαχεῖν de pugnantibus sine adversario dixit. Eosdem tradit Anthyllus, apud Oribasium, non solùm cum umbra manibus atq; cruribus pugnare, verùm etiam adversùs columnam, & adversùs palum aut murum; nec non aliquando summis pedibus pugiles imitari & interdum tanquam salientes, interdum tanquam pedibus cedentes, certare solitos fuisse: inprimis, cùm adversarius deerat, aut exercend' adeò delicatus erat, ut non posset minimum quid damni pati. Quorum prius innuit Plato *de Leg. l.* 7. ubi Interpr. *Si omnibus animatis & inanimatis careamus, numquid nos ob eorum, qui nobiscum exerceantur, inopiam, ad versùs nosmet ipsos verè umbratili pugna decertare audebimus.* Et post ipsum Plut *Problem. Conv.* 10. ubi Interpr. *Sed video, ut nos jam umbratili pugna adversùs idola certare paratos.* Neque verò mirum, anti quos σκιαμαχῆσαι, seu *cum umbris pugnasse*: Nam & his temporibus non pauci sunt, qui ex seipsis, ut exerceantur, adversùs aerem pugnis, brachiis armisque certant, vel cùm adversarius in promptu non est, vel cùm soli esse amant. Quò respiciens Apostolus 1. Cor. c 9. v. 26. Οὕτω πυκτεύω, inquit, ὡς οὐκ ἀέρα δέρων, *Ita pugnis certo, non quasi aerem cædens.* Sed & telis quandoque ejusmodi exercitationem peractam esse, rationi consentaneum esse, judicat Hier. Mercurialis *de Arte Gymnast. lib.* 3. *cap.* 4 Vossius verò, non opponit *Sciamachiam* Monomachiæ, sed pugnæ Gymnasticæ duas faciens species, *eam quæ inter duos*, id est, μονομαχίαν, *& eam, quæ inter plures*, ad utramque decertatione cum umbra, Athletas præparatos fuisse, docet. & Σκιαμαχίαν, à pugna cum palo, de quo supra actum, in voce *Palus*, diversam facit, *l. de 4 Artibus Popul. c.* 3. *v.* 91.

Sciatherica seu *Solaria*, sunt Horologia, quæ, ope *umbræ* aut solaris radii, horarum æqualia spatia determinant, quorum construendorum rationem adeò fusè, doctè & perspicuè tradit, in *Arte Lucis & Umbræ*, Athan. Kircherus, ut omnes, qui hucusque in eo pulvere desudarunt, facilè antecellat. Nec enim is horas solùm determinare docuit, verùm; & totius primi mobilis doctrinam diversimodè ex umbræ fugacis indicio tradidit. V. quoque infrà *Sombera*.

Scillus, adde: Hic fanum & simulachrum Dianæ Xenophon erexit, ad instar ejus templi & simulachri, quod Ephesi fuit. unde & illam quoque, cui agri Scilluntii partem dedicaverat, Ephesiam dici voluit. V. eum Κύρου Ἀναβ. *l.* 5. ubi quod mireris, simulachrum Dianæ, quod Ephesi erat, aureum fuisse scribit: cùm Mucianus illud vitigineum, Vitruvius cedrinum, cœteri auctores ebeninum, faciant, uti videre est apud Salmasium *ad Solinum p.* 817.

Scimasarnova, apud Mich. Scotum, *de Physiogn. c.* 56. *augurium est, quando tu vides hominem vel avem post te, & te consequi & transire te, & antequam perveniat ad te, vel tu ad eam, alicubi se repauset te vidente in dextro latere tui: & tunc est tibi bonum signum* &c. V. infrà *Scisinasar* & *Vensa*.

Scimpodium, Gr. Σκιμπόδιον, simile quiddam lecto pensili fuit; quod licèt nusquam appenderent, erat tamen vel lectus parvus, vel quid in formam pensilis lecti constructum: quo per urbes ac vias tam viri, quàm mulieres, gestabantur. Hinc Dion Historicus, *Augustum ac Tiberium in* Scimpodiis *quandoque visi solitos, cujusmodi mulieres tempore suo gestabantur: Severum item dum Britanniam obiret, scimpodio undique tecto ferri* consuevisse scribit. Qualis ejus fuerit figura, haud satis constat: Videtur tamen sella fuisse ita fabricata, ut lectum plumeum parvum caperet, in quo, si non penitus, saltem ex aliqua parte, qui gestabantur, jacebant & undique, ne ab aeris injuriis læderentur, cooperiri poterant. Quod intellexit fortè Juvenalis *Sat.* 1. *v.* 158.

Qui dedit ergo tribus patruis aconita, vehatur
Pensilibus plumis, atque illinc despiciat nos.

Et de eodem fortè interpreteris Inscr. quam ab Aldo Manutio Parmā allatam suo operi inseruit Mercurialis, ita sonantem: D. M. L. Æmili. Victori. qui. pridie. natalem. suum. vicesimum. &. secundum. pruna. in. pensili. posita. urgente. Fato. fanum. ipse. necavit. te. L. Æmilius Victor. Principalis. &. Ælia. Veneria. filio. pientissimo. & sibi. Neque aliud significat Galenus 10. *Method.* quando balnea ingrediendi modum hecticis præscribens, mandavit, Ἀἶρεσθαι τὸν κάμνοντα ἐπὶ τοῦ σκιμποδίου εἰς τὸ βαλανεῖον, *Ægrotantem portari in Scimpodio ad balneum.* Et Libanius Rhetor *de vit. sua*, *Cùm domi sum, in lecto jaceo, ubi verò in Schola, in Scimpodio*: Gellius quoque *l.* 19 *c.* 10. ubi scribit *se Frontonem Cornelium, pedibus graviter ægrum, in Scimpodio Græco sensi cubantem invenisse.* In quæ verba Jac. Oiselius JC. *Scimpodium* esse ait lectulum discubitorium, qui unum tantum hominem capiebat; eoque Vett. ad mensam & in morbo, usos fuisse, contendit: Cùm tamen ex prædictis pateat gestationi illud inprimis inserviisse. V. Hier n. Mercurialem *de Arte Gymn. l.* 3. *c.* 12. & *l.* 6. *c.* 11. Hesychio vocatur, σκιμπόδιον κλινίδιον μονόκοιτον, *vilis lectulus, unum solum capiens*; Idem cum Suida κραβάττιον, *lectum humilem*, fuisse dicunt. Quod confirmare videtur Scholiastes Aristophanis *in Nu* ad illud, Καὶ τοῦτον τὸν σκιμπόδα, ubi notat Σκίμποδα ab Atticis vocari κράββατον, & Σκιμπόδιον Vett. esse τὸ χωλὸν κράββατον: σκιμπάζειν enim τὸ χωλαίνειν significare, i. *claudicare.* Eustathius vero *ad Hom.* Σκίμπους, inquit, κλίνη εὐτελὴς καὶ χθαμαλή, πελάζουσα τῇ γῇ, *Scimpos, lectus est vilis & humilis, terram attingens* &c

Scincus, Gr. σκίγκος, animal amphibium Ægypto secundùm Plin. peculiare, quod ex crocodili semine extra aquas effuso nasci Arabes tradunt, inde Hebr. dictum בן־נפילים, i. e. *filius gigantum.* Notum enim, *gigantum* nomine Orientales non homines solùm significare, sed & bruta quævis majoris molis. At Scincus Crocodilo collatus, nihil est, quam perpusillum animal. Sed & in India ac Mari Rubro *Scincum* reperiri, & maximum quidem Indicum, dein Arabicum esse, docet Salmasius. Ejus carnes in potiones indicas ad Venerem inflammandam valere & contra venenum antidotum esse, scribit Plinius, quem V. *l.* 8. *c* 25. & *l.* 28. & plura verò de hoc animali, apud Salmasium *ad Solinum p.* 454. & Sam. Bochartum *Hier. Parte prior. l.* IV. *c.* 1.

Scindendi Comas, in luctu, ritus, occurrit apud Statium *Theb. lib.* 11. *versu* 317.

At genitrix primam funesta fortis ut amens
Expavit famam (nec tardè credidit) ibat
Scissa comas

V. suprà, ubi de *Capillis* &c. Item Vestes, apud antiquos frequens admodum, cum in Sacris Literis, tum apud omne genus aliorum Auctorum occurrit. V. de Persis Herodotum *l.* 1. de Armeniis Xenophontem *Cyripæd. l.* 3. de Romanis, Herodianum *l.* 1. ubi de sorore Commodi; Silium *l* 13. ubi de Scipione, & *l.* 16. ubi de Peloro, Alios Unde & apud Virgilium,

—— it scissâ veste Latinus.

De Ægyptiis, Musæum, ubi de præcipitante se Hero; de Lecensibus, Agathiam *l.* 1 &c Inprimis Judæos morem habuisse, audito blasphemo Israelitâ *vestem scindere*, notat in *Prætermissorum* libris Jo Drusius. Et quidem de aliis causam assignat Sedulius *l.* 4. de Miraculis in morte Christi:

—— ritu plangentis alumni
Sancta discisso nudavit pectora velo.

Nimirum ut vulnerata pectora conspicerentur: vel saltem, ut ea nuda apparerent, quod itidem in luctu factitatum. Statius *d. l.* de eadem matre,

—— & pectore nuda cruento.

Sed exteriorem solùm tunicam Judæos *scindere* in more habuisse, observat Victor Antiochenus *Commentar.* in *Marcum c.* 4. Quam in rem V. plura apud Casp Barthium *Animadv. ad Papinium Statium passim*, inprimis *ad locum suprà cit.* Et quidem mœstitiæ hæc signa. At *scissio coronarum*, quam στεφάνων σπάραγμα vocat Plut. περὶ ὀργ. lib dinis & intemperantiæ certissimum indicium fuit, de quo multa Car. Paschalius *Coron. l.* 2. *c.* 7. Unde Ho-

Horatius invitans Tyndariden in agrum Sabinum, ad convivium modestum ac pudicum, ait *Carm. l. 1. Od. 17.*

> —— *nec metues protervum*
> *Suspecta Cyrum, ne malè dispari*
> *Incontinentes injiciat manus,*
> *Et scindat hærentem coronam*
> *Crinibus* &c.

De ratione cibos ingeniosè *scindendi*, V. quoque infrà in voce *Scissor.*

Scioessa, adde: *cap.7.* sed errat Solinus. Plinius enim *lib.4. c. 5.* in Achaja novem montium *Scioessam* notissimum esse, ait; quæ verba exscriptor hic sic accepit, quasi Plinius dixisset, *Scioessam novem esse montium*, h. e. novem montes habere, à quibus umbratetur, V. Salmasium *ad Solinum pag.* 138.

Scialdri, dicti olim Danorum Vates, qui apud vett. Britannos *Bardi*, apud Celtas *Eubages* & *Druydes*. V. Pontanum *in Chorographia Daniæ pag.* 779. & 780.

Sciothera, Græcè Σκιόθηρα ὄργανα, de horologiis à plerisque accipi solent; quod admitti potest de illis, qui scripserunt post horologia inventa. At priùs σκιόθηρα eadem fuere, cum πόλοις γνωμονικοῖς & ἡλιοτρόπιοις, machinæ viz cum gnomone, ad colligendum inprimis ex umbrarum incrementis, quo die futurum esset Solstitium æstivum Erant illæ instar pilæ aut sphæræ, hinc πόλοι dicti Aristophani Cujusmodi *Sciotherum* in Achradine Syracusarum visebatur, ab Archimede fortè positum: primus autem inventor Anaximander fertur, cujus heliotropium seu *Sciotherum*, uti vocat Laertius, licèt horologium non fuerit, utpote horarum usu tum adhuc ignorato, ad formam tamen horologii descriptum fuisse videtur. Nam & gnomonem erectum habebat, ad umbrarum incrementa & decrementa notanda, lineas item XII. in hemisphærio vel polo signatas, ex numero partium diei æquinoctialis, per quas umbra decurreret. Solis itaque Mathematicis tum usui erant & Astronomis. nec ullius in vita civili usus, nisi quatenus populus ex iis discebat solstitiorum & æquinoctiorum dies, quo fine publicis locis urbium poni consuevisse, ex Scriptoribus discimus. V. de iis pluribus agentem Salmasium *ad Solinum p.* 632. & *seqq.* nec non hic passim de *Sciothericis* verò *Horologiis* supra, in voce *Sciotherica.*

Scipio, Consulum apud Romanos gestamen fuit. Vopiscus *in Aureliano, Nam te Consulem hodie designo* (verba sunt Valeriani ad Aurelianum) *scripturus ad Senatum. ut tibi deputet* scipionem, *deputet etiam fasces.* Et quidem vett. Consules *scipionem* gestabant triumphi tantùm die, aut aliis diebus festis, uti docet Juvenalis *Sat.* 10. At sub Imperatoribus quotidie cum Consules gestabant & cum scipione Curiam ingrediebantur. Imò nec Consules solùm, sed & Consulares, scipionem servabant, velut insigne dignitatis olim habitæ. Ex ebore fuisse, res notissima: in apice aquilam habuisse discimus ex Juvenali *d.l.*

> *Da nunc & volucrem, sceptro quæ surgit eburno.*

Peculiare quid habuit Anastasii Imp. scipio Consularis, ut in quo aquilam corolla laurea ambibat & includebat, cui tria imminebant virorum capita uti in Diptycho Leodiensi videre est. In Bituricensi verò aquila alis expansis circulum vel orbem amplectitur, in quo viri, Imperatoris fortè, effigies delineata. Postmodum Phocas Imperator, pro sceptro aquilifero, crucem assumsit, quod cœteri ferè deinceps Augusti usurpavere, ut docet C. du Fresne *Dissertat. de infer. ævi Numism. num.* 11. V. quoque suprà, ubi de *Sceptro.*

Scipio L. Cornelius, cognom. Asiaticus, adde: *Centum triginta septem urbium simulacra in triumpho duxisse*, legitur apud Livium *Dec.4.l.7. in fin.*

Sciria, apud Tertullianum *de Pallio cap* 4. ubi de Hercule apud Omphalen hærente: *Credo & jubas pectinem passas, ne cervicem ener vem inureret* sciria *leonina:* Græcè σκιρία vel σκιῤῥία, *durities, rigor* est, qualis esse solet in pellibus non confectis, quas Græci ἀδέψητους & ἀμαλάκτους appellant. Cujusmodi leonina illa fuit, quam gestavit Hercules, dura enim & inflexibilia esse non confecta coria pernotum est, ut contrà lenta & mollia, quæ confecta. A' Græco σκιῤῥὸς, unde & σκιῤῥοὶ θεοὶ, apud Tyrium Maximum & Theodoretum. *i. rigidi & inexorabiles Dii*, Salmasius *ad l.*

Sciron, peculiare nomen Argestæ sive Chauri, qui Atheniensibus sic dictus est, quòd ex Scironiis saxis illum sentirent: hinc non aliis eo nomine notus. Idem in Ponto Euxino *Thrascias* habuit nomen. In turre octogona Andronici Cyrrestis, quæ Athenis magna ex parte hodieque visitur, ventus hic exprimitur specie juvenis barbati ac palliati, cum ocreis, sicuti Boreas, sed insuper urnam manu aquâ plenam invergit. Sic, licèt alibi locorum nubes dissipet, Athenis tamen pluvium eum fuisse, oportet. Plura de his V. apud Jacobum Sponium *Itiner. Græc. Part.* 2. *pag* 178.

Sciron alter, Maximinus Imp. ob sævitiam cognominatus legitur, apud Capitolinum *in eo.*

Scirpus, Græcè Θρύον, sui generis, inter ea, quæ præter salicem ligaturis utilia sunt, memoratur Plinio *l.16. cap.* 37. *Nec in fruticum, nec in veprium cauliumque, neque in herbarum, aut alio ullo, quàm suo genere, numerentur meritò* scirpi *fragiles palustresque.* Ejus usus multiplex. In filo & in *scirpo* nectebantur corollæ, Tertullianus *de cor. mil.* ubi tamen per scirpum philyram vult intelligi, de qua dictum. Cœtera Plinii iterum verbis expediemus, *d l.* ad tegulum tegetesque: è quibus, detracto cortice, candelæ luminibus & funeribus serviunt Firmior in quibusdam locis eorum rigor. Namque iis velificant non in Pado tantùm nautici, verùm & in mari piscator Africus præpostero more, vela intra malos suspendens. Et mapalia sua Mauri tegunt: proximeque æstimanti hoc videntur esse, quo inferiore Nili parte papyri sunt usu. Quibus in postremis verbis causam dat, quare, cum papyrus sit Nilotica propriè planta, *scirpus* quoque *papyri* nomine fuerit insignitus, nempe à similitudine & usu, de quo utroque diximus suprà, ubi de *Papyro* & *Phleo*. Addam saltem, *fiscella scirpea* nomine appellari in vulgatis Bibliis Exodi c.2. v.3. instrumentum seu navigiolum, quo Moyses expositus, uti pluribus videre est apud Thomam Bartholinum *de Puerperio Veterum.* ex papyro enim fuisse, Josephus & Clemens Alexandrinus tradunt. Certè & *instrumentorum scirpeorum* Esaias meminit c.18. v.5. ubi Æthiopiam *mittere Legatos & instrumentis scirpeis per superficiem aquarum* uti, ait. Sed de hujusmodi navigiis etiam nos suprà egimus.

Scismasar Vetus, apud Mich. Scotum *de Physionomia cap. 6. est augurium, quando tu vides hominem post te, vel avem pausantem, ita quòd sit tibi dextro latere' istud enim tibi malum signum* &c. Ei opposita fuit *Scismasar Nova*, de quo augurii genere suprà in voce *Scimasarnova.*

Scissor, servus erat apud Romanos, decoro manuum gestu cibos *scindendi* prœministrandique in conviviis Artem edoctus. Postquam enim *Structor* mensam instruxisset & proprium convenientemque cibum apposuisset, aderat *Scissor*, qui eum peritè divideret & epulantibus ministraret: quos ambos unà producit Juven. *Sat.5 v.* 120.

> *Structorem interea, ne qua indignatio desit,*
> *Saltantem spectes, & Chironomanta volanti*
> *Cultello, donec peragat dictata Magistri*
> *Omnia: nec minimo sanè discrimine refert,*
> *Quo gestu lepores & quo gallina secetur.*

Ubi per *Chironomanta* intellige *Scissorem*, quòd *manus ducens artificiosè omnia incideret*, sic appellatum; à scenica consuetudine nomine traducto. Ita & Sidonius Apollinaris *l.* 4. *Apicios epulones & Byzantinos Chironomantas*, memorans, de iisdem accipiendus est. Ritum eleganter describit Seneca *Epist.* 47. Cùm ad cœnandum discumbimus, alius reliquias temulentorum subditus colligit, alius pretiosas aves *scindit*; pectus & clunes, certis ductibus circumferens manum eruditam, in frusta excutit. Quod dum fiebat, organa, tibiæ, variaque alia, hydraulica inprimis, instrumenta personabant. Petronius. *Processit statim* Scissor, *& ad symphoniam ita gesticulatus laceravit obsonium, ut putares Darium Hydraule cantante pugnare.* Idem *Carptor* dictus est, Petron iterum, *Non minùs Trimalcio ejusmodi methodo latus, carpe inquit. Processit statim Scissor.* Hinc Juvenalis *Sat* 9.

> —— —— *Audies & quæ*
> *Finxerunt pariter Librarius, Archimagiri,*
> *Carptores.*

Diribitor idem Appulejo vocatus videtur *Metam. l* 2. nisi potiùs hi panem diribebant: mutuatâ à Comitialibus & Judiciariis Diribitoribus appellatione. Fuisse enim penès aliquem servorum Tricliniarium hanc panis distributionem. Juvenalis docet *Sat. 5 v.66.* V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, Lipsium *Saturnal. Serm.l.1.c.2* Tit. Popmam *de Operis Servorum.* Thomam item Dempsterum *Paralip. in Rosini Antiqq. Rom. l.5. c.29.* ut & suprà in voce *Carptor.*

Scitta, Hebræis posterioribus *Scythopolis* dicta est, tanquam à Scythis: utpote qui non pauca linguæ suæ vocabula è Græca deducere amarunt. Qua de re V. Bochartum *Hierozoici Parte poster. l.IV. cap.9.*

Sclavina, seu *Sclavinia*, apud recentioris ævi Scriptores, vestis est longior, sagi militaris instar, *Sclavis*, ut videtur, familiaris, unde nomen. Eâ peregrinantes potissimùm usos, docet Malbrancus *de Morinis l.*10 c 12. Unde juxta *palmam, peram & baculum*, in supellectile peregrinatoria, *Sclavina* quoque memoratur, apud Herbertum *de Miraculis l.1.c.25.* Vilem fuisse Rabbi Kimchius ait, *Esclavinam* eam vocans. Aliud quid apud Mauricium & Leonem Σκλαβίνια seu Σκλαβινίσκιον est, jaculum scilicet levius, quo Sclavi utebantur, uti annotarunt Rigaltius & Meursius. V. quoque Car. du Fresne *in Glossario.*

Scobritum, vel *Vicus S. Vitalis*, vulgò *S. Vias en Rats*, memoratur in *vita* S. Vitalis Angli, qualis in *Breviar.* Tinurtiensi legitur: *Erat cellula habitatio B. Viri in ipso confinio Ratinsis, quondam in mente* Scobrit *nomine.* Ejusdem Ludovicus Pius Aug. meminit, *in literis* datis A.839. *Villam juris nostri, nomine* Scobrit, *quæ est in pago Pictavo in Vicaria Ratinse cum Eccl S.Vitalis.* Locus itaq; Galliæ, in Pictonibus, in pago Ratiatensi vel Ratensi, qui à Patrono

Ecclesiæ loci & ab agro, in quo situs, *S. Vitalis in Ratensi* postmodum dici cœpit. Callistus II Pont. *litteris* datis A. C. 1120. pro Ratensi *Raas*, habet, & in Episcopatu Namnetensi, cum *Monasterio S. Filiberti* & cum *Machicol. Ecclesiam S. Vitalis de Raas*, ad Monasterium Tinurtiense vel Trenorticense, pertinere ait. *Scobrito* proximus locus est *le Kestall*, qui forsitan Gregorii est *vicus Ratiatensis*, Hadr. Valesius *Notit. Gall.* in voce *Ratiatensis Pagus*.

Scobs, veteribus Romanis in usu fuit, ubi pavimentum detergendum. Excavabatur namque *foramen, in pariete Triclinii, pro luendi pavimenti causa. l.28. ff. de servit. præd. urb.* quod ad analecta & vina profusa in pavimentum exportanda paratum fuisse conjicit Pignorius: Cui prolutioni quâ ratione occurrerint Græci, exponit Vitruvius *l.7. c.4* bibulo nim. pavimento *ex carbonibus, sabulo, calce & favilla mixtis*. Verùm non extante foramine, aderant servi, qui sputa detergerent, & reliquias subditi temulentorum colligerent. Horatius *lib.2. Satyr. 8.*

> *His ubi sublatis, puer altè cinctus acernam*
> *Gausape purpureo mensam pertersit, & alter*
> *Sublegit, quodcunque jaceret inutile, quodq;*
> *Posset cœnantes offendere.*

Ad quæ & similia *scobem* adhibebant. Unde idem *lib. eodem Satyr. 4.*

> *Vilibus in scopis, in mappis, in Scobe, quantus*
> *Consistit sumtus? neglectis flagitium ingens.*

Et Julius Bassus apud Senecam *Rhet. l. 9. Controv.* Inter temulen„tas reliquias sumtuosissimæ cœnæ, & fastidiosos sub ebrietate „cibos, modò excisum caput humanum fertur. Inter purga„menta & jactus cœnantium & sparsam in convivio *Scobem*, „humanus sanguis everritur. Juvenalis item *Satyra 14. versu 64.*

> *Ergo miser trepidas, ne stercore fœda canino*
> *Atria displiceant oculis venientis amici:*
> *Ne perfusa luto sit porticus: & tamen uno*
> *Semodio* Scobis *hæc emendat servulus unus.*

V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis.* Sed & *scobe auri* crines aspersi, uti de Gallieno Imp. habet Pollio, & de Salomonis equitibus diximus alibi. Imò & *scobe auri argentique* porticus stratas, legimus apud Æl. Lampridium *in Heliogabalo, Scobe auri porticum stravit & argenti, dolens quòd non posset & electri*: idq; frequenter *quacunque iter fecit pedibus, usque ad equum vel carpentum, ut fit hodie de aurosa harena*. De eadem potui inspersa, adeòque plura in hanc rem V. suprà, ubi *de Auri elimandi arte*.

Scolium, Græcè Σκολιὸν, subint. μέλος, genus Carminis apud Græcos convivalis. Quamvis enim Socrates apud Platonem *in Protagora*, Musicæ usum in conviviis improbet, illamque Euripides funeribus magis convenire, ad luctum mitigandum, asserat, tamen & Xenophon in epulis eam admittit, & Phemius apud Homerum *Odyss.* exemplo idem suo docet. Cùm autem ad choreas vel cantum convivantes accederent, minoribus poculis remotis, majusculum κρατῆρα poscebant, uti discimus ex Euripide *in Jone versu* 1177.

> Ἐπεὶ δ' ἐπ' αὐλοὺς ἧκον ἐς κρατῆρά τε
> Κοινὸν, γέλων ἔλεξεν, ἀφαρπάζειν χρεὼν
> Οἰνηρὰ σμικρὰ τεύχη, μεγάλα δ' ἐσφέρειν.

Quem in convivio circumferri solitum appellabant ᾠδὸν, quòd non liceret absque cantu propinare vel excipere, ut videre est apud Tryphonem Gramm. ἐν Ὀνόμασι. Cantus autem vocabatur Σκολιὸν; de quo nomine inter Grammaticos non convenit. Nugantur de *Scolio* pede, sic enim nominant Amphimacrum, quem tamen nihilo frequentius in illis invenias; cùm pedibus aut numeris a Pæane neutiquam differat, uti ostendit Scaliger *de Arte Poet. lib.1. cap.44* Similiter ludunt, qui κατ' ἀντίφρασιν nominatum ajunt, quasi omnium facillimum & μέλος ὀλιγόστιχον, Schol. *in Aristoph Ran.* τὰ γὰρ δυσφορώτερα τὸ εὐφραίνειν μεταλαμβάνειν, ὃ μοι τῦμπανον. Nonnulli διὰ τὴν θέσιν τῶν κλινῶν σκολιὰν, *à situ lectorum & convivarum obliquo*: vel ab obliquis tibiis, sic nuncupatum volunt, de quibus tamen apud idoneos Auctores nulla mentio. Sunt qui ex Oro Gramm. ab oculis temulentorum, qui σκολιοὶ seu διεστραμμένοι, *distorti*, appellationem arcessant. Scholiastes Aristoph. *in Vespis* hinc ita nominatum vult, quòd à primo cœptum, nequaquam à proximo, sed ordine flexuoso ultro citroque exciperetur. Quæ sententia Scaligero non displicet. Tres enim erant in conviviis cantiones recitandi modi, teste Dicæarcho περὶ μουσικῶν ἀγώνων, apud Schol. *loco præfat.* Unus, quum ὑπὸ πάντων id fieret, pluresque concinerent, ut in *Choris & Nuptiis*. Alter καθ' ἕνα, quum in conviviis aut festis sodalitatibus, singuli per ordinem canebant. Tertius, cùm canebatur σποράδην, succedebantque non seriatim, sed, ut cuique visum esset, à cantu myrti laurive ramus dabatur ei, qui magis idoneus judicaretur, aut quem ei, qui canere desiisset, placebat eligere. Ratio enim *Scolia* cantandi hæc fuisse legitur: Qui primus ordiebatur, ramum myrti, dictum αἴσακον, thyrsi instar, manu tenens, incipiebat decantare carmen aliquod Simonidis, vel Stesichori vel Æschyli, quodcunque adlibuisset, & continuabat quoad volebat, postea ramum, cui lubebat porrigens, illi locum pergendi cantu, ubi is finisset, dabat, „hic similiter alteri, donec omnes cecinissent. Tum victori ᾠδὸν cedebat. Cùm Homericum recitabatur Poema, laurus in myrti locum, & agnus in poculi substituebatur. Alii tamen malunt, a primo lecto cœptum, alterinsecus primo lecto datum ramum, simul cum cantionis jure: inde ab illo, ei, qui secundus erat in adverso lecto: ab hoc ei, qui exadversum in altero secundo discumbebat; ita enim revera σκολιὸν erat, sicut reptatio serpentum & quasi serræ dentes. Auctor hujus carminis Terpander fuit, teste Plut. *in Mus.* Materia, laudes virorum fortium: Unde vulgatissimum erat *Scolium*, dictum *Harmodium*, quòd frequentissime cantaretur, in laudem Harmodii & Aristogitonis, Tyrannicidarum, cujus mentio apud Aristophanem *Vespis* & *Acharn.* Incipiebat, Φίλτατ' Ἁρμόδι', οὔ τί πω τέθνηκας &c. Aliud de Admeto,

> Ἀδμήτου λόγον ὦ 'ταῖρε μαθὼν,
> Τοὺς ἀγαθοὺς φίλει,
> Τῶν δειλῶν δ' ἀπέχου
> Δειλῶν ὀλίγα χάρις.

Ubi notanda τῶν ἀγαθῶν & τῶν δειλῶν oppositio. Similiter ab Eustathio refertur unum super *Il. β.* relatum ad eorum fortitudinem, qui in oppidi Lipsydrii fuerant obsidione; ut alia omittam. Neque verò in hisce solùm occupabantur *Scolia*, sed & in communibus sententiis & adagiis & quocunque genere adhortationis ad bene beateque vivendum. Sic enim Timocreon Rhodius in divitias *Scolium* concinnavit,

> Ὤφελές σ' ὦ τυφλὲ Πλοῦτε,
> Μήτ' ἐν γῇ μήτ' ἐν θαλάσσῃ μήτ' ἐν ἠπείρῳ
> Φανῆναι.
> Ἀλλὰ Τάρταρόν τε ναίειν κἀχέροντα,
> Διὰ σὲ γὰρ πάντ' ἐν ἀνθρώποις κακά;

apud Scholiastem *Aristoph. Ran.* In ejusdem *Vespis*, aliud incipit,

> Χρήματα καὶ βίον Κλειταγόρᾳ τε κἀμοί,

Et scribit Plato *in Gorgia*, cani *Scolio* solitum, ὑγιαίνειν μὲν ἄριστον, τὸ δὲ δεύτερον, καλὸν γενέσθαι, τρίτον δὲ τὸ πλουτεῖν ἀδόλως. Aliud recitatur a Plut. *In Amator.* quod quoniam Græcas olet fœditates, indignum puris his Commentariis puto. Lyricorum verò usus plurimus in Amoribus & Lusibus & Potationibus; in quibus exercuit sese inprimis Sappho. V. Scaligerum *loco citato*. A *Scolio* diversum non videtur fuisse τὸ ὄρθιον μέλος, nisi quòd hoc ab unico, illud a pluribus, canebatur. Dicebatur verò ὄρθιον, non quòd *recto ordine* procederet, sed quòd *alta & erecta voce*, ut Suidas explicat, vel secundùm *Orthium modum*, caneretur. Sed & loco *Scoliorum*, integras aliquando Comœdias recitatas fuisse in conviviis legimus, quas nemo non ad Menandri unguem edecumatas. Interea dum hoc pacto lætitiæ litabant Vett. γέρματα i. *offucula* seu *ofella* interebantur, rerum vices & incertitudinem, convivis in animum revocatura, qualibus in Sigillaribus Romani usi, vel Augustus lusit, apud Suetonium *in ej. cap. 8 §. 3* Fuit etiam *Scolia*, nomen Poematis ab Origene compositi, plurima perplexa & obscura continentis: Periclem quoque Leges suas, ad modum *Scoliorum*, scripsisse legitur, apud Aristophan. *Ran.* forte non tam, ob perplexitatem, quam quod eodem cum *Scoliis* metri genere illas voluerit hominibus inculcari. V. Francisc. Rossæum *Archæol. Atticæ l.6. c. 6.* Nec omittendum, ad Citharæ cantum cani *Scolia* consuevisse. V. quoque suprà, ubi de *Myrti ramo*: uti de *Scholiis*, quæ σχόλια Græcis ac *Commentariis*, ad oram librorum attexi, scriptioni explicandæ, solitis, Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* voce Σχολιαστής.

Scolopendra, quòd σκόλοπα ἐν τῇ ἕδρᾳ, *corniculum* seu *palum in extremo* gestet, Arabibus *mater pedum quadraginta quatuor*, dicitur, tot enim præcisè habet; Hebræis נדל i. *centipeda*, numero incerto pro certo posito: marinum insectum est, de quo sic Avicenna *l.4. Fen.6. Tract.6.* ubi de animalculis, quorum morsus est venenatus: Illud est animal notum, quia in aurem ingreditur. Plerunque est palmi longitudine. Ab unoquoque latere pedes habet viginti duos, & modò incedit antrorsum, modò in posteriora fertur. Et quidem ἐπὶ τὸ οὐρὰ, *caudam versùs* ferri, Philosophus quoque ait *Hist l.4. c.7.* unde ἀμφίκαρος Nicandro vocatur *Theriacùn versu* 812. Sed *in aurem ingredi*, alibi non legitur. De iisdem ita Plinius *lib. 9. c.43* *Scolopendræ terrestribus similes, quas centipedes vocant, hamo devorato omnia interanea evomunt, donec hamum egerant, deinde resorbent.* Idem integros populos, Treirenses sc. ab iis sedibus pulsos, refert ex Theophrasto *lib. 8. cap. 29.* contra morsus verò earum remedia exhibet passim. V. & Vossium *de origine & progr. Idololatr. l.4 c.14. & 75.*

Scolymus, Græcè Σκόλυμος, malè cum cinara seu carduo nonnullis confunditur, cinara enim seu cactus aut carduus Græciæ ignotus prorsus. At *Scolymum* in cibis Oriens & tota Græcia receperat. Plin. *l. 22. c. 22.* Scolymum quoque in cibis recepit Oriens.

phum & alio nomine limoniam appellavit. Frutex est nunquam cubitali altior, cristisque foliorum ac radice nigrâ, sed pingui: Eratostheni quoque laudata in pauperis cœna. Nempe radix illius edulis tantùm Plinio. At Dioscoridi herba ipsa, dum tenella est, vescendo decocta fuit, haud secus atque asparagi. Ἐπὶ σκολύμῳ καὶ τέττιγι, i. *tempore scolymi & cicadæ*, Hesiodus æstatem constituit, Ἔργ. καὶ Ἡμερ. vers. 580.

Ἦμος δὲ σκόλυμός τ' ἀνθεῖ, καὶ ἠχέτα τέττιξ κλ.

Quod secutus Aristoteles ἐπὶ σκολύμῳ, i. *scolymo florente*, mulieres avidissimæ libidinis esse, ait in *Problem.* &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 228. & 1286. ubi Cretas hodie cardui hoc genus *Asscolimbron* vocare, addit: nec non Heinsium *Notis in Hesiodum.*

Scomber, Gallis, uti & Anglis ac Belgis, *Maquerellus* vocatus, inter pisces littorales & erectos, non tamen squamosos, sed levi cute præditos, celeberrimus; etsi de eo benignè satis judicent apud Athenæum Diphilus & Nicesius, succi tamen est crassi ac viscosi, & difficilis concoctionis: ac propterea, quò pingue lo eius liquescat, saliri solet. Ex sanie verò putrescentium eliquabant olim garum laudatissimum, de quo V. Plinium *Natur. Histor. lib.* 31 *capite* 7. Hinc Martialis in *Xeniis, Epigrammate* 102.

Exspirantis adhuc Scombri *de sanguine primo*
Accipe fastosum, munera cara, garum.

Dixere id *Sociorum garum*, quia à Sociis Populi Rom. apportaretur: quales Hispani. unde idem Poeta *in iisd.*

Hesperius Scombri *temperet ova liquor.*

Nimirum Carthagine Novâ sive Spartariâ fiebat: atque id tanti pretii, ut nullus, præter unguenta, liquor cariùs divenderetur, teste Plinio *l.* 31. *c.* 7. Odoris tamen fuisse ingrati, indicat hoc Poetæ antè memorati *l.* 7 *Epigramm.* 93.

Unguentum fuerat, quod onyx modò parva gerebat.
Olfecit postquam Papilus, ecce, garum est.

Usum ejus hodieque esse Constantinopoli, traditum est Bellonio. Variam garorum confectionem docent *Geoponica* Constantino tributa, *l.* 20. *cap. ult.* ubi legas, garum αἱμάτιον i. *sanguineum*, cœteris esse præstantius, quod idem esse ac illud Sociorum videtur. Namque *plane* id seu nigrum, *de Compos. Medic. lib.* 3. Galenus vocat: πρωτεῖον i. *primarium*, nominat Paulus Æginera, Eo autem *nigrum* & *sanguineum* dicebatur, quoniam conficeret ex piscium cruore, qui nigroris illius causa. V. Gerh. Joh Vossium *de Idolol. l.* 4. *cap.* 26. *ubi Scombro subdit* Τρίχωρον, *Gall. Maquerean bastard, q. d. Scombrum nothum.*

Scopa, Mediastini olim insigne, cujus præcipua opera fuit, in cœnatione *Scopis* mundanda. Hinc visus Romæ, in pavimento vermiculato, homo cum *Scopa* & canistro, cum Inscr. *Cornelius. Servus. Mediastin.* apud F. Ursinum. Jurisconsultus *Scoparium* appellat. *l.* 8. *ff. de instruct. vel instrum. leg.* cujus operam tetigit Horatius *l.* 2 *Sat.* 4.

Vilibus in scopis, in mappis, in scobe quantus
Consistit sumtus?

Et Juvenalis *Sat* 14.

Hospite venturo cessabit nemo tuorum:
Verte pavimentum, nitidas ostende columnas,
Arida cum tota descendat aranea tela.

Plautus item *Asinar. Act.* 2. *Sc.* 4.

Jussin' scelreste ab janua hoc stercus hinc auferri?
Jussin' columnis dejici operas aranearum?

Eodem pertinent illa Ulpiani *l.* 12. *ff. de instruct. vel instrum. leg.* „Item centones, syphones, funes, perticas quoque & scalas, & „plostriniones & spongias, & amas & *Scopas* contineri, plerique & Pegasus ajunt. Et, Item perticæ, quibus araneæ deterguntur: item spongiæ, quibus columnæ, pavimenta p d a ex„terguntur. Scalæ quoque, quæ ad lacunaria admoventur, in„strumenti sunt, quia mundiorem domum reddunt. Et profectò, Mediastinus semper sordidioris operæ fuisse videtur, tum in urbana, tum in rustica familia: V. insignem hac de re locum apud D. Bernardum *Serm.* 2 *de Assumpt.* Apud Petronium hanc operam Lecticarius navavit, *qui argentum inter reliqua purgamenta Scopis cœpit everrere.* V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis.* Et hæ vulgares *scopæ.* At Apollinei Templi pulpita & pavimentum, virentibus è lauru scopis, everri consuevisse, Euripides ait *in Jone Act.* 1 qua de re V. Paschalium *Coron. l.* 8. *c.* 8. Sed & *Scopæ* seu *Scoparum* & virgarum disciplina frequens in Monasteriis, apud Romanæ Eccl. Scriptores, cui & Reges subjecti, uti de Henrico Andegavensi Angl. R. quòd Thomam Cantuar. Archiep. neci dari curasset, legimus apud Matthæum Paris *in Henrico II* Neque verò semper *scopis* cædebantur rei, sed aliquando *scopam ferre* pœnitentiæ loco fuit. *Chron.* Montis-Sereni An. 1217. *Nudis pedibus, in veste nigra, scopam ferens — pedibus ejus prostratus* &c.

Scopas Syracusius, plinthion sive lacunar, ad horas inveniendas excogitavit multasque res alias organicas & gnomonicas, numeris naturalibusque rationibus inventas & explicatas reliquit, Vitruvius *lib.* 9 *cap.* 9. V. de illo Salmasium *ad Solinum pag.* 636.

Scopas, marmorarius Sculptor, adde: Cùm omnes columnæ hujus Templi cælatæ essent, ex iis 36. cælatæ sunt uno a Scopa, Plinius *lib.* 36 *cap.* 14. Insuper & ærificus fuit, inter æris enim artifices recensetur eidem *lib.* 34. *cap.* 8 neque λίθινα solùm ἀγάλματα, sed etiam æreas statuas, inter ejus opera recenset Pausanias *Eliac. lib.* 2. qui eundem Tegeatis Minervæ Templum architectatum esse, tradit in *Arcadicis*, quum vetus eorum ædes incendio consumta esset, Olymp. 96. anno ult. Sed & in Mausoli sepulchro cælando cum aliis artificibus tribus certasse dicitur, Plinius *lib.* 36. *cap.* 5. V. de eo Salmasium *ad Solinum pag.* 813.

Scopelos, adde: Aliàs vox Græca Σκόπελος, Latinè *scopulus*, meta est, πύργος ὀξὺς quoque Græcis & ἀκρωτήριον, scopulus scilicet in metæ acumen subrectus. Qua notione occurrit, apud Heronem in *Geodæsia*. Vide quoque Claud. Salmasium *ad Solinum pag.* 681.

Scorbutus, morbi notum genus, Septentrionalis primùm Balthici maris oras qui accolunt, illiusque loca vicina paludosa, infestavit: qui proin eum, ut morbum ἐπιχώριον & ἐνδήμιον, primi sentiebant, eo prorsus more, quo Ægyptii elephantiasin, Alpini bronchocelē, Americani siphylidē, Angli phthisin, Judæi lepram, Hispani strumā &c. Isv iam iem neglecta sede avitâ, longè lateq; virulentiam suam diffundens, Daniam occupavit, Holsatiam, Prussiam, Silesiam, Bohemiamque pervagatus, quin & navigia insedit & æratis hærens triremibus, una cum vectoribus deterrima merx in Angliam, Belgium, Lusitaniam, Americamq; delata est Denique & Galliæ ac Italiæ maritima loca infestans, nec mediterraneis pepercit &c. V. de eo Medicorum filios.

Scordisca, medio ævo pelles dictæ sunt seu dorsualia, quibus equorum terga insternebantur. Uti enim equum suum Volucrem sagis fuco tinctis cooperuit Verus, apud Capitolinum, sic Commodus pelle inaurata equum Pertinacem intexit, apud Lampridium. Cujusmodi pelles *scordiscæ* appellatæ sunt, a *scorto.* Vegetius *de re Veterin. lib.* 2 *cap.* 60. *Quòd si dorsum sedentis injuria tumere jam cœperit*—scordiscum *superimpones.* Hinc *Scordiscarii* D. Hieronymo, qui *scordisca* conficiunt. V. Salmasium *Not. ad Capitolinum in Vero.*

Scordisci, adde: De his Ammianus Marcellinus *l.* 27. Scordisci, inquit, longè nunc ab iisdem provinciis disparati, sævi quon-„dam & truces, ut Antiquitas docet, hostis captivorum Bellonæ litantes & Marti, humanumque sanguinem in ossibus ca-„pitum humanorum bibentes avidiùs.

Scorpiacum, libri titulus a Tertulliano contra Gnosticos compositi, qui *potionem adversùs scorpios* indigitat. Ita enim hæreticos olim appellatos legimus passim. V. Sam. Bochartum *Hieroz. Parte poster. lib. IV. cap.* 29.

Scorpio, ἀπὸ τοῦ σκορπίζειν τὸν ἰὸν, *à veneno, quod diffundit*, an potiùs ab Hebr. *akrab*, cum prosthesi τοῦ σ. i. μεγαλόκεντρον, *animal, magno aculeo?* Certe, Μόνον τῶν ἐντόμων τοῦτο μακρὸν κέντρον ἔχει *Hoc insectorum solum magnum habet aculeum*, Aristot. *Histor. lib.* 4. *c.* 7. vett. Latinis *Nepa*, quod Afrorum esse vocabulum, scribit Festus; quorum linguâ sic dici potuit, *à caudæ internodiis*, inquit Bochartus. Alius *marinus* est, qui cum terrestri nihil habet commune, præter venenatos aculeos, non tamen in cauda, sed in capite & toto corpore sparsos, alius *terrestris*, hicque iterum alius πτηνὸς, *alatus*; alius ἄπτερος, *sine alis.* Corpus huic ovi figurâ, in quo caput ita conditum est, ut vix emineat: & χηλαὶ, seu *cancri brachia*, quibus amplectitur, quidquid obvium est, ut sit firmior & pungat fortiùs: & octo pedes, à quibus dicitur ὀκτάπους in Prov. sed caudâ inprimis est terribilis, in qua venenum & aculeus. Itaque passim à Poetis, non aliter, quàm à cauda, describitur. Est autem illa πολυσφόνδυλος, habetque sex aut septem vertebras, seu internodia: in extremitate verò ejus aculeus est, quem quandoque geminum habet, cujusmodi scorpiones διχέντρους vocat Ælianus *Histor. l.* 6. *cap.* 20. Porrò aculeum illum tenui fistulâ perforatum esse, qua venenum infundat, tradit Plinius *l.* 11. *c.* 37. aliique, inter quos κολπώδη διπλόην *sinuosam duplicitatem*, eam vocat Ælianus *l.* 9. *c.* 4. Galenus verò negat in scorpionis aculeo ullum esse foramen, quo venenum dejiciat, & proin animalculi hujus vim noxiam referre mavult ad substantiam spiritualem, quæ, ut mole minima, ita facultate maxima sit, ut quæ, præter hominem, leonem, elephantem, camelum quoque punctione pusilla exanimat. Sed in scorpione id gravissimum, *quòd* auctore Plinio, *semper cauda in ictu est*, i. semper erecta & intensa, ut ad ictum sit paratior. Ovidius *Fastorum lib.* 4.

Scorpius elatæ *metuendus acumine caudæ.*

Excepto eo scorpionum genere, quod caudam humi jacentem trahit, hincque Arabibus *gerrara* dicitur: veneno præsentissimo nocens. Cujusmodi scorpiones qui venentur, mittere triduo antè Persarum Regem, illac (statio secunda est in itinere à Persicis Susis in Mediam) iter facturum, refert Ælianus *l.* 15. *cap* 26. Dolor ex punctione, prout diversa scorpionis species, diversus est: sed in plerisque cum acuum punctura sentitur dolor igneus. Hercules Oetæus apud Senecam *Act.* 4.

Eheu quis intus scorpius, *quis fervida*
Plaga revulsus cancer infixus meas
Urit medullas?

Verùm *familiare periculi tempus, æstus*, Tertull. *hyeme torpescunt*, Macrobius *Saturnal. l.1. c.21.* unde in Apocalypsi mysticis locustis scorpionum caudas habentibus, non datur potestas nocendi, nisi per menses quinque: & in Africæ urbe *Pescara*, cives ferè omnes metu scorpionum, æstatis tempore, relictâ urbe, rus commigrare, nec nisi Novembri mense redire, testis est Leo Africanus. Sed & contritus & impositus scorpius proprii vulneris remedio est, Dioscorid. *l.2.* Quòd enim in Ægypti urbe Copto, in Fano Isidis, magni scorpiones, *mulieres, quæ apud Deam lugebant & humi cubabant & pedibus nudæ incedebant, & eos scorpiones solùm non calcabant, non læderent*, uti refert Ælianus *Histor. l.10. c.23.* Diaboli cacozelia fuit, Dei miracula, qui in animalium veneno reprimendo virtutem suam sæpius exeruit, simiæ instar imitantis. Nomen ab iis monti Judææ non procul ab Asphaltite lacu, qui à scorpionum copia Hebraicè *ascensus acrabbim* dictus est, Numer. c.34. v.4. Unde *Acrabatene* regio Idumææ vicina, 1. Maccab. c.5. v.3. Fortè & *Acrabatas*, Æthiopiæ lacus, indidem appellatus est. Græci quoque Asiæ partem eandem ob causam Σκορπιοφόρον χώραν nominavere, ut ex Ptolomæo constat &c. Quam in rem V. plura apud Vossium *de Idolol. l.4. c.96.* & Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. l. IV. c.29.* ubi & de tralatitiis vocis significatibus varia. Addam saltem, inde & *Scorpiten* gemmam & σκορπίον, aconiti genus, à *scorpii* similitudine dictum esse, V. Salmasium *ad Solinum p. 712. & 882.*

Scorpio, Græcis, σκορπίος & σκορπίδιον, machina bellica est, quâ sagittæ mittuntur, 1. Maccab. c.6. v.51. ubi de Rege Eupatore Hierosolymam obsidente, & apud Polybium, ubi de Archimede Romanos Syracusis arcente, *scorpionibus intra mœnia constitutis*. Sic apud Plut. *in Marcello*, cùm ab eo clam positi fuissent οἱ σκορπίοι βραχύτονοι, *parvi scorpii*, quique hostium oculos fallebant, cùm se latere putantes, αὖθις εἰς βέλεσι πολλοῖς ἐντυχόντες, *rursus in multas sagittas inciderunt* sicque retrocedere coacti sunt. Appellatam autem ita hanc machinam, *quoniam aculeum habeat desuper erectum*, dicit Ammianus: qui eam multis describit. Et Tertullianus *Scorpiaco*, *Bellicam machinam retracta seta vegetantem de scorpione minant.* Et Vegetius, *Scorpiones dicebant, quas nunc manu-balistas: ideò sic vocati, quòd parvis subtilibusque spiculis mortem inferant.* Nota *spiculis*, i. βέλεσι, quæ & ipsa *scorpiones* dicta, ut in Hirtio *Belli Civ. l.5.* Sic Vitruvius catapultis & scorpionibus sagittas, balistis lapides, mitti ait *l.10. capp.15. & 16.* Cui tamen Ἀλγείνιεν oppositus Ammianus *scorpione* lapides & balistâ sagittas evibrari docet. Fortè ejusdem machinæ diverso usu; cùm & nos arcubalistis modò sagittas modò plumbeas glandes, ejaculemur &c. Sed & vivos *scorpiones in hydriis Zythi impositos, per machinas bellicas, in Nisibin projecisse* Regem quendam, ait Geographus Nubiensis *Climatis IV. Part.6.* laudatus Bocharto ubi suprà. V. quoque in voce *Onager*.

Scorpio, 1. Reg. c.12. v.11. in his Roboami verbis, *Pater meus castigavit vos scuticis, & ego vos castigabo scorpionibus*, flagri genus est scuticâ gravius. Hebræi *virgam spineam*, aut *flagellum spinis aculeatum* intelligunt, V. suprà in voce *Marrugina*. Certè ævo deteriore etiam Latini Scriptores pro flagello aculeato vocem accepere, Isidorus *Originum l.5. c.25.* Honorius *Serm. de S. Laurentio*, Alii qui Martyrum supplicia exposuere. In *Lectionali* tamen *scorpiones à flagellis* distinguuntur: *Scorpionibus, dehinc fustibus aggressus, exinde flagellis cæditur.* V. eundem Bochartum d. l. Baronium *ad 12. Jun. in Martyrol.* & Gallonium *de Cruciatibus Martyrum edit. Paris. p.88.* Sed & *Scorpiones*, acervi, qui fiunt jactis lapidibus, ut termini loco sint, quod in metam desinant: σκορπίος enim dicitur, quidquid in metam fastigiatum est, ad modum caudæ *scorpii*, unde & tutulus crinium in puero sic dictus est. Voss. qui & de *Scorpio* pisce agit, *de Orig. & progr. Idolol. l.4. capp. 2. & 25.*

Scorpus, agitator nobilis, qui sæpe in Ludis Circensibus, aurigandi dexteritate, palmam reportavit, tempore Domitiani Aug. Ejus meminit Martialis *l.4. Epigram. 66.* & *l.10. Epigram. 50. 53.* ac 74. V. quoque Lipsium *lib.1. Epistol. quæst. 5. Epist.*

Scortea, Latinis vocata est, quæ Græcis Διφθέρα, sagum viz. ex pellibus caprarum, Pastorum & Agricolarum proprium, quod quia exomidi injiciebatur, inde ἐπωμίδιον quoque dictum est, Aristoph. *Nub. Ubi grandior eris, capellas agito è Phelleo, ut & Pater tuus* (Διφθέραν ἐνημμένος) *i. Scorteam vestem indutus*: & Varro *de Re R. lib.2. cap. ult.* „Neque non quædam nationes harum (*caprarum*) pellibus sunt vestitæ, ut in Getulia & in Sardinia Cu„jus usum apud antiquos quoque Græcos fuisse, apparet, „quòd in Tragœdiis senes ab hac pelle vocantur Διφθερίαι, & „in Comœdiis ii qui rustico opere morantur. Aliquem vero earum quoque ingenuis usum fuisse, præsertim tempore pluviæ, Laertius docet, ubi Anaxagoram profectum in Olympiam sudo ac sereno cœlo, sedisse ἐν διφθερίῳ, quasi brevi erupturâ pluviâ, quod & factum, refert, quod idem narrans Philostratus *l.1. c.2.* vestem ὑετοῦ ἀσκὸν vocat. Quemadmodum & Romanis Pænulas, non tantum laneas & gausapinas, sed & *scorteas* fuisse, legimus. Seneca *Quæst. natur. lib.4. cap.6.* Hi cùm signum dedissent, adesse jam grandinem, quid expectas, ut homines ad pænulas discurrerent aut scorteas. Et Martialis *l.14. Epigr.130.*

Ingrediare viam, cœlo licèt usque sereno,
Ad subitas nunquam Scortea desit aquas.

Id est, Pænula ex pelle facta. Nam *scorta* pelles, Fest. Unde Varro *de L.L. l.6.* Pellem non solùm antiqui dicebant *scortum*, sed etiam nunc dicimus Scortea ea, quæ ex corio & pellibus sunt facta. Ideo in aliquot sacris aut sacellis scriptum habemus, Ne quid scorteum adhibeatur, *ideo ne morticinum quid adsit.* Imò & apud Tertullianum *de Pallio c.4.* *Scortum* pro pelle leonina, *Qualis ille Hercules in serico Omphales fuerit: jam Omphale in Herculis scorto designata despripsit.* Suprà enim ad eandem vocem alluserat: *Tantum Lydiæ clanculariæ licuit, ut Hercules in Omphale, & Omphale in Hercule prostitueretur*: nempe in *Scorto* sive *pelle Leonina*. V. Octav. Ferrarium *de Re Vestiar. Part.2. l.4. c.24.* Hinc tralatitiè *Scortum*, pro meretrice, cujusmodi fœminarum probra post epulas olim, imò & iisdem durantibus, in Theatris item, & post Spectacula, introduci solita, discimus ex Lipsio *Elect. l.1. c.11.* Cerdaexinde *Adversar. c.131. §. 20.* Bulengero *de Theatro l.1. c.42.* Doctis *ad Tertull.* Paschalio *Cor. l.2. c.6.* Barthio *ad Statium l.1. Sylv. 6. v.67.* Aliis; quibus adde de hodiernis *Persiæ, Indorumque Regibus* P. de Valle & Jo. Bapt. Tavernier *Itiner.* plura in voce *Meretrices*, item *Prostibulum*. At de *scorteis pænulis* prælatis consule porrò Salmasium *Not. ad Spartianum in Hadriano*, *Lampridium in Diadumeno* & *Alex. Severo*.

Scorthaci, Scythis Persæ dicti sunt, apud Solinum c.49.

Scotalla, in *Statutis* Concilii Lambethensis an. 1206. *cap.2 communes potationes, quas* Scotallas, *mutato nomine, Charitatis appellant detestantes* &c. aliis item Conciliis Anglicanis & Statutis Episcopalibus, compotatio est. Aliàs *Scotallum* & *Scotale*, quod VVatsio tabellam cerevisiariam, improbante id Spelmanno: saltem cerevisiam, quam quidam fructuarii communibus expensis comparant, dominum suum vel ejus vicarium excepturi, peculiariter notat. Qua de voce V. pluribus agentem Car. du Fresne *Glossar.* Macros Fratres in *Hierolex.* Spelmannum, Alios.

Scotatio, apud Danos olim, tactus baculi dicebatur, vel pulveris aut partis terræ venditæ in sinum excussio aut immissio, quæ in emptionibus venditionibus symbola traditionis erant. Loccenius *Antiqq. Sueic. lib.2. cap.16.* V. quoque Cujacium *Observ. l.1. c.18.* Innoc. Cironum *Observat. l.1. c.9.* Andr. Sunonis Arch. Lundensem *LL. Scaniæ lib.4. c.13.* Pontanum *rerum Danic. l.7.* & præfatos *Glossarii* ac *Hierolexici* Auctores. A' voce Saxon. *scot* (unde Gall. *escot*) quæ inter alia symbolum notat &c.

Scotia, adde: Secundùm Auctorem Anonymum *Hist. Orb. Terrar.* regnum hoc ab Anglia dividit fluv. Tvveda, Mons Cheviota, & æstuarium Solvæum. Ejusdem divisio seu Tao fluvio seu monte Grampio (qui vulgò *Granssbain* dicitur) facta, aliam partem ejus Meridionalem, aliam Borealem, efficit. Celebre est ingenti piscium copiâ, maximè harengarum, quorum tantum non nativa sedes in Scoticis est littoribus. Salmonum captura opulentam reddit Aberdonam, quæ sola eorum 1300. cados circiter, in solam Galliam, quotannis emittit, numero minimùm 60000 quorum aliqui & 40. æquant libras. Nec avium sylvestrium & aquatilium minor ibi vis, celebraturque cumprimis æstuarium Bodertæ anserum marinorum abundantiâ. Ibidem singulare Anatum seu Anserum genus est, *Clacnactes* incolis, Belgis *Rotgansen* dictum, quod ex conchis, arboribus & similibus nasci communiter perhibetur, qua de re suprà *suo loco*. V. Auctorem præfatum *Part. 1 cap 5. §.5. in Hist. Inf.* Familiæ regnatricis in *Scotia* historia compendio hæc est. Regno per plura secula præfuit posteritas Achaji, qui Caroli M. amicus & confœderatus perhibetur. Ab ejus nepote Kenneto per filios Constantinum & Ethum duæ Regiæ lineæ ortæ sunt, donec Constantinus hujus abnepos ab æmulo Malcolmo, illius abnepote, prælio cæderetur, A. C. 996. A' Malcolmo iterum multi prosati, donec ultimus ex illius mascula progenie Alexander III. extingueretur A. C. 1286. & ita Regnum ad familias *Balliolam* ac *Brussiam*, per fœminas priorem Domum Regiam contingentes, deferretur. Post Davidem II. ex Brussiis, extinctum A. C. 1370. Regnum delatum est ad Robertum Stuartum, Mariâ Davidis sorore natum. Verùm nec hic alienus ab Achaji sanguine, in qua familia hodieque hæret, ut infrà videbimus, ubi de voce *Stuartus*. De *Scotorum* verò Hospitalibus in Gallia, & Monasteriis in Germania extructis (mirum enim, olim inprimis, Scotorum Britonumque peregrinandi desiderium) V. Gretzerum *Observ. ad Vitam S. Willibaldi l.1. c.19.* Rhenanum *Rerum German. lib.2.* Innoc. Cironum *Observation. Juris Canon. l.1. c.13.* Alios.

Scotopici, Hæretici, V. suprà *Bonosiani*.

Scottobrigantes picti, apud Senecam, de quibus V. Salmasium *ad Solinum p. 189.*

Scrama, in *L. Wisigoth. lib. 9. tit.2. §.9.* spathæ latioris species, quâ cæsim infligebatur vulnus, quod *schramme* hodieque dicitur Germanis. Unde, qui hac ratione vulnera infligunt, *escrimeurs* Gallis dicuntur. V. infrà *Scrimia*.

Scrinna, in L. Salica *tit.* 14. *§.* 1. *Si tres homines ingenuam puellam de casa aut de screona rapuerint*, seu *Screo*, *L.* Frisonum, *Qui screonem effregerit*. Sicamæ in *L.* Frisionum scrinium est. At Pithœus ad *L.* Salicam, hoc loco legit *Screunla*, aitque *Escrenes* etiamnum rusticis Campanis dici cameras illas demersas in humum multoque insuper fimo oneratas, in quibus hyeme puellæ convenientes ad mediam noctem pervigilant. Id quod jam olim Germanis fuisse in usu, collegit ex Tacito *de Germ. moribus* Hier. Bignonius, V. Car. du Fresne *in Glossar.* & Macros Fratres *in Hierolex.*

Scriba, uti Festus docet, nomen erat apud Romanos Librarii, qui rationes publicas scribebat in tabulis. Apparuerunt autem singulis Magistratibus, eo nomine, ut publicas rationes in tabulas referrent & leges actaque omnia perscriberent. Unde Cic. *Verr.* 5. *Scribarum* ait *ordinem honestum esse*, *quòd eorum hominum fidei tabulæ publicæ, periculaq; Magistratuum committuntur.* Leges quodammodo in manibus *Scribas* habuisse, & Magistratibus jus suggessisse, ostendit idem *de LL. lib.* 3. Quo factum, ut eorum arrogantiam M. Cato minor coercere necesse habuerit, uti discimus ex Plutarcho. Accepisse à Quæstoribus apparitionis mercedem, ex fragmento veteris hujus tabulæ intelligitur: *Q. Urb. quei. ærarium provinciam. obtinent. eam. mercedem. deferto. Quæstorque. quei. ærarium. provinciam. obtinent. eam. pecuniam. ei. Scribæ. Scribeisque heredive. ejus. solvito. idque. &. sine. fraude. sua. facere. liceto. quod. sine. malo pequlatu. fiat. olleisque. hominibus. eam pecuniam. capere. liceto.* Habuisse tabulas semper in promtu, colligit Barthius, ex A. Gellio *lib.* 6. *cap.* 9. ubi *Cn. Flavius Annii filius dicitur tabulas posuisse, scriptu* (id est, *Scribatus munere*) *sese abdicasse, & Ædilis Curulis factus esse.* Interim vile fuisse munus, ex variis probatur. Namque mercenarii erant, & vel servi, vel liberti. Unde de præfato Cn. Flavio, ita Plinius *lib.* 33. *cap* 1. *Hic namq; publicatis diebus fastis, quos Populus à paucis principum quotidie petebat, tantam gratiam plebis adeptus est, alioquin Libertino patre genitus, & ipse Appii Cæci Scriba, cujus hortatu exceperat eos dies consultando assiduè sagaci ingenio, promulgaveratq; ut Ædilis Curulis crearetur cum Q. Anicio Prænestino, qui paucis antè annis hostis fuisset. & præteritis C. Petilio & Domitio, quorum patres Consules fuerant. Additum Flavio, ut simul Tribunus Pl. esset. Quo facto, tanta Senatus indignatione exarsit, ut annulos ab eo abjectos fuisse, in antiquissimis reperiatur Annalibus.* Quam historiam quoq; narrans Gellius *loco cit. cùm Ædilis, qui Comitia habebat, negaret accipere, neque sibi placere, qui scriptum faceret eum Ædilem fieri: Cn. Flavium tabulas posuisse scriptuque sese abdicasse*, refert. Addit Livius, *& jurasse, se scriptum non facturum.* Non tamen aditum omnem *Scribis* ad majores honores fuisse Romæ interclusum, Cicereji, qui Scipionis Africani majoris *Scriba* fuerat, exemplum ostendit, qui auctore Valerio, cùm in campum Africani filium Candidatum Prætoriis Comitiis deduxisset, seque omnibus Centuriis Scipioni anteferri vidisset, e Templo descendit. Quin & Cicero quendam memorat, qui, cum in Sullæ Dictatura *Scriba* fuisset, postea Cæsaris Prætor Urbanus fuerit. Adde quòd Alexandrum, Persei Maced. R. à Rom. devicti filium tertium, Romæ *Scribatus* munus obiisse, Plut. tradit *in Paulo Æmilio.* Omnium vero minimæ dignitatis fuit *Scriba* navalis, ut ex Festo docemur, quòd periculis quoq; ejus ministerium subjectum esset. Cùm autem multi essent in Civ. *Scribæ*, factum est, ut in varias transferrentur Decurias, Quæstoriorum, Ædiliciorum, Prætoriorum, prout à Quæstoribus, Ædilibus, Prætoribusque lecti essent: quod jus eorum Magistratuum fuisse, non obscurè innuit Cicero *pro Cluentio*, & Livius *lib.* 40. Aliquot tamen etiam decurias fuisse pretio emptas, apparet ex *Verrina* 5. Tulisse suffragium in quatuor urbanis Tribubus, quæ Rusticis ignobiliores erant, habet Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 1. *c.* 20 qui idem *lib.* 7. *cap.* 48 *Scribas* Pontificum ingenuos, libertinis nempe natos, fuisse annotavit. Meminit eorum Jul. Capitolinus *in Opilio Macrino*, *Eundem* (Macrinum *quum Scriba Pontificum esset* (*quos hodie Pontifices minores vocant*) *Pontificem Max. appellarit*, & vetus *Inscr.* LIVIUS. THEONA. AB. EPISTULIS. GRÆCIS. SCRIBA. A. LIBRIS. PONTIFICALIBUS, apud Salmasium *ad Capitolinum* &c. Et hi quidem publici fuere, privati *Scribæ* adhuc minoris notæ erant, V. Barthium *Advers.* 50. *c.* 1. & suprà in voce *Notarii.* Postquam verò Resp. in Principatum versa est, jam major dignitas *Scribis* accrevit, illique ad Principum secreta admissi sunt, unde *Notarii Principis* memorati Cassiodoro, qui iidem cum Macedonum *Scribis*, de quibus infrà quædam dicentur. Nec omittendum, aliam quoque vocis apud Romanos notionem fuisse & *Scribam* Sidonio Apollinari *l.* 5. *Epist* 15. & 17. vocari, qui aliàs *Bibliopola*, vel *Librarius* seu *Antiquarius* dictus est, cujus aliquod munus indicat nobis Cicero *ad Atticum l.* 12. *Et erit gratius, si non modò libris tuis, sed etiam in aliorum, per Librarios tuos Aristophanem reposueris pro Eupoli.* Sic Eusebius scribit *Eccl. Hist. l.* 6. *c.* 7. Origeni ad manum fuisse Librarios, unà cum puellis, quæ scitè & concinnè scriberent. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, Tit. Popmam *de Operis serv.* Rosinum *loco cit.* &c. Apud Athenienses, similiter *Scribatus* munus vile fuisse, indicat Ulpianus *ad Leptinam*, ubi Γραμματεία καὶ Ὑπηρεσία dicit esse nomina πρὸς Ἀθηναίοις πεπιεσμένα: & Libanius *in Argum. Or. Demost.* περὶ παραπρεσβ. ubi inquit, Γραμματεὺς τῆς πόλεως, ὅ ἐστιν ἐν Ἀθήναις ὑπηρεσία, *Scriba civitatis, quod erat vile ministerium.* Ad id proin munus præcipuè adsumebantur Servi publici seu Δημόσιοι, qui *Vulgares* Jureconsultis dicuntur, & *Calones*, in Glossis: Erantque illorum tres, sorte creari soliti: Suid. & Harpocrat. quorum unus servabat tabulas & decreta: alter Leges, de quo Lysias *Orat. c. Nicom.* ubi docet, munus illius fuisse, tum Leges describere, cùm prælegere atque referre in concionibus & judiciis: tertius Populo ac Senatui prælegebat, Jul. Pollux *lib.* 8. *cap.* 9. E quibus, duo priores à Senatu legebantur, unde τῆς βουλῆς dicuntur Demostheni: tertius à populo, τῆς πόλεως proin nuncupatus, ut est apud Thucyd. *lib.* 7. Legebantur verò singulis Prytaniis, singulisque etiam administrati muneris rationem referebant, ita ut legitimum Ministerii tempus diebus 30 verteret, reliqui 5. dies Prytaneiæ, reddendis rationibus impenderentur, V. Lysiam *Orat. cit.* Neque verò licebat ampliùs, quàm semel tantùm, sub eodem Magistratu, hoc munere fungi, ex Lege: Ὑπογραμματεῦσαι οὐκ ἔξεστι δὶς τὸν αὐτὸν τῇ ἀρχῇ τῇ αὐτῇ. Peculiare quid erat, quòd Nicomachus *Scriba* Leges Solonis intra menses quatuor scribere jussus est, quod is non 4. mensibus, sed totidem annis præstitit, & quidem immutavit abrogavitque, quas describendas acceperat Leges, neque rationes retulit, de quo Lysias *Orat. cit.* cum tamen *Scribam* 30. solùm dies munere hoc fungi jus esset, ut dictum. V. Petitum *Comm. in LL. Att. l.* 3. *tit.* 2. Apud Syracusios major *Scribatui* dignitas fuit, uti patet ex Ulpiano *in Leptin.* Εἶτα ἰσχυρὰς τὰς τῶν Συρακουσίων ἰσχὺν, τὴν ἀ[illegible] λέγει [illegible]. Γραμματεία καὶ ὑπηρέτην [illegible]. Et paulo pòst, [illegible], ὡς οἱ παρὰ Συρακουσίοις Γραμματεῖς [illegible] καὶ ἔνδοξοι καὶ οὐχ ὡς οἱ παρ᾽ Ἀθηναίοις. Similiter apud Macedones, *Scriba* idem, qui posteriori ævo apud Principes Rom. *Notarius Principis.* Ita enim de Eumene Corn. Nepos, *Fulgebat jam in Adolescentulo indoles virtutis. Itaque* (Philippus Amyntæ fil) *eum habuit ad manum* Scribæ *loco: quod multo apud Graios honorificentius est, quàm apud Romanos. Nam apud illos ad id officium nemo admittitur, nisi honesto loco & fide & industria cognita, quòd necesse est omnium consiliorum eum esse participem.* De Hebræorum *Scribis*, hic infrà.

Scribæ, apud Hebræos dicti sunt duplicis generis homines, quorum illi Seculare, isti Ecclesiasticum obiere munus. Prioris generis erant, quibus Juventutem in primis Grammaticæ elementis, rectâ inprimis *scribendi* ratione, instruere incumbebat: quos *Grammatistas* dixeris, & è tribu Simeonis desumtos fuisse legas, occasione loci Genes. *cap.* 49. *versu* 7. *Dispertiam eos* (Nempe Simeonem & Levi) *per Jahakobi & dispergo eos per Israëlis*, sub. *posteros*: quod vaticinium sic impletum volunt Hebræorum Magistri, ut Levitas dicant & Simeonitas, per Tribus Hebræorum dispersos, illos quidem Altari serviendo, hos verò pueros in primis Grammaticæ rudimentis instituendo, vitam sustentasse. Salom. Jarhi *in loc. cit.* V. quoque Ambrosium *tom.* 4. *c.* 3. & Targum *Hierosolym.* Sed hanc sententiam ægrè conciliaveris cum Josuæ *c.* 19 *v.* 1. ubi de sorte Simeonitarum agitur. Adde, quòd nomine *Scribarum* in SS. veniant, Notarii publici cujuscunque Tribus, qui in sponsalibus aliisque contractibus consignandis adhibebantur; quò allusum videtur Psalmo 45. *v.* 2. *Lingua mea & stylus, ut Scriba promtus:* Et ex his videntur lecti *Scribæ* Regis, Gr. Γραμματεῖς τοῦ βασιλέως, quorum mentio 2. Reg. *cap* 22. *versu* 3. ut & 2. Sam. *c.* 20. *v.* 25. & *Scribæ Populi*, Gr. Γραμματεῖς τοῦ λαοῦ, de quibus V. Matt. *c.* 2. *v.* 4. & 1. Maccab. *c.* 5. *v.* 42. quorum illi in Aula, hi in Curia, honoratum obiere Ministerium. Posterioris generis *Scribas* quod attinet, erant illi Expositores Legis Γραμματεῖς τοῦ νόμου, Νομικοὶ & Νομοδιδάσκαλοι vocati. V. Esræ *cap.* 7. *vers.* 9. Lucæ *cap.* 5. *vers.* 17. & *cap.* 7. *v.* 30. Officium eorum erat, describere, prælegere & exponere Populo Legem, erantque ex quacunque Tribu: Esra quidem ex Tribu Levi, Esræ *cap.* 7. *vers.* 6. Alii ex Tribu Juda, alii ex aliis, Drusius *de tribus Sectis lib.* 2. *cap.* 14. *ex Chald. Paraphr.* eodemque in sua gente loco erant, quo inter Chaldæos Magi, inter Romanos Quindecimviri, inter Pontificios Canonistæ, Heb. סופרים *Sopherim* vocabantur, id est, *Numeratores* vel *Calculatores*, quæ vox dein Masorethis, quorum industriâ non libri solùm Veteris Canonis, sed & literæ quæcunque numeratæ sunt, est attributa. Ut autem *Sapientes*, id est, Pharisæi, Traditiones; Ita hi *Sopherim* seu *Scribæ*, Verbum Dei scriptum, urgebant, *Textuales* hinc dicti, Drusius *l.* 2. *c.* 13. quod ex disputationibus cum Christo manifestum est, Matth. *c.* 9 in quibus Christum *Scribæ* blasphemiæ seu violatæ Legis, *vers.* 3. Pharisæi, commercii cum Publicanis ac peccatoribus, id est, violatæ Traditionis, *versu* 11. accusasse leguntur. V. Thom. Godvvynum *de Ritibus Hebr. l.* 1. *c.* 6. Horum *Scribarum Legalium* (quos Baronius membrum Sectæ Pharisæorum fuisse hallucinatur) ordo fuit apud Judæos ex antiquissimo instituto, cujus Auctor ipse Moses quibusdam creditur, aliis David Regius Propheta, ex 1. Paralipom. *capp.* 23. & 26. In ipsa Captivitate durasse, argumento est magnus ille *Scriba* Esdra, qui Legem restituit, à Collegis adjutus, ut præclarè disputat Abrah. Zacuthus *in Juchasin p.* 55. Unde manifesta in Epiphanio, *Scribas*

eodem tempore capisse cum Sadducæis, statuente ἀπεραρεία, nisi de genere quodam *Scribarum* peculiari placeat intelligi. Cœterùm è corpore eorum fuisse, qui sequerentur Pharisæos, qui Sadducæos, nec non qui Essenos, non inficiamur: de quorum pallio *virgata* ... habente, V. Salmasium *ad Tertull. de Pallio c. ult.* & Vorstium *Philol. sacr. c. 5.* ut & Casaubonum *Exerc. 1. num. 9. p. 52. col. 1.*

Scribendi ratio, tenuibus initiis orta, sensim ad id perfectionis, quod nunc habet, assurrexit, magno mortalium bono. Neque enim satis causæ habuit aut Socrates, qui literas ingenii pestem pronuntiavit, quòd his notis confisi homines memoriam minùs exercerent: aut Thamus, Ægyptiorum R. qui eas improbavit, quòd memoriæ potiùs obfuturæ & homines ad eam excolendam inertes redditurae viderentur: aut apud Gallos Druides, quos Cæsar *Gall. bell. lib. 6. cap. 14.* disciplinas *scripto* non consignasse, refert, tum ne in vulgus illę efferrentur, tum ne præsidio literarum freti diligentiam in perdiscendo remitterent, cùm ex sententia Senecæ *Epist. 88. certior sit memoria, quæ nullum extra se subsidium habet.* Sit satis in præsens, quòd Verbum suum DEUS ipse *scripsit*, Exodi *cap. 32. vers. 16.* & a Mose *scribi* voluit, *cap. 34. vers. 27.* repetiitque Johanni Evang. & Apostolo duodecies mandatum illud, Γράψον. i. *Scribe*, ut videre est in Apocalypsi *passim*. Quis *scribendi* artificium primus docuerit mortales, inter Eruditos controvertitur: Plinius enim *lib. 3. cap. 56.* & Diod. Siculus *lib. 6. c. 15.* eam gloriam Cadmo tribuunt: Servius *Æneid. lib. 1.* Palamedi. Alex. ab Alexandro *Genial. dier. lib. 1. cap. 30.* Rhadamanthum in Assyriam; Memnonem in Ægyptum, Herculem in Phrygiam, Carmentam in Latium, literas attulisse refert: & notum de Phœnicibus illud Lucani,

Phœnices primi, famæ si credimus, ausi
Mansuram rudibus vocem signare figuris, &c.

V. de Æthiopibus Diodorum *lib. 4.* de Assyriis Plin. *lib. 7. c. 56.* Quos omnes intra recentius ævum se continere, certum est. Altiùs ascendit Eusebius *Præp. Evangel. l. 18.* ubi Mosen literarum usum primum docuisse Israelitas, à quibus ad Phœnices, inde ad Græcos aliasque Gentes pervenerit, tradit: sed ut ille in sua gente id præstiterit, primus *scribendi* Magister Oecumenicus nondum patet. Sethum potiùs dicemus, vel ipsum mirabilem hanc Artem invenisse, vel à Patre inventam jam & constitutam, accepisse & ulteriùs edecumasse. Quorum prius confirmatur ex Suida, ubi ait, ἐκ τοῦ Σὴθ ... ἄρξασθαι ..., διὰ τὸ ... γράμματα, ... : & duabus illis columnis, de quibus Josephus *Antiqq. Judaic. l. 1. c. 3.* Posterius suggerit Augustinus, cum ait *quæst. 69. Exodi*, *Nullis videtur a primis hominibus literas cœpisse & perductas esse ad Noe, & inde ad Populum Israel.* Imo similiter Suidas, qui, cùm alibi Abrahamum, item Sethum, literarum dicat Auctorem, idem tamen in Ἀδάμ, inquit, ... τέχνας καὶ γράμματα, *Hujus sunt Artes & literæ.* V. Gerh. Joh. Vossium *de Arte Gramm. lib. 1. cap. 9.* & suprà, in voce *Literæ*. Et quidem primò incidendo, dein pingendo, *scripsere* mortales: Incidebant priùs manu, exin stylo. Namque & manum ipsam styli vicem præstitisse, docet mirabilis *Scriptura*, quæ epulante Belshazzele, sive, ut Græci vocant, Belthasare, ultimo Babyloniorum R. derepente in pariete apparuit, *à digitis manus humanæ egressis*, exarata, Dan. *cap. 5. v. 5.* V. quoque Johannis *cap. 8. versu 6.* Etiam de captivo narrant, cum, cùm penna & atramentum negarentur, unguibus ad ferinum modum succrescentibus, pro penna; carbone autem salivâ vel urina temperato epistolam ad amicos perscripsisse. Stylus, antiquitus ferreus fuit, Gr. γλυφεῖον, Lat. *Celtum* vel *Celtes*, quo in saxis, lateribus, ceris *scripserunt*. Successit postea, quum σιδηροφορεῖν non liceret, & graphiis, ad vulnerandos alios, homines abuterentur, osseus: donec in usum ferreus rediret. Uti autem graphio seu stylo *scribebant*, ita in charta deletitia (qualis *palimpsestus* Catulli & Ausonii *Libri liturarii*) scripta, spongiâ delebant, Varro *Modio*. Literas verò incidebant in saxis, lateribus, plumbo, ære, cui ultimo Acta inprimis publica, Legesque incisas fuisse, patet ex Dionysio *Antiqq. Rom. lib. 10.* Suetonio *in Julio*, & Maccab. *l. 1. c. 8.* Unde Ovidius *Metam. lib. 1.*

——— ——— *Nec verba minantia fixo*
Ære ligabantur.

Galli autem & argentea habuere monumenta publica; teste Tritthemio *Breviarii Annal. Franc. lib. 1.* Præterea & tabulis ceratis literæ incidebantur; unde, post interdictum ferrei styli usum, Lex *Ceram ferro ne caedito*: apud Isidorum. Cùm pingere incipiebant, utebantur primò arundineis calamis, postea verò avium pennis, habebanturque calamorum optimi, qui crescerent juxta Memphim, Nilum vel Gnidum, Plin. *lib. 16. cap. 36.* Martial. *l. 14. Epigramm. 38.* Appuleius *Metam. l. 1.* &c. Sinenses penicillo, è pilis leporinis confecto, *scribere*, auctor est Nic. Trigaultius *Expedit. Sin. lib. 1. cap. 14.* Materia, in qua pingebantur literæ, initio arbores, hinc quadrupedia, postea & lintea præbuere. Ex arboribus folia primum assumpta, postea libri, sive interior corticis tunica, postremò & tabulæ dolatę fuereq; arbores istæ inprimis tilia, seu philyra & papyrus seu biblus, è qua charta fiebat. Ex animantibus, pelles in hunc usum translatæ, unde Pergamenæ: & intestina, V. Isidorum de omento Elephantorum, Zonaram *Annal. 3.* de Intestino Draconis &c. donec linteis libris conceptus signari cœperunt, Plin. *l. 13. c. 11.* vel serico, ut de Persis habet Symmachus *lib. 4. Epist. 34.* sindone, ut de Indis, Philostr. *in Apollonio*. Hodie quâ utimur charta, ex linteis contusis & concerptis est, more jam aliquot seculis inveterato. *Scribebant* autem in libris seu chartis, membranis & linteis, communiter atramento, quod Vitruvius *librarium*, Corn. Celsus *scriptorium*, è fuligine fornacium ac balinearum fieri solitum: Horatius *nigræ succum loliginis*, vocat. Nempe hæc in metu de se effundit nigrum succum, qui pro atramento est, quemadmodum & sepia apud Plin. *lib. 9. cap. 29.* cujus succo Afros *scribere* consuevisse, auctor est vetus Scholiastes Persii *ad Sat. 3. vers.*

Nigra quod infusâ vanescat sepia lymphâ.

Sed atramento quidem libri *scribebantur*; tituli verò & capita librorum rubri erant coloris, quam ad rem minii usus teste Ovidio, *Tristium initio*. Idem in Legum titulis factum fuisse, ex Persio discimus *Sat. 5.* Encausto, quod ex muricis seu conchylii cruore erat, literis suis subscripsisse Impp. Græcos, docet Const. Manasses *Annal.* & Brissonius *lib. de verborum signif.* Ut de occultis *scribendi* modis, ubi alia materiâ opus, nihil addam, de quibus V. Vossium *lib. cit. cap. 40.* Antiquissima porrò *scribendi* ratio fuit, à dextra sinistrorsum, qualis Hebræorum, Chaldæorum, Syrorum, Arabum, multarumque aliarum Orientis gentium; etiam Ægyptiorum; hodieque Indorum, exceptis Malabaris & Siamensibus: ubi tamen observandum, Hebræos ipsos, etsi literas componentes procedant sinistrorsum, in singulis tamen literis efformandis priùs effingere sinisteriorem, hinc dexteriorem partem. Huic modo alter successit. Nam morem quidem veterem hactenus retinebant, quod primò a dextra sinistrorsum irent; sed ubi ad sinistram paginæ partem devenitum, inde, quia is se locus primò offerret, dextrorsum in scribendo recurrebant; quod antiquis Græcis placuit dictumq; est βουστροφηδὸν γράφειν, quia literas ducerent, uti *boves in arando ducunt sulcos*. Hoc modo exaratas fuisse Solonis leges, auctor est Didymus. Recentiores Græci, ut & Latini, Germani, Illyres, hodieq; in Africa Æthiopes, à sinistra dextrorsum *scribere* amavere, nec sine causa: Nam motus naturalis manus nostræ extrorsum est, sicque pugna cietur, & cetera opera extento potiùs, quam retracto brachio, peraguntur; Præterea, nobis relinquitur sub oculis contemplandum, quid quantumque descriptum sit, quod ipsis calamo ac manu tegitur. Quartus accessit modus, ut à summo in imum deveniretur, quomodo olim *scripsere* incolæ Taprobanæ, Diod. Sic. *lib. 2.* hodieque Sinenses, Coreani, Japanenses, atque ex Indis aliqui. Nec Græcos id *scribendi* genus, *Taρoων* illis dictum, planè latuisse, Acrostichides eorum docent. Sed neque hic varietas illa substitit: Tangutani namque, populi ad Sept. a Sinensibus siti, à dextra ad sinistram tendunt, sed lineis ab inferiori parte superiorem versùs multiplicatis. De priscis Gothis, testatur Olaus M. *lib. 1. cap. 29. Scripturas eorum a dextro latere in pede saxorum inchoatas usq; ad verticem & tandem reflectendo in sinistro pede finitas, vel iterum eodem ordine inferiùs elevatas, depressasq; terminari.* Mexicani tandem in formam circuli *scribere* solere, lectione à centro ad circumferentiam superiùs instituenda, dicuntur. V. plura de his, ut & *Steganographia*, *Tachygraphia*, *scribendi compendiis variis*, *literarum Characteribus apud Europæos inprimis usitatis*, *aliisq; huc pertinentibus*, apud Vossium *de Arte Gramm. lib. 1. cap. 4. & seqq.* Herm. Hugonem *de Orig. scribendi*, Vinc. Contarenum *Comm. de universa scribendi ratione*, Auctorem Anonymum *Histor. Orbis Terrar. cap. 9. Sect. 3. ubi de Linguis*, §. 13. 14. &c. supra item, in vocibus *Literæ*, *Notæ* &c. Cœterum verbum *scribo*, a Græco γράφω, addito *s.* originem habet, cujus etiam notiones omnes subiit. Pro *sculpere* enim, quæ prima ejus significatio fuit, occurrit apud Claudianum *Ruffin. lib. 2.* de moneta,

Inscribi propriis aurum fœdare figuris.

Et Isidorum *Origin. lib. 16. cap. 17. Saturnus signari nummos & scribi constituit.* Pro *pingere*, quæ notio priori successit, apud Statium *Equo Max.*

——— *Apellææ cuperent te scribere ceræ.*

V. Francisci Junii *Commentar. de Pictura lib. 1. cap. 4.* Tandem pro *literis mandare*, ut notum.

Scribo, apud Anastasium Biblioth. in *Vigilio*, *Quo audito Augusta misit Arthemium Scribonem*; Satellitum præfectus est Macro: Certè τῶν ... τοῦ Βασιλέως ..., dicuntur passim apud Theophyl. Simocattam & in *Glossis* Basilic. Quos mitti solitos ab Imperatoribus in provincias, ad mandata perferenda & exequenda, docet Gregorius M. à quo *Viri Magnifici* vocantur, *l. 8. Epist. 57.* &c. V. de illis C. du Fresne *Glossar.* Dominic. Macrum *in Hierolexico*, ut & suprà voce *Scribæ*.

Scrimia, vulgò dicitur Italis Gallisque umbratilis pugna, ut placet Budæo *Commentar. ad Pandectas*, Guil. Choulo, Aliis: Mercurialis verò voce eâ indigitari mavult militarem monomachiam, rudibus armis factam, quam Hermippus Mantinæos invenisse, & Cyrenæos æmulatos esse scribit, apud Athenæum *lib. 4.*

lib. 4. *c.* 13. In hac certatores haudquaquam gladiatorum instar se usque ad necem feriebant, sed rudibus telis quasi sese invicem petere simulantes, quandoque etiam re vera ferientes, & plagarum inflictiones & aversiones ediscebant. V. Hieron. Mercurialem *de Arte Gymn. l.* 3. *c.* 4. & suprà in vocibus *Monomachia* & *Scrima*.

Scriniarius, in *Epist.* Sergii IV. *Scriptum per manus Benedicti Notarii Regionarii* & Scriniarii S. R. E. Notarius, Scriba est; cujusmodi *Scriniarii* in Ecclesia Rom. duodecim erant & primò quidem ad colligenda Martyrum acta instituti, posthodum *Scrinia* publica scripturarum curare, epistolas à Cancellario & Protoscriniario dictatas scribere, instrumentaque, donationes ac reliqua hujusmodi conficere cœperunt, V. Isido *lib.* 20. *cap.* 9. Joh. Sarisberiensem *Epist.* 111. Anastasium *in Stephano* IV. ubi *Scriniarius Ecclesiæ Ravennatis* occurrit, Alios. Transiit vox ex Aula in Ecclesiam. In Domo enim Augusta *Scriniarii* dicebantur, qui in *scriniis* ejus operam locabant, & *Scriptorum* vices agebant, de quibus passim Cujacius, Gotofredus, Alii. V. quoq; hic infra.

Scrinium, ex Gr. *κρίνιον*, quod factum ex *κρίνω*, præposito *σ*. quid vulgò significet, notum. Plinius *præfat. l.* 13. *Primum quod equidem inveniam, castris Darii Regis expugnatis, in reliquo ejus apparatu, Alexander cepit* scrinium *unguentorum*, de quo V. Salmasium *ad Solinum pag.* 947. & 948. Idem *Scriniis* fagum aptissimam, notat *lib.* 16. *cap.* 43. *Eadem* (fagus) *sectilibus laminis, in tenuia flexilis, capsisq; ac* scriniis *sola utilis* &c. Hinc in *Not.* utriusque Imperii, *Codd.* Theodos. & Justin. aliisque ejus ævi Scriptoribus, *Scrinia* dicuntur capsæ & loculi, in quibus Principis acta, quæ ad jus pertinent, asservabantur, qua de causa *in l. omnium* 19. *C. de testam. totum jus in scriniis Principis constitutum* dicitur. Duorum ea generum facit Budæus, *stataria* quædam, alia *viatoria*. E quibus *stataria* erant in Regia vel alibi condita, in quibus monumenta antiqua ad Imperium Regnumque pertinentia asservabantur, Græcè *χαρτοφυλάκια*, Latinis recentioribus *Archivum*. *Viatoria* verò, in comitatu Principis circumferebantur, in quibus libelli supplices Principibus postulantibus porrecti condebantur, quoad Principi vacaret libellis & postulantibus operam dare libellisque responsitare De quibus posterioribus loquitur Lampridius in *Alexandro*, *Postmeridianis horis subscriptioni & lectioni epistolarum semper operam dedit, ita ut ab Epistolis, à libellis & à memoria semper assisterent, relegentibus cuncta Librariis, & iis, qui* scrinium *gerebant, ita ut Alexander sua manu adderet, si quid esset addendum, sed ex ejus sententia, qui disertior habebatur*. Cùm autem complura essent *Scrinia* hujusmodi, ut infrà paucis videbimus, quatuor eorum genera hæc inprimis memorantur *in l. fin. C. de decur.* & *l.* 1. *C. de prox. sacr. scrin.* Nempe *Scrinium memoriæ*, in quo annotationes Principis asservabantur; *Scrinium Epistolarum*, in quo civitatum postulata & legationes; *Scrinium Libellorum*, qui supplices Principi oblati erant; & *Scrinium dispositionum*, in quo cognitiones & decreta Principis custodiebantur. Unde totidem Antigraphei, apud Anonymum Scholiastem *in Justin. Nov.* qui etiam, *Priores scrinii*, *Cod. Theod. de prox. Com. disp.* Item in *capite scrinii constituti l.* 11. *eod. tit.* & *Obsecundatores scriniorum* dicebantur *l.* 3. *d. t.* Eorum ingenio formabantur Principis sanctiones, epistolæ, responsa & rescripta, habebantque sub se librarios, exceptores & eos qui scrinium gerebant, i. *Scriniarios*, qui manu tantum, non mente, ut illi, in scriniis militabant. Iidem in tribus prioribus scriniis etiam *Proximi* vocari, *Comitum* titulo insuper ac nomine ornabantur & *Magistri* dicebantur: in scrinio verò dispositionum, non dicebantur *Proximi*, sed *Comites* tantùm, atque iidem quoq; *Magistri dispositionum* audiebant. Præter hos autem singulorum scriniorum Magistros, fuit qui appellaretur & esset *Magister omnium Scriniorum*, seu simpliciter *Magister scriniorum*, & *scrinia curare* diceretur: qualem fuisse legimus Ulpianum sub Alexandro Sev. & Papinianum, sub Bassiano. Et quidem Magistri hi scriniorum præferuntur Vicarianæ potestati *tit.* 11. *C. Theod.* Proximi verò scriniorum *eod. Cod. tit. de Prox.* copulantur ordini Vicariorum. Ipsis verò Magistris scriniorum, ut & reliquorum officiorum Magistris, præerat Magister officiorum, seu *Magister* per excellentiam dictus, de quo vide suprà. Nec omittendum, licèt in singulis officiis Palatinis primum locum obtinentes, *Principes* & *Magistri* illius officii, in quo eminebant, dicti fuerint: peculiariter tamen in officio Præfecturæ Prætorii, qui primus erat & princeps illius officii, *Primiscrinium*; in officio sacrarum Largitionum & privatarum, nec non aliis plerisque *Primicerium*; in Scriniis epistolarum, libellorum & memoriæ, *Proximos*; in scrinio dispositionum, *Comitem dispositionum* appellari consuevisse. Quam in rem V. plura apud Salmasium *ad Lampridium in Alexandro Sev.* Treb. Pollionem *in Gallienis*, & Flav. Vopiscum *in Caro*. Præter præfata autem *Scrinia* Palatina, quæ *Augusta* vocat Symmachus *l.* 4. *Epist.* 53. & *Sacra* Sidonius *carm.* 5. erant quoque *Scrinia Magistratuum*, de quibus in utroque itidem Codice, *tit. de Numerariis*, ubi multa Cujacius & Gotofredus præfati commentantur. V. quoque hic infrà.

Scrinia varia, præter prædicta, occurrunt hæc:

α. Annulareuse. β. ab Argentariis. γ. ab Argento. δ. Asianum. ε. Aureæ massæ. ζ. Auri ad responsum, quod militaribus usibus inservuit. η. Barbaricariorum. θ. Beneficiorum. ι. Canonum. κ. Daciæ. λ. Exceptorum μ. Fabricarum. ν. Largitionum privatarum. ξ. ad Limitem. ο. Macedoniæ. π. à Miliarensibus. ρ. Mittendariorum. σ. Numerariorum. seu Numerorum. τ. Orientale. υ. Operum. φ. à Pecuniis. χ. Rationum. ψ. Securitatum. ω. Tabulariorum. αα. Vestiarii Sacri. E quibus complura, *Sacrarum Largitionum* scrinia sunt; quatuor verò illa, Beneficiorum, Rationum, Securitatum, & Largitionum privatarum, *Rerum privatarum*. De quibus omnibus V. Auctores suprà laudatos: adde Brissonium *de Signif. verb. l.* 17.

Scripta duodecim tabulæ lusoriæ, in monumento antiquo singulis lineolis & quidem rectis, explicantur: quem ludum Vett. præclarè illustravit Claud. Salmasius *in Vopiscum*. Intelligendus de illo Petronius Arbiter, quum ait: *Sequebatur puer cum tabula terebinthina & crystallinis tesseris: notavique rem omnium delicatissimam. Pro calculis enim albis aut nigris, aureos argenteosque habebat denarios. Interim dum ille omnium testerum iter lusu consumit, gustantibus nobis* &c. Ubi cùm Gonsalius ludum hunc cum ludo latrunculorum commiscet, refellitur à Gronovio, ostendente, in Ludo illo *Scriptorum* XII. & tesseris & calculis fuisse pugnatum, quod de ludo Latrunculorum dici non potest, in quo nihil Fortunæ committitur. Judicat itaque hic, ludum illum admodum similem fuisse illis, qui hodie *Trictrac*, aut *Verkeeren*, aut *Lurtschen*, aut simplicis generis *aus una un*, Gallis Germanisque utrisque appellantur. Tesseræ mittebantur vel jactabantur per pyrgum seu fritillum, ut hodieque inter diffidentes collusores; calculi dabantur & movebantur in eadem tabula vel alveo lusorio, notato duodecim lineis, per quas collocabantur & procedebant calculi, prout illos fortuna jactus & ars jactum disponentis jussisset. Hinc Antigonus Pyrrhum, teste Plutarcho, comparavit lusori *bene jacienti*, *sed male danti*. Series *Scriptorum* dicebatur *Iter*, uti visum, quia calculi per scripta commeabant, & iter habebant. *Tramitem* dicit vetus *Epigr.*

Discolor ancipiti sub jactu calculus adstat,
Decertantque simul candidus atque rubens.
Et quamvis paribus Scriptorum tramite *currant,*
Is capiet palmam &c.

Vias ordinales, appellat Isidorus, in voce *Calculi*. Hoc itaq; iter qui occupasset, victor erat; vincebatur vero, qui cum calculis in sua parte frequentibus, minimum uno, relinquebatur, ut hodieque in plerisque generis ejusdem fit. V. præter Salmasium *ad Histor. August.* Joh. Frid. Gronovium *de Pecun. vet. lib.* 3. *c.* 15. & infrà in voce *Tabula*.

Scriptor, V. suprà in voce *Notarius*: servus nempe erat literatus, apud Rom. Domini dictata excipiens vel aliud quiddam scribens, idem cum *Amanuensi* & qui *à Manu* dictus est Suetonius *Nerone c.* 46. *Thallo à manu, quòd pro Epistola prodita denarios quingentos accepisset, crura effregit*. Hi fuerunt pretiosi & excepti, etiam quando servorum numerus domini indicebatur. *Scriptores* appellavit Cicero *de Orat. l.* 1. & *in Bruto*, Plinius *Notarios, l.* 9. *Epist.* 36. quamvis alias aliud quid hæc vox sonaret. Omnium verò horum, in velocitate excipiendi, fuit commendatio. Manilius *in Astronom. l.* 4. *v.* 197. & *seqq.*

Hic & erit Scriptor velox, cui litera verbum est,
Quique notis linguam superet versumque loquentis
Excipiens, longas nova per compendia voces.

V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*. Apud medii ævi Autores, dicuntur *Scriptores* in Monasteriis, qui in *Scriptorio*, cellâ ita nuncupatâ, librorum *scriptioni* operam dabant. Nempe cùm Monachorum nemo esset, qui non re aliquâ occuparetur, nonnulli certo numero ad id ab Abbate deligebantur, qui tum libros Ecclesiasticos, quò horum semper copia esset, tum alios, ad literarum humaniorum & Ecclesiasticarum studia spectantes, describerent, de quibus V. Ekkehardum Jun. *de Casibus S. Galli c.* 11. Haëftenum *Disquisition. Monasticar. l.* 9. *tract.* 2. *disq.* 4. Alios. Et quidem ad posteriorem officii partem, adhibitos potissimùm pueros & novitios Monachos; ad priorem vero, non nisi perfectæ ætatis homines, docet Car. du Fresne, ex Sulpitio Severo in *Vita* S. Martini *c.* 7. & *Capitulari* Aquisgran. A. C. 789. *c.* 70. Idem *scriptionem* peculiare fuisse *Carthusianorum inclusorum* institutum, refert ex Guigone Priore Carthus. *de Quadripartito exercitio cellæ c.* 36. Nec omittendum, cùm magnorum Virorum imagines per genera distinctas haberent vett. Romani, *Scriptorum* imagines ac statuas separatas quoque ab aliorum simulachris; ipsosque generatim etiam distinctos, fuisse, ut ex Tacito *Annalium l.* 2. Sidonio Apollinari *Epist. lib.* 9. Suetonio inprimis *in Tiberio c.* 70. docet Casaubonus *ad h. l.* Locus *Bibliotheca* fuit, ut vidimus &c.

Scriptulum seu *Scripulum*, Græcè quoque *γράμμα*, vox in ponderibus Latinis usurpata, tertiam drachmæ partem constituebat, hoc est, duos obolos. Et quidem *decem scripulorum* pondere, h. e. semunciâ scripulo, maximas margaritas cognitas esse Veteribus. Plinius tradit, quæ prope ducentis & quadraginta granis expendebantur: cum plerumque cæteræ semunciam pensitarent. Qua de re V. Salmasium *ad Solinum p.* 1171. Nomen est, quod

quòd duabus lineis scriberetur, notareturque ad hunc modum, == Aliter vox sumitur in illo Ovidiano,

Est etiam genus in totidem ratione reductum
Scriptula, *quot menses annuus orbis habet.*

De lineis viz. vel punctis duodecim tabulæ tesserariæ, in quibus, prout tesseræ cecidissent, calculi variè disponebantur; quæ etiam *Scripta*, unde *Scriptorum duodecim lusus*, de quo suprà.

Scripturarii, seu *Textuales*, nomen Sectæ, inter Judæos, Hebr. קראים *Karaim*, V. suprà in voce *Karaitæ*. item *Sadducæi*.

Scrobiculus, nomen loci, in quo Romani Inferis Diis sacrificare solebant. Tria enim apud illos distincta fuere locorum, seu in Templis, seu in Lucis, in quibus sacra obtulere, nomina, *Scrobiculus*, Ara & Altare; in quorum illo Diis Infernalibus, isto Diis terrestribus, & hocce, Diis cœlestibus secere. Et quidem Altare locus erat altior Arâ, quam quidam vel humo æqualem vel parum eminentem faciunt: *Scrobiculus* verò fovea erat, Aram intra se continens, in quam victimarum cruor, cum melle, lacte & vino infundi solebat, Alex. ab Alex. *Genial. dier. l. 5. c. 16.* Diminut. à *Scrobs*, in cujusmodi locis sedere olim solitos, qui se interimebant, aut carnificis manu puniebantur, forte ut casus ἀγχόνην, post vulnus acceptum, evitaretur, didicimus ex *Nerone* Suetonii *c. 49. Scrobem coràm fieri imperavit, dimensus ad corporis sui modulum* &c. V. quoque Appianum *Bell. Civ. l. 4.* ubi de Labeone, Tacitum *Annal. l. 15.* ubi de Flavio Vejano, Alios. Certè & Athenis, locum supplicii ὄρυγμα, *fossam*, dictum esse, docet ex Harpocratione Casaubonus *ad locum Suetonii cit.*

Scrobuli, aurium foramina, per quæ Barbari trajiciebant gemmas & annulos, ita enim legit Rhenanus apud Tertullian. *lib. de veland. Virg. Scrobuli Barbarorum:* Arabum nempe vel Afrorum, qui, pertundere aures soliti, Romæ inter servitia erant & *Barbari* appellabantur. Idem tamen in alt. edit. reposuit *Strobulos*, quod Græcis *pineam nucem* significat, gestamen ex auro Barbarorum: maluitq; apud eundem Tertullian. *l. de Famin. cult.* pro, *Scrupulosa Deus auribus vulnera intulit*, legere *Scrobulosa*. Sed *Scrobulos* illos à Rhenano Barbaris assignatos, non nisi commentitios vocat, adeoq; eam emendationem deridet Hadr. Junius *Animadv. l. 2. c. 1.* & antiquam lectionem defendit, *Crobylos Barbarorum*, quia auctoribus plurimis *crobylus*, crinium est plexus in acutum desinens, de quo Thucyd. *l. 1.* & Lucianus *in Navigio*. V. Casp. Bartholinum *de Inauribus Vett.*

Scrofa, in Glossis MSS. γρόμφαιναν, porca est plus simplici vice feta, de qua V. hic in vocibus *Porca*, & *Sus*. Item machina ad suffodiendos urbium obsessarum muros, apud Guil. Tyrium *l. 3. c. 5. l. 17. c. 24. l. 18. c. 19.* Fulcherium Carnot. *l. 1. c. 18.* Matth. Paris. A. C. 1226. Alios: de qua V. Car. du Fresne *ad Alexiadem p. 391.* Sed & Græci σκρόφας seu σκρώφας vocant, quos alias ἰούλους & κατοικιδίους ὄνους, Latini *multipedas* dicunt, qui tacti in orbem pilulæ vel piso simillimum sese convolvunt. *Clausiporcus* vulgò Galli appellant, pro *clausiporcis*, porcæ enim clusiles sunt & *porcelliones* vocantur Cælio Aureliano *de Tardis Passionibus l. 1. c. 4.* V. Salmasium *ad Solinum p. 132.*

Scruta, Vasa sunt vilia, quæ & *frivola*, unde Plauti Comœdiæ *Frivolaria* nomen. Sic futilia vasa, plena rimarum, Terentius *in Eun.* usurpat, quæ Græci γρύτας sive γρυτοπώλια appellant. Similiter res viles & antiquitate deteriores factæ, ut vestes detritæ, calceamenta marcida & id genus quisquiliæ. Hæc qui vendebat, *Scrutarius* dicitur Lucilio apud Gellium *l. 3. c. 14.*

Quid ni? & Scruta *quidem ut vendat.* Scrutarius *laudat*
Præfractam strigilem, soleam improbus dimidiatam.

Eundem intelligit Horatius, ubi de Vulteјo Mæna præcone, *lib. 1. Epist. 7.*

——— *Vultejum manè Philippus*
Vilia vendentem tunicato scruta popello
Occupat.

V. Pignorium *de Servis*, & hic ubi de *Mililiri merce & Rhopopolis*.

Scrutator, apud Monasticæ Rei Scriptores, idem, qui alias Circator, est, de quo munere V. suprà in voce *Circa*. Sed & Capucini sic vocant, qui in electionibus aliisque hujus generis negotiis colligunt suffragia eligentium scripto exarata, eaque digerunt ordine ac numerant. Cujusmodi *Scrutatores* in Capitulis Generalibus quaterni, in Provincialibus bini, esse solent. Augustiniani quoque sic appellant eos ex Ordine suo, qui ad examinanda suffragia, in Capitulo Provinciali lata, eligi consuevere. Unde *Scrutinium* apud illos, ut & Moniales Hospitalarias, istiusmodi electionis forma appellatur, quâ vel ad officium aliquis, vel aliqua ad Novitiatum vocatur, suffragiis scripto exaratis & modo prædicto examinatis, Richelet. Aliàs *Scrutinium*, forma exacta fuit apud Romanos furti perquirendi per lancem & licium, ut videre est apud Appuleium *l. 1.* postmodum verò laxiùs extensa vox, uti etiam ex seqq. videre est.

Scrutinii Dies, in *Ordine* Rom. *Scrutinii diem — quo electi nostri divinitus instruuntur, imminere cognoscitis* &c. quarta dicitur feria majoris hebdomadæ, quia illâ Catechumeni olim instruebantur, & fiebat *scrutinium, utrum firmâ mente tenerent, quæ à Magistris didicerant*, uti habet Papias. Nempe tempore Quadragesimali examen Catechumenorum de rebus Fidei instituebatur, ut exploratum fieret, an ad recipiendum proximo Sabbato Sancto Baptismum idonei sint. Fiebat id autem per 7. vices, ut habet Alcuinus *de div. Offic. cap. 19.* Et primum quidem ac secundum scrutinium celebrabatur Feriâ 4. & Sabbato tertiæ quadragesimalis hebdomadæ. Tertium quartumque in iisdem diebus quartæ hebdomadæ sequentis, quod maximè solenne erat, & per antonomasiam *Feria Scrutinii* dici consuevit. Quintum & sextum quintæ hebdomadis ejusdem diebus instituebatur. Ultimum tandem erat Feriâ 4. sextæ hebdomadis. Ad quorum unumquodque Dominicâ qualibet præcedente universum Fidelium cœtum, his verbis, *Scrutinii diem, dilectissimi Fratres, quo electi nostri divinitus instruuntur, imminere cognoscite, adeòq; sollicitâ devotione sequenti quartâ feriâ circa horam nonam convenire dignemini, ut cœleste mysterium, quo Diabolus cum sua pompa destruetur & janua cœlestis Regni aperitur, inculpabili ministerio peragere valeamus*, invitari solitum esse, ait Durandus *l. 6. c. 56.* apud Dominic. Iacrum *in Hierolexico*. Alias vocis *Scrutinii* notiones V. suprà. Sed & de electione Pontificum eam usurpari, addit Richeletus *Diction.*

Scubulo, in vet. *Inscr.* Trojæ superstite, in honorem C. Ant. Rufi, Sacerdotis Julii & Augusti, factâ, ubi is inter alia *Præfectus Equitum Ae l. Scubulorum* appellatur, quinam? V. Cl. Sponium *Itiner. Græciæ Part. 3. p. 90.*

Sculptura, ars è repræsentandi res, seu faciendi imagines in ligno prominentes. Quemadmodum Statuaria idem præstat in lapide & metallo: Plastice, in argilla, & gypso. Cum contrà Cælatura in ligno, lapide metallove, imagines faciat cavas, ut in annulis signatoriis &c. Qua de re sic Cardanus *lib. 17. de Subtil. Cùm videantur tria repræsentandi genera: primum quidem in superficiebus, vocatq; Pictura: alterum in corporibus jam factis, cælando sculpendoq;: tertium quod corpora ipsa efficit, vocaturque Plastice: manifestius est, Picturam omnium horum esse difficillimam, atque ideo nobilissimam.* Unde patet, memoratas modò Artes cum Pictura seu Graphice multum adfinitatis habere, imò & sibi invicem arctè cognatas esse. Quo factum, ut Vulgatus Interpres 1. seu 3. Regum *cap. 6. versu 32.* dicat, *Sculpsit in eis picturam Cherubim.* Ubi Hebræa sonant, *Cælavit in eis cælaturas Cherubim*: vel potiùs, *Exsculpsit sculpturis Cherubim.* Sive, ut Franc. Junius, *Incidit cæsuras Cherubinorum.* Quòd verò Cardanus Picturam *Sculpturâ* difficiliorem facit, non impetrat assensum, à Mich. Angelo Bonarota, qui, hancce illâ magis operosam judicans, ideo plura pinxit, quàm *sculpsit*: *Nempe*, inquit Vossius. *quia in statua sint diversi magis affectus pleni anaglyphi.* Quam sententiam quoque probat Cæsar Bullingerus *de Pictura & Statuaria lib. 2. cap. 7.* judicium suum suspendente Ludòv. Demontiosio *Comm. de Sculpt. & Pictura antiquorum.* Idem Cardanus Cælaturam *Sculpturâ* difficiliorem, utraque autem operosiorem esse Plasticen, contendit *lib. cit. Difficilius non paulo est cælare, quàm sculpere. Qui enim sculpunt, quod vident, agunt: qui cælant, aliud vident, aliud agunt; & dum vident, non agunt, dum agunt, non vident. Similiter neq; mente concipere possunt, quid facturi sint, dum cælant, ut qui scalpunt: ignota enim est tota natura. Imo usu, cavitas ista. Et si, dum auges in cera, quod prominere debet, paululum aberraveris, in gemma cavitate auctâ errorem effeceris, qui non nisi toto subverso opere poteris emendari. At in Sculptura opereq; toreumatico, primùm facilius est non nimis adimere, sed relinquere, quàm cælando non implere. Deinde, si etiam nimio plus adimas, facilius in opere exuberante, quàm cavo, totum opus instaurare; atq; commodius cælando quoque dextra sinistris, sinistra dextris referuntur: quod difficillimum est in hoc opere, dum totam effigiem cælare volumus: cùm in sculptura dextra remaneant dextra, ut sinistra, sinistra.* &c. V. Vossium de 4. *Artibus Popular. cap. 5. §. 22.* & *de Philosophia c. 16. §. 33.* ubi addit *§. præc. Cælatura esse exsculpta, Gr.* ἀνάγλυφα, *ut est apud Eucherium lib. 3. Reg. cap. 17. Sic vetus Gloss. Anaglypha, vasa superiùs sculpta, ut emineant. Anaglypharius, Sculptor, qui eminentias illas & umbones efficit. In Sculptoribus sunt lapicidæ, qui ab excavando posterioribus etiam Cavitarii dicebantur, voce exinde à Græcis etiam recentioribus recepta.* In quibus vocem *Sculptoris* videtur paulo laxiùs sumere: Quemadmodum & πλαστικῇ voce utitur Philostratus *præfat. Iconum*, ubi etiam ad eam revocat *Sculpturam* in ære, λυγδίνῳ sive alabastro, Pario lapide, vel ebore. Antiquam verò admodum artem, *Sculpturam* esse, ex eo patet, quòd Deus Beseleelem & Ooliabum Tabernaculi Architectos designasse legitur Exodi *cap. 31.* in quo *Sculptura* & Cælatura opus erat: velut in Cherubinis effigurandis, atque aliis. Imò *Præc. 2.* Decalogi prohibita jam *Sculptilia*. Quid quòd ipse Tara, Abrahæ Patri parens, dicitur fuisse Ἀγαλματοποιός, quodque ipse Seruchus, filius *Ragau* sive *Rehu*, Abrahami proavus, primus iconibus fortes viros expressisse putatur, V. Vossium præfatum *de Orig. & progr. Idolol. lib. 3. c. 45.* Inter priscì ævi *Sculptores*, magna fuit Pyrgotelis fama, à quo solo sculpi: quemadmodum à solo Apelle pingi, à solo Lysippo ex ære duci, voluit Alexander M. teste Plinio *l. 7. c. 37.* Plura suppeditabit Pompon. Gauricus *de Sculptura* ac Lud. Demontiosius *libb. 2. de Vett. Sculptura, Cælatura, Gemmarum Scalptura & Pictura.* Addam saltem, Salmasio, improbatâ Cardani sententiâ, *Sculpturam*

ptura æquè ac Cælaturam, figuras extantes facere, soloque tamen nomine ab ea distingui: utpote cùm Cælatura fit auri, argenti, & æris, Sculptura verò in ligno, marmore, ebore & gemmis, operetur, ex Quintil. *lib.* 3. *c.* 21. Eadem Ars illa, quæ deprimit figuras & cavando opus suum peragit, *Scalptura* proprie appellatur. Hinc *Sculptores*, Γλυφεῖς, eidem dicuntur, qui ex marmore signa & statuas faciebant. Instrumentum eorum γλυφεῖον, quod impropriè *torrum* exponit summus Poeta Tornatores enim exsculpunt quidem & insculpunt ligna, sed strias solùm & sulcos faciendo, non verò figuras & signa exprimendo &c. V. eum *Exercit. Plin. ad Solinum p.* 1045. 1046. & alibi, ut & suprà in voce *Scalpere*.

Scupi, adde: Hic Regillianus præclarè rem gessit, unde apud Pollionem *in eo*, Claudius inter alia hæc de illo prædicat: *Perculerunt ad me Bonitus & Celsus — qualis apud Scupos in pugnando fueris, quot uno die prælia & quâ celeritate confeceris. Dignus eras triumpho, si antiqua tempora extarent* &c.

Scurræ, duplicis olim generis: *Urbani*, qui in Scenas adhibebantur, & *Domestici*, qui mensas obsidebant; ob verborum lasciviam gestuumque turpitudinem Populo charissimi. Præter enim Moriones, Nanos & Nanas, *Scurræ* quoque mensis adstabant, convivas dicteriis ad hilaritatem provocaturi. Unde Plinius Jun. *lib.* 9. *Epist.* 77. objurgans tædium amici, qui in propudiosum convivium impegerat, retuleratq; domum pro apophoretis nauseam & stomachum, *Vis tu*, inquit, *aliquid remittere ex nugis? Equidem nihil tale habeo, habentes tamen fero. Cur ergo non habes? quia nequaquam me ut inexpectatum festivumq; delectat, si quid molle à Cinædo, petulans à Scurra, stultum à Morione profertur.* Idem in *Panegyr. Neque enim aut peregrinæ superstitionis mysteria, aut obscœna petulantia mensis Principis oberrat, sed benigna invitatio, & liberales joci & studiorum honor.* Suetonio *Copreæ* dicuntur *in Tiberio c.* 61 ubi à quodam Nano, stante inter *Copreas*, convivantem Tiberium, *cur Paconius Majestatis reus tam diu viveret?* interrogatum fuisse, refert. Idem Claudium Imp. *quoties post cibum obdormisceret, olearum ac palmularum ossibus incessitum, interdum ferula flagrove, velut per ludum, à Copreis fuisse excitatum*, ait, *in Claudio cap.* 8. ubi tamen alii legunt *Tropeus*, quòd *Scurræ* illi, postquam Claudium percusserant, statim ne deprehenderentur, se verterent joculari motu; τρέπω enim verto denotat. *Copreas* verò, vocem Græci usus ostendit Dio Cocceianus *l.* 50. & *l.* 73. non multum ab initio: quam *Stercorarios* vertit Hadr. Turnebus. *Parasitos* eosdem dictos esse, vetus Scholiastes Juvenalis *ad vers.* 4. *Sat.* 5. docet. Inter hos nobilis fuit Sarmentus ille, cujus velitationes cum Cicerro commemorat Horatius *l.* 1. *Sat.* 5. de quo & Juvenalis *præfato loco*,

Si potes illa pati, quæ nec Sarmentus iniquas
Cæsaris ad mensas, nec vilis Gabba tulisset.

Ubi Glossator antiquus notat, Sarmentum formâ & urbanitate demeruisse sibi plurimos; additque *Gabbam sub Tiberio Scurram nobilem fuisse.* Pentalabi *Scurræ*, meminit Horatius *l.* 1. *Sat.* 8. Augusto sanè Sarmentum olim placuisse lepôre & festivitate, notat Plut. *M. Antonio*, ubi etiam tradit, hujusmodi pueris Romanos *Deliciarum* nomen imposuisse; quamvis appellatione hac Vett. & turpiùs abusos fuisse, ostendit Prudentius *lib.* 1. *adverf. Symm.*

Quid loquar Antinoum cælesti in sede locatum,
Illum delicias nunc divi Principis &c.

Alexandriâ Ægypti pueros illos urbanos & procaces peti consuevisse, diximus alibi, ex Statio *Sylvar. l.* 5. & aliunde. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis* & Thom. Dempsterum *in Rosinum l.* 5. *c.* 6. nec non Jos. Scaligerum ad Festum, in voce *Scurra*. & Claud. Salmasium *ad Tertullianum de Pallio cap.* 4. Alia vocis significatio apud *Historiæ Aug.* Scriptores, Lampridium *in Heliogabalo, Occisus est per scurras*; & in *Alexandro Sev. Unus ex Germanis, qui scurrarum officium sustinebat.* Hi enim *Scurras* appellant, qui alio nomine *Domestici* dicebantur, sc. corpore custodes ac protectores Principis, posteriori ævo *buccellarii* vocati. Nomen illis inde, quòd non magis ab latere dominorum suorum discederent, quam parasiti illi veri & adseculæ, ab eorum, quorum mensas sectabantur &c. Ad quam proin differentiam notandam, iidem Scriptores, eos denotaturi, qui in scena agerent, *Mimicos scurras* appellant, Capitolinus *in Maximinis*, & Vopiscus in *Aureliano*, quos *Urbicos* & *Urbicarios* & *Exodiarios* & *Atellanos*, Latini dixere. V. Salmasium *ad loca cit.*

Scutale, sinus fundæ Latinis, quòd *scuti* formam haberet. Latior enim erat in medio funda, qui parte lapis sedebat; oblonga autem fuisse, notum, non rotunda. Et quidem nonnullæ earum simplex, aliæ triplex *scutale* habuerunt: Livius *lib.* 38. *c.* 29. *Et est non simplicis habenæ, ut Balearica, aliarumq; gentium funda: sed triplex scutale crebris suturis duratum, ne fluxa habena volutetur in jactu glans, sed librata cùm sederit, velut misso nervo, excutiatur.* Ad similitudinem ejus militaris zona, in medio receptaculum habebat, quo nummi continebantur, ut sinum funda, quo lapides conlocabantur, unde & *funda* nomen accepit. V. infrà in voce *Ventralis*, & plura hanc in rem, apud Spartianum *in Pescennio Nigro*.

Scutarius, Jul. Firmico *l.* 4 *c.* 14. armiger: in *Glossis* Gr. Lat. Ἀσπιδοποιός, i. *scutorum artifex*: in aliis, ἀξίωμα στρατιωτικόν est, Θύρεος (sub. ἀσπίς) Certè inter Palatinas Scholas mentio est non semel apud Scriptores, *Scutariorum gentilium, clibanariorum, sagittariorum* &c. de quibus V. Henr. Valesium *ad Ammianum lib.* 14. *p.* 33. In Aula CPolitana Σκουτέριος, quod idem cum *Scutario*, dictus est, qui tenebat *scutum* & labarum Imperatoris, apud Codinum *de Offic. c.* 2. *num.* 42. Anonymus à Goaro editus,

Ὁ δὲ καὶ Σκουτέριος ἐν τῇ ἀσπίδος
Τῆς βασιλικῆς, λαχὼν τὴν ἀξίαν.

Quâ dignitate Xyleas quidam functus legitur, apud Acropolitam *num.* 66. 70. &c. Iidem & *Scutiferi*, Gall. *Escuyers*, unde *Scutiferia*, vulgò *Escurie*, officium in Aula Regia, complectens quodcunque pertinet ad *Scutiferos*, eorum famulos, stabula, equorum ferraturas &c. apud Car. du Fresne *Glossar.*

Scutella, apud Gregorium M. *l.* 12. *Epist.* 30. *Scutellam quoque argenteam Monasterio cuidam reliquerit*: est patina in modum cavitatis *scuti*, unde nomen. Gall. *Escuelle*. Hinc *Scutellarius*, in Aula olim Francica & Anglica, officium in coquina regia, cui *scutellarum* cura incumbebat, in *Ordinat. Hospitii* S. Lud. R. A. C. 1261. & in Fleta *l.* 2. *c.* 14. §. 3. apud præfatum du Fresne. Sed & *scutella*, inter ministeria sacra, reponitur ab Udalrico *Consuetud. Cluniac. l.* 1. *c.* 12. ubi de Cœna Domini: *interea verò reconditur Dominicum corpus à Sacerdote retro altare; ponitur in patena aurea & patena inter scutellas aureas, & adhuc scutellæ inter tabulas argenteas, quæ factæ sunt ad textum Evangelii*, apud Eund. Vocis originem quod attinet, Salmasius eam arcessere mavult à principali *scutra*, per diminutionis formam; cùm primam corripiat, sicque à *scuto* deduci non possit, *Not. ad Vopiscum in Carino*. V. quoque infrà in voce *Scutula*.

Scuti Jactatio, non Principum solum exercitium fuit, sed militum omnium, qui in armaturæ exercitio hoc primum discebant, quomodo tractandum & jactandum esset scutum. Græci στῆναι ἀσπίδα & δοῦναι ἀσπίδα, item δοῦναι dicebant, uti patet ex Æschylo *Trag.* ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας. Ejus exercitii meminit Spartianus *in Vero*, *Quem cum videret — miserrimæ valetudinis, ut scutum solidiùs jactare non posset.* Nempe præcipua apud Romanos pars & ars exercitii armorum *in scuto scitè tractando*, quo & se protegerent & ictus cautè exciperent, posita erat; unde *armorum scientia* hæc appellata est, & *armorum peritus*, qui illam teneret, & *armis exercere* dictus est, qui illi exercitationi studeret. Naturâ enim prius est, se ac sua tegere & tueri, quàm alium petere aut ferire. Arma verò de scuto vel clypeo propriè dicta, unde quod *arma tractare* Spartianus & Seneca: *arma rotare*, Auctor *Panegyrici ad Pison.* id *scutum rotare* dixit Vegetius *lib.* 2. *cap.* 14. Erant autem hujusmodi *Scuta* exercitoria lusoriaque *de vimine in modum cratium corrotundata, ita ut duplum pondus haberent, quàm scutum publicum habere consuevit*, *ibid.* V. Salmasium *ad Spartianum in Hadriano & Vero.*

Scutula, Græcè σκυτάλη, apud Cæsarem *de Bello Civ. l.* 3. *Quatuor biremes subjectis scutulis impulsas vectibus in interiorem partem transduxit*: phalanga est & virga, quæ subjiciuntur navibus, ad eas in mare deducendas & impellendas. Hincque pro ornatura vestium sumitur; unde σκυτάλιον Heroni, Fascia seu instita, in ima parte vestis circumcurrens, quam πέζαν Pollux vocat. Aliàs *Scutula*, in vestibus quadraturæ erant, ad instar plagarum, quibus retia distinguuntur, contextæ; unde *Scutulata* Toga, *Scutulatæ* Vestes, quas in Lusitania ex lana Istrica & Liburnica, quæ, quòd sine villis esset, pilo propior erat, confici consuevisse, docet Plinius *l.* 8. *c.* 47. ubi ait: *Istriæ ac Liburniæ lanam pilo propiorem, quàm lanæ, & ideo poris vestibus alienam, & quam sola ars scutulato textu commendat in Lusitania.* Ex lana enim villosa haudquaquam texi poterant illiusmodi *Scutulæ*, quòd villorum densitate textura & artificium operiebatur, cùm contrà in lana pilo propiore scutulatus textus non impedientibus villis appareret. Similis lana Ægyptia erat, è qua confectas vestes, postquam usu obsolevere, *tinctas rursusq; ævo durasse*, idem Plinius habet. Cùm enim illæ nihil præter colorem amitterent, utpote villis carentes, quoties denuo tingebantur, eum denuo recipiebant, & veteres recentesque filorum textum ostentabant: qua in parte *Scutulatis* similes fuere, quæ *Rasæ* dictæ sunt, quasque proin conjunxit Juvenalis *Sat.* 2.

Cærulea indutus Scutulata & galbana rasa.

V. Octav. Ferrarium *de Re Vestiar. Part.* 1. *lib* 1. *cap.* 18. Istiusmodi contextu constitisse Saga Gallorum. *Scutulata* dicta Latinis quæ Græcis ῥαβδωτὰ seu *virgata*, quòd virgas quasdam in longum aut latum variâ serie ac colore porrectas haberent, macularumque instar cancellatim & reticulatim distincta essent, docet Scaliger. Unde Gallos Diodorus ait, saga gestasse, ῥαβδωτὰ πλινθίοις πολυανθέσι καὶ πυκνοῖς διειλημμένα, *Scutulata & reticulatim distincta*. *Scutula* enim Græcis τὰ πλινθία, i. *quadra similia retium maculis*, *quas Græci vocant τὰς ἄρχυας*, Idem Ferrarius *Part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 16. V. quoque Dempsterum *ad Rosinum lib.* 7. *cap.* 31. ubi ex Jul. Polluce *Onomastic. lib.* 5. *cap.* 4. affert, *Scutula*, ἄρχυς, *rete quadrangulum & oblongum*: Inprimis verò Salmasium *Not. ad Vopiscum in Aureliano & Carino*, indi-

Indidem *Scutulati equi* occurrunt apud Palladium *lib. 4. cap. 13. Colores equi præcipui, badius, ravus, galbaneus, russeus* — scutulatus, *albus, guttatus* &c. ex emendatione Barthii. *Scutulatos* autem vocari ait Isidorus, *propter orbes, quos habent candidos inter purpureos, scutularum sc. forma.* V. de illis Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib II. cap. 7. ubi de 6. equorum coloribus in Zacharia:* & *lib. III. cap. 7. ubi de Pardo.* Sed & *Scutula* genus lancis vel disci, unde *Scutella*: quod utrumque à *Scutra* ortum, non à *σκυτάλη*. Unde cùm rotunda sint, *scutulæ* in vestibus, quæ quadratæ erant, cum illis nihil commune habuere. Salmasius *ad Vopiscum in Carino*; ubi tamen, sicut *virgatum*, ita & *scutulatum*, nonnunquam quibuslibet etiam maculis variatum indigitare, addit. exemplo equorum, de quibus dictum, quosque *Pomellatos* hodie Gallis vocari observat.

Scutum, Gr. *θυρεὸς*, Romanæ armaturæ genus, cujus latitudo curvæ superficiei pedum duorum semis, longitudo pedum quatuor; majori additi ampliùs quatuor digiti, duplici tabulato, glutino taurino, linteolo infuso compactum; exterior superficies vituli corio integebatur, hinnulive aut alius ejusmodi animalis. Circumferentia habebat ferreum munimen à summis imisque partibus, quò ensium ictus vehementiores tutò exciperet, terræque adnitendo non corroderetur. Impactus erat *Scuto* ferreus umbo, qui ingentes sustineret ictus ac lapidum impetum sarissarumve quantumlibet violentum. Unà cum eo ensis pendebat Hispaniensis ad dextrum femur &c. Ita Polybius *lib. 6.* ubi Velitibus parmam, Hastatis, Principibus ac Triariis *Scutum* attribuit. Clypeum à *Scuto* distinguit Aldus Manutius, Janumque Lascarim *θυρεὸν* Latinè *Clypeum* reddentem carpit, quòd *Scutum* quadratum esset, Clypeus rotundus, ex ære, minor Scuto, V. eum *de Quæsitis per Epist. lib. 2. Epist 6.* Dempsterus tamen *in Rosin.* clypeos, cum umbonibus, parmis & *Scutis* rem eandem facit, quanquam & materiâ & formâ differre dicat. Idem *omnium Græcorum scuta rotunda, cum umbonibus fuisse, in iisq; præmia sua milites gestasse*, annotat ex Servio *lib. 1. &. 3. Æneid.* Blancardus *ad Curtium, lib. 3. cap. 2. num. 5.* verba, *levibusq; scutis cetræ maximè speciem reddentibus*, ait: *Scutum παρὰ τὸ σκῦτος*, i. à *corio*, è quo factum rectè contra Varronem & Isidorum defendit Lipsius; differt à Clypeis, quia hi *ἄκυκλοι*, at *Scuta* longa, ut idem ex Marcellino aliisque probat. Cetras *ῥομφαίας* putant optimi Scriptores, quæ *levia* dicuntur *Scuta*, quia gestari solita è loro de collo pendula, contra ictus aut tela incidentia, ac ut ad motus concussusque milites essent promtiores: pro quo *Scutorum* genere, Peltam variis in locis Livius habet. V. Lipsium *Analectis ad Milit. Rom. lib. 3. Dial. 1.* Quòd verò *in scutis præmia sua milites gestasse* ait Servius, explicat idem ad *Æneid. lib. 7. vers. 796.* Ubi, *fortium virorum scuta, picta: inertium & tironum pura* esse consuevisse, tradit. Hinc Virgilius, ignavi cujusdam *parmam albam, loco cit.* Statius contrà viri fortis Capanei *nigrum umbonem, Thebaid. lib. 10.* memorat. Utq; gloriosum, multis vulneribus scutum habuisse perfossum, sic illud abjecisse in pugna, summum habebatur dedecus, M. Anton. Muretus *Var. Lect. lib. 9. cap. 2.* Porrò, in clypeo vel *Scuto* suo efferri, unicus Ducum in acie vulneratorum vel occisorum honor fuit. Virgilius *Æn. l. 10. v. 507.*

—— *At socii multo gemitu, lachymisq;*
Impositum Scuto *referunt Pallanta frequentes.*

Etiam inaugurandos Impp. *Scuto* vel Clypeo insidere, lapsâ Rep. moris esse cœpit, ut diximus suprà, in voce *Clypeus*. Germanorum Gallorumque *Scuta* ingentia, longosque & graves olim gladios fuisse, notat A. Thysius JC. *ad A. Gellium lib. 9. cap. 13.* Qualia *Albesia*, apud Festum *lib. 1. quibus Albenses utebantur, quæque etiam decumana dicta, quòd essent amplissima, uti decumani fluctus.* V. Auctores retro laudatos. Apud eosdem Germanos, *Scutum reliquisse præcipuum flagitium* fuit, teste Tacito: quod & de Romanis legimus, apud Plautum *in Trinummo*, & Græcis, apud quos proin *Ῥιψάσπιδες* infames habiti. *Scuta* porrò genibus illidebant vel hastis feriebant olim milites, horrendo utrumque fragore, quorum illud prosperitatis, hoc iræ ac doloris indicium erat, Ammian. *lib. 15.* Cum *scuto & fuste* contendebant Campiones, uti dictum in hac voce: V. quoque suprà, ubi de *Scuti jactatione*, & plura hanc in rem apud C. du Fresne *Not. ad Alexiadem*, ubi vett. Gallorum Francorumque scuta trigona fuisse, inter alia, ostendit. Hinc *Scutagium*, apud medii ævi Scriptores, militaris servitii species, quâ tenebatur quisque dominum suum in bellum contra Scotos propriis impensis, 40. dies sequi, V. Covvellum, Rastallum, Littletonem, alios Britannicos Scriptores, nec non præfatum Auctorem *in Glossario*.

Scutum, moneta Regum Francorum, sic appellata, quòd in ea descripta essent Franciæ in *scuto* insignia. Hæc ex auro primùm fuere, & quidem sub Philippo VI. primùm cusi sunt Denarii auri puri cum scuto, Gall. *Deniers d'or fin à l'Escu*, vulgo *Scuta prima*, Gall. *Escus premiers*, dicta, in quibus Rex in Cathedra sedens, sinistrâ scutum liliatum, ensem dextrâ tenet, pretii 20. sol. Turon. A. C. 1337. Sub eodem dein prodierunt Denarii auri cum Scuto itidem, pretii 15. sol. Paris. vulgò *Secunda Scuta*, Gall. *Escus deuxiemes*, dicta, A. C. 1347. Sub Carolo VI. cusi sunt Denarii auri puri, dicti *Escus à la Couronne*, vulgò *Vetera Scuta*, in quibus effictum *Scutum coronatum*, tria lilia comprehendens, cum cruce admodum variegata, pretii 22. sol. 6. den. Turon. A. C. 1384. Item *Scuta cum corona*, Gall. *Escus à la Couronne petits*, cum iisdem figuris, pretii 15. sol. Turon. A. C. 1417. Porrò *Scuta Galeata*, Gall. *Escus Heaumez à 3. fleurs de lys*, simplicia & duplicia, in quibus efficta galea coronata, cui imminet majus lilium, apicis vice, A. C. 1619. &c. Sub Ludovico XII. prodierunt *Scuta cum Histrice*, Gall. *Escus au Porc espic*, in quibus binæ histrices scuti latera ambiunt, in aversâ parte crux visitur, in muris Pontici vellus desinens, inter binas histrices, & bina *L.* pretii 36. sol. 3. d. Turon. A. C. 1507. Sub Francisco I. *Scuta* similia; item *Scuta cum parva cruce*, Gall. *Escus à la petite Croix*, pretii 45. solid. Turon. A. C. 1540. Sub Henrico II. *Scuta cum Sole*, Gall. *Escus au Soleil*, in quibus loco crucis Rex expressus est, pretii 46. sol. Turon. Sub Carolo IX. itidem, sed absque ulla effigie, pretii 65. sol. A. C. 1577. Et quidem hoc anno, abolitis rationibus seu numerationibus *ad Libram*, introductæ primùm sunt *ad Scuta*, quorum pretium fuit 66. sol. Turon. usque ad ultimum Decembris, & deinceps 60 solid. Ex argento verò, primus Albos Denarios cum Scuto, Gall. *Blans Deniers à l'Escu*, cudit Carolus VI. cum cruce sc. majore, pedata inter binas coronas & bina lilia, cum Inscr. SIT NOMEN &c. & in postica, cum scuto liliato, & Inscr. KAROLUS. FRANCORUM. REX. A. C. 1384. Cum binis dein Scutis Franciæ & Angliæ prodierunt, sub Henrico VI. R. Angl. Gall. *Blans Deniers à 2. Escus de France & d'Angleterre.* Sicut *Quadrantes Scutorum*, Gall. *Quarts d'Escu*, & *Octava pars Scuti*, sub Henrico III. &c. de quibus omnibus V. Car. du Fresne in voce *Moneta*.

Scutum, idem cum *clypeo*, in quo pictæ olim imagines pectore tenus, quas *Thoracidas* vocavit Walafr. Strabo *de Rebus Eccl. c. 8.* Cujusmodi scuta describit Paulus Silentiarius in *ἐκφράσει* ædis Sophianæ *Part. 2. versu 298.*

—— —— *Ἴσαν γε μὲν ὀμφαλόεσσαν*
Ἀσπίδι μεσσατίῃσι τύπον γλυφίδεσσι χάραξε
Σωτῆρος ἀπαγγέλλουσα &c.

V. Salmasium *ad Tertullianum de Pallio, Histor. Aug.* passim & Nic. Alemannum *de Lateranensibus Parietinis*: nec non suprà in voce *Clupeus* seu *Clypeus*. Plura verò de aliis vocis hujus, inprimis apud Feudistas, significatibus, apud Car. du Fresne *in Glossario*.

Scutum Puniceum, ad malum suspensum, pacis signum olim apud Danos, de quo V. Saxonem Gramm. *Histor. Dan. lib. 3. pag. 37.*

Scylla, filia Nisi, adde: In hac fabula cernitur vestigium aliquod capilli fatalis, quo Simsonem fuisse divinitus ornatum, in Sacris legimus. V. suprà, in voce *Sampson*.

Scylla, saxum, adde: De ea sic Auctor *Historiæ Orbis Terr. c. 3. de Hydrogr. num. 8. §. 2.* "*Scylla*, inquit, promontorio Italiæ, quod olim Cenys dicebatur, modò Scyllæum, Ital. Sciglio, oppositum promontorio Peloro. Ejus natura est, ut ingenti ultro citroque commeantium aquarum perturbatione agitetur. Quando alluxu agitatur, tanta est ejus violentia, ut navis eò delapsa, omni evadendi spe sublatâ, montium parietibus illidatur, cum inevitabilis naufragii periculo; è quo licèt subinde nonnulli emergant, cavendum tamen, ut seduli rerum suarum satagant, ac tantos fluctus tempestivè observent, nisi e Scyllæ Syrtibus in Charybdis æstuaria devolvi velint. Inprimis autem flantibus Ortivis & Occiduis ventis, magna ejus vis est:" ex Athanas. Kirchero *Mund. Subterr. l. 2. c. 16.* Hinc fabulæ de *Scylla* occasio.

Scyllion, Græcè *Σκύλλιον*, mons Cretæ, cujus accolæ *Scyllii*, memoratur Stephano, apud quem sic legit Salmasius, *Σκύλλιον* (pro *Σκυλλήιον*, quod vulgò extat) *ὄρος Κρήτης· οἱ παροικοῦντες Σκύλλιοι. Σκύλλιος δὲ ὁ Ζεὺς αὐτόθι τιμᾶται, ἔνθα φασὶ τοὺς Κουρῆτας μετὰ τῶν Κορυβάντων τὸν Δία κλ.* *Scyllium mons Cretæ: accolæ Scyllii. Scyllius quoque Jupiter ibi cultus, ubi Curetes cum Corybantibus Jovem* &c. V. eum *ad Solinum p. 169.*

Scylos, Ins. Indiæ Or. in quâ simiæ dens cultus, V. Vossium *de Idol. l. 3. c 75.*

Scyphati, in *Chron.* Casin. *lib. 3 cap. 56. Donavit ei Dux — gemmas atque margaritas complures pro* scyphatis *septingentis*; nummi fuere aurei, primò quidem Impp. CPolitanorum, postmodum Siculorum ex gente Normannica Principum, de quibus *d. l.* sermo est. Fortè exspecie illorum, quos *cauc*... vocat Justinianus, a *cauco*, i. scypho, quòd sc. cavi essent & cauci seu scyphi formam præ se ferrent. V. de illis suprà, ubi de *Cauciis*. In Apulia præsertim & Calabria in usu fuisse, docet C. du Fresne *Dissertat. de infer. ævi Numism. num. 99.*

Scyphus, inter poculorum genera Romanis usitata, memoratur *l. 36. ff. de auro & arg. leg.* ubi JC. enumerat *trullas*, Scyphos, *modiolos, phialas*: & Macrobio *Saturnalium libro 5. cap. 21.* ubi is habet *carchesia, cymbia*; *cantharos, scyphos*, alii *pateras, crateras, amystes, Bacchia, calatos, calices & ampullas.* &c.

Græcis

Græcis etiam in usu fuisse, Jul. Pollux ostendit *l. 6. c. 2.* & à Latinis usurpata vox. Cic. *Verr. 6. Hinc illa Verrea nata sunt, hinc in medium Sextium Com. protrahi jussit, in quem Scyphum de manu ejus conatus est.* Suetonius *Nerone cap. 47. duos Scyphos gratissimi usus, quos Homericos à cælatura carminum Homeri vocabat, solo illisit.* Ubi quos *Scyphos* Suetonius, illos *Calices* vocat Plinius *lib. 37. cap. 2.* quòd non magna utriusque poculi differentia, & materia communis esset, ut aurum, argentum, gemmæ. Meminit tamen & è fago *Scyphi*, Alb. Tibullus *l. 1. eleg. 10.*

Divitis hoc vitium est auri, nec bella fuerunt,
Faginus astabat cùm Scyphus ante dapes.

Herculaneos præ aliis laudatos reperias, ab Hercule inventore, apud Macrobium *Saturn. loco cit.* capacitatis tantæ, *ut eo velut navigio maria trajecisse*, finxerit Antiquitas: Quos Bœotiis in præcipuo usu fuisse, docet Athenæus *lib. 11. cap. 12.* quòd tutelare ejus urbis regionisque Numen esset. Eo nondum epoto, *repentè velut telo confixum ingemuisse*, Alexandrum M. refert Curtius *lib. 10.* qua de re Lipsius *ad Senec. ep. 38. Alexandrum*, ait, *intemperantia bibendi & ille Herculaneus ac fatalis scyphus condidit*: quem duos congios cepisse, tradit Athenæus *l. 10. c. 9.* V. quoq; Tiraquellum ad *Alex. ab Alex. lib. 3. c. 10.* Istiusmodi scyphum semper post cœnam habuisse Camatherum Logothetam, narrat Nicetas Choniates, memoratque Cic. *loco cit. duo pocula Herculea, manu Mentoris facta.* Ex ligno fuisse poculum illud Herculis, piceque oblitum, ne carie consumeretur, & ab eo in sacris adhibitum, Serv. *ad lib. 8. Æn.* meminit, *vers.*

Et sacer implevit dextram Scyphus, &c.

Plura apud Thom. Dempsterum *ad Rosinum l. 5. c. 30.* Sed & sic vocabatur vas illud, quod in sacris Vestæ Deæ usurpatum, quibusdam *Cadus*, communiter *Futile*, appellatum est. De quo ita Gyraldus *Histor. Deorum Syntagm. 17. Et aqua in sacrificiis adhibebatur. Nam & expurgari adeuntes ad sacra solitos aquæ inspersionibus legimus: in qua torrem ex altari, ubi rem divinam fecissent, priùs extinxissent, quæ Chernips dicebatur. Hinc Servius Æn. 4. quòd, qui Superis sacrificabant, abluerentur, scripsit. Aquam autem* Romani *de fonte Juturnæ in omnibus sacris adhibebant, aspergebanturq́; Eam verò super terram posuisse, piaculum ac triste omen erat: Ideo vas lato ore & fundo angusto, in quo hauriretur, ne stare posset, in sacris adhibebant. Quod Donatus & Servius Futile vocant, Eruditi quidam Cadum vel* Scyphum *dicunt. Tenere id manibus oportebat, quod quidem Flaminicæ Virgines sacrorum ministræ aut Vestalium famulæ, & nonnunquam puer. Flaminum ministri, quos Camillos appellabant, patrimi & matrimi omnes coronati tenebant*, &c. V. Fortun. Licetum *de Lucernis l. 6. c. 17.* Etiam in Ecclesia Rom. *Scyphus* inter vasa sacra recensetur vulgò, in quem vinum, quod in S. Eucharistia offerebatur, ex majori calice solebat refundi. *Ordo* Rom. *Pontifice oblationes populorum suscipiente, Archidiaconus suscipit post eum amulas, & refundit in calicem majorem, quem sequitur cum* scypho *super planetam Acolytus, in quem calix impletus refunditur.* V. de eo Dominic. Macrum in *Hierolexico* & Car. du Fresne *in Glossar.* e quibus hic. *Scyphum tenendi utraq; manu*, cùm bibebatur, morem, Monachis fuisse proprium, insuper observat. De *Scyphorum* verò cælatura, & paribus in Delphica seu abaco apud Romanos collocari solitis, diximus suprà.

Scytale, serpentis nomen, cujus mentio apud Solinum *c. 27. Scytale tanta præfulget tergi varietate, ut notarum gratiâ videntes retardet, &, quoniam reptando pigrior est, quos assequi non quit, miraculo sui capiat stupentes. In hoc tamen squamarum nitore hyemales exuvias prima ponit.* Sed quod de macularũ varietate habet, nemo Veterum quidquam de ea prodidit: Nec nominis notatio huc ducit. *Scytale* enim dicta est, à forma τ͂ σκυτάλης, quæ *baculum* significat. Nicander sic vocatam asserit, quòd crassitudinem habeat manubrii ligonis:

—— τ' ἐπὶ σκυτάλης μὲ͂ ὅσον ϛειρῆσιο τέτυκ)
Σκυτάλης πάχετος ——

Cæterùm amphisbænæ similis est, quam, quòd tractibus serpat circulatis, ἀσυνζὲ vocat idem &c. V. Salmasium *ad Solinum pag. 339.* ubi *Scytale* attribui à Solino, quod de cenchri seu cenchrine traditur, judicat. Ab eadem origine Σκυταλίδες dictæ sunt naves codicariæ, ex codicibus pluribus junctæ, similes Ἀλεξανδρεια, quibus in Nilo olim frequenter usi Ægyptii; Gall. *Radeaux* vel *Radeaux*, Idem *pag. 1116.* Item Σκυταλία, tibiæ genus, ab exigui *surculi* similitudine, apud J. Cæs. Scaligerum *Poetic. lib. 1. cap. 20.* Epitheton etiam illud Herculis, *Scytalosagittipelliger*, apud Tertullianum *de Pallio cap. 4.* clavam, sagittas & pellem leonis (quem totum ejus κλῆρον fuisse ait) comprehendens. V. quoque suprà. *Scutula.*

Scytale, Gr. Σκυτάλη, genus Epistolæ secretæ, Laconibus olim „usitatæ, de qua sic A. Gellius *lib. 17. c. 9.* Lacedæmonii vete„res, quum dissimulare & occultare literas publicè ad Impera„tores suos missas volebant, ne, si ab hostibus exceptæ forent, „consilia sua noscerentur, Epistolas id genus factas mittebant. „Surculi duo erant teretes, oblonguli, pari crassamento, ejus„demque longitudinis, derasi atque ornati consimiliter; unus „Imperatori in bellum proficiscenti dabatur: alterum domi Magistratus cum jure, atque cum signo habebant. Quando„ usus venerat literarum secretiorum, circum eum surculum„ lorum (ἱμάντα) modicæ tenuitatis, longum autem, quantum„ rei satis erat, complicabant, volumine rotundo & simplici; ita„ ut oræ adjunctæ undique & cohærentes lori, quod plicabatur,„ coirent: Literas deinde in eo loro per transversas junctura„rum oras, versibus à summo ad imum proficiscentibus, inscri„bebant; id lorum literis ita perscriptis revolutum ex surculo„ Imperatori, commenti illius conscio, mittebant: resolutio„ autem lori literas truncas atque mutilas reddebat; membraq́;„ earum & apices in partes diversissimas spargebat. Propterea„ si id lorum in manus hostium inciderat, nihil quicquam con„jectari ex eo scripto quibat. Sed ubi ille, ad quem erat missum,„ acceperat; surculo compari, quem habebat, à capite ad finem,„ perinde, ut debere fieri sciebat, complicabat: atque ita literæ„ per ambitum eundem surculi coalescentes rursum coibant; in„tegramq́; & incorruptam Epistolam & facilem legi præstabant.„ Hactenus ille: quæ videtur descripsisse ex Plut. *in Lysandro.* Accuratè eandem describit Suidas, quem vide; quibus adde Joh. Tzetzem *Var. Histor. Chil. 9. c. 258.* veterem Scholiastem Pindari *ad Olymp. Od. 6.* Demetrium item Triclinium *ad eandem Od.* ut & Scholiastem Aristoph. *ad Aves.* Baculi habuisse formam, tradit Auctor *Etymol. m.* lignum nigrum, trium aut quatuor cubitorum, lorum verò album fuisse, discimus ex Triclinio prædicto, & Athenæo *lib. 10.* ubi ait, Λάκων ἱμὰς σκυταλήνη τῇ σκυτάλῃ λευκὸς, ἐγέγραφοι ἃ ἰούλοις. Jus mittendi penès solos erat Ephoros, Corn. Nepos in *Pausania*, & *Lysandro*: idque non nisi urgente necessitate maxima, unde *Cyrbis Spartana* Achæo Erythriensi vocata est, quia, ut in κύρβεσι, publicis viz. tabulis, Leges erant exaratæ; ita in *Scytale* præcepta ad Duces & Impp. militiæ scribebantur, Junius *Animadversion. lib. 4. cap. 14.* &c. Hoc Laconum inventum imitatos esse, per quandam Ἀντιγραφὴν, Athenienses, refert Franc. Rossæus *Archæol. Attica lib. 7. cap. 6.* Sed Scaliger ridet hanc Artem & *Exercit. 327. ad Card.* vocat *Laconica nugalia*: qui an ingeniosi hujus veteris commenti arcana satis perceperit, vehementer dubitem. V. omnino Gellium *loco cit. & ad eum Notas* Jac. Oiselii JC.

Scythæ, adde: Hornio, quos hodie *Tartaros* appellamus, antiquior ætas *Hunnos* vocavit, qui in locum priscorum *Scytharum* per Asiam successerunt, *Orb. Imper. cum Animadversion. Felleri pag. 130.* Eorum munus olim facere carnificinam fuisse Hyginus arbitratus est, cùm de Marsya agens, *Apollo*, inquit, *victum Marsyam ad arborem religatum*, Scythæ *tradidit. qui eum membratim separavit.* Sic nempe vertit verbum ἀποσκυθίσαι, quod in Græco erat, unde is historiam eam desumpsit. Sed ἀποσκυθίζειν hic est pellem detrahere, ex more Scytharum pervulgato, qui ex capitibus hostium bello interemptorum, pellem cum pilo, detrahebant & mantelia inde faciebant. Unde Prov. Σκυθιστὶ χειρόμακτρον. Quamvis aliàs σκύθης σίδηρος, i. *ferrum*, ut Stephanus interpretatur. & ἀποσκυθίζειν, ἀποτέμνειν est Hesychio, i. *circumcidere*, item σιδήρῳ τὰς τρίχας τεμεῖν, *ferro capillos resecare.* Sed & Corpus Athenis fuit ministrorum publicorum, sive lictorum, qui Τοξόται dicebantur & Σκύθαι & Πελασγικοὶ, ad coercendos, qui immodestè agerent: quam in rem V. plura apud Salmasium *ad Solinum p. 827.*

Scythica, Scytharum calcei: quemadmodum *Amyclaida*, *Laconica*, *Persica*, ipso suo nomine Auctores suos sonantes. V. Pollucem *Onomastic. lib. 7. cap. 22.* & Balduinum *de Calceo cap. 20.*

Scythismus, Gr. Σκυθισμὸς, V. suprà *Barbarismus.*

SE.

Se ipsum renuntiare victorem, in sacris olim Certaminibus non licuit, sed Præcones ad id instituti sunt, de quibus diximus. Qui proin & ipsi cùm coronabantur, adhibito aliorum Præconum ministerio id fieri necesse erat. Cicero *lib. 5. Epist. fam.* ad Lucejum, Verecundiores esse Præcones ludorum gymnico„rum, qui, cùm cæteris coronam imposuerunt victoribus,„ eorumque nomina magnâ voce pronuntiarunt, cùm ipsi ante„ Ludorum missionem coronâ donantur, alium præconem ad„hibeant, ne suâ voce ipsi se victores prædicent. Ad quod exemplum Plato, ubi agit de sumtuosa illa electione Censorum, disertim cavet, ne quis semet eligat; sed tres eligant, prout quisque eos præstantissimos dixerit, πλὴν αὑτοῦ, *se excepto, de Legg. lib. 12.* Interim id aliquando licuit illis, qui in comparatione virtutum verè se hujus aut illius victores affirmare possent, ut Mnesippo dicit apud Lucianum *Toxari.* Poëtis quoque, qui in Musicis certaminibus superiores fuissent, idem concessum est: qui proin seipsos canebant ὑπ' αὐλῷ καὶ χορῷ, *sub tibia & choro*, uti ait Aristides περὶ τοῦ παραφθέγματος. ubi non malo id more fieri pluribus it assertum. Inde Prov. ortum ἀνακηρύττειν ἑαυτὸν, *renuntiare seipsum*, de quo, ut & plura hanc in rem. V. apud C. Paschalium *Coronarum l. 6. c. 12.*

Sebadia Sacra, apud Arnobium *l. 5. Ipsa novissimè sacra & ritus initiationis ipsius, quibus* Sebadiis *nomen est, testimonio esse poterunt* verb.

veritati: in antiquo lapide *Savadia*. II. VIR. ITER. Q. Q. PATRONO. SACERDOTI. SACROR. SAVADIOR. eadem sunt cum *Sabaziis*. Nam & *Sebazis* pro *Sabazio* in alia vet. *Inscr.* incisum est, Salmasius *ad Capitolinum in Pio*. V. supra.

Sebalis Fax, apud Ammianum *l.* 18. a *sebo* vel *sevo* nomen habet. Aldhelmus *de Lampade*,

> *Jamq; latex lucens flammas pascebat edaces,*
> *Papyrus in medio radiabat lumine centro,*
> *Clarius & multo quam fomes pinguis olivi,*
> *Aut certè in vitro splendens arvina scrofæ.*

Ubi *scrofæ arvina* est suillus adeps, qui tamen hodie pretiosior & in cibis est. Idem in prosa, *Ut latex lucernarum fundibalis infusus in olei crassitudinem verteretur, & papyrus in centro positus, velut fomes, arvina vel sevo madefactus, solito clariùs luceseeret.* Jam bovinum sebum in frequentissimo usu est. quod nullibi in candelarum usum præstantius quam in prov. Kiangsia Sinici Imperii, ad urbem *Quangsin*. Ibidem tamen *Cinchen* in Quangsia prov. arborem gignit, ex qua munditissimum quoque fit sebum. Ad *Kinhoa* etiam in Chekiana prov. pinguedo quædam ex arboribus nascitur, ex qua, velut ex *sebo*, optimæ atque candidissimæ fiunt candelæ, quæ nec manus inficiunt, cùm tanguntur, nec fœtorem exhalant, cùm extinguuntur. V. hujusmodi arboris & modi *sebum* inde conficiendi descriptionem, apud Auctorem Anonymum *Sinæ & Eur. cap* 36. Addo saltem, olim candelis *sebaceis* solos pauperes, reliquos facibus vel lucernis usos, ex Casaubono *ad Jul. Suetonii c.* 37.

Sebastus, apud Auctorem *Expeditionis Asiaticæ Friderici I. Imp. Et alios quatuor Græcorum principes ratione dignitatis, Græco vocabulo* Sebaston, *cum eis demandat advenire*; dignitatis nomen est in Aula CPolitana olim notissimæ, ex Gr. Σεβαστὸς, *Augustus*. Occurrit in titulo Constantini Harmenopuli, qui præfigitur ejus *Epitomæ div. Canonum*; in eo enim vocatur is Πανσέβαστος σεβαστὸς, νομοφύλαξ καὶ κριτὴς Θεσσαλονίκης. Ad quæ verba Gerh. von Mastricht. *Sebasti*, inquit, *& Protosebasti dignitates fuerunt sub sequioribus Imperatoribus cognitæ, quales tamen fuerint, id non satis constat*, *Histor. Juris Eccl. num.* 284. Inde aliæ dignitates formatæ. *Sebastocrator* enim, dignitas erat in eadem Aula maximæ existimationis & conjunctissimis Imperatorum conferri solita, sed Despotæ dignitate inferior: quam vocem nonnulli *Augustum Principem*, alii *venerandam potestatem*, exponunt. De ejus sella, mensa, & proclamatione V. Nicetam *lib.* 3. ubi Isacium à Patre Alexio eo honore mactatum refert. Pileus ejus aurei coccineique coloris & limbatus fuit, cujus umbo & τὰ ἔσω, qualia Despotæ, Codin. *de offic. Eccl. & Aulæ CPolit. c.* 4. Coronam habuit, in cujus anteriore parte apsis una, C. Paschalius *Coronarum lib.* 10. *c.* 8. Alexius Comnenus Imp. dein titulum excogitavit Πανυπερσέβαστος, q. dicas *totum Augustum*: quâ dignitate Michaelem Taronitem affinem decoravit ac participem Cæsarei throni effecit. Andronicus verò Junior Joannem Cantacuzenum Magnum Domesticum, æqualem *Panhypersebasto*, concessis ei vestimentis, calceis & equi ornamentis lutei coloris, declaravit, ut idem Nicetas refert *lib.* 7. Nempe Impp. illi hujusmodi dignitatum titulos pro lubitu extollebant aut deprimebant. Transiere autem illi ad fœminas quoque, unde *Sebastocratoris* uxorem *Sebastocratissam*, alterius *Panhypersebastam*, dici consuevisse, docet idem Auctor *lib.* 8. Sed & Πανσεβαστοϋπερτατοσεβαστοϋπερτάτη dignitas & nomen prodigiosum occurrit apud Lambecium *de Bibl. Cæsar. l.* 5. *p.* 253. de qua ut & reliquis dignitatibus præfatis V. quæ congessit Jul. Cæs. Bulengerus *de Imperio Rom. l.* 8. *c.* 5. & Joh. Meursius *in Glossario*.

Sebum, V. suprà *Sebalis Fax*.

Secespita, teste Festo, aliis securis, aliis dolabra ænea, aliis cultellus fuit. Ipse cultrum putat fuisse ferreum, oblongum, manubrio eburneo, rotundo, solido, vincto ad capulum auro argentoque, fixo clavis æneis, ære Cyprio, quo Flamines, Flaminicæ virgines, Pontificesque ad sacrificia utebantur: Postquam enim victima mactata, excoriata, abluta & perpurgata esset, mox Aruspex, Flamen, aut Sacerdos *secespita* viscera rimabatur, attenteque explorabat, an perlitatum foret: cum manu ea, ne qua offensa pollutis sacris intercideret, contrectare non liceret. A *secando*, nomen invenit. Iconem ejus, ex Guil. Brassicani *Antiquitatibus Gallica linguâ editis*, in opus suum *de Antiqq. Rom.* transtulit Joh. Rosinus. V. quoque Greg. Giraldum *lib. de vasis quibus Vett. in sacrificiis usi sunt.* Casaubonus *secespitâ* victimas humi stratas feriri consuevisse, addit *ad Octavium Suetonii c.* 15. ubi de hoc more plura: *& ad Tiber. cap.* 25. μαχαιρίδιον θυτικὸν Luciano dici: vett. verò Latinis *acierem* propriam huic ministerio fuisse, ἀξίνην ἱερουργικὴν Græcis dictam, monet.

Secessus Poëtarum, non rarò apud Scriptores occurrunt. Nempe *secedebant* illi, post exhibitam Romæ operam & famam acquisitam, uti de Martiali constat, qui ex *Secessu Hispanico* Romam libellos aliquot misit: de Papinio item Statio, qui Neapoli idem fecit. Sic enim hic *Præfat. l.* 3. *Sylv. ad Pollium*, *Summa est Ecloga, quâ mecum secedere Neapolim Claudiam meam exhortor. Hic, si verum dicimus, sermo est quidem securus, ut cum uxore, & qui persuadere malit, quam placere: huic præcipuè libello favebis, cum sciat hanc destinationem quietis meæ, tibi maximè intendere: neq; magis tam in patriam, quam ad te, secedere.* Ad quæ verba Barthium vide. De *Secessibus* Philosophorum, Romæ olim itidem, Athenisque, diximus aliquid supra in voce *Schola*. Aliud quid *Secessio* erat, ultima apud vett. Romanos rabies, quam graphicè descriptam habes, apud Livium *lib.* 3. *cap.* 52. ubi de Secessione plebis in montem Aventinum & *lib.* 34. *cap.* 5. ubi de Secessione muliebri &c.

Sechnuphis, Ægyptius Sacerdos, Platonis præceptor, memoratur Clementi I. *Strom.* [illegible] Πυθαγόρας μὲν Σωγχῆτι τῷ Αἰγυπτίῳ ἀρχιπροφήτῃ μαθητεύσας. Πλάτων δὲ Σεχνούφιδι τῷ Ἡλιοπολίτῃ. *Narratur autem Pythagoras fuisse discipulus Sonchedis archiprophetæ Ægyptii: Plato autem* Sechnuphidis *Heliopolitani* &c.

Secreta, in *Capitulis* Caroli M. *lib.* 6 *cap* 170. *Ut Secreta non incipiatur, nisi post Angelicum hymnum finitum*: Carolo du Fresne est oratio, quæ post Præfationem in sacra Liturgia *secretè* & submissâ voce a Sacerdote dicitur. Alibi eidem sic dicitur Curia seu Consessus Judicum de re æraria & fiscali *Secreta* enim *Regia*, passim de Ærario, inprimis in Regno Cypri, sub Lezinianâ Familia, de sacro Principis ærario, cui qui præerant *Baillivi secretæ* vulgò in *Chartis* appellantur, apud Eund. ubi etiam varia reperies *de Secretariis Ecclesiarum*, ædiculis viz. seu cameris, vice exedrarum, Ædibus sacris adjunctis, in quibus vasa seu vestes sacræ recondi, Ministri sacrorum indui, Episcopi de rebus Ecclesiasticis deliberare, iter facientes divertere &c. soliti: de quibus idem pluribus *in Descr. Ædis Sophianæ num.* 85. & 86. uti de *Secretariis Judicum, Not. ad Alexiadem pag.* 262. & 269. At *Secretarius*, ab eadem voce dicitur, quem *Secretorum notarium* vocat Vopiscus *in Aureliano*, de quo V. supra in voce *Asecreta*.

Secretus Jupiter, apud Lutatium *ad Statium Thebaid. l.* 2. *v.* 715. ubi de Minerva e Jovis cerebro nata; *Est verò mysterium, quod inter incontaminata, atq; armis munita virgo de vertice Dei maximi & secreti orta dicitur*: cur vocetur, explicat Festus Avienus *initio Paraphras. in Arat. Phænomena*, quem vide, ut & Barthium *ad l.* In *Constitut.* Siculis *lib.* 1. *tit.* 36 58. *Secreti Duanæ*, inter Ministros & Officiales regios recensentur. Sic occurrunt *Secreti*, in *Charta* Caroli II. Siciliæ R. *Justitiarii, Secreti & Officiales alii Aprutii*: apud C. du Fresne *Glossar.*

Secta, apud Henr. Knyghtonum *A. C.* 1357. *Cives obviaverunt ei ultra mille Equestres meliore modo, quodlibet artificium simul vestiti in una secta*: videtur vestis genus uniforme, toti alicui Corpori conveniens. Unde forte *Sectarum* nomen olim apud Metenses cuidam hominum generi hæsit, quos Meurissius *les Sectes* dictos scribit in *Episcopis Metensibus p.* 399. cujusmodi fuit Lutetiæ *Capetorum* in Collegio Montacutiano. Alias *Secta* vox est Anglici Fori, in quo *Secta Curiæ* seu *Secta ad Curiam*, dicitur servitium, quo feudatarius ad frequentandam Curiam domini sui tenetur; In *l.* 2. *C. de Delator.* vitæ institutum seu agendi ratio sic dicitur. Apud Papiam, opinio ab aliorum sententia diversa, hæresis, *secta* vocatur. Sed & *divinam sectam* ac *disciplinam* dixit Tertullianus *de Pallio cap. ult.* Origo voci a *sequendo*. Unde *Sectatores*, apud Romanos, dicti sunt, qui cum Petitoribus seu Candidatis assidui erant, illorumque latera stipabant. Cum enim amicorum & populi voluntas Candidatis concilianda esset, quod *Professio* dicebatur, & integrum nonnunquam annum ante Comitia incipiebat, teste Cic. *de Petit. Consul.* inter Amicos & propinqui & necessarii & omnes ii, qui aliquid voluntatis ostendebant, habiti sunt: qui omnes, quòd studia eorum plurimum ad petitionem valerent, conciliandi erant. Qui verò aliquid voluntatis ostenderunt, ii ferme aut Salutatores erant, qui primâ diei horâ Petitoris domum adeuntes, salute dictâ, inde discedebant: aut Deductores, qui præterea tantisper expectabant, dum illum domo exeuntem in Forum deducerent: aut denique *Sectatores*, qui, ut dictum, assidui lateri ejus hærebant, Joh. Rosinus *Antiqq. lib.* 7. *cap.* 8. De horum numero, cum Fabia Lex temporibus Marii & Sullæ promulgata, isque restrictus esset, repudiata Lex est à Populo. Unde Cic. *pro Murena*, *Tenuiores*, inquit, *Legi Fabiæ de numero Sectatorum restiterunt.* V. iterum Rosinum *l.* 8. *c.* 29. *ubi de Ambitu*.

Sectarius Vervex, Festo est, qui gregem agnorum præcedens ducit, Græcè Κτίλος. Homerus de Ulysse *Iliad.* γ.

> Αὐτὸς δὲ, κτίλος ὥς, ἐπιπωλεῖται στίχας ἀνδρῶν.
> *Ille autem, ut dux gregis aries, lustrat virorum ordines.*

Ubi Scholiastes Κτίλον ait dici, quasi κίλλον, ἀπὸ τοῦ ἄγειν τὰ λοιπὰ θρέμματα, *à ducendo reliquo pecora*. Laconum lingua *Tityrus*, si Servio credimus. Talmudicis *Karkastha*, à tintinnabulo ei appendi solito, quod a verbo קרקש *Karkas*, i. sonare, est: Arabibus *Cherraz*, i. qui peram pastoris gerit, ὁ πηροφόρος &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. lib. II. c.* 43.

Sectile Pavimentum, apud Suetonium *Cæsare c.* 46. *In expeditionibus tessellata & sectilia pavimenta circumtulit*, idem cum lithostroto est, quod supra vide: ut & Casaubonum *ad l.*

Sectio, in suppliciis olim frequens. Et quidem vel de flagellatione ante supplicium vox sumpta. Horatius de Mena,

> *Sectus flagellis hic Triumviralibus.*

Vel de quovis alio excarnificationis genere, ut τέμνειν apud Græcos,

Græcos, V. Arrianum *Dissertat. Epictet. lib. 3. cap.* 21. Imò revera sectio usurpata olim, in suppliciis præsertim servorum, quod ἀμήματα ταμεῖν vocat Homerus *Od. σ.* qui Melanthium sic punitum refert *Od. χ.* μεσσόθεν διχοτομεῖν Socrates *Hist. Eccl. lib.* 7. ubi de Hypatia, quod tamen ad lacerationem potiùs spectat, de qua supra; τα ἀκρωτήρια ξίφει ἐκτεμόντες Lysias *Orat. pro Callia*: μέσον διατεμών, Herodotus *lib.* 6. ubi de Æthiopici sacerdotibus Sabaci R. jussu dissectis: διχοτομεῖν, Matthæus 24. *vers.* 51. πρίζειν μέσον, auctor Historiæ *Susannæ vers.* 59. &c. Fiebat namque id modò in minutas partes, cultro, ut de Agage à Samuele Proph. 1. Sam. *cap.* 15. & Martyribus, Tyrannorum jussu, minutatim concisis, legimus passim: vel in duas partes, serra, uti de Esaja Proph. Justinus *Dial. cum Tryph.* & multis honesti ordinis viris, a Claudio dissectis, Suetonius habent. V. Casaubonum *ad Octavium hujus cap.* 13 Gatakerum *Adversar. Miscellan. cap.* 45. & hic passim, inprimis ubi de *Debitoribus.* Idem vero in victimis facere ritus, de quo suo loco. De *Sectionibus* S. Scripturæ, V. suprà, voce *Pericopa.*

Sector, Asconio æstimator fuit ac redemtor bonorum damnati atque proscripti. Æstimabat nempe quanti essent, & redimebat ab his, qui *sectionem* vendebant, ut, quod pactum esset, illis redderet in pecunia, quod in rebus aut jure earum persequendarum accepit. Hinc in Festo, *Sectio persequendi juris:* &, *Sectores, qui bona sua persequuntur.* Ad quem locum, notat Scaliger, verbis illis non satis declarari quid sit *Sector*, neque ab auctore Glossarii, qui βίκτωρ interpretatur. Secus tamen videtur Salmasio *in de M U.* qui ab utroque rectè id factum dicit, ut nihil melius: neque *Sector* Græcè melius, quam βίκτωρ reddi potest. Hi aliquando iidem cum Delatoribus seu Quadruplatoribus, qui mollius se *Cognitores* appellabant, fuere, cum viz. hi, specie commodorum Ærarii vel Fisci, sua commoda curantes, non solum Præfectis subjicerent obnoxios multis, aut debitores vel veteres vel latentes: sed & ipsi damnatorum deinde subhastatorumque bona coëmerent. Ex qua nota fuit Fortus ille, *exercendis idem apud Ærarium sectionibus famosus*, & veterum Ærarii debitorum persecutor, apud Tacitum *Annal. l.* 13. *c.* 23. De iisdem pervagatus est Manilii locus, *lib.* 5.

Nec non et raro digito, quaq; iverit hasta,
Defunctiq; bonis Sector, prædamq; lucretur
Naxum & patriam fraudatis debitor æris.
Cognitor est Urbis. Nec non lasc.ivit amores
In varios, ponitq; forum, se dataq; Lyæo.

Ad quæ verba animadvertit Scaliger ritum licendi elato digito, in Auctionibus, olim fuisse usitatum, quique bona hastæ sub jecta redemturi erant, eo sublato professos esse, se esse Redemtores atque *Sectores* illorum. Litigabant hi sæpe cum Cognitoribus aut Procuratoribus proscripti, contendentibus hoc vel illud ad sectionem non pertinere, quæ aut creditoribus essent oppignorata aut dotis nomine obligata, vel quacunque alia de causa in bonis ejus, cujus sectionem redemissent, non esse numeranda, sed inde detrahenda. Etiam non rarò pessimè mulctabantur, cum enim genus hoc hominum, circa Prætoris hastam districtorum, invisum esset omnibus, hinc occasione datâ patiebantur sine cujusquam misericordia, quæ aliis fecerant. Unde elegantissimè Seneca illorum faciem vocat *infame & quandoq; suppuraturum, lib. de Brev. vitæ cap.* 11. ad quæ verba Gronovius. *Nihil*, inquit, *frequentius, quàm sub eodem Principe, nulla mutatione rerum, nullo judicio infirmato, Delatores & Sectores alienorum bonorum sua exempla passos, h.e. delatos, & sub hastam iisse. Acervi exemplorum apud Tacitum.* V. eum *de Pec Vet. lib.* 4. *cap.* 3. Apud A. Gellium *lib.* 13. *cap.* 24. vox prædæ sive spoliorum, hostibus detractorum, redemptionem notat, namque & hic suæ *Sectoribus*, & quidem honestiores, partes erant. Sic Cæsar *de bello Gall. l.* 2. *Postridie ejus diei, refractis portis, cùm jam defenderet nemo, atq; intromissis militibus nostris*, sectionem *ejus oppidi universam vendidit. Ab his, qui emerant, capitum numerus relatus est millium quinquaginta trium.* Ubi *oppidi* sectionem habes. V. Anton. Thysium JC. *Notis in A Gellium lib.* 13. *cap. ult.*. Hactenus ergo vox *Sector*, à *sequendo* vel *persequendo*: a *secando* verò, apud Plautum est *in Trinummo*, ubi *Zonarios Sectores* appellavit, quos Aristophanes Comicus βαλαντιοτόμους, id est, *Crumenisecas*, vocat. Zona enim cingulum quidem erat, interim sive, quòd latiore in latere dextero Zonâ uterentur, cui aslura & claviculis affixa erat scortea crumena, factum est, ut Zona pro crumena fuerit usurpata. V. Joh. Laurentium JC. *Notis in Phædrum l.* 4. *fab.* 21. *versum,*

Hi Zonas, illi res pretiosas colligunt.

Secubitus, sacrorum causa, apud Vett. usitatus, inter alia memoratur Livio *lib* 39. *cap.* 10. ubi de Æbutio & scorto nobili libertina Hispana Fecenia, *Hac amoris pignora cùm essent, nec quicquam secretum alter ab altero haberent, per jocum adolescens vetat eam mirari si per aliquot noctes* secubuisset. *Religionis se causa, ut voto pro valetudine sua facto liberetur, Bacchis initiari velle.* V. quæ supra passim diximus, inprimis in voce *Caducum*, ut & ubi de Gentilium festis. Simile quid de Christianis sui temporis refert Tertullianus *ad Uxore n l* 2. *c.* 4. ubi, de vigilia Paschatis loquens, eam hortatur, ne post suum obitum viro nubat infideli, hoc inter alia usus argumento, quòd talis maritus non patienter laturus foret uxorem absentiam nocturnam, in anniversario illo pervigilio, *Quis*, inquit, *nocturnis convocationibus, si ita oportuerit, à latere suo eximi libenter feret? quis solennibus Paschæ abnoctantem securus sustinebit?* Quæ consuetudo cum ad alia quoque Festa Martyrumque Natalitia extenderetur, tandem gliscentibus scandalis, abolita est, jejunatque pridie diei cujusque festi cœpit, retento *Vigiliarum* vocabulo, uti monet Polydorus Virgilius *de rerum invent. l.* 6. *c.* 4. Alias, extra sacrorum rationem, *secubitu* triduano, illud matrimonii genus, quod *usu* fiebat, apud Romanos, interruptum fuisse, ait Sigonius *de Jure Civium Rom. l.* 1. *cap.* 9. Quam in rem V. Anton. Thysium *JC. Notis ad Gellium l.* 3. *c.* 2.

Seculares Ludi: Paulò alia de Ludorum horum origine, habes apud Angelum Politianum *Miscellaneor. c.* 58. *ex Zosimo aliisq.* V. quoque Val. Max. *l.* 2. *c.* 4. Iidem *Tarentini* dicti fuere, à loco prope Campum Martium, in quo Manius Valerius Tarentinus in somno monitus defossi altè terra aram invenit, cum inscr. *Diti & Proserpinæ*, in qua Numinibus hisce, pro reddita filiis suis tribus videndi facultate, furvas victimas obtulit, trinoctiumque sacris frequentavit, hinc ludis occasione datâ. Alii sic appellatos volunt, quòd ara ibi Ditis Patris in terra occultaretur, aut quòd ripam Tiberis flav. eo loco tereret. Institutti à Poplicola, hanc ob causam, existimantur. Cùm laborarent pestilentia cives, apud prædictam aram, publicè nuncupatis votis, atrum is bovem Diti pro maribus, concolorem pro fœminis juvencam Proserpinæ mactavit. Ludosque & lectisternia trinoctio fecit, & aram terrâ, sicut antè fuerat, exaggeratâ, occuluit. Hoc titulo. *P. Valerius Publicola frumentarium campum Diti & Proserpinæ consecravit, & Ludos Diti & Proserpinæ Romanum salutis ergò fecit.* Alii aliter. Cæterum Divus Augustus abolitos eos paulatim atque aliquandiu intermissos instauravit *magna*, ut Livius ait *apparatu*, L. Censorino & M. Manilio Puellio Coss. Ateio autem Capitone circuitum spatiumque subnectente, ritum vero sacrorum indicantibus libris Sibyllinis. Claudius verò Imperator se Consule IIII & L. Vitellio, illos, sexagesimo tertio ab Augusto instauratos anno, celebravit, irrisaque vox Præconis traditur, invitantis more solenni ad ludos, *quos nec spectasset quisquam, nec spectaturus esset*: cum superessent adhuc qui spectaverant, & quidam Histrionum producti olim tum quoque producerentur. Etenim Stephanionem, qui primus togatus saltare instituit, utriusque Augusti & Claudii, secularibus ludis, saltasse legimus. Et hi ter tenuere: Septimos Domitianus se XIV. & L. Minucio Rufo Coss. computatâ ratione temporum, quos olim Augustus ediderat, edidit. Abhinc verò centesimo decimo anno illos instauravit Severus, post quem celebratos esse negat Zosimus, at contrarium evincit, quod de Philippo Imp. legimus, apud Eusebium *in Chron* & Eutropium *Histor. l.* 9. Ritus autem hic erat: Instantibus Ludis totâ Italiâ præcones missitabantur convocatum ad eos verborum formulâ suprà notatâ. Tum, paucis antequam spectacula edebantur diebus, Quindecimviri sacris faciendis in Capitolio & Palatino templo, pro suggestu considentes, piamina dividebant populo, quæ erant tæda, sulphur & bitumen, servis ad ea non admissis. Colebat autem Populus, cum in prædicta loca, tum præterea in Dianæ templum, quod erat in Aventino, cui & triticum, fabam hordeumque dabimos. Tum ad instar Cereris mistorum pervigilia fiebant. Ubi verò jam advenit festus dies, triduum trinoctiumque sacris intenti, in ripa ipsa maximè Tiberis, agitabant. Unde Ausonius,

Trina Tarentino celebrata trinoctia ludo.

Sacrificia verò Jovi, Junoni, Apollini, Latonæ, Dianæ, prætereaque Pani, & quas vocant Ilithyjas, tum Cereri & Diti & Proserpinæ, suscipiebantur. Igitur secundâ primæ noctis horâ Princeps ipse, tribus aris ad ripam fluminis extructis, totidem agnos & una Quindecimviri immolabant, & sanguine imbutis aris, cæsa victimarum corpora concremabant. Constructâ dein scenâ in Theatri morem, lumina & ignes accendi & hymni concini, ad hunc usum tum maximè compositi, spectacula item edi solenniter solita, datâ celebrantibus hac mercede, tritico, fabâ, hordeo, quæ suprà universo Populo distribui diximus. Manè vero in Capitolium ascendere, sacra ibi de more agitare, tum in Theatrum convenire ad Ludos in honorem Apollinis & Dianæ faciundos, consueverunt. Sequenti die, nobiles Matronas, quâ horâ præcipiebatur ab Oraculo, convenire in Capitolium, supplicare Deo, frequentare lectisternia, canere hymnos ex ritu, mos habebat. Tertio denique die, in Templo Apollinis Palatini, ter novem pueri prætextati, totidemque virgines, patrimi omnes matrimique, Græca Romanaque voce carmina & pæanas concinebant, quibus imperium suum & incolumitatem Populi Diis immortalibus commendabant. Celebrabantur verò Ludi omnibus theatris atque omne genus, Scenici atque Circenses & sacrificia Templis omnibus conveniebant noctu pariter & interdiu: fuitque illud in Augusto memorabile, quòd Ludis illis juvenes utriusque sexus prohibuerit ullum nocturnum spectaculum frequentare, nisi

cum aliquo majore natu propinquorum, &c. V. plura de his ludis tum apud alios, tum *in lib. singulari*, quem de iis scripsit Onuphrius Panvinius, cui adde Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. l. 5. cap.* 22. Alex. ab Alexandro *l. 2. c. 30.* Hospinianum *de orig. Festorum*, & Cœl. Rhodiginum *Antiqq. l. 7. c. 5.* Cum Tauriis quidam male confundunt, de quibus *suo loco*. Successere iis in Ecclesia Romana *Jubilæi*, de quibus nos *alibi*.

Secundæ, in Fabula olim partes sæpe memorantur Auctoribus. Donatus *in Andriam. In hac primæ partes sunt fenis Simonis, secundæ Davi, tertiæ Chremetis & deinceps reliquorum* &c. De Mimis Horatius *l. 1. Epist. ad Lollium*,

Sic iteras voces, sic verba cadentia tollit,
Ut puerum credas sævo dictata Magistro
Reddere, vel partes Mimum tractare secundas.

Nempe in Comœdiis *primæ* dicebantur personæ, quæ plurima dicerent, agerentque & sæpius reverterentur in scenam; *secundæ tertiæque* & deinceps, quæ minus. In Mimis una potissima fuit persona, cui *secunda* cæteræque subserviebant, ejusque actionem imitabantur, ut ille veram. Quas autem quisque partes agere solitus erat, inde appellabatur: ille primarum, πρωταγωνιστὴς; ille secundarum, δευτεραγωνιστὴς, & aliquando Latinè simpliciter *primarum, secundarum* &c. Unde Q. *Arrius M. Crassi secundarum*, eleganter dicitur, apud Ciceronem *in Bruto c. 69.* pro *secundarum partium actor*, h. e. adjutor, imitator, adsecla, etiam parasitus. Hinc enim & *secundas agere, ferre, facere*, pro assentari & obsecundare, quòd, qui secundarum essent, mimorum actorem imitarentur, eademque dicerent atque agerent, quæ ille præivisset. Horatius *l. 1. Sat. 9.*

— — *haberes*
Magnum adjutorem, posset qui ferre secundas.

Quia verò in illis justæ Fabulæ partibus primæ, uti negotio, ita honore præcellebant, secundæ & deinceps minore pretio censebantur: hinc factum, ut *priores partes agere* dicerent, pro plus pollere, efficere; *secundas sortiri*, proximo aut inferiore loco esse, V. Varronem *de Re Rust. l. 1. cap.* 4. & plura hanc in rem suprà, in voce *Mimus*, item *Partes*.

Secundani, apud Livium *l. 34. c. 15.* *Secundani terga hostium cædunt*: Legionis *secundæ* milites sunt, qui acerrimo prælio Catonis, cum Emporitanis Hispanis, labantem Romanorum rem virtute sua restituerunt. Unde inter tria laudabilia, quæ Cato eo die fecisse Auctori dicitur, hoc tertium recensetur, *quòd secundam legionem, cæteris omnibus effusis ad sequendos hostes, pleno gradu sub signis compositam instructamque subire ad portam castrorum jussit, ibid.* Ut viz. quæ legio victoriam pepererat, eam etiam tueretur. At *Secundarii*, apud medii ævi Scriptores, dicuntur qui secundum obtinent locum: quo pacto Alvredus apud Asserum in *Vita* Alvredi R. vivente adhuc fratre, *secundarius* fuisse dicitur, h. e. *secundus Imperii*, uti Lampridius ait in *Diadumeno*. Inprimis apud Monasticæ Rei Scriptores *Secundarii* Latinis, Δευτεράριοι Græcis, vocati leguntur domorum Præpositi, qui Abbati suberant, uti docet C. du Fresne inter alia, ex *Regula S. Pachomii c. 102.* Ab hoc enim ædificata Monasteria in plures classes seu domos, domique in cellas, distinctæ erant. *Secundicerii* verò, in Codice alibique dicuntur, qui post primicerium sunt in Schola qualibet, V. supra in voce *Primicerius*: de Æde verò *S. Mariæ in Secundicerio* Romæ, Dominicum Macrum *in Hierolexico*.

Secundus Panis, apud Horatium *l. 2. Epist. 1.*

— *vivit siliquis & pane secundo*:

veteri ejus Interpreti, idem cum *dispensatorio* est, seu *fiscali*, nempe qui non esset siligineus, non primus, non postremus, *panis non delitiosius cribro discussus, sed plebejus de populi annona*, ut habent vett. Glossæ *ad Persii illud*,

—— *populi cribro discussa farina*.

Quamvis enim à prima institutione panum dividendorum, cujus Aurelianus fuit auctor, Populum Rom. siligineos panes, h. e. primos & mundos accepisse constet: postea tamen non mundos è Fisco, & quidem tandem non sine pretio, accepit, uti patet ex *l. 5.* Cod. Theodos. *de Pane gradili*. Donec id mutavit Valentinianus, vel potius in antiquum statum redegit, ut Populo mundi panes iterum distribuerentur, quos ante eum sordidos, nec gratuitos, è fisco aliquandiu comparaverat, V. Salmasium *ad Vopiscum in Aureliano*, & hic passim, inprimis in vocibus *Annonæ, Gradilis, Panis* &c.

Securis, insigne primò Regum, apud Romanos, Liv. *l. 3. cap.* 36. Horum enim Regibus XII. Lictores, succinctis vestibus & expediti ad plectendos facinorosos, præferebant fasciculos virgarum, intra quos obligata *securis* erat, sic ut ferrum in summo fasce extaret: cujus rei causas apud Plutarchum habes, *Problem. 82.* V. quoque suprà ubi de *Fascibus*. Inde Consulum, quorum primus fasces habuit Brutus, qui Romanos in libertatem vindicavit, Idem *l. 2. c. 1.* Et horum quidem id fuit perpetuum. Ad tempus *Secures* prælatæ postmodum T. Largio Dictatori primùm, *l. 2. c. 18.* & Decemviris, *l. 3. c. 36.* qua de re V. Rosinum *in Antiqq. Roman.* Nempe olim securi tantùm sontes puniebantur apud Romanos: postmodum & gladio, quod lenius honestiusque visum, Casaubonus *ad Octav. Su*[illegible] *c. 15.* Sed & *Securium* apud Hebræos usus, unde Pseudo Gorionides eorum moribus *Secures & gladios* ad occidendum jungit *l. 2. c. 21.* Hodieque reorum colla *securibus* subjiciunt Angli, ut alios omittam. In bello *Secures primum* Penthesilea invenit, Plin. *l. 7. c.* 56. à quo peculiaris ea Amazonum armatura fuit. Inde ad priscos Heroas earum usus transiit, uti suprà vidimus, in voce *Bipennis*. Recentiori ævo Dani iisdem usi leguntur, quas in humero sinistro deferebant, habile ferrum dextrâ gestantes, teste VVilhelmo Malmesburio *de Gestis Angl. l. 2. cap. 12.* A Danis accepere Angli & Scoti. Idem *l. 3. pag. 98.* Erantque hæ longioribus manubriis instructæ, & auro gemmisque adornatæ, Procerum inprimis, uti discimus ex Dudone *de Mor. Norman. l. 1.* & Suenone in *LL.* Castrensibus *cap. 2.* Vulgò *Hallebardas* vocant Helvetii Germanique, apud quos adhuc in usu, voce à Germanis deducta, quibus *hall* est aula, & *bard* bipennis, quasi *aulicas lanceas* seu *bipennes*, ut Loccenius monet *Antiqq. Suecic. l. 3. cap.* 2. V. quoque C. du Fresne *Not. ad Alexiadem pag.* 257. & 258. de *Securibus* autem ad jactum factis, Agathiam *lib. 1.* uti de ritu *Securim jactandi*, apud Bavaros vett. quod faciebat is, qui alium in suo agro ædificare prohibere volebat, L. Baivvar. *tit. 11. c. 6. §. 2.* & *tit. 16. c. 1. § 2.*

Securus, apud Statium *Thebaid. l. 8. v. 14.*

Illum & securi *circumspexere fragorem*
Elysii —

est omni metu exemtus, quippe in perpetua jam beatitudine vivens. Uno enim hoc verbo omnem absolutam felicitatem indicavit. Pariter de Diis suis Lucretius *l. 6.*

Nam bene qui didicere Deos securum *agere ævum*.

H. e. omni fortunâ, affectu, spe, metu, iracundiâ, curaque omni quietum; Ut fingebantur Numina Epicuræorum, quæ talia propterea *neque caput neque præputium habere*, dixit Varro. Pariter de Sapiente homine idem Lucretius *l. 3.*

Cur non ut plenus vitæ conviva recedis?
Æquo animoque capis securam *stulte quietem?*

Qui talem securitatem, ex Philosophia sua, vitâ functis omnibus adscribit, qualem Statius solis per virtutem in Elysios campos translatis. Eodem *lib.*

Quod simul atque hominum leti secura quies est
Incepta, atque animi natura, animæque recessit.

Et sic Bardos Gallorum *securos*, contemtores nimirum omnium fortuitorum, animoque velut præsentem jam æternitatem gloriæ adeptos, celebrat Lucanus *l. 1. v. 449.*

Vos quoque, qui fortes animas, belloque peremtas,
Laudibus in longum vates dimittitis ævum,
Plurima securi *fudistis carmina Bardi* &c.

Casp. Barthius *Animadv. ad Statium d. l.* V. quoque suprà, ubi de *Asphodeli pratis*. Aliter vox sumitur apud Vopiscum *in Bonoso, ipse quantumlibet bibisset, semper* securus *& sobrius & — adhuc in vino prudentior*. Hic enim est ἔμφρων, qui catenus bibit, ut adhuc sui compos sit & mente consistat. Ita enim Græci ἔμφρονα accipiunt, quem vinum non deposuit, nec de mentis statu deturbavit. ἐμφρόνιμος etiam dicebatur. Unde ἀποχαρακώθη ὑπὸ τῶν οἴνων Græci eleganter dicebant, i. *vino expugnatus*, ab ἀποχαρακοῦν, quod est *vallum rumpere & exscindere munimentum*. Sed & *securum* hic dicas, cui arcana tuto possis credere &c. V. Salmasium *ad l.*

Secutores, Gladiatorum erant genus, Retiariis oppositi, à *sequendo* dicti: quòd Retiarios insequerentur. Arma eorum fuere clypeus, quo rete adversariorum avertebant, gladius & cassis. V. Lipsium *Saturnal. lib. 2. c. 7.* & suprà in voce *Retiarius*. Quidam cum Mirmillonibus, quibus eadem arma, quorumque in galea piscis eminebat, eosdem faciunt. V. *suprà*.

Seda, vulgò *la Sie*, fluv. Galliæ, in Caletis, fontem habet ad vicum S. Maclovii, *S. Maclou*: attingitque Altamsagum vel Altisagum, *Aufay* vel *Aufiy*: & post acceptum quendam amniculum, Longamvillam Gifardi, oppidum Ducale, *Longueville à Giffart*, Caroli Mansionile *Charle Mesnil* vel *Challemesnil*, Novem molas *Neufmoulins*: deinde apud Provillam *Pourville*, Oceano immergitur. Meminere ejus literæ Goscelini circa A. 1030. *Concedimus Monasterio S. Mariæ & S. Amandi Episcopi, infra muros urbis Rotomagensis sito, sylvam, quæ habetur inter aquas Garennam & Sedam*. Itaque Garennæ proximus fluvius erat *Seda*, quem proin similiter cum Garenna conjungit Ordericus Vitalis, apud Hadr. Valesium in voce *Caleti*.

Sedana, vulgò *Seane*, & *Saane*, fluvius itidem Caletorum, fontem habet apud Vervanam *Varnane*, inde alluit Anglicam villam *Englesqueville*, Vibodium *Vibeuf*, vicos S. Justi & S. Audoeni, Braciacum *Brachi*: demum accepto Belnaio *Beauné*, Sedanam *Sane* vel *Saane*, cui nomen suum dedit, & Sottam villam præterfluit, atque apud S. Margaritam, aut si alios sequimur, apud Longamvallem, *Longueval*, mari infertur. *Sedani* loci meminere literæ VVilhelmi Regis Anglorum & Ducis Normanniæ, qui *A. C. 1070.* donavit S. Amando *unum mercatum in Seana*. Dicitur hæc vulgo similiter *Saane* vel *le Bourg de Sane*, estque vicus in Duc. Longævillæ, in Decanatu Braciacensi, ubi

Cella

cilia est Virginum, Rotomagensi Monasterio S. Amandi subjectis, quem Prioratum B. Mariæ *de Sedana* vett. tabulæ vocant. *Molendini apud* S. *Audoenum in riparia de Saane*, mentionem facit Reginaldus de Perravilla in literis datis A.C. 1204. V. eundem Valesium *loc. cit.*

Sedanda, unum ex regnis Monomotapæ, V. ibi.

Sedanum, adde: Fuit initio Principatus hic in potestate Comitis Marcæ & Arembergæ, primusque se *supremum Dominum Sedani* indigitavit Joannes A.C 1460. cujus linea masculina cum extincta esset An. 1588. in VVilhelmo Roberto, unicâ ejus filiâ ductâ Dux Bulionæus & Princeps Sedanensis factus est Henricus Vicecomes Turrius, seque in Comitum Marcanorum jura successit. Sed filius ejus Fridericus Mauritius, propter conspirationem cum Hispanis, Principatu exutus, à Ludovico XIII. R. A.C. 1641. postea compensationis loco duodecies centena milla librarum Turonensium accepit, Georg. Hornius *Orb. Polit.* Ubi ad id, quod de extincta in VVilhelmo Roberto familia dicit, animadvertit Menckenius, ex Continuat. Thuani *l.* 10. *pag.* 707. ei superstitem patruum Carolum Com. Mauleurierum, verùm eum, cùm hæreditatem nepotis aditurus esset, ab Henrico IV. qui Turrio Sedanum assertum ibat, coactum fuisse cum hoc de jure suo transigere &c.

Sedere, propriè Judicum est & innuit Majestatem & quieti animi ac perturbationibus nullis obnoxii tranquillitatem: Ita *sedere* dictus est Prætor, cùm pro Tribunali juris dicendi causâ sederet. Hinc Lactantius *l.* 6. *c.* 18. *Sedet enim maximus & æquissimus Judex*. Silius Italicus *Bell. Pun. l.* 7.

Nec Judex sedisse valet.

Diesque proin, quibus Prætor jus dixit, *Sessionum* appellantur *l.* 5. §. *satisfactiōn ff ut in possess. legat.* & munus ejus, *Sedes sublimissima*, *l.* 14. *C. de Judic.* Idem ritus in Liberalibus, quæ incidebant in 16. d. Kal. April. obtinuit, tum enim per totum oppidum eo die sedebant Sacerdotes Liberi, hederâ coronatæ anus, cum libris & foculo, pro emtore sacrificantes. Ubi *sedere* significare *feriari*, annotavit Hadr. Turnebus *in Comm. Varron.* Similiter cùm in communioribus sacris adorantes Deos starent, in parentali tamen seu funebri solemnitate, operantes sacris *sedebant*. Q. Curtius *l.* 8. *Assidebat ei* (Sisygambi) *una ex neptibus, nuper amissum ei, hastionem, cui nupserat, lugens.* Quod cum Servius *ad principium Æn. l.* 9. *ad augurandi tantùm consuetudinem & sententiam in Senatu dicendi* trahit. certum tamen est, parentantes etiam & lugubria peragentes officia, *sedere* fuisse solitos: Hebræorum fortè imitatione, apud quos Matth. *c.* 27. *v.* 61. mulieres SERVATORIS obitum lugentes, *sedisse* leguntur *è regione sepulchri*: & Ezech. *c.* 8. *v.* 14. *Mulieres* Idololatricæ *sedebant deflentes Thammuzum* (Adonim. Sic intelligendi Poetæ. Martialis *l.* 2. *Epigramm.* 41.

Te mæsta decet assidere Matri,
Lugentiq; virum piumq; fratrem.

Papinius Statius *l.* 5. *Sylv* 3. *versu* 65.

— — *Tepido genitrix super aggere nati*
Mæsta sedet, &c.

Quo factum, ut *Sedes* pro sepulchro tumuloque sumeretur. Amm. Marcellinus *l.* 22. *Metuens, ne collectis inpremis* Sedes *illi, ut reliquiis, extruerentur.* Sidonius Apollinaris *l.* 3 *Epist* 8. *Perpetuis* sedibus *dormienti similior illata est*, ad quem locum Savaro id ipsum observavit, ex *l. ult. C. Theodos. de sepulchr. viol.* ubi *Sedes Apostolorum* pro *tumulo*: quo loquendi genere etiam est usus Paulus JC. *l.* 40. *ff. de Relig. & sumpt. funeral.* Sic vetus marmor, *Hanc. Sedem. sibi. vivi. posuerunt.* & aliud *in Epigr.* 2.

Lævita. conjunx. Petronia. forma. pudoris.
His. mea. discedens. Sedibus. *ossa. locat.*
Parcite. vos. lacrymis. dulces. cum. conjuge. natæ.
· *Viventemque. Deo. credite. flere. nefas.*

Sedem autem hanc *perpetuam* appellavit Sidonius, sicuti *æternam* JC. se qua sc. ossa transferri inconsulto sacrorum Rege, aut Pontifice, nefas erat: non *quod corpora non resurgant*, ut quibusdam impiè persuasum: sed, *ut discrimen sit inter temporarium sepulchrum & æternum*: Diocletiani & Maximiani rescripto id firmante. V. hac de re plura, apud Thom. Godvvynum *in Rosini Antiqq. l.* 3. *c.* 31. Apud Hebræos, nemini in loco sacro *sedere* fas erat, nisi soli Regi, adeoque Sacerdotes in Templo stantes solum ministrabant, ut colligere est ex loco Deuteron. *c.* 18. *v.* 5. Interim in precibus non stabant solùm, vel ingeniculabantur, sed & *sedebant*, ut exemplum Davidis docet 2 Sam. *c.* 7. *v.* 18 Et certè genuinum hunc supplicantis gestum esse, suggerit quoque Apollonius *in Argonaut. l.* 4. *v.* 693. & 694.

Τὼ δ' ἄνεῳ καὶ ἄναυδοι ἐφ' ἑστίῃ ἀΐξαντε
Ἵζανον, ἥ τε δίκη λυγροῖς ἱκέτῃσι τέτυκται.
Illi ergo tacitè, sineq; voce, in foco consessu
Sederunt (*velut mos miseris supplicibus est.*)

Idque ἐφ' ἑστίῃ, i. *ad focum* maximè, quod ad hunc locum, vel observatu Cœlii *l.* 15 *c.* 18. notarunt Interpretes, inquientes, *Lege sancitum, ut supplices apud Larem* sederent *taciti*. Quod idem de Ulysse jam monuit Homerus *Odyss.* η. *v.* 153. de Marcio Coriolano, ad Att. Tullium Volscorum Principem profugo, narrant Dionys. Halicarn. & Plutarchus *in ejus vita*: de Themistocle Plut. itidem *in eo* &c. Apud Scythas verò in tergore bovis mactati (cujus inter adstantes carnes distribuebantur) *sedebant* supplicantes, qui ritus sanctissimus apud illos habitus est, ut docet Lucianus *in Toxari*. Porrò, in conviviis antiquissimi mortalium, continentiæ ac duritiei assueti, similiter, *edebant*, ut non è Sacris solùm paginis discimus: sed & Homerus id inculcat *Odyss* κ. Sedebamus *edentes multas carnes & vinum suave*. Quem sequutus Virgilius, ait.

— — *Hic ariete cæso*
Perpetuis soliti Patres considere mensis.

Ad quæ verba Servius, *Majores*, inquit, *nostri sedentes epulabantur, quem morem habuerunt à Laconibus & Cretensibus, ut Varro docet lib. de Pop. Rom.* V. quoque Athenæum *Dipnosophist. l.* 8. Posteà verò, luxuriâ ingravescente, propter mollitiem & ingentes delitias, quæ Asiâ inprimis devictâ Romam demigrarunt, quæsita est hæc mollis accubatio, post balnea (quorum usus tempore majoris Scipionis ac Plauti increbrescere cœpit) ut. delicatiùs epulaturi, trunco corporis paululum inflexo, in cubitum incumberent, & crura jacerent aut porrecta, aut leviter inflexa. Verùm & sic discumbentibus Viris, Mulieres *sedere* perseverarunt, ut ex Vitruvio, Val. Maximo *l.* 2. *c* 1. Varrone, Isidoro, discimus, quòd turpis videretur in muliere accubitus. Donec à Pompeji M. ætate usque ad Constantini Imp. tempora, cùm in frequentissimo usu balnea essent, apud quoscunque, omnes ferè atque etiam Mulieres cœnantes, simul accumbere cœperunt, uti docet Ovidius *de Arte l.* 1. Valer. Maximus *l. c.* &c Cùm *apud Græcos* (quos Aristotelis jam tempore discubuisse in publicis cœnis, credi par est, ex ejus *Polit. l.* 5. ubi voce κατακλίσεως utitur) *mulieres nunquam accubuisse*. tradat *Verr.* 1. *Cic.* Interim verba sunt Mercurialis, *& apud Romanos diverso situ mulieres à viris accumbentes cœnasse rationi consentaneum est. non solùm, quòd honestatis atque dignitatis ratio sic postulabat, sed quia in Romanis lapidibus mulieres quasi sedentes & nulli alteri rei cubitis innixæ, accumbentes & edentes conspiciuntur.* V. eum *de Arte Gymn. l.* 1. *c.* 11. cui, si placet, adde Joh. Rosinum *Antiqq. Rom l.* 5. *c.* 28. Joh. Laurentium JC. *Notis in Phædrum l.* 4 *fab.* 24. &c. De *Sessione* in sacris, & noto Pythagoræ symbolo, Numæ etiam attributo, apud Plutarchum *καθῆσθαι προσκυνήσαντας*, *Adoraturi sedeant*, V. Vossium *Idol. l.* 2. *c.* 34. Addam saltem, & augurale verbum fuisse, *sedere, quoniam sedentium animi sint tranquilliores*, Serv. *ad Æneid. l.* 9. laudatus Casp. Barthio *Animadversion. ad Statium Theb. l.* 1. *v.* 321. ubi de hoc verbo multa. V. quoque Casaubonum *ad August. Suetonii cap.* 95. ubi de omina in sella captandi Candidatorum, apud Romanos, ritu: qui & de more Impp Senatores in Senatu *sedentes* salutandi, *ad eund. c.* 53 & de more in scrobibus *sedendi* eorum, qui se interimebant aut à carnifice plectebantur, ad *Neronem c.* 49. varia habet: Jac. Gothofredum *Exercit. de Eccl* 1. ubi de sessilibus, item curulibus Deorum statuis (namque & quosdam Deorum suorum *sedentes* faciebant Ethnici, scabello nonnunquam pedibus subjecto, egregia congessit: nec non hic infrà.

Sedes, in *l.* 10. *Cod. Theodos. de Malef. Mathem.* Quia nonnulli ex ordine Senatorio maleficiorum — invidiâ stringebantur, idcirco hujusmodi negotia Urbanæ præfecturæ discutienda permittimus. Quòd si quando hujusmodi inciderit quæstio, quæ judicio memoratæ *sedis* dirimi — posse non creditur, eos ad Comitatum transmitti præcipimus: imperium est seu jurisdictio Præfecti urbis. Imo absolutè Regnum, apud Auctorem incertum *in Encomio Emmæ Reginæ, l.* 1. *Rex — recensuit comites expeditionis, relictoque minore filio suo, in Sede, adiit navigium cum armato milite.* Sanè *Sedes* est dignitas, & *sedere*, Regium verbum. Ita Virgilius,

— *celsâ* sedet *Æolus arce*
Sceptra tenens —

Unde & *Solium* innumeris locis & hinc *Stul*, apud Germanos ipsum Regnum. Maximè tamen vox tribuitur Præfecto Urbis & Præfecto Prætorio, quorum *Sedes* vocantur *eminentissimæ, excelsæ, inlustres, magnificæ, magnificentissimæ* &c. passim in utroque Codice, ubi *Sedes vestra, Sedes vestra magnifica, inlustris* &c. In Ecclesiam postmodum vox transiit, dictæque *Sedes* Ecclesiæ majores, seu quòd in iis Episcopi *sederent* in thronis, unde θρόνοι dictæ, & verbum hinc ἐνθρονίζειν; seu quòd essent Apostolorum vel Martyrum sedes, i. memoriæ, qua de vocis notione dictum supra in verbo *Sedere*. Priorem stabilit Victor Utic. *l.* 1. ubi *sedere thronum*, pro, Episcopali auctoritate præesse, dicit: *Suggerunt de illo, ut suum nequaquam* sederet thronum, *neque Dei populo verbum faceret consuetum.* Κατ' ἐξοχὴν autem *Sedes* dictæ quinque Patriarchales Ecclesiæ, Romana, (quæ *prima Sedes* Gelasio I. Pont. in Concil. Rom. alibique) Alexandrina, Antiochena, Hierosolymitana & CPolitana. Sed & *Primæ sedes*, dictæ leguntur Primatum sedes, eorum sc. Episcoporum, qui promotionis ætate cæteros suæ diœcesis Episcopos anteibant, eoque nomine *Primates* vocabantur, quod in Africa maximè obtinuit, ut videre est apud Augustinum *Epist.* 162. 165. &c. Hinc *primæ Sedis Episcopus* in Concil. Carthagin. *III. can.* 26. quo titulo sc. Rodulphus Archiep. Bituricensis quoque inscripsit, in *Charta* quadam

ad

An.841. apud Justellum *in Histor. Turenensi* & *Sammarthanos*. V. Sirmondum *in Propemptico l. 2.c.9.* laudatum Car. du Fresne in *Glossar.* adde Jac. Gothofredum *d.l.* ubi de vocis ἕδρα in sacris Gentilium usu plurima egregia: ut & suprà in voce *Cathedra*.

Sede Curiæ Generalis, quam cogere solebant olim Imperatores Occidentis, cum *transalpinarent*, seu in Italiam proficiscerentur, Roncalia fuit seu *Roncalia*, locus ac planities porrectior, inter Placentiam & Cremonam: qua de re sic Otto Frisingensis *de Gestis Friderici l.2. c.12.* „Inde castra movens in campum *Roncaliæ*, super Padum, non longè à Placentia, mense Novembri resedit. Est autem consuetudinis Regum Francorum, quæ & Teutonicorum, ut quotiescunque, ad sumendam Imperii Romani coronam, militem ad transalpinandum coegerint, in prædicto campo mansionem faciant. Ubi ligno in altum porrecto, scutum suspenditur, universorumque Equitum agmen feuda habentium ad excubias proxima nocte Principi faciendas per Curiæ præconem exposcitur: quod sectantes, qui in ejus Comitatu fuerunt, singuli singulos beneficiatos suos per præcones exposcunt. At sequenti die, quicunque nocturnis vigiliis defuisse deprehensus fuerit, denuo ad præsentiam Regis aliorumque Principum vel virorum illustrium evocatur. Sicque omnes omnium beneficiati, qui sine bona voluntate suorum dominorum domi remanserunt, in feudis condemnantur. Hunc morem Principe secuto, non solum Laicorum feuda, sed & quorundam Episcoporum —— adjudicata fuere. Sic Lotharius Imp *l. Feud. tit. 52. §.1.* Dum apud *Roncaliam*, secundùm antiquorum Impp. consuetudinem, pro justitia ac pace Regni consideremus. Et *tit. 53* Dum ex —— more universalis Curiæ *Roncaliæ* pro tribunali sederemus, à Principibus Italicis non modicas accepimus querelas. V. quoque Abbatem Ursperg. *in Friderico*, ubi Lombardos *justitiam suam requirere* hoc in loco *& ab Impp. recipere diem certam & Curiam publicam*, solitos narrat. Quem morem Curias Generales in Italia indicendi, hausisse Germanos Principes à Francis, ex verbis Ottonis præfati, haud obscurè liquet. Et certè cùm Carolus M. Italiam imperio suo adjecisset, fusis profligatisque Longobardis, solenne illi fuit & successoribus, Primores sui Palatii & Comites Palatinos eò mittere, qui *justitias publicas* facerent, cujusmodi Curias publicas in campis cogi consuevisse, diximus suprà. Dictus autem hic campus est, quòd esset *Roncalis*, i. incultus & sentibus obsitus; *runcare* enim Latinis est purgare campum à sentibus, quas inde *ronces* Galli vocant. Unde legitur in *Constitutione* Caroli Crassi Imp. A. C. 884. *Cuicunque secundùm hanc Legem expeditio imperatur si ad Curiam Gallorum, hoc est, in campum, qui vulgò* Runcalle *dicitur, dominum suum non comitetur* &c. V. C. du Fresne in voce *Roncalis*, & plura hanc in rem apud Joh. Calvinum *Lexico Jurid.* De eodem celebri loco, sic Guntherus *Ligurini l 2. initio*,

> —— *Tum demum signa revellens*
> Roncaliam *properat rapidis attingere castris.*
> *Est locus Italiæ modicùm sejunctus ab urbe,*
> *Cui, quia pulcra situ places, inde Placentia nomen,*
> *Planus & Eridani placido junctissimus amni,*
> *Effundit latos spatioso limite campos.*
> *Hic, quoties claram Regnator tendit ad urbem*
> *Teutonus, Ausoniam sumturus ritè coronam,*
> *Ponere castra solet: ligno suspenditur altè*
> *Erectus clypeus, tunc Præco Regius omnes*
> *Convocat à dominis feudalia jura tenentes.*
> *Excubias Regi primas celebrare fideles*
> *Nocte vetustorum debent ex more Parentum.*
> *At quicunque domi, domino nolente, relictus*
> *Defuerit, feudo privari Curia censet* &c.

Sedes Porphyretica duplex, in Sacello *S. Sylvestri* Palatii Lateranensis collocata, memoratur Dominico Macro in *Hierolex.* „ubi sic de illarum usu: In illarum prima cùm Papa sederet, Prior illius Basilicæ tradebat illi baculum, correctionis symbolum & claves Ecclesiæ, Pontificiæ potestatis hieroglyphicum. Hoc peracto ad alteram Porphyreticam sedem se constituens Papa, baculum & claves eidem Priori denuo restituebat, à quo ibi cingulo rubro, ex quo bursa serica ejusdem coloris pendebat, præcingebatur; in hac enim gemmæ duodecim cum moscho inclusæ erant. Pontifex interim sumto ex gremio Camerarii monetarum pugillo auri & argenti, populo denuo meliori largitione erogabat &c. Idem præter duas has, & tertiæ *ibidem* meminit, *Stercorariæ* dictæ, (in qua priùs, quàm in porphyreticis, sedere consueverit Pontifex) de qua sic „ait: Erat, inquit, sic appellata marmorea sedes, ante Lateranensis Ecclesiæ portam, in qua sedebat, seu potiùs jacebat novus Pontifex, quando ibi ad capessendam possessionem accedebat, sic denominata, quia, quando ex ea surgebat, canebantur sequentia verba: Suscitat de pulvere egenum & de stercore erigit pauperem, ut sedeat cum Principibus & solium gloriæ teneat. *Postmodum* Ex qua surgens Pontifex sumebat è gremio Camerarii monetarum pugillum, in quibus aureæ vel argenteæ non existebant, & in populum dispergens ajebat, aurum & argentum non est mihi &c. Hactenus ille, qui hodie in simili functione, loco ritus hujus, stuppam coram Pontifice, ad coronationem accedente, in ingressu Vaticanæ Basilicæ, comburi addit, cum triplici commemoratione verborum, *Sic transit Gloria Mundi.* Plura de *Sede* hac triplici, V. apud Platinam *in Joanne VIII.* Marcellum Arch. Corcyr. qui *Sacrarum Cæremoniarum librum* conscripsit, sub Leone X. Robertum Gallum Dominicanum, qui *Librum Visionum* scripsit, An. 1290. Laonic. Chalcondylam *de rebus Turcicis l. 9.* Ant. Sabellicum *Ennead. 6. lib.1.* Alios.

Sedulius Cœlius Scotus, Hildeberti Scotorum Archiepisc. discipulus, Presbyter Hibernus, claruit in Italia, circa Ann. C. 450. Regenvolsc. & Illyrico, aliis 460. Tr. & Bellarmino 430. Obiit A. 450. Sixt. Sen. Ejus *in Epist. Pauli Comm.* edit. cum aliis fol. Basileæ A. 1528. in quarto ibidem A. C. 1538. 1562. (cum notis Jarreti) & *Poemata*, extant. *Sublimi vena & varia eruditionis Poeta.* Dempstero: *Ingenio præclaro præditus, eruditus, carmine & prosa excellens*, Illyric.

Segardi, in M. *Chron.* Belgico circa annum Christi 1323. lege *Begardi*.

Segesta, sive *Segetia*, & *Seja*, Numina Rom. memorantur Augustino *de Civ. Dei l. 4. c.8.* ubi sic ex Varrone ait: *Sata frumenta, quàm diu sub terra essent, præpositam voluerunt habere Deam* Sejam: *cùm verò jam super terram essent, & segetem facerent, præpositam* Segetiam. Seu, ut idem *l. 10. c.2.* vocat, *Segestam, quarum simulachra in Circo.* Plinius, à Numa Pompilio eas consecratas fuisse; Macrobius eas qui nominasset, ferias observare solitum fuisse, docet, *Saturnal. l.1.c.16.* Sicut autem *Seja* vel *Sera*, à *serendo*: ita *Segesta* à *Segete* nomen est sortita, Plinio teste *l. 18. c. 2.* eadem cum *Segetia*, quam cernere est in nummo Saloninæ, uxoris Gallieni Cæsaris. Vossius *de Idol. l. 2 c. 61.*

Segesterorum Urbs, adde: Pagus Latinè *Segestericus* dicitur.

Segestrum, vel *Sicastrum*, vulgò *Sestre*, locus Galliæ, in Lingonibus, ubi Presbyter Sequanus, Johannis Abbatis Reomensis discipulus, Cœnobium exstruxit, quod inde primo *Monasterium Segesterense* aut *Segestrum*; deinde ab Auctore *S. Sequani*, vulgò *S. Sene* dictum est. Monasterii *Segestri* in Martyrologio vetustissimo, quod S. Hieronymo tribuitur, mentio est his verbis: *XIII. Kal. Octobris in territorio Lingonicæ civitatis, Monasterio Segestro depositio S. Sigonis Presbyteri & Confess.* apud Adonem *S. Sigoni.* V. infrà *S. Sequanus.* Aliàs *Segestrum*, Græcè σίγυστρον, teges est, σιγυστρεῖα διφθέρα, de qua voce V. Casaubonum *ad Octavium Suetonii cap. 83.*

Segia, Guil. Brittoni *Seva*, vulgò *See*, fluvius Galliæ, inter cujus, ut & Senunæ, vulgò *Selune*, ostia situs est locus Tumba, his verbis memoratus Auctori incerto *Apparitionis S. Michaelis Archang. c.1.* „Hic locus Tumba vocitatur ab incolis, quòd in morem tumuli emergens in altum, in spatium 200. cubitorum porrigitur & Oceano undique cinctus, augustum admirabilis Insulæ præbet spatium, inter ostia situs, ubi immergūt se mari flumina, *Segia*, nec non & Senuna, præbens habitantibus hinc inde non breve nimiùm spatium, qui ab Abrincatensi urbe 6. mill. distans, Oceanumque prospectans, Abrincatensem pagum dirimit à Britania. Britto, uti dictum, *Sevam* vocat *Philippid. l.8.* ubi memorat Abrincas,

> *Colle sitas, inter Sevam Senunamque, supino:*
> *Pisciferos amnes, multo salmone feraces.*

V. Hadrianum Valesium *Not. Gall.* in voce *Senuna*, & infrà in *Seva*.

Segmenta, apud Juvenalem *l.1. Sat. 2.* de veste Gracchi,

> Segmenta, *& longos habitus & flammea sumsit:*

lora sunt aurata vel fasciæ auratæ, vestibus & præcipuè mulieribus, prætexi consuetæ, eæ maximè quibus summa ora vestis prætexebatur. Hinc idem *Sat. 8.* de eodem Gracccho, eademque veste agens,

> *Credamus tunicæ de faucibus aurea cùm se*
> *Porrigat* ——

Nempe muliebrem vestem Gracchus, qui in arena habitu Retiarii pugnabat, induerat & *segmentis* ad guttur ornatam. Propria namque *segmenta* primitus mulierum fuere, & quidem ex auro, Itaque *segmenta* & *purpuream vestem* Latini cùm dicunt, eodem sensu dicunt, quo Græci Auctores χρυσὸν καὶ πορφύραν mulieres in luctu deposuisse, scribunt. Ovidius *de Arte l. 3.*

> *Quid de veste loquar, nec enim* segmenta *requiro,*
> *Nec quæ de Tyrio murice lana rubet.*

Postea verò luxu crescente, virilibus quoque vestimentis hæc vittæ adtexi cœpere, cùm antea purpurâ tantum viriles tunicæ prætexerentur: hinc *auratarum tunicarum virilium* nomen, sub Gallieno primùm, auditum, quas easdem cum paragaudiis tunicis fuisse, docent Eruditi. Quia verò *segmentis* hujusmodi ad guttur tunicæ ornabantur, hinc factum, ut *segmentum* pro gutturis ornamento seu monili poneretur, ut ex Servio & Isidoro discimus. V. plura hanc in rem apud Vopiscum *in Aureliano*, & hic passim in vocibus *Fascia, Lorum, Paragauda, Vitta* &c. Hinc *Segmentatus Episcopus*, apud Gerardum Episc. Camerac. in Concil. Atrebat. ann. 1025. *Tom. XIII. Spicilegii Acheriani*, i. vestibus

bus Pontificiis indutus: & *fegmentata Casa* in *Vita MS.* S. Amatoris, i. fasciis istiusmodi auratis insignes, C. du Fresne *Glossar.*

Seguier, nomen illustris in Gallia Familiæ, quæ quinque habuit ramos: Primus desiit in Luisa Maria *Seguier*, March. *d'O* (fil. Petri Dn. *de Sorel*, M. *d'O*. defuncti A. 1638. & Margaretæ *de la Guesle* M. *d'O*) quæ nupta Ludovico Carolo March. *d'Albert* Duci *de Luynes*, ejus familiæ successionem attulit, mater ex eo Caroli Honorati *d'Albert* March. *d'Albert* Duc. *de Chevreuse*, quæ sibi Joannam Mariam Colbertam junxit. Secundus est Dominorum de *Dracy* & *L'estang la ville*. Quartus Dominorum de *S. Cyr & du Plessis*. Quintus Dominorum *de la Verriere*. Tertium clausit haud pridem Petrus *Seguier* Com. *de Gien*, Cancellarius Franciæ, qui genitus ex Joanne Dn. *Autry* & Maria *Tudert*, junxit sibi Magdalenam *Fabry*, duarum ex ea filiarum pater; Magdalenæ viz. (quæ primis nuptiis Cæsari *du Cambout*, M. *de Coislin*; alteris Ægidio March. *de Laval* Com. *de Bresteau* elocata est) & Carolæ uxoris primò Maximiliani Franc. *de Bethune D. de Sully*; exin Henrici Borbonii *D. de Verneuil*) nominis *Seguier*. V. Spenerum *Th. Nob. Eur.* Part. III. p. 14. 75. & in *Indice*.

Seisa, Africæ fera dimidii cubiti altitudine, barbâ tigridem, ore leporem, hominem auribus referens, armata undique aculeis rotundis, albi nigrique coloris, quibus se contra quemcunque animalium impetum tuetur: Ab omni potu abstinet, sed in escam quidvis obvium rapit, Richelet.

Sejorni Regis Custos, in *Memorialt vet.* apud C du Fresne, nomen fuit officii in Aula Regis Franciæ, cui commissum erat *Sejornum Regis*; quo nomine vocabatur locus, ubi erant stabula Regia (in quibus Regii equi alebantur & morabantur, donec iis Rex haberet opus) paulo ultra Palatium *de Beauté* appellatum, ad Matronam fluv. Illi suberant *Marescallus*, cujus munus erat calceare equos, & *Pagii* seu famuli &c. V. eum in *Glossar.*

Sejuges Aurati, in Capitolio positi, à C. Cornelio, memorantur Livio *l. 37. c. 35.*

Sejus Fuscianus, vir Senatorii ordinis, condiscipulus Marci Antonini Philosophi, memoratur in *Vita* hujus Jul. Capitolino. An idem cum eo, qui Lampridio in *Vita* Commodi, *secundùm Cos.* nominatur, quique fuit Urbi præfectus, ut narratur in *Pertinace*, qui illi successit? Casaubonus *ad l.*

Selah, vox Hebraica, quæ septuaginta tribus vicibus in Psalmis, ac semel in Prophetia Habacuc occurrens, quibusdam *in æternum*, aliis idem quod *Amen* notat. Nonnullis pausæ & quietis, vel elationis vocis signum, Rabbi Abraham Musica nota, fuit, ut & Hieronymo in c. 3. *Habacuc.* LXX. Theodotio & Symmachus, per Græcum διάψαλμα solent vertere, & quidem hac voce sententiæ mutationem significari volunt aut cantûs aut rhythmi diversi, aliquando etiam immutationem personæ cantantis, Commentatores Græci. Chrysostomus illam personarum mutationem in psallendo designari arbitratur, quæ non unius duntaxat personæ esset, sed chori totius, cùm Cantorum Præfectus, sicubi ita censuisset in medio Psalmi, partem reliquam etiam alteri choro canendam tradidisset: itaque illam in psallendo Cantorum successionem διάψαλμα fuisse appellatam. Quæ sententia valde probabilis videtur Andr. Riveto, cùm ipsa vox διά interruptionem & vicissitudinem psallentium innuere videatur V. eum *Comm. in Psalm* 24.

Selasticum Certamen, in *Inscr.* Saxi Melphensis,

IMP. CÆSARI.
DIVI. HADRIANI. FIL.
DIVI. TRAIANI.
PARTHICI. NEPOTI.
DIVI. NERVÆ PRONEP.
T. ÆLIO. HADRIANO
ANTONINO. AUG. PIO
PONTIF. MAX. TRIB. POT. V.
IMP. II. COS. III. P.P.
CONSTITUTORI. SACRI
CERTAMINIS. SELASTICI
SOCII. LICTORES POPULARES
DENUNTIATORES. PUTEOLANI.

pro *Iselasticum*, non sculptoris vitio, ut Viro erudito visum, sed scribendi pronuntiandique usu, quod multis ejus ævi Scriptorum exemplis ostendit Salmasius *Not. ad Spartianum in Hadriano*. Quid autem fuerit Certamen Iselasticum, diximus in hac voce.

Selecti Dii, & *Selecti* simpl. vocabantur à Romanis Dii octo, XII. Consentibus seu præcipuis, (quibus velut Consiliariis Jupiter in rebus maximis agendis uti credebatur, quorumque imagines auratæ apud Forum stabant) additi, propter majores in mundo administrationes, vel quòd magnis Populis innotuissent, majorque illis cultus exhiberetur. Hi unà cum Consentibus dicti videntur *Dii geniales* Ausonio, cùm *in Periocha Æn. lib. 4.* ait,

Jupiter interea cum Diis genialibus unà
Concilium cogit Superûm de rebus Achivis.

Ubi cùm quidam *Deos Indigetes* intellectos velint, monet Vossius. *Jovem non tam Indigites in Concilium vocare, quàm Consentes & Selectos, de Theolog. Gentil. lib.* 1. *cap.* 12. Iidem *Majorum Gentium*, hinc *Cælestes* Dii appellati. Sunt & Semideis, Semonibus, minorumque Gentium Diis oppositi. Fuere autem Dii *Selecti* hi, *Genius, Janus, Saturnus, Liber, Orcus* seu *Pluto, Sol, Luna* ac *Tellus*: de quibus omnibus accuratè agit Vossius *de Theol. Gent. l.* 1. c. 18. V. quoque in *hoc Opere* quemq; *suo loco*. Sed & *Selecti* memorantur Plinio *l. 33. c. 2. Decuria quoque ipsa pluribus discreta nominibus fuere, Tribunorum æris & Selectorum, & Judicum.* Judices viz ex ordine Equestri, de quibus V. Hadr. Turnebum *Adversar. l. 29. c. 16.* & Jac. Rævardum *Protribunal. c.* 11. 19. & 20.

Selenites, Græcè Σεληνίτης, gemmæ species, de qua sic Plinius *l. 37. c. 10. Selenites ex candido translucet melleo fulgore, imaginem Lunæ continens, redditque eam in dies singulos crescentis minuentisque numero, nascique putatur in Arabia.* Nempe σελήνη Græcis *Luna* est. At Dioscorides sic dictam vult gemmam hanc, non quòd Lunæ imaginem contineat, sed quòd ἐν τῇ τῆς σελήνης παραυγάζει, *adaucente Lunâ fulgorem emittat.* Media nocte intempestâ reperitur, & inter perfectè pellucida, quæ omnes colores transmittunt, recensetur Samuel. Bocharto: *Talchus* hodie mutuato à Persis & Arabibus nomine. V. præfatum Bochartum *Hieroz. Parte poster. l. V. c.* 6.

Seleucena vel *Seleucis*, Gr. Σελευκὶς χώρα, regio Asiæ, in qua quatuor olim insignes urbes, Seleucia Pieria, Antiochia ἐπὶ Δάφνῃ, Apamea & Laodicea, ut habet Strabo. At longè aliter Ptolomæus, qui in *Seleucide* urbes tres ponit, Γίνδαρον, Γεφύραν & Ἴμμαι. Idem Strabo in *Seleucide* sua Casium montem ponit, urbi Antiochiæ vicinum. Ptolomæus ab eo monte regionem facit *Κασιῶτιν*, cui urbes assignat præter alias, Antiochiam ἐπὶ Δάφνῃ, & *Seleuciam ad Belum*, quæ à Seleucia Pieria diversa. Plinius *l. 5. c. de Cœle-Syria, Seleucias præter jam dictam duas, quæ ad Euphratem, & quæ ad Belum vocatur.* Belu hic amnis est, quem Judaico mari illabi tradit Tacitus *Histor. l.* 5. V. quoque Plinium *l. 36. c. 26.* & plura hanc in rem apud Salmasium *ad Solinum p.* 618. & 619. ubi Auctorem, *Seleuciam* vocantem hanc regionem, cùm *Seleuciden* dicere debuisset, carpit & explicat.

Seleucides, inter fœminei calceamenti genera, memorantur Julio Polluci *Onomast. l. 7. c.* 22.

Seleucus I. Nicanor. adde: A' Syro-Macedonibus (ita enim Græci, postquam Syriâ potiti essent, dicti sunt) honore cœlesti ante omnes Heroas celebratus est, uti Macedonibus *Nicanor*, sic Græcis *Nicator*, nominatus. In cujus honorem cùm variæ sint conditæ Seleuciæ, Fanum honori ejus, fortè & alibi, sed saltem in ea Seleuciæ urbe fuit, quæ erat in littore maris, prope Phœniciam. Ita enim Appiani *in Syr.* Interpres. Ac Philetærus quidem, Pergami præfectus, combussit *Seleuci* corpus, " magnâ vi auri redemptum a Ceranno: cinerum verò reliquias " ad filium ejus Antiochum misit: qui in maritima Seleucia con- " didit, ac delubrum ei constituit, & circa illud agrum sacrum " addidit, qui *Nicatorium* appellatur. V. Vossium *de Theol. Gent. lib.* 1. c. 23

Selga, adde: Fœderis, inter Lacedæmonem & urbem hanc, quæ Laconica fuit colonia, initi memoriam servat numisma antiquum Trajani Decii, in cujus postica parte Pallas & Hercules sacrificantes, serpensque in medio Altari se erigens, conspiciuntur, cum *Inscr.* ΣΕΛΓΕΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ. V. Jac. Sponium *Itin. Græc. Part.* 3. *p.* 181. Hinc *Selgica lana*, olim in pretio, uni Tertulliano memoratæ *de Pallio c.* 3. *Exinde materia, nec de ovibus duo Milesiis & Selgicis, & Altinis, aut quîs Tarentum vel Bætica cluet natura colorante.* Certè in territorio Selgico, magnam ovium copiam, & pecorum omne genus fuisse, tradit Strabo *l.* 12. licèt lanæ disertim non meminerit &c.

Selgkuk, Dux Turcarum, qui, cum primas sedes haberent in Scythia ad fluv. Jaxartem, supra Persiam, ex illa regione hodieque *Turkestan* appellata, in Persiam ejus auspiciis emigrarunt, circa A. C. 1000. sicque Saracenorum per Asiam potentiâ destructâ, novam ibi Monarchiam orsi, in Imperium CPolitanum arma vertere non infeliciter mox cœpere. Filius ejus Michael fuit, qui captivus abductus à Mahmudo R. Persiæ & Indiæ, Turcis belli occasionem præbuit, qui proin Togr l-Beko filio Michaelis Rege electo, totâ Persiâ, victo occisoque Mahmudo, potiti sunt, circa an. C. 1038. Inter hujus patrueles postmodum ac fratrueles ortâ discordia, Regnoque Turcarum in Occidentale & Orientale diviso, post Togrul-Bekum i: Persia regnarunt Muhammedes I. *Olbarsélan*, Græcis *Axan*, *Melik-schah*, Mahmud I. *Barkiank*, Muhammedes II. & Mahmud II. cognom. *Abulkasem*: sub quo Chorasmii Persiâ potiti *Selgkucidas* penitus pepulerunt; è quibus Aladinus I. in Asia min. quo reliquiæ Turcarum se receperant, Turcarum Imperium instauravit. Quod à Tartaris è Persia erumpentibus tantùm non eversum utcunque recollegit ac vindicavit Aladinus II. an III. In quo *Selgkuki* posteritas, quæ hactenus in Persia & Asia Min. regnaverat, desiit circa an. C 1298. rerum summâ ad Osmanem, hodierni Imperii Turcici conditorem, devolutâ. G. Hornius *Orbe Imper. cum Not. L. Joach. Felleri p.* 401. & *seqq.*

Selinus Siciliæ, adde: Hinc *Selinusia terra*, apud Plinium, cujus in medicaminibus usus & effectus idem, qui & Samiæ, *l. 35. c.* 13. V. quoque eum c. 6 *ejusd. l.* ubi creta Selinusiâ vel annulariâ vitro infectâ Veteres Indicum, cujus color κυανοειδὴς, imitari solitos esse, docet, qua de re V. Salmasium *ad Solinum p.* 130. & 255.

Seliquastrum, apud Hyginum *Astron. Poet. l. 2.* de Cassiopeja, *pro quo facto inter sidera sedens in seliquastro constituta est*, & Arnobium *l. 2. Quid arquata si sellula, acus, strigil, pollubrum, seliquastrum?* Casaubono sella est muliebris aperta, quarum domi usus fuit, cùm foris uterentur δίφροις κατακλειστοῖς, *sellis opertis, ad Othonem Suetonii c. 6.*

Sella, atque Lectica, ob commoditatem potiùs eorum, qui vel senectute vel morbo impediti ambulare pedibus non poterant, vel ob delitias, quibus semper homines studuerunt, quàm ob aliud quid, inventa, nonnullis videtur, inquit Mercurialis *de Arte Gymn. l. 3. c. 11.* nec forsan sine ratione: quandoquidem nulla apparet probabilior causa, quâ inducti Veteres hujuscemodi instrumenta excogitaverint, quam quòd equitare & pedibus incedere nequeuntes, aliquid optaverint, quo domo exire, per urbes vagari, iter facere commode valerent: Nisi dicamus Imperatores, Reges, Principesque, ne in faciendis itineribus à Sole, a vento, pluvia atque tempestate, offenderentur, Lecticas ac *Sellas* undique obtegi & retegi aptas, invenisse, quas alii postea divites, luxûs ac voluptatis gratia, & postremò Medici Gymnastæque ad usum hominum traduxerint. Hac itaque vel voluptatis gratiâ vel morbi levandi causâ, modò subdio, modò sub tecto porticus, in locis peculiaribus huicque usui destinatis, quos *Gestationes* dixere, in obeundis etiam privatis negotiis, Veteres gestari solebant. Unde Galenus *de tuenda valet. l. 5. c. 2. Antiochum Medicum jam octuagenarium & in vivendo solertissimum, si quando longiùs ire vellet, modò* Sella, *modò vehiculo gestari solitum.* Similiter Plinius Cæcilius *l. 3. Epist. 5. Avunculum suum Romæ* Sella *vehi solitum, ne cæli asperitas ullum studii tempus eriperet*; scribit. Eam duplicem fuisse tradit Antyllus, sive potiùs ejus Interpres; alteram, in qua sedebant, quæ vel cooperiebatur vel aperta sinebatur, & a nonnullis, *Sella gestatoria*, seu *portatoria, sertoria* item ac *Ferterium*, dicebatur: alteram, in qua jacebant. Quarum priorem, nostris quoque temporibus, videri docet præfatus Mercurialis, cum podagrici, divites, Principes illâ quotidie vehantur, eaque viros Magistratum gerentes olim gestari consuevisse, unde *Curulis Sella*, existimat: posteriorem hodie non haberi, nisi Lecticam hodiernam ejus vice sumas, jacendo æquè ac sedendo idoneam. Olim tamen *Sellam* à Lectica distinctam fuisse, discimus ex Marciali *l. 10. Epigr. 10.* cum de utraque ait,

Lecticam Sellamve sequar? nec ferre recusas,
Per medium pugnas sed prior ire lutum.

quod similiter confirmatur illo Tertulliani *lib. de Pallio, Ipsas quoque jam lecticas &* Sellas, *queis in publico quoque domesticè ac secretè habebantur, ejeravere.* In specie, quâ Mulieres in publico portabantur, *Cathedræ* nomen habuit: circa quam puerulos lusitantes, memorat Phædrus *lib. 3. fabula 8.* ubi v. 4. & 5. habet,

Hic speculum in Cathedra Matris suppositum fuit,
Pueriliter ludentes fortè inspexerant.

V. quoque Martialem *l. 3. Epigr. 63. lib. 12. Epigramm. 38.* & Juvenalem *Sat. 9.* Putatque ad fœmineas Cathedras pertinere illud Gloss. Vet. MS. Ἀγκαλίδρα, τῶν λαμπρῶν καθέδρα, Johan. Laurentius JC. *Notis in Phædrum*: Vetus Juvenalis Interpres, *Scamnum cervicalibus stratis* &c. Hinc *Cathedrarii* servi Sidonio *l. 1. Epist. 11.* à delicatis illis & *Cathedralitiis*, de quibus Martialis *l. 10. Epigr. 13.* diversi. Ejus quæ forma fuerit, non adeò certum: verisimile tamen est, in ea pulvinar & lectulum, sicut & in Lectica, stratum fuisse. Juvenalis certè *loco citato*, longam facit, cùm ait,

——— *Strata positus longaque cathedra*
Munera fœmineis tractat secreta Calendis.

Materiam fuisse variam ex Lampridio *in Heliogabalo* percipimus, ubi earum alias *pelliceas*, alias *osseas*, nonnullas *eboratas*, quasdam *argenteas*, memorat. Gestabant autem homines duo: Martyrologium *3. Kal. Mart. Alexandriæ passio S. Juliani Martyris, qui cùm ita podagra constrictus esset, ut neque incedere, neque stare posset, una cum duobus famulis, qui eum in* Sella *gestabant, Judici offertur.* Namque & ad supplicium hac raptatos esse reos, tormentis afflictos, notavit Ammianus *l. 29. Indefensi, bonis ablatis, nullo contacti delicto, promiscuè Juvenes, aliique membris omnibus capti, ad supplicium* Sellis gestatoriis *ducebantur.* Parabantur verò ad onera & Sellas seu Lecticas, servi viribus pollentes, Syri, Medi, Mœsi, Galli, Bithyni, Cappadoces, & Liburni. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, Mercurialem *loco suprà citato*. Johan. Laurentium *de re Vehicularia* &c. Nec omittenda hic *Sella* Regum Parthorum, memorata Spartiano in *Vita* Adriani, *Toparchas & Reges ad amicitiam invitavit, invitato etiam Cosdroe Rege Parthorum, remissaque illi filia, quam Trajanus ceperat, ac promissa* sella, *quæ itidem capta fuerat.* Aurea erat eique insidebant Parthorum Reges, & mox Persarum, cùm se præberent spectandos hominibus. Sic apud Dionem *l. 49.* Parthorum Rex Legatis Antonii χρηματίζει ἐπὶ χρυσοῦ δίφρου καθήμενος. De cujusmodi *Sella*, non semel apud Romanos captivâ, multum in Historiis. Hadrianus verò promissum non implevit, nec sellam restituit, ne Pius quidem, etsi multum oratus, uti apud Capitolinum legimus, V. quoque de *aurea Cæsaris Sella* Casaubonum *ad Julium Suetonii c. 76.* Sed & *Sella* Regia apud alias quoque gentes, in qua sedere privato nefas. Spartianus *in Sev. Ser vatum quid in Sedili Regio juxta lectum posito sedisset* —— *mori coegit.* Idem *in Severo, Sedis & in* Sella Imperatoria *temerè à Ministro posita, ignarus, quòd non liceret.* V. de Jacobo Achajo Medico, in Leonis Augusti regia sella sedente, historiam, apud Marcellinum Com. *in Chron.* Apud Auctorem quoque Aruch inter XXX. Regis Judæorum prærogativas, hanc etiam legi. *Nemo in sella ejus sedet*, notat Casaubonus *ad Spartianum d. l.* De *Sella gestatoria Apostolica*, quâ Pontificem devehi mos, V. Dominicum Macrum in *Hierol.* ubi & iconem ejus exhibet. Reliquas *Sellarum* species, quarum Vett. meminere, hic infrà, paucis indicare libuit. Adde priùs in *Sella* omina quoque olim captata, V. suprà, *Sedere*.

Variæ sellarum apud Vett. species.

α. Arcuata seu arquata, apud Arnobium *adv. Gent. l. 2.* & Tacitum *Annal. l. 15.* Glossario veteri θρόνος est. V. *infrà*. β. Balnearis, apud Jul. Paulum *l. 3. Sent. tit. 8.* eadem videtur cum *Sella pertusa Cetonis*, & ita delineatur a Theodorico, apud Cassianum *l. 2. Var. 39. Hinc desuper sella composita, quæ humanis necessitatibus in absidis speciem perforatur, ægros suscipit interno humore defluentes.* Varro *Familiaricam sellam* nominat *de Re R. l. 1. c. 13.* γ. Curulis, *Sella* fuit eburnea, alta & excelsa, qua apud Romanos olim Coss. & Prætores sedebant: cùm reliquorum Senatorum sedes humiles essent. Usus earum ab Etruscis a Tarquinio Prisco Romam translatus est, Florus *l. 1. c. 5.* Coronis rotundis ornari consuevisse, docent Hubertus Goltzius, Guil. Brassicanus, aliique. Nomen ejus à curru: Qui enim Curulem Magistratum, id est, majorem honorem gerebant, in Curiam vehi curru consueverunt, in quo *Sella* eburnea erat, supra quam considerent, teste Gellio *l. 3. c. 18.* Ea, Ἀγκυλόπους δίφρος dicitur in Gloss. quia erat *pedibus incurvis*, ut illæ quas *Hispanicas* hodie vocamus. δ. Equestris, V. infrà. ε. Familiarica, eadem cum Balneari. ζ. Fertoria: memorata Cœlio Aureliano *l. 1. c. 1.* eadem cum *Gestatoria*. η. Gestatoria, prolixe supra descripta est. θ. Κλισία, cujus mentio apud Hom. *Odyss. δ.* Θρόνος ἦν, inquit, ἔχων τι ἀνακλιντρον, ὥστε καὶ τινας ἐξ αὐτῶν ἰκέσθαι, περιεφάλαιον ἀλλήλα, *Thronus erat, in quo reclinare se poterant, cum cervicali è lana confecto.* Al. Κλισμός. ι. Meretricum, Jun. κ. Muliebris, *Cathedra* dicta est apud Martialem frequens. V. suprà. λ. Pertusa, eadem cum Balneari & Familiarica. μ. Plicatilis, Jun. ν. Prima *Sella*, dicta est in curru scamnum equis proximum, in quo propria Aurigarum sedes, Phædrus *l. 3. fab. 6. Sed illum timeo, Sella qui prima sedens jugum flagello temperat.* ξ. Regia, seu Imperatoria. V. suprà. ο. Seliquastrum. π. Solida, V. Pignorium. ρ. Thronus, sella cum suppedaneo, *Odyss. δ.* Κλισμῷ ignobilior, præstantior verò δίφρῳ. σ. Tonsoria memoratur Cœl. Aureliano *l. 2. c. 1.* &c.

Sella Equestris, primùm memoratur *l. 47. Cod. Theod. de Cursu publ.* nec ante tempora Valentiniani Imp. ejus ferè mentio, ut & stapedum, de quibus aliquid diximus suprà, in voce *Scala*. A' *sagmate* differt, quòd hoc propriè animalibus onera bajulantibus imponitur, *Sella* vero equorum est vel aliorum animalium, quibus homo vehitur, Vegetius *Rei Veterin. l. 2. c. 59.* Unde *Sellaris equus*, Græcè ἵππος φορεὺς, item σελλάς, simpliciter *equus* nominatur in *Vita* B. Hilarii, & Sagmario contradistinguitur, quem Græci σαγμάριον dixere, Salmasius *ad Lampridium in Heliogabalo*. Quamvis hoc discrimen non semper observetur. Græcè ἐφίππιον, quâ voce priùs indigitata esse stragula equorum, quibus tum usi, discimus ex Xenophonte *de re equestri*, ubi monet, ut, qui equo, sive nudus ille sit, sive ephippio stratus, insederit, rectus semper stet, non verò sedeat, veluti in *sella*, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ δίφρου ἕδρας. Cujusmodi stragula quadrangula fuisse, docet statua Antonini in Capitolio, qualibus hodieque famuli equos aquatum ducturi insidere solent. Postquam itaque *sella* inventæ, ut in cæteris, ità hic mox crescere luxus cœpit, unde occasio data Leoni Imp. *in l. un. Cod. Nulli lic. l. 11.* interdicendi, ne quis *in equestribus sellis margaritas insereret* &c. Utut autem *sellis* equorum caruerint Vett. in curribus tamen Heroicis *sedilia* fuisse *exemtilia* seu *sellas*, docet Q. Smyrnæus *lib. 4. v. 505.*

Αἶψα δ' ἄρ' εἰς χώρους βήσαντο θοοὺς ἐπὶ δίφρους
Χώρους δὲ σφετέρους ἐπὶ νίκαις δ' ἵεσαν ἵππους.

Ubi φόρους pro χώρους reponit Barthius. Idem enim postea v. 549.

——— ——— *καὶ πάντες ἀναΐξαντες ἐφ' ἵππων*
Ἕζοντ'

equos pro *curribus* dicens, his enim, non illis insedisse bellatores eos, ex serie orationis patet. Sed & τῆς τοῦ δίφρου ἕδρας, *sella curulis*, meminit Xenophon *d. l.* V. Casp. Barthium *Animadv. ad Statium Thebaid. lib. 6. versu 425.* &c. Hinc *Equestrem Sellam* gestandi ritus, ignominiæ causâ, in ministris Principum gravioris alicujus criminis reis, antequam supplicio afficerentur, à Francis Suevisque adhibitus, medio ævo, memoratur Gunthero *Ligurini l. 5.*

Quippe vetus mos est, ubi si quis Rege remoto,
Sanguine vel flamma, vel seditionis aperta
Turbine, seu crebris regnum vexare rapinis
Audeat, ante gravem quam fuso sanguine pœnam
Excipiat, si liber erit, de more vetusto

Impo-

Impositam scapulis ad contigui Comitatus
Cogatur per rura canem confinia ferre,
Sin aliter, sellam ——

Nempe, uti Nobilis, qui hujusmodi scelere aliquo caput obstrinxerat, canem, sic ignobilis *sellam*, de Comitatu in Comitatum gestare cogebatur. Quæ ignominia, procedente ævo, ad majorem infamiæ notam, ad Viros quoque Nobiles & Magnates quum si capite non plecterentur, transiit. Hinc legitur apud Thom. VValsinghamum, VVilhelmum Belismensem Com. rebellem, à Roberto Normanniæ Duce, intra munitionem conclusum esse, *donec ejus clementiam experetet, & nudis vestigiis equestrem sellam — humeris ferre.*, p.430. Instituti ratio fortè, ut hoc pacto omnimodam subjectionem testaretur reus, qui tanquam equus aut jumentum factus jugum se subire, & ad perpetuam servitutis conditionem deductum sese, ultro confitebatur. Certè si quibus hæc pœna imponebatur, Dominorum, quos criminibus suis offenderant, non pedibus modò advolvebantur, quò calcarentur ab iis & veluti protererentur, sed & *ut obequitarentur* (si ita loqui fas *equi in modum*, uti ex *Chronico* vernaculo Normanniæ de Hugone Com. Cabillon. docet Car du Fresne, qui plura egregia de hoc ritu congessit, in *Glossar.* Eodem pertinent, quæ de Valeriano Imp. & Bajazethe victis ac in potestatem redactis alibi, ut & quæ suprà de *Calcandi hostes ritu* diximus.

Selle Græ apud Papinium Statium *l.5. Sylv. 3. v.127.*

Te de gente suum Latiis adscita colonis
Graia *refert* Selle: *Grajus quà puppe Magister*
Excidit ——

urbs Epiri, colonia vel Romana vel Italica, de qua V. Strabonem *lib.7.* Casparum Barthium *ad Statium d. l.* ut & in voce *Sella.*

Sellularii O. ifices, qui dicantur, notum. Eos sub tumultus Gallici famam ad bellum excitos, Plinius memorat *l.8.c.20.* Consules novi —— comparare inter se provincias jussi: & Mamercinus cui Gallicum bellum obvenerat, scribere exercitum sine ulla vacationis venia, quin opificum quoque vulgus & *sellularii*, minime militiæ idoneum genus, exciti dicuntur. De illorum commissionibus, Athenis olim in festo χαλκεῖα factis, diximus supra.

Selneccerus Nicolaus, Germanus, ex oppido *Hersbruck*, non nullis: aliis, ut e quos Melch. Adamus, Norimbergâ oriundus, magni inter suos nominis Theologus fuit. Obiit An.1592. æt.60. Extant ejus, Collatio Textûs Biblici & Chald. Paraphraseos de Aijah & Melchia, Annotat. in Genesin una cum Isagoge in Exod. Levit. Num. & Deuteron. Explicatio Jeremiæ, adjuncto Sophoniæ: trium item priorum capitum Danielis: nec non Amos, Abdiæ & Sophoniæ: Historia Passionis: In Evang Harmoniæ, Explicationes & Homiliæ, Commentarii in Johannem, in Acta, in Epistolas Pauli, in pr. & sec. Petri: ut & Homiliæ breves in 3. Joh. &c Prodierunt opera 4 tomis in quarto Lipsiæ A.C 1680. De se ipso hoc distichon fecisse legitur:

Quis sum? nil. Quis sum? nullus: Sed gratia Christi,
Quod sum, quod vivo, quodque laboro, facit.

Seluna, mel. *Simuna*, V. ibi.

Semanterium, item *Simanter* apud S. Germanum *in Theor. Semanterium obscuri significat Angelorum tubar.* Et, *Simanter est veluti typus clavorum, quibus perfoderunt manus & pedes Domini*: ex Gr. σημαντήριον & σήμαντρον, est instrumentum hastæ longitudine, cujus sonitu in Ædibus sacris utuntur Græci, campanæ loco. Dominic. Macer *in Hierol.* V. infrà in voce *Simantrum.*

Semeca Ioannes, Teutonicus glossator Decreti. Fuit Azonis discipulus, cumque diu Juri operam dedisset, Prædicatorum ut vocant Monasterium ingressus est. Postea initio seculi XIII. Præpositus S. Stephani Halberstadiensis factus, *Decretum* interpretari cœpit Cùm verò Clemens IV. decimas per Germaniam & Gallias, ad Palæstinæ loca redimenda, exigeret, *Semeca* ad Concilium appellavit, hinc diris subjectus & loco motus, V. Crantzium *de Reb. Saxon l.8. cap 29* Obiit A.1269. Præter memoratum opus, quo anteriorum Glossas reformavit & paucis additis suas fecit, composuit quoque *Summam Confessionis*, quæ, primum inter breviaria locum obtinens, quoties *Summa* non alio adiecto citatur, intelligenda est. De eo Pancirollus *de clar. LL. Interpp. l 3 c.6. Non modicam*, inquit, *Operi Gratiani lucem affert, pleraque novi & veteris Testamenti loca eruditè explicat*, V. plura apud Gerh von Mastricht *Hist. Jur. Eccl. n.* 334.

Semele, adde: Sepulchrum ejus Thebis, eoque pomœria hujus urbis fuisse terminata, notat Turnebus *Adverſ. l. 28. cap.43.* Alibi tamen fuisse sepultam, tradit ex relatione Brasiatarum, quæ fuit civitas Laconiæ, Pausanias *l.3.* Interim idem apud Thebanos eius monumentum agnoscit, *l.9.* Alibi tradit, à Baccho ab Inferis reductam, se verò nec omnino eam mortuam esse credere, quin nec mori quidem potuisse, quæ Jovis fuerit conjugio dignata. *l 2.* Inter Deos certè relatam, annuaque festivitate cultam esse, discimus ex Lutatio *ad Statium Thebaid. l. 2 v 71.* meminitque festi ejus Hesychius Statos tres annuos dies illi datos postmodum discas ex Livio: Nullum enim dubium, cùm *Similam*, voce in Latium detortâ, Numen illud appellet Livius, omnia quæ eo *libro* 39. de Bacchanalibus illis deterrimis scribuntur, ad egregium illud pervigilium, quod Papinius commemorat *Theb. l. 2. v.71* ubi latè de *Semeles* tello, pertinere. Ingentem verò in eo religionem fuisse oportet, cùm & fulminata à Jove & a filio Baccho ab Inferis restitu a, & *Thyone* posteà nomine culta sit, ut narrat Diodorus Sic . 3 Hymnum ipsius habes apud Orpheum, utique annuis his festis repeti solitum. Quam in rem V. plura apud Casp. Ba thium *Animadv. ad Statium passim*, inprimis *l cit* ubi per ignem a Jove eam in cœlum translatam esse, tradere Aristidem *Dionys*, addit: imitantes fabulâ sacram de Eliæ raptu historiam, quod in aliis etiam usu venisse, vidimus hic passim. Sed nec omittendum. uti tumulum, ita & thalamum *Semeles*, Thebis ostensum, & ab omni hominum accessu custoditum suâ adhuc ætate, notare Pausaniam, *l 9.* quam *ar. em Semeles* vocat Lutatius *ad S. at. l. 10. v 68.* &c.

Semen, quibus in fructum assurgat gradibus, V *Palea.*

Semenda, avis in Mediterraneis Indiæ nomen, quam phœnicem esse non dubitat Scaliger *Exerc.* 233. & Cardanus *de Subtil. l.* 10. quibus accedunt Arabes, docentes *Semendal esse avem quandam Indicam, quæ in igne non comburatur*, uti legimus in Giggejo. Damir addit, mantilia fieri ex ejus plumis, quæ in ignem conjiciantur, cùm expurgari est opus. Sed personat æ huic avi larvam detrahit, & hoc nomen corruptum ex salamandra esse, quam in igne vivere constans apud Vett. fama fuit, eruditè docet Bochartus *Hieroz. Parte poster. lib VI. c 6.*

Sementinæ Feriæ, die 24. qui est 9. Kal Febr. à Romanis olim celebrabantur, quamvis non statæ, sed conceptivæ essent, ut ex Macrobio discimus. Ita enim Ovidius *in Fastis*,

Ter quater evolvi signantes tempora Fastos,
Nec Sementina est ulla reperta dies.
Tum mihi (sensit enim) lux hæc indicitur, inquit,
Musa quid à Fastis non stata sacra petis?
Utque dies incerta sacris, sic tempore certo
Seminibus jactis est ubi fœtus ager:
State coronati plenum ad præsepe juvenci,
Cum tepido vestrum Vere redibit opus.
Rusticus emeritum palo suspendit aratrum,
Omne reformidat frigore vulnus humus.
Villice, da requiem terra semente peractâ,
Da requiem, terram qui coluere, viris:

Varro *de L.L. l.5. Sementinas ferias*, diem illum vocat, qui à Pontificibus dictus est, cui nomen à *semente*, quòd sationis causâ susceptæ, lis sacra in æde Telluris, Cereri & Telluri, fieri consuevisse, docet idem *de R R l 1. c.2.* ad quas, pro felici frugum proventu, conceptas preces habes apud Ovidium, ubi *suprà.* De *Sementis* autem tempore, apud vett. Romanos Græcosque, V. suprà ubi de *Satione.*

Semestre Aurum, apud Juvenalem *Sat.7.* ubi de Parde Pantomimo,

Ille & militiæ multis largitur honorem
Semestri *vatum digitos circumligat* auro:

annuli sunt, quos gerebant Tribuni semestres, pro dignitatis suæ insigni. Meminit hujus dignitatis Plinius *l 4 Ep.4.* quâ rogat Sosium, ut Calvisium Nepotem *tribunatu semestri* splendidiorem faciat. Nempe fuere Tribuni Laticlavii, qui in spem Senatorii ordinis Tribunatum gerebant: fuere & Angusticlavii, quasi secundi ordinis Tribuni, e quo genere fuere Tribuni Semestres, qui Equitibus tantum aut Equestri dignitate donatis conferebantur. Cujusmodi dignitatem & jus annuli Poetis tuis Pantomimus ille simul donabat, Salmasius *ad S tinum p.450.* Aliud fuit *aurum æstivum* apud eundem Satyricum *Sat. 1.* quod proin cum *Semestribus* his *annulis* malè nonnulli idem faciunt, V. suprà, ubi de *Auro æstivo.*

Semiamira, adde: Unde *Semiamirica Senatus consulta*, dicta sunt quæ in illo Senaculo fuere lata, *ridicula* videlicet *de legibus Matronalibus*: quæ quo vestitu incederent, quæ cui cederet, quæ ad cujus osculum veniret: quæ pilento, quæ equo, quæ sagmario, quæ asino veheretur &c. Lampridius *in Heliogabalo*, V. quoque infrà. Occisa est cum filio, *probrosissima mulier & digna filio. Cautumque ante omnia post Antoninum Heliogabalum, ne unquam mulier Senatum ingrederetur.* Idem *in seqq.*

Semiaxiarii, à Gentilibus olim Christiani appellati sunt, ut & *Sarmentitii*, quòd ad stipitem dimidii axis revincti *sarmentorum ambitu* à cruentis Fidei persecutoribus comburerentur, uti ait Tertullian. *Apol.c.50.* V. Macros Fratres, in voce *Christianus*

Semicinctium, titulus est Epigrammatis 153. libri 14. Martialis, quod sic habet:

Det tunicam dives: ego te præcingere possum,
Essem si locuples, munus utrunque darem.

Cingebat nempe hominem *medium*, à lumbis demissum ad poplites, uti nostrorum Artificum ventralia. Inventa autem sunt, ut iis se præcingerent, vel cùm lavarent in balneis, aut gymnasiis operam darent, vel cum ministrarent: præcinctos enim ministrasse, ex Suetonio aliisque scimus. Sed postmodum etiam ad alia iis Veteres usi sunt, quod constat, præter alia, ex sacra quoque Actorum historia, ubi hæc vox Latinâ utur-

eodem tempore cœpisse cum Sadducæis, statuente ἀνωνυμία, nisi de genere quodam *Scribarum* peculiari placeat intelligi. Cæterùm è corpore eorum fuisse, qui sequerentur Pharisæos, qui Sadducæos, nec non qui Essenos, non inficiamur: de quorum pallio *τετράγωνον πτερύγιον* habente, V. Salmasium *ad Tertull. de Pallio c. ult.* & Vorstium *Philol. sacr. c. 5.* ,ut & Casaubonum *Exerc. 1. num. 9. p. 52. col. 1.*

Scribendi ratio, tenuibus initiis orta, sensim ad id perfectionis, quod nunc habet, assurrexit, magno mortalium bono. Neque enim satis causæ habuit aut Socrates, qui literas ingenii pestem pronuntiavit, quòd his notis confisi homines memoriam minùs exercerent: aut Thamus, Ægyptiorum R. qui eas improbavit, quòd memoriæ potiùs obfuturæ & homines ad eam excolendam inertes redditturæ viderentur: aut apud Gallos Druides, quos Cæsar *Gall. bell. lib. 6. cap. 14.* disciplinas *scripto* non consignasse, refert, tum ne in vulgus illæ efferrentur, tum ne præsidio literarum freti diligentiam in perdiscendo remitterent, cùm ex sententia Senecæ *Epist. 88. certior sit memoria, quæ nullum extra se subsidium habet.* Sit satis in præsens, quòd Verbum suum DEUS ipse *scripsit*, Exodi *cap. 32. vers. 16.* & a Mose *scribi* voluit, *cap. seq. vers. 27.* repetiitque Johanni Evang. & Apostolo duodecies mandatum illud, Γράψον, i. *Scribe*, ut videre est in Apocalypsi *passim.* Quis *scribendi* artificium primus docuerit mortales, inter Eruditos controvertitur: Plinius enim *lib. 3. cap. 56.* & Diod. Siculus *lib. 6. c. 15.* eam gloriam Cadmo tribuunt: Servius *Æneid. lib. 2.* Palamedi. Alex. ab Alexandro *Genial. dier. lib. 1. cap. 30.* Rhadamanthum in Assyriam; Memnonem in Ægyptum, Herculem in Phrygiam, Carmentam in Latium, literas attulisse refert: & notum de Phœnicibus illud Lucani,

Phœnices primi, Famæ si credimus, ausi
Mansuram rudibus vocem signare figuris, &c.

V. de Æthiopibus Diodorum *lib. 4.* de Assyriis Plin. *lib. 7. c. 56.* Quos omnes intra recentius ævum se continere, certum est. Altius ascendit Eusebius *Præp. Evangel. l. 18.* ubi Mosen literarum usum primum docuisse Israelitas, à quibus ad Phœnices, inde ad Græcos aliasque Gentes pervenerit, tradit: sed ut ille in sua gente id præstiterit, primus *scribendi* Magister Oecumenicus nondum patet. Sethum potiùs dicemus, vel ipsum mirabilem hanc Artem invenisse, vel à Patre inventam jam & constitutam, accepisse & ulteriùs edecumasse. Quorum prius confirmatur ex Suida, ubi ait, *ἐκ τῶ Σὴθ οἱ τότε ἄνθρωποι ἐπονομάζοντο, διὰ τὸ ἐξευρηκέναι τά τε Ἑβραϊκὰ γράμματα, τάς τε τῶν ἀστέρων ὀνομασίας*: & duabus illis columnis, de quibus Josephus *Antiqq. Judaic. l. 1. c. 3.* Posterius suggerit Augustinus, cùm ait *quæst. 69. Exodi, Nonnullis videtur a primis hominibus literas cœpisse & perductas esse ad Noe, & inde ad Populum Israel.* Imo similiter Suidas, qui, cum alibi Abrahamum, item Sethum, literarum dicat Auctorem, idem tamen in Ἀδάμ, inquit, *τοῦτο τέχνας καὶ γράμματα, Hujus sunt Artes & literæ.* V. Gerh. Joh. Vossium *de Arte Gramm. lib. 1. cap. 9.* & suprà, in voce *Literæ.* Et quidem primò incidendo, dein pingendo, *scripsere* mortales: Incidebant priùs manu, exin stylo. Namque & manum ipsam styli vicem præstitisse, docet mirabilis *Scriptura*, quæ epulante Belshazele, sive, ut Græci vocant, Belthasare, ultimo Babyloniorum R. derepente in pariete apparuit, *à digitis manus humanæ egressis*, exarata, Dan. *cap. 5. v. 5.* V. quoque Johannis *cap. 8. versu 6.* Etiam de captivo narrant, cum, cùm penna & atramentum negarentur, unguibus ad scriptorum modum succrescentibus, pro penna; carbone autem salivâ vel urina temperato epistolam ad amicos perscripsisse. Stylus, antiquitus ferreus fuit, Gr. γλυφίον, Lat. *Cælum* vel *Cæles*, quo in saxis, lateribus, ceris *scripserunt.* Successit postea, quum σιδηροφορεῖν non liceret, & graphiis, ad vulnerandos alios, homines abuterentur, osseus: donec in usum ferreus rediret. Uti autem graphio seu stylo *scribebant*, ita in charta deletitia (qualis *palimpsestus* Catulli & Ausonii *Libri literarii*) scripta, spongiâ delebant, Varro *Modio.* Literas verò incidebant in saxis, lateribus, plumbo, ære, cui ultimo Acta inprimis publica, Legesque incisas fuisse, patet ex Dionysio *Antiqq. Rom. lib. 10.* Suetonio *in Julio*, & Maccab. *l. 1. c. 8.* Unde Ovidius *Metam. lib. 1.*

——— ——— *Nec verba minantia fixo*
Ære ligabantur.

Galli autem & argentea habuere monumenta publica, teste Tritthemio *Breviarii Annal. Franc. lib. 1.* Præterea & tabulis ceratis literæ incidebantur; unde, post interdictum ferrei styli usum, Lex *Ceram ferro ne cædito*: apud Isidorum. Cùm pingere incipiebant, utebantur primò arundineis calamis, postea verò avium pennis, habebanturque calamorum optimi, qui crescerent juxta Memphim, Nilum vel Gnidum, Plin. *lib. 16. cap. 36.* Martial. *l. 14. Epigramm. 38.* Appulejus *Metam. l. 1.* &c. Sinenses penicillo, è pilis leporinis confecto, *scribere*, auctor est Nic. Trigaultius *Expedit. Sin. lib. 1. cap. 14.* Materia, in qua pingebantur literæ, initio arbores, hinc quadrupedia, postea & lintea præbuere. Ex arboribus folia primum assumpta, postea libri, sive interior corticis tunica, postremò & tabulæ dolatæ fuereq; arbores istæ inprimis tilia, seu philyra & papyrus seu biblus, è qua charta fiebat. Ex animantibus, pelles in hunc usum translatæ, unde Pergamenæ: & intestina, V. Isidorum de omentis Elephantorum, Zonaram *Annal. 3.* de intestino Draconis &c. donec linteis libris conceptus signari cœperunt, Plin. *l. 13 c. 11.* vel serico, ut de Persis habet Symmachus *lib. 4. Epist. 34.* sindone, ut de Indis, Philostr. *in Apollonio.* Hodie quâ utimur charta, ex linteis contusis & concerptis est, more jam aliquot seculis inveterato. *Scribebant* autem in libris seu chartis, membranis & linteis, communiter atramento, quod Vitruvius *librarium*, Corn. Celsus *scriptorium*, è fuligine fornacium ac balinearum fieri solitum: Horatius *nigræ succum loliginis*, vocat. Nempe hæc in metu de se effundit nigrum succum, qui pro atramento est, quemadmodum & sepia apud Plin. *lib. 9. cap. 29.* cujus succo Afros *scribere* consuevisse, auctor est vetus Scholiastes Persii *ad Sat. 3 vers.*

Nigra quod infusâ vanescat sepia lymphâ.

Sed atramento quidem libri *scribebantur*; tituli verò & capita librorum rubri erant coloris, quam ad rem minii usus, teste Ovidio, *Tristium initio.* Idem in Legum titulis factum fuisse, ex Persio discimus *Sat. 5.* Encausto, quod ex muricis seu conchylii cruore erat, literis suis subscripsisse Impp. Græcos, docet Const. Manasses *Annal.* & Brissonius *lib. de verborum signif.* Ut de occultis *scribendi* modis, ubi alia materiâ opus, nihil addam, de quibus V. Vossium *lib. cit. cap. 40.* Antiquissima porrò *scribendi* ratio fuit, à dextra sinistrorsum, qualis Hebræorum, Chaldæorum, Syrorum, Arabum, multarumque aliarum Orientis gentium; etiam Ægyptiorum; hodieque Indorum, exceptis Malabaris & Siamensibus: ubi tamen observandum, Hebræos ipsos, etsi literas componentes procedant sinistrorsum, in singulis tamen literis efformandis priùs effingere sinisteriorem, hinc dexteriorem partem. Huic modo alter successit: Nam morem quidem veterem hactenus retinebant, quod primo à dextra sinistrorsum irent, sed ubi ad sinistram paginæ partem deventum, inde, quia is se locus primò offerret, dextrorsum in scribendo recurrebant; quod antiquis Græcis placuit dictumq; est *βουστροφηδὸν γράφειν*, quia literas ducerent, uti *boves* in arando *ducunt sulcos.* Hoc modo exaratas fuisse Solonis leges, auctor est Didymus. Recentiores Græci, ut & Latini, Germani, Illyres, hodieq; in Africa Æthiopes, a sinistra dextrorsum *scribere* amavere, nec sine causa: Nam motus naturalis manus nostræ extrorsum est, sicque pugna cietur, & cetera opera extento potiùs, quam retracto brachio, peraguntur; Præterea, nobis relinquitur sub oculis contemplandum, quid quantumque descriptum sit, quod ipsis calamo ac manu tegitur. Quartus accessit modus, ut à summo in imum deveniretur, quomodo olim *scripsere* incolæ Taprobanæ, Diod. Sic. *lib. 2.* hodieque Sinenses, Coreani, Japanenses, atque ex Indis aliqui. Nec Græcos id *scribendi* genus, *Τάρχων* illis dictum, planè latuisse, Acrostichides eorum docent. Sed neque hic varietas illa substitit: Tangutani namque, populi ad Sept. à Sinensibus siti, à dextra ad sinistram tendunt, sed lineis ab inferiori parte superiorem versùs multiplicatis. De priscis Gothis, testatur Olaus M. *lib. 1. cap. 29. Scripturas eorum a dextro latere in pede saxorum inchoatas usq; ad verticem & tandem reflectendo in sinistro pede finitas; vel iterum eodem ordine inferiùs elevatas, depressasq; terminari.* Mexicani tandem in formam circuli *scribere* solere, lectione à centro ad circumferentiam superiùs instituenda, dicuntur. V. plura de his, ut & *Steganographia*, *Tachygraphia*, *scribendi compendiis variis, literarum Characteribus apud Europæos inprimis usitatis, aliisq; huc pertinentibus*, apud Vossium *de Arte Gramm. lib. 1. cap. 4.* & *seqq.* Herm. Hugonem *de Orig. scribendi*, Vinc. Contarenum *Comm. de universa scribendi ratione*, Auctorem Anonymum *Histor. Orbis Terrar. cap. 9. Sect. 3. ubi de Linguis, §. 13. 14.* &c. supra item, in vocibus *Literæ*, *Notæ* &c. Cæterum verbum *scribo*, a Græco γράφω, addito *s.* originem habet, cujus etiam notiones omnes subiit. Pro *sculpere* enim, quæ prima ejus significatio fuit, occurrit apud Claudianum *Ruffin. lib. 2.* de moneta,

Inscribi propriis aurum fatale figuris.

Et Isidorum *Origin. lib. 16. cap. 17. Saturnus signari nummos & scribi constituit.* Pro *pingere*, quæ notio priori successit, apud Statium *Equo Max.*

——— *Apelleæ cuperent te* scribere *ceræ.*

V. Francisci Junii *Commentar. de Pictura lib. 1. cap. 4.* Tandem pro *literis mandare*, ut notum.

Scribo. apud Anastasium Biblioth. in *Vigilio, Quo audito Augusta misit Arsbemium Scribonem*; Satellitum præfectus est Macro: Certè *τῶν σωματοφυλάκων τοῦ Βασιλέως ὑπερφερόμενοι*, dicuntur passim apud Theophyl. Simocattam & in *Glossis* Basilic. Quos mitti solitos ab Imperatoribus in provincias, ad mandata perferenda & exequenda, docet Gregorius M. à quo *Viri Magnifici* vocantur, *l. 8. Epist. 57.* &c. V. de illis C. du Fresne *Glossar.* Dominic. Macrum *in Hierolexico*, ut & suprà voce *Scriba.*

Scrimia, vulgò dicitur Italis Gallisque umbratilis pugna, ut placet Budæo *Commentar. ad Pandectas*, Guil. Choulo, Aliis: Mercurialis verò voce eâ indigitari mavult militarem monomachiam, rudibus armis factam, quam Hermippus Mantinæos invenisse, & Cyrenæos æmulatos esse scribit, apud Athenæum *lib. 4.*

lib. 4. *c.* 13. In hac certatores haudquaquam gladiatorum instar se usque ad necem feriebant, sed rudibus telis quasi sese invicem petere simulantes, quandoque etiam re vera ferientes, & plagarum inflictiones & aversiones edisceebant. V. Hieron. Mercurialem *de Arte Gymn. l.* 3. *c.* 4. & suprà in vocibus *Monomachia* & *Sirama.*

Scriniarius, in *Epist.* Sergii IV. *Scriptum per manus Benedicti Notarii Regionarii* & Scriniarii S. R. E. Notarius, Scriba est; cujusmodi *Scriniarii* in Ecclesia Rom. duodecim erant & primò quidem ad colligenda Martyrum acta instituti, postmodum *Scrinia* publica scripturarum curare, epistolas à Cancellario & Protoscriniario dictatas scribere, instrumentaque, donationes ac reliqua hujusmodi conficere cœperunt, V. Isido. *lib.* 10. *cap.* 9. Joh. Sarisberiensem *Epist.* 111. Anastasium *in Sylvestro* IV. ubi *Scriniarius Ecclesiæ Ravennatis* occurrit, Alios. Transiit vox ex Aula in Ecclesiam. In Domo enim Augusta *Scriniarii* dicebantur, qui in *scriniis* ejus operam locabant, & *Scriptorum* vices agebant, de quibus passim Cujacius, Gotofredus, Alii. V quoq; hic infra.

Scrinium, ex Gr. *σκρίνιον*, quod factum ex *κρίνω*, præposito *σ*. quid vulgò significet, notum. Plinius *præfat. l.* 13. *Primum quod equidem inveniam, castris Darii Regis expugnatis, in reliquo ejus apparatu, Alexander cepit scrinium unguentorum*, de quo V. Salmasium *ad Solinum pag.* 947. & 948. Idem *Scriniis* fagum aptissimam, notat *lib.* 16. *cap.* 43. *Eadem* (fagus) *sectilibus laminis, in tenuia flexilis, capsisq; ac scriniis sola utilis* &c. Hinc in *Not.* utriusque Imperii, *Codd.* Theodos. & Justin. aliisque ejus ævi Scriptoribus, *Scrinia* dicuntur capsæ & loculi, in quibus Principis acta, quæ ad jus pertinent, asservabantur, qua de causa *in l. omnium* 19. *C. de testam. totum jus in scriniis Principis constitutum* dicitur. Duorum ea generum facit Budæus, *stataria* quædam, alia *viatoria*. E quibus *stataria* erant in Regia vel alibi condita, in quibus monumenta antiqua ad Imperium Regnumque pertinentia asservabantur, Græcè *χαρτοφυλάκιον*, Latinis recentioribus *Archivum*. *Viatoria* verò, in comitatu Principis circumferebantur, in quibus libelli supplices Principibus postulantibus porrecti condebantur, quoad Principi vacaret libellis & postulantibus operam dare libellisque responsitare. De quibus posterioribus loquitur Lampridius *in Alexandro*, *Postmeridianis horis subscriptioni & lectioni epistolarum semper operam dedit, ita ut ab Epistolis, à libellis & à memoria semper assisterent, relegentibus cuncta Librariis, & iis, qui scrinium gerebant, ita ut Alexander sua manu adderet, si quid esset addendum, sed ex ejus sententia, qui disertior habebatur.* Cùm autem complura essent *Scrinia* hujusmodi, ut infrà paucis videbimus, quatuor eorum genera hæc inprimis memorantur *in l. fin C. de decur.* & *l.* 1. *C. de prox. sacr. scrin.* Nempe *Scrinium memoriæ*, in quo annotationes Principis asservabantur; *Scrinium Epistolarum*, in quo civitatum postulata & legationes; *Scrinium Libellorum*, qui supplices Principi oblati erant; & *Scrinium dispositionum*, in quo cognitiones & decreta Principis custodiebantur. Unde totidem Antigraphei, apud Anonymum Scholiastem *in Justin. Nov.* qui etiam, *Priores scrinii*, *Cod. Theod. de prox. Com. disp.* Item in *capite scrinii constituti l.* 11. *eod. tit.* & *Observatores scriniorum* dicebantur *l.* 3. *d. t.* Eorum ingenio formabantur Principis sanctiones, epistolæ, responsa & rescripta, habebantque sub se librarios, exceptores & eos qui scrinium gerebant, i. *Scriniarios*, qui manu tantum, non mente, ut illi, in scriniis militabant. Iidem in tribus prioribus scriniis etiam *Proximi* vocati, *Comitum* titulo insuper ac nomine ornabantur & *Magistri* dicebantur: in scrinio verò dispositionum, non dicebantur *Proximi*, sed *Comites* tantùm, atque iidem quoq; *Magistri dispositionum* audiebant. Præter hos autem singulorum scriniorum Magistros, fuit qui appellaretur & esset *Magister omnium Scriniorum*, seu simpliciter *Magister scriniorum*, & *scrinia curare* diceretur: qualem fuisse legimus Ulpianum sub Alexandro Sev. & Papinianum, sub Bassiano. Et quidem Magistri hi scriniorum præferuntur Vicarianæ potestati *tit.* 11. *C. Theod.* Proximi verò scriniorum *eod. Cod. tit. de Prox.* copulantur ordini Vicariorum. Ipsis verò Magistris scriniorum, ut & reliquorum officiorum Magistris, præerat Magister officiorum, seu *Magister* per excellentiam dictus, de quo vide suprà. Nec omittendum, licèt in singulis officiis Palatinis primum locum obtinentes, *Principes* & *Magistri* illius officii, in quo eminebant, dicti fuerint: peculiariter tamen in officio Præfecturæ Prætorii, qui primus erat & princeps illius officii, *Primiscrinium*; in officio sacrarum Largitionum & privatarum, nec non aliis plerisque *Primicerium*; in Scriniis epistolarum, libellorum & memoriæ, *Proximos*; in scrinio dispositionum, *Comitem dispositionum* appellari consuevisse. Quam in rem V. plura apud Salmasium *ad Lampridium in Alexandro Sev.* Treb. Pollionem *in Gallienis*, & Flav. Vopiscum *in Caro.* Præter præfata autem *Scrinia* Palatina, quæ *Augusta* vocat Symmachus *l.* 4. *Epist.* 53. & *Sacra* Sidonius *carm.* 5. erant quoque *Scrinia Magistratuum*, de quibus in utroque itidem Codice, *tit. de Numerariis*, ubi multa Cujacius & Gotofredus præfati commentantur. V. quoque hic infrà.

Scrinia varia, præter prædicta, occurrunt hæc:

α. Annulatense. β. ab Argentariis. γ. ab Argento. δ. Asianum. ε. Aureæ massæ. ζ. Auri ad responsum, quod militaribus usibus inserviit. η. Barbaricariorum. θ. Beneficiorum. ι. Canonum. κ. Daciæ. λ. Exceptorum μ. Fabricarum. ν. Largitionum privatarum. ξ. ad Limitem. ο. Macedoniæ. π. à Miliarensibus. ϛ. Mittendariorum. ρ. Numerariorum, seu Numerorum. σ. Orientale. τ. Operum. φ. à Pecuniis. χ. Rationum. ψ. Securitatum. ω. Tabulariorum. αα. Vestiarii Sacri. E quibus complura, *Sacrarum Largitionum* scrinia sunt; quatuor verò ista, Beneficiorum, Rationum, Securitatum, & Largitionum privatarum, *Rerum privatarum*. De quibus omnibus V. Auctores suprà laudatos: adde Brissonium *de Signif. verb. l.* 17.

Scripta duodecim tabulæ lusoriæ, in monumento antiquo singulis lineolis & quidem rectis, explicantur: quem ludum Vett. præclarè illustravit Claud. Salmasius *in Vopiscum.* Intelligendus de illo Petronius Arbiter, quum ait: *Sequebatur puer cum tabula terebinthina & crystallinis tesseris: notavique rem omnium delicatissimam. Pro calculis enim albis aut nigris, aureos argenteosque habebat denarios. Interim dum ille omnium textorum iter lusu consumit, gustantibus nobis* &c. Ubi cùm Gonsalius ludum hunc cum ludo latrunculorum commiscet, refellitur à Gronovio, ostendente, in Ludo illo *Scriptorum* XII. & tesseris & calculis fuisse pugnatum, quod de ludo Latrunculorum dici non potest, in quo nihil Fortunæ committitur. Judicat itaque hic, ludum illum admodum similem fuisse illis, qui hodie *Trictrac*, aut *Verkeeren*, aut *Lurtschen*, aut simplicis genus *aus und ein*, Gallis Germanisque utrisque appellantur. Tesseræ mittebantur vel jactabantur per pyrgum seu fritillum, ut hodieque inter diffidentes collusores; calculi dabantur & movebantur in eadem tabula vel alveo lusorio, notato duodecim lineis, per quas collocabantur & procedebant calculi, prout illos fortuna jactus & ars jactum disponentis juvisset. Hinc Antigonus Pyrrhum, teste Plutarcho, comparavit lusori *bene jacienti, sed male danti*. Series *Scriptorum* dicebatur *iter*, ut visum, quia calculi per scripta commeabant, & iter habebant. *Tramites* dicit vetus *Epigr.*

Discolor ancipiti sub jactu calculus adstat,
Decertantque simul candidus atque rubens.
Et quamvis parili Scriptorum tramite *currant,*
Is capiet palmam &c.

Vias ordinales, appellat Isidorus, in voce *Calculi.* Hoc itaq; iter qui occupasset, victor erat, vincebatur vero, qui cum calculis in sua parte frequentibus, minimum uno, relinquebatur, ut hodieque in plerisque generis ejusdem fit. V. præter Salmasium *ad Histor August.* Joh. Frid. Gronovium *de Pecun. vet. lib.* 3. *c.* 15. & infrà in voce *Tabula.*

Scriptor, V. suprà in voce *Notarius*: servus nempe erat literatus, apud Rom. Domini dictata excipiens vel aliud quiddam scribens, idem cum *Amanuensi* & qui *à Manu* dictus est. Suetonius *Nerone c.* 46. *Thallo à manu, quòd pro Epistola prodita denarios quingentos accepisset, crura effregit.* Hi fuerunt pretiosi & excepti, etiam quando servorum numerus dominis indicebatur. *Scriptores* appellavit Cicero *de Orat. l.* 1. & *in Bruto*, Plinius *Notarios. l.* 9. *Epist.* 36. quamvis alias aliud quid hæc vox sonaret. Omnium verò horum, in velocitate excipiendi, fuit commendatio. Manilius *in Astronom. l.* 4. *v.* 197. & *seqq.*

Hic & erit Scriptor velox, cui litera verbum est,
Quique notis linguam superet versumque, loquentis
Excipiens, longas nova per compendia voces.

V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis.* Apud medii ævi Autores, dicuntur *Scriptores* in Monasteriis, qui in *Scriptorio*, cellâ ita nuncupatâ, librorum *scriptioni* operam dabant. Nempe cùm Monachorum nemo esset, qui non re aliquâ occuparetur, nonnulli certo numero ad id ab Abbate deligebantur, qui tum libros Ecclesiasticos, quò horum semper copia esset, tum alios, ad literarum humaniorum & Ecclesiasticarum studia spectantes, describerent, de quibus V. Ekkehardum Jun. *de Casibus S. Galli c.* 11. Haeftenum *Disquisition. Monastic. l.* 9. *tract.* 2. *disq.* 4. Alios. Et quidem ad posteriorem officii partem, adhibitos potissimùm pueros & novitios Monachos, ad priorem vero, non nisi perfectæ ætatis homines, docet Car. du Fresne, ex Sulpitio Severo in *Vita* S. Martini *c.* 7. & *Capitulari* Aquisgran. A. C. 789. *c.* 70. Idem *scriptionem* peculiare fuisse *Cartusiensium inclusorum* institutum, refert ex Guigone Priore Cartus. *de Quadripartito exercitio cellæ c.* 36. Nec omittendum, cùm magnorum Virorum imagines per genera distinctas haberent vett. Romani, *Scriptorum* imagines ac statuas separatas quoque ab aliorum simulachris; ipsosque generatim etiam distinctos, fuisse, ut ex Tacito *Annalium l.* 2. Sidonio Apollinari *Epist. lib.* 9. Suetonio inprimis *in Tiberio c.* 70. docet Casaubonus *ad h. l.* Locus *Bibliotheca* fuit, ut vidimus &c.

Scriptulum seu *Scripulum*, Græcè quoque *γράμμα*, vox in ponderibus Latinis usurpata, tertiam drachmæ partem constituebat, hoc est, duos obolos. Et quidem *decem scripulorum* pondere, h. e. semunciâ scriptulo, maximas margaritas cognitas esse Veteribus, Plinius tradit, quæ proin ducentis & quadraginta granis expendebantur: cum plerumque cæteræ semunciam pensitarent. Qua de re V. Salmasium *ad Solinum p.* 1171. Nomen ei, quòd

quòd duabus lineis scriberetur, notareturque ad hunc modum, ═ Aliter vox sumitur in illo Ovidiano,

Est etiam genus in totidem ratione reductum
Scriptula, *quot menses annuus orbis habet.*

De lineis viz. vel punctis duodecim tabulæ tesserariæ, in quibus, prout tesseræ cecidissent, calculi variè disponebantur; quæ etiam *Scripta*, unde *Scriptorum duodecim lusus*, de quo suprà.

Scripsturarii, seu *Textuales*, nomen Sectæ, inter Judæos, Hebr. קראים *Karaim*, V. suprà in voce *Karaitæ*. item *Sadducæi*.

Scrobiculus, nomen loci, in quo Romani Inferis Diis sacrificare solebant. Tria enim apud illos distincta fuere locorum, seu in Templis, seu in Lucis, in quibus sacra obtulere, nomina, *Scrobiculus*, Ara & Altare; in quorum illo Diis Infernalibus, isto Diis terrestribus, & hocce, Diis cœlestibus litere. Et quidem Altare locus erat altior Arâ, quam quidam vel humo æqualem vel parum eminentem faciunt: *Scrobiculus* verò fovea erat, Aram intra se continens, in quam victimarum cruor, cum melle, lacte & vino infundi solebat, Alex. ab Alex. *Genial. dier. l.* 5. c. 16. Diminut. à *Scrobs*, in cujusmodi locis sedere olim solitos, qui se interimebant, aut carnificis manu puniebantur, forte ut casus δυσχερὴς, post vulnus acceptum, evitaretur, didicimus ex *Nerone* Suetonii c. 49. *Scrobem coràm fieri imperavit, dimensus ad corporis sui modulum* &c. V. quoque Appianum *Bell. Civ. l.* 4. ubi de Labeone. Tacitum *Annal. l.* 15. ubi de Flavio Vejano, Alios. Certè & Athenis, locum supplicii ὄρυγμα, *fossam*, dictum esse, docet ex Harpocratione Casaubonus *ad locum Suetonii cit.*

Scrobuli, aurium foramina, per quæ Barbari trajiciebant gemmas & annulos, ita enim legit Rhenanus apud Tertullian. *lib. de veland. Virg. Scrobuli Barbarorum:* Arabum nempe vel Afrorum, qui, pertundere aures soliti, Romæ inter servitia erant & *Barbari* appellabantur. Idem tamen in alt. edit. reposuit *Strobulos*, quod Græcis *pineam nucem* significat, gestamen ex auro Barbarorum: maluitq; apud eundem Tertullian. *l. de Femin. cult.* pro, *Scrupulosa Deus auribus vulnera intulit*, legere *Scrobulosa*. Sed *Scrobulos* illos à Rhenano Barbaris assignatos, non nisi commentitios vocat, adeoq; eam emendationem deridet Hadr. Junius *Animadv. l.* 2. c. 1. & antiquam lectionem defendit, *Crobylos Barbarorum*, quia auctoribus plurimis *crobylus*, crinium est plexus in acutum desinens, de quo Thucyd. *l.* 1. & Lucianus *in Navigio*. V. Casp. Bartholinum *de Inauribus Vett.*

Scrofa, in Glossis MSS. γρόμφαινα, porca est plus simplici vice fœta, de qua V. hic in vocibus *Porca*, & *Sus*. Item machina ad suffodiendos urbium obsessarum muros, apud Guil. Tyrium *l.* 3. c. 5. *l.* 17. c. 24. *l.* 18. c. 19. Fulcherium Carnot. *l.* 1. c. 18. Matth. Paris. A. C. 1226. Alios: de qua V. Car. du Fresne *ad Alexiadem p.* 391. Sed & Græci σκρόφας seu σκρῶφας vocant, quos aliàs ἰούλους & χυλισκίδιους ὄνους, Latini *multipedas* dicunt, qui tacti in orbem pilulæ vel piso similimum sese convolvunt. *Clausiporcas* vulgò Galli appellant, pro *clausiporcis*, porcæ enim clusiles sunt & *porcelliones* vocantur Cælio Aureliano *de Tardis Passionibus l.* 1. c. 4. V. Salmasium *ad Solinum p.* 13. 2.

Scruta, Vasa sunt vilia, quæ & *frivola*, unde Plauti Comœdiæ *Frivolariæ* nomen. Sic futilia vasa, plena rimarum, Terentius *in Eun.* usurpat, quæ Græci γρύτην sive γρυμέαν appellant. Similiter res viles & antiquitate deteriores factæ, ut vestes detritæ, calceamenta marcida & id genus quisquiliæ. Hæc qui vendebat, *Scrutarius* dicitur Lucilio apud Gellium *l.* 3. c. 14.

Quid ni? & Scruta quidem ut vendas. Scrutarius laudat
Præfractam strigilem, soleam improbus dimidiatam.

Eundem intelligit Horatius, ubi de Vultejo Mæna præcone, *lib.* 1. *Epist.* 7.

—— Vultejum manè Philippus
Vilia vendentem tunicato scruta popello
Occupat.

V. Pignorium *de Servis*, & hic ubi de *Mihliri mere & Rhopopolis*.

Scrutator, apud Monasticæ Rei Scriptores, idem, qui alias Circator, est de quo munere V. suprà in voce *Circa*. Sed & Capucini sic vocant, qui in electionibus aliisque hujus generis negotiis colligunt suffragia eligentium scripto exarata, eaque digerunt ordine ac numerant. Cujusmodi *Scrutatores* in Capitulis Generalibus quaterni, in Provincialibus bini, esse solent. Augustiniani quoque sic appellant eos ex Ordine suo, qui ad examinanda suffragia, in Capitulo Provinciali lata, eligi consuevere. Unde *Scrutinium* apud illos, ut & Moniales Hospitalarias, istiusmodi electionis forma appellatur, qua vel ad officium aliquis, vel aliqua ad Novitiatum vocatur, suffragiis scripto exaratis & modo prædicto examinatis, Richeliet. Aliàs *Scrutinium*, forma exacta fuit apud Romanos furti perquirendi per lancem & licium, ut videre est apud Appuleium *l.* 1. postmodum verò laxiùs extensa vox, uti etiam ex seqq. videre est.

Scrutinii Dies, in *Ordine Rom. Scrutinii diem — quo electi nostri divinitus instruuntur, imminere cognoscitis* &c. quarta dicitur feria majoris hebdomadæ, quia illâ Catechumeni olim instruebantur, & fiebat *scrutinium, utrum firmâ mente tenerent, quæ à Magistris didicerant*, uti habet Papias. Nempe tempore Quadragesimali examen Catechumenorum de rebus Fidei instituebatur, ut exploratum fieret, an ad recipiendum proximo Sabbato Sancto Baptismum idonei sint. Fiebat id autem per 7. vices, ut habet Alcuinus *de div. Offic. cap.* 19. Et primum quidem ac secundum scrutinium celebrabatur Feriâ 4. & Sabbato tertiæ quadragesimalis hebdomadæ. Tertium quartumque in iisdem diebus quartæ hebdomadæ sequentis, quod maximè solenne erat, & per antonomasiam *Feria Scrutinii* dici consuevit. Quintum & sextum quintæ hebdomadis ejusdem diebus instituebatur. Ultimum tandem erat Feriâ 4. sextæ hebdomadis. Ad quorum unumquodque Dominicâ qualibet præcedente universum Fidelium cœtum, his verbis, *Scrutinii diem, dilectissimi Fratres, quo electi nostri divinitus instruuntur, imminere cognoscite, adeoq; sollicitâ devotione sequenti quartâ feriâ circa horam nonam convenire dignemini, ut cæleste mysterium, quo Diabolus cum sua pompa destruitur & janua cœlestis Regni aperitur, inculpabili ministerio peragere valeamus*, invitari solitum esse, ait Durandus *l.* 6. c. 56. apud Dominic. Macrum *in Hierolexico*. Alias vocis *Scrutinii* notiones V. suprà. Sed & de electione Pontificum eam usurpari, addit Richeletus *Dict.*

Scubuli, in vet. *Inscr.* Trojæ superstite, in honorem C. Ant. Rufi, Sacerdotis Julii & Augusti, factâ, ubi is inter alia *Præfectus Equitum Ae l. Scubulorum* appellatur, quinam? V. Cl. Sponium *Itiner. Græciæ Part.* 3. p. 90.

Sculptura, ars è repræsentandi res, seu faciendi imagines in ligno prominentes; Quemadmodum Statuaria idem præstat in lapide & metallo: Plastice, in argilla, & gypso. Cum contrà Cælatura in ligno, lapide metallove, imagines faciat cavas, ut in annulis signatoriis &c. Qua de re sic Cardanus *lib.* 17. *de Subtil. Cùm videantur tria repræsentandi genera; primum quidem in superficiebus, vocaturq; Pictura: alterum in corporibus jam factis, cælando sculpendoq; tertium quod corpora ipsa efficit, vocaturque Plastice: manifestum est, Picturam omnium harum esse difficillimam, atque ideo nobilissimam.* Unde patet, memoratas modò Artes cum Pictura seu Graphice multum adfinitatis habere; imò & sibi invicem arctè cognatas esse. Quo factum, ut Vulgatus Interpres 1. seu 3. Regum *cap.* 6. *versu* 32. dicat, *Sculpsit in eis picturam Cherubim.* Ubi Hebræa sonant, *Cælavit in eis cælaturas Cherubim:* vel potiùs, *Exsculpsit sculpturis Cherubim.* Sive, ut Franc. Junius, *Incidit cæsuras Cherubinorum.* Quòd verò Cardanus Picturam *Sculpturâ* difficiliorem facit, non impetrat assensum, à Mich. Angelo Bonarota; qui, hancce illâ magis operosam judicans, ideo plura pinxit, quàm *sculpsit*: *Nempe*, inquit Vossius, *quia in statua sint diversi magis affectus pleni anaglyphi.* Quam sententiam quoque probat Cæsar Bullingerus *de Pictura & Statuaria lib.* 2. *cap.* 7. judicium suum suspendente Ludov. Demontiosio *Comm. de Sculpt. & Pictura antiquorum.* Idem Cardanus Cælaturam *Sculpturâ* difficiliorem, utraque autem operosiorem esse Plasticen, contendit *lib. cit. Difficilius non paulo est cælare, quàm sculpere. Qui enim sculpunt, quod vident, agunt: qui cælant, aliud vident, aliud agunt; & dum vident, non agunt, dum agunt, non vident. Similiter neq; mente concipere possunt, quid facturi sint, dum cælant, ut qui sculpunt: ignota enim est tum natura, tum usu, cavitas ista. Et si, dum auges in cera, quod prominere debet, paululum aberraveris, in gemma cavitate auctâ errorem efficies, qui non nisi toto subverso opere poteris emendari. At in Sculptura opereq; toreumatico, primùm facilius est non nimis adimere, sed relinquere; quàm cælando non implere. Deinde, si etiam nimio plus adimas, facilius in opere exuberante, quàm cavo, totum opus instaurare; atq; commodius cælando quoque dextra sinistris, sinistra dextris referuntur: quod difficillimum est in hoc opere, dum totam effigiem cælare volumus: cùm in sculptura dextra remaneant dextra, ut sinistra, sinistra.* &c. V. Vossium *de 4. Artibus Popular. cap.* 5. §. 22. & *de Philosophia c.* 16. §. 33. ubi addit §. *præc. Cælaturæ esse exsculpta*. Gr. ἀνάγλυφα, *ut est apud Eucherium lib.* 3. *Reg. cap.* 17. *Sic vetus Gloss. Anaglypha, vasa superiùs sculpta, ut emineant. Anaglypharius, Sculptor, qui eminentias illas & umbones efficit. In Sculptoribus sunt lapicidæ, qui ab excavando posterioribus etiam Cavitarii dicebantur, voce exinde à Græcis etiam recentioribus recepta.* In quibus vocem *Sculptoris* videtur paulo laxiùs sumere: Quemadmodum & πλαστικὴ voce utitur Philostratus *præfat. Iconum*; ubi etiam ad eam revocat *Sculpturam* in ære, λυγδίνῳ sive alabastro, Pario lapide, vel ebore. Antiquam vero admodum artem, *Sculpturam* esse, ex eo patet, quòd Deus Beseleelem & Ooliabum Tabernaculi Architectos designasse legitur Exodi *cap.* 31. in quo *Sculptura* & Cælatura opus erat: velut in Cherubinis effigurandis, atque aliis. Imò *Præc.* 2. Decalogi prohibita jam *Sculptilia*. Quid quòd ipse Tara, Abrahæ Patri parens, dicitur fuisse Ἀγαλματοποιὸς, quodque ipse Seruchus, filius *Ragau* sive *Rehu*, Abrahami proavus, primus iconibus fortes viros expressisse putatur, V. Vossium præfatum *de Orig. & progr. Idolol. lib.* 3 c. 45. Inter prisci ævi *Sculptores*, magna fuit Pyrgotelis fama, à quo solo sculpi: quemadmodum à solo Apelle pingi, à solo Lysippo ex ære duci, voluit Alexander M. teste Plinio *l.* 7. c. 37. Plura suppeditabit Pompon. Gauricus *de Sculptura* ac Lud. Demontiosius *libb.* 2. *de Vett. Sculptura, Cælatura, Gemmarum Scalptura & Pictura.* Addam saltem, Salmasio, improbatâ Cardani sententiâ, *Sculpturam*

turam æquè ac Cælaturam, figuras extantes facere, soloque materiæ nomine ab ea distingui: utpote cùm Cælatura sit auri, argenti, & æris, Sculptura verò in ligno, marmore, ebore & gemma, operetur, ex Quintil. *lib.* 3. *c.* 21. Eadem Ars illa, quæ deprimit figuras & cavando opus suum peragit, *Scalptura* propriè appellatur. Hinc *Sculptores*, Γλυφεῖς, eidem dicuntur, qui ex marmore signa & statuas faciebant. Instrumentum eorum γλύφανον, quod impropriè *ternum* exponit summus Poeta. Tornatores enim exsculpunt quidem & insculpunt ligna, sed strias solùm & sulcos faciendo, non verò figuras & signa exprimendo &c. V. eum *Exercit. Plin. ad Solinum p.* 1045. 1046. & 1100. ut & supra in voce *Scalpere*.

Scupi, adde: Hic Regillianus præclarè rem gessit, unde apud Pollionem *in eo*, Claudius inter alia hæc de illo prædicat: *Pertulerunt ad me Bonitus & Celsus — qualis apud* Scupos *in pugnando fueris, quot uno die prælia & quâ celeritate confeceris. Dignus eras triumpho, si antiqua tempora extarent* &c.

Scurra, duplicis olim generis: *Urbani*, qui in Scenas adhibebantur, & *Domestici*, qui mensas obsidebant; ob verborum lasciviam gestuumque turpitudinem Populo charissimi. Præter enim Moriones, Nanos & Nanas, *Scurræ* quoque mensis adstabant, convivas dicteriis ad hilaritatem provocaturi. Unde Plinius Jun. *lib.* 9. *Epist.* 77. objurgans tædium amici, qui in propudiosum convivium impegerat, retuleratq; domum pro apophoretis nauseam & stomachum. *Vis tu*, inquit, *aliquid remittere ex nugis? Equidem nihil tale habeo, habentes tamen fero. Cur ergo non habes? quia nequaquam me ut inexpectatum festivumq; delectat, si quid molle à Cinædo, petulans à* Scurra, *stultum à Morione profertur.* Idem *in Panegyr. Neque enim aut peregrinæ superstitionis mysteria, aut obscæna petulantia mensis Principis oberrat, sed benigna invitatio, & liberales joci & studiorum honor.* Suetonio *Copreæ* dicuntur *in Tiberio c.* 61. ubi a quodam Nano, stante inter *Copreas*, convivantem Tiberium, *cur Paconius Majestatis reus tam diu viveret?* interrogatum fuisse, refert. Idem Claudium Imp. *quoties post cibum obdormisceret, olearum ac palmularum ossibus incessitum, interdum ferulâ flagrove, velut per ludum, à Copreis fuisse excitatum*, ait, *in Claudio cap.* 8. ubi tamen alii legunt *Tropeos*, quòd *Scurræ* illi, postquam Claudium percusserant, statim ne deprehenderentur, se verterent joculari motu; τρέπω enim *verto* denotat. *Copreas* verò, vocem Græci usus ostendit Dio Coccejanus *l.* 50. & *l.* 73. non multum ab initio: quam *Stercorarios* vertit Hadr. Turnebus. *Parasitos* eosdem dictos esse, vetus Scholiastes Juvenalis *ad vers.* 4. *Sat.* 5. docet. Inter hos nobilis fuit Sarmentus ille, cujus velitationes cum Cicerro commemorat Horatius *l.* 1. *Sat.* 5. de quo & Juvenalis *præfato loco*,

Si potes illa pati, quæ nec Sarmentus iniquas
Cæsaris ad mensas, nec vilis Gabba tulisset.

Ubi Glossator antiquus notat, Sarmentum formâ & urbanitate demeruisse sibi plurimos; additque *Gabbam sub Tiberio Scurram nobilem fuisse.* Pantalabi *Scurræ*, meminit Horatius *l.* 1. *Sat.* 8. Augusto sanè Sarmentum olim placuisse lepore & festivitate, notat Plut. *M. Antonio*, ubi etiam tradit, hujusmodi pueris Romanos *Deliciarum* nomen imposuisse; quamvis appellatione hac Vett. & turpiùs abusos fuisse, ostendit Prudentius *lib.* 1. *advers. Symm.*

Quid loquar Antinoum cælesti in sede locatum,
Illum delicias nunc divi Principis &c.

Alexandriâ Ægypti pueros illos urbanos & procaces peti consuevisse, diximus alibi, ex Statio *Sylvar. l.* 5. & aliunde. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis* & Thom. Dempsterum *in Rosinum l.* 5. *c.* 6. nec non Jos. Scaligerum ad Festum, in voce *Scurra*. & Claud. Salmasium *ad Tertullianum de Pallio cap.* 4. Alia vocis significatio apud *Historiæ Aug.* Scriptores, Lampridium *in Heliogabalo, Occisus est per scurras*; & in *Alexandro Sev. Unus ex Germanis, qui* scurrarum *officium sustinebat.* Hi enim *Scurras* appellant, qui alio nomine *Domestici* dicebantur, sc. corpore custodes ac protectores Principis, posteriori ævo *buccellarii* vocati. Nomen illis inde, quòd non magis ab latere dominorum suorum discederent, quàm parasiti illi veri & adseculæ, ab eorum, quorum mensas sectabantur &c. Ad quam proin differentiam notandam, iidem Scriptores, eos denotaturi, qui in scena agerent, *Mimicos scurras* appellant, Capitolinus *in Maximinis*, & Vopiscus in *Aureliano*, quos *Urbicos* & *Urbicarios* & *Exodiarios* & *Atellanos*, Latini dixere. V. Salmasium *ad loca cit.*

Scutale, sinus fundæ Latinis, quòd *scuti* formam haberet. Latior enim erat in medio funda, quâ parte lapis sedebat; oblonga autem scuta fuisse, notum, non rotunda. Et quidem nonnullæ earum simplex, aliæ triplex *scutale* habuerunt: Livius *lib.* 38. *c.* 29. *Et est non simplicis habenæ, ut Balearica, aliarumq; gentium funda: sed triplex* scutale *crebris suturis duratum, ne fluxa habena volutetur in jactu glans, sed librata cùm sederit, velut misso nervo, excutiatur.* Ad similitudinem ejus militaris zona, in medio receptaculum habebat, quo nummi continebantur, ut sinum funda, quo lapides collocabantur, unde & *fundæ* nomen accepit. V. infrà in voce *Ventralis*, & plura hanc in rem, apud Spartianum *in Pescennio Nigro.*

Scutarius, Jul. Firmico *l.* 4. *c.* 14. armiger: in *Glossis* Gr. Lat. Ἀσπιδοποιός, *i. scutorum artifex*: in aliis, *ἀξίωμα σχολαρίων* est, φέρων (sub. *ἀσπίδα*) Certè inter Palatinas Scholas mentio est non semel apud Scriptores, *Scutariorum gentilium, clibanariorum, sagittariorum* &c. de quibus V. Henr. Valesium *ad Ammianum lib.* 14. *p.* 33. In Aula CPolitana Σκουτέριος, quod idem cum *Scutario*, dictus est, qui tenebat *scutum* & labarum Imperatoris, apud Codinum *de Offic. c.* 2. *num.* 42. Anonymus à Goaro editus,

Ὁ δὲ καὶ Σκουτέριος ἐν τῇ ἀσπίδι
Τοῦ βασιλέως, λαχὼν τὴν ἀξίαν.

Quâ dignitate Xyleas quidam functus legitur, apud Acropolitam *num.* 66. 70. &c. Iidem & *Scutiferi*, Gall. *Escuyers*, unde *Scutiferia*, vulgò *Escurie*, officium in Aula Regia, complectens quodcunque pertinet ad *Scutiferos*, eorum famulos, stabula, equorum ferraturas &c. apud Car. du Fresne *Glossar.*

Scutella, apud Gregorium M. *l.* 12 *Epist.* 30. *Scutellam quoque argenteam Monasterio cuidam reliquerit*: est patina in modum cavitatis *scuti*, unde nomen. Gall. *Escuelle*. Hinc *Scutellarius*, in Aula olim Francica & Anglica, officium in coquina regia, cui *scutellarum* cura incumbebat, in *Ordinat. Hospitii* S. Lud. R. A.C. 1261. & in Fleta *l.* 2. *c.* 14. *§.* 3. apud præfatum du Fresne. Sed & *scutella*, inter ministeria sacra, reponitur ab Udalrico *Consuetud. Cluniac. l.* 1. *c.* 12. ubi de Cœna Domini: *Interea verò reconditur Dominicum corpus à Sacerdote retro Altare; ponitur in patena aurea & patena inter scutellas aureas, & adhuc* scutellæ *inter tabulas argenteas, quæ factæ sunt ad textum Evangelii*, apud Eund. Vocis originem quod attinet, Salmasius eam arcessere mavult à principali *scutra*, per diminutionis formam; cùm primam corripiat, sicque à *scuto* deduci non possit, *Not. ad Vopiscum in Carino.* V. quoque infrà in voce *Scutula*.

Scuti jactatio, non Principum solùm exercitium fuit, sed militum omnium, qui in armaturæ exercitio hoc primum discebant, quomodo tractandum & jactandum esset scutum. Græci *ἀσπίδα* & *ἀσπίδας νωμᾶν*, item *δονεῖν* dicebant, uti patet ex Æschylo *Trag. ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας.* Ejus exercitii meminit Spartianus *in Vero*, *Quum eum videret — miserrimæ valetudinis, ut* scutum *solidiùs jactare non posset.* Nempe præcipua apud Romanos pars & ars exercitii armorum *in scuto scitè tractando*, quo & se protegerent & ictus cautè exciperent, posita erat; unde *armorum scientia* hæc appellata est, & *armorum peritus*, qui illam teneret, & *armis exercere* dictus est, qui illi exercitationi studeret. Naturâ enim prius est, se ac sua tegere & tueri, quàm alium petere aut ferire. Arma verò de scuto vel clypeo propriè dicta, unde quod *arma tractare* Spartianus & Seneca: *arma rotare*, Auctor *Panegyrici ad Pison.* id *scutum rotare* dixit Vegetius *lib* 2. *cap.* 14. Erant autem hujusmodi *Scuta* exercitoria lusoriaque *de vimine in modum cratium corrotundata, ita ut duplum pondus haberent, quàm scutum publicum habere consuevit, ibid.* V. Salmasium *ad Spartianum in Hadriano & Vero.*

Scutula, Græcè *σκυτάλη*, apud Cæsarem *de Bello Civ. l.* 3. *Quatuor biremes subjectis* scutulis *impulsas vectibus in interiorem partem transduxit*: phalanga est & virga, quæ subjiciuntur navibus, ad eas in mare deducendas & impellendas. Hincque pro ornatura vestium sumitur; unde *σκυτάλωσις* Heroni, fascia seu instita, in ima parte vestis circumcurrens, quam *ῥάβδον* Pollux vocat. Aliàs *Scutulæ*, in vestibus quadraturæ erant, ad instar plagarum, quibus retia distinguuntur, contextæ; unde *Scutulata* Toga, *Scutulatæ* Vestes, quas in Lusitania ex lana Istrica & Liburnica, quæ, quòd sine villis esset, pilo propior erat, confici consuevisse, docet Plinius *l.* 8. *c.* 47. ubi ait: *Istriæ ac Liburniæ lanam pilo propiorem, quàm lanæ, & ideo prolixis vestibus alienam; & quam sola ars scutulato textu commendat in Lusitania.* Ex lana enim villosa haudquaquam texi poterant istiusmodi *Scutulæ*, quòd villorum densitate textura & artificium operiebatur, cùm contrà in lana pilo propiore scutulatus textus non impedientibus villis appareret. Similis lana Ægyptia erat, è qua confectas vestes, postquam usu obsolevere, *unctas rursusq; ævo durasse*, idem Plinius habet. Cùm enim illæ nihil præter colorem amitterent, utpote villis carentes, quoties denuo tingebantur, eum denuo recipiebant, & veteres recentesque filorum textum ostentabant: qua in parte *Scutulatis* similes fuere, quæ *Rasæ* dictæ sunt, quasque proin conjunxit Juvenalis *Sat.* 2.

Cærulea indutus Scutulata *& galbana rasa.*

V. Octav. Ferrarium *de Re Vestiar. Part.* 1. *lib* 1. *cap.* 18. Istiusmodi contextu constitisse Saga Gallorum. *Scutulata* dicta Latinis, quæ Græcis *ῥαβδωτὰ* seu *virgata*, quòd virgas quasdam in longum aut latum variâ serie ac colore porrectas haberent, macularumque instar cancellatim & reticulatim distincta essent, docet Scaliger. Unde Gallos Diodorus ait, saga gestasse, *ῥαβδωτὰ πλινθίοις πολυανθέσι καὶ πυκνοῖς διειλημμένα*, *Scutulata & reticulatim distincta.* *Scutula* enim Græcis *τὸ πλινθίον*, i. *quadra similia retium maculis, quas Græci vocant τοὺς βρόχους.* Idem Ferrarius *Part.* 2. *lib.* 3. *cap* 16. V. quoque Dempsterum *ad Rosinum lib.* 7. *cap.* 31. ubi ex Jul. Polluce *Onomastic. lib.* 5. *cap.* 4. affert, *Scutula*, *βρόχος*, *rete quadrangulum & oblongum*: Inprimis verò Salmasium *Not. ad Vopiscum in Aureliano & Carino*

Indidem *Scutulati equi* occurrunt apud Palladium *lib. 4. cap. 13. Colores equi præcipui, badius, ravus, galbaneus, rufsteus* — scutulatus, *albus, guttatus* &c. ex emendatione Barthii. *Scutulatos* autem vocari ait Isidorus, *propter orbes, quos habent candidos inter purpureos, scutularum sc. forma*. V. de illis Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib II. cap. 7. ubi de 6. equorum coloribus in Zacharia: & lib. III. cap. 7. ubi de Pardo.* Sed & *Scutula* genus lancis vel disci, unde *Scutella*: quod utrumque à *Scutra* ortum, non à σκυτάλη. Unde cùm rotunda sint, *scutulæ* in vestibus, quæ quadratæ erant, cum illis nihil commune habuere, Salmasius *ad Vopiscum in Carino*, ubi tamen, sicut *virgatum*, ita & *scutulatum*, nonnunquam quibuslibet etiam maculis variatum indigitare, addit: exemplo equorum, de quibus dictum, quosque *Pomellatos* hodie Gallis vocari observat.

Scutum, Gr. θυρεὸς, Romanæ armaturæ genus, cujus latitudo curvæ superficiei pedum duorum semis, longitudo pedum quatuor; majori additi ampliùs quatuor digiti, duplici tabulato, glutino taurino, linteolo infuso compactum; exterior superficies vituli corio integebatur, hinnulive aut alius ejusmodi animalis. Circumferentia habebat ferreum munimen à summis imisque partibus, quò ensium ictus vehementiores tutò exciperet, terræque adnitendo non corroderetur. Impactus erat *Scuto* ferreus umbo, qui ingentes sustineret ictus ac lapidum impetum sarissarumve quantumlibet violentum. Unà cum eo ensis pendebat Hispaniensis ad dextrum femur &c. Ita Polybius *lib. 6.* ubi Velitibus parmam, Hastatis, Principibus ac Triariis *Scutum* attribuit. Clypeum à *Scuto* distinguit Aldus Manutius, Janumque Lascarim θυρεὸν Latinè *Clypeum* reddentem carpit, quòd *Scutum* quadratum esset, Clypeus rotundus, ex ære, minor Scuto, V. eum *de Quæsitis per Epist. lib. 2. Epist. 6.* Dempsterus tamen *in Rosin.* clypeos, cum umbonibus, parmis & *Scutis* rem eandem facit, quanquam & materiâ & formâ differre dicat. Idem *omnium Græcorum scuta rotunda, cum umbonibus fuisse, in iisq; præmia sua milites gestasse*, annotat ex Servio *lib. 1. & 3. Æneid.* Blancardus *ad Curtium, lib. 3. cap. 2. num. 5.* verba, *levibusq; scutis cetræ maximè speciem reddentibus*, ait: *Scutum* παρὰ τὸ σκῦτος, i. à *corio*, è quo factum rectè contra Varronem & Isidorum defendit Lipsius; differt à Clypeis, quia hi ἐύκυκλοι, at *Scuta* longa, ut idem ex Marcellino aliisque probat. Cetras ῥωμαϊκὰς putant optimi Scriptores, quæ *levia* dicuntur *Scuta*, quia gestari solita è loro de collo pendula, contra ictus aut tela incidentia, ac ut ad motus concussusque milites essent promtiores: pro quo *Scutorum* genere, Peltam variis in locis Livius habet. V. Lipsium *Analectis ad Milit. Rom. lib. 3. Dial. 1.* Quòd verò *in scutis præmia sua milites gestasse* ait Servius, explicat idem ad *Æneid. lib. 7. vers. 796.* Ubi, *fortium virorum scuta, picta: inertium & tironum pura* esse consuevisse, tradit. Hinc Virgilius, ignavi cujusdam *parmam albam, loco cit.* Statius contrà viri fortis Capanei *nigrum umbonem, Thebaid. lib. 10.* memorat. Utq; gloriosum, multis vulneribus scutum habuisse perfossum, sic illud abjecisse in pugna, summum habebatur dedecus, M. Anton. Muretus *Var. Lect. lib. 9. cap. 2.* Porrò, in clypeo vel *Scuto* suo efferri, unicus Ducum in acie vulneratorum vel occisorum honor fuit. Virgilius *Æn. l. 10. v. 507.*

> —— *At socii multo gemitu, lachrymisq;*
> *Impositum* Scuto *referunt Pallanta frequentes.*

Etiam inaugurandos Impp. *Scuto* vel Clypeo insidere, lapsâ Rep. moris esse cœpit, ut diximus suprà, in voce *Clypeus*. Germanorum Gallorumque *Scuta* ingentia, longosque & graves olim gladios fuisse, notat A. Thysius JC. *ad A. Gellium lib. 9. cap. 13.* Qualia *Albesia*, apud Festum *lib 1. quibus Albenses utebantur, quæque etiam decumana dicta, quòd essent amplissima, uti decumani fluctus.* V. Auctores retro laudatos. Apud eosdem Germanos, *Scutum reliquisse præcipuum flagitium* fuit, teste Tacito: quod & de Romanis legimus, apud Plautum *in Trinummo*, & Græcis, apud quos proin ῥίψασπιδες infames habiti. *Scuta* porrò genibus illidebant vel hastis feriebant olim milites, horrendo utrumque fragore, quorum illud prosperitatis, hoc iræ ac doloris indicium erat, Ammian. *lib. 15.* Cum *scuto & fuste* contendebant Campiones, uti dictum in hac voce: V. quoque suprà, ubi de *Scuti jactatione*, & plura hanc in rem apud C. du Fresne *Not. ad Alexiadem*, ubi vett. Gallorum Francorumque scuta trigona fuisse, inter alia, ostendit. Hinc *Scutagium*, apud medii ævi Scriptores, militaris servitii species, quâ tenebatur quisque dominum suum in bellum contra Scotos propriis impensis, 40. dies sequi, V. Covvellum, Rastallum, Littletonem, alios Britannicos Scriptores, nec non præfatum Auctorem *in Glossario*.

Scutum, moneta Regum Francorum, sic appellata, quòd in ea descripta essent Franciæ in *scuto* insignia. Hæc ex auro primùm fuere, & quidem sub Philippo VI. primùm cusi sunt Denarii auri puri cum scuto, Gall. *Deniers d'or fin à l'Escu*, vulgo *Scuta prima*, Gall. *Escus premiers*, dicta, in quibus Rex in Cathedrâ sedens, sinistrâ scutum liliatum, ensem dextrâ tenet, pretii 20. sol. Turon. A. C. 1337. Sub eodem dein prodierunt Denarii auri cum Scuto itidem, pretii 15. sol. Paris. vulgò *Secunda Scuta*, Gall. *Escus deuxiemes*, dicta, A. C. 1347. Sub Carolo VI. cusi sunt Denarii auri puri, dicti *Escus à la Couronne*, vulgò *Vetera Scuta*, in quibus effictum *Scutum coronatum*, tria lilia comprehendens, cum cruce admodum variegata, pretii 22. sol. 6. den. Turon. A. C. 1384. Item *Scuta cum corona*, Gall. *Escus à la Couronne petits*, cum iisdem figuris, pretii 15. sol. Turon. A. C. 1417. Porrò *Scuta Galeata*, Gall. *Escus Heaumez à 3. fleurs de lys*, simplicia & duplicia, in quibus efficta galea coronata, cui imminet majus lilium, apicis vice, A. C. 1619. &c. Sub Ludovico XII. prodierunt *Scuta cum Histrice*, Gall. *Escus au Porc espic*, in quibus binæ histrices scuti latera ambiunt, in aversâ parte crux visitur, in muris Pontici vellus desinens, inter binas histrices, & bina *L.* pretii 36. sol. 3. d. Turon. A. C. 1507. Sub Francisco I. Scuta similia; item *Scuta cum parva cruce*, Gall. *Escus à la petite Croix*, pretii 45. solid. Turon. A. C. 1540. Sub Henrico II. *Scuta cum Sole*, Gall. *Escus au Soleil*, in quibus loco crucis Rex expressus est, pretii 46. sol. Turon. Sub Carolo IX. itidem, sed absque ulla effigie, pretii 65. sol. A. C. 1577. Et quidem hoc anno, abolitis rationibus seu numerationibus *ad Libram*, introductæ primùm sunt *ad Scuta*, quorum pretium fuit 66. sol. Turon. usque ad ultimum Decembris, & deinceps 60 solid. Ex argento verò, primus Albos Denarios cum Scuto, Gall. *Blans Deniers à l'Escu*, cudit Carolus VI. cum cruce sc. inanite pedata inter binas coronas & bina lilia, cum Inscr. SIT NOMEN &c. & in postica, cum scuto liliato, & Inscr. KAROLUS. FRANCORUM. REX. A. C. 1384. Cum binis dein Scutis Franciæ & Angliæ prodierunt, sub Henrico VI. R. Angl. Gall. *Blans Deniers à 2. Escus de France & d'Angleterre.* Sicut *Quadrantes Scutorum*, Gall. *Quarts d'Escu*, & *Octava pars Scuti*, sub Henrico III. &c. de quibus omnibus V. Car. du Fresne in voce *Moneta*.

Scutum, idem cum *clypeo*, in quo pictæ olim imagines pectore tenus, quas *Thoracidas* vocavit Walafr. Strabo *de Rebus Eccl. c. 8.* Cujusmodi scuta describit Paulus Silentiarius in ἐκφράσει ædis Sophianæ *Part. 2. versu 398.*

> —— —— Ἴσαι γε μὲν ὀμφαλόεσσαι
> Ἀσπίδες μεγαυχέεσσι τύποις ἀργύροιο χάραξ
> Σταυρὸν ἀπαγγέλλουσιν &c.

V. Salmasium *ad Tertullianum de Pallio, Histor. Aug.* passim & Nic. Alemannum *de Lateranensibus Parietinis*: nec non suprà in voce *Clupeus* seu *Clypeus*. Plura verò de aliis vocis hujus, inprimis apud Feudistas, significatibus, apud Car. du Fresne *in Glossario*.

Scutum Puniceum, ad malum suspensum, pacis signum olim apud Danos, de quo V. Saxonem Gramm. *Histor. Dan. lib. 3. pag. 37.*

Scylla, filia Nisi, adde: In hac fabula cernitur vestigium aliquod capilli fatalis, quo Simsonem fuisse divinitus ornatum, in Sacris legimus. V. suprà, in voce *Sampson*.

Scylla, saxum, adde: De ea sic Auctor *Historiæ Orbis Terr. c. 3. de Hydrogr. num. 8. §. 2. Scylla*, inquit, promontorium Italiæ, quod olim Cenys dicebatur, modò Scyllæum, Ital. Sciglio, oppositum promontorio Peloro. Ejus natura est, ut ingenti ultro citroque commeantium aquarum perturbatione agitetur. Quando affluxu agitatur, tanta est ejus violentia, ut navis eò delapsa, omni evadendi spe sublatâ, montium parietibus illidatur, cum inevitabilis naufragii periculo; è quo licèt subinde nonnulli emergant, cavendum tamen, ut seduli rerum suarum satagant, ac tantos fluctus tempestivè observent, nisi è Scyllæ Syrtibus in Charybdis æstuaria devolvi velint. Inprimis autem flantibus Ortivi: & Occiduis ventis, magna ejus vis est: ex Athanas. Kircherio *Mund. Subterr. l. 2. c. 16.* Hinc fabulæ de *Scylla* occasio.

Scyllium, Græcè Σκύλλιον, mons Cretæ, cujus accolæ *Scyllii*, memoratur Stephano, apud quem sic legit Salmasius, Σκύλλιον (pro Σκυλάκιον, quod vulgò extat) ὄρος Κρήτης· οἱ παροικοῦντες Σκυλλιεῖς. Σκύλλιος δὲ ὁ Ζεὺς αὐτόθι τιμᾶται, ἐπεὶ φασὶ τοὺς Κουρῆτας μετὰ τῶν Κορυβάντων τὸν Δία κλ. *Scyllium mons Cretæ: accolæ Scyllii. Scyllius quoque Jupiter ibi cultus, ubi Curetes cum Corybantibus Jovem* &c. V. eum *ad Solinum p.* [illegible]9.

Scylos, Insl. Indiæ Or. in quâ simiæ dens cultus. V. Vossium *de Idol. l. 3. c. 75.*

Scyphati, in *Chron.* Casin. *lib. 3 cap. 56. Donavit ei Dux — gemmas atque margaritas complures pro scyphatis septingentis*; nummi fuere aurei, primò quidem Impp. CPolitanorum; postmodum Siculorum ex gente Normannica Principum, de quibus *d. l.* sermo est. Fortè ex specie illorum, quos κουκίους vocat Justinianus, a *cauco*, i. scypho, quòd sc. cavi essent & cauci seu scyphi formam præ se ferrent. V. de illis suprà, ubi de *Caucii*. In Apulia præsertim & Calabria in usu fuisse, docet C. du Fresne *Dissertat. de infer. ævi Numism. num. 99.*

Scyphus, inter poculorum genera Romanis usitata, memoratur *l. 36. ff. de auro & arg. leg.* ubi JC. enumerat *trullas*, Scyphos, *modiolos, phialas*: & Macrobio *Saturnalium libro 5. cap. 21.* ubi is habet *carchesia, cymbia, cantharos, scyphos*, alii *pateras, crateras, amystes, Bacchia, calatos, calices & ampullas.* &c.

Græcis etiam in usu fuisse, Jul. Pollux ostendit *l. 6. c. 1.* & à Latinis usurpata vox. Cic. *Verr. 6. Hinc illa Verrea nata sunt, hinc in lectricum Sextum Cons. protrahi jussit, in quem* Scyphum *de manu jacere conatus est.* Suetonius *Nerone cap. 47. duos Scyphos gratissimi usus, quos Homericos à cælatura carminum Homeri vocabat, solo illisit.* Ubi quos *Scyphos* Suetonius, illos *Calices* vocat Plinius *lib. 37. cap. 2.* quòd non magna utriusque poculi differentia, & materia communis esset, sc. aurum, argentum, gemmæ. Meminit tamen & è fago *Scyphi*, Alb. Tibullus *l. 1. eleg. 10.*

Divitis hoc vitium est auri, nec bella fuerunt,
Faginus astabat cùm Scyphus ante dapes.

Herculaneos præ aliis laudatos reperias, ab Hercule inventore, apud Macrobium *Saturn. loco cit.* capacitatis tantæ, *ut eo velut navigio maria trajecisse*, finxerit Antiquitas: Quos Bœotiis in præcipuo usu fuisse, docet Athenæus *lib. 11. cap. 12.* quòd tutelare ejus urbis regionisque Numen esset. Eo nondum epoto, *repentè velut telo confixum ingemuisse*, Alexandrum M. refert Curtius *lib. 10.* qua de re Lipsius *ad Senec. ep. 38. Alexandrum, ait, intemperantia bibendi & ille Herculaneus ac fatalis scyphus condidit*: quem duos congios cepisse, tradit Athenæus *l. 10. c. 9.* V. quoq; Tiraquellum ad *Alex. ab Alex. lib. 3. c. 10.* Istiusmodi scyphum semper post cœnam habuisse Camatherum Logothetam, narrat Nicetas Choniates, memoratque Cic. *loco cit. duo pocula Herculea, manu Mentoris facta.* Ex ligno fuisse poculum illud Herculis, piceque oblitum, ne carie consumeretur, & ab eo in sacris adhibitum, Serv. *ad lib. 8. Æn.* meminit, *vers.*

Et sacer implevit dextram Scyphus, &c.

Plura apud Thom. Dempsterum *ad Rosinum l. 5. c. 30.* Sed & sic vocabatur vas illud, quod in sacris Vestæ Deæ usurpatum, quibusdam *Cadus*, communiter *Futile*, appellatum est. De quo ita Gyraldus *Histor. Deorum Syntagm. 17. Et aqua in sacrificiis adhibebatur. Nam & expurgari adeuntes ad sacra solitos aquæ inspersionibus legimus: in qua torrem ex altari, ubi rem divinam fecissent, priùs extinxissent, quæ Chernips dicebatur. Hinc Servius Æn. 4. quòd, qui Superis sacrificabant, ablueretur, scripsit. Aquam autem* Romani *de fonte Juturnæ in omnibus sacris adhibebant, aspergebanturq́. Eam verò super terram posuisse, piaculum ac triste omen erat: Ideo vas lato ore & fundo angusto, in quo hauriretur, ne stare posset, in sacris adhibebant. Quod Donatus & Servius Futile vocant; Eruditi quidam Cadum vel* Scyphum *dicunt. Tenere id manibus oportebat, quod quidem Flaminica Virgines sacrorum ministræ aut Vestalium famulæ, & nonnunquam pueri Flaminum ministri, quos Camillos appellabant, patrimi & matrimi omnes coronati tenebant*, &c. V. Fortun. Licetum *de Lucernis l. 6. c. 17.* Etiam in Ecclesia Rom. *Scyphus* inter vasa sacra recensetur vulgò, in quem vinum, quod in S. Eucharistia offerebatur, ex majori calice solebat refundi. *Ordo* Rom. *Pontifice oblationes populorum suscipiente, Archidiaconus suscipit post eum amulas, & refundit in calicem majorem, quem sequitur cum* scypho *super planetam Acolytus, in quem calix impletus refunditur.* V. de eo Dominic. Macrum *in Hierolexico* & Car du Fresne *in Glossar.* e quibus hic. *Scyphum tenendi utraq; manu*, cùm bibebatur, morem, Monachis fuisse proprium, insuper observat. De *Scyphorum* verò cælatura, & paribus in Delphica seu abaco apud Romanos collocari solitis, diximus suprà.

Scytale, serpentis nomen, cujus mentio apud Solinum *c. 27. Scytale tanta præfulget tergi varietate, ut notarum gratiâ videntes retardet, &, quoniam reptando pigrior est, quos assequi non quit, miraculo sui capiat stupentes. In hac tamen squamarum nitore hyemales exuvias prima ponit.* Sed quod de macularũ varietate habet, nemo Veterum quidquam de ea prodidit: Nec nominis notatio huc ducit. *Scytale* enim dicta est, à forma τ̃ σκυτάλης, quæ *baculum* significat. Nicander sic vocatam asserit, quòd crassitudinem habeat manubrii ligonis:

—— ἢ ὅτι σκυτάλης μὲν ὅσον σμινύοιο πέλει
Στειλειῆς πάχετος ——

Cæterùm amphisbænæ similis est, quam, quòd tractibus serpat circulatis, ἀφεάνχ vocat idem &c. V. Salmasium *ad Solinum pag. 339.* ubi *Scytalæ* attribui à Solino, quod de cenchri seu cenchrine traditur, judicat. Ab eadem origine Σκυταλίδες dictæ sunt naves codicariæ, ex codicibus pluribus junctæ, similes *Ἀλγαλα-nitrœ*, quibus in Nilo olim frequenter usi Ægyptii; Gall. *Radeaux* vel *Rasaux*, Idem *pag. 1116.* Item Σκυταλία, tibiæ genus, ab exigui *surculi* similitudine, apud J. Cæs. Scaligerum *Poëtic. lib. 1. cap. 20.* Epitheton etiam illud Herculis, *Scytalosagittipelliger*, apud Tertullianum *de Pallio cap. 4.* clavam, sagittas & pellem leonis (quem totum ejus κλῆρον fuisse ait) comprehendens. V. quoque suprà. *Scutula.*

Scytale. Gr. Σκυτάλη, genus Epistolæ secretæ, Laconibus olim
„usitatæ, de qua sic A. Gellius *lib. 17. c. 9.* Lacedæmonii vete-
„res, quum dissimulare & occultare literas publicè ad Impera-
„tores suos missas volebant, ne, si ab hostibus exceptæ forent,
„consilia sua noscerentur, Epistolas id genus factas mittebant.
„Surculi duo erant teretes, oblonguli, pari crassamento, ejus-
„demque longitudinis, derasi atque ornati consimiliter; unus
„Imperatori in bellum proficiscenti dabatur: alterum domi

Magistratus cum jure, atque cum signo habebant. Quando"
usus venerat literarum secretiorum, circum eum surculum"
lorum (ἱμάντα) modicæ tenuitatis, longum autem, quantum"
rei satis erat, complicabant, volumine rotundo & simplici; ita"
ut oræ adjunctæ undique & cohærentes lori, quod plicabatur,"
coirent: Literas deinde in eo loro per transversas junctura-"
rum oras, versibus à summo ad imum proficiscentibus, inscri-"
bebant; id lorum literis ita perscriptis revolutum ex surculo"
Imperatori, commenti illius conscio, mittebant: resolutio"
autem lori literas truncas atque mutilas reddebat, membraq́;"
earum & apices in partes diversissimas spargebat. Propterea"
si id lorum in manus hostium inciderat; nihil quicquam con-"
jectari ex eo scripto quibat. Sed ubi ille, ad quem erat missum,"
acceperat; surculo compari, quem habebat, à capite ad finem,"
perinde, ut debere fieri sciebat, complicabat: atque ita literæ"
per ambitum eundem surculi coalescentes rursum coibant; in-"
tegramq́; & incorruptam Epistolam & facilem legi præstabant."
Hactenus ille: quæ videtur descripsisse ex Plut. *in Lysandro.* Accuratè eandem describit Suidas. quem vide; quibus adde Joh. Tzetzem *Var. Histor. Chil 9. c. 258.* veterem Scholiastem Pindari *ad Olymp. Od. 6.* Demetrium item Triclinium *ad eandem Od.* ut & Scholiastem Aristoph. *ad Aves.* Baculi habuisse formam tradit Auctor *Etymol. m.* lignum nigrum, trium aut quatuor cubitorum, lorum verò album fuisse, discimus ex Triclinio prædicto, & Athenæo *lib. 10.* ubi ait, *Λευκὸν ἱμάντα περιελίσσοντες τῇ σκυτάλῃ οἱ Λάκωνες, ἔγραφον ὃ ἐβούλοντο.* Jus mittendi penès solos erat Ephoros, Corn. Nepos in *Pausania*, & *Lysandro*: idque non nisi urgente necessitate maxima, unde *Cyrbis Spartana* Achæo Erythriensi vocata est, quia, ut in *κύρβεσι*, publicis viz. tabulis, Leges erant exaratæ; ita in *Scytale* præcepta ad Duces & Impp. militiæ scribebantur, Junius *Animadversion. lib. 4. cap. 14.* &c. Hoc Laconum inventum imitatos esse, per quandam *Ἀντισκυταλισμόν*, Athenienses, refert Franc. Rossæus *Archæol. Atticæ lib. 7. cap. 6.* Sed Scaliger ridet hanc Artem & *Exercit. 327. ad Card.* vocat *Laconica nugalia*: qui an ingeniosi hujus veteris commenti arcana satis perceperit, vehementer dubitem. V. omnino Gellium *loco cit.* & *ad eum Notas* Jac. Oiselii JC.

Scythæ, adde: Hornio, quos hodie *Tartaros* appellamus, antiquior ætas *Hunnos* vocavit, qui in locum priscorum *Scytharum* per Asiam successerunt, *Orb. Imper. cum Animadversion. Felleri pag. 130.* Eorum munus olim facere carnificinam fuisse Hyginus arbitratus est, cùm de Marsya agens, *Apollo*, inquit, *victum Marsyam ad arborem religatum, Scythæ tradidit, qui eum membratim separavit.* Sic nempe vertit verbum *ἀποσκυθίσαι*, quod in Græco erat, unde is historiam eam desumpsit. Sed ἀποσκυθίσαι hic est pellem detrahere, ex more Scytharum pervulgato, qui ex capitibus hostium bello interemptorum, pellem cum pilo detrahebant & mantelia inde faciebant. Unde Prov. Σκυθικὸν χειρόμακτρον. Quamvis aliàs *σκύθης σίδηρος*, i. *ferrum*, ut Stephanus interpretatur, & ἀποσκυθίζειν, περιτεμεῖν est Hesychio, i. *circumcidere*, item *σιδήρῳ τὰς τρίχας τεμεῖν, ferro capillos resecare.* Sed & Corpus Athenis fuit ministrorum publicorum, sive lictorum, qui *Τοξόται* dicebantur & Σκύθαι & Πελουσινοὶ ad coercendos, qui immodestè agerent: quam in rem V. plura apud Salmasium *ad Solinum p. 827.*

Scythica, Scytharum calcei: quemadmodum *Amyclaida*, *Laconica*, *Persicæ*, ipso suo nomine Auctores suos sonantes. V. Pollucem *Onomastic. lib. 7. cap. 22.* & Balduinum *de Calceo cap. 20.*

Scythismus, Gr. Σκυθισμὸς, V. suprà *Barbarismus.*

SE.

Se ipsum renuntiare victorem, in sacris olim Certaminibus non licuit, sed Præcones ad id instituti sunt, de quibus diximus. Qui proin & ipsi cùm coronabantur, adhibito aliorum Præconum ministerio id fieri necesse erat. Cicero *lib. 5. Epist. fam.* ad Lucejum, Verecundiores esse Præcones ludorum gymnico-"
rum, qui, cùm cæteris coronam imposuerunt victoribus,"
eorumque nomina magnâ voce pronuntiarunt, cum ipsi ante"
Ludorum missionem corona donantur, alium præconem ad-"
hibeant, ne suâ voce ipsi se victores prædicent. Ad quod exemplum Plato, ubi agit de sumtuosâ illa electione Censorum, disertim cavet, ne quis semet eligat; sed tres eligant, prout quisque eos præstantissimos dixerit, πλὴν αὑτοῦ, *se excepto, de Legg. lib. 12.* Interim id aliquando licuit illis, qui in comparatione virtutum verè se hujus aut illius victores affirmare possent, ut Mnesippo dicit apud Lucianum *Toxari.* Poëtis quoque, qui in Musicis certaminibus superiores fuissent, idem concessum est: qui proin seipsos canebant ὑπ' αὐλοῦ καὶ χορῷ, *sub tibia & choro*, uti ait Aristides περὶ τοῦ παραφθέγματος. ubi non malo id more fieri pluribus it assertum. Inde Prov. ortum *ἀνακηρύττειν ἑαυτὸν, renuntiare seipsum*, de quo, ut & plura hanc in rem V. apud C. Paschalium *Coronarum l. 6. c. 12.*

Sebadia Sacra, apud Arnobium *l. 5. Ipsa novissimè sacra & ritus initiationis ipsius, quibus* Sebadius *nomen est, testimonio esse poterunt*

veritati: in antiquo lapide *Savadia*. II. VIR. ITER. Q. Q. PATRONO. SACERDOTI. SACROR. SAVADIOR. eadem sunt cum *Sabaziis*. Nam & *Sebazis* pro *Sabazio* in alia vet. *Inscr.* incisum est, Salmasius *ad Capitolinum in Pio*. V. supra.

Sebalis Fax, apud Ammianum *l. 18.* à *sebo* vel *sevo* nomen habet. Aldhelmus *de Lampade*,

> *Jamq; latex lucens flammas pascebat edaces.*
> *Papyrus in medio radiabat lumine centro,*
> *Clarius & multo quàm fomes pinguis olivi,*
> *Aut certè in vitro splendens arvina scrofæ.*

Ubi *scrofæ arvina* est suillus adeps, qui tamen hodie pretiosior & in cibis est. Idem in prosa, *Ut latex ...ernarum fundibulis infusus in olei crassitudinem vertercetur. & papyrus in centro positus, velut fomes, arvina vel sevo madefactus, solito clarius lucescret.* Jam bovinum sebum in frequentissimo usu est, quod nullibi in candelarum usum præstantius quam in prov. Kiangsia Sinici Imperii, ad urbem *Quangsin*. Ibidem tamen *Cinbeu* in Quangsia prov. arborem gignit, ex qua mundissimum quoque fit sebum. Ad *Kinhoa* etiam in Chekiana prov. pinguedo quædam ex arboribus nascitur, ex qua, velut ex *sebo*, optimæ atque candidissimæ fiunt candelæ, quæ nec manus inficiunt, cùm tanguntur, nec fœtorem exhalant, cum extinguuntur. V. hujusmodi arboris & modi *sebum* inde conficiendi descriptionem, apud Auctorem Anonymum *Sinæ & Eur. cap. 36.* Addo saltem, olim candelis *sebaceis* solos pauperes, reliquos facibus vel lucernis usos, ex Casaubono *ad Jul. Suetonii c. 37.*

Sebastus, apud Auctorem *Expeditionis Asiaticæ Friderici I. Imp. Et alios quatuor Græcorum principes ratione dignitatis, Græco vocabulo* Sebaston, *cum eis dementias advenire*; dignitatis nomen est in Aula CPolitana olim notissimæ, ex Gr. Σεβαστὸς, *Augustus*. Occurrit in titulo Constantini Harmenopuli, qui præfigitur ejus *Epitomæ div. Canonum*; in eo enim vocatur is Πανσέβαστος σέβαστος, νομοφύλαξ ἢ κριτὴς Θεσσαλονίκης. Ad quæ verba Gerh. von Mastricht. *Sebasti*, inquit, *& Protosebasti dignitates fuerunt sub sequioribus Imperatoribus cognitæ, quales tamen fuerint, id non satis constat*, *Histor. Juris Eccl. num.* 284. Inde aliæ dignitates formatæ. *Sebastocrator* enim, dignitas erat in eadem Aula maximæ existimationis & conjunctissimis Imperatorum conferri solita, sed Despotæ dignitate inferior: quam vocem nonnulli *Augustum Principem*, alii *venerandam potestatem*, exponunt. De ejus sella, mensa, & proclamatione V. Nicetam *lib. 3.* ubi Isacium à Patre Alexio eo honore mactatum refert. Pileus ejus aurei coccineique coloris & limbatus fuit, cujus umbo & τὰ ὀπίσω, qualia Despotæ, Codin. *de offic. Eccl. & Aulæ CPolit. c. 4.* Coronam habuit, in cujus anteriore parte apsis una, C. Paschalius *Coronarum lib. 10. c. 8.* Alexius Comnenus Imp. dein titulum excogitavit Πανυπερσέβαστον, q. dicas *summe Augustum*: quâ dignitate Michaelem Taronitem affinem decoravit ac participem Cæsarei throni effecit. Andronicus verò Junior Joannem Cantacuzenum Magnum Domesticum, æqualem *Panhypersebasto*, concessis ei vestimentis, calceis & equi ornamentis lutei coloris, declaravit, ut idem Nicetas refert *lib. 7.* Nempe Impp. illi hujusmodi dignitatum titulos pro lubitu extollebant aut deprimebant. Transiere autem illi ad fœminas quoque, unde *Sebastocratoris* uxorem *Sebastocratissam*, alterius *Panhypersebastam*, dici consuevisse, docet idem Auctor *lib. 8.* Sed & Πανυπερσεβαστοϋπερτατοσεβαστοκράτωρ dignitas & nomen prodigiosum occurrit apud Lambecium *de Bibl. Cæsar. l. 5. p. 233.* de qua ut & reliquis dignitatibus præfatis V. quæ congessit Jul. Cæs. Bulengerus *de Imperio Rom. l. 8. c. 5.* & Joh. Meursius *in Glossario.*

Sebum, V. suprà *Sebalis Fax*.

Secespita, teste Festo, aliis securis, aliis dolabra ænea, aliis cultellus fuit. Ipse cultrum putat fuisse ferreum, oblongum, manubrio eburneo, rotundo, solido, vincto ad capulum auro argentoque, fixo clavis æneis, ære Cyprio, quo Flamines, Flaminicæ virgines, Pontificesque ad sacrificia utebantur: Postquam enim victima mactata, excoriata, abluta & perpurgata esset, mox Aruspex, Flamen, aut Sacerdos *secespita* viscera rimabatur, attenteque explorabat, an perlitatum foret: cùm manu ea, ne qua offensa pollutis sacris intercideret, contrectare non liceret. A *secando*, nomen invenit. Iconem ejus, ex Guil. Brassicani *Antiquitatibus Gallica linguâ editis*, in opus suum *de Antiqq. Rom.* transtulit Joh. Rosinus. V. quoque Greg. Giraldum *lib. de vasis quibus Vett. in sacrificiis usi sunt.* Casaubonus *secespitâ* victimas humi stratas feriri consuevisse, addit *ad Octavium Suetonii c. 15.* ubi de hoc more plura: & *ad Tiber. cap. 25.* μαχαιρίδιον θυτικὸν Luciano dici: vett. verò Latinis *acierem* propriam huic ministerio fuisse, ἀξίνην ἱεροφάντην Græcis dictam, monet.

Secessus Poëtarum, non raro apud Scriptores occurrunt. Nempe *secedebant* illi, post exhibitam Romæ operam & famam acquisitam, uti de Martiali constat, qui ex *Secessu Hispanico* Romam libellos aliquot misit: de Papinio item Statio, qui Neapoli idem fecit. Sic enim hic *Præfat. l. 3. Sylv. ad Pollium*, *Summa est Ecloga, quâ mecum secedere Neapolim Claudiam meam exhortor. Hic, si verum dicimus sermo est quidem securus, ut cum uxore, & qui persuadere malit, quàm placere: huic præcipuè libello favebis, cùm scias hanc destinationem quietis meæ, tibi maximè intendere: meq; non tam in patriam, quàm ad te, secedere.* Ad quæ verba Barthium vide. De *Secessibus* Philosophorum, Romæ olim itidem, Athenisque, diximus aliquid supra in voce *Schola*. Aliud quid *Secessio* erat, ultima apud vett. Romanos rabies, quam graphicè descriptam habes, apud Livium *lib. 3. cap. 52.* ubi de Secessione plebis in montem Aventinum & *lib. 34. cap. 5.* ubi de Secessione muliebri &c.

Sechnuphis, Ægyptius Sacerdos, Platonis præceptor, memoratur Clementi I. *Strom.* Ἱστορεῖται δὲ Πυθαγόρας μὲν Σώγχεδι τῷ Αἰγυπτίῳ ἀρχιπροφήτῃ μαθητεῦσαι. Πλάτων δὲ Σεχνούφιδι τῷ Ἡλιοπολίτῃ. *Narratur autem Pythagoras fuisse discipulus Sonchedis archiprophetæ Ægyptii: Plato autem* Sechnuphidis *Heliopolitani* &c.

Secreta, in *Capitulis* Caroli M. *lib. 6 cap. 170.* *Ut Secreta non incipiatur, nisi post Angelicum hymnum finitum*: Carolo du Fresne est oratio, quæ post Præfationem in sacra Liturgia *secretè* & submissâ voce a Sacerdote dicitur. Alibi eidem sic dicitur Curia seu Consessus Judicum de re æraria & fiscali *Secreta* enim Regia, passim de Ærario, inprimis in Regno Cypri, sub Leziniana Familia, de sacro Principis ærario, cui qui præerant *Baillivi Secretæ* vulgò in *Chartis* appellantur, apud Eund. ubi etiam varia reperies *de Secretariis Ecclesiarum*, ædiculis viz. seu cameris, vice exedrarum, Ædibus sacris adjunctis, in quibus vasa seu vestes sacræ recondi, Ministri sacrorum indui, Episcopi de rebus Ecclesiasticis deliberare, iter facientes divertere &c. soliti: de quibus idem pluribus *in Descr. Ædis Sophianæ num. 85. & 86.* uti de *Secretariis Judicum, Not. ad Alexiadem pag. 262. & 269.* At *Secretarius*, ab eadem voce dicitur, quem *Secretorum notarium* vocat Vopiscus *in Aurelian*. de quo V. supra in voce *Asecreta*.

Secretus Jupiter, apud Lutatium *ad Statium Thebaid. l. 2. v. 715.* ubi de Minerva e Jovis cerebro nata; *Est verè mysterium, quod luce incontaminata, atq; armis munita virgo de vertice Dei in ... & secreti orta dicitur*: cur vocetur, explicat Festus Avienus *initio Paraphras. in Arat. Phænomena*, quem vide, ut & Barthium *ad l.* In *Constitut.* Siculis *lib. 1. tit. 36 58.* *Secreti Duanæ*, inter Ministros & Officiales regios recensentur. Sic occurrunt *Secreti*, in *Chartis* Caroli II. Siciliæ R. *Justitiarii*, Secreti *& Officiales alii Aprutii*: apud C. du Fresne *Glossar.*

Secta, apud Henr. Knyghtonum *A. C. 1357.* *Cives obviaverunt ei ultra mille Equestres meliore modo, quodlibet artificium simul vestiti in una secta*: videtur vestis genus uniforme, toti alicui Corpori conveniens. Unde fortè *Sectarum* nomen olim apud Metenses cuidam hominum generi hæsit, quos Meurissius *les Sectes* dictos scribit in *Episcopis Metensibus p. 399.* cujusmodi fuit Lutetiæ *Capetarum* in Collegio Montacutiano. Alias *Secta* vox est Anglici Fori, in quo *Secta Curiæ* seu *Secta ad Curiam*, dicitur servitium, quo feudatarius ad frequentandam Curiam domini sui tenetur, In *l. 2. C. de Delator.* vitæ institutum seu agendi ratio sic dicitur. Apud Patriam, opinio ab aliorum sententia diversa, hæresis, *secta* vocatur. Sed & *divinam sectam ac disciplinam* dixit Tertullianus *de Pallio cap. ult.* Origo voci a *sequendo*. Unde *Sectatores*, apud Romanos, dicti sunt, qui cum Petitoribus seu Candidatis assidui erant, illorumque latera stipabant. Cum enim amicorum & populi voluntas Candidatis concilianda esset, quod *Professio* dicebatur, & integrum nonnunquam annum ante Comitia incipiebat, teste Cic. *de Petit. Consul.* inter Amicos & propinqui & necessarii & omnes ii, qui aliquid voluntatis ostendebant, habiti sunt: qui omnes, quòd studia eorum plurimum ad petitionem valerent, conciliandi erant. Qui verò aliquid voluntatis ostenderunt, ii fermè aut Salutatores erant, qui primâ diei horâ Petitoris domum adeuntes, salute dictâ, inde discedebant: aut Deductores, qui præterea tantisper expectabant, dum illum domo exeuntem in Forum deducerent: aut denique *Sectatores*, qui, ut dictum, assidui lateri ejus hærebant, Joh. Rosinus *Antiqq. lib. 7. cap. 8.* De horum numero, cum Fabia Lex temporibus Marii & Sullæ promulgata, isque restrictus esset, repudiata Lex est à Populo. Unde Cic. *pro Murena*, *Tenuiores*, inquit, *Legi Fabiæ de numero Sectatorum restiterunt*. V. iterum Rosinum *l. 8. c. 29. ubi de Ambitu.*

Sectarius Vervex, Festo est, qui gregem agnorum præcedens ducit. Græcè Κτίλος. Homerus de Ulysse *Iliad. γ.*

> Αὐτὸς δὲ, κτίλος ὣς, ἐπιπωλεῖται στίχας ἀνδρῶν.
> *Ille autem, ut dux gregis aries, lustrat virorum ordines.*

Ubi Scholiastes Κτίλον ait dici, quasi ἀκτίλον, ἀπὸ τοῦ ἄγειν τὰ λοιπὰ θρέμματα, *a ducendo reliquo pecora.* Laconum lingua *Tityrus*, si Servio credimus. Talmudicis *Karkastha*, à tintinnabulo ei appendi solito, quod à verbo קרקש *Karkas*, i. sonare, est: Arabibus *Charraz*, i. qui peram pastoris gerit, ὁ πηροφόρος &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. lib. II. c. 43.*

Sectile Pavimentum, apud Suetonium *Cæsare c. 46.* *In expeditionibus tessellata & sectilia pavimenta circumtulit*. Idem cum lithostroto est, quod supra vide: ut & Casaubonum *ad l.*

Sectio, in suppliciis olim frequens. Et quidem vel de flagellatione ante supplicium vox sumpta. Horatius de Mena,

> *Sectus flagellis hic Triumviralibus.*

Vel de quovis alio excarnificationis genere, ut τέμνειν apud Græcos,

Graecos, V. Arriānum *Differtat. Epicteti lib. 3. cap.* 21. Imò revera illa usurpata olim, in suppliciis præsertim servorum, quod διχοτομεῖν vocat Homerus *Od.* σ. qui Melanthium sic passum refert *Od.* χ. μελεϊστὶ διαμεῖσαι Socrates *Hist. Eccl. lib.* 7. ubi de Hypatia, quod tamen ad lacerationem potiùs spectat, de qua supra, τὰ ἀκρωτήρια ζῶντος ἀποτέμνειν Lysias *Orat. pro Callia*: μέρος διατεμεῖν, Herodotus *lib.* 6. ubi de Æthiopici sacerdotibus Sabaci R. jussu dissectis: διχοτομεῖν, Matthæus *cap.* 24. *vers.* 51. σχίζειν μέσον, auctor Historiæ *Susannæ vers.* 59. &c. Fiebat namque id modo in minutas partes, cultro, ut de Agage à Samuele Proph. 1. Sam. *cap.* 15. & Martyribus, Tyrannorum jussu, minutatim concisis, legimus passim: vel in duas partes, serrâ, uti de Esaja Proph. Justinus *Dial. cum Tryph.* & multis honesti ordinis viris, a Claudio dissectis, Suetonius habent. V. Casaubonum *ad Octavium hujus cap.* 13 Gatakerum *Adversar. Miscellan. cap.* 45. & hic passim, inprimis ubi de *Debitoribus*. Idem verò in victimis sacer ritus, de quo suo loco. De *Sectionibus* S. Scripturæ, V. suprà, voce *Pericopa*.

Sector, Asconio æstimator fuit ac redemtor bonorum damnati atque proscripti. Æstimabat nempe quanti essent, & redimebat ab his, qui *sectionem* vendebant, ut, quod pactum esset, illis redderet in pecunia, quod in rebus aut jure earum persequendarum accepit. Hinc in Festo, *Sectio persequutio juris*: &, *Sectores, qui bona sua persequuntur*. Ad quem locum, notat Scaliger, verbis illis non satis declarari quid sit *Sector*, neque ab auctore Glossarii, qui βιώνης interpretatur. Secus tamen videtur Salmasio *in de M. U.* qui ab utroque rectè id factum dicit, ut nihil melius: neque *Sectio* Græcè meliùs, quam βιωνὴ reddi potest. Hi aliquando iidem cum Delatoribus seu Quadruplatoribus, qui mollius se *Cognitores* appellabant, fuere, cum viz. hi, specie commodorum Ærarii vel Fisci, sua commoda curantes, non solum Præfectis subjicerent obnoxios multis, aut debitores vel veteres vel latentes: sed & ipsi damnatorum dein subhastatorumque bona coëmerent. Ex qua nota fuit Pætus ille, *exercendis* idem *apud Ærarium sectionibus famosus*, & veterum Ærarii debitorum persecutor, apud Tacitum *Annal. l.* 13. *c.* 23. De iisdem pervagatus est Manilii locus, *lib.* 5.

Nonnullo areat digito, quaq; i verit hasta,
Defuerit; bonis Sector, prædamq; lucretur
Nixus & patriam fraudari debitor æris.
Cognitor est Urbis. Nec non lus ivit amores
In varios, ponitq; forum, se dat q; Lyæo.

Ad quæ verba animadvertit Scaliger ritum licendi elato digito, in Auctionibus, olim fuisse usitatum, quibus bona hastæ subjecta redemturi erant, eo sublato professos esse, se esse Redemtores atque *Sectores* illorum. Litigabant hi sæpe cum Cognitoribus aut Procuratoribus proscripti, contendentibus hoc vel illud ad sectionem non pertinere, quæ aut creditoribus essent oppignorata aut dotis nomine obligata, vel quacunque alia de causa in bonis ejus, cujus sectionem redemissent, non esse numeranda, sed inde detrahenda. Etiam non raro pessimè multabantur, cum enim genus hoc hominum, circa Prætoris hastam districtorum, invisum esset omnibus, hinc occasione datâ patiebantur sine cujusquam misericordia, quæ aliis fecerant. Unde elegantissimè Seneca illorum luctum vocat *infame & quandoq; suppuraturum*, *lib. de Brev. vitæ cap.* 11. ad quæ verba Gronovius, *Nihil*, inquit, *frequentius, quàm sub eodem Principe, nulla mutatione rerum, nullo judicio infirmato, Delatores & Sectores alienorum bonorum sua exempla passos, h.e. delatos, & sub hastam ivisse. Acervi exemplorum apud Tacitum.* V. eum de *Pec. Vet. lib.* 4. *cap.* 3. Apud A. Gellium *lib.* 13. *cap.* 24. vox prædæ sive spoliorum, hostibus detractorum, redemptionem notat, namque & hic suæ *Sectoribus*, & quidem honestiores, partes erant. Sic Cæsar *de bello Gall. l.* 2. *Postridie ejus diei, refractis portis, cùm jam defenderet nemo, atq; intromissis militibus nostris*, sectionem *ejus oppidi universam vendidit. Ab his, qui emerant, capitum numerus relatus est millium quinquaginta trium.* Ubi *oppidi sectionem* habes. V. Anton. Thysium JC. *Notis in A. Gellium lib.* 13. *cap. cit.*. Hactenus ergo vox *Sector*, à *sequendo* vel *persequendo*: a *secando* verò, apud Plautum est *in Trinummo*, ubi *Zonarios Sectores* appellavit, quos Aristophanes Comicus βαλλαντιοτόμους, id est, *Crumenisecas*, vocat. Zona enim cingulum quidem erat, interim sive quòd latiore in latere dextero Zonâ uterentur, cui assuta & claviculis affixa erat scortea crumena, factum est, ut Zona pro crumena fuerit usurpata. V. Joh. Laurentium JC. *Notis in Phædrum l.* 4. *fab.* 21. *versum*,

Hi Zonas, illi res pretiosas colligunt.

Secubitus, sacrorum causâ apud Vett. usitatus, inter alia memoratur Livio *lib* 39. *cap.* 10. ubi de Ebutio & scorto nobili libertina Hispana Fecenia, *Hac amoris pignora cùm essent, nec quicquam secretum alter ab altero haberent, per jocum adolescens vetat eam mirari si per aliquot noctes* secubuisset. *Religionis se causa, jam voto pro valetudine sua facto liberetur, Bacchis initiari velle.* V. quæ supra passim diximus, inprimis in voce *Cadurcum*, ut & ubi de Gentilium festis. Simile quid de Christianis sui temporis refert Tertullianus *ad Uxorem l.* 2. *c.* 4. ubi (de vigilia Paschatis loquens) eam hortatur, ne post suum obitum viro nubat infideli, hoc inter alia usus argumento, quòd talis maritus non patienter laturus foret uxoris suæ absentiam nocturnam, in anniversario illo pervigilio, *Quis*, inquit, *nocturnis convocationibus, si ita oportuerit, à latere suo eximi libenter feret? quis solennibus Paschæ abnoctantem securus sustinebit?* Quæ consuetudo cum ad alia quoque Festa Martyrumque Natalitia extenderetur, tandem gliscentibus scandalis, abolita est, jejunarique pridie diei cujusque festi cœpit, retento *Vigiliarum* vocabulo, uti monet Polydorus Virgilius *de rerum invent. l.* 6. *c.* 4. Aliàs, extra sacrorum rationem, *secubitu* triduano, illud matrimonii genus, quod *usu* fiebat, apud Romanos, interruptum fuisse, ait Sigonius *de Jure Civium Rom. l.* 1. *cap* 9. Quam in rem V. Anton. Thysium *JC. Notis ad Gellium l.* 2. *c.* 2.

Secundares Ludi: Paulò alia de Ludorum horum origine, habes apud Angelum Politianum *Miscellaneor. c* 58. *ex Zosimo aliisq;* V. quoque Val. Max. *l.* 2. *c.* 4. Iidem *Terentini* dicti fuere, a loco prope Campum Martium, in quo Manius Valerius Tarentinus in somno monitus defossâ altè terrâ aram invenit cum tit. *Ditis & Proserpinæ*, in qua Numinibus hisce, pro redditâ filiis suis tribus videndi facultate, furvas victimas obtulit, trinoctiumque sacris frequentavit, hinc ludis occasione datâ. Alii sic appellatos volunt, quòd ara ibi Ditis Patris in terra occultaretur, aut quòd ripam Tiberis fluv. eo loco tereret. Instituti à Poplicola, hanc ob causam, existimantur. Cum laborarent pestilentia cives, apud prædictam aram, publicè nuncupatis votis, atrum is bovem Diti pro maribus, concolorem pro fœminis juvencam Proserpinæ mactavit, Ludosque & lectisternia trinoctio fecit, & aram terrâ, sicut antè fuerat, exaggeratâ, occuluit, cum hoc titulo. *P. Valerius Publicola frumentarium campum Diti & Proserpinæ consecravit, & Ludos Ditis & Proserpinæ Romanorum salutis ergò fecit.* Alii aliter. Cæterum Divus Augustus abolitos eos paulatim atque aliquandiu intermissos instauravit *magno*, ut Livius ait *apparatu*, L. Censorino & M. Manlio Puellio Coss. Ateio autem Capitone circuitum spatiumque subjiciente, ritum verò sacrorum indicantibus libris Sibyllinis. Claudius verò Imperator se Consule IIII & L. Vitellio, illos, sexagesimo tertio ab Augusto instauratore anno, celebravit, ut itaque vox Præconis traditur, invitantis more solenni ad ludos, *quos nec spectavisset quisquam, nec spectaturus esset*: cùm superessent adhuc qui spectaverant, & quidam Histrionum producti olim tum quoque producerentur. Etenim Stephanionem, qui primus togatus saltare instituit, utriusque Augusti & Claudii secularibus ludis, saltasse legimus. Et hi tertii fuere: Septimos Domitianus se XIV. & L. Minucio Rufo Coss. computatâ ratione temporum, quo olim Augustus ediderat, edidit: Abhinc verò centesimo decimo anno illos instauravit Severus, post quem celebratos esse negat Zosimus, at contrarium evincit, quod de Philippo Imp. legimus, apud Eusebium *in Chron* & Eutropium *Histor. l.* 9. Ritus autem hic erat: Instantibus Ludis totâ Italiâ præcones mittitabantur convocatum ad eos verborum formulâ suprà notatâ: Tum, paucis antequam spectacula edebantur diebus, Quindecimviri sacris faciendis in Capitolio & Palatino templo, pro suggestu considentes, purimina dividebant populo, quæ erant tæda, sulphur & bitumen, servis ad ea non admissis. Colebat autem Populus, cùm in prædicta loca, tum præterea in Dianæ templum, quod erat in Aventino, ubi & triticum, fabam hordeumque dari mos. Tum ad instar Cereris mistorum pervigilia fiebant. Ubi verò jam advenit festus dies, triduum trinoctiumque sacris intenti, in ripa ipsa maximè Tiberis, agitabant. Unde Ausonius,

Trina Terentino celebrata trinoctia ludo.

Sacrificia verò Jovi, Junoni, Apollini, Latonæ, Dianæ, præterea que Pani, & quas vocant Ilithyias, tum Cereri & Diti & Proserpinæ, suscipiebantur. Igitur secunda primæ noctis horâ Princeps ipse, tribus aris ad ripam fluminis extructis, totidem agnos & una Quindecimviri immolabant, & sanguine imbutis aris, cæsa victimarum corpora concremabant. Constructâ dein scenâ in Theatri morem, lumina & ignes accendi & hymni concini, ad hunc usum tum maximè compositi, spectacula item edi solenniter solita, datâ celebrantibus hac mercede, tritico, fabâ, hordeo, quæ suprà universo Populo distribui diximus. Manè verò in Capitolium ascendere, sacra ibi de more agitare, tum in Theatrum convenire ad Ludos in honorem Apollinis & Dianæ faciundos, consueverunt. Sequenti die, nobiles Matronas, quâ horâ præcipiebatur ab Oraculo, convenire in Capitolium, supplicare Deo, frequentare lectisternia, canere hymnos ex ritu, mos habebat. Tertio denique die, in Templo Apollinis Palatini, ter novem pueri prætextati, totidemque virgines, patrimi omnes matrimique, Græca Romanaque voce carmina & pæanas concinebant, quibus Imperium suum & incolumitatem Populi Diis immortalibus commendabant. Celebrabantur verò Ludi omnibus theatris atque omne genus, Scenici atque Circenses & sacrificia Templis omnibus conveniebant noctu pariter atque interdiu: fuitque illud in Augusto memorabile, quòd Ludis illis juvenes utriusque sexus prohibuerit ullum nocturnum spectaculum frequentare, nisi

cum aliquo majore natu propinquorum, &c. V. plura de his ludis tum apud alios, tum *in lib. singulari*, quem de iis scripsit Onuphrius Panvinius, cui adde Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. l. 5. cap.* 22. Alex. ab Alexandro *l. 2. c.* 30. Hospinianum *de orig. Festorum*, & Coel. Rhodiginum *Antiqq. l. 7. c. 5.* Cum Tauriis quidam male confundunt, de quibus *suo loco*. Successere iis in Ecclesia Romana *Jubilæi*, de quibus nos *alibi*.

Secundæ, in Fabula olim partes sæpe memorantur Auctoribus. Donatus *in Andriam, In hac primæ partes sunt senis Simonis, secundæ Davi, tertiæ Chremetis & deinceps reliquorum* &c. De Mimis Horatius *l. 1 Epist. ad Lollium*,

Sic iterat voces, sic verba cadentia tollit,
Ut puerum credas sævo dictata Magistro
Reddere, vel partes *Mimum tractare* secundas.

Nempe in Comœdiis *primæ* dicebantur personæ, quæ plurima dicerent, agerentque & sæpius reverterentur in scenam; *secundæ tertiæque* & deinceps, quæ minùs. In Mimis una potissima fuit persona, cui *secundæ* cæteræque subserviebant, ejusque actionem imitabantur, ut ille veram. Quas autem quisque partes agere solitus erat, inde appellabatur: ille primarum, πρωταγωνιστὴς, ille secundarum, δευτεραγωνιστὴς, & aliquando Latinè simpliciter *primarum, secundarum* &c. Unde Q. *Arrius M. Crassi secundarum*, eleganter dicitur, apud Ciceronem *in Bruto c. 69.* pro *secundarum partium actor*: h. e. adjutor, imitator, adsecla, etiam parasitus. *Hinc enim & secundas agere, ferre, facere*, pro assentari & obsecundare, quòd, qui secundarum essent, mimorum actorem imitarentur, eademque dicerent atque agerent, quæ ille præivisset. Horatius *l. 1. Sat 9.*

— — *haberes*
Magnum adjutorem, posses qui ferre secundas.

Quia verò in illis justæ Fabulæ partibus primæ, uti negotio, ita honore præcellebant, secundæ & deinceps minore pretio censebantur: hinc factum, ut *priores partes agere* dicerent, pro plus pollere, efficere; *secundas sortiri*, proximo aut inferiore loco esse, V. Varronem *de Re Rust. l. 1. cap.* 4. & plura hanc in rem suprà, in voce *Mimus*, item *Partes*.

Secundani, apud Livium *l. 34. c. 15. Secundani terga hostium cædunt*: Legionis *secundæ* milites sunt, qui acerrimo prælio Catonis, cum Emporitanis Hispanis, labantem Romanorum rem virtute sua restituerunt. Unde inter tria laudabilia, quæ Cato eo die fecisse Auctori dicitur, hoc tertium recensetur, *quòd secundam legionem, cæteris omnibus effusis ad sequendos hostes, pleno gradu sub signis compositam instructamque subire ad portam castrorum jussit, ibid.* Ut viz. quæ legio victoriam pepererat, eam etiam tueretur. At *Secundarii*, apud medii ævi Scriptores, dicuntur qui secundum obtinent locum: quo pacto Alvredus apud Asserum in *Vita* Alvredi R. vivente adhuc fratre, *secundarius* fuisse dicitur, h. e. *secundus Imperii*, uti Lampridius ait in *Diadumeno*. Inprimis apud Monasticæ Rei Scriptores *Secundarii* Latinis, Δευτεράριοι Græcis, vocati leguntur domorum Præpositi, qui Abbati suberant, uti docet C. du Fresne inter alia, ex *Regula S. Pachomii c. 102.* Ab hoc enim ædificata Monasteria in plures classes seu domos, domique in cellas, distincta erant. *Secundicerii* verò, in *Codice* alibique dicuntur, qui post primicerium sunt in Schola qualibet, V. suprà in voce *Primicerius*: de Æde verò *S. Mariæ in Secundicerio* Romæ, Dominicum Macrum *in Hierolexico*.

Secundus Panis, apud Horatium *l. 2. Epist.* 1.

— *vivit siliquis & pane secundo*:

veteri eius Interpreti, idem cum *dispensatorio* est, seu *fiscali*, nempe qui non esset siligineus, non primus, non postremus, *panis non delitiosius cribro discussus, sed plebejus de populi annona*, ut habent vett. Glossæ *ad Persii illud*,

— *populi cribro discussa farina*.

Quamvis enim à prima institutione panium dividendorum, cujus Aurelianus fuit auctor, Populum Rom. siligineos panes, h. e. primos & mundos accepisse constet: postea tamen non mundos è Fisco, & quidem tandem non sine pretio, accepit, uti patet ex *l. 5.* Cod. Theodos. *de Pane gradili*. Donec id mutavit Valentinianus, vel potiùs in antiquum statum redegit, ut Populo mundi panes iterum distribuerentur, quos ante eum sordidos, nec gratuitos, e fisco aliquandiu comparaverat, V. Salmasium *ad Vopiscum in Aureliano*, & hîc passim, inprimis in vocibus *Annona, Gradilis, Panis* &c.

Securis, insigne primò Regum, apud Romanos, Liv. *l. 3. cap.* 36. Horum enim Regibus XII. Lictores, succinctis vestibus & expediti ad plectendos facinorosos, præferebant fasciculos virgarum, intra quos obligata *securis* erat, sic ut ferrum in summo fasce extaret: cujus rei causas apud Plutarchum habes, *Problem. 82.* V. quoque suprà ubi de *Fascibus*. Inde Consulum, quorum primus fasces habuit Brutus, qui Romanos in libertatem vindicavit, Idem *l. 2. c. 1.* Et horum quidem id fuit perpetuum. Ad tempus *Secures* prælatæ postmodum T. Largio Dictatori primùm, *l. 2. c. 18.* & Decemviris, *l. 3. c. 36.* qua de re V. Rosinum *in Antiqq. Roman.* Nempe olim securi tantùm sontes puniebantur apud Romanos: postmodum & gladio, quod lenius honestiusque visum, Casaubonus *ad Octav. Su*[illegible] *c. 15.* Sed & *Securium* apud Hebræos usus, unde Pseudo Gorionides eorum moribus *Secures* & *gladios* ad occidendum jungit *l. 2 c. 21.* Hodieque reorum colla *securibus* subjiciunt Angli, ut alios omittam. In bello *Secures primùm* Penthesilea invenit, Plin. *l. 7. c.* 56. à quo peculiaris ea Amazonum armatura fuit. Inde ad priscos Heroas earum usus transiit, uti suprà vidimus, in voce *Bipennis*. Recentiori ævo Dani iisdem usi leguntur, quas in humero sinistro deferebant, habile ferrum dextrâ gestantes, teste VVilhelmo Malmesburio *de Gestis Angl. l. 2. cap. 12.* A Danis accepere Angli & Scoti, Idem *l. 3. pag. 98.* Erantque hæ longioribus manubriis instructæ, & auro gemmisque adornatæ, Procerum inprimis, uti discimus ex Dudone *de Mor. Norman. l. 1.* & Suenone in *LL.* Castrensibus *cap. 2.* Vulgò *Hallebardas* vocant Helvetii Germanique, apud quos adhuc in usu, voce a Germanis deducta, quibus *hall* est aula, & *bard* bipennis, quasi *aulicas lanceas* seu *bipennes*, ut Loccenius monet *Antiqq. Suecic. l. 3 cap.* 2. V. quoque C. du Fresne *Not. ad Alexiadem pag.* 297. & 258. de *Securibus* autem ad jactum factis, Agathiam *lib. 1.* uti de ritu *Securim jactandi*, apud Bavaros vett. quod faciebat is, qui alium in suo agro ædificare prohibere volebat, L. Baivvar. *tit. 11. c. 6. §. 2.* & *tit. 16. c. 1. § 2.*

Securus, apud Statium *Thebaid. l. 8. v. 14.*

Illum & securi *circumspexere fragorem*
Elysii —

est omni metu exemtus, quippe in perpetua jam beatitudine vivens. Uno enim hoc verbo omnem absolutam felicitatem indicavit. Pariter de Diis suis Lucretius *l. 6.*

Nam bene qui didicere Deos securum *agere ævum*.

H. e. omni fortunâ, affectu, spe, metu, iracundiâ, curaque omni quietum; Ut fingebantur Numina Epicuræorum, quæ taliè propterea *neque caput neque præputium habere*, dixit Varro. Pariter de Sapiente homine idem Lucretius *l. 3.*

Cur non ut plenus vitæ conviva recedis?
Æquo animoque capis securam *stulte quietem?*

Qui talem securitatem, ex Philosophia sua, vitâ functis omnibus adscribit, qualem Statius solis per virtutem in Elysios campos translatis. Eodem *lib.*

Quod simul atque hominum leti secura quies est
Indepta, atque animi natura, animæque recessit.

Et sic Bardos Gallorum *securos*, contemtores nimirum omnium fortuitorum, animoque velut præsentem jam æternitatem gloriæ adeptos, celebrat Lucanus *l. 1. v. 449.*

Vos quoque, qui fortes animas, belloque peremtas,
Laudibus in longum vates dimittitis ævum,
Plurima securi *fudistis carmina Bardi* &c.

Casp. Barthius *Animadv. ad Statium d. l.* V. quoque suprà, ubi de *Asphodeli pratis*. Aliter vox sumitur apud Vopiscum *in Bonoso*. *Ipse quantumlibet bibisset, semper* securus *& sobrius &* — *adhuc in vino prudentior*. Hic enim est ἔμφρων, qui eatenus bibit, ut adhuc sui compos sit & mente consistat. Ita enim Græci ἔμφρονα accipiunt, quem vinum non deposuit, nec de mentis statu deturbavit: ἐμφρόνως etiam dicebatur. Unde ἀποχαρακοῦσθαι ὑπὸ τοῦ οἴνου Græci eleganter dicebant, *i. vino expugnari*, ab ἀποχαρακοῦσθαι, quod est *vallum rumpere & excindere munimentum*. Sed & *securum* hîc dicas, cui arcana tuto possis credere &c. V. Salmasium *ad l.*

Secutores, Gladiatorum erant genus, Retiariis oppositi, à *sequendo* dicti: quòd Retiarios insequerentur. Arma eorum fuere clypeus, quo rete adversariorum avertebant, gladius & cassis. V. Lipsium *Saturnal. lib. 2. c. 7.* & suprà in voce *Retiarius*. Quidam cum Mirmillonibus, quibus eadem arma, quorumque in galea piscis eminebat, eosdem faciunt. V. *suprà*.

Seda, vulgò *la Sie*, fluv. Galliæ, in Caletis, fontem habet ad vicum S. Maclovii, *S. Maclou*: attingitque Altamfagum vel Altifagum, *Aufay* vel *Aufey*: & post acceptum quendam amniculum, Longamvillam Gifardi, oppidum Ducale, *Longueville à Giffart*, Caroli Mansionile *Charle Mesnil* vel *Challemesnil*; Novem molas *Neufmoulins*: deinde apud Provillam *Pourville*, Oceano immergitur. Meminere ejus literæ Goscelini circa A. 1030. *Concedimus Monasterio S. Mariæ & S. Amandi Episcopi, infra muros urbis Rotomagensis sito, sylvam, quæ habetur inter aquas Garennam & Sedam*. Itaque Garennæ proximus fluvius erat *Seda*, quem proin similiter cum Garenna conjungit Ordericus Vitalis, apud Hadr. Valesium in voce *Caleti*.

Sedana, vulgò *Seane*, & *Saane*, fluvius iisdem Caletorum, fontem habet apud Vervanam *Varnane*, inde alluit Anglicam villam *Englesqueville*, Vibodium *Vibeuf*, vicos S. Justi & S Audoeni, Braciacum *Brachi*: demum accepto Belnajo *Beauné*, Sedanam *Sane* vel *Saane*, cui nomen suum dedit, & Sottam villam præterfluit, atque apud S. Margaritam, aut si alios sequimur, apud Longamvallem, *Longueval*, mari infertur. *Sedani* loci meminere literæ VVilhelmi Regis Anglorum & Ducis Normanniæ, qui *A. C.* 1070. donavit S. Amando *unum mercatum in Sedana*. Dicitur hæc vulgo similiter *Saane* vel *le bourg de Sane*, estque vicus in Duc. Longævillæ, in Decanatu Braciacensi, ubi

Cella

cellæ Virginum, Rotomagensi Monasterio S. Amandi subjectus, quem Prioratum B. Mariæ *de Sedana* vett. tabulæ vocant. *Mons Sedani apud S. Audoenum in riparia de Saane,* mentionem facit Reginaldus de Petravilla in literis datis A.C. 1204. V. eundem Valesium *loco cit.*

Sedanda, unum ex regnis Monomotapæ. V. ibi.

Sedanum, adde: Fuit initio Principatus hic in potestate Comitis Marcæ & Arembergæ, primusque se *supremum Dominum Sedani* indigitavit Joannes A.C. 1460. cujus linea masculina cum extincta esset An. 1588. in VVilhelmo Roberto, unicâ ejus filiâ ductâ Dux Bulionæus & Princeps Sedanensis factus est Henricus Vicecomes Turrius, sicque in Comitum Marcanorum jura successit. Sed filius ejus Fridericus Mauritius, propter conspirationem cum Hispanis, Principatu exutus, à Ludovico XIII. R. A.C. 1641. postea compensationis loco duodecies centena millia librarum Turonensium accepit, Georg. Hornius *Orb. Polit.* Ubi ad id, quod de extincta in VVilhelmo Roberto familia dicit, animadvertit Menckenius, ex Continuat. Thuani *l. 10. pag.* 707. ei superstitem patruum Carolum Com. Mauleuricrum, verùm eum, cùm hæreditatem nepotis aditurus esset, ab Henrico IV. qui Turrio Sedanum assertum ibat, coactum fuisse cum hoc de jure suo transigere &c.

Sedere, propriè Judicum est & innuit Majestatem & quieti animi ac perturbationibus nullis obnoxii tranquillitatem: Ita *sedere* dictus est Prætor, cùm pro Tribunali juris dicendi causâ sederet. Hinc Lactantius *l. 6. c. 18. Sedet enim maximus & æquissimus Judex.* Silius Italicus *Bell. Pun. l. 7.*

Nec Judex sedisse valet.

Diesque proin, quibus Prætor jus dixit, *Sessionum* appellantur *l. 5. §. satisfactione ff. ut in possess. legat.* & munus ejus, *Sedes sublimissima, l. 14. C. de Judic.* Idem ritus in Liberalibus, quæ incidebant in 16. d. Kal April. obtinuit, tum enim per totum oppidum eo die sedebant Sacerdotes Liberi, hederâ coronatæ anus, cum libris & foculo, pro emtore sacrificantes. Ubi *sedere* significare *feriari*, annotavit Hadr. Turnebus *in Comm. Varron.* Similiter cùm in communioribus sacris adorantes Deos starent, in parentali tamen seu funebri solemnitate, operantes sacris *sedebant.* Q. Curtius *l. 8. Assidebat ei* (Sisygambi) *una ex neptibus, nuper amissum Hephæstionem, cui nupserat, lugens.* Quod cum Servius *ad principium Æn. l. 9. ad augurandi tantùm consuetudinem & sententiam in Senatu dicendi* trahit: certum tamen est, parentantes etiam & lugubria peragentes officia, *sedere* fuisse solitos: Hebræorum fortè imitatione, apud quos Matth. c. 27. v. 61. mulieres SERVATORIS obitum lugentes, *sedisse* leguntur *è regione sepulchri:* & Ezech. c. 8. v. 14. *Mulieres* Idololatricæ *sedebant deflentes Thammuzum* (Adonim. S c intelligendi Poetæ. Martialis *l. 2. Epigramm. 41.*

Te mæstæ decet assidere Matri,
Lugentiq; virum piumq; fratrem.

Papinius Statius *l. 5. Sylv. 3. versu 65.*

—— —— *Tepido genitrix super aggere nati*
Mæsta sedet, &c.

Quo factum, ut *Sedes* pro sepulchro tumuloque sumeretur. Amm. Marcellinus *l. 22. Metuens, ne collectis supremis* Sedes *illi, ut reliquiis, exstruerentur.* Sidonius Apollinaris *l. 3. Epist. 8. Perpetuis sedibus dormienti similiter illata est*; ad quem locum Savaro id ipsum observavit, *ex l. ult. C. Theodos. de sepulchr. viol.* ubi *Sedes Apostolorum* pro *tumulo:* quo loquendi genere etiam est usus Paulus JC. *l. 40. ff. de Relig. & sumpt. funeral.* Sic vetus marmor, *Hanc. Sedem. sibi. vivi. posuerunt.* & aliud *in Epigr. 2.*

Læ vita. conjunx. Petronia. forma. pudoris.
His. mea. discedens. Sedibus. *ossa. locas.*
Parcite. vos. lachrymis. dulces. cum. conjuge. nati.
Viventemque. Deo. credite. flere. nefas.

Sedem autem hanc *perpetuam* appellavit Sidonius, sicuti *æternam* JC. se qua sc. ossa transferri inconsulto sacrorum Rege, aut Pontifice, nefas erat: non *quid corpora non resurgant*, ut quibusdam implè persuasum: sed, *ut discrimen sit inter temporarium sepulchrum & æternum:* Diocletiani & Maximiani rescripto id firmante. V. hac de re plura, apud Thom. Godvvynum *in Rosini Antiqq. l. 3. c. 33.* Apud Hebræos, nemini in loco sacro *sedere* fas erat, nisi soli Regi, adeoque Sacerdotes in Templo stantes solùm ministrabant, ut colligere est ex loco Deuteron. c. 18. v. 5. Interim in precibus non stabant solùm, vel ingeniculabantur, sed & *sedebant*, ut exemplum Davidis docet 2 Sam. c. 7. v. 18 Et certè genuinum hunc supplicantis gestum esse, suggerit quoque Apollonius *in Argonaut. l. 4. v. 693. & 694.*

Τὼ δ' ἄνεῳ καὶ ἄναυδοι ἐφ' ἑστίῃ ἀΐξαντε
Ἵζανον, ἥ τε δίκη λυγροῖς ἱκέτῃσι τέτυκται.
Illi ergo tacitè, sineq; voce, in foco consertalo
Sederunt (*veluti mos miseris supplicibus est.*)

Idque ἐφ' ἑστίῃ, i. *ad focum* maximè, quod ad hunc locum, vel observatu Cœlii *l. 15. c. 18.* notarunt Interpretes, inquientes, *Lege sancitum, ut supplices apud Larem* sederent *taciti.* Quod idem de Ulysse jam monuit Homerus *Odyss. η. v. 153.* de Marcio Coriolano, ad Att. Tullium Volscorum Principem profugo, narrant Dionys. Halicarn. & Plutarchus *in ejus vita:* de Themistocle Plut. itidem *in eo* &c. Apud Scythas verò in tergore bovis mactati (cujus inter adstantes carnes distribuebantur) *sedebant* supplicantes, qui ritus sanctissimus apud illos habitus est, ut docet Lucianus *in Toxari.* Porrò, in conviviis antiquissimi mortalium, continentiæ ac duritiei assueti, similiter, *sedebant*, ut non è Sacris solùm paginis discimus: sed & Homerus id inculcat *Odyss. κ.* Sedebamus *edentes multas carnes & vinum suave.* Quem sequutus Virgilius, ait,

—— —— *Hic arjete cæso*
Perpetuis soliti Patres considere mensis.

Ad quæ verba Servius, *Majores*, inquit, *nostri sedentes epulabantur, quem morem habuerunt à Laconibus & Cretensibus, ut Varro docet lib. de Pop. Rom.* V. quoque Athenæum *Dipnosophist. l. 8.* Posteà verò, luxuriâ ingravescente, propter mollitiem & ingentes delitias, quæ Asiâ inprimis devictâ Romam demigrarunt, quæsita est hæc mollis accubatio, post balnea (quorum usus tempore majoris Scipionis ac Plauti increbrescere cœpit) ut, delicatiùs epulaturi, trunco corporis paululum inflexo, in cubitum incumberent, & crura jacerent aut porrecta, aut leviter inflexa. Verùm & sic discumbentibus Viris, Mulieres *sedere* perseverarunt, ut ex Vitruvio, Val. Maximo *l. 2. c. 1.* Varrone, Isidoro, discimus, quòd turpis videretur in muliere accubitus. Donec à Pompeji M. ætate usque ad Constantini Imp. tempora, cùm in frequentissimo usu balnea essent, apud quoscunque, omnes ferè atque etiam Mulieres cœnantes, simul accumbere cœperunt, uti docet Ovidius *de Arte l. 1.* Valer. Maximus *l. c.* &c. Cùm *apud Græcos* (quos Aristotelis jam tempore discubuisse in publicis cœnis, credi par est, ex ejus *Polit. l. 5.* ubi voce *κατακλίσεως* utitur) *mulieres unquam accubuisse*, tradat *Verr. 1. Cic.* Interim verba sunt Mercurialis, *& apud Romanos diverso situ mulieres à viris accumbentes tenasse rationi consentaneum est: non solùm, quòd honestatis atque dignitatis ratio sic postulabat; sed quia in Romanis lapidibus mulieres quasi sedentes & nulli alteri rei cubitis innixæ, accumbentes & edentes conspiciuntur.* V. eum *de Arte Gymn. l. 1. c. 11.* cui, si placet, adde Joh. Rosinum *Antiqq. Rom l. 5. c. 28.* Joh. Laurentium JC. *Notis in Phædrum l. 4. fab. 24.* &c. De *Sessione* in sacris, & noto Pythagoræ symbolo, Numæ etiam attributo, apud Plutarchum *καθέζ. προσκυνήσαντας, Adoraturi sedeant*, V. Vossium *Idol. l. 2. c. 34.* Addam saltem, & auguriale verbum fuisse, *sedere, quoniam sedentium animi sint tranquilliores*, Serv. *ad Æneid. l. 9.* laudatus Casp. Barthio *Animadversion. ad Statium Theb. l. 1. v. 321.* ubi de hoc verbo multa. V. quoque Casaubonum *ad August. Suetonii cap. 95.* ubi de omina in sella captandi Candidatorum, apud Romanos ritu: qui & de more Impp Senatores in Senatu *sedentes* salutandi, *ad eund. c. 53* & de more in scrobibus *sedendi* eorum, qui se interimebant aut à carnifice plectebantur, *ad Neronem c. 49.* varia habet: Jac. Gothofredum *Exercit. de Eccl. 1.* ubi de sessilibus, item curulibus Deorum statuis (namque & quosdam Deorum suorum *sedentes* faciebant Ethnici, scabello nonnunquam pedibus subjecto) egregia congessit: nec non hic infrà.

Sedes, in *l. 10. Cod. Theodos. de Malef. Mathem.* Quia nonnulli ex " ordine Senatorio maleficiorum — invidiâ stringebantur, id- " circo hujusmodi negotia Urbanæ præfecturæ discutienda per- " mittimus. Quòd si quando hujusmodi inciderit quæstio, quæ " judicio memoratæ *sedis* dirimi — posse non creditur, eos ad " Comitatum transmitti præcipimus: imperium est seu jurisdictio Præfecti urbis. Imo absolutè Regnum, apud Auctorem incertum *in Encomio Emmæ Reginæ, l. 1. Rex — recensuit comites expeditionis, relictoque minore filio suo, in* Sede, *adiit navigium cum armato milite.* Sanè *Sedes* est dignitas, & *sedere*, Regium verbum Ita Virgilius,

—— *celsâ* sedet *Æolus arce*
Sceptra tenens ——

Unde & *Solium* innumeris locis & hinc *Stul*, apud Germanos ipsum Regnum. Maximè tamen vox tribuitur Præfecto Urbis & Præfecto Prætorio, quorum *Sedes* vocantur *eminentissimæ, excelsæ, inlustres, magnificæ, magnificentissimæ* &c. passim in utroque Codice, ubi *Sedes vestra, Sedes vestra magnifica, inlustris* &c. In Ecclesiam postmodum vox transiit, dictæque *Sedes* Ecclesiæ majores, seu quòd in iis Episcopi *sederent* in thronis, unde *θρόνοι* dictæ, & verbum hinc *ἐνθρονίζειν*; seu quòd essent Apostolorum vel Martyrum sedes, i. memoriæ, qua de vocis notione dictum supra in verbo *Sedere.* Priorem stabilit Victor Utic. *l. 1.* ubi *sedere thronum*, pro, Episcopali auctoritate præesse, dicit: *Suggerunt de illo, ut suum nequaquam sederet thronum, neque Dei populo verbum faceret consuetum.* Κατ' ἐξοχὴν autem *Sedes* dictæ quinque Patriarchales Ecclesiæ, Romana, (quæ *prima Sedes* Gelasio I. Pont. in Concil. Rom. alibique) Alexandrina, Antiochena, Hierosolymitana & CPolitana. Sed & *Primæ sedes*, dictæ leguntur Primatum sedes, eorum sc. Episcoporum, qui promotionis ætate cœteros suæ diœcesis Episcopos anteibant, eoque nomine *Primates* vocabantur, quod in Africa maximè obtinuit, ut videre est apud Augustinum *Ep. 162. 165.* &c. Hinc *primæ Sedis Episcopus* in Concil. Carthagin. *III. can. 26.* quo titulo se Rodulphus Archiep. Bituricensis quoque inscripsit, in *Charta* quadam

An.841. apud Justellum *in Histor. Turenensi* & Sammarthanos. V. Sirmondum *in Propemptico l. 2.c.9.* laudatum Car. du Fresne in *Glossar.* adde Jac. Gothofredum *d.l.* ubi de vocis *Θρόνος* in sacris Gentilium usu plurima egregia: ut & suprà in voce *Cathedra*.

Sede Curiæ Generalis, quam cogere solebant olim Imperatores Occidentis, cum *transalpinarent*, seu in Italiam proficiscerentur, *Roncalia* fuit seu *Roncalia*, locus ac planities porrectior, inter Placentiam & Cremonam: qua de re sic Otto Frisingensis *de Gestis Friderici l.2. c.12.* Inde castra movens in campum *Roncaliæ*, super Padum, non longè à Placentia, mense Novembri resedit. Est autem consuetudinis Regum Francorum, quæ & Teutonicorum, ut quotiescunque, ad sumendam Imperii Romani coronam, militem ad transalpinandum coegerint, in prædicto campo mansionem faciant. Ubi ligno in altum porrecto, scutum suspenditur, universorumque Equitum agmen feuda habentium ad excubias proxima nocte Principi faciendas per Curiæ præconem exposcitur: quod sectantes, qui in ejus Comitatu fuerunt, singuli singulos beneficiatos suos per præcones exposcunt. At sequenti die, quicunque nocturnis vigiliis defuisse deprehensus fuerit, denuo ad præsentiam Regis aliorumque Principum vel virorum illustrium evocatur. Sicque omnes omnium beneficiati, qui sine bona voluntate suorum dominorum domi remanserunt, in feudis condemnantur. Hunc morem Principe secuto, non solum Laicorum feuda, sed & quorundam Episcoporum —— adjudicata fuere. Sic Lotharius Imp *l. Feud. tit. 52. §.1.* Dum apud *Roncaliam*, secundùm antiquorum Impp consuetudinem, pro justitia ac pace Regni consideremus. Et *tit. 53* Dum ex—more universalis Curiæ *Roncaliæ* pro tribunali sederemus, à Principibus Italicis non modicas accepimus querelas. V. quoque Abbatem Ursperg. *in Friderico*, ubi Lombardos *justitiam suam requirere* hoc in loco *& ab Impp. recipere diem terram & Curiam publicam*, solitos narrat. Quem morem Curias Generales in Italia indicendi, hausisse Germanos Principes à Francis, ex verbis Ottonis præfati, haud obscurè liquet. Et certè cùm Carolus M. Italiam imperio suo adjecisset, fusis profligatisque Longobardis, solenne illi fuit & successoribus, Primores sui Palatii & Comites Palatinos eò mittere, qui *justitias publicas* facerent, cujusmodi Curias publicas in campis cogi consuevisse, diximus suprà. Dictus autem hic campus est, quòd esset *Runcalis*, i. inculcus & sentibus obsitus; *runcare* enim Latinis est purgare campum à sentibus, quas inde *ronces* Galli vocant. Unde legitur in *Constitutione* Caroli Crassi Imp. A. C. 884. *Quicunque secundùm hanc Legem expeditio imperatur, si ad Curiam Gallorum, hoc est, in campum, qui vulgò* Runcalle *dicitur, dominum suum non comitetur* &c. V. C. du Fresne in voce *Runcalis*, & plura hanc in rem apud Joh. Calvinum *Lexico Jurid.* De eodem celebri loco, sic Guntherus *Ligurini l 2. initio*,

—— *Tum demum signa revellens*
Roncaliam *properat rapidis attingere castris.*
Est locus Italiæ modicùm sejunctus ab urbe,
Cui, quia pulcra situ placet, inde Placentia nomen,
Planus & Eridani placido junctissimus amni,
Effundit latos spatioso limite campos.
Hic, quoties claram Regnator *tendit ad urbem*
Teutonicus, Ausoniam sumturus ritè coronam,
Ponere castra solet: ligno suspenditur altè
Erecto clypeus, tunc Præco Regius *omnes*
Convocat à dominis feudalia jura tenentes,
Excubias Regi *primas celebrare fideles*
Nocte vetustorum debent ex more Parentum.
At quicunque domi, domino nolente, relictus
Defuerit, feudo privari Curia censet &c.

Sedes Porphyretica duplex, in Sacello *S. Sylvestri* Palatii Lateranensis collocata, memoratur Dominico Macro in *Hierolex.* ubi sic de illarum usu: In illarum prima cùm Papa sederet, Prior illius Basilicæ tradebat illi baculum, correctionis symbolum & claves Ecclesiæ, Pontificiæ potestatis hieroglyphicum. Hoc peracto ad alteram Porphyreticam sedem se constituens Papa, baculum & claves eidem Priori denuo restituebat, à quo ibi cingulo rubro, ex quo bursa serica ejusdem coloris pendebat, præcingebatur; in hac enim gemmæ duodecim, cum moscho inclusæ erant. Pontifex interim sumto ex gremio Camerarii monetarum pugillo auri & argenti, populo denuo meliori largitione erogabat &c. Idem præter duas has, & tertiæ *ibidem* meminit, *Stercorariæ* dictæ, (in qua priùs, quàm in porphyreticis, sedere consueverit Pontifex) de qua sic is: Erat, inquit, sic appellata marmorea sedes, ante Lateranensis Ecclesiæ portam, in qua sedebat, seu potiùs jacebat novus Pontifex, quando ibi ad capessendam possessionem accedebat, sic denominata, quia, quando ex ea surgebat, canebantur sequentia verba: Suscitat de pulvere egenum & de stercore erigit pauperem, ut sedeat cum Principibus & solium gloriæ teneat. *Postmodum* Ex qua surgens Pontifex sumebat è gremio Camerarii monetarum pugillum, in quibus aureæ vel argenteæ non existebant, & in populum dispergens ajebat, aurum & argentum non est mihi &c. Hactenus ille, qui hodie in simili functione, loco ritus hujus, stuppam coram Pontifice, ad coronationem accedente, in ingressu Vaticanæ Basilicæ, comburi addit, cum triplici commemoratione verborum, *Sic transit Gloria Mundi.* Plura de Sede hac triplici, V. apud Platinam *in Joanne VIII.* Marcellum Arch. Corcyr. qui *Sacrarum cæremoniarum librum* conscripsit, sub Leone X. Robertum Gallum Dominicanum, qui *Librum Visionum* scripsit, An. 1290. Laonic. Chalcondylam *de rebus Turcicis l. 9.* Ant. Sabellicum *Ennead 6. lib.1.* Alios.

Sedulius Cœlius Scotus, Hildeberti Scotorum Archiepisc. discipulus, Presbyter Hibernus, claruit in Italia, circa Ann.C.450. Regenvolsc. & Illyrico, aliis 460. Tr. & Bellarmino 430. Obiit A.450. Sixt. Sen. Ejus *in Epist. Pauli Comm.* edit. cum aliis fol. Basileæ A.1528. in quarto ibidem A.C. 1538. 1562. (cum notis Jarreti) & *Poemata*, extant. *Sublimi vena & varia eruditionis Poeta*, Dempstero: *Ingenio præclaro præditus, eruditus, carmine & prosa excellens*, Illyric.

Segardi, in M. *Chron.* Belgico circa annum Christi 1323. lege *Begardi.*

Segesta, sive *Segetia*, & *Seja*, Numina Rom. memorantur Augustino *de Civ. Dei l 4. c.8.* ubi sic ex Varrone ait: *Sata frumenta, quàm diu sub terra essent, præpositam voluerunt habere Deam* Sejam: *cùm verò jam super terram essent, & segetem facerent, præpositam* Segetiam. Seu, ut idem *l 10. c.2.* vocat, *Segestam, quarum simulachra in Circo.* Plinius, à Numa Pompilio eas consecratas fuisse; Macrobius eas qui nominasset, ferias observare solitum fuisse, docet, *Saturnal. l.1.c.16.* Sicut autem *Seja* vel *Sera*, à *serendo*: ita *Segesta* à *Segete* nomen est sortita, Plinio teste *l.. R. 1. 2.* eadem cum *Segetia*, quam cernere est in nummo Saloninæ, uxoris Gallieni Cæsaris. Vossius *de Idol. l. 2 c.61.*

Segesterorum Urbs, adde: Pagus Latinè *Segestericus* dicitur.

Segestrum, vel *Sicastrum*, vulgò *Sestre*, locus Galliæ, in Lingonibus, ubi Presbyter Sequanus, Johannis Abbatis Reomensis discipulus, Cœnobium exstruxit, quod inde primò *Monasterium Segesterense* aut *Segestrum*; deinde ab Auctore *S Sequani*, vulgò *S. Sene* dictum est. Monasterii *Segestri* in Martyrologio vetertimo, quod S. Hieronymo tribuitur, mentio est his verbis: *XIII. Kal. Octobris in territorio Lingonicæ civitatis, Monasterio Segestro depositio* S. *Sigonis Presbyteri & Confess.* apud Adonem *S. Sigoni.* V. infrà *S. Sequanus.* Aliàs *Segestrum*, Græcè *σίγαςρον*, teges est, *σίγαςρον δέῤῥιον*, de qua voce V. Casaubonum *ad Octavium Suetonii cap. 83.*

Segia, Guil. Brittoni *Seva*, vulgò *See*, fluvius Galliæ, inter cujus, ut & Senunæ, vulgò *Selune*, ostia situs est locus Tumba, his verbis memoratus Auctori incerto *Apparitionis S. Michaelis Archang c.1.* Hic locus Tumba vocitatur ab incolis, quòd in morem tumuli emergens in altum, in spatium 200. cubitorum porrigitur & Oceano undique cinctus, augustum admirabilis Insulæ præbet spatium, inter ostia situs, ubi immergũt se mari flumina, *Segia*, nec non & Senuna, præbens habitantibus hinc inde non breve nimiùm spatium, qui ab Abrincatensi urbe 6. mill. distans, Oceanumque prospectans, Abrincatensem pagum dirimit à Britania. Britto, uti dictum, *Sevam* vocat *Philippid. l.8.* ubi memorat Abrincas,

Colle sitas, inter Sevam Senunamque, supino:
Visciferas amnes, multo salmone feraces.

V. Hadrianum Valesium *Not. Gall.* in voce *Senuna*, & infrà in *Seva.*

Segmenta, apud Juvenalem *l.1. Sat.2.* de veste Gracchi,

Segmenta, *& longos habitus & flammea sumit:*

lora sunt aurata vel fasciæ auratæ, vestibus & præcipuè muliebribus, prætexi consuetæ, eæ maximè quibus summa ora vestis prætexebatur. Hinc idem *Sat. 8.* de eodem Graccho, eademque veste agens,

Credamus tunicæ de faucibus aurea cùm se
Porrigat ——

Nempe muliebrem vestem Gracchus, qui in arena habitu Retiarii pugnabat, induerat & *segmentis* ad guttur ornatam. Propria namque *segmenta* primitus mulierum fuere, & quidem ex auro. Itaque *segmenta & purpuream vestem* Latini cùm dicunt, eodem sensu dicunt, quo Græci Auctores *χρυσία καὶ πορφύραν* mulieres in luctu deposuisse, scribunt. Ovidius *de Arte l. 3.*

Quid de veste loquor, nec enim segmenta *requiro,*
Nec quæ de Tyrio murice lana rubet.

Postea verò luxu crescente, virilibus quoque vestimentis hæ vittæ adtexi cœpere, cùm antea purpurâ tantùm viriles tunicæ prætexerentur: hinc *auratarum tunicarum virilium* nomen, sub Gallieno primùm, auditum, quas easdem cum paragaudiis tunicis fuisse, docent Eruditi. Quia verò *segmentis* hujusmodi ad guttur tunicæ ornabantur, hinc factum, ut *segmentum* pro gutturis ornamento seu monili poneretur, ut ex Servio & Isidoro discimus. V plura hanc in rem apud Vopiscum *in Aureliano*, & hic passim in vocibus *Fascia*, *Lorum*, *Paragauda*, *Vitta* &c. Hinc *Segmentatus Episcopus*, apud Gerardum Episc Camerac. in Concil. Atrebat. ann.1025. *Tom. XIII. Spicilegii Acheriani*, i. vesti-

bus

bus Pontificiis indutus: & *Segmentata Cuna* in *Vita MS.* S. Amatoris, i. fasciis istiusmodi auratis insignes, C. du Fresne *Glossar.*

Seguier, nomen illustris in Gallia Familiæ, quæ quinque habuit ramos: Primus desiit in Luisa Maria *Seguier*, March. *d'O* (fil. Petri Dn. *de Sorel*, M. *d'O*. defuncti A. 1638. & Margaretæ *de la Guesle* M. *d'O*) quæ nupta Ludovico Carolo March. *d'Albert* Duci *de Luynes*. ejus familiæ successionem attulit, mater ex eo Caroli Honorati *d'Albert* March. *d'Albert* Duc. *de Chevreuse*, quæ sibi Joannam Mariam Colbertam junxit. Secundus est Dominorum de *Dracy* & *L'estang la ville*. Quartus Dominorum de *S. Cyr & du Plessis*. Quintus Dominorum *de la Verriere*. Tertium clausit haud pridem Petrus *Seguier* Com. *de Gien*, Cancellarius Franciæ, qui genitus ex Joanne Dn. *Autry* & Maria *Tuders*, junxit sibi Magdalenam *Fabry*, duarum ex ea filiarum pater; Magdalenæ viz. (quæ primis nuptiis Cæsari *du Cambout*, M. *de Coislin*; alteris Ægidio March. *de Laval* Com. *de Bresteau* elocata est) & Carolæ uxoris primò Maximiliani Franc. *de Bethune D. de Sully*; exin Henrici Borbonii *D. de Verneuil*) nominis *Seguier*. V. Spenerum *Th. Nob. Eur. Part. III. p.* 14. 75. & *in Indice.*

Seisa, Africæ fera dimidii cubiti altitudine, barbâ tigridem, ore leporem, hominem auribus referens, armata undique aculeis rotundis, albi nigrique coloris, quibus se contra quemcunque animalium impetum tuetur: Ab omni potu abstinet, sed in escam quidvis obvium rapit, Richeliet.

Sejorni Regis Custos, in *Memoriali vet.* apud C du Fresne, nomen fuit officii in Aula Regis Franciæ, cui commissum erat *Sejornum Regis*; quo nomine vocabatur locus, ubi erant stabula Regia (in quibus Regii equi alebantur & morabantur, donec iis Rex haberet opus) paulo ultra Palatium *de Beauté* appellatum, ad Matronam fluv. Illi suberant *Marescallus*, cujus munus erat calceare equos, & *Pagii* seu famuli &c. V. eum in *Glossar.*

Sejuges Aurati, in Capitolio positi, à C. Cornelio, memorantur Livio *l.* 37. *c.* 35.

Sejus Fuscianus, vir Senatorii ordinis, condiscipulus Marci Antonini Philosophi, memoratur in *Vita* hujus Jul. Capitolino. An idem cum eo, qui Lampridio in *Vita* Commodi, *secundùm Cos.* nominatur, quique fuit Urbi præfectus, ut narratur in *Pertinace*, qui illi successit? Casaubonus *ad l.*

Selah, vox Hebraica, quæ septuaginta tribus vicibus in Psalmis, ac semel in Prophetia Habacuc occurrens, quibusdam *in æternum*, aliis idem quod *Amen* notat. Nonnullis pausæ & quietis, vel elationis vocis signum, Rabbi Abraham Musica nota, fuit, ut & Hieronymo in c. 3. *Habacuc*. LXX. Theodotio & Symmachus, per Græcum διάψαλμα solent vertere; & quidem hac voce sententiæ mutationem significari volunt aut cantûs aut rhythmi diversi, aliquando etiam immutationem personæ cantantis, Commentatores Græci. Chrysostomus illam personarum mutationem in psallendo designari arbitratur, quæ non unius duntaxat personæ esset, sed chori totius, cùm Cantorum Præfectus, sicubi ita censuisset in medio Psalmi, partem reliquam etiam alteri choro canendam tradidisset: itaque illam in psallendo Cantorum successionem διάψαλμα fuisse appellatam. Quæ sententia valde probabilis videtur Andr. Riveto, cùm ipsa vox διά interruptionem & vicissitudinem psallentium innuere videatur V. eum *Comm. in Psalm* 24.

Selasticum Certamen, in *Inscr.* Saxi Melphensis,

IMP. CÆSARI.
DIVI. HADRIANI. FIL.
DIVI. TRAIANI.
PARTHICI. NEPOTI.
DIVI. NERVÆ. PRONEP.
T. ÆLIO. HADRIANO
ANTONINO. AUG. PIO
PONTIF. MAX. TRIB. POT. V.
IMP. II. COS. III. P.P.
CONSTITUTORI. SACRI
CERTAMINIS. SELASTICI
SOCII. LICTORES. POPULARES
DENUNTIATORES. PUTEOLANI.

pro *Iselasticum*, non sculptoris vitio, ut Viro erudito visum, sed scribendi pronuntiandique usu, quod multis ejus ævi Scriptorum exemplis ostendit Salmasius *Not. ad Spartianum in Hadriano*. Quid autem fuerit Certamen Iselasticum, diximus in hac voce.

Selecti Dii, & *Selecti* simpl. vocabantur à Romanis Dii octo, XII. Consentibus seu præcipuis, (quibus velut Consiliariis Jupiter in rebus maximis agendis uti credebatur, quorumque imagines auratæ apud Forum stabant) additi, propter majores in mundo administrationes, vel quòd magnis Populis innotuissent, majorque illis cultus exhiberetur. Hi unà cum Consentibus dicti videntur *Dii geniales* Ausonio, cùm *in Periocha Æn. lib.* 4. ait.

Jupiter interea cum Diis genialibus unà
Concilium cogit Superûm de rebus Achivis.

Ubi cùm quidam *Deos Indigetes* intellectos velint, monet Vossius, *Jovem non tam Indigites in Concilium vocare, quàm Consentes & Selectos*, *de Theolog. Gentil. lib.* 1. *cap.* 12. Iidem *Majorum Gentium*, *aut Cœlestes Dii* appellati. Sunt & Semideis, Semonibus, minorumque Gentium Diis oppositi. Fuere autem Dii *Selecti* hi, *Genius*, *Janus*, *Saturnus*, *Liber*, *Orcus* seu *Pluto*, *Sol*, *Luna* ac *Tellus*: de quibus omnibus accuratè agit Vossius *de Theol. Gent. l.* 1. c. 18. V. quoque in *hoc Opere* quemq; *suo loco*. Sed & *Selecti* memorantur Plinio *l.* 33. *c.* 2. *Decuriæ quoque ipsæ pluribus discretæ nominibus fuere. Tribunorum æris & Selectorum, & Judicum*: Judices viz. ex ordine Equestri, de quibus V. Hadr. Turnebum *Adversar. l.* 29. *c.* 16. & Jac. Ræevardum *Protribunal. c.* 11. 19. & 20.

Selenites, Græcè Σεληνίτης, gemmæ species, de qua sic Plinius *l.* 37. *c.* 10. *Selenites ex candido translucet melleo fulgore, imaginem Lunæ continens, redditq; eam in dies singulos crescentis minuentisq; numero, nasciq; putatur in Arabia.* Nempe σελήνη Græcis *Luna* est. At Dioscorides sic dictam vult gemmam hanc, non quòd Lunæ imaginem contineat, sed quod ἐν τῇ τῆς σελήνης παραυγάζει, *adlucente Lunâ fulgorem emittat.* Media nocte intempestâ reperitur, & inter perfectè pellucida, quæ omnes colores transmittunt, recensetur Samuel. Bocharto: *Talchus* hodie mutuato à Persis & Arabibus nomine. V. præfatum Bochartum *Hieroz. Parte poster. l.* V. c. 6.

Seleucena vel *Seleucis*, Gr. Σελευκὶς χώρα, regio Asiæ, in qua quatuor olim insignes urbes, Seleucia Pieria, Antiochia ἐπὶ Δάφνῃ, Apamea & Laodicea, ut habet Strabo. At longè aliter Ptolomæus, qui in *Seleucide* urbes tres ponit, Γινδαρον, Γεφυραν & Ἰμμας. Idem Strabo in *Seleucide* sua Casium montem ponit, urbi Antiochiæ vicinum. Ptolomæus ab eo monte regionem facit *Κασιῶτιν*, cui urbes assignat præter alias, Antiochiam ἐπὶ Δάφνῃ, & *Seleuciam ad Belum*, quæ a Seleucia Pieria diversa. Plinius *l.* 5. *c. de Cœle-Syria*, *Seleucias præter jam dictam duas, quæ ad Euphratem, & quæ ad Belum vocatur.* Belus hic amnis est, quem Judaico mari illabi tradit Tacitus *Histor. l.* 5. V. quoque Plinium *l.* 36. *c.* 26. & plura hanc in rem apud Salmasium *ad Solinum p.* 618. & 619. ubi Auctorem, *Seleuciam* vocantem hanc regionem, cùm *Seleucidem* dicere debuisset, carpit & explicat.

Seleucides, inter fœminei calceamenti genera, memorantur Julio Polluci *Onomast. l.* 7. *c.* 22.

Seleucus I. Nicanor. adde: A Syro-Macedonibus (ita enim Græci, postquam Syriâ potiti essent, dicti sunt) honore cœlesti ante omnes Heroas celebratus est, uti Macedonibus *Nicanor*, sic Græcis *Nicator*, nominatus. In cujus honorem cùm variæ sint conditæ Seleuciæ, Fanum honori ejus, fortè & alibi, sed saltem in ea Seleuciæ urbe fuit, quæ erat in littore maris, prope Phœniciam. Ita enim Appiani *in Syr.* Interpres, „Ac Philetærus quidem, Pergami præfectus, combussit *Seleuci* corpus, „magnâ vi auri redemptum a Ceranno: cinerum verò reliquias „ad filium ejus Antiochum misit, qui in maritima Seleucia con- „didit, ac delubrum ei constituit, & circa illud agrum sacrum „addidit, qui *Nicatorium* appellatur. V. Vossium *de Theol. Gent. lib.* 1. *c.* 23

Selga, adde: Fœderis, inter Lacedæmonem & urbem hanc, quæ Laconica fuit colonia, initi memoriam servat numisma antiquum Trajani Decii, in cujus postica parte Pallas & Hercules sacrificantes, serpensque in medio Altari se erigens, conspiciuntur, cum *Inscr.* ΣΕΛΓΕΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ. V. Jac. Sponium *Itin. Græc. Part.* 3. *p.* 181. Hinc *Selgica lana*, olim in pretio, uni Tertulliano memoratæ *de Pallio c.* 3. *Exinde materia, nec de ovibus dico Milesiis & Selgicis, & Altinis, aut queis Tarentum vel Bætica cluet natura colorante.* Certe in territorio Selgico, magnam ovium copiam, & pecorum omne genus fuisse, tradit Strabo *l.* 12. licèt lanæ disertim non meminerit &c.

Selgiuk, Dux Turcarum, qui, cum primas sedes haberent in Scythia ad fluv. Jaxartem, supra Persiam, ex illa regione hodieque *Turkestan* appellata, in Persiam ejus auspiciis emigrarunt, circa A. C. 1000. sicque Saracenorum per Asiam potentiâ destructâ, novam ibi Monarchiam orsi, in Imperium C Politanum arma vertere non infeliciter mox cœpere. Filius ejus Michael fuit, qui captivus abductus à Mahmudo R. Persiæ & Indiæ, Turcis belli occasionem præbuit, qui proin Togrul-Beko filio Michaelis Rege electo, tota Persiâ, victo occisoque Mahmudo, potiti sunt, circa an. C. 1038. Inter hujus patrueles postmodum an fratrueles ortâ discordia, Regnoque Turcarum in Occidentale & Orientale diviso, post Togrul-Bekum in Persia regnarunt Muhammedes I. *Olbarslan*, Græcis *Axan*, *Melikschah*, Mahmud I. *Barkiamk*, Muhammedes II. & Mahmud II. cognom. *Abulkasim*: sub quo Chorasmii Persiâ potiti *Selgiukidas* penitus pepulerunt, è quibus Aladinus I. in Asia min. quo reliquiæ Turcarum se receperant, Turcarum Imperium instauravit. Quod à Tartaris è Persia erumpentibus tantùm non eversum utcunque recollegit ac vindicavit Aladinus II. an III. in quo *Selgiuki* posteritas, quæ hactenus in Persia & Asia Min. regnaverat, defiit circa an. C 1298. rerum summâ ad Osmanem, hodierni Imperii Turcici conditorem, devolutâ. G. Hornius *Orbe Imper. cum Not. L. Joach. Felleri p.* 401. & *seqq.*

Selinus Siciliæ, adde: Hinc *Selinusia terra*, apud Plinium, cujus in medicaminibus usus & effectus idem, qui & Samiæ, *l.* 35. c. 13. V. quoque eum c. 6 *ejusd. l.* ubi creta Selinusiâ vel annulariâ vitro infectâ Veteres Indicum, cujus color κυανοειδὴς, imitari solitos esse, docet, qua de re V. Salmasium *ad Solinum p.* 130. & 255.

Seliquastrum, apud Hyginum *Astron. Poet. l.2.* de Cassiopeja, *pro quo facto inter sidera sedens in seliquastro constituta est*, & Arnobium *l.2. Quid arquata si sellula, acus, strigil, pollubrum, seliquastrum?* Casaubono sella est muliebris aperta, quarum domi usus fuit, cùm foris uterentur *δίφροις καταστέγοις, sellis opertis, ad Othonem Suetonii c. 6.*

Sella, atque Lectica, ob commoditatem potiùs eorum, qui vel senectute vel morbo impediti ambulare pedibus non poterant, vel ob delitias, quibus semper homines studuerunt, quàm ob aliud quid, inventa, nonnullis videtur, inquit Mercurialis *de Arte Gymn. l.3 c.11.* nec forsan sine ratione: quandoquidem nulla apparet probabilior causa, quâ inducti Veteres hujuscemodi instrumenta excogitaverint, quàm quòd equitare & pedibus incedere nequeuntes, aliquid optaverint, quo domo exire, per urbes vagari, iter facere commodè valerent: Nisi dicamus Imperatores, Reges, Principesque, ne in faciendis itineribus à Sole, a vento, pluvia atque tempestate, offenderentur, Lecticas ac *Sellas* undique obtegi & retegi aptas, invenisse, quas alii postea divites, luxûs ac voluptatis gratia, & postremò Medici Gymnastæque ad usum hominum traduxerint. Hac itaque vel voluptatis gratiâ vel morbi levandi causâ, modò sub dio, modò sub tecto porticus, in locis peculiaribus huicque usui destinatis, quos *Gestationes* dixere, in obeundis etiam privatis negotiis Veteres gestari solebant. Unde Galenus *de tuenda valet. l.5.c.2. Antiochum Medicum jam octuagenarium & in vivendo solertissimum, si quando longiùs ire vellet, modò* Sella, *modò vehiculo gestari solitum.* Similiter Plinius Cæcilius *l. 3. Epist. 5. Avunculum suum Romæ* Sella *vehi solitum, ne cæli asperitas ullum studiis tempus eriperet*, scribit. Eam duplicem fuisse tradit Antyllus, sive potiùs ejus Interpres; alteram, in qua sedebant, quæ vel cooperiebatur vel aperta sinebatur. & a nonnullis, *Sella gestatoria*, seu *portatoria, fertoria* item ac *Fertorium*, dicebatur: alteram, in qua jacebant. Quarum priorem, nostris quoque temporibus, videri docet præfatus Mercurialis, cum podagrici, divites, Principes illâ quotidie vehantur, eaque viros Magistratum gerentes olim gestari consuevisse (unde *Curulis Sella*) existimat: posteriorem hodie non haberi, nisi Lecticam hodiernam ejus vice sumat, jacendo æquè ac sedendo idoneam. Olim tamen *Sellam* à Lectica distinctam fuisse, discimus ex Martiali *l.10. Epigr. 10.* cum de utraque ait,

Lecticam Sellamve sequare nec ferre recusas,
Per medium pugnas sed prior ire lutum.

quod similiter confirmatur illo Tertulliani *lib. de Pallio, Ipsas quoque jam lecticas &* Sellas, *queis in publico quoque domesticè ac secretè habebantur, ejeravere.* In specie, quâ Mulieres in publico portabantur, *Cathedræ* nomen habuit: circa quam puerulos lusitantes, memorat Phædrus *l. 3. fabula 8* ubi *v. 4. & 5.* habet,

His speculum in Cathedra Matris suppositum fuit,
Pueriliter ludentes forte inspexerant.

V. quoque Martialem *l 3; Epigr. 63 lib. 12. Epigramm. 38.* & Juvenalem *Sat. 9.* Putatque ad fœmineas Cathedras pertinere illud Gloss. Vet. MS. *Ἀγκωνίδες, τὰ ἀγκώματα καθέδρας*, Johan. Laurentius JC. *Notis in Phædrum*: Vetus Juvenalis Interpres, *Scamnum cervicalibus stratis &c.* Hinc *Cathedrarii* servi Sidonio *l.1 Epist. 11.* à delicatis illis & *Cathedratitiis*, de quibus Martialis *l.10 Epigr. 13.* diversi. Ejus quæ forma fuerit, non adeò certum: verisimile tamen est, in ea pulvinar & lectulum, sicut & in Lectica, stratum fuisse. Juvenalis certè *loco citato*, longam facit, cùm ait,

—— Strata positus longaque cathedra
Munera fœmineis tractat secreta Calendis.

Materiam fuisse variam ex Lampridio *in Heliogabalo* percipimus, ubi earum alias *pelliceas*, alias *osseas*, nonnullas *eboratas*, quasdam *argenteas*, memorat. Gestabant autem homines duo: Martyrologium *3. Kal. Mart. Alexandriæ passio S. Juliani Martyris, qui cùm ita podagra constrictus esset, ut neque incedere, neque stare posset, unà cum duobus famulis, qui eum in* Sella *gestabant, Judici offertur.* Namque & ad supplicium hac raptatos esse reos, tormentis afflictos, notavit Ammianus *l. 29. Indefensi, bonis ablatis, nullo contacti delicto, provolvuntur Juvenes, aliique membris omnibus capti, ad supplicium* Sellis gestatoriis *ducebantur.* Parabantur verò ad onera & Sellas seu Lecticas, servi viribus pollentes, Syri, Medi, Mœsi, Galli, Bithyni, Cappadoces, & Liburni. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, Mercurialem *loco suprà citato*. Johan. Laurentium *de re Vehicularia &c.* Nec omittenda hîc *Sella* Regum Parthorum, memorata Spartiano in *Vita* Adriani, *Toparchas & Reges ad amicitiam invitavit, invitato etiam Cosdroe Rege Parthorum, remissaque illi filia, quam Trajanus ceperat, ac promissa* sella, *quæ itidem capta fuerat.* Aurea erat eique insidebant Parthorum Reges, & mox Persarum, cùm se præberent spectandos hominibus. Sic apud Dionem *l. 49.* Parthorum Rex Legatis Antonii *χρηματίζει ἐπὶ χρυσοῦ δίφρου καθήμενος.* De cujusmodi *Sella*, non semel apud Romanos captivâ, multum in Historiis. Hadrianus verò promissum non implevit, nec sellam restituit, ne Pius quidem, etsi multum oratus, uti apud Capitolinum legimus, V. quoque de *aurea Cæsaris Sella* Casaubonum *ad Julium Suetonii c. 76.* Sed & *Sella Regia* apud alias quoque gentes, in qua sedere privato nefas. Spartianus *in vit. Severi*, *quòd in Sedili Regio juxta lectum posito sedisset —— mori coegit.* Idem *in Severo, Sedit & in* Sella Imperatoria *temerè à Ministro posita, ignarus, quòd non liceret.* V. de Jacobo Achajo Medico, in Leonis Augusti regia sella sedente, historiam, apud Marcellinum Com. *in Chron.* Apud Auctorem quoque Aruch inter XXX. Regis Judæorum prærogativas, hanc etiam legi, *Nemo in sella ejus sedet*, notat Casaubonus *ad Spartianum d. l.* De *Sella gestatoria Apostolica*, quâ Pontificem devehi mos, V. Dominicum Macrum in *Hierol.* ubi & iconem ejus exhibet. Reliquas *Sellarum* species, quarum Vett. meminere, hîc infrà, paucis indicare libuit. Adde priùs in *Sella* omina quoque olim captata, V. supra, *Sedere*.

Variæ sellarum apud Vett. species.

α. Arcuata seu arquata, apud Arnobium *adv. Gent. l.2.* & Tacitum *Annal. l.15.* Glossario veteri *Θρόνος* est. V. *infrà*. β. Balnearis, apud Jul. Paulum *l.3. Sent. tit. 8.* eadem videtur cum *Sella pertusa Cassinis*, & ita delineatur a Theodorico, apud Cassianum *l.2. Var. 39. Hinc desuper sella composita, quæ humanis necessitatibus in absidis speciem præparatur, ægros suscipit interno humore destituentes.* Varro *Familiaricam sellam* nominat *de Re R. l.1. c.13.* γ. Curulis, *Sella* fuit eburnea, alta & excelsa, quâ apud Romanos olim Coss. & Prætores sedebant: cùm reliquorum Senatorum sedes humiles essent. Usus earum ab Etruscis à Tarquinio Prisco Romam translatus est, Florus *l.1. c.5.* Coronis rotundis ornari consuevisse, docent Hubertus Goltzius, Guil. Brassicanus, aliique. Nomen ejus à curru: Qui enim Curulem Magistratum, in majorem honorem gerebant, in Curiam vehi curru consuevere, in quo *Sella* eburnea erat, supra quam considerent, teste Gellio *l.3. c.18.* Ea, *Ἀγκυλόπους δίφρος* dicitur in Gloss. quia erat *pedibus incurvis*, ut illæ quas *Hispanicas* hodie vocamus. δ. Equestris, V. infrà. ε. Familiarica, eadem cum Balneari. ζ. Fertoria: memorata Cœlio Aureliano *l.1. c. 1.* eadem cum *Gestatoria*. η. Gestatoria, prolixe supra descripta est. θ. Κλισία, cujus mentio apud Hom. *Odyss. δ. Θρόνος ἦν*, inquit, *ἔχων τι ἀνάκλιτρον, ὃ καὶ ὑπὸ θρῆνυς ποσὶν ἦεν, περικαλλέα δαιδαλόεντα. Thronus erat, in quo reclinare se poterant, cum cervicali è lana confecto.* Al. Κλισμός. ι. Meretricum, Juv. κ. Mulicbris, *Cathedra* dicta est apud Martialem frequens. V. suprà. λ. Pertusa, eadem cum Balneari & Familiarica. μ. Plicatilis, Jun. ν. Prima *Sella*, dicta est in curru scamnum equis proximum, in quo propria Aurigarum sedes, Phædrus *l. 3. fab 6. Sed istum timeo, Sella qui prima sedens jugum flagello temperat.* ξ. Regia, seu Imperatoria. V. suprà. ο. Seliquastrum. π. Solida, V. Pignorium. ρ. Thronus, sella cum suppedaneo; *Odyss. δ.* Κλισμῷ ignobilior, præstantior verò Δίφρῳ. σ. Tonsoria memoratur Cœl. Aureliano *l.2. c.1.* &c.

Sella Equestris, primùm memoratur *l. 47. Cod. Theod. de Cursu publ.* nec ante tempora Valentiniani Imp. ejus ferè mentio, ut & stapedum, de quibus aliquid diximus suprà, in voce *Scala*. A *sagmate* differt, quòd hoc propriè animalibus onera bajulantibus imponitur, *Sella* vero equorum est vel aliorum animalium, quibus homo vehitur, Vegetius *Rei Veterin. l. 2 c. 59.* Unde *Sellaris equus*, Græcè *ἵππος φορεὺς*, item *σελλάς*, simpliciter *equus* nominatur in *Vita* B. Hilarii, & Sagmario contradistinguitur, quem Græci *σαγμάριον* dixere, Salmasius *ad Lampridium in Heliogabalo.* Quamvis hoc discrimen non semper observetur. Græcè *ἐφίππιον*, quâ voce priùs indigitata esse stragula equorum, quibus tum usi, discimus ex Xenophonte *de re equestri*, ubi monet, ut, qui equo, sive nudus ille sit, sive ephippio stratus, insederit, rectus semper stet, non verò sedeat, veluti in *sella*, *ὥσπερ ἐπὶ τοῦ δίφρου ἕδρα*. Cujusmodi stragula quadrangula fuisse, docet statua Antonini in Capitolio, qualibus hodieque famuli equos aquatum ducturi insidere solent. Postquam itaque *sellæ* inventæ, ut in cæteris, ità hîc mox crescere luxus cœpit, unde occasio data Leoni Imp. *in l. un. Cod. Nulli lic. l. 11.* interdicendi, ne quis *in equestribus sellis margaritas insereret* &c. Utut autem *sellis* equorum caruerint Vett. in curribus tamen Heroicis *sedilia* fuisse *exemtilia* seu *sellas*, docet Q. Smyrnæus *lib. 4. v. 505.*

Αἶψα δ' ἄρ' εἰς χῶρον ξυνιοῦσι βεβηῶτ' ἐπὶ δίφρων
Χῶρον ἀν' αἱματόεντ' ἐπὶ νέκυας δ' ἵεσαν ἵππους.

Ubi *φίλον* pro *χῶρον* reponit Barthius. Idem enim postea *v. 549.*

—— —— καὶ πάντες ἀναΐξαντες ἐφ' ἵππων
Ἕζοντ'

equos pro *curribus* dicens: his enim, non illis insedisse bellatores eos, ex serie orationis patet. Sed & *τῆς τοῦ δίφρου ἕδρας*, *sella curulis*, meminit Xenophon *d. l.* V. Casp. Barthium *Animadv. ad Statium Thebaid. lib. 6. versu 425.* &c. Hinc *Equestrem Sellam* gestandi ritus, ignominiæ causâ, in ministris Principum, gravioris alicujus criminis reis, antequam supplicio afficerentur, à Francis Suevisque adhibitus, medio ævo, memoratur Gunthero *Ligurini l.5.*

Quippe vetus mos est, ubi si quis Rege remoto,
Sanguine vel flamma, vel seditionis aperta
Turbine, seu crebris regnum vexare rapinis
Audeat, antè gravem quàm fuso sanguine pœnam
Excipiat, si liber erit, de more vetusto

Impe-

Impositam scapulis ad contigui Comitatus
Cogatur per rura canem confinia ferre,
Sin aliter, sellam ——

Nempe, uti Nobilis, qui hujusmodi scelere aliquo caput obstrinxerat, canem, sic ignobilis *sellam*, de Comitatu in Comitatum gestare cogebatur. Quæ ignominia, procedente ævo, ad majorem infamiæ notam, ad Viros quoque Nobiles & Magnates etiamsi capite non plecterentur, transiit. Hinc legitur apud Thom. VValsinghamum, VVilhelmum Belismensem Com. rebellem, à Roberto Normanniæ Duce, intra munitionem conclusum esse, *donec ejus clementiam expeteret, & nudis vestigiis equestrem sellam — humeris ferret*, p. 430. Instituti ratio fortè, ut hoc pacto omnimodam subjectionem testaretur reus, qui tanquam equus aut jumentum factus jugum se subire, & ad perpetuam servitutis conditionem deductum sese, ultro confitebatur. Certè ii quibus hæc pœna imponebatur, Dominorum, quos criminibus suis offenderant, non pedibus modò advolvebantur, quò calcarentur ab iis & veluti protererentur, sed *& ut obequitarentur* (si ita loqui fas) *equi in modum*, uti ex *Chronico* vernaculo Normanniæ de Hugone Com. Cabillon. docet Car du Fresne, qui plura egregia de hoc ritu congessit, in *Glossar.* Eodem pertinent, quæ de Valeriano Imp. & Bajazethe victis ac in potestatem redactis alibi, ut & quæ suprà de *Calcandi hostes ritu* diximus.

Selle Graja, apud Papinium Statium *l. 5. Sylv. 3. v. 127.*

Te de gente suum Latiis adscita colonis
Graja *refert* Selle: *Grajus quâ puppe Magister*
Excidit ——

urbs Epiri, colonia vel Romana vel Italica, de qua V. Strabonem *lib. 7.* Casparum Barthium *ad Statium d. l.* ut & in voce *Sella.*

Sellularii Opifices, qui dicantur, notum. Eos sub tumultus Gallici famam ad bellum excitos, Plinius memorat *l. 8. c. 20* Con„sules novi —— comparare inter se provincias jussi: & Ma„mercinus cui Gallicum bellum obvenerat, scribere exercitum „sine ulla vacationis venia, quin opificum quoque vulgus & „*sellularii*, minime militiæ idoneum genus, exciti dicuntur. De illorum commissionibus, Athenis olim in festo χαλκεῖα factis, diximus suprà.

Selneccerus Nicolaus, Germanus, ex oppido *Hersbruck*, non nullis aliis, inter quos Melch. Adamus, Norimbergâ oriundus, magni inter suos nominis Theologus fuit. Obiit An. 1592. æt. 60. „Extant ejus, Collatio Textûs Biblici & Chald. Paraphraseos de „λόγῳ & Melchia, Annotat. in Genesin unà cum Isagoge in E„xod. Levit. Num. & Deuteron. Explicatio Jeremiæ, adjuncto „Sophoniâ: trium item priorum capitum Danielis: nec non A„mos, Abdiæ & Sophoniæ: Historia Passionis: In Evang Har„moniæ, Explicationes & Homiliæ, Commentarii in Johan„nem, in Acta, in Epistolas Pauli, in pr. & sec. Petri: ut & Ho„miliæ breves in 3. Joh. &c. Prodierunt opera 4 tomis in quarto Lipsiæ A. C. 1580. De se ipso hoc distichon fecisse legitur:

Quid sum? nil. Quis sum? nullus: Sed gratia Christi,
Quòd sum, quod vivo, quodque laboro, facit.

Selima, mel. *Simma*, V. ibi.

Semanterium item *Simanter* apud S. Germanum in *Theor. Semanterium absconsi significat Angelorum tubas.* Et, *Simanter est veluti typus clavorum, quibus perfoderant manus & pedes Domini*: ex Gr. σημαντήριον & σήμαντρον est instrumentum hastæ longitudine, cujus sonitu in Ædibus sacris utuntur Græci, campanæ loco, Dominic. Macer *in Hierol.* V. infrà in voce *Simantrum.*

Semeca Joannes, Teutonicus glossator Decreti. Fuit Azonis discipulus, cumque diu Juri operam dedisset, Prædicatorum ut vocant Monasterium ingressus est. Postea initio seculi XIII. Præpositus S. Stephani Halberstadiensis factus, *Decretum* interpretari cœpit. Cùm verò Clemens IV. decimas per Germaniam & Gallias, ad Palæstinæ loca redimenda, exigeret, *Semeca* ad Concilium appellavit, hinc diris subjectus & loco motus, V. Crantzium *de Reb. Saxon. l. 8. cap. 29.* Obiit A. 1269. Præter memoratum opus, quo anteriorum Glossas reformavit & paucis additis suas fecit, composuit quoque *Summam Confessionis*, quæ, primum inter breviaria locum obtinens, quoties *Summa* non alio adjecto citatur, intelligenda est. De eo Pancirollus *de clar. LL. Interpp. l. 3. c. 6. Non modicam*, inquit, *Operi Gratiani lucem affert; pleraque novi & veteris Testamenti loca eruditè explicat*, V. plura apud Gerh. von Mastricht *Hist. Jur. Eccl. n.* 334.

Semele, adde: Sepulchrum ejus Thebis, eoque pomœria hujus urbis fuisse terminata, notat Turnebus *Advers. l. 28. cap. 43.* Alibi tamen fuisse sepultam, tradit ex relatione Brasiatarum, quæ fuit civitas Laconiæ, Pausanias *l. 3.* Interim idem apud Thebanos ejus monumentum agnoscit, *l. 9.* Alibi tradit, à Baccho ab Inferis reductam, se verò nec omnino eam mortuam esse credere, quin nec mori quidem potuisse, quæ Jovis fuerit conjugio dignata, *l. 2.* Inter Deos certè relatam, annuaque festivitate cultam esse, discimus ex Lutatio *ad Statium Thebaid. l. 2. v. 71.* meminitque festi ejus Hesychius. Statos tres annuos dies illi datos postmodum discas ex Livio: Nullum enim dubium, cùm *Similam*, voce in Latium detortâ, Numen illud appellet Livius, omnia quæ eo *libro* 39. de Bacchanalibus illis deterrimis scribuntur, ad egregium illud pervigilium, quod Papinius commemorat *Theb. l. 2. v. 71.* ubi latè de *Semeles* lecto, pertinere. Ingentem verò in eo religionem fuisse oportet, cùm & fulminata à Jove & à filio Baccho ab Inferis restituta, & *Thyonæ* posteà nomine culta sit, ut narrat Diodorus Sic. *l. 3.* Hymnum ipsius habes apud Orpheum, utique annuis his festis repeti solitum. Quam in rem V. plura apud Casp. Barthium *Animadv. ad Statium passim*, inprimis *l. cit.* ubi per ignem à Jove eam in cœlum translatam esse, tradere Aristidem *Dionys.*, addit: imitante fabulâ sacram de Eliæ raptu historiam, quod in aliis etiam usu venisse, vidimus hic passim. Sed nec omittendum, uti tumulum, ita & thalamum *Semeles*, Thebis ostensum, & ab omni hominum accessu custoditum, suâ adhuc ætate, notare Pausaniam, *l. 9.* quam *aram Semeles* vocat Lutatius *ad Stat. l. 10. v. 68.* &c.

Semen, quibus in fructum assurgat gradibus, V. *Palea.*

Semenda, avis in Mediterraneis Indiæ nomen, quam phœnicem esse non dubitat Scaliger *Exerc. 233.* & Cardanus *de Subtil. l. 10.* quibus accedunt Arabes, docentes *Semendal esse avem quandam Indicam, quæ in igne non comburatur*, uti legimus in Giggejo. Damir addit, mantilia fieri ex ejus plumis, quæ in ignem conjiciantur, cùm expurgari est opus. Sed personatæ huic avi larvam detrahit, & hoc nomen corruptum ex salamandra esse, quam in igne vivere constans apud Vett. fama fuit, eruditè docet Bochartus *Hieroz. Parte poster. lib. VI. c. 6.*

Sementinæ Feriæ, die 24. qui est 9. Kal. Febr. à Romanis olim celebrabantur, quamvis non statæ, sed conceptivæ essent, ut ex Macrobio discimus. Ita enim Ovidius *in Fastis*,

Ter quater evolvi signantes tempora Fastos,
Nec Sementina est ulla reperta dies.
Tum mihi (sensit enim) lux hæc indicitur, inquit,
Musa quid à Fastis non stata sacra petis?
Utque dies incerta sacris, sic tempore certo
Seminibus jactis est ubi fœtus ager:
State coronati plenum ad præsepe juvenci,
Cum tepido vestrum vere redibit opus.
Rusticus emeritum palo suspendit aratrum,
Omne reformidat frigore vulnus humus.
Villice, da requiem terræ semente peractâ,
Da requiem, terram qui coluere, viris:

Varro *de L. L. l. 5. Sementinas ferias*, diem illum vocat, qui à Pontificibus dictus est, cui nomen à *semente*, quòd sationis causâ susceptæ, iis sacra in æde Telluris, Cereri & Telluri, fieri consuevisse, docet idem *de R. R. l. 1. c. 2.* ad quas, pro felici frugum proventu, conceptas preces habes apud Ovidium, ubi *suprà*. De *Sementis* autem tempore, apud vett. Romanos Græcosque, V. suprà ubi de *Satione.*

Semestre Aurum, apud Juvenalem *Sat. 7.* ubi de Paride Pantomimo,

Ille & militiæ multis largitus honorem
Semestri *vatum digitos circumligat* auro:

annuli sunt, quos gerebant Tribuni semestres, pro dignitatis suæ insigni. Meminit hujus dignitatis Plinius *l. 4. Ep. 4.* qua rogat Sosium, ut Calvisium Nepotem *tribunatu semestri* splendidiorem faciat. Nempe fuere Tribuni Laticlavii, qui in spem Senatorii ordinis Tribunatum gerebant: fuere & Angusticlavii, quasi secundi ordinis Tribuni, è quo genere fuere Tribuni Semestres, qui Equitibus tantum aut Equestri dignitate donatis conferebantur. Cujusmodi dignitatem & jus annuli Poetis suis Pantomimus ille simul donabat, Salmasius *ad Solinum p. 150.* Aliud fuit *aurum æstivum* apud eundem Satyricum *Sat. 1.* quod proin cum *Semestribus* his *annulis* malè nonnulli idem faciunt, V. suprà, ubi de *Auro æstivo.*

Semiamira, adde: Unde *Semiamirica Senatusconsulta*, dicta sunt quæ in illo Senaculo fuere lata, *ridicula* videlicet *de legibus Matronalibus*: quæ quo vestitu incederent, quæ cui cederet, quæ „ad cujus osculum veniret: quæ pilento, quæ equo, quæ sagma„rio, quæ asino veheretur &c. Lampridius *in Heliogabalo*, V. quoque infrà. Occisa est cum filio, *probrosissima mulier & digna filio. Cautumque ante omnia post Antoninum Heliogabalum, ut nunquam mulier Senatum ingrederetur.* Idem *in seqq.*

Semiaxiarii, à Gentilibus olim Christiani appellati sunt, ut & *Sarmentitii*, quòd ad stipitem dimidii axis revincti *sarmentorum ambitu* à cruentis Fidei persecutoribus comburerentur, uti ait Tertullian. *Apol. c. 50.* V. Macros Fratres, in voce *Christiani.*

Semicinctium, titulus est Epigrammatis 153. libri 14. Martialis, quod sic habet:

Det tunicam dives: ego te præcingere possum,
Essem si locuples, munus utrumque darem.

Cingebat nempe hominem *medium*, à lumbis demissum ad poplites, uti nostrorum Artificum ventralia. Inventa autem sunt, ut iis se præcingerent, vel cùm lavarent in balneis, aut gymnasiis operam darent, vel cùm ministrarent: præcinctos enim ministrasse, ex Suetonio aliisque scimus. Sed postmodum etiam ad alia iis Veteres usi sunt, quod constat, præter alia, ex sacra quoque Actorum historia, ubi hæc vox Latina

usurpatur Græco Scriptori, ut & *Sudarium*, *Actor. c.19. v.12.* V. Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* voce Σιμικίνθιον, item 'Ωράριον. Apud Romanæ Ecclesiæ Scriptores vox *orarium* notat seu *sudarium*, quod auro & gemmis distinctum, ad dextrum femur à cingulo dependens, conspicitur in tabellis Græcanicis, quas ad suam *CPolimChristianam* ære incidi curavit Car. du Fresne: adeoque Sacerdotalibus vestibus vulgò accensetur. Proprium tamen fuisse Episcopis, ex vet. Charta Idem docet in *Glossar.* Aliud semicinctii genus est, quod Capucinos usurpare, tradit Domin. Macer in *Hierolexico.* Toto vero orbe diversum illud *Semicinctium* Anthropophagorum Brasilianorum, quod asservatur in Musæo „Kircheriano Romæ. Non est hic torques seu cinctura, ut illa „Manlii Gallo extorta, aut aureo vellere exculta aut gemmarum „pretio spectabilis. Sed Brasiliæ Torquati, qui & ipsam pellem „hostibus extorquent; & spoliorum loco ebur humanorum „dentium, e torque, qui in modum fasciæ palmaris ex certo li„ni aut cannabis contexto subligaculo dependet, per palmaria „fila & velut juniperi granis humanisque dentibus distincta, „pendulum habent. Hac enim multitudine dentium trium„phantes sua facinora ostentant, torque dentes hæc perizoma„ta continent, quot homines devorarunt, in testimonium gene„rosi animi, eaque velut pubis tegumentum portant, Georg de Sepibus *Descr. Musæi hujus p 35.*

Semicocta, in facris vetita. Exodi c.12. v. 9. ubi de Agno Paschali, *Non comedetis ex eo semicoctum quidquam, aut coctum in aqua, sed assum igne.* Nempe coquorum incuriâ sæpe accidit, ut non perfecta sit coctio. Unde Martialis Næviæ *lib. 3. Epigrammate 13.*

> *Accusas rumpisq; coquum, tanquam omnia cruda*
> *Attulerit* ——

Et Rufo *Epigr. 93.*

> *Esse negas coctum leporem, poscisque flagella.*

Quandoque etiam caro *semicocta* comeditur per immoderatam heluonum ingluviem, quæ nullas patitur moras. Et fuisse, qui dapes prope crudas eripuerint non solùm ex popinis, sed etiam ex locis facris, discimus ex 1. Sam. c.2. v.13 ubi de filiis Eli Pontificis, Athenæo, ubi de muliere quadam, facta nondum immolata ἐξαρπάζουσα ἐσθίουσα, à vero rapiente, & Suetonio *in Vitellio*, quem gulæ ne in sacrificio quidem unquam temperasse, ait, *quin inter altaria ibidem statim viscus & farta penè rapta è foco manderet.* Unde Poeta,

> *Est etiam è mediis victima rapta focis.*

Et in Hesiodo, inter alia præcepta, quæ ad mores pertinent, hoc quoque habetur in *Operibus v. 746.*

> Μηδ' ἀπὸ χυτροπόδων ἀνεπιῤῥέκτων ἀνελόντα
> Ἔσθειν ——
> *Neque ab ollis nondum sacrificatis* (cibum) *rapiens*
> *Comedito* &c.

Et negligentia enim & ingluvies facris indigna. Sed & ratio hujus ritus mystica, ut discerent omnes assidua meditatione mysteria hæc probè concoquere. Hinc apud Petronium, *cruda adhuc studia in vulgus propellere*, est ea proferre, quæ nondum attenta meditatione concocta & digesta sunt. Qua de re V. Bochartum *Hieroz. Parte prior. l.II. c.50.*

Semidei, dicti sunt apud Vett. quos in cœlum vocasse merita credebantur, V. *Indigetes.*

Semiduplex, dicitur in Ecclesia Romana officium, in quo non duplicantur antiphonæ, Macer.

Semiplotia, soleæ dimidiatæ, quibus olim utebantur in venando, quo planiùs pedem ponerent, Beroaldo *ad Sueton.* Salmasius verò non à *plotis* (seu *plantis*, ex Græco πλατὺς) pedibus, aut quò planiùs pedes ponerentur, sic appellatas has soleas vult sed a *plotiis* sandaliis, quæ Græcè Βλαύτια, unde *semiplotia*, ἡμιβλαύτια. V. cum ad *Tertullianum de Pallio c.3.*

Semiramis, adde: Itinera ejus seu ductus ejus intra Tanaim vel Jaxartem conclusi memorantur Plinio *l.6. c. 16.* ubi de Alexandria in ultimis Sogdianorum finibus conditâ ad Jaxartem: „Aræ ibi sunt ab Hercule ac Libero Patre constitutæ, item Cy„ro & *Semiramide* & Alexandro, finis omnium eorum ductus ab „illa parte terrarum, includente flumina Jaxarte. Craterem i„dem memorat *l.33. c.3.* Cyrus devictâ Asiâ —— reportavit & „craterem Semiramidis, cujus pondus quindecim talenta colligebat. Apud eundem inter nobiles picturas Echionis numeratur *Semiramis ex ancilla adipiscens regnum, l 35. c 10.* &c.

Semisiclus, cujus una facies ramum plantæ balsami refert, in quo Inscr. *Mul Engbes*, i. Circumcisionis tempore: altera palmam exhibet, cum epigraphe, *Ashanghabo*, h.e. à pinguedine: omnium vetustissimus, quippe tempore Josuæ cusus, quando Deus filios Israel circumcidi præcepit, asservatur in Musæo Kircheriano, Romæ, uti docet Georg. de Sepibus in *Descr*, ejus *p. 48.* Cæterum *Semisiclus* seu didrachmus facer, quotannis à Judæis Templo pensitari solitus est usque ad Vespasiani tempora, cùm itidem ad Romanos etiam ipsum hoc translatum est, Joseph *Halos. lib. 7. cap.27.* Prius enim, à quo Judæa sub Romanorum potestatem redacta est, uti semisiclum Deo, ita alterum semisiclum pendere Romanis coacti sunt Judæi. Cùm enim Romani in Judaicis rationibus ac institutis viderent istiusmodi capitationem facram, non solùm in ditione Israelitica, sed passim per orbem terrarum inter Judæos, obtinere, inde fortè mensuram tributi Cæsariani, utpote æqualis imponendi, sumserant, non dubitantes, quin nemo magis imparem, ob census discrimen, solutionem ejusdem, quàm facri didrachmi, causaretur, utcunque cuilibet præstatio annua jam dupla esset. Vespasianus postmodum & alterum semisiclum, quem hactenus Templo separatim pependerant Judæi, Capitolio solvi jussit &c. Qua de re V. Ioann. Seldenum *de Jure Nat. & Gent. secundùm Instit. Hebræor. l.6. c.18.*

Semissis, pars dimidia cujusque nummi. *Semissem aureum* Latini *dimidium solidum* dixere, Græci Byzantini σημίσιν. Unde Chaganus, postquam in singulos captivos Romanos unum petiisset νόμισμα, Mauritio id abnuente, saltem ἀνὰ ἡμισυ νομίσματος κατὰ κεφαλὴν, *semissem in singula capita*, postulasse legitur, apud Theophanem *in Maur. ann. 18.* Interim *Semissem aureum* nunquam in moneta Cæsaris esse cusum, docet Salmasius *ad Lampridium in Alexandro Severo*, ubi in verbis, *Tunc primùm semisses aurei sunt formati sunt*, jubet *tremisses* legi, contra Casaubonum aliosque.

Semnium, in *Vita* Agnetis de Bohemia *6. Mart. Puellæ, calcato ad exemplum Agnetis mundo, Semnia parare, & certatim in ea rueve cœperunt:* Monasterium est, ex Græco Σεμνεῖον, quòd in eo venerandi degant Monachi vel Moniales. Suidas Φροντιστήριον, μοναστήριον, ἢ μοναχικὸν ἄσκ. ἢ Ἀθηναι σεμνεῖον καλεῖται. Vide Carolum du Fresne *in Glossario* & Dominicum Macrum *in Hierolexico.*

Semo Sanctus, qui & *Fidius*, inter Indigetes Deos, Romanis fuit. Inscr. Rom. apud Gruterum *p. 96. n.5, 6, 7.* *Semoni Sanco Deo Fidio sacrum.* Et alia, *Sancto Sanco Semoni Deo Fidio sacrum*. Et Reatina, *Sanco Fidio Semopatri.* Ovidius *Fastor. l.6.*

> *Quærebam Nonas Sancto, Fidione referrem,*
> *An tibi Semo pater, tunc mihi Sanctus ait* &c.

Unde videmus, ut idem sit Semo, Sanctus & Fidius, quia per eum jurando fieret fides, sic dictus: & quo fonte ortus error B. Justini Martyris, quòd Samaritani suum Simonem Magum, in Actis c. 8. memoratum, pro sancto Deo haberent; eo statuam Romæ constitutam *Semoni Deo sancto*, positam putantis Simoni Mago, *Apol.2.* V. Vossium *de Idol. l.1 c.12.* & Jo.C. Suicerum voce Σίμων item *suprà* in voce *Angus*, nec non hic infrà in voce *Semones.*

Semones, adde: In eorum tutela hominem esse olim creditum, auctorque est Augustinus *de Civ. Dei l 6. c. 9.* Varronem commemorasse ac enumerasse Deos, à conceptione hominis & exorsum à Jano, eam seriem perduxisse usque ad decrepiti senis mortem ac Deos ad ipsum hominem pertinentes clausisse ad Næniam Deam, quæ in funeribus cantetur. Deinde cœpisse ipsum Deos alios ostendere, qui pertinerent non ad ipsum hominem, sed ad ea, quæ sunt hominis, sicuti est vestitus, victus & quæcunque alia, quæ huic vitæ necessaria sunt, monstrasseque in omnibus, quod sit cujusque munus & propter quid cuique debeat supplicari. Sed cùm libri isti interierint, omnes illos recensere impossibile est: Quantum tamen fieri potest, eorum, quorum apud Scriptores passim fit mentio, nomina atque officia congessit, atque in quatuor classes, quarum 1. *Deos nascentium* 2. *Deos nuptiales.* 3. *Deos parturientium.* 4. *Deos, reliquis hominum actionibus præfectos*, complectitur, digessit Jo. Rosinus *Antiqq. Rom. l.2. c.19.* in cujus calce, catalogum quoque eorum, qui singulis humani corporis membris præesse credebantur, subjungit ex Lilio Gyraldo *Syntagm. Deor Gent.* & Hadriano Junio *Anim. l 4 c.12.* Cœterùm vocis originem ex Hebræo arcessit Georgius Hornius & à vo. *schamajim*, i. *Cœli*, ut nomen Idoli *Bel Samen* Phœnicibus, magnâ in veneratione habiti, i. *Domini cœli*, ita *Semonum*, quasi dicas *Cœli filios*, deducendam esse, contendit *Histor. Ph l.1. c.7.*

Sempecta, nomen in Ordine Benedictino *seniorum sapientium Fratrum*: maximè qui, quinquaginta annos in eo versati, hoc nomine ab omnibus oneribus immunes erant, V. *Regulam Ordinis c 37.* De iis Ingulfus *p. 886.* Quinquagenarius autem in ordi„ne *Sempecta* vocandus, honestam cameram in infirmitorio de „Prioris assignatione accipiat, habeatq; Clericum seu garcionem „suo servitio specialiter attendentem, qui exhibitionem victua„lium recipiet de parte Abbatis, modo & mensurâ, quibus mi„nistratur garcioni unius armigeri in Abbatis aula. Huic *Sem*„*pectæ* unum fratrem juniorem commensalem, tam pro junio„ris disciplina, quam pro senioris solatio, Prior quotidie assi„gnabit &c. Ex Græco συμπαίκτης, *collusor*, quòd istiusmodi senibus darentur συμπαίκται, seu juniores Monachi, qui iis ministrarent & cum iis mensæ assidendo, tædium illorum conversatione sua dispungerent, ut ex hoc loco perspicuum est. Sed & συμπαίκτας hujusmodi seniorum Monachorum habet Palladius *in Historia Lausiaca capp. 24. & 83.* quos priore loco *Collusores* vetus Interpres vertit. Ab Orientis Monachis desumtum morem, ipsum nomen innuit. V. Carolum du Fresne *in Glossario.*

Sempronia,

Sempronia, Fœmina Romana, *multa sæpe virilis audaciæ facinora commiserat: genere atq; forma, præterea viro atque liberis fortunata, literis Græcis & Latinis docta, psallere & saltare elegantiùs, quàm necesse esset probæ*, Macrob. *Saturnal. l.* 5. c. 4. ex Sallustii *Catilin.*

Sempronia Horrea, locus Romæ constitutus, (Legem ferente Tib. *Sempronio* Graccho de frumento menstruo plebi è publico viritim distribuendo, de qua *infrà*) in quo frumentum publicum asservabatur, unà cum Legibus frumentariis, Jo. Rosinus *Antiqq. Rom. l.* 8. c. 12.

Semproniæ Leges variæ.

α. de ætate Militum, Legem tulit C. *Sempronius* Gracchus Tr. Pl. anno 630. Q. Cæcilio Metello, T. Quinctio Flaminio Coss. *Ne minores annis* 17 *ad militiam cogerentur. Ut vestes militibus gratuitò & præter stipendium darentur*, Plut. *in Gracchis.* β. de Fœnore, lata Lex à M. Sempronio Trib. Pl. L. Corn. Merula, Quinto Minutio Thermo Coss. *Ut cum Sociis ac nomine Latino pecuniæ creditæ jus idem, quod cum civibus Romanis esset*; voluit. Liv. *l.* 35. γ. de iis, quibus Magistratus esset abrogatus, sanxit C. *Sempronius* Gracchus Tr. Pl. Q. Cæcilio Metello Balearico, T. Quinctio Flaminio Coss. anno 630. *ut, cui Magistratus abrogatus fuisset, ei Magistratum iterum capere jus non esset.* Qua Lege M. Octavius, cui Tribunatus erat lege Tib. Gracchi abrogatus, notabatur: Eam tamen Corneliæ Matris precibus ipse pòst Cajus abrogavit, Plut. *in Gracchis.* δ. de Judicibus. Cùm, ex Lege Romuli, Judicia penès Senatum essent, C. *Sempronius* Gracchus Tr. Pl. Senatui iniquior, tulit anno & Coss. iisdem, *ut Judicia à Senatorio ordine ad solos Equites transferrentur.* Appianus *Bell. civil. l.* 1. Tacitus *l.* 12. Alii. ε. de Jure suffragii Latinis dando, Legem tulit idem anno 630. *Ut Sociis Latinis jus suffragii ferendi perinde, ut civibus Romanis, esset.* Appianus *de bell. civil. l.* 8. ubi ait, *Gracchus multas promulgavit Leges de judiciis, de viis, de coloniis, & ad omnes Romanorum res Latinos advocabat &c. Idem anno* 635. *ut ex confusis quinq; classibus sorte centuriæ vocarentur*, constituit, Sallustius *Orat. ad Cæsar.* ζ de Menstruo frumento, Legem tulit T. *Sempronius* Gracchus II. Trib. Pl. M. Fulvio Flacco, M. Plautio Hypsæo Coss. *ut semisse & triente frumentum menstruum plebi ex publico viritim daretur.* Velleius *l.* 1. Cic. *pro Sextio &c.* η. de Provinciis: C. *Sempronius* Gracchus Tr. Pl. Legem tulit anno sæpius memorato 630. *ut Senatus quotannis, ante Comitia Consularia, designandis Consulibus provincias arbitratu suo decerneret, quas deinde ipsi designati inter se sortirentur*: quod ante, vel post designatos Consules vel post initum Consulatum facere solebant. Præterea, cùm antea Senatus decreto per Tribunos intercedi posset, *ne deinceps liceret*, Cic. *pro Domo*, *in Vatin. de Prov. Coss.* &c. θ. de Sacris. Sulpitius *Sempronius* Sophus Conf. legem tulit anno 449. *Ne quis templum aramve, injussu Magistratus aut Tribunorum Pl. majoris partis, dedicaret.* Liv. *lib.* 9. ι. de Viis Italiæ. C. *Sempronius* Gracchus, anno sæpius dicto, *ut viæ in Italia munirentur, sternerentur, lapidibus milliaria discernentibus notarentur, pontibus instruerentur.* (Plut. *in Gracchis*) tulit. κ. *Ut per actuarios limites jus eundi esset, sicut per viam publicam.* Legem rogavit T. *Sempronius* Gracchus Trib. Pl. Publ. Mutio Scævola, L. Calpurnio Coss. anno 620. Hyginus *lib. de limitibus constituendis.* λ. Porrò, de jure civium Rom. leges tulit idem Cajus *Sempronius* Gracchus suprà memoratus, anno 630. Coss. prædictis: „Ne de capite civis Rom. injussu Populi judicaretur: Ut „qui Magistratus indictâ causâ in civem Rom. animadvertisset, „de eo Populi quæstio constitueretur. Ne quis coiret conveniret, quò quis judicio publico circumveniretur. Quarum secunda propter P. Popillium, à quo Consule Tiberii, Caji fratris, Socii miserè fuerant divexati: Tertia in Senatores, pro Plebe, lata est, teste Cicer. *in Cluent.* Carolus Sigonius etiam Porciam Legem ab eo relatam fuisse opinatur, *de cive Rom. virgis non cædendo, necando ve.* Meminere harum Legg. Cic. *pro Rabirio, pro Domo, pro Cluent.* & *lib.* 3. *de Legg.* Plut. *in Gracchis*, Alii. Idem Cicero 7. *Verr. exclamat, ò nomen dulce libertatis! ò jus eximium nostræ civitatis! ò Lex Porcia, legesq; Semproniæ!* Exceptum tamen parricidium videtur, cùm *in Or. pro S. Roscio* vetus supplicium commemoretur. μ. Nec omittendæ Legg *Semproniæ*, de possessione agrorum publicorum, latæ à T. *Sempronio* Graccho Tr. Pl. anno 620. quarum una repetitio *Liciniæ* fuit: „Ne quis „ex publico agro plus 500. jugera possideret: quorum tamen „dimidium filiis habere liceret. Ut si quis latiùs agrum patefaceret, Triumviri quotannis datâ operâ creati judicarent, qui „publicus ager, qui privatus esset. Appianus *bellor. Civil. lib.* 1. Vellejus *l.* 2. Victor *de Viris Illustr.* Cic. *pro Sextio* & de Aruspicum *Resp.* Florus *Epitom.* 58. & Siculus Flaccus *lib. de condit. Agrorum*: apud Joh. Rosinum, qui has aliasque Legg. Rom. diligenter collegit, in egregio op. *de Antiqq. Rom. passim.*

Viri illustres.

Sempronius Rufus, Vir Prætorius, primus apud Romanos ciconias sibi causâ occidit, repulsam propterea in Consulatu passus. Unde de eo hi versus leguntur apud vet. Horatii Scholiastem,

Ciconiarum Rufus iste conditor
(Ipse est duobus elegantior Plancis)
Suffragiorum puncta non tulit septem:
Ciconiarum populus ultus est mortem.

V. Salmasium *ad Tertullianum de Pallio cap. ult.*

Sempronius Sophus, prænom. *Sulpitius*, Legem ad sacra pertinentem tulit, anno U. C. 449. cujus suprà mentio facta est. Idem divortium remisit uxori, quòd *se ignorante Ludos spectasset*, uti docet Plut. *in comparatione Romuli & Thesei*, Val. item Maximus *l.* 3 *c.* 6 &c

Semus Delius, Phallophorici carminis auctor. Scaliger *Poëtic. lib.* 1. *cap.* 10.

Senaculum, Varrone teste, *locus dictus est, ubi Senatus, aut ubi Senatores consisterent*: Gr. Γερουσία. Idem Festus confirmat, inquiens, *Senaculum esse locum Senatorum.* Et paulo antè, „Senacula Romæ tria fuisse, in quibus Senatus haberi solitus sit, memoriæ reddidit Nicostratus in libro, qui inscribitur, de Senatu habendo: Unum, ubi nunc est Ædes Concordiæ, inter Capitolium & Forum, in quo solebant Magistratus cum Senioribus, ut dicit Titinnius, deliberare: alterum ad portam Capenam: tertium intra ædem Bellonæ, in quo exterarum Nationum Legatis, quos in Urbem admittere nolebant, Senatus dabatur." Eadem P. Victor habet. V. quoq; Lampridium *in Heliogabalo*, Livium, Alios. Nihilominus & sub dio, cùm esset nunciatum, bovem loquutum esse, Senatum habitum fuisse, scribit Plinius: Docetq; A. Gellius *lib.* 14. *cap.* 7. ex Varrone, „Senatum nisi in loco per Augures constituto, quod Templum appellaretur, haberi non licuisse, quodq; Senatusconsultum aliis locis factum esset, justum non fuisse & propterea in Curia Hostilia & Pompeja, & posteà in Julia, cùm profana ea loca essent, Templa fuisse per Augures constituta, ut in iis Senatusconsulta, more Majorum, justa fieri possent." E quibus discimus, antiquis quidem temporibus tria tantùm *Senacula* seu *Curias*, ut postea vocari cœperunt, fuisse in usu; accessisse dein & alia quædam loca per Auguria constituta, id est, aut Curias inauguratas aut Templa Deorum. Unde Cicero *pro Milone*, Curiam *templum sanctitatis, amplitudinis, mentis, consilii publici*, appellat: Legimusq; apud Lampridium *in Severo*, *Cùm Senatus frequens in Curiam, h. e. Templum Concordiæ, Templumq; inauguratum convenisset.* Ubi *Templum inauguratum* addit, quia, cùm Romæ plures essent Concordiæ ædes, sola tamen, quæ in Liviæ porticu, inaugurata erat. Præter verò Concordiæ hoc templum, maximè in Vett. monumentis celebrantur, propter Senatus consilia, ædes Jovis Capitolini, Apollinis, Bellonæ (quod unum ex tribus priscis *Senaculis*) Vulcani, Castoris, Telluris, Virtutis & Fidei: Inter Curias etiam inauguratas, Curia Calabra, Curia Hostilia, Curia ad portam Capenam (similiter ex Festi *Senaculis*) item Pompeja, Julia, Octavia. Utrobique autem par religio erat, neque minùs sacræ Curiæ, utpote inauguratæ, quàm Deorum templa: quo factum, ut Vett. eum locum, ubi Senatus convenire soleret, sive in Curia, sive in Templo, indifferenter *Curiæ* nomine insignirent. Jac. Oiselius *Notis in A. Gellium loco cit.* De Julia inprimis Curia, quæ erat prope Comitium, & in locum Curiæ Hostiliæ successit, memorat Dio *lib.* 47. & *lib* 51. sub Jul. Cæsare quidem à Senatu decretam, ab Augusto vero demum dedicatam esse: de Pompeja item, Appianus *lib.* 2. in ea Senatum, Ludorum diebus, convenire consuevisse, &c. Postmodum *Senaculum mulierum* accessit sub Heliogabalo. Lampridius in *Vita* ejus, *Fecit & in colle Quirinali* senaculum mulierum, *in quo antè fuerat conventus matronalis, solennibus duntaxat diebus, & si unquam aliqua matrona Consularis conjugii ornamentis esset donata.* In quo qualia Senatusconsulta fuerint facta, diximus suprà, in voce *Semiamira.* Sed mortuo Heliogabalo, ademtum jus hoc matronis: quod tamen Aurelianum ipsis restituere voluisse, docet Vopiscus; *Senaculum matronis reddi voluerat, ita ut primæ illic, quæ Sacerdotia Senatu auctore meruissent* &c. V. Salmasium *ad d. l.* ubi utrobique malè *Senatulum* nonnullos legere ostendit.

Senad, & *Senagia*, inter animalia Arabum fabulosa, multis describuntur Alkazuinio *in Mirabilibus.* Et quidem illud animal esse bove majus, cujus catuli, capite è vulva matris exerto, pascantur, donec invalescant; hoc animal immensæ molis, cujus lustrum parasangam pateat, Gorgonum naturæ, ut quo viso cœtera animalia statim intereant; utrumq; in India frequens, fabulantur. *Sed in India Ctesiæ credo, quæ tota portentis scatet*, addit Sam. Bochartus *Hierozoic. Part. poster. lib.* VI. *cap.* 13.

Senatores, augustum Regum & aliorum Magistratuum consilium, Romæ a Romulo instituti leguntur, hac ratione: Primùm ipse Romulus ex omnibus unum declaravit, cui rerum Urbanarum regimen committeret, quoties ipse foris bello distringeretur; deinde jussit unamquamque Tribum tres Viros seligere, qui per ætatem maximè saperent, & genere præcellerent; post hos novem mandavit singulis Curiis, ut è Patriciis ternos eligerent, maximè idoneos, adjectisque ad illos novem, quos Tribus legerant, his nonaginta, & omnibus præfecto Duce, quem ipse secreverat, centenarium numerum explevit. Quod Concilium *Senatum* vocavit; ipsos autem, qui electi essent, *Senatores*, ab ætate, vel virtute: item *Patres*, vel quòd solùm legitimi Patres suos ostendere possent, vel à patrocinio, paternoq;

affectu in cives, appellavit. Cùm verò postea, confecto bello Sabino, Sabinorum, Etruscorum aliorumque in dies ad Asylum confugientium adventu, Urbs admodum crevisset, eosque Romulus in civitatem æquo susceptos jure in Lucerum Tatiensiumque Tribus conjecisset, placuit Romulo Tatioq; in societatem Regni adscito, ut Patriciorum duplicato numero *Senatorum* quoque numerus augeretur: quo pacto ducenti facti sunt. Donec Tarquinius Priscus, mox ut Principatum accepit, ad conciliandum sibi Plebis favorem selectos ex omni plebejorum numero Viros centum spectatæ vel fortitudinis vel prudentiæ, in Patriciorum primò allectos ordinem, Patrum itidem numero adscripsit, ac è ducentis trecentos *Senatores* fecit, Dionys. Liv. Plut. Sunt tamen, qui secundum Centenarium Senatorum à Prisco additum, eosque *Senatores minorum gentium* vocatos: tertium à Bruto, a quo tempore *Patres Conscripti* dici cœperint, contendant, V. Mart. Philericum *in Cicer. l. 1 Epist. famil* 1. Alexandrum ab Alex. *Genial. dier. lib. 2. cap.* 19. Thom. Godvvynum *Anthol. Rom. lib. 1. Sect* 3. c. 2. &c. Longo tempore post à C. Graccho Trib. Pl. allectis ex Equestri ordine aliis trecentis, sexcenti *Senatores* facti sunt Lege, quam tamen Populus paulo pòst antiquavit; cumque eam M. Livius Drusus Trib. Pl. retulisset, una cum cæteris Livianis, Philippo Cons. referente, unum S C. sustulit. Circa Sullæ dein tempora, cùm is Senatum exhaustum supplevisset, numerus *Senatorum* quis fuerit, non adeò liquet, tamen supra 400. fuisse, ex *Epist. quadam* Ciceronis *ad Atticum* elici potest. Inde auctum ad nongentos a Cæs. Dictatore Senatum, & post necem ejus à Triumviris Reip. constituendæ, indignissimâ etiam turbâ repletum, & Dionis & omnium propè loquuntur Historiç. Hinc Suetonius, Augustum *Senatorum affluentem numerum deformi & inconditâ turba (erant enim supra mille & quidam indignissimi) ad modum & splendorem pristinum redegisse*, memorat. V. Carol. Sigonium, & Lazium *de Republ. Rom.* Cæterùm legi solebant à Regibus, Consulibus & Censoribus *Senatores*, aliis tamen atque aliis temporibus; habitaq; fuit, in iis legendis, generis, ordinis, census, ætatis & Magistratus ratio. Generis quidem, ut ex Patriciis primùm legerentur: Plebejos primùm in Senatum allegisse Tarquinium Priscum vult Zonaras, quod Bruto & Poplicolç, primis Consulibus, tribuit Festus. Eos tamen, antequam in Senatum adsciscerentur, Patricios fuisse factos, tradit apertè Dionysius, ut visum: ex quo etiam colligitur, post annum U. C. 260. & ante an. 3:0. uti ex Livio patet, plebi Senatum communicatum fuisse Ordinis ea ratio fuit, ut magis ex equestri Ordine, qui proximus dignitate erat, quam ex Plebejo, legerentur ii, qui Senatui erant adscribendi. Censum quoq; in legendo Senatu fuisse spectatū, Seneca docet, inquiens, *Senatorum gradum census ascendere facit*: quod antiquitus non fuisse Plinius innuit, cùm ait: *Posteriùs laxitas mundi & rerum amplitudo fuit, postquam Senator censu legi cœptus, pessum ire vitæ pretia* &c. Fuit autem ante Augustum, census *Senatorius* sestertiûm 800. m. quem postea Augustus ampliavit; tantaque ejus ratio habita est, ut non solùm, qui censum hunc non haberet, Senator legi non posset, sed & si, posteaquam lectus esset, illum labefactasset, ordine moveretur, V. Cic. *Epist. ad Q. Valerium.* Quinetiam ætas attendebatur, quam quidam eandem cum Quæstoria fuisse contendunt; Quæsturæ autem capiundæ annus fuit 27. Et sic quidem Sigonius *de antiquo Jure Civ. Rom. l. 2. c. 2.* Quæ conjectura nititur auctoritate Valerii Maximi, ubi scribit, *P. Crass. Q. Fabius narravit, quod in Curia erat actum, memor eum triennio antè Quæstorem factum ignarusque nondum eum à Censoribus in ordinem Senatorum electum.* V. quoq; Ciceronem *Philipp.* Interim quanquam 27 anno Quæstor aliquis fieri potuerit, vix tamen Quæsturam quisquam hac ætate gessit, vel li gessit, rarò in sequentem annum lustrum incidit: Unde forsan neminem, ante 30. annum, in *Senatorium* ordinem lectum, quis haud absque ratione suspicaretur. Accedit, quòd illi maximè in Senatum legi consueverint, qui Magistratus cepissent: Quæsturam verò primum Urbanum fuisse Magistratum, notum. Quanquam, utut quis Magistratu functus esset, *Senator* tamen nondum erat, nisi à Censore lectus esset: hujus enim *Senatores* legendi, ut & prætereundi iterum ac removendi, potestas erat; ita ut, quem in recitando Senatu nominasset, is lectus in Senatum: quem præteriisset, idem Senatu motus putaretur. Appii Claudii Cæci Censoris, qui Libertinorum filios legit, & Fabii Buteonis Dictatoris Senatus legendi causâ dicti, lectiones fuere extraordinariæ, sicut & Gracchi atque Drusi, Tribb. Pl. Sullæ ac Cæsaris Dictatorum, Triumvirorum Reip. constituendæ atque Augusti Cæsaris. Insigne *Senatorum*, fuit latus clavus, quo ab Equitibus discreti sunt & calceus niger, V. infrà; Mulcta, cùm quisque absque justa causa abfuisset, lege definita fuit, ut colligitur ex Dione, *lib.* 55. ubi Augustum mulctas auxisse tradit, Καὶ τὰ ζημιώματα τοῖς μὴ δι' εὔλογον αἰτίαν τῶν συνεδρίων ἀπολειπομένοις ἐπηύξησε; quæ antequam solveretur, capiebantur pignora: eum in finem, ut si mulcta in condictum non solveretur tempus, illa venderentur, quod *cædere pignora* antiquâ phrasi, dictum est, i. *distrahere*, ut liquet ex Cicer. *pr. am. lib. 3. de Orat.* Vestis, toga erat candida: Sedes in Theatro, Bulcuticon: filii, ex Equestri erant ordine: Primarius, *Senatus Princeps*, de quo infrà, dicebatur. Nec omittendum, quinam *Pedarii Senatores* fuerint appellati, paucis indicare. Quidam sic dictos volunt, qui sententiam non verbis, in Senatu, dixerunt; sed qui pedibus in aliorum ivere sententiam: Alii eos sic vocatos volunt qui, cùm Curulem Magistratum non gessissent, pedibus in Curiam itaverint; quam utramque sententiam improbat A. Gellius *l. 3. c. 18.* ubi idem refert, ex *Satyra Menippea* Varronis, Equites quosdam *Senatores pedarios* dictos fuisse, qui nondum à Censoribus in Senatum lecti atque ita *Senatores* propriè non fuerint, honoribus tamen Populi usi sint, & propterea in Senatum venerint ac sententiæ jus habuerint: & quia in postremis scripti essent, sententias non rogati fuerint, sed in eas, quas Principes dixissent, discesserint. Quo ordine *Senatores* sententias dixerint, V. infrà *in hac voce*, ut & plura de hisce, præter Auctores suprà laudatos, apud Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. l. 7. cap. 5. cum Paralipom.* Thomæ Dempsteri, Casaub. & Marcilium *ad Suet.* ut & hic infrà in voce *Senatus*. Præter hos verò, etiam Coloniarum & Municipiorum Decuriones, *Senatores* dicti sunt: & cœtus eorum, *minor Senatus*, vel etiam *Senatus* ἐλάττων: majorum præsertim Urbium, cujusmodi fuit Vienna Allobrogum, quæ *Senatoria Urbis* nomen ipsa aliquando tulit. Hinc ad distinctionem addit, de Marullino Adriani Cæs. avo, *Populi R.* Spartianus. Sic Tetricus apud Vopiscum, *Senator Populi Rom.* dicitur: apud Aur. Victorem *in Pio, Senator Urbis*, apud Lampridium *in Alexandro Sev. Senator Romanus*, apud Dionem *in Severo*, βουλευτὴς τῶν Ῥωμαίων, & sæpe apud Græcos Scriptores, ἀνὴρ ἐκ τῆς Ῥωμαίων βουλῆς, legimus. Cujusmodi Senatores, e provinciis delectos, sequenti ævo multos fuisse, qui Romam rarò commearent, imò qui nunquam vidissent, discimus ex Capitolino *in Pertinace*: qui *peregrinos* vocat, in *Marco*. Unde post tempora Constantini etiam Legibus & Constitutionibus opus fuisse, ut Romam venire compellerentur, docet *Cod. Theodos. tit. 4. ibid. l. sexti.* &c. V. Salmasium *ad præfatos Auctores l. cit.* ubi inter alia, Senatores *Nobiles* unicè appellatos, addit, hincque nobilitatis in provinciis originem innuit. Verbum addam, de *Senatoribus* in Collegium Romanum nonnunquam adscitis. Nempe *Romanum* Collegium, apud Treb. Pollionem *in Macriano* ex oratione D. Valeriani, *Huc accedit, quòd habet Juvenes filios Romano dignos Collegio, nostra dignos amicitia*: cœtus quidam erat & corpus summorum Virorum, quos Princeps ipse sibi assumebat & deligebat, ut sibi à consiliis essent & cum quibus agenda consultaret, deque maximis quibusque rebus tractaret Hi *Contubernales Principis*, hi *Familiares*, hi *Collegæ*, hi *Comites & Amici* dicebantur; sequebantur Principem, quocunque iret, inde *Comites* dicti; consiliis Principis intererant & judicanti adsidebant. Spartianus in *Hadriano. Cùm judicaret, in consilio habuit non amicos suos modò & Comites, sed etiam Jurisconsultos & præcipuè Celsum* &c. Sumebantur autem ex Consularibus viris & Prætoriis & Senatoribus, interdum etiam ex Equitibus. Idem *ibid. Optimos quosque de Senatu in contubernium Imperatoriæ Majestatis ascivit.* De Equestri ordine aliunde notum. Porrò non omnium horum fuit una ac eadem ratio, dignitas & ordo. Alios siquidem adhibebat, cùm de negotiis ac jure tractaret, vel Romæ & in provinciis causas audiret: quo in numero Jurisconsulti fuere. Alios habebat, quos in secretius atque interius Consilium admitteret, in quo de summa Reip. agebatur, Legati audiebantur, & majora negotia de Imperii Statu tractabantur: atque hi *Comites intra Consistorium*, & *Comites sacri Consistorii Consistorianique* sub Impp. posterioribus dicti sunt, ac primi ordinis erant. Galli *Consiliarios Status* vocant &c. V. quæ hanc in rem magnâ industriâ congessit Salmasius *ad Pollionem d. l.* & hic passim.

Senatores, apud Matthæum Paris. A. C. 1237. *Creatus est* (Friderico II. Imp. procurante) *alter Senator Romæ, ut, duorum Senatorum prudentiâ & fortitudine duplicatâ, Romanorum insolentia comprimeretur* &c. haud paulo diversi à prioribus. Sequioribus sc. seculis, *Senator*, dignitas fuit suprema Romæ, seu Magistratus, qui toti Populo Rom. præerat. Cùm enim Senatoria dignitas, à temporibus Constantini M. quodammodo extincta jacuisset, à Romanis sub Innocentii II. Pontificatu rursus invecta est, bellis inter hunc & illos ferventibus, *Senatore* creato Jordano quodam, cui fidelitatem & obsequium in omnibus præstitere, ut observat Albericus in *Chron. MS. A. C.* 1144. Otto verò Frisingensis, Senatoribus priùs creatis, *Patricium* adjecisse Romanos scribit, hacque dignitate Jordanum donatum, cui tanquam Principi sese subjecerint, omnia tam intra, quàm extra urbem, ad Jus Patricii, reposcenti. Quâ auctoritate quoque sub Alexandro II. pollens Petrus Alberici, *Consulem, Ducem atque omnium Romanorum Senatorem* sese inscribit, apud Ughellum *Tom. I. pag.* 1099. Abrogatâ mox Patricii dignitate, perstitit sola *Senatoria*, legiturque inter alios Benedictus quidam *regnasse super eos 2. annis*, apud Rogerum Hovedenum; donec circa A. C. 1194. quinquaginta sex Senatores sibi præposuere Romani. Qui cùm inter se non satis concordarent, creati subinde *Senatores* sunt, quorum Magistratus biennii erat. Et quidem hi singuli fuere iterum, nisi quòd binos creavit Fridericus II. Imp. uti

dictum

ctum suprà. Sed id diu obtinuisse non videtur: nam præter illius Lucas *de Sabello*, pater Honorii IV. obiisse, cùm esset *Senator Urbis*, legitur, in ejus Epitaphio apud Waddingum A.C. 1250. *n.* 55. Post hæc eandem dignitatem obtinuit Manfredus Siciliæ R. quo in ordinem acto. Carolus Andegavensis *Senator Urbis Romæ* ad vitam electus est A. C. 1263. Cujus rei memoriam servat nummus argenteus ejusdem jam Regis, in quo ille regio habitu sedet, cum *Inscr.* ROMA. CAPUD. MUNDI. S.P.Q. R. in adversa. Leo gradiens, cum superstante lilio Francico, & literis, CAROLUS. REX. SENATOR. URBIS. Transiitque dignitas (ab Urbano licèt IV. & Nicolao III. controversa illi reddita, ab hoc quoque & Martino successore sibi ipsis vindicata) ad posteros ejus, atque adeò ad Robertum R. qui Guilielmum Ebolensem Baronem vicarium suum cum trecentis equitibus ad urbis custodiam constituit: quo Magistratum gerente, cùm rerum ad victum pertinentium penuria Romanos attereret, ortâ seditione, Capitolium illi invasere pulsoque Guilelmo, Stephanum Columnensem, & Poncellum Ursinum Senatores crearunt, Joh. Villaneus *l.* 10. *c.* 121. Iniri autem solitum hunc Magistratum Kal. Septembr. testatur Joannes Sarisberiensis *Epist.* 105. &c. Manet etiamnum Romæ *Senatoris* nomen, sic etenim vocant Prætorem urbanum, qui, in clivo residens Capitolino, ordinariâ facultate Romanis civitatibus jus dicit, tresque habet vicarios, quorum duos, qui privatis præsunt judiciis, *Collaterales* vocant; tertius Latrunculator est, uti videre est apud Octav. Vestrium *de Judiciis Aulæ Rom. lib.* 2. Plura verò hanc in rem V. apud Car. du Fresne *Glossar.* ubi etiam, *Senatoris Imperialis*, quæ dignitas fuit, in Aula CPolitana, meminit, ex Ughello *Italiæ sacræ Tom. VII. pag.* 1071. & 1082. Nec omittendum, ad ipsos Britannos *Senatoris* nomen transiisse, apud quos *Senatores* olim dictos esse, qui postmodum Saxonum temporibus *Aldermanni* sunt appellati, legimus in *LL.* Eduardi Confessoris *cap.* 35. V. suprà in voce *Aldermannus*.

Senatoria Vestis, Tunica fuit laticlavia, & Toga candida; sed illa inprimis. Non enim Senatores solùm, sed & Equites ac Magistratus, imò divites quoscunque, candidis Togis usos fuisse, patet ex illo Juvenalis.

—— —— *Niveosq; ad frana Quirites.*

Imò totam civitatem candidis vestibus incessisse, quoties solemnitatem privatam, aut festum publicitus indictum peragerent, Porphyrio monet *ad Horatium lib.* 2. *Sat.* 2. In Ludis quoque Amphitheatralibus aut Scenicis, nullo discrimine habito, Plebejos juxtà ac Patritios, candidatos spectasse, indigitat Martialis *lib.* 4 *Epigramm.* 2. Quin & Togis, cum Libertate, depositis, cùm nullum in habitu etiam inter ingenuos ac servos discrimen superesset, mansit unicus Latus clavus, quem proin *Senatoriæ vestis* nomine indigitat Appianus *Bellorum Civil. l.* 2. *Nam urbana multitudo jam mixta est omnigenis exteris: & Libertini æquo jure degunt cum aliis civibus* [Greek, partly illegible] *& servus cultu eodem utitur, quo Dominus, exceptaq; Senatoriâ veste, cæterarum usus est promiscuus.* V. proin suprà in voce *Latus clavus*. Alterum dignitatis *Senatoriæ* ornamentum, fuit Calceus niger, quæ duo proin conjungit Horatius, cum ait:

Nam ut quisq; insanus nigris medium impediit crus
Pellibus, & latum demisit pectore clavum.

Primitus enim nudis pedibus incessere, unà cum reliquis, *Senatores* quoque, uti discimus ex Scholiaste Juvenalis *Sat.* 6. dein perones ex crudo corio portabant; solis illis, qui Magistratum gesserant Curulem, calceos ex aluta habentibus & quidem mulleos, id est, rubros aut puniceos, teste Catone *Origin. lib.* 7. idque diebus tantùm solemnibus, ut quando Ludos celebrabant. &c. Postea, cùm Romani omnes calceis ex aluta uti inciperent, qui peronum instar cavi totum tegebant crus, Patricii calcei duo habebant eximia, quatuor corrigias & Lunulam adsutam, ut ex Zonaræ discimus verbis, qui calceos Patricios ab aliis diversos fuisse ait, [Greek, partly illegible], *Inflexione lororum & nota litera:* cùm plebeji unicâ tantùm ligula stringerentur, & nobilitatis corniculatâ illâ notâ carerent. Præterea & in colore discrimen erat, nigros enim *Senatorum* fuisse calceos, ex Horatii *loco cit.* & Juvenalis *v.* 190. *Sat.* 7.

—— —— —— *Nobilis & generosus*
Appositam nigræ Lunam subtexit alutæ:

nonnulli evincere conantur. Rubenius autem *de Re Vestiar. l.* 1. *c.* 3. *ubi de calceo Senatorio*, sentit corrigias quidem & lora patricia ex nigra aluta, ipsos verò calceos vel albos, vel coccineos, vel auratos vel etiam [Greek] fuisse. Certè Scholiastes Juvenalis *ad Sat.* 1. *Illo tempore*, inquit, *necdum Senatores nigris calceis utebantur.* Sub Impp. dein posterioris ævi, caligas sumpsere Senatores, quos florente Imperio soli Milites gestabant; non tamen his omnino, sed Campagis potiùs, similes: qui postea Clericis à Constantino M. concessi fuisse leguntur. Sandalia verò illi fuere [Greek], per quorum incisuras, pedulium seu udonum candidum linteamen transparebat, unde illa [Greek] vetus Auctor vocat: intus albi, extus nigri coloris. *Senatores* verò, qui Patricii non erant, Lunulam in calceis non habebant, diversos tamen illos à plebejis fuisse, ex Cicerone constat *Philippica* 13. *Est etiam Asinius quidam Senator voluntarius, lectus ipse à se, apertam Curiam vidit post Cæsaris mortem, mutavit calceos, Pater conscriptus repentè factus est.* Quòd autem Servius *Senatores* crepidas olim gestasse ait, *ad illud Æn. l.* 8. de *Senatoribus*, qui Magistratus Curules gesserunt, intelligendum est: Mullei enim calcei, quos illis in usu fuisse diximus, sandalia seu crepidæ fuerunt, ut, præter Pollucem & Hesychium, Salmasius annotavit. V. Ben. Balduinum *de Calceo* & Rubenium præfatum *loco cit.*

Senatulus, V. suprà *Senaculum*.

Senatus, totum illud Senatorum, de quibus suprà, collegium seu concilium fuit: Q. Symmacho *lib.* 1. *Epist.* 46. *Pars melior humani generis*: Petronio in *Satyr. recti boniq; Præceptor*: Cyneæ Pyrrhi Legato, *Regum consessus*: Quintiliano *Declam.* 329. *Sanctissimus Ordo*; Silio *Punicorum lib.* 1. *Concilium Augustum* &c. dictus; Cujus quæ fuerit potestas, paucis indicat Dionysius *l.* 2. *Senatui autem dignitatem ac potestatem addidit Romulus, ut de iis, de quibus à Rege ad ipsum relatum esset, decernat, ac ferat calculum, ita, ut semper plurium obtineat sententia & ita Senatus erat potestas in negotiis ad Remp. pertinentibus.* Idem *l.* 6 Remp. omnem in *Senatus* potestate, præter *Magistratuum creationem, Legum lationum & belli pacisve arbitrium*, Romuli tempore, fuisse scribit. De eadem Polybius pluribus agens *l.* 6. *Senatum primum Ærarii potestatem habere; eidem flagitiorum, quæcunq; per Italiam commissa, puta proditionis, conjurationis, veneficii, cædis dolo perpetratæ* &c. *puniendorum curam esse commissam*: Præterea, *si quis privatus vel Civitas quædam ex Italicis, vel conciliatione aliqua, vel æstimatione, vel auxilio, aut custodia opus habeat, horum omnium illum procurationem habere*: Deniq; *Legatos mittendi ac excipiendi curam eidem fuisse concreditam*, tradit. Quæ omnia confirmat Cicero *Orat. in Vatinium & pro Domo*, exceptis iis, quæ de judiciis Polybius habet; quæ tamen sic intelligenda, ut Judices ex *Senatu* lectos fuisse dicere velit. Eo enim, quo Polybius ista scripsit, tempore, nondum cum Ordine Equestri communicata fuere Judicia, qua de re alibi dictum. Sed nec hæc minima pars potestatis auctoritatisque fuit, quòd in Comitiis majoribus & Legibus ferendis necessaria, omnino *Senatus* cognitio erat, uti discimus ex Livio *lib.* 1. & 8. Appiano *de bellis Civil. lib.* 1. & Dione *lib.* 11. Hæc sub Regg. & stante Rep. Sed & sub Impp. ingens *Senatus* mansit auctoritas, ac quidquid agendum incumbebat, ejus decretis sanctissimis peragebatur. Unde Sallustius Crispus monuit Liviam Augustam, apud Corn. Tacitum, *ne Tiberius potentiam dominandi resolveret, cuncta ad Senatum vocando*: Cumq; Remp. corpus effecissent, Imperatorem esse caput volebant, *Senatum* pectus. Corippus *l.* 2. *num.* 7.

Vos estis pectus, vos brachia verticis hujus,
Quorum consiliis, quorumq; laboribus usa
Publica res domuit gentes, & regna subegit.

Quo factum, ut *malè de illo loqui, imminutæ Majestatis crimen* esset, Arnobius *l.* 4. *sub fin* & Salv. Massiliensis *lib.* 6. Imò, Senator quilibet, *qui dignitatem suam non defendebat, imminuti Magistratus, velut Majestatis, reus esset.* Ascon. Pædianus in 3. *Verrin.* Itaque & Princeps ipse *in Senatorio ordine numerabatur*, *l.* 1 *Cod. Theodos. de exhib. & trans. reis*, nec probrosum Imperatoribus erat, Ordinis hujus albo inscribi. Claudianus *de* 4. *Honorii Consul.*

—— —— *Numitroso Consule Consul*
Cingeris, & socios gaudes admittere Patres, &c.

Per quos *Senatus* more Majorum haberi & consuli consueverit, exponit A. Gellius ex Varrone *lib.* 14. *c.* 7. innuens *Senatum* convocandi jus habuisse, *Dictatorem, Consulem, Prætores, Tribunos Pl. Interregem, Præfectum Urbi, neq; alii, præter hos jus fuisse facere Senatus consultum: Quoties autem usu venisset, ut omnes isti Magistratus eodem tempore Romæ essent, tum quo suprà ordine scripsi, qui eorum prior aliis esset, ei potissimùm Senatus consulendi jus fuisse; Extraordinario autem jure Tribunos quoq; Militares Consulari potestate, Decemviros Legg. scribendarum, Triumviros item Reip. constituendæ, jus illud habuisse.* Idem tradit, de Præfecto Urbis Latinarum causâ dubitatum fuisse, utrùm jus istud habuerit, *sensisse tamen & Capitonem & Tuberonem contra Atinium, Præfectum Urbis Latinarum causa & Trib. Pl. quanquam hi ante Atinium Plebiscitum Senatores non essent, Senatum tamen habere potuisse.* De Loco, ubi *Senatus* haberi solitus, V. suprà in voce *Senaculum*. Tempus quod attinet, *Senatus* legitimus, qui vel lege, vel more certis semper diebus habebatur, conveniebat omnibus Kalendis, Nonis atque Idibus; frequentissimus verò omnium Kalendis Januariis, & antea Idibus Martii, aliisq. quibus Consules ex instituto Majorum Magistratum inibant. Unde Livius refert *lib.* 26. M. Marcellum, cùm Idibus Martiis Consulatum iniisset, *Senatum eo die moris tantùm causâ habuisse.* Postquam verò hæ Idus nece Cæsaris, & hinc nomine *Parricidii*, funestatæ sunt, iis non ampliùs Patres convenere. Sed & Suetonius refert, *Sanxisse Augustum, ne plus quàm bis in Mense legitimus Senatus haberetur: Neve Septembri Octobrive mense ullos adesse alios necesse esset, quàm sorte ductos.* *Senatus* verò indictus, qui nempe reliquis diebus mensis, modo Comitiales non essent, Magistratuum rogatu vocabatur; Comitialibus diebus, in quibus nempe Comitia habebantur & cum Populo agebatur, ideo non conveniebat, ne Senatores à

suffra-

suffragio ferendo avocarentur. Interim, si gravior fortè incidisset res, tum eodem etiam die post Comitia *Senatum* coactum legimus, apud Livium *lib.* 38. & 48. quam ob causam Comitia ex SC. nonnunquam dilata esse, docet Cicero *pro Muræna*. Verùm, & atris & religiosis diebus, *Senatus* similiter non coibat, nisi summâ necessitate urgente, uti testatur Dio *lib.* 45. Præterea, monet A. Gellius, *Senatusconsultum nec ante exortum, nec post occasum Solem factum, ratum fuisse: Opus etiam Censorium fecisse existimatos, per quos eo tempore SC. factum esset*, quod hisce confirmat Seneca: *Majores nostri novam relationem post horam decimam in Senatu fieri vetabant.* Quin & totum mensem Februarium, Legationibus exterarum gentium audiendis attributum fuisse, ex Cic. *Epist. ad Lentulum, ad Q. Fratrem aliisq́; locis* constat. V. Joh. Rosinum *Antiqq.* Rom. *lib.* 7. *cap.* 6. Quid sit *Senatu moveri*, diximus suprà in voce *Senatores*, & discere est ex Joh. Zonara *Tom.* 2. Dione Cocceiano *lib.* 56. Val. Maximo *lib.* 2. *c.* 4. *tit.* 25. Auctore incerto *libri de Viris Illustr. cap.* 72. Asconio Pædiano *in argum. Catilinariæ*, Aliis. Utq; summum crimen erat, Senatorem, non petito concessoque commeatu, à Curia abesse, qua de re nos suprà: *Ita ultra annum 60. ut in Senatum veniret, Senatorem cogi non potuisse*, monet Seneca *de Brev. Vitæ cap. ult.* aliis tempus vacationis legitimum ad annum 65. extendentibus: Thom. Dempsterus *in Rosinum lib.* 7. *c.* 5. De *Senatu* Atheniensi, V. suprà in voce *Quingenti*, de Hebræorum *Senatu*, infrà in voce *Synedrium*. Nec omittendæ hic phrases, *Referre ad Senatum*; *Stare, jacere in Senatu*; *Dare alicui Senatum* &c. de quibus V. Ascensium *in Cicer. lib.* 1. *Epist. fam.* 4. Cicer. *Orat. de Arusp. resp.* Alios.

Senatus Princeps, quem in lectione Senatus, quæ per Censores peracto censu fiebat, primo loco Censor recitabat, dictus est. Hic inter Senatores dignitate longè præstabat; imò, teste Zonarâ, omnes Magistratus antecibat, etsi nec imperium nec potestatem haberet. Unde & Veteres, cùm aliquem honoris causâ nominare vellent; Is, si principem in Senatu locum judicio Censoris habuerat, non ab ullo potiùs Magistratu, quàm ab hoc titulo denotabatur: quia Magistratus a multis obtineri posset, in *Principem* verò *Senatus* nemo legi posset, nisi qui & Magistratum ita gessisset, & omnia, quæcunque summo cive digna sunt, ita in omni vita præstitisset; ut ei in civitate non modò non anteferri, sed nec comparari jure quisquam videretur. Cujus exemplum non unum extat apud Ciceronem. Legebatur is, ante secundum bellum Punicum, ex ordine Censorio, & quidem, qui ex Censoriis esset vetustissimus, eò dignitatis, subvehebatur, quod quâ occasione postea mutatum, ita ut etiam Consul in *Senatus Principem* aliquando lectus fuerit, hoc ,,modo narrat Livius *lib.* 27. Senatûs lectionem contentio inter ,,Censores de Principe legendo tenuit. Sempronii lectio erat; ,,cæterùm Cornelius morem traditum à Patribus sequendum ,,ajebat; ut qui primus Censor ex iis, qui viverent, fuisset, eum ,,Principem legerent: is T. Manlius Torquatus erat; Sempro,,nius, cui Dii sortem legendi dedissent, ei jus liberum eosdem ,,dedisse Deos. Se id suo arbitrio facturum: lecturumque Q. ,,Fabium Maximum, quem tum Principem Romanæ Civitatis ,,esse, vel Annibale Judice, dicturus esset: Cùm diu certatum ,,esset verbis, concedente Collegâ, lectus à Sempronio Prin,,ceps in Senatu Q. Fabius Maximus Consul. Hincque manavit consuetudo, ut in legendo Principe in posterum, non qui inter Censores primus esset, observaretur, sed è Censoribus legeretur is, qui sapientiæ laude, rerumque gestarum gloriâ maximè inter omnes emineret. Hunc Principatum itaque qui semel obtinuerat, is, dum vivebat, locum illum, apud alios etiam Censores, retinebat, nec nisi eo mortuo alius sufficiebatur. Rogabatur autem antiquitus primus sententiam, quod sequentibus temporibus subinde mutatum est, uti discimus ex A. Gellio *l.* 14. *cap.* 7. ubi ait, *Singulos autem debere consuli gradatim, incipiq́; à Consulari gradu, ex quo gradu semper quidem antea primùm rogari solitum, qui Princeps in Senatum lectus esset: tum autem quum hæc scriberet* (Varro in *Isagogico* seu *de officio Senatus habendi*) *novum institutum referre, per ambitionem gratiamq́;, ut is primus rogaretur, quem rogare vellet, qui haberet Senatum, dum is tamen ex gradu Consulari esset.* Quod idem Gellius confirmat *lib.* 4. *cap.* 10. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. l.* 7. *c.* 5. Anton. Thysium JC. *Notis in Gellium*: Alios.

Senatusconsultum, dictum est, quod Senatus jussit atque constituit. Hoc quomodo fieri solitum sit in Rep. Rom. paucis exponam. Qui Senatum habiturus erat, immolabat hostiam priùs atque auspicabatur, uti discimus ex Appiano *de bello Civili lib.* 2. ubi de Cæsaris, Senatum ingressuri, victima, sic Interpres, *Est verò mos Magistratibus Senatum ingressuris priùs uti Haruspicina: & rursum in Cæsaris victima cor, vel ut alii dicunt, caput extorum deficiebat.* Unde Livius *lib.* 22. *Ita rebus divinis peractis, de bello req́; publica Dictator retulit.* V. quoque eum *lib.* 24. & *lib.* 31. Sed & postea Augustus decrevit, ut Senatores thure & mero illi Deo supplicarent, in cujus Templo Senatus haberetur, ut legimus apud Suetonium *in ejus vita*, & Dionem *lib.* 54. Non enim nisi in loco augurato, Templo nempe vel Curia, *Senatusconsulta* fieri potuisse, diximus suprà in voce *Senaculum*. Referebat dein, qui Senatum consulebat, & quidem priùs de rebus divinis, quam humanis, *hisq́; tum infinitè, tum finitè.* A. Gellius *lib.* 14. *cap.* 7. Neque verò solùm Consules, vel alii Magistratus, qui Senatum habebant, sed etiam omnes ii, quibus Senatum convocandi jus erat, referebant ad Senatum; sic ut eodem die diversos Magistratus de rebus diversis ad Senatum nonnunquam retulisse legamus, ut apud Cicer. *Philipp.* 7. *in princip. Parvis de rebus, sed forsan necessariis consulimur* P. C. *de Appia via, & de Moneta, Consul; de Lupercis, Trib. Pl. refert.* Quin & ad Consulum relationem, Tribunis concessum erat, aliquid addere, & de eadem re, prout ipsis videretur, Patres consulere: Unde, Lupum Trib. Pl. retulisse, *ut Pompejus Ptolemæum in regnum reduceret*, cùm Consules retulissent, *utrum reducendus esset & à quo?* scribit Cic. *Epist.* 2. *lib.* 1. *ad Lentulum.* Imò Consulis relationi Tribunum Pl. intercedere potuisse, docet Tacitus *Annal. lib.* 1. *Scaurus dixerat, spem esse, ex eo non irritas fore Senatus preces, quòd relationi Consulum jure Tribunitiæ potestatis non intercessisset.* Consulum nihilominus honor præcipuus fuit, ut, si quid alii Magistratus iis invitis ad Senatum referrent, vetare possent, utpote qui maximam referendi potestatem haberent: quo jure etiam superior Collegâ suo videtur fuisse, alter Consulum, penès quem fasces erant; unde *Publilius, penès quem fasces erant, Dic Spuri Postumi, inquit*, apud Livium *lib.* 9. Sed & ambos Consules communiter retulisse, liquet ex eodem *l.* 36. *Consulum de provinciis communis relatio fuit*: Quod & in Tribunis aliisque Magistratibus observatum, ut aliquando totius Collegii una fuerit relatio, aliquando simul aliquot, sæpe separatim unusquisque ex iis suo nomine relationem fecerit. Cùm sic ad Senatum relatum esset, si res referrentur adeò diversæ, ut non idem de omnibus decernendum Senatoribus videretur, tum petere solebant, ut relatio divideretur deque singulis rebus seorsim consulerentur. Cujus exemplum Livius *lib.* 8. suppeditat, de Camillo Cons. qui de Latinis ad Senatum retulerat, ac oratione suâ varia ac diversa complexus erat: *Princeps Senatus relationem Consulis laudare; sed cùm aliorum causa alia esset, ita expediri posse consilium dicere, ut pro merito cujusq́; statueretur, si de singulis nominatim referrent populis. Relatum igitur de singulis decretumq́;.* V. quoque Plinium *lib.* 8. *Epist. ad Aristonem* & Cicer. *lib.* 1. *Epist ad Lentulum.* Et quidem à quovis sedente id postulari poterat. Tum relatione factâ, aliquando non rogatis neq; dictis sententiis, statim Senatores in hanc vel illam partem discedebant, atque ita pedibus sententiam ferebant; inprimis cùm de rebus haud magni momenti aut non ita dubiis ageretur: Cujusmodi *Senatusconsultum, per discessionem factum* propriè appellabatur, utebaturque in eo Consul hac formulâ, *Qui hæc sentitis, in hanc partem; qui alia omnia, in illam partem ite, quam sentitis*: quibus verbis præibat ominis causâ, ne diceret, *Qui non sentitis.* Unde phrases Antiquis usitatę, *Pedibus in sententiam ire, in Sententiam discedere, in eandem concurrere.* Cùm verò gravioris momenti res esset, singulorum sententiæ exquiri consuevere, idque hoc ordine. In more erat, ut post Comitia Consules designati primi sententias rogarentur, & eorum is prior, qui priore loco declaratus esset: ante Comitia verò is, qui à Censoribus Princeps Senatus lectus erat: ii deinde, quos Consulibus videbatur; ita tamen, ut ne Prætorium Consulari, Ædilitium Prætorio, Tribunitium Ædilitio anteferrent, quemadmodum ex Sallustio, A. Gellio & Cic. *Philipp.* 5. cognoscitur: è quibus inprimis Gellium V. *lib* 4. *cap.* 10. Memoratque Suetonius, *in Julio*, consuetudinem obtinuisse, ut, quem ordinem rogandarum sententiarum Consul Kal. Januar. tenuisset, eundem toto anno observaret; id quod tamen à Cæsare observatum non fuisse, ibidem notat. Et tale SC dicebatur factum *per singulorum sententias exquisitas*; item simpliciter *Senatusconsultum*; in quo licèt quoque discessio fieret, tamen *quia sententiis exquisitis*, non omissis, ut in priori, fieret, à *Senatusconsulto per discessionem*, distinguebatur. Tertius, sententias manu ferendi, modus, apud Vopiscum occurrit *in Aureliano*; quem ab Atheniensibus, apud quos χειροτονία dicebatur, ad Romanos translatum esse, ex Demosthenis *Timocratea* apparet. Cùm autem rogatus Senator sententiam dicturus erat, assurgebat stansque dicebat, unde illud Cic. *Surgo ad dicendum*: neque modò de ea re, de qua relatum fuisset, verùm etiam quacunque de re volebat, & quamdiu volebat. Hinc apud A. Gellium *lib.* 4. *cap.* 10. Cajus Cæsar Consul ,, M. Catonem sententiam rogavit. Cato, rem quam consuleba- ,, tur, quoniam non è Rep. videbatur, perfici nolebat. Ejus rei ,, gratiâ ducendæ, longâ oratione utebatur eximebatq́; dicendo ,, diem. Erat enim jus Senatori, ut, sententiam rogatus, diceret ,, antè quidquid vellet alii rei & quoad vellet. Cæsar Cons. viato- ,, rem vocavit; cumque, quum finem non faceret, prehendi lo- ,, quentem & in carcerem duci jussit. Senatus consurrexit: pro- ,, sequebaturque Catonem in carcerem &c. Ubi Thysius annotavit, *Post Solis occasum SC. perscribi nequivisse*, V. quoque Plut. *in Catone*: iterumque Gellium *l.* 14. *c.* 7. ubi *nec ante exortum, nec post occasum Solem Senatusconsultum factum, ratum fuisse*, docet, & suprà. Hincque est, quod in *Philipp.* 3. Cicero Antonio Consuli

objicit

objicit de *Senatusconsulto vespertino*. Nec obstat, quòd legimus apud Dionys. Halicarnassæum *lib.* 9. anno U. C. 290. Senatusconsultum noctu factum esse, illud enim non ex consuetudine, sed ex necessitate fuit: cum per Equites literis nuntiatum esset, Sp. Furium Cons. cum exercitu ab Æquis & Volscis obsideri. Forma sententiæ dicendæ, quemadmodum ex *Philippic. Orat.* apparet, fere hæc erat: *Quòd verba facta sunt de literis* &c. *de ea re ita censeo* &c. quibus dictis, Senator discedebat in eam partem, quam probabat. Sine enim discessione nullum SC. factum esse certum, quod proin in SC. *per exquisitas sententias*, A. Gellius, tanquam supervacuum & obscurum nemini omisit *loco cit.* Quis vero, ad *Senatusconsultum* faciendum, numerus Senatorum necessarius esset, incertum est. Livius ubi de Bacchanalibus, innuere videtur, *Senatusconsultum fieri potuisse, si centum non minùs Senatores in Senatu essent*, *l.* 39. Pedianus autem, de re non ita magni momenti loquens, *in Corneliana* scribit, *lege Cornelia cautum fuisse, ne quis in Senatu sol veretur Legibus, nisi ducenti adfuissent.* Ita quidem antiquiori ævo: Posterioribus verò temporibus (Nam & Senatorum numerum variasse, notavimus suprà) quadringentos fuisse requisitos, docet Dio, ubi de Augusto. Cùm igitur numerus fuisset requisitus, valebat sententia majoris partis, fiebantque *Senatusconsulta, non ponderatis, sed numeratis sententiis*, Plin. Jun. *l.* 2. *Epist.* 12. Quare Senator quilibet poterat Consulem, vel eum, qui Senatum habebat, admonere, ut antequam SC. proferretur, Senatum numeraret; alioqui Senatusconsulto intercedebat, Festus Pomp. *l.* 12. Quo respiciens Cic. *lib.* 5. *Epist. ad Attic.* *Consule*, inquit, *aut numera.* *Senatusconsultum* jam factum hac ratione confirmabatur, ut clamarent omnes ingeminarentq; hanc vocem *Omnes*; quæ vox unanimem consensum exprimebat, neque quenquam superesse, qui reluctaretur. Fl. Vopiscus *in Tacito*, *Habita concione à Metio Nicomacho Senatore, clamatum clarè; Omnes, Omnes.* V. eundem *in Probo*, Jul. Capitolinum *in Maximo & Balbino* Æl. Lampridium *in Commodo*, Trebell. Pollionem *in Claudio*. Plinium Jun. *in Panegyr.* &c. Ad quorum primum, notat Salmasius, aliquando *Senatusconsulta* facta esse solis acclamationibus, nullis dictis sententiis, ut illud de Valeriano, apud Pollionem; aliquando ab acclamationibus initio facto, postmodum interrogatos Senatores & sententias dictas esse: de quo acclamandi ritu diximus aliquid suprà. Omen dein additum, & solemnis formula auguralis, *ἀγαθῇ τύχῃ, bona Fortuna*, adhibita est. Aul. Persius,

Hoc bene sit.

Ennius apud Servium *Æneid. l.* 6.

Emicuit, dum ferre moror, cinis ipse, Bonum sit!

Quum scriberetur *Senatusconsultum*, discessione factâ & exquisitis omnium sententiis, moris erat, ut ea, de qua sententiæ rogatæ erant, res summatim exponeretur, hoc modo: *Quòd M. Marcellus Consul verba fecit de Provinciis, D. E. R. I. C.* id est, *de ea re ita censuerunt: Quòd verba facta sunt de Philosophis & Rhetoribus, D. E. R. I. C.* &c. cum præfatione *B. F.* id est, *Bonum factum*, Sueton. *in Julio Cæs. cap.* 80. Quòd si quid Consulibus Senatus mandaret, addebatur: *Si iis Consulibus videatur.* Unde apud Ciceron. *in Philippicis* legimus, *Uterq; C. Pansa A. Hirtius Coss. alter ambove si eis videatur, Quæstoribus urbanis imperent.* Et quoniam *Senatusconsultis* intercedere Tribuni Pl. poterant, adjiciebatur clausula: *Si quis huic SC. intercesserit, Senatui placere, auctoritatem præscribi & de ea re ad Senatum PQ. referri.* Ac si quis intercessisset, addebatur: *Huic Senatusconsulto intercesserunt C. Cælius, C. Pansa Tribuni Pl.* Et tum quidem, non *Senatusconsultum*, sed *Auctoritas* præscripta dicebatur, Dio *lib.* 5. Quòd si fortè usu veniret, ut non tam multi, quot opus erat, convenirent, Senatus quidem habebatur, decretumque præscribebatur, non tamen q effectum habebat, sed erat *Auctoritas*: Si quoq; in loco aliquo non legitimo aut die non idoneo, aut non legitimo edicto, sed ambitiose Senatus coactus esset, aut nonnulli Tribuni Pl. intercessissent, tum SC. quidem fieri non poterat, quid tamen placuisset, testari reliqui volebant, Idem. V. quoq; Ciceron. *Epistolis ad Lentul.* Notari porrò eum, in cujus sententiam SC. factum esset, colligitur ex Cic. *Epist. ad Attic.* Scripto ita SC. eorum omnium nomina, qui adfuissent, adscribebantur, ut notum ex ejusd. *Epist.* & Cœlii *ad eum*: idque ad Consulis pedes factum, Lamprid. *in Heliogab.* Nec omittendum, quod Valerius Max. *lib* 2. *c.* 2. habet, vetustis temporibus jus non fuisse Tribunis Pl. Curiam intrare; sed ante valvas, positis subselliis, decreta Patrum examinasse, ut si quæ ex iis improbassent, rata esse non sinerent: Itaque vett. Senatusconsultis T. literam subscribi solitam, quâ notâ significabatur, illa Tribunos Pl. quoque censuisse. Ne verò *Senatusconsulta*, ut sæpe factum, à Coss. supprimerentur, institutum fuisse anno U. C. 304. à Valerio & Horatio Coss. ut ea in ædem Cereris, ad Ædiles Pl. deferrentur, auctor est Livius *l.* 3. Postea tamen ad Ærarium ea delata fuisse, docet Cicero *Philipp.* 5. Suetonius *in Aug.* & Tacitus *Annal. l.* 3. V. Joh. Rosinum *Antiqq. l.* 7. *c.* 7. Addendum paucis aliquid de *Senatusconsulto tacito*, cujus unius meminit „Capitolinus in Gordianis, Post hæc literas legit Gordianorum „ad Senatum & ad se missas. Tunc clamavit Senatus — Dicit „Junius Cordus illud SC. fuisse tacitum; quod quale sit — brevi exponam. Omnino exemplum Senatusconsulti taciti non" aliud est hodie, quam quòd vestra clementia convocatis ad interiora majoribus ea disponit, quæ non sunt omnibus publicanda, de quibus adjurare etiam soletis, ne quis ante rem completam quidquam vel audiat, vel intelligat. (Ita is ad Constantinum Aug.) Hunc autem morem apud Vett. necessitates publicæ repererunt, ut si fortè aliqua vis ab hostibus immineret, quæ vel cogeret humilia captare consilia, vel aliqua constituere, quæ non priùs oporteret dici, quàm effici, vel si nollent ad amicos aliqua permanare, Senatusconsultum tacitum fieret: ita ut non Scribæ, non servi publici, non censuales illis actibus interessent, Senatores exciperent, Senatores omnium officia censualium scribarumque complerent, ne quid fortè proderetur." Ad quem locum, monet Casaubonus, in Jovis Capitolini cella, illiusmodi *Senatusconsulta*, conclusis ibi Patribus, fieri consuevisse, ex Herodiano &c. V. quoq; eum *ad Suetonium passim.*

Senes, quanti olim a Romanis habiti sint, testatur A. Gellius *l.* 2. *c.* 15. ubi eos *in omni loco, inq; omni specie honoris, priores potioresq; habitos fuisse*, scribit. Hinc, cùm Valerius Publicola collegam sibi Lucretium, Lucretiæ Patrem, subrogasset, illi, utpote *seniori*, fasces tradidit: qui honor semper postea *Senibus* habitus est, teste Plut. *in Publicola*: Cumque idem instituisset, ut fasces alternis mensibus apud alterum Consulem essent, sumere eos prior, qui natu major esset, solebat, Dionys. *lib.* 5. & Dio Cassius *lib.* 5. idque obtinuit, usque ad Legem Juliam, quæ honorem hunc detulit numero liberorum. Proin ita pergit Gellius, *Sed postquam soboles civitati necessaria visa est, & ad prolem Populi frequentandam, præmiis atq; invitamentis usus fuit: tum antelati quibusdam in rebus, qui uxorem, quiq; liberos haberent, senioribus neq; uxores neque liberos habentibus*: inprimis à quo Lex Julia de maritandis Ordinibus, ab Augusto lata est, anno U. C. 736. quâ Candidati quoque, qui plures liberos haberent, in petitione Magistratus præferebantur, Tacit. *Annal. lib.* 2. ut & in Provinciarum sorte; nonnunquam & sententiam primi rogabantur *l.* 9. *C. de Decur.* &c. Porrò à Convivio quoque, *Seniores* à minoribus domum deducebantur; quem morem Romanos à Lacedæmoniis accepisse, traditum esse, addit idem Gellius. V. Plut. *in Lycurgo* & *de institut. Lacon.* Xenophontem item de *Republica Lacedæmoniorum*: qui Juvenalis *Sat.* 13. verbis,

Credebant hoc grande nefas & morte piandum,
Si Juvenis vetulo non assurrexerat, & si
Barbato cuicunque puer, licet ipse videret
Plura domi farra, & majores glandis acervos.

Hinc Ovidius *Fastorum l.* 5.

Jura dabat Populo senior, finitaq; certis
Legibus est ætas, unde petatur honor
Et medius Juvenum non indignantibus ipsis
Ibat, & interior, si comes unus erat.

Quæ à Lacedæmoniis Romani accepisse videntur, cùm Decemviri instituta Atheniensium & Lacedæmoniorum, gentium Græciæ laudatissimarum, imitati sunt, ut docet Justin §. 10. *de Jur. Nat. Gent. & Civ.* nisi hæc antiquo Romanorum instituto adscribere malis. Iisdem à muneribus & militia vacatio fuit, *nisi bellum Gallicum exoriretur*, uti discimus ex Plut. *in Marcello* atque *Camillo*: quam tamen consuetudinem, ad tumultum, non ad bellum Gallicum, restringit Cic. *Philipp* 8. *Gravius*, inquiens, *esse tumultum, quàm bellum, hinc intelligi potest, quòd bello Gallico vacationes valent, tumultu non valent.* In Theatris, postquam sedilia distincta esse cœpere, ut Juvenes in *Ephebico*, sic *Senes* in *Bulentico*, spectabant, Cœl. Rhodiginus *var. Lection. l.* 8. *c.* 8. V. Dempsterum *in Rosinum l.* 5 *c.* 10. &c. Atq; hinc *Senex*, nomen dignitatis factum est, V. infrà in hac voce, ut & in voce *Seniores*. Addam hic paucis Comicas *Senum* personas, quales apud Vett. in usu fuere, ex Scaligero *Poetic. l.* 1 *c.* 14.

Varia Senum apud vett. Comicos genera.

α. Πάππος, duorum senum nomen fuit, V. ibi. β. Ἡγεμὼν, tertius dictus est, sparsâ comâ, naso aquilino, dextro elato supercilio, capillo in coronæ modum: ratio nominis non liquet. γ. Πρεσβύτης fuit quartus, V. ibi. δ. Hermonius, quintus vocitatus est, obtutu acri, protensis superciliis, barbatus, recalvaster e cujus interventu & tractatu merces distrahebantur. V. suprà *Cœlio*. ε. Σφηνοπώγων, h. e. *cuneata barbâ*, alter ejusdem operæ dictus est, diversâ facie, tonsus. ζ. Lycomedius septimus, à *cura* & *astu* dictus barbâ crispâ mento oblongo, altero supercilio protenso: multa attingebat, quorum satagebat negotia. Haud absimilem fecere huius faciem lenoniam, diduxere tamen buccas, imò & distorsere, contraxere supercilia, ademere capillum, ita ut aut calvus, aut recalvaster, esset.

Senescallus, adde: Carolo du Fresne *Senescalli*, qui Gallis *Seneschal*, Italis *Scalco*, munus primitus fuit circa domus curam & familiam dominicã, tum in Aulis Principum seu Procerum, tum in domibus privatorum. Erant præterea administratores redituum totius dominici fisci, atq; adeò reddendis rationib. obnoxii, cujusmodi Seneschalcos, *Dapiferos* seu *Truchsessen* Ger. in quibusdam locis Palatinatus vocari, auctor est Meibomius *ad Chron Mark.* *n.* 30. Atque hi quidem *Senescalli communes* dicti sunt, ad discrimen *Magnorum Senescallorum*, qui [illegible] incipũ familiis, mensis & militiæ

litiæ præerant. Sub prima enim Regum Franciæ stirpe inter Regni Optimates, qui placitis ac judiciis regiis intererant, *Senescalci* accensentur à Marculfo *lib.* 1. *Form.* 25. altero post Episcopos & Graviones loco, in vet. *Placito* Clodovei III. Sub secunda, post Comites Palatii nominantur, ante Buticularium, Comitem stabuli, Mansionarium, Venatores & Falconarios, apud Hincmarum *de Ordine Palatii cap.* 16. Et hi Majori-Domus suberant; cui quidem dignitati, veteri appellatione extincta, ea successit, quæ *Magni Franciæ Senescalli* dicta est, cui suberat *Senescallus Franciæ* nudè dictus. Quippe Robertus R. Gaufridum cognom. *Grisagonellam* Com. Andegav. ob præstitum contra Ottonem Imp. subsidium, Franciæ Senescallum dixit, &, ut habent Scriptores, *Majoratum Domus Regiæ*, seu *Senescalciam*, ei & successoribus contulit hæreditario jure tenendam. Quam dignitatem Megadomestici dignitati in Aula Byzantina, confert Guil. Tyrius *lib.* 2. *cap.* 5. Cùm vero Comites Andegavenses rariùs in Regum aula versarentur, habebant iidem Vicarium Comitis, qui *Franciæ Senescallus* perinde vocabatur, ita tamen ut Andegavensi Comiti subesset, & ex dignitatis suæ ratione hominium præstaret. A' quo tempore *Senescalci* in Curiis Regum Francorum primas fere semper tenuerunt, atque in Regiorum diplomatum subscriptionibus primum locum observarunt, maximè à temporibus Henrici I. Munus illorum insigne circa dapes fuit & mensam Principum, uti patet ex cognomine *Dapiferorum* ipsis fere semper tributo: non tamen communiter (quod *Senescallorum communium* erat) sed in solennioribus solùm ceremoniis, in quibus Princeps cum apparatu accumbebat. Præcipuum vero, in rebus bellicis: unde Theobaldus Com. Blesensium, Franciæ Senescallus *Princeps Militiæ Regis* dicitur, apud Rigordum A. C. 1184. Erat quoque ejus, vexillum Principis ac Domini in prælia efferre: eo Missam audiente ensem tenere, ut alia omittam. Sed & jus reddebat Principis subditis, eoque nomine cœteris Judicibus præerat, &c. Apud Anglos, *Senescallus* tenet locum Capitalis Justitiarii, cujus vices gerit, & Jurisdictio *Virgata Regia* dicitur, continetque 12. leucas in circuitu Regis, ubicunque fuerit: de cujus munere in justitia administranda, V. *Statutum* Eduardi I. apud du Fresne *Glossar.* qui plura hanc in rem eruditè congessit. Porrò *Senescallorum* munus posterioribus seculis, uti de Magno Franciæ Senescallo suprà diximus, fere semper hæreditarium fuit, & certis non modò familiis, sed & prædiis, addictum. Sic Vicecomites Thuarcenses Comitum Pictaviæ. Domini Joinvillæ Comitum Campaniæ, Domini *de Brezé* Ducum Normanniæ, Domini *de la Puisaie* Comitum Perticensium, Domini Spineti Comitum Atrebatensium, Domini *d'Estrée* Comitum Bononiensium &c. Senescalli extitere. Quemadmodum in Imperio Comes Palatinus perpetuus est Imperatoris Senescallus & Dapifer &c. Vocis originem quod attinet, ex *sin*, vel *senelle* & *senie*, grex, armentum, & *scalcus*, servus, eam arcessunt Lindenbrogius & Vossius, quòd armentis, & per synecd. toti domui rusticæ *Senescalli* antiquitus præessent. V. plura hanc in rem apud Auctorem præfatum.

Series Senescallorum Franciæ.

α. Guilielmus Dom. Feritatis & Gometi, A. C. 1060. sub Henrico I. β. Radulphus Dapifer, sub Philippo I. A. C. 1065. γ. Balduinus Dapifer, sub eodem A. 1069. δ. Fridericus, itidem A. C. 1071. ε. Robertus, A. C. 1078. & 1079. ζ. Adam, A. C. 1085. η. Hugo I. A C. 1083. 1085. & 1086. θ. Guido de Montelcherici Com. de Rupeforti A. C. 1092. ι. Paganus de Garlanda A. C. 1096. κ. Hugo de Rupeforti, Com. Cresciacensis, Hugonis I. fil. A. C. 1107. λ. Anselmus de Garlanda, A. C. 1110. 1120. cui successit frater, μ. Guilielmus de Garlanda. Et ν. Stephanus de Garlanda, A. C. 1126. ξ. Radulfus Com. Viromandensis & Vadensis, usque in A. C. 1152. ο. Theobaldus Com. Blesensis, usq; in ann. 1191. Postea nomine mutato, *Magni Magistri Hospitii Regii* successere.

Senex, nomen dignitatis, apud Statium *l.* 1. *Sylv.* 2. *v.* 253.

Callimachusq; senex, Umbroq; *Propertius antro.*

Ad quem l. V. *Animadversiones* Barthianas. Hinc Tyriorum ille supremus Magistratus, quem *Senem tantùm, spretis aliarum dignitatum nominibus*, appellatum esse, ait Antoninus *Hist. part.* 2. *tit.* 17. *c.* 9. §. 7. Legimusque *in Fortal. Fidei lib.* 4. *cap. de Divers. Paganor.* in Phœnicia quosdã *præsitere sibi Capitaneum, non successione hæreditariâ, sed prærogativa meritorum, quem ipsi vocent Veterem seu* Senem, *non tam provectæ ætatis ratione, quàm prudentiâ & dignitatis præeminentiâ.* Sed & notus *Senex*, vel *Vetulus de Montanis*, Assasinorum seu Lassatinorum, de quibus suo loco, Princeps. Arnoldus Lubec. *l.* 3. *c.* 37. *Princeps de Montanis, qui quadam excellentia Principatus dicitur Senex.* V. de illo Guil. quoque Tyrium *l.* 20. *c.* 31. Wilh. Neubrigensem *l.* 4. *c.* 24. & Car. du Fresne *ad Joinvillam*, item suprà in voce *Alsheich*. In Ecclesiam transiit titulus, dictique sunt *Senes* vel *Senes Episcopi*, in Africa olim, Episcopi promotionis tempore cœteris antiquiores, qui eo nomine *Primates* erant, unde & sedes eorum *Prima* vocata est. Sic Sylvanus modò *Senex Ecclesiæ Summensis*, appellatur in *Collatione* Carthagin. I. c. 16. modò *Episcopus* c. 57. Γέροντες dicebantur Scriptoribus Græcis, eodem sensu, unde Γέρων ἐπίσκοπος, in Cod. Can. Eccl. Afric. c. 90. Imò & *Senex* Abbas, apud Pet. Abælardum *Epist.* 8. Unde Γεροντικὸν liber &c. Quam in rem V. plura apud præfatum Auctorem *in Glossario*.

Seniciacum, vulgò *Senecey*, locus Galliæ in Burgundia, in diœcesi Matisconensi. Meminit Urbanus II. Pont. Rom. *in literis datis A. C.* 1095. *Ecclesiæ de Saviniaco* (Severy) *& Ecclesiæ de Seniciaco, in Episcop. Matisconensi*, apud Hadr. Valesium in voce *Savinnejum*.

Senio, jactus erat in prisco talorum lusu, Græcis Κῷος, i. *Cous*, dictus, quem qui jecerat, nummum ex acervo lucrabatur. Persius *Sat.* 3.

> —— —— —— *Quid dexter* Senio *ferret*,
> *Scire erat in voto: damnosa Canicula quantum*
> *Raderet.*

Nisi aliter ex Lusus Lege convenerat, ut fecerat Augustus, in cujus *Epist. ad Tiberium* apud Suetonium legimus, *Inter cœnam lusimus γεροντικῶς & heri & hodie. Talis enim jactatis, ut quisq; Canem aut Senionem miserat, in singulos talos singulos denarios in medium conferebat, quos tollebat universos, qui Venerem jecerat.* Ubi tam *Senio*, quàm *Canis* (cùm nempe unio prodibat) jactus damnosus erat. Sed alioquin etiam, si quis cum Cane *Senionem* jecisset, infelix is habebatur: ut colligere est, ex Martiali *Xeniis l.* 13. *Epigrammate prælimin.*

> Senio *nec nostrum cum Cane quassat ebur.*

V. infrà in voce *Talorum lusus*.

Senior, cogn. Eben Sinæ seu Avicennæ, in *Synopsi propositionum Sapientiæ Arab.* item Mahumedis Ben David in *Giarumiæ* fronte, Arab. *Alsheich*, titulus est perquam frequens apud Arabas, in codicibus eorum *MSS.* & notat *Doctorem primarium*. Unde etiam inter auctores Chymicos habetur *Senior Zadith* fil. Hamuelis, ex Arabico olim traductus, qui & simpliciter *Senioris* nomine indigitari solet. Inscribitur liber ejus *Senior de Chemia*, in quo etiam *Ordinis Seniorum*, per metaph. & *Seniorum* hoc nomine mentio. V. suprà in voce *Alsheich*, item *Presbyter* & *Senex*.

Seniores Monasteriorum, apud Monasticæ Rei Scriptores, Γέροντες Dorotheo, dicuntur modò bini, modò etiam (pro numero Monachorum) duodeni ætate provectiores & scientiâ ac vitæ probitate insignes, ad quos, præsente vel absente Abbate, fratrum disciplina & cura Monasterii pertinebat, quorumque consilio Abbas in quotidianis necessitatibus utebatur, *ut opus non esset universam fatigare congregationem*, quemadmodum loquitur Trithemius in *Vita* Mauri Archiep. Moguntini *cap.* 4. V. quoque Vigilium Diaconum *in Regula Orientali cap.* 2. In Ordine Benedictino, nomen hoc peculiare est tertio gradui Monachorum, qui 40. annos exegerunt in Ordine, usque ad quinquagesimum, quem supergressos *Sempectas* dici consuevisse, vidimus suprà. Primus enim gradus *Juniorum* erat, qui usque ad ann. 24 suæ professionis omnia onera chori, claustri & refectorii subibant. Secundus illorum, qui 16. insuper annos emensi, *ab officiis parvis Cantariæ, Epistolæ, Evangelii* &c. liberi erant. Hos insecuti *Seniores*, uti dictum, quoque excusabantur ab omni officio forinseco, sc. Provisoris, Procuratoris, Cellarii, Eleemosynarii, Coquinarii &c. V. Car. du Fresne in *Glossar.* in voce *Sempecta*, ubi *Regulam* præfati Ordinis *cap.* 27. hanc in rem laudat. De *Senioribus LXX. Hebræorum*, V. infrà in voce *Synedrium*.

Senir, Amorhæis dictus est mons Hermon, Deuteron. *cap.* 3. v. 9. quasi *felinus*, à felibus fortasse ibi diversari solitis. Felis enim, ut Arabicè *sinar*, sic Chaldaicè *sunar*, à naturæ malignitate, dicitur. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib. III. cap.* 14. ut & in voce *Hermon*.

Senna, vulgò *Senne*, fluvius est Belgii, in Brabantiæ Duc. qui unà cum Tilia *Ty* Gallis, incolis *Dyle*, à Demera *Demer*, in Scaldim defertur. Fluit autem per Sonegiam & Bruxellas, primariam regionis Urbem. Valesius in voce *Scaldis*.

Sensus Communis, apud Juvenalem *l.* 3. *Sat.* 8.

> *Hæc satis ad juvenem, quem nobis fama superbum*
> *Tradit & inflatum plerumq; Nerone propinquo:*
> *Rarus enim ferme* sensus communis *in illa*
> *Fortuna* —

idem est cum κοινονοημοσύνῃ Marci Imp. modestâ nempe illa, moderatâ, usitatâ & ordinariâ, ut ita dicam, hominis mente, quæ in commune quodammodo consulit, nec omnia ad commodum suum refert, respectumque etiam habet eorum, cum quibus versatur, modicè de semetipso sentiens. Cùm enim quotidiani Imperatorum convivæ, necessariò illorum mensæ aliàs interessent, & non vocati, ac cum Principe συναποδημεῖν cogerentur: hac veniendi necessitate illos liberavit Marcus & gratiam illis secum convivandi faciebat; quam civilitatem modestiamque is novo vocabulo κοινονοημοσύνην appellavit. V. Salmasium *ad Capitolinum in Marco*, & suprà in voce *Monophagia*. Cœterùm Aristides Thebanus omnium primus *animum pinxit & Sensus omnes expressit, quos vocant Græci ethe: item perturbationes — Hujus pictura est, oppido capto ad matris morientis è vulnere mammam adrepens infans: intelligiturq; sentire mater, & timere, ne emortuo lacte sanguinem infans lambat. Quam tabulam Alexander M. transtulerat Pellam in patriam suam*, Plin. *l.* 35. *c.* 10.

Sensum-

Sententiæ ferendæ ritus, qualis olim apud Rom. fuerit in Senatu, dictum suprà, in voce *Senatusconsultum*: qualis apud Græcos, in voce *Quingenti*. De Judiciis addam hic pauca: Causâ utrinque peroratâ, post Meridiem, ad ferendam *Sententiam*, ventum est: juxta Leg. XII. Tabb. *Post Meridiem præsenti ambobus litem addicito; Sol occasus suprema tempestas esto.* Quod si itaq; Judices causam non intellexissent, dixerunt, *Sibi non liquere*, Cic. *pro Cæcinna*. Si in causa nihil obscuritatis haberent, *sententiam* tulerunt. Et quidem in nonnullis causis, ut de libertate & ventre cognoscendo, pronuntiarunt, *sibi videri hominem aut liberum aut ingenuum, aut servum, aut libertum, aut filium esse, aut non.* Ulpian. *ff. de liberali causa.* In actione injuriarum pronuntiarunt, *aut jure fecisse videri aut non*, Justinian. *tit. de Injuriis.* In aliis causis alterum condemnabant, alterum absolvebant, dicendo: *Condemno*, aut *ille debet*: aut *solve*: aut *redde*. Macer *ff. qua sententi.* Addebantque Judices, *Si quid est mei judicii*, Cic. *de Finibus lib.* 2. Absolvendi vero formula fuit, *Secundùm illum litem do*, Cic. *pro Q. Roscio.* V. Joh Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 9. *capite* 16.

Sentia Lex, cujus auctor, ut opinatur Hotomannus, C. *Sentius* Consul fuit anno 734. U. C. imperante Augusto, sanxit, *ut in numerum Patriciorum, qui deessent Senatui, alii sublegerentur.* Tacitus *Annal. lib.* 2. Ubi tamen in vulgatis corruptè legas *Senia* pro *Sentia*.

Sentinus, & Vitumnus, inter Deos erant parturientium, ad *sensum* vitamq; instituti: de quibus, ut & tota hac Deorum fictitiorum familia, V. præter Tertullianum, D. Augustinum *de Civ. Dei l.* 7. Thom. Bartholinus *de Puerperio Vet.*

Senuna, adde: Quæ inter eum & Sevam posita est. Oritur in sylva *Senuna*, vulgò *le bois de Seune* 4. leuc. ab Ingena distante, à qua & nomen accepit, quam sylvam *Landas putridas* quidam nuncupant, *la Forest des Landes pourries*: attingitque prætereà Montem Maurellum Monasterio clarum, *Mommorel*. Duceium *Ducé*, Pontem Abaudi, in litt. Henrici Regis Anglorum, Ducis Normanno. & Aquitanorum datis, A. C. 1157. memoratum, *Pont Auban*; demum 3. aut 4. infra Abrincas mill. in Sevam labitur. Secundùm Furnerium, ad Pontem Hubaldi in Oceanum decurrit, ut & Arduus; postquam duos amniculos sinu suo excepit. V. Hadr. Valesium *Notit. Gall* in voce *Abrincatui*.

Separatio, immanissimum scelus, Augustino *de Baptismo contra Donatistas l.* 1. *c.* 13. V. suprà *Schisma*.

Sepeliendi Jus inter mores sive ἔθη, quæ τοῖς ἐγγράφοις, id est, *scripto juri* opponit, post Legatorum jura, commemoratur Dioni Chrysostomo, ... *Non prohiberi, quo minus sepeliantur mortui.* Et Seneca Pater *lib.* 1. *Controv.* 1. inter jura non scripta, omnibus scriptis certiora, ponit *humum porrigere cadaveri*. Naturæ id jus appellant Hebræi Philo ac Josephus, & φύσεως νόμος Isidorus Pelusiota: ut solere sub *Naturæ* nomine comprehendi mores communes naturali rationi consentaneos notum est. Proin Veteres, qui jura hominibus bene moratis communia, quò sanctiora viderentur, ad Deos referebant Auctores, etiam hoc jus Diis passim adscripsere Itaque Euripides *Supplicibus* νόμον δαιμόνων, i. *Deorum Legem* vocat, & apud Sophoclem Antigone Creonti, qui Polynicem humari vetuerat, hoc pacto respondisse legitur,

> *Decreta quippe hæc nec supremus Jupiter,*
> *Nec fas Deorum Manium dictaverat,*
> *Queis alia jura debet humanum genus,*
> *Nec id valere credidi jussus tuos,*
> *Ut jura non conscripta, sed nata Deûm*
> *Concessa, sempiterna, mortalis status*
> *Violare posses, Non enim nuper vigent,*
> *Sed ævo ab omni: Initia in occulto latent.*
> *Nonne ergo forti corde, sepulto meo*
> *Mortalis iræ, par Diis magnis fuit*
> *Me gerere morem!*

V. de bello hoc Thesei adversùs Creontem, Isocr. *in Panathenaico, Panegyr. Helenæ encomio, Plataica Orat.* Herodotum *Calliope*, Diodor Siculum *Histor. l.* 4. Xenoph. *Hist. Græc. lib* 6. Aristidem *in Panathen* & Lysiam *Orat. in honorem Sepultorum.* Et passim apud laudatos Autores, videmus egregia Virtutum nomina huic officio tribui. *Humanitatem* vocat Cicero *pro Quintio*; *Humanitatem ac mansuetudinem*, Valerius Max. *l.* 5. *c.* 1. ... *miserationem communis Naturæ*, Philo: *Sortis humanæ commercium*, Tacitus: *Pietatem* Ulpianus: *memoriam humanæ conditionis*, Modestinus: *Clementiam*, Capitolinus, *in M. Antonino Philos.* δίκην seu *justitiam*, Euripides, Lactantius & Cicero *in Top. Opus benignum*, Prudentius. Contrà Donatistas, qui Catholicorum corpora *sepeliri* vetabant, *impietatis* accusat Optat Milevitanus *l.* 6. Apud Papinium,

> —— —— —— *Bello cogendus & armis*
> *In mores hominemq́, Creon.*

Ipsa hinc Sepulcra *Templa*; & Exequiæ, apud Græcos Νόμιμα, uti apud Latinos *Justa*, dicta, ac Lex Atheniensium, *ut quis inhumatum cadaver, nisi ter ei pulverem injiciat, præterire ausit*, Ælian. *Histor. Var. l.* 5. *c.* 14. Horatius *l.* 1. *Od.* 28.

> —— —— *Capiti inhumato*
> *Particulam dare* ——

Quem morem exactè observasse Romanos, testis est Quintilianus *Declam* 5. *Ignotis*, ajens, *cadaveribus humum congerimus, & insepultum quodlibet corpus nulla festinatio tam rapida transcurrit, ut non quantulocunq; veneretur aggestu.* Quod si quis omisisset, porcam præcidaneam Cereri mactabat, apud Romanos: apud Gr. ἄγος, teste Sophocle *in Antigone*, id est, *scelus*, habebatur. Quare inter gravissimas diras erat, ... χθονὸς, *terra carere*: & naufragii non aliunde major metus, quam quia sic corpus insepultum foret. Ovidius,

> *Demite naufragium & mors mihi munus erit.*

Unde, qui in istiusmodi discrimen fortè incidissent, membro alicui pretium pro sepultura alligare solebant Synesius *Epist.* ... Interpres Historiæ Apollonii Tyrii 20. *sestertia auri ad caput puellæ, in loculo undis commissæ, adposita fuisse*, docet. Hoc itaq; pretio accepto ejectum in littus cadaver obvius quisque *sepeliebat*, vel saltem plenâ manu ter terram injiciebat: *In os glebam injectam fuisse*, monet Cic. *de L.L. lib.* 2. quod *justa facere mortuo* Romanis dictum, & ante novarum frugum gustationem fieri solebat: quo facto mortuus *Humatus*, ut antè *Humilis*, vocabatur, V. Joh. Meursium *Comm. in Lycophronem, verb.* χωσθεὶς ... Quæ vero primùm causa moris hujus introducendi fuerit, ut corpora humo tegerentur, s. condita priùs, ut apud Ægyptios: s. cremata, ut apud Gr. plerosque, ... uti sunt, quem morem esse antiquissimum notavit Cic. & post eum Plinius *l.* 7. *c.* 54 de eo non idem omnibus videtur. Moschion existimat, occasionem datam ex gigantea feritate mandendi homines, cujus abolitæ signum *sepulturam*. Aliis videntur hoc modo homines velut spontè solvisse debitum, quod alioquin vel ab invitis repetit Natura. Cic. *ex Euripidis Hypsipyle*,

> *Reddenda terra terræ.*

Sunt qui resurrectionis spem a primis humani generis Parentibus, hoc veluti monumento, posteris consignatam velint. Unde & ob reviviscendi promissum, adservanda corpora docuisse Democritum, Plinius testis est *lib.* 7. *cap.* 55. Grotius simplicius putat dicere, cum homo cæteris animantibus præstet, indignum visum, si ejus corpore alia animantia pascerentur: quare inventam *Sepulturam*, ut id quantum posset caveatur. *Miseratione certè hominum custodiri corpora ab incursu avium ferarumq́*, dixit Quintilianus *Declam.* 6. Apud Cicer. *de Inventione l.* 1. *A feris vexatus, communi honore in morte caruit.* Et apud Virgilium legimus,

> —— —— —— *Non te optima mater*
> *Condet humo, patriove onerabit membra sepulchro,*
> *Alitibus linquere feris.*

Sed etsi tales abessent injuriæ, proteri tamen ac lancinari corpus humanum, alienum merito videtur ab illius Naturæ dignitate. V. Sopatrum *Controvers.* ... & Gregor. Nyssenum *Epist. ad Letojum*: ... Hinc est, quòd officium *sepeliendi*, non tam homini, quàm humanitati, præstari dicitur apud Servium *ad Æneid. lib.* 11. & *publicam hanc humanitatem* dixerunt Seneca *de Benefic. lib.* 5. *c.* 20. & Quintilianus *loco cit.* sicut *tralatitiam* Petronius. Cui consequens est, ut nec inimicis, nec hostibus inviderì debeat. V. de inimicis egregiam apud Sophoclem dissertationem Ulyssis pro humando Ajace: cui adde Eurip. *in Antigone & Supplic.* Hostibus publicis deberi idem officii, omnes sentiunt. Belli hoc jus κοινὸν ἐν τοῖς πολέμοις vocat Appianus: *Belli commercia*, Philo: Imo apud hostes servari, ... *etiamsi ad summum odia processerint*, ait Dio Chrysostomus. Hinc Hercules suos hostes, Alexander victos ad Issum, Hannibal C. Flaminium, P. Æmilium, Tiberium Gracchum, Marcellum Romanos quæsivisse ad *sepulturam*, leguntur. Agamemnon Trojanos *sepelit*, *Iliad.* η. Antigonus Pyrrhum apud Plut. V. eundem *in Theseo* quoque. Idem Hannoni à Romanis præstitum, Mithridati a Pompejo, à Demetrio multis, Archelao R. ab Antonio. In Græcorum adversùs Persas militantium juramento erat, *Socios omnes sepeliam: Bello victor etiam Barbaros*, passimque in Historiis legas impetratam νεκρῶν ἀναίρεσιν, *facultatem tollendi mortuos.* Quare Hebræorum vett. interpretatione Pontifex Max. cum alioqui rei ulli funebri interesse vetaretur, repertum tamen hominem *insepultum* sepelire etiam jubebatur, Ambros. 2. *Off. c.* 28. Christiani vero *sepulturam* tanti fecerunt, ut ejus causa, sicut ad pauperes alendos aut ad captivos redimendos, vasa Ecclesiæ etiam initiata conflari aut vendi licitè existimaverint. Quæ in contrarium occurrunt exempla, communi damnata judicio reperiuntur. Virgil.

> —— —— *Hunc oro defende furorem.*

Etiam insigniter facinorosos *sepeliri* mos. Lex divina, illos ipsos, qui suspensi patibulo erant: (quod valde ignominiosum censebatur, Numer. *cap.* 25. *versu* 4. Deuter. *cap.* 21. *v.* 23. 2. Sam. c. 21. v. 22.) eodem die *sepeliri* jubet. Ægisthum, qui adulterum

terium cæde Regis cumulaverat, ab Oreste humo mandatum Homerus narrat *Odyss. γ.* Sed & apud Romanos, Ulpianus corpora eorum, qui capitis damnantur, cognatis ait neganda non esse. Ipsum Creontem, apud Papinium sic alloquitur Theseus,

—— —— —— *Vade atra daturus*
Supplicia, extremiq; tamen secure sepulchri.

Interim apud ipsos Hebræos regulam hanc habuisse exceptionem eorum, qui ipsi sibi mortem consciverant, Josepus docet *de bello Judaic. l. 3. c. 17.* Nec id mirum, cùm in hos aliud supplicium constitui non possit, qui mortem pro supplicio non habent. Sic Milesiæ Virgines, apud Gell. *l. 15. c. 10.* a voluntaria morte absterritæ; & plebs olim Rom. apud Servium *ad Æn. l. 12.* quanquam improbante Plinio *lib. 36.* Apud Græcos, sacrilegos quoque insepultos abjici moris fuisse, testatur Diodorus *lib. 16.* Sic & Dion Prusiæus *Rhodiac.* τὰς ἀταφῆς ἦ ἀνόσιος, sepulturâ orbari, ait. Idem Athenis in proditores constitutum, narrat Plut. *Antiphonte.* At Nicetas *l. 3. vita Alexii fratris Isacii*, cùm narrasset mortem Joh. Comneni Crassi, qui per seditionem Imperium affectaverat, Μετὰ δὲ, inquit, τὸ σῶμα ἐκεῖθεν ἀρθὲν κυσὶ καὶ ὄρνισι βορὰ καταλείπεται ὃ καὶ ἐκεῖνος μικρὸν καὶ ἀπάνθρωπον ἀκούειν δόξειε. V. Hugon. Grotium *de iure Belli & Pac. lib. 2. cap. 19. ubi, ob negatam Sepulturam, bellum justè suscipi censuisse Vett. magno consensu, addit.* Ubi autem *sepeliendi* mortui, sancitum lege Pii, apud Capitolinum *in eo, Intra urbes sepeliri mortuos vetuit.* Nempe mortuos intra urbem neque Romani sepeliebant, neque Athenienses, neque alii populi quamplurimi. Sed erant, quibus in civitate sepelire jura municipalia permittebant, teste Ulpiano: & de Lacedæmoniis scimus ex Plutarcho. Præterea videntur multi, gliscente jam Christianismo, veterem superstitionem, quæ intra urbes mortuos vetabat recipere, paulatim exuisse & contemsisse. Ad hæc igitur duo genera hominum lege opus fuit, quam tamen ante Pium Hadrianus quoque tulerat, V. titulum *de Sep. viol.* & suprà, ubi de *Cœmeteriis.* Sub mortuo seu sub ipso occisi cadavere, vivum olim homicidam sepelierunt Beneharnenses, & Bigorritani &c. Plura suprà, ubi de *Cadaverum cura* alibique passim. Porrò quàm varii *sepeliendi* ritus, plurimi dixerunt: De politioribus Gentibus, V. *suprà* & præterea Lipsiû *ad Tac. Annal. l. 4.* Alex. ab Alexandro *Genial. dier. l. 3. c. 7.* Andr. Tiraquellum, Joh. Kirchmannum Lubec. *libb. 4.* Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 3. cap. 31. & lib. 5. cap. ult. cum Paralipomenis* Dempsteri &c. ut & in hoc opere passim *ubi de Defunctis, Exequiis, Funere, Sepulchris, aliis.* De Chiis, Tauris, Sindis, Colchis, Phrygibus, Panebis, scripsit Nicolaus *de Mor. Gent.* de Persis Ægyptiisque Herodot. *lib. 3* de Tartaris P. Venetus *de Region. Oriental. l. 1. c. 74.* de Lapponibus, Olaus M. *l. 4. c. 7.* de variis cultissimè Silius Italicus *Punicorum l. 15.* ita canit,

Daq; vago primùm portas Acherontis adire,
Haud ulla ante istam, quanquam non parva fatigent,
Curarum prior extiterit: Namq; ista per omnes
Discrimen servat populos, variatq; jacentum
Exequias, tumuli & cinerum sententia discors.
Tellure, ut perhibent, is mos antiquus Iberâ,
Exanima obscœnus consumit corpora vultur.
Regia cùm lucem posuerunt membra, probatum est
Hircanis adhibere canes; Ægyptia tellus
Claudit adorato post funus stantia saxo
Corpora, & à mensis exanguem haud separat umbram.
Exhausto instituit Pontus vacuare cerebro
Ora virûm & longum myrrhata reponit in ævum:
Quid quòd reclusâ nudos Garamantes arenâ
Infodiunt? Quid quòd sævo sepelire *profunda*
Exanimes mandant Libycis Nasamones in undis?
At Celtæ vacui capitis circumdare gaudent
Ossa (nefas!) auro, & mensis ea pocula servant,
Cecropidæ, ob Patriam, Mavortes sorte peremtos
Decrevere simul communibus urere flammis,
At gente in Scythica suffixa cadavera truncis
Lenta dies sepelit, *putri liquentia tabo.*

V. quoque infrà, in voce *Sepulchra.*

Sepes Muralis, apud Spartianum *in Adriano, In plurimis locis, in quibus Barbari non fluminibus, sed limitibus, dividuntur, stipitibus magnis, in modum muralis* sepis, *funditus jactis atq; connexis, Barbaros separavit:* est murus. Nam *Sepes* pro quovis ambitu ædificii ponitur; unde & *sepire*, pro, muro lapideo circundare. Apud Vopiscum, *septiones urbis*, pro muris: Ciceroni *pro Sextio, Urbes mœnibus sepire* &c. Ex Græco, σηκὸς nempe *sepes* est, σηκοὺς autem Græci omnem περίβολον vocant, sive ex lapidibus sit, sive ex stipitibus, vel tabulatis constructus. Quo posteriore sensu σηκὸς, μάνδραν vocant, ut Latini *sepem* pro stabulo sumunt. Val. Flaccus *lib. 6.*

—— —— *non pascua, non sepes*
Hic tibi, nocturnis mittit hæc simulachra rapinis.

Virgilius *septum* vocat:

Quamvis multa meis exiret victima septis.

Latini infimæ ætatis *fudem* dixere &c. V. Salmasium *ad Spartianum d. l.* de *Sepimentis* verò sacellorum, & monumentorum, apud Vett. suprà in voce *Conseptum*, ut & apud Casaubonum *ad Suetonium Nerone cap. 33.* quem exscripsit Joh. Kirchmannus *Funer lib. 3. cap. 17.*

Sephiphon, Genes. *cap. 49. v. 17.* V. suprà *Cerastes*, item *Hæmorrhous.*

Sepia, piscis, utilis piscationi est, ut & Polypus, teste Aristotele *Histor. Animal. lib. 4. cap. 8.* eorum enim odore pisces allecti faciliùs capiuntur, Vossius *de Idolol. lib. 4. c. 46.* Eadem excremento suo, quod Græci μέλαν, Latini *atramentum* vocant, iis qui chartis impallescere amant, magno adiumento olim fuit. Licet enim Romani & Græci, ex fornacium balinearumq; fuligine, atramentum facerent, ut habet Plinius *lib. 3. cap. 5.* & Dioscorides *lib. 5. cap. ult.* Afri tamen ex excremento, sive nigro & glutinoso humore, in vesica sive membrana *Sepiæ* latente (quem θολὸν Græci nuncupant) atramentum scriptorium sibi conficiebant: ut vetus annotavit Interpres *ad illud Persii Sat. 3.*

Nigra quòd infusâ vanescat Sepia *lymphâ.*

Ubi Poëta idcirco *Sepiam* Metonym. pro quovis posuit atramento. Fortè & ideo in *vet. Epigr.* (in vett. Salmasii membranis) geminus illi usus tribuitur, unus in cibis, alter scriptionis. Ita autem Epigramma illud habet,

Fœmineo geminum designat nomine sexum,
Et candens piceum Sepia *claudit onus.*
Utilior nullus piscis per cærula oberrat,
Cui pretium capto debuit esse duplum.
Præstat carne cibos, apicum dat felle figuras,
Atq; brevis specie usum ad utrumq; facit.
Hanc potiùs doctis apponere convenit escam,
Quæ sapit in morsu, & probat articulos.

Interim non *Sepiæ* solùm inest atramentum (ut eum humorem Cic. *de N. D. lib. 2.* vocat) sed mollibus cunctis, ut Aristoteles ait *Histor. Animal. lib. 4. cap. 1.* qui & ipse θολὸν nominat, & ab iis in metu ait effundi, ut infuscatâ aquâ occultentur. De Loligine inprimis id manifestum, cujus tamen succo an similiter, uti *Sepiæ*, in scribendo Vett. usi sint, non facile dictu est. V. Gerh. Johannem Vossium *Opere cit. l. 4. c. 49.*

Seplasiarius, apud Lampridium *in Heliogabalo, Pinxit se ut cupediarium, ut* Seplasiarium, *ut popinarium:* in *Gloss.* παντοπώλης, vocabatur, qui pigmenta, thura, odores, pharmaca & id genus vanas minutasque merces, quæcunque Pictoribus, Tinctoribus & Unguentariis, conducerent, vendebat. Omnis inprimis ἰατρικὴ ὕλη, *Medica materia*, apud illos prostabat: unde illam Medici emebant, quod obtinere passim cœpit extremis Græciæ temporibus, cùm priùs ipsi medicamenta manu facere tenerentur; Græci *ῥωποπώλας* quoque vocabant. V. suprà in hac voce. Hodie *Pharmacopolas*, item *Speciarios*, appellamus. V. Salmasium *ad Solinum p. 1050. & ad Lampridium dicto l.* Origo voci à *Seplasia* vel *Seplasis*, foro Capuæ, in quo plurimi Unguentarii. Unde & *Seplasia*, & *Seplasium*, pro *Seplasiario*. Plin. *l. 34. cap. 11. Credunt* Seplasiæ, *omnia fraudibus corrumpenti.* Et Marcellus,

Quodq; ab Idumæis vectum Seplasia *vendunt,*
Et quicquid confert Medicis Lagæa Cataplus.

Sepositio, pœna relegatione, sicut relegatio exilio, mitior, indigitatur Suetonio *in Tito cap. 9.* estque relegatio seu exilium, negotii alicujus honesti specie velatum. Sic L. Antonius M. Antonii III. Viri nepos, *sepositus* ab Augusto Massiliam legitur, apud Tacitum *Annal. lib. 4.* V. quoque de Agrippa, Suetonium *Augusto c. 65.* &c.

Seps, apud Tertullianum *de unico Deo cap. 1.*

Per latebras animæ sepis *manante veneno.*

Et Prudentium *c. Symmachum lib. 1.*

Seps *infusca subit serpere flexibus:*

Solino *aspis tabificus* est, *cap. 27.* unde nomen. Aldrovando lacerta est Chalcidica, sic dicta, non quòd in Chalcidis territorio nascatur, sed quia virgata est lineis aurichalci colorem referentibus. Aliter vox sumitur apud Val. Flaccum *lib. 6.* ut vidimus suprà in voce *Sepes.* Ibi enim per syncopen ex *Sepes*, hic verò à verbo σήπω, *putrefacio*, unde σὴψ, factum est.

Septa, locus erat Romæ, in Campo Martio, de quo sic Servius *ad Eclogam 1. Virgil. Septa propriè sunt loca, tabulatis inclusa, in quibus stans Populus Rom. suffragia ferre consueverat; sed quoniam hæc septa similia sunt ovilibus, duo hæc pro se invicem ponuntur.* Ubi eundem locum *Ovilia* quoque dictum innuit, V. suprà. Eorum quoque meminit Seneca *de Ira l. 2. c. 7. Cùm videris Forum multitudine refertum, &* Septa *omnis frequentiæ plena, & illum Circum, in quo maximam sui partem Populus ostendit.* Ea porticibus circumjecti, postea cœpisse exornari, discimus ex Plin. *lib. 16. cap. 4.* ut & *lib. 6. cap. 9.* ubi *Pana & Olympum, Chironemq; cum Achille* ibi picturâ expressos memorat. Ibidem Ludos exhiberi solitos, discimus ex Suetonio *Caligulâ cap. 18.* & *Claudio cap. 21.* Nec frequentiùs alibi solennes dedit Ludos Augustus, V. quoque in *Nerone cap. 12.* eundem Suet. Aliàs & deambulationibus frequentabatur locus, utpote vicino Tibride apricus & salubriori homines invitans cœlo, accedente præsertim tantâ rerum opulentiâ. Unde Statius *l. 4. Sylv. 6.*

Fortè remittentem curas Phœboq; levatum

Pectora, cùm patulis terrerem vagus otia Septis,
Jam moriente die.

V. quoque Martialem *lib. 9. Epigramm.* 16. Lucanum *Pharsal. lib. 1. & 7.* Juvenalem *Sat. 6.* Ovidium *Fastorum lib. 1.* &c. ut & supra, in voce *Ovilia.* Addam hic saltem, cùm Tito imperante Roma continuos tres dies totidemque noctes flagraret, inter alia τὰ Σεπτὰ numerari Dioni, quæ postmodum Adrianus instauravit. Spartianus *in eo, Romæ instauravit Pantheum,* Septa, *Basilicam Neptuni* &c. Sed & *Septa* Latinis in lusu Latrunculorum dicti sunt loculi lineis distincti, in quibus calculi statuebantur, Græcis Χαραγμάτα, item in tesserarum lusu lineæ seu scripta, per quæ currebant calculi: aliter, *capsi, carceres, mandræ* &c. quas voces vide, ut & suprà in voce *Sepes,* nec non infra *Septum.*

Septem, numerus plenitudinis & perfectionis in Sacris, de quo Eruditi passim. Græcis ἑπτὰ, quasi σεπτὰ, ut ipsis Pythagoræis visum: σεπτὸν autem Latinis *sanctum* & *venerabile* notat. Nempe, quoniam magnus rerum Opifex sanctificavit diem septimum, Græci Latinique antiquam famam secuti, hunc numerum ita vocarunt, Philoponus *de Creatione Mundi lib. 7. c. 14.* „Jure merito post sex dies operationum ad mundi generationis „quietem (numerus hic) deputatus fuit, quia solus septenarius „numerus, neque ex aliis per multiplicationem natus est, neq; „alium genuit, atque ita cùm sit secundùm hoc solitarius, so„lus etiam inter numeros quietis symbolum esse debet. V. A. Rivetum *in Gen. pag.* 53. Nec desunt viri insignes, qui hinc non Judæis solùm, sed & Gentilibus olim, *Septimum Diem,* coli seu observari, idque velut ex instituto publico, solitum, asserant: quibus tamen eruditè respondet Joh. Seldenus *de Jure Nat. & Gentium juxta Discipl. Hebr. lib. 3. cap. 15. & seqq.* V. hic quoque ubi de *Hebdomade, Sabbato* &c. Interim certum, *Septimam diem,* etiam antiquissimus Poëtarum, ἱερὴν, *sacram,* dici, non quia *festa* illis, sed quoniam ex ratione Astrologica rebus agendis perquam videbatur *idonea & auspicata,* V. ubi de *Planetaria dierum ratione.* Cùm verò Hesiodus in *Dieb.* ait,

—— —— ἑβδόμη, ἱερὸν ἦμαρ,
Τῇ γὰρ Ἀπόλλωνα χρυσάορα γείνατο Λητώ·
—— —— *septimus sacer dies est,*
Hoc enim Apollinem auri-ensem genuit Latona:

de septimo, non Hebdomadis, sed Mensis die, loquitur: Redditque simul rationem, cur hunc mensis diem sic vocet. In mensis namque, & quidem Thargelionis, diem septimum Apollinis incidisse natales, unde & ἑβδομαγενὴς is dictus, tradunt Delii, apud Laërtium *in Platone.* V. Plut. *Symposiac.* ■ *quæst.* 1. Proclum *ad Hesiodum,* Eustathium *Il.* φ. Alios, qui inde non solùm mensis, in quo natus est, diem septimum (quo Thargelia celebrari solita; ut septimo mensis Pyanepsionis, Pyanepsia) sed uniuscujusque septimum per totum annum ei tradunt sacrum fuisse: quemadmodum octavum quemque mensis diem Neptuno, atque Mercurio quartum ascribunt nonnulli. Sed & hoc certum *Septenarii* numeri dignitatem non minùs apud Gentiles fuisse insignem, uti pluribus docet Clemens 6. *Strom.* Jul. Firmicus *Mathes. lib. 3. Proœm.* Proclus *in Timæum pag.* 11. Alii. E quibus Clemens explicans, quænam hoc numero apud illos „innuantur, ea dicit esse, Septem Angelos principes, septem „Planetas. Septem Pleiadas, Septem triones, Lunaris figuræ se„pteno quolibet à Neomenia die mutationes, Septem Lyræ so„nos, Septem sensuum instrumenta, mutationes ætatis anno „quolibet septeno, dies in Medicina Criticos; in quibus he„bdomadis nomen notissimum: aliaq; hujusmodi reperiri addit quamplurima, apud Hermippum *lib.* περὶ Ἑβδομάδος, *de Septenario:* Qualis etiam liber tribuitur Hippocrati apud Chalcidium *in Timæum Platonis,* qui in Operibus ejus non reperitur. Unde numero huic *Virginis, Palladis,* ipsiusq; *Temporis, omnium rerum Nodi,* alia veneranda nomina indita, uti videre est apud Auctores magno numero laudatos Seldeno *d. l. cap.* 15. ubi plurima in hanc rem insignia: De *septem* verò *ternionum flagellis,* quibus Martyres olim verberabantur, V. Abdiam *lib.* 3. & Salmasium *ad Vopiscum in Tacito:* de *septempedali proceritate* Herculis, qui modus summus adolescenti humano corpori dicitur, eundem *ad Solinum p.* 42. &c. V. quoque Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* voce Ἑβδομάς.

September, quòd *septimus* esset à Martio, quem principem anni constituerat Romulus, dictus est, teste Varrone *de Lingua Lat. l. 5.* ubi scribit, *menses reliquos à Junio ad Decembrem usq; à numero dictos.* Quem cùm Senatus in Tiberii Aug. honorem, *Tiberium* appellari vellet, ipsemet ne id fieret, Imperator intercessit. Sueton. *in Tiberio c.* 26. quod tamen de mense Novembri tradit Dio *l.* 7. eò quòd Tiberius die 16. Kal. Dec. natus esset. Eundem postea Domitianus Imp. *Germanici* cognomine adsumto *Germanicum* à se transnominavit, eodem Suetonio teste *c.* 13. Jul. Capitolinus *in Antonino Pio,* Senatum decrevisse hunc mensem *Antoninum,* sequentem *Faustinum* appellari, verùm id Antoninum quoque respuisse, refert. Commodus verò, cùm omnium mensium nomina transmutasset, iisque novas de suis cognominibus appellationes imposuisset, hunc mensem *Herculeum* nominavisse legitur, apud Æl. Lampridium *hujus vita.* Tandem *Tacitum* à Tacito Imp. quòd eo & natus esset & factus Imperator, fuisse denominatum Flav. Vopiscus *in ejus vita* scribit. Cæterùm hic Mensis, qui in Vulcani tutela fuisse creditus est, ex Romuli & Cæsaris ordinatione 30. ex Numæ autem constitutione 29. dierum fuit. V. Joh. Rosinum *Antiqq. l. 4. c. 13.* & Casaubonum *ad Augustum Suetonii c.* 31. Græcis Βοηδρομιὼν appellatus est, quia *Boedromia,* in honorem Thesei Amazonum victoris, vel, ut alii volunt, in memoriam Atheniensium ab Ione, contra Eumolpum, adjutorum, eo celebrata. Hebræis *Tisri,* aliàs *Ethanim,* fuitque ante exitum ex Ægypto primus Anni, apud illos, quemadmodum & postea princeps civilis anni mansit, mense *Nisan,* qui partim Martio, partim Aprili nostro respondet, Anni sacri principe constituto. Sed nomina hæc, quod addere non pigebit, demum post reditum ex Babylone initium cœpisse, notant Eruditi, quum priùs Menses non alio, quàm numerali nomine, *Primus, Secundus, Tertius* &c. venirent. V. de Mense Boedromione Franc. Rossæum *Archæol. Attic. l. 2. c. 10. de mense Tisri,* Thomam Godvvynum *de Ritibus Hebr. Eccles. & Civil. lib. 3. cap.* 1.

Dies hujus Mensis apud Romanos & Athenienses celebriores.

α. Dies 2 seu 4. Non. memorabilis fuit, apud Romanos, propter navalem victoriam Augusti, de M. Antonio & Cleopatra Ægypti Regina, reportatam: Apud Græcos ob νίκην ἐν Πλαταιαῖς seu *victum ad Plataas,* à Pausania ac Aristide, *Mardonium* Persarum Ducem. Eodem Cæsaris Monarchiam incepisse, anno ab U.C. 726. Dio refert *l.* 5. V. quoque Xiphilinum *Epitom.* β. Die 4. seu Prid. Nonas & octo seqq. Ludi erant Romani. γ. Die 5. seu Nonis, Νίκη ἐν Μαραθῶνι, contigit, Persæque à Miltiade victi sunt. δ. Die 8. seu 6. Idus, Hierosolymæ à Vespasiano captæ sunt. ε Die 11. seu 3. Idus, χαριστήρια ἐλευθερίας Athenis fuere. ζ. Die 13. seu ipsis Idibus, olim apud Romanos Prætor maximus clavum pangebat, Liv. *l.* 7. Eodem Templum Jovis Capitolini dedicatum est, à M. Horatio Cons. Plut. *in Poplicola,* η. Die 14. seu postr. Idus apud Rom. dies erat Equorum probandorum: apud Athenienses, Ἀγυρμὸς Μυστηρίων. 1. dies Myster. θ. Die 15. seu 17. Kal. Octobr. & seqq. aliquot Ludi Romani erant. Apud Athenienses 2. dies Mysteriorum paganorum, ἅλαδε Μύσται dictus. ι. Die 16. seu 16. Kal. Octobr. tertius erat Mysteriorum dies, quo sacrificabatur barbus seu mullus. κ. Die 17. seu 15. Kal. Octob. quartus erat dies, quo jugum boum quasillum seu calathum vehebat, repræsentantem flores Proserpinæ; clamantibus, quæ pone sequebantur, Matronis, χαῖρε Δήμητερ. λ. Die 18. seu 14. Kal. Octobr. qui Mysteriorum quintus, λαμπαδηδρομία vigebat, unde ipse λαμπάδων ἡμέρα dictus est. μ. Die 17. seu 13. Kal. Octob. Bacchi idolum in pompa ducebatur, unde dies hic, qui sextus erat Mysteriorum, Ἴακχος est appellitatus. ν Die 18 seu 12. Kal. Oct. & seqq. tribus diebus, apud Romanos Mercurialia erant: apud Athenienses septimus erat Mysteriorum, quo se cursu exercebant victorque adoreâ donabatur. ξ Die 19 seu 11. Kal. Oct. Epidauria fervebant Athenis, in Æsculapii honorem: qui Epidauro, ut sacris initiaretur, appulit Athenas Et hic erat 8. Mysteriorum. ο. Die 20. seu 10. Kal. Oct. qui 9. & ultimus dies Myster. erat, dictus πλημοχόαι, duos modios tritico implebant, eosque constituentes, alterum versus Orientem, alterum versus Occid. clamabant; unus quidem in cœlum suspiciendo ὗε alter vero humum despiciendo, τοκυῖε. V. Jo. Meursium. π. Die 21. seu 9. Kal. Octobr. Natalis Augusti erat, de cujus celebratione V. Dionem *l.* 54. ρ. Die 55. seu 5. Kal. Oct. Veneris Genetricis feriæ erant, de qua V. *suo loco.* Porrò hoc Mense quoque epulum Minervæ fuisse Kal. Rust. habet, sed quo die id fuerit, incertum est.

Septemviri Epulones, (cùm priùs Triumviri instituti essent, anno U.C. 553) memorantur Gellio *l. 1. c. 12. item cujus Pater Flamen, aut Augur, aut Quindecimvir S. F. aut qui Septemvir Epulonum aut Salius est:* Creditque Onuphrius à L. Cornelio Sulla numerum auctum fuisse. *Epulones* vocat Festus antiquâ voce, sicque dictos ait, *quòd epulas indicendi Jovi cæterisque Diis potestatem haberent.* Postea Cæsar, aliis tribus additis, Decemviros Epulonum constituisse legitur apud Dionem *lib.* 43. Cùm Cæsar „pluribus beneficia deberet, Magistratibus & Sacerdotiis colla„tis eis satisfecit. Itaque XV. Sacerdotibus unum, Collegio Se„ptenario tres addidit. De officio, jam aliquid ex Festo dictum, paulo prolixius id exequitur Cic. *Orat. de Arusp. Resp.* Ludos minùs diligenter factos, pollutosque. Quos Ludos? Te ap„pellabo, Lentule; tui sacerdotii sunt tænsæ, curricula, præcen„tio, ludi, libationes, epulæque ludorum publicorum: Vosque „Pontifices, ad quos Epulones Jovis O. M. si quid est prætera„missum aut commissum, afferunt, quorum de sententia illa „eadem renovata, atque instaurata celebrantur. Ludi sunt mi„nùs diligenter facti? quanto & quo scelere polluti, respondebi„tis & pro te & pro Collegiis tuis & pro Collegio. Quando au„tem lecti sternebantur Diis & pulvinaria, *Lectisternium* appellabatur, *Dapes,* cibi Deorum convivio apponi soliti. Hinc *Epulum* & *Epulones: Jovis epulo ipse in lectulum, Juno & Minerva in sellas ad cœnam invitabantur.* Val. Max. *l. 2. c. 1* atque ita *Septemviri* hi

convivia celebrabant. V. de origine Lectisternii, Livium *lib.* 5. c. 13. & plura supra in voce *Epulones*. De *Septemviris*, qui, ex assessoribus Prætoris, certas caussas testamentarias inprimis decidebant, hincque *Septemviralibus Judiciis*, V. Jul. Pauli librum singularem, ut *l. 7. 28. 31 de inoff. testam.* &c.

Septena, vulgò *la Septaine*, districtus urbis Bituricensis in Gallia, aliorumque aliquot oppidorum, in eodem tractu, dicitur: an à 7. vicis, an *à septimo* milliario, an à *septis* urbis? V. Car. du Fresne *in Glossar.* Apud Monasticæ Rei Scriptores, *septem* dictum jejunium est, pœnæ loco inflictum, quorum dierum quarto & sexto pane & aquâ duntaxat vescendum & recipienda disciplina erat, uti docet idem du Fresne ex *Statutis* Ordinis Hospitalar. S. Ioannis Hierosolym. Alia vocis notio, in Concilio Lemov. apud eund. Sed & *Septenarius* seu *Septenarium*, in Ecclesia Rom. Officium vocatur, per *septem* dies continuos, pro mortuis peragi solitum: quod ut plurimum cum tricenario hodie conjungi refert idem. Cur per septiduum id duraret, rationem reddit Alcuinus *de Offic. div. c. de Exeq. mort.* Ejusmodi vero *septenos*, ut & alios quosdam anniversarios defunctorum dies, apud Melchitas quoque, Maronitas, Coptitas & Jacobitas, observari, docent *Proœmialia* Conciliorum, laudata ab Abrahamo Echellensi *ad lib. Ebed-Jesu c.* 60.

Septentrionalis, apud Joelem c. 2. v. 24. *Et Septentrionalem procul removebo à vobis, & impellam eum in terram sitientiosam* &c. Hieronymo sunt Assyrii & Chaldæi; Abarbaneli insuper Romani, quia omnes hi ad Aquilonem Judææ degunt, ita tamen, ut illi versus Ortum, hi versùs Occasum vergant. Bocharto verò locustæ, seu locustarum agminis pars, quæ erat ad Aquilonem urbis, quam in Arabiæ deserta se repulsurum Deus promittit. V. quæ de locustis in præcedd. Propheta dixit, & plura hanc in rem apud Auctorem modò dictum *Hierozoici Parte poster. l. IV. cap 5.* Cœterùm de *Septentrione* vento, medio inter Aquilonem & Thrasciam. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1253. & 1256.

Septicius Clarus, Præfectus Prætorio, successor Simili datus, ab Adriano Imper. memoratur Spartiano, in *Vita* hujus: qui eidem, quod *familiariùs se egerat, quàm reverentia domus aulicæ postulabat, successorem pisset Cæsarem dedisse*: Imò tandem *hostium habuisse loco*, cum aliis quibusdam amicissimis, refert, V. de eodem *Epistolas* Plinii Jun.

Septicollis, Gr. ἑπτάλοφος, epitheton Romæ Urbis, quòd *septem montes* muris suis complexa esset, sic dictæ. Postquam enim Romulus eam quadratam condidisset in monte *Palatino*, atque pomœrio clausisset: Titus Tatius in Imperii societatem receptus *Tarpejum* montem adjunxit, & Sabinis suis incolendum dedit: Tullus Hostilius *Cœlium*: Ancus Martius *Aventinum* Latinis quidem habitandum concessit, sed demum Augustus pomœrio inclusit: Servius vero Tullius *Esquilias*, *Quirinalem* & *Viminalem*, reliquis adjecit. Fuere quidem & alii tres colles, nempe Collis Hortulorum, Ianiculus & Vaticanus, progressu temporis civitati additi: sed partim, quia intra pomœrium non ita ut reliqui recepti erant, partim, & quidem potiùs, quia non ejusdem notæ cum reliquis erant, mansit Urbi *Septicollis* cognomen, magno Historicorum ac Poëtarum consensu. V. Jo. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 1. *cap.* 2. Hinc Claudianus *de 6. Consulat. Honorii*:

> *Erexit subitas turres, cinctosq; coegit*
> *Septem continuo montes juvenescere muro.*

Idem *Panegyr. de Consul. Olyb. & Prob.*

> —— —— *collesque canori*
> *Plausibus impulsi, septena voce resultant.*

Et *in Fescennino de Nuptiis Honorii & Mariæ.*

> *Ephiisque jam repleto,*
> *Resonet Quirite Tibris,*
> *Dominique testa votis*
> *Aurea septemgeminas*
> *Roma coronet arces.*

Statius *l. 1. Sylv. 2. Septemgemina mœnia Romæ* & *Sylv. 5. 24. Septena culmina*: & *lib. 2. Sylv. ult. Sex in juga*: Silius *Punicor. l. 19. Septem arces* &c. habent. Prudentius *Septicollem* appellat, *Romano Mart.*

> *Divûm favore cùm puer Mavortius*
> *Fundaret arcem Septicollem Romulus,*
> *In laurum Septimontium* &c.

Et memorabilis est, postquam septimus accessisset Urbi collis, institutio Festi *Septimontii*, quo hominibus æquè ac jumentis feriæ concessæ otiumque indictum est: in signum Urbis jam penitus consummatæ & ab ulteriori incremento cessaturæ, V. infra *suo loco*. Hodie verò *decem colles* Romam amplecti, refert Georg. Fabricius *in Roma sua*. Sed & CPolim *septicollem* habet Jac. Sponius *Itiner. Part.* 1. *p.* 352.

Septima Dies, V. suprà *Septem*.

Septimanæ, V. supra *Hebdomas*. Unde *Septimanarius*, officium Monasticum, idem cum *Hebdomadario*.

Septimiana, tertia & ultima trans Tiberim urbis Romæ porta appellata est, à *Septimio* Severo Imp. Spartianus *in eo*, *Opera publica præcipuè ejus extant*, *Septizonium* — *etiam Jani in Transtiberina regione ad portam nominis sui*, *quarum forma intercidens statim usum publicum invidit.* Ubi *Jani*, transitiones sunt perviæ, quò homines conveniebant. Porta autem illa priùs *Fontinalis* dicta est Onuphrio. At *Septimianum*, in vet. quadam *Inscr.* sub Adriano I. factâ, marmoreum conseptum in Vaticana Basilica, ubi reliquiæ olim ostendi consueverint, significare, ait Torrigius *de Crypt. Vatican. edit. 2. p.* 81. & 83.

Septimius Arabinus, V. supra *Arabinus*.

Septimius Severus, Imp. R. post Did. Julian. V. *Severus Imp.* Sed & *Septimius*, nomen unius e tribus collibus montis Esquilini, de quo Varro & Festus.

Septimontium Festum, adde: Mense Decembri celebratum est, quo die incertum. Varro post Laurentalia, quæ in 10 Kal. Jun. incidebant, mentionem facit. Sext. Pompejus *Septimontium* dictum diem appellari scribit, qui in fastis *Agonalia* dicatur, celebrabantur autem illa die 3. Idus Dec. Varroni tamen adstipulatur Tertullianus *lib. de Idol.* ubi Festum hoc Strenis, quæ Kalend. Jan. exigebantur, proximum facit. V. Jos. Scaligerum *Castigationibus in Festum*. Institutas esse has ferias propter adjectum septimum Romæ collem, quo ea *Septicollis* facta sit, tradit Plut. *Quæst. Roman. c.* 69. eoque die usu vehiculorum, quæ jumentis traherentur, & antiquos abstinuisse, & suo etiamnum tempore antiquitatis studiosos abstinere addit, variis allatis prisci hujus moris rationibus, inter quas & hæc: Aut quòd Romani, cum „Urbe condenda magnum opus peregissent, jamque ulterius in„crementum ejus nullum animo conciperent, quietem cum sibi, „tum jumentis, quorum operâ fuissent usi, per illas ferias para„verint: aut quòd iidem, cum vellent omnes festivitates civium „præsentiâ ornari, eam verò inprimis, quæ ob contractas in u„nam multas Urbis partes instituta erat, civibus usu vehiculo„rum jumentariorum ista die interdixerint, ne Urbe, cui dicatus „agebatur festus, exirent.

Septimum, Græce Ἕβδομον, nomen Templi, *septimo* ab urbe CPoli lapide distantis. Victor Tunn. *Zeno a Leone Aug. fil. in Septimo coronatur.* Et Landulfus *Histor. l.* 17. *Cunctis convenientibus apud Septimum, tunc Patriarcha a Tyranno exorsit professionem.* Ibidem magnificum Imperatoris Palatium, ubi Imperialia ornamenta asservari & Senatus convocari solebat, unde *Recitata Septimi*, in LL. Justiniani. *Secundianum* idem, & *Hebdomadum* appellatum est, docent Macri Fratr. ex Gregorio *Regist. Lib. Epist.* 1. 6. & Cedreno *l.* 18. *c.* 38.

Septipedes, epitheton Burgundionum, apud Sidonium, *i. longissimi* V. suprà, in voce *Septem*.

Septisolium, apud Anastasium Bibl. *in Gregorio IX. Pontifex creatus est prope Septizonium, in Diaconia S. Luciæ in Septisolio*: Templum est Romæ, quod Baronio fuit è regione ædis S. Gregorii, inter montem Palatinum & clivum Scauri; Martinello versus Portam Capenam; Fam. Nardino idem cum Septizonio, Anastasio, ut vidimus, diversum. Cui nomen a 7. *soliis* seu ordinibus columnarum. Blondus *septem Solia* vocat, & arcem fuisse, ait, *De ed.* 2. *l.* 3. ab Henrico Imperatore dirutam an. C. 1084. Baronius *ad hunc an. n.* 5. Dominico Macro Templum fuit Luciæ, quod hodie in *Silice* dicitur. V. eumdem *Hierolex.*

Septizonium, aedes: Meminit *Septizonii* inter opera Severi Spartianus, quod tamen is potiùs instaurasse videtur: erat enim ante illum celebris Romæ locus, teste Ammiano *l.* 15. ubi operis ambitiosi Nymphæum Marcus condiderat. Nempe & Severus ibi conditus, & Antoninus Geta fil. ejus. De hoc enim sic Auctor prælatus, *Illatus est Majorum sepulchro, hoc est, Severi, quod est in Appia via euntibus ad portam dextram, specie* Septizonii *extructum, quod sibi ille vivus ornaverat.* Apud eundem in *Severo sub fin.* veteres codices *Septizodium* exhibent; quo modo etiam scriptum reperit in Eusebii M.S. codd. Jos. Scaliger quem vide *Animadvers. Euseb.* ubi præclara in hanc rem habet complura: adde Joann. Seldenum *de Jure Nat. & Gent. juxta discipl. Hebræorum l.* 3. *c.* 20. ubi de Heptazono seu *Septizonio Planetarum* Vettii Valentis varia. De *Septizonii Severiani* reliquiis sic Martianus *Topogr. Romæ l.* 4. *c.* 6. Severi septizonii supersunt tres ordines co„lumnarum invicem superimpositarum. Alios autem quatuor „insuper fuisse quidam putant, & ideo *Septizonium* dictum, quòd „septem ordinibus columnarum jungeretur, ut septem zonis. „

Septronistæ, dicuntur 5. *Decretal. tit. c.* 15. qui alias *Arnaldistæ*, *Patareni*, *Pauperes de Lugduno* &c. quos vide.

Septuagesima, in Ord. Rom. *videtur dici posse*, *propter* 70. *dies*, *qui sunt ab ipsa die ad Sabbatum ante Octavas Paschæ*, *quo die albæ tolluntur vestimenta a nuper baptizatis.* Adeoque nomen Dominicæ est, 70. diebus sabbatum ante Dominicam in Albis præcedentis, cujus Introitus, *Circumdederunt me gemitus mortis*. Græcis Κυριακὴ τοῦ ἀσώτου, *Dominica de prodigo*, quòd illa die parabola hæc apud illos explicetur. Instituta à Telesphoro Romano Episc. ut habetur in libro *Pontif. Romano*, *Hic constituit, ut septem hebdomadas ante Pascha jejunium celebretur.* In memoriam captivitatis Babylon. ut de dierum harum periodo exacta, in Sabbato ante Dominicam in Albis, verba hæc pro introitu recitantur, *Eduxit Dominus populum* &c. Cœterùm, ab hac Dominica, Festa mobilia totius Anni in eadem Eccl. diriguntur, utpote quæ primum inter illa locum obtinet: quo pacto autem

ipsa

quâ hæc Dominica inveniri queat, V. apud Dominicum Macrum in *Hierolexico.*

Septuaginta Interpretes, versione Græca S. Scripturæ celebres. Sic vulgo appellantur, numero rotundo, pro LXXI. secundùm illos, qui totum Judæorum Synedrium huic rei incubuisse statuunt, aut pro LXXII. secundùm illos, qui putant, ex qualibet Tribu senos fuisse, quod non adeò magnam fidem meretur. Placet itaque aliis, Thalmudo teste, quinque Seniores duntaxat huic operi fuisse adhibitos; quod cùm factum fuerit à Synedrio M. constante LXX. aut LXXI. viris, inde versionem hanc ipsis illis LXX. fuisse deputatam, numerumque illum *septuagenarium* inde ortum. Missi hi sunt ab Eleazaro Pontifice, Alexandriam Ægypti, rogatu Ptolomæi Philadelphi, trecentis præter propter annis, ante Christum natum, ut ex Hebraica Lingua in Græcam Libros Sacros transferrent: quo modo Deus viam sternere voluit ad Gentilium conversionem: qui S. scripturam, linguâ hac toti orbi tum intellectâ, olim lecturi erant. Et quidem Philo, Josephus & Talmudici, solum Pentateuchum ab his Interpretibus translatum, reliquos libros à Judæis Alexandrinis deinceps adjectos volunt. Alii verò cum Patrum antiquissimis & plerisque contendunt, omnes libros Canonicos ab iis fuisse versos, qua de re vix certò quicquam affirmari potest, hi storiâ hac multùm intricata. Cæterùm fuit hæc Versio maximi semper habita, à Judæis Græcis, tam in Ægypto (ubi annuum ei festum celebratum) quam alibi, ita ut in eorum Synagogis publicè fuerit recitata. Judæi verò Hebræi, præcipuè recentioribus seculis, immane quantum illi fuerunt infensi, variis conviciis eam proscindentes. Scriptores Novi Testam. passim eadem usi sunt: & ex Christianis, Græci multis eam seculis adhibuerunt, Latini quoque longo tempore versionibus Latinis utebantur ex hac expressis inter quas Augustino maximè laudatur Italica *Vulgata* dicta, donec post 4 secula a Christo nato Hieronymus novam versionem Latinam ex Hebræo adornavit. Quæ hodie sub nomine LXX. Interpp. circumfertur versio, multis in locis corrupta est: Interim, qualis nitidissima extat, è Bibliotheca Vaticana sub Sixto V. edita, adhiberi potest, ut quæ non solùm antiquitate & dexteritate sua venerabilis est, verùm etiam, cum eadem constet phraseologiâ, quâ Novi Testamenti Scriptores usi sunt, utrique Instrumento illustrando insigniter conducit, Franc. Burmannus *Synops. Theol. Christ. Part. prior. l. IV. cap. 37. §. 12.* & *seqq.*

Septum vel *Conseptum*, loca olim fulgurita circundabat, & aræ ipsi, quæ in tali loco erigebatur, conjunctum nullo interstitio relicto, adeò ut idem cum illo videretur, *Puteal* secundùm quosdam dictum est, quia instar putealis aram cingebat. Cujusmodi munimenti aræ circumpositi exemplum habes in area Neronis apud Neronium, ubi præter generalem muri ambitum, quo clausum fuit monumentum Gentile Domitiorum, intra hoc area porphyretica, in qua reliquiæ Neronis repositæ sunt, & cui superstabat ara ex Lunensi marmore, lapide Thasio fuit circumsepta. Quod in aliis etiam aris, quæ sub dio ponebantur, factum apparet. Nempe ad tutelam & munimentum addebantur hæc septa, unde *septus virtutibus*, apud Ciceronem &c. V. suprà in vocibus *Conseptum* & *Septa*.

Sepulchra, fuere olim Veteribus, quæ etiam antea domos præbuerant, speluncæ. Auctor Etymologici. τὸ γὰρ παλαιὸν ἐν τοῖς κοιλώμασι τῆς γῆς ἔθαπτον μετὰ τὸ δέρμα μετὰ χαλκοῦ κεχρημένοι. Postea terrâ humandi ritus cœpit: Et pauperiores quidem in puteos abjiciebantur fontesque, teste Varrone *de LL. l. 4* & Festo *l. 14.* V. in voce *Puticuli*; Divites verò in domibus suis condebantur, unde Larium cultus ortus. Cùm enim Veteres, parentes vel liberos aut amicos domi defoderent ac sepelirent, credula plebs animas defunctorum cultu domestico primùm, ac deinde publico, tanquam auxiliaturos Deos, devenerari cœpit. Tertull. *de resurr. carnis. Scilicet, quòd apud Majores olim homines in domibus suis sepeliebantur.* V. Servium *ad illud Æn. l. 6.*

Sedibus hunc refer antè suis.

Hincque factum, ut pro *Sepulcro*, *domus* non rarò apud Scriptores reperiatur. Vetus marmor,

Perpetuas. sine. fine. domos. mors. incolit. atra.
Æternosque. levis. possides. umbra. Lares.

Exin, *ne foetore ipso corpora viventium contactu inficerentur, legibus id vetitum*, uti docet Isidorus Hispal. *Etymol. l. 15. cap. 11.* imò, *Ne in urbe quidem mortuus sepeliri aut uri*, voluere LL. XII. Tabb. exceptis, quibus virtutis ergò id concessum, uti Cic. *de LL. l.* 2. docet, ubi de Valerio Publicola & P. Posthumio Tuberto, sermonem facit. Sic C. Fabricius juxta Veliam, in Foro *Sepulchrum* habuit, uti legimus apud Plut. C. Poplicius, sub Capitolio, teste lapide Tiburtino: Claudia familia, sub eod. apud Suetonium: Servius Sulpitius, in campo Esquilino, *Cic. in Philipp.* &c. Quin etiam Imperatores ac Virgines Vestales, in Urbe condebantur. Reliquis *Sepulchra* erant, aut privata in agris suis, aut in viis, extra portas, publica; ut inter alia, ex Epitaphiis apparet, quæ semper viatores alloquuntur, & habetur disertè apud JCtos, *l. mortuorum* & *l. Prætor. ff. de sepul. viol.* Locum *Sepulchro* designabant vel Augures, vel Pontifices, nisi fortè hæreditaria essent.

Unde in vet. Lap. P. *Atilio. Fusso. &. Atiliæ. Beroni. Co. uxor. ann. 24. sed. Publi. mens. 10. ante. natus. est. & eodem. biduo. functi. sunt. ambo. mortui. sunt. ille. anu. ista. lan. facto. vitam. agebant, nec. ex. eorum. bonis. plus. inventum. est. quam. quod. sufficeret. ad. emendam. pyram. & picem. quibus. corpora. cremarentur. &. Præfica. conducta &. urna empta. atque. indulgentia. Pontificum. locus. datus. est.* Hincque inconsulto Pontifice, cadavera refodere, atque in alium transportare locum, nefas fuit, Plin. jun. *l. 10. Epist. 73.* Designato autem *Sepulchri* loco, qui cremandus erat (hoc enim cuique liberum) postquam ad pyram elatus fuisset, digitus ei incidebatur, ad quem servatum justa fierent, quod ne porrò liceret, XII. Tabb. Legg. cautum est: nisi quis militiæ aut peregre mortuus esset. Corpore dein concremato, cineres & ossa in urna sepulchro inferebantur, ante quod ara constituta erat, quam *Acerram* Festus appellavit, ubi odores accendebantur: quos ritus eleganter exsequutus est Virgilius *l. 6.* ubi de funere Miseni. Ut autem exactiùs res percipiatur, urna, loculus, *Sepulchrum*, probe distinguenda. Georgius Fabricius *in sua Roma cap. 21.* inter alia, inter Puteolos & Atellam, plurima *Sepulchrorum* monumenta, partim quadrata, partim rotunda se vidisse scribit, inque cæteris pulcherrimum *Arcus cellæ* nominatum, hoc modo describit: *Parietes ejus tetragoni, cum laqueari vermiculato, in cujus medio Centauri imago puerum vehentis. Loculi ultra 60. medii ampli, fortasse Patronorum: Laterales contracti, Libertorum Libertarumque. In loculis urnæ singulæ pluresve dispositæ fuerunt, clausæ exterius tabellis marmoreis, in quibus nomina defunctorum pro more fuerunt adscripta.* Nempe *Sepulchrum*, idem cum Monumento, generalis fuit *theca* omnium ejusdem familiæ; loculi verò seu arcæ singulorum corporum: eratque nonnunquam spatium illud muro clausum, quod *munimentum sepulchri* dicitur, *l. 38. ff. de Religios. & sumpt. fun.* interdum solâ inscriptione sepulchri, de modo agri, qui ad monumentum pertinebat, cavebatur, *Tot pedes in agro tot pedes in fronte.* Quamvis non rarò discrimina hæc confundantur. Peractis tandem ad *Sepulchrum* justis, convivia domi apparabantur Amicis & Cognatis, Senibusque Silicernium dabatur. Quòd si quis peregre obiisset, cadaver vel cera oblinebatur, vel melle aut cedria ungebatur, donec domum referri *Sepulchroque* patrio ac avito reddi posset. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. l. 6. cap. ult. cum Paralipomenis Dempsteri.* Apud Athenienses ab ipsis Cecropis temporibus, jus & lex fuit terra humandi. Unde Cic. *de LL. lib. 2* Nam & "Athenis jam ille mos à Cecrope, ut aiunt, permansit, hoc jus, "terrâ humandi, quam cùm proximi injecerant, obductaque ter- "ra erat, frugibus obserebatur, ut sinus & gremium quasi ma- "tris mortuo tribueretur, solum autem frugibus expiatum, ut vi- "vis redderetur. Sed semper extra urbis pomœria, quare *Heriæ* portæ ab Atheniensibus dictæ, quòd illac mortui ad *Sepulchra* efferebantur, quæ ad portas urbis fiebant, Plut. *in Theseo.* Interemptos vero in acie, honoris ergò in Ceramico extra urbem sepeliebant: quod proin *publicum monumentum* dixit Thucydides *l. 2.* V. Pausaniam *in Attic.* ubi eorum sepulchra satis bene longâ oratione prosequutus est. Neque verò hos tantum, qui in acie occubuissent; sed & alios, quibus honorem habitum vellent, publice in Ceramico sepeliebant. Alii verò de populo in agris sepeliebantur. Unde in *Leg.* Ἐάν τις τάφῳ ἢ βόθρον ὀρύττῃ ἀλλοτρίων χωρίων ἐγγύς. Extruebantur autem *Sepulchra*, quæ Romanis non dissimilia fuisse, Cyriacus Anconitanus apud Fabricium *l. cit.* tradit: vel ad vias, ut de monumentis in Ceramico, narrat Pausanias: vel in agrorum finibus, ut discimus ex Siculo Flacco *de Condit. agrorum.* Quod si quis in hostico peregrè esset mortuus, in Atticam referebatur, ut in avitis monumentis reconderetur. V. iterum Pausan. *lib. cit.* At cum nimis ampla ac operosa *Sepulchra* fierent: magnificentiam eorum hac Lege minui placuit, *Ne quis sepulchrum faciat operosius, quàm quod decem homines effecerint triduo, neque id opere tectorio exornato, nec Hermas imponi*: quam laudat Cic. *de LL. lib. 2 extremo.* Nimiùm enim in hoc operosi erant Athenienses; Hermas, quia inter Infernales Deos credebatur ille Animas ad inferos deducere, columnis imponebant. Statuebant quoque columnas, quibus effigies imposita mortuorum: Incidebatur etiam nomen, genus, patria, Diogen. Laertius in *Solone*; idque cum elogio, Theophr. περὶ φιλοτιμίας. Addebant præterea mensas, in quibus & ipsi effigiati & insculpta nomina, Plut. *in Isocr.* At in cœlibum monumentis imponebatur λουτροφόρος, pueri hydriam habentis effigies, Demosth. *c. Leocharem.* Nec tamen omnia *Sepulchra* sic exornata erant: nam plebis plana fuere, hinc χώματα dicta. Columnarum vero altitudini modum posuit hac Lege Demetrius Phalereus, *Super terræ tumulum, ne quid statuito, nisi columellam tribus cubitis, ne altiorem aut mensam aut labellum*, apud Cic. *l. cit.* ubi parem Romæ *Sepulchrorum* magnificentiam increbuisse, scribit. Namque cippis similiter inscripta gesta, familia, ætas, vitæ conditio, mortis causa: variisque rerum simulachris exquisitissimæ artis, extus intusque, exornata sunt, ut prolixè persequitur Fabricius laudatus. Cùm vero *Sepulchra* sancta religiosaque haberentur adeò, ut & Templorum nomine venirent, nata inde superstitione, quòd Veteribus cippi seu

tumu-

...di amicorum pro Templis colerentur, Clem. Alex. *in Protreptico*. Solonis lege pœna constituta est iis, qui *Sepulchra* violarent: *Ne quis Sepulchra deleat, neve alienum inferat, si quis tymbon, aut monumentum, aut columnam violarit, dejecerit, fregerit*, pœna esto, apud Cic. *loco cit.* Neque tantum violabantur, si quis ea deleverit, aut columnam fregerit, sed etiam si quis vestes, quæ cum mortuo condebantur, furaretur, teste Synesio *Epist.* 142. Item, si quis alienum intulerit: habebant enim gentes aut familiæ suæ singula monumenta, Demost. c. *Macart.* & probro vertebatur, Majorum suorum sepulchro privari, Dinarch. 1. c. *Agesil.* Tanta porrò eorum religio fuit, ut inimico ne quidem accedere liceret, uti legimus apud Sophoclem Ajace μαστιγοφόρῳ. Imò in genere, Ἐπ' ἀλλότρια μνήματα μὴ βαδίζειν, χωρὶς ἐκκομιδῆς, *Ne quis ad alienum monumentum accederet, nisi dum it exequias*, lege Solonis cautum est, apud Plut. *Solone.* V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Attic. l. 6. tit.* 8. Apud utramque gentem, Principes aut in montibus, aut ad montium radices, sepeliri consuevisse, docet Isidorus *Etymol. l.* 15. c. 11. V. quoque Servium *ad Æn.* 11. Aurelium *lib. de orig. Gentis Rom.* Alios. Unde Lucanus *l.* 8.

Et Regum cineres extructo more quiescant.

Apud Hebræos, ubi cadaver lotum atque aromatibus conditum esset, (rariùs enim illud urebant) patrio id *Sepulchro* inferebatur; quod si quis hæreditario non accepisset, sibi posterisque omnibus modis procurabat. Forma ejus talis erat: Excavabatur in rupe locus, 6. cubitos longus, 4. largus, in quo octo vel decem (quidam habent 14.) minores cellæ seu loculi & receptacula cadaverum erant: Quotiesque aliquem tumulo condebant, saxum ingens ad ostium Speluncæ admoliebantur, Matthæi c. 27. v. 60. Vocabant autem *Sepulchrum* קבר. *Keber*, ab actu sepeliendi, vel מערה *Magnara*, i. *Spelunca*, a figura: At lapidem גולל *Golel*, a volvendo. Ditiores, ad aliarum gentium morem, variè exornare *Sepulchra* sua solebant, unde in Evang. *Sepulchra dealbata* legimus: Inscriptio *Sepulchralis* plerunque erat talis: *Sit Anima ejus ligata in Horto Eden, vel in Fasciculo viventium Amen, Amen, Amen Selah!* Hodierni Judæi, cùm extra Terram sanctam degant, neminemq; Resurrectionis participem fore credant, qui extra illam sepultus sit, nescio quos sub terra cuniculos sibi comminiscuntur, per quos sua cadavera volutari sine intermissione fabulantur, donec in Terram S. perveniant, V. Salomonem Jarchi *in Genes. cap.* 47. v. 29. & Thom. Godvvynum *de Ritibus Hebr. l. 6. c.* 5. Taceo Pyramides Ægypti, Mausolæa Principum Orientis, Turcarum Persarumque hodiernorum Moscheas, aliarum Gentium ambitiosas moles, de quibus plurimi egere, ut suprà videre est, ubi *de Sepeliendi jure* Addam paucis, ex Liceto, *coronas, lucernas vel vivas, vel pictas, canes insculptos, Op. de vett. Lucernis passim.* Ex Bartholino, *armillas, & inaures illatas, libb. de Armill. & Inaur.* ex Josepho, *thesauros & gazas cum cadaveribus reconditas*: ex Magio, *tintinnabula libro de Tintin.* ex Pignorio, *vela, Comm. de Serv.* &c. quæ omnia qui prolixiùs doceri desiderat, adeat ipsosmet Auctores, addatque Kirchmannum *de Funeribus*, Beteldum *Class.* 2. *Disput.* 4. *Th.* 44. Berneggerum *in Taciti Germ. Quæst.* 144. Alios. *Sepulchra* illa, quæ erigi solebant in honorem peregre defunctorum, quorum cadavera non erant ad manus, propriè Κενοτάφια Græcis, Latinis *Monumenta* dicta esse, vidimus supra, ubi de *Cenotaphiis* & *Monumentis.* Infantes, ante dentes natos, non ussere Veteres, teste Plinio *lib.* 7. c. 16. proin illorum nulla *Busta*, sed *Suggrundaria* tantùm fuere, quæ quid fuerint, & quomodo à *Sepulchris* diversa, dicemus infra. Grandiores verò natu, *Sarcophago* integris corporibus condebant, in loco communi vel ante aras &c. Quam in rem V. Thom. Bartholinum *de Puerp. Vett.* & præter Auctores laudatos, peculiariter de ritu adeundi visendiq; sepulchra charorum, Salmasium *ad Capitolinum in Marco*: eadem coronandi apio, cæsarie, cincinnis, hyacintho, aliis, Paschalium *in Coronarum libb.* inscribendi, Joh. Meursium *ad Lycophronem*; vestimentis, inferiis & primitiis frugum colendi, Thucydidem *l.* 3. &c. nec non hic passim: uti de *Sepulchri officio Ecclesiastico*, in Eccl. Rom. Car. du Fresne in *Glossario.*

Sepultura, triplex olim. Quidam enim cremabantur, quidam terrâ obruebantur, nonnulli in lapideis arcis cum melle condebantur: de quibus omnibus sepeliendi modis V. Salmasium *ad Solinum p.* 1307. & hic suprà. Apud Ecclesiæ Romanæ Scriptores *Sepultura* idem quod *Atrium* est & *Cœmeterium*, sc. obventiones quæ sacerdotibus ob sepulturam contingunt. In eadem, *Sepultura Crucifixi*, dicitur imago & repræsentatio Jesu Christi, in ædibus sacris die Parasceves fieri solita: de qua utraque vocis notione V. Car. du Fresne *in Glossario*: uti *de Sepultura vett. Christianorum & quorundam Hæreticorum*, egregia apud J. C. Suicerum *Thes. Eccl.* voce Ταφή.

S. Sequanus, Presbyter Johannis Abbatis Reomensis discipulus, auctor cœnobii fuit S. *Sequani*, vulgò *Saint Sene*: quod in Lingonum finibus est, non procul a fontibus fluminis *Sequanæ*. A quo S. *Sequano* aut à *Sequanis*, Araris Dubisque accolis, dictum esse *Sequanam*, quòd negat Massonius: Quasi verò quis, inquit Valesius, tam stultus & temporum adeò ignarus esse posset, ut sibi persuadeat, flumen Sequanam Julio Cæsari notum annis circiter 53. ante Christi natalem, à S. Sequano, homine Christiano, nomen accepisse, &c. Antequam autem à conditore suo Cœnobium hoc vetus denominaretur, à loco Sicastro vel Segestro, in quo structum erat, dictum fuerat priùs *Monasterium Segestrense*, vel *Segestrum*, vulgò *Sestre*: situsque est locus cum Monasterio in agro vel Comit. Magnimontensi, cui nomen à Magno monte, opp. quondam claro in Lingonibus, S. *Sequani* patriâ, hodie nil nisi nomen servante, *Maimont* vel *Mesmont*. V. Hadr. Valesium *Not. Gall.* & supra in voce *Segestrum.*

Sequens Panis, apud Lampridium *in Alex. Severo*, Usus convivii diurnus hic fuit. Vini ad totum diem sextarii XXX. panis mundi pondo XXX. *panis sequentis*, ad donandum pondo L. Nam semper de manu sua ministris convivii & panem & partes aut olerum aut carnis aut leguminum dabat: est proximus à primo, seu qui primum sequitur, *secundus* viz. de quo diximus.

Sequentia, apud Scriptores Ecclesiæ Romanæ est canticum exultationis, sic dictum, *quia pneuma jubili sequitur*, Durand. *lib.* 4. *cap.* 21. aliàs *Prosa.* Earum primus auctor Notkerus Abbas S. Galli; ad Missam cantari præcepit Nicolaus Pontif. V. Eckehardum de *vita* Notkeri Episc. Saltzburg. *capp.* 17. & 18. Hinc *Sequentiarius*, liber seu codex *Sequentias* continens, apud Eckehardum Jun. *de Casibus S. Galli cap.* 4. V. Car. du Fresne *in Gloss.* & Macros Fratres *in Hierolexico.*

Sequester, Gr. ὁ Μεσάζων, in Aula CPna dignitas fuit illustris Imperatoriq; semper præsens, cujus erat causas componere, in quibus maximè auctoritas Imperatoris & Patriarchæ in dubium vocabatur, idque sine litigio. Vide Joannem Meursium in *Glossario*, Joan. Casparum Suicerum, *Thes. Eccl.* voce Μεσάζων, & supra *Mediatores.*

Sequutor, apud Lampridium in *Commodo*, *Appellatus est sane inter cætera triumphalia nomina, etiam sexcenties vicies, Palus primus sequutorum.* Nomen erat in Arena eorum, qui forte victis succedebantur & victoribus comparabantur. Græcè ἔφεδροι. Unde πρωτόπαλος, cujus prima sors exiit. Cujusmodi *sequutorum* armatura quòd uteretur Commodus, πρωτόπαλος σεκουτόρων Dioni; Lampridio *Palus primus secutorum*, i. *Primus sequutor*, appellatus est. V. Salmasium *ad l.*

Sera, Dea *serendi*, apud Rom. de qua V. Vossium *de Idol. l.* 2. c. 61. ut & infra, *Seia.*

Sera, Gr. μοχλὸς, aliàs *claustrum*, Gr. κλεῖθρον, vectis est, seu lignum, quo in transversum obducto fores olim firmabantur. Habebat illa foramen, in quod immissus βάλανος, h. e. *ferrum glandis facie & cavum*, illam januæ sic committebat, ut nisi ferro hoc extracto removeri ac repelli sera non posset, nec janua aperiri; unde foramen illud βαλανοδόκη dictum. Ut verò hoc modo obseratæ januæ reserari possent, satis grande foramen supra *seræ* locum relinquebatur in ostio, per quod manus transmitti & immisso alio ferro oblongo in cavitatem balani, balanus sursum trahi, sicque janua aperiri, posset. Quod ferrum propterea βαλανάγρα appellatum est, V. suprà in his vocibus. Muniebantur autem *sera* seu ligneo hujusmodi vecte primæ solùm domus januæ, quæ in publicum aperiebantur, & urbium portæ. At interiorum conclavium & œcorum fores, *pessulis ferreisque repagulis* muniebantur, uti suprà vidimus. Plura hanc in rem congessit Salmasius *ad Solinum pag.* 925. & *seqq.* A *sera* hujusmodi, quâ januæ claudebantur, postmodum *Serræ* dictæ sunt, angustiæ montium, aditum in loca vicina occludentes, hinc *Clausuræ* & *Clusuræ* quoque appellatæ, V. infrà in voce *Serra.*

Serapammon, dux quartæ Legionis, sub Gordiano Imp. apud Jul. Capitolinum.

Serapis, adde: In ejus Templo apud Alexandrinos, signum Solis ex ferro subtilissimo manu Artificis fuerat fabricatum, ut lapis (*magnes*) cujus natura ferrum ad se trahere, desuper in laquearibus fixus, cum temperatè sub ipso radio ad libram fuisset positum simulachrum & vi naturali ad se raperet ferrum, assurrexisse Populo simulachrum & in aere pendere videretur. Et ne hoc lapsu propero proderetur, Ministri fallaciæ, Surrexit, ajebant, Sol, ut valedicens Serapi decedat ad propria, Ruffinus *Histor. Eccl. l.* 2. *cap.* 23. Hoc confundit Lud. Vives cum simulachro ferreo Arsinoes, quod frater ejus ac maritus Ptolomæus Philadelphus, per Dinocratem Architectum, in eadem Urbe, inchoaverat, ut videre est apud Plinium *l.* 34. c. 14. Signum enim solis, Ruffino memoratum, erat absolutum; simulachrum Arsinoes saltem decretum: mors enim & Regis & Architecti intercessit, ne perficeretur. Illud supernè solùm attrahebatur, idque tantùm Sole surgente: hoc inter duos magnetes in aere pendere debebat. V. Gerh. Joh. Vossium *de Idolol. l.* 1. c. 31. ut & suprà, in voce *Sarapis.* Ipsius *Serapidis* effigies Liceto talis erat: stabat vir in summo vertice, capitis modium, dextraque tenens innixum humo lilii caulem sine flore, seu veriùs culmum tritici sine spica, cui viro canis blandiebatur, ut in lucerna quadam veteri exhibet Fortun. Licetus *l.* 6. c. 115. Quæ quàm aptè in Josephum Patr. quadrent, videtur. Unde Pierius *Hierogl. l.* 3. *Apont itaque*, inquit,

quit, Ægyptii, ejus beneficii memores homini gratiam ita relatam voluisse, ut simulachrum Serapidis, cum modio in capite, hujus rei monumentum esse decreverint. Modiolum autem illum, in quibusdam *Serapidis* simulachris ansatum, in quibusdam non ansatum, conspici annotavit Goropius. Templa ejus apud Ægyptios olim & Græcos frequentia fuisse, discimus ex Pausania *Atticis*, *Corinthiacis*, *alibi*: quorum tamen omnium amplissimum ac celeberrimum Alexandriæ fuit, de quo dictum. Sed & Romæ non pauca, quorum unum, à Caracallo structum, Alexander Sev. exornavit. Lampridius in eo, *Isium & Serapium decenter ornavit, additis signis & deliciis & omnibus mysticis* &c. Atque hactenus quidem juxta receptam sententiam. Bocharto vero *Serapis* neque idem cum Apide fuit, nec sub ejus schemate Patr. Josephus cultus est. Namque Josephum pro Deo in Ægypto fuisse cultum, planè vero est absimile, cùm eo mortuo Regem alium surrexisse, *qui eum non noverat*, i. qui, nullâ ejus ratione habitâ, gravissimam in fratres posterosque illius tyrannidem exercuit, dicatur Exodi c. 1. *vers.* 8. Nec *Serapidis* cultus apud Ægyptios ita fuit vetustus. Herodotus certè, qui de Diis Ægyptiis multa scripsit, de illo ne γρὺ quidem habet: nec quisquam alius ante Alexandri tempora. Et plerique ex Ponto in Ægyptum advectum scribunt, ita procurante Ptolomæo, cujus advectionis historiam prolixè scribit Tacitus *Histor. lib.* 4. Atque ut Serapidem scias in locis circa Pontum jam olim fuisse notum, vetus Σαραπιεῖον, in ora Propontidis, describit Polybius *lib* 4. Hiero oppositum, ubi Jasonem fama est XII. Diis sacrificasse. At ejusdem in Ægypto nulla mentio, priusquam ex urbe Ponti, a Sinope advehеretur. Proinde Cypri tyrannus Nicocreon, qui tum vivebat, adventitii Dei novitate perculsus, cum per legatos solicitè rogavit, quisnam Deorum haberetur: & super hunc Dæmonis ea de re consulti responsum legere est, apud Macrobium *Saturnal lib.* 1. *cap* 20. Origenes quoque c. *Celsum*, inter Topicos quosdam Deos, quorum censum instituit *lib.* 5 Ναυκρατῖται δὲ, inquit, οὐ πάλαι δεξάμενοι, εκλήθησαν Σαραπιν· *Naucratitæ non ita pridem* Serapim *inter Deos recensuerunt* &c. Porrò *Serapidis* imaginem, Apidi bovi neutiquam similem, hanc dat Macrobius, *Simulachro signum tricipitis animantis adjungunt, quod exprimit medio, eodemq; maximo capite leonis effigiem. Dextra parte caput canis exoritur, mansuetâ specie blandientis, pars verò læva cervicis rapacis lupi capite finitur: easq; formas animantium draco connectit volumine suo, capite redeunte ad Dei dexteram, quâ compescitur monstrum.* Neque satis constat, quem Deum tam portentosâ figurâ designari voluerint, nonnulli pro Æsculapio, plerique tamen pro Plutone habent, Plut. *in Iside*, Diodorus, Tacitus, Clemens, Alii: quam in rem V. plura apud Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib. II. c.* 34. adde Salmasium *ad Vopiscum in Saturnino*, ubi de Numine hoc Alexandriæ tutelari Ægyptiorum summo, varia habet, & de *Serapide colosseo, ex smaragdo*, Plinium *l.* 37. c. 22. De *Serapica v. cœna*, ad cujus fumum sparteoli excitati, Tertull. *Apolog.* V. Casaubonum *ad Aug. Suet. c.* 130.

Seredinnus, vel *Seredignus* vicus, *Sardent*, vicus est Galliæ, in pago Lemovicensi, patria Pardulfi, primi Abbatis Monasterii Waracti, quod Lantharius Com. Lemovicensis, in honorem B. Apostoli Petri, exstruxit. Pardulfus ille, vulgò *Pardoul*, alias *Pardoux* dictus, *nobilibus in hoc vico Senatoribus natus* dicitur, *in vita ejus*. V. Hadr. Valesium *Not. Gall.* in voce *Waractum*.

Serenissimus, Græcè γαληνότατος, titulus Imperatorum, in *Codd.* utroque, Symmacho, Aliis, quo de V. notata A. Tiraquello *Collectan. de Nobilit.* & Casp. Barthio *Adversar. l.* 143. *c.* 3. adde Suicerum voce Γαλήνη. Nempe *serenum* & *lucidum*, nobilem & generosum, contra *obscurum*, qui de genere suo parum quod gloriari possit habeat, dixere etiam vett. Poetæ. Unde Statius *Thebaid. lib.* 5. *vers.* 675.

> *Cui regnum genitorq; Thoas, & lucidus Evan,*
> *Stirpis avus.*

V. in hac voce.

Serenus, Episc. Massiliensis circa A.C. 600. conspiciens, à quibusdam adorari imagines, eas Ezechiæ R. zelo accensus confregit atque abjecit: laudatus hoc nomine à Gregorio I. V. hujus *lib.* 9. *Epist.* 109. & plura hanc in rem, apud Jo. Forbesium *Instructionum Historico-Theologic. l.* 7. *c.* 9.

Sergius, Catilinæ libertus, vel cognatus, & conjurationis socius, quem lacerat & proscindit meritò divina illa M. Tullii δεινότης, cujus verba sunt in ea *Pro domo sua ad Pontif. Quis est* Sergius? *armiger Catilinæ, stipator tui* (Clodium intelligit) *corporis, signifer seditionis, concitator tabernariorum, damnatus injuriarum, percussor, lapidator, fori depopulator, obsessor Curiæ.* Et tamen non solùm *Catilinam* se gaudebat appellari, sed & addebat, *futurum se Sergium*, Avidius Cassius, si *Dialogistam occidisset*, *Antoninum hoc nomine significans*, apud Vulcatium Gallicanum, *in Avidio Cassio.*

C. *Sergius*, Ædilis & Duumvir, filius fuit *C. Sergii*, memoratus in *Inscr.* Polæ, frater *Cn. Sergii* itidem Ædilis & Duumviri in quinque annos, cujus ibidem mentio: pater L. *Sergii* Lepidi Ædil. & Ducis legionis XXIX. cui in eadem urbe monumentum Arcûs triumphalis specie erexit uxor Salvia Postuma. V. *Inscriptiones* has tres apud Jac. Sponium *Itinerar. Part.* 3. *pag.* 71. & 72.

Seria Scripta, commissionibus opposita, apud Suetonium *Augusto cap.* 89. *Componi aliquid de se, nisi & seriò, & à præstantissimis, offendebatur: admonebatque Prætores, ne paterentur nomen suum commissionibus obsolefieri*, V. quoque Plinium *Panegyr.* Sunt autem hic *commissiones*, quæ, Græcis δείξεις, ἐπιδείξεις vel ἀγῶνες, fiebant vel in loco privato, sc. Auditorio; vel in publico, putà Odeo, Theatro, Amphitheatro, Basilicarum aliquâ, vel Atrio libertatis &c. V. Casaubonum *ad Suet. d. l.*

Serica Vestis, bombycum opus, in omni Anni tempore, usum habet. In æstu magno, ob levitatem, accommodatissima taffetata: in minori, ormesina. Hyeme conducunt felpa & velutum: quorum utrumque pondere suo & villis calefacit. Vere & Autumno laudatur rasa, quæ vulgò *veluto riccio*. Est autem vetus *Serici* appellatio, à *Seribus*, pop. Orientis, Boreæ propiore, de quibus V. *suo loco*. His cum Taprobanitis commercium erat: cæterorum refugisse cœtum, Plinius *lib.* 6. *cap.* 17. testatur, & ex hac gente *Sericum* deportabatur in Persiam; nec vestes *Persicæ* vel *Medicæ*, aliæ intelligendæ, quàm *Serica*. E Persia verò, post devictam ab Alexandro M. Persiam, in Græciam delatum est, inde florentibus rebus Romanis, in Imperium Romanum, ubi ἰσόχρυσον, *ejusdem cum auro pretii*, fuit. Certè jam de Cæsare tradit Dio *lib.* 43. ludis Theatrum velis *sericis* contexisse, cùm ait: Τοῦ δὲ ὑφάσματος χλιδῆς βαρβαρικῆς ἔργον, καὶ παρ' ἐκείνων, καὶ πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ τρυφῆς τῶν πάνυ γυναικῶν περιττὴν ἐσπεφοιτηκότος, *Sericum, quo Theatrum Cæsar velavit, fuit textura barbaricæ luxuriæ, ad supervacuum luxum Romanarum mulierum advecta.* E quibus patet, verum hoc *Sericum* seu *Holosericum* fuisse, non *Subsericum* tantùm, id est, telam, in qua stamen ex lino, subtemen sericum erat, ut quidam volunt: Nisi eandem vestem modò *Sericam*, modò *Subsericam*, dicas appellatam, ut apud Lampridium *in Alexandro* fieri videtur. Idem Dio *lib.* 59. ubi de Caligula, inquit, καὶ ἐπ' αὐτῇ χλαμύδα σηρικὴν ἁλουργῆ ἐνέδυ, *Chlamydem sericam purpurei coloris induit.* Et paulo infrà, Ἄλλως δὲ ἐν τε τῇ σηρικῇ καὶ ἐν τῇ ἐπινικίῳ στολῇ ὡς πλεῖστα ἐδημοσίευεν. *Ut plurimum in serico vestitu, aut triumphali ornatu, in publico, versabatur.* Postea sub Heliogabalo, in promiscuo usu, esse cœpit, ut observavit Lampridius: quo factum, *ut primus Romanorum sericam vestem induisse*, dicatur Spartiano. Aurelianus tamen apud Vopiscum, *vestem holosericam neque in vestiario habuit, neque alteri utendam dedit: Cumq; ab eo uxor sua peteret, ut unico pallio blatteo serico uteretur, respondit, Absit ut auro fila pensentur.* Et invehitur in Creticum Juvenalis *Sat.* 2.

> *Acer & indomitus, libertatisque Magister,*
> *Cretice, pellucet.*

Vestis enim *Sericæ*, sicut & *Bombycinæ* id proprium fuit, ut translucеret hominesque nudaret, & proin mulieribus tum in usu, ac viris minùs decora erat: quamvis jam Plinii ætate, qui aliquot annis Juvenalem superabat, Coa vestis promiscuè viris jam gestaretur. V. Octav. Ferrarium *de Re Vestiar. lib.* 1. *cap.* 20. Obtinuit verò consuetudo tam carè *Sericum* emendi, usque ad tempora Justiniani Imp. cui cùm permolestum esset, ab hostibus Persis illud tanti emi, commodè, ut Procopius *in Gothicis lib.* 2. & ex eo Zonaras narrat, duo Monachi ex India venere, qui Indicium facerent Cæsari de vermibus *Sericum* nentibus: nec posse quidem vermes eos Constantinopolim deferri; posse tamen apportari ova, è quibus vermiculi gignerentur. Remissi igitur Monachi, qui cùm ova istiusmodi attulissent, inde profluxit omne id vermium genus *Sericum* nentium, quod hodie est in Europa: neque ulli tum amplius dubium fuit, quin id esset bombycum opus, cùm antea admodum anceps ac incerta hac de re fluctuaret quæstio. Quod inter alios prolixè in Κοσμουργίᾳ ostendit Gregorius Pisides Diaconus & Referendarius Constantinopolitanus, qui Heraclii Imp. temporibus ac deinceps vixit. Quòd proin Bombycinam seu Coam vestem à *Serica* distingui videmus, apud Vett. hinc est, quòd fere doctissimis quibusque ita persuasum esset, disparem esse *Serici* originem: quem in errorem impellebantur eo, quòd longè præstantius esset Sericum è Persia apportatum, quàm bombycinum Coum. Fortè, quia Indici bombycis tenuius ac subtilius filum erat: crassius autem vermis Coi. Præterea, ut è Plinio observatum Salmasio, Coi non antè eliquabant stamen bombycinum, quàm corrosâ metaxâ evolasset papilio. At Seres, integro illo stamine, id agebant, intus adhuc morante bombyce, ac needum in papilionem converso. Quare nihil mirum, si, Plinii ætate, viri etiam Cois uterentur, ut dictum, *Serico* solò fœminæ. Paulo pòst tamen & hoc viri cœpere uti. Unde opus fuit, decerni à Senatu anno U. C. 759. ut Tacitus *Annal.* 2. narrat, *Ne vestis serica viros fœdaret.* Nec è vulgò tamen, sed soli Nobiles hac veste utebantur; donec ad infimos perventum: quo tempore Coa seu Bombycina nobiliori cessit. V. Gerh. Joh. Vossium *de Idolol. lib.* 4. *cap.* 90. Salmasium *ad Tertull. de Pallio*, & *Histor. Aug.* passim, inprimis *ad Capitol. in Marco*, ubi Sericâ & auratâ veste Augustas usas, & *Vopiscum in Aurel.* ubi Serica ante Heliogabalum de Subsericis, post eum de Holosericis, intelligenda esse, contendit: nec non *ad Solinum passim.* Sed mireris, *sericis* quoque uti calceamentis Imperatores cœpisse; neque enim φοινικόχροα illa πέδιλα, quæ propria erant Imperii insignia, quæque auro gemmisque insigniter exornata erant, è corio vel vili

aliqua materia fuisse, verosimile est, V. B. Balduinum *de Calceo Antiq.* In *Serico* quoque scripsisse Persas, indicat hoc Symmachi *lib. 4. Epist 34 Tu etiam sericis voluminibus, Achamenio more, infundi literas meas pracipis*: quemadmodum idem *monitus Cumanos linea texta sumsisse. Ibid.* & in sindone Indos scripsisse, Philostratus *in Apollonio*, refert: Hodieque Sinensibus, i. ipsis Seribus, mos è serico chartas conficiendi. V Theophil. Spizelium *de re Liter. Sinensium.* Hoc tempore, *Sericum* magno numero est in Murcia & Sicilia, unde Genuam, *Venetias*, Florentiam, aliaque in loca exportatur; nobilissimum album in Sinis provenit Armeni è regno Persiæ ingentem *Sericarum* & auro inte textarum mercium copiam in Europam adducunt. Neapoli ac Londini melioris notæ tibialia serica confiunt: Sericum villosum optimæ notæ Genuæ elaboratur; conficitur tamen & Neapoli, Perusiæ & Venetiis, Auctor Anonymus *Histor. Orbis Terr. Geogr. ac Civil. cap.* 10. *de Commerciis* §. 13. V. quoque Jo. Baptistam Tavernier *Tr. Gall.* cui tit. *Observations sur le Commerce des Indes Orientales*, ubi duo genera *Serici* in Indiis, quorum alterum Lusitani *Cabeça*, Galli *Teste*, alterum isti *Barillo*, hi *Ventre*, appellent, occurrere docet, & plura alia circa hujusmodi negotiationem, à Batavis inprimis exerceri solitam, annotat. Adde quæ suprà diximus, in vocibus *Bombycinæ Vestes*, *Bombycius*, *Holosericum* &c.

Sericoblatta, vel *Blattoserica*, in *Cod.* Theodos. *l.* 18. *de murileg.* est sericum nema, purpurâ vel blattâ tinctum, quod & *Sericum* absolutè dicebatur. Cujusmodi *pallii blattei serici* usum cùm sibi petiisset uxor Aureliani respondit is: *Absit ut auro fila pensentur, libra enim auri tunc libra Serici fuit*, Vopisc. Nempe ex filis & staminibus sericis tinctis, panni sericei contexi consuevere. *l.* 3 *Cod. cit. de vestib. olov. & aur. Nulla stamina subtexantur tincta conchylio, nec ejusdem infectionis arguto pectine solidanda fila decurrant.* Unde discimus, & tramam & stamen tincta fuisse, priusquam ex his vestes conficerent. Atque hujusmodi sericum, jam in fila deductum & infectum, non rude & simplex, auro contrà catum erat Hinc βλάτιον recentioribus Græcis, itidem pro *nemate serico blatteo*, & longè falluntur, qui vocem eam in his Auctoribus *blattam* interpretantur, cùm pannos sericos vel peplos deberent. V. Salmasium *ad Vopiscum d. l* & suprà in voce *Blattosericum*. Et quidem Opifices sericæ vestis ante Justinianum in Beryto & Tyro Phœnices urbibus fuere, atque inde per reliquum orbem Romanum id mercimonium verum exportarunt. Texebant autem illi eas ex serico nemate, à Seribus ad Persas allato: mansitque serici pretium præfatum, usque ad Justinianum. Quo regnante demum allati per Monachos ex ultima India vermium seminibus, id genus propagatum est, & exinde serica texi cœpta in Imperio Rom. præsertim Orientali ac Byzantino, Procop. *in Gothicis lib.* 2. pretio non parùm remittente. Cùm vero quodam tempore Institores Sericæ vestis, qui CP. li & in aliis Rom. Imperii urbibus degebant, serici annonam incendere voluissent, edicto sanxit Justinianus, ne *Serici* libra pluris quam octo aureis veniret. Quo pacto, cessante Sericæ vestis institutâ, nemine volente eo pretio indicare, tota illarum conficiendarum ratio & cura mandata est Præposito Thesaurorum, qui sub se haberet opifices texendæ tingendæque metaxæ. Hic, cœteris artificibus majori pretio vendere prohibitis quàm lege præceptum erat, longè cariùs ipse per suos divendebat, sicque serici annona ad antiquum suum pretium rediit, & eodem pretio sub Justiniano distrahi cœpit, quo Aureliani tempore pendebatur &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 988.

Sericum Avium, seculis sequioribus dici cœpit, quod *interiorem lanam* vocavit Martialis *lib.* 14. *Epigr.* 146.

Lassus Amyclæâ poteris requiescere plumâ,
Interior cygni quam tibi lana dabit.

Sic Monachus Sangall. *de Rebus Caroli M lib.* 2. *cap.* 27. *Venetici de transmarinis partibus omnes Orientalium divitias advectassent, Phœnicum pellibus avium serico circumdatis.* Cujus generis cygneæ exsuviæ in Batavia hodie celebres. Barthius *ad Statium lib.* 1. *Sylv.* 2. *versu* 59. V. suprà, ubi de *Pulvillis plumeis.*

Sericus Oceanus, idem cum Oceano Orientali seu Mari Eoo, quod vide, nec non modò laudatum Auctorem *a. l. pag.* 991. & *seqq.*

Serif, Arabicè Nobilem notat seu virum illustrem, unde Turcæ aliique Mahumedani suos Principes seu Sultanos hoc nomine compellant. Jo. Zonaras *Tom.* 3. *Annal.* ubi de Constantino Monomacho. *Seriphem* Turcis esse dicit, quod Syncellus Græcis fuerit: Ὡς γὰρ ὁ Σύγκελλος τῷ Πατριάρχῃ θανόντι εἰς τὸν ἐκείνου τόπον ἀντικαθίσταται, οὕτω καὶ ὁ Σερίφης, τοῦ Χαλιφᾶ θανόντος, τὸν ἐκείνου διαδέχεται. *Nam ut Syncellus, defuncto Patriarcha, in ejus locum substituebatur: ita & Seriphes, mortuo Chalipha, ei succedit.* Hinc itaque Princeps ille, cujus imperio Mecca Musulmanismi sedes paret, à suis, cum è familia Prophetæ sui ortundum esse persuasis, *Serif* vocatur, teste Leunclavio *Histor. Musulm. lib.* 17. Et quia Turcarum Imp. se pro ejusdem Mahometis legitimo hærede agnosci vult, *Serif* à suis salutatur; usitataque est acclamatio, *Alla Jerzun Serif*, i. Deus servet Serifem! Sed & *Serifii* seu *Sirifii* Africæ, de quibus suprà, eandem nomenclationem sibi vindicarunt, ut legitimos Principes & Pseudoprophetæ veros hæredes se esse, hoc pacto testarentur. V. de iis Jo. Forbesium *Instruction. Historico Theologic. lib. IV. cap.* 15. §. 21. & *cap.* 23. §. 2.

Serilia, seu *Serutia*, apud Pacuvium in *Niptris*,

Nec ulla subsiûs cohibet compagem alvei
Sed suta lino & sparteis serilibus:

sunt σπάρτα νεῶν, apud Homerum. Funiculi viz. è lino vel cannabe, quibus suebantur naves, vel *sparto* Hispanico, ut hic, cujus copiam jam tum habuere Romani. Uti enim *serere* Latinis utrumque significat, & terræ semen mandare, & texere aliquid vel inter se nectere, sic σπείρειν Græcis. V. infrà in voce *Sersa*, item *Spartum*, & plura hanc in rem, apud Salmas. *ad Solin. pag.* 165.

Serimialia seu *Sermalia* machinæ bellicæ species, apud Ottonem Morenam *in Histor rer. Laudens.*

Seriphes, V. suprà *Serif.*

Sermologus, Liber Eccl. est in Communione Rom. continens *Sermones*, a Papis aliisque viris sanctitatis opinione claris compositus, qui legi solet in Festis Confessorum, à Natali usque ad Octavas Epiphaniæ, in Purificatione B. Mariæ, in Festo omnium SS. &c. Beleus *cap.* 55. Fuere autem olim istiusmodi *Sermones* ad populum fidelem frequentes, ut ex Patrum tum Græcorum, tum Latinorum homiliis patet, donec sub Gregorio M. ac successoribus ejus, Caroli M. tempore, rarescere cœperunt: præt. seculo denuo in crebriorem usum revocari Et quidem in Africanis Ecclesiis, Antistites stantes stanti plebi verba facere consuevisse, contra quàm in Ecclesiis transmarinis, *ubi non solùm Antistites sedentes loquebantur, ad populum, sed ipsi etiam populo sedilia subjacebant ne quispiam infirmior stando lassatus à saluberrima intentione averteretur, aut etiam cogeretur discedere*, notat Augustinus *de Catechiz. rudibus cap.* 13. Unde & postmodum idem infirmos, qui stare non poterant, sedere jussit, *Homil.* 26. V. quoque suprà, in voce *Homilia*: ut de *Sermone* in genere, Vossium *de Idolol. lib.* 3. *cap.* 44 88 & hic passim.

Serpens, callidissimum animal, *inter bestias agri*, Genes. *cap.* 3. *vers.* 1. hominique ante lapsum gratissimum, ob peculiarem hunc prudentiæ characterem, quæ non ratione, sed celerrimo spirituum ac membrorum, ad hæc illaque objecta, motu constabat, mox Satanæ homini felicitatem suam invidenti in fraudem placuit, qui sub ejus exuviis latens Evæ persuasit, ut de fructu vetito ederet. Unde humani generis orta strages, maledictio etiam *serpenti*, utpote seductionis instrumento, inflicta, & odium inter illum hominemque sancitum, Genes. *cap* 3 *vers* 15. cujus ratione scripsit Hyperides c *Demad.* τοὺς ὄφεις μισεῖν ἅπαντας, *serpentes odio dignos esse omnes.* Et Theocritus *Idyll* 15.

Ἐκ παιδὸς ψυχρὸν τὸ δέος μάλιστα δέδοικα.
A teneris fuit horror mihi frigidus anguis.

Maledictionis summa, *Super ventrem tuum ito, & pulverem comedito, cap. cit. versu* 14. Nempe serpebat quidem & antea in ventrem hoc animal, nec quicquam Deus in ejus natura mutavit post lapsum: sed, quod erat natura, cessit in pœnam, ut in homine nuditas, in muliere partus. Sic & pulvis ei in cibum assignatus, quia licet sit in παμφάγοις nam & carnem edunt serpentes & herbam, suntque λιχνότατα τῶν ζῴων, *cupedia dediti præ cæteris animantibus*: Arist. *Histor. l.* 8. *c.* 4. tamen cùm humi repat, non potest quin pulverem in os cum cibis aliis simul ingerat. Hinc itaque abominanda meritò Gentilium cum serpentino genere familiaritas, quibus hoc vaticinandi peritiam inspirare creditum, uti legimus apud Homeri Scholiastem *Il.* ε. Unde & vatum antiquissimus Ophion dictus est, apud Nonnum *Dionysiac. l.* 4. & auguriorum præsidem Deum Græci vett. *serpentis* formâ coluere, uti diximus ubi de *Pythone*. Ulteriùs Incantatores & Magi processerunt, quibus cum *serpentibus* inprimis commercium fuit, carminibus hominum ideo magis obnoxius, quàm ullum aliud genus animantum, ut hoc esset argumento, primum hominem à Diabolo fuisse per serpentem seductum, Augustin. *lib* 3 *de Gen. ad lit. cap.* 28. Quo falcium genere etiam integri populi infames olim hodieque fuere, Ægyptii, Indi, Marsi, Melindenses, Nigritæ, Peruani, Psylli, Alii. Quorum quidam solâ manu & tactu fascinant: ab aliis orbis descriptus, medicamina adhibita, & barbara verba, loca sulphure & igne lustrata, laminæ, lapides, ligna peregrina, figuræ Talismanicæ; inprimis verò Carmina & susurri, quia de re suprà quædam diximus, in voce *Aspis surda*, item ubi de *Carminibus* & verbo *Recanere*. Major adhuc impietas eorum, quibus *Serpens*, ut Numine cultus, olim hodieque. Certè aspides ab Ægyptiis τιμᾶσθαι ἰσχυρῶς, *vehementer coli*, tradidit Phylarchus *Hist l.* 12. & ex eo Ælianus *de Anim l.* 17. *c.* 5. Ac primùm quidem *Serpens* commendabatur Gentibus, ut Numinis symbolum, quo modo Indis cultum fuisse, docet Max. Tyrius *Dissertat* 38. Mox, qui cultus prudentioribus symbolicus, is simplicibus ac rudibus proprius esse cœpit, quod eo gratius Diabolo fuit, quia hoc instrumento fœdè adeò primis illuserat Parentibus. Unde & à primo impostore illo cultum hunc ad Gentes promanasse, conjicit Anton. Thysius *Notis in Gellium l.* 7. *c.* 1. Certè in antiquis Græcorum mysteriis acclamatum legimus Εὐα, & simul *Serpentem* monstratum. V. de *Serpentibus*, in thiasis cœteroque sacrificali Bacchi apparatu, C. Paschalium *Coronar. lib.* 1. *c.* 17. &c. Eadem religio Phœnicibus, & Ro-

& Romanis, uti legimus apud Hesychium, Clem. *in Protrept.* *Ep. Alexandro*, & Chalcidium in *Timæum*. Quod & seq. ævo durasse, apud Borussos, Erasm. Stella *de Antiqq. Boruss. lib.* 1. apud Samogithos, Sigismundus L. B. ab Herberstein, *Comm. rer. Moscov.* apud Lithuanos, Idem *paulò post*, & Alex. Guaginus *in Sarmatia sua Europ.* tradunt. Imò, *in prov. Calecuto serpentes vastissimo esse capite, porci maximi magnitudine, & pro Numine à Rege coli*, suo tempore, scribit Jul. Cæs. Scaliger *Histor. Animal. lib.* 2. *cap.* 18. *sect.* 123. V. Gerh. Joh. Vossium *de Idolol. l.* 4. *cap.* 63. Hodieque Peruanos colere Iridem, eamque effingere solere cum duobus à latere *Serpentibus*, divinitatis symbolo, tradunt Indicarum rerum Scriptores, apud eundem Vossium *lib.* 3. *cap.* 13. Apud Thespios, quotannis adolescentem sorte ductum, *Serpenti* ingentis magnitudinis, immolatum fuisse, diximus in voce *Saurus*: quemadmodum de *Serpente* sub lecto morituri abscondito, sed ante tempus prosiliente, sicque Divinitatis opinionem importunè refellente, lepidam habes historiam, in voce *Heraclides*. Nec quicquam vulgatius, quàm pro Geniis locorum serpentes olim habitos, quam in rem videndus Meursius *extr. in Lycophronem Commentario*. Quò facit idololatrarum in ipso Israële furor, qui *Serpentem æneum* (de quo suprà in voce *Æneus*) à Mose in deserto, divino monitu, erectum, processu temporis divinis honoribus afficere non dubitarunt, jussu hinc Ezechiæ R. contusum: sed extremis temporibus, inter ipsosmet Christianos, iterum à nonnullis in cultum erectum, ut videre est in voce *Ophitæ*. Excusatiores Romani, apud quos serpentes legimus, parricidio puniendo adhibitos, & unà cum parricidis culeo inclusos fuisse: Ita enim Juvenalis *ad vers.* 212. *Sat.* 8. *Parricidis in culeo clausis, ad pœnam simia & serpentes jungi solebant.* Cùm priùs solus parricida in culeum insueretur. V. quod de C. Villio scriptum reliquit Plutarchus, cui adde Liv. *Dec.* 5. *lib.* 8. Val. Maximum *lib.* 1. *cap.* 1. & Senecam *lib.* 5. *Controv.* 4. *in fine*. Post *Serpentem* verò demum simia, post simiam, canisquoque & gallinaceus additi, qua de re V. Thom. Dempsterum *in Paralipom. ad Rosinum lib.* 8. *cap* 25. & suprà *suo loco*. Annibal item, qui iis contra hostes usus est, apud Corn. Nepotem, in *Vita* ejus. Quem ma'è æmulatus Heliogabalus, *serpentes per Marsicæ gentis Sacerdotes collegisse fertur: eosque subitò ante lucem, ut soles populus ad ludos celebres convenire, effudisse, multosq; afflictos morsu & fuga*, apud Lampridium &c. Cæterùm *de Serpentum natura ac speciebus*, & peculiariter de eorum *capite, longè potissima parte, de eorum latibulis, lingua bisulca, prudentia, veneno; de quorundam gemino aculeo, in ore & cauda; de populis urbibusq;, quibus hoc animal infestum*, aliisque huc pertinentibus, V. præ aliis Sam. Bochartum *Hierozoici Parte utraque passim*, inprimis *Part. prior. Lib. I. cap.* 4. & *Part. poster. lib. III. cap.* 6. Adde, Plinium, Gesnerum, Aldrovandum, Auctorem Anon. *Sinæ & Eur. cap.* 39. Alios. Non „omittendum tamen adversùs unum Serpentem, bello primo Pœ„nico, Attilium Regulum Consulem, in Africa, castris apud Ba„grada flum. positis, prœlium grande atque acre fecisse, cumque „magna totius exercitus conflictione, ballistis atque catapultis „diu oppugnasse: interfecti tandem corium longum pedes 120. „Romam misisse, quod refert A. Gellius *lib.* 6. *cap.* 3. De eodem „Val. Maximus, In Africa, inquit, apud Bagrada flumen, tantæ „magnitudinis anguis fuit, ut Attilii Reguli exercitum usu amnis „prohiberet, multisque militibus ingenti ore correptis, complu„ribus caudæ voluminibus elisis, cùm telorum jactu perforari „nequiret, ad ultimum ballistarum tormentis undique petitus, „silicum crebris & ponderosis verberibus procubuit, omnibusque „cohortibus, & legionibus ipsâ Carthagine visus est terribilior. „Atque etiam cruore suo gurgitibus imbutis, corporisque jacen„tis pestifero afflatu, vicinâ regione pollutâ, Romana inde sub„movit castra. Pellem ejus ad bellum usque Numantinum durasse, legas apud Liv. *Epit. lib.* 18. Plinium *lib.* 8. *cap.* 14. Orosium *lib.* 4. *cap.* 8. Silium Italicum *lib* 6. &c. De *Serpente* verò in lucerna *Minervæ*, V. Fortunium Licetum *de Lucernis lib.* 6. *cap.* 21. Superadde quæ dicta hîc passim, inprimis in voce *Anguis*; sicut *de modo cicurandi serpentes*, V. Casaubonum *ad Tiber. Suet. c.* 72. &c.

Serpentum in S. Scriptura hæ species memorantur.

α. Acontias seu Jaculus, Esaj. *cap.* 34. *versu* 15. Hebr. קפוז *Kippoz*. β. Aspis, Psalm. 140. *versu* 4. Hebr. עכשוב *Achsub*. Et Esaj. *cap.* 11. *vers.* 8. Hebr. פתן *Pethen*. γ. Cenchrines, Jobi *cap.* 38. *versu* 39. Hebr. כפיר *Chephir*. δ. Cerastes, Genes. *cap.* 49. *versu* 17. Hebr. שפיפון *Sephiphon*. ε. Dipsas, Psalm. 91. *v.* 13 Hebr. שחל *Schal*: quo tamen nomine ammodytes, aspis, chersydrus, draco, dryinus, hæmorrhous, aliique serpentes nigri, aut nigris maculis aspersi: inprimis unus aliquis inprimis *niger* (aspidis fortè genus) intelligi potest. ζ. Draco, Exodi *cap.* 7. *versu* 9. Hebr. תנין *Thannin*: quæ vox pro *serpente* quovis nonnunquam sumitur, ut hîc; aliàs *draconem* propriè notat. η. Hæmorrhous, Genes. *cap* 49. *vers.* 17. Hebr. שפיפון *Sephiphon*: namque & hac voce eum indigitari, docet Bochartus. θ. Hydrus seu Chersydrus, Num. *cap.* 21. *vers.* 9. Hebr. שרף *Saraph*: à quo genere Israelitæ morsi, ænei serpentis aspectu sanati sunt. ι. Regulus seu Basiliscus, Proverb. *cap.* 23. *versu* 32. Hebr. צפע, *Tsepha*, vel צפעוני, *Tsiphoni*. Latinè *Sibilus* quoque. Atque hic, præcipuè Regis symbolum fuit, quamvis aliàs in genere *Serpens* supremæ dignitatis apud Vett. hieroglyphicum esset. κ. Striduli & Surdi serpentes, quales aspides, basilisci, cerastæ, chersydri &c. habiti. V. suprà *Aspis surda*. λ. Vipera, Jobi *cap.* 20. *versu* 16. & Esaiæ *cap.* 30. *versu* 6. Hebr. אפעה *Ephe*: cujusmodi serpentem Pauli Apostoli manui se adalligasse, legimus Actorum *cap.* 28. *versu* 3. V. de his omnibus præfatum Bochartum *Hierozoici Part. poster. Lib. III. toto*, quod *de Serpentibus* est, nec non hic passim, de aliis verò *Serpentum* speciebus Vossium ubi suprà.

Serpyllum, inter coronamenta Vett. receptum, ut flos vernus ac violæ socius & rosis. Theocritus *Eid.* 18.

Ἦδ᾽ ἴα, ἦδ᾽ ἕρπυλλον ἀκμάζει.

Et *Ep.* 1.

Τὰ ῥόδα τὰ δροσόεντα, καὶ ἁ κατάπυκνος ἐκείνα
Ἕρπυλλος κεῖται ταῖς Ἑλικωνιάσι.

Quorum priori violis, posteriori rosis illud jungens *Musis sacrum* fuisse addit. Nomen ei παρὰ τὸ ἕρπειν, *à rependo*: floret enim hederæ instar & aliis floribus, eos quodammodo depascens, circumvolvitur. Quam ob rem à Theophrasto collocatur inter plantas θυμώδεις, πολυγώνους καὶ ταρσώδεις, *animosas, multifidas & implicitas*: φιλόζωον verò, i. *vitæ amans*, Nicandro dicitur *in Alexiph.* quòd semper floret nec folia unquam perdit. Ejus duo genera faciunt, unum domesticum, alterum agreste &c. Cæterùm, ut aliis demat id, quod insuave est, his Virgilius sociat *serpyllum*, *Ecl.* 2.

Allia, serpyllumq; herbas contundit olentes &c.

Car. Paschalius *Coronar. lib.* 3. *cap.* 17. V. quoque Plinium *libro* 20. *cap.* 22.

Serra, inventum Dædali, Plin. *lib.* 7. *cap.* 56. occasione *serratæ* herbæ, quæ *chamædrys* aliàs, item *trissago*, dicitur, Idem *lib.* 24. *cap.* 15. An *serræ* piscis, qui *serratam* cristam habet, & subternatans navem secat, teste Isidoro *Originum lib.* 11. *cap.* 6. quo nomine Gesnerus intelligit scolopacem piscem prælongo rostro, radium versùs caudam habentem longum, durum, præacutum, alterâ parte denticulis *serratum*, V. Bochartum *Hierozoici Parte poster. lib. VI, cap.* 15. Præter vulgarem usum, in suppliciis adhibita legitur, ut videre est de Esàja Propheta, in voce *Isaias*. V. quoque suprà *Sectio*. Ab eadem nonnulli *Serras*, recentioris ævi Scriptoribus dictas volunt montium angustias, quòd *serrâ* veluti dissecti sint; cujusmodi montem *scissum*, id est, *taliatum*, vocat vetus Agrimensor *de Limit.* Unde vox pro monte ipso vel colle usurpari cœpit; quâ notione etiamnum *Sierras* Hispani dicunt: Fortasse, ait Salmasius, quòd malè reddiderint ex Græco Πρίων, quod *montem* simul, & *serram*, denotat, V. eum *ad Solinum*, & in *Nomenclatore Lexici*, voce *Sierra*.

Serracum, apud Juvenalem,

—— —— *coruscat*,
Serraco veniente abies ——

idem cum *Sarraco* est, quod vide. Aliud est *Sciracum*, apud Horatium, cophinus viz. in quo τὰ σκεύη τῶν ὑποκριτῶν, *supellex Histrionum*, Poll.

Serranæ Tibiæ, apud Donatum, *Dextræ autem & Lydiæ sua gravitate seriam comœdiæ dictionem pronuntiabant: Sinistræ & Serranæ acuminis levitate jocum in comœdia ostendebant*: Tyriæ sunt, nec à *serræ* stridore, ut Turnebo visum, dictæ. Nota enim *Serrana* seu *Sarrana purpura*, de qua voce V. in *Serra*: plura verò hanc in rem apud Salmasium *ad Solinum pag.* 124. & infrà ubi de *Tibiis* &c.

Serrati Bigatique nummi, memorantur Tacito in *German.* cùm ait, *Germani pecuniam probant veterem & diu notam, Serratos bigatosq;*. E quibus, quid *Bigati* sint, notum; nummi viz. bigis, id est, duobus equis currui junctis, notati: Quemadmodum *Quadrigati* dicti sunt, quorum signum quadriga fuit, ut videre est apud Livium *lib.* 23. *cap.* 15. *lib.* 33. *cap.* 8. &c. aliosque rerum Romanarum Scriptores. De *Serratis* verò ambigitur. Et quidem Abr. Althamerus *Comm. ad h. l.* uti *Bigatos* à biga, sic *Serratos*, à *serra* impressa, denominatos esse vult: Sed cùm Bigatos quidem pluries videre detur; qui serræ verò formam impressam aut incusam numo viderit, inventus sit nemo, stare sententia non potest. Placet itaque Berneggero *in Taciti Germ. quæst.* 19. ideo nummos quosdam *Serratos* fuisse appellatos, quòd eorum ambitus dentatus atque asper esset, in modum serræ, quæ probæ monetæ fuerit nota, unde colligeretur, è talibus nummis longo usu aut resectione nihil periisse: Cujusmodi nummos, ex Antiquitate superstites, etiamnum apud Antiquitatis nummariæ cultores passim reperias. Unde obiter notare licet Romanorum, hac etiam parte Majestatis retinentissimorum, circa rem nummariam, solertiam ac solicitudinem laudatissimam: in qua cùm sequenti ætate remissius ageretur, nullibi nisi in regio suo Palatio, monetam cudi jussit Carolus Magnus Imperator, exemplo vett. Romanorum, qui, licèt in amplissimo Imperio, nullum tamen aliud Ἀργυροκοπεῖον seu Monetariam

tariam officinam, quàm Romæ in *Junonis Monetalis* templo, habebant, ut eo faciliùs monetæ adulteratoribus occurreretur. V. Eundem *ibid.*

Seria, æ, Græcè ..., V. suprà passim, præsertim in voce *Crinis*. Aliàs *Serta, orum*, coronæ ex floribus, à *serie*, vel *serendo*: aliter *Servia* quoque. Propriè autem sic dicebantur coronæ è ramis floribusque textæ, velut *inserta* seu consertæ & implexæ: postmodum ad omne coronarum genus denotandum vox adhibita est, uti pluribus docet Car. Paschalius *Coronarum lib. 1. cap. 12.* Imò & de floribus nonnunquam occurrit, è quibus corollæ texuntur, ut apud Virgilium *Æneid. lib. 1.*

Thure calent aræ sertisque recentibus halant.

Sed *sertum* propriè *soluto* opponitur. Apulejus *Metam. lib. 10. Hinc gratiæ gratissimæ, inde horæ pulcherrimæ, quæ, jaculis floris serti & soluti, Deam suam propitiantes, scitissimum construxerunt chorum.* Et Statius *Thebaid. lib. 10. versu 782.* ubi de Menœcei funere,

—— hi sertis, hi veris honore soluto
Accumulant artus, patriaque in sede reponunt.

Ubi & *sertis* & *solutis* rosis sparsum ejus funus ait, more aliis notatissimo. Sic idem *lib. 5. Sylv.*

Illustremq; animam lethæis spargite sertis.

Quod obtinet etiamnum, in virginum præcipuè utriusque sexus exequiis. V. Caspar. Barthium *Animadversion. ad Statium cit. Thebaid. loc.*

Servare, Augurum verbum. Cic. de Divin. *lib. 2. Jam verò de cælo servare non ipsos censes solitos, qui auspicabantur, nunc imperant pullario.* Arnobius *lib. 2. Servatis de cælo, aut otiosas facitis obnunciationibus actiones.* Pro quo *inservare* dixit Statius *Thebaid. lib. 6. versu 932.* & *lib. 8. versu 194.* ad quæ loca V. Lutatium, ut & Casp. Barthium *Animadversion. Part 3. pag. 630.* & 826. Hinc *servata*, i. observata, *avis*, apud Ovidium *Tristium lib. 1. Eleg. 8* & *servator cœli*. Astrologus, Lucano *lib. 1.*

Et diftas volucres Augur servare sinistras,
Nec cœlum servare licet ——

Et *lib. 8.*

Doctus ad hæc fatur taciti Servator Olympi,
Signifero quæcunque fluunt labentia cælo &c.

Servator, appellatio gloriosissima etiam Romanis moribus. Hanc sic circumscribit Statius *Thebaid. l. 5. v. 20.*

Attamen o quicunq; es, ait, cui gloria tanta
Venimus innumeræ fatum debere cohortes:
Quem non ipse Deûm Sator aspernetur honorem.

Et certè *Servatoris Jovis* delubra, & *Servatoris Bacchi* ara, Græciæ cultui sacra, memorantur Pausaniæ. Æschylus *Agamemnone*,

—— —— τῶ κατὰ χθονὸς
Ἅδου, νεκρῶν Σωτῆρος ἱκταῖαν χάριν.

Peculiariter Medicis titulus datur, ab illorum nim. Numine, Æsculapio, ut videre est apud Saxonem Gramm. *lib. 3.* & *4* &c. V. quæ notavit, *Salvatoris* vocem usu Christiano asserens Claud. Dausquejus *ad Basilium Seleuc. Orat. XI.* Barthium *ad Statium d. l.* & infrà in voce *Soter*.

Servi, vetustum nomen, & à Noahi usque temporibus deductum, sacra Biblia testantur, Genes. *cap. 9. vers. 21. Maledictus Chanaan, servus servorum erit, fratribus suis.* Quod expressit eleganter Alcimus Avitus *lib. 4.*

—— —— —— Primum inde repertum
Servitii *nomen: cuncti nam semine ab uno*
Prodiimus, Patremque omnes sibi vendicat unum
Posteritas: deque ingenuo mala crimina servum
Efficiunt.

Et hoc ab ipso Noacho totum effluxisse, ut canit Alcimus, argumento est celebris deinceps facta mentio *Servorum*, ut in illa Abrahami subitaria domesticarum copiarū recensione, ad fratrem è captivitate eximendum: Genes. *cap. 14. vers. 14.* in præscripto Circumcisionis, Genes. *cap. 17. vers. 23.* & *alibi*, ubi ancillarum, vernarum, emptitiorumque memoria extat. Ita quidem Pignorius: Sed meritò altiùs arcessenda *Servorum* origo, quò & Alcimus nos manu ducit, cùm ex ipso Protoplastarum lapsu hujus status primordia derivat. Quo cùm Natura humani generis corrupta sit, plurimos *nata servituti mancipia*, cum Tacito *in Agric. cap. 31. §. 4.* jure dicas, qui cùm, ob defectum prudentiæ, nec sibi ipsis utilia prospicere, nec alios rectè possint gubernare, ob vires tamen corporis, laboribus ferendis aliorumque mandatis expediendis, sunt idonei. Ad nomen quod attinet, ex eo Servi appellati sunt, *quòd Imperatores captivos vendere & per hoc servare, nec occidere, solent, l. 4 ff. de Statu hom.* Iidem *Mancipia*, quòd *ab hostibus manu capiuntur, Ibid.* Quam etymi vim latiore aliquanto verborum ambitu circumscripsit nescio quis, *Epitom. juris Civ. ex edit. Paris. 1599.* qui *in hostibus captis & in servitutem redactis*, scribit *esse observatum, quod utile erat ac benignum. Eos enim servari & non occidi benignitatis esse, servire utilitatis, occidi neutrius.* Sic Latini, alii alia, quæ brevitatis causâ transilemus. Captivitas sanè non novitium inventum fuit: utpote, quæ ab ipso usque Nimrodo fluxisse videtur: Quæ enim *de venatione* ejus habentur Genes. *cap. 10. vers. 9.* interpretatur *de oppressione ac captivitate*, Augustinus *de Civ. D. lib. 16. cap. 4.* Et hoc profectò non dedecebat Idololatriæ repertorem ac Politicorum patrem. Justinus tamen & Orosius Nino tribuunt, qui cùm bella finitimis primus intulisset, Semiramisque uxor primùm metalla invenisset, captivis suis eorum tractationem mandasse, scribitur Suidæ. Duplici autem jure aliquis *Servus* fiebat; Civili, *quando major 20. annis pretii participandi causâ se venire patiebatur, l. 5. de statu hom.* & Gentium, *quando ab hostibus quis capiebatur, aut ex ancilla nascebatur.* Dominatio enim de jure Gentium introducta est, inquit JC. *l. 64. ff. de condict. indeb.* quod & Luctatio Placido visum est *ad illud Statii,*

Ne tristes Dominos, orbasq; inimica revisam
Eurydicen.

Naturâ verò servum esse quempiam cùm dicitur, cum grano salis id accipiendum est. Juris civilis capita ampliavit maximus Imp. Constantinus *l. 2. Cod. de Libert. & eorum liberis*, quum sancivit, libertos homines ingratos recidere in servitutem, quam evasissent, Claudium apud Sueton. *cap. 25.* imitatus; quod & Nerone imperante agitatum est, teste Tacito *Annal. l. 13.* Imò & in Patriam ingrati, qui olim militiam detrectabant, ad dilectum non respondentes, ut proditores libertatis, in *Servitutem* redigebantur, *l. 4. de re milit.* Et horum auctariorum alia quidem, ut vidimus, culpæ & noxæ imputanda sunt, alia egestati & pietati. Constituit enim idem Constantinus *leg. 2. Cod. de Patribus qui*, licere patribus, filios inopiæ causâ distrahere, jure nim. antiquissimæ à Romulo invectæ patriæ potestatis, cujus meminerunt Dionysius Halicarnass. *lib. 1* Cicero *de Orat. lib. 1.* Dion Chrysostomus *Orat. 15.* Alii. Hi tamen pretium aut vicarium offerendo, vindicabantur in libertatem, *ead. l.* quam compensationem sustulit Valentinianus Imp. quòd servitium diceret ingenui, etiam minimi temporis spatio, remunerationi pretii facere satis, *l. unic. Cod. Theod.* Idemque jus videtur fuisse observatum, in expositis liberis apud Bithynos, quos *Θρεπτοὺς* nominabant. Eorum namque libertatis maximam habendam rationem, respondit Imp. Trajanus apud Plin. *lib 10. Epist. 72.* At cùm anno C. 447. fames, de qua Marcellinus, universam vexaret Europam, Italici homines filios & parentes vendiderunt, quos Placidius Valentinianus redimi præcepit, sub quintæ adjectione, *Novell. 11. Valent.* Quibus tamen optimorum Impp. sanctionibus malæ huic mercaturæ obviàm penitus itum non est: cùm in Lucaniis, conventu Leucotheæ, natali D. Cypriani, à parentibus liberi passim distraherentur. Ita ergo, ut Romani jure gentium *Servis* sibi uti licere arbitrati sunt: sic ne Christiani quidem non modò sub initium Ecclesiæ, sed & multis pòst seculis, iis caruere. Namque & diu post prædictos Impp. extant de *Servis* Legg. Karoli M. Ludovici Pii ac Lotharii, in *lib. Legg. Karoli M.* & *in Legg. Longobard.* Sunt etiam de *Servis* & Ancillis fugitivis constitutiones Guilielmi R. Siciliæ ac Neapolis, & Friderici II. Imp. *in Placitis Regni Neapol.* Sunt & Alexandri III. Urbani, Innocentii, Pontificum decreta de conjugiis *Servorum*. Donec à temporibus Friderici modò memorati, i. post A.C. 1212. præter propter, omnino *Servitus* inter Christianos expirare cœpit: paucis in Lusitania, Prussia, Polonia, reliquiis hodieque superstitibus. Ad *Servitutis* apud Romanos conditionem redeo, iniquior ea fuit, quàm ratio humanitatis *Servo* & domino communis exigeret. *Fuit enim infima conditio & fortuna servorum*, Cic. *Offic. lib. 1. Caputq; servile nullum jus habuit, carebat nomine, censu, tribu*, Paulus JC. *l. 3. ff. de cap. min.* A militia præterea arcebantur. Serv. *ad Æneid. lib. 9.* & quidem capitali pœnâ proposita, Marcian. *l. 2. de re milit.* V. quoque Plinium Jun. *lib. 10. Epist. 39.* Quod adeò fuit receptum, ut, cùm ex inopia liberorum capitum, Imperatores ad ultimum prope desperatæ Reip. auxilium adigerentur, tamen non legerent ad militiam *Servos*, nisi liberos factos, Liv. *lib. 22.* Hinc illisdem non nisi *quasi Testamentum*, Plinius Jun. *lib. 8. Epist. 16. quasi dotem*, Ulpianus *de jure Dot. quasi patrimonium*, Paulus *leg. 47. de peculi. quasi novercam, l. 15. de ritu Nupt.* tribuunt. Verbo, de jure civ. *Servus* pro nullo erat, *l. 1. §. 2. unde cognat.* Dominium contrà in ipsos tum summi juris, tum summæ injuriæ fuit. *Pecudum namque numero* censebantur. *leg. 2. ff. ad L. Aquil.* V. Senecam *Epist. 47.* Imo *& qui tolerabili erat conditione, nemo erat*, Cic. *Catilin. 4.* Fuerunt enim, qui intolerandâ utebantur conditione, etiamsi ad legis Æliæ Sentiæ capita Cicero non respexisset. Cibum adurere, mensam evertere, dicto tardiùs audientem fuisse, cruce aut flagellis ad minimum expiabatur, Plut *de ira cohib.* Quo factum, ut *Servi* nuper empti non quærerent, an superstitiosum vel invidum, sed an iracundum herum nacti essent, Sen. *de Ira lib. 3. cap. 24.* & Petrus Chrysologus *Serm. 141.* Atque has serviles delitias eleganter tangit Geta Terentianus, *Phormione Actu 2. Sc. 1.*

—— —— Herus si redierit,
Molendum usq; in pistrino, vapulandum, habendæ compedes,
Opus ruri faciendum.

Furcam solam & crucem omittit, quarum pœnam verbis extenuare non poterat. Et ex horum suppliciorum frequentia, honoraria illa manarunt *Servorum* epitheta, *Furcifiri, Mastigiæ*,

Flagri

Mastigiaeʼ, *Verberones* & *Cruciarii*. Discussit sanè aliquoties Natura hanc caliginem: ita ut Paulus *l. 5. ff. de contr. empt.* viderit, *difficile dignosci posse liberum a Servo*; at non diu id mansit, siquidem plerique ita sentiebant, ut illa apud Juvenalem garrit *Sat.* 6.

O demens! ita, Servus homo est.

Quare non mirandum, si Ulpianus *Servitutem* morti assimilaverit, *l. 18. de cond. & dem.* Et olim quidem potestas dominica necem ipsam *Servorum* complectebatur, Cajus *l. 1. de his q. s. vel al. sunt jur.* quam inter nota Vedii Pollionis, apud Senecam *de Ira lib.* 3 *cap.* 40. §. 3. & Dionem *lib.* 54. L. Quintii Flaminii, apud Plut. *in eo cap.* 32. & Ciceronem *in Catil.* aliorumque sævitia. Imò, siquando dominum necari contigisset, omnes *Servos* sub eodem tecto repertos, nullo sontis insontisque discrimine, ad supplicium abripi solitos, scribit idem *Roscio Amerino*, & exemplum habet Tacitus *Annalib. libro* 14. *capite* 42. §. 2. Omitto certamina gladiatorum, quibus illi, ut Populo spectaculum præberent, sese mutuis vulneribus confodere, aut bestiarum dentibus in arena lacerari, cogebantur: execrandos, ad quos adigebantur, concubitus, aliaque crudelitatis exempla, partim legibus concessa, partim consuetudine excusata. Quod sanguinarium jus notaverunt quoque apud Germanos Tacitus *de mor. Germ.* apud Persas Ammianus *lib.* 23. Et hujus sanè vis fuit, ut Hadrianus Imp. *Servos à dominis vetuerit occidi*, apud Spartian. quod & Antonino Pio successori illius placuit, *l.* 1. & 2. *de his, qui sui vel al. juris sunt.* Constantinus autem, *reum homicidii fore, qui servum adegeris in ipsis cruciatibus vitam relinquere*, rescripsit *l. un. C. de emend. Serv.* At neque sic dominos jus sibi suum eripi passos esse, discimus ex Salviano *de Gubern. lib.* 4. Lenioribus vero animadversionibus frequenter utebantur. Juvenalis *Satyrâ* 6.

—— Hic frangit ferulas, rubet ille flagellis,
Hic scutica.

Baltea verò, quæ vocat idem *Sat.* 9. Scholiastes *lora* interpretatur, quam utique operam navasse conservos, argumento sunt *Lorarii* apud Plautum: & quidem flagella in peculio servorum erant, imo & ad Libertos aliquando pertinebant, Ulpian. *l.* 10. *de in jus voc.* Neque verò mitiores in *Servos* Magistratus fuere, Hermogenian. *l. ult. de injur. & fam. libel.* Recenletque Aristophanes *Ba-τραχ.* catalogum servilium aliquot tormentorum, *Extensionem in tabula, suspensionem, scuticam è pelle histricis, verbera, torturam, aceti in nares infusionem & laterum impositionem.* Cui dominicæ licentiæ adscribenda enarratio illa Donati, *ad Terentianam paroem.*

—— At enim in me istæc cudetur faba.

quosdam viz. consuevisse, *malè coctam fabam, & quæ non madues-cit, supra caput coqui saxo comminuere.* Item supplicium villici, quem dominus, melle perlitum, formicis cruciandum objecit, aliaque crudelitatis genera, quibus factum, ut *macelli specie domus eorum cruentaretur sanguine vernularum*, Capitolin. *Macrino*. V. carnificinæ hujus scenam graphice repræsentatam à Galeno *de dignosc. cur. an. mor.* apud quem legimus, *Famulos tum calcibus appetitos, tum graphiis compunctos: eisdem confractos dentes, oculos stylo & calamo erutos; eosdem percussos, ancillas, morsu dominarum cruentas.* Imò quidquid tetrum, sævum, horribile in Christia nos olim excogitatum & exercitum est, illud omne ad illos à *Servis* transiit &c. Quæ inclementia in fugitivos inprimis emicuit, quos per fugitivarios conquisitos, stigmatibus notatos, vel trudebant in publicam custodiam, vel in pistrinum, vel interficiebant, Cic. *lib.* 1. *Epist. ad Q. Fratr.* Florus *Histor. lib.* 3. *cap.* 19. &c. Quòd si ii latitarent, præconio illos indagabant, Petron. vel libello proposito inquirebant, cujus specimen exprimit egregie Propertius *lib.* 3. *El.* 21. Ac eousque progressa est dominorum sævitia & proclivis *Servorum* fuga, donec ad publica sacra Populi Rom. perveniretur. Plin. *lib.* 18. *cap.* 2. *Vestales nostras hodie credimus, nondum egressa urbe mancipia fugitiva retinere, inde precationis*: quod utut verum fuerit, homines tamen Vestâ valentiores, non carmina modò, sed & custodias evadebant: unde *ne ii admitterentur in saltus, neve protegerentur à villicis*, Senatus censuit, *l.* 1. *de Serv. Fugit.* At statua Cæsaris inprimis, miseris perfugium erat, ad quam si se recepissent, tum Magistratus de querelis eorum cognoscebat & venire eos jubebat, ne in potestatem dominorum reciderent ampliùs, *l. 2. de his q. s. v. a. j. sunt.* Asylum quoque, servitiis etiam pessimis patebat aliquando. Quibus verò statua ad manum non erat, illis ara non deerat, Corn. Nepos *Pausan.* Eratque fugæ cognitio vel Præsidis & Proconsulis in Provincia, vel Præfecti Vigilum Romæ. Triumviri v. Capitales in *Servos* animadvertebant, à quibus apud columnam Mœniam puniri consuevisse, innuit Horatius *in Menam Pompejanum* canens,

Sectus flagellis hic Triumviralibus
Præconis ad fastidium &c.

Et hoc dominicum jus non vitam modò, sed & alia omnia *Servorum* complectebatur, Cajus *l.* 10. *de acq. rer. dom.* itaque filios etiam servos procreabant, utpote non ex matrimonio, sed ex contubernio, natos. Eosdem domini pignori dabant, addicebant, deferebant in censu. Cùm tandem omnia commoda ad extremam usque senectam ab iis percepissent, ut nihil ampliùs extorquere possent, pluris licitantibus proscribebant, quò sanguinis extremum illud pretium, quantulumcunque esset, corraderent, ne jam ætate defectos gratis alere aut liberos dimittere cogerentur, qualequid de Catone maj. annotavit Plut. *in eo*, ut ita beatior fuerit Atticus ille mulus Palladis, quem, ob ætatem vacatione donatum, liberè vagari, sine capistro, sine labore consuevisse, idem tradit *lib. de Animal. compar.* Interim, bis in anno relaxatio illis concessa, & sine discrimine cum dominis colludere ac festos agere dies, permissum est, Senec. *Epist.* 47. Erat verò servorum dies festus Idibus Aug. quòd eo die Servius Tullius R. natus esset servâ, ut scribit Festus: iidem & Saturnalibus usuariam quandam libertatem assumebant atque ad mensam, dominis ministrantibus, sedebant, vestemque cum iis commutabant, ut vidimus suprà, ubi de *Saturnalibus*. Quibusdam etiam *Servitio* exire, benignitate dominorum vel propriâ virtute, contigit, qui hinc *Liberti* dicti. V. suprà ubi de *Libertus* & *Manumissione*. Apud Athenienses, jura *Servorum* haud paulo solutiora erant, Demosth. *Philipp.* 3. justam enim illi ac clementem servitutem præferebant, cùm *Servi* (qui Græcis ideo σώματα, Lat. *corpora*) essent dominis, quod animæ corpus, ut præclarè disputat Aristoteles *Politic. lib.* 1. metusque esset, ne provocati injuriis bello dominos incesserent, quod aliquando evenisse, testatum reliquit Posidonius. Itaque eadem cum plebe, aut elegantiori utebantur veste, neminique de via cedebant, Xenoph. *de Rep. Athen.* neque licebat eos ab alienis pulsari, ex Lege: Ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ τὸν ἐλεύθερον δοῦλον, χειρῶν εἶναι αἰτίας κατὰ τὸν νόμον. *Servis* quoque in bello captis, qui *Servitutis* modus omnium antiquissimus, consuluit Rhetor Lycurgus, hac lege: Μηδένα ἐξεῖναι τῶν Ἀθηναίων, μηδὲ τῶν οἰκούντων Ἀθήνησιν ἐλεύθερον σῶμα πρίασθαι ἐπὶ δουλείᾳ τῶν αἰχμαλώτων, ἄνευ τῆς τοῦ προτέρου δεσπότου γνώμης, apud Plut. *in Lyc.* Quòd si quis in servitutem abduceretur, aut peteretur, poterat quilibet illum liberali asserere causâ manu, ex Lege: Ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ ἀφαιρεῖσθαι εἰς ἐλευθερίαν καὶ ἐγγυῆσθαι τὸν ἀγόμενον εἰς δουλείαν πρὸς τὸν πολέμαρχον. Concedebatur etiam *Servis* actio, adversùs iniquos dominos, quâ poterant eos adigere, ut se venderent, Lege: Τοῖς δούλοις ἐξεῖναι πρᾶσιν αἰτεῖσθαι, καὶ δεσπότην μεταβάλλειν ἐπιεικέστερον, cujus meminit Plut. *de Superstitis.* Confugiebant autem illi, ad Thesei sacellum, ubi jus iis dicebatur, Suid. quin etiam libertatem consequebantur, vel invitis Dominis, pecuniâ numeratâ: ex Lege cujus Dion Chrysostomus meminit *Orat.* 15. Habebant enim Athenis *Servi*, quod sibi comparabant, peculium, ex quo aliquid dominis suis pendebant, atque etiam pro capite numerabant suo, ut servitutem exuerent, Xenoph *loc. cit.* Etiam factum quandoque, ut, afflictis Reip. temporibus, qui egregiam in bello navaverant operam *Servi*, libertate donarentur à Rep. quod contigit iis, qui ad Arginusam Lacedæmonios fuderunt, anno 3. Olymp. 93. quique militaverant Chæroneæ, contra Philippum Macedonem, V. Aristoph. *Ranis* & Dionem Chrysost. *loco cit.* apud Sam. Petitum *Comm. in LL. Attic. lib.* 2 *tit.* 6. Porrò continebantur apud Romanos *Servi*, Familiæ appellatione, quam 15. eorum constituebant: Licèt namque primitus singulis servis prisci Romani contenti essent, ut tradit Plin. *lib* 33. *cap.* 1. qui proin nominibus dominorum, *Marcipores*, *Lucipores* &c. id est, *Marci pueri*, *Lucii pueri*, veniebant; at postea tantopere illorum numerus auctus est, ut liberorum capitum solitudo *servilibus* copiis arte & consilio occultanda videretur. V. Senec. *lib.* 1. *de Clem. cap.* 24. De Euno sanè Athenioneque legimus, ut Siciliam vastarint, ut Prætores exuerint castris, ut Regia arripuerint insignia, Diodor. Sic. *lib* 34. & 36. Demetrio item Pompejano, *numerum quotidie servorum, velut Imperatori exercitus, referri solitum*, docet Seneca *de Tranquill. cap.* 8. Ut Athenis, cùm Demetrius Phalereus censum ageret anno 1. Olymp. 116. numeratâ esse *servorum* capitum 400000. memoriæ prodidit Ctesicles *bron. lib.* 3. Unde vel à gente iis, *Daci*, *Getæ*, *Mysides*, *Syri*, *Phrygis*, *Lydi*, *Japygis* &c. vel à ministerio, nomina imponi cœpere. Gentes autem, è qua desumti, quædam probæ erant, quædam improbæ. Alexandrini, nequitiis, salibus, cantu antecellebant, Senec. *in Sap. non cad. injur. cap.* 11. & Quintilian. *lib.* 1. *cap.* 2. Asiatici formâ, Juvenal. *Sat.* 5. *vers.* 56. inprimis inter eos Phryges ac Lycii, Idem *Sat.* 11. *versu* 47. Syri, Medi, Mœsi, Galli, Bithyni, Cappadoces, Liburni, viribus valebant, & proin ad onera & lecticas parabantur, Martial. *l* 7. & 9. Juven. *Sat.* 7. & 9. Clem. *lib.* 1. *Pæd.* Catullus &c. Corsi, feri & socordes, Strab. *lib.* 5. Cappadoces, stupidi, censebantur, Cic. *post redit. in Senat.* Sardi, nequam. Adag. Britanni erant proceri, ideoque ab Augusto ad officia theatralia donati sunt, auctore Servio Virgilii *Georgicorum lib.* 3. &c. Vestis *Servorum*, apud Rom. tunica erat, & præter hanc chlamys, birrus, lacerna, *l.* 1. *Cod. Theodos. de habitu intra Urb.* cucullа item, Columella *lib.* 1. *cap* [illegible] At Pistrinarii, pubetenus nudi erant, vel ad minimum *sic tunicati, ut essent per pannulos manifesti*, Appulejus *Metamorph. cap.* 9. Apud Græcos, non minùs ac ingenui, palliati erant, Plaut. *Captivis Act.* 4. *Sc.* 1. quod, cùm properarent, solitos fuisse in collum, h. e. dextram ejus partem in sinistrum, sinistrâ in dextrum humerum rejicere, discimus ex Terentii *Prolegom.* Interim propria eo-

rum vestis Eromis ac Diphthera fuit, V. *suo loco.* Victum quod attinet, illis, ad rationem demensi cibarii, panes quotidie vel bilibres, vel etiam trilibres, assignabantur, Cœl. Aurel. *l.* 5. *Acut.* 2. Demensum n. quandoque variabat, & modò *IV.* modò *IV.* & S. modò *V.* modiorum quà splendor, fuit, prout ferebant & annonæ ratio & dominorum quà sordes: quas prorogationes Dispensator in diurnum referebat. Cato *tit.* 15 compeditis per hyemem panis P. *III.* ubi fodere cœpissent, P. *V.* dari præcepit, adeò, ut urbanis ministeriis panis P. *II.* vel *III.* sufficere potuerint, cùm neque fodere aut opus facere necesse haberent, & quoad pulmentaria ac obsonia lautiùs acciperentur. Fossorum in specie panem *Cantabrum* vocatum, & in pugillos aliquot furfuris aquâ infusâ, postq; horas aliquot refusâ superfluâ aquâ, furfuribus expressis, ex furfuribus, succo albo seu cremore, confectum fuisse discimus ab Hadr. Turnebo *Adversar. lib* 15. *cap.* 16. Pedum tegmina, namque præstare tenebatur dominus *Servo*, *Panem, pulmentum, vestem, manicas, pedum tegmina,* Columell. *lib.* 1. *cap.* 8. qualia fuerint, V. Balduinum *de Calc.* Inaures, quæ aliis Nobilitatis, his *Servitutis* nota erant, gestatæ à pluribus. Unde Pœni cum *annulatis auribus*, introducuntur à Plauto *Pœnul. Act.* 5. *Sc.* 2. & *pertusas aures Arabibus* tribuit Petronius: imò perforatas subulâ *Servorum* aures, perpetuæ servitutis signum fuisse, ex Deuteron. *cap.* 15. *v.* 15. cognoscimus. Hinc ex fissuris fenestrisque aurium, in libertate donatis, præteritæ conditionis nota, quamvis omni arte occultaretur, apparebat. Juvenalis *Sat.* 1. *versu* 104.

—— —— —— —— *Quamvis*

Natus ad Euphratem, molles quod in aure fenestræ

Arguerint, licèt ipse negem, &c.

Ut alia hac vice omittam: Erant autem vel *Publici*, de quibus V. in voce hac, vel ad privatam familiam pertinebant, quæ iterum vel urbana vel rustica, & utraque in innumera rursus ministeria divisa fuit, de quibus aliquid hic infrà. Plura hanc in rem suggerent Laur. Pignorius *Comm. de Servis*, Tit. Popma *de operis Servor.* Bartholinus *de Inauribus*, Rosinus *Antiqq. Rom. passim*, Alii. V. quoque in voce *Servus.*

Familia Urbana, quo ordine à Pignorio tradita.

α. Servi urbani. Medici. Chirurgi & Ocularii. Clinici. Chirurgi & Ocularii simul. Dissectores cadaverum. Pollinctores. Succollatores. Ustores. Orcini & Pileati. Principes Medicorum seu Superpositus. Medicæ & Tractatrices. Jatraliptæ. Aliptæ. Unctores. Mediastini. Curatores ægrorum & amentium. β. Balneatores. Pueri unguentarii. Alipilarii. Mulieres unctrices. Tonsores. Tonstrices. γ. Offarii & Coqui. Archimagiri & supra coquos. Pistores. Dulciarii. Lactarii. Placentarii. Pomarii. Focarii. Venatores. Aucupes. Promi. Penuarii. Condi-promi. Procuratores peni. Ancillæ penuariæ. δ. Ministri convivales. ε. Obsonatores. Invitatores. Vocatores. Nomenclatores. Calatores Iudices horarii. Tricliniarcha. ab Aquimanili & pollubro. Infertores epularum & luminum. Lectisterniatores. Mensarum detersores. ζ. Structor. Scissor. Carptor. Distributores panarii. η. Prægustatores Papates. Argento & auro præpositi. ab Auro gemmato. ab Argento potorio. ab Argento scenico. Vasorum detersores. θ. Ministratores. Pueri ad cyathum & vinum. Pocillatores, ad Cyathos. à Lagena. Ministri aquæ calidæ & gelidæ. Muscarum abactores. ι. a Macella. Pueri ad pedes à Pedibus. Circumpedes. κ. Symphoniaci & Acroamata. Aretalogi. Symphoniaci in navi. Chorus Choraulæ. Citharœdi. Præpositus à tibiis Cæsareanus. Mulieres citharistriæ. λ. Tibicinæ. Tibicines. Fidicines. Sambucinæ. Crotalistriæ. Cymbalistriæ. Tympanistriæ. μ. Organici seu Organarii. Hydraulæ. Puellæ in ministerio, nuditate, cantu, saltatione, convivas oblectantes. ν. Comœdi & Histriones. Moriones. Nani. Nanæ. Scurræ. Suffitores. Gladiatores in convivio. ξ. Mediastini. Scoparii. Lecticarii. Sputorum detersores. Reliquiarum abjectarum collectores. ο. Geruli. π. Supellectiarii. Cælatores. Vascularii. Argentarii & à Corinthiis. Vestiarii Vestifici. Vestispices. Vestitores Janitores & Clavicularii. ρ. à Bibliothecis. à Studiis. Anagnostæ. à Manu. Scriptores. Notarii. Librarii. Antiquarii. Tabellarii. Scribæ. Bibliopolæ. Librariæ. Glutinatores. Pumicatores. Malleatores. Ornatores. Miniculatores. Grammatici. Pædagogi. Magistri. Præceptores. Capsarii. σ. Armigeri. à Pugione. à Custodia armorum. Caculæ. Calones. Clavatores. Galearii. Lixæ. τ. Anteambulones. Pedissequi. Salutatores. υ. Adversitores. Accersitores. Comites. Geruli lychnorum, funalium, laternarum, lampadum. Monitores. φ. Lecticarii. Cathedrarii & Cathedralicii. χ. Nomenclatores publici & privati. Monitores & Fartores. Præcones & Buccinatores. ψ. Cursores. Mauri & Æthiopes. Machærophori. ω. Tabellarii. Tabularii Cæsariani. Qui dominum rus vel peregrè abeuntem comitabantur. αα. Actores. Majores domus. Adjutores Actoris. à Calendario. Dispensatores & Prorogatores. à Frumento. ab Ephemeridibus. Tesserarii. ββ. Arcarii. à Loculis. à Crumena. à Marsupio. Procuratores privati & Palatini. à Pignoribus. à Pecuniis. à Mensa. Exactores. Procurator Cæs. Rationales. γγ. Ratiocinator & à Rationibus. Calculator. δδ. Negotiatores. Sarcinatores. Sarcinatrices. Navi præpositi. Venalicarii & Venalicii. Institores. Circitores. Ancillæ negotiationi præpositæ. εε. Artifices. Gladiatores. Agitatores. Funambuli. Palæstritæ. Magici pueri. Pictores. Cælatores. ζζ. Fullones. Textores. Phrygiones. Sutores. Cerdones. Solearii. Sandaliarii. Sutores caligarii. ηη. Dominarum famulitium. V. suprà in voce *Fœmina.* θθ. Ostiarii. Excubiæ. Custodes. Janitores & Janitrices. à Jano. ιι. Atrienses. ab Atrio curando. Officinator à statuis. Magister ab marmoribus. κκ. Admissionales. Magistri admissionum. Proximus admissionum. Adjutor. Magister. Servi velarii. λλ. Cubicularii. Præpositus cubiculo. Præpositus supra Cubicularios & Custodes Cubiculares. μμ. Diætarii & Zætarii. Diætarchi. νν. Hortulani. Villici & Procuratores hortorum. Subvillici. Viridarii & Aquarii. Topiarii. ξξ. Insularii & Custodes. Reliqui, qui hic desunt, Eunuchi. Primicerii. Silentiarii. Nutricii. Bajuli. Educatores. Ornatores. Ciniflones. Salutigeruli. Internuntii. Muliones. Basternarii. Carrucarii. Cisiarii. Lecticarii. Rhedarii. Junctores. Pueri cathedralicii. Ancillarum item varia genera, totusque adeò Matronalis famulitii exercitus, suprà lustratus est, uti dixi.

Familia rustica, ex eod.

α. Servi rustici numero & ordine nobiles. β. Atrienses rustici. γ. Pistores & Pistrices. Mulieres de coquina. δ. Focariæ. Focarii. Cellarii. Promi. ε. Operarii. Coloni. Lanificæ. Lanæ Textores. Fossores. Ergastularii. Figuli. Fornacarius. ζ. Arator. Jugarius. Bubulcus. Bubsequa. Tonsores ovium. Opiliones. Caprarii. Virvicarii. Equisones. Equorum Magistri. Agasones. Custodes equorum. Gregarii. η. Superjumentarii. Asinarii. Agitatores. Muliones. Subulci. Porculatores. Porcarii. Pastores. Pecori præfecti seu ejus Magistri. Custodes armenti. Armentorum Pastores. θ. Villicus. Epitropos. Vicedominus. Villica. ι. Monitor. Dispensator. Procurator. à Mercedibus præstandis. Actores. Exactores rustici & operum dominicorum. κ. Olivitores. Capulatores. Leguli. Strictores. Factores. Custodes torcularium. Prælatores. Servi doliarii. Vinitores. Vindemiatores. Putator. Frondator. Legulus. Salictarius. Fœnisector. Olitor. Fornacarius. Panicoctariæ. λ. Piscatores. Gallinarius. Aviarius. Curatores. & Pastores. Aviarius. Altiliarius. Fartor. μ. Aucupes. Venatores. Luparii. Mansuetarii. Ursarii. Vestigatores. Indagatores. ν. Fabri. Architecti. Structores. Ferrarii. Tignarii. Fabri Carpentarii. ad Qualum & calcem. ξ. Custodes villæ mulieres. Saltuarii. Janitores. iique tum Ovilium. Bubilium. Equilium. Caprilium &c. De quibus omnibus prolixè agentem vide præfatum Pignorium, ut & passim *in hoc Opere.* De Civitatibus verò *servitute* pressis, infrà in voce *Stipendiariæ.*

Servianus, adde: Meminit *Serviani* Spartianus in *Adriano. Servianum sororis suæ virum, nonagesimum jam annum agentem, ne sibi superviveret, mori coëgit.* Ejusdem Imperatoris ad eum *Epistolam* habes, apud Vopiscum in *Saturnino.*

Servientes ad Legem, olim in Anglia dicti sunt Doctores Juris vel Antecessores: ad quem gradum sic pervenire datum est. Cupidus legum adolescens, primò se sistit in uno Collegiorum Juris, quæ *Hospitia* vocant, & quatuor numero sunt, emensisque illic studiosiùs annis 7. vel 8 *ad Barram*, ut ajunt, h. e. ad agendas causas evocatur, qui primus & infimus Causidicorum gradus est. Denos posthinc annos vel 12. Lector publicus in aliquot Hospitiorum Cancellariæ emittitur, tantumdemque penè postea idem hoc munus in sui ipsius Collegio eo fastu exercetur, ut 2. vel 3. hebdomadarum spatio ad bis mille coronatos Gallicos expendisse unusquisque dignoscatur. Lautè enim epulari solet, convivasque præcipuos Regni Magnates adhibere. Tandem gradus desideratus hoc fere modo confertur. Capitalis Justitiarius de Banco communi de consilio & assensu omnium Justitiariorum eligere solet 7. vel 8. de maturioribus illis Juris Anglici Studiosis, quorum nomina in scriptis Cancellario Angliæ deferenda curat. Is verò per Regis Brevia cuilibet electorum illorum mandat, ut coram Rege stato die adsint, ad suscipiendum *statum & gradum Servientis ad Legem*, quo quidem die electi, inter alias solennitates, celebrant & convivium, per septem continuos dies, adeò magnificum, ut singulorum expensæ assurgant ad 16000. scutorum. Quippe eorum quilibet annulos aureos valoris ad minimum 40. libr. Anglic. cuilibet Principi, Duci & Archiepiscopo, qui hisce solennitatibus intersunt; Cancellario item ac Thesaurario annulos valoris 26. sterl. 8. den. & cuilibet Comiti ac Episcopo similiter præsentibus, nec non Custodi sigilli, utrique Capitali Justitiario & Capitali Baroni de Scaccario Regis, annulos 20 sol. omni insuper domino Parlamenti, Abbati, Prælato & magno Militi, tunc præsenti, aliisque ejusmodi annulum unius marcæ, sicque de cœteris, dare tenetur: ut nullus fere sit Officiarius inferioris gradus, qui pro sua dignitate non annulo donetur. Amicis præterea & domesticis annulos iisdem offerunt, & *liberatam magnam panni unius sectæ.* Nec sumtum mireris, cum admodum lucrosus hic gradus, ad amplissimas dignitates consequendas via sit. Namque ad officium & dignitatem *Justitiarii in Curiis placitorum coram ipso Rege & communis banci, quæ sunt supremæ Curiæ ejusdem Regni ordinariæ,* nemo admittitur, nisi hoc gradu insignitus.] Habitum quod attinet,

unct, quilibet eorum dum in Curia Regis sedet, birreto albo serico utitur, quo primo & præcipuo dignitatis symbolo, in sui creatione, decorantur: neque illud deponit, licèt cum Rege loquatur. *Robam deinde gerunt longam, ad instar Sacerdotis, cum capicio penulato circa humeros, & desuper colobio, cum duobus labellulis*—possunt etiam *stragulatâ veste, aut coloris bipertiti*, uti Jo Fortescutus *de Laudibus LL. Angliæ cap.* 50. & ex eo C. du Fresne *Glossar.* V. quoque Henr. Spelmannum *Glossar.* & Jo. Seldenum *Prolegom. ad Historicos Anglicos pag.* 44. In eodem Regno, *Servientes armorum*, Angl. *The Sergants of armes*, dicuntur hodie, qui robustiores ferunt ex argento baculos, interdum deauratos, coronâ & insignibus Regni in apice exornatos; ut qui non nisi jussu ipsius Regis vel Curiæ Parlamentariæ & Cancellarii vel Thesaurarii, atque hoc in gravioribus solum negotiis, ablegantur. Olim verò quodnam eorum in Anglia ac Francia fuerit munus, pluribus exponit præfatus du Fresne d. l. ubi etiam *de Servientibus ad clavam, de Servientibus Curiæ, de Servientibus Hundredi*, aliis; item *de magnis parvisque Sergentiis*, pluribus agit. Dicti hi omnes a verbo *servire*: adeoque *Serviens* idem cum ministro & famulo est, tam in Foro, quam Militiæ, unde Gall. *Sergeans* ortum &c.

Servilia, Græcè Σερβιλία, in στυλοπινακίοις Cyzici Templi, quod matri Attali & Eumenis erat dedicatum, varias anaglyphas historias continentibus, cum Epigrammatis subjectis, mater dicitur Romuli & Remi: quod vix usquam alibi occurrit. Salmasius *ad Solinum pag* 15. ubi verba ejus, *Marte genitos, & Rheâ Sylviâ— vel Ilia* exponit.

Servilia Lex, inter Agrarias lata est à P. *Servilio* Rullo Trib. Pl. M. Tullio Cicerone, C. Antonio Coss. anno U. C. 690. ut, *qui agri, quæ loca, quæ ædificia, aliudve quid quod publicum Populi Rom. factum esset L. Sullâ, Q. Pompeio Coss. id venderetur item, ut omnia venirent, de quibus vendendis S. C. facta erant M. Tullio, Cn. Cornelio Coss. & ex pecunia agri in Italia emerentur, in quos coloniæ à Decemviris deducerentur: ut Campanus ager & Stellas publicus Populi Rom. divideretur, Capuam coloni adscriberentur* &c. Nam multa hujus legis capita fuisse, hinc patet, quod Cicero quadragesimum alicubi citat. V. *Oration. c. Rullum.* Alia de Civitate, cujus auctor fuit *Servilius* Glaucias, quo anno incertum, *Ut si quis Latinus Senatorem Romanum accusando condemnasset, is civis Romanus esset*, Asconius *in Orat. pro Scauro.* V. quoque Ciceronem *pro Balbo.* Alia de Judiciibus, quam rogavit Q. *Servilius* Cæpio Consul cum C. Attilio Serrano anno 647. *Ut Judicia, quæ Lege Sempronia ad solos Equites delata erant, Ordini Senatorio communia essent*: non multo pòst abrogata est, Tacit. *Annal. lib* 12. Fuit autem hac Lege impar, ac minor numerus Senatorum quam equitum: quem paucis pòst annis Julia Lex æquavit. Alia de repetundis a C. *Servilio* Glaucia præfato lata, anno U. C. 673. cujus fragmenta varia hinc inde apud Auctores dispersa, ex Sigonio in *Antiqq. suas lib* 8. *cap.* 30. transtulit Rosinus, V. quoque cum *cap.* 2. & 8. *ejusdem libri.*

Servilius Silanus, Commodi jussu occisus, apud Lamprid.

Servitia, apud Spartianum *in Adriano*, *Deinde à Cappadocibus Servitia castris profutura suscepit*: non sunt Castrenses ministri, qui in aula militabant, sed servi militares. Et quidem prioribus temporibus & stante adhuc disciplinâ, rari in Castris servi, nec nisi digniorum, Ducum Tribunorumque, erant. Postea verò, labantibus moribus, plures penè servi, quàm milites, ita ut ne gregarius quidem ullus sine servo esset. Sallustius de Metello: *Ne lixæ exercitum sequerentur, ne miles gregarius in castris neve in agmine servum aut jumentum haberet.* At sub Impp. passim suus cuique servus. *Calones* hi Veteribus dicti, qui munus faciebant, vallum portabant, fossam ducebant, ut apud Florum legimus, ubi de Scipione disciplinæ militaris, apud Numantiam, correctore. Recentioribus *Galiarii*, Græcis citimi ævi Παλληκάρια: à *galea*, quam portabant, & antiqua voce πάλληξ, quæ *puerum & catulastrum* significat. Quam in rem V. Salmasium *ad Spartianum d. l.* Aliud quid *Servitium* notat apud Juris Feudalis Doctores, ut videre est, apud Car. du Fresne *Glossar.* Apud Rei Monasticæ Scriptores, *missum* seu ferculum significat extraordinarium, quod Monachorum olim mensæ, in statis festivitatibus, apponebatur. V. Burchardum *de Casibus S. Galli cap.* 7. &c.

Servus, ad c: Uti autem olim apud Vett. sic medio quoque ævo, *Servi* venum exponebantur, cujus signum apud illos titulus collo appensus, apud istos ramus in capite, illorum pretium commune 20. aureor. ex *l.* 31. *D. de Minor.* istorum 10. auri libræ, apud Gregorium Turon. *Hist. lib.* 2. *cap.* 5. fol. 15. aut 25. in *L. Sal. tit.* 11. §. 5. Qua de re V. eundem du Fresne pluribus agentem *loco cit.* ubi inprimis *de Servorum medii ævi matrimoniis inter se & cum liberis hominibus, de eorundem statura, prole, bonis, successoribus*, varia eruditè congessit.

Servus Servorum Dei, titulus Pontificis Rom. quem primus usurpasse dicitur Gregorius M. ut Joannis Patr. CPolitani, qui se *Oecumenicum* jactabat, fastum retunderet, cognomento hoc humilitatis pleno assumto. Transiit postmodum ad Episcopos ac Patriarchas utriusque Ecclesiæ, Monachos etiam; item ad Reges Principesque, inter quos Adelfonsus R. Hispan. A. 830. Henricus Imp. A. C. 1041. Sancius Aragonum R. A. C. 1070. aliis eo usi leguntur, ut pluribus videre est apud præfatum *Glossarii* Auctorem, ubi etiam de Ottone III. qui se *Servum Apostolorum* vocare solitus est A. C. 1001. & *Servis B. Mariæ*, seu *Servitis*, ordine in diœcesi Episc. Massil. sub Augustini regula a Benedicto Massiliensi instituto A. C. 1257. postmodum abrogato in Synodo Lugdun. sub Gregorio X. quorum ædem Parisiis à Bonifacio VIII. datam Wilhelmitis, qui ab albis palliis vulgò *Blancmanteaux* fuerint dicti, addit.

Sesaminæ Phalanges, Σησάμινοι φάλαγγες, Auctori *Peripli* nominatæ cum ebeni phalangibus, quid sint, quærunt eruditi, & inter hos Salmasius *ad Solin. p.* 1032. & 1033. Respondet Bochartus, in Arabum libris, memorari quædam ligna ebeno tam similia, ut illa pro ebeno nonnulli sumant. In his lignum *Siz* vel *Siza*, à loco sic appellatum; & lignum *Sasem* vel *Semsem*, plur. *Semasim*, eodem quoque nomine dictum, quo *sesamum*, quamvis ab hoc diversissimum. Alcamus, *Sasim arbor nigra, aut ebenus aut siz, aut arbor, ex qua fiunt arcus.* Damir *cap. de Simsima*, de iis, qui in gehenna torquentur, *Exibunt*, inquit, *ex igne, post aliquam moram— tanquam ligna semasim.*, id est, pariter nigri, propter adustionem ex igne: in quæ verba Commentatores multa afferunt absurda. Sed peritiores agnoscunt, ligna *semasim* esse ebenina ligna, aut ebeno colore similia, ita ut exusta videantur. Unde lux his Dioscoridis *Cap. de Ebeno*, Ἔνιοι δὲ τὰ σησάμινα, ἢ ἀκάνθινα ξύλα ἐμφερῆ ὄντα ἀντὶ ἐβένου πωλοῦσι, *Quidam verò sesamina vel spinæ Indicæ ligna pro ebeno vendunt, ob similitudinem*: ubi Marcellus Virgilius συκάμινα, pro σησάμινα legit, quia *sesamum* nihil habeat commune cum ebeno. Sed neque sycaminus seu sycomorus, nisi quod utrumque lignum est. Cave igitur, ne quidquam mutes. Aliud enim hic *sesamina*, quàm vulgò, nempe ligna arboris prædictæ, cujusmodi palangas, i. teretes baculos, unà cum ebeninis, ex Indiæ urbe Barygazis in Persidem afferri consuevisse, docet Auctor *Peripli* suprà laudatus. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. posterior. lib.* I. *cap.* 20. De *Sesamo* vero, seminis condimentarii genere; de *Sesamo* agresti, quod aliàs *Cici*, item *Seseli*; de *Sesamino* tandem *oleo*, in regione Indica Syrastrene, ex vulgari herba sic dicta, confici solito, Salmasium *ad Solinum* ubi suprà, cui adde Plinium *lib.* 18. *cap.* 10. *lib.* 23. *cap.* 4. &c.

Sesamus, arx seu oppidum Paphlagoniæ, à Milesiis conditum, postea unus ex pagis, è quibus civ. Amastrim composuit Amastris Dionysii Tyranni Heracleæ uxor, Darii à Macedone Alexandro M. devicti, soror. Salmasius *ad Solinum p.* 889.

Seselis, apud Cic. *de Nat. Deor. lib.* 2. Plin. *lib.* 8. *cap.* 33. *lib.* 20. *cap.* 5. Ælianum *Varior lib.* 12. *cap.* 35. Diosc. eundem *lib.* 3. & Avicennam *Can. lib.* 2. herba est, quâ paulo ante partum cervæ purgantur, facilius ut enixuræ. Sed & eadem *seselim* à partu edunt, ut locis purgandis utilem, Plin. *lib.* 8. *cap.* 32. & *lib.* 25. *c.* 8. Quæ duo loca sollicitanti Salmasio, cui non videtur verisimile, eadem herbâ pasci & ante & post partum cervas, opponit tertium Aristotelis *Histor. Animal. lib.* 9. *cap.* 5. eadem docentis, Sam. Bochartus *Hierozoici Parte prior. lib.* III. *cap.* 17. quem vide.

Sesostris, adde: Ab eo Σεσώστριος χάραξ multis locis impositum nomen, ubi castra fuerat metatus. Strabo *lib.* 16. Διὸ καὶ πολλαχοῦ Σεσώστριος χάρακας προσαγορεύεσθαι, καὶ ἀφιδρύματα Αἰγυπτίων Θεῶν ἱερῶν. Quam in rem V. Salmasium *ad Solinum p.* 1202. & supra in vocibus *Castra*, *Charax* &c.

Sessia, Dea sationis, apud Romanos, cujus simulachrum in Circo fuit, Plin. *lib.* 18. *cap.* 2. Unde Tertullianus *libr. de Spectac.* *Delphinos Neptuno vovnuns columna. Sessias a sementationibus: Messias à messibus: Tutelinas à tutela fructuum sustinent.* Id est, columnæ quæ insculptos habuere Delphinos sustinebant Sessias, Messias & Tutelinas, i. simulachra harum Dearum: quas numero plurativo effert, velut innuens, tot Deas esse *Sessias*, quot sationes &c. Eadem cum *Seja* Plinii *d. l.*

Sessionis honor, hilatus antiquitus adventantibus, memoratur Homero *Iliad.* Ψ.

—— —— *θέουσα δ' Ἶρις ἐπέστη*
Βηλῷ ἔπι λιθέῳ· τοὶ δ' ὡς ἴδον ὀφθαλμοῖσι
Πάντες ἀνήϊξαν, κάλεόν τέ μιν εἰς ἓ ἕκαστος·
Ἡ δ' αὖ ἕζεσθαι μὲν ἀνήνατο, εἶπε δὲ μῦθον,
Οὐχ ἕδος· εἶμι γὰρ αὖτις ἐπ' Ὠκεανοῖο ῥέεθρα.
—— —— *Currens autem Iris adstabat,*
Limine in lapideo. Hi autem cùm viderunt oculis,
Omnes assurgebant, vocabantque eam ad se unusquisque.
Illa autem sedere renuebat dicebatque verbum,
Non sedes. Ibo enim statim ad Oceani fluenta.

Sic apud Statium *Thebaid. lib.* 2. *versu* 151. senior Talaonides, Dicæusque & Achelojus Heros, venientes ad Adrastum,

—— —— *postquam mediis in sedibus aulæ*
Congressi, inque vicem dextras junxere locumque,
Quo serere arcanas aptum atque evolvere curas,
Insidunt ——

honorem *sessionis* illis offerente & participante Rege, ad quem locum V. *Animadversiones* Casp. Barthii. Livia verò, Augusti animum

nimum à gravioribus suppliciis avertere cupiens, inter leniores malorum pœnas, *ἀγορᾶς ἀτιμίαις καὶ στάσεσιν ἐπονειδίστοις*, *sessionibus inhonestis, & stationibus ignominiosis*, cum uti monet, apud Dionem *lib.* 55. de quibus V. Casaubonum *ad Aug. Suetonii cap.* 24. At *Sessionum* dies, in Jure dicuntur, quibus Prætor sui copiam facit. Jo. Calvinus *Lexic. Jurid.* Apud Græcæ autem Eccl. Scriptores, Καθίσματα, *Sessiones*, dicuntur sectiones Psalterii, de quibus V. aliquid supra, plura verò apud Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* voce Κάθισμα.

Sestertium, adde: Melius *ad Sestertium*. Ita enim Commentator Horatii Cruquianus: *Hinc Æsquilina porta Romæ dicitur ad Sestertium, ubi certus erat locus sepulchrorum* &c. Nempe *milliare*, vel *lapidem*. Cic. *Bruto*, *Cum plebs prope ripam Anienis ad tertium milliare consedisset*. Corn. Nepos *Attico*, *Sepultus est juxta viam Appiam ad quintum lapidem*. Et pari ellipsi, Itinerarium Antonini Aug. *Ad tricesimum M. P. XXX. ad centesimum M. P. X* passimque: ubi & multas appellationes locorum, cum eadem præpositione notabis: *Ad septem fratres, ad Mercuris, ad Draconem, ad Turres, ad Columnam*. Similiter Tacitus *Histor. lib.* 2. *Ad duodecimum a Cremona ferocissimos auxiliarium componit*. Plutarchus ergo, qui præpositionem *in Galba* omisit, Græcos imitatus dicitur Joh. Friderico Gronovio, *de Pecunia veteri l.* 1. *c.* 3.

Sestertium, omne id, quo continentur duo integra & unius dimidium. Unde *Sestertius* nummus, quòd ad binas æris libras vel duos asses complecteretur & unius dimidium, quod & nota ejus *HS.* ostendit, quæ nihil aliud, quàm *dupondius & semis* fuit, uti docet Flavius Sosipater *lib.* 1. Et *Sestertium*, in neutro, subint. *argentum*, pro pecunia signata, semissem tertium pendente, seu duas libras & selibram ponderis explente. Id enim cœptum in Foro vocari *Sestertium*, nudè & sine adjectione substantivi, quum jam nemo ignoraret, quid sub hoc indefinito intelligeretur. Quoniam autem argenti libra 400. duæ & selibra 1000. æstimabantur nummis sestertiis, palam est, hoc vocabulo Romanos prius uti potuisse, quàm ad hanc summam nominandam perventum esset. Nec tamen statim pro hac ipsa summa singulare placuit, sed, in duplicata hac summa, inceperunt dicere, *Bina Sestertia*, pro duobus millibus nummum: ubi *pondera* commode, cum *argenta* non possent, intelligebant (nam argentum & pondus argenti idem.) Sic *tria Sestertia*, sic *decem*, sic *centum*, usque ad *nongenta nonaginta novem*. Quod sequebatur, *mille Sestertia*, reprobatum; non quia perspicue dici non posset, sed quia, si reciperetur, videbatur eodem vocis sensu & *uno millia Sestertium*, *tria millia Sestertium* &c. analogia sancire. Intercessit fuga sermonis ambigui, qui cùm vitari non posset in his, si pro tot millibus ponderum bilibrium & semissium, in nummorum ampliore summa, valerent, quæ eadem prorsus figurâ, iisdem literis, eodem sono, pro tot millibus singulorum *nummorum* sive nummorum jam recepta erant, adeò ut solo numero *uno millia*, *tria millia*, non alia significarent, hoc ambiguum nequam sermonis ne incurrerent, & hæc & radicem eorum, *mille Sestertia*, exstirparunt, & dilatum adhuc ad partes vocarunt *Sestertium*. Hoc singulare, in grandibus illis, quæ explicandæ erant, summis, figi & augeri non poterat, nisi per adverbium, neque enim in numeris bus invenitur vox numerum significans tam magnum, nisi in forma declinandi plurali. Adverbium igitur illud erat unicum *Millies*: nam *Millies Sestertium* suâ naturâ & sine figura est idem, quod *Mille Sestertia*, nempe 2500. libræ, seu 1000000 *Sestertium*. Sed hoc *Millies*, plenius & figuratum, vindicavit expeditior ratio computandi ad longe ultiorem gradum, nempe millies centena millia nummum Sestertium, subjecitque bellè atque eleganter factum iri, si in prætensia eo proprio & simplici abstinerent, idque resolverent ac recumberent, per *decies centies*, si deinde, ex hoc *decies centies*, alterum, quod toties repetendum erat (*centies*) omitterent, inque omnibus adverbiis, quibus *Sestertium* multiplicaretur, ad ingentes illas nummorum summas demonstrandas, intelligerent. Idque fedit ac placuit: atque inde omnes hi numerandæ pecuniæ gradus, qui sunt à *decies* usque ad *millies* ut nunc accipiuntur, illis processere: quibus omnibus caruissent, nisi *decies* illud *Sestertium* fuisset inventum. Pro quo denique *Decies* solum remansit. Brevitas itaque commoditasque ratiocinandi effecit, ut pro numero argenteorum nummorum poneretur vocabulum, pondus argenti, quod æquatur tot nummis, significans, *duo Sestertia*, pro 2000. nummum & deinceps: cogitarent dein pro 1000000. nummum *mille Sestertia*, rursum pro hoc *millies Sestertium*; denuo pro millies Sestertium in hoc gradu, *decies centies Sestertium*: denique ex decies centies Sestertio, pro his omnibus, pronuntiarent *decies Sestertium* & *Decies*. Sic *Vicies*, sumi cœpit, pro *vicies centena millia Sestertium*: *Tricies*, pro *tricies centena millia*, & sic consequenter, usque ad *millies*, pro *millies millena millia Sestertium*: hodiernæ monetæ secundùm computationem Pascasii Grolippi, Milliones 2 & dim. seu 25. Tonnæ auri. *Quater millies HS. Milliones* 10. &c. E quibus facilè intelligere est, quid sibi velit, *Syngrapha Sestertii centies*, apud Cic. *summa Sestertii decies* & *ratio Sestertii quadragies*, apud Liv. *summa Sestertii tricies & centies* & *quinquagies Sestertii summa*, apud Val. Maximum: *Liberalitas Sestertii decies*, apud Tacitum: *Cœnare sestertio centies*, apud Plinium & Suetonium: *Margaritam empta sexagies Sestertio*, apud Sueton. *cui posse Sestertio tricies*, apud Plin. *vivere in Sestertio centies*, apud Corn. Nepotem & Senecam *divitem avarum*, *Sestertii millies servum*, apud eundem Senecam: *Sestertium bis & vicies*, apud Ciceronem *Famil. lib* 5. *Epist.* 20. V. Joh. Fridericum Gronovium *de Sestertiis seu subseci verum Pecuniæ vet. Græcæ & Romanæ libb.* 4. *cum Addendis*. Quæ autem Antiqui *Sestertia* dixerunt, posteriores *Folles* nominare cœperunt, ut ex eodem discimus *lib.* 2. *cap.* 6. V. post hanc vocem *suo loco*.

Sethenium, nomen Basilicæ cujusdam CPolitanæ, S. Michaeli dicatæ, apud C. Macrum *Hierolexico*.

Seta, quasi *chæta* a Græco χαίτη, pilus durior, equorum, suum, aliorumque quorundam animalium: cujus olim in necklendis corollis usus fuit, loco philyræ aut fili. Sic *Indicas Reges quoddam genus gemmarum fingere in longissimos cylindros, eosque perforatis elephantorum setis subligantes monilia habere*, ait Solinus *cap.* 55. ad quem locum V. Salmasium. Alium earum usum tradit Varro *de L. L. lib.* 6. ubi ad ea operum minutalia, qualia fuere formicæ ex ebore Callicratis aliaque, facilius cernenda, *setas* nigras admoveri consuevisse, quò candor eboris, opposito setarum nigrore, oculorum aciem magis adverteret, tradit. V. eundem Salmasium *ibid. pag.* 46. &c. At Recentiores etiam protectico *setam* dixere, quæ vox in Germanica lingua hodieque haret, Idem *ad Vopiscum in Aureliano*. De *setis* e fronte victimarum evulsis & in ignem conjectis in Sacris Gentilium, V. Meursium *ad Lycophr.* ubi ἀπάρχας propriè Græcis dictas esse, notat.

Seth, adde: Seth bene dicitur artificium mirabile vel ipsus invenit, vel à Patre inventum jam ac constitutum accepit atque ad posteros propagavit, V. Vossium *de Arte Gramm. lib.* 1. *cap.* 9 & Hornium *Histor. Philos. lib.* 7. *cap.* 2. *ubi de columnis ejus disserit*. Hic caput fuit *Sethianorum*, Camitis oppositorum, de quibus diximus aliquid supra, in voce *Cham*.

Setnicus, vel *Satnikus*, in Regno Croatiæ & Dalmatiæ, olim dicebatur, qui præerat regioni, quæ centum dare poterat armatos. Ei postea successit dignitas *Knesorum*, uti Comites vocant. V. Joann. Lucium *de Regno Dalmatiæ p.* 49 85. & 99.

Seva, fluvius Galliæ, memoratus Britoni *Philipp lib.* 8.

> ——— ——— *Obsedit Abrincas,*
> *Colle situs inter Sevam Senunamq; supino,*
> *Pisciferos amnes multa la mane fera ei:*

quem situm hodieque Urbs hæc montana marique proxima obtinet. Fluvium *Sevam* vocat Cœnalis, vulgò *Sie*, seu *la riviere de Sie*. Oritur is, apud Abrincatuos, in colle Brimbalio *la Base de Brintai* (unde & tres alii amnes, suo alveo quisque in diversa decurrentes, Viria nempe Egrannia ac Nigra aqua scaturiunt) & adlust Carentiam *Cherence*, Cupam *Cuve*, Bricejum *Brece*, Pontem S. Filiberti, qui est ad pedem montis Abrincatuum, unde & a plerisque dicitur urbem Abrincatas præterlabi & tingere: atque infra Abrincatas, 3 aut 4 milli. Senunâ auctus, is à cum illo inter Montem S. Michaëlis atque Tumbelanum in mare effluit. A 1 mortem Hubaldi, habet Fumarius. V. Valesium *Not. Gall.* in voce *Abrincatui*.

Severitæ, Hæretici, quorum auctor *Severus* Antiochiæ Pseudoepiscopus Acephalus fuit, de quo dictum suo loco: in varias postea factiones divisi sunt. Quinque enim *Severitarum* diversas sectas commemorat Nicephorus Callisti *Histor. Eccl. lib.* 18. *cap.* 49 atque omnes habere suos Episcopos, exceptis iis qui *Contobabitæ* dicebantur, à loco quodam, nomine hoc sumto. Qui autem quintæ sectæ fuerunt, *Tritheitæ* appellati sunt, eo quòd in S. Trinitate tres substantias & naturas per omnia similes dicerent, de quibus V. infrà in voce *Tritheitæ*, plura verò hanc in rem apud Jo. Forbesium *Instructionum Historico-Theologic. Lib. III. cap.* 17. ut & in voce *Monophysitæ*. Sic enim etiam vocati sunt, qui *Severi* hæresim pressè sequebantur &c.

Severus Imp. adde: Jus maritorum militibus, *ut quoniam ex legibus uxores habere iis non licebat, saltem hoc arbitratis suæ solatium consequerentur*, ut ait Dio Coccejanus *lib.* 60. a Claudio impetratum, latâ lege solvit ac penitùs sustulit, ut discimus ex Herodiano *l.* 3. ratus, blando & delicato fœminarum luxu haud parum fortitudinis virorum auferri, Suid. *in Severo*. A Lepitanis suis pro Deo cultus est: unde in eo Spartianus. *Horum igitur tantorum & tam illustrium virorum interfector ab Afris, ut Deus habetur*. Inter Thermas Romanorum celebriores *Severianas* quoque Scriptores habent, Franc. Swertius *Not. in Hieron. Magium de Tintinnabulis cap* 3.

Severus Archontius, memoratur Vopisco in *Firmo*: *Quinetiam nummos ejus Severus Archontius protulit. de Græcis autem Ægyptiisque libris convicit Severus illum* (Firmum) ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ *in edictis suis esse vocatum*.

Severus Hostilianus, Marco Imp. extincto, Patrum suffragiis ei successit, sed morbo mox correptus post missum sanguinem extinctus est. Utriusque memoriam (namque Marcus hic alius à Marco Antonino Philosopho) uni Zonaræ debemus. Isaac. Casaubonus *Not. ad Histor. Aug.*

Alexander *Severus*, prænom. *Aurelius*, Imperator Romanus, Urbe Arcenâ genitus, Varii filius ex Mammæa, Heliogabali consobrinus, post hujus mortem accepit Im-

perium

prium, jam mortuo Macrino *Cæsar* à Senatu appellatus. *Dominum* se appellari vetuit, è XVI. Senatorum consilio, citra sanguinem, imperavit, Rectores provinciis vitæ inculpatæ, imitatus Christianos in Sacerdotibus, dedit; Injustos Judices summodio habuit, Vetronium Turinum, aliàs sibi fam. clarem, quod responsa Principis singulo venderet, fumo necari jussit, Præcone exclamante, *Fumo punitur, qui vendidit fumum.* Porrò humanitate & liberalitate tanta fuit, ut ad petendum etiam invitaret, quos sciret nihil petiisse. Adversus Artaxerxem Persarum R. qui Syriæ imminebat, expeditione suscepta, militarem disciplinam ita ea severè exercuit, sæpius quod a Christianis audierat ingeminans, *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.* Patrato bello, contra Germanos Galliam infestantes profectus, pecunia primo rem tentare statuit, sed ob id exosus militibus redditus, Maximino summo exercitus Duce procurante, occisus est Moguntiæ an. C. 237. æt. 29. successore Maximino. Sub eo satis pacatè Ecclesia vixit: namque & Mammea Augusta Christianis favit, atque Antiochiam ad se Origenem evocavit, & ipse Alexander Christum, inter Divos suos, in Larario coluit, uti videre est apud Euseb. *Histor. Eccl. lib. 6. cap.* 20. V. plura de eo apud Herodianum *Histor. lib.* 6. P. Orosium *lib. 7. cap.* 11. Æl. inprimis Lampridium in *Vita* ejus, Alios.

Sevir turmis Equitum Rom. apud Jul. Capitolinum in *Marco*, *Consulem secum Pius Marcum designavit & Cæsaris appellatione donavit & Sevirum turmis Equitum Romanorum jam Consulem designatum creavit: & edenti cum collegis Ludos Sevirales adsedit.* nomen eorum, qui præerant Equitum decuriis, quæ sex erant, Rhamnenses scilicet, Tatienses, Luceres, omnes primi secundique, Turnebus *Advers. lib.* 11. c. 9. *Lapis* vetus, VI. VIRO EQUIT ROMAN. TURM. & cum adscripto turmæ numero. Lapis alius. VI. VIR. EQVIT. ROM. TURMÆ. PRIMÆ. Eosdem in *Seniores* & *Juniores* distinctos fuisse, alii lapides docent. Casaubonus *ad Capitolinum*.

Sexagenarii, olim de ponte dejecti: cujus causam Manilius hanc refert, quod Romam qui incoluerint primi Aborigenes, hominem *sexaginta* annorum qui esset, immolare Diti Patri quotannis soliti sint, quod facere eos destitisse adventu Herculis; sed religione postea veteris moris scirpeas hominum effigies de ponte in Tiberim mittere instituisse. Alii, post Urbem a Gallis liberatam, ob inopiam cœpisse *sexagenarios* in Tiberim præcipitari ajunt. Sed explorratissimum illud est causæ, quo tempore primum per pontem cœperunt Comitiis suffragium ferre, Juniores conclamavere, ut de ponte dejicerent, qui *Sexagenarii* essent, & proin nullo jam publico munere ampliùs fungerentur, ut ipsi potiùs sibi quam illi deligerent Imperatorem, Festus. Dejiciebantur itaque tales de ponte. *Non ut periclitarentur de vita, sed ne suffragarentur in Comitiis*, Johannes Saxonius *in Orat. pro S. Regio.* V. quæ de *Pontibus* suprà dicta

Sexagesima, in Ecclesia Rom *initium sumit sequenti Dominica post Septuagesimam, & finitur quarta feria Hebdomadis Paschalis*, Alcuinus *de Div. Offic.* Inde dicta, *quia 60. sunt dies usque ad medium Pascha, quod est feria quarta præfata.* Ordo Rom.

Sexta, in eadem Eccl. Officium diurnum, quod horâ sextâ canitur. V. supra ubi de *Horis Canonicis*. Priscis *Sexta hora*, pro Meridie fuit, unde *Sextanei limites*, ad Meridiem spectantes, inter Agrimensoria. V. Salmasium *ad Solinum p.* 676.

Sextans, sexta pars assis: De qua voce sic Gronovius, *Trientem & Sextantem volunt esse Siculorum τρίαντα & ἑξᾶντα, in quo tamen difficultatem invenio, quum significatio prorsus alia sit: nam ἑξᾶς semis, τρίας quadrans. Nec repugno si quis longius malit. Sed quemadmodum quadrans ex parte ipso transitum nomen, quòd assem quadraret, sic quasi verbum esset, triare, in tria redigere, videntur finxisse Trientem: quasi sextare, in sex secare. Sextantem.* V. cum de *Pecun. Vet. lib.* 4. *cap* 17. Item, duo cyathi. Infrà enim ostendemus, Sextarium, cum 12. contineret cyathos, easdem cum Asse partes obtinuisse. Unde Hieron. Mercurialis *Var. Lect. lib.* 1. c. 12. variis mensuris Antiquos potasse ostendens, ex iis tamen tres potissimùm in usu fuisse, observavit, *Sextantem*, Deuncem & Trientem: & quidem duas posteriores rariùs, priorem verò frequentiùs, in quotidiano victu, adhibitam. *Sextante* enim temperatos ac valetudinarios; Deunce intemperantes & bibaces potasse, ex Suetonio videtur, posse colligi, apud quem Augustum Cæsarem *Sextante* bibisse, cumque sexies tantum in conviviis publicis ori admovisse, legimus. Quod idem de se ipso ac Cinna loquens refert Martialis, *lib.* 12. *Epigrammate* 28.

Sextantem *poto, tu potas Cinna deuncem,*
Et quereris, quòd non Cinna bibamus idem.

Trientem tamen, id est, cyathos quinque paulo plus minusve unciarum seu quartam Sextarii partem in communi usu fuisse, inde videtur probari posse, quòd Poëtæ, qui omnium optimè Veterum mores, in edendo præsertim ac bibendo, expresserunt, cùm de hujuscemodi potus mensuris vasisque loquuntur, ferè semper Trientes nominant, ut infrà in hac voce videbimus. E quo idem Mercurialis ad credendum se induci ait, Sextarium forsan eam fuisse potus mensuram, quam in Cœna quotidie sumebant, quamque in quatuor partes sive in Trientes 4. providebant. Interim mensuræ limites sæpe luxuriam fuisse transgressam, notius est, quàm ut ostendi opus habeat. V. præter præfatum Mercurialem Rosinum *Antiqq. lib.* 5. *cap.* 3.

Sextarius, mensuræ liquidorum Rom. species, quia *sexta* pars congii, sic dictus, continebat heminas duas, uncias autem mensurales 20. Fannius,

At Cotylas, quas si placeat, dixisse licebit
Heminas: recipit geminas Sextarius unus.

Italicus vocatus respectu Græci, & *Urbicus*, respectu Castrensis, qui duos urbicos implebat. Cùm 12. caperet cyathos, partes easdem cum Libra & Asse obtinuit: Earum itaque nominibus appellarunt pocula Poetæ, sed pro semisse Heminam & 6. cyathos, pro uncia Cyathum dixere. Nota ejus fuit ℨ. Inter Atticorum quoque mensuras, *Sextarium*, Heminam, Acetabulum, Cyathum, Ligulam repertas. Medici Græci à Romanis, *Sextarium*, inter Liquidorum mensuras mutuati, *ξέστην* eum nominarunt insigniveruntque hac notâ ξ. vel ξε. sed apud Atticos vetustiores non reperitur. Franc. Gouldmannus, *Mensuris*. Budæus *Sextarium* Rom. comparat cum Parisiensi pinta *de Asse l.* 5. Et quidem August' etiam cùm se liberatiùs invitabat, unâ cœnâ sextantes senos seu duos *sextarios*, non excessit, teste Suetonio, quem vini modum fuisse hominibus frugalibus, ex Horatio, Vopisco in *Tacito*, aliis, constat. Scribitque Hieronymus *in Ezech.* posse aliquem, etsi ægrè, tamen vivere, ut non bibat in die ampliùs sextariis duobus Italicis vel solius aquæ. At Novellius Torquatus 18. sextarios uno impetu: Maximinus quoque Thrax 48. sextarios, nempe integram amphoram Capitolinam, unâ die hausit, de cujusmodi bibonibus V. Plinium *lib.* 14. Capitolinum *in Maximinis*, Athenæum *lib.* 4. Alios. Bello Samnitico *Militibus, qui in præsidio simul fuerant cum P. Decio, legiones libras farris & sextarios vini contulisse*, ob rem fortiter gestam, apud Livium legimus *lib.* 7. *cap.* 37. V. quoque supra.

Sextatio, adde: Aliter *Sostantio*, in *Itinerario* Hierosolym. sed corruptè; prius enim genuinum ejus nomen est. Unde Theodulfus *in Paræn. ad Judices*, vocat *Sextationem* ac *scabris pedibus*, id est, montibus, *cinctum* esse, ait: In Testamento Gulielmi de Montepessulano anno C. 1146. *villa Sustanfon & Sustantio cum Episcopatu Sustantionensi*, memoratur; *villa Sustancio*, in literis A. 1177. nunc vicus est semirutus, & desertus: in Magalonensi seu Montispessulanensi diœcesi: Hadr. Valesius *Not. Gall.* in voce *Mons. Pessulanus*.

Sextia Lex, quæ & *Sextia Licinia* dicitur, de creando altero Consulum ex plebe, data est anno U. C. 426. à C. Licinio Stolone, L. *Sextio* Tribuno Pl. L. Furio Camillo Dictatore, ut testatur Livius *l.* 6. &c. *Sextia* Menenia Lex anno 301. a P. *Sextio* Capitolino, T. *Menenio* Lænate Coss. rogata est, *ut oves decussi, boves centussi æstimarentur.* Meminit ejus Festus, ad quem in voce *Peculatus*. V. Antonium Augustinum, ut & Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. l.* 8. *c.* 22.

Sextiles Kalendæ, anni olim apud Romanos principium. Liv. *lib.* 5. *cap.* 6. *Comitiis inde habitis creati Consules Luc. Æbutius, S. Servilius, Kalendis Sextilibus ut tunc principium anni agebatur, Consulatum ineunt.* V. de *Sextili Mense*, supra in voce *Augustus*.

Sextius Lateranus, adde: cum Vero Imp. Capitolinus in *Vero*.

Viri clari.

Sextus, Chæronensis, Plutarchi nepos, inter præceptores Marci Philosophi memoratur Capitolino: qui an is sit, cujus hodieq; habemus Dissertationes adversus reliquas Philosophorum sectas, dubitant Eruditi. Sanè Pyrrhonium fuisse, scribit Suidas, qui libris 10. Σκεπτικὰ illum reliquisse testatur. Alius fuit *Sextus*, Philosophus Alex; qui itidem *Sceptica* scripsisse eidem dicitur. Hic n. *Empirici* cognomen habuit & ante Galenum, prioris contemporaneum, vixit. V. Galenum *Isagog.* & Salmasium, *ad Capitolinum*. Meminit Capitolinus *Sexti* Philosophi, in *Vero*, quem inter eos, quos hic unicè amaverat, ponit.

Sextus, Cocidiani fil. ex Quintiliorum familia, memoratur Lampridio in *Commodo*, *Domus Quintiliorum omnis extincta, quòd Sextus Cocidiani filius, specie mortis ad defectionem diceretur evasisse.* Ubi Salmasius *Condiani* legit, V. suprà in hac voce. Historiam Juvenis hujus, cujus mors astu miro simulata, fusè exequitur Dio, qui tamen non Condiani eum, sed alterius Quintilii, filium facit, Maximi viz. Κονδιανὸς Σέξτος, inquiens, ὁ τοῦ Μαξίμου υἱός. V. Salmasium *ad l.*

Sextus, Carthaginis locus, ubi Cyprianus martyrium subiit, Baronius *ad A. C.* 261. *num* 32.

Sextus Decretalium, sc. Liber, dicta est Compilatio Decretalium, jussu Bonifacii VIII. facta à Guil. de Mandagoto Archiep. Ebredunensi, Bereng. Fredello Episc. Biterrensi & Rich. Patrono de Senis Rom. Eccl. Vicecancell. quod quinque aliis Gregorii IX. accessisset. Constat potissimùm ex Constitutionibus Innocentii IV. Gregorii X. Nicolai III. & ipsius Bonifacii: item Constitutionibus duorum Conciliorum Lugdunensium Ann. Christ. 1245. & 1272. celebratorum: habetque itidem libros quinque, ut Gregoriana, & eosdem titulos. Sed, ob inimicitias Bonifacii cum Rege Galliarum Philippo, in hoc Regno, locum non invenit. Duarenus *Præfat. lib. de Sacr. Eccl. Min.* &

Petr. de Marca *Concord. Sacerdot.* & *Imperii lib.* 4. *cap.* 16. Scripsit in hanc compilationem *Glossas* Jo. Andreæ, de quo V. Guid. Pancirollum *de clar. LL. Interpp. lib.* 3. *cap.* 19. & plura hanc in rem apud Gerh. von Mastricht *Histor. Juris Eccl. num.* 366. & *seqq.* ut & suprà in voce *Decretales.*

per *Sementem* missio animalium. V. suprà *Varia.*

S F.

Sfortia, nomen Familiæ, in Italia illustris. In qua Franciscus, gener per illegitimam filiam Philippi Mariæ, e Vice-Comitum familia, qui Mediolanensem Ducatum, a tempore Wenceslai Imp. tenuerant, ultimi, eo extincto, partim fraude, partim vi, Ducatu potitus est, sicque ex gregario milite, qualis primùm fuerat, ad summam potestatem ascendit Sec. XV. Sed ejus successor Ludovicus, à Ludovico XII. Gall. R. Ducatu exutus est A. C. 1499. ac in carcere necatus: donec Maximilianus I. Imp. pulsis Gallis Maximilianum *Sfortiam* restituit A. C. 1512. post prælium illud famosum ad Marignanum A. C. 1515. iterum eversum a Franc. Gall. R. Quo pacto Mediolanum Galli tenuerunt usq; ad A. C. 1522. quo Carolus V. Franciscum Sfortiam reduxit: qui cùm sine liberis obiisset A. C. 1535. Imperator Ducatum familiæ suæ asseruit; Georg. Hornius *Orb. Imper. cum Notis* Felleri *pag.* 171. & *seqq.* Ex eadem familia Blanca Maria fuit, uxor Maximiliani I. quæ, Ludovici e fratre neptis, marito attulit 400000. ducatorum, præter gemmas aliaque cimelia 40000. ducatis æstimata, uti refert Guicciardinus *Histor. lib.* 1. pervenitque postea Ducatus non sine fato, ad Maximiliani ex Philippo fil. nepotem Carolum V. præfatum L. Joachim. Fellerus *ad Hornium d. l.*

S H.

Shammata, Hebr. שמתא, quibusdam fuit tertius & supremus Excommunicationis gradus, quo peccator non solùm Ecclesiâ & promiscuo victu arcebatur, ut per gradum *Niddui*, aut cum diris extra Ecclesiæ ac Reip. pomœria relegabatur, ut per *Cherem*, factum: sed supremâ tandem sententiâ percellebatur, & extra Ecclesiam ejectus, sine alia imposterum venia horrendo carmine, congestisque diris ac execrationibus, inter tubarum strepitum, Dei solius judicio relinquebatur. Nonnulli tamen hunc gradum cum *Niddui* eundem faciunt, & excommunicationem in *Cherem* terminatam ajunt: qui proin cum *Shammata* comparare nolunt *Maranatha*, quod priore faciunt; sed *Maranatha* habent pro confessionis Christianæ symbolo, seu potius pro pronuntiatione maledictionis seu anathematis in Judæos, & omnes Christi ac Evangelii ejus osores. Franc. Burmannus *Synopsi Theol. Christ. Part. prior. Lib. III. cap.* 5. §. 13.

Shoterim, Hebr. שוטרים, fuere in Israelitarum Rep. præfecturarum Juridicarum ministri & præjudiciorum solennium executores, Judæis Hispan. *Alguaziles*, Germaniensibus *Buttil*, i. Lictores, seu Bedelli. Græcis verò Interpp. Γραμματοεισαγωγεῖς, *Introductores* seu *Dispositores scripturarum litium*, actionum, postulatorum, & quæ id genus judiciis aut necessaria aut pro re nata magis idonea: uti apud Athenienses fuere Εἰσαγωγεῖς, qui actiones ad Judices introducebant. Iidem Γραμματεῖς sæpius, h. e. *Scribæ*, vocantur. שטרא enim Chaldæis & שטר Rabbinis *scriptum* seu γράμμα legitimum, maximè quod ad contractus & obligationem hominum mutuam spectat, adeoque ad res forenses, significat; commentaria etiam & codicillos qualescunque negotiorum: ut malè de literarum docendarum munere vocem *Shoterim* nonnulli sumserint. Inde τῷ Γραμματέων signarunt nomine Græci Pharaonis *Schoterim*, Exodi *cap.* 5. *vers.* 6. 10. &c. qui exactores erant, Israelitis præfecti. Quam in rem V. plura apud Seldenum *de Synedriis lib.* 1. *cap.* 15.

S I.

Sialandia, prov. Daniæ, in qua metropolis Regni Hafnia, V. *Selandia.*

Siamum, adde: Incolas, Creatorem unicum cœli & terræ: Item animos hominum sempiternos & bonis sempiterna gaudia, impiis verò pœnas expectandas esse, credere, docet Jo. Schultenius *Descript. Regni Siam.*

Sibæ, adde: Ab Herculis comitibus eos descendisse voluere nonnulli, indicio clavæ, quam gestabant, & pellis, quam induebant. Salmasius *ad Solinum p.* 995.

Siberia, adde: Inde advehi pretiosas pelles, quas *zobellinas* vocamus, cùm *Siberinæ* dicendæ essent, annotat Georg. Hornius *Orbe Politic. cum Notis* Menckenii p. 535.

Sibilatres, apud Lampridium in *Commodo*, *Jam in his artifex, quæ stationis imperatoriæ non erant, ut calices fingeret, saltaret, cantaret, sibilaret, scurram denique ——— ostenderet*: fistulâ canere est, quod *pandurizare* dicit Lampridius in *Heliogabalo*, Græci συρίττειν, ut Plinius (ubi de cervis) exponit. Et sane *sibilus* propriè sonus est, quem fistula emittit. Ovidius,

Et nerunt omnes pastoria sibila *montes.*

Unde & σύριγξ, *fistula*, ἀπὸ τῦ συρίττειν. Sed non omnis sibilus fistulâ editur; nec Græci συρίττειν cùm dicunt, de sibilo fistulari, sed qui ore solo editur, intelligunt: Hodieque sunt, qui solius oris sibilo omne genus cantilenas modulantur; quo sensu forsan meliùs τὸ *sibilare* apud Lampridium sumitur. Fefellit nempe Plinium, quod συρίζειν Græci pro *fistula canere* propriè dicunt, unde συρικτὴς, apud Theocritum, a quo diversum συριστὴς, ut diximus. Cæterùm *sibilo* explodebantur olim ridiculi Actores; & *sibilo palmæ*, cùm sc. manu cavatâ & ori admotâ sibilamus, cervos maximè gaudere ajunt, qui de venatione hodierna scripserunt: unde hoc pacto illos captari mos. V. Salmasium *ad Solinum p.* 220. & 221. Propriè ergò *sibilus*, sonus est exilis, qui fit ore compressis dentibus & paulum diductis labiis. Hinc ad serpentes translata vox, quorum *sibilus* terribilis quidem, Sapient. *cap.* 17. *versu* 9. exilis tamen, *Item cap.* 46. *versu* 21. Reguli inprimis seu basilisci, cujus *sibilo ipsos fugari serpentes*, Plinius, & ex eo Solinus, omnes quinimo, qui audiunt, necari, Damis aliique tradunt. Unde ei *Sibili* quoque nomen apud Latinos, sicut צפעני *Tsiphoni*, apud Hebræos, V. suprà. Valde igitur ἀκαταχρηστικῶς illud, cùm de balatu ovium, in Cantico Deboræ, Judic. *cap.* 5. *vers.* 16. imò de barritu elephantorum apud Arrianum *lib.* 5. voces *sibilum* denotantes usurpantur &c. V. Sam. Bochartum *Hieroz. Part. prior. lib. II. c.* 45.

Sibyllæ, adde: Inter eas Cumæa inprimis celebris, cujus tres libri a Tarquinio emti, ut quibus Urbis fata conscripta, diligentissimè, Romæ asservati, & primùm II Virûm, dein X Virûm fidei concrediti (quorum etiam illud munus erat, Carmina illa adire atque inspicere, si quando aut præsenti damno aut ingruentis periculi metu Resp. turbaretur) incendio periere, Sullanis temporibus. Cui jacturæ reparandæ paulo pòst missi, qui *Carmina Sibyllina*, ubi essent, conquirerent, Romamque conferrent, & quæsita Samo, Ilio, Erythris, per Africam etiam atque Siciliam & Italicas Colonias, ac notioni Quindecimvirûm (quinque etenim alios Decemviris Sulla adjecerat) subjecta. Ex iis, quæ Romana Fata continebant, tribus itidem libris, ut Cumanæ, descripta & religiosè habita, reliquis promiscuo usui permissis, quæ octo libris comprehensa, & plurimorum in manibus versantia, Stiliconis vim effugere, cùm jussu illius tres isti libri, fortunam Urbis Populique complexi, abolerentur: de quorum ingenuitate egregiè disserentem V. Tob. Pfannerum *System. Theol. Gentil. purior. cap. I.* §. 14. Adde Salmasium *ad Solinum p.* 75. & *seqq.* qui primum Augustû libros Sibyllinos condidisse duobus forulis auratis, sub Apollinis Palatini basi, cujus incendio penè fuerint consumti, tempore Juliani Apostatæ, ex Suetonio & Ammiano, inter alia, observat. Quia verò carmina hujusmodi à priscis Christianis, piâ quadam fraude, Gentilibus ad meliorem religionem faciliùs vertendis, excogitata, conficta & supposita, plurimi arbitrabantur, hinc Christianos jam suo ævo a quibusdam *Sibyllistarum* nomine notatos irrisosque fuisse, ut qui *Sibyllam* prophetidem existimarint, notat Origenes *c. Celsum lib. V. n.* 15.

Sibyna, apud Tertullianum *adv. Marc. l.* 3. *c.* 21. *Et concident machæras suas in aratra, & sibynas in falces*: σιβύνη Ephippo apud Athenæum *l.* 12. ζιβύνη Græcis Interpp. Jer. *c.* 6. *v.* 22. Aristagoræ & Herod. *l.* 5. est αἰχμὴ βραχέα, *hasta brevis*, quâ Persæ olim usi. Certè Hebr. שבולא, unde vox Græca orta, permutatione *l.* & *n* propriè est *spica*, inde ad hastile translatum nomen. Quomodo *spicula* Isidoro sunt *sagittæ vel lanceæ breves, ab spicarum specie nuncupatæ*, Orig. *l.* 17. *c.* 8. Et Gallicè hastam Turnebus *picam*, q. *spicam*, vocari putat, quòd ferro spicata sit exiguo; Bochartus, quòd *spicæ* formam habeat. Meminit inter arma Persarum hastilium hujusmodi, ut diximus, Herod. *l.* 5. ubi iis tribuuntur τόξα καὶ αἰχμὴ βραχέα, *arcus & hasta brevis*, & *lib.* 7. de exercitu Xerxis, αἰχμὰς βραχέας, τόξα δὲ μεγάλα, *hastas breves & magnos arcus*, illis fuisse, itidem ait. Quemadmodum Alexandrum scribit Athenæus *d. l.* cum Persica stola gestasse, τό τε τόξον καὶ τὴν σιβύνην, *arcum etiam & sibynam*: planè ut Græca Versio Jer. *c.* 6. *v.* 23. τόξον καὶ ζιβύνην κρατήσουσι. Id ipsum porrò Persarum telum, ab aliis παλτὸν, *pilum*, dictum est, Xenoph. *Cyripæd. l.* 7. ubi quemque παλτῷ κρανείνῳ, *pilo è corno*, instructum fuisse, ait: & *l.* 1. ac 4. ubi singulis, præter arcum & pharetram, bina παλτὰ assignat, Arriano *l.* 5. Aliis. Nempe παλτὸν ἀπὸ τῦ πάλλειν, *a vibrando*, sicut Hebr. כידון *Chidon*, h. e. telum exitiale, appellatum est. V. Sam. Bochartum *Hieroz. Part prior. lib. II. c.* 8. & suprà in voce *Pilum.*

Sic vivant lumina mea, vetus jurandi formula, de qua V. B. Augustinum *Exegeticis in Johannem.*

Sica, non à *secando*, ut quibusdam visum, habet enim priorem productam, sed à Gr. σίκη, quod ξιφίδιον, μαχαίριον, αἰχμὴν, ἀκινάκην, exponunt Grammatici; ferreus culter, Justiniano dicitur *Institut. l.* 4. quem prolixiùs ita describit Josephus *Antiqq. Judaic. l.* 20. *Sicarii*, inquit, *latrones sunt, cultellis utentes, magnitudine similibus acinacibus Persicis recurvis & similibus iis, qui à Romanis Sicæ dicuntur: unde & qui latrocinantur nomen sumpserunt. Hi gladii breves erant ita ut occultari sinu vestis & facilè, nec opinantes confodi, maximè in turba, possent.* Inter arma certè Persarum ἐγχειρίδια, seu *sicæ*, recensentur Herodoto *lib.* 7. ubi præter hastas breves, magnos arcus, sagittas arundineas, iis tribuit ἐγχειρίδια παρὰ τὸν δεξιὸν μηρὸν παραιωρεύμενα ἐκ τῆς ζώνης, *sicas ad dextrum latus è zona sus-*

ex suspensor, Pollux ἀκινάκην vocat, *l. 1. c. 12. sect. 7.* Ἀκινάκης, *Persicum ξιφίδιον. ἐκ τοῦ μηροῦ προσηρτημένον, Acinaces, Persicus gladiolus est, è femore appensus*: voce è Persica *chinger* emollitâ. V. Bochartum *Hier. Part. prior. l. II. c. 8.* Sed & Thracum fuisse, videb. infrà Hincitaque *Sicarii* dicti sunt, contra quos extat lex Cornelia, quam tulit Corn. Sulla Dictator anno U. C. 673. cujus quæ fuerint capita, exhibet Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib. 8. cap. 26.* Mentio quoque *Sicariorum*, Actorum *cap. 21. versu 38.* ubi Ægyptius quidam in desertum eduxisse dicitur *τετρακισχιλίους ἄνδρας τῶν Σικαρίων, quatuor millia Sicariorum.* Quam factionem de Gaulonitarum Secta fuisse credibile est, qui à Juda Gaulonite, seu Galilæo, de quo agitur Actorum *cap. 5. vers. 37.* orti, tributum Romanis pendere recusabant, neminemque alium nisi Dominum Cœli, pro domino agnoscere se contendebant. V. Thom. Godvvynum *de Ritibus Hebr. lib. 1. cap. 13.* Suicerum voce hac & suprà, ubi de *Gaulonius.*

Sicca, adde: Ei sine dubio nomen id Pœni, Phœnicum exemplo, qui Assyrios ac Babylonios imitati sunt, à *Succoth* vel *Siccuth Benoth*, Veneris Templo, apud Babyl. imposuerunt. Significat autem vox hæc, *Tabernacula filiarum*, quòd Babylone, in Templo Veneris Uraniæ, Virgines tempora corollis religatæ amatores suos operirentur, qua de re Herodotus *Musâ primâ*: & à *Benoth*, Veneris nomen Joh. Seldenus non absque ratione deducit. A' Veneris verò Fano *Siccæ* urbi nomen fuisse, vel fidem fecerit illud Valerii Max. *lib. 2. cap. 6. Siccæ est Fanum Veneris, in quod se Matronæ conferebant, atque inde, procidentes ad quæstum dotes corporis injuria contrahebant, honesta nimirum tam inhonesto vinculo conjugia juncturi*: Pluribus hoc idem Seldenus, *de Diis Syris, Syntagm. 2. cap. 7.* V. Vossium *de Idolol. orig. ac progr. lib. 2. cap. 22.* Hic postea Episcopatum fuisse institutum, notum est ex Historia Eccl. Inde oriundus Proculus Grammaticus Latinus, quo inter alios Marcus Imp. usus legitur, apud Jul. Capitolinum, *Usus — quotidianis Latinis, Trosio Apro & Pollione, & Eutychio Proculo Siccensi*: ad quem locum V. Casaubonum

Siccus Panis, apud Vopiscum *in Tacito*, *Panem nisi* siccum *non comedit*: est panis solus. Nunquam enim nisi panem solum, in jentaculis & prandiis comedisse Tacitum, dicere vult: cùm alii parmulas, uvas passas, nucleos, mel Atticum crudum aut coctum, aut aliquid melliti operisve dulciarii, falsi etiam aliquid nonnunquam cum pane comederent. Sic de se Seneca scribit, *Ep. 83. Non multum mihi ad balneum superest panis deinde* siccus, *& sine mensa prandium.* Et hoc erat jentare Veteribus. Græci eodem significatu ξηρὸν ἄρτον dicunt, qui etiam aliàs ξηρὸν pro *solo* usurpant sæpissimè, uti docet Eustathius *Il. γ. Odyss. ι. & ζ.* quo ultimo loco ξηρὰ τὰ *sola* & mera *carmina*, quæ prius posuerat, nul à syllabâ mutata, vocat. Similiter voce usus est Capitolinus *in Maximinis, Deinde sine delicto Consulares viros — interimeret, alios siccis vehiculis exhiberet, alios in custodia detineret.* Ubi *siccis vehiculis exhibere* non aliud est, quam, quod dixit Herodianus, ψιλοῖς ὀχήμασιν ἐπικαθημένους ἄνευ θεραπείας: cùm solis & nudis vehiculis impositi viri Consulares, absque servitio, atque comitatu traherentur, ad immanissimæ belluæ arbitrium, puniendi. Eandem rationem *assum*, habet apud vett. Latinos significat namque tostum & aridum, in quo nihil uvidi relictum est &c. Unde jam facilè exponitur Comici versiculus in *Rudente*, in quo se multum Eruditi torsere,

Tu senex si istas amas, hoc arido argento est opus.

I. e. non opus logis est ac sermonibus, si quidem camas istas mulieres, sed *solo argento*, quod si dederis, harum tibi copia fiet, Salmasius *ad Capitolinum d. l.* Sed & ξηρὸν ἄρτον Græci interpretantur *buccellatum*, qui est panis nauticus, & Gallis hodie *bis coctus* dicitur, ut videre est apud Eund. *ad Vopiscum.*

Sicula vel *Sicila*, parva *sica*, unde *sicilatus latro*, de Imperatore Threcisco, (Thracum enim *sica*) apud Capitolinum *in Maximo & Balbino, Nam quòd nobis vita per vos reddita est, quam dimissis passim per provincias carnificibus* sicelatus *latro sic petiit, ut se Ordini profiteretur iratum, quomodo dicam aut prosequar?* Verba sunt Augusti Claudii Juliani *Epist.* ad Pupienum & Balbinum: intelligit autem hoc nomine Maximinum Thracem, *sicilâ*, h. e. parvâ sicâ armatum. Ab eadem origine *siciles* sunt & *sicilia*, spicula hastarum, ut videre est apud Salmasium *d. l.* Item *sicilum*, Gr. σμίλιον, *caelum*, unde *sicilati lapides* i. *sculpti.* Gall. *ciselés.* Idem *ad Solinum p.* 1045.

Sicera, ex Hebr. שֵׁכָר *potus inebrians*, cùm absolutè ponitur, vinum; cùm vino opponitur, omnem aliam potionem inebriantem notat &c. Suicerus *Thes. Eccl.* in hac voce.

Sichæus, adde: Græcis Συχχαῖος; Servius *ad Virgil. Sicharbam* dictum annotat Latinis vett. ex Ἀχάρβας, pro quo *Acerras* Justinus habet. Ita ex ἀριστερὸς, *sinister*, Ἄκεστα, *Segesta* &c. Salm. *ad Soli-num pag.* 323.

Sichem, oppidulum Brabantiæ, memoratum in literis datis A. C. 1130. quas Albertus Miræus in lucem protulit, nunc *Sichemium* vocatur. Locus inter suos celebris D. Virginis Fano, de cujus miraculis multa Lipsius habet: V. in voce *Sichem.*

Sicia Gens & *Sicinia*, inter Romanos Illustris fuit, è qua L. *Sicius* Dentatus ille fortitudinis laude adeò inclytus, sic enim meliores Plinii libri nominant *lib. 22. cap. 5.* quem alii *Sicinium, Siccium, Sitium.* Mentio apud Livium *lib. 3. L. Sicii* fortissimi viri, qui in Sabinis per insidias à suis obtruncatus est fraude Decemvirûm, quòd in eorum invidiam sermones ad populum fecerat, de creandis Tribunis Pl. Hic ipse L. Sicius Dentatus. At *lib. 6.* idem meminit *L. Sicinii* Trib. Pl. Sed & Titus *Sicinius* Consul fuit, cum G. Aquilio Tusco. V. Salmasium *ad Solinum p.* 47. nec non in voce *Sicinius.*

Sicilia, adde: Sub Romanis, quibus in singulas provincias singulos Quæstores mittere mos erat, duos ipsa tamen Prætores habuit, quòd duplex fuisset, *Provincia vetus & nova*: unum qui Lilybæi; alterum qui Syracusis curabat. Hodie, ut ait Auctor Anonymus *Histor. Orbis Terr. cap. 5. ubi de Insulis*, nomen ambiguum est, & Insulæ pariter ac Regno Neapol. tribuitur, unde & Hispaniæ Monarchæ *utriusque Siciliæ* Reges dicuntur. Itaque discriminis causâ *Siciliam* Ins. vocant *Siciliam trans Pharum*, Regnum Neapolit. *Siciliam cis Pharum*; Pharum verò ipsum *el Faro di Messina*, fretum Mamertinum, inter utramque positum. Fertilitatis & incolarum copiæ indicio est, quòd 12. Episcopos numerat, & Plinii tempore jam 72. urbes habuit. Regitur *Sicilia* trans Pharum, à peculiari Vice-Rege Hispan. qui Panormi residet: *Sicilia* cis Pharum, quæ etiam Hispanici juris, feudi loco à Pontifice Rom. accipitur, cui Rex ea propter quotannis equam albam ephippio & ornamentis ex holoserico rubro ornatam, simul 7000. aureorum pendit, quâ pecuniâ acceptâ dicere fertur Pontifex *Sufficiant pro hac vice.* Sed & de altera *Sicilia* aliquid controversiæ subest: Affirmant enim quidem Reges Hispaniæ, se in temporalibus, adeò dominos esse *Siciliæ*, ut jure regio in multis Rom. Pontificis obeant munus, qualia sunt: *Beneficiorum collationes, dispensationes redituum Ecclesiæ* &c. quæ à Sede Rom. decessoribus suis indulta asserunt, in remunerationem redacti ad obedientiam Ecclesiæ Regni, quod à Saracenis occupatum fuerat, tieque beneficio ipsius præfatæ Sedis, Ecclesiæ jura in Reges translata esse, contendunt. Contrà tamen Pontifices, à tempore Nicolai II. & A. C. 1060. Comites & Duces *Siciliæ*, Robertum Guiscardum, Constantium, Fridericum: deinde è familia Gallorum Regia Duces Andegavenses; postmodum Aragoniæ Reges professos esse, se Sedi Rom. homagium ligium pro *Siciliæ* Regno, sub hac clausula, debere: *Quòd in Ecclesiis vacantibus Nos & nostri in Regno hæredes nulla habebimus Regalia, nullosque eo nomine fructus, reditus, proventus & obventiones percipiemus*, ajunt. Quæ ita singul. opere, pro causa Pontificis, edisseruit Baronius *de Monarchia Siciliæ*: sed quod propterea edicto Hispaniæ Regis proscriptum ipseque Auctor non multo pòst, à factione Hispanica, Pontificiâ dignitate exclusus est. V. Auctorem prædictum Anonymum *cap. 1. de Regno Hisp. § 5.* Nec omittendum, quod Gronovius suggerit, Romanos vett. in re nummaria *Siculorum* adoptavisse nomina, non quidem, ut eandem omnibus partibus rem significarent, sed ut multum diversas, propter quandam analogiam. Ita *Siculi* obolum, nummum argenteum dixerunt λίτραν; unde *Libra* Romanorum orta, quâ ipsi *σταθμὸν* denotarunt cujusvis rei ponderandæ, sed primùm in ære. Οὐγγία Siculis, minutus ex ære nummus: Romanis duodecima pars Libræ. Siculis δεκάλιτρον secabatur in 10. partes argenti; Romanis *Denarius* appellabatur, à 10. libris æris, dividebatur vero in 4. partes argenti. V. eum *de Pecunia vet. lib. 3. cap. 9.* Auctoribus autem, qui de *Sicilia* scripserunt, adde *Rerum Sicularum Scriptores Antiquos*, uno volumine comprehensos Francof. A. C. 1579. Plura de *Sicilia*, inprimis historiam Familiarum regnatricium, quæ in ea sese excepere, usque ad hodiernam Austriacam, V. apud Georg. Hornium *Orb. Imper. cum Notis* L. Joachimi Felleri *pag.* 182. *& seqq.*

Sicilia, vicus Britanniæ, apud Lampridium *in Alexandro Sev. Denique agentem cum cum paucis in Britannia, ut alii volunt, in Gallia, in vico cui* Sicilia *nomen est occiderunt.* Uti legit, & apud Aur. quoque Victorem Schotti, pro *Sicila*, legi jubet Salmasius. Item nomen loci cujusdam in Palatio, cujus meminit Capitolinus *in Pertinace, Super venerunt autem Pertinaci, cùm is famulitium aulicum ordinaret, ingressique porticus Palatii, usque ad locum qui appellatur* Sicilia *& Jovis cœnatio.* Ubi Augustus, locum in edito singularem habuit, quem vocabat *Syracusas* & Τεχνόφυον. Quia verò in descriptione Urbis apud Victorem Jovis cœnationi jungitur Summa Velia, hunc locum Viri docti de mendo suspectum habent. Casaubonus *ad l.*

Sicilia Minor, dicta est Ins. quæ aliàs *Dia Dionysias*, item *Strongyle*, & *Naxus*, Plin. *lib. 4. cap. 12.*

Sicinnis, Græcè Σίκιννις, tertium erat Saltationis in Poësi adhiberi solitæ genus, &, sicut Ἐμμέλεια saltatio Tragica, Κόρδαξ Comica, sic ipsa Satyrica fuit. Hesychius: Σίκιννις ὄρχησις ἦν σατυρικὴ Σατύρων σύντονος ἀπὸ τῦ τάχυς ἢ κινεῖσθαι. Erat n. saltatio lasciva, inconstans, maximeque motoria, quæ gesticulationibus creberrimis ac celerrimis peragebatur. Nomen traxisse quibusdam videtur à *Sicinno* quodam barbaro, vel ut alii volunt, Cretensi

Ita Athenæus *lib.* 1. Clemens Alexandrinus *Pædagog. lib.* 1. *cap.* 7. refert, saltationis hujus Auctorem *Sicinnum*, liberorum Themistoclis Pædagogum fuisse; At Lucianus περὶ ὀρχήσεως, à Satyris, Bacchi Ministris, saltationis hocce genus inventum esse, & nomen accepisse scribit: Τριῶν γ' ἐν αὐτῇ τῶν γενικωτάτων ὀρχήσεων Κόρδακος καὶ Σικιννίδος καὶ Ἐμμελείας, οἱ Διονύσου θεράποντες, οἱ Σάτυροι ταύτας ἐφευρόντες. Id est, *Cùm tria sint celeberrima Saltationum genera, putà Cordax*, Sicinnis *& Emmelia, quibus Satyri, Bacchi Ministri inventis singulis à se nomen indiderunt.* Hinc *Sicinnistæ* dicti, qui *Sicinnim*, sive ut Gellius ait *lib.* 20. *cap.* 3. *Sicinnium* saltarent, atque in eo excellerent, Voss. *in Etymolog.* sic appellatos vult Mimos, qui vitam mortui repræsentarent & *Sicinnium* saltarent; Gelliique *præfato loco* verba citat, è quibus tamen de vitæ mortui repræsentatione nihil haurias. Similiter Jul. Cæsar Scaliger *de Re Poët. lib.* 1. *cap* 18. inquit, apud Gellium *Sicinnistarum* nomen legi eorum, qui ad tumulos modos facerent, quos Galenus τυμβαύλας vocat: Sed *Scaligerum decepit. quod caput cit. ubi de Sicinnistis, cap. præc. ubi de Siticinibus agitur, in vulgatis editionibus conjungi soleret*, Jac. Oiselius JC. *Not. in Gellium.* Canebant in Ludorum pompis Græcanicam *Sicinnem* illi Satyrorum specie, hirsutis tunicis, quas quidam *Scorteas* dixere, amiculisque ex omni florum genere consertis, indutis campestria ex hircinis tergoribus setasque in vertice horrentes, aliaque his gestantes similia: ac serias armatorum, qui præcedebant, saltationes, ridiculè imitabantur, eas per ludibrium depravantes; cujusmodi Satyricis lusibus salibusque, jam inde à priscis seculis Romanos fuisse delectatos, patet ex Triumphis, & Virorum illustrium funeribus, in quibus inter alios feretrum præcedebant saltatores illiusmodi Satyrici seu *Sicinnistæ*. Rosinus *Antiqq. l.* 5. *c.* 23.

Siclus, Hebr. שֶׁקֶל. *Shekel*, nummus apud Hebræos argenteus frequens, duplex erat, *Siclus Regius*, seu communis, quem *laicum* vocavit Pagninus & *Siclus Sacer* seu *Sanctuarii*, quorum hic τετράδραχμος ille δίδραχμος, fuit. *Siclo* Sanctuarii communiter insculpta erat ab una parte *urna mannæ*, vel, ut alii volunt, *thuribulum Aaronis*, cum inscr. *Sheckel Israël*: ab altera parte cuta erat *virga Aaronis florens*, cum verbis, *Jeruschalaim hakkedoscha.* At postquam Messias incarnatus est, Judæi conversi ad fidem, faciem *Sicli* mutantes, in una ejus parte expresserunt Christi imaginem, cum literis ישו in ore illius & lit. י in apice, quæ tres literæ nomen Jesu efficiebant. In altera parte nihil sculptum habuerunt, præter verba, quæ Latinè sic habent: *Messias Rex venit in pace & lux de homine facta est vita*: In quibusdam *Siclis* & inscriptio reperitur, quæ sic Latinè habet, *Deus homo est factus.* Usus autem *Sicli* Sanctuarii erat, in rebus ad sacra pertinentibus: & tales 30. illi argentei (nam *Siclos* & ἀργυροῦς seu *argenteos*, idem sonare notum) quibus Dominum nostrum Judas prodidit, quibusdam fuisse videntur. Alter, nempe *Siclus Regius*, tempore Davidis ac Salomonis, habebat insculptam turrim, inter דוד & שלמה, ac infrà עיר הקדש. sic ut tota inscriptio hæc verba contineret, *Jerusalem Urbs Sanctitatis*, ab una parte: ab altera verba hæc, *David Rex, & filius ejus Salomon Rex*: eratque in communi vita usitatus. Porrò, in minores quoque nummos *Siclum* divisum fuisse, hinc colligimus, quod Exodi *cap.* 30. *versu* 13. *dimidii Sicli*: Nehemiæ *cap.* 10. *versu* 32. *trientis Sicli*: 1. Sam. *cap.* 9. *versu* 8. *quadrantis Sicli*, mentionem fieri videmus. V. Th. Godvvynum *de Ritibus Hebr. lib.* 6. *cap.* 10. & Walerum *de nummis Hebræorum.* Aliquando *Siclum* dictum esse *Staterem*, discimus ex Matth. *cap.* 17. *versu* 27. ubi CHRISTUS ad Petrum, *Profectus*, inquit, *ad mare, mitte hamum, & eum piscem, qui ascenderit primus, tolle: & aperto ore ejus invenies Staterem: acceptum illum da eis pro me & te.* Erat verò & *Siclus* aureus, quem Darico Josephus comparat, quum, quando Moses dicit *auream acerram decem Siclis æstimatam*, Levitici *cap.* 7. *versu* 14. eam ipse Ἀντιπάσχαν χρυσῶν δαρεικῶν, i. *Daricos decem valentem*, pronuntiat. Unde *Siclum auri* apud Hebræos didrachmum fuisse, & viginti drachmas Atticas effecisse, patet: id enim pondus ac pretium Darici. V. Joh. Frider. Gronovium *de Pecunia vet. lib.* 3. *cap.* 7. Sed & *Siclus argenti*, monetæ Germanicæ nomen, occurrit in *Annalibus* Francorum Fuldensibus *A. C.* 850. *Unus modius de frumento Mogontiaci vendebatur* 10. *siclis argenti*: contractè ex Latino *Siclicus*, uti legitur in Glossis antiquis *MS.* Germanicè *Sikel.* Item Anglicè, apud Egbertum in *Dialogo de Eccl. Institut. p.* 98. laudatum C. du Fresne, qui *Siclum* hujusmodi valuisse duobus argenteis seu denariis, adnotat. Cæterùm, in Musæo Kircheriano Romæ, *Siclum* Hebræorum geminum, unum cum urna, & lit. *F.* in medio (significante siclum integrum) atque virgâ Aaronis & Inscr. *Schekel* &c. alterum literam *F.* non habentem, sed ejus loco ד. ש. h. e. *Schekel David*, asservari, refert, Georg. *de Sepibus in Descript. illius pag.* 48. V. quoque suprà *Semisiclus.*

Siculus, Neptuni filius, post Sicanum, Siciliæ Rex, huic Insulæ nomen dedit, ut legimus apud Solinum *cap.* 5. V. suprà *Sicilia.*

Sicyonii, adde: Coronidi, Deæ suæ, nullam statuam, nullum Fanum, erexere, teste Pausaniâ *Corinth.* ut jure exclamet Arnobius c. *Gentes lib.* 1. *Non omnibus Diis templa devota.* Fuisse tamen in *Sicyoniæ* Urbe Titane, descendenti à vertice, ubi Templum Minervæ, βωμὸς ἀνέμων ἐφ' ᾧ ταῖς νυξὶν ὁ ἱερεὺς μιᾷ νυκτὶ ἀνὰ πᾶν ἔτος θύει, *Aram ventorum, ad quam Sacerdos quotannis nocte una sacrificabat*, idem Pausan. refert, additque *ibid.* ut ad quatuor foveas arcana quædam concineret: κηλῶν τῶν ἀνέμων τὰ ἄγρια, *ad placandam ventorum sævitiam.* Ab hac gente *Sicyonia* appellata sunt, calcei delicatioris cultus, muliebres ac amatorii. Hesych. Σικυώνια γυναικεῖα ὑποδήματα. Unde Cic. *de Orat. lib.* 1. *Si mihi calceos*, inquit, *Sicyonios attulisses, non uterer, quamvis essent habiles & apti ad pedes, quia non essent viriles.* Candorem iis & tenuitatem addit Appulejus *Metamorph. lib.* 7. *Calceis fœmininis, albis illis & tenuibus.* Dispunctionibus item incilitisque ingeniosè exornati consuevisse, quod calceorum genus auratis & purpureis antistabat, Balduinus habet. Quare mirum, cur eos Lucianus *Dial. Meretr. Por. & Myrt.* duabus tantùm drachmis æstimarit, inquiens: Ὑποδήματα Σικυώνια τὰ πρῶτα δύο δραχμῶν. *Calceamenta Sicyonia, primùm duarum drachmarum*: Nisi fortè talia significare voluit, quæ longo usu attrita essent atque disrupta. Nam aliàs, ex comparatione phæcasiorum, in quibus minus erat operæ atque artificii, pretiosiora *Sicyonia* fuisse, arbitrari est consentaneum. V. præf. Balduinum *de Calceo cap.* 19. Virgilius eorum delitias ostendit his verbis:

> *Cognita nec teneris pedibus Sicyonia servans,*
> *Nec niveo retinens baccata monilia collo* &c.

Ab eadem gente *Sicyopepon* dictus est, qui aliis μηλοπέπων, quemque paulo ante ætatem suam in cibos receptum, tradit Plutarchus. De eodem Plinius, allatum id semen è Græcia primùm suo tempore & inde propagatum genus ait, *lib.* 19. *cap.* 5. Hodie *melones* vocantur, V. suprà & plura hanc in rem apud Salmasium *ad Solinum p.* 959.

Sida, urbs Pamphyliæ, adde: ejus memoriam servat nummus sub Lic. Gallieno cusus, cum *Inscr.* ΣΙΔΗΤΩΝ ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΗΣ ΕΝΔΟΞΟΥ: & alius, ΠΑΜΦΥΛΙΩΝ ΣΙΔΑΤΩΝ, apud Jac. Gronovium *Epist. ad fratrem.*

Siddim Vallis, locus Palæstinæ, memoratur, Genes. *cap.* 14. *v.* 3. *Omnes hi junxerunt* (copias) *ad vallem* Siddim, *quæ mare salsum*: nempe postea in Mare mortuum conversa, dicta est. In Hebræo est, השדים. h. e. *agrorum aratorum*, quod alii nomen vallis proprium esse volunt. In ea multos fuisse puteos bituminis, ibidem dicitur. At postquam Deus Gomorrha & Sodoma subvertit, & totum eum tractum pessumdedit, tota vallis *Siddim*, quæ fontibus bituminis scatebat, in lacum versa est Asphaltitem vel Mare mortuum, quod *Mare Salis* ibi appellatum, cum *Valle Salinarum*, in qua Idumæi a Davide deleti sunt, malè ab Epiphanio confunditur. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 613. ut & suprà ubi de *Salinarum Valle.*

Sidera, pro Diis olim habita: nec solùm Sol & Luna, quos *Cæli oculos* Pythagorici dictabant; aut reliqui quoque Planetæ, quos *Majorum Gentium Deos*, vel *Selectos*, vocavere: verùm & cætera omnia astra; idque tum à Barbaris, tum Græcis. Ita enim Plato in *Cratylo*, Φαίνονταί μοι οἱ πρῶτοι τῶν ἀνθρώπων τῶν περὶ τὴν Ἑλλάδα τούτους μόνους θεοὺς ἡγεῖσθαι, οὕσπερ νῦν πολλοὶ τῶν βαρβάρων, Ἥλιον καὶ Σελήνην καὶ Γῆν καὶ Ἄστρα καὶ Οὐρανόν, *Qui Græciam primi incoluere, illi videntur mihi eos solùm Deos existimasse, quos nunc etiam barbari multi pro Diis habent; Solem, Lunam, Terram, Astra, Cælum.* Quæ verba etiam Eusebius adducit, *Præp. Evang. lib.* 3. *cap.* 2. Et sanè *omnem Cæli militiam* (ut Hebræorum more loquar) pro Diis cultam esse, ostendit etiam juramentum illud, apud Vettium Antiochenum Astrologum *in Procem.* Ἀνθολογιῶν sive *Floridorum*; quod ex Scriptore eo majorem partem inedito jamdudum Joh. Seldenus *in Syntagm. de Diis Syris*, adduxit: verba Latinè sic habent: *Eos, qui in hæc inciderint, adjuro, per sacrum Solis circulum & inæquales Lunæ cursus ac reliquorum* Siderum *vires & Signiferum circulum, ut ista in reconditis habeant, nec imperitis vel non initiatis tradant; sed Doctoris sui memores honorem ei tribuant. Sanctè jurantibus bene sit Diisque antè memorati sint propitii, pejerantibus contraria sint.* Nec hac parte solùm erratum à vulgo, sed etiam Philosophis: uti Xenocrate Chalcedonio & Alcmæone Crotoniate, de quibus Tullius testis est *de Natur. Deorum lib.* 1. Similiter Stoicis: ut Posidonius, apud Stobæum, Ἀστέρα εἶναί φησι σῶμα θεῖον ἐξ αἰθέρος συνεστηκός, *Stellam*, inquit, *esse corpus divinum ex æthere compositum.* Quos in hanc sententiam quid compulerit, docet nos Augustinus *de Civ. Dei lib.* 4. *cap.* 11. *Dicunt* (Stoici) *omnia* Sidera *partes Jovis esse, & omnia vivere, atque rationales animas habere: & ideo sine controversia Deos esse.* Quò facit, quòd *Siderum* afflatibus aut operationibus aliis, adscribebant fortunia utraque mortalium: unde *dextrum sidus*, *sinistrum sidus*, toties occurrit. Præcipuè verò pueris nocere ea arbitrabantur, Hesychius, Ἀστροβλῆται, νέοι τινὲς οἱ τεταραγμένοι ὑπὸ τῶν ἄστρων: quod de Canicula inprimis seu Sirio creditum, docet idem. Sic de Juvenibus Petronius, *Nuper ventosa ista & enormis loquacitas Athenas ex Asia commigravit, animosque Juvenum ad magna surgentes pestilenti quodam* sidere *afflavit.* Lunæ quoque eadem ascripta. Isidorus Gloss. *Astrosus, Lunaticus*, h. e. *malo sidere natus.* Quia nimirum manifestior hujus vis, & occul-

nubilior cœterorum siderum. V. hanc in rem plura, apud Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium Thebaid. lib. 4. versu 760.* Gerh. Joh. Vossium *de orig. & progr. Idolol. lib. 2. p. 30.* Salmasium *ad Solinum passim*, & *Siderum* præcipua hic suis locis.

Siderites, apud Plin. *lib. 37. cap. 4.* adamas dictus est, non quòd in ferrariis legatur officinis, uti Solino visum, sed quòd *ferri* coloris sit splendorisque. Apud eundem *cap. 10. Siderites* lapis inter gemmas numeratur, quem ferro similem dicit litigia & discordias, quocunque inferatur, facientem: qui fortè idem cum priore est. Nam ipsum quoque ferrum, quod Græcis *σίδηρος* est, vel ferri genus, dictum *ἀδάμας*, à duritie: Et forsan diversos putavit Plinius, quia eorum descriptionem è diversis hausit Auctoribus. Memorat certè Salmasius, lapidem sibi fuisse ferrei coloris ac ponderis, pugni magnitudine rotundum, undique secus formis quadrangulis in mucronem turbinatis asperum, quem *Sideritem* nuncupari posse, nullus dubitat: ita planè splendorem ferri exhibuisse, ac pondus habuisse. Addit, *lapidem adamantis* vocasse, qui illum, ex India allatum, sibi vendiderit, propter illas fortasse quadrangulas facies, quòd ad illud instar plerique atterantur adamantes ignobiles, quos a solo natali *Alencenios* Galli dicunt. Sed & *σιδηρίτης* vocabatur lapis, ex quo ferrum funditur, matrix nempe ferri lapis. Hesychius, *Σιδηρίτης λίθος, ἀφ' ἧς οἱ μεταλλεῖς λέγουσι γίνεσθαι τὸ σίδηρον.* Similiter & *γῆ σιδηρῖτις*, è qua fit ferrum. Etiam magnes lapis, qui ferrum trahit, sic vocatus occurrit: imò & *ἀδάμας*, quòd vis invicta ferri illi cederet, eumque sequeretur. Quæ causa, quòd Plinius *σιδηρίτην ἀδάμαντα* inter lapides retulerit pretiosos hoc nomine, Salmasius *ad Solinum pag. 1100.* Neque verò lapidis solùm, sed & herbæ id nomen est, quam, *Helxinem* aliàs dictam, à partu cervas appetere, vult Salmasius, apud Plinium *sideritis* pro *seseli* reponens. Qua de re diximus suprà.

Sidodone, vicus memoratus Arriano, in Nearchi navigatione, post Oaracta & ins. Pylora. V. Salmasium *ad Solinum pag. 1181.*

Sifra, pro quo perperam plerique *Cifra* scribunt, vox est ab Indis accepta, si Georg. Vallæ credimus: Vossius verò ab Arabibus eam sive Saracenis, qui in Hispania vixere, potiori derivat jure. Sanè & Hebræis ספר *Sephar*, est *numerus, numeratio*; à ספר *saphar*, id est, *numerare*: imò & ab eodem verbo *numerus* dicitur מספר *Misphar.* Ita autem Barbaras numeri notas appellamus, cùm Græci Romanique, pro numeri figuris, literis usi sint. Originem earum Conr. Dasypodius *Institut. Mathem. lib. 1.* è figuris Græcanicarum literarum corruptis arcessit, arbitraturque id non fore obscurum, si quis has ambarum figuras intueatur:

β. γ. δ. ε. ϛ. ζ. η. θ.
2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.

Sed verisimilius est, Europæos cœteros accepisse ab Hispanis, eos à Mauris, illos ab Arabibus, hos a Persis, vel Indis: & certiora afferri possent, si constaret, eequa Orientis natio utatur literis, vel numerorum notis, quæ cum *Sifris* vulgatis conveniant. Porrò non nisi anni sunt circiter 400. quòd eas accepimus, unde certum ducitur argumentum, nummos aliaque hujus generis, in quibus *Sifræ* compareant, non majoris esse vetustatis: Et proin Marquardi Freheri grandem illum argenteum nummum, qui effigiem habuit Constantini Imp. equitantis, antiquum esse negat Jos. Scaliger, cum in eo compareant notæ hæ Arithmeticæ 234. Cujusmodi characteres non est reperire in libris Græcis Astrologicis & Logisticis vel computis Ecclesiasticis, multo ante captam Constantinopolim. Sed & immutationem aliquam etiam in hisce *Sifris* contigisse, constat ex lapidibus & libris, in quibus, ante 200. annos, exaratum videmus, Λ. pro 7. &c. Vossius *de Scientiis Mathematicis cap.* §. 1. & *cap. 9.* §. 5. 67.

Siganas, vel *Saganas*, Carmaniæ fluv. apud Plin. *lib. 6. cap. 25.* de quo V. Salmasium, ubi suprà *pag.* 1181.

Sigena, vulgò *Sigen*, opp. Germaniæ, in Comitatu Nassoviæ, sub proprio Principe, ex illustri hac familia. Amplitudo loci, structuræ elegantia, civium negotiatio, magnarum eam urbium splendori admovet. Præcipua negotiandi ubertas ex ferri est artificio singulari, quo qui imbuuntur, non nisi jurati, patrias artes non translaturos, admittuntur; & quidem 20. in Sigenensi territorio numerantur ferri excoquendi officinæ, 25. verò cudendi nec pauciores multò chalybis domandi. Præcipuum loco decus à Joanne Mauritio, qui fontium ductu & ædificandi studio illum mirè exornavit: translatis inter alia eò duobus ingenti magnitudine marmoreis cippis, ex America usque. Cives Reformati & Pontificii mixtim degunt. Obtigit autem *Sigena* filio secundo genito Joannis Dilleburgensis *πολύπαις* (qui Wilhelmi Auriaci frater fuit) Joanni, qui obiit A. C. 1623. Huic ex duplici matrimonio numerosa soboles, in qua ex priore conjuge L. Magdalena Com. Waldeccia, inter alios, eminent Johannes Junior, & Wilhelmus: quorum is ex Ernestina Arenbergica pater fuit Joannis Francisci Desiderati, qui natus in Sequanis A. 1627. Pontificios ritus amplexus est, primusque *Principis* axioma lineæ huic intulit: ex Jo. Claudia Königseccia liberis genitis. Hic Christinam Erpachiam sibi junxit, atque ex ea filium unum, Mauritium (denatum A.C. 1638.) & filias quatuor genuit. Ex posteriore verò conjuge Margareta Holsata, suscepit Joannes Sigensis Joann. Mauritium cognom. Americanum Pro-Principem Cliviæ, Georgium Fridericum (maritum Mauritiæ Lusitanæ) Wilhelmum Ottonem, aliosque, *Principes & Comites Nassoviæ &c. lineæ Sigensis.* V. Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobilit. Europ. Part. I. pag. 32. 56. & 115.*

Sigilla vel *Signa*, dicuntur Vitruvio, quæ Suetonius *icuncula*s, Glossæ Philoxeni *Sigillaria*, Græci *Νευρόσπαστα*, apud A. Gellium *lib. 14. cap. 1.* id est, *nervis tracta*, sive *fidiculis mota*, vocant: Simulachra viz. sive statuæ cubitales palmaresve, humanam staturam præferentes, quarum vel singula vel universa membra certis nervis & fidiculis ita movebantur & trahebantur, ut vivere, moveri atque adeò obambulare viderentur, humanasque actiones ferè omnes, præter sermonem, repræsentarent. Ad cujusmodi Simulachra alludens Horatius ait *Saturnal. 8. libro 2.*

Tu mihi qui imperitas, aliis servis miser, atq;
Duceris, ut nervis alienis mobile lignum.

Excogitata talia neurospasta, in Dionysii sacris in Ægypto; atque à mulieribus vicatim circumferri solita fuisse, tradit *in Euterpe* Herodotus, *Ἀντὶ δὲ φαλλῶν ἄλλα σφι ἐστὶ ἐξευρημένα ὅσον τε πηχυαῖα ἀγάλματα νευρόσπαστα, τὰ περιφορέουσι κατὰ κώμας αἱ γυναῖκες.* Meminit eorundem Lucianus *de Dea Syra*, ubi idem, quod de Ægyptiis modò monitum, apud Græcos quoque in usu fuisse scribens, icunculas è ligno fuisse ait, bene vasatas, quæ turpitudo fuit sacerrimorum istorum Sacrorum. Quid hæc sibi voluerint, indigitat Arnobius *c. Gent lib. 6. Deos esse Sigillaria ipsa censetis:* & alibi *eod. lib.* ubi ea *Sigillula* vocans, ait, *In Sigilliolis parvulis contrahere se Deos, & alieni ad corporis similitudinem coarctare.* Sed & extra Sacrorum usum, in conviviis adhibebantur, oblectationis ergò, & quidem pro ditioribus, argenteæ hæ figuræ erant, uti Petronius docet: *Potantibus ergò & accuratissimas nobis lautitias mirantibus, larvam argenteam attulit servus sic aptam, ut articuli ejus vertebræque laxatæ in omnem partem flecterentur. Hanc cùm super mensam semel iterumque abjecisset & catenatio mobilis aliquot figuras exprimeret &c.* Qui ea conficiebant, & vulgo exhibebant, inde *Νευροσπάσται* dicti sunt, ut liquet ex Aristot. *de Mundo*, ubi elegans horum Simulachrorum descriptio additur; verba Appulejus sic reddit, "Etiam illi, qui in ligneolis hominum figuris gestus movent, quando filum membri, quod agitari solet, traxerint, torquebitur cervix, nutabit caput, oculi vibrabunt, manus ad ministerium præstò erunt; nec invenustè totus videbitur vivere." Hinc *ductus Sigillarius*, Tertullian. *advers. Valentin. cap. 18. A quo occulto nihil sentiens, & velut sigillario extrinsecus ductu, in omnem operationem movebatur.* Item *motus Sigillarius* eidem, *de Anima cap. 6. Velut sigillario motu superficiem intus agitante.* Sic & apud Imp. Marc. Antoninum *lib 8. de Seipso*, legimus, *Σιγιλλάρια νευροσπαστούμενα*, id est, *Sigilla versicillis mota*: qui & sæpius verbo *νευροσπαστεῖσθαι* utitur, pro *motu alieno*, Neurospastorum more, non sui sponte, *moveri.* V. Jac. Oiselium JC. *Notis in A. Gellium lib. 14. cap. 1.* Cœterùm *Sigillum*, pro Annulo seu Gemma signatoria, frequenti in usu est: vel potiùs, pro *apospragismate* seu *symbolo Gemmæ insculpto*, quemadmodum *Sphinge* Augustus, *Ranâ* Mæcenas, *Quadrigâ* Plinius Jun. præcipuæ apud Trajanum auctoritatis, literas signasse leguntur, V. Fortun. Licetum *Gemmar. Annular. Schem. 27. cap. 114.* Sic literas rubro *Sigillo* & serico munitas conchæque sanguine pictas, proprias fuisse Imperatorum Constantinopolit. legimus apud Nicetam Choniatem *de gestis Manuelis lib. 1 fere initio* & Georg. Logothetam *in Chron. Constantinop.* V. quoque in voce *Bulla.* Nec non hic passim, ubi *de Annulo Signatorio*, *Sigillo Pensili*, *Signandi ritu* &c.

Sigilla, in vestibus, *ζώδια* sunt, h.e. figuræ vel hominum vel bestiarum, auro vel purpurâ expressæ: sicut *clavi*, Græcis *σημεῖα*, rotundæ vel quadratæ solùm, imaginem nullam exprimentes. Hinc *ζωδιωτὰ*, *sigillata.* Hesychio, *ζωδιωτὸς χιτών*, *sigillata tunica.* Sic occurrunt apud Pollionem, in *Herode*, *Sigillata tunicoria*; apud Athanasium *in Leone III. Vela sigillata*; apud eund. in *Paschali* & *Leone IV. Vestes sigillata*; Alibi, *Camisiæ sigillatæ.* In *l. 11. C. Theod. de Scen. Sigillata serica*, quorum usu mimabus ibi interdicitur, non minùs ac gemmis aut textis auratis &c. Qui verò istiusmodi figuras vestibus intexeret, *Sigillario*, *Ζωδιοπαίδε* dictus est, in *Gloss.* Sed & *εἴδωλα* hujusmodi sigilla vocat Asterius, *τὴν ἐσθῆτα καὶ μυρίοις εἰδώλοις πεποικιλμένην ἐσθῆτα φιλοκοσμοῦσι.* Ammianus, *Species animalium multiformes: ut longioris fimbriæ tunicæ perspicuè luceant varietate liciorum, effigiatæ in species animalium multiformes.* *Ζώδια* & *ζωδιωτὰ* idem erat, uti ex Polluce docet Salmasius *ad Pollionem*, ubi suprà. Sic idem cum *sigillatis* fuerint *bellnata*, de quibus V. quoque infrà in voce *Signa*, item *Singillo.*

Sigillaria, festum apud Romanos, Ausonio *Festa Sigillorum* dictum, memoratur A. Gellio *lib. 2. cap. 3.* ubi *librum Æneidos secundum mirandæ vetustatis, emptum in Sigillariis XX. aureis, Fidum optatum sibi ostendisse, scribit*: In quæ verba Anton. Thysius JC. commentatus; illud *in Sigillariis*, exponit, *Festis Sigillariorum diebus, quæ sequuntur Saturnalia.* De quibus ita Macrobius *Saturnal. lib. 1. cap. 10. Saturnalia uno tantùm die, id est, quarto decimo Kal.* (Januarii) *solita sunt celebrari: sed post in triduum propagata* Sigillariorum *adjecta celebritas, in septem dies discursum publicum & lætitiam religionis extendit. Nomen ex eo Sigillaribus, quòd ultro citroq́; sigilla sive imagunculas & munuscula alia mitterent.* Idem *cap. 11.* originem eorum ex Epicado hanc tradit: „Epicadus refert, Herculem occiso Geryone, cùm victor per Italiam armenta duxisset, ponte, qui tunc Sublicius dicebatur, ad tempus instructo, hominum simulachra, pro numero sociorum, quos casu peregrinationis amiserat, in fluvium demisisse, ut aquâ secunda in mare devecta, pro corporibus defunctorum, veluti patriis sedibus redderentur; & inde usum talia simulachra fingendi inter sacra mansisse. Sed mihi, *inquit*, hujus rei illa origo verior existimatur, quam paulo antè memini retulisse, quòd Pelasgi, postquam felicior interpretatio capita non viventium, sed fictilia, φωτὸς æstimatione non solùm hominem, sed etiam lumen significare docuisset, cœperint Saturno cereos potiùs accendere: & in sacellum Ditis aræ Saturni cohærens oscilla quædam pro suis capitibus ferre. Ex illo traditum, ut cerei Saturnalibus missitarentur & *Sigilla* arte fictili fingerentur ac venalia pararentur, quæ homines pro se atque suis piacula pro Dite Saturno facerent. Ideo Saturnalibus talis Comitiorum celebritas cœpta. Inciderunt illa in 13 Kal. Januar. Joh. Rosinus *Antiqq. Roman. lib. 14. cap. 16.* V. quoque Senecam *Epist. 12.* Suetonium *in Claudio cap. 5.* Spartianum *in Caracalla & Hadriano*, ut & Hadr. Turnebum *lib. 23. cap. 28.* qui putat per *Sigillaria* aliquando locum intelligi hoc nomine, ubi libri aliæque res promercales vænibant, adducens pro se Ausonium *ad Paulum*, *Pro quo si per Sigillaria in auctione venires, neque Afranius nauci daret, nec Stichum suum Plautus efferret.* Et dictus locus inde *Sigillaria* dici, quod Mercatores venalia certis locis habebant sigilla seu imagunculas aliaque munuscula, quæ sibi invicem missitabant. V. Thysium *loco cit.*

Sigillaricius Annulus, apud Vopiscum *in Aureliano*, *Uxori & filiæ annulum* Sigillaricium, *quasi privatus, instituit*; idem cum *signatorio* est. Cujusmodi annulos *chirographos*, seu potiùs *cirographos*, h. e. *cerographos*, vocat Catullus,

Remitte pallium mihi meum quod involasti,
Sudariumq́; Setabum cirographosq́; Thynos.

Κηρογράφοι enim, quod *ceram pingit*, & charaxat, id quod annulorum sigillariciorum est proprium. *Thynos* addit, quia hi annuli ex politura Bithynica celebres erant ac nominati: Quam in rem V. suprà passim, inprimis ubi de *Annulis*, ut & in voce *Cyrographi*.

Sigillarius, in *Gloss.* Ζωδιωτής, qui *sigilla*, de quibus suprà, vestibus intexebat. Item qui *sigillaria* seu μικρὰ πρόσωπα venundabat, circulator. V. itidem supra, & Jac. Cujacium *lib. 11. cap. 30.* Etiam *Custos sigilli*, apud Petr. Blesensem *Epist. 131. Cùm in Sicilia essent Sigillarius & Doctor Regis Guilielmi II. tum pueri.* Sic Walterus de Constantiis dicitur *Regis Angliæ Sigillarius*, apud Rad. de Diceto *A. C.* 1180. V. quoque suprà, ubi de *Annulis*.

Sigillata Tentoria, apud Treb. Pollionem *in XXX. Tyr.* ubi Herodis, Zenobiâ geniti, luxum describit, quid sint, V. suprà in voce *Sigilla*.

Sigillum, cujus in *signandis* literis usus, aliud *privatum* est, quo vel homines privati, vel Principes in negotiis privatis, uti consuevere, de quo V. Vopiscum *in Aureliano d. l.* & Fletam *lib. 2. cap. 13. §. 1.* aliud publicum, hocque rursus vel *secretum*, vel *commune* seu authenticum. Et quidem *Sigillum secretum* vel *secreti* dictum est, quod literis, ut vocant, *clausis* apponebatur, sicque in secretioribus negotiis, Epistolis e. g. locum habuit. Neque tantùm in privatis negotiis, sed & in publicis adhibebatur, vel à tergo authentici sigilli appositum, quod ideo *Contrasigillum* appellatum est, vel ab ipso suspensum. Nonnunquam vel ad pleniorem fidem, vel majus dilectionis argumentum eo solo publica negotia (sed minora, & maximè, cùm abesset majus) sigillata legimus. Erant autem *Sigilla* hujusmodi minoris formæ, quàm authentica, habebantque interdum impressa Militum insignia, vel familiarum affinium, interdum figuras quasdam exoticas, pro libitu, ut videre est apud Duchesnium, aliosque Stemmatographos. In Regum Franciæ *sigillo secreto*, insignium scutum unico Angelo sustentatur. In Sigillis tamen Episcopalibus antiquitus non expressa fuisse insignia gentilitia, sed effigiem Episcopi *Pontificaliter induti, cum baculo pastorali & mitra*, docet *ex cap 6. Decretal. de fid. Instrum.* Dominic. Macer. In *Pontificis Rom.* D. Petrus cum navicula, instar piscatoris retia laxantis, effingitur, quod proin *Sigillum Piscatoris* nuncupatur &c. Custodia *sigilli* hujus, apud eosdem Reges, Magnum Cambellanum, eoque absente, primum Cambellanum, spectabat, qui illud in quodam pretioso marsupio asservare, eoque literas, quas *de privé, d'estat, de responses & de mandemens à venir*, vocant, sigillare solitus est. Apud Byzantinos, infimi ævi Augustos, dignitas fuit, quam Παρακοιμώμενον τῆς σφενδόνης appellabant, h. e. *Accubitorem palæ*; item quam Παρακοιμώμενον τοῦ κοιτῶνος, *Accubitorem cubiculi*, dicebant: quorum hic cubiculi Imperatorii; ille verò *Sigilli*, quo Imperator literas ad matrem, filios, Despotas, Patriarcham, alios, scriptas obsignabat, custos erat. Qua de re V. C. du Fresne *Not. ad Villharduinum*. At *Sigillum Authenticum & Commune* dicebatur, cujus in publicis negotiis usus erat, & quæ omnibus paterent: unde diplomata eo munita *Literæ patentes* indigitari solent. Idem *Sigillum pensile*, seu *pendens*, quòd σηρικῷ νήματι, *filo serico*, diplomatibus solerit appendi. Et quidem primitus hinc eisque tabulis aureæ plumbeæque bullæ appositæ sunt, uti vidimus suo loco. Postmodum ceræa perinde literis appendi cœpere: quorum usum Guilielmum Nothum in Angliam invexisse, cùm antea crucem solùm gens effingeret, tradit Ingulphus *pag.* 901 & Seldenus, qui ejusdem Wilhelmi sigillum descripsit, *ad Eadmerum pag. 166.* Muniebantur autem pensilibus his sigillis diplomata, nullo apposito chirographo, adeoque omnem iis vim conferebant: unde typos ipsos sigillarios, ne in aliorum inciderent manus, summâ curâ asservare, necesse erat. Sic scribit de Magistro Rogero Ricardi I. Angl. R. Vicecancellario, cùm circa Rhodum tempestate in mari periisset, *circa ejus collum suspensum Regis Sigillum, postea receptum fuisse*, Bromptonus. Nec aliâ forte ratione Cancellarius Imperatoris, in solennibus præsertim ceremoniis, *magnum sigillum* collo appensum gestare legitur, *in Bulla Aur.* Caroli IV. Imp. *cap. 7. 23. §. 2.* In his porrò sigillis efformandis, varii coloris cera adhibita est. Apud Gallos, soli Regi flavæ usum competere, scribit Tillius. Viridis in sigillis regiis usus potissimus fuit in Diplomatibus, quæ vulgò *Chartres, Priviléges & Remissions* dicuntur: hodie verò etiam flavâ cerâ sigillantur. Rubeam adhibent Universitates ac Communitates: albam, Milites S. Spiritus &c. In *Sigillis* verò effecti fere semper Equites, quorum erant, si ex Militari essent ordine, tunicâ loricæ superinducta, quod Joanne R. in Anglia primùm obtinuisse, docet Dugdalus *in Antiqq. Warvic. Tempore Reg. Joannis erant in sigillis dominorum tunicæ super loricis —— erant autem tunicæ longæ ad talos.* Adjuncta dein armorum insignia. Idem, *Circa annum* 1218. *Domini, qui in* sigillis —— *habebant equites armatos cum gladiis; nunc in dorso sigillorum arma sua posuerunt de novo in scutis.* Quod in Francia, post captum ab Anglis Joannem R. similiter factitatum esse, circa A. C. 1366. apud eundem legas. Tunc primùm autem *sigillum* sibi asciscebant Viri nobiles, cùm suæ ætatis essent, h. e. postquam ætatis annum 22. attigere, atque adeò Militare cingulum consecuti sunt. Solos enim Milites olim jus habuisse *Sigilli pensilis*, docet Duchesnius *in Histor. Castilion.* quod postmodum & ad Armigeros transiit, qui tamen, cùm in Milites allecti sunt, *sigilla* sua mutare sunt coacti, uti docet C. du Fresne *in Gloss.* ubi plura hanc in rem, V. quoque suprà ubi de *Annulis*.

Sigipedes, Scythiæ pop. apud Treb. Pollionem in *Claudio*, *Denique Scytharum diversi populi, Peucini* — Sigipedes, *Celtæ etiam & Heruli, prædæ cupiditate in Romanum solum —— venerunt*: pro *Gipedes*, uti legi vult Salmasius, h. e. Γήπαιδες, quemadmodum Græcis nominantur: de quibus id legitur, in Græcorum Commentariis. Γήπαιδες οἱ λεγόμενοι Λογγίβαρδοι, κατὰ Γαλάται ... Γετῶν παῖδες, *Gipedes dicti sunt Longobardi, quasi Getipedes, Getarum filii.* Corippo *Gypedes* vocantur, duabus syllabis brevibus, *lib. 1.*

En Avares, Francique truces, Gypedesq́; Getæque.

V. Salmasium *ad Pollionem d. l.*

Principes Viri.

Joh. *Sigismundus*, Joach. Friderici Electoris Brandeb. filius, ab Avo Joh. Georgio educatus, dein cum fratre Joh. Georgio cogn. *Juniore* missu Argentinam, A. C. 1588. post Avi mortem, Zechlinicensem præfecturam accepit: Inde cum Patruis, ob ditiones Franconicas, Patre consentiente, transegit. In itinere Borussico cùm esset A. C. 1608. Patris percepto obitu, Vicarium dixit Adamum Gans Baron. Putlizium, & præter successionem Electoratus, etiam Curatelam Borussicam obtinuit. Possessionem Juliacensium ditionum, quas à conjuge Anna fil. Alberti Friderici Brandeburgici D. Borussiæ, & Mariæ Eleonoræ D. Juliac. sibi vindicabat, sumpsit, A. C. 1609. ac sequenti anno Unioni nomen dedit. Comitia Ratisponensia per Legatos obivit A. C. 1613. ut & Diætam Electivam utramque, quâ Matthias & Ferdinandus electi. Inde A. C. 1614. Reformatis accedens, in doctrina & ceremoniis Reformationem instituit, facto initio à Templo SS. Trinitatis Coloniæ, vulgata etiam Confessionis formulâ. Demum, cùm alterum seculum Electoralis dignitatis in sua familia continuatæ celebrasset, anno *Iohann sIgMVnD ChVrfVrst*, id est, 1617. aliquandiu etiam ex apoplexia paralyticus decubuisset, tradidit Filio paucis ante obitum septimanis Electoratum, A. C. 1619. Pater præter Georgium Wilhelmum successorem, Joachimi *Sigismundi*, Magistri Ordinis Johannitici, minoris natu, qui obiit A. C. 1625. Fuit & *Sigismundus* frater Joh. Georgii Elect. præfati, doctorum summus Fautor: qui fratri Friderico A. C. 1552. extincto in Magdeburgensi & Hal-

& Halberstadiensi sedibus suffectus, A.C. 1553. ritus Pontificios antiquavit, defunctus A. C. 1566. Idem nomen uni quoque fuit ex modò laudati Joh. Georgii filiis, qui sub Spinola in Belgio copias duxit.

Sigismundus, filius major natu Henrici cognom. *Patris Patriæ* D. Sagano-Glogovii, frater Henrici, obiit A.C. 1458. Item filius minor natu Joh. Christiani D. Brigensis, ex altera conjuge Hedvige Sitschia, Baronis Lignicii titulo insignis, defunctus est A.C. 1665. Frater Augusti vel Augustini Comitis Lignicii, quem Gregorius Wilhelmus, ex tota gente Piastea ultimus, ultimis precibus (obiit enim A.C. 1676.) Imperatori sollicite commendavit. V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Histor. in Famil. Brandeburg.* & *Piastea*.

Sigla, vel *Siglæ*, per sync. pro *Sigillæ*, subint. *Literæ*, memorantur in Papiæ *Glossario*. Dicebantur autem sic compendia literarum, cùm una vel duæ literæ pro integra voce, pluribus literis constante, ponebantur: Unde Festus, *Notæ erant literæ, sed singulæ, vel binæ.* Cic. *pro Murana*, *singulas literas*: Gellius *lib. 17. cap. 9. singularias*, vocant. Tales, cùm literarum initio scribitur S. pro *Salutem*: vel *S P D.* pro *salutem plurimam dicit.* Item *S. V. B. E. E. Q. V.* h. e. *Si vales bene est, ego quoque valeo* &c. Quanquam in his, ob consuetudinem, res minùs obscura: occultior in aliis, quæ tradunt Valerius Probus, qui Hadriani, Cæs. ætate floruit & Petrus Diaconus, qui sua dicavit Contrado I. Imp. Origo earum, ut & Notarum, de quibus supra, inde est, quòd, postquam Academici Lectiones suas *ἀκροάσεις* appellatas Gell. *lib. 2. cap. 22.* & *lib. 20 cap. 4.* dictare cœpissent, teste Appulejo *Florid.* celerius vox Doctoris præcederet, quam ut integrè scribendo Discipuli eum allequi possent: Itaque ad hoc artificium conversi sunt, primusque Xenophon quæ dicebantur, hoc modo excepta, in publicum edidit, apud Laert. *lib. 2. in ejus vita.* V. Georg. Hornium *Histor. Philos. lib. 7. cap. 11.* Inprimis autem Jurisconsulti, in describendis Legibus, uti *Siglis* solebant. Unde Manilius *lib. 4 Astron.*

Hic etiam Legum tabulas & condita jura
Noverit, atque notis levibus pendentia verba,
Et licitum sciet & vetitum quæ pœna sequatur.

Cùm verò hinc sæpe error obveniret, quia unica litera plurium crebrò rerum erat signum, jussit Justinianus Imp. ut vocabulis integris, non *Siglis*, porrò scriberetur. V. verba ejus *lib. 1. Cod. Theodos. tit. 17. de vet. jure enucl. leg. 1.* & *tit. eod. l. 2.* Atque ut is è Latinis Juris codd. *Siglas* sustulit: ita in Græcis libris idem fecit Basilius Imp. uti testatur Cedrenus *pag. 467.* Quàm antiqua autem hæc scribendi fuerit ratio, illud Ciceronis *pro Murana* ostendit: *Irati Jurisconsulti, ne dierum ratione pervulgatâ & cognitâ, sine sua ope posset lege agi, notas quasdam composuerunt, ut ipsi omnibus rebus interessent.* E quibus Jureconsultos vett. *Siglarum* Inventores fuisse arguas: Aliàs Notas presiè dictas à *Siglis* distingui notum, cùm hæ literis constent, illæ secus. Scripsit de *Siglis* libellum Mango, ad Carolum R. quem his ei dedicavit versiculis,

Hac juris munia lubens Rex accipe Carle,
Offert devotus quæ tibi Mango tuus.

Ubi *σημεῖον* vox haud aliter sumitur, ac à Tullio *lib. 13. ad Attic. Quod ad te de legatis scripsi, partim, credo, intellexisti, quia διὰ σημείων scripsi.* Ut & apud Plutarcho *in Catone* & *Cicerone*, ubi vocat *σημεῖα ἐν μικροῖς καὶ βραχέσι τύποις πολλῶν γραμμάτων δύναμιν ἔχοντα.* Ubi quidem plerique Notas intelligunt, quæ literæ non sunt, quales tradidere Tyro & Seneca. Sed sperare potuit Cicero, Atticum, quâ ingenii acie esset, ex primoribus literis collecturum de vocibus integris: at non potuit putare, divinaturum id ex incognitis istiusmodi signis. Nec Mango aliud docet, quàm literas initiales pro integris vocibus positas: uti nec alter ille, cujus Juridicas Notas ex vett. membranis, in corpore Grammaticorum vett. habemus. Gerh. Joh. Vossius *de Arte Gramm. lib. 1. cap. 40.*

Sigma, ex literæ forma, dictum est Stibadium olim, seu trium lectorum coagmentatio, ut inter alios eruditè declarat Petrus Ciacconius *de Triclinio*: Quemadmodum *Porticum semirotundam, ex similitudine fabricæ*, Sigma *Græco vocabulo nuncupari*, legimus *in Libello de regionibus Urbis Constantinop.* Ubi cum Adolphus Mekerchus, Fulv. Ursinus, Guil. Bailius, ipse præfatus Ciacconius, Alii, velint hanc literam, ob figuram *ἡμικύκλιον* arcui Scythico comparari, ut & apud Agathonem Tragicum *in Telepho*, falli eos dicit Vossius, cum figura hæc semiorbicularis C. arcui vulgari; vulgaris figura Σ. arcui *Scythico* similis sit, ut observatum Lipsio *de pronunt. LL.* & Scaligero *ad Euseb.* Thomas Dempsterus mensas Romanas figuras *Sigmatis* retulisse, & cùm Vett. quadratas primùm, dein rotundas habuissent mensas, Romanos eas dimidiatæ Lunæ effigie fabricasse, *ἡμικύκλια* quoque dictas, ostendit, ex Jul. Polluce *Onomast. lib. 5. cap. 1.* Ἀκκούβιτα, *στιβάδες, ἡμικύκλια, κλισμοί, χαμεύνια*, *Scamna, thori, semicirculi* (id est *Sigmata*) *recubitoria, humi strata.* Hinc Petr. Ravennas *Serm. 29. Discumbebas Deus, plus in Matthæi mente, quàm Sigmate*: & Sidon. Apollinaris *lib. 2 Epist. 2.* ita *ut ministeriorum se non impedientes famulatu tot posset recipere sellas, quot Sigma capit personas.* Quot autem ceperit, indigitat Martialis *lib. 10. Epig. 48.*

Stella, Nepos, Cani, Cerealis, Flacce, venitis
Septem Sigma capit, sex sumus, adde Lupum.

Idem *lib. 14. Epigr. 87.*

Accipe Lunatâ scriptum testudine Sigma
Octo capit veniat quisquis amicus erit.

In quæ verba sic Salmasius: *Postquam*, inquit, *Triclinia ab usu recesserunt, & pro Tricliniis* Accubita *&* Stibadia *dici cœpere, quorum figura semicircularis erat, atque inde* Sigma *nomen in venit; totam mensam non circumdabant, sed spatium in ea parte relinquebant, quà circulus deficiebat, ad inferenda sc. fercula* &c. Et iterum, *Triclinium ergo erant tres lecti divisi & separati:* Sigma *verò unus perpetuus lectus, semirotundus, quod* Stibadium *&* Accubitum *dixere. Triclinium omnibus mensis poterat, Sigma vel Stibadium non item: nec enim minus Sigma majori mensæ, nec majus minori coaptari poterat. Secundùm ergo mensarum magnitudinem quærenda erant parva aut magna stibadia, quæ à numero convivarum vel octaclina vel hexaclina dicebantur.* Unde colligas Dempsterum Stibadium cum Mensa confudisse. Ad ejus extrema cornua honoratiores convivas fuisse collocatos, discimus ex Gregorio Turonensi *de Mirac. lib. 1. cap. 80 Discumbentibus autem ad convivium, Vir ille cum Presbytero dextræ partis cornu occupat, Catholicum ad sinistrum statuens*: & Sidonio Apollin. *lib. 1. Epist. 11. Primus jacebat cornu sinister Consul ordinarius Severinus.* Quibus clariùs rem exprimens Juvencus *Sacr. Carm. lib. 3.* sic ait,

Si vos quisque vocat, cœnæ convivia ponat,
Cornibus in summis devitet ponere membra,
Quisque sapit, veniat forsan si nobilis alter,
Turpiter eximio cogetur cedere cornu.

In medio reliqui dispositi erant. Paulinus *de vita Martini libro 1.*

Hos intermedius, quà Sigma flectitur orbe,
Presbyter accubuit.

Ornabantur verò hæc *Sigmata* eodem tapetum apparatu, quo Scenæ Theatrorum solebant instrui, sc. initiò pellibus ferarum, deinde & byssino peristromate &c. V. Thom. Dempsterum *in Rosinum Antiqq. Rom. lib. 5. cap. 26.* Fulv. Ursinum *Append. de Triclin.* ubi, inter alia, quam altum *Sigma* fuerit, docet, Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, ubi ex antiqua *Sigmatis* scalptura, quæ Romæ trans Tiberim visitur, è regione ædis D. Chrysogoni, quamque præf. Ursinus primus edidit, ejus iconem Lectori antiquitatis avido exhibet; Salmasium iterum *ad Lampridium in Heliogabalo*, & Casaubonum *ad eund.* quorum hic ad verba illa, *Primus* (Heliogabalus) *invenit sigma insternere, non in lectulis, ut à pedibus utres per pueros ad reflandum spiritum solverentur*, varia hanc in rem adjicit. De litera verò *Sigma*, equis olim inuri solitâ, diximus suprà in voce *Samphoræ*.

Sigmaringa, nomen castri, in Suevia, sub proprio Comite, ex Familia Zollerensi. Et quidem ex Danckonis, qui arcem Zolleranam tenuit, circa A. C. 829. fratre Gotbaldo, Comites Saulgaviæ, *Sigmaringæ*, Landenbergæ & Psullendorfii, non incelebres, & affinitatibus illustres, deducuntur. In Danckonis linea, Seculo XIII. in Eitelfriderici & Elisabethæ Habspurgicæ, quæ Rudolphi I. Imp. soror fuit, filiis, Friderico & Eitelfriderico, capitales rami in diversum abierunt. Ille pater Burggraviorum Norimbergensium & sic Marchionum Brandeburgicorum, hic avito titulo Zollerensium, sator fuit, qui in Principum gradum haud pridem evecti in *Hechingensem* & *Sigmaringensem* lineam hodie dispescuntur. Nempe Caroli A. C. 1576. extincti filius Eitelfridericus, priorem: Carolus verò secundogenitus posteriorem, ex se dedit. Junctus enim hic Euphrosynæ Oetingensi, genuit Joannem, *Principis* axiomate ornatum, qui decessit A. C. 1638. pater, ex Joanna agnata, Mainradi (cui nupsit Anna Maria fil. Ferdinandi Com. Torringensis, unde plures liberi) Sibylla (quæ primò Georgio Wilhelmo Com. Helfenstenio, dein Ernesto Bennoni Com. Wartenbergio juncta est) & Mariæ (cui maritus obtigit Paulus Andreas Com. Wolckenstenius, & post eius obitum Georg. Rudolfus Baro *de Haslang*) qui omnes *Principes & Comites de Hohenzollern, in Sigmaringen.* V. Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobilit. Europ. Part. II. pag. 25.* & in voce *Zolernum*.

Sigmaticus Torques, V. suprà *Armiger*.

Signa, & Statuæ, similitudines sunt è solida materia, auro, argento, ære, marmore & ebore: Interim trifariam differunt. Nam *Signum* latiùs patet, quia vel Dei est vel hominis vel brutorum: Statua autem vel Numinis est, vel hominis. Præterea Statuam dixere Romani, quam in Foro conspicerent: *Signa* verò vel in ædibus privatis, vel in Templis. Ad hæc, *Signa* quandoque eidem inhærent materiæ, è qua sunt educta: ut quando rana, aut locusta exprimitur in spiris columnæ, vel cùm in gemmis aliquid insculptum: Statuæ verò nunquam in cavo latent, sed ab ea materia, unde eductæ, sunt disjunctæ, ac separatæ, Vossius *de Philosophia cap. 16. §. 31.* V. quoque Aldum Manutium Nepotem *de Quæsitis per Epist.* Cicero *Signa* & *Sigilla* vocat cælaturas, quæ pateris & patellis, aliisque vasis includebantur & incrustabantur, Græcis *ζῷδια*, quorum alia *ἔκ-*

τυπα

... sive ἀνάγλυφα, *quæ tota extarent*, alia πρόστυπα, sic ut velut *adfixa unum tantum latus ostenderent*, fingebantur. *Verr. 6. Patella grandis cum sigillis & simulachris Deorum &c.* Et quidem *signa* ac sigilla extantia, *emblemata* idem vocat, poterantque de poculis ac vasis revelli & aliis rursus illigari, sicut crustæ, quibus prostypa operiebantur, etiam exemplares erant: qua de re jam diximus suprà, ubi de *Cælatura* alibique passim. Ægyptiorum *Signa* hieroglyphica, sive, ut vox hæc sonat, *Sacræ sculpturæ*, animalium erant mutarumque rerum figuræ, quas Sacerdotes in sacris adhibebant, ne à vulgo intelligerentur. Claudianus 1. *in Rufinum*,

> —— —— *Novi quid* Signa *sagacis*
> *Ægypti vocant.*

Hæc ante papyri usum, saxis insculpebant, uti Lucanus docet *lib. 3.* scripsitque hoc pacto Horapollo Niliacus, circa tempora Theodosii Imp. cui adde tabulam antiquam æneam hieroglyphicis literis cælatam & eruditè explanatam, à Laur. Pignorio. V. Vossium *de Arte Gramm. lib. 1. cap. 41.* Georg Hornium *Histor. Philos. lib. 7. cap. 6. ubi vett. morem Philosophiæ rerumq; divinarum arcana per signa istiusmodi obscura ac ænigmatica tradendi, multis persequitur*, & in voce *Hieroglyphica*. Sed & *Sigilla* ac *signa* de Vestibus dicta sunt, uti vidimus supra. Porrò *Signa*, pro vexillis, occurrunt apud Lampridium *in Alexandro Sev. Milites, quos ostensionales vocant, non pretiosis —— vestibus ornabat: non multum in Signa, aut ad apparatum regium, auri serticiq; deputabat.* Hæc maximi ponderis fuisse, docet Casaubonus *ad Aug. Suetonii cap. 10.* Σύμβολα βασιλικά appellat Herodianus. Eorum enim non in bello solùm usus, sed & festis diebus, in pompis ac solennibus processibus, Imperatoribus præferebantur, multo auro argentoque aliàs radiantia. Solebant autem erecta præferri lætis rebus, unde Pertinacem, antequam de Imperio certus esset, non passum esse ignem sibi anteferri, nec vexilla Imperialia tolli, legimus apud Herodianum *lib. 2.* At in luctu, supina præferebantur. Spartianus *in Severo, Inde in Palatium — perrexit, prælatis* signis, *quæ Prætorianis ademerat, supinis* (seu versis) *non erectis.* Neque verò *signa* solùm vexillaque, sed & prælationem ignis, reliquumque regium apparatum, modò σύμβολα βασιλικά, modò σύμβολα βασιλείας vocat Herodianus, qua de re V. Salmasium *ad Lampridium d. l.* uti de phrasi, *Signa convertere*, item *convellere*, ac *submittere*, Gronov. *ad Liv. 3. 54.* Aliud est *Signum Reip.* apud Sueton. *Augusto cap. 94.* δημοσία sc. σφραγίς, quâ Diplomata aliaque *signari* solita Reip. nomine, ut videre est apud Casaubonum *ad l.* ubi & de more Principum annulos signatorios in morte dandi iis, quibus plurimùm vellent, quædam. Ut aliquid addam, de *Signi* notione generali; Reverentiæ ac honoris *Signa*, pro Gentium ingenio, variant: Alicubi enim ad testandam venerationem, caput contectum inclinant; aliis, aperto capite, totum incurvantibus corpus. Alii osculum manui imprimunt, de quo usu V. Pithœum *Adversar. lib. 1. cap. 7.* Sinenses fronte humum feriunt, caput autem aperire nefas habent; nec nisi iis, qui ad supplicium rapiuntur, id retegunt. Unde, qui ex eis fidem Christianam suscepere, tum tantùm caput aperiunt, cùm Sacramenti participes fieri cupiunt, ut hoc ritu peccatores se fateantur. Japonenses pedem calceo exuunt. At, Romani jam olim, cùm tecti occurrerent viro honorato, capita aperiebant: Namque Sullam erga Pompeium id solum servasse, Sallustius *in Fragm.* & Plut. *in Causis* docent. Quem ritum, utpote venerationi testandæ aptissimum, hodieque Europæi servant. V. Solerium *de Pileo sect. 3.* ut & hic infrà.

Signandi ritus, apud Vett. varius fuit. Cerâ in *obsignandis* literis ac testamentis utebantur; nempe tabellas chartasque lino obligantes, postea annulo χαρακτῆρα imprimebant ceræ. Unde Chrysalus apud Plautum *Bacchidibus Actu 4. Sc. 4.* ad literas scribendas *signumque* afferri jubet,

> —— *Stylum, ceram, & tabellas & linum* —

Quibus jam exaratis, sed needum *signatis*, additur,

> *Cedò tu ceram ac linum actutum, age obliga, obsigna cito*

Quòd si proin Adversarium literis convincere vellent, signum inspiciendum dabant, prius quàm linum inciderent atque ita aperirent, ut liquet ex *Curculione Actu 3. Scen.* *Beatus*, *Bacchid. Act. 4 Sc. 6* & *Pseudolo Act. 4 Sc. 2.* Unde Cicero *in Catil. Ostendi tabulas*, inquit, *Lentulo & quæsivi, cognosceretne signum.* Pro cera autem Asiatici adhibebant cretam, quam proinde terra Herodotus in *Euterpe* vocat γῆν σημαντρίδα; meminitque consuetudinis ejus Cic. *pro Val. Flacco*. Interim mos ille annulo, in creta ceræve, *signum* imprimendi, tardè obtinuit apud plerasque Orientis ipsius gentes. Nam Plinii est *lib. 33 cap. 1. Non signat Oriens, aut Ægyptus, etiam nunc literis contenta solis.* Hebræis tamen mos ille pervetus, ut argumento annulus Thamari à Juda datus pignori, quemadmodum est Genes. *cap. 38 versu 18. & seqq.* Nam *signatorium* fuisse, communis opinio est. Et quidquid de Ægypto fuit, ex quo Ptolemæorum passa est imperium, tamen jam temporibus Patriarcharum, si non vulgus, saltem Reges annulis usos esse *signatoriis*, arguit Genes. *cap. 41 vers. 42.* ubi Pharao Josepho annulum suum dedisse, legitur: Eo enim authoritatem illi tribuit, regias *obsignandi* literas: tanquam Regni Cancellario. Quod verò ad Græcos vett. Lacones inprimis, hi quidem in cera *signavere*, sed non annulo, utpote sculpendi cælandique arte adhuc ignorâ: verùm θριπήδεσι sive θριποβρώτῳ, h. e. ξύλῳ ὑπὸ θριπῶν βεβρωμένῳ, *ligno à vermibus corroso*, ubi sine dubio punctorum numerus, magnitudo & situs pro signo erant. Vocat istiusmodi signaculum θριπόβρωτον σφραγῖδα Lycophron, meminitque ejus Hesychius; ut & Etymologici Auctor ac Eustathius *Odyss. α.* V. quoque Suidam & Aristophanem θεσμοφοριαζούσαις. Porrò, in censendis etiam scriptis solebant olim Critici ceris annotare *Signa* quædam judicii sui, de quibus suprà. Admiscebant verò ceræ μίλτον seu *rubricam* aut *minium*, quo & aliàs ob ornatum usi. Cicero *lib. 16. ad Attic. Epist. 1. Nostrum opus tibi approbari lætor, ex quo ἄνθη* (flores) *ipsa posuisti: quæ mihi florentiora sunt visa tuo judicio: cerulas enim tuas miniatulas extimescebam.* Sic Democritus etiam in opere suo, quod χειρόκμητα inscripsit, ea, quæ παράδοξα viderentur, verissima tamen esse experientiâ didicisset, notam è cera annulo suo *signatam* adfixisse legitur: quas ceras illitas propterea vocatas esse παραγραφὰς ... auctor est Hesychius. V. Gerh. Joh. Vossium *de orig. & progr. Idolol. lib. 4 cap. 91.* Præterea, ædes, scrinia, & quæcunque claudebantur, obsignari moris fuisse, innuit Lycophron *Cassandrâ*,

> Τὰ δ' ἄλλα θριπόβρωτος ἄψαυστος δόμων
> Σφραγὶς φυλάξει.
> *Intacta vermiculata claudendis domos*
> *Servabit alias.*

Unde Aristoteles οἰκονομ. δευτερ. Καὶ τὰ οἰκήματα παρασφραγίζεσθαι τὰς θύρας καὶ ἐπειδὰν μέλλωσιν ἀνοίγειν, ἐπιδεικνύναι τοῖς πολίταις καὶ τοῖς ξένοις τὰς σφραγῖδας ὅπως ἀνοιγνῦσιν. Plautus in *Casina*,

> *Obsignate cellas, referte annulum ad me.*

Theodoretus *de Provid. Dei Orat. 5.* Καὶ τοῦ μέλιτος ... τὰ κάπηλα ... καὶ σφραγῖδι ... Appulejus *Apolog.* Quanquam ipse aperiret pene quotidie & clauderet: sæpe nobiscum, multo sæpius solus intraret, linteum in mensa positum cerneret, sine ullo sigillo, sine vinculo. Et paulo pòst, Quod conditum cumque, quod obsignatum, quod inclusum domi adservatur, id omne argumento Magicum dicetur. Corn. Tacitus *Annal. lib. 2. Irridebantur & Græci comites, & cuncta utensilium annulo clausa.* Quod factum inprimis esse, ante repertum clavium usum, suggerit Eustathius *Odyss. δ.* ad verba,

> —— —— Θῆκε δ' ἐπὶ δεσμὸν ἰήλας·

annotans, antiquissimum morem fuisse, δεσμοῖς καταφαλίζεσθαι; *Nodumque Ulyssis* propterea Proverbialiter usurpari posse, ἐπὶ τῶν σφραγιζομένων ἀσφαλῶς. In Sacris, legimus foveam Leonum, in quam innocens conjectus erat Daniel Propheta, *allato lapide ac imposito super os foveæ, annulo Regis & annulo Procerum ejus, obsignatum fuisse*, Danielis *cap. 6. versu 18.* Sic similiter, CHRISTI sepulchrum, obsignato lapide, munitum fuisse, docet Matthæus *cap. 27. versu ult. &c.* Quam in rem pluscula prædiximus, ubi de *Annulis*, item in voce *Obsignatores*. Apud Papinium Statium *lib. 4. Sylv. 8. versu 40.*

> —— *Signare diem* ——

est cum Musis addicere, ut solennis esset anniversario cantu, eximere illum communibus festis, albo cum calculo notare: V. Barthium *ad l.* *Signare* verò absolutè positum, apud Ecclesiæ Rom. Scriptores, est *signum crucis* (quod *signaculum* quoque simpliciter, item *signum Christi*, vocant) effingere, *astrictis duobus digitis, & pollice intus recluso*, uti habet Leo IV. *de Cura Pastor.* quo SS. Trinitatem innui dicunt. Item *signum crucis*, ad peregrinationes vel expeditiones Hierosolymitanas, vestibus assuere. Unde *Signati*, in *Capitulari 3 A. C. 803. cap. 24. lib. 4. Capit. Append. 2. §. 15. De signatis, qui mentiendo vadunt*: Carolo du Fresne sunt ii, qui Catechumeni per signum crucis, quo in frontibus signabantur, facti, à consilio Christianæ religionis amplectendæ, recedebant atque ad vomitum revertebantur &c. Et *Crucesignati*, de quibus suo loco.

Signatores, vocati sunt apud Romanos, qui, veluti testes, pacta dotalia *signare* solebant. Dote enim dictâ, *signabantur* pacta dotalia, M. Fab. Quintilianus *lib. 5. cap. 11 Nihil obstat, quo minùs justum matrimonium sit mente coëuntium, etiamsi tabulæ signatæ non fuerint.* Unde Juvenalis *Sat. 2*

> *Signatæ tabulæ, dictum feliciter.*

Quod antequam fieret, die pactis scribendis dicta, uterque Sponsus, & Sponsa, Auspicem consulebat, qui nocte præcedente, & sub Auroram, auguriis dabant operam. Vetus Inscr. *Cos. Aug. Pub. Claudio. Quas. Ar. Antoninam. Voluniam. Virginem. volent. Auspic. à parentibus. suis. cœpit. &. IIII fac. in. domum. dux.* Tacitus *Annal. lib. 11. Inter auspices nubentium dos consignabatur.* Proin & Juvenalis *Auspicum* simul ac *Signatorum* meminit, *Satyrâ 10.*

> —— *Veniet cum Signatoribus Auspex.*

V. Thom. Godwynum *Anthol. Rom. lib. 2. Sect. 2. cap. 20.* & Dempste-

Demofterum in Rufinum lib. 5. cap. 37. Græcè Σημάντορες, item Σφραγισταὶ dicti sunt. V. quoque suprà *Obsignatores*, ut & Salmasium *de modo Usurar. cap.* 11. & Carol. du Fresne in voce *Signum*: è quo hoc unum addo, Veteres in obsignandis Testamentis priùs subscripsisse, antequam ea clauso lino circumducto obsignarent; recentiore verò signasse, antequam subscriberent: sed & nonnunquam solam subscriptionem apponi, ac vice *Signi* notam, quam hodie *Parafum* Galli vocent, manu propriâ describi consuevisse &c.

Signatus manu, apud Gregorium M. *in Epist l.* 2. *epist.* 61. *In qua lege subjectum est, ut nulli, qui manu signatus est, converti liceat*, miles erat Imperialis Dominico Macro, qui hujusmodi milites stigmate in manu signari solitos, ait, huçque trahit illud Pauli Galat. *cap.* 6. *Ego enim stigmata Domini Jesu in corpore meo porto.* Ad quæ verba Anselmus, *Stigmata*, inquit, *vocabantur, signa quædam, quæ in manibus fiebant militum, per quæ recognoscebantur esse de militia Romani Imperatoris.* Adeoque his verbis vult protestatum, se *Jesu servum* ac *militem* esse. Sed & Fabricenses, i. arma bellica fabricantes, Custodes item aquarum, *signa* olim in manibus tulisse, liquet ex Gregorio M. *lib.* 5. *tit* 11. *cap.* 12. *in fin. Ex stigmate namque consueto Fabricensibus imprimi, latitans Fabricensis agnoscitur. Et Custodes aquarum* (*quos Hydrophylacas nominant*) *queis infigi solent annotatione signati*, V. utrumque Macrum in *Hierolexico*. In Sacris quoque *signandi in manu* charissimorum nomina ritus, alicubi memoratur, ut alibi dicemus.

Signifer, à *signo*, i. vexillo ferendo, apud mediæ ætatis Scriptores, sæpe occurrit. Et quidem Regum Principumque *Signiferi* Senescalli erant, uti diximus suprà in hac voce. Ecclesiarum verò, cùm in propriis earum bellis, tum in Regalibus expeditionibus, Advocati earum. Uti de Advocato Turnacensis Ecclesiæ testatur distichon, allatum à Buzelino *Gallo-Flandr. lib.* 3. *cap.* 9.

Signifer Ecclesiæ vexilli munere grato,
Et Castellanus feudum capit à Cathedrato.

De Hasbaniæ Advocatis, Leodiensis Eccl. *Signiferis*, Jo. Hocsemius *in Arnulfo à Marka cap.* 17. de Com. Vilcassini, Advocato & *Signifero* Monasterii S. Dionysii, Sugerius *de Administrat. sua cap.* 4. de Guilielmo Vicecom. Massiliensi, Monasterii S. Victoris in Provincia Advocato itidem ac *Signifero*, Guesnajus *in Annalibus Massil. A. C.* 855. de aliis alii, apud Car. du Fresne, in voce *Advocati Ecclesiarum* & *Dissertat. ad Joinvillam.* V. quoque hic passim, inprimis in voce *Auriflamma*, *Bandum*, *Bannerettus* &c.

Significare, Græcè ἐπισημαίνεσθαι, dicuntur sidera, dum oriuntur & occidunt. Plin. *lib.* 18. *cap* 31. *Sequitur ex divisione temporum Autumnus, à Fidiculæ occasu ad Æquinoctium, ac deinde Vergiliarum occasum, initiumque hyemis. In his intervallis* significant *pridie idus Augusti Atticæ equus exoriens, vesperi Ægypto & Cæsari delphinus occidens.* Inprimis quæ ortus suos vel occasus aliquâ significatione tempestatis testantur, ut de Arcturo Columella, *Arcturus oritur, significat* (seu, signum dat) *tempestate.* De Virgiliis Aratus, ubi illas signum dare ait instantis sementis &c. Metaphorâ ductâ a quadrigis vel equis Olympicis, qui *signo* dato ad cursum emittebantur, uti suprà diximus, in voce *Mapparius.* V. Salmasium *ad Solinum pag.* 734. nec non hic ubi de *Satione.*

Signinum Opus, quid sit, indicat Plinius *lib.* 35. *cap.* 12. *Quid non excogitavit ars? fractis etiam testis utendo sic, ut firmiùs durent tusis calce additâ, quæ vocant Signina.* Ubi Dalechampius legit, *fractis etiam testis & tusis, additâ calce utitur, ut firmiùs durent.* Clarius exponit Vitruvius *lib.* 8. *cap. ult.* ubi ea sic fieri tradit: *Primùm arenam purissimam, asperrimamq; parari, cementum de silice frangi, calcem quoque quàm vehementissimè mortario misceri, ita ut quinque partes harenæ ad duas calcis respondeant, mortarioque cementum addi.* Cujusmodi opere, quæ ex contignatione factæ erant cameræ, induci olim solebant. Idem *lib.* 5. *cap.* 10. *Concamerationes verò, si ex structura factæ fuerint, erunt utiliores: sin autem contignationes fuerint, Signinum opus subiciatur.* Et statim, *inferior autem pars, quæ ad pavimentum spectat, primùm testâ cum calce trulissetur, deinde opere albario sive tectorio poliatur.* Ubi testa tusa cum calce *signinum opus* est. Postea musivo etiam ornari cœpere, quum antea utroque pavimenta fieri solerent, Plin. ubi suprà. Porrò encausto, i. ceris coloratis & igne resolutis pingere *Signinum opus* excogitavit Agrippa, Plin. *lib.* 36 *cap.* 25. Sic itaque Cameræ primùm *signino opere* inducebantur, deinde aut tectorio poliebantur, aut musivo ornabantur, aut vitro decorabantur, aut encausto pingebantur, aut etiam deaurabantur, ut videre est apud Salmasium *ad Solinum pag.* 1213. & *seqq.* Hinc *Signinam fabricam* memorat Boëthius *in Topic. Cicer.* Et *Signinum alveum aquæductus*, Cassiodorus *Var. Epist. lib.* 5. Et *Signinum rivum*, Ulpianus *l.* 1. §. *ult. ff. de rivis*, ubi lapideum interpretatur, potiùs *camentitium* aut *testaceum*, Jo. Calvinus *Lex. Jur.* Nominis origo, an à *Signia*, Latii oppido, de quo V. suo loco.

Signum, primum rerum quarumlibet elementum. Horatius, *Ponere* signa *novis præceptis.* Alibi,

Purpureo primæ signatum flore juventæ &c.

V. Caspar. Barthium *Animadversion. ad Papinium Statium lib.* 5. *Sylv.* 5. *versu* 18. Aliàs vocis plurimæ notiones, quarum aliquas vidimus ex parte. Apud Jul. Capitolinum *in Gordianis*, *Jam illud satis constat, quòd filium Gordianum nomine Antonini signo illustraverit, quum, apud præfectum ærarii more Romano professus filium, publicis actis ejus nomen insereret*: cognomen vox denotat, ut & apud Spartianum *in Commodo*, *Pro Decembri Amazonium, ex signo ipsius, adulatores vocabant.* Vopiscum *in Aureliano*, *Hinc signum exercitus apposuerat, Manu ad ferrum*: solebant enim milites per lasciviam istiusmodi cognomenta suis Ducibus imponere &c. Unde *significare*, pro *cognominare*, apud eundem Capitolinum de Gordiano Jun. *Antoninum filium ipse* significari *voluit in Senatu*, id est, filium suum cognominari voluit Antoninum. V. Salmasium *ad l.* Apud Monachos, *Signum* dicebatur forma quædam, manu aut digitis res quaslibet & quæ haberent in mente vel petere deberent, designandi. Cùm enim Monachis rarissimè loqui liceret, in Æde sacra, dormitorio, refectorio, coquina aliisque Claustri officinis; imò nec unam antiphonam aut responsorium, vel similequid, absque libro nominare, instruebantur novitii, si qua re opus haberent, id *signis* innuere, & *manu loquaci*, ut ait Petronius. Cujusmodi signorum species varias, pluribus tradit Udalricus *Consuetudinum Cluniac. lib.* 2. *cap.* 4. quæ tamen potissimùm ad victum solùm indicandum pertinebant: longè plures describuntur in libro *Ordinis* S. Victoris Paris. *MS.* quas, integro ejus *cap.* 25. in *Glossarium* suum translato, exhibet Car. du Fresne; è quo pauca hæc, *Pro signo vini, digitum inflecte, ita labiis adjunge, Pro signo aquæ, omnes digitos conjunge, & per obliquum move. Pro signo phialæ vitreæ, præmisso signo ciphi, adde ut duos digitos circa oculos ponas* &c. V. de ejusmodi digitorum signis apud Vett. usitatis Hug. à Porta *Furtivis literarum notis lib* 1 *cap.* 11. Cœl. Rhodiginum *lib.* 23. *cap* 11. Frid. Morellum *ad Nicolaum Artabasdam*, Fridericum II. Imp. *de Ven. lib.* 2. *cap.* 42. & apud Monachos inprimis Haeftenum *Disquisition. Monastic. lib.* 6. *tract.* 3. *disquisit.* 11. nec non quædam suprà, ubi de *Digitis.* De *Signo Militari*, i. Tessera; de *Signo* i. tidem *Militari*, i. *Vexillo*; nec non clamore militari, cui idem nomen, inclamari solito ab eo, qui *Signum* in acie præferebat, V. hic passim, ut & eundem *Glossarii* auctorem, in voce hac & *Dissertat.* 11. *ad Joinvillam.* Unicum hoc adjicio, de 12. gemmis, quæ cum moscho poni solent, in marsupio serico, è cingulo rubro, quo novus Pontifex præcingitur, dependente, illas *signa* quoque seu *sigilla* vulgò appellari, quòd symbolum sint XII. Apostolorum; uti refert Dominic. Macer, ubi *de Sede Stercoraria.*

Signum, in re Agrimensoria, à meta diversum. Hyginus, *Conspiciamus* signum, *quod est inter B. & A prolato exiguum per rigores ferramento, normaliter punctas dictabimus metas.* Frontinus *in Fragmentis*, *Dictabimus metas non minùs tres* &c. Duo namque *signa* sunt conspectus, unum à quo rigor (quo modo vocant, quidquid inter duo signa rectum perspicitur) conspiciendus, incipit; alterum, in quo desinit. *Signum* autem vel capiebatur longinquo conspectui oblatum, vel arbor, vel saxum, vel aliquid tale eminens; vel manu ponebatur. Hero, τὸ λαμβανόμενον σημεῖον, Hyginus, *prehensis in longinquo conspectu signis.* Frontinus, *Cujuscunque loci mensura agenda fuerit, eum circuire ante omnia oportet, & ad omnes angulos signa ponere* &c. Unde *signi positi* sæpe apud Auctores mentio; Mensores Galli hodie *Jalons* vocant. At metæ in uno rigore plures si fortè dictabantur, rigor ipse *dictari* dicebatur: cumque per illas lineam extendi debere, dicat Hyginus, per quam agrum cultellabant, spissiores poni vel dictari convenit. Cum *signis* tamen, quæ ponebantur, eadem fuisse videntur. Hero enim in *Geodæsia*, ex quatuor rebus, quæ spectandæ sunt, primo loco τὰ κλίματα ponit, deinde τὸ σκόπελον, ὡς ἐν τῷ λαμβανομένῳ σημείῳ. Ubi σκόπελος est meta, *scopulus* viz. in metæ acumen subrectus &c. Quam in rem V. plura apud Salmasium *ad Solinum pag.* 681.

Sil, V. infrà *Silanum.*

Silani, expressiones aquarum apud Rom. vocabantur: quorum moduli aut ad *unciarum*, aut ad *digitorum* rationem instituti erant. Unde fit, ut apud Paulum *l. ff. penult. de servit. rust. præd.* in Epistola nescio cujus legamus, ὕδωρ τὰ ῥέοντα δάκτυλον, *aquæ fluentis digitum*; appositè ad veterem inscriptionem Suessanam, in qua ordo Decurionum Coloniæ Suessæ, C. Titio euidam Chresimo permittit, *ut. aquæ. digitus. in domo. ejus. fluerent.* Alii *Tubulos* dixere, Sext. Pomp. Alii *Salientes*: Glossæ *Silvanos* interpretantur, sed minùs rectè, vox enim merè Arabica est, סלאן *Silan*, i. *fluxus aquæ.* Meminit eorum Corn. Celsus *lib.* 3. *Confert etiam aliquid ad somnum Silanus juxtà cadens.* Similiter Lucretius, quum ait,

Corpora Silanis ad aquarum strata jacentes.

V. Laurent. Pignorium *Comm. de Servis*, & suprà ubi de *Nymphæis.*

Silanus Dulius, item Servilius, Commodi jussu interfecti, memorantur Lampridio. Vopiscus Ulpii *Silani* meminit *in Aureliano*, *Tunc surrexit primæ sententiæ Ulpius Silanus* &c.

Silatum, idem quod Jentaculum, quòd jejuni Vett. Romani vinum *sili* conditum ante Meridiem absorbebant, Fest. Postea *Jentaculum* dictum est, de qua voce V. *suprà*. Nempe non *sile* Attico, sed *seseli*, quod etiam *sile* dicebatur. Est autem *Sil* pigmenti nomen, quod utrum peregrinum an Romanum esset, jam olim inter Eruditos controversum fuit, uti testatur his versibus Ausonius,

Estne peregrini vox nominis, an Latii, Sil?

Ipsius certè mentio apud Græcos nulla, & res ipsa adeò non obvia, ut Vitruvius *ὤχραν* esse Atticam existimaverit: imò tum non amplius inveniri ferè affirmet. Interim vox ex Græco *σῶρυς* videtur facta, vel potius *σῶρι*, quo nomine Vett. appellaverunt τὸ Συρικὸν, *Syricum*. tertium genus *silis*, rubri quidem itidem coloris, ut *Sil Atticum*, sed obscurius & fuscius, ab ins. Syro, Pherecydis patria, sic dicti. Cœterum Sil Atticum *limum* esse scribit Plinius. Theophrastus *cinnabari Atticum* vocat: qua de re V. pluribus agentem Salmasium *ad Solinum pag.* 1157. & 1158.

Silentiarii, apud Senecam *in Epist.* servi fuere, *qui in familia cæterorum servorum murmur cohibebant.* Ita quidem Popma, sed Pignorius Præfecturæ hujus nomenclaturam vel cum Salviano demum, vel paulo ante ipsum, in lucem prodiisse, censet. Ita autem de illis Salvianus *de Provid. Dei lib.* 4. *Pavent quippe Actores, pavent* Silentiarii, *pavent Procuratores; prope ut inter istos omnes nullorum minùs servi sint, quàm Dominorum suorum: ab omnibus cæduntur, ab omni us conteruntur.* Quod verò e Seneca affertur, idem Magisterium magis, quàm nomenclaturam, indicare ait: Virga enim apud Sen. *quâ murmur omne famulorum compescebatur*, illi insigne Triclimarcharum, in ipso Triclinio, videtur fuisse, extra quod Actoribus seu Dispensatoribus conveniebat. Hæc in familia privata: major dignitas *Silentiariorum* in aulis Principum fuit, quos *Quietis Ministros* vocavit Procopius *de bello Pers. lib.* 2. ubi *Adolium* scribit *Acacii filium, genere Armenium, in palatio Imperatoris fuisse ad ea quæ sunt Quietis ministrum:* addens, *quod nomine Romani* Silentiarium *vocant: & quia Principis arcanorum essent consii, sunt qui* Auricularios *item vocent.* Insignes *Clarissimi* titulo fuisse, docet Justinianus *C. tit. de Silentiariis*, *Viros clarissimos sacri nostri Palatii* Silentiarios, *circa latus nostrum militantes, de tutelis & curationibus excusari sancimus.* Iidem *Spectabiles*, *l.* 30. *Cod. de Inoffic. testam.* Σιωπηντικοὶ, in Concilio Chalcedon. *act.* 1. vocantur. *Schola devotissimorum Silentiariorum*, occurrit in *l.* 4. dicendo [illegible] *Cod. Justin.* Eorum enim plures erant, sed 30. ordinarii, in 3. decurias divisi, quibus singulis unus præerat Decurio, un de *tit. de Silentiariis & Decurionibus in Cod modò dicto.* Hinc dignitas eorum non contemnenda, licèt τῶν χαμαιζήλων fuisse dicat Zonaras, cùm & horum operâ in legationibus, & ad mandata [illegible] uterentur Principes, uti passim docent Scriptores. Sed & Anastasium, antequam [illegible] & [illegible], [illegible] a Lazorum Rege [illegible] ad munera obiere, ut alios omittam, [illegible] ad muneris obivisse, Claudianus innuit in *Eutrop.*

——— Præfecti gemmis, vestique dabantur
Custodes, sacroq; adhibere Silentia somno.

Affines hisce fuere, quos *ad Somnum* appellat Curtius *lib.* 6. ubi ait: *At ne in vicinia quidem diversorii quemquam commilitonum receptum esse, sed per dispositos, quos ad Somnum habebat, omnes procul relegatos, ne femina illa* (Philotas intelligitur) *murmurantium inter se silentio verius, quàm sono, excitaretur.* V. Pignorium *Comm. de Servis*, Tit. Popman. *de Operis Servorum*, Codinum *de Officiis Aulæ Constantinop.* &c. Alii ab his sunt *Silentiarii*, memorati Hariulfo in *Vita* S. Angilberti *cap.* 1. & Matthæo Paris. A. C. 1171. videlicet, qui in *Silentiis*, h. e. Collationibus vel etiam Consistorii Principum considebant ac deliberabant. *Silentium* enim Conventum privatum, in quo dissertationes de rebus publicis agebantur, Διάλεξιν Zonaræ, *Conference* Gallis; seu præter tum de rebus Ecclesiasticis. unde κατὰ σιλέντιον λόγος definitur Nicetæ *in Manuele lib* 7. *num.* 5. dictum esse, Σιλέντιον quoque Cinnamo, constat V. quæ *ad hunc* adnotavit Carol. du Fresne *pag.* 495. ubi inter alia, *Silentium* & *Conventum* idem sonare, ex Juliano Antecessore observat. Hinc *Silentiarium*, locus ubi *Silentiarii* stabant, primum & exterius cubiculum, quod Consistorio obversabatur, apud Landulphum Sagacem *lib.* 16 & Anastasium *in Histor Ecl.* Plura V. apud modò laudatum Auctorem in *Glossario*, & Dominic. Macrum *in Hierolexico*: ad le Brissonium *de verb. signif.* Meursium *Glossar.* Rittershusium *ad Salvianum*, Vossium *in Glossar. cap* 49 &c.

Silentium Pythagoricum, olim celebre. Cùm enim Vir hic sapiens animadverteret, non posse eum in sapientiæ studio proficere, qui non solido prius jacto fundamento cœtera superstrueret, obviàm iratus est eundum temeritati Juvenum, qui vix ad subsellia Philosophorum admissi jam inani loquacitate omnia perstreperent & nimium tinnirent: æquumque esse rebatur, ut illi, qui nihil adhuc rerum dicendarum nossent, placita Doctoris diuturnâ admiratione concoquerent: *Est autem Silentium admirationis fabi os*, Quintilian. *Declam.* 2. Itaque is *Silentii* Deo Harpocrate, quem ab Ægyptiis cultum hunc in finem meminerat, in auxilium vocato, Discipulis suis *silendi* legem, quam ἐχεμυθίαν vocabant, imposuit: Quam licet plurimi præcisè ad quinquennium extendant, incertum tamen illud tempus, *pro æstimate cultu solertiæ* fuisse, & omnes quidem, ad minimum biennium integrum, tacuisse, discimus ex A. Gellio *lib.* 1 *cap.* 9. Intra quod tempus, *Annos silentes* vocatum, a Claudiano *de Consul. Mallii*, illi Ἀκουστικοὶ dicti sunt: neque verò omnino prorsus abstinebant, sed rariùs, submissius, timidiùs loquebantur, & attenta auscultatione modestaque ac placida de rebus à Philosopho propositis inquisitione, illud tempus transigebant: Ipse namque Plato, cui multa cum Pythagoricis fuere communia, inter notas boni Discipuli refert, ζητητικὸν εἶναι, *de Rep. lib.* 6. Et Claudianus *de Mallii Theodosii Cons.*

Quidquid Democritus risit, dixitq; tacendo
Pythagoras, &c.

Aliud *Silentium* erat, quinquennale illud, quod sibi ipsi imposuisse pertinaciter Apollonius Thyanæus legitur, apud Philostratum, *de vita eius lib.* 1 *cap.* 11. Item illud Sophistarum posterioris ævi, qui, affectata gravitate, nescio quid secum submissè loquebantur, quod mox evomerent: de quo Persius *Sat.* 3.

Murmura cùm secum & rabiosa Silentia *rodunt.*

Nec non perpetuum illud, quod Monachi Carmelitæ servant: qui & ipsi ad Pythagoræ institutum, rigidioris vitæ causâ, à carnibus abstinent, Polyd. Virgilius *de Invent rer lib.* 7. *cap.* 3. Quemadmodum & Basilidem sectatores suos ad morem Pythagoricum docuisse *silere*, tradit Eusebius *Histor. Eccles lib* 4 *cap.* 8. Illud vero inprimis, imo & supra Pythagoricum, celebre *Silentium* erat, quod in Sacris opertaneis Gentilium vigebat, qui diligentissimè cavebant, ne horum Sacrorum arcana τοῖς ἀμυήτοις, h. e. *religionis imprudentibus*, quos *profanos* vocabant, innotescerent. Nam, ut Diod. Siculus scribit *cap.* 3. περὶ τῶν κατὰ μέρος καλῶς τῆς τελετῆς, οὐ θέμις τοῖς ἀμυήτοις ἱστορεῖν τὰ κατὰ μέρος. Itaque Herodotus, Plutarchus, Eunapius, Alii, quum in eorum mentionem incidissent, negant fas esse sibi ea loqui, quæ sciant. Unde Artemidorus, ubi de Hecate *lib.* 2. *cap.* 42 Περὶ τούτων λέγειν, inquit, ὅτι ὅσιον, ὅτι ἀσφαλὲς εἰδέναι δὲ ὁ λόγος τοῖς μεμυημένοις τῇ Θεῷ· οἱ δὲ ἀμύητοι περὶ τῶν μεμυημένων μανθανέτωσαν. & Græcis in eam rem elegans locutio in crebro usu est, περὶ τῶν μυστικῶν ἀκούσας μοι κείσθω, quâ significant, perperam eos ore uti, qui Mysteria evulgant: quod qui facerent, propriè ἐξορχεῖσθαι τὰ μυστήρια dicebantur, apud Plut. Lucianum, Synesium: id est, ἐκβαίνειν τὸν ῥυθμὸν καὶ τὴν ὀρθότητα. *rhythmum excedere & regulam rectam*, ut loquitur Aristides *Disput.* ὑπὲρ τῶν ἐξορχουμένων. Atque hujus silentii tanta fuit religio, ut nec qui violaret, nec qui oculos in hæc Sacra immitteret, ferret impunè. Nota Acarnanum duorum Juvenum, *qui quòd non initiati templum Cereris* (Athenis an Eleusine) *ingressi essent, tanquam ob infandum scelus, interfecti sunt*, historia, apud Livium *lib.* 31. nec non laniatio Penthei, propter inspecta mysteria, qua de V. Synesium *lib. de Provid.* Quæ vero illa fuerint, quæ reticeri tanta religione voluere, *sanctiora sacrorum* vocat Seneca; revera autem *res turpissimas* fuisse, ostendit Arnobius *c. Gentes* aliique. Diversa longe *Silentii* ratio in Christianorum vett. fuit sacris: qui id institutum sic probarunt, ut religiosa eius observatione Mystas omnes longè superarint. Quemadmodum itaque *Sanctiora sacrorum solis initiatis fuisse nota*, Seneca dicit: & Photius ex veteri Scriptore, *num.* 242. Philosophiam divinam dividit, in ἐκφόρα & ἀπόρρητα: Jamblichus autem *lib.* 3 *de Philos. Pythagor.* in τὰ ἀπόρρητα, quæ efferri non poterant, & τὰ ἐκφορα, quæ foràs efferre ius erat: ita universam doctrinam Christianam Vett. distinguebant, in τὰ ἔκφορα, id est, *ea quæ enuntiari apud omnes poterant*, & τὰ ἀπόρρητα, i. *arcana, temerè non vulganda*, de quibus neque in familiaribus colloquiis, neque in catechesibus, neque in concionibus verba temerè faciebant, coram Paganis, Catechumenis aut quibusvis aliis non initiatis. Sic Basilius *de Spir. S. cap* 27. doctrinæ Christianæ duas partes fecit, τὰ κηρύγματα, *præconia*, & τὰ δόγματα, quæ alii τὰ ἀπόρρητα, *arcana non evulganda*, dicebant. aitque, τὰ δόγματα σιωπᾶται· τὰ δὲ κηρύγματα δημοσιεύεται, *Dogmata silentio premuntur: Præconia publicantur*, atque ibi de *Silentio* mysteriorum multa disputat. V. quoque Gregorium Nazianz. *Orat* 42. Et nota apud Patres formula, in mentione potissimùm Sacramentorum, usu trita, Ἴσασιν οἱ μεμυημένοι, *Norunt initiati, quod dicitur:* Seu ἴσασιν οἱ μύσται τὸ λεγόμενον, seu ἴσασιν οἱ μυσταγωγούμενοι. quæ phrases idem designant. Unde apud Theodoretum *Dial.* 2. negat Orthodoxus, de Eucharistia fas esse apertè loqui, quoties periculum adest, ne adsint initiati: Solebant itaque tum de talibus αἰνιγματωδῶς, seu μυστικώτερον respondere. Quò respiciens Cyrillus Hierosolymit. *In Procatechesi*, eleganter ait, Catechumenos, quibus fas non est cognoscere sacra mysteria, περιηχεῖσθαι. *vocem circumsonantem audire:* postea verò, quum facti sunt fideles, ἐνηχεῖσθαι. *intus auditâ voce erudiri.* Idem dein disertè præcipit suis Auditoribus, ne quæ didicerint, postquam fidelibus fuerint aggregati, Catechumenis, quos ponit inter τοὺς ἔξω, enumerent. Sic itaque, cùm soli fide-

fideles nota haberent Religionis Christianæ mysteria, iidemque tanto studio illa occultarent, occasio Gentibus data est, traducendæ veræ pietatis, quasi tenebras sectaretur & lucem fugeret ac notitiam hominum: Celsusque proin Christianorum religionem κρύφιον δόγμα, *clandestinam doctrinam*, ludibrii causa, subinde vocitabat. Sed Origenes hanc calumniam diluens ostendit, falsum esse, capita omnia doctrinæ occultari: plurima enim, quæ Gentes irrident, palàm tradi & omnibus exponi: quod siquædam non passim omnibus communicentur, non magis eo nomine reprehendi jure Christianos posse à paganis, quàm suos ipsi Philosophos reprehendant, disciplinam suam dividere solitos, in ἐξωτερικὰ & ἀκροαματικά. V. Isaac. Casaubonum de sacro hoc *Silentio* prolixè disserentem *Exercit.* 16. *ad Baronium num.* 43. ut & Tob. Pfannerum *System. Theologiæ Gentilis pur. cap.* 1. §. 7. *ubi de more Gentilium Dogmata diviniora arcanè habendi.* & §. *seqq.* usque ad *finem capitis*, ubi *de simili consuetudine Doctorum Ecclesiæ V. & N. Testam. Hæreticorumque, caccozelia*, nec non hic passim, inprimis in voce, *Normæ Fidei*, item in voce *Mysterium*. Nec omittendum, quòd *apud Romanos cænâ editâ*, *sublatisque mensis primis*, Silentium *fieri consuevisse*, Servius tradit *Æneid lib.*1. *sub fin.* &c. In *Regula* Monialium B. Mariæ *Sopwell* in Anglia, *in silentium mitti*, Monasticæ pœnæ species est: sed & olim in Monasteriis magnum ac frequentem *Silentii* fuisse usum, suprà innuimus in voce *Signum*. Cæterùm *Silentii* symbolum apud Gentiles olim Angeronæ simulachrum fuisse, diximus in voce hac: de notione v. vocis augurali, V. Casaubonum *ad Augustum Suetonii cap* 95.

Silenus, adde: Phrygem disertim vocat Tertullianus *de Anima cap.* 2. ubi, inter alios, Deorum ordinibus insertos, etiam recenset *Silenum Phrygem, cui à Pastoribus perducto ingentes aures suas tradidit*: de auribus autem Midæ ingentibus, satis notum. Quas Sileno commodasse quòd dicit Tertullianus, nil mirum est; Fuit enim *Silenus* pro illis temporibus, naturæ & antiquitatis omnis intelligentissimus: unde nec alium de istis, quam *Silenum*, loquentem inducere voluit Maro *Ecl.* cui *Silenus* nomen, ubi Servius Poëtam ea maximè sequutum esse dicit, quæ de *Sileno* prodiderat Theopompus Chius. Cujus fide etiam Ælianus *Hist. Var. lib.*3. *cap.* 18. complura refert: etiam apud Cic. *Tuscul.* 1. quoddam ex *Sileni* hujus dictis reperias, ubi ait, *Fertur de Sileno fabella, cùm à Mida captus esset, hoc ei muneris pro sua missione dedisse, docuisseque, Regem. Non nasci hominibus longè optimum esse; proximum autem, quamprimum mori.* Quomodo verò ceperit *Silenum* Midas, docet inter alios Xenophon *de Expedit. Cyri lib.*1. ubi ait, fontem, qui *Midæ* dicebatur, vino infecisse: nempe sic inebriavit is *Silenum*. Sed de fonte fabulam sapit, inquit Vossius: *Credo, tam sapienti viro, sapientiam Midas magnis expetiverit cululliis.* Neclane Silenus ille unus fuit è multis; sed unus è Regulis Cariæ, qui Nisæ imperaret, de quo fidem fecerit Diodorus Sic. *lib.* 3. Liberi Thebani, qui Cadmi nepos fuit, τροφεύς: imò idem cum Marsya, unde apud Herodotum *lib.*7. reperias, ut ab Apolline suspensus sit, ὁ τοῦ Σιληνοῦ Μαρσύεω ἀσκός. Nec obstat, quòd Marsyam hunc aliqui non *Silenum*, sed *Satyrum* appellent, ut Max. Tyrius *serm.* 30. *initio*: Quippe junior cùm esset, *Satyrus*: grandior autem natu, *Silenus* dici meruit: solâ enim ætate hi differebant. Marsyam autem Midæ R. temporibus vixisse, etiam id ostendit, quod legitur de Mida filiam despondente Attidi Cybeles amasio; item de Marsya, post Attidem à Meone interemtum, Cybelem in fuga sua comitante, ac tum provocante in certamen quendam seu Regulum seu Sacerdotem, à quo fuerit excoriatus. V. Gerh. Joh. Vossium *lib. cit.* Effigiem *Sileni* in Lucerna vet. exhibet Fortun. Licetus *de Lucernis Antiqq. lib.* 3 *cap.* 11. & *lib.* 6 *cap.* 27. ex argento cælatam habes, apud Plinium *lib.* 33. *cap.* 12. in marmore Pario repertam, apud eundem *lib.* 36. *cap.* 5. Sed & *Silenum festivè gestientem*, inter Picturiæ Artis miracula, servat hodieque Musæum Kircherianum, ut videre est apud Georg. de Sepibus *in Descript. illius pag.* 8. Pingebatur autem calvus & naso collisio deformis: unde Lucretius, *Simula, Silena est.* Imò τοὺς ἐν τοῖς σατυρικοῖς κωμῳδουμένους *Silenos* nominat Xenophon, V. Casaubonum *ad Julium Suet. cap.* 45. Hinc in Satyra Græca veteri, inter Satyricas personas, *Silenus* quoque, Pappus, & ex utroque compositus, *Papposilenus*, fero ac terribili aspectu, erant: fuitque *Sileno* crassa tunica fœno contexta & ἀμφίμαλλος χιτὼν, utrinque villosæ, Scaliger *Poëtic. lib.*1. *cap.*17. qui primum scausum esse longissimis versibus, quippe novenariis, canere *Silenum*, scribit *lib.*2. *cap.*27. cujusmodi distichon Laërtius in *vita Diog.* recitat,

> Διόγενες ἄγε λέγε, τίς ἔλαβέ σ' ἐμόρος;
> Ἐς ἀΐδῃ ἔλαβέ με κυνὸς ἄγριον ἦθος.
> *Diogenes age dic, quod corripuit te fatum?*
> *In Orcum rapuit me canis ferox morsus.*

Silesia, adde: Terra, post ultimi Principis obitum, regio Cæsaris patrimonio, sive *Cameræ*, ut vocant, accessit; qui Principatuum alios sibi sepoluit (*die Tafel oder Cammer Fursten-Thumer*) alii in alios collati sunt. Et quidem Crosnensem Elector Brandeburgicus, Oppoliensem & Ratiboriensem Poloni, pignoris jure, Troppaviensem, Jagerndorffium & Teschinensem Liechtensteinus; Saganensem Lobkovvicius; Munsterbergiæ partem Aversbergius; Oelsensem Wirtenbergii, denique Grothaviensem & Neussensem Vratislavius Episcopus possident, supremo tamen Præsidi (*dem Koniglichen Ober-Ampt*) à Matthia Hunniade Bohemiæ Rege, ejusque successore Vladislao, primùm constituto (ni Polonum forsan & Brandeburgicum excipias) obnoxii. Tob. Pfannerus *de præcip. Germaniæ Principp. Gentibus Cap.* 1. *de Gente Austriaca*, ubi gentis hujus historiam ab ovo arcessitam habes. V. quoque Georg. Hornium *Orb. Imp. cum Notis L. Joach. Felleri pag.* 389.

Silex, V. hic infrà *Silicernium*.

Silicernium. Festo farciminis fuit genus, cujus esu familia purgari solebat; dictum quia, cujus nomine res ea instituebatur, is jam *silentium* (i umbras) *cerneret*. Donatus inquit esse cœnam, quæ Diis Manibus inferebatur, quòd eam *silentes cernant* umbræ: poni autem super *silice* solebant Epulæ mortuales. Scaligero cœna fuit funebris, quæ senibus exhibebatur, dicta quasi *Senicernium*, i. λείχνιον. quod natali die lucernæ accendebantur, mortuali non: vel a *silicibus*, quasi *Silicecenium*, i. *cœna supra silicem posita*, eo quòd istiusmodi funebre epulum in ara lapidea exhibebatur. Servius *ad Æneid. lib.* 5. Peractis enim ad sepulchrum justis, conviviadomi apparabantur, ad quæ Amici atque Cognati convocabantur: Senibus etiam cœna exhibebatur funebris, quæ *Silicernium* appellabatur, imò interdum populo quoque Epulum præbebatur, aut cruda distribuebatur caro, quod *Visceratione*m vocabant, Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap* 39. Leges XII. Tabb. *Silicernium* hoc *Circumpotationem*, Gr. περίδειπνον, vocarunt, sustuleruntque, verbis his: *Ut servilis unctura, omnisque circumpotatio tollatur.* Ubi tamen non omnem circumpotationem, sed servilem tantùm, sublatam esse, docet Jac. Rævardus dicens, *Quin liberi homines, coronati parentantes, cùm supra tumulum dapes posuissent, circumpotare potuerint, nullâ lege mihi prohibitum fuisse videtur.* Certè enim Varro *Meleagris*, *Funus*, inquit, *exequiati laute, ad sepulchrum antiquo more Silicernium confecimus, id est*, περίδειπνον, *quo pransi discedentes dicimus alius alii, Vale.* In quæ verba Rosinus, *Significat Silicernium convivium funebre, quod apud Veit exhiberi senibus solebat: dictum, quòd cum silentio edentes cernerentur: vel propter defuncti memoriam, vel quòd cogitarent, se mox illum sequuturos; quapropter abeuntes è convivio, velut se ampliùs non visuri, mutuo sese salutabant.* Alii aliter. Quorum quidquid sit, factum inde, ut *Silicernium* pro Sene figuratè accipiatur. Antesignanus *in Terent. Adelph. Act.* 4. Est autem *Silex*, vel *Hilex*, ex Græco χάλιξ, in eo a cæmento diversus, quod *cæmentum* cædendo fit, & pars est majoris saxi, *silex* naturaliter ita reperitur, nec ex alio avellitur vel exciditur: utrique verò parvi sunt lapides, & structuris accommodati, qua de re V. Salmasium *ad Solinum pag.*378. & *seqq.* ubi Græcorum structuram è *silice* & duro lapide fuisse, non ex quadratis saxis, inter alia addit: uti de viis in Urbe *silice* sternendi ratione, à Censoribus primùm Romæ institutâ, Liv. *l.* 41. *c.* 27.

Siliginarii, in Lapide Romano: ANNONÆ. SANCTÆ. ÆLIUS. VITALIO. MENSOR. PERPETUUS. CORPORI. PISTORUM. SILIGINARIORUM. dicti sunt Pistores, qui in *siligineo* pane, populo distribui solito, conficiendo occupabantur. Fuit autem hic panis Romæ inter laudatos, unde vetus Horatii Interpres *panem secundum* interpretatur, *non siligineum, non primum*, uti vidimus suprà; & eundem *mundas buccellas* vocat *l.* 4. *Cod. Theod. de annon. civ. & pan. grad.* Nempe cùm priùs frumentum populo distribueretur, Aurelianus Imp. primus panariam distributionem instituit. Vopiscus *in eo, Non prætermittendum videtur — Aurelianum — bilibres coronas populo promisisse, si victor rediret: & quum aureas populus speraret — coronas eum fecisse de panibus, qui nunc siliginei vocantur, & singulis quibusque donasse: ita ut siligineum suum quotidie toto ævo suo & unusquisque reciperet, & posteris suis dimitteret.* Qua de re V. Salmasium *ad l.* & hic passim, inprimis in vocibus *Annona, Gradilis, Panis*: de *Siligine* verò, Plinium *l.* 18. *capp.* 8. & 9. & qui *de Re Cibaria* scripserunt.

Siliquæ, porcorum cibus. Lucæ *cap.* 15. *versu* 6. ubi de acolasto, qui in fame repleri cupiebat ἀπὸ τῶν κερατίων, ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι, *Siliquis, quas porci comedebant.* Nec certè leguminum *siliquæ* (quales habent pisa, fabæ, lupini, phaseoli, alia id generis) ut nonnulli volunt, quos Græca vox κεράτιον abunde refellit: leguminum enim siliquæ λοβοὶ sunt. Sed fructus arboris *ceratoniæ siliquis digitalibus inclusi*, aut etiam ipsæ *siliquæ*. Κεράτια namque propriè sunt *corniculа*, quomodo dici potuit vel ipse hic fructus, à corniculis, quæ in eo eminent; vel etiam siliquæ, quæ in modum cornuum curvatæ sunt, *falcatæ* hinc Plinio *lib.* 5. *cap* 14. Simeon Sethi ξυλοκέρατα vocat, quia siliquæ illæ lignosæ sunt: alii ξυλόγλυκα, ab insigni dulcedine. Quam arborem cum Ficu Ægyptia confudere quidam, refutati Plinio *lib.*13. *cap.*8. In Ægypto enim non nascitur, sed in *Syria Joniaque, & circa Gnidum, atque in Rhodo*: unde *Græcam* nonnulli vocant. Columella *l.* 6. *c.* 8. Nec in Italia peregrina fuit: *multùm quoque cognita Nicææ & Maris Ligustici accolis Nascitur & in agro Neapolitano — In via Appia frequentissimè conspicitur. Incolæ Salequa* vocant,

vocant, nomine à Siliqua detorto, Idem Plin. *lib.* 15. *cap.* 24. & 28. Profert autem *siliquas* æstate & auctumno, quæ recentes ab arbore decerptæ gustui sunt ingratæ, sed diu in cratibus siccatæ adeò mites sunt, ut dulces fiant, neque insuaves: ita ut iis pro cibo utantur tenuiores. Horatius *lib.* 2. *Epist.* 1. *de Poeta*,

—— *Vivit siliquis, & pane secundo.*

Persius *Sat.* 3. de Juvenibus, qui Stoicis se in disciplinam tradebant,

—— *Insomnis quibus & detonsa juventus*
Invigilat, siliquis & grandi pasta polentâ &c.

Neque verò hæ *siliquæ* simpliciter porcis dabantur, sed postquam succus ex iis expressus erat; nam ex siliquis in Syria vinum factitatum, constat. V. plura de hac arbore & fructu, apud Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. II. cap.* 56. Salmasium *ad Solinum pag.* 459. & *seqq.* nec non suprà, in voce *Ceratium.*

Siliquastrum, V. suprà *Seliquastrum.*

Siliquaticum, adde: Fuit autem *Siliqua*, vigesima quarta pars solidi, septima unciæ, scrupuli sextam partem, drachmæ verò decimam octavam conficiens, apud Romanos. Græcis verò *Siliqua*, sive κεράτιον, i. *corniculum*, σιτάρια 4. continebat, Angl. *two grains and eleven twelfths Troy*: signabaturque sic *ss*, Fr. Gouldmannus *Diction.* *Siliquam* auri vigesimam quartam partem Solidi facit Nicandri Interpres, Ἡ οὐγκία ἔχει σόλιδα ἕξ, τὸ δὲ σόλιδον κεράτια κδ΄. *Uncia habet solidos sex, solidus verò Siliquas* 24. Inde in morem vertit, ut pro semuncia, Græcus auctor ἥμισυ τοῦ κεράτιου, h. e. dimidiato milliarensi, vel 12. follibus, quæ 24. pars Solidi erat, *Siliquam* diceret. Isidorus *lib.* 16. *cap.* 24. *Siliqua* 24. *pars Solidi est, ab arboris semine vocabulum tenens.* Ubi Ant. Augustinus nummi genus esse putat: Scaliger speciem argenteam nummi: Hottomannus, ex malè intellecto Isidoro, argenteum nummum facit, Lunæ crescentis sive cornutæ notâ signatum: Salmasio fuere minutuli nummi aurei, eodem nomine ac pondere, quo *Siliquæ* Latinis, κεράτια Græcis. Imò nunquam tam minutuli nummi ex auro Romanis fuere: sed duodecim folles *Siliquam* dicebant. Clarè Justinianus *in LL. rusticis*, κεράτιον ἓν, ἔχει φόλλεις δώδεκα. Sic Georgius Cedrenus *in Leone Isauro*, ubi scribit, in Solidum pendi Milliarensem unum, pro eo mox δικέρατον, *l. duas Siliquas*, seu 24. Folles ponit. Anastasius Biblioth. *argenteum nummum* reddit: nec quidquam aliud *binæ siliquæ*, quæ appellabantur ratione auri, solvebantur autem in argento aut ære. V. suprà in voce *Milliarensis.* *Siliquas* tres in Solidum annuas, centesimam fuisse legitimam, discimus ex Antiquo Interprete, qui Theodosii legem sub *tit. de Usuris*, quâ vetat ultra centesimam jure permissam, aliquid sub occasione necessitatis eruere fœneratores, sic explicat: *Si quis plus quàm legitima centesima continet, id est, tres siliquas in anno per solidum ampliùs, à debitore, sub occasione necessitatis, accipere vel auferre præsumserit*, id est, milliarensem, & partem ejus dimidiam, 36. folles: quam *octavam Solidi* partem, dicit Novella 106. Calculatores *Sescunciam.* Hinc ergo *Siliquaticum*, docente magno Cujacio *Observat. lib.* 16 *cap. toto*, dictum vectigal est, quòd ex qualibet mercium negotiatione, nundinis fisco in solidos singulos venditor dimidium *Siliquæ*, & emtor alterum dimidium inferret. V. Gronovium *de Pecun. vet lib.* 4. *cap. ult.* Introductum autem tributum hoc est à Valentiniano & Theodosio, augendo, quod exhaustum fuerat, ærario. ut est in eorum *Novella* 48. &c.

Sillina Inf. apud Solinum *cap.* 22. *de Britannia*, *Sillinam quoque insulam ab ora, quam gens Britanna Dumnonii tenent, turbidum fretum distinguit*: Salmasio ea videtur, quæ *Silimnus* Plinio dicitur & Ptolomæo Σελίμνου νῆσος ἔρημος, *Silimni inf. deserta*: medio inter Britanniam ac Hiberniam situ; quò Hæreticos quosdam à Maximo relegatos, refert alicubi Sulpicius Severus. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 246.

Sillus, Græcè Σίλλος. Hesychio ἔμμετρον σκῶμμα: Æliano ψόγος μετὰ παιδιᾶς ἀτιμίας, *contumelia cum joci acerbitate*; unde σιλλαίνειν, *irridere*, quam vocem Pollux *lib.* 2. *cap* 4. interpretatur, ἐπὶ χλευασμῷ σιμοῦν τοὺς ὀφθαλμούς: quamque originem quoque vocis *Silenus* esse quidam volunt. Eorum celebris Scriptor fuit Timon, sectæ Pyrrhonianæ, qui à Phlio, Peloponnesi civ. *Phliasius* dicitur Suidæ, aliàs μισάνθρωπος cluit, tresque *Sillorum* libros composuit, in quo toto opere dicteria ac convitia in Philosophos, maximè *Dogmaticos*, jaciebat; Unde libros hosce ψόγους τῶν φιλοσόφων vocat præfatus Suidas. A. Gellius *lib.* 3. *cap.* 17. *Timon*, inquit, *amarulentus librum maledicentissimum conscripsit, qui* Σίλλος *inscribitur. In eo Platonem contumeliosè appellat, quòd impenso pretio librum Pythagoricæ disciplinæ emisset, exque eo Timæum nobilem illum Dialogum concinnasset.* Citant illius versus Diogenes Laërtius, Sextus Empiricus, Plutarchus, Athenæus, Stephanus *de Urb.* Eusebius, Clem. Alexandrin. &c. Fuere illi verò perpetuæ fere ex Homero parodiæ, Heinsius *lib.* 11. *de Satyra Hor.* Specimen unicum ex Gellii *loco cit.* adnectam,

Καὶ σὺ Πλάτων· καὶ γάρ σε μαθητείας πόθος ἔσχε,
Πολλῶν δ' ἀργυρίων ὀλίγην ἠλλάξαο βίβλον
Ὅθεν ἀπαρχόμενος γράφειν ἐδιδάχθης.
Et tu Plato: Nam te discendi desiderium cepit,
Multa autem pecuniâ exiguum tibi comparasti librum,

Unde incipiens scribere taliâ didicisti.

Qui ultimus versus, apud Lipsium *de Stoica Philos. lib.* 1. *cap.* 6. ita legitur,

Ὅθεν ἀπαρχόμενος Τιμαιογραφεῖν ἐδιδάχθης.

V. Anton. Thysium *Notis in Gellium loco cit.* Jul. Cæs. Scaligerum *Poetic. lib.* 1, *cap.* 47. & 54. Salmasium *ad Solinum*, & suprà ubi de *Sileno.*

Silphium, Cyrenensibus σίρφι aut σίλφι, item σίρφι, unde Græcis σίλφιον & σίλλιον, Latinis *Sirpe*, *Silpe*, & *Serpe*, atque porrò *lac serpicium*, unde *Laserpicium*, aliquando pro succo ipso sumitur, unde σιλφιωθὲν, *lasere inspersa*, atque hæc propria notio vocis *Laserpicii* est. Græcis tota est planta, ut in Prov. Βάττου σίλφιον: aliis radix solùm, ut in qua fere tota *silphii* stirps consistit. Est autem *Silphium* herba ferulaceo caule, semine foliaceo, folio apio simili, quod μάσπετον vocatum est (sicut semen φύλλον) cujus foliis pecora purgari & saginari, caule ipso, qui εὔοσμος, *odoratus*, homines vesci consuevere: succus insuper è radice atque caule, ille ῥιζίας, iste καυλίας, ille vilior, hic pretiosior, capiebatur, plurimis rebus usui futurus. Qui ut in longinquas & transmarinas regiones exportatus perduraret, in vas conjectus, surfure (ut ait Plinius, potiùs farinâ) admixto tam diu concutiebatur, donec colorem sumeret candidum: aliàs enim sinceri laseris color rufus erat modicè & translucidus. Erat porrò hic succus Cyrenensibus αὐτόχθων, utpote apud quos septem annis ante urbem conditam imbre piceo madefactâ tellure natum Silphium proditur, quum antè non extaret. Unde quamdiu Battiadæ iis imperarunt, in suis nummis ab uno latere Batti imaginem, ab altero Cyrenas regnum & *silphium* Batto offerentes, præferebant. Iis extinctis, caulem silphii deinceps, & Hammonis effigiem, insculpserunt. De terminis verò regionis σιλφιοφόρου (nam certum regionis spatium silphium occupaverat) incerti fluctuant Auctores, Herodotus à Cyrenis ad os Syrtis majoris eam extendit, Plinius stadiis 240. Theophrastus 4000. Alii aliis limitibus eam circumscribunt. Quam incursione barbaricâ vicinorum Nomadum adeò vastatam postea esse, tradit Strabo *lib.* 17. ut penè ad internecionem stirps ista extincta sit. Plinius extincti laserpicii in Cyrenaica hanc rationem adfert, *Quoniam publicani, qui pascua conducunt, majus ita lucrum sentientes, depopulantur pecorum pabulo*, *lib.* 19. *cap.* 3. Certè ejusdem, ut & Dioscoridis ætate, *silphium Cyrenaicum* ampliùs non fuit: sed ex Media (quod Cyrenaico parùm cedere ait Strabo) Syriaque advehi cœpit; de quo triplici *Silphii* genere, Cyrenaico inprimis, V. fusè agentem Salmasium *ad Solinum pag.* 352. & *seqq pag.* 1025. nec non suprà, ubi de *Laserpicio.*

Silva, V. infrà *Sylva.*

de *Silva*, nomen illustris in Hispania Familiæ, è Lusitania ortæ. Ejus lineæ duæ sunt præcipuæ: Altera *Com. de Cifuentes* complectitur, altera Duces de *Pastrana.* Hæc à Didaco Gomezio *de Silva* Dn. *de Chamusca*, Ministro Joannis I. Regis Lusitan. descendit, cujus abnepos Ruis Gomesius ad Philippum II. Regem Hispaniæ transiit, & servitiis, ut Dux Pastranæ crearetur, meruit: maritus Annæ Mendoziæ Principis Meliti filiæ, à qua *Mendozium* sibi nomen liberi adjecere. Et quidem in his Rodericus Ducale axioma Pastranæ continuavit; Didacus [illegible] Francavillæ, ab uxore Anna *Sarmiento de Villandrado*, Com. *de Salinas ac Ribadeo*, ac dein titulum March. *de Alenquer* nactus est: demum tertius Ruis Gomesius Com. *de Galbe*, honorem March. *de Liseda* obtinuit. Illa linea, (Com. *de Cifuentes*) descendit ab Aria Gomesio *de Silva*, qui sub Ferdinando R. Portugalliæ claruit. Hujus namque pronepos Joannes *Comitis* nomen primus gestavit, ac post eum filius Alfonsus, auctor reliquorum Comitum. Quorum cum directa linea defecisset, successit Petrus *de Silva Giron de Alarcon*, ob matrem *de Silva*, ex Dominis *de Villarejo de Fuentes* oriundam. Alius Joannis I. Com. præfati filius Joannes *de Silva & Ribera*, Dominos *de Villaseca*, ac Marchiones *de Montemayor* genuit. In linea Ducum *de Pastrana*, Rodericus *de Silva Mendoza Gusman*, Dux Pastranæ & Estremeræ, Princ. *de Melito* & Dux *de Villafranca*, in Regno Neapol. ex Catharina *de Mendoza Sandoval Roxas* Duc. *del Infantadgo*, genuit Rodericum *de Silva Hurtado de Mendoza* Com. *de Saldanna*, cui . . . *de Haro*, fil. Ludovici *de Haro* nupsit A. C. 1666. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobilit. Europ. Part. II. in Ind.* & *Part. III. pag.* 87.

Silvanus, quivis sylvester Dæmon apud Gentiles, uti Passeratius notat ex Glossographo *ad Propertium lib.* 4. *eleg.* 4. Hinc & Plutarchus *in Parallelis* cum Pane eum eundem facit. Virgilius verò distinguit *Georgic. lib.* 2.

Panaque, Silvanumque patrem, Nymphasque sorores.

Ubi Servius, *Pan Syringam amavit, Silvanus autem Cupressum.* Unde apud eundem Poetam hic cupressum ferens introducitur, *Georgic. lib.* 1.

Et teneram ab radice ferens Silvane *cupressum.*

Qui proin *dendrophoros* in vet. *Inscr.* dicitur. At Pan cum fistula & pedo & corona è pinu & pelle hinnuli formabatur. Sic Faunos à *Silvanis* discriminat Ovidius *Metamorph. lib.* 1.

Sunt mihi semidei, sunt rustica Numina Fauni,
Et Nymphæ Satyrique & monticolæ Silvani &c.

Tri-

Triplicem verò *Silvanum* facit Macrobius, & Auctor *lib. de agrorum fin. Domesticum, possessioni consecratum; Agrestem, Pastoribus; & Terminalem cui lucum in confinio dedicabant.* Atque hic propriè *Silvanus*, qui primus in terra lapidem finalem posuisse olim creditus est. Alius ab eo Mars est cognom. *Silvanus*, i. Mars Rusticus seu Silvestris: Uti & Hercules *Silvanus*, apud Victorem, *Rusticus* indigetatur Lampridio. Qui Hercules similiter à *Silvano Patre*, quem Αἰγίπανα Græcis dictum vult Plutarchus, diversus est, licèt plerunque ambo σύμβωμοι & σύνναοι ponerentur. Hinc in antiqq. *Inscriptionibus* legitur, SILVANO ET HERCULI, & in aliis, *HERCULI ET SILVANO*: quo modo & cum Marte conjungebatur. Potiùs *Hercules Silvanus* cum *Marte Silvano* idem: nam Herculem & Martem apud Pontifices eundem habitum, notat Macrobius: Sacris etiam, quæ pro bobus, ut valerent, Marti Silvano fiebant, mulier adesse vetabatur, ut nec sacris Hercules intererat, V. Catonem *cap.* 83. & plura hanc in rem, apud Claud. Salmasium *ad Solinum pag.* 414. item voce *Sylvanus*

Silvanus, præn. *Julius*, Gallus, Bonifi Ducis fil. sub Constante, exercitibus in Galliis præfuit, Gallo dein Cæsare à Constantio occiso, Imperator in Gallia dictus, die 28. Imperii, à Legionibus, à quibus præsidium speraverat, peremptus est. Ejus memoriam servat nummus, cum *Inscr.* DN. FL. SILVANUS P F. AVG. de quo aliisque nonnullis Burdigalæ effossis, in quibus *Silvani* & Constantis Cæs. imago, V Arn. Ferronum *Consuet. Burdigal. lib.* 2. & C. du Fresne *Dissertatione de infer. ævi Numism. num.* 59.

Silvinus Rhetor, jussu Anton. Heliogabali occisus, memoratur Lampridio *in Heliogabalo*, *Removit & Ulpianum, ut bonum virum, & Silvinum Rhetorem, quem Magistrum Cæsaris fecerat. Et Silvinus quidem occisus est, Ulpianus verò reservatus.* Ad quem locum notat Casaubon. membranas constanter *Salvinum* habere.

Silurus, Græcis Alexandrinâ voce Σίλουρος, inter Nili pisces, memoratus *lib.* 17. Strabonis, unde *Pharia merx* & *municeps Crispini* Alexandrini dicitur Juvenali *Sat.* 4.

Nunc princeps equitum, magnâ qui voce solebas
Vendere municipes Pharia de merce siluros.

Plinio inter eos pisces amnicos, qui maximi evadunt, numeratur *lib.* 9. *cap.* 15. ubi tamen eum pro *lato*, itidem Nili incola, quem Græci γλάνιδα vocant, *silurum* sumere, ait Salmasius. De eodem Ausonius in *Mosella*, namque & in aliis illi amnibus,

Nunc pecus æquoreum celebrabere, magne silure,
Quem velut Actæo perductum pectora olivo
Amnicolam delphina reor, sic per freta magnum
Laberis, & longi vix corporis agmina solvis.

Item,

Talis Atlantiaco quondam balæna profundo.

Et verò silurum Poloni *sum*, Suevi *vvaller* & *vvalle*, quasi *balænam* appellant, propter immensitatem. In Viadro Silesiæ amne tantus est, ut currui impositus plerunque extra emineat. In Albi Germaniæ longitudo est trium ulnarum, pondus librarum 120. In Tibisco Daciæ flumine & Hungariæ lacu *Peiso*, siluros reperire est longos 8. cubitos, graves libras 150. In Vistula Poloniæ, captus est unus qui æquabat sedecim pedes. Protelis boum è Danubio extrahi ait Plinius *lib.* 9. *cap.* 15. id est, boum tractibus: quod Ælianus multis explicat *Histor. lib.* 14. *cap.* 25. Nec verò robore minùs, & audaciâ, quàm mole, constat. Plinius, grassari ubicunque est, omne animal appetere, equos natantes sæpe demergere, ait. Unde Bohemorum prov. *Piscis piscem invadit, silurus omnes.* Immensa sc. ei est voracitas, rictus ingens, labia asperam limæ modum, *ea aspectus atrocitas, ut terrorem etiam mortuus spectantibus afferre videatur*, V. Ambrosium *Hexaëm. lib.* 5. *cap.* 5. & Manardum, qui etiam in homines eum insurgere affirmat: hinc ἀνδροφάγον dictum Pausaniæ *Messeniacis*, ubi cum in Indo & Nilo, Rheno & Danubio, Euphrate & Phaside, reperiri tradit. Cœterùm illius carnem recentem & salitam in cibum sumi, legimus apud Dioscoridem, Plinium, Athenæum, Alios. Judæos tamen CPoli ejus esu, tanquam immundi, abstinere, quòd glaber sit & squamis careat, tradit Bellonius. Ejusdem suffitu dæmones pelli, credidit Vett. superstitio &c. E quibus omnibus, hunc Tobiæ piscem fuisse, contendit Bochartus *Hierozoici Part. prior. lib. V. cap.* 15. cui, quod nominis originem attinet, piscis hic Græcè σίλουρος idem est, quod ψίλουρος, *caudâ glaber*, vel *cauda tenuis*, quia, cùm caput amplum habeat, desinit in caudam tenuem, anguillæ more. V. quoque Salmasium *ad Solinum p.* 1314.

Simantrum, Gr. Σήμαντρον, vulgò *symandrum* Græcis, unà cum Hagiosidiro, campanarum loco est: à convocandis coadunandisque hoc *signo* dato hominibus, denominatum. Hujus usum Sacerdotes nonnulli Fammodustani in Ecclesias inde invectum Hier. Magio dixerunt, quòd Noë in Arca instrumentum non absimile ad convocanda bruta usurpaverit. Sed potior Magii conjectura, qui ab initio constructis Cœnobiis, sub Ethnicis Principibus Græciæ imperium obtinentibus, æreis tintinnabulis, quòd eorum sonus & securitatis & auctoritatis index esset, Græcos abstinuisse, & Symandri usum excogitasse, existimat: quem postea, ex consuetudine voluptate conciliatâ, succedentia Christianorum Principum tempora adeò non excusserunt, ut campanis novissimè in multa Græcorum templa (quæ in Orbe Christiano sunt, reliqua enim campanis Turcæ carere jubent) invectis, *Simantrorum* tamen usus juxta illas semper manserit supellex. Est autem *Simantrum* tabula lignea latitudine digitorum plus minus quinque, crassitie sesquidigiti, longitudine fere pedum 14. è prædura &, quantum materia patitur, sonoro ligno compositum: Capita foramina habent nonnulla, pennæ anserinæ calamove scriptorio pervia; in medio tenuis est funiculus. Itaque qui populum ad Templum convocaturus est, antelucanis horis ante fores Templi vel edito loco tabulam malleis duobus itidem ligneis pulsat, non sine aliqua ratione Musica, atque ita in gyrum sensim vertitur, quâ re fit, ut gravior cum non ingrata raucedine sonus edatur. Tabula verò, quà arctior est, quasi libræ scapus, in sinistro pulsantis humero quiescit, ac ne pulsando dilabatur, funiculo mordicus apprehenso retinetur; manibus enim non licet, tum quod, eâ apprehensâ, sono non parùm decedit, tum quia utraque manus malleo impeditur: Ita enim ambabus manibus percutitur, ut nunc quædam frequentamenta, nunc quosdam quasi pausas audias, V. Hier. Magium *præf. de Campanis cap.* 15. ubi & *simantri* hujusmodi, seu semanterii, iconem exhibet. Præter hoc Μέγα σήμαντρον memoratur *in Typico Sabæ c.* 5. quod, sex palmos quandoque latum, unum crassum, triginta longum, in turribus, catenis ferreis, suis extremitatibus appendebatur, V. Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* voce inprimis Ξύλον, & hic passim. Utrumque dictum à σημαίνω, *tintino*

Simeon Magister & Logotheta, inter Collectores aut Epitomatores Canonicos celebris, floruit sec. XII. Edidit *Epitomen Canonum*, in qua, præmissis Canonibus Apostolicis, quatuor Concilia Oecumenica subjungit, his subjicit particularia Ancyranum, Sardicense, Gangrense, Antiochenum & Laodicenum, cum Canonibus Africanis XXCIV. & Trullensibus, tribusque Epistolis Canonicis Basilii. Cœterùm *Artis prorsus est expers, & tantùm ad memoriam scripta collectio*, Gerh. von Mastricht *Histor. Juris Eccles. num.* 290. & *seqq.* V. quoque Christoph. Justellum *Biblioth. Juris Canon. vet. tom. II.* ubi hæc collectio Græcè & Latinè exhibetur. Mirum verò Leonem Allatium *Diatr. de Simeonibus & eorum scriptis*, hunc Magistrum prætermisisse.

Simi, Græcè Σιμοὶ, apud Agatharchidem *cap.* 26. ubi de Struthophagis, Πολεμοῦνται δὲ ὑπὸ τῶν Σιμῶν ἔστι δὲ τῶν ὀρύγων κέρατα ὅπλοις χρῶνται μεγάλοις, καὶ τεταγμένοις οὖσι, *Illis bella inferunt Simi, qui pro telis utuntur orygum cornibus, grandibus illis & ad incidendum peracutis.* Æthiopes sunt, Struthophagis vicini, aliàs *Auxumitæ* dicti, ut præter locorum situm, in Ptolomæo, συνωνυμία suadet. Nam *Auxume* Arabicè est *Chastum*, uti totus Oriens vocat, Hispani *Chazumo* scribunt: quo nomine vel *nasi simitas* significatur, vel vitium illi proximum nempe cùm odoratu caret nasus, propter fractam aut depressam in summo naso cartilaginem, quod cùm *simis* sæpe accidat, Græci vetustiores, pro *Caschumiis* Σιμοὺς, id est, *Simos*, appellarunt; uti, præter Agatharchidem, illos vocat Diodorus *lib.* 13. ubi pro *Simis* Struthophagos orygum cornibus malè instruit, & Strabo *lib.* 16. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib. III. cap.* 27.

Simia, Ægyptiis olim pro Numine, à quibus ad Pithecusios earum cultus pervenit, teste Diodoro Siculo *lib.* 20. ubi *Simias* apud illos easdem cum hominibus domos frequentare, paratos in cellis penariis cibos sumere nominaque ut plurimùm ab illis Parentes suos liberis imponere, inter alia refert: Additque, *in eos, qui animal hoc interfecerint, ut nefariæ impietatis reos, capitis supplicio animadversi, hincque Proverbii vicem obtinuisse, quod in magnificè sese efferentes dicitur, Simiæ cruorem bibisti.* In Orientali hodieque India Cercopithecum coli, Balbus *Itiner. suo* ex eo colligit, quòd itinere à *Mecas* ad *Pegu* inter idola, quæ *Pagodi* incolis vocantur, repererit multa cercopithecorum simulachra: at circa templa, quæ iisdem *Varelle* nuncupantur, cercopitheci serventur alligati. Maffæus quoque *Histor. Indic. lib.* 1. commemorat Fanum pulcherrimum *Simiæ* dicatum: Narratque Joh. Hugo Linschotanus, ut Lusitani anno C. 1554. captâ Ins. *Seylon*, non contenti eam vastasse, etiam templum in vertice *Pico d' Adam* spoliare proposuerint, sed nihil repererint nisi cistulam auro gemmisque insignem, in qua *Simiæ* dens asservaretur: Hunc igitur abstulisse, magno cum dolore Regulorum ejus loci; emissosque ab iis Legatos, qui Lusitanis pro dente offerrent septingenta ducatorum millia: nec abhorruisse à venditione Lusitanos, sed dissuasum id iis ab Episcopo Casparo, qui nefarium ajebat, hoc pacto fovere horrendam Indorum idololatriam: eoq; dentem eum cremasse, ac cineres in marinos fluctus projecisse. Eodem referas osseas inaures Brasiliensium, *Nambipaya* dictas, quæ nihil aliud sunt, quàm cercopithecorum ossa perforatis auribus, summi ornatus ergò, inserta, apud Georg. Marcgravium *de vestitu & ornatu Brasiliens. lib.* 8. *cap.* 6. V inprimis Petrum de Valle *Itiner. lib.* 4. Cœterùm, quòd ingeniosè adeò omnia imitari soleat, posterioribus Græcis Μιμὼ hoc animal dictum est. Est enim adeò docile, ut & discat latrunculis ludere: quod ex Muciano ter Consule

sule Plinius narrat *lib. 8. cap. 54.* & galeâ parmaque armatum, ab hastis dextrè se defendat. Martialis *lib. 14. Disticho* 202.

Callidus emissas eludere Simius hastas.

& capellæ inequitare, indeq; jaculari assuescat. Juven. *Sat* 5. *v.* 154.

Qui tegitur parma & galea, metuensq; flagelli
Discit ab hirsuta jaculum torquere capella.

Ubi *flagelli* meminit Poeta, quòd eo soleant officii admoneri &c. V. Ælianum *Histor. Animal. lib. 5. cap. 26.* & *lib. 7. cap. 22.* Jan. Rutgersium *Var. lib. 3. cap. 15.* Erasmum *Colloq. de Amicitia*, Gerh. Joh. Vossium *de orig. & progr. Idolol. lib. 3. cap. 59.* Alios. Porrò, amore erga foetum cedunt nulli: sed dum nesciunt modum, catulos *magna ex parte complectendo necant*, Plin. *lib 8. cap. 54.* Non utrumque tamen foetum enecant, sed geminum parientes, alterum duntaxat, ut Oppianus ait Κυνηγ. *lib. 2* Item Orus *in Hieroglyph.* & Avienus *in fabulis Æsopeis*: inter quos tamen non convenit, utrum amore an odio priorem intereimant. Sed prius non paulo est verisimilius. Romani nihilominus alteram videntur sententiam sequuti, cùm *Simiam* unà cum parricida culeo insuerent. Illi enim primò ejusmodi scelera absque comitatu ullo insuerunt, dein serpentes, postea *Simias*; tandem quoque gallos gallinaceos, addiderunt. Ex &c *Simia* quidem Juven. *Sat. 8.*

Cujus supplicio non debuit una parari
Simia, *non serpens unus.*

Et *Sat.* 13.

Vel deducendum corio bovis in mare, cum quo
Clauditur adversis innoxia Simia *fatis.*

Nomen à *simis* naribus &c. V. Plinium *lib 8. cap. 54* Thom. Dempsterum *in Rosini Antiqq. Rom. l. 8 cap. 25.* Sam. Bochartum ubi suprà *lib. 3. cap. 31 de Simiis e Tharsis advectis*, 1 Regum. *cap. 10. versu* 22 & 2. Paralipom. *cap. 9. versu* 21. nec non suprà, in voce *Cebus.*

Simia sui temporis, Titianus Orator dictus memoratur Capitolino *Alexandro Jun. Usus est — oratore Titiano filio Titiani senioris, qui provinciarum libros pulcherrimos scripsit, & qui dictus est* Simia tempori. sui, *quòd cuncta imitatus esset.* Non enim is solùm Marci Tullii epistolas imitatus est, quod inceptum cùm minus feliciter ei cessisse videretur, à Frontonianis (à Cornelio Frontone denominatis) æmulis suis eo dicto perculsus est, ut habet Sidonius Apollin. *lib. 1. Epist. 1.* Sed multa insuper in diversissimo genere scripsit, ut *Orationes Epistolas, Controversias* sive *Themata ex Virgilio, Rhetorica, Chorographiam, de Re Rustica*; quorum omnium apud Vett. factam mentionem invenimus Casaubonus *ad l.*

Simo, nomen Delphinis impositum à Romanis, à *simis* naribus, quo illos mire delectari, tradit Plinius *lib. 9 cap. 8.* *Dorsum iis repandum, rostrum simum. Qua de causa nomen Simonis omnes miro modo agnoscunt, maluntque ita appellari.* Mirum, si verum. Sed quis credat, pisces naturâ tam æcce intelligere, vel Latinè? Fidem tamen Plinio habuit Cardanus *de Var. Rer. lib. 7. cap. 37.* ubi rationem istius odii adducit. *Delphines*, inquit, *Simonis quodam consueto nomine gaudent: quoniam consuetudinis vestigia, velut in cera forma, inhærent in animalibus. Unde columbæ in quibusdam Insulis novi Orbis, manibus capiebantur, nunc non: didicerunt enim longè ferè fugere homines. Et catula mea patre & matre genita, adsuetis ferre, lapides & ferrum in octo diebus ferre didicit: mira res, cùm alium canem vix bimestri spatio, & magno cum labore, edoceas: imò prorsus non edocta, sponte ferebat, sed non afferrebat. Itaque Delphines priores, hoc nomine vocari adsueti, vestigium in pronepotibus reliquerunt, ut etiam nunc hoc nomine gaudeant.* Verum multo aliter & veriùs sanè, de isto Cæsar Scaliger *Comm. in Histor. Animal. Aristotelis lib. 2. cap. 16. sect. 118* *Multa* (de Delphinis) *recensentur, quæ nostram superent fidem: ut & ridiculum illud ducamus,* Simonis *eis nomen gratum esse, quoniam simi sint, ut ne hic quidem Græcia carcasm-nda io.* V. G. Joh. Vossium *de orig. & progr. Idolol. lib. 4. cap. 21. Institut. Orat. l. 4. cap. 13. sect.* 10. & *Not. in fragm. vett. Tragicorum.*

Simadi, V. suprà ubi de *Phlyacographis.*

Simoniani, Hæretici, memorati Augustino *Hær. 1.* inter eos fuere, qui detestandâ consuetudine fœminis indifferenter utendi à Magistris suis acceptâ, in hunc finem incantationes etiam & amatoria & agogima adhibebant: iidem Angelos adorabant &c. uti docet Joannes Forbesius *Instruct. Historico Theologic. lib. IV. cap. 8. §. 2.* & *lib. VII. cap. 4. §. 4.* V. ubi *de Simone Mago.*

Simpli Equi, in vet. *Epigramm. de Circo*,

Lunæ biga datur semper, Soliq; quadriga,
Castoribus simplicitè *dicantur* equi.

Singulares sunt, quos & *solitarios* dicebant. Sed desultorii, qui & *singulares* dicti, ad differentiam eorum, qui junguntur ad currum. Sic Homerus κελητίζειν de *desultore* dixit *Odyss. ε.* κέλης enim Græcis & *equus est singularis* & ἄζευκτος; & *eques qui solo ac singulari equo vehit.* Manilius verò *singulatores*, i. e. Equites solitarios, qui solo equo vectantur, à Desultoribus, qui binos habebant equos, distinguens, singularium equitum duo genera facit: unum eorum, qui militabant, alterum eorum, qui in Circo præmii palmæque gratiâ cursu contendebant, *lib. 5.* ubi de Desultore,

——— *laudes per terga volantum.*
Aut solo vectatus equo nunc arma movebit,
Nunc licet in longo per cursus præmia Circo,
Quidquid de tali studio formatur, habebit.

Cujusmodi singularium equitum, qui in Circo currebant, etiam meminit Isidorus *lib. 18.* & à desultoribus separat, μονίππους Græci appellant. Latini *monotores* quoque dixere &c. V. Salmasium *ad Vopiscum in Carino* & infrà in voce *Singulator.*

Simpludiaria, funera quædam apud Romanos sic dicta Cùm enim nonnunquam in honorem defuncti, præter alias ceremonias funebres Ludi quoq; ederentur, ut suo loco vidimus, hique varii essent, inde discrimen illud funerum ortum est, ut alia dicerentur *Indictiva*, alia *Simpludiaria*: quorum illis quidem adhibebantur non Ludi modò, sed & Desultores; istis verò Ludi duntaxat corbitoresque. Quidam autem ea sic appellata volunt, quibus neutrum genus Ludorum interesset, Sex. Pomp. Festus. Ad quem locum Scaliger. *Simpludiaria, inquit, dicta sunt, quasi Simplicludaria, quia simplices ludi adhiberentur, h. e. Saltatores, vel Cernuatores sive Cervitores, quos Festus Corbitores appellat. Indictivis autem & Ludos & Desultores ac etiam Ludorum quædam genera adhibita fuisse* traditum: Unde hæc amplissima fuere. V. eundem Scaligerum *Ausonian. Lection. lib. 1. cap. 28.* & Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 5. cap. ult.* Quos vero *Corbitores* Festus vocat, melius alii *Cervitores* vocant, qui enim gestus cernuantium, ut modo sursum, modò deorsum spectent, is corvorum est & cornicum ac monedularum, quæ ubi pedibus aliquem locum insistunt, modò ἀνανεύουσι, modò κατανεύουσι Unde elegantissimè de Mulieribus, cibo se ingurgitantibus ad mensam, Plautus *Casinâ* dixit, *Sc. Ancilla*,

Ego novi istas vices, cervicant, ubi
Comesse possunt.

V. Thom. Dempsterum *ad Rosinum lib. 5. cap. 24. ubi de Ludis Funebribus*

Simpulum, vas fuit parvum, non dissimile cyatho, quo vinum in sacrificiis libabatur, à *sumendo* dictum Varroni *de L. L. lib. 4.* quòd eo vinum sumebant minutatim: Scaligero à *sympone*, quod ortum ex Græco σίφων, vasculum significet cum tenui fistula vel angusto collo ad pitissandum vinum. Ejus iconem exhibet Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib. 3. cap. 38* Ex argilla fuit, ante auri argentique inventum usum, quemadmodum & templorum parietes, & ipsa Deorum simulachra antiquitus fictilia fuere: quod in antiquitatis memoriam servatum fuisse, innuit Plinius *lib. 15. cap. 12* *In sacris quidem etiam, inter has opes hodie, non murrhinis crystallinisve, sed fictilibus, prolibatur sympuviis.* Quo nomine *Simpula* indigitari Bayfius aliique docent, adeoque *sympullis* legunt. Dempsterus verò nihil censet mutandum: Namque apud vet. Schol. Juvenalis *ad Sat. 6. versu* 340. *Simpuvium, vas est sacrificiis aptum, in quo Pontifices solebant lavare: sic dictum, quia omnes Sacerdotes simul bibebant.* Satyrici autem verba hæc sunt,

Et quis tunc hominum contemtor Numinis, aut quis
Simpuvium *ridere Numæ, nigrumq; catinum,*
Et Vaticano fragiles de monte patellas
Ausus erat?

Hinc *Simpulatrices*, fœminæ sacris deditæ & *Simpuviatrix*, quæ poculum sacrum porrigebat, apud præfatum Scholiastem. *Glossar.* Isidori *Canaei, vasa fictilia*, ejusmodi pocula reddit. V. iterum Rosinum *Antiqq. lib. 5. cap. 30.* in *Notis.* Bocharto *Simpulum*, dictum est ab Hebr. ספל *sephel*, quod in Scriptura bis solùm occurrit, in Historia Gedeonis Judicis & in Cantico Deboræ: è quo utroque tamen loco cùm *sephel* videatur fuisse vas patens & amplum, non videntur hæc duo planè synonyma, quamvis utriusque non nisi in sacris usus fuerit. Eidem *Simpuvium*, vasis lignei genus fuit, itidem in Sacris adhibitum: cujus vocis originem deducit ab Hebr. סף *saph*, quâ voce vas, quo Agni Paschalis sanguis excipiebatur, venit, Exodi *cap. 12. vers. 22.* cujus plur. ספים *sippim* & ספות *sapposh*, vel *sipposh*, Jerem. *cap. 52. versu* 19. & 1. Regum. *cap. 7. versu* 50. ubi de vasis Sanctuarii. V. eum *Hieroz. Parte prior. lib. II. cap. 49.* & 50.

Simulachrum, ex *Simulo*, vel Hebr. סמל seu צלם: Isidoro à *similitudine* dicitur, eo quòd, manu Artificis ex lapide aliave materia factum, ejus vultum imitatur, in cujus honorem factum est: vel quòd *simulatum*, id est, *falsum*; umbram enim, pro corpore, nobis exhibet. Veteres Gentiles, Deorum suorum *Simulachra* ex limo & cera finxere, cum nondum auri argentique usus mortalibus innotuisset: Unde non vasa solum profana sacraque fictilia habuere, sed & parietes Templorum, ipsaque Numinum *Simulachra* testacea fictiliaque erant. L. Seneca *Consol. ad Helviam cap. 10. Tunc per fictiles Deos religiosè jurabatur.* Propertius *lib. 4. Eleg. 1.*

Fictilibus crevere Diis hæc aurea templa,
Nec fuit opprobrio facta sine arte casa.
Tarpejusq; Pater nuda de rupe tonabat.

Juve

Juvenal. Sat. 2 versu 115.

Hæc rebus Latiis coram præstare solebas
Fictilis & nullo violatus Jupiter auro.

V. Thom. Dempsterum in *Rosinum lib. 5. cap. 30.* At qui inter illos Sapientiores, *Simulachrorum* usu rejecto, *Deum non oculis aspici, solâ mente percipi* posse, statuerunt, cum Platone, apud Justinum Mart. *Colloq. cum Tryphon.* Unde Antisthenes, *Deum nulli similem esse, ideóque ex Simulachro* (seu imagine) *disci non posse* dixit, apud Clem. 5. *Strom.* Et Plinius, *effigiem Dei formamque quærere imbecillitatis humanæ putavit, Histor. Natur. lib. 2. cap. 7.* Ne tamen fidei Numinis apud imperitiores quidquam decederet, quòd illud oculis usurpare non liceret, quàm non insolitum esset, etiam in inferiori, rerum nempe creatarum, ordine, ut spectari nequeant, quæ tamen existere nulli dubitemus, eleganter ipsi illi Gentilium Philosophi observavere. Ita enim ex Xenophonte Minucius Felix: *Nec mireris*, inquit, *si Deum non vides, ventis & flatibus omnia impelluntur, vibrantur, agitantur, & sub oculos tamen non venit ventus & flatus. Solem adeò, qui videndi omnibus causa est, videre non possumus: radiis acies submovetur, obtutus intuentis hebetatur, & si diutius inspiciat, omnis visus extinguitur. Quid? ipsum Solis Artificem illum luminis fontem possis sustinere, cùm te ab ejus fulgoribus avertas, fulminibus abscondas? Deum oculis carnalibus vis videre, cùm ipsam animam tuam, qua vivificaris & loqueris, nec aspicere possis nec tenere.* Itaque *Simulachra* pro rudioribus & vulgo erant: quo magis mirandum in Orbe Christiano esse non paucos, qui *Simulachris* in divino cultu tantopere delectentur, &c. V. quoque in voce *Iconomachi* & infra in *Statua*. Apud Ægyptios Defuncti (postquam cadaver perunctum & delibutum cedriâ, melle, cerave esset) *Simulachrum* ornabatur coronabaturque, eodem modo ac si adhuc in vivis esset, imo & mensis adhibebatur; tandem vitreo sepulchro inferendum, teste Herodoto *lib. 3.* Quod Græcos probasse, docet Cicero *Orat. pro L. Flacco*, ut & Aristophanes *Concion.* apud P. Victorium *Var. Lection. lib. 2.* De Turcis idem scribit, Phil. Lonicerus *Histor. Turc. Tom. I. part. 2. cap. 19.* Apud Macedones quoque id moris invaluisse, discimus ex Æliano *Histor. Var. lib. 12. cap. ult.* De Byzantinis Principibus, ita Corippus *lib. 1. Num. 13.*

Sic suprema sua servans insignia vitæ
Justinianus erat, non mutans morte colorem,
Sed solito candore nitens, quia vicerat Orbem
Mors veneranda Viri, signis monstravit apertis.
Ipse videbantur cunctis plangentibus unus
Effigie gaudere piâ, diademate cinctus
Purpureaq; in veste jacens requiescere somno.

Nec ignota seculo nostro consuetudo est, namque in Aula Gallica Henrici IV. cognom. *Magni* funestatâ exitu, idem se vidisse scribit Thom. Dempsterus *Paralipom. in Joh. Rosinum Antiqq. Rom. lib. 6. cap. ult.* Porrò, *Simulachra* etiam provinciarum domitarum subjecta pedibus, pingere olim fingereve Romanos consuevisse, legimus. Ovidius *Tristium lib. 4. El. 2.* de *Simulachris* in Triumpho ductis,

Crinibus en etiam fertur Germania passis,
Et ducis invicti sub pede mæsta sedet.

Claudianus *fine VI. Consul. Honorii*,

Colla triumfati proculcat Honorius Istri &c.

De Argeorum *Simulachris* & oscillis, quæ quotannis ipsis Idibus Mai. de ponte sublicio in Tiberim olim Romani præcipitare solebant. V. Festum, Varronem *de L. L. lib. 6.* Plutarchum *in Quæstionibus Rom. quæst. 32.* & Jo. Rosinum *Antiqq. Roman. lib. 4. c. 9.* De *Simulachra Deorum* dedicandi, inungendi, coronandi, more, hic passim, ut & Car. Paschalium Seldenum *de Synedriis vett. Hebræorum Lib. III. cap. 14. §. 4.* & Tob. Pfannerum *Systen. Theolog. Gentilis purior. cap. XI. §. 6. & seqq.* Nec omitte Casp. Barthium *Commentar. Superstitionum*, ubi Sacrificia omnia *Simulachra* fuisse vel factorum vel faciendorum, ostendit, ut & supra dicta de *Imaginibus*: Addo hoc unum, *Simulachrorum* in sacris usum, apud Christianos, ex Cappadocia primùm illuxisse, V. Cl. Suicerum voce *Εἰκών*.

Simulatio, inter errores vett. Hæreticorum. Helcesaitæ enim ab Elxai Magistro suo, qui principatu Trajani extitit, hanc acceperunt traditionem, ut, tempore persequutionis idola adorarent, fidemque suam ore negarent, teste Eusebio *Histor. Eccl. lib. 6. cap. 31*, Epiphanio *Hær. 19.* & Augustino *Hær. 10.* Etiam de Basilidianis scribit Irenæus *lib. 1. cap. 23.* paratos fuisse ad abnegationem neque pati propter nomen voluisse, cùm essent omnibus similes. Fuisse autem regulam eorum, *Tu omnes cognosce, te autem nemo cognoscat.* Cui dogma illud Priscillianistarum apud Augustinum simile *Hær. 70. Jura, perjura, secretum prodere noli.* V. quoque cum *lib. c. Mendacium ad Consensium cap. 11* de Valentinianis idem docentem Tertullianum *c. illos cap. 1.* de Massalianis seu Euchetis, Theodoretum *Hæretic. Fabular. lib. 4. cap. de Massal.* & Joann. Damascenum *lib. de Hær.* de Origenistis, Hieronymum *Apolog. c. Ruffinum lib. 1.* ubi *inter se orgiis mendaciorum fœnerari eos*, ait: de aliis Bernardum *Serm. 65. super Cantica*, & plura hanc in rem apud Joann. Forbesium *Instruct. Historico-Theologic. lib. 3. cap. 20. §. 38. & seqq.*

Simulatrix, apud Papin. Statium *Thebaid. lib. 4. v. 551.*

—— *Ææa simulatrix littore Circe*:

Scaligero *ad Ceirin* & Jo. Meursio *ad Plautum*, saga est; atque ita Veteribus incantatrices ac sagas dictas esse, confirmat Salmasius *Not. ad Spartianum in Hadriano*, quòd multa per *simulationem* in Magicis sacris fierent. Barthio verò sic appellata Circe est, quod, cùm naturam humanam incantationibus suis in ferinam convertere non posset, in formas saltem ac *simulachra* ferarum homines mutaret: Virgilius *Æneid. l. 6.*

—— *forma magnorum ululare luporum.*
Quos hominum ex facie Dea sæva potentibus herbis
Induerat Circe in vultus & terga ferarum,

V. cum *Animadversion.* ad *Statium d. l.* Adde Salmasium *ad Tertulliani Pall. cap. 4.*

Simur, vox Arabica, Σίμωρ in Hesychio, notat muris Zibellinæ in Parthia genus. Ita enim Hesychius, Σίμωρ παρὰ Πάρθοις καλεῖται ζῷόν τι μυὸς ἀγρίου εἶδος, οὗ ταῖς δοραῖς χρῶνται, πρὸς χιτῶνας, *Simor apud Parthos vocatur quædam agrestis muris species, cujus pelles cedunt in vestium usum.* Dant vero animal felis simile, cujus pellis mollitie, levitate, calore & pulchritudine sic excellat, ut eâ Reges & Magnates induantur. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. III cap. 33.*

Simus Magnesius, primus versibus κιναιδολόγοις cœpit, & *ἱλαρῳδίας* introduxit, quem sequuti *Simodi* sunt cognominati, inter Hilarodos in celebri fama. Ionicis & Sotadicis Scriptoribus minus fœdi, prodibant in veste candida, viri, auro coronati, calceisque primùm, inde crepidis utebantur, de quibus V. Scaligerum *Poëtices lib. 1. cap. 52.* & Salmasium *ad Solinum p. 108.* Aliàs *Simus*, nomen personæ Comicæ, uti videre est, apud Casaubonum *ad Galbam Suetonii c. 13.*

Sina, nomen radicis, quæ in Sinis, & quidem vera in prov. Suchuenia solum, provenit, sylvestris vero ubique. *Folin* utramque vocant, at fere sola sylvestris ad nos effertur, cujus medulla rubicundiori colore quodammodo tincta est, ad veræ autem magnitudinem neutiquam accedit, neque tantas habet vires, quamvis non omni effectu careat. Nascitur ubi ipsa terra, uti fungi pfalli Hollandici, aut apud Indos *patacas* nasci propagarique notum, maximè in annosis pinorum sylvis: unde eam ex glutine seu pice pinea produci scribunt, quæ in terram delapsa agat radices, atque herba fiat longo tractu per terræ superficiem serpens, continuoque tuberosas radices emittens, subinde ad capitis puerilis magnitudinem. Figurâ ac mole magnas nuces Indicas, quas *Coccos* vocamus, æquat, nec cortex colore abludit, quamvis non adeò durus crassusque sit, sed mollior omnino ac tenuior: corticem replet nucleus, seu caro alba ac spongiosa, quam incolæ magni faciunt & in suis adhibent medicinis; tametsi cum hæc ad manus non est, sylvestrem illam non respuant, at successu non æque optato. Auctor Anonymus *Sinæ & Europæ cap. 31.*

Sinæ, V. suprà *China*.

Sinai, mons Arabiæ, V. *Sina*. In eo *Inscr.* hanc אדוי על פתא יבטן *Adoni almatha Jeòsèn*, i. e. *Deus virginem concipere faciet*: Iesquipalmaribus notis incisam, a Thoma Obecino Franciscano repertam esse, huncque postea titulum nationibus in Oriente ita placuisse, ut plurimi eo portarum vestibula signarent, refert Georg. de Sepibus *Descript. Musei Kircheriani pag. 9.* V. ipsius Auctoris *Prodromum Coptum.* Idem in *Sinensi* Imperio tabulam marmoream in villa *Sanxuen* A. C. 1625. effossam esse scribit, cui titulus: *Lapis in laudem & memoriam æternæ Legis, Lucis & Veritatis portatæ de Judæa & in China promulgatæ, A. C. 782.* h. e. 145. annis post Evangelium per Chaldaicos Sacerdotes ibi prædicatum, *pag. 9.* V. iterum Auctoris ipsius *Chinam illustratam.*

Sinapi, Hebr. מלוח Syro interpreti Judic. *cap. 9. v. 45.* ubi cùm vulgò legatur Abimelechus urbem Sichem, à se dirutam, sale consevisse, tanquam in perpetuæ vastitatis symbolum, pro *sale* is *sinapi* reponit, sicut *herbam salsam* Arabs. Sed *sinapi* salsum non est, nec reliquæ conveniunt notæ. *Sinapi* enim lautiorum etiam est condimentum, at מלוח non nisi tenuiorum cibus, uti patet ex Job. *cap. 30. versu 4.* & Talmude de Jannæo R. Tract. *Kiddusin cap. 3. fol. 66. a.* laudatis Sam. Bocharto *Hierozoici Part. prior. lib. III. cap. 16.* ubi voce Hebræâ *halimum* potiùs indigitari docet. Cœterum de *Sinapi* sic Plinius *lib. 19. cap. 7.* *Acerrimum sapore, ignei effectus ac saluberrimum corpori sinapi — usus etiam ejus pro pulmentario in patellis decocto* &c. Ob quam saporis acrimoniam, *sceleratam* eam herbam vocat Plautus, *in Pseudolo*,

Teritur sinapis scelerata, cum illis qui terunt:
Nam priusquam triverint, oculi ut exstillent, facit.

Idem usu seminis tristes fieri olim creditum, docet, in *Truculento*,

Si ecastor hic homo sinapi victitet, non censeam
Tam esse tristem posse &c.

Sindon,

Sindon, an quòd *Sidone* primùm inventa? certè *Tyria Sindon* Martiali *lib.* 4 ubi *de Endromide*, memoratur, byssus nempe seu lini species pretiosissima, e qua vestes mollissimæ ac pretiosissimæ conficiebantur, *mulierum luxus destinatæ* (verba sunt Plinii) ideoque ferme purpura tegi solitæ: quas tamen in usum virorum ætate Martialis transiisse colligas, *ex loco cit.* Aliàs ὀθόνη Græcis & *Linea interula* fuisse videtur, unde in *Sindone* Crates à Laërtio introducitur: quod in eo peculiare fuit, cum aliàs *Sindones*, utpote vestes lineæ, ac molles tenuesque, & non solùm à Plinio, ut visum, sed & jam ab Homero, solis mulieribus attributæ, Cynicis asperitatem professis non convenirent. V. Octav. Ferrarium *de Re Vest. Part. I. lib.* 3. *cap.* 2. & *Part. II. lib.* 4. *cap.* 20. De Juvene, qui, postquam cubitum se receperat, audito Christi, quem venerabatur, periculo, lecto se proripuit, *Sindone* tantùm amictus & Christum sequi cœpit, V. Marc. *cap.* 14. *vers.* 5. Ad quam Historiam notat Casaubonus, *Sindonem* lineam fuisse vestem, vel è bysso, nam περὶ σινδόνος legas apud Herod. Inter merces autem Sidone in Græciam à Mercatoribus afferri solitas, fuere olim *Sindones*: unde Græcorum error, Urbis nomine, ut dictum, sic vocatas existimantium. Nam & alibi, quam Sidone, factas fuisse, docemur Prov. *cap.* 31 *versu* 24. & scriptura utriusque nominis refellit. סדין *Sindon*, ut Sidon est צידון. Earum & confectio varia & usus. Apud Græcos & Latinos sæpe vestis linea exterior, est insigne Sacerdotis, præsertim Ægyptiaci: Aliquando honestiorum indumentum, non temere vilioribus assumendum. Unde Ædiles Atheniensium Cratetì prætextato succensuisse leguntur, ὅτι σινδόνα ἠμφίεσε; è cujus responsione cognoscimus, eos, qui operam Tonsoribus dabant, *Sindonibus* fuisse involutos, quod hodieque fit: quemadmodum ex illorum censura, pluris fuisse hunc cultum, quàm ut Philosopho conveniret, vel sic amictum foràs prodire indecorum esse. Cùm vero apud Plut. *de Fortuna Alexandri*, mulier olitor ἐν σινδόνι ... ad Alexandrum adducitur, hic *Sindon*, quibusdam est indumentum hominis fortunæ censusque tenuis. Alius tamen, & fortè melius, vestis nocturna seu cubitoria, ut vocat Petronius, qualem secum hic Juvenis abstulit, cum è lecto se proriperet. Eam è lino fuisse, erudi is observatum. Ita enim & Dionysius Episcopus Alexandriæ, apud Eusebium *Histor. lib.* 6 *cap.* 40. de curiosis ad se capiendum missis; κἀγὼ μὲν, οἶδεν ὁ θεὸς, ... ὑπὸ τῶν ... ἀφικομένων ... ἐπὶ τὴν εὐνὴν ... ἐν τῇ λινῷ σινδόνι ... V. Isaac. Casauboni *Exercit.* XVI. *Bar. num.* 65. Salmasio *sindon* interula est seu linea tunica, quam *camisiam* alii vocabant. Unde, cùm reliqui Philosophi & Græci omnes tunicas gestarent, iis Cynici carentes, sub pallio non nisi lineas tunicas & interulas gerebant, quas ὀθόνας Lucianus *de Morte Peregr.* Laërtius *in Cratete* σινδόνας vocat. Sic Hesychius, ὀθόνη σινδὼν *linea* Latinis. In *Actis* passionis S. Cypriani, *Postquam se dalmaticâ exspoliasset—in linea stetit*, ἐν ὀθόνῃ ... *Ausonius lineam sindonem* vocat: *Puer eja surge, calceos & linteam da sindonem* &c. V. Salmasium *ad Tertullianum de Pallio cap.* 15. Apud Scriptores Ecclesiasticos, *Sindones* dicuntur linteamina, quibus panes à Fidelibus, ad S. Eucharistiam offerri soliti, involvebantur. Ordo Rom. *Oblationes vero Principum Subdiaconus Regionarius à Pontifice suscipit, ac sequenti Diacono porrigit, & ipse in sindonem quam tenent duo acolyti, ponit.* Sed & apud Martialem *lib.* II. *Epigr.* I. pro libri volumine *sindon* est, cum ait:

> *Quò tu, quò liber otiose tendis,*
> *Cultus* sindone *non quotidiana.*

Imò & in *sindone* mortis tuisse scriptitare Indis, apud Philostratum legas in *Vita* Apollonii &c.

Sindunum, vulgò *Senuc*, vicus Galliæ ad Axonam, cella seu Prioratus S. Oricon nobilis, in pago Dulcumensi, qui Diœcesi pa... ecclavæ Remensi continetur; inter Grandem Hammum *Grand Ham* & Vallem *Vaux*. Hadr. Valesius *Not. Gall.*

Sinenses pop. V. *Sinæ*. Horum universalem *Politico-Moralem Scientiam* continens opus ingens, in quo de ritibus & moribus Sinarum, de varietate Sectarum, de Philosophia Naturali, de Artibus, uti & de Lingua Sinensi & de mira literarum ex 64. lineis variè transpositis combinatarum inventione, de Musica ejusque instrumentis; de Geographia, Montibus, Maribus, Fluviis & Urbibus; de Theologicis argumentis, similibusq; inter eos controversiis agitur: asservatur in Musæo Kircheriano Romæ, una cum *Chronographia* Imp. Sinensium, ab An. 275. post diluvium, usque ad A. C. 1666. continuatâ. Georg. de Sepibus *in Descript. Musæi pag.* 65. De monumento *Sinico* haud pridem in hoc Imperio effosso, V. suprà in voce *Sinæ*.

Singiliones Dalmatenses, apud Trebellium Pollionem *in Claudio*, inter munera ad hunc a Gallieno Imp. transmissa, *Singiliones Dalmatenses* X. nec apud ullum alium Scriptorem Latinum memorati, Casaubono *cingula* sunt parva, quibus uterentur *Dalmatæ* equites. Salmasio *singilio* hic idem est, quod in testamento Gregorii Naz. σιγίλλιον; vestis se genus, quæ aliàs Græcis ἀμφίβολος, nam *singulum* vel *sigillum* est τὸ ...: vel vestis Dalmatarum *sigillata* seu clavata: vestium enim *clavos* Græci σφραγῖδας, h. e. *sigilla*, dixere. Hesychius, σφραγῖδες αἱ ἐπὶ τῶν ... σημεῖα. Clavatas autem fuisse Dalmatarum tunicas, notum. V. suprà ubi de *Sigillis vestium*.

Singulare Certamen, V. suprà *Monomachia*.

Singulares & *is*, in *Not.* Imperii memorati, fuere inter postrema officia Præfectorum Prætorio Orientis, & Italiæ, & urbis, de quorum officio V. Pancirolum *lib.* 1. *cap.* 20. & Jac. Cujacium *Observ. lib.* 12. *cap.* 40.

Singularis Ferus, in Versione vulgata Psalmi 80. *versu* 14. *Et singularis ferus depastus est eam*, ubi in Hebr. est זיז שדי *fera agri*, Græci reddunt μονιὸς ἄγριος; aper est, sic enim illum quondam vocari, Ælianus auctor est *lib.* 7 *cap.* 47. & *lib.* 15. *cap.* 3. Hesychius item, Suidas, Phavorinus, Alii. Unde Callimachus *Hymno in Dianam*,

> Εἰ γὰρ ἐγὼ τόξοις μονιὸν δάκος ἠέ τι θῆρα,
> Θηρίον ἀγρεύσω —
> *Quod si ego sagittis* singulare animal, *aut aliquam prægrandem*
> *Feram cepero.*

Et Lycophron πόρκον μονιὸν, *porcum solitarium*, vocat: Apollinaris quoque in paraphrasi ἀτιμαγέλην, *a grege abhorrentem*. Quò facit Gallicum *sanglier*, & Italicum *cingiale* vel *cingiaro*, quæ palàm ex Latino *singulari* facta. V. Sam. Bochartum *Hieroz. Parte prior. lib. III. cap.* 19. ubi voce Hebr. זיז ziz non μονιὸν, i. *singularem*, sed bestiam vel feram quamvis, indigitari pluribus docet. Dictum autem Aprum Græcis μονιὸν, Latinis *singularem*, vel quòd delectetur solitudine, vel quod solus & *singularis* per amnis agros vagetur, habes apud Cujacium *ad lib.* 1. *de Feudis* & Fulleum *Miscellaneorum Sacr. lib.* 6. *cap.* 6.

Singularis Tibia, Græce μόναυλος est. Et quidem primitus *singulares* erant tibiæ, antequam Marsyas geminas instituit. Sed postmodum *singulares* adhibitæ sunt. Namque Tyrrheni non uno genere contenti, *singulari* canebant in Sacris eaque ænea, tanto apud eos in honore, ut, quemadmodum scripsit Aristoteles, non solum ad ejus sonum pugiles certarent, verum etiam, cum in nexos flagris animadverteretur, tibiæ sonum adjungerent; quinetiam, quod mirere, coqui ipsi ad ejus sonum epulas apparárent. Præterea in funeribus usurpatæ &c. V. Scaligerum *Poët. lib.* 1. *cap.* 20. & suprà in voce *Monaulos*.

Singulator, in *Glossis* ... ἱππεύς, Hesychio μονάμπυξ est, *monator* aut Latinis ex Græco dixisse videntur, Græce enim μονὰς ... deduci non potest; eques est, qui solo ac singulari equo vehi..., Μονάμπυξ quoque Græcis & μονάμπυκος, quod posteris Latine ad verbum est *aureax*; ἄμπυξ enim est frenum equi Græcis, Latinis *aurea* vel *orea*. Cujusmodi *Singulatores* seu Equites solitarios, quomodo distinguat a desultoribus, & quot eorum genera faciat Manilius *lib.* 5. vidimus suprà, ubi de *Simplis equis*.

In *Singulis* excellere, majoris hab.tum, quam in omnibus mediocriter versari, docet exemplum apud Veteres Quinquertionis, cujus quamvis amplissima laus fuerit, *singulæ* tamen ejus victoriæ peculiare æstimatæ, non adæquarunt eas, quæ singulorum Athletarum fuere propriæ. Singularis namque Athleta, idemque victor, summum laudis adipiscebatur, velut is qui esset ἄκρος in summo & callentissimus eorum omnium, quæ ad suum certamen pertinerent, sive ea esset *lucta*, sive *pugillatus*, sive *cursus*, sive aliud quid. Quinquertio verò, licèt omnium victor, minus tamen videbatur, ὡς τῶν ἑκάστου ἀκριβέστατα ... ἐπιστάμενος, ἀλλὰ πάντων μετρίως ἐφῆφθαι, *in eo elaborasse, ut singula accurate sciret, sed omnia mediocriter attigisse*. V. Platonem in *Erast.* & Car. Paschalium *Coronarum lib.* 6. *cap.* 23.

Sinis, apud Statium *Thebaid. lib.* 12. *vers.* 576.

> Non *truculentis monstris* Sinin, *infandumq; dedisti*
> *Cercyona* —

Latronis maxime malefici nomen est, idem cum Pityocampte: cujus mentio apud Plut. *Theseo*, Higinium *cap.* 38. Pausaniam *Corinthiac. pag.* 7. Ovidium passim, Auctorem *Ceiris*, Propertium, Diodorum inprimis Siculum *lib.* 4 Suidas Ἀγρὸν βλαβὴν vocat. Vide quoque Appollodorum *fine libri* 3. & Strabonem *initio lib.* 9.

Sinister, apud Statium eundem *Thebaid. lib.* 8.

> *Quis mihi sidereas lapsus mentemq;* sinistri
> *Fulguris?*

Prosper est. *Sinistra* certè *fulmina* optima auspicia esse, præterquam in Comitiis, tradit Cic. *de Divin. lib.* 2. Idem *eod. libr. Bona* ait *sinistra dici, etiamsi dextra sint*. Et communiter a Veteribus, in fulgurum, fulminum, tonitruum, auspiciis, lævum latus felicitatem portendere, secus dexterum, observatum est: quamvis generatim Poetæ *dextrum* omne felix nuncupent. Virgilius *Æneidos* 2.

> *Vix ea fatus erat senior, subitoq; fragore;*
> *Intonuit lævum* —

Ubi Servius, *Sinistrum*, *prosperum*, *quia cæleste est*. *Sinistrum autem à sinendo quantum ad auguria pertinet, quod nos agere aliquid sinat.* Unde alibi *si quem Numina læva sinunt* — *Sinistras autem*

Septentrionales esse, Augurum disciplina consentit, & *ideo ex ipsa parte signisi anciora esse fulmina, quoniam altiora & viciniora domicilio Jovis*. Alter. idem ad l. 9. *sinistra nobis videntur sinentibus ea Diis, illis dextra sunt*. Scitius eque penitiore Antiquitatis lectione Festus, *Sinistræ aves. Sinistrumq; est sinistrinum auspicium id est, quod sinat fieri*. Varro *Epist Quæst. l. 5. A Deorum sede, ait, cum in Meridiem spectes, ad sinistram sunt mundi partes exorientes, ad dextram occidentes, hinc factum arbitror, ut sinistra meliora auspicia, quam dextra, esse existimentur*. *silentio surgere cum dicitur* (auspicium) *significat non interpellari, quo minus rem gerat, at sinistrum hortari quoque auspicia ad agendum quod animo quis proposuerat* &c. V. infra. Sed & *Sinistra manus*, apud gentes quasdam, Persas inprimis olim hodieque, honoratior: qua etiam communicatum olim in Ecclesia, more communi a Dominicanis retento, ait Macer, qui etiam à parte sinistra Eucharistiam a Pontifice accipi, refert *in Hierolexico*. Aliàs *sinistra*, infelicia. Virgilius *Ecl. 1*.

Sæpe sinistra cava &c.

Unde cùm in dextrum latus corpus olim, qui adorabant, circumagerent, dextratione etiam ædes sacræ lustrarentur, & aræ circumirentur, uti discimus ex Plauto, Propertio, Aristophane in *Pace*: contrario gyro lustrabantur rogi, in decursionibus funebribus. Statius,

—— —— —— *lustramq; ex more sinistro*
Orbe rogum.

Sic in sacris, quæ Inferis fiebant, *sinistrâ* manu litabatur. Serenus,

Inferis manu sinistra immolamus pocula,
Læva quæ vides Laverna, Palladi sunt dextera &c.

Interim naturalior hic motus, ut docet Philosophus, ἀπὸ δεξιῶν ἐπ' ἀριστερά, equo que naturaliter *ad sinistram* flectere tradunt Equarii: quæ ratio, cur in Circensibus equi *ad sinistram* flecterent, ac sinistro gyro interiore metas lustrarent. Lucanus *l.* 8.

—— *nec sic moderator equorum*
Dexteriore rotâ lævum cum circuit orbem.

Unde absolute *interior* Latinis, pro *sinisterior*, ut *interior comes, interior sponda, interior rota*. Etenim in hac κυκλοφορίας circumactione, interior orbis &, propior centro *sinister* habetur, ut pluribus docet Salmasius *Commentar. de Musicis vett. Instrumentis*, V. quoque eum *ad Solinum* ubi totam Circulium horum certaminum rationem exponit *p. 936. & seqq.* plura verò hanc in rem hic passim, inprimis ubi de voce *Lævus*; item de *Manu*, *Pede sinistro*, alibi. Addo saltem, *ad Sinistram Judicis impios olim sistendos*, quod dicitur Matthæi c. 25. etiam Gentilibus olim non penitùs fuisse incognitum, uti Eris Armenius disertis verbis docet apud Platonem *de Rep. lib. 10. p. 518*.

Sinistra dextræque Tibiæ, à lateribus, unde inflabantur, nomen accepere: de quibus sic Jul Cæs. Scaliger *Poëtic. l. 1. c. 20*. *Internodium radici proximum excidebant ad lævam tibiam, quod sub esset cacumini, ad dextram: quo lævarum sonum gravem agnoscas, dextrarum acutum. Sic apud Vett. scriptum est, ut Latini ajunt. Sinistras acutiores aptasq; rebus ludicris: item Sarranas, quibus ajunt foramina fuisse quinque, velut Spondiacis. Non igitur constant sibi: Spondiacæ enim rerum gravium affines fuere. Hac de causa Phrygiis foramina erant inæqualia sicuti dactylicis, quæ ludicris adhibebantur. Dextras autem apud Romanos, funeribus dicatas, quia essent graves, cum tamen in funeribus, Barbari acutissimis uterentur* &c. Cui consentiens Ald. Manutius Pauli fil. *dextras*, quæ dextrâ Histriones spectabant, sinistrâ spectatores; *Sinistras* contra nominatas, hasque gravem, illas acutum sonum reddidisse, ait: aliud sentiente Petro Victorio *Var. Lection. lib. 38. cap. 23.* qui *dextras*, quòd dextra parte oris manuque; *Sinistras*, quæ contrariâ tenebantur, appellatas contendit. Vide infra ubi de *Tibiis*. In Augurali scientia, in qua dextrum *sinistrumque* Cœli latus solicitè observabatur, *Sinistræ* aves Latinis faustæ credebantur, quod iis Septentrio sinister erat, teste Livio, Orientem aspiciendo; faustæ autem illæ aves erant, quæ altè sub volarent; quod versùs Aquilonem fieri oportebat, is, quibus maximè omnium sublimis ille vertex. Atque ita Judæi quoque observarunt, qui cùm oculos ad Orientem converterent, quem קדם appellant, Austrum pro dextra, Septentrionem pro sinistra habebant: Græci contrarium tenuere modum. Cleomedes enim Occidentem anticam partem esse voluit, posticam Orientem, itaque Septentrio illis dexter, & auspicia dextra fortunata, V. Anton. Thysium JC. *Not. in A. Gellium lib. 1. & Exercit. Miscellan. Exercitat.* 19.

Sinistri, Græcè Ἀριστεροί, Hæretici, quòd *sinistram* manum abhorrentes ea nihil reciperent, sic dicti, memorantur can. 7. Conc. CP. ad quem Balsamon *Novatianos* quoque & *Sabbatianos* esse appellatos, monet, V. suprà his vocibus.

Sinthia, adde: Plurium sub se civitatum caput, unde & genti nomen memoratæ Livio *l. 38 c. 9*

Sinthus, Græcè Σίνθος, apud Auctorem *Peripli*, maximus post Mare Rubrum fluviorum, Indus est, quo modo hodieque dici audimus. Ptolomæo unum ex Indi ostiis Σίνθον dicitur. Item nomen loci in Ins. Taprobane seu *Zeilan*. V. Salmasium *ad Solinum p. 995. & 1110*.

Sinus, Veteribus quod inter brachia ad summum pectus intercipitur, dictum est: Unde & recessus littorum, in quos se mare insinuat, *Sinus*; & *Sinum* vestium vocavere, quodcunque partem illam corporis tegeret, Tunicæ, Togæ, Chlamydis. De Togæ *sinu*, ut paulo plura addam, fiebat is ex Togæ redundantia in rugas tam in summo, quàm in imo, contracta. Unde rugas eas & plicas, tam quæ supernè a cervice cadentes, exerto brachio dextro, colligebantur ad pectus, quam quæ in ima ora sinistro brachio subductæ contrahebantur, Veteres *Sinum* dixere. Duplex viz. is fuit, alter *Inferior*, qui nempe ex lacinia Togæ sinistro brachio formabatur, ita tamen ut una ora infra ipsum caderet, qui *decentissimus* Quintiliano *lib. 11.* dicitur: memoratus Suetonio *in Cæsare*, *Ut animadvertit undique se strictis pugionibus peti, Toga caput obvolvit, simul sinistra manu sinum ad ima crura deduxit, quò honestiùs caderet*. Et *Superior*, qui ex lacinia superiori Togæ fiebat, quæ porrecto brachio dextro dejecta ad pectus & in rugas complicata, obliquè sub dextro brachio ad lævum humerum ad instar balthei currebat. Et hic propriè *Sinus*, inter quem & tunicam, quà parte sinistram pectoris partem cum humero velabat, multa recondebantur. Plut. *Romulo* tradit, cùm inter homines apparere desiisset, creditum, à Patribus discerptum fuisse, in æde Vulcani, artusque laniatos ἐν τοῖς κόλποις, intra Togæ *sinum* conditos indeque elatos. Arma quoque eodem occultat: Sueton. *Octavio c. 35. Cordus Cremutius scribit, ne admissum quidem tunc quenquam Senatorum, nisi solum & prætentato sinu*. Sic apud Livium *lib. 23. Perolla Campanus Toga rejecta ab humero, latus succinctum gladio nudat*. Similiter apud Senecam *de Clem. lib. 1 cap. 9 Jam pugiones in sinum amicorum absconderat*: apud Horat. *Ferre sub ex sinu laxo* &c. De inferiori verò Togæ sinu, capiendus Livius quoque *lib. 21.* ubi de Legato Rom. Carthagini bellum indicente, *Tum Romanus*, inquit, *sinu ex Toga facto. Hic ait vobis bellum & pacem portamus: utrum placet sumite. Sub quam vocem haud minus ferociter, Daret utrum vellet, cùm succlamatum esset, & quum is iterum sinu effuso bellum dare dixisset: accipere se omnes, responderunt*. Quod nihil aliud fuit, quàm Togæ laciniam lævo brachio subductam, dextrâ manu expandere & velut gremium formare. τὸν κόλπον ἐκτείνας ait Appianus. Sic, cùm Romulus, apud Plutarchum rapiendarum Sabinarum hoc signum statuisset, ἐξαναστὰς τὴν ἁλουργίδα ἀνέστειλε καὶ περιέβαλεν αὖθις, surgens ipse Togam purpuream in *Sinum* contraxit, ac rursus demisit sive explicavit. Utriusque *Sinus* componendi rationem docet Quintilianus *lib. cit.* inferiorem decentissimum fore tradens, *si aliquanto supra imam Togam fuerit*, i. si extrema pars Togæ cum sinu non involvatur, seu soluta paulo infra rugas cadat: Superiorem verò, si *nec strangulet*, i. non ita cervicibus adstringatur, ut præfocet; *nec fluat*, i. nec nimis laxus sit, &c. Cœterum major minorve *Sinus* erat, prout strictior laxiorque Toga. Et antiquissimis quidem Romanorum nulli planè fuere, quòd brachium Togâ continerent: Postquam verò brachium, angustis Togis & corpore adstrictis, exseri cœpit, perquam illi breves; at ætate Augusti & deinceps laxis fusisque Togis majores & fusiores *Sinus*, altiusque cadentes in usu esse cœperunt, ut in vett. nummis apparet. Ut enim in nummo Aurelii Divorum Fratrum Togæ brevissimus cernitur, vix pectus excedens; sic in nummo T. Vespasiani ultra genua cadens, ut & in nummo Plautillæ. Cœterùm, quoties illæ rugæ arte cogerentur, & *nodo constrictæ*, ut de Toga Hortensii tradit Macrobius, *contabularentur*, eum *Umbonem* vocatum fuisse, discimus ex Tertulliano *de Pallio*: verùm non semper umbonem arte coactum fuisse, docet Persius, cùm de communi Toga virili loquens, ait:

—— —— *Togaq; impune Suburra,*
Permisit sparsisse oculos jam candidus umbo.

Qui quidem idem cum *Sinu* fuerit, cùm nihil aliud esset, quàm fortuitæ rugæ, ad instar umbonis, protuberantes &c. V. Octav. Ferrarium *de Re Vestiar. Parte I. lib. 1. cap. 6.* & ejus hac de re cum Joh. Friderico Gronovio literariam concertationem, *Parte ejusdem lib. sed. cap. ultimo*. Adde Salmasium *ad Tertullianum de Pallio c. 5.* ubi de *Sinu Togæ* prolixè disputans, eum ab *Umbone* diversum utique fuisse, contendit. Sed & *Sinus* dicti sunt, annuli & nodi tortiles inflexi capilli, qui olim delicatioribus in usu. Ovidius,

Quàm se præbuerant ferro patienter & igni,
Ut fieret torto nexilis orbe Sinus

De quibus V. ubi de *Capillo*, item in voce *Fluctus*, *Gradus* &c.

Sinus Maris, pars est ejus curvo litore intercepta, seu littorum recessus, in quem Mare se insinuat; Ital. *Golfo*: Quos duûm generum constituit Auctor *Histor. Orbis Terr. Geogr. & Civ. cap. 3. §. 6. oblongos & latos*; de quibus V. hic *infrà*.

Sinus Maris oblongi.

a. Mare Mediterraneum, Europam à Bor. Africam ab Austro, Asiam ab Or. habet: ipsumque *Sinus* alios minores, nec tamen minùs celebres emittit, è quibus *Oblongi* quidem sunt, Mare Adriaticum, *Golfo di Venetia*. Tarentinum, *Golfo di Taranto* in Mari Ægeo, *Sinus* Thessalonicensis, *Golfo di Salonichi*. Quibus additur Propontis, *Sinum* per Hellesponti fretum Mari M. di-

cerr. communicans. Pontus Euxinus Bosporo Thracico Propontidi annexus; qui ipse etiam alium non ignobilem format *Golfo di Nigropoli* appellatum. Palus Mæotis. *Lati* seu Hiantes, duo, Syrtis major & minor *Golfo du Capis*. β. Mare Balthicum, olim *Sinus Codanus*, tres alios *Sinus* secundarios non ignobiles habet, Botnicum, Finnicum & Livonicum. γ. Mare Rubrum, seu *Sinus Arabicus* communiter *Mar di Mecca*, ex Oceano Indico fluit, ad Aden urbem & prom. Africæ, ac inter Africam versùs Occidentem, & Arabiam versùs Orientem, decurrens, sistitur ad urbem *Suez*, ubi Turcicæ classis statio: Ejus fretum *Babelmandel*. δ. *Sinus* Persicus, seu Mare Persicum, *Mare Elcatif*, inter Arabiam ab Occ. & Persiam ab Or. decurrit. Addunt quidam & *Sinum* Coreensem *Golfo de Nanquin*, sed cum neutram Insulam esse recentiorum observationibus constet, Mare ipsas interluens *Fretum* potiùs, quàm *Sinum*, vocare convenit. V. *Tab. de Witt. & Tab. Amer. adnexam Itinerario* Th. Candischii *p.* 50.

Sinus lati seu hiantes.

α. In Asia, *Sinus* Gangeticus, *Golfo di Bengala*, terminatur littore Coromandelico, Indiâ, Pegu, Siam, Malacca &c. β. Inter Malaccam & Cambajam. γ. In Europa, juxta Russiam, Mare Album. δ. In America, *Sinus* Mexicanus, qui inter Americam Sept. & Merid. decurrens terminatur Isthmo Panamæ. ε. Mare Hudsonii, Americæ Sept. inter Nov. Franciam effusum Estotilandiam usque. ζ. S. Laurentii *Sinus*, inter Canadam, Novam Franciam & Terram Novam. Quò pertinet etiam Mare Caspium, *Lacus* nomine potiùs, quàm *Maris*, nominandum, quia Oceano manifesto ductu non adhæret, nisi cum Ponto Euxino & Mari Persico per occultos cuniculos connecti dicas, quod ingeniosè probat Kircherus *M. S. lib.* 2. *cap.* 13.

Sinzendorf, nomen Familiæ illustris, ex Austria, cujus Auctor Conradus *à Sinzendorf* floruit A. C. 1270. posteri nunc dignitatem S. R. Imperii Thesaurariorum & in Sueviæ Comitum scamno locum impetrarunt. Rami familiæ cùm plures essent, inprimis à Leonhardi filiis Laurentio & Reinperto, quorum uterque fatis concessit A. C. 1528. duæ lineæ ortæ sunt: ab hoc *Fridaviensis*, ab illo altera, quæ *Fureck*, *Achleitten & Goggitsch* obtinuit, in qua nunc inprimis eminent suo fratres Joachimus & Rudolphus. Quorum ille, fil. Augusti *Da. de Sinzendorf*, ex Elisabetha Trautmansdorffia, primus *Comitis & Thesaurarii* titulum nactus, junxit sibi Mariam Salomen Polheimiam, & ex ea, præter filias, Augustum suscepit (*n.* A. C. 1644.) iste *Com.* quoque *de Sinzendorf*, ex agnata Eva Susanna, Theodorum genuit (*n.* 1657.) V. Phil. Jac. Speneerum *Theatro Nobilit. Europ. Part. I. pag.* 24. 135. & *in Ind.*

Siparium, ex *separium*, Græcè τὸ ἐπίφαρον, q. *superindumentum*, ... *vestimentum*, dictum est. Φᾶρος enim Græci dixere omne vestimentum, quod injicitur, circumjicitur atque etiam insternitur: quo modo *pallium* apud Latinos sumebatur. Α᾽ Φᾶρος autem Latinum antiquum *parus*, unde *subparus* aut *supparus*, tunica vel subucula, quæ sub *paro* accipiebatur, & *separium*, atque inde *siparium*, ut diximus. V. Salmasium *ad Tertullianum de Pallio cap.* 3. de *Sipariorum* autem in Vett. Comœdiis usu, alibi.

Siphon, seu *Sipo*, apud Plinium *Epistolar. lib.* 10. ubi de Nicomediæ incendio ad Trajanum, *Nullus unquam in publico sipo, nulla hama, nullum denique instrumentum, ad incendia compescenda*: σίφων est, tubus sc. subterraneus, ex quo emittitur aqua in incendiis. Ita Hesychius, Σίφων, ὄργανον δι᾽ οὗ ... ὕδατος ἐν ταῖς ἐμπρησμοῖς. Cujusmodi instrumentorum rationem ac fabricam, quæ adversùs incendia aquam in ipsa quoque ædium fastigia ejaculabantur, docet Hero Mechanicus *lib.* περὶ Πνευματικῶν. V. Hadr. Turnebum *Adversarior lib.* 15. *cap.* 13. & Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. II. cap.* 50. Apud Ecclesiasticæ rei Scriptores, vox occurrit, pro calamo seu fistula, quâ seculis post Christum natum aliquot in S. Eucharistia vinum è calice exsorberi cœpit. Anastasius, *Obtulit calicem majorem fundatum cum siphone pensante libras* 30. Cujusmodi tubulo aureo, in consecrationibus solemnibus, Pontificem Rom. uti, nec non Diaconum & Subdiaconum, docet Dominic. Macer *in Hierolexico*, ubi in Casinensi Monaster. fistulam talem antiquam, quâ Abbates usi, asservari, aliaque hanc in rem, addit.

Sirca, adde: In *libro* 4. *de vita* Bernardi Claravallensis Abbatis, memoratur *Guntrannus de Sirca*, diciturque *oppidum* hoc esse *proximum Monasterio Rusinensi*, vulgò *Retil* vel *Retel* qui locus non longè à civ. Treviris distans, *Sircæ* castro ad Musellam sitæ multo propior est. Hadr. Valesius in voce *Rusina*.

Sirenes, adde: In fictitiis Plinio avibus habentur, quod miretur quispiam, ut cogitet, vulgò à Pictoribus, quia maris monstra credantur, effingi superiori corporis parte virgineâ, inferiori autem piscium. Sed tale quid apud Veterum legas neminem, inquit Vossius. His enim supernè formosæ erant Virgines, infernè aves. Unde Ovidius *Metamorph. lib.* 5 *fab.* 7.

——— ——— *Vobis Acheloides unde*

Pluma, pedesq; avium, cùm Virginis ora geratis?

Atque hanc etiam sententiam legas, apud Ælianum, *de Animal. lib.* 12. *cap.* 23. Servium *ad Æneid. lib.* 6. & Suidam. De quibus cùm variæ fuerint Antiquorum sententiæ, maximè tamen verisimile est, fuisse Psaltrias, corpore quæstum facientes, quæ transeuntes allicere, allectos detinere, detentos & animo corrumpere, & pecuniis ac honesto nomine privare solebant. V. Gerh. Vossium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 3. *cap.* 99. De *Sirene* in sepulchro Isocratis, V. Fortun. Licetum *de Lucernis Antiqq lib.* 6. *cap.* 6. de *Sirenis* Lucerna sepulchrali eundem *lib. eod. cap.* 35. ut & suprà, ubi egimus de Lucerna *Nesidea*; adde Salmasium *ad Solin. passim*. At *Sire*, vox Gallica, quâ donabantur Magnates, & generatim, qui militari dignitate gaudebant, cum cœteri proprio nomine indigitarentur: an à Græco κύριος, seu, ut Byzantini efferebant, κῦρος & κῦρις, quam postremam vocem virorum illustrium nominibus præpositam, & à quibusdam idiotismi hujus ignaris in nomen *Cyrus* perperam traductam, passim observare est. An ab Hebræo, unde ejus etymon arcessunt Nic. Fullerus *Miscellan. sacr. lib.* 1. *cap.* 11. & Steph. Guichartus, quos vide. Absque adjectione, ipsius Regis hic titulus est. Inde porrò formatum *Monsieur*, quæ vox cur nominibus appellativis filiorum Principum postponeretur, V. Tillium, laudatum Car. du Fresne *in Glossario*. Plura in voce *Dominus*.

Siri, Græcè σιροί, subterraneæ sunt apothecæ, Varro *R. R. lib.* 1. *cap.* 57. *Quidam granaria habent sub terris, uti speluncas, quas vocant σειρούς, ut in Cappadocia ac Thracia.* Curtius *lib.* 7. ubi de Bactrianis. *Siros vocabant barbari, quos ita solerter abscondunt, ut, nisi qui defoderunt, invenire non possint. In iis conditæ fruges erant.* Stephanus quoque Syassi Phrygiæ pagi meminit, in quo Cimmerios recepisse ait tritici modiorum decem millia ἐν σιροῖς ..., *in siris recondita*: Hesychius modò ὀρύγματα, ἐν οἷς ..., modò τάφρους ..., vocat &c. V. de illis Columellam *lib.* 1. *cap.* 6. Plinium *lib.* 18 *cap.* 30. Vitruvium *lib.* 6. *c.* 8. Alios. Vox an deflexa ex Hebr. אצר *asar*, i. recondere, unde אוצר *otsar*, quod Chaldæi pro *horreo* sæpe usurpant, ut Genes. c. 41. v. 56. Prov. c. 3. v. 10. Joel c. 1. v. 17. Et LXX. reddunt τὸν οἶκον τὸν ὑπόγαιον, *domum subterraneam* Jerem. *cap.* 38. *vers.* 11 V. Sam. Bochartum *Hieroz. Part. poster. lib. IV. cap.* 21. ubi specus hujusmodi in Africæ penè omnibus agris villisque, condendi frumenti gratiâ, etiam haberi consuevisse, idque propter bella maximè, ex Hirtio addit, *de bello Africano lib.* 5. &c.

Sirikrak, nomen avis Europæis incognitæ, à sibilo suo sic dictæ, quâ in terrâ sedente (quod præter morem facit) & sibilante, aut Deo ipso per illam, si recutitis Doctoribus credimus, venturus est Judaicus Messias, & Judæi toto Orbe dispersi congregabuntur, juxta vaticinium Zachariæ c. 10. v. 8. *Sibilabo ad eos & congregabo eos.* Talmudicis enim auspicata hæc avis. Arabibus contra: quibus corvi est species, viridis, elegans, magnitudine columbæ. Viride ejus pulchrum & saturum; alis nigra est, aut rubro & albo distincta, rostro rubro, quandoque etiam flavo, apibus infesta, à coitu multum abstinens, furax, querula adeò & clamosa, ut alia ave verberatâ clamet, quasi ipsa vapulasset. Porrò tam hyberna quàm æstiva, ab omni hominum consortio remotissima, nido summè fœtida &c. In Tartariæ campestribus circa Caucasum & Caucasias portas magno numero invenitur, de qua porrò sic Hautho Armenus *de Tartaris* c. 74. *In quadam planitie, quæ vocatur Mongal, stant hyeme quædam aves magnitudinis phasianorum, quæ pulcherrimas habent plumas, & vocantur* Seicerach, *unde quando aliquæ gentes ingrediuntur illam planitiem, statim fugiunt illæ aves & transeunt per illas custodias & fossata* (ubi Caucasiæ portæ) *& qui sunt deputati ad custodiam illius loci, per illas aves manifestè cognoscunt inimicorum adventum & ad defensionem continuè sunt parati.* V. Bochartum *Hieroz. Part. poster. l. II. c.* 23.

Sirius, adde: In ortu ejus matutino Heliaco, uti & diebus aliquot ante & pòst, ut Deo, sacrificatum illi olim esse, *Sesbi* Patriarchæ nomine, observat Joann. Seldenus *de Synedriis vett. Hebræorum l. III. c.* 16. *n.* 6. V. de eo plura, apud Salmasium *ad Solinum p.* 428. & *seqq.* & Casp. Barthium *Animad. ad Statium passim*, inprimis *Part. I. p.* 96. & *Part. II. p.* 1200. & *seqq.* ubi eum aucti quidem caloris indicem, non verò causam esse, contra traditionem Vett. pluribus contendit.

Siromastes, apud Hieron *Epist.* 53. *Legi enim siromastem Phinees, austeritatem Heliæ, Zelum Simeonis Chananæi, Petri severitatem &c.* Gr. Σειρομάστης, quo vocabulo utuntur LXX. Num. c. 25. ubi de impuro pari à Phinea *hastâ* trajecto: Hesych. est, juxta Intercept. *Species jaculi—lancea.* Et, *lanceæ hastile, romphæa. Siromastes instrumentum quoddam ferreum, quo, manubrium habente ligneum, Publicani ad scrutandum utuntur.* V. Jo. Meursium *in Gloss. Græco-barbaro.* Itaque apud eundem Hieron. *in Sabinianum*, ubi ait, *Cave, ne te Phinees cum Madianitide fornicantem sua hastâ configat*: ac alii *ferro hastâ*, alii codices *ferro hastæ* habent, *siromaste* reponit Gronovius *Observat. in Eccl. c.* 19.

Sirpi, Græcis πλέγματα, quorum usus in vinea, alligando fasces & fustes incisos, unde capsa cisiorum & plaustrorum *sirpeæ* aliter Latinis. Ovidius,

——— *Et in plaustro sirpea lata fuit.*

Ubi malè in vulgatis, *scirpea* est. Indidem *sirpiculum* & *a*, cophinus viminei textus Propertius,

Sirpiculis medio pulvere ferre rosam

Colu-

Columella in Horto,

——— ——— *& cavo vimine plexum*

Sirpiculum ———

Et apud Lucilium,

Tintinnabulum abest hinc, sirpiculaq; olerorum.

Verbũ est *sirpare*, quod Varro exponit colligando implicare. Hinc ænigmata *sirpi*, πλέγματα πεπλεγμένα ἢ γρῖφοι. Vocis origo à Græco *ῥιπὶς* & *ῥῖπος*, i. πλέγμα, Æolice trajectione solitâ *ἴρπος*, unde Latini addito *s*. fecere *sirpus*. Aliud quid est *sirpicula*, apud Varronem *de L. L. lib. 4 non apertum, unde lumariæ falces, & sirpiculæ*. Nempe *sirpicula* ibi, pro *sarpicula* est, falx vinitoria, à *sarpendo*, i. putando: unde *sarpta vinea* & *sarmenta*, surculi amputati &c. Salmasius *ad Solinum pag.* 587. V. quoque eum *ad Capitolinum in Pio*.

Sisarra, in *Glossis ἀρβήλαιον νάζες ἐνιαυσιῶν, ovis quæ annum superavit*, Hebr. כבש, agnus inter שׂה i. *subrumum* & איל, i. *arietem trimum*; ab anno nempe primo ad tertium. De quali ove Levit. *cap. 4. versu 32. Si obtuleris* כבש *in oblationem suam, fœminam integram eam offeret*. V. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. II. cap. 43.* ubi *μετρώνα*, Homero vocari *Odyss. ι. versu 221.* addit.

Sifidenses, Valdensium asseclæ, memorantur Reinero c. *Waldenses cap. 6.*

Siser, inter nascentia in hortis describitur Plinio *lib. 19. cap. 5.* Siser his seritur mensibus, Februario, Martio &c. Brevior his est, sed torosior amariorq;, inula per se stomacho inimicissima: eadem dulcibus mistis saluberrima. Pluribus modis austeritate victa gratiam invenit. Namque & in pollinem tunditur arida, liquidoque dulci temperatur: & decocta posca aut asservata vel macerata pluribus modis, & tunc mista defruto, aut subacta melle, uvisve passis, aut pinguibus caryotis. Alio rursus modo cotoneis malis, vel sorbis & prunis, aliquando pipere aut thymo variata defectus præcipuè stomachi excitat, illustrata maximè Juliæ Augustæ quotidiano cibo. Græcis *σίσαρον*, Euboënses *σίσαρον* vocabant, de quo pastinacæ genere, apibus gratissimo, V. Salmasium *ad Solinum pag.* 597.

Sistrum, Instrumentum fuit Musicum, in Isidis sacris percuti solitum, *oblongum, manubriatum in ima parte, cancellatum trajectis virgulis, & ut verbo dicatur, lamina ac præterea nihil*, definiente Pignorio *Comm. de Servis*, qui proin virum doctum cum Crotalo id confundentem, ibidem refellit: cum hoc, ut Eustathio credimus, fuerit vas e testa, ligno aut ære, quod manibus tenebatur, & collisum, sonitum edebat. Appulejus Isidem cum *Sistro* prolixiùs sic describit, *Metamorphos. lib. 3 Dextra quidem*, inquit, *ferebat æneum crepitaculum: cujus per angustam laminam, in modum balthei recurvatam, trajectæ mediæ paucæ virgulæ crispante brachio tergeminos jactus, reddebat argutum sonum. Læva verò cymbium dependebat aureum* &c. Nempe æreum crepitaculum fuit concavum, ad tinnitum edendum, quod *lamina incurvata in modum balthei* non fecisset, nisi concava fuisset; crepitum enim atque sonorum illum tinnitum edebant illæ paucæ virgulæ trajectæ mediæ, per eam *Sistri* laminam, quæ pariter æreæ erant atque in patentioribus laminæ curvatæ foraminibus volubiles, versatiles omninoque mobiles ad crepitum ciendum: Personabant autem solà crispantis brachii iteratâ per aerem jactatione. Ejus prima inventrix Isis, Ægypti Regina, & post obitum pro Numine incolis culta, fuisse perhibetur: Ita enim Isidorus *in Orig. lib. 3. Sistrum ab inventrice vocatum*, (q. Isidis instrumentum) *Isis enim id genus invenisse probatur, ex Juvenali Sat. 13. Inde & hoc mulieres percutiunt, quia inventrix hujus generis est mulier. Unde & apud Amazones* Sistro *ad bellum fœminarum exercitus vocabatur.* Ubi quod de etymologia ejus adfert, ineptum id, meliùs è Græca voce *σεῖστρον*, ἀπὸ τοῦ σείειν, à concutiendo, deduxas. Ipsa hoc instrumento Dea credebatur pejerantes percutere & cæcitate punire: Juvenalis *loc. cit.*

Est alius metuens, ne crimen pœna sequatur,
Hic putat esse Deos ac pejerat: atque ita secum:
Decernat quodcunq; volet de corpore nostro
Isis, & irato feriat mea lumina Sistro;
Dummodo vel cæcus teneam, quos abnego nummos.

Quod inde factum, quia cùm Isis inter alias Leges justissimas, quas populis tulerat, pejerantes oculorum cœcitate multasset, post mortem dein divino cultu honorata, manente eadem apud Ægyptios perjurorum pœnâ, *Sistri* à se inventi virtute id efficere existimata est. V. quoque Ovidium *in Ponto lib. 1. versu* 51 & *seqq.* Unde ejus Sacerdotes ab omnibus timebantur, ut idem indigitaverat paulo antè.

Et quis ita est audax, ut limine cogat abire
Jactantem Pharia tinnula Sistra manu.

Ubi Poëta, de Isidis sacris Romam translatis verba faciens, Sacerdotes ejus maximè ex Insul. Alexandrina Pharo fuisse accersitos, qui *Sistra* ad barbarum illum sonitum edendum quaterent, innuit. Nempe *Sistrum* Isiacorum, ut Cymbalum Sacerdotum Matris Deûm, instrumentum fuit. Apulejus *Metamorph. l. 11. Sacerdos appropinquat, dext. à* Sistrum *præferens*. Virgilius,

——— ——— *Patrio vocat agmina* Sistro.

Persius *Sat. 5. versu 185.*

——— ——— *Cum Sistro lusca sacerdos.*

Ubi Pseudocornutus, *Sistrum*, inquit, Sacerdotes Isidis portant. Lusca autem ideo, quòd nubiles deformes, cùm maritos non invenerint, ad ministeria Deorum se conferant: Forma ejus ovalis & manubriata, circa oras tintinnabula pendentia habens. Unde sonabile Sistrum Ovid. Metamorph. *lib. 9. cap. ult.* Turba *Sistrata*, Martiali *lib. 12. Epigramm. 29.* Materia illi æs, aurum, argentum. Apulejus *lib. 11.* Æreis & argenteis imò verò aureis Sistris argutum tinnitum constrepentes. Idem Britannicus docet, sed, qui cum Britannico ponunt ex argento quoque & auro Sistra, verba sunt Liceti, non ita sonora faciunt instrumenta arguto sonitu, propter metalli mollitiem; magis enim sonora sunt ex ære, quàm ex argento vel auro, crepitacula. Quinetiam Sacerdotes Isidis, Deam circumferentes impositam Asello, sicut ajunt Æsopus & Apulejus, pauperes erant, mendicantes & fures, ob inopiam, corradentes ab omnibus vel vilissima quæque munuscula; quare non aurea vel argentea, sed ærea duntaxat modo, vilioris pretii, Sistra habuisse videntur. Mystica significatio *sistri* in dextra Isidis, sinistrà situlam seu cymbium tenendo, indigitatur Servio *ad Æn. 8. versu 696.* Isis est genius Ægypti, qui per Sistri motum, quod gerit in dextra, Nili accessus significat, & recessus, per situlam, quam sinistrâ tenet, ostendit fluentiam omnium lacunarum: Isis autem linguâ Ægyptiorum est Terra. Ita in sacris inprimis *Sistri* usus frequens fuit: sed & in bellis adhibitum eoque Amazonas pro tuba, in expeditionibus, fuisse usas, ex Isidoro suprà laudato *Etymol. lib. 2. cap. 21.* discimus, & confirmat id Sext. Propertius *lib. 3. Eleg. 10.*

Romanamq; tubam crepitanti pellere Sistro,
Baridos & contis rostra Liburna sequi.

V. quoque Hadr. Turnebum *Adversar. lib. 26. cap. 33.* & Salmasium *ad Vopiscum in Carino*. Ejus figuram, cum aliis quibusdam crepitaculis, ex antiquis monumentis depromtam, exhibet Laur. Pignorius *lib. cit.* ut & Fortun. Licetus *de Lucernis Antiqq. lib. 6. cap. 114. in Lucerna, in qua Isis sculpta est, cum Sistro in dextra manu, sitella seu vase aqua pleno in sinistra & flore lilii in vertice.* V. eundem *cap. 122. seq.* Cum crotalo tamen nonnunquam confunditur, de quo diximus suprà.

Sisymbrium, planta Veneri grata, myrto sociari in coronis olim solita. Et quidem Ovidius alloquens vulgares puellas, vult eas offerre huic idolo coronas textas è *sisymbriis*, myrto, rosa, *Fastor. lib. 3.*

Cumq; sua domina date grata sisymbria *myrto,*
Textaq; composita juncea vincla rosa.

Etiam Sponsi *sisymbrio*, sicut sponsæ asparago, coronari olim soliti. Quod eliciunt aliqui ex illo Aristophanis *in Avibus*, ubi, cùm Epopis dixerat, suos in hortis pascere alba sesama, myrta, papavera & *Sisymbria*; respondet Euelpis,

Ὑμεῖς μὲν ἄρ' ἂν ζῆτε Νυμφίων βίον.
Vos igitur vivitis sponsorum vitam.

Ad quæ verba Scholiastes, sisymbria interpretatur *φύλλα οἷς ἐστεφανοῦντο οἱ Νυμφίοι, folia quibus coronabantur sponsi.* Sed intelligi item locum illum, quasi molliorem & delicatulam procorum vitam tantùm designaret, ex Erasmo *Chil. 2. Cent. 6. adag. 69.* ait Seldenus *Uxor. Hebraic. lib. 2. cap. 23.* Plura de hac planta, V. apud Plinium *lib. 10. cap. 22.* Dioscoridem *lib. 2. cap. 155. & seqq.* Theophrastum *de Plant lib. 7.* &c.

Sisyra, vox origine Græca pellis fuit lanata, quâ lecti insternebantur olim. Amm. Marcellin. de Juliano *lib. 16. Nocte dimidiata semper exsurgens, non è plumis vel stragulis sericis ambiguo fulgore nitentibus, sed ex tapete &* Sisyra, *quam vulgaris simplicitas Susurnam appellat*; ad quem locum multa doctiss. Lindenbrogius de *Sisyra* adnotavit, quæ operæ sit videre. Itaque crassum vileque erat stragulum, quod *torale crassum & villosum* interpretatur Budæus. Aliquando verò chlænam quoque denotat vestemque villosam, & fere e caprarum pellibus confectam, quæ cùm esset aperta & reliquis vestimentis superinduceretur, fibulâ in humeris nectebatur, ac colligabatur. Hinc vett. Grammaticis est Χλαῖνα ... [illegible] ... Gallis ejus usum tribuit Polyæstius, apud quem proin sunt qui communem Gallorum Sagum eâ voce intelligant; sed Sagum Gallorum, virgatum & intercurrente purpurâ distinctum fuisse, suprà diximus, quod in veste hirta ac villosa, qualis *Sisyra* fuit, fieri non potuit. V. Octavium Ferrarium *de Re Vestiar. Part. 2. lib. 3. c. 9.*

Sitarcha, Græcè *Σιτάρχης, frumenti Præfectus*, cujusmodi officio Josephus Patriarcha in Ægypto defunctus est, ut in Sacris legimus. Unde *σιταρχία* ipsum munus: inde horreum, ac apotheca ad condendum omne annonæ genus, apud Chrysologum *Serm 8.* Aliud *Sitarcium* in vulgata versione 1. Regum *c. 9. versu 7. Panis defecit in* Sitarciis *nostris & sportulas non habemus.* Ubi Græca lectio habet *ἀγγείων*; Chaldæus *in vasis*. Nempe *σιταρχία*, ut ait Gasp. Sancius, Græcè commeatum significat seu viaticum; sic Apulejus *libro 2.* pro annonâ nautica vocem usurpat: hinc porrò sacculum vel cistam denotat,

quâ panis cibusque defertur. Ex σιτος itidem, *frumentum*, & verbo δέχομαι, *suscipio*. V. Car. du Fresne *Glossar.* & Macros Fratres *in Hierolexico*: uti de voce Σιτώνης, quæ Hesychio *Præfectum rei* itidem *frumentariæ*, alias in genere *Frumenti emtorem*, notat, Cl. Suicerum *Thes. Eccl.*

Sitella, in sortitione apud Romanos adhibita. Livius, *lib.* 25. *cap.* 3. *Tribunis datis Tribuni populum summoverunt*: sitellaque *allata est, ut sortirentur, ubi Latini suffragium ferrent.* Ubi *cistella* alii legunt. Sed *sitella* etiam apud Ciceronem est *de Nat. Deor.* *l.* 1. *Ti. Gracchum cum videor concionantem in Capitolio videre. De M. Octavio, deferentem sitellam.* Idem tamen est *cistula*. Ut *ad Herenn. l.* 1. *Ille nihilominus cistulam detulit.* Et paulo post, *pontes disturbat, cistas dejicit.* Plutarchus verò ὑδρίας vocat, *in Tiberio.* Nempe, cùm Comitia haberentur, erat qui *sitellam* seu cistam deferebat, colligendis per tribus suffragiis, isque *Rogator* dicebatur: erat autem is ipse, qui Tributa Comitia habebat, ut ostendit Gruchius *de Comitiis Rom. lib.* 3. In cistas autem populus, per pontes transiens, suffragii sui tabellas mittebat, uti suprà diximus. V. quoque Hadrian. Turnebum *Adversar. lib.* 13 *cap.* 13.

Sithones, pop. Scandinaviæ, γυναικοκρατούμενοι, apud Tacitum *in German. c.* 45. de quibus V. Georg. Hornium *Orb. Imper. cum Notis* L. Joach. Felleri *p.* 355. ut & in voce *Sitones*.

Sithyra, Instrumentum Musicum, a Libybus, potiùs Troglodytis aut Thracibus, inventum. Pollux *Onomastic. l.* 4. *c.* 9.

Siticines, qui apud *sitos*, id est, vitâ functos canebant. A. Gellius ita de iis *lib.* 20. *cap.* 2. Siticines, scriptum est in Orat. M. Catonis, & Liticines & Tubicines. Sed Cæsellius Vindex scire quidem se ait, Liticines lituo cantare, & Tubicines tuba: quid istuc autem sit, quo Siticines canrent, scire sese negat. Nos autem in Capitonis Conjectaneis invenimus, Siticines appellatos, qui apud sitos canere soliti essent h.e. vita functos, & sepultos, eosque habuisse proprium genus tubæ, a cæterorum differens. Quale autem hoc fuerit tubæ genus, primus recte observavit Hieron. Magius *Miscell. lib.* 1. *cap.* 13 ubi docet, *Siticinum* tubas cœteris fuisse latiores ac longiores, quales in antiquorum Sepulchris videre est, ipsosque *Siticines* grave canere solitos. Et longitudinem quidem majorem, quàm in cœteris tubis esset, demonstrat Ovidius *Amor. lib.* 2. *Eleg.* 6. ubi de morte Psittaci loquens, aliasque aves, ut defuncto cantexequias, adhortans, sic canit:

Horrida pro mœstis lanietur pluma capillis,
Pro longa resonent carmina vestra tuba.

Ubi emphaticè illiusmodi tubam *longam* vocat. Latiores verò quoque cœteris fuisse, haurire licet ex Galeno *de Sympt. caus. lib.* 3. eo loci, ubi de flatibus loquitur, qui in ventre inferiore fieri solent, hoc modo. [illegible] κτλ. Id est, *Porro sunt alii bombosi, bombis latissimarum tibiarum non absimiles quales habere solent ii qui* [illegible] *i. e. Siticines, appellantur; quæ ob materiam, ex qua constant, porum* [illegible] *sonum reddere non possunt & viæ, qua Spiritus transit, latitudo sonum efficit graviorem.* Ubi quamvis de tibiis loquatur, tubas tamen, quibus *Siticines* utebantur, etiam latiores fuisse, merito hinc inferri potest, quo nimirum graviorem, utpote lugubrem, sonum metiere possent. Graviorem enim sonum lugubrem habitum, indicat Statius *Thebaid. l.* 6.

Cùm signum luctus cornu grave mugit adunco
Tibia.

Quò faciunt, quæ de lamentantium sono habet Aristoteles *de Gener. Animal. l.* 5. *c.* 7. V. quoque Magium *dicto loco*, J. Meursium *de Funere c.* 18. & Jac. Oiselium JC. *Not. in A. Gellium loco cit.* E quibus patet, *Siticines* non Tibicines fuisse, qui minorîs ætatis funera prosequebantur, & Legg. XII Tabb. ad denarium numerum restricti erant, cum tubam illis diserte, non tibiam, A. Gel. lius tribuat: nisi dicas, vocabulum aliquando laxiùs fuisse sumtum, ut omnes eos, qui apud *sitos*, sive tubis, sive tibiis canebant, comprehenderet, quemadmodum Alexander ab Alex *Genial. Dier. lib.* 3. *Senatoribus, ait, & Patritiis tuba; minoribus & plebejis tibia canebant Siticines.* Eundem morem apud Græcos Hebræosque fuisse alibi diximus. Quod verò *Siticines*, cum *Sicinnistis*, confundunt quidam, multu aberrant, ut ostendimus suprà voce *Sicinnis*. Cur autem Musicus illiusmodi concentus, funeribus olim adhibitus, docet Macrobius, cum ait: *Mortuos quoque ad sepulturam prosequi oportere cum cantu, plurimarum Gentium vel Regionum instituta sanxerunt: persuasione hac, quia post corpus anima ad originem dulcedinis Musicæ, id est, ad cœlum redire credatur.* V. suprà *passim*.

Sitis prima, antiquis Romanis in conviviis, mulso sedata est: quod proin principio cœnæ vel confectum adponi moris fuit, vel ejus loco separatum vinum & mel, ut conviva quisque, pro arbitrio id temperans, mulsum sibi conficeret. Hinc Antecœna seu *Promulsis*, in quòd daretur, ante mulsum, V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 27. Quibus verò irritamentis illa postmodum quæsita sit, sic exponit Plinius *lib.* 14. *cap.* 22. Ut plus "capiamus, sacco frangimus vires: & alia irritamenta excogitan-" "tur: ac bibendi etiam causâ venena conficiuntur, aliis cicutam" "præsumentibus, ut bibere mors cogat, aliis pumicis farinam &," "quæ referendo pudet docere. Cautissimos ex his balneis co-" "qui videmus, exanimesque efferri. Jam verò alios lectum ex-" "pectare non posse, imò verò nec tunicam, nudos ibi protinus" "& anhelos ingentia vasa corripere—ac plenè infundere, ut sta-" "tim evomant rursusque hauriant—— Huc pertinent peregrinæ" "exercitationes & volutatio in cœno ac pectoroſa cervicis repan-" "dæ ostentatio. Per omnia hæc prædicatur *sitis* quæri. Ita etiam" poenâ suâ ad voluptatem luxuries abutitur. Vix enim aliud *siti* gravius tormentum, quâ unicâ florentissimos exercitus, cùm alia ratione non possent, le gimus expugnatos. Unde extremis illi nullus humor spernitur. Lucanus *lib.* 4.

—— —— si mollior arvum
Prodidit humorem, pingues manus utraque glebas
Exprimit ora super. Nigrosi turbida limo
Colluvies immota jacet, cadit omnis in haustus
Certatim obscœnos miles, moriensque recepit,
Quas nollet victurus aquas; ritusque ferarum
Distentas siccant pecudes, & lacte negato
Sordidus exhausto sorbetur ab ubere sanguis.
Distringunt ramos & si quos palmite crudo,
Arbor aut tenera succos pressere medulla.

V. etiam *seqq.* ubi & venenum in *sitis* remedia poscì addit: ipsam vero *Sitim* graphicè describit, verbis.

—— —— torrentur viscera flammis
Oraque, sicca rigens squamosis aspera linguis,
Jam marcent venæ &c.

V. quoque Papinium Statium *Thebaidos lib.* 4. *versu* 725. & *seqq.* cum *Animadversionibus* Casp. Barthii: De *siti* vero *vitiosula* Legatorum Certimensium, Liv. *lib.* 40. *cap.* 47. de *nulla* fere exiguoque potu, & quòd fame atque eâ nullum ferè venenatum interest, Plinium pulchre differentem *l.* 10. *c.* 72.

Sitocomi, nomen Magistratus, qui frumenta & annonam curabat, ἀπὸ σῖτου, *i. frumento*, & κομέω, *i. curare*: cujusmodi officium videtur fuisse apud Romanos Ædilium Cerealium. Meminit autem *Sitocomorum*, *l. un. Cod. ut nemini liceat in emptione specier. se excusf.* Alii erant *Sitonæ*, Curatores nempe coemendo frumento: item *Sitelosis*, qui vendendo ei præerant. V. Alciatum *ad* 3. *postr. Justiniani libb.* Postellum *de Magistratibus Atheniens. c.* 17. Jo. Meurs. *Glossar.* & hic infrà.

Sitophylaces, Græcè Σιτοφύλακες, nomen Magistratus Athenis, qui operam dabat, ne coemerent, qui in urbe erant plus frumenti, quàm lege cautum erat. Cum enim *frumenti* in Attico solo penuria esset, magnâ in id curâ incubuerunt Athenienses, ut illius quam optima semper esset annona. Quare lege latâ sanxerunt, ne quis Atheniensis mercator, aut nauclerus, alio, quam Athenas, frumentum importaret. Ut autem sine ullo periculo frumentum ex Hellesponto importare possent, habebant novem ad Hellespontum naves, quæ onerariis adversùs hostes piratasque, præsidio essent. Allati sic frumenti duos trientes in urbem importabant, trientem tertium in Piræeum. Ut verò obviam iretur dardanariorum avaritiæ, Lege hac cautum est, ne, qui in urbe erant, coemerent plus quinquaginta phormis, [illegible], cujus meminit Lysias *Orat. c. Sitopolas*, huicque rei *Sitophylaces* præfecti; qui si munus non administrarent suum, ut Legibus erat sanctum, morte mulctabantur, Lysias *ibid.* Erant illi XV. numero, quinque sc. in Piræeo, decem in Urbe, uti apud Harpocrationem legere est. V. plura hanc in rem, apud Sam. Petitum *Comment. in LL. Attic. l.* 5. *tit.* 5. qui est de *importandis & exportandis*.

Situla, ex Arabico *sethel*, haustrum Scriptoribus his est ansatum, quo, in balneis qui lavantur, aquam hauriunt: sicque exponunt vocem Hebræam ספל, in historia Gideonis, ubi, cùm summo manè surrexisset, recepisse legitur in area sicca vellus ita madere, ut ex eo expresserit plenum aquâ ספל *sephel*, qua de re V. Bochartum *Hieroz. Part. poster. lib.* II. *cap.* 49. Diminut. *Sitella*, de cujus in Comitiis Romanorum usu retro diximus.

Situs, in conviviis olim usitatus varius fuit, de quo passim suprà, V. inprimis ubi quædam diximus de ritu *Accumbendi* & *Sedendi*. Plura verò de voce hac, apud Salmasium *ad Solinum pag.* 405.

S L.

Slavi, adde: Aliter *Slavini*, à 5. seculo sic dicti, qui puriori ævo *Venedi* seu *Vinidi* appellati. Procopium primum eorum meminisse, *de bello Vandal.* tradit Cromerus *de orig. & rebus gestis Polon. lib.* 1. *cap.* 1. Nomini origo à *Slava*, quod *famam* seu *gloriam* genti notat, quam illa rebus magnis & præclaris contra Romanos ac finitimos quoscunque gestis sibi comparavit. Cromer. *cap.* 8. Primordia in abdito, cum, more bellicosarum gentium, diu literas contempserint: quanta verò terrarum spatia imperio fuerint amplexi, indicio est, quòd à Tanai & Volchda, ad mare usque Adriaticum, multitudine suâ omnia impleverint,

tint. *Slavoniæ* in Illyrico, Hunnis pulsis, Regnum constituerunt: alia ipsorum manus, Venedi seu Wendi speciatim ita dicti, in Regiones Vandalorum, inter Albim & Mare Balthicum, migravere, unde ista Vandalorum & Venedorum frequens confusio, Crom. *lib. cit. cap.* 5. & 6. condideruntque geminam *Slaviam*, Orientalem & Occidentalem, quas observat Schurtzfleischius, in [illegible] suis Wittebergensibus, *de rebus Slavicis.* Serviorum, generis ipsorum, vestigia in condita Anhaltinatu urbe videre est, quæ non minus testantur circumjacentes vici *Roslovv*, *Bramboy*, *Rinznug*, *Dobritz* &c. Conf. Leunclavium *Pand Turc. num.* 37. In Illyrico autem Ostrivojus Regnum *Slavoniæ* condidit & urbem de suo nomine, *Ostrivoy*, ad Danubium, dein aliam in Carniola Slovingradiam, Germ. *Windischen Gratz*, struxit. Ejus nepos Selimirus, expugnata Scodrâ, *Dalmatiæ* se Regem dixit: cujus fratres fuisse dicunt Lechum, Czechum & Russum, qui *Slavorum* colonias, circa A. C. 1050. in Bohemiam, Moraviam, Poloniam & Russiam duxerint. V. Auctorem *Historiæ Orbis Terr. Geogr. ac Civ. cap.* 9. *Sect.* 1. *de Incolis Orbis* §. 6. Hodie *Slavoniam* a Borea Dravum, ab Austro Savum, ab Occid. urbem Garignizam, ab Ortu Hungariæ partem habens, majori ex parte Turcis subest, reliqua ejus pars Austriæ Archiduces dominos agnoscit: qui eodem illam, quo Dalmatiam Croatiamve, communi olim *Pannoniæ* nomine comprehensas, jure possident. Nempe Croatia ad superiorem Pannoniam; Sclavonia, cujus pars etiam Dalmatia, ad inferiorem, pertinuere, atque ita pro accessione Regni Hungarici magis, quàm propriis Regnis, habendæ sunt. Quo autem titulo ad Serenissimam hanc Domum Hungaria pertineat, V. suo loco. Coeterum, *Sclavorum*, qui oram maris Balthici in Prussiam usque incolebant, tanta fuit semper ferocia, ut à Fide Christiana sæpius defecerint, donec in potestatem Principum Megapolitanorum, Pomeraniæ, Brandeburgi, Lusatiæ, Misniæ, & Ordinis Teutonici per Prussiam ac Livoniam concederent. Nec gravi licèt servitute pressi, in hanc usque diem pristinos mores, & in Germanos odium internecinum, exuerunt: quin moribundis suis insusurrant, *Abi in alterum mundum & ibi Germanis dominare, sicut tibi dominati fuerunt in hoc mundo.* Propter gentis enim pertinaciam, cùm servitus per universam Germaniam publico decreto abolita fuisset, soli *Sclavi* hodieque gravi servitutis jugo premuntur, unde & *Sclavos* Germani mancipia appellant, Georg. Hornius *Orb. Polit.* Uti verò morum, sic & linguæ iidem tenaces: Hinc enim lingua *Slavonica*, quam inter 4. Linguarum Europæarum matrices, Scaliger *Epist. de Linguis Europ.* meritò collocat: è quibus Latina Europæ partes Occid. Teutonica Boreales, Græca Austr. sed ipsa, id est, *Slavonica*, Orientales, nacta est. Eam enim Europa tertiâ fere sui parte, & inprimis toto Orientali tractu suo, præter Hungariam & Walachiam, loquitur: utpote receptam à Dalmatis, Liburnis, Macedonibus, Epirotis, Bosinatibus, Serviis, Rasciis; Bulgaris, Moldavis, Russis, Polonis, Bohemis &c. In Asia, Circassiis, Mengreliis & Gazaritis, familiaris est. Gesnerus & Rocha totas 60. nationes, quæ Linguâ hac utantur, enumerant. In ipso Turcico Imperio plurimi Janitzerorum eam adhibent, nec abhorret Aula, a lingua tot finitimis Regionibus adeò usitatâ. V. iterum Auctorem *Histor. Orbis Terr. cap.* 9. *Sect.* 3. *de Lingg* §. 5.

Sleida, Germ. *Sleiden*, nomen Dominii, in Germania, olim sub proprio Com. ex familia Manderscheidia. In hanc enim Theodoricus, primus Comes Manderscheidius, Elisabetham duxit, hæredem Joannis Dom. *de Sleida & Blanckenheim*, pater ex ea Cunonis primogeniti, qui ad posteros dominium illud transmisit, quorum ultimus masculus fuit Joachimus, pater 8. filiarum, quæ hoc seculo sunt defunctæ. Quo pacto, ductâ Joachimi sorore Catharinâ, Philippus Com. Marcanus in suam familiam illud transtulit, defunctus A. C. 1613. Quibus parentibus genitus Ernestus, Com. *de Marca & Sleiden*, obiit A. C. 1653. pater ex Sibylla Zollerana Francisci &c. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobilit. Europææ Parte II. pag.* 61. & 97.

Slesvicum, adde: Primò Marchionatus fuit, ab Henrico Aucupe, post victum Gormonem Danorum R. institutus, ab Ottone postmodum, occiso à Danis Marchione, restitutus. Conradus II. dehinc Canuto Dano eum *Ducatus* titulo cessit, A. C. 1118. cujus posteri illum tenuere usque ad Waldemarum Erici filium, a quo ad Gerhardum avunculum transiit. Reliqua V. suprà in voce *Schlesvicum.*

S M.

Smaltum, apud Anastasium in *Leone IV. Fecit deniq, tabulam de smalto*; Leonem Ostiensem *lib.* 1. *cap.* 20. *Super altare autem S. Benedicti argenteum ciborium statuit, illudq; auro simul & smaltis exornans* &c. Italis *Smalto*, Gallis *Esmail*, vox est recentioris ævi, encaustum, seu liquati coloratique metalli pigmentum, notans, de qua V. Car. du-Fresne *Glossario*, & Dominic. Macrum *Hierolexico*: inprimis verò Andr. Agathopæum, seu Felibienum *Tract. de Pictura & Architectura cap.* 10. Origo voci ex Lat. *Maltha.*

Smaragdus, tertio inter gemmas loco, solus inter hasce contuitu oculos implet, nec satiat, quin & ab intentione alia obscuratam recreat aciem, nec alia scalpentibus gemmas gratior oculorum refectio est. Unde & *decreto hominum iis parcitur scalpi vetitis*, Plin. In Cypro Ins. tumulo Reguli Hermiæ, juxta Cetarias, marmoreo Leoni inditi oculi leguntur ex *Smaragdis*, ita radiantibus etiam in gurgitem, ut territi instrumenta refugerent thynni, diu mirantibus novitatem Piscatoribus, donec mutavere oculis gemmas. In Arabia, ædificiorum ornamentis includi *Smaragdum*, quem *chloron*, vel *chloeron*, vocant, i. è pallido virescentem, Juba auctor est. Regi Ægyptiorum, à Babyloniorum R. missum esse *Smaragdum* muneri 4. cubit. longitud. & 3. latitudine: fuisseque apud eos in Jovis delubro obeliscum, è quatuor *Smaragdis*, 40. cubitorum longitudine, latitud. verò in una parte 4. in altera 2. se autem scribente, fuisse in Tyro Herculis Templo pilam ex hac gemma stantem, memoriæ prodidit Theophrastus *lib.* περὶ λίθων, unde Plinius plurima mutatus est. Apion quoque, cognom *Plistonices*, in Labyrintho Ægypti colosseum Serapin è *Smaragdo* novem cubitorum memorat: unde nil mirum, quod de Nerone legitur, *Gladiatorum pugnas Smaragdo spectasse.* V. Plinium *Nat. Histor. lib.* 37. *cap.* 5. Viriolas ex *Smaragdis*, in *l. Medico* 8. *ff. de auro & arg. leg.* habemus, ut & apud Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, *ubi istiusmodi armillæ è minutis smaragdis iconem exhibet.* Fuit & inter XII. gemmas Summi Sacerdotis in V. T. Pectorali insertas *Smaragdus*, Judæ tribui respondens, ut quidam volunt, Exod. *cap.* 28. *versu* 18. Etiam Iris illa circa thronum Dei, de qua Apocalyp. *cap.* 4 *vers.* 3 virore *Smaragdino* nituit, qua de re vide Commentatores. Coeterùm castitatis hieroglyphicum gemma est, testante Alberto M. *de Mineral. lib.* 2. Unde Reginæ cujusdam Hungariæ, nuptiali nocte, *Smaragdum annularem* dissiluisse in frusta, tradit *in suis Symbolis Heroicis* Sylv. Petrasancta *lib.* 2. *de Gemmis.* V. Fortunium Licetum *de Gemmis Annular. Schem.* 60. *cap.* 185. Ruæum *de Gemmis lib.* 2. *cap.* 4. Baccium *cap.* 5. & *ibid.* Gobelchoverum, inprimis vero Salmasium *ad Solinum*, qui de omnibus *Smaragdi* generibus (quorum XII. facit Plinius) eruditè differens, Scythicis principatum tribuit, & de natura, vitiis ac usu eorum ad pocula insignienda olim plurimo, multis verba facit, *pag.* 182. 183. & *seqq.* Quod autem de *Smaragdo*, in Pectorali Summi Sacerdotis, suprà dictum, in Hebræo est ברקת *bareketh*, quam vocem cùm LXX. σμάραγδον reddant, suffragante Interpretum consensu, Ebræi tamen *topazium* exponunt. Neque *Judæ*, sed *Levi* nomen, cum tribus reliquis literis nominis *Abraham*, insculptum habuisse, Magistri tradunt. Quemadmodum & Epiphanius, unicuique ex filiis Israël suum lapidem assignans, Levi *smaragdum* tribuit, V. Rivetum *ad Exodum cap.* 28. *versu* 17. De *Smaragdoprasso* verò, jaspidis genere, V. *Rerum Indic.* Scriptores.

Smegma, apud Plinium *lib.* 22. *cap.* 25. ubi de lupinis, *Si verò cælesti aqua discoquantur, succus ille* smegma *fit.* Et *lib.* 27. *c.* 12. *Osyris ramulos fert nigros, tenues, lentos, & in iis folia nigri ceu lini, semenq; in ramulis nigrum initio, dein colore mutato rubescens*; smegmata *mulieribus faciunt ex his*: ex Græco σμῆγμα est. Cujusmodi *smegmata*, ad cutem poliendam, adhibebant olim mulieres; & pane madido quidem primùm faciem linebant, ac veluti tectorio quodam oblucebant, postmodum [illegible] hoc seu [illegible] *smegmate* ex lacte asinino inprimis, cùm ad mœchos irent, abstergebant. Juvenalis,

> *Ad mœchum lotâ veniunt cute* ——

Et,

> *Incipit agnosci, atq; illo tum lacte fovetur,*
> *Propter quod secum comites educit asellas.*

Quam in rem V. Salmasium *ad Spartianum in Adriano*, & suprà, ubi de *Os oblinendi* more. Verbum σμήχειν est, *polio*, *attero*, quod ad gemmas quoque translatum & marmora, quorum hæc arenâ è poro lapide, illæ Cypriis & Armeniis cotibus, poliri consuevere. Unde σμηκτικοὶ λίθων, οἱ [illegible], *tritores lapidum*, qui attritu limæ, vel arenæ, vel rotæ vel alterius gemmæ scobe, gemmas poliunt & in nitorem dant. Epiphanius [illegible] vocat, i. *limpidatores*, quòd nitentes atque [illegible] lapides faciant. Indidem *smectis*, vel *smectris*, Græce σμηκτὶς vel σμηκτρὶς, dicta est galaxia, seu morochthus, quòd eâ uterentur ad dealbanda ac pumicanda vestimenta, apud Plinium; item Cimolia terra, ob similem causam, apud Nicocharem Comicum &c. V. Salmasium *ad Solinum passim.*

Smilax, arbor & frutex. Pausanias enim, ubi in *Arcadicis* materias enumerat, è quibus fieri vulgò solerent Deorum simulachra, post ebenum, cupressum, cedrum, quercum, σμίλακα quoque nominat, quam taxum esse, docet Salmasius: cujus materies durissima, in Arcadia nigra & punicea; in Idamonte flava & similis ibi ebeninæ hic cedrinæ reperitur. Sed & σμίλαξ ilicis genus est, in Arcadia, Theophrasto. At *Smilax*, frutex vernus folio hederaceo, caulibus spinosis, flore candido & olente lilium, coronamentis adhibitus. Quamvis enim de illa sic Plinius *lib.* 16. *cap.* 35. *Infausta omnibus sacris & coronis, quoniam sit lugubris; virgine ejus nominis propter amorem juvenis Croci mutatâ* in

in hunc fruticem. Id vulgus ignorans plerunque festa sua polluit, hederam existimando. Sicut in Poëtis, aut Libero patre, quis omnino nescit, quibus coronentur. Coronamentum tamen è *smilace* passim Veteribus frequentatum, etiam in sacris & orgiis Bacchi, deprehendimus. V. Athenæum *lib* 5. ubi smilacis coronam; non minùs ac hederæ & vitis, usitatam fuisse in iis docet. Quin imò ipse Plinius, quasi sui oblitus, principatum in coronamentis folio smilacis & hederæ asserit, *lib.* 21. *cap* 9. Quam in rem V. plura apud Car. Paschalium *Coronarum lib.* 1. *cap.* 15. *lib.* eod *cap.* 17. ubi multa de *smilacis* & *hederæ* in coronis consortio, & Salmasium *ad Solinum pag.* 1031. & *seqq.* Certè Euripides hederâ & smilace Thebanos coronari vult *Bacch. Actu* 1

> Ὦ Σεμέλας τροφοὶ Θῆβαι,
> Στεφανοῦσθε κισσῷ,
> Βρύετε βρύετε χλοηρᾷ
> Σμίλακι καλλικάρπῳ.

Smindyrides, Sybarita luxu perditus, apud Ælianum *Histor. Var.* Unde *Smindyridii* calcei, molles ac delicatuli, quòd is eos primus invenisset, dicti sunt. V. Jul. Pollucem *Onomastic. lib.* 7. *cap.* 22. & Ben. Balduinum, *de Calceo antiquo*, *cap.* 20.

Smiris, Græcè σμύρις, Hebr. שָׁמִיר, *samir*, quæ vox occurrit Ezech. *cap.* 3 *versu* 9. item Jeremiæ *cap.* 17. *vers.* 1. & Sachariæ *cap.* 7. *versu* 12. lapis tam durus est, ut eo gemmarii ad gemmas poliendas utantur. In quem usum etiam Veteribus adhibitum esse, contra quàm sentit Cardanus, docet Dioscorides *lib.* 5. Σμύρις λίθος ἐστὶν, ᾗ τὰς ψήφους οἱ δακτυλιογλύφοι σμήχουσι. Et Hesychius, Σμύρις ἄμμος ἐστὶν ᾗ σμήχονται οἱ σκληροὶ τῶν λίθων. Ubi ἄμμος, i. arenam vocat, quia in tenuissimum pulverem contusus, ad opus adhibetur. Eodem refer, quæ in voce Ἀρμενία Stephanus habet, ubi inter alia de iis ait, Armenios præbere λίθον τὴν γλύφουσαν καὶ τρυπῶσαν τὰς σφραγίδας, *lapidem, quo sigilla sculpantur & terebrentur.* Et Herodotus *lib.* 7. ubi Æthiopes, qui in exercitu Cyri erant, habuisse dicit prælongas ex arundine sagittas, pro ferro præfixas eo lapide, quo sigilla sculpuntur: quod de iisdem Agatharchides quoque tradit *lib.* 1. Sed lapidem illum neque Herodotus, neque Agatharchides nominant, quia illos adhuc latebat, quomodo vocaretur. Duritiem ejus summam id porrò arguit, quòd *similem* *samir*, *firmiorem rupe constitui frontem tuam*, dicat Dominus Prophetæ, circa quam vocem quantopere velitarint Judæi, V. apud Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. VI. cap* 11. ut & suprà in voce *Samir.* Alius à *smiri* fuit porus lapis, cujus arenâ in poliendis gemmis iidem Vett usi sunt, uti ostendit Salmasius *ad Solinum pag.* 1101.

Smyrna, vel *Samorna*, Amazon, Ephesum condidit, unde & ipsa Ephesus aliquando *Smyrna* dicta est. Stephanus, ἐκαλεῖτο δὲ Σμύρνα, ἀπὸ Σμύρνης Ἀμαζόνος. Mela non urbem ipsam, sed Templum tantum Dianæ ab Amazonibus conditum, significat. Sed Plinius Stephano suffragatur, Ephesum *Amazonum* opus vocans. Et Callinus Σμυρναίους vocavit Ἐφεσίους, teste Strabone, qui & locum quendam Ephesi, *Smyrnam* Hipponacti vocatum, notat, versus hos afferens.

> Οἴκει δ' ὄπισθεν τῆς πόλεως ἐν Σμύρνῃ,
> Μεταξὺ Τρηχείης τε καὶ Λεπρῆς Ἀκτῆς.

Sicut Σμύρναν vel Σαμόρναν, portum Ephesi propriè dictum esse, observat Salmasius *ad Solinum pag* 808. & *seqq.* Sed & *Smyrna* Amazon fuit, à qua urbi alteri Ioniæ, quæ hodieque *Smyrna* appellatur, nomen, cujus rei fidem facit tum bustum ejus ex marmore, cujus hodieque reliquiæ visuntur, in arcis ingressu; tum nummi antiqui, in quibus Amazon hæc expressa, cum bipenni & pelta. Cujusmodi nummum fœderis inter Smyrnæos & Thyatirenses initi memoriam servantem, in cujus una parte figura modò descripta, in altera, caput turritum, utriusque urbis symbolum, exhibet Jac. Sponius *Itinerar Græciæ Part.* 3. *pag.* 172. Sic Sueciæ Regina, inter sua cimelia Romæ servat nummum, fœderis inter Smyrnæos, Pergamenos & Ephesios indicem; in cujus antica parte imago Antonini Pii Imp. in postica, Diana expressa, inter Æsculapium & *Smyrnam* Amazonem media, cum verbis ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΠΕΡΓ ΕΦΕΣΙΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ. Cujusmodi *Inscr.* in priori quoque numismate est, addito nomine Præfecti tum Urbis, ΕΠΙ ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΟΥ, qui principatu Caracalli vixit. Extat quoque nummus Tranquillinæ, cum *Inscr.* CΜΥΡΝΑΙΩΝ Γ ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΡΟΥΦΙΝΟΥ COΦΙ. & imagine tertium præfatæ Amazonis, quæ, capite turrigero insignis, dextra manu securim sacram, læva bipennem cum pelta, tenet, apud eund *pag.* 184. &c.

Smyrna, Urbs: recentioribus Græcis Σμύρνη, inde Μύρνα & Μύῤῥα; unde Agathias, qui Smyrnæus fuit, in Græcis codd sæpe appellatur Μυρναῖος vel Μυῤῥναῖος, Salmasius *ad Solinum pag.* 869. Sub Imp. Romanis, cum variis Asiæ min. urbibus, fœdera iniit, ut ex nummis supradictis videre est. Præter quos etiam nummi fœderis, in eos Smyrnenses & Perinthios; alius inter Hierapolitanos & Smyrnenses; alius inter Laodicenses & eosdem, item inter Nicomedienses & Smyrnenses; inter Magnesios quoque, & eosdem, contracti, indicis meminit Sponius, ubi suprà. Hodie extra urbem visuntur rudera templi Jano dicati; item ædis S. Polycarpo sacræ, & vestigia Iliauli: intra urbem, templi Cybeles olim celeberrimi, & *Inscriptiones* variæ. Civium numerus ingens est, inter quos 30000. Turcarum, 12000. Judæorum, & 9000. Græcorum, quorum hi duo ibi templa habent. Commercio serici inprimis, quod ab Armenis eò affertur, nobilis est &c. V. laudatum sæpius Auctorem *Itinerarii Part.* 1. *pag.* 302. & *seqq.* ubi hodiernam urbis faciem vivis coloribus depingit.

Smyrnium, Græcis vett. σμύρνιον, recentioribus σμύρνιον, sequentibus σμυρνοσέλινον, herba est cujus radix odorem resipit τῆς σμύρνης, i. *myrrhæ*, & lachrymam quoque huic similem emittit, quam veram esse myrrham quidam contendebant, imò ipsâ myrrhâ stacte meliorem. Inter quos Columella, qui *Achaicam murrham* hoc σμύρνιον vocat:

> *Et lachrymas imitata tuas Cinyreia virgo,*
> *Sed melior stacte ponatur Achaica murrha* &c.

Hodie *Afrantia* dicitur seu *Ostrisium*, uti pluribus docet Salmasius *ad Solinum pag.* 520 1268. & *seqq.*

S O.

Soæmis, Græcis Σοαιμὶς, item Σοαιμιὰς & Σοαιμία, dicta est, quæ *Semiamira* vulgò, mater Heliogabali, soror Mammææ, quâ Alexander Sev. genitus est. Ita enim Herodianus & reliqui Græci. In nummis quoque, IVLIA. SOÆMIAS. AUG. *Symiam Syriam* vocat Eutropius. Nempe Latini, qui illis temporibus raras diphthongos ponebant, scripsere *Soimia*, inde contractio sequuta est, *Sæmia*, postea verò diphthongus illa degeneravit in y. unde *Symia* dici cœptum. Neque unquam aliter in Palatinis codd quam *Symiamira*, scriptum reperit Salmasius: nunquam *Semiamira*, ut communiter excusum est. Hæc de ea tum in nummis, præter laudatum Auctor *Not. ad Jul. Capitolinum in Opilio Macrino*: de cauda autem *myra* vel *syra*, videndus Jos. Scaliger *Animadversionibus ad Eusebium.*

Soamus, additur *Soamonis*, ex Caucasi montibus ortus, in Indum fluv. se exonerat. Salmasius *ad Solin. p.* 1174.

Sobas, saltationis genus, ab *impetu* dictum, hoc enim σοβεῖν Græci, Jul Cæs. Scaliger *Poëtic. lib.* 1. *cap.* 18.

Soca, in *LL.* Eduardi Confess. & passim apud Jurecoss. Anglos, significat *libertatem Curiam tenentium*, ut habet Fleta *lib.* 1. *cap.* 47. §. 6. A Saxon *Sok* vel *Soke*, quod idem ac *secta*, quam dominus habet de hominibus suis in Curia. Quod enim *Soc* apud antiquos dictum est, id *Suyt* hodie apud Scotos, Gallis *Suite*, vocatur. Itaque qui hoc privilegio instructus est, Curias in sua Baronia tenendi habet potestatem. Unde *Socam & sacam habere* dicuntur Barones in *LL.* Henrici I. Est autem *Saca*, ex Saxon *sach*, i. causa, regale privilegium, quo qui gaudet, pœnam actori calumnioso, si crimen alteri objectum non probaverit, aut reo, si eum accusatio verè constet, impositam vindicat. Sed & *Soca* aratrum est. Gallis *Soc de charrue.* Unde *Socagium*, h. e. *servitium socæ*, Littletoni *sect.* 119. Olim enim qui hoc modo terras possidebant, dominis in exercenda agricultura inservire & cum *soco* ac aratro proprio agrum domini arare ac colere tenebantur: cujusmodi servitia postmodum, ex mutuo dominorum vassallorumque consensu, in censu pecuniarios commutata sunt. Opponitur autem *Socagium Militiæ*, ita ut fundus omnis, qui non possidetur *per servitium militis*, possideatur per *servitium socæ*. Quæ etiam in eo differunt, quod in *Socagio* hæreditas dividitur, inter filios, per partes æquales, contra quam in Feudis militaribus, in quibus primogenitus in totum succedit. A' *Soca* porrò *Sokemannus* istiusmodi vasallus dicitur &c. Quam in rem V. plura apud Henr. Spelmannum & Car. du Fresne *in Glossariis.*

Soccus, humile calceamenti genus, Comicis olim & Mulieribus in usu. Cum enim in Comœdiis ut plurimum introducerentur personæ humiles ac viles, utpote asoti adolescentes, deliri senes, parasiti, lenones, meretrices aliæque hujusmodi quisquiliæ & proin Comici pedestri stylo plebejoque sermone uterentur, humiles iis calces, i. *Socci* conveniebant: quemadmodum contrà Tragœdiarum, in quibus omnia sublimia, Actores cothurnos induebant. Utrumque conjunxit Martialis *hoc versu*, *lib.* 8. *Epigr.* 3

> *An juvat ad Tragicos* Soccum *transferre cothurnos?*

Ubi per *Soccum* humile; per *Cothurnum*, sublime dicendi genus, Metonymicè vult intellectum. Et quia inter Comicos olim & Mimi & Pantomimi non errabantur, illorum plures humili & populo communi hoc calceamento instructi, ex Casalio proponuntur, apud Balduinum *de Calceo cap.* 16. Sed & mulierum eos fuisse, innuit Suetonius, ubi de Vitellio *cap.* 2. *A Messalina*, inquit, *petiit, ut sibi pedes præberet excalceandos, detractumque soccum dextrum inter togam & tunicam gestavit assiduè.* Ita Propertius *lib.* 2. *Eleg.* 18. de prostibulo,

> *Cui sæpe immundo Sacra conteritur via Socco.*

Hinc crebro viris datum est iis uti: ut Cæsari, apud Senecam *de Benefic. lib.* 2 *cap.* 12 & Herculi apud Omphalem agenti, de quo Senec. *Hippolyto, Ch. Act.* 2. Ideo verò parùm viriles *Socci*, quòd

quòd choreis agitandis apti eſſent: Unde Hymenæum, hoc modo calceatum, ſic invocat Catullus *Epithal. Jul. & Mall.*

Huc veni niveo gerens
Luteum pede ſoccum.
Excitusq; hilari die,
Nuptialia concinens
Voce carmina tinnula,
Pelle humum pedibus.

Sic *pedem liberum*, id eſt, leviore *Socco* indutum, capias apud Horat. *lib.* 1 *Od.* 37. &c. E quibus colligitur, calceos fuiſſe tenues ac humiles, ut non multùm pedes impedirent, etiamſi ſupernè eſſent contecti: quo fiebat, ut facilè aliis omnibus calceorum ſpeciebus inducerentur, ad eum fortè modum, quo jam Calceoli, qui Gallicè *Eſcarpins* vocantur, ſive Mulleis ſive Crepidis inſeruntur. Innuit id Plinius *lib.* 9. *cap.* 35. ubi de mulierum ſui temporis luxu loquens, *Gemmas*, ait, *non tantùm crepidarum obſtragulis, ſed & totis* Socculis *addunt.* Quaſi diceret, non crepidarum tantùm obſtragulis, quæ magis apparent, ſed & *Socculis*, qui tamen crepidis inſerti penè latent, gemmas ab illis adſui. Idem, cùm *totos Socculos* dicit, iis in totum pedes fuiſſe opertos inſinuat, ad crepidarum diſcrimen, quarum quidem obſtragulis pedes operiebantur, ſed ita, ut tali nudi remanerent. Ejuſdem loci occaſione ſubit dicere, Vett. olim eas in *Soccis* poſuiſſe delicias, ut eos bracteis quoque aureis inducerent: Tertull. *de Idol. cap.* 8. *Soccus & baxea quotidie deaurantur.* Unde mirificè pulchros & ſplendidos fuiſſe, dubium non eſt, quemadmodum Caji Principis *Socculum auratum, imò aureum, margaritis diſtinctum* fuiſſe, Suetonius tradidit *loco cit.* Si expreſſior *Soccorum* forma quæratur, non abſimiles videntur fuiſſe illis pedum involucris, quibus ad plantarum munditiem paſſim Galli utuntur, *Chauſſons* vocatis, appellatione à *Socci* nomine non multum recedente. Quare non malè Udonibus conferentur, quidquid contra Vivem cenſuerit Junius Nomenclator. Udones enim, *lintei calcei* Appulejo dicti, quin appellentur quoque *Socci*, vix eſt quod impediat. Interim, non fuerunt, calceorum ad inſtar, medio crure tenus extenſi; ſed tantum ad eam partem pertingebant, quà tibiæ pes conjungitur: Aliàs enim non facilè potuiſſent dormientum manibus induci, quod per ludibrium ſæpe Claudio Imp. factum, refert Suetonius *in eo cap.* 8. Color inprimis luteus, *i.* albicans ſeu dilutiori croco ſimilis, fuit. V. Balduinum *ubi ſuprà.* A Caligis *Soccos* ſic diſtinguit Iſidorus, quòd *caligas ligari, Soccos non ligari*, dicat *cap.* 34. *lib.* 19. Nec omittendum, Philoſophos Cynicos. *ſoccos* quoque geſſiſſe. Ita enim Plautus *Perſâ*,

Cynica eſſe è gente oportet paraſitum probum,
Ampullam, ſtrigilem, ſcaphium, ſoccos, *pallium*,

Ad quæ verba Salmaſius, *Socci*, inquit, *ſandalii genus, à voce Græca* σύκχος. *Heſychius*, συκχοι, ὑποδήματα Φρύγια· συκχάδες *etiam dicebantur. Idem*, συκχάδες, ὑποδήματος εἶδος. *In Græco Epigrammate*, συκχίς,

——— καὶ κροκόεσσαν
Συκχίδα &c.

V. cum *Not. ad Tertullianum de Pallio cap.* 5. ubi de Philoſophorum calceatu plura.

Sociale Bellum, Hiſtoricis dictum eſt, quod Romanis, cum pleriſque Italiæ populis, Etruſcis, Latinis, Sabiniſque, item cum Marſis, Pelignis, Veſtinis, Marrucinis: hoſque ſequutis Picentibus, Frentanis, Hirpinis, Pompejanis, Venuſinis, Appulis, Lucanis, Samnitibus, & quidquid populorum ultra Lirim uſque ad ſinum Adriaticum habitabat, interceſſit, L. Cæſare & Rutilio Lupo Coſſ. quibus ejus belli imperium à Populo Rom. datum fuit. Deſcripſerunt illud, Epitome Livii 71. & *ſeqq.* Appianus *de bell. Civil. lib.*1. Auctor *de Vir. illuſtr cap.* 63 & 75. Valerius Max. *lib.* 8. *c.* 6. *ex.* 4. Auguſtinus *de Civ. Dei lib.* 3 *cap.* 17. & 26. Plinius *lib.* 33. *cap.* 1. Eutropius *lib.* 5. *cap.* 1. Oroſius *lib.* 5. *cap.* 18. qui cum Appiano belli hujus Ducem Q. Popedium Silonem facit, Euſeb. *lib. Tempor.* Solinus *cap.* 2. Plutarchus *Sullâ*, Strabo *lib.* 5. Florus *lib.* 3. *cap.* 18. ubi civile potiùs fuiſſe bellum contendit; quippe quum Pop. Rom. Etruſcos, Latinos Sabinoſque miſcuerit, & unum ex omnibus corpus fecerit, Alii. Lucullus etiam, celeberrimus ille Imp. ejus hiſtoriam Græcè compoſuiſſe legitur, apud Plutarchum *in eo cap.* 2. ut Lucejus Latinè, apud Ciceronem *Epiſt. Familiar. lib.* 5. *Epiſt.* 12. quibus adde Dionem *lib.* 37. Dicebantur autem *Socii*, ſeu *Latini nominis Socii*, populi illi, qui, cùm aliquid ex fœdere Populo Rom. deberent, in cæteris liberi erant, ſuamque Remp. ſuas Leges, ſuos Magiſtratus habebant: itaque Senatùs PQ. in iis Oppidis, ut in liberis Civitatibus, memoriam obſervamus uſurpatam. Princeps iſtiuſmodi populi *Amicus & Socius Senatus & Populi Rom.* dicebatur. Caruiſſe autem tales jure Civitatis Romanæ, illud argumento eſt, quòd multos ex illis nominatim civitate donatos fuiſſe, legimus. V. Sigonium *de Jure Ital. lib.* 1. *cap.* 1. Horum, ut & Provinciarum causâ, cùm primùm Repetundarum quæſtio inſtituta fuiſſet, adverſus Prætores, Quæſtores, Legatos, cæteroſque, *Lex Socialis* à Cic. *in Verrem* vocata eſt: primuſque M. Porcius Cato, cùm ex Prætura Sardiniam obtineret, ſumtus, quos in cultum Prætorum *Socii* facere ſoliti erant, circumcidit aut ſuſtulit: poſt quem, creſcente indies Magiſtratuum libidine, ut novâ Lege opus non eſſet *Sociis*, certum, ad quem illi confugerent, Prætorem conſtituit L. Calpurnius Piſo Trib. Pl. anno U. C. 604. L. Marcio Cenſorino, M. Manilio Coſſ. Sic igitur in cultum Prætorum ſumtus facere tenebantur *Socii*: Ab iiſdem quoque aurum exigebatur coronarium, *i.* coronæ primùm Imperatoribus, ob honorem Triumphi, miſſi ſolitæ, quarum loco aurum poſtea datum eſt, & in aliis quoque cauſis exigi cœptum, V. *tit. Cod. lib.* 10. *de Auro coronario* & Lipſium *de magnit. Rom. lib.* 2. *cap.* 9. Id autem, non à ſuperatis modò hoſtibus, ſed & à *Sociis* fuiſſe exactum, docet Æl. Spartianus *Antonino Pio*, *Aurum coronarium, quod adoptionis ſuæ causâ oblatum fuerat, Italicis totum, Provincialibus medium reddidit.* Sic idem *in Adriano*, *Aurum coronarium Italiæ remiſit.* Porrò, Romanis ſuo ſumtu militabant: Unde cùm univerſus Exercitus Romanus in duas partes eſſet diviſus, Legiones & Auxilia, quorum diſcrimen explicat Vegetius *lib.* 2. in Legionibus militabant cives Romani ingenui: Auxilia dicebantur ii milites, qui à *Sociis* vel fœderatis gentibus mittebantur, Polyb. *lib.* 6. Hi, tanquam levis armatura, Legionibus in acie jungebantur, erantque deteriori jure, quàm Legionarii milites. Id. Hinc itaque, quæ capiebant, faciebant ſua: Sic Latini in partem prædæ æquam, iis in bellis, quæ Populi Rom. gerebantur auſpiciis, admiſſi ſunt, V. Livium *lib.* 4. & 24. Sic Ætoli, in bello, quod gerebant adjutoribus Romanis, urbes quidem & agros ſibi ſervabant, captivos autem & res mobiles concedebant Romanis: Similiter, poſt victoriam de Ptolemæo, partem prædæ Athenienſibus Demetrius dediſſe legitur, Plut. *Demetrio*, Liv. *lib.* 28. &c. Viciſſim verò *Sociis* à Romanis auxilia ferebantur, ut modò de Ætolis viſum: cujus prætextu non raro oppreſſi, in ſubditorum vicem tranſierunt. Sic Latini querebantur, *ſub umbra fœderis Romani ſervitutem ſe pati*: Sic Ætoli, *vanam ſpeciem & inane nomen libertatis*: Achæi poſtea, *fœderis ſpecie jam eſſe precariam ſervitutem*: & apud Tacitum, Civilis Batavus, *neque enim Societatem, ut olim, ſed tanquam mancipia haberi*, & alibi, *Miſeram ſervitutem falsò pacem vocari*, dicebant. V. Hug. Grotium *de jure Pacis ac Belli lib.* 1. *cap.* 3. Fuere autem ex *Sociis*, qui & *Fratres Conſanguineiq; Pop. Rom.* ſpeciali indultu appellati ſunt: Quemadmodum Ædui, quos non tantùm *Socios & Amicos* Populi Rom. ſed & *Fratres Conſanguineoſque ſæpenumero appellatos*, multaque *Senatusconſulta honorifica in eos facta eſſe*, ait Cæſar. De iiſdem Eumenius *in grat. act. Conſtantino Aug. primos omnium inter Galliæ Gentes*, Tacitus *Annal. lib.* 11. *Solos Gallorum, plurimis Senatusconſultis Fratres Popul. Rom. vocatos eſſe*, tradunt: Additque Tacitus, *Senatorum quoque in Urbe jus adeptos eſſe* &c. Quomodo ex civitatibus *Sociorum*, quæ jus ſuffragii, ut dictum, non habebant, quidam tamen cives jus illud adipiſci potuerint, diſcimus ex Lege, cujus exemplum habemus apud Livium *lib.* 41. ubi ait: *Lex Sociis, ac nominis Latini, qui ſtirpem ex ſeſe domi relinquerent, dabat. ut cives Romani fierent, qui in Latinis Coloniis Magiſtratum geſſiſſent.* Iiſdem lege Serviliâ jus dabatur civitatem aſſequendi, in locum ejus, quem accuſando damnaſſent Repetundarum. V. Cicer. *pro Balbo* & Roſinum *Antiqq. lib.* 6. *cap.* 17. &c.

Societas Indiæ, in Belgio Fœderato, duplex, *Orientalis & Occidentalis*: quæ ambæ Collegia ſunt auctoritate Ordinum ad certos annos inſtituta, ut *bellum & mercaturam*, in utraque India, Patriæ bono, exercerent. Quod tanto ſucceſſu hactenus factum, ut duæ hæ Societates ampliſſima Regna & territoria, per Africam, Aſiam ac Europam occuparint, ac Hiſpanis & Luſitanis, tum hoſtibus, ingentia damna intulerint, immenſiſque opibus Remp. ditarint. Et quidem *Societas Indiæ Orientalis*, ſedem regiminis ſui conſtituit in Inſ. Java, conditâ ibi urbe ampliſſimâ & munitiſſimâ, *Bataviâ*, ubi ſedem habet ſupremus Gubernator Indiæ Orientalis, *Generalis* nomine inſignis. *Societas Indiæ Occid.* ſedem ſuam habuit, in Braſilia, Fernambucci, conditâ ibi urbe ſplendidiſsimâ & inexpugnabili, cui nomen *Mauritiopolis* & Recif. Fuitque ſub initio feliciſsimis auſpiciis uſa, namque & claſſem illam celeberrimam Hiſpanorum auro argentoque gravem, in qua plus quàm XII. milliones erant, duce Petro Heynio, intercepit, uti diximus in eo. Sed ante luſtra quædam, artibus Luſitanorum, grave damnum accepit, amiſſo quidquid in Braſilia terrarum tenuerat, neque hactenus priſtinum decus recuperare valuit: de inſtauratione tamen feriò deliberari dicitur. In utraque qui maximam pecuniæ ſummam conferunt, vernaculo idiomate *Hoofdparticipanten* dicuntur, è quibus Societatis Curatores ſolent eligi, quos *Bewindhebbers* appellant. Originem quod attinet, *Societas Orientalis* cœpit A. C. 1602. hac occaſione. Cùm hactenus multæ Mercatorum (poſtquam primæ naves in Indiam miſſæ ab Hollandis eſſent A. C. 1595.) Collegia Indiam frequentaſſent, quorum æmulationibus rerum pretia illic accendebantur, hic contrà minuebantur, neque poſſent diverſi & infirmi conatus Hiſpanicis viribus obniti, fœderati Patres è multis corporibus unam Societatem fecere, impoſitis diverſas per Urbes Curatoribus, qui per legatos interdum convenirent, & latâ lege, ne quis ſeorſim, viginti intra annos, ultra

mon-

montem Bonæ Spei, aut Magellani fretum, navigarent. A' quo tempore, velut novo bello per Orientem exorto, Societas Indicana magna pars Reip. cœpit haberi, cùm non modò pars prædarum ad ærarium perveniret, sed privato civium sumtu hostis publicus per rapinas & impendia exhauriretur. Aliquot annis pòst, circa A. C. nempe 1607. cùm Batavis omni Hispaniæ commercio interdictum esset, & jam pridem ingens mercatorum, ingens nautarum copia, tum pecuniæ, quantæ credi non possent, penès privatos vacuæ, nec sufficiente Indiâ, solâ Americâ satiari posse viderentur, quæ præter sal & saccharum, ac pretiosa ligna & medicamenta, metallis insuper scatetet: ditissimi mercatorum, simul alii, quibus cuncta ejus orbis indagata, novæ Societatis regimen ac jura descripsere, triginta sex in annos duraturæ. Inter quæ, ne extra eam ulli civium liceret adire oras, quæ à Terra nova, Gallorum piscatibus cognitâ, ingenti tractu freto tenus Magellanico, ad utrumque Oceanum porriguntur, & quidquid contra Africæ littorum Æstivum inter circulum ac Bonæ Spei montes jacet. Cœteras leges, aliaque huc pertinentia, V. apud Hug. Grotium *Historiar. lib.* 6. & 16. *ad annos prædictos.* Utriusque verò Societatis Domum, qualis Amstelodami est, descripsit Casp. Barlæus *in Medicea.* Ut de *Societate Indica* Anglicana, ac Gallicana, quarum hæc non pridem instituta est, nihil addam.

Socii Reges, à Romanis olim dicti sunt, quos priscus ille Senatus, aut etiam Princeps Romanus regnare jussisset aut pateretur. His S. C. Romanum pro diplomate illo, quo universum jus regium continebatur. Et verò si hoc permissu Reges se & nomine & cultu ferebant: tum re ipsâ, h. e. omnibus Regum muniis tales se profiteri poterant. Usque eo grande in appellatione hac momentum fuisse constat. Cœterùm, quò hujus beneficii memoria confirmatior & in omnium gentium oculis luculentior esset, his ipsis unà cum appellatione mittebatur regius cultus, seu, ut Romæ dicta sunt, *Regia munera.* viz. *Diadema*, *aurea patera*, quâ Rex sacrificans uteretur, *Sella curulis*, *Scipio eburneus*, *Toga picta*, *Sagulum purpureum*, insuper *Tunica palmata*, *Latus clavus*, *Equi phalerati*, *Arma equestria*, *Supellex militaris*, qualis Consulibus præberi solita. V. quæ de Archelao Judæorum, de Tigrane Armeniæ, de Tiridate eiusdem, de Parthamaspate Parthorum Regg. tradunt Liv. *lib.* 0. Suetonius *in Tiberio* & *Nerone*, Tacitus *Annal. lib.* 15. Xiphilinus *Trajano*, de aliis alii habent; ut & suprà, in voce *Munus.* Et quidem *Socii* sanctè habiti sunt, usque ad Consulem C. Posthumium, ante quem *nemo unquam Sociis in ulla re oneri aut sumtui fuit: ideo Magistratus mulis, tabernaculis & omni alio instrumento militari ornabantur, ne quid tale imperarent Sociis*, Liv. *lib.* 42. Postea paulatim imperium in illos sumi cœpit. Unde apud Tacitum iterum Civilis Batavus conqueritur, *Neque enim societatem, ut olim, sed tanquam mancipia haberi.* Quam in rem V. præclarè disserentem Grotium *de Jure Belli & Pacis lib* 1. *cap.* 3. §. 21. uti de *Socio Rege Cypri vivo confiscato*, Florum *lib.* 3 *cap* 9. nec non suprà, ubi de *Sociali Bello*.

Socotora, insul Indiæ, è qua optima aloë. Salmasius *ad Solinum pag.* 1055.

Socrates, adde: Sacelli in ejus honorem extructi, meminit Sponius *Itiner. Gr. lib* 2. *pag.* 235.

Sodales, apud Romanos, teste Festo, nonnullis dicti sunt, *quòd unà sederent essentque*, *aliis*, *quòd ex suo dapibus vesci soliti sint.* In quorum priori significatu Appulejus *Miles.* 10. *Hic est*, *qui sodalem convivamque possidet cum lautum asinum*, *saltantem asinum*, *voces humanas intelligentem*, *sensum nutibus exprimentem.* In posteriori, αὐτόδειπνοι Græcis dicti sunt, ut videre est apud Lycophronem *Alexandr.* Et quidem cum conviviorum tria essent, apud Vett. genera, ἔρανος, γαμικὸς & εἰλαπίνη; primum collatis ab unoquoque *sodalium* cibis fiebat, hinc ἀπὸ σπυρίδος δεῖπνον, item σπυριδοδεῖπνον, Romanis *sportula* dicta est, quam Nero publicarum cœnarum loco instituit. Juvenalis *Sat.* 3.

Nonne vides, quanto celebretur sportula fumo?

Centum convivæ, sequitur sua quemque culina &c.

Transiit mos ad Sacra; unde in Megalensibus ludis institutas familias legimus, quibus stipem cogeremus suit. *Nunc verum est, quod ait Cato, apud Ciceronem, Sodalitates ab se in vectas primùm, per vetus enim res fuit: quum in Megalensibus per sodalitates convivia sunt agitata*, verba sunt J C Scaligeri *Poetic. lib.* 1. *cap.* 29. &c. V. quoque suprà, ubi de *Collegiis*, item in voce *Societas*, & Joann. Meursium *Not ad Lycophronem.*

Sol, Phœnicibus olim Ἠλ, *El*, teste Servio, qui de Belo Phœnice, unde creta Dido, loquens, *Omnes*, inquit, *in illis partibus Solem colunt, qui ipsorum lingua Hel dicitur; unde* Ἥλιος: *v* in *ω* discedente, & spiritu, in sibilum converso, hinc dictus: unà cum Luna, genitus est Theiâ sive Matre magna & Hyperione, si Diodoro credimus *Antiqq. lib.* 4. *cap* 5. Homerus Euryphaessam, ejus matrem facit, *in Hymn.* Ita autem de illo Diodorus, *Solem adhuc puerum in flumen Eridanum provectum, cùm fratres Hyperionis suffocassent, Luna prater modum fratrem diligens, ex tecto se præcipitavit. Matri quærenti juxta flumen corpus, cùm in somnum incidisset, visum per somnium est à Sole rogari, ne luge*ret *naturam mortem. Nam homicidas meritum esse supplicium passuros; se verò ac sororem quadam Dei providentiâ futuros immortales. Nam ignem cœli sacrum antea vocatum, Solem ab hominibus appellandum fore: quæ vero Mena priùs dicebatur, Lunam. A' somno itaque experrecta cùm omnibus tum somnium, tum infortunium suum narrasset, filios ut Deos coluit ipsa innupta vivens. Postmodum in insaniam versa cymbala tympanaque quatiens, edito sonitu, sparsis crinibus per patriam errabat*, &c. Sed, fabulâ missâ, certum est non tantùm apud plurimas Gentes pro Numine *Solem* cultum, sed & ejus nomine omnes Deos mares; quemadmodum omnes Deas ad Lunam referunt non sine ratione Mythologi, V. Georg. Hornium *Histor. Philos. lib.* 1 *cap.* 6. Macrobium *Saturnal. lib* 1. *cap* 17. &c. Quæ vero Gentes, ut neglecto Deo, propria quadam mentis inductione, uno in *Sole*, veri Numinis [illegible], quam ubique duntaxat, omnia religionis suæ studia figerent, impulerint, fuere varia. Ex quibus est, quod in sublimi, ipsisque cœlis spectaretur. V. Aristotelem *de Cœlo lib.* 1. *cap* 3. Hinc apud Hesiodum in Ἔργοις,

——— ——— Ὃς ὑπέρτατα δώματα ναίει.

Qui supremas inhabitat domos.

Dein, quòd in lucidis illis corporibus Æther nihil *Sole* haberet excellentius; utpote quem qua [illegible] illa, Regio Vati memorata, & ex eo Gregorio Naz. adducta *Orat.* 20. κάλλος, καὶ μέγεθος καὶ δρόμου τάχος καὶ δύναμις. *Pulchritudo, & magnitudo & cursus celeritas & vis ac facultas*, commendant. E quibus postrema cum multiplex sit, indeque utilitates innumeræ in terras ac præcipuè genus humanum redundent, quas calore luceque suâ efficit, propterea, ut ex Aristotele Clemens Alexandrinus *in Protreptico* tradit, Apollinem dixere filium Vulcani & Minervæ, ut alia omittam. Cùm itaque hæc rapere omnes deberent, in admirationem & laudem Opificis, longè aliter in maxima Mundi parte evenit. Nam cùm horum quædam etiam vulgares animæ viderent; cœtera paulatim Gentilium Sapientiores perspicerent: pariter pene omnes in eum delapsi sunt errorem, ut vel *Solem* crederent μόνον ἀληθῆ Θεὸν, *unicum Cœli Numen*, quomodo eum appellat Theologia; vel saltem præcipuum *Solem* Numen putarent, Sideribus aliis, ob minorem utilitatem, inferiori honore cultis. V. Thom. Aquinatem *de Symbolo Ap.* Idque jam antiquissimis temporibus: ut non ex Homero vel Hesiodo solùm, quorum prior non multo antè vixit, quàm Salmanassar 10. Tribus in Assyriam abduxit captivas: sed ex divino jam Mose constat, cujus ævo hunc cultum obtinuisse, colligitur ex Deuteron. *cap.* 4. *versu* 19. *Ne fortè eleves oculos tuos in Cœlos, & videas Solem & Lunam, atque stellas, cum universo exercitu cælorum & impulsus adores atque colas ea.* V. quoque Hiobum *cap.* 31. *vers.* 26, 27. ubi non tantum vetustatem hujus Idololatriæ ostendit, sed etiam ritus mentionem facit, quo Solem adorabant, manum osculantes: *Si osculatus sum manum meam ore meo.* An verò paris vetustatis fuerit ritus ille, quo *Solem* vel Deorum alium adorabant, erectum ori pollicem admoventes, ut Appulejus habet *Metam. lib.* 4. item quo se circumagebant, ac Romani quidem extrorsum, Plaut. *Curcul. Actu* 1. *Sc.* 1 Galli autem sinistrorsum, Plin. *lib.* 28. *cap.* 2. non adeò liquidum [illegible]: Interea, cùm simplicissimum quodque antiquissimum sit, verisimilius est, primitus ἐθελοθρήσκους contentos fuisse dextram ori admovere, sine ista vel corporis conversione, vel sessito e primoris digiti in pollice. Sed & hoc vero valde simile est, perantiquum etiam esse; & forrassè à primis Solaris cultus temporibus morem eum provenisse, ut præcipuè colerent *Solem* orientem, ac quocunque etiam tempore, ad Orientem conversi, precarentur Deum Gentiles: cùm contrà Israelitæ contra Occidentem versi, ubi Sanctuarium erat, preces funderent, atque ita se ostenderent, *precantes adorare non Solem orientem, sed Solis Dominum*, ut ait Anastasius Nicænus, *Quæst* 18. *in Scrip.* Inter quos tamen idololatriæ huic nonnullos addictos fuisse, qui, fœdissimo more isto à gentibus, Syriæ vicinis, accepto, facie Orienti obversâ Solem adorarent, legimus apud Ezechielem *cap.* 8. *versu* 16. V. quoque 2. Reg *cap.* 34. *versu* 11. Quàm latè autem hic cultus patuerit, ex inductione gentium facilè ostendi posset, quas tamen omnes referre longæ fuerit operæ. Nam orbe propemodum universo, & quidem ab antiquissimis temporibus ea consuetudo viguit: unde [illegible], quòd Gentes etiam illæ, quibus commerciorum minus cum aliis fuit, eoque vetere erant erroris retinentiores, vel solum colerent *Solem*. Ut Massagetæ; sive illi in Margiana, ubi eos collocat Ptolemæus; sive ultra Araxem, quo loco eos ponit Herodotus *lib* 1. ubi sic de iis scribit: Θεῶν μοῦνον ἥλιον σέβονται. *Ex Diis unum Solem venerantur*: atque addit deinde, equum ei sacrificasse, quia Deo celerrimo celerrimo victima conveniret. Ab Indis etiam Solem, sed unà cum Luna, cultum fuisse, prodidit Ctesias *in Indicarum opere*, apud Photium *cod.* 72. Idem statuendum de incolis *Haanlam*, quæ nunc Zeilan, Ptolemæo *Taprobana*, nisi ea Sumatra potiùs, V. Benjam. Tudelensem *Itinerar.* Etiam Germanicas Sarmaticasque gentes, *Solem* maximè veneratas, donec Christo nomen darent, satis cognoscere est ex Annalibus: Imò extremæ quoque Septentrionis nationes, admodum tenui etiam

stiannum Christi notitiâ imbutæ, simul ac æstivo tempore Astrum hoc conspici cœpit, adorantes eum gratias agunt, quòd pro bimestris spatii & tenebris & frigore, lucem caloremque apportet, ut Olaus M. refert *Gothic. rer. lib. 3. cap. 2.* Apud Tartaros eundem cultum vigere varii testantur. Atque idem dixere de gentibus Americanis; uti Insul. Caniballicis, Cerabaros pop. prope Hiebrám & Beraguam, Peruanis, qui in Metropoli Cusco infantes etiam ei mactabant, & mense Decembri, quem *Rayme* vocant atque anni initium habent, festum diem celebrabant, quo sacra fecere tribus *Solis* statuis, quas vocavere *Solem Patrem*, *Solem filium* & *Solem fratrem* &c. De quibus V. Christoph. Columbi *Navigat. cap. 88. & 92.* Petrum Martyrem Mediol. *Oceanea Decadis 3. lib. 4.* Acostam *Indicorum lib. 5. cap. 4.* Joh. Lerium *Navigat. in Brasiliam cap. 16.* Alios. Ipsismet elephantis *religionem siderum, ac Solis Lunæq; venerationem*, inesse tradidit Plin. *lib. 8. cap. 1.* scribitque Ælianus *Hist. Anim. lib. 7. cap. 44.* *Solem exorientem illos venerari, promuscidem, tanquam manum, versùs Solis radios tenentes.* Et addit, ut Ptolemæus Philopator Deo *Soli*, cujus beneficio se credebat adversùs Antiochum victoriam adeptum, 4. ingentes sacrificarit elephantos. Verùm ut Elephanti *Solis* exorientis intuitu gestiant præ gaudio, eone pro Numine illum habere credendum? Quis veri Numinis gnarus sibi persuaserit, hunc animum à natura inditum esse Elephantis, ut pro Creatore colant creaturam? Ut de Romanis aliquid addam, ab Aureliano Imp. *Solem* cultum, & magnificentissimo Templo honoratum fuisse, docet Vopiscus in eo: *Templum Solis fundavit & Pontifices roboravit*, ad quem locum V. Salmasii *Notas*. Non unâ autem figurâ apud varias illas gentes coli Sol consuevit: Emisseni sub ingentis saxi effigie eum venerati sunt, qui inde *Elagabalus*, h. e. *Deus mons*, vel *Deus montis* vocatus est: Quæ Numinis forma Aureliano quoque placuit, quum sibi eam in prœliis faventem vidisset. Persæ ejus simulachrum facie leoninâ effingebant, cum tiara, uti pluribus diximus suprà in voce *Mithra*. Peruani tribus illum statuis efformabant, ut modò vidimus. Alii aliter. Apud celebriores olim Gentes verò, quibus nominibus *Sol* cultus sit, V. hic infra: ex Vossio *de Idolol. lib. 2. cap. 7. & seqq.* & Thom. Dempstero *in Rosinum lib. 2. cap. 8.* Neque verò *Sol* tantùm divinis honoribus affectus, sed &, ut Deo, varia animalia, equi inprimis apud Persas, & scarabæi apud Ægyptios, illi sacri fuere, de quibus suprà vide. Cœterùm in libris Græcorum Astronomicis, *Solis* figura in conum abit. Quam notam, ad ejus nomen significandum, non solùm Astronomi usurpant, sed etiam cœteri auctores & inprimis Chymici, qui aurum eo insigni semper denotant, utpote Solis metallum: qua de re V. Salmasium *ad Solinum pag. 1237.* De *Scutis cum Sole*, vulgò *Escus au Soleil*, monetá aurea Francica, in qua effictus Sol *octo* radiorum, supra coronam flosculis adornatam, item, in qua Rex coronatus &c. cusâ sub Ludovico XI. Henrico II. & Carolo IX. V. Carol. du Fresne in voce *Moneta* &c.

Nomina, quibus Sol olim cultus, apud varias Gentes.

α. Abellio, Pamphyliis, Cretensibusque dictus est; & forsasse *Apollo*, e Cretico Ἀβέλιος. Inscr. vetus in Convenis Novempopuloniæ: *Deo. Abellioni. Minicia. Justa. v. s. l. m.* apud Gruterum *pag. 37.* Item, *Abellioni. Deo. Taurinus. bone. conj. senlim*, apud eund. β. Adad, apud Assyrios audit, Macrobius *Saturnal. lib. 1. cap. 23.* unde Ἀδάδου ὀφθαλμοὶ, Ἀδάδου δάκτυλοι, nomina gemmarum. γ. Adon, sive *Adonis* sive *Adoneus*, Phœnicibus in cultu divino appellitatus est, ut & Arabibus. Plautus quoque vocabulo hoc utitur *Menæchmis Actu 1 Sc. 2.* & *Pænulo Actu 5. Sc. 2.* ac forsassè Catullus *Epigramm. Quis hoc potest videre?* Est autem אדון *Adon*, idem quod *Dominus*. δ. Adramelechus & Anamelechus, cui Sepharvaitæ, Assyriorum coloni, infantes mactarunt: ad Molochum non difficulter reducas. *Molochi* autem nomine *Sol* cultus est. ε. Amanus & Anandratus, inter Persicos Deos, recensetur Straboni *lib. 11.* quorum is idem cum Omano, ut est in MSSis: *Sol* doctissimis Viris videtur, sed Vossius *Omanum* propriè non signare Solem, sed symbolum duntaxat ejus, Ignem perennem, in quo *Sol* colebatur, contendit. ζ. Ammon, ab Hebr. חמה *Chama*, apud Cyrenaicos, in ea parte, quæ *Marmarica* vel *Mareotis Lybia* vocatur, cultus est. Unde & *Hama*, veterum Saxonum Numen, de quo Fabricius in *Saxon.* ipse quoque *Sol* fuisse videtur. Quemadmodum inde *Chamanim* & *Amanus* sive *Omanus*, de quo suprà, orti. η. Apollo, *Solem* apud Græcos Romanosque notavit. Hinc & Datis Persa, cùm tot delubra Græcorum combureret, parci tamen iis voluit in Delo, ubi Apollo ac Diana inprimis colerentur: ne illata Apollini Delio injuria, in Persici Mithræ contumeliam redundaret. θ. Assabini nomine, apud Æthiopes, venerationem invenit, quem, quia summus illis foret Deus, *Jovem Æthiopicum* dixere Romani & Græci. Ei cinnamomum sive cinnamum sacrum, V. Theophrastum *Histor. plantar. lib. 9. cap. 5.* ι. Baal, i. *Dominus*, generali nomine vocatus est, apud Phœnices & Syros. Nec obstat, quòd *Bal* & *Bel* Saturnus sit: Saturnum enim *Solem* esse, vel Persius nos docuerit in *Æneid. lib. 1.* κ. Baal-Peor, Moabitis ac Midianitis in cultu fuit, qui LXX. Senioribus Βεελφεγὼρ dicitur. Peorum verò *Solem* intelligi, facile patet ex eo, quòd Apollinaris hos nomine Saturnum, Hieronymus Priapum, alii Jovem seu Uranum fuisse cultum statuant, quæ omnia *Solis* fuere nomina. λ. Baal samen seu *Beel-semen* Phœnicibus quoque dictus est, quod κύριον οὐρανοῦ, *Dominum cœli* notat, teste Philone: qui addit, eundem apud Græcos *Jovem* nominatum fuisse. Fuerit ergo idem, quod Ζεὺς Ὀλύμπιος. μ. Baal-Zebub, id est, *Dominus muscæ*, apud Accaronitas, est nominatus. V. 2. Regum *cap. 1. versu 2.* ν. Bacchi nomine cultus est, à Græcis Romanisque: *Bacchum enim & Apollinem & Solem vocant*, Ulpianus Rhetor *ad Demosth. Midianam*. ξ. Baisampsa, i. *Solis domus*, Arabiæ urbs: ibidem *Solem* fuisse cultum, testatur Stephanus *in Urb.* ο. Beelphegor, V. hic supra, *Baal-Peor*. π. Belatucadrus dictus est in vet. lapide Wardalræ in Cumbris, *Deo. Sancto. Belatucadro Aurelius. Diatova. aram. ex. voto. posuit. l. l. m. m.* & duabus aliis Inscr. apud Gruterum *pag. 87. num. 1.* ϱ. Belenus, apud Aquilegienses, aliosque extra Italiam, Gallos viz. Armoricanos inprimis, in veneratione fuit. V. Jul. Capitolinum *in Maximinis*, Ausonium *in Professf. Burdigal. carm. 10.* Tertullianum *in Apolog. cap. 24.* σ. Belus, Assyriis ac Chaldæis, sive Babyloniis, etiam *Solem* denotavit: atque hinc gemma *Solem* referens, *Beli oculus*, dicta est. Plin. *lib. 37. cap. 10.* significat autem *Bel*, idem quod *Baal*, *Bal*, *Beel*, id est, *Dominus*. τ. Chamos seu Chemos, Moabitarum Numen, Jer. *cap. 48. versu 7.* idem fuit cum Baal phegor, de quo antea diximus. υ. Dionysii nomine, apud Indos, Bacchus, & hunc *Sol*, cultus est. φ. Dysares, vel Dusares, ab Arabibus cultus, nihil aliud, quam Διόνυσος fuit seu *Sol*, Tertullianus *lib. cit. cap. 24.* χ. Elagabalus seu Alagabalus, Emissenis dictus est, ubi duos habuit παρέδρους, Μόνιμον & Ἄζιζον, i. *Mercurium* & *Martem*. Græci & Romani maluerunt dicere, *Heliogabalus*: cujus Sacerdos cùm aliquando fuisset Antoninus, postea Imperator factus, Romæ etiam, templo *Solis Heliogabali*, in monte Palatino, ubi priùs fuerat ædes Orci, extructo, ejus cultum instituit, atque omnia omnium reliquorum Deorum mysteria, & sacra ad hunc unum voluit transferri, Lampridius *in Heliogabalo*. Erat autem hoc templum in reg. Urbis 10. ψ. Frugifer, dictus est apud Persas. Arnobius, *Inter deos videmus leonis torvissimam faciem mero oblitam nomine, & nomine* Frugiferi *nuncupari*. Græcè καρποφόρος, καρπογενέθλιος, item in *Epigramm.* de Attine Σπερμοφόρος ... Φοῖνι. V. Salmas. *ad Vopisc. in Aurel.* ubi *Mithræ* figuram explicat. ω. Gingras, apud Phœnices idem, qui Adonis, cui quo pacto apud Biblios sacra fieri solita sint, V. apud Lucianum *de Dea Syria*. αα. Hecatombæos, apud Græcos. ββ. Hercules, idem cum Marte ac *Sole*, Macrobius *lib. 1. cap. 12.* Unde in Ægyptiorum Hieroglyphicis Hercules triplex effingebatur, leonis capite in medio, a dextera, capite canis blandientis; à læva, rapacis lupi, quod è *Solis*, temporis dimensore, idem interpretatur, *lib. eod. cap. 20.* Græcis Hercules, quasi ἥρας κλέος, *gloria ac decus Junonis*, id est, aëris, quis alius quàm *Sol*? Nec alius fortè Hercules Romanus fuit, quem *Recaranum* Aur. Victor, *Garanum* vel *Caranum*, Verr. Flaccus apud Servium, vocat. Est autem *Caranus*, ex κοίρανος, idem cum Assyriorum *Belo*, quæ ambæ voces *Dominum* notant. γγ. Jacchus, in sacris Græcorum dictus est. δδ. Janum, *Solem* fuisse creditum, ostendit Arnobius *lib. 3.* Apollinem fuisse, docet Nigidius Figulus, apud Macrobium *Saturnal lib. 1. cap. 9.* Hinc Luna *Jana*, V. quoque elegantissimos Septimii versiculos, apud Terentianum Maurum. εε. Ignis, apud Persas, *Solis* symbolum. ζζ. Liber, idem cum *Sole*, apud Diod. Siculum *Bibliotb. lib. 1.* cui proin νεβρὶς i. *hinnuli pellis*, quæ varia, attributa, ob insignem Astrorum varietatem. Sic Phœbum pro Libero dixit Virgilius *lib. 10.* ηη. Malachbelus. θθ. Mars, gentium Theologis *Sol* dictus est, ab Hebr. מרץ *Marats*, i. *pollere*, seu *validum esse*: vel à מהרם *Mecharem*, i. *perdens, destruens*: hincque bello præfectus. Itaque & bellicosæ nationes Arctoæ, cùm Martem pro summo Numine colerent, eique asinum mactarent; uti Cares canem, non alium videntur venerati, quàm *Solem*. ιι. Mercurii quoque nomine idem cultus est, pro cujus namque dimenso, alius alio sagaciori est ingenio magisque ad studia & doctrinas idoneo, V. Ammianum *lib 16.* Hinc Mercurius dux viarum creditus, quas *Sol* de die monstrat, &c. κκ. Mithras, *Solis* nomen apud Persas, summi apud illos Numinis loco culti, Vet. Inscr. *Deo. Soli. invicto. Mithræ.* Item, *Omnipotenti Deo Mithræ.* Cujus vocis origo ab מתר *Mether* seu *Mithir*, i. *magnus*, unde comparativus מתר *Mithra*, i. *major*, seu δυνάστης, *dominus*. λλ. Molochi Numen, Ammonitis Cœlesyriæ genti præcipuum, idem cum *Sole* fuit; sive is ex מלאך *malach* i. *nuncius* dictus sit, & pro Mercurio dicatur cultus, sive potiùs ex מלך *melech*, i. *Rex*, & per eum Saturnus intelligatur. Adde quòd *Moloch* seu *Melech* idem significet cum *Baale* sive *Belo*, V. suprà *suo loco*. μμ. Nebo seu Nabo, Moabiticum fuisse Numen, idem ac *Chamos* seu *Baal-Phegor*, Eruditi contendunt; his verò nominibus *Solem* fuisse indigitatum diximus. νν. Oculus in Sceptro, *Solis* apud Ægyptios symbolum. ξξ. Orus, Ægyptiis idem cum Apolline ac Sole. Diod. Siculus *lib. 1.* & Macrobius *Saturn. lib. 1. c. 21.* ab Hebr. חרס *i. Sol*. οο. Et Osiridis nomine, non Nilus solùm, sed & *Sol*, iis cultus est. Unde Vett. Osirin interpretantur *Titana* seu

Phœbum vel *Solem*, Statius *Thebaid. lib.* 1. ωω. Pantheum dixere Lucaniaci, Auson. μμ. Phanaces, Mysis appellatus legitur. σσ Phœbus, Græcis Latinisque dictus est. ττ. Priapi nomine *Sol* quoque cultus est, ob vim suam generatricem: cui omnia hæc inferiora ortum debent. υυ. Sabazius Jupiter, idem cum Libero: & hinc cum *Sole*. φφ. *Sol*, Romanis cultus est Templis & Ludis. Primus ei, ut & Lunæ, in urbe ædem consecravit T. Tatius Sabinorum Rex, quibus postea aliæ quoque additæ sunt. In descriptione XIV. Regionum Urbis tria commemorantur *Solis* templa. De templo *Solis Heliogabali* jam diximus *suprà*. χχ. Silvani, seu Martis Silvani, nomine Romanos rusticos *Solem* signa se, discimus ex Catone *de R. R. cap.* 83. ubi, *Marti*, inquit, *Silvano in silva interdius in capita singula boum votum facito*. Dixere autem *Silvanum*, non q. solis præesset silvis; sed, quia vim suam exerceret, in universam elementorum ὕλην. V. Servium *ad Æn. lib.* 8. *illud*, *Sylvarum pecorisq; Deo*. Idem de Pauc, cum is sit Silvanus, dicendum. ψψ. Urotalt, ab Arabibus antiquioribus cultus, idem cum Dionysio fuit, quem cum Urania sola illos veneratos esse, testis est Herodotus *in Thalia*. Ita proin illi Liberum in *Sole*, & *Solem* in Libero venerati sunt. Videtur autem Ουροτάλτ notare *beneficium luminum*. Sic Jesajæ *cap.* 26. *vers.* 20. habemus *tal oroth*, h. e. *ros lucis*, seu *ros luminum*: *Ros* verò metaph. sumitur pro quolibet beneficio divino cœlitus nos quasi irrorante. Ex *orus* igitur & *tal*, adjecto t. fit *Orotalt*, vel *Ourotalt*, i. *Deus vel dator lucis*; quod Soli apprimè convenit &c. De quibus omnibus V. plura suis locis.

Solanum, planta est, quam *Græci strychnon vocant, cui vis reprimendi, refrigerandiq;*, ut ait Plinius *lib.* 27. *cap.* 13. Imò & majoris baccæ devoratæ, ut & ipsa radix, strangulandi facultatem habent. Unde, joci causâ, radix hæc parasitis in Aula datur; qui ad lautas mensas etiam invitis dominis accedere solent. Quæ res oblectamenti non parum convivantibus præbet. Siquidem si cultello derasa scrupuli (semidrachmæ) pondere in vini semuncia maceretur, horis ad summum duabus, aliis septem; & deinde percolato diluto ac digitis presso, id vini recentis addatur, quod poculum repleat, totumque potandum propinetur, fit paulo pòst, ut, qui biberint, nihil prorsus edere possint, magno spectantium oblectamento. Quod plantæ secretum primus aperuit Franciscus Calceolarius Veronensis. Verùm qui hoc fuco utuntur, priusquam mensæ assideant, parasitos ad jentaculum invitant, ut fraudulentum id vinum propinent. Discutitur fucus à risu, aceto potui dato, quod præsens remedium est, somnus quoque superveniens sanat. Quòd si porrò drachmæ pondere propines, tum jocularis insaniæ genere laborabunt, qui id sumserint, & hactenus tantùm, ut formosi sibi videantur: Si modum duplices, insaniam majorem feceris & imagines illis conspicuæ obversabuntur. Sed ne quid nimis, ne copiosiùs sumtum enecet. Ad seria verò etiam *Solanum* adhibitum, docet historia Duncani Scotorum R. qui in opp. Bortha obsessus à Suenone, Norvegiorum Rege, vino & cerevisiâ *solano* maniaco infectis, & in castra hostium summissis, eos in soporem dedit, magnaque inter eos strage editâ disjecit, decem solùm militibus, qui, quòd hostium dona suspecta habuissent, à potu abstinuerant, cum Rege suo elapsis, uti ex Buchanani *Histor. Scotic.* refert Auctor *Sinæ & Eur. cap.* 31. V. quoque Salmasium *ad Solinum pag.* 1086.

Solarium, in *Sole* umbrâ horas distinguens; *quodnam Romæ antiquissimum fuerit*, inquit Censorinus, *inventu difficile est. Alii enim apud ædem Quirini primum statutum dicunt* (nimirum à L. Papyrio Cursore, Plin. *lib.* 7. *cap.* 60.) *alii in Capitolio, nonnulli ad ædem Dianæ in Aventino. Illud satis constat, nullum in foro prius fuisse, quàm id, quod M. Valerius Messalla, Catanâ captâ, ex Sicilia advectum, ad Rostra, in columna posuit. Quod cùm ad clima Siciliæ descriptum ad horas Romæ non conveniret, L. Philippus Censor juxtà constituit.* Et de hocce *Solario* Siculo loquitur *in Bœotia* Plauti, ex Antiphane translata, Parasitus, apud A. Gellium *lib.* 3. *cap.* 4.

Ut illum Di perdant, primus qui horas repperit,
Quiq; adeò primus hic statuit Solarium.
Qui mihi comminuit misero articulatim diem.
Nam me puero uterus erat Solarium
Multo omnium istorum optimum & verissimum,
Ubi ubi iste monebat esse, nisi quum nihil erat.
Nunc etiam quod est, non est, nihil Soli lubet.
Itaq; adeo jam oppletum est oppidum Solariis.
Major pars populi aridi reptans fame.

Antiquitus enim *Horarum* nomen non minùs annos 300. Romæ ignoratum est. Unde XII. *Tabb. Ortus tantùm & Occasus nominantur, post aliquot annos adjectus & Meridies, accenso Coss. id pronuntiante*, Plin. *lib.* 7. Quod Varro confirmat *de L. L. lib.* 5. *Hoc idem Cosconius in Actionibus scribit, Prætorem accensum solitum tum esse jubere, ubi ei videbatur esse horam tertiam* (i. tempus illud, quod postmodum hora tertia metiebatur) *inclamare, horam esse tertiam, item Meridiem & horam nonam.* Post reperta dein *Solaria*, in horas 12. divisus dies, noxque in totidem, quod factum videtur circa annum U. C. 477. quo à M. Valerio horologium in Foro fuisse positum, Plinius commemorat. Quòd verò Parasitus *oppletum esse oppidum Solariis se puero* addit, de Roma dici nequit, cùm unicum tum Siculum ibi adhuc esset; floruit enim Plautus initio secundi belli Punici, circa An. U. C. 530. Nec ex Antiphane id Poëta transtulit, qui vixit Olymp. 98. quâ neque Horæ adhuc repertæ, neque Horologiorum usus, qui non multo antecessit Alexandri M. ætatem; nisi Horoscopia, quæ Anaximander invenit, sine horarum usu, intellexerit Comicus, V. Salmasium *ad Solinum pag.* 650. Aliquanto dein tempore pòst Clepsydræ excogitatæ sunt, de quibus ita Censorinus *de die Nat. cap.* 23. *P. Corn. Nasica Censor ex aqua fecit horarium, quod & ipsum ex consuetudine noscendi ex Sole horas* Solarium *coptum vocari.* V. quoque Plinium *lib.* 7 *cap.* 60. Victorium *lib.* 21. *cap.* 13. Cœl. Rhodiginum *lib.* 18. *cap.* 39. Alios. Tandem sonora Horologia facta sunt, teste Luciano, qui inter alia *horas per aquam & sonitum suâ ætate demonstratas esse*, tradit: Cujusmodi Horologium clepsydrâ & tintinnabulo constans, exhibet Hieron. Magius *de Tintinnabulis cap.* 6. V. quoque suprà, in vocibus *Hora* & *Horologium*: de *Solario* verò *Achazi* Judæorum R. ibidem suprà.

Solarium Expositionis, in *Collectan.* Anastasii Biblioth. *Post paululum ergo jusserunt inferri eum in* Solarium expositionis, *ut esset ibi, quatenus prospiceret Imperator per cancellos triclinii sui ea, quæ futura erant fieri*: locus erat eminens Constantinopoli, in quo delinquentes, ut ab Imperatore viderentur, exponi solebant. *Solarium* enim hic tectum est planum, Græcis ἡλιαστήριον, ἡλιακὸν & ἡλιοκάμινος, item ἐξώστης dictum. Duplicis namque generis apud Vett. tecta erant, plana, aut inclinata, ad stillicidia deducenda: quorum hæc *fastigia ac culmina*, illa *meniana* & *solaria* dixere, item *deambulatoria*, quòd in iis deambularent. Unde illud Augusti, *Quid? ego ut me populus dicat bene cultum, in* Solario *ambulaturus sum.* Ne verò facilis in præceps lapsus esset (quod Elpenori apud Homerum in Circes ædibus contigit) περίβολος vel podium, in *Solariorum* circuitu poni solebat, id quod propriè *menianum* vocabatur. V. Hieronymum *Epist. ad Suniam & Fretellam*, & plura hanc in rem, apud Salmasium *ad Spartianum in Pescennio Nigro*, nec non hic passim, in vocibus *Solara*, *Prophorum*, *Provolans*, inprimis ubi de *Menianis*.

Solatia, apud Spartianum *in Hadriano*, *Nonnullos Equites Romanos —— visitavit*, solatiis *refovit*, *consiliis sublevavit*: solatia sunt seu alimenta; quo sensu non sequior solùm & posterior ætas, sed etiam illa, quæ optimæ & antiquæ propior, vocem sumsit, ut jam pridem ab eruditis Viris observatum, in *Cod. Theodos. solatiis pro mercedula præstitis.* Similis vox *refrigerium*, apud Tertullianum & Ἀναψυχὴ, in *Novellis* Justiniani, ejusdem notionis. V. Salmasium *ad Spartianum d. l.* Apud Monasticæ Rei Scriptores, sic vocatur qui vel quæ Monachis aut Monialibus officium & munus aliquod peragentibus, in adjumentum datur, uti docet Car. du Fresne ex Grodegango Episc. Metensi *in Reg. Canonic. cap.* 9.

Solda, Gall. *Soulde*, quasi *Solida*, à *solidando*, non lapis est, ut quibusdam creditum, sed herbæ vitrariæ cineres in massam lapideam indurati, quibus ad crystallina conficienda uti consuevere. *Halimum* eam herbam Veteres dixere, cujus folium pingue, spissum ac leve, oblongumque: recentiores *Chali*, è qua sal ille, quem vocant *salem Chali*, item *alumen Catinæ*, quod idem est cum *Solda Narbonensium.* Cujusmodi salem hodieque magni faciunt Chymistæ & frequenter eo utuntur. Græcis quoque Χημείας artificibus plurimùm commendatur & miris laudibus effertur, ad eos effectus præcipuè, in quibus ἡ πῆξις requiritur. Unde Ἐσμᾶ βασεως prophetæ vocarunt, quòd eo fixum suum Mercurium redderent. Iisdem Sol aurum est; unde Halimum ἁλὸς τίφνος, quòd eo etiam uterentur ad argentum commutandum in aurum. Et Pythagoræ ἱερὸς κλάδος, *sacer ramus*, quòd sc. ad sacram artem conduceret. Adeò autem cineres hujus fruticis indurescunt, ut lapidem ipsum duritiâ vincant, unde & circumforanei Vitriarii lapidis genus esse sunt persuasi. V. hanc in rem complura, apud Salmasium *ad Solinum pag.* 1096. & *seqq.* ut & infrà in verbo *Solidare*.

Soldanus, V. infrà *Sultanus*.

Solea, à Græco ὕλας, quod *pellem* significat, id calceamenti genus Festo dicitur, quod *pedis solo subjicitur*: Gellio *lib.* 13. *cap.* 20. *quod plantarum calces tantùm infimè tegit: cæteris prope nudis & teretibus habenis junctum est.* Unde, quemadmodum Latinis à *solo*, i. *plano*, ita Græcis ὑπόδημα vocatur, à verbo ὑποδέω, *subligo*, quod in ea præcipuum. Et sanè magis in *Soleis*, quàm in calceis, necessarius vinculorum usus est: quo factum, ut apud Poëtas sæpe *vincula* pro *soleis* usurpentur. Ovidius *Metamorph. lib.* 3. *fab.* 2.

Vincla duæ pedibus demunt ——

Tibullus *Eleg.* 6. *lib.* 1.

Vinclaq; de niveo detrahit ipse pede, &c.

Quanquam interdum, etiam pro quovis alio calceamenti genere, vincula ab iisdem usurpari soleant. Nonnunquam *Soleas* Græci κρηπῖδας appellant, unde Latinis *Crepidæ* & *Crepidulæ*, quas cum *Soleis* easdem fuisse Eruditi docent: nisi quòd

quòd *Soleæ* simpliciores essent, crepidæ verò crassiores, in quibus rum. duæ saltem simplices soleæ essent compactæ. Unde Crepidas stridere magis erat necesse, *arguta constitit in solea*, Catull. ubi *Solea*, pro Crepida. Erat autem *Solearum* usus, pro civili more, Mulieribus potissimùm familiaris: Proin de statua Corneliæ Matris Gracchorum Plinius *lib. 34. cap. 6. Sedens*, inquit, *hæc posita fuit, soleisq; sine amento insignis, in Metelli publica porticu.* Quod idem de statua Junonis legas, apud Prudentium *in Apotheosi*. Hinc Ciceroni *mulierbres soleæ* dicuntur, ubi P. Clodium perstringit, *de Harusp. resp.* Maniliusque, fœmineum habitum describens, *nexas sine tegmine plantas*, commemorat: *Solearum* enim proprium fuit, nullum habere tegmen, & pedibus habenarum corrigiarumve beneficio aptè adstringi: unde & *Obstrigillorum* nomen iis tributum, Isidor. *Origin. lib. 19. cap. 34.* Et ita quidem fœminarum proprius *Solearum* fuit usus, ut, si quando Virum aliquem contingeret in publico *Soleis* uti, probro id ei verteretur. Unde nota Ciceronis increpatio in Verrem *act. 4.* Asinii in Balbum apud eundem *lib. 10. Epist. 32.* Castricii in Senatores quosdam Romanos, apud A. Gellium *lib. 13. cap. 21.* Sic & Scipionem inde notatum refert Livius *lib. 29.* quòd *cum pallio crepidisque inambulares in Gymnasio*: quem imitatus Germanicus, *pedibus intectis & pari cum Græcis amictu incedere* consuevisse, legimus apud Tacitum *Annal. lib. 2. cap. 59.* ut de Caligula nihil dicam, cujus effœminatum calceatum carpit Suetonius *cap. 52.* Domi tamen *Soleis* Romani utebantur, sicut foràs prodituri calceos sumebant. Interim in omni quoque animorum remissione, utpote per convivia publicaque Spectacula, pro more fuisse *Soleatos*, certum. De conviviis discimus ex Martiali *lib. 12. Epigr. 87.* ubi in Cottam sic ludit:

Bis Cotta soleas perdidisse se questus,
Dum negligentem ducit ad pedes vernam,
Excogitavit homo sagax & astutus,
Ne facere posset tale sæpius damnum,
Excalceatus ire cæpit ad cœnam.

Unde patet, cum *Soleis* ad convivia itum esse, quas Cotta, ne earum sæpius, per servi negligentiam, jacturam faceret, domi reliquit, nudisque penitus pedibus (hoc enim hic vox *Excalceatus* denotat) convivatum se contulit. Quod sic tamen intelligendum, ut in ipso convivii actu nullus earum usus esset: cœnaturi enim, priusquam accumberent, in Triclinio *Soleas* deponebant, ne lectorum mensas ambientium stragula pulvere aut luto conspurcarent. Unde Martialis, ubi de cœna loquitur, *lib. 3. Epig. 50. Deposui soleas*, inquit: & figura ex lapide, in viridario Cardin. Montalti, ad montem Exquilinum, Silenum refert discubiturum, cui adstant Fauni nudi duo, alter ut accubituro soleas detrahat, alter ut reclinantem interea senem sustineat, apud Balduinum *de Calceo cap. 11.* Cœnatorias dein sumebant, *Soleis* interea servorum custodiæ traditis, V. Martialem *loco cit.* & *lib. 8. Epigramm. 58.* à quo munere Servi *Sandaligeri* & *Sandaligeruli* dicti sunt. Peracto convivio, cùm è triclinio discedendum erat, *Soleæ* resumtæ: *Cedò soleas mihi, properate, auferte mensam*. Terent. Sic Nasidienus apud Horatium *lib. 2. Sat. 8. Soleas poscit*: & Martialis non aliter intelligendus *lib. 14. Epigr. 37.*

Defuerit si forte puer, soleasq; libebit
Sumere, pro puero proderit ipse tibi.

E quibus & hoc discimus, quòd servorum fuerit dominis cœnaturis *Soleas* demere, easdemque illis è Triclinio discessuris rursum inducere: Unde clariùs intelligimus verba illa, quibus Johannes Baptista Matthæi *cap. 3. vers. 11.* Marc. *cap. 1. vers. 7.* & Johannis *cap. 1. vers. 27.* usus est, cùm se dixit indignum, qui *vel portaret calceamenta Christi, vel eorundem corrigiam solveret.* V. quoque suprà, in voce *Pedes*. De *Solearum* porrò calceatu Viris usurpato, per Ludos & Spectacula, quæ publicè in Amphitheatris vel Circis edebantur, Dio locuples testis est, *lib. 57.* apud quem, de Caligulæ ludis sic Interpres: *Licebat iis, qui vellent, discalceatis spectare, qui mos jam erat olim in usu, & Judicia exercere per æstatem: quod ab Augusto in celebritatibus æstivis servatum erat, sed à Tiberio planè omissum.* Ubi ἀνυποδήτοις est, more Græco *soleatis* aut crepidatis. Hæc in Urbe, extra eam verò, ruri & iter facientibus, calceis depositis, soleis uti etiam viris moris fuit, Anton. Thysius JC. *Notis in Gellium loco cit.* Dixi, *more Græco*: uti enim *calcei* togæ, sic *soleæ* & crepidæ pallii propriæ fuere, quemadmodum ὑποδήματα quoque & σανδάλια Græci distinguunt. Hinc *baxeas* Philosophis Appuleius, βλαύτην Cynico assignat Leonidas in vet. Epigr. quod utrumque sandalii genus. Antiqui quoque Christiani, qui Philosophorum ἰδέαν in habitu & calceatu imitabantur, βλαύτας aut phæcasia pedibus inducebant. Erant nempe hæc calceamenta omnia humili solo, neque ad ea suenda & concinnanda formâ ligneâ opus erat, quam Græci καλοπόδιον vocavere, ut in calceis: sed solum πέλμα sive κάττυμα habebant, quod ad pedem habenis quibusdam, ut dictum, circa primores pedes religabatur, hinc μονοπέλμα appellata &c. Sequentibus seculis ad religiosos transiit id calceamenti genus, tanquam simplicissimum & ab omni luxu mollitieque quàm maximè remotum: cujusmodi *Solearum* exempla varia. Fullensium, Capucinorum, aliorumque; & unà Dircis simul ac Apollinis Pythii, quæ ob habenarum elegantiam pulcherrima, exhibentur apud Balduinum *loco cit.* Nec omittendum, inter Parricidarum apud Rom. pœnas *Soleas ligneas* fuisse; Ita enim apud Herennium *lib. 1.* legimus, ex vet. Legum Roman. præscripto institutum esse, ut *soleæ ligneæ pedibus inductæ essent, & is in carcerem duceretur*: cujus rei rationem tradit Hadr. Turnebus *Adversar. lib. 13. cap. 13. Ne terram communem omnium parentem attactu impio contaminarent.* In eo tandem Veterum calceos à caligis, Gallicis, *Soleis* crepidisque diversos fuisse, quòd calcei totum pedem & dimidium crus, sive mediam tibiarum partem circumcirca velarent, caligæ verò, *Gallicæ Soleæque* aliæ, pedis plantam tantum tegerent, ex Auctoribus notum est: Quæ proin calceamentorum genera, generali *Solearum* notione nonnunquam venire, annotavit Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib. 5. cap. 36.* V. plura hanc in rem, apud Salmasium *ad Tertullianum de Pallio*, passim, & de *Soleis lanatis* mox.

Solea, Græcè Σωλέας, apud Codinum *de Officiis cap. 17. At Patriarcha, apud* Soleam *stans, recitat orationem*, pars Ædis sacræ est, Bemati & Amboni proxima, qualis verò, non adeò liquet. Meursio fuit thronus seu solium, è quo fidelibus olim S. Eucharistia fuerit administrata. Aliis fuit gradus ante portam, quæ ad Sanctuarium ducebat: *Subdiaconos enim & Diaconos sedere oportere, extra Bema, circa Soleam*, ait Simon Thessalonic. *lib. de Sacram.* Carolo Macro videtur fuisse pavimentum, proximè ante Sanctuarium, quod ex onychite lapide constitisse, Cedrenus refert. Festus certè, *Solea*, inquit, *non solùm ea est, quæ solo pedis subjicitur, sed etiam materia robusta, super quam paries craticius extruitur.* Per hunc autem *Soleæ* locum transibat Imperator, quoties ad Patriarcham accederet, quem *Prothesin* omnino fuisse, concludit idem Macer, *in Hierolexico.* Cl. tamen Suicerus Meursio accedit *Thes. Eccl.* V. quoque infrà, *Solium*: uti de *Solea* pisce, Vossium *de Idolol. lib. 4. cap. 26.*

Soleæ Lanatæ, tit. *Epigrammatis 65. lib. 14.* Martialis, quod sic sonat,

Defuerit si fortè puer, soleasq; libebit
Sumere, pro puero pes erit ipse sibi:

Non multum dissimiles erant πίλοις, i. *udonibus, pedum cucullis* quoque & *cucullopedonibus* dictis, qui, propriè lanei calcei ex lana coacta facti, intra calceum quidem habebantur, verùm plerumque & ipsi vicem calceamenti præstabant, præcipuè domi & intra cubiculum. Itaque Poëta dicit, si fortè puer defuerit & soleas tibi libeat sumere, cum soleis lanatis poteris ipse è cubiculo exire soleasque petere: quo pacto vicem pueri pes in solea lanata supplebit. Σανδάλια λευκὰ διὰ ἰδωνίων istiusmodi soleas appellat vulgaris donatio Constantini, ubi vetus Interpres *udones* reddidit: quam vocem vide, plura verò hanc in rem, apud Salmasium *ad Lampridium in Alexandro.*

Solen, Græcè σωλὴν, à figura *canalis* seu tubi, al. ὄνυξ, *unguis*, quòd testa ejus *unguem* referat humanum, χηρῶν γυναικῶν λιχνεύματα, *viduarum cupediæ*. Sophroni Com. pauperioribus in deliciis fuit, Sed fœminæ dulciores: omnes v edebantur elixi ac frixi, verùm meliores in prunis tosti, usque dum hient, Athen. *lib. 3.* Hinc Σωληνιστὴς Philoxenus Tyr. dictus, quòd primitus vitam *solenum* capturâ sustentasset, ac inde grandes sibi opes parasset &c. V. Vossium *de Idolol. lib. 4 cap. 36.*

Soli gladium ostendendi ritus, apud Athenienses olim, memoratur vet. Scholiasti, apud Euripidem, ubi de *Oreste*, Εἰώθασιν οἱ ἀνελόντες τινὰ δικαίως, ὡς νικῶντες, τῷ ἡλίῳ τὸ ξίφος δεικνύναι, σύμβολον τοῦ δικαίως πεφονευκέναι, *Solebant ii, qui aliquem justè interfecisse sibi videbantur, Soli gladium ostendere, ut jure se occidisse significarent.* Justa autem habebatur cædes, si quis alium injustè vim inferentem incontinenti necasset, ex lege Demostheni *Orat. c. Aristocr.* citatâ, de qua V. Sam. Petitum *Commentar. in LL. Atticas lib. 7. tit. 1.*

Soliaris Cella, apud Spartianum *in Antonino Caracallo, Opera Romæ reliquit, thermas nominis sui eximias: quarum* Cellam Soliarem *architecti negant posse ullâ imitatione, quâ facta est, fieri. Nam & ex ære vel cupro cancelli superpositi esse dicuntur, quibus cameratio tota concredita est: & tantum est spatium, ut idipsum fieri negent potuisse docti Mechanici*: à voce *Solium* est, Græcè πύελος, Latinè quoque *alveus*, cujusmodi alvei seu solia in tepidariis & caldariis Balnearum cellis erant, sicut κολυμβῆθραι, i. *piscinæ*, in frigidariis. Et quidem, sicut in frigidariis natabant, sic in tepidariis ac calidariis sedebant, in *Solio*, lavantes, & ibidem aquâ perfundebantur, à balneatore vel mediastino. Plinius *descensiones* dixit, h. e. ἐμβάσεις, & totidem in caldaria cella, quot piscinas in frigidaria, ponit, tres viz. Græci etiam *descensiones* vocavere & σκάφας, unde σκαφεῖς & σκαφιστήρια, apud Medicos Græcos: item μάκτρας, ut apud Pollucem videre est. V. iconem labri superbissimi, superiori seculo, in thermis Titi, effossi, apud Car. Patinum *ad Suetonium Tito num. 8. pag. 411.* & plura hanc in rem, apud Salmasium *ad Vopiscum in Carino.* Adde saltem, quidquid extra *Solia* vacat, *ἄσωμα* fuisse Græcis dictum, ex Cl. Suicero in hac voce.

Solidare, Veteribus solùm Indurare, unde *solidæ aquæ*, concretæ & glacie constrictæ, Ovidio; recentioribus insuper maltha- re est,

reest, h. e. ferruminare, propriè de metallicis omnibus, cùm partes eorum divisæ in unum glutinantur: laxiùs de aliis, uti videre est suprà, in voce *Ataltha*. Hinc herbæ, quam Interpres Aristophanis exuri dixit, ad vitra conflanda (herbæ sc. Kali, ex cujus cineribus cum quodam silicum genere mixtis nitidissima crystallina conficiunt Veneti Vitrarii) cineres in lapidem ferruminatos *soldam*, q. *solidam*, à *solidando*, appellavere. Sed & verbum hoc Cassiodorus, pro *mercede conducere*, posuit *Variar. lib.3. Epist.41.* uti *roborare*, Vopiscus *in Aureliano*, *fulcire* Amm. Marcellinus *lib.23.* Unde *solidum*, pro stipendio, & *solidati*, milites mercenarii; Gallis hodieque *soldats*, in *Gloss.* Βασιλικ. σολδάτ☉, στρατιώτης. Indidem *soldada*, Hispanis merces, stipendium; à quo in *Constitutionibus* Catalaniæ *MS.* Jacobi I. Regis Aragon. apud Car. du Fresne, meretrix *Soldataria* vocatur, quòd mercedem peteret.

Solidus, nomen aurei apud Romanos nummi. His enim cùm una fuisset olim forma nummi ex auro, non nisi *Aureus* is nominabatur, quo vocabulo differebat ab argenteis & æreis, quales erant cæteri nummi. Dein *semisses* & *tremisses*, aurei & ipsi additi sunt, ad quorum differentiam, pro communi *Aurei* vocabulo, accepit vocabulum *Solidi*, quo dignosceretur à sui generis & materiæ nummis, non solidis, sed partibus ejus. *Solidus* igitur dictus, non a pondere, æquante sc. assem æreum, sed quòd esset integer, quum alia ejusdem metalli nomismata vel semisses vel trientes ejus essent. Lampridius *Alexandro Sev. Tuncque primùm semisses aureorum formati sunt: tunc etiam, cùm ad tertiam partem vectigal auri decidisset, tremisses; dicente Alexandro, etiam quartarios futuros, quòd minus non posset. Quos quidem jam formatos in Moneta detinuit, exspectans, si vectigal contrahere potuisset, ut eosdem ederet. Sed quum non potuisset per publicas necessitates, conflari eos jussit, & tremisses tantùm* Solidosque *formari. Formas binarias, ternarias, & quaternarias & denarias etiam atque ampliùs usque ad bilibres quoque & centenarias, quas Heliogabalus invenerat, resolvi præcepit, neque in usu cujusquam versari: atque ex his materiæ nomen inditum est, quum diceret, plus largiendi hanc esse Imperatori causam, si quum multos* Solidos *minores dare posset, dans decem vel ampliùs una formâ, triginta & quinquaginta & centum dare cogeretur.* Habebat autem *Solidus* drachmam & scriptulum, sicque valebat denarios 14. & quatuordecim scriptula argenti cum triente scriptuli, quatuor denarios & bessem facientia, qui novendecim denarii sunt: Et sic longè ultra scutatum & tertiam ejus partem evagabatur, paucisque assibus minùs accedebat ad duos scutatos, quod contra Lipsium *Admirand. lib.2. cap. 20.* observat Gronovius: qui, cùm minutiarum harum Romanos nullam rationem habuisse appareat, *Solidum* cum ipso illo, quicum tunc mutabatur, argento sic confert: *Milliarenses 60. conjiciebantur in libram argenti: ergo 5. in unciam: quinquies enim 12. sunt 60. Ergo milliarensis drachmæ Æginetiçæ vel Schellingo Britannico par erat, nostris (i. Hollandicis) decem stuferis. Sic 6. milliarenses, faciebant tres florenos seu Scutatum: 12. milliarenses, 2. Scutatos, 6. florenos: atque id pretium Solidi:* quod Scaliger quoque animadvertit. Apud Chrysostomum *in Acta Apostol. homil. 11.* cùm is μυριάδα, pro 6000. sumit, uti constat ex Anastasio Sinaita, *Solidum* intelligit, quoniam is 6000. denariorum æreorum censeretur, Salmasius *ad Histor. Aug.* Quod hausisse videtur, ex Cassiodoro *lib. 1. Epist. 10.* etsi interdum ad 7000. interdum ad 7200. hujusmodi æreolos augesceret, ut videre est ex Novella Theodosii *de pretio Solidi.* Constantini *Solidus* quatuor scriptulorum eoque seni in unciam erant: unde & *Sextulæ* Latinis, Græcis ἑξάγια vocari cœpere, quod primus monuit Scaliger, & eleganter ostendit locus Arithmetices ἀδεσπότου in Κωνχίῳ apud Meursium &c. *Vicenos Solidos*, pretium minimum Servi decem annis majoris fuisse, legimus apud Justinianum *Comm. de Leg. l. 3.* A' Constantini temporibus rationes ad *Solidum* confici, hominesque locupletes & illorum Dispensatores Procuratoresque inprimis domus Augustæ & æream & argenteam pecuniam in auro computare, cœpere: Nempe, ut veteres calculatores Denarium, ita hi *Solidum* assis more, & ejus particularum vocabulis, partiti sunt: quâ de re, ut & plura *de Solidò* non Romano tantùm, sed & *Solido* Francorum vett. aureo argenteoque, *Solido* item Lubecensi & Turonico, aliisque huc facientibus, V. apud Joh. Frider. Gronovium *de Pecunia vet. passim*, inprimis *lib. 4. cap. 15. & seqq.* ut & Salmasium *ubi suprà.* Porrò *Solidi* ἑξάγιον (uti scribi vult Vir eruditus) sive pondus, inter Honorii nummorum typos, in suo *de Summatibus Byzantinis Opere*, delineatum exhibet, ejusdem Augusti nomine & *Exagii* appellatione inscriptum, Car. du Fresne. Quæ vox pro *solido*, seu pondere illius, postmodum usurpari cœpit. Νομίσματα quoque dixere Græci recentiores, qui *Solidos aureos* etiam χρυσίνους appellarunt, à χρυσῷ, i. *auro*; & ὑπερπύρους, ab obryzo, quod ὑπέρπυρον appellavere. V. suprà in voce *Hyperpyrum*, & hanc in rem plura, apud eundem Auctorem *Dissertat. de Numismat. inferioris ævi num. 76.* item *in Glossario*, in voce *Solidus*, ubi etiam *de solido & denario sponsandi* ritus meminit, ex *L.* Salica *tit. 4. §. 1.* cui emptio imaginaria in vett. Romanorum nuptiis respondit &c. de *Solido* verò *Provisino*, cujus meminit Cencius Camerarius *Cæremoniali MS.* Macros Fratres *in Hierolex.*

Soliniensium Urbs, Vide *Solliniensium.*

Solis Cubile, in Cerne Ins. Lycophroni, qui inde Auroram oriri facit,

> Τιθωνὸν ἐν κοίτῃσι τ' Κέρνης πέλας
> Λιποῦσα.
> *Cascum maritum proximè Cernen insulam*
> *Thoro relinquens.*

Quibus verbis Cernen ibi collocat, ubi omnes alii Vett. Chrysen, *sub ipso Sole oriente.* Mimnermus in Colchis constituit,

> Αἰήτου πόλιν τόθι τ' ὠκέ☉ ἠελίοιο
> Ἀκτῖνες χρυσέῳ κείαται ἐν θαλάμῳ.

Quem utrumque halucinari docet Salmasius *ad Solinum p. 1244.* cùm omnes alii Scriptores in Occidentali Oceano Cernen metentur, nec Colchicæ regionis situs quadret. Quòd si idem *Cubile*, unde cubitu surgit, cum eo quò cubitum vadit Sol, in Hispanico Oceano id quærendum, ubi equis illum fræna demere & componere se ad quietem, fabulæ Poeticæ, imò extingui etiam illic, nugabantur Philosophiam quoque professi. V. Cleomedem contra Epicurum argutè docteque scribentem *lib. 2. cap. 1.* A' Barbaris certè sibi *Cubilia Solis* ostensa, scripsit olim Pytheas Massiliensis; ὅτι ἐδείκνυον ἡμῖν οἱ Βάρβαροι ὅπου ὁ ἥλι☉ κοιμᾶται, verbis servatis à Gemino *Element. Astronomic. cap. 5.* Itaque *Ibero cardini* occasum Solis adscribentem Statium *Thebaidos lib. 1. versu 158.* cur miretur Heinsius *ad Silium lib. 3.* non videt Casp. Barthius *Animadversion. ad l.*

Solis Dies, orbis hebdomadici constans apud Vett. initium, licèt idem, septimanæ omnibus initium non esset: Christianis, tam Orientis, quàm Occidentis, etiam hanc inchoat (gravissimis de causis Sabbathi celebratione in illum translatâ) unde Græcis Christianis, annum ἑβδομαδικῶς κυριεύειν, *hebdomadicè ordinare*, pro eo, quod est *à Solis die incipere*, dictum, ut videre est apud Maximum Tyr. *Computo Eccl. Part. 1. cap. 23.* plura verò hanc in rem, apud Seldenum *de Jure Nat. & Gent. juxta Discipl. Ebræor. l. 3. c. 20. & 21.*

Solis Urbs, adde: Duplex fuit, una in Ægypto prope Arabiam, in qua nidum suum phœnix (*Solis avis* dicta) deponere credita est; altera in Arabia Thurifera, prioris colonia; de qua utraque V. Salmasium *ad Solinum pag 549.*

Solistimum Tripudium, auspicii genus dictum est, cùm pulli ad oblatam escam mox è cavea cum impetu proruentes certatimque in illam involantes, eam avidè depascerentur, ita ut vescentibus illis aliquid ex ore relaberetur & terram paviret, quod *tripudium facere*, à *Solo* dictum *Solistimum.* Hoc optimum habitum est, & proinde spe mirificâ haustâ Pullarius, ut constanter fortiterque cœpta negotia auspicantes urgerent, jubebat, & successus optatos à Diis omniaque prospera spondebat. Hac de re extitit decretum Collegii Augurum vetus, *avem omnem tripudium facere posse.* Quod si Pullarius omen mentitus fuisset, pœnam neutiquam effugere divinitus credebatur. Cujus rei exemplum refertur a Livio *lib. 10.* ubi Pullarius mentiri ausus, & *Solistimum tripudium* Consuli Papirio nuntians, paulo pòst patefactâ fraude ab altero Pullario, in initio pugnæ emisso temerè pilo, ictus cecidit, suique mendacii pœnas dedit. Verba solemnia in eo captando fuerunt, *damnare* & *addicere*, illud quidem in sinistro præsagio tristique eventu: hoc verò, in fortunatis prosperisque auguriis. T. Livius *Dec. 1. lib 2. Cùm omnium Sacellorum inaugurationes admitterent aves, in Termini templo non addixere:* & *Dec. 3. lib. 10. Fabio auspicanti, priusquam egrederetur è Tarento, aves semel atque iterum non addixerunt.* Hinc Ovidius *Metamorph. lib. 15.*

> —— —— *Certant addicere sortes.*

Reliqua V. suprà, ubi de *Pullariis*, & infrà, in voce *Tripudium*

Solitaurilia, Festo sacrificium trium hostiarum diversi generis, tauri, arietis, verris, quòd omnes ex solidi integrique sint corporis, dicta ab integris genitalibus hostiarum, quæ immolabantur: *Sollum* enim vel *Solum* idem Oscis, quod *Integrum*, *Taurum* verò etiam Græci eam pudendorum partem vocabant, quæ à castratore in sacrificio eximebatur. V. Scaligerum *ad Festum.* Ornabantur autem hæ victimæ vittis ac tæniis, atque sic ad aram ducebantur, quam *Icona* etiam Guil. Brassicanus in suum *de antiqua Rom. religione* librum retulit. In lustratione quinquennali, quæ a Censoribus quinto quoque anno peragebatur, sacri hujus meminit Dion. Halicarnassæus *lib. 4. Perfecto censu à Rege* (Servio Tullio, qui auctor hujus instituti fuit) *omnes cives jussi sunt armati adesse, in campo Martio, ibi instructos in sua quemque Centuria Equites, Pedites, Velites, lustravit Rex Solitaurilibus. Hostiæ taurus, aries & hircus, ter circumductæ circum exercitum Marti mactatæ sunt. Hoc modo etiam nostrâ ætate, post Censum, Romani lustrantur à Magistratu sanctissimo, quod Lustrum sua voce nominant.* Apud Livium *Suovetaurilia* invenias *lib. 1.* ubi eadem de re loquitur, quasi vox esset ex omnium trium vocabulis, *Suis, ovis, tauri*, conflata. V. Rosinum *Antiqq. Roma-*

narum

narum lib. 4. cap. 17. ubi de diebus Festis, non suo tempore celebratis.

Solium, perpetuum Regiæ dignitatis instrumentum fuit & argumentum, olim hodieque, in cujusmodi Soliis seu Thronis multum reverentiæ Veteres posuisse, vel sacra Salomonis historia & alia Scripturæ monumenta indicant. Hinc de Adrasto Statius *Thebaid. lib. 1. versu 536.*

—— —— *soliiq; effultus eburno*:

eboris enim antiquissimis temporis summum pretium summaque etiam copia fuit, ut quo tota conclavia ornata & velut constructa fuisse, colligimus ex Psalmo 45. *versu* 9. quem his versibus reddidit Apollinarius,

Σμύρνα τε καὶ σμικτὴ, κασίη δ' ἄμμ' εἵμασι σεῖο
Ἐκ παλάτων ἐλεφαντίνων, ...

Et de Parthis Claudianus,

Si tibi Parthorum Solium *fortuna dedisset.*

Quod etiamnum apud Persas, aliosque Orientis Monarchas obtinet, apud quos, in novorum Principum inaugurationibus, non coronationis, sed *elevationis* solum in thronum seu *solium* ritus adhibetur. V. quæ de Majestatis hoc insigni adnotavit Casp Barthius *ad Claudianum IV. Consulatu Honorii.* Sed & in Ecclesia vett. Christianorum, è *Solio* vel Throno corporis ac sanguinis Dominici symbola fidelibus distribui consuevisse, statuit Meursius, uti diximus suprà in voce *Solea*. Certe ex ed tiore loco id fuisse factum, indicat c. *Luciferianos* Hieronymus, *Episcopum Corpus Domini adtrectantem & ut sublimi loco Eucharistiam populo ministrantem*, & Chrysostomus, *Ea de causa*, inquit, *stans excelsus— tremendis in illo silentio vehementer exclamat, Sancta Sanctis.* De *Solio* verò Balneorum, V. suprà in voce *Soliaris Cella*: Sicut de *Solio*, i. limine, maxime *Limine Confessionis*, Græcis hodiernis σωλὶν, ad quod subsistebant, qui Sanctorum sepulchra visitatum ibant. C. du Fresne *in Descrip. Ædis Sophianæ.* De *Soliis* tandem fictilibus, in quibus mortui conditi, suprà in voce *Alveus.*

Solliacum, vulgò *Souilly* vel *Sculy*, locus Lotharingiæ est, in Ducatu Barrensi, in conventu ejus Juridico, qui à Barro, Ducatus Barrensis capite, *Barrensis* dicitur. Quatuor enim in hoc Ducatu juridicos conventus esse, Conv. Barrensem, Conv. S. Michaelis, Conv. Claromontensem & Conv. Bathoniacensem, diximus alibi.

Solma, adde: Habent hi Comites in Wetteravicorum Comitum scamno locum inter præcipuos, quorum genealogiam peculiari volumine descripsit Alb. Otto Bilgen. Originem quærunt in domo Nassovica, Nam ex Eberhardi Com. Nassoviæ, qui sec. IX. floruit, filiis unum Philippum, arcis *Solms* & hujus gentis conditorem constituunt. Peculiaris linea, *de Kanigsberg* dicta, sec. XIV. defecit. Qui nunc supersunt, omnes communem patrem habent Ottonem, qui decessit A. C. 1409. Ab hujus enim majori filio Bernardo, linea *Braunfelsia* descendit, in tres iterum ramos, *Braunfelsinum, Hungensem & Greiffensteinium*, divisa. Ab altero Joanne *Lichensis & Laubachia* lineæ ortæ sunt, quarum illa denuo, in *Lichensem & Hohensolmensem*, subdistinguitur: ista in *Laubacensem, Sonnewaldiam & Rœdelheimensem*, de quibus omnibus V. Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobilit. Europ.* & hic passim. *Braunfelsini* hic saltem, utpote præcipui, series exhibebitur. Bernardus Com. *de Solms in Braunfels*, qui obiit A. C. 1459. ex Elisabetha Isenburgica, genuit Ottonem, qui obiit A. C. 1504. pater ex Anna Nassovica Bernardi, qui decessit 1547. Hoc & Margaretâ Hennebergicâ genitus Philippus diem obiit A. C. 1544. & ex Anna Tecklenburgica suscepit Conradum, cui emortualis fuit annus 1592. Huic Elisabetha Nassovia peperit Jo. Albertum defunctum A. 1623. cujus liberi, ex Elisabetha Sayne-Witgenstena, fuere, Elisabetha (n. 1593. ux. Wolfgangi Friderici Rhingravii) Ursula (n. 1594. ux. Christophori Burggr. *de Dhona*) Conradus Ludovicus (n. 1595. cui nupsit Joanna Sibylla *de Winneberg*) Joannes Albertus (n. 1599. maritus Joannæ Elisabethæ Falkenstenæ, den. 1648.) Amalia (n. 1602. ux. Henrici Friderici Nassov. Arausionensis) & Luisa Christian (n. 1606. Jo. Wolfardo B. *de Brederode* nupta) omnes *Comites in Solms &c. in Braunfels.* E quibus Joanni Alberto nati sunt, Henricus Trajectanus (n. 1635.) Amalia &c V. præfatum Spenerum *P. I. p. 118. & P. III. p. 85.*

Solonium, Allobrogum urbs, V. *Solon.*

Solox, apud Tertullianum *de Pallio cap. 4. Sed & — pugil; Cleomachus utique, sicut vestigia cæstuum virilâ occupavit: ita & intromidis solocem aliqua multicia synthesi extrusit*, pinguis est & crassus. *Solocem* enim *endromidis* dixit Græca fig. pro *solocem endromidem*, quod genus vestis crassæ & Athletis tribui solitæ, tanquam propriæ & usitatæ, Latinis significavit. Sic Titinnius, *lanâ soloci ad purpuram data*: Lucilius apud Festum, *solox pecus*: Symmachus, *quare elaboratam* soloci *filo accipe cantilenam* &c. Ex Græco σόλοικος, quâ voce Græci indigitarunt, quidquid rude & impolitum & crassâ pinguique Minervâ factum est. Nec enim de vitiosa loquela id verbi tantum usurpatum esse, docet ex *Excerptis Græcis* Salmasius *ad Tertull. d. l.*

Solpuga, vel *Solipuga*, Græcè ἡ σολπυγὰς, bestiola est aranei generis, sic dicta, quòd ita acriter pungat, ut *unum* videatur esse *punctura*. Plinius, formicis ascribit *lib. 29. cap. 4. Est & formicarum genus venenatum, non ferè in Italia: Solipugas Cicero appellat, Salpugas Bætica.* Et in phalangii speciebus μυρμήκιον est, à formicæ similitudine nomen habens, de quo Nicander *Theriac.* Plinius & Avicenna. V. Salmasium *ad Solinum p. 100.* Vossium *de Idolol. lib. 4. cap. 96.* & Sam. Bochartum *Hieroz. Parte poster. lib. IV. cap. 13.* ubi inter minuta animalia, à quibus integræ regiones desertæ redditæ, *Solpugas* quoque memorat, quippe à quibus circa Cynamolgos Æthiopas regionem latè vastatam, ait Plinius.

Solstitium, antiquis propriè ἡ τροπὴ θερινὴ, sicut *Bruma* ἡ χειμερινή. Virgilius *Georgic. lib. 1.*

Humida Solstitia, *atq; hyemes optate serenas Agricolæ.*

Ubi æstates humidas optandas esse agricolis, ut contrà hyemes, h. e. brumas, serenas, innuit. Horatius *Epist. lib. 1.*

Pænula solstitio, *campestre nivalibus auris* &c.

Unde *Solstitialis herba* Plauto & Ausonio, quæ vix solo prodiit & statim æstatis caloribus exarescit, ea nim. quæ *Solstitio* nascitur, circa Τροπὰς θερινάς: & *Solstitialis plaga*, apud Solinum, quæ ad orientem æstivum est. Recentiores verò pro bruma, *Solstitium hibernum* dicunt, alteri *æstivi* epitheto adjecto. Quia autem *Solstitiorum* ratio impedita & ardua, instrumenta excogitarunt Mathematici vett. quibus ad *Solstitia* & *Æquinoctia* deprehendenda uterentur, cujusmodi fuit gnomon Anaximandri in Sciothericis primùm constitutus Lacedæmone, quem magno errore Plinius pro sciotherico horologio accepit: Quippe non horas (quarum tum nondum usus inventus) sed æquinoctia solùm & solstitia hujusmodi organis ostendebantur. Item Pherecydis Syrii Astrologi Ἡλιοτρόπιον, in Ins. Syro ab eodem statutum, cujus Laërtius *in eo* meminit. Metonis porrò Heliotropium æstivum, quod ille primus Athenis statuit, in Pnyce: ut alia omittam. Quæ instrumenta ad formam πόλου videntur fuisse facta, in quibus & γνώμων sive umbilicus æneus fuit, quo τροπαὶ monstrabantur. Sic itaque inquirebant, de *Solstitio* quotque dies jam præterierint post τροπάς, & ex umbrarum incrementis decrementisque temporis sui rationes inibant: uti pluribus docet Salmasius *ad Solinum p. 305. 314. 422. 632. & seqq.*

Soltvedia, Germ. *Soltwedel*, opp. non ignobile Marchiæ Brandeburg. sub proprio olim Comite. Et quidem, cùm terras, quibus nunc *Marchiæ Brandeburgicæ* nomen, Vandalis Henetisve debellatis, Henricus Auceps Sigefrido Ringelhemii Comiti primùm dedisset, huic subrogatus est Gero Com. Altenburgi & Mersburgi, quem Bruno excepit Wettini Comes A. C. 956. Hujus postmodum nepote Theodorico ab Obotritis pulso, Udo *Soltwedelensis* Comes, Conradi III. Imp. opibus fulsultus, eas occupavit. Verùm proscripto Udone II. ob Saxonum partes adversùs Henricum IV. sustentatas, Primislao Obotritorum R. ditionis invadendæ copia permissa est: quo defuncto ad Ascanios pervenit. Tob. Pfannerus *de præcipuis Germaniæ Principp. Gentibus cap. 4.* V. quoque *Solis Vallis.*

Solvere & aperire, analoga, ut *ligare* & claudere, quòd antiquissimis temporibus, cùm clavium serarumque nondum usus esset, vincula & nodi huic rei adhibenentur. Hinc in Sacris usurpatæ voces, ut vidimus suprà passim: etiam ad Magicas artes translatæ, ac cantibus herbisque *ligari solvive* homines dicti. V. suprà, inprimis in vocibus, *Ligare* & *Nodus Veneris.* De verbi propria acceptione ut pauca addam, non amare solùm, sed & amorum suorum compotes existimabantur olim, quibus in convivio *solvebantur* coronæ, uti de caprario illo Theocritæo legimus *Eidyll. 3.* Et hoc est, quod prisci dicebant, coronas in convivio cadere seu diffluere, nempe comâ & coronâ unguento madidis & hinc facilè fluentibus. Ovidius *lib. 1. Eleg.*

Ergo amor & modicum circa mea tempora vinum Mecum est, & madidis lapsa corona comis.

Et quidem eo insuper artificio plectebantur coronæ, ut procedente convivio, & invalescente libidine, facilè defluerent folia & flores, è quibus serta convivialia constabant: quo velut signo dato quisque in vicinæ sibi mulieris amplexus ruebat. Ad quam fœditatem allusit Hieronymus *lib. 1. Epist. 43. Nunquid in lancibus idola cælata descripsi? Nunquid inter epulas Christianas virginalibus oculis Bacchantum, Satyrorumq; complexus innexui.* V. quoque Clem. Alexandrinum *Pædagog. lib. 2 cap. 4.* Quintilianum *Instit. lib. 1. cap. 3.* Philostratum *in Imaginibus*, Alios Cur autem *solutio*, vel etiam *sessio* seu detractio coronarum (namque & scindebantur aut detrahebantur, si non spontè defluerent) velut classicum impudenti huic protervia adhiberi consueverit, V. pluribus disputantem Athenæum *lib. 15* Quænam verò loca *in soluto remansisse* dicantur Agrimensoriæ Rei Auctoribus, V. suprà in voce *Absolutum.*

Solymi, populi in summis Tauri montis jugis constituti, inter Lycios & Pisidas, propterea à Strabone nunc his nunc illis attribuuntur. Deos hi fuere post mortem tres isti è Viris Principibus, Ἀρσάλος, Δρύος, Τροσοβίος, ut eos appellat Plutarchus *de defectu Oracul.* ubi illos ait vocatos Deos ἐνλαχεῖς, quod Turnebus *sanctos* vertit. Sed Σολυμοὺς rescribendum esse, constat ex Eusebio *de Præpar*

per. Evang. l.5.c.5. ubi hunc locum adducit, sed tres Principes appellat Ἄνακας, Ἄγνους, Τόσσαι ac Τόσσαι quoque est apud Suidam. Verùm apud Theodoretum *Græcarum affect. curat. lib.* 3 ubi idem Plutarchi locus adducitur, pro Τόσσαι est Τόσσοι l. pro Ἀγνοὺς, vel Ἄγνους, ibi legas Ἀγνοί. Σκιροὶ, dicti videntur, quia statuæ eorum essent è *Sciro*, h. e. *marmore*, vel ut alii malunt, *gypso*. At nihil minùs verisimile, quàm καλοὺς dixisse, quos interemptos tantopere dolerent, &, pro benefactis, divinis afficere honoribus vellent. *Duros* tamen redditum legas quoque in ea Theodoreti interpretatione, quam doctissimus Sylburgius recensuit. Sic in Lycia infra Cragum Pandarum Pinareorum incolæ coluere; in Cilicia Niobe, in Caria Tlepolemus Rex, apud Rhodios Alexander M. apud Alabandenses Alabandus, Ephesi Pyxodorus culti sunt: Aliique alios viros de se, dum viverent, benemeritos, post obitum similiter divinis honoribus extulerunt, Gerh. Joh. Vossius *Idolol. lib. 1. cap.* 21. V. quoque Salmasium *ad Solinum pag.* 619. ubi *Solymos* pop. eosdem cum Pisidis faciens, prius sic dictos esse contendit, nec non *p.* 784. ubi de *Solymis* montibus, unde illis nomen, plura.

Somnia, è Tellure nasci credita olim, χθὼν μῆτερ ὀνείρων, ὦ *Tellus, mater Somniorum!* Eurip. cujus rationem hanc reddit Scholiastes, ἐκ μὲν τῆς γῆς αἱ τροφαὶ, ἐκ δὲ τῶν τροφῶν οἱ ὕπνοι, ἐκ δὲ τῶν ὕπνων οἱ ὄνειροι, *E terra cibi, è cibis somni, e somnis Somnia*. Alii ex Hecate vel Luna eorum originem accessunt, quæ sententia cum priore coincidit, & simul tempus, quo oriri solent, indigitat. Eorum species Macrobius facit quinque, Φάντασμα, Ἐνύπνιον, Ὄνειρον, Ὅραμα, Χρηματισμόν. Alii dividunt in ὀνείρους θεωρηματικοὺς, cum res visæ in propria forma apparent, & ἀλληγορικοὺς, cum aliud videtur, aliud intelligitur: quale fuit *Somnium* Julii Cæsaris, qui cum Matre sibi visus erat concumbere: *Hoc pacto enim imperium orbis ipsi portendebatur, quæ cunctorum viventium Mater*. Imo tam exactè à priscis *Somniorum* discrimen observatum est, ut tres fingerent Somni famulos, Morpheum, Phobetora seu Icelon & Phantasum, quorum ille *Somniis* Hominum, iste Brutorum, hic de rebus inanimatis, præesse credebatur: Duas item fabricatè portas, quarum involucris *Somniorum* diversitatem significabant; *Eburneam* nempe & *Corneam*, de quibus ita Porphyrius apud Macrobium *in Somnio Scip lib. 1. cap. 3. in fin. Eburnea porta falsas inutilium rerum species designat, ebur enim solidum est, & non pervium; Cornea v. visorum exprimit simulachra, translucidum. est, visumq; facilè admittens cornuum natura*. Ubi causam commenti exprimit: præter quam & alias Eruditi reddunt. Namque vera *Somnia* ἐκ ἐτύμων κεράων, vel κραίνοντα, i. *effectum dans*: falsa autem ἐλεφαίροντα seu ἐλεφαίρονται i. *vanâ spe somniantes deludunt*, adeoque illa ἐκ κεράτων, illa ἐξ ἐλέφαντος, prodire fingebantur. Præterea, sunt qui per *Cornu* intelligant oculum & χιτῶνα ejus κερατοειδῆ, tunicam corneam; per *Ebur*, dentes eburneos: verius autem id videtur, quod oculis apprehendimus. Etiam animantium cornua in sublime erecta, proin οὐράνια seu διοπετῆ ὀνείρατα, *cœlestia atque Jove missa Somnia*: proboscis autem Elephanti terrâ versus propendens, χθόνια, i. *terrestria & crassa*, videbantur denotare. Et videntur Corneæ huic portæ occasionem dedisse cæsi arietis cornua, in cujus pelle *Somnia* antiquitus, in Templis variorum Numinum, captare solebant, uti diximus supra in voce *Melota*: Pictores quoque, ad hanc portam alludendo, *Somnium* effigiabant, albâ indutum veste super nigra cum cornu in manu. Per has itaque portas ex inferis prorumpere credebantur *Somnia*, quas *Umbras*, *Spectraque* finxere: Unde δῆμος ὀνείρων Homer. *Odyss.* ω. & νυκτιφοίτων ὀνείρων Lycophr. Affingebantur ipsis alæ vespertilionum nigræ & patulæ; Unde iterum *Somnium* Euripidi μελανοπτέρυγον, Orpheo τανυσίπτερον, Luciano πτηνόν. Et hæc quidem spectra ex inferis locis virgâ suâ Mercurius prolicere dicebatur, ad quem proin, quoties cubitum ibant Vett. ultimæ semper preces dirigebantur, uti Calasiris fecit apud Heliodorum, qui, post invocatos Deos omnes, sub finem Mercurium rogavit εὐονείρους νύκτας. Eandem ob causam in conviviis ultimum eidem poculum libabatur: *Hermæ* quoque, seu Icones Mercurium referentes, ad fulcra lectorum, quæ hinc Ἑρμῖνες dicta, affigebantur. Eidem & victimæ hunc in finem sacrificabantur, quarum lingua exemta conjiciebatur in ignem, in honorem ejus ὡς τοῦ λόγου καὶ ἑρμηνείας ἐφόρου. Cum sic dormientibus *Somnia* contigerant, narrabant illa Vestæ, vel Diis Penatibus: Propertius *lib. 2. Eleg.* 29.

> *Vadis & hinc castæ narrabas Somnia Vestæ,*
> *Quæ tibi quæq; mihi non nocitura forent.*

Vel etiam Soli, ac Apollini Averrunco, qui propterea Ἀποτρόπαιος, Ἐξακεστήριος & Προστατήριος vocitatus est, à statuis ejus, quæ in porticibus statui solebant. Herculi item ac Jovi, ut apud Plautum videre est. Sed Soli inprimis, ὡς ἐπειδὴ ἐναντίος ἐστὶ τῇ νυκτὶ ἀποτρέψει ἐργάζεται, *ut cùm Nocti contrarius fit, malum averteret*. Schol. Sophoclis *Electr.* ἄλλο δείκνυσι τέρας. Quem ritum vocabant ἀναπέμπεσθαι, ἀποδιοπομπεῖσθαι & ἀποτρέπεσθαι ὄνειρον ὄψιν, propriè ἀποπομπεύεσθαι τῷ ἡλίῳ. Ita apud Euripidem *Hecubâ* Iphigenia cùm somniasset domum ruituram, Soli illud, narravit: Apud eundem *Taur. versu* 43. legimus,

> Ἃ καινὰ δ' ἥκει νὺξ φέρουσα φάσματα,
> Λέξω πρὸς αἰθέρ' εἴ τι δὴ τόδ' ἔστ' ἄκος.

Porrò loto corpore oblatisque victimis *Somnia* expiabant. Abluebant autem corpus in viva aqua, hæc enim lustrationibus adhiberi consuevit, eaque vel fluviatili, Sil. *lib.* 8.

> ——— ——— *Sub lucem, ut visa secundem,*
> *Oro Cælicolas & vivo purgor in amne.*

Vel marinâ: Namque credebatur

> Θάλασσα κλύζει πάντα τ' ἀνθρώπων κακά.
> *Mare abluere omnia hominum mala*

Nonnunquam vero calidam insuper adhibitam, Aristophanes suggerit *Ranis*,

> ——— Ἐκ ποταμῶν δρόσον ἄρατε,
> Θερμαίνετε δ' ὕδωρ,
> Ὡς ἂν θεῖον ὄνειρον ἀποκλύσω.

Pergebant dein ad Oneirocritam, cui officio vetulæ plerunque, utpote in superstitionem mirè proclives, præerant. Propertius *lib.* 2.

> *Quæ mea non decies Somnia versat anus.*

Divinitatis enim quidpiam in Somniis inesse, credidit Antiquitas. Xenoph. *de Magisterio Equit.* Οὕτω δὲ πάντα σημαίνουσι καὶ προσημαίνουσιν, ὡς ἂν ἐθέλωσι καὶ ἐν ἱεροῖς καὶ ἐν οἰωνοῖς, καὶ ἐν φήμαις καὶ ἐν ἐνυπνίοις. Statius *Theb. l.* 5. *versu* 134.

> ——— ——— *Deus hæc, Deus ultor in iras*
> *Apportat, superisq; faves, nec imago quietis*
> *Vana mea.*

Unde Oneirocritice, id est, Scientia ex somniis divinandi, antiquissima est, quam Plinius *lib. 7. cap.* 57. ab Amphictyone, Deucalionis filio: Pausanias *Atticis*, ab Amphiarao vate: Philo Judæus *lib. de Biblicis Antiqq.* ab Abrahamo Patr. inventam tradiderunt; certiore Auctorum concordiâ Josepho id gloriæ vindicante, quem venditum Ægyptiis primum mortalium volunt *Somnia* interpretatum. V. Trogum Pompejum apud M. Jun. Justinum *lib.* 36. Postea à Telmissensibus inprimis exercita est, è quibus Aristander tempore Alexandri M. floruit; ut apud Curtium videre est. Meminit eorum Tertullianus *lib. de Anima cap. 46. Telmissenses nulla Somnia evacuant, imbecillitatem conjectationis incusant*; Fuitque non minima Aruspicinæ pars, ut videre est apud Dempsterum *in Rosinum lib. 2.c.2.* Qui de ea commentati sint Vett. citantur apud Jul. Pollucem, Suidam, Eustathium, Hadr. Junium *Animadv. lib.3. cap.* 18. Vossium *de Philosophia*, Alios. V. quoque supra in *Onirocritice*. Illa autem inprimis, quæ de Rep. erant, efficacia credebantur, Proin is, qui somniasset, per Præconem, sequenti die, publicè per quietem visorum certos reddebat cives, ut ad A. Persium *Eruditi* adnotarunt: sed nec id, sine solemni expiatione, de qua dictum, cujusque etiam meminit Juven. *Sat.* 6.

> *Ter matutino Tiberi mergetur.*

Et Persius præfatus *Sat.* 1.

> *Hæc sanctè ut poscas, Tiberino in gurgite mergis,*
> *Manè caput bis terq; & noctem flumine purgas.*

Tibullus item *lib. 1. Eleg.* 5.

> *Ipse procuravi, ne possent sæva nocere*
> *Somnia, ter sancta deveneranda molâ &c.*

V. præter Dempsterum prælatum, de *duabus Somniorum portis* Homerum *Odyss.* τ. Ausonium *Ephemerid.* Nonnum *Dionysiac.* Platonem *Charmide*: *de divinatione per Somnium*, super Melotas inprimis in Templis, cum observatione dictæ, *Somniorum* item *speciebus* variis eorundemque *lustratione*, Franc. Rosinum *Archæol. Attic. lib. 7. cap.* 3. 4. 5. de his atq; Cl. Vossium *de Idolol. l.3. cap.* 35. Is. Casaubonum *ad Theophrasti Characteres*, Ant. Delrium *ad Senecæ Octaviam*, Jo. Levinerum *ad Propertium lib.2. Eleg.* 29. Jo. Wowerium *ad Petronium*, Casp. Barthium *Animadv. ad Statium* passim, inter alia *Thebaid. lib. 5. versu* 620. & *Thebaid. lib.10. vers.* 572. & 602. Alios: de *Somniorum immittendorum potestate*, quæ credebatur iis concessa, quibus divinitatem aliquam majorem attribuebant Veteres, deque *curationibus per Somnia* & ἐγκοιμήσει seu *remediis* à Divo aliquo per somnum præscriptis, Salmasium *ad Solinum pag.* 350. & 351. &c. nec non hic infrà.

Somnialis, Græcè Ὀνειροπομπός, cognomen Herculis, quo is apud Romanos cultus est. Vetus *Inscr.* Romæ,

V. F.
CVLTORES. HERCVLIS.
SOMNIALIS. DECVRIA I.
DIS. MANIBVS.
SIBI. ET. POSTERISQVE SVIS
II. QVI INFRA SCRIPTI SVNT
Q. CECILIVS. Q. GALL. LVCCEIANVS.
Q. CECILIVS. A. MVNDVS. AVG.
T. FABIVS. SEPPIANVS &c.

integram habes apud Salmasium *ad Solinum pag.* 351. Hercules nempe, qui maximè ἀλεξίκακος apud Vett. creditus est, etiam *Somnialis* nomine colebatur. Cùm enim, uti Lucianus docet, de Hephæstione inter Divos referendo, tres hæ divinitatis notæ præcipuæ haberentur, *Somnia*, *Curationes*, *Oracula*, quibus ἐπιφάνειαι addendæ: curationes per Somnia plerunque præscribebantur, ἐπιφάνειαι quoque frequentes in somnis fiebant, quum divus appa-

apparere visus per somnum hæc aut illa sanitati vel conservandæ, vel recuperandæ præcipiebat, cujusmodi remedia *συνταγαὶ* dicebantur. Unde illa, quæ creberrimè occurrunt in Vett. monumentis, SOMNIO MONITUS. Atque hi Divi præcipuè ἀλεξίκακοι habiti: de Hephæstione, ἴδυον συνέδρον καὶ ἀλεξίκακον. Unde & Herculis illud cognomen. Sed & πάρεδροι & ὀνειροπομποὶ, h.e. *Somniales*, junctim invocabantur, in Sacris Magicis, uti ex Justino Martyre & Eusebio docet Auctor præfatus *d. l.* V. quoque suprà ubi de *Paredris.*

Somnus, Aristoni *atrocissimus publicanus*, ut qui dimidium ætatis nostræ ad se rapit; *Lethes frater* jure dictus *in Hymn.* unà cum Somniis, Fato, Parcis, Morte, Noctis filia, creditus est olim, uti discimus ex Hesiodo *in Theogon.* Certè Pausanias *Eliacis* apud Eleos in templo quodam fœminam expressam fuisse, quæ pueros sustineret sopitos, manu quidem dextrâ album, at sinistrâ alterum nigrum, & hunc dormienti similem, ambos distortis pedibus: quorum inscriptiones indicaverint, alterum *Somnum* esse, mortem alterum; ut fœminam quæ utrumque aleret, Noctem, memoriæ mandavit. Ita autem habent Poetæ verba,

Νὺξ δ' ἔτεκε στυγερόν τε Μόρον, καὶ Κῆρα μέλαιναν,
Καὶ θάνατον: τίκτε δ' Ὕπνον, ἔτικτε δὲ φῦλον Ὀνείρων.

In quæ V. *Notas* Barlæi. Olim inter Numina habitum esse, diximus suprà in voce *Dii*. V. domum ejus, in cujus vestibulo Otia excubare fingebantur, descriptam, apud Casp. Barthium *Animadv. ad Statium Thebaid. lib.* 10. *versu* 83. *alibique passim.* Et facit huc, quòd junctim culta hæc Numina, *Somnus* & *Bacchus*, idque pro maximis Diis, occurrunt, in *Inscr.* LXVII. 8. Nempe iis, quibus in ingloria marcere quiete fuit volupe: Alia eorum mens, quibus præcordia de meliore luto ficta. Hinc memoratur antiquissimum non solùm Ascetarum, sed etiam Studiosorum, institutum, aliquid excogitare πρὸς τὸν ὕπνον μάχην, ut loquitur Dio Cassius & quò breviorem sibi *Somnum* facerent. Omitto Platonis horologium nocturnum, de quo Athenæus *lib.* 4. De Aristotele, narrat Diogenes, solitum ita se componere ad dormiendum, ut porrecto brachio pilam æream teneret, cui pelvis ænea erat supposita, ut pilæ casu excitaretur. Tenuit idem institutum, a Præceptore acceptum, Alexander M. de quo V. Ammianum Marcellin. *lib.* 16. Quò pertinent, quæ de Lycurgo Oratore, narrat Plut. *in vita ejus*, in vili solitum quiescere lectulo, in quo nihil erat præter κώδιον & προσκεφάλαιον, *pellem lanatam*, & *pulvinar*. Item, quæ de Ulpio Marcello narrat Dio *in vita Commodi*, & ex eo Suidas in Μάρκελλος: & quod idem Ammianus de Juliano, cubuisse illum non in plumis & stragulis sericis, sed in tapete & sisyra, quò *Somnum* faciliùs abrumperet. Sed longè ingeniosiora sunt, quæ de Ascetis, tam Judæis, quàm Christianis, apud Vett. legimus. Isti enim, sicut Canonicam refectionis suæ horam habuerunt, sic & *Canonicum Somni tempus ac mensuram*, ut loquitur Cassianus. Igitur partem ad vexandum corpus & eam, quæ Patrib⁹ dicitur σκληραγωγία, partim ad minuendū *Somnum*, fuerunt Ascetis in usu χαμευνίαι, *humicubitiones*, & στιβάδες χορτόστρωτοι, herba aut fœnum loco culcitræ, mattæ, storeæ, psiathia, & maforttes aut melotæ, ac his similia ad incubandum: Item apud Cassianum *Embrimia*, *Collat.* 1. *cap. ult.* αἰκλα πρὸς τὸ βρίζειν, quod *dormitare & somnum levem capere*, significat, quas Ascetæ fasciculis stipulæ farta vel papyro (ut apud Philonem de Essenis) aut duro tomento vel simili materia, sibi parabant, Unde Βρίζω, Dea somni, vel, ut aliis videtur, Insomniorum: & Gregor. Nazianzenus, aut, ut aliis visum, Apollinaris Laodicecenus, in *Trag. Christus patiens*, Κοίμας ποδ' ὀγκινῆ γε χαμαιστρωσία, Κ' οὐκ ἴσχειν ἀπ' ὀκλασμῷ, &c. Igitur ad hoc institutum spectat, quod narrat Epiphanius de Pharisæis Ascetis, tabulæ dodrantali s. palmi unius majoris incubare solitis: quorum exemplum transisse, ad primos Christianorum Monachos, Eruditi annotarunt. Simillimum enim est, quod de sua & Basilii M. matre B. Macrina, refert Gregorius Nyssenus *Epist. ad Olympium Ascetam.* Ibidem, sequuntur duo alia exempla Asceticarum inventionum, *Alii calculos litterales colligebant, eosque sibi substernebant, ut iis compuncti in profundum somnum ne inciderent: Alii in eundem finem pro strato spinæ erant.* Qua de re V. plura apud Isaac. Casaubonum *Exercitat. II. contra Baronium* §. 9. Aliud planè delicatorum apud Romanos institutum fuit, qui, ut *Somno* largiùs & minori impedimento indulgerent, suos habuere Eunuchos, Silentiarios ac Quietis Ministros, quos *ad Somnum* appellat Curtius *lib.* 6. ubi Philotam, *per dispositos, quos ad Somnum habebat, commilitones procul relegasse* scribit, *ne fæmina illa murmurantium inter se silentio versùs, quàm sono, excitaretur.* V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, & suprà in voce *Quies*, item *Silentiarii.* Neque verò noctu solùm, sed & interdiu *Somnus* capi consuevit: unde multis Veterum *Somnum meridianum* frequentatum esse, observat Casaubonus *ad Aug. Suetonii c.* 70. Salmasius *ad Solinum pag.* 1120. quem tamen inter vetita habet Schola Medicorum, cui ab urbe *Salerno* celebre nomen est. A' *Somno*, dictæ imagines *Somnurna*, Varroni *Prometheo I.* apud Nonium,

Somnurnas dixit, quæ in somnis videbantur.

Visa sc. nocturna & somnia, ἐνύπνια φαντάσματα. Cujusmodi imagines corybantiasmo laborantibus frequenter obversari diximus in hac voce. V. quoque Salmasium *ad Solinum pag.* 1086. ubi *de Somnisurgiis*, Vossium *de Idolol. lib.* 3. *cap.* 35.

Sonchedes, Archipropheta Ægyptius, Pythagoræ præceptor, memoratur Clementi 1. *Strom.*

Sonderburgum; adde: Fuit Joannes is fil. Christiani III. Dan. & Norv. R. ex Dorothea Saxonica, & ex Elisabetha Brunsuicensi Alexandrum genuit, defunctus A. C. 1622. Hic junxit sibi Dorotheam Com. Schvvartzenburgicam, exque illa suscepit Joannem Christianum (n. 1607. den. 1653. postquam Annam Oldenburgicam aliquandiu uxorem habuisset) Alexandrum Henricum, qui (n. 1608.) ductâ in uxorem filiâ Pastoris Evangelici, dein ad Romanam communionem transiit & Colonellus Imperatoris in Silesia vivis excessit A. C. 1667. Ernestum Guntherum (n. 1609. maritum Augustæ Holsatæ) Georgium Fridericum (n. 1611.) Augustum Philippum (n. 1612. Claræ, dein Sidoniæ Com. Oldenburgicarum, sororum, tandem Mariæ Sibyllæ Nassoviæ Saræpontanæ, maritum) Adolfum (n. 1613. den. 1616.) Annam Elisabetham (n. & den. 1615.) Wilhelmum Antonium (n. & den. 1616.) Sophiam Catharinam (n. 1617. Antonio Gunthero Com. Oldenburgico ultimo nuptam) Eleonoram Sabinam (n. & den. 1619.) & Philippum Ludovicum (n. 1620. & primò quidem Catharinæ Waldecciæ, inde Annæ Margaritæ Hassiacæ maritum) omnes *Duces Slesvici & Holsatiæ* &c. *in Sonderburg.* E' quibus Joannes Christianus, Patris successor, filium reliquit Christianum Adolphum (n. 1641.) qui *Sonderburgum* urgentibus creditoribus amisit & Regi permittere coactus est: Ernestus Guntherus plures suscepit liberos, inter quos Ernestus Augustus Pontificiis accessit: Augustus Philippus ex tertia conjuge, utriusque sexus liberos moriens 1675. reliquit: Philippus tandem Ludovicus, ex posteriore conjuge suscepit Fridericum, Chiliarcham Cæsareum, qui Carolam Ducem Ligniciam duxit & à patre Wisenburgum emit, an. 1654. Car. Ludovicum, & Wilhelmum Christianum, præter filias. V. eundem Spenerum *Theatr. Nob. Europ. Part. I. p.* 108. *Sylloge secundò edita pag.* 152. & *seqq.* nec non *Artis Heraldicæ Parte Spec.* ubi de hac Familia.

Sondershusium, Germ. *Sondershausen*, castrum Germaniæ, in Thuringia, sub proprio Comite, ex Fam. Schvvartzenburgica. In hac enim, cùm Guntherus, qui obiit A. C. 1552. duos habuisset filios, major natu Jo. Guntherus *Arnstatensem* lineam orsus est, quæ iterum abiit in tres ramos, *Arnstatt, Sondershausen* & *Ebeleben.* Antonius namque Guntherus filius medius Christiani Guntheri (defuncti A. C. 1642.) & Annæ Sibyllæ Schvvartzenburgicæ, *Sondershusium* nactus, junxit sibi Mariam Magdalenam Com. Palatinam (fil. Georgii Wilhelmi Com. Pal. Rheni *in Birckenfelden*) atque ex ea genuit Annam Dorotheam (A. C. 1645.) Christianum Wilhelmum (1647.) Claram Julianam (1648.) Eleonoram Sophiam (1650.) Antonium Guntherum (1653.) &c. omnes *Comites Schvvartzenburgicos* lin. *Sondershausen.* V. eundem *Theatro cit. Part. I. p* 143. & *Part. III. p.* 85.

Soniaca Sylva, vulgò *Bois de Soigne*, pars sylvæ Carbonariæ, à *Sonegiis* oppido non ignobili Hannoniæ nomen habet, V. in voce *Sonegia.*

Sonipes Turba Canopi, apud Gratium *Cyneget.*

Vix operata suo sacra ad Bubastia lino
Velatur sonipes *festivi* turba *Canopi:*

est, ὁ ποδοκτύπος, *scabillorum crepitu gaudens.* Sacerdotes enim Ægyptii, quibus ex lana xylina, quæ etiam *lini* nomine censebatur, vestes erant gratissimæ, *in sacris suis scabillum pede sonabant*, ut ait vetus Interpres Statii. Unde *Sonipedes*, οἱ ποδοψόφοι, Latinis *Pedicularii*, aliàs & *Pedarii*: Cujusmodi homines in choro etiam fuere, qui pede percusso (armato sc. soleâ ligneâ, cui suppacta erat è ferro regula, ad majorem sonum edendum) ἐνδόσιμον canentibus dabant & saltantibus ἰσορρυθμίαν moderabantur. Qua de re V. suprà passim, inprimis in vocibus, *Crupezia*, *Pedicularii* & *Scabillum*: uti de *Sono* in genere egregia, apud Vossium *de Idolol. lib.* 3. *cap.* 27. & 28.

Sonnevvald, locus Germaniæ, in Wetteravia, sub proprio Comite ex Familia Solmensi. In hac namque linea Laubachia in tres ramos subdivisa est, quorum medius *Sonnevvaldinus* sic habet. Joannes Georgius Com. Solmensis in Laubach, ex Margareta Schonburgia, præter Albertum Ottonem I. Laubacensis rami continuatorem, genuit Henricum Wilhelmum, cui *Sonnevvaldia* obtigit. Hic (defunctus A. C. 1632.) ex Maria Magdalena Com. Oettingensi, reliquit Georgium Fridericum (maritum Praxedis Hohenloicæ) Sophiam Dorotheam (nuptam Ulrico D. Wirtembergico, den. 1648.) & Elisabetham Carolam (primò Georgii Frid. Com. Rappolstenii; exin Jo. Philippi Com. Leiningensis uxorem, den. 1666.) *Comites Solmenses* &c. in *Sonnevvald.* V. Spenerum *Theatr. Part. I. p.* 20.

Sontes, primùm objecti feris in Arena, cùm Appius Claudius & M. Fulvius Coss. essent, tanta immanitate, ut ab eo horrore matronæ publico edicto summotæ sint, Jul. Cæs. Scaliger *Poëtices lib.* 1. *cap.* 35. V. suprà ubi de *Bestiis*, item *Ludis.* Hinc *Sonticus morbus*, apud Plinium ubi de gagate, *deprehendit sonticum morbum*

morbum & virginitatem suffitus: Græcè ἱερὰ νόσος, h.e. morbus Comitialis; ita enim XII. Tabb. eum vocarunt. Salmasius *ad Solinum pag.* 252. Et *Sontici*, Græcè νοσώδεις, qui illo morbo tentantur. Imò & quicunque gravior & vehementior morbus, ut rapida aliqua & quartana febris, sic dictus in Jure, iisdemque Tabb. non quidem ab eo, quòd vim *nocendi* habeat, sed quòd *justam causam* afferat, ut ne quis in judicio sisti possit. Nempe à *Sonte*, qui αἴτιος Græcis & ὑπαίτιος Lat. quoque *causarius*, fecerunt *sontiam*, h.e. αἰτίαν, quam corruptè *sundiam* & *sunnium* dixere infimi Scriptores, Gall. *essoine*. Indidem *Sonticus* ἀληθής in vett. Glossis exponitur: & *sontica causa*, vera & legitima, quæ & *sontia* uno verbo, V. eundem *ad Spartianum in Hadriano*

Sonthemium, Germ. *Sontheim*, locus Germaniæ in Franconia, unde illustri Familiæ nomen, quæ Limpurgiæ stirpis ramus est. In hac enim cùm duæ sint capitales lineæ, posterior, *Speckfeldia* vel *Sonthemia* dicta, Fridericum auctorem habet, minorem natu fil. Friderici Dom. & Pincernæ *de Limpurg*, defuncti an. 1414. In ejus posteris Fridericus (qui decessit an. 1596.) ex priore conjuge Margareta Com. Erpachia Eberhardum, ex posteriore Agnete agnata, Henricum genuit: unde duo lineæ *in Suntheim* rami, quorum priorem exequitur *p.* 50. posteriorem *pag.* 150. *Part. I. Theatr. Nobil.* Spenerus sæpius laudatus.

Sonus, in Concilio Emerit. *can.* 2. *Oportet igitur, ut, sicut in aliis Ecclesiis, vespertino tempore, post lumen oblatum, prius dicitur Vespertinum, quam Sonus, in diebus festis, ita & a nobis constituatur in Ecclesiis nostris*. dicitur Psalmus Davidicus 95. *Venite exultemus* &c. qui in Ecclesia Rom. in Matutinis canitur, quòd sonorâ voce decantatur, nomen id adeptus. De eo *Breviarium* Mozarabum: *Statim dicitur* Sonus, *si sit Festum: eo quòd dies ferialis caret Sono, nisi in tempore Resurrectionis propter solemnitatem dicitur. Hæc regula. Sonus est, Venite exultemus Domino, jubilemus, Deo salutari nostro Versus, Præoccupemus faciem Dei in confessione, & in Psalmis jubilemus Deo*, apud Car. du Fresne *Glossario*. V. quoque Dominic. Macrum voce *Invitatorium*.

Sopanus, V. infra *Supanus*.

Sophene, adde: Ad vorturam ipsam Euphratis, convalle quadam Taurum inter & Antitaurum comprehensâ, qua de re V. Salmasium *ad Solinum p.* 621. & *seqq*.

Sophi, adde: Exortus, circa an. 1370. ex Ali prognatum se jactans, acerrimus vindex sectæ ab eo institutæ, contra Homaritas, haberi voluit. A' quibus prorsus, ut se discriminaret, pro lineo albo turbante, quo Homaritæ utebantur, in memoriam 12. filiorum Hocemi, Alis filii, turbantem instituit, è cujus medio pileolus acuminatus, è lana constipata colore rubro confectus & senis utrinque gradibus distinctus, accommodatè ad contractionem vel diffusionem, emicaret. Et quidem, pileum hunc Persicæ sectæ notam, Ismael *Sophi* potentissimus Princeps, magno studio & partim vi blanditiis, partim usurpari a multis populis curavit; magnâ Turcarum concitatione, qui adversarios, ob rubros pileolos, exprobraturi defectionem a Mahomete (cujus legem affinis ejus Homarus integram servasse iis creditur) vocant *Kisilbaschi*, *i. capita rubra*. Nomen autem *Sofi*, quod & hodierni Persiæ Reges per excellentiam sibi tribuunt, Arabicè *lanam* significare, e qua Persicos pileolos diximus constare, sicque hoc ipso, irreconciliabilis dissidii, cum Turcis, quibus e lino turbantes, memoriam sibi refricare, refert Ant. Solerius *de Pileo sect.* 8. & infrà *Sophiani*.

Sophia, filia natu minima Friderici V. cognom. *Patientis*, Electoris Palatini & Bohemiæ R. ex Elisabetha Anglica, nupsit an. 1658. Ernesto Augusto, filio natu minimo Georgii Ducis Brunsuicensis, lineæ Cellensis, jure familiæ ex pace Monasteriensi collato, Episcopo Osnabrugensi, ex eo numerosæ prolis mater.

Sophiana Familia, regnatrix hoc tempore in Persia. Conditor ejus fuit quidam *Scheeg-Sophi*, Tamerlanis σύγχρονος, sanctitatis opinione celebris, qui generis sui auctorem ferebat Hali, Mahumedis generum. Ejus nepos, tempore Uzum-Cassanis, Haidar fuit, Princeps urbis *Ardebil* in Media, quem res molientem novas Jakkubbus fil. Uzum-Cassanis in prælio interfecit. Reliquerat is duos parvos filios, qui victoris iram veriti in Insula quadam maris Caspii delituerunt, ibi a Sacerdote quodam clam educati. Ex his major natu Ismael *Sophi*, cùm vix pubertatis annos attigisset, maximas res moliri ac paternæ necis ultionem quærere cœpit, cumque factionem suam hinc inde per Persas latitantem clam de voluntate suâ edocuisset, adjutus insuper intestinis Persarum dissidiis, repente cum exercitu progressus, sese appellare Regem, in Turcomannos & familiam Uzum Cassanis qui tum rerum in Persia potiebantur, atrociter sævit, pro Halis successore se gerere, adeoque Prophetam & Regem se jactare, & religionem Turcicæ infensissimam condere, cœpit. Sic brevi universâ Persiâ potitus, decessit an. 1525. successore filio *Scha Thamas*, quem Aidar excepit an. 1575 post quem præfuere Ismael II. Mahometes Hodabenda, Emir Emza, Abas I. *Scha-Sephi*, Abas II. Solimannus hodie imperans: de quibus omnibus V. Georg. Hornium *Orb. Imp. cum Notis L. Joach. Felleri p.* 421. ac *seqq.* & hic passim, inprimis ubi de *Persia* & in voce *Sophi*: de qua hoc unum addo, quod doctus quidam notat, significare eam *hominem, qui seculo relicto divinis rebus vacat*. Ita enim prætextu sanctitatis & religionis potentissima imperia a Saracenis & Mahometanis condita esse, notissimum. Ipsa verò Secta quadruplici discrimine à Turcarum Osmanicorum superstitione differt, 1. *Precandi formulis*. 2. *Chalipharum sive Successorum Muhammedis susceptione*. 3 *Jejuniis*: & 4. *Tegumento capitis*, de quo dictum suprà: uti videre est apud Jo. Leunclavium *Histor. Musulmann lib.* 16. & Joann. Forbesium *Instructionum Historico-Theologic. libr IV. cap.* 15.

Sophistæ, olim Philosophiæ Professores appellabantur, sed cùm ostentationis ac quæstus causâ Philosophiam prostituerent, in pejorem partem accipi cœperunt, ut testatur Cicero *Academ. Quæst. lib.* 2. Quinetiam, qui contortis argutiis alios circumvenire nitebantur, sive Philosophi fuerint, sive Rhetores (nam & sic *Sophistæ* antiquitus dicti) ita vocati sunt, de quibus V. Platonem *in Protagora*, & Aul. Gellium *lib.* 7. *cap.* 3. qui *Sophistis* Philosophos contradistinguens, *lib.* 17. *cap.* 12. *Infames*, inquit, *materias sive quis dicere mavult, inopinabiles, quas Græci ἀδόξους ὑποθέσεις appellant, & veteres adorti sunt, non Sophistæ solùm, sed Philosophi quoque, & noster Favorinus* &c. Hanc enim propriam *Sophistarum* fuisse laudandi rationem, docet quoque Philostratus *de Vit. Sophistar. lib.* 1. *in Dione*, *Quod autem*, ajens, *ad Euboicum & Psittaci laudem attinet, cæteraque, quæ de rebus minùs seriis sunt à Dione conscripta, ne quis levia ea parva censeat, sed Sophisticæ potiùs accommodata. Sophistæ siquidem ea quoque studiosè tractanda sunt*. Idem refert Isocrates *in Helenæ encom.* ubi addit paulo pòst, hujus instituti Auctores fuisse & præ cæteris in hoc dicendi genere excelluisse, Protagoram, Gorgiam, Zenonem, Melissum, *Sophistarum* Coryphæos, qui res omnium opinione incredibiles sibi defendendas tuendasque existimarunt, aut etiam refutandas, quæ ab omni tempore receptæ Majorumque sententiis stabilitæ essent. Quod factum fuisse, *vel ingenia expergificando, vel exercendis argutiis, vel edomandis usu difficultatibus*, Gellius subjungit *loc. cit.* quibus addite, *eruditionis ostentandæ*, aut se, ut re natura sua exili & ob improbitatem aut tenuitatem non satis ad dicendum idonea, eloquentiæ ingeniique sui vires, speciosâ & ad pompam elaborata Oratione ostenderent. Sic Faustus, *de Somno*, apud Ennodium *lib.* 1. *Epist.* 6. Favorinus de *Thersite* & *Febre quartana*, apud Gell. Dio Prusiæus de *Psittaco*, apud Philostratum: Polycrates *de Muribus*, Lucianus *de Musca*, Synesius de *Calvitio*, Aristophanes de *Paupertate*: Alcidamas, de *Morte*: Pittacus, de *Mola*, Mich. Psellus, de *Pulice*, Polymathes & Isocrates de *Busiride*, Eliensis quidam adolescens de *Podagra*, *Surditate*, *Cæcitate*, apud Philostr. *de vita Apollonii lib.* 4. *cap.* 9. copiosè dixerunt (ut Recentiorum exempla omittam) ostendentes, uti Interpres, *Se cum de rebus adeo improbatis verba suppeterent, ad res præclaras probatasque exponendas, luculenta oratione facile abundaturos*, apud Isocratem, *l. c.* Horum oratio quo plausu solita fuerit excipi, V. infrà in voce *Sophos*. Post declamationem feliciter peractam, speciosissima comitantium caterva domum reduci consuevere, quod Libanius in *Progymnasm.* ... vocat. Cujus rei exemplum suppeditat A. Gellius *lib* 15. *cap.* 1. ubi de Antonio Juliano. & Eunapius, ubi de Proæresio, sermo est: quem ab ipso Proconsule cum omni satellitio reductum fuisse, Auctor hic narrat. Consecutos autem *Sophistas* fuisse olim Athenis, pallium Philosophicum unaque *Sophistarum* dignitatem, certis quibusdam ritibus, tradit Olympiodorus apud Photium *Cod.* 80. a quo tempore jus docendi habebant & ἐγγεγραμμένοι appellabantur, i. *Inscripti*, ut annotavit Cresolius *Theatri lib.* 3. *c.* 16. Coronæ quoque, ab Initiatore Mysta imponi solitæ, tuncque nominis *Sophistæ* collati, meminit Philostratus *de Vita Sophist. lib.* 2. quos ritus omnes præcessisse suffragia Judicum, docet Lucianus *in Eunucho* & Eunapius *in Proæresio*. Ex illis primus mercede docuit Protagoras, cujus rationem reddit Philostratus, Ἃ γὰρ σὺν δαπάνῃ σπουδάζομεν, μᾶλλον ἀσπαζόμεθα τῶν προικῶν. A' quo tempore Grammaticis & Rhetoribus, modò disciplinâ & assiduitate Scholas tuerentur, ampla emolumenta non defuerunt: qua de re V. suprà *suo loco*. Antoninus inprimis Pius, non modò Grammaticis & Rhetoribus & Philosophis per omnes provincias honores & salaria detulit, sed & numerum finivit, quot quibus in civitatibus exhiberi publicè deberent: Metropoles Gentium quinque ut tuerentur Rhetores, Grammaticos totidem: Juridici conventus 4. qui docerent utramque doctrinam; Reliquæ minores civitates tres *Sophistas* & Grammaticos totidem: In Philosophis numerum non terminavit, quia rariores reperiebantur, sed hæreses sive disciplinas elegit. Honorum loco, jussit illos esse immunes *à Gymnasiis, Sacerdotiis, stathmis, & neque ad frumenti & vini & olei emtiones & præpositiones, & neque judicare neque Legatos esse, neque in militia numerari nolentes, neque ad alium famulatum cogi*, quæ verba sunt l. 6. & 8. *D. de excusationibus*. Salaria è Fisco Grammaticis, Rhetoribus & Philosophis decreta μυριάδας fuerunt δραχμῶν, Lucianus *in Eunucho*, i. e. Romanæ monetæ sestertia 40. Aurei 400. at nostræ coronati 1000. Salmasius *ad Histor. Augustam*. V. quoque Joh. Fridericum Gronovium

rium de Pecunia vet. lib. 4. cap. 11. De *Sophistarum* verò veteri appellatione, Petrum Fabrum Sanjorianum *ad L.* 1. *de Justitia & Jure pag.* 715. & 716.

Sophocles, Poëta Tragicus, adde: Ejus sepulchro Electram aut Antigonem insculptam olim legimus, quòd inter illius tragœdias principatum facilè obtinerent; & quidem Bacchi statua inibi sculpta manu personam seu larvam κουρίμου τραγικήν, tragicæ virginis, quâ alterutra harum denotabatur, sustinebat. Quæ de re V. elegantissimum, in *Anthologia* Dioscoridis *Epigramma*, partim ex ingenio, partim ex vetusti codicis auctoritate, emendatum à Salmasio *ad Vopiscum in Carino*: quem vide quoque *ad Solinum pag.* 825.

Sophocles, V. hic infrà in voce *Sophos*.

Sophos, Græcè Σοφῶς, i. *Sapienter*, nota apud Vett. acclamatio Sophistis facta, cujus frequens apud Martialem mentio, ubi *grande Sophos*, *magnum Sophos*, *inane Sophos*, reperias. Quam laudem cùm nimium affectantes, ex Auditoribus suis, certo præmio subornare inciperent, qui lætas istiusmodi acclamationes ordirentur, Plinii Jun. ætate nunc Σοφοκλεῖς dicti sunt, nunc *Laudiceni* voce ambiguâ, quia antea sic dicti Laodicenses; postea que novè id nomen ambitiosulis illis inditum à *laude dicenda*, vel quòd *laudem* hanc *cœnâ* emerent. Similis applaudendi vox fuit, *Egregiè dixisti*: quo sensu φοὶ acclamatum est Carthaginensi Rhetori apud Tertullianum c. *Valentinianum cap.* 8. item *Papæ*, ac Οὐᾶ, item θαυμασίως, i. *admirabiliter*, quæ prom jungit Arrianus *Dissertation. Epicteti lib.* 3. *cap.* 23. subinc. εἴρηκας, *dixisti*: Nec quidquam aliud *Evax* Plautinum, quod ab Εὐὰν Baccho acclamari solito ortum videtur. Sed & *Euge* Rhetoribus ac Poetis dici consuevisse, ex Martiali & Persio constat: quod minimè mirum, cùm εὖ & ὑπέρευ, sic usurpet Plato; *Euge* verò nihil aliud sit, quàm Εὖ γε. Promiscuè nimirum ad affectum exprimendum, nunc interjectionibus usi, ut φεῦ, ἰού, *Euge* ac similibus; nunc adverbiis, ut θαυμασίως & apud Theophrastum ὀρθῶς: apud Arrianum ὑπερφυῶς, σοφῶς, apud Varros; apud Ciceronem, *præclarè*, *bellè*, *festivè*; apud Horatium *pulchrè*, *benè*, *rectè*; aliaque apud alios. V. Vossium *de Arte Gramm. lib. ult. cap. ult sub fin.*

Sophronista, Græcè; Σωφρονιστὴς, nomen officii fuit, apud Athenienses olim, cui Gymnasticæ Juventutis intra modestiæ limites coërcendæ cura incumbebat, memoratum in vet. *Inscr.* Athenis haud pridem repertâ. Hesychius Νεῶν ἐπιστάτην exponit, Theophylactus Simocatta τὸ σωφρονίζειν ἐπιτεταγμένον. Ei suberat *Hyposophronista*, Cl. Sponius *Itiner. Part. III.* ubi de 174. Populis, voce Μαγγλίων. De *Sophronisterio*, quod in sua civitate Plato esse jussit, V. libros ejus *de Rep.*

Sopor, plusquam somnus, altior, nimirum; iste. Lucanus *Initio lib.* 3.

Inde soporifero *cesserunt languida somno*
Membra ducis ——

Unde & de poculo *soporem* faciente, sæpe in Quintiliani *Declamationum Excerptis*, etiam eo, è quo non ampliùs exciteris. Corn. Nepos *in Dione*, *Dionysius Patri Medicos* soporem *dare coegit*, *quo æger summo sopitus diem obiit supremum.* Quam *offam soporatam* vocat Virgilius *Æneid. lib.* 6 ubi de Cerbero. Poëtis auriga Lunæ est. Statius *Thebaid. lib.* 12. *vers.* 306. de Luna,

—— —— *exere quæso*
Cornua, *& assueto propior premat orbita terras*:
Hunc quoq; qui currus madidas tibi pronus habenas
Ducit, *in Aonias vigiles demitte Soporem.*

Item Noctis. Idem *lib.* 2. *versu* 59.

—— —— Sopor *obvius illi*
Noctis agebat equos, *trepidusq; assurgit honori*
Numinis ——

Imò pro Numine habitus, uti Somnus. Porrò Pasitheæ, unius ex Gratiis, maritus, gener Junonis, cœlumque instar auræ repetens, fingitur Q. Smyrneo *lib.* 5. *versu* 395. de quorum amoribus V. quoque Homerum *lib.* 14. & Nonnum *lib.* 31. & 32. plura verò hanc in rem apud Casp. Barthium *Animadvers. ad Papinium Statium d. l.*

Soracum, apud Horatium,

—— *plenis lubet intorquere soracis*;

vox est merè Græca, nam σώρακος illis dicitur: quod vas seu cophinum fuisse tradit Pollux, in quo *ornamenta scenicorum portabantur*, ut ait Festus. *Librorum plenus soracus*, occurrit apud Plautum. Unde patet cum *soraco* malè nonnullis *sarracum*, cum cophino plaustrum, confundi. V. Salmasium *ad Jul. Capitolinum in Marco.*

Sorba, fructus sorbi arboris, in scobibus gypsato operculo, duûm pedum terrâ superinductâ, in loco aprico, inversis vasis & in doliis, ut uvæ, cum ramis olim suspendebantur, uti docet Plinius *lib.* 15. *cap.* 17. ubi de *cotoneis Punicis*, *pyris*, sorbis, *uvis servandis.* In quos usus valeant, idem exponit *lib.* 23. *cap.* 7. V. quoque eum *lib.* 16. *cap.* 18. 24. &c. De iis Martialis *lib.* 13. *Epigr.* 26.

Sorba sumus, *molles nimiùm durantia ventres*:
Aptius hæc puero, *quàm tibi*, *poma dabis.*

Sorcotium, apud Christianum Episc. Mogunt. in *Chronico* Mogunt. *Purpuram optimam* —— *tollens*, *sibi vestes fecit*, *tunicam*, *sorcotium & mantellum*: Gall *Sorcot* vel *Surcot*, vestis species, fortè quòd *cotto* superadderetur, dicta. V. Car. du Fresne *Not ad Joinvillam pag.* 38.

Sordes, & squallor Philosophis olim, Cynicis inprimis, in usu, qui non solùm sordidissimi, sed etiam & plurimum impostores erant. Unde Hieronymus *Epist. ad Marcellam*, *Si tunica non canduerit*, *statim illud è trivio*, *Impostor & Græcus est.* Ubi de Philosophis Christianis, h. e. Asceticis viris loquitur, qui non pallio solùm, sed etiam *sordibus* hujusmodi Græcos æmulabantur. Idem postea Monachis factitatum, quos, quam semel tunicam induissent, nunquam exuisse, priusquam penitus usu detrita esset ac de altera habitanda cogitandum foret, docet Hieronymus in *Vita* Hilarionis. Quæ causa est, cur Eunapius ὑώδη βίον Monachos sui temporis vivere dixerit, *lib. de Vitis Philosoph.* Sed & Essenos, Judæorum Ascetas, *sordere* & squalere pulchrum putasse, refert Porphyrius περὶ ἀποχῆς *lib.* 3. V. Salmasium *ad Tertullianum de Pall. pag.* 68. 69. & supra, ubi de *Asketis*, *Monachisque*. Porrò *Sordium* & *Sordidorum* nomine censentur ab Arnobio, Prudentio, Aliis, Idola Gentilium, quæ quòd contrahendis *sordibus* & in orbem spargendis satagerent, sæpè à cultoribus suis eluebantur. Nota certe lavacra Palladis, ex Callimacho; Eumenidum statuas in Ilysso abluendi Atheniensium mos, memoratur Statio *Thebaid. lib.* 4. *versu* 54. Deorum mater Phrygia, in Almone Romano, purgabatur; Xantho amne Apollo, apud Horatium &c. V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium d. l.* Idem de Indis hodiernis, observat P. de Valle *Itiner. Part. IV.* Sed & *sordes* de avaritiâ, quâ Romani posterioris ævi inprimis notati. Hinc apud Sylvestrum Giraldum de *Expugnat. Hiberniæ lib.* 1. *cap.* 36. *Venerant in Normanniæ partes ab* —— *Alexandro* III. *transmissi Cardinales duo* —— *viri*, *ut putabantur*, *justi & boni* —— *sed tamen Romani*: ultimâ voce, inquit C. du Fresne, Legatos perstringit ut rapaces. Notum enim, addit idem, quod de Curiæ olim Romanæ avaritia ingerunt Scriptores. Sic Baldericus *Histor. Camerac. lib.* 1. *cap.* 114. *Mores etiam Ecclesiasticos*, *quos avaritia* Romanorum *pravis commercationum usibus vitiabat*, *ad normam prioris gratiæ reformare æstimabat.* V. Joh. Sarisberiensem *de Nugis Curialium lib.* 6. *cap.* 25. & *Epist.* 176. 222. 272. Matthæum Parisium *A. C* 1103. & qui hos laudat, prælatum C. du Fresne *in Glossario*, ut & *Not. ad Joinvillam.* Unde R *manizare*, Ugutioni & Joanni de Janua *tormentare*, *cruciare*, *affligere*, *trucidare*, apud Eund. Prius verò *Romani* appellatio honorifica fuit, & idem, quod *Christianus* valuit. Lucifer Calarit. *de non parcendo in Deum delinq. Itaque cum non esse illum verum Dei Filium dicitis* —— *nos verò* Romani *dicimus*, *unius substantiæ cum Patre illum esse.* Unde apud Audoënum *in Vita Eligii lib.* 2. *c.* 19. plebs vici Noviomensis diœcesis, prophanis adhuc ritibus addicta, Eligium per convicium *Romanum* appellavit &c.

Sordida Vestis, candidæ opponitur, apud Livium *Dec.* 5. *lib.* 5. *Legati Rhodiorum*, *cùm prius in veste candida visi essent*, *quod & gratulantes decebat.* Et paulo pòst, *Hi sordidam vestem habuissent*, *lugentium Persei casum præbere speciem poterant.* Infrà, *Extemplo veste sordidâ sumtâ domos Principum cum precibus ac lacrymis circumibant.* Unde colligimus, *Sordidam* Togam non eandem cum pulla fuisse, ut quidam volunt. Non enim erat atri coloris, sed alba quidem, verum non candens seu candida: quæ autem nativo colore alba erat, candida adhibitâ fiebat creta, non communi, sed Umbricâ, ut apud Plinium legimus *Histor. Nat. lib.* 35. *cap.* 17. Erat verò *Sordida* vestis fere vulgi, ob id *sordidi* interdum dicti: Ditiores contrà, & elegantiores nivea sive candidâ semper veste amicti fuere, quæ interdum sordes cùm contraxit, Fullones erant, qui eas eluentes, sulphure ac cretâ, vestes iterum candefaciebant. Interim per dies vel privatim vel publicè lætos, etiam vulgus recentes Togas, & usu nondum detritas, ac proin non *Sordidas* sumsit: quales *inactas* Ovidius; *recentes* Persius vocavit. Eandem vestem *Sordidam* Viri illustres ac Nobiles, si rei essent facti, positâ niveâ, per dies judicii induebant, ut in veste plebeja essent miserabiliores. Itaque tum *in Sordibus* vel *Sordidati*, esse dicebantur. Neque verò ii solùm, verùm etiam Cognati ac Affines tum *Sordidam* sumebant, sicque *vestem mutare* dicebantur. Hinc Livius *lib.* 6. *Tribuni Pl. diem Manlio dicunt*, *Conversa plebs est utiq; postquam sordidatum reum viderunt*, *nec cum eo non modò Patrum quenquam*, *sed ne Cognatos quidem*, *aut Affines*, *quod ad eam diem nunquam usu venisset*, *ut in tanto discrimine non & proximi quoque vestem mutarent.* V. Johannem Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *cap.* 32. Octav. Ferrarium *de Re Vestiar. part.* I. *cap.* 21. aliosque, qui *de Re Vestiaria* scripserunt.

Sordidus Panis, V. suprà *Secundus*.

Sorek, vallis fuit Palæstinæ, Judicum *cap.* 16. *versu* 4. prope Ascalonem, unde vites illæ eximiæ, de quibus Genes. *cap.* 49. *versu* 11. Esaiæ *cap.* 5. *versu* 2. & Jeremiæ *cap.* 2. *versu* 21. Indidem allata est uva illa mirabilis, de qua apud Mosen itidem videre est. Sam. Bochartus *Hierozoici Part. poster. lib. V. cap.* 9. V. quoque in voce *Sorec*.

Sorex, ex Græco ὕραξ, infausti ominis olim fuit, unde *Soricum concentu auspicia dirimi*, ait Plinius *lib.* 8. *cap.* 57. Muloritis tamen Hæreticis, in veneratione, Philostorg. At *Sorices* seu mures Moscovitici, animalcula abietum, terræ, & radicum latebras incolentia, tanta odoris excellentia fragrant, ut ex musco compacti videantur. Unde Magnatum aulis exuviæ illorum expetitæ, cujusmodi duas servari in Musæo Kircheriano Rom. notat Georg. de Sepibus in *Descript.* ejus *pag.* 29. V. quoque suprà ubi de *Mure Pontico*.

Sorlingæ, vulgo *the Sorlinges*, Lat. *Sullingæ*, Vett. *Cassiterides*, Insulæ sunt Britannicæ, sitæ è regione Cornubiæ promontorii Lisæi, numero plus minus 145. gramine amœnæ, & avibus aquaticis abundantes, stanni quoque non parùm feraces, unde antiquum illis nomen. Earum decem extantiores sunt, quarum omnium maxima S. *Maria* est, castro & præsidio militari instructa. V. Auctorem Anonymum *Historiæ Orbis Terr. Part. I. cap.* 5. *ubi de Historia Insularum*, §. 6.

Soror, de Furiis κατ' ἐξοχὴν, apud Statium *lib.* 2. *Sylv.* 1. *v.* 185.

Nulla Soror *flammis, nulla assurgentibus hydris*
Terrebit ——

De Parcis item, Horatius *Carm. lib.* 2. *Od.* 3.

Dum res & ætas & Sororum
Fila trium patiuntur atra &c.

Apud rei Ecclesiasticæ Scriptores, *Sorores* dictæ Presbyterorum Episcoporumque uxores, à quibus hi processu temporis abstinere cœperunt. Auctor *Vitæ* Severi Episc. Ravenn. *n.* 19. *Uxor quippe in sororem versa est.* Item Mulieres extraneæ, συνείσακτοι Græcis, quarum consortium vitare jubentur Clerici, in Concilio Ancyrano *can.* 19. Nicæno *can.* 3. & aliis subsequentibus Conciliis. Hoc modo *Soror* pro amica, apud Martialem *lib.* 10. *Epigr.* 25. & *lib.* 12. *Epigr.* 20. Porrò Monachis sic appellatæ sunt Virgines ac Mulieres, quæ pietatis ac devotionis intuitu eorum disciplinæ ac regulæ se addicebant, ita ut domicilia seclusa omnino haberent à Monachorum ædibus: *Feminæ conversæ* quoque dictæ. Unde *Monasteriorum Duplicium* origo. Imò quævis Sanctimoniales, apud Fortunatum *lib.* 5. *Poëm.* 1. *lib.* 11. *Poëm.* alibi. Sed & *Sororum* appellatione Regum Principumque uxores donabantur, cùm de iis verba faciebant Principes exteri, aut ad eas scribebant, quemadmodum conjuges earum *Fratres* nominabant &c. V. Car. du Fresne *in Glossar.* laudantem hanc in rem *Epist.* 39. inter Franicas *Tom. I. Histor. Franc.* & varios Auctores in prædicta: nec non J. C. Suicerum *Thesaur. Eccl.* voce Ἀδελφή, item, ἀδ.

Sororia, cognomen Junonis apud Romanos, sic dictæ à sorore Horatii, cui hic in expiationem cædis sororis suæ aram consecravit, Festus.

Sororiculata Vestis, Plinio memoratur *lib.* 8. *cap.* 48. ubi ait: *Undulata vestis prima è lautissimis fuit, inde Sororiculata defluxit. Togas rasas Phrygianasque D. Augusti novissimis temporibus cœpisse, scribit Fenestella. Crebræ papaveratæ antiquiorem habent originem, jam sub Lucilio Poëta in Torquato notatæ.* Quidam legunt *Soriculatas*, & sparto ac lino condensatas interpretantur, nempe à conserendo *Sericulatas* dictas. Vett. verò libri habent, uti posuimus: Nonnulli tamen & *Surorculatas*, quæ perpetuis quibusdam suris & latioribus virgis regulatæ essent, & eo toto texendi genere confectæ, ut sint à *sura*, vel a rica vel regula. Sed *quid juvat in tenebris micare*, inquit Ferrarius, *non exigua Critici laus est, etiam aliqua ignorare. Vel hic fuerint rant nobis, qui grandia semper minantur. Sane hujusmodi suras, regulas & figuras in lana texi non potuisse, illud argumento est, quòd in lana, tantùm Istrica & Liburnica, quæ filo propior erat, quàm lanæ sutulæ texi poterant, in reliquis villi obstabant.* V. eum de Re *Vestiar. Part. I. l.* 2. *cap.* 11.

Sortes, Oracula dicebantur. Cicero *de Divin. lib.* 1. *Quæ est autem gens, quæ Civitas, quæ non aut extis pecudum, aut monstra, aut fulgura interpretantium, aut Augurum, aut Astrologorum, aut* Sortium, *ea enim fere Artis sunt, prædictione, non moveatur?* Et postea, *Cujus generis oracula etiam habenda sunt, non ea quæ æquatis Sortibus ducuntur.* Livius *Decad.* 1. *lib.* 1. *Delphos ad maximè inclytum in terris Oraculum mittere statuit, neque responsa Sortium ulli alteri committere ausus.* L. Appulejus *Metam. lib.* 5. *Ducite me, & cui Scopulo sors addixit, sistite.* Hyginus *Fab. cap.* 69. *Adrastus memor Sortium suarum*, i. Oraculi. Virgilius *passim*, inprimis *Æneid. lib.* 7.

Non patrio ex adyto sortes.

Sidonius Apollinaris *Carm.* 5. *versu* 263.

Si Lyciæ sapiunt Sortes.

V. quoque A. Tibullum *lib.* 1. *Eleg.* 3. & 8. *lib.* 2. *Eleg.* 5. Terentianum Maurum *lib. de Metris*, Q. Annium *Annalibus* &c. Venire autem Oracula *Sortis* nomine, propterea statuit Dempsterus, quòd ut res maximè dubiæ ac controversæ *Sorti* soleant committi, sic responsa Deorum, Apollinis inprimis Delphici, maximè fuerint obscura & ambigua, quorum sensum per *Sortes* venari fuerit necesse. Sed aliud *Sors*, aliud *Sortes*: Cùm enim singulare est, *Sors* seu κλῆρος, significabat olim plerunque occasionem divinandi Vatibus alicunde datam, eratque ἐκμαγεῖον τῶν διδόντων ... ἀφ' ὧν τι κρίνειν ... προφητεύειν περὶ ... μελλόντων, Scholiastes Eurip. *Hippol.* *Sortes* verò in plurali Oracula propriè notabant, ex iis, quæ temerè evenire solent, desumi solita: in quo proin divinandi genere, *temeritas & casus*, ut ait Cicero, *non ratio & consilium valebat.* Non tamen quælibet *Sortes* oracula erant, nam quædam per *Sortes* agebantur vaticinia, id est, talis conjectis in mensam; qua de re sic Pindari Scholiastes *ad Pythior. Oden.* 4. Ἐὰν βάλλοντός μου τόδε ἀποβῇ, ἀποτελεσθήσεται τόδε, εἰ δὲ μὴ οὐκ ἀποτελεσθήσεται, *Si me faciente hoc ciciderit, eveniet sin minus, non eveniet*, V. Jo. Hartungum *Decuria ex optimis Auct. l.* 3. *c.* 8. *n.* 4. Dein, certum est quasdam *Mercurio dicatas*, ut eruditè ostendit Hadr. Junius *Animadvers. lib.* 2. *cap.* 4. Denique, cum omne Oraculum aut in templis aut in antris edi soleret, *Sortes* etiam in profundum aliquem fontem, divinandi gratiâ, jactari consuevisse, notum est. Suetonius *Tiberio cap.* 14. *Cum juxta Patavium adisset Geryonis Oraculum, sorte tracta, qua monebatur, ut de consultationibus in Aponi fontem talos aureos jaceret, evenit, ut summum numerum jacti ab eo ostenderent, hodieque sub aqua visuntur hi tali.* Quod Isaacus Casaubonus in Græcorum consuetudine fuisse, ostendit ex Sozomeno *Hist. Eccl. lib.* 5. *cap.* 19. allato etiam exemplo Inûs fontis, ex Pausania *Lacon.* Et allusit eò Claudianus *de* 6. *Honorii Consulatu*,

—— —— *Cumque omnibus una*
Sit natura undis, similes ut corporis umbras
Ostendant, hæc sola novam jactantia sortem,
Humanos properant imitari flumina mores.

Atque ob id in fontes dona, ceu accepti beneficii præmia, conjiciebant, percepta Sorte discessuri, non minùs quàm illi, qui Oracula consulebant, donaria votiva affigebant Templorum tholis aut parietibus. Plinius Jun. *lib.* 8. *Epist.* 8. *Hunc subter fons exit & exprimitur pluribus venis, sed imparibus, eluctatusque facit gurgitem, qui lato gremio patescit, purus & vitreus, ut numerare jactas stipes & relucentes calculos possis.* Unde *stipes* quidem apparet in fundum *jactas*, sed & alia donaria juxta affigebantur: uti discimus ex Claudiano, ubi de celebratissimo illo fonte Apono.

Tunc omnem liquidi vallem mirabere fundi,
Tunc veteres hastæ, regia dona micant &c.

V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosinum lib.* 2. *cap.* 7. Divinationis autem hujus per *Sortes* inventrix Minerva fertur, cui fidem demserit Jupiter, ut Apollini adderet. Jaciebantur illæ, vel astragalis è pyrgo in tabulam effusis, vel tesseris, γραμματεῖα Plutarcho dictis, quòd ex ligno factæ γράμματα quædam seu literas inscriptas haberent: aliquando calculi globulique fictiles, in quibus nomina notata, adhibebantur; qui vel ex urna seu casside (in bello) eximebantur, vel in fontem projiciebantur, ubi quæ primò emergeret nota, solebat attendi. Pausanias, in Templo Herculis Βουραϊκοῦ, in Achaja, tesserarum seu lignearum istiusmodi tabellarum meminit. Idem Athenis quoque obtinuit, ubi in decem Dicasteria cooptabantur Judices per *Sortes* istiusmodi. Cum enim singula inscripta essent unâ harum decem literarum, Α. Β. Γ. Δ. Ε. Ζ. Η. Θ. Ι. Κ. Athenienses, qui vellent judiciis reddundis vacare, nomina sua dabant tabellæ inscripta, adscripto Patris Populique nomine: totidem quoque erant tabellæ, quarum aliæ aliis harum literarum essent notatæ, pro numero scorum, qui in hoc vel illo Foro essent judicaturi, atque ita fiebat, ut prout quisque hanc aut illam literam sortiretur, ita huic aut illi Foro Judex traderetur, V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Attic. lib.* 4. *tit.* 1. qui simul virgam accipiebat, insigne non autoritatis solum, sed & Mercurii *Sortium* Præsidis. An Thriæ, tres illæ Nymphæ, quæ Apollinem educasse traduntur, eodem *Sortium* genere usæ sint, non adeò liquet. Interim ipsum earum nomen tandem pro *Sortibus* usurpari cœpisse, discimus ex illo,

Πολλαὶ θριοβόλοι, παῦροι δέ τε μάντιες ἄνδρες.

Calculi olim, in judiciis & certaminibus gymnasticis fuere in usu. Sed in illis circa tempora Ciceronis, non ampliùs is frequens fuit, sic enim hic *Divinat. lib.* 2. *Quis namque Magistratus aut quis Vir illustrior utitur sortibus, cæteris verò in locis planè refrixerunt.* In istis, vas sumebant argenteum, κάλπις vocatum, in quod tot conjiciebant calculos, quot erant homines luctam seu certamen subituri, sic ut bini semper unâ essent insigniti. Qui igitur calculos eandem notam habentes sortiebantur, secum invicem committebantur: quòd si numerus esset impar, is qui calculum unum ἔφεδρον dictum esset sortitus, *Rex*, dicebatur, & cum reliquorum victore congredi tenebatur. Eadem nonnunquam ratio observata fuit in iis, qui ad mortem erant condemnati; Horum qui primum supplicii diem sortitus erat, communiter Ἑρμῆς vel *Mercurius*, ob rationem suprà memoratam vocatus est. Naufragii quoque tempore, aliquis *sorte* destinabatur furenti pelago victima, κάθαρμα dictus Græcis, quemadmodum de Ismenia apud Eustathium, & de Jona Propheta, in Sacris legimus. Sic itaque in plerisque Antiquorum templis, ubi Oracula edebantur, οἱ κλῆροι seu *Sortes* adhibebantur, & mensa ad illas jaciendas in promtu erat, inde Oraculi eventum ut sciscitantes captarent eo modo, uti ex Pindari Scholiaste diximus. Sed & in angiportubus, plateis triviisque veteribus erant suæ *Sortes viales*, quas ὁδίους συμβόλους appellavit Æschylus. Earum meminit Tibullus *El.* 1.

Ille sacras pueri Sortes ter sustulit, illi

Rettu

Rettulit è triviis omnia certa puer.

Artemidorus quoque *in Proœm.* τῶν ἐν ἀγορᾷ Μαντέων mentionem facit: hujusque divinandi modi originem, ab Ægyptiis arcessit. Plutarchus *lib. de Iside & Osir.* idque hac occasione. Postquam Typho Osirim cistæ inclusum in mare projecisset, Isis hinc inde vagabunda maritum ibat quæsitum: cùm ecce in puerorum ludentium cœtum incidit, qui rogati locum ei indicarunt: ἐκ τούτου inquit, τὰ παιδάρια μαντικὴν ἔχειν δύναμιν οἴεσθαι Αἰγυπτίους καὶ μάλιστα ταῖς τούτων κληδόσι παιζόντων καὶ φθεγγομένων ὅτι ἂν τύχωσι. Nec omittendæ *sortes* illæ, cum Poetæ alicujus volumen sumentes illudque, prout vitum fuerit, aperientes, primum paginæ versiculum pro Oraculo accipiebant, quod στιχομαντείαν seu ῥαψῳδομαντείαν appellavere. Sic *Sortes Homericæ* celebres, apud Priscos, *Virgilianæ* item, quas cùm adhibuisset Alexander Severus Imp. in hunc versum incidisse legitur,

Tu regere imperio populos Romane memento.

Aliquando seligentes sibi varios istiusmodi versiculos fatidicos, tabellis eos inscribebant, & in fictilem conjectos ollam iterum eximebant, cujus divinandi rationis Augustinus meminit: *Confess. lib. 4. cap. 3. Si enim de paginis Poetæ cujusdam longè aliud canentis atque intendentis, cùm Sortem quis consulit, mirabiliter consonus negotio sæpe exiret.* Et hoc modo Socrates diem obitus sui vaticinatus dicitur. Quam vanitatem ex Christianis quoque non defuisse qui imitarentur. In S. Biblis, discimus ex Nicephoro Gregora, Ἀνοίξαι ἐκέλευσε δεῖν ἐν ψαλτηρίῳ κεφάλαιον τῶν οἰκείων ... & Cedreno, narrante de Heraclio, illum hac ratione consulto N. T. codice παραχειμάσαι ἐν Ἀλβανίᾳ, *hibernasse in Albania,* &c. V. Franc. Rossæum *Archæol. Attic. lib. & cap. ult.* Casp. Barthium *Animadv. ad Statium passim*, inprimis *Parte III. pag.* 1156. ubi *Sorte pleraque Veterum peracta*, docet, Car. du Fresne in *Glossar.* ubi de *Sortibus Evangelicis*, & hic infrà; De *Sortibus* Prænestinis verò, quæ omnium olim celeberrimæ, V. in voce *Præneste.*

Sortes Convivales, occurrunt apud Æl. Lampridium *in Heliogabalo, Sortes sanè convivales scriptas in cochlearibus habuit tales, ut alius exiret decem camelos, alius decem muscas, alius decem libras auri, alius decem ova pullina, ut veræ sortes essent, & fata tentarentur: quod quidem & ludis suis exhibuit, quum & ursos decem & decem glires & decem lactucas, & decem auri libras in sorte habuit. Primusq; hunc morem* sortis *instituit, quem nunc habemus. Sed verè ad sortem Scenicos* &c. Quæ aliæ à *sortibus* illis, de quibus sic Martialis,

Divitis alternas & pauperis accipe sortes,
Præmia convivæ det sua quisq; suo.

Sortes enim illæ, quas vulgò divites in conviviis suis convivis distribuebant, æquales erant, ita ut non unus alio ditior exiret sortis suæ gratiâ nec divites tantùm, sed & pauperes ejusmodi sortibus ludebant. At Heliogabali ejusmodi erant, ut verè *Sortes* essent atque iis Fata tentarentur. Sic enim e. g ex ejus convivis alius *sortitò* ducebat decem camelos, alius decem muscas &c. atque ex Fatorum arbitrio res pendebat, utrum quis felix optimæ sortis beneficio abiret an tenuis & contemnendæ munere non magnopere beatus. Hæc verò Sortium harum ratio fuit: Sortes in cochlearibus erant inscriptæ tales, *primus decem camelos* (subaudi *tollat*) *secundus decem muscas* &c. Nomina dein convivarum in urnam mittebantur, cum qui primus exisset (*exire* autem dicebantur, quorum nomina sortibus inscripta, & in urnam demissa, inde extrahebantur) primam sortem tollebat, quæ haberet inscriptum, *decem camelos*, & sic deinceps. Sed & hoc modo sortitio illa peragi poterat, ut conjicerentur in urnam cochlearia ipsa, quæ sortes inscriptas habebant, & inde extractæ convivis distribuerentur, pro sessionis seu accubitationis ordine: V. Casaubonum & Salmasium *ad Lampridii locum*, priorem etiam *ad Aug. Suetonii cap.* 75. item suprà, ubi de *Licitatione.*

Sortes Virgilianæ, apud Spartianum *in Adriano*, aliosque *Historiæ Aug.* Scriptores passim, species Μαντικῆς, quæ per *sortes* divinabat, & Græcis Κληρομαντεία in genere dicta est, Ῥαψῳδομαντείας nomen accepit, cujus itidem varii modi erant. Interdum nobilis alicujus Poetæ selectos versus in pittaciis describebant, quibus in situlam conjectis idem ordo, qui in aliis sortitionibus servabatur: & de hoc genere propriè dici consuevit, Κλῆρος ἐξέπεσε, *Sors excidit*, vel *exstitit.* Interdum versus fatidicos in tabella describebant, & talorum arbitrante aleâ divinationem peragebant: qui πλινθὶς ἀστραγαλικὴ sive ἀστραγαλομαντεία est, in libris Græcorum celebris. Fuit &, cùm temerè arrepto & aperto Poetæ alicujus libro, ut quidque primùm oculis se objecerat, pro sorte id & oraculi loco haberetur, uti docet Augustinus *Confess. lib. 4. cap.* 3 & suprà diximus. Quod ultimum divinationis genus, à Paganis acceptum, & Rabbinorum curiositas frequentavit, & vett. etiam Christiani interdum usurparunt, substituto in Poetarum locum sacri Fœderis Testamento, uti videre est apud Gregorium Turon *lib. 4. cap. 16. lib. 5. cap. 49.* Niceph. Gregoram *lib.* 8. Alios. Aliquando tamen, qui consulebant, non aperiebant ipsi libros sacros, sed de voce Diaconi legentis in Ecclesia omen captabant, cuius rei exemplum est apud eundem Gregoram. V. quoque Metaphrastem in *Octobri*, ubi de B. Cypriano (qui alius est ab eo cujus hodie scripta extant) transitum ad partes Christi meditante. Salmasium *ad Spartianum d. l.* Car. du Fresne in *Glossario*, ubi de *Sortibus Evangelicis* & suprà in vocibus *Prognosticon*, item *Rhapsodomantia.*

Sortium Præfectus, Hebr. הממונה על הפיסות munus fuit apud Hebræos in Templo celeberrimum, ad id constitutum, ut ministeria sacra ritè distribuerentur. Cùm enim ministeria Templi universa ex sortitione peragenda essent, sc. juxta ephemeriarum vices (quolibet summo manè conveniebant in *Liskat hagazith* (de quo loco V. suprà) & induebant ibi vestes sacras Sacerdotes illi omnes, qui ephemeriæ præsentis essent. Jam verò ut quisque suum officium satis dignosceret, collocabantur illic in gyro universi, quos ile intuens *Præfectus Sortium,* pro arbitratu suo, uni eorum pileum ademptum sibi imponebat: quod in signum dabatur, ut sortiendo is velut *terminus a quo* reliquis fieret. Dein consentiebant in numerum aliquem, tum ministeriis diurnis integris, tum sortitioni, idoneum, sortesque inibantur IV. Prima *de Altari purgando, apparando & igne struendo.* Secunda, *de immolationibus aliisque Sacrificiorum solemnibus plerisque.* Tertia, *de suffimentis.* Quarta, *de levandis membris Sacrificii in Altare.* Quo facto ἀνεπιληψίᾳ instituta, Præfectus incipiebat numerare ab eo, cujus pileum exuerat &c. Qua de re aliquid jam dictum suprà, ubi de *Digitis & Numerandi ratione* aqua V. apud Jo. Seldenum *de Synedr. vett. Ebr. Lib. III. c.* 11. §. 4.

Sosianus, cognomen Apollinis, cujus simulachrum e cedro, Seleuciâ Romam fuit advectum & in æde ejus collocatum. Plinius *lib. 13. cap.* 5.

Sosingites, lacus cujus alveo Tigris voratur, Amm. de quo V. Salmasium *ad Solinum p.* 694. & *seqq.*

Sosius Pappus, Trajano sic dilectus, ut Imperator statuam ei dicaret; etiam apud Adrianum Cæs. gratiâ floruit, Spartianus *in Hadriano.* Fuit & *Sosius* Senecio, IV. Consul, in Historia temporum Trajani modò dicti notissimus, Casaubonus *ad l.*

Sospita, à Græco σώζω, Romanis dicta Juno, antiquis etiam *Sospes* appellata est, teste Festo: Colebatur inprimis Lanuvii, ut docet Livius, simulachrumque ejus fingebatur cum pelle caprina & scutulo & cum calceolis repandis, Cic. Nec minùs Romani eam venerabantur, uti docet Liv. cùm *Lanuvinis*, inquit, *civitas data sacraque sua reddita, cum eo, ut ædes lucusque Sospitæ Junonis communis Lanuvinis municipibus cum Populo Rom. esset.* Quare apud Eundem aliosque sæpius legimus, misisse Romanos Lanuvium, qui sacrificio facto Junonem *Sospitam* placarent. Postea verò & Romæ, in Foro Olitorio, illi ædes fuit extructa à C. Cornelio. Sic enim Livius *lib.* 32. *Consul principio pugnæ ædem vovit Sospitæ Junoni, si eo die hostes fusi fugatique essent.* Item *lib. 4. Ædes eo anno aliquot dedicatæ sunt, una Junoni, Sospitæ in Foro Olitorio vota, locataque quadriennio antè à C. Cornelio Cons. Gallico bello, Censor idem dedicavit.* Ei Consules Magistratum inituros sacrificare consuevisse, ut scimus ex Cicerone pro *Muræna.* V. Jo. Rosinum *Antiqq. Rom lib. 2. cap.* 6. Græcè Σώτειρα dicta est, V. in voce *Sotira.*

Sostrata, opp. Elymaidis ultra Pasitigrim, prope montem Cha-lyrum, Plin. de quo V. Salmasium *ad Solinum p.* 363.

Sotacus, Græcè Σώτακος, Græcus auctor ex antiquissimis qui de *Lapidibus* scripsere, citatur Apollonio *in Admirandis cap.* 35. & Solino *cap.* 30.

Soter, Græcè Σωτήρ, ita magnum, teste Cicerone *Orat. 7. seu Act. 4. Verr.* ut Latino verbo exprimi non possit. Is est nimirum *Soter*, qui salutem dedit. Nempe ut censet Becmanus de Origin. L. L. in voce Jupiter: servivit causæ suæ (Tullius) Nam cùm vellet Verrem premere criminis magnitudine, exclusit eam vocem à Latina potestate. Verùm Orat. in Pisonem eum, qui Patriæ salutem dedisset, Conservatorem appellavit. In 3. de Finibus, Salutarem, cujus in tutela sit Salus. Servatoris quoque Jovis templum memorat Plinius *lib.* 34. Nec tamen hæc omnia vim vocis exhauserunt, ut non immeritò verecundantem admirari subeat Oratorem, qui, quod res erat, dignè se exprimere posse negavit. Nempe quod Hebræis *Jesus*, id Græcis Σωτήρ, Latinis mutuatitium *Soter*, quod Tertulliano *Salutificator, l. de carn. Chr.* Appulejo *Sospitator*, aliis *Servator*, sed medium potius: *Sospito* enim est propriè *sospitem facio.* Lucillius, *Sospitat, impertit salutem plenissimam*: Unde *Sospitator*, Σωτήρ. Appulejus *Apolog.* 1. de Deo, *Æternus animantium Sospitator.* Solius igitur JESU nostri, qui solus, quantam salutem nobis impertiverit, perfectè novit, solusque proin vim vocis hujus intelligit, dignum est cognomen. Quod tamen quomodo & aliis ob beneficia in mortale genus utcunque collata, fuerit tributum, paucis videbimus. Jupiter Σωτῆρος appellationem apud Græcos nactus est, ex eo, quod primus, meri diluendi modo hominibus monstrato, à furore, in quem prius inciderant, quoties ἄκρατον vinum bibissent, liberavit: unde crater ei post cœnam primùm sacer erat. Eustathius *Odyss. p.* Τῷ δὲ μετὰ δεῖπνον πρώτῳ κρατῆρι Σωτὴρ Ζεὺς ἐπιλέγεται, διὰ τὸ ἱμέρειον Διός. Apud Romanos, Jupiter *Conservator*, à Domitiano consecratus est, quòd ipsum in seditione Vitelliana conservasset, Tacit. *Hist. l. 3. c.* 3. qui primò modicum ei sacellum aramque posuit, ac casus suos in marmore expressit.

Et extant nummi vett. Jovis *Conservatoris* simulachrum ac nomen referentes, qualis est ille Maximiani, quem Rosinus exhibet *Antiqq. lib. 2. cap. 5.* De Junone *Sotira* vel *Sospita*, dictum suprà. Idem cognomen ambitiosè sibi arrogavit, Antiochus I. Asiæ Syriæque Rex, de quo V. *suo loco.* Sed & ante ipsum, si Josepho fides *Antiqq. lib. 11. cap. 6.* Mardochæum ob detectam Judæorum in se conspirationem Ἐυεργέτην κ᾽ Σωτῆρα suum publico edicto vocavit Artaxerxes. Etiam Philippum Macedonem à Græcis talem creditum, Demosthenes auctor est *de Coron.* uti de Demetrio Poliorcete, ad liberandas Athenas se missum dictitante, apud Plut. *in eo*, ut & de Antiocho Epiphane, a Samaritanis eodem titulo honorato, apud Josephum iterum *Antiqq. lib. 12. cap. 7.* nil addam. Postmodum Græci, cùm orbis Imperio Cæsares potiti essent, ad istos hunc adulandi morem à Regibus suis transtulerunt. Et Philo quidem Judæus Augustum Σωτῆρα κ᾽ Ἐυεργέτην, ut & Cajum, compellat, *in Flaccum & in leg. ad Cajum.* Hadrianus Aug. meruit dici *Soter*, Σωτὴρ κ᾽ ἀγαθὸς παραστάτης, postquam is sestertium novies millies (sunt nummi nostri, ducenties & vicies quinquies centena millia coronatorum, viginti duo & dimidiatus milliones) debitum fisco remisit, syngraphis in Foro Trajani, quo magis securitas omnibus roboraretur, incensis, ut attestatur Spartianus. Quem præiverat primus Augusti nominis, de quo Suetonius: *Tabulas veterum Ærarii debitorum vel præcipuam calumniandi materiam, exussit.* Secutus est Marcus, qui bis ὀφειλαεὶ ἐν τῷ ... κ᾽ τῷ δημοσίῳ ... φιλοτιμίᾳ ... ἐξ κ᾽ ... Ἀδριανοῦ κ᾽ ... ἐν τῇ ἀγορᾷ κατέκαυσε. Hodieque extat eximiæ raritatis nummus, in quo eundem Hadrianum Athenienses ΟΛΥΜΠΙΟΝ ΣΩΤΗΡΑ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ nuncuparunt. Meruit eundem titulum Aurelianus, qui apud Vopiscum *Quadruplatores ac delatores ingenti severitate persequutus: tabulas publicas ad privatorum securitatem exuri in Foro Trajani semel jussit.* Meruit Constantinus, ad quem Eumenius Rhetor, Flaviensium nomine: *Septem millia*, inquit, *capitum remisisti, quartam amplius partem nostrorum censuum; & tamen, utrum sufficeret hoc nobis sæpius requisivisti. Remissione ista septem millium capitum viginti quinque millibus dedisti vires, dedisti opem.* Meruit & Julianus, cujus est *l. 3. Cod. Theodos. de Indulgentiis debitorum*: Nec Gratianus hujus laudis immunis, de quo V. Ausonium; nec tandem Majorianus, extremum lumen occidentis Imperii, cujus superest Novella *de Indulgentiis reliquorum*, & in ea: *Sancimus universorum Fiscalium titulorum, vel ad arcam magnificentiæ tuæ vel ad utrumque Ærariorum pertinentium, reliqua usque ad præsentis undecimæ Indictionis initium a possessoribus non petenda, quæ sub generalis indulgentiæ beneficio ... obnoxiis.* Cui animi magnitudini quid nostra aut Avorum memoria, non summâ, sed titulo tantùm muneris, habet comparandum? Joh. Frid. Gronovius *de Pecun. Vet. lib. 4. cap. 3.* At quid hæc ad munificentiam Cœlestis nostri *Soteris*, qui unico ictu *decies mille talenta*, id est, sexagies centena millia coronatorum largiter *remisit*, Matth. c. 18. *versu* 24. quantum ergo, quod nobis omnibus? V. quoque in voce *Jesus* & plura hanc in rem, apud Cl. Suicerum voce Σωτήρ, quam per *Servatorem* non satis, æquiùsq; per *Sospitatorem* (ut cum hominibus illustribus, Camillo aliisque prælatis, vel Diis, ut, præter Jovem, Dionysio tribuitur) optime per *Salvatorem*, vocem Porphyrio (*Panegyr. Constantini* & Lactantio jam usitatam) exprimi, pluribus docet.

Soteria, Græcè τὰ Σωτήρια sacrificabantur olim recepto Duce atque exercitu incolumi: sicut & amico aut patri aut filio aut marito sanitate restitutâ. Hinc carmina, eadem fini concepta: cujusmodi cecinit Papinius Statius *lib. 1. Sylv. 4.* cuitit. *Soteria pro Rutilio Gall.* Ab Orpheo autem id primùm factum, memoriæ prodidit J. C. Scaliger *Poet. l. 3. c. 103.* V. & Gevartium *Comm. ad Stat. d. l.* At *Soteriæ*, Græcè Σωτηρίαι, Suidæ ἵδραι κ᾽ αἱ σελλαι, *sellæ familiaricæ*; respicienti ad Σωτήρια, locum olim Smyrnæ publicum, ubi *assellare*, i. onus ventris deponere incolæ solebant, de quo V. Agathiæ *Epigramma* triplex, *in* Σωτήρια ἐν Σμύρνῃ, in *Anthologia Græc. lib. 4. tit. 28.* & quartum *ad ... ibid.* nec non Cl. Suicerum, *Thes. Eccl.* voce Σωτηρία.

Soterici Nummi, Σωτηρίκοι, apud Anonymum *in Antiqq. CPoleos pag. 57. Edit. Combef.* dicti huic sunt, quos Constantinus M. imagine Christi & Crucis in coelo visæ figurâ insigniverit, uti quidem Joanni Damasceno traditum. Sed cùm Christi imaginem in nummis suis primus descripserit Justinianus Rhinotmetus, vel appellatio illa à Crucis signo impresso, quod *σωτήριον τρόπαιον* idem Damascenus vocat, arcessenda est, vel nummi Joannis Zimiscæ, in quibus ille solum Christum primus expressit, cum *Inscr.* IESVS CHRISTVS BASILEVS BASILEON, Constantino M. ex imperitia adscripti sunt. Qua de re V. Car. du Fresne, *Dissertat. de inferioris ævi Numism. num* 26. & 27. nec non suprà, ubi de *Christi* in nummis imagine: uti de voce *Basileus*, itidem suprà.

Soteridas, Medicus, cujus mentio in *Epistola* Faustinæ ad Marcum apud Vulcatium Gallic. *in Avidio Cassio.*

Sothis, Ægyptiis olim dictus est Canis cœlestis, qui *Sirius* Latinis: inter Stellas fixas, primus divinis cultus honoribus, quemadmodum ad idem decus inter erraticas, prima evecta est Veneris stella, quam *Phosphorum* & *Hesperum* vocamus. Imò ab Ægyptiis quoque Hespero Canis prælatus dignatúsque nomine Isidis, quæ cum Osiride supremum iis Numen erat. Qua de re sic Plut. *lib. de Isid. & Osir.* Αἰγύπτιοι ἱερεῖς, ... τὸν Ἴσιδος, ὑφ᾽ Ἑλλήνων, ... Αἰγυπτίων δὲ Σῶθιν, sive ut alibi apud eum legitur, Σῶθιν, id est, *Ajunt Sacerdotes Canem quidem Isidis, à Græcis ab Ægyptiis autem Sothen vocari.* Meminit ejusdem Horapollo sive interpres ejus Philippus *Hieroglyph. cap. 3.* Ἴσις δὲ παρ᾽ αὐτοῖς ἐστιν ἀστὴρ, Αἰγυπτιστὶ καλούμενος Σῶθις, Ἑλληνιστὶ δὲ Ἀστροκύων, ὃς καὶ δοκεῖ βασιλεύειν τῶν λοιπῶν ἀστέρων. *Est autem Isis astrum, Ægyptiacè dictum Sothis, Græcè vero Astrocyon, qui & inter Sidera reliqua principatum videtur tenere.* Subjungit dein, cur principatus illi videatur deberi, atque ut ex sideris ejus ortu observent Ægyptii, quæ anno sint integro agenda, unde non Sirium modò, sed annum etiam *Isidem* appellent. Gerh. Jo. Vossius *de Idolol. lib. 2. cap. 36.*

Sotira, adde: Apud Græcos recentiores idem nomen B. Virgini fuit; unde Ædis Sacræ, cui nomen Σώτειρα Λυκοδήμου, inter urbem Athenas & montem Anchesmum, circa locum, qui *Lyceum* olim dictus est, meminit Jac. Sponius *Itiner Græciæ Part. II pag. 166.*

Sotomayor, nomen celebris in Gallæcia Familiæ, cui grande decus intulit Gutierius Mag. Ordinis Alcantaræ 1456. mortuus, pater plurium liberorum, in quibus primogenitus Alfonsus Com. *de Belalcazar* creatus est ab Henrico IV. R. ac reliquos Comites, quibus dein à Teresia de Zuniga Duc. *de Bejar* &. Marchionatus *de Gibraleon* obtigit, propagavit. Secundus Dn. *de Alconchel* fuit, sed successionem, per filiam Mariam, ad Zunigas transmisit, unde Marchiones *de Mirabel* orti. Tertius Ferdinandus itidem filios & nepotes habuit. Eorum soror Maria, uxor Ludovici *de Chaves*, prolixam quoque posteritatem ex se dedit, nomine de *Sotomajor*, ad illos transmisso. Præter quos alii sunt, cognominis *Mendez Sotomayor* Dnn. *del Carpio*; qui ad Manueles maternum genus referunt, eorum hæreditate demum ad Domum *de Haro* delatâ. De quibus omnibus V. Phil. Jac. *Spenerum Theatr. Nobil. Eur. Part. II. p. 69. 96.* & 99. nec non *Arte Herald. Tom. II.*

Sottus, apud Theodulfum Aurelian. Episc. *lib. 3. carm. 1.*

> *Utq; sit hic aliud, nil nisi Scottus erit,*
> *Cui si litterulam, quæ est ordine tertia, tollas,*
> *Inq; secunda suo nomine forte sedet.*

Hinc enim *Sottus* exit, h. e. stolidus, bardus, Gall. *Sot.* Cavilli genus est, quo Joannem Scotum seu Erigenum notari credunt nonnulli, qui, cùm Caroli Calvi mensæ assideret, interrogatus à Rege, *Quid distat inter Sottum & Scottum*, respondisse legitur, *Mensa tantùm*, apud Simeonem Dunelmensem an. 844. A' Syriaco *Sote*, i. *stultus*, vocis originem arcessit Dan. Heinsius *in Marcum cap. 2.* Car. du Fresne *Glossar.*

Soubizia Familia, inter Galliæ illustres, de qua V. suprà ubi de Familia *Rohanea.*

Souldani, Africæ gens extremæ, atheismi accusata, ab Herberto Anglo, vindicatur à Tob. Pfannero *System. Theologiæ Gentil. purior. Cap. II. §. 2.*

S P.

Spadix, inter equorum colores, Virgilio *Georgic. lib. 3.*

> —— —— —— *honesti*
> *Spadices glaucique* ——

Ad quem locum Servius, *Spadices*, inquit, *phœniciatos vocant, id est, pressos myrteosque, ipsi sunt badii.* Nempe σπάδιξ, ut habet Pollux, est ῥάδαμνος φοίνικος, & Gellius, *avulsus à palma termes cum fructu*: inde *spadix* & *phœniciatus* & *phœniceus* color in equo. Idem Gellius *lib. 2. cap. 26.* *Rutilus & spadix phœnicei συνώνυμοι, exuberantiam splendoremque significant ruboris, quales sunt fructus palmæ arboris nondum Sole incocti, unde spadicis & phœnicei nomen est.* Ita in curuli certamine *Il.* ψ. insignis equus describitur *versu* 454.

> Ὃς τὸ μὲν ἄλλο τόσον φοῖνιξ ἦν, ἐν δὲ μετώπῳ
> Λευκὸν σῆμ᾽ ἐτέτυκτο, περίτροχον, ἠΰτε μήνη.
> *Qui quoad cætera phœniceus erat, sed in fronte*
> *Candida nota erat orbicularis instar lunæ.*

Ubi vetus Scholiastes, φοίνιξ exponit πυῤῥὸς, i. *rufum.* Sed & in *Eliacis* Pausaniæ, Cleosthenis equorum unus *Phœnix* à colore dictus est. Et de Sejani equo, *colore phœniceo*, eoque *exuperantissimo* fuisse, Gellius ait *lib. 3. cap. 9.* Et fortasse indidem *badius*, pro *baidius*; namque *Bai* hodieque est palmæ ramus Ægyptiis, unde βαῒς & βαΐον Græcè. V. suprà in voce *Badius*, item *Phœniceus*, & plura hanc in rem, apud Bochartum *Hierozoici Part prior. lib. II. cap 7* ubi ei in quarta Zachariæ quadriga, *cap. 6. versu* 47. equi אמצים non quidem purpurei, quales nulli dantur, sed *spadices* sunt, quorum rubor est ἐξώτερος, *excitatior*, & plus habet vigoris atque luminis. Adde Salmasium *ad Solinum pag.* 409. & 1329.

Spado, Græcis Σπάδων, ἀπὸ τοῦ σπᾶν, i. *ab avellendo*, ficut & *spadix*, de qua voce modò dictum, idem cum Eunucho est, quam vocem vide. Sed & Eunomiani *Spadones* dicti, *Constitut.* 7. *Cod. Theodos. de Hær.* de quorum tamen *spadonatu* cùm nihil apud Vett. legatur, *Hissapodes* reponit Gothofredus, *Hissopodes* Suicerus, quòd ad suam sectam se applicantes rebaptizarent, *capite demerso pedibus sursum versis*, ita appellatos, V. hunc *Thes. Eccl.* ubi de *Eunomianis*, illum *Differt. ad Philostorgium lib.* 9. *cap.* 3.

Spahi, robur sunt totius Equitatus Turcici, sicut Janizari peditatus. Velut Nobilium in Imperio ordinem implent, & certa quisque prædia, veluti feuda militaria, possident, *Timar* dicta, cum onere sequendi Magnum Vezirium, quoties ipse in exercitu versatur. Illorum circiter quindecim millia sunt, nec aliorum in toto eo Imperio sors felicior. Parùm ab illis diversi sunt *Zaimi*, qui iisdem privilegiis gaudentes maximo numero sunt, & velut Proceres ac Barones, inter reliquos eminent: in equitatu Turcico itidem militaturi, quamprimum necessitas postulaverit. Utrique ex Ichoglanorum classe desumuntur, de quibus suprà, plura verò hanc in rem, V. apud Jo. Baptist. Tavernier *Relat. du Serrail.*

Spalæi, pop. circa Mæotim. Plin. *lib.* 6. *cap.* 7.

Spania, apud Jul. Capitolinum *in Marco*, *ex Succubitano municipio ex Spania factus Senator*, uti in cod. Palatino se legisse, ait Salmasius: *Hispania* est. Sic enim Hispaniam Veteribus dictam esse, Græcis pariter & Latinis, uti & *Spanum*, pro *Hispanum*, notum. Σπάνιον ἔλαιον Galeno non uno in loco: *Spanus color* Nonio, pro Hispano &c. Est autem σπάνος, unde σπανός, Æol. πάνος, à quo *panum* Latini fecerunt, Salmasius *ad Solinum pag.* 820. At quòd apud Livium *lib.* 21. *cap.* 44. pro, *etiam Hispanias!* optimus liber habet, *etiam Spanias!* indicium est, non quomodo Livius eam vocem ediderit, sed quomodo istoc ævo, quo scriptus ille liber, pronuntiarent, inquit Gronovius *Observation. lib.* 4. *cap.* 10. Nempe ulterioris antiquitatis illa vox est, de qua V. eundem Salmasium *ad Spartianum in Hadriano.* Inde *Spaniscus*, pro panno Hispanico, apud Anastasium *in Leone IV.* alibique.

Spanoclista, seu *Panoclista*, apud eundem *in Leone III. Fecit autem ibi super crucem majorem ex auro fulvo nimis panoclystam, ornatam gemmis pretiosis.* Eadem cum *Regno spanoclystio*, *ibid.* corona est desuper clausa, ex Græco ἐπανακλειστὸς, de qua retro dictum.

Sparsio, apud Papin. Statium *lib.* 1. *Sylv.* 6. *vers.* 66.

> *Jam noctis propioribus sub umbris*
> *Dives sparsio quos agit tumultus!*
> *Huc intrant faciles emi puellæ,*
> *Hic agnoscitur omne, quod theatris*
> *Aut forma placet* ——

dicebatur, cùm in Theatris spectaculisque munera *spargebantur* in populum: quæ cujusmodi fuerint, exponit Martialis *lib.* 8. *Epigramm.* 78. ubi de Ludis Stellæ. E' quo colligitur, aliquando *Missilia*, aliquando *Tesseras*, spargi consuevisse. Et quidem tesseræ seu sphærulæ, inscripta habebant munera populo cessura, vel visarum & præsentium, vel absentium rerum: Missilia verò rem ipsam spargebant mittebantque: Qua de re V. Suetonium, Xiphilinum, Alios, ex Vett. ex recentioribus Hadr. Turnebum *Adversar. lib.* 29. *cap.* 9. Jos. Scaligerum *ad Propertium initio lib.* 4. L. Cœlium *Antiqq. Lect. lib.* 26. *cap.* 6. Just. Lipsium *de Amphitheatro*, Phil. Beroaldum *ad Suetonii Caligulam c.* 18. &c. Spargebant autem missilia Imperatores, ex ea parte Theatri, quam *superiores ædes* Suetonius *in Claudio cap.* 21. vocat; uti è Basilica, foro imminente: sic è superiore loco utrobique in capita inferiorum ea jacientes, quod κατὰ κορυφῆς ῥίπτειν est Dioni *lib.* 49. idque sub finem Ludorum, quibus totum diem usque ad horam decimam fuisse occupatum, docet *ad Cajum Suetonii cap.* 26. Casaubonus. A' Theatro transiit in Forum mos, in quo aureorum argenteorumque nummorum *Sparsiones* ab his, qui Consulatum inituri erant, olim fieri solitas, notum: unde Ὕπατεία recentioribus Græcis quævis sparsio. Sic Gallienum ad Consulatum suum etiam matronas invitasse, &, ne expertes illæ suæ munificentiæ essent, singulis manum suam osculantibus, τῷ Ὑπατείας nomine, quaternos aureos Gallienos dedisse, refert *in eo* Treb. Pollio. V. Codinum *de Off. Aulæ Constantinopolit.* ubi ἐπικόμβια vocat istiusmodi nummorum involucra, è Fori Constantinopolitani seu Augusteonis gradibus, in populum projici solita, & suprà passim, inprimis ubi de phrasi *Consulatum edere.* Speciatim verò dicebatur *Sparsio*, de undæ croceo dilutæ sparsione, per latentes fistulas in Theatrum, quæ Græcè Κρουνίσματα, quamque *nimbum* vocat Martialis,

> *Et Cilices nimbis hic maduere suis.*

V. suprà ubi de Croco: item voce *Oenanthinum.* Ut & alia quædam addam, *Sparsio exigui pulveris*, urgente necessitate, sepulturæ loco erat. Horatius de Archyta *Carm. lib.* 1. *Ode* 28.

> —— *non est mora longa, licebit*
> *Injecto ter pulvere curras.*

Id quod ex Lege Attica ductum videtur, cujus meminit Ælianus *Var. lib.* 5. *cap.* 14. Ὃς ἂν ἀτάφῳ περιτύχῃ σώματι ἀνθρώπου, πάντως ἐπιβάλλειν αὐτῷ τὴν γῆν. V. suprà ubi *de Cadaverum cura.* In Sacris, *floribus sparsa simulachra*, discimus ex Papinio Statio *Achilleid. lib.* 1. *vers.* 289. ubi de sacris Palladis littoreæ in Scyro celebratis,

> *Exierant, dare veris opes divæque severas*
> *Fronde ligare comas, & spargere floribus hastam.*

Quo de ritu V. Lipsium *ad Annal.* 1. *Taciti*, *de Milit. Romana lib.* 4. *cap.* 5. Casp. Barthium *ad Claudianum*, Alios, & hic suprà, ubi *de Conjectu florum* &c.

Sparsum auro pallium, apud Æl. Lampridium *in Alexandro*, *dicens* —— *matronas regias contentas esse debere* — *unico pallio auro sparso & cyclade, quæ sex unciis auri plus non haberet*: Græcè est χρυσόπαστον, χρυσοπαστον, χρυσῷ καλάσματι ἢ καταστικτόν: quod acu fiebat. Homerus,

> —— ποικίλος ἐνέπασσεν ἀέθλους.

Sic χιτῶνα ὁλοπόρφυρον, χρυσῷ καλάσματα, *tunicam purpuream, auro sparsam*, i. aureis clavis intextam & acupictilem, habet Dio. Cui λευκὸν opponebatur, ex serico stamine & filis aureis in tela contexta, quam eleganter expressit Virgilius versu,

> *Et picturatas auri subtemine vestes.*

Seneca ad eundem modum *auro sparsa lacunaria*, pro auratis vel auro pictis, dicit *de Benefic. lib.* 4. *cap.* 5. *Albo sparsas pelles*, Virgilius; *alas coloribus sparsas*, Ovidius de pico ave: & *aspersum* genus pisces, varii stellatique & ἀστερίας Græcis, pro *vario* &c. Salmasius *ad Lampridium d. l.* Quò facit, quod idem habet *ad Solinum p.* 763. *Sparsum*, τὸ ποικίλον, *quod granis vel punctis discretim notatur, ut lentiginosi ore sparso dicuntur. Inde grani*, τὰ σπέρματα, *de capillis sparsis ac discriminatis Quales videre est in antiquis nummis Gothorum* &c. V. suprà ubi de gentis hujus *Granis.*

Sparti, seu *Sparti*, Græcè σπαρτοί, h. e. *Sati*, peculiari appellatione dicti sunt Dentigenæ illi, qui è serpentis dentibus à Cadmo disseminatis orti credebantur. Æschylus VII. *Theb.*

> Σπαρτῶν δ' ἀπ' ἀνδρῶν, ὧν Ἄρης ἐφείσατο,
> Ῥίζωμ' ἀνεῖται, κάρτα δ' ἔστ' ἐγχώριος
> Μελάνιππος.

Postea,

> Καὶ χέρνιβες δ' ἑ χόμματ' ἐν χειροῖν ἔχων
> Μεγαρεὺς, Κρέοντος σπέρμα, τοῦ σπαρτῶν γένους.

Ubi Menalippus, Megareus, Creon Thebani, *Spartorum* è genere fuisse dicuntur. *Sata ferrea* vocat Papinius *Thebaid. lib.* 3. *versu* 181. quòd hi *Sparti* è draconis dentibus armati exilierunt. *Gentem Martiam*, idem *lib.* 4. *vers.* 556. quòd draconis illius pater Mars esset habitus, uti docet Apollodorus *lib.* 3. Meminitque *Spartorum* etiam Lactantius *lib.* 3. *cap.* 4. ut rectè quidem ibi ediderunt Florentiæ Juntæ Ann. 1513. Petitus quidam Lutetiæ eodem anno, & biennio post Aldus. V. Casp. Barthium *ad Statium d. l.* Alii sunt *Sparti*, in Inscr. primæ Epistolæ S. Joannis, in Codice Bibliorum *MS.* versionis S. Hieronymi, qui asservatur in Bibliotheca Genevensi, quæ sic habet: *Incipit Epistola ad Spartos.* Ubi per errorem *Spartos*, pro *Sparsos* irrepsisse, quemadmodum Petrus priorem suam inscribit *Electis advenis dispersionis*; vel *Parthos* scribendum, ex Augustino *Quæst. Evangelic. lib.* 2. *Quæst.* 39. nonnulli judicant. V. Car. Patinum *Relat. Histor.* 4. *sub fin. Spartos* tamen retineri posse, ex prædictis, liquet.

Sparteoli, apud vet. Scholiastem Juven. *Sat.* 5. per contemtum ab aliis militibus appellatæ sunt cohortes Præfecti vigilum, è Libertinis conscriptæ: an à funibus, quorum in restinguendis incendiis usus; an à *sparteis* tunicis; an à calceamenti genere? Casaubonus *ad l.* V. infrà.

Spartopolios, nomen gemmæ, apud Plinium *lib.* 37. *cap.* 11. *Polia* enim gemma dicta est, cui inducta *canities* quædam, Græcè πολιά, super rubrum. At *Spartopolios*, quæ similem quidem canitiem, sed rariorem, nigro impositam habet, quasi *Canis sparsa.* Voce ab hominibus desumptâ, quos σπαρτοπολίους Græci dixere, cùm intermixtos cum nigris canos seu caput aspersum canis haberent. Salmasius *ad Solinum pag.* 765. & *seqq.* V. quoque suprà in voce *Sparsum.*

Spartum, Gr. Σπάρτον, apud Vett. usurpatum reperitur, de herbis omnibus ad vitilia, nexilia & textilia aptis, ut sunt linum, cannabis, junci, genistæ, aliaque id genus. Quod vel ex Dioscoride patet, ubi Σπάρτιον describens genistam exprimit, vitibus ligandis idoneam. Et hoc sensu vox σπάρτα apud Homerum extat *Iliad.* β.

> Καὶ δὴ δοῦρα σέσηπε νεῶν, καὶ σπάρτα λέλυνται.
> *Atque adeo navium ligna putrefacta sunt, & sparta dissoluta.*

Ubi Salmasius optimè observavit translatitium errorem omnium ferè olim Eruditorum, præsertim Latinorum, qui τὰ σπάρτα hæc, *sata*, sive *sativa* interpretabantur, aut certè funes ex rebus sativis factos, ut lino, cannabe, cæterisque hujusmodi, cùm tamen Græci σπάρτον & σπάρτιον passim appellarint quemcunque funem, etiam ex junciis ac genistis, quæ non seruntur, sed sponte proveniunt, factum. Similiter Latini, ad exemplum Græ-

Græcorum, herbam illam Hispanicam, de qua mox, faciendis funibus aptam, *Spartum* dixere. Nempe, quando pro fune ex quacunque materia, etiam sponte proveniente, vocabulum sumitur, non à verbo *σπείρειν*, quà *seminare*, sed quà *nectere* denotat, deducendum est: & hoc modo apud Hom. sumitur, ubi *σπείρειν* idem quod *πυκνοῦν*, *partes inter se condensare & jungere*, denotat, &c. Apud Latinos ita *Spartum* dicitur sola herba Hispanica, ex qua funes nectebant: quales designat Horatius *Epodon* libro, cùm ait:

Ibericis peruste funibus latus.

Ex eadem, quemadmodum è papyro Ægyptii, calceos sibi vett. Hispani conficiebant, quod Plinio auctore *lib.* 19. *cap.* 2. testatur Alexander ab Alex. *Genialium dier. lib.* 5. *cap.* 18. Ita autem Plinius, *Hinc strata rusticis eorum, hinc calceamina, & Pastorum vestis.* Imò hodieque apud illorum plerosque in eodem usu est: quos in *sparteis* ejusmodi calceis sæpe, in Gallia, incedentes se vidisse, refert Ben. Balduinus *de Calceo.* Conficiuntur autem illi scitè contorquendo jungendoque *Sparto*, ut ex calcei istiusmodi icone, quæ apud Auctorem modò laudatum *cap.* 3. curioso Lectori exhibetur, videre est. Facit is *Spartum* junci speciem, eo tamen discrimine, quòd propriè *aridi soli juncus sit*, ex Plinio. Similia planè videntur Moysis fuisse calceamenta, ex junco nempe marino contexta, qui, non minùs ac Hispanicum *Spartum*, in funes, strata, corbes atque adeò calceos compingi contexique commodè potuit: cujusmodi junci feracissimam fuisse Ægyptum, idem narrat Plin. *Hist. Natur. l.* 21. *c.* 18. Propriè tamen *spartum* juncus non est, quamvis ei simile, sed à junco (utpote re marina & in palustribus nascente) toto genere differt. Unde apud Strabonem, *Spartarius campus* in Hispania, & *Juncarius* diversi: quorum ille in aridis & effœtis Hispaniæ citerioris locis, *spartum* sponte naturæ profundit, inde in omnes olim gentes, maximè in Italiam, exportatum. Convellendi ejus ratio laboriosa admodum, his verbis exponitur egregio Naturæ indagatori modò dicto, *Ad reliquos usus laboriosè vellitur ocreatis cruribus manuq́; textis manicis convolutà, ossibus ligneisve nucamentis*, ad quem locum V. Salmasium *ad Solinum pag.* 266. Cœterùm usus Sparti *multa post secula captus est: necdum Pœnorum arma, quæ primùm Hispaniæ intulerunt*, Id. Plin. V. iterum Salmasium *d. l.* ubi proin *σπάρτα νεῶν* apud Homerum de *Sparto Hispanico* explicari posse negans, *τὰ ῥάμματα* exponit, quibus suta naves, *pag.* 264. Fines tandem *Spartarii agri exigui*; sic enim iterum Plinius, *Ad hos omnes usus* (nempe strata, ignes facesque, calceamina, vestes, armamenta navium, machinas ædificationum, aliaque vitæ desideria) *quæ sufficiant, minùs triginta millia passuum in latitudinem à litore Carthaginis novæ, minorq́; in longitudinem esse reperiuntur*, V. eum *lib.* 19. *cap.* 2. & sæpiùs dictum Salmasium *Exercitat. Plin. ad Solinum passim*, inprimis *pag.* 262 & *seqq.* Hinc *Spartea*, in *Reg.* Isidori *cap.* 17. calceus, ex *sparto*, quem *χορίνον σανδάλιον* vocat Socrates *lib.* 7. *cap.* 36. Item *Spartoli*, apud vet. Interpretem *Juvenalis Sat.* 14. *vers.* 303.

Dispositis prædives hamis vigilare cohortem
Servorum noctu Licinus jubet ——

funes, quorum in extinguendis flammis olim frequens usus, vel vasa spartea pice illita, quibus aqua deferebatur, ad restinguenda incendia &c. V. Martinium *Lexic.* & suprà.

Sparum, minimum jaculum, à *spargendo*, Ecst. Servio *ad illud Æn. lib.* 11.

Agrestisq́; manus armat Sparus:

rusticum est telum, in modum pedis recurvum. Varroni *Sparum missile, ductâ à piscibus similitudine, qui Spari vocantur.* Rusticorum certè gestamen fuit. C. Sallustius *in Catilin.* Sed „ex omni copia circiter pars quarta erat militaribus armis instru„cta, cœteri, ut quosque casus armaverat, *Sparos* aut lanceas, „aut præacutas sudes portabant. Livius *Dec.* 4. *lib.* 4. Si quis „extra ordinem avidiùs procurrit, & ipse inter Equites sparo „percutit & Tribunos Centurionesque castigari jubet &c. Sed & Græci eo teli genere frequenter usi sunt, ut apparet ex Corn Nepote *in Epaminonda*, unde non difficile formam ejus colligere „est. Sic quippe ille: Universi in unum impetum fecerunt, „neque priùs abscesserunt, quàm magnâ cæde factâ multisque „occisis Epaminondam pugnantem *Sparo* eminus percussum „concidere viderunt: Hujus casu aliquantum retardati sunt Bœo„tii, neque tamen priùs pugnâ excesserunt, quàm repugnan„tes profligarunt. At Epaminondas, cùm animadverteret, „mortiferum se vulnus accepisse, simulque si ferrum, quod ex „hastili in corpore remanserat, extraxisset, animam statim a„missurum, usque eo retinuit, quoad renuntiatum est, vicisse „Bœotios. Id postquam audivit, satis, inquit, vixi, invictus „enim morior: Tum ferro extracto, confestim exanimatus est. Ferrum id *Spari*, alii Historici *spiculum*, nonnulli *hastam* vocant. V. Valerium Max. *lib.* 3. *cap.* 2 Ciceronem *de fin. bon. lib.* 2. &c. Sic res eadem spiculum, hasta, *Sparus.* Lucilius,

Tum Spara, tum rumices portantur, tragula porrò.

Silius Italicus *Punicorum lib.* 8.

Marrucina simul Frentanis æmula pubes
Corfini populos, magnumque Theate trahebat,
Omnibus in pugna fertur Sparus.

V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosinum lib.* 10. *cap.* 10. uti de *Sparo* pisce, Vossium *de Idolol. lib.* 4 *cap.* 25.

Spasines, Rex Arabum, Characem opp. Persici sinus intimum, in colle inter confluentes, dextrâ Tigrim, lævâ Eulæum 2. m. p. laxitate ab Alexandro M. conditum, postquam flumina id expugnavere, oppositis molibus restituit, nomenque suum dedit, emunito situ, ut ait Plin. *lib.* 6. *cap.* 27. Unde *Σπασίνου χάραξ*, seu *Χαρακμῶβα* id appellatum legitur, apud Ptolomæum. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 489.

Spata, gladii genus, memoratum A. Gellio *lib.* 10. *cap.* 25. *Veruta, enses, sicæ, machæræ*, Spatæ, *lingulæ, pugiones, clunaculæ* &c. Isidoro *gladius est ab utraque parte acutus.* Gallis in usu fuisse, Diodorus Sic. testis est *lib* 5. *Pro gladiis spathas gerunt prælongas, ex catenis ferreis aut æneis ad dextrum latus dependentes.* Josephus tamen *Excid. lib.* 1. ubi Romanam militiam Vespasiano imperante explicavit, de duplici gladio sic loquitur: Pedites utrinque gladium gestant, longiorem quidem illum ad sinistrum latus: nam qui ad dextrum est, palmi ferme 12. digitorum mensuram non excedit. Vegetius *lib.* 2. *cap.* 15. gladios majores *Spathas*, minores *Semispathas* appellat: bullis quoque baltheum fuisse insignem, Sidonius Apollin. *Panegyr. ad Anthemium* docet,

—— —— *Bullis hostilibus asper*
Applicas à læva fulgentem baltheus ensem.

Quales ostendi apud Hollandos Comitum vett. iconas, Ant. scribit Thysius *Notis ad A. Gellium lib. & cap. cit.* Hodieque apud Belgas ligo *Spade* dicitur: sed veteri Teutonicâ linguâ gladium prælongum denotat. Hactenus præfatus Thysius JC. *ad Gellium dicto l.* Verùm quem is à Josepho describi dicit *gladium longiorem*, non *Spata*, sed is potiùs videtur fuisse gladius, quem *Hispaniensem* vocarunt, de quo nos diximus *suo loco.* Ad *Spatham* Gallorum vett. ut redeam, quam iis propriam tribuit Diodorus *d. l. prælongum fuisse gladium sine mucrone*, ait Livius *lib.* 32. quo proin illi cæsim, non punctim, usi, Polybius *lib.* 2. postmodum verò mucro additus, uti ex Wilh. Apuliensi *de Gestis Normann. lib.* 2 docet Car. du Fresne *in Glossar. & Not. ad Joinvillam pag.* 73. Cujusmodi Francorum vett. *Spathas* sic describit Monachus Sangall. *lib.* 1. *cap.* 36. *Post hæc baltheus spatæ colligatus, quæ spata primùm vaginâ, secundò corio qualicunque, tertiò linteamine candidissimo cerâ lucidissimâ corroborato, ita cingebatur, ut per medium cruciculis eminentibus ad peremtionem gentilium duraretur.* Idem cæsim *spatha* feriisse, refert *lib.* 2. *cap.* 11. & 23. Quod confirmat Petrus Tudebodus *lib.* 3. ubi de Godofredo Bullionensi, eum equitem ferocissimum loricâ indutum in duas partes divisisse refert: quod de Schvveppermanno quoque & Scanderbego legimus. Ponderosi enim hi enses, uti Ogerii Dani, qui sub Carolo M. vixit, *spatha* docet, quæ cum ferreo capulo, absque mucrone, in Monasterio S. Pharonis Meldensi asservatur, descripta à Jo. Mabillonio *Vitarum SS. Ord. Benedict. Tom. V.* Quomodo verò *Regia spatha* deferretur a Regis Armigero, videre est in iis tabellis Lotharii & Caroli C. quas delineari curavit Steph. Baluzius *Notis ad Capitularia Regum Franciæ*, ut & infrà, in voce *Spatharius.* Hinc *ad spatham metiri* solebant olim Franci milites, nec bello idonei censebantur, qui ejus longitudinem nondum attigissent, uti legitur apud Monachum prædictum *de Carolo M. lib.* 2. *cap* 17. cui simile quid de Bohemis refert Æneas Sylvius *Histor. Bohem. cap.* 10. Et *Spathæ prehenso capulo*, pacta firmare soliti Alamanni, in *Charta Alamann.* Goldasti 85. apud Vadianum *de Monasteriis German.* V. quoque Salmasium *ad Spartianum in Hadriano*, ut & Casaubonum, qui etiam *latiores* hos gladios fuisse notat &c.

Spatale, Nympha memorata Claudiano *in Epithalamio*,

Et gravibus Spatale baccis diademata ferebat
Intextum, rubro quas legerat ipsa profundo.

Dicta nempe, à *spataliis* est sive brachialibus, armillæ genere, quod totum brachii progressum complectebatur, cum armis: quemadmodum *dextralia* tantùm carpum incingebant. Transiit autem *Spatale*, quod propriè armillæ nomen, in nomen fœminæ, uti *Viria*, eo quòd utrumque fœminei sexus proprium esset. *Spatalocinædi* tamen Petronius meminit, in *Satyr.* ubi sic Cinædum appellat *Spatale* sive brachiali, onustum: Sed mollius fœminâ pecus Cinædus est, V. Thom. Bartholinum *de Armillis Vet.* Dictum autem *Spatalium*, Græcè *σπατάλιον*, à verbo *σπαταλᾶν*, *luxuriari*; atque insuper ornatum eum capitis notat, quo crinis in unum colligitur, fortè quòd aureâ *spatale* vel *spatalio* vinciretur. Poeta,

—— *crines nodantur in aurum* &c.

V. Salmasium *ad Solinum pag* 764. & Gerh. Joh. Vossium *in Etymolog.*

Spatha, apud Anastasium *in Benedicto III. Spatam cum auro purissimo ligatam: item imagines duas ex auro purissimo*: quid sit, V. suprà in voce *Spata.* Aliàs *σπάθη* apud Græcos varia significat, *palmitem spicatum palmæ*; etiam *ramum robustiorem*, è quo

σπάθη

ordo prodibat, qui aliis *spadix* dictus, porrò bimulorum cervorum cornua *spathæ* vel *gladii* dicti sunt, Gall. *dagues*, unde *σπαθίναι* hujusmodi cervi appellati &c. V. Salmasium ubi suprà *pag.* 221. 409. &c. de modo *per Spatham* texendi, V. infrà. A' *Spatha*, seu gladio, *Spatharius*, nomen fuit dignitatis in Imperio Constantinopolitano satis illustris, cui Imperatorii Corporis custodia fuerat concredita, Σπαθοφύλαξ Cedreno, de qua V. quæ observavit Carol. du Fresne *Not. ad Alexiadem pag.* 259. & suprà aliquid in voce *Protospatharius*. Eadem vox Armigeris tributa passim: imò & sic dicti Milites Ordinis *S. Jacobi de la Spatha* in Hispania, circa A. C. 1158. contra Saracenos instituti, de quo V. Franc. Menenium *pag.* 94. A. Favynum *pag.* 1168 & Beloyum *cap.* 17. Sed & *Spatharocandidatus*, i. Spatharii simul & Candidati munere fungens, & *Spatharocubicularius*, occurrunt apud Luithprandum *lib.* 3. *cap.* 7. & in *Syn. VIII. act* 4.

Spathalium, apud Tertullianum *de cultu Fœmin. cap.* 13. *Ceterùm nescio, an manus* Spathalio *circumdari solita, in duritiam catenæ stipari se sustineat*: utiquidem legi vult Palmerius, armilla est muliebris, alias illud comendi genus, quo crinis in unum colligebatur. Sic factum esset ex *spatalhion* vel *palathion*: Παλάθη enim Græcis globus vel massa ficuum, caryotarum, cottanorum, prunorum &c. ad cujus similitudinem globus crinium in metam concumulatus *σπαθάλιον*, & per metathesin *σπαλάθιον* dici potuisset. Sed *Spatalium* omnino legendum esse, monent Salmasius & Vossius, uti suprà diximus, in voce *Spatale*.

Spathister, ferreum instrumentum, quo Hebræi nonnulli præputium sibi attrahebant, ne dignoscerentur esse Mosaicæ legis cultores, utque sic injurias, persecutiones ac tormenta evitarent, à *σπάω*, *attraho*, memoratur Epiphanio *lib. de Ponder. & Mensur. At hoc gravius est, quòd etiam à circumcisione præputiati fiunt arte quadam Medica, per instrumentum attractorium* Spathisterem *appellatum, infimam membrorum cuticulam attrahi sinentes, suturamq; admittentes, & glutinatoriis circumdatis, præputium rursus superinducunt.* Cujusmodi fuere illi, de quibus ad Gentiles desciscentibus, dicitur 1. Maccab. *cap.* 1. *Et fecerunt sibi præputia.* Item de quibus Josephus, circumcisionem eos sic occultasse, ut nudi à Græcis non distinguerentur, refert *Antiqq. lib.* 12. *cap.* 6. Unde Apostolus 1. Cor. *cap* 7. *versu* 18 *περιτετμημένος τις ἐκλήθη; μὴ ἐπισπάσθω*, *Circumcisus aliquis vocatus est? non adducat sibi præputium.* Inventorem ejus Esavum facit idem Epiphanius, quem hoc pacto, velut Apostatam, paternum signum abstulisse, divinamque legem sic ex animo suo abolevisse, addit. V. Dominic. Macrum *in Hierolexico*.

Spatia, in Circo olim dicta, quas *metas*, *curricula*, *vias* aliàs Latini, *κύκλους*, *διαύλους*, *σταδία*, *καμπτῆρας* Græci dixere, cujusmodi septem fuisse, tot enim vicibus meta peragenda erat, suprà vidimus. Antiochenssis Joannes etiam in Græcum vocem transtulit, *τὰ ἑπτὰ σπάτια*, inquiens, *τὸν δρόμον ἑπτὰ καμπτῆρας*. Namque & *meta*, pro metæ flexu, quod optimis Auctoribus, *καμπτήρ*, vel etiam recursus, qui fiebat post metæ flexum. Unde *ἑπτὰ καμπτῆρσι ὁ ἀγὼν συντελεῖται*, apud recentiores Græcos, i. *septem spatiis certamen peragitur*: ubi *flexus*, pro toto decursu spatii. Tertullianus *de Spectaculis sub fin.* In hoc tibi Circen- „ses ludos interpretare, cursus seculi intuere, temporum labentia „spatia dinumera, metas, consummationes sperum expecta, so- „cietates Ecclesiarum defende, ad signum Dei suscitare, ad tubam Angeli erigere, ad Martyrum palmas gloriare. Ubi omnia vocabula è Circo mutuata, *cursus*, *spatia*, *metæ*, *greges*, *mappæ signum*, *tuba*, *palmæ*. Apud Antiochensem *ἑπτὰ σπάτια* Cedrenus aliique *στάδια* interpretantur; non adeò bene (longè enim aliud *Stadium* erat) nisi decursum Circi hoc nomine intelligant seu circuitum, seu *gyrum*, uti vetus *Epigr.* vocat, cujusmodi septenis unicus missus constabat. Salmasius *ad Solinum pag.* 908. V. etiam suprà passim.

Spatularia, inter vestes sacras, recensetur in *Monastico Anglic. Tom. III. pag.* 331. Gall. *Espauliere*.

Species, apud incertum Auctorem *MS. in Periegesi Orbis Rom. Hic similiter & Seleuciæ civitas optima, quæ & ipsa omnia, quæ veniunt, prædictæ Antiochiæ offert, & Fiscales* Species *& privatas*: vox est JC. notissima, quibus idem sonat, quod Veteribus fruges, ut sunt vinum, oleum, frumentum, legumina; unde *Species Annonariæ*, in Codice non semel. Postmodum res, vel quævis supellex pretiosior sic dicta est, Ammiano, Capitolino, Aliis. Infima Latinitas pro *drogua* usurpavit, ut *εἶδος* Græci, unde *species aromaticæ*, *τὰ εἴδη ἀρωματίζοντα*. Servantque hodie vocabulum Galli, sed strictiùs sumunt, de acribus tantùm & morsicantibus, ut sunt piper, canella, & similia: Unde *Speciarius* illis, qui omne genus *species* vendit, *πανδοχεύς*, *Seplasiarius* Latinis. Sed & apud eosdem *Specierum* appellatio sumitur pro salariis Judicum, quibus, cùm nullam à clientibus mercedem accipere fas esset, licitum tamen erat levioris momenti & pretii donativa recipere, cujusmodi sunt *condimenta*, *esculenta*, *aut poculenta*, *quorum valor in una hebdomada* 10. *solid. Paris. non excederet*, ut est in *Edicto* Ludovici IX. *A. C.* 1254. apud C. du Fresne *Glossar.* Gall. *Espices*, V. quoque Salmasium *ad Solinum pag.* 1050.

Specillata Patina, apud Vopiscum *in Probo*, ubi de muneribus huic a Valeriano missis, *patinam argenteam librarum decem specillatam*, meliùs *Specellata* Salmasio, ex libro Palat. & vet. edit. nomen habuit à genere cælaturæ, quòd intus haberet crebra exsculpta specula vel specella, ad reddendas plures imagines. Plinius *lib.* 33. *cap.* 9. *Quinetiam pocula ita figurantur exsculptis intus crebris ceu speculis, ut vel uno intuente populus totidem imaginum fiat.* V. Salmasium *ad Vopiscum*.

Specillum, Æsculapii inventum, Cic. *de N. D. l.* 3.

Speckfeldia Familia, inter Germaniæ illustres, eadem cum *Sonthemia*, V. ibi.

Spectabilis, titulus dignitatis, inter *Illustris* & *Clarissimi* titulos medius, quo in utroque *Codice* varii ornantur Magistratus, viz. Præfectus Augustalis, Comes Orientis, Proconsules & Vicarii; Item Duces, Tribuni & Notarii, Magistri scriniorum, Comites S. Consistorii, Comites Domorum, Comites Scholarum, Comites Militares; Porrò Castrensis, Tribunus Notariorum & Silentiarii, Judices quoque &c. de quibus V. Gothofredum *in Epilog. Nov.* 7. Dignitas ipsa *Spectabilitas*, quam *militiæ sudore detersis antiquitatem tribuisse*, ait Cassiodorus *Var. lib.* 2. *Epist. ad Steph.* Græcè *περιβλεπτότης*, sicut *Spectabilis*, *περίβλεπτος*. V. eundem Gothofredum *ad Codicem Theodos.* & Pancirolum *ad Notitiam Imperii Orient. cap.* 2.

Spectacula, Græcè *θεωρία* propriè Fori in Circo, quos primò sibi quisque tumultuariâ operâ faciebat, postmodum Tarquinius Sup. publicos fieri curavit. Festus, *Sextò Fori significant Circensia spectacula*. Cujusmodi *Spectacula*, furcis vel sustentaculis ligneis imposita, e quibus Populus Ludos spectabat, usque ad extrema Reip. tempora manserunt, ut ex Varrone liquet, & suprà vidimus in voce *Fori*. Inde ad loca, ubi Ludi agebantur, vox translata, Græcè *Θέατρα*, quod vocabulum ipsis Latinis usitatius est Latino. Porrò ad ipsos ludos, quo sensu *de Spectaculis* scripsit Martialis & Tertullianus. Tandem ad Spectatores quoque, uti docet Salmasius *ad Solinum pag.* 176. V. de *Spectacula* publicè edendi jure, loco, tempore; de *Spectaculis* in castris edi solitis, privatis, aliisque huc pertinentibus, præter Lipsium *de Amphith.* Casaubonum *ad Suetonium*, ut & hic passim: uti de *Spectaculorum insano studio*, etiam lacerato jam à Barbaris Imperio, deque *Spectaculorum tumultibus incenditis*, C. Barthium *Animadversion. ad Statium Thebaidos* 6. *versu* 449. & 475.

Spectra, Græcè *φαντασίαι φαντάσματα*, seu unâ voce *φάσματα*, dicebantur species vanæ, seu *imagines conspicuæ*, ut Plinius vocat, quæ vel ex Magica devotione, vel alicujus Numinis præsentia, immitti credebantur, V. suprà ubi de *Corybantiasmo*. Grammatici tamen sic distinguunt, ut *φάσμα* sit veritati simillimum, ut quum ejus formæ, quæ in rerum natura est, imago conspicitur. *Φάντασμα*, cum extraneæ & inusitatæ figuræ: Qua de re V. pluscula apud Salmasium *ad Solinum p.* 1087. Item

—— *animæ sua membra gementes*,

ut ait Statius *Thebaid. lib.* 12. *versu* 285. Corporibus enim inhumatis, animas conspicuas vagari & sortem suam gemere, creditum olim, de cujusmodi planctibus V. notata Gevartio *ad Statium Sylv. lib.* 2. *Carm.* Infestabant autem eos inprimis, qui cædem patrassent. Vetus Scholiastes ejusdem, *Thebaid. lib.* 5. *versu* 313. *Incumbunt ædibus, & queruntur contra ordinem Fatorum se expulsos suosq; deplorant & vindictam poscunt à parricidis.* Itaque domibus hærere consuevere, qualia recentes historiæ multa norunt oculis animisque objecta, & narratur nobilis à Plinio *l.* 7. *Epist.* 17. & Luciano *Philopseude*. Et noctu utplurimum, sed & aliquando in media luce tumultuari, uti videre est suprà, ubi de *Meridiano Dæmone*. A' quibus proin ne damna acciperent, qui alterum occidissent, cum *ἀκρωτηριάζειν*, i. *extrema ejus abscindere*, & de collo suspendere, soliti sunt, uti diximus suprà, ubi de *Cædem expiandi ritu*. Plura verò hanc in rem V. in voce *Manes*, item *Anima*; nec non apud Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium d. l.* Addam hoc solùm, errorem illum Gentilium de animarum obambulatione in his terris, hodieque apud nonnullos Christianorum hærere: cùm tamen has illusiones meras esse tenebrarum Principis certissimum sit &c. V. & Vossium *de Idolol. lib* 1. *cap* 6.

Specular, à *Speculo* differt, illud enim Græcè *διόπτρα*, per quod videtur; hoc iisdem *κάτοπτρον*, quo videtur: illud *διαφανὲς*, hoc *ἐμφανὲς* facit. Et quidem *Specularia* dicebantur, quibus lumen in cœnacula inferebatur, & Sol admittebatur in ædes, ut hodie per vitreamina & chartacea fit. Seneca *lib.* 3. *Epist.* Quantæ nunc aliquis rusticitatis damnet Scipionem, quòd non" in caldarium suum latis *specularibus* diem admiserat. Et *lib.* 14." Quædam nostra demum memoriâ prodisse scimus, ut *specula-*" *rium* usum prolucente testâ clarum transmittentium lumen." Muniebantur etiam his specularibus hyeme cœnationes & diæ-" tæ, adversùs ventorum imbriumque vim: atque ita venti his" excludebantur, ut tamen lumen habitantibus transfunderent." Ubi eorum originem apud Romanos usumque duplicem habes. Sic autem dicta sunt, quòd è *speculari* lapide fiebant, qui, vitri modò perlucidus, facillimè in quamlibet tenues crustas finditur:

uti quidem Cujacio visum. At Salmasius ita appellata ait, quòd visum transmitterent, ac per ea *speculari* liceret ac perspicere: unde nomen ipsi *Lapidi Speculari*, i. διόπτρῳ & διαφανεῖ. Certè Tertulliano in *Apologet.* omnis materia, quæ διάφασιν habet, *specularis materia* dicitur. Erat verò illa phengites, Græcè φεγγίτης, Idiotis κρύσταλλος, i. *glacies*; quem, quòd gypso similis esset, *gypsum* quoque multi vocaverunt: inter quos Anastasius *in Leone III. nec non & fenestras ipsius Ecclesiæ ex metallo gypsino decoravit.* Et *Glossæ* Jatricæ, Διαφανής, γύψῳ ὅμοιος, ὃ καλοῦσι σφεκλάριον. Sed & ex vitro *specularia* jam olim fiebant, aliaque translucida materia. Idem Anastasius *ibid. & alias fenestras de vitro diversis coloribus decoravit.* Cujusmodi fenestras recens Latinitas *vitria* vocavit, Græci ὑάλια. Imò ita etiam appellatu r, etiamsi ex speculari lapide essent. Neophytus Mon. *in Lexic. Herbar.* Σπεκλον τὸ ἐκ φεγγίτου ὑάλιον. Ubi tamen, quod σπεκλον interpretatur, sequutus est Græcorum morem, qui *Specular* & *Speculum* passim confundunt. Veteres *speculis* inducebant parietes conclavium ad ornamentum: at fenestris *Specularia* indebant, ad illuminandam domum. Adde, quæ de discrimine utrorumque jam diximus. Iidem vicissim verba illa *in Basilic. Eclogis*, ὥσπερ τὰ ἐμβλήματα τῶν ἀργυρῶν κανῶν καὶ τὰ σπέκλα τοῦ οἴκου, de *specularibus* acceperunt, cum de *speculis* debuissent: hæc enim ex argento etiam, atque emblematis haud secus, ac scyphi, decorabantur. Porrò laminæ illæ speculares, sive essent tesseræ, sive orbes, invicem gypso committebantur, per γυψοπλαστικὴν τέχνην, sicut hodie plumbo &c. Quam in rem V. plura apud Plinium *lib. 7. cap. 5. lib. 36. cap. 22.* Salmasium *ad Solinum p. 1075. &c.* Uti vero *Specularia*, tum in cœnationibus, tum in lecticis, à flatu vindicabant, & visum transmittebant; ita, somnum captantibus, ad lucis exclusionem, *specularibus* introrsum obducebantur vela seu plagulæ, de quibus V. Theod. Marcilium *ad Suet. Tito c. 10,* ut & plura hanc in rem suprà, non uno loco.

Specularii, dicti sunt Magi, qui rerum quæsitarum figuras in *speculis* politis exhibent. Græcè Κατοπτρομάντεις. Jo. Saresberiensis *de Vestigiis Philosophorum lib. 1. cap. 12.* Specularios *vocant, qui in corporibus lævigatis & tersis, ut sunt lucidi enses, pelves, cyathi, speculorumque diversa genera, divinantes curiosis consultationibus satisfaciunt: quin & Joseph exercuisse vel potiùs simulasse describitur, cùm fratres argueret subripuisse scyphum, in quo consueverat augurari.* Unde liquet, quot genera sunt corporum, quæ imagines reddunt, tot species divinationis hujus fuisse. Et quidem de *Speculis Lunæ* Sagarum Thessalicarum diximus aliquid suprà. De pueris ad istiusmodi μαγγανεύματα adhibitis, V. Spartianum *in Didio Juliano*, ubi *præligatis oculis incantato vertice* in hujusmodi speculo *pueri respicere* soliti dicuntur. Aqua pro speculo fuit Trallibus, de eventu Mithridatici belli percunctantibus, apud Appulejum *Apolog.* Et, quod miseris, homini Christiano, in ludicro Circensi Magicis artibus victo, à contraria factione, & propterea ab Hilarione antiquissimo Monacho & conclamatissimæ virtutis viro, opem cum lachrymis petenti, eo κυλικομαντείας genere, quod cum aqua & cyatho peragebatur, hic consuluit, uti rem narrat Hieronymus, & Græcorum *Martyrologia* &c. Diversi verò generis θαυματουργίαι διὰ κατόπτρων sunt illæ, quarum meminit Jo. Grammaticus *in Aristotelis Meteorologic. Comm. 1.* V. Casaubonum *ad Spartianum d. l.* & hic passim, inprimis in voce *Catoptromantia.* Sed & *Specularii*, speculorum confectores dicti sunt, *l. ult. de Jure immunit.* & *l. 2. Cod. Theod. de Excusat. Artif.* Græcè Σπεκλάριοι.

Speculator, dictus est Guil. Durandus, quòd A. C. 1271. *Speculum Juris* 3. volum. distinctum edidit, de quo V. multa apud Macros in voce *Speculator.*

Speculatores, apud Firmicum *lib. 8. cap. 26.* Plutarcho *in Galba*, διοπτῆρες καὶ διάγγελοι, *exploratores & annuntiatores*, Dioni διόπται & ὠτακουσταί. in Novo Test. quoque Σπεκουλάτωρες, ex antiquo in Legionibus apud Romanos militarunt & ab exploratoribus fuere diversi. Hinc *Speculatorum Legionis* & *Exploratorum Legionis*, distincta mentio in vett. monumentis. Livius *lib. 30.* sic vocat, qui Græcis ἡμεροδρόμοι, *ingenti die uno cursu emetientes spatium*: ad Imperatoria mandata celerrimè perferenda, ut Suidas exponit. Qui videntur esse iidem cum *Frumentariis*, quibus sub Diocletiano *Curiosi* successerunt, uti vidimus suprà. Sed & hos distinguit *Inscr.* ista: *Scholæ Speculatorum legionis primæ & secundæ adjutricum piarum fidelium Severianarum, refectæ per eosdem —— dedicante F. Æliano legato Augusti Proprætore, curante Aurelio Pertinace frumentario.* Et Frumentarios honestiore gradu militasse, quàm *Speculatores* discimus ex Dione de Advento, qui ex horum ordine in illorum promotus est. *Speculatores* enim carnificis opus peragebant, in reis decollandis, unde eos Φονεῖς, i. *Carnifices*, vocat idem. Hinc *D. de bonis Damn. Ita neque* Speculatores *ultro sibi vendicent, neque Optiones ea desiderent, quibus spoliatur, quo momento quis punitus est*: per *Speculatores* carnifices; per *Optiones*, carceris præpositi seu commentarienses, intelligendi sunt. Iidem ergò ὀπται, à ministerio & πρόδρομοι seu ἀπάγγελοι, à nomine, dicti sunt. Quapropter falluntur, qui *Spiculatores* legunt & à *spiculis* volunt dictos. Frumentarii verò reis perquirendis quidem & prosequendis deducendisque operam navabant, non etiam supplicio afficiendis: aliàs *Pterophori* quoque dicti, V suprà. Interim, ob affinitatem & similitudinem ministerii, frequenter conjunguntur. Sic apud Dionem de Speculatoribus Frumentarii, ἐκ τῶν σκοπῶν ἀγγελιαφόροι, fiunt, & in vet. *Inscr.* Speculatorum Schola reficitur, curante Frumentario, ut vidimus: Plura verò hanc in rem, apud Salmasium *ad Spartianum in Hadriano.* Quemadmodum & *Speculator* nonnunquam cum Exploratore confunditur, ut apud Livium *lib. 22. cap. 33.* ubi de Speculatore Carthaginensi, qui Romæ deprehensus, præcisisque manibus, dimissus est: & *lib. 31. cap. 24.* ubi de Athenis unius Speculatoris industriâ servatis. Verùm de his vide suprà, in voce *Explorator.*

Speculatoria, apud Tertullianum *lib. de Corona mil. cap. 1.* caliga dicta est, cum ait: *Speculatoriam morosissimam pedibus absolvit*; de militis Christiani exauctoratione loquens, cui inter alia militiæ insignia etiam caligæ detrahebantur. Usus est hac voce Tertullianus, quòd in militia id genus erat militum, qui præcipuè ad hoc erant instituti, ut, quemadmodum Festus ait, *Hostilia silentio perspicerent*; à verbo *speculor*, dicti *Speculatores*, qui Græcis ὀπτῆρες, σκοποί, & κατάσκοποι. Unde quibus illi utebantur caligis, *Speculatoriæ* appellatæ sunt. Ita & Suetonius, ubi varios Caligulæ refert habitus, *Modò*, inquit, *in crepidis vel cothurnis, modò in Speculatoria caliga.* Calceamentum nempe significans, quo Speculatores caligati, speculatum exploratumque ibant. Sunt tamen, qui apud Tertullianum malint legere *Spiculatoria*, voce a *spiculatoribus* & *spiculo*, deducta. *Sed vereor*, inquit Balduinus, *ne iis nimia sit corrigendi prurigo. Sunt enim suus aptè sensus, cùm utrobique* Speculatoriam *legimus: ut nil necesse sit aliam lectionem comminisci.* Potest autem caliga *Speculatoria* quoque dici, quòd, qui in ea consistebant, velut in *specula* quadam positi viderentur, indeque possent longiùs *speculari.* Quod certè Caligarum suadet compositio: Nam altè à solo editas fuisse earum soleas, hinc æstimare licet, quòd cum sæpe loca luto limoque infesta militibus essent trajicienda, iis dubio procul opus fuit altiore calceatu, quò istiusmodi loca faciliùs pervaderent. Et sanè clavi illi crebri ac acuti, qui caligis suffigi solebant, quam in iis altitudinem agnoscimus, non obscure arguunt, ob quod ipsum graves erant caligæ ac morosæ, unde *morosissimas* Tertullianus *Speculatorias* hasce vocavit. V. Balduinum *præf. lib. de Calceo Vet. cap. 13.*

Speculum, primis molitum æquor fuit undarum, [illegible]orumque lævor. Senec. *Natur. Quæst. 1. cap. 17. Rerum natura facultatem nobis dedit, nosmet ipsos videndi, fons cuique perlucidus, aut læve saxum imaginem reddit.* Unde Pastor ille Virgilianus,

> —— —— *Nuper me in littore vidi,*
> *Cùm placidum ventis staret mare.*

De cane per flumen carnem ferente, Phædrus *lib. 1. fab. 4.*

> *Lympharum in* Speculo *vidit simulachrum suum.*

Lucretius item *lib. 4.*

> *Postremò in Speculis, in aqua, splendoreq; in omni*
> *Quæcunque apparent nobis simulachra.*

Postea Arte fieri *Specula* cœperunt, *ut homo ipse se nosceret*, verba sunt Senecæ *loco cit.* Multa ex hoc sunt consecuta, primò" sui notitia, deinde & ad quædam consilium; Formosus ut vi" taret infamiam: deformis ut sciret redimendum esse virtutibus," quidquid corpori deesset &c. Quam ob causam Socrates sectatores suos ac familiares *Speculum* crebrò jussit inspicere, apud Appulejum *Apolog.* & Pater ille filii, pulcrâ facie, sed filiæ turpissimæ, apud Phædrum, *lib. 3. fab. 8.* utrumque amplexus,

> *Cotidie, inquit, Speculo vos uti volo.*
> *Tu, formam ne corrumpas nequitiæ malis,*
> *Tu, faciem ut istam moribus vincas bonis.*

V. quoque Nicetam *1. Man. Commen.* Plautum *Epidico*, Æl. Donatum *in Terent. Adelph.* Martialem *lib. 9. Epigramm. 17.* &c. Ita Veteres *Speculis* ad mores quoque corrigendos usi sunt: donec res in luxum vertit, eaque in formæ solius consilium adhiberi cœperunt. A quo tempore *Speculum* argenteum, matulæ, unguenta, vasa unguentaria, lavatio, fiscus, mundo muliebri cœpere contineri, Ulpian. *l. argum. ff. de aur. & arg. leg.* Et meminit *Speculi argentei* Plinius, V. quoque *l. 19. §. idem Celsus. l. 25. §. mundus, ff. eod.* Fuitque idem inter Ornatricum instrumenta, de quibus vidimus *suo loco.* Unde apud Claudianum *de nupt. Honorii & Mariæ*, illarum una cæsariem Veneris nectare irrigat, altera eburneo pectine *Multifidum discrimen arat*; tertia *retro dat varios nexus, & justo dividit orbes ordine*, Quarta *Speculum* præbet &c. Sic Ovidius *de Arte am. lib. 2.*

> *Nec tibi turpe puta, quamvis sit turpe, placebis:*
> *Ingenuâ* Speculum *sustinuisse manu.*

Unde colligas, officium hoc servile & ingenuo homine indignum habitum esse. Quid quòd *Speculum* inter civilis sarcinas belli, memoratur Juvenali, ubi de *Othone.* At *Speculum Ju-*

venal

nesi tenere, facer ejus erat, de quo V. Auguſtinum *de Civ. Dei lib. 6.* ex Seneca *lib. de Superſtitione*, & hunc *Epiſtolâ* 95. Utut autem toleretur inter vivos *Specularis* hæc vanitas, aſt quis ferat in ſepulchris hunc luxum? Atqui Noviomagi, ad marginem foſſæ urbicæ, retecto Sarcophago A. C. 1647. in eo, præter lagenas vitreas tres, duas urnulas vitreas, bullam lucernamque fictilem, *Speculum chalybeum, cujus diameter pollices Romanos* 5. *æquet, pariq; averſa leviter concava deargentata, varia parerga habens*, fuiſſe inventum narrat Joh. Smith. *Epiſt. ad Nicol. Heinſium*, apud Fortun. Licetum *de Lucernis Antiqq. lib. 6. cap.* 92. Porrò *Specula* ad ornamentum in parietes inſerta, ut videre eſt, apud Plinium *lib. 36. cap.* 26. Vitruvium *lib. 7. cap.* 3. & Senecam *Epiſt.* 87. ubi *orbes* vocat, ſicut parietum abaci quadrati erant. Sic enim alternatim diſtinguebantur parietes abacorum ſpeculorumque diviſionibus, h. e. figuris quadratis & oblongis prominentibus, unde *ſpecula* & *abaci* juncti paſſim occurrunt. Meminit *Speculorum cubiculi* etiam *Synopſis* Βασιλικῶν *lib.* 45. ubi ex argento quoque (qualia primus Praxiteles fecit, Plin. *lib. 33. cap.* 9.) & emblematis non ſecus, ac ſcyphos, decorata, legimus. Quid quòd ad Magicos uſus eadem adhibita, uti ſuprà vidimus in voce *Specularii*. Honeſtius in bello uſurpantur, ad damna inferenda hoſtibus, quod concava præſtant *Specula*, quæ radiis oppoſita Solis facilè ignem concipiunt. Sic *Speculo* parabolico, quo nullum vehementiùs radios hoſce congregat, Archimedes naves accendit Marcelli Syracuſas obſidentis: quem poſtea Conſtantinopoli imitatus eſt Proclus, ut teſtatur Zonaras *Hiſtor. tom. 3. pag.* 46. Quam Artem jam Homeri ævo non ignotam fuiſſe, colligit Euſtathius ex *Il.* ε. ubi Poëta Diomedis ἀριστείαν deſcribens, ex caſſide ejus clypeoque ignem exiliiſſe memorat: His enim quibusdam viſus eſt indigitare, κατοπτρικήν τινα ἔννοιαν μεμηχανῆσθαι τῷ Διομήδη ἔν τε τῇ αὐτοῦ ὡς εἰκὸς περικεφαλαίᾳ καὶ τῇ ἀσπίδι, καὶ οὕτω λίαν πυρσεύειν τὰς ὄψεις τῶν εἰς αὐτὸν βλεπόντων, [illegible] λάμπεσθαι ἄλλον [illegible]. Similiter, ut Laberianus habet, apud Aul. Gellium *lib. 10. cap.* 17.

Democritus Abderites Phyſicus Philoſophus,
Clypeum conſtituit contra exortum Hyperionis,
Oculos effodere ut poſſet ſplendore æreo.
Ita radiis Solis aciem effodit luminis.
Malis bene eſſe ne videret civibus.

Cujusmodi clypeum Plutarchus appellat ἔσοπτρα πυρωτικὰ, *Specula ignita*. Sed meliùs, meo judicio, Anthemius apud Euſt. *loco cit.* cum malum haberet vicinum, illum ut à ſe amoliretur, ædes ejus aliquoties *Speculo* tali exuſſit, donec is malum toties repetitum divinitus ſibi immitti credens, aliorſum iſſet habitatum. Ut alia concavorum *Speculorum* miranda omittam. Ars hæc, quam Latinè *Speculariam* dixeris, Græcis Κατοπτρικὴ di„citur, cujus ope, verba ſunt Voſſii, longè diſſita conſpicimus, „longinqua exurimus, imagines in aere pendulas oſtendimus, „imò repræſentamus: Facimus ex pulviſculo montem, ex pilo „elephantum, ex humano capite caninum, aſininum, aut „ſuillum. Quæ quomodo fiant, aliaque hujus generis, oſtendit Johannes Baptiſta Portus Neap. *Magiæ natur. lib.* 17. Complura etiam perſtringit Hugo Sempelius *de Diſciplin. Mathem. lib. 4. cap.* 8. V. Voſſium *de Scientiis Mathem. cap. 25. §. 5. & 6. ubi de Catoptrice*: cui adde, ſi placet, Jac. Oiſelium *Not. in A. Gellium lib. 16. cap.* 18. Meminiſſe tribus ſolùm verbis liceat duplicis *Speculi*, ab uno Artifice, adeò ingenioſè concinnati, præt. ſec. ut quicunque illa inſpexerit, ſua quidem videat omnia, præter vultum, qui Coſmi I. M. Ducis Florentiæ lineamenta exactè ſemper exprimit. Horum unum inter cimelia Galliarum R. alterum in theſauro D. Marci Venetiis, aſſervari dicitur. Utrumque magni illius Principis faciem non minùs æternitati tranſmittit, quàm rerum ejus geſtarum Famam eruditionis laude clari Scriptores. De *Speculis* poculorum patinarumque, V. ſuprà in voce *Specillata*; uti de *Speculis cylindraceis plicatilibus*, *de ſpeculis uſtoriis*, aliiſque id genus, Georg. de Sepibus *Deſcr. Muſæi Kircher.* Ubi inter alia *Speculum uſtorium* pergrande cavo convexum, cum congerie plurium ſpeculorum, quorum alia ſpectra in aëre, alia objecta immutata, alia multiplicata repræſentant, alia ſpecies confuſas in pulchram formam (inter quas effigies Alexandri VII.) recolligunt, memoratur.

Specus ſeu *Spelunca*, terræ receſſus cavitasque rupium ac montium eſt, in qua non feris ſolùm ſua receptacula, ſed & integris hominum cœtibus ſua ſunt aliquibus in regionibus (uti primitus olim) habitacula. Unde integras Civitates ſubterraneas Geographi habent, quales fusè deſcribit Gaffarellus *libr. de Cryptis toto orbe celebribus*. V. quoque Athanaſ. Kircherum *Mund. Subterr. lib. 8. cap.* 3. ut & ſuprà *ſuo loco*. Quomodo verò homines in iſtiusmodi *Specus* & ſubterraneas cavitates fuerint delati, exponit Guil. Neubrigenſis *in Revolut. rer. Anglic. lib. 1. cap.* 27. Potuiſſe nempe id contingere, primò, peſtis bellorumque ſævientium tempore, quo plerique homines vitæ ſuæ conſulturi, in abdita quævis antra ſe recipere, & ne ibidem neceſſariarum rerum inopiâ pereant, pecora quoque, panem, ſemina & legumina, aliaque ad vitam neceſſaria, unà ſecum ſubducere

ſolent. Sic poſtquam in labyrintho hoc ſubterraneo primi ſe abſconderunt, inde iterum exitu quæſito fieri potuit, ut magis magisque ſeſe intricaverint, donec in *Specum* hanc ſeu regionem longè lateque patentem ingreſſi, durâ neceſſitatis lege inibi hæſere. Quod Judæis etiam in inacceſſis Caſpiorum montium receſſibus concluſis accidiſſe, apud Geographos legimus. Similiter in montibus Hiſpaniæ, tempore Philippi III. novam iſtiusmodi hominum coloniam detectam perhibent Hiſtoriæ, qui, quo caſu incertum, ſimili haud dubiè occaſione, eò ſe contulerant, & multorum annorum centuriis, ſine alio cœterorum hominum commercio, linguâ ab Hiſpanica multùm differente, in eum usque diem ignoti omnibus manſerunt, donec, regione à Venatoribus detectâ, incolæ omni vitæ morumque cultu deſtituti, Regis operâ ad meliorem frugem converſi, jam à cœteris nihil differunt. In Tranſſylvania idem contigiſſe, circa A. C. 900. & è montium iſtiusmodi mæandris ſimile genus hominum erupiſſe, refert Crantzius: ut de Crypta Melitenſi, Hetruſca & celeberrima Anglica iſta *Wulfputes*, *i. luporum latibula*, dictâ, nihil addam, de quibus jam alibi. Reliquas nobiliores per Orbem *Speluncas* ex Auctore Anonymo *Hiſtor. Orbis Terr. cap. 7. §.* 10. infrà ſubjungam. Priùs tamen aliquid, de ſententia illorum, qui Chriſtum ἐν σπηλαίῳ, *in ſpelunca* quadam, Bethlehemo proximâ, natum fuiſſe docent, ſecuti Juſtinum *Dialogo cum Tryphone*. At nemo Vett. præter hunc, Chriſtum extra Bethlehemum fuiſſe natum, aſſeruit. Quòd enim apud Euſebium hodie legitur *Demonſtrat. Evangelic. lib. 7. pag.* 213. in agro neſcio quo natum eſſe Dominum, turpe exſcriptoris mendum eſſe, oſtendit Caſaubonus. Pro ἀγρῷ enim, ἄντρῳ legendum, quæ vox, ut & vox σπήλαιον, in hac hiſtoria paſſim occurrunt; Euſebius tamen ἄντρον libentiùs nominat. Σπήλαιον verò Epiphanius *Hær. 78. pag.* 441. Athanaſius *Homil. in Deſcript. B. Virg. Tomo II. pag.* 647. *Menologii* Auctor, menſe Dec. Origenes *c. Celſum lib.* 1. V. quoque Hieronymum *Epiſt. 18. ad Marcellam*, & Bedam *de Locis ſanctis cap.* 8. Nempe his vocibus ſtabulum indigitarunt Scriptores iſti, ob rationem Caſaubono præfato notatam *Exercit. II. num.* 1. ubi, *Stabulum*, inquit, *in quo natus eſt Dominus, Græci Latiniſque Patres appellant* σπήλαιον, *ſpeluncam, quia Bethlehem in colle erat ſita, unde pleraque domus in ſaxis exciſæ fuiſſe videntur* &c. V. quoque Cl. Suicerum *Theſauro Eccleſ.* voce Σπήλαιον, ut & infrà aliquid, in *Spelæum*, ubi cryptam ſepulchralem, quâ Servator reconditus, eo vocabulo quoque denotari nonnunquam, dicemus.

Specus ſeu Speluncæ Orbis celebriores.

α. Juxta Anianum lacum, ſcrobs eſt mortifera, quam qui ingrediuntur, exanimati repentè concidunt. Vernaculè *Bucco velenoſo*, q. *Antrum venenoſum* dicitur: Item *Grotta de li Cani*, quòd antri naturam in cane ſæpius experiantur peregrini, Merula *Coſmogr. P. 2. lib. 4. cap.* 13. Prope autem lacus eſt, in quem iidem canes conjecti, deliquium exuere dicuntur. β. Baumanni *Spelunca* in Germania, à Zeilero deſcribi meruit. Commendat illam lapis inter alia Stalactites, variis Naturæ ludentis figuris ac ſpectaculis nobilis. γ. Ad Miramontium opp. Galliæ, crypta eſt, vulgò *le Cluſeau*, ad 5. aut 6. leucas ſub terra protenſa. In qua atria ſunt & cubicula pavimento Muſaici operis ſtrata, & picturæ, fontes item ac fluvii, quorum unus alvei 120. pedes lati, rapidè procurrunt. Ultrà conſpicitur longè lateque patens planities, quò tamen progredi hactenus nemo auſus eſt. Intratur ea non niſi magno numero hominum & lampadum, cùm aliàs nullum cavernæ, niſi ab introitu, lumen ſit, Jodoc. Sincerus *Itinerar. Gall.* δ. Ad *Saſſo*, villam in territorio Romano, *Specus* eſt parva & duorum tantùm hominum capax, Italis *la Grotta delli Serpi*: in qua elephantiacos, leproſos, paralyticos, arthriticos, podagricos, ſimilibusque deſperatis morbis laborantes, nudos exponere ſolent, qui mox halituum ſubterraneorum calore in ſudorem reſoluti, ſerpentum prorepentium & totum corpus implicantium ſuctu linctuque ita omni vitioſo virulentoque humore privantur, ut repetito per tempus aliquod remedio tandem perfectæ ſanitati reſtituantur. Kircherus *de Arte Magnet. lib. 3. P. 7. cap.* 4. ε. Sibyllæ antrum, in Marca eſt Anconitana Italiæ, haud procul Caſtello D. Mariæ Gallicanæ, immane aliàs & horribile, de quo vulgus fabulatur, hac ad Sibyllam patere aditum, dominam regni ſpacioſi, in quo innumeræ gentes verſari ac laſcivire deprehendantur. V. Merulam *loco cit.* ζ. Prope Viennam, in Gallia, *Spelunca* eſt *perpetuò fumans*, & perpetuis nebulis obducta, in quam Pilatum olim ſe præcipitaſſe tradunt, cujus & alias reliquias, domum, Prætorium, turrim, in qua captivus fuerit detentus, ibidem oſtendunt. Jod. Sincerus *Itinerar. Gall. pag.* 160. η. Ukienſis, in Anglia, *Specus*, ab *Uki* oppidulo, prope *Welles*, nomen habet: In ea Stalactites lapis, quem Naturæ ludentis ſpectacula nobilem reddunt, frequens eſt; quemadmodum de Spelunca Baumanni hic paulo ſuprà diximus. Ut alia in præſens tranſiliamus. Cum *Specubus* aliquid commune habent barathri, abyſſi, fodinæ, de quibus alibi.

Spelæum, Græcè σπήλαιον, apud recentioris ævi Scriptores, modo antrum in genere, modo cryptam Ædis sacræ, modo cellulam Monachicam, significat. In Evangelio Joannis *cap.* 11. ubi de Lazari sepulchro, vox σπήλαιον adhibetur, & χθόνιον σπέος, *subterranea specus*, exponitur Nonno. Crypta nempe erat subterranea, lapide imposito clausa, in cujus nudo solo corpora pollincta & involuta linteis reponere genti illi mos erat, jam a vetustissimis temporibus. Namque & *Spelunca duplex*, dicitur Abrahami sepulchrum, in Sacra ejus Historia, h. e. σπήλαιον ἀμφίθυρον, *duplicem habens aperturam*, & ex duabus partibus ingressum. Similiter CHRISTI sepulchrum specus fuit subterraneus lapide structus & cameratus, cum foramine desuper ad demittenda cadavera: unde postmodum occasio sumta Græcis conchas Ecclesiæ construendi &c. V. de comparatione concharum hujusmodi cum spelunca vel crypta, & plura hanc in rem, apud Salmasium *ad Solinum p.* 1288. & *seqq.* nec non supra in voce *Crypta.*

Spelunca Matronæ, Græcè τὸ τῆς ματρώνης σπήλαιον, nomen Synagogæ Judæorum nobilis, cujus toties meminit Joannes Chrysostomus *in Orationibus c. Judæos & Ἰουδαΐζοντας Christianos*, habitis Antiochiæ, sed & *Homil.* 3. *in Epist ad Titum* Fuit illa in loco deliciis famoso *Daphne* dicto, quod Syri tandem & recentiores Græci, propter aquarum scaturigines, *Nero* dixerunt. V. Casaubonum *ad Capitolinum in Marco.*

Sperata, dicta olim Virgo est, nondum in matrimonium petita. Nonius Marcellus, *Inter* Speratam, *Dictam*, *Pactam & Sponsam*, *hoc interest*, *quòd Virgo*, *priusquam petatur*, Sperata dicitur. Quod tamen inepte probat è Plauto *Amphitr. Amphitruo uxorem salutat lætus speratam suam.* Cum in hoc loco pridem ductam uxorem alloquatur Amphitruo, lætus eam, quod *speraverat*, salvam domi reperire. At *Speratæ* voce ita usos Veteres, docet Hyginus *Fab.* 31 *Eurytionem Centaurum occidit*, *quòd Deianiram*, *Dexameni filiam*, sperátam *suam*, *uxorem petiit.* Et *Fab.* 33. *Hercules intervenit*, *Centaurum occidit & suam* speratam *abduxit.* V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium Thebaid. lib.* 3. *versu* 172.

Speratus, apud Lampridium *Commodo*, *Speratum ad leonem*, nonnullis nomen fuit proprium gladiatoris, quod assumserit Commodus, quem his verbis notari, certum. Salmasius verò legendum conjicit, *desperatum ad leonem*: *Desperatus* autem est παράβολος, quo nomine dicti sunt, qui aliter *Confectores* appellabantur, quòd cum bestias pugnarent iisque conficiendis operam locarent, V. eum *ad l.*

Sperlinga, urbs Siciliæ, quæ, toto Regno deficiente à Gallis, horumque ingenti numero Vesperis Siculis occiso, sola in Gallorum fide permansit: cujus in rei memoriam portæ ejus versus iste inscriptus est:

Quod placuit Siculis, *tantùm* Sperlinga *negavit.*

Georg. Hornius *Orb. Imper. cum Notis L. Joach. Felleri pag* 185.

Spermologi, Græcè Σπερμολόγοι, dicti olim Atheniensibus, abjectissimi homines, qui Forum & Digma oberrantes, si quid è mercium oneribus, ut fit, excideret, avium σπερμολόγων more, id legebant, hocque quæstu se sustentabant: inde ad alios quoscunque vilissimæ conditionis homines voce translatâ. Hinc Paulus Apost. Athenis σπερμολόγου convitio affectus, *Act. cap* 17. *versu* 18. de quo V. Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* in hac voce.

Spes, adde: Templum ejus incensum scribit Dio *lib.* 50. ante bellum Actiacum, cum aliis plerisque ædificiis, quod Libertorum operâ factum plurimi crediderunt. Effigiem ejusdem, quasi fœminæ stantis, sed alterum flectentis genu, atque utramque expandentis manum, tanquam Fidei, quæ ibidem expressa, extentam manum conantis amplecti, in veteri lucerna exhibet Fortun. Licetus *de Lucernis Antiqq. lib.* 3. *cap.* 13 Apud Lampridium *in Heliogabalo*, *horti Spei veteris* memorantur, ad quos Heliogabalus secessit, cum contra Alexandrum, qui postea Imperator factus est, varia machinaretur, Et in Urbis descriptione antiqua, apud Onuphrium, *Spes Vetus* nominatur regione quinta Esquilinâ, ad quam ædem videntur hi horti fuisse. Certe *Spem* Deam coluere Romani, jam inde à Collatino consecratam, in Foro Olitorio, ut constat ex Livio & Cicerone: postea plures ei ædes positæ sunt. Casaubonus *ad Lampridium loco cit.* V. etiam supra voce *Helpis*

Sphæra, Anaximandri inventum. Plinius *lib.* 7. *cap.* 56. *Astrologiam* (invenit) *Atlas Libyæ filius* —— Sphæram *in ea Anaximander Milesius.* Quæ secundùm Laërtium fuit *Sphæra solida* seu *materialis.* At Salmasius verba Plinii interpretatur sic, quòd Anaximander primus intellexerit cœlum esse σφαιροειδῆ, imò αὐτόχρημα σφαῖραν; probatque id ex ejusdem *lib.* 2. *cap.* 8. ubi idem inventum ab aliis Atlanti tribui, docet. *Solidam* verò *Sphæram* plerique Veterum Archimedis inventioni adscribunt. Unde Ovidius *Fastorum lib.* 6.

Arte Syracosia suspensus in aëre clauso
Stat globus, *immensi parva figura poli:*
Et quantum à summis, *tantum secessit ab imis*
Terra: quod ut fiat, *forma rotunda facit.*

Ubi *globum* vocat sphæram illam σφαῖραν, sicut hodieque eam appellamus: Prolixè eam versibus describit Martianus Capella. Fuit autem illa vitrea, unde terra in medio globi librata ac suspensa facilè perspici poterat: quod in ceteris solidis sphæris, quæ ex alia materia concinnantur, fieri nequit. Hinc de ea Claudianus,

Jupiter in parvo cùm cerneret æthera vitro &c.

Sed præter illa nec circulos illa tantùm & sidera, & quidquid in cœlo est, habuit imitatione expressum, verum etiam motus ipsos cœlestes, siderumque ortus & occasus, pari lege ac disciplinâ repræsentavit, ut idem *Epigramma* Claudiani docet,

Inclusus variis famulatur spiritus astris,
Et vivum certis motibus urget opus &c.

Cùm hodie seorsim globi terrestres fiant & cœlestes, uti notum. Alia à Sphæra solida illa est, quam Vett. κρικωτὴν σφαῖραν, Galli absolutè nunc *Sphæram* vocant: Hæc solos habet circulos, in quorum medio terra instar puncti ex grano aliquo rotundo effigiata cernitur. *Armillarem* vulgò appellant, minus aptè, melius *Annularem* vel *Circularem* dicerent; cujusmodi Sphæras ex ære potissimùm olim fieri solitas, idem Martianus præfatus docet. Ut vero ad Archimedem paucis redeam, fuerit *Sphæra solida* eo antiquior, & Anaximandrum aut Atlantem auctorem habuerit, ejus tamen is inventor fuit, quæ rationibus mechanicis cum cœlo moveretur. Idem περὶ σφαίρας καὶ κυλίνδρου librum edidit, quicum, inter reliqua ejus opera, nobilissimus ac subtilissimus haberetur, monumento ejus columella impolita legitur, cum *Sphæra* cylindrique figura, apud Ciceronem *Tusculan. lib.* 5. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 822. & *seqq.* De *Sphæra* vero ingeniosa *Posidonii*, cujus similitudine Deum Mundi Conditorem ac Rectorem esse, Lucilius apud Ciceronem probat: item de *Sphæra Sacerdotum Ægyptiorum*, ad unitatem Dei ac Mundi demonstrandam, efficaci, Tob. Pfannerum *Systhem. Theolog. Gentilis purior. cap.* 2. §. 16. *cap.* 5. §. 3. V. quoque Cic. *de N. D. lib.* 2. *cap.* 30. & Jo. Seldenum *de Diis Syris*, *cap.* 3. *pag.* 68. & *seqq.* Nota compendiaria *Sphæræ* apud Vett fuit ⊕. ut videre est apud eundem Salmasium ubi supra *p* 1238.

Sphæristerium, septima Gymnasiorum vett. pars, locus erat, ubi τῇ σφαίρᾳ sive *pila* exercerentur: inter Palæstram, partem sextam, & locum, inter porticus & muros, seu partem octavam, ubi currebatur. Licèt enim à Vitruvio, in descriptione Gymnasiorum præteritum fuerit, in iis tamen fuisse, prolixè probat Budæus: quinimo, & in Gymnasiis particularibus hortisve, unà cum aliis, fuisse extructum, docet Plinius Jun. *lib.* 2. *Epist.* 17. ubi villas suas describens, Laurentinum & Tuscos, in utraque *Sphæristerium* ponit, quod plura exercitationis genera pluresque circulos caperet. Sic, apud Ulpianum *leg.* 16. *ff. de mandat.* Aurelius Quietus hospiti suo Medico mandasse dicitur, ut in hortis ejus Ravennatibus, in quos omnibus annis secedere solebat, *Sphæristerium* & hypocausta, & quædam valetudini ipsius apta, suâ impensâ faceret. Unde quoque facile conjicitur, in *Sphæristerio*, pilæ quidem inprimis exercitia, sed præter hæc alias quoque exercitationes fieri consuevisse: quod & Suetonius suggerit, cum *Vespasianum fauces ceteraque membra sibimet ad numerum in Sphæristerio defricuisse*, tradit. Dicitur autem pilæ lusum reperisse primus Pythus, ut est apud Plinium *lib.* 7. *cap.* 56. qui tamen in aliquibus libris, ut Chifletiano codice, *Picus* appellatur. V. Hieron. Mercurialem *de Arte Gymnast. lib.* 1. *cap.* 9. & hic infra, in voce *Sphæristica.*

Sphæristica, Græcè Σφαιριστική, una ex tribus Saltationis Gymnasticæ, veteribus usitatæ, speciebus, a Milesiis quidem damnata legitur, teste Eustathio *Od.* 8. quia Athletæ in coronatis certaminibus sæpius præmium adepti, pilæ lusum ad nullum eorum quicquam conferre censerent, unde nec inter sacros fuit Agones, qui Olympiæ, Delphis, Corinthi aut Nemeæ fervebant, cum valetudini solùm conducere, non item, ad sacros agones vel ad rem bellicam, crederetur. Ab Atheniensibus tamen tanti habita est, ut Alexandrum Carystium *Sphæristam* civitate donaverint, ac statuam etiam in eius memoriam constituerint. Eust. *ubi suprà.* Hæc Homeri temporibus simplicior cùm esset, posterioribus seculis tantam varietatem acquisivit, ut & ipsa in Gymnasiis, tam locum, *Sphæristerium* dictum, de quo modò; quàm Præfectum, *Sphæristicum*, Gr. Σφαιριστικὸν vocatum, habere meruerit. Erat hic eorum, qui pilâ ludebant, institutor ac veluti Pædotriba, qui secundùm Galenum *de tuenda valet. lib.* 2 omnem pilæ jactum, exceptum, repulsumve calleat &c. V. Hieron. Mercurialem *de Arte Gymn. lib.* 2. *cap.* 4 *seq.*, ut & *cap. seq.* & suprà in voce *Pila*: cujus lusum ad cursum & saltum refert, nec crura solùm exercere, sed etiam lacertos, imò omnes corporis partes, ipsos etiam oculos, ostendit Vossius *de Gymnastica cap.* 3. §. 57. qua de re abunde Galenus *lib.* περὶ σφαίρας. Idem certamen Græcis Σφαιρομαχίαν dici, sed ambiguo vocabulo, quia similiter appellabatur Pugilum certamen, quibus *Sphæræ* pro cæstibus, docet præfatus Vossius §. *seq.* ex Polluce *lib.* 3 *cap. ult.* Certè, ut *Sphæra* est *Pila*, *l.* 16. *ff. mand.* & apud Plinium Jun. *lib.* 2. *Epist.* 17. & *lib* 5. *Epist.* 6. ita pro certamine ipso *Sphæromachia* est, apud Senecam *Epist.* 80. *In limine*, *Omnes molestias ad Sphæromachiam avocavit*: & Statium *Præfat. ad Sylvarum lib.* 4. *Sphæromachias spectaturi* spectà-

spectamus; *& pilaris lusio admittitur.* Thom. Dempsterus *in Rosinum lib. 5. cap. 1.* V. quoque hic infrà.

Sphæromachia, apud Papinium Statium *Epist.* præmissâ *lib. 4. Sylv.1.* *Exercere autem jocos non licet? sic secreto, inquit. Sed & Sphæromachias spectamus, & pilaris lusio admittitur.* Est pugna *pilaris*, à *lusione* distincta: quæ qualis fuerit, satis enarrari, Veterum istiusmodi concertationibus atque exercitiis abolitis, vix potest, Barthius *ad loc.* V. Phil. Beroaldum *Annotat. lib. 2. cap. 8.* P. Fabrum *Agonistic. lib. 1. cap. 6.* Just. Lipsium & Jan. Gruterum *Not. ad Senecam Epist.* 80. J. Savaronium *ad Sidonium lib. 5. Epist.* 17. &c. nec non suprà in voce *Pila*, item *Sphæristica.*

Sphenopogon, Græcè Σφηνοπώγων, inter Comica Senum genera olim fuit, h. e. *cuneatâ barbâ insignis*: quem ejusdem operæ cum Hermonio fuisse, docet Scaliger. Sed & Nuntius in Tragicis sic dictus, eidem *Poëtices lib. 1. capp. 14.* & 16. ubi *de personis Comicis Tragicisq.*

Sphinx, adde: Minervæ insigne fuit, quam in galea ea gestasse dicitur. Pausanias *in Atticis*, *In eo verò templo, quod Parthenona appellant, ac ea parte, quæ Aquilæ dicuntur, signa posita sunt ad Minervæ natales attinentia: In postico, Minervæ & Neptuni de Attica certamen. Deæ signum ex ebore & auro factum: in galea eminet Sphinx eminet.* V. Fortun. Licetum *de Lucernis Antiqq. lib. 6. cap. 14. ubi de Sphingibus, in lucerna Minervæ, multa præclara habet.* Eandem Palladis hastæ subjectam visi, quo innuatur, nihil tam abditum esse, quod ingenii acie non possit erui, omnesque strophas ac argutias nullo à Minerva negotio dissolvi posse, docet Pierius Valerianus *Hieroglyph. lib.* 6. Sed & in *Sai* urbe Ægyptia, ubi Minerva colebatur, pro ejus templis *Sphinges* apponi fuisse solitas, eò quòd Deorum sacra mystica esse & ænigmatica conveniret, discimus ex Giraldo *Syntagm.* 110. exque modo laudato Pierio, qui, *Porrò*, inquit, *Sphinges in Ægyptiorum templis hieroglyphicè admonent, mystica dogmata præceptaq. & institutiones sacras, per ænigmatum nodos, à profana procul multitudine inviolata custodiri debere, & in arcanis tractari, cujus ergò taciturnitatis effigie hujus, tabellas & literas signare diu delectatus est Octavianus Augustus; quam postea repudiavit, usus inde, felicis ominis causâ, Alexandri imagine.* Quod Clem. Alexandrinus 5. *Strom.* fusè confirmat. Et certum est, ne Sacrorum interiora in vulgus publicata vilescerent, sacro Silentio illa fuisse ab Ethnicorum Theologis involuta, ut docet nos Justinus M. *Orat. ad Gentes*, Clemens Alex. *Protrept.* Lucianus *tomo 3 de Sacrif. sub fin.* Pythagoras apud Laërtium, ut & Stilpo ac Chrysippus: Plato *in Theæteto*, & *Epist 2. ad Dionys.* Seneca *Hercule Fur. Actu 3. Sc. 2.* aliique, & diximus de hac re aliquid suprà, in voce *Silentium.* Itaque aut omnino de talibus in publicum silebant, aut, si quæ dicerent, iis verborum involucris sensus suos tegebant, ut nisi *οἱ μεμυημένοι* seu *initiati* eos haud ita facilè deprehenderent: ut videre est apud Laërtium *Pherecyd.* & *Heracl.* Justinum Martyrem *loco cit.* & Clem. Alexandrinum similiter ubi suprà, apud quem sic Interpres: *Ægyptii non quibuslibet ea, quæ erant apud ipsos, committebant mysteria, neque rerum divinarum cognitionem deferebant ad profanos, sed ad eos solus, qui erant ad Regnum perventuri, & ex Sacerdotibus, iis, qui judicati fuerant probatissimi, & educatione, & doctrinâ & genere.* Licetus verò, non tam arcanorum taciturnitatem, per Sphinges istiusmodi pro foribus Templorum seu in Pronais positas, fuisse indigitatam existimat, quàm modum hæc dogmata tractandi ænigmaticum, ut iis major veneratio & hominibus plus industriæ in sacris illis rimandis accederet, adhibitum. Ita enim is *de Gemmis Annular. Schem. 47.*
„*cap.* 144. Ista sacra præcepta per ænigmata tradebantur, tum
„quia veneratione digna essent ac admiratione: tum, ut per eo-
„rum obscuritatem exerceretur hominum fides, quæ certa cre-
„dulitas est rerum apparentium. Ita sanè Legem divinam Pro-
„phetæ passim per ænigmata promulgarunt, & ipse Dei Filius
„homo factus, per parabolas eam edocebat. Quare Sphinges ap-
„positæ templis Ægyptiorum, non taciturnitatem atque silentium
„Mysteriorum sacrorum indicabant; sed eorundem veneratio-
„nem, tanquam admirabilium, & certam credulitatem atque
„fidem, velut à Deo provenientium adeoque properam & prom-
„tam observationem &c. Et facit huc, quòd *Sphinx* interfecisse dicta sit eos, qui proposita ab illa dogmata non intelligebant, quo indigitatum, homines divina præcepta non audientes eaque negligentes ac non observantes, à vindice Deo, per monstra barathri necari atque in abyssum miseriarum profundumque calamitatum, ab infenali *Sphinge*, Justitiæ divinæ ministra demergi, cujus rei simulachrum apertè spectandum exhibet Licetus *Schem. præf.* ubi in gemma *Sphinx* exhibetur hominem arreptum apprehensumque medium in aquarum lacum amplissimum demergens. Quod verò de Sigillo Augusti Pierius dixit, de eo sic
„Plinius *lib. 37. cap. 1.* Divus Augustus inter initia Sphinge si-
„gnavit. Duas in matris annulis jam indiscretæ similitudinis in-
„venerat. Alterâ per bella civilia, absente eo, amici signavere
„Epistolas & Edicta, quæ ratio temporum nomine reddi postu-
„labat, non infaceto lepore accipientium, ænigmata afferre
„eam Sphingem. Quin etiam Mæcenatis Rana, per collationem
pecuniarum in magno terrore erat. Augustus postea, ad evitanda“
convicia Sphingis, Alexandri M. imagine signavit. V. plu“
ra apud memoratum Licetum *passim*, inprimis autem *Schemate seq.* 48. Cœterùm, quæ Σφίγγες Græcis & Σφίγγια, *Spinturnicia* Latinis dicta esse, docet Salmasius, producto genitivo σφιγγὸς; sicut ex ὄρτυξ, ὄρτυγος, factum est Lat. *coturnix*, V. eum *ad Solinum pag.* 377. & infrà in voce *Spinturnicium*: Plura verò de *Sphingibus*, apud Car. Paschalium *in Coronarum libb.* Casp. Barthium *ad Statium passim*, Bochartum *Hierozoici Parte poster.* Alios.

Sphinx Mystagoga, seu *Diatribe de Mumia hieroglyphicata*, ex Ægypto in Galliam non ita pridem translatâ, hieroglyphicorum, quibus inscribitur, explicationem continens; titulus libri est, auctore Athanas. Kirchero editi, Amstelodami anno C. 1674

Sphondylus, V. infrà *Spondylus.*

Sphragis, apud Plinium *lib. 37. cap. 8. nec diversæ* (gemmæ) *quas* Sphragidas *vocant, publico harum gemmarum dominio iis sanctione data, quoniam optimè signent*: gemmæ nomen, è sardæ generibus. Hic enim primus & vetustissimus apud Græcos usus istiusmodi minoris formæ lapillorum fuit, ut sculperentur & auro includerentur, digitoque gestarentur ad signandum, unde gemma propriè σφραγὶς est dicta. Inde & Hesychio vox non pro gemmæ signo, sed pro gemma qualibet, & lapide annulari ad signandum cavato, sumitur. Cujusmodi gemmarum statam certamque fuisse magnitudinem hinc discimus, quòd sardæ quoddam genus, quæ paulò amplior esset, *δίσημος* diceretur, quasi duplicis σφραγῖδος magnitudinem haberet. Hinc σφραγιδοφύλαξ, quæ πυελὶς aliàs, *obstrigillum* est, pala annuli: quod gemmam conclusam cohiberet & adservaret, sic dicta. Sed & Σφραγὶς simpliciter dicta Lemnia terra, à signo Dianæ illis impresso, V. suprà. Annuli quoque pala, quæ rotunda & cava erat, ut gemmam insertam teneret. Hesychius, σφενδόνη τὸ τοῦ δακτυλίου ἐπίσφαιρον, ἡ σφραγίς. Et hinc de vestium ocellis: quemadmodum Hebræi quoque palas annulorum & vestium clavos, plumas seu ocellos, eodem nomine appellarunt. Idem Hesychius, σφραγῖδες αἱ ἐπὶ τῶν δακτυλίων, καὶ τὰ τῶν ἱματίων σημεῖα. Diversi ab his erant clavi quadrati, quos *tesseras* Latini, & *tabulas* eccentriores, Græci *κύβους* dixere. Item orbiculi pantherarum apud Oppianum, *breves in candido macularum oculos* vocat Plinius. Qua de re V. Salmasium *ad Solinum passim*, *ad Vopiscum in Carino*, & suprà ubi de *Annulis*, *Clavis*, *Plumandi Arte* &c.

Spica, corpus est ex granis ordine dispositis & aristis constans, ex Græco σπίχυς, Æol. σπάχυς, unde Lat. *spicus*, ita enim Vett. primò enunciarunt, quæ postea *Spica* dicta est. Servius, *Dicimus autem & hic spicus, & hoc spicum.* Propriè de frumento, inde de croco, quod *Spicam Cilissam* vocat Ovidius,

Et sonet accensis spica Cilissa focis,

Quoniam in eo fila lutea de medio surgunt, quasi quidam mucrones vel cuspides, quæ tanquam in *spica* aristæ, Græci γλωχῖνας vocant. Eandem prorsus ob rationem Indica nardus *Spicæ* accepit nomen: Radix enim illa quidem, sed quæ caulem e solo erigat, aliquando plures, multis capillaceis ac densis foliis, instar aristarum, obsitos: quod à Vett. quibusdam proditum historia recens comprobavit, V. Garciam *de Aromatis lib. 1.* Hinc Auctor Carminis *de Phœnice*,

His addit teneras nardi pubentis aristas.

Sunt autem hæ aristæ in nardo folia ipsa, quæ tenuia admodum in acumen desinunt, qualia Græci τριχόφυλλα appellant. Inde σταχυότριχα νάρδον dixit Meleager; & malè in nardo spicam à folio distinxit Plinius *lib. 12. cap. 12.* Sed & infimæ Græciæ στάχυς absolutè, h. e. *Spica*, nardus dicta est. Unde *Spicatum* unguentum, multo olim in usu apud Romanos, de quo V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1065. Porrò à *Spica*, *spicea* corona dicta est, de qua mox: item *spicatæ faces*, quæ lignum minutatim concisum habent in tenues astulas, veluti aristas, quæ *spicæ* formam reddunt. Gratius,

Spicatasque faces ferre ad nemora alta Dianæ.

Apud quem, ut & Virgilium, *inspicare faces* non est acuere, sed in multas aristas concidere. Cujusmodi facum in Sacris, Nuptiisque Vett. usus fuit, uti suprà diximus.

Spicea Corona, Cereris olim fuit. Unde apud Aristidem *Eleusin.* Hercules & Dioscuri, qui primi fuerant initiati sacris Cereris, & agone gymnico apud Atticam Eleusinem defuncti, istiusmodi coronamento insigniti leguntur. Ipsaque inde σταχυοστέφανος dicta est, inventis frugibus id honoris merita. Meminit disertis verbis *Coronæ spiceæ* Horatius *Carm. Secul.* de Cerere loquens,

Fertilis frugum, pecorisq; tellus
Spiceâ *donet Cererem* coronâ.

V. quoque Tibullum *lib. 1. Eleg. 1* Ovidium *Fastorum lib. 4.* & *Metamorph. lib.* 10. Alios. Eodem facit, quod Plutarchus de Eumene memorat. Vidit is per quietem duos Alexandros, paratos secum invicem pugnare, quorum cùm alteri Pallas, alteri Ceres faveret, hic victor extitit & coronâ è *spicis* à Dea corona-

tus est. Quare Eumenes posterâ die, audito hostibus signum esse, Palladem & Alexandrum, signum & ipse dedit, Cererem & Alexandrum, omnesque non milites solùm, sed & ipsa arma similiter coronari jussit, atque hoc pacto, velut victoriæ certus, in campum descendit. Sed & Isis Ægyptia *spicis* coronatur, apud Tertullianum *de Cor. Mil.* *Prima Isis repertas* spicas *capite circumtulit.* Juno item Ζευξίδια Argis, apud Etymolog. in voce hac. Nempe Juno hæc eadem cum Iside, nec Isis à Cerere diversa, uti suo loco diximus. A' Cerere transiit corona hæc ad Romulum & Sacerdotes Arvales, qua de re sic Plinius *lib.* 18. *cap.* 2. *Huic certè ab Acca Laurentia* —— spicea corona, *quæ vitta alba colligaretur, in Sacerdotio pro religiosissimo insigni data, quæ prima apud Romanos fuit corona. Honosq; is non nisi vitâ finitur* &c. Cœterùm boni semper ominis habita est: unde sub Claudio Principe Equiti cuidam Romano crimini data est *nocturnæ quietis species objecta, tanquam vidisset Claudium spiceâ coronâ evinctum, spicis retro conversis, eaq; imagine gravitatem annonæ dixisset*, uti refert Tacitus *Annal. lib.* 11. V. Car. Paschalium *Coronar lib.* 4. *cap.* 13. *lib.* 7. *cap.* 15. & suprà ubi de *Cerere*.

Spiculum, à *spicæ* similitudine sic dictum, teli genus apud Romanos fuit, idem Dempstero cum hasta & sparo. Quod enim C. Nepoti *in Epamin. Sparum* seu *us*, id Valerio Maximo *lib.* 3. *cap.* 2. *Spiculum*, Ciceroni verò *de finibus bon. lib.* 2. *Hasta* dicitur. Hinc *Spiculatores* vocati Principum satellites, à gerendis viz *Spiculis*, quorum mentionem facit Corn. Tacitus *passim*. Apud Marcum *cap.* 6. *vers.* 27. ubi de Johanne Baptista in carcere Herodis jussu decollato, Σπεκουλάτωρα legimus, voce Latinâ corruptâ, & *i.* in *e.* mutato, sicut pleraque alia reperiuntur, ut λεγεὼν, *legio*, κοδράντης, *quadrans*, λέντιον, λεγεῶν, μίλιον, ... , μόδιος, ξέστης, πραιτώριον, ... , σουδάριον, ... , φόρον, τίτλος, φραγέλλιον, φραγελλόω, passim in Novo Test. Beza *Notis ad Matth. cap.* 5. *versu* 26. A' *Spiculatoribus* caligam habes *Spiculatoriam*, apud Suetonium *Caligulâ*, sicut Bayfius emendavit, *cap.* 52. Ubi tamen sunt, qui *Speculatoriam* retineri malunt, de qua voce *suprà*. Neque verò Satellitum solùm, sed & Heroum gestamen *Spicula* fuere, & quidem bina, quæ manu solebant ferre, uti de Messapo, apud Virgilium *Æneid. lib.* 12. de Gallis, apud eundem *lib.* 8. de Polynice, apud Papinium *Thebaid. lib.* 4. *versu* 86. & *lib.* 5. *versu* 234 de Penthesilea, apud Q. Smyrnæum *lib.* 1. &c. legimus. Idem mos pilorum in Militia Romana, uti docet *in ea* Lipsius *lib.* 3. *cap.* 4. De *Spiculo* Herculis in acum crinalem verso, V. Salmasium *ad Tertullianum de Pallio cap.* 4.

Spina, terram post Hominis lapsum maledictam quæ asperare cœpit, Genes. *cap.* 3. *versu* 18. peccatorum nudos pedes lædens, velut monitor fuit acer, qui culpæ ipsis refricaret memoriam & de miseria aurem velleret. Unde & Athenienses instituerunt, ut in solennibus nuptiarum puer patrimus & matrimus gestarent *spinas* cum fructibus quercus, diceretque canistrum ibi positum esse plenum panibus, addens, ἔφυγον κακὸν, εὗρον ἄμεινον, *Effugi malum, inveni melius.* Quo indigitatum illis infaustum *spinarum* omen est. Postquam verò in sacratissimum Servatoris nostri caput, qui *maledictio pro nobis factus est*, Galat. *cap.* 3. *versu* 13. ausa ascendere, usum mutavit. *Coronam enim è spinis contextam* (Præsidis milites) *imposuerunt ejus capiti*, Matth. *cap* 27. *versu* 29. quod immaculatus noster Agnus patientissimè pertulit, ut à maledictione peccatique aculeo nos liberaret. Hanc è junco marino, quem Græci ὀξύσχοινον vocant, fuisse complexam, haud pauci putarunt. Sed nulla est junci species, in cujus descriptione vel Theophrastus, vel Plinius, vel alii probati Scriptores *Spinas* commemorent: thyrsum autem & acumen, in quod desinunt nonnullæ juncorum species, insulsè *spinas* vocaveris. Videtur autem errori occasionem dedisse vox πλέξαντες, id est, *contexentes*, quam in historia illa Evangelistæ usurpant: Nam id verbi propriè locum habet in vitilibus, ad quæ accommodatissimus est juncus; sed & de aliis rebus dici nemo ignorat. Et de corona illa tantum scimus. Clemens Alexandr. *Pædag. lib.* 2. *cap* 8. ostendit factam fuisse ἀπὸ βάτου, è rubo, rubumque illum confert cum eo, in quo Deus apparuit Moysi, mysterium aliquod in utriusque comparatione observans. Sed quum ruborum multæ sint species, inanis atque inutilis labor fuerit, velle quærere, quæ potissimùm species ad hanc coronam sit adhibita. Marcellus Empiricus ex alba *Spina* Christum coronatum fuisse, scribit; ut de aliis nil dicam. Hodieque coronæ hujus reliquias superesse, contendit Baronius, sed idoneo, quo id probetur, argumento opus est. V. Isaac. Casaubonum *Exercitat.* 16. *ad Baron* §. 74. Aliud coronæ genus fuit ex baccis *Spinæ*, κατ' ἐξοχὴν sic dictæ Plinio, quæ ὀξυάκανθος Græcis, Theophrasto quoque ἄκανθος simpliciter, alias *Alba spina* vocatur, Romanis in usu. Apud quos eadem facibus nuptiarum auspicatissima habita est, uti tradit Varro: etiam malas noxas avertere credita, unde & virga inde lanalis fiebat. Salmasius *ad Solinum pag.* 525. Porrò, veteres Ascetas sibi dormituris *Spinas* supposuisse, ut ab iis compuncti citiùs expergefierent, dictum suprà, in voce *Somnus*. Fibulæ loco, *Spinâ* nexum Sagum Germanos gestasse suo tempore, Tacitus tradit; & ostendit *icon* Sagi Germanici, quam ex Cluverio in suum opus transtulit Octav. Ferrarius *de Re Vestiar. Part.* 2. *lib.* 3 *cap.* 10. Nec *Spinis* defuit, apud Romanos olim, suus Deus *Spinensis*, ab iis evellendis nomen nactus, ut legimus apud Gerh. Joh. Vossium *de Idolol. orig. & progr. lib.* 2. *cap.* 61. &c. Plura hanc in rem, ut & de variis arboribus *Spinæ* nomen gerentibus, *Spina viz. Ægyptia*, candida, unde acacia colligebatur; *nigra*, cujus siliqua succum præbuit coriis tingendis, lignum verò navigiorum costis utilissimum fuit; *Spinâ Arabicâ*, *Spinâ Indicâ*, ebeno simili, unde mastiche; *Spinâ Thebaicâ*, eadem cum Acacia, ex qua gummi, cui *Thebaico* nomen: *Spinis* item *Fullonis*, aliisque, V. apud Salmasium *ad Solinum passim*: uti quædam alia de *Spinis* suprà, ubi de *Pharisæis*, item *Reliquiis*.

Spina, in Circo dicebatur Latinis, quæ Κρηπὶς Græcis. Et quidem *Spinæ Circi* meminit Cassiodorus, ubi de Circo, & Scholiastes Juvenalis, *ad illum versum*,

Plebejum in Circo positum est & in aggere Fatum.

Ubi adnotat, *in Circo, in spina.* Nempe sic dicta est crepido extans per medium Circum, inter utrasque metas, seu septum, seu margo, e ligno factus, circa quem equi curricula sua peragebant: quem non tantùm longum, sed etiam latum aliquantum fuisse, necesse est, aliàs *Intermetium*, item *Euripus*, uti suprà vidimus. Voce ab animalibus eò translatâ: Ut enim *Spina* per medium dorsum animalium porrigitur eminetque, ita & *Spina* per medium Circum. Certè aliquid eminens, velut dorsum, in Circo fuisse, ostendit Cassiodorus. *Spina*, inquiens, *infelicium captivorum sortem designat, ubi duces Romanorum supra dorsa hostium ambulantes laborum suorum gaudia perceperunt.* In media hac *Spina* obeliscus erectus stabat, supra quem aræ tres, Saturni, Jovis & Martis; infra versùs carceres aræ totidem, Veneris, Mercurii & Lunæ. Ibidem delphinorum columnæ, cum aliis ornamentis Circi erant collocatæ, de quibus etiam suprà aliquid diximus. Sunt tamen qui Euripum recentioris ævi, à *Spina* diversum facientes, sic dictam solùm volunt partem ejus mediam aliquâ ligneâ fabricâ eminentiorem factam, quod Græcis ξυλοργία ... & μέσον ... τοῦ ἱπποδρόμου appellatum: Qua de re V. Salmasium *ad Solinum pag.* 909. & *seqq.*

Spinalium, adde: In *Vita* Adalberonis, posterioris Episcopi Mettensis, ab æquali Abbate, circa A. C. 1000. scripta, *Spinal* castrum vocatur, & in pago Calvomontensi, ad Mosellam, collocatur, his verbis: Domnus Deodericus, Mettensis Episc. cui " Adalbero noster successerat, in pago Calvomontense locum " quendam, inter Mosellam & montem, qui in devexo sui castrum " habet, ex accidenti linguâ rusticorum *Spinal* vocatum, divi- " no famulatui aptum reperiens. Monasterium construxit, conse- " crans illud Domino & S. Goerico, cujus ossa eò transtulit. Ibi " Adalbero ancillas Christi, sub regulari vita & institutione pa- " tris Benedicti bene edoctas, collocavit & dotavit. Tum addit, " Castrum imminens Monasterio, sedes est Episcopalis. Nimi- " rum castrum hoc à *spina* montis Mosellæ proximi, in qua positum est, nomen accepit: *Spinal* quoque & *castrum Spinalense* dictum, *in Chron.* de Episcopis Mettensibus, quod in A. C. 1260. desinit. Certè, ut capita & vertices, frontem & fauces, sic & dorsum & *spinam* & pectus & latera & costas pedesque montibus tribui, constat. Vulgò nunc *Espinal* nuncupatur, estque positum ad ripam flum. Mosellæ, 4. leuc. ab Alteriaco castro Abbatiâ inclyto *Anrey*, dissitum. V. Hadr. Valesium *Not. Gall.* in voce *Calmontensis pagus*.

Spinensis, Deus ad Romanos, ab evellendis *spinis* dictus. V. suprà in *Spina*.

Spinetum, adde: Nomen ei à solo, in quo conditum est, *spinoso*. Sic *Spinetum* aliud est, juxta Lusarchias, *Espinay*: & in Decanatu Linariensi, *Espinay sur Orge*; vici Diœceseos Parisiacæ, aliaque in Gallia loca non pauca, Vales. At *Spinetta*, vulgò vocatur instrumentum Musicum, compluribus æreis filis constans, in quo ordine digesta plectra subsilientia, corvinarum pennarum cuspidibus, seu *spinis*, mucronata, sonum edunt: de quo suprà in voce *Clavicymbalum*.

Spingardus, seu *a*, apud recentioris ævi Scriptores, Sanutum *lib.* 2. *part.* 4. *cap.* 8. Auctorem *Historiæ obsid. Jadrensis lib.* 1. *cap.* 38. & *lib.* 2. *cap.* 12. machinæ bellicæ seu balistæ species est, quam *Espringale* Scriptoribus Gallicis appellari, monet Car. du Fresne *Glossar.* V. *Spingarda*.

Spinther, histrio, adde: Lentulus hic *Spinther* primus Apollinaribus Ludis vela in theatrum duxisse, memoratur. Plinius *lib.* 19. *cap.* 1. Postea in Theatris (invalescente nempe luxu) " tantùm umbram fecere vela, quod primus omnium invenit Q. " Catulus, cùm Capitolium dedicaret; carbasina deinde vela pri- " mus in Theatrum duxisse traditur Lentulus Spinther &c. V. " quoque infrà ubi de *Velis*.

Spinther, mel. *Spinter*, Festo *armillæ genus, quo mulieres utebantur, brachio summo sinistro*: quod quale fuerit, ignoramus quia ab armillis distinxit Plautus *Menæchm, Actu* 3. *Sc.* 3.

Redde Spinter, *si non meministi*. ME. *mane.*
AN. *Istuc*. ME. *ubi illa armilla sunt, quas tibi dedi.*

Nisi utriusque brachii, utriusque sexus sint armillæ, & *Spinter* sinistri tantùm fœminarum, vix in his tenebris aliud dici potest. *Spinter* caduceatorum, in armillæ venit nomenclationem Budæo. Unde postas *armillatos* cursores appellat, partim ob insigne, quod præferunt; partim quia armillæ instar ab armo dependent. Fibulam vel Armillam *Spinteris* notione intelligit Priscianus *lib.* 5. Hincque fibulam in *Spinter* commutavit Florens Christianus, apud Aristophanem *Lysistratâ*: ut ad illud Plauti in *Menæchmis* respexisse Poetam ostenderet,

Jubeasq; novum Spinter recoquimarier:

V. Thom. Bartholini *Schedion de Armillis Vett.* A' Gr. fortè σπινθήρ, *scintilla*, quod auro scintillaverint, Gouldm. *Dictionar.*

Spinturnix, seu *Spinturnicium*, vett. Romanis dicta *sphinx*, genitivo σφιγγος producto, uti suprà ostendimus: Quadrupes viz. turpis figuræ *fusco pilo, mammis in pectore geminis*, Plinius *l.* 8. *cap.* 21. in aridis Ægypti & locis Æthiopiæ vicinis frequens, ut habet Agatharchides, Diodorus *lib.* 3. Ammianus Marcell. *lib.* 22. cui postmodum alas affinxere Græci: Ægyptii certè, ut erant, sine alis semper pinxere. Hinc de homine aut muliere deformi. Vetus versus,

Occursatrix artificum pessima spinturnix.

Et Plautus,

Pithecium præ illa & spinturnicium &c.

V. Salmasium *ad Solinum pag.* 377. Non desunt tamen, qui meras fabulas omnem *Spinturnicum* seu Sphingum historiam asseverant, ut P. Bellonius *Observationum lib.* 2. *cap.* 46. quem vide ex diversis formis vett. Operum suam sententiam confirmantem.

Spinula, seu *spina parva*, inter aurea mulierum ornamenta nonnullis recensetur. Exodi *cap.* 35. *versu* 22. ubi vocem Hebr. חח *chaum*, *fibulam* aut *aciculam* significare existimant. Kimchius explicat, *Ornamenta instar acus, quâ perforant & jungunt duas oras indusii sub gutture.* Galli *espingle* vocant, ex Latino, a figura; & quia *spina* olim fibularum & acicularum vicem præstabant. Hinc *Æneid. lib.* 3 Achæmenides inter Cyclopes degens, habuit,

Consertum tegmen spinis ——

Ad quæ verba Tacitus palàm alludens *de Moribus Germ. Tegmen*, ait, *omnibus sagum fibulâ, aut si desit, spinâ consertum.* Qua de videndi Fullerus *lib.* 5. *cap.* 13. & Mesnagius *de L. Gall. Origin. p.* 703. laudati Sam. Bocharto *Hierozoici Parte prior. lib. III. cap.* 4. Apud Ecclesiæ Rom. Scriptores vox inprimis usurpatur de trinis aciculis, quibus Pallium Archiepiscopale constringitur, ut videre est apud Honorium Augustod. *lib.* 1. *c.* 22. *Spinulæ, quibus Pallium configitur*, Aliosque. Pro quo *Spindula* nonnunquam occurrit: unde *Spindulatus*, i. pallio Archiepiscopali ornatus, apud Gervasium *de Repar. Eccl. Cantuar.*

Spinus, Gr. σπίνος, malè *aquatic* redditur Gazæ, hoc tamen nomine non carduelem indigitari, sed aviculam parvam, quam Galli *Serinum* hodie vocant, contendenti. Fringilla namque σπίνος Græcorum est, quæ in urbibus ut plurimum æstate degit & supra tecta domorum cantillat. Eam cum turdis venum exponebant Græci, unde σπίνους & κίχλας Comici sæpe jungunt. Inter quos Aristophanes 7. σπίνους obolo vendi dicit,

Ὅτι συνέχουν τοὺς σπίνους πολὺ καθ' ἑπτὰ τοῦ ὀβολοῦ,
Εἶτα φυσῶν τὰς κίχλας.

Inter aves enim mensis commendatas etiam *spinus*, apud Pollucem, & Stobæum *in Excerptis c.* 55. Galli hodie *pincionem* vocant; σπίνος namque & σπίνθος idem, unde σπινθίον, ex quo *spinthio, pinthio, pincio* &c. Sed & sic quidam vocasse videntur minimum passerculi genus, quem τρωγλίτην & τρωγλοδύτην Græci vocant. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 444. 445. & de *Spino*, prunorum arbore, quam *Prunellam* Galli vulgò vocant, Eundem *p.* 525.

Spira, convolutio & concumulatio crinium muliebrium, apud Romanos, dicta est. Multis enim gradibus & spiris cumulatam & convolutam in altitudinem comam extruere illorum mulieres consuevisse, docet Juvenalis,

——— *tot adhuc compagibus altum*
Ædificat caput ——

& diximus suprà, ubi de more *Comam struendi*, item in voce *Capillatura*, ubi ex alienis & ascititiis capillis strui has *spiras* solitas vidimus. Cujusmodi *spiram* capillorum rufforum duci servo in Theatro Pollux dat *lib.* 4. *cap.* 19. Hinc *spirosus capillus* Appuleio, in spiram cumulatus & convolutus, *Milesiarum lib.* 2. V. Salmasium *ad Tertullianum de Pallio c.* 4. ut & infrà, in vocibus *Suggestum* & *Tutulus*.

Spiramenta, apud Vitruvium *lib.* 7. *c.* 4. Deinde insuper animatæ tegulæ ab imo ad summum parietem figantur, quarum interiores partes curiosiùs picentur, ut ab se respuant humorem: item in imo & in summo supra cameram habeant spiramenta: foramina sunt, sicut idem canalium exitus, quibus humor egeritur, eodem modo vocat. Græcis ἀναπνοαί. V. suprà in vocibus *Animata tegula*, *Elices*, *Nares*.

Spiritales, dicti olim Valentiniani Hæretici, à seipsis, cùm orthodoxos *Psychicorum* contitio aspergerent. Irenæus *adv. hær.* Valentini *lib.* 1. *c.* 1. Spiritales, qui perfectam cognitionem habent de Deo, semetipsos dicunt—Et licèt in quibusdam materialibus operibus sint, nihil semetipsos noceri, neque amittere spiritalem substantiam. Quapropter & sine timore omnia, quæ vetantur, hi qui sunt illorum perfecti, operantur &c. V. de illis Jo. Forbesium *Instruct. Historico-Theologic. l.* 1. *c.* 37. *num.* 2.

Spiritus Cohibitio, inter Vett. γυμνάσματα, V. suprà, ubi de *Gymnastice*.

Spithama, longitudo propriè duodecim digitorum, seu 3. παλαιστῶν; unde Ægyptiarum aspidum speciem unam σπιθαμιαίαν vocat Strabo, nempe breviorem alterâ, sed morsu magis feralem, ὀξυθανατωτέραν; quam cum chelidonia eandem judicat Salmasius *ad Solinum pag.* 342. Plinius pro semipede vocem alicubi accipit, alibi σπιθαμιαῖον *bipedalem* vertit, neutrum accuratè, meliùs *dodrantalem* alio loco, ut idem Salmasius docet *pag.* 1328. De *Spithamæis* Pygmæis, V. in hac voce.

Splanchnoptes, servus Periclis, inter celebria ex ære signa, memoratur Plinio *lib.* 34. *c.* 8. Stipax Cyprius uno celebratur signo, Splanchnoptes. Periclis Olympii vernula hic fuit, exta torrens, ignem oris pleni spiritu accendens. Meminit ejusdem servi idem *lib.* 22. *c.* 17. Vernula charus Pericli Atheniensium Principi, cùm is in arce templum ædificaret, repsissetque super altitudinem fastigii & inde decidisset, hac herba dicitur sanatus, monstratâ Pericli somnio à Minerva. Quare Parthenion vocari cœpta est —Hic est vernula, cujus effigies ex ære fusa est, & nobilis ille Splanchnoptes. Græcè σπλαγχνόπτης, q. *exta inspiciens*, aruspex. Σπλάγχνα enim exta sunt, unde σπλαγχνεύειν, quo verbo ritus omnis continetur, quo exta inspiciebantur, probabantur, aræ imponebantur & quæ edulio erant, comedebantur: quibus peractis thus & vinum in ara libabant, quod ἐπὶ τοῖς σπλάγχνοις σπένδειν vocat Arrianus *in Periplo Ponti Euxini*. V. Salmasium *ad Solinum p.* 129. & suprà in voce *Proficia*.

Splen, non paucis Veterum, Erasistrato inter alios, Theophrasti discipulo, & Aristotelis ex filia nepoti, apud Galenum *de Atra bile*, viscus noxium aut certè nullius usus visum est, nec certo fine à natura factum: qui proin σπληνικοῖς medicamentis (qualia sunt teucrium, scolopendrium & hemionitis) illum paulatim consumere, vel ferro candente exurere, vel excisione denique ex corpore prorsus exscindere tentarunt. Et quidem præter modò dicta, remediorum hujusmodi longam seriem habet Samonicus c. 24. Modum adurendi hunc tradit Paulus Ægineta *lib.* 6. *c.* 48. *Cutis, quæ lieni incumbit, hamo elevata, oblongo ferro candenti per totam ipsa aduretur, ut unico impressu duæ fiant crustæ* &c. De exsectione, idem Samonicus; cùm is—

—— *tumidas noces, & risum addis ineptum,*
Dicitur exsectus facilès auferre cachinnos.

Quod utrumque tamen, exustio viz. & exsectio, mulsis carnificina potiùs videtur esse, quam medicina, V. Trallian. *l.* 8. & Cœl. Aurelianum *l.* 3. *c.* 4. Interim non equis solùm exemptum *splenem*, ut agiliores essent ad cursum, legimus in *Gemara Sanhedrin c.* 2. *sect.* 9. ubi de 50. cursoribus, quos sibi comparasse dicitur Adonija 1. Regum *c.* 1. *versu* 5. & apud Absyrtum *Veterin. lib.* 1. *c.* 40. sed & hominibus. Plinius *lib.* 11. *c.* 37. *Peculiare cursus impedimentum in eo, quamobrem inuritur cursorum laborantibus. Et per vulnus etiam exemto vivere animalia tradunt.* Ubi quod de cursus impedimento ait, firmat Plautus *Curculione*, ubi leno Cappadox *Actu* 2. *Sc.* 1.

——— *accrevit labor,*
Nam jam quasi zonâ liene cinctus ambulo.

Et in *Mercatore Actu* 1. *Sc.* 1.

—— *genua hunc cursorem deserunt,*
Perii, seditionem facit lien ——

Unde & apud Riolanum *Anthropol. lib.* 2. *c.* 23. Turcis cursoribus lienem inuri, narrat Rosserus: idque verum esse audivit, sed nunquam modum rescire se potuisse, refert Nicolai *Itiner.* V. Sam. Bochartum *Hieroz. Partis prior. lib. II. c.* 11.

Splendoclastus, apud Rainerum *de Invent. reliqq. S. Eustochii & Acutli*, vox hybrida est Carolo du Fresne, composita viz. ex Lat. *Splendor*, & Græco κλαστὸς, *fractus*, & epitheton auri obryzi, in tenuissima folia dilatati. V. illum in *Glossar.* Certè *splendor* de auro, apud Græcos Latinosque passim dicitur, ut videre est apud Salmasium *ad Tertullian. de Pallio c.* 3. Sed & de aliis rebus, cocco, igne, vestibus, quæ ponderibus atque tormentis pressa *splendere* cogebantur, uti ait Seneca *de Tranquill. lib.* 1. V. suprà ubi de earum *Candore*, item in voce *Prelum*, alibique passim.

Spodium, Græcè Σπόδιον, everrimentum est caminorum metallicorum cum scintillis & carbonibus, cineribusque (unde nomen) mixtis: Dioscorides εὕρεμα vocat, & ἀπὸ ψήγματος τῶν ἐδαφῶν τῶν καμίνων. Unde Gerardus malè *Tabaxir* Persarum sic vertit, quod est Saccharum vett. & *Sacar Mambu* hodiernorum Indorum; ab Avicenna seductus, qui cinerem id putavit esse arundinum exustarum, quæ vi venti seipsas compulsantes flictu ignem conciperent. Nec meliùs Garcias ab Horto cum *Tutia* confundit, quam cadmiam esse, certum est. Cæterùm σπόδια pleraque oculis

proficiunt, & ex his medicamenta ὀφθαλμικὰ parantur. Hinc σποδιὸς, cinericius, gilvus; qualis & asinorum color. Simonides,

Τὸν δ' ἐκ τε σποδιῆς [illegible]

In equis deterrimus. Vugilius,

—— —— *color deterrimus albis*

Et gilvo ——

V. Salmasium ad Solinum p. 256. 1022. & 1332.

Spolia, propriè appellata sunt olim pannicularia ea, quibus indutus erat reus, cum ad supplicium deducebatur, *l.* 6. *ff. de bon. damnat.* Unde *Spoliare*, vestes reorum exuere; quæ à lictoribus plerunque distrahi & inter eos dividi solebant: & *Spoliatorium* locus, in quo spoliari solebant, ut videtur vox illa apud Plinium *Panegyr.* sumi. *Nunc Templum, nunc verò Deus, non* Spoliarium *ci vium cruentarumque prædarum sæ vum receptaculum.* Sed de hac voce *infrà.* Inde etiam, quæ cui latro abstulit, *Spolia* dici cœperunt, *l.* 31. *§.* 1. *ff. depos.* item, quæ in bello hosti sive vivo, Græcis λάφυρα, sive mortuo, Græcis σκῦλα, vocata, detrahuntur. Hæc antiquitus Deorum Fanis suspendebantur. Valer. Maximus *lib.* 7. *cap.* 6. *tit.* 2. *Operâ M. Junii Dictatoris Remp. administrantis* Spolia *affixa templis, Deorum Numini consecrata.* Hinc *lanceas & sagittas aureas a Rege Sophone captas David in gazophylacio consecravit,* apud Jos. *Antiqq. Judaic. lib.* 8. *c.* 10. Græci quoque ut plurimum Diis suis ea sacra fecerunt, nonnunquam Delphos miserunt, ἀκροθίνια illis dicta, quod prædâ in acervum congesta ejus τὰ ἄκρα Diis dedicarent. Quò respiciens Megara apud Euripidem, cum de nurubus, quas selegisset, verba facit, ait,

Ἐγὼ γυναῖκας ἐκλεξαμένη [illegible]

Pulchrè de hoc ritu, Silius *Punic. lib.* 1.

In foribus sacris, primoque in limine Templi
Capti vi currus, belli de more, armaque rapta
Bellantum ducibus, sævaque in Marte secures,
Perfossi clypei, & servantia tela cruorem
Claustraque portarum pendent.

Et meminit ejus Horatius *lib.* 4. *Od.* 15. ubi de Parthis,

Et signa nostro restituit Jovi
Direpta Parthorum superbis
Postibus.

Priùs tamen in triumphis ducebantur. Post Duces enim catenatos, obsides incedebant, Liv. *Dec.* 4. *lib.* 4. succedebant his tormenta bellica & catapultæ, Idem *Dec.* 3. *lib.* 9. cælatum dein argentum, hostibus ereptum, lætantis civitatis oculis ingerebatur, Plut. *in Paulo Æmilio*: sequebantur *Spolia* & arma hostibus detracta, Liv. *Dec.* 4 *lib.* 9. &c. V. Thom. Dempsterum *in Rosinum lib.* 10. *c.* 29. Etiam Tropæis affigebantur *Spolia*, cum inscriptione, quod τὰ σκῦλα ἐπὶ τροπαίοις ἐγγράφειν vocat Scholiastes Eurip. *in Phœnis.* Imò Tropæa nihil aliud erant, quam *trunca corpora cum spoliis.* V. Fabricium *in sua Roma* & in voce *Tropæum.* Querno inprimis stipiti affixa. Ita enim victo Acrone Romulus, quercum decidit ingentem, in formam tropæi, ad quod singula ejus arma suspendit, apud Plutarchum *in eo*: quod idem de Marcello, Britomartis Regis Celtici victore legimus, apud eundem in *Marcello.* Hinc de quercu Virgilius *Æn.* 10.

Hæc arma exuviasque viri tua quercus habebit.

V. eundem *Æn.* 11. ubi de Mezentii exuviis, de quercu decisâ suspensis, Claudianum *in Rufinum lib.* I. Pausaniam *lib.* I. Alios &c. Et hæc quidem publicè: Postea privatis quoque domibus arma *Spoliaque* hostibus adempta suffigi cœperunt; quæ venditâ domo ad emptorem transibant, qui ea refigere non audebat. Plinius *lib.* 35. *c.* 2. Aliæ foris & circa limina animorum ingentium imagines erant, affixis hostium spoliis, quæ nec emptori refigere liceret, triumphabantque, etiam dominis mutatis, ipsæ domus. Unde Val. Flaccus *Argonautic. lib.* 1. *in fin.*

—— —— *Si quando pectore ductor*
Vulnera nota gerens, galeis præfixa, rotisque
Cui domus.

Et Tibullus *lib.* I. *Eleg.* I.

Te bellare decet terrâ, Messala, mariqué,
Ut domus hostiles præferat exuvias, &c.

Principum inprimis ædibus: Sic enim de palatio Ovid. *Tristium lib.* 3. *Eleg.* 1.

Singula dum miror, video fulgentibus armis
Conspicuos postes tectaque digna Deo.

Inde, bello ingruente, refigenda. Statius *Achilleid. lib.* I.

Nulla immunis humus, velluntur postibus altis
Arma diu oim dimissa Patrum.

Silius Italicus *Punicor. lib.* 10

—— —— —— *Recepta arma*
Diripite, opibus, templis; vos aurea raptim
Nudate & clypeos in bella refigite captos.

V. Dempsterum præfatum *lib.* 5. *cap.* 28. & suprà in vocibus, *Opima*, item *Præda.* Neque verò hominum solùm, sed & ferarum occisarum *Spolia*, olim publicè ostentata. Certè Hercules *sine Spolio leonis* nusquam occurrit, quem alii Heroes imitati, Tydeus apud Eurip. *Phœniss. Actu* 4. Æneas, apud Virgilium *Æn.* *lib.* 2. Nisus, apud eundem *lib.* 9. ejusdem ferè exuvlis insignes fuere: Sicut Polynices & Atalanta apri, Argus Arestorides tauri; Anchæus ursæ; Camilla tigridis, Alii aliarum ferarum spolia gestasse memorantur. Credique successu temporis cœptum, talium spoliorum gestores esse ex Diis genitos, & hoc ipso invulnerabiles, uti discimus ex Lycophronis *Cassandra.* Hinc eà à Majoribus ad posteros transmissa, & in clypeis armisque aliis magna cura effigiata sunt: quem *gentilem honorem* Statius vocat, *Thebaid. lib.* 4. In iisdem hospites excipi moris fuisse, docet Virgilius *Æn.* 8. ubi de Evandro Æneam excipiente,

—— —— *villosi pelle leonis.*

Etiam digna victoribus præmia visa, quibus inter alia ingentium ferarum exuvias nonnunquam brabei loco obtigisse, habes apud eundem *lib.* 5. &c. V. plura hanc in rem, apud Car. Paschalium *Coronar. lib.* 9. *c.* 25.

Spoliarium, Rhodigino fuit locus, in quo rei vel gladiatores semivivi olim necabantur, juxta illud Senecæ *Ep.* 13. *Nunquid aliquem tam cupidum esse vitæ putas, ut jugulari in* Spoliario, *quam in harena, malit.* Lipsio, in quo Gladiatores sepeliebantur, ex Lampridio in *Commodo, Gladiatoris cadaver trahatur, Gladiatoris in Spoliario ponatur*, Joh. Laurentio JC. *Notis ad Phædr. fab.* 2. *lib.* 2 in quo ad mortem & bestias damnati *spoliabantur*, id est, vestibus suis exuebantur, V. suprà in voce *Spolia.* Sed & sic dicta fuit tertia pars Gymnasii, quæ aliàs Κορυκεῖον seu Κωρυκεῖον Græcis, item Ἀποδυτήριον appellata est, in qua homines, qui vel exerceri vel lavari, vel utrumque agere volebant, vestes exuebant: quam Perottus cum Conisterio, parte Gymnasiorum quinta, in qua, qui inuncti erant, pulvere conspergi solebant, sine ratione confundit. Et quidem Vitruvii Coryceum, contra Vossium, ibi folle lusorio seu pila lusitatum esse, ajentem, hinc probat Mercurialis idem fuisse cum Apodyterio, quòd aliàs sequeretur, Vitruvium *l.* 5. *c.* 11. ubi de Gymnasiorum partibus exactè agit, Apodyterium, omnium partiú necessariam maximè, omisisse: quam non solùm in publicis Gymnasiis, sed & in privatis adfuisse credit, quod probat ex Plinio Jun. *lib.* 2. *Epist.* 17. *lib.* 5 *Epist.* 6. ubi is, in descriptione villarum suarum, Laurentinæ ac Tuscorum, Apodyterium inter alia adnumerat. V. Hier. Mercurialem *de Arte Gymn. lib.* 1. *c.* 9. Interim, quia lotúris, cùm in Apodyterio vestimenta posuissent, per Ephebeum, reliquaque loca in balneum transire necesse erat, sæpe autem homines in Ephebeo versarentur, à quibus haudquaquam nudos conspici honestum erat, ad hoc vitandum, in ipso Frigidario, parte Balnei secunda, videntur sese exuisse, eo magis, quòd Varro *de R. Rust.* 2. *in proœm.* atque Plinius Jun. *lib.* 5. *Epist.* 6. testantur, tam in urbibus, quàm ruri, Adodyterium quoque fuisse balnei partem, quemadmodum etiam Galenus atque Oribasius 10. *Collect. c.* 6. significare visi sunt: ubi, quâ horâ juvenis temperati corpus balneo uti debeat, exponentes, Gymnasterium (quod idem cum Apodyterio) temperandum esse mandarunt, quod nullum aliud esse potest nisi Frigidarium ipsum. Facit quoque huc illud Ciceronis, Ἀποδύεσθαι nihil alsius. Fuit autem hæc pars balnearum publicarum admodum vasta & pervia, ita ut vestimenta lavantium ibi reposita facilè surripi possent: Ob quod lege cautum fuit, fures Balneorum graviùs esse plectendos, qua de re fusè Aristoteles *sec.* 19. *Probl.* 14. Et fuit inter leges Solonis, [illegible] *Si quis ex aliquo Gymnasio vestis aut lecythi, aut alicujus vel minimæ rei, aut supellectilis è Gymnasio, aut ex Balneis aut è portubus, quod excedat decem drachmarum æstimationem, furtum faxit, morte luito*, apud Demosth. *Timocratea*: Vocatique sunt hi Balnearii fures Λωποδύται, i. ἀλείπται [illegible]. At cùm legum rigorem horum furacitas superaret, Capsarii in eum usum a balneatoribus aliisque conducti conturevertunt, ut vestimenta lavandorum à furibus conservarent. Quod intellexit fortè Juvenalis *eo versu Sat.* 10.

Quem sequitur custos angustæ vernula capsæ

Et Ovidius, otiùs *de Arte lib.* 3.

Cum custode foris tunicam servante puellæ
Celent furtivos balnea tuta jocos.

V. iterum Mercurialem *c. seq.* Haud multùm diversum *Spoliarium*, in *Gloss. MS.* ad *Disticha* Mag. Cornuti apud Carol. du Fresne, *locus nempe, ubi se denudant religiosi ad disciplinam recipiendam* &c.

Sponda, duplex in lecto, sic enim hujus latera dicta, Græcè ἐνήλατα, interior via & exterior. Illa propiùs parietem erat, eminenti pluteo munita, quamvis non tam alto, quàm ille qui ad lecti caput: atque hinc illa *plutei* propriè, sicut exterior, quæ pluteo carebat, *spondæ* simpliciter accepit nomen. Sic enim lectos in cubiculo collocabant Veteres, ut parieti propiùs admoverentur, nec in medio essent positi: & quidem ad pluteum mulieres in lectis cubicularibus cubabant, viri autem in priore sponda. Artemidorus, Τοῖς δὲ [illegible]

μίαν τῇ ἴξω τῶν ἀνδρῶν. Similiter ad pluteum cubabant pueri exoleti, unde Dolabella Cæsarem, *pellicem Reginæ, spondam interiorem lecti* vocabat. In lectis contra tricliniaribus *sponda* dicebatur pars interior, quæ mensæ admovebatur: exterior verò *pluteus*. Ideò puellæ, & pueri, qui in deliciis, interiores accumbere dicebantur, cùm in gremio amatorum suorum jacerent, nec pluteum tangerent. Scipio Africanus de Sulpicio Gallo, *Qui in conviviis adolescentulus cum amatore cum chiridota tunica interior accubuerit.* Juvenalis,

—— *jacuit gremio nova nupta mariti* &c.

V. Salmasium *ad Spartianum in Æl. Vero* & supra in voce *Anaclinterium*, item *Pluteus*. Idem Salmasius, spondam interiorem, *sinisteriorem* exponit, *ad Solinum p.* 936.

Spondaules, Græce σπονδαύλης, ἀπὸ τῆς σπονδῆς, est tibicen qui inter libationes & sacrificia Deorum tibiis canebat, ne quid ominosi audiretur. Fiebat id autem in aurem sacerdotis, ne aliud quid audiret, constabantque hujusmodi carmina *spondeo* pede. Diomedes de eo, *dictus ἀπὸ τῶν σπονδῶν, quia in Templis hoc pede quædam carmina componebantur, scilicet ut libantes sonum vocis ominosæ audire non possint.* Carmina σπονδαύλια dicebantur. Cic. *de Oratore l. 2. Tamen in hoc genere sæpe ipse vidi, cùm ex persona mihi ardere oculi hominis histrionis viderentur*, spondaulia illa dicentis. Erantque gravissima mele: unde tibiis dextris paribus seu Lydiis aut Tyrrhenis peragebantur; quæ è buxo fiebant, aut ebore, & *thuraria* quoque Solino appellantur, quod iis, cum thus in aram libabant, caneretur. Diomedes, *Cùm antiis partibus incensis altaribus Musicus choros geminis gressibus explicaret, & æquiparatione tibicen spondauliam canere juberet, ut duabus longis melodiis quasi duplicibus & pugiones votis prospera Deorum νομ... at firmaretur* &c. V. Salmasium *ad Solinum, pag.* 124. Eædem *spondaulia* dictæ & a supplicantibus quoque adhibitæ sunt. Marius Victorinus de spondæo, *Dictus a tractu cantus ejus, qui per longas tibias in templis a supplicantibus editur.* Origo vocis a verbo σπένδειν. Unde & σπονδεῖον, quod aliter περιῤῥαντήριον, vas aquæ lustralis plenum, quod in ingressu templorum ponebatur. Cujusmodi vasculam, ex ære, ἀγιαστήριον dictam, habent ut vasculum, quam templum intrantes verrebant & aquâ inde effluente sese circumspergebant, & purificabant. Et σπονδοφόροι, in Eleusiniis Sacris, de quibus V. eundem Salmasium ubi supra.

Spondylus, Græcè σπόνδυλος, item σφόνδυλος, pars purpuræ summa, cervix viz. quæ τράχηλος alias, inter quam & *pancreas papaverem*, mediam partem, tinctorius fucus seu flos purpuræ continetur, quod interpretatur Plinius, *in meatu sanciens*. Occurrit vox apud Martialem *lib.* 7. *Epigr.* 20.

Rosæ tepenti spondylus *sinu condit.*

Edules enim erant, sicut & mecones. Unde cùm per se coquerentur, inter ostrearum genera, veluti proprium genus, recensentur Polidippo apud Athenæum. Sed & Metello apud Macrobium in Indice Pontificiæ cœnæ *sphondyli* memorantur, velut speciale genus conchæ: Columellæ quoque *lib.* 10. Imo & antiqui Græci vocem posuisse videntur pro genere conchulæ marinæ. Cum enim calculorum loco parvis conchis marinis uterentur ad ferendam sententiam, quæ χοιρίναι dicebantur: postea ad eam formam calculi ex ære facti sunt, quos & σπονδύλους dixerunt, antiquo nomine retento: quo pacto σφόνδυλοι fuerint iidem cum χοιρίναις, quæ sunt conchæ marinæ, V. Pollucem, Scholiasten Aristophanis, & plura hanc in rem, apud Salmasium *ad Solinum pag.* 1127.

Spongia, inter ea, quæ tertiam naturam habent, pluribus describitur Plinio *lib.* 9 *c.* 45. ubi tria illius genera recensens, *Nascuntur omnes* inquit, *in petris: aluntur conchis, pisce, limo. Intellectum inesse his apparet, quia ubi avulsorem sensere, contractæ multo difficiliùs abstrahuntur.* Salmasio in alto quoque *spongia*, unde, & πόντια ... Græcis appellantur. Eas qui urinando expiscantur, σπογγεῖς iisdem, item σπογγοκολυμβηταὶ vocati sunt. Usus ad abstergendas mensas, unde Theopompus lepidè apud Athenæum vetulam, lingua lances detergentem, λαγαρὰν σπόγγον vocat, uti Nonius *Terginocalycem*, qui calices tergebat. Etiam apud Plautum *in Menæchmis* parasiti nomen, quod instar *spongiæ* mensam tergeret, *Peniculus* est: ex tenui enim & denso spongiarum genere penicilli fiebant.

Juventus nomen fecit Peniculo mihi,
Ideò quia mensam, quando edo, detergeo.

Pingentibus etiam & scribentibus, semper olim ad manum *spongia* dicebatur. Unde Augustus, quærentibus amicis, *quidnam Ajax* (quo nomine is tragœdiam orsus fuerat) *ageret, in spongiam incubuisse*, respondit apud Suet. *in eo c.* 85. ad quem Casaubonum vide. Sed & Gladiatoribus *spongia* in promtu erat, ad vulnera detergenda, uti alibi diximus. In bello porrò illius usus, pectori tegendo, memoratur Livio *lib.* 9. *c.* 49. Alios, V. apud Festum in *Penicillus*, Aristonem *Epigr. de culinæ instrum.* Senecam *Epist.* 70. Arrianum *Dissert. l.* 1. *c.* 11. &c. In Græca Ecclesia parva spongiolâ, quam intra corporale complicatum servant, ac *Spongiam sacram* vocant, pateram, quam in S. Communione mensæ supponunt, abstergere solent, uti docet Dominic. Macer in *Hierolexico*. De *spongia aceto impleta atque hyssopo circumposita*, sicque Servatoris crucifixi sanctissimo ori admotâ, V. Historiam Evangelicam & Isaac. Casaubonum *Exercitat.* 16. *num.* 88. uti de *Spongia* inter tria petita Gilimeri R. à Belisario obsessi, Procopium *in Vandalicis*.

Sponhemius Comitatus Germaniæ, vulgò *Sponheim*, sub propriis olim Comitibus fuit, quibus extinctis A. C. 1454. quintam ejus partem Palatini, reliquas Carolus March. Badensis sortitus est, nomine proaviæ Mathildis, Joannis Cæci Com. filiæ, quæ Rudolfo Marchioni Badensi fuerat elocata. Palatinis verò partem illam cum Creucenaco contulit Elisabetha, Joannis ultimi, Comitis filia, nupta Ruperto Jun. quæ marito superstes cum nullos ex eo liberos suscepisset, Palatinam Domum pro filiis amplexa, Ludovico Barbato Electori eam obtulit; Unde hujus, sicut & Veldentiæ ratione iis cum Bavaris nulla tituli communio est. Recensentur verò hi inter Comites Principum dignitate præeminentes, *Gefürstete Grafen*. V. Freherum *Origin. Palatin. Part. I. cap.* 14. Franc. Iren. *Germ. Exeges. lib.* 3. *c.* 54. Munsterum *Cosmogr. lib.* 3. *c.* 180. Tob. Pfannerum *de præcipuis Germ. Principp. gentibus c.* 3. & 9. &c.

Sponsa, ut & *Sponsus*, inde dicti Verrio Flacco, apud Pomp. Festum, quòd σπονδὰς interpositis rebus divinis facerent: Ulpiano verò ac Florentino, à *sponsionibus* vel *spondendo*, quòd Vett. stipulari & *spondere* Uxores solerent; quam sententiam ipse Sponsaliorum ritus confirmat. Cùm enim primis temporibus *Sponsalia* solis nudis verbis, citra solennem stipulationem, coivissent, uti docet Casp. Barthius *Animadversion. ad Papinium Statium Theb. lib.* 2. *versum* 168. postmodum factum est, ut, qui uxorem ducturus erat, à Patre aut fratre germano, aut Tutore, eam in matrimonium datum iri stipularetur; idque qui nuptum daturus erat, *sponderet*: ante quem ritum peractum, quæ petebatur Virgo, dicebatur *Sperata*, Non. Marcellus *c.* 5 *num.* 69. Postquam autem responsum esset, illam, quæ petebatur, dandam esse in uxorem, & testatio fuisset interposita, parùm refert, *scripto an sine scripto, l.* 7. *ff. de Sponsal.* transiit in *Sponsam*. Cujus moris vestigia apud Plautum extant non pauca. Inter alia in *Aulular.* Megadorus ab Euclione filiam sic stipulatur,

M. Qui nunc etiam mihi despondes filiam? E. Illis legibus,
Cum illa dote, quam tibi dixi. M. Sponden' ergo? E. Spondeo &c.

V. quoque in *Trinummo* Lysitelem similiter filiam à Charmide stipulantem: & Arnobium *advers. Gentes lib.* 4. Servium item *ad Æn. lib.* 10. verba,

—— —— *Gremiisque abducere pactas.*

Ubi not. quod Arnobius monet, *Pactam* dictam esse virginem, cùm conventa erat conditio, tum verò demum *Sponsam*, ubi interpositæ stipulationes. Ita enim in *loc. cit. Habent speratas, habent interpositis stipulationibus sponsas.* Nec verò à virginis duntaxat Patre, nuptum datum iri, sed & à viri Patre, ductum iri *sponsio* interponebatur, si Donato credimus, qui huc refert Terentii *Andr. Sc.* 1. hæc verba,

Hac fama impulsus Chremes
Ultro ad me venit, unicam gnatam suam,
Cum dote summa, filio uxorem ut daret
Placuit: Despondi, hic nuptiis dictus est dies.

Cœterùm ad constituenda *Sponsalia* nudus consensus sufficiebat, neque quidquam intererat, utrum testatio interponeretur *scripto*, ut dictum, *an sine*; denique & absenti absens per Epistolam vel Internuntium rectè despondebatur, *l. cit. ff. de Sponsal.* In tabulas tamen ut plurimum *Sponsalitiæ* conventiones referebantur. Unde Tertull. *lib. de Virginibus velandis*, *Hæc sunt tabellæ*, inquit, *priores Nasalium & Sponsaliorum & Nuptiarum.* Juvenalis item *Sat.* 16.

Si tibi legitimis pactam, junctamque tabellis
Non es amaturus.

De quo paulo pòst plura. In ista autem responsione, ille *Cajus*, illa *Caja* vocabatur, secundùm Dempsterum: sed nomina hæc demum, cùm nova nupta domum mariti ingrederetur, usurpata fuisse, docet Auctor Epitomes *lib.* 10. quæ Valerio Max. vulgò tribuitur, *Cæterùm Caja, usu super omnes celebrata est. Fertur enim Cajam Cæciliam, Tarquinii Prisci Regis uxorem, optimam lanificam fuisse: & ideo institutum est, ut novæ nuptæ ante januam mariti interrogatæ, quænam vocarentur, Cajas se esse dicerent.* Hinc Quintilianus *lib.* 1 *cap.* 7. *Nam & Cajus*, inquit, *C. literâ notatur, quæ inversa mulierem declarat: quia tam Cajas vocitatas esse, quàm Cajos, ex nuptialibus sacris apparet.* V. quoque Plinium *Histor. Natur. lib.* 8. *cap.* 48. Hæc ergo ad novam Nuptam pertinent, de qua suprà dictum. Redeo ad *Sponsam*. Postquam itaque solemnis stipulatio fuit interposita, pactisque dotalibus scribendis dies dicta Auspices noctu & sub Auroram, auguriis dabant operam: signabantur dein tabulæ, à testibus præsentibus, qui hinc *Signatores* dicti, apud Juvenalem,

—— *Veniet cum Signatoribus Auspex.*

Acclamabaturque *Feliciter*, idem *Sat.* 2.

Signatæ tabulæ, dictum: Feliciter.

Et Suetonius *Domitiano c.* 13 *Domino & dominæ feliciter.* In argumentum

mentum autem contractorum *Sponsaliorum*, arrhas *Sponsæ* Sponsus dabat, uti ex Paulo *lib.* 1. *sent.* & ex Gratiani ac Valentiniani, aliorumque Impp. constitutionibus intelligitur. Quin & annulus *sponsæ* pignoris loco mittebatur, quem *pronubum* Tertullianus vocat *lib. de cultu fœmin.* Unde Isidorus *Etymol. lib.* 20. *Fœminæ*, ait, *non usæ sunt annulis, nisi quos Virginis Sponsus miserat.* Inserebatur is digito quarto, teste eod. *de div. Offic. lib.* 2. *c.* 25. A. Gellio *lib.* 10. *c.* 10. & Macrobio *lib.* 7. *cap.* 13. Ferreum vero fuisse, eumque sine gemma, Plinius *lib.* 33. *c.* 1. auctor est. Nec defuit *Sponsalibus* suum sacrum quod, dum illa fierent, tabulæque scriberentur, peragi solebat; cujusmodi sacri solemnis meminit Val. Flaccus *Argonaut. lib.* 8. *ubi de nuptiis Jasonis & Medeæ*, ac Seneca *Octavia Actu* 4. *Sc.* 1. Denique tota hæc *Sponsaliorum* pompa epulo egregie instructo finiebatur, de quibus omnibus V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosinum Antiqq. Rom. lib.* 5. *c.* 37. Tum *Sponsa* simulatâ vi è gremio Matris abrepta in domum Mariti abducebatur, nuptiisque celebratis, Uxor fiebat, de qua *suo loco.* Eò autem deducebatur tempore nocturno, flammeo velata, in carpento seu pilento, duobus comitantibus amicis &c. Hic Romanorum vett. ritus fuit, Græcos ac Hebræos quod attinet, diximus de iis supra in voce *Nuptiæ*, addam hoc unum de Græcis, Junoni τῇ τελείᾳ seu *Pronubæ*, sacrificasse *Sponsum Sponsamque*, sed felle dempto, ac post altare abjecto; quo significarent, a matrimonio bilem iracundiamque procul esse debere, Plut. *in Connubial. præc.* quod sacrum προτέλεια dictum esse, monet Vossius *de Idolol. lib.* 2. *c.* 26. Cùmque arrharum munerumque *Sponsalitiorum* tetro injecta sit mentio, sufficiat paucis indigitasse, Inaures ac Armillas, non minimum inter illa locum obtinuisse. Non enim novas solum Nuptas Inaurium magnifico apparatu exornatas fuisse, ex Homero haurimus *Hymno in Vener. versu* 164. sed etiam fuisse *Sponsalitias*, discimus ex eod. *Odyss. σ.* ubi certatim proci Penelopen donis affecturi, inter alia dona, Inaures etiam attulisse leguntur, *v.* 298.

Δῶρα δ' ἄρ' οἰσέμεναι προέηκε κήρυκα ἕκαστος,
Dona vero ad portandum præmiserunt Præconem unusquisque.

Et paulo pòst:

Ἑρματα δ' Εὐρυδάμαντι δύω θεράποντες ἔνεικαν,
Inaures verò Eurydamanti duo servi attulerunt.

Et elegans est hujus rei testimonium, Genes. *cap.* 24. ubi servus Abrahami, Rebeccæ Isaaci *Sponsæ*, absentis *Sponsi* nomine, Inaures subjecit. Idem de Armillis dicendum: quibus caruere Virgines, quòd illas manibus suspendisse infra decorum putabatur, ut colligere est ex Cypriano *de habitu Virginum.* Ratio pudoris manifesta, nam à Viris dabantur, ut virginitati suæ irent exsequias, de qua, Armillis acceptis, transigebatur. V. iterum Rebeccæ Historiam *loc. cit.* Et hinc ad Virgines sacras, quæ Christo, tanquam Sponso, perpetuâ se devovebant castitate, ritus transiit, teste Ambrosio *in vita S. Agnetis.* Neque profanis *sponsalitia* hæ Armillæ ignotæ. Namque apud Plautum *Menæchmis Actu* 3. *Sc* 3. se cum Spinthere etiam Armillas Erotio, amasiæ suæ, dedisse memorat: & apud Horatium *lib.* 1. *od.* 9. *Pignus lacerti*, Armilla est sponsalitia pignoris loco à proco circumdata, quali Juniam Fadillam sibi desponsaverat Maximinus jun. Pertinentque huc arrhæ regiæ, quæ post *Sponsi* fatum *Sponsæ* relinquebantur. Tales erant, apud Jul. Capitolinum in *Maximino* modò dicto, *monilium de albis novem, reticulum de prasinis undecim, dextrocherium, cestula de hyacinthis quatuor.* V. quoque historiam Clitophontis *Rer. Gal. l.* 1. Cœl. Rhodigino *Antiqq. Lect. lib.* 8 *c.* 13 memorati, quam hic ex Plutarchi *Parallelis min. c.* 15. hausit. Condebant autem uxores factæ armillas has in armario, ut ex Plauto *ubi suprà* docemur: imo in æternam gratæ copulæ memoriam in sepulchrum sibi morituræ voluerunt inferri, ut auctor est Scævola *l. Medica* 40. *ff. de auro & argento leg.* vel Testamento legarunt, Paulus *in l.* 11 *ubi electio ff. de optione, vel electione leg.* & Ulpianus, *l.* 25. §. 10. *ff. de auro & arg. leg.* Præ cæteris enim Mater filiæ legavit, ut ex Legibus Anglorum observarunt Eruditi: sicque inter ornamenta muliebria, jure hæreditario, illæ transierunt Armillæ, quæ dono Maritorum non venerant, Tho. Bartholinus *de Armillis Vett.* §. 6. Nec omittendum, osculo firmata olim quoque esse *Sponsalia*: Cujus cùm Vett. admodum religiosi essent, non solum non licebat cuiquam osculum temerè dare, sed ne *Sponso* quidem, nisi semel tantum, confirmandorum *Sponsaliorum* causa, sic enim Alexander *Nov. de Spons.* ait, *confirmari Sponsalia data arrhâ & osculo.* Proin jus osculi, quod magnum erat Veterum pudicitiæ argumentum, jus augebat *Sponsaliorum*, & quæ præbuerat osculum, erat quasi uxor. Quo factum ut, licèt regulariter nuptiis non secutis resolvebatur propter nuptias donatio *l.* 15. *C. de nupt.* tamen, si osculo interveniente, à *Sponso sponsæ* donatum esset, dimidiam rerum donatarum partem hæc lucrabatur, etiamsi ante nuptias *Sponsum* mori contigisset, *l.* 16. *C. de nupt. l.* 52. *Tauri*, & ibi Gomez *num.* 3. V. Joh. Laurentium JC. *Not in Phædrum l.* 4. *fab.* 23. Non enim semper etiam inter vivos matrimonium consummabatur, sed aliquando diriinebantur *Sponsalia*, hac verborum formulâ: *Tua conditione non utor*; simulque dissolvebantur tabulis fractis, Schol. Juvenalis *ad vers.* 75. *Sat.* 9. qua de re V. Rosinum *lib. cit. c.* 38 *cum Paralipom.* Dempsteri. Et hoc propriè *Repudium* dixere Veteres, ut *Divortium* ab uxore fieri dixerunt &c. Plura hanc in rem V. supra passim, inprimis quoque ubi de *Conjugio*, *Divortio*, *Dote* &c. De *Sponsalibus* inprimis Hebræorum, Joh. Seldenum *Uxor. Ebraic.* passim, inprimis *lib.* 2. *c.* 1. ubi *de Sponsaliorum ac Nuptiarum nominibus & discriminibus*: *cap.* 2. ubi *de Sponsalium sive pecunia, sive nummulo ejusve valore dato, sive libello, sive congressu initorum formulis*; *c.* 3. ubi *de minorum Sponsalibus, Internunciis seu Pronubis*: *c.* 7. ubi *de solenni Sponsalium Benedictione*: *c.* 8. ubi *de præstituto puellis desponsatis, ante deductionem, moræ tempore ac castitate interea observanda*: *c.* 11. ubi *de tempore Sponsalibus præfinito* & *c.* 14. ubi *de Annulo Sponsalitio.* Quibus addit postmodum, & cum Ebræorum ritibus contendit, *Sponsalitios* tum Paganorum, tum Christianorum, mores & solennia *c.* 18. & 19. inter quæ non minimum coronæ habuere locum, quibus de V. quoq; Car. Paschalium *Coronar. lib.* 16. & 17.

Sponsalia Maris, dicitur Venetiis solennis ceremonia, cùm Dux die Ascensionis Dominicæ, quo nundinæ celebrantur, thalamego inauratâ & sculpturis picturisque insignibus exornata, quam *Bucentaurum* vocant (in Synodo Florentina Πουτζεντῶρον dicitur) vectus cum magna pompa splendidoque Procerum comitatu, ex urbe ad Adriatici maris præcipuum portum (*al Lio* appellant) quotannis proficiscitur: ubi certis ritibus Thetidi Adriaticæ *Sponsaliorum* arrham annulo aureo mari injecto, (ad denotandum Maris illius dominium) solvit. Solennitatis origo ab Alexandro III. Pontifice, quem cùm Veneti profugum non suscepissent modò, sed & contra Fridericum I. Imp. fortiter defendissent, is Ziano Venetorum Duci è pugna navali reduci primo victoriam gratulatus, inde annulum porrigens aureum, *Accipe*, inquit, *Ziane, & me auctore ipsum mare hoc tibi pignore obnoxium reddito, quod tu tuique successores quotannis stato die servabitis: ut omnis posteritas intelligat, maris possessionem jure belli vestram esse quondamque factam: atque uti uxorem viro, ita illud vestro subjacere imperio*, uti habet Sabellicus *Dec.* 1. *lib.* 7 Quam in rem V. plura apud Steph. Forcatulum *de Gallorum Imperio & Philos. lib.* 3. Salmuthum *in Guid. Pancirolli Res deperd. c. de Armamentariis*, Contarenum *de Rep. Venetorum lib.* 2. Germanum Audebertum *Venetorum lib.* 2. Jo. Kirchmannum *de Annulis c.* 19. Alios, nec non supra in voce *Bucentaurus.*

Sponsalitiæ Arrhæ, V. suprà in voce *Arra*, item *Sponsalia.*

Sponsionis, in Foro, faciendæ olim ratio, apud Romanos, hujusmodi fuit: Petitor, ubi eum, unde petebatur, aut intentionem aut rationem intentionis suæ infitiantem, audivit, eum *Sponsione* sacramenti provocavit, *Ni ita esset*, qua facta Reus Petitorem vicissim provocavit: hoc modo in intentione, *Quando negas hunc servum meum esse, Sacramento te quinquagenario provoco. Spondesne quingentos, si meus sit*, id est, si meum esse probavero. Cui Reus: *Spondeo, si tuus sit*; qui si *Sponsionem* recusasset, litem amisit. Inde restipulans rogabat, *Et tu spondesne quingentos, ni tuus sit*: id est, si probavero, tuum non esse. Cui Petitor, *Spondeo ni meus sit*, atque hoc ni fecisset, litem amisisset. In ratione intentionis hoc pacto: Ajo hunc *servum meum esse, quia ex ancilla mea natus est.* Cui Reus: *Nego tuum esse, quia ex ancilla tua natus non est.* Tum Petitor, *Spondesne quingentos, si ex ancilla mea natus sit?* Reus, *Spondeo, si ex ancilla tua natus sit. Et tu spondesne quingentos, nisi ex ancilla tua natus sit?* &c. In quo genere pecunia, quæ interponebatur, *Sacramentum*: Stipulatio & restipulatio, *Sponsio* dicebatur. Porrò, ille qui petebat, dicebatur *Sponsione & Sacramento provocare*: item *Sacramento rogare, quærere, & stipulari*: ille verò, unde petebatur, dicebatur *contendere ex provocatione, contendere Sacramento & restipulari.* Exempla sunt, apud Valerium *lib.* 2. Macrobium, Ciceronem & Livium. De *quingentis* autem spondendis perpetuum non fuisse, sed *Sponsionem* factam esse, pro modo litis & arbitrio provocantis, verisimile est. Siquidem *Factam esse Sponsionem sestertium quinque millibus*, discimus ex Cicerone *in* 5. *Verrin.* Idemque *pro Roscio*, *Pecunia*, inquit, *petita est certa, cùm tertia parte* Sponsio *facta sit.* V. Jo. Rosinum *lib.* 9. *c.* 13. E Foro in Circum: namque in Circensibus inprimis Ludis *Sponsiones* fervebant, inter factiones, huic vel illi colori faventes. Usque enim ad reprehensionem non Principes solùm horum studiosi fuere, ut Caligula Prasini, Vitellius Veneti &c. sed & populus, unde favor, *Sponsiones*, contentio non rarò ingens, & tandem tanta, ut Justin. temporibus, inter Prasinam & Venetam factiones seditione exortâ, 40000. hominum fere trucidata sint, atque post tantam cladem, nomina factionû planè abolita sint. Pompâ itaque procedente favor studia & *Sponsiones* uniuscujusque expediebantur. Vetus Scholiastes *Juvenalis Sat.* 11 *versu* 199. *Juvenibus spectacula concedo, qui propter certamina* Sponsiones *ponunt, & delectatos juxta puellas spectare; quia antiquitus solebant mulieres cum viris omnibus interesse spectaculis indifferenter.* Tertullianus *de Spectacul. cap.* 16. *Aspice populum ad id spectaculum jam cum furore venientem, jam tumultuosum, jam cæcum, jam* Sponsionibus *concitatum.* Sponsiones autem istæ depositâ pecunia de victoria hujus vel illius Aurigæ fiebant, Hadr. Turnebus *Advers. lib* 8. *c.* 4. & *lib.* 18. *cap.* 33 Hinc Ovidius *de Arte lib.*

Tangit

— — *Tangitq; manu, posit itq; libellum*
Et quaeris, pelis pignore vincamur.

Martialis *lib.* 11. *Epigramm.* 1.

Sed cùm sponsio fabulaq; lassa
De Scorpo fuerint vel Incitato, &c.

Etiam annulis depositis certabant. Ulpianus *l.* 17. *ff. de praescript. verb. Si inhonesta Sponsionis causa erit, annuli duntaxat repetitio erit.* V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosinum lib.* 5. *cap.* 5. Qui mos ad alios quoque Ludos translatus. De illiusmodi autem *Sponsionibus* ludi causâ factis quid sentiendum, exponit Berneggerus *in Taciti Germ. quaest.* 133. ubi, ut pauca inde adjiciam, distinguit inter *Sponsiones*, quae virtutis ergo non fiunt, adeoque honestas probatasque causas non habent; quas merito rejicit ex dicta lege, & Saxonum moribus, apud quos receptum olim ut nullus Judicum de *Sponsionibus* talibus ac concertationibus judicium interponeret, Weichbild *Art.* 101. §. 2 & *Sponsiones*, quae licitam causam obligandique effectum habent; puta, quae ineuntur, ut sponsorum virtus & fortitudo magis inde conspicua reddatur, ut si quis certare velit *hastâ, pilo jaciendo, cursu, luctâ, pugnâ*, *l.* 3. *ff. de Aleat.* Quemadmodum & in pecuniam ludere non prohibent Jura, modo summa pecuniae non nimis grandis in aleae dubium exponatur: cùm ne divitibus quidem ultra solidum singulis vicibus ludere liceat, caeteris longè minori pecuniâ, *l.* 1. *l. ult. C. de Alea lusu & Aleat.* Unde Germanorum Vett. morem merito perstringit Tacitus *loco cit.* his verbis: Aleam, quod „ mirere, sobrii inter seria exercent, tantâ lucrandi perdendive „ temeritate, ut cum omnia defecerint, extremo ac novissimo ja„ ctu de libertate & de corpore contendant. Victus voluntari„ am servitutem adit: quamvis junior quamvis robustior, alliga„ ri se ac venire patitur. Ea est in re prava pervicacia, illi fidem vocant. Quam insaniam insanisse quoque Hunnos, ex Ambrosii *Tobia cap.* 11. ad hunc locum annotavit Lipsius.

Sponsor, cognom. Jovis, qui à Tarquinio Superbo consecratus, cuique templum conditum est, quod postea Sp. Posthumius Consul anno U. C. 288. dedicavit. Sic enim Dionysius *lib.* 9. *In urbe aedem Jovis Fidei* Sponsoris *Sp. Posthumius Consul alter Nonis Juniis dedicavit, in luco Bellonae, locatam ab ultimo Regum Tarquinio, non tamen ab illo consecratam, sed tum demum ex S. C id fecit Posthumius, ut testatur ejus aedis inscriptio.* Eundem hunc esse cum Deo Fidio, de quo alibi actum, contendit Lil. Giraldus. Collocatur autem aedes memorata à P. Victore, in septima Urbis regione V. Joh Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 2 *cap.* 5. In Eccl. Christiana, *Sponsor*, Graecè 'Ανάδοχος, testis est in S. Baptismo. Et quidem alii olim infantium, alii adultorum *Sponsores*: quorum illi παιδαγωγοὶ quoque & ὑποδεχόμενοι, illi ἐγγυηταὶ & χειραγωγοὶ appellabantur; de utrorumque officiis V. Dionysium *Areopag. Eccl. capp.* 2. & 7. aliosque Auctores laudatos Cl. Suicero *Thes. Eccl.* voce 'Ανάδοχος, nec non suprà passim, inprimis voce *Patrinus*.

Sporta, an ex accus σπυρίδα, an quia ex *sparto*? indeque *Sportula*, propriè ciborum vel pecuniarum olim fuit receptaculum. Unde Turnebus *Sportellas*, vitiles ait esse, quibus bellaria ferebantur. Et notum, pecuniam Vett. in fiscum, id est, corbem sporteum vel viminem condidisse; praesertim, quae majoris esset summae, quàm ut in bulgam, zonamve rectè & commodè condi posset. Cic. *Verrin* 5 *Ex fisco, in cistam pecuniam transferre.* Ad quae Asconius Paedian sic annotat: Sportae, sportulae, spor„ tellae, nummûm sunt receptacula, & sacci, sacculi, sacelli, & „ crumenae & velleae & manticae & marsupia. Atque hujusmodi *sportarum*, inter vett. Monachorum opificia, frequens mentio, quibus conficiendis illi operam dabant, ut victum & alia necessaria hoc pacto sibi compararent, uti docet Sozomenus *lib.* 6. *c.* 29. Hieronymus *Epist.* 4. Cassianus *de Institut. Coenob. lib.* 4 *cap.* 29. Alii. Metonymicè dein pro ipsa pecunia & cibo vox adhiberi coepit: inprimis pro munere, quod Romani clientibus suis dabant, velut obsonium. Accinxiebant autem *Sportulam* ab avaris tantùm Patronis; liberaliores verò divites salutatoribus suis rectam exhibebant coenam de qua V. suprà. Quod cùm Nero prohibuisset, rectaeque loco *Sportulam* dari, quae cùm calathus primum esset, quo obsonia dabantur, postea centum quadrantes, seu 25. asses, jussisset; Domitianus antiquato illo Neronis edicto, revocavit coenas, Sueton. *Domit. an.* Hinc Martialis *lib.* 3 *Epigramm.* 7.

Centum miselli jam valete quadrantes,
Anteambulonis congiarium lassi;
Quos dividebat balneator elixus.
Quid cogitatis, ô fames amicorum?
Regis superbi Sportulae *recesserunt.*
Nihil Stropharum est, jam salarium dandum est.

Ubi notat divitum μικρολογίαν & avaram ambitionem, qui leviculâ pecuniâ miserorum clientulorum atque anteambulonum officia bene munerari existimabant: atque mutatum esse rerum statum ait; ac jam non *Sportulam* tenuem, sed salarium dandum esse, de quo V. suprà. Ex iisdem versibus colligas, clientibus singulis qui unà lavabant, datos esse hos quadrantes, quos fortè dividebat balneator, ut colligere est, ex Ejusd. *lib.* 1 *Epigramm.* 60. quo Poëta, qui Flaccum erat comitatus Baias, spe non parvae alicujus & quotidianae *Sportulae*, cùm peractâ ibi lotione sportellam minutam accepisset, frustrationem illam ulcisci voluit. Interim cùm miseri hi *Sportularum* captatores, ex 100. istis quadrantibus, genium fraudantes, cellae pensionem & vestes aliaque detraherent, Domitiani edicto in deteriorem sibi conditionem visi sunt incidisse: quia redintegrato rectae coenae usu lautiùs quidem coenarent, sed nullam inde pecuniam acciperent. Quare idem Poëta, post edictum hoc promulgatum, ex Gargiliano quaerit, *lib.* 3. *Epigramm.* 30.

Unde tibi togula est, & fusca pensio cellae?
Unde datur quadrans?

Et haec quidem de *Sportula* quotidiana, quae pro salutationis officio dari solebat: sed & Saturnalibus mittebantur *Sportulae* loco vestes, ut videre est apud Octav. Ferrarium *de Re Vestiar.* Etiam postridie nuptiarum, cùm honestioribus daretur coena, vilioribus *Sportula* conferebatur. Meminit Appulejus *Apolog. lib.* 2. *ad nuptiales Sportulas convolarent*: Item Symmachus *lib.* 9. *Epist* 96. *Non eadem tamen facilitate purgabis, quòd filii nostri Minervii nuptias aliorum potiùs relatu quam litteris tuis comperi? an veritus es, ne à te numisma cutum desiderarem? Potui jacturam Sportulae facere.* Ita hactenus tenuioribus solum *Sportulae* datae sunt, Juvenalis verò queritur, à potentioribus eandem suo tempore coepisse exigi. Imò Paulum, Consulatum gerentem, iisdem avidè inhiasse, docet iterum Martialis *lib.* 10. *Epigramm.* 10. e quo cùm pateat, quanti *Sportulae* istae captatoribus illis constiterint, integrum illud adjungere hic visum est.

Cùm tu laurigeris annum qui fascibus intras,
Manè Salutator limina mille teras:
Hic ego quid faciam? quid nobis, Paulle, relinquis?
Qui de plebe Numae, densaq; turba sumus.
Qui me respiciet, dominum, Regemq; vocabo?
Hoc tu, sed quanto blandius! ipse facis.
Lecticam, sellamve sequar? nec ferre recusas:
Per medium pugnas & prior ire lutum.
Saepius assurgam recitanti carmina? tu stas,
Et pariter geminas tendis in ora manus,
Quid faciet pauper &c.

Similem *Sportulae* Romanorum, loco rectae, (quam Augustus assidue dabat, Suetonius *cap.* 74.) à Nerone introductae, Meursius vult esse coenam, quam Graeci ἔρανον, aliter ἀπὸ συνειδῶν δεῖπνον, item κατὰ βόλον, appellitarunt, *Commentar. in Lycophronem*; illud ἔρανος convivium erat, ad quod quisque convivarum symbolam suam adferebat, ut patet in Joh. Tzetze *ad Hesiodum lib.* 2. Καλοῦσιν κατὰ βόλον, ὅταν κοινῶν ἐδέσματα δαπάνῃ συμποσιάζωσιν: quod de *Sportula* dici nequit, V. Corn. Schrevelium *Notis in Martialem loco suprà citato.* Memoria *Sportularum* hodieque extat in vet. *Inscr.* Florentiae, ex Africa illuc allata, cujus prima verba cùm desint reliqua sic habent:

. . . . PECVNIA PERFECIT ET
DEDICAVIT ET OB DEDICA-
TIONEM PUGILUM CERTAMI-
NA EDIDIT ET DECURIONI-
BVS SPORTVLAS ET POPULO
GYMNASIVM EPVLVM DEDIT
ET HOC AMPLIVS PRO SVA
LIBERALITATE CAMERAM SV
PERPOSVIT, &c.

reliqua V. apud Jac. Sponium *Itinerar. Graec. Part.* 3, *pag.* 52. Hinc itaque etiam apud inferioris aevi Scriptores, mansit nomen munusculis, donis, salariis & honorariis, uti docent, Juretus *ad Symmachum lib.* 9. *Epist.* 124. Sirmondus *ad Sidonium lib.* 8 *Epist.* 5. & Alex. Wilthemius *ad Diptychon Leod.* ubi observat, *Sportulas* à *sportis* seu canistellis appellari, quòd in iis honoraria vel munera olim offerrentur; quod praeterea ex Corippo colligitur. Item iis rebus, quae propter investituram à Vassallis offerebantur suis Dominis; Horum enim alios lanceam, alios calcaria aurea, alios chirothecas, alios certam pecuniae summam, *Sportae* (Gall. *Esporle*) loco, illis exhibere consuevisse, docet ex variis Scriptoribus Car. du Fresne *Glossar.*

Sportulantes Fratres, apud Cyprianum *Epist.* 28. 34. 66. dicti sunt, quibus *sportulae* pro stipendiis praebebantur: quas *praebendas* postmodum dictas esse, vult C. du Fresne *Glossar.* V. etiam Dominic. Macrum *Hierolexico.*

Spuere, prohibitum Romae, ubi sacra Romana defossa fuere, excidio urbis Gallicano, Liv. *lib.* 5. *cap.* 48. Aliàs efficaces sputi, usus in vita, uti Vett. superstitio credidit. Hinc Plinius *Despuimus comitiales morbos, hoc est, contagia regerimus. Simili modo & defascinationes repercutimus, dextraeque claudicatis occurrimus. Veniam quoque a Diis spei alicujus audacioris petimus, in si-*

num spuendo: *Eadem ratione terrâ despuere deprecatione in omni medicina mos est atque effectus adjuvare &c. lib. 28. cap. 4.* V. infrà *Sputum.*

Spuma, à Protogene, quo casu ad vivum expressa, in cane, refert Plinius *lib. 35. cap. 10.* *Est in ea* (tabula) *canis mirè factus, ut quem pariter casus & ars pinxerit. Non judicabat se exprimere in eo spumam anhelantis posse, cùm in reliqua omni parte —sibi ipsi satisfecisset. Displicebat autem ars ipsa— & videbatur nimia, ac longiùs à veritate discedere, spumaque illa pingi, non ex ore nasci, anxio animi cruciatu, cùm in pictura verum esse, non verisimile vellet: absterserat sæpiùs mutaveratq; penicillum, nullo modo sibi approbans. Postremò iratus arti, quòd intelligeretur, spongiam eam impegit in visu locotabulæ. & illa reposuit ablatos colores, qualiter cura optabat, fecitq; in pictura fortuna naturam.* Quem postea Nealces, in *spuma equi*, cùm pingeret poppyzonta cum retinentem, non sine successu imitatus est. *Ibid.* In metallis *Spuma* dicitur vitium jam purgatæ materiæ, quod in summo innatat; aliàs *Scoria*, item *Flos*, V. *de Spuma argenti, ferri* &c. Salmasium *ad Solinum p.* 1009. & *seqq.*

Spurius, qui sine Patre, Isidorus *de matre nobili & patre ignobili natus*: Item, patre incerto, matre viduâ genitus, Aliàs vulgò quæsitus, & quasi σποράδην conceptus, Græcis non Νόθος, ut quidam volunt, *hanc enim vocem Latinè reddi non posse*, ait Quintilianus *lib. 3. cap. 6.* sed Σπόριος, quòd ejus pater in obscuro sit: aliter ὑπηνέμιος, Lat. quoque *Favonius*, quòd Terræ filius sit, & inde ventorum instar erumpat, vel similit. ab ovis ὑπηνεμίοις *subventaneis* desumta; quemadmodum Vulcanum, ex sola Junone, absque Jovis congressu editum ὑπηνέμιον παῖδα Lucianus vocat, dictus est. Qui quantâ fuerint apud Vett. notati infamiâ, vel hinc patet, quòd ne Nothis quidem, qui honestioris tamen ordinis erant, quidquam vel sacri vel publici cum Patre, qui eos sustulerat, vel adgnatis, commune esse voluerit Atheniensium Legislator. V. suprà, ubi dictum est *de Nothis.*

Sputo, olim Armillas pauperiorum illini consuevisse, memorat Thom. Bartholinus, *de Armillis Vett.* §. 3. his verbis: *Pauperiores ex Caryotide* (spathalia sua ac monilia conficiebant) *quemadmodum corollas precarias hodie Christianorum quidam. Aurum verò inducebant,* Sputumque *illinebant, non ob gluten, ut quidam docti arbitrantur, sed ad fascinum, cui Sputum dicatum esse meminimus.* Et quidem istiusmodi Armillarum meminit Martialis *lib. 13. Epigramm.* 27.

Aurea porrigitur Jani Caryota Kalendis,
Sed tamen hic munus pauperis esse solet.

Inter alexipharmaca verò Veterum & *sputum* fuisse, etiam hinc colligimus; quòd in calceum dextri pedis, antequam illum inducerent, *spuere* solebant, ad mala averruncanda. Non enim solùm ex abrupta calceamenti corrigia malum omen sumsere olim, sed & si manè calceos inducturi, crotos illos à soricibus deprehenderent; aut sinistrum pro dextro sibi perperam inducerent; aut inter calceandum sternutarent, grave aliquod damnum sibi portendi formidabant. De Augusto Suetonius *cap.* 92. *Auspicia & omina quædam pro certissimis observabat, ita ut, si manè sibi calceus perperam ac sinister pro dextro induceretur, ita dirum omen abhorreret.* V. de aliis Augustinum *de Doctr. Christ. lib. 2. cap.* 20. Quibus malis omnibus amoliendis suggerit hoc antidotum Plinius *lib. 28. cap. 4. Inter amuleta*, inquit, *est in calceamentum dextri pedis, antequam induatur, exspuere.* In cujus locum quosdam ex Christianis, dum se calcearent, crucis signum efformare fuisse solitos, monet Tertullianus *lib. de Cor. mil. cap.* 3. Quod salivâ in utroque calceo factum, à nonnullis contra pedum stuporem remedium efficax, fuisse creditum, tradit Ben. Balduinus *de Calceo Antiq. cap.* 22. V. quoque suprà in voce *Saliva*, item *Spuere.* Aliter vox sumitur, apud Martialem *lib.* [illegible] *Epigramm.* 33.

Hoc linitur sputo *Jani caryota calendis.*

Ibi enim *βρακτίον*, i. *bracteam*, notat tenue corium, crustam vel tectorium. Nisi fortè in deaurando vice gummi *sputum* usurpatum &c. Sed hac de re jam aliquid suprà dictum.

S Q.

Squalor lugentium, V. suprà passim, inprimis in voce *Saccus*, ut *de squalore Reorum*, in voce *Sordes.*

Squama, inter partes piscis propriè dictas, ei integumenti vice data est, Hebr קשקשת ab *asperitate*: unde per analogiam *lorica squamata* dicitur 1. Sam. *cap. 17. versu* 5. quæ ferreis lamellis, tanquam *squamis* erat conserta. Sic λεπίδα Græcè *squamam*, pro lamina sumit, Donatus Lepidus in *Eunucho Actu* 3. *Sc.* 1 & *Squama* Chaldæis est [illegible]. unde *Clibanarii Equites*, de quibus suo loco diximus. Et quidem quibus *squamæ* desunt pisces, in Lege olim (utpote aliqua sui parte manci minusque salubres) immundi habiti, Levit. *cap. 11. versu* 9. 10. Sed & è squamosis Judæi cantharum rejiciunt, quia stercore vescitur & versatur in luto, planè ut terrestris cantharus, quamvis cœtera dissimillimus. Eodem modo apud Romanos non nisi squamosos pisces pollucere fas erat, ex lege Numæ, quam his verbis latam ait Scaliger, PISCES QUEI SQVAMOSEI NON SUNT NEI POLLVCENTO. Pollucum autem erat sacrificium vel sacrum epulum, in honorem Deorum institutum, ut notum. Postmodum dein scarus ut innotuit Romanis, & ille licèt *squamis* instructus, exclusus est, ut sumtibus parceretur. Qua de re V. Sam. Bochartum *Hier. zoici Part. prior. Lib. I. cap.* 6 de plumatis verò loricis, i. plumis seu *squamis* ferreis rigentibus, Salmasium *ad Vopiscum in Carino*, & C. Barthium *ad Statium Theb.* 11. *versu* 543. Alia vocis significatio est, apud Servium, *Sanè squamæ & splendorem significant, si à piscibus veniat: & sordes, si à squalore.* Ibi enim *squamæ* sunt surfuracea quædam corpuscula, quæ de corpore illoto & squalido eunt, cum scalpitur. Unde *squamosi* scabie & impetigine laborantes, apud Festum, Lucilium, Celsum &c. V. Salmasium *ad Pallium Tertulliani c.* 5.

Squatina, piscis genus (*segrin* vulgò vocant) ob asperitatem pellis acinacum vaginis conficiendis adhibetur, in Japonia, quò maxima copia affertur ex *Cing heu* & *Taicheu* Sinici Imperii provinciis, Auctor Anon. *Sina & Eur. cap.* 42. Sed & asperâ ejus cute jam olim ligna & ebora poliri consuevisse, tradit Plinius *lib.* 9 *cap.* 12. qui *Squatinam* vocat, hodieque *Squadro* Italis, *ρίνη* Græcis, q. *lima.* Galeorum instar, ova intra se parere, & ex illis viva animalia, tradit Theophrastus *Histor. lib. 7 cap.* 14. Imò inter Galeorum genera recensetur Oppiano *Halieutic. lib.* 1. *versu* 379.

———— γαλεῶν δ' ἐπερείσιον φῦλα,
Σκύμνοι, καὶ λείας καὶ ἀκανθίας, οἵ δ' ἄγε ῥῖνοι
Ῥῖναι ————

V. Vossium *de Idolol. lib.* 4. c. 16. 28. 45. 98. & Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poster. lib. III. c.* [illegible]

Squilla, crustati genus piscis, à similitudine herbæ cogn. dicta Græcè κρίς, memoratur Martiali *lib. 13. Epigr.* 83.

Cæruleus nos Liris amat, quem sylva Maricæ
Protegit: hinc Squillæ maxima turba sumus.

Lucillii jam ævo Romanis in pretio fuisse, indicat hoc illius de Gallonio lurcone,

Cœnasti in vita nunquam bene, cùm omnia in illa
Consumis squilla.

Cum foliis eas ficulneis coctas optimum esse oblonium, judicavit Ananius Poeta apud Athenæum. *Tostas* vocat *Squillas*, quòd olim assari solerent, Horatius *lib. 2. Sat.* 4. Interim non leve earum discrimen; erantque minores accessio murænarum. Iidem *lib. eod. Sat. ult.*

Adfertur Squillas inter muræna natantes
In patina porrecta.

Majores verò, velut caput cœnæ, cum asparagis inferebantur, uti docet Juvenalis *Sat.* 5. Quæ quantopere delectaverint Apicium, trium Apiciorum medium, Tiberio Cæsari æqualem, ac memoratum Senecæ, Plinio, Dioni, argumento illud est, quod Athenæus suppeditat, *lib.* 1. Degebat in Minturnis, Campaniæ oppido, idque captus *Squillis* ejus loci, quæ non Smyrnæas modò squillas, sed Alexandrinos etiam astacos (qui sub *Squillæ* nomine laxius accepto non semel apud Scriptores veniunt) magnitudine exsuperabant. Hic fando fortè accepit, in Africa grandiores multò esse, itaque nec unam sibi diem differendam putavit, quò minus navem conscenderet, rectàque in Africam navigaret. Varia perpessus navigationis incommoda jam prope ad littus pervenerat, cùm piscatores obviàm veniunt, qui jam consilii ejus facti erant certiores. Ex his igitur, cùm *Squillas* suas ostendissent, exquirit, num majores iis haberent, quas advehèrent. Illis negantibus, non tanti duxit, ut in Africam inferret, edem sed Minturnensium *Squillarum* memor gubernatorem vela flectere retro ac continuò repetere Italiam jussit. V. Vossium *de Idolol. lib. 4. cap.* 33.

S T.

St. in Comœdiis indicendi silentii signum; quale illud apud Ciceronem de Jul. Cæsare, *St manum de tabula, magister adest*, V. Casaubonum *ad Suetonium Galbâ cap.* 13.

Staberia, gens Rom. de qua idem ad eundem *de Grammatic. & Rhet.*

Stabilitas, apud Scriptores Ecclesiæ Rom. votum dicitur, quod inter cœtera emittit Monachus in Capitulo, sese in Congregatione, & in ipso Monasterio, in quo professionem edit, permansurum; in Vita nempe Cœnobitica, quæ statum Eremiticum excludit, qui *licèt Monasticus sit, tamen Cœnobialis non est*, ut ait Hugo Menardus. Item votum, quo se obstringebant Presbyteri, in locis, ad quos ordinabantur, ut legitur in *Capitulis* Caroli M. *lib. 1. cap.* 25. &c. V. de utroque ritu apud Carolum du Fresne *Glossar.*

Stabularia, per convitium à Gentilibus dicta Helena Constantini M. mater, quòd *tam diligenter præsepe Domini inquisivit*, Ambrosius *Orat. de Theodos.* V. in voce *Helena.*

Stabulum, omne domicilium, apud Poëtas, V. Barthium *Animadverſ. ad Statium Thebaid. lib. 5. verſ.* 389 Propriè verò, de jumentis. Salomoni *fuerunt* inquit, Sacer Scriptor I. Regum *cap. 4 verſu 26. quadraginta millia* ſtabulorum *equorum ad currus ſuos.* Qui numerus cum prodigioſus videatur, dicunt Hebræi, vocem ארוית, quæ aliàs de *Stabulis* occurrit, vel præſepibus, hic *loculos* in ſtabulis aut præſepibus, ſingulis equis deſtinatos, denotare. Certè ſic Vegetius appellat, *lib. 1. cap 56. Patena quæ appellatur* (Φάτνη) *hoc eſt, alveus ad ordeum miniſtrandum, ſit munda ſemper— Loculi præterea vel marmore, vel lapide vel lignoſacti, diſtinguendi ſunt, ut ſingula jumenta ordeum ſuum nullo præripiente, conſumant* V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. II. cap. 9.* ubi de Salomonis equitatu. Et de bobus, Habacuc *cap. 3. verſu 17. Et non erant boves in ſtabulis ſuis*, ubi vox רפת *raphath*, propriè ſtabulum boum, ſeu bubile eſt. Nec ignotum ulli Augiæ ſtabulum, Herculis labor. De ovibus porrò, quod μάνδρα propriè, quâ voce modò antrum, modò *ſtabulum* ſeu ovile notatur. Et Vett. quidem in ſpeluncis ovilia ſua conſtituiſſe (imò & reliquorum jumentorum receptacula) ex Polyphemi fabula liquet. Quò facit id, quod de paſtore Virgiliano legimus *Ecl. 1.*

Non ego vos poſtquam viridi projectus in antro,
Dumoſa &c.

Ubi ſpeluncam hanc ei pro domo fuiſſe, ex ſeqq. docet Nannius *lib. 6. cap. 2.* Et quòd Pyli antrum, in quo Neſtoris olim, prius Nelei, *ſtabulum* fuerit, ſuo adhuc tempore, extitiſſe, refert *in Meſſeniacis* Pauſanias &c. V. & ſuprà voce *Præſepe.* Hinc *Tribunus ſtabuli*, apud Ammianum *lib. 14. 28. 30* idem cum *Comite Stabuli, in l. 3. Cod. Theodoſ. de Equorum conlat.* nomen dignitatis, cui Regii *ſtabuli* & equorum Principis cura primitus incumbebat: inde militaris factæ. Cujuſmodi *Conſtabularios* (namque ſic poſtmodum dici cœperunt) habuere Impp. Byzantini, Reges Angliæ & Franciæ, ut vidimus in voce *Conſtabularius.* Et quidem apud Imperatores CPolitanos, eos præ fuiſſe Francis ad Palatii cuſtodiam excubantibus, docet Pachymeres *lib 1. cap. 7.* ut quos, à primæva ſui origine Imperatorum cuſtodiæ fuiſſe adhibitos, videtur innuere Ammianus *lib. 15. Malarichus—adhibitis Francis, quorum ea tempeſtate in Palatio multitudo florebat, exactiùs jam loquebatur*, V. Car. du Freſne *Not. ad Willhard. num.* 210. & *ad Alexiadem Annæ Comnenæ pag.* 395. Apud Anglos, proceſſu temporis, quoque copiarum præcipuos fuiſſe Duces, præter dicta ſuo loco, ex Matthæo quoque Weſtmonaſterienſi diſcimus *A. C.* 1254. *Coram Comite Herefordienſi, qui, ſecundùm antiquum jus, Conſtabularius eſſe dignoſcitur regis exercitus*: & *Monaſtico* Anglico *Tom. I.* ubi refertur Hugonem Comitem Ceſtriæ, Nigellum quendam feciſſe *Mareſcallum & Conſtabularium ſuum, ita ut quandocunque dictus Hugo Comes exercitum moveret verſùs Walliam, dictus Nigellus & hæredes ſui in eundo præcederent, &, in redeundo cum exercitu, ultimi remanerent.* In Gallia ſub Philippo demum Auguſto, poſt extinctam Seneſcallorum auctoritatem, datum *Comitibus Stabuli* copiarum ducatum, contendit Stephanus Pachaſius, & eum ſecutus Ducheſnius *Hiſtor. Monmorenciaca cap. 1. p. 112.* Sed jam antè id factum eſſe, docet ex Fredegario c. 2. aliisq; præfatus *Notarum* Auctor, qui & Jura privilegia ac prærogativas hujus dignitatis, ex vet. *Rotulo* Cameræ Computorum Pariſ. Tillio memorato, exhibet in *Gloſſario*, voce *Comes.* Porrò & Gothorum in Hiſpania Reges ſuos *Stabuli Comites* habuiſſe, liquet ex Conc. Toletano XIII. in quo ſubſcripſit *Guiſclamandus Comes Stabuli.* De Caſtellæ Regibus, id diſcimus ex Petro Pantino, qui hanc dignitatem apud Reges hoſce perinſignem eſſe, ſine adminiſtratione tamen, ac titulotenus, refert, V. quoq; Blancam *Comm. Rer. Arag. p.* 785. Apud Italos hoc nomine itidem occurrit Exercitus Dux, *qui de nullo ſe intromittebat judicio tempore pacis: exercitu tamen militante, dominus erat occidendi, aut aliter puniendi tranſgreſſores*, uti habet Marſilius Patavinus *in Defenſore Pacis part. I. cap. 9.* Sed & *Conſtabularii Caſtri* apud medii ævi Scriptores crebra mentio, in *Fleta* inprimis *l. 1. c. 15. § 3. c. 20. §. 78. & l. 2. c. 31.* ubi eorum officium deſcribitur. *Conſtabularius Parochiarum* ſeu *villarum*, memorat Froiſſardus *Volum. 2. c. 96.* qui in ſublevamen *Conſtabulariorum Hundredi* ævo Eduardi III. introducti, juxta nonnullos, talem in villis poteſtatem habebant, qualem in Hundredis Conſtabularii Hundredorum, de cujuſmodi Conſtabulariis prolixè agit Thomas Smith *de Rep. Angl. l. 2. c. 25.* ubi inter alia duos plerunque in quovis Hundredo, totidemque in quavis Villa ſeu Parochia & hos quidem *inferiores* & *Subconſtabularios*, illos autem *ſuperiores* & *capitales* appellari conſueviſſe, ait. *Conſtabularius Turris Londinenſis*, non ſemel memoratur Scriptoribus ejuſdem gentis, de cujus juriſdictione accuratè Bractonus agit *de Eſſoniis l. 5. c. 13. §. 4.* & Thomas Walſinghamus *p.* 147. Plura hanc in rem V. præter ea, quæ diximus, in voce *Comes Stabuli* & *Conſtabularius*, apud Car. du Freſne *d. l.* ubi & officii Monaſtici, nomine *Conſtabuli*, meminit, de quo ſic Bernardus Mon. *in Conſuetud. Cluniac. MS. Eſt frater, cui eſt commiſſa obedientia, ut de equis curam habeat & mulis, quem nos vulgariter Conſtabulum vocamus ipſe habet agaſonem ſuum, qui capit curam de equis, quæ ad obſervantiam pertinent—— — habet autem in cuſtodia ſua totam avenam & hordeum Monaſterii ——ſellas, calcaria, frena, ferra &c.*

Staca, in *LL.* Adelſtani, ubi de Ordalio & judicio ferri candentis, palus eſt vel fuſtis intra Ædem ſacram, terræ infixus, à quo 9. pedes is, qui judicium hoc ſubiturus erat, emetiri tenebatur: uſque ad *marcam* ſc. quomodo locus dicebatur, ubi 9. illi pedes finiebant. Vox utraque Saxonica hodieque de baculo, & ſigno limitaneo, Germanis in uſu, V. ſuprà ubi *de Ferri candentis judicio.*

Stactachates, nomen gemmæ, à *ſtacte* myrrha, cujus colorem odoremque refert, dicta. V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 133 & 706. Eſt autem *Stacte*, Græcè στακτὴ, pars myrrhæ liquidioris, eaque pretioſiſſima, quæ ex myrrha collecta & contuſa exprimebatur & unguentum per ſe faciebat, ἔλαιον dictum & μύρον: *myrrha* κατ' ἐξοχὴν, Latinis. Virgilius,

Vibratos calido ferro myrrhaq; madentes.

Uti pars altera, quæ remanſerat, & unde στακτὴ expreſſione eliquata fuerat, πλαστὴ dicta eſt, quòd in offas convolveretur & paſtillos, utpote dura & ſicca, & proin thymiama potiùs, quàm unguentum. Quam è contrario σμύρναν ſimpliciter vocavere Græci. Quæ cauſa quòd *myrrham* à *ſtacte* toties diſtinguant Auctores. Alius à *ſtacte* Vett. eſt ſtyrax liquidus, de quo ſuo loco: Plura verò hanc in rem V. apud Salmaſium *ad Solinum p.* 521. & *ſeqq.* ut & ſuprà, ubi de *Myrrha.*

Stadingi, apud Albertum Stadenſem A. C. 1234. aliosque citerioris ævi Scriptores, pop. ſunt in confinio Friſiæ & Saxoniæ ſiti, paludibus inviis & fluminibus circumcincti, *qui pro ſuis exceſſibus & ſubtractionibus decimarum multis annis excommunicati, contemtores clavium Eccleſiæ ſunt inventi. Qui cùm eſſent viri ſtrenui, vicinos populos, imo & Comites & Epiſcopos pluries ſunt aggreſſi, victores ſæpe, rarò victi. Ob quam cauſam auctoritate populi verbum Crucis contra eos fuit per plures diœceſes prædicatum*, uti habet Godofridus Mon. S. Pantaleonis, apud C. du Freſne *Gloſſar.* An iidem cum *Stadenſibus*, de quibus V. in voce *Stadio.*

Stadiodromi, Græcè Σταδιοδρόμοι, genus olim curſorum, à *curſu* unius tantùm *ſtadii* dicti. Unde Tzetzes *lib 3. Hiſtor. Chil.* 6. de iis, αὐλῶν, inquit, παιδὶ τὸν δρόμον. Sic enim apud eum reſcribit Voſſius *Agoniſticôn lib. 1. cap.* 28. Qui verò duplex uno curſu Stadium percurrebant, ſed ſine recurſu, Δολιχοδρόμοι; unde Prov. apud Pollucem, Μὴ ζήτει ἐν σταδίῳ δόλιχον, quo ſignificatur, in minori majus non eſſe quærendum: Qui duplicis ſtadii curſum à carceribus currebant & recurrebant, Διαυλοδρόμοι, quòd ſtadium, ubi currerent, anguſtum foret, ſed porrectum, inſtar αὐλοῦ ſeu tibiæ: Tandem, qui armati in ſtadio decurrebant, Ὁπλιτοδρόμοι ſunt appellati. Quæ omnes exercitationes gymnaſticæ erant, unde mirari ſubit *Stadiodromos*, cœterosque hic memoratos, publicis Curſoribus ſeu Tabellariis, & hinc Servis, a Dempſtero annumerari, *Paralip. in Joh. Roſinum Antiqq. Rom. lib. 7. cap. ult.* Fuit autem *Stadium*, undecima ac omnium poſtrema Gymnaſiorum olim pars, ubi Populus cum voluptate Athletas certantes ſpectabat: nihilque aliud erat, quàm hemiſphærium quoddam, multis gradibus conſtructum, unde poterant commodè Spectatores, qui ſemper plurimi eò confluebant, τοὺς ἀγωνιζομένους intueri. An verò inter illud & Xyſtum ſeu peridromidas murus interceſſerit, non liquet, ut proin nec illud, an inde per oſtium, ex platanonibus Gymnaſiorum, Athletæ in arenam prodierint *Stadii*: Vitruvius enim ejus non meminit. Interim rationi conſentaneum videtur, univerſum ædificium, ne cuivis pateret, muro concluſum & propterea à Gymnaſio *Stadium* muri ſepto diviſum fuiſſe, quod & ex Capitolino probat Hieron. Mercurialis *de Arte Gymn lib. 1. cap. 10.* V. eundem quoque *cap. præc. 6. ubi iconem Gymnaſii cum omnibus ſuis partibus ſpectandam exhibet.* Hinc & pro ipſo curſu *Stadium* ſumi cœpit, unde curſus Gymnaſtici, ſicut & Athletici, quatuor præcipuæ ſpecies inveniuntur, apud harum rerum Scriptores, *Stadium*, (de quo Paulus 1. Corinth. *cap. 9. verſu 25. currentes in ſtadio ob corruptibilem coronam certare*:) *Dolichum, Diaulum* & *Armatum*: Eratque *Stadium* curſus unius tantùm ſtadii, quo qui defungebantur, *Stadiodromos* eſſe dictos vidimus. V. iterum Mercurialem *l. 2. cap.* 10. Cujuſmodi Curſorem ex ære Leontius fecit, inſigni arte. Plinius *lib. 34. cap. 8. Eundem* (Polycletum) *vicit & Leontius, qui fecit* Stadiodromon *Aſtylon, qui Olympiæ oſtenditur.* Fuit is Crotoniata, & palmas tres curſu continuò repetito adeptus eſt, Platoni *de Legg. lib.* 8. inter illos athletas numeratus, qui, ut in publicis certaminibus vincerent, ab omni voluptatum genere ac inprimis conſuetudine mulierum abſtinebant &c. Cœterùm *Stadium* nec carceres habebat, neque ædificia, uti Circus, qua de re V. Salmaſium *ad Solinum p.* 913. plura verò apud Jac. Sponium *Itiner. Part. 2. p.* 212. ubi *Stadium*, prope urbem Athenas hodieque videri dignum, & *Part. 1. p.* 307. ubi ſimilem locum, qualis prope Smyrnam, accuratè deſcribit. E quo hoc unum adjicio, in priſci Stadio non curſûs ſolùm certamina, ſed & Ludos totius

gentis *Panathenæa* dictos celebratos, etiam ab Hadriano Imp. sylvam populo exhibitam esse, quod quale spectaculi fuerit genus, dicemus infrà. Aliàs *Stadium*, spatium terræ erat, quo distantiam locorum itinerumque longitudinem Veteres metiebantur, dictum ἀπὸ τῦ ςῆναι, quòd Hercules, cùm uno spiritu id decurrisset, substiterit. Eorum unum *Italicum*, pedum 625. passuum 125. quorum proin octo milliare efficiebant: Alterum *Olympicum*, pedum 600. passuum 120. Tertium *Pythium*, 1000. passuum, vocabatur; quo pacto facilè conciliaveris Plinium ac Diodorum Siculum, circa Siciliæ descriptionem, in diversa, ut videtur, euntes. V. iterum Salmasium ubi suprà *pag.* 688. 792. alibique passim, inprimis verò *pag.* 494. & *seqq.* ubi quot stadia singulis diebus ad justum iter fuerint requisita, pluribus docet. Nec omittendum, quod de *Stadiodromis* Suidas habet, cùm ait, *eos longiorem tractum metiri cursu dolichodromis*; à Mercuriali non probari: cùm hujus contrarium manifestè colligatur ex Parmenonis *Epigr.*

Φασὶ πολυστεφάνῳ ἐπιγραμματι ... Μῶμος
Εἶναι, ... ζήτει ἐν σταδίῳ ... δολιχον.
Πολλ᾽ ... δολιχὴ ... ἐν σταδίῳ δὲ
Ὀξὺς ... ...

V. iterum Mercurialem *de Arte Gymnast.* *lib.* 2. *c.* 10. & suprà ubi de *Dolichodromis*.

Staffa, apud Fridericum II. Imp. *de Venat.* *lib.* 1. *c.* 71. *Deinde ponat pedem suum in* staffa *sellæ*: Italis quoque *Staffa*, Gallis *Santoir*, stapes est, quo quis in equum tollitur, an ex Saxon. *Staf* baculus, cui quis innititur. V. Jo. Molinetum *Itin. Neap.* & Goropium Becanum *Gall. l.* 2. *p.* 49. Cujusmodi equitantium sustentacula Veteribus incognita fuisse, dicemus infrà in voce *Stapes*. Addam hic saltem, in more jam olim fuisse Imperatoribus, Regibus Principibusque viris, ut equitantibus Pontificibus, Archiepiscopis, & Episc. *staffas* & fræna tenerent, pluribus exemplis ostendere Car. du Fresne *in Glossar.* & *Notis ad Cinnamum* V. eundem *Dissert.* 1. *ad Joinvillam*.

Stagi, apud Spelmannum, primarii dicuntur quidam è Conventu Cathedralis Ecclesiæ, qui moderandis *statuendisque ejusdem* rebus necessariò requiruntur, sc. Decanus, Subdecanus & 2. vel 3. majores Canonici; aliàs *Residentiarii* dicti V. eum in *Glossario*. At *Stagium*, Gallis *Estage*, cœnaculum est, ex Græco στέγος. Item ea obligatio, qua vassallus tenetur *stare* in castro domini sui, sive ei contra hostes tuendo sive alio fine; sic à *stando* est: qua de posteriore vocis notione, plurima congessit Car. du Fresne in *Glossar* & *Notis ad Stabilimentum S. Ludovici*.

Stagna, pro Numinibus, Seneca *Epist.* 41. *Magnorum fluminum capita veneramur —— & Stagna quædam vel opacitas vel immensa altitudo sacravit*. Superstitionis occasione ab Ægyptiis desumtâ, uti docet Octavius apud Min. Felicem; quos Helcesaitas postea imitatos esse, refert Epiphanius *Hær.* 19. Hinc *stagnare*, unde *stagnantes aquæ*. Alia verbi notio apud Justinum *lib.* 36. ubi de Asphaltite lacu, *aquam ejus omnem bitumine stagnari*, addit. Hic enim *stagnare*, munire, firmare, indurare est. Græce ἀσφαλίζειν, unde ἄσφαλτος Grammatici derivant. Sic apud eundem *lib.* 37. Mithridates *se adversus insidias exquisitis remediis stagnavit*, h. e. munivit, ἠσφάλισε. Sed tum *stagno* verbum, κασσιτερῶ & γανῶ Græce, à *stagnum* est, quod κασσίτερος Græcis dicitur, & *stannum* vulgò scribitur, id est, *stagno* sive *stanno induco*. Hic tertium addatur, *stagnare*, pro munire & firmare; quod à Græco στεγανοῦν vel στεγνοῦν descendit. Unde στεγνῶ, *stagno*, quod στερεοῦν significat, σφίγξαι, πυκνῶσαι. Et sic *Stagnum* quoque de palude, ex Græco στεγνόν, Siculis στάγνον. Imò & quartum, *stagnare pro metalla secernere*, Isidor. *in Glossis*. Unde *stagnatio*, fraus illa Monetariorum, qui, cùm pecuniam argento ære mixtam flare deberent, argentum separabant & æs solùm in figuranda moneta exhibebant, uti indicat *l.* 6. *Cod. Theodos. de falsa moneta* &c. Habent autem *Stagna* & latus, qui ut plurimum originem sumunt vel ex mari vel ex flumine aliquo, vel ex fonte, haud secus ac sinus maris qui terras intrant, sua στόμα & suos μυχούς. Et quidem pars illa stagni, quæ mare vel flumen infusum recipit, quaque impletur ac depletur, στόμα propriè vocatur; pars contraria, quæ longo recessu excurrit, μυχός: Illam *bondam stagni*, hanc *caudam* ejus Galli vocant. Quod cùm non observatum esset Eustathio, Dionysio, aliis, locum Strabonis, de Tigri per paludem Thospitin transmittente, qui sic habet, κατὰ δὲ τὸν μυχὸν τῆς λίμνης ... ... καὶ πολὺν τόπον ... ... γῆς, ... κατὰ τὴν Χαλωνῖτιν, malè acceperunt, uti pluribus docet Salmasius *ad Solinum pag.* 696. & 697.

Stagonia, thuris genus est, apud Plinium *lib.* 34. *cap.* 11. Græcè σταγονίας. Nempe sic vocatum est thus masculum, & Arabicum, ἀπὸ τῆς σταγόνος, *à gutta*, quòd rotundum guttatim manans effluxerit, seu in rotunda gutta penderet, hinc ἄτομος quoque, quòd natura non arte *incisionis* talem formam acciperet. Uti contrà Indicum, quod abundantiùs manabat, ita ut plerunque grana singula manum implerent, in quadras scindebatur, quæ volutando concutiendoque in aliquo fictili rotundæ evadebant. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 508. & 509. ut & suprà in voce *Natif*.

Stahrenberg, V. infrà *Starenberg*.

Stalagmium, pro Inauribus apud Vett. reperitur, & quidem iis, in quibus bacca, quæ in hoc genere pendula erat, σταλαγμοῦ sive *guttæ* haberet figuram. Ita enim Cæcilius, antiquus apud Festum Poëta,

Ex aure ejus Stalagmium *domi habeo*.

Quæ Inaurium notio & Plauto placuit, *Menæchm. Actu* 3. *Sc.* 3.

Hæc palla & spinther saxo referantur simul.
AN. Amabo mi, Menæchme Inaures da mihi
Faciundas pondo duûm nummûm Stalagmia,
Ut te libenter videam, &c.

Ubi tamen alii *Spatalia* legunt: quam lectionem defendit Thom. Bartholinus *Schedio de Armil.* §. 7. ex eo, quòd *Inaures* præcesserunt: unde aliud ornamentum hoc nomine intelligi existimat. Iconem *Stalagmii* ex amethysto, ut & Inaurem æream, gemmis tribus vitreis oblongis dependentibus ornatam, ex Musæo Lælii Paschalini Rom. exhibet Laur. Pignorius *Comm. de Servis*. V. quoque Casp. Bartholinum *de Inauribus Veterum cap.* 2. Nempe illiusmodi uniones, velut sunt guttæ aquæ cadentes & tractim pondus suum sustinentes: à qua figura alabastra quoque unguentorum haud longè abeunt (ut quæ referunt formam balani productioris, vel φοινικοβαλάνου;) item grana rotunda thuris masculi, quod hinc σταγονίας Græci, utrumque *Natif* dixerunt Arabes. V. suprà. Sed & σταλαγμός, vox corvorum est, quum stillantis aquæ sonum imitantur, uti docet Salmasius *ad Solinum pag* 138.

Stabarius, nomen dignitatis Aulicæ, apud vett. Angliæ Daniæque Reges, de qua V. Hovedenum A. C. 1068. & Jan. Dolmerum *Not. ad Jus Aulicum Norvegicum vetus cap.* 1. Idem cum *Constabulario* seu Stabuli Præfecto, ex Germ. *Stall*, i. *stabulum*, & *Herr*, i. *dominus*, *præfectus*. Aliàs *Stallum*, apud Recentiores, in genere locus est, ubi quis *stat*, habitat, sedet: sicuti etiam suprà de voce *Stabulum* diximus. Præsertim verò sic dictæ sunt in foris & nundinis mercatorum sedes vel apothecæ: unde *Stallagium*, præstatio pro jure *stalla* habendi in nundinis forisque. Sed & *Stallum*, pro sede uniuscujusque Monachi aut Canonici, in Choro Ædis sacræ, crebrò occurrit, apud Ecclesiæ Rom. Scriptores. Unde natum verbum *installare*, pro, locum in choro dare, beneficii Ecclesiastici possessionem conferre, *in stallum inducere*, V. C. du Fresne in *Glossar.* & Macros Fratres in *Hierolex*.

Stamen, Græcis στήμων, q. *Statumen*, in tela quid dicatur, notum. Hoc cum telam intenderent, dicebant Attici προφορεῖσθαι, Hesiodus προπήνισθαι, cæteri Græci propriè διάζεσθαι, quod *ordiri* Latini appellavere. Quò spectat illud Ovidii,

Tela jugo juncta est, stamen secernit arundo.

Constituto *stamine*, cum eo subtemen seu tramam connectebant; nihil aliud n. Textura, quàm Ars est subtemen ad stamen connectendi, hocq; connexu (σύνδεσιν στήμονος vocant Græci) tota telæ structura constat. Et quidem pinguiores ac rudiores vestes plus *staminis*, quàm subteminis, accipiebant: contrà delicatiores & molliores, siquidem delicatiùs & subtiliùs nebatur subtemen. Unde *de subteminis studio* laudari tunicas Carthaginensium, legimus apud Tertullianum *de Pallio cap.* 1. Et Hesiodus hibernam vestem, quæ mollior esse debebat, ex multo subtemine & raro stamine confieri præcipit:

Στήμονι δ᾽ ἐν παύρῳ πολλὴν κρόκα μηρύσασθαι.

Dicebantur autem illæ στημόνιαι seu πολύστημοι, hæc ἀστήμονες, item κροκωταί. Nec verò solùm in tunica tenuius semper subtemen, quàm *stamen*, sed etiam pretiosius. Sic in subsericis vestibus stamen de lino, subtemen de serico erat: in auro textilibus, quas Græci διαχρύσους vocant & χρυσοϋφεῖς, subtemen imponebatur ex aureis filis. Virgilius,

Et picturatas auri subtemine vestes.

Vestes namque aureo stamine texi non posse, notant Veteres. Atque hinc diversæ artes, στημονικὴ & κροκυφαντικὴ uti pluribus videre est, apud Salmasium *ad Tertullianum d. l.* eundem item & Casaubonum *Notis ad Capitolinum in Pertinace*. Uti porrò telæ, sic tota chartæ textura ex stamine & subtemine constabat. Philyræ namque primùm tam longæ, quàm longum papyrum erat, in tabula Nili aquâ madente extendebantur & statuebantur & hæc prima scheda supinæ addita vicem *Staminis* obtinebat, ex multis philyris παραλλήλως positis concinnata. Super quas philyras directas, aliæ deinde transversæ collocabantur, in modum cratis: quæ proin crates ex directis & transversis virgis constabant, quarum hæ subteminis loco erant. Hinc & *texi charta* passim dicitur, apud Plinium, Cassiodorum, Lucanum. Hæc solùm utriusque texturæ differentia fuit, quòd in chartis subtemen imponebatur stamini & glutini ope hoc ad illud connectebatur: in tela autem subtemen seu licia transversa stamini per radios textorios inserebantur & per medium decurrebant &c. V. eundem Salmasium *ad Vopiscum in Firmo*, & de *Staminibus animatis*, i. jam coloratis & tinctis, *ad Tertullian. d. l. c.* 3. ut & hic passim.

Stamo-

Stamena, Στάμενα, vox infimæ Græciæ pro minutiore moneta occurrit passim: *Stamina* fortè Odoni de Diogilo *de Profect. Ludov. VII. in Or. lib.* 3. & 4. an quòd ex *stanno*, ære fortean mixto, fuerit conflata; στάμνον enim Græci, ut Latini recentiores *stamnum* & *stagnum* appellant, quod Veteres *stannum*. Et habentur *nummi stagnei*, in *Pandectis* Florentinis, de quibus V. Cujacium. An Στάμενα, factum ex ἱστάμενα, quo nomine propriè significatæ pecuniæ, quæ fœnore dantur? uti vult Salmasius *de Usuris*. V. Car. du Fresne *Dissertat. de infer. ævi Numism. num.* 95. At *Stamina* seu *Staminea*, apud Monastieæ Rei Scriptores, lanea est interula seu camisia, quâ Monachi quidam vice cilicii utebantur, ut monet idem in *Glossar.*

Standardum, adde: Nomen à *stando*, quòd statarium signum seu vexillum fuerit. Tribuitur à rerum Hierosolymitanarum Conditoribus Saracenis ac Sultanis; quibus etiam *Carrocium* adscribit Turpinus *cap.* 18. & certe pro *Carocio* sæpe apud Scriptores vox usurpatur, cujus formam id habuisse videtur: an verò vicem ejus ubique præbuerit, adhuc inexploratum est. Sed & apud Anglos præcipuum Regis vexillum, diversum tamen à *Dracone*, id nominis habuisse, discas ex Matthæo Westmonaster. *ad A. C.* 1016.

Stanislaus Episc. Cracoviensis, adde: Excommunicatâ propter cædem ejus Poloniâ, abstentum quoque à Regio titulo, sicque Polonia *Principatus* nomine contenta fuit, per 215. annos, usque ad Primislaum, & A. C. 1295. Georg. Hornius *Orb. Imper. cum Not.* L. Joach. Felleri *pag.* 389.

Stannum, metalli genus, *illitum æneis vasis, saporem gratiorem facit, & compescit æruginis virus, mirumq; pondus non auget. Specula quoque ex eo laudatissima —— Brundusii temperabantur, donec argenteis uti cœpere & ancillæ*, Plin. *lib.* 34. *cap.* 17. Idem ad ocreas Heroum, & nummos adhibitum esse, discimus ex Homero, & iis, quæ suprà dicta sunt in voce *Stamena*. V. quoque *Stagna*; item ubi de *Organis*. Hodie ex Angliæ provincia Cornvvallia insigni copiâ educitur. Auctor Anonymus *Historiæ Orbis Terr. cap. de Commerciis.*

Stantes, apud Cyprianum *Epist.* 14. *Episcopi in unum convenientes, præsente & Stantium plebe*: dicuntur Christiani, qui in persecutione fidei constanter perseverant, *Lapsis* oppositi. Fortè ex Ephesiorum *cap.* 6. *versu* 15. *State igitur lumbis veritate cincti —— calceatis pedibus præparatione Evangelii pacis.* In quibus verbis videtur Apostolus alludere ad ritum V. T. quo Israelitæ Pascha comedebant, lumbis præcincti, calceati, baculis innixi, ad iter instructi, & ut Philo ait *de Sacrif. Abelis & Caini*, ἀκλινῶς καὶ παγίως ἑστῶτες τοῖς ποσὶν, *immobiliter & firmiter stantes pedibus.* V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. II. cap.* 5. ut & infrà in voce *Stare*.

Stapes, & *Stapia*, vox recens, à *stando* & *pes*, Gr. Ἀναβολεὺς, Item Ἐγκιστεὺς, Lipsius *subiicem pedaneum* vocat: Recens inventum est, uti discimus ex Polydoro Virgilio *de Rer. Inventoribus* „*lib.* 3. *cap.* 18. Est & illud novum inventum, in quo uterque „pes utrinque quiescit ejus, qui equo insidet; Nam ut in mar„moreis statuis Romæ conspicitur, antiqui non utebantur, nec „quo nomine appelletur, apud Auctores legitur. Vulgò Staffa „nominatur, quòd in eo pedes commodè stent. Quam sententiam confirmans Guido Pancirolus, *Rer. Memorabil. tit.* 16. „Staphiæ quoque, inquit, sive Stapedes quando introducti fue„rint, non usque adeò expeditum est. Sed quoniam horum nec „vestigium in marmoribus aut æneis tabulis, & nec etiam no„men extat: dicto non absurdum videtur, eos post ruinam Im„perii Rom. fuisse demum inventos. Ideoque rei novæ necessum „fuit, novum quoddam excogitare vocabulum &c. In quæ verba Scholiastes, saltu Vett. se conjecisse in equos, absque istiusmodi adminiculo, ostendit ex Virgilio *Æneid. lib.* 12.

Infrænant alii currus, ac corpora saltu
Subjiciunt in equos, & strictis ensibus adsunt.

Et *eod. libro*, ubi de Turno:

Poscit equos atq; arma simul, saltuq; superbus
Emicat.

„Quod clariùs etiam Vegetius docet; Non tantùm, inquiens, à „Tyronibus, sed etiam à stipendiariis militibus salitio in equos „districtè est semper exacta, quem usum ad hanc usque ætatem, „licèt cum dissimulatione, pervenisse manifestum est. Equi li„gnei sub tecto hyeme, æstate ponebantur in campo. Super hos „Tyrones primò inermes, dum consuetudine proficerent: dein„de armati cogebantur ascendere; tantaque cura erat, ut non „tantùm à dextris, sed etiam à sinistris partibus & insilire & „desilire condiscerent. evaginatos etiam gladios vel contos te„nentes: hoc enim assiduâ meditatione faciebant, scilicet ut „in tumultu prælii sine mora ascenderent, qui tam studiosè ex„ercebantur in pace. Idem de Numidis docet Livius *lib.* 23. De Græcis Persisque Xenophon Socr. in lib. qui *Equitum Præfectus* inscribitur, ubi inter alia, *Nam grandiores assuefacere* jubet, *ut in scandendis equis, more Persico, se invicem adjuvent.* Sed quia hæc ascendendi ratio ab iis, qui viribus non valebant, neque habebant, qui ipsos in eos tollerent, sine labore ac molestia expediri non poterat, igitur ad minuendam eam Viocuri, seu qui vias militares sternebant, in lateribus viarum collocabant altiores quosdam lapides, & tanquam pusilla quædam suggesta excitabant, è quibus parvo negotio quilibet in equi dorsum se conjiceret: Quod in *vita Gracchi* Plut. memorat. Senibus verò Principibusque viris ad manus erat huic rei Præfectus, de quo sic la Cerda, in Virgilium *loco cit. Saltu: signatè & propriè; Nam apud Veteres nullus usus Stapedæ aut subicis pedanei. Hispani quidem* Estrivos *dicunt: sed saltu fiebat ascensio. Senibus quidem* [redacted] *Principibus tollendis vir erat huic rei præfectus, quem Spartianus in Caracalla & Ammianus lib.* 30. *vocant Stratorem, Græci* Ἀναβολέα. *Inter equitandum autem pedes erant penduli, & nullâ re innixi: ut etiam hodie equestres statuæ cernuntur. Omitto locum Eustathii in Odyss. α. quem jam Budæus & Lipsius agitarunt.* V. plura apud Magium *lib.* 2. *cap.* 14. *Miscellan.* ubi de Scythis ex Hippocratis libro *de Aere, Aquis & Locis*; de Germanico Caligulæ patre, ex Suetonio: de equestribus item instrumentis, ex Polluce *lib.* 10. *cap.* 10. & 11. loquens, similiter *Stapias* apud Antiquos non fuisse in usu, pluribus probat. Interim negandum non est, temporibus non usque adeò nobis vicinis, illarum mentionem reperiri. Meminit non quidem *Stapiæ*, sed *Bistapiæ* Hieronym. *in Epistolis*, ubi se, *quum quædam accepisset litteras, jumentum conscensurum, jam pedem habuisse in Bistapia*, *scribit.* Et Romæ in vetusto lapide, Inscriptio, quæ paulò ante Hieronymi ætatem videtur facta, *Stapiæ* his verbis disertè meminit: *D. M. Quisquis. lecturus. accedis. cave. si. amas. at. si. non. amas. perscruta. miser. qui. sine. amore. vivit. dulce. exit. nihil. est. ego. tam. dulce. anhelans. me. incantè. perdidi. & amor. fuit. equo. dum. aspectui. formosus. Dirmioniæ. puellæ. virgunculæ. summa. pulveris. placere. cuperem. casu. desiliens. per. hæsit. stapiæ. tractus. interii. in. rem. tuam. mature. propera. Vale.* Apud eundem Magium: cui adde Vossium *de vitiis Sermon* ubi, postquam instrumentum, illud ferreum ab equi lateribus utrinque dependens, cui innituntur atque insistunt equitantium pedes, Veteribus fuisse incognitum, ostendit: *Novo, ait, huic invento novum quærendum nomen fuit. Id multis modis factum ex Hispanica, Græca, Latina. Ex Hisp. dubium an Græca sit Astraba; Hispanis quidem dicitur* Estribo: *unde* Astraba: *nisi ex hoc Hispanicum. Isidorus Hispal. in Glossis*, Astraba, tabella in qua pedes requiescunt, *sed potiùs hoc Græcum; nam & Hesychio* Ἀστράβη *lignum est ephippium, quod tenent sedentes. Præterea Græcis dictum* ἀναβολεὺς, *Latinis* Scala, *quia eo solerent ascendere, velut scalis. Sanè Suidas, quum dixisset, eos qui Latinis* Stratores *vocantur, quia equo sternerent, Græcis* ἀναβολεῖς *nuncupari, subjungit*; Ἀναβολεὺς δὲ καὶ παρὰ Ῥωμαίοις λεγομένη σκάλα. de qua voce multa addit: inter alia ex Eustathio *Odyss. α.* Ἀναβολεὺς δὲ μόνον τὸ σιδήριον, ᾧ τοὺς πόδας ἐπιβάλλοντες ἐφίππιοι γίνονταί τινες, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος, ὅς ἐς τοιοῦτο ὑπουργεῖ, &c. Cùm verò *Stapedum*, quales hodie in usu sunt, duplex officium sit, tum in conscendendo equo, tum in stabiliendo equitantis pede utroque; prior usus antiquior fuit, alter recentior, ac proinde *Stapedes*, assiduè pendentes è sella, non ita veteris instituti fuere, ex sententia Liceti. Vetustiores autem usos fuisse olim machinulâ quædam ferreâ, ad conscendendos equos, apertè docere videtur Lucretius *lib.* 5.

Et prius est armatum in equi conscendere costas,
Et moderarier hunc frænis, dextraq; ciere,
Quàm bijugo curru belli tentare pericla.
Et bijugo prius est, quàm bis conjungere binos &c.

Ibi enim ferri proponit usum, quo miles armatus consueverit *equi conscendere costas*; quas gravi pressus armatura, sine fulcro, conscendere non potuit. Quam quidem ferream machinulam non ab re fuerit putare fuisse, vel in modum scalæ vel in modum annulorum catenatim inter se junctorum; per quos, veluti per gradus in equum homo ascenderet, præsertim senex ac debilis: at miles agilis, utut armatus, unico vel annulo sellæ utcunque adfixo facilè conscenderet equi dorsum, quo postea non uteretur, ad pedes firmandos: id quod ævo posteriori fuerit usitatum. Fortun. Licetus *de Lucernis Vett. lib.* 6. *cap.* 30. *ubi eruditè explicat Lucernam Equitis, quem è Magis illis, qui Christum infantem venerunt adoratum, unum fuisse judicat.* V. quoque suprà, *Scala*, item *Staffa*.

Stapula, adde: Electa sunt istiusmodi Oppida stabiliendis commerciis, vectoresque coguntur aliò haud pergere, nisi priùs expositis per aliquot dies in *Stapulæ* foro suis mercibus, Auctor Anonymus *Histor. Orbis Terr. Part.* 1. *cap.* 10. §. 3. Alii nomen arcessunt à Germ. *Stapel*, quo propriè vocantur ædificia tumultuario opere extructa, stipitibusque aliquot innixa, quales fuisse Foros in Circo olim, seu Spectacula, legimus. V. quoque suprà, ubi de *Hallis* & plura hanc in rem, apud Salmasium *Observat. ad Jus Attic. & Rom.*

Stapulæ in Imperio & alibi celebriores.

Adenum & Alexandria, in Imperio Turcico.

Brema, in Imperio Germ. ad Visurgim.

Burdigala, in Gallia.

Colonia Agrippina, in Imp. Germanico.

Dordracum, in Hollandia, *stapulam* habet vini Rhenani, quò proin vectores naves suas

ſuas vinarias dirigunt.
Francofurtum, ad Oderam in Imp. Germ.
Hamburgum, in Imper. Germ. ad Albim,
Hiſpalis, celebris in Hiſpania *Stapula* eſt.
Ingolſtadium, ad Danubium, ibid.
Lugdunum, in Gallia.
Magdeburgum, ad Albim, in Germ.
Malacca, in India.
Maſſilia, in Gallia.
Moguntia, ad Rhenum, in Germ.
Paſſavium, ad Danubium, in Germ.
Ratisbona, ad Danubium, in Germ.
ad Rhenum, Colonia Agripp. Moguntia & Spira, *die drey Staffeln am Rhein.*
Rotomagum, in Gallia.
Treveri, ad Moſellam &c.

Stapulæ, opp. Galliæ in Picardia, ad Quantii fluv. oſtia, vulgò *Eſtaples*, patria Jacobi Fabri Stapulenſis, cujus elogium habes apud Thuanum *lib.* 16. & Scæv. Sammarthanum *Elog. Virorum Illuſtr.* Ejus meminit Lupus Ferrar. *Epiſt.* 14. *Wicum* & *Quentovicum* vocant Scriptores paulo ſuperioris ævi, eique *Emporii* quoque ac *Portus* nomen tribuunt, præ cœteris *Annales* Bertini A. C. 842. Unde nominis origo in promtu eſt. V. Car. du Freſne *Gloſſar.*

Stare, inter ritus Sacrorum fuit antiquitus uſurpatos, ſicut & *Sedere*, *Circumagere ſe*, *manum oſculari* &c. Adorantes enim Deos *ſtabant* erecto corpore ampliorem auguſtioremque cultum exhibituri. Martialis *lib.* 12. *Epigr.* 78.

> *Multis dum precibus Jovem ſalutat,*
> Stans *ſummos reſupinus usque in ungues,*
> *Æthon in Capitolio* &c

Quem ritum in communioribus ſacris fuiſſe obſervatum, in Parentali verò ſeu Funebri ſolemnitate, operantes ſediſſe, Thom. Dempſterus docet *in Roſinum lib.* 3. *cap.* 33. Tranſiit is ad Gentiles ab Hebræis, ut & plurima alia: apud quos miniſtrabant in Templo Sacerdotes *ſtantes*, ut colligitur ex Deuteron. *cap.* 18. *verſu* 5. *Eum ſelegit Jehova Deus tuus ex omnibus Tribubus, ad perſtandum Miniſterio in nomine Jehovæ &c.* Nec ulli in ſolo ſancto ſedere fas fuit, niſi ſoli Regi, ut diximus ſuprà. Idem obtinuit in precando, namque licèt aliquando ſedentes, ſæpius ingeniculantes, Sancti oraſſe, leguntur: ut plurimum tamen *ſtando* preces peragebant. Sic *Abraham* ſtabat *coram Domino*, Geneſ. *cap.* 18. *verſu* 22. *i. orabat.* Et Publicanus *procul* ſtans, *cædebat pectus ſuum, dicens, Deus placator mihi peccatori*: quemadmodum Phariſæus ſimiliter *conſiſtens ſeorſim, oravit*, Lucæ *cap.* 18. *verſu* 11, 13. Unde Prov. inter Judæos increbuit, *Sine ſtationibus non ſubſiſteret mundus*, de quo V. R. Juda *in l. Muſar* & Druſium *in Matth. cap.* 6. *verſ.* 5. Et in Roma ſubterranea multæ orantium Sanctorum imagines viſuntur, quæ eundem morem à Chriſtianis vett. obſervatum fuiſſe oſtendant. De iſtiusmodi oratione Philo *de V. C. Extant*, inquit, *hymni inter ſacra canendi à ſtantibus*: & mox, *Nocte canebant hymnos Therapeutæ, ad Auroram ſtantes.* Dionyſ. Areopagita loquens de Carpo, *Epiſt.* 8. *Stans*, ait, *ad divinam precem.* Iſidorus *Origin. lib.* 6. *cap. ult. Dictus chorus, quòd initio in modum coronæ, circa aras, ſtarent & ita pſallerent*: ut alios omittam, V. Fortun. Licetum de *ſtataria* iſtiusmodi Oratione pluribus agentem, *lib. de Gemmis Annular. Schemate* 14. *cap.* 75. Etiam à *ſtantibus* lectiones Evangelicæ, in Eccleſia Chriſt. olim, ut & hodie, audiebantur, ſolo Epiſcopo Alex. non aſſurgente, quod miratur Sozomenus *lib.* 7. *cap.* 19. cauſam reddit Iſidorus Peluſ. *lib.* 1. *Epiſt.* 136. Ut verò tum *curvi ſtarent* Sacerdotes, ſanxit Anaſtaſius, an Siricius Epiſc. Rom. qua de re V. Cl. Suicerum *Theſ. Eccl.* voce Εὐαγγέλιον, ut & infrà. In prophanis eadem Oratorum ſemper conſuetudo fuit, ut ex Homero & Cicerone *paſſim* videre eſt. Sed & inter Gymnaſticas fuit exercitationes *ſtare* erectum, quæ ambulatione ipſa vehementior eſt habita, quemadmodum & avibus longè eſt moleſtius, ſi in aere non agitentur, quàm ſi volent. Nec obſtat, quòd plurimi pertinaciter credunt, *ſtantes* pedibus, nullo modo ſe exercere, eo quòd omnis exercitatio ſit motus, motui autem ſtatus planè contrarius ſit. Nam non tantùm, quæ moveri videntur, moventur, ſed & multa immobilia apparent, unum eundemque locum obtinentia, quæ nihilominus moveri efficaciſſimis rationibus, ac fere ſenſu ipſo demonſtratur. In hominibus namque erectis ſtantibus, corporibus eorum naturâ ad terram inclinantibus, animâ contrà ſurſum illa ſuſtinere obnitente, motum quendam ſuboriri, indicio eſt, quòd ſi Anima a corpore ſic *ſtante* exeat, illico ipſum in terram collabitur, quia motus ille deficit, cujus beneficio Anima corpus, naturâ ad terram inclinans, ſurſum elevatum continebat; Unde patet, ob continuos, eosque contrarios animæ corporisque obnixus, *ſtantes* utique non parùm moveri, atque ipſorum muſculos omnes corpus geſtantes & à terra attollentes erigentesque vehementer intendi. Quod & ex majori laſſitudine, quàm quæ ambulando percipitur, ad liquidum confirmatur. V. Galenum *lib. de tre. & rig.* Atque hoc videtur eſſe id, quod à Cœlio, in epilepſiæ curatione, *ſtans exercitium* vocatur. Interim antiqui Gymnaſtæ, an inter alias corporum exercitationes, *ſtatum* quoque hujusmodi receperint, certò affirmari non poteſt. Cùm enim nullum fere uſum in *ſtando* haberent, niſi quando Milonis more recti *ſtantes* ſeſe cœteris à loco dimovendos, oſtentandi roboris gratiâ, præbebant, *ſtatu* non per ſe, ſed ob aliud, utebantur. Nec certamen in *ſtando* ſolùm effectum cerni poterat, quod aut ſpectatoribus delectationem adferret, aut ſacrificiis, vel alio modo Amphitheatris aut Stadiis inſerviret, ut horum gratiâ Athletas ſeſe exercere vel certare *ſtantes* ſolitos dicamus. Sed neque bellicæ diſciplinæ amatores multum utilitatis *ſtando* conſequi potuiſſe videntur, ſiquidem ſolâ exceptâ tolerantiâ, militibus profectò neceſſariâ, quam *Statio* adjuvare poteſt, nihil iis emolumenti contulit: Unde nec Plato, nec Xenophon, nec Ariſtoteles, nec Vegetius futuros bellatores *ſtando* ſeſe exercere præceperunt; tametſi Veſpaſianum Imp. dicere ſolitum accepimus, *Imperatorem* ſtantem *mori oportere.* Medicorum ergò Gymnaſtæ id exercitii ſibi proprium vindicarunt, quos tam ſanos, quàm valetudinarios, *ſtando* exercuiſſe, legimus: cùm quamplurimi inde uſus, tum ad conſervandam ſanitatem, tum ad præſtandum cruribus robur, hauriantur. V. Hieron. Mercurialem *de Arte Gymnaſt. lib.* 3. *cap.* 3. ubi ſimul docet, multum differre, erectusne quis ſub Sole *ſtet*, an in umbra: additque, non ſolùm vulgare illud, *à prandio ſtandum, à cœna ambulandum*, locum poſſe habere, ſed & erectum *ſtare*, perinde atque cœteras exercitationes, ante cibum quoque prodeſſe. Quæ omnia de *ſtantibus* planis ac totis pedibus intelligenda; *ſtare* namque calcibus innixos non modò laborem ac moleſtiam inducit, verùm etiam nullum juvamentum effatu dignum præſtare, creditur. Quemadmodum ſimiliter eos, qui ſummis digitis *ſtare* conantur, præter ſatigationem illico ſuccedentem, partes illas callis moleſtiſſimis afficere compertum eſt; neque aliud inde commodum recipiunt, quàm ut longiùs aliis proſpectare valeant: Cujus gratiâ ab antiquis *Speculator*, ſive Σκώψ pingi conſuevit facie hominis *ſtantis* ſupra digitos, ſummamque manum ad umbellæ formam ſuperciliis admoventis, ut Æſchylus *in Theoris* meminit. V. eundem Mercur. *lib.* 6. *cap.* 1. *ejusd. op.* Sed & in *ſtataria* lucta magnus hujus exercitii uſus erat, cum victoria in eo eſſet poſita, ut alter alterum dejiceret, adeoque embolæ, parembolæ, parătheſes & ſyſtaſes, magnâ induſtriâ adhiberentur: Cùm contrà in volutatoria lucta is victor cenſeretur, qui alterum ſic dejeciſſet, ut eum penitus in ſua haberet poteſtate. Sic de Epaminonda C. Nepos *cap.* 2. *Itaque exercebatur plurimùm currendo & luctando, ad eum finem, quoad* ſtans *complecti poſſet atque contendere.* Idem dicendum & de Gladiatoria, in qua de *Statu* ſeu *Gradu* Adverſarium deturbaſſe, non parum laudis habuit &c. V. Thom. Godvvynum *Antholog. Rom. lib.* 2. *Sect.* 3. *cap.* 10. & hic paſſim. Quòd verò ſuprà Mercurialem dubitare diximus, utrum inter vett. Gymnaſtarum exercitationes etiam hæc fuerit, dubium fortè exemerit Plinius, qui Indorum Gymnoſophiſtas, *ἀκινήτους χώρας*, *ab ortu ad occaſum perſtare immobilibus oculis: ferventibus arenis alternis inſiſtentes pedibus*, conſueviſſe, tradit *lib.* 7. *cap.* 2. qua de re V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 100. At, inter leviores animadverſiones, apud Romanos, fuit *ſtare cum decempedis*, quo modo ante Prætorium Centuriones quosdam per totum diem oſtentui eſſe, voluit Auguſtus, apud Suetonium *cap.* 24. Simile quid, cùm *ſtantes cibum capere cogebantur*, Liv. *lib.* 24. *cap.* 15. de cujusmodi ſtationibus ignominioſis, quas inter leniores malorum pœnas & Auguſto Livia ſuaſit, apud Dionem *lib.* 55. V. Caſaubonum *ad Suet. l. cit.* &c. Aliter vox ſumitur in phraſi, *in Choro ſtare*, de qua infrà, ubi de *Statientis*. Sed & de tunicis, verbum *ſtare* occurrit apud Tertullianum *de Pallio cap.* 1. iis viz. quæ non cingebantur, ſicque uno ac perpetuo rigore à ſummo ad imum deſcendebant, *ςαδῖοι χιτῶνες*, item *ὀρθοστάδιοι*, hinc dictæ, quales fuiſſe Citharœdorum & Tragœdorum tunicas, diſcimus ex Plut. in *Alcibiade* & Arriano *in Diſſertation. Epicteti.* Ἐντόμους illas non habuiſſe, Heſychius ait, metaphorâ ab inſectis animalculis deſumtâ, quæ ab ea parte, quâ inſectionem habent, graciliora ſunt: id quod zona præſtat in tunicis, quæ præcinguntur. At *ςαδῖοι χιτῶνες* toti ab ſummo deorſum unius recturæ ſunt, quas proin & *rectas tunicas* videntur appellaſſe Latini, aut ſaltem ita appellare potuiſſe. Aliter enim vocem ſumere Grammaticos, notum, V. ſuprà in voce *Recta*, & plura hanc in rem apud Salmaſium *ad Tertullianum d. l.*

Starenberg, vel. *Stahrenberg*, nomen Familiæ in Germania illuſtris, cujus originem referunt ad Vinulphum Styriæ Præfectum, circa A. C. 408. Ex hoc enim deducunt Albertum & Ottocarum, primos auctoritate Pipini Regis Styriæ Marchiones, conditores Monaſterii Tegernſeenſis, & demum in eo Monachos: ex Ottocaro autem Ottocarum VI. primum Comitem Styriæ, patremque inter alios Ottocari, Alberti ſeu Alberonis & Bernardi. Quorum primi progenies defecit in pronepote Ottocaro X. vel XI. Marchione, ac deinceps Duce Styriæ, qui moriens A. C. 1192. Leopoldum Auſtriæ Marchionem hæredem ſcripſit. Alberonis pronepos Gundaccarus arcem condidit *Stahrenberg* A. C. 1176. ac filios ſuſcepit Gundaccarum & Dietmarum: à quorum priore *Domini de Stahrenberg* deſcendunt, in plures ſæpe lineas diviſi. Inprimis Gundaccarus illius nepos,
cùm

cùm Rudigerum & Gundardum genuisset, duplicem posteritatem habuit, sed quæ ab hoc prosata est, defecit iterum. Denuo aliquot linearum, atcns fuit Rudigeri abnepos Erasmus, qui decessit A. C 1560. Ditmarum quod concernit, is *Losensteinus Dominus* prosevit, nunc æquè, ac priori lineæ contigit, *Comitum* titulo insignitos. Tertius Ottocari VI. filius Bernardus, filium habuit Gundaccarum Dom. *de Perneck*, reliquorum *de Perneck. Græcio & Ensibal* satorem (cujus posteritas mascula in Wilhelmo, alter sexus in Ursula virgine desiit A.C. 1547) atque Ottonem Dn. *de Elshenberg*: cujus posteri nomen idem propagarunt, donec Erasmus ultimus clauderet familiam, filiâ Annâ tantùm relictâ, quæ Roggendorfio nupsit. Ad Erasmum ut redeam A. 1560. defunctum, fuit is Bartholomæi L. *Bar. de Stahrenberg* fil. & ex Annâ Com. Schaumburgiâ genuit inter alios Rudigerum Com. *de Stahrenberg*, defunctum A. C. 1586. Huic & Helena Zackin *de Friden* genitus Paulus Jacobus, suscepit, ex Dorothea Bar. *de Thannhausen*, Euphemiam (n. 1608.) Rudigerum (n. 1609.) Matthiam (n 1611.) Conradum Balthasarum (n. 1612. maritum Annæ Elisabetæ Com. Zinzendorfiæ) &c. omnes *Comites de Stahremberg*. Speneruś *Th. Nobil. Eur. P. II. in Ind. & P. III. p.* [illegible]

Starrum, apud citimæ ætatis Scriptores, chirographum est vel instrumentum, quo Judæi pactiones suas transactionesque conficiebant, apocha, scripta, charta, cujusmodi multa Hebraicè conscripta, in arce Londoniensi, hoc titulo, haberi, notat Spelmannus *Glossar.*

Stasinus Cyprius, donata sibi ab Homero τὰ Κύπρια ποιήματα pro suis edidit, Proclus apud Photium. V. suprà in voce *Cypria.*

Statanus & *Statilinus*, inter Deos minores, erant *Dii Præsides adstantes*, Lactant. Quos alii educationi adscribunt, eo viz. tempore, cùm *standi* & consistendi potestatem infantes nanciscuntur. Nomina eorum scripta Pontifices habuisse, Varro affirmat, apud Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 2. cap.* 19. Alii infantibus in terra constituendis *Statinam* Deam præfuisse, tradunt. Lotus enim infans in terram ab Obstetrice fuit antiquis temporibus statutus, non sine pompa: more à sacris Hebræorum translato, ad Romanos, qui tamen ante Justinianum desiit. Unde apud plurimos Auctores, nudos infantes Terra excipere dicitur. Quò respexit Plinius *Nat Histor. lib. 7. in Proœm. Natura hominem tantùm nudum & in nuda humo, natali die abjicit ad vagitus statim & ploratum.* Idemque significare voluit Ovidius, cùm in Ibin,

Qui simul impura matris prolapsus ab alvo
Cyniphiam fœdo corpore pressit humum.

Sanctior tamen, quam ut *fœdo corpore*, ut hic apud Poëtam, *humum premeret*, Augustus, quippe quam primùm natus attigisset terram, consecrata ea est, apud Suetonium *Octav. cap.* 5. quod & de reliquis post eum Augustis dicendum. Causa ritus triplex: sive ut vocem contactu terræ acciperet infans, Macrob. *Saturnal. lib. 1. cap.* 12. sive, ut auspicaretur rectus esse Diis conjugalibus, unde ab Obstetrice erectus in terram statuebatur, Varro *de Vita Pop. Rom. lib. 3. ap. Nonium*: Sive, ut Opem seu Matrem communem salutaret, Macrob. iterum *lib. 1. cap.* 10. Sic tellure suscipiebatur à Parente, quod *tollere* dictum & Levanam Præsidem habuit. Meminit autem Deæ *Statinæ* Tertullianus *de Anima*: *Dum prima etiam constitutio infantis super Terram, Statinæ Deæ sacrum est.* V. Thom. Bartholinum *de Puerperio Veterum*

Stataria Fabula, Jul. Cæs. Scaligero sedatior est & minùs negotiosa, quales Hecyra & Asinaria, in quibus non ita discurritur, ut in Adelphis, *Poëtic. lib. 1. cap.* 7. Quò respiciens Cicero *in Bruto, Volo enim*, inquit, *ut in Scena, sic etiam in Foro, non eos modò laudari, qui celeri motu & difficili utantur, sed eos etiam, quos Statarios appellant, quorum sit illa simplex in agendo veritas, non molesta.* Et *lib. 4. Epist.* 15. *ad Attic. Dedit Antiphonti* (Actori ludis scenicis) *operam: is erat antè manumissus, quàm productus, ut diutiùs pendens, palmam tulit, sed nihil tam pusillum, nihil tam sine voce, nihil tam verum.* Hoc est, in quo non multa, ac penè nulla κίνησις. Ibidem *statarius & sermonis plenus orator*: sicut *statarius miles*, apud Livium *lib.* 8. *hostis statarius*, apud eund. *lib.* 22. cujus erat στάδιη μάχη, *stataria pugna*, vel *congressio*: *statarius lixa*, apud Latinum Pacatum *Panegyr. statarium prandium*, in *Panegyrico* Mamertini &c. V. Jo. Frid. Gronovium *Observationum lib. 4. cap.* 7. Quibus adde *stataria Poëmata*, Græcis στάσιμα dicta, de quibus idem Scaliger ubi suprà *cap.* 44. *A membris quoque (Carmina) variata. Nam quædam erant simplicia, μονόστροφα ideo dicta & προσοδιακὰ aut στάσιμα. Quippe in Choris Bacchicis circularibus, aut semper ad eundem motum convertebantur, neque revertebantur, hæc erant προσόδια. Aut stabant immobiles: ea στάσιμα: talis prima ode Horatiana. In aliis erant duo membra, aut tria, aut plura.*

Stater, Gr. Στατὴρ, ἀπὸ τοῦ ἵστημι, nummus argenteus bis didrachmus, memoratur Matthæi *cap. 17. vers.* 24. & *seq.* ubi tributum soluturus Cæsari Servator noster jussit Petrum hamum mittere, cumque piscem, qui ascenderet primus, tollere: cujus aperto ore invenit is *Staterem*, quem acceptum dedit didrachma accipientibus, pro Christo & pro se, Th. Godvvynus *de Ritibus Hebr. lib. 6. cap.* 10. Georg. Agricola χρυσοῦν, & Στατῆρα & Στατῆρα χρυσοῦν, i. *Aureum*, vel *Staterem*, vel *Staterem aureum*, monetæ aureæ genus ait fuisse apud Athenienses, pondere duarum drachmarum additque Philippum, Alexandrum & qui in Asia ac Syria Alexandro successerunt, signasse pondere 2. Atticarum drachmarum, obolorum 2. & totidem siliquarum. Eidem Στατὴρ Κροίσειος, à Crœso percussus, pondere fuit 2. drachmarum similiter: ut & Daricus, à Dario signatus. Graviores erant Cyziceni, quos Senatus Cyzici percussit obolis 4. & dimidio, minutis duobus & decima minuti parte. Apud Cyrenenses Τετραστάτηρα, aureum nummum pondere uncialem fuisse, scribit Idem. *Staterem* verò Corinthium, monetam contendit fuisse argenteam, & pependisse obolos Æginæos decem &c. Gronovius ex Dione Cassio, Zonara, Polemarcho apud Hesychium, Atticum *Staterem*, 20. drachmis argenti Atticis æstimatum, idemque cum auri mina fuisse, imò & sic vocatum esse, ostendit. Et hæc est illa auri mina, quam usurpat interdum & Plautus: inter alia, *Rudente Act. 5. Sc. 2. Centum minæ Philippiæ in piscolo sorsus*; uti quidem legi jubent MSS. optimi & quædam vetustæ editiones, id est, centum Philippici *Stateres.* Idem Gronovius argenti & auri *Staterem* hoc differre docet, quòd quatuor drachmis argenteus, duabus aureus constiterit. Tetrastaterem verò Cyrenaicum, octo drachmarum fuisse suggerit, *lib. 2. de Pecunia Vet. cap.* 7. Apud recentioris ævi Græcos, στατὴρ in genere *pecuniam* notat, sicut & χάραγμα. Unde scribit Zonaras, Nicephorum Phocam, cùm invaluisset, στατῆρας καὶ τὸ βασιλικὸν ἐκτύπωμα ἰσάζειν οἰκεῖον τῷ ἀρχικῷ χαρακτῆρι, sua numismata aliorum præferri jussisse: & Alexium Imp. cùm pecuniæ inopiâ laboraret, τοὺς τῶν ἀργυρῶν ἔργων τῶν χαλκευργημάτων destruxisse, & iis στατῆρας cudisse. V. C. du Fresne *de infer. ævi Numism. n.* 100.

Statera, apud Suetonium *Tit c.* 25. *stateram —— positam examine æquo: cùm in altera lance* &c. Græcè φάλαγξ est, quam hic intelligit, pedi suo (cujusmodi pes in Cortabo, ut dixit Manilius *ad Hor. lib. 1. Od.* 27.) impositam ad perpendiculum, sive, ut Cicero ait, *ad lineam*, sive ut Græci, κατὰ κάθετον. Atqui *Stateram* negat lances habere, Aristoteles *Mechan. Problem.* 21. ubi ἡμιζύγιον, *dimidiatam bilancem* stateram vocat, & in altera parte σφαίρωμα, *æquipondium* habere, innuit. Sed pro jugo bilancis Suetonius accepit vocem, quod & Suidæ φάλαγξ, unde *phalanga* seu *palanga*, ob simil de quibus suprà. Hodie *Statera* Sinensium, ex ebore lævigata hastula, quæ punctulis proportione Arithmetica æqualibus interstincta, nec non duobus tenuissimis filis instructa, quorum unum hypomochlii vices subit, manu pendentis tenta, ex altera parte verò bilancis scutella pendet, in qua monetarum justum pondus exploratur, sed filo priori ad differentis comparationis puncta adaptato, asservatur in Musæo Kircheriano: una cum *Statera* Veterum, magnitudine palmari, uti refert in *Descr.* ejus Georg. de Sepibus. Origo voci à Græco ἵστημι, quod inter alia *statuere, appendere, ponderare* notat, V. quoque suprà in voce *Lances*, item *Libra.*

Staterum Ludus, in vet. *Scheda*, apud Canisium *Antiqq. Lection. Tom. IV.* corr. videtur Car. du Fresne, pro *Scacchorum Ludo*, de quo suprà.

Stathmus, Græcè Σταθμὸς, V. suprà *Mansio.*

Statice, Gr. Στατικὴ, aliàs Ἰσορροπικὴ aut Κεντροβαρικὴ, Lat. *Ponderum doctrina*, vel *æquiponderantium*, vel *de ponderis centro*, scientia [illegible], ponderum momenta exponens: atque ab hac omnia, vel penè omnia, dependent, quæ Mechanice tradit, unde sunt Eruditi, qui pro Mechanice *Staticen* non malè poni dicant. Pappus *lib. 8. fol.* 306. Centrum gravitatis uniuscujusque corporis est principium & elementum tractationis de centro gravium; ex quo & reliquæ Mechanicæ partes dependent. Quod verè dici, liquebit consideranti Archimedis Ἰσορροπικῶν libros; vel Heronis doctrinam, de quinque onera movendi facultatibus simplicibus ac compositis ex iis: de quibus etiam est illud Georgii Pisidæ Jambographi apud Suidam,

Τὰς πέντε δυνάμεις Ἀρχιμήδης εἰς μίαν
Ὅλκὴν συνάψας, εἰ τῇ κινεῖν μόλις
Τὸν δυσκίνητον ἐξοχῆς τὰ φορτία.
Cùm quintuplex ab Archimede in unicam
Collata machinam foret vis, & tamen
Immane pondus vix moveret de loco.

Sanè in quinque istis, de quibus postea Ars videtur vincere naturam, vel potiùs Natura seipsam: Sic enim *Statice* disponit naturalia, uti eas disponeret Natura, si producere istiusmodi effectum vellet. Ita non Ars solùm, sed etiam Natura observat, ut ad servandum æquipondium centrum gravitatis sit in linea directionis: Liquet id non solùm ex arte funambulorum, luctatorum, aliorumque, sed etiam ex omnibus nobis, in singulis penè vitæ actibus. Nam, ut æquipondium fiat, surgere volentes crura quidem retrorsum; caput verò ac pectus, antrorsum flectimus: Item sinistro pedi insistentes, sinistrorsum corpus deflectimus; uti dextrorsum, si pedi insistamus dextero: Item, si supini jaceamus, complicamus corpus ad surgendum: cùm etiam dorso onerati inflectant spinam, senes gibbosi inflectant antrorsum crura, pedibus muro conjunctis nihil queamus humo tollere, sed regredi sit opus, ut crura flectere antrorsum possimus. Cui simil-

similis ratio in ingressu quadrupedum, volatu avium, natatu piscium. Quomodo autem, quæ sub Mechanica continentur, ad *Staticen* reducantur, ostendit Simon Stevinus 6. libb. quibus hanc Artem in justum corpus redegit. Horum enim I. *Elementa Statices*, continet. II. est *de inveniendo gravitatis centro*, idque in planis, triangulis, parabolis: Item solidis, ut prismatis, pyramidibus, conoidalibus. III. est de *Statices praxi*: ubi de Libræ & Stateræ fabrica, de vectium ratione ac formis, ponderum gestatorum formis & ratione, axium in peritrochio & tractorum ponderum rationibus, infinitæ potentiæ formis & accidentibus, de usu aliis que pancratio accidentibus; de ratione versationum manubrii ad axem, deque ratione potentiæ manubrium versantis ad pondus tractum, quale est navis, de versationum manubrii multitudine & temporis spatio, queis opus est ad navem trans aggerem pertrahendam. IV. de *Hydrostaticis* est. V. de *initiis praxeos Hydrostaticæ*. Sextus, additamentum continet septuplex. 1. de *Spartostatica*. 2. de *Trochleostatica*. 3. de *Aerobaricis*. 4. de *Chalinothlipsi*. 5. de *Hydatholcia*. 6. de *Aerostatica* &c. V. Gerh. Jo. Vossium *de Scientiis Mathem. cap. 47. §. 10. & 11.* Paulus vero Guldinus Sancto-Gallensis, Mathematicus summus, plenius & accuratius, *Staticen* partitur in has octo partes: *Elementarem*, *Centrobaricam*, *Isorropostaticam*, *Mechanicam*, *Hydrostaticam*, *Aerostaticam*, *Pyrostaticam*, & *Polymesostaticam*. E quibus quartam ac quintam, varias iterum in partes dispescit. Ac *Mechanicam* quidem, pro quinque bis instrumentis, *librâ*, *vecte*, *trochleâ*, *ergatâ*, *cuneo*, dividit in *Zygostaticam*, *Mochlostaticam*, *Trochleostaticam*, *Onostaticam* sive *Ergatostaticam* & *Sphenostaticam*, cui sextam dein adjungit *Polymechanostaticam*. Quintam verò, nempe *Hydrostaticam*, in *Barocolymbiam*, sive de natantibus in aquis; *Barodysiam*, seu de iis, quæ in aquis merguntur: & *Hydatholciam*, sive de aquis deducendis & attrahendis, distribuit. In quibus tot *Statices* generibus, est & quæ particulatim eo gaudet nomine, ac ad *liquores* refertur. Nam ut *Impulsoria* dicitur, quâ res propellitur; *Clasmatica*, quâ dura facilè franguntur: Sic *Statica*, quâ fluida sistuntur. Idem Vossius in *Addend.* Inprimis autem ponderum motrix Scientia *Mechanica* communiter dicta, celebris utilisque est, quippe quæ magnificum illud problema solvit, *datâ potentiâ datum pondus moveri*; quâ & fretus Archimedes exclamavit, *Da mihi, ubi consistam, Terramq; movebo*. Quam excellentis viri gloriationem non vanam esse, sed certissima ratione subnixam, probat Guido Ubaldus *in opere suo Mechanico*. Auctores, qui de *Mechanice* a que adeò & de *Statice* scripserunt, exhibuimus suprà, voce *Mechanica*.

Staticulum, apud Plinium *lib. 37. cap. 10.* ubi de Achate gemma, *Reddunt species fluminum, nemorum & jumentorum, etiam hederas & staticula, equorum ornamenta*: statua est. Sic Tertullianus *adv. Gnosticos*, *Effodietis aras earum, evertetis & comminuetis staticula earum*. Et *lib. 1. adv. Nationes*, *Quòd si de hoc differentia intercedit, quanto distinguitur à crucis stipite Pallas Attica, & Ceres Pharia, quæ sine forma, rudi palo & solo staticulo ligni informis dedicatur*. Ubi *staticulum ligni*, quidquid erectum statuitur, designat: inde *staticulum*, pro *statua*. Ut & apud Hieronymum, *Uxor Loth in staticulum salis conversa est*. Aldhelmus *statunculum* vocat, *de Anatolia & Victor.* &c. Aliter vox sumitur apud Plin. *lib. 34. cap. 17.* *Similiq; modo ad aurea quoque & argentea staticula inanis luxuria pervenit, quæque in scyphis cerni prodigium erat, hæc in vehiculis asseri cultus vocatur*. Ubi ὀχημάτιον seu *vehiculi minoris* genus voce denotari nonnulli volunt, quòd nunc curreret, nunc subsisteret. Alii ἀναβάθρα, seu scalam equi, quos refellit Gronovius *Observat. in Eccles. cap. 8.* At *Staticulus*, ὄρχημα est statarium, motus Saliaris, saltatorius; apud Catonem Macrobio laudatum, de Cœl. Senatore, *Descendit de cantherio, inde staticulos dare, ridicularia fundere*. Et in eundem, *Cantat, ubi collibuit, interdum Græcos versus agit, voces demutat, staticulos dat*. Græcè χορεύει. Sic Plautus *Sticho*,

—— *nunc omnes voce cinædos contrà*,

Staticulos *stare non magis possit sint quàm fungus imbri*.

Hinc *in Choro stare*, Græcè χοροῦ στῆναι, in quo qui lævum latus ducebat, ἀριστεροστάτης, qui dextrum, δεξιοστάτης, qui tertium locum tenebat, τριτοστάτης iisdem Græcis dictus est. Hesychius στοῖχος, χορός, unde χοροστασίας &c. V. Salmasium *ad Solinum p. 133.* *Staticulos dare*, Virgilius *motus dare* exponit, *Georgic. l. 4.*

Dat motus incompositos & carmina dicit.

Statilius Corvuleous, Senator Rom. cujus meminit Capitolinus *in Clodio Albino*.

Statina, V. suprà in voce *Statanus*.

Statio, adde: Et certè, *Stationes* Romanis dicebantur omnia loca, ubi homines frequenter consistere audiendi aut confabulandi gratiâ solebant, quales porticus, Forum, officina. Plinius *lib. 1. Epist. ad Senecam*, *Plerique in* Stationibus *sedent, tempusq; audiendæ fabulas terunt*. Sic apud A. Gellium *Stationes*, loca sunt, ubi Advocati de jure consulentibus responsuri, convenire consuevere: Ita autem is *lib. 13. cap. 12.* *Quum ex angulis secretisque librorum ac Magistrorum, in medium jam hominum & in lucem Fori prodissem, quæsitum esse memini, in plerisq; Romæ* Stationibus *jus publicè docentium aut respondentium* &c. Vetus quoque Juvenalis Scholiastes, *ad illud Sat. 7.*

Figantur virides, scalarum gloria, palmæ.

Notat: *Scalæ, armariola Advocatorum, vel, ut quidam, casæ & stationes*. Redeo ad Ecclesiæ vet. ritum: In illa *Statio* quoque ritus erat, audiendi Evangelium. Hildebertus enim *op. metrico de Missa*, veniens ad ritum recitandi Evangelii, ait:

Plebs baculos ponit, stat *retegitq; caput.*

Ubi tres attingit uno versiculo sacrosanctos, in reverentiæ notam adhiberi solitos, ad Evangelii lectionem, *Positionem baculorum* (sive hic enses intelligas sive baculos viatorios) *Stationem*, addit enim, *stetisse populum*, & *Retectionem capitis*. Assurgebant enim, quod hodieque fit, audientes Evangelium, ad obedientiæ & venerationis significationem: idque fecisse etiam Regem & simul deposuisse diadema, Chrysostomus testatur Homil. in illud, *Attendite, ne justitiam vestram faciatis coram hominibus*. *Stare* n. est exspectantis nutum mandantis heri. *Stabant* verò fideles incurvi, ac cernui, ut est apud Athanasium *t. Decr. 1.* idemque Pamelius *Liturg. initio 5 seculi*, eruditè illustrat. Sic ergo plebs venerabunda, & subjectionem suam testificans, CHRISTO Regi suo, adstabat, submoto (quod tertium est ab Hildeberto indigitatum) non galero tantùm, quem in primo Templi ingressu deponebant, sed & pileolo. V. Ans. Solerium *de Pileo Sect. 2.* Apud Hebræos quoque olim *Stationis* vox in usu fuit. Ibi enim, cùm Israelita victimam donumque offerret, præsens ei adesse, atque eo tempore in atrio Sacerdotum versari debebat. Cum verò faciendum esset pro Populo, aderant Legati Universitatis Sacrorum, Hebr. *Ansche Magnamad*, i. *Viri Stationarii*, dicti, qui seligebantur è toto Populo, ut hujus vice præsentes sacrificio *adstarent*. Dividebantur illi, non minùs, ac Sacerdotes & Levitæ, in 24. Ordines, qui singulis septimanis per vices ministrabant; neque tamen ad Tribum Levi adstringebantur, sed desumebantur ex omnibus promiscuè tribubus. Unusquisque autem Ordinum caput habebat, *Rosch Magnamad*, i. *Stationum Principem*, vocatum. V. Franc. Burmannum *Synopsi Theol. Part. prior lib. 4. cap. 11.* & Thom. Godvvynum *de Ritibus Hebr. lib. 1. cap. 5.* De *Stationis* verò illa acceptione, quâ pro Conventu Ecclesiastico, seu Cœtu Fidelium, maximè die Dominico, convocari solito, sumitur, cujusmodi conventum Ναζαραίων χοροστασίαν appellat Nazianzenus *Or. in Concilio CPolit. habita*, ut aliquid addam: solebant illi vel in Basilicis quibusdam vel ad Martyrum sepulchra institui, ubi cultui divino Fideles vacabant, S. Eucharistiam percipiebant, & si quid difficultatis proponendum videbatur, definiebant. Unde interdum *Stationes* usque in vesperam produci consuevisse, Tertullianus *de Jejunio* testis est. V. de iis plura apud Jac. Pamelium *in Cyprianum Epist. 41. num. 10.* Onuphrium *lib. de Stationibus urbis Romæ*, Gabr. Albaspinæum *Observat. lib. 1. num. 16.* Dionys. Petavium *Animadversion. in Epiphanii Exposit. Fidei*, Car. du Fresne *Glossar.* Alios. De *statione* autem, in crinium compositione, termino Vett. usitato, V. hic passim, in vocibus *Annulus*, *Pluclus*, *Gradus*, *Ordo* &c. τὸ ὄρθιον quoque Euripides vocat, uti adnotat Salmasius *ad Capitolinum in Pertinace*: Ut alias vocis notiones omittam &c. V. & infrà.

Stationarii, memorati passim in *Codd.* Theodos. & Justinianeo, milites sunt vel apparitores & officiales Præsidum, qui dispositi per provincias certis locis seu *stationibus*, denuntiabant Magistratibus, quid ageretur: Curiosis ac Frumentariis haud absimiles, de quibus suprà. Item ἐπιστάται οἱ τῶ σταθμῶ seu τῶν μονῶν προεστῶτες, qui in *mansionibus* equorum publicorum gerebant curam, seu qui cursui publico præerant, V. Jac. Gothofredum *ad l. 2. de Cohortal. l. 3. de Episc. Cod. Theodos.* Hos sine tractoria & apicibus Principis ad veredorum exhibitionem cogi non potuisse, docet Casaubonus *ad Spartianum in Hadr.* Sed & sic dicti occurrunt librorum venditores, Bibliopolæ, à *stationibus* seu officinis librariis: Anglis *Stationers*, quo modo appellabant vilissimarum mercium institores, qui in Foro *stationes* habebant, ut notatum Jac. Cujacio *Observat. l. 2. c. 40.* &c. In Ecclesia Rom. *Stationarius* vocatus legitur Subdiaconus, qui hebdomade suâ, in *Stationibus* Pontifice Missam celebrante, Epistolam cantabat, apud Anastasium *in Benedicto III.* Qua de re V. multis agentem Dominic. Macrum *Hierolexico*, voce *Statio*; ubi inter alia, tempore persequutionum, Ecclesiæ *Stationes* in Cryptis factas, postmodum à Gregorio M. certas iis Basilicas destinatas; publicatas autem esse pridie à Subdiacono Regionario hac verborum formulâ, *Crastinâ die veniente Statio erit, in Ecclesia Sancti N.* respondente Choro, *Deo gratias* &c. hodie verò, nomine *Stationis* intelligi indulgentiam, quæ in ea Ecclesia acquiratur, cui *Statio* assignata, refert. Apud Hebræos olim quinam sic dicti, V. suprà.

Stativa, apud Plinium *l. 6. c. 23.* ubi de itinere à Copto Berenicem, *Sed quia major itineris pars conficitur noctibus, propter æstus & stativis dies absumuntur, totum à Copto ad Berenicen iter duodecimo die peragitur*: dicuntur dies, quibus iter non fit. V. Salmasium *ad Solinum pag. 495.*

Stator, apud Cic. *in Epist.* & Vulcatium Gall. *in Avidio Cassio*, Gr. ὁ παραμένων, apparitor est, ad jussa Domini seu Magistratus *stans*. V. suprà *Buccellarii*, *Scurra* &c. In castris, Prætorii postlicium tuebantur, erantque in singulis 2. centuriæ eorum, quibus Evocati præerant. V. Salmasium *ad Vulcatium d. l.*

Statuo,

Statua, quòd *stet*, id est, *promineat*, dicta: Propriè enim *Statua* ab Imagine hoc differt, quòd *Statua* non modo superficiem, sed solidum corpus atque perfectum reddit: Imago verò superficiem tantùm refert ejus rei, cujus est imago, Perott. Gr. *ἀνδριάς, ἄγαλμα, ἵδρυμα* dicitur. Eas quis primus fecerit, inquirunt Eruditi. Dædalum, Eupalami filium, nepotem Metionis ex Alcippe, Architectum optimum, *πρῶτον ἀγαλμάτων εὑρετὴν*, i. *primum* Statuarum *repertorem*, vocat Apollodorus *Biblioth. lib.3.* Vixit autem is, non ante bellum modo Trojanum, sed & ante expeditionem Argonauticam: ut ex Eusebio liquet, qui sic de illo scribit a. an.737. *Dædalus visus est simulachra fecisse moventia. Primus enim omnium pedes Statuarum à se invicem separavit, aliis conjunctim eos fabricantibus.* Ubi duo de Dædalo referuntur, quòd Simulachra ejus fuerint pedibus discretis, & ab interna vi moverentur. In quibus priorum superavit industriam, qui *Statuas* fecerant pedibus junctis, non discretis, quales ambulantium; præterea nesciebant suis simulachris infundere argentum vivum, quo agitante naturaliter & per se moveri viderentur. Sed, si ante Dædalum *Statuæ* fuerunt pedibus junctis, antiquiores ergo *Statuæ* Dædalo sunt, nec fuerit ille *Statuarum* primus inventor, ut Apollodorus vult. Prom Prometheum aiunt primum *Statuam* ex argilla & igne e Sole rapto fecisse dicunt, V. Lactantium *lib.2.cap.11.* Alii malunt, primò Æthiopes fabricasse; inde didicisse Ægyptios, ut Diod. Siculus contendit. Ad Telchines id nonnulli referunt, de quibus sic modò memoratus Siculus *lib.5.* Ἀγάλματα θεῶν πρῶτοι κατασκευάσαι λέγονται, καὶ τινα τῶν ἀρχαίων ἀφιδρυμάτων ἀπ' ἐκείνων ἐπωνομάσθαι. *Primi dicuntur fabricasse quadam simulachra Deorum & quadam è veteribus simulachris ab hisce* Telchinia *appellari.* Verùm quid de eo dicemus, quòd, ut Fl. Josephus *Antiqq. l.3.c.4.& 9.* imò Moses ipse, Exodi *cap.31.* narrat, Deus Beseleelem & Ooliabum designarit Tabernaculi Architectos? Quid quòd ipse Thara, Abrahami Patr. parens, dicitur fuisse Ἀγαλματοποιός, *Statuarius*: quoque Seruchus, filius Ragau, Abrahami proavus, primus *Statuis* ornasse Viros fortes putatur? V. Eusebium *in Chron.* Epiphanium, Vossium *de 4. Artibus Popul. c.5.§ 4. & Idolol. l.3. c.45.* Fuere autem *Statuæ* antiquissimæ fictiles & ex argilla, unde & *Statuæ* Deorum, & parietes Templorum, & vasa non minus sacra ac domestica primis temporibus ex eodem luto fuere, ut suprà diximus: & quidem, si fabulis Gentilium credimus, ex argilla primus simulachra fecisse, & igne cœlitus rapto animasse, dicitur Prometheus, ut vidimus. Ex ære primi postea fuderunt Samii duo, Rhœcus Philæi fil. & Theodorus Teleclis; is qui & smaragdum cælavit Polycratis Samii, Pausan. *in Arcadicis*: cum priùs ex rudibus laminis *Statuæ* coagmentarentur. Fuisse autem has ex ære *Statuas* cavas, discimus ex Seneca *Natur. Quæst. lib.4. cap.29.* Ex argento dein & auro fiebant. Unde se argenteas sibi positas conflavit Augustus, apud Suetonium *Octavio cap.52.* Nec Domitianus alias sibi, quàm aureas & argenteas, idque ponderis certi, in Capitolio poni permisit. Papinius *lib.5 Sylv.1.*

Da Capitolinis aeternum sedibus aurum,
Quò niteant sacri centeno pondere vultus
Cæsaris, & propria signet cultrices amorem.

Prima autem *Statua* aurea, in Templo Anaitidis, posita legitur, Antonii Parthicis rebus direpta, Plin. *lib.33. cap.4.* Nec argenti usus in statuas primum ad honorem Augusti transiit; *jam enim triumpho Magni Pompeji reperimus translatam Pharnacis, qui primus regnavit in Ponto, argenteam statuam: item Mithridatis Eupatoris,* Idem *lib. eod. cap. 2.* Porrò & ex electro, ligno, lapide, ebore *Statuas* suggerit Plinius *lib.4. Epist.7.* *Illum coloribus, illum cerâ, illum ære, illum argento, illum auro, ebore, marmore effingit.* Artemidorus *lib.2.cap.44.* Ἀγάλματα χρυσᾶ πεποιημένα ἢ ἀργυρᾶ, ἢ χαλκᾶ ἢ ἐλεφάντινα, ἢ λίθινα, ἢ ἠλέκτρινα, ἢ ξύλινα. De magnitudine ac Lud. Demontiosius *lib. de Sculpt.* *Aperte dicit Plinius, primùm tripedaneas Statuas in Foro positas bene meritis; quod ea mensura honorata tunc esset, cùm & ejus mensura quadam adhuc in Urbe spectantur Deorum signa antiqua, ipsius etiam Jovis in palatio Card. de Medicis. Et celebriora signa Deorum, quæ nobis hic videre contigit, excedunt quidem communem hominum mensuram, ita suadente ratione Optices, ut in loco superiore collocata paria videri possint, cùm aliquid semper distantia intercipiat: Sed Antinoi, qui est in Vaticano, eadem statura est, atq; Apollinis. Statuæ autem Alexandri Bucephalum domantis, quæ sunt in monte Quirinali, majores sunt omnibus signis Deorum Gentilium, quæ in Urbe extant. Dearum enim statuæ fere omnes, quas hic vidi, non distant longè à communi mulierum mensura. Contrà Sabinæ, quæ sunt in eodem Palatio, duplo, aut eo amplius hanc mensuram excedunt; ut & Niobe, quæ ibidem spectatur.* Ex quibus patet, non semper obtinere illud Pomp. Gaurici *lib. de Sculpt.* quòd ait, *Statuas*, quæ infra hominis figuram fiunt, *Signa* nuncupari: cubitales vel cubito minores, *Sigilla*: *Pariles*, quando referunt staturam ejus, quem exprimunt: *Magnas*, quæ forent intra rationem sesquialteram: *Maximas*, quæ paulum triplæ aut iis majores essent. Uti nec illud Philandri, addentis, pariles statuas solere bene meritis ac sapientibus Viris; magnas Regibus ac Imperatoribus; maximas Diis & Heroibus. Interim plerumque eò magis honorificæ, quò plurium essent pedum, habebantur: omniumq; honoratissimæ colosseæ erant. Qua de re V. Casaubonum *ad Treb. Pollionem in Claudio*, ubi hujc statuam auream decem pedum, in Capitolio, collocatam esse à Senatu refert, & Salmasium *ad Spartianum in Vero*, cui statuas per totum orbem colosseas poni jussisse Hadrianum, Auctor is narrat. Apud Italos porrò jam Evandri ætate, nempe 400. ante U.C. annis, Herculis *Statuam* in Foro fuisse Boario, legimus apud Plinium *l.34.c.6.* qui & à Numa Jani simulachrum in eodem Foro ait constitutum: repugnante Plutarcho, qui Romæ negat annis post Numam 160. ullum fuisse simulachrum vel Imaginem. Nunquam verò majori in honore fuere, quàm cùm primum positæ sunt Diis: multumq; earum honorem auxit, quòd subinde etiam loqui viderentur; Nempe dum à malis Spiritibus animabantur, ut loquitur Augustinus *de C.D.l.8.* neque quidquam æque cœlestis Veritatis nesciis fidem fecerit esse Spiritus, quam illi *Statuarum* afflatus, Voss. *de Idolol. lib.1.c.6.* Aliquanto is honor minor fuit, cum communis factus Virorum fortium & bene meritorum de Rep. Plin. *l.34.c.4.* *A Diis ad homines* Statuarum *honor translatus est.* Sic *Statuæ* positæ Aristogitoni sunt & Harmodio, Tyrannicidis, Athenis, eo anno, quo Romæ ejecti Reges: iisque primis, in Foro, ut docet Aristoteles. Inde in Persiam transportatas à Xerxe, restituit Atheniensibus, Alexander M. teste Arriano. Fuere autem ex ære, unde nota Antiphontis oratoris ille *τὸ κάλλιστον χαλκόν*. Etiam Philosophis esse constitutas, habet Tertullianus *Apol.* Hinc de antiqua Cleanthis statua, Juvenalis *Sat.2.*

Et jubet archetypos pluteum servare Cleanthas.

Medicis quoque, post sanitatis restitutionem: Antonio hinc Musæ populus ære suo *Statuam* posuit, apud Suetonium *Augusto cap 59.* Olympiæ, omnibus qui ter vicissent, ponebantur similiter *Statuæ*, e vivis membris expressæ: Quadrigatis & Agitatoribus aurigatæ, Plin. ubi *suprà*, qui vero addit, statuas ex membris hominum similitudine expressas, vocari *Iconicas*: at majores, *augustas*; longè maximas, *colossos*. V. quoque de Hieronicarum statuis & Imaginibus, Tranquillum *Nerone c.24.* Ut verò *Statuæ* hominibus positæ persisterent inviolatæ, sæpe eas Diis consecrarunt, vel in loco sacro posuerunt. Ita Gorgias Leontinus statuam sibi posuit inauratam, sed eam Apollini Delphico consecravit: Mithridates, quam Platoni erigebat, consecravit Musis: suam Scipio Africanus in cella Jovis O. M. constituit. Quò pertinet Theocriteum id,

Χρύσεοι ἀμφότεροι, κ' ἀνακείμεθα τῇ Ἀφροδίτῃ.
Aurei utriq; ac dedicatimur Veneri.

Nec semper una uni posita fuit, sed etiam permultæ: neque id tantummodo honoris, sed etiam cultûs ergo. Seneca de Ira *lib 3.* *Mario vicatim Populus statuas posuerat, eiq; thure & vino supplicabat.* Itidem apud Athenienses,

— *Demetrius æneas tot aptus est,*
Quot lunces habet annus absolutus:

ut ait Varro *in Hebdomad. opere.* Mulierum etiam fuere, ut illæ Caryatidum, apud Vitruvium *l.1.c.1.* Clœliæ, de qua pòst: Sibyllæ tres antiquissimi operis, juxta Rostra, fuerunt, teste Plinio: hic autem apud Romanos locus honoratissimus ad Statuas, ut docet Cic. pro *Deiotaro & Sextio* Fuisse illis & *Statuas* Equestres (à Græcis ortas) patet ex iis, quæ positæ sunt Camillo & Menio Coss. apud Livium *l.8.* Clœliæ, apud Plin. *l.34.c.6.* Syllæ Pompejo, Cæsari & Augusto, apud Vellejum Paterc. meminitq; *Statuarum Equestrium* Cicero ac Plinius *eis l.cit.* Primus autem Romæ Manius Acilius Glabrio, devicto Syriæ R. Antiocho, id consecutus est, ut ejus *Statua* bractea induceretur ex auro, de quo imbracteandi more conqueritur Amm. Marcellinus. Tandem, tum in Græcia, tum in Italia, & alibi, promiscue poni cœpere, etiam indignis, ut videre est apud Demosthenem *Orat. περὶ συντάξεως*: quo factum, ut, evilescente hoc honore, eas subinde viri magni, inter quos Cato & Agesilaus, repudiarint. Sub Cæsaribus *Statuam* nulli ponere licuit, nisi Principis consensu, à quo id petere Senatus (cujus olim solius id jus erat) solebat, Plin. *l.1. Epist.17.* Claudianus proin *Præf. de bello Getico*,

Annuit his Princeps titulum, poscente Senatu

At mos ille parum laudabilis Rhodiorum posteriori fuit ævo, quòd, si quis statuâ dignus foret, non ei novam poneret Prætor, sed ex vete. statuis alicui nomen eraderet, eique insculperet novum. Quam tamen culpam multum imminuebat *Statuarum* multitudo, habebant enim earum ad 73000. Deinde iis, vel quorum merita exigua forent, nomina eradebant. Dio Chrysostomus *Rhodiacâ* &c. Erant præterea & *Statuæ* à privatis erectæ, in solatium amicorum Parentumq;, qui obiissent; Sed illæ in porticibus aut certe in areis, Bibliothecisque privatis collocabantur, Sidon. Apollinaris *carm.7.* Arnobius *lib.1. in fin.* Alciatus *Parerg l.4 c.17.* Alii. In Pedestribus, quæ frequentissimæ, *manus exerta*, quo imperium forte indigitatum est: Nam una manus clypeum prætendebat, altera imperantis specie exerebatur. Cujus ritus initium à Cethegorum familia sumtum dicitur. Lucanus *lib.2.*

—— —— *Exertiq; manus vesana Cethegi.*

Quod & in Causidicorum observatum statuis, quòd gestus sic fieri solerent. Idem in Equestribus quoque obtinuit, quæ non nisi gravissimis de causis concessæ. Enses autem quomodo in Ducum Imperatorumque *Statuis* gestarentur, difficultas est non exigua. Persæ demissos ferebant, Jul. Pollux *lib 1.cap.10.§.7.* Gothi, ex humeris penduli erant. Apollinar. *lib.4. Epist. 20.* ut & Græcis, Hom. *Il. β. vers.45.* in Romanis verò statuis, quæstr. ad latera inserti enses cingulis suspendebantur, Stat. *lib 1.Sylv.1.* & *Thebaidos lib.1 vers.427.* Atque is quidem militarium statuarum, quas Ammianus *lib.19.*

armatas vocat, habitus fuit: Scipionis tamen in Capitolio chlamydata & crepidata fuit contra morem; sed hic ei militiæ fuit habitus, priusquam in Africam transiret, Liv. Togatarum alius longè. Nec omittendum, *Statuarum* basin solitam fuisse signari dedicationis elogio, Val. Maximus *l.4.c.4 tit.2.* Ut verò benè meritis ponebantur, sic malè merentibus eædem tollebantur, eradebantur tituli, memoriaque omnis abolebatur, quod pœnæ genus severissimum habitum est, V. Æl. Lampridium *in Heliogabalo & Commodo*, Jul. Capitolinum *in Maximinis*, Sueton. *Domitiano cap. ult.* Alios, hodieque multæ visuntur statuæ, quibus tituli exemti. V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosinum lib. 9.* Eædem luto inquinabantur, uti Tyrannis fieri solitum, ait Lampridius *in Heliogabalo*, more antiquissimo & Atheniensibus primùm recepto, qui id contumeliæ genus προπηλακίζειν dixere. Item nigro colore deformabantur, ut de Maxentii imaginibus scribit Eusebius *lib. 9. sub fin.* Vel etiam detrahebantur ac frangebantur: aut, si fusiles erant, in vasa, obscœnis usibus destinata, conflabantur, uti Demetrii Phalerei statuis factum esse Athenis olim, docet Laertius &c. Neque v. hominum solum, sed & Deorum, si quid secus contigisset, *statuæ* lapidatæ olim disjectæque, uti docet *ad Martialem lib. 1 Epigr. 13.* Heraldus. V. quoque suprà. Uti contra floribus & coronis statuæ Numinum & hominum egregiorum ornabantur, de quo ritu pluribus agit C. Paschalius *Coronarum lib. 4. cap. 9. & seqq.* Ut & hoc addam, Deos ac Reges nudos sæpenumero *Statuarios* priscos causâ honoris & laudis effinxisse: c. *ut perspicua eorum potestas & animo sinceri nulloq; vitio protecti indicentur*: Aurelem inprimis Bacchumque, tradit Licetus *de Gemmis Annul. cap. 10.* Aliàs candidis vestimentis Deorum *statuas* indui fuisse solitas, docet Sulpitius Sev. *de vita Mart. lib. 1.* Ad *Statuas* insertis Servis perfugium fuisse, diximus alibi. Inter *Statuas* Græci sic distinguunt teste Phurandro, ut *Statuas* Deorum vocent ἀγάλματα: Heroum ξόανα: Regum ἀνδριάντας: Sapientum εἰκόνα: benè meritorum βρέτα, quod tamen discrimen Auctoribus non semper observatur; Quid *Statuæ* à Signis differant, V. suprà in voce hac: & plura de his apud Jac. Gothofredum *Exercit. 1. de Eccl* ubi de *Statuis Deorum, Curulibus, Sessilibus, aliis,* multa egregia; Casp. Barthium *Animadvers. ad Statium passim*, inprimis *Parte I. pag. 42.* ubi *de more Statuas Principum thure & vino venerandi*; *Parte II. pag. 910.* ubi *de Statuas Numinum abluendi ritu*, & *pag. 1028.* ubi *de cultu Statuis, tanquam Diis ipsismet, imò & nomine Deorum, illis tributo* &c. Gerh. Jo. Vossium *de Philosophia cap. 16.* Salmasium *ad Pollionem in Trio*, ubi *de Statuis acrolithis, auratis, & sub auro locare jussis*; Item *ad Vopiscum in Aureliano*, *ubi de Statuis Magicè consecratis ad propulsandos hostes*; nec non, ubi *de Statuis sepulchralibus* &c. P. de Val. *Itiner. Part. IV.* ubi *de more Statuas Deorum, quæ vetustate inutiles redditæ, reficiendi, renovandiq;, apud hodiernos in India Idololatras usitatissimo*: ex antiquis verò Plinium præprimis *lib. 34. capp. 4.5. & 6.* ut & hîc passim, inprimis ubi de *Consecratione, Dedicatione & Resecrandi ritu*: item ubi de *Simulachris*.

Statuaria, propriè Ars est, quæ, ut Sculptura imagines in ligno prominentes, sic ipsa in lapide ac metallo facit: à qua utraque quid differat Cælatura, Chymice sive Fusoria & Plastice, exponit Vossius *de 4. Artibus Popul. lib. 5 § 22.* V. & hîc suis locis. Ejus comparationem cum Pictura qui instituunt, deprehendunt quidem, *statuas* durare magis, pluraque in secula hominis decus propagare, sed tamen à picturis longè vinci artificio, splendore ac pulchritudine. Licèt enim in statua non tam facile, quàm in pictura, erratum corrigi possit: Licèt etiam in ea, ob rotunditatem trina videatur dimensio, cùm in pictura sola conspiciatur superficies & colorum fucus: majora tamen sunt, quæ in statuis desideres. Nam in pictura, non item statua, apparent lumen atque umbra; item discrimen ejus, quod rarum vel densum. Et quanto vividius est in pictura discernere, utrum capilli cani sint, an nigri vel rufi: oculi num cærulei, an cæsii. Nec *Statuarius*, uti Pictor, expresserit cœlum, mare, montes, sylvas, flumina, prata, casas ac similia: ut omnino Pictura latiùs se extendat. V. Balthas. Castilioneum Comitem *de Curiali lib. 1.* & Vossium de *Philosophia cap. 16. §. 2.* Vetustatem ejus prosequuti sumus suprà, ubi de *Statuis*. Inter Vett. *Statuarios* grande decus obtinuerunt Phidias, Praxiteles, Lysippus, Calamis, Alii. Quibus Mentor & Mus, à Propertio *lib. 3. Eleg. 8.* Myron, ab Ovidio *lib. 4. de Ponto. Eleg. 1.* Polycletus & Alcamenes, à Dion. Halicarnasseo, adjunguntur. V. hîc infrà.

Statuarii celebres, prisci ævi.

α. Alcamenes, cum Polycleto & Phidia sociatur, Dionysio Halicarn. *lib. de Demosth. acumine ac vi.* Eidem cum Phidia, quæ Polycleto defuerunt, tribuit Quintilianus *lib. 12. cap. 10.* β. Antipater, memoratur Plinio *lib. 33. cap. 12.* ubi ei Calamis conjungitur. γ. Calamis, in equis effigiandis celebris fuit. V. Ovidium *loco cit.* Minùs rigida Calone atque Egesiâ fecisse dicitur Quintil. ubi *suprà*: qui molliora adhuc supradictis Myroni tribuit. δ. Calon atq; Egesias, duriora & Tuscanicis propiora fecisse eidem dicitur. ε. Cephissodorus, Praxitelis tempore Alexandri M. celebrati filius fuit, teste Antisthene, Plin. *lib. 35. cap. 5.* ζ. Demetrius, tanquam nimius, & similitudinis quàm pulchritudinis amantior, reprehenditur Quintiliano *loco cit.* η. Egesias Caloni jungitur, apud Eund. θ. Lysippus, ad veritatem optimè accessisse dicitur, Eid. *Gloria Lysippo est animosa effingere signa*, Propert. *libr. 3. Eleg. 8.* Eum statuæ unius lineamentis inhærentem, inopiâ extinctum fuisse, habet Petron. Arbiter. ι. Mentor, memoratus Propertio *loco cit.* *Argumenta magis sunt Mentoris addita forma.* Hinc *Mentoreum opus* Eid. *lib. 1. Eleg. 13.* κ. Myron, laudatur Plinio *lib. 36. cap. 5.* ejus vacca inprimis celebris, Ovidius *de Ponto lib. 4 Eleg. 1.* *Qui penè hominum ferarumq; animas ære comprehendit, non invenit hæredem*, Petronius Arbiter. V. quoq; Ovid. ubi *suprà*. λ. Mys, memoratur Propertio *lib. 3. El. 8.* *At Myos exiguum flectit acanthus iter*: Martialis item *lib. 8. Epigramm. 34.* μ. Phidias, Diis quàm hominibus effingendis melior habitus: *in ebore longè citra æmulum, vel si nihil nisi Minervam Athenis, aut Olympium in Elide Jovem fecisset*, Quintil. *loc cit.* Unde Propertius iterum, *Phidiacus signo se Jupiter ornat eburno.* ν. Polycletus, Phidiæ & Alcameni jungitur, apud Dionys. Halicarn. quibus datur, quod illi defuit. *Diligentia ac decor in eo supra cæteros. Sed, ut humanæ formæ decorem addiderit supra verum: ita non explesse Deorum auctoritatem creditur. Quin ætatem quoq; graviorem dicitur refugisse, nihil ausus ultra leves genas*, Quintil. *l. c.* Idem Canona fecit, ex quo Artifices lineamenta petebant, *soluq; hominum artem ipse fecisse. Artis opere judicatur.* Plin. *lib. 34. cap. 8.* De eod. Cic. *in Paradox. Aëtionis tabula te stupidum detinet, aut signum aliquod Polycleti.* ξ. Praxitelem, *propriâ vindicat arte lapis* Propert. V. *suprà*. Cùm autem duo fuerint, inprimis celebris fuit, qui Alexandri vixit tempore, cujusque varia opera recenset Plinius *lib. cit.* Filius ejus Cephissodorus fuit, de quo dictum, &c. Longe plures *Statuarios* Tatianus *adv. Gentes* recenset, quem unà cum Plinio videre, operæ erit pretium.

à Statuis Officinator, nomen officii fuit apud Romanos, in famulitio urbano: Qualis fuisse legitur, Eutyches, Augustorum Libertus & Hermeros Tib. Claudii servus Theamidianus *ab Marmoribus Magister.* Unde colligas, apud Cæsares saltem, non Pinacothecas tantum, sed & Agalmatothecas, in deliciis fuisse: privati enim his Atria refertebant sua. Officinatorem autem *à Statuis*, intelligit Pignorius Fabrum statuarium, proximè ad vim vocis, quam & Vitruvius, aliis intactam, usurpavit, *lib. 35 cap. 2.* explicat autem Bernardinus Baldus *in Comm. ad Vitruv.*

Statura hominum, qualis olim hodieque, his verbis exequi conatur Solinus *cap. 1.* *Si de ipsis hominum formis requiramus, liquidò manifestabitur, nihil de se antiquitatem mendaciter prædicasse, sed corruptam degeneri successione sobolem nostri temporis per nascentium detrimenta decus proceritudinis veteris perdidisse. Licèt ergo plerique dicant, nullum posse excedere longitudinem pedum septem, quòd intra mensuram istam Hercules fuerit, deprehensum tamen est Romanis temporibus, sub D. Augusto Pusionem & Secundillam denos pedes & amplius habuisse proceritatis* &c. ad quem locum Vid. Salmasium, & de quæstione, *An de ævo in ævum minuatur hominis statura?* Matth. Berneggerum *Quæstion. in Taciti Germaniam.* Uti de causa staturæ brevioris, Vossium *de Idolol. lib. 1. cap. 21.* Capitolinus de Maximino Jun. refert, proceritatem staturæ ejus fuisse ad octo pedes & semissem, quod rarum illis temporibus inter Romanos; at Philostratus ait hanc staturam esse proceri Germani, apud quos, qui justæ & commodæ staturæ viderentur esse, septem pedes non rarò excederent, in *Vita* Herodis; & notum de Burgundionibus septipedibus, apud Sidonium Apollinarem. Cum verò in milite, præter robur, *statura* quoque requiratur, apud Romanos militaris statura legitima, in probatione tyronum, sex pedes fuerunt, aut quinque ad minimum cum denis unciis, uti ex Dositheo discimus *in Sententiis Hadriani.* Ad quam rem palus olim mensuralis in castris positus erat & defixus, ut ad eum admotis, qui ad militiam deligebantur, tironibus, vel qui sponte ad militiam accedebant, an legitimâ staturâ essent, examinaretur, uti diximus suprà in voce *Incomma*. At Franci vett. *ad spathas metiebantur* milites, uti legimus in *Gestis* Dagoberti R. *cap. 15.* & apud Monachum Sangall. *de Carolo M. lib. 2. cap. 17.* Similiter apud Bohemos olim, qui gladii longitudinem attigissent, militare coactos fuisse, docet Æneas Sylvius *Histor. Bohem. cap. 10.* &c. V. quoque Casaubonum *ad Tiberium Suet. cap. 68.*

Status, positura & situs corporis in pugna est. Cùm enim se Gladiatores olim in arma colligebant, sui defendendi & alterius petendi causâ, illam ex arte totius corporis posituram vocabant *Statum*. Sic Plautus,

In statu stat senex, ut adoriatur mœchum.

Unde *statum cogitare* dicebatur, qui de resistendo & repugnando agitabat: notæque phrases, *statum componere, statu demovere* &c. Aliud erat *gradus*, quem ad pedes tantum referebant: Hinc de gradu poterat quis dejici, qui non moveretur *Statu*. V. Salmasium *ad Solinum pag. 326.* & suprà, ubi de *Gladiatoribus*, *Lucta* &c. Sed & *Status* ludorum, scenica vestis est, Græcè στατὸς χιτών, de qua V. suprà in voce *Stare*.

Staupus, apud Anastasium Biblioth. *in Nicolao I. Calices argenteos duos & staupos argenteos duos*; Carolo du Fresne est scyphus, crater, poculum certæ mensuræ, ex Germ. *Stauff.* Domi-

nico

nico Macro vas est, ad arcus ornamentum suspendi solitum. Ibidem enim legitur, *Stauros—in arcu, quem ex argento fecerat, suspendit.* Alii *strophum* legunt, Græce στρόφιον, de qua voce infrà dicemus. Unde Car. Macer mavult hac voce intelligi coronam, ornatûs causâ in Templo suspendi solitam, V. utrumque in *Hierolexico*.

Stauracina Pallia, apud eundem Anastasium in *Adriano*, *Cortinas de pallis stauracinis seu quadruplis*: Macris Fratribus pallia sunt, quibus multæ *cruces* intextæ, aliàs *Polystauria*, item *Gammadia* dicta, ex Torrigio *de Cryptis Vatic. pag.* 184. Bulengerus exponit auro & serico pampinata, corymbiata, filicata, eo quòd citerioribus Græcis, teste Moschopulo *lib.* περὶ σχεδῶν, σταυράκια, ἕλικες i. *corymbi & pampini* dicerentur. At C. du Fresne sic dicta contendit, à *storace*, unde dictus color *storacinus*, vel *stauracinus*, *storacinus* vel *stauracinus*, quo tincta fuerint: V. infra in voce *Storax*.

Stauria, in vet. Saxo prope Neomagum, *Huc usque sua Stauria*, urbs Stavera est, Frisiæ olim Regni caput, cujus hodieque supersunt reliquiæ. Hujus Regni partem magnam cum Bataviæ parte Dieterico Viro nobili ac strenuo cùm dedisset Carolus Simplex Francorum Rex, *Frisiæ* vel *Westfrisiæ Comes* ille appellari cœpit, ut & Successores ejus usque ad Dietericum V. & sub imperio habuit præter Frisiam strictè dictam, Hollandiam, Zelandiam, Trajectum aliasque ditiones, usque ad Neomagum urbem, quæ Frisici Regni priscus limes fuit, Georg. Hornius *Orb. Imper. cum Notis* Felleri *pag.* 227. Aliter vox sumitur in *l. l.* Optatabomicis *cap.* 20. ubi *Fratres de Stauria*, sunt Fratres Cruciferi, de quibus suprà aliquid.

Staurolatra, vocati sunt Hæretici quidam in Armenia, aliàs *Chazinzarii* dicti, quod idem sonat: *Chazus* namque illorum linguâ idem, quod Græcis σταυρὸς, Latinis *Crux*, unde sic dicti sunt, *quòd crucem tantùm adorare & colere dicerentur*, uti habet Langius, Interpr. Nicephori Callisti *lib.* 18. *cap.* 54.

Stauropata, Græce Σταυροπάται, in VIII. Synodo dicti sunt Episcopi, qui, contra juramentum *super crucem* præstitum, cum Photii perfidia communicarunt. Dominic. Macer *in Hierolexico*. Ex Græco σταυρὸς, *crux* & ἀπατάω, *decipio*.

Stauropegium, Græce σταυροπήγιον, *crucis fixio*, dicitur cæremonia erigendi crucem in loco ab Episcopo consecrato, ut in *Ceremoniali* Episc. habetur. Jul. Antec. ejus meminit *Const.* 61. *Nullus audeat ædificare Ecclesiam, vel Oratorium, antequam civitatis Episcopus veniat & ibi vota* (extensis ad cœlum manibus) *faciens, sanctissimam crucem infixerit.* Inde diœcesis Episcopi, cùm crucem figere Episcopo non liceat, nisi intra jurisdictionis suæ limites. Quapropter Patriarcham CPolitanum, quoties Monasterium aliquod sive aliam possessionem Ecclesiasticam ab Ordinario loci exemturus erat, *Stauropegio* usum fuisse, ex privilegio à Michaële Palæologo indulto, refert Georg. Pachymeres, ex ejusdem Imperatoris *Novella*, in *Histor. sua lib.* 6. *cap.* 11. apud Dominic. Macrum *in Hierolexico*. Ritum omnem hac in re observari solitum, fusè describit *Euchologium p.* 235. & 236.

Staurophori, apud Petrum Diaconum *Chron. Casin. lib.* 4. *cap.* 39. *Postero die Pontifex misit in occursum ejus—Bajulos, Cereostatarios*, Staurophoros, *Aquiliferos, Leoniferos* &c. Græcè Σταυροφόροι sunt, qui Crucem in processionibus Ecclesiasticis ferre consuevere. In CP. v. Ecclesia sic dicti, qui, aliàs Ἄρχοντες τῆς Ἐκκλησίας & Ἐξωκατάκοιλοι, quinque numero fuere, inter Patriarchæ Consiliarios principem locum tenentes. V. *Histor.* Conc. Florentini *Sect.* 2. *cap.* 22. 25. 27. & Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* vocibus præfatis, qui etiam de *Crucis signo se signandi more vett. Christianorum*, de voce Σταυρὸς & Σταυροθεοτόκιον, hymni genere, ac Σταυροπροσκυνήσιμη, seu *adoratione Crucis*, quo modo Dominicam III. Quadragesim. quæ Latinis *Oculi*, Græci insigniunt, varia habet.

Staurophylax, Græce Σταυροφύλαξ, i. *Crucis custos*, dignitas fuit in Ecclesia CPolitana, cui inventæ ab Helena Crucis custodia ac cura commissa erat. Ejus mentio in *MS.* quodam Sermone Bibliothecæ Barberinæ, cujus tit. *Chrysippi Presbyteri Hierosolymorum &* Staurophylacis *sanctæ Resurrectionis*. Hoc enim elogio etiam Patr. Hierosolymitanus erat insignis. Macer *Hierolexico*.

Steganos, apud Plinium *lib.* 5. *cap.* 31. *Namque fallacibus vadis Alexandria tribus omnino aditur alveis maris*, Stegano, *Posideo, Tauro*: ex Græco στεγανὸς, unus est ex tribus alveis maris, quibus adibatur Alexandria Ægypti. Dicebatur sic, quòd esset στεγανὸς, i. *clausus*, munitus & firmè factus: vel, ὁ διαφράγματος στεγὸς καὶ σκεπάζων τοῦ ὕδατος. Στεγανὸν enim propriè vocatur vas, quod liquorem bene continet, nec perfluit: unde & στεγανὸς homo, *qui secretum retinet, nec enunciat*, cui contrarius ille apud Comicum,

Plenus rimarum sum, hac atque illac perfluo.

Et στεγανώματα, i. *loramenta*, vincula ad continendos parietes: & στεγαναὶ οἰκήσεις Dionysio Halicarn. *undique munita*, clausæ & ædificatæ, ut sunt turres &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 479. & suprà in voce *Stagna*.

Stegeholm, nomen castri in Suecia, sub proprio olim Comite, è Sturia Familia: in qua ultimi fuere Suantonius *Sture* Com. *de Westervvyck*, ex Martha Lewenhauptia, liberi, Nicolaus (den. 1567.) Ericus (den. eodem anno) Steno, Mauritius, Carolus, Sigridis (uxor Turon. Bielckii sen.) Anna (uxor Hogenschildii Bielckii) Magdalena (ux. Erici Gustavi Steinbockii) Margareta (uxor Turon. Bielkii Jun.) & Christina, Gustavo Banerio nuptum data, omnes *Sturii Com. de Stegeholm & Westervvyck*, V. Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobilit. Europ. Part. III. pag.* 35. & infrà in voce *Sturia*.

Stenbock, nomen Familiæ in eodem Regno illustris; in qua Canutus *de Torpa Stenbeck*, Armiger Sueciæ, pater fuit ex Christina (fil. Erlandi Canuti Eq. Aur.) Arvidi *de Torpa* Castell. *in Oerenstein*; quo, & Anna *de Testa*, natus Olaus *de Torpa*, Senator Regni, junxit sibi Catharinam *Lake*, atque ex ea suscepit Gustavum Bar. *de Torpa*, Regni Marescallum. Huic Brigitta Lovvenhauptia peperit Ericum *de Steinbeck* Baron. *de Oerenstein*, & Catharinam, Gustavi Regis uxorem. Ericus, ex Magdalena Sturia, pater fuit Gustavi Erici B. *de Oerenstein*, Gubern. Westrogothiæ; cujus ex Beata Margar. Brahea liberi fuere, Fridericus, Ericus, Gustavus, Christina & Margareta. Vid. Spenerum suprà laudatum *Part. ead. pag.* 57.

Stela, qua voce utitur Plinius *lib.* 6. *cap.* 28. & Ulpianus *l. si cui*, *ff. si serv. vin.* ex Græco στήλη, sunt propriè lapideæ pilæ surrectæ, in quibus fœdera olim scribi solebant, ut omnibus innotescerent; homines item proscribi, & tituli sepulchrales poni. *Columnæ structiles* Ulpiano vocantur, à columnis, quæ Græcis κίονες, in hoc diversæ, quod hæ uno scapo constent, i. lapide oblongo perpetuo, illæ structura, aut lapideâ, aut cæmenticia, aut lateritiâ, Vid. Budæum *in l. vendit. ff. comm. præd.* Et quidem, ut de postremo usu earum aliquid addam, apud Græcos Romanosque olim, omnium, qui humabantur, communia erant τύμβος & στήλη. Quorum illud erat aggesta terra supra corpus, quod in scrobe deponebatur: hoc columella seu cippus lapideus scrobi seu tumulo impositus, cui nomen defuncti inscriptum, *Titulus* aliàs seu *Elogium*, item *Periculum*. Qui cippus, cùm ad memoriam defuncti tumulo imponeretur, hic μνῆμα dictus est. Jungit utrumque Homerus,

Τύμβῳ τε στήλῃ τε, τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων.

Neque verò nomen solùm, sed patriam quoque, parentes, professionem, artem, ætatem, mortis genus, elogium id continebat. Vel, omisso nomine, symbola aliquot insculpebantur, è quibus de conditione defuncti indicium fiebat. Etiam, quæ mortis causâ demortuus fuerit, nonnunquam indigitabatur. Unde occiso Aureliano, *Mnestheus surrectus ad stipitem bestiis objectus est, quod statua marmorea posita in eodem loco utrinque significans*, ait in *Aureliano* Vopiscus. Ubi *statuas* vocat hujusmodi stelas sepulchrales, quòd in his columnis statuæ, ἀνδριάντες, Aureliano fortè positæ erant. Semper enim in columnis statuæ ponebantur, ad sepulchra Veterum, saltem utplurimum: sed & aliàs columnæ cum statuis, uti constat ex Trebellii *Claudio*; quæ causa, quòd *columna* & statua passim misceantur &c. V. Salmasium *ad Solinum p.* 1220. 1221. *ad Vopiscum in Aureliano*, & hic in vocibus, *Cippus*, *Memoria*, *Monumentum*, *Titulus* &c. Addam saltem, *Stelas* hujusmodi coronari & ungi consuevisse, ut iterum Salmasius docet, & alibi nos diximus.

Stella, an à *stera*, quod ex accus. ἀστέρα, nominis ἀστὴρ, ut visum Salmasio *ad Tertullianum de Pallio cap.* 3. an à *stando*, uti placet Barthio *ad Statium Thebaid. lib.* 6. *versu* 408. quòd cadere non possint, sed *stent* semper; contrà quàm vulgo persuasum erat, cujus opinionem Poetæ passim sequuntur. Virgilius *Georgic. lib.* 1.

Sæpe etiam stellas vento impendente videbis
Præcipites cœlo labi ——

Statius *d. l.*

Astra cadunt &c.

Quib. errandi occasionem præbuerunt λαμπάδες illæ ignis ætherei, quæ fiunt, cum vehementior ventus altiora conscendit & trahere exinde aliquas particulas cœperit, quæ simulant casum stellarum, Barthius *ad l.* V. de earum speciebus, ortu & occasu, motu aliisque huc pertinentib. Salmasium *ad Solinum*, Alios. Cæterùm, *Stella* omnes divino olim honore cultæ, tum apud Græcos, tum apud Barbaros, ut testis est Plato *in Cratylo*. Namque ex æthere compositas, qui Jupiter est, ac proinde esse *partes Jovis*, statuit Posidonius: Nec vitam solùm, eo quòd semper moveri atque in hæc inferiora operari videbantur, sed sensum quoque, imò & rationem illis tribuerunt, Zeno apud Stobæum, Ovidius *in Fastis lib.* 4. *vers.* 167. & *seqq.* Alii. Quæ cùm ad divinitatem nondum sufficerent, *mentes* illas *purissimas* esse, dixerunt. V. Cic. *de Nat. Deor. lib.* 2. Philonem *de Somniis* &c. Cùm autem earum quædam sint fixæ, quædam erraticæ, hæ priùs in Deorum numerum adscitæ sunt, cum Sole & Luna, *Majorum gentium*, vel *Selectis Diis*, adscriptæ: atque in iis Venus primum divinos obtinuit honores, exin Mercurius, dein Mars &c. qua de re V. quæ ex Vossio *de orig. & progressu Idolol.* diximus suprà ubi de *Planetis* ac *Sideribus*. Fixæ postea eundem cultum obtinuere: quem illis conciliavit sublimitas, magnitudo ac multitudo, motus tandem & virtus. Et quidem, sicuti inter erraticas prima honore divino affecta est Veneris stella, quam Phosphorum & Hesperum dicimus: Ita inter fixas

primò ad tantum decus evecta est illa, quę vocatur Ἀστὴρ κύων sive *Cœlestis canis*, vel etiam *Sirius*. Imò ab Ægyptiis quoque Hespero prælata est, dignataque nomine Isidis, quæ cum Osiride supremum iis Numen erat, Plut. *de Is. & Osir.* Post eum Piscis, Græcis dictus Νότιος, Lat. *Australis*, in Deorum censum venit. In Septentrionalibus extra Zodiacum signis, is qui Gr. Ἐγγόνασιν dicitur, Hercules fuisse creditus est. Hyginus *Poët. Astron.* Ophiuchi, qui Lat. *Anguitenens & Serpentarius*, nomine idem Hercules, secundum eund. & Æsculapius, sec. Servium *in Æn. lib.* 11. cultus est. In Zodiaci signis *Aries* habitus Jupiter Ammon, Isidor. *Orig. lib.* 3. *cap. ult.* etiam Minerva, Servius *loco cit.* Taurus, Osiris, sive Mesoris seu *Mitraim* vel Josephus Patr. Gemini, Castor & Pollux, Hygino *in Poët. Astronom.* seu, Hercules & Apollo, aliis: vel etiam Zethus & Amphion, Calpurnio Basso *in Aratea Cæsaris Germ.* vel denique Dii Samothraces, Orpheo. Virginis signum, ex vulgari sententia est Astræa Arato: Isis Ægyptiis: Ceres Romanis: Concordia vel Pax, Hygin. ubi *suprà*. Pisces duo, dii Syri dicuntur Germanico *in Arateis*. V. Vossium *cap.* 36. *lib.* 2. *de Idol.* ubi sub finem docet, non solùm Orientem & ejus exemplo, Græcos ac Romanos, *Stellas* omnes pro Diis habuisse, sed etiam Gentes alias: Imò superiori nostroque seculo, eundem honorem iis fuisse apud Peruanes; qui præter Deum Creatorem, *Viracocham* suâ linguâ olim, nunc quoque commercio Hispanorum *Dios* dictum, venerati quoque sint Solem, Lunam, erraticas quinque & *Stellas* cœteras, ex Acosta *lib.* 5. *c.* 2. Nomina quod attinet earum, non dubitandum, quin & illa Adamus imposuerit, quibus à Patriarchis solebant nuncupari; sed ea omnia paucis exceptis, quæ ex veritate Hebraica habemus, perierunt. Ut quæ LXX. apud Jobum *cap.* 9. *vers.* 9. Πλειάδα & Ἀρκτοῦρον, vocant: quibus medius inseritur *Hesperus*. Latinus Interpres habet, *Qui facit Arcturum & Oriona & Hyadas.* Etiam Amosi *cap.* 5. *versu* 8. *Arcturus* & *Orion*, ab eodem Interprete memorantur: rectène an secus, parùm convenit. Nam aliis עש *Has*, non *Arcturus* solùm est, sed universum *Boota* sidus, vel etiam *Septentriones* כסיל *Chesil*, esse *Oriona*, per est verisimile: quanquam Aben Ezra *cor Scorpii* maluerit: qui item כימה *Chima*, censet *Arietis caudam*, non *Hyadas*. At Vatablo, sunt *Pleiades*. Esse autem appellationes Græcas valde antiquas, ex eo cognoscimus, quòd non modò earum usus sit, apud Sophoclem & Euripidem; sed Homerum quoque ac Hesiodum. Quibus Christiani quoque utuntur, idque LXX. Seniorum & Interpretis Latini exemplo; non quasi eos fugerit, nomina illa peti ex iis, quæ de Diis & Heroibus suis fabulati sunt Græci: sed quia alia eorum vocabula non supPeterent, nisi Hebræa vellent retinere. B. Hieronymus *de Veste Sacerdot. Nec alicui gentilis videatur expositio. Non enim, si cœlestia & Dei dispositionem, Idolorum nominibus infamarunt: idcirco neganda est Dei providentia, quæ certâ lege fertur & currit & regit omnia. Nam & in Job. Arcturum & Orionem, &* מזלות *h. e. Zodiacum circulum, & cætera Astrorum sidera, legimus: Non quòd eadem apud Hebræos vocabula sint; sed quòd nos non possumus, quæ dicuntur, nisi consuetis vocibus intelligere.* V. Vossium *cap. præc. lib. cit.* Adde Cl. Suicerum, qui Origenem *Stellas* ἐμψύχους *animatas* asseruisse docet, & *de Stella Magorum*, ex antiquitate Eccles. quædam non protrita adfert *Thes. Eccl.* voce Ἀστήρ. Sed & *Stellæ* in gemmis dicuntur puncta & guttæ vel pulveres, ad instar *stellarum* sparsi; à quibus diversæ *venæ* sunt, lineæ quæ oblongo & vario discursu per gemmæ corpus eunt, instar venarum. Unde *stellari*, h. e. punctis aut guttis lucentibus, veluti *stellis*, variari. Virgilius *Æneid.* 4.

> —— *atq; illi* stellatus *jaspide fulvâ*
> *Ensis erat.*

Et *aureis guttis stellata gemma.* A' quo diversum *stellare*, h. e. ad instar *stellæ* fulgere ac radiare: quo de discrimine diximus aliquid suprà, in vocibus *Aster* & *Asteria*. Alia iterum vocis notio apud Aldhelmum est, cum ait:

> *Machina detegitur cæcis frustrata stellis.*

Hic enim *stella* idem est, quod *stellatura*, de qua voce infrà &c.

Stella Junior, apud Cajum & Theodosium, *Stellam juniorem super picatos palos consecravimus* &c. terminus est Agrimensorius, decussis viz. duplicatus diductusque, quem *Juniorem stellam* vocare placuit, quòd ab ipsis Mensoribus condita, adeoque post cæteras stellas nata esset. Car. du Fresne *Glossar.*

Stella Marina, V. suprà *Astrites*.

Stella Festum, dicitur in Ecclesia Romana dies *Epiphaniæ*. V. ibi. Hinc versus.

> *A festo* Stellæ *numerando perfice Luna*
> *Quadraginta dies, ibi Septuagesima fiet:*
> *Et si bissextus fuerit, superadditur unus* &c.

Eo officium celebrabatur, *Officium Stellæ* dictum, quod quo modo describatur in *Ordinario* MS. Ecclesiæ Rotomag. V. apud Car. du Fresne *in Glossario*. De *Stella* verò, quæ nato Domino à Magis visa est, V. & Theodorum Tars. Episc. *contra Fatum lib.* 5. *c.* 53. Isidorum Pelusiotam *lib.* 1. *Epist.* 377. 378. Frid. Spanhemium *Dub. Evangelic. ad Matthæum cap.* 2. *versu* 2. &c. Sicut *de Denariis albis cum Stella*, vulgò *Deniers blans à l'Estoille*, monetâ Gallicâ, sub Joanne Rege cusâ, Car. iterum du Fresne in voce *Moneta*.

Stellaris, apud Tertullianum *de Pallio cap.* 5. *De meo vestiuntur & Medicus & Poëta, & qui Musicam pulsat, & qui* Stellarem *conjectat, & qui volaticam spectat:* est ἡ δι' ἄστρων μαντικὴ, *ars vaticinatrix ex astris*, sicut *volatica*, ἡ οἰωνιστικὴ seu ὀρνιθομαντικὴ, quæ avium sc. *volatum* spectat. Salmasius *ad locum*. V. suprà ubi de *Astris*, *Astrologia*, *Divinatione* &c.

Stellata Corona, V. suprà *Radiata Corona*.

Stellatina, nomen Tribus Rom. cujus meminit Livius *lib.* 6. *ad an U. C.* 364. *Eo anno in civitatem accepti, qui Vejentium Capenatumq; ac Faliscorum per ea bella transfugerant ad Romanos, agerq; iis novis civibus assignatus.* Et paulo pòst, *anno U. C.* 366. *Tribus quatuor ex novis civibus additæ*, Stellatina, *Tromentina, Sabatina, Aniensis eaq; viginti quinq; Tribuum numerum explevere.* Quod idem etiam habet Florus in *Epit.* Nomen ei à *Stellate*, Tuscorum agro. Sic n. Festus in *Fragm.* quemadmodum legendum docet Antonius August. Episc. Ilerdensis: *Stellatina Tribus, non à Stellate campo, qui in Campania est, sed eo, qui est ... miliario à porta Capena, ex quo Tusci eum campum ita appellaverunt.* Quæ posteriora Onuphrius *Comm. de Rep. Rom. lib.* 2. sic legit: *Sed eo, qui in Etruria, regione Capena, quà Tusci profecti, eum Stellatum campum appellaverunt.* V. Joh. Rosinum *Antiqq. lib.* 6. *cap.* 15. & de eodem agro, *Majoribus consecrato*, Suetonium *Julio cap.* 20. ibique Casaubonum.

Stellatura, apud Æl. Spartianum *Pescennio Nigro*, *Tribunos duos, quos constitit* stellaturas *accepisse, lapidibus obrui ab auxiliaribus jussit*; idem quod *stellionatus* est, Græcè ἐπίθεσις, *impostura* & πανουργία, *astutia*. Uti enim *stellis*, h. e. maculis, variatus est stellio, de quo Ovidius,

> —— *aptumq; colori*
> *Nomen habet varus* stellatus *corpora guttis.*

Sic homines istiusmodi improbi & impostores, versutique & versatiles, quos ποικίλους & ποικιλοτρόπους Græci vocant, ab illa varietate ac *stellatura*, *Stelliones*, *stellatores* & *stellionatores* appellati sunt; Homero ἀστερίαι quoque, à pisce cognomine, cujus tergum varietate maculosâ stellatum esse constat. Unde & *stella*, apud Latinos, pro machinis, versutiis & fraudibus, ut vidimus. *Per stellaturas* itaque *accipere*, uti meliùs legatur apud Spartianum, est per fraudes ac imposturas accipere; quod Tribuni solebant, cùm militibus commeatum dabant, aut muneris vacationem, acceptâ ab iis pecuniâ de eorum stipendiis: cujusmodi Tribunorum Ducumq; *stellaturas*, veritas deprehendimus apud Justinianum, *Cod. de Off. præt. Afr. l.* 2. Similiter pecunias per fraudem corrasas, præcipue, quas Regii Rationales in discutiendis ratiociniis & reddendis consueverunt per fraudem avertere, & in sinum suum convertere, *grivelatas* vocant Galli, quod ad verbum *stellatura* est. *Grivelatum* enim illi vocant, quidquid variegatum est & stellatum, à varietate turdi, quam *grivam* dicunt. V. Salmasium *ad Spartianum d. l. ad eund. in Adriano*, nec non suprà in voce *Beneficiarii*, item *Commentales*. Idem Salmasius *Stellionatus* crimen, in adulterandis metallis miscendisque propriè consistens, capitale fuisse, docet *ad Vopiscum in Tacito*. Hoc utrumque crimen *imposturam* κατ' ἐξοχὴν, & qui hoc facit *Impostorem*, dictum esse, notant vett. Grammatici: *Impostura* autem & *Stellionatus* idem, ut vidimus.

Stelliferi, adde: Idem nomen factioni in Thuringia, uti discimus ex *Historia* Landgraviorum Thuringiæ *cap.* 119. *A. C.* 1372. cujus caput erat Otto Dux Brunsuicensis &c.

Stellinga, nomen seditiosorum in Saxonia, apud Nithardum *Histor. de Lothario Imp. lib.* 4.

Stellio, Hebr. שממית *semamith*, Proverb. *cap.* 30. *versu* 28. Græcè γαλεώτης, & ἀσκαλαβώτης, ad verbum ἀστερίας, quòd notis quibusdam, velut *stellis*, variatus, è lacertarum genere, pusillum animal & valde solers est, in muscis præsertim & araneis venandis. Unde Hesychius in Καλώτης, *stellionem* ait ἐντέχνως ἅλλεσθαι περὶ τὰς μυίας, *industriè salire circa muscas*. Quòd enim Theophrastus *de Anim. invid. eum hominum utilitati invidentem, proprium vernum corium, quamprimum eo exuitur, Comitiali morbo laborantibus profuturum aliàs*, ait: unde *nullum animal fraudulentius homini invidere*, concludit Plinius *lib.* 30. *cap.* 10. atque inde *stellio* & *stellionatûs* nomen in maledictum translatum est, minus est certum. Hoc certius, scorpioni maximè contrarium esse, ex Plinio *lib.* 29. *cap.* 4. Æliano *Histor. l.* 6. *c.* 22. Galeno *de Theriaca ad Pisonem cap.* 9. Phile *cap.* 19. Aliis. Unde *stellionem* dissectum inque oleo mersum & putrefactum, contra scorpionum ictus, præscribunt Democritus, Aëtius, Diophanes, aliique modò dicti. Duæ autem *Stellionis* species, una innoxii morsûs, altera venenati, traduntur Auctoribus: & quidem venenatos Italiæ & Siciliæ, innoxios Græciæ ascribit Philosophus *Histor. Animal lib.* 8. *cap.* 29. Contrà, Theophrastus apud Plinium *lib.* 8. *cap* 31. auctor est, *stelliones, mortiferè in Græcia morsus, innoxios esse in Sicilia.* Etiam in Thracia nocere, habet Nicander: & Compluti illos tam perniciosos esse, asserit Bustamantius, *ut, casu cibis permisti, integros populos vastaverint.* Porrò versatur *stellio in palatiis Regum*, ait Salomo: ut in quibus major lapidum strues congeriesque, & proin profundiores in parietibus fissuræ & rimulæ, in quibus habitare amat. Hinc τειχοδάκτην appellat Kiranides, & in Hispania Catalauni *dragon de las casas*, i. *draconem domo-*

tum

rum vocant. Eidem assignat Matthiolus *cava murorum prope terram, in Dioscor, lib.6.cap.*1. sed laquearia Veteres & convexa tectorum, ubi supinus ambulet. Unde apud Avicennam legas, quandoque superne in potum cadere, & in venenum illum vertere, si in eo moriatur &c. Cæterum animal hoc maxime Arabibus exosum est, *ob lepram illi divinitus immissam, in pœnam admissi criminis, quod sc. flatu suo accenderit ignem, in quem conjectus est Abraham,* uti fabulantur. Vocant autem *lepram* maculas ejus, quas honestiori nomine *stellas* dixere Latini. Nec minus odiosus veter. Græcis fuit *Stellio*, de quo Anton. Liberalis, Τὸ πᾶ Θεῶν, inquit, καὶ ὑπὸ ἀνθρώπων μισεῖται, ὅ δ' ἀνατείνει αἰχμάλωτος καὶ Δήμητρα, *Diis & hominibus est odiosus: & Cereri rem gratam præstat, qui eum interficit.* Tamen ad multa utilis est, quæ non sunt hujus loci. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib.IV. cap.7. toto. & cap. prec. sub fin.* nec non Salmasium *ad Solinum pag.* 757. & 758. ubi à stellionis lentiginibus multos olim nomina aut cognomina indita habuisse, ut sunt *Colotes* Pictor, apud Plin. & Κωλώτης Epicureus, adversus quem extat Plutarchi liber; item γαλεώτης γέρων, apud Menandrum, de Eunucho, cujusmodi homines plerunque lentiginosi sunt, docet, & de ascalabotis Græcorum Italique stellionis diversitate disserens, hunc maculis carere, cætera illi similem esse, inter alia addit.

Steloas Sinus, apud Marcianum Heracleotam, qui ab illo ad Eulæi amnis exitus, stadia 200. numerat. Ptolomæo Πελώδης κόλπος dicitur: V. Salmasium *ad Solinum pag.*701. ut & in voce *Eulæus.*

Stelocopas, Græce Στηλοκόπας, cognominatus est Polemo quidam, qui floruit sub Ptolomæo Epiphane, quod in describendis statuarum stelarumque sepulchralium Inscriptionibus ac Epitaphiis multum operæ posuerit, teste Athenæo. V. quæ supra diximus, in voce *Stela.*

Stemma, in Aula Constantinopolitana dici cœpit, quod prius *Diadema* vocatum est. Curopalates *de Offic. Aula Constantin. Quod nunc appellatur* Stemma, *id olim nominatum fuit Diadema. Id autem erat textile aureum, cum lapillis & margaritis positum ad Imperatoris frontem, & pone revinctum, cerebrum verius: (quamobrem etiam* Diadema *dicitur) quod ex copulatim mutatum, effectum est, quale videtur hodie & nominatur* Stemma, *id olim* militaris zona *dicebatur, honorem indicans, quo olim Tyranni Christianos milites primum privabant, tum eos tortoribus dedebant.* In quib. verbis quod *Diadematis* notationem arcessit Curopalates, à *circumligatione & nexu*, bene habet: venit enim ἀπὸ τοῦ διαδεῖν, quod *circumligare ac cingere* notat. At hallucinatur, cum *Diadema* cum militari antiquorum Zona confundit. Neque enim omnes Zonæ militaris jure donati diademati erant, ut notissimum est: cum Diadema semper fuerit nota supremæ potestatis, unde Tryphon 1. Maccab. *cap.*3. dicitur sibi imposuisse Asiæ Diadema; & pro numero Regnorum, *Diademata* multiplicari consuevisse, legimus apud Herodianum *lib.* 6. ubi de Artabano: & 1. Maccab. *cap.*11. *vers.*13. ubi de Ptolemæo sermo est. Imo tanta *Diadematis* religio erat, ut vel in necessitatis casu illud capiti imposuisse alii, quam Regi, capitale esset. Unde nauta is, qui desiliens in mare, ut Alexandri Diadema in aquas forte prolapsum extraheret, cum illius conservandi gratia, capiti id suo internatandum imposuisset, præmio, ob receptum Diadema, quidem donatus, sed mox, quod regii capitis insigne sibi aptasset, capite plexus legitur, apud Arrianum *lib.* 7. Hujus usum primis Romanorum Imperatoribus exosum, posterioribus familiarem fuisse, satis constat: at vero cui hoc quidquid est ornamenti primum debeatur, non adeo expeditum est. Victor id alibi Aureliano, alibi Caligulæ illud adscribit. Jornandes Diocletiano: Cedrenus & Fasti Siculi Constantino illud tribuunt. Forte minus constans & per intervalla interruptus pro imperantium ingenio ille mos, posteris occasionem dedit, ut primos ejus rei inventores crederent, penes quos primitus illius viderant usum. Cæterum uti non una omnium ratio, ita nec unius illud Diadema generis, sed gemmatum aliud, aliud purum & sine gemmis, utrunque tamen solis Imperatoribus peculiare fuit: Utriusque ideam exhibet Anselm. Solerius *de Pileo sect.*9. Pervenit autem *Diadematis* ad Romanos usus à Persis, qui regium tiaram diademate, i. fascia regali, cumulabant: quemadmodum apud alias gentes, nudum Principum caput hoc insigne cinxit. Et Persarum quidem ex cæruleo & albo interstinctis: Afrorum album, fuit &c. Vide præter præfatum Solerium Alexandrum ab Alexandro *Genial. dier. lib.*1. *cap.*28. Jos. Stephanum *Opusc. de coronat. Rom. Pontificis*, Car. Paschalium *Coronarum lib.* 9. *cap.* 7. & 8. Alios. Aliud quid antiquiori ævo vox notavit. Ita enim Plinius *lib.* 35. *cap.* 2. ubi de honore imaginum, *Aliter apud Majores in atriis — expressi cera vultus singulis disponebantur armariis, ut essent imagines, quæ comitarentur gentilitia funera, semperque defuncto aliquo totus aderat familiæ ejus — populus.* Stemmata *vero lineis discurrebant ad imagines pictas. Tablina codicibus implebantur & monumentis rerum in Magistratu gestarum.* Ubi Dalecbampius *Stemmata* exponit, in quacunque imagine, ejus, qui expressus fuerat, prænominis, nominis, cognominis appellationem; honorum, quos gessisset, titulos: & progeniei gradum in tritavis, abavis, proavis &c. sicque dicta vult, quod hujusmodi rerum inscriptio ac monumentum coronis circumpictis ornari soleret, id quod hodieque fieri videmus. Antiquissimis vero temporibus proprie dicebantur στέμματα ex coronæ, quæ sacris adhibebantur, aut sane ex, quæ gestabantur à Sacerdotibus. Unde Homerus *Il.* α. de Chryse Sacerdote ait,

Στέμματ' ἔχων ἐν χερσὶν —

Et apud Plut. *Pelopida*, Sacerdotes *stemmata* sua protendentes, hortantur cives, ut patriæ Diisque suppetias ferant, V. quoque Actor. *cap.*14. *vers.* 13. Alii hoc nomine donant omnia, quæ ornatus causa circumponebantur manibus, aut cervici, cum στεφάνους dicant fuisse eam solam coronam, quæ caput evinciret, Vid. Etymologic. voce στέφανος. Sed & στέμματα appellata sunt nexus lanæ ramo oleæ obvolutæ, quo supplicantes olim utebantur, uti diximus supra in voce *Eiresione* &c. A στέφω nominis certe origo; quod *redimio, cingo, necto*, denotat: uti docet pluribus Paschalius retro laudatus *l.*1. *cap.*2. At apud Martialem, *de Spectac. Epigramm.* 16. de Hercule insidente tauro in cœlum rapto,

Cæsaris atque Jovis confer nunc stemma *juvencum:*
Par onus ut tulerint, altius iste tulit.

Salmasio *stemma*, pro *stegma* est: stegma vero taurum illum vocat, qui Jovem tulit, à στέγειν, *ferre & sustinere.* V. eum *Not. ad Lampridium in Heliogabalo* &c. Plura vero de hac voce, apud A. Tiraquellum *de Nobilit. c.*6. §.14. J. Lipsium *ad Senecam de Benefic. l.*3. *cap.* 28. Jo. Brodæum *ad Calabrum lib.*5. Laur. Ramiresium *ad Martialem lib.*4. *Epigr.* 40. &c.

Viri illustres.

Steno Sture I. Regni Suecici gubernator, Johannis Daniæ & Norvegiæ R. conatus, in Suecia, diu frustratus; eundem, postquam An. Ch. 1497. admissus ac coronatus cum uxore & filio Christierno, sed Dietmarsico bello occupatus esset, iterum exclusit, Regina Stockholmii in captivitatem data, quæ tamen interventu deto Pontificis dimissa est. Obiit post initium seculi XVI. ultimus familiæ suæ, cujus auctor fertur Tuno Sturius Eq. Aur. maritus Ingerdis, Suantopulci Legiferi Ostrogothiæ filiæ, ex Suercheri II. Regis nepte. Sororem reliquit Brigittam, Joanni *ab Oreby*, ex Wasarum familia oriundo, nuptam. Ei in Suecia administratione suffectus est *Suanto* Sturius, ex altera fam. Sturia, *juniore* dicta, editus: qui regimini præfuit, ab A. C. 1504. usque ad A. C. 1512. quo ipsum eadem in dignitate excepit, Filius

Steno Sture seu *Sturius* II. cognom. *Junior*, quo jam electo, Johannes retro memoratus, cum quo Suanto perpetuo bellum continuaverat, decessit, successore Christierno II. filio. Qui, non patrium solum, sed & proprium jus (namque & is in Suecia coronatus erat) persequuturus, accedente Julii II. Pontif. excommunicationis in Suecos vibratæ decretum ei exequendum injungentis, auctoritate, A. C. 1519. per Ottonem Crumpium expeditionem contra Suecos; sed sine fructu, suscepit: Anno seq. vero eosdem adortus est, quo bello *Steno* ex vulnere accepto obiit. Cujus consilio destituti Sueci, cum persuasi à Matthia Episc. Strengnis. inducias pacti essent, *Stenonis* vidua Christina, illis recusatis, cum primoribus Holmiam tutari decrevit. At Lamberto ejus Duce profligato, cum Rex ipse Sueciam ingressus esset, Holmia ad deditionem adacta, & 70. Proceres, qui cum *Stenone* conjuraverant (literis, in quibus eorum nomina continebantur, imprudenter à Christina Regi traditis) ipso die coronationis, decollati corporaque combusta sunt: quo facto *Stenonis* vidua ac liberi in Daniam captivi abducti, bonis exuti, *Stenonisque* corpus refossum ac itidem crematum est. Sed Gustavus, è familia de Wasa, filius Erici de Wasa *à Gripsholm* inter Proceres trucidati, postquam miris modis pericula evasit, ad Dalekarlos metallarios delatus, oppressam tristi servitute Sueciam, conatu non minus generoso, quam felici, vindicavit, Rex postea electus, auctorque familiæ, quæ etiamnum Regno præest. Reliquit *Steno* ex Christina Guldenstierna Suantonem Sturium Com. *de Westerwyck*: patrem ex Martha Lewenhauptia, Nicolai, Erici, *Stenonis*, Caroli, Sigridis, quæ Turoni Bielkensi: Annæ, quæ Hogenschildio Bielkio: Magdalenæ, quæ Erico Gustavo Steinbockio; Margaretæ, quæ Turoni Bielkio jun. & Christinæ, quæ Gustavo Banerio, nuptæ. Nunc familia tota defecit. V. Joh. Cluverum *in Christierno II.* Petr. Megerlinum *in Tab. Chronol. Histor.* & Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europea Part.III.*

Stenon stoma, apud Solinum, inter ostia Danubii, memoratur *cap.* 13. *Hister — septem ostiis Rhenum influit, quorum primum Peuce — quartum Pseudostoma: nam Boreonstoma ac deinde* Stenonstoma *languidiora sunt cæteris, septimum vero pigrum* &c. ex duabus vocibus Græcis στενὸν στόμα, pro quo alii ψιλὸν, *exile*, dixerunt, uti ex Arriano patet. Unde & *Spilon stoma*, pro *Psilon stoma*, in *Excerptis* vetustissimis legi, notat Cl. Salmasius *ad Solinum p.* 186.

Stephanienses, V. infra *Stephanus Burg. Com.*

Stephanita, apud Interpretem G. Cedreni, ubi de Constantino Copronymo, *Et persuasit* (Anastasio Patr.) *ut pro Monacho fieret* Stephanita, *carne vesceretur, & in regia mensa tibicines audire sustineret*: ex Græco στεφανίτης, *coronatus* est. Tales enim mensæ Imperatoriæ, uti olim convivio unicuique, interesse, moris erat, Dominic. Macer *Hierolexico.* Apud vete. Græcos autem Στεφανίτης dicebatur sacer agon; seu sacrum certa-

certamen, è quo qui victor redibat, coronabatur; aliàs φυλλίνες quoque, i. *foliacens*: quòd horum agonum præmia in sola corona consisterent, ut ait Pollux *l.3. c.30.* ὧν τὰ ἆθλα ἐν στεφάνῳ μόνῳ, & proin unius gloriæ consequendæ ergò susciperentur. Quibus oppositi non sacri agones, ἀργυρῖται seu δωρῖται appellati, in quibus pro donis ex argento, ære, aliisque quæ veriùs sunt compendii, quàm illius celebritatis, quæ generosissimi cujusque pectus acuit, certaretur. V. Car. Paschalium *Coronar. lib. 6. c.4.* & 5. Ipsi verò sacrorum agonum Victores Ὀλυμπιονῖκαι, Πυθιονῖκαι κτλ. dicebantur, V. suo loco.

Stephanomata, Græcè στεφανώματα & στεφανωτικά, dicta sunt Græcis veteribus omnia foliosa, quæ coronamentorum materiam præbebant; quibus opponebantur τὰ φρυγανικὰ καὶ λαχανικὰ, *surculacea & herbida*. ut videre est apud Theophrastum *de Causis Plant. lib.7.* unde in Ægypto pessimè provenire, τὰ ἄνθη καὶ τὰ στεφανώματα, *flores & coronaria*, idem ait *Ibid. cap. 27.* V. Car. Paschalium *Coronar lib.4. cap.4.* Apud recentiores στεφανώματα vocata sunt, duæ lampades coronatæ, quæ ante Imperatorem CPolitanum deferri consueverunt, ut apud Balsamonem videre est. Sed & στεφάνωμα, *ambitum circuitumq́;* notat, apud Achillem Tatium *l.1.* unde τὸ ὀρόφου στεφάνωμα, *tecti sive contignationis ambitus*, apud Plut. *in Apophthegm. Lacon.* & Hesychium &c.

Stephanophori, Græcè Στεφανηφόροι, i. *Coronigeri*, apud Græcos dicebantur Magistratus illi, quibus sacrificandi jus erat; non enim aliter quàm coronatos sacra fecisse Veteres alibi diximus. Erat hæc dignitas eminentissima. unde Plutarchus jungit Θεσμοθέτης, Χορηγὸς, Στεφανηφόρος. Sic Athenis fuit Magistratus, cui nomen Ἐννέα Ἄρχοντες, *Novem-Viri*, dicebaturque στεφανηφόρος ἀρχὴ, quasi augustior consessus, cui coronæ gestandæ adeoque sacrificandi jus fuit: quæ eorum munera vocabant χορείας στεφανηφορίας, ut videre est apud Plutarchum κεφαλ. χρηστηρ. Ῥωμ. Sed & Tarsi tyrannum στεφανηφόρον, more Græco, a popularibus suis creatum esse, refert Athenæus *libro 5.* traditque Philostratus, ab hac summa dignitate, cui nomen Στεφανηφόρος ἀρχὴ, Smyrnæos imponere consuevisse singulis annis nomina, quomodo Romæ Consulum nominibus notati sunt, *in Heraclito.* Similiter illos apud Platonem Magistratus, qui in Magnetum Rep. optimi renuntiabantur, inter alias prærogativas, solos coronam ex auro gerendi jus habuisse, legimus apud Platonem *de LL. libro 12.* V. suprà in voce *Magistratus*, & plura hanc in rem, apud Car. Paschalium *Coronarum libro 4 capite 14.* In Pentathlo, cùm victor palmam primò acciperat, inde voce Præconis renuntiabatur ac celebrabatur, tandem coronâ redimiebatur, totum hoc στεφανηφορίας appellatum esse, habes apud Pausaniam *l.5.* &c.

Stephanoplocos, apud Plinium, inter Pausiæ opera, memoratur *libro 35. capite 11. Pausias Sicyonius primus in hoc genere* (encausto pingendi) *nobilis — pinxit & ipse penicillo parietes Thespiis —— Amavit in juventa Glyceram municipem suam, inventricem coronarum, certandoq́; imitatione ejus, ad numerosissimam florum varietatem perduxit artem illam. Postremò pinxit illam sedentem cum corona, quæ è nobilissimis ejus tabula appellata est* Stephanoplocos, *ab aliis* Stephanopolis, *quoniam Glycera venditando coronas sustentaverat paupertatem. Hujus tabulæ exemplar, quod apographon vocant, L. Lucullus duobus talentis emit à Dionysio Athenis.* Ex Græco στεφανοπλόκος, q. ἡ τοὺς στεφάνους πλέκουσα, *quæ plectit coronas*. Muliebre enim munus fuit coronas & serta plicare, cujus artificii gloria huic Glyceræ debetur. Quæ eædem cùm coronas venderent, στεφανοπώλιδες, q. αἱ τοὺς στεφάνους πωλοῦσαι appellatæ sunt. V. suprà, ubi de artificio *Nectendi Coronas*, item ubi de *Coronis*.

Stephanos, apud Plinium *libro 15. capite 30.* lauri genus, quæ Græcis στέφανος Ἀλεξάνδρου, *corona Alexandri*, dicta est, V. suprà ubi de *Alexandrea Lauro*. Στέφανος enim *corona*, aliàs στέμμα & στέφος: quas voces tamen qui subtiliùs distinguunt, στεφάνους vocant coronas in sacris certaminibus publicaque lætitiâ reportari ac gestari solitas: στέμματα, coronas sacras, quas Sacerdotes, cum cultu divino defungebantur, gerebant, item quibus victimæ coronabantur: στέφη verò, coronas funebres, & quarum in exequiis usus fuit, uti videre est apud Car. Paschalium *in Coronarum libris.* Translata dein vox ad alia: Sic Στέφανος Ἐπιγραμμάτων, nomen fuit libri à vetustissimo Poëta Meleagro compositi, quem quòd ex omnibus antiquis Epigrammatibus contexuisset, ordine alphabetico positis eorum nominibus ac singulis Poëtis cum totidem floribus comparatis, hoc titulo insignivit: Ad cujus exemplum, Philippus postea parem Epigrammatum Στέφανον composuit, & vulgavit, ex omnibus Poëtis, qui post Meleagrum ad suam usque ætatem vixere. Eos sequutus Agathias similem Epigrammatum συναγωγὴν concinnavit, ex recentioribus compilatam Epigrammatariis, eamque sub certis materiarum titulis redactam, Στέμμα vocavit, item Συλλογὴν & Κύκλον. Quæ de re V. Salmasium *ad Solinum pag.* 848. & 849. uti de στεφάνῳ πλοκίῳ in galea, *pag.* 546. de στεφάνοις urbium, *pag.* 63. &c.

Principes aliiq́; illustres Viri.

Stephanus, filius Ruperti Imper. frater Ludovici II. cognom. *Barbati*, Electoris Palatini, in divisione paternæ hæreditatis, Simmerensem & Bipontinum tractus sortitus, Simmerensis seu Electoralis posterioris lineæ, quæ etiamnum floret, Auctor fuit. Is enim, maritus Annæ, filiæ Friderici, ultimi Comitis Veldentiani, è duobus filiis, Friderico quidem Simmerensem, de qua dictum: & Ludovico, Bipontinum ramum, profevit; è quorum posteriore, hodierni Principes Bipontini, Neoburgici, Sultzbacenses, Bircofeldii, Lutzelsteinii, seu Veldentii, descendunt. Fratris autem Ludovici posteritas defecit A.C. 1559.

Stephanus, Dux Bavariæ, cognom. *Fibulatus*, filius Ludovici V. Imper. post mortem Rudolfi II. Elect. Palat. dignitatem hanc ambivit, sed frustra: transegit dein, à morte Patris, cum patruelibus Palatinis, solutâ certâ pecuniæ summâ, in compensationem detrimentorum, quæ bello civili à fratre Ludovico Rudolphus El. acceperat: Sed cum ea minimæ jacturæ pretium adæquate diceretur, postea quoque continuata prætensio est. Pater fuit trium filiorum, *Stephani*, qui Ingolstadiensem: Friderici, qui Landshutensem & Johannis, qui Monachensem, familias orsi sunt; quarum duabus prioribus extinctis, postrema superest, rerumque in Bavaria potitur.

Stephanus, fil. prioris natu maximus, Ingolstadiensem ditionem nactus A.C. 1392. Pater Ludovici cognom. *Barbati*, (quo genitus Ludovicus cognom. *Gibbosus* lineam terminavit) & Isabellæ, seu Elisabethæ, quæ nupta Carolo VI. Galliæ R. Regno tantùm non penitus exitiosa fuit. Odio enim in Delphinum, quamvis proprium filium, flagrans, & mariti mente capti infirmitate abutens, factionem Anglicam Burgundicamque omnibus modis fovit, sceptrum etiam Anglo genero conciliatura. Eadem luxu muliebri multùm in Regno aucto, tandem mortua, postquam omnium odium incurrisset, sine ulla pompa solemni, sepulturæ illata est. Spenerus *in Fam. Palatina.* Idem nomen aliquot Burgundiæ Comitibus fuit, inter quos duo inprimis celebres fuere, *Stephanus* fil. Gulielmi Com. sub A.C. 1101. & *Stephanus* alter sub A. C. 1147. à quo posteriore *Stephanienses* dicti sunt, moneta Burgundiæ Comitum, vulgò *Estevenans*, ut videre est apud Car. du Fresne *Glossar.*

Stephanus Episc. Ephesinus, *Collectionem Canonum* edidit. Floruit is sub Theodosio M. post Concilium CPolitanum I. & Canonibus Nicænis, Ancyranis, Neocæsariensibus, Gangrensibus, Antiochenis & Laodicensibus, addens CPolitani primi Canones VII. suum iis nomen præfixit, quod prætulisse vet. Codicem Bibliothecæ Palatinæ, refert Christoph. Justellus apud Gerh. von Mastricht *Histor. Juris Eccl.* 61. Quem postea imitati Episcopi sequentes collectionibus suis similiter nomen suum adscripsere, *Ibid. num. seq.*

Stephanus, Episc. Sarmatarum, gentibus illis ad Christi fidem perductis, crescente sequentibus temporibus superstitione, divino honore coli cœpit, in regione Permia, quæ tractus est Sarmatiæ Europeæ Obio fluv. & Kitajâ lacu terminatæ. De eo sic Sigismundus L. B. Herbersteinius *Commentar. rer. Moscovit. Idioma* (in Permia) *proprium habent, characteres item proprios; quos* Stephanus *Episc. qui eos in fide Christi vacillantes confirmavit* (*nam antea adhuc in fide infantes Episcopum quendam idem attentantem excoriaverant*) *primus adinvenit. Hic* Stephanus *postea Demetrio Johannis filio imperante, apud Ruthenos, in numerum Deorum relatus est. Supersunt adhuc ex iis in silvis passim plures Idololatræ, quos Monachi & Eremitæ eò proficiscentes non cessant ab errore vano, cultu revocare.* Similiter Sanctum Vitum à Rugiis pro Deo habitum, & *Suante Vitum* appellatum fuisse, diximus suprà. De utroque Vide Gerhard. Johann. Vossium *de Idololatr. libro 1. capite 41.*

Stephusa, inter Praxitelis ex ære opera, memoratur Plinio *libro 34. capite 8.* ex Græco στέφουσα, i. *cingens, coronans.* Ita enim is, *Praxiteles marmore felicior — Fecit tamen ex ære pulcherrima opera, Proserpinæ raptum, Catagusam — Stephusam, Spilumenum* &c.

Stercora, à Commodo cibis mista, apud Lampridium, *Dicitur sæpe pretiosissimis cibis humana stercora miscuisse, nec abstinuisse gustu, aliis* (*ut putabat*) *irrisis.* Quod, cum ab illo per summam protervitam & impietatem factum sit, meliori fine à vett. quibusdam Medicis usurpatum esse, in sanandis viz. oris ulceribus, ut & cæteris humani corporis partibus, docet Galenus, *libr. 9. de Simplic. medicam. facult.* Alia ratio fuit, cùm Ezechielem Prophetam jussit Deus *comedere placentam hordeaceam: & ad cibos excrementi humani parare placentam istam. capite 4. versu 12.* cujus loco postea supplice Prophetæ rogatu exoratus, panem suum facere super bovis stercora ei permisit, *versu 15.* Non enim exegit hic Deus à Propheta, ut pani stercus misceret, uti Vett. quidam accepere: Sed tantùm voluit, ut panem pro carbonibus humano stercore coctum comederet, quo miseri homines quandoque pro ligno utuntur. Idque symbolica de causa, & ut significaret Israëlitis, fore ut in captivitate Babylonica in summa omnium rerum inopia versarentur & cogerentur etiam immundis cibis pollui. Quod quia Prophetæ gravius videbatur, indulsit ei Deus, ut humano bubulum substitueret: quod hodieque in Frisia ad ligni materiam siccari, testatur Erasmus *in Adag.*

Balai

Boliti panam, i. *bubuli stercoris*, quod *βόλιτον* Græcis dicitur. V. Bochartum *Hierozoici Parte prior. Lib. II, capite 33.* & suprà ubi de *Pane subcinericio*, talem enim *loco cit.* Ezechielis intelligi, liquet ex *versu 12.* De more sceleratos, item statuas tyrannorum, stercore lutoque inquinandi, diximus aliquid suprà, in voce *Caenum*, item ubi de *Statua*: de ratione verò *Stercorandorum* agrorum, quam primus dicitur invenisse in Græcia Rex Augias, divulgasse autem in Italia Hercules, V. Plinium *lib. 17. cap. 9.* ut & in voce *Sterculius*.

Sterculius, adde: V. Macrobium, *Saturnal. libro 1. capite 7.* In ejus cultu, non *stercori* res fiebat divina, sed Telluri, fimo lætanti, vel Naturæ virtuti, quâ plantæ, post fimum agro adspersum, feliciter provenirent. Vossius *ibid. l. 2. c. 61.*

Sterlingus, adde: Dedere hanc monetam Franci Galliæ, quorum posteri illam diu servarunt; Normanni dein asciverunt, & in Angliam propagarunt. De vocis origine, præter ea, quæ dicta sunt, in voce *Starlingus*, addit Gronovius, quosdam à *stella*, signo impresso, quasi *Stellatos*, sic dictos esse contendere; alios à *starro*, quæ vox Apocham significaverit, in Anglia, fœneratoribus Judæis. Apud eundem docti cujusdam Viri sententia est, descendere vocabulum à Saxonico *steore*, quod *legem, canonem, regulam* significet, ut *steoran*, regere: tanquam nummus indicetur legi vel canoni nummario consentaneus, pondere legalis & regularis. Sane *steuren* Germanis hodieque est, *continere, compescere*; & *sturen*, gubernare; *stur* gubernaculum; *stiermann*, gubernator Saxonibus & Belgis. Sed non videtur vox significationis vel tam amplæ, vel tam remotæ, huc potuisse accommodari. Vicinius foret *steur* & *stuyr*, tributum, & ipse *stuiverus* Belgicus, si sic agere sufficeret. Sed dubium non est, si Saxonibus Anglis deberetur ea vox, in monumentis illorum alicubi repertum iri: præterea Saxones aliter libram partitos, ita ut 48. Solidos, quinum singulos denariorum, haberet, tradit Spelmannus. Constat porrò inter omnes ante Normannorum ingressum in Angliam, non reperiri mentionem vocis: cum ipso Guilielmo eam primum legi: & *Sterlenses, Stellinos q.*, dein *Sterlingos* & *Esterlingos* appellatos. Normannos a Francis mutuatos descriptionem libræ per solidos denariosque, probat Gronovius pluribus: Denariis autem nomen etiam *Sterlingis* fuisse in Continenti, quâ Normanni imperabant, ostendunt duo rescripta Pontificum Rom. *in Decret. Gregorii*. Proin his videtur omnino ea vox in Anglia deberi; incertum tamen, utrum ab ipsis imposita, an & à Francis illius ævi accepta: Nam in Gallia quoque valere illam vocem non quidem pro nummo, sed pro pondere, Budæus ostendit. V. Joh. Frid. Gronovium *de Pecunia vet. passim, inprimis in Addendis*.

Sternere, Græce *τὸ καταβάλλειν*, finis luctæ olim fuit, uti Plutarchus docet *Symposiac. libro 2. capite 4.* unde responsum Laconis de antagonista, *ὑμᾶς κρέσσων, ἀλλὰ καταβαλλικώτερος*. Omnis namque luctæ ratio ad victoriam in sub-sternendo adversario, eoque dejiciendo ac solo illidendo, consistebat: quod *ῥῖψαι* ex Luctatorum disciplina dictum. Faciendum autem id erat ter, quod *τριάξαι* vocabant, uti diximus suprà in verbo *Cadere*. Alia notio vocis, cùm de sigmate, mari, lectis, jumentis quoque usurpatur; quod postremum *ἀναβάλλειν* Græcis est. Unde *οἱ ἀναβολεῖς* *Stratores*, de quibus infrà. Sed & apud Spartianum *in Vero*, *sternere*, est referre in literas, & historiæ inserere, ut apud Græcos *χαρακτηρίζειν*, apud vetustiores *καταχωρίζειν*, Casaubonus *ad l.*

Sternutatio, Gr. *Πταρμὸς*, inter omina olim erat minima, apud Romanos. Plin. *libro 2. capite 7.* *Fulgurum monitus, oraculorum præscita, Aruspicum prædicta, atque etiam parva dictu in auguriis Sternutamenta & offensiones pedum.* Cic. *de Divin. libro 2.* *Quæ si suscipiamus & pedis offensio nobis, & corrigiæ abruptio & Sternutamenta erunt observanda.* At apud Græcos maximi habebantur, idque jam ab Heroicis temporibus. Divinitatis enim quiddam continere augurabantur, eaque proin in Cereris potestate esse volebant, teste Suidâ in voce *Σύμβολον*. Socrates ipse, tam emunctæ naris Philosophus, ab alterius naso dependere, *Sternutationemque* alienam, pro Dæmonio, consulere, non erubuit. Imò Diis etiam hæc illata, teste Aristotele *in Problem.* *τὸν Πταρμὸν θεὸν ἡγούμεθα, Sternutamentum Numen arbitramur.* Unde factum, ut à cerebri, unde *Sternutatio* profluit, esu sollicitè vett. Græci abstinerent; & *sternutantibus* solemne illud apprecarentur, *Ζεῦ σῶσον, Jupiter serva*: ut ex joco Ammiani in hominem bene nasutum colligere est,

> Οὐδὲ λέγει Ζεῦ σῶσον, ἐὰν πταρῇ, οὐ γὰρ ἀκούει
> Τῆς ῥινὸς, πολὺ γὰρ τῆς ἀκοῆς ἀπέχει.

Quod sic vertit Thomas Morus, Angliæ sub Henrico VIII. Cancellarius,

> *Quando Jovem inclamas sternutans, quippe nec audis,*
> *Tam procul ab naso promines aure tuus.*

Latini *salvere* jusserunt. Petron. *Satyr.* *Gyton collectione Spiritus plenus, ita continuò sternutavit, ut grabbatum concuteret, ad quem motum Encolpius conversus salvere Gytona jubet.* L. Apulejus *Milesiarum libro 9.* *Crebras ei sternutationes commovebat, quod cùm putaret ab ea profectum, solito sermone salutem ei fuerat apprecatus* &c. Bene precatos autem fuisse, genu flexo, adnotavit Athenæus *Dipnosoph. libro 2. capite 17.* tanto cultu, seu potiùs superstitione, rem tantillam fieri prosequuti. Attendebant autem tum ad utrum latus, tum quo tempore, fieret sternutatio; ut inde rei seu suscipiendæ seu omittendæ auguria captarent. Meridianæ *Sternutationes* faustæ habebantur, matutinæ infelices. Plin. *libro 28. capite 2.* cujus rei causas inquirit Philosophus *in Problem.* Qui *sternutabat*, cùm tolleretur mensa, infaustum quid sibi credebat portendi, Plin. *libro 18. capite 2.* Ad sinistrum quoque latus *Sternutamentum* aversabantur miseri: ut & cùm idem alicui prope sepulchrum accidisset. Sic *Antholog. lib. 2. c. 19. Epigrammate 5.* ubi Macedonii Principis habetur versus,

> Ἔπταρον ἄγχι τάφοιο.
> *Sternutabam prope sepulchrum.*

Mox sequitur omen,

> Ἔπταρον εἰς ἀνέμους.
> *Sternutabam in ventos*,

id est, *frustra*, V. Joh. Brodæum *ad loc.* Contrà ad dextram audita *Sternutamenta*, faustum erant omen. Hinc Xenophonti *concionanti ad milites, felix inde auspicium, ut Imperator postea fieret, libro 6.* & Euphrantides eodem omine confirmatus, Themistoclem hortatus est, ut prælium capesseret. *Ἅμα δὲ πταρμὸς ἐκ δεξιῶν ἐσήμηνε.* Ipse verò Themistocles, in sacrificiis solennibus *sternutans*, certa hinc victoriæ argumenta cepit, captivosque immolavit, apud Plut. *in ejus vita.* Similiter apud Theocritum *Eidyll. 18.* itineris eventum ex hoc omine venatus est quidam,

> —— Ἀγαθός τις ἐπέπταρεν ἐρχομένῳ τοι
> Ἐς Σπάρταν.
> —— *Bonus quispiam adsternutavit eunti tibi*
> *Spartam.*

V. quoque Homerum *Odyss. ρ.* & alibi. Cur autem id creditum, ratio est, quòd communiter *Sternutamentum σωτηριῶδές τι*, unde prædictus Euphrantides mox addit, *ὅτι γὰρ σωτηρίαν τι καὶ νίκην ἔσεσθαι τοῖς Ἕλλησι.* At quàm hoc ineptum & trivolæ plenum superstitionis! Egregiè Joh. Saresber. *de Nugis Curial. libro 2. capite 1.* *Quid enim refert ad consequentiam rerum, si quis semel aut ampliùs sternutaverit.* Inter ipsos proin Græcos sapientiores vanum hoc omen riserunt. Unde Timotheus, celebris belli Dux, cùm militem, dum navem conscendebat, *sternutasse*, atque hinc à Nauclero, ne conscenderet, absterritum, audisset, in cachinnum solutus, *νῦν γὰρ ἐπάρμεθα*, inquit, *ἐν τοσούτοις ἐπταρμένων εἷς ἐπτάρει.* Ipse à dextris *πταρμὸς* in Duce quodam veteri milites ad prælium incitante, tam dirus ac infaustus habitus fuit, ut imminens malum non aliter, nisi solenni supplicatione, averti posse arbitrarentur, apud Franc. Rossæum *Archæol. Attic. libro 7. capite 2.* Fuit verò *Sternutatio*, inter omina strictè sic dicta tria, quæ erant *παλμὸς*, i. *Salissatio*, *πταρμὸς* i. *Sternutatio* & *βόμβος* i. *Tinnitus aurium*. V. Jos. Scaligerum *Ausonian. Lection. libro 1. capite 16.* Thom. Dempsterum *Paralipom. in Joh. Rosinum libro 3. capite 8.* Alios: ex Vett. inprimis Aristotelem *Problemat. sect. 33. c. II.* Adde Jo. Forbesium *Instructionum Historico-Theologic. lib. III. cap. 30. §. 3.* ubi morem Christianorum *sternutanti* bene precantium his verbis, *te Deus adjuvet*, arcessit ex morbo epidemio, tempore Pelagii II. Pontif. Rom. oborto, quo correpti cum *sternutatione* plerunque animam exhalaverint. De *sternuente* oryge, in ortu Caniculæ, V. Salmasium *ad Solinum p. 473. & 474.* ubi & *sternutantes* non solùm ab aliis salutatos, sed etiam Deum sibi ipsos propitium precatos esse & adorasse, observat.

Sterzer, inter nomina Waldensibus afficta, occurrit apud Reinerum *de Waldensibus*.

Stesichorus, adde: Illius Sepulchrum octo columnis insigne fuit, unde in tesserarum certo quodam genere, *Stesichorius jactus*, dicebatur, qui ex 8. numeris constabat. Thom. Godwynus *Antholog. Rom. libro 2. Sect. 3. capite 13.* Qua de re sic Jul. Pollux in explicatione ludi taxillorum *libro 9. capite 7.* *Tum & Stesichorius nuncupatur quidam in astragalorum ludo numerus, qui octonarium significat; Poëta enim hujus in Himera sepulchrum, ex octonis omnibus compositum, peperisse tradunt.* *Ἅπαντα ὀκτώ*, paroemiam. Quem numerum declarans Cœlius Rhodiginus *Antiqq. Lect. lib. 20. cap. 28.* infit, *Quin & in talorum ludo numerus quidam Stesichorius dicebatur qui non alius erat, quàm octonarius, Quoniam ejus Poëta conditorium, magnifico extructum impendio ex octonis constabat omnibus, angulis viz. columnis, gradibus. Fuit in Himera, Siciliæ civitate, alii in Catana scribunt.* V. Fortun. Licetum *de Lucernis lib. 6. cap. 1.*

Stesimbrotus, Thasius, *citharâ canere, ad chordarum sonum, à Dionysio doctus est*; ut & Epaminondas. Cornel. Nepos *in ejus vita*.

Steuchus Augustinus, Eugubinus sive Iguinus (quæ eius fuit patria insignis, in Umbria, Possevin.) Canonicus Regularis, Congregationis S. Salvatoris, Rom. Pontif. Bibliothecarius, Episcopus Kisamus, celebris inter suos fuit Theologus. Extat ejus *Recognitio V. T. ad Hebraicam veritatem. Annotationes in Pentateuchum, In cap. 3. Genes. Expositio, Enarratio in Jobum*, item *in Psalmos à primo usque ad 138. inclusivè* &c. Prodierunt Opera 3. Tom. in fol. Parisiis A.C. 1576. 1578. & Venetiis A.C. 1591. E quibus *Recognitio*, item *in Job & Psalmos Enarrationes*, nisi corrigantur, prohibentur. James. *Linguas Lat. Hebr. Arab. Syr. Scientias omnes, Philosophiam inprimis & Theologiam, perdidicit,*

Posse-

Possevin. *Vir aeterna dignus memoria, & Italiae verum ornamentum*, Eidem.

Sthenelus, V. quoque supra *Narses*.

Stibadium, Graec. Στιβάδιον, torulus fuit e gramine, herbis frondibus seu floribus stipatus, ἡ στιβὰς, Hesychius, Στιβὰς ἀπὸ ῥάβδων καὶ χλωρῶν χόρτων στρῶσις καὶ φύλλων, ἢ χαμαικοίτη, *Stratum e frondibus, viridiq; gramine, ac foliis constructum & lectus humi positus.* Unde alibi apud eundem, Χαμεύνη πόας καὶ ταπεινὴ κλίνη, *Thorus & humilis lectus.* Stratum enim pauperum erat, eidem proin alibi iterum κλινίδιον πενιχρὸν, *lectulus paupertinus*, appellatur. Sed & Afcetarum fuisse . . iximus in voce *Somnus*. Isidorus *Camam* vocat, cum ait: *Cama est brevis lectus & circa terram; Graece enim χαμαὶ humi dicunt*; hincque tunicas lineas interiores *Camisias* dici tradit, *quod in his dormimus in Camis.* Verum non *Camas*, sed *Cameunas* Graeci strata istiusmodi humilia, & lectulos humo propiores vocarunt. V. Octav. Ferrarium *de Re Vestiar. Part.1. lib.3. cap.5.* Inde *Stibadium* triclinare: de quo sic Martialis *lib.14. Epigr.87.* cui tit. *Stibadia*,

Accipe Lunata scriptum testudine Sigma,
Octo capit: veniat quisquis amicus erit.

Ubi cum *Stibadium* idem faciat cum *Sigmate*, V. hanc vocem supra: & quia in Triclinii locum sua cessere *Stibadia*, *Antiqui enim Stibadia non habebant, sed stratis tribus lectis epulabantur, unde & Triclinium sternis dicebatur*, Servius *ad Aeneid l.1. vers.701.* quoque infra, in voc. *Fridinium*. Aliter *Accubita* quoque Stibadia, dicta sunt. Graecis ἡμικύκλια, Latinis etiam hoc sensu *hemicyclia*, a forma sc. lunata seu semicirculari. Unde Apulejus *semirotundum suggestum* vocat &c. qua de re V. Salmasium *ad Lampridium in Heliogabalo passim.*

Stibium, c. ter ea, quae in argenti metallis inveniuntur, memoratur Plinio *lib.33. cap.6 Spuma lapis candida nitensq; non tamen translucentis, stimmi appellant, alii stibium — duo ejus genera, mas & foemina — vis hujus adstringere & refrigerare. principalis autem circum oculos, namq; ideo plerique, etiam platyophthalmon id appellavere. quoniam in calliblepharis mulierum dilatet oculos.* Nempe sicut ad ruborem gemmis conciliandum anchusae radice mulieres antiquae utebantur, sic nigro *stibii* pulvere supercilia rasa circumducebant & in arcum formabant, sicque oculorum spatium velut producebant, id quod inter pulchritudinis priscae praecipua reputabatur momenta, ut ex epitheto Junonis Homerico βοῶπις liquet. Hinc Ion *in Omphale*, stibium ὀμματογράφον vocat,

Καὶ τὴν μέλαιναν στίμμιν ὀμματογράφον.

Et Hesychius ... interpretatur γραμμὴ ἡ τῶν ὀφθαλμῶν &c. V. Salmasium *ad Solinum pag. 1148.* & Dalechampium *ad Plin.*

Stica, apud Catonem, ubi de quadam medicamenti compositione, cum bubus p. . tatur: *Si morbum metues, sanis dato salis micas III folia laurea III porri fibras III. ulpici spicas III. allii spicas III.* Plinio *nucleos*, Graece ἄγλις & γέλγις, tunica est. Στίχος n. & στίχος series dicitur rerum inter se junctarum, & continenter invicem haerentium, unde στιχὴ, pro tunica corpori adhaerente & ex eo Latinum *Stica*. Sic Graeci recentiores στίχοι & στιχάρια passim pro tunica usurpant, inprimis cum de vestitu Sacerdotali agunt, uti docet Salmasius *ad Tertullianum de Pallio*, V. quoque eum *ad Solinum pag. 1062.* & hic infra. Apud Scriptores citimae aetatis, Anglos potissimum, *Stica* certus numerus anguillarum est, Angl. *Esticke*, C du Fresne *Glossar.*

Sticharium, Dominico Macro tunica est Episcopalis, qua Graeci in sacris functionibus loco albae utuntur, Quam lateris rubris albisque fasciis virgandam esse, ait Sim. Thessalonicensis, V. quoque Gregorium *l.6.c.1.* quo quid significatum velint, V. apud eundem Macrum *in Hierolexico*, ubi addit, Episcopos & Diaconos Graecorum, in Quadragesimali & moestitiae tempore, *Sticharia* rubri coloris uti, ex Demetrio Chomateno. De nominis origine dictum supra. In optimo Glossario *Strictoria* dicuntur στιχάρια, quod ad corpus *stringerentur* hujusmodi tunicae: hinc infimis Graecis στρικτώριον vel στριγλίτιον. Salmasius *ad Vopiscum in Aureliano.* Eundem de Στιχολόγοι, qua voce Mimi insigniti, V. ibidem supra.

Stichometria Vett. V. supra *Linea*.

Stigmatia, dicebantur olim Servi fugitivi, qui e fuga retracti *stigmatibus* notabantur. Qui mos quam antiquus, ex Herodoto *libro7.* discimus, ubi *stigmata* Xerxem Hellesponto inussisse, praeter alias serviles poenas eidem inflictas, tradit: Et confirmat idem, apud Eundem *lib.5.* capitalis ille Tabellarius ab Histiaeo ad Aristagoram missus; Artemisiae item tropaea apud Rhodios, de quibus V. Vitruvium *lib.2. cap.8.* Imo & Phocylidem legimus praecipientem,

Στίγματα μὴ γράψῃς ἐπονείδιζων θεράποντα.

Et his notis insignes fuisse videntur Pagasaei servi, quos Hermippus apud Athenaeum *Deipnosoph. libro1.* recensuit. Id autem *inscribere* dixit Ausonius *Epigramm 15.* unde *facies inscripta*, apud Claudianum *libro2. in Eutrop* Locus inustionis fuit frons, ut monstrat Lucianus *Reviviscs.* qui fugitivos nescio quos Philosophos, typo vulpis aut simiae, censet in ea parte vultus inuri debere. Diphilus quoque *Deipnos. lib.6.* quendam insectatur, qui comam se alere Deo dicebat, ut capillis promissis obvelaret frontem inustam. At quaenam hae notae? Fuerunt qui statuerunt Φ. & F. quod utique non improbatur. Illud injicit scrupulum, quod Petronius narrat, Eumolpum implevisse frontes Encolpii & Gytonis ingentibus literis, quas appellat *notum fugitivorum epigramma*. Val. certe Maximus memoriae prodidit, servum Restionis inexpiabili literarum nota, per summam oris contumeliam inustum; ubi vox illa *literarum* minus apte ad unicum Φ. vel F. videtur posse referri. Nec eximit scrupulum Martialis *libro2. Epigramm. 29.* ubi invehitur in quendam, qui ex servili conditione pervenerat ad equestrem dignitatem, insigniaque equestria gerebat. Ita autem de illo, inter alia,

Et numerosa linunt stellantem splenia frontem,
Ignoras quis sit? splenia tolle, leges.

Splenia profecto numerosa videntur adhibita, ut contegerent numerosas inscriptas literas; nec repetita litera Φ. vel F. frontem implesse verisimile est; sed potius inscriptionem hanc fuisse conceptam illis verbis, quae in eorum collaria & aeneas lamellas incisa Romae hodieque visuntur. Cum enim Constantinus Aug. ad normam ejus, quam profitebatur, humanitatis, vetuisset infacie noxiorum inscribi, quod dedeceret faciem maculari, quae ad similitudinem pulchritudinis coelestis esset figurata, non defuerunt lenes domini, qui obsequerentur, & frontis contumeliam in praedicta transferrent. Collaria enim fuisse apta fugitivis, testatur & Lucilius apud Non.

Cum Manicis, Catulo, Collariq; ut fugitivum
Deportem.

Et est Collare apud Lael. Paschalinum Romae cum hac inscr. *Tene me quia fugi, & reveca me domino meo Bonifatio Linario* A ☧ Ω. Apud eundem extat aerea lamella utrinque inscripta suntque illae, quae in ipsa adversa leguntur literae non prominentes, sed incisae & quidem non inelegantes; at quae in eadem aversa conspiciuntur, in summa velut cute, cultelli acumine videntur exaratae negligentius. Et ex hoc demum capite erat olim Collaris ferrei gestatio famosa, ut notat Metaphrastes in *Actis* SS. Martyrum Carpi, Papyli, Agathodori & Agathonicae; ut quae liberos homines dedeceret. Neque vero non poterant verba in fronte commode imprimi, cum Theophilus Imp. undecim versus Theophanis & Theodori fratrum frontibus inscripsisse legatur, apud Baronium *Not in Martyrol.* Et hae lamellae clavis forte capitatis ad collaria affigebantur, ut indicio suo fugitivos proderent. Quid autem sibi haec nota ☧ in fronte Inscriptorum voluerit, V. Licetum *de Lucernis Antiqq.* & plura hanc in rem, apud Pignorium *de Servis*, Baronium *loco cit.* & Hieron. Aleandrum *Comment. in Inscr. Caj.* De illis ita Ausonius *Epigramm. 15.*

Pergame non recte punitus, fronte subisti
Supplicium, lenta quod meruere manus.
At tu, qui dominus, peccantia membra coerce,
Injustum, falsos excruciare reos.
Aut inscribe istam, quae non vult scribere dextram,
Aut pro fuges ferri pondere nectle pedes.

Quomodo *Stigmata* delere conati sint, innuit Columella *lib.10.*

Ponitur & lactis gustum quae condiat herba,
Deletura quidem fronti data signa fugarum,
Vimq; suam idcirco profitetur nomine Grajo, &c.

Sed & Milites Romanorum, priusquam matriculis eorum nomina insererentur, *stigmata*, in brachio vel manu, accipere consuevisse, patet ex *L. Arcadii* & Honorii: *Stigmata, id est, nota publica fabricensium brachiis, ad imitationem tironum infligantur*: more, ut videtur, a Graecis recepto, ad quem alludere Apostolum in *Epistolis* retro vidimus, ubi de *Signatis manu*. Mansit vox etiam recentiori aevo, de lemnisco nodato, vulgo *Las* qui Militi, post balneorum ceremoniam, longiori tunica induto, ad sinistrum humerum alligabatur, ut videre est apud Uptonum *de Militari Offic. lib.1. capite 3.* Ut de *stigmate* reorum, item Clericorum graviter delinquentium, de quibus *cap. ad audient. de crim falsi*, nil addam.

Stilico, adde: Tres libros Sibyllinos, post Sullanum incendium utcumque reparatos, quibus fortuna Urbis Populique contineri credebatur, uti supra diximus, aboleri idem praecepit, teste Lactantio *de Ira Dei cap. 23.* Sed & nummos eundem aureos, sui forma ab Imperatoris discrepantes cudere ausum esse, notat Philostorgius *lib.12. cap.1. n.2* & hoc inter affectatae ab eo tyrannidis signa reponit. Verum ab Honorio potius, in soceri Stilichonis honorem, & memoriam rerum ab hoc praeclare gestarum, factum id esse, contendit Car. du Fresne *Dissertat. de infer. aevi Numismat. num.63.* De figura gemmis insculpta, reperta in Mariae filiae ejus sepulchro, Imperatori modo dicto nuptae, V. aliquid infra, in voce *Vrus*.

Stilio, Philosophus, inter praeceptores Alexandri Sev. apud Lampridium.

L. *Stilo*, Nobilis Romanus, sine causae dictione, jussu Severi Imp. occisus, de quo V. Spartianum in *Vita hujus*.

Stilus, V. supra *Graphium*.

Stimulati, V. supra, *Majorenses*.

Stimulus, apud Terentium *Phormione, Act.1. sc.2.*

Nam

Nam quæ inscitia est
Adversùm stimulos *calces.*

Supplo jactare! κέντρα est Æschylo, *Agamemn. vers.* 1630.

Πρὸς κέντρα μὴ λάκτιζε ——

& Scriptori sacro Actorum *cap.* 9. *versu* 5. & *cap.* 26. *versu* 14. ubi eadem phrasis, non ex profanis tamen his Auctoribus, sed ex Mose, qui Æschylum mille circiter præcessit annis, desumta. Deuter. *cap.* 32. *v.* 15. Hebr. דרבן *darban*, 1. Sam. *cap.* 13 *vers.* 21. ubi Israelitæ leguntur ivisse ad Philistæos, *ad aptandum stimulum*; item מלמד *malmad*, Judic. *cap.* 3. *vers.* 31. ubi Samgar *stimulo* boum sexcentos Philistæos percussisse legitur: quod utrumque à radice, *acutum esse & fodicare* significante, ortum est. Græce propriè βουπλὴξ, cujusmodi telo armatum Lycurgum Bacchi copias & nutrices, circa Nysam, fugasse, ait Homerus *Il.* ζ. fabulâ ex Historia sacra fortè detortâ. Quamvis *bipennem* quoque sic vocet Oppianus *Halieutic. lib.* 5. *vers.* 257. V. Sam Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib.* II. *cap.* 39. Fustis est acutæ cuspidis, quo boves suppunguntur, Imò & equi; Unde Statius *lib.* 1. *Silv.* 1.

Cum stimulis *accendas equum* ——

Cujusmodi *Stimuli* quales fuerint, ostendit pictura Circensium, apud Philippum Rubentum *Electorum lib.* 1. *cap.* 30. ubi tres pari longitudine expressi cubitalem & ultra habuisse videntur. Inde per translationem, omne id, quo vexamur. Namque apud Romanos in crucem agendos, qui deducebantur ad eam non sine vexatione, per viam quoque stimulis agi pungique, inprimis quoties tergiversarentur, aut obniterentur, consuevisse, testis est Plautus *Mostellar.* apud quem conservo servus,

O carnificinum cribrum! quod credo fore,
Ita te forabunt patibulatum per vias
Stimulis, si noster huc reveneris senex.

Ubi habemus *Stimulos*, idque in *patibulato* (ad furcam adstricto) & *per vias*. Idem *Asinar.* jungit, cum cruce, *Stimulos, Laminas, Crucesq;* & aliàs meminit, sed sic, ut seorsim eos fuisse intelligamus, inter cruciatus & tormenta, sicut laminas & ignes. Pictores quidam asserculum sive tabellam imæ CHRISTI vesti appingentes, quæ clavis præacutis consita pedibus calcibusque euntis illidatur, fortè ad hanc *destimulationem* alludere voluerunt: quæ tamen *Stimulis* aliis facta, quos oblongos, sive è sudibus præacutis & ferro præfixis, gestabant ad hunc usum. *Sed nisi ea Pictorum mentum, ipsi videant: ego inventiuncula ejus nec auctor sim, nec interpres,* inquit Lipsius *de Cruce lib.* 2. *cap.* 6. V. quoque Plut. *in Coriolano.* Unde phrases ortæ, *Stimulis fodere*, Plaut. *Milit. Actu* 2. *Sc.* 6. & *Stimulos pugnis cadere*, Idem *Truncul. Act.* 4. *Sc.* 2. Interim non desunt, qui hoc pœnæ genus, *Stimuleum supplicium* Plauto *Milit. loco cit.* dictum, non tam publicâ, iis qui in crucem agendi erant; quàm privatâ auctoritate, ab heris adhibitum fuisse servis nequam, ut ad frugem redirent, contendant. Namque tali pœnâ affectum servum, per contemtum, à conservis *carnificini cribri* hinc dicterium tulisse, suprà ex aliquoties jam memorato Comico ostendimus. Quòd si verò placet, publicæ id pœnæ genus agnoscere, videtur id in fures, antequam crimen confiterentur, fuisse exercitum, ut sic veritas eliceretur: unde *Centrones* illos appellatos legimus. à κέντρον, i. *Stimulus.* V. Cœl. Rhodiginum *Antiquar. Lection. lib.* 10. *cap.* 5. & Thom. Godwynum *Antholog. Rom. lib.* 3. *Sect.* 3. *cap.* 4. Apud Poëtas ad quemvis affectum denotandum, vox adhibetur. Unde veterem picturam Christianam, ubi, repræsentatis Inferis, iracundum hominem quatuor dæmones, in pœnam tam facilè apud Superos motæ *iræ*, distimulent, memorat Barthius *ad Statium Theb. L.* 11. *v.* 497. Impulsiones item divinas. Virgilius *Æn. lib.* 7.

Reginam Alecto stimulis *agit undiq; Bacchi* &c.

V. eundem Barthium hanc in rem multa afferentem, *ad Musaeum.*

Stipa, ex Græco στιβὴ, unde *stoepa* & *stupa* primitus, Latinis est ἡ στύππη, quidquid nempe componendis vasis interponeretur, in navi, ut firmiùs hærerent. Servius, *stipant, densant, translatio est à navibus, in quibus stuppa interponitur vasis, quam* stipam *dicunt.* Et stuppâ quidem plerunque ad hanc utebantur, sed & aliis nonnunquam rebus, ut fœno & paleâ. Nec stuppa idem plane cum *stipa* est, quippe ex Græco ὁ στύππος originem trahens. Porrò palea fœnumque *stipa* dicebantur, quâ amphoræ firmari solent, cùm extruuntur; *etiam stipites*, inquit Festus, *qui ob eam rem destituuntur.* Ad quam rem torto fœno uti consueverunt Figuli. Utplurimum verò fiebat στιβὴ ex scirpo vel papyro, quem Græci φλοιὸν appellant, imò & hinc στοιβὴ, *stoeben* quoque Plinio, cujus ad componenda & stipanda vasa fictilia & amphoras, texta item conficienda, quæ fictilibus oleariis circumponerentur, multus fuit usus. Unde & spinæ genus, quod aliàs Græcè φεὼς & ἱππόφεως, στοιβὴ quoque appellata est, quòd eâ in acervum compositâ fullones vestimenta pectebant &c. Quam in rem V. Salmasium *ad Solinum* 1003, 1062. &c. Hinc *stipare*, implere est, farcire, densare, Gr. στοιβάζειν. Ut *stipare calceum multiformem*, apud Tertull. *de Virgin. vel.* Apud eundem *de Pallio cap.* 3. *in angustias se stipare*, id est, infercire se & infulcire in angustias &c. Indeque *Stipatores* dicti Servio, qui in navibus componebant, h. e. qui vasa in naves illata compositè ordinabant ac densabant, interjectis, ut firmiter omnia cohærerent, stuppis, paleâ, fœno. Idem Salmasius *ad Pallium Tertulliani d. l.* Virgilius *Æneid. lib.* 3.

—— —— *stipatq; carinis*
Ingens argentum ——

Stipendiaria, provinciæ olim dictæ sunt, quæ Romanis vectigal seu *stipendium* pendebant: exceptis civitatibus iis, quæ propter merita sua aut immunitate aut libertate donatæ, atque in Amicorum formulas relatæ essent. Cùm enim unius regionis populi ac civitatis non eodem modo se adversùs Pop. Rom. gessissent, nec omnes eodem pacto tractatæ sunt, verum pro suis quæque meritis leges à Victore acceperunt. Quo factum, ut in devicta provincia civitatum quædam vectigales, aliæ immunes, quædam servitute affectæ, aliæ libertate donatæ sint. *Vectigales* dictæ, quibus vectigal aliquod seu tributum impositum erat; *Immunes*, quibus nullum: *Servitute affecta*, quas Magistratui Rom. parere voluerunt; *Libertate*, quas ab ejus jurisdictione solverunt. Vectigal porrò ipsum, aut certum fuit, aut incertum. Certum, definita fere *Stipendii* summa erat, quam domatim quotannis, pacis quoque tempore, pendere tenebantur; dicebaturque propriè *Stipendium*, sive *Tributum*; & qui hoc pendebant, *Stipendiarii* sive *Tributarii*: Incertum, propriè *Vectigal* nuncupatum, portubus rebusq; venalibus, pascuis agrisque constituebatur, unde & *Portorium*, quod ex portubus: *Scriptura*, quod ex pactione pascuorum publicorum. & *Decuma*, quod ex agris, dictum. Meminit hujus rei Turnebus *Advers. l.* 1. *c.* 11. *Latinæ coloniæ jus civitatis, suffragii & Magistratus capiunda, si in sua Colonia Magistratum gessissent, habebant. Italici autem jus civitatis & suffragii nullum erat, immunes tamen erant, nec tributum aut* Stipendium *pendebant, ut solebant provinciæ.* V. quoque Sigonium *de jure Rom. L.* 1. *c.* 16. & Rosinum *lib.* 10. *cap.* 22.

Stipendium, à *stipe* dictum, *quòd æs quoq; stipem dicebant: Nam quòd asses libra pondo erant, qui acceperant majorem numerum, non in arca ponebant sed in aliqua cella stipabant.* M. Varro *de L. L. lib.* 4. & verbo *pendo*, quasi *Stipipendium*, quòd ante nummum signatum Quæstores *stipem* militibus appendere solebant, non numerare: Unde non aliter militibus, quàm ad stateram antiquitus divisa stipendia sunt. Fuit propriè æs militare, quod militi semestre aut annuum dabatur, teste eodem Varrone *de vita Pop. Rom.* Ὀψώνιον στρατιωτικὸν. *Obsonium militare* quoq; dictum, eo quod non semper æs aut pecunia, sed aliquando & panis ac obsonium *Stipendii* loco erogabatur. Hinc *Obsonii* vocabulo pro *Stipendio* utitur Polybius *lib.* 2. quam rem discusserunt egregiè Justus Lipsius *Elect. l.* 2. Car. Sigonius *de antiquo Jure Civ. Rom.* Joh. Stadius *Not. ad L. Florum*, Andr. Tiraquellus *ad Alex. Neapolit. l.* 6. *c.* 22. &c. Imò & *Stipendium* postea annus dictus est quilibet, ab anno æt. decimo septimo, usque ad quadragesimum secundum vel juxta alios, sextum, quòd eo temporis intervallo in bello mererent. Anno enim prætato, qui primus erat post prætextam positam, militiæ adscribebantur, tenebanturque permanere per annos 25. continuos, quod illi, qui de iis scripserunt rebus, *Stipendia* vocant. Servius *ad Æneid. lib.* 7. *vers.* 614. *ipse vocat pugnas completa stipendia, id est, militiæ temporâ.* Hinc Polybius *lib.* 6. *Peditem, ait, nisi necessitate Resp. non posse cogi, ultra* 46. *annum: Equitem ultra* 10. *Stipendia.* V. quoque Livium *Dec.* 3. *lib.* 5. *in limine.* Et lapides meminerunt, quorum unus Moguntiæ ita habet, apud W. Lazium *Comm. Resp. Rom. lib.* 5. *c.* 18. *C. Julio Flaviano. Corniculario. leg. XXII. p. p. f. f. Stipendium.* 17. *qui vixit. ann.* 35. *mensib.* 11. *diebus.* 25. *Coccia. Chrysis. conjugi. incomparabili posuit* &c. Ab initio autem milites Romani *Stipendium* non meruere, sed de suo quisque eo munere functus est. Anno demum 347. Anxure Volscorum oppido capto ac direpto, pedites primum *Stipendium* acceperunt, & triennio pòst, bello Vejenti etiam Equites, Livio teste. Et Polybius quidem, diurnum Peditis stipendium *obolos duos* statuit, Centurionis *duplex*, Equitis *drachmam*; quæ eadem fere Græcis, ac denarius apud Latinos. Oboli autem duo supputante Lipsio *Elect. c.* 2. faciebant asses Romanos tres: vile profectò vitæ pretium, pro quo tot adire labores ac pericula cogebantur, & de quo vestes etiam atq; frumentum comparanda erant. Horum enim quicquam si à Quæstore accepissent, tantundem de pecunia detractum esse, docet Polybius *l.* 6. donec tandem C. Sempronius Gracchus Trib. Pl. lege cavit, ut vestis e publico militi daretur: &, ut nihilominus pecuniam quoque totam acciperet; uti discimus ex Plut. *in Gracchis*; existimatque Just. Lipsius, etiam de frumento priori aliquâ lege gratiam factam esse. Post aliquod tempus, C. Jul. Cæsar, ut Suetonius scribit, legionibus *Stipendium* perpetuum duplicavit; quod Lipsius sic interpretatur, constitutum fuisse à Cæsare stipendium *6. aut. 7. assium.* Ejus Successor Augustus, *constituta Rep. & Imperii jam certus, quidquid ubiq; militum esset,* verba sunt Suetonii, *ad certam Stipendiorum præmiorumq; formulam adstrinxit.* Formula Augusti latior Juliâ, viz. in diem *deni asses*, ita ut menstruum militis sub Augusto esset circiter 25. denarii, i. aureus unus Rom. monetæ nostræ aurei duo. Ab Augusto, quis stipendium militum auxerit, incertum. Lipsius Caligulam vel Claudium addidisse alterum aureum, tertium fortasse additum per bella civilia Vitellii & Othonis: quartum etiam à Domitiano, autumat, de quo ita Suetonius, *Addidit & quartum stipendium militi, aureos ternos,* ut legi vult præfatus Vir eruditus. Sic Rosinus *l.* 10. *c.* 4. Gronovio, *Stipendium* militare, ante Julium 5. *asses* in diem erant, ut agnoscit Polybius: postquam 2. *asses dodrans*, primum fuere *Stipendium* bello

Vejenti, arctis etiamnum publicis privatisque opibus, sicque Pediti mille æris annuum collatum. Secundum, quod 5. assium esse diximus, in ære priore multo recisius fuit; binas enim libras & novem uncias æris prius continebat diurnas: sed amplius ratione formarum signatarum, quæ tunc valebant, & argenti, cui exæquabatur; sestertium enim faciebat & assem, quum prius sestertium & quadrantem. Ita nec miles querebatur, qui cùm accipere solitus esset undecim quadrantes, denarii partem quartam & quadragesimam; nunc accipiebat quadrantes 20. denarii propemodum tertiam: & Resp. lucrabatur, quæ, quod fuerat *Stipendium* militis unius, eo jam undecim tuebatur, assibus ad semuncias redactis. Tertium, quod Julio debuerunt dominationis Auctori, *quem alii ad pristinos quinos asses adjecit*. Quartum addidit Domitianus, *Stipendium militi aureos ternos*, super novem, quos habebat annuos, sive singuli sint additi pensionibus quadrimestribus, sive terni fuerint quater dati trimestres. Unde Lipsium *in Mil. Rom.* rem à Julio motam hic non stetisse, sed auxisse Augustum, contendentem, reprehendit, docens *denos asses*, quorum Tacitus meminit *Annal. l.* 1. à Julio esse, neque auctos ab Augusto, nisi in cohortibus prætoriis & urbanis ab ipso institutis, quibus binos in diem denarios adsignavit, Tac. *ibid. cap.* 17. Accipiebant autem quarto quoque mense *Stipendium* milites, tres nempe aureos sive 75. denarios, quibus Domitianus aureum unum seu 25. denarios adjecit. Sic enim Zonaras, Τοῖς στρατιώταις ἐπηύξησε τὴν μισθοφορίαν, πέντε γὰρ καὶ ἑβδομήκοντα δραχμὰς ἕκαστος λαμβάνοντος, ἑκατὸν ἐκέλευσε δίδοσθαι: quod cum neque de annuo, neque de menstruo *Stipendio* intelligi possit, quadrimestre fuisse necesse est. Quare, cùm Suetonius Domitiani accessionem *quartum stipendium* vocat, intelligit, Militem accepisse antea tria stipendia, seu 3. pensiones quadrimestres unius anni; Domitianum verò pro tribus his articulis seu pensionibus numerandi militibus annui stipendii, instituisse pensiones quatuor, quas trimestres fuisse oportet: ut nempe quater in anno acciperent stipendium singulis vicibus trium aureorum; qui sunt omnes, aurei 12. seu denarii 300. asses 4800. in mensem aureus, sive denarii 25. vel asses 400. in diem 13. asses cum triente. E quibus patet, præterquam quod *Stipendium* significat omne id, quod annuum dabatur, inolevisse usu castrensi, ut quia illud annuum 3. ante Domitianum numerabatur pensionibus, *Stipendium* per Synecd. interdum dicatur pro pensione qualibet: etiam illâ, quâ barbararum gentium pacem redimere soliti sunt Romani, more à Domitiano eodem primum introducto, quem secuti Impp. alii, ut existimationi suæ consulerent, pensionem hanc annuam, quæ verum erat tributum, honestiori vocabulo *Stipendium* nominarunt, Isaac. Casaubonus *ad Spartianum in Hadriano*. Donativo item, apud Capitol. *in Maximo*. V. quoque Joh. Frid. Gronovium *de Pecun. Vet. lib.* 3. *cap.* 2. ubi de his fusè disputat. Idem *Stipendia* peditum duplicata Centurionibus, data tripla Equiti, quadrupla Tribunis & Præfectis Equitum, docet *lib.* 2. *cap.* 2. *Stipendia* item sub primis Impp. non nisi in ære fuisse numerata, *lib.* 3. *loco cit.* Porrò quod veteranis militibus persolvebatur, dicebatur *Emeritum* quoque, quod cum præmio malè nonnulli confuderunt. Paulus enim JC. *l. qui excubias*, & Menander JC. *l. non omnes ff. de Re mil.* distinguunt; ut videatur *Emeritum* in agrorum possessione, præmium in pecunia constitisse. Thom. Dempsterus *Paralipom. in Rosinum lib.* 10. *cap. de Stipendiis militum*. Sic *Stipendium* cum *Salario* non pauci idem faciunt, quæ tamen distinguit Jul. Capitolinus *in Clodio Albino*, & Vopiscus *in Probo*, ubi, postquam *stipendium*, quod in auro & argento dabatur, memoravit & vestem; subjungit de *salario*: *In salario diurno bubula pondo octo, porcina pondo sex* &c. Salario nempe continebatur caro bubula & porcina, vinum, oleum, olera, ligna, sal, quod *Salarii* nomen dedit &c. V. Salmasium *ad loca cit.* Sed ut *Stipendio* auctorabantur Milites ad rem fortiter gerendam, ita inter pœnas militares ejus fuit fraudatio. Hinc *ære diruti* appellati milites, teste Nonio, quibus *Stipendium*, quod erat in nummis æreis, ignominiæ ergò subtrahebatur, & *diruebatur in fiscum, non in militis sacculum*: Dabatur enim pecunia hæc vel ex Ærario vel ex Fisco Principis. Integram Legionem sic punitam, suggerit Livius *lib.* 40. *Causâ ignominiæ, ut semestre stipendium in eum annum esset decretum*. Apud Festum, *resignatum æs dicitur militi, cùm ob delictum aliquod, jussu Tribuni militum, ne Stipendium ei detur, in tabulas refertur*, &c. V. quoque supra, ubi de *Militibus*.

Stipes, fustis terrâ defixus: Cujusmodi *stipes* ingens querneus, cursus olim prima meta fuit, uti adnotat Casp. Barthius *ad Papinium Statium Thebaid. lib.* 6. *versu* 351. Et *stipitibus* munimenta facta, occurrunt apud Spartianum *in Adriano*. *Per ea tempora — plurimis in locis, in quibus barbari non fluminibus, sed limitibus, dividuntur*, stipitibus *magnis in modum muralis sepis funditus jactis atque connexis Barbaros separavit*. Non multum diversa ab iis, quæ concaeatibus fiebant. V. Casaubonum *ad l.* Sed & ad supplicia *stipites* adhibiti: Unde *Stipes noxialis*, apud Prudentium *hymno Vincent. Mart.* pro Eculeo: *Stipes infelix*, pro cruce, apud Minutium Felicem. *Deus ligneus rogi fortasse, vel Stipitis infelicis portio*. *Infamem* dixit Poeta incertus *in Catal. Virg.*

Noxius infami districtus Stipite *membra*,
Sperat & à fixa posse redire cruce.

Inprimis autem pro simplici Cruce vox sumitur, cui *infigebantur* Rei: Erat verò infixio, *cùm nudum hominem erecto acutoque* Stipiti *infigebant*; vel *affigebant*, quemadmodum ad arborem sive stipitem alligatum fixumque proponit Cupidinem Ausonius *in Cupidine cruciſixo*:

Hujus in excelso suspensum Stipite *Amorem*,
Devinctum post terga manus, substrictaque plantis
Vincula mœrentem, nullo moderamine pœnæ
Adfigunt.

Tertullianus idem de rudi *stipite* refert, *Apolog. cap.* 16. *Quanto distinguitur à crucis stipite Pallas Attica, vel Ceres Farrea, quæ sine effigie, rudi palo & informi ligno prostant?* Prius supplicii genus, *Impalatio* vulgò, sic describitur Senecæ *Epist.* 14. *Cogita hoc loco carcerem & cruces, & adactum per medium hominem, qui per os emergat, stipitem*. Ubi videmus clarè medium hominem ictum & transfossum. Quod imagine etiam illustrat Hesychius: Σκόλοψι, ὡς ἔοικεν τὸ παλαιὸν τοὺς κακούργους ἀνεσκολόπιζον, ἐμπηγνύντες ξύλα διὰ ῥάχεως καὶ τοῦ νώτου, ὥσπερ τοὺς ὀπτωμένους ἰχθῦς ἐπὶ ὀβελίσκων, *Sudi fixionem* dixeris, *quasi Assationem*. *Nam antiquitus maleficos sudi infigebant, acuto ligno penetrantes spinam & dorsum, sicuti assos in verubus pisces*. Ubi amplius discimus, propriè hoc esse Σκόλοψι, & Σκολοπίζειν ubi legitur, plerunque referendum esse ad hanc crucem: An & Mæcenati illa descripta, cujus versus apud Senec. *Epist.* 101. sic legit Lipsius:

Hanc mihi, vel acutâ
Si sedeam cruce, sustine.
Vita dum superest, bene est.

In quibus crucem istam maximè cruciantem, signanter dixit *Acutam*: Sed ait etiam *sedere*, nam ille profectò habitus hominis ab infero in superum sic transfixi. Quod ipsum genus ἀνασκινδαλευθῆναι dictum Græcis, quasi *diffindere* & *dissecare*: Utitur voce Plato *de Rep. l.* 1. Ad eandem promptam & fortuitam in *Stipite* infixionem, Plinii Sen. *l.* 8. *c.* 16. verba referri possunt, narrantis Polybium cum Scipione in Africa leones homicidas crucifixos vidisse, quia cæteri metu pœnæ similis absterrerentur eâdem noxâ. Just. Lipsius *de Cruce lib.* 6. *cap.* 6. Aliud supplicii genus est, quod Vulc. Gallicanus his verbis exponit in *Avidio Cassio*, *Primus etiam id supplicii genus invenit, ut* stipitem *grandem poneret pedum octoginta & centum — & à summo usque ad imum damnatos ligaret: & ab imo focum apponeret, incensisque aliis, alios fumi cruciatu, timore etiam alios necaret*: ad quem locum consule Salmasium, V. quoque infra in voce *Surrectus*.

Stips, vel *Stipis*, *is*, pro ære, pecuniæ genus, quod per capita colligi solet. Aliis, merces, quæ stipatoribus & militibus dabatur: a *stipando*. Nam quia asses libræ pondo erant, qui acceperant majorem numerum, non reponebant in arca, sed in aliqua cella *stipabant*, id est, componebant, quo minus occuparent loci. V. supra in voce *Stipendium*. De Metragyrtis inprimis vox usurpata occurrit, de quibus Jul. Cæs. Scaliger *Poetices lib.* 1. *cap.* 29. ubi de Ludis Megalensibus. *Instituta etiam quas Idæa matris vocabant familias: quibus stipem cogere mos fuit. Id quod Prætoris edicto constabat his verbis, Idæa matris famulus, iisque justis diebus: ne quis præterea stipem cogito.* V. suprà, ubi de *Metragyrtis*, item ubi de *Cybele*, *Iside* &c. Etiam de mercede, quæ Genethliacis dabatur, apud Capitolinum *in Pertinace*, *Hac re pater motus ad Chaldæum venit. Qui quum illi summa ingentia prædixisset*, stipem *se perdidisse dixit*, ad quem locum V. Casaubonum: uti *de cavâ manu, quâ stipem accipiebant*, Vett. item *de more stipem locis sacris injiciendi*, eundem *ad Suetom.* nec non hic passim ubi de *Pauperibus*, *Strena* &c.

Stipula, adde: Ex *stipula* non avenacea calamus agrestis conflabatur, unde *stipula* pro calamo, apud Virgilium,

—— *stridenti* stipulâ *disperdere carmen.*

Cujusmodi calami genere indocti bubulci, fistulâ ex harundinibus compactâ ludere nescientes, utebantur: *καλαμαύλας* hinc Græcis dicti. Hesychius *καλαμαύλης καλάμῳ*, καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ αὐλοῦντας, *καλαμαύλας*. Propriè autem *stipula* καλάμη Græcis dicebatur, harundo verò κάλαμος. Qua de re V. Salmasium *ad Solinum p.* 832. Sed & *stipulæ* alicubi pro ligno usus, memoratur Plinio *lib.* 17. *cap.* 4. *Inter argumenta stipulæ crassitudo est, tanta alioquin in Laborino Campaniæ nobili campo, ut ligni vice utamur* &c.

Stiria, adde: Eam à Savorgnanis, Italicæ gentis Dynastis, *Ducum* titulo aliquando habitam, emit Leopoldus Victoriosus Austriæ Dux, ex Babebergensi stirpe (defunctus A. C. 1132.) à genero Sigismundo (*Ottocarum* alii vocant) inopiâ adacto, quam in gente *Stiria*, Carinthiæ, Tyroli & Goritiæ, hactenus imperante, multæ partitiones, ut solet, effecerant. Postea deficiente prisca Austriacorum familiâ, uxoris nomine sibi Ottocarus Bohemus asseruit, qui illam Imperio restituere jussus, cum parere detrectaret, invitus relinquere adactus est, impar armis, quæ hanc ob causam ipsi Rudolfus, jubente Ordinum Imperii Senatu, intulerat: eoque devicto *Stiriam* filio Alberto unà cum Austria atque Carinthia pater Rudolfus addixit. Tob. Pfannerus *de præc. Germaniæ Principp. gentibus cap.* 1.

Steirites, cognom. S. Lucæ Eremitæ, à quo Monasterium totius Græciæ pulcherrimum, in monte *Stiri* extructum, nomen suum habet. V. Jac. Sponium *Itiner. Græc. Part.* 2. *pag.* 75.

Stiria,

Stiva, apud Domnizonem de *Vita* Mathildis *lib. 1. cap.* 10.

Tympana cum citharis, stivaq; lyraq; ——

instrumenti Musici species.

Stoici, adde: Ad eosdem proximè Pharisæos, celebrem inter Judæos olim sectam, accessisse docet Josephus; nec immeritò. Nam & vitæ austeritate & dogmatum vicinià iis affines omnino fuere. Unde *συνδρομία* ipsis tribuitur, Matth. *cap.* 6. *v.* 16. & multa de eorum *ὑπομονῇ* memoriæ tradidere prisci. Inprimis memorabile, quod quosdam ex illis tabulas exiguas parasse, usque incubuisse, ut, si quando urgerentur somno, protinus in terram volverentur atque hac ratione ad se redirent: alios silices, vel spinas sibi dormituris substravisse, tradit Epiphanius. Quo non aliud spectabant, quam ut somnolentiam omni ratione à se abigerent ac propulsarent, Dan. Heinsius *c.* 3. *Exerc. in Nonnum.* In quo plane *Stoicorum* fuere æmuli, qui, præ cæteris, vigiliæ studuerunt; uti colligimus ex Persio *Sat.* 3.

Quaq; docet sapiens bracatis illita Medis
Porticus, insomnis quibus & detonsa juventus
Invigilat, siliquis & grandi pasta polentâ.

Ubi quod ait, *detonsa juventus*, indigitat morem *Stoicorum* à cæteris Philosophis plane etiam in hoc diversum, quód, sicut Ægyptiorum Sacerdotes, ad cutim usque rasi erant. Ægyptios autem Sacerdotes, omnes totius corporis pilos studiose tertio quoque die erasisse, ne quid, inter Deorum cultum, pediculorum aliarumque sordium crearetur, testis est Appulejus *Milesiar. lib.* 2. Præterea, *αὐτάρκειαν* quoque, *Stoicorum* proprium dogma, ut rem patiente viro maxime dignam, amplexi sunt Pharisæi, quam in rem V. inprimis orationem Eleazari, Judæorum Ducis, qui Massadam tuebatur, apud Josephum *lib.* 7. *cap.* 28. Etiam Essenos non pauca cum Philosophis hisce communia habuisse, docet ex eodem Georg. Hornius *Histor. Philosoph. lib.* 4. *cap.* 2. V. quoque Vossium *de Sectis Philos.* ubi hoc ordine illi *Stoici præcipui* recensentur: Zeno Citticus, Sectæ conditor; Cleanthes Assius; Chrysippus; Diogenes Babylonius; Antipater; Posidonius; Panætius. Quos sequuti ex Romanis, Tubero, Cato, Varro, Thraseas Pætus, Helvidius Priscus, Rubellius Plautus, Antoninus Imperator, Pantænus Alexandrinus.

Stola, tunica fuit muliebris. Cùm enim Toga antiquissimis temporibus commune Virorum & Fœminarum Romæ gestamen fuisset, postea, Togâ penes viros remanente, solasque fœminas, quæ se viris vulgarent; matronis fœminisque honestis, atque ingenuis Tunica, quam & *Stolam* dixerunt & *Pallium* sive *Pallam*, in usum cessit. Quam utramq. uno hoc versu cōplexus est Horatius,

Ad talos Stola *demissa & circumdata Pallâ.*

Itaque *Stola*, Matronarum tunica est propriè dicta, licèt apud Græcos, (qui ei ἀπὸ τοῦ στέλλειν nomen indiderunt) & Barbaros, pro communi veste & maxime virili, accipiatur. Cic. *Philipp.* 2. *Sumsisti virilem Togam, quàm statim* Stolam *reddidisti.* Sic Caligula Liviam *Ulyssem stolatum*, appellare solebat. Seneca *de Beata vit. cap.* 13. ubi *de Epicuro*. *Hoc tale est, quale Vir fortis stolâ indutus.* Valerius Max. *lib.* 2. *cap.* 1. *Sed quò matronale decus verecundiæ munimento tutius esset, in jus vocanti: Matronam corpus ejus attingere non permiserunt, ut inviolata manus alienæ tactu Stola relinqueretur.* Et de matre ac uxore Coriolani, *lib.* 5. *cap.* 2. *In quarum honorem Senatus Matronarum ordinem benignissimis decretis adornavit. Sanxit namq; ut fœminis semita Viri cederent, confessus plus salutis Reip. in* Stola, *quàm in armis fuisse.* Idem confirmat Vitruvius *lib.* 1. *cap.* 1. loquens de Caryatidibus, *Itaq; oppido capto, viris interfectis, Matronas eorum in servitutem adduxerunt. Nec sunt passi* Stolas *neq; ornatus Matronales deponere.* Hinc Martialis *Stolam* simpliciter pro Matrona posuit *lib.* 10. *Epigr.* 5.

Quisquis stolave purpurave contemtor.

Stolam autem ad talos, ut loquitur Flaccus, demissam & institâ ad oram ornatam, docuit Turnebus *lib.* 29. & ex eo plures. Ubi duo insignia in cultu Matronarum notat: vittas, queis crines ligabantur & talarem tunicam adsutâ institâ cultam. Cùm enim primitus à Libertinis crinium tantùm sectis distinguerentur Matronæ, quæ solæ habere poterant, novum discrimen à Senatu adjectum, sc. vittæ seu fasciolæ, quibus ut & *Stolâ* semper, præcipuè à Poëtis, Matronæ denotantur. Libertinis itaque nec vittæ nec *Stolæ* jus fuit. Tibullus *Eleg.* 6.

—— —— Quamvis non vitta ligatos
Impediat crines, nec Stola *longa pedes.*

Ovidius,

Este procul vittæ tenues, insigne pudoris,
Quæq; tegis medios instita longa pedes.

De Instita Horatius,

Quarum subsuta talos tegat instita veste.

Ubi Acron, *Quia Matronæ Stolâ utuntur demissâ usq; ad imos pedes, cujus imam partem ambit instita subsuta*; quód instita subsueretur. Sed fallitur, vestis enim Institæ subsuebatur, quæ imam *Stolæ* oram prætexebat. Rectius Porphyrio, *Stolæ imam partem ambit instita assuta.* Ovidius proin *de Arte lib.* 2. pro veste Matronali *Institam* simpliciter ponit. Idem *lib.* 3.

Quid de veste loquar? non vos segmenta requiro,
Nec quæ bis Tyrio murice lana rubes.

Ubi segmenta cum veste purpurea rectè conjungit; fascias nempe seu virgas purpureas & aureas, vesti ad ornamentum insui solitas, quod solis Matronis concessum, quæque habitu usque ad Imperatores insignes fuere. Ingenuarum ergo & honestarum Matronarum propria *Stola* fuit, *tunica sc. manicata seu manu'eata ad plantas fluens, purpura, segmentis sive limbis aureis ornata, multisq; rugis ac plicis constricta.* Unde Vetulitæ Martialis *Rugosiorem Stola frontem* exprobrat. Ita autem demissa ad talos *Stola* totum corpus operiebat, ut nihil præter faciem appareret. Hinc malè Isidorus. *Stolam* caput operuisse, à dextro latere in lævum humerum missam, tradit, *Stolam* cum Palla seu Pallio muliebri ac Recinio confundens: Et errat Baysius, tunicarum muliebrium alas non fuisse consutas, sed more Spartanarum ad femora apertas, credens: cùm tamen id aperte neget Plutarchus *in Lycurgo*, ubi attentiorem curam circa Virgines à Numa adhibitam, quàm à Lycurgo, cujus instituto nudis femoribus Virgines incederent, docet. Quód si apud Macrobium legimus *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 6. Libertinas quasdam longâ veste usas esse, de iis id intelligendum, quæ Matronis nupsissent, ideoque nunquam justæ Matresfamiliâs factæ longâ veste i. *Stolâ* Matronali uterentur. Cæterum, ut virilis tunica, ita & *Stola*, cingebatur, ut vett. statuæ ostendunt & Scriptores testantur, V. Ovidium *Amor. lib.* 1. *Eleg.* 5. & *l.* 3. *Eleg.* 1. ubi cum solutæ meminit tunicæ, interiorem intelligit: Iterum *lib* 1. *Eleg.* 7. & Martialem *in Apophoretis*, ubi muliebris Zonæ in superiori tunica, seu *Stola*, uterque diserte meminit. Diximus, & manicatas fuisse has tunicas, hinc viris id probro datum: Eas manicas autem interdum luxum muliebrem non consutas, sed fibulis nexas, excogitavisse, tradit Ælianus *Var. Histor. lib.* 1. *c.* 17. cujusmodi tunicæ iconem dedit Rubenius *in Electis*, & ex eo in opus suum *de Re Vestiar. lib.* 3. *cap.* 17. transtulit Ferrarius. *Stolæ* tandem, Mulieres honestæ injiciebant Pallium, quod *Palla* dicebatur, de quo Idem *cap. seq.* Et hæc propria significatio vocis hujus est, apud Romanos Scriptores. Apud Dionem Cassium Στολὴ ἀρχικὴ *Prætextam*: apud Appianum Στολὴ βουλευτικὴ *latum clavum*: apud eundem *lib.* 5. Στολὴ ἑλληνικὴ, *pallium*, Græcorum vestem, denotat. Sic apud Plutarchum *in vita Alexandri*, Persicorum Regum habitum Στολὴν βαρβαρικὴν vocari legimus: *Stolæ Medicæ* meminit Zonaras *Annal. tom.* 1. Ælianus *Var. Histor. lib.* 1. *cap.* 32. & Athenæus *lib.* 2. Περσικὴν Στολὴν dixere, quam auro gemmisque consuevisse adornari depingique & talarem itidem fuisse, docet Procopius *de bello Pers. lib.* 1. & Brissonius *de Persar. Princip. lib.* 1. Armis fuisse superinductam, conjicit Dempsterus, ex eo quod στολάδα armaturæ genus vult esse Suidas: & Xenophonti, χιτὼν στολιδωτὸς *Pædia lib.* 6. *tunica striata. i. plicata*, armis superinduebatur. Unde Pollux *lib.* 1. *cap.* 10. Ἔστι δέ τις καὶ στολὴ ἀντὶ θώρακος, *Est & Stola quædam thoracis loco*: & Dionys. Halicarnasseus *lib.* 6. πολεμικὰς στολὰς seu *militares* ob id vocat. Verum utut hæc de Barbaris, quemadmodum diximus suprà, bene habeant, meritó in Caligula Imp. quód *Stolam* gestaret, reprehendit Flav. Josephus *Antiqq lib.* 19. *cap.* 1. à masculo Gentis more degenerasse eum subinnuens &c. Sed & *Stola*, apud Ecclesiæ Rom. Scriptores, una e vestibus Ecclesiasticis, aliàs *Orarium* dicta; absque qua incedere vetantur Presbyteri, apud Hincmarum & Reginonem *de Vita & conversat. Presbyterorum cap* 62. Propriè vero Diaconorum vestis est, super sinistrum humerum ferri solita, uti monet Gilebertus Lunicensis Episc. *lib. de Usu Eccles.* hodieque Venetis vox panni notat segmentum oblongum dodrantali latitudine, quod sinistro humero injicitur. Unde *Stolâ & annulo privati Abbates*, qui deponebantur à sua dignitate, occurrunt apud Hugonem Flaviniac. *p.* 258. *Sub stola*, i. sumtâ stolâ, majoris auctoritatis ergò, *excommunicare*, apud Browerum *in Antiqq. Trevir.* *Stola cum tintinnabulis*, apud Auctorem *Monastici* Anglic. *Tom. III. pag* 317. &c. V. Car. du Fresne *in Glossar.* Macros Fratres *in Hierolexico*, & supra in voce *Orarium*. Imo & Pallium Archiepiscopale sic pallium vocatur, uti docet idem C. du Fresne *Dissertat. de Numism. infer. ævi n.* 10. ubi à fascia Consulari & Imperatoria, *lorum* Latinis, λῶρος Græcis recentioribus dicta, *Stolarum Sacerdotalium & Pallii Archiep.* originem arcessit, & de Græcis addit, quoties communicaturi erant, συνήθως præcingere *Stolam* ante & retro, ita tamen, ut pectus ambiret, consuevisse, ex tabella, quam *ad Euchologium Græcorum pag.* 154. delineavit Goarus &c. Nec omittendum, apud Epiphanium quoque *Hær.* 15. στολὰς & ἀμπεχόνας dici pallia, quæ supra colobiones sive dalmaticas accipiebantur, V. Salmasium *ad Tertullianum de Pallio c.* 5. A' *Stola*, apud Tullium *Verrin.* 6. habemus *Stolatam Dianam*: sic *Stolatum Ulyssem* à Caligula Liviam vocatam, vidimus. Consule, præter Ferrarium laudatum, Baysium *de Re Vestiar.* Thom. Dempsterum *in Rosinum lib.* 5. *cap.* 35. Alios. Aliud quid erant Στολίδες, rugæ viz. quas, in fine tunicarum certo modo atque ordine invicem nexas, vinculum retinebat: unde στολιδωτοὶ χιτῶνες, *qui rugis hujusmodi & plicis striabantur*, ut ex Polluce docet idem Salmasius ubi suprà.

Stolbergia Familia, inter Germaniæ illustres, in Circulo super. Saxonico, secundùm quosdam auctorem habuit Ott. Columnium, Justini Jun. Imp. militem A. C. 566. quem dominio Hercinlæ Silvæ donatum esse perhibent. In ea lineas diversas orsi sunt Ottonis, ex Anna Com. Kœnigstenia, filii Wolfgangus, Ludovicus, Henricus. Sed *iste* orsus tantùm, nam non nisi filias (à quarum una Comitibus Lewenstenius multa obtigere) genuit: *ille* diutius pro

duxit, ut cujus nepos Wolfgangus Georgius demum fato functus est An. Ch. 1631. *Hic* autem, Henricus viz per filium Christophorum (ex altero enim filio Lud. Georgio natus nepos Henricus Volrath, sine masculis extinctus est, An. Ch. 1641.) ad nos usque stirpem propagavit. Cùm enim is duos filios suscepisset ex Hedvige Com. Reinstenia, Henricum Ernestum, & Joannem Martinum, duæ iterum hinc lineæ ortæ sunt. Et quidem prior, ex Anna Elisabetha (Henrici Volrathi præfati fil.) genuit Ernestum (1650.) Annam Eleonoram (1651.) & Ludovicum Christianum (1652.) Posterior Agnetem Com. Barbiensem sibi junxit, atq; ex ea pater fuit Christophori Lud. (n. 1634.) Sophiæ Hedvigis (n. & den. 1635.) Henrici Guntheri (1637.) Friderici Wilhelmi (1639.) &c. qui omnes *Comites Stolberga* &c. E' quibus Christophorus Ludovicus, ex Luisa Christiana Hassiæ Landgr. suscepit Georgium (A. C. 1666.) & Carolum (1668.) V. Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobil. Europ. Parte I. pag.* 29. 95. *in Ind.* & *Part. III. pag.* 86. plura vero hanc in rem, apud eundem *Artis Heraldicæ Parte Spec.*

Stolus Alexandrinus, in *l.* 7. *Cod. Theod. de Navicular.* ex Græco στόλος, classis est, de qua V. suprà passim, inprimis in voce *Casaplus*, *Mictiru Marx*, & ubi de *Rhopopolis*.

Stoma, apud Paulum Diaconum *lib.* 18. *Erant autem Arabum juxtà positorum quidam, qui accipiebant ab Imperatoribus rogas pauxillas, ad custodiendum* stoma *Eremi*: ingressus deserti est, ex Græco στόμα, os, oris; item *ostium*, de fluminibus, lacubus, stagnis, etiam de finibus maris, ut videre est passim apud Salmasium *ad Solinum*. Aliud est στόμωμα, *acies ferri*, Plinio item *stomoma lib.* 34. *cap.* 11. posterioribus Latinis *Aciarium*, à verbo στομῶ, quod *indurare*, item *acuere* notat. V. eundem de variis στομωμάτων generibus *pag.* 1084. & 1085.

Storax, apud Terentium *in Adelphis*,

Storax, non rediit hac nocte à cœna Æschinus:

nomen pueri est, *ab odore*, ut ait Donatus. Στύραξ nim. in Græca fabula hic puer vocabatur. Est autem *Storax*, uti Virgilius vocat in Scylla,

Et storace *Idæo vinctos perfusa capillos.*

Seu *Styrax*, ut perpetuò appellat Plinius, aromatis species, per se odorata, cujus duo genera facit Dioscorides, alterum liquidius, alterum magis concretum, ac instar gummis, adeoque alterum χυτὸν, alterum θυμιατὸν. Nempe arboreâ vermiculis, quos codici ejus innasci, ἐγγίνεσθαι, ait Strabo, erosâ exinanitaque, & omni exhaustâ scobe cum plurimo succo, gutta seu lachryma, quæ postea egeri consuevit, more gummis concrescens, virgis illis styracis, exenteratæ atque ... adhærescebat & concrescebat, unde καλαμίτης στύραξ Græcis dictus est, eratque purissimus & mundissimus, atque rarissimus. At ille, qui in terram distillabat cum scobe arboris & corticis egestus ac effusus, immundus, & impurior erat, ac χυματίας dictus est. In illo, scilicet sc. genere, albida & pellucida lachryma probabatur, & gummi similis. De hoc Dioscorides probari dicit, τὸν ξανθὸν καὶ λιπαρὸν, ῥητινώδη, θρόμβους ἔχοντα ὑπολεύκους, καὶ ἐν τῷ μαλάσσεσθαι ἀνιέντα ὑγρότητα τινὰ μελιτώδη. *flavum & pinguem, resinosum, grumos habentem albentes & qui dum malaxatur ac subigitur, melleum quendam liquorem emittit.* Ubi liquor ille melleus, qui e *storace* premitur, nihil aliud est, quàm *liquidus storax*, quemadmodum e myrrha similiter, qui exprimebatur liquor, myrrha erat liquida, *Stacte* hinc dicta, quæ per se unguentum faciebat, uti *storax*, quo capillos perfundi consuevisse, Virgilius suprà innuit. Quæ duo male Arabes & Neoterici omnes Medici confundunt, ob magnam storacis vulgaris, cum myrrha, affinitatem, cùm *stacten* nullam jam habeamus, nec myrrha ipsa satis sincerè ad nos advehatur. Utebantur autem *storacis* thymiamate Vett. in ceremoniis Deorum; Arabes etiam & Sabæi, acri ejus odore, ad odorum suorum thuris & myrrhæ fastidia abigenda: qui præstantissimus è Pamphylia advehebatur, in massa & in pellibus hircinis ac saccis, non secus ac myrrha & alia gummium genera; quemadmodum hodie in vesicis affertur aut massa, uti pluribus videre est, apud Salmasium *ad Solinum pag.* 541. & *seqq.* V. quoque suprà *Calamites Styrax*. A' *Storace*, dictum postea colorem ipsum *storacis*, vel *stauracis*, *stauracinum*, unde *stauracina vestes*, apud Anastasium Bibliothec. & Hariulfum *l.* 2. *c.* 10. censet C. du Fresne, ut vidimus suprà.

Storea, & *Matta*, recentioribus dicta est, quæ *tegiculum* Plauto apud Porphyrionem,

Anus hac in pellis tegiculum protenditur:

quæ pellem sc. pro *tegiculo* habebat; sic enim stramen vocabant. Donatus, φόρμον *tegiculum dicunt Græci, quo insternitur pavimentum.* V. Salmasium *ad Capitolinum in Vero*, & suprà in vocibus, *Matta*, *Psiathium* &c. A' Græco στορέννυμι; à quo etiam στορεὺς, lignum, quod *substernebatur* olim, ad ignem excipiendum, aliter ἐσχάρα etiam dictum, V. suprà, ubi de modo ignem eliciendi, Veteribus usitato, in voce *Ignitabulum*.

Stormaria, adde: Eam *Comitatus* titulo quondam insignitam, *Ducis* titulo à Friderico II. Imp. Christianus I. Daniæ Rex accepit: cujus tamen se *Principem* jam ante hunc Henricus V. Schauenburgius publicis literis tulit, Tob. Pfannerus *de prac. Germaniæ Princip. gentibus cap.* 11.

Straba seu *Strava*, apud Jornandem *de Rebus Geth.* *Stravam super tumulum ejus, quam appellant ipsi, ingenti comessatione concelebrant*: ubi de Attilæ Regis sepultura, vox Gothica est, & pyram rogumque notat, ex armis & instrumentis bellicis conflatum. Hoc enim genus pyras vocare & suâ etiam ætate barbaras gentes tales condere, scribit Lutatius, laudatus Barthio *ad Statium Thebaid. lib.* 12. *versu* 62. ubi *bellicum aggerem* Poeta istiusmodi rogum appellat. V. F. Lindenbrogium *Notis ad Jornandem*, Kirchmannum *de Funeribus lib.* 3. *cap.* 18. nec non infrà.

Stragula Vestis, quando primùm Romam invecta, habet Plinius *lib.* 39. *cap* 6. *Luxuria peregrina origo, ab exercitu Asiatico invecta in urbem est. Is primùm lectos æratos, vestem* stragulam *pretiosam, plagulas & alia textilia— Romam advexerunt.* Ubi per *plagas* & *stragulam* tapetia seu aulæa intelligit. *Annotat. prior.* Papiæ *Stragulum, est vestis discolor plumario opere facta.* Unde *Stragulati*, dicti olim sunt Carmelitæ, aliter *Radiati* vel *Barrati Fratres*: donec Martinus Pontif. A. C. 1279. nomen eorum mutavit & habitum, convertens vestes *stragulatas* in capas albas, *Carmelitarum* inditâ appellatione. Quâ de re V. Walsinghamum ann. 1281. Apud Appulejum, *Stragulâ veste, auro ac murice Tyrio depictâ*, cubiculares lectos insterni consuevisse, legimus *lib.* 10. nec minùs tricliniares & accubitales, apud Salmasium *ad Tertullianum de Pallio cap.* 3. Inter munera quoq; Aureliano missa à Valeriano Aug. *tapetia Afra decem, stragula Maura decem*, aliaque memorantur Vopisco *in Aureliano*. Unde *stragulum*, quidquid insternebant: Et certè originem vocis arcessit à *stratum*, sicut *regula* à *rectum*, *tegula* à *tectum* dicta, Becmannus *Manud. ad L. L. p.* 171. & *de Origin p.* 310.

Stramen, ex Græco στρῶμα, quod ex hordeo optimum esse, habet Plinius, *lib.* 18. *cap.* 7. inter alios usus, non capiti solùm, contra Solis ardorem, æstivo tempore, tuendo, sed & calceandis quoque pedibus inservire, tradit de popularibus suis Ben. Balduinus: Fiunt autem illiusmodi calcei è contusis contextisque segetum calamis; quemadmodum vett. Ægyptii juncum marinum, Hispani spartum malleis contudere, quò faciliùs in funes contorqueri aut in strata contexi, aut in calceos compingi possent. Idem verò eorum usum domorum septis non egredi, docet *lib. de Calceo antiquo cap.* 3. Insuper somnum Ascetis & mollitiem avertantibus gratiorem reddit: in Sacris inprimis Vett. adhibitum. Sic apud Romanos Matronæ, quæ in casto Isidis aut Cereris erant; & apud Athenienses mulieres Θεσμοφοριάζουσαι, quia per eos dies, quibus castum observabatur, à lectis suis genialibus secubabant, *stramenta* habebant in templo, utplurimum farta iis herbis ac foliis, quæ castitati conducere existimabantur, iisque incubabant, uti diximus supra in voce *Caducum*; quæ cùm propriè Cadurcicam culcitam ex lino apud Cadurcos nato factam significaret, *postmodum durans in appellatione stramenti*, uti loquitur Plinius *l.* 19. *c.* 1. &c.

Strangulatio, Græce τραχηλισμὸς, in lucta olim & pancratio laudata est, non minùs ac ἀκροχειρισμός. Et quidem, uti in ἀκροχειρισμῷ, sine corporum complexu, manibus tantùm collatis ac consertis, pugnabant, sic in τραχηλισμῷ, alter alterius cervici ac gulæ manus admovebat, velut suffocaturus, sicque solo illisurus. Unde inter præcipuos luctæ gestus ac conatus, memorantur ista, *tenaciter amplecti, loco movere, præfocare & in altum sustollere adversarium*, apud Lucianum *de Gymn.* In quo dum erat Athleta, ἐπὶ ... *quando adversario implicitus erat*, dicebatur ... & ... V. Car. Paschalium *Coronarum lib.* 6. *cap.* 13. & infra in voce *Subplantare*. Inprimis Pancratiastes, etiam solo prostratus pugnabat tamen, & quà mordendo, quà depilando, quà fauces stringendo, alterum ad ἀπαγορεύειν adigere quærebat, Salmasius *ad Solinum pag.* 291. Sed & *Strangulatio*, atrocioris supplicii genus est, de quo V. in voce *Pœna*.

Strata Montana, Germ. *Bergstraß*, tractus terræ in ditione Archiepiscopi Moguntiacensis; à Diethero Isenburgico, pro 100000. florenis, cum pacto perpetuæ reluitionis, oppignerata Friderico I. cognom. *Victorioso*, El. Palatino An. Ch. 1463. pace Monasteriensi A. C. 1648. iterum redemta est, ut habet Georg. Hornius *Orb. Polit. cum Not.* L. Ottonis Menckenii *pag.* 167. Spenerus, bello Friderici modò dicti, pro Diethero (quem Pontifex excommunicaverat) feliciter gesto, ad Palatinos eam devenisse ait, *Sylloge Geneal.* Est autem *Strata*, vox medii ævi, & significat propriè viam publicam seu *silice munitam*, ut Suetonius alicubi ait: Gallicè *pavé*, Jac. Cujacio *ad l.* 4. *Cod. de priv. dom. Aug.* Cujusmodi vias, *priùs Pœni, pòst Romani per omnem penè orbem disposuerunt, propter rectitudinem itinerum, & ne plebs otiosa esset*, uti habet Papias. Atque eo sensu etiam Procopius vocem usurpat *de Bello Persico lib.* 2. *c.* 1. Στράτα ... &c. Inde ad quamvis viam designandam translata est. V. Paul. Warnefridum *lib.* 5. *cap.* 17. Petrum de Vineis *lib* 3. *Epist.* 69. Bergerium *de Itineribus Rom. lib.* 3. *cap.* 54. §. 34. ut & in voce *Strataburgum*.

Strategi, Gr. Στρατηγοὶ, inter præcipuos Atheniensium Magistratus, numero decem quotannis bello præficiebantur, ut Grammatici docent ex Aristotele & Hyperide. E' singulis Tribubus unum fuisse creatos docere videtur *in Cimone* Plutarchus: Pollux verò *lib.* 8. Στρατηγοὺς χειροτονεῖσθαι ἐξ ἁπάντων scribens, non tam de omnibus Tribubus, quàm de omnibus Atheniensibus, desumtos esse, innuit. Eligebantur diebus Comitialibus, qui anni vertentis

ultimi

ultimi erant, à Populo, ut colligitur ex *Æschine c. Ctesiph.* Idque in Pnyce, etiam ubi Theatro extructo desitum est concionem habere, Poll. Hesych. Demosthenes *c. Aristocr.* ubi de Chabria *Stratego*: Nam quod Cleo Boëdromione mense id muneris nactus legitur, id extra ordinem factum, eo quippe suffecto in locum Niciæ, qui ultro se hoc Magistratu abdicaverat. Atque ii sunt, qui dicuntur Στρατηγοὶ ἐπὶ τῶν ὅπλων, ut ab aliis distinguerentur: Hi non omnes simul præerant, sed singuli in orbem suum imperabant diem, ut exemplo Miltiadis videre est, apud Herodotum & Corn. Nepotem; quanquam sæpe factum, ut penes eum esset summa auctoritas, atque imperium, non in unum tantùm diem & vicem suam, qui auctoritate aut peritiâ aut gratiâ apud plebem valebat plurimùm. Lege autem cavebatur, ut creandus *Strategus* agrum intra fines Atticæ possideret, & liberos legitimos aut jam haberet aut susciperet: Τὸν Στρατηγὸν παιδοποιεῖσθαι κατὰ τοὺς νόμους καὶ γῆν ἐντὸς ὅρων κεκτῆσθαι. Dinarch. *c. Demosth.* Nempe bona oppignerabantur Reip. liberique erant paternæ fidei obsides, itaque factum aliquando, ut paterna luerent delicta. Unde *Themistocles etiam liberos ignisse*, ait Cic. *Epist. ad Brutum*, & videtur huc respexisse Sinon ille Virgilianus, ubi de liberis suis loquitur ita,

Quos illi fors ad pœnas ob nostra reposcent

Effugia, & culpam hanc miserorum morte piabunt.

Postquam creati essent, ἐδοκιμάζοντο e Lege, ut & cæteri Magistratus, meminitque hujus *Strategorum* δοκιμασίας Aphthonius *c. ult.* Ubi verò approbati fuerant, jusjurandum concipiebant ex Lege, cujus hoc extat Caput. Δὶς ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰς τὴν Μεγαρικὴν ἐμβαλεῖν, *bis quotannis in agrum Megarensium irrumpam*, quod additum esse, Charino rogante, paulo ante belli Peloponnesiaci initia, didicimus ex Plut. *Pericle*, itque ob Anthemocritum Præconem ab iis occisum. Quemadmodum autem apud Judices ἐδοκιμάζοντο, ita etiam rationes referebant, nisi Populus Atheniensis eos voluisset Αὐτοκράτορας (sicut apud Rom. Dictatores) ut creatus est olim Aristides, bello adversus Barbaros, Plut. *in eo.* Item Alcibiades, Nicias, Lamachus, apud Eund. Atque hæc αὐτοκρατορία posita erat tum in belli apparatu adornando, tum in bello administrando: Id est, Militum habebant dilectum, necessaria ad bellum parabant, ipsum denique bellum pro arbitrio administrabant, &c. Porrò, si naves Sociorum intercipiebant, aut injuriâ eos afficiebant, publica adversus *Strategos* ὑπόδικους instituebantur judicia, hac Lege: Τοὺς Στρατηγοὺς ἐὰν τὰ πλοῖα … [illegible] …, cujus meminit Demosthenes ἐν τῷ περὶ τῶν ἐν Χερρονήσῳ. Porrò itaque adversus absentem *Strategum* plebiscito dabatur publicum judicium, quod ut institueretur *Stratego* præsente opus erat; qui proin accersebatur, mittebaturque Paralus aut Salaminia navis, quâ adveheretur. V. Plut. *in Alcibiade*, ubi hunc, cùm violatæ Religionis accusaretur, missâ harum navium alterâ e Sicilia, in qua Exercitui præerat, fuisse revocatum, tradit. Cujus moris etiam meminit Aristophanes *Avibus*, cum ait,

—— —— —— —— *Μαδαμὲς*
Ἡμῖν γε δῆτ᾽ ἐπὶ θάλατταν, ἵν᾽ ἀνακύψεται
κλητῆρ᾽ ἄγουσ᾽ ἕωθεν ἡ Σαλαμινία, &c.

Sequentibus vero temporibus, οἱ ἐπὶ τῶν ὅπλων Στρατηγοὶ Ædiles fuere, ut Athenæus scribit *lib. 7.* quod confirmat etiam Philostratus *in Lolliano*, … [illegible] …, ubi diserte olim quidem Militarem, tum vero Urbanum Magistratum hunc fuisse, ostendit. Plura hac de re V. apud Samuelem Petitum *Commentar. in LL. Atticas lib. 3. cap. 2.* Recentiori ævo, ex Græca hac voce Στρατηγός, *Strategus*, *Straticus*, *Stratigus* &c. dictus est Latinis Scriptoribus passim Præfectus seu Rector civitatis alicujus, vel provinciæ. Unde *Strategi* seu *Schola Strategorum* occurrunt, apud Guil. Bibliothecarium *in Hadriano II.* Gr. Στρατηγοί, pro Urbium Rectoribus, apud Harmenopulum *lib. 5. tit. 11. §. 19.* Gregorius *Protospatharius & Straticus universæ Dalmatiæ*, apud Jo. Lucium *A.C. 1036.* Martanus *Anthypatus Imperialis Patricius & Stratigos, id est, Dux Calabriæ ac Longobardiæ*, apud Leonem Ostiensem *l. 2. c. 2.* &c. Hinc *Straticetia Civitatis*, Strategi præfectura, in *Charta* Friderici III. Siciliæ R. A.C. 1302. Στρατηγὶς & Στρατηγάτον Græcis recentioribus, de qua voce V. C. du Fresne *ad Annæ Comnenæ Alexiadem pag. 399.* Aliàs Στρατηγός, *Dux exercitus* in genere, unde Στρατηγική, posterior Politicæ pars, *de Re Militari* agens, de qua legendus Onosander, quem transtulit Joach. Camerarius: Vegetius, aliique, quos P. Scriverius edidit. V. Vossium *de Philosophia cap. 19. §. 26. 27. 28.* At *Strategemata*, scripsit e Latinis Frontinus: e Græcis, Polyænus, qui Antonino & Vero Imper. venustâ dictione (Orator nempe & Patronus) octo libros condidit de *Stratagematis* Græcorum, Romanorum, Barbarorum: quem Scriptorem, ære suo emptum, primus Græcè edidit Isaac. Casaubonus, Idem *ibid. §. 30.*

Stratilates, apud Joannem Diaconum in *Vita* S. Nicolai Episc. Myrrh. *Tres militiæ Principes, quos Dolopes* Stratilates *vocant*, ex Gr. Στρατηλάτης est: quâ voce *Magistrum Militum* indigitat Zosimus. Sic Jordanes, Arcadii principatu, Στρατηλάτης τῆς Ἀνατολῆς occurrit, i. *Magister militum per Orientem*, qui nempe pedites equitesque Magisterio suo per Orientis diœcesim tenebat, in vet. *Insc.* apud Salmasium *ad Solinum pag. 804.* quem vide.

Stratiotici, Græce Στρατιωτικοί, i. *Militares*, dicti sunt in Ægypto Heretici, qui aliàs *Borboriani*, h. e. *cœnosi*, à sceleratissima vivendi consuetudine, ex Valentini seminibus inborti: De quibus V. Irenæum *l. 1. c. 24.* Epiphanium *Hæres. 6. §. 3.* ubi de Gnosticis, qui iidem, Theodoretum *Hæret. Fab. l. 1.* & supra in voce *Milites*.

Strator, quis dictus sit olim, docet Suidas, qui quum dixisset eos qui Latinis *Stratores* vocantur, quia equum *sternerent*; Græcis, quia ab iisdem, quum equum ascenderent, in eum sublevarentur, Ἀναβολεῖς nuncupari: subjungit, Ἀναβολεὺς ἐλέγετο ὁ τῶν Ῥωμαίων λεγόμενος σκάλα. Unde colligas, *Stratoris* officium fuisse, Principem equitaturum, in equum attollere; idque inprimis, ante repertum Stapiarum usum, quibus postea inventis idem nomen, quod antea fuerat *Stratorum*, hæserit. Ita & la Cerda, *ad Virgil. Æn. l. 12.*

—— —— —— *Aut corpora saltu*

Subjiciunt in equos.

Saltu: inquit, *signatè & propriè; Nam apud Vett. nullus usus Stapedæ, aut subicus pedanei. Hispani quidem* Estrivos *dicunt: sed Saltu fiebat ascensio: Senibus quidem & Principibus tollendis Vir erat huic rei præfectus, quem Spartianus in Caracalla & Ammianus l. 30. vocant* Stratorem, *Græce* Ἀναβολεύς. *Inter equitandum autem pedes erant penduli* &c. Erigebant autem *Stratores* dexterâ manu equo insessurum; à quibus diversi erant, qui inclinati dorsum conscendenti equum domino præbebant, uti de Valeriano apud Saporem Persam R. & de Bajazethe apud Tamerlanem captivis detentis legimus; hi enim non *Stratoris* propriè munere, sed stapedæ seu scalæ, fungebantur. *Stratores* verò se præbuere, Constantinus Sylvestro I. Fridericus Ænobarbus Imp. Alexandro III. Wenceslaus Gregorio XI. Conradus Urbano II. Palæologus Orientis & Carolus IV. Occid. Imperatores Urbano V. Fridericus III. Nicolao V. Sigismundus Eugenio IV. &c. Pontificibus Rom. uti habet Domin. Macer *in Hierolexico*, V. quoque suprà, in voce *Staffa*. Nomen inde, quòd equum Domini *sternerent* hujusmodi ministri, eique sellam ac stragulum injicerent: Namque & eorum fuisse, equos Imperatorios curare auctor est Ammianus *l. 29.* V. Salmasium *ad Spartianum in Caracalla, ad Treb. Pollion. in Valeriano*, Vossium *de Vit. Serm. Lat.* C. du Fresne *Not. ad Cinnam. p. 475.* & suprà in voce *Protostrator*.

Stratores, adde: Apud eosdem erat custodiæ tectorum cura, uti discimus ex *Cod. Theodos. de custodia tectorum*. Unde in *Passione* B. Cypriani duo Principes seu primates officii *Stratorum* Paterni Proconsulis Africæ nominantur, ad quos Cyprianus adductus est: *Venerunt ad eum duo principes, quorum unus officii Galerii Maximi Proconsulis Strator & alius equi Strator, & à custodia ejusdem officii, qui & in curriculum eum levaverunt.* Paulo post, *Et ita Cyprianus ductus ad Principem & Stratorem ejusdem officii est.* V. Salmasium *ad Capitolinum in Marco.* Hinc *Schola Stratorum*, de qua V. Macrum *in Hierolexico*. Alii ab his, *Stratores lagunculariorum*, i. compositores, memorantur Jo. Calvino *in Lexico Jurid.*

Stratura, Græcè ἡ ἀναβολή, munus *Stratoris*, quem ἀναβολέα Græcis appellatum supra diximus, Salmasius *ad Vopiscum in Aureliano.* Item species structuræ, illius potissimùm, quâ pavimentum, & ea, quibus incedimus, instruimus. Usitatum enim olim fuit & etiamnum est, ut pavimenta lapidibus strata *straturis* ex tabulis factis hyeme tegerentur, tum ut commodior usus esset, tum ne marmora & lapides nimium pedes refrigerarent. Qua de re V. Gœddeum *Com. ad l. malum nætu, 242. §. 4. ff. de ver. & sig.*

Strava, seu *Straba*, apud Jornandem *de rebus Geticis c. 49.* ubi de Attilæ funere, quid sit Luctatio Statii Interpreti, vidimus suprà, in voce *Straba*. At Wormius *in Monumentis Danic. l. 1. c. 6. p. 36.* ipsum convivium, in honorem defuncti celebratum, hac voce innui contendit. Nec dissentit Martinus Schodelius *Disquisit. de Regno Hungar. c. 181.* qui ait *Stravam* esse vocabulum purum Scythico Hunnicum, quo Hunni silicernium, quod ingenti comessatione concelebrari consueverit, denotarint. V. supra quoque in voce *Silicernium*.

Strelitzi, pedites dicuntur sclopetarii Russorum, in quibus præcipuum robur militiæ eorum consistit: Equites verò omnes sunt ex Bojaris, ut vocant, id est, Nobilibus. Et quidem in milite Russico laudatur inprimis obedientia, & laborum tolerantia. Paucis sunt contenti, illo nonnunquam solo: ad oppida & castra defendenda aptissimi, in prælio campestri non eadem virtute pollent; quippe semel in fugam versi adeò abjecto sunt animo, ut neque insequentibus resistant, licèt possint, neque mortem deprecentur, sed pro lubitu se occidendos hostibus exponant. G. Hornius *Orb. Polit. cum Not.* Menckenii *pag. 45.*

Strena, à Gr. στρῆνος, quod missa, ut quis luxurietur & in deliciis vivat, dabatur apud Romanos *die religioso, ominis boni gratiâ*, Fest. ubi eam *à numero, quo significatur alterum tertiumque venturum similis commodi, veluti Trenam, præpositâ S literâ*, dictam ait. Meminit ritus Q. Flor. Tertullianus *lib. de Idolol.* ubi inter præcipua Romanarum solemnitatum festa, *Strenarum diem* fuisse insinuat. Usus & origo à Romuli tempestate. Q. Symmachus *lib. 10. Epist. 28.* *Strenarum usus adolevit auctoritate Tatii R. qui verbenas felicis arboris ex luco Streniæ, anni novi auspices, primus accepit.* Receptam eandem Kal. Jan. solemnitatem, idem non obscurè indicat, *eodem lib. Epist. 20. Kalendas anni auspices, quibus mensium recursus aperitur*,

tur, impertiendis Strenis *dicavit Antiquitas.* His enim Kalendis amici lætis precationibus faustum sibi invicem ominabantur. Plin. Ovid. simulque boni ominis causâ munera sibi mittebant, caricas, caryotides & mella, ut dulces dies anni à dulcibus auspicarentur rebus: stipem item, i. nummum signatum, quæ omnia simul *Strenas* appellarunt. Nec nomen hoc aliud quid, quàm bonum omen significabat, Festus *lib.* 17. Unde Plautus *Sticho. Scenâ salvete,*

Bona scava, Strenaq; obviàm accessit mihi.

Eo itaque die, qui *Strenas* mittitabant, prodigii instar habebantur verba ominosa, ut pluribus docet Lipsius *ad Taciti Annal.* Atque eam ob causam *novus Consul, omina fausta capturus, Annum novum incipiebat,* Aur. Cassiodorus *l.* 2. *Epist.* 1. Statius *Theb. l.* 4.

—— *Insignemq; aperit Germanicus annum.*

Nec verò munera hæc, lætitiæ insignia, alio nomine, quàm *Strenarum* appellatione, venire fas erat: Proin Ulpianus, quòd Ἐπινομίδα, i. *Distributionem largitionemq;* vocasset, dictam à Rom. *Strenam,* à Cynulco reprehenditur, apud Athenæum *lib.* 3. *c.* 10. Dona hæc, *auro ducta munuscula* interpretatur, Symmachus *lib.* 10. *Epist.* 28. offerri solebant Patronis à clientibus, uti discimus ex Martiali *lib.* 8. *Epigramm.* 33.

Hoc linitur sputo Jani caryota Kalendis,

Quam fert cum parvo sordidus asse cliens.

Ubi Heraldus: *Cum caryota simul & assem porrigebant pauperes. Nam ineunte anno stips Jano offerebatur: Sic & Diis suis peculiaribus singulis Kalendis pecuniolam aliquam porrigebant.* Quod verò de *sputo* ait Poëta, interpretatur is *de tenui cera, crusta* vel *tectorio, an fortè in deaurando sputo vice gummi usi?* Aliud tibi suggeret, quod suprà diximus, in voce *Sputum.* Amici sibi invicem, passim apud Auctores. Donec, constitutâ per Oct. Augustum Monarchiâ, mos inolevit, ut Senatus totaque Civitas, velut publico Parenti, Imperatori quoque *Strenas* mittere cœpit. Suetonius *in eo, c.* 57. *Omnes ordines in lacum Curtii quotannis ex voto pro salute ejus stipem jaciebant, item Kal. Jan. Strenam in Capitolio, etiam absenti, ex qua summa pretiosissima Deorum simulachra mercatus, vicatim dedicabat, ut Apollinem Sandaliarium & Jovem Tragœdum.* Post quem mos idem sub Tiberio Principe retentus, teste Eodem *in Tiberio c.* 34. *Quotidiana oscula prohibuit edicto, item Strenarum commercium, ne ultra Kal. Januar. exerceretur.* Impudentius multo scurriliusque Caligula, apud Eund. *cap.* 42. *edixit & Strenas ineunte anno se recepturum, stetitq; in vestibulo ædium Kal. Jan. ad captandas stipes, quas plenis ante eum manibus & sinu omnis generis turba fundebat.* Adeoque non accipiebant modò *Strenas* Impp. sed & emendicabant stipes, ut etiam videre est in Augusti vita, apud sæpius laudatum Auctorem *cap.* 91. Interim non accipiebant modò, sed & dantibus sibi atque offerentibus *Strenas* pares aut majores reddebant. Suetonius iterum *Tiberio cap.* 34. *Consueverat quadruplum & de manu reddere, sed offensus, interpellari se toto mense ab iis, qui potestatem sui die festo non habuissent, ultra non reddidit.* Idem proin, ne *Strenæ* ampliùs darentur, edicto perpetuo cavit, cujus quoque meminit Dio Coccej. *l.* 57. quod similiter fecerunt Cajus & primæ Ecclesiæ constitutiones *cap. non observetis c.* 26. *quæst.* 7. *Non observetis dies, qui dicuntur Ægyptiaci, aut Kal. Januar. in quibus cantilenæ quædam & comessationes & ad invicem dona donantur, quasi in principio anni boni fati augurio.* Quò referendum & illud Tertulliani *lib. de Idolol. Saturnalia & Kal. Januariæ & Bruma & Matronales frequentantur, munera commeant,* Strenæ *commeant, lusus, convivia constrepunt.* Sed hæc de *Strenarum* abusu, non verò legitima consuetudine, intelligenda sunt, quam utique Imperatoria edicta admiserunt. Anastasius Aug. Eustathio *l.* 4. *C. de advocat. divers. Judicum. Laudabile vitaq; hominum necessarium advocationis officium maximè Principalibus officiis oportet remunerari, ideoq; jubemus viros Clarissimos, Fisci, pro tempore, Patronos Fori tuæ Celsitudinis, solemni die festivitatis Kalendarum Januar. ipsius tantummodo anni, quem per tale peragunt officium, inter Spectabiles sacri nostri Consistorii Comites, divinâ Serenitatis nostræ manu puncti, consequi solatia.* Ubi *Solatia* glossa Accursiana *Strenas* reddit: quanquam alii ex Ulpiano *l.* 1. *ff. de Commun. præd.* interpretentur *laboris præmia, mercedem.* De *Strenis,* præter consueta salaria, ab Impp. missis Professoribus, diximus *alibi.* A *Strenis* distinguenda Xenia & Apophoreta, de quibus *suo loco.* Præfuit autem *Strenis* Dea *Strenia,* de qua hic *infrà.* Addam saltem, tributi seu vectigalis speciem, apud Dalmatas & Croatas, Venetis vel Hungariæ Regibus, quibus subinde paruere, solvi solitam, ultroneæ pensitationis, velut *strenarum,* vice, dictam hinc fuisse *Strinam* seu *Strinnam*: uti discimus ex Jo. Lucio *de Regno Dalmat. lib.* 3. *cap.* 10. Auctor enim est Constantinus *de Admin. Imp. cap.* 29. Basilium Imp. suasisse Dalmatis, ut, quæ Prætori hactenus solverant, ea Sclavis darent pacis causâ & Prætori exiguum quid dependerent, quò debitam Imperio subjectionem testarentur. Sed & in urbe Roma hodieque morem obtinere, ut *strenam,* & quidem satis importunè, servi ab heris suis exigant, quo de sic Car. Macer. *Tantus inolevit servilis insolentiæ abusus, ut quasi de jure sibi debitum proventum prætendat, quam* Mangia *vocant, unde intolerabiles Ministris. Aulicis & Litigantibus sunt prorsus tales Ministrorum importunitates,* in hac voce, quam apud Siculos, & Melitenses hodieque retineri addit.

Strenia, Dea memoratur Varroni *de L. L. lib.* 2. *Corolienses à Carinarum junctu dictus. Carinæ, postea Ceriolia, quòd hinc oritur caput sacra via, à* Streniæ *sacello.* Item Festo Pomp. *lib.* 17. *Itaq; neq; tantum quidem, ut vulgus opinatur, sacra appellanda est à Regia, ad domum Regis Sacrificuli, sed à Regis domo, ad sacellum Streniæ.* Quo loco imperitè quidam *Strenuæ* legerunt: Nam *Streniam* Deam dictam, quæ *Strenis seu muneribus Kal. Jan. dandis accipiendisq; præesset,* auctor est Augustinus *de Civ. Dei lib.* 4. *cap.* 16. *Cui à strenuitate* aut bellica fortitudine nomen deductum, Id. Non. Marcellus *cap.* 1. *num.* 56. *ex Pomponio in Pictoribus, Asside,*

Si qua est alia ventura Strena strenuè.

Et hæc ratio, quòd Tatius, quem primum *Strenarum* auctorem fuisse vidimus, has accepit, quia *strenuis illas viris convenire* judicavit. Sextus Rufus *pag* 229. *Streniæ,* (ubi corruptè quidam *Strenuæ* reposuerunt) sacellum, in 4. reg. constituit: Alii ædiculam nominant. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 4. *cap.* 5. & Dempsterum *in eum Paralipom. lib.* 1. *cap.* 13. Casaubonum *ad Athen. lib.* 3. *c.* 18. & *ad Suet. Aug. c.* 57. Alios.

Strenua, adde; melius *Strenia,* V. *ibi.*

Strepius, prænom. *Gregorius,* vulgò *Grisca Utrepaja,* juvenis origine Russus, à Polonis à prima juventa ad futuram scenam præparatus ac præceptis imperii egregiè imbutus, Theodoro M. Moscorum Duce defuncto A. C. 1605. & Borisio adfini Imperium invadente, è Schola Jesuitarum privatâ progressus, Demetrii dudum extincti nomen ac personam adsumere, sese legitimum hæredem jactare, apud vulgus fidem reperire, totius denique Russiæ Monarcha fieri; quo eventu, V. suprà ubi *de Pseudo-Demetrio I.*

Stria, an à *stringendo,* an quòd *striga* quædam sit certa cavitatis & eminentiæ? Hinc *striata columna,* in quibus *strigiles,* vel *strigla* sunt canaliculi, seu *striarum cavi,* ut *striæ* ipsæ, ἐξοχαὶ & partes, quæ eminebant. Cujusmodi *striis* seu rugis, non fortè, sed industriâ, factis, togas Veterum ante & retro multiplici contabulatione striri & ordinari consuevisse, umbone vel umbilico omnes togæ plicas, quasi nodo quodam, constringente, docet Salmasius *ad Tertullianum de Pallio c.* 5. Græcis tunicas, quæ sic *striabantur,* στολιδωτοὺς χιτῶνας, dictas esse, vidimus suprà in voce *Stola.* V. quoque infra in voce *Talia:* de *Striis* verò columnarum, Savaronem *ad Sidonium lib.* 4. *cap.* 8.

Stricta Frons, apud Petronium,

Quid me spectatis cum stricta fronte *Catones?*

rugata est: subintellectâ voce, quam supplet Appulejus *Strictam rugis frontem* dicens, ubi tamen alii *striatam* legere malunt. Metaphorâ delumtâ à tunicis, quæ *strictæ* Hieronymo, στολιδωταὶ Græcis, rugas & plicaturas habebant, uti diximus. Unde *strictæ mentes,* pro severis & tetricis. Manilius,

—— *& strictas pondere mentes.*

Et *stricti Catones* eidem,

—— —— *nec crede severa*

Frontis opus signo, strictos nec crede Catones.

At *stricti,* de avaris & sordidis aliâ ratione dicuntur, apud Firmicum; ubi largis opponuntur & liberalibus: à vestibus iisdem, quæ corpori pressè adhærent, στενὰ Græcis, *strictoria* Latinis recentioribus, *justaucorps* Gallis dicta, translato vocis usu. Vid. Salmasium *ad Capitolinum in Maximo & Balbino,* nec non *ad Vopiscum in Aureliano. Strictura* vero, Nonio propriè *scintillæ sunt, quæ de ferro fervente micant, cùm tunditur.* Item ferri massæ, seu laminæ, cum variæ ejus frusta in unum coeunt, à *stringendo* & colligando. Unde *in stricturam cogi* Latini dicebant, quod in massam ac corpus stringitur & ligatur, ac in unum coit, Græci συστρέφεσθαι vocarunt. V. quoque infrà in voce *Strigiles.*

Stridere, à serra, dentibus, sagittis inprimis, ad animas corporibus excedentes, ab Homero primùm translatum est, qui verbum τρίζειν de illis passim usurpat. Unde ad versum hunc Statii *Theb. l.* 4.

Huius inadspecta luco stridere sagitta:

sic Priscianus *lib.* 1. *cap.* 9. *Strideo quoq; stridi facit — I. autem tam in præsenti, quàm præterito, productam habet. Virgilius in VIII — striduntq; cavernis Stricturæ chalybum. Lucanus lib. VI. Auribus incertum feralis strideat umbra — Actius in Alceste, Constrinxerat retracta rursus inferis &c.* Ubi notabilis hic postremus versus est, propter sonum umbræ *stridentis* affectatum. Virgilius *Æneid. l.* 12.

Vitaq; cum gemitu fugit indignata sub umbras;

longè consideratius, Barthio *ad Thebaid. l.* 7. *versu* 770. ubi verba *Strident animæ* exponit &c. de quo Umbrarum *Stridore* V. notata Casp. Gevartio *ad eundem lib.* 2. *Sylv.* 1. & Jos. Antonio Salasio *ad Petronium pag.* 336.

Striga, castrense vocabulum, in qua equi ordine dispositi tenebantur in castris. Imò & milites per strigam sub papilionibus tetendisse, Hyginus docet *Gromatico de Castrametatione.* Erat enim *Striga* spatium in castris longum pedes 120. latum pedes 60. quod in duo semistrigia dividebatur, latitudine singula pedum 24. ex quibus decem dabantur Papilionis tensuræ; quinque armis, jumentis novem: inter duo semistrigia pedes patebant duodecim, qui conversantium spatio sufficerent. Sic *Striga* integra lata erat pedes 60. per longitudinem verò semistrigiorum, ab utroque latere tendebantur decem Papiliones, qui singuli decem pedes occupabant, & pro incremento tensuræ, ut intervallo aliquo separarentur, pedes binos, fiunt pedes 120. adeò quæ longitudo erat

unius semistrigii atque strigæ. Sic dimidio longior, fuit striga. In agris quoque dividundis *strigam* vocabant, quod in longitudine dimidio plus habebat, quàm in latitudine, ut *scamnum* contra. Imò in genere ordo rerum continuatè inter se collocatarum, *striga* dictus, Festo. Ab hujusmodi vero *strigis castrensibus*, appellata sunt *Strigarea septa*, in quibus exerceri duceríque consueverant equi, quos Circo præparabant: Nec aliunde dicta *Trigaria septa*, vicina Equitiis, in IX. reg. urbis collocata Victori. In iisdem equi *strigarebantur*, ait Charisius Sosipater, & venales à Mangonibus videntur habiti &c. Sed & ipsi equi *strigare* dicebantur, cùm interquiescebant, quód velut in *striga* positi cessarent. Alii tamen *strigarium*, à *striga* malunt deducere, quæ ψήκτρα aut ξύστρα significat, ut sit ψηκτήριον, in quo sc. equi destringuntur, vel, quod idem est, *strigantur*: *Striga* autem à *strigo*, pro *stringo* est quod inter alia & ψήχω notat. Inde diminut. *strigula* & *strigla*, ἡ ξύστρα. Quo pacto *strigam* etiam Latini cimoliam dixere, quâ utebantur ad desquamandas ac poliendas vestes apud fullonem. A *striga* itaque, τῇ ψήκτρᾳ, dictus equus *strigosus*, malè habitus, impolitus, qui strigâ nimirum, opus habet, ἀ ψήχω. Sic *strigare* equum, est ἀποψῆν τὸν ἵππον, & *strigarium*, locus in quo strigatur & reliquis exercitiis curatur, Italis hodie *Maneggio*. Inde & *strigare* videri possit dictum, pro cessare & quiescere: nec enim currendo, sed stando curantur equi &c. Ab equis vox ad homines translata est, qui *strigare*, h. e. resistere, & restringere cursum dicuntur Plinio *lib. 18. cap. 19.* & Senecæ *lib. 4. Epist. 31.* Unde *strigillare* & *obstrigillare*, pro obstare, & impedimento esse, apud Varronem *de Vita Pop. Rom. lib. 4.* & Ennium, Nonio laudatum *Satyr. lib. 2.*

> —— *resistant,*
> *Occurrunt, obstant, obstrigillant, obagitant.*

Hincq; *Obstrigillum*, de annuli pala, & *obstrigilla* soccorum, apud Plinium *l. 9. c. 36.* Quam in rem V. pluribus disserentem Salmasium *ad Solinum pag. 55. & 56.* Addam hoc unum, apud recentioris ævi Scriptores, *Strigam* quoque Veneficam dici, quæ & *Stria*. Unde *Striaportius*, qui *strias* ad nocturna sacra deportare credebatur, in *L. Sal. tit. 57. §* 1. an à *Strix*, de qua voce infrà.

Strigilis, inter Aliptæ olim instrumenta, quæ erant *Strigilis*, *Lintea*, *Guttus* &c. Seneca *Epist. 95.* *Vetemus lintea & Strigiles Jovi ferre, & speculum tenere Junoni. Non quærit ministros Deus. Quidni? ipse humano generi ministrat.* Juvenalis *Sat. 3.*

> —— —— *Domus interea secura patellas*
> *Jam lavat, & bucca foculum excitat & sonat unctis*
> Strigilibus, *pleno componit lintea gutto.*
> *Hæc inter pueros varie preparantur, &c.*

Nempe, qui loturi vel sese exercitaturi in Gymnasium veniebant, majori ex parte spoliabantur in Apodyterio: postea horum nonnulli, & præsertim, qui vel luctam, vel pancratium inire intendebant, in quarta Gymnasii parte, quæ *Elæothesium*, Polluci Ἀλειπτήριον, Plin. Jun. *lib. 2. Epist. 17.* *Unctuarium*, dicta, ungebantur, atque ita ad locum, ubi erat pulvis, translati unctos, pulvere conspergebantur, sicque deinceps in exercitationes diversas diversi prodibant. Postquam verò sese, quantum lubuerat, exercuissent, ad Alipterium revertentes, ibi à Mediastinis & Reunctoribus *Strigilibus* ferreis detergebantur; in qua detersione oleum, pulvis & sudor, quæ deradebantur, simul mixta in usum Medicum adservabantur, & ab Atticis γλοιὸς, ab aliis verò πάτος, vocabantur. Fuere autem hæ *Strigiles* ferreæ, ut dictum, de quibus etiam Martialis *lib. 14. Epigr. 49.*

> *Pergamus has misit curvo destringere ferro,*
> *Non tam sæpe teret lintea Fullo tibi.*

Sed & aureæ, argenteæ, corneæ, eburneæ, æneæ, ad strigmenta hæc & sordes Gymnastarum deradendas adhibebantur. Atque æncarum quidem, quæ olim inter Trajani Imp. Thermarum ruinas inventæ sunt, iconem exhibet Mercurialis. Similiter Pignorius antiquæ *Strigilis*, quam vidisse se ait apud Nicol. Fabricium, exemplum Lectori curiolo subjicit: quo typo Appuleji *Florid.* verba explicat, *Juxtaq; honestam strigileculam, recta fastigatione clausula, flexa tubulatione ligula, ut & ipsa in manu capulo moveretur & sudor ex ea rivulo laberetur.* Per tubulationem quippe ligulæ sudor dilabebatur: Ligulam autem vocat partem incurvam superiorem, quód sit non absimilis ligulæ, oblonga, fornicata & contracta; cujusmodi argenteam eleganter elaboratam Romæ spectasse apud Læl. Paschalium, inscriptam CRESC ❦ ENTIA, idem Pignorius tradit. Et hac *Strigilis* parte Medici videntur usi quoque fuisse aliquando. Scribonius Largus *Comp. 39.* *Ad auricula & tumorem & dolorem sine ulcere, prodest herba urceolaris aut cucurbita rasu.... succus tepens, per* Strigilem *in foramen auris dolentis infusus.* V. quoque Plinium *lib. 25. cap. ult.* Balneorum *Strigiles* vero plerunque erant spongiæ, vel lineæ, neque communiter semper administrabantur, sed quisque propriam secum afferebat, ut insinuat Persius *Satyr. 5.*

> *I puer & Strigiles Crispini ad balnea defer.*

Quód autem suprà Martialis dixit, *Pergamus has misit*, sunt qui inde colligant, vel inventas primitus in illo Asiæ oppido, vel plerunque inde *Strigiles* allatas fuisse. V. Hier. Mercurialem *de Arte Gymn. lib. 1. cap. 8.* Laur. Pignorium *Comment. de Servis.* Fabricium *Romá* &c. Quia autem hoc munere defungi inter alia quoque Parasiti amabant, hinc *strigilem* illis & ampullam tribuit Plautus. V. Jul. Cæs. Scaligerum *Poetices lib. 1. cap. 14.* Origo voci à *striga* seu *strigla* est, quo modo striarum ῥαβδώσεις seu cavos dictos esse, suprà vidimus. Sic enim & in *strigilibus* canaliculi erant, quibus sudor defluebat. Salmasius *ad Tertullianum de Pallio cap. 5.* V. etiam suprà in voce *Striga*. At apud Plinium *lib. 33. cap. 3.* *Stringiles* vel *Strigiles*, sunt auri parvulæ massæ, quod purum putumque in metallo vel ramento capiebatur: à *stringendi* vel ligandi notione, quód aurum in has massulas *strictum* ac per se coactum, nihil terreni admixtum haberet: ad quem locum V. Salmasium *ad Solinum pag. 1082.*

Strigiata Vasa, in *Glossis* vett. ξυσματὰ; à *striga*, ξύστρα, de qua voce dictum. Aliâ notione, *Striglatas stolas* vertit σωληνωτὰς στολὰς, apud Cedrenum, Salmasius. Nempe vestium rugas, quæ in *strias* deducebantur ac ordinabantur, σωλῆνας, h. e. *tubulos*, Græci vocaverunt. Unde *dependula contubulatio*, in veste Isidis, apud Appulejum. Sic itaque σωληνωταὶ στολαὶ, *striglata* sunt, seu canaliculatæ, cùm in columnis striatis *striglas* & *strigles* cavos striatum appellari constet, uti dictum suprà in voce *Stria*. V. Salmasium *ad Tertullian. ubi suprà.*

Strigmenta, V. suprà *Strigilis*.

Stringere Metam, toties Scriptoribus, ubi de Circo, pro artificio positum, est proximè ipsam rotas circumvertere, in quo magnum ad victoriam momentum. Unde Papinius Statius *Theb. l. 6. v. 44.*

> *Speravit flexa circum compendia meta*
> *Interius ductis Phœbeius augur habenis*
> *Anticipasse viam, nec non ... Thessalus heros*
> *Spe propiore calet; dum non cohibente magistro*
> *Spargunt in gyros, dextrumq; exterrat Orion.*

Cùm enim septies in orbem circumagenda meta esset, qui breviore gyro eam circumibant, curricula sua absolvebant citiùs: sed artis hoc erat. Ovidius *Amor. lib. 3. El. 2.*

> *Me miserum, metam spatioso circuit orbe,*
> *Quid facis? admoto proximus orbe subi.*

Qui & sinistrum mox orbem, utpote interiorem, commendat erranti,

> —— *perdis bona vota puella,*
> *Tende precor validâ lora sinistra manu &c.*

V. Barthium *Animadversion. ad Statium d. l.* Sed & *stringere*, de auro usurpatum Vett. quod igne conflatum in unam massam cogebatur, ut vidimus suprà in voce *Strigilis*: ut alias verbi notiones omittam.

Stripiniacum, V. *Sterpiniacum*.

Strix, apud Horatium *Epod. od. 5.*

> *Plumamq;* *Strigis*;

Statium *Thebaid. lib. 7. versu 511.*

> *Nocturnaq; gemunt Striges* ——

Alios: Hebraicè בת יענה *bath jaana* est nonnullis, apud Jeremiam *c. 50. versu 39.* qui ululæ quondam speciem *Strigem*, & ὀλολυγόνα sic reddi Græce, in *Glossario* antiquo, volunt, eamque ajunt solitudinis amantem, cujus voces tristes ac ferales semper fuerint existimatæ. Iidem *strigum* proprium esse volunt τὸ τρίζειν, *stridere*, unde & nomen arcessunt. Sic Ovidius *Fastorum l. 6.*

> *Est illis* Strigibus *nomen: sed nominis hujus*
> *Causa, quód horrendum stridere nocte solent.*

Verùm nec τὸ τρίζειν, Strigum proprium, cum & passeribus tribuatur: nec *Strix* verum animal est, uti vel ex Plinio constat *l. 11. c. 39.* *Fabulosum enim arbitror de* Strigibus, *ubera eas infantium labris immulgere. esse in maledictis jam antiquis strigem convenit: sed quæ sit avium, constare non arbitror.* Ubi quod *de infantibus* habet, confirmatur ex Sereno *cap. de infantibus dentientibus & strige vexatis.* Ubi tamen per *Striges* sagæ potius intelligendæ videntur, quas, sicut Caprimulgum & Lilith, pueris dormientibus insidiari creditas, allio, alysso, vel re turpi in collo ex annulo appensa, abigere se Romani erant persuasi. Certè Maleficæ fœminæ, & quasi Lemures, *Stria* & *striga* recentiori ævo, hodieque Italis *Strighe* vocantur. De *maledictis* verò, notum in Græcorum diris & execrationibus *Striges* advocari: Στρίγγ' ἀποπομπεῖν ..., τὰς στρίγγ' ... ἄγειν κτλ. apud Dalechampium *Not. ad l.* Sed *nec dubitamus*, ait Barthius, *primis Mundi temporibus, Dæmonibus omnia latè tenentibus, visibilia talia monstra hominibus nonnunquam insultasse, eosq; afflixisse: cum plurima antiquissima litera in talia consentiant, quarum consensus, etsi fabulis res gesta sint undiq; dilatata atq; confusa, rarò non aliquid veri in penitiori sinu gerit.* *Animadvers. ad Statium Thebaid. lib. 1. vers. 601.* Apud Abdiam verò, *Strix*, pro *histrix*; cum ait: *Habebant alas spineas, sicuti strix*, docet Salmasius *ad Spartianum in Aureliano & Capitolinum in Marco.*

Strobilus, Gr. στρόβιλος seu στροβίλιον, propriè *pineam nucem* significat, quam in insignibus suis Augustam Vindelicorum præferre, ex Velsero diximus, *suo loco*: ob similitudinem, Insuris genus, gestamen ex auro Barbarorum quorundam. Ideo Beatus Rhenanus, cum apud Tertullianum *lib. de veland. Virgin.* putasset in prima sua editione pro *Crebulos Barbarorum* legi debere *Scrobulos*, quod diminutivum est à *scrobs*, aurium nempe foramina, per quæ Barbari trajiciebant gemmas & annulos; in altera editione

editione reponit *Strobules*. Et certè στρόβιλος Julio Polluci *Onomast. lib.1.cap.9. num.17.* & *lib.4.cap.*20. Latinè *turbo* redditur à Rud. Gualtero. Et apud eundem, *lib.5.cap.16.* στρόβιλια, *Inaures*, in mundo muliebri, inter ἐνώτια, ἑλικτῆρα &c. reponuntur, quas Interpretes *Rotulas* reddunt: Unde colligere est, Inaures fuisse formâ rotundâ; seu turbinatâ, qualis pineæ nucis. Hinc Bartholinus Proverb. *cap.25. vers.*12. ex vulg. versione, *Inauris aurea & margaritum fulgens, qui arguit sapientem & aurem obedientem* ubi נזם זהב וחליכתם Schol. ἐνώτιον χρύσεον καὶ πίνωσις χρυσῆ, *Inauris aurea & pinosis aurea*: per *Pinosin* intelligi posse ait, istiusmodi Inauris genus, pineæ nucis seu *Strobili* formam referens. Nisi meliùs pro *Pinosi* Hieronymus vertat *Margaritum fulgens*, LXX. σάρδιον πολυτελὲς. Chald. Paraphrastes, *vasa smaragdina*, V. Casp. Bartholinum *de Inauribus Veterum cap.* 3. Sed & Στρόβιλος, saltationis genus Vett. & quidem ex fœdis fuit, à *versatione* nomen nactum. Eodem vocabulo motus is insignitus est, cùm in modum *turbinis* versarentur, quod hodieque fit. V. Jul. Cæs. Scaligerum *Poëtices lib.1.cap.18.* ubi de *Saltatione*.

Strobos, arboris genus, apud Plinium *lib.12.cap.17.* *Petunt & in Carmanos arborem* Strobum *ad suffitus, perfusam vino palmeo accendentes. Hujus odor redit à cameris ad solum jucundus, sed aggravans capita, citra dolorem tamen. Hoc sumnum agris quærunt. His commerciis Carras oppidum aperuere, quod est illis nundinarium* &c. Recentioribus *ladanum Arabicum* est, qua de re V. Salmasium *ad Solinum pag.* 363. & 367.

Stroma, Græcè στρῶμα, culcitra est sive stratum variis coloribus contextum; hinc titulus Operis Clementis Alexandrini, ob rerum in eo contentarum varietatem, sic dicti. Quam ob causam & ipse Auctor Στρωματεὺς à Græcis passim vocatur. *Octo* autem Στρωματέων *libros* habemus, uti videre est in voce *Clemens*.

Strongyla, Salmasio statua dicta est pectore tenus, quæ scuto rotundo continebatur. Unde is apud Tertullianum *lib. de Pallio*, *Aurem quoq; foratu effœminatus, quod illi apud Sigæum statua servat*: pro *Statua* legit *Strongyla*, sensu manente eodem. Sermo enim ibi de statua Achillis, quam apud Sigæum Inauribus ornatam monuit Servius *ad Æneid. lib.1.* ubi ait, *apud Sigæum Achillis statuam fuisse, quæ in ima auris parte elenchum more fœmineo habuerit*; Id quod Tertullianus dixit, *Aurem foratu effœminatus*. Vid. eundem *ejusd. lib.cap.*10. Ex Græco στρογγύλη: quo modo absolutè Scriptor is vocavit τὴν ἀσπίδα sive προτομήν, in qua solus vultus erat expressus. Κύκλους & δίσκους etiam appellatos esse, & θυρεοὺς Græcis, notum. Latini *Clypea* vel *Clypeos* appellarunt, qui rotundi sunt. Nempe στρογγύλον, *teres* est & rotundum, σφαιροειδής. Unde στρογγύλας nuces. στρογγύλα mespila, & στρογγύλη, genus aluminis, à figura dictum, ut Bolites lapis. V. iterum Salmasium *ad Solinum pag.* 708. 869. & 1166. ut & suprà in voce *Clypeus*.

Strophium, item *Stroppus*, ut Attejus Philologus existimat, Gr. στρόφιον, vocabatur olim, quod Sacerdotes seu Flamines in capite habebant pro insigni: ex Gr. στρόφος, quod est aliquid *contortum*. Festus cum Scalig. qui & *in Conjectaneis ad Varronem*, sic de Flaminum pileo, *Totus pileus*, inquit, *vel potiùs velamenta Flaminum dicebatur: unde Flamines dicti. Porrò desinebat in conum, unde Apex dictus. Summum autem fastigium vocabant Tutulum. Addebatur virgula ex felici arbore, quæ in Flaminibus dicebatur* Stroppus, *in Flaminicis Inarculum*, &c. Quidam hunc *Stroppum* seu *Strophium*, coronam vocant, aut quod pro corona insigne capiti imponebatur, fuisse ajunt. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.3. c.15.* Etiam *Struppi* reperiuntur, serta ex foliis contexta impositaq; Idolorum capitibus, apud Isidorum *Etym. lib.19. cap.* 4. Imò coronæ ex fascia tortili, seu tortiles coronæ ex fasciis implexis. Sicut enim Regales fasciæ, h. e. diademata, latæ: sic Sacerdotales tortiles erant hincque στρόφια vocabantur: unde coronis illis apud Plinium *lib.21. cap.1.* nomen, cùm ait, *Quadam corona per coronas currunt; tenuioribus utebantur antiqui*, stroppos *appellantes, unde nata Strophiola*. Nempe duæ aut tres tæniæ invicem tortæ hujusmodi coronam faciebant, quod is ait, *quasdam coronas per coronas currere*. Nam totidem coronæ, quot tæniæ tortæ. His usos fuisse antiquos Romanos scribit, nondum sc. invento coronas e floribus texere: quin & ipsum vocabulum *corona* tardè communicatum esse, addit. Sed & Græci στρόφιον interpretantur στρογγύλον ζῶμα; στροφιόλους, *strophiola*, ἐν τοῖς ἐγκυκλίοις, *in vestium scutulaturis* recenset Hero, lora sic vocans, ut videre est apud Salmasium *ad Solinum pag.*371. V. quoque Car. Paschalium *in Coronarum libris*. Aliàs *Strophium*, teste Nonio, *breuis fuit fascia, virginalem papillarum tumorem cohibens*. Licèt enim Viri & in calceis & in capite & in cruribus fascias ferrent, tamen muliebre propriè id gestamen fuisse, ex Sacris quoque adparet. Hinc apud Prophetas legimus, *Nunquid obliviscetur virgo ornatus sui & Sponsa fasciæ pectoralis?* Item, *pro fascia pectorali cilicium*: quæ *fascia pectoralis* nomine *Strophii* Latinis Scriptoribus sæpissimè venit. Meminit ejus Cicero *de Aruspicum Respons.* *Clodius à crocota, à mitra, à muliebribus soleis purpureisq; fasciolis, à* Strophio, *à psalterio, à flagitio, à stupro, est factus repentè popularis.* Turpilius *in Philopatr.* *Me miseram, quòd inter vias epistola excidit mihi infelix inter tuniculam & Strophium collocata.* Catullus,

Non contecta levi velatum pectus amictu,
Non tenui Strophio *lactantes vincta papillas.*

Ubi Dempsterus *Nec tereti*, legit. Succingebantur verò ifsiusmodi fasciis, quò graciliores apparerent, Virgines. Ita capiendus Claudianus *in Eutrop. lib.2.*

Stat tamen, atq; alias succingit lana ministras.

Et *de Consul. Honorii 6.*

—— *Veridiq; angustat Jaspide pectus.*

Ubi tamen de ægide potiùs, quæ pectori, velut ornamentum necessarium, imponebatur, quàm de *Strophio*, loquitur. Disertiùs Terentius *Eunucho Actu 2. Sc.3.*

Haud similis virgo est virginum nostrarum, quas
Matres student
Demissis humeris esse, vincto pectore, ut
Graciles sient, &c.

Intra has fascias, furtivas recondidere puellæ lascivientes epistolas, ut ex Turpilio jam dictum: & confirmat Ovidius *lib.1. de Rem. Amoris*,

Conscia cùm possit scriptas portare tabellas,
Quas tegat in tepido fascia lata sinu.

Ubi has fascias *latas* fuisse, indigitat: quemadmodum de colore aliquid colore suggerit Appulejus *Metamorph. lib.2.* *Ipsa lineâ tunicâ mundulè amicta, & russeâ fasciolâ prænitente altiusculè sub ipsas papillas succincta.* Et meminisse *purpurearum fasciolarum* Varronem, suprà vidimus: Thom. Dempsterus *Paralipom. in Antiqq. Rom lib.5.cap.35.* Hinc *Strophiarii*, memorati Plauto, ubi fœminei luxus insaniam multis traducit, *Aulularia Actu 3. Sc.5.*

Petunt Fullones. Sarcinatores petunt,
Strophiarii *adstant, astant Semizonarii*;
Jam hosce absolutos censeas: cedunt, petunt.
Treceni cùm stant Phylacistæ in Atriis,
Textores, Limbolarii &c.

V. Octav. Ferrarium *de Re Vest. l.3.c.21.* Apud recentioris ævi Scriptores, pallium virginale *Strophium* vocari docet C. du Fresne Gloss.

Structor, Petronio Arbitr. *qui fercula puerorum manibus allata aptè disponit.* Juvenalis *Sat 7. v.184.*

—— *Veniet qui fercula doctè*
Componat ——

Quæ itaque Coquus elaboraverat, collocabat *Structor*. Unde iterum Petron. *Superq; proprium convenientemq; materiæ* Structor *imposuerat cibum.* Gr. proin Τραπεζοκόμος dictus, apud Athenæum *Dipnosophist. lib.* 4. Ἰόβας ὁ βασιλεὺς τὸν αὐτὸν εἶναί φησι τραπεζοκόμον καὶ τὸν ὑπὸ Ῥωμαίων καλούμενον Στρούκτορα, Id est, *Juba Rex eundem censet esse mensæ curatorem, quem Romani* Structorem *appellant.* Et hunc famulitii ministerialis Præsulem videtur constituere Macrobius *Saturnal. lib.1. cap.ult.* *Inter hæc servilis moderator obsequii, cui cura vel adolendi Penates, vel struendi penum & domesticorum actuum ministros regendi, admonet dominum familiam pro solennitate annui moris epulatam.* Virgilium autem imitatur Macrobius, qui sic *Æneid. lib.1.*

Quinquaginta intus famulæ, quibus ordine longo
Cura penum struere, & flammis adolere Penates.

Ubi Servius, *Struere*, inquit, *ordinare, componere: unde & Structores dicuntur ferculorum Compositores.* Donatus verò procurationem Cellarii, & Deorum Penatium cultum interpretatur. Quæ sequuntur,

Centum aliæ, totidemq; pares ætate Ministri,
Qui dapibus mensas onerent & pocula ponant:

de Infertoribus & Pocillatoribus accipienda sunt. *Structoris* enim erat componere & servare fercula, non inferre. De eodem Seneca *lib. de Vita beata cap.17.* *Quare Ars est, apud te ministrare: nec temerè, &, ut libet, collocatur argentum, sed peritè struitur.* Plautus *Menæchmis, Actu 1. Sc.1.*

Cerealis cœnas dat, ita mensas extruit,
Tantas struices concinnat patinarias, &c.

Dum autem Seneca pergit, *Et est aliquis scindendi obsonii Magister:* Scissorem quoque habemus, quem unà cum *Structore* producit: ut & Juvenalis facit *Sat.5. vers.*120.

Structorem *interea, ne qua indignatio desit,*
Saltantem spectes & Chironomanta volanti
Cultello, donec peragat dictata Magistri
Omnia.

Quamvis enim partes hæ aliquando ab ipso Tapulla seu convivii Magistro, nonnunquam à Coquis obirentur, communius tamen erat, ut servi edocti inspectantibus convivis cibos dividerent. Sed de *Scissore* dictum suprà, in hac voce, ut & in voce *Carptor*. Sunt quoque, qui Architectum *Structorem* vocent, seu potius Architecti Ministrum. Abdias *Histor. Apostol. lib.* 9. *A Domino*, inquit, *meo Rege Indiæ missus sum, requirens Artificem* Structorem, *qui et palatia possit ædificare.* V. quoque D. Zenonem *c. de præc. Attende tibi*, & plura hanc in rem, apud Laur. Pignorium *Com. de Servis*, Tit. Popmam, *de operis Servorum*, Dempsterum *Paral. in Rosinum l.5.c.29.* Alios. Hinc *Structores* conviviorum ἐνοδίμους δείπνων eleganter vocat Hesychius, qui Græcè propria voce τραπεζοκόμοι dicebantur. Eorũ frequens in *Inscr.* mentio est. Quid autem *Structura* propriè sit, V. apud & hic infrà.

Structura

Structura, Latinis quod è lapide *structum* est. Ejus vulgatissima olim genera tria, *Latericia*, ἡ ἀπὸ βώλων, *Ordinaria*, similis latericiæ, sed ex lapide duro vel silice, quam ἐγχώριον dixit Constantinus, Tertia ex *saxo quadrato*, quam τετραπλεύρων λίθων idem appellavit. E quibus *Lateritia* & *Ordinaria* aliquando commiscentur. *Ordinaria* n. dicta esse τα ἐγχώρια, i. ex latere, s. silice structa essent, discimus ex Vitruvio, quem de hac re pluribus vide, ut & Salmasium *ad Solin. p.*1230. & *seqq.* ac supra passim.

Strues, memorata A. Gellio *l.*10. *c.*15. ubi de ceremoniis Flamini Diali impositis loquens, inter alia ait, *Neque eo in lecto cubare aliumfas est, neque apud ejus lecti fulcrum capsulam esse, cum Strue atque ferto oporter* &c. genus fuit libi, cujus in solo trocta farinacea multa, velut toruli aut digiti, ordine *structa* & serie conjuncta adponebantur. ut in Sphærita sphæræ vel globuli multi, in solo placentę, ponebantur. *Fertum* verò, quòd ad sacrum ferretur, interpretatur Verrius: Alii *Ferctum* legunt, ut libi genus sit, intus aliquâ re farciri solitum. Et conjungitur etiam in antiq. *Inscript.* utrumque, *Porcam. &. agnam struibus & fertis.* Antonius Thysius *Notis in Gell.* Salmasius *Ferctum* exponit *bonum*, τὸ χρηστόν. Antiqui enim *Ferctum*, & qui eos sequuti, *Ferctum*, pro *bono*, dixere. Hinc compositum genus libi *Struefercticum*, quasi *strues bona*: quemadmodum Πλάγχεραν Græcis quoque liba sunt. V. eum *ad Solinum p.*1263. A *struefercticum*, ducti sunt *Struefertarii*, homines conducti, qui ad arbores fulguritas aut piacularium commissorum causa, *strue & ferto* sacra faciebant, Festus.

Strumas sanandi donum, Regibus nonnullis, uti quidam scribunt, divinitus concessum, quale sit, exponere conatur pluribus Christian. Beemannus *Notit. Dignitatum Illustr. Dissertat. V. cap.*11. §.4 & *seqq.*

Struthea Mala, Græcè στρούθια, apud Plautum *Persa, Act.* 1. *Sc.*3.

Commisce mulsum, struthea, *coluthea que appara,*
Bene ut in scutris concaleat ——

de genere sunt cydoniorum malorum, de quibus Plinius, *Minora*, inquit, *ex eodem genere* struthia *odoratius vibrant*. Alii contra majora cotonea ita appellari volunt: in quibus Dioscorides μῆλον vocat minora Cydonia, & distinguit a majoribus, quæ *Struthea* vocat. *Coignaces* vulgo appellant Galli. Sunt tamen, qui Cydonia mala eadem cum *struthiis* fecerunt, ut Nicander & Philemon, quem notat Athenæus τα κυδώνια μῆλα στρούθια καλῶν. Qua de re V. Salmasium *ad Solinum p.*710.

Struthio, seu *Struthiocamelus*, avis omnium maxima, ex Græco στρουθίον, i. *passerculus*, στρουθὸς quoque Græcis passim dictus, i. e. *passer*, unde & *passer marinus*, in Plauto, Ausonio, Festo, aliis, per ironiam hyperbolicam. *Struthiocameli* verò appellatio vix ante Strabonem usurpata reperitur: nisi quòd Diodorus, paucis annis vetustior, eam videtur designare, cùm *lib.* 3. narrat, quoddam esse in Struthophagis avis genus, *quæ mixtam habet naturam cum animali terrestri, ac proin compositum nomen adepta est.* Apud Hebræos duplici voce insignitur, mas enim *thachmas*, i. *iniquus* & *impius*, quia prolem suam negligit, Jobi c. 39. v. 17. fœmina verò *bathjaana*, quasi *clamosam* dicas, aut *filiam clamoris*, appellatur. Clamosum enim est animal, & in Brasiliæ mediterraneis tam altùm clamat, ut ad dimidiam leucam audiatur, Joh. de Laet *Americ. l.* 15 *c.*7. De iis Plinius *l.*10. *c.*1. Struthiocameli A„frici vel Æthiopici altitudinem equitis insidentis equo exce„dunt, celeritatem vincunt, ad hoc demum datis pennis, ut cur„rentem adjuvent: cæterum non sunt volucres, nec à terra tol„luntur. Ungulæ iis cervinis similes, quibus dimicant, bisul„cæ, comprehendendis lapidibus utiles, quos in fuga contra „sequentes ingerunt pedibus. Concoquendi sine delectu devo„rata mira natura, sed non minor stoliditas, in tanta reliqui „corporis altitudine, cùm colla frutice occultaverint, latere se „existimantium. Præmia ex iis ova, propter amplitudinem, pro „quibusdam habita vasis, conosque bellicos & galeas adornan„tes pennæ. Cujusmodi ovorum, (quæ inter præcipua Mesquitarum Turcicarum ornamenta hodie habentur) quædam, candidissimæ testæ, solidæ adeò substantiæ, ut in lapidem coaluisse videantur, quorum maximum palmum in diametro complectatur, asservari in Musæo Kircheriano, docet in *Descript.* ejus Georgius de Sepibus *p.* 34. Uti autem pennæ eorum galeas etiamnum ornant, sic pellibus illorum olim pro scutis & thoracibus in bello, Arabes; in venatione verò, hac specie illos facilius delusuri, Struthophagi usi leguntur. Sed & ipsi, vivi mortuique, homini inservire didicerunt. Στρουθῶν enim συνωρίδας ὀκτὼ, *Struthionum bigas octo*, in Ptolomæi pompa, processisse, narrat Callixenus Rhodius apud Athenæum *l.*5. quemadmodum *sedentem ingentibus struthionibus vectum esse, & quasi volitasse Firmum*, narrat in eo *Vopiscus.* In Sylva Gordiani memorabili (de quo Spectaculi genere infrà dicemus) *struthiones Mauri miniati CCC.* memorantur Capitolino: miniari autem solebant Romæ, quæ ad spectacula aut pompam producerentur, uti constat ex Plinio. Et nota Commodi in *Struthionum* venatione dexteritas, ex Herodiano. Mortui esui fuerunt, non Judæis quidem, utpote Lege prohibiti: aliis tamen. Sic de Heliogabalo Lampridius, *Struthiones*, inquit, *& camelos exhibuit in cœnis aliquoties, esse dicens præceptum sui Dei, ut ederent.* Uti veram lectionem restituit Bochartus, cùm aliàs pro *sui Dei*, legeretur *Judæis*, perperàm. Imò *sexcentorum struthionum capita una cœna multis mensis exhibuisse, ad edenda cerebella*, eundem, habes *ibid.* Firmus etiam unum integrum una vice comedisse legitur, apud Vopiscum. Qui ambo in Syria huic cibo assueverant. Ut de Afris, Arabibus, Indis, Persis, Struthophagis, quibus vel caro illorum, vel ova in deliciis fuere, nil dicam: petenda, ut & plura alia hanc in rem, ex Sam. Bocharto *Hieroz. Parte poster. l.* II. *cap.*14. ubi *de Struthione fœmina*, *c.*15. ubi *de Struthione mare*, & *c.*16. & 17. ubi Jobi locum *de Struthione* agentis, *c.*39. *v.*16. & *seqq.* eruditè explicat. E quo hoc unum addo, de stoliditate ac celeritate hujus animalis. Nempe, cum cætera animantia cibos naturæ suæ congruos deligant, hoc quodcunque se offert, ferrum, ossa, vitrum, lapides, terræ glebas, carbones, candentes prunas, gemmas ex adstantium auribus pendentes, sine ullo delectu vorat. Dein, cum caput inter frutices abdit, latere se totum retur. Porrò, cùm alii struthiones arcu venentur, alii pellibus eorum id faciunt: nam dextram manum colli pelle induunt, atque eam sic movent, ut animalia collum; sinistra verò semen spargunt, ab appensa pera eductum, quo avem simplicem allicientes in convalles detrudunt, Strabo *l.*16. Sed & ova derelinquit sua, & cùm brevissimæ sit memoriæ, loci statim obliviscitur. Quare fœmina in ea incidens sive propria, sive aliena, incubat & calefacit, Leo Africanus *l.* 9. Quò tandem facit, quod corpus ingens, collum longum, caput exile, cerebrum et fere nullum sit: unde apud Arabes Prov. *Struthione stultior.* Interim saluti suæ celeritate consulit. Cyri namque equites onagros & capreas in Arabia cepisse, Struthiones verò nullo modo potuisse assequi, refert Xenophon *Anabas. l.*1. Hodieque una est species equorum, qui *Arabici* dicuntur: ii sunt mire veloces, nec majus ullum est eorum celeritatis expe„rimentum, quam cum feram Lampten nomine, aut Struthio„camelum assequuntur. Ideo talis equus mille ducatis aureis, „aut centum camelis, æstimatur. Sed in Barbaria tales pauci„sunt, Marmolius *l.* 1. *c.*23. Nempe non *capite* solùm, *alis & cauda elatis stulta* hæc avis, uti Arabes ajunt, sed & sese ipsa ad cursum incitat, spiculis quibusdam osseis, qui sub alis latent & iis pro calcaribus sunt &c. V. quoque Vossium *de Idol. l.* 3 *capp.* 49. 55. 59. 62. 65. 83. & 92.

Struthion, Græcè Στρουθίον, herbæ nomen, vulgo Græcorum hodie καλοστρούθιν, *à pulchritudine* sc. & similitudine alarum *passeris*, quam præbent foliorum situ. *floret æstate, grata aspectu, verum sine odore*, uti de illa habet Plinius *Historiæ Naturalis lib.* 19. *cap.*3. hinc in coronas expetita, & quidem eas, quæ ex uno flore constantes, illius nomen sibi sumebant, C. Paschalius *Coron. l.*2. *c.*14. Insuper lanis lavandis bona fuit. Hesychius, Στρουθίον, πόας ῥίζα ἰσχυρὰ, πρὸς ἔρια ἐκπλύνειν. Unde lanæ στρουθιζόμεναι dictæ, cùm herbæ hujus radice lavabantur. Eadem quoque *radicula* propterea, hodieque nonnullis *Saponaria*, appellatur. Quam cum Plinius *radicula* nomine insignivit, quæ magna est radix, & eam tingere asseruit, quidquid est quod cum ea decoquitur, cum radicula Syria confudisse convincitur ex qua mulieres genis rubro fucandis medicamentum olim conficiebant, Salmasius *ad Solinum p* 1165. V. quoque supra in voce *Radicula.* Cæterùm vox στρουθὸς, de omni ave, minuta inprimis, unde στρουθοκάμηλος *anceps*, apud Græcos occurrit, idem *ibid. p.* 444.

Strychnos, planta rarissima, hodieque ignota, Dalechampio ad Plinium *l.*21. *c.*31 insaniam facit, parvo quoque succo. Quanquam & Græci Auctores in jocum vertere. Drachmæ enim „pondere lusum pudoris gigni dixerunt, species varias imagi„nesque conspicuas obversari demonstrantes. Duplicatum hunc „modum legitimam insaniam facere. Quidquid verò adjicia„tur ponderi, mortem esse: Salmasio *Solanum* est, V. suprà.

Strymon, oppid. Thraciæ. Scholiastes Callimachi *Hymno in Delum*, Στρυμὼν ποταμὸς ἐστι καὶ πόλις Θρᾴκης. Item regio, de qua Plinius *l.*5. *c.*32. Equus quoque, apud Statium *Theb. l.*6 *v.* 464.

Audit & Herculeum Strymon *Chromin. Eumenaudit Igneus Æthion* ——

Cæterùm *Strymoniæ anguillæ* in pretio, non olim solùm fuere, uti docet ex Antiphanis *Thamyra* Athenæus *l.*7. *c.* 13. sed hodieque sunt, referente Bellonio *Observ. l.*1. *c.*55.

Stuart, nomen Regiæ in M. *Britannia* Familiæ. In quâ Robertus *Stuartus* (quod nomen officii priùs, transiit in nomen familiæ) Martâ Davidis II ex Brussiis, Scotiæ Regis, sorore genitus, hoc extincto, Regnum nactus est A.1370. Ex ejus progenitoribus Malcolmi frater Ferquhartes Thanus vel Princeps Loquhabriæ fuit; primusque VValtherus *Stuarti*, h. e. Magni Scotiæ Senescalli, nomen assumsit, gentique suæ hereditarium fecit, 1086. A Roberti R. fratre Alexandro, *Stuarti* Dni *de Darnley, & de Aubigny* & Comites Lenoxiæ, atque ex his Jacobus VI. Rex Scotiæ vel I. Rex M. Britanniæ, avus moderni Regis oriundi sunt. Ab ipso Roberto, in directa linea descendunt reliqui Reges Scotiæ *Stuartini* sanguinis, usque ad Mariam Reginam, extinctam A.1587. cujus γενεαλογίαν exhibet Speuerus *Theatr. N.b. Eur. Part. I. p.*114. Hodierni Regis Majores quod attinet, Jacobus fil. fuit Henrici *Stuarti*. D. *Rothesayæ*. ex Maria modò dictâ, & junctâ sibi Annâ (fil. Frid. II. Daniæ & Norv. R.) Carolum I. Regem M. Britanniæ genuit. Qui & Henrica Maria Francicâ, fil. Henrici

IV.) nati sunt Carolus (n. & den. 1629.) Carolus II. Rex. M. Britanniæ (n. 1630. maritus Catharinæ Lusitanæ) Maria (n. 1631. ux. Guilielmi Pr. Arausionensis, den. 1660.) Jacobus Dux Eborac. n. 1633. maritus Annæ filiæ Edoardi Hyde Cancell. Angl. primùm, nunc ... Duc. Mutinensis, utroque conjugio fœcundus, Elisabetha (n. 1635. den. 1650). Henrica Anna (n. 1636. uxor Philippi D. Aurelian. den. haud pridem) & Henricus Dux Glocestriæ (n. 1640. den. 1660.) omnes *Familia Regiæ M. Britanniæ nominis Stuartorum*. Idem *ibid. p.* 30.

Stuba, adde: Sed & sic dictæ sunt in Monasteriis Cameræ Capituli, seu, ut vocant, ipsa *Capitula*, quòd in iis æstuaria ac hypocausta essent. Ericus Upsaliensis *Hist. Suecic. l.* 4. *p.* 145. *Omnibus oppidanis in* Stuba *communi S. Gertrudis convenientibus*, apud C. du Fresne *Glossar*. Voci origo, à Gr. τῦφω, *accendo*, hinc enim addito *s* Latini *stufam* fecere. Salmasius *ad Vopisc. in Proculo*.

Stubenberg, nomen illustris in Germania familiæ, quæ è præcipuis in Stiria ab antiquo tempore floruit, cùm VVolphgangus *Stubenbergius* Elisabethæ Com. Ortenburgicæ matrimonio dignus fuerit habitus 1237. Ab ejus filiis 2. (nam tertius VVulfingus Episc. Bambergensis fuit) Ulrico & Friderico, duæ lineæ descendunt, *VVurmbergia* & *Kapfenbergia*, hodieque florentes. V. in hac posteriore Georgii Baronis *de Stubenberg*, defuncti A. C. 1639. filii Georgii Hartmanni Domini *de Stubenberg* & Dorotheæ Thanhausiæ, progenitores, apud Phil. Jac. Spenerum ubi suprà, *Parte I. p.* 83. In priori verò, majores Georgii VVilhelmi (n. 1660. den. 1669.) & Amaliæ Julianæ Reginæ (n. 1661.) *Parte III. p.* 26. uti plura hanc in rem apud eundem *Art. Her. Part. Spec.*

Studentes, dicuntur hodie, qui olim *Sectatores*, Gell. *l.* 1. c. 2. & 9. *Sequentes*, Quintilian. *Instit. Orat. l.* 2. *c.* 23. *Auditores*, eidem Gellio *l.* 12. *c.* 1. Posterioribus seculis *Scholastici*, quæ tamen vox ferè in contemtu erat, donec eam sibi Doctores Theologiæ ac Philosophiæ vendicarent; antiquitus Declamatorum ac Sophistarum propria, ut ex Petronio aliisque patet. &c. Qui nempe, deposito tyrocinio, in Academiis operam dant literis. Sed & priscis temporibus non insolens vox fuit. Isidorus *in Gloss.* Pappas, *Pædagogus qui sequitur studentes*. Quintilianus *Instit. l.* 1. *c.* 2. *Utilius ne sit domi atque intra privatos parietes* studentes *continere*. Sic enim verbum *Studeo* usurpatum Antiquis. Appulej. *de Phil. Mor. lib.* 2. *Virtutes eas doceri & studeri posse arbitratur*. Iterum Quintilian. *Inst. l.* 6 *præf. Quis enim mihi bonus Parens ignoscat, si studere amplius possim?* Et *Studia*, pro honestis disciplinis usurpantur, apud Minutium *in Octav.* ubi Cæcilius *Studiorum rudes* vocat eos, qui literarum expertes sunt, &c. V. Georg. Hornium *Hist. Phil. l.* 7. *c.* 1. Initia autem *Studiorum* data Poeticis olim literis, tum alii, tum Casp. Barthius *ad Petronium aliisq;* pluribus docet. Quorum appellatio postmodum ad ipsa loca, in quibus *Studiis* vacare mos, transiit. Capitolinus *in Marco, Apud Ægyptios civem se egit & Philosophum, in omnibus* Studiis, *Templis, locis*. Quæ Μουσεῖα Græcis, unde *Musium*, apud Spartianum *in Hadriano*, hodie *Academiæ*, V. Casaubonum *ad l.* Salmasius tamen *stadiis* legit apud Capitolinum, cùm in Stadiis & Gymnasiis frequenter id fieret apud Græcos, ut homines docti eo convenirent, & sermones de studiis ac literis communicarent: censetque *Studium* pro loco, recentioris Capitolino ævi esse. De situ *Studentium*, suprà voce *Femur*, it. *Lecticula* &c. De *studiis* verò factionum in Circo, in voce *Favor*: Sicut de *Studitis*, certo Monachorum genere, in urbe olim CPoli, in voce *Studium*.

Stulinga, Germ. *Stulingen*, opp. Sueviæ, cum tit. Comitatus, sub proprio Comite, ex Familia Furstenbergia. In hac enim cùm duo sint rami, Heiligenbergo-VVerdenbergius & Blombergius; hic iterum in Mœskirchium & *Stulingensem* abiit. Et quidem Christophorus Com. *de Furstenberg*, in *Blomberg* (qui obiit A. C. 1614) suscepit, ex Dorothea, Dn. *de Sternberg*, minorem natu filium Fridericum Rudolphum, cui *Stulinga* obtigit, fratre Melskircham nacto Friderico Rudolpho (qui obiit An. 1655.) ex Maximiliana Maria Pappenhemia (fil. Maximiliani Com. Pappenhemii, Landgravii in *Stulingen*) genitus est Franciscus Maximilianus, qui, ductâ Magdalenâ *de Bernhausen*, lineam propagavit. Spenerus *Theatro Nob. Eur. Part. I. p.* 33. V. eundem in *Arte Herald. Parte Spec.*

Stupidi, asininarum aurium ostensione, à Veteribus deridebantur; sicut improbi & obscœni medio digito exerto, vel manibus in obscœnum formatis modum: de cujusmodi digitorum ad deridendum formationibus, V. suprà, ubi de *Digitis*, item voce *Sanna*: de *Stupore* autem Magicis Artibus immisso, V. *Nodus*

Stuppa, ex Græco ὁ στύππη, *quod proximum cortici, appellatur, deterrimis lini, lucernarum fere luminibus aptior. Et ipsa tamen pectitur ferreis hamis, donec omnis membrana decorticetur*, Plin. *l.* 19. *c.* 1. De quo ejus in lucernis usu, *Moreti* auctor,

Et producit acu stupas *humore carentes*.

Græci dicunt προσαυξῆσαι ἐλλύχνιον, προσθεῖναι λύχνον & προσμύξαι, uti vidimus suprà, in voce *Myxa*. Sed & *stuppa* componendis in navi vasis plerunque interponebatur. Servius, *Stipant, densant, translatio est à navibus, in quibus* stuppa *interponitur vasis, quam stipam dicunt*. Ubi tamen in eo errat, quòd *stuppam* cum *stipa* confundit, V. in hac voce. Porrò rimæ navium *stuppa* stipabantur, unde & *stuper* hodieque obturare Gallis dicitur. V. Salmasium *ad Tertullianum de Pallio cap.* 3. Suppliciis etiam adhiberi consuevisse, iis præsertim, quibus igni vel fumo rei necantur, notum &c. Hinc *Stuppacium*, apud Auctorem *de Vita Eremi. Tom. I. Operum* S. Augustini *cap.* 20. id est, pannus ex *stuppis* confectus.

Sture, nomen illustrium in Suecia Familiarum duarum, quarum altera deducitur à Tunone *Sture*, Equite Aurato, qui Ingerdim uxorem habuit, Suantopulci Legiferi Ostrogothiæ filiam, ex Suercheri II. Regis nepte. Hanc Steno *Sture* senior, Regni Gubernator, terminavit, qui sororem habuit Brigittam, Joanni *ab Oreby*, ex VVasarum familia oriundo, nuptam. Altera, *Junior* dicta, à quodam Matthæo incepit, cujus filius Benedictus Regni Senator fuit A. C. 1220. In ea Boetius Regni Senator, filius Stenonis, qui Regni Marescallus fuerat, uxorem habuit Catharinam, filiam Stenonis *Sturii* Dani, unde filius Nicolaus cognomen *Sturii* assumsit. Hoc genitus Suanto, post Stenonem Sturium, ex priori stirpe, Sueciam gubernavit, ab an. C. 1504. sicut ejus filius Steno junior, ab A. C. 1512. de quo utroque diximus suprà, in voce *Steno*. Plura V. apud Spenerum *Theatro Nob. Eur. part. III. in Indice*, & *p.* 35. nec non *Art. Herald.*

Sturio, seu *Sturgio*, apud recentioris ævi Scriptores qui de *Re Piscaria* scripsere, piscis est maximo in mensis honore habitus, apud eos, in quorum litoribus invenitur, subit enim è mari flumina, adeoque marinus simul & fluviatilis est. Hinc apud Anglos ad solum Regem pertinere, legimus in *Fleta l.* 1. *c.* 45. alibiq;. Quò respiciens Alanus de Insulis *in Planctu Nat. Illic sturgio*, ait *sui corporis nobilitate, individuali sui corporis benedictione, mensis offerebat regalibus*. Qui Vett. dictus sit, non liquet: cum alii *silurum* Ausonii, nonnulli *hiccam* Athenæi, quidam *tursionem* Plinii, aut *lupum*, non pauci *attilum* Padi, Rondeletius tandem *accipenserem*, Romanorum literis nobilitatum, esse contendant. Sed acipenser marinus tantùm & squamis tectus, *sturio* corium habet, squamisque caret: ille rarus admodum fuit, hic frequens est. Nec reliqua omnino quadrant, nisi quòd propiùs ad verum accedere videantur, qui *silurum* Ausonii hunc piscem esse volunt, animal innoxium & à siluro Danubii longè diversum, ita enim is *in Mosella*,

His tamen hæc nostræ mitis balæna Mosellæ
Exitio procul est, magnoq; honor additus amni.

Et talis omnino *Sturio*, inter pisces maximè innocens, cui rostrum porrectum, os parvum: seu potiùs oris loco exiguum foramen, quo udum sugit, omniumque interim amnicorum piscium maximus. Nomen non tam depravatum ex voce *Thursio*, quâ, cùm propriè longum segmentum piscis salsi ab una parte crassius denotetur, ex eo piscis genus, rostrum habentis marinis caniculis simillimi, fabricavit Plinius: quàm ex Gottico vocabulo *Stur*, uti hodie vocari ajunt. V. Salmasium *ad Solin. pag.* 1314. & *seqq.* & plura de hoc pisce apud Bruyerinum Champerium *de Re Cibaria lib.* 20. *c.* 22. Vossium *de Idol. l.* 4. *c.* 10. & 29. Alios.

Sturnus, Hebr. *Zarzir*, inter aves Lege Dei Israelitis olim vetitas, recensetur Majemonidi *lib. de Cibis vetitis*, eò quòd corvi species sit; unde Proverbium hinc natum legas *in Bava Kama fol.* 92 *b Non frustra corvum adit sturnus, cùm sit ejusdem speciei*. Verùm, cur sturnum corvi esse speciem potiùs quam cornicem, aut picam, aut graculum & monedulam, velint Hebræi, cum hæ ad corvi naturam propiùs accedant, meritò miratur Bochartus, quem vide *Hieroz. Parte post. l. II. c.* 33 Est autem *Sturnus* inter migratorias aves, propriumque ejus generi, *catervatim volare & quodam pilæ orbe circumagi, omnibus in medium agmen tendentibus*. Plinius *l.* 10. *c.* 24 quod ad coturnices perperam transtulit Solinus *cap.* 11. Eadem avis inter eas, quæ humanum sermonem sonare discunt, numeratur eidem Plinio *l. cit. cap.* 42. *Habebant & Cæsares juvenes* sturnum, *item luscinias, Græco atque Latino sermone dociles: præterea meditantes in diem, & assiduè nova loquentes longiore etiam contextu*. Unde Papinius *in Sylvis*,

— Plangat Phœbeius ales
Auditasque memor penitùs dimittere voces
Sturnus —

Plura apud Vossium *de Idol. l.* 3. *capp.* 89. & 93.

Stugardia, V. *Stugardia*.

Stylus, Gr. Γλυφεῖον; Ausonio *cælum*, item *caltes*, ab eadem origine nonnullis dicitur. Et habemus *caltis* vocem in vet. lapide apud Aldum *Orthogr.* & Gruterum *Inscr. p.* 329. *Nam neque hic atramentum, vel papyrus, aut membrana ulla adhuc; sed malleolo & calte literatus silex*. Ferreum autem fuit instrumentum, quo antiquissimi literas saxis & lateribus insculpserunt. Unde vetus Hiobi Interpres *c.* 19. *v.* 24. *Quis mihi det, ut exarentur in libro Stylo ferreo aut plumbi lamina vel calte sculpantur in silice!* Mansitque ejus usus, etiam cùm in ceratis tabellis scribi cœptum; Sed modò ex ære, modò ex osse, modò ex alia materia confici consuevit, uti diximus suprà voce *Graphium*. Mucronem enim & aciem Graphii uno nomine *Stylus* complectebatur. Quintilianus *l.* 1. *c.* 1. *Cùm verò jam ductus sequi cœperit, non inutile erit eas* (literas videl.) *tabellæ quam optimè insculpi, ut per illos velut sulcos ducatur Stylus*. Althelmus *Heptastich. in ænigm.* cui tit. *de Elementis*, de *Stylo* sic scribit,

Mosis-

Nascimur ex ferro, rursus ferro moribunda,
Nec non & volucris penna volitantis ad æthram.

Prudentius in *Passione Cassiani*,

Inde alii stimulos & acumina ferrea vibrant,
Qua parte aratis cera sulcis scribitur ;
Et quà secti apices abolentur, & æquoris hirti
Rursus nitescens innovatur area.
Hinc foditur Christi confessor, & inde secatur,
Pars viscus intrat molle, pars scindit cutem.

V. quoque Symposium *Ænigm.* 1. ubi figuram ejus exactè expressit, acumen ei in imo latitudinem in summo tribuens. Quemadmodum & Althelmus, *ferrum* utrobique appellat, & *ferri stimulum* non ineleganter; quia mucrone scribebant, planitie scriptum abradebant. Columella *de Horto l.* 10.

Nomine non Grajo, ceu litera proxima primæ
Pangitur in cera docti mucrone Magistri,
Sic & humo pingui ferratæ cuspidis ictu
Deprimitur, folio viridis, pede candida Beta.

Hinc Hieronymus *ad Domnion. Stultus ego, qui me putaverim hoc absque Philosophis scire non posse, qui meliorem Styli partem eam legerim, quæ deleret, quàm quæ scriberet.* Quia itaque Vett. inferiori parte *Styli*, quæ acuta erat, in scribendo utebantur: superiore verò, quæ obtusa erat, in cera prius scripta inducebant ac delebant, inde factum, ut *inducere* pro *obliterare* & *abolere*, reperiatur apud Cic. 1 *ad Atticum*, vel magis emphaticè, *in cera aliquid radere*, apud Hieron. Cùm vero in cera scriptum inducerent, *Stylum* vertebant; hinc apud Cic. iterum *Verrin.* 4. *Stylum vertere*, pro *delere*, adhibetur. Ut de aliis loquendi modis, qui apud Scriptores passim occurrunt, qualesque sunt, *Stylum infigere, Stylo appetere, Stylo depascere* nihil dicam. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis.* Ad *Stylum decretorium*, cum Pater accedere dicitur apud Senecam *de Clem. l.* 1. *c* 14. intelligitur, eum, post aliquam moram, tandem certò statuisse filium abdicare, adeoque ad tabulas exhæredationis conscribendas jamjam se accingere. *Styli Censorii* meminit Cicero *pro Cluent.* unde *Censorium stylum distringere* dicimur, cùm vel scripto vel verbis alquem acriùs castigamus & carpimus: *Censoriam virgulam* dixit Fabius: *Castigatoriam severitatem*, Sidonius Apollinaris *l.* 4 *Epist.* 1 E quibus patet, Metonymicè *stylum* pro ipso scripto non rarò venire. Joh. Laurentius JC. *Notis in Phædrum l.* 3 *Prolog. in versum*,

Librum exarabo tertium Æsopi Stylo.

In *Styli* locum, postquam literæ non incidi ampliùs in saxis, lateribus, metallo, cera: sed pingi cœperunt, in arborum foliis, biblo ac papyro, charta, linteo &c. calami successere, qui optimi juxta Memphum, Nilum vel Gnidum, proveniebant, teste Plinio *l.* 16. *c* 36. Hos denique excepere avium pennæ, quibus hodieque utimur. Sed & penicilli usus apud Sinenses in scribendo est, e leporinis pilis confecti, quem atramento tingunt, uti nos docet Nicolaus Trigaultius *Expedit Sinic. l.* 1. *c.* 14. V. Joh. Gerh. Vossium *de Arte Gramm. l* 1. *c.* 34. 35. 36. Duplicis *Styli*, minusculi majusculique iconem habes, apud Pignorium *loco cit.*

Stylita, seu *Stylites*, quasi *columnaris*, cognom. Simeonis, de quo Lætus, *Simeon Stylita*, inquit, *qui in columna LXXX. annis stetérat, vivus miraculo est, mortuus Antiochenis & Leoni Imperatori materia rixæ*, in *Compendio Hist. Univ. pag.* 145. Floruit autem is A.C. 460. sequutique eum alii quoque, à tam insolito *devotionis* genere, idem cognomen sunt adepti. Columnam ejus describit Macer, *quod habuerit quadratum spatium duorum cubitorum ex utroque latere, in quo circumcirca substructio altitudinem lumborum non excedens, cum perticula & lignea scala*, in *Hierol.* V. Evagrium *l.* 1. *c.* 13. & suprà quoque in *Cionita.*

Symmata, apud Plinium *l.* 13. *c.* 1. *Ratio faciendi* (unguenti) *duplex, succus & corpus. Ille olei generibus ferè constat, hoc odorum: quorum hæc stymmata vocant, illa hedysmata.* Græcè σύμμα est, a verbo σύψαι, quod de unguentis *spissare* significat. Nempe duo sunt quibus unguenti confectio constat, ἡδύσματα & σύμματα, succus & corpus, oleum & odores Succus oleum est, quod & ἥδυσμα, condimentum nempe liquidum, quo veluti condiuntur odores: ipsi vero odores corpus sunt, qui in oleum addantur, ut serventur quasi quadam conditurà. Sic in salgamis condiendis, acetum & muria, h. e. jus vel succus, conditurae vicem obtinent: res verò ipsæ, quæ eò immittuntur servandæ, corporis instar sunt, ut herbæ omne genus, quæ ad hunc usum reponuntur, pyra etiam & mala, cucumeres & alia similia. Dicta autem σύμματα sunt aromata seu odores, quòd in oleum additi corpus facerent & oleum spissarent; quorum qui novissimus indebatur, is potentissimus & unguento utplurimum dabat nomen. Qua de re V. Dalechampium *ad Plinium dicto loco.* & Salmasium inprimis *ad Solinum p.* 466. Aliter sumitur vox, cùm de coriis sermo est: tum enim σύμμα, idem quod βάμμα, *tinctura* & σύψαι *conficere* est. Et quidem σύψα non omnem tincturam, sed eam solùm, notat, quâ simul tingitur & alligatur color, aliter καταγὴ, qua de aliquid diximus suprà, in verbo *Alligari.* Hinc συψικὰ *infectoria* medicamenta, quæ conficiendis coriis inserviunt; στυπτηρία, *alum*, *alumen* &c. de quibus V. eundem Salmasium, ubi suprà *pag* 465. & 1166

Styrax, V. suprà *Storax.*

Styx, adde: Paulo aliter de pœna pejerantium per *Stygem*, Hesiodus, qui annum integrum νήϋτμος, h. e. ἄπνους, sive *Spiritus* atque *anima* expertes, jacuisse tradit *Theog.*

Ὅς κεν τὴν ἐπίορκον ἀπολλείψας ἐπομόσσῃ
Ἀθανάτων, οἳ ἔχουσι κάρη νιφόεντος Ὀλύμπου,
Κεῖται νήϋτμος τετελεσμένον εἰς ἐνιαυτόν.
Quicquis perjurium libens juraverit
Immortalium, qui tenent verticem nivosi Olympi,
Jacet Spiritus expers integrum per annum.

In quæ verba V. Lamb. Barlæum *Comm.* Ad 9000. annos pœnam extendisse Orpheus legitur, apud Servium *Æneid.* 6. Fertur namque ab Orpheo, quod Dii pejerantes, per Stygiam paludem, " novem millibus annorum puniuntur in Tartaro. Quod intel- " ligit Minutius *Octavio*, cùm ait: Ideo apud eos etiam ipse Rex " Jupiter per torrentes ripas & atram voraginem jurat religio- " sè: destinatam sibi cum suis cultoribus pœnam præscius per- " horrescit: nec tormentis aut modus ullus aut terminus, Joh. " Meursius *in Lycophron.* Accessit post annum illum, Dei perjuri, è veterno ejusmodi experrecti, exilium (seu planè excommunicatio) decennale; ut, novem sc. integros annos relegato, decimo demum Immortalium cœtibus iterum jungi liceret, *ibid.* ubi etiam addit, quoties Jupiter mendacii reum esse Deorum quempiam suspicaretur, Iridem accersere consuevisse, ut poculum Aquæ Stygiæ afferret, veluti juramenti materiem. Sed de juramento hoc plura apud Jo. Seldenum *de Synedriis vett. Ebr. l.* 11. *c.* 11. *§.* 3. Nec vero ficto illo Inferorum flumini *Styx* illa, ad Nonacrin Arcadiæ opp. fluens, solùm occasionem præbuisse videtur. Imò contra credibile est, Homerum, eorum, quæ de *Styge*, Acheronte & aliis infernis fluminibus, tradidit, vel præcipuè occasionem cepisse, ex calidis illis fontibus Campaniæ prope Lucrinum & Avernum lacum, ubi & Cimmerii collocantur, qui nec orientem vident nec occidentem Solem. Quod cognoscere est ex *Odyss.* κ ubi Circe, cui domicilium in Circejo, novi Latii monte, sic alloquitur Ulyssem, à se ad Cimmerios iturum: quod unius diei iter facit,

Νῆα μὲν αὐτοῦ κέλσαι ἐπ' Ὠκεανῷ βαθυδίνῃ,
Αὐτὸς δ' εἰς Ἀΐδεω ἰέναι δόμον εὐρώεντα.
Ἔνθα μὲν εἰς Ἀχέροντα Πυριφλεγέθων τε ῥέουσι,
Κωκυτός θ', ὃς δὴ Στυγὸς ὕδατός ἐστιν ἀπορρώξ.

Cimmerios autem hic à Poeta statui, atque ad eos una à Circejo die pervenisse, indicant ejusdem Ulyssis verba, *Odyss.* κ. V. quoque Lycophronem *in Cassandra*, ubi liquidò in Ausonia, *Italiæ* parte & Cimmerios & Acherontem & Pyriphlegethontem & *Stygis* fluvium reponit Sed & Homeri hos Cimmerios, non juxta Bosphorum, sed magnæ Græciæ Avernum, constituunt Strabo *l.* 1. Plin. *Hist. Natur. l* 3. *c.* 5. Maximus Tyrius *Dissert.* 26. & Festus *his verbis*: *Cimmerii dicuntur homines, qui frigoribus occupatas terras incolunt: quales fuerunt inter Bajas & Cumas, in ea regione, in qua convallis satis eminenti jugo circumdata est, quæ neque matutino neque vespertino tempore Sole contegitur.* Sic igitur colligit Vossius, Homero, vel iis, quos is secutus est, fingendi istos Inferorum fluvios occasionem eo præbitam esse, quòd illa Campaniæ pars, ubi Avernus & Bajæ, tot calidos habeat fontes & priscis temporibus gravissimi odoris; quorum à sulfure & ignibus subterraneis causam esse, docet Dio *l.* 48. V. quoque Varronem *de L. L. l.* 4 Festum, Servium *in Æn. l* 3. &c. quorum ultimus hic, Augustum Cæsarem, *dejectis sylvis, quarum densitate Averni lacus ambiebatur, ut exhalans inde per angustias aquæ sulphureæ odor gravissimus, supervolantes aves necaret, ex pestilentibus amœna loca illa reddidisse*, narrat Ab Agrippa id, sed jussu Augusti, factum fuisse, docet Strab *l.* 5. Inde igitur loci in posterum salubritas, quò respiciens Silius ait *lib.* 12.

Illic olim populis dictum Styga, *nomine verso*
Stagna inter celebrem nunc mitia monstrat Avernum.

Ubi videmus, *Stygis* etiam nomen, quam in Arcadia posuimus, Averni in Campania putasse. V. de iis prolixè disserentem Gerhard. Jo. Vossium *de Idol. l.* 2. *c.* 81.

SU.

Sua, homini *natura* sunt, *Vita, corpus, membra, fama, honor, actiones propriæ*; non quidem ad perdendum, sed ad custodiendum. Alia item *sua* facit, *dominio* & *pactis*; ex *Lege* item. At ex sola aptitudine, non oritur verum dominium, ac proinde restitutionis obligatio: quia non id alicui *suum* est, ad quod aptus est. Qua de re V. Hugonem Grotium *de Jure Belli & Pacis l.* 2. *cap.* 17.

Suadus Cruor, apud Statium *Thebaid. lib.* 4. *versu* 454. ubi de sacris Infernalibus,

Inclinat Bacchi latices & munera verni
Lactis, & Actæos imbres, suadumque cruorem
Manibus ——

Glossographo est *acceptus, gratissimus* Lutatio, *qui persuadeat Manibus ad Superos redire. Gratum enim manibus putatum sanguinem, jam inde ab avi Homero notum.* V. Barth. *Anim. Part. I. p.* 1091. & 1092

Ab eodem verbo. *Suasa* & *Insuasa* Latini dicunt, [illegible] seu *intensè* colorata & saturata. quæ [illegible] quoque Græcis. Quo modo eleganter, qui penitus adusti sunt & profundè colorati Sole, [illegible] vocat Strabo *l.* 15. Hinc Festus, *Non desse, ait, qui dicant, omnem colorem, qui fiat inficiendo, suasum vocari, quòd quasi persuadetur in alium ex albo transire.* Quia verò tignum, quod diutino fumo infectum est, vel ea, quæ ex stillicidio fumoso colorata, cum colorem penitus imbiberunt, eoque prorsum imbuta ac veluti insuasa, validè retinent, ideo *insuasum* & *suasum* de hoc fumido colore, κατ' ἐξοχὴν usurpatum est. Salmasius *ad Solinum pag.* 346.

Sualbacum, opp. Germaniæ, mineralium aquarum, acidularumque salubritate, celeberrimum, inditione Ernesti Landgr. Hassiæ lineæ Cassellanæ, de quo V. Auctorem Anonymum *Histor. Orbis Terr. Geogr. cap.* 3. *de Hydrographia, num.* 20. Supra fontes hosce medicos in valle angusta fagum, in rotundum quasi attonsa & fastigiatâ comâ, adeò densam, ut nulli radii Solis penetrare queant, hincque verè sylvæ delitium, memorat Ad. Preyelius *Sina & Europ. c.* 35.

Principes Viri.

Suantiborus I. filius Bogislai, nepos Mistævonis VVandalorum Regis, qui Saxonum fuit terror: Pomeraniæ Dux, à Bela Ungaro, auspiciis Micislai Poloniæ R. victus & ad Christianam religionem perductus, eo digresso in libertatem se iterum vindicavit & eundem Deum cum hostibus colere renuit. Inde gravia inter Polonos (quibus parere recusabat, sed tandem coactus se submisit) & Danos bella. Filios reliquit quatuor, qui omnes Christiana coluere sacra & Ottone Audechsio Episcopo Bambergensi, Cancellario Henrici IV. Imp. (qui ex eo *Pomeranorum Apostolus* dictus & Sanctis annumeratus est) adscito, gentem suam ad eandem adduxere. Cæterùm ex his VVartislaus & Ratiborus citeriorem, *Suantopulcus* ac Bogislaus, ulteriorem sortiti sunt Pomeraniam. Ipse verò *Suantibori* pater Bogislaus, Pomeraniæ Ducum conditor, fratrem habuit natu majorem Udonem, a quo Megapolitani Principes originem suam traxere. Circa initium seculi 12.

Suantiborus II. filius Barnimi Magni, cujus Pater Otto Stettinensem ramum orsus est, Patri A. C. 1368. extincto, post fratres Bogislaum VII. & Casimirum IV successit: per uxorem Annam Hennebergicam, Kœnigsbergam Franconiæ nactus, ex ea reliquit A. C. 1413. Ottonem II. & Casimirum VI in cujus nepote Ottone III. ramus *Stettinensis* desiit A. C. 1464. acreque bellum inter Brandeburgicos, quibus Fridericus III. Imperator feudum contulerat & agnatos reliquos VVolgastenses exortum est. Spenerus *in Familia VVandalica.*

Viri illustres.

Suante Sturius, filius Nicolai, (ex eo nepos Boetii *Sueciæ* Senatoris, qui maritus erat Catharinæ, filiæ Stenonis Sturii Dani) post *Stenonem* I. Sturium, ex altera Sturiorum familia ultimum, Sueciam gubernavit, ab anno C. 1504. usque ad ann. 1512. Calmariam aliaq; Christierno Dan. R. eripuit a. 1510 obiit 1512. Pater ex Iliana Gæddea, Stenonis II. cui ex Christiana Guldenstiernia, natus est

Suante [illegible]atius Com. *de VVesterwyck*, ex Mereta seu Martha Levvenhauptia, numerosæ prolis parens, Nicolai nempe, Erici, Stenonis, Mauritii, Caroli, præter 5. filias. Nunc verò familia penitùs defecit. Spenerus *Theatr. Nobil. Europ. part. III.*

Principes Viri.

Suantopulcus, filius Suantibori præfati, cum fratre Bogislao, in divisione paternæ hæreditatis, ulteriorem sortitus Pomeraniam, à Boleslao Crivousto Polono captus est, ac sine hærede decessit. Idem *in Familia Vandalica.*

Suantopulcus, Legifer Ostrogothiæ, ex Suercheri Sueciæ Reg. nepte, filiam habuit Ingerdim, quæ nupsit Tunoni Sturno Eq. Aur. senioris familiæ *Sturiæ* in Suecia auctori: cujus ultimus fuit Steno I. regni Gubernator. Idem *in Theatr. Part. eâd.*

Suarez de Figueroa, nomen est illustris in Hispania familiæ, in qua celebris fuit *Suarez de Figueroa* Dn. *de Zafra & Feria*, sub Henrico II. Joanne I. & Henrico III. Regibus. Idem M. Ordinis S. Jacobi fuit, & post egregia gesta excessit A. C. 1409. Ei ex conjuge *de Orozco* natus Gomezius *Suarez de Figueroa* successor, non minùs gestis & officio clarus, sororem habuit Catharinam, Inico Lopezio *de Mendoza* March. Santillanæ nuptam. Ab hac filius tertius Laurentius *Suarez de Mendoza* & *Figueroa* appellatus est, & cùm prius Vicecomes *de Torya* fuisset, *Comes Crunna* creari meruit: cujus etiam posteri cum hæreditate ejus, cognomen *Suarezium*, nunquam non Mendozio annexum, servarunt. At Gomezius præfatus, Patris successor, & iterum pater fuit Laurentii atque Petri, à quorum isto derivatur linea Dominorum *de Batras* & *Cuerva*, qui cognomen *Lasso de Vega* gentili suo prætulere: ab illo verò, qui primus elogium *Comitis Feriæ* obtinuit, genitus est Gomezius, pater Laurentii *Suarez de Figueroa* & Garsiæ, à matre cognomen *de Toledo* nacti. Garsiæ successio per fœminam ad Fonsecas March. Orellanæ translata est, cum nomine *de Figueroa*. Laurentius, cujus uxor March. *de Priego* fuit, ex ea genuit Petrum Fernandinum *de Corduba Figueroa*, Catharinæ M. *de Priego* patrem, Gomesium *Suarez de Figueroa*, Ducem primum Feriæ & reliquorum satorem, atque Alfonsum Fern. *de Corduba & Aguilar*, neptis maritum & Marchionum *de Priego* continuatorem: de quibus V. in vocibus *Feria* & *Priego*, plura verò de Familia hac illustri, apud Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilis. Europ.* passim, & *Artis Heraldicæ Parte Speciali.*

Suastus, Græcè Σόαστος, amnis Indiæ, olim *Cophes*, quod vid.

Suatevitus, adde: Corruptum est ex *Sanctus Vitus*, ut diximus in voce *Rugii.*

Reges Moraviæ.

Suatoplucus I. Dubravio, qui *Suatbes* Bonfinio *Decad* 1. *l.* 9. filius Marothi, qui in Moravia regnavit circa an. C. 700. patri successit A. C. 740. sed ab Hungaris, secundo ipsorum adventu, magna Pannoniæ (quæ cum Poloniæ & Austriæ variis ditionibus Patri patuerat) parte exutus, Regni sedem in Moraviam transtulit.

Suatoplucus II. quem alii *Suendocopium*, alii *Suendopolcum* vocant, ultimus Moravorum Rex, magni nominis sui famâ Orbem implevit, eversus tandem ab Arnulfo Imp. circa A. C. 898. V. Georg. Hornium *Orb. Imper. cum Notis* L. Joachimi Felleri *pag.* 124. & 125.

Suatoslaus seu *Stoslaus*, Græcis Scriptoribus *Sphhendisthlabus*, post Olpham seu Helenam, Russorum Semiramidem, genti huic imperavit, domitâ Bulgariâ ad Pontum Euxinum & Thraciam usque Imperio dilatato. Quo mortuo, Russiâ pro numero filiorum divisâ, in tres Ducatus, Kioviensem, Pazinacensem & Novogardiensem, solus tandem fratribus superstes Vladimirus illos iterum unit ann. C. 976. Annæ, Basilio Imp. genitæ, maritus. Idem ubi suprà *pag.* 373.

Sub auro statua, in vet. saxo. STATVAM. SVB. AVRO. CONSTITVI. LOCARIQVE. JVSSERVNT. est statua aurata, quæ aliter *in auro*, item *auro illustris*, *auro superfusa*, in vett. *Inscr.* dicitur, Græcè ἡ χρυσέμβαφος. Cui haud dissimili loquutionis genere *hominem in armis* & *sub armis*, i. armatum, vocabant. Ennius,

Termè sub armis malim vitam cernere.

Virgilius *Æn. l.* 5.

—— *sedet circum castella sub armis.*

Sic Manilio, *Centaurus in arcu* & *sub arcu* &c. Dicebatur autem statua *sub auro decerni*, eadem loquutione, quâ opus aliquod *sub ascia dedicari.* Salmasius *ad Trebellium Pollionem in Tito.*

Subadjuva, in *Breviculo* Historiæ Eutychianistarum, *Superveniente Uranio Subadjuva*; nomen dignitatis est, in dignitate in *Histor. Misc. l.* 17. *Qui* Subadjuvæ *dignitate habebatur insignis.* Adjutor sc. Adjutoris, qui viz. in aliquo officio Magistratus, præcipuo Adjutori aderat, ejusque vices, cum opus erat, agebat. Hinc *Subadjuva Magistri*, in *Chronico* Alexandr. *pag.* 870. ὁ Σουβαδιούβας τοῦ Μαγίστρου; *Subadjuvæ fabricarum diversarum*, in *Not. Imp. Occid. cap.* 29. &c. V. C. du Fresne *in Glossar.* & Salmasium *ad Pollionem in Claudio.*

Subalares Culcitræ, apud Lampridium *in Heliogabalo*, *Nec cubuit in accubitis facilè, nisi iis, quæ pilum leporinum haberent, aut plumas perdicum*, subalares *sæpe* culcitras *mutans*: Casaubono pulvini sunt, quibus undique fulciebantur delicatiores, cum accumberent, ὑπαγκώνια Græcis, uti videre est apud Lucianum *in Somnio* sive *Gallo*. Cujusmodi pulvillos apud Israelitas quoq; in usu fuisse, discimus ex Ezechiele c. 13 v. 18 ubi is væ denuntiat, nomine Domini, Pseudoprophetis, *consuentibus pulvillos pro omnibus axillis brachiorum populi* &c. V. quæ suprà diximus, *de Pulvillis.* Salmasius tamen *in edit.* Med. & Gruterus in Codice Palatino, verba Lampridii sic interpuncta deprehenderunt, *aut plumas perdicum subalares; sæpe culcitras mutans.* In omni sane avium genere plumæ sub alis delicatissimæ videntur, *perdicum* inprimis, quibus eodem fine Othonem Imp usum legimus: etiam à Medicis magni habitis. V. eos *ad l.*

Subanellatus Capillus, apud Arculfum *de Locis sacris*, qualem is Christo tribuit, ut & vetus Auctor apud Suidam, οὖλος est, *crispus*, quem *in annulos positum* vocat Quintilianus. *flexum ingenio suo* Petronius. Inflexio enim ipsa & crispatio capillorum nexiles annulorum orbes imitatur: quos postmodum delicatiores per gradus ponebant & ordine digerebant, ita ut unaquæq; annulorum series stationem quasi suam servaret, & gradatim alveolatimque alia super aliam scanderet: quod *crines in gradus* seu *statione ponere* vocat Ovidius. Alii erant capilli arte in annulos torti &c. V. Salmasium *ad Capitolinum in Pertinace.*

Subarmalis, apud Treb. Pollionem *in Claudio*, *Albam subsericam unam cum purpura Girbitana*: subarmalem *unum cum purpura Maura*, vestis est pomposa & ostensionalis, quòd sub *armum* rejiceretur, nomen id adepta. Postquam enim in præcedd. Valerianus enumeravit vestes ad quotidianum usum, ut sunt tunicæ russæ, & sagochlamydes: ponit dein separatim, quæ ad pompam tantum erant, *albam subsericam* &c. Nam & albatos fuisse milites in die pompæ & triumphi constat. Præterea ex istis vestibus pompicis unam tantum, nec eam annuam dari jubet Princeps, quòd & raro sumantur nec quotidianæ sint hæ

vestes

illæ & frequenti usu non deterantur, ita ut una sufficere posset longo tempori. Sed &, cùm de Severo legimus, apud Spartianum, cum, quum Romam venisset, *Prætorianos cum subarmalibus jussisse sibi inermes occurrere*. Herodianus eadem de re agens, ἐκέλευσε, ait, πάντας ἐξελθεῖν εἰρηνικῷ σχήματι, ὥσπερ εἰώθασι ὑπαντᾷν ἐν ἑορταῖς καὶ προπέμπειν τὸν βασιλέα θριαμβεύοντα, *jussit omnes obviàm sibi prodire in habitu pacis, quo uti solebant festis diebus & cùm Imperatores prosequerentur triumphantes*: statimque eas περιζώματα appellat. Nec Prætorianorum verò solùm, sed & Ducum ac Tribunorum vestis hæc erat. Unde apud Pollionem d. l. sequitur, *Hæc autem omnia idcirco specialiter non quasi Tribuno, sed quasi Duci, detuli*. Idemque Valerianus, apud Vopiscum, in brevi munerum, quæ in Aurelianum conferri voluit, pro rebus gestis, *Subarmalem profundum* (id est, ποδήρη, & infra genua demissum) numerat cum tunicis ducalibus, toga picta, tunica palmata &c. Uti autem in usu quotidiano saguchlamydes supra tunicas russas, sic diebus festis & solennibus, *subarmales* supra albas subsericas, sumebant. Alba igitur subserica tunica erat; *subarmalis*, chlamys vel byrrus, qui in humero fibulà connectebatur brachioque dextro excluso sub armum descendebat. Nam etsi pacificæ essent hæ vestes, ex parte tamen militarem habitum referebant. Purpurâ quoque ornari consuevisse *subarmales hos peplos* (hoc enim substantivum subintelligendum esse Pollio docet, *Imperatorium peplum* hunc habitum vocans) alibi legas. V. Casaubonum *ad Spartianum Severo* & Salmasium *ad Vopiscum l. cit.* Quibus adde C. du Fresne, qui *Subarmalem*, Consulum insuper, aliorumque Magistratuum, habitum ἐπώμιον, quo illi in solennibus Imperatorum processibus & festis diebus uti tenerint, idemque cum *Fascia Consulari*, seu *Clavo*, quem posterior ætas *Lorum* dixerit, fuisse contendit, *de infer. Ævi Numismatis num.* 6. Apud Martian. Capellam *Subarmalis vestis* integre occurrit, *initio lib.* 5. *Subarmalis autem illi Vestis peplo quodam circa humeros involuta Latialiter tegebatur.* Ubi *Latialiter*, laciniis sub armo seu brachio circa humerum convolutâ & subductâ veste antiquo Latinorum ritu, & Gabino non dissimili, exponit Casp. Barthius *ad Papinium Thebaid. l.* 4. *v.* 19.

Subarrhati ritus, memoratur in *Canonibus* passim. Julianus Pontifex *in sec. Decreti parte, Si quis desponsaverit uxorem vel subarraverit.* Innocentius III. *cap.* 14. *de despons. impub. quidam filiam suam circiter XII. annos habentem, cuidam nobili desponsavit, qui subarravit eandem, consensu mutuo accedente* &c. Recentiores Græci ἀῤῥαβωνίζειν id dixerunt; & quia ejusmodi arræ (*subarrare* enim aliud nihil est, quam *arras* sponsalitias dare) in annulis plerumq; consistebant, δακτυλίζειν & ἀῤῥαβωνίζειν. V. Salmasiū *ad Capitolinum in Maximino Jun.* & suprà ubi de *Arris* & *Sponsalibus*.

Subcamerarius, Subcancellarius, Subcapellanus, Subcastellanus, V. suprà *Camerarius, Cancellarius, Capellanus, Castellanus*.

Subcensor, Græcè Ὑποτιμητὴς, nomen officii, quod Mæcenas institui Augusto suadet, apud Dionem *lib.* 52. Postquam n. Cæsares Censoriam potestatem, quamvis nomine abstinentes, sibi quoque sumerent, quia laboriosum & vile visum Principi censum agere, qui vice ejus id facerent, *Subcensores* electi. Marcilius *ad Titum Suet. c.* 6.

Subcenturio, V. *Centurio*.

Subcinericius, Græcè ἐγκρυφίας, in versione Genes. c. 18. v. 6. ubi de iis, quæ hospitibus suis Abrahàm edenda obtulit, panes sunt supra carbonibus, in scrobe quadam in terra facta, tosti, qui inde, quòd dum coquuntur in cineribus latent, ἐγκρυφίαι Græcis, & ἐγκρυφίας, quasi *absconditi* seu *occultatitii* dicti sunt: aliàs ἰπνίται, ab ἰπνός, seu *foco*, in quo coquebantur. Cujusmodi panem ἐσχαρίτην, inter panem & placentam medium, Rhodiis in usu, Pollux, melle condiri consuevisse tantæque fuisse suavitatis, ut eo vescentes vix satiarentur & inter edendum semper esurirent. Lynceus Samius apud Athenæum *l.* 3. tradunt, V. suprà in voce *Panis Focatius*, seu *Subcinericius*. De illis loquens Ambrosius, *ad Genes. textum cit. Græcè ἐγκρυφίαι dicuntur, inquit, hoc est absconditi, eo quòd latere debeat omne mysterium & quasi operiri fidei silentio, ne prophanis temerè divulgetur auribus. Hoc pascitur divina Majestas, hunc epulatur affectum, qui parcus loquendi sit, ne sacra in medium feras.* Quo de silentio in Sacris, diximus suprà in voce *Mysterium*, item *Silentium*.

Subcingulum, apud Honorium Augustodun. *lib.* 1. *c.* 206. idem cum *Succinctorio*, Papiæ aliisque memorato, ab Innocentio III. *Myster. Missæ l.* 1. *c.* 10. 52. inter novem specialia Pontificum ornamenta recensetur. Græcè ὑπόζωμα & ἐπιγονάτιον, Latinis quoque *Rebrachiatorium*, quod vide.

Subconfessio, apud Ughellum in *Acherontinis Archiepisc.* sacellum est subterraneum, seu crypta, quæ sub *Confessione* (uti altare Ædis sacræ vocant ejus ævi Scriptores) extructa est.

Subconsul, in *Inscr.* Brigantii reperta, *Severius Severianus Subcos. Leg.* III. *Ital. F. Gordian.* Proconsul est Josepho Scaligero *Epist* 66.

Subdiaconus, V. ubi de *Diaconis*, & voce *Kalenda* &c.

Subdiale, in *Gloss.* ὑπαίθριον, seu ὕπαιθρον, pars domus, quæ sub divo est, hinc *Subdival* Tertulliano *adv. Judæos Ezechielis IX. & claritas Dei Israel ascendit à Cherubim, quæ fuit super ea in subdival domus.* Nempe *Subdivus* Latinis, idem quod ὕπαιθρος & αἴθριος Græcis, id est, *clarus*, apertus, dilucidus, aliter quoque *dius*. Unde *dium fulgur*, i. matutinum. Ὑπαίθριον πρᾶγμα Græcis ἐμφανὲς *manifestum* &c. Inde ὑπαιθριάζειν τὰς νεφέλας, apud Aristophanem, nubes serenare & *sub dium reducere* est. V. Salmasium *ad Tertullianum de Pallio cap.* 2.

Subdoctor, V. suprà *Baccalaureus*, item *Proscholus*.

Suber, Græcè φελλὸς, *arbor est non minima, glans pessima, rara, cortex tantùm in fructu prævalidus ac renascens, atq; etiam in denos pedes undiq; explanatus*. Plin. *l.* 16. *c.* 8. imo vix aliud quam cortex, unde etiam ex Græco σύφαρ, quod *pellem* & exteriorem cutem notat, Latina vox orta est, & Græci *non infacetè corticis arborem appellarunt*, *Ibid.* Usus ejus varius: *ancoralibus maximè navium, piscantiumq; tragulis, & cadorum obturamentis; præterea in hiberno mulierum calceatu*, *Ibid.* Nempe & viris id apud Græcos Romanosq; factitatum, sed mulieribus præcipuè. Fecerunt autem id mulieres, non valetudinis solùm causâ, sed & ut grandiores viderentur. Hinc de uxore Ischomachi Xenoph. *lib. de tuenda re famil.* Ὑποδήματα δ' ἔχουσαν ὑψηλὰ ὅπως μείζων δοκοίη ἢ ἐπεφύκει, *Calceos autem habentem altos, ut grandior, quàm fuit, appareret.* Et clariùs Clemens Alex. 3. Pædagogi, ex Alexi Comico, τυγχάνει μικρά τις οὖσα, φελλὸς ἐν ταῖς βλαύταισιν ἐγκεκάττυται, *Cùm quæ pusilla est, suber in sandaliis insutum habet.* Porrò, *ubi non nascitur ilex, pro ea subere utuntur, in carpentariis præcipuè fabricis, circa Elin & Lacedæmonem*, Plin. *ibid.* ubi cùm addit *in Italia tota non nasci, aut in Gallia omnino*, refellitur à Dalechampio, cùm Tyrrheniæ, id est, Hetruriæ, familiarissimam & penè propriam esse tradat Theophrastus. De usu ejus in natando, vidimus alibi. Sed & Lithuanos, quoties a Russis vincebantur, tributi loco *subera, vestes, & fasces frondeos*, quibus in balneis, ad eliciendum sudorem, genti uti mos, pendere jussos esse, discimus ex Cromero *l.* 7. &c. Hinc *Subari*, apud Innocentium III. *lib.* 1. *Epist. p.* 19. calceamenti hiberni species, Gall. *Pantoufles*.

Subfodiendi muros artificium, indigitatur Papinio Statio *Theb. l.* 2. *v.* 418.

—— —— ceu septa novis jam mœnia laxet
Fossor, & hostiles inimicent classica turmas.

Quod ita fiebat, ut *subfodientes* muros fulcirent ligneis tignis, aut trabibus erectis, quibus materiam igni opportunam circumgerebant, tum ignem à longè fomentis grassantem ponentes abscedebant. Quo pacto palis illis aut destinis adustis flammâ ruebant moles. Sic cuniculo sub mœnia Cumarum acto, ea tignis subfulsit, tignisque mox exustis propugnacula evertit Narses, apud Agathiam *l.* 1. ubi prolixè operis hujus rationem exponit. V. quoque Guil. Tyrium *Historiæ Palæstinæ l.* 3. *c.* 10. *l.* 11. *c.* 12. *l.* 16. *c.* 5. & suprà in verbo *Minare*.

Subhastare, quid sit, diximus suprà in voce *Auctio*, item *Hasta*. Illud verò non prætermittendum, quòd apud Thraces *nupturæ non parentum arbitrio transeunt ad maritos, sed, quæ præ aliis specie valent, subhastari volunt, & licentia taxationis admissâ, non moribus nubunt, sed præmiis*, apud Solinum c. 10. Imò quòd *vendebatur Deus, ut prodesset emptori, & emptor suppliciter adorabat, quidquid paulò ante viderat subhastatum*, apud Firmicum *de errore Prof. Relig.*

Subintroductæ, in Concilio Rom. sub Zacharia Pontif. *can.* 2. *Ut Presbyteri vel Diaconi* subintroductas *mulieres nullo modo secum audeant habitare, nisi forsitan matrem suam, aut proximitatem generis sui habentes*: dicuntur *Extraneæ l.* 19. *Cod. de Episc. & Cler.* Συνείσακτοι, in Concilio Nicæno I. *can.* 3. de quibus vide passim, qui Concilia expenderunt, Justellum, Binium, alios, ut & suprà in voce *Agapetæ*.

Subinvitatorianus, apud Monachos Cistercienses, qui, *defectu primi Choristæ, in choro intonat*, dictus est, Dominico Macro in voce *Invitatorianus*.

Subis, apud Plinium *l.* 10. *c.* 14. *appellatur avis, quæ aquilarum ova frangit.* Avicula est, non major hirundine, quam σίττην vocat Aristoteles *Historiæ l.* 9. *c.* 1. Σίττη δὲ πολέμιος αἰετῷ πολέμιος ἐστι, ὁ γὰρ σίττη κατάγνυσι τὰ ὠὰ τοῦ αἰετοῦ. Pici speciem esse putant, Bochartus *Hierozoici Parte poster. lib.* V. *c.* 18.

Subjugus Deus, inter Deos Romanorum nuptiales, aliter *Subigus* dictus est. Ejus, ut & Virginensis Deæ, item Premæ, Pertundæ, Veneris ac Priapi simulachrum, in cubiculum Nuptæ novæ inferri solebat. Aur. Augustinus *de Civ. Dei l.* 6. *c.* 9. & *l.* 7. *c.* 24.

Sublatio infantum, à Parentibus olim facta, memoratur Senec. *Consol. ad Marciam c.* 18. *Consulti sunt de nobis Parentes nostri, qui cùm conditionem vitæ nossent, in hanc nos sustulerunt.* Item Terentio *Andriâ Actu* 2. *Sc.* 6.

Nam quod peperisset, jussit tolli.

Celebris fuit ritus: quo infantes, postquam ab Obstetrice mox à partu in terram statuti essent, a Patribus tellure suscipiebantur, vel ab eorum Procuratoribus, quò inter legitimos numerarentur hæredes. *Tollere* enim pro *generare* positum, quia pro mortuis habiti, qui non suscipiebantur, ut *servi*; imò pro *necare*. Fiebat autem *Sublatio* ea ope Levanæ Deæ, Augustin. *de Civ. Dei*

l. 4. c. 2. sed à Patris pendebat voluntate, cui vitæ & mortis potestas in eos, quos pro suis agnoverat, licèt eam amori Uxoris vel Pellicum plerunque submiserit. Itaque ex terra *sublatum* infantem suscipiebat per servum Parens, vel ejus vice Puerpera ipsa, vel soror illius, vel familiaris aliqua, Obstetrices quoque: Unde *Terræ Matres* dictæ. Partum vero non tollebant Patres, si sexus esset sequioris, quippe masculus boni ominis erat: Sexus proin sequioris partum potiùs necari præcipiebant. Uti discimus ex Ovidio *Metamorph. l. 9.*

> *Edita fortè tuo fuerit si fœmina partu,*
> *Invitus mando: pietas ignosce! necetur.*

Contraria Indis Lex, de quibus sic Curtius *lib. 9. Genitos liberos non Parentum arbitrio* tollunt *aluntq́, sed eorum, quibus spectandi infantium habitum cura mandata est*: Lacedæmoniis item. Omnes Judæi *tollebant*. Crotoniatæ nullos. Contra quam tollendi libertatem natæ Leges Papiæ & jus tot liberorum, apud varias gentes. Quos suscipere nolebat Parens, ominis ergo ac metus, more a Diis derivato, expositi fuerunt, &c. V. Thom. Bartholinum *de Puerp. Vet.* & supra, ubi de *Infantibus*, *Levana* Dea &c.

Sublicius Pons, V. suprà *Pons*.

Subligacula, Vett. eadem cum Campestribus, pannus erat, quo verenda velabant Ephebi exercentes, Luperci currentes, Scenici, Athletæ, Popæ, Coci, & alia vilia servitia inter ministrandum, item Cauponum *οἱ ἀποδύτεσθαι*, ut notat Philostratus *Vitâ* Apollonii, & ex eo Casaubonus *ad Augustum Suet. cap. 82.* V. quoque suprà, ubi de *Ficu*.

Sublimes, dicti sunt olim Viri potentes, honoribus & dignitatibus insignes. Quorum meminit Augusti Libertus, Phædrus, *Fabul. l. 1. fab. 28.*

> *Quamvis* Sublimes *debent humiles metuere,*
> *Vindicta docili quia patet solertia*

Hinc *Sublimissimi Judices* dicebantur Præfecti Prætorio, Quæstores, Magistri Officiorum *l. 37. §. pen l. pen, C. de appell.* Et Sedes Prætoria, *Sublimissima, l. 14. C. de Judic.* Laurentius *Notis in Phædrum*. Et *Sublimitas*, apud medii ævi Scriptores, titulus honorarius Regum, V. Nicolaum I. *Epist. 36. 40.* &c. item Episcoporum, V. Ruricium *l. 2. Epist. 11. 40 52.* &c. Græce *Ὕψωμα* est, quâ voce in Latium translatâ, *hypsoma* quoque appellans, utitur Tertullianus *ad Scapulam*.

Sublinere Os, in Prov. de eo propriè dicebatur, qui, simulans se os alicui linere ad decorem, uti mos fuit olim, contrà & secus quàm erat consuetudo, os illi ridiculis picturis deturpabat, ut qui gryllum pingebant. Linebant autem Veteres faciem, vel ad oculorum *ὑπογραφὰς*, vel ad glabritiem & lævigationem, vel ad sollicitandum candorem, vel denique ad nævos faciei occultandos: ut ille apud Martialem libertinus, frontem literatus,

> *Et numerosa linunt stellantem splenia frontem:*
> *Ignoras, quid sit? splenia tolle, leges.*

V. suprà ubi de more *Os oblinendi*. Hinc *Os sublinitum*, apud Symmachum, *l. 1. Epist. 3. Ne ego sum stultus ac nihili, si os sublinitum esse non sentio.* Ubi libri omnes legunt, *sublimatum*, vitiosè, uti docet Salmasius *ad Solinum pag. 168.* Sic *infuliniati*, in *Glossis*, *ἐσβολωμένοι*, fuligine inliti &c.

Sublo, V. infrà *Subulo*.

Sublucare Arbores, Festo est *ramos earum supputare, & veluti lucem subtus facere: conlucare autem succisis arboribus locum implere luce.* Ad quem locum V. Salmasium *ad Solinum pag. 585.* & suprà in voce *Coinquere*, item *Conlucare* & *Interlucare*.

Submersio, adde: Apud medii ævi Scriptores, *Submergium*, passim dicitur, & piratis inflictum legitur. Blasphematoribus item, de quibus Wilh. Armoricanus *Philipp. l. 1.*

> *Sic ut, qui legem fuerit transgressus eandem:*
> *Quinque quater solidos teneatur solvere Christi*
> *Pauperibus, vel flumineas jaciatur in undas* &c.

Submitti, ad venerationem divinam pertinet. Virgilius *Æneid. lib. 2.*

> —— *mugire adytis cortina reclusis,*
> Submissi *petimus terram & vox fertur ad auras.*

Papinius Statius *Thebaid. l. 8. v. 284.*

> —— *oblatas frondes* submissus *adoras* &c.

Quod quo gestu factum, monet *ad l. h.* vetus Glossa, cùm ait, *in genua procidens*. Nempe cùm pedes esset. At qui hæc veneratio peracta ab iis, qui in equo, discimus ex eodem Statio *Achilleidos l. 1. v. 124.*

> *Tunc blandus dextrâ, atq; imos* summissus *in armos.*

Ubi vetus Schol. *Caput*, inquit, *& humeros inclinans in armos usq; equinos*. Nempe venerabundi Numina ita faciebant, à quibus ad Principes ritus transiit. Unde Principem suum à *summisso Oriente* adorandum, dicit Claudianus alicubi. Sic autem adorantes *submittebant*, quæ manibus habebant. Lucanus *lib. 6.* Scævæ verbis,

> —— *pacem gladio si quæris ab isto*
> *Magnus, adorato submittat Cæsare signa.*

De cujus moris vetustate, V. Barthium *Animadvers. ad Statium d. l.* Addam saltem, *Submissionis* genus, Persiæ olim Regibus exhiberi solitum, quod *προσκύνησιν* dictum esse, ait Corn. Nepos in *Conone*, prædictis aliquid in se habuisse humilius. Non enim in horum Principum conspectum, nisi qui humi planè prostrato corpore esset, admittebatur, quod in Oriente passim fuisse receptum, etiam è Sacris discimus. Nomen & occasio a *canibus*, qui veniam alicujus delicti ab heris suis petituri, capite primo, mox toto corpore humi deposito, velut illam subituri, se prosternunt. Indorum hodie Regem salutantes, utraque manu caput pectusque ferire, mox terram percutere, se dignos judicantes, qui illius se *submittant* pedibus, notat Frid. Hildebrandus *ad Cononem Nepotis*. V quoque hic passim, inprimis in voce *Reverentia*, item ubi de *Signis honoris*.

Submonitor, in *Tabulario* Vindocin. apud C. du Fresne, *Per ordinarium Submonitorem in Curiam vocatur*. Gallis *Semonneur*, apparitor est, in jus vocans, de cujusmodi *Submonitorum* officio, prolixè agit Radulfus Henghamus *in Summa magna cap. 5.* [illegible] quidem, in controversiis, quæ inter ipsos *Pares* enascebantur, reum Dominus evocabat vel per *Pares* ipsos seu vassallos, quorum erat judicio interesse: Sic Angliæ Regem Eduardum III. à duobus Paribus Franciæ, Bellovacensi & Noviomensi Episcopis, *submonitum* fuisse, auctor est, qui *Chronicon* Flandricum condidit *c. 33.* Vel per *Milites*, quo modo Eduardus I. Angl. R. & D. Aquitaniæ, *submonitus* est, a Senescallo Petricoricensi & duobus aliis Militibus, A.C. 1293. Idemque jus Barones quoque Franciæ sibi asserere conatos, ut non nisi a Militibus submonerentur, præfatus du Fresne docet, qui etiam Episcopos non nisi a paribus & Prælatos Normanniæ, ab Apparitore quidem Regio, sed Militibus stipato, submoneri consuevisse refert. Alia fuit *Submonitio militaris*, quarum formulas habes apud eundem. Sed Baronum Franciæ non nisi per proprias Principis literas fiebat, cæterorum vero per *Submonitores*, huic rei destinatos, ut idem pluribus ostendit in *Glossar.* & *in Elogio Joannis D. Joinvillæ pag.* [illegible] At vett. Heroum *Submonitores*, Græcè *Μνήμονες*, dicebantur viri moribus & ætate graves, qui juventæ heroicæ impetus prudentibus *monitis* intra honestos limites continebant, qualis Nestori Phœnix, Tybris Æneæ, Epitydes Julo, aliis alii fuere. Sed & *Mnemones* Doriensibus dicebantur, qui *Metatores* Romanis, ut videre est apud Joh. Meursium ad *Lycophronis Cassandram*, V. de *Submonitoribus Heroum* quoque suprà in vocibus *Custos*, *Custos*, *Monitor* &c. Hinc *Submonitoriæ Epistolæ*, quibus Episcopi ad Concilium convocantur, apud Radulfum de Diceto.

Submovere, verbum Lictorum fuit, apud Romanos, qui Magistratui eunti turbam submovebant, viamq; faciebant. Ad quem ritum alludens Plinius de Api bove ait *l. 8 c. 46. Cùm se proripuit in cœtus, incedit submotu, gregeq; puerorum comitatur, carmen ejus honori canentium.* Ubi *submoto incedere*, sicut apud Lactantium *dimoto incedere*. Salmasio, est turbam dimovere, viam sibi facere, quod Galli dicunt *fendre la presse*. Nempe, quasi lictores haberet Apis, ad *submovendam* turbam, cùm in cœtus se proripiebat, populi conferti sponte se dimovebant, religione ac veneratione ducti & venienti viâ decedebant, ut cui religio pro lictore esset. Salmasius *ad Solinum p. 307.*

Subnero, apud Tertullianum *de Pallio cap. 4. impuriorem Physcone, molliorem Sardanapalo Cæsarem designare & quidem Subneronem*: est qui Neronem proxime accederet, ac Neroni similis esset, quasi *par vus Nero*, quo convicio Domitianum hic Scriptor aspergit, qui *Nero sui temporis* dictus est: Ausonius de eodem,

> —— *quem calvum dixit sua* Roma *Neronem.*

Imitatus Ciceronem est, qui *Submarium* appellarat eum, qui crudelitate Marium referret, *l. 10. ad Atticum Epist. 1.* Sic idem Tertullianus *in Apologetico*, eundem Domitianum *portionem Neronis* vocat, quasi pusillum Neronem. Græci *μικρὸν Νέρωνα*, istiusmodi pusillum Neronem dicerent. Ita Philistium Historicum Cicero vocat *pusillum Thucydidem*, Strabo Amaliam ob meretricum greges, *μικρὰν Κόρινθον*. Nempe dicere vult Afer, Domitianum impuritate quidem & mollitie fuisse Nerone inferiorem, Sardanapalo tamen & Physcone his vitiis superiorem. Qualem igitur putamus ipsum fuisse Neronem, si talis extitit, qui ejus erat diminutivum? V. Salmasium *ad locum Tertulliani*.

Subnervandi equos mos, V. infrà ubi de *Suffraginibus*.

Subparus, V. infrà *Supparus*.

Subplantare, Luctatorum verbum, Græcè *ἀγκυρίζειν*, pedibus pedes subvincire notat. Unde Hesychius, *ἀγκυρίζειν*, *χῶσαι τὸ ἐν πάλῃ*. Uti enim *nodum* vocabant & *nexum* Latini, Græci *ἅμμα*, brachiorum circa collum implicationem & strangulationem, sic *ἀγκυρισμὸν* *subplantationem* appellabant, cùm alter alterum pedum implicatione evertere conabatur. Quod utrumq; simul faciebant experti palæstritæ, & uno tempore pedes subvinciebant, ac manibus brachiorumque nodis collum stringebant. *Epigramma* Græcum,

> *Ὁ δὲ ταχὺς τοῖς ποσσὶν ὑπεζέυξας [illegible]*
> *Ὑψόθεν, ἀμπλέξας τῷ χερὶ τὴν φάρυγα.*
> *Ἀλλ' [illegible] ἀγκύλιστος ἀγκυρίσας,*
> *Παύσας, [illegible]*

apud Salmasium *ad Lampridium in Commodo*. Esavum à Jacobo in utero matris jam *subplantatum*, atq; hinc nomen ei inditum habes in Genesi, ad quam historiam V. A. Rivetum, aliosque.

Subpri.

Subprior, apud Ordericum Vitalem *l. 5.* est, qui absentis Prioris in cœtu Monastico vices gerit.

Subpulmentarius, cujus meminit Luithprandus *l. 6. c. 6.* officialis fuit Ecclesiæ Rom. quem pauperibus, quæ vel mensæ Pontificis supererant, vel quæ ad cibum pertinebant, distribuisse, Panvinius existimat: mox eundem cum Paracellario esse addit. V. Car. du Fresne *Glossario* & Dom. Macrum *Hierolexi.o.*

Subregulus, apud Witekindum *de Gestis Saxonum lib. 2.* Princeps est Regali prope potestate, quasi *parvus* Rex, ut videre est suprà in voce *Subnero.* Seu *Half-king*, h. e. *Semirex*, uti apud Anglos Æthelstanum Ducem East-Anglorum, propter summam, quam sub Æthelstano Rege potentiam obtinebat, appellatum fuisse legimus. Similiter Majores-Domus, sub prima Franciæ Regum stirpe, quòd rerum summa penès eos esset, *Subregulorum* nomenclatione fuisse insignitos, docet idem C. du Fresne, de Gundulpho, ex *Vita* S. Arnulfi Metensis *cap. 4.* de Ebroino, ex Ursino, qui S. Leodegarii *Vitam* condidit, *cap. 8.* de Waratone, ex Frigebodo in *Vita* S. Audoëni. Sic Carolum Martellum compellat Gregorius III. *Epist. 5. & 6. Dominum excellentissimum filium Carolum Subregulum.* Etiam in *vett.* quibusdam *Chartis* Offæ Regis A. C. 786. Eadvvi item, & Athelstani, Proceres nonnulli hoc titulo ornantur, qui idem videntur cum iis, quos *Vice Reges* hodie appellamus, vel saltem potioris fuisse dignitatis, quam Comites. Plura V. apud Joh. Seldenum *de Titulis Honorar. p. 603.* ut & suprà, in voce *Regulus.*

Subricium, seu *Subricula*, in Gloss. [illegible], operimentum capitis est muliebre, quod sub *rica* gestabatur. *Tufa* enim, ex Græco τύφα, inter alia velum etiam capitis muliebre significat, & ricam & mitram & galerum. Salmasius *ad Lampridium in Alexandro*, & *Vopiscum in Aureliano.*

Subruncinator, in *Indigitamentis* Flaminis Cerealis, inter Divos Agricolas, post Occatorem & Sarritorem positus, eoque ordine, cùm sacra Cereri & Telluri Flamen faciebat, invocatus, dicebatur Romanis, quem runcationi vel *subruncationi* præesse credebant. *Subruncinare* enim idem, quod *subruncare*, ut *intricinare* & *intricare.* A' *subrunco* porrò, *limites subruncivi* Agrimensoribus dicti sunt, qui octonos pedes patebant, per quos aditus præbebatur vicinis, ad subruncandos agros: Alii *limitares* & *intercisivos* vocabant. Salmasius *ad Solinum p. 728.*

Subscribendarius, in *Not.* Imperii, unus omnibus per Orientem Comitibus & Ducibus rei militaris tribuitur, de cujus munere V. conjecturas Jac. Gothofredi *ad l. 1. Cod. Theod. t. de Erogat. milit. annonæ*, ut & suprà in voce *Regestum.* At *Subscripti*, apud Ecclesiasticæ Rei Scriptores, Baptismi sunt candidati, quòd qui Baptismum postulabant, *scripto* nomen edere tenerentur, uti videre est suprà in voce *Competentes*, atque insuper ex *prologo Catecheseon* Cyrilli.

Subsellia, sedilia erant, in Comitio, in quibus ii Judices, qui Magistratum Curulem non gerebant, considebant causasque cognoscebant: quemadmodum contrà tribunal, suggestus editior, locus erat, in quo Sella curulis, jurisdictionis insigne, constituta erat. Considebant autem in *subselliis* Tribuni Pl. Quæstores, Triumviri, Ædiles Pl. & qui cum Curulibus Magistratibus judicabant, Centumviri: Quinetiam iis qui causas agebant, sive defenderent, sive accusarent, V. Aldum Manutium *de Quæsitis per Epistolam lib. 2. Epist. 4.* Cognoscebant verò solùm, non autem judicabant hi Judices, Sigon. *de Judiciis lib. 1. cap. 7.* &c. Sed nec firma hæc subsellia erant, sed ad tempus extruebantur, quoties iis opus esset, à tribunalium & *subselliorum* mancipibus, qui pecuniam à litigantibus postea repetebant. Donec id sublatum à Nerone, qui ex Ærario gratuita primus dedit, apud Suet. *c. 17.* In Theatro *Subsellia*, per cuneos erant distincta, & alternatim viis, per ambitū & in descensu, separata: erantq; *cunei* spatia, in quibus subsellia componebantur; viæ verò per ambitum *cardines* dicebantur, quòd multis versuris cuneos intersecarent, uti videre est apud Tertullianum *de Spectaculis.* At in Circo, recti ac perpetui Sedilium ordines, per longitudinem porticus, quàm longa fuit, erant dispositi, quos proin *limites* vocat Tertullianus, *lineas* Ovidius: fortè ut minus spatii perderetur. V. Salmasium *ad Solinum pag. 918. & seqq.* nec non ubi de *Theatro*, & suprà in voce *Circus*, item *Fori*, *Porticus Tristega*, *Spectacula* &c. Cœterùm *subsellium* propriè ἕδρα στοιχηδὸν, πολλὰς ἔχον κυλίνδρους Pausaniæ: unde Casaubonus *Subsellium*, in Theatris, sedem sive ligneam sive lapideam κύκλῳ θεάτρου, in orbem extensam, definit, *ad Aug.* Suetonii *cap. 43.* ubi *de Ordinibus Subselliorum Theatralium* plura. V. & infrà *Synthronum.*

Subserica Vestis, apud Lampridium *in Alexandro Sev. Vestes sericas ipse raras habuit: holosericas nunquam induit*, subsericam *nunquam donavit*: propriè dicta est, cujus stamen sericum, trama de lino erat, atque adeò quæ subtextum habebat sericum. Aliàs enim etiam *subserica* erant, quarum trama serica, stamen lineum, quæque proin *tramoserica* dicebantur. Et quidem primus *sericam*, id est, *holosericam* vestem, apud Romanos, Heliogabalus adhibuit, uti Spartianus docet, cùm antea *subsericæ* tantum in usu essent, quas tamen etiam *sericas* appellarunt. Unde apud Auctores Heliogabalo priores *sericarum vestium* nomine non nisi *subsericæ* intelligendæ sunt, ut cùm Quintilianus meminit sericæ togæ, quam viri gestabant. Post Heliogabalum verò, qui holosericæ vestis usum, hactenus mulieribus solùm frequentatum, ad fortiorem sexum primus transtulit, passim *serica* pro *holosericis* occurrunt. Sic *serica texta*, *serica scutulata* & *serica variis coloris* in *Cod.* Theod. holoserica sunt &c. uti docet pluribus Salmasius *ad Vopiscum in Aureliano* & *Tertull. de Pallio cap. 5.* Mansere autem Principibus sericæ vestes, nec ad privatorum usum transierunt, quibus *subsericæ* solùm concessæ, uti constat ex Vopisco *d. l.* & *titulo* Codicis. Unde inter munera, quæ Claudio Gallienus, apud Pollionem, misisse legitur, habemus, *Albam* subsericam, *paragaudem, triluminem unam*; ubi tunica intelligitur stamine serico subtexta; cujusmodi tunicas vel purpura, vel paragaude, ornare moris fuit, uti apud eundem Salmasium *ad l.* videre est.

Subsicivum, in re Agrimensoria, dictum est, quod in agro sterile atque ingratum esset; ac proin non assignabatur, vel propter maciem soli, etiamsi in mediis centuriis interveniret, vel quòd centuriæ modum non expleret, si in extremis assignationis finibus incideret: quæ duo *subsicivorum* genera, indigitantur Flacco. Et quidem *relicta* & *soluta* dicebantur illa loca, item *in soluto* & *absoluto* remansisse, quæ aut in saxosis & sterilibus locis erant, aut in paludibus, ubi nulla posset exerceri cultura, ut suprà diximus: pingues namque tantùm agros, aut illos, in quibus cultura exerceri poterat, assignatione dividi consuevisse, etiam Virgilianus ille Pastor docet *Ecl. 1.*

Impius hæc tam culta novalia miles habebit.

At *vacuæ centuriæ*, diversæ à *Subsicivis*; Subsicivum enim minus quàm centuria est, Centuriæ autem vacuæ vel vacantes dictæ sunt, integer modus, qui sub assignationem non cecidit, sed privatis fortè concessus est. Quam in rem V. Salmasium *ad Solinum pag. 682.*

Substerni, de coloribus dicitur, cùm alii aliis superimponuntur: sic apud Vett. anchusa coloribus pretiosis, ut conchyliis & purpuris ac cocco, hodieq; *garantia* & *guastum*, coccineis & purpureis, *substerni* solent, ut colorem alligent, qua de re V. suprà in voce *Alligari.* At *substratum*, Græcè τὸ ὑπόστρωμα, de gemmis, apud Plinium, ubi de Sardonyche gemma: *Arabicæ excellunt candore circuli prope lucido atq; non gracili, neq; in recessu gemmæ, aut in dejectu renidentes, sed in ipsis umbonibus nitente, præterea* substrato *nigerrimo colore. & hoc in Indicis cereum aut corneum invenitur.* Ubi *substratum*, mox *radicem* idem vocat. Nempe Indicæ sardonyches *substratum* corneum vel cereum, superficies rubra, adeoque hæc verè sardonyx erat. At in Arabicis nihil rubri supereminebat, *substratum* solùm nigrum erat; quod in Indica sardonyche aliqando quidem etiam visebatur, sed *ungue* semper, h. e. superficie, rubente cum alba zona, adeò ut arcum cœlestem plerumq; imitaretur. V. Salmasium *ad Solinum p. 563.* *Substratorium* verò, apud Ecclesiæ Rom. Scriptores, *mappa Altaris est, cui Corporale insternitur*. C. du Fresne *in Glossar.* Sed & Durandus sic vocat tapeta, quæ pedibus, præcipuè Episcoporum, substernuntur, *Ration. lib. 1 c. 3. num. 23.* V. suprà in voce *Palla*, & de *Substratione*, tertio Pœnitentiæ gradu, suprà, in *Prostrati.*

Substillum, apud Tertullianum *de Pallio cap. 2. Substillum & denuo sudum*: tempus est inter serenum & pluvium intermedium, cùm minutim rorat, priusquam pluvia incipiat, aut postquam desiit. Græcis κατὰ σταγόνα ῥεῖν. Unde *substillum* σταγονισμὸν & ψεκασμὸν Glossæ interpretantur. V. Salmasium *ad l.*

Subtaneum, in *Chron. MS.* Nonantul. apud du Fresne, tunicæ species, hodieque *Soutane* Gallis, an quòd *Sultanorum* olim fuerit propria?

Subtegmen, seu mel. *Subtemen*, in tela, Veteribus idem erat cum *trama*, quam κρόκην Græci dixere. Postmodum pro stamine sumi cœpit. Jul. Capitolinus *in Pertinace*, *Vestis subtegmine serico, filis aureis insignior*: ubi *fila* pro subtemine ponuntur. *Subtemen* verò pro stamine, Græcis μίτος, unde hujusmodi vestes aureis filis & serico subtemine contextas, χρυσόμιτα appellavere. Aureo namq; stamine texi non posse vestes, notat Servius *ad illud Virgilii*,

Et picturatas auri subtegmine *vestes.*

Sic *fila* pro *subtemine*, ponuntur in *Cod. de vestibus holov. & aur. l. 4.* Itaque *Subtemen* Latinæ linguæ antiqui auctores tramam appellaverunt, quòd *subiret* stamini & intra illud curreret; at recentiores pro stamine ipso usurparunt, quòd quasi *subtexeretur* tramæ, hinc in *d. l. stamina subtexi* dicuntur. Qua de re V. Salmasium *ad Jul. Capitolinum loco cit.* & plura suprà in voce *Stamen.* Translatè vocem usurpat Statius *Thebaid. lib. 12 v. 774.* ubi crudum illud corium, quod *pectorale* Veteribus fuisse, dicit Varro, quodque loricæ suberat, & corpus tegebat intra illam, *Subtemen durum* vocat.

Subtelares, calcei sunt, appellati Latinis, qui calces plantarum infimè tegebant, uti sandalia & soleæ, quæ nil nisi πέλμα seu κάττυμα habebant, quod ad pedem habenis quibusdam religabatur circa digitos primores. A' voce *subtel*, quæ Prisciano infimam pedis partem notat: unde *subtelaris* vel *subtalaris*, quòd *subtel* duntaxat tegeret. Infimæ ætatis Scriptores corruptè *subtelares, subtulares, sotulares* atque etiam *sotulares* scribunt, hodieq; Gallis

Gallis ab hac origine *Soulier* calceum signat. Salmasius *ad Pallium Tertulliani c. 5.*

Subterraneæ Cryptæ, V. suprà in vocibus, *Crypta, Favissa* &c.

Subtile, apud Ecclesiæ Rom. Scriptores vestis Subdiaconorum est, quæ & *Stricta tunica* appellatur. Durandus *Ration. l. 3 c. 10. Tunica, quæ alibi* Subtile, *in lege verò ποδήρης.* Canonicis Regularibus illam tribuit Jo. Buschius, vestem lineam esse dicens, *quam Romani Roketum Romanum, Germani* Subtile, *Sarracinum, sive Scorlicium appellant, in Chron lib. 1. cap. 23.* Etiam Episcopis, *Missa* ab Illyrico edita, in qua hæc oratio *ad Subtile*, cùm sc. Episcopus sacra facturus illud induit, habetur: *Inclina me, Domine, vestimento salutis & circunda me loricâ fortitudinis*, uti videre est apud C. du Fresne *in Glossario*, in hac voce, ut & in *Superpellicium*.

Subtrahere, in *Regula* S. Benedicti *cap. 13. Sexagesimus sextus psalmus dicitur sine antiphona* subtrahendo *modicè, sicut in Dominica, ut omnes occurrant*: est, canere longo pronuntiationis tractu, ut exponit Macer *in Hierolexico*.

Subucula, interior erat Virorum, apud Romanos, tunica, quæ proximè cutem attingebat. Olim enim tunicis saltem duabus usi in Orbe Romano homines, interiori lineâ sive *Subuculâ*, & exteriore, ex lana aliave materia, quæ propriè *Tunicæ* vindicavit nomen, olim quidem sine manicis, *Colobium*: pòst manicata, *Dalmatica*, nuncupata. Cui Togam quidam injiciebant, quidam Lacernam, aut Pænulam. Octav. Ferrarius *de Re Vestiar. part. 1. l. 1. c. 38.* Quando autem primùm tunicæ lineæ interiores in usu apud Vett. esse cœperint, haud facile dictu est. Nam apud Romanos non nisi sero id factum, inde colligas, quòd nulla fere mentio linearum, apud Antiquissimos; quiq; Interulam & Tunicam distinxere, hoc solum posuerunt discrimen, quòd altera interior induceretur, altera superaria esset, additum ut que, alteram lineam, laneam fuisse alteram. Nec Plinius, cùm de lino agit, ullum lineæ vestis usum agnovisse videtur, præcipue in viris: Scribit enim ex Varrone, in Serranorum familia gentilitium fuisse, fœminas lineâ veste non uti. Plautus etiam non semel mulieribus linea vestimenta adscribit, Viris nunquam: uti nec Martialis, qui omne vestimentorum genus tetigit, quidquam de linteis habet; & Horatius *Subuculam* tritam tunicæ pexæ opponit, quod in linea veste esse non potest, *l. 1. Epist. 1.*

> *Si curatus inæquali Tonsore capillos*
> *Occurri, rides: si fortè* Subucula *pexæ*
> *Trita subest tunicæ.*

Ut de balneis nil dicam, quorum usus præcipuus erat, ut sordes depellerentur, quæ, cùm laneis vestibus etiam interioribus uterentur antiquitus, contrahebantur facilè. Ex Suetonio tamen colligi videtur, *Subuculas* fuisse lineas, qui scribit, Augustum hyeme, *quaternis cum pingui Toga tunicis, ac Subucula thorace laneo muniri solitum.* Nam si lineæ Tunicæ fuerunt, quid opus erat *Subuculæ* thoracem laneum dicere? Sed Beroaldi lectio potior Eruditis, quæ habet, *Subucula & thorace laneo.* Non nisi serò igitur lini usus in *Subucula*, quo tempore lineæ Tunicæ promiscuè usurpari cœperunt nec minima pars luxus addita iis purpurâ atque auro. Ut enim Tunicis laneis & subsericis, ita propriè linteis Interulis aureæ fasciæ limbique ac segmenta addebantur, quas *Paragandas* dixere, ut nos Magnus Casaubonus docuit, sive ea vox Parthorum fuit, sive Syrorum: V. quoque Salmasium *ad Histor. Aug. Scriptores*, *Lampridium* inprimis, ubi sic de Alexandro, *Boni linteaminis appetitor fuit, & quidem puri* (i. sine auro ac purpura) *dicens, si lintei ideirco sunt, ut nihil asperum habeant, quid opus est purpura?* &c. Orta verò *Subuculæ* & *Indusii* nomina sunt, cùm binas Tunicas Romani gestare cœperunt; ut sic ab interiore tunica superior distingueretur: dictaq; *Subucula* est, interior Viri, *Indusium*, interior Mulieris tunica: quemadmodum superior in Viris *Tunica*, in fœminis *Stola* appellata est. V. iterum Ferrarium *Part. ead. l. 3. cap. 3.* Quomodo à Supparo *Subucula* distinguenda sit, V. Eund. *ibid. c. 20.* Græci *ὑπενδύτην subuculam* dixere, uti tunicam *ἐπενδύτην, superariam* hinc quoque Latini, docente Salmasio *ad Pallium Tertull. cap. 5.* ubi sub pallio Græci generis omnes cum tunicam, tum interulam, indutos habuisse, haud minus quàm Romanos, sub toga; solos Cynicos tunicam non gestisse, sed interulam tantùm, addit. Idem *Lineas* eas absolutè dictas esse, docet *ad Histor. Aug. Scriptores*, V. suprà in hac voce.

Subventio, Festum in Gallia, in memoriam reditus S. Martini Episc. ad suam diœcesim, institutum, aliter *Exceptio*, ut habet ex Odone Cluniac. Dominic. Macer *in Hierolexico*. C. verò du Fresne sic nonnullis appellari ait Festum relationis corporis hujus Sancti, apud Turones, quod Monachi propter Danorum incursus occultaverant, neque id *Exceptionem* dictum esse, & prætereà 4 Idus Mai celebrari consuevisse, addit, in *Glossario*.

Subverbustus, apud Tertullianum *de Pallio, c. 4. Enimverò jam dudum conferiæ intentionis episcynio dispersa, quantum denotatui passi vitas offers? libertinos in equestribus,* subverbustos *in liberalibus, dedititios in ingenuis — vestitu, lanu, lanista secum vestimentur*; Dominico Macro reus est, qui post verberum mulctam stigmatizabatur signo dedecoris & infamiæ *in Hierolexico*. Nempè ex sententia illorum, quibus *verbustus* est, quasi *verberibus ustus*. Sed *verbustus*, unde vox illa, propriè à *μαστιγίας* est seu verbero, uti docet Salmasius *ad locum*.

Subvicecomes, apud Anglos JC. est Officialis aut Deputatus Vicecomitis, de quo munere V. Spelmannum *in Vicecomes*: Sic *Subvicarius*, in vett. *Chartis* apud Beslium *in Comitibus Pictav.* est, qui *Vicarii* absentis locum tenet; *Ypovicarius*, in alia *Charta*, apud eundem.

Subula, quasi *suibula*, à *suendo*, Sutoris instrumentum, de quo Martialis *lib. 3. Epigr. 16.* ubi in Cerdonem, qui, nescio quo casu amplas divitias adeptus, eò insaniæ devenerat, ut Gladiatoria munera Populo daret, sic invehitur:

> *Das Gladiatores, Sutorum Regule, Cerdo,*
> *Quodq; tibi tribuit* Subula, *Sica rapit*, &c.

Eâ servorum perforari aures vetustissimus mos fuit, in Sacris quoque memoratus. Sulpit. Severus *l. 1. c. 31. Hebræus puer pecunia emptus sex annis serviet; post hæc liber erit, sponte autem permanens in servitute auris forabitur.* Quod inter Edicta Dei ad Mosen fuit, & apparet ex Exodi *cap. 21.* ubi, si Servo Dominus uxorem dederat, finito sexennio manumittebatur quidem, sed uxor ejus, & ex ea nati liberi Heri erant: quorum amore si captus à domino discedere nollet, afferebat eum dominus Diis, id est, Judicibus: eiq; ad postem applicato, *Subula* autem perforabat, ut ei perpetuò serviret. Eandem Legem repetitam habemus Deuteron. *cap. 15. vers. 15.* Unde apud Psalmographum CHRISTUS, ad se ritum hunc applicare dignatus, *Aures*, inquit, *perforasti mihi.* Illum autem, ad libertatis studium ingenerandum, Deum præcepisse, Cajetani conjectura est, ut, si non servitutem, saltem ignominiam horrerent. Theodoretus hoc sortis argumento perpetuam sub domino obedientiam significari putavit. Hinc lux Petronio, apud quem *pertusæ aures* Arabibus tribuuntur, scilicet quia servi apud Romanos erant. Ideò & Pœni *cum annulatis auribus*, eandem ob causam, inducuntur, apud Plautum *Pœnulo Actu 5. Scen. 2.* Barbari quoque malè audiebant, apud Romanos, quippe qui eos ob servitutis signa aversabantur. Lucillius,

> *Nequam est, aurum aures cujus vehementiùs ambit.*

Hanc itaque Servitutis notam, libertate postea donati, licèt omnem adhiberent operam, non tamen ita occultare poterant, quin ex fissuris fenestrisq; aurium illa appareret, uti loqui amat Juvenalis *Sat. 1 versu 104.*

> ——— ——— ——— *Quamvis*
> *Natus ad Euphratem, molles quod in aure fenestræ*
> *Arguerint, licèt ipse negem.*

In quæ verba vetus Scholiastes, *Arguit homines, qui cùm propter libidinem libertatem meruissent, & in Libertinorum corpus & urbes relati essent, pertusis auribus signa Libertinorum celare non potrant.* V. Caspar. Bartholinum *de Inauribus Vett. c. 7.* Ad ejus imitationem, veru vel ferrum longius ac præacutum, ad supplicia adhibitum, *subula* quoque & *subla*, dictum est recentioris ævi Scriptoribus. Unde Nicephorus CPolitanus scribit, Justinianum Rhinotmetum aliquot ex primoribus Chersonensium ξυλίνοις σούβλαις immissos ad ignem torruisse. Quo loco Theophanes habet, εἰς σούβλας ξυλίνας, *in subulas ligneas*: quod Moschopulus σουβλίζειν vocat. Etiam voce hac Græcobarbara Græcorum *Synaxaria* utuntur, cùm *subulis* Martyrum carnes dilaniatas scribunt passim. Inter arma vero quoque *Subulas*, quibus sc. loricarum defectus scrutarentur, recenset Guil. Brito *Philipp. lib. 11.*

> *Hic sudibus, telis hic dimicat, ille bipenni,*
> *Hic verubus, cultris alter* subularibus *arctas*
> *Scrutatur thorace vias, galeæq; fenestras.*
> *Quà ferro queat immisso terebrare cerebrum.*

Cujusmodi forte fuerunt σουβλία illa, de quibus Leo *in Tacticis c. 5. §. 4.* &c. V. quoque infrà in voce *Subulo*.

Subulci, apud Judæos, vilissimi. Unde est, quòd acolastum, ut ad extremas incitas sciatur fuisse redactus, Christus ad pascendos porcos rus amandatum fuisse, narrat Lucæ *c. 15. v. 15.* Nec ratio obscura est, cum suillæ esus Lege olim fuerit prohibitus, ut notum. Sed & Ægyptii hoc hominum genus usque eo contemnebant, ut tanquam profanos homines à Templorum aditu arcerent, neque, etiam ex fæce plebis, quisquam esset, qui cum illorum familiis ullam conjugii societatem inire vellet, teste Herodoto *l. 2. c. 47.* Atque, utut Eumæum subulcum Poeta summus tam multis commendaverit, *Subulcos* tamen in Græcia non fuisse meliore loco, suadet, quòd nusquam eos Theocritus inducit cum opilionibus aut bubulcis colloquentes. Quin, ut Donatus observat, tria sunt tantùm Pastorum genera, quæ in Bucolicis dignitatem habent, bubulci, opiliones & omnium minimi *αἰπόλοι, caprarii.* Unde & in Virgilio altum de subulcis silentium. Et *Ecl. 10.*

> *Venit & upilio, tardi venere bubulci,*

rectè observat vir doctus, à Servio perperam legi *subulci*. Quod docet *tardi* epithetum, bubulcis apprimè congruum, sed subul-

cis

tis non item, quibus per porcorum celeritatem tardis esse non licet. Et Theocriti versus *Idyl. 1. vers. 80.*

Ἤλθ' ἐν τοὶ βῶται, τοὶ ποιμένες, ᾡπόλοι ἦλθον,

quem Poëta hic imitatur. Sam. Bochartus *Hierozoici Parte prior. lib. II. cap. 56.* Interim e *subulco* miles, e milite Imperator, factus est Justinus I. quem vide.

Subula, apud Plinium *l. 11. cap. 37. Sparsit hac in ramos ut cervorum; aliis simplicia tribuit, ut in eodem genere subulonibus ex argumento dictis.* Græce est *σπαθίνης* vel *πασσαλίας*, cervus viz. secundo anno cornua edens simplicia ac recta, molliaque eadem & lanugine vestita, Gall. *brocard*: nam *broca* iis sunt veruta. Nempe *subula* etiam instrumentum fossorium est, & acutum, quo terra eruitur, & lapides primo rudimento punguntur, priusquam poliantur, ὄρυξ Græcis, *oppopa* quoque Latinis: unde *subulis impoliti lapides*, apud Auctores *de Limitibus*. Hinc itaque, cornua illa recta & simplicia in cervis bimulis, *subulas* & *ferula*: Latini, Gr. *σπαθίνας* & *πασσάλους*, Galli hodie *daguas*, uti in capreis *brocas*, vocarunt. Verùm, quia cornua hæc recta quidem, interim non acuta sunt, suspicatur Salmasius apud Plinium, potiùs voce hac feram indigitari, quæ Græcis ὄρυξ hinc dicta, unico cornu suo non male referre illius, quod diximus, ferramenti formam namque illud & simplex, & rectum, atque insuper acutum est. Quam in rem V. eum *ad Solinum p. 222. & seqq.* nec non suprà in voce *Oryx.*

Subvolaminia, apud Isidorum, ubi de cameris, quid sint, V. infrà in voce *Volutiles Columna*.

Suburana Tribus, inter Urbanas prima recensetur, à Varrone *de L.L. l. 4.* sic dicta, quòd *sub muro* terreo Carinarum esset, vel quod fuerit *sub* antiqua *Urbe*. Apud Sext. Pompejum vero, *Suburam* a pago *Succusano* Verrius appellatam ait, probatq; eorum auctoritate, qui ajunt, ita appellatam & regionem Urbis & Tribum, a stativo præsidio, quod solitum sit *succurrere* Esquilis, infestantibus eam partem Urbis Gabinis, indicioque esse, quòd adhuc ea Tribus per C. literam & non per B. scribatur. Complectebatur autem hac Cælium montem, & circum adjacentia loca. V. quoque Dionysium *l. 4.* Livium *l. 1.* Plinium, Alios. Paulus Manutius *Scholiis in 8. lib. Epist. Cicer. ad Famil.* existimat, de ea Ciceronem locutum fuisse *Orat. 2. Agrar.* ubi tamen in vulgatis legatur *Ogritulana*, in libris autem quinq; antiquis, *Abusurana*. pro quo ipse legendum putat *Suburana*. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. l. 6. c. 15.*

Suburbanum, V. suprà *Proastium*.

Suburbicaria Regio, V. infrà *Urbicaria*.

Suburra, adde: *Regionem urbis frequentissimam*, appellat Vetus Schol. Juvenalis, *ad Satyr. 11. versu 50.* Sed constat, viam, non autem regionem fuisse, celebrem habitatione Cæsaris, apud Suetonium *c. 46.* nisi forte ante Urbem ab Augusto in regiones XIV. distributam, quælibet via nomen *Regionis* obtinuit, ut colligere est ex Varrone *lib. 4. de L.L.* ubi Regioni secundæ eam attribuit, & Festo *lib. 7.* ubi Regionem is vocat: Si enim Regioni attributa, ergo non ipsa fuit Regio, Dempsterus *in Rosin.* Sub muro Carinarum collocat Varro *loco cit.* in ipsa verò Urbe, Juvenalis *Sat. 10. v. 155.*

—— —— —— Nisi Pœno milite portas
Frangimus & media vexillum pono Suburra.

Sed, si Tonsores ibi meritorias suas tabernas habuerunt, ut constat ex Martiali *lib. 2. Epigr. 17.*

Tonstrix Suburæ faucibus sedet primis,
Cruenta pendent quà flagella tortorum:

extra pomœrium *Suburram* fuisse necesse est. Servus enim publicus sive tortor in urbe habitandi veniam non habebat. Ibidem venales suas merces exponi solitas fuisse, putà, ficus, olivas, poma, idem docet *lib. 7. Epigr. 30.* & *lib. 12. Epigr. 18.* ubi, quòd clamoribus præconum & aliorum, res venales ac promercales clamitantium, perpetuo streperet, *clamosam* eam vocat. *Summœnium* quoq; locum dictum esse, patet ex eodem, *Epigr. 35. lib. 1.* ubi meretricum in Summœnio meminit: Unde *Summœnianæ uxores* dictæ, ut & *Suburanæ*. Ideò verò *Summœnium*, quòd sub antiquis *mœnibus*, via vocata est. V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosinum, ubi de secunda Regione.* In eadem via Stellam habitasse, prædictus Martialis indigitat *l. 12. Epigr. 3.*

Vel si malueris, primâ gradiere Subura:
Atria sunt illic Consulis alta mei.

In quæ verba Scholiastes. *Ad Consulem*, inquit, *Stellam, in prima Subura, h. e. aditu Suburæ habitantem. Incipiebat à Foro Romano; desinebat ad initium via Prænestinæ.*

Succa, in Concilio Palentino an. 1322. *can. 6.* lineæ vestis species, Episcopis & Prælatis usitata, apud C. du Fresne *Glossar.*

Succabar, seu *Succubar*, opp. Mauritaniæ Cæsar. unde *Succabaritana purpura*, apud Pollionem *in Claudio*, uti quidem legi posse ait Salmasius. Nam quòd alii *Succubitanam* legunt, à *Succubone* Bætecaniæ opp. quod *Succubitanum Municipium* quoque dictum occurrit, ideo minus placet quòd hoc in mediterraneo est, purpuræ autem baphia non alibi, quam in locis ad mare sitis, sunt instituta. V. eum *Not. ad l.*

Succedere, vox Circi. Uti enim de primo ostio missis dicebatur, *occupavit & vicit*; sic de secundo, *successit & vicit*. Nam secundo ostio missus planè *succedebat* ei, qui primo ostio exierat & proximè eum sequebatur. Silius *l. 16.*

Proximus a primo distans, quantum aquore currus
Occupat ipse loci, tantum sed proximus ibat
Astur Panchates ——

Unde in vet. *Inscr. successit & vicit*, verba accipienda sunt, tanquam si dixisset, *secundo ostio missus est & vicit.* Et in Tabula agitatorum Circensium, verba hæc, *Occupavit & vicit: successit & vicit: eripuit & vicit*, de primo, secundo, tertio ostio missis sunt exponenda. V. suprà in verbo *Occupare*, item ubi de Circi *Ostiis*.

Succentor, Præcentor, & Concentor, Musicorum in Ecclesia Rom. genera, inter quos *Præcentor vocem præmittit in cantu; Succentor canendo subsequenter respondet; Concentor vero consonat*, Durandus *Ration. lib. 2. cap. 2. num. 1.* Joh. de Janua *Succentor est, qui post Præcentorem seu principalem Cantorem subsequenter canendo respondet, vel qui facit officium principaliter in Choro sinistro.* Ejus munus seu dignitas *Succentoria* dicitur. V. de illa C. du Fresne *Glossar.* & Macros Fratres *in Hierolexico*, quorum hi aliquibus solùm Ecclesiis Cathedralibus eam vindicant, & Messanæ alibiq; in Sicilia *Succiantro* voce Gallicâ appellari, addunt.

Successorem dare, apud Spartianum *in Hadriano. Cui* (Titiano) *cùm successorem dare non posset, quia non petebat, id egit, ut peteret*: phrasis est illis temporibus adhibita, ut verbi invidiam mollirent, pro *summovere*, *exauctorare*, Græcè *ἐκβάλλειν*. Sic idem paulo post, *Septitio Claro & Suetonio Tranquillo successores dedit.* Capitolinus *in Pio*, *Successorem viventi bono Judici nulli dedit.* Lampridius *in Alexandro Sev. Si unquam alicui præsentium successorem dedit, semper illud addidit, Gratias tibi agit Resp. &c.* Idem est *mittere successorem*, *διάδοχον πέμπειν*, apud Herodianum. Simili ratione, *accipere successorem* dicebantur, qui dignitate privabantur. Plin. *Epist. l. 9. collega Certi consulatum, successorem Certus accepit.* Unde jure notat ejusdem Spartiani, ubi suprà, pleonasmum, Casaubonus, cùm de Catilio Severo Præfecto Urbis ait, *Qua re proditâ, successore accepto, dignitate privatus est*, V. eum *ad l.*

Succidanea, hostia dicebatur olim, teste Festo, *qua secundo loco cædebatur, quasi succideretur, dicta. Quidam à succedendo, non à succidendo, dictam putant.* Cùm nempe primis hostiis litatum non erat, aliæ post easdem ductæ cædebantur, quæ quasi prioribus jam cæsis, luendi piaculi gratiâ subdebantur, & *succedebant*. Et quidem, *Si per marem litare non possent, succidanea dabatur fœmina; si autem per fœminam non litassent, succidanea adhiberi non poterat.* Meminit earum vetus Senatusconsultum, quòd in Regia hastæ Martiæ movissent, M. Antonio A. Postumio Coss. factum: Quod C. Julius. L. F. Pontifex. nuntiavit. in. Sacrario. "in. Regia. hastas. Martias. movisse. de. ea. re. ita. censuerunt." uti. M. Antonius. Consul. hostiis. majoribus. Jovi. &. Marti." &. cæteris. Diis. quibus. videretur. placandis. uti. procurasset." satis. habendum. censuerunt. si. quid. Succidaneis. opus. esset." Robigus. a. cederet. Alius codex habet, *Roblus a cederet*: Dicebantur autem *Robi* boves a colore rufo, quem Græci *ξανθὸν* appellant. Sic & in antiqua inscr. *Robius vitulus* occurrit, *ut Prætor cui hæc regio sorti obvenerit, litaturum se sciat, aliusq; quis Magistratus, Volcanalibus 10. Kal. Sept. omnibus annis vitulo Robio & Verre.* V. A. Gellium *lib. 4. cap. 6. cum Notis* Anton. Thysii JC. *Præcidaneæ* contrà hostiæ dicebantur, quæ ante sacrificia solennia pridie cædebantur: quemadmodum *porca præcidanea*, piaculi gratiâ, ante fruges novas captas immolari Cereri consuevit. V. suprà.

Succidi, apud Plinium *l. 16. c. 12. postea tota arbor* succiditur & *medulla ejus uritur*: de arbore dicitur, cum cæditur funditus & evertitur. Sic idem de oleastro Megarensi, in Foro, cui viri fortes affixerant arma, quæ cortice ambiente ætas longa occultaverat, *l. eod. c. 39. Fuitq;, ait, arbor illa fatalis ex oraculo urbis præmonita oratoris, cùm arbor arma peperisset. quod succisa accidit, ocreis galeisq; intus repertis.* Quæ de arbore loquens Theophrastus habet, *ἐκκόπτειν*. At *collucari* dicuntur arbores, cùm rami superflui luminiq; officientes reciduntur. Quæ proin duo male Festo confunduntur, & Plinio *l. 17. c. ult.* ubi, *Idem*, inquit, *Cato arbores religiosas lucosq;* succidi *permisit, sacrificio priùs facto.* Locus enim, quem is designat, sic habet, *lucum collucare Romano more si oportet, porco piaculo facito.* Nempe incædui prorsus luci erant, nec ramum aut frondem inde decidere, nisi facto sacrificio, quo facinus istud expiarent, licuit. Ut totus verò lucus aut integra aliqua arbor exscinderetur, nullo piaculo poterat fieri satis, quo tantum, ut rebantur, scelus purgaretur; nisi eo casu, quando arbores fulguritæ erant, tum enim non solum, sacrificio priùs facto, interlucare, sed etiam penitùs exscindere eas, erat permissum. De cujusmodi arboribus videtur intelligenda vetus *Inscr. Earumq; arborũ adolefactarum & coinquendarum, & in eo luco alia sint reposita*, V. Salmasium *ad Solinum p. 585.* & suprà in voce *Coinquere*.

Succincturium, V. suprà *Subcingulum*.

Succinum, à *succo* compacto dictum, Græcis *ἤλεκτρον*; Persis *Carabe*, ut & Saracenis, Arabibus *Ambra*; priscis Germanis *Glessum*, seu vitreum; Prutenis *Gentarn*, cum nigrum est, *Carbo* &c. Andreæ Aurifabro gluten, viscum, bitumen, aut tale quid, sudor certè terræ est, qui in mare per venas & meatus effusus, mollis adhuc & liquidus, obvia quæque amplectitur, retinet,

tinet, includit: fluctu verò lambente in altum provolutus, maris vertigine ac salsugine, temporisque diuturnitate, lapidescit, & sic concretus, vel piscatu (de quo infra in voce *Sudeni*) extrahitur, vel in littora eius scaturigini opposita adversis ventis ejicitur. Et quidem, quamvis dicatur per multa inveniri littora, conveniunt tamen Auctores maxime in Insulas Septentrionales, Prussiam præcipue, quæ vera *Succini mater* merito cluet: cujus proin Principes vel unius anni decursu triginta millia marcarum argentearum, vento & mari propitiis, ex hac piscatione confecisse leguntur. Hinc Plinius *l. 37. c. 3. Affertur*, inquit, *à Germanis in Pannoniam maximè provinciam. Inde Veneti primùm — rei famam fecere — id accipientes circa mare Adriaticum. Pado verò adnexa fabula evidente causa* &c. quod ab Equite quodam Romano misso ad id comparandum a Juliano, curante gladiatorium munus Neronis Principis, qui proin hæc commercia & litora peragraverit, exploratum esse addit. Color varius est, nigrum aliquando mari ejicitur, vel terra, cum per alluvionem collibus arenosis impactum est, effoditur. Album, idque nobilissimum, diutiùs agitatum & procellis Oceani excoctum est: hinc gradus dehiscentes ad nigredinem. sc. color mellis cocti, auri & croci, unde Græcis suum *chryselectrum*: cinericei coloris est impurius. Nec idem sapor omnibus, nigrum est insipidum; album dulce, quod secundùm gradus remittit. Odor quidem myrrhæ genuinus ipsi, sed diverso gradu; liquidius rarum inventu (quod quidam cum Anime Orientali Lusitanorum confundunt) asperrimè fœtet. Dutitici summam tenet nigrum, secundum locum sibi album vindicat, iterum ex gradibus deficiens. Concinnantur hinc globuli, annuli, cochlearia, pyxides & imagunculæ quævis, utpote materia torno, pro diversitate colorum, valde obsequenti. Segmenta & ramenta suffitui inserviunt: Etiam oleo addita, flagrant dilucidiùs diutiusque, quàm lini medulla. Iisdem manubria cultorum ornantur; globuli perforati torques efficiunt, & intuentium oculis gratos, & febrentium utiles. Idem Plinius ubi suprà, *Hactenus transpadanarum agrestibus fœminis, monilium vice succina gestantibus, maximè decoris gratia, sed & medicinæ.* Indidem armillas confici consuevisse, ex Juvenali discimus *Sat. 9.* ubi *succina grandia*, vetus Interpres *dextrocheria* exponit. Sed & in munere Neronis antea indigitato, *retia arcendis feris podium præcingentia succinis nodata, arma verò & tibitinam* (h. e. sandapilas & lectos, quibus mortui gladiatorum efferebantur) *totumq; unius diei apparatum, è succino fuisse*, ex Plinio iterum discimus. Tanta copia tum invectum est ab Equite prædicto, qui maximum inter alia pondus attulit, XIII. librarum: è quo Solinum XIII. millia facientem, adfingentemque de suo, *donum Germaniæ Regis fuisse*, meritò perstringit Salmasius. Porrò, a succino Pictores, rerum oblinendarum gnari, speciem glutinis mutuantur tenuissimi ad splendorem. Ut de usu ejus, oleiq; inde confecti, Medico, qui multiplex est, nihil addam. Spectaculo inprimis sunt pellucido & pretioso huic carceri inclusa: Licet enim Gedani spectare succinum, in quo rana & lacertus sepulti, jucunda oculorum admiratione; imò concavum quid in medio apparet, cum aqua fluida, quæ juxta Lunæ phases augetur & minuitur. Certum namque, animalcula, & quæ præterea clauduntur succino, adeò perfectè servare situm membrorum, colorisque splendorem, ut modò incidisse videantur, modò cum naturalibus certare, imò superare possint, nullo sui detrimento, utiquè naturalia, sed in syllabum rerum immortalium relata, supra omnem ætatem, quæ tamen omnia alia consumit &c. Quam in rem V. plura apud Plinium *d. l.* Auctorem Anonymum *Sinæ & Europæ c. 31.* Salmasium *ad Solinum passim*, & suprà ubi de *Ambaro*, ac *Electro*. Quia verò *Succinum* gummi pinus arboris, vel populi, Veteribus creditum est, hinc eodem cum illo nomine variæ gummium species appellatæ leguntur: inter quas Βερνίκην Græcos recentiores appellasse electrum, diximus in voce *Beronice*. Inde *succini crines*, pro *succinei*, quos in Poppæa sua carmine quodam laudaverat Nero. Plinius, *Domitius Nero in cæteris vitæ suæ portentis, capillos quoq; conjugis suæ Poppææ in hoc nomen adoptaverat, quodam etiam carmine succinos appellando.* Sic ἠλέκτινοι δακτύλιοι, apud Artemidorum, *succini annuli*, qui ex succino. Et *succina gemma* Martiali,

Repsit in obstantem succina gemma feram:

qui Poëta *succina trita*, inter odoramenta præstantissima, passim quoque commendat, *l. 3. Epigramm. 65. v. 5. lib. 11. Epigram. 8. versu 6.* &c.

Succoth-Benoth, 2. Reg. c. 17. v. 30. nomen idoli est, quod, è populis ex Assyria in Judæam à Salmanassare translatis, Babylonii coluerunt. Talmudicis, qui illud exponunt *gallinam cum pullis suis*, in *Sanhedrin c. 7. fol. 63. b* Bochartus vero, סכות בנות ad verbum significare ait, *filiarum*, vel *puellarum tabernacula*. Itaque cùm Babylonii leguntur fecisse *Succoth-benoth*, eos struxisse intelligit sacellum Dearum, quæ בנות *benoth*, i. *Puellæ*, dicebantur: uti Græcos Proserpinam κόρην, i. *puellam*, appellasse, notum. Sic Amos *cap. 5. v. 26.* סכות מלככם *tabernaculum Regis vestri*, i. idoli vestri sacellum. V. eum *Hierozoici Parte poster. l. I. c. 16.* Gerh. Joh. Vossius & Jo. Selderus Mylittam seu Venerem Assyriam hoc nomine intelligentes, *puellas* corollis redimitas, ad Templum ejus, hospites opperiri solitas, & post Deam solenni formulâ invocatam, injectamque fœminæ, quæ maximè arrideret, sinui quantulamcunque pecuniam, in proximum *tabernaculum*, abduci consuevisse, neque ulli earum à Fano recedere licuisse, nisi his ritibus idolo initiata fuisset, referunt, *de Orig. Idolol. l. 2. c. 22.* & *de Diis Syris Synt. cap. 7.*

Succubo, adde: Hinc *Succubitana purpura*, cujus meminit Pollio *in Claudio*. Salmasius tamen mallet *Succabaritana*, ut vidimus supra in *Succabar*.

Succus, in arboribus Nympharum olim sanguis, uti ipsæ, animæ velut arborum, habebantur. Servius *ad Æn. 3. Hamadryades cum arboribus & nascuntur & pereunt. Unde plerumq; cæsâ arbore sanguis emanat.* Unde apud Ovidium *Metamorph. l. 8.* ubi quercus annosissima cæditur, legimus,

Cujus ut in trunco fecit manus impia vulnus,
Haud aliter fluxit discusso e rite sanguis,
Quam solet ante aras, ingens ubi victima taurus
Concidit, abrupta cruor è cervice profundi.

V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Papinium Statium Sylvar. l. 1. Carm. 3.* & *Thebaid. l. 6. v. 95.* ac 113. de *Succo* verò *tinctorio*, suprà ubi de *Cocco, Conchyliis, Purpura*: & plura hanc in rem, apud Salmasium *ad Solinum* passim, inprimis *p. 1282. & seqq.*

Suçu, pomi species, in Sinensi Imperio, prov. inprimis Xantonia, frequens. Exsiccatum ad modum ficuum in Europa, asservatur pro quacunque anni tempestate, perque totum Imperium a Mercatoribus distrahitur. Nostratibus aliquanto majus, rotundâ fere figurâ, puniceum aut rubicundum: intra pulpam carnis ossicula habet, seu acinos planos ac rotundos, ad terruncii fere molem, omnia duro occlusa cortice, veluti ex ligno essent. Non sunt autem in meditullio pomi, sed intra pulpam, ad superficiem cohærentia, non jacentia plana, sed verticaliter erecta, numero quidem incerta, subinde decem, subinde quinq; pauciora plurave, pro pomi magnitudine, quod subinde quoq; exos est. Cœterum caro tota rubescit, & cum pomum maturum est, ut sorba, mollescit, estq; suavissimi saporis. Siccatum quasi crustam mellis aut sacchari emittit. mali aurei corticem sacchario conditum credas. Sunt etiam quædam cortice viridi, quæ matura etiam non mollescunt, sed, veluti nostra, cultello aut dentibus minuuntur decorticanturq; in reliquis à puniceis illis non diversa. Proprius autem hic Sinarum fructus est, & nascitur in mediocri arbore, quæ vix ulla cultura indiget. Auctor Anon. *Sinæ & Eur cap. 36.*

Suculæ, propriè sunt *parvæ sues*, quo nomine cur astrum *Hyades* dictum, indigitarint Romani, rationem dat Salmasius, *Notum*, inquiens, *quàm rudes fuerint prisci Romani in plerisq; nominibus è Græco detorquendis, vel uno exemplo id patebit: ὕαδες sunt parvæ ὕες, ut & συάδες, parvæ σύες. Hesychius — Sidus in fronte Tauri, cujus occasu pluviæ significantur, ὑάδας iidem dixerunt ἀπὸ τοῦ ὕειν* (i. a pluendo) *Latini Suculas eadem nominavere, quasi parvas sues*. V. eum *ad Solinum pag. 954.*

Suda, apud medii ævi Scriptores, pro *sudatura*, vel *sudato*, à *sudando*, Salmasius *Not. ad Spartiani Pescennium Nigrum*. Item pro *sudato*, quod *sudibus* sc. conclusum est, fossâ seu valló potiùs, vel sudibus, quibus vallum ipsum & castra muniebantur, Ammianus, *l. 51 Vallo sudibus fossaq; firmato.* Latini enim hujus ætatis *sudem*, pro *sepe* dixerunt. Unde & Græcis citerioris ævi σοῦδα interdum fossam, interdum vallum & sudes munientes fossam, denotat, ut videre est apud Scylitzen *p. 660.* Leonem *in Tacticis* passim, Alios. In *Chron. Alexandr. p. 906.* σοῦδα occurrit, quod Latini inferiores etiam *Palatum* seu *Palitium* à *Vallatum* appellavere. Hincque fortè Σοῦδα vocatum est Orontis fluvii ostium, apud Annam Comnenam *Alexiad. p. 365.* ubi editio Hœscheliana habet ῥύδη, quasi *profundioris fossæ* speciem prætulerit, V. ad eam *Notas* C. du Fresne, & plura de voce hac, apud Salmasium *ad Spartianum in Hadriano*, nec non suprà, ubi de *Sepe murali*.

Sudaniæ, si Arabibus fides, Romæ est avis ex ære confixa, arbori æreæ insidens, quæ, cum olivæ maturuerunt, omnes *sudanias* sibilo suo evocat. Illæ autem statim advolant undecunq; locorum, singulæ cum tribus olivis, unde Romani oleum exprimunt, quantum satis est in totum annum. *Sturni speciem avium* hoc τίλισμα esse, ait Assaphius *in Mirabilibus*. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. l. VI. c. 14.*

Sudarium, linteum operimentum, apud Antiquos, capitis hominis demortui; memoratur Joh. c. 19. v. 44. ubi de Lazaro a CHRISTO resuscitato, *Tum qui fuerat mortuus, prodiit pedes & manus vinctus fasciis, vultus autem ejus* Sudario *erat obvinctus.* Et Joh. c. 20. v. 7. ubi de CHRISTO ipso, *Et* Sudarium, *quod fuerat super caput ejus, non cum linteis positum, sed seorsim involutum in unum locum.* E quibus locis patet, licèt *Sudarium* non omne fuerit tegmen capitis mortuorum, tegmen tamen hoc *Sudarium* dictum esse. Nam Pauli viventis *Sudarium* memorat Lucas, Actor *cap. 19. v. 12.* atque ideirco Proclus *Orat. 19.* quæ Pauli encomium continet, ait *Pauli Epistolas fuisse salutis retia, linguam, Crucifixi tubam; plagas, universi orbis medelam, Sudaria, falces morborum.* Similiter apud Lucam c. 19. v. 20. servus piger & incuriùs, refert Domino suo minam, *quam ait se habuisse in*

Sudar

Sudaris repositam. Suetonius quoque in *Nerone*, ait eum *pileo tecto, tegm circa collum Sudario prodiisse*, ut alia omittam. Interim velum, quo hominis demortui caput obnubebatur, *Sudarium* appellatum esse, e *locis* supradictis apparet: Quò ipsum Neronis *Sudarium* aptè omnino referas, quo obtectum eum Româ prodiisse, scribit Suetonius; ut qui se haberet pro conclamato, adeoque tegmen mortuale assumpserit, ut quidam volunt: Aliis potiùs ut in fuga lateret, illud tum ab eo adhibitum, censentibus. Quidquid autem ejus sit, ex *cap* 20. Johann. prædicto certum est, *Sudarium* a lindone, corpus totum contegente ac obvolvente, secernendum esse. Seorsim enim ibi linteamina exhibita, & seorsim *Sudarium*, quod fuerat supra caput, fuisse positum, legimus. De quo cùm Pontificii Scriptores multa scribant, M. Attilo Serrano *in Syllab. Reliq.* in Basilicâ Lateranensi, Quibusdam Taurini; aliis Vesontione apud Sequanos hodieq; adservari, contendentibus: nihil addam, nisi acquiescere nos posse, in verbis laudatis; ultra quæ Spiritus S. a suis Amanuensibus nihil consignari de hoc capitis demortui, quod nec SERVATOR noster dedignatus est, operimento, voluit. Chiffletius pro linteo alteram tantum cadaveris partem, à capite ad pedes usque, contegente & superinducto toti antico corpori, sed tæniis ad collum religato, sumit, apud Anselm. Solerium *de Pileo cap.* 17. ubi multa de hoc capitis involucro disputat, Iconem simul tum Lazari, tum CHRISTI, demortuorum & sepulchrali hoc tegmine opertorū, exhibens. Verùm priorem sententiam fulcit Salmasius, docens fuisse *breve aliquod textum, quo sudorem vultus extergebant, complectendo capiti aptum. Mediæ Comœdiæ Poëtis* κρώβυλος, ut ... *An ergo similiter sudarium à sudore? — Mæris tamen Atticista in Lexico negat, apud Hermippum, veteris Comœdiæ Poëtam, σουδάριον reperiri, eo sensu quo Σουδάριον vulgò tum in Græcia sumebatur.* V. eum *ad Solinum p.*1211. Cùm vero in triclinio discumbebant, habebant illud circa collum ligatum, uti *ad Neronem Suetonii cap.* 51. adnotat Casaubonus, ubi illum habitum discumbentium fuisse docet. Sed &, uti in Circo quosdam favoris signum orariis; sic *sudarii jactatione* alios, dedisse legimus. Utque in Ecclesiis Christianorum Diaconus Lectorem orario monebat, quando vel ad fideles vel ad catechumenos flectenda esset oratio; Sic in Judæorum Synagogis legem è pulpito recitanti aderat aliquis, qui *sudarium* motitando populo signum dabat, ut *Amen* diceret. Apud eosdem *jactato sudario*, qui in Prætorii foribus stabat, ubi de rei, qui ad supplicium educebatur, innocentia constitisset, executionem impediebat sententiæ latæ, uti videre est apud Cl. Suicerum voce Ὠράριον, & Auctores illi laudatos, uti suprà passim: De *Sudario* vero, veste Sacerdotali in Ecclesia Rom. quæ aliàs *Mappula*, Amalarium *Eccles. Offic. l.* 2. *c.* 24. iterumq; Suicerum voce Ἀήρ, & supra *Aër*.

Sudatorium, Senecæ *in Epistolis* memoratum, Græcis πυριατήριον sive ..., Lycophroni *λουτρῶν θερμὰ* ..., *calida balnei cavea*, dictum est, quod intrabant à laboribus vacantes & otiosi, uti Agamemnon a bello Trojano reversus, aut à morbo se recolligentes, uti legimus apud Artemidorum. Et quidem Homerus *Od.* λ. in mensa canit necatum Agamemnonem, quem alii non pauci sequuntur; Lycophroni verò in *Sudatorio* seu Balneo necatus est, cui Æschylus quoque & Seneca suffragantur. Hoc itaque, ab itinere laboribusq; fessus, dum ingreditur Agamemnon, & Clytemnestra ei, officii specie, injicit exomidem, nullas manicas sed unicum foramen, qua collum exereretur, habentem, manibus ita constrictis ut resistere non posset, ab Ægysto obtruncatus est. V. Meursium *ad loc.* & plura de hac Balnearum parte, suprà passim, ubi de *Balneis*, *Cellis balneatoriis*, *Hypocausto*.

Sudatum, Suidæ Σούδατον V. suprà *Suda*, item *Charax* & *Fossatum*.

Sudeni, adde: Sed priorem sententiam fulcit Georg. Agricola, ubi de succini piscatione, *Sudini*, ait, *Insulares, ad Brussiam, in viginta & plures divisi pagos, noverunt — reticulis, tanquam pisces, extrahere, libero usu, quamdiu libertas constitit; sed, sub imperium redacti Germanorum, inviti compelluntur ad opus, quod à majoribus ultimis in seros descendit nepotes. Flantibus Favonio aut Coro, insurgit mare procellosum, tum Sudini agminatim, sive de die, sive de nocte convolant, ubi litus à vento aut procellis vapulat. Viris in promtu sunt retia de pertica furcata extensa, & à mulierculis annona, cum supellectile. Sic præstolantur, donec ventus desinat, & in æstuantes nudi procurrunt aquas revocantes, succinumq; ex fundo protrahunt, ab ingruentibus undis propulsum: ... herba pulegio simili, velut cognata. Sed advigilandum, ut præda referatur ante refluxum Oceani, qui tardiusculos haurit. Excutiuntur tum retia, muliercula mundans cum sobole, rejectamenis separatis, quidquid fuerit relatum. Tum frigida ... maritum fovet uxor ad focum, & in lectulum componit, ut iterandæ excursioni suffi ... ad ultimam piscationum — Est & alia ratio piscandi succinum, cùm juxta litus fossas ducunt ... & quadratas, quarum fundum stipitibus acutis fulciunt, altissimè impactis, sed crebèrrimè concussis, ut succinum, si maximè illic lateat, redundet, tanquam è fonte, quod inducto reti per superficiem aquæ conducunt.* apud Auctorem Anonymum *Sinæ & Europæ cap.* 51. Succini autem matrem Prussiam esse Ducalem, suprà vidimus.

Sudes, V. suprà *Suda*. Addo hic saltem, *Sudenam* & *Sudem*, genus quoq; piscis esse, Græcis σφύραιναν & σκόλοπα dictum, à similitudine *sudis*, quæ propriè σκόλοψ Græcis. At in Glossis, est ..., i. φοσσάτον vel ..., *sudatum* medii ævi Latinis, a *sude* dictum, quod pro castris usurpari cœpit, quoniam illa vallo & fossâ circumcingi mos est. Sed & *Sudem* in *LL.* Longobardorum legere est, pro porcorum caula, quod hodieq; vocabulum Galli retinent. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 231. & 1203.

Sudini, V. *Sudeni* suprà.

Sudor Larium, indicium multarum ærumnarum civitati, creditus olim. Statius *Thebaid. l.* 4. *v* 374.

> *Nuntias excubiis vigiles arsisse Platæas,*
> *Nam Tyrios sudasse Lares —*

Lucanus *lib.* 1.

> *—— —— Vestali raptus ab ara*
> *Ignis, & ostendens confectas flamma Latinas*
> *Scinditur in partes, geminoq; cacumine surgit,*
> *Indigetes flevisse Deos, urbisq; laborem*
> *Testatos* sudore *Lares* &c.

Aliarum item statuarum. Florus *lib.* 2. *Cùm humore continuò Cumanus Apollo sudaret. Hic favendis Asiæ suæ Numinis timor erat.* Silius Ital. *lib.* 1.

> *Tunc Magico volitant cantu per inania manes*
> *Exciti, vultusq; in marmore sudat Elysæ.*

Sic simulachrum Averni sudasse legitur, apud Junium Philargyrum in *Georgic. Virgilii l* 2. & in prodigiis mortem Cæsaris consecutis *Georgic l.* 1.

> *— Mæstum illacrimat templis ebur, æraq; sudant* &c.

Plura V. apud Plutarchum & Obsequentem, quorum illum rationibus compingendis laborantem V. in *Coriolano*

Sudore uno devincere, apud Capitolinum *in Maximinis*, *Maximinus XVI. lixas uno sudore devicit*; locutio è media est palæstra elegans & τεχνική, & significat, πρὸ ἀνιδρῶν, priusquam defatigaretur. Symmachus eadem de re, *Tunc Maximinus*, ait, *sedecim lixas tanta felicitate prostravit, ut vincendo singulos nullam sibi requiem intercapedine temporum daret.* Aliàs ita Athletæ pugnabant, ut aliquantulum respirarent, quo facto πάλιν ... τοῖς αὐτοῖς ἀγωνίσμασι, *rursus inibant eadem certamina.* Philo περὶ μεθ. Unde idem *alibi* Ægyptios comparans Athletis ait, Ἀναπνεύσαντες δὲ ἡμέραις ἐπ' ὀλίγον, ὥσπερ ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἀθληταί, *Cùm verò paulum respirassent ab ultione, quemadmodum in certaminibus Athletæ.* Cùm vero rigidiùs certamen iniretur, Ἀναπνεῦσαι καὶ συλλέξαι δύναμιν εἰς ἑτέρου ἀγῶνος ἀρχήν, *respirare & colligere vires ad instaurandam pugnam*, ut idem loquitur, περὶ ... non licebat. Quod sponte suâ apud Capitolinum Maximinus fecit, ut robur suum Severo redderet probatum &c. V. suprà ubi de *Lucta*.

Suedia, adde: *Sueonum*, *Sueciæ*, & *Suediæ* nomen Antiquos, boni ominis causa, à juvenili vigore & mascula virtute, sumsisse censet Loccenius, quod *Suen* denotet *juvenem* seu *masculum*: Ab exteris verò *Suedos* vocatos, quia Sueonum terra *Sueaod*, *Sueaod* & *Suenod* dicta fuerit, indeque commodioris soni causâ *Sued* formatum, *Antiqq. SueoGoth lib.* 1. *cap.* 1. Regno conterminæ sunt, ab Austro Dania, ab Occ. Norvegia, a Bor. Oceanus Sept. ab Ortu Russia. Partes ejus infrà recensitas vide. Metalli, maximè cupri, hic fodinæ celebres, quarum intuitu eas *subterraneum* Regni *Ærarium* præfatus Auctor vocat *lib.* 2. *cap.* 17. Nec obscurum hujus rei testimonium elucet e collegio Montanorum Holmiæ a Christina Regina ante hac instituto, in quo res Metallicæ promoverentur & controversiæ deciderentur, Idem *cit. l.* Cæterùm terra apta cultui, pro natura ac benignitate soli communiter octuplum, decuplum, duodecuplum aliquando plus reddit. Quam, ut divinitus affluentem, benedictionem, agnoscentes Agricolæ, *Dei donum* vulgari sermone prædicant, & terram *Dei cellam penariam* vocant Unde vetus inter illos Prov. *I Gudz visthuus ær myckin maat* id est, *In Dei cella penaria multum est cibi*, Idem *cap.* 19. Regnum autem, postquam ultimò a Regno Daniæ avulsū fuit sub Daniæ R. Christierno II. proprios retinuit Reges, qui è *Trollarum* familia fuere sequentes; Gustavus Ericsonius instaurator Regni & Religionis, qui e captivitate Danica, inter venandum, habitu piscatorio elapsus Lubecam se receperat & inde clam in *Suediam* delatus, specie procurandorum Christinæ Stenonis II. viduæ negotiorum Stenonisque filiâ in Uxorem acceptâ, Procerum favore ac Lubecensium præcipuè opibus, Regni vacui possessionem adeptus est, Thuan. *lib.* 1. Ei successit filius Ericus II. qui tyrannide, nuptiisque (Elisabethæ Angl. R. conjugium postquam frustra ambiisset) cum Catharina, ex infima plebe, an lictoris, an militis filiâ, contractis, notus: In carcere vitam finiit. Successore fratre Johanne, qui obiit A. C. 1592. Hunc excepit Sigismundus, ejus ex sorore Sigismundi Poloniæ R. filius, quem, cùm a Polonis, Patre adhuc superstite, Rex electus A. C 1587. Latinos ritus sequeretur, & proin in patrio Regno Religionis mutationem moliretur, ortis inter Suecos Polonosque dissidiis, *Suecia* regno exuerunt Proceres, jure successionis simul omnibus ejus posteris abrogato: inq; ejus locum, Carolum patruū surrogarunt, Ducē Sudermanniæ, & Pro-Regem

à Sigismundo constitutum, A. C. 1604. Cui defuncto A. C. 1611. filius successit Gustavus Adolphus, Princeps magni animi, quemque inter ipsos Pontificios Ambrosius Spinola, post victoriam Pragensem A. C. 1620. solum inter Protestantes Principes residuum judicavit, qui non irritari deberet, V. Petr. Bapt. Burgum *Marte Sueo-Germ. lib.* 3. Post res in Germania & alibi præclarissimè gestas, obiit in prælio Lutzensi A. C. 1632. æt. 38. Pater Christinæ, quæ Regno præfuit usque ad A. C. 1654. quo eo cessit, illudque in manus Caroli Gustavi resignavit, reservatis sibi Imperialibus 200000. ex Pomerania & Ins. Oelandia quotannis solvendis: cujus rei solemnitates habes *in Theatr. Europ. ad Ann. prædictum.* Eo facto Oeniponte ad Latinos transiit ritus, & ab Alexandro VII. *Christina Alexandra* appellari gestiit. Igitur Carolus Gustavus, Gustavi Adolphi ex sorore Catharina nepos, natus Nycopiæ A. C. 1622. patre Joh. Casimiro Bipontino, inde supremus militiæ Sueciæ Dux, pòst A. C. 1649. Christinæ successor destinatus & A. C. 1650. Princeps hæreditarius renuntiatus, Regum capessivit, A. C. 1654. moxque bello Polonico ac Danico usque ad A. C. 1660. implicitus, obiit pace nondum conclusâ, d. 12 Febr. ejusdem Anni. Post eum regno præest filius Carolus, cum Daniæ R. & confœderatis Imperii Principibus Belgisq; aliquot annis, difficili bello, collisus. Factum vero hæreditarium hoc regnum est A. C. 1544. Arosiæ sub Gustavo I. Rege, quod in electione Caroli A. C. 1604. renovatum fuisse, apud Thuanum legimus *lib.* 131. Unde factum, ut Christina adhuc minorennis in subscriptionibus *Principis hæreditariæ & designatæ Reginæ*, titulum usurparit, Rexque hodiernus, antequam ipse Regno præesset, *Principem Hæreditarium* se, omisso tamen *designati Regis* epitheto, scripserit. Negotia *Suedorum* cum Polonis, Danis, Moscis, Civ. Bremensi, pluribus exequitur Auctor Anonymus *Histor. Orbis Terr. Geogr. & Civ. Part.* 2. *cap.* 6. §. 4-8. In arduis Regni negotiis militiæ legendæ, pacis concludendæ, belli indicendi &c. res cum Senatorum consensu perficitur, qui in universum, inclusis majoribus officiis, numerantur XLIV. Inter quos necessarii & inseparabiles socii Consiliorum sunt, 1. Archidapifer seu *Trotzsetus*, fere idem cum Vett. Præfecto Prætorio, cujus munus est: *Leges custodire, Præsidem summi Dicasterii Holmensis agere, Regem officii admonere*, &c. 2. Marescallus Regni, qui *dirigit militare consilium & omnem curam militiæ terrestris gerit*, cum Vett. Magistro militum comparandus. 3. Archithalassus, qui *Leges nauticas custodit*, velut Magister Dodecanisi sub Græcis & Turcis. 4. Cancellarius, qui *reditus Regni, quæq; ad Fiscum pertinent*, curat, velut olim Comes Sacrarum Largitionum. Atque hi durante minorennitate Regis, quæ anno 18. terminatur, cum Regina vidua, negotia Regni tractant, & subscriptionibus suis confirmant, quanquam non illi modò, sed & omnes Senatores, in transactione Polono-Suedica, volente ita Reginâ, subscripserint. Nec omittendum, quod singulare hoc regnum habet, ut Rex non solùm in antiqua Populi privilegia, sicut alibi quoque fit, sed & in Augustanam Confessionem jurare teneatur, quam si relinquat, vi pactorum deponi potest, bonis ipsius Fisco addictis. Hinc, recentioribus aliquibus Comitiis nonnulli Ordinum summam prædictam, quam sibi Christina reservavit, sublatam voluere, quod tamen à reliquis mitigatum, summâ ad 120000. Imper. reductâ, Sprengerus *Not. Regni Sued.* V. plura de hoc Regno, apud Stiernhelmium *Glossar.* A. Bureum *Orbis Arctoi descr.* Andr. Hildebrandum *Geneal. Regum Sued.* Joh. Loccenium *Antiqq. Sueo-Goth. libr.* 3. Hornium *Orb. Imp.* Alios, ut & in voce *Suecia.* Ut de Regnatrice Familia saltem aliquid addam, hodierna Palatinæ Stirpis ramus est. Joannes enim Casimirus, tertius Joannis Sen. Ducis Bipontini filius, natus A. C. 1589. *Suecicam lineam* provexit, cum in Suecia Catharinam (Caroli R. fil.) uxorem promeruisset, A. C. 1615. His nati sunt (præter filias, Christinam Magdalenam Friderico March. Badensi, Mariam Euphrosynam Magno Gabrieli Com. *de la Gardia* Regni Cancellario, & Eleonoram Catharinam Friderico Landgr. Hassiæ elocatas) Carolus Gustavus, post Christinam, Sueciæ Rex, & Adolphus Joannes. Carolo Gustavo (defuncto A. C. 1660.) genitus, ex Hedvige Eleonora Holsatica, Carolus XI. Rex, hodie feliciter imperans (A. C. 1655.) Ulricam Eleonoram, Christiani V. Daniæ R. sororem sibi faustis auspiciis haud pridem junxit. Ipse verò Gustavus Magnus, qui à tyrannide Christierni II. Dan. R. Regnum vindicavit, domo *de Wasa*, ex vetusta Sueorum nobilitate & antiquorum Regum sanguine ortâ, descendit: è qua familia ultimi sunt, Joannes Casimirus nuperus Poloniæ Rex, & Christina Regina Sueorum, quæ abdicato jam pridem Regno Romæ maximam partem commoratur. V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Histor.* & *Theatro Nobilit. Europ. Tom. II.* nec non *Artis Heraldicæ Parte Spec.*

Partes Regni Suediæ seu Sueciæ, ex Auctore Anon. præfato.

α. Gothia, quo pertinent Scania, Halandia, Blekingia, Smelingia: Item *Ostro-Gothia* & *Westro-Gothia*; quarum priores ultimâ transactione Sueo-Danicâ, a Daniæ Regno avulsæ, *Suedico* Regno accessere. β. Sueonia; quo pertinent Sudermannia (in qua Holmia Regia) Nericia, Westmannia, Dalecarlia, Uplandia: Dein Boream versùs, Gestricia, Hellingia, Medelpadia, Botnia, Jemptia, quæ olim Danorum erant. V. Articulos Bremsbroënses. γ. Lapponia, quò referas Lapmarckias & Finmarckiam. δ. Finlandia, à Bor. latere Sinus Finnici, quò spectant Cajania, Thavastia, Savolaxia Finnia, Nylandia, Carelia, Europa. ε. Ingria, e regione Finlandiæ, atque ab altero latere Sinus Finnici, ut & Esthonia.

Suerinum, adde: Origo Episcopatui ea fuit; Mecklenburgi Episcopatus, auctore Godescalco Obotritorum Principe cœpit A. C. 1062. Cum verò Antistes Joannes Scotus, juxta cum Godescalco, à Wandalis avitæ superstitionis pervicacibus, morte sublatus esset, inde *Suerinum* Henricus I. illum transtulit, quò à Slavorum injuriis Antistites aliquanto tutiores degerent. Agro postmodum reditibusque Henricus Leo instruxit. Quem cum seculis prioribus multi ex Mecklenburgica gente jam obtivissent, hæreditario tandem jure in istos cessit, Westphalicæ pacis constitutione, sacra conditione solutus (*secularisirt*) unà cum Raceburgensi, in Wismariæ redhostimentum, ut dictum. Et ratione hujus *Principes* cluent Mecklenburgici Duces: iidem *Comites Suerini* quoque insigniuntur, ob hanc causam. *Suerinensi* agro, victo Nicolotto Buthuis fil. Guncelinum *Comitis* nomine præposuit Henricus Leo, cujus posteris possessionem aliquandiu quietam (per duo sc. secula) turbaverunt Albertus atq; Joannes Mecklenburgii, cum *Imperii Principum* honore, etiam animis, aucti, clientelæ saltem titulo eam à Comitibus haberi postularent. Quo eventu, non adeò liquet: quanquam vero propius videatur, Comites, quò claritudinem Domus obsequio protegerent, potentioribus concessisse. Eorum familiam finiit Otto, R*ufus* cognominatus, cujus filia Richsa s. Richardis, nupta Alberto II. Duci Mecklenburgio, Regni quoque Sueciæ honore postea aucto, titulum (quem tamen jam ante Albertum, primum Imperii ex Mecklenburgicorum Gente Ducem usurpasse quidam volunt) terrasque Comitatus istius in domum mariti attulit. Tob. Pfannerus *de præcipuis Germ. Principum gentibus c.* 6.

Suessiones, adde: Post obitum Chlodovei I. A. C. 514. divisa in 4. partes Regno seu in 4. Regna Monarchiâ, primum *Franciæ* Regnum, cujus sedes Lutetia, secundum *Belgicæ*, cujus sedes urbs *Suessionum*; tertium Aurelianense, & quartum Austrasiæ fuit, cujus caput Mediomatricum urbs. Quibus rerum in unum coëuntibus sub Clothario, *Rege Suessionum*, qui extinctis fratribus universâ iterum Franciâ potitus est, A. C. 558. eo defuncto eadem divisio facta est: donec Clotharius II. morte fratrum iterum evaderet Monarcha Franciæ A. C. 568. qua de re V. Georg. Hornium *Orbis Imper. cum Notis* Felleri *pag.* 205. Hodie Comitatus hic sub proprio est Principe, è familia Sabaudica. Franciscus enim Thomas Pr. Cariniani, ex Maria Borbonia (Caroli Borbonii Com. *Suessionum* fil. Ludovici Pr. Condei nepte) genuit Emanuelem Philibertum Amadeum, Principem Cariniani, & Eugenium Mauritium Com. *Suessionensem*: cui ex Olympia Mancini nati sunt, Thomas Ludovicus Com. *Suessionensis*, Philippus & Julius, V. Spenerum *Theatro Nobil. Europ. Part.* I. & *Artis Herald. Part. Spec.*

Suevia, adde: Ducatum hunc, qui Regnum olim fuerat, primus Clodovæus Francorum Rex instituit; cumque primò non hæreditarium. Postquam vero talis esse cœpit, per aliquot familias vagatus est. Inprimis verò inde nomen accepit, quum, post Rudolfum Suevum ex Rheinfeldiis Comitibus ortum, Fridericus Antiquus Baro hactenus Hohenstauffæ, Friderici Barbarossæ Imper. avus, ab Henrico IV. Imp. in navatæ contra Rudolfum operæ præmium, frustra repugnante istius genero Bertholdo Zæringensi accepit. Cujus familia in Conradino sublatâ, Rudolfus I. Imp. cum filio cognomini, ut dictum, contulit, multis tamen partibus mutilatum, quarum plures, ad Badenses & Wirtenbergios, aliæ ad alios devenere. Sic autem habent Conradini, ultimi ex legitimis gentis hujus Illustrissimæ masculis, progenitores. Fridericus Cocles D. Sueviæ, ex Judita (filiâ Henrici Nigri Guelfi D. Bavariæ) genuit Fridericum I. Imp. quo, & Beatrice Com. Burgundiæ hærede, natus Henricus VI. Imp. junxit sibi Constantiam, hæredem Siciliæ & ex ea genuit Fridericum II. Imp. maritum Jolæ, hæredis Regni Hierosol. & patris Conradi IV. Imp. Hoc & Elisabethâ (fil. Ottonis Illustris Com. Palatini Rheni D. Bavariæ) genitus est Conradinus Rex utriusque Siciliæ, maritus Brigittæ (fil. Dieterlei Sapientis March. Misniæ) decollatus Neapoli A. C. 1269. V. Tob. Pfannerum *de præc. Germ. Principp. Gentibus cap.* 1. & Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobil. Europ. Part. III. pag.* 11. nec non *Artis Heraldicæ Parte Spec.*

Suffibulum, Festo Pomp. *l.* 17. *vestimentum fuit album prætextum quadrangulum oblongum, quod in capite Vestales virgines sacrificantes habebant, fibulâ comprehensum. Sub* mento *fibulis* comprehendi solitum fuisse, unde ei nomen, docet Pierius *Hieroglyph. l.* 40. ubi addit, *Eadem penè specie, quâ Suffibulum erat, Romanæ matronæ nunc utuntur, quum domo exeunt, pudicitiæ simul & pietatis, quæ duo in illis egregiè vigent, indicia.* Quia verò non nisi in actu sacrificandi constitutæ Vestales *Suffibulum* in capite habebant, hinc non nisi bardocucullum, poderem & supra poderem, vestem exteriorē gerens istiusmodi Virgo, repræsentatur in lucerna Galvaniana, apud Fortun. Licetum *de Lucernis Antiqq. l.* 6. *c.* 83.

Suffitus

Suffitu excipiendi adventantes Principes olim, postmodum Episcopos, ritus, occurrit passim, apud Curtium *l.5.* Plut. *Dione*, Justinum *l.24.* Suetonium *Tiberio c.97. Caligulâ c.13. Galbâ c.18.* Corippum *l.2.* Cyrillum *Epist. ad Presbyt. Alex.* Alios, uti supra jam vidimus. Originem moris à Deorum imaginibus, cùm transferrentur, accessente Cic. 5. *Verr.* quod ipsum Simia Dei ab Israelitis suffuratus est, apud quos eximius in sacris *suffimentorum* usus fuit, ut infra dicemus, voce *Thuribulum*, item *Thymiama* &c. Habebatur autem id difficillimum. Unde Sacerdos Summus, inter alia, quibus præparabatur ad celebrationem Diei Expiationis, deducebatur etiam in conclave *Aphtines* seu odoramentorum, ut suffitus faciendi rationem addisceret. Fr. Burmannus *Synopsi Theol. Chr. Parte prior. l.IV. c.* 18. §.17. Puerum *Suffitorem*, inter opera ex ære Lychi, memorat Plin. *l.34. c.8.*

Sufflator, in *Ordinatione* Hospitii Ludovici IX. Franc. R. an. 1261. apud C. du Fresne, officium in Coquina Regia est, vulgò *Souffleur*. Inter opera ex ære Buthyrei Lycii, Myronis discipuli, *puerum sufflantem languidos ignes* habes apud Plin. *d.l.*

de *Suffocato* Lex, indigitatur Genes. *c.9.v.4. Carnem cum anima sua*, (id est, *sanguine suo non comedetis*: aliquoties postmodum repetita. Uti enim in Lege *adeps* omnis, sic & *sanguis* prohibitus est, Levit. *c.5. v.17.* utpote altaribus uterque sacer ad expiationem, V. suprà suo loco. Quæ Lex licèt ad ceremonias & umbras V. Testamenti pertineret, nihilominus Apostoli Concilio Hierosolymitano, observationem ad tempus commendarunt, nemimirùm offenderentur Judæi zelotæ, si viderent Gentiles credentes omnes plane ritus Mosaicos negligere, sicque citra interrimentum libertatis Christianæ, illius exercitium ad tempus per charitatem temperarunt, ne cederet in scandalum proximi, V. Actor. *c.15.* Quo scandali periculo postmodum cessante, inprimis diruto jam templo & confirmato ab omni parte Evangelio, etiam observationis hujus necessitas sublata est, tardiùs citiùs, pro eo quo erant homines ingenio, & majore aut minore rerum sacrarum intelligentiâ præditi. Ex qua varietate factum est, ut variis etiam modis, Conciliis Ecclesiasticis, pœnisque politicis fuerit quandoque renovata. V. quæ B[a]ronius Cardinalis affert adversùs Partes Concilii VI. *Annal. Tom. VIII. ann.* 692 *sect.*30. Item Zachariæ Pontificis hac de re sententiam *Epist. ad Bonifac. Arch. Moguntin. Tom. II. Concil. Edit. Quesnel. 2. pag.* 452 & 453. necnon severam sanctionem Leonis Imp. *Novell. constit.*58 Adde *Can* 65. Concilii VVormatiensis. Sic ut etiamnum à plerisque in Ecclesia Græca, & paucissimis quibusdam in Occidente, ex infelici cacozelia observetur. Qua de re
„sic Augustinus c. *Faustum lib.* 32. *c.*13 Ubi Ecclesia gentium ta-
„lis effecta est, ut in ea nullus Israelita carnalis appareat: quis jam
„hoc Christianus observat, ut turdos vel minutiores aviculas non
„attingat, nisi quarum sanguis effusus est? aut leporem non edat,
„si manu a cervice percussus, nullo cruento vulnere occisus? Et
„qui fortè pauci adhuc tangere ista formidant, à cæteris irridentur. V. quoque Irenæum *lib.2. c.12.* Tertullianum *de pudic. c.12.* Cyprianum, Ambrosium, Alios.

Suffossores murorum, V. suprà *Subfossores*.

Suffraganei, adde: Græci ὑποψηφίους *Suffraganeos* vocabant, qui ψηφισθέντες, ut loquitur Pachymeres *l.8. c.13.* seu *Cleri suffragiis electi*, nondum consecrati erant. Præterea *Suffraganei Papæ* vocantur Episcopi aliarum Diœceseon, Romanæ Sedi immediatè subjecti, ut est in Gallia *Aniciensis*, qui in vet. *Charta* an. 1233. *Papæ suffraganeus specialis* appellatur, apud C. du Fresne, aliisque. Imò & Episcoporum adjutores, titulares sc. Episcopi & in functionibus eorum Cooperatores seu Vicarii, passim *Suffraganei* dicuntur, de quibus V. *can.* 10. Concil. Lateranensis, in quo instituti, Steph. Tornacensem *Epist.*129. Aliaterram *de Adjutoribus Episc.* 1.1. & 2. Car. du Fresne *Glossar.* & Dominicum Mactum in *Hierolexico*.

Suffragines equorum succidendi consuetudo, memoratur Josuæ *c.11. v.6,9* 2. Sam. *c.8. v.4.* & 1. Paralipom. *c.18. v.4.* quibus locis Josua & David Cananæorum devictorum equis *suffragines succidisse* leguntur: ut viz. inposterum bello inutiles essent. Atq; sic vocem Hebræi עקר exponunt Junius & Tremellius. Vulgatus verò illam *subnervare* interpretatur, ut Græci νευροκοπεῖν & νευρίζειν, quam versionem magis probat Bochartus; quia nervis crurum incisis, equi fiunt plane inutiles. Est autem subnervatio, *Incisio pedum jumenti à genu & infrà: quo facto non moritur, solùm incedere non valet: & in illa parte vulnus non est insanabile*, Kimchius *ad locum Josuæ (Deus) mandavit, ut subnervaret equos & currus combureret. Non tamen jussit equos interfici, quia illorum usus non est per se vetitus. Quin reliqua jumenta, curules asinos, aut camelos prǽd, non mandavit, ut subnervarent, sed ut caperent in suum usum. At equos, qui non nisi in bellum inserviebant, ideo subnervari jussit, ne iis captis confiderent* &c. Sed & boves subnervari consuevisse, colligas ex his Jacobi de Simeone & Levi filiis suis, Genes. *c.49. v.6. Furore suo occiderunt viros & pro arbitrio suo subnervaverunt bovem*: quâ de re V. Bochartum præfatum *Hierozoici parte prior. L. II. c.*11. Porrò in Sacrificiis Gentilium *Suffraginum* aliquam rationem habitam, discimus ex Plinio *l.8. c.45.* ubi de
„bobus, Hinc victimæ opimæ, & laudatissima Deorum placatio. Huic tantùm animali omnium, quibus procerior cauda, non statim nato consummatæ, ut cæteris, mensuræ: crescit uni, „
donec ad vestigia ima perveniat. Quamobrem victimarum „
probatio in vitulo, ut articulum *suffraginis* contingat: breviore „
non litant, ad quem locum V. Dalechampium.

Suffragium, vox illa, quæ dabatur in Comitiis, apud Romanos & in tabellis describebatur, qua unusquisque suam declarabat voluntatem, de Magistratu aliquo creando, aut reo damnando. Hinc in XII. Tabb. *Jussus Populi & Suffragia sunto: Quod unque postremum Populus jussit, id jus ratumque esto.* Et initio quidem voce ac palam ferebantur, ut nunc quoque fit; postea vero, ut quisque liberiùs suam sententiam, absque periculi metu, proferre posset, inventæ tabellæ sunt, quibus *Suffragia* ferrent: idque aliquot legibus, quæ hinc *Tabellariæ* dictæ sunt, nempe Gabinia, Cassia, Papiria, Cœlia, Mariâ, Semproniâ, Fusiâ, de quibus V. suo loco, fuit constitutum. Ratio autem in Comitiis Centuriatis eorum ferendorum hæc fuit. Primis quidem temporibus, primæ ad *Suffragia* vocabantur maximi census Centuriæ, 18. equitum, 80. peditum: quæ quia tribus reliquis Centuriis plures erant, si consentirent, vincebant & definiebatur sententia. Sin minùs, 22. Centuriæ secundæ Classis inibant *Suffragia*; quòd si ne tunc quidem consentirent calculi, tertia Classis vocabatur, ac deinceps quarta. idque tamdiu fiebat, donec 97. Centuriarum consentirent suffragia. Id si ne post quintam quidem vocationem contingeret, 192. Centuriis pari utrinque numero divisis in duas sententias, tum demum vocabatur ultima inopum Centuria immunis a tributis atque militia, & utricunque parti accederet, eam reddebat alterâ potiorem: quod perrarum erat; plerunque enim prima vocatione absolvebantur Comitia, raro ad quartam perveniebatur. quinta & sexta erant supervacaneæ &c. Dionysius Halicarn. *l.4. ubi de Servio Tullio sermo est.* Libera postmodum Rep. omnibus Centuriis in sortem conjectis, quæ prima educebatur, prima *Suffragium* dicebat & *Prærogativa* appellabatur: quam reliquæ *Jure vocatæ* dictæ sequebantur. Donec expleto Tribuum 35. numero, & universo Populo in illas distributo, duplex sortitio fieri cœpit: prima inter Tribus, quarum quæ prima exibat, *Prærogativa Tribus*; Altera, inter Tribus hujus Centurias, quarum prima *Prærogativa Centuria* appellata, prima *Suffragium* ferebat: post quam reliquæ primæ Classis Centuriæ, dein secundæ &c suo quæque ordine vocabantur. Unde factum ut in Centuriatis Comitiis, non tantùm *Prærogativæ Centuriæ*, sed & Tribus, fiat mentio. Itaque cùm voce dicebantur *Suffragia*, erant in singulis Centuriis Rogatores, qui singulorum rogabant sententias, quas palàm singuli proferebant. Et quidem, si Magistratuum Comitia essent, nominatim quem vellent Magistratum creari, quisque appellabat, Sin Legum Comitia essent, solebant uti verbis, *Uti rogas*, vel *Antiquo*: quibus significabant, placere vel displicere Legem, quod etiam fiebat in Comitiis judiciorum. Postquam vero Lege Gabinia tabella Populo data est, oportuit eam porrò vocis munere fungi. Ac in Magistratuum quidem Comitiis, tabellis nomina Candidatorum inscribi moris erat. In Comitiis verò Legum duæ dabantur tabellæ, una in qua scriptum U. R. i. *uti rogas*, altera in qua scriptum A. id est, *Antiquo*, distribuebanturque hæ tabellæ a Diribitoribus hoc ordine. Sortitione inter Tribus & Centurias facta de prærogativa, Magistratus in Tribunali, quod in Campo erat Martio, sedens per præconem vocabat Prærogativam Centuriam ad *Suffragium*. quæ de loco ubi consistebat, discedens in Ovile per pontem, in ejus initio a Diribitoribus tabellas accipiebat, & in fine ejus, in cistam alterutram a Rogatoribus propositam, conjiciebat &c. V. infrà in voce *Tabellæ*, & suprà *passim*, inprimis in vocibus *Ovile. Prærogativa, Sententia.* Per puncta collata fuisse *Suffragia* annotavit J. Savaro. & diximus suprà, in hac voce: Æqualitate *Suffragiorum* reum absolutum fuisse testatur Dionys. *l.7.* Tulerunt verò *Suffragium* cives, qui in Centurias descripti erant, quique *jus suffragii habebant*; non tantùm qui in urbe Roma, sed etiam, qui extra Urbem in Italia habitabant, civitate tamen cum *jure Suffragii* donati erant. Non enim pari jure omnes Italos civitatem esse adeptos, sed alios cum *jure*, alios sine *jure suffragii*, notum est. Neque tamen omnes etiam cives, qui in Urbe habitabant, jus hoc Comitiis Centuriatis habebant. Qui enim a Censoribus ignominiæ notâ afficiebantur, si plebeji essent, in Ceritum referebantur tabulas, & Ærarii quoque fiebant: qua de re V. Jo. Rosinum *Antiqq. Rom. l. 6. c.* 10. & 14 *cum Paralipom. Thomæ Dempsteri.* Sociis Latinis, Lex Sempronia: Libertinis Lex Manilia, *jus Suffragii* concessit, ut vidimus suprà. Etiam *infantis ea permissa fuisse*, indignatur Seneca *de Ira l.2. c.35.* Apud Athenienses, civium unusquisque anno ætatis 20. postquam sui juris esset, *jus* ferendi inter suos Tribules & Populares *Suffragii* habebat. Ipsi quoque Proletarii seu Thetæ; qui, quamvis e Solonis Lege nullum gererent Magistratum, non omnium tamen omnino Reipublicæ partium expertes fuere, sed & cum cæteris in concione sua tulere *suffragia*, ex Lege Τὰς Θῆτας συνεκκλησιάζειν, *Proletarii in concione Suffragia ferunto*, Plut. *in Solone.* Fiebat id singulis Prytaneiis quater, die nempe 11. die 20. die 13. & die 33. quibus in concionem cogo-

cogebatur Populus, & κυρίαν habebantur Ἐκκλησίαν. Tum ergo convocato Populo peractisque Sacris, quæ καθάρσια dicebantur, Præco solenni formula, adprecabatur omnia fausta & prospera toti Atheniensium Populo, orareque jubebat, quibus licebat: quo peracto, Præco recitabat προβούλευμα Senatus, secundùm quod rogandus & in *Suffragia* Populus erat mittendus; jubebatque in medium consulere, qui vellet. Primi dein apud Populum pro Concione verba faciebant seniores, deinde minores, pro ætatis uniuscujusque ratione atque ordine, ex lege memorata Æschini c. *Ctesiph.* idque corona capiti impositâ; Cui verò aures commodare nolebant Prytanes, silentium imperabant, etiam e suggestu per apparitores deturbabant. Ubi omnes qui vellent dixerant, Proedri Populum mittebant in *Suffragia*, nisi forte intercederent Nomophylaces, qui illis adsidebant, Pollux *l.8. c.9.* Populo verò eunti in *Suffragia* Prytanes dabant calculos, quorum unumquemque quilibet mittebat in cados, qui destituti erant in illius parte loci, in quo convenerant, cancellis undique septâ: neque verò Prytanes de eadem re Populum iterum in *Suffragia* mittere poterant, ex Lege τοῖς Πρυτάνεσι μὴ ἀναψηφίζειν, cujus meminit Nicias apud Thucyd. *Hist. l.6.* Utebantur autem calculis seu testulis, hunc in finem: item, & quidem priùs, fabis, Hesych. ἐν ταῖς ἀρχαιρεσίαις κυάμους ἐψηφίζοντο; albaque fabula signum erat victoriæ, οἱ λευκοὶ κύαμοι, verba Ulpiani *in Timocrateam*, σώζουσι. Sive foliis. Pollux *l.8. c.5.* &c. V. Sam. Petitum *Commentar. in LL. Atticas tit 2 l.3. & l.3. tit 1.* ut & suprà ubi de *Legibus, Quingentis, Sententia* &c. Addam saltem, de vocis apud Recentiores usu, pauca quædam. Sic enim dictas pecunias, quæ ab Imperatoribus cum honores deferebant, accipiebantur, legimus. Ἀπρακτεί dicantur in formula jurisjurandi *Novell.* Justiniani 8. cujus tit. *ut Judices sine suffragio fiant*, quem Julianus Antecessor vertit, *ut Magistratus sine pecunia fiant.* Ubi Græca habent χωρὶς δόσεως Nempe apud vett. Romanos, *suffragio vini amphora empto*, Qu. Coponius ambitus damnatus est, uti habet Plinius *l.35. c. 12.* postmodum sub Impp. aliquot, *suffragii* titulo pecunia exhibenda erat, pro honoribus collatis. Quod Justinianus meritò sustulit. Sed & *Nov 6.* cavetur, ut, qui emerit Præsulatum *per suffragium*, deponatur &c. V. de fœdo hoc *suffragiorum* commercio, in Rep adhuc libera, & sub Cæsaribus, donec Julianus *Constit.* sua, quæ est *l. 1. Cod. Theod.* illa quidem non vendi, emi tamen; meliùs postmodum Imp. & emi & vendi vetuit *Nov.161.* Casaubonum *ad Julium Suet. c.19* & *Vespasianum c.23.* Theod. item Marcilium *ad Titum ejusdem c. 7.* ut *de Suffragiis coloniciis* ab Augusto institutis, iterum Casaubon. *ad Sueton. in Vita* hujus, *c. 46.* Apud Eccles. Rom. Scriptores, vox modò districtum Metropolitani seu Ecclesias suffraganeas, modò orationes Sanctorum significat, uti docet Car. du Fresne *in Glossario.* V. quoque Dom Macrum *in Hierol.*

Suggester, officium in Ecclesia CPolitana, cui cura erat Patriarchæ sacra peragenti ceremonias & verba *suggerere*: Galli Italique *Ceremoniarum Magistrum* vocant; à *Memoria* Vett. dictus est, in *Epist.* Concilii Lugdunensis ad Gregorium X *Hypomimniskon* appellatur, ex Ὑπομιμνήσκων. V. hic passim.

Suggestum, & *us*, an quia inde Populo *suggerebatur*, quod in rem ejus esse posset: Inde enim in Concione verba ad populum facta, modò vidimus? an quòd constaret ex *suggesta*, i. congesta materia? *Comæ Suggestum*, Papinius Statius memorat *lib.1. Sylv. 2. versu 114.*

— *Celsos procul aspice frontis honores*
Suggestumque *comæ*.

Idem quod *Tutulus* nempe fuit: qua voce dicebantur capilli, quos Matresfamiliâs Romanæ convolutos in capite gerebant, Varro *de L. L. l.6* Extruebant enim in altitudinem multis gradibus & spiris cumulatam comam, quod Tertullianus *de Pallio*, dixit *Comam struere.* Idemque indicat Juvenalis.

— *Tot adhuc compagibus altum*
Ædificat caput.

Non ineleganter ἐπικείμενον τεῖχος, vocavit Lucianus; satisque expressit Lucanus, *verbis hisce*,

Turritaque gerens frontem Matrona corona.

Spiras alii dixere, unde *spirosus Capillus* Appulejo *Metam. lib. 2.* Hieronymus *ad Marcell. Qui capillis alienis verticem struunt* Quare admodum concinnè Tertullianus *de cultu fœm. Frustra laboras ornata videri, frustra peritissimos quosque structores capillaturæ adhibebis.* Imò eousque fastuum atque textilium horum capillamentorum enormitates processere, ut *nunc in galeri modum quasi vaginam capitis & operculum verticis; nunc in cervicem retro suggestum capillum*, dixerit Idem. Et confirmant id vett. nummi, in quibus mulierum Augustarum imagines observantur, Faustinæ inprimis atque Plotinæ, quos Lectori exhibet Casp. Bartholinus *de Inauribus Vett. c.1.* Plura hanc in rem V. apud Hadrian. Junium *de Coma c 7.* Jan. Parrhasium *Epist 57.* Lævinum Torrentium *ad Suetonii Neronem c 51.* eundem Junium *Centur. 7 Adag 57.* Salmasium *ad Pallium Tertull.* Ausonium Popmam *ad Varron. virg. div.* Jo. Wowerium *ad Petronium p. 451. edit Goldast.* Gonsalium Salasium *ad eundem*, Jo. Passeratium *ad Propertium l 4. Eleg. 3.* Gerh. Joh. Vossium *Rhetor. l 4.* Jo Gebhardum *Juvenil. Coronar. l.1. c.12.* Jo. Antonium Saracenum *ad Dioscoridis Parabilium l.2. c.93.* Gevartium *Not. ad Statium d. l.* & hic passim in vocibus *Capillus, Coma, Tutulus* &c. Ut de priore notionis voce pauca aspergam, in Æde sacra S. Spir. Ravennæ hanc epigraphen reperiri, Suggestum hoc, in quo Pontifices Ravennates olim à Deo per Spiritum S. sub columbæ specie creati conciones habuerunt &c. adnotat Domin. Macer *in Hierolex.* ubi etiam *suppedaneum celebrantis ante altare in superiori gradu positum, quod Italicè Predella dicatur*, hac voce nonnunquam indigitari addit. At de Vett. *Suggestis* plura suprà, ubi ritum de *Ara dicendi* exponimus, item voce *Ambo, Pulpitum*, &c.

Suggrundarium, à *subtus gerendo*, locus dicebatur olim, ubi infantes, qui, ante dentes natos, obierunt, sepeliebantur. Ita enim Fulgentius Placiades de prisco Serm. Suggrundaria Antiqui dicebant sepulchra infantium, qui necdum 40. dies implessent, quæ nec jam Busta dici poterant, quia ossa, quæ comburerentur, non erant, nec tanta cadaveris immanitas, quâ locus tumesceret. Unde Rutilius Geminus Astyanacte ait: Melius Suggrundarium quæreres, quàm sepulchrum. Proin de infantibus hujusmodi sic Bartholinus lib. de Puerperio Vett. Mortuis inferias non libarunt: Nec eos ante dentes natos ussere. Quarum ideò nulla Busta, sed Suggrundaria, quorum formam expressimus, corporibus eorum in urnulis, quia is vetustior mos, impositis. Chalcidenses extra Urbem in via ad Euripum humabantur. Grandiores natu Sarcophago integris corporibus conditi in loco communi vel ante aras. Ubi non Busto solùm, sed & Sarcophago, *Suggrundarium* opponit, in quo nempe caput solùm cum duobus ossibus decussatim compositis cernitur; ut videre est apud eundem, è forma *Suggrundarii*, quam ex Joh. Bapt. Suarezii *Antiqq. Gaditanis lib. 4. c. 4.* addidit Casp. Bartholinus. Aliàs *Suggrundæ*, & *Grundæ*, in *Gloss.* γεῖσα τὰ ὑπὲρ τὸ ὑπέρθυρον ἐξέχοντα, Græcis recentioribus γεῖσα. Nempe sic vocabantur propluvia illa & meniana, ex provolantibus & projectis tabulatis composita, quæ foribus adjiciebantur & super januas extruebantur, de quibus V. Salmasium *ad Spartianum in Pescennio Nigro.*

Sui, apud Ovidium *Metam. l.15*, ubi Jupiter ad Venerem,

Nos in bella suos *fortissimus ultor habebit:*

faventes sunt incepto, seu secundi. Quo modo Cicero pro *Quinctio*, *utebatur*, inquit, *populo non suo.* Sic *meos, nostros*, Deos, loca tempora, itidem pro secundis; *communes, æquos* pro ambiguis; *alienos*, pro adversis & qui malo damnoque sint, Latinis dici, notat Gronovius *Observ. l.4. c.17* At *sui coloris* Plinio vocantur, quæ suum & naturalem colorem retinebant, nec alienum imbiberant, de lanis; ita Tarentinas *pulliginis suæ* idem appellat, nigræ enim lanarum sui coloris sunt retinentissimæ, nec ullum alium sitiunt colorem: ἰδιόχρωμα Græci dicunt. Sic *homo sui moris* Latinis est, ὁ ἰδιότροπος, qui sui moris tenax ad alienos mores sese accommodare non potest; *homo sui negotii*, ὁ ἰδιοπράγμων, qui alienis sese minimè immiscens sua solùm curat &c. Salmasius *ad Tertullianum de Pallio c.3.*

Suibdagerus, Rex Norvegiæ, primus tria Regna Septentrionalia in unum conjunxit, de quo V. Georg. Hornium *cum Notis* Felleri *pag. 355.*

Suis tricenipara simulachrum, memoratur Varroni *de R. R. l. 2. c.4.* Illud antiquissimum fuisse scribitur, quod *sus* Æneæ Lavinii triginta porcos peperit albos, itaque quod portenderit factum, triginta annis, ut Lavinienses conderent oppidum Albam. Hujus suis, ac porcorum, etiam nunc vestigia apparent. Namque simulachra eorum ænea etiam nunc in publico posita, & corpus matris à Sacerdotibus, quod in salsura fuerit, demonstratur. V. Jo. Meursium *Comment. ad Lycophronem*, & Interpretes Maronianos.

Suko-Badur, Princeps Mogolum, pater Schinguis-Khani. V. supra.

Sulci & Fossæ, limites agrorum passim appellantur: in agris enim metandis limites, qui viæ veluti fuere, *sulcis* agebant Romani; quo modo & viarum in urbibus sectionem delineasse videntur, cùm & urbis condendæ ambitum aratro circumduxerint, & vestigia murorum sulco impresserint: quæ vel polentâ sparsâ, vel cretâ designasse Græcos legimus. Aliàs quid *sulcus* propriè notum, lacuna viz. vel stria vomere agris impressa; inter quas pars eminens & conspicua, *lira* & *porca* dicta, sedem siccam seminibus præbebat, aqua per sulcos delabente, qua de re, ad prisci moris illustrationem, pluribus agit Salmasius *ad Solinum p.726. & seqq.* In *Indiculo* Paganiarum & Superstitionum c.23. *Sulci circa villas*, superstitionis species est, apud C. du Fresne *Glossar.* Impropriè *sulcare*, de avibus, navibusque dicitur: onde *Sulcator*, pro nauta, apud Statium *Theb. l.8. v 18*

Umbriferaque fremit sulcator *pallidus unda.*

Et *l1. v. 588.*

— *Qualis si puppe relictâ*
Exsul manes nigri sulcator *Averni*
Exeat ad superos —

de Charonte. V. Casp. Barthium *Animadv. ad l.* Apud Auctorem *Chron.* Trudonensis *l.8. sulcare*, est *sulcos* in pergameno ducere,

ctre, Gall *regler le parchemin*, qua de V. aliquid suprà, in voce *Praeductal.*

Sulphur, in terræ reliquis generibus vel maximè mirâ est na-,,turâ, ut quo plurima domantur. Nascitur in insulis Æoliis, ,,— sed nobilissimum in Melo insula — Genera quatuor, vi-,,vum — Alterum genus appellant glebam, fullonum tantum ,,officinis familiare. Tertio quoque unus tantùm est usus ad ,,suffiendas lanas, quoniam candorem tantùm mollitiemque ,,confert — Quarto autem ad ellychnia maximè conficienda. ,,Cætero tanta vis est, ut morbos Comitiales deprehendat nido-,,re, igni impositum. Lusit & Anaxilaus eo, candens in calice ,,novo prunaque subdita circumferens, exardescentis repercus-,,sudirum pallorem, velut defunctorum, offundente conviviis. Plinius *l.35. c.15.* ubi plurima de Medico ejusdem usu. Sed & in superstitionibus Veterum ei locus fuit, isque insignis, unde *Sûm dîvinum*, dictum, quòd quasi lustrationum caput esset. Ovidius *Fastorum l. 4.*

Cærulei fiant puro de sulphure fumi,
Tactaq; fumanti sulphure balet ovis.

In lustrationibus namque adhibebatur ovis cujus corpus vivo *sulfure* adurebatur. Alioqui in Ditis sacris integra corpora imponebantur igni, V. suprà, ubi de prisco *Lustrandi ritu.* Sic Claudianus *IV. Consul. Honorii*,

Lustralem sic ritè facem, cui lumen odorum
Sulphure cæruleo, nigroque bitumine fumat,
Circum membra rotat doctus purganda Sacerdos &c.

Ejusdem suffitu expiabantur domus, Plin. ubi suprà: lecti item aliaque loca Ovidius *de Arte*,

Et veniat, quæ lustret anus lectumq; locumque,
Præferat & tremula sulphur *& ova manu.*

Quam in rem V. plura apud Hadr. Turnebum *Adnotat. l.4. cap. 15.* & *l.9. c.10.* Alexandr. ab Alexandro *l.5. c.27.* Alios, ut & de alio *sulphuris* usu, hic infrà, in voce *Sulfurata.* Addam saltem, in opalo, quæ candidarum gemmarum dux & signifera olim, & post smaragdos primæ dignitatis habita est, præter carbunculi tenuiorem ignem, amethysti fulgentem purpuram, smaragdique virens mare, *sulphuris* quoque *ardentem flammam*, commendari Plinio *l.37. c.6.* de qua gemma V. suprà. *Sulphur* ex plumbo excoctum, asservari in Musæo Kircheriano, habet G. de Sepibus *in Descript. ejus pag. 41.*

Sulphurata, apud Martialem *l.1. Epigr. 42.*

Hoc quod Transtiberinus ambulator,
Qui pallentia sulfurata *fractis*
Permutat vitreis — —

ligna sunt exilia, vel fila *sulphure* inducta illitaque, ad ignem conspiendum, quæ contra fracta aut læsa vitra solebant vendi. Idem *lib. 10 Epigr. 3.*

Quæ sulphurato nolit empta ramento
Vatiniorum proxeneta fractorum.

Statius *l. 1. Sylv 6. v. 74.*

— — *comminutis*
Permutat vitreis gregale sulphur

uti quidem Poetam hunc exponunt Domitius Calderinus, Joh. Bernartius, Emericus Cruceius. V. quoque Desid. Heraldum *ad Martialem d. l.* Fulv. Ursinum *de Triclinio*, A. Schottum *Nodorum Ciceronis l.2. c.16.* Guielm. Stuckium *Antiqq. Convival. p. 354.* Jac. Cujacium *Recitationum postumar, Tom. I. p.614.* Alios. At Barthius, compactionem quoque vitreorum, quæ *sulphure* adhibito fiebat, hic intelligi posse contendit: auctoritate Juvenalis *Satyr. 5.*

Tu Beneventani Sutoris nomen habentem
Siccabis calicem nasorum quatuor, ac jam
Quassatum, & fracto poscentem sulphura *vitro.*

Quem locum cùm Salmasius interpretetur de more sulphurata vitreis mutandi suprà indigitato, ipse de artificio fracta vitra *sulphure* solidandi & glutinandi exponit. Ibi enim vetus Interpres, *quia*, inquit, *hoc solent vitrum solidare, id est, malthare* Certe ovo & calce glutinari olim vitra consuevisse, notat Is. Casaubonus ex Isidoro, *ad Vopiscum in Firmo.* V. Casp. Barthium *Animadv. ad Statium d. l.* & Salmasium *ad Solinum p.* 1096. De coronis verò è *sulphure*, Artemidorum *l.1. c. 79.* & Car. Paschalium *Coronar. l.1. c. 10.*

Sulpitia Lex, cujus Auctor P. *Sulpitius* Tribunus Pl anno U. C. 665. L. Corn. Sullâ, L. Pompeio Rufo Coss ad aucupandam Italicorum, qui in octo novas Tribus Lege Julia de Civ. adscripti erant, lata est: *Ut novi Cives Libertinique in 35. Tribus veteres distribuerentur*, Florus *Epit. 77.* Plut. *in Sulla.* Verùm ea, aut perlata non est, aut eodem anno P. Sulla Cons. cùm *Sulpitium* ipsum, Mariumque inimicos suos urbe expulisset, unà cum cæteris ejus legibus sublata est. Alia de bello Mithridatico, ab eodem, eodem anno lata est, *ut L. Corn. Sullæ (tum Consuli) cui Asia provincia obtigerat, ut bellum Mithridaticum administraret, imperium abrogaretur, & C. Mario mandaretur*, Velleius *l.2.* Florus *ubi suprà*, Plut. *in Sulla & Mario*, Appianus *de bell. civ. l. 1.* Alia de C. Pontinio, Auctore Serv. *Sulpitio* Galba Prætore anno U. C. 699. L. Domitio Ænobarbo, Ap. Claudio Pulchro, Coss. rogata voluit: *Ut C. Pontinio Proconsuli, quo die urbem triumphans ingrederetur, imperium esset*, Cic. *l.4. ad Att.* Dio *l.40.* Alia, de debitis Senatorum, cujus Auctor Serv. *Sulpitius* Trib. Pl. An. U. C. 665. L. Corn. Sulla & C. Pompejo Rufo Coss. *Ne quis Senator supra duo millia drachmarum deberet*, sanxit. Plut in *Sulla.* Ipse tamen Legislator ultra 300. myriades debiti nomine reliquisse legitur. Alia de Philippo R lata fuit a P. *Sulpitio* Galba Maximo II. Consule cum Centur. Cotta, anno 552. *Vellent, juberentne Philippo R. Macedonibusq; qui sub regno ejus essent, ob injurias, armaque illata sociis Populi Rom. bellum indici*, Liv. *l.31.* Alia, ad Sacra pertinens, dicta *Sulpitia Sempronia* ab Auctore, qui Consul erat anno 449. voluit, *Ne quis Templum, Aramve, injussu Senatus aut Tribun. Pl. majoris partis, dedicaret.* Ejus meminit Liv. *l.9.* V. Jo. Rosinum *Antiqq. Roman. passim.*

Viri illustres.

Sulpitianus, Præfectus Urbis, Pertinacis Imp. socer, hoc mortuo, Imperium sibi vindicavit, sed Didius Julianus, scripto in tabulis, *se Commodi memoriam restituturum, Imperator est appellatus rogantibus prætorianis, ne* Sulpitiano *aliquid noceret, quòd Imperator esse voluisset*, Spartianus *in Juliano.*

Sulpitius Apollinaris, Pertinacis præfati Præceptor, de quo tam multa apud A. Gellium, memoratur Capitolino in *Pertinace.* Optimum codicem Palatinum *Sulpium* hic habere, monet Salmasius.

Sulpitius Canus, inter Nobiles Romanos, jussu Severi, sine causæ dictione, interfectos, occurrit apud Spartianum *in Severo.* In eodem codice *Sulpius* itidem.

Sulpitius Crassus, Proconsul Asiæ, jussu Commodi occisus est Lampridius.

Sulpius, V. suprà *Sulpitius Apollinaris*, item *Sulpitius Canus.*

Sultanus, seu *Soldanus*, uti Latini Scriptores efferunt, apud Turcos est *supremus Princeps*, quem titulum primùm sibi arrogasse Tangrolipecem, post fugatos Saracenos eorumque Principem Masgudum A.C. 1055. vult Nicephorus Bryennius *l. 1. n. 9.* At longè ante hæc tempora *Sultanorum* nomen in usu fuit, nempe sub Basilio jam Porphyrogenito, uti liquet ex Constantino *de Themat. l.2. c.11.* Quin & vocem esse Persicam, probat C. du Fresne ex vet. numismate Chosrois Cabadæ fil. Regis Persarum, in quo *Assoltan* inscribitur, id est, *Rex Regum*: quod elogium sibi arrogat idem in *Epist.* ad Justinianum Imp. apud Menandrum Protectorem *E. l.1.* ut & Chosroes, apud Theophylactum Simocattam *l. 4. c.8.* &c. Unde hodieque in Persia Magnates Satrapasque Regios sic insigniri, deprehendas apud *Itinerariorum* Scriptores. Uti autem Imperator Turcicus *Sultanus*, sic ex pellicum ejus immenso numero illa, quæ filium prima Imperatori enixa est, pro uxore habetur & *Sultana* cluet, Georgius Hornius *Orb. Polit. cum Notis Menckenii p. 30.* Sed & monetam *Sultanorum*, *Soldani* habuisse nomen, discas ex VVilhelmo de Nangiaco *in S. Ludov vita* an. C. 1247 & Vincent Bellovacensi *l.31 capp. 140, 143, 144.* & *l.32. c.54.* Imò *Soldanum Curiæ Rom.* occurrere in *Ceremoniali Rom. l.1 sect. 3.* eoque nomine intelligi *Mareschallum*, qui modò ante modò post Pontificem equitans, cum duobus sacculis pecuniarum ante sellam, illos projiciat in populum, viæ faciendæ, monet C. du Fresne præfatus in *Gloss.* qui de *Sultanis* plura congessit *ad Joinvillam Dissert.* 16. Nomen verò quod attinet, Arabicum illud esse סלטאן & significare *Dominatorem*, Principem, Regem, à verbo סלט *Salat*, i. *dominatus est*, præfuit, potestatem habuit vel exercuit, docet Jo. Forbesius *Instructionum Historico-Theol. l.IV. c.15. §. 20.* qui de *Sultanis Ægyptiorum l.IV c.18. §.6.* & de *Sultanis Iconiensibus lib. eod. c.22. §. 2.* fusè agit, uti de Turcicæ potentiæ origine & incrementis *lib. eod. passim.*

Sultz, opp. Sueviæ, Latinis *Solicinium*, quod vide, sub proprio Comite, ex Familia perantiqua. In qua Rudolpho vel Alrico, sub principium seculi XV. uxor Ursula Habspurgia Kletgojæ seu Kletgoviæ Landgraviatum attulisse perhibetur. Cæterùm diversæ aliquoties lineæ in hac gente fuere, sed pleræque minùs diuturnæ. Joannis Ludovici Com. progenitores sic habent. Rudolphus Com. Sulzensis Landgr Kletgoviæ, ex Margareta Truchsessia Com *de Sonnenberg*, pater fuit Joh. Ludovici I. qui, ex Elisabetha Com. Bipontina, genuit Alricum, defunctum an 1572. Hujus ex Barbara Com. Helffenstenia, filius Carolus Ludovicus, junxit sibi Dorotheam Catharinam Com. Saynensem, atque ex ea Carolum Ludovicum Ernestum suscepit, extinctum an 1642. Hoc & Mariâ Elisabetha Com. Hohenzollerana genitus, Jo. Ludovicus II. ex Maria Elisabetha Konigseccia sobolem suscepit. Phil. Jac. Spenerus *Theatro Nob. Eur., Parte I. pag. 37.*

Sultzbacum, adde: Qui præter fratres, Adolphum Fridericum (n.1623. den.1624.) & Jo Ludovicum (n.1625 den. 164.) sorores habuere Annam Sophiam (n 1621. uxorem Joachimi Ernesti Com. Oettingensis) Augustam Sophiam (n 1623. uxor. VVenceslai Poppel Princ. Lobkovicii) & Dorotheam Susannam (n. 1631 den. 1631.) V. eundem Spenerum, ubi sup. cap. 109. & *Artis Her. Parte Spec.*

Sumen Italiæ, campi Roseæ dicti sunt, apud Varronem *de R. R. l.1. c.7.* V. *Rosea Campi.*

Sumere Sacrum, apud Tibullum,

Hoc solenne sacrum, multis hoc sumet in annos:

Idem quod *suscipere sacra*, apud Æl. Spartianum *in Hadriano*, Gr. παραλαμβάνειν τὰ μυστήρια, propriè μυεῖσθαι, *initiari* est, item ἐποπτεύειν τὰ μυστήρια, ab eo, quod erat postremum, universum sacrorum illorum opertaneorum apparatum designans. Nam qui sacris initiabantur, ea *accipere* vel *sumere* dicebantur, ut tradere & ostendere ii, qui initiabant, Pontifices & Sacerdotes. Utrumque jungit Seneca *Nat. Quæst. l 7. c. 32. non semel quædam sacra traduntur. Eleusina servat, quod ostendat revisentibus.* Sumebantur autem diversis gradibus temporibusque, nam, ut de Eleusiniis solùm dicam, quinquennii spatium vulgò intercerat, inter μύησιν & ἐποπτείαν. Demetrio tamen olim & Hadriano dein Imp. eadem vice utroque defungi concessum legimus. Quem postea secuti M. Antoninus aliique Principes eundem honorem sibi deferri voluere. Qua de re V. Salmasium *ad Spartianum d. l.* & suprà passim, inprimis in voce *Mysterium*, & ubi de *Oris signatione*: uti de genere loquendi militari, *sumere conjurationem, prælia, terga* &c. Casaubonum *ad Caj. Suetonii c.60.*

Suminata, apud Lampridium *in Alexandro. Tunc ille — jussit ne quis suminatam occideret, ne quis lactantem, ne quis vaccam, ne quis damalionem*: Casaubono est (lectione hac retentâ) sagmata, quomodo accepisse vocem *sumen* recentiores Latinos certum est, pro pinguedine sc. arte quæsita. Salmasio verò *scrofa*, sicut *lactans* pro *lactens*, tener porculus, quantum enim interest inter vaccam & damalionem in bucerino genere, tantum inter *suminatam* & *lactantem*, in genere porcino, ut ex verbis Lampridii liquet. Est nempe *sumen* propriè fœtæ suis mamma lacte plena. V. utrumque *Not. ad l.*

Summa, dicebatur Latinis, quæ & *prima*, dextri lateris, in Tabula lusoria, linea: quam vocem recentiores Gr. retinentes σύμμον χῶρον appellarunt. Agathias de Tabula Zenonis,

Ἔστι μὲν ἕκτος ἔχει, μίας ὕπατος· αὐτὰρ ὁ σύμμος
Δοιὰς ἀμείβεται ἕκτος ἐς δεκάτην
Ὃς δὲ μέσω μετὰ σύμμον, ἔχει δύο — —

V. infrà in voce *Tabula.* Aliàs *Summa* substantivè sumtum, idem quod κεφάλαιον Græcis est, unde *Summa rationis, curæ, rei, libri*, recentioribus *Summarium*, de quibus locutionibus V. Salmasium *Prolegom. ad Solinum* &c. In Arithmeticis numerorum collectionem vox notat, seu potiùs totum id, quod ex numerorum collectione exsurgit. Unde *Summarii*, apud Jul. Antecess. *Constit.58* qui faciendæ rationis summarum quarumcunque periti sunt, de quibus V. Cujacium *ad Novell 30. & 44.*

Summanus, adde: Ita Festus, *Diurnum fulgur appellabant diurnum, quod putabant Jovis, ut nocturnum, Summani.* Magis autem, quàm Jovem, cultum esse, docet Augustinus *de Civ. Dei l.9. cap. 23. Romani veteres nescio quem Summanum coluerunt magis, quàm Jovem, ad quem diurna fulmina pertinerent* &c. Utrique autem, nempe tum *Summano*, tum Jovi Fulguritori sacrificabant, cùm *provorsum fulgur* micuisset: Sic autem dicebatur, quod incertum erat, noctu an interdiu esset factum. Jaculabantur verò etiam alii Dii fulmina, sed alba tantum aut nigra: solus Jupiter rubra vibrare credebatur. Horatius *l.1. Od.2.*

— *& rubenti*
Dextera sacras jaculatus arces
Terruit Urbem, &c.

V. Jo. Meursium *Comm. in Lycophr. vers. hunc*

— — ὁ αντικειμενας,
Σαυτὸς κατ' ἴφθιμ' γλῶσσαν ἀνεμίεται.

Hinc *Sumanalia* seu *Summanalia*, apud Festum, liba sunt farinacea, in modum rotæ facta, in honorem *Summani*, & ad ejus sacra: quæ *Suminalia* vocat Cœl. Rhodiginus, q. à *sumine*, *l 9. c 16.*

Summarium, V. suprà *Index*, item *Summa.*

Summates, apud Spartian. *in Hadriano*, *Quum cum compluribus* Summatibus *pasceret.* iidem sunt cum *Optimatibus*, apud Capitolinum *in Marco* & *Proceribus* alibi. Sic autem illis temporibus dicebantur Senatores, quos *Optimos Nobilium* vocat Aur. Victor Schotti, *Principes* Seneca *de Benef. l.2. c.12.* Glossæ Πρωτοπολίτας vertunt. V. Casaub & Salmasium *ad Capitolinum in Marco.* In *l 32. Cod. Theod. de Navicular. Summates classis Alexandrinæ* præfecti sunt. At *summatim*, adv. inde ortum, est ἄκρως, κεφαλαιωδῶς. *Summatim doctus*, ἀκρόσοφος. *Summatim tangere*, ἀκροθιγεῖν. Marcello, *panis summatim fermentatus*, ἀκρόζυμος. *summatim tinctum*, ἀκρόβαφές, quod in summa cute, ac leviter coloratum est &c. Salmasius *ad Solin. p. 234.*

Summola, s. *Summula*, apud Juvenal. ubi de frumenti populo distribui soliti tessera,

Summula ne pereat, qua vilis tessera venit
Frumenti —

est, quam *similam* Vett. dixere. Galli hodieque *Semoule* appellant. Salmasius *ad Vopiscum in Aureliano.* Item nomen, sed sub alia origine, est variorum librorum, à Scriptoribus Eccles. Romanæ in lucem editorum. Nota *Summula Raymundi*, quæ Coloniæ prodiit an. 1500. cujus initium,

Summula de Summa Raymundi prodiit ista.

Ubi notatio vocis indigitatur. Idem enim *Summam de Casibus* scripsit, typis excusam Romæ 1603 cujus compendium *Summulam* illam esse nonnulli volunt. Fuit autem is Raymundus de Penna-Forte Gregorii IX. Pœnitentiarius, qui Collectionem quoque Decretalium, ordine sextam, in lucem edidit, uti superiùs diximus.

Summoto incedere, vel *agere*, dicebantur Magistratus Romani, quum inter frequentiam hominum, lictorum ministerio & animadversione cedere locumque dare jussam, progrediebantur vel agebant. Ita apud Livium *l.25. c.3.* *Quum in eo parùm præsidii esset, turbandæ rei causa, publicani per vacuum summoto locum cuneo irruperunt*: Vacuus *summoto* locus est, qui per viatores Tribunitios discedere jussa plebe, inter ipsam & Tribunos interlucebat, & intervallum faciebat. Quamvis enim Tribuni *submovendi* jus non habebant, tamen in Conciliis *summoto* considebant agebantque. Idem *l.2. Neque illum ipsum summovere pro imperio posse more Majorum, quia ita dicatur: si vobis videtur, discedite Quirites.* Et paulo ante, *Summoveri Laterius jubet, præterquam qui suffragium ineant.* Et hic *l.cit. Testibus datis Tribuni populum summoverunt.* Adeoque relinquebatur summoto populo vacuus inter Tribunos & Plebem locus, in quod vacuum & intermissum spatium irrupisse tunc Publicanos, & Tribunos a Plebe interclusisse, cum utrisque jurgantes, liquet ex relatione Consulum, quæ mox interponitur, ubi suprà. Jo. Frider. Gronovius *Not. ad Livium* V. quoque suprà in voce *Submovere.*

Summula, V. suprà *Summola.*

Summus, inter Apollinis epitheta, apud Virgilium *Æneidos libro 11.*

Summe Deûm sancti custos Soractis Apollo.

Sic Statius *Thebaid l 7. v 771.*

Tandem se famulo summum confessus Apollo,
Utere luce tuâ, longamque, ait, indue famam.

Nempe Apollo Sol est, Græcis Ἥλιος, quod nomen Ethnici videntur mutuasse, ex veri Dei epitheto Hebraico עליון *excelsus* tantundem enim esse videtur Ἥλιος, quo nomine Solem Græci coluere, ac *Elim.* Franc. Burmannus *Synopsi Relig. Christ. Parte prior. l 1 c.16 de Nominibus Dei, §. 24.* Sicque nomine ipso Solem *excelsum* seu *summum* indigitare voluerunt.

Sumptorium, apud Flodoardum *Hist Rem lib.3 cap.4.* Calicem majorem cum patera, sumptorioque fecit ex auro, lapidumq; pretiosorum illustravit nitore: Colvenerio est cochlear, *quo nimirum*, ait, *utimur in Calice sacro.* Sed Græcos quidem cochleari sanguinem Christi haurire consuevisse, Latinos verò fistulâ, refert C. du Fresne, qui proin *sumptorium* hic pro fistula sumi posse retur, tametsi cochlearia inter ministeria sacra vulgo etiam reponantur, *in Glossar*

Sumptuariæ Leges, crescente conviviorum apud Romanos luxu modum illis imposuere, à Viris sapientibus latæ. Cùm enim à veteri & avita Majorum parsimonia posteri in tantum discederent, ut nullum ampliùs luxuria sciret modum, integrique apri ac ursi mensas ornare inciperent & Cincii inventum, Porcus Trojanus, in patinis grunniret, hincque gulâ illecti plerique ingenui pueri pudicitiam & libertatem suam venderent, nec pauci de Pop. Romano vino madidi in Comitium venirent & ebrii de Republ consulerent. non Tiberius modò Imperator pridianæ cœnæ semesas reliquias postero die reponi curavit, ut ad frugalitatem civibus exemplo præiret, adagio hoc fine usus: *Dimidiatus aper omnia eadem habet, quæ totus*, apud Suetonium *c.34.* sed & jam ante ipsum non pauci hac de re Legibus latis, inundanti omnia luxuriei obicem ponere conati sunt: quæ quòd modum sumptuosis in conviviis definirent, *Sumptuariæ*, quòd circa *cibos* occupatæ essent, *Cibariæ* quoque nonnullis dictæ sunt, Catoni inprimis, qui ita Leges has appellare maluisse apud A. Gellium legitur. Sed & illas *Sumptuarias* appellari deprehendas, quæ in vestitu, aliisque rebus, quis modus servandus sit, præscripsere. Sic de Marco Imp Jul. Capitolinus, *cavit & sumptibus publicis*: quod ab aliis Impp quoque sæpe factum legimus. Spartianus de Hadriano, *Judiciorum sumptus constituit & ad antiquum modum redegit* Quo fine etiam sacrificia & ludos multos Nervam sustulisse, Xiphilinus refert. Magni enim Ludorum cura & Præsidatus constabant; sub Valeriano inprimis & seqq. Principibus: quo tempore *sumptibus* & profusionibus planè insaniebant Consules Prætoresque, cùm Magistratum inibant, ut videre est suprà, in phrasi *Consulatum edere* Unde sumtuum hujusmodi licentiæ coercendæ, legem tulit Constantinus, eumq; secuti Impp. Constantius, Theodosius, Arcadius, Alii, V. inter alias *l.1. Cod Theodos de Ludorum expensis.* Aliquando tamen tenuioris census hominibus, vel quibus aliàs cuperent Imperatores, simul cum honoribus *sumptus* quoque decreti sunt, ut videre est apud Spartianum *in Hadriano*, Mamertinum *Grat act. ad Julianum.* Alios Cujus moris causam præclarè explicat Valerianus *Epist. ad Aurelianum*, *Levanda*, inquiens, *est paupertas eorum hominum, qui diu Reipublicæ viventes pauperes sunt, ut nullorum magis.* V. hanc in rem multa egregia, apud Casaubonum & Salmasium *Not. ad Spartianum d. l.* In funeribus, cùm sum-

mis impendiis in nihilum profusis, ad refrigerandum rogi ferventis ardorem, tota patrimonia sæpe prodigerentur. Legg. XII. Tabb. apud Romanos, Solonis item apud Græcos, sumptibus modus impositus est, ut suprà vidimus. Plura hanc in rem apud Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. l.8. c.13.* & Thom. Godvvynum *Anth° log. Rom. l. 3. Sect. 4. c.12.*

Leges Sumptuariæ, quo ordine Latæ.

α. Orchia Lex, numerum convivarum præscripsit. Ejus meminit Macrobius *Saturn. l.3. c.18.* anno U.C. 566. lata est. β. Fannia, anno 588. lata, sumtibus modum fecit assibus centum: hinc Lucillio *Centussis* festivè dicta: Nempe ludis Romanis, Plebeiis, Saturnalibus & aliis quibusdam diebus. Decem aliis diebus, in singulis mensibus tricenos: cœteris autem denos tantùm concessit. γ. Didia, post annos 18. rogata, universam Italiam eadem lege teneri voluit: neque solùm qui cœnas majore sumtu dedissent, sed & qui vocati interfuissent, pœnâ coercuit. δ. Licinia, in plerisque cum Fannia congruens, cœteris diebus, qui eâ excepti non essent, carnis aridæ pondo tria & salsamentorum pondo, solùm apponi jussit. Ea autem quæ ex terra, vite, arbore nata essent, promiscuè largita est. Ab illa *Centenariæ cœnæ* nomen habuere. ε. Cornelia non multo post sequuta, minora rebus pretia imposuit: Cœterùm permisit, ut Kalendis, Idibus, Nonis, diebus Ludorum & Feriis quibusdam solemnibus [illegible] S. tricenos insumere jus potestasque esset; reliquis verò diebus non ampliùs senis. ζ. Æmilia, ciborum genus & modum præscripsit, sumtum cœnarum non moderata. η. Antia, paucis interjectis annis, præter sumtum æris, id etiam sanxit, ut, qui Magistratus esset Magistratumque capturus, ne quò ad cœnam nisi ad certas personas itaret. θ. Julia postremò ad populum venit, Augusto imperante, qua profestis quidem diebus ducenti; Kalendis, Idibus, Nonis aliisque quibusdam festivis diebus trecenti: Nuptiis autem & repotiis H.S. millies finiebantur. V. Macrobium *l.3. c.17.* A. Gellium *l.2. c.24.* Stuckium *Conviv. l.1. c.3.* &c. His liceat adjungere duas, quibus in vestitu luxus prohibitus. ι. Cœcilia igitur rationem poliendarum vestium Fullonibus præscripsit, lata anno U.C. 533. κ. Oppia, non ita longè post, anno nempe 450. lata in medio ardore Secundi Belli Punici voluit, ne qua mulier plus semuncia auri haberet: neu vestimento versicolore uteretur, neu juncto vehiculo in urbe, oppidove aut propiùs inde mille passus, nisi Sacrorum publicorum causâ, veheretur. λ. Julia, ne quis in argento & auro plus LX. H.S. possideret, sanxit. V. harum quamque suprà, suis *locis.*

Sunnia, apud Marculfum Mon. *Formular. l.1. c.37.* *Ipse nec venisset ad Placitum, nec ulla* Sunnia *nuntiasset*; idem quod *Exonia* (Gall. *Essoine*) in *Epist.* Hincmari ad Carol. M. *Qui mittens ad Dominationem vestram, excusationem impossibilitatis veniendi mandavit, requisita est, quam patritica lingua nominamus, exonia*: quæ vox etiam inde detorta, *impedimentum* notat in vett. *Gloss.* hinc *excusationem*, quam affert quispiam, quo minùs juri stare possit, apud Jurisconsf. Gallos, Anglosque frequentissimè. Cujus etymon à *Sontico* morbo arcessit Salmasius *ad Spartianum in Hadrianum.* VVendelinus à Teutonico *Sun*, i. separatus, segregatus, quia qui *sunnim* vel *sunniam* proponunt, utplurimum abesse à judicio propter negotia coguntur: Alii à voce Germ. *Saum nuss*, i. cunctatio, mora: C. du Fresne, à verbo medii ævi *soniare*, i. curare, Gall. *soigner*: qui enim *sonium*, *sunnim*, vel *sunniam* (his enim omnibus modis vox effertur) habent, vel circa rerum domesticarum curam occupati sunt, vel morbo detenti V. eum in *Gloss.* ubi plurima hanc in rem, inprimis de variis *Essonii* speciebus, congessit, in verbo *Soniare*, item in voce *Sunnis.*

Suntheminum, Germ. *Suntheim*, opp. Franconiæ, V. suprà *Sontheminum.*

Suntonator, in vet. *Inscr.* quæ Genuæ visitur,

C. . . TVSTACTVS
SVNTONATOR
REGIS THOLOMEI
L. V. ANN. L

Musicus est seu Symphoniæ Præfectus, ut ex Græco exponit Jac. Sponius *Itinerar. Part. 3. pag. 35.* & 36. V. quoque infrà in voce *Synoma.*

Suovetaurilia, V. suprà *Solitaurilia.*

Supanus, seu *Zupanus*, medii ævi vox, Ζουπάνος, Græcis Scriptoribus regionis præpositum notat, hac notione Croatis aliisque Slavorum gentibus familiaris, ut quorum provinciæ in *Zupanias* distinguuntur, quibus hi præfecti. Obtinuere hi olim Comitum vicem, ut *Bani* Ducum, & pro arbitratu Principis ad urbes, aut regiones administrandas mittebantur; atq; ad omne Concilium vocati, simul cum Ducibus, dein Regibus, deliberandi jus habebant. At postquam Croatia Dalmatiaque in Hungariæ Regum jura concesserunt, *Zupanorum* jurisdictiones Comitibus attributæ sunt, atque inde eorum appellatio viluit, minoribus Præfectis postmodum, vel etiam Judicibus, concessa. Præsertim verò sic Serviæ Principes dicti sunt, uti videre est apud [illegible]icetam *in Isaacio l.3. num.4.* Guil. Tyrium *l.20. c.4.* Cinnamum, apud quem Ἀρχιζουπάνοι τῶν Σερβίων, sicut alibi Μέγας Ζουπάνος occurrit, Alios. Imò & apud Hungaros datum id nomen iis, quibus proxima à Rege potestas erat, teste eodem Cinnamo *l.5. c.20.* & *l.6. c.4.* Etiam Bohemis non defuisse suos *Supanos* vel *Spanos*, docet *ad Alexiadem* C. du Fresne. Uti verò Μεγάλοι Ζουπάνοι, unde factum *Megasupani*, in *Actis* Innocentii *p. 65.* sic & *Postzupani*, Zupanorum vicarii, memorantur. Nomen à *Zupa* vel *Zuppa*, al. *Jupa* vel *Juppa*, qua voce hodieque, apud Croatas & Dalmatas, indigitatur regio habitata, vel homines ejusdem regionis in unum congregati &c. V. Jo. Lucium *de Regno Dalmatiæ lib. 2. c. 15. l.3. c.12. l. 6. cap.1.* alibique passim; & illustrem *Glossarii* Auctorem præfatum.

à *Supellectile*, nomen ministerii apud Romanos, tum urbani tum castrensis. Ut de urbana enim *supellectile* nil dicam, de qua abunde suprà, ubi de *Ancillis, Servisque*: in vett. *Inscriptionibus* Augusti Libertus quidam memoratur, à *supellectile castrensi*, adnotante Salmasio ad *Lampridium in Alexandro.* De *Supellectile sacra* Tabernaculi, in V. Testam. diximus suprà, ubi de *Atrio* & *Sanctuario*: quam omnem, cum ipso Tabernaculo, sanguine dedicatam aspersamque esse, docet Apostolus Hebr. *c.9. v.19.* V. quoque suprà, ubi de *Aspergendi ritu*, alibique: sicut de more *Supellectilem reorum*, item *Episcoporum defunctorum diripiendi*, in hac voce, alibique.

Superacuta, apud Hugon. à S. Victore *in Spec. l.1. c.3.* *Voces autem graves & acutæ, &* supervacuæ *innuunt tribus modis judicandum esse tribus ordinibus Ecclesiæ*: est tonus in Musica sublimior & acutior, κορυφαία ἁρμονία Maximo Tyrio *Serm.3.*

Superaltare, apud Ecclesiæ Romanæ Scriptores modò Ciborium notat, Altari imminens, de quo V. suprà, in voce *Ciborium*: modò Altare portatile, seu Tabulam Itinerariam, quòd Altari non dedicato superponatur, C. du Fresne *in Glossar.* V. quoque Dominicum Macrum *in Hierolex.*

Supraria in *Glossis* Isidori, *vestis, quæ superinduitur*, Græcè ἐπενδύτης. Ita tunica dicebatur, respectu subuculæ, seu interulæ ὑποδύτης Gr. dictæ, quam sub tunica gestabant. Persius,

—— —— *Subucula pexæ*
Trita subest tunicæ ——

non verò pallii vel togæ, quæ ipsi tunicæ superinjiciebatur. [illegible] quidem interula linea, *supparia* ex lana, fuit: utramque sub pallio togaque, Græci ac Romani indutui habuerunt, Cynicis solis exceptis, qui tunicam non habebant, & proin *pallium duplicare* πτύξαι θοἰμάτιον, ut Antisthenes ad Diogenem dixit, cogebantur. Quæ causa, quòd Stoicam sectam à Cynica solo tunicæ gestamine distare, scribit Satyricus,

—— *Et Stoica dogmata tantùm*
A Cynicis tunica distantia ——

V. Salmasium *ad Tertullianum de Pallio c. 5.* & Suicerum voce Ἐπενδύτης.

Superazemularius, in *Curia Gen.* Catalaniæ in villa Montissoni A.C. 1363. apud C. du Fresne, *Azemblariorum* vel *Azemulariorum*, i. Mulionum præfectus est, Vide eundem quoque in voce *Azemila.*

Superbia, in corde nascitur, in superciliis sedem habet. Plinius *l.11. c.37.* Hæc (*Supercilia*) maximè indicant fastum. Superbia "alibi conceptaculum, sed hic sedem habet In corde nascitur," "huc subit, hic pendet. Nihil altius simul abruptiusque inve" "nit in corpore, ubi solitaria esset. Subjacent oculi, pars corpo" "ris pretiosissima, & qui lucis usu vitam distinguant à morte." Unde Supercilia *membrum non contemnendum humani corporis*, dicere solebat Demetrius Peripatet. teste Laertio *l.5.* eo quòd possit ἐπισκοτεῖν τῷ βίῳ, *toti vitæ caliginem offundere.* Utpote cùm *superbia*, ibi residens, omnes reliquas virtutes inquinet. Claudianus,

Inquinat egregios adjuncta Superbia *mores.*

Inprimis verò eam superbiam Diis exosam rebantur Vett. quum quis rebus secundis nimiùm efferretur. Unde illis religio maxima fuit, *secundâ fortuna nec animum extollere, nec dictis factis que aliquid invidiosum præ se ferre.* Hinc Papinius Statius *Thebaid. lib. 2. versu 689.*

—— *Jam pone modum, nimiumque secundis*
Parce Diis: huic una fides optanda labori:
Fortuna satis usus, abi ——

Qua de re V. Casp. Barthium *Animadv. ad hunc Poetam Thebaid. l.9. v.814.* At de colore *Superbia* austeritas est. Unde *superbia candoris*, apud Vitruvium: Græcè ἡ βαθύτης τοῦ λευκότητος, *l.7. c.3.* & *superbia capillorum*, apud Tertullianum *de Hab. mul.* de quibus proin etiam *improbitatis* vox usurpata. Nempe excellentem illum & eminentem, & super cœteros omnes colores vividum fulgentemque *improbum* appellarunt, quasi *superbum* & cœteros colores infra se positos prægravantem: Galli *altum colorem*, ut & Germani, vocant. Inprimis autem *purpureus* sic dictus. Virgilius,

Arte laboratæ vestes, ostrumq; superbum.

Hinc *arrogantes lacernæ* purpureæ Martiali,

Illas purpureas & arrogantes

Jussit surgere Lollius lacrymas &c.

V. Salmasium *ad Spartianum in Pescennio Nigro*, & suprà in voce *Improbus color*, nec non *in Austerus*, alibique passim, ut alias vocis notiones omittam.

Supercilia, in Junonis olim tutela fuere, teste Sext. Pompejo, quòd iis protegantur oculi, per quos luce fruimur, quam a Junone tribui putabant, *Lucina* inde dicta: Quemadmodum ipsos oculos Cupidini, Veneris filio, in quibus ceu specula quadam excubet, sacros fecere prisci, ut ex Philostrato discimus, V. Lil. Gyraldum *syntagm* 1. *Deorum Gentil.* & Hadr. Junium *Animadvers. l.4.c.12.* Atque de hoc usu pulchrè Basilius Magnus, in il„lud, Attende tibi ipsi, in fin. Et quidem oculi præcelsam il„lam occupaverunt arcem, speculationi destinatam, ne qua „partium corporis liberum sibi adimeret prospectum, aut in„umbraret, quin ut in directum potiùs e superiore loco aciem „intendant, sub tenui tegumento *Superciliorum* desidentes. Sed post lapsum superbiæ sedes hic facta est, verum & sic pars ista *μὴ μικρὸν μέρος*, *non contemnendum membrum* humani corporis æstimatum Demetrio Peripatetico, uti suprà vidimus in voce *Superbia*. Inde porrò Cosmetice circa illa quoque occupari, & nigro stibii pulvere ea circumducere ac in arcum formare, in sequiore sexu, cœpit. Pollux de stibio, *Τὰς ὀφθαλμοὺς ὑπογράφει, τὰς ὀφρῦς μελαίνει, ἐπὶ γραμμὰς ἠμικυκλίου ἀπάγει*, V. ubi de hoc medicamine supra, & Plin. *l.30. c.15.* Alius abusus, quòd inter tria omina, strictè sic dicta, quoque fuit dextri oculi seu *supercilii παλμὸς* seu *Salissatio*, juxta Theocriteum illud *Id 3.* *Ἄλλεται ὀφθαλμός μευ ὁ δεξιός*. Aliud est, quòd Barbaros quosdam *Supercilia* tingere consuevisse, ut formidabiliores essent hostibus, diximus alibi. Cæterum in Scenicis personis, Adolescens frugi rugas olim aliquot in fronte habebat, *quod indicium Physiognomones optimi animi statuunt — Intenta quoque supercilia considerantem hominem designabant: quemadmodum corrugata dijudicantem* &c J. C. Scaliger *Poetices l.1.c.14.* Ab homine vox transiit ad declivitates planiores monticulorum minutiorum, aut tumulorum, qui colles ob exiguitatem dici non possunt, apud Agri mensores, Hyginum, Frontinum, Flaccum. Quo sensu Statius *Theb. l.6. v.63.* ubi de summitate lecti funebris,

Summa crepant auro, Tyrioque attollitur ostro
Molle Supercilium —

De cujusmodi Superciliis V. quæ Guil. Philander & Bernardinus Baldus *ad Vitruvium* notant: de cæteris verò palcra tradit N. Cresollius *Vacationum Autumn. l.2.*

Supererogatio, Græcè *ἐπιτελεσιουργία*, V. suprà Rege.

Superstites, dicti sunt in Concilio Chalcedonensi Doctores ii, qui præter Patres, ad discutiendas quasdam quæstiones, acciti erant, V. Macrum *in Hierolex.*

Superfusi, in quodam vet. *Pœnitentiali MS.* apud C. du Fresne, iidem cum *Clinicis*, dicti sunt, quibus, ob mortem vel mortis periculum, baptismus conferebatur, *superfusa* salutari aquâ, non immersione, ut videre est apud Cyprianum *Epist. 76.* Nempe hi aspergebantur solùm, non toti lavabantur: uti in primæva Ecclesia, præsertim in regionibus calidioribus, fieri consuevit. Atque hac occasione videtur in Occidente, ac plaga mundi frigidiore, invaluisse aspersio, quæ ibidem hodieque in usu est, ob teneritudinem recentium infantium: præsertim postquam adultorum Baptismus rarior esse cœpit. V. supra ubi de *Clinicis*. Sed & *superfusionem* passim dici, cum aqua, post communionem Sacerdotis, calici a ministro infundatur, apud Ecclesiæ Romanæ Scriptores, docet idem Auctor *in Glossar.*

Superhumerale, Hebr. *Ephod*, inter indumenta octo aurea erat, quibus Sacerdos olim Summus apud Hebræos ornatus quotidie in Sanctuario ministrabat, & quidem inter quatuor illa, quæ „Pontifici propria fuere. Fuit illud ex auro, hyacinthino & pur„pureo & coccineo dibapho & xylino internexo, opere artifici„osissimo. Duo illi humeralia conjungentia erant in duabus „extremitatibus quibus conjungebatur, & cingula quoque a„mictus ejus, quæ in ipso, prout opus ejus fuerat, ex ipso erat. „Duo porrò lapides Sardonyches, quibus nomina filiorum I„sraelis insculpta, humeralibus illius Amiculi impositi erant, „cum duabus catenis auri puri æquabilibus, opere tortili fa„ctis: atque ad annulos ejus Pectorale sacrum annulis suis vittâ „hyacinthinâ ita adnexum fuit, ut incumberet ipsi cingulæ A„miculi seu *Superhumeralis*, neque ab illo separaretur. Exodi c. 28. v. 6. & *seqq.* Significabat autem SERVATOREM nostrum, cujus illustris typus Pontifex erat, repræsentare coram Deo Ecclesiam suam. Electorumque suorum nomina, quasi humeris suis ferre, imò pectore suo indivulsè recondere & gratos acceptosque reddere Patri cœlesti, V. Rom. c. 8. v. 34. Hebr. c. 7. v. 27. 1. Joh. c. 2. v. 2. &c. Defuisse illud Templo secundo, non legitur: Et Josephus *Antiqq. l. 3.* adfirmare videtur, extitisse illud tempore secundi Templi, una cum Rationali, sed utrumque desiisse fulgore annis ducentis, antequam ille Historiam suam scriberet, h. e. centum circiter annis, priusquam Dominus noster nasceretur: quod tamen Rabbinorum traditioni, de amissis *Urim & Thummim*, repugnat. Quinque enim res in Domo secunda desideratas fuisse, memorant: *Ignem, Arcam, Rationale Judicii* five *Urim & Thummim, Oleum unctionis* & *Spiritum* S. Vel, ut alii recensent, *Arcam, Propitiatorium, Cherubim, Ignem jugem, Præsentiam divinitatis*, i. *Urim & Thummim seu Spiritum S.* Proin Casaubonus Baronium, unà cum Stola Summi Pontificis, a Præsidibus Rom. *Superhumerale* & Rationale asservari fuisse solita, contendentem refellit *Exercit.* 10. §. 2. Et tale quidem erat *Superhumerale* seu *Ephod* Summi Pontificis. Quod autem Sacerdotes reliqui gerebant Amiculum, merè lineum erat; quale & ab iis, qui non erant Sacerdotes, fuisse gestatum, discimus ex 1. Sam. c. 2. v. 18. ubi de Samuele puero legimus, *ministrasse illum in conspectu Jehovæ, cinctum Amiculo lineo*, & 2. Sam. c. 6. v. 14. ubi idem vestimenti genus Davidi, coram Jehova saltanti, adscribitur. V. Franc. Burmannum *Quæst. in Exod. c. cit.* De *Superhumerali* seu Amiculo, è manubiis hostium facto & in tropæum à Gedeone Judice, in civitate Hophræ statuto, V. Judic. c. 8. v. 27. & *seqq.* ut & de altero à Mica facto atque ad Idololatricum cultum consecrato, ejusd. libr. c. 17. v. 5. In Ecclesia Rom. retenta vox est, de Pallio Archiepiscopali, quod *Ὠμοφόριον* Græcis, V. Anastasium Biblioth. *in Concil. VIII act.* 2. 9. & suprà suo loco, nec non Domin. Macrum in hac voce, ubi de *Humeralis* & *Superhumeralis* discrimine quædam addit.

Superi Armorum, apud Papin. Statium *Theb. l. 10. v. 756.* in precatione Menœcei, jamjam pro patria morituri,

Armorum Superi, tuq; ô qui funere tanto
Indulges mihi, Phœbe, mori ——

Dii sunt, bellorum Præsides, Mars, Minerva, Bellona, uti exponit verba vetus Scholiastes. Quos *armorum Deos* idem Poeta appellat *l. 11. v. 412.*

—— *ter nigris avidus Regnator ab oris*
Intonuit, terque ima soli concussit, & ipsi
Armorum fugere Dii ——

Nempe *Superi*, quicunque Dii. Unde *Superi inferorum*, i. Dii, apud Lucanum *l.6. v. 748.* Aliàs *Deos Superos*, à *Terrestribus* & *Infernalibus* distinxere. Festus. *Altaria ab altitudine dicta sunt, quòd antiqui Diis superis in ædificiis à terra exaltatis sacra faciebant, Diis terrestribus in terra, Diis Infernalibus in effossa terra.* Sed & *Superorum* nomine viventes nonnunquam indigitari, notum. V. Barthium *Animadv. ad Statium* passim, inprimis *Theb. l. 4. v. 457.* &c.

Supericonicæ, apud Gregorium Turon. *in Vitis* Patrum *cap. 6.* Nesciebat tamen quid caneret, quia literas ignorabat. Videns " autem in Oratorio literas *supericonicas* Apostolorum reliquo " rumque sanctorum, exemplavit eas in Codice: dicuntur Domi" nico Macro, *literæ in imagine alicujus Sancti appositæ.* Imaginum epigraphe, *εἰκὼν* enim *imago* Græcis est.

Superillustres, dicuntur in *Speculo* Saxon. *lib.1. art.3.* Episcopi, Abbates, & Abbatissæ; sicut *Laici Principes, ex quo facti sunt Episcoporum subditi & vasalli, Illustres nuncupantur, Ibid.*

Superindictum, unus ex titulis Codicis Justin. & Theodos. seu *Superindictio*, præstatio fuit extraordinaria, quæ præter *indictionem*, pro aliqua imminente necessitate, imponebatur. V. Asconium in 3. *Verr* ubi *de Canone, Oblatione & indictione*, tribus pensitationum generibus, ut & hic in vocibus *Canon, Indictio, Tributum*,

Superista, apud Luithprandum *l.6. c.6. sub finem*, ubi inter primates civitatis Romanæ recensetur *Stephanus filius Joannis Superista*; & in vet. Inscript. Mediolan. apud Puccinellum *in Zodiaco Mediol. Part.3. p.378.* † *Guillelmus de Pomo Superistes hujus Ecclesiæ, hoc opus multaque alia fieri fecit*; ut quidem eam restituit C. du Fresne: dignitas fuit in Ecclesia & Palatio, sed quæ, & unde dicta, ignotum. Idem in *Glossario.*

Superjumentarius, apud Sueton. *Claudio c. 4.* Jumentariis præfectus est, V. supra.

Supermanicale, Græcè *Ἐπιμανίκιον*, ornatus manicæ *Sacerdotis* in dextero brachio. V. Meursium *Gloss.*

Supernas, in vet. *Inscr.* Romæ, quam honori Quinti Herennii Etrusci Cæsaris Consulis & Principis juventutis, Trajano Decio Imper. geniti, dicaverunt

—ARGENTARII ET EXCEPTORES
ITEMQVE NEGOTIANTES VINI SV-
PERNAT. ET. ARIMIN.

dicitur veniens ab oris maris Adriatici, *Mare Superum* dicti, ut suo loco vidimus. Jac. Sponius *Itinerar. Gr. Part. 3. p. 38.* At *Supernatica* Plinio persica dicuntur, quæ à Sabinis veniebant, *l. 15. c. 2.* V. Salmasium *ad Pollionem in Gallienis.*

Superpellicium, apud Eccl. Romanæ Scriptores vestis est linea manicata, sic dicta, *quòd antiquitus super tunicas pelliceas de pellibus mortuorum animalium factas induebatur*, uti habet Durandus *in Ration. l.3. c.1. n. 10. & 11.* Non sacerdotibus solùm, sed Diaconis quoque, imò Clero universo communis, uti legas apud Macrum. Inprimis vero Canonicis Regularibus in usu, qui eam nunquam deponunt: unde de Canonicis Ecclesiarum Cathedr. statutum in Concil. Basil. Horas Canonicas dicturi cum tunica " talari, ac superpelliceis mundis ultra medias tibias longis, vel cappis, juxta temporū ac regionū diversitatem, Eccl. ingrederentur: " non capucia, sed almucias, vel bireta tenentes in capite. Horū v. "

non

non eadem forma. Ex *Constitutione* quippe Benedicti XII. Superpelliceum, quo in Choro utuntur, longiores manicas habet. Cui non amplæ, sed strictæ manicæ sunt, Rochetum nuncupatur, seu *Romana camisia*, quòd eo Itali utantur potissimùm. Quod undique per circuitum clauditur, *Cotta* dicitur. *Sarrocia* ad latus aperta sunt & non nisi ad quatuor digitos inferne clausa, sine manicis, colobium referentia: cùm foràs prodeunt, *parva sarrocia* sumunt qualia Novitiis dantur. Latitudo 4. digitos non excedit, &, instar scapularis Monachorum, hinc inde dependet, non tamen sine plicis. Auctores *fasciam* & *hastam* appellant, uti habet C. du Fresne *in Glossar.* Colorem ei album, formam crucis, tribuit Macer, qui tempore Quadragesimali ex lana can„dida constare, & in aliquibus Ecclesiis adhuc primævam su„perpellicei formam retineri, nempe eâ rotunditate antiquæ „planetæ sine manicis, sub qua ex lateribus brachia extollantur, addit, *in Hierolexico.* V. quoque suprà passim in vocibus *Cotta, Rochetum, Subtile.*

Superponere, apud Solinum *c.* 27. ubi de leonibus, in tria genera divisis, *Pariter omnes parcunt à sagina, primùm quòd alternis diebus potum, alternis cibum capiunt, ac frequenter, si digestio non est insequuta, solitæ cibationi* superponunt *diem.* Græcis ὑπερτιθέναι, differre & suspendere diem, hincque abstinere est. Qui enim solitæ refectioni diem superponit, utique diem unum jejunus manet. Unde *Superpositio* vett. Christianis pro jejunio. Concil. Eliberitanum *can.* 26. *Errorem placuit corrigi, ut omni sabbathi die superpositiones celebremus,* i. jejunia. & quidem unius diei, cùm dies unus cibo superponebatur, cujusmodi Vett. jejunia erant: integrum sc. diem refectioni superponebant. Sic Græci ὑπερτιθέναι ἡμέραν de unius diei jejunio dixere Epiphan. Ἀλλὰ καὶ οἱ σπουδαιο... δυάδας καὶ τριάδας καὶ τετράδας ὑπερτιθέασι, *duo tres, quatuor dies superponunt.* Atque eâ re *superpositiones*, à *stationibus* differebant: hæ enim erant jejuniorum dies stati, quæ hora nonâ solvebantur, non superposito solido die, ut in aliis jejuniis quæ *Superpositiones* hinc dictæ. Ita Epiphanius idem, & Dionysius Alexandrinus ὑπερτιθέναι ἡμέρας dixere de Hebdomadis sanctæ jejuniis, quæ in multam noctem, etiam à nonnullis ἄχρις ἀλεκτρυόνων φωνῆς, *usque ad Galli cantum*, protendebantur. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 324. Cujusmodi fortè & illud jejunium SS. Patrum fuit, de quibus Nilus *Narrat.* 3. qui παρ' ἡμέραν, *alternis diebus*, reficiebantur & ἄσιτοι, *cibis potuque abstinentes*, transigebant. An & illud, quod Monachos Ægyptios Quadragesimali tempore observasse, tradit Hieronymus *Epist.* 22. ubi eo tempore *districtiùs illos vivere*, nempe tum quoad durationem, tum quoad abstinentiæ rigorem, ait? At *Superpositio Psalmorum & officii*, apud Stephan. Paris. *in Regulas S. Bened.* officii & cursus Ecclesiastici augmentum seu additio ad consuetum officium: & *Superpositio Silentii*, apud Columbanum, pœnæ species est, quâ reus silere prorsus jubebatur, Car. du Fresne *in Glossar.* ubi quoque *Superpositionis*, de Jejunio vocem, de jejunio strictiori, quod *jejunium duplex* aliis, Gallicè *Redoublement de Jeune*, appelletur, explicat, quasi *superpositionem jejunii.* At Græcos non ὑπερτίθεσθαι τὴν νηστείαν, sed τὴν ἡμέραν, dicere consuevisse, ostendit Salmasius, uti vidimus.

Superpositus Medicorum, in vet. *Inscr.* idem qui *Archiater* aliàs, V. supra. Sic *Superpositus Monasterii*, in *Diplom.* Muncimiri Croatiæ Ducis ann. 992. apud Joann. Lucium *de Regno Dalmatiæ l.* 2. *c.* 2. Abbas est, Græcis Ἡγούμενος, quas voces iterum retro vide, ut & in voce *super.*

Superspersus, apud Solinum *cap.* 30. ubi de camelopardali, „collo equi, ait, similem, pedibus bubulis, capite camelino, ni„tore rutilo, albis maculis *superspersa*: idem quod *stellatus* est, ut habet scriptura τῶν προεκδόσεων. Sed neutra lectione rei veritatem, aut Plinium, quem exscribit, assecutus Auctor est. *Stellatum* enim & *Superspersum*, de rotundis maculis & in vortices sparsis dicitur: *distinctum* verò, de longis & lineatim ductis, quales camelopardalis maculæ sunt: ῥαβδωτὰς σπίλους, *virgatas maculas*, vocat Strabo *l.* 16. V. Salmasium *ad Solinum p.* 388.

Superstitio, apud Papinium Statium *Theb. lib.* 12. *v.* 487. ubi de Clementiæ idolo:

> *Audiri, quicunque rogant, noctesque, diesq;*
> *Ire datum. & solis* Numen *placare querelis.*
> Parca superstitio: *non thurea flamma nec altus*
> *Accipitur sanguis, lachrymis altaria sudant.*

Sumptus est omnis religioni impensus. Hinc parvâ eâ opus hic esse ait Poeta, cùm lachrymis huic Numini litetur, quæ miseris non emuntur pretio. Bene omnino. Nam qui verum unicumque Numen cor & mentem humanam habitare novit, omnia utique cætera pro *superstitione* habebit. Elegans vocis etymon apud Lucretium est *l.* 1.

> —— —— *gravi sub religione,*
> *Quæ caput è cæli regionibus ostentabat,*
> *Horribili* super *aspectu mortalibus* instans.

Quòd nim. ex alto *superstet* & immineat desuper capitibus mortalium, Casp. Barthius *Animadversion. ad Statium d. l.* ut alias vocis notationes in præsens omittam. Addam saltem, quidquid *super statas* & ordinarias præstationes exigitur, *superstitionis* quoque nomine venire, in *Charta* Caroli Crassi Imp. apud Ughellum, & *vestimentorum superstitionem* i. superfluitatem ac luxum occurrere, in *Epistola* Bonifacii Mogunt. ad Cuthbertum Archiepisc. Cantii, præfixâ Concilio Cloveshov. apud Car. du Fresne in voce *Superstitio.*

Superventores, militum genus apud Ammianum *l.* 19. Hinc *Superventores Juniores*, sub dispositione Magistri Peditum Præsentalis, & *Milites Superventores*, sub Duce Scythiæ, in *Not.* Imperii, qui hostem primi aggrediebantur. Idem du Fresne. V. de hac voce, ut & verbo *Supervenire*, plura apud Caspar. Barthium *Animadversion. ad Papinium Statium passim, Thebaid.* inprimis *l.* 2. *v.* 298.

Superundatio, apud Radulfum *de Hengham in Summa parva c.* 3. pœnæ genus, cùm quis in mare demergitur, seu aquis ac *undis* operitur, rursumque vivus inde extrahitur: apud gentes maritimas hodieque usitatum. V. Jo. Bapt. Tavernier *Tract. Gall. de Batav. in India Orient. agendi rat.*

Supinæ Manus, apud Statium *l.* 4. *sylv.* 1. *v.* 16.

> —— *levat ecce* supinas
> *Hinc atque inde* manus, *geminaque hæc voce profatur:*

ad cœlum erectæ extensæque sunt. Hic enim ritus erat venerantium Deos, inprimis cum vehementissimè aliquid ab iis peterent, de quibus V. notata Barthio *ad Claudianum in Ruffinum l.* 2. *v.* 205. & *ad Theb. Papin.* passim: nec non Casaubono ad *August. Sueton. c.* 16.

Supparum, inter fœminei sexus vestimenta, memoratum Plauto *Epid. Act.* 2. *scen.* 2.

> *Indusiatam, patagiatam, caltulam aut crocotulam,*
> Supparum *aut Subminiam* &c.

Nonio *linteum fuit femorale, neque ad talos pendens, dictum, quòd subtus appareat.* De eodem Novius Pedio. *Supparum purum, bellientem interim, escam meram.* (*Veliculum interim Oscam meram*, corrigit Lipsius) Afranius *Epist. Tace, puella non sum, Supparo si induta sum.* Varro *Eumenid. Hic indutus Supparum, coronam ex auro & gemmis fulgentem gerit.* Festus *vestimentum puellarum lineum* interpretatur, *quod et Subucula dicretur.* At Varro *de L. L. l.* 4. à Subucula distinguit, & ab eo deducit, quod est suprà: *Alterum genus*, inquit, *quod subtus est: à quo Supparus.* Quod verisimilius Ferrario est. Si enim interior vestis fuisset, quomodo ille apud Afranium negaret, se puellam esse, etsi *Supparo* indutus, si vestis latuisset? Non fuisse autem puellarum tantùm, indicare videtur Lucanus, ubi de Marcia Catonis matrimonium repetente, *l.* 2. —— *Humerisq; hærentia primis*

> *Suppara nudatos cingunt angusta lacertos.*

Ubi & vestem superiorem fuisse apparet, & primis humeris hæsisse. Cur autem dicatur nudatos lacertos cinxisse, ea fortasse causa est, quòd recèns à funere Hortensii mariti, nudis ad planctum pectore & lacertis, veniebat. Subjicit enim,

> *Sic ut erat mæsti servans lugubria cultus.*

Porrò eleganter Tertullianus c. *Gentes*, vexillorum vela transversis hastulis alligata *Suppara* vocat & *Stolas* appellat *crucium.* Octav. Ferrarius *de Re Vestiar. Part.* 1. *l.* 3. *c.* 20. V. *de Suppar.* Classis Alex. Casaubonum *ad Aug. Sueton. c.* 97. & supra *Catapus.* Salmasius vero vocem compositam esse docet, ex præp. *sub.* & antiquo nomine *parus*, Græcè φᾶρος, ac proin *Suoparum* vel *Supparum*, tunicam fuisse ait seu subuculam, quæ sub *paro* acciperetur: φᾶρος autem Græcis vocari omne vestimentum, quod injiciatur, circumjiciatur atque etiam insternatur, *Not. ad Tertullianum de Pallio c.* 3.

Suppedaneum, Græcè ὑποπόδιον, V. suprà *Scabellum.* Sed & *suppedaneam tabellam* vocant Ecclesiæ medii ævi Scriptores, quæ sub pedibus crucifixi depingi solet, quod hodieque a Græcis observari, disces ex Domin. Macro *in Hierolex.* Cujusmodi imaginem delineatam habes apud Jac. Sponium *Itiner. Græciæ Parte* 2 *p.* 2. 1. V. quoque supra, ubi de *Cruce.*

Suppedia, quoque ὑποπόδια Græcis, ad verbum Latinis dicta sunt, lignea sandalia regula ferreâ, ut majorem sonitum ederent, suppacta, quibus utebantur olim, qui choro ἐνδόσιμον dabant aut saltantibus Pantomimis, strepitum edebant, κρουπέζια hinc & κρουπεζοφόροι Græcis appellati. V. supra in vocibus *Crupezia, Pedicularii, Scabella.*

Supplicandi ritus, apud Vett. varius fuit. Antiquissimis temporibus quo modo ille fuerit peractus ex Homero patet. Apud eum enim *Il.* α. Thetis ante Jovem, cui erat supplicatura, *sedit*; quem morem alibi non est tam facile reperire. Illud tantum Interpretes Apollonii suggerunt, solitos fuisse *Supplices*, apud Larem tacitos sedere. Quæ sequuntur, sic se habent, prout illa quoque Rhodiginus *l.* 15. *c.* 18. ex Eustathio & aliis Interpp. Græcis studiosè collegit: Veteribus, inquit, post illos diu receptissimi„ moris fuit, ut *Supplicantes* caput, dextram, genuaque ejus, cui„ se ingererent supplices, contingerent, nec totum tamen caput„ sed mentum modò, vel barbæ meditullium. quorum illud Ho„merus, istud Euripides habet. Non quòd omnia simul hæc„ membra tangerent supplices, sed quòd vel eorum duo, ut Thetis apud Poetam, quæ sinistrâ manu genua, dextrâ mentum Jovis apprehendis ;

Κρύψα πάρος αὐτοῦ καθίζετο, καὶ λάβε γούνων
Σκαιῇ. δεξιτερῇ δ' ἄρ' [illegible]

Vel saltem aliquod illorum attingeret; nempe vel caput, aut si illud averteret, cui supplicabatur, dextram, vel si & hanc absconderet, ut apud Sophoclem factum legimus, citatum Eust. *in Homerum dicto l.* genua saltem amplecterentur iisque inhærerent. Namque & hoc quoque negare *Supplicibus* inusitatæ feritatis erat, factumque plerunque est, ut Supplices ad genua accedentes, clementer exciperentur & gratiam invenirent. Unde Lycaon *ἱκέτης* vocat *αἰδοῖος*, & Achilli hoc ritu supplicans, *Σὺ δέ*, inquit, *μ' αἴδεο καί μ' ἐλέησον*, *Il. Φ* Oscula quoque genibus istiusmodi miseros posuisse, patet ex ritu sequenti ævo Tyrannis retento, de quibus sic Amm. Marcellinus *l.* 28. *Ex his quidam cum salutari pectoribus oppositis caperent, osculanda capita obliquantes, offerunt genua suaviantia & manus.* Soliti autem *Supplices* hæc tria potissimum sunt membra, non sine ratione, tangere: Et caput quidem, *διὰ τὸ ἡγεμονικὸν*, quia sit in nobis ea pars princeps; dextram vero, *διὰ τὸ πρακτικὸν*, quoniam inibi maxima ad agendum facultas; genua tandem, *διὰ τὸ βαδιστικὸν*, propter motus & progressionis necessitatem. Quæ tria symbolicè consensum, actionem & progressum, ad ea quæ peterentur præstanda, complecti videntur, eramq; velut *οἰωνισμοὶ τῆς ἱκετείας τέλος*, i. *auguria supplicandi finis* &c. Aliquando verò ante pedes provolvebantur, Petronius, Servus nobis dispoliatus ante pedes procubuit. Claudianus *de Raptu l.* 1. ubi de Parcis,

Ante pedes solliumque Ducis fudere severam
Canitiem ——

Cùm accedere non dabatur, manus tendebant. Statius *Thebaid. lib.* 12. *vers.* 587.

—— *Excipiunt cunctæ, tenduntq; precantes*
Cum clamore manus &c.

Postmodum in ara quoque sedere supplicibus in usu esse cœpit, Sic apud Corn. Nepotem *Pausan. Argilius, adolescens nobilis, qui Epistolas, quam à Pausania ad Artabazum deferendam acceperat, vinculis laxatis signoque detracto, si pervenissent, sibi esse pereundum cognoverat; in Fanum Neptuni, quod Tænari erat, confugiens, ibi in ara consedit, c.* 4. Quemadmodum paulò post Pausanias ipse, *in ædem Minervæ, quæ Chalcioecus vocabatur, se conjecisse* legitur, *c.* 5. Unde Virgilius *Æn. l.* 3.

—— *hæc ara tuebitur omnes.*

Alium *Supplicandi* ritum idem suppeditat Auctor, *Themistocle c.* 8. ubi de hoc ad Admetum Molossorum Regem profugo, Quò „ majore, inquit, religione se tueretur, filium ejus parvulum „ arripuit, & cum ea se in Sacrarium, quod firmâ colebatur cæ„remonia, conjecit. Inde non priùs egressus est, „ quàm Rex eum datâ dexterâ in fidem reciperet: „ quam præstitit. Nam cum ab Atheniensibus & Lacedæmo„niis exposceretur publicè, *Supplicem* non prodidit &c. De Scytharum ritu sanctissimo *Supplicandi*, cùm in corio bovis mactati humi sedebant, diximus ex Luciano supra: ut & de servis ad aras statuasque vel etiam sepulchra confug[ie]ntibus. V. Rhodiginum præfatum. Apud hodiernos Turcas, *Supplex*, pro more gentis insolito, ignem capiti imponit, sicque Seraglium ingressus, quanto potest maximè concitato cursu ad Imperatorem accurrit, causamque ei suam commendat, nec ullum mortalium sic accurrentem inhibere aut sistere licet, quod idem in Abyssinorum quoque Regis Aula observari reperimus, V. Petrum de Valle *Itiner. tom.* 1. Ut de ritu Cornua Altaris amplectendi, apud Israelitas olim usitato, jam nil dicam &c. Habitum quod attinet, & insignia *Supplicum*, fuere illa infulæ, velamenta, rami, oleæ, sordida vestis, uti apud Livium plurimis locis videre est, inter alia *l.* 35. *c.* 24. *l.* 36. *c.* 20. *l.* 37. *c.* 28. *l.* 45. *c.* 25. alibi. Caput præcipuè obvolvebant. Papinius Statius iterum *Thebaid. l.* 12. *vers.* 469.

—— *ramisque oleæ, vittisque precantes*
Tradis & obscura submittere lumina palla,
Et præferre doces vacuas sine manibus urnas.

Cujus rei illustre exemplum in Priamo, Homerus exhibet *Il. ω* Sed & manu coronas gestabant, Æschyl. *Suppl.* aut coronati ipsi erant. apud Sophoclem *Oedipo Tyr.* etiam sæpe coronas offerebant: quo exemplo Mageres Cybiræ tyrannus Consuli Romano quindecim talentûm coronam obtulisse legitur, apud Polybium *Ecl. legat.* &c. V. Car. Paschalium *Coronar. l.* 1. *c.* 12. & hic passim, ubi de *Asylis, Luctu, Massilia* &c.

Supplicatio, apud Romanos honos fuit, qui unà cum *Imperatoris* nomine decernebatur Victori. Nempe, cùm Senatus Populo Deûm templa aperiri, ac gratias Diis, Imperatoris nomine, agi jubebat. Erat enim moris, ut Consules vel Prætores, postquam à militibus appellati *Imperatores* fuerant, Lictores, laureatos præ ferrent, literasque laureatas ad Senatum, de re gesta, mitterent quibus *Imperatoris* nomen ac *Supplicationes* à Senatu postularent. In qua pompa, quæ aliàs plures, alias pauciores continuabatur dies, Senatus ad templa Deorum solemniter se conferebat ibique sacrificabat & dabat in templis epulum: Omnis autem Populus agebat Diis gratias pro spe victoriæ, quæ affulgebat, & festos celebrans dies, vota faciebat, ut Dii hoc modo placati, quod ostenderant beneficium, perficerent. Quamvis vero primis temporibus in unum alterumve diem *Supplicatio* ægrè decernebatur, tamen ad postremum eo progressa est, ut etiam in quinquaginta decretæ sint. Marco enim Valerio & M. Horatio Coss. anno U. C. 304. devictis Sabinis, *Supplicatio* in unum diem; Camillo Vejis captis, in quatriduum quidem, decreta est: At Cn. Pompejo Mithridatico bello confecto, duodecim: Cæsari bello Gallico, primum quindecim; postea viginti: Hirtio Pansæ & Cæsari Octaviano, Mutinâ Coloniâ liberatâ, quinquaginta dies dati sunt: in qua varietate, cum magnitudinis victoriæ; tum dignitatis ejus, qui vicerat, ratio videtur fuisse habita. Idem honoris genus sibi fuisse concessum, post repressam conjurationem Catilinariam, refert Cicero *Catilin.* 3. & 4. *Philipp.* 2. & *alibi.* V. Joh. Rosinum *Antiqq. Roman. l.* 10. *c.* 28. Hinc phrasis *Decernere Supplicationes*, quem honorem Græci hac periphrasi exprimunt: *ἡ σύγκλητος ἐψηφίσατο θύειν τοῖς θεοῖς καὶ χαριστήρια ἑορτάζοντας*, *sacrificiis & festivis vacationibus*, eum denotantes. Qui iidem *ἱκετηρίας* quoque, item *θυσίας καὶ ἱερομηνίας*, hunc ritum vocant. Salmasius *ad Spartianum in Hadriano.* In Eccl. Rom. *supplicare* dici Monachos, cum ante Abbatem in Capitulo aut alibi se inclinent, seu cùm eum salutent, refert C. du Fresne, ex *Usibus antiquis* Cisterc. c. 70. & 83. Guigone *in Statutis Ord. Cartus. c.* 43. *§.* 5. & *Statutis* Ordin. Præmonstr. *dist.* 1. *c.* 19. V. quoque infra *at de Libellis supplicibus*, qui Græcis *δεήσεις*, uti qui iis præerat, *ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων*, Meursium *Glossar.*

Supplicium more Majorum, apud Romanos, quid propriè fuerit, discimus ex Suetonio *Nerone c.* 49. ubi inter alia sic de illo: Inter moras, perlatos à cursore Phaontis codicillos, præripuit, „ legitque, se hostem à Senatu judicatum, & quæri, ut puniatur „ more Majorum. Interrogavitque, quale id genus pœnæ esset? „ Et cùm comperisset, nudi hominis cervicem inseri furcæ, cor„ pus virgis ad necem cædi: conterritus, duos pugiones, quos se„ cum tulerat, arripuit &c. Sic Victor *Nero*. Senatus senten„ tiâ, ait, constitutum, ut more Majorum, collo in furcam con„ jecto virgis ad necem cæderetur. Ac reperiuntur exempla in „ Historiis, etsi haud crebra. Livius *lib.* 22. incestum cum Vestale sic punitum ostendit: L. Cantilius, scriba Pontificum, quos „ nunc minores Pontifices appellant, qui cum Floronia stuprum „ fecerat, à Pontifice Max. eousque virgis in Comitio cæsus est, „ ut inter verbera exspiraret. Dionysius in culpa simili, & deiis, qui Urbiniam stuprarant, *Antiqq. l.* 9. ubi Interpr. Ex iis a. qui „ illicitam corruptionem patraverant, alter seipsum interemit, „ alterum ii, qui sacris præerant (Pontifices) comprehendentes „ in Foro flagris secantes, tanquam mancipium, interemerunt. „ Nam etsi neuter Furcæ hic mentionem faciat, tamen cùm verberibus ad necem datos denarrent, probabile, id ita ritu prisco factum: hoc magis, quòd Dionysius indicans addidit, *καθάπερ ἀνδράποδον*, *serviliem in modum.* Quòd autem liberi etiam sub Furca interdum cæsi, exemplum *in Epit.* Livii clarum, de C. Matieno *l.* 45. qui *accusatus apud Tribunos, quòd exercitum in Hispania deseruisset, damnatusque, sub Furca diu virgis cæsus est & sestertio nummo vænit.* Licet enim is non ad veram mortem cæsus, tamen ad civilem & libertatem civitatemque pariter amisit. V. Justum Lipsium *de Cruce l.* 3. *c.* 2. Diversum autem id *Supplicii* genus fuit à decollatione, Gr. *πελέκισμα*, quæ cum priori conveniebat in *προθέσει* se alligatione ad Furcam & *μαστιγώσει*, seu flagellatione, sed in eo differebat: quòd in *Supplicio more Majorum* reus virgis cæderetur ad mortem; in *πελεκισμῷ* autem virgis quidem cæd[e]retur, sed postea securi percuteretur, ut ex historia Antigoni Judæorum R. hoc modo interemti patet, apud Dion. *l.* 40. De reliquis *Suppliciorum* generibus apud nobiliores Gentes, Romanos inprimis, Græcos & Hebræos olim usitatis diximus passim, præcipuè autem in voce *Pœna*. De nomine saltem addam, à *supplicando* nonnullis id, h. est, precando, dici, quòd supplices soleant esse homines in deprecandis pœnis: vel quòd prisca paupertas noxiorum bonis sacra facere consueverit, in *Supplicationibus* Deorum, delatis non in Ærarium mulctis, sed in aras Deorum, velut anathematibus. Alii à *supplendo* deducunt, quòd in *Suppliciis* injuriarum compensatio & velut suppletio fiat. Sed prius etymon Isidoro potius.

Supplinburgius Comitatus Saxoniæ vetus, olim sub proprio Comite. In qua Familia Lotharius Com. Supplinburgius, Comitum Quervordiensium prosapiâ oriundus, &, qui jam Rixæ uxoris jure, (Henrico Com. Northemio & Gertrude ex Misniæ Marchionum Familia prognatæ) non spernendam Saxoniæ partem adeptus erat, volente Henrico V. Imper. Magno Saxoniæ Duci, ex Billingianis ultimo, successit anno C. 1106. cæso memorabili prælio Hojero Mansfeldiæ Comite, cui Cæsar, mox benevolentiæ pœnitens, provinciam destinavit. Post Henricum dein idem Imperator creatus, generum Henricum superbum sibi in Ducatu suffecit: quem postmodum Albertus Ursus Anhaltino - Lauenburgicæ gentis conditor excepit. Pfanne rus *de præcipuis Germ. Princip. Gentibus c.* 2.

Supra Hæreditates, Supra Velarios &c. officiorum nominâ, apud Romanos, V. hic passim.

Supra Numerum, militiæ imaginariæ genus, à Claudio Principe inventum. Suetonius *in eo cap. 25. Instituit & imaginariæ militiæ genus, quod vocatur* supra numerum: *quo absentes & titulo tenus fungerentur.* Lampridius *Adscriptos* vocat & *vacantes*, in *Alexandro Sev.* ubi, *ne annonis Remp. gravaret,* Imperatorem eos dimisisse, docet. Nempe supernumerarii hi milites ad commoda solùm participanda erant in numeros relati. Quibus non dissimiles *Supernumerarii* illi *Palatini*, quorum meminerunt Impp. in Codice, Theod. *tit. De Palatinis sacr. largit. & rerum sacr.* V. Casaubonum *ad Lampridium d. l.*

Suprajunctarii, apud Aragonios, jussu Jacobi II. Regis A.C. 1300. appellati sunt, qui prius *Vicarii & Patiarii*, Justitiæ Aragonum sententias exequebantur, uti apud Gallos *Præpositi Marescallorum* faciunt: de quorum munere multa habentur in *Foris* Aragonensibus passim. V. suprà in voce *Juncta.*

Supranomen, apud citimi ævi Scriptores, dictum cognomen, nomen viz. quod nomini proprio addi consuevit, Gallis *Surnom.* In *Charta* vet. apud Ughellum A. C. 954. *Petro viro Magnifico, qui &* supernomen *vocatur Pazzi, seu Gregorii & Rote.* Sic autem dictum est, quòd in actis præsertim publicis, quibus testes subscriberent, seu ad discrimen similium nominum, seu ad pleniorem personarum designationem, *supra* singulorum *nomina*, locorum & prædiorum, quæ incolerent, aut quorum domini erant, nomenclaturas adderent Notarii. *Epinomen* voce hybridâ vocant *Notæ* Tyronis *p. 35.* Et quidem in Francia *Supranomina* hujusmodi vix, ante tertiam Regum familiam, innotuisse, docet Duchesnius *in Histor. Montmor. l. 2. c. 1.* Quod cùm & secundogeniti observarent, prædiorum, quæ in hæredii sortem à Parentibus acceperant, nomina vice cognominum usurpantes, ac in posteros similiter transferentes, inde postmodum enatæ sunt tot difficultates in familiarum stemmatibus enucleandis. Alius & longè diversus cognominum inductus usus, ex nominibus, quæ *Jocularia* vocat Ausonius, quibus discernerentur à se invicem ejusdem nominis viri, Nobiles atque inferioris etiam conditionis, ut cùm modò à colore, *Albi*, *Nigri*, *Rufi*; modò a vestitu, *Capeti*, *Grisa-gonellæ*, *Pellis lupi*; modò à moribus, *Hutini*; modò a fortitudine, *Martelli* &c. cognomina adsumerent, Hæc enim eorum singulis propria fuerunt, nec ad posteros transiere. Carolus du Fresne *in Glossario*, de vett. verò Romanorum Cognominibus, V. suprà in voce *Nomen.*

Suprarbiense Regnum, adde: Titulus Regni à Garsia Ximenio seu Innico conditi fuit, *Suprarbia & Ripagorça*, fuitq; tum sedes Regni Insa. Dein sub Garsia Innico II. captâ Pompejopoli Regnum *Pampelonæ* & peculiari nomine *Navarræ*, dici cœpit. Idem ductâ Urracâ Fortunii Ximenii Comitis Aragoniæ VI. filiâ, Aragoniam ditionibus junxit, pater Kasæ Abarcæ, qui primus se *Aragoniæ Regem* dixit A. C. 895. à quo tempore priscis nominibus oblivio inducta & Regna hæc in posterum *Aragoniæ ac Navarræ* dicta sunt. G. Hornius *Orb. Imper. cum Notis* Felleri *pag. 270. & seqq.* V. quoque suprà in voce *Ripagorça*, & plura hanc in rem, apud Phil. Jac. Spenerum *Arte Heraldicâ Part. Spec.*

Suprema, apud Plin. *l. 7. c. 60.* ubi de primo Horologorium apud Romanos usu. *Duodecim tabulis ortus tantùm & occasus nominantur: post aliquot annos adjectus est & Meridies, Accenso Consulum id pronuntiante, quum ab Curia inter* Rostra *& Græcostasim prospexisset Solem, à columna Mænia ad carcerem inclinato sidere,* supremam *pronuntiabat*: tempestas est seu pars diei novissima, ante Solis sc. occasum. Juvenalis,

> —— *Jam Sol inclinat, eundum est.*

Quamvis enim, juxta XII. Tabb. *Sol occasus suprema tempestas esto*, vox de Sole, qui jam occidit, dicatur; posteri tamen non ita eam accepere, sed de Sole jam inclinato ad vesperam, quam inclinationem eatenus definierunt, quum Sol à columna Mænia ad carcerem radios jacularetur. Id quamprimum viderat Accensus, *Supremam* pronuntiabat. Et hoc sensu intelligendum scitum Prætorii Trib. Pl. *ut Prætor Urbanus usq; ad* Supremam *jus diceret.* Post eam Censorinus ponit *Vesperam*, dein *Crepusculum*, post Crepusculum τὴν λυχνοψίαν, quod Græci dixere περὶ λύχνων ἁφὰς, *luminibus accensis*: adeoq; *Suprema* illa respondebat nonæ horologiorum seu tempori inter nonam & vesperam, quæ inter legitimas horas orationis in prisca Ecclesia habebantur. *Canon* XVIII. Concilii Laodic. περὶ τοῦ τὴν αὐτὴν λειτουργίαν τῶν εὐχῶν πάντοτε καὶ ἐν ταῖς ἐννάταις καὶ ἐν ταῖς ἑσπέραις, *eandem supplicationes orationum ad horam nonam & vesperam oportere celebrari.* Atque sic vixere Romani, absque ulla alia temporum discretione, usque περὶ λύχνων ἁφὰς, ante primum bellum Punicum, quo demum Horologiis uti cœperunt, Salmasius *ad Solinum p. 649. & seqq.*

Suprema, apud Virgilium *Æneid. l. 6.* ubi de funere Miseni,

> *Nec minùs interea Misenum in littore Teucri*
> *Flebant & cineri ingrato* Suprema *ferebant*:

Sepultura est & inhumatio corporis & extrema exequiarum officia, quæ mortuis exhibentur. *Supremum honorem* vocat idem alibi,

> —— *qui supremum comitentur honorem.*

Supremitatis honorem Ammianus; ἔσχατα σώματος Græci Poëtæ. Sed & cineres ac reliquiæ sic dictæ. Idem Ammianus *l. 21. Inter quæ Helenæ conjugis defunctæ* suprema *misit ad Romam, in suburbano viæ Nomentanæ condenda.* Solinus *cap. 1. Priscorum autem testantur molem Orestis suprema, i.* τὰ λείψανα, Alii. Quo sensu & τὰ σώματος ἔσχατα, *corporis ultima*, in Græco *Epigrammate*, quod Aureoli tyranni insculptum est, & sic habet in fine,

> Κεῖνος δ' ἐκ ἐθέλων, καὶ σώματος ἔσχατ' ὀπίζων
> Αὐρεόλῳ γέφυράν τε καὶ τύμβον.

Salmasius *cineres* vertit,

> *Hinc pius atq; suo cineres dignatus honore*
> *Aureoli pontem condidit & tumulum.*

V. cum *Not. ad Pollionem in Aureolo*, & *ad Solinum p. 43.*

Viri illustres.

Sura, apud Æl. Spartianum *in Hadriano, Prætor factus est Surâ bis, Serviano iterum Coss.* l. *Surano*, ex vet. lapide, apud Onuphrium, C. JULIO. SERVILIO. URSO. SERVIANO. ET. SURANO. Fuit sanè etiam Licinius *Sura* eodem anno Consul, Sed ordinarius, collegâ Senecione: Servianus & Suranus suffecti. Casaubonus *ad l.*

Sura, vox Arab. propriè *passus* seu *gradus*, inde pro intervallis & spatiis, quibus Alcoranus distinctus est, adeoque pro capitibus ejus usurpatur. Sed & lectio seu pensum pueris propositum *Sura*; unde & Suras illas Alcorani quidam volunt dictas, quasi *dictatas* ab Angelo Muhammedi, ut ipse credi voluit. Imo & *Sura*, pro qualibet librorum distinctione, majori minorive, uti videre, est apud Salmasium *Prolegom. in Solinum*, ubi de librorum divisione, apud Veteres, Hebræos, Græcos, Romanos, Arabes, varia egregia.

Sura Licinius, Cons. sub Hadriano Imp. V. hic suprà.

Sura Petronius, Commodi jussu occisus, memoratur Lampridio *in eo.*

Surcotium, in *Statutis* Conradi Archiep. Colon. ann. 1260. *can. 5. Statuimus inhibendo, ne aliquis Monachorum* surcotiis, *caligis coloratis, calceis nodatis — aut massubiis sericis utatur*: vestis species, Gallis *Surcot*, fortè quòd *Cotis* superinduceretur. Itinerariam vestem fuisse, colligitur ex *Statutis* Ordinis Benedict. in Prov. Narbon. ann. 1226. ubi *Supertotus* dicitur, apud Car. du Fresne in *Glossar.*

Surdi, inter octonos illos, quos ridiculi gratiâ ad convivium solebat invitare Heliogabalus, apud Lampridium in *Vita* hujus. Ab hominibus vox translata ad serpentum illos, qui ad cantum videntur obsurdescere, quia illo non magis afficiuntur, quàm si surdi essent: cujusmodi, præter regulum, seu basiliscum, quem *primum surdorum* vocat, aspidem, cerastem, hydrum & chersydrum, esse ait Avicenna. Imò omnes serpentes *surdos* Arabes vocant, quos ab incantatione credunt esse immunes, quorumq; porrò virus in supremo gradu intensum est. Sed certas sibi serpentum species fingere, in quas Magorum carmina nihil possint, necesse non est. Certum enim, à Diabolo hydrum & aspidem &c. tam facilè posse compesci, quàm quemvis alium serpentem, si modò permittat Deus: sed Deus non vult, ut Diabolo omnia liceant. Dein in eadem serpentis specie potest esse varius successus, prout variè Deus Diabolo habenas aut adducit aut remittit. Adde, quòd Dæmon paredrus, à quo pendet incantationis tota vis, ad Magi nutum non semper se accommodat. Quam in rem V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. lib. III. c. 6.* & suprà in voce *Aspis surda.* Inde ad inanimata: Sic *surdus arcus*, apud Statium *Thebaid. l. 9. v. 864.*

> —— —— *frustra Superos Triviamq; precatus*
> *Molitur pallens & surdos expedit arcus*

Inutilis est, & nihil præstiturus. Alluditur illud Maronis,

> *Fertur equis auriga, nec audit currus habenas.*

Aut Ovidii *Metam. l. 5.*

> —— —— *de mille sagittis*
> *Unam sepasuit, sed qua nec acutior ulla,*
> *Nec minùs incerta est, nec quæ magis audiat arcum.*

Etiam ad colores. Plinio namque color βαρὺς, qui, minùs acutus & splendidus, oculorum aciem veluti contundit & specie surdâ verberat, *surdus* dicitur. Quæ enim, in re auditus, differentia est inter fuscam vocem & candidam, ea est fere in re visus, inter austerum & floridum colorem. Et quemadmodum vox acutis sonis intenditur, gravioribus remittitur, ita in coloribus ὀξὺς *acutus* & floridus dicitur, qui acuitur & intenditur; βαρὺς & *austerus*, qui ex acumine summo descendit & nigro infuscatur. Unde acutiùs & splendidiùs fulgentes colores *floridos* appellavit idem, *austeros* vero remissiùs & surdiùs relucentes, quos & *surdos*, vocabulis è Musica petitis. Salmasius *ad Solinum p. 200.* Sed & *Surdus* idem aliquando, quod *ignobilis*, est. Statius *Thebaid. l. 4.*

> —— *surdum atq; ignobile muros*
> *Firmat opus* ——

Qui contrà *sonoram Phocidem*, quòd Oraculo Apollinis nobilis esset, alibi dixit. Quam in rem V. Casp. Barthium *Adversarior. lib. 33. cap. 4.* &c.

Surgere dextrâ, apud eundem Poëtam *Thebaid. l. 9. v. 276.*

Surgentem dextra Chalcisum vulnusq; minantem
Sorbebat rapidus nodato vortice gurges.

gestus militaris est, toto nempe conamine corporis dextram extendere. Sic *in hastam surgere, Achilleid. lib. 1. v. 485.* uti apud Virgilium, *lib. 11.*

— — *experto credite, quantum*
In clypeum assurgat, quo turbine torqueat hastam.

Et *lib. 12.*

Altè sublatum consurgit Turnus in ensem.

Suria, pro *Syria*, & *Surus*, pro *Syro*; sicut *Ludius* & *Ludio*, qui saltator propriè Latinis, à *Lydis* dictus est, V. Salmasium, *ad Vopiscum in Carino.* An inde *Suriani*, in Terra Sancta, medio ævo servi dicti sunt, ac tributarii quidam, ad usus agriculturæ aliasq; inferiores necessitates, dominis suis reservati, de quibus multa habet Jacobus de Vitriaco *in Historia Hierosolym. cap 74.* Certe *Syrus*, servile nomen apud Romanos fuit, uti ex Comico constat. At in porcorum genere *Suria* vel *surius* est, qui Græcis κάπριος, *verres*; unde de fœminis suibus *surire*, h. e. verrem appetere, Gr. κεκαπριᾶν dicitur: *ita ut opprobrium mulieribus inde tractum sit, cùm subare & surire dicuntur*, ut ait Festus. V. Salmasium *ad Solinum p. 941.*

Surrectus, apud Vopiscum *in Aureliano*, *Mnestheus postea* surrectus *ad stipitem bestiis objectus est*: aliis *surreptus* est, uti etiam Palatinum codicem habere, notat Salmasius, & *ad bestias surripi*, legitur in vet. *Martyrologio.* Idem tamen eorum sententiæ accedit, qui *surrectus* præferunt. Namque *Subrigenda* hinc *libb. de offic. proconsulis Ulpiani*, ὑπὲρ ἐγέρσεως κρεμάσεως exponitur in vet. *Glossario*, *Ad subrigendam*, εἰς ὑπέγερσιν κρεμάσεως. ubi *Subrigenda* est, pro subrectione, quemadmodum *præbenda*, pro præbitione, παροχή in *Gloss.* &c. Verùm *Subrigendam* Ulpiani fortasse melius ad eculeum referas, in quo *surrigebantur* & extendebantur homines, ac quasi sustollebantur, sicut in machina, quam Græci ὄργανον appellabant. Salmasius *ad Vopiscum d. l.* V. quoque supra ubi de *Bestiariis* & *Cruce.*

Sursum, pro *sus versum*, Gr. ἄνω, Salmasius *ad Solinum p. 786.* Apud Vett. Laconicæ claves, quibus conclavium & interiorum domus membrorum fores, præter pessulos obicibus ferreis munitæ, aperiebantur, non circumagebantur intra claustrum, uti nostræ solent, sed *sursum* impulsæ pessulum poni impactum serrataque claustra succutiebant, donec ex uncinis, quibus injecta erant, exirent, ac removebant sicq; . . . . τὰς ἐνδύσεις ἰχῶν, fores pandi faciebant, ... hinc appellatæ. Habebant nempe claves hujusmodi scapum rectum, & suprà transversariam virgulam aliquot dentibus divisam, tridentis instar, qualibus hodieq; Carthusianorum familiæ in sui Monasterii conclavibus utuntur. V. hujusmodi antiquæ clavis iconem, apud eundem *p. 912.* At βαλανάγραι, alterum antiquarum clavium genus, unico dente constantes & longiores, in βάλανον seu *glandem ferream*, immissæ, eam ex sera *sursum* trahebant, quod ἀνασπᾶν Græci vocavere. V. supra in his vocibus. Sed & *sursum versùs* texendi modus omnibus gentibus, præterquam Ægyptiis, usitatus, memoratur Herodoto *lib. 2.* Ὑφαίνουσι οἱ μὲν ἄλλοι ἄνω τὴν κρόκην ὠθέοντες, Αἰγύπτιοι δὲ κάτω. Nempe apud cæteras gentes, cùm trama vel fila infra essent, in superioribus texebatur vestimentum: & sic trama semper pectine *sursum* ducebatur & trudebatur, atque id ἄνω ὑφαίνειν, *sursum versùs*, vel *in altitudinem texere*, vocabant. Contrario modo Ægyptii, ex superioribus, ubi erant fila vel licia, ad inferiora, ubi vestimentum vel tela inerat, procedebant, quam in rem insignis est locus Theophylacti *in Evang.* adductus Casaubono Exerc. VI. *num. 84* de quo infrà videbimus. Hinc ἀνυφαντά hoc genere texta, namque & ἀνυφαίνειν dicebant de hoc genere texturæ, quod sursum fiebat: Latinè *recta*. Unde fasciæ pectorales, seu potiùs capitales, sic texi solitæ, *recta reticula* Festo, & *tunicæ rectæ* &c. Fiebat autem textura hujusmodi à stantibus, cùm contrà Ægyptii sederent: quam consuetudinem postea Græci sequuti sunt, veteri more apud solos linteones retento. Porrò non pectine, sed spathâ telam percutiebant, qui stantes texere soliti sunt &c. Qua de re V. plura apud Salmasium *ad Vopiscum in Aureliano*, & hic passim, inprimis ubi de *Texendi ratione* seu *Textoria Arte*

Sursum Corda, Græcè ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας; dici olim solitum, in Mysteriorum celebratione, reliquoque Dei cultu, quo de ritu sic Cyprianus, apud Gratianum *Distinct. 1. de Consecr. can Quando autem stamus ad orationem, fratres dilectissimi, invigilare & incumbere ad preces toto corde debemus — Ideo & Sacerdos ante orationem, præfatione præmissâ, parat Fratrum mentes, dicendo*, Sursum corda: *ut, dum respondet plebs*, habemus ad Dominum; *admoneatur, nihil se aliud, quàm Dominum, cogitare debere. Claudatur contrà adversario pectus & soli Deo pateat, nec ad se hostem Dei tempore orationis venire patiatur.* Et Augustinus *de Bono persever. c. 13.* Quod ergo in Sacramentis fidelium dicitur, ut *Sursum corda habeamus ad Dominum, munus est Domini: de quo munere ipsi Domino Deo nostro gratias agere* &c. Apud Ecclesiæ Rom. Scriptores sacra hæc formula populum excitandi, *Præfatio* dicitur, quam vocem vide.

Surtaria, apud Gregorium *in Regist. l. 7. c. 53. Ideoq; direximus tibi* Surtarias *duas, imaginem Dei Salvatoris & Sanctæ Dei Genitricis*: Dominico Macro vox est Arabicæ originis, ut in qua lingua *Surat* effigies & imago dicatur. Carolo fratri ejus Syro-Græca, à σύρω, nam *effigies*, inquit, *picta seu sculpta nihil aliud est, quam transsumptum & extractum ex originali, unde Itali Ritratto, quod fit ad similitudinem, dicunt.* Meliùs C. du Fresne corrupta, pro *Scutaria.* Walafridus namque Strabo *Scutaria* hæc *Thoracidas* appellat *de Rebus Eccles. cap. 8.* imagines nempe pectore tenus, in *scutis* clypeisque, depingi solitas, qua de re diximus hic passim, in vocibus *Clypeus*, *Scutum*, *Strongyle.* Glossæ Græc. Lat. σκουτάριον, *cetra.* Suidas, θυρεός, ὅπλον τὸ παρ' ἡμῖν σκουτάριον. Sed & *Stetharia* legi posset, ex Græco στῆθος, *pectus.* V. utrumque Macrum in *Hierolexico* & C. du Fresne *in Gloss.*

Sus Alba, memorata Propertio *lib. 4. Eleg. 1.*

— — *Alba suis omine natam*,

Æneæ fuit, &c, Varrone teste *de R. R. l. 2. c. 4.* Lavinii triginta porcos peperit albos, itaque factum triginta annis, ut Lavinienses conderent oppidum Albam. Ejus Suis ac porcorum etiam nunc vestigia adparent. Namque simulacra eorum ænea etiam nunc in publico posita & corpus matris ab Sacerdotibus, quòd in salsura fuerit, demonstratur, V. Meursium, *in Lycophr. vers.*

Συὸς κελαινῆς, ἣν ἀπ' Ἰδαίων λόφων &c.

Et hinc forte factum, ut quintæ fuerit Legionis signum, in tam fausti ominis memoriam: quamvis Festus aliam hujus rei rationem reddit, *quoniam*, inquit, *bello omnia geruntur propter pacem, cujus conditiones, porca cæsa, iniri solent.* Ulteriùs progressi Cretenses inter Numina *Suem* habuere, teste Athenæo *lib. 9.* ἱερὸν εἶναι τὸ ζῷον παρὰ Κρησί, *sacrum est hoc animal Cretensibus.* Et deinde, διὸ πάντες τὸ ζῷον τοῦτο περισσῶς σέβονται, *Propterea omnes animal hoc censent summa veneratione dignum.* Addit & carne suillâ abstinuisse. Quod cùm Judæi quoque facerent, hinc credidere Gentiles, *Suem* illis in veneratione esse. Ita Petronius Arbiter,

Judæus licèt & porcinum Numen adoret.

Quemadmodum iisdem Asini tributus est cultus, quòd eo monstrante aquas repererant, Genes. *cap. 36. vers. 24.* Quorum proin exemplo Gnostici utrumque animal coluisse dicuntur: Saltem Deum Sabaoth utraque expressêrunt figurâ, de quo V. Epiphanium. Nempe ita colligebant Gentiles, cum Judæis esse comparatum, uti cum Ægyptiis, qui, quæ animalia adorarent, minimè comederent. Reliquis Gentibus in sacrificia frequentissime placuit: quo de sic Gyraldus *Syntagm. 17.* Sicut Hebræi Sue abstinebant, ita Gentes ex ea maximè rem divinam fecere, Ægyptii Lunæ & Libero suem immolabant. Et mox, Proditum est, à suilli pecoris genere immolandi initium Romæ primùm factum, eo argumento, quòd ius Fœderibus & Sponsalibus adhiberetur. Hinc & Varro *de Re R. lib. 2.* Porci, inquit, qui a partu decimo die habentur puri & ab eo appellantur ab antiquis *sacres*, quòd tum ad sacrificia primum idonei dicuntur. Itaque apud Plautum, in Menæchmis, cum insanum putat, qui ut pietur, in oppido Epidamno, interrogat; Quanti hi porci sunt sacres? Fulgentius item ad Chalcidium. Diophantus ait, apud Athenas Marti solere sacrificari sacrum, quod Hecatomphoneuma appellabatur. Et paulo pôst, postquam Atheniensibus displicuit, cœperunt offerre porcum castratum, quem Nephrendem vocabant, quasi sine renibus: Additque, apud Romanos Sicinium Dentatum, qui centies & vicies pugnaverat singulari certamine, cicatrices habuerat supra 45. coronas acceperat 26. & armillas 140. istud sacrum primùm Marti fecisse. Ubi obiter nota *Sues nefrendes* Varroni potiùs dici, quæ, lactentis nomine amisso, nondum fabam *frendere* i. *frangere* possunt. Sed & in initiationibus Cereri Sus mactabatur: Et quamvis in sacris ipsius Deæ vinum adhibere nefas esset, in hoc tamen sacro, de vino libasse, Pontificales libri non vetabant: quam quidem Suem immolari ab eo, qui mortuo justa fecisset, crimen habebatur. Deorum quoque Matri nullum sacrum nisi de porca fieri, quidam prodidere: & lustrari exercitum. In mysteriis Athenienses Sues immolasse, propter perniciem, quam segetibus inferunt, scribit Ælianus. Et mox, Proditum tamen est, in Thessalia Veneris Fanum fuisse, & aliud in Sida Pamphyliæ & in Aspendo & Argis, in celebritate, quæ Hysteria dicebatur, in quibus præter instituta moresq; aliorum Sues mactare licebat, quum in cœteris nullo modo fas esset. Aristophanes tamen suum plerunque & porcorum sacrificium commemorat Notat & Galenus in Comm. Chirurgiæ Hippocr. Glyciam à Græcis vocari suem vel porcum in sacrificio, blandiusc. voce, uti simiam Calliam eadem ratione &c. Hactenus Gyraldus. Itaque *Sus* immolabatur pluribus Diis, Soli, Baccho, Marti, Cereri, Matri Deum, Lunæ atque Veneri. Quin & Majæ, Diisque terrenis & aliis multis, observat Valerianus Pierius *Hieroglyph. lib 9.* qui & immolari porcum à laborantibus insaniâ consuevisse, ex Plauto docet *Menæchmis*, & Horatio *Serm.* Additque animalium solas sues *Thysias*, a θύω, quod *immolare*

tus est; sicut Lat. *Sacres*, meruisse appellari: eandem in vet. Comœdia *Sues mystericos* nuncupari, eamque laudatissimam fuisse hostiam, si quis inventus esset porcus, qui solidas ungulas, non divisas, haberet. Per porcum sanè jurare Agamemnonem apud Homer. legimus: Et pugiles, certamen inituros, juxta Jovis statuam, in Elide, mactato porco, jurare solitos, sine fraude sese comparasse, tradit Pausanias: quod etiam fecere Judices Præfectique certaminis. Nulli vero porcum hujusmodi edere licuisse, Talthybius Homericus ostendit, qui porcum, quem pro juramento statuerat Agamemnon, in mare egit præcipitem. Ut de Solitaurilibus, solemni Censorum Rom. sacrificio, nil dicam. Porrò in Nuptiarum initiis, antiquis Regibus, *Suem* mactare, mos erat: In Hetruria inprimis, potentiores quique in nuptialibus conviviis Novæ nuptæ Maritique Diis tutelaribus, porcum immolabant; quod etiam a priscis Latinis & Græcis in Italia factitatum. Unde is, Sponsam ducturus, quum omnia apparasset, sed spe potiundæ Sponsæ excidisset, in has voces erupit:

Periit quidem Sus & talentum & nuptiæ, &c.

V. Fortun. Licetum *de Gemmis Annularibus*, *Schem.* 32. in quo repræsentatur vetustus ritus *Suem* ad sacrificium ducendi: Ibi enim porcus excertis dentibus, & Sacerdos mulier cum cultro jugulatorio; posteque sequens Tibicen, cum altera muliere, quæ pateram plenam rerum in ignem conjiciendarum gestat, exprimitur, *cap.* 119. Idem ibidem marmoris sui antiqui hanc Inscr. „exhibet: Stat hic Sylvanus inter quercum & palmam, alterá „manu falcem putatoriam habens, altera ramum, cujus extremo „nescio an nux pinea eminat. A' dextris ad altare Tibicen „canit adstantibus duobus aliis: A' sinistris duo item adstant, „quorum hic nescio quid vasculi utraque manu capiti impo„situm sustentat: Ille porcam ducit ad tergum vittatam; sub„scribitur. Sacrum. Sancto. Silvano. Aug. voto. suscept. ex visu. ex Genero. Verum nec in sacrificiis solum, sed & in cibis, plurimis Vett. *Sues* placuere, suitq; vulva inprimis in deliciis: *Neq; alio ex animali numerosior materia ganea: quinquaginta prope sapores, cùm ceteris singuli*, Plin. *l.* 8. *c.* 2. Quod non ignoravit hospes ille Chalcidensis: qui T. Quinctio Flaminio variam stupenti venationem, respondit, *condimentis varietatem illam & speciem ferinæ carnis, ex mansueta sue factam*, apud eundem *l.* 35. & Plut. *in Flaminio* ac *Apophth.* Nullum verò gulæ majus argumentum porco Trojano; quem ita, Macrobio Auctore *Saturn. lib.* 3. *c.* 7. dixerunt, quia sic foret *aliis animalibus gravidus*, *ut ille equus Trojanus gravidus armatis fuit.* Quanquam non solis animalibus, sed aliis etiam cupediis farciretur. ut ille apud Athenæum *lib.* 9. in quo turdi. & aliæ aviculæ, item vulvæ concisæ, ovorum vitelli & isicia: qui cum exenteratus & variè adeò repletus foret, non tamen apparebat corpore ejus ullam jugulationis & apertionis signum. Præterea, cum integer apponeretur; dimidiá tamen sui parte erat elixus, alterá autem assatus. Porcorum autem sapidiores habebantur castrati, ut antea *Verres*, sic postea dicti *Majales*, a Dea Maja, cui sacrificari solebant. Nec porci solùm castrabantur, sed & porcæ: a quo more, sive Gyges Lydorum R. sive Andramytes Crœsi frater, exemplum petiit fœminas castrandi, quò florenti semper ætate iis uterentur. Contra *Suilla* Judæis divinitus fuit prohibita, cujus rei triplex ratio: Una est, quod animal hoc nec ab humanis abstineat cadaveribus; Altera, quod cœno se volutare gaudeat; Tertia, quód in Judæa, ut & in aliis quibusdam Orientis terris, item Ægypto, ejus esus lepram ac vitiligines conciliaret, ut est apud Plut. *Sympos. l.* 4 *quæst.* 5. Atque idem fortè movit Ægyptios, ut eadem abstinerent. Unde patet, Judæos non veneratione, sed abominatione, à *Sue* abstinuisse. Hinc *ἀκαθαρτα ζῶα*, i. *immunda & impura animalia*, Josepho vocantur passim: sic aptissimè exprimenti vocem Mosis טמאים. Levitici c. 11. v. 8. ubi LXX. *ἀκάθαρτα ζῶα*, *impura*, h. e. *οὔτε θυσίᾳ οὔτ' ἐδωδῇ*, *neq; sacrificio neq; esui apta.* Imò observant Rabbini, (paulo ante CHRISTUM) Hyrcani & Aristobuli tempore, factum esse decretum in hæc verba, ארור כי שרול חזיר, *Maledictus esto, qui aluerit suem*: quo avaritiæ eorum. qui quæstus sui causa porcorum alebant greges, obviàm itum. Interim, quod de paratura *Suillæ* conditis militaribus Romanorum inferendæ, notat Baronius, verum esse confirmat Casaubonus *Exercitat.* 13. §. 34. Ægyptii verò etiam cultus ergo carnis hujus esum aversabantur. Nempe quia *Sus* rostro humum fodiendo semina terræ commissa adoperit, ne ab avibus devorentur. Gyraldus tamen *loco cit.* sic de iis: Scribit „Ælianus. Ægyptiis persuasum esse, Suem & Lunæ & Soli esse „inimicissimum, hinc semel tantum, quum festos dies agunt, eos „Lunæ singulis annis dicasse: alias verò nunquam nec huic ipsi, „nec cuiquam Deorum sacrificasse; id propterea facientes, quia „execrandos & detestandos existimabant, ut Judæi quoque. Ab eadem Gallogræcos etiam Pessinunta incolentes, Arabes, hodieq; Muhammedanos, Sinenses, Tartaros, abstinere diximus alibi. V. Gerh. Joh Vossium *de origin. & progr. Idolol. lib.* 3. *cap.* 65. & 66. *Item* 67. ubi a *Sue* homines aratri usum didicisse, Vett. fuisse opinionem, ex Plut. *Sympos. l.* 4. *quæst.* 5. unde vomer Græcis *ὕνις*, ab *ὗς*, docet; Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib.* III. *cap.* 29. ubi etiam ad agrorum cultum illis Ægyptios, sed solos mortalium, usos esse, ex Æliani *lib.* 10. *c.* 16. docet, Alios. Addam pauca de dentibus suum; Apud Salaminios legem invaluisse, quâ oportebat *ἐξοδοντίζεσθαι*, *dentes evelli* suis aliena sata depascentis, docet Ælianus *lib.* 5. *cap.* 45. Ad cujusmodi morem jam Homerus respexit *Odyss.* σ. ubi Irus Ulyssi minatur, se pugnis omnes ejus dentes excussurum,

—— —— *συὸς ὣς ληϊβοτείρης.*

Heroas verò, dentes aprorum, quos venando interfecerant, galeis suis superaddidisse, docet Car. Paschalius *Coronarum l.* 10. *c.* 17. V. quoque suprà in voce *Porca.*

Sus, in *Chron.* Leodiensi laudato ab If. Pontano *in Orig. Francic. Misit Leodium mangonalia, vel arietes, aut sues, vineas* &c. machina est bellica, quæ aliàs *Scropha*, Gall. *Truje*, ad suffodiendos olim muros adhibita: *Levibus lignis colligata, tecto tabulis cratibusq; contexto, lateribus crudis coriis communitis, protegit in se subsidentes, qui, quasi more suis, ad murorum suffodienda penetrant fundamenta*, Wilh. Malmesburiensis *Histor. l.* 4.

Susceptores, Græcè Α'ναδόχοι, aliàs *Duces*, *χειραγωγοί*, & *Manuductores*, Græcè *χειραγωγοί*, *Sponsores* item, in Baptismo dicuntur. qui infantes, à naturalibus eorum parentibus sibi traditos, offerunt baptizandos, eosque abrenuntiationem malorum & confessionem fidei facere dicunt, id est, uti exponit Dionysius Areop. *de Eccl. Hierarch. c.* 7. *promittunt se pueris illis, cùm intelligere sacra per ætatem potuerint, suasuros, ut & nuntium mittant adversariis, & divinam confessionem faciant, in eaq; perseverent.* Quo fine operam dare jubentur, ut infantes crescente ætate pietatis religionisq; principiis probè imbuantur, *Concil. Arelat. Can.* 19. *Ut parentes filios suos & Patrini* (i. Susceptores, qui & *Fidejussores*) *eos, quos de fonte suscipiunt, erudire summopere studeant.* Neque verò infantibus solùm, sed & adultis, Baptismum accipientibus, Α'ναδόχους tribuit idem Dionysius: quibus, ut & infantibus, nomen imponebant, atque in Ecclesiæ tabulas referebant. Atque hic mos Sponsores baptizandis adhibendi, ferventibus persecutionibus, usurpatus, postea quoque in Ecclesia retentus est, atque etiamnum obtinet. Franc. Burmannus *de Baptismi administr. num.* 14. V. quoque Joh. Forbesium *Instructionum Historico-Theologic. lib. X cap.* 5. §. 21. Alii in utroque *Cod. Susceptores* indigitantur, qui viz. annonis & tributis utriusque ærarii recipiendis præpositi, sub dispositione Rationalium, erant, V. Tit. *de Susceptoribus*, & ad illum. Cujacium, Gothofredum, Alios. Item apud Hincmarum *de Ord. Palat. cap.* 23. ubi hoc nomine veniunt, qui Principem iter agentem, aut ejus comitatum, in ædibus suis *suscipiebant*, vel excipiebant. At *Suscepti*, apud Augustinum *Epist.* 54. Salvianum *de Gubernat. Dei lib.* 5. Cæsarium *Arelat. Serm.* 5. Alios, clientes sunt: & apud Rei Monasticæ Scriptores ii, qui habitu Monachi donantur in morte & *suscipiuntur* inter Monachos, uti habet C. du Fresne in hac voce.

Suscipere Sacra, V. suprà *Sumere Sacra.*

Susenberga, nomen Comitatus primò, dein Landgraviatus, in ditione Marchionis Badena-Durlacensis. Et quidem proprios ei fuisse Comites ambiguum non est: ab iis ad Hochbergensem Familiam transiisse circa A. C. 1300. matrimonii jure, sunt qui memorent; sed inter quos contracti, non expediunt. Eadem de Landgraviatus istius initio Scriptorum incuria fuit. Nam quòd *Usenberga* (cujus pars ad Rudolfum III. pervenit, ab uxore Anna, ut infra dicemus in voce *Usenberga*) vocabulo terram istam fortè designari nonnulli putant, id obstat, quòd *Susenbergia* Familia diversa ab Hochbergia deprehendatur, & antiquior nominis ejus titulique apud illos usus, quàm ad hos Usenbergæ dominia venissent. Fuit autem *Susenbergici* rami auctor præfatus Rudolfus (juxta Spenerum) extinctus A. C. 1313. cujus fil. Henricus, auctus dominio Rœtelensi, sedem, quæ antè Susenbergæ fuerat, Rœtelium transtulit. unde postea *Marchiones Rœtelani* dicti. Clausit ramum Philippus, Joannæ, Ludovico Aurelian. Duci Longavillano nuptæ, pater, agnato Christophoro Badensi successore, qui, ob Rœtelanum dominium, *Susenbergam* & Badævillam, cum Ludovico jure disceptare, in Camera Spirensi, necesse habuit. V. Phil. Jac. Spenerum *in Famil. Badensi* & *Artis Heraldicæ Parte Spec.* nec non Tob. Pfannerum *de præcip. Germ. Principp. gentibus cap.* 9.

Suspendendi, apud Vett. Romanos, caput velatum habuere, ex lege horrendi carminis, Livio memoratâ *lib.* 1. *Caput obnubito, arbori infelici suspendito.* Postea verò, ritum hunc antiquatum fuisse, docet Tullius *Orat. pro Rabirio*; qui proin *Verrinâ* 6. crimini dat Verri, quòd cives Romanos obvoluto capite ad supplicium abduci mandasset: *Quem obtortâ gulâ, de convivio, in vincula atq; in tenebras abripi jussi.* Et *Or.* 7. Cives Romanos, *capitibus involutis ad necem rapiebat.* Idque est, quòd obtorto collo & faucibus intortis vel adstrictis aut cervice colligatâ tractos aliquos, legimus apud Plinium *lib.* 7. *cap.* 44. Suetonium *Julio cap.* 62. Alios. Veste enim ab imo reductâ & supra caput ac circùm collum & fauces intortâ, rapiebantur. Faciebant verò idem Romani in omni functione luctuosâ. Ut cum quis pro Rep. se devovebat & ruebat in mortem, Cic. *de Nat. Deor. lib.* 3. Cùm

Tribu-

Tribunus Pl. bona alicujus damnati consecrabat, Cic. *pro Domo*: in Vere sacro, & in genere, in luctu. Persius *Sat.* 3.

Hesterni capite induto subiere Quirites.

V. Anselm Solerium *de Pileo sect.* 2. & 8. Apud Anglos *Suspensio corporis per pedes*, inter pœnarum genera, memoratur in *Fleta lib.* 1. *cap.* 26. §. 4. V. quoque supra, ubi *de Cruce & Furca*. Gauros verò, (sic dicuntur hodie inter Persas illi, qui pristino Gentilismo etiamnum inhærent) mortuos suos *suspendere*, & si dextrum oculum priùs eruant corvi, lætos ac vitulabundos abire, sin verò sinistrum illi invadant priùs, demisso vultu & aliis signis mœstitiam testari, hocque pacto defunctis suis justa solvere, scribit Jo. Baptista Tavernier *Itinerar. Pers.*

Suspiria, novi amoris, vel & inoliti jam, indicia. Claudianus de suo Principe, amare incipiente,

—— *primoq; rudis flagraverat æstu.*
Nec novus unde calor, nec quid suspiria *vellent*,
Noverat; incipiens & adhuc ignarus amandi.

Unde ad Stellam, cum felicitatis magnitudine attonitum Statius,

—— *Pone o dulcis* Suspiria *vates*.

lib. 1. *Sylv.* 3. Cujus rei causam enarrare conantem V. Alexandrum Aphrodisæum *Problemat.* 72. In re Musica *Suspiria* voce Gall. *Hoquets* dicuntur in *Extrav.* Joannis XXII. *cap. un. de vita & hon. Cleric.*

Suta, apud Papinium Statium *Thebaid. l.* 3. *v.* 585.

Hi teretes galeas, magnorumq; artes suta
Thoracum ——

Et *lib.* 4. *vers.* 131.

Ferrea suta tegunt ——

Gl. MS. *metallum insutum, ne lædas corpus, quando induitur*. Suta nempe, ferro inducta dicit seu laminis, vel squamis, arma quæ superinducuntur. Explicat seipsum *l.* 7. *v.* 312.

—— —— *clypei septemplice tauro*
Læva, ter insuto servant ingentia ferro
Pectora —

Dicit ergo interjunctis ferreis circulis *sutos* thoraces, non totos ferreos. Unde non planè ista percepisse Lipsium *de Milit. Rom. lib.* 3. *cap.* 6. ait Casp. Barthius *Animadversion ad l.* Sic *suta alvearia*, vimine textis opposita, apud Virgilium, filis sc. colligata &c. At *suta manulea*, ἐῤῥαμμένη μασχάλη, apud Hesychium, fibulata est seu nodo stricta. Talis enim erat operaria servorum tunica, de qua ibi sermo, ut unâ quidem parte μασχάλην haberet, in quam brachium immitteretur, altera vero manuleam non haberet, sed in modum pallii amiciretur & fibulâ necteretur. Quæ autem ex utraque parte in humeris fibulâ stringebantur, Græcis χειρίδωτοι χιτῶνες, ἀμφιμάσχαλοι, & ῥαπτοὶ dicebantur, quibus oppositæ tunicæ ἄῤῥαφοι, inconsutiles, ex toto textæ conclusæque & nulla parte sutiles scissilesque erant, quemadmodum interulæ nostræ sunt, sive lineæ, sive laneæ. *Sutum* enim hic pro *fibulatum*, uti *resutum*, apud Suetonium Augusto, pro *refibulatum* poni, vel hinc pateat, quod ῥαφίδα περόνην dicunt Grammatici, & ἐῤῥαμμένον περόναις, legimus apud Lucianum *Dial. Eταιρ.* Quam in rem V. pluribus Salmasium *ad Vopiscum in Aureliano*.

Suthsexia, unum ex VII. Anglo-Saxonum in Britannia Regnis, fundatum ab Ella ann. 488. V. Georg. Hornium *Orb. Imper.* Felleri *pag.* 333. nec non in voce *Suffexia*. *Suth* autem Saxonicè Auster est, unde *Suthdoore*, i. porta Australis, præcipuum ostium dictum est in Æde Cantuariensi, ubi olim facta *Justicia Dei*, cùm lites ordinario judicio dirimi non possent, notat Gervasius Dorobernensis *l. de Reparat. Eccl. Cantuar.*

Sutiles Coronæ, dictæ sunt, quarum flores, unde necterentur, consui solebant; antiquissimi apud Romanos usus, ut qui eas in Saliorum sacris à primis temporibus adhibuere & in Saliaribus dapalibusque exhibuere: ad rosaria inde transeuntes, imò procedente luxu, ad mera harum folia, Plin. *l.* 21. *c.* 3. Ad consuenda autem & concinnanda sic folia, necesse fuit ea priùs probè macerari, ut manum artificis, & puncturas, quibus necterentur, pati possent, uti discere est ex Apicio Rei *Culin. cap.* 1. ubi folia rosarum huic fini destinatarum, septem diebus in vino macerari consuevisse, legas. Nempe primitus toti flores, dein rosæ solùm, sed & illæ totæ, inserebantur sutilibus, tandem *eo luxuria processit, ut non esset gratia, nisi mero folio.* Quo pacto omnis tum harum coronarum decor videtur constitisse artifice quadam sutura & foliorum mixtione: in quod artificium numerus florum innumerus congerebatur. Inde, in hoc coronamenti genus, acrem habes invectivam, apud Plut. *Sympos.* 3. Inprimis cùm è pretiosioribus foliis nardi viz. aut veste Serica versicolores, unguentis madidas, dari placuit. Hinc Ovidius *Fastor. lib.* 5.

Tempora sutilibus *cinguntur tota coronis* &c.

V. Car. Paschalium *Coronar. lib.* 1. *c.* 14. & suprà ubi de *Rosariis*. Apud Flaccum *Sutilis Domus*, occurrit *l.* 6.

—— —— *ibi* sutilis *illis*
Est domus, *& crudo residens sub vellere conjux*,

de qua V. Barthium *Animadvers. ad Statium Thebaid. l.* 3. *v.* 585. Celebres inprimis *Sutiles Naves*, apud priscos, in quibus *suturas* seu τὰ ῥάμματα, Homerus σπάρτα vocavit, uti docet Hesychius: quæ è lino, sparto, cannabe, loris quoque fieri solebant, ut videre est, apud Salmasium *ad Solinum p.* 263. De tunicis *Sutilibus*, dictum aliquid supra, in voce *Suta*.

Sutor, à *suendo*: Interim Romanis *Sutores* dicti, non illi qui acu vestes consuebant, sed qui coria in usum calceorum. Et Plato *Politic.* de artificiis vestimentorum disserens, commemorat τὴν τρήσει καὶ ῥαφῇ χειρουργίαν σύνδεσιν, *Confectionem illam, quæ fit perforatione & sutela*: quâ generali descriptione Sartores quum possent comprehendi, Plato tamen illorum non meminit, sed tantùm τῆς σκυτοτομικῆς, *Artis consuendi coria*, id est, *Sutorum*. Unde colligit Casaubonus, aliam rationem parandarum apud Veteres vestium; &, cùm à Textoribus vestes absolverentur, Sartores vel Sarcinatores, refectores potius veteris vestis, quam novæ confectores, fuisse, *Exercitat.* 16. *ad Annal. Baronii*, §. 84. Meminit *Sutoris*, Martialis *l.* 9. *Epigramm.* 5.

Dentibus antiquas solitus producere pelles,
Et mordere luto putre vetusq; solum;
Prænestina tenes defuncti rura Patroni,
In quibus indignor, si tibi cella fuit.

Ut qui ex ergastulo fuisset. Jurisconsultus hinc *l.* 78. §. *hæred. ff. ad SC. Trebell. hæc amplius eidem alumno meo hominem collactaneum & vernam* Sutorem, *qui eum artificio suo mercede locatâ alere posset*. Græcè Σκυτοτόμος, quo nomine pagani Paulum Ap. (qui σκηνοποιὸς erat, Actor. c. 18. v. 31. *tentoriorum fabricator*, quæ ex corio fiebant) per contemtum olim appellare soliti sunt, uti docet Cl. Suicerus *Thes. Eccl.* in hac voce &c. Hujus instrumenta erant, *scalpra & formæ*, Ulpianus *l.* 5. §. 3. *ff. ad Leg. Aquil.* Unde Horatius *l.* 2. *Sat.* 3.

Si *quis emat citharas, emptas comportet in unum,*
Nec studio citharæ, nec Musæ deditus ulli:
Si Scalpra & Formas non Sutor.

Opera fuerunt *Caligæ, sandalia, soleæ, crepidæ, calcei*, à quibus *Solearii, Sandaliarii, Sutores caligarii*, dicti, V. iterum Horatium *l.* 1. *Sat.* 3. De *Sutore* Cæsariano, festiva extat narratiuncula, apud Arrianum *in Epict. l.* 1. *c.* 19. sicut de *Sutore* Medicum profectio, elegantissima fabula, apud Phædrum. Servi *Cerdonis* meminit Papinianus *l.* 42. *ff. de oper. Libert.* cui *Subulam* tribuit Martialis *l.* 3. *Epigramm.* 16. V. suprà in voce *Subula*. Sed nec servilis solùm hæc opera: Collegium enim *Sutorum* memoratur Romæ, apud Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 8. Et quamvis Pelliones sive Coriarii olim Urbe excluderentur, ut ex Artemidoro discimus. *Sutores* tamen sive Calcearios in ipsa habitasse, patet ex Plinio *l.* 10. *c.* 43. ubi *sub Imperio Tiberii corvum, è summa Castorum æde, in Sutrin officinam è regione positam se dedisse*, scribit. Et paulo post, *Calcearius alter*, inquit, *qui propinquam incolebat officinam, corvum illum occidit.* Unde colligere est, *Sutoribus* in urbe suum fuisse locum, suam sedem, suam regionem. Nam Castorum Templum Urbis antiquæ mœnibus fuisse inclusum & quidem in octava ejus regione, ex Onuphrio aliisque notum. Inprimis autem in mulleis conficiendis eorum conspicua fuit industria; quippe qui multis elegantibusque *suturis* præ cæteris insignes fuere. Quæ quidem suturæ, suggerente *in brevibus ad Plinium Notis l.* 9. *c.* 17. Pineto, filum sericum ut plurimum atque alterius (ut decori ratio suadet) à rubro coloris punctuatim continens, in diversis calceorum illorum partibus, ostentabant: Cum contrà viliorum calcei crassiore rudioreve filo consuerentur, ut ex Juvenale liquet *Sat.* 3. *v.* 149.

—— —— *Si ruptâ calceus alter*
Pelle patet, vel si consuto vulnere crassum,
Atq; recens linum ostendit non una cicatrix.

Primum verò *Sutrinæ* inventorem Boethium quendam fuisse, scribit Plinius *l.* 5. *c.* 58. sed quando is, aut ubi vixerit, non docet. Potiori jure Adamo id laudis vindicat Cl. Vossius, quem verisimile est, terrâ, ex divina comminatione, spinas ac tribulos proferente, calceis pedes suos munivisse, quos è crudo imitus corio fuisse etiam hinc patet: quòd apud Romanos quoque tales fuerint illi rusticorum, quin & plebejorum diu, quibus per nives & lutum ibant: *Perones* eos dixere, uti suprà vidimus. V. Vossium *de Idolol. l.* 3. *c.* 70. & Anselmum Solerium *de Calceo* passim, inprimis *cap.* 1. 7. & 10. Præcipuè autem *Sutrinæ* olim *Venetæ* celebres fuere, ut ex Tertulliano *de Pallio* patet *cap.* 5. *magnum incessui munimentum* sutrinæ Venetiæ *prospexere*, uti veram lectionem restituit Salmasius, cùm aliàs *Sutrinæ Veneris* legeretur. Nempe in Venetia aut Veneta regione pelles olim optime curari & confieri solitæ sunt, suendis calceamentis aptæ: utpote in qua magna pecudum copia, ut ex frequenti Altinarum & Euganearum ovium mentione, apud Auctores, clarum est. Fortassè ibidem & calcei sive perones optimi concinnabantur, unde *Sutrinas Venetias* dixerit Tertullianus, ὑποκοριστικῶς, pro *Venetas*. De *Sutrinarum coriis in cibum versis*, V. Livium *l.* 33. *c.* 30. Non verò in calceis *sutura* solùm, sed & in lacerna, fibulæ usum aliquando *Suturam* præstitisse, annotavit Octav. Ferrarius *de Re Vestiar. Parte* 2. *l.* 1. *c.* 16. V. & suprà in voce *Suta*.

Suus, apud Æl. Spartianum *in Præf. Vitæ Ælii Veri*, *Diocletiano Aug. Ælius Spartianus suus Sal.* Græcè est ὁ αὐτοῦ ἰδιώτης.

Quâ

Quâ adjectione vocis insolentis videtur significare, non tam amicitiâ Diocletiani valde familiariter se usum, quàm Libertum ejus, fuisse. Ut cùm Dio Cassius Heliodorum Epistolarum Hadriani Magistrum *τὸν αὐτοῦ ἴδιον*, *suum* illius nominat. Et Eutropius *Epist. ad Valentem*, sed paulo aliter: non enim epistolæ nomen suum præscripsit, sed in ima cera, more, qui hodie obtinet, subscripsit hoc modo, *Eutropius V. C. peculiariter suus*, id est, vestræ clementiæ peculiaris servus ac domesticus. Hoc enim est *τὸ suus*, ut rectè observat magnus Cujacius, V. Casaubonum *Not. ad Spartianum in Hadriano & Vero*, plura verò de hac voce, apud Casp. Barthium *Animadversionibus ad Statium passim*, inprimis *Thebaid. l. 4. v. 836.* ubi eâ nativum, ingenuum, fugientem aliorum commercium denotari ait, inter alia asserens illud ejusdem Poëtæ *Theb. l. 9.*

—— venies cineri decus & suus ordo
Manibus, interea justos dono reddimus ignes,
Hoc ultor Capaneus operit tua membra sepulchro:

ut & suprà in voce *Sui*.

SY.

Syagros, adde: Primum erat prom. Sachalitis sinus, haud longè a thurifera regione, ubi & portus erat & castrum, turrisq; quod ex tota regione colligebatur, horreum, Auctor *Peripli*, Hinc *Σύαγρον* dictum thus Indicum, quod in Indicis Insulis Arabiæ adsitis natum eò deferebatur, sicut cinnamomum *Μοσυλλὸν* dicebatur à Mosylico emporio. V. Salmasium *ad Solinum p. 593. & seqq.* Sed & *Syagros* palmulas habet Plinius, de quibus nihil jam nosci posse, idem ait *Ibid. p. 1322.*

Sybaris, M. Græciæ oppidum, adde: Hi in Deos retulere puerum cruribus hircinis, tanquam Sylvanum quendam. Natus is erat ex caprario Crathide & capra; quam cùm flagitiosè deperiret Crathis, in somno interfectus est ab hirco, rivali suo: de quo impuro amore ac numine, V. Ælianum *de Animal. lib. 6. c. 42.* Vossius *de Idolol. Or. & progressu l. 1. c. 40.* Hinc *Sybariticus missus*, apud Lampridium occurrens, *in Heliogabalo*, *Sybariticum missum semper exhibuit ex oleo & garo; quem quo anno Sybaritæ repererunt, perierunt.* Plura de *Sybaritis*, apud Salmasium *ad Solin.*

Sycallis, V. suprà *Ficedula*.

Sycaminum, Græcè *συκάμινον*, oppidulum olim Bœotiæ, Oropo haud procul, in ripa Asopi, hodieque vicus est satis grandis, incolis *Sycamino* aut *Stamino* appellatus, in quo Græci complura habent templa, inter quæ unum *Agioi Saranta*, h. e. XL. Sanctorum, *Panagia* alterum, tertium *Agios Elias*, i. Sancti Eliæ, antiquis Inscriptionibus referta, uti docet Jac. Sponius *Itinerario Græciæ Part. 2 p. 318.* Aliàs *Συκάμινον* Græcis morum est, antiquis & morus arbor & fructus arboris *Συκάμινος*, quo modo in Pandectis Florentinis morus Ægyptia, V. infrà, appellatur. Hinc Attici Scurræ versus in Sullam,

Συκάμινον ἐσθ' ὁ Σύλλας ἀλφίτῳ πεπασμένον.
Morum est Sulla polentâ sparsum:

quo ejus crudelitatem perstrinxit, quod albâ corporis cute, & sub candido vultu cruentum & sanguinarium animum tegeret. *Συκάμινος* verò *ἀγρία* iisdem rubus est, cujus fructum *μόρον* vocari Phanias Eresius apud Athenæum ait. At *Συκάμινος Αἰγυπτία*, sui generis arbor est, quam a mori similitudine alii *συκάμινον* vocitant, alii *συκῆν*, *Ficum*, quod fructum edat ficui similem: alii rursus composito nomine *συκόμορον*, quasi *Morosicum*, de quibus arborum generibus, Vide prolixè disserentem Salmasium *ad Solinum pag. 459. & seqq.* ut & de *Sycomoro* hic infrà.

Sycomoros vellicans, Amosi *cap. 7. versu 14.* *Neq; Propheta eram, neq; Prophetæ filius, sed bubulcus, vellicans sycomoros*, uti Hieronymus reddit, LXX. *κνίζων συκάμινα*, pro Hebræo, בולס שקמים *boles sikmim*; idem est, ac infimæ sortis homuncio & in re tenui natus, ita ut miseram vitam parco & frugali victu ægrè sustinuerit. *Sycomori sc. agrestes afferunt ficus, quæ, si non vellicentur, amarissimas cariculas faciunt*, Hieron. unguibus proin ferreis vellicari, Theophrastus *Hist. l. 4. c. 2.* seu, ungue vel ferro scalpi, debere, Dioscorides habet *lib. 1.* tumque demum maturescere. Nempe lachrymam extrahere vere oportebat, priusquam fructum ederet, Salmasius *ad Solin. pag. 1285.* Unde Plin. *l. 13. c. 7.* *Ficus est prædulcis sine granis interioribus, perquam fecundo proventu, scalpendo tantùm ferreis unguibus, aliter non maturescit.* Interim *ἄτροφος* & *κακοστόμαχος* hic fructus est & facilè corrumpitur, ut Dioscorides & Aëtius tradunt. Ex eodem in Syria panem confici, cujus esu capilli defluant, legas apud Athenæum *lib. 3.* Itaque non videtur magnæ rei; unde Prophetam, qui *sycomoros vellicando*, seu *ficus colendo*, vitam sustentare cogebatur, non in lauta re natum fuisse oportet. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. II. cap. 39.* & suprà in voce *Caprificus*. Non enim solùm in Ægypto, V. suprà: sed & in Judæa, provenisse id arboris, ex *cap. 19.* Lucæ discimus, ubi *συκομορέας* nominatim fit mentio *v. 4.* *Præcurrens igitur* (Zachæus, quòd staturâ parvus esset) *ἀνέβη ἐπὶ συκομωραίαν, ascendit in sycomorum, ut eum* (Jesum) *videret &c.*

Sycophantæ, Græcè *Συκοφάνται*, dicti sunt Athenis, qui ficus aliis surripientes indicarent, teste Festo, vel qui ficus ex urbe exportantes proderent, ut habet Plut. *de Curios. à ficuum delatione.* Lex enim erat in ea Civitate, *Ficus Athenis aliò ne importanto*, cujus sæpe meminerunt Græci in suis Commentariis: interque eos Interpres inprimis Comici ad *Plutum* & alibi, Ister quoque *in Atticis &c.* Sam. Petitus *Comment. in LL. Atticas lib. 5. tit. 5.* Qui igitur contra legem delinquentes ob parvulum lucrum persequebantur, *Sycophantæ* sunt dicti. Vox dein translata ad denotandos Auscultatores seu Delatores quoscunque, invisissimum hominum genus, qui in Principum inprimis Aulis locum inveniunt, uti suprà vidimus, de variis gentibus, Romanis præcipuè, in voce *Auscultatores*. Apud hos enim rabies ista, cùm jam antè sensim grassari incepisset, caput tandem sub Tiberio inprimis extulit, teste Suetonio *in Tiberio c. 61.* ubi ab Imp. *decreta accusatoribus præcipua præmia, nonnunquam & testibus, neminiq; delatorum fidem abrogatam*, refert: liberrimè indignante Seneca *de Benef. l. 3. c. 26.* Vitellius dein in Mathematicis inprimis deferendis, aurem illis præbuit, Sueton. *in eo c. 24.* summo verò studio eos affectavit Domitianus, *dum bona vivorum & mortuorum usquequaque quolibet & accusatore & crimine corripiebantur*: de cujus temporis injuria & nimia apud sceleratum Principem horum hominum libertate, graviter conqueritur Plinius *in Panegyr. Trajani.* De eodem Juvenalis *Sat. 1.*

—— Et post hunc magni delator amici,
Et citò rapturus de nobilitate comesa
Quod superest, &c.

Et hæc quidem Tyrannide jam confirmatâ: Initio verò Principatus *fiscales calumnias magna calumniantium pœna repressit, ferebaturque vox ejus, princeps, qui delatores non castigat, irritat*, Sueton. *cap. 6.* Unde Martialis *lib. Spectac. Epigr. 4.*

Turba gravis paci, placidæque inimica quieti.
Quæ semper miseras sollicitabat opes;
Traducta est Gyaris.

Contrà Titus ejusdem frater, *flagellatos per arenam egit*, Sueton. *in eo c. 8.* Eosdem Pertinax urbe expulit: Gordianus partim patibulis suffixit; partim exilio mulctavit. Antoninus Pius *si non probarent objecta crimina, capite multabat; si probarent, oblato præmio infames dimittebat*, Jul. Capitol. id est, ex lege Rhemnia K notam frontibus eorum candenti ferro imprimebat. Trajanus è medio sustulit, &c. Honorii inprimis tempora laudata, de quo Claudianus *l. 2. de laudibus Stiliconis*,

Denique non dives sub te pro rure paterno,
Vel Laribus pallet, non insidiator oberrat
Facturus quemcunque reum.

V. Thomam Dempsterum *in Rosini Antiqq. Rom. Paralipom. ad lib. 9.*

Sycotina Aloe, recentioribus dicta est, quæ vett. Græcis *ἡπατῖτις* vel *ἡπατίτις*, *hepatis* seu *hepatica* *Συκωτὸν* enim pro jecore infima Græcia dixit, quod priscis propriè notabat jecur anseris vel porculi ficis pasti solùm. Lat. *Ficatum*, Gall. *Foye*. Inde itaque *Sycotina Aloe*, Gallis *Sycotin*, aloe medicamentaria sc. non aromatica, quæ quòd optima afferretur è Sycotora Indiæ Insula, ei hoc nomen conciliavit, non, ut volunt Arabes, ab Ins. nomen accepit. V. Salmasium *ad Solinum p. 1055. & 1319.* ubi Aloën hanc cum Xylaloe, seu aloe odorata confundentes, pluribus refellit.

Sycdra, urbs Ciliciæ Trachææ, Steph. *Κιλικίας τραχείας*, *Κοραχήσιον*, *Σύεδρα*. Straboni *Σύεδρα*. *l. 14.* Ejus meminit Florus de Pompejo, *pulsus* Syedris, *deserto Ciliciæ scopulo*. Et Lucanus *lib. 8.* de ejusdem fuga loquens,

—— sequitur pars magna Senatus
Ad profugum collecta Ducem, parvisque Syedris
Quo portu mittitque rates, recipitque Selinus.

Uti veram lectionem his locis restituit Salmasius, qui etiam apud Strabonem *d. l.* *Σύεδρα* reponit. Eadem autem hæc cum Isauriæ urbe, de qua suo loco. V. modò dictum Salmasium *ad Solinum pag. 771.*

Syene, adde: In ea tres sub Romanis cohortes prætendebant. Unde vetus Auctor *Vitæ* Juvenalis, Poetam hunc, *per honorem militiæ, quanquam octogenarium, urbe summotum, missumque ad præfecturam cohortis in extrema parte tendentis Ægypti*. dicens, *Syenen* omnino intelligit, quæ in fine Imperii & extrema Ægypti parte sita erat. Factum id autem, Domitiano imperante, quod in Paridem Pantomimum versus quosdam composuit salmasius *ad Solinum pag. 449.* qui plura de nobili hac urbe *ibidem* passim.

Syenites, apud Diodorum Sic. ubi de monumento Regis Osymandæ, haud longè à Thebis, *In introitu autem statuas esse tres, ex uno omnes lapide Memnonis Syenitæ*, ut vulgò legitur: nonnullis Statuarius est, *Memnon Syenites* dictus, cujus opus tres illas statuas esse volunt. *Sed ex uno lapide Syenite cæsas & fabtas*, legendum esse, docet Salmasius *ad Solinum p. 475.*

Sylla Punicus, per convitium a quibusdam dictus est Severus Imp. quòd, bello civili tertio factus durior, innumeros Senatores interemisset, uti habet Æl. Spartianus *in Pescennio Nigro*. Cæterùm non primus *Sylla* ille famosus sic appellatus, sed cognomen hoc erat familiæ e Græco ductum, ut alia fere omnia

Latina, ὕλλος, ὕλλις, *Sulla*. Salmasius *ad Solin. p. 462.* Hinc *Lanx Syllana* centenarii ponderis, indigitata Tertulliano *ad Pallium cap. 5. Adigo cancrem ambitions, quâ — lances centenarii ponderis Sylla molitur: vereor sanè, ne parva sit ista trutina, cùm Drusillanus & quidem servus Claudii, quingenariam promulsidem ædificat*, ad quæ verba V. Salmasii *Notas*.

Syllabæ, apud Quintilianum *lib. 11. c. 3. nec volubilitate nimia confundenda, quæ dicimus, quia & distinctio perit & affectus & nonnunquam etiam verba aliquâ sui parte fraudantur*: fraudari dicuntur, quas pronuntiatio non exprimit, sed supprimit & intervertit, nos *comedi* & *vorari syllabas*, dicimus, quæ hoc modo fraudantur. Salmasius *Not. ad Tertullianum de Pallio, cap. 2.* Ut itaque integræ pronuntiarentur, Grammatistæ opera fuit, de qua V. suo loco. Apud medii ævi Scriptores, *Syllabarum* nomine literæ, seu Epistolæ, passim veniunt. Zacharias Pontif. Bonifacio Episc. *Cùm nobis Sanctissimæ fraternitatis tuæ syllabæ delatæ fuissent.* Et infra, *Juxta syllabarum vestrarum commonitionem.* Græcis quoque Βασιλικαὶ συλλαβαὶ, pro *Imperatoriis Literis*, ut videre est apud Cyrillum *Epist. ad Acacium Melitenæ Episcopum* &c.

Sylloge, Græcè Συλλογὴ, titulus libri ab Agathia compositi, qui, post Meleagrum & Philippum, qui Στεφάνους Ἐπιγραμμάτων edidere, h. e. *Serta* ex omnibus antiquis *Epigrammatariis* contexta, ordine alphabetico positis eorum nominibus, ac singulis Poëtis cum totidem floribus compositis & comparatis; ipse similem Epigrammatum συναγωγὴν, ex recentioribus compilatam Epigrammatariis, & sub certis materiarum titulis redactam, concinnavit, eamque Στέμμα, i. *Coronam*, item Κύκλον, & Συλλογὴν νέων Ἐπιγραμμάτων, *Cyclum*, seu *Collectionem novorum Epigrammatum*, appellavit. Salmasius *ad Solinum p. 849.*

Sylva, de montibus propriè. Unde quod Solinus de myrrha loquens, *cap. 33. saltus*, Plinius *sylvas*, Theophrastus ὄρος vocat. Hinc in Glossis, *Saltuarius*, ὀρεοφύλαξ, & *Sylvestria ac montana Numina*, Fauni Poëtis. Et quidem minorum arborum, uti Græcorum ὕλη. Unde ὑλήεντα, *frutices*, & ὑλώδη χωρία, fruticeta ac loca minutculis arboribus consita. Quum de grandioribus & consecratis arboribus, *lucus* dicatur: unde *roborum lucos* Plin. dixit, ad verbum δρυμοὺς. Qua de re V. Salmasium *ad Solinum pag. 585. alibiq;* passim. Sed hæc discrimina plerunque confunduntur. Et quidem Sylvarum insignibus Romam olim distinctam, habet Plinius *lib. 16. cap. 10. Sylvarum certè distinguebantur insignibus, Fagutali Jovi etiam nunc, ubi lucus fageus fuit, porta Querquetulana, colle in quem vimina petebantur, totq; lucis, quibusdam & geminis. Q. Hortensius — legem in Esculeto tulit* &c. V. & suprà voce *Nemus*. Earum quasdam profanas, quasdam sanctas, fuisse habitas, notat Joh. Meursius *ad Catonem de Re Rust.* V. quoque suprà in voce *Coluquere*, item ubi de *Lucis*. E quibus illæ utrinque lineâ & pennis, venationis tempore, claudi consuevere, ut earum formidine cervi & aliæ feræ in retia impellerentur. Seneca *de Clementia l. 1. c. 12. de Ira l. 2. c. 12.* Alii. Nempe ea ratione, cervos, ibices, & reliquas hujusmodi feras, quas cursu assequi facile non est, vel Musicæ illecebrâ ad retia pelliciebant, vel Sylvis formidine cinctis claudebant. Lucanus *l. 4. v. 437.*

— Sic dum pavidos formidine cervos
Claudit odoratæ metuentes aëra pennæ.

V. suprà in voce *Formido*, alibique passim. Fuit autem *Sylvarum* cura, apud Romanos, inter Consulis officia, uti apud Suetonium *in Cæsare* legimus; id quod quum à Senatu, ad occupandam extorti Consulatus auctoritatem, decretum esset: post *sylvarum* mentionem, subjungit Virgilius *Ecl. 4.*

— — — sylvæ sint Consule dignæ:

ut, quantum depressisset Consulatus dignitatem Senatus, *ad sylvarum* usque humilitatem, tantum suis versibus, novaque materiæ dignitate, extollat ipse silvas, ad fastigium Consulatus. Jul. C. Scaliger *Poëtices lib. 1 cap. 4.* &c. Apud Sanutum *lib. 3. part. 11. c. 13.* montes Riphæos, *Sylvas* κατ' ἐξοχὴν dici legimus, V. suprà, & Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib. III. cap. 19.*

Sylva, apud Jul. Capitolinum in *Gordianis Tribus*, *Extat Sylva ejus* (Gordiani Sen.) *memorabilis, quæ picta est in domo rostrata Cn. Pompeji — in qua picturâ etiamnum continentur cervi palmati ducenti mixtis Britannis: equi feri XXX. oves feræ C. alces X. tauri Cypriaci C. struthiones Mauri miniati CCC. onagri XXX. apri CL. ibices CC. damæ* CC. genus est venationis ludicræ vel spectaculi, in quo omnia, quæ producebantur animalia, diripiebantur a populo. Hinc sequitur, *Hæc autem omnia populo rapienda concessit, die muneris, quod sextum edebat.* Nomen inde, quòd totus Circus, ad *sylvæ* speciem, tum arboribus consitus esset. Arbores enim per milites radicitus evellebantur, quæ in Circo connexis longè lateque trabibus, terrâ subjectâ, affixæ plantarentur, ita ut sylva planè esset, quâ desertâ omni genere Herbaticorum animalium, immittebatur populus, qui omnia diriperet. Nullæ autē aut feræ noxia vel dentibus vel unguibus animalia exhibebantur in illo venationis ludicro, sed talia quæ rapi ab inermibus popularibus facile possent: viva namque diripiebantur. Sic cervos, oves feras, equos feros, tauros Cypriacos, onagros &c. exhibuit Gordianus. Probus item, *struthiones mille, mille cervos, mille apros, mille damas, ibices, oves feras* &c. in simili ludicro, apud Vopiscum, ubi id *Venatio direptionis* vocatur, quæ ab Heliogabalo initium sumsit, uti apud Lampridium videre est: cùm in priorum Impp. missilibus tesseræ tantùm spargerentur, non res ipsæ diripiendæ populo darentur. Sed nec sub novis Imperatoribus, h. e. à Constantini M. temporibus ad Justinianum usque, hujusmodi venationis mentio ampliùs comparet. Nam qui scribunt πάγκαρπον, cujus meminit *Nov* CV. idem fuisse cum *Sylva*, multum falluntur, ut videre est suprà in voce *Pancarpum*. Utrumq; indigitatur in eorundem Gordianorū *Vita*, ubi de Philippo: *Quæ omnia* (recensita autem in prioribus varia sunt animalium genera) *ludis secularibus Philippus vel dedit, vel occidit: dedit* nempe, in *Sylva*; *occidit*, in *Pancarpo*. Pingi porrò hujusmodi ludos consuevisse, docet Plin. *lib. 35. cap. 7. Pingi gladiatoria munera atque in publico exponi cœpta à C. Terentio Lucano. Is mortuo avo suo, à quo adoptatus fuerat, triginta paria in Foro per triduum dedit, tabulamq; pictam in nemore Dianæ posuit.* V. Salmasium *ad Histor. Aug. l. cit.*

Sylvæ, dicta sunt Poëmatia quædam, *subito excussa calore*, *vel à multiplici materia* (sylva enim ὕλη Græcis, quæ vox & *materiam* & *sylvam* notat) *vel à frequentia rerum inculcatarum*, *vel ab ipsis rudimentis: rudia namq; Poëmata, & sanè effusa, postea castigabant*, Quintil. apud Scaligerum *Poet. l. 3. c. 100.* Celebres inprimis Statii *Sylvæ*, 5. libris constantes, quas ille exemplo Lucani scripsisse videtur; ut de quo, X. libros hoc genus reliquisse, a Suetonio memoratur. Barthius tamen unicum ab hoc *Sylvarum* librū, qui X. habuerit carmina, compositum vult, eo quòd a Grammaticis nusquā citentur, cum præcipue amœnissima, & varietate ipsa Lectorem provocantia, esse oportuisset: *Nisi si dicas*, addit, *idem Lucano obtigisse decem suis Sylvarum libris, quod Papinio suis quinque; quorum adeò memoriam Thebais obliteravit, ut, cùm ista sæpissimè, illi nunquam prorsus a Grammaticis citentur.* V. eum *Animadvers. ad Statium Sylv. l. 1. sub init.* & *Thebaid. l. 6. v. 322.*

Sylvanus, adde: Matronali pudicitiæ insidiari creditus est. Augustinus *de Civ. Dei lib. 15 cap. 22. Creberrima fama est, multiq; se expertos, vel ab iis, qui experti sunt, de quorum fide dubitandum non est, audisse confirmant*, Sylvanos *& Faunos, quos vulgò Incubos vocant, improbos sæpe extitisse mulieribus & earum appetiisse ac peregisse concubitum.* Et eundem sanè esse *Sylvanum* & Incubum, patet ex Glossario veteri, in quo Πὰν ὁ Δαίμων, *Incubus Sylvanus*. Hinc Puerperis statim post partum custos adhibebatur, ne *Sylvanus* per noctem ingrederetur & jacentem vexaret: & ut id significaretur, constituebatur quidam, qui pilo limen feriret, ut idem disserit Augustinus *de C. D. lib. 6. cap. 9.* & notavit Joh. Meursius *Criticarum Exercitat. parte 2. c. 1.* Locus Augustini hic est: Mulieri fœtæ post partum tres Custodes commemorat" (Varro) adhiberi, ne Sylvanus illam vexet: Eorumque Custo-" dum significandorum causâ tres homines noctu circumire li-" mina domus, & primò limen securi ferire, postea pilo, tertiò" deverrere scopis: ut his datis culturæ signis Deus Sylvanus pro-" hibeatur intrare. Additque, ab his tribus totidem nuncupatos Deos, *Intercidonam, Pilumnum & Deverram.* Eundem omni invidiâ abigebant, etiam coronato Asini capite ad lectum Puerperæ suspenso; Bartholinus *de Puerperio Vet.* Quemadmodum autem *Sylvanus* Puerperis, ita pueris dormientibus Caprimulgus insidiabatur & Lilith, item Sagæ & Stryges variis fascinis, quæ vel allio, vel alysso, vel Re turpi in collo ex annulo appensā, abigebantur, Idem. Statuam illi positam fuisse, manu protensā & cupresso ornata, cujus factionem primus invenerit, conjicit Dempsterus, ex Gratio *Cyneget. in limine*,

——— Inculto Sylvanus *termite gaudens.*

Et Martiano Capella *Nupt. Mercurii & Philol. l. 5. in principio*,

Tunc primùm positā Sylvanus *fortè cupresso*
Percitus, ac trepidans dextram tendebat inermem.

Eidem inter Romanos tantùm cultus exhibitus est, peractaque sacrificia a viris tantùm. Vet. Scholiastes Juvenalis *ad Satyr. 6. versu 466. Sylvano mulieres non licet sacrificare.* Et quidem primitus, ut rusticum decebat Deum, lac ei oblatum. Horatius *lib. 2. Epist. 1.*

Tellurem porco, Sylvanum *lacte piabant.*

Postea porcus ei cæsus est, ut diximus suprà, in voce *Sus*, & docet Juvenalis *loco cit.*

Cædere Sylvano porcum.

Mentio ejus in vetustis marmoribus, quorum fragmenta: *Silvano. Sancto. Larum. Philemon. P. Scantii. Eleutheri d. d.* Item, *Silvano. Sancto. Sacro. Larum. Cæsaris. N & Collegii. magni. Cn. Turpilius. Trophimus. voto suo. suscepto. aram. de. suo. d. d.* Item, *Silvano. Sacrum. Sodal. ejus. & Larum. donum. posuit. Ti. Claudius. Aug. lib. Fortunatus. d. cura. amicorum.* E quibus patet, non sylvestrem tantùm Deum, sed etiam domesticum, unum nempe ex Larium numero, fuisse, V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in R. finem l. 2. c. 20.* Catoni *de R. R. cap. 83. Mars Sylvanus* dicitur, quo nomine Solem à Rusticis Rom. cultum fuisse, contendit Vossius, *quem*, inquit, *Sylvanum dixere, non quasi solis præesset sylvis, sed*

quia vim suam exercens in universam Elementorum ὕλην, sive materiam. Quod confirmat his verbis Servii *ad Æn.* 8. quæ in Lexico citata. Similiter Macrobius *Saturn. l.* 1. *c.* 22. *Pan ipse, quem vocant Innuum, sub hoc habitu, quo cernitur, Solem se esse prudentioribus permittit intelligi. Hunc Deum Arcades colunt, appellantes τὸν τῆς ὕλης κύριον, non sylvarum dominum, sed universæ substantiæ materialis dominatorem, significari volentes.* Ideoque *Sylvano* & Pani omnia sua consecrabant. Vetus Scriptor *de finibus agr.* *Nam omnis possessores* Sylvanos *habet: Unus dicitur* Domesticus, *possessioni consecratus: Alter* Agrestis, *Pastoribus consecratus: Tertius,* Orientalis, *cui est in confinio lucus positus, à quo inter duo pluresve fines oriuntur.* Ubi non dubium, quin *Sylvanus Agrestis* sit Ἀγρεὺς καὶ Νόμιος Ἀπόλλων: quomodo & *Aristæus* Arcadibus vocabatur, ut cognoscere est ex Scholiaste Pindari *in Pythia.* Atqui Νόμιος Ἀπόλλων Sol fuit. V. Gerh. Joh. Vossium *de orig. & progr. Idolol. l.* 2. *c.* 15. & suprà in voce *Silvanus.* De *Sylvano* vero *Dendrophoro,* cujus in vet. Saxo mentio, suprà ubi de *Dendrophoris.* Passeratius *Sylvani* nomine quemlibet Dæmonem sylvestrem denotatum fuisse Veteribus, observat *ad Propertium l.* 4. *Eleg.* 4. qua de re V. Barthium *ad Statium lib. Thebaid.* 6. v. 111, &c.

Sylvarum Comites, V. infra ubi de *Wildgraviis.*

Sylvester Medices, Florentinus, Mercator prædives & præcipuus Nobilitatis adversarius, floruit seculo XV. Cujus posteri inde opibus augescentes, & favore populi adjuti, ad summam illam potentiam & dignitatem, qua hodie Serenissima Medicæorum Familia floret, viam stravere. Occasio fuit exilium Cosmi I. qui, cum a factione Nobilium in exilium pulsus esset A. C. 1433. altero statim anno ab amicis suis revocatus, Principem Reip. se constituit, ut alibi diximus. V. Georg. Hornium *Orb. Imper. cum Notis* L. Joachimi Felleri *p.* 194.

Sylvius Nimrodus, filius Julii Friderici D. Wirtembergensis, lineæ Julianæ seu Brentianæ Auctoris, A. C. 1635. extincti, in studiis Historicis præsertim ac Theologicis, tantum profecit, ut in his etiam μελετήματα quædam publicis typis vulgare promiserit. In comitatu celeberrimi Ducis Bernardi Vinariensis aliquod exegit tempus: Demum Elisabethâ Mariâ Monsterbergensi hærede ductâ, Socero, impetratâ investiturâ Cæsareâ (quâ ipsa Conjux simul investita & beneficium ad secundum si iniret matrimonium protensum) in Ducatu Olsnensi in Silesia successit, eumque ad mortem usque, quâ raptus A. C. 1664. tenuit. Pater Ferdinandi Caroli, *Sylvii* Friderici, Christiani Ulrici, & Julii Sigismundi, qui, Patre moriente, dimissi in illustri Collegio Tubingensi & Aula Altenburgica, ad digna familiæ & fortunæ sublimitate decora & virtutes, cum cura, formati sunt. Phil. Jac. Spenerus *in Fam. Wirtemberg.*

Symandrum, instrumentum ligneum, quo hodierni Græci, in convocando cœtu sacro, campanæ vice utuntur. Melius *Semantrum* vel *Simantrum,* quod vide.

Symbolæ, publica convivia, ex singulorum *symbolis,* instituta, Scriptoribus Ecclesiasticis Ἀγάπαι, Græcis vett. Ἔρανοι, item ἀπὸ Συνειδ.... , Καταβολαὶ quoque dicta sunt. Joh. Tzetzes *ad Hesiodum lib.* 2. Καὶ ... , ὅταν ... δαπάνης συμποσιάζωσι. Quibus apud Romanos respondebat *Sportula,* quam Nero publicarum cœnarum loco instituit. Juvenalis *Sat.* 2.

Nonne vides, quanto celebretur sportula fumo?
Centum convivæ: sequitur sua quemq; culina.

Atque qui sic de suo cœnabant, αὐτόσιτοι Græcis appellati sunt, Romani *Sodales* appellarunt, uti suprà diximus. V. Jo. Meursium *ad Lycophronem,* ubi cætera conviviorum apud Vett. genera, Ἔρανοι & Εἰλαπίναι vocata esse, docet, ut & hic infrà.

Symbolum, latissimè patet, cum sit *nota & signum rei animo conceptæ;* Itaque tesseræ hospitales, militares, theatrales dicuntur *Symbola;* collatio quoque convivarum nomine συμβολαὶ censeri solet, sive annulus esset, aut nummus, sive cibus. Non enim illud perpetuum est, quod Casaubonus habet *ad Athenæum l.* 3. *c.* 31. cum ait: *Συμβολὴ est collatio eranistæ ad convivium: Quisq; enim, quod ad manum erat, conferebant. Eæ partes dictæ συμβολαί. & convivium hujusmodi ἔρανος vel δεῖπνον ἀπὸ συμβολῶν. Mutato verò genere* Symbolum *vocabant annulum, vel quidvis aliud arræ loco solitum dari ei sodalium, qui jubebatur cœnam parare.* Quamvis enim *συμβολὴν Symbolam,* rectè usurpari pro ista collatione ciborum ad convivium, ex *can.* quoque 54. Concil. Laodiceni discamus, *ἐκ συμβολῶν συμπόσιον ἐπιτελεῖν:* tamen & *Symbolum collationem, ac cibos afferri a quoque solitos,* dici legimus apud Hieron. *Comment. in Prov. l.* 2. *c.* 24. Appellabantur igitur hæc *Symbola,* sive quòd essent mentis, voluntatis stipulationisque signa, sive ἀπὸ τοῦ συμβάλλειν, quòd *simul* essent *conjecta* atque *collata.* In veteri Philosophia *Symbola* propriè appellata sunt, *occultæ rei signa,* vel ut Budæus vult, similitudines & quædam naturæ communitates: quo fit, ut vox hæc, si fusè sumatur, omnem penè similium rationem complectatur; si propriè, ea dicantur *Symbola,* quæ rem, in qua inest aliquid obscuritatis, figurate significant: Unde Emblemata & Parabolæ & Apologi, quibus in philosophando Veteres creberrimè usi sunt, ut & alia hujusmodi, communi *Symbolorum* nomine veniunt. Usi autem præ aliis hac docendi ratione, inter Græcos, sunt Heraclitici, qui Ephesi & in Jonia philosophati, si quid ab iis quæsitum esset, ænigmatica quædam verba, quasi sagittas ex arcu, projiciebant: quorum si rationem quis petiisset, alio ænigmate percutiebatur, Euseb. *Præpar. l.* 14. *c.* 1. Pythagoræi inprimis, qui, quòd Magister eorum pleraque sua ex Oriente (*Symbolicæ* Sapientiæ Auctore) hauserat, in plerisq; cum eo conveniebant. Hi itaq; sapientiâ ἀδύτοις quibusdam & integumentis repræsentabant, quæ *Symbola* dixere; qualia collegerunt Marsilius Ficinus & Lilius Giraldus, magnâ diligentiâ. In quibus ita Philosophiæ præcepta comprehensa erant, ut vel ambitionis dissuasionem & otii fugam, vel pravorum sodalium declinationem continerent. Plut. *lib. de educ.* Hieronymus *Apol.* 2. *adv. Ruff.* Laert. *l.* 8. Sic, quemadmodum Deus suis interdixit, *ne porcinâ vescerentur,* id est, *ne porcorum imitarentur sordes,* Lactant. *lib.* 4. *cap.* 17. ita Pythagoras, Discipulos à Venere illicita dehortaturus, κυάμων ἀπέχεσθαι, *fabis* illos *abstinere,* jussit, de quo V. fusiùs A. Gellium *l.* 4. *c.* 11. Idem literâ Y. virtutis significabat studium, de quo Virgilii *Epigramma* extat, V. quoque Lactantium *lib.* 6. *c.* 3. Quæ proin *Pythagoræ litera* vocatur, non quòd eam primus Pythagoras invenerit, (quod sexcentis ante eum annis a Palamede factum) sed quia mysticum ejus sensum primus Auditoribus suis monstravit. Ut de aliis ejus *Symbolis,* quæ legere est apud Laertium, Malchum & Jamblichum, vitæ Pythagoreæ Scriptores: Item Cyrillum *c. Julianum l.* 9. ac è junioribus, Erasmum *initio Chiliadum* & Lilium Gyraldum *præf. libello pecul.* nil addam. Non vero is omnia *Symbolorum* involucris texit, sed, cùm duplex ei esset docendi ratio, una διεξοδική, altera συμβολική, prior aperta magis ac facilis; posterior obscura & mystica fuit. Porphyrius *de vita Pythag.* Ad quod posterius doctrinæ genus pertinent brevia illa atque ænigmatica dicta, quibus, ut visum, utilia vivendi præcepta complexus est. Præter quæ, numeris, figuris ac propositionibus Naturæ, & Dei etiam mysteria velans, Apollinem *unitate* signavit, *binario* Dianam, *septenario* Minervam, *primo cubo* Neptunum, apud Plut. *de Iside & Osir.* Cujus vestigia habemus *in Timæo* Platonis & Proclo ejus Interprete. V. & Athenæum *Dipnosoph. lib.* 14. ubi ex Pythagoræ sententia, universum hoc Musica constare vi ac propterea ex Diis Apollinem, ex Semideis Orphea credi μουσικώτατον καὶ σοφώτατον, ait. Gerh. Joh. Vossius *de Sectis Philosoph. c.* 6. § 12. 13. 14. 15. De *Symbolica Ægyptiorum* aliarumque Gentium *Sapientia,* prolixum scripsit Commentarium Nic. Causinus. V. quoque quæ diximus in voce *Hieroglyphica,* item *Hierogrammatei,* ut & apud Tob. Pfannerum *Systh. Gentilis pur. Theol. c.* 1. § 8. Addam hic saltem, etiam *Symbola* nonnunquam aliquot, pro elogio mortui, nullâ inscriptione additâ, cippis sepulchralibus, insculpi consuevisse. Sic in Lysidicæ columna insculpta fuere, *frama, capistrum, gallus gallinaceus;* quorum illo moderatrix domus potestas, isto taciturnitas, hoc vigilantia illius indigitata, uti exponit Antipater *in Epigram. Græc.* In alio ejusdem de quadam fœmina Myro nomine, *arcus,* magistram domus intentam; *canis,* liberorum amantem; *lorum,* servorum castigatricem; *anser,* domus custodem; *noctua* Palladis ministram in opere textorio, ostendit. Quam in rem V. plura apud Salmasium ad *Solinum p.* 1221.

Symbolum Apostolicum, omnium Symbolorum (namque & alia quædam composita fuisse, infra dicemus) præcipuum, quod ex *Apostolorum* scriptis haustum summa Christianæ fidei capita continet, nomen adeptum est. Videtur id paraphrasin quandam complecti & explicationem formulæ in Baptismo adhibitæ, sicque per singula ejus capita ire, confessionem veluti edens de Patre, Filio & Spiritu S. Unde & ea, velut à singulis Christianis usurpanda, in singulari numero effertur, *Credo* &c. Originem tempusq; ejus, a Synodo Nicæna, quidam arcessunt. Sed, cùm illa Synodus proprium condiderit symbolum, verbis sententiisque ab hoc Apostolico multum discrepans, probabilius est, ab Episcopo & Clero Romano, hoc conditum: ab illa autem Ecclesia, ad alias Occidentis Ecclesias derivatum esse, Orientis Ecclesiis interim alia Symbola usurpantibus. Non simul porrò & semel eâ formâ, quâ nunc extat, compositum, sed paulatim variorum articulorum, adversùs exorientes hæreses, adjectione auctum & in hanc tandem formam redactum est. Principales autem & primogenii articuli fuerunt illi, *de SS. Trinitate, de Persona, Officio, & Statu Christi.* Reliqui diversis occasionibus contra Hæreticos adjecti sunt. Speciatim illa verba, *descendit ad Inferos,* ex Aquilejensi Symbolo adoptata videntur; cùm in vett. tum Romanæ, tum aliarum Ecclesiarum Symbolis, non occurrant. Quin & antiquissima Symbola in articulo *de Spiritu S.* deficiunt. Alia dein Symbola, contra particulares Hæreticos, illi adjecta sunt, in IV. Conciliis generalibus, Niceno, CPolitano, Ephesino & Chalcedonensi: quò etiam refertur *Symbolum* Athanasio a nonnullis tributum. V. Franc. Burmannum *Synopsi Theol. Christ. Part. poster. lib.* VI. *cap.* 3. *S.* 2. & *seqq.* Joh. Forbesium *Instructionum Historico-Theologicarum lib.* I. *cap.* 1. 2. & *seqq.* Alios. Uti verò baptizandi adulti, antequam tingerentur, *Symbolum Apostolicum* memoriter proferre necesse habebant, quod *Symbolum accipere & reddere* Latinis, σύμβολον ἀπαγ-

ἐπαγγέλια Græcis, dictum est, (Sponsoribus id hodie in infantum Baptismo obeuntibus) & ex hac confessione Christiani æstimamur eamq; in Sacris publicè privatimq; sæpe iteramus: sic & sua verba solennia esse Muhammedanis, quæ velut *Symbolum* iis sint, Schindlerus docet, cùm ait. *Hoc* (quod Arabicè sic habet, *La alah alla allah, Muhammed rasul allah*, id est, non est Deus, nisi Deus ille, Muhammed nuntius Dei illius) *coguntur erecto manus pollice recitare, ùm annos octo nati & sermonis periti pueri ipsorum circumciduntur; & puellæ, sed à circumcisione liberæ: ad hoc initiò gentes quoq; gladio cogebantur: hoc morientes pronuntiant: præcones ante orationem in templis suis hoc proclamant: hoc in funeribus Sacerdotes, illa comitantes, identidem concinunt. Turcæ item in exercitu, cùm cubitum eunt, aut castra movent aut pugnam ineunt, altâ voce ter clamant allah, allah, allahu* &c. V. cum *Lexico Pentaglotto*, in rad. אלה. De *Symbolo* verò *Apostolico*, quando illud publicè recitetur, quando omittatur, in Ecclesia Rom. Macros Fratres *in Hierolexico*: & plura de eo, cœterisque *Symbolis* apud Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* in ea voce

Symia Syra, Eutropio dicitur. quæ *Semiamira* Capitolino, mater Heliogabali Nempe ex *Σοαμίδι* vel *Σοαμιάς*, *Soamis*, vel *Soæmias*, quo nomine illa Græcis dicta est: Latini, qui illis temporibus raras diphthongos ponebant, fecere *Seæmia*, inde contractione sequuta *Semia*, postea diphthongo illa degenerante in *y*. Græcum, *Symia*. Salmasius *ad Capitolinum in Opilio Macrino*. V. quoque suprà *Semiamira*.

Symmachi, apud Ægyptios, *peritiores literarum velocissimi*, Lib. Diaconus *cap.* 23.

Sympecta, V. suprà *Sempecta*.

Sympathica materiæ species, soli Auctori nota, aquæ subere fulta innatans, Horoscopium, lucis dominum sequi cernitur, magnum naturæ opus, in Musæo Athan Kircheri Romæ. G. de Sepibus *Descript. ejus p.* 1

Symphonia, apud Isidorum *Origin lib.* 3. *cap.* 21. vulgo dictum est, *lignum cavum ex utraque parte pelle extensâ, quam virgulis hinc inde Musici feriunt.* Scribit quoque Hieronymus *Epist. ad Damasum*, quosdam de Latinis putavisse, *Symphoniam* genus esse organi musici. Quo modo etiam de Latinis fuere, qui putarunt *Chorum* esse genus instrumenti, ut ex Auctore *Epistolæ ad Dardanum*, quæ eidem tribuitur, liquet. Et certè Isidorum secuti plurimi Auctores citerioris ævi, *Symphoniæ* voce modò tibiam, modò sistrum, modò instrumentum peculiare, *cujus media pars in similitudinem cribri, & virgulâ percutitur*, ut ait Ugutio, indigitasse deprehenduntur. Propriè verò *Symphonia*, Gr. *Συμφωνία*, *Musicum concentum*, notat: unde Symphoniaci servi, Luciano in *Gallo Μουσουργοί*, qui, ne solus in conviviis delectaretur venter, apud Romanos, sequiori ævo, in Tricliniis adhiberi cœperunt. Non enim unum solum aut alterum *Symphoniacum* vel Cantorem, in Magnatum fuisse conviviis, sed ingentem penè & prodigiosum numerum, docet Cicero *Verrin.* 6. ubi Verrem *Symphoniacos sex cuidam Amico suo Romam misisse muneri*; & Seneca, „*Epist.* 84. ubi scribit, De Choro dico, quem Vett. Philosophi „noverant, in commessationibus nostris plus Cantorum est, „quàm in Theatris olim spectatorum fuit; cum omnes vias „ordo canentium implevit, & cavea æneatoribus cincta est & „ex pulpito omne genus tibiarum organorumque consonuit. Hinc CHRISTUS in parabola filii prodigi, Lucæ *cap.* 15. *v.* 25. *Ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισε τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσε συμφωνίας καὶ χορῶν.* V. quoque Cic. *pro S. Roscio*. Sidonium *lib.* 1. *Epist.* 2 Suetonium *Augusto cap.* 74. ubi *Acroamata, Symphoniaci* sunt. Alios. Et hi plerunque familiares erant, non tamen semper. Namque, ut Gladiatores, alebantur à Mangonibus, collataque mercede, in privatas civium aulas, publicaque Principum palatia itabant. Plinius *lib.* 7. *cap.* 12. *Toranius M. Antonio jam Triumviro eximios forma pueros, alterum in Asia genitum, alterum trans Alpes, ut geminos, vendidit: Tanta unitas erat.* ubi MS. Foxiense legit. *Taranius mango Antonio jam* &c. Suetonius *Augusto cap* 69. *Thoranium* vocat, ut & Macrobius *Saturnal. l.* 2. *cap.* 4. cùm ait. *Delectatus erat inter cœnam Symphoniacis Toranii mangonis atq; eos frumento donaverat*: nec non Solinus *cap* 5. *Denique cùm Antonio Triumviro Thoranius quidam eximios formâ pueros, velut geminos, trecentis HS. vendidisset*, &c. Hi quâ veste induti, quomodo compti quaque ratione famularentur, pluribus exequitur Philo Judæus *lib. de Vita Contempl.* Non defuere tamen, inter ipsosmet Romanos, qui immodicum hunc luxum acriter castigarent, inter quos Seneca inprimis. V. quoque A. Gellium *lib.* 1. *cap.* 11. & Æl. Lampridium *in Vero*. D Hieronymus *Epist. ad Furiam*, *Fidicinas*, inquit, *& Psaltrias & hujusmodi Chorum Diaboli, quasi mortifera Sirenarum carmina proturba ex ædibus tuis.* Hinc Theodosius Sen. magnopere commendatur, quòd *non solùm aliis, sed & sibi has voluptates interdixerit*, Aur. Victor. in eo & Paulus Diac. *Histor. Rom. l.* 13. Claudianus idem in *Stilichone* laudat *l.* 2.

— — Nullo Cythara convivia cantu,
Non pueri lasciva sonant.

De Trajano Aug. V. Plinium *Panegyr.* Neq; verò pueri modò proeciores hisce officiis, sed & puellæ adhibitæ sunt. Macrobius *Saturn. l.* 2. *c.* 1. Sub illorum supercilio non defuit, qui Psaltriam „intromitti peteret, ut puella ex industria supra naturam mol„lior, canorâ dulcedine & saltationis lubrico exerceret illecebris„ Philosophantes. E quibus hæ, Gadibus petitæ; sicut illi Alexandriâ. Unde Martialis *l.* 3 *Epigr.* 62.

Cantica qui Nili, qui Gaditana susurrat.

Musicorum verò horum corpus *Chorum* appellabant, Servius *ad Georg. lib.* 1. & JCti *L.* 75. *de Leg.* 3. *L.* 34. *de Ædil Edict.* Hinc eleganter Seneca *Epist.* 84. Non vides inquit, quàm multorum „vocibus Chorus constet, unus tamen ex omnibus sonus reddi„tur. Aliqua illic acuta est, aliqua gravis, aliqua media Acce„dunt viris fœminæ, interponuntur tibiæ: singulorum illic la„tent voces, omnium apparent. &c. V. Thom. Dempsterum *Paralipom. lib.* 5. *c.* 29. ubi à Græcis & Barbaris ad Romanos„ hunc morem delatum esse docet: & Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, ubi multa de Symphoniacis his in genere, & in specie, de Choraulis, Citharœdis & Citharistis, Psaltriis, Fidicinibus & Fidicinis, Tibicinibus & Tibicinis, Sambucinis, Crotalistriis, Tympanistriis, Organariis, Hydraulicis, Lyristis, Chordocistis &c. *Symphoniacorum* organa hisce complexus est Petr. Chrysologus *Serm.* 93. Venit pietatis illa, non voluptatis, exhi„bitura convivium: denique & pœnitentiæ ponit mensam, fer„cula compunctionis adponit, panem doloris infert, potum la„chrymis temperat in mensura, & ad delicias Deitatis totas, to„tam pulsat cordis sui & corporis *Symphoniam*. Organi plancta„ dat clamorem, citharam per suspiria longa modulatur, gemitus„ aptat in fistulam, & dum pectus ipsum conscientiam arguens„ sæpe percutit, facit placitura Deo cymbala personare. Fuere porro *Symphoniaci* aliquando, & alii è Triclinio servi. Apud Pe„tronium siquidem *Pueri ad pedes & Pocillator cantant, in ipso, quo fungebantur, munere, paronychia tollendi & vinum ministrandi.* Et, quod ex eodem discimus, ministeria, in Triclinio singula ad *Symphoniam* exequi mos fuit: Ita Trimalcio ad Symphoniam„ illatus in convivium est; Diribitores symphoniâ strepente pa„leam scrutantur, gustatoria à choro cantante rapiuntur, ad„ Symphoniam tripudiantes superiorem partem repositorii au„ferunt, Scissor demum ad Symphoniam gesticulatus obsonium„ lacerat &c. quod & Juvenalis cum stomacho animadvertit *Sat.* 5. Imò & Pacuvius nescio quis, apud Senecam *Epist.* 47. ad *Symphoniam* in cubiculum quotidie à cœna referebatur. Tandem & navi fuisse *Symphoniacos*, qui celeuma remigibus canerent & *per assam vocem*, ut ait Asconius *ad divin. Cic.* id est, ore prolatam, &, ut in Argo navi, per citharam, illis præirent, discimus ex Cic. in *Ver. Ab hoc Præfectus Antonii quidam Symphoniacos servos abducebat per injuriam, quibus se in classe uti velle dicebat.* Et sanè, in Argo navi, testatur Hyginus, Orphea per citharam celeuma modulatum esse, quod & Val Flaccus tetigit *Argonaut. l.* 1. *v.* 470. Duris quoque Samius auctor est, in Alcibiadis ab exilio redeuntis nave fuisse Chrysogonum quendam modulatorem, qui sua arte remigum direxerit manus, ut, cùm illi remorum pulsum cum ejus cantu conjungerent, jucunda audientibus redderetur harmonia. Hinc *nauticum carmen* memoratum Panegyristæ *Nauticus cantus*, Ciceroni; *Nauticus clamor*, Virgilio *Æn. lib.* 3. cujus illud specimen, teste Servio,

Hortantur socii, Cretam, Proavosq; petamus.

Quod celeusma hodie voce vel parvâ fistula peragitur. Etiam *ad hoc Symphoniacos capi solitos fuisse, ut in classe pugnantibus classicum canerent*, tradit Pædianus. Nec in venatione *Symphoniæ* non fuit locus, ut paucis indigitavimus supra. in voce *Sylvæ* &c. V. iterum Pignorium *l cit.* Tit. Popmam *de Operis Serv.* nec non suprà, ubi de *Mensa*, de *Scabellis* &c. sicut de insulis ad *Symphoniæ* cantum saltantibus, in voce *Calamina*, item *Saliares*.

Symplator, vel *Sympulator*, amicus Sponsi, qui cum eo per convivium ambulat, apud Fulgentium *de vocibus antiquis*. Isidorus *Symplum* vocat in *Gloss.* sed & *Symplones*, apud Arnobium, Sponsi convivæ sunt: an ex Gr. *συμβολή*, quâ voce unum ex tribus conviviorum generibus, apud Vett. usitatis, denotatum esse, diximus suprà in voce *Symbola*. V. Beroaldum *ad Sueton.*

Symplegma, Græce *Σύμπλεγμα*, inter opera Cephissodori, Praxitele geniti, ex marmore, celebratur Plin. *lib.* 35. *cap.* 5. *Est laudatum est Pergami* symplegma, *digitis corpori veriùs, quàm marmori, impressis.* Complexus erat duorum puellorum, mutuo sese osculantium; vel duorum colluctantium, quale illud Heliodori paulo infrà: *Pana & Olympum luctantes, eodem loco Heliodorus fecit, quod est alterum in terris* symplegma *nobile*. Certè *συμπλοκαί*, Pancratiastarum nexus, humi explicandi & implicandi ab illis, quasi cadentibus jacentibusque, propriè: unde, qui hac arte valebant, *Κυλιστοὶ* dicti sunt, uti docet Salmasius ad *Solinum p.* 290. V. etiam suprà non uno loco.

Symposiarcha, quem alii *Regem*, alii *Magistrum convivii*, Varro *Modimperatorem*, Festus *Tapullam* appellat, sorte olim eligebatur. Plut. in *Apophth. Laconic. Cùm Agesilaus Rex sorte factus fuisset.* Tacitus *Annal. lib.* 13. *Festis Saturno diebus, inter alia æqualium ludicra, regnum lusu sortientium.* Horatius *l.* 1. *Od.* 4.

— Quò simul mearis,
Nec regna vini sortiere talis.

Mon

idem lib. 2. Od. 7.

— — Quem Venus arbitrum
Dicet bibendi?

Nonnunquam tamen solâ corollæ impositione, citra sortem, constituebatur, Rosinus *Antiqq. Rom. l. 5. cap. 30.* Præfigebat autem is leges convivales; Unde Cic. *in Verrem, Iste enim Prætor severus ac diligens, qui Populi Rom. legibus nunquam paruisset, illis diligenter legibus, quæ in poculis ponebantur, obtemperat.* Nempe epulandi modum constituebat, cyathos ebibendos præscribebat, neque pincernæ licebat, ulli convivæ potum subministrare, nisi ex præscripto *Symposiarchæ*, qui ob id ipsum, quòd *modum imperaret*, dictus est *Modimperator*, ut suprà suo loco vidimus. Hinc pro *Symposiarchæ* genio, modò modestiæ litatum est: Qualiter, Agesilaum *à pincerna rogatum, quantum vini unicuique daret? Si parum est vini, omnibus æqualiter; si abunde, quantum unicuiq; libet, respondisse*, legimus apud Plut. *ubi suprà.* Modò intemperantiæ, cum nempe m juberet, sicut apud Laërtium *cap. 8.* extat, πίνειν ἢ κατὰ χρείαν τῆς ἀσφαλείας. Et meminit istiusmodi Magisteriorum, quæ & *Regna vini* dicta, Cato apud Ciceronem *de Senect.* ut & alii complures: Plutarchus verò, qualis *Symposiarcha* eligi & qualem se præbere debeat, pluribus exequitur *Symposiac. lib. 1. quæst. 4.* V. quoque supra in voce *Magister*, & *alibi*.

Sympulum, & *Sympuvium*, V. supra Simpulum & *Simpuvium*.

Synagoga, a Græca voce συνάγω, i. *congrego, colligo*, Hebr. בית הכנסת *Beth Hacneseth*, i. *domus congregationis*, de Christian is quidem cœtibus interdum usurpatur, ut Jac. *cap. 2. versu 2.* Hebr. *cap. 10. versu 25.* propriè tamen Judæorum conventibus hæsit. De iis agi quibusdam, licet parum certò, videtur Psalm. 74. *versu 4, 8. Rugierunt hostes tui in medio* מועדך *loci condicti tui. Cremarunt omnes* מועדי אל *Synagogas Dei in terra.* Cùm autem Deus in iis non habitaret, ut in Templo, nec universus ac præcipuus cultus in illis peragereitur, sed partes tantum ejus quædam, ut *Preces, Lectio Scripturæ* &c. hinc nullam peculiarem sanctitatem habebant, non magis quàm nostræ ædes sacræ. Primæ earum originis nullum certum indicium extat, nisi circa Ezræ & Nehemię tempora: de quibus intelligi potest locus Actorum *cap. 15. vers. 21. Moses, ab ætatibus antiquis, oppidatim habet, qui ipsum prædicent, quum in* Synagogis *per singula Sabbatha legatur.* Tum enim non solùm septennalis Legis lectio, præscripta Deuteron. *cap. 31. versu 10, 11.* quæ in desuetudinem venerat, 2. Regum *cap. 22. versu 8.* repetita, sed & Sabbatica introducta, ac Oratoria extructa sunt, tum ad sacram lectionem, tum ad preces peragendas. Unde & *Proseuchæ* dictæ, quæ nonnullis eædem cum *Synagogis* fuisse videntur, ex Actorum *cap. 16. versu 13.* V. suprà, ubi de *Proseuchis*. Habebant verò singulæ *Synagogæ* duo Auditoria; in quorum altero Scriptura, altero traditiones, docebantur: erantque ipsæ medio septo divisæ, ac uno latere viri, altero fœminæ assidebant. Singulis præerat Ἀρχισυνάγωγος, cui subordinabatur *Synagogæ Minister*, ac docebant in eis Scribæ; ut & ipse Christus, Lucæ *cap. 4. versu 15. & seqq.* ac post illum Apostoli, Actorum *cap. 13. versu 14, 16.* & *cap. 16. versu 13.* Quibus *Synagogæ* minister modo memoratus, Hebr. שליח צבור *Scheliach Tsibbur*, codicem sacrum porrigere, & post Textum prælectum, ab iisdem recipere solebat, ut colligere est ex Lucæ *cap. 4. versu 20.* Numerus earum tantus, ut solis Hierosolymis ad 460. vel 480. à Talmudicis numerentur: & speciatim in monte *Zion* septem fuisse dicantur. Quarum plurimæ pro indigenis, quædam etiam pro peregrinis, fuere. Unde *Libertinorum Synagogæ* mentio fit, Actorum *cap. 6. versu 9.* qui an à *libertate* seu ingenuitate natalium: an à voce *Lubar* i. *Excelsum?* dicti videntur; Non enim Templum solùm, sed & *Synagogas* ac Scholas Judæorum in sublimi conditas fuisse, discimus, ex Prov. *cap. 1. versu 21. in summo (Sapientia) clamat*: quibus verbis huc alludi Eruditorum quibusdam placet. Sed & extra Hierosolymam, ipsamque Terram sanctam, ubicunque Judæi degerent, eæ quoq; fuere frequentissime. *Obivit totam Galilæam Jesus, docens in* Synagogis *eorum*, Matthæi c. 4. *versu 23. Et statim in* Synagogis *Damasci prædicavit Paulus Christum*, Actor. *cap. 9. versu 2.* Sic *Synagogæ* Salaminiæ, Actorum *cap. 13. versu 5.* Antiochenæ *ead. cap. versu 14.* mentio fit. Imò traditio Hebræorum est, ubicunq; decem ex Israële virorum cœtus esset, ibi *Synagogam* constitui suisse solitam, Maimon *in Tephilla cap. 11. sect. 1.* Supra portam *Synagogarum* scriptum erat, ex Psalmo 118. *versu 20. Hæc ipsa porta ad Jehovam, per quam justi intrant.* In parietibus legebatur, *Memento Creatoris tui, & humili animo ingredere domum Domini Dei tui.* Item, *Oratio absq; attentione, corpus est sine anima.* Item, *Silentio, cùm oramus, opus est*, &c. Connexæ *Synagogis* Scholæ erant sive Collegia subliniori legis studio dicata, quæ בית המדרש *Beth hammidrasch*, à subtiliori inquisitione dicebantur. Hæc enim à *Synagogis* fuisse diversa, patet ex Actorum *cap. 19.* ubi Paulus, relictâ *Synagoga*, in qua integrum trimestre docuerat, in Scholam cujusdam Tyranni, cum discipulis suis transisse legitur: & ex illo Hebræorum, *A Synagoga in Scholam, non verò è Schola in Synagogam transire licet.* Maimon, *loco cit. sect. 14.* V. quoque suprà ubi de *Scholis*, de quibus, quantum ad Judæos, hoc solùm addam. Post Urbis per Titum Vespasianum excidium, multi nihilominus in terra Israëlis passim Viri docti remanserunt; fueruntque reliquiæ Judæorum partim in Babyloniam rejectæ, partim manserunt in Palæstina, seu terra S. ubi in locis & Urbibus commodioribus Scholas & Ecclesias paulatim restaurarunt. Inter quas, quæ Sapientum aliquot nominibus celebriores redditæ, referuntur in Hebræorum scriptis *Jafne* seu Joppe, ubi primus Rector fuit Rabban Jochanan fil. Zachæi; cui successit Rabban Gamaliel secundus, Rabban Gamalielis senis, Pauli Apost. præceptoris, filius: Zephoria, quam cum Tiberiade antiqua quidam eandem faciunt: Cæsarea, ubi *Rabbi Asschu* habitabat & Tiberias; ubi Rabbi Jehuda sanctus, sub Antonino Imp. celebris fuit, quem & Imperator largissimâ clementiâ summoque favore prosecutus est. Hunc A. C. 190. collectis omnium superiorum Rabbinorum Placitis & Constitutionibus in certos quosdam Aphorismos, iisque certis libris ac partibus distinctos, Librum edidisse משנה quasi *Legem iteratam* vel *secundam* dictum, tradunt Hebræi. Qui liber deinceps in Scholis Judæorum publicè prælectus & variis Doctorum disputationibus illustratus atque auctus, circa A.C. 230. in *Talmud* Hierosolymitanum, ex his omnibus in unum conjunctis concinnatum, excrevit ac etiamnum Textum Juris Judaici constituit. Quo publicato, cùm obiisset Rabbi Jehuda, animam penè omnes Scholę in terra Israëlis cum ipso exhalarunt. Ilico enim, post ejus excessum, aut paulo pòst, duo primarii ejus discipuli, *Raf* & Samuel, in Babyloniam migrarunt, ubi studia cœperunt esse longè cultiora eoque maximam partem Doctorum Discipulorumque è Judæa secum pertraxerunt. Tres autem in Babylonia celeberrimæ illorum Academiæ fuere, *Naardensis*, ab urbe Nahardea, ad ripam Euphratis sita: *Sorana*, à Sora, & *Pumbedithana*, à Pumbeditha Urbe, itidem ad Euphratem posita, appellatę: de quibus, earumque præcipuis Rectoribus ac Doctoribus, V. *Chronica* Hebr. quæ continuant usque ad A. C. 1037. quo Scholæ Babylonicæ prorsus fuerunt abolitæ, Sapientibus in Hispaniam aliasq; Europæ partes profugis, ut testatur R. Abraham *in Kabala, fol. 32. col. 4.* Nihilominus post præfatum Rabbi Judam & scholarum in Babyloniam translationem, aliquos tamen adhuc in Palæstina Sapientes remansisse, docent *Rabbi Ammi* & *Rabbi Asi*, qui circa A.C. 300. in terra Israëlis floruere: Item *Hillel Hannasi*, qui novum computum, quem hodieque Judæi universi sequuntur, confecit, viguitque A. C. 340. Sed sub eo dignitas Promotionum Magistralium desiit; neq; post hunc Hillelem quidquam ampliùs de Scholis Palæstinæ Chronica prædicta referunt, Joh. Buxtorfius *Comment. Masoreth. cap. 5. 6. 7.* Plura de Judæorum *Synagogis* suggerent, Franc. Burmannus *Synopsi Theol. Chr. Tom. I. lib. 4. cap. 16.* & Thom. Godvvynus *de Ritibus Hebræor. lib. 2. cap. 2.* Addam hoc unum, viz. Templi positionem, tam ante ejusdem excidium, quàm pòst, *Synagogas* quoque & Proseuchas Judæorum fuisse imitatas. Unde sicut in Templo introitus erat à parte Orientali, hacque ingredientes, in Occidentem versi, preces ac sacra peragebant: sic de *Synagogis* Majemonides, *Non fieri debent ostia* Synagogæ *alibi atque in Orientem* &c. apud Jo. Seldenum *de Synedriis vett. Hebr. lib. III. cap. 16. §. 1.* Romæ hodie, & in tota ditione Romana, quamlibet *Synagogam*, decem aurea scuta solvere quotannis, ad sustentationem domus Catechumenorum Urbis, notat Car. Macer *in Hierolexico*.

Synagoga Magna, i. *Concilium magnum*, seu *Senatus Ecclesiasticus magnus*, Hebræis אנשי כנסת הגדולה, dictum hic fuit Concilium, ab Ezra Sacerdote ejus Præside, post exilium Babylonicum, Hierosolymæ congregatum, cujus ope & auxilio is Ecclesiam Judaicam universam restauravit; & à multis corruptelis, erroribus ac vitiis in Babylonia attractis, repurgavit ac reformavit: Quam reformationem absolutissimam & omnibus seculis memorandam tantopere spirant libri Esræ & Nehemiæ Historici; Haggæi, Zachariæ & Malachiæ Prophetici. Hoc autem officii Ezræ ex Babylonia Hierosolymam abeunti, ex gratia Dei & auctoritate Artaxexis R. demandatum fuisse, patet ex diplomate regio, cum quo ipsum Rex ablegasse legitur, Ezræ *cap. 7.* Cui non longè pòst, Nehemias additus, magno animi fervore opus promovit: qui ambo alios ex sapientioribus & primoribus Populi sibi adjunxere, ut integrum Concilium numerum compleret 120. Virorum, cujus frequentissima & laudatissima passim apud Hebræos Scriptores memoria est. Hinc in *Thalmud Hierosolym. lib. Megilla c. 3. Quando exsurrexerunt Viri* Synagogæ *magnæ, illi restituerunt magnificentiam in pristinum statum*, id est, *coronam Legis, cujus magnificentiâ nulla alia major est*, in Targ. Cant. *cap. 7. versu 2.* Scripturam viz. à Pseudoprophetarum falsis libris omnibusq; corruptelis repurgando. Eorum 12. principes viros commemorat Abarbinel Præf. in lib. נחלת אבות his verbis: Catalogus virorum Concilii magni sunt" Haggæus Propheta, Zacharias Propheta, Malachias Propheta," Sorobabel filius Schealtielis, Mordechai Bilschan, Esra Sacerdos" & Scriba, Jeschua fil. Jehotzedek Sacerdotis, Seraja, Realia,"

Mispar Bigvæus, Rachum, Baana, Nechemia filius Chachiliæ; Hi sunt 12. Primores nominibus suis expressis, qui ex Babylonia Hierosolymam ascenderunt. &c. Abraham verò Ben David *Kabal. Histor.* scribit, Josua tradidit eam (Legem) Senioribus, qui post eum vixerunt; Seniores tradiderunt eam Prophetis, Prophetæ tradiderunt eam alter alteri, per continuas generationes usque ad Haggæum, Zachariam & Malachiam: qui tradiderunt eam viris Concilii magni, qui fuerunt, Sorobabel, & qui cum eo venerunt, Jeschua, Nechemia, &c. Ubi tres illi Prophetæ in numero virorum Concilii non ponuntur, non tamen ab iis planè separantur, quòd per ipsos Legis doctrina & propagatio viris Concilii mandata sit. Danielem quoque alii addunt. ultimus hujus Synodi Simeon Justus, qui Alexandro M. obviàm ivit, alio nomine *Jaddua* dictus: quæ historia cùm contigerit, juxta Hebræos, anno 40. ab extructo Templo secundo, colligitur ultra quadraginta annos *Synagogæ M.* Viros supervixisse. Caput & Præses Synodi Esra fuit, de quo Hebr. *Dignus erat Esra, quòd data fuisset Lex per manus ejus Israëli, si non præcessisset eum Moses*, Talmud *Sanhedrin cap. 2. f. 21.* Unde Reformationem prædictam, a primario ejus auctore, *Esraiticam* appellat Burmannus *Synopsi Theol. Tom. 1. lib. 4. cap. 37.* Is itaq; de Ecclesia reformanda solicitus, officia Ecclesiastica distribuit. Sacrificia instituit, vasa usibus divinis destinata consecravit, festa solennia celebravit, jejunia & pœnitentiâ indixit. Populum à conjugiis alienigenarum repurgavit. impuros hypocritasque Cuthæos seu Samaritanos rejecit, consuetudini plures uxores ducendi & legitimè junctas, leviculas ob causas, repudiandi, longâ seculorum serie inveteratæ, se opposuit omniaque ad præscriptum divinæ Legis componere tentavit. ut verò Lex ipsa hæc totaque S. Scriptura genuina, integra & incorrupta in populo Dei extaret, & quidquid labis per diuturnæ captivitatis difficultates in eam invectum videri poterat, tolleretur. convocatâ Synodo, primariò de illa cognovit, ac Mosaicos, Propheticos aliosque libros divinos definiendo & quidquid heterogeneorum scriptorum irrepserat, rejiciendo, Canonem librorum V. T. condidit: nec satis habuit, illum tradidisse Ecclesiæ, sed & modum eundem dilucide legendi & exponendi præscripsit. Nempe non solùm septennalem Legis lectionem, in Deuteron. præscriptam restituit, sed & Sabbaticam introduxit, effecitque, ut in Synagoga prælegeretur primò textus libri Legis Hebraice, distincte & intelligenter juxta pausas, deinde explanaretur linguâ Chaldaicâ, quæ tunc erat Populo vulgaris, ex Babylonia allata. Libros porrò sacros partitus est in tres classes, *Legem, Prophetas* & *Hagiographa*, quam divisionem tempore CHRISTI etiam obtinuisse, colligitur ex Lucæ *cap. 24. versu 44.* Ipsas dein has tres partes in alias subdivisit, libris etiam alio atque alio ordine collocatis. Et quidem Lex subdivisa est, in libros 5. qui nobis dicuntur, *Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri Deuteronomium.* Prophetæ *in priores* quorum quatuor numerati, qui librorum *Josuæ, Judicum, Samuelis & Regum*, titulo nominantur: & *posteriores*, itidem quatuor, *Jesajas, Jeremias, Ezechiel,* & XII. *minores*, qui postremi, ne parvitate sua distraherentur, in unum conjuncti sunt librum, unde, quod ex Amos. *cap. 5. versu 25.* citatur in Actis Apostol. dicitur *scriptum esse in libro Prophetarum.* Hagiographa omnes reliqui libri dicti sunt, atque sic Libri Biblici in universum computati 22. juxta numerum literarum Hebraicarum; vel 24. prout Doctores Talmudici eos numerant, unde in hunc usque diem עשרים וארבעה *Viginti quatuor*, Biblia appellantur. Hoc facto, Textus in lectiones & versus fuit distinctus, adhibitis notis סוף פסוק. quòd ibi cujusque versus finis esset. Cura dein adhibita, ut voces juxta nativam originis suæ proprietatem essent scriptæ, utque unà cum vocalibus atque accentibus ritè legerentur ac proferrentur: Imò his non contenti Viri illi Sapientes, literas, voces & versus in singulis libris numerarunt, ut sciretur, quæ litera, quæ vox, qui versus in singulis libris medium occuparet; quæ vox, non nisi semel occurreret & idcirco errorem aut corruptionem aliquam facilè admitteret: quæ voces sæpius, & quoties sub hac vel illa forma legerentur & hujusmodi infinita alia circa Textus Sacri explicationem, tradiderunt, ut sic eum quasi sepe munirent, & à corruptione omni præservarent. A qua officii parte *Sopherim*, id est. *Numeratores* dicti sunt: Sicut eidem ab antiquitate & præstantia ab Hebræis vocantur ראשונים, *Primi, Prisci, Antiqui.* Notas tandem Criticas קרי & כתיב secundùm quosdam, seu *diversas lectiones* addiderunt: qui omnis, circa S. Scripturæ textum, impensus labor *Masora* vulgò Auctoresque ejus *Masorethæ* nuncupantur. V. plura apud Thom. Godwynum *de Ritibus Hebræorum lib. 6. cap. 7.* Franc. Burmannum *loco cit.* inprimis verò Joh. Buxtorfium *Commentario Masorethico c. 10 & seqq.*

Synapta, Græcè Συναπτὰ, preces dicuntur, quæ in Græcorum Missa pro salute Patriarchæ, & Imperatoris olim recitari solebant, Dominic Macer *in Hierolexico.* Sic autem dictæ sunt, quòd variæ, precationum formulæ *connecterentur* & simul à Diacono pronuntiarentur, eæque duplices, τὰ εἰρηνικὰ, *precum pro pace*, & τῶν αἰτήσεων, *petitionum.* Priores initium dant, ἡ μεγάλη συναπτὴ, in qua ad finem singulorum versuum populus respondebat, Κύριε ἐλέησον, *Domine miserere*, ad penultimum, Σοὶ Κύριε, *Tibi Domine*, ad ultimum, Ἀμὴν, *Amen.* Et ἡ μικρὰ συναπτὴ, in qua ad priores duos versus. Κύριε ἐλέησον, ad reliquos. uti in altera, Populus respondebat. In *Synapte* vero *petitionum*, ad singulos versus respondebat populus, παράσχου Κύριε, exceptis penultimo & ultimo, ubi eadem erat responsio, quæ supra. Exempla habes apud Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* in hac voce.

Synaxis, Græcè Σύναξις, apud Græcos Patres, variosque medii ævi Scriptores Latinos, inter quos V. Cassiodorum *lib. 4. c. 16.* participationem divinæ Eucharistiæ seu Communionem corporis & sanguinis Domini notat, præeunte Scripturâ, Actor. *c. 20. vers. 7.* 1. Cor. *cap. 11. v. 20, 26, 27, 33.* Aliter Συνέλευσις Græcis; Latinis eodem sensu *Conventus* quoque & *Collecta.* Inde vox translata, ad Conventum seu Congregationem Monachorum, orationis & psalmodiæ ergo, coeuntium: item ad Cursum seu Officium Ecclesiasticum, significandum, uti videre est apud C. du Fresne *in Glossar.* & Macros Fratres *in Hierolexico.* Hinc *Synaxaria*, Ecclesiastici Græcorum libri nomen, in quo vitæ Sanctorum & Martyrum in compendium redactæ & succincta expositio habetur solennitatis, de quâ agitur, Xanthupulo auctore: V. Cl. Suicerum in hac voce.

Syncellus, apud Græcos quis dictus sit, in Ecclesia CP. hisce exponit Zonaras *Annalium Tom. 3.* ubi, de Constantino Monomacho agens, *Seriphis* apud Turcas dignitatem explicat; verbis Interpretis, *Hi. enim apud illos est, quod olim erat apud nos ille, qui Syncellus dicebatur. Nam ut* Syncellus, *mortuo Patriarchâ, in ejus locum substituebatur: Ita & Seriphes, mortuo Chalifâ, defuncto successit.* Sic Joannes Cappadox Timotheo, Epiphanius quidam Joanni, alii Nicephoro in *Chronol.* recensiti aliis *Syncelli* Patriarchis, successerunt. Sed & longè plures Patriarchas fuisse constat, qui *Syncellatus* munere priùs nunquam erant functi. Itaque probabilius judicant alii. *Syncellos* primùm datos esse Patriarchis, ut & cæteris Episcopis, qui essent vitæ eorum testes, cubiculo & secretioribus quibuslibet obsequiis adsisterent; vigilantes, orantes, sacra eloquia scrutantes jugiter attenderent, ut est in Syn. Ticinensi ann. 850. *can. 1.* Certè Ignatius Episc. in *Vita* S. Tarasii Patr. *n. 36.* eì ab Imperatore adhibitos custodes tradit, qui, sub *syncellorum* nomine ac dignitate, eum diligenter observarent, viderentque, ne iis inconsultis ageret quidquam. Unde *Oculum Patriarchæ* Syncellum vocat Theodosius Patr. Hierosol. quia nempe vitæ Patriarchæ invigilabat. Quo fine in eadem cum Patriarcha *cella* habitabat, unde nomen, Latini *Cellulanum* vocaverunt: quem in Ecclesia CPolitana præcipuum & honoratissimum obtinuisse locum, statim ab instaurata urbe, testantur Cedrenus & Zonaras *ad ann. 24. Thrasii Jun.* & Victor Tunnensis *in Anastasio.* Unde in Conventibus publicis ante Metropolitas sedebant, usque ad Constantini principatum; Jo. Curopalates in CP. &c. Postmodum invaluit, ut qui *Syncelli Patriarcharum*, vel *Episcoporum*, erant & dicebantur. *Syncelli Ecclesiarum* appellarentur: transiitque progressu temporis munus in dignitatem Eccles. quorum numerum ad binos auxit Heraclius, ad plures cæteri dein Imperatores, qui iis denique *Proto-Syncellum* præfecerunt. Præterea *Syncelli* dignitas ab Impp. CP Episcopis & Archiepisc. titulo tenus attributa est, præsertim Archiep. Tranensibus Joanni, & Byzantio, qui *Pontificales & Augustales Syncelli* vocantur, apud Anonymum Auctorem *Vitæ S. Lucii Episc. Brundusini. Præfat.* apud Bolandum *Tom. 1. Jan.* &c. Sed & cæteris Patriarchis suos fuisse *Syncellos*, colligitur ex Synodo Nicæna II. Synodo Chalcedonensi *Act. 1.* ex Niceta, in *Vita* Ignatii Patr. CPolit. Aliis. Unde Σύγκελλος Ἀποστολικοῦ Θρόνου, id est, Ecclesiæ Hierosolymitanæ, dicitur Michael Presbyter apud Theodorum Abucaram *Epist. 4.* Imò & Romanis Episcopis, auctore Lucio I. qui *præcepit, ut duo Presbyteri & tres Diaconi in omni loco Episcopum non desererent, propter testimonium Ecclesiasticum*, uti habet Liber Pontifical. Damasi Pont. *in Lucio.* Hinc Augustino, Anglorum Apostolorum, à Leone Papa hunc titulum legimus. *Epist.* ad Kenulphum Merciorum R. apud Wilh. Malmesburiensem *de Gestis Reg. Angl. lib. cap. 4.* Postmodum tamen apud eos vel officium hoc, vel saltem appellationem, desiisse par est credere, cùm de iis fere sileant cæteri Ecclesiæ Rom. Scriptores. Affinis significatio vocis *Syncellitæ* est, quo nomine Monachum, in eadem *cella*, i. Monasterio, habitantem, aliàs *Concellaneum* dictum: aliquando Monachum in genere, indigitari, docet C. du Fresne *Glossar.* V. quoque Macros Fratres *in Hierolexico*, & suprà in voce *Cella* &c.

Syncleticus, apud Baronium *Not. ad Martyrolog. 5. Januar.* ex Græco Συγκλητικός, an nomen proprium sit, an nomen dignitatis, non adeò liquet, Senatorem certè hac voce notari, in illo; *Syncleticum amisisti & Monachum non fecisti*: dicto in Senatorem quendam, qui relicta Senatoria dignitate, Monachismum amplexus fuerat, ait Dominic. Macer *Hierolexico.*

Syndicus, Gr. Σύνδικος, defensor Civitatis vel Reip. qui ad certam causam agendum vel defendendam eligebatur olim dictus est: ut notat Arcadius *l. de muneribus civil.* Hinc *defensio civitatis est*, inquit Hermogenianus *l. 1. Epitom. ut Syndicus fiat.* Hemius &

& Harpocration, è quo constat, post exactos triginta Tyrannos, id munus Athenis esse institutum. De iis Lex, Ne cui Syndico iterum fieri liceret creatique à Populo. Cujus ratio fuit, ne id munus ob publicam utilitatem inventum, verteretur in quæstum compendiumque privatum Demosth c. Leptin. Ulpianus, ὥστε ἀνὴρ ἐκεῖνος, μηδέτερον συνδικῆσαι· καὶ γὰρ ἀνάγκη τοῦτο νομίσας κωλύεσθαι, ἵνα μὴ διὰ τὸ κέρδος ψευδῆ ἐπισχύσῃ. Idem quoque docet Paulus lib 1 sentent. Defensionem Reipubl amplius quàm semel, suscipere nemo cogitur, l. 16. §. 3. D. de muneribus & honor. V. Sam. Petitum Comm. in LL. Attic. l. 3. tit. 2. sed & Syndicus dignitatis nomen est apud Burdegalenses Aquitanos, apud quos occurrunt Nobiles quidam Soudics appellati, cum adjectione castri nominis, quos ordini Comitum, Vicecomitum & Baronum accenset Jus municipale Burdigalense. Et quidem duo inprimis eâ nomenclaturâ Proceres insigniri consuevere. Soldicus, sc. de l' Estrade & Soldicus de la Trau, qui hanc fortè in iis castris primitus Syndicorum dignitatem obtinuere, quæ dein hæreditaria facta ad posteros transiit. Defensorum enim & Syndicorum civitatis amplam fuisse auctoritatem & jurisdictionem, docet Guido Pancirolus l. de Magistratibus municip. cap 9. & Raimund. Montanerius in Chron. Regum Aragon. c. 185. laudati Carolo du Fresne Glossar ubi Solaicis de l' Estrade vet. armorum librum pro insignib. designare leonem miniatũ in area aurea addit.

Synedri Dii, Græcè Σύνεδροι. dicti sunt Dii ex hominibus facti qui aliàs σύνθρονοι, πάρεδροι, & Latin: Consentes, quòd quasi assessores cæterorum Deorum futuri, eorum synodo seu collegio adscriberentur, de quibus pluribus agit Salmasius ad Spartianum in Hadriano, & nos quædam diximus in voce Paredri. V. quoque in voce Synodus.

Synedrium, nomen domus Judicii, apud Hebræos. Ordinariæ enim Præfecturæ Juridicæ, quibus suberant Judæi tum Originarii, tum Proselyti Justitiæ, בתי דינים Domus judiciorum, dictæ sunt, quarum eminentiores nomine plur. Sanhedrim: singulare etiam Sanhedrin & per apoc. Sanhedri denotari: sicut obscuriores domus judiciorum Triumviratus, nuncupari consuevere. Sed verò tam hæ, quàm illæ, aliæque pariter ejusmodi non ita vulgò eis dictæ, τ' Sanhedri nomen æquè merebantur. Domus enim judicii quælibet, cujus Collegæ essent plures, iique, ut in Judiciis fit, considentes revera pariter erat Sanhedrin, i. e. Consessus sic dictus, à Græco Συνέδριον, in Rabbinismum adeoque Hebraismum cum plurimis istiusmodi aliis, antiquitus receptο. Usitatissimum autem fuisse Græcis vocabulum συνέδριον, atque eadem in notione, elicitur Scævola l. ult. D tit. de decr. ab Ord fac. ubi obiter è Municipali aliqua lege id, ut nomen admodum receptum, memoratur: Et Συνέδριον ἐν Σμύρνῃ γερόντων habetur in marmore veteri, apud Seldenum. Hæ eminentiores itaque Præfecturæ Synedriorum nomine venientes, fuere Sanhedri Haggedola. i. Synedrium Magnum seu Beth din Haggadol, i. Domus Judicii Magna, illa unica & illustrissima; ac complura Synedria Minora, & Sanhedrioth Haketannoth, quod nomen sortiebantur, respectu Synedrii illius Magni, per excellentiam sic appellati. Cujus origo & institutio apertè cernitur in historia sacra, ubi Moses gubernationis in rebus difficilioribus summæ onus, tum ob pervicaciam Populi, tum ob juris jam nuper inducti quæstiones multiplices, sibi grave nimis sentiens, sublevari à Deo petiit, qui mox annuens, Congrega mihi, respon„dit, septuaginta Viros de Presbyteris seu Senioribus Israel, quos „tu nosti esse seniores seu Presbyteros populi & Præfectos seu „Magistros (Græcis Iudices & alibi Γραμματεῖς) eorum & duces „eos ad Tabernaculum testimonii facies que ibi stare tecum, ut „descendam & loquar tibi & (separabo) accipiam de Spiritu, qui „super te est, & ponam super eos, ut sustentent tecum onus po„puli, nec tu solus ferre cogaris, Numeror. c. 11 v. 14 Ubi, quòd dicitur, tecum, docemur, illorum fuisse LXX. præter Mosen: unde post ejus obitum in ejus locum semper elegere Israelitæ quendam, velut Synedrii caput, quem LXX. illis Judicibus non adnumeratum vocavere, Nasi, id est, Principem seu Caput Reliqui septuaginta è qualibet Tribu seni, è tribu verò Levi quaterni fuerunt, ut discimus ex Franc. Junio Analect. Exposit. Num. cap. 11. Alii, inter quos Salomon Jarchi, eos hoc modo eligi consuevisse, contendunt Seni è quaque Tribu, scribebant nomen suum quisque, in schedula sua: à quibus septuaginta habebant inscriptam vocem Zaken, i. Senex seu Presbyter, reliquæ duæ, Chelek i. Pars. Quibus omnibus in eandem conjectis urnam, qui schedulam Zaken extrahebant, inter Judices allegebantur, reliquis duobus rejectis, Numeror. cap. 11. versu 26. Qui verò inter septuaginta hos ætate anteibat, vocabatur Ab beth din, id est, Pater domus Judicum. Sedebant autem in judicio ita ut toto consessu semicirculum referente Nasi in medio, editiorem sedem occupans, Judices circum se undique haberet, adque dextram ejus proximè Pater Synedrii esset. Locus Synedrii Hierosolyma erat & quidem sola, in qua extra Atrium Templi, certa quædam domus quam Hebræi appellare solebant Lischath hagazith, Gr. λιθόστρωτον, ei erat destinata, cujus mentionem fecit Joh c. 19. v. 13. Et quidem in eo continuavit Synedrium M. sub Templis primo & secundo, hoc verò à Romanis exciso, migravit illud primò Jabnen seu Jamniam. Licèt enim sub Romanis permissum esset Judæis Hierosolymæ Synedrium M. eique in loco consueto seu Lischath hagazith, judicia etiam capitalia exercere fuisset concessum; Tamen sub annum ante Templi excidium quadragesimum, ob Sicariorum frequentiam, qui sæpius Præsidis favore aliterve tuti, etiam Synedrii judicio subinde eripiebantur, visum est, è loco judiciis hujusmodi adeò proprio, ut alibi ritè exerceri ab iis nequirent, migrare locum in alium, ibique sedes ponere ob causas suprà dictas, voce Lithostrota. In Tabernas igitur primo migrarunt, seu locum illum Hanuth seu Chanuth appellatum; dein in alias Urbis ædes, prout Principi placuit, aut commodius visum est. Donec Templo, ut dictum, exciso, & Hierosolymis dirutis, extra Urbem facta migratio est, Principe Jochanan Ben-Zacai, in Jabniam urbem: inde in Usham Principe Rabban Gamaliele I & demum in Urbes cæteras, temporibus Principum, qui usque ad ejusdem finem, juxta eorum seriem, in Catena Cabal. exhibentur. Auctoritas Synedrii hujus omnino magna fuit, unde ad illud à minoribus Synedriis provocare licebat, ab illo verò ulteriùs non concedebatur appellatio. Præterea, cum Tribus integra, cùm Sacerdos summus, cùm Pseudopropheta judicandi erant, non aliò res spectabat: neque a minoribus Consessibus aliæ gravioris momenti causæ decidebantur. Unde Hierosolymam SERVATOR noster alloquens, Hierusalem, Hierusalem, inquit, quæ occidis Prophetas, Lucæ c. 13 v. 34 Etiam Interregni tempore, cùm neque Judex neque Rex esset in Israele ut aliquoties dicitur in libro Judicum, vigebat illibata Synedrii auctoritas. Quòd verò illi ipsum Regem subjectum fuisse, Pseudo-Philonem sequutus asserit Baronius, merito à Casaubono refellitur. Hactenus de Synedrio M. quod Συνέδριον quoque vocavit Christus, Matthæi c. 5. v. 22. Ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ. Synedria minora κρίσεως nomine ibidem videntur indigitata, Πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. Atque iterum subdividebantur, in Synedria Vigintiviralia, & Synedria Triumviralia. Quorum illa partim Hierosolymis, partim alibi in urbibus, ubicunque familiæ essent 60. constituebantur. & quidem Hierosolymis bina erant, alterum ad introitum montis Templi: Dijudicabantque quidem causas capitales, sed auctoritate limitatâ & Synedrio M. obnoxiâ. Ista erigebantur in urbibus minoris notæ, ubi ad 60. familias vel 120. personas incolarum numerus non assurgebat, & causas leviores pecuniarias, aliasque istiusmodi solùm decidebant &c. V. Th. Godvvynum de Ritibus Hebr. l. 5. c. 4. Mosen Kotsensem fol. 185. & 186. col. 2. Cunæum de Republ. Hebr. Alios, inprimis verò Johannem Seldenum, qui Synedria & Præfecturas Juridicas Vett. Hebræorum tribus tomis integris prosequutus est.

Syngraphæ, apud Æl. Spartianum in Adriano, Ad colligendam autem gratiam nihil prætermittens — debitoribus — ingentes summas remisit, syngraphis in Foro Divi Trajani — incensis: sunt Tabulæ seu Chartæ publicæ, quæ postmodum Polyptica dicta, quibus nomina eorum, qui Fisco debebant, tum civium urbanorum atque Italicorum tum provincialium, erant inscripta. Nempe non infrequens hoc bonorum Principum factum, ut pluribus demonstravit exemplis Gruterus ad Tacitum Annal. l. 13. cap. 23. constititque hæc liberalitas Adriano viginti duobus millionibus & præterea summâ excurrente, aureorum solatorum quingentorum millium: qui proin Locupletatoris orbis elogium à populo adeptus est, ut vidimus supra. Vetus Inscr. hac de re sic habet, apud Salmasium ad Spartianum d. loc.

NVMINIB. DEORVM. AVG. JOVI. OPT.
MAX. ÆDEM. VOTO. SVSCEPTO. Q. LE-
PIDVS. M. F. L. CVRIVS. M. P. COSS.
III. S. P. Q. R.
IMP. CÆSARI. DIVI. TRAIANI. PARTHI-
CI. F. D. NERVÆ. NEP. TRAIANO HA-
DRIANO. AVG. PONT. MAX. TRIB.
POT. II. COSS. II. QVOD. VNVS. OM-
NIVM. PRINCIPVM. ET. SOLVS. REMIT-
TENDO. SESTERTIVM. NOVIES. MIL-
LIES. DEBITVM. FISCO NON. PRÆSEN-
TES. MODO SED. ET. POSTEROS. SVOS
PRÆSTITIT. HAC. LIBERALITATE.
SECVROS. IVLIA. AVG. MATER. AVGG.
ET. CASTRORVM. MATRONIS.
RESTITVIT. SABINA.
AVGVSTA. MA-
TRONIS.
DIVVS. AVG. PONT. MAX. EX. S. C.
REFECIT.

De quorum verò nomine Syngraphæ insignirentur olim, diximus suprà voce sacerdos. Aliàs vocem Συγγραφή, de historia pedestri sermone conscriptâ, propriè Græcos usurpare, unde Κορινθιακὰ συγγραφὴ Eumeli fil. Amphilyti, Historia Corinthiaca, soluta oratione scripta, Pausaniæ sæpissimè memorata, observat idem Salmasius ad Solinum p. 858.

Synhodi Archiereus, V. infrà Synodi Archiereus.

Synnades Columnæ, apud Jul. Capitolinum *in Gordianis*, ubi de domo horum, & villa ducentas columnas in tetrastylo habente, *quarum quinquaginta Carystea —— quinquaginta Synnades, quinquaginta* &c. sunt *synnadicæ*, ab urbe Phrygiæ τὰ Σύνα, Lat. *Synnas*, unde illud nobile marmor. De quo accipiendi versus illi Papinii,

—— ubi marmore picto
Candida purpureo distinguitur area gyro

quos de marmorationis genere ex duobus marmoribus composito, intellexere nonnulli. Tale enim marmor *Synnadicum*, candidum sc. & ovatis figuris, vel orbiculis rubris vel sanguineis interstinctum: quam ob causam Alabastritæ lapidi, ob varietatem, illud comparavit Strabo. *Docimites* alias, à Docimio ejusdem regionis vico, ubi lapidicinæ fuerunt hujus marmoris: Imò & *Onychites*, ob præmemoratam cum Alabastrite similitudinem. Ad conciliandum pretium, fabulam addit Statius idem *l.1.Silv.5.*

—— cava Phrygiæ quam Synnados antro
Ipse cruentavit maculis lucentibus Atys.

Ibi enim Atyn exectum, & proin Corybantes quoque perpetuò se vulnerasse atque ad sacra Cybeles exscidisse, dicitur. V. eundem Poetam *l.2.Silv.2.v.87.* & plura de marmore isto, apud Hermolaum Barbarum *ad Plinium l.5.c.103.* Bernard. Cyllenium *ad Tibullum l.3.Eleg.3* Salmasium *d.l.* & *ad Solinum p.559.* Alios. Ejusdem meminit Paul. Silentiarius *in Descript. S. Sophiæ,*

Καὶ Φρύγα μυδαλέοιο διέγρεεν αὐχένα πέτρης,
Τὸν μὲν ἰδεῖν ῥοδόεντα μεμιγμένον ἠδὲ λευκῷ,
Τὸν δ' ἄμα πορφυρέοισι καὶ ἀργυφέοισιν ἀωτοις
Ἄνθεσιν ἀστράπτοντα.

Synochitis Gemma, Græcè συνοχῖτις, à retinendis Deorum Manium imaginibus, quas in Necyomantia olim evocare solebant geminæ anagogitidis ope, nomen accepit Ejus meminit Plinius *l.37.c.11.* A' verbo συνέχειν, *continere, detinere.* V. Salmasium *ad Solinum p.* 1091. ut & suprà in voce *Anancitis.*

Synodales Testes, in Concil. Cabilon. ann. 813. *can.* 21. *Testes publicos, quos Civitas nuncupat Synodales,* Cirono & Altaserræ *Dissertat. Juris Canon. l.2.c.12.* sunt, qui publicè recepti ac probati in Synodo, quasi custodes & speculatores eorum, quæ fiunt in Ecclesiis vel contra Synodi decreta decernuntur & geruntur, quos Græcis Παραφύλακας appellatos, notavit Cujacius *ad cap. 7. de Test. cog.* Vel potiùs qui in quacunque parœcia vel Episcopatu eligebantur, adhibito super IV. Evangelio, vel Martyrum reliquias juramento, ut omnia, quæ contra fidem & religionem fiebant, observarent & inquirerent, ut patet ex Concil. Lateran. sub Innocentio III. *can.* 6. Eos eligendi modum prolixè exponit, ex Concilio Rotomagensi apud Reginonem *l.2.c.2.* & Burchardo *l.1.c.91* Car. du Fresne *Glossar.* in voce *Testis.* Sic *Synodalis Liber*, Ecclesiasticis libris accensitus. Guilleberto Lunicensi Episc. *lib. de usu Eccl.* vocatus est, vel quòd ad Synodales Conventus spectantia contineret, vel quòd *Synodi* in illum *Episcopales* referrentur: quo modo appellari consuevere, quæ ab Episcoporum quolibet cogebantur, convocatis quotannis Parœciæ suæ Presbyteris. Cujusmodi *Synodorum*, cùm Aliæ fierent tempore Quadragesimali, in quibus vicarii Presbyteri, qui in urbem commeabant, ab Episcopo Theologicis doctrinis imbuebantur, eas sustulit Ludovicus Pius, ut quæ Presbyteros à gregis sui curà tempore sacro, avocarent, in *Capitul. Aquisgran. ann. Imperii* 3. Aliæ instituebantur ad coercendos Presbyteros ac Clericos, si quà in Canones peccassent, quod bis quotannis contigisse, medio sc. Majo & Kal. Nov. patet ex Concilio *Antisiodor.* c. 7. Et ad has Synodos annuas venientes Clerici, Episcopo censum pendere solebant, qui *Synodus* quoque, item *Synodalis census* & *Synodaticum* dictus est: improbantibus istiusmodi præstationem non paucis Episcopis, inter quos Rodulphus Episcopus Eugubinus, *nullum assuetæ oblationis vel exeniorum censum à Clericis exigi permittebat —— absit, inquit, ut Synodum vendam,* apud P. Damianum *l.1.Epist.9.* V. plura hanc in rem apud præfatum *Glossarii* Auctorem, nec non Macros Fratres *in Hierolex.*

Synodi Archiereus in vet. *Inscr.*

L. AVRELIO.
APOLAVSTO. MEMPHIO.
AVGG. LIB. HIERONICÆ.
CORONATO. ET. TON DIAPAN
DON. APOLLINIS. SACERDOTI.
SOLI. VITTATO. ARCHIERI
SYNHODI. ET. AVGG.

Ut & primus *Sacerdos Synhodi*, in alia:

M. AVRELIO. AVG. LIB.
AGILIO. SEPTENTRIONI.
PANTOMIMO. SVI
TEMPORIS. PRIMO. SACERDO
TI. SYNOD. APOLLINIS. PA
RASITO.

est collegii Scenicorum Pontifex: cujusmodi Collegia sua sacra, suos Pontifices & Sacerdotes habuere. Nempe *Synhodus*, etiam simpliciter & absolutè, de Scenicorum Collegio & congregatione: *gregem* Latini dicebant. Uti & de Xysticis, in vet. *Inscr.* quæ ἡ σύμπασα ξυστική, in alia, ὁ Ἀρχιερεὺς τοῦ σύμπαντος ξυστοῦ Συνόδου μονῶν, in alia. Apud Strabonem eadem voce insignitur collegium Philologorum, qui publico sumtu in Museo Alexandrino alebantur. Unde sumtà occasione Tertullian. de Antinoi, Hadriano in deliciis, consecratione agens, *Apolog. cap.* 13. *Cùm de pædagogiis aulicis nescio quem Synodi Deorum facitis,* inquit, id est, in Synodum & collegium Deorum cooptatis. Ubi *Synodum Deorum* vocat, quod *Collegium Deorum, Deorum Concilium, Consessus Deorum,* in vett. *Inscr.* dicitur passim. Qui enim de hominibus in Deorum numerum referebantur, hi πάρεδροι eorum & σύνθρονοι, quasi *adsessores & ejusdem cum illis sedis participes* fieri dicebantur: quod Tertullianus *Synhodi Deorum fieri*, & collegio eorum adscribi, vocat. Et quidem *Synhodus Deorum* apud Græcos ex XII. Diis erat, quos *magnos* appellabant; in quorum numerum qui ex hominibus referebantur, hi πάρεδροι appellabantur τῶν μεγάλων θεῶν. Unicuique n. Deorum suos attributos παρέδρους supra diximus &c. V. Salmasium *ad Spartianum in Adriano.*

Synodica Epistola, Græcè Συνοδικὴ & Συνοδικὰ γράμματα, Epistola est, a Patribus Concilii seu Synodi scripta, de iis quæ inibi decreta actaque essent. Cujusmodi literæ complures habentur in Conciliorum *Collectione.* de quibus copiosè agit Bernardinus Ferrarius *de Epist. Eccl. l.2.c.6.* Sed & Veteribus fuit in more positum, ut sedis alicujus, præsertim eminentioris, Episcopus recens promotus, fidei suæ confessionem scriptam mitteret ad alios Episcopos vel Patriarchas (in quo se imitari dicebant exemplum Apostoli Pauli, de quo V. Galat. c. 2. v. 2.) ut sic in Ecclesia & fidei sinceritas & Catholica unitas conservaretur. Quale scriptum Græci similiter Συνοδικὰ appellare solebant, quòd non minus de fide ageret, ac ea quæ ab ipsis Synodis mitti consuevere. Seu potiùs, quòd novus Præsul ea scriberet, cum consensu Synodi suæ. V. de iis Jo. Garnerium *Notis ad Liberatum cap.* 18. Hinc Sergius *Epistol. ad Honorium* scribit, se ex solo auditu percepisse promotum esse Sophronium ad Episcopatum Hierosolymitanum, eo quòd nondum acceperit ab eo hujusmodi scriptum, *Nondum enim ejus Synodicam epistolam, uti moris est, accepimus,* V. quoque Gregorium M. *l.1. epist.* 25. *l.6. epist. ex registro capp.* 169. & 188. & plura hanc in rem apud Jo. Forbesium *Instruction. Historico-Theolog. l.V. c.9.* ubi de præfati Sophronii *Synodicis.*

Synodita, in *l.57. Cod. Tit. de Appell.* Addictos supplicio —— " nulli Clericorum vel Monachorum, eorum etiam, quos *Synodi*" *tas* vocant, per vim atque usurpationem vindicare liceat ac te" nere, alibique; Græcè Συνοδῖται, Cœnobitæ sunt, οἱ ἐν κοινοβίῳ συνοδεύοντες μοναχοί, apud Socratem *Hist. Eccl. l.4.c.23.*

Synodium, apud Diomedem, *Sed quod paribus tibiis aut imparibus invenimus scriptum, quòd si quando monodio agebat artifex, unam tibiam inflabat. si quando synodio, utramque:* chori concentus est, sicut *Monodium*, cantici cantus. Et quidem Artificem, si quando monodio ageret, unam tibiam inflasse dicit; si quando *Synodio*, utramque: per illam *pares*, per has *impares* intelligens. Sed nec *pares tibiæ* de una tibia dici possunt, omnesque illæ antiquæ Comœdiæ, quæ inscribebantur, *actæ tibiis paribus aut imparibus*, choro caruere, & solis canticis ornatæ fuere. Qua de re V. Salmasium *ad Vopiscum in Carino.*

Synodus, Græcè Σύνοδος, item Σύλλογος, Hebr. כנישה, vox Ecclesiastica est, cœtum denotans sacrum ex Ecclesiæ Præstitibus membrisque illustrioribus, munere, doctrinâ, pietate collectum, ad fidem contra Hæreticos defendendam, moresque Ecclesiæ, lapsos in deteriora, denuo erigendos, juxta infallibilem Spiritus *S.* normam in Verbo Dei nobis præscriptam. Cujusmodi conventus *Synodique*, pro Ecclesiarum eò convenientium numero, vel *Provinciales* vel *Nationales* vel *Oecumenicæ* dicuntur. V. suprà in voce *Synodales*, item ubi *de Oecumenicis Conciliis.* Unius autem Ecclesiæ Rectorum Conventum specialiùs Πρεσβυτέριον appellari, notum. V. Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* voce Σύνοδος, ubi etiam de Conciliis Oecumenicis VI. Nicæno I. CPolitano I. Ephesino, Chalcedonensi, CPolitano II. & III. succinctè agit.

Synonema, in *l. Cod. Theod. de publ. comp.* publica est comparatio specierum, ex Gr. σὺν & ὠνέομαι. *Conceptionem* appellari, in *l.2. C. de frum. urb. Constant.* & in rubr. *ut nem. lic. in coemp. spec. se excus.* docuit Jac. Cujacius *Observat. l.1 c.35.* Quam coëmptionem sic accipit Accursius, ut Provinciales à Fisco res annonarias emere cogantur: Alii, ut eas Fisco vendere forensibus pretiis compellantur. V. de hoc *Synonesi* seu Συνωνῆς, uti appellat, onere, Suidam, Cassiodorum *Var. l.12.* ubi lardi & tritici species exceptas docet, Pratejum. Alios, laudatos Joanni Calvino *Lex. Jur.*

Synthesis, communis apud Romanos convivantium vestis fuit. Licèt enim in conviviis publicis ac solemnibus Toga adhiberetur, cœnæque inprimis Imperatoriæ nemo nisi togatus interesse auderet; domi tamen privatis conviviis Togas Cœnatoriis mutabant, quas & *Syntheses* dixerunt. Harum mentio frequens in antiquis Scriptoribus, præcipuè apud Martialem, eaque omnibus obvia. Justus Lipsius *in Saturnalibus suis* ditiorum solùm & lautiorum illas fuisse existimat, ex eo, quòd apud Martialem Zoilus quidam unà cœnà undecies Synthesin

mutasse

fortasse, quodque apud Suetonium, Nero plerumque *synthesinatus* prodiisse in publicum, legitur. Interim viliorum quoque hanc vestem fuisse, etiam in municipiis, ex eodem Poeta *l. 4.* discimus, ubi, quamvis Poeticè, ait,

Dat bis & æstates Synthesis *una decem.*

Fuit autem ad instar Pallii, vel lintea sindon, quâ involvebantur in convivio, reliquis utplurimum depositis vestimentis, quamvis Martialis & Ovidius *Pallia* appellent communi voce, quæ de omnibus vestium generibus non rarò usurpatur. Sanè in antiquis Tricliniorum figuris homines seminudi cubant, lodo linteo, quod fortasse *Synthesis*, semiamicti. Atque ita sindonem, quâ *indutus super nudo adolescens* ille erat, qui CHRISTUM à Judæis captum sequebatur, quaque relictâ nudus aufugit, *synthesin* fuisse, credit Ferrarius, vel certè vestem convivalem, quas non fuisse pretiosas, ut volebat debili conjectura Baronius, ostendit Casaubonus *Exerc.* 16. Muliebres quoque cœnatorias fuisse, docet Pomponius *de auro arg. leg. Q. Mutius, ait, scire se quendam Senatorem muliebribus cœnatoriis uti solitum*; quæ colore fortasse à virilibus distinctæ. Martialis *libro* 10. *Epigrammate* 29.

Quam mihi mittebas Saturni tempore lancem
Misisti dominæ Sextiliane tuæ.
Et quam donabas dictis à Marte Calendis,
De nostra Prasina est Synthesis *empta toga.*

Pretio nempe, quo emere solebat togam, quam Poetæ natali suo mitteret, emit viridem cœnatoriam amicæ. Et fortasse *synthesis* est, quâ indutum videmus senem discubiturum, in monumento quod publicavit Ursinus *ad Ciacconii Triclinium.* Non verò solùm *Synthesis* in cœnis, sed & toto Saturnalium tempore, usus fuit. Romani enim omnes, his durantibus, *synthesinati* sive in cœnatoriis, quasi eo tempore esset perpetuum convivium, incessisse leguntur. Quare meritò Catisianum reprehendit Poeta sæpe laudatus, quòd Saturnalibus togatus incederet, *l. 6. Epigr.* 24. Et Seneca, December, inquit *Epist.* 18. mensis est, „cùm maximè civitas desudat. Si te hic haberem, libenter te„cum conferrem, quid existimares esse faciendum, utrum nihil „ex quotidiana consuetudine movendum: an ne dissidere vi„deremur, cum publicis moribus & hilariùs cœnandum & exu„endam togam &c. Unde colligimus, *synthesin* à tunica fuisse distinctam, alioqui enim Romani, non in conviviis modò, sed & Saturnalium tempore, saltem incessissent tunicati. Sic apud Xiphilinum *l.* 63. Cornelius Fronto, causarum Patronus, cùm aliquando altâ nocte domum rediret, ac intellexisset à quodam, cui patrocinium promiserat, Hadrianum jus reddere, ἐν τῷ σο... τῷ δειπνιδίῳ, ut erat *in cœnatoria amictu*, ad Tribunal accessisse legitur. Octavius Ferrarius *de Re vestiaria, Part* 1. *lib.* 1. *cap.* 30 & 31. Interim æstate quidem *Syntheses*, quæ ex lino & leviore materia erant, hyeme verò lænæ, utpote indumentum densum ac villosum, adhibebantur. Unde Martialis *l.* 14. *in Epigr.* cujus tit. *Læna*, sic ait:

Tempore brumali non multùm levia prosunt,
Calfaciunt villi pallia vestra mei.

De *Synthesi* Gallorum, i. sacerdotum Cybeles, ita Dionysius *lib.* 2. *Ingenuus Romanus nemo est mitriacus, nec oberrat ad Phrygios modulos induens Synthesin, neque ex decreto Senatus initiatur magnæ Matris Orgiis.* V. Rosinum *Antiqq. l.* 4. *c.* 2. Sed & elegantiorem vestem, quâ certis diebus festis populo Rom. extra ordinem uti licuerit, hac voce denotatam vult Turnebus *Advers. l.* 23. *c.* 18. ubi eam inde dictam, quod, cum eâ raro uterentur, domi in arca & prelis compositam haberent, addit. Salmasio vestes aliæ singulares, sparsæ & solutæ erant, Græcis σποραδικαὶ dictæ, aliæ in *Synthesin* compositæ & congregatæ. Et quidem quæ in synthesi struebantur, certo numero solebant secundùm species inter se jungi ac componi, septenæque vestes ejusdem coloris, facturæ & materiæ, synthesin unam constituebant: ut *septem tunicæ subsericæ coloriæ, septem purpureæ, septem pallia auro sparsa* &c. Septenario enim numero semper construebantur hæ vestium syntheses: unde

Septenaria synthesis Sagunti,

apud Martialem *l.* 4. *Epigr.* 45 pro septem vasis paribus fictilibus Namque & ad vasa vocabulum translatum. Sic Statius *lib.* 4. *Silv.* 9. *v.* 44.

Aut unam dare synthesin (quid horres?)
Alborum calicum atque caccaborum.

Ubi *Synthesis calicum*, sunt septem calices; *synthesis caccaborum*, septem caccabi. Sic itaque septenæ vestes synthesin faciebant. Pretiosæ verò tantùm illæ, & quæ rarò usurparentur, quæque diebus festis solùm sumerentur, ita per syntheses disponebantur. Unde *Synthesina vestis*, quæ de synthesi, pro sumtuosa & pretiosa qua coloribus, qua materiâ, quâ plumandi artificio. Et *syntheses* quoque ipsæ vestes, quæ in synthesi poni solebant, Græci ναυ... vocarunt. Origo vocis à Græco συντίθεσθαι, condi, componi &c. V. Auctorem præfatum *Not. ad Vopiscum in Bonoso*, & *ad Solinum p.* 1170. nec non suprà, in voce *Cataclista*.

Synthronum, Græcè Σύνθρονον, apud Jo. Curopalatem *in Constantino*, ubi die Pentecostes in Liturgia turbas ortas esse, quòd Metropolitæ non sustinerent, Syncelli ἐν τῷ συνθρόνῳ *in synthrono* præsiderent: subsellium est, de quo etiam *Euchologium*, ubi, de consecratione Templi, alibique ubi in *sanctum Synthronum*, post consecrationem, Episcopos deferri, ut, in eo, veluti Majestatis throno, sedentes, suæ auctoritatis se compotes factos agnoscant, consuevisse refert. At Σύνθρονος, qui eodem throno sedet: ut σύνθρονοι θεοί, *Synthroni Dii*, qui & Paredri, de quibus suprà.

Syntia Terra, apud Ovidium *Epistola* 11. *Hypsipyles*,

Dic age, si ventis, ut oportuit, actus iniquis
Intrasses portus, tuque, comesque meos:
Obviaque exissem fœtu comitata gemello,
Syntia *nomine tibi* terra *roganda foret.*

Uti genuinam lectionem restituit Barthius, ex Apollonio *l.* 1. *v.* 608 qui Σιντηΐδα vocat, Lemnos est ins. cujus primos incolas ex Thracum genere Σίντιας dictos esse, habes apud Strabonem *lib.* 7. V. in voce *Sintii*.

Syntona, apud Quintilianum *l.* 9. *c.* 4. *In universum autem si sit necesse, duram potiùs atque asperam compositionem malim esse — quotidie magis lascivimus syntonorum modis saltitantes*: sunt scamella seu scabella Symphoniacorum, quod sine ulla toni variatione tenore quodam continuo & æquali ad pedem feriebantur, vulgò sic dicta. Σύντονον enim Græci, non tantùm, quidquid vehemens est, rigidum & incitatum, sed etiam quod unius toni, ejusdemque tenoris est, appellant. Unde S... qui scabella aut cymbala pede percutit. Glossæ, *Pedicularius*, Συντονα... sicut Τονάριον ἀπὸ τοῦ τόνου, à quo *tonarium*, fistulæ genus, quo vocis modos regebant ac temperabant Musici, apud eundem Quintilianum *l.* 1. *c.* 10. & Plut. περὶ ἀοργησίας, ubi de Graccho concionante, & Musico post eum consistente, qui ejusmodi fistulâ modos ei ministrabat. An idem ... *tonator*, in vet. *Inscr.* quam supra vidimus in hac voce? V. Salmasium *ad Vopiscum in Carino.*

Synusiastæ, Græcè Συνουσιασταί, Hæretici dicti sunt, qui asserebant Christum unicam tantum οὐσίαν, *substantiam* habuisse; nec ex utero Virginali carnem sumsisse, sed potiùs aliquam portionem Divinitatis Verbi conversam fuisse in carnem, credebant: ac proin constituebant Verbum Patri *consubstantiale*, non solùm in Divinitate, sed etiam in Humanitate; unde vocis etymon clarum est, apud Car. Macrum *in Hierolex.* Cf. Suicerum *Thes. Eccl.* voce Συνουσιασταί, & suprà in voce *Christomachi.*

Syperis, apud Plin. *l.* 5. *c.* 23. uti in quibusdam libris extat, alias *Hyperis* legitur, de quo fluvio V. in hac voce.

Syra, sive *Syria Dea*, tantopere Priscis celebrata cum Atergati eadem quibusdam videtur, ex illo Strabonis *l.* 16 ubi Interpr. *Sita est trans flumen, quatuor schœnorum spatio, Bambyca, quam Edessam & Hierapolim, sive Sacram Urbem, nuncupant: in qua colunt Deam Syriam, quæ dicitur Atergatis.* Sed Atergatin constat quidem unam fuisse ex Syrorum Deabus, ab hac verò aliam arbitratur Vossius, quæ κατ' ἐξοχὴν *Dea Syra* appellabatur. Nam Atergatis sive Derceto erat semimulier & semipiscis; ut ex Luciano patet: Quæ autem Hierapoli colebatur, tota erat mulier, unde idem. Ἡ δὲ ἐν Ἱρῇ πόλει πᾶσα γυναικηΐη. Dein hæc *Syria Dea*, non tam animale, quàm naturale Numen videtur fuisse, vis nempe generatrix, quæ tum Veneris, tum Matris Deûm, nomine intelligitur. Vel si cum naturali hoc Numine pariter coluerint animale, non hoc Derceto erit, Semiramis mater, sed Semiramis ipsa: cum nulla Syris heroina celebratior fuerit Semiramide, uti nulla Diva iis divinior *Dea Syria.* Accedit, quòd Semiramis dicitur educata à columbis & columbæ etiam symbolo signabatur. Dea autem Syria, ex ovo, cui columba insederit dicitur prognata; idque ad Euphratem ubi Babylon Semiramidis Regia. V. Gerh. Jo. Vossium *de Idol. l.* 2. *c.* 23. & Salmasium *ad Solinum pag.* 474 & *seqq.* Redeo ad id, quod naturale potiùs Numen hoc nomine indigitatum diximus, & quidem non Lunam solùm, sed & Terram. Idem enim Numen sunt, *Dea Syria, Juno Assyria & Dea Hierapolitana.* Unde Lucianus in erudita *de hac Dea* dissertat. sic orditur, Ἔστιν ἐν Συρίῃ πόλις, οὐ πολλὸν ἀπὸ τοῦ Εὐφρήτεω ποταμοῦ, καλέεται δὲ Ἱρή, καὶ ἔστιν ἱρὸν τῆς Ἥρης Ἀσσυρίης. Nec quòd *Dea Syria* sit Juno, ei obstat, quòd Tellurem signare dictum Juno enim Orienti est aggregatum ex Luna & omni Natura Lunæ subjecta, quocirca probe hoc convenit cum eo, quod Lucianus *ibid.* refert, audisse se ex sapiente Viro, Deam hanc Hierapolitanam esse Rheam: *Nam*, inquit, *& Leones ipsam ferunt, & tympanum habet, & coronam in capite turritam gestat; qualem & Lydi Rheam effingunt.* Subditque, *ut Galli Rheæ, si & Hierapolitanæ Deæ sacerdotes castrari solent: exemplo Attinis.* Templum ei condidit Stratonice, Antiochi Soteris noverca & uxor, quæ Combabum adeò perditè amavit: Sed vetus illius Templum, à quo extructum sit, ob antiquitatem ejus non convenit. Aliqui attribuêre Libero, cùm in Orientem expeditionem suscepisset: Alii Attini Lydo, ex Phrygia in Syriam profecto: Alii Semiramidi, cujus & imago ad sinistram Templi erat, dextrâ ædem demonstrans, ut ostenderet, non se, sed Deam Hierapolitanam coli oportere. Alii denique tribuere Deucalioni Scythæ, quo nomine non illum, Mosis æqualem, sed Noachum, diluvio cum suis superstitem, signari, liquet ex iis, quæ eruditus ille

ille Syrus *loco cit.* narrat, de antiquis hominibus universali diluvio sublatis, & λάρνακι sive arca, qua Deucalion cum uxore & liberis & omnis generis animantibus fuerit servatus. Mentio Deæ sæpius est in *Collectione Inscr. Gruteriana p.*86. unde & discere est, quomodo solita fuerit effingi: Nempe velata caput tiarâ sive diademate lunato, ac dextrâ tenens noctuam, lævâ autem quid iam non absimile cochleari, parte pectoris nudâ, reliqua vero laciniosa veste contecta. V. iterum Vossium *l.*2. *c.*55.

Syracides, V in voce *Ecclesiasticus*, item *Jesus.*

Syracusæ, locus in edito singularis Augusti, quem Τεχνόφυον Græcè vocare solitus est, Casaubonus *ad Capitolinum in Pertinace.*

Syre, Persica vox, *Deum* denotans, de qua V. Tob. Pfannerum, ubi ex Marsilio Ficino, apud omnes gentes, præcipuum Dei nomen quatuor solum literis pronunciari, docet *Systemat. Theolog. Gentil. pur. c.*2.§.11.

Syri, apud Sidonium Apollinarem *l.* 1. *Epist.*8. *Fœnerantur Clerici, Syri psallunt* Hieronym. item in *Ezech. l.*8 *c.*26. Salvianum *de Provid. l.*4. Aliosque recentioris ævi Scriptores, Negotiatores sunt, qui ex *Syria* in Occidente mercaturam exercebant, de quibus V. Savaronem *ad Sidonium*, Gravium ad *Hieronymum Epist* 8. Nic. Fullerum *Miscellan. Sacrorum l.*1. *c.*11. & Altaserram *ad l.*3. *Gregorii M. Epist.* 43. laudatos C. du Fresne in *Glossar.*

Syri Dii, apud Arnobium *l.*1. *Titanes & Bocchores Mauri, & ovorum progenies Dii Syri*, & passim in vett. *Inscript.* Salmasio sunt Dea *Syria*, h. e. Venus, & ejus filius Cupido, forte & Adonis, qui Veneri πάρεδρος & pariter a Syris cultus est. Eos Persius intelligit, cum dicit.

Incussere Deos inflantes corpora ——

Dicit autem illos *ovorum progeniem* Arnobius, quasi non sola Venus ex ovo edita, sed etiam filius ejus ita natus sit. Certè Venerem cum filio in Syriam ad Euphratem metu Typhonis venisse, & figuram piscium formâ mutasse, scribit Hyginus; Eratosthenes vero ex eo pisce natos illos dicit. Quo pacto ovorum planè progenies fuerint. Sed & Germanicus Arati interpres piscium cœlestium par, *duo Syria numina* vocat: quasi pisces ibi duo cœlestes Veneris & Cupidinis instar referant, quos fabulæ volunt piscium figuram ad Euphratem sumpsisse. V. Salmasium *ad Solinum p.* 28., 282, 574. ut & hic ubi de *Piscibus* & *Syra Dea*, nec non hic infra.

Syria, adde: Imò adeò laxè nonnunquam Vett. *Syria* voce usi deprehenduntur, ut Mesopotamiam quoque, Babyloniam, & Assyriam complecteretur. Unde Mela *l.*1. *c.*11. *Syria & Cœle dicitur & Mesopotamia & Damascene & Adiabene, & Babylonia & Judæa & Sophene.* V quoque Plinium *l.* 5. *c.*13 Itaque videas ab ipso Cicerone *de Divin. l.*1. Chaldæos in *Syria* natos & Sardanapalum dici *Syriæ Regem*, *Tuscul. quæst. l.*5. quem *Assyrii* alii nuncupant. Nec mirum, quando Syri prius *Assyrii*, quique Syri, illi antea *Assyrii*, ut ex Herodoto *Polyhymnia*, Trogo *l.* 1. Aliis constat. Maro proin quoque *Georg. l.*3. *Assyrium venenum*, pro Syra seu *Tyria purpura* dixit & Seneca *in Hippol.* mare Mediterraneum *Assyriis tenus* se extendit, Vossius *de Idol.* 1.2 *c.*6. qui etiam *l.*1. *c.* 24. Strabonis quidem temporibus, ad sinum Issicum, sed antiquioribus, usque ad Pontum Euxinum, extendisse se *Syros* tradit. Strabo enim id *l.*16 indigitat, ubi ostendit, Cappadoces utrosque, & qui Taurum & qui Pontum accolunt, *Leucosyros* vocatos, ut distinguerentur a *Syris* nigris, qui erant extra Taurum, ad Amanum usque montem: Unde Armenia minor & Cappadociæ pars olim Syriæ tributa. Porrò *Syriæ* nomen aliter usurpant Scriptores sacri, aliter profani. Scripturæ enim more *Aram*, quam *Syriam* reddunt Interpretes LXX. tum de Mesopotamia dicitur, quæ vocatur *Aram Naharaim* & *Padan Aram*, tum de Cœlesyria, unde legas *Aram Dammesek*, h. e. *Syria Damascena*: Item *Aram Zoba*, h. e. *Zophena*, ut vocat Josephus, & sic in aliis. Itaque eædem S. Literæ nomine *Aram* distinguunt Syriam à Phœnicia & Palæstina, ut videre est Judic. c.10. v.6. & 2. sive 4. Regum c.24. v.2. Græci verò ac Romani laxiùs voce utuntur, ut vidimus. Adde, quæ de homonymia vocis habet Salmasius *ad Solinum passim*, qui inter alia nihil odorum, præter calamum & juncum, in *Syria* nasci, adnotat, *p.* 1059. & 1068. Inter *Syrorum* Deos, de quibus Jo. Seldenus integro opere commentatus est Jephthæ quoque filiam locum habuisse, suggerit Epiphanius *hær.*55. ubi de Melchisedecianis, ἐν δὲ τῇ Σεβαστῇ τῇ ποτὲ Σαμαρείᾳ καλουμένῃ, τὴν θυγατέρα Ἰεφθάε θεοποιήσαντες ἔτι ταύτῃ τελετὴν κατ' ἔτος ἄγουσι, *Sebastæ verò, quæ olim Samaria, Jephthæ filiam divinis honoribus consecrarunt, in cujus memoriam solemne quotannis festum celebrant.* Cujus festi originem cognoscimus ex Judic. c.11. v.39. 40 Et fortè ex Ἰεφθὴς, quomodo filia sit a Patre dicta, concepisse Ἰφις, uti ex eo & ἄνασσα, conflatum Ἰφιάνασσα: item, quia genita ex *Iphe*, h. e. *Jephthe*, dicta est *Iphigenia*: quæ Homero fabulæ de Agamemnone, filiam Iphigeniam sacrificare parato, occasionem præbuisse videtur. Et hæc quidem Numina a *Syris* culta, dum res florerent Assyriæ. Postquam vero Persæ rerum potiti sunt, Naturæ solùm partes pro Diis coluere: donec in Græcorum potestatem *Syria* pervenit de quorum cultu dicetur infrà in voce *Syromacedones*. Cur piscium & columbarum esu abstinuerint *Syri*, V. suprà in voce *Atergatis* seu *Derceto*: item in voce *Piscis*; Pisces enim duo Venerem & Cupidinem indigitantes, Vett. *Deos Syros* dictos esse, præcipuo a Gente honore cultos, ibi ostendimus. Imò & capturam piscium hinc aversati sunt, ut ex Hygino patet. Quare Poëta incertus *Anthol. l.* 6. Heliodorum rete suum Deæ Syriæ dicasse, ait: sed

Ἁγνὸν ἀπ' ἰχθυβόλου θήρης,

Purum à venatione pisces capiente, &c.

V. Vossium *l.* 2. *c.* 36. Cæterùm Græcis *Syrorum* non minùs ac Medorum & Persarum, res ante Persicum bellum quasi ignotæ erant: quemadmodum clarè ait Strabo *l.* 15. gravi Autore Homero illud astruens: ubi Interpr. *Nec enim Homerus Syrorum vel Medorum norat imperium. Alioquin cum Thebas Ægyptias & earum & Phœnicum nominaret divitias: minimè præteriisset divitias Babylonis ac Nini & quæ Ecbatanis.* Fuit quoque *Syrus*, servile nomen, a natione inditum, quemadmodum *Davus* & *Geta*, apud Athenienses, teste Strabone *l.*7. Item *Mysus*, *Phryx*, *Lydus*, *Japix* &c. Sicut autem Alexandrini, nequitiis, salibus, cantu: Atiatici *Phryges* inprimis & *Lycii* forma: Sic Medi, Mœsi, Galli, Bithyni, Cappadoces, Liburni, *Syrique*, viribus valentes, ad lecticas & onera parabantur, &c. Laur. Pignorius *de Servis*. A *Syria* porrò dicti *Syriarchæ*, Sacerdotes prov. Syriæ, de quibus prolixè agit Jac. Gothofredus *ad l.* 1 *Cod. Theod. de Prædiis Senator.* V. quoque ubi de *Asiarchis*, *Lyciarchis* &c. uti de *Syria triplici* Salmasium *ad Solinum p.* 470. & 488.

Syriaca Radicula, fucando apta, & cibis Syrorum expetita, aliàs *Syriacus Color*, Græcis Συριακὸς ἄνθος, absolutè ῥίζιον, Antiquis ῥύπος & χρῶμα, V. suprà *Radicula.*

Syriani Hæretici, V. ubi de *Eutychianis* & *Nestorianis.*

Syriaticus, apud Solinum c.1. *Regem Antiochum Artemon quidam è plebe* Syriatica *sic facie æmula mentiebatur* &c. idem quod *Syrus*, ὁ Συριάτης enim gentile, unde Συριατικὸς. Sic *Syriaticum bellum*, apud Florum pro *Syriaco*, Salmasius *ad l.* Aliter vox sumitur apud Baldricum Noviom *Chron. l.*2. *c.* 63. *Syriatico turgens inflatus.* Hic enim sic dicitur, qui voce Gall. *Sire*, qua donabantur Magnates, compellari superbiebat. Originem ejus è Græco Κύριος, seu, ut Byzantini efferebant, Κύρος vel Κύρις, nonnullos arcessere, diximus suprà in hac voce.

Syrica Carpenta, apud Propertium,

Syrica nam tecto Volsi carpenta nepotis:

pigmento syrico miniata sunt. *Syricum* nempe, seu *Sericum*, dictus color ruber & sandaracinus: quem ex sandice & sinopide mixtis fieri Plinius habet. A Syro insula, de qua suo loco Idem cum *Sori* facere Recentiores. & genus Silis esse (imò vocem *Syl* vel *Sil* inde ortam) refert Salmasius *Exercitat Plin. ad Solinum pag* 1158.

Syrinx, Nympha, adde: Σύριγξ nempe Græcis *calamus* est, seu fistula, propriè πολυκάλαμος, Marsyæ inventum, V. suprà. Sed & genus ornamenti circa crines, quo continebantur crini, quodque aliàs κάλαμος dictum, hac voce occurrit, V. Salmasium *ad Solinum p.* 761. Unde συριγγίαι κάλαμοι, *Syringiæ* Plinio, item *fistulatoris* dicti, non quòd ex eo fierent fistulæ, sed quod toti essent concavi, ad fistulæ instar, minimumque haberent carnis & ligni. Indidem verbum συρίζειν, *fistulâ canere*, & *expellere, ore sibilum edere*: de quibus V. Salmasium *ad Solinum pag* 220. 221. 1199. & *seqq.*

Syrius Ros, apud Tibullum,

Stillabat Syrio *myrtea* rore *coma*:

stacte est, quod erat liquidissimum ac pinguissimum è myrrha expressum, & per se unguentum faciebat, *myrrhæ* nomine Latinis dictum, adeoque *ros Syriæ*, est stacte myrrhæ Syriæ. Sic autem hæc dicta est, non quòd in *Syria* nasceretur, nusquam enim ibi inveniebatur, nisi advectitia: sed eodem modo, quo Malabathrum *Syriacum*, Nardus *Syriaca* &c. quòd è Syria, aliunde in illam advecta, ad Romanos ista deferrentur. Quod minimè novum, cùm hodieque merces ab emporiis æque, ac à solo natali, denominationes sumere soleant. Salmasius *ad Solinum pag.* 1061.

Syrma, Tragœdis proprium. Ut enim personæ communes eâ formâ introducebantur, quæ à veris sustinebatur: sic seorsim pro statu cujusque aut fortuna, Reges Latini, cum trabea & lituo; Romani Imperatores paludati, cum purpura & laurea & stipatoribus & igni, qui præferebatur: Reginæ cum Palla & croceo velo. Pallæ facies tractitia unde, & Syrmata & συρτὰ à Græcis & πέπλα & ποδήρη, omnes demissæ: Cujusmodi liberas uti solitas scribunt; nunc tota Asia & Europa universa. Jul. Cæs. Scaliger *Poetices l.*1. *c.*16. Itaque ea vestis pars fuit, quæ oblonga solum verrebat. Quo factum, ut pro Tragico stylo ab Auctoribus non rarò usurpetur. Unde Martialis *libro* 4 *Epigram.* 48.

A nostris procul est omnis vesica libellis,

Musa nec insano Syrmate nostra tumet.

Idem *Syrmatis* quoque meminit *l.* 12. *Epigramm.*95.

Transiit ad Tragicos se nostra Thalia cothurnos,

Aptasti longum tu quoque Syrma tibi.

Unde

Unde meritò Auctorem *Prolegom. Terentii*, Comœdiæ tribuentem *Syrma*, refellit Octav. Ferrarius *de Re Vestiar. Parte 2. l. 4. c. 1.* Sed & σύρμα, Græcis de filis, propriè de argenteis. Unde συρμάτιον & συρματηρὸν, *vestimentum filis argenteis textum & opertum* apud infimæ Græciæ Scriptores. Qua de re V. Salmasium *ad Vopiscum in Aureliano, & ad Tertulliani Pallium c. 3.*

Syrma Antigones, locus Pausaniæ memoratus *l. 9.* à Polynicis corpore, per illum ægrè ab ea *tracto*, nomen adeptus, de quo V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium Thebaidos lib. 12. vers. 411.*

Syromacedones, dicti sunt Græci, postquam in *Syria* rerum potiti sunt. Hi, ex sua gentis consuetudine, cùm Persæ Naturæ solùm partes, non verò defunctorum animas in illa coluissent, alium videntur invexisse morem, illi consimilem, quem apud Syros, cùm Assyriæ res florerent, viguisse diximus. Ante omnes honore cœlesti ab iis celebratus Seleucus Nicanor, ut Macedones vocarunt: sive Nicator, ut reliqui nominabant Græci. In cujus honorem cùm variæ sint conditæ Seleuciæ; Fanum honori ejus, fortè & alibi, sed saltem in ea Seleuciæ urbe fuit, quæ erat in littore Maris Mediterr. prope Phœniciam, uti discimus ex Appiano in *Syriacis*: ubi Νικατόρειον, *Nicatorium* dictum fuisse tradit. Ab ejusdem Seleuci initio, sive duodecimo anno ab excessu Alexandri, populi hi, ut & plerique Orientis alii, annos numerare consuevere; quemadmodum Romani olim ab U. C. Græci veteres ab Olympiadum initio, ab Orbe condito Constantinopolitani; Christiani, præeunte Dionysio, cognom. *Exiguo*, Abbate Rom. circa a. C. 526. à nato CHRISTO, illos orsi sunt. Gerh. Jo. Vossius *de Scientiis Mathematicis cap. 40. §. 11.* V. eundem *de orig. & progr. Idol. l. 1. c. 23.*

Syromedia, reg. Asiæ, in qua Cyropolin constituit Ammianus, Eam Persidi prætendi, Ptolomæus habet. V. Salmasium *ad Solinum p. 1193.*

Syrtæ, apud Plin. *l. 7 c. 2. anguium modo loripedes vocari Syrtæ*, nomen pop. de quo V. in voce *Syrictæ*. Nempe sic appellati sunt, quòd pedes habeant lentos & fluxos anguium instar vel lori, adeoque *trahant* pedes & repant potiùs, quàm ambulent. ἀπὸ τοῦ σύρειν τὰ πόδε, ut habet Salmasius *ad Solinum*. Sed *Syrictas* quos ille loco movet, apud Plin. retinendos esse, jam diximus.

Syrites, nomen gemmæ, apud Solinum c. 2. Eruitur gemma in parte Lucaniæ, facie adeò jucunda, ut languentes intrinsecus stellas & subnubilo renidentes croceo colore perfundat, ea quoniam in littore Syrtium inventa primùm est, *syrites* vocatur. Simpliciùs & veriùs Plinius, *Syrtiten è melleo colore croco refulgentem, stellas intus continere languidas*, ait *l. 35. c. 16* Sensus est, Syrtite melleum colorem in croci fulgorem exire. Dicitur autem *color* in gemma, quem prima ἔμφασις exhibet, *fulgor* verò, qui in suspectu vel despectu, luce aliter & aliter acceptâ, variè nunc igne, nunc sole, nunc inclinatione excitatur & radiat. V. Salmasium *ad Solinum pag. 91*

Systatica, in *Nov. 6. c. 3 Ne Episcopi ad Principis comitatum accedant, sine* systaticis *literis*: i. *commendatitiæ*, dictæ sunt, *quæ Clericis peregrinantibus ab eorum Ordinariis concedi solent*, uti legimus apud Domin. Macrum *in Hierolex.* Græcè συστατικαί. Paulus 2. Cor. c. 3. v. 1. Ἀρχόμεθα πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνειν; Εἰ μὴ χρήζομεν, ὥς τινες, συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐξ ὑμῶν συστατικῶν; ad quem locum V. Bezam, Grotium, Alios, ut & suprà in voce *Commendatitiæ*: plura verò hanc in rem apud Cl. Suicerum *Thesaur. Eccl.* in voce Σύστασις, quæ inter alia quartam quoque in Ecclesia olim stationem Pœnitentium, qui *Consistentes* Latinis dicti, notat, item voce Συστατικὸς.

Syzetetæ, Gr. Συζητηταί, Lat. *Disquisitores*, Hebr. *Darschan*, post sapientes & Scribas, memorati Apostolo 1. Cor. 1. v. 20. dicebantur apud Judæos, qui Allegoriis intenti, Biblici textus mysticum sensum eruebant; unde ipsi *Darschan*, & expositio illorum *Midrasch*, ac Schola *Bethhammidrasch* appellata. Profundissimi scripturæ interpretes habebantur: quæ causa, quòd verba Davidis Psal. 84. 7. *Qui pergunt ab acie ad aciem*, vulgò exponantur, *A templo ad Beth Hammidrasch*, hoc est, à schola inferiori ad superiorem. Sapientes contrà, quorum meminit Paulus, Traditiones docebant, Scribæ vero literam urgebant. Dicti autem Συζητηταὶ sunt Apostolo, quia dum illi solas Allegorias sectati, fabulosis expositionibus sæpe textum involverent, ζητήσεις inde & disquisitiones quamplurimas oriri necessum erat, unde iterum alibi de illis Apostolus verba faciens, Timotheum monet, ab hoc Scripturas interpretandi modo sibi caveat, 1. Tim. 4. v. 7. &c. V. Thomam Godvvynum *de Ritibus Hebr. l. 1. c. 6.*

FINIS TOMI II.

BK. 1.2.36

T.

T. adde: litera Senatusconsultis olim subscribi solita.: Val. Maximus *lib. 2. cap. 2. n. 7.* Iidem Romani, per Θ & H. in urnam conjectas literas, in judicio capitis, condemnabant: per T. & A. absolvebant. Etiam nonnulli, in nomenclatura militum, per T. superstites, per Θ. defunctos in acie Tribunos annotari, prodiderunt, V. Alex ab Alexandro *Genial. Dier. lib. 3. c. 5.* Contra apud Anglos, in palma manus sinistræ sub pollice, furibus inuritur litera T. quòd fur in ea lingua *Thief* dicitur, instituti auctore Henrico VII. uti discimus ex Polydoro *Angl. Hist. l. 26* &c.

TA.

Taautes, filius Misoris, ut habet Sanchoniathon, apud Eusebium *Præpar. Evangelicæ lib. 1.* artem scribendi reperit, primusque rerum gestarum Commentarios reliquit: ac Ægyptiis quidem Θωὺθ, vel potius Θωὺθ, Alexandrinis autem Θὼθ, Gr. Ἑρμῆς dictus est. Ejus nomine extitere olim *rerum ab Ægyptiis Regibus gestarum* commentarii, qui ob benefacta divino honore colerentur: iisque apertè omnia narrabantur. Sed Sacerdotibus satius visum, si rebus gestis allegoricus tribueretur sensus: quod proin reprehendit in illis Philo Byblicus, sic tenebras historicæ veritati offusas, questus; commendatque contrà Sanchuniathonem Berytium, qui ad vetustissimos Ammunæi Templi libros admissus, resectis fabulis, omnia uti gesta prodiderit. Alterius ejus operis meminit ex eodem Sanchoniathone Eusebius *l. cit. cap. 7. Hæc in libris Taauti de origine Mundi conscripta reperimus*: additque, *Theologiæ* ejus *mysteria* non nisi per allegorias tradita, primùm à Surmobulo & Thurrone, in lucem fuisse producta. Phœnicium fuisse, & primum omnium Deorum, Ægyptiis *Thoth*, quod ex Hebr. תהו *Tohu*, sicut Βαὺ ex בהו *Bohu*, qui voce noctem à Phœnicibus indigitatam docent Eruditi, notat Martinius *Lexic. Phil.* Quis autem is propriè fuerit, Deus ne summus, an homo propter inventas Artes divinis honoribus excultus, discrepantes enim Auctorum de eo sententiæ sunt; disquirit Georg. Hornius. *Histor. Philos.* variis in locis, *lib.* inprimis 2. c. 12. ubi *Taautis*, seu potiùs *Thohuthi* nomine, non verum Deum, cœli terræque conditorem, sed antiquum quidem interim ignotum Numen, à quo omnia, & hinc ipsæ quoque artes, originem sumserint, cultum fuisse ostendit. V. infrà in vocibus *Teuth* & *Theuth*, item *Teutates*. Addo saltem, cum Mercurio eundem haberi Vossio, de *Idol. lib. 1. cap. 22.*

Tabaci Insul. adde: Dicta a *Tabaco* herba, quæ ibi magna copia provenit; Olim & *Nicotiana*, à Nicotio inventore appellata, quòd primus eam ex India ad nos adduxit, Indis suâ linguâ *Picièl* vocatam. Fuit autem Nicotius is Lusitanus, qui cùm ornatus solùm gratia *Tabacum* herbam, in hortos suos transtulisset, vis ejus innotuit famulo, hac occasione. Fecerat is sibi per imprudentiam in digito vulnusculum, quod neglectum & nimio muneris exercitio adeoque madore aquæ irritatum, cœpit inflammari. unde lancinatio interior, exitus inflammatio & doloris in partes proximas diffusio tanta, ut febricula universum tandem corriperet corpus. Quare, cùm vidisset brassicæ folia, carbonibus aliquantillum ad expellendam frigiditatem fracta, imponi partibus affectis & sic eas demulceri: folium *Tabaci* dextrâ illæsâ atterit & sinistræ laboranti imponit; mirum, continuo virtutem fruticis experitur, videt evanescere vulnus adeoque coire & sanari: quod hero relatum, frutici honori, mortalibus usui fuit. Factum id præterito seculo. Inde in Galliam delata herba, *Medicea*, à Catharina de Medicis, Regina Matre, nomen accepit: Hinc in alias Europæ regiones diffusa. Itaque Lusitanis. sed & Anglis debet hoc Europa, è quorum prov. *Virginia* dicta, laudatissimum adfertur. Semen spargitur in solum fœcundum, quod rigatum, pro more brassicæ, producit germen bifolium, id propaginem liceat dicere, quod ex lectulo revulsum agro committatur pingui, ut adolescat: Cùm autem plurimum sitiat, scrobem amat sibi fieri, ut pluviam copiosius hauriat & ad radicem fovendam corrivet, adeò ut cœlo longùm sicco à cultore poscat fluvialem, putealemve. Hinc fabula nata, *Tabacum* nubes attrahere, pluvium facere cœlum, remorari messem: sc. ad Sept. emittet frutex exhalationem & effractis abyssi repagulis remulco attinebit nubes, quæ nostrum obtegant Horizontem, ut cœlum vehementiùs lachrymetur. Fuit tamen, cùm hæc opinio pervasisset & frutex novus per agrum secalem sparsus abundaret humido cœlo, messe ob id tardiuscula, per flagellationem annonæ. ut pueri ex urbe M. ad Mosellam proruerent agminatim in agrum suburbanum, ac *Tabacum* nihil tale metuens crudelissimè involarent, apicemque, potecorum spem, à caule non ferro, quod brevissimum supplicium, separarent, sed manibus digitisque revellentes, radicitus extirpatum irent. Actum erat de universa colonia, nisi miles impetu facto sclopetos ad terrorem innocue explosisset, puerisque pulsis ac fugatis miseras conservasset reliquias. Sed Germania superior acceptum hoc Naturæ arcanum Gallo cuidam fert, qui in Virginia diutiùs commoratus, modum ejus plantandi & funiculandi probè animadvertit, & rei conficiendæ gnarus, semen cum scientiæ sacrario apud amicum *J. Pide* deposuit, ac peregrè abiens, tractum Rhenanum, maximè ubi Alsatia audit, nihil despecto Mœno inferiori, sibi elegit. Ubi conductis agris, confecit ex foliis aridiusculis chordas digitali crassitie aut minutiores, admiscensque fæces vini & herbarum nonnullas virtutes (tinctorum atramentum tamen ob sal nitri perosus, fuscâ non atrâ specie gaudens) fistulas Lemnias, porcellanas, figlinas subactâ cretâ obductas, paravit, quæ capitolis latissimo labro preferrent, ad *Tabacum* excipiẽdum, jam funiculatũ quid, m.ed, minutissimè concisum & nonnihil tostum, unde admoto igni arderet & fumum, per fistulam sesquispithamalem, attrahenti ori permitteret; fumus autem per guttur nullus descenderet, ne arteriis infestior pervaso ventriculo intestinorum fæces uno ictu resolveret alvumque citò citiùs dejiceret, nullo ad compositionem corpori indulto tempore. Tantus vindictæ ardor & raptus. Verùm subtilior pars fumi tentat cerebrum, quod Natura homini frigidissimum fecit, & humores superfluos præcipitat in linguam, unde sputi copia & necessitas, dum crassior pars fumi semihiante labello in aerem remittitur: quemadmodum omnis digestio, omnis cribratio & filtratio purum ab impuro separat. Porrò, redigitur quoque folium chordatum in pulverem, cui lilium convallium & aliæ herbæ acrioris virtutis admixtæ, ad concitandam sternutationem, si ex superficie convexæ manustantillus narib⁹ attrahatur ad vestibulum syncipitis, egregio cerebri evacuandi & extergendi remedio. Ajunt tamen, nimio usu illud exiccari, instar pyri in fornace, etiam fuligine admissa. Nunquam verò satis laudari potest vel cineris virtus, qui in vulnus sparsus mordet quidem sed à putredine abstinet, sanationis fidissimus minister: etiam inveteratis & serpentibus fistulis feliciter adhibitus. Et sustulit *Tabacum*, in prædictis Germaniæ locis nasci solitum Virginiani quoq; desiderium, quin & inde in Infer. Germaniam descendit ut non nisi, ad summam laudem, compage ac signo exotico opus habere videatur. Volunt tamen, æstu marino & solari reddi exilius, quòd navigationes aliquot mensibus egeant, aliquando etiam merces hæ negligentiùs condiantur, habeanturque, & pro cursu Solis umbras modò dextras modò sinistras spargentis, cis Æquatorem, diversum quid aut tenuius spirent. Adamus Preyelius *Sina & Europæ cap. 32.* In agris Angliæ Glocestriensibus magno cum successu ejusdem plantæ proventus tentatus est, sed edictis Regiis, quanquam ægrè, retracti sunt incolæ; quòd metueretur, ne, si in ipsa Anglia negotium institueretur, Coloniæ Americanæ inde caperent detrimentum, Auctor Anonymus *Hist. Orbis Terr. l. 1. c. 3. §. 4.* Plura de usu abusuque *Tabaci*, V. Jac. Balde *Satyra in c. Tabaci abusum*, cujus Præfatio sic orditur: *Invadimus toto orbe celeberrimum sed ancipitis Famæ germen*, Tabacum, *sive potiùs amatores ejus fumanti acerra nimis obnoxios. Invadimus autem scriptione vel idcirco non timida, quòd multorum mortalium odiis gratificari atque votis nos præfiamus. Præstantissimum ajunt ex Brasilia afferri, navibus Lusitanis, Britannicis, Batavicis. Primarium ex Insula Ferino; quanquam & tota Virginia commendabilem virtutis hujus herbam copiosè submittit. Alias & Pætum, & Nicotia seu* Nicotiana herba *vocatur: qui honorificentiùs sentiunt ac Medicè loquuntur*, Panaceam *quoque appellant*. Ut autem Americam *Tabacum*, sic Orientalem Indiam Betella celebrem reddit, cujus folio Arecæ fructus adhibetur, quo utroque hospites, apposita quadra calci dicata, quam ex ostreis excoctam, & modico usu innoxiam, Bettelæ illinunt, solent excipi. Qua de re præter alios, V. Auctorem *Sina & Europa loc. cit.*

Taba, Græcè Τάβαι, prom. in Arabico Sinu, apud Auctorem *Peripli*, de quo V. Salmas. *ad Solin. p. 995.* ut & in voce *Taba*.

Tabaitæ, Græcè Ταβαῖται, apud Amyntam *l. περὶ Ἀσίας σταθμῶν*, laudatum Athenæo *l. 11.* Scaligero Julio sunt Populi interioris Libyæ, iidem cum *Tapanitis* Ptolomæi, infra Nasamones siti: Salmasio verò poculi genus lignei, in quo mannam suam Vett. dissolvebant, cui proin Ταβάλτας hos scyphos appellatos visum, quòd essent instar *ταβάλων*. *Tabala* autem Parthi vocabant tympana ænea, ad formam clibani facta, quibus in bellis utebantur: hodieque *Atabala* Mauris. Cujusmodi pocula etiamnum tornantur, quæ si statuantur inversa, clibani formam referunt. V. eum *ad Solinum, pag. 1019. & 1020.*

Tabanus, Varroni à *tabe*, quòd corpore *tabeat*, i. gracilis sit, Græcè *μύωψ*, a plerisque Scriptoribus, cum asilo, quem *οἶστρον* Græci appellant, confunditur. Inter quos, Plinius *lib.11.c.28. Quibusdam aculeus in ore, ut asilo, sive* tabanum *dici placet.* Et Servius, *æstrum autem Græcum est, Latinè asilus, vulgò* tabanus *vocatur.* Inprimis Poetæ passim hæc duo promiscuè sumunt: at aliter sentiunt, qui scribunt accuratiùs. V. Aristot. *Hist. l. 1. cap. 5* & *lib.4. cap. 4* & 7. & *l 8. cap. 11.* Nempe asilus ex latis animalculis nascitur, quæ feruntur super amnes; unde est, quòd circa amnes plurimi sunt: At *tabani* ex ligno originem habent, Idem *l.5. c.19.* Dein asilus mole & aculeo, *tabanus* bombo superior est, Ælianus *Hist. l.6.c.38.* Porrò asilus solis bobus, equis & camelis, *tabanus* etiam aliis animalibus infestus est. Quippe etiam ex anguium genere chelydrum invadit, uti docet Nicander *Theriacῶν vers. 416.* Bobus tamen tam asilum, quam tabanum, esse maximè infestos, clamant Poetæ omnes. Unde *βοηλάτης μύωψ*, *boves vexans tabanus*, Tryphiodoro *in Ilii excidio versu* 348. Et quidem *ὑπὸ λαπάρην*, *subter ilia*, ut ait Q. Smyrnæus *lib. 11. vers. 207.* seu, quod idem, *λαγόνεσσιν ἀραιοῖς*, *laxis ilibus*, uti Oppianus *Halieut. lib. 2. versu* 521. boves utrque pungit, quia hæ partes, utpote molliores, eorum aculeis maximè patent. Plutarchus verò & aures ingredi ait *lib. de Discrim. adul. & amici.* Sed quocunque loco id fiat, certum est boves hoc vulnere ita affici, ut non ampliùs sui compotes, &, omni jugo excusso, in devia ferantur, tanquam rabie perciti; uti apud Poetas passim videre est. V. hanc in rem plura, apud Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. lib. IV. cap. 14.*

Tabara, nomen illustris in Hispania Familiæ, quæ Pimentelliæ stirpis ramus est. Et quidem in hac Alfonsi Com. Beneventani fil. minor natu Petrus Dn. *de Villafafila*, ex filio cognomine, Agnetis Henriciæ marito, avus extitit Bernardini I. Pimentellii, March. *de Tabara*, qui ex Constantina *de Baçan* suscepit Petrum, maritum Leonoræ Henriciæ, & ex ea patrem Bernardini II. quo & Joanni Toletanô (nepte, ex patre Garsia Petri Toletani Proregis Neapol. defuncti A. C. 1553.) genitus Antonius Pimentellius March. *de Tabara*, junxit sibi Isabellam *de Moscoso Osorio*, atque ex ea genuit Henricum Pimentellium, Joannam (ux. Francisci *de Mello* March. *de Ferreira* Com. *de Tentugal*, qui obiit A. C. 1645.) Lupum, Leonoram, Bernardinum &c. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobil. Eur. Part. II. pag. 102. de Arte Herald. Tom. II* & supra, ubi *de Pimentellia Famil.*

Tabardum, in *Statutis* Hospitalis S. Juliani *in Additam. ad Matth. Paris. p.164. Fratres Sacerdotes dicti Hospitalis tunica, supertunica,* tabardo *& capucio nigri coloris – utantur:* alibi *Tabardus*, item *Tabaldus*, Italis *Tabarro*, Hispanis *Tavardo*, Anglis *Tabar* & *Tabard*, Boxhornio *in Lex. Cambro-Brit. tunica est longa, chlamys, toga.* In Concilio Budensi *A. C. 1279. c. 2. mantellus rotundus*, Macro *in Hierol. pallium usuale.* Quo sensu *ταμπάριον* dixit Nicetas *in Manuele lib.4. num. 2.* V. quoque Codinum *de Officiis cap.3. num.4.* Ea voce in prælio, signi olim loco, usos Scotos, habet Henr. Knyghton A. C.1295. *Dederantque signum inter se, ut suos mutuò cognoscerent in congressu cum Anglicis, ut Scotus diceret Anglicè* Tabart, *alter responderet Surcote, & è converso* &c. V. Car. du Fresne *Glossar.* & Dominicum Macrum *in Hierolexico.*

Tabella, olim chartæ loco. Postquam enim literæ, quæ priùs sculpebantur, pingi cœpere, materiem, in qua illæ pingerentur, initiò arbores, hinc quadrupedia, postea & lintea præbuere. Et quidem ex arboribus huic rei primùm folia inservierunt, postea libri, sive interior corticis tunica, postremò & tabulæ seu *tabellæ* dolatæ: quibus Græci pariter ac Romani usi sunt. Hieronymus *l.1. Epist. 1 ad Nitiam. Ante chartæ aut membranarum usum, aut in dedolatis è ligno codicillis, aut in corticibus arborum mutuò Epistolarum alloquia missitabant: unde & portitores earum tabellarios & scriptores à libris horum librarios vocavere.* Festus, *Tabellis, pro chartis utebantur, quibus ultro citroque, sive privatim, sive publicè opus erat, certiores absentes faciebant.* Symmachus *lib. 4. c.28. Mallem scribere Aborigenum more dictionem salutis alternæ ligno aut corticibus.* V. Just. Lipsium *Instit. Epist. c.1.* Erant autem forma triangulari, uti docet Eustathius *ad Dionys.* [Greek text, partly illegible] E quibus, e buxo plerumq; constitisse patet. Joh. Meursius *Comm. in Lycophronem, vers.*

Σφραγῖδα δίπτυχα [illegible]

Duplicis verò generis erant, *Schedæ* & *Tabellæ ceratæ*, quarum illæ fuere *Tabellæ* nudæ, sive non inductæ cerâ. Plinius *l.13. c.11. Privata monumenta linteis confici aut schedis:* eæque, cùm simplices, crassiores erant, ut e quibus pueri discerent. Plautus *Bacch. Sc. Nunc experiar,*

Ex templo puer Pædagogo tabulâ dirumpit caput.

Quod tenuis *tabella* non potuisset. Sin plures jungi opus foret, secabantur in tenues laminas, uti discimus ex Martiali *l.14. lemm. Curei pugillares,*

Secta nisi in tenues essemus ligna Tabellas.

Præterea dolabantur, sicut dictum, ut faciliùs in iis scriberetur. Isidorus *lib.6. c.8. Ante usum chartæ & membranarum, in dolatis ex ligno codicillis scribebatur.* De iisdem Cassiodorus *l. 11. Erat quidem, fateor, doctos sermones committere tabulis impolitis, & in vetustis ramalibus imprimere, quod sensualis poterat elegantia retractare.* Dicti autem *codices* & *codicilli*, quia ea *caudice*: Similiter libros Dani *boger* appellant, quia res gestas in fagis consecrarent, Ol. VVormius *in Fastis Danicis lib. 1. c. 6.* Ceratæ *Tabella* reliquæ vocabantur, quod essent crustâ ceræ illitæ. Unde A. Gellius, *Pugillaria nova nondum etiam cera illita.* Polyænus *l.2.* [Greek text, partly illegible] & apud Auctores passim, Pollucem inprimis *l 10.* A cera notæ loquendi formæ, *in summa*, vel *ima cera*, h. e. initio vel fine libelli seu epistolæ. Quemadmodum autem in libro scribebant, nec delebant: in *tabellis* seu codicillis, quæ scripta erant, postmodum inducebantur stylo verso, qua de re V. ubi de *Graphio* & *Stylo*. Cùm Epistolas *tabellæ* continebant, signum imprimebatur ceræ lino impositæ, quo illæ perforato constringebantur, quod cum Jac. Cujacio doctissimo JC. obtervavit olim eruditissimus Juvenis P. Colvius. Nec solum ab his *Tabellis*, *Tabellarii* & *Tabelliones*, ut dictum, sed & *Tablinum*, locus in Atrio, in quo servabantur codices rerum in Magistratu gestarum, V. Vitruvium *l.6.c.4.* Item *Tabularii* &c. de quibus infra. Plura hanc in rem V. apud Gerh. Jo. Vossium *de Arte Gram. l.1.c.38.* Successere *Tabellis* libri membranacei (apud Græcos citiùs, apud Rom. tardiùs) in quibus nomen pristinum mansit, atque uti *paginæ* de libris chartarum propriè dicebantur, sic *tabella* de membranis, Græcè *πτυχίον*, sicut paginæ *σελίδες*. Et quidem tabellæ ex utraque parte scribebantur, paginæ ex una tantùm, uti pluribus docet Salmasius *ad Fl. Vopiscum in Firmo.* Donec lintei venere in usum, de quibus V. suo loco. Apud Lampridium *Alex. Severo, ex omnibus locis ei tabellæ laureatæ sunt delatæ: Tabellæ laureatæ*, sunt literæ læta ex provinciis afferentes, quas lauro ornatas, sicut & summa pila militum, qui eas portabant, notum. Sicut contrà, qui tristia ferebant, pinnas in summo hastarum gerebant fixas, *Πτεροφόροι* hinc appellati. Inde *Tabellarii Milites*, Græcis *Ἀγγελιαφόροι*, quos cum Speculatoribus plurimi confundunt, Dio verò separat, hos illis ordine inferiores fuisse, indigitans, V. eund. *ad Lamprid. d.l.* Casaubon. *ad Sueton.* & hic ubi de *Curiosis*, *Frumentariis*, *Speculatoribus* &c.

Tabellæ, apud Romanos in Comitiis adhibitæ sunt, quemadmodum *ὄστρακα* seu testæ, apud Athenienses. Postquam enim Populus diu suffragium vivâ voce tulisset, postea, ut quisq; liberiùs sententiam suam proferre posset, inventæ *tabellæ*, Legesq; variæ hinc *Tabellariæ* dictæ, latæ sunt; quarum prima Gabinia anno U.C.614. rogata, earum usum invexit, cavitque, ne quis *Tabellam* inspiceret, ne rogaret, ne appellaret, ut ita ab omni parte liberum judicium suum in Magistratibus creandis Populus haberet, Cic. *de LL. lib.3. de Amicit.* & *pro Plancio.* Sequutæ illam sunt Cassia, Papiria, Cœlia, quæ in perduellionis judicio, quod Cassia lege exceptum erat, Populum itidem tabellâ sententiam ferre voluit, Sempronia, Maria, Fusia & Antonia, de quibus omnibus suo loco. Ac in Comitiis quidem Magistratuum oportuit *Tabellis* nomina Candidatorum inscribi, ut daretur iis per tabellam Magistratus: Tot autem tabellæ unicuique de populo dabantur, quot essent Candidati, quorum rationem haberi oportere judicatum esset. Non verò integrè Candidatorum nomina, sed, brevitatis ergo, primas tantùm literas in tabellis scribi consuevisse, docet Cicero *Orat. pro Domo.* In Comitiis legum duæ dabantur, una, in qua scriptum U. R. id est, *uti rogas*, altera, in qua *A.* i. *Antiquo*: quod etiam in Comitiis Judiciorum factum esse, legimus. Non verò domo afferebantur *Tabellæ* illæ à Populo, sed erant, qui eas Populo, suffragium inituro ministrarent, *Diribitores* dicti; hoc ordine. Postquam sortitio inter Tribus & Centurias de prærogativa facta esset, & Magistratus in Tribunali sedens, per præconem prærogativam Centuriam ad suffragium vocasset, illa de loco, in quem constitebat, discedebat in Septum, per pontem, in cujus initio stabant præfati Diribitores, qui *Tabellas* singulis ministrabant. Ingredientibus dein in Septum seu Ovile, Rogatores cistam proponebant, in quam conjicerent suffragium laturi eam quam vellent tabulam, sicque totius Centuriæ *Tabellis* collectis, Custodes eas educebant, quorum munus erat describere suffragia, ut ea Centuriæ sententia renunciaretur, in quam plures inclinasse conspiceretur. Hoc autem erat describere suffragia, tot puncta in tabella notare, quot *Tabellæ* similes reperirentur, Dionysius *l.7.* Postquam ita Prærogativæ Centuriæ suffragium renuntiatum esset, tum ea ex Ovili discedens locum faciebat primæ Equitum Centuriæ, post quam singulæ Centuriæ primæ Classis ordine, eodem modo, ad suffragium vocabantur; donec omnes primæ Classis Centuriæ suffragium tulissent, tum ea iterum numerabantur &c. V. Jo. Rosinum *antiqq. R. l.6.c.14.* Etiam in Judiciis *Tabellæ* tres Judicibus dari solebant; una absolutionis, cum nota A. altera condemnationis, in qua C. tertia ampliationis, duobus his elementis inscripta N. L. id est, *Non liquet*. Dabantur autem à Prætore, qui cùm illos ad urnam

næ, atque in earum unam *Tabellas*, sententiam continentes conjicere juberet, *mittere seu dimittere Judices in consilium* dictus est. Idem *lib. 9. cap. 24.* V. quoque suprà, ubi de *Suffragiis*. & hic paulò pòst. Plura verò de *Tabellis* Vett. varii generis supra in vocibus *Diploma, Diptycha, Pittacium, Polyptycha* &c. uti de *Tabella Pythagorica*, ubi de *Stoibus*.

Tabellariæ Leges, quando & à quibus latæ?

Gabinia, cujus Auctor A. Gabinius Trib. Pl. Cn. Calpurnio Pisone, M. Poppilio Lænate Coss. anno U. C. 614. lata est, *ut Comitiis, quibus Magistratus crearentur, Populus non voce, sed per tabellam, suffragium ferret*.

Cassia non Judicum tantùm, in Judiciis, sed etiam Populi in Comitiis; verùm in Tributis tantùm, quibus de mulctis judicaretur: suffragia similiter libera esse voluit: anno Urb. Cond 616.

Papiria, idem in Legibus faciendum esse, suasit, lata à C. Papirio Carbone Tribuno Pl. P. Pollio Lænate, P. Rupilio Coss. anno 621. Ut in jubendis aut vetandis Legibus, Populus tabellâ suffragium ferret.

Cœlia, à Cælio Trib. Pl. rogata, Q. Cæcilio Metello Balearico, T. Quinctio Flaminio Coss. anno 635 etiam in Perduellionis crimine, *tabellâ* sententiam ferri jussit.

Tabellarii, portitores olim dicti literarum, quas in *Tabellis* è ligno, buxo an citro, dedolatis, exarari consuevisse, diximus: memorantur Petronio, *Anus enim ipsa inter diversitores diutiùs ingurgitata, ne ignem quidem admotum sensisset, & forsitan pernoctassemus in limine, ni Tabellarius Trimalcionis intervenisset vehiculis dives.* Ciceroni item *lib. 9. Famil. Epist. 15. Duabus tuis Epistolis respondebo; uni quam triduo antè acceperam à Zetho, alteri, quam attulerat Phileros Tabellarius.* Ubi *Zethi* nomen ex Ælii Cæsaris instituto, Cursori non potest non convenire: Illum enim Spartianus refert, *Cursoribus suis, exemplo Cupidinum, alas frequenter adposuisse, eosque ventorum nominibus sæpius vocitasse* &c. Ad quam normam, *Currentius* ille, cujus meminit D. Hieronymus *Epist. ad Marcellam*, nomen sine dubio nactus est. *Tabellarii* viz. laus est, cursus & festinatio, Laur. Pignorius *Comm. de Servis*, V. quoque suprà ubi de *Cursoribus*: Item in voce *Martes*. Pontinm. *Tabellariorum* mentionem servat vetus lapis *Viam. fecei. ab. Regio. ad. Capuam. & in. ea. via. pontes. omnes. meiliarios. tabellariosque. poseivei.* Ubi Gualterus *Pontes milliarios* interpretatur, columellas numero milliarium insignitas; *Tabellarios* lapides, minori, quàm milliaria, intervallo distantes, positosque, ut illis adjuti commodiùs equis insilirent. Sed, *quis non miretur*, verba sunt Gronovii, *pontes esse columnas, & tabellas lapides! Quid vetat autem intelligere, è tabulis seu asseribus, pontes millepedum longitudine: Pontibus autem, propter vias interruptas, opus est.* V. eum *de Pecunia Vet. lib. 1. c. 3.*

Tabellio seu à *Tabulis*, ex eadem origine, unde *Tabellarius*, idem olim qui Exceptor fuit & Scriba publicus. Porrò excipere Actuariorum erat, sive Notariorum. quo munere aliquandiu functi sunt Genesius & Cassianus, clarissimi Martyres; quorum ille Exceptoris officio fungens, cùm impia edicta, quibus Christiani puniri jubebantur, nollet excipere &, projectis in publicum *tabulis*, se Christianum esse fateretur, comprehensus atque decollatus est; Alter, execrabile ducens, Christianorum deservire neci, sub Christianæ fidei confessione, triumphum similiter Martyrii meruit. Et hinc, quod cecinit Juvenalis, *Sat. 7. v. 104.*

Quis dabit Historico, quantum daret acta legenti?

Ubi Glossæ vett. *acta legenti, Exceptori*. Sic *Tabularii*, quos Arcadius & Honorius AA *l. 5. C. Th. de Tabul. Logogr. & Cens.* servituti obnoxios esse vetuerunt, rationes publicas tractabant; hinc aliquando *computare* dicti, unde *Numeratores* quoque & *Calculatores*. A *tabulis* verò denominati videntur, eâ propriè ratione, quâ *Tabularium*; quod Italis, sumentibus à Græcis mutuum, *Archivum* est. Ovidius eleganter *Metamorph. lib. 15.*

—— —— *Intres licet ipsa sororum*
Tecta trium: cernes illic molimine vasto
Ex ære & solido rerum Tabularia *ferro*.

Nec malè Marcianus Capella *lib. 1. Clotho verò, Lachesis Atroposque, quoniam sententias Jovis orthographa studio veritatis excipiunt, utpote Libraria Superûm Archivique custodes, cùm Senatum Curiamque contrahi & ipsum Tonantem exuviis indusiari publicè cernerent, Magistratus in acta, cœlestiumque consultum, stylos acuunt, cerasque componunt.* Alii ab his *Tabulariis* publicis fuerunt illi, qui Palatini Ministerii portio erant non contemnenda. Hi cùm complures essent, ut hic paulò infrà videbitur, sanè non paucos habuerunt Adjutores, tum ut moli negotiorum pares omninò essent, tum ut Cæsarum Majestas ex hoc quoque capite elucesceret. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*. De *Tabellionibus* verò, qui, cum antè Romani in faciendis omnibus paulo majoris momenti contractibus, itemque in scribendis testamentis, ad Juris peritos adiissent, postea has partes sibi vindicarunt, à quibus proin juris peritia exigitur, Suidam in *Ταβελλίων*, & If. Casaubonum *ad Suetonii Neronem c. 32.* adde Jo. Meursium *Glossar.*

Tabularii Palatini varii, in vet. marmore.

Tabularii Augustorum vel Augustarum.
Cypri.
Fisci Alexandrini.
è Muneribus.
Tabularii provinciarum, Cypri, Piceni, Lusitaniæ, Vettoniæ. Rationis Fisci. Hæredit. XX. Hæreditatum Patrimonii, seu à Patrimonio.
Tabularii rationis à Vehiculis, Vestiariæ.
Tabularius villæ Tiburtis &c.

Taberna, quid olim fuerit, docet Cassiodorus *in Psalmum 14. Majores nostri* Tabernas *domos appellaverunt pauperum, & quòd ibi habitabant, & cœnabant, Sicut antiquis mos erat semel cibum sumere: ex duobus nominibus unum traditur factum esse vocabulum. scilicet Tabernaculum.* Hinc in genere sic dictum omne ædificium popularis usus, ex eo, quòd *tabulis* claudatur. Unde *Tabernaculta* & *Contubernales* appellantur, *l. 183. & seq. ff. de verb. signif.* Isidoro *Etymologic. l. 15. c. 2. Tabernæ enim vocabantur ædicula parva & simplices in vicis, axibus & tabulis clausæ. Unde & Tabernariæ, quòd soleant considere. Dictæ autem Tabernæ, quòd ex tabulis lignisque erant constructæ.* Postea verò sic dici consueverunt, ubi merces venales exhibentur. Ut *Taberna casearia, l. 8. §. Arist. ff. si serv. vind.* Et *Taberna ferraria, l. 13. ff. de instr. & instrum. leg.* Sic *Tabernæ negotiatoriæ & Purpurariæ*, mentio, *l. 2. ff. de institor. Act. l. 91. §. pater ff. de legat. 3* &c. V. hic infra *Tabernas* quoque ad *merces & negotiationes* adhiberi, dicitur *l. 27. § 1. ff. de usufr.* Hinc *Tabernam exercere, l. 13 §. ult. ff. de institor. act.* quod qui faciebat *Tabernarius* dictus est, *l. 52. §. 1. ff. ad leg. Aquil. l. 5. ff. de inst. act.* qui alibi *Tabernæ præpositus, l. 3. l. 19. §. Taberna. & l. 8. ff. de inst. act.* Item *Institor* vocatus. *Institor enim is est, qui Tabernæ locove ad emendum vendendumve præponitur.* Paulo teste & Ulpiano *l. 18. & 3. ff. de Instit. Act.* In *Tabernis* hisce, canis videtur fuisse custodiæ gratiâ: ut iterum docet Paulus JC. *l. 2. §. 1. ff. si quadr. paup. fec. dic. Si quis aliquem evitans, Magistratum fortè, in Tabernam proximam se immisisset, ibique à cane feroce læsus esset, non posse agi canis nomine quidam putant. At si solutus fuisset, contrà.* Illud sane observatum, in *Tabernis* quandoque fuisse adfixos titulos, qui cum aliquo servo prohiberent negotium geri *l. 47. ff. de pecul.* Operam horum Institorum statariam & sedentariam fuisse, ut ideo vestes non succingerent, discimus à Vertumno, apud Propertium *l. 4. Eleg. 2.* ubi is ita de se,

—— —— *& ibi,*
Mundus, demissis Institor in tunicis, &c.

Laur. Pignorius *Comm. de Servis*. Porrò, quales in Græcia *Λέσχαι*, tales Romæ quoque *Tabernæ*. Erat autem *Λέσχη*, locus confabulationibus destinatus, isque vel pauperum vel divitum Pauperum, in omnibus Fabrorum officinis, ad quas hyeme maximè ad calefaciendum conveniebant & confabulabantur, de quibus V. Homerum *passim*, Hesiodum *lib. 2.* Antiphontem *Orat. ad Nicocl.* & suprà in voce *Lescha*. At aliæ divitum erant, nempe in partibus domus secretioribus, ubi similiter hyeme, ad accensum ignem, διημερεύοντες ἀδολεσχοῦσι καὶ φλυαροῦσι, ut ait Etymologici auctor. Sed quod magis huc facit, *Λέσχαι* quoque olim vocabantur loca aprica, in quæ commentandi causa conveniebant Philosophi. Unde Hierocles *Philos. lib. 1.* ait *λέσχας* dictas fuisse cathedras & conventicula, in quibus de Sapientia disputationes habebantur: Eæque proin Leschæ Apollini sacræ erant, V. Harpocrationem, Scribonem, Phurnutum *de Nat. Deor.* & Bon. Vulcanium *ad Callimachum*. Tales itaque & *Tabernæ* Romæ, quæ ad pilas sitæ. Horatius.

Nulla Taberna *meos habeat, neque pila libellos.*

Catullus, *Salax* Taberna, *vosque contubernales,*
A pileatis nona fratribus pila, &c.

Sed & *Tabernas* καπηλεῖα καὶ πανδοχεῖα Suidas interpretatur: quas *Tabernas cauponias* vocat JC. *l. 43. pr. ff. de rit. nupt.* Unde *Tabernæ* & *Popinæ* conjunguntur, *l. 41. §. 8. ff. de legat. 1.* & talem Phædrus fortè intelligit *lib. 4. f. 6.*

Cùm victi mures mustelarum exercitu,
(Historia quorum in Tabernis *pingitur)*
Fugerent, &c.

Et quidem medii ævi Scriptores *Tabernas* tantùm de vinariis dixere, quod Galli in lingua sua retinent: cùm Vett. *tustra* & *ganea* ista loca appellarent. Aperiebantur hæ apud Romanos, eadem hora, quâ balnea & lupanaria, ad nonam viz. at in Coloniis maturiùs, ut Salmasius docet *ad Hadrianum Spartiani*. Sed vilissimi tantùm homines inde vinum petebant, reliqui è cella sua, Cic. *in L. Pisonem*. V. quoque Plutarch. *in Timoleonte*, ubi de Dionysio Jun. post amissam tyrannidem, Corinthi in summa tenuitate degente, ut & suprà in vocibus *Copa* & *Cupa*: Plura verò hanc in rem, apud Schefferum *de Pictoria cap. 4.* B. Brissonium *de verbor. signif. sub init. l. 18.* & Joh. Laurentium JC. *Notis in Phædr.* inprimis de *Tabernis* Romæ à Tarquinio factis, Liv. *l. 1. c. 35.* de claudendi eas in luctu more, eund *l. 3. c. 27.* &c. uti de *Comœdiis Tabernariis*, infra

Tabernæ, quarum Veteres Scriptores meminere.

Argentaria.	Cretaria.
Casearia.	Diversoria.
Cauponia.	Fullonia.

Lanionia.	Purpuraria.
Medicinæ exercendæ cauſâ.	Sutrina.
Pelleſtina.	Vinaria.
Piſtoria.	Unguentaria. &c.

Tabernaculorum Feſtum, Gr. Σκηνοπηγία, Hebr. חג הסכות *Chag Haſſuccoth*, unum erat ex tribus anniverſariis Judæorum Feſtis, quod incidens in diem 15. menſis Tiſri, qui primus erat anni civilis, durabat ſeptiduum integrum, quo in Tabernaculis commorabantur. Octavus autem dies, quo illis exibant, ut & primus Feſti, peculiari religione ſacer erat & publicâ panegyri celebrabatur, ac ſimul frugum ſerotinarum primitiæ offerebantur Deoque gratiæ agebantur pro univerſa meſſe. Exodi *cap.* 23. *verſu* 16. Levitici *cap.* 23 *verſu* 34 - 36. Numeror. *c.* 29. *verſu* 12. Deuteron. *cap.* 16. *verſu* 13 - 15. Agitabatur hoc Feſtum in tuguriolis & umbraculis, a quibus ei nomen, ex frondibus, in ædium ferè tectis conſtructis; quæ non in faſtigium ſurgentia, ſed plana & cubantia erant. Quem in uſum deligebantur arbores frondoſæ comatæque ac vivacioris ſucci, quæ virorem ſuum per dies aliquot illibatum ſervare poſſent, Levitici *cap.* 23. *verſu* 40. *Sumpsis itaque pro vobis ipſo die primo termitibus arborum ſpecioſarum, ſpathis palmarum & ramis arborum denſarum, cum ſalicibus torrentis.* Et Nehemiæ *cap.* 8. *verſu* 16. *Exite in montana & afferte ramos olivarum, & ramos arborum oleoſarum; ramoſque myrti & ſpathas palmarum, cum ramis arborum denſarum.* Quibus in locis 4. arborum genera indigitantur, Citrus, Palma, Myrtus & Salix torrentis, docente Godvvyno. E quibus omnibus faſciculum quolibet mane attuliſſe unumquemque Iſraelitarum, ſub pœna jejunii illo die tolerandi, faſciculumque illum *Hoſanna* dictum, tradunt Rabbini. Quò pertinet id, quod legimus Matthæi *cap.* 21 *v.* 8. & 9. *Alii verò cædebant ramos ex arboribus & ſternebant in via. Porro turba quæ præibat, & quæ ſequebatur, clamabat dicens; Hoſanna filio David.* Alii *Hoſanna*, ſacrum fuiſſe carmen volunt, quod univerſus populus quotidie in cœtus ac conciones prodiens, ramoſque palmarum præferentes ac feſtum in modum agitantes, ſoliti fuerint inclamare. Quod cùm ſolenniùs & crebriùs facerent die octavo ſeu ultimo, ille *Hoſanna Rabba* appellabatur. Unde occaſio nata Plutarcho, comparandi Feſtum hoc ſacrum cum Liberalibus, in quibus Bacchæ huc illuc diſcurrebant, geſtantes haſtas hederâ circundatas, i. thyrſos, hincque ipſum Feſtum Θυρσοφορίαν propterea vocandi: Nec abludebat multum illa Athenienſium feſtivitas, quam Εἰρεσιώνην dixere. Eadem de cauſa, ipſi etiam hujus Feſti dies *Hoſannoth* dicti ſunt. Porrò ſingulis diebus Sacrificia offerebantur, de quibus prolixè agitur Numerorum *c.* 29. *v.* 13, 34. unde hoc tantùm notamus, quòd, cùm ſingulis diebus ejuſdem generis ſacrificia peragerentur, in eo tamen diſcrimen eſſet, quòd numerus quotidie minueretur. Die enim 15. menſis, & primo Feſti *juvenci ſubrumi, terni deni*, ſecundo *duodeni*, tertio *undeni* & ſic conſequenter offerri ſolebant, usque ad diem ſeptimum ſeu ultimum, quo *ſepteni* mactabantur: cujus rei rationem V. apud Hoſpinianum *de orig. hujus Feſti*. Cauſa Feſti, ut in reliquis, partim veterum fuit beneficiorum commemoratio, partim futurorum adumbratio. Ita enim Iſraëlitæ errorum ſuorum in deſerto totque annorum ſub Nube, tanquam *Tabernaculo*, atque in tentoriis actorum, recordabantur, Levit. *c.* 23 *v.* 43 Deoque pro illis finitis gratias agebant. Simul publicas grates egerunt Deo, ob collectas atq; reconditas omne genus fruges Unde Pſalmos illos, qui על הגתות, *pro torcularibus* appellantur, in hoc Feſtum compoſitos eſſe, docent nonnulli. Sed & altiùs ſpectare jubebantur Iſraëlitæ: Cùm enim integram hebdomadem in tuguriolis iſtis habitarent, ſeſe advenas in terra eſſe confitebantur, nec ſedes manſuras in ea habere, quod toto incolatus ſui tempore identidem fateri, ac ad meliores ſedes interim ſuſpirare, monebantur, V. 2. Cor. *c.* 5. *v.* 1 2. Petri *c.* 1. *v.* 13. Cumque Zacharias Proph. *c.* 14. *v.* 16. Feſtum hoc ſub Nov. T. extremis ejus temporibus, ubi Eccleſia tabernaculis illis exire ac ſeculo valedicere Chriſtoque occurrere geſtiet, celebrandum dicat, ad CHRISTUM quoque ſpectat qui *ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν*, ut loquitur Johannes Evang. ad Feſtum hoc alludendo *c.* 1. *v.* 14. Addebatur autem huic Feſtivitati & nonus dies, quo Feſtum *lætitiæ Legis* agebant, quod quamvis à priori diſtinctum eſſet, Nehem. *c.* 8. *v.* 18. tamen quia illud immediatè ſequebatur, ei accenſeri ſolebat. Eo die Legis lectionem abſolvebant, rurſusque inchoabant. Eodem, quamvis id alii referant ad diem octavum ſeu ultimum *Feſti Tabernaculorum*, ex inſtituto Haggæi, Zachariæ, aliorumque virorum Synagogæ M. aqua è fonte Siloæ peti, ad Sacerdotes afferri, & in Altare unà cum vino, effundi ſolebat, cantante populo illud Eſaiæ *cap.* 12. *verſu* 3. *Hauriatis aquas cum gaudio è fontibus hujus ſalutis.* Quo alluſiſſe videtur Chriſtus Joh. *c.* 7. *v.* 38. ubi hac aquarum libatione Spiritus S. copiam adumbratam fuiſſe, docemur; quemadmodum per ramos illos ac frondes, de quibus ſupra, Eccleſiæ fœcunditas ſignificata eſt, V. Joh. *cap.* 15. *verſu* 1, 2. Pſalm. 92. *v.* 13, 14. &c. Nec omittendum, quod Hoſpinianus obſervavit *de Orig. Feſtorum cap.* 7. proximo nempe poſt Feſtum hoc die, Altare ſepties cum palmis in manibus circumire ſolitos, in memoriam Hierichuntis ſeptuplici Populi circuitu expugnatæ, & proin, diem hunc *Palmarum*, appellatum eſſe: Vel quia palmas gerebant, vel quia in faſciculo, de quo ſuprà, præcipuum frondium genus ex hac arbore eſſet deſumtum. V. quoque Munſterum *in Calend. pag.* 150. qui idem in Levitici *cap.* 23. præfatum, ait, *Tabernacula* hæc ab Iſraelitis ſub dio fuiſſe extructa, eaque nec veſtibus contecta, nec ita densè compaginata, ut radiis Solis pluviæque non eſſent pervia. Hic porrò habitaſſe illos toto eo tempore, adeoq; ſupellectilem omnivariam eò detuliſſe, ut ibi cibum capere, commorari & dormire commodè poſſent; nec inde exiiſſe, niſi pluviâ ingruente, tum enim, donec illa præteriiſſet, domum ſe recipere ſuiſſe ſolitos: Infirmos autem homines, ac ſenio graves ab hoc rigore fuiſſe liberos. Idem temporibus Nehemiæ *Populum feciſſe Tabernacula, quemque in tecto ſuo aut in atriis ſuis, ac in atriis domus Dei: etiam in platea portæ aquarum & in platea portæ Ephraim*, tradit ex *cap.* ejus 8. *verſu* 17. V. præter Auctores ſuprà memoratos, Franc. Burmannum *Synopſ. Theol. Part.* 1. *lib.* 4. *cap.* 18. Thom. Godvvynum *de ritibus Hebr l.* 3. *cap.* 6. &c.

Tabernaculum, locus erat ſacer, divino juſſu & inſtinctu, à Moſe extructus, in quo Iſraelitæ in deſerto degentes, imò & jam Terrâ S. potiti, usque ad Salomonem Regem, cultu Numinis religioſè defuncti ſunt. Hoc medium ac velut centrum caſtrorum obtinebat, *Caſtra Divinæ Majeſtatis*, vocatum: circa quod proximè diſpoſiti erant Sacerdotes ac Levitæ, *Tabernaculo* inſervientes; quibus tandem tribus XII. Populi circumfundebantur, ut videre eſt Numerorum *c.* 1. *v.* 53. ſic ut extima caſtrorum à *Tabernaculo* milliaris ſpatio diſtarent, quod *Sabbathi* fuiſſe *iter*, colligitur ex Joſuæ *c.* 3. *v.* 4. Structuram *Tabernaculi* hujus, quod *Tabernaculum teſtimonii* dici conſuevit, pluribus *capp.* exequitur Moyſes, Exodi 25. & *ſeqq.* cùm totius Univerſi conditum unico eoque brevi capite abſolverit. Sic autem dicebatur, ut & porrò *Tentorium conventus*, quia Populus eò conibat, tum ad cultum publicum, tum ad Deum per Moſen conſulendum, Exodi *c.* 25. *v.* 22. quæ antea in Moſis *tabernaculo*, vel alio peculiari loco peragebantur, Exodi *cap.* 33. *v.* 7. Architectus ipſe fuit Deus, cujus juſſu, ut dictum, exornatum & juxta formam, ab ipſo in monte oſtenſam, extructum fuit, Exodi *c.* 25. *v.* 40. vocatis ad id opus, ac divinitus inſtructis Beſaleele & Aholiabo, Exodi *c.* 31. *v.* 2, 3. & *c.* 35. *v.* 30, 31. Quod non leviter mirandum, in iſto exulum agmine, qui tam diu non niſi ſervilibus miniſteriis exerciti, recensque ex Ægyptiorum ergaſtulo educti erant, repertos fuiſſe, qui tantæ artis opus, Dei ædem ac templum, quod una cum Iſraelitis deſertum perambularet, tam brevi ſpatio abſolvere potuerint. Situi enim cœptum eſt menſe *Tiſri* ſeu Septembri (quo Feſtum *Tabernaculorum* celebratum fuiſſe diximus) anno primo exitus, ac ſequenti Martio, intra ſex menſes non totos, perfectum eſt, Exodi *cap.* 40. *v.* 1, 2. Materia erat aurum, argentum, æs, ſerici ac lanarum fila, hyacinthina & purpurâ ac cocco tincta, linum Xylinum, caprarum pili, arietum ac melium vellera, ac denique cedrorum ligna, Exodi *cap.* 35. *v.* 5—9. Longitudo ejus cubitorum 30. latitudo 12. altitudo 10. comprehendebat: Latera tria 48. cedrinis tabulis in altum porrectis conſtabant, quæ ſingulæ duobus ſtylobatis innitebantur & lignis transverſis conjungebantur. Ad Orientem anteriora ſpectabant, ubi aditus quinque columnarum ordine aperiebatur: Sanctuarium autem ſuo Occidentem recedebat. Intus totum pretioſis aulæis obvelatum erat, quæ ex pretioſiſſimo lino contecta & Cherubinorum formis picta, interiorem *Tabernaculi* ambitum incingebant. Exteriùs verò triplici velo erat contectum, quorum primum e caprarum pilis, ſecundum ex arietum, tertium ex melium pellibus conſtabat: quæ contra aeris injurias, portatile hoc Templum, tuerentur, V. Exodi *c.* 26. Ambiebatur undique *Atrio* ſive porticu, quò Populus ad cultum quotidiè conveniebat, 100. cubitos longo, 50. lato, & 5. alto: ac in circuitu diſpoſitas habebat 56. columnas, quæ tapetes & pretioſa vela ſuſtinerent. Ingreſſus ad Orientem erat, quem 4. columnæ præbebant; quæ expanſo velo aperiebantur & claudebantur. Ipſius autem *Tabernaculi* duo erant thalami ſive cellæ, quorum primum *Sanctum*, alterum *Sanctum Sanctorum* appellabatur, de quo utroque ſuprà dictum, in voce *Sanctuarium*. Vela, præter aulæa & tapetes, terna erant Primum, ad ingreſſum Atrii, ad 4 columnas erat appenſum. Exodi *cap.* 27. *verſu* 16. Secundum ante Sanctum extendebatur, ac Sacerdotibus inter quinque columnas deauratas aditum præbebat, Exodi *c.* 26. *v.* 36. Tertium, in interiori *Tabernaculi* parte, Sanctum Sanctorum à priori thalamo ſeparabat, & 4. columnis ſuſpenſum, Pontifici M. per illas quotannis aditum dabat Exodi *c.* 26. *v.* 31. *et ſeqq.* & *c.* 36. *verſ.* 35. Super *Tabernaculum*, unde ab omnibus conſpici poſſet, imago ignis, nube incluſa, undique refulgebat, divinæ gloriæ vehiculum ac ſedes &c. Significabat autem illud cùm Chriſtum, tum Eccleſiam: Unde *exemplar & umbra rerum cœleſtium* dicitur Apoſtolo Hebr. *c.* 8. *v.* 5. V. Franc. Burmannum *loc. cit. c.* 13. In illius locum, ſub Salomone, ſucceſſit Templum, ædes ſtabilis & magnificentiſſimè extructa, typus Eccleſiæ Chriſt.

ac

ac Triumphantis in cœlis: quemadmodum *Tabernaculum* imago erat Eccl. Judaicæ, ac ulterius Christianæ militantis. Hinc utrumq; conjungens David Ps 15. v. 1. *Jehova, quis commoratur est in tentorio tuo? quis habitaturus in monte Sanctitatis tuæ?* ubi per *Tentoriū*, *Tabernaculum*; per *montem Sanctitatis Jehovæ*, *Templum* indigitat. Factum est autem Templum, ad *Tabernaculi* omnino formam, constabatque similiter, Atrio Sancto & Sancto Sanctorum: Nisi quòd cùm in *Tabernaculo* unum tantùm esset Atrium, hic varia erant, Atrium vid. Sacerdotum, Atrium Israëlis, hocq; à Josaphato divisum in Atrium mulierum & virorum; quibus Herodis tempore accessit quartum, pro Gentibus & immundis &c. De *Tabernaculo* Dei Molochi & Remphan, V. Amos *cap.* 5. *vers.* 26. & Actor. *cap.* 7. *vers.* 43. uti *de Vasis Tabernaculi Testimonii*, & quidem *Atrii*, suprà voce *Altare*, item *Mare Æneum*: *Sancti*, & *Sancti Sanctorum*, suprà voce *Sanctuarium*.

Tabernæ, locus Hierosolymis, ubi Synedrium M. aliquandiu sedem habuit. V. suprà in voce *Jabne*.

Tabernariæ, Comœdiæ dictæ sunt Togatæ, minùs nobiles Prætextatis, in quibus Senatores privati cum Togis introducebantur, ut Scaliger vult *Poetic. lib.* 1. *cap.* 7. Sed cur soli Senatores togati, cùm gens universa togata esset? subjicit idem: Ultimum genus fuisse, quod capiebat humilem fortunam negotiorum popularium, cum tunicis tantùm; Eas autem non *Tunicatas* dictas, sed ab habitaculis *Tabernarias*, quòd cum tabernis Scenæ disponerentur. Verùm, si nullus in illis Togæ usus, cur inter Togatas recensitæ? Auctor *Prolegomenon* Terentii contrà *Tabernarias* palliatas fuisse, tradit: *Palliatæ Græcum habitum ferentes, quas nonnulli* Tabernarias *vocant*. Idem tamen paulo antè, si modò unus Auctor est, *Tabernarias* ab humilitate argumenti & styli dictas contendit. Sed quòd palliatæ fuerint, falsum: quis enim ignorat, infimam plebem ac minutum populum in cœnaculis habitasse? Togatæ ergo fuerunt, unde & Diomedes *lib.* 3. Togatas nomen genericum facit, ad *Prætextatas*, sic dictas ab argumenti gravitate & honestate, & *Togatas* in specie sic vocatas seu *Tabernarias*, in quibus Opifices, Institores ac Sellularii, qui in *Tabernis* degebant, introducebantur. Octav. Ferrarius *de Re Vestiar. Parte* 2. *lib.* 4. *cap.* 3. Apud *Monasticæ Rei* Scriptores, *Tabernaria*, præpositura est in Monasteriis, cui incumbit cura *tabernarum* Monasterii, seu *tabernagia*, h. e. mulctam, quâ tenentur caupones, qui Statuta Superiorum de tabernis transgrediuntur, exigendi, V. du Fresne *Gloss.*

Tabis, prom. Scythicum, Oceano Serico seu Scythico incumbens, apud Melam, de quo V. Salmasium *ad Solinum p.* 995. & *seqq.*

Tablina antiquorum, codicibus & monumentis rerum, in Magistratu gestarum, impleri solita, occurrunt apud Plin. *lib.* 35. *c.* 2. qualis verò is locus fuerit, V. suprà in voce *Tabella*, & infrà *Tabularium*.

Taborellus, apud medii ævi Scriptores, instrumenti Musici species est, de quo V. aliquid suprà, in voce *Bandosa*.

Tabula, ab inusitato *taba*, & hoc à Græco *τάζω*, quòd *tabulata* in ædibus & ulmis planitiem extendebant: de pluribus rebus dicitur, uti ex parte videre est suprà ubi de *Tabellis*. Apud Festum, ubi de igne æterno, si quando defecerat, à Vestalibus reparari solito, *His mos erat*, tabulam *felicis materiæ tamdiu terebrare, quousq; exceptum ignem in cavo æneo virgo in ædem ferret*: tabula *τορεὺς* est seu *ἴσχαρα*, lignum quadratum felicis materiæ, quod ad excudendum ignē terebrâ perforabant ferreâ; quod igniarii genus inventum Mercurio Homerus canit in *Hymno* ejus, V. suprà, ubi de Veterum re *Igniaria*. Apud Capitolinum *in Pio*, *Cùm esset longus & senex, incurvareturq;, tiliaceis* tabulis *in pectore positis fasciabatur, ut rectus incederet*: vox idē notat, quod *νάρθηξ*, *παρίσχυσμα* & *ὑποστήριγμα* Hippocrati dicitur. Cujusmodi *tabularum* in Medicorum libris multiplex docetur usus. Utebantur & fœminæ, ad celanda corporis vitia, quas Alexis Comicus *σανίδας* Comicè appellat. Hodie fœminæ surrigendo corpori earum vice ferulas, è balenæ costa, aut ebeno, aut alia materia non rigida nimis, pectori adponunt, Casaubonus *ad l.* Sed & de naufragiis usurpat vocem hanc elegans Fabularum Scriptor Phædrus, *lib.* 4. *Fab.* 21.

—— *Cæteri* tabulam *suam*
Porrigunt, rogantes victum ——

Nempe naufragi, ut etiam ex Juvenali discimus, stipem ostiatim corrogaturi, in tabula quadā depictum exhibebant naufragii sui casum, commiserationi excitandæ, Joh. Laurentius *Not. ad l.* quemadmodum in Gladiatoriis, aliisque Ludis Vett. Editores *tabula* publicè affixâ, in qua simulachrum ludorum exprimebatur, hominum desiderium excitare & frequentiam spectaculis conciliare consuevere. Apud Monasticæ Rei Scriptores, *tabula lignea* occurrit, cujus percussione excitabantur Monachi, *σφυρίον ἐφυπνιαστικόν* Palladio *Histor. Lausiacâ cap.* 104. vel ad sacram Synaxin evocabantur, Matth. Paris *A.C.* 1196. vel ad precandum pro Monacho in extremis agente cogebantur, Udalr. *Consuet. Cluniac. lib.* 3. *cap.* 29. Eadem pulsabatur, cùm *Breve*, uti vocant, *Defunctorum* advenisset. Herbertus *de Mirac. lib.* 1. *cap.* 1. cùm ad laborem conveniendum esset, *Liber Ord.* S. Victoris Paris. *MS. c.* 5. cùm licentia item loquendi daretur, Udalricus iterum *lib.* 3. *c.* 8. Hodieque in Ecclesia Rom. *tabula* hujusmodi percutitur tribus diebus *majoris*, ut appellant, *hebdomadæ*, quibus campanarum cessat usus, Idem *lib.* 1. *c.* 12. de Græcis V. suprà in voce *Simandrum*: plura verò de vocis hujus in Eccles. Romana usu, apud C. du Fresne *Glossar.* & Macros Fratres *Hierolexico*. Addo saltem, *Tabulam* quoque dictam fuisse, genus instrumenti Musici, quod in Ecclesia Cantor manibus tenebat, ex Jo. Abrincensi *de Offic. Eccles. pag.* 13. quas *de osse* fieri solitas, habet Amalarius *de Div. Offic. lib.* 3. *c.* 16. pluribus verò describit Gausfredus de Vinosalvo *in Poetria MS.* quæ in Thuanæa Bibliotheca extat, laudatus eidem *Glossarii* Auctori &c. In plur. *Tabulæ*, literæ sunt varii generis, quòd in *tabulis* olim ceratis scriptitatum fuerit, uti pluribus visum suprà, in voce *Tabella*; Unde *Tabulæ* publicæ, quæ in *Tabulario*, hodie *Archivo*, asservabantur: *Tabulæ* accepti & expensi aliæque complures, de quibus hic paulo infrà. Imprimis *Tabularum* appellatione Gellius Chirographa & Syngraphas designare videtur, *lib.* 14. *c.* 2. Ubi tamen Salmasius, non tantùm Chirographarias Syngraphariasque intelligit, verùm etiam Expensi *tabulas* & scripturam mensæ, quæ in *Tabulas* quoque ab Argentario seu Mensario regerebatur, in quibus rationes suas perscribere solitus erat. Sic ut, ex ejus sententia, Gellius omnes tunc solennes debiti, si negaretur, probandi à creditore modos his duobus verbis *tabulis testibusq;* complexus sit, omnes nimirum, quos speciatim mox *ibid.* diducit & explicat, sc. expensi lationem, mensæ rationes, chirographi exhibitionem, *Tabularum* obsignationem testiumq; intercessionem. Jac. Oiselius JC. *Notis in Gell.* Cujusmodi *tabulas*, civium subditorumque debita continentes, boni Principes non semel exussisse leguntur. Ut inter alia de Aureliano, Vopiscus, *Tabulas*, inquit, *publicas ad privatorum securitatem exuri in Foro Trajano semel jussit. Amnestia etiam sub eo delictorum* &c. V. suprà in voce *Soter*; & plura hanc in rem hic passim.

Tabulæ varii generis, apud Vett.

α. Accepti, & Expensi, erant vel menstruæ, quæ dicebantur *Adversaria*, quòd *adversâ* etiam parte scriptis implerentur: vel perpetuæ, quæ propriè *Tabulæ Accepti & Expensi* vocabantur, in quas ex Adversariis rationes transscribebantur. V. quoque infrà *Expensi*. *β. Auctionariæ*, in quibus Argentarii, quarum rerum auctio futura esset, præscribebant: Mentio earum apud Cicer. *in Catil.* & Quintilianum *lib.* 11. V. Casaubonum *ad Capitolinum in Pertinace*. *γ. Chirographariæ*, solebant scribi propriâ debitoris manu, nullis testibus adhibitis neque obsignabantur: unde à Syngrapharis multum distabant. Salmasius *de Usura c.* 10. & 11. *δ. Dati & Expensi*, inprimis celebres in Foro erant, quas Accusator à reo postulabat in certis causis, ut repetundis & peculatus: Sic enim de iis Asconius: *Moris fuit, unumquemq; domesticam rationem sibi totius vitæ suæ per dies singulos scribere, ex qua appareret, quid quisq; de reditibus suis, quid de arte, fœnore lucrove seposuisset quoque die, & quid item sumptus damnive fecisset: sed postquam obsignandis literis reorum ex suis quisq; tabulis damnari cœpit, ad nostram memoriam tota hæc consuetudo cessavit.* Fuere & *Tabulæ* bonorum relatarum, quibus Judices docebantur quæ publicè data & accepta essent, Festus. *ε. Dotales*, quibus dos perscripta: Hæ dote dictâ signabantur, postquam solemnis stipulatio fuisset interposita, acclamatumque est sponsis, *Feliciter*, & nuptiæ sic firmabantur; contrà dissolvebantur, iis fractis: uti dictum suprà, ubi de *Repudio*. *ζ. Expensi* erant, in quibus, qui pecuniam, quam mutuò dabant, numerabant ex arca sua, nomen illius, cui dederant, perscribebant unà cum summa debiti. Quæ *Tabulæ*, etsi domesticæ, in judicio prolatæ, fidem tunc faciebant ad debitum probandum. Dicebaturque *Expensi latio*, quia creditor in tabulis suis scribebat nomen debitoris, cui expensam illam crediti summam ferebat, quam dedisset mutuam. Cùm debitum illud receperat, tunc acceptum in iisdem ferebat: Inde *accepti & expensi Tabulæ*; hæcque mutui contrahendi obligatio erat, quæ olim *nominibus* fieri dicebatur. V. iterum Salmasium *de M. U. capp. cit.* *η. Legis divinæ*, duæ fuere, quibus Decalogi præcepta ipse Deus expressit, Exodi *c.* 31. *versu* 18. Illas Judæi albicantes & sapphirinas atque ad unius cubiti mensuram longas latasque, crassitie autem dimidii cubiti fuisse tradunt; & alii bis mille annis ante mundum conditum, alii primæ hebdomadæ feriâ sextâ exaratas, nugantur: Scriptura verò *digito Dei* fuisse *scriptas* refert *loco cito*: ac מזה ומזה *hinc inde*, utraq; facie, peraratas adeoque opisthographas; Exodi *cap.* 32. *vers.* 15. aliter ac Pictores eam exhibent. Quibus à Mose, ob Populi apostasiam, non sine divino instinctu, confractis, alias rursus ipse edolavit, quibus Deus easdem fœderis conditiones inscripsit; quæ postmodum in Arca Fœderis fuere repositæ. *θ. Legum*, apud Romanos variæ fuerunt: Scriptâ enim Lege, Legislator bene de Rep. sentiens antequam eam promulgaret, referebat ad Senatum; dein promulgabat, *i.* in publico ponebat, ut inspiceret in *tabula* scriptam, qui vellet, inspectam consideraret; sicque, quivis monere eum posset, vel de corrigenda, vel de antiquanda Lege. Spatium autem promulgationis trinundinum erat: Post tertias vero nundinas, Populus convocabatur, & unicuique diribebantur duæ *Tabulæ*, ut dictum in voce *Tabella*. Diremptis dein suffragiis, vel de antiquata, vel de accepta Lege cognoscebatur: Et scitam quidem atque acceptam, omnes cives jurejurando confirmabant. Quo facto in æs, sive æneas *tabulas* Lex incidebatur, quæ publicè interdum pro-

 pone-

ponebantur, ut oculis civium paterent; interdum verò ad Ærarium deferebantur & ibi reconditæ adservabantur. Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib. 8 cap 2.* De Legibus Solonis & Lycurgi, V. suprà passim, in vocibus, *Axones, Cyrbes, Lex.* ι. *Mensæ* rationes continentes: Creditores enim, cum pecuniam, quam ibant creditum, ex arca sua non numerarent, sed per Argentarium sive Trapezitam suorum nomine id fieri curarent; ista pecunia ex mensa dari dicebatur sive ex mensæ scriptura: Trapezita autem in rationes suas referebat, se nomine & mandato Sempronii Titio tantam pecuniam numerasse: quam si hic inficiaretur, tum ille rationibus mensæ id factum probare potuit, Salmasius *loc. cit.* κ. *Novæ* dicebantur, quæ in Foro suspendebantur jussu Impp. in gratiam hominis alicujus obærati; quibus is contra Creditorum rigorem tutus præstabatur. Fr. Sylv. *in Orat. Catilin.* λ. *Nuptiales*, V. suprà. μ. *Pactionales*, in quas obsignatas pacta referebantur. Meminit earum Cic. *de Orat. lib. 1.* ν. *Tabula Patronatus*, vet. Interpreti Juvenalis *Sat. 10.* quam Poëta *paginam honorum* vocat, *ænea est pagina, quæ ante imagines patritiorum stans omnes eorum gradus honorum scriptos continet.* Effigies enim majorum, cum titulis suis, in prima ædium parte poni consuevisse, notum. Quo exemplo, & in Provincialium atriis, Præsidum benemerentium, & Impp. imagines, cum titulis positæ sunt. Idemque clientes suis patronis fecere, qui cùm statuas hujusmodi illis dedicarent, in tabulis æneis, eorum honores ac Magistratus gestos describere sunt soliti, uti passim discimus ex vett. *Inscript.* ξ *Publicæ*, in quibus scribebantur, quæ ad Remp. pertinerent, adservabantur in Ærario. De iis sic Seneca *de brev. vitæ lib. c. 13. Plurium tabularum contextus caudex apud Antiquos vocabatur: Unde publicæ Tabulæ Codices dicuntur.* Hinc *Tabularium* locus, & *Tabularius* is qui publicas istiusmodi rationes tractabat. Codices vero rerum, in Magistratu gestarum, in Atrio *Tablinum* servabat, uti dictum suprà. ο. *Rationum* relatarum, quibus Judices docebantur, quæ publicè data acceptaq; essent. V. *Festum.* π. *Sponsalitiæ*, V. suprà. ρ. *Syngraphariæ*, Syngraphas continebant; Syngraphæ enim in *Tabulis* a Tabellione publico scribi & à testibus subscribi & observari solebant: Atque ab utroq; contrahentium, apud amicum vel mensarium aliquem, quorum publica erat fides, deponebantur, ut, si quid controversiæ ortum esset, ex *Tabulis* dirimi posset. Per has, quia obsignabantur, longè validius, quàm Chirographo, debendi reus fidem suam obstringere censebatur; cùm publica insuper instrumenta essent. Salmasius ubi *supra.* σ. *Testamenti*, celebres admodum apud Antiquos: Unde *secundùm & contra Tabulas bonorum possessio.* P. Pellitar. *in Orat. pro Cæcinna.* Item, *Hæredes primæ ceræ*, id est, *primæ tabulæ, & in primo gradu instituti.* V. plura, ubi de *Testamentis.* τ. *Votivæ*, suffigi solebant, non columnis modò, & parietibus Templorum, sed & tholis ipsis seu fastigiis, ab his, qui vel sanitatem recuperarunt, vel victoriam de hostibus reportaverunt, vel è naufragio evaserunt. Hinc Templum Ephesinum, istiusmodi *Tabulis*, remedia continentibus, quibus quis à morbo liberatus erat, non minùs, quàm structuræ magnificentià celebre fuisse legitur. Hector similiter *Iliad.* η. Ajacis arma Apollini vovet: & de *Tabulis* naufragorum diximus paulo antè. V. quoque suprà, ubi de *Donariis.*

Tabula Rotunda, adde: Fuit nempe decursionis aut hastiludii species, à certo & definito Militum numero obiri solita, qui, priusquam in arenam descenderent, vel etiam, postquam præliis & velitationibus defuncti essent, ad mensam orbicularem unà cibum capiebant, ne quod discrimen inter Nobiles ex sedis prærogativa, indeq; jurgia ac dissidia emergerent. Quod vetus Gallorum institutum, quos mensis hujusmodi rotundis circumsedisse, armigeris eorum à tergo astantibus, Athenæus memorat *lib. 4.* renovatum ab Arthuro Britanniæ R. cujus *Tabula rotunda* in omnium ore versatur: at sublatum à Clemente V. Pontif. quòd cædes aliaque pericula non mediocria inde subinde emergerent, ait Car. du Fresne *Glossar.* V. quoque hic passim, ubi de *Monomachia, Torneamentis*, nec non in voce *Justa.*

Tabulæ Lusus, apud Isidorum *Origin. lib. 18.* in *Epigramm.* vet. *Tabula* simpliciter, Græcis recentioribus quoque τάβλα, lusus est, qui in *tabula* calculis tesserisque peragebatur. *Aleæ* nomine κατ' ἐξοχὴν insignitus. *Casum tabulæ* dixit Satyricus,

> —— *nec enim loculis comitantibus itur*
> *Ad* casum tabulæ, *positâ sed luditur arcâ* &c.

Nempe in *Tabula lusoria*, uti hodie apud nos, sic olim apud Vett. duplex præcipuè ludus ludebatur, *Calculorum*, quos & *Latrunculos*; & *Tesserarum*, quem propriè *Tabulæ lusum* seu *Tabulam* dicebant: Sic quidem, ut alterum *Tabulæ* latus calculis seu latrunculis inserviret, de quibus V. in his vocibus, item infrà in voce *Zatricium*: alterum tesseris, quod lineis vel punctis duodecim descriptum distinctumque erat, in quibus calculi variè disponebantur, prout tesseræ cecidissent. Utrumque usum indicat Martialis *lib. 14. Epigr. 17.* cujus lemma *Tabula Lusoria*,

> *Hic mihi bisseno numeratur* tessera *puncto:*
> *Discolor hic gemino* calculus *hoste perit.*

Lineæ autem illæ sive puncta, *scripta* etiam Latini vocabant, unde idem Lusus *Duodecim Scriptorum* dictus est. Per quæ scripta quia commeabant calculi, *scriptorum transitum* vocat vetus Epigr. *de Tabula*, οἶμος Agathias *in Græco Epigr.* τάφρους quoque & ζυγὰ alit, unde μονόζυγος, infelix tabulæ lusor, qui ad unum se calculum redactus erat, in *Gloss.* In hoc enim lusu vincebatur, qui cum paucioribus calculis erat relictus, imò; qui omnes ad unum amittebat, Artemidorus *lib. 3. cap. 1.* Porro, uti in lusu latrunculorum loculi lineis distincti, in quibus calculi statuebantur, dicti sunt *carceres* & *mandræ* & *septa*: sic etiam *in tabulæ lusu* lineæ, per quas currebant calculi, dicebantur *capsi* & *septa*, Græcè χαρακώματα. Certabat autem in ea ars cum fortuna, & fortuna quidem ex tesserarum jactu pendebat, at ars in calculorum dispositione posita erat: licebatq; quod fortè malè cecidisset id arte corrigere, & tesserarum *jactu* minùs favente calculum tamen bene *dare* seu promovere. Imò & aliquando calculum jam datum, si pœnitentia subiret, & adversarius permitteret, in pristinam sedem *revocare*, quod ἀναθέσθαι ψῆφον Græci dixere. Calculi verò sive ψῆφοι, quibus *in Tabula* ludebatur, erant rotundi, Græcis propriè πεσσοὶ, unde toti ludo nomen, qui & πεσσεία hinc dicebatur, seu πεττεία: iique numero triginta, quindecim nigri, quindecim albi. Quem totum lusum, Ægyptiorum, ut videtur, inventum, philosophiâ multâ refertum fuisse, vidimus suprà, ubi *de Ægyptiaca Pettia.* Hujusmodi autem *Tabulæ lusoriæ* formam, ex *Thesauro antiqq. Inscriptionum* Gruteri, exhibet Salmasius *ad Proculum Vopisci.* Tabula est marmorea, longior, quam latior: tertiam enim partem latitudinis ad longitudinem adjici consuevisse, in hujusmodi alveis lusoriis fabricandis, ex Plinio discimus, ubi de actis triumphorum Pompeji M. *transtulit*, inquit, *alveum lusorium cum tesseris è gemmis duabus latum pedes tres, longum pedes quatuor.* Inscriptionem Græcam habet, a Christiano homine factam: namq; & crucem in medio fingendam curavit, & Christi nomen scribendum, parùm Christianè. Imò & impiè adjutorem illum futurum dicit ludentibus aleam, legibus vetitam, bonisque moribus contrariam, omnibus olim Christianis impermissam, postea solis prohibitam Clericis, *Nov. 123* Justin. Ipsam porro tabulam quod attinet, eam per partes ac velut per lineas, accuratè explicat Salmasius ubi suprà. V. quoque hic passim, ubi de *Alea, Fritillo, Pyrgo, Reginula, Tesseris, Tricttraco* &c. Aliud est, quum in plur. Latini *tabulis ludere*, & Græci τάβλαις παίζειν, dicunt. Tum enim per *tabulas* non intelligunt alveos lusorios, sed vel tesseras ipsas, vel calculos, quibus in tabula luditur. Græci enim recentiores τάβλας etiam & ταβλία pro tesseris dixere. Hinc ταβλία pro clavis aureis purpureisque, quibus vestes intexi prætexique solebant, occurrunt in *Chron.* Alexandrino non semel: κύβους etiam Græci vett. dixere, ut Hesychius docet. Sicut *tesseras* Latini, Plin. *lib. 36. cap. 9.* Anastasius quoq; *tabulas* in *Hormisda* alibique. Sed cùm tesseræ quadratæ fuerint, *tabulæ* autem hæ vestium apud Anastasium orbiculares, videtur hic potiùs ad alteram notionem vocis respexisse, quâ ipsos calculos seu orbiculos ligneos vel eboreos illa (quod hodieque Galli retinent) notabat. Ita enim *in Leone* III. *Pontifex fecit — tetravela rubea holoserica alethina, habentia* tabulas seu orbiculos *de chrysoclavo* &c. Quam in rem V. plura apud eundem Salmasium *Not. ad Vopiscum in Vita Carini*, ut & suprà passim, ubi de vestium *Clavis, Oculis, Plumis*: adde Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* voce Τάβλα.

Tabulam tenere, dicebatur olim apud Catalanos, Vicarius seu Judex, qui, post exactum officium, eo in loco, ubi illud exercuerat, statis diebus 30 viz. à Kal. Jan. incipiendo, morabatur, quò de se conquerentibus coram alio Judice, a Principe delegato, responderet. Car. du Fresne, ex Curia Gen. Barcinonensi Jacobi II. Aragon R. A. C. 1291. & 1299. *MSS. in Glossar.* ubi etiam de *Tabula Cambii*, quam *tenere* dicebantur Mensarii, seu Nummularii, qui inde Græcis τραπεζῖται, ex ejusdem Regis Curia Gen. Cataloniæ Ilerdæ A. C. 1301. celebratâ: *de Tabula Altaris*, in Eccl. Rom. quam vulgò *Mensam Sanctam* vocant, & de qua idem *in Descript. S. Sophiæ num. 53.* pluribus; de *Tabula* porrò alia, non quæ Altari superponitur, sed eâ, quæ solida & figuris exornata ipsi Altari prætenditur; *de Tabula Itineraria*, quæ vulgò *Altare portatile*: de *Tabula Officiali*, quæ seriem ministrorum & officialium, qui hebdomadatim publicis functionibus deputantur, in Monasteriis, continens, in Capitulo seu exedra ad communem omnium notitiam exponi, legique solet, antequam pronuntietur commemoratio Sanctorum; de *Tabula Peregrinantium*, in qua illi, quoties in via quiescunt, legere teneantur, aliisque, varia habet. De *Tabula Pacis*, suprà in hac voce.

Tabularium, dicebatur locus, in quo servabantur Acta publica, eratque is Romæ in Atrio Libertatis. Liv. *lib. 23. Censores extemplo in Atrium Libertatis ascenderunt, & ibi signatis tabellis publicis, clausoq;* Tabulario *& dimissis publicis servis* &c. Nempe, uti in ædibus privatis atria habebant *tablina* & pinacothecas adjunctas, in medio aream subdio columnis cinctam, quæ *peristylium* hinc, aliter *impluvium* appellabatur: Sic atrium Libertatis, quod fuit in Aventino, & quò docti tanquam ad λέσχην convenicbant, similem formam, similiterque *Tabularium* habuit &c. Casaubonus *ad Augustum Suetonii cap. 29.* Idem in Provinciis obtinuit. Jul. Capitolinus de Marco Imp. *Primus jussit apud præfectos ærarii Saturni unumquemq; civium natos liberos profiteri, intra tricesimum diem*

diem nomine imposito (dicere vult, vetus inventum in melius reformavit) *Per provincias* Tabulariorum *publicorum usum instituit, apud quos idem de originibus fieret* &c. Ubi *Tabularii* hi servi erant publici, qui in provinciarum civitatibus *Tabularia*, in quibus Acta publica suæ curæ habebant comissa: unde *in lege 3. Cod. De serv. publ. manum.* quidam, quòd *Tabularium* administrasset, status controversiam patitur. Sed id postea mutatum, Constitutione Arcadii & Honorii, qui *Tabularios* non nisi liberos jusserunt ordinari. Diversi ab istis *duo* illi *Tabularii* per singulas provincias constituti, quorum unus fiscalis arcæ ratiocinia, alter largitionales titulos curaret, de quibus in *Cod.* Theodos. *lib. 1. tit. 8.* Sed & *Tabularii castrensis* mentio, in antiquo Lapide, de quo V. Salmasium *ad Lampridium Alexandro Sev.* Apud recentioris ævi Scriptores, *Tabularii* dicuntur servi, per *tabulas*, seu *per instrumenta libertatum manumissi*, de quo ritu V. *l. Ripuar. tit. 58. §. 1.* & suprà, ubi de *Manumissione*. in Ecclesia Rom. *Tabularii* dicuntur, qui *tabulas Officiales* in Monasteriis curant &c. V. quoque suprà passim.

Tabulata, in Circo Romano, in quibus stantes spectabant, *ξυλίναις ἐπὶ ...*, *ligneis cruribus*, ut ait Dionysius Halicarn. *lib. 3.* seu *furcis*, ut Livio vocantur, sustinebantur primitus: faciebatq; ea quisque sibi tumultuariâ operâ, & ad spectaculi solùm tempus. Artem aliquam addidit Tarquinius Superbus, & mansura fieri publicâ impensâ curavit. Donec per ambitum Circi porticus extruxit Cæsar &c. V. suprà passim, inprimis in voce *Fori*, item *Spectaculum*. Alia erant postmodum in medio CPolitano Foro *Tabulata*, de quibus Corippus *de Consul. Justin. Jun. lib. 4.*

> *Exornantq; locos & festa fronde coronant*
> *Partes quisq; suas: fixis* tabulata *virebant*
> *Palmarum ramis, & amica pacis oliva.*

Septa viz. de ligno, gradibus distincta, haud secus atque in Theatro & Amphitheatro, in quibus populus per ordines divisus stabat, ut exciperet missilia, quæ à Principibus & Consulibus spargebantur, nummos sc. aureos, argenteos, æreos & tesseras quoque panarias. Ad eadem quotidie manè ventitabat populus *...*, h. e. *calamos* vel *tesseras ferens*, ut panes acciperet, *gradiles* hinc dictos. *Ἐργάσιμ* vocat Themistius *Orat. 4. arcus* quoque idem Corippus *lib. eod.* ubi & sic prolixiùs de illis:

> *Omnia roboribus sternunt loca plana politis,*
> *Conjungunt* tabulas *& ferri nexibus arctant,*
> *Quæ pondus strepitusq; virûm, motusq; faventis*
> *Ferre queant populi: cunctorum terga locorum,*
> *Alternumq; latus conclusit sectile lignum,*
> *Undiq; munimen, densis & stamina præbens.*
> *Dispositure gradus* &c.

V. Salmasium *ad Vopiscum* in *Vita* Aurelian. & hic passim. Apud Scholiasten Juvenalis *tabulatum* est aplustre, tabula sc. affixa in navibus ad summitatem puppis, ornamenti gratiâ, interdum scuti vel clypei formam referens, e quo pinnæ ac cristæ, ut in galea, eminebant, quemadmodum videre est in nummis M. Antonii & Hadriani, aliisque quamplurimis, & suprà diximus in voce *Aplustre*. *Σανίδιον* itidem vocat vetus Apollonii Interpres. V. Salmasium eundem *ad Solin. pag. 572. & 573.* Aliàs *tabulata* navium *τὰ ...* sunt seu *ἴκρια*, aliter *Fori*, compositura viles ex tabulis junctis, ut cùm de classe Stiri canit Val. Flaccus *lib. 8.*

> —— —— *vocibus urgens*
> *Interea, & pedibus pulsant* tabulata *frementes.*

Postquam dixisset,

> *Illi autem intorquent truncis frondentibus undam:*
> *Quæq; die fuerat raptim formata sub uno,*
> *Et tantùm dejecta suis de montibus arbor,*
> *Haud longis jam distat aquis* &c.

De *pontili stratu*, ut vocat Vegetius *tabulatum*, quo stabuli pavimentum consterni solitum, & hinc voce recentioris Græciæ *ποντίλα*, quam usurparunt etiam pro quibuslibet tabulatis, etiamsi ad speciem pontis strata non essent, sed suspensa, verboque inde orto *ποντιλώνειν*, pro *pontem sternere* vel *pontilem stratum facere*, diximus itidem suprà &c.

Tabur, apud Radulfum de Diceto A. C. 1191. *Juxta sonum illius instrumenti, quod Ripatoribus vocatur* Tabur, *subitò cercella quædam alarum remigio perniciter evolavit*: Sanuto *Tamburlum lib. 2. part. 4. cap. 22.* hodieque *Tambour* Gallis, ex Arab. *Al-tambor*, tympanum est bellicum notissimum, à Saracenis excogitatum primitus, qui *voces emittebant terribiles — maximaq; percutientes tympana cum baculis retortis, ad terrendum inimicos*, uti ait Auctor *MS. Historiæ Excidii Aconis A. C. 1291.* apud C. du Fresne, qui de hoc Saracenorum invento pluribus agit, *Not. ad Joinvillam pag. 61.*

Tacendi in Sacris Ritus, V. suprà, ubi de *Silentio*.

Tachygraphia, Ars est celeriter scribendi, quo fine varias scripturas humana curiositas, pro scriptionis compendiis, excogitavit. Apud Romanos certè jam tum in peculiari charactere à Notariis desudatum fuit, ut verba non perscriberent, sed signarent, prout Lipsius loquitur *Cent. 1. ad Belg. Epist. 27.* Et apud Græcos famosa tria illa triangula in se invicem ducta, non obscurum hujus rei specimen præbent, quæ Antiochus Soter omnibus nummis suis insculpi curavit, quæque vocem ΥΓΙΕΙΑ denotare creduntur, V. suprà, ubi de *Notis, Siglis, Signis* &c. Nunquam autem meliùs se habuit, quam inter Anglos nostro tempore, quo prolixas conciones seu sermones sacros eâ celeritate consignare visi sunt, ut verè Martialis illud in eos quadret:

> *Currat lingua licèt, manus est velocior illis,*
> *Nondum lingua suum dextra, peregit opus.*

Describit hanc Artem Jo. Willis *The Schoolmaster to the Art of Stenography Lond. A. C. 1647.* Thomas item Shelton *Tachygraphy or Schortwriting Lond. 1647.* & Joh. Wilkins *c. 12. Libri*, cui tit. *Mercur or the secret messenger*; nec non Jer. Rich *Tab. maj. manuductionis loco emissâ*; qui & integrum Psalterium in minutissimam formam hac via contraxit & edidit. Principia ejus breviter hæc sunt: 1. *Ut normam unicè habeat pronuntiationem vocum, non autem scriptionem ordinariam.* 2. *Literarum loco ductus simplicissimos rectos, circulares, semicirculares, aut seorsim aut junctos, usurpat.* 3. *Vocales nullas ponit, sed omnes ex positu literarum judicat.* 4. *Articulos planè omittit.* 5. *Verba auxiliaria, præpositiones, conjunctiones, terminationes frequentiores, non scribit, sed signis dignoscit.* 6. *Communioribus quoq; vocabulis & phrasibus ac sententiis abstinet, signis tantùm earum vice positis.* Iidem Angli, an universalis ejusmodi character sperandus sit, quem unaquæque Gens patriâ linguâ legere & reddere possit, non minus solicitè quæsiverunt; sed successus huc usque minus ex voto respondit. Plura hanc in rem V. apud Auctorem Anonymum *Historiæ Orbis Terr. lib. 1. cap. 9. sect. 3. §. 14.*

Tacitum Senatusconsultum, dicebatur apud Romanos, cùm rebus creperis Patres convenientes, non solito more in Curiam, sed in Capitolium, & Jovis Capitolini cellam, remotis servis publicis ac censualibus, eò se includebant solos, & velut in ipsius Jovis oculis, deliberabant, quid facto opus esset: uti pluribus videre est apud Jul. Capitolinum *in Gordianis*, ubi locus est hac de re planè singularis, ad quem V. Casauboni *Notas*, ut & suprà, ubi *de Senatusconsultis Vett.*

Tacitus Mensis, September dictus est à Tacito Imp. quòd eo & natus & factus esset Imperator, apud Vopiscum in *Tacito*.

Tactice, Gr. *Τακτική*, aciem instruendi Ars; unde *Tactici* Scriptores, qui de ordinibus militaribus literis quædam consignarunt, dicti sunt. Quantum vero insit in acie disponenda instruendaque momenti, cùm res ipsa, tum Vegetius docet *lib. 3. c. 14.* Nam *si sapienter*, inquit, *ea disponitur, plurimum juvat: si imperitè, quamvis optimi bellatores, malâ dispositione franguntur.* Cujus rei præceptum vix ullum antiquius ac melius illo Homerico est, ubi Nestoris in acie instruenda artificium, his verbis describit, *Il. δ.*

> Ἱππῆας μὲν πρῶτα σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχεσφι
> Πεζοὺς δ' ἐξόπιθεν στῆσεν πολέας τε καὶ ἐσθλούς,
> Ἕρκος ἔμεν πολέμοιο, κακοὺς δ' ἐς μέσσον ἔλασσεν,
> Ὄφρα καὶ οὐκ ἐθέλων τις ἀναγκαίῃ πολεμίζοι.
> *Atq; Equites posuit cum Curribus, ordine primo:*
> *At Peditum à tergo florem q; & robora, belli*
> *Munimen septumq; : sed in medio agmine viles,*
> *Ignavosq; uti vel nolentes depugnarent.*

Cui subscribens Xenophon *Memorabil. lib. 3. pag. 602.* *In bello*, ait, *fortissimi quiq; primo ultimoq; loco sunt collocandi, pessimi verò in medio, ut ab illis ducantur, ab his impellantur.* Nec è Romanis militiæ Doctoribus ab illis diversus abit Vegetius, qui *lib. 3.* docet, instructionis esse legem, ut in prima acie milites exercitati veteraniq; collocentur, quos antea *Principes* vocarunt: In his enim, qui & ætate maturiores & usu confidentiores, præcipuè virtus militaris conspicitur. Idemque sextum, h. e. ultimum ordinem, à fortissimis item ac scutatis, & omni armorum genere munitis bellatoribus, teneri debere monet, quos antiqui *Triarios* vocabant. Idem Germanis in usu fuisse, Tacitus *de eorum mor.* docet, ubi ait, *cap. 6. §. 6. Ex omni juventute delectos ante aciem locant* Et *cap. 31. §. 4. Penès fortissimos* (Cattorum) *initia pugnarum omnium.* Porrò per gentes & familias acies disponendas esse, monent harum rerum periti. Ita enim Onosander *Strateg. c. 24.* *Est prudentis Imperatoris, ordines ita disponere, ut fratres cum fratribus, amici cum amicis unà sint. Quem enim, qui in discrimine versatur, proximus illi est, à quo diligitur, tunc necessariò evenit, amicum pro amici salute audaciùs depugnare. Pudet quippe gratiam benemerenti non referre* &c. Hinc Xenophon *Cyripæd. lib. 2.* *non esse phalanga validiorem* scribit, *quàm cùm fuerit ex amicis congregata*: & Leo Imp. *Constit. 20.* *belli tempore amicos, familiares & cognatos prope inter se collocabis*, jubet. Atq; hæc aciei disponendæ ratio Persis placuit, apud Curtium *lib. 4.* Britannis Gallisq;, apud Tacitum *Annal. lib. 12. c. 33.* qui idem *Histor. lib. 4. c. 16.* ob eandem causam, Caninefates, Frisios, Batavos *propriis cuneis*, à Civili, compositos fuisse, refert. Idem de Germanis sic, *c. 7. §. 3.* *Quodq; præcipuum fortitudinis incitamentum est, non casus, nec fortuita conglobatio turmam aut cuneum facit, sed familiæ & propinquitates.* Quo pertinere videtur & illud, quod Plut. *in Pelopida*, de sacra Thebanorum cohorte scribit, quæ 300. constans viris delectis, quòd amoris mutuo nexu jungeretur, *ἱερὰ* nuncupata fuit, cujusque virtus invicta, ad Chæronense usque prælium, durasse, traditur. Matth. Berneggerus *in Taciti Germ. Quæst. 25. & 40.* De Romanorum acie, prolixè agit Livius *lib. 8.*

Poly-

Polybius *lib.6.* & ex utroq; Rosinus *Antiqq Rom. lib.10. c.14.* Scriptores *Tacticos* celebriores hic infrà videbis.

Tactici Scriptores, prisci ac recentioris ævi.

Æneas, cognom. *Tacticus.* Aristotelis *συγχρονος*, scripsit *Στρατηγικα* seu *de Arte Imperatoria*; è quibus superest *Τακτικὸν καὶ Πολιορκητικὸν*, *Tacticus & Obsidionalis liber.* Primus autem *Tactica* hæc vulgavit Casaubonus, qui & Æliani *Τακτικὸν*, à se emendata & observationibus illustrata, edere decreverat.

Cineas Thessalus, qui Pyrrho à consiliis fuit, Æneæ *Tactica* in Epitomen redegit. Meminit librorum ejus Cic. *lib. 9. Epist. 25.*

Sextus Julius Frontinus, Vir Consularis, post Stratoclem & Herminā, scripsit de *Tactica*, quæ Homeri temporibus obtinebat. Ælianus *Frontonem* vocat: Floruit autem sub Vespasiano, usq; ad Trajanum.

Claud. Ælianus, sub Trajano & Adriano Cæs. similiter *Τακτικὰ* sive *de acie instruenda* composuit: Quem librum Latinè reddiderunt tres hi Theod. Gaza, Franc. Robortellus & Sixt. Arcerius. Vossius *Hist. Gr. lib. 2 c. 11.*

Arrianus Nicomediensis, ob suavitatem sermonis *Xenophon jun.* dictus, *Tactica*, sub eodem Hadriano, composuit. Quorum supersunt tria capita, hactenus inedita. Idē de *Mathematicis Scientiis cap. 48. §. 13.*

Julius Africanus, sub M. Antonino Elagabalo, & ipse, inter alia, *Tactica* scripsit, quæ MS. adhuc inter sua cimelia habuit Vossius.

Pappus, de eadem Arte, sub Theodosio M. egit. Idem *de Scientiis Math. c. 16 §. 8.*

Urbicius, sub Anastasio Imp. hujus jussu, *Tactica* Græcè literis mandavit. Transtulit verò, quæ Trajanus & Hadrianus hac de Arte scripserunt: sed sic, ut non pauca adderet de suo. Extant MS. Florentiæ & Mediolani.

Mauritius quoq; Imp. *Tacticis* inclaruit, quæ multùm cum Urbicii conveniunt. XII. ejus libb. *de re militari*, meminit Gesnerus.

Leo, filius Basilii Macedonis & filius ejus Constantinus cognomine *Porphyrogennetus*, Impp. *Tactica* quoq; ediderunt: Et quidem illa Leonis Latinè prodierunt A. C. 1554. Basileæ; Græcè autem primus illa edidit Joh. Meursius; ut & postea *Tactica* Constantini.

Asclepiodotus, *Tacticis* etiam innotuit: quæ extant in Bibl. Florentina, Regia Paris. aliis. Atq; hi omnes fuere ante A. C. 1500. Quib. addere placet, ob similitudinem argumenti, qui *Poliorcetica*, aliaq; *ad bellum* spectantia, tradidere.

Æneas Tacticus, *Πολιορκητικὸν* edidit, ut diximus, in quo non tam obsessis, quàm obsidentibus præcepta dat. Suidas perperam vocat *de Stratagematis*, vera enim inter. est *Στρατηγικὸν*, seu *de Arte Imperatoria.*

Archimedes, inter Mechanices Scriptores principatum meritus, sine dubio & in hac arte non pauca edidit: cùm Mechanicos ejus libros plures recenseant Strabo *lib. 2.* & Pappus *Collect. Mathem. lib. 8.*

Athenæus *de Machinis bellicis* libb. dedicavit Marcello, à cujus milite Archimedes interemtus est.

Heronis Alexandrini, inter alia, & *Poliorcetica* extant. V. Bernardinum Baldum, qui *Belopoeicis* suis ejus scripta subjecit.

Diades, Ctesibius, Nymphodorus, Philo Byzantius, Diphilus, Charicles, Polyidus, Pyrrhus Agesistratus, *de Arte Machinali* scripsere, quorum è Commentariis, ut & Archytæ, suum confecit M. Vitruvius Pollio.

Jul. Africanus, præter *Tactica* suprà memorata scripsit *περὶ πολεμικῶν παρασκευῶν*, *Præparationes seu fabricas militares.*

Pappus, eodem de argumento egit, sub Theodosio M.

Bitonis quoque, in Bibliothecis variis, supersunt *κατασκευαὶ πολεμικῶν ὀργάνων, καὶ καταπελτικῶν.*

Daimachi similiter *Hypomnemata Poliorcetica*, in Bibliothecis Italiæ servantur.

Posidonius Rhodius *de re Militari* Commentarium reliquit.

Basilius Patricius *Naumachica* scripsit.

Vannocius Bicinguetius *Pyrotechniam* scripsit *libb.* 10. A. C. 1540.

Nicolaus Tartalea. A. C. 1550. multa exaravit ad *Nauticam* & *Artem militarem* spectantia &c. V. præfatum Vossium *de Scientiis Math. capp.* 48. 49. 50.

Tæda, an quasi *δετὴ*, quòd esset *fax in fasciculum colligata*, an ex *δᾶς, δᾶδος* &c. frequenti in usu priscis fuit, unde inter servos non solùm *ad Lychnū, ad funale, ad laternam, Lampadophoriq;*, sed & *Tædigeri* fuere: Inprimis in Nuptiis & Suppliciis. Apud Romanos enim pueros quinque Sponsæ ad domum Mariti eunti prætulisse faces, diximus suprà, ex Plutarcho *Problem. Rom. c. 20.* quod apud Græcos ipsa Sponsæ mater obire est solita, Eurip. *in Phœnissis.* Quas faces *Tædas* communiter vocant Scriptores. Materia illis pinus ut plurimùm. M. Varro *Gerontodidasc.* & *de vita Pop. Rom. lib. 2. Cùm à nova Nupta ignis in face adferretur, de foco ejus sumtus, cùm fax ex pinu albata esset, ut eam puer ingenuus adferret.* Virgilius *in Ciri.*

Pronuba nec castos accendit pinus odores.

Ovidius *Fastorum lib. 2.*

Expectat puros pinea Tæda *Deos.*

Vel ex spina alba, Massurius Sabinus apud Plinium *lib. 16. cap. 18.* Festum *lib. 14.* in voce *Patrimi.* Q. Catullus *in Epithalamio Mallii,*

Spineam quate Tædam.

Ubi tamen editio Achillis Statii Neapolitani, *pineam* disertè habet: Vel deniq; ex picea, larice, aliisq; resiniferis arboribus, quarum interiores & crassiores partes abundantiùs flammam spargunt. Unde *Tædæ pingues*, Virgilio *Eclog.* 8. ubi Scholiastes, *Teda*, inquit, *est species pinus, ignem facilè concipiens.* Sic per Metonym. materiæ, & Synecd. speciei, *Tæda* denotaret quamvis facem ex prædictis arboribus desumtam. Incidebantur autem illæ; uti discimus ex eodem *ibid.*

Mopse novas incide faces:

cùm nempe inspicabantur, id est, in modum spicæ in apice diffindebantur, ut libentiùs arderent. Unde Idem iterum *Georg. lib. 1.*

—— —— *Ferroq; faces inspicat acuto.*

V. Dempsterum *Paralipom. in Rosinum lib. 5. cap. 37.* & suprà ubi de *Facibus* ac *Nuptiis.* Sed &, quibus rei olim, sancti inprimis Martyres, adurebantur facibus, duplicis fuere generis, *Tædæ* & Funalia, de quibus *suprà.* Utrarumque meminit Plut. *in Cicerone, Funalia præterea per Urbes, vicos elucere, lampades, faces,* Tædàsque *in foribus figi.* Et quidem de *Tædis* testes sunt Acta S. Barbaræ virginis; quam cùm alii facibus adustam, Metaphrastes *Tædis* excruciatam fuisse, memoriæ tradidit: *Accensus Præses ad majorem iracundiam & non valens se continere, jubet iis qui aderant, ferreis pectinibus latera Virginis scindere &* Tædis *igneis membra jam lacerata urere.* Accedit, quòd *Tædæ* temporibus priscis admodum in usu essent; cùm teda redundantior sit humore aliis arboribus resinam ferentibus, parcior liquidiorque, quàm picea *flammisq;*, ut inquit Plinius, *& lumini sacrorum gratior.* V. Gallonium *de Martyr. Cruc.* & *Notas* Goth. Jungermanni *In Hier. Magium de Eculeo.* Sed & *tædam* coronamentum vocat Calpurnius, *Ecloga 2.*

Me Sylvanus amat, dociles mihi donat avenas,
Et mea frondenti circumdat tempora tædâ.

Quod genus antiquum fuisse agrestibus incultisq; temporibus & hominibus, testatur Ælianus, *pineos ramos* in coronas ascribens Centauris, *Var. lib. 13. cap. 1.* Imò & unius ex celeberrimis Græciæ agonibus victorem non aliter olim coronatum fuisse, vidimus suprà. V. quoque Casp. Barthium *Animadvers. ad Statium Thebaid. lib. 5. vers. 582.* & *Adversar. lib. 103. cap. 15.* plura verò de *tæda*, quam arboris certum genus & quidem à picea diversum (fortè *πεύκη* Græcis) facit Plinius quoque, Salmasius verò propriè *δᾷδα* esse dicit seu *λαμπάδα*, non ex una aliqua certa arbore, sed ex omnibus *δᾳδοφόρων*, inter quas *πεύκη* Græcorum eminet, desumi solitam, apud Auctorem hunc *Exercitat. Plin. ad Solinum pag. 502. & seqq.*

Tænia, fascia seu vinculum est. Cæcilius apud Festum,

Dum tæniam, *qui vulnus vinciret, petit.*

Et quidem *τὸ τῶν μαστῶν γυναικείων ζῶσμα*, *uberum muliebrium cinctus*, Poll. *lib. 7. cap. 13.* sed & *τὸ ἄφετον τῆς κόμης συνδοῦν*, *vitta quâ crines ligabantur*, Luciano *de Domo*, seu potiùs fascia è vitta dependens. Virgil. *Æneid. lib. 7.*

—— —— *fit longæ* tænia *vittæ.*

Oblongus nempe & angustus pannus, qualis est apud Oppianum illa *Κυνηγ. lib. 4.*

Τῶν δ' ἀπὸ μὲν χείρεσσιν ἀερτάζουσα πανφαίνουσα
Ἄνθεα ταινιῶν, πολύχροα δείκνυται ἔσω.

Ex lana ut plurimùm, Appulejus *Metam. lib. 8* sed & ex sparto, Idem *lib. 9.* albi communiter coloris, Plin. *Prœm. lib. 13.* postquam verò ad ornatum *tæniæ* adhibitæ, purpurei quoque aureique. Namque in *τῇ στηθοδέσμῃ*, *è fascia pectus obligante*, facta est *περιτραχήλιος κόσμος*, *ornatus seu torques, cervicem ambiens.* A cervice ulteriùs ascendit ad ornandum caput, ut apud Achillem Tatium *Ταινία περὶ τὴν κεφαλὴν φοινικοβαφὴς*, *tæniâ circa caput purpurâ tinctâ, lib. 8.* V. quoque Platonem *Sympos.* Non verò ipsa corona *tænia* fuit, sed ei adhæsit, eque illa facta est *περιείλησις ἐν τῇ κεφαλῇ*, *circumvolutio in capite*, ut ait Scholiastes Aristophanis. Cujusmodi tænias lanceæ circumvolutas, unà cum coronamentis, saga Marii ferre solita erat, apud Plut. *in eo.* V. eundem *Timoleonte*, unde *tæniis* sæpe coronas adhæsisse discas. Videnturq; hæ *cum tæniis conjunctæ coronæ* fuisse illa præclara munera, quibus coronabantur victores illi maximorum bellorum, atque adeò in ipsis tæniis videntur fuisse notæ, tantas eas victorias disertè designantes. Idque non solùm ex hoc loco conjici potest, sed & ex hocce Appiani *παρεμβ. πε. στρατ.* ubi, *στεφάνους τε*, ait; *καὶ ταινίας ἐπέβαλον τῷ στρατηγῷ*, *Coronasq; & tænias* (i. cum tæniis) *conjecerunt in Ducem*, de quo ritu V. suprà in voce *Jacere.* Ut plurimùm verò adhibebantur tæniæ coronis feralibus, i. iis, quæ mortuis imponebantur, aut etiam sacerdotalibus. Urnam certè Philopœmenis mortui tæniis & coronis circumdatam, ipsamque hydriam præ multitudine earum vix visam esse, narrat idem Plut. *in eo.* Factumque hinc, ut *tæniæ* pro omine mortis haberentur, uti legimus apud Lucianum *in Dial. mort.* ubi Alexandrum Diogenes

apud

apud Inferos facit *διαδεδεμένον ταινίᾳ λευκῇ τὴν κεφαλὴν*, *evinctum caput albâ taniâ.* Sed & *taniæ*, Hesychio auctore, signant *σύμβολα τῶν ἱερῶν, διαδήματα ἀρχιερατικά, δεσμὰ ἱερά*, *insignia Sacerdotum, diademata Pontificalia, vincula sacra.* Quo factum, ut *tania* pro ipsa corona, & *τὸ ταινιοῦν* pro *ἀναδεῖν*, non rarò occurrat. Potissimùm, quoties caput evinciebat aut demortui, aut Sacerdotis, aut Regis, aut aurigæ, aut etiam alicujus præclarissimi Athletæ. Quippe victoribus etiam *tænias*, quibus redimirentur, datas, habemus ex Xenophonte *in Conv.* & Virgil. *Æn. lib.* 5.

> *Jamq; adeò donati omnes, opibusq; superbi*
> *Puniceis ibant evincti tempora* tænjis.

Erat autem hæc *tænia*, diversa à corona Hieronicarum, unde utramq; obtinuisse legitur Polycles, apud Pausan. *lib.* 6. utraq; Pericli decreta, apud Plut. *in eo.* Utraq; in statua Pelichi Ducis Corinthii conspicua fuit, apud Lucianum *Philops.* & infra dignitatem ejus, sæpe enim *tæniæ* privatim dabantur, uti de Brasida Thucyd. *lib.* 4. & de Pantarce, sibi ipsi *tæniâ* caput vinciente, Pausan. *lib.* 5. tradunt. Quid quòd Priapo, utpote minori Deo, *tænias*, at Ariadnæ, cœlo receptæ, sertum ex auro & gemmis, tribuit Diodorus apud Tertull. *de Cor. Milit.* At cùm utraq; uni data est, id verò spectatissimum coronamenti genus fuit &c. Sed & extra coronarum usum, *tæniæ* aliis quoque rebus adhibitæ sunt. *Χρυσαῖς ταινίαις τὴν ἐσθῆτα πεποικιλμένοι*, *aureis segmentis vestem habentes variegatam*, memorantur Luciano *de Gymnas.* qua de re V. hic passim. in vocibus *Fascia*, *Instita*, *Lorum*, *Pannus*, ut alia omittam. A' *ταινία*, *tænia*, fit *ταινίδιον*, *tæniola*, in supellectile histrionica memorata Polluci *lib.*4. c.19. ubi lenones lenasq; meretricularum caput purpureâ tæniolâ, veræ tæniæ imitatrice, in Comœdia, evincire solitos tradit. Quam in rem V. plura apud Car. Paschalium *Coron. lib.* 4. *c.* 8. & *lib.* 9. *c.* 1. Indidem per translationem dicta *Tænia*, urbs Ægypti, cujus meminit Athenæus *lib.*1. Et sic interpretatur *ταινίαν στενήν*, i. *fasciam angustam* Vossius, quam inter Canopicam fossam & mare statuit Strabo. Hinc charta *Tæniotica*, plebeji usus & Saiticâ deterior. Hoc enim ordine Chartarum genera præfatus recenset Vossius, Hieraticam, Augustam, Liviam vel Livianam, Claudiam (quæ tenuior Liviâ, minùs Augustâ tenuis) Amphitheatricam, quæ & *Fannia* seu *Fanniana*, Saiticam, *Tænioticam* & Emporeticam, *de Arte Grammat. lib.* 1. *cap.* 37. Item *Taniense* genus purpuræ, lutensi & algensi melius; sed vilius ac dilutius calculensi, apud Plin *lib.* 9. *cap.* 37. quòd in *tæniis* maris colligatur, sic appellatum, de quo plura apud Salmasium *ad Solinum pag.* 1133. *b.* quem etiam *Hieronicarum tænias Sacerdotalibus infulis* similes facientem, V. *p.*370. Eadem metaphorâ *nigram tæniam* in onagri dorso ducit Oppianus *Cynegetic. lib.*3. & *ταινίας* maculas tigrium oblongas vocat alibi &c.

Tapocon, in aliis Codd. *Taenpocon*, item *Tabenpocon*, Festo fuit *genus scribendi deorsum versùs, ut nunc dextrorsum scribimus.* Quarum lectionum cui adhæreant, non habent Eruditi: Quidam tamen observant, habere hoc scribendi genus, aliquid commune *ἀκροστιχίδι*, de qua M. Tullius *de Divin. lib.* 2. *Non esse autem illud carmen furentis, cùm ipsum Poëma declarat, tum verò ea, quæ ἀκροστιχὶς dicitur, cùm deinceps ex primis versus literis aliquid connectitur, ut in quibusdam Ennianis, QUÆ ENNIUS FECIT, id certè magis attenti est animi, quàm furentis. Atq; in Sibyllinis ex primo versu cujusq; sententiæ primis literis illius sententiæ carmen omne prætexitur.* Et quidem aliquid *commune ἀκροστιχίδι habuisse, verum est*, inquit Petitus, *sed tota difficultas posita est in eruendo nomine, quo apud Græcos hoc scribendi genus appellatur. Scriptæ*, inquit idem, *sunt literæ perpendiculatim, ita ut sub unum oculi intuitum caderent, ita ut non opus esset oculum huc illuc moveri: unde & ei nomen; itaq; rescribendum existimo, apud Festum τὰ ὑπ' ὄκον, Ta hyp ocon, id est, quæ sub oculum.* Hesychius certè, *ὄκκον, ὀφθαλμός*, unde Latini suum *oculum* fecisse videntur *ὑποκορισμῷ*. V. præfatum Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib.* 2. *c.* 1. Secundùm alios, vocem hanc Græci acceperunt à Phœnicibus Syris. Hebræis enim הָפַךְ *Hapach*, est *vertit, convertit, evertit, subvertit*: cujus futurum תַּהֲפֹךְ *Tahapoc*, h. e. *inverres, everies, perverres*; unde *Tapocon.* Quia cùm Phœnices sinistrorsum, Græci dextrorsum scriberent; utrumq; facerent *βουστροφηδὸν γράφοντες*: hic diverso ac perverso modo, non ad alterutrum latus, sed deorsum proceditur. Nec tamen hoc genus planè ignorarunt Græci, ut vidimus. Ita ergo scribendi hoc genere à summo ad imum perveniebatur: quomodo incolas Taprobanæ, quæ in Australi est Oceano, jam olim scripsisse, testis est Diodorus Siculus pæne *extremo lib.* 2. *Γράφουσι δὲ τοὺς στίχους οὐκ εἰς τὸ πλάγιον ἐκτείνοντες ὥσπερ ἡμεῖς, ἀλλ' ἄνωθεν κάτω καταγράφοντες εἰς ὀρθόν*, *Scribunt versus, non eos in transversum extendendo, ut nos; sed à summo ad imum rectà deducendo.* Uti hodieq; Indos scribere, proditum est à Joh. Francisco Poggio Florentino *lib. de var. Fortunæ, ubi Indiæ mirabilia narrat.* Idem de Sinensibus memorat Nicolaus Trigaultius *Sinensis Expeditionis lib.* 1. *c.*5. De Japonensibus, scripta eorum, quæ è Sinis harum rerum curiosi in Europâ adferunt, testantur. V. Gerh. Jo. Vossium *de Arte Gramm. lib.* 1. *c.* 34. & Cl. Suicerum, qui vocem corruptam esse docet, ex *τὰ ἐπ' ὄρθον*, i. quæ *ἐπὶ στίχον, ἐπὶ βάθος* & *πυργηδὸν*, *deorsum, secundùm altitudinem & turris instar*, scripta sunt: quod scribendi

genus *κιονηδὸν* quoque, *κίων*, & *κιονίδιον*, dictum, *Thes. Eccles.* voce *Στίχος*.

Taffata, in *Monastico* Anglic. *Tom. III. part.* 2. *p.* 86. *Unum mantellum — duplicatum cum viridi taffata*; sericus pannus, quem hodieque *Taffetas* Galli vocant. Vossius *de Idolol. lib.* 4 *cap.* 9. *Jam quanti istud existimandum, quòd bombyces suppeditant vestem sericam? Quare vel æstivo tempore aptior, vel hiberno, vel verno, vel autumnali. In æstu magno ob levitatem accommodatissima taffetaa, in minori, ormesina* &c. A' *Tavio* urbe, V. ibi.

Tafros, unus ex tribus canalibus, quibus Alexandria olim adibatur, apud Plin. *lib.*5. *c.* 31. *κανωβὸν* Straboni; qui, quòd fossilis esset, *τάφρος*, i. *fossæ*, nomen accepit. Salmasius *ad Solinum p.* 479. & 480.

Tages, adde: Ejus præcepto asini caput præfigi fuisse solitum ruri, ad arcenda incommoda, docet Johannes Britannicus *ad Juv. Sat.* 11. *vers.* 97.

> —— —— *Parvis frons ærea lectis*
> *Vile coronati caput ostendebat aselli.*

Clariùs Jun. Mod. Columella *de R. R. lib.* 10. in hortorum cura,

> *Hinc caput Arcadici nudum cute fertur aselli*
> *Tyrrhenus fixisse* Tages *in limine ruris.*

Imò &, quod primus animadvertit Dempsterus, scriptis Auguralem hic Artem mandavit. Namque in voce *Præsegmina*, Furius Fulgentius *lib. de vocibus antiqq. ad Chalcidium*, laudat Tagetem in Aruspicinis, dicentem, *Præsegminibus amputatis.* V. Thom. Dempsterum *ad Rosinum Antiqq. lib.* 3. *capp.* 8. 9. 11. Hinc itaque magna in veneratione Hetruscis *Tages* fuit; vix tamen, ut pro Deo habuerint. Unde Cicero, de illo verba faciens, *lib.* 2. *Divin. Deum*, quærit, *dicam, an hominem? Si Deum, cur se contra naturam in terram abdiderit, ut patefactus aratro lucem adspiceret? Quid? idem nonne poterat Deus hominibus disciplinam superiore ex loco tradere? Si autem homo ille* Tages *fuit: quonam modo potuit terra oppressus vivere? Unde porro illa potuit, quæ docebat alios, ipse didicisse.* Meminere quoque illius Censorinus *de die Natali*, Ammianus Marcellinus *lib.* 17. & 21. Mart. Capella *lib.* 6. Isidorus *Origin. lib.* 8. *c.* 9. Alii. Vossius totam hoc de *Tage* fabulam esse judicat, quæ originem trahere potuerit ab Adamo Terræ filio, à quo primùm homines cultum Dei edocti sunt. Vel si puer ejusmodi è terra extitit, à quo Lucumones Etrusci disciplinam extispicii discerent, malignum eum fuisse Spiritum, ait: quem Deus non permiserit cœlitus descendere, quòd majorem addidisset impietati fidem, eoque ab Acheronte venerit. Qua de causa etiam videntur sacra ipsius *Acherontia* dicta, ut discimus ex Servio, qui *in illud Æn. lib.* 10.

> *Nec Pater omnipotens Trojam, nec Fata vetabant*
> *Stare, decemq; alios Priamum superesse per annos.*

Sciendum, ait, *secundùm Haruspicinæ libros & sacra Acherontia, quæ* Tages *composuisse dicitur, Fata decem annis quadam ratione differri: quod nunc dicit Vulcanus potuisse fieri.* V. præfatum Vossium *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 40.

Taira, una ex illustribus Cleopatræ ancillis, *ἡ συμπλέκουσα τὰς τρίχας ἐμμελῶς*, *quæ comam illius decenter implicabat*: Sicut Charmione altera erat, *ἡ ἀποτέμνουσα τὰς ὑπεροχὰς τῶν ὀνύχων εὐφυῶς*, *quæ extremos ungues ei dextrè præcidebat.* Gal. *de Ther. ad Pison. lib.* 1. *cap.* 8. ubi malè *Νάειρα*, sicut Plut. qui illam Cleopatræ *κουρεύτριαν*, *tonstricem*, vocat, non meliùs *Εἰρὰς* habet. *Τάειρα* n. verum illi' nomen fuit, quod etiam retinet Tzetzes *Chil.* 6. *Hist.* 44. sed malè interpretatur, *columbam* voce hac indigitari notans, cùm Arabicum *tair* vel *taira*, avem in genere significet. Atque hæ duæ ancillæ maxima Imperii negotia, sub Cleopatra, administrabant, ejus etiam in morte comites. Et quidem *Taira πρὸς τοῖς ποσὶν ἀπέθνησκεν*, *ad pedes ejus exspiravit*, Plut. *in Antonio*, de Charmione V. suprà.

Tala, arbor Indica, apud Arrianum *Indic.* in cujus summitate *τολύπαι*, i. *lanæ glomera* nascuntur, cortice verò Indi sapientes, qui *Gymnosophistæ* vocabantur, vivere consuevere. V. de illa, aliisque arboribus lanigeris linigerisque Salmasium *ad Solinum pag.* 297 & 298.

Talaria Lex, memoratur Plauto *Milit. Glorios.*

> *Atq; adeò, ut ne legi fraudem faciam* Talariæ,
> *Accuratote, ut sine talis domi agitent convivium.*

Ubi facetè ad Legem aliquam de alea *Talorumve* lusu veterem, Publiciam fortè aut Titiam, alludit. Jo. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 8, *cap.* 31.

Talaris Vestis, V. suprà *Poderis* & *Stola*, item in voce *Tunica*.

Talassio Latinis, qui Græcis *Hymenæus* dictus est. Causam afferunt è raptu Sabinarum, quæ historia est à Plutarcho conscripta. Ambigit tamen, indene an à lanificio ducta sit ea vox: *τοὺς ταλάρους* enim etiam *ταλάσους* vocatos ait, in quibus lana continebatur, unde & *ταλασιουργοὶ*, lanarii Opifices, haud sanè ineptè. Novæ enim Nuptæ pellem cum vellere substerni, lanâ postes obnubi, colum in pompa ferri consuevisse notum: tanquam ad opus faciendum, non ad virginitatem deponendam deduceretur. Aut sanè, quòd ejusmodi argumentis sedulitas futuræ Matrisfamiliâs designaretur. Sicut apud Græcos etiam cribrum præferebant, & ante thalamum pistillum alligabant. Non id Romæ:

factâ enim de raptu cum Sabinis pace, inter eos convenit, ne ipsorum uxores molerent, neve coquinam facerent. A' lana igitur sic *Talassionem* deducunt. Illud tamen secretioris fortasse fuerit eruditionis, τάλιν τὴν μελλόνυμφον, id est, *desponsatam virginem*, dicebant Veteres, quare eadem vocis vestigia cum *Talassio* maximam habere videntur affinitatem: Eâ autem voce usus est Sophocles *in Antigone*. V. Jul. Cæs. Scaligerum *Poetic. lib. 3. cap. 99.* In nuptiis itaq; *Talassionem* Romani, non minùs ac Græci *Hymenæum*, inclamare sunt soliti, qua de re sic Rosinus *lib. 5. c. 37. Acclamationem hanc ex eo inolevisse Livius lib. 1. auctor est, quòd in Sabinarum raptu Virgo una longè ante alias specie & pulchritudine insignis, à globo cujusdam Talassii rapta fuerit: multisq; sciscitantibus, cuinam eam ferrent deducendam? ne quis violaret, Thalassio eam ferri clamitatum: Quâ de causâ vocem hanc nuptialem factam & ad posteros inde manasse. Plut. quoq; in Romulo & Quæst. Rom. quæst. 31. censet. Nonnullis tamen ad lanificium vocis hujus originem causamq; referendam esse videtur. Qua in sententia Varronem fuisse, Sextus Pompejus testatur: Talassionem, inquiens, Varro ait, signum esse lanificii. Ita enim vocabant quasillum, qui alio modo calathus, vas utiq; lanificiis aptum. Constat autem lanificiis priscas Matronas valde deditas fuisse, præcipuamq; his curam & operam impendisse. In fœdere etiam inter Romanos & Sabinos percusso, lex hæc atq; conditio dicta est, ut volentes nuptæ apud Viros, quibus conjunctæ erant, manerent, omnium operum ac munerum vacationem præterquam lanificii habituræ.* V. quoque in voce *Thalassius*.

Talaus, adde: Pater Adrasti. Memoratur Statio *Theb. lib. 5. vers. 406.*

Nunc magnum Oeniden, nunc ille hortatibus Idam
Et Talaum, *& cana rorantem aspergine ponti*
Tyndariden iterans, gelidiq; in nube parentis
Vela laborantem Calain subnectere malo
Voce manuq; rogat -

Ubi in uno libro versus isti sic leguntur,

- - - —— *hortatibus Idam*
Tyndariden iterans, gelidiq; in nube parentis
Æthalium, & cana rorantem aspergine ponti
Vela &c.

Sicque *Talaus* omittitur, sed nihil mutandum, suadet Barthius. Hinc itaque Adrastus *Talaonides* Papin. Statio *Thebaid. lib. 2. verso 141.*

Cùm senior Talaonides. *nec longa morati*
Dircæusq; gradum, pariterq; Acheloius heros
Corripuere toris ——

Talchum, Arabibus *talck*, Avisenæ est aster Samius Veterum, aliis alumen Scaiolæ, at Græcis omnibus recentioribus, præcipue Χημευτικοῖς, Veterum ἀφροσέληνον, qui alio nomine Σεληνίτης λίθος, lapis inanis & levis, quod per lunæ augmenta plenior ac solidior inveniretur, sic dictus. Dioscorides, γεννᾶται δὲ ἐν Ἀραβίᾳ λευκὸς, διαυγὴς, κοῦφος, *nascitur autem in Arabia albus, pellucidus & levis.* Unde & κεφαλικὸς recentioribus appellatur. Recensetur Stephano Alexandrino inter ea, quæ calcinantur, & quorum ... eres magnos præbent effectus in arte sutilandi: & ex Lunari effluvio originem capere τοῖς χημικοῖς Auctoribus Græcis traditur, unde nomen ἀφροσέληνον, quasi ex *spuma Lunæ concreti*; Lunam enim spumare in herbas & lapides Veteribus creditum esse notum:

—— *quod Luna novas despumat in herbas.*

Inde *Lunare virus* Lucano, quod Luna magicis cantibus affecta despumavit &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1098. Auctor Anon. *Sinæ & Europ. cap. 33.* inter ea refert, è quibus ellychnia incombustibilia fiunt: *In regno Tanyu nascitur herba quædam super lapides incombustibilis — Ex ea fortè Veteres asbeston suum sive pannos illos confecere, in quibus mortuorum comburebant cadavera, ne cineres cum rogo miscerentur — Neque enim fuerit ex amianto Lapide, ex alumine pinna, aut* Talco, *quod est vitrum Moscoviticum, ex quibus, ut & ex hac herba, Tartari concinnant ellychnium perpetuum* &c.

Talea, V. infrà *Talia*.

Talemanni, dicuntur apud Groninganos Triumviri, velut Collegii Præsides ac Rectores, eo quòd nomine reliquorum in Senatu verba faciunt; ex *taele*, oratio, sermo, & *man*, vir. Ubbo Emmius *in Groninga pag.* 61. At *Talemarii* vel *Talemellarii*, apud Rerum Gallic. Scriptores, panifices sunt, uti ex vett. *Regestis A. C.* 1228. & 1231. docet Car. du Fresne ubi suprà.

Talentum, Gr. τάλαντον, instrumentum propriè, quo ponderabatur, unde illud Homeric. Διὶ ἀτάλαντος, *Jovi æquiparandus*: Per tralationem, ipsum pondus. Vox Græcis olim in frequenti usu, qui summas rei pecuniariæ Minis & *Talentis* designare solebant; Romanis adhibita non est, nullum enim illis *Talentum* fuit, unde Sardum, quem stupor alicujus, qui Servium interpolaverat, decepit, ex Plauti *Mostellaria*, Romanum quoque *Talentum* facientem, meritò refutat Gronovius. Sine adjectione, Scriptoribus antiquis semper Atticum significat: Sic enim idem Gronovius: *Talentum Atticum sive sex millium drachmarum semper significant Græci & Latini, quoties nullum ei alterius generis cognomen adponunt.* Cum adjectione, *magnum*, soli Latini dixerunt passim: quod Priscianus 80. librarum facit, fingitque, quod nusquam apparet, *parvum Talentum* minarum 60. Sed hoc omnibus Antiquis ignotum est, *magnumq;* Plautus non 80. sed 60. minarum facit. Scaliger id sic dici censet Latinis, quod Græcis ἁδρὸν καὶ παχὺ, quum necesse sit, si mina quædam fuerit παχεῖα, etiam *Talentum* fuisse. Verùm & hoc nonminùs in quæstione est apud Vett. ut Prisciani parvum: nec si μνᾶς ἁδρὰ & παχεῖα ἀρχαία alicubi reperitur, necesse est & hæc *Talentis* fuisse tributa. Præterea destruit hanc interpretationem Plautus *in Rudente*, *Talentum argenti commodum magnum inerat in crumena.* Si *magnum* παχὺ, junguntur dissociabilia: Nam *commodum*, ipso interprete, ἄρτιον, *justum*, *modicum* & nihil ultra. Sic *commodum* particula, quod aliis *tantum quod*. Petitus *magnum* putat argenti Talentum, *parvum* auri, quum illud 60. minarum sit, hoc 60. drachmarum, tres stateres complectens. Huic validè obstat Virgilii illud.

Et tripodas geminos, auri duo magna talenta.

Ubi expressit Homericum,

Ἕπτ' ἀπύρους τρίποδας, δέκα δὲ χρυσοῖο τάλαντα.

Vult quidem Petitus, illud auri Talentum *parvum* etiam Diphilo appellari, βραχύ τι τάλαντον, sed argenti *Talentum* intelligendum est vel cum Scaligero, *cui aliquid deest*, ut *curto centusse*, Persio: vel cum Salmasio, ipsum commodum, strictum, *cui si nihil deest, certè nihil superest.* Sic μέτριον Hesychio μικρόν. Sic *modicum* & *mediocre*, pro *parvo*, Virgil. Et verba Seuthæ sunt apud Xenoph *Ἀναβάσ. lib. 7.* Ἀργύριον μὲν οὐκ ἔχω, ἀλλ' ἤ μικρόν τι, καὶ τοῦτό σοι δίδωμι, τάλαντον, *Argentum quidem* (id est, argenti copiam) *non habeo, præter commodum quoddam, quod tibi dono, talentum.* Videtur ergo, Romanis id discrimen additum vocabulo, quòd illis, quam interiori & Asiaticæ reliquæque Europææ Græciæ viciniores Græcorum coloni id usurparent, pro summa haud quaquam grandi: quibuscum quia frequens erat commercium, & consuessent nominare *Talentum*, pro pauculis nummis, ad significandam pensiorem illam summam, quod solum *Talentum* noverant remotiores Græci sive auri sive argenti, *Talentum magnum* dixere. Hi populi erant Neapolitani, Rhegini, Syracusani, de quibus Festus: *Talentum Neapolitanum sex denarium, Syracusanum trium denarium, Rheginum victoriati.* Hoc itaque primò noverunt Romani solùm, utpote Italiæ aut proximis Italiæ incolis usitatum: At ubi cum aliis Græcis commercium esse cœpit, inveneruntque tanto majorem pecuniam eâ nuncupatione finiri, ad vitandam ambiguitatem 60. minas Atticas *Talentum magnum argenti*: 60. drachmas vel tres stateres, *Talentum magnum auri*, appellaverunt. Denique frequens usus horum & in vicinis locis cum potentia Romana recepta etiam pecunia, mersit inque desuetudinem egit istam *Talenti* pro minutis usurpationem, mansitque ea vox sine alia adjectione pro amplioribus pecuniæ peregrinæ summis, V. Gronovium *de Pecunia vet. lib. 3. cap. 4.* Sic *Talentum magnum* & *Talentum Atticum*, res eadem, minarum 60. seu 6000. denariorum, seu drachmarum. De quo sic Rhemnius Fannius,

Cecropium superest post hæc docuisse Talentum,
Sexaginta minas, seu vis, sex millia drachmas,
Quod summum doctis perhibetur pondus Athenis.

In pecunia Rom. 60. libras, 24. Sestertia, facit. Imò *Talentum* quodvis 6000. drachmarum sui generis habere, quæ ad Atticas reductæ varient, monet idem Gronovius *cap. præc.* de variis, apud varias Gentes, *Talentis*, V. hic *infrà*. Recentiori ævo, pro *libra* vox occurrit *in Alexiade* Annæ Comnenæ, & apud alios citerioris ætatis Scriptores: Theophanes vero anno 9. Nicephori Generalis, pro centenario, seu centum libris, eam usurpavit. Sed & pro numismate, seu nummo aureo, adhibitam docet Hesychius: τὸ δὲ λεπτὸν ἑξακισχιλιοστὸν ταλάντου ὅ ἐστι νόμισμα. Atque sic videtur accepisse idem Theophanes anno I. Michaëlis Curopalatæ, quo loco scribit, cum militum provincialium, qui bello Bulgarico perierant, uxoribus concessisse πέντε ταλάντων χρυσίου, cum vix probabile sit, de centenariis auri hæc accipienda, Car. du Fresne *Dissert. de infer. ævi Numism. num.* 81. V. eundem *Notis ad Alexiadem cit.* adde Covarruviam *de Vet. Numism. Hispan. cap. 4. num. 5.* & Suicerum in Τάλαντον.

Varia Talentorum, apud diversos Populos, species.

Achaicum proprium nullum fuit: unde sententiam quorundam Eruditorum illud octo millium trecentarum triginta trium drachmarum Atticarum trientis sive duorum obolorum, somnium dicit Gronovius *loc. cit.*

Æginéticum, seu Æginæum, ejusdem cum Corinthiaco valoris, 6000. drachmarum Æginæarum fuit. Sed quia Æginæa drachma decem habebat obolos Atticos, & 6. Æginéticæ drachmæ 10. Atticas habuere: hinc mina Æginæa 166. drachmas & 4. obolos, qui respondent nostris uncialibus 20. ac proin *Talentum* Æginæum 10000. drachmarum Atticarum, h. e. 1000. coronatos, 1200. unciales, fecit, Idem *lib. 3. c. 5.*

Ægyptium, 80. librarum fuit Romanarum, ut testatur apud Plinium Varro: qui ambo Ægypti numerum tertiâ parte Alexandrino minorem faciunt; unde frustra sunt, qui utrumque confundunt,

80. ita-

80. itaque minas Atticas, totidem libras Rom. nostros 800. coronatos fecit.

Alexandrinum duodecim millium denarium fuit, seu totidem drachmarum, adeoque duplum ad Atticum.

Argenti, 60. fuit minarum, 6000. drachmarum, ut supra visum.

Atticum, Auctoribus sæpe sine adjectione *Talentum*. Romanis *Talentum magnum* dictū; constabat sexaginta minis, sive 6000. drachmarum Atticarum. Ad Romanam pecuniam redactum constituebat 24. sestertia, 60. libras argenti. Apud Priscianum itaque cùm dicitur constitisse minis 100. seu drachmarum 7500. minæ intelliguntur, quales fuere ante Solonem; quarum quælibet 75. drachmas habebat. Idem *lib.* 3. *c.* 3.

Auri, 60. fuit drachmarum.

Babylonium, V. Pollucem.

Cistophorum, idem cum Rhodio, 4500. denarium fuit, Fest.

Corinthiacum, *δραχμῶν ταλάντων* habuit sex millia, quæ Atticarum *μυριάδι* respon-dent: ut evidenter patet ex A. Gellio, ubi Laida narrat Demosthenem *μυριάς δραχμὰς ἢ τάλαντον*, poposcisse. *Quod facit*, addit, *nummi nostratis denarium decem millia.* *lib.* 1. *c.* 8. Idem itaque cum Æginetico fuit.

Cyrenæum, 120. minarum fuit, adeoque idem cum Alexandrino. Ejus meminit Plautus *Rudente*, quod drama Cyrenis erat.

Hebræum, ככר *Cicar*, cùm argenti erat, valebat 3000. siclos, V. Exodi *cap.* 38. *vers.* 25, 26. Cùm auri, duodecimo tanto fuit majus. Godvvynus *de Ritibus Hebr.*

Magnum Romanis, idem cum Attico, V. supra.

Neapolitanum, sex solùm denarium fuit.

Παχὺ, non minùs in quæstione est apud Veteres, ac *Magnum*, ut vidimus; vel potiùs *Parvum* Prisciani.

Rheginum, victoriati solùm fuit valore.

Rhodium, ejusdem cum Cistophoro pretii.

Romanum, nullum fuit.

Siculum seu Syracusanum, 30. fuit denarium.

Tali pedum, in Thetidis olim fuere potestate; ut & plantæ: quemadmodum ipsos pedes Mercurius sacros habuit, teste Servio. V. Lil. Giraldum *Syntagm.* 1. *Deorum Gentil.* & Hadr. Junium *Animadvers. lib.* 4. *cap.* 12. Iidem cum Tesseris, de quibus infrà, Ludi fuere genus, in convivus, usque ad *Talariam* legem latam, non minùs ac Latrunculi, adhibiti: Inter quæ tamen sic distinguit Godvvynus, ut Aleam dicat utriusque ludi fuisse genus, Tesseram autem *a Die*, sed Talum Anglicè *an buckle-bone*, interpretetur *Anthol. Rom. lib.* 2. *Sect.* 3. *cap.* 13. Hadr. Junius ubi modò *lib.* 2. *c.* 4. similiter diversos hos ludos efficit: Dempsterus hoc solum inter utrosq; agnoscit discrimen, quod Tali 6. angulos haberent, Tesseræ quatuor. Punctis Tesseras fuisse notatas, observavit Hadr. Turnebus *Adversar. lib.* 5 *c.* 6. unde *Numeri eburni*, pro Tesseris, apud Ovidium *de Arte lib.* 2. At Tali *pro numeris effigies animalium habebant, ut vulturum aut Regulorum*, teste eodem Turnebo *loco cit.* Unde eosdem *Vulturios*, item *Regulos* dictos reperimus. Et *Vulturiorum* quidem meminit Plautus *Curculione, Actu* 2. *Sc.* 3.

Tace parumper, jacit Vulturios quatuor.

An verò iidem & *Reguli* dicti sint, ambigit præfatus Godvvynus, cùm *Regulum* Latinis idem significare velit, quod *Basilicum* Græcis, nempe non minùs in Tesseris, ac in *Talis*, totum jactum fortunatum ac felicem, V. Cœl. Rhodiginum *lib.* 20. *cap.* 18. qui aliàs, & *Venus*, dictus est, ut videbimus. Numero certè differebant, nam *Talis* quatuor, Tesseris tribus usi sunt Veteres: frequentiorque ille, quam iste ludus fuit. Martialis *lib.* 14. *Epigr.* 15.

Non sim Talorum *numero par Tessera.*

Ad quem, *tribus quoq;* Talis *aliquando lusitatum esse*, notavit Scholiastes *Epigr. præc.* Ludebant verò *Talis* Veteres hoc modo: Quatuor talis in fritillum sive pyrgum sive orcam (nam hoc commune *Tali* quoque cum Tesseris habebant) conjectis, juxta illud Horatianum, *Satyrâ* 7. *lib.* 2.

Mitteret in pyrgum Talos.

eoque concusso, super tabulam effundebant: dicebaturq; jactus felicissimus, quando viz. omnes quatuor *Tali* diversum ostendebant latus, *Venus*, uti dictum. De quo sic Lucianus *Amor.* *Καὶ βαλὼν μὲν ἐπὶ τύχῃ ...* *At quoties jecerat id, quod intendebat, maxime si quando Deam ipsam feliciore jactu sortitus erat, nullo* Talo *pari figurâ cadente, adorabat eam, sperans se id esse consecuturum, quod expectabat.* Contrà infelicissimus jactus, tam in *Talis*, quàm in Tesseris, habebatur *Canis*, qui semper nummis suis ludentes mulctabat, unde *damnosi Canes*, sæpe apud Auctores. De priori jactu Martialis *lib.* 14. *Epigr.* 12.

Quum steterit nullus vultu tibi Talus *eodem,*
Munera me dices magna dedisse tibi.

Ovidius *loco cit.*

Damnosi tacito stent tibi sæpe Canes.

De utroque Propertius *lib.* 4. *Eleg.* 9.

Me quoq; per Talos *Venerem quærente secundos,*
Semper damnosi subsiliere Canes.

Dicebatur verò *Canis*, quoties in aliquo laterum superiorum *unio* (secundùm eos, qui punctis seu numeris *Talos* notatos fuisse volunt) prodibat. *Quatuor enim* Talorum *latera numeros aut puncta sic habuere disposita, ut, quæ in duobus lateribus essent, juncta semper efficerent septem, hoc nim. modo,*

1. ——————— 6.
3. ——————— 4.

E quibus qui Senionem, qui & Cous dicebatur, jaciebat, nummum ex acervo lucrabatur. Hinc Persius Sat. 3.

—— —— *Quid dexter Senio ferret,*
Scire erat in votis, damnosa Canicula quantum
Raderet.

Nisi aliter ex lusus lege convenerat, ut de Augusto legimus in eius ad Tiberium Epist. apud Suetonium: Inter cœnam lusimus γερονтικῶς & heri & hodie. Ta*lis enim jactatis, ut quisq; Canem aut Senionem miserat, in singulos* Talos *singulos denarios in medium conferebat, quos tollebat universos, qui Venerem jecerat*, Jac. Oiselius *Notis in A. Gellium lib.* 18. *c.* 13. Ubi tamen pro *Aut*, Godvvynus *Et* legi vult, Si quis enim Senionem cum Cane jecisset, hunc jactum quoque infelicem fuisse habitum, docet Martialis *lib.* 13. *Epigr.* 1.

Senio nec nostrum cum Cane quassat ebur.

Aliter Bartholomæus Merula *in Ovidium de Arte am. lib.* 2. Unde patet, *jactuum* in Talorum lusu nomina, unde originē habeant, adhuc incertum esse. Non verò *jactus* solùm, & sed *missus*, & *manus*, in Talis Tesserisq; locum habuit. Namq; Suetonius *Aug. c.* 72. *Si quas manus remisi cuiq; exegissem aut retinuissem, quod cuiq; donavi, vicissem* &c. Erant illi, aut e ligustro, Plin. *lib.* 16. *c.* 18. aut ex ebore, Martialis *lib.* 14. *Epigr.* 14. cujus lemma est, *Tali eborei.* Fuitque hic ludus apud Græcos quoque jam olim in usu. Nam Homerus *Odyss. α.* in templo Minervæ procos ludentes *Talis* inducit: & consuetum in Templis fuisse ludere, observat Fr. Lusinus *Parerg. lib.* 5. *c.* 21. Dicebant hi illum *ἀστράγαλον*, unde *ἀστραγαλίζειν*; item *κύβον*, sed voce magis generali: Unde Polycletus Sicyonius ex ære duos pueros *Talis* nudos ludentes, qui vocarentur *astragalizontes*, fecisse legitur, apud Plinium *lib.* 34. *cap.* 8. Interim id inter Romanos Græcosq; discrimen fuit, quòd apud illos senile plerunque exercitamentum esset. Cic. *de Senect.* *Nobis senioribus ex lusionibus multis* Talos *relinquant & Tesseras*: Unde supra Augustus, *lusimus γεροντικῶς*. Apud Græcos verò pueris ludus is familiaris erat: ut de Cupidine ac Ganymede proditum Apollonio Rhodio *Argonaut. lib.* 3. de pueris Polycleti, Plinio paulo suprà, & notum Prov. *Pueros astragalis, viros jurejurando fallendos.* Heraclitus quoque Ephesius hinc, propter facti novitatem, quòd *Talis* luderet, puerorum instar ideoque, *Astragalizon* nominatus legitur, apud Diog. Laertium *in vita ejus.* Nec omittendum, Romanos, cùm *talis* luderent, scorta sibi auxiliatura invocare consuevisse; ut docet Plautus *Asinariâ Act.* 5. *Sc.* 2.

AR. *Cape pater* Talos, *ut porro nos jaciamus* DE. *maxumè,*
Te Philæni mihi, atq; Uxori mortem; hoc Venereum est.
Pueri plaudite & mihi ob jactum cantharo mulsum date.

Et in *Captivis Actu* 1. *Sc.* 1. *in principio.*

At ego aio rectè; nam in convivio sibi
Amator, Talos *cùm jacit, scortum invocat* &c.

V. Thom. Godvvynum *Anthol. Rom. loc. cit.* Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosinum. lib.* 5. *Antiqq. Rom c.* 1. Alex. ab Alexandro *Genial. dier. lib.* 4. *c.* 2. Alios, ut & infrà, ubi de *Talorum lusu*.

Talia, seu *Talea*, apud Tertullianum *de Pallio c.* 5. ubi de transitu à toga ad pallium *nullo tædio constat, adeò nec artifice necesse est, qui pridie rugas ab exordio formet, & inde deducat in talias* &c. ruga est in longū deducta ac directa, à similitudine *taliarum*: primis enim in toga rugæ illæ formabantur, deinde in talias deducebantur. Est autem *talia* propriè arboris ramus, ex utraque parte æqualiter præcisus, Græcis *σχίδη* aut *σχίζα*, seu brevis baculus utrinq; pariter crassus, unde *taliare* scindere est, Græcè *σχίζειν*. Ad ejus similitudinem *σχίζαι* Græcis appellantur homines crassi & compacti, *ἐν μικρῷ παχεῖς*, qualem Dicæarchus Herculem fuisse scribit, apud Clementem *in Protreptico.* Hodieq; *taliam* Galli vocant *τὸν τοῦ σώματος χύμον*, & *bellæ taliæ* homines dicunt, bene formatos & corpulentos. *Cæsuram* quoque Latini dixere. Lucretius,

Extima membrorum circùm cæsura tamen se
Incolumem præstat ——

Ubi *cæsura* idem quod *talia* & *σχίζα*. Sic ergo rugarum in veste partem eminentem ac protuberantem, quæ & *stria* vocabatur, *taliam* appellavit Tertullianus, quia Græci *σχίδην* etiam nuncuparunt, ut ex Hesychio discimus Salmasius *ad Tertullianum d. l.* Sed & *Taleam* seu *Taliam*, vulgò *taille*, Galli appellant tesseram ligneam in duas partes fissam, in quarum utraque debitum continetur transversariâ quadam cæsura denotatum, alterâ penès emtorem, altera penès venditorem vel creditorem remanente, de qua vocis notione V. C. du Fresne *Glossar.* in hac voce: ut & in *Tallia*, quod præstationis genus est, hinc nomen nactum.

Talio, fœm. Plinio, ex *talis*, quasi *talis retributio*: Tale enim patimur, quale fecimus. Unde Lex *Talionis*, Lex paris vindictæ, vel *similitudo vindictæ*, Isidor. *Pœna reciproci*, *l.* 11. *Cod. de exhib. reis*, aut *similitudo supplicii*, Honor. & Theodos. Augg. *lib.* 17. *C. de Accus.* Græcis *Antipelargosis* apud Isidor. *in Gloss.* meliùs *ἀντιποίησις*, Glossar. Philoxeni, vel *ἀντιπεπονθὸς* &c. *Hoc enim natura & Lege institutum est, ut lædentem similis vindicta sequatur*, Isid. 5. 27. Apud Roma-

Romanos in usu fuit, in criminibus cujuscunque conditionis vindicandis: inprimis vero in prævaricationibus, uti docet Franc. Polletus *Histor. Fori Rom. lib. 4. cap. 3.* quod ipsum loquitur Paulus JC. *lib. 6. ff. de prævaric. l. fin. C. de Accus.* Sed multo magis in calumnia, ut apud eundem Polletum videre est, *lib. 4. c. 5.* Imò in atroci quoque injuriâ valuit, ut ex XII. Tabb. fragmentis liquet, apud A. Gellium *lib. 20. c. 1. Si. membrum. rupserit. ni. pacto. Talio. esto.* Cui simile quid ex Catone *Orig. lib 5.* adducit Priscianus *de Gramm. lib. 6. Si quis membrum rupit, aut os fregit, Talione proximus agnatus ulciscitur.* Festus sic legit, *Si. membrum. rupserit. ni. cum. eo. pacit. Talio. esto.* De cujus iniquitate Favorinum, æquitate Cæcilium, egregiè disputantes, V. apud Gellium, *loco cit.* Ejusdem pœnæ usus apud alias quoque plerasq; Gentes receptus est. Et quidem de Græcis ac præsertim axonibus Solonis, V. Diog. Laërtium *lib. 1.* de Indis, Strabonem *lib. 15.* de aliis alios. Ipsi Rhadamantho placuisse, tradit Aristoteles *Ethicorum lib. 5. c. 5. Rhadamanthæum* hinc *jus* vocans, quod tamen ipse non omni ex parte probat. De Populo sancto, a quo fons Constitutionis hujus, in natura ipsa fundatæ omnino repetendus est, ita legimus Levitici c. 24. *vers.* 19, 20. *Quod si quis intulerit corporis vitium proximo suo, quemadmodum fecit, sic fiat ei. Fractura pro fractura, oculus pro oculo, dens pro dente: prout intulerit corporis vitium homini, ita inferetur ei* &c. V. quoq; Deuteron. *c.* 19. *versu* 21. Ubi, quum duplex *Talio* sit, *Talio identitatis* seu *Pythagorica*, quâ secundùm literam Legis, idem omnino, quod quis fecit, patitur; & *Talio similitudinis*, seu *Analogica*, cum certâ & proportionatâ pecuniæ summâ, seu mulctâ, damnum illatum pensatur: Hebræi posteriorem intellectam volunt, & *oculum pro oculo*, interpretantur *pretium oculi*, Targum Jonathanis & Rabbi Salomon *ad Deuteron. loco cit.* Non enim semper *Talionem identitatis* possibilem esse, varii casus evincunt; ut cùm cæcus videnti oculum effodit, aut edentulus alteri excutit dentes: & atrocior quandoque pœna foret delicto, ut si unoculus alteri binos habenti oculos alterutrum eruat. Proin in mutilationibus corporis, Hebræi doctores quintuplicem rependendam esse mulctam, statuerunt, *pro damno, pro læsione, pro dolore, pro medicina & confusione*, V. Munsterum *in Exod. cap.* 21. Apud Romanos quoque, Reum habuisse facultatem paciscendi, neque necesse fuisse pati *Talionem*, nisi eam elegisset, discimus ex Gellio *lib.* 11. *cap.* 1. Apud quos cur Legem hanc placuerit tolli, ut & plura hanc in rem V. apud Thomam Dempsterum *Paralipom. in Rosinum passim, inprimis lib. 9. cap.* 17. De impendiis verò, Legem V. Exodi 21. *vers.* 19. & pecuniaria multa, quæ ultra ea exigi solebat, Constantin. *cap.* 8. §. 1. apud Hug. Grotium *de Jure Pacis & Belli lib. 2. c. 20. Reciproca pœna* porrò dicitur Talio in [illegible] Cod. Theodos. *de Exhib. reis* &c. ἀμοιβαῖα ἀντικλήσει [illegible] d Dionys. *Eccl. Hierarch. Vicarium pœnæ genus*, apud Valerianum *de Bono Discipl.* uti docet *in Glossar.* C. du Fresne, hanc in rem varios Auctores laudans, Jac. inprimis Godofredum *ad l. 7. Cod. Th. de Accus.*

Talismani, adde: De iis ita Augerius Busbequius *Legationis Turc. Epist.* 1. Talismannos, inquit, *habent hominum genus Templorum ministerio dicatum. Hi mensuris utuntur ex aqua, quibus postquam adventare Auroram cognoverint, clamorem tollunt ex celsa turri, in eum usum constructa, quo homines ad venerandum Deum hortantur & arcessunt. Idem faciunt medio tempore, inter exortum Solis & meridiem; Item inter meridiem & occasum: Postremò, Sole occidente, voce utuntur acutissimâ, eam non injucunda modulatione vibrantes; quæ longiùs, quam credi possis, exauditur* &c. Juxta Templa enim Turcæ altas turres multilateras constituunt, quarum fastigia in pyramides exeunt ligneas, plumbeis laminis, ad imbrium vim arcendam, contectis. Non longè autem à pyramidis initio ita constructæ sunt, ut circumire quis facilè possit, eoq; scalâ cochlide ascenditur, in cujus summitate ostiola, quibus egressus est circulare in podium, omnia orientem spectant Solem: Ex his itaque turribus podiisq; *Talismanni* isti, sive Sacerdotes, statis diei noctisque horis, ut dictum, Omnipotentis Dei nomen Stentoreâ voce inclamant, hominesq; ad Templa, ut nos campanis solemus, convocant, V. Hieron. Magium *lib. de Tintinnabulis c.* 15. cum *Notis* Franc. Swertii. De *Talismanis* verò, seu στοιχείοις vel *characteribus*, aliisque rebus Magicis ita appellatis, consule Salmasium *in Kerkoetium pag. 75. de Annis Climacter. p.* 578. Gafarellum *de Curiositatibus inaud.* Alios. Addo hic saltem, Græcam hanc vocem esse, sed modico flexu in Arabismum detortam. *Talisman* enim τέλεσμα est, seu τελεσματικόν, sicuti sunt τετελεσμένοι annuli, de quibus V. suprà, in voce *Eleazarus*, τετελεσμένοι ἀνδριάντες, & cætera ejusmodi, de quibus aliquid diximus, *ubi de Consecratione Magica*, ex Salmasio eodem *Not. ad Aurelianum Flavii Vopisci.*

Talla, apud Lucillium,

> *Flebile cæpe simul, lacrymosaq; ordine* tallæ:

folliculus propriè cepæ est, ex Græco θάλλος. Cæterùm, quia eodem folliculo, quo caput cepæ velatur, etiam magna pars caulis integitur, hinc *tallam* pro caule cepæ posuit Columella *lib.* 12. *cap.* 3. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1068. 1069. & suprà in voce *Cepa*.

Tallia. V. suprà *Talia*.

Talmæ, in *Itiner.* Antonini, locus est in Occidentali Nili latere, de quo V. Salmasium *ibid. p.* 438.

Talmud, adde: *Pandectæ sunt rerum Judaicarum, divinarum ac humanarum, inprimis Juris illorum Canonici ac Civilis*, Martin. *Lexic. Philol.* de quo sic Buxtorfius: Antonini cognom. Pii Imp. indultu, Rabbi Jehuda cognom. *Sanctus*, qui apud Talmudistas *Rabbi*, sine adjectione, per excellentiam dicitur, A. C. 190. (juxta quosdam 220. supputatione Judaicâ) collegit omnium superiorum Rabbinorum Placita & Constitutiones in certos Aphorismos & certis libris partibusque distinxit, quibus in Judæa communis Juris auctoritas attributa fuit: Hicq; Liber מִשְׁנָה *Mischna*, quasi *Lex iterata* vel *secunda*, dictus est, qui etiamnum hodie Textum Juris Judaici constituit. Conscriptus autem est vel in urbe Tiberiade, ubi præfatus Rabbi vixisse videtur, vel Sephoræ, ubi sepultus est. Hic deinceps sequentibus annis in Scholis Judææ publicè prælectus, & variis Doctorum disputationibus illustratus ac auctus est, è quibus omnibus in unum congestis A. C. 230. prodiit *Talmud Hierosolymitanum*, sic dictum, non quòd ibi concinnatum esset, sed quòd in Judæa, sive terra Israelis, cujus illa caput ac Metropolis fuerat. Translatis postea, extincto Rabbi Jehudâ, doctis præcipuis è Palæstina in Babyloniam, ibi deinceps studia literarum ferventissimè fuerunt exculta. Præcipuè Professio Judaici Juris ibi viguit, quod libro *Mischna*, tanquam Corpore Juris authentico, erat comprehensum; & hoc quidem continuis prælectionibus disputationibusque eousque ventilatum ac discussum est, ut inde anno post excidium Urbis 436 juxta computationem Eliæ, id est, Christi 506 *Talmud Babylonicum*, in 6. Partes principales & 63. libros distinctum, prodierit, quo etiamnum hodie universa Judæorum natio regitur. V. Joh. Buxtorfium *Commentar. Masorethico cap.* 5. & 6. ut & in voce *Talmudistæ*.

Talorum Lusus, in cœnis Vett. frequens. Suetonius *Augusto cap.* 71. *Inter cœnam lusimus γεροντικῶς — talis enim jactatis, ut quisq; canem aut senionem miserat, in singulos talos singulos denarios in medium conferebat, quos tollebat universos, qui Venerem jecerat.* Hinc inter alia apophoreta *talos* quoque datos, ex Martiali & Athenæo discimus. *Talis* autem, juxta Casaubonum, ita ludebant: quatuor talos vel ex auro factos vel argento vel ebore, vel revera *talos* alicujus animalis (unde lusui nomen) in fritillum conjiciebant, eoque concusso super tabulam fundebant. Quo jactu casuq; varietates exhibebant numero triginta quinque: partes enim tantùm habebant quatuor, quibus insistebant & incumbebant, atque ab utraque longitudinis suæ parte rotundabantur: cùm in tesseris sex occurrant. Imò licèt *talus* haberet 4. πτώσεις seu varietates, ferè tamen cùm jacerentur, non aliter cadebant, quàm duobus modis: vel in eam faciem, è duabus, quas habebat latiores, quæque cava erat, vel in oppositam, quæ eminebat & protuberabat. Has talorum πτώσεις Græci ajunt ἐξ ἑβδομάδος κατ' ἀντίθεσιν συγκειμένας fuisse, h. e. puncta vel numeros sic habuisse dispositos, ut qui in oppositis duobus lateribus essent, juncti semper efficerent septem. Ἀντίκειται γὰρ, ajunt, μονὰς καὶ ἑξὰς, οὕτω τριὰς καὶ τετρὰς. *Opponebantur monas & senio, item trias & quaternio.* Cùm in tesseris quoque essent δυὰς καὶ πεντὰς, *binio & quinarius.* Qui itaque ἀστραγάλοις ludebant, singulis jactibus infelicibus certam pecuniam, prout convenerat, in medium conferebant: aliquando in singulos talos singulos nummos, ut Augustus *d. l.* aliquando in singulas unitates, quas jactus ostendebat, sive *in punctum*, ut ait Idem *in Nerone*, singulos nummos. Atque hæ *manus* sunt, quas vocat Augustus in *seqq.* Porrò vincebat, qui Venerem jaciebat, ut hic, aliquando qui punctorum numero esset superior, ut apud Pollucem. Sic cùm non in pecuniam facta erat conventio, sed in aliam conditionem, semper vincebatur, qui minus punctorum jecisset, Athen. *lib.* 10. &c. Finis oblectatio fuit, ut hic: vel lucrum & quæstus, ob quem legibus alea prohibita. Sed & in futurorum exploratione *talos* adhibitos, declarat Ἀστραγαλομαντείας appellatio, & locus ejusdem Suetonii *in Tiberio cap.* 14. ubi *in Aponi fontem talos aureos* eum jecisse refert, V. ad utrumque locum *Animadversiones* If. Casauboni: ut & suprà in voce *Tali*.

Talpa, Levitici *cap.* 11. *versu* 29. חלד *choled*, à verbo *chalad* quod penetrare & suffodere est: ad id enim videtur nata & instituta, ut indesinenti labore terram subruat & suffodiat, hinc ζῶον μέγωχον Hesychio. Quem in usum rostrum habet acutissimum, & priorum crurum pars anterior ossibus geminis brevissimisque constat, quæ in os humeri statim inseruntur, ut fortiùs sic fodere queant. Eadem de causa priores pedes & digiti non deorsum, sed ad latera, spectant, volamque habent bene latam, & ungues robustissimos, proque corporis modulo longè majores, quàm in reliquis animantibus. Unde est, quòd tam facilè tamque expeditè terram fodiunt, ut fidem id propè superet: quemadmodum rerum nostrarum damno quotidie experimur; & de integro Thessaliæ oppido testatur Plin. *lib.* 8. *c.* 29. Hinc σπάλαξ Græcis idem animalculum vel ἀσπάλαξ, per metathesin ex σκάλοψ, quod vetus fuit *talpæ* nomen, apud Athenienses, ἀπὸ τοῦ σκάλλειν, seu σκάλλειν, à *fodiendo*: & voce composita σκαλόπτεζα, apud Hesychium. Est autem è murium genere *talpa*, ut volunt Arabes, vel saltem muri simile animal, ut habet Suidas. In Lege immundis animalibus accensita, cùm neque bisulca sit, neque ruminet. Præterea,

dum

dum in terra fodienda jugiter occupatur, typus eorum hominum, qui nil nisi terrestria curant; & cœcitate sua illorum, quorum mentes excæcavit Deus hujus seculi, ne iis oboriatur Evangelii splendor. 2. Cor. *cap.*4. Inde & cœcitatis apud Ægyptios hieroglyphicum & ex Gr. τυφλὴ vox orta videtur. Si cutem tamen detraxeris, vestigia oculorum conspici, docet Aristoteles *Hist. Animal. lib.* 1. *cap* 9. imò, quantum iis satis est, videre, Gesnerus, apud Vossium *de Idolol. l.*3. *c.* 58. Ad eas proin ut *& vespertiliones abjici*, proverbiali Hebræorum locutione, *idola* dicuntur, tanquam in summo contemtu futura, Esaiæ *c.* 2. *v.*20. Ad vestium tamen usum & *stragulorum cubicularium*, ut habet Plinius, inservire, alibi diximus. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. l.III. c* 35. de usu verò Magico, cui aptissima Romanis visa *talpa* est, Plinium *l.*30.*c.*3. ubi inter alia: *Peculiare vanitatis sit argumentum, quòd animalium cunctorum* talpas *maximè mirantur — Nullis æquè credunt extis: nullum religionis capacius judicant animal* &c. Per metaphoram apud Petrum Tudebodum *l.*3. Robertum Mon. *Hierosol. l.* 4. aliosque medii ævi Scriptores, *talpa* vocatur, machina ad suffodiendos muros, sub quo latent, qui cuniculos conficiunt. Gotefridus *Viterb. part.* 27. *Chron.*

> *Hinc cibus arctatur, fons tollitur inde paratur*
> Talpa *cavans arces, manganibus injaculatur.*

'Ασπάλαξ itidem Annæ Comnenæ *Alexiad.* V. quoque suprà, ubi de *Cuniculis*, item in voce *Ericius*. Hinc T*alparii*, cuniculatii, qui sub *talpis latent*, apud Monachum Altisiod. A.C. 1188 laudatum C. du Fresne *Glossar.*

Talus, quid propriè in Animali, notum His, qui insistunt, πτερνοβάται Græcis. Latinis *talipedes* dicuntur. Unde *talipedare* apud Auctorem *Miracul.* S. Adelardi Abb. Corbej. *cap.*8. *Et ipse capis vix subsistens quasi ebrius talipedare.* Iis contrarii *ἀστατοι*, quasi *οἱ ἀστατοῦντες*, qui inter ambulandum stare nesciunt, sed semper quasi subsiliunt: quod necessariò evenit iis, qui non ὅλῳ ποδὶ βαδίζοντες in primos pedes insistunt. de quibus V. Casaubonum *ad Tiberium Suetonii cap.* 1. uti de *Talorum lusu* suprà.

Taly, fluv. Ægypti, per Bolbitinum Nili ostium, in mare se exonerans, Ptolom. de quo V. Salmasium *ad Solinum pag.* 477. & suprà ubi de ostio præfato, nec non in voce *Delta.*

Tamalabathra, seu *Tamalapatra*, Indis dicitur Folium Indicum, unde μαλάβαθρον suum Græci formasse videntur. Salmasius *ad Solinum pag.* 1072. V. suprà ubi de *Folio Indico* & *Malabathro.*

Tamale, urbs cum portu & prom. in India extra Gangem, è quo in Auream Chersonesum navigabant, Chryse haud procul, apud Melam. Ptolomæus tamen spatium, quod à Tamala ad Chrysen interjacet, mille & octingentis stadiis taxat. Fuit autem *à Cory seu Coliaco promontorio ad Tamalam cursus, deinde à Tamala in Chrysen*, Salmasius *ad Solinum pag.* 997. V. etiam Isaac. Vossium in *Melam.*

Tamarica & *Tamarix*, arbor inter infelices olim numerata, quòd ne semen quidem fert, sed tota infrugifera est. Vox è Græco μυρίκη corrupta V. suprà, ubi de arboribus *Infelicibus*, nec non in voce *Myrica*, plura verò hanc in rem, apud Salmas. *ad Solinum p.* 590. & *seqq.*

Tamiaca Prædia, *rubr. C. de præd. tamiac.* possessiones erant in Cappadocia, & domus propriæ Patrimonii Principis; sic dictæ, quòd earum reditus deputati essent τῷ Ταμείῳ, i. *Cubiculo & Cellario Sacro.* V. Joh. Cujacium *Novell.* 50. Alciatum, Alios, Cœterùm Ταμιεῖον propriè *cella penuaria* est, *penu, horreum, conclave.* In Templis Græcorum locus tabulato inclusus sacer ac venerandus, Clericis tantùm, viris secularibus raró, mulieribus nunquam penetrabilis: ἱερὰ Ταμεῖα vocatur, qui aliàs θυσιαστήριον, ἅγιον βῆμα κτλ. Latinis *Oratorium*, item *Cubiculum*, &c. Suicerus *Thes. Eccl.* voce Ταμιεῖον.

Tamisius, V. infrà *Tanusius.*

Tamus, prom. Eoi vel Indici maris, non longè à Gange, apud Melam, ad quem V. Is. Vossium.

Tampius, Historicus Rom. memoratur Suetonio *in Vita Julii cap.* 77. *Nec minoris impotentiæ voces propalam edebat, ut* Tampius *scribit*: quemadmodum legi vult Ursinus, ex antiquis *Inscr.* & *Tampiæ familiæ* denariis; cùm aliàs T. *Ampius* habeatur. V. Casaubonum *ad l.*

Tamuzus, sive *Thammuzus*, nomen Idoli, magna in veneratione, apud Judæos Idololatras habiti, de quo Ezech. *cap.* 8. *v.* 14. *Et deduxit me ad ostium portæ domus Jehovæ, quæ ad Aquilonarem tractum: ecce autem mulieres sedebant, deflentes Thammuzum.* Adonim interpretatur Hieronymus *Comm.* 3. *in Ezech.* Adonis autem Sol dictus est, ab Hebr. *Adon.* i. *Dominus*, idem cum Baale & Molocho, quæ nomina itidem *Dominum* ac *Regem* denotant, Soli apprimè convenientia, qui *Rex* quasi ac *Princeps Planetarum* est. Mensis certè, qui nobis *Junius*, Hebræis Tamuz & Solis ingressus in Cancri signum, *Tekupha Tamuz*, i. *Revolutio Tamuzi*, dictus est iisdem. Thom. Godvvynus *de ritibus Hebr. lib.* 4. *c.* 2. Quo pacto verò Adonidi, quem *Gingram* quoque Phœnices dixere, in Phœnicia, apud Biblios inprimis, sacra fieri olim fuerint solita, legere est apud Lucianum *de Dea Syria*

Nempe ad repræsentandum Veneris dolorem, ob Adonim ab apro interemptum, totâ regione luctus indicebatur: Tum lacerabant se verberibus, quasi Adonidi parentantes; etiam capita radebant, ὅπως Αἰγύπτιοι ἀποθανόντος Ἄπιδος, *ut Ægyptii faciunt mortuo Api.* Quod si quæ mulierum formæ studiosiores radi abnuerent, eæ die uno pudorem peregrinis prostituebant, mercedem Veneri oblaturæ. Post luctum, die uno repræsentatum, postridie omnes pariter gaudium te labantur, ob vitæ Adonim redditum: de quibus Mulierum planctibus in Adoniis meminit Plut. *in Alcibiade & Nicia*; Indeque Aristophani *in Pace*, Ἀδωνιασμὸς, ὁ ἐπὶ τῷ Ἀδώνι θρῆνος, *lamentatio ob Adonidem*, ut Hesychius exponit. Et satis verisimile est Ἀδωνιασμὸν hunc signari, apud Ezech. *l. cit.* Cui simile quid est apud Poetas, Phaethontiadum luctus; Nam Phaethon itidem Sol est. V. Gerh. Joh. Vossium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 2. *c.*4. sub cujus finem monet, non defuisse, qui per Adonidem non Solem intelligerent, sed frumentum, quod parte anni in terra sepultum latet; parte item feliciter germinans se nostris offert obtutibus. Et fortasse inde est, quòd in Adoniis frumentum serebant & hortos faciebant Adonidis, V. Scholiastem Theocriti *ad ejus Idyll.* 15. Idolum hoc oculos habuisse plumbo oppletos, quo vi ignis intus latentis liquefacto, lachrymantis exhibuisse imaginem tradit R. David Kimchi *radic.* Regnasse in Ægypto *Thamum*, tempore Mercurii Trismegisti, cujus hic scripta compilaverit, tradunt nonnulli; & meminit ejus Plato, e quo antiquissimum illum fuisse constat: non æquè quis ille fuerit. Adamum quidam hoc nomine designari contendunt, Hornius vel ipsum Chamum, unius literulæ mutatione, universæ Ægypto dominatum, Psalmo 105. *v.* 27. vel ipsum Noachum, qui Geneseos *cap.* 6. תמום appellatur, quod cognomen ab improbis fortasse, quibus pœnitentiam prædicabat, ei inditum est. *Thoni* Ægyptii meminit Homerus Ὀδυσσ. δ. Nec inusitatum huic genti nomen *Thamus* fuisse, *Thammus* ille ostendit in historia Panis demortui, apud Plut. *de def. Orac.* E quibus Orientalibus Sacris Macedonibus fortè *Thaumus* pro Marte innotuit, teste Hesychio: Seldenus etiam dubitat, num ejus nomen ad *Tamuzum* seu *Thammuzam* spectet. Philastrius *Thamuz* vocat illum Regem, qui Mosis ætate Ægypto præfuit. Hoc certum, *Thammuz*, Adonim & Osiridem, unum eundemque fuisse, ut videre est apud Joh. Seldenum *Syntagm* 2. *de Diis Syris cap.* 11. Unde fortasse & *Thamus* idem, quod *Dominus.* V. Georg. Hornium *Histor. Philosoph. lib.* 2. *c.* 6. ut & suprà in vocibus *Adonis, Gingras, Osiris* &c.

Tanatis, Inf. in Oceano Britannico, memoratur Solino *cap.* 22. ubi de Britannia, *At* Tanatis *insula alluitur freto Gallico, à Britanniæ continente æstuario tenui separata, frumentariis campis felix, & glebâ ubere, nec tantùm sibi, verùm & aliis salubris locis: nam cùm ipsa nullo serpatur angue, asportata inde terra quoquo gentium invecta sit, angues necat.* Unde *Thanaton*, a *morte* serpentum dictam, nugatur Isidorus. Sed *Tanaus* verum ejus nomen, quâ terminatione & Ἰκτὶς in illo Oceano, apud Diodorum, quæ Οὐηκτὶς Ptolomæo, Plinio *Vectis.* Hodie *Tenet.* Salmasius *ad Solinum d. l.*

Tancredus, Bononiensis Archidiaconus, quintæ Collectionis Decretalium Auctor, in qua sunt Honorii III. Constitutiones, sub cujus nomine etiam publicari debuit: Prodidit illam A.C. 1227. quo Honorius obiit. Ejus interpres perhibetur Jacobus Albanus Faventinus Episc. Henrici Ostiensis Præceptor. Quam diu desideratam, neque unquam editam, quia Gregorius Honorii successor de nova editione statim cogitabat, cùm Antonius Augustinus inter suas Collectiones non edidisset, tandem in Bibliotheca Albiensi repertam, Tolosæ A.C. 1645, edidit Innocentius Cironius Acad. Tolos. Cancellarius, & *Notas* addidit doctissimas. Gerh. von Mastricht JC. *Hist. Juris Eccl. num.* 352. V. quoque Arthur. Duck *d. Auctor. Juris. l.* 1. *c.* 7. §. 6.

Tangatanga, i. *in tribus Unus, & in uno Trinus*, Numen Peruvianorum, cujus effigiem Chuquisacæ se vidisse, testatur Jo. Hugo Linschottanus *Hist. Ind. Occident.* V. Tob. Pfannerum *System. Theol. Gentil. purior. c.III. de Deo Trino*, §. 3.

Tangendi lanuginem, per blanditias, mos memoratur Suetonio *in Nerone c.* 34. *Quam* (amitam suam) *cùm ex duritia alvi cubantem visitaret: & illa tractans lanuginem ejus, ut assolet jam grandis natu* &c. Sed & mentum, dextram, vel genua *tangebant* supplices, ut suo loco vidimus. De *sceptrum tangendi* ritu apud Persas usitato, res è Sacris notissima. Tralatitia phrasis apud Poetas est, *tangere Divos*, vel *Cœlum*, summam felicitatem inferens. Statius *Thebaid. lib.* 3 *v.* 155.

> *Vos uteri fortuna mei, quâ* tangere *Divos*
> *Rebar* ——

Ausonius,

> *Tunc ero bis Consul, tunc* tangam *vertice cœlum.*

Seneca *Thyeste*,

> *Æqualis astris gradior, & cunctos super*
> *Altum superbo vertice attingens polum* &c.

Quam in rem V. plura apud Casp. Barthium *Animadv. ad Statium d. l.* De *tactu* rerum sacrarum alibi. Apud Judæos verò,

non tantùm esui immunda erant animalia quædam, sed & ipso *contactu* nonnullis, licèt non adeo certò, immunda alia fuisse videntur, ut *sus* &c. præcipue verò contaminabant mortua, sive immunda, sive munda fuissent. Et quidem immunda animalia, ex quorum contactu immundities contrahebatur, enumerantur Levit. c.11. v.24-27. quibus adduntur octo reptilium species, *versibus* 3. *seqq.* quin imo contaminabatur omnis res, quæ tale cadaver *tetigisset*, *vers.* 32. & 33. munda verò tacta contaminabant, si morticina essent, i. suâ sponte, nulla vi extincta, vel suffocata, absque amissione sanguinis. At ipsius hominis cadavere nihil erat contagiosius, quippe quod ex sola præsentia, non tantùm ex contactu omnem inficiebat, qui eodem in loco erat, Numeror. c.19. v.14. ut supra vidimus, ubi de *Immunditie Legali*, *Morticino* &c. Hinc nec accedere quidem ad mortui cadaver unquam Pontifici licuit, ne ceremonias contaminaret, quoniam in mortem imperium penès Vet. Testam. Sacerdotium non erat, in CHRISTO solo, cujus is typus erat, quærendum, qui sine pollutionis metu mortuos *tangebat*, cùm solo attactu vitam illis dare posset. Idem verò & Nazaræis interdictum, qui proin, quoties mortui vel morticini attactu pollueren tur, votum redintegrare & de novo Nazireatus tempus implere necesse habebant, Numeror. *cap.* 6. v.3.-10. qua de re V. Franc. Burmannum *Synopsi Theol. Christ. Part. prior. lib.IV.c.*10. §.5. plura verò de verbo *tangere* infra in *Tangere*.

Tantalus, adde: Jupiter Phrygius hic fuit, Ganymedis raptor. Eusebius *ad ann.* 42. *Aod* seu *Ehud Judicis Israel. Ob raptum Ganymedis Troi patri Ganymedis & Tantalo, bellum exortum est, ut Phanocles Poeta scribit. Frustra igitur Jovis fabula & raptrix aquila confingitur.* Phryges nempe & Paphlagonas rexit, raptoque flagitiosissimè Troiani Regis filio, bellum id conflavit, uti Orosius de eodem Jove refert *l.* 1. *c.*12. V. quoque Herodianum *in Commodo*, & hanc in rem plura, apud Ger. Jo. Vossium *de Idol. l.*1. *c.*15. Ex eadem fabula, de pœna *Tantali* apud Inferos colligit Epiphanius, non animam solum, sed & corpus impiorum, cruciatum iri in inferno, Gentilibus quoque non penitus ignotum uisse. *in Ancorato pag.* 577. Hinc appellationem accepit *Tantali Poculum*, in *Musæo* Kircheriano Romæ. Scyphus est, superne in hemicyclum arcuatus, totoque ore patulus, intra cujus latentes anfractus purpureus vini Falerni latex captivus hæret, adeò ut credas scyphum ad summa labra repletum, qui tamen inversus ne guttulam quidem remittit. V. Georg. de Sepibus *in Coll. Rom. S.J. Musæo pag.* 14.

Tapabordum, Gall. *Tapabord*, Anglicum bardocuculli nautici genus, quo in obsidione Rupellana milites usos, refert *in Dictionar. Gall.* Richelietus.

Tapanitæ, pop. Lybiæ interioris, infra Nasamones siti, apud Ptolom. quos pro *Tabaitis* pop. malè Virum Eruditum accepisse, docet Salmasius *ad Solinum p.*1019. V. quoque suprà, ubi de *Tabaitis*.

Tapetes, Gr. τάπητες, Ammonio *οἱ ἐκ τοῦ ἑτέρου μέρους μαλλοὺς ἔχοντες*, sicut Ἀμφιτάπητες *οἱ ἐξ ἀμφοτέρων*; ubi *μαλλοὺς* pro molli villo, sive pilorum mollitie posuit: idem fuere cum Gausapis, sicut Amphitapetes cum Amphimallis. Nempe *Tapetes* ex una parte villos habebant, Amphitapetes utrinque. Unde *Amphitapas vestes*, teste Nonio Latini dixere, apud Octav. Ferrarium *de Re Vestiar. Part.*2. *lib.*1. *cap* 14. Pensilibus *Tapetibus*, in Theatro olim Tragico, palatia Regum cernebantur obducta, partim ut Regiarum ædium vera species exhiberetur quas etiam Heroicis temporibus, *Tapetibus* insterni suisse solitas, ex Homero discimus. Primus vero illorum usus fuit, ut pedibus substernerentur, unde *Tapeta*, quasi *Tapedia*, Isidor. *lib.* 19. *c.*26. aliis *τάπης*, quasi *πάτης*, *παρὰ τὸ πατεῖσθαι*, quod *calcaretur*, nonnullis *δάπις*, ex *δάπτω*. Postea & lectis cubitoriis insternebantur, Curtius *l.* 7. *Cùm post aulæa, quæ lectos obducebantur, staret Rex* Jul. Pollux *l.*6. *c.*1. *amphitapetia & Tapetia*, in ornatu convivantium reponit. Virgilius *Æn. l.*9.

—— *Qui fortè* Tapetibus *altis*
Extructus.

M. Varro *in Hercule Socratico*,

In omnibus rebus bonis quotidianis
Cubo in Sardinianis Tapetibus.

Et in quocunque lautioris convivii apparatu parietes totos velabant: ut de Adrasti magnificis epulis, quibus Polynicem & Tydeum acceperat, habet Statius *Theb. l.*1. v.528.

--- *Pars ostro tenues, auroq; sonantes*
Emunire thoros, alios que inferre Tapetas &c.

Ad quem sensum Bacchylides, apud Athenæum *lib.* 11. *cap.* 1. *οὐ βοῶν πάρεστι σώματα, οὔτε χρυσός, οὔτε πορφύρεοι τάπητες, ἀλλὰ θυμὸς εὐμενής, μοῦσά τε γλυκεῖα, Non adsunt boum corpora, neque purpurei tapetes, sed animus benevolus Musaq; suavis.* Corippus ad Spectacula Scenica, ut dictum, eos Byzantii adhibitos fuisse, insinuat *lib.*2. *num.*8. & *lib.* 4. *num.*2. Quia autem eorum in Assyria præcipuus honor primaque ferè peristromatum hujusmodi inventio, hinc *Babylonica* vocata sunt, Plin. *l.*8. *c.*48. quibus diversicolores effigies intexi consuevisse animalium Heroumque priscorum, docuit Ægidius Maserius *ad Val. Flacc. l.*1.

—— —— *Acclinisque* Tapetis
In mediis vacuo condit caput Hippasus auro.

V. quæ suprà diximus, de *Peristromatis*. Meminit *Tapetium fuco ebriorum*, apud Aulum Gellium *lib.*20. *cap.*9. C. Mattius *in Admiambis*,

Jam tonsiles Tapetes *ebrii fuco,*
Quos concha purpura imbuens venenavit.

In quæ verba eruditissimas V. *Notas* Jac. Oiselii JC. V. quoque in *Velum*, uti de more *tapetibus insidendi* Turcarum, Persarum aliarumque in Oriente gentium, P. de Valle *Itiner.* Apud vet. Poetam, *d. l.* *Tapetes tonsiles* sunt brevibus ac tonsis villis, *ἀκρόμαλλοι* Græcis, Salmasio *ad Solinum pag.* 1000.

Taphæ, locus Ægypti, in Occidentali Nili latere, memoratus in *Itinerario* Antonini, de quo V. Salmasium *ad eundem, pag.* 438.

Taprobane, adde: Ante Alexandrum M. vel nomine tenus ignota fuit, demum per Præfectos ejus patefacta, Onesicritum & Nearchum. Postea, cùm Romanos, cum Annii Plocami liberto, in Insulam suam tempestate fortuitò delatos, hospitaliter excepissent incolæ, ibi Libertus hic sex mensium alloquio imbutus, cum Rege communicavit, qui & amicitiâ Cæsaris ac Romanorum expetitâ legatos cum iis ad pacem petendam misit, principe eorum Rachiâ, uti docet Plin. *l.*6. *c.*22. A' quo tempore Romani Negotiatores eò commeare cœpere &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1111. *& seqq.* & suprà ubi de *Indica navigatione*.

Tapujæ, adde: Aliter *Tapojones* dicti. Quæ gens, inter Siaram & Maranthon sita, vagabunda est locis incultis, & desertis, fera, *ἀνθρωποφάγος*, nullâ parte corporis velata, vel non aliâ saltem quàm verendis. Imò, cùm Hollandi aliquammultis vestes donassent, priùs quidem rei illos delectavit novitas, sed intra biduum illas vel restituerunt, vel aliis largiebantur, vel abjecerunt. Iidem præputium obligant ligulâ bombycinâ, viminea vel alius materiæ, ne caput penis fœde assurgeret, quod unum sedulò cavent. Labiis, genis, naribus & auribus perforati, e foraminibus ornamenta gestant, è ligno, osse, lapide, palma. Pro armis clavam e durissimo habent ligno, sagittas ex arundine, ex eadem jacula, longitudine hastæ. Nullum iis auri vel argenti pretium, sic ut cùm scrinia aureis & argenteis referta armis, quæ humo condiderant Lusitani, effodissent, adventantibus Hollandis vili venderent, nunc securibus commutantes, nunc canibus venatui deditis, cui admodum student, nunc vulgaribus etiam ac vilissimis. Carnibus vescuntur humanis, ut dictum, sed eo se meliores putant aliis *ἀνθρωποφάγοις*, quòd hi carnes edant hostiles: ipsi manducent cadavera amicorum, prælio vel morte extinctorum, idque ad testandum suam erga eos pietatem ac amorem: Itaque ab istiusmodi epulo, præter consanguineos, omnes alii arcentur. Quæ comedi nequeunt, ut crines, ungues, dentes, ossa, in cinerem rediguntur, cujus portionem aliquam poculis indunt bibuntque, donec longiori computatione universus absumatur. Religionem quod attinet, Numen agnoscunt duplex, *Bonum* & *Malum*. Illud vero, quia sponte faciat bene, affligat neminem, nullo prosequuntur honore: Malum contrà venerantur ac invocant, quia iracundum sit, & cultum sui negligentes, miserè perdat. Nec vel iter instituunt, vel adversùs hostem tendunt, nisi hoc Numine, quem *Dæmonem* dicimus, certis priùs ritibus consulto. Hinc divinandi sibi arrogant scientiam, & certum est, varia sæpe prædicere, quæ prospicere mens humana nequeat &c. V. plura hanc in rem, apud Gerh. Jo. Vossium *de orig. ac progr. Idol. lib.*1. *cap.*8. Eodem modo antiquos Saxones, præter Finnum Deum & Deam Sibam, malum Deum, quem *atrum* ajebant, coluisse, legimus apud Georg. Fabricium *Origin. Saxonic. lib.*1.

Tapulla, quòd *tapulo* seu mensæ præsideret, dictus Veteribus est, qui aliàs *Magister* seu *Rex convivii*, item *Symposiarcha*, quas voces V. suprà. Item Lex convivalis, de qua sic Festus Pomp. *lib.* 18. *Tapullam legem convivalem, ficto nomine, conscripsit jocoso carmine Valerius Valentinus, cujus meminit Lucilius hoc modo,*

Tapullam ridens legem contere optimi:

Quem locum Jo. Meursius *Criticar. Exercit. parte* 2. *cap.* 2. aliter censuit legendum, nempe *Tapuliam, legem convivalem*: deinde versum Lucilii nonnulli sic describunt,

Tapullam ridens legem concoræ optimi.

Aut parvo discrimine sic:

Tapullam ridens legem congeræ optimi.

V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosinum lib.*5. *cap.*29.

Tarabat, vox Gallica *ὀνοματοποιητική*, notans instrumentum *ἐγερτικόν*, apud Augustinianos discalceatos, Capucinos, aliosque Religiosos, in Ecclesia Romana, usitatum, quo noctu ad preces in Choro fundendas signum datur. Idque non unius generis: Crepitaculi enim instar est, quo in Sancta, ut vocatur, Hebdomade, ad vespertina solenniorum dierum officia, Monachi convocantur; Aliàs tabellâ utuntur ligneâ, quam ferreo bacillo percutientes strepitum edunt &c. Richelietus *Diction. Gall.* V. quoque suprà in voce *Tabula*.

Tarabeti,

Tarabucci, Hæretici Anconitani, apud VVaddingum *in Annal. Min. ann.* 1331.

Taraga, fascia est, quâ Episcopi peregrinantes uti jubentur in *Ceremoniali lib.* 1. *cap* 3. quaque utuntur Doctores Eccl. Siculi & Melitenses supra superpelliceum, in stolæ modum, cùm concionantur aut processionibus intersunt: Arab. originis vox, de qua V. Macros *in Hierolex.*

Taran, sive *Tharanis*, veteribus Celtis Jupiter dictus est, quem & Suecones *Thor* vocarunt: de quibus sic Adamus Bremensis, *Thor, inquiunt, præsidet in aere: qui tonitrus & fulmina, ventos imbresque, serena & fruges gubernat.* Postea que, *Thor cum sceptro Jovem exprimere videtur.* Quasi Βροντᾶον seu *Tonantem* dicas. Nam hodieque Cambro-Britannis sive VVallis, tonitru *Taran* vocatur: quod trajectis ultimis duabus consonis, foret *tanar.* Sed Saxones pro eo *Donner*, aliqui *Tonner*, Batavi & vicini Belgæ *Donder*, unde Jovis dies *Donders-dag.* Imo ex *Taran*, per aphæresin, factum fuisse Sueconibus *Tor* sive *Thor*, præter Adamum præfatum, docet Ericus Olaus *Histor. Suec. lib.* 1. *cap.* 1. *Thor, tanquam potentissimus & summus Deorum, in medio & atrio altior residebat, imagine viri nudi, dextrâ quidem sceptrum, sinistrâ verò septem stellas præferentis, insignis.* Et mox, *Pro pluvia & aura necessaria invocabant Thorum: cui singulis septimanis quintâ feriâ per deputatos Sacerdotes sacrificia offerebat, à quo erat dies illa dicta Thorsdag.* V. Gerh. Jo. Vossium *de orig. & progressu Idolol. l.* 2. *c.* 33. & in voce *Taranis.*

Tarandus, animal Scythiæ peculiare. Plin. *lib.* 8. *cap.* 34. *Mutat colores & Scytharum tarandus* —— *magnitudo ei, quæ bovi, caput majus cervino, nec absimile: cornua ramosa, ungula bifida, villus magnitudine ursorum. Sed cùm libuit sui coloris esse, asini similis est. Tergori tanta duritia, ut thoraces ex eo faciant. Colorem omnium arborum, fruticum, florum locorumque reddit, in quibus latet, metuens, ideoque rarò capitur. Mirum esset habitum corpori tam multiplicem dari, mirabilius & villo.* Solinus Æthiopiæ quoque ascribit c. 30. sed nulla auctoritate nixus. Omnes enim, qui de eo scripsere, Scythiæ faciunt proprium & peculiare. In specie Gelonis illud tribuit Aristoteles, Sarmatis Theophrastus, uti docet Salmasius *ad Solinum.* V. quoque Schefferi *Lapponiam c.* 28.

Tarannius seu *Taranius*, in MS. Foxiensi Tolosæ, *Toranus* Plinio *lib.* 7. *cap.* 12. *Toranius* seu *Thorannius* Suetonio, mango fuit celebris Augusti Imperat. principatu ex illorum genere, qui Symphoniacos pueros domi alebant, collataque mercede in privatas civium aulas publicaque Principum palatia mittebant. Hic *M. Antonio jam Triumviro eximios formâ pueros, alterum in Asia genitum, alterum trans Alpes, ut geminos vendidit, tanta unitas erat. Postquam deinde, sermone puerorum detecta fraude, à furente increpitus Antonio est, inter alia magnitudinem pretii conquerente; Nam ducentis mercatus erat sestertiis: Respondit versutus ingenii mango, ob id ipsum se tanti vendidisse, quoniam non esset mira similitudo in ullis eodem utero editis, diversarum quidem gentium natales, tam concordi figura reperiri, super omnem esse taxationem.* Eandem historiam refert Jul. Solinus Polyhistor. *cap.* 5. Aliud ejus argute dictum Aur. Macrobius habet *Saturnal. lib.* 2. *cap.* 4. *Delectatus erat inter cœnam Symphoniacis Toranii Flacci mangonis, atque eos frumento donaverat, cùm in alia acroamata fuisset illiberalis, eademque postea Toranius æquè inter cœnam quærenti Cæsari sic excusavit. Ad molas sunt.* Suetonius quoque ejus meminit *Augusto cap.* 69. *Ætate adultas virgines denudarent atque perspicerent, tanquam Thoranio mangone vendente.* V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. l.* 5. *cap.* 29. *cum Paralipom.* Dempsteri.

Taraxippus, Deus, adde: Ita Pausanias *in Eliac. poster.* Ibi nempe sepultus creditur quidam Ischenus gigas, qui ad famem sedandam Oraculi jussu immolatus est. Lycophron *vers.* 42.

> Κρόνου παρ' αἰπὺν ὄχθον, ἔνθα γηγενὴς
> Ἵππων ταράκτης ἐστιν Ἰσχένου τάφος.
> *Saturni ad celsum clivum, ubi terrigena*
> *Equorum perturbator est Ischeni tumulus.*

Ubi Scholiastes, *Taraxippum* eum vocari ait, ob causam dictam. Alii Myrtili patrem aut filium hoc nomine indigitari malunt. Etiam quidam Myrtilum ipsum, cui Pelops cenotaphium ibi erexerit, ut à se peremto parentaret. Nonnulli ab Oenomao hos terrores equis immissos volunt. Quidam denique Pelopem asserunt aliquid, ab Amphione acceptum, eo in loco defodisse, cujus arcana vi cùm Oenomai equi conterriti essent, alii quoque equi postmodum eodem modo consternarentur. Atque hæc de *Taraxippo*, in Ludis Olympicis. Alius fuit in Isthmo, ut itidem indigitatum Glaucus se Sisyphi filius, in funebribus ludis, quos patri fecerat Acastus, ab equabus discerptus. Etiam in Nemea, pro Heroe *Taraxippo* rutilum fuit saxum, in ipso curriculi flexu, cujus fulgore equi non aliter concitabantur, quàm si objectis ignibus trepidatio fuisset orta, eodem Pausania teste. Quod tamen Apollini ipsi tribuit Statius *Theb. lib.* 6. Ita nempe Diis imputabant miseri, quæ vel propriâ, vel equorum imperitiâ, sibi acciderant. Plerunque enim natura equi tales, nec nisi curâ ad ferendum fulgorem aut bellicos strepitus, assuefiunt. Itaque moris olim erat equos κωδωνίζειν, *tintinnabuli sono explorare*, an intrepidi esse didicerint, uti pluribus docet Sam. Bochartus *Hierozoici Parte prior. lib. II. c.* 8.

Taraxopolides, Philoni *adversus Flaccum* dicuntur, qui plebem contra Remp. concitare audent, *Civitatis turbones*, de quibus V. Gothofredum *Not. ad rubr. Cod. de Seditiosis.*

Tarbelli, adde: Straboni Τάρβελλοι, à Cæsare, inter populos Aquitaniæ suæ, Garumna, flum. Pyrenæis montibus & Oceano clausæ, primi omnium numerantur. *lib.* 3. Plinio, inter *Begerros* sive Bigerrones & *Cocossates & Sexsignanos*, quod hi sex signa militum apud se haberent in præsidio, sic dictos, ponuntur. Apud Ptolomæum, sub Biturigibus Viviscis usque ad saltum Pyrenæum habitare dicuntur, & certè inter *Tarbellos* & Santones soli alicujus nominis Bituriges hi Vivi ci sunt. Sinum, quem *Tarbelli* incolunt, Lucanus designat his verbis,

> —— —— *Tum rura Nemetis*
> *Qui tenet & ripas Aturi, quà littore curvo*
> *Molliter admissum claudit Tarbellius æquor.*

Ita restituit Valesius ultimum hunc versum, sublatâ unâ literula, & *Tarbellius* a Poeta positum esse pro *Tarbellus*, cum vulgò *Tarbellicus* legatur, contendit. Caput eorum *Aquæ Tarbellicæ.* V. Hadr. Valesium *Notit. Gall. in hac voce.*

Tarchan, apud Tartaros, dicitur, qui ab omnibus, quæ à Rege imponuntur, immunis est, eo usque, ut ei, quidquid in bello spoliorum reportaverit, totum cedat, nulla inde parte Regi decisâ. Abul-Faragius *in Histor. Dynastiarum pag.* 281. apud C. du Fresne *Glossar.*

Tarda Avis, ex genere anserino, memoratur Plinio *lib.* 10. *cap.* 22. V. suprà *Otis.*

Tarentina Familia, *de Tarente*, inter Galliæ illustres, ramus est Stirpis Tremolliæ, quæ ob jura, quæ prætendit in successionem Friderici Aragonii Regis Neapolit. singulari prærogativa, in patrio Regno, gaudet. Et quidem ex Francisci, qui obiit A. C. 1441. & Annæ Lavalleæ (Friderici præfati, per fil. Carlotam neptis) filiis, maximus natu Ludovicus, primus Thoarsii Dux, defunctus A. C. 1576. ex Joanna Montmorentia, pater fuit Claudii, qui obiit A. C 1604. Hoc & Carolâ Brabantinâ (fil. Guilielmi Principis Arausion.) genitus Henricus, Mariam Turriam sibi junxit, exque ea suscepit prolem: in qua primogenitus Henricus Carolus *Princeps Tarenti*, maritus Æmiliæ Hassiacæ (VVilhelmo Hassiæ Landgr. genitæ) pater est Caroli Belgici Hollandi D. Thoarsii (n. A. C 1655.) .. Principis Talmontii (n. ...) Carolæ Æmiliæ &c. Phil. Jac. Spenerus *Theatro Nobil. Europ. Part. I. pag.* 93. & *Part. II. pag.* 121. V. eundem *Arte Heraldic. Tom. II.*

Tarentini Ludi, V. suprà *Seculares Ludi.*

Tarentum, urbs, adde: *Herculeum* cognominatum est, quòd Phalantus, ejus conditor ex Heraclidis unus, & quidem ab Hercule octavus esset. Hinc à Tarentinis *Heraclea* colonia nomen accepit, quum *Policion* vocaretur Jonum tempore, qui, Lydorum imperium fugientes, illam prius tenuerant. & ante Jonas, *Siris.* V. Salmasium *ad Solinum pag.* 58. qui etiam *de Tarentinis avellanis & castaneis* non pauca habet, ubi, quid Διὸς βάλανοι Gr. vocaverint, disquirit, *pag.* 662. & 663. Sed & scapis candelabrorum nobile Tarentum fuit, Plin. *lib.* 34. *cap.* 18. A' *Tarento*, medio ævo *Tarentinus* dictus est nummus aureus, quòd ibi primum cusus. *Bulla MS.* Nicolai IV. *ann.* 3 de Censibus Eccl. Rom. *Monasterium S. Nicolai de Calusio* 1. *Michaletum auri, quod valet* 5. *Tarentinos Regis.* Postea voce contracta *Tarenus*, item *Taris*, cujus apud Apulos & Siculos frequens usus olim, hodieque in Sicilia utraque & in Ins. Melita durat, vulgo *tari.* Et quidem Siculum *tarenum* respondere octo bajoccis Romanis, sed Neapolitanum longè plus valere, legas apud Domin. Macrum *in Hierolexico.* V. quoque *Glossar.* Car. du Fresne. Ut de *Principatu Tarentino* verbum addam, titulus hic tum primùm emersit, cùm Rogerius Siciliæ R. Simonem fil. nothum eo moriens testamento honestaret. Sed Guilielmus R. legitimus filius hunc Simoni ademit, dicens, *Ducatus Apuliæ Tarentique & Capuæ principatum legitimis tantùm filiis concedi*, ut est apud Falcandum *pag.* 659. Postea Boemundus Tancredi filius, in hæredii sortem, a fratre Rogerio *Tarenti* & Baris principatus nactus, Antiochiam quoque titulis adjecit: unde *Principis* axioma ad Galilææ quoque seu Tiberiadis, in Regno Hierosolymitano, Dominos transiit, inde ad Achaiæ & Moreæ, in Imperio CPolitano, sub Impp. Francis, Dynastas delatum. V. suprà in voce *Princeps.*

Targa, seu *Targia*, apud medii ævi Scriptores, Britannos inprimis Gallosque, clypeus est seu scutum longum, amplum validumque, totum militem tegens, cujus inprimis usus erat, cum copiæ militares ad muros admoverentur. Matth. Paris Ann C. 1240. *Oppositis corporibus suis propriis, & amplis clypeis, qui Targiæ appellantur.* Quo casu cùm scuta hæc milites prætenderent, *targer* ii Gallis dicebantur. Sed quia ob gravitatem earum ac pondus lentè procederent milites, hinc porro *targer*, qui morarentur, & *targe*, mora dicta est uti docet Menagius *in Origin. Lingu. Gall.* & Ferrarius *in Ital.* Nangius à similitudine *testudines* vocat hujusmodi scuta, in *Vita S. Ludovici pag* 345. de quarum

rum usu plenè Vegetius, & alii. Hinc nomen datum monetæ 2. denar. Ducum Britanniæ, quòd in ea scutum insignium effictum esset, apud Hautinum *de Monetis Franc. pag.* 101. alii item in Vasconia. ut & in Hispania, quam 4. maravedinos valuisse scribit Jo. Mariana *de Ponder. & Mensur. cap.* 22 Cœterùm vocis etymon nonnulli à Bohemico *Tarts*, quibus sic dicuntur scuta prælonga, penè totam corporis inferioris partem tegentis; alii ex Germanico *Tartsch*; Bochartus ex Arabico *tarka*, vel *darca*, i. *clypeus*, arcessit. V. Car. du Fresne *Glossar.* ubi & navis speciē hoc nomine habet, ex J. Vitriacensi & Matth. Paris an. 1219.

Targum, Chald תַּרְגוּם, plur. *Targumim*, significat *Interpretationem*, *Versionem*, *Paraphrasin*, quæ non tam verbum de verbo, quam sensum ex una lingua in aliam transferat: & propriè de *Paraphrasibus Chaldaicis*, quæ apud Judæos maximo in usu sunt & æquali cum Scripturis honore, sumitur. Originem iis dedit mutatio Linguæ Hebr. durante 70. annorum captivitate, in Chaldaicam; quo factum, ut licèt multi reducum, præsertim ætate grandiores ac senes, Sacerdotes inprimis & Scribæ, Hebræam adhuc tenerent: in usum tamen plebis, ut Scripturas intelligerent, in Synagogis ac Templo prælegi solitas, introductæ sint *Targumim*, sive explicationes linguâ ipsi notâ sc. Chaldaicâ; sive, quæ eadem fuit, Syriacâ, ut colligere est ex Nehem. *cap.* 8. *v.* 8. Factæ verò sunt illæ, non solùm in Legem, Actor. *c.* 15. sed etiam in Prophetas, Lucæ *cap.* 4. *v.* 21. idque à temporibus Antiochi Epiphanis, qui cùm Legis lectionem prohiberet, inceptæ sunt lectiones ex Prophetis, sectionibus Legis respondentes, quas *Haphtoras* vocarunt. Et quidem primò absque punctis fuerunt editæ, postea cùm de punctatione desperassent, Christianorum varii opus aggressi sunt, quod tandem Johan. Buxtorfius immensis laboribus ad umbilicum perduxit, V. Buxtorfii *Gramm. Chaldaic. & Syr.* ac Lud. *de Dieu l: compar 3. lingg.* Hæ itaque post lectionem textus Hebraici publicè prælegebantur: Unde exemplaria etiam hodieque extant antiqua, in quibus alternatim scribuntur Textus Hebraicus & Paraphrasis Chaldaica, ita ut singulis versibus Hebr. statim Paraphrasis Chaldaica subjuncta sit. Originem proin *Targumim*, quod attinet, non altiùs, quàm ab Esdræ temporibus arcessenda est: scriptæ verò sunt non ante Jonathanem & Onkelosum, qui circa tempora Christi floruerunt. Et quidem pro partitione triplici sacrorum Codicum à Judæis facta, *Targum* seu Paraphrasis Pentateuchi ad Onkelosum: in Prophetas ad Jonathanem, filium Uzielis, exceptis libb. Esræ, Danielis & Chronicorum: Hagiographorum, ad Josephum quendam cœcum communiter referuntur. Præter quas cùm duæ extent. in Pentateuchum; una eidem Jonathani adscribitur, altera, quæ *Hierosolymitanum* dicitur, incerti Auctoris est: ut de aliis taceam, de quibus prolixè agitur à Briano VValtono *Prolegom. in Biblia Polyglotta, Prolegom.* 12. cui tit. *De lingua Chaldaica & Targumim.*

Tarichea, adde: Græcè Ταριχέα, quo nomine & aliæ nonnullæ urbes veniebant. Stephanus, *Ταριχέαι πόλεις πολλαὶ· αἱ μὲν Μενδησιαι, αἱ δὲ Σκυθικαὶ, αἱ δὲ Καναβικαι.* Quòd viz. in his omnibus multæ essent Ταριχεῖαι, *conditurae piscium* seu *salsura*: à quibus urbium etiam harum nomen per ει diphthongum scribendum fuisset, sed ad distinctionem ita obtinuit, ut urbes Ταριχέαι, salsuræ verò hæ Ταριχεῖαι dicerentur. Hinc & ipse lacus Gennesara, quòd multas ταριχείας exhiberet, Ταριχέας nomen accepit, Salmasius *ad Solinum pag.* 578. Incolæ Ταριχεάται &c. Cœterùm & corpus exenteratum, cerebro per nares extracto, intrinsecus condire, qui Ægyptiorum mos, ut vidimus, ταριχεύειν sicut unguento & aromatis extrinsecus curarè, dein fasciis involvere mortuos, quæ Hebræorum consuetudo, ἐνταφιάζειν Græci dixere. V. Cl. Suicerum voce Ἐνταφιάζω.

Tarida, in *Pacto* inito inter Philippum Imp, CPolit. & Venetos A.C. 1281. quod descripsit Car. du Fresne *in Histor. Gallo-Byzantina pag.* 30. *Quia Imperator & Rex non proponunt habere, nisi vassella pro deferendis gentibus, equis & victualibus, videlicet naves & taridas*: Græcis ejus ævi Scriptoribus ταρίς, navis onerariæ species est, quæ vulgò *Tartana*, ut nonnulli volunt. V. præfatum Auctorem *in Glossar.*

de *Tarifa*, nomen illustris in Hispania Familiæ, quæ Henriqueziæ Stirpis ramus est. In hac enim Petrus, minor natu filius Friderici Castellæ Thalassiarchi, ab uxoribus Beatrice & Catharina, successionem & nomen *de Ribera* suæ domui, cum officio Supremi Judicis Vandalitiæ seu Andalusiæ, intulit. Inde Comites *de los Molares*, & Marchiones *de Tarifa* descendunt, quibus axioma Ducale titulo *Alcalæ* accessit, ut suprà vidimus in hac voce. V. quoque *Tariffa*. Aliàs ταρίφα Græcis arca sepulchralis est. Hesychius, Ταρίφη, κάδιον μέγας, οἱ δὲ σαρκοφάγον ἀγγεῖον. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1205.

Tarinca & *Taringa*, apud Scriptores medii ævi, qui *Passiones* SS. scripsere, Gallica linguâ veteri, sudem ferream notat. Cujusmodi sudes modò naribus & auribus immittebantur, modò à cervice usque ad crura defigebantur, duæ pluresque. V. Car. du Fresne ubi suprà, & Macros Fratres *in Hierolex.* quorum hi *subulam* vocem interpretantur,

Tarpeja, virgo, adde: Alii pactam illam ab hostibus volunt, quod illi sinistrâ gererent, scutaque intellexisse, eâ spe ut illos exarmaret, nudatosque scutis, Romanis suis feriendos, traderet. Florus in ambiguo rem ponens, *Hist. Rom. lib.* 1. *cap.* 1 *Sabinis*, inquit, *prodita portæ, per Virginem; nec dolo; sed puella pretium rei, quam gerebant in sinistris, petierat: dubium clypeos an armillas. Illi, ut & fidem solverent & ulciscerentur, clypeis obruêre.* V. Statium & Freinshemium *Not. in loc.*

Tarpeia Lex de mulctis, eadem cum Ateria: quam enim *Ateriam* A. Gellius *lib.* 11. *cap.* 1. eam *Tarpejam*, Festus *de Pecul.* vocat. Nempe de mulctis primi Legem tulere, Sp. *Tarpejus* Montanus Capitolinus, & Aur. Aterius Fontinalis Coss. anno U.C. 299. *Ut omnibus Magistratibus mulctæ dicendæ jus esset, cùm antè solis Coss. id liceret. Ut duas oves, triginta boves mulcta non excederet.* Ad cujus prius caput respexisse videtur Ulpianus *l. un. ff. si quis jus dic. non obtemp.* ubi ait: *Omnibus Magistratibus secundùm jus potestatis suæ concessum est, jurisdictione pœnali judicia defendere.* Eam biennio post sequuta est Lex Sextia Menenia. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 8. *cap.* 22. & *lib.* 9. *cap.* 17. ut & suprà *suo loco.*

Tarpeja Rupes, seu *Tarpejum saxum*, miræ altitudinis Romæ erat, in monte *Tarpejo*, è quo certorum criminum reos dejici antiquitus moris erat, quod supplicium *Dejectio è saxo*, vel *Dejectio è Tarpeja Rupe*, propterea dictum est. Et quidem falsi testimonii convictos, de hac rupe dejici voluerunt Leges XII. Tabular. *Ut qui falsum testimonium dixisset, è rupe Tarpeja dejiceretur.* Cujus tam atrocis pœnæ causa fuit, ut acerbitas ulciscendi maleficii bene atque cautè vivendi disciplina esset. Posteriori tamen ævo, aliquando in Judicum arbitrio fuit positum, qualis pœna falsoteiti irroganda esset: aliquando Legis Corneliæ pœna ei fuit irrogata, deportatio viz. & omnium bonorum publicatio, quod posterius testatur Marcianus JC *l.* 1. *ff. ad leg. Cornel. de Sicariis.* Eadem affectati fuit Imperii pœna: unde Manlium ex arce *Tarpeja* dejectum fuisse, legimus apud Florum *Hist. Rom. lib.* 1. *c.* 26. *Manlium verò Capitolii vindicem, quia plerosque debitorum liberaverat, altiùs se & incivilius efferentem, ab illa, quam defenderat, arce dejecit*, &c. Facta autem hæc dejectio est, per Carnificem, prægressa verberatione, jussu Magistratus, eoque supplicio liberi homines sunt affecti, uti scribit Appianus *Bell. Civ. lib.* 3. cujus loco servi in crucem agi solebant, Val. Maximus *lib.* 8. A. Gellius tamen etiam servos manifesti furti prehensos, verberibus affectos & de saxo præcipitatos fuisse, jussu Decemvirorum, alicubi refert. V. Rosinum *Antiqq. Rom. l.* 9. *c.* 31. Quibus verò vel amicorum intercessione, vel aliam ob causam, pœnæ hujus gratia facta erat, dicti sunt *de Lapide empti*; quam phrasin, cum illa, *à furca redempti*, multum affinitatis habere, docet Cœl. Rhodiginus *Antiqq. Lect. lib.* 25. *cap.* 22. Nempe utrique quidem vitam servabant, sed non sine perpetua nota. V. Thom. Godvvynum *Anthol. Rom. lib.* 3. *Sect.* 3. *c.* 8.

Tarpeji Ludi, Jovi Feretrio in *Tarpejo* monte, à Romulo instituti, *Capitolini* quoque dicti sunt, teste Pisone apud Joh. Rosinum *Antiqq. lib.* 5. *cap.* 12.

Tarraco, adde: *Tarraconenses* primi Augusto Templum posuerunt, adhuc vivo, *datumque in omnes provincias exemplum*, Tacitus *Annal. lib.* 1. quos tamen in ejus cultu parùm fuisse diligentes, notum est ipsius Augusti joco, apud Quintilianum. Ædem postea, quum labebatur, *restituit sumtu suo Hadrianus, omnibus Hispanis Tarraconem in Conventum vocatis*, apud Lampridium. Idem & Severus fecit, somnio monitus, ut in ejus *Vita* habet Spartianus &c. De *Tarraconensi Conventu*, Lampridio indigitato, Plinius *l.* 3. *c.* 3. & antiquæ *Inscriptiones* plures. V. quoque Salmasium *ad Solinum pag.* 276. & *seqq.*

Tarrutenus Paternus, Præfectus Prætorio, conspirationis Quadrati & Lucillæ, contra Commodum, conscius & interventor eâ detectâ per lati clavi honorem à præfecturæ administratione primò submotus, postmodum cum Juliano, quem sibi generum destinaverat, & Vitruvio Secundo, interfectus est, apud Lampridium *in Commodo. Tarruntius* dicitur *in l.* 12. *ff. de re Mil.* & apud Dionem *in Legationum Excerptis è Marci Vita*, Ταρρουτῆνος, *Tarrunænus*, in vet. *Indice* Pandectarum. V. Casaubonum & Salmasium *ad Lampridii locum.* Meminit & *Lucii Tarruntii, Mathematicorum nobilissimi*, Solinus *cap.* 1. qui Græcis Ταρρούτιος: sicut iisdem Ὀρτήσιος qui Latinis *Hortensius*, uti docet idem Salmasius *ad l.*

Tarsia, Græcè Ταρσία, vel Ταρσία ἄκρα, promontorium apud Arrianum, quod *Themisteas* Plinio *lib.* 6. *cap.* 25. V. Salmasium ubi suprà *p.* 1181. Item Regnum Asiæ, *Cathaji*, & *Turquestani* Regnis vicinum, apud Aithonum *c.* 2. Sanutum *lib* 3. *part.* 13. & in vet. *Geographia*, quæ habetur *in Gestis Dei per Francos Tom. II. pag.* 85. Unde *Tarsicus*, panni pretiosioris species, in *Visitat.* Thesaurariæ S. Pauli Londin. *ann.* 1295. *Dalmatica de panno Indico Tarsico Relantato de auro.* Item, *Casula de panno Tarsico, Indici coloris* &c. apud C. du Fresne *Glossar.* ubi Scriptores alios inferioris ævi *Tartaros Tarsosque* vulgò confundere, addit. Aliàs ταρσοὶ, Græcis viminea texta, vel crates arundineæ, super quibus siccabantur casei, ut suprà vidimus. Unde ταρσοὶ καλάμων, *texta canniciea*, ad

conni-

continendam structuram lateribus interposita, qua de re V. Salmasium *d. l. p.* 1230.

Tartari, adde: Georg. Hornius, *Hunnos* olim *Scythasque* dictos ait, & de nominis origine ex Monacho Rubruque, ante 4. secula in Tartariam è Galliæ R. misso, ista habet: *Tartari, tribus quadam sive horda Scytharum fuit sic appellata, à fluvio Tatar. Qui cùm in exercitu Mogolum seu Scytharum militantes, perpetuò præmitterentur, sic ersa adventus eorum fama, populus passim inclamavit*, Tataros *adventare, quo pacto nomen illud pantatim toti genti hæsit. Qua opinio etiam hinc capit fidem, quòd ipsi Scythæ sese in hunc diem non Tataros sed Mogolos appellant*. Idem primam mentionem Imperii Tartarici in An. C. 400. incidere, apud EmircontumScriptorem *Rerum Pers.* Regumque commune nomen fuisse Hakon, unde *Chagani*, apud Latinos & Græcos, addit. Quo pacto postmodum *Cingis Chan* seu *Schingnis-Kan* Imperium toto orbe amplissimum, *Tartariæ Magnæ* nomine, condiderit, sub finem seculi XII. & quo modo, postquam intestinis posterorum ejus dissidiis prope collapsum esset, illud *Temir-Lenkus* seu Tamerlanes restauraverit, circa A C. 1370. ut & alia huc pertinentia, diximus passim. Plura V. apud Georg. Hornium præfatum *Orb. Imper. cum Animadv. L. Joach. Felleri pag.* 426. & *seqq.* & *Orb. Polit cum Animadv.* itidem *L. Ononis Menckenii Part.* 3. *pag* 417. ubi *de Memorabilibus Tartaricis*: Martin. Broniovium *in Tartar. descr.* Alios.

Series Magnorum Tartariæ Regum.

Schingnis-Khan, cum 4. haberet filios, singulis quidem aliquam ditionum partem assignavit, primogenitum vero *Magnum Chamum* appellari, cæterosque fratres ei subesse voluit. Itaque ei successit.

Occhai seu Hokota, qui totam Persiam pulsis Turcis perdomuit.

Mango, Christianam religionem amplexus, amplissimum Chinense Regnum in suam potestatem redegit.

Kublai seu *Cobila*, urbem Chinensium maximam *Cambalu* seu *Peking* extruxit. In ejus aula M. Paulus Venetus per 17. annos vixit.

Ulacucan seu *Allau*, urbem Bagdadum, necato in thesauris suis Chaliphâ ultimo, expugnavit. Post eum intestinis dissidiis omnia in pejus ruere, usque ad Tamerlanem, ut dictum, de quo V. suo loco, & plura apud Bæclerum *Diatriba peculiari de Tamerlane*

Tartaron, apud Order. Vitalem *l.* 10. *Imperator autem plurimas naves* Tartaronibus *onustas misit*, aliosq; est moneta ænea Græcanica, Græcis ipsis τεταρτηρόν dicta, quam Nicephorus Phocas Imp. primus cudi curavit, teste Cedreno *p.* 658. 659. & Zonarâ *p.* 162.

Tartarus, adde: Duplicia habuisse *Tartara* Poëtas, liquet ex Papinio Statio *l.* 5. *Sylv.* 1. *p* 192.

Sic ego nec Furias nec deteriora videbo
Tartara, *& Elysias felix admittar in oras*.

Ubi *deteriora* vocat, in quibus pœnæ exercerentur. Altera, *Elysias oras* mox appellat. V. quoque Virgil. *l* 6. *versu* 578. &c.

Tarum, aromatis genus. Plin. *lib.* 12. *c.* 20. *Ex confinio casiæ cinnamomique & cancamum ac tarum invehitur, sed per Nabatæos* &c. Ubi Dalechampius, Lusitanis hodie *aquila brava*, i. agallochum sylvestre, lignum odoratum agallocho vero nonnihil simile, dici, nascique in prom. Comorino. & in Zeilana ins. notat. Garcias quoque ab Orto in Malaca agal ochum *garo* vocari, hincque sumtum *tari* nomen, contendit *de Aromat. lib.* 1. *cap.* 16. Sed Salmasius, qui agallochum, cum aloe aromatica, idem esse docet, *tarum Plinianum* existimat id esse ligni odorati genus, quod Arabes absolutè *Haud*, i. *lignum*, nuncupant, quodque Aetius in *enarratione* Myrepsici Thymiamatis ξυλοχίλον interpretatur. V. eum *ad Solinum pag.* 1054. & 1055.

Tascia, in nummis antiquis apud Camdenum *in Britannia*, ubi eos exhibet, cum equo absque fræno currente, & *inscr.* TASCIA. in una parte; ex altera, in medio, cum literis his tribus VER. Davidi Povello *tributum* notat, adeoque is *Tributum Verulamii* (urbs Britanniæ est) utramque vocem interpretatur: alios, nummos tributarios fuisse, qui in caput & agros impositi quotannis exigerentur à Romanis, existimare addens. V. Camdenum *p.* 314. 3. *edit.* Certè *Tasca* Gallica vox vetus est, quam pro præstatione agraria recentiores usurpere, uti pluribus docet Car. du Fresne. Unde, quòd agri hujusmodi præstationibus obnoxii, inquinati & commaculati quodammodo sint, factum ut Hispani vocem *tacha*, & Galli *tasche*, pro quolibet defectu, aut macula sumant. Sed & *tasca* Italis pera, seu sacculus est: hodieque Abbavillenses marsupium, quod à cingulo Majoris pendet, & symbolum Magistratus est, vocant *la tasse du Majeur*. V. præfatum Auctorem in *Glossar.* pluribus de hac voce agentem.

Tascodrugitæ, Hæretici circa ann. 19. Antonini, sic dicti à τασκὸς, quod illis *paxillum* sonabat, & δρουγγος, *nasus*, quòd indicem digitum inter orandum naso apponerent, ut animi tristitiam & affectatam quandam sanctitatem præ se ferrent. Aliàs Πασσαλορυγχῖται, item *Phrygiastæ* & *Montanistæ*. Epiphan. *Hæres.* 48. de quibus V. Jacob. Gothofredum *ad l.* 10. *Cod. Theodos. de Hæret.* laudatum Car. du Fresne ubi suprà, ut & in voce *Passalorhynchitæ*.

Tata vel *Tatta*, apud Romanos idem cum Nutricio. Thom. Bartholinus *de Puerper. Vett. Papa pro Patre, apud Græcos & Romanos, seu Avo, ut apud Arabes, pro quo alii Atta, quod ad fratres etiam transiit, vel Abba, item Tatta. Mater nutrixque Mamma, quòd mammas porrigerent, & Pappi, qui pappum ministrant* &c. Meminit eorum Inscr. vetus, quæ Romæ in hortis, ad aquam Virginis, extat, & apud Gruterum legitur *Inscr. p.* 662. *Dis. M. Ælio. Corinthius. Tata. ejus. &. Nice. Mamma f. v. a.* 1. *d.* 16. Hinc Τάτας τῆς αὐλῆς, *Tata Palatii*, apud Pachymerem *lib.* 4. *c.* 29. qui Τᾶς τῆς αὐλῆς Matthæo Mon. & Τὰς τῆς αὐλῆς, Auctori Anonymo ex Bibliotheca Mazarin. sed utrique metri causa, dicitur; officium Palatinum, apud Impp. Byzantinos: quod quale fuerit, non liquere, ait Codinus *de Offic.* Petrus Possinus *Observ. ad Pachymerem*, Eunuchum majorem fuisse existimat, qui Imperatoriæ prolis Nutricibus fuerit præfectus, quod admodum verisimile est. V. Car. du Fresne *Glossar.* & Dominic. Macrum *Hierolexico*, in hac voce.

Viri Clari.

Tatianus, Orator Latinus, Præceptores inter Maximini Jun. *filius Tatiani, qui Provinciarum libros pulcerrimos scripsit & dictus est Simia sui temporis*, memoratur Capitolino *in Maximinis*. Sed *Titianus* utrobique legi jubent Gruterus & Casaubonus. V. ibi. Sic quem apud Spartianum *in Adriano* editi libri *Tatianum* vocant, tutorem quondam & præfectum, postmodum inter præcipuos amicos, hujus Imperatoris, *Attianum* dictum esse, monet Salmasius.

Tatienses, adde; Fuere nempe Sabini, & quotquot ex ea regione vel cum T. *Tatio* vel postmodum venerunt. Coluerunt autem Capitolinum & Quirinalem: quemadmodum Ramnenses, à Romulo dicti, Palatium ac Cœlium montes; Luceres vero, loca inter Palatium & Capitolium plana, atque circum Forum, tenuere. Fuere postea divisi in *Tatienses primos & secundos*, ut & Rhamnenses ac Luceres similiter. Cùm enim sub Tullo Hostilio Albani victi in Rhamnensium Tribum adscripti, cæteriq; omnes populi, qui sub Regibus Romam venerant habitatum, præter Sabinos, Lucerum tribui inclusi fuissent, neque hæ Tribus, urbe jam multùm auctâ, sufficerent: L. Tarquinius Priscus numerum Tribuum augere & de se aliisque amicis nominare volens, cùm ne id faceret, ab Augure Navio prohiberetur, veteres illas, sub iisdem, quibus inauguratæ sub Romulo erant, nominibus duplicavit, *primosq; & secundos Tatienses*, Ramnenses & Luceres constituit. quod, inter alios, ex Sexto Pompejo manifestum est, cùm scribit: *Sex Vestæ Sacerdotes constitutæ erant, ut Populus pro sua quisque parte haberet ministram sacrorum. Quia Civitas Romana in 6. distributa erat partes, in primos secundosque Tatienses, Ramnenses & Luceres.* Quo modo Equitum eundem centurias duplicasse, tradunt Dionysius & Livius. Mansitque hoc usque ad Servium Tullium, qui, Tarquinio Prisco, filiorum Anci Marci insidiis è vivis sublato, aliam Tribuum divisionem instituit, urbemque post 7 colles, muro inclusos, in quatuor partes *Palatinam, Suburanam, Collinam & Esquilinam*, à totidem collibus denominatas, divisit, quatuorque in posterum Tribus esse jussit. Dionys. *lib.* 4. &c. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 6. *cap.* 15.

Viri Clari.

Tatius Cyrillus, Historicus, memoratur Capitolino in *Maximinis. Servari — urainem, quem pietas etiam tua à* Tatio Cyrillo *clarissimo viro, qui Græca in Latinum vertit, servari voluit.* Ubi *Statium*, habere Regium codicem, notat Casaubonus.

Tatius Maximus, Præfectus Prætorio, sub Antonino Pio, post Gavium Maximum in cujus demortui locum duos præfectos substituit Imperator, Fabium Repentinum & Corn. Victorinum. Capitolinus *in Pio*.

Tato, cujus meminit Paulus Varnefridus *de gestis Longob. l.* 1. *c.* 20. *Tato Rodulfi vexillum, quod Bandum appellant, ejusq; galeam, quam in bello consueverat gestare, abstulit.* Fuit autem Rodulfus hic Rex Herulorum. *Tato* verò, filius Claffonis, in regno Longobardorum, Patris successor: cujus filia Rumetruda, Rodulfi R. Legatum, in ipsa Parentis aula, crudeliter transfigi ac trucidari jussit, unde bellum. Quod cùm viribus suis fidens Rodolfus negligentiùs administrat, victus & extinctus est, atque ex illo tempore omnis Herulorum virtus concidit, ut ulteriùs Regem non haberent: Longobardi vero magna inde ceperunt incrementa. Verùm non diu *Tato* triumpho lætatus, a VVachone, germani sui Zuchilonis filio, paulò pòst necatus est: qui idem filium quoque *Tatonis* Hildechim ad Gepidas sese recipere coegit, Idem *lib. eod. cap.* 21.

Tattimuthes, Dux Justiniani Imp. in Vandalos, Tripoli præfectus. V. Procopium Cæsariensem *Histor. Vandal. l.* 1. & 2.

Tavernicorum Regalium Magister, officium in Aula Hungarica, in *Decretis* Ludovici R. *ann.* 1351. & Sigismundi R. *ann.* 1435. nec non Odorico Raynaldo *num.* 24 Thomæ Arch. *in Hist. Salon. cap.* 39. Aliis, memoratum. Dicta autem sunt *Tavernica* Hungaris, Judicia de liberarum Civitatum controversiis dici solita,

ſolita, quæ remitti ſolebant ad perſonalem hunc Præfectum, C. du Freſne *Gloſſar.* Eundem *Tavernicum*, & *Camerarium* appellat Rogerius *de Deſtruct. Hungar. per Tartaros cap.* 10. & inter potentiores Proceres, recenſet.

Taurea, apud Juvenalem *Sat.* 6.

— taurea punit

Continuò flexi crimen facinusque capilli,

ex Græco ταυρέα, lorum bovinum eſt, quo ſontes flagellabantur, ut ex *Pœnulo* Plauti diſcimus, ubi *corium bubulum*, uti *cenſionem bubulam in Aſinaria*, appellat. *Bikkoreth* dictum eſſe Hebræis id pœnæ genus, vidimus ſuprà. Sed & *taurea*, Græcè ταυρέα, tubæ ſpecies, an tympani eſt, quâ exercituum motus ſignificabantur, apud Leonem *Tactic. cap.*7 §.31. 68. Et Mauritium *Strategic. lib.*1. *cap* 19. Statius certe *Theb. l.*2. *v.*78.

— tunc plurima buxus

Æraque taurinos ſonitu vincentia pulſus:

tympana ex taurinis coriis tenta indigitat, uti docet Barthius *ad l.* Sed & tubas hujusmodi ſonum nonnunquam æmulatas, indidem colligas. V. Jo Meurſium & Carolum du Freſne *in Gloſſar.*

Taurelephas, animal è boum genere, apud Philoſtorgium, qui *lib.* 3. quosdam ſe Romæ vidiſſe, è Meridianis locis advectos, ſcribit: *ταυρελέφαντας λεγομένους· ὧν τὸ μὲν γένος τὰ μὲν ἄλλα πάντα βοῦς ἐστι μέγιστος, τὴν δὲ βύρσαν καὶ τὸ χρῶμα ἐλέφας, καὶ σχεδὸν ἐκείνῳ καὶ τὸ μέγεθος*. *Taurelephantas dictos: quod genus quoad cætera omnia bos maximus eſt; corio verò & colore elephas, ipſaque adeò magnitudine.* Idem in Nicephoro legas *Hiſtor. lib.* 9. *cap.* 19. Sed vox ταυρελέφαντας utrobique corrupta, in illo enim ταυρελέφαντας, in hoc ſcribitur ψευδελέφαντας, quod *ſpurios elephantas* perperam reddunt. Fortè *rhizes* intelliguntur, quos formâ quidem *tauris* ſimiles, victu verò, & magnitudine, & viribus ad pugnandum *elephantis* pares, ait Strabo, in deſcriptione Æthiopiæ, quæ ſupra Mauritaniam eſt, *l.*17. fueritque barbarum hujus animalis nomen *rhizes*, ut Græcum ταυρελέφαντες. An hi ſunt Æthiopici tauri, vulgaribus duplo majores, quos multis deſcribit Ælianus *l.*17. *cap.* 45. Sam. Bochartus *Hierozoici Part. prior. lib. I. c* 23. V. quoque Plinium *l.* 8. *c.*21. quem ex Agatharchide, circa eorum deſcriptionem, ſemel atque iterum corrigit Salmaſius *ad Solinum pag.* 1010. & 1011.

Tauria, Græcè Ταύρεια, feſtum Neptuni, apud Heſychium in Ταύρεια, qui *Taurius* dictus eſt, Suidæ in Ταυρεῖον; ex eo quòd eidem præ aliis, ut & Apollini, *taurorum* ſacra fierent, idque interdum ex oraculo, uti docet Pauſanias in *Phocicis*. V. in voce *Taureus*, & infrà in *Taurus*.

Taurica Sacra, memorata Prudentio *c. Symm. lib.* I. *tit. in Spectac.*

In caſſum arguere jam Taurica *ſacra ſolemus:*

videntur *Taurobolia*, de quibus infrà, innuere vel ſaltem complecti; licèt à variis viris doctis ſumantur illic, pro *tauris* Plutoni immolari ſolitis. Et Pluto quidem ibi memoratur ut hoſtiis humanis placari ſolitus, cui alia etiam pariter ſacrificia; ſed interim etiam *Taurorum*, ut ex Horatio *Carm. lib.*2. *Od.*14. ſcimus aliisque. Qualia verò *Taurica* illa fuerint, in incerto eſt. Inprimis verò *Sacra Taurica*, dicebatur id, quod Dianæ in honorem fiebat, ſacrum: aliàs etiam *Tauropolium* vocitatum & *Tauropolia*. Heſychius, Ταυροπόλια, ἣν ἑορτὴν ἦγον τῇ Ἀρτέμιδι. Sed & hocce feſtum quale fuerit, incertum eſt. Ταυροπολικὰ memorat Athenæus *Dipnoſoph. lib.* 6. ut ſatis deteſtanda. Etiam If. Caſaubonus illum explicans, *Qualia*, inquit, *fuiſſe legimus Sacra Cotytûs omnis turpitudinis & obſcœnitatis plena, talia erant Tauropolia, quemadmodum colligas rectè ex hoc loco.* Sed originis horum ſe neſcium planè fatetur. Certe Diana ipſa *Taurica*, à Scythiæ cognomine regione, Ταυροπόλα Sophocli *in Ajace* (quod nomen etiam Minervæ tributum) uti etiam Ταυροβόλος & Ταυρὼ & Ταυρείων & Ταυροπόλος Eurip. *Iphigeniâ in Tauris*, Diodor. Siculo *l.* 2. aliis, atque Dea Ταυρική. Et templum narrat fuiſſe in Icaria Maris Ægæi inſ. Strabo *lib.*14 *Tauropolium* nuncupatum; quod dum ex eo citat Stephanus, in Samo inſula perquam vicina collocat. Dum verò nominibus hiſce Dea, templumque ejus ſic celebratur, nihil omnino de *tauri* ſacrificiis apud Vett. admittitur in nominum illorum ratione haberi; ſed voces has à gente Scytharum *Taurica* tantùm deductas eſſe (quaſi diceres *Diana in Tauris*) adeò ut Diana Ταυροπόλος aliud non fuerit, quam quæ verſabatur ſeu colebatur, apud præfatam gentem; aut ab eo, quòd præfuerit illa armenteis, in quibus *Taurus* adeò princeps; aut quòd, cùm Luna fuerit, *Tauris* vehatur, Schol. *Sophoclis in Ajac.* Sacra autem ei hoc nomine fuiſſe peculiaria, ſcimus è Diodor. *loc. cit.* uti ſatis ex Templo, *Tauripolio* dicto & feſto cognom. apud Heſychium. Atque illa humano, ſeu hoſpitum immolatorum ſanguine, non *taurino*, in *Tauris* peragi ſolebant, Herodot. *Melpomene.* Nec poſtquam Oreſtes ſimulachrum inde ſurripuerat & in Græciam detulerat dedicaratque, Sacra ejus quidquam omnino habuere taurini ſanguinis: ſed humani, interim non ex immolatione, ut in *Tauris*, ſed ex flagellatione. Philoſtratus *in vita Apollonii lib.* 8. *cap.* 10. Neque enim Græci aliter priſtinorum Sacrorum, memoriam aut reliquias inter ſe admittendas voluere. Verum quidem, obtinuiſſe opinionem, *Tauricæ* ipſius gentis nomen ortum, ἀπὸ τοῦ ζῴου Ταύρου διὰ τὸ ἐκεῖ τὸν Ὄσιριν ζεύξαντα βοῦν ἀρόσαι γῆν, ut narrat Euſtathius *in Dionyſ. Perieg.* *à Tauro animali, quoniam ibi bovem junxit Oſiris, ad tellurem arandam*; atque ex eo quòd oriunda ſit ab Ægyptiis Apin bovem colentibus, ſed hoc nihil ad animalis ſacrificium. Ipſique Euſtathio videtur Ταυροπόλου Dianæ nominis originem cauſamque tantum à gente, in qua verſata eſt, & hoſpitibus cæſis coli ſolebat, eſſe. Nec obſtat, quòd nonnulli voluere, in Iphigeniæ, cùm in Aulide ei immolanda eſſet, ab ea abreptæ locum, non urſam aut anum, ut voluere aliqui apud Iſac. Tzetzem *in Lycophron.* nec cervam, ut Euripid. *Iphigen.* ſed *taurum* fuiſſe ſubſtitutum, adeoque ei immolatum; id enim ſacrificium nec pro recepto admittitur, nec in morem tranſiit. Adeoque haud in Dianæ ſacris *Tauricis* vel *Tauropoliis* dictis, *taurus* locum ſortitus eſt ullum, magis quàm in ejusdem apud Phocenſes Elaphoboliis cervus. Illic enim placentæ tantùm ſacrificabantur, ex adipe, melle & ſeſamo confectæ, quas ἐλάφους Gr. dixere. Sunt tamen, qui *Tauropolia* Dianæ cum Deorum Magnorum Tauroboliis commune quid habuiſſe velint, V. Dempſterum *in Roſinum lib.* 3 *cap.*4. Athenæum *l.*14 & plura in hanc rem apud Joh Seldenum *de Synedriis Vett. Ebræorum l.* 3. *cap.*14 §.7.

Taurici & *Taurii* Ludi, item *Taurilia*, quibusdam quoque *Boalia* & *Bupetia* dicti, Romæ celebrari ſolebant, in Circo Flaminio, in quibus *circum metas currebant*, ut Varro habet *de L. L. l.* 4 Fuit verò Circus ille, extra portam Carmentalem, teſte eodem. In honorem Inferorum inſtituti leguntur, hac de cauſa: *Regnante Tarquinio Superbo, cùm magna incidiſſet peſtilentia in mulieres gravidas, quæ facta erat facta ex carne diviſa Populo taurorum, ob hoc Diis Inferis ludi dicati ſunt, & Taurii dicti*, Paulus Diaconus *Feſti abbrev.* Idem habet Sext. Pompeius. Contra eos ludos Varro ait vocari, *quòd diſcipulus prudens à Doctore inter* * * * *ſolitus ſit impelli, atque usque eo cogi docere, quoad conſiſteret & virtute talorum conſtaret pedum firmitas*, Feſtus. Quod apud nullum veterem Auctorem temerè invenias. Apparet tamen Varronem ludos *Taurios* ab eo dictos ſenſiſſe, quòd in corio *Tauri* id genus ludi fieret à Ludimagiſtris, eo die, quo ludi Circenſes, qui dicti ſunt *Taurii*, in Circo Flaminio, fierent; aut quòd ſcuticâ *taurica* diſcipulus impelleretur: idque explendum fuiſſe in ea lacuna, in qua cauſa hominis deſiderari videtur, Scaliger *ad Feſtum.* V. Joh. Roſinum *Antiqq. Rom. l.*5. *c.*21.

Taurobolium, Gr. Ταυροβόλιον, & *Criobolium*, Gr. Κριοβόλιον, ſacrificia faſtidioſiſſima atque operoſiſſima Vett. alibi quàm in ſaxis raro occurrentia, uſitata fuere, in dedicationibus Deûm Magnorum, Matris Deûm & Attidis, quibus ut propria memorantur, Adr. Turnebus *Adverſar. l.* 27. *cap* 21 & Jan. Gruterus *ad Lampridium.* Meminit tamen eorum Julius Firmicus *lib. de errore profan. religion.* ubi diu legebatur, *Miſeri ſunt, qui profuſione ſacrilegi ſanguinis* (i. taurini & arietini) *cruentantur, Tauribolum vel Orobolium* (pro *Taurobolium* & *Criobolium*) *ſceleratâ te ſanguinis labe perfundit.* Ita ſc. Sacerdos perfuſus, inquinare etiam, ut videtur, ſolebat Sacrificii Auctores. De dedicatione verò, poſt illa ut prævia, peractâ, Romæ extat hæc in marmore grandi Inſcr. apud Smetium *fol.*20,1. Gruterum *pag* 28, 2 *Dis. magnis. Matri. Deûm. &. Attidi. Sextilius. Ageſilaus. Ædeſius. V. C. cauſarum. non. ignobilis. Africani. Orator. &. in. conſiſtorio. Principum. item. Magiſter. Libellorum. &. cognition. ſacrarum. Magiſter. epiſtular. Magiſter. memoriæ. Vicarius. Præfectorum. per. Hiſpanias. vice. S. IC. Pater. patrum. Dei. Solis. invicti. Mithræ. hierophanta. Hecatæ. Dei. Liberi. Archibucolus. Taurobolio. Criobolioque. in. æternum. renatus. aram. ſacravit. dd. nn. Valente. V. &. Valentiniano. Jun. Augg. Coſſ. Idibus. Auguſtis.* Sub ann. nempe Chriſti 376. Nec dum enim publicus paganicarum ſuperſtitionum uſus Romæ, nedum per Italiam evanuerat. Ejusdem ipſius anni diciique aut dedicatio ejusmodi, aut ſacrificiorum eorundem Diis Magnis peragendorum votum habetur, apud Smetium *fol.* 19, 11. Ulpii Egnatii Faventini. Etiam ſexennio antè Petronius Apollodorus, Pontifex Major, *Taurobolio. Crioblioque. percepto. unà. cum. Ruf. Voluſiana. c. f. conjuge. 16. Kalendas. Julias. dd. nn. Valentiniano. &. Valente. III. Coſſ. aram. dicavit:* apud eundem *ibid.* 13 & Gruterum *p.* 28,1. In qua etiam Numinum figuræ & ſacrificiorum ſymbola. Et Valentiniano ac Neoterico Coſſ. A C.390. Kal. Junii Cejonius Rufius Voluſianus, *Iteratò. viginti. annis. ex. perceptis. Taurobolis. aram conſtituit.* Idem *ibid.* 5. Ubi supernè arietes quinque & unus mactatus, ad Kriobolii conjuncti, quod Attidi; ut Matri Deûm *Taurobolium* perfici ſolebat, deſignationem. Hinc *Taurobolium & Kriobolium facere*, in ſaxis obvium pro initiatione cujuspiam Diis illis Magnis, adeoque pro ſacrificiis iisdem propriis, atque in dedicationibus, aut proximè ante perficiendis. Inde etiam *Tauroboliatus* dictus, qui ſacra illa perficeret, Lamprid. *in Heliogabalo*, & Jan. Gruterus *ad eum.* Ita etiam *Taurobolini* & *Tauroboliti*. Renovari ab his Tauroboliatis ac Crioboliatis ſacrificium illud, ut forſan & dedicatio, ſolebat quolibet vicennio, intra quod tempus *renatus* (ut Sext. Ageſilaus in marmore anteà allato) per ſacrû illud, velut

per

per initiamentum, mundusque habebatur, usque in vicennii proximi initia. Sed ut hoc vicennale erat, ita alia sacra Matris Deûm annua, teste Jul. Firmico *loco cit.* Sacra autem bina illa in aris aliisque saxis à *Tauroboliatis* Diis Magnis dedicatis sic sæpius memorantur: nec in ejusmodi sive aris sive saxis, alia sacrificia ipsi dedicationi adhibita aut prævia solent occurrere. Sunt verò dedicationes etiam illic, Diis illis breviusculè & sine Sacrorum illorum mentione, conceptæ, Gruter. *p.* 29. 1, 2, 3, 6. Nec rarò etiam sine dedicatione expressa, perfectum aut celebratum à quopiam *Taurobolium* esse inscribitur Idem *ib.* 10, 11, 13, 14. Etiam, pro salute Augg. aut Civitatis, à Civium Ordinibus & Provinciis. Cujusmodi lapis Narbonæ cum multis capitibus bubalinis, *ibid.* 12. *Imperio. D.M. Tauropolium. pro vincia Narbonensis. factum per. C. Batonium. primum. Flaminem. Augg. pro. salute. Dominorum. Impp. L. Septimii. Severi* &c. Ubi *Tauropolium* scribitur, sicut interdum *Tauripolium* & *Tauribolium*, pro *Taurobolio*, quod genuinum nomen est. Et *Tauropolium accipere*, locutio solemnis, pro *Taurobolium perficere, facere, celebrare*. Fœminæ autem non minùs ac viri, sic initiatæ, apud eundem Gruterum *pag.* 30. 4. & 31, 3, 4. &c. Sacrum horrendum quoque, à Prudentio descriptum *in Peristeph.* ubi Sacerdos summus in scrobem defossus, *tauri* super tabulata perforata mactati sanguinem in oculos, aures, os, nares, avidè combibebat, *Taurobolium* fuisse ipsum, existimat Claudius Salmasius *ad Lampr.* qui de sacro illo antè nimis ignorato compluria docuit. Sed alii, aliter Videlis Georg. Fabricium *ad Prudentii loc.* & Petrum Aringhium *in Roma Subterr. lib.* 2. *c.* 3. § 15. nec non Joh. Seldenum *de Synedriis Vett. Hebræorum lib.* 3 *c.* 14 §. 8. Addo saltem, ex eodem Salmasio, *taurobolio* facto, cornua tauri, quo litaverant, consecrasse illos & dedicasse, ex *Inscr.* hac, *Severus. Julil. F.L. vires. tauri.* (hæc cornua) *quo. propr. per. tauropol. pub. fac. fecerat. consecravit.* V. eum *ad ista Lampridii in Heliog. Matris etiam Deûm sacra accepit, & tauroboliatus est, ut typum eriperet*; nec non Gerh. Joh. Vossium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 2. *cap.* 52. & 53. ubi *de cultu Telluris & Sacris Cybeles* prolixè agit. Quia verò Fabricii *ad Prudentium* facta mentio, qui *Romanum* hoc *sacrum Inferis factum* vocat, illudque multis verbis commemorat, eorum verborum summam, uti eam in *Commentario MS. ad Statium Theb. lib.* 4. *v.* 451. ubi de Manium evocationibus multus Poetæ sermo est, reperit Casp Barthius, adscribere placuit: *In his sacris pedum viginti scrobs fodiebatur, in quam Sacerdos descendebat, omni Antistitii ornatu, vittis, infulis, corona aurea, toga pretiosa cultus. Superducebatur scrobi, quæ perforatis hinc inde asseribus tecta erat, ut in tenebris processus esset Sacerdos, taurus atri coloris, cornibus auratis, collo & armis sertis nigrantibus incinctus. Is taurus crebris ictibus à Flamine spiculorum conficiebatur, ut undique sanguis ebulliens per tabulatum crebris guttis in cryptam destillaret. Eum sanguinem toto corpore subtus latens Pontifex excipiebat; quo temporis spatio lac, mel & vinum, cæteri Flamines desuper invergebant. Hoc tandem specu emergens cruore totus perlitus se in populi conspectum Egregius Pontifex proferebat. Populus, pro sequisque procul monstrosum schema deveneraus, salutabat, apprecabatur. & solennia festæ diei peragebat. Quo genere cultus propitiatos Inferos in eum annum credebatur. His sacris constituti erant menses September, October, December. Ita ut continuis tribus noctibus semel quoque mense hæc fierent.* E quibus liquet, non idem planè esse hoc cum *Taurobolio* sacrum, quod non pro populo Romano neque Diis Inferis, neque quotannis fiebat, sed vicesimo quoque demum anno, ut plurimum pro sui, ut rebantur, παλιγγενεσίᾳ, tauroboliati faciebant, uti ex isto quoque *Poëmate antiquo MS.* cujus Salmasius ubi suprà meminit, videre est:

Quis tibi taurobolus vestem mutare suasit
Inflatus dives subitò mendicus ut esses:
Obsitus & pannis modicis tepefactus...
Sub terra missus pollutus sanguine tauri,
Sordidus, infectus, vestes servare cruentas,
Vivere cùm speras viginti mundus in annos.

Taurobolos, Græcè Ταυροβόλος, cognom. quoque Minervæ, quæ in Andro Ins. colebatur, teste Suidâ: item Dianæ, fortè ut Deæ venatricis. Quæ posterior etiam Ταυροπόλος nuncupatur, apud Istrum *Miscell.* 3. Suidæ laudatum, fortè quia Luna, quæ est Diana corniculata, eoque tauri referens cornua, cursu suo diu noctuque omnem lustrat terrarum orbem. Gerh. J. Vossius ubi suprà c. 53. V. quoque retro dicta, ut & quæ paulo pòst dicemus.

Taurocathapsia, Græc. Ταυροκαθάψια, à ταῦρος & καθάπτομαι, apud Græcos nomen Ludi ac certaminis, quorum mentio vix ulla in Vett. libris. Reperit in marmore ex Græcia Asiatica pridem allato, quod in hortulo Musæi sui Carmelitici se habere cum figuris ac Inscr. hac ΤΑΥΡΟΚΑΘΑΨΙΩΝ ΗΜΕΡΑ, docet Seldenus memoratus *loco cit.* §. 9. Salmasius, fœneas illas imagines vel pilas, quibus ad pugnandum in Ludis Romanorum tauri proritabantur, quasque hi discerpebant ac lacerabant cornibus, *Pilas taurarias* vocari in vett. *Glossis*, & exponi Ταυροκαθάπτας, adnotat *ad Spartianum in Pescennio Nigro.* V. de illis hic passim, ubi de *Fœneis hominibus*, in *Pila prima* nec non in *Taurus*.

Taurocholia, Ταυροχόλια Gr. Cyzicenorum festum apud Festum, aliter fortè ignorata, Selden. *d.l.*

Tauropolium, adde: Quibusdam idem cum *Taurobolio*, de quo suprà. Et certè Minerva Ταυροβόλος in Andro Ins. colebatur teste Suidâ: & Diana quoque vocata est Ταυροβόλος, quia confecit telis suis taurum à Neptuno immissum Hippolyto, juxta Poëtas. Simpliciùs, quia venationi præposita. Sed & eadem Ταυροπόλος nuncupata est, an, quia, ut Ister *Miscell.* 3 *apud Suid.* taurum præfato Hippolyto immissum in varias egerit terras: an, ut Apollodorus, quia ipsa tauri instar omnia circumeat: quod Græcè est πολεῖν. Simplicissimè dixeris, inquit Vossius, Lunam, quæ est *Diana*, sic jure appellatam, quia corniculata, eoque *tauri* referens cornua cursu suo diu noctuque omnem lustrat terrarum orbem: de *Idol. lib.* 2. *c.* 53. Interim, ut ad *Tauropolia*, seu *Taurica* sacra Dianæ, nihil omnino attinere boves, aut capita bubalina, sic nec revera ad sacra ejus ulla, exceptis iis, quæ Dianæ Aventinæ fiebant, in quibus, dum aliis in Artemisiis, quæ non pauca Romæ fuere, cervorũ cornua adfigi solebant (velut primitiæ à Venatoribus allatæ) cornua ex jure singulari boum adfigebantur, teste Plut. *in Quæstion. Rom.* diximus suprà in voce *Taurica*. Quia verò & *Taurobolium* sacrum, aliquando *Tauropolium*, quamvis minus rectè, dicitur, pauca hæc ultra prædicta hic adjungere libuit; Romæ ara est marmorea in ædibus (quæ fuere Card. Cæsii) in qua Cybele capite turrito, insidens currui à leonibus vecto, dextrâ spicas ac milium, lævâ autem tympanum habet, à tergo pedum: cum Inscr. M D.M.I.ET. ATTINIS i. *Magnæ Deûm Matris Ideæ*; & subscr. ista: *L. Cornelius. Scipio. Orsitus. V C. Augur. Taurobolium. sive. Criobolium. fecit. die* 4. *Kal. Mart. Tusco. & Anullino. Coss.* Dextro latere binas est conspicere incisas faces transversas, unà cum crotalis; sinistro autem fistulas, V. Gruterum *p.* 27. *num.* 3 Sed & Romæ, haud procul à Cæsia domo, ara est Cybeles: cujus prima facies habet inscriptionem; aversa duas lances, poculum, lituum, aliud instrumentum ad cochlearis modum. In dextro latere est pinus, & sub ea *Taurus*; appendent item tympanum & fistulæ: In sinistro itidem pinus & sub ea aries atque appendent mithra, pedum & quiddam simile lanci. V. *ibid.* Sic in ara, quæ Romæ in æde S Nicolai in Calvaria visitur, ab Apollodoro, de quo suprà, dedicatâ, in latere dextro turrita est Cybele à leonibus vecta; adstat pinus & sub ea *Taurus*: lævo habes mithratum Attin, bis cinctum; cujus dextra tenet fistulas & crotala, læva autem pedum Superiùs est cernere tympanum; ponè autem pinum, & sub illa arietem; sub quibus seorsim est *taurus*. In parte aversa videas transversas tædas, lituum, pateram, guttum sive urceum & sympinium, apud eundem *p.* 28. Et aries quidem, unde *Criobolium*, arbori alligabatur, priusquam mactaretur: quod Julius Firmicus ab exemplo Abrahæ Patriarchæ tractum ait. V. Gerh Jo. Vossium *de Idolol. loco cit.* & *suprà*.

Tauroscythæ, adde: Eorum belli cum Olbiopolitis meminit Jul. Capitolinus *in Pio*, *Olbiopolitis contra* Tauroscythas *in Pontum auxilia misit: & Tauroscythas usque ad dandos Olbiopolitis obsides vicit.* Ubi Casaubonus, *Olbiopolitæ*, inquit, *Græci erant, aut certè Græcis mixti; Tauroscythæ barbari, vel Scythæ, vel Gothi, sive Getæ: à quibus etiam Borysthenem civitatem fuisse habitatam, auctor est Dio Chrysostomus, qui omnia illa loca lustraverat.* V. hujus *Serm.* τὸν Βορυσθενιτικόν.

Taurus, ex Gr. ταῦρος, ἀπὸ τοῦ τεῖνειν τὴν οὐρὰν, Hebr. אביר *abbir*, à robore, dictus est: *fortis* epitheto hinc à Poëtis crebrò donatus. Virgilio *Georg. l.* 1. Tibullo *lib.* 2. Ovidio *Metamorph. l.* 9. Aliis. Speciatim de Syriacis. Oppianus *Cynegetic. lib.* 2.

Αἴθωνες, κρατεροί, μεγαλήτορες, ἱππομέτωποι,
Κυρτοί, ἀλκῆεντες, ἀγέλαρχοι, ἀγελαῖοι.

Ut de Æthiopicis, quorum suprà aliqua mentio, nihil addam. Itaque ἐπίταυρον Vett. pro *valido* usurparunt, uti Hesychius docet, qui etiam Gandaros, Indiæ populos, circa Gangem, à taurinis viribus Indorum linguâ sic appellari contendit. Lat. à *torvo* intuitu quibusdam nomen accepit. Præter robur autem maximè probatur in *tauro* quædam in aspectu generositas,

— *torvique decorus*
Frontis honos ---

Proinde Josepho Moses benedicit his verbis. Deuteron. c. 33. v. 17. *Decor* (aut *maiestas*) *illi est primogeniti bovis.* Et *taurum* coli voluit Ægyptiorum Rex Mnevis, *ἀναθεὶς ἀφιερώσας αὐτὸν ἰσοθ...*, *cùm omnium formosissimum illum esse crederet.* Cotta quoque in Epicureos disputans, qui homine statuerunt nihil esse pulchrius, *At mehercle*, inquit, *ego quamvis amem me ipse, tamen non audeo dicere, pulchriorem esse me, quàm ille fuit* taurus, *qui vexit Europam*, apud Ciceronem *de Nat. Deorum lib.* 1. Ob quas causas *eorum victimæ Diis lautissimæ*, Plin. *l.* 8 *c.* 21 taurusque non solùm, in sacrificiis olim eximius, imò non *hostia* solùm major, sed & simpliciter *victima* dictus est, ut docet Scaliger *ad Catal. Virgil.* Et quidem *Taurorum* sacra fiebant Diis Magnis, ut suprà visum; Plutoni apud Horatium *lib.* 2. *Carm. Od.* 14. Neptuno, cujus is opus cingitur, idq; interdum ex Oraculo, & Apollini, Virgil. *Æn. l.* 3. — *Meritos aris mactavit honores*,

Taurum *Neptuno*: Taurum *tibi pulcher Apollo.*

Mari item & fluviis, ut ex Homero liquet, *Iliad.* Etiam triumphantes Diis simul Capitolinis *Tauros* sacrificabant. ut & Sa-

bini Marti, apud Strabonem *l.5.* Sed ita evenit, ut etiam apud Vett. recentioresque tum *Taurica*, quorum genera etiam ſunt alia ſacra, tum nomina alia à *Tauro* aut *Tauris* quomodocunque ſumta, in obſcuro nimis & incerto, ſi quæ alia, latuerint. Labeo apud Macrobium *Saturnal. l. 3. c.* 10. Neptuno tantùm, Apollini & Marti *Taurum* ritè immolari voluit; nec omnino Jovi: quod tamen ſine temperamento (utcunque etiam Jovi *Taurum* immolare non licuiſſe, in libris de Jure Sacrificiorum ſcripſerit) haud verum eſt. Nam, ut ex Diis Capitolinis erat, ſeu Jupiter Capitolinus, à triumphantibus ritè ei cum reliquis *Tauro* litabatur, Serv. *ad Æn. l. 9.* ſed nec aliter. Quod diſciplinæ Homericæ conſonum,

Ἔρδεν Διὶ ῥέξαντες ὑπερμενεῖ ἱερὰ καλά,
Ταῦρον δ' Ἀλφειῷ, ταῦρον δὲ Ποσειδάωνι κτλ.

Ubi quaſi expreſſim Jovi negatur *Taurus*. V. Jo. Selden. *de Synedriis l. 3. c. 14. §. 9.* Baccho quoque hoſtiam fuiſſe, diſcimus ex vet. Schol. Statii *ad Theb. l. 2. v. 616.* Certè & ipſe *capite* colebatur *taurino*, teſte Tzetze *ad Lycophr.* & Nicandri Scholiographo, qui à vetuſtiſſimo more *è cornibus bibendi*, vel ferocia ebriorum, rei rationem arceſſunt. De Luna alibi dictum. V. quoque ſuprà in voce *Integer*. Non tamen hic omittendum, quòd *taurum aureum* Typhi ſeu Typhonis, in Ægypto maximè culti, ſymbolum fuiſſe aſſerit, & ad hujus imitationem Iſraelitas vitulum aureum fabricaſſe, Philo *de Vita Moſis l. 3.* alibique paſſim: qua de re V. Sam. Bochartum *Hierozoici part. prior. l. II. c. 34.* Cœterùm & ob eximios uſus, quos in humana vita *tauri* præſtant, magni ſemper habiti. Ut alia omittam, uti Europam Poetæ, ita Romani Hiſtriones Herculem *tauro* vexere, uti diſcimus ex *lib. Spect. Epigr.* 16.

Vexerat Europen fraterna per æquora taurus:
At nunc Alciden taurus *in aſtra tulit.*

Certè & feretro hoc animal ſe ſubmittere, & puerum aut puellam cervice, dorſo mulierem geſtare, Ælianus ait *Hiſtor. l. 7. c. 4.* Medio ævo Galliæ Reges boves vel *tauros* curribus ſuis junxiſſe tradit Eginhardus in *Vita* Caroli M. Unde *taurus Regis*, *in Pacto L. Sal §. 10. Si quis Taurum Regis furaverit*, nec in India hodieque quidquam eſt frequentius, quam boves videre gerulos, V. Bochartum ubi ſuprà *cap. 33.* Sed & oblectationi, in Spectaculis, inſervit, uti vidimus ſuprà in voce *Taurocataphia*: & de *Tauris Cypriacis* (qui gibberi) refert Capitolinus *in Gordiano*. Inprimis Equites Theſſali taurorum pugnâ clari, qui iuxta tauros per ſpatia Circi adequitantes, usque eò donec defatigaſſent, ita eos conficiebant cornibus ad terram detractos. Plin. *l. 8. c. 15.* *Theſſalorum gentis inventum eſt, equo juxta quadrupedante, cornu intorto reſlibus* (vel *retibus*) *tauros necare: primus hoc ſpectaculum dedit Romæ Cæſar Dictator.* V. quoque Suetonium *in Claudio*, Dionem *in Nerone*, ubi ſimile certamen; Pollionem *in Gallienis*, ubi taurum ingentem in arenam miſſum, ſed jaculis conficiendum habes, Artemidorum, ubi in Jonia, Theſſalia, Attica, alibi, generoſiſſimos quosque *ταύροις ἀγωνίζεσθαι*, *cum tauris pugnare*, conſueſſe ait: Alios. De *taurorum pugna*, quæ in Regia Hiſpaniæ urbe hodieque quotannis exhibetur, res notiſſima. Caput porrò Ægyptiis Regibus principatus & regii dominatus inſigne, apud Diodor. *l. 2.* etiamnum fortiſſimæ gentis ſymbolum eſt. At teſſera cædis apud Scotos, V. ſupra. De cornibus ſuo loco vidimus. Corium, vetuſtiſſimis mortalium, pectoralis ac clypei in uſum adhibitum eſt. Tympana de taurinis tergis, habes ap. Stat. *Theb. l. 2. v. 78.* *Æraq; taurinos ſonitu vincentia pulſus.*

Evia terga vocat idem *Achill. l. 2. v. 154.* V. infrà ubi de *Tympanis*, uti de loro taurino, ſuprà in voce *Taurea*. Sanguis *peſtifer potu maximè*, Plin. *l. 11. c. 28.* Quo proin uſus fertur Themiſtocles, cùm, quæ Artaxerxi promiſerat, præſtare vel nollet, vel non poſſet, V. Ariſtophanem *Equit.* Excipit tamen Ægiram idem Plin. *ubi Sacerdos Terræ vaticinatura, tauri ſanguinem bibit primùm* (hoc indicio virginitatem ſuam comprobatura) *quàm in ſpecum deſcendat*, *l. 28. c. 9.* &c. Plura de hoc animali, V. hic paſſim, inprimis in voce *Bos*: de *tauro Marathonio* è luna delapſo, Voſſium *de Idolol. l. 2. c. 18.* ut de *tauro* ave, cui à voce id nomen, *l. 3. c. 88.* de *tauro*, ſcarabæi terreſtris genere, Salmaſium *ad Solinum pag. 438.* de *tauro æneo*, ad homines excruciandos adinvento, in voce *Perillus*; de alio, Cimbrorum olim ſigno, Alex. ab Alex. *Gen. Dier. l. 4. c. 2.* de apum ex tauri putredine generatione, Bochartum præfatum *Hierozoici Parte poſt. l. IV. c. 10.* de eorum inſuper cum urſis frequenti lucta, eundem *ibid. Part. prior. lib. III. c. 9.* &c.

Taurus, ſignum Zodiaci, adde: Potiùs Oſiridis vel Joſephi Patriarchæ ſignum fuerit, uti princeps Zodiaci ſignum figuram Arietis accepit, in honorem Chami ſive Jovis Ammonii, quo Oſiris genitus. Oſiris enim, ſive *Meſorim*, ſeu *Mizraim*, Ægyptum agriculturam docuit, cujus bos ſymbolum. Joſephus autem, propter ſervatam in fame Ægyptum, bovis ſymbolum meruit, & tandem in eo divinos adeptus eſt honores, ut Voſſius contendit *de Idol. l. 1. c. 29.* V. & H. Grotium *in Sophompbanea*, ubi inter alia ait: —— *Honores ad tuos addi volo,*

Ut more Eoæ gentis, aſtriferæ plagæ
In ſpatia veniat, nominis titulo tui,
Grandisq; meriti grande monumentum ferat
Agricola Taurus, *arce ſiderea micans.*

Joſephum tamen divinis in Ægypto honoribus cultum non eſſe, adeoque, quæ de boum cultu, apud Ægyptios tam celebri olim, traduntur, aliorſum ſpectaſſe, multis docet Sam. Bochartus *Hierozoici Part. prior. lib. II. cap. 34.* e quo hoc unum adiecisse liceat, quòd Joſepho mortuo Regem alium ſurrexiſſe, qui Joſephum non noverat, id eſt, qui nulla ejus, nec fratrum & poſterorum ratione habitâ, graviſſimam in eos tyrannidem exercuit, legimus Exodi *cap. 1. v. 8.* Nota aſtri hujus ♉ qua hodie pingi ſolet, ſatis antiqua eſt, uti patet ex veteri ſigillo apud Gorlæum *in Dactyliotheca*: ſed qualis ab initio illa fuerit, docet Salmaſius *ad Solinum pag. 1236.*

Tauſius Tunger, ex occiſoribus Pertinacis, apud Capitolinum.

Taxati, apud Landulphum *l. 20.* *Anno tertio Imperii Leontii, acie Arabes in Africam mota hanc obtinuerunt, & ex proprio exercitu taxatos in ea quosdam conſtituerunt*; & in *Hiſtoria* Miſcell. paſſim, Græcis recentioribus, Theophani, Conſtantino, aliis, *Ταξᾶτοι* milites ſunt ſtipendiarii, qui *taxam* ſeu ſtipendium accipiebant. Sedes eorum *ταξατίων* Cedreno *in Leontio an. 3.* ad quem V. Meurſii & Fabroti *Gloſſaria*. Nempe *taxare*, æſtimare eſt, pretium imponere, à Græco verbo *τάττω*, *τάξω*, *ordino*: Unde recentioribus *taxa*, certum pretium, & hinc *taxati*. Aliud eſt *taxare*, à vet. verbo *tago*, pro *tango*, viz. jocis & maledictis aliquem fatigare. Namque & hoc inter alia *tangere* ſignificat. Comicus,

Quo pacto Rhodium tetigerim in convivio.

Sicut eodem ſenſu Græci verbum *θίγειν* uſurparunt. Hinc *Taxatores* Scenici olim appellati, quòd alter alterum maledictis tangerent. V. Marcilium *ad Veſpaſian. Suetonii c. 13.* & *Titum c. 2.* ubi de differentia verborum *taxare* & *tractare* pluribus diſſerit, ut infrà videbimus: adde Salmaſium *ad Vopiſcum in Carino*.

Taxeotæ, Græcè *Ταξεῶται*, in *Gloſſ.* Gr. Latin. *Ταξεωταί*, apud Palladium *in Hiſt. Lauſiaca c. 63. 67.* apparitores Principum ſunt Magiſtratuumve. C. du Freſne *Gloſſar.* At *Taxiarchi*, apud Jo. Diaconum in *Vita* Gregorii Pontific. *Ille* Taxiarchis *vocatis, ait: Nimia mihi videntur gravia Imperatoris præcepta*: ſunt *ordinum* militarium præfecti, Græcè *Ταξίαρχοι*. *Ordinarii* Latinis, de quibus *ad Bonoſum Vopiſci* pluſcula habet Salmaſius. V. quoque ſuprà, ubi de *Evocatis*, namque & ſic Græcam vocem *Gloſſæ* interpretantur, item in voce *Ordinarius*.

Taxis, nomen Familiæ in Belgio illuſtris, quæ Turrianæ Stirpis ramus eſt. In hac enim Franciſcus, tertius filius Pagani Vicarii Imp. Mediolani, defuncti A. C. 1241. prælio contra Vicecom. occiſus, Guidonem fil. reliquit, Mediolani ſeudo Imperiali Dominum, patrem inter alios Lamorati, qui, domûs infortunio cedens, in Bergomenſem agrum tranſivit, ac in Valle Cornelia ſedem fixit, monte *Taſſo* acquiſito: unde *Taſſiorum* ſeu *Taxiorum* nomen, Turriano omiſſo, natum eſt. Ex hujus poſteris *Rogerius* I. Auſtriacæ Familiæ ſe addixit, in Aula Friderici III. gratioſus. Inde fil. Franciſcus, ac ex alio Simone nepos Franciſcus Jun. & Rogerius II. familiam meritis illuſtrarunt. Illi Generalis poſtæ, ſive veredariorum Præfecti, munus collatum eſt à Maximiliano I. Hic à tribus filiis totidem lineas propagavit. Et quidem ex iis Joh. Baptiſta in Belgio ſedem fixit, & ex Raimundo, Comitum *de Villamediana* in Hiſpania, qui jam extincti atque ex Leonardo Barone *Belgici rami*, in quo Lamorallus ejus fil. Comitis dignitatem primus impetravit, ſator extitit. David alter Rogerii filius, in Tirolenſi Comitatu vixit, eorum, qui præfecturam curſuum publicorum Venetiis exercent, auctor. Demum Simon in Italiam rediit, ac ab ejus filiorum altero Rogerio, linea, quæ Mediolani ſedem retinuit, altero Antonio Marchiones *de Paul* deſcenderunt. Belgici rami, qui nunc Gentis caput, iſta ſeries eſt: Rogerius Turrianus *de Taxis*, ex Alegria de *Albricio*, genuit Jo. Baptiſtam, maritum Chriſtinæ V Vachtendonckiæ, & ex ea patrem Leonardi Baronis. Quo & Ludovicæ *Bolſot Dn. de Huyſſinghe*, natus Lamorallus Comitis dignitatem nactus, ex Genoveſa agnata, ſuſcepit Leonardum; qui, junctâ ſibi Alexandrinâ *de Rye*, pater fuit Lamoralli Claud. Franciſci Com. *de Turri, Vallis Saxinæ; Taſſis ac S. Rom. Imp.* Huic Anna Franc. Eugen. Hornana genuit Philippum Leopoldum, Eugenium Alexandrum, Inicum Lamorallum, Franciſcum Sigismundum, Antonium, Genoveſam, Erneſtinam Mariam, Eliſabetham Mariam & Mariam Thereſiam, omnes *Com. de Turri V. S. T. ac S. R. I.* Spenerus *Theatr. Nob. Eur. part. II p. 5.* & *Ind.* ac *Art. Herald. Tom. II.*

Taxo, ſeu *Taxus*, de animali, vox nova, neq; audita, ante Scriptorem, cuius opus *de Mirabilibus Scripturæ*, inter opera Auguſtini habetur, 7. aut 8. ut videtur ſeculo ſcriptum. Ita autem is *l. 1. c. 7.* *Quis enim, verbi gratia, lupos, cervos, & ſylvaticos porcos & vulpes*, taxones *& lepuſculos, & ſciuriolos in Hiberniam deveheret.* Quibusdam meles eſt antiquorum, ſed melem eſſe, quam *ſovinam* vel *putorium* Galli vocant, contendit Salmaſius. Alii glirem Veterum, recentioribus *taxonem* appellatum, aiunt: ſed *ἐλειὸν* ſive glirem Græcos, item *μυοξὸν*, q. *murem arboreum* nuncupaſſe, idem docet, *ad Solin. p. 1009.* & 1010. Potiùs id animal Vett. parùm cognitum dicamus: cùm neque Latinum neque Græcum nomen habeat. Certe vox Gallicæ originis eſt. Iſidorus *Origin. lib. 20. c. 2.* *Taxea lardum eſt Gallicè dictum. Unde dixit Afranius in Roſa, Gallum ſagatum pingui paſſum taxea.* Inde *taxo* meritò dictus. Nam,

us

ut Gesnerus observat, *habet cum sue communem pinguitudinis abundantiam.* Proinde cùm Galenus *de Alim. Fac. lib* 3 *cap.* 1. animal in Lucanis describit, *μεταξὺ πως ἄρκτου τι καὶ συὸς medium inter ursum & suem*; Cœl. Sec. Curio intelligit *taxonem*, qui & in Lucania est frequens, &, ut nonnulla habet cum urso communia, ita Autumnali tempore pinguescit, suis in modum, ut meritò ἀρκτοσῦς, vel σύαρκτος, queat nominari. Pelle ejus muniri pharetras & equorum helcia, scuta quoque obtegi, canumque millos confici, scribitur. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. III. cap.* 30. ubi voce Hebr. תחש *thachas*, Ex. c. 26. v. 14. & Ez. c. 16. v. 10. non *taxum*, sed *colorem hyginum*, aut *hyacinthinum*, significari docet: adde Barthium *ad Nemesian. Ecl.* 4. *vers.* 52.

Taxus, Theophrasto μίλος, Dioscoridi σμίλαξ, arbor *minimè virens, gracilisque & tristis, ac dira — in Arcadia tam præsentis veneni, ut, qui obdormiant sub ea, cibumve capiant, moriantur*, Plin. *l.* 16. *cap.* 10. Hinc infausta coronamentis habita, minimeque proin (quod tamen Hesychio contigit) confundenda cum smilace coronariâ, frutice hederaceo seu hederæ simili, de quo diximus suprà. Interim & è *taxo* coronæ ocurrunt, sed funestæ, & non nisi, in luctu usurpari solitæ. Statius *lib* 5. *Sylv.* 5. *vers.* 29.

> — *en taxea marcet,*
> *Sylva comis, hilaresque hederas plorata cupressus*
> *Excludit ramis* —

Apud Inferos namque provenire credita. Silius *lib.* 13.

> — *Vasta comas nemorosaque brachia fundit*
> Taxus; *Cocyti riguâ frondescit undâ.*

Et Lucanus *lib.* 6. de Ditis domo,

> — — *pallida pronis*
> *Urget silva comis, & nullo vertice cælum*
> *Suspiciens, Phœbo non pervia* taxus *opacat.*

Iterque ad Inferos ea arbore obsitum, Ovidio *Metam. lib.* 4.

> — *via declivis funestâ nubila* taxo
> *Ducit ad infernas per multa silentia sedes.*

Indidem Furiis faces, apud Claudianum *de Raptu lib.* 3.

> *Qualis pestiferas animare ad prælia* taxos
> *Torva Megæra ruit* —

Infera quoque Numina animas venientes *taxo* fumigatas lustrare ficta, Statio *Theb. lib.* 8. *v.* 9.

> *Nec dum illum aut trunca lustraverat obvia taxo*
> *Eumenis* —

Quam ob causam non alia arbor Inferorum victimis aptior. Val. Flaccus *lib.* 1.

> — *multa pallens ferrugine taurus*
> *Stabat adhuc, cui cærulea per cornua vittæ,*
> *Et taxi frons hirta comis* —

Certè Cantabros, postquam extrema viderent, *certatim igne, inter epulas, ferro, venenoque, quod ibi vulgò ex arboribus taxis exprimitur, percepisse mortem*, legimus apud Florum *Hist. Rom. lib.* 4. & de umbra ejus, maxime cùm flores, exitiosâ, Plut. *in Sympos.* agit pluribus. Unde Lucretius.

> *Est etiam magnis Heliconis montibus arbos*
> *Floris odore hominem tetro consueta necare.*

Cœterùm, lignum haud aliud habet, præter medullam, idque durissimum, estque nigra & punicea in Arcadia, in Ida monte flava & cedrinæ similis; unde taxi ligna, ob similitudinem, non raró pro cedrinis vendita &c. V. Salmasium *ad Solinum p.* 1040. & *seqq.*

TE.

Te Deum laudamus, Hymnus Eccles. pro victoria de hostibus obtentâ, Deo decantari solitus, Vide suprà ubi de *Hymnis.*

Teatea, adde: Nigro vestiuntur hi Monachi, & regularum primam habent, carere reditibus, nec tamen mendicare. Parisios primùm venerunt, invitatu Mazarini Cardin. Richelietus *Diction.* Cœterùm, virorum in hoc Ordine eruditione florentium vis ingens &c.

Teba, nomen illustris Familiæ in Hispania, quæ Guzmanniæ stirpis ramus est. In hac enim Comites *de Teba* & Marchiones *de Ardales*, auctorem habuerunt Petrum Suarezium Toletanum, Dn. *de Rolannos*, Mariæ Ramireziæ *de Guzman* maritum. Eorum dein hæreditatem crevit alia non minus Guzmannia linea, à Ludov. Consalvo *de Guzman*, M. Mag. Calatravæ sata, Dominorum & deinceps Marchionum *de Algava*; cùm Ludovicus *de Guzman*, Marchio, *de Algava*, suo avunculo Marchioni *de Ardales* succederet. Ex hujus, qui *March. de Ardales & de Algava*, Com. *de Teba*, titulos gessit, & Agnetis Portocarreræ connubio prodierunt Petrus Andr. *de Guzman M. del Algava & Ardales* Com. *de Teba* (maritus Johannæ Henriciæ Cordubensis) Caspar (Eq. Calatravæ) Balthasar, Melchior. Mariana (uxor Centurionis M. de Laula) Leonora & Brianda Moniales. Phil. Jac. Spenerus *Theatro Nobil. Europ. Tom. II. pag.* 67. V. quoque eum *Arte Herald. Tom. II.*

Tebennus, Gr. Τήβεννος, Togæ genus, cui nomen ab Arcade *Tebenno, qui primus eam chlamydem induit cùm Ionium sinum ingressus esset, & ab illius loci incolis susceptus, à quo edocti indigenæ eodem modo se vestierunt, & vestem Tebenniam vocarunt, quæ postmodum nomine corrupto* Tebennus *vocata est*, Jo. Meursius *in Curis Criticis parte* 2. *cap.* 31. ex Dionys. Halicarnasseo *lib.* 3. Vestitum *Temenium* ab inventore *Temene*, qui tamen pòst corrupto nomine *Tebennus* dictus sit, habet Artemidorus *Oneirocrit. l.* 2. *c.* 3. Idem cum Toga vestis genus Dionysio *loco cit.* Ῥωμαῖοι μὲν τόγας, Ἕλληνες δὲ τήβεννον καλοῦσι, *Romani certè togas, Græci quidem* Tebennum *appellant.* Unde apud eund. Τήβεννα περιπόρφυρος idem cum *Trabea*, quam peregrinæ fuisse originis, nec Romanorum in principio propriam, uti nec *Tebennum*, certum est, V Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosinum lib.* 5. *cap.* 32 Ferrarius vero negat Τήβεννον *Trabeam* esse, simpliciter *Togam* interpretandam asserens, *de Re vestiaria l.* 2. *cap.* 3 Namque & apud Hesychium, ubi ait, Τήβεννος ἱμάτιον περιβόλαιον παρὰ Ῥωμαίοις; doctissimus Criticorum περιβόλαιον appellat, quemadmodum Artemidorus voce περιβάλλεσθαι usus est, quòd nempe Toga ita injiceretur sive circumjiceretur, ut totum corpus involveret. Etymologo Τήβεννος dicitur *Regium gestamen*: Sed si Romani Reges excipiantur, nullus cæterorum Tyrannorum Togam usus est, nisi ex dono Populi Rom. aut ejus imitatione. Male itaque ex Polybio apud Athenæum id firmare docti conantur, qui Antiochum Epiphanem memorat, deposito Regio cultu amictum *Toga*, Forum circumire solitum, πολλάκις δὲ καὶ τὴν βασιλικὴν ἀποθέμενος ἐσθῆτα τήβενναν ἀναλαβὼν περιῄει τὴν ἀγοράν. Id enim & præter morem fuisse, notat Polybius & ad imitationem Romanorum fecisse subjicit; καὶ καθίστας ἐπὶ τὸν ἐλεφάντινον δίφρον κατὰ τὸ παρὰ Ῥωμαίοις ἔθος. V. eundem Ferrarium *lib.* 1. *c.* 1. *statim ab initio.*

Tecala Lapis, marmoris genus est, è quo concinnata vasa tantâ pollent refrigerandi vi, ut liquores isti infusi eodem gelu confestim imbuantur, Georg. de Sepibus *in Descript. Musæi Kircher. pag.* 33.

Teccium, adde: Teccensem terram Tectosagibus quondam habitatam, unde nomen, Stumpfius habet *Chron. lib.* 3. *cap.* 10. Eam primùm Albertus I. Conradi I. Zeringiæ D. fil. a Friderico Barbarossâ, Sueviæ tum Duce, impetravit, *Comitis* titulo; è cujus successoribus Albertus II. Friderico coævus, *Ducis* nomen assumsit. Tandem ea VVirtenbergiis accessit, ut diximus; sed quamvis cum VVirtenbergica terra unum in Ducatum coaluerit, constituente ita Maximiliano literis, quibus *Principum* dignitatem VVirtembergiæ Comitibus contulit, iisdem tamen cautum permissumque, *dass sich obgemeldte Herzogen von Wirtemberg von solchem Herzogthumb Teck, Tituls, VVapens und Namens gebrauchen sollen und mögen*, verba sunt *Diplomatis sub fin.* apud Tob. Pfannerum *de præcip. Germ. Princip. Gentibus cap.* 7.

Technici, Gr. Τεχνικοὶ, memorati A. Gellio *lib.* 17. *c.* 5. *acutuli sane & minutuli Doctores, in disserend. tamen non impigri.* Quasi dicas *Artificiales.* Maximus Victorinus *de Arte Gramm. l.* 1. interpretatur *Artium traditores*: a mediæ ætatis Scriptoribus Latinis *artigraphi* nominantur, ut sæpiùs facit Albinus Flaccus Alcuinus *l. de sept. Art.* Ita autem Gellio dicuntur Doctores illi, qui totam Philosophiæ & Eloquentiæ Artem per præcepta, in compendium redacta, & libellos exiguos, se tradere profitebantur. De quibus & Quintilianus ad *lib.* 2. *cap.* 14 *Nec se juvenes satis instructos, si quem ex his, qui breves plerumque circumferuntur, artis libellum edidicerunt & velut decretis* Technicorum *tutos putent.* Græci tamen Τεχνικῶν vocem in laude ponunt. Sic Eunapius *in Juliano*, Ἦσαν μὲν γὰρ καὶ κατ' αὐτὸν ἕτεροί τινες παραφαίνοντες τὸ καλὸν, καὶ πρὸς τὴν ἐκείνου δόξαν διεγειρόμενοι, Ἀψίνης τε ὁ ἐκ Λακεδαίμονος, δόξαν ἔχων Τεχνικοῦ τινος. Id est, *Erant eodem tempore alii nonnulli, qui honestatis amore accensi, ad illius gloriam adspirantes, animos erigebant, quos inter & Apsines Lacedæmonius, Technici*, (sive ut vertit Hadr. Junius *Professoris Artium liberalium*) *nomen adeptus.* Tzetzes quoque *Chiliad.* 2. *Rhet. Technicorum* eloquentiam & in dicendo vim laudans, inquit:

> Δεῖξαι Ῥητόρων δύναμιν τῶν Τεχνικῶν τὸ εἶδος,

V. Jac. Oiselium JC. *Notis in Aulum Gellium.*

Tecklenburgum, oppid. VVestphaliæ, Lat. *Tecelia*, quod vide. Sub proprio olim Comite, postea ad Benthemios Comites pervenit. Ebervvinus enim Com. Benthemius, qui obiit A. C. 1562. ab Anna (fil. Conradi Com. Tecklenburgii & Mechtildis Hassiacæ) successionem nactus est. His genitus Arnoldus Magdalenam Com. Neuenariam sibi junxit, à qua Comit. Limburgius & alia obtigere. Quibus cum numerosa obtigisset soboles, filius Arnoldus Justus seu Jodocus, Benthemium Comitatum nactus est; Adolphus verò *Tecklenburgios* novos ex se dedit, uti diximus suprà, in voce *Benthima.* V. quoque Spenerum *Arte Heraldica Tom. II.*

Tecolithos, nomen gemmæ, quæ & *Syriacus Lapis* & *Judaicus* ut Aëtio, à *calculis liquefaciendis* comminuendisque nomen accepit. Plinius, *Tecolithos oleæ nucleus videtur, neque est ei gemmæ honos, sed lingentium calculos frangit pellitque.* Ubi *haurientium* mallet Salmasius; solutum enim in aqua calida haustumque renum & vesicæ dolores levare, fractis & pulsis calculis, Aëtius tradit. Vel *ungentium*, addit enim idem ex Necepso, si teratur ex aqua & inungatur partibus circa vesicam & pudenda depilatis, calculos vesicæ liquefacere & comminuere. V. eum *ad Solin. p.* 712. ubi hanc de *Tecolitho* ἐπῳδὴν ex sæpius dicto Aëtio addit,

Χεῖρε θάλασσ' Ἀργείων
Φέρετε παρθένων ἄνθος
Ἔνσχιστα Τυνδαρίδαι.

Tecta, æ, apud Plin. *lib. 8. cap. 35. Hystrices generat India & Africa spinea cum tecta*: integumentum est seu tegmen tergoris, Gr. ἡ σκέπασις, *tectio*. Uti *remissa*, pro *remissione* &c. Salmasius *ad Solinum pag. 390*. At in *Glossis* Isidori, ubi basternam exponit *sellam manualem*, *tecta* absolutè est pro *tecta lectica*, i. operta, Græcè κατάστεγον φορεῖον, matronis olim in usu. Tegebantur enim basternæ, tum specularibus seu fenestris, tum velis, uti suprà diximus: sicque, ut habet vetus *Epigramma*, de hoc vehiculi genere,

Provisum est caute, ne per loca publica pergens
Fuscetur visis casta marita viris.

V. Salmasium eundem *ad Lampridium in Heliogabalo*.

Tecta, plur. apud Vett. erant vel plana, vel fastigata. Et quidem in Græcia: Asiaque, imò toto penè Oriente, ædium privatarum tecta plana fiebant: ædes verò sacræ habebant culmen & fastigium, quod ἀετὸν & ἀέτωμα Græci, atque inde πτερύγια & πτερὰ dixere. Hieronymus ad Suniam & Fretell. *Δῶμα in orientalibus provinciis ipsum dicitur, quod apud Latinos tectum. In Palæstina enim vel Ægypto, vel ubi scripti sunt divini libri — non habent in tectis culmina, sed domata, quod Romani vel solaria vel meniana vocant, id est plana tecta, quæ transversis trabibus sustentantur.* Cujusmodi solaria in planis tectis strui solita, Græcis ἡλιαστήρια & ἡλιακαὶ & ἐξῶσται Latinis *tecta*, & *projecta tecta* dicebantur, in quorum circuitu περίβολος, seu *podium* erat, ne facilis in præceps lapsus esset. *Deambulatoria* recentiores appellavere, quòd in hisce solariis seu menianis ambularent ut de Davide ex Sacris, de Augusto ex Suetonio notum. Ibidem cultu divino, & pii, uti de Petro in Actis legimus, & idololatræ, uti alibi, defungi consuevere. Unde in Isidori *Glossis*, *Tegularia malefica, quod supra tegulare sacrificet.* Laqueabantur autem ornatûs ergò tecta hujusmodi tabulis in varias figuras cælatis; ut in mæandros & lacus & πλινθία, & orbes vel triangulos & alia: quibus quæ carebant, φατνώματα Græcis vocata sunt, item στέγη ἄγλυφα, Salmasius *ad Solinum p. 1215*. Arabes & Sabæi, ebore, auro, argento, sumptuoso lapide quoq; & smaragdo, illa ornavere, Alex. ab Alexandro *Genial. Dier. lib. 5. cap. 24*. In iisdem porro elegantiores Romani & φιλόκηποι nemora habuere, Seneca passim teste. Et recentiori ævo prata Gothi, de quibus Olaus *lib. 9. cap. 38. domos*, inquit, *lignis abiegnis & corticibus arboris betulæ exquisitâ industriâ tegunt, cespites virentes — superimponentes, quos submisso avena vel hordei semine, firmioribus radicibus nectunt. Quo fit ut tecta pratorum virentium speciem æmulentur. In hac tecta obsidionum tempore pecora pastum agunt, ne recentibus destituantur carnibus* &c. Reliquis *tecta* erant, in duas partes devexa, quæ *pectinata* Romanis dicebantur, habebantque & ipsa suas projecturas, ad stillicidia arcenda, & pluribus fastigiis plerumque fiebant: τρίχωρα Græcis, & ἀνάπεσα etiam appellata. Quorum a *planis* diversitatem accuratè explicat Galenus *Comm. mar.* περὶ ἀγμῶν, quem vide. Hæc culmina seu fastigia in templis, statuis, victoriis & aliis Deorum simulachris exornabantur, quibus privatorum ædificiorum culmina carebant: ἀκρωτήρια vocat Plin. *in Cæsare*, ubi cum multa Cæsari essent decreta ut Deo, etiam id ornamenti tecti illius accessisse, refert. V. supra in voce *Fastigium*, ut & inferiùs ubi de tectis *Trichoris*. Uti verò, non Principes solùm, sed & civium ditiores, ædibus, cœnationibus, tricliniis, supellectile, annulis aliis æstate, aliis hyeme, utebantur, ut Theod. Marcilius docet *ad Horatium Epist. 1. ad Mæcen.* Ita & nonnullis *tecta* fuisse *temporaria*, quæ viz. ponerentur hyeme, tollerentur æstate, argumento est Javolenus *l. 242. & § 2. de verb. signif.* apud eundem, *ad Titum Suetonii cap. 24*. De *Imbricibus*, *Pinnaculis*, *Scandulis*, quibus Romam usque ad Pyrrhi bellum tectam, Plinius ait, *Tegulis*, aliisque huc pertinentibus, V. hic passim, ut & infrà in voce *Tectum*.

Tector, in *Glossis* Κονιατὴς, dictus est, qui parietes *tegeret* ac solidaret: unde *solidati parietes tectorio*, passim apud Vitruvium. Fiebat autem tectorium calce arenata, vel marmorato, eratque proprium *Tectorum* linere & polire. In vet. *Inscr. Calce harenata lito politoq.* Et quidem linebant primò calce & arenâ parietes, deinde inductum tectorium fricabant ac subigebant liaculis, quę instrumenta fuisse levigando jam inducto tectorio, suprà diximus. At tectorium calce merâ constans *albarium* propriè opus dicebatur, & ab Albariis seu Albinis, quibus *dealbare* proprium fuit, inducebatur. Quæ tamen non rarò confundunt Auctores, quemadmodum & Græci Κονιατὰς utrosque dixere. Opificium *Tectorum* Tertullianus *de Idolol.* sic explicat: *Scit Albarius tectoria inducere & cisternam liare, & cymatia distendere & multa aliis ornamenta, præter simulachra, parietibus incrispare.* V. plura hanc in rem, apud Plinium *lib. 36. cap. 23*. Jac. Cujacium *Observation lib. 10. cap. 9. & ad l. 1. Cod. de Excusat. Artif. lib. 10.* Salmasium *ad Solinum pag. 1213. & seqq.* & hic, ubi de variis Vett. *Cameras Parietesq.* ornandi modis. Sed & *Tectoria* eleganter Juvenalis, in egregia illa *Sat.* adversùs sequiorem sexum, vocat τετραφάρμακα, panem viz. quo madido faciem linebant, aliaque, quæ deinde abstergebant smegmate ex lacte asinino, cùm ad mœchos irent:

Tandem aperit vultum, & tectoria prima reponit,
Incipit agnosci &c.

Qua de re suprà diximus non uno in loco.

Tectum, apud Plinium *lib. 8. c. 47.* genus ovium, ob lanæ præstantiam, pellibus tegi solitum. Unde *pellitæ oves*, apud Horatium; de quibus suprà diximus. Aliàs *Tectum* communiter, quo ædificia teguntur, quod primitus culmo fiebat, inde scandulis, porrò tegulis, ardesiisque &c. In cujusmodi *tecto* ædium stramineo Anglos Orientales puerulos suos collocare, attendentes num timide illis hærerent, an comprehenso stramine alacriter prorepèrent & se fortiter sustinerent, sicque futuræ indolis auguria captare solitos, diximus in voce *East-Anglia*. At *super tectum pro sanitate febris filium ponere*, superstitionis genus fuit, damnatum in vet. *Pœnitentiali*, apud C. du Fresne *Glossar.* Cæterùm *Tectum*, pro domo tota, *in l. 1. §. 19. ff. de Ventre in poss. mitt. tectum præstare*, & *l. 5. Cod. Theod. de Desertor. Agro tectoq. suscipere.* Sic *tectum & focum hospiti negare*, vetitum in *L.* Burgund. *tit. 38. §. 1. & 9.* Quam Germanorum Celtarumque hospitalitatem commendant passim Scriptores, apud Cluverium *Germ. Antiq. lib. 1. cap. 19.* & Lindenbrogium, laudatos præfato *Glossarii* Auctori. Reliqua V. suprà in voce *Tecta*.

Teda, è pinu, in communi usu, cùm cereus ditiorum mensis inserviret. Orientius *Commonitorii Dist. 68.*

Accendis pinguem quæcunq; in lumina pinum,
Nobilibus mensis cerea flamma micat.

Hodieque videmus pineos ramusculos à pastoribus & rusticis in partes dissici, atque inde minutas, longas tamen, in usum hibernæ lucis tædas confici. V. Barthium *Animadvers. ad Papin. Statium Theb. lib. 2. vers. 248.* At atrox ille foribus ædium atque horreorum appendendi *tedas* ritus, medio ævo frequens, cum literis annexis, quibus scelerati latrones incendium aliaque nequissima minabantur, *nisi intra certum tempus eisdem malefactoribus aliqua pecuniæ summa, pro ipsorum arbitrio, persolveretur*, uti habet Synodus Coloniensis A. C. 1300. &c. Plura V. suprà in voce *Tæda*.

Tegere arma, antiquum Romanorum institutum. Cùm enim argento & auro ea polire in more habuerint: Suetonius *in Cæsare cap. 67. Milites — habebat tam cultos, ut argento & auro politis armis ornaret: simul & ad speciem, & quò tenaciores eorum in prælio essent.* Unde Juvenalis,

Argenti quod erat, solis fulgebat in armis.

Ideò semper *tecta* arma gerebant, nisi prælii tempore: tum splendida vestis indui solita, armaque ad splendorem dari, detractis tegumentis, quæ fere erant è corio vel pelle. Josephus θήκας appellat, Attici σάγματα, Plutarchus σκέπασμα τῶν ὅπλων σκυτάσματα, *Lucullo*. Sed & nudabant arma in exercitus lustratione, nec non in omni transvectione pompæ, uti docet Josephus Ἁλώσ. *lib. 5. c. 25.* & Suetonius *Julio*, ubi de funere ejus. V. ad hunc Casaubonum in *Vita* ejusdem *d. l.* Uti verò extra prælium *tegebant arma*, sic in prælio *tegebant Ducem*: Statius *Thebaid. lib. 8. versu 690.* ubi de Eteocle,

— *Retroq; datum Thebana* tegebant
Arma Ducem —

Id est, corporum clypeorumque objectu eum tuebantur ac defendebant. Quod militum erga Ducem periclitantem officium, etiam Curtius ingerit *lib. 8.* de Clyto illo infelice, *Hic erat, qui apud Granicum amnem nudo capite dimicantem Regem clypeo texerat.* Mox, *se corpus ejus protexisse clypeo suo.* Denuo, oratione Hermolai, *Lyncestes, Alexander & Clytus — stant in acie, se clypeis suis protegunt, & pro gloria tua vulnera excipiunt* &c. V. C. Barthium *ad Statii locum*, uti de *venabula tegendi* more suo loco, plura v. hanc in rem suprà, ubi de *Pecoris usu*.

Tegere Latus, V. suprà *Latus*.

Tegere Pedes, phrasis Hebræorum, usitata in mentione τῆς ἀποκενώσεως ἔντων, uti inter alia videre est, 1. Sam. *cap. 24. vers. 4.* de Saule, qui *texit pedes suos*, h. e. in terram se demisit, subsedit, sc. ad necessitatem naturæ: quod Attici ἱζάνειν dixere, i. *sedere*, ut in Lege Pisistrati, quæ vetabat ἐν Πυθίῳ ἱζάνειν. Cùm enim braccas antiqui non nossent, subsidere hoc casu necesse habebant, & ne aliqua corporis pars nudaretur. Ἵνα λάθοιμι τὴν μηρῶν κρύψιν, uti habet Herodianus *in Macrino*. Quemadmodum metu talis ἀσχημοσύνης, Cæsar, cùm occideretur, sinum vestis ad ima crura deduxisse, legitur. Qua de re V. plura apud Casaubonum *ad Aug. cap. 82.* & Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. II. cap. 56.* De Pisistrati lege præfata ut aliquid addam, integra sic habet: *Τὸν ἀλόντα ἱζάνοντα ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀπόλλωνος ἑαυτὸν εἰσάγειν, καὶ θνήσκειν. Qui in æde Apollinis ventrem exoneraverit, seipsum in judicio deferat, eiq; capitale esto*, apud Hesychium, Suidam, & in Vaticana *Proverbiorum Append. Centur. I. Prov. 82.* Itaque ædis profanatæ, quam nemo Diis supplicandi causâ adit, indicium erat in illa mejere, aut ἱζάνειν, uti patet ex *Pluto* Aristophanis. Quo allusit Persius *Sat. 1.*

— *Heic, inquis, veto quisquam faxit oletum.*

Pingi

Pinge duos angues: pueri, sacer est locus: extra
Meite, discedo ——

Hinc bonæ illæ merces, apud Juvenalem *Sat.* 6. ad aram pudicitiæ mejunt, quia omnem illius, quam à se longè amandabant, religionem atque cultum sublatum vellent &c. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Attic. lib.* 1. *tit.* 1. Caverunt autem puritati ædium sacrarum hac ratione Gentiles, imitatione, ut in aliis plurimis, Hebræorum, quibus inter alias leges castrenses hæc quoq; data est, Deuteron. *cap.* 23. *vers.* 12, 13, 14. *Spatium esto tibi extra castra, ut egrediaris illuc foràs: Et paxillus esto tibi, præter arma tua: eritq;, quum sessurus eris foris, ut eo fodias, & rursus tegas excrementum tuum. Nam Jehova Deus tuus indefinenter ambulat in medio castrorum tuorum — idemq; non est visurus in te turpitudinem ullius rei* &c.

Teges, Græcè ψίαθος, pauperibus pro culcita fuit, uti ad *Theophrastum* notat Casaubonus. Fiebant illæ è phleo, herba palustri & fluviatili, è qua sportæ quoque & vestes texebantur. Unde uti φλοΐνη ἐσθὴς, *vestis è phleo*, apud Herodotum, ubi de Indis: sic φλοΐνη ψίαθος, *teges ex phleo*, apud Pollucem. Sic de scirpo Plin. *lib.* 17. *cap.* 27. *Nec in fruticum, nec in veprium, cauliumve, nec in herbarum, aut ullo alio, quàm suo, genere, numerentur jure scirpi fragiles palustresq;, ad tegillum tegetesq;.* Ubi *tegilla* sunt cuculli, vel petasi ex scirpo facti: sicut *teges*, ex eodem conficiebantur. De junco idem *lib.* 20. *cap.* 18. *Simitia præcipit & de junco. quem marisfum appellant, ad texendas* tegetes, *& ipsum Junio mense eximi.* Sed & e papyro Ægyptia *tegetes* nectebantur. Nempe ex ea tota & solida navigia texebât Ægyptii, ex cortice interiore, sive libro, funes, *tegetes*, vela, vestes; quo detracto medulla serviebat candelis faciendis, cerâ circumdata. Salmasius *ad Solinum pag.* 1003. V. quoque suprà, in voce *Matta*, item *Psiathus* & *Storea*, sic enim Recentiores appellare cœperunt.

Tegulæ, Cinyræ inventum, Agriopæ filii, Plinio *lib.* 7. *cap.* 56. quæ cùm primùm rudi arte ex argilla fierent, *Dibutades primus personas tegularum extremis imbricibus imposuit, quæ inter initia prostypa vocavit. Postea idem ectypa fecit. Hinc & fastigia templorum orta, propter hunc plasta appellata*, Idem *lib.* 35. *cap.* 12. ubi de Plastice agens, inter hujus laudes etiam reponit, *quæ assiduitate satiant figlinarum opera imbricibus, tubulis tegulisq; ad balineas hamatis, vel ad tecta coctilibus laterculis frontatisq;* &c. Ex lapide *tegulas* primus fabricavit Byzes Naxius, quibus intexit templum Dianæ, tempore Halyattis, Crœsi patris, Lydorum Regis, teste Pausan. V. quoque suprà in voce *Ardesia*. Iis tectum instratum κεραμωτὸν Græcis; quæ quales esse debeant, docet Galenus *Commentar.* περὶ ἀέρων, ubi planorum tectorum fastigiorumque differentiam multis explicat. Neque verò ædibus solùm tegendis inserviebant, sed & *in tegulis quassis seu curtis, focum sibi pauperes parabant*, uti docet Salmasius *ad Tertullianum de Pallio*. Quam in rem Ovid. *Fastorum lib.* 6.

Suppositum cineri panem focus ipse parabat,
Strataq; erat tepido tegula quassa solo.

Et Propertius. de paupere anu,

Hanc vidi in tegetes animam expirare paternas,
Horruit algenti tegula *curta foco.*

Etiam maleficas *supra tegulas sacrificasse*, hincq; *Tegulariæ* fuisse vocitatas, legimus apud Papiam, & in *Glossis* Isidori. De mysterio *tegularum marmorearum* in æde Junonis Laciniæ, V. Liv. *lib.* 42. *cap.* 3. Val. Maximum *lib.* 1. *c.* 1. & Servium *ad Æn. lib.* 3.

Tela, apud Virgilium *Georg. lib.* 1.

—— —— —— *& licia* telæ
Addere ——

instrumentum jugale est, seu jugum, in quo *tela* texebatur & in quo extendebantur stamina. Hinc *tela jugalis*, Catoni, ubi in villa ædificanda telas jugales duas, cum scamnis, cum fenestris, cum fullonicis, & aliis id genus, fieri jubet. *Tela*, eodem sensu, apud Valer. Flaccum,

Dat pictas auro atq; ardenti murice vestes,
Quas rapuit telis *formosa, vocantibus Austris,*
Hypsipyle —

Id est, desecuit à telis, quibus tenebantur; quæ detextæ quidem erant, sed nondum desectæ; quæ adhuc in telis erant; namque quælibet vestis erat in sua tela. Sic Græcis τεμεῖν ἀπὸ τοῦ ἱστοῦ τὴν χλαμύδα. Ἱστὸς enim iidem quoque vocant ligna illa erecta, vel juga, quibus stamina intendebantur, ad telam faciendam. Et quidem primum in tela contexenda erat, *telæ pedes*, Græcè ἱστόποδας, erigere & jugum iis imponere, quod Ovidius *telam jugo jungere* dixit, Hesiodus ἱστὸν στήσασθαι. Deinde stamina telæ vel jugo telæ adnectere, quod *telam stamine intendere*, & *de tela suspendere*, est eidem Ovidio, Græcis στήμονα στῆσαι, Atticis προσφορῆσαι, Hesiodo προβάλλεσθαι; propriè διάζεσθαι, ut *ordiri* Latinis. Ad extendendum autem stamen, pondera appendebantur, Senecâ teste *Epist.* 91. quæ λαιαι Græcis. Constituto stamine, stamen cum subtemine connectebatur; quod Latini *connexionem staminis*, Græci σύνδεσιν στήμονος, appellabant. Subtemen verò radio textorio circumvolutum erat, quod utrumque κερκὶς dicebatur. Sic *tela*, i. textura, fiebat &c. Qua de re V. pluribus differentem Salmasium *ad Capitolinum in Pertinace*, nec non *in Maximinis*, ubi vocis etymon à texo arcessit; adde, quæ infrà dicemus, ubi de *Texendi Arte*. De *Telarum* autem *corrugatarum*, quas hodie collo aptare mos, vestigio apud vett. Romanos, Græcosque, diximus aliquid suprà, ubi de *Fimbriis*, item in voce *Focale*: uti *de Tela crebrata, crudaria, jugali, recta*, suis locis.

Telchines, adde: Sacerdotes Rheæ, uti Κουρῆτες, *Curetes*, *Corybantes*, *Cabiri*, *Idæi Dactyli* dicti sunt, ita & *Telchines* appellatos esse, quòd novem numero Rheam è Rhodo in Cretam comitati essent, quæ cùm priùs *Ophiusa*, postea *Telchinis* dicta, docet Vossius ex Strabone *lib.* 4. & 10. in quo poster. loco ista habet, Οἱ παραδιδόντες τὰ Κρητικὰ καὶ τὰ Φρύγια, ἱερουργίαις τισὶν ἐμπεπλεγμένα ταῖς μὲν μυστικαῖς ταῖς δ' ἄλλαις, περί τε τὴν τοῦ Διὸς παιδοτροφίαν τὴν ἐν τῇ Κρήτῃ καὶ τοὺς τῆς μητρὸς τῶν θεῶν ὀργιασμοὺς ἐν τῇ Φρυγίᾳ καὶ τοῖς περὶ τὴν Ἴδην τὴν Τρωικὴν τόποις. Τοσαύτη δ' ἐστὶν ἐν τοῖς λόγοις τούτοις ποικιλία, τῶν μὲν τοὺς αὐτοὺς τοῖς Κουρῆσι τοὺς Κορύβαντας, καὶ Καβείρους καὶ Ἰδαίους Δακτύλους καὶ Τελχῖνας ἀποφαινόντων· τῶν δὲ συγγενεῖς ἀλλήλων καὶ μικράς τινας αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους διαφορὰς διαστελλομένων, *Qui Cretenses res tradunt, Phrygiasq; ii quibusdam sacris ministeriis implicant Curetes, tum arcanis, tum aliàs Jovis in Creta educationi puerili, & Matris Deûm sacrificiis, in Phrygia ac locis circa Idam Trojæ montem. Ingens est diversitas istarum narrationum: alii eosdem cum Curetibus ponunt Corybantas, Cabiros, Idæos Dactylos, Telchines: alii cognatos inter se & exilibus distinctos differentiis.* Iidem *Galli* quoque vocabantur, Herodian. *lib.* 1. in quibus Sacerdotibus ac famulis Deæ Matris novem ista præcipuè observant Auctores, 1. *Evirationem*: evirabantur enim testâ Samiâ, ad tibiæ cantum, Plin. *lib.* 35. *cap.* 12. 2. *Furorem*, de quo multa Vossius, *de Idol. lib.* 1. *cap.* 20. 3. *Vestitum multicolorem*, quem ποικίλην στολὴν vocat Dionysius *Antiqq. lib.* 2. 4. *Capitis jactationem*, de qua Naso *Fastor. lib.* 4. unde *Tremulos* vocat Hieronymus *Epist. ad Marcellam.* 5. *Capillorum inunctionem*; crines enim aromatibus habebant delibutos, vultumque candidâ velabant bysso. 6. *Mollitiem incessus*: quæ tria, inter alia, complexus est Augustinus *de Civ. Dei lib.* 7. *cap.* 26. *De mollibus eidem Matri Magnæ, contra omnem virorum mulierumq; verecundiam, consecratis: qui usq; in hesternum diem, madidis capillis, facie dealbata, fluentibus membris, incessu fœmineo, per plateas vicosq; Carthaginis, etiam à populis, unde turpiter viverent, exigebant.* 7. *Lacertorum sectionem.* Tam molles namque tamen quædam masculè videbantur agere. Nam, inspectante populo, lacertos ferro cruentabant: partim ad placandam Deam, quia sanguine, ac præcipuè humano, Numina propitiari credebantur: partim ob causam naturalem. Quo de ritu V. Statium *Thebaid. lib.* 10. Appulejum *Metamorph. lib.* 8. Tertullianum *Apologet. cap.* 24. Prudentium *Passione S. Romani* &c. 8. *Ejulatum* ac *planctum*, V. Vossium *loco cit.* Tandem *æruscationem*, Stipem enim mendicando cogebant; eò dicti μητραγύρται, h. e. *æruscatores Matris Magnæ.* Quod commune fuisse Rheæ ac Isidi, docent eruditi. Romæ autem, non nisi ad paucos, eosq; præfinitos dies, colligere stipem licuit: idque ne implerent animos superstitione, quam rationem adfert Tullius *de LL. lib.* 2. Atque hanc æruscationem quoque Carthagine obtinuisse, D. Augustini temporibus, cognoscere est ex verbis superiùs allatis. V. iterum Gerh. Jo. Vossium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 2. *cap.* 53. & suprà *passim*. De gente verò ita Diod. Siculus *lib.* 5. *Rhodus ins. Telchinum olim sedes fuit; qui è Caphira, Oceani filia nati Neptunum à Rhea sibi commissum educarunt: Primi etiam Deos statuis honorarunt, unde & apud Lindios Apollo* Telchinius *vocabatur: Ajunt & formas, cùm vellent, immutasse, & potuisse nubes, pluvias, grandinem & nives inducere; quæ Magorum propria habentur. Sororem habuere Aliam: cui Neptunus jam adultus fuit mixtus. Inde nati, puella una Rhodos, à qua Insulæ nomen: filii item sex. Ac* Telchines *quidem, cùm diluvium fore præsagirent, Insulâ egressi sunt ac variis vagati locis. Unus eorum, illam in terram, quæ ab eo dicta est* Lycia; *ubi Apollinis Lycii Fanum. Diluvii tempore plurimi periere; servati qui se in montem recepissent. Postea Sol amore Rhodi captus, Insulam exsiccavit, eamq; reddidit fœcundam, unde septem ortì αὐτόχθονες, qui à Sole* Heliades *dicti: propriis verò nominibus appellati sunt, Ochimus, Cercaphus, Macar, Actis, Tenages, Triopas & Candalus. Soror iis unica Electryone, quæ cùm virgo obiisset, divinos meruit honores. Cæterùm Heliadæ omnes originis memores Astrorum studio se dederunt; in quo præcipuè cùm excelluisset Tenages, fratrum invidia sublatus est. Quibus prolem solum vertere coactis, Actis in Ægyptum profectus, Astrologiæ illuc studium invexit.* Quæ fabula ex eo orta est, quòd Rhodi sint homines Insulares ac diu maris potentes., atque Astrologiæ gnari, quando ad Nauticam hac scientiâ opus est; ipsaque etiam Ins. Soli fuerit sacra ut & Pindaro traditum Εἰδύια. ζ. Hinc Neptunus Rhodiis à matre commendatus: idem cum sorore Telchinum Alia, ἀπὸ τῆς ἁλὸς, commixtus: fratres *Heliadæ* à Deo, in cujus forent tutela, appellati. Fratrumque unus, qui in Ægyptum profugus Heliopolim ibi condidit, *Actis* vocatus dicitur. Ἀκτὶς autem Græcis *radius* est. V. Vossium eundem *de Scientiis Mathem. cap.* 32. §. 5. 6.

Teleboides, adde; Græcè Τηλεβοΐδες νῆσοι, Insulæ plures inter Achajam & Leucadiam, à *Telebois* pop. qui eas tenuerunt, sic dictæ; uti à Taphiis pop. eædem *Taphiæ* appellatæ sunt, Plin. *lib.* 4. *cap.* 12. Statius *Teleboum domos* Capreas vocat *lib.* 3. *Sylv.* 5. *v.* 100.

Tele-

Teleboumq; domos, trepidis ubi dulcia nautis
Lumina noctivagæ tollit pharus æmula Lunæ.

Qua de pharo, i. præcelsa in hac insula turre cum nocturnis luminibus, V. Lipsium *ad Tacitum Annal. lib.* 4. Dionys. Gothofredum *ad Pandectas pag.* 1733. Phil. Beroaldum *ad Propertium lib.* 2. *Eleg.* 1. Alios, ut & suprà in hac voce.

Telegennius, notæ fatuitatis homo, tempore Claudii Imp. cujus proinde *quotidiana & planè omnium horarum — vox erat. Quid? ego tibi* Telegennius *videor &* λογιώτατος, apud Suetonium *in eo c.* 40. Fuit autem inter gentes Romanas & isto nomine una. Lapis vetus, DIS MANIBUS C. TELEGENNI OPTATI. Casaubonus *ad locum Suetonii.*

Telegonus, adde: Primus prædictionum ex aruspicina & augurio, apud Græcos fuisse, inventor traditur, à Suida in Τηλέγονος. Quemadmodum in Latio Hetrusci se artis hujus auctores prædicabant, quibus illa à *Tage* primùm tradita. V. Thom. Dempsterum *Paralipomen. in Joh. Rosinum Antiqq. Rom. lib.* 3. *c.* 8. 9. 11.

Telemachus, Monachus. *Romæ gladiatorio ludo celebrato, increpitans populum attentiùs Spectaculis inhiantem, ab eo lapidatus est.* Vinc. Bellovacensis *in Spec. Hist.* ex Theodoreto *Hist. Eccl. lib.* 5. *cap.* 26. & Aur. Cassiodoro *Histor. Tripart. lib.* 10. *cap.* 11.

Telephus, Mysorum R. adde: Inter opera Parasii, quorum olim ingens fama, & *Telephus* memoratur Plinio *lib.* 35. *c.* 10.

Telephus, servus mulieris Romanæ nomenculator, conspiratione in Augustum famosus, apud Suetonium in *Vita* Augusti *cap.* 19. ubi eum & Senatum aggredi, & Imperium arripere, animo destinare ausum, memorat.

Telescopium, tubus Opticus vocatur, cujus beneficio nostra ætas multa in cœlo admiranda, quæ Veteribus planè fuerunt ignota, detexit, à τῆλε, *procul*, & σκοπεῖν, *spectare*. Hinc enim in ipso Sole maculas & faculas jam cognoscimus: Lunam, quasi alium terrenum orbem esse, nostro persimilem, ejusque superficiem inæqualem, terrâ ac aquâ distinctam, ac quasi montibus attolli vallibusque deprimi; Venerem, Lunæ instar, nunc plenam esse, nunc in cornua abire, Mercurium etiam, reliquorum Planetarum instar, à Sole lumen accipere, & modò in orbem, modò semiplenum sese conspiciendum præbere, deprehendimus. Circa Jovem quatuor cernimus Planetas, qui, tanquam Lunæ totidem, certis periodis & intervallis ejus circuitum faciunt: Ipsum etiam Jovis corpus, quasi fasciis quibusdam cingi; earumq; situm mutari, prout sc. ipse Jupiter super centrum suum rotatur: Eodem modo Lunulam quandam Saturnum decem & sex dierum spatio circumire, ejusque corpus annulo circumcinctum esse; atque exinde, pro vario ad Solem Terramque nostram situ, modò ansatam, modò rotundum, nonnunquam etiam lineâ rectâ ad utrumque latus extensâ, apparere: Viam denique lacteam, quod jam olim Democritus suspicatus fuisse legitur, scimus jam nihil esse aliud, quam congeriem stellarum minimarum, quemadmodum & sunt stellæ, *nebulosæ* vulgò dictæ, quæ ita constipatæ ex minutis stellulis, albedinem quandam, nebulæ instar, repræsentant &c. V. Jac. Oiselium JC *Notis in A. Gellium lib.* 16. *cap.* 18.

Telesias, V. infrà *Telestes*.

Telesias, saltationis genus, ab inventore *Telesia* nomen trahens, Non absimilis fuit priscæ illi, severæ atque asperæ, in qua puelli etiam Lacones sese exercebant, tecti perfectâ integraque armatura; quam proin πυρρίχην alii, ipsi παντευχίαν nominabant. Hanc Scaliger & sæpe & diu coram Divo Maximiliano, jussu Bonifacii patrui, non sine stupore Germaniæ, se repræsentasse, & illam ex Imperatore elicuisse vocem, *Hic puer thoracem aut pro pelle, aut pro cunis habuit*, tradit, V. eum *Poetices lib.* 1. *cap.* 18.

Telestes, Æschyli saltator, cùm Æschylus χειρονομίας in choros Tragicos primus intulisset, veteribus modis novos addidit, ut Chamæleo auctor est. Appellabant autem Vett. χειρονομίας eos corporis modos, in quibus non soli motus, sed & quietes numerabantur, *stantis, dormientis, cogitantis, sedentis, fessi, ignavi, metuentis, admirantis*; etiam à partibus quibusdam corporis, ut *nutus, nictus, oscitatio, risus, fletus, digitorum concrepatio*. Quæ omnia apud Græcos & Mauros: itemque eorum soboles Hispanos, etiam suo ævo vidisse, refert Jul. Cæsar Scaliger *Poet. lib.* 1. *cap. cit.* V. quoque Salmasium *ad Carinum Vopisci.*

Telestes, Selinuntius, adde: Extant ejus versus, super harmonia Phrygia, lepidissimi: quos idcirco operi suo inseruit Scaliger *lib. eod. cap. seq.*

Πρῶτοι παρὰ κρατῆρας Ἑλλάνων ἐν αὐλοῖς,
Συνοπαδοὶ Πέλοπος ματρὸς ὀρείας,
Φρύγιον ἄεισαν νόμον,
Τοὶ δ' ὀξυφώνοις πηκτίδων ψαλμοῖς
Κρέκον Λύδιον ὕμνον.

In Phrygiis enim excitabatur impetus ad insaniam usque: quod Philosophus docet *Poet. lib.* 8. Quâ minùs incitata fuit Lydia. V. Auctorem *loco modò laudato*. Aliàs Græcis Τελεστὴς, *Magus* est, uti Laius ille apud Tzetzem, quem hic Φιλόσοφον, & Τελεστὴν & Μάγον vocat, quòd Antiochenses peste liberasset, erectâ Charontis statua τετελεσμένην, *magicè consecratâ*. Sic Asium quendam, qui Dardano Trojam condenti Palladium, ad Urbis & Regni conservationem, dono dedit, Φιλόσοφον item & Τελεστὴν appellat Suidas.

Olympiodorus quoque meminit Libanii cujusdam, quem ἄκρον τελεστικὸν fuisse dicit &c. Hujusmodi enim consecrationem Græci τελετὴν, & simulachra sic consecrata, τετελεσμένα (unde corrupta vox *Talisman*) hincque ipsos Magos Τελεστὰς nuncupavere, Salmasius *ad Vopiscum Aureliano*. V. quoque suprà, ubi de hujusmodi *Consecratione*. Sed & Τελετὰς, majores festivitates dixit Homerus, cum sacra quadam constitutione, ob impensas, quæ in eas fiebant, magnificas; τελεῖν enim *impendere* est, Athenæus *lib.* 2. c. 1. Imò & *perficere*, unde aliis mysteriola hæc & sumptuosa sacrificia dicta potiùs videntur, quòd *perfecta* essent; malim, quòd sacrificantes crederentur τελειοῦσθαι, *perficere*. Qualia erant sacra Solis & Lunæ, ut scribit Porphyrius, Bacchi item, & quædam expiationes, quæ libris Orphei (cujus, post Cadmum, inventum τελετὰς Auctores faciunt) & Musæi continebantur, sicut Plato docet *de Rep. lib.* 2. quibus scelera non privatorum modò, sed publicè quoque civitatum, & pro viventibus, & pro vita jam functis expurgarentur, per sacrificia ludosq; & omne genus oblectamentorum. Etsi Plato eo loci *Teletas* ad solos mortuos pertinere dicit, & inde dictas ait, nempe à τελευτήσασιν: αἳ τῶν ἐκεῖ κακῶν ἀπολύουσιν ἡμᾶς, *quæ nos malis, quæ apud Inferos sunt, liberant*. V. Lud. Vivem *ad Augustin. de Civ. Dei lib.* 4. *c.* 35. Cœl. Rhodiginum *Antiqq. Lection. lib.* 18. *c.* 23. Alios. Imò & in genere quodvis mysterium τελετὴ dictum, unde apud Platonem μυστὰς, *mystæ*, seu sacris initiati, ἐποπτὰς verò *epoptæ*, dicti. Quam postmodum vocem, sanctiori sensu, ad sua, & vera Sacra, Patres Græci transtulerunt, apud quos τελετὴ, item τελεσιουργία, de S. Cœna, & τελεσιουργὸς, de Christo, mysteriorum sacramentorumque cœlesti Auctore, passim occurrit. V. Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* voce Τέλεσμα, aliisque cognatis.

Telinum, apud Tertullianum *de Pallio c.* 4. ubi de Hercule apud Omphalem deside. *Ne sobriæ mulieris quidem aut virginis alumnas scapulæ sub exuvias bestiæ tantæ introire potuissent, nisi diu mollitas & enervatas & exodoratas, quod apud Omphalem balsamo, aut telino spero factum*: Græce τήλινον, unguentum est, Menandri Comici Poëtæ tempore celeberrimum, in cujus compositione τῆλις, i. *fœnum Græcum*, præcipua reserat, unde ei & nomen. Quinque enim libras fœni Græci, olei libras novem, calami odorati libram unam, cyperi duas, sumi ait Dioscorides, quæ omnia, addit, Σκευάζεται τὸ τήλινον ἐπὶ ἡμέρας ζ. τινὲς ἐπὶ ἡμέρας τρεῖς αὐτὸ ἐῶσι ἀναπίεσαι. V. quoque Plinium *lib.* 13. *cap.* 1. & plura hanc in rem, apud Salmasium *ad Solinum pag.* 466.

Tellumo, vim masculam Telluris, quæ semina producit, apud Veteres, denotavit. Ita enim Augustinus *de Civ. Dei lib.* 7. *cap.* 23. de Tellure: *Est igitur Tellus nihil aliud, quàm vis, & quidem femina quæ semina recipit & nutrit: Vim autem masculinam, quæ semina producit,* Tellumonem *dixerunt*, V. hic *infrà*.

Tellus Dea, adde: Prima ex elementis in Deos relata est: idque laxè acceptâ voce, ut signat hunc globum terræ & aquæ, qui opponitur cœlesti, h. e. æthereo & aëreo corpori. Nec enim primitus inter æthercam, & aëriam substantiam, distinxere; nec, terram colentes, seorsim aquam honore dignabantur cœlesti. Imò Sapientes in *Tellure* universam coluere Naturam; quatenus ea, ut fœmina, consideratur, prout attenditur vis Naturæ seminibus, e mascula Naturæ vi conceptis, novas rerum formas, nova corpora, producens; sive alia atque alia singularia ejusdem generis ac speciei pariens: Uti masculam illam Naturæ vim Olimdem, Saturnum aliisque nominibus vocarunt, ita fœmineam hanc Isidem, Opim &c. appellantes. Donec paulatim glisceente Deorum Dearumque numero, separato dignati sunt cultu terram & aquam; separato item æthera & aëra. De Ægyptiis tamen non refragatur Vossius, si quis Aquam ab iis priùs cultam arbitretur: de cæteris verò nationum aliter censendum esse ita ut... Namque & Plato *in Cratylo* tradit, Græcorum antiquissimos tantummodo coluisse Solem, Lunam, Astra, Cœlum ac *Tellurem*. Nec mirum adeò, si miseri illi ab æthereis corporibus prolapsi etiam sint ad *Telluris* cultum; quando post cœlos ea princeps Mundi pars est: unde & *Cœli ac Terræ* nominibus, in Sacris quoque literis, rerum intelligitur universitas. Imò Deus die prima dicitur fecisse Cœlum & Terram; ut planè his debeatur principatus; utcunq; diebus sequentibus major iis ornatus accesserit. Etiam, uti in cœlis Sol & sidera continuò se ingerunt, in sensus: ita in partibus Mundi inferioribus, primò oculis & corporis & mentis, Telluris se bona offerebant. Videbant homines hanc esse locum & sedem suam: atque eandem esse altricem & hominum & omnium animantium: hanc quoque esse metallorum & omnium divitiarum productricem. Quas ob causas Hesiodus principem illi in elementis locum tribuit; uti & Pherecydes Syrius. Plato etiam *in Timæo* vocat Deorum antiquissimam: ac Avicenna *lib. de Cœlo cap. ult.* censet: *Naturam primò propositam sibi habuisse productionem Terræ, dein autem elementa cætera, quia his egeat terra ad custodiam sui.* Denique prope omnium ea est Veterum opinio, *Tellurem* esse Antiquam matrem; quam Cœlo nuptam dixere, quia ut in rerum generatione Cœlum refert marem, sic in eadem *Tellus* esset alma mater. Proin minimè dubium, quin ea præ aliis visa sit divinum promereri cultû. Ut mirari quis meritò possit, à Scriptore Salomonicæ Sapientiæ cultum eum præteriri. Cùm enim is *cap.* 13. *versu* 2. referat cultum Cœli, Siderum, Ignis, Aë-

ris,

tis, Venti & Aquæ; de *Tellure* silet, quam tot Gentes, ut infrà videbitur, coluere. Præcipuæ, earum Phryges, Syri, Ægyptii, Samothraces, Græci, Romani: è quibus tum Græci, tum Romani, non sub aliis modò nominibus, ut reliqui; sed & eo ipso, quo vulgò hoc Elementum venit, illud venerati sunt. Apud Athenienses enim Dii nuptiales fuere Οὐρανὸς καὶ Γῆ, *Cælum & Terra.* Quibus connubio jungendi sacra illa faciebant, quæ προτέλεια γάμων dicebantur, V. Proclum *in Plat. Timæum Comment.* 5. Etiam leviculâ immutatione Elementi nomen habet, in Δημήτηρ, ut quæ sic dicatur, quasi Γῆ μήτηρ: Item in *Rhea*, quæ per metathesin ex ἔρα, ut hoc ex Hebr. ארץ *erets.* Similiter apud Romanos, tum Elementi, tum Numinis appellatio erat *Tellus*: quæ & *Tellumo*, ut suprà visum. Et quidem *Telluris* ædes, quæ Romæ prima memoretur, ea est, quam extruxere in area Cassii Spurii, publicatâ anno U. C. 268. Cic *pro Domo* & Val. Maximus *lib.* 6. *c.* 3. Anno quoque 485. P. Sempronius Sophus ædem *Telluris* vovit, cùm, acie jam instructâ, adversùs Picentes, terra contremuisset, eaq; res ingentem Romanis incussisset horrorem, sic ut ad pugnandum vix possent compelli, uti docet Florus *lib.* 1. *cap.* 19. & Orosius *lib.* 4. Etiam Deæ hujus ædem memorat Plinius *lib.* 34. *cap.* 6. quam non multùm abfuisse à Carinis, indicat Suetonius *de Illustr. Gramm.* item P. Victor, qui in quarta collocat Urbis regione, itidem à Carinis non procul. Nec omittendum, quòd *Telluris* cultum primum Melissæum quendam instituisse, Lactantius ex Didymo docet. Sed mirum potuisse pro Deo coli, quod vulgò omnes pro corpore haberent maximo: eoque ligonibus fodicare, calcare pedibus, cibi etiam retrimentis & humore obscœno conspurcare, non vererentur. Stultitiam hanc videbant prudentiores: Itaq; dixere, *Tellurem* esse animal, vel partem magni Animalis Mundi. A' qua sententia seculo nostro non abhorruisse videtur summus Mathematicus Keplerus. Ita enim is *lib. de Cometis anni* 1618. *Facultas mundi sublunaris Cometam* persentiscit atque obstupescit, *unaq; facultates ceteræ omnium rerum sublunarium.* Ac postea, *Facultas telluris, insolenti Cometæ apparitione consternata, uno terrestris superficiei loco multum exudat vaporum, pro qualitate illius partis sui corporis, hinc diuturnæ pluviæ & eluviones.* Quæ referre est refellere. Non malè de *Telluris* cultu sui temporis homines, his verbis, admonuit Lucretius *lib.* 2.

Heic si quis mare Neptunum Cereremq; vocare
Constituit fruges & Bacchi nomine abuti
Mavolt, quàm laticis proprium proferre vocamen:
Concedamus, ut hic Terrarum dictitet orbem
Esse Deûm Matrem, dum re non sit tamen apse.

V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 4 Gerh. Joh. Vossium *de Idolol. lib.* 2. *cap.* 51. & *seqq* Alios, ut & infrà in voce *Terra.*

Nomina varia, quibus Tellus olim culta.

α *Atergatis*, dicta ab Assyriis est, ut exponit Phurnutus περὶ θεῶν. V. quoque Macrobium *Sat. lib.* 1. *cap.* 23. Vossius tamen, non solùm Terram, sed omnem Naturam Soli subjectam, hoc nomine vult intellectam, *lib.* 2 *cap.* 55. β. *Bendis*, Thracibus tum Lunam, tum Terram signabat; more prisco, quo Lunam Terramque eodem cultu complectebantur. V. Hesych. γ. *Bona Dea*, apud Romanos appellata est, cujus festum *Damium*, Doricè Δάμιον, pro δήμιον. δ. *Cabiri* Samothracum, cùm 4. quibusdam recenseantur, ex his *Axieros*, Terram frugiferam: *Axiocersus*, interiorem terram, ratione virtutis activæ: *Axiocersa*, eandem ratione passivæ, denotarunt. Interpres Apollonii *Argonaut.* ε. *Camillus*, Cabirorum quartus, idem cum Mercurio Terrestri, cui χύτροι seu Ollare festum sacrarunt, priorum trium administer fuit. Idem & *Cadmus* dictus. V. Dion. Halicarn. *lib.* 2. ζ. *Ceres*, apud Romanos terram frugiferam designavit, hinc q. *Geres* quibusdam, quòd *fruges gerat.* Intelligenda autem terrestris Ceres, quæ θεὰ χθονία, & cujus Festum χθόνια, Pausan. in *Corinth.* Cœlestis enim Luna fuit. η. *Cybeles* nomine, apud Phrygas fuit celebris: per quam vel sola, vel præcipuè *Tellus*, indigitata est. Cujus varia rursus nomina, quæ V. suprà. θ. *Dea Syria* sive Hieropolitana, apud Syros, & ab urbe Hieropoli dicta est. V. supra *suo loco.* ι. *Derceto*, V. Atergatis. κ. *Dii potes* Latinis, qui Græcis θεοὶ δυνατοί. Samothracibus culti, fuere *Tellus* & *Cælus*, Varro *de L. L. lib.* 4. Secundùm Macrobium *Saturn. lib.* 3. *cap.* 4. *Jupiter*, i. medius & imus æther, cum summo aëre: *Minerva* seu supremus æther & *Juno*, i. medius ac imus aër, cum Terra. λ. Δημήτηρ, V. *suprà.* μ. *Erigone*, eadem ac Atergatis aut Ceres; hinc spicas tenet. V. Bassum *Comment. in Germanic. Aratea*, *ubi de Virginis signo.* ν. *Fauna*, quæ & *Fatua*, apud Romanos culta est, Voss. *lib.* 1. *cap.* 12. ξ. *Flora*, apud eosdem: Quo nomine *Tellus* plantifera, ac præcipuè florifera intell. ο. *Fornax* apud eosdem, frumento præerat, sed cùm *fornacibus* torreretur π. *Hertha*, Germanis in veneratione fuit: quibus etiamnum *Erde*, sicut Anglis *Earth*, ex Gr. ἔρα, quod ab Hebr. *Erets*, dicitur. ρ. *Hostilina*, quòd in segete aristæ novæ aliæ alias *hostirent*, i. æquarent, Romanis vocata est. σ. *Isis*, apud Ægyptios, venerationem invenit, eadem cum Cerere. Non universa tamen per Isidem signata est *Tellus*, sed ea tantùm, quæ à Nilo fœcundata: eoque ex Nili & Isidis concubitu Orus natus fingitur, i. aëris ac terræ temperies, rebus producendis apta, Plut. *de Is. & Osir.* τ. *Juno*, apud Rom. itidem Terram denotavit, nempe Naturam Jovi subditam, i. aëri. Servius *Æneid. lib.* 8. υ. *Lactucina* vel *Lactens*, à *lactenti* frumento, apud eosdem cognominata est. φ. *Mercurius* terrestris, V. paulo suprà *Camillus.* χ. *Nodina* vel *Nodinus*, seu *Nodotus*, Romanis, à *nodis* & geniculis plantarum dicti. ψ. *Ops*, V. *suo loco.* ω. *Orthesia*, Thracibus in cultu fuit. αα. *Pachamama* nomine, Peruanis culta est. Jos. Acosta *lib.* 5. *cap.* 4. ββ. *Pales*, V. *suprà.* γγ. Πανδῖχις, cognom. Isidis. δδ. *Patalena*, cùm segetes & folliculi *patescunt*, Romanis appellata est. εε. *Pluto* Græcis Romanisque cultus, *Telluris* divitias indigitavit. Sic sub *Ditis* nomine Celtis olim *Tellus* culta, unde & originem suæ gentis arcessebant, Cæs. *de bello Gall. lib.* 6. ζζ. *Polybæa*, cognom. Proserpinæ. ηη. *Pomona*, pomorum Præses, apud Romanos. θθ. *Proserpina*, Gr. Περσεφόνη, eadem cum *Tellure*, Is. Tzetzes *in Lycophr.* Sic tamen, ut Ceres, mater ejus, Lunam: ipsa verò, vim Terræ frugiferam notet. Item, ut Ceres segetem, ipsa semen, ejusque receptricem terram inferam. ιι. *Puta*, ab arboribus putandis, apud Romanos. κκ. *Rhea*, Phrygibus in præcipuo honore. V. suprà. λλ. *Robigus*, quatenus *robiginem* à segete arcere credebatur, inter *Telluris* quoque Deos fuit. μμ. *Segesta*, nomen sortita à *segete*, Plin. *lib.* 18. *cap.* 2. νν. *Sera*, à *serendo*: Utriusque simulachrum Romæ in Circo fuit. ξξ. *Spinensis*, V. *suprà.* Ut & οο. *Sterculius*: in cujus cultu *Telluri*, fimo lætanti, vel Naturæ virtuti, quâ plantæ, post fimum agro adspersum, feliciter proveniunt, litabatur. ππ. *Tellus* culta Græcis, Samothracibus, Romanis, Germanis, Scythis, Tartaris, ipso Elementi nomine, Γῆ, *Tellus*, *Herthus* vel *a* &c. ρρ. Θεοὶ δυνατοί, V. paulo suprà *Divi potes.* σσ. Τιθήνη. Isidis cognomen. ττ. *Tutulina*, Romanis, quòd *segetis* tutatrix. υυ. *Venus* Byblia, Phœnicibus in veneratione, aggregatum quid erat ex Luna & globo Terraqueo, quatenus ab iis generantur omnia, quibus genus nutritur humanum, Vossius *lib* 2 *cap.* 55. φφ. *Vesta* quoque *Tellurem* signavit, Græcis Latinisque. V. Suidam in Γῆς ἄγαλμα, & Augustinum *de Civ. Dei lib.* 4. *cap.* 10. χχ. *Volutrina*, apud Romanos etiam dicta est *Tellus*, ab *involucris* segetis &c. Sic apud Scythas Ἀπίας nomine *Tellurem* in honore fuisse, testis est Herodotus *Melpom.* ut alia omittam. Nec verò solùm tota terra, sed & partes ejus exiguæ honorem invenere divinum. Montes pro Diis habuere Cappadoces & Daci, Voss. *Orat. Instit. lib.* 1. *cap.* 5. *sect.* 39. De Carmelo monte, V. Tac. *Histor. lib.* 2. De Peruanis, Jos. Acostam *lib.* 5. *c.* 2. Apud Græcos Romanosque urbs Roma pro Numine fuit: quod non κατὰ μεταφορὰν solùm, sed propriè etiam accipiendum esse, hinc patet, quòd *inter sidereos recepta polos*, dicitur Claud. Rutilio *Itiner. lib.* 1. & templum Romæ habuit, cujus meminere Livius & alii multi: uti pluribus dictum Vossio *Orat. Institut. lib.* 4. *cap.* 6. *sect.* 5. &c.

Telmessus, urbs Cariæ, in qua excellebat olim Aruspicum disciplina, Tullius *de Divin. lib.* 1 Strabo tamen, non Cariæ, sed Lyciæ facit oppidum prope prom. *Dædala* dictum, *lib.* 14. Claruit certè Aruspicinæ gloriâ, usque ad ætatem Alexandri M. qua Aristander floruit *Telmissensis*, in hac arte celeberrimus, & magno illi Regi apprimè charus. V. Q. Curtium Rufum *lib.* 4. Arrianum *de gestis Alex. lib.* 1. Rigaltium *Observat ad Artemidorum lib.* 1. *cap.* 3. Plinium *Nat. Hist. lib.* 17. *cap.* 25. Tertullianum *de Anima*, c. 46. Alios: Et est egregia concertatio de cadavere Alexandri, inter Ptolemæum & Perdiccam, finita ab Aristandro, apud Ælianum *Hist. Var. l.* 12. *cap.* 24. Ad eosdem *Telmessenses*, primum Onirocritices seu Interpretationis Somniorum inventum quidam trahunt, inter quos Tatianus est Martyr: quod tamen non de inventione, sed frequenti exercitio sumendum existimat Dempsterus. Nec plus infertur ex Tertulliani *loco cit. Telmissenses enim nulla somnia evacuant, imbecillitatem conjectationis incusant.* V. Thom. Dempsterum *Paralipomenis in Joh. Rosinum Antiquitatum Romanarum lib.* 2. *cap.* 2. Salmasium *ad Solinum*, ubi urbem hanc Lyciæ ultimam, & initium Asiæ minoris, insuper portu celebrem, fuisse docet, *pag.* 782 & *seqq.* nec non in voce *Telmissus.*

Telonarius, qui *telonium* exercet, publicani species, *l.* 3. Cod. Theod. *De Indulg. debit.* Publicanus namque, sive terrâ, sive mari, aut flumine vectigal exigit: *Telonarius* autem propriè est, qui mari aut flumine. Moschopulus, τελώνης ὁ τὰ τῆς θαλάσσης καὶ τὰ τῶν ἁλιευτικῶν ἀπαιτῶν. Cujusmodi officio functus est Sabinus, Vespasiani pater, qui, ut ait Suetonius, *publicum quadragesimæ in Asia egit. Manebantq; imagines à civitatibus ei positæ, sub hoc titulo* ΚΑΛΩΣ ΤΕΛΩΝΗΣΑΝΤΙ, *in Vespasiano cap.* 1. id est, BONO QUONDAM TELONARIO, aut, qui bene telonium exercuit, uti interpretatur Theod. Marcilius. Sequenti ævo *Teloneraius*, dignitas fuit Palatina, apud Franciæ Reges, sicque dicebatur, qui omnibus Regni portitoribus præerat, & ab ipsis portoria recipiebat. Sic Helmigarii, *Mercati Palatii Telonearii*, meminit Hincmarus Rem. *Opusc.* 35. namque, uti ex *telonium*, processu temporis, *teloneum*, sic & *telonium*, factum est. V. C. du Fresne *Glossar.* & hic ubi de *Publicanis*, & *Vectigalibus.*

Telum, cujus mentio *in XII. Tabb. Qui noctu furtum faxit, aut interdiu telis se defenderit, eum domino cum clamore testificanti occidere*

dere jussisse. Si neq; noctu, neque se telo defendens prehendatur, virgis cæsus, ei, cui furtum fecit, addicitor. Cajo idem *vulgo dictum est, quod ab arcu mittitur, sed nunc omne significat, quod mittitur manu. Ita sequitur, quòd & lapis & lignum & ferrum hoc nomine contineatur: dictumq; ab eo sit, quod in longum mittitur, Græcâ voce figuratum, ἀπὸ τοῦ τηλε.* Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 8. Salmasius verò vocis etymon arcessit à *tego*, sicque dictum vult, quasi ἀμυντήριον, *quo vim à nobis arcemus, quo nos contra insultum alterius tuemur. Tegere* enim quoque tueri est, ut vidimus. Fuere hæc Heroicis temporibus gravia admodum, unde Poëtæ, in majus omnia augentes, tanti illa ponderis Heroibus suis ascribunt, ut ab alio nemine torqueri potuerint, ad vires eorum indicandas. Statius *Theb. lib.* 4. *vers.* 176.

Prominet arce gigas, atq; uni missilis illi
Cuspide præfixâ stat frondibus orba cupressus.

Unde *telum arboreum*, Virgil. *Æneid. lib.* 12. *telum ingens*, Claudian. de Marte *in Eutropium lib.* 2.

Tunc adamante gravem, nodisq; rigentibus, hastam
Telum ingens, nulliq; Deo jaculabile torsit.

Insula jaculabilis, Sidon. *Epithalam. Polemii* &c. Veriora, quæ ex Sacris hanc in rem habemus. Ea fracta, tropæorum truncis affixa, legimus apud Virgilium *Æneid. lib.* 11. ubi, præter galeam, thoracem, clypeum, aliaque, *tela* quoque *trunca* Mezentii, in tropæum, appensa memorat. Hinc Prudentius quoque *in Symmachum lib.* 2. narrat,

— Suspensa gravi telorum fragmina trunco.

Venenata ea, occurrunt passim: de cujusmodi *telis*, acutè Sidonius *Panegyr. Majoriani*,

Spiculaq; infusum ferro latura venenum,
Quæ feriant bis, missa semel —

Et quidem hujus rei nec vett. Germanos puduisse, testis est Sulpitius Alexander, ubi de Francis; nec Imperatores Græcos, docet Nicetas Choniates, ubi de Joanne Comneno sui ipsius insidiis peremto, V. notata Dausquelo *Commentar. ad libr.* 15. *Silii Ital.* Ut minùs mirum sit, si idem de Getis, apud Ovidium, de Parthis apud Lucanum, de Afris apud modò d[illegible]ctum Poëtam: & nominatim de Æthiopibus apud Claudianum legamus. Qua de re dicemus plura infrà, ubi de *Veneno*. Ad divinationem porrò adhibita variè. Sic inter alia Ezech. *cap.* 21. *vers.* 21. *Stetit Rex Babylonis in capite viæ, in bivio, ad divinandum divinationem, expolivit tela:* Species fuit βελομαντείας, juxta Kimchium, *Quia acuebant & expoliebant aciem ferri* telorum, *ut valde splenderet & conjectores in ea viderent, quod futurum erat, quomodo vident in ungue pollicis manus, ita etiam in gladio vident, & in speculo.* Unde patet, pertinuisse hanc divinationem ad Κατοπτρομαντείαν &c. Sed & *Telum*, quodvis adjumentum ac instrumentum quandoque notat. Cic. *de Amicitia*, *Nec mediocre telum ad res gerendas existimare oportet benevolentiam civium.* Et apud eundem *lib.* 7. *Epist. ad Trebatium, hic versus citatur ex vet. Poeta,*

Usquequaq; sapere oportet, id erit telum *acerrimum,*

ὅπλον ἰσχυρότατον, Salmasius *ad Solinum pag* 1319. &c.

Temesa, adde: Ausonios habuit conditores, & æris fodinis olim inclaruit, Plin. *lib.* 3. *cap.* 5. Unde *Temesæa æra*, Ovid. *Fastorum lib.* 5.

Rursus aquam tangit, Temesæaq; *concrepat* æra,
Et rogat, ut tectis exeat umbra suis.

Ubi de sacrificio agitur, ad spectra fuganda, suscepto: ad cujus finem crepitus fiebat, ut volens discederet umbra. Et sanè æris tinnitum ad spectra solvenda aptum esse, credidit vetustas, ut videre est apud Theocriti Scholiasten. Fuere & in succurrendo Lunæ labori nobilia olim hæc æra, Hadr. Junius *Animadversorum lib.* 3. *cap.* 11. Quo nomine an tintinnabula vel campanæ intelligenda sint, quærit Magius *de Tintinnab. c.* 1. ubi sic habet: *Campanam quoque à Campania urbe dictam opinantur, ab ære scilicet Campano, vel quòd in urbe Campaniæ primùm reperta sit. Sanè à* Temesa, *Campaniæ urbe, in qua æris extiterit vis ingens, quidam ab Ovidio* Temesæa æra *dici autumant.* Similis celebritas Dodonæorum fuit lebetum, ut visum est *suo loco.*

Temesius Clazomenius, Abderæ Thraciæ urbis fundamenta primus jecit, sed nihil fructus inde à Thracibus retulit, ut quem expulerint. Postea verò, cùm eò coloniam duxissent Teji, ab his divinis honoribus cultus est. Herodotus *in Clio*, Ὑπὸ Τηΐων ἐν Ἀβδήροισι ὡς ἥρως ἔχει ubi quidem heroici solùm honoris meminit, sed is in conditoribus urbium divinus esse consuevit. Vossius *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 39.

Temo, Varroni à *tenendo*, quòd plaustrum teneat ac gubernet, Græcè ῥυμὸς; in antiquis curribus duplex erat. Veteres enim, ut passim ex antiquis monumentis, nummis, annulis, videre est, quatuor equos sic jungebant, ut duplici *temone* equis interjecto, perpetuũ jugum omnibus conjiceretur. Tum nullus in quadriga funalis equus fuit, sed omnes jugales, quorum duos sinistros temo unus interjectus continebat, duos dexteros alter temo. Donec Clisthenes Sicyonius rationem hanc immutavit & *uno temone* currum fecit, ac mediis tantùm duobus jugo junctis, eis singulos adjunxit ex utraque parte loro vinctos, uti videre est pluribus, apud Salmasium *ad Solinum pag.* 897. In *Cod.* Theodos. *Temonis onus, Necessitas, Temonaria functio*, munus dicitur *Temonariorum* (quibus *aurum tironum*, i. adæratio eorum & pretium solvebatur, quippe ad tironum præbitionem provinciæ tenebantur) atque inter vilia munera reponitur, locis à Jac. Gothofredo indicatis *ad leg.* 7. *de Tiron.* ubi de vocis etymo conjecturam suam profert.

Tempe, adde: Apud Græcos recentiores, Τέμπη, montium angustiæ sunt, *clausuræ*, uti docet Car. du Fresne *ad Alexiadem pag.* 328.

Tempestas, adde: Ædes ei à M. Marcello extra portam Capenam fuit constructa, cùm is liberatus esset à periculo & *tempestate*, quam, cùm in Corsicam & Sardiniam navigaret, passus erat. Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 21. Hinc *Tempestarii*, in *Capitular.* Aquisgran. ann. 789. c. 93. *qui tempestates & alia maleficia faciunt*, in *Capitul.* 2. *ann.* 805. *cap.* 25. *emissores tempestatum* alibi, Græcis Νεφοδιῶκται, in Synodo Trull. *can.* 61. Magi viz. quos ventis imperare, *tempestates* ciere sedareque, Poëtæ passim testantur. Tibullus *lib.* 1.

Quum libet, hæc tristi depellit nubila cœlo,
Quum libet, æstivo convocat orbe nives.

Ovidius *Amor. lib.* 1. *Eleg.* 8.

Cùm voluit, toto glomerantur nubila cœlo,
Cùm voluit, puro fulget in orbe dies.

Empedocles apud Laërtium,

Θήσεις δ' ἐξ ὄμβροιο κελαινοῦ καίριον αὐχμὸν
Ἀνθρώποις, θήσεις δὲ ἐξ αὐχμοῖο θερείου
Ῥεύματα δενδρεόθρεπτα, τά τ' ἐν θέρει ἀήσονται &c.

Quam de *Tempestariis* opinionem pluribus suggillat Agobardus Lugdun. *lib. de Grandine & Tonitru.* V. quoque Delrium *Disquis. Magic. lib.* 2 *quæst.* 11. P. de Valle *Tom. II. Epist.* 5. Alios; nec non Car. du Fresne *Glossar.* & Macros Fratres *Hierolexico.* De *Tempestate Cypriana*, diximus suprà. Addam hic saltem locum Procopii sub fin. *lib.* 1. qui Latinè sic habet. *Nautæ verò non parebant: littus enim illic portu carere dixerunt &* tempestatem *insignem statim maximè futuram videri, ἣν δὴ οἱ ἐπιχώριοι Κυπριανὴν καλοῦσι, quam indigenæ Cypriana vocant.* V. quoque Meursium *Glossar.* & Suicerum *Thes. Eccl.* voce Κυπριανή.

Tempestiva Convivia, apud Suetonium *Caligulâ*, *Senatum populumq; objurgavit edicto, quòd Cæsare præliante* tempestiva *convivia, circùm & Theatra & amœnos secessus celebrarent*: sunt quæ horâ solitâ maturiùs ac *tempestiviùs*, de meridie viz. inibantur, ut fere moris erat in sumtuosioribus conviviis, & quæ festis diebus agitabantur, quod *de die epulari* quoque dicebant, ut vidimus. Atque hæc, uti temporiùs iniri, sic etiam seriùs finiri, de more fuit, adeò quidem, ut etiam in multam noctem protraherentur, & usque ad galli cantum. Silius de Campanis,

—— —— medioq; dierum
Regales epulæ, atq; ortu convivia Solis
Deprehensa ——

Unde de Pisone Cicero, *ubi galli cantum audivit, avum suum revixisse putat, mensam tolli jubet.* Et de Nerone Suetonius, *epulas à medio die ad mediam noctem protrahebat.* Non tamen hinc, quòd *in intempestam noctem* producerentur, *Intempestiva* hujusmodi convivia dicta ullibi reperias, quod Erudito Viro placuit, sed à *tempestiva commissione* illis nomen est datum: quamvis revera & intemperantes hæ epulæ, & suo sensu *intempestæ* fuerint. Stata verò & legitima cœnæ hora decima fuit, imò & seriùs cœnabant homines actiosi & in re sua vel publica occupati. Martialis *lib.* 7. *Epigr.* 50.

Hunc licèt à decima, neq; enim satis antè vacabit,
Sollicites; capiet cœnula parva duos &c.

V. Salmasium *ad Florianum Vopisci*, & suprà passim.

Templa, adde: Non omnibus fuere Gentibus. Complures enim, utcunque Numina colentes varia, aut Solem saltem sub variis nominibus, neque aras, nec statuas imaginesque ullas eorum habuere, nec *Templis* eos circumscribebant, hostias interim pro placito, loco in quocunque, immolantes, atque Orbem terrarum Cœlo tectum Mundumque ipsum tantùm esse Deorum suorum *Templum* existimantes. Sic ex Magorum disciplina, Persæ, Scythæ, Afrorum Nomades seu Numidæ, aliique, apud Herodotum *Musâ* 1. Strabonem *lib.* 15. Cic. *in Verrem Orat.* 2. Alios. V. quoque Celsum apud Origenem *in eum lib.* 7. ubi de Seribus. Imò nec Romanos ipsos statuis seu simulachris Deorum plusquam annos 170. in cultu usos esse, testis est Varro apud Augustin. *de Civ. Dei lib.* 4. *c.* 31. id est, ab Romuli initiis, usque ad Tarquinii Prisci ferme excidium, qui Hierosolymorum excidio primo erat coævus. Quod & de *Templis* confirmat Tertullianus *Apolog. c.* 25. *Etsi à Numa concepta est curiositas superstitiosa, nondum tamen aut simulachris aut* Templis *res divina apud Romanos constabat, frugi religio & pauperes ritus & nulla Capitolia cœlo certantia, sed temeraria de cespite altaria.* Alii verò, de simulachris quidem & tot annorum spatio consentiunt, sed *Templa* interim (νεὼς καὶ τεμένη) tunc à Romanis, sine illis exstructa, adjiciunt. Et nihil magis sub Regum tempora obvium, quàm ab ipsis *Templa* dedicata, sed sine simulachris, quæ postea inolevere &c. Ab Judæorum autem exemplis, sicut & alia complura, ita & dedicandi ac in sacros usus conse-

consecrandi, manavit mos apud Gentiles, ut Ædes eorum, Aræ, Deorum statuæ, Ambitusque circumjacentes, per solemnia sacra dedicarentur, uti & interdum transferrentur, ampliarentur, reficerenturque, uti diximus suprà, ubi *de Dedicandi ritu*. Ad id item publica auctoritas necessaria: uti de Atheniensibus discimus, ex Harpocratione in *ἀπέτους ἱερούς*, Isocrate *Areopag.* & Lysiâ *Apolog. ad Mixodemum.* Quemadmodum idem obtinuit apud Hebræos Romanosque. Et quidem quod ad *Templorum* ac Delubrorum adeoque dedicationum illorum initia, apud Gentiles, attinet, varia traduntur: Fertur quidem Epimenides Cretensis (cui ut Deo à Cretensibus litatum) *πρῶτος οἰκίας καὶ ἀγροὺς καθῆραι καὶ ἱερὰ ἱδρύσασθαι*, *Primus domos & agros lustrasse ac* Templa *dedicasse*, Laert. *lib.* 7. Quod si de *Templis* apud Græcos primis verum esset, videtur disciplina ejus in Græciam introducta, planè coæva Hierosolymorum *Templi* excidio illi primo, sub quod ipsum simulachra in *Templa* receperunt primò Romani; quibus ita templa, antequam Græcis in usu. Floruit enim Epimenides *Olymp.* 47. Tarquinio Prisco coævus: Et veri non est dissimile, ex vagante de clade Hierosolymitana passim famâ cultusque ibi ante Numinis ratione perpensâ, varias in Græcorum Romanorumq; mentes ingestas, circa cultum suum, aras, *Templa*, persuasiones. Alii Ægyptiis tribuunt non solùm Deorum XII. nominum Græcis communicationem, sed & *Aras & simulachra &* Templa *Diis statuisse ipsos primos*, ajunt: quasi inde illa Græci, ut alia, didicissent. Quorum quidquid sit, invaluit apud Græcorum aliorumque non paucos, aut potiùs continuatum est diuq; permansit postmodum dogma vetus illud, de *Templis* arisque non adhibendis. Unde etiam circa annos 300. ab Epimenide Zeno Citticus ejusque sequaces, *Templa* omnimoda ex professo improbabant, tametsi, sibi ipsis adversi, sic dedicata laudarent interim iisque uti frui nihilominus consuescerent, Plut *de Stoicorum repugn.* Interim & ante Epimenidem *Templa* apud Græcos fuisse in usu, probatur ex Pythagora, qui non solùm de iis passim *in Symbolis*, sed & in *Templo* Montis Carmeli fertur plerunque *μονάζειν*. Sic Abaris Hyperboreus in Græciam veniens dicitur *ξενίζεσθαι ἐν τοῖς ἱεροῖς*, *hospitari solitus in Templis*, velut locis tunc satis obviis, Jamblichus *Vit. Pythag.* c. 28. Imò traditur quidem annos circa 1400. ante Epimenidem, in Creta, à Crete primo illic Rege & Curetibus cæteris conditum Cybeles Matris *Templum*; uti etiam in Delo Apollinis *Templum* ab Erisichthone, filio Cecropis, fabricatum esse, Euseb. *Chron. lib. poster. num.* 56. De Ægyptiis autem legitur, Mosis jam tempore Diospoli *ναὸν* illos habuisse, apud Eund. *de Præpar. Ev. lib.* 9. *c.* 18. V. quoque c. 27. Imò apud Græcos quoq; eodem ævo *Templa* fuisse & simulachra, hinc videtur colligi posse, quòd comites ejus in Cananæam, fingebatur apud Græcos, fuisse Ægyptios, illumque eos docuisse Numinis simulachrum non omnino formare. *Τέμενος δὲ ἀφορίσαντας καὶ σηκὸν ἀξιόλογον τιμᾶν ἕδους χωρίς*, *Sed* Templum *ei adsignare & habitationem* (illam sacram) *honorare, citra simulachrum*, Strabo *lib.* 16. In Palæstina non minùs, circa secula illa adeò vetusta, *Templa* in usu fuisse, satis cernitur in Asdodorum בית דגון *Domo Dagon*, 1. Sam. c. 5. *vers.* 2. unde urbs ipsa sic denominata, Josuæ c. 15. *vers.* 41. sicut & aliæ, à *Templis* tunc suis: ut *Beth-Phegor* c. 13. *versu* 20. *Beth-Shemesh* c. 15. *versu* 10. à *Templo* Phegoris, Solis, dictæ &c. Nec desunt, qui Phalegi jam seculo *Templorum* tribuant initia, ut inter alios Isidorus Hispal. *Chron. æt.* 2. sed quam incerta eorum origo, ex aliis eam in rem Lil. Gyraldo *Syntagm. de Diis* 17. & Rud. Hospiniano *de orig. Templorum lib.* 1. *c.* 5. congestis, videre est. In scriptis tum chartaceis, tum marmoreis Romanorum, dedicationes *Templorum* solennes frequentissimæ, quarum etiam, illis in usu, jura, ritusque expressiùs occurrunt, ut vidimus *d. l.* adi quoque Alex. ab Alexandro *Genial. Dier. lib.* 6. *c.* 14. cum *Notis* Tiraquelli, Stuckium *de Sacrificiis*, Alios: qui inter alios dedicationum ritus, pulvinaribus quoque, fasciculos de verbenis factos, qui *Struppi* Festo, & pro Deorum capitibus ponebantur, addi consuevisse memorant. In specie de Junonis Sospitæ dedicationis festo, V. Ovidium *Fastor. lib.* 2. eundem de Concordiæ ædis dedicatione *Fastor. lib.* 1. de Jovis Victoris, *lib.* 4. de Palladis Aventinæ *lib.* 6. de Fortunæ Publ. *lib.* 4. de Junonis Monetæ *lib.* 6. &c. Scilicet, ut Urbium, Principum, Privatorum, natalitia redeuntia festa agebantur annua, ita & *Templorum* dedicationes. De Sacrificiis, in Deûm Magnorum, Matris Deûm & Attidis, dedicationibus usitatis, diximus suprà *in Taurobolium.* De aliis huc pertinentibus, V. eruditè disserentem Joh. Seldenum *de Synedriis Veterum Hebr. lib.* 3. *c.* 13. & *seqq.* cui adde Thom. Dempsterum *ad Rosinum lib.* 2. *c.* 1. Brissonium *Formularum lib.* 1. Joh. Catanæum *ad Plinium Epist.* 4. *lib.* 4. Jac. Gutherium *de vet. Jure Pontificio lib.* 3. *cap.* 11. & qui primo loco dicendus erat, Jac. Godofredum *Exercit. I. de Eccl.* ubi, inter alia hanc in rem præclara, post imagines à Gentilibus receptas, hæc duo *Ναὸν καὶ ἄγαλμα*, *Ædem & signum*, ad legitimum *Templum* cultumq; requisita fuisse, docet, & de *Templorum* columnis, tum iis, quæ in principiis seu vestibulis illorum, in pronao, ut & in postico & pteromatis, aliisq;, quæ ante *Templa* solutæ stabant: tum iis, quæ intra ipsa Templa partim fornicem, lacunar, culmen, sustinebant, partim solutæ *simulachra Deorum* imposita; *arma, clypeos aliaq;* appensa; *leges, elogia, fœdera, votaque, narrationes & traditiones historicas; curationis* item *morborum indicia, Leges, Decreta, morum* seu *virtutis præcepta, hieroglyphica & oracula*, inscripta habebant, accuratè agit. *Templa Christianorum* quod attinet, post Apostolorum tempora, everso jam Templo Hierosolymitano (de quo infrà) & deletâ gente Judaicâ, Christiani in cœmeteriis conveniebant, donec post 300. annum C. *ἐκκλησίας* & *οἴκους εὐκτηρίους*, i. *Templa & Orationum Domus*, majores magnificentioresque, quam illis hactenus per tyrannorum sævitiam & vulgi rabiem licuerat, condere cœperunt. Quæ tamen felicitas Diocletiani edicto, de Christianorum Templis funditus evertendis, interturbata est. At Constantino M. ad Imperiū promoto ubiq; locorum vel Gentilium Templa in Christianorum usum conversa, vel nova ex fundamentis, ipsius Imp. jussu magnificentissimè extructa sunt, ut videre est apud Eusebium *Vitâ Constantin. lib.* 2. Theodoretum *Hist. Eccl. lib.* 1. *c.* 1. Hospinianum *de orig. Templor. c.* 6. Alios. Cæterùm partes *Templorum* in Græca Eccl. quinque fuere, *Βῆμα*, *Ἱερατεῖον*, i. *Chorus*, (locus Clero & Cantoribus assignatus) *Ἄμβων*, i. *Pulpitum* (ubi recitabatur Evangelium ac Epistolæ & verba fiebant ad populum) *Ναὸς*, i. *Navis* (ubi populus orabat sexu per tabulata diviso) & *Βαπτιστήριον*, prope *πρόναον*, ubi hærebant pœnitentes. Ipsorum Templorum totidem formæ: *Τετράγωνον, Καμαρωτόν, Σταυροειδές, Δρομικόν*, & ex his mixta. In atriis labra erant, pollubra, fontes &c. in quibus manus ingressuri lavabant, uti pluribus videre est apud Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* voce *Ναὸς*, ubi & de *Templis Dianæ*, seu *Ναοῖς*, (in Actis Apostol. indigitatis) alibique, inprimis voce *Στῦλος*, ubi multa de *Templo Eleusiniæ Cereris, & Dianæ Ephesinæ*, præcipuè. Addam verbum, de more *Templa coronandi* apud Gentiles, tempore publicæ lætitiæ, passim apud Auctores obvio. Ita enim Propertius *lib.* 4.

Flore sacella tego ——

Valerius Flaccus *Argonaut. lib.* 2.

—— — *aquora cuncta*
Prospiciunt, simulantq; choros; delubraq; festa
Fronde tegunt ——

Et de antro, unde Apollinea responsa edebantur, Pythia apud Æschylum *Eumenid.*

Ἐγὼ μὲν ἕρπω πρὸς πολυστεφῆ μυχόν:

ubi antrum illud *πολυστεφὲς*, multâ sc. fronde umbratum, vocat. Quò faciunt, quæ *de Vestatis Templis* congessere, Bernartius *ad Statium lib.* 4. *Sylv.* 8. Hadr. Turnebus *Advers. lib.* 22. *c.* 12. Mart. Roa *Singularium lib.* 2. *c.* 11. Alii. Quem morem ad Christianos quoq; transiisse, discimus ex Hieronymo *lib.* 2. *Epist* 22 *Qui basilicas — diversis floribus & arborum comis, vitiumq; pampinis adumbrant, ut, quidquid placebat in Ecclesia tam dispositione, quàm visu, Presbyteri laborem & studium testaretur.* Nec omittendum, quòd in *Templis* thesauri publici, tanquam in loco tutissimo, recondi consueverint: ut de Templo Hierosol. apud Josephum, de Æde Saturni apud Romanos suprà in voce *Ærarium*; de aliis alibi legas. Sic *in Templo Parisiensi*, h. e. in Æde Templariorum, reconditum olim Regium Thesaurum, & penès illos ejus fuisse custodiam, docet ex *Charta* Philippi Pulchri A.C. 1309. C. du Fresne *in Glossar.* Idem de Novo Templo Londinensi, refert Matth. Paris ann. 1232. &c. De more Sanctorum nomina *Templis* imponendi, qui sec. tertio aut quarto inter Christianos ortus est, diximus aliquid suprà, ubi *de Basilicis* & de partibus *Templorum* præcipuis apud Gentiles, *πρόναῳ* seu *προδόμῳ*, *προπυλαίοις* seu *πυλῶσι*, *Ædis cella* seu *σηκῷ*, cujusmodi cellæ nonnunquam in eodem consepto plures erant, præsertim si pluribus Divis una eademq; ædes sacra esset; *ὀπισθοδόμῳ* tandem, seu *postico*, & *περιδρόμοις* seu *deambulationibus* circa latera templorum factis. apud Christianos, *narthece*, qui locum pronai obtinebat, *vestibulis* seu *ingressu*, Græcè *πύλαις βασιλικαῖς*, Lat. *Regiis*; *Templo ipso*, quam *Navem* vulgò vocant, cum alis suis utrinque; *apside* denique seu *concha*, seu *choro*, aliisq; suprà indigitatis, V. hîc passim.

Templarii, adde: Uti verò in Gallia, sic in Anglia pariter uno eodemq; die, h.e. 4. Idus Jan. A. C. 1307. ad instantiam Regis Philippi, comprehensi, dein variis pœnis addicti, eorumq; bona Hospitalariis pariter concessa sunt, Knyghton A C. 1307 Cujus rigoris veram causam, opum fuisse magnitudinem potius, quàm scelera, quæ iis impingebantur, volunt, Antoninus *Part. Hist Volum.* III. *tit.* 21. *c.* 1. §. 3. Trithem *Chron. Hirsaug. p.* 227. Hartm. Schedel *Chron. M. Norimb.* Alii, laudati Cl. Zuingero *Diss. Histor Theol. de Festo Corp. Chr. Parte II. p.* 36 & *seqq.* ubi plura hanc in rem. Ædes eorum Parisiis *Templum* dictum est, atq; etiamnum *le Temple* appellatur, ubi thesaurum Regium olim asservatum diximus. Ordinis Magni Magistri, *Τεμπλαμαΐστορες* dicuntur Cinnamo *lib.* 4. quorum seriem *in Familiis Hierosolymitanis* seu *Ultramarinis*, hanc exhibet C. du Fresne.

Series M. Magistrorum Ordinis Templariorum.

Hugo de Paganis, Trecensis, Ordinis fuit institutor.
Robertus cogn. *Burgundio.*
Ebrardus de Barris.
Hugo, sub A. C. 1151.
Bernardus *de Tremelay*, Sebusianus.
Bertrandus *de Blanchefort*, interfuit Christianorum cladi ad *Harenc* A. C. 1165. Quo tempore Gaufr. Fulcherius Domus Templi Hierosol. Præceptor floruit.
Andreas, S. Bernardi avunculus.

Philippus Neapolis in Syria dominus.
Odo de S. Amando, interfuit prælio, quo Balduinus IV. Saladinum ad Ramam fudit.
Arnoldus de Torogio, obiit A. C. 1184.
Theodoricus interfuit cladi Guidonis R. A. C. 1187.
Girardus *de Ridesford*, cæsus est in prælio inter Guidonem R. & Saladinum A. C. 1188.
Gualterus.
Robertus *de Sablail*, A. C. 1155.
Gilbertus Eral, A. C. 1196.
Pontius Rigaldus, A. C. 1198.
Philippus *du Plessiez*.
Theodatus de Bersiaco.
Guilielmus *de Montedon* A. C. 1216.
Guilielmus de Carnoto, interfuit obsidioni Damiatæ, A. C. 1219.
Thomas de Monteacuto, sub quo Honorius III *Templarios* à Patr. Hierosolymitani & Episcoporum jurisdictione exemit.
Armandus.
Hermannus *de Perigord*, à Saracenis cæsus interiit A. C. 1244.
Guilielmus Sonnac, cum Ludovico IX. Gall. R. Damiatæ obsidioni interfuit A. C. 1249.
Renaldus *de Vibcier*. A.C. 1247.
Aimericus, A. C. 1260.
Thomas Berart, A. C. 1273. cui morem impium Christum abnegandi in professione (qui cæteris *Templariis* in eorum condemnatione objectus est) ascriptum, notat Puteanus *Hist. Templar. p.* 20.
Robertus.
Guilfredus *de Salvaing*, Delphinas.
Guilielmus de Bello joco, periit in obsidione Acconensi, cum omnibus fere *Templariis*, decem solùm Ordinis Militibus fugâ elapsis, A. C. 1291. à quibus
Monachus Gaudini M. Magister electus in Cyprum Ins. secessit
Jacobus *de Nolay* (non *Molay*, ut vulgò) Burgundus, Tortosam cum Almerico Tyri domino expugnavit; exinde aliquot annis contra Saracenos fortiter rem gessit; donec à Sultano Babylon. pulsus in Franciam venit, ubi cum aliis Templariis igni consumtus est Parisiis. V. de his omnibus Auctores C. du Fresne ubi suprà & *in Glossar.* laudatos. Cæterùm *de Militia Templi, primam solitam esse in congressu & ultimam in recessu*, scribit Oliverius Scholasticus, ubi de Guil. Carnotêsi suprà memorato.

Templi Mons, in *Misna tit. Celim cap.* 1. *Mons Templi, sanctior est Urbe — Intermurale sanctius est Monte — Atrium Mulierum Intermurali sanctius erat* &c. est Mons Moriah, in quo Templum Hierosolymitanum erat conditum, & ipse aliquando *Templi* nomine insignis. Nempe non solùm ab Atrio Sacerdotum, & eo, quod Israelitis Laicis & Proselytis Justitiæ, tertioque quod mulierum proprium erat, verùm etiam ab ipso Intermurali, quod חיל dictum, loco sc. latitudinis 10. cubitorum, qui muros Templi vulgò & signatiùs dicti præcingebat, ita arcebantur Gentiles, ut nec intra eum precari, aut hostias sive immolare, sive popis aut Sacerdotibus in holocaustis offerre, iis fas esset: sed tantum in *Monte Templi*, seu spatiis ac porticibus exterioribus, quibus etiam, uti dictum, *Templi* nomen tributum est. Usque ad hujus radices Urbis aream, vocabant *Castra Israelitarum*; quæ inde ad portam Orientalem, *Castra Levitica*; & demum quidquid erat inde Templi, in atriis, conclavibus, cœterisque structuræ partibus, *Castra divinæ Majestatis*. Atque sic capiendum volunt Ebræi id, quod de Gentilium precationibus, in Salomonis oratione ad Deum O. M. habetur 1. Regum *cap* 8. *vers.* 42. ut & illud Josephi de Alexandro M. quem *ascendentem in Templum immolasse Deo* ait, *Origin. lib.* 11. *cap.* 8. de loco viz. præfato exteriore, qui & *Atrium Gentium*, quibusdam & *porticus Salomonis*. & ob Templi viciniam, etiam id nomen aliquando accepit, nonnunquam & *Templum primum* dictus, ad discrimen *secundi* & propriè sic appellati, ad cujus frontem columnis inscriptum, literis tum Græcis, tum Latinis, Μὴ δεῖν ἀλλόφυλον εἰσιέναι τοῦ ἁγίου περιβόλου, *Alienigenam in locum sanctum introire non debere.* Etiam ... ἀπολλυμένης τῆς ζημίας, *sub interminatione pœnæ capitis*. De iisdem porticibus aut locis intermurali exterioribus, Templi nomen in Evangelio aliquoties occurrere, docet Constantinus *L'Empereur ad tit. Middoth c.* 2. *sect.* 3. *p.* 44. 45. & 190. Ibidem festis diebus celebrioribus cohortes Romanæ stationes habuisse videntur ad custodiam, cohibituræ sc. tumultum, si quis fortè existeret, qua de re V. Josephum *Orig. lib.* 20. *capp.* 4. & 7. & plura huc pertinentia, apud Jo. Seldenum *de Jure Nat. & Gentium, juxta Discipl. Ebræor. lib.* 3. *cap.* 6.

Templum, Scaligero ex Græco τέμενος, aliis à τέμνω, *abscindo*, locus est ab aliis separatus & quasi abscissus, religionis causâ. Imò locus omnis sacer & conseptus claususque palis, vel subdialibus saltem finitus licèt sine tecto, qui σηκὸς ἀγχίλωψ Sophocli, (quamvis nonnulli *Sacellum* hoc vocent, & à *Templo* distinguant) Ara quoque vel Puteal: imò & figmentum ligneum quadratum, templi instar, in quo aquila Romanæ Legionis sita, vel quod supra caput positum erat olim, hoc nomine venit. Cujusmodi instar ædiculæ planè expressum conspicitur, in columna Trajani, quod inde sumtum *in Exercit. suis Plin.* exhibet Salmasius. Dio νεὼν μικρὸν vocat, *templum parvum*, Ο' (τὸ αἰετὸς, inquiens, ... ἐστι δὲ νεὼς μικρὸς καὶ ἐν αὐτῷ αἰετὸς χρυσοῦς ἐνίδρυται). Sic Polybio ναΐδια dicuntur loculi vel armaria, in quibus imagines suas reponebant Prisci. Et in Actis Apostolicis ναοὶ ἀργυροῖ dicuntur parvulæ effigies argenteæ, ad instar *Templi* factæ, quæ templum Dianæ Ephesiæ repræsentarent. Cujusmodi templorum simulachra ex ligno quoque fiebant, & ex alia materie, ab iis, quos Ναοποιοὺς hinc vocat vetus Interpres *Rhetoricorum* Aristotelis, & exponit, οἱ τοὺς ναοὺς ποιοῦντες, ἤτοι εἰκονοστάσια ἤτοι ... ξύλινα, ἢ πηλῖνα, Salmasius *d. l. pag.* 1140. & *seqq.* Sed & *Templum* antiquis dicebatur locus, sub dio extra Urbem, augurii aut auspicii causâ, quibusdam conceptis verbis factus. Ubi Candidati, nocte, quæ Comitia præcedebat, cubabant: deinde è lecto manè surgentes & solidâ sellâ sedentes, expectabant, dum ipsis Deus aliquis bonum signum mitteret, more à Romulo ipso tradito, & diutissimè in Rep. Romana servato, quem prolixè explicat Dionys. Halicarn. *lib.* 2. Atque hoc *augurium capere* dicebatur. Inde visis auspiciis tollebant se ex templo ac surgebant, unde verba Augurum *tollere se* & *extemplo*, de quibus, aliisque in hanc rem, V. apud Casaubonum *ad Augustum Suetonii cap.* 95. De *Templi* communi notione, ut aliquid præter superiùs dicta addam, in porticibus eorum, ut & aliis locis publicis, mendicos, Philosophorumque non paucos, peregrinos item, qui hospitem non haberent, habitasse, discimus ex Dione Chrysostomo, ubi de Diogene, διετρίβε, inquit, ἐν τοῖς ναοῖς τε καὶ ἱεροῖς. Et Athenæo, ubi Stilpon allio satur κοιμᾶται ἐν τῷ τῆς μητρὸς τῶν θεῶν ἱερῷ. Sic Spartianus *in Severo, Totâ Urbe milites* in Templis, *in porticibus, in ædibus Palatinis, quasi in stabulis, manserunt.* In iisdem cubabant, somnia capturi, quo de more affatim suprà, in verbo *Dormio*, alibique: uti de ritu Ædes sacras circumeundi. Salmasius *ad Solinum pag.* 936. de quo aliquid, & suprà, in voce *Dextratio*. De consuetudine omnium ferme gentium, in bello, *Templis* locisq; sacris, imò & hominibus propter *Templa*, parcendi, legi poterit, præ aliis, H. Grotius *de Jure Belli & Pacis lib.* 3. *cap.* 12. § 6. &c. Sed nec omittendum, *Templa* appellatas olim potissimùm paganorum ædes sacras, uti docet ex *Cod.* Theodos. *tit. de Paganis, sacrificiis & templis*, Jac. Gothofredus *in Paratit. ejusdem tit.* §. 3. de Christianorum tamen, etiam vocem occurrere, *l.* 4. *de his qui ad Eccl. confug. d. C.*

Templum Hierosolymitanum, adde: Ætas secundi *Templi* decennio major, quàm priori, fuisse creditur, secundùm nonnullos. Tertium nunc expectant Judæi, juxta Ezechielis typum *cap.* 40. & *seqq.* quod sub Messia R. extruendum sit: sed vanâ & mendaci spe. Cùm Messias ad secundum & ad Zionem, venire debuerit, Hagg. *cap.* 2. *versu* 8. & Psalmo 132. *vers.* 17. *Templum* verò Ezechielis, non in Zione, sed alio longè situ, ponatur, Ezechiel. *cap.* 40. *versu* 2. & *cap.* 45. *vers.* 1-9. & *cap.* 48. *vers.* 8. tandemque multa alia illi adscribantur, quæ juxta literam intelligi nequeunt, V. *cap.* 47. *vers.* 1, 7, 8, 9, 12. ut, quanquam ad templum Zorobabelis breviter tunc extruendum in quibusdam spectaverit: præcipuè tamen secuturam olim sub Novo Test. Hierosolymæ novæ seu Ecclesiæ faciem ac statum adumbraverit. *Templo* Hierosolymitano æmulam molem extruxere Judæi segreges, primò in monte *Garizim*, in Samaria, auctore Manasse, fratre Jaddi Pontificis Max. quod dissidium inter Judæos & Samaritanos non parùm adauxit: Joh. *c.* 4. *v.* 9, 20. *Patres in monte hoc adoraverunt: & vos dicitis, quòd Hierosolymis sit locus, ubi oporteat adorare.* Verùm hoc, cùm 200. annos stetisset, ab Hircano dirutum est. Præter id & alia *Templa* in Ægypto extructa sunt. Unum ab Onia, Simeonis Justi filio minore; in præfectura Heliopolitana: quæ quia sub Alexandria erat, aliquando illud *Alexandrinum* reperitur nuncupatum. Alterum ab Onia, filio Oniæ III. Pontificis M. sub Antiocho Epiphane & Ptolemæo Philometore, Leontopoli: Quorum prius stetit annis 343. tandemque sub Vespasiano clausum est; posterius annis 200. Tuebantur autem hi apostasiam suam oraculo Esaiæ *cap.* 19. *vers.* 19. *Illo die erit altare Jehovæ in medio terræ Ægypti; & lapis erectus apud terminum ejus Jehovæ.* Nec in Ægypto quoque solùm, sed & in Phœnice, alibique, Fana & Sanctuaria sua posuisse Judæorū quosdam legimus. V. Franc. Burmannum *Synops. Theol. Part. I. lib.* 4. *cap.* 15. *ubi de Templo*, & suprà *Templi Mons*.

Tempus, in Saturno cultum Gentilibus; qui *unâ manu, scilicet dexterâ, falcem tenere, & in ea serpentis portare effigiem, qui caudam propriam dentibus commordebat*, fingebatur, uti ait Albinus, pejoris ævi Scriptor, sed meliorum exscriptor, addens, *Saturnus hic temporis erat effigies, dracunculus anni.* Nempe, uti hoc hieroglyphicum de falce, exponit Fulgentius *Mytholog. lib.* 1. *Falcem ferebat — sive quòd omne tempus in se vergat, ut curvamina falcium, sive propter fructum.* De serpente, Martianus Capella, *Sator Deorum gressibus tardus ac remorator incedit — prætendens dextrâ flammivomum quendam draconem, caudæ sua ultima devorantem, quem credebant anni numerum nomine producere.* Veteres certè Ægyptios annum dracone notasse, docet Orus Apollo sive Philippus Byzantinus non uno loco: quem, dicto schemate expressum, insculpsisse quoq; pyramidibus, *æternam circumactionem rerum significantes*, legas apud Anastasium Sinaitam *Commentar. in Hexaëmeron lib.* 1. Quam in rem pulchrè Statius *Theb. lib.* 5. *vers.* 450.

— *volvo in terga revolvitur annus.*

Ubi vetus Schol. *Retro*, inquit, *repetit enim jam transacta, ut rursus transigat.* De anno sic multi, quia sc. tempus omne redit per sua momenta & vestigia. Estque elegans periphrasis temporis, *in immensum orbem revertens ab emenso, seq; repetens atq; conficiens*, quo genere suavi acumine omne genus Poetarum lusit. Namq; unius anni exitum haurit in se alterius anni initium, seq; consumit & reparat ex se, quiq; consumi videbatur, redit ex involucro quasi suo in semet, renascitur de suo fine, orbem perpetuum obiens, & circulum infinitum decurrens. Virgilius *Georg. lib.* 2.

—— redit agricolis labor actus in orbem
Atque in se, sua per vestigia, volvitur annus &c.

V. quæ de *Temporis* ratione scribunt, præter Aristotelem *Physicor. lib.* 4. *cap.* 16. ejusque Commentatores, Niceph. Blemmydes *Physicor. cap.* 9. Stobæus *Eclogis Phys.* Laërtius *Platone*, Plato *Timæo*, Timæus *de Universo*, Seneca *de brev Vita*, Plotinus *non uno libro*, Augustinus *de Civ. Dei lib.* 12. & *Confess. lib.* 11. Plut. *de Placitis Philos. lib.* 1. *cap.* 21. Sextus Pyrrhonius, Zacharias *de Opificio Mundi*. Alii. Addam saltem, ad eundem rerum orbem exprimendum aliis quoque figuris Vett. usos. Namque & annulo annum comparat Servius *ad Æneid. lib.* 1. & in Daphnephoriis ad idem signandum coronæ adhibitæ sunt, qua de re V. Proclum *in Chrestomathia Poëtica Photiana*, & adde superioribus Casp. Barthium *Animadv. ad Statium loco cit.* de cultu verò temporis religioso plura suprà, ubi de *Diis Gentilium*. Ad usum ejus sacrum quod attinet, quamvis illud totum jure suo vindicare potuisset temporis Æternus Auctor, ejus tamen velut primitias solùm à cultoribus suis decidi & offerri voluit, uno tantùm hebdomadis die solenni suo cultui, ut & paucis aliis, ex toto temporis nobis indulti thesauro, celebrioribus beneficiis suis commemorandis, sepositis ac destinatis, uti videre est hic passim, ubi de Vet T. *Festis, Neomeniis, Sabbatho*, alibi. Superstitio verò Gentilium hic immane quantum exerravit: ut qui non solùm Dæmonibus suis magnam *Temporis* partem consecrarunt, sed & dierum quosdam aliis auspicatiores, vel minùs auspicatos esse, sibi persuaserunt. Et quidem apud Romanos publico more observatum est, ut dies postridie Nonas, Idus, Kalendas atri haberentur, *ἀνέξοδοι καὶ ἀπεκδήμητοι, quibus nec exire, nec aliquò proficisci* tutum judicabant. Augustus etiam postridie Nundinas diem innominatum habuit, an quia aliquoties erat expertus res eo tempore inceptas non vertisse benè, an ad imitationem superioris observationis, ut est superstitio fœcunda & solers. Nam & pertinet eodem, quòd post Latinas Ferias duos dies Romani observabant, ut religiosos & rebus inchoandis infaustos, quod discimus ex M. Tullio *ad Q. Fratrem.* Porrò & Nundinarum dies videtur rebus inchoandis parùm utilis æstimatus unde, quoties in Kalendas Januar. incidebant, intercalatione extra ordinem *ἐμβολίμῳ* illam Pontifices declinarunt, teste Dione *lib.* 48. Et Nonas Augustum similiter devitasse legimus. Nec solùm observatio hæc temporum, in suscipienda profectione & inchoandis rebus seriis, locum habuit, uti de eodem Imperatore Suetonius habet *cap.* 92. de aliis Plut. Sed & quidam ea fuere superstitione, ut in rebus prope nugatoriis etiam dies observarent: Quod notat in Tacito Imp. Vopiscus, & rident in mulieribus suorum temporum Juvenalis ac Lucianus. Totum verò id Gentilium reprehendit Ambrosius facundè, ubi explicat Pauli verba ad Galatas *cap.* 4. *v.* 10. *Ἡμέρας παρατηρεῖσθε, καὶ μῆνας, καὶ καιρούς, καὶ ἐνιαυτούς, Dies observatis, & menses, & tempora & annos.* V. Casaubonum *ad Suetonium d. l.* de *Temporis* verò partium unaquaque, ut & Epochis ejus celebrioribus, hic suis locis. A tempore, *Χρονίτας* olim Orthodoxos ab Eunomianis appellatos, quasi novam *& brevi tempore duraturam* doctrinam profiterentur, observat Cl. Suicerus in ea voce.

Tenax, in laude ponitur, est enim parcus cum modo, at sordidè parcus *pertinax* Latinis est. Lapis vetus in Anglia: PATRI. PIENTISSIMO. ET. SOCERÆ. TENACISSIMÆ. MEMORIÆ. POSVIT. Casaubonus *ad hunc Spartiani locum, Cognomentum Pertinacis -- ex morum parsimonia videtur habuisse.*

Tendere, apud Romanos dicti sunt Duces & exercitus, ubi castra essent metati, quòd ibi tentoria explicarent, vel in tentoriis subsisterent. Suetonius *in Galba cap* 12. *Cohors Germanorum juxta hortos tendebat* Tacitus *Annal* 13. *Milites tendere omnes extra vallum jussit* Virgilius,

—— hic sævus tendebat *Achilles* &c.

Sicque *tendentes* reponit Palmerius *ad Salustium pag.* 510. pro *tentoria figentes*, vocabulum esse Numidarum addens. Contrà *prætendere* dicebatur de illis præsidiis militum, quæ ante justum exercitum aut pro cœteris excubabant; quam in rem plurima congessit Gronovius *Observat. in Eccl. Script. cap.* 2. Hinc recentioribus *Tenda*, tabernaculum est, seu tentorium. Tudebodus *Hist. Hierosolym. lib.* 2. *Et in nostras laxatis frænis concurrerunt tendas.* Hodieque *Tente* Gallis, & *Tenda* Hispanis, sed his propriè stationem notat, seu officinam, in Foro, aut locis publicis, exponendis & vendendis mercibus, erectam. Car. du Fresne *Glossar.* De reliquis verbi significatis, V. Barthium *Animadv. ad Statium passim.*

Tenebræ, quibus nominibus cultæ fuerint Gentilibus, diximus suprà ubi de eorum Diis. Per easdem jurasse Prienenses, tradit Plut. *Probl. Græc.* Sunt autem *nihil aliud, quàm umbra major, ut umbra nil nisi lumen imminutum*, Vossio *de Idol. lib.* 3. *cap.* 24. qui & (post Casaubonum *ad Tiberium Suetonii cap.* 68.) compluria adducit exempla eorum, qui tenebricoso quoque aëre viderint, hincque etiam in tenebris corpora de se species fundere, colligit *cap. seq.* At nihil tale in *Ægyptiis Tenebris, quæ extiterunt in terra tota Ægyptiorum tribus diebus, Non videbant alter alterum, neque surgebat ullus à loco suo tribus diebus*, Exodi *cap.* 10. *vers.* 22. & 23. Quod nec Scriptores Gentiles latuisse, discimus ex fabula de Jovis cum Alcumena congressu, quem præcepisse Soli, ut triduum lateret, quò gignendo Herculi vacare posset, passim legimus. Unde Herculem *τριέσπερον λέοντα* Lycophron, Statius *ternoctem* vocat *Thebaid. lib.* 12. ut videre est apud Meursium *ad Lycophronem p.* 107. & 107. ubi plura hanc in rem. Quemadmodum & totum hunc Cœli Terræque orbem densissimis *Tenebris* initio creationis immersum fuisse, iidem non ignorarunt. Namque *ἀέρα ζοφώδη, aerem tenebrosum*, principium hujus universi posuit Phœnicum Theologia, uti videre est apud Sam. Bochartum *Geogr. Sacr. lib.* 2. *cap.* 2. Et Aristophanes apud Lucianum *Philopatr.*

Νὺξ Ἔρεβός τε μέλαν πρῶτον καὶ Τάρταρος εὐρύς.

Et Ovidius *Metamorph. lib.* 1.

Nullus adhuc mundo præbebat lumina Titan,
Nec nova crescendo reparabat lumina Phœbe &c.

Imò & Inferis suis *tenebras* inducunt passim. Sophocles *apud Plut. de aud. Poët.*

Ἔνθεν τὸν ἄπειρον ἐρεύγονται σκότον
Βληχροὶ δνοφερᾶς νυκτὸς ποταμοί.

Unde *loca nocte silentia latè*, Virgilio dicta *Æn. lib.* 6. atque *silentem nocte perpetua domum* Seneca vocat, *Hippolyto Act.* 1. *Sc.* 2. V. Tobiam Pfannerum ubi suprà *cap.* 21. *§.* 9. De *Tenebrarum* verò Hieroglyphico, caudâ viz. crocodili Orum, *in Hieroglyph.* &c. In Ecclesia Rom. *Tenebræ*, officium Eccl. dicitur, quod peragitur Ferià 4. 5. & 6. majoris, ut vocant, hebdomadæ: *Primò, quia in luctu & mœrore* (Ecclesia) *est, propter Domini passionem; & propter ejus triduanam mortem exequias celebrat triduanas. Secundò officium* Tenebrarum *significat tenebras, quæ fuerunt super faciem terræ, dum pendebat Sol justitiæ in cruce* &c. Durandus *Ration.*

Tenere, apud Optatum *lib.* 5. *Nam & quivis — scrobem fodere & plantaria ponere potest: imperare, ut teneat, non potest*: idem est, quod *comprehendere*, apud Columellam *l.* 3 *c.* 5. *depositæ stirpes valido solo, quamvis celeriter comprehendant.* V. quoque eum *l.* 3. *capp.* 5. 7. alibi. *Solum apprehendere*, apud Sen. *Ep.* 86. *prendere*, simpliciter, apud Ambrosium de Tobia *c.* 13. *coalescere*, apud Varronem *de L. L. lib.* 4. & in *Vita* Virgilii. Hoc imperare non potest vinitor, aut agricultor, dicere vult Optatus, ut stirpes depositæ radices agant, ipse non potest nisi optare: efficere ejus est, qui adoratur. Hinc in *seqq. Est enim hoc solius Dei, de medullis palmitum producere radices coalescentes in terram.* Quod ubi factum, *tenent plantaria*: cùm enim comprehendimus, tenemus, Jo. Frid. Gronovius *Observ. in Eccl. Script. c.* 3. Apud recentioris ævi Scriptores, *tenere* dicuntur infantes Patrini, seu Susceptores cùm baptizantur: hos enimvevera in brachiis tenent, dum orationes baptismales à Sacrorum Ministro recitantur, infansque salutari fonte tingitur. Concil. Nicænum Arabic. Pisani *can* 22. *Ut viri non* teneant *in baptismo puellas, aut mulieres, neq; mulieres teneant masculos.* Inprimis in Foro Feudali frequens id verbum, de eo qui prædium à Domino Feudi dependens, & in ejus feudo vel dominio, possidet. In specie *tenere in capite* dicitur, qui nullo medio ratione feudi Domino subjectus est; apud Anglos specialiùs, qui à Rege seu Corona feudum suum tenet &c. Qua de vocis notione plura habes *in Glossario* Caroli du Fresne.

Teneriffa, adde: Olim Duces habebat IX. liberà electione sibi succedentes. Postmodum unà cum reliquis Insulis à Joanne *de Betacourt*, Robini Bracomontii Franciæ Archi-Thalassi filio, cum tit. Regio possessa, sub Successoribus ejus fuit, usq; ad Didacum *de Herrera*, qui omne jus suum Ferdinando Aragon. R. transcripsit, à quo tempore Insula hæc, cum reliquis Canariis, Hispanici juris est. Georg. Hornius *Orb. Imper.* cum *Not.* L. Joachimi Felleri *p.* 480.

Tenes Diod. Siculo *Tennes*, Cygni filius, ab Achille, cùm *Tenedum* Græci vastarent, interemtus; præcipuâ post mortem apud Tenedios in veneratione fuit, ut Athenagoras tradit in *Legat.* Cic. *de Nat. Deor. lib.* 3. & pleniùs *l.* 1. *in Verr.* V. in voce *Tennes*.

Teng, Sinensibus dicitur vimen illud mirabile, è quo corbes, crates, sedilia: maximè vero subtilissimas illas ac mollissimas storeas, in quibus plerique, ad ipsum Regem, nudi, dum somnum capiunt, decumbere consueverunt; lectos tandem & pulvinaria, quæ rebus quibusdam odoratis ad delitias inferciunt, solent conficere. Lusitanis *Rota*, quod vide. Aliud quid Indorum *tenga* est, è cujus liquore saccharum, quod *Jagara*, aut *Jagra* appellatur, confieri, docet Salmasius *ad Solinum pag.* 1313.

Tenos, Inf. adde: Hodie *Tini* Cl. Sponio, qui eam Cycladibus reliquis, quę fub Turcico funt Imperio, longe altiorem, 24. vicis circiter habitatam, (inter quos reliquiæ Urbis hujus infulæ, 3. folùm aut 4. domibus conftantes, nominis tamen Πόλις antiqui adhuc tenaces) frumenti infuper, ficuum vitiumque feracem effe ait. Idem duplicis nummi antiqui meminit, quorum unus, alterâ facie caput Ammonis cornigeri, alterâ uvam, præfert, cum duabus his literis TH. quæ initiales funt vocis Τηνίων alter, in antica parte caput Neptuni, qui in hac Inf. ubi celebre Templum habuit, peculiari veneratione, & anniverfariâ folennitate cultus eft, ad quam ex Infulis vicinis longè lateque confluxus fuit; in poftica, tridentem cum gemino delphine & voce THNIων, *Itinerar. Part.* 1. *pag.* 168. & *Part* 3. *pag.* 171. & *feqq.*

Tenfa, non ἀπὸ τῶ θεῶν, quod etymon legas apud Afconium *in* 3. *Verr.* nec à Papia folùm comprobatur; fed Cæfare etiam Scaligero *de Re Poetic. lib.* 1. *c.* 32. verùm à *tendendo*. Ita autem vocabantur tentoria, five umbracula, quæ fimulachra Deorum continerent, vel tabulis, quæ propriè *Tabernacula*; vel pellibus aut linteis *tenfis*, quæ propriè *Tentoria* & *Tenfæ*. Ac hujusmodi quidem *Tenfæ*, vel à bubus, aut equis aut afinis trahebantur; Unde in gloffis vett. *Tenfa* non folùm exponitur θρόνος, fed etiam ἅρμα θεῶν: vel ab hominibus geftabantur; quod indicat locus Amofi *cap.* 5. *v.* 26. *Imò portaftis tabernaculum Meleci veftri, & Bafin imaginum veftrarum: fidus Dei veftri, quæ feciftis vobis*: & Actor. *c.* 7. *v.* 43. *Imò bajulaftis tabernaculum Molochi* &c. Hujusmodi porrò portatiles lecticas cum velis *tenfis* habuiffe delubri figuram, argumento eft etiam, quòd Philo Byblius, Phœniciam defcribens Theologiam, apud Eufebium *Præp. Evang. c.* 10. dicat, Dei illius eximii, qui Phœnicibus Ἀγρὸς, Ἀγρότης & Ἀγρότης vocabatur, ξόανον εἶναι μάλα σεβάσμιον καὶ ναὸν ζυγοφορούμενον ἐν Φοινίκῃ, *Simulachrum effe magnæ venerationis & ædem à jugalibus* (feu bubus feu equis) *folitum deferri in Phœnicia*. Nempe forma erat, qualis lecticæ ejus, quam vulgò *papilionem*, Galli *le Pavillon*, dicunt; à figura tentorii è pellibus aut velis tenfi: quod & ipfum Plinio, Tertulliano, Vegetio *papilio* vocatur, à forma infecti prælargas alas fuas extendentis. Gloff. vett. *Papilio, σκήνωμα* In iftis itaque facris *Thenfarum* vehiculis, Ludis Circenfibus, Romæ Deorum imagines vehebantur, quem ritum graphicè defcribit Dionyfius Halicarnaffeus *l.* 7. Unde multum lucis Ovidio *Amorum l.* 3. *eleg.* 2. qui illum quoque tangit *Faft. lib.* 4.

Circus erit pompâ celeber, numeroque Deorum.

Uti & M. Tullius *de Arufp. Refp.* Varro *de L.L. l.* 4. Suetonius *Augufto c.* 16. Feftus in *Thenfa* & tot alii. Acceperunt autem id moris Romani vel ab Afiaticis vel ab Ægyptiis. De Afiaticis, conjectura ex eo, quòd apud Cappadoces, ut Strabo ait *lib.* 4. ξόανον τοῦ Ὠμανοῦ πομπεύει, *Simulacrum Omani defertur in pompa*. Omanus verò Perficum Numen erat. De Ægyptiis ac Æthiopibus fufpicamur ex Euftathio *Iliad.* δ. Ἐν Διοσπόλει μέγιστόν ἐστι Διὸς ἱερὸν ἀφ' οὗ λαβόντες Αἰθίοπες Διὸς ξόανον καὶ ἄλλων δαιμόνων κατὰ τεταγμένον περινοστοῦσι τὰ κατὰ τὴν Λιβύην, καὶ πανηγυρίζουσι σὺν αὐτῷ, κατὰ ἕνα πολυτελῶς ἐπὶ δώδεκα ἡμέρας, ἐπεὶ καὶ τοσοῦτοι παρ' αὐτοῖς θεοί. *Diofpoli* (civitate Ægyptiâ) *grande eft Jovis delubrum: unde Æthiopes accipientes fimulachrum Jovis & aliorum pariter Deorum, ftatis ea temporibus per Libyam circumferunt, publicaq; in celebritate magnificè duodecim diebus feriantur, quoniam totidem habeant Deos.* Ubi fi ex Romanis facris de Ægyptiis liceat judicare, intelligit XII. Deos Confentes, notiffimis Ennii apud Appulejum *de Deo Socratis* verficulis comprehenfos, de quibus ipfis, ut & Carthaginenfibus, fic Servius commentatur *in illud Virgilii Æn. lib* 6.

Errantesque Deos: agitataque mœnia Trojæ:

Signa ξόανα *dicit, id eft, fimulachra brevia, quæ portabantur in lecticis & ab ipfis mota infundebant vaticinationem: quod fuit apud Ægyptios & Carthaginenfes.* Sanè *& apud Antium promovebant fimulachra Fortunarum, ad danda refponfa*, ut Macrobius tradit *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 23. qui *præced. c.* 21. de Sole Heliopolitanis culto, affinia habet: *Vehitur fimulachrum Dei Heliopolitani ferculo: uti vehuntur in pompa ludorum Circenfium Deorum fimulachra.* Hebræis *Succot* סכות dictæ funt hæ *Thenfæ*, ut apud Amofum *loco cit.* videre eft, &c. V. Gerh. J. Voffium *de orig. & progr. Idol. l.* 2. *c.* 10 & hic ubi de *Circenfibus*, de *Pompa*, &c. It. in *Thenfa*. Aliud quid vox fonat apud Recentiores, unde *tenfare* illis defendere, fecurum facere, protegere. & *tenfamentum*, penfitatio eft, quæ à vaffallis aut fubditis domino, pro protectione, exfolvebatur aliàs *Commendatio, Salvamentum*, & *Tutamentum*, dicta: qua de vocis notione complura habet Car. du Frefne *Gloffar.*

Tenfi Cothurni elegantioribus olim in ufu. His enim, ut & ævi noftri hominibus, decorum maximè vifum eft, fi ftrictim calcearentur, ut auctor eft Feftus in voce *Tentipellium*, quod calceamenti quoddam genus nonnullis erat. Unde Sidonius Apollinaris *lib.* 4. *Epift.* 13. *tenfum Cothurnum* dicit, ubi de Germano quodam, homine lauto, loquitur. Minus lauti enim, incurii & negligentis hominis indicium erat, fi pedes in laxa calceorum pelle natarent. Quæ caufa, quod Ovidius elegantiæ præcepta fuæ puellæ tribuens, ait,

Nec vagus in laxa pes tibi pelle natet.

Ita Sidonius præfatus, Thaliam alloquens, *lib.* 8. *Epift.* 11.

Soccos ferre cave, nec, ut folebas,
Laxus pes natet altus in cothurno.

Quod item D. Hieronymo *Epift. ad Euftochium* expreffum, ubi malefanum fœminini cultus ftudium perftringit: *Omnis his cura de veftibus, fi bene oleant, fi pes in laxa pelle non folleat.* Ne verò follicarent calcei, fi quando pedum modulo laxiores effent, folebant eos vel tomento vel quavis alia re idonea ftipare. Quo fenfu Tertullianus inter cœtera, quibus operofam puellarum in fui ornatu curam exagitat, dixit: *Calceum ftipant multiformem, lib. de vel. Virgin. cap.* 12. Sic enim *ad eum locum* illius interpres Rhenanus, *Stipant*, ait, *ne follicet calceus*. Atque ad hanc rem multum etiam conferebant anfulæ five corrigiæ, quibus calcei pedibus ftrictiùs firmiusque aptabantur. Unde Tibullus ait,

Anfaque compreffos alligat arcta pedes.

Et Sidonius iterum *Carm.* 2. *v.* 401. *& feqq.*

—— —— *Retinacula bina cothurnis*
Mutis in adverfum vinclo de fornice pollex,
Quæ ftringant crepidas &c.

V. B. Balduinum *de Calceo antiquo cap.* 21.

Tenfuras, ad occidendum lupos, ponendi confuetudo indigitatur, in *L.* Burgundionum, cujus *tit.* 46. eft, *de his, qui tenfuras ad occidendum lupos pofuerint.* Eft autem *tenfura*, tenfio arcus, Italis etiamnum *Tefa*. Nempe pofuerunt Vett. arcus feu baliftas certis in locis tenfas, ita quidem, ut motis quibusdam lineis ad id extenfis, ftatim laxarentur ac fagittas emitterent. Itaque ne hominum fortè quis læderetur, jubentur in contextu ii, qui arcus pofuerint, ut id vicinis fuis ftatim indicent, *ac tres lineas ad prænofcenda pofiti arcus indicia diligenter extendant, ex quibus duæ fuperiores fint*, ut viz. hofce locos devitare haberent, ne laxatis arcubus illi mortis periculum incurrerent. Ita ut *fi ab homine per ignorantiam veniente, aut ab animali domeftico tacta fuerint, fine periculo fagittas arcus emittat* &c. V. Carolum du Frefne ubi fuprà.

Tentipellium, apud Feftum, nonnullis genus eft calceamenti ferratum, quo *pelles extendebantur*; aliis medicamentum, quo *cutem* erugabant, ac *tendebant* luxuriæ ac mollitiei illa apud Romanos mancipia. Nempe linere illa faciem folebant tum ob alias caufas, tum ut cutis tenderetur. E quibus medicamina hæc τετανόθρα & τέμματα Græcis, Latinis *Tentipellia* dicta funt. Juvenalis, panem eo fine adhibitum ait, *Sat. contra fequiorem fexum*,

Et preffum in facie digitis extendere panem.

Item afininum lac, *ibid.*

Incipit agnofci, atque illo lacte fovetur.

Quo viz. *tectoria prima*, uti de pane loquitur, abftergebant. Vetus Interpres, *Afinino lacte*, inquit, *faciem linit, ut cutem tendat, & candorem eliciat.* Martialis lomenti meminit, in hac re, *lib.* 3. *Epigr.* 42.

Lomento rugas uteri quòd condere tentas &c.

Plura V. apud Actium *lib.* 7. ubi hujusmodi ἐκτατικῶν genera varia recenfet, Salmafium *ad Spartianum Hadriano*, & hic paffim.

Tentorium, à *tendendo*: De militibus propriè, quorum *Tentoria* antiquitus è pellibus fuiffe, docet Val. Maxim. *lib.* 8. *c.* 2. *Decreverunt, ut ex iis, qui equo meruerunt, peditum numero militarent, qui pedites fuerant, in funditorum auxilia transfcriberentur, ne quis eorum intra caftra tenderet, neve locum extra affignatum vallo aut foffa cingeret, neve* Tentorium *ex pellibus haberet.* Unde *Tentoriana pelles*, Treb. Pollio. Neque tamen ab U.C ftatim id obfervatum: Nam *in Vejorum obfidione*, verba funt Livii *Dec.* 1 *l.* 5. *primùm fub pellibus hyemare cœperunt*, h. e. anno 357. ab U.C. ut adnotavit Joh. Camers L. Flor. *lib.* 1. *c.* 12. *Vejentum quanta res fuerit, indicat decennis obfidio: tunc primùm hyematum fub pellibus, taxata ftipendio hiberna*; quæ ille, ut alia plurima, ex Livio exfcripfit. Confuetudo poftea diu retenta Cæf. *de Bell. Gall. lib.* 3. *in fin. Ejusmodi tempeftates funt confequutæ, ut opus neceffariò intermitteretur, & continuatione imbrium diutiùs fub pellibus milites contineri non poffent.* V. eundem *l.* 3. *c.* 4. Qui idem mos & poft illam ætatem rurfus invaluit, fub Nerone fcilicet. Tacit. *Annal. lib.* 13. *Retentus omnis exercitus fub pellibus, quamvis hyeme fæva, adeò ut obducta glacie nifi effoffa humus* Tentoriis *locum non præberet.* Poft Neronem quoque, fub Theodofio Imp. difciplinæ militaris obfervantiffimo, *hyemes actas fub pellibus*, memorat Lat. Pacatus *Panegyr.* Sic de Stilicone Claudianus *lib.* 1. *de laud. ipfius*,

—— —— *Quoties fub pellibus egis!*

Idipfum à Græcis factitatum effe, & ab eis demum ad Romanos tranfiiffe morem, colligitur ex Curtio *lib.* 7. *Sæpe pellibus Tabernaculi allevatis, ut confpiceret hoftium ignes*: & Amm. Marcellino *l.* 9. *Sub pellibus exercitu diffufo, per Iftri fluminis margines, Barbaros obfervabat.* Meminit eorundem Arrianus *de geftis Alex. lib.* 1. Tentoria *militum erant ex pellibus levi materie repletis*; ac *lib.* 3. *Jubet* Tentoriis *pelles detrahi, easque minutis ac levibus feftucis repletas conſui.* Adhibitæ autem pelles, five quod antiquorum

quorum id indumentum, seu quòd faciliùs sic ab aeris injuriis defendi possent. Qua de re V. suprà in voce *Pellis*. Postmodum, ut alia omnia, sic *Tentoria* quoque, luxus invasit. Cujus insigne specimen, ut alia omittam, *Tentoria* fuere *sigillata*, memorata Pollioni *in Herode*, Odenati filio, de quo inquit, *Homo omnium delicatissimus & prorsus Orientalis ac Græcæ luxuriæ, cui erant* sigillata tentoria *& aurati papiliones* &c. Dicta autem sic sunt, quæ Græcis ζωδιωτὰ, quibus *sigilla* seu ζῴδια, h. e. vel hominum vel bestiarum figuræ ex auro vel purpura erant intextæ; aliàs *belluata* Latinis quoque, uti pluribus ostendit *ad Pollionem* Salmasius, V. quoque supra. Honestus verò is ornatus erat, cùm militum victorum *tentoria* hederà & lauro olim ornarentur. Quemadmodum de Romanis, è prælio, quo Perses Macedonum Rex victus est, reversis, invenisse eos τὰς σκηνὰς φωτὶ λαμπομένας καὶ κεκοσμημένας κιττῷ καὶ δάφνης στεφάνοις, *tentoria luce splendentia, ornataque sertis hederæ & lauri*, refert Plut. *in Æmilio Paulo*: quo de ritu V. Car. Paschalium *Coronar. lib.* 1. c. 17. Sed & sub *Tentoriis* prisci degebant, antequam ædes sibi struerent, atque in Urbes commigrarent, ut de Patriarchis atque Israelitis toto peregrinationis tempore, legimus, in cujus rei memoriam Tabernaculorum Festum institutum, de quo suprà: quamvis *Tentoria* a Tabernaculis, si pensiculatiùs voces consideremus, utcunque distingui consuevisse, suprà diximus in voce *Tensa*. HodiequeArabes Scenitæ, prisci tenaces moris, non nisi in *Tentoriis* habitant, habitaculo mobili & pro commoditate hominum aliò, ubi lubet, transferri idoneo. V. Petr. de Valle *Itiner. Tom.* 4. In sacris etiam *Tentoria* habuisse locum, dictum iisdem in voce *Tensa*: & cui ignotum Tabernaculum Testimonii, quod, portatilis Templi instar, Deus ipse sibi fieri, inter Israelitas jussit? Cujus simia Satanas, inter suos quoque *Tentoria* seu Tabernacula erexit. Sic, inter alia, Babylone, in Templo Veneris Uraniæ, illis *Mylittæ*, quam Lunam fuisse docet Vossius, sua puellis, apud Herodotum *l.* 1. *Tentoria* fuisse legimus, in quibus considebant tempora corollis religatæ, usque dum advenarum aliquis, pronunciatis his verbis, Ἐπικαλέω τοι τὴν θεὸν Μύλιττα, *Invoco tibi Deam Mylittam*, pecuniam immitteret in ejus, quæ ei placebat, sinum, sicque illi a Fano abductæ sese misceret. A' quo ritu Templum ipsum סכות בנות *Succoth Benoth* h. e. *Tabernaculum filiarum*, vocitatum est. V. Jo. Seldenum *Syntagm. de Diis Syris* 2. c. 7. & Vossium *de Idol.* l. 2. c. 22. De *Tentoriis* autem militum Romanorum plura, apud Car. Sigonium *Scholiis in Liv. l.* 5. Jac. Rævardum *Variorum l.* 4. c. 3. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. l.* 5. c. 31. *cum Paralipomenis* Thomæ Dempsteri: uti de *Tentorio*, Imperatoris Turcarum munere, quo sepulchrum Mahometis quotannis exornari, quodque Pontifici Muslimorum, qui Meccæ sedem habet, maximè lucrosum esse solet, suprà ubi de *Muslimis* &c.

Tentugal, nomen Familiæ, in Portugallia, illustris, cum tit. Comitivæ, quæ Bragantinæ stirpis ramus est. Hanc enim cùm ortus esset Alphonsus, Dux Bragantiæ, Joannis I. Regis filius nothus, ex filio ejus Ferdinando I. tres lineæ originem habuerunt. Primus nempe, Ferdinandus II. Ducalem Familiam (quæ jam Regnum tenet) continuavit, tertius verò Alfonsus, Comites *de Faro, Odemira* atque *Vimiero*, cognom. *de Faro* & *Noragna*, prolevit. At medius Alvarus Dn. *de Ferreira*, numerosæ posteritatis sator fuit: In qua, præ aliis, cum nomine *de Mello*, Marchiones *de Ferreira* atque Comites *de Tentugal*, hic memorandi. Alvarus enim is, ex Philippa *de Mello* genuit Rodericum *de Mello* March. *Ferreira* Com. *de Tentugal*, cujus pronepos Franciscus *de Mello* March. *de Ferreira*, Com. *de Tentugal* obiit A. C. 1645. post geminum matrimonium, cum Maria primùm Osoria, inde Joanna Pimentellia, contractum. V. suprà in voce *Mello*, & Philipp. Jacob. Spenerum *Artis Heraldic. Tom. II.*

Tentyra, adde: Hinc qui crocodilos Romæ ex piscina in pegma visendos extraherent, retraherentque, non alii, quàm *Tentyritæ* fuere, teste Strabone & Plinio. Iisdem bellum cùm Ombitis, quibus in veneratione id animal erat, internecinum, Juvenali descriptum *Sat.* 15. quo de, cùm populi hi duo longè à se invicem distiti essent, quos Poeta tamen vicinos facit, V. judicium Salmasii *Exercit. Plin. ad Solin p.* 449. & *seqq.* Sed & de *Tentyritarum* κροκοδειλομαχίᾳ, cujus nullum hodie illis in locis vestigium, Sam. Bochartum *Hierozoici Part. poster p.* 775.

Tenuiarius, in vet. lapide Romæ, M. CINCIVS. M. F. THEOPHILVS. VESTIARIVS. TENVIARIVS. In alio, MATTIVS. PATROBIVS. VESTIARIVS. TENVIARIVS. Vestiarii (quo nomine omnis vestium institor vel confector vocatur) species est, cujus artificium in *tenuibus* vestibus conficiendis consistebat. Salmasius *ad Capitolinum Maximo & Balbino*.

Tenus, apud Tertullianum *de Pallio c.* 3. ubi de invento torquendi lanas & in fila deducendi, ad eundem modum, quo priùs torquebantur restes ex philyra, *Mercurium*, inquit, *fortè palpati arietis mollitie delectatum, deglubasse oviculam, dumque pertentat, & — tractu prosequente filum elicuit, in restis pristini modum, quem philyræ tenus junxerat, exisse*: ex Græco τεῖνος vel τένος, dicitur, quidquid in longum ducitur & extenditur, unde fascias & laqueos propriè sic appellarunt. Idem enim τεῖνος & τένος, atque inde ταινία & ταινίδιον, parva fascia. Pro vinculo vel laqueo Plautus usurpat,

> *Nunc ab transenna turdus lumbricum petit:*
> *Pendebit hodie pulchrè, ita intendi tenus.*

Atque hinc tenues etiam virgulas & festucas *tenos* dixere, ut φιλύρας Græci: minutas porro ac tenues de virga præcisa tesseras, quibus ad sortiendum utebantur, in *L.* Frisonum *tit.* 14. §. 1. *Tali de virga præcisi, quos* tenos *vocant*. Infrà, *tunc unusquisque illorum septem faciat suam sortem, id est*, tenum *de virga & signet signo suo* &c. Ubi *tenus* est ξυλήφιον, κάρφος, festuca & sorticula lignea, unde κάρφιν βάλλειν, pro *sortes ducere*, apud Constaninum *de Imperio*. Agitur enim hic de ῥαβδομαντείᾳ, i. *divinatione per tenos* vel *virgas*, quam olim Scythis Herodotus *l.* 4. Alanis Ammianus *l.* 31. Saxonibus Adamus Bremensis *c.* 6. ascribunt. V. Cœl Rhodiginum *Antiqq. Lect. lib.* 1 c. 29. Lindenbrogium *ad Ammianum* & *LL. antiqq.* Delrium *Disquis. Magic. lib. IV. quæst.* 7. *sect.* 1 *n.* 1. Car. du Fresne *Glossario*, ubi in Concil. Autisiodor. ann. 578. c. 3. verbis illis, *Non licet -- ad sortes -- quas de ligno aut de pane faciunt, aspicere*, hanc ῥαβδομαντείαν indigitari censet &c. Salmasius *curtam festucam* vulgò Gallis id sortium genus appellari ait *Not. ad Tertulliani locum*, ubi plura hanc in rem.

Ter dejecisse, in Lucta veteri adversarium, vicisse erat, quod τριάξαι & ἀποτριάξαι Græci dixere. Pollux, ἐπὶ δὲ πάνταλη ἀποτριάξαι νικῆσαι λέγουσι. Ubi ἀποτριάξαι non solùm est, τρεῖς πληγὰς δοῦναι, *tres plagas infligere*, uti vocem exponit Hesychius, sed *ter dejicere*, aut tres ictus infligere, qui adversarium prosternant & solo allidant, uti docet Salmasius *ad Solinum pag.* 291. plura V. suprà, in verbo *Cadere*.

Teraphim, memorati Genes. c. 31. v. 19. *Furata est Rachel* Teraphim *Patris sui*: & alibi, ut videbitur; vox est Hebr. à singul. תרף *Taraph*, quod in genere significat *perfectam viri imaginem*, ut 1. Sam. c. 19. v. 13. *Michal verò assumptam quandam imaginem* (Hebr. *Teraphim*) *imposuit lecto & caprinum pulvinar cervicali ejus*. In specie, *Idolum, cui domus credita tutela*, quales apud Romanos Dii Penates ac Lares erant; Cujusmodi videntur fuisse illi, de quibus Genes. *loco cit.* item, quorum mentio Judicum c. 17. v. 5. ubi Micha dicitur habuisse *ædem Deorum, & facto amiculo ac imaginibus consecrasse ministerium unius è filiis suis* &c. V. quoque v. 20. & 24. ubi vox illa in Hebræa lingua similiter usurpatur. Figuram habuisse *humanam*, videtur colligi posse ex *loco* Sam. *cit.* Angelorum fuisse symbola, vel iis consecratos, in quos sese Angeli insinuantes responsa darent, quidam inde arguunt, quòd levi mutatione ex *Seraphim* vox *Teraphim* orta videtur. Certè à *sculptili* & *fusili* Micæ distinguuntur, Judic. *cap. cit.* Unde quoque patet, Micham in suis *Teraphim* voluisse colere Deum Israelis. Sic enim is, v. 13. *Nunc novi Jehovam esse benefacturum mihi: eò quòd est mihi Levita hic in Sacerdotem*. Credebant nempe miseri illi, in *Teraphim* habitare Deos & ex iis Oracula fundere, Ezechiel. *cap.* 21. v. 26. quibus certis ritibus fuere dedicati: unde & in Judicum loco Eruditi *Sculptile* & *Fusile*, Micæ Numen fuisse ajunt, cui *Teraphim* dicati. Alii tamen hisce imaginibus Cherubinos Tabernaculi à Mica adumbratos intelligunt: vel si hi jam per *Sculptile* & *Fusile* repræsentati, aliud quiddam *Teraphim* fuerint, ad Oraculum eliciendum adhibitum, ut præter Genes. *locum*, videre est apud Hoseam c. 3. v. 4. *Nam diebus multis desidebunt Israelitæ, nullo Rege, nulloque Principe, & nullo sacrificio, ac nullo statuto, nullo denique amiculo aut* (Teraphim) *imaginibus*. Ubi quòd vox *Teraphim* amiculo seu *Ephod* jungitur, ad cultum Pontificis Max. sacrum, Deum consultum euntis, pertinuisse, sunt qui credant: Superstitione postmodum usum hunc in abusum vertente. Namque eo fine imagines has usurpatas, ut Deus per illas consuleretur, clarè patet ex Judicum c. 18. v. 5. *Consule Deum quæsumus*. Neque alio fine Rachel *Teraphim* Patris furata nonnullis creditur, quàm ne, illis in consilium adhibitis, de Jacobi fuga is admoneretur. Modum conficiendi Idola hæc, talem fuisse legimus apud Rabbinos: *Occidebatur vir, qui primogenitus esset Parentum suorum, ejusque caput à trunco revulsum sale ac aromatibus condiebatur; dein lamina aurea, cui nomen Dæmonis inscriptum, sub capite in pariete constituto ponebatur, sicque idolum religiosè colebatur*. Interim imaginem, quâ Michal usa, integri hominis figuram habuisse vidimus. Ut autem *Teraphim* ad vaticinandum fierent apti, Astrologorum monitu, certo stellarum situ observato, ut inde recepto influxu effari discerent, fieri consuevisse, monet Aben Ezra ad Genes. *loc. cit.* Imò & figuram illorum habuisse siderum, quibus idola hæc consecrata erant, observant nonnulli. Inprimis autem consulebantur, de rebus agendis vel omittendis; quam vanitatem ridet Propheta Zacharias c. 10. v. 2. *Nam* (Teraphim) *imagines loquuntur vanitatem* &c. Nec omittendum, loco sæpius laudato Geneseos primam Idololatriæ mentionem his verbis fieri, licèt ea jam priùs in Mundo esset, sine dubio ab ipsis Caini temporibus, V. Franc. Burmannum *Explicat. & Medit. in loca cit.* A' voce verò *Taraph*, seu, ut alii legunt, *Tharaph*, θεραπείαν Græcorum,

colere. i. *colere, venerari*, originem habet: Quo sensu verbum hoc usurpat Hesiodus, Ἔργ. καὶ Ἡμερ.

—— —— Οὐδ' αἰδοίοιο θεράποντος
Ἤθελον.

V. Thomam Godvvynum *de Ritibus Hebr. lib.* 4. *c.* 9.

Terebinthus, arbor in Syria frequens, pluribus describitur Plinio *lib.* 13. *c.* 6. fructu, ligno, resinâ utilis. Est autem fructus ejus balsami fructui non absimilis, ut & semen, quo proin balsami semen adulteratum olim; edulis Dioscoridi, qui unum ejus genus facit, Theophrasto duo genera, alterum φαλακρόν, alterum κυαμοειδῆ, statuente. Et quidem Persarum Reges, inter alios Regni incundi ritus, *terebinthum* gustasse, habet Alex. *Gen. Dier. lib.* 1. *c.* 29. Lignum, quod spississimum ac nigrum adeò, ut vel ebenum ipsam nigredine superet, ad manubria cultellorum adhiberi consuevit. Ex eodem tornabantur pocula thericlea, quæ à fictilibus dignosci non poterant. V. infra ubi de *Thericle*. Etiam laminæ lectorum inde conficiebantur sectiles, in quibus glutinandis lignum vilius iis operiebatur, uti de citro quoque & acere, ebore item ac cornu sectili fiebat. Solebat autem oleo in hunc finem ungi, hoc enim pacto pulchrius nitidiusque evadebat. Plin. idem *lib.* 16. *c.* 40. *Omnium hæc sola ungi vult, meliorque oleo fit*. Postmodum cùm *testudo in hoc secta — principatuque Neronis inventum esset, ut pigmentis perderetur, imitata lignum*, ut apud eundem legas *ibid. c.* 43. hujus colore testudo potissimùm cœpit pingi. Ita enim sequitur, *Sic lectis pretia quæruntur, sic* terebinthum *vinci juvat*. Nempe testudo terebinthini ligni colore picta terebinthun ipsam vincebat uti eadem citri instar picta, facticium erat citrum, vero citro pretiosius &c. Resina ex *terebinthis* Petræ Arabicæ optima, estque & semen *terebinthi* πυρώδες ac jucundi odoris. Incidebatur autem in terebintho, ad desudandam resinam, non codex tantùm detracto cortice, ut in abiete, picea, pinu, sed & rami; è quibus tamen manabat illa parciùs, & minùs pretiosa, quàm ex caudice &c. Quam in rem, ut & plura de hac arbore, V. apud Salmasium *ad Solinum* passim, inprimis *pag.* 417. 502. 592. 1041. 1291. & *seqq.* uti de *nucibus terebinthinis*, inter alia munera, Josepho à Jacobo Patre missis, Genes. c. 43. v. 11.

Terebra, ex Græco τέρετρον, cujus mentio in Epigr. vet. de Instrumentis fabrilibus,

Τρύπανα δ' ἀδίνητα, καὶ αὐτοὺς τέρετρα.

Ubi *τρύπανα, furfuracula* seu *perforacula*, τέρετρα, *terebræ* sunt. Inter Dædali inventa, Plinio *lib.* 7. *c.* 56. qui idem *terebris vaginas ex oleastro, buxo, ilice, ulmo, fraxino, utilissimas fieri*, docet *lib.* 16. *c.* 43. cui de oleastro prævivit Theophrastus *Hist. lib.* 5. *c.* 9. Usus in bello quoque: Ita enim cùm Henricus III. Petri Hungar. R. ab Andrea excæcati mortem ulturus, Posonium obsideret, Zothmundus quidam, nandi peritissimus, intempestâ nocte clam hostium naves subiisse, sensimque eas tenui *terebro* perfodisse, ut secunda ac tertiâ die imo desidere cœperint, atque Imperator obsidionem solvere fuerit coactus, legitur, apud Bonfinium *lib.* 2 *Dec.* 2.

Teredo, inter species vermium, in ligno nascentium, memoratur, Theophrasto *Hist. lib.* 5. *c.* 5. Ἐσθίεται δὲ τὰ μὲν ἐν τῇ θαλάττῃ σηπόμενα ὑπὸ τερηδόνος, τὰ δ' ἐν τῇ γῇ ὑπὸ σκωλήκων καὶ θριπῶν· ὁ γὰρ γίνεται τερηδὼν, ἀλλ' ἢ ἐν τῇ θαλάττῃ. ἔστι δὲ ὁ τερηδὼν τῷ μὲν μεγέθει μικρὸν κεφαλὴν δὲ μεγάλην, καὶ ὀδόντας &c. Unde sumta hæc Plinii, licèt nonnihil diversa, *l.* 16. *cap.* 41. *Infestantium* (ligna) *quatuor genera. Teredines, capite ad portionem gravissimo, rodunt dentibus. Hæ tantùm in mari sentiuntur, nec aliam putant teredinem propriè dici. Terrestres tineas vocant*, & quæ seqq. Ad quam utriusque *teredinem* pertinent hæc Poetæ, *de Ponto lib.* 1.

Estur & occultâ vitiata teredine navis.

Alii solùm dicunt *teredinem* in ligno generari, Plut. *Sympos. lib.* 2. *Quæst.* 3. & Hesychius, quam proin generali epitheto ξυλοτρώκτην vocat Suidas. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte posterior. lib. IV. kap.* 27. ubi *de vermibus in plantis, ligno & cibis*. Cæterùm *ei natura dentes dedit ad robora, etiam cum sonitu, perforanda*. Plin. iterum *lib.* 11. *cap.* 2. Verùm *nasci* illam, juxta reliquos lignorum hostes, *prohibet in aliis amaritudo, ut cupresso: in aliis duritia, ut buxo. Tradunt & abietem, circa germinationes decorticatam — non corrumpi. Alexandri M. comites prodiderunt, in Tylo rubri maris insula arbores esse, ex quibus naves fiant, quas C. annis durantes inventas, & si mergerentur, incorruptas*, Idem, *l.* 16. *c. cit.* &c.

Terentia Lex, C. *Terentium* Arsam Tribunum Pl. auctorem habuit. Cùm enim Consules multa tyrannicè ac licenter agerent, quippe quorum Imperium nullis erat legibus circumscriptum, præfatus Terentius (post Leges Valerias de provocatione, quibus jam imminui cœperat Consulum potestas) legem tulit anno U.C. 291. L. Lucretio Tricipitino, T. Veturio Gemino Cicurino Coss. *Ut Quinqueviri crearentur, Legibus de Consulari imperio scribendis, ne ipsi libidinem ac licentiam suam pro lege haberent*. Dionys. *lib* 3. ubi quidem non perlatam eam esse scribit: Interim fuisse causam creandis Decemviris Legibus scribendis Consulari potestate. Fuit & *Terentia* Cassia Lex, de re frumentaria, post Semproniam ac Liviam, lata à M. *Terentio* Varrone, Lucullo, C. Cassio Coss. anno 680. *Uti frumenti alteræ decimæ à provinciis coemerentur pretio in singulis modiis H-S. trinum constituto*. Item. *Ut civitatibus æqualiter imperaretur, pretio in singulos modios H-S. quatuor constituto*. Cic. *Verrinâ* 5. & 7. apud Rosinum. Eam Clodia excepit, anno 695.

Terentina Tribus, cum Aniensi, reliquis Urbis Romæ Tribubus addita, à *Terento*, qui locus erat in Campo Martio, nomen videtur accepisse. Ejus meminit Cic. *Orat. pro Plancio*: *Quas Tribus edidisti? Terentinam credo*. Et paulò post, *Prioribus Comitiis Aniensem à Politio, Terentinam à Plancio esse concessam*. Item Cœlius *Epist. ad Cic lib.* 8. *Ep. ad Famil. M. Oppius M. F. Terentina*. Antepenultimam inter 35. Tribus eam ponit, Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 6. *cap.* 19. De *Terentina* Lucerna, infrà.

Terentius Gentianus, Adriano Imp. exosus, *eò vehementiùs, quòd à Senatu diligi videbat*, memoratur Spartiano *in Vita Adriani*.

Terentus, adde: De hoc loco ita Val. Maximus *l.* 2. *cap.* 1 *Quum ingenti*, inquit, *pestilentiâ Urbs antiqua agrique vastarentur, Valesius vir locuples, rusticæ vitæ, duobus filiis & filiâ ad desperationem usque Medicorum laborantibus, aquam calidam iis à foco petens, genibus nixus, Lares familiares, ut puerorum periculum in ipsius caput transferrent, oravit. Orta deinde vox est, habiturum eos salvos, si continuo flumine Tiberis devectos* Terentum *portasset, ibique ex Ditis Patris & Proserpinæ ara petitâ aquâ calidâ, quam illi desiderarent, recreasset. Eo prædicto magnopere confusus, quòd & longa & periculosa navigatio imperabatur, spe tamen dubiâ præsentem e eum vincente, pueros ad ripam Tiberis protinus detulit: Habitabat enim in villa sua, prope vicum Sabinæ regionis Heretium; ac lintre Ostiam petens, nocte concubia ad Martium Campum appulit; sitientibusque ægris succurrere cupiens, igne in navigio non suppetente, ex gubernatore cognoscit, haud procul apparere fumum & ab eo jussus egredi* Terentum *cupide arrepto calice aquam flumine haustam eò, unde fumus erat obortus, jam lætior pertulit, divinitus dati remedii quasi vestigia quædam in propinquo se existimans nactum: Inque solo magis fumante, quàm ullas ignis habente reliquias, dum tenaciùs omen apprehendit, contractis levibus & quæ sors obtulerat, nutrimentis, pertinaci spiritu flammam evomuit, calefactamque aquam pueris bibendam dedit, quâ potatâ, salutari quiete sopiti, diutina vi morbi repentè sunt liberati: Patrique indicaverunt, vidisse se in somnis nescio à quo Deorum spongiâ corpora sua pertergi & præcipi, ut ad Ditis Patris & Proserpinæ aram, à qua potio ipsis fuerat allata, furvæ hostiæ immolarentur, lectisterniaque & ludi nocturni fierent. Is, qui eo loci nullam aram viderat, desiderari credens ut à se exstrueretur, aram empturus in Urbem perrexit, relictis qui fundamentorum constituendorum gratiâ terram ad solidum foderent: hi Domini imperium exequentes, quum ad 20. pedum altitudinem humo egesta pervenissent, animadverterunt aram* Diti. Patri. Proserpinæque *inscriptam. Hoc postquam Valesius nuntiante servo accepit, omisso emendæ proposito, hostias nigras, Terenti immolavit: ludosque & lectisternia continuis tribus noctibus, quia totidem filii periculo liberati erant, fecit. Cujus exemplum Valerius Publicola, qui primus Cons. fuit, studio succurrendi civibus secutus, apud eandem aram publicem nuncupatis votis cæsisque atris bobus, Diti maribus, fœminis Proserpinæ, lectisternioque ac ludis, trinoctio factis, aram terra, ut antè fuerat, obruit*. De quibus Ludis V. suprà in voce *Seculares*. Visum verò à Valesio fumum è terra aræ superjacente erumpentem, non aliunde quàm ex lucerna prope aram ab antiquissimis temporibus ardente sive una, sive multiplici, sursum ascendisse, satis verisimile esse judicat Fortun. Licetus *de Lucernis Antiqq. lib.* 1. *c.* 24. Plura de *Ludis* præfatis, & *Terento*, V. apud Politianum *Miscellan. cap.* 58.

Terere, de Torno signanter dictum. Virgilius *Georg. lib.* 2.

Qui radios trivere *rotis* ——

i. tornavere. Unde *Tritores, οἱ τορευταὶ*, vel τορνευταὶ & *tritum argentum* Phędro τόρευμα. Quin & verbum ipsum tero, ex Græco τερῶ, quod Æoles dicebant τειῶ: indeque τερὴς Æol. τερὴς, Latinè *teres*, quidquid politum & veluti torno exactum esset. Aliàs *terere* omnium commune est, Tornatorum, Sculptorum, Cælatorum & Rasorum: possuntque Tornatores etiam γλυπταὶ dici, i. *Sculptores* seu *Cælatores*, non tamen vicissim. Illi namque exsculpunt quoque atque insculpunt ligna, at hi non tornant. Præterea strias & sulcos in ligno tornatili illi facere possunt, figuras & sigilla torno exprimere, quod hi faciunt, non possunt. Sic & radunt tam Tornatores, quàm Rasores. Poëta,

—— *& torno rasile buxum*.

Aliud tamen propriè ξύειν vel ξέειν, *radere*, aliud τορνεύειν, *tornare*; uti ab utroque γλύφειν accuratè loquendo diversum est. Sed & τορευταὶ propriè *Cælatores*, uti τορνευταὶ *Tornatores*. Hinc *in Glossis cap. de argenteis*, ubi est *pocula tornata*, ποτήρια τορευτά, reponit Salmasius τορνευτά. Instrumentum indidem ferreum, quo *teruntur* ligna in torno, τορνευτήριον Græcis &c. V. Auctorem modò laudatum *Exercit. Plinian. ad Solinum pag.* 1045. Porrò autem *teruntur* & lapides, ut niteant; quod σμήχειν, item ςιλβοῦν Græci dixere, unde ςιλβωταὶ lapidum hujusmodi artifices: διαυγάσαι Dionysius,

—— ὁ χλωρὴ διαυγάζουσιν ἴασπιν.

Quod

Quod Festus Avienus reddit,

— *his glauca dehinc ternatur jaspis*:

impropriè, quia quæ torno fiunt, etiam *teruntur*, ac lævigantur. Et quidem hodie adamante in minutissimum pulverem contrito cœteras gemmas poliunt Gemmarii, attenuantque: apud Vett. smiris eadem fini adhibitus est, Cypriæ item & Armeniæ cotes &c. Idem *ibid. p.* 1101.

Teres, formositatis vocabulum. Petronius,

Molles, teretes, *Deliaci manu recisi.*

Horatius *Epod.* 11.

Sed alius ardor, aut puellæ candidæ,
Aut teretis *pueri, longam renodantis comam.*

Catullus,

Mitte brachiolum teres.

Sic Cæsari *teretia membra* ascribit Suetonius &c. Inprimis de cervice seu collo. Lucretius *lib* 1. ad Venerem,

Atque ita suspiciens tereti cervice *repostam*
Pascit amore avidos, inhians in te, Dea, visus.

Et Statius *Achill. lib.* 1 *v.*609.

Ut verò à tereti *demisit Nebrida* collo.

In ea namque parte magna pars fœmineæ speciositatis. Unde Caligula, *Quoties uxoris vel amiculæ collum exoscularetur, addebat: Tam bona cervix, simul ac jussero, demetur*; apud Suetonium c.33. ab hac inprimis corporis parte eas collaudans. V. Caspar. Barthium *Animadv. ad Statium Theb. lib.3. v.*263. Propriè autem *teres*, quod ab Æolico τέρης, ut dictum, quidquid politum ac veluti torno exactum ac rotundatum est, τὸ ἀπὸ τόρνου στρογγύλον, *in oblongo rotundum*, quales aurium elenchi; unde Martialis pueros formosos *uniones* appellavit. quos *teretes* alii dixere. Inde non ad corpus solùm, sed ad animam vox translata. Cic. *qui teretes habent aures, intelligensque judicium.* Horatius de viro bono,

— *in seipso totus* teres *atque rotundus* &c.

V. Salmasium *ad Solinum pag.* 713.

Tergemina, adde: Sic *tergemini vigiles*, apud Ausonium *Gripho Ternarii*,

— *noctisque per umbras*
Tergemini vigiles —

Ubi Scaliger, *cùm sint quatuor vigiliæ, in singulis ternos vigiles*, hic intelligendos censens, duodecim vigiles constituit. Bochartus verò Poëtam Christianum Hebræos vetustiores, apud quos non nisi tres vigiliæ fuere, sequi totidemque, nec plures, vigiles intelligere judicat. *Tergeminum* enim non nisi triplex, seu ternum. Ut, præter dicta, *trigemini in duobus exercitibus fratres*, apud Liv. *l.*1. de tribus Horatiis, totidemque Curiatiis; *tergeminus Geryo*, apud Virgilium *Æn. l.*8. *tergemina via*, de trivio, apud Senecam *Oedipo*: *tergemini libri*, de tribus Sibyllinis, apud Ausonium *d. l.* *tergeminum caput* Cerberi apud Tibullum *l.*3. *El.* 4. &c. Eodem modo *quadrigemina*, de quaternis cerastarum corniculis, apud Plin. *l* 8. *c.*15. *septemgeminus*, de Nilo septem ostia habente, apud Catullum, ut plura omittam. quæ videre est apud præfatum Bochartum *Hierozoici Part. poster. lib. II. cap.* 40.

Tergum, an quia in eo supini in *terra* jacemus. an quia onere crebro *teritur*, Græcè νῶτον est, de qua corporis humani parte diximus aliquid, in voce *Catomidiare*, item *Dorsum*, alibique. Paucis addo, *tergo* & capite etiam antiquissimis Romæ temporibus punitos fuisse, Legis Duilliæ violatores, uti diximus suprà, ubi de hac lege. Hodieque & fustibus virgisque & cauteriis obnoxium est. A' *tergo* verò, Parthi Persæque olim, jaculari aversique sequentes hostes, perinde ac adversi, lædere consuevere: qui mos Moscis, Turcis, Tartarisque etiamnum frequens est, Zuingerus *Theatr. Vitæ Hum* Eodem gestu Veteres olim pyras, in quibus cadavera comburebantur, face admotâ accendisse, retro quoque vidimus &c. Impropriè νῶτα θαλάσσης, apud Musæum & Nonnum: *terga* itidem vocat Virgilius *Georg. lib.*1. — — *proscisso quæ suscitat æquore terga*;

id est, summitas, superficies, planities. *Dorsum* eodem sensu, dicit Statius *l.*2. *Sylv.*2. *v.*31. ad quem Locum V. Casp. Barthium *Animadv.* ut & ad eundem Poëtam *Thebaid. lib.*6. *v.* 795.

Tergus, ab Æolico, τέρφος, à στέρφος, propriè *corium est adhuc non confectum*, ὠμὸν, βύρσα, unde *terginum*, ὠμοβύρσινον: sicut *pad...*, sunt *aluta* seu pelles confectæ. Neque enim de feris solùm, ut quibusdam placet, vox in usu est: nam & *tergora boum* dicuntur, & aliarum animantium, quæ feræ non sunt. De utrisque Plinius *lib.*11. *cap.*39. *Boum* tergora, *setas suum, obstare meatibus immeantis spiritus — cui verò non crocodilis & duritia* tergoris *tribuatur & solertia. Hippopotami corii crassitudo talis, ut inde tornentur hastæ, & tamen quædam ingenio medica diligentia Elephantorum quoque* tergora *impenetrabiles cetras habent, cùm tamen omnium quadrupedum subtilitas animi præcipua perhibeatur illis* &c. Ubi quod de *tergore* crocodili habet, mirè confirmatur ipsius Dei verbis apud Hiobum *cap.* 41. *v.*6. & *seqq.* *Tergum* (ejus) *est, ut laminæ scutorum, clausa arctè sigillo. Una alteri tam vicina est, ut ventus non ingrediatur — Appetentis eum gladius non consistet, neque lancea, telum ac spiculum. Reputat ferrum, ut paleam, æs ut lignum putridum. Non fugat eum sagitta: in stipulam ei vertuntur lapides fundæ* &c. ad quem locum V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster.* ubi de *Leviathane*. Adde Salmasium *ad Solinum* p. 443. ubi inter alia, *cataphractam tergoris*, hanc squamatam crocodili cutem, eleganter & verè ab Ammiano appellari, notat. De ritu *in tergore bovis recèns cæsi sedendi*, quod fidei ac protectionis sanctissimum olim apud Scythas sacramentum erat, diximus suprà, V. quoque in voce *Corium*, item *Pellis*. Sed & *tergus* & *tergum* non raro promiscuè sumta, apud Veteres. *Terginum* verò, pro loro è tergo, i. corio crudo, occurrit apud Plautum, *Nunquam ædepol tergum vestrum durum erit, quàm hoc terginum meum.* Et Lucilium,

Sol'vi, dum sal vo tergo, & tergino, licet.

Dum enim quis loris cæditur, tam lorum, quàm tergum, cædendo disperit &c. Salmasius ubi suprà, *p.*1006.

Termessus, fluv. Arcadiæ. Pausanias *lib* 9 *In Helicone, quà itur ad Musarum lucum, ad lævam fons est Aganippe. Filiam Aganippen* Termessi *fuisse dicunt. Circumfluit Termessus.* Strabo aliiq; *Permessum* vocant: qua de re V. Barthium *ad Statii Theb. l.*7. *v* 283.

Terminalia, adde: Eorum quoque meminit Dionysius *l.* . ubi cùm multa de *Terminis* Deis verba fecisset, tandem ita concludit: *Nam Deos putant* Terminos *eisq; Sacra faciunt, non hostias cædentes, quòd nefas sit cruentari hos lapides, sed liba Cerealia, frugumque offerentes primitias.* Celebrata sunt d.22. Febr. magnâ rusticorū solennitate, sed variato pro seculorū ratione cultu; quippe cùm Numa nihil animatum ei immolari vellet Deo, uti dictum, postea tamen ea sacrificandi ratio mutata est & Termino non minùs ac reliquis Diis, hostia cæsa, Cic *Philipp.*12 Alii: quæ vel porca fuit, ut docet Ovidius *Fastor. lib.*2.

Nec queritur, lactens cùm sibi porca datur.

Aut agnus, idem *ibid.*

Spargitur & cæso communis Terminus agno,

Et Horatius *lib.* *Epod. Ode* 2.

Vel agna festis cæsa Terminalibus.

Fiebat id sacrum sub dio. Servius *ad Æn. l.*9. *v.*446. ingens enim & patulum in Termini templis omnibus fuisse foramen, notum. Obvius haud omnibus de *Terminalibus* locus est Livii *Dec.*5 *l.*3. *Hoc anno intercalatum est, tertio die post Terminalia: Kalendæ intercalares fuerunt:* quem diligenter & eruditè discutit Marcellus Donatus Poncenus *in Scholiis suis*, è quibus totam intercalandi rationem ac methodum percipere non erit difficile. V. Thom. Dempsterum *in Rosinum lib.*4. *c* 6. *& infrà.*

Terminalis, Jupiter cui termini agrorum sacri erant, Romanis dictus est. Ita enim Dionys. Halicarn. *lib* 2. *Ut Romani contenti propriis aliena non concupiscerent, Numa lege cavit, de terminandis prædiis. Cùm enim unumquemque jussisset agrum suum circumscribere ac in finibus statuere lapides, hos sacros esse* Jovi Terminali *voluit, jussitque, ut quotannis stato die res divina eo in loco, in paganorum cœtu, fieret, sacrato comprimis nobili festo in honorem Deorum, qui terminis tutelares præsunt. Id Romani vocant* Terminalia, *sicut lapides ipsos* Terminos, *quos nostri variante una literâ* Termonas: *quos si quis transferre ausus fuisset, aut tollere,* Lege Terminali *caput ejus his Diis devovit, interfectori ipsius tanquam sacrilegi impunitate promissa & puritate à scelere. Nec de privatorum tantùm agris hoc jus sanxit, verùm etiam de publicis* &c. Neque verò *lapides* solùm *Terminales* reperimus apud Antiquos; sed & *Arbores Terminales*, apud Paulum JC. *Receptar. Sent. l.*5. *tit.*22. & indiscretè, *arbores lapidesve Terminales*, apud JC. *legg* 1.3 *ff. de term. mot.* Signatè Ovid. *Fast. l.*2.

Termine, sive lapis, sive es defossus in agro
Stipes, ab antiquis tu quoque Numen habes.

Et ex ejus imitatione Tibullus *lib.*1. *Eleg.*1.

Nam veneror, seu stipes habet desertus in agris,
Seu vetus in trivio florida serta lapis.

Frequentiùs tamen lapide terminatos fuisse agros, docet Idem *Eleg.*3. *lib eiusd.* V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom l.*2. *c.*20. *cum Paralipomenis* Thomæ Dempsteri. ut & hic *infrà*

Terminarii, in Eccl. Rom dicuntur apud Ordines Mendicantes, qui habendis per agros cuique Conventui addictos concionibus destinantur. *Habent enim singula Ordinum istorum Conventus descriptos circumjecti territorii pagos, intra quos duntaxat eleemosinas colligere liceat, ne cum jactura charitatis & periculo scandali, mutuis officiant commodis*, Car. du Fresne *Glossar.* At *Terminator*, Officialis est in Eccl. Panormitanâ, Agrigentina, aliis, qui aliter *Magister Ceremoniarum* dictus *invigilat, ut in celebrandis sacrificiis, officiisque recitandis, unanimiter procedant Sacerdotes & Clerus, quale item sacrum & officium sit recitandum, edicit*, Rocchus Pirrus *Tom. I. p.*210. laudatus eidem, qui *Terminatorem* veste uti violaceâ addit. Ipsum officium *Terminatio* appellatur, in *Charta* Friderici II. Imp. ann. 1211. pro Eccl. Panormit. *Et quatuor beneficia, videlicet Cantoriam & Thesaurariam, Subcantoriam & Terminationem* &c. apud Rocchum modò dictum *Tom. I p.*244

Terminus, adde: Inter antiquissimos Romanorum Deos fuisse habitum, loquuntur Legg. Regiarum fragmenta, à Viris doctis digesta, & argumento liquido est, nullum Deum priùs illo, ex Legum præscripto, cultum, V. Joh Rosinum *Antiqq. Rom l.*4. *c.*6. Nomen ejus à *terminando* desumtum, Græcâ origine. Xenoph. *de Laced. Rep.* Τῷ τέρματι τοῦ βίου τὴν κρίσιν προθεὶς, *Judicium retulit ad finem vitæ.* Statua illi erecta erat, quadrato lapide vel stipite dedolato, uncto, coronato. Arnobius *contra Gentes lib.*1. *Venerabar (ò cæcitas) nuper simulachra, modo ex fornacibus prompta*

prompta, incudibus Deos & malleis fabricatos, elephantorum ossa, picturas, veternosis in arboribus tænias; si quando conspexeram lubricatum lapidem & ex olivi unguine ordinatum, tanquam inesset vis præsens, adulabar, affabar. L. Appulejus *Floridorum l.1. Vel enim colliculus sepimine consecratus, vel truncus dolamine effigiatus, vel cespes libamine humigatus, vel lapis unguine delibutus.* Et *Apolog. lib.1. Negant se vidisse aut lapidem unctum, aut ramum coronatum in finibus ejus.* Similiter Siculus Flaccus *lib. de conditionibus agr. Cùm terminos disponerent, ipsos quidem lapides in solidam terram collocabant, proximè ea loca, quibus fossis factis defixuri eos erant & unguento velaminibusque & coronis eos coronabant.* Plura V. apud Minucium Felicem *Octav.* Clementem Alex. 7. *Strom.* & *in Protrept.* Lucianum *in Charonte.* Petr. inprimis Colvium *in Appuleji locum cit.* In eodem Poetæ frequentes: inter quos Prudentius *in Symm. lib.2.*

—— ––– Vel lapis illic
Si stetit antiquus, quem cingere sueverat error
Fasceolis.

Et T. Lucretius Carus *lib.5.*

—— —— Velatum sæpe videri
Vertier ad lapidem, atque omnes accedere ad aras &c.

Coluerunt autem Romani *Terminum* in Capitolio inprimis, ubi cùm Tarquinius Superbus templum amplissimum Jovi Opt. Max. extruere vellet & propterea omnium aliorum Deorum ædes exaugurarer, *Terminus* & Juventus ei cedere noluerunt, uti discimus ex Livio *l.1.* Dionysio Halicarn. *l.2.* Lactantio *de falsa religione l.1. c.20.* Augustino *de Civ. Dei l.4.c.23.* Aliis. Unde ænigma apud A. Gellium,

Semel minusne, an bis minus, non satscio:
An utrumque eorum, ut quondam audivi dicier,
Jovi ipsi Regi noluit concedere.

Et Poëta *alibi* propterea

—— —— Capitoli immobile saxum

vocat. De sacrificio ei offerri solito, diximus suprà in *Terminalia*: quod festum incidebat in 7. Kal. Martias, V. de Termini sacris Justum Rycquium *de Capitolio Rom. c.14.* Sacra autem, præter alia loca, acta in via Laurentina, intra quintum & sextum ab urbe lapidem, quòd illi essent antiqui agri Romani *termini*, ut testatur Strabo *l.5.* ubi inter alia Sacerdotes sacrificium eo in loco peragere, quod *Ambarvalia* appelletur, refert: Ovidius verò *Fastor. l.2.* tertium ab Urbe lapidem fuisse dicit, V. Anton. Thysium JC. *Notis in A. Gellium lib.12. cap.6.* Quòd verò à *Termini* sacris omnem sanguinem abesse voluit Numa, significare hoc modo voluisse, ad quietem & certam pacem nihil utilius esse, quàm suis se finibus tenere, docet H. Grotius *de Jure belli & Pacis l.3.c.15.§.7.* Ejusdem imagine Erasmum Roter. signare consuevisse, cum lemmate prædicto, refert Muretus, apud Jo. Kirchmannum *de Annulis c.11.* Nec omittendum, quòd ad Christianos quoque priscæ superstitionis Deo huic sacra facientis stricturas exiliisse legimus, apud Burcardum, *l.8.c.94. Vel si aliquis vota ad arbores, vel ad fontes, vel ad lapides faciat, vel ibi candelam, seu quodlibet munus deferat, velut ibi quoddam Numen sit.* Quos *Focularum accensores* appellatos hinc esse, Car. Macer ait *in Hierolex.* &c. Hactenus de Deo *Termino*: Agrorum *terminos* seu limites quod attinet, olim nulli. Seneca *Hippolyto Actu 2. Sc.1.*

—— Nullus in campo sacer
Divisit agros arbiter populis lapis.

Tibullus *l.1. Eleg.3.*

Non domus ulla fores habuit, non fixus in agris
Qui regeret certis finibus arva lapis.

Postea Numa, ut dictum, finibus agros quà publicos, quà privatos accuratius *terminisque* distinxit, quod alii post exactum statim Saturnum factum fuisse contendunt: & quidquid ob servationem finium in agro operâ manuum factum est, *Limes* nonnullis auctore Aggeno Urbico est appellatum. Quorum ponendorum ritum, sic describit Siculus Flaccus *loco cit. Cùm terminos disponerent, ipsos quidem lapides in solidam terram collocabant proximè ea loca, quibus fossis defixuri eos erant & unguento velaminibusque & coronis eos coronabant: In fossis autem, quibus impositurі eos erant, sacrificio facto hostiaque immaculatâ cæsa, facibus ardentibus in fossa cooperti sanguinem instillabant, eoq; fruges & thura jactabant: favos quoque & vinum aliaq;, quibus eis consuetudo erat terminis sacrum fieri, adjiciebant, consumptisque omnibus dapibus igne, super calentes reliquias lapides collocabant, atque ita diligenti cura confirmabant.* Figuram eleganter expressit Andr. Alciatus JC. *Emblem.157.*

Quadratum infoditur firmissima tessera signum,
Stat cirrata super pectore imago tenus:
Et sese nulli profitetur cedere, talis
Terminus est.

Propriè verò aliud *limes* olim, aliud *terminus*. Limites enim terminis distinguebantur, solique agri assignati continebantur limitibus. Hodie nullus ager limitatur, sed omnes terminantur, sicq; omnis ager jam eâ conditione est, quâ Vett. arcifinius fuit, nulla viz. mensurâ, nec ullis limitibus clausus, sed montibus aut viis, aut rivis, aut fossis, aut aquarum divergiis, aut arboribus antemissis, aut quodam culturæ discrimine, terminatus. Agri verò privatorum invicem separantur lapidibus &c. Includebant autem apud Vett. centurias limites, per actus divisas &, in singulas centurias *lapides* ponebantur *terminales*, qui invicem distabant ped. II. CCCC. si centuriæ 200. tantum jugeris constarent: at in singulos actus pali defigebantur, pedes 120. à se invicem distantes, quæ unius actus longitudo est. Salmasius *ad Solinum pag.680.* ubi rem Agrimensoriam Vett. accuratè persequitur. Sicut de *Terminis* plura congessit Car. Paschalius *Coron. l.4.c.4.* V. quoque suprà in voce *Confinia.* Addo saltem, *arcas finales* passim dictos esse vett. Romanorum terminos, quòd ex lapide in modum arcæ struerentur. Atque hæ arcæ nonnunquam tantùm finiendis agris inserviebant, ut plurimùm verò simul sepulchrales erant, unde & *sepulturæ finales*, & *monumentales termini*, & *memoriæ in finem constitutæ*, in libris Agrimensorum occurrunt passim. Certè & arcæ juxta sepulchra plerunque ponebantur, & in ipsis sepulchris aræ consecrabantur finales, solebantq; hujusmodi arcæ sepulchrales arcuato tecto concamerari, cujusmodi *termini*, ut & alterius, qui nil nisi terminabat, figurâ ex Hygino expressam habes apud retro laudatum Salmasium *d.l.p.206.* V. quoque aliquid supra, in voce *Arca.* Apud eosdem porro Romanos, Leges *terminorum* causa latæ variæ sunt, de quibus hic *infrà.* Plura autem in hanc rem, præter Auctores prælatos, V. apud Angelum Politianum *Miscellan. c.36.* Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. l.2.c.20. l.4 c.6 & l.8. c.9. cum Paralipomenis* Th. Dempsteri, Casp. Barthium *ad Statium*, Alios: ut & suprà *passim.* De *Termino*, in Ludis Vett. ubi consistebant cursores & quadrigæ, cursu legitimo peracto, quod τέρμα Græcis, V. supra in voce *Calx*, item *Creta*, *Meta*, alibique: Antequam autem muris & sepimentis loca designata essent, stipes querneus aut quercus ipsa circumcisa, ne fronderet ampliùs: vel ingens lapis, aut plures lapides itidem in statuam aut molem rotundam compositi, ejus vicem præstitere: uti discimus ex Statio *Theb. l.4. v.351.* ad quem V. Barthium modò dictum &c.

Leges de terminis seu limitibus rogatæ.

α. Numa Pompilius Legem tulit, *qui Terminum exarasset, ipse & bos sacer esto*, Fest. Dionysius Halicarn. &c. β. T. Sempronius Gracchus Tr. Pl. ann. U.C. 620. P. Mutio Scævolâ, L. Calpurnio Coss. *Ut per actuarios limites Populo jus eundi esset*, sanxit. Hyginus *libello de limit. constit.* γ. Mamilia postea, à C. Mamilio qui hinc *Limitanus* dictus, lata est, *quæ in finibus agrorum 5. aut 6. pedum latitudinem præscripsit*, quos usu capi vetabat. Cic. *de LL. lib.1. & in Bruto.* Eadem *singulos arbitros regendis finibus datos esse*, docet idem. δ. Cornelia Lex, L. Cornelii Sullæ Felicis; & Julia C. Julii Cæsaris Dictatorum, repetitio Semproniæ fuit. Hyginus *ubi suprà.* Præter has reperiuntur *in lib. Variorum Auctorum de agrorum conditionibus*, fragmenta aliquot legis Mamiliæ, Rosciæ, Peduceæ, Allienæ, Fabiæ, quæ, uti à Justo Lipsio annotata sunt, in opus suum transtulit Rosinus *lib.8.c.11. ubi multa addit de limitibus decumanis, cardinibus prorsis, transversis, maritimis, montanis, actuariis, linearіis aliisque huc spectantibus.*

Ternarius Numerus, perfectionis symbolum. Ita enim Servius *ad illud Virgilii Ecl.8.*

—— Numero Deus impare gaudet.

Aut, inquit, *quemcunque Superorum, juxta Pythagoræos, qui ternarium numerum perfectum summo Deo assignant, à quo initium & medium & finis est: aut revera Hecaten dicit, cujus triplex potestas esse perhibetur: unde est: Tria virginis ora Dianæ. Quamvis omnium propè Deorum potestas triplici signo ostenditur: ut, Jovis trifidum fulmen, Neptuni tridens, Plutonis canis triceps. Vel quòd omnia ternario continentur: ut Parcæ, Furiæ: Hercules etiam trinoctio conceptus: Musæ ternæ.* &c. Ubi mirum, de Gratiis præteriri, de Musis adferri, quæ novenæ. Sed & hæ priùs ternæ, & apud Servium *ter ternæ* rescribendum putat Vossius *de Idolol. l.2.c.29.* Hinc & in Sacris hoc numero passim Gentiles usi, præcipuè in lustrationibus. Virgilius *Æn. lib.11.*

Ter circùm accensos, cincti fulgentibus armis
Decurrere rogos ——

Statius *Theb. lib.4 v.225.*

—— lustrantque ex more sinistro
Orbe rogum, & stantes inclinant pulvere flammas.
Ter curvos urgere sinus ——

Columella *lib.10.*

Fœmina, quæ, justis tum demum operata, juvencæ
Legibus obscœno manat pudibunda cruore,
Ter circum areolas & septem ducitur horti &c.

Imò de Diis suis dixere, τριχθὰ δὲ πάντα δέδασται, *trifariam omnia divisa sunt*: quanquam ad fabulas suas traducant, Zoroastres quoque hanc trinitatem aliter intelligat, apud Plethonem *Scholiis ad Oracula Magica.* Quin & numerus hic juxta Pythagoræos, ut jam indigitatum, πάντα τὰ ἀνθρώπινα συνέχει, *omnia humana complectitur.* V. Aristotelem *de Cœlo l.1.c.1.* Marcianum Capellam, Porphyrium *Vitâ* Pythagoræ, Chalcidium *in Timæum*, A. Gellium *l.1.c.20.* cum *Notis* Anton. Thysii JC. Casp. Barthium *ad Statium d.l.* Alios, ut & suprà in voce *Ter.*

Ternarius Nummus, seu *Ternio*, nummus aureus ternos simplices pendens, sub Heliogabalo in usu fuit. Æl. Lamprid. *in Alex. Severo, Formas binarias, ternarias &c. quas Heliogabalus invenerat, resolvi præcepit, neque in usu cujusquam versari.* V. *Notas* Salmasii

Terpander,

Terpander, adde: De eo Salmasius, *Terpander*, inquit, *antiquissimus νομοὺς κιθαρῳδικοὺς ποιήσας, nomos suos versibus Heroicis composuit. quibus modulos addebat. Idem quoque de Homeri versibus faciebat. Post eum Phrynis Mitylenæus τὸ ἑξάμετρον τῷ λελυμένῳ conjunxit & numerum chordarum auxit* &c. *Not. ad Capitolinum in Pio*, ubi plura de Poeta hoc & Citharœdo, V. quoque eum *ad Solinum pag.* 854.

Terra, communis omnium parens, ut cœlum Deorum, credita est, Plin. *l.2. c.63.* unde pro Numine olim culta, quod modo aliter, modò *Vestam* vocabant, Servius *ad Æn. lib. 3. v.283. Nam & Vestam ideò Troiani colunt, quia eadem* Terra, *terrigenas autem Athenienses nemo dubitat.* Cujus simulachrum muliebris forma, tympanum gestans, quòd *Terra ventos in se contineat*, Suidas in voce γῆς ἄγαλμα. Hinc per eam juratum Romanis, Græcisque, uti *in Theatro Hum. Vitæ* docet Zuingerus *pag.142.* V. quoque Cœl. Rhodiginum *l.15. c.14.* & hic passim, inprimis in voce *Tellus*, quæ in Sacris usitata, plura verò *de cultu, habitu & flaminis* ejus habes legere apud Pausaniam & *in Superstitionibus* Caspar. Barthii. Addo saltem tunicam *Terræ* tribus coloribus variari consuevisse, pro temporum anni ratione, viridi in segetibus lactentibus, flavo in maturis & candido in nivibus, uti apud Salmasium videre est *Not. ad Tertull. lan. de Pallio cap. 2.* In hanc infans, modò in lucem editus, solenni ritu olim statutus est, postquam esset lotus. Quæ causa, quòd apud plurimos Auctorum infantes nudos *Terra* excipere dicitur. Quò eleganter collineat Plinius *lib.7. in proœm. Natura hominem tantùm nudum & in nuda humo, natali die abjicit ad vagitus statim & ploratum.* More è sacris Hebræorum ad Romanos translato, qui tamen ante Justinianum desiit. Religiosè autem ea, quamprimum attigissent Augusti, consecrata est, Sueton. *Octav. c.5.* Causa ritus triplex fuit, sive ut vocem, *Terræ* contactu, acciperet infans, Macrob. *Saturnal. l.1.c.12.* sive, ut auspicaretur rectus esse Diis Conjugalibus, Varro *de R. R. l. 2.* unde ab Obstetrice erectus in *Terram* statuebatur: sive denique, ut Opem seu Matrem communem salutaret. Macrob. iterum *Saturn. l.1.c.10.* Et sic in *terra* constitutis Statina Dea puerilis, vel, ut aliis visum, Statarius, præstitit. Inde suscipiebantur à Parente, vel Procuratore ejus, quò inter legitimos numerarentur hæredes: quæ sublatio ope Deæ Levanæ facta credebatur, uti dictum pluribus, suprà *non in uno loco.* Contrà, Parricidis, ex vet. legum Romanarum præscripto, soleæ ligneæ inductæ sunt, sicque in carcerem ii ducti, *Ne terram communem omnium parentem attactu improbo contaminarent*, Hadr. Turneb. *Adv. l.13. c. 13* Posteaque, ob eandem rationem, culeo insuti ac in mare projecti sunt, uti *suprà* dictum. At scelerati alii vivi eà obruti, uti Vestales stupri convictæ. Sed & Olha Plescoviensis legatos Drevulianorum, qui eam Malditto Principi suo, a quo Igorus Russorum Princeps Olhæ maritus cæsus fuerat, in uxorem peterent, eodem supplicio affecit, teste Sigismundo Herberstenio *de Rebus Moscov.* Alias sepultis *terram levem* precabantur Veteres, insepultis *terræ* aliquid injiciebant, uti diximus suprà in voce *Gleba*, item *Pulvis*: quemadmodum *de more terram & aquam offerendi*, in signum deditionis, Persis olim usitato. alibi V. quoque Alexandrum ab Alex. *Gen. Dier. l. 4. c.7.* de simulachro verò Terræ Athenis, a Jove suppliciter petentis aquam, eundem *c.16.* &c. Cæterùm Geographis *Terra* seu *Orbis Terrarum*, orbem denotat *Terraqueum*, partibus suis solidis ac liquidis constantem, h. e. ipsâ *Terra*, Aquâ & Aere, cujus ambitum vocant *Atmosphæram.* Et quidem, quod ad figuram *Terræ*. non tantùm vulgus credit, in latissimam planitiem eam excurrere, cujus terminus sit circularis linea, sed & Patrum non paucis idem creditum: illam nempe infinitis radicibus extendi ac fundari. Lactantius *Inst. div. lib 3. c. 24.* Augustinus *de Civ. Dei l.16. c.9.* Alii: quod nostrâ quoque ætate Franc. Patricius magno nisu contendit. Unde error ortus alter, *Antipodes non dari*, V. Nicol. Nancel. *Microcosmi lib.9.* ubi Lactantii, Augustini, Nazianzeni verba laudantur: Quod Christiani plerique mediæ ætatis senserunt. & Bonifacius Episc. Moguntinus hoc argumento confirmavit, *Si essent Antipodes, alii homines, alius Christus*, Aventin. *Ann. Bojor. l.3.* Cui cùm Virgilius in Bavaria Episcopus adversaretur, Bonifacius apud Zachariam Pontificem Rom. tantum effecit, ut is ad Utilonem R. Bavariæ literas daret, quibus hic motus Virgilium exilio mulctavit. Hodie verò rotunditas *Terræ* experientiâ & rationibus ita demonstrata habetur, ut omnis planè scrupulus facile cuique demi possit. Neque obstat Joh. Childrei, Angli diligentissimi, *in Britannia Baconica* sententia, quâ *Terram ovalem* facit. Magnitudo illius 5400 mill. Germ. quorum singula 1900. perticas Rhinlandicas contineant, æstimari solet: *Hoc sc. est punctum illud, quod inter tot gentes ferro & igni dividitur*, Seneca *præfat. in Nat. Quæst. O quam ridiculi mortalium termini, Ultra Istrum Dacus ne exeat: Strymo Thraces includat: Parthis obstet Euphrates: Danubius Sarmatica ac Romana disterminet: Rhenus Germaniæ modum faciat: Pirenæus medium inter Gallias & Hispanias jugum extollat: Inter Ægyptum & Æthiopiam arenarum inculta vastitas jaceat.* Idem paulò pòst, *Punctum est istud, in quo navigatis, in quo bellatis, in quo regna disponitis, minima, etiam cùm illis utrinque Oceanus intercurrit.* Modos magnitudinem istam inveniendi prolixè tradit Varenius *Geogr. l.1 c.4.* & Willibrordus Snellius in *Eratosthene Batavo*, Causam cum Ricciolo *Geogr. l 5.* balbutimus: Hominem uno anno, ab uno Polo ad alterum ambulare, posse, si, quod non adeò difficile iter est, septem milliaria cum dimidio quotidie conficiat; *Videri itaque probabile, Deum O. M. admensum fuisse Terræ Globum humanæ staturæ, & facultati ambulandi, ut homo, si velit, possit uno anno discernere omnes tempestatum vicissitudines, quas Sol abeundo ab uno Tropicorum & redeundo ad eundem efficit, & ex ea contemplatione rapi in admirationem ac amorem Sapientissimi ac Munificentissimi Conditoris.* Longitudo ejus extensio est ab Occid. in Orientem; Latitudo, extensio ejusdem versùs Polos: quam utramque Geographi in *Terrestri* globo certis exprimunt circulis. E quibus circuli longitudinis, quos & *Meridianos* vocant, Æquatorem ad angulos rectos secant, & integri exhibentur numero 18. dimidiati seu semicirculi 36. Latitudinis verò Circuli, ad Æquatorem parallelè ducuntur & ad utrumque Polum usque pertingunt, denis à se invicem gradibus distantes. Inter quos occurrunt obliquè ducti circuli seu arcus reliquos omnes variè secantes, hinc *Loxodromiæ* appellati numero totidem, quos venti sunt, quorum etiam nominibus veniunt, in re nautica magni usus &c. V. hac de re pluribus disputantem Auctorem *Orbis Geogr. ac Civilis part. I. cap. 1* Quod verò *Terra* totius proportionem attinet, inter Christianos, Muhammedanos & Paganos idololatras instituendam, Edvvardus Brerevvodus Anglus *in sua Investigatione Linguarum ac Religion.* c. 11. & 14. hanc init: *Si cognitas Mundi regiones* (viz. Europam, Asiam, Africam, Americam & iis contributas insulas) *dividamus in triginta portiones æquales, Christiani possident portiones quinque, Muhammedani portiones sex, idololatræ sive pagani portiones novendecim. Quamvis interim omissas considerationem terræ Australis sive Antarcticæ, quam Magellanicam vocant.* Ubi meritò usurpes illud Servatoris nostri: *Ampla quidem est messis, operarii autem pauci. Rogemus igitur Dominum messis, ut emittat operarios in messem suam*, Matth. *c. 9. v.37,38.* & *c. 24. v.14.* De *Terræmotu*, ut hoc unum addam, trementi *Terræ* Neptuno olim sacrificatum fuisse, diximus suprà, in *Neptunus*: quem proin cum ea commune habuisse templum, ex Musæo apud Pausaniam notavit Marcellus Donatus *in Dilucidationibus suis* citatus Demptero *in Rosin. l.4. c.11.* De *Terris medicinalibus*, V. Plin. *l.35. c.16.* Salmasium *ad Solinum p.* 130. Alios, ut & hic passim.

Terra Salica, in *Traditionibus* Fuldens. *l.3. tradit. 28. Centum quinquaginta terræ* Salicæ *& Ecclesiam cum omni decimatione ad eam pertinentem*: portio est terræ *Salio* militi, atque adeò Principi seu Regi assignata ex iis, quas in Galliis virtute bellicâ acquisierant, partitione inter Victores factâ. Harum enim aliæ ab omni munere ac servitio, præterquam militari, immunes dictæ *Salicæ*, utpote assignatæ *Saliis*, i. viris principibus, vel certè ex Salica gente, quæ primas tenuit, inter Septentrionales illas gentes, quæ in Gallias irruperunt easque Romanis ademerunt: aliæ *Laticæ* & *Lidiales*, quæ Lætorum vel Litorum erant h. e. virorum obnoxiæ conditionis, quales Læti fuerunt, vel quos *Romanos* appellabant, de quibus suo loco. Erat verò *Terræ Salicæ* ea prærogativa, ut, cùm sub militaris obsequii conditione assignata esset, ad mulierem pervenire non posset, V. *l. Sal. tit.60.* & plura hanc in rem, apud B. Rhenanum *Epist. ad Petrum Heblingum*, Dominic. *de prærog. alodiorum cap.7.* Car. du Fresne *Dissert.17. ad Joinvill.* & hic ubi de *Salica Lege.*

Terra Sancta, adde: Universa hæc, quæ & *Terra Israelis*, olim sancta erat, quam proin velut Mundi corculum, ejusque delitias etiamnum Judæi habent: reliquum Mundum, tanquam impurum & profanum, tantùm non abominati, cunctosque mortales per opprobrium גוים *Gojim*, quasi alterius & vix humani generis forent, ac *Mundum*, Lucæ c.12. v 30. item τοὺς ἔξω, Marci c.4. v.11. vocantes. Et quidem triplicem ejus consecrationem commemorant, universam gentis suæ Politiam, Judicia & Leges cum politicas, tum sacras, ab ea pendere, dicentes: Ita, ut ne promotionem quidem Scholasticam manuumque impositionem, extra illam ritè peragere sese posse putent. Quæ, quanquam superstitione non careant, tamen cùm *Terra* illa cœlestis hæreditatis pignus ac arrhabo fuerit, non leviter illam olim adamare & vitam longam ac pacem in ea exoptare tenebantur. Nunc autem typo isto impleto, ac universâ *Terrâ* per sanguinem Christi lustratâ, frustra tum ii sunt, tum ex Christianis quidam, qui *Terram* hanc religiosis peregrinationibus frequentant: *Domini* Terra *& plenitudo ejus*, Ps.24. v.1. V. Franc. Burmannum *Synopsi Theol. Parte* 1. *l.4. c 16.* Plura verò de *Terra Israelis*, ap. Jo. Selden *de Jure Nat. juxta Discipl. vet. Ebræor l.6. cap.16.* Addo hic saltem, quòd B. Augustinus *terram sanctam, de Jerosolymis allatam*, contra vexationes Spirituum malignorum & contra morbos valuisse scribit, qua de re V. judicium If. Casauboni *ad Annales Eccl. Baronii Exercit. XVI. num.* 104.

Terrarius Turdus, apud vet. Interpretem Juvenalis, *ad illud*,

— *turdorum nosse salivam*,

cognoscere turdorum sapores; solent enim quidam gulæ dediti tantæ subtilitatis habere palatum, ut dignoscant turdos, an cellarios, an

terrarius *fit*, qui in aviario inclusus pascitur. Ex avibus enim quæ villæ septis inclusæ tenentur, aliæ *terra* tantum contentæ sunt, ut turdi, pavones & turtures, aliæ etiam aquam requirunt, ut anates, & anseres & querquedulæ. Varro *de R.R. lib. 3. c. 3.* Peristyla autem satis ampla in villis suis ædificabant Vett. in quibus aliquot millia turdorum includi possent, Idem c. 5. His igitur amplis septis inclusi turdi *terrarii* dicebantur, & longè erant melioris saporis, quàm qui apud fartores urbanos in cellis angustis & obscuris alebantur, ut citò pinguescerent, inde *cellarii* vocitati. Utrisque opponebantur *aerii*, qui sc. libero aere fruuntur, unde *aeriæ volucres* apud Poetas passim. Eodem sensu, murænam piscinâ conclusam, *bestiam terrenam* vocat Tertullianus *de Pallio cap. 5.* V. quoque infrà, ubi de *Terrenis piscibus.* At apud citimæ ætatis Scriptores, *Terrarii* dicuntur, qui multas *terras* seu prædia possident, *grand Terriers* Gallis. Sic *Terrarii Cypri*, apud Vinc. Belvacensem *lib. 32. c. 89.* *Terrarii Angliæ*, in *Annal.* WWaverleiens. A.C. 1086. &c. V. Car. du Fresne *Glossar.*

Terrena Opera, apud Vitruvium, dicuntur ligna, quæ in fundamentis ponuntur & *terra* obruuntur, de quibus V. Salmasium *ad Solinum p. 1034.* At *Terreni Pisces* Plinio sunt *l. 9. c. 57. qui prope rigua Babylonis decedentibus fluviis, in cavernis aquas habentibus remanent.* Sed &, qui cavernas sibi faciunt, circa extremas fluminum oras, quique in altis scrobibus effodiuntur, et jam ubi nullæ restagnant aquæ, quales in multis locis pisces olim reperiebantur, hodieque reperiri aiunt, Græci *ὀρυκτοὺς* vocant, uti docet apud Athenæum *l. 7.* Timæus. Idem Plinius *lib. eod. c. 16. terram* vocat vadum maris excavatum, quo per hyemem piscium quidam conduntur: *terra quidem, hoc est, vado maris excavato condi per hyemes torpetinem, psittam soleamque tradunt.* Quos pisces itidem *terrenos* liceat nominare. Quin & sic non ineptè dicantur, qui in terra haberi nutririque solent, in piscinis sc. longè à mari factis, ad differentiam marinorum & qui in pelago degunt. *Terreni* enim illi potiùs, quàm marini pisces, qui in piscinis nutriuntur, imò nullo modo marini: piscinæque *terricipinæ* nuncupatæ, quòd intra *terram* constitutæ essent & terrâ conciperentur, uti est apud Isidorum *in Glossis.* Quemadmodum hodieque Galliæ rustici fossas, quæ in agris fiunt, ad accipiendas aquas, *terrata* & *terralia* vocant. Hinc Tertullianus murænam piscinâ conclusam *terrenam* vocat, ad discrimen marinæ, quæ in alto degit & aquâ suâ fruitur, *d. l.* ad quem V. Salmasii *Notas.*

Terricula, in versu Lucilii apud Lactantium *lib. 1. c. 21.*

> Terriculas, *Lamias, Fauni quas Pompiliique*
> *Instituere Numæ* ——

Idola dicuntur, seu facies barbaræ, quas *terrendis* pueris Veteres pingebant, uti de Batavo vultu testatur Martialis *Apophoret.* 176.

> *Sum figuli lusus, rufi persona Batavi,*
> *Quæ tu derides, hæc timet ora puer.*

V. suprà in voce *Formido.* De *terriculamentis* autem, quæ veteris ævi Duces galeis addebant, ad hostes, quæque hortis templisque imponi solent, ad aves terrendas, supra ubi *de Casside & Galea*, nec non in voce *Probascanion.*

Terripavium, V. infra *Tripudium.*

Territorium, non tam à *serendo*, ut Varroni; vel à *terra*, ut Frontino; vel à *terrendi* jure, quod habet Magistratus ut Pomponio JC. quàm à *terrendis hostibus*, H. Grotio dictum. Is enim ager demum captus ac noster censetur, qui mansuris munitionibus ita includitur, ut nisi iis expugnatis, parti alteri, palàm non sit aditus. V. eum *de Jure Belli ac Pac. lib. 3. cap. 6. §. 4.* Græcè *χώρα*. *περίχωρος*, item *ἐπιτείχισμα*, *ἀγρὸς ἐπὶ κολωνία*, in *Gloss.* Salmasius verò compositum id vocabuli esse ait, ab antiqua voce *teres* seu *terres*, quæ terminum significabat, (unde *exterris* exul) & *terra*: cui proin sic dicitur omne terræ vel agri spatium, certis terminis finitum delimitatumque, intra quod jurisdictionem civitas aliqua habere debet. Gallis ad verbum *Finagium*; aliter *Banleuca*, quod vide: plura verò hanc in rem apud Auctorem laudatum *ad Treb. Pollionem in Tetrico Sen.* ubi *de Territorio vet. urbis Romæ.* De quæstione autem, an *Territorium*, vel *pars territorii à populo libero aut Rege etiam alienari possit?* V. præfatum Grotium ubi suprà *l. 2. c. 6.*

Tertia, inter statas precum ac publicorum sacrorum horas, apud Judæos (qui tres earum præcipuè numerant, tertiam, sextam & nonam) indigitatur voce *manè*, Psalmo 55. *vers. 18. Vespere & manè & meridie meditabor*; & exprimitur disertè Actor. *c. 2. v. 15. Non, ut vos præsumitis, isti ebrii sunt, quum sit hora diei tertia.* Notum autem, diem à Solis ortu inchoasse, horasque inde numerare cœpisse Hebræos. Sic *tertia* eorum cum nostra nona coincidet: quâ etiam sacrificium juge, ex duobus agnis anniculis alter, sicut alter vespere seu circa horâ eorum 9. nostram *tertiam* (quâ & Servator noster, hoc sacrificio inprimis repræsentatus, mortuus est) mactari consuevit. V. Franc. Burmann. *Synopsi Theolog. Christ. Part. prior.* ubi *de Sacrificiis.* & *Temporibus Sacris* &c. In Ecclesia Romana *Tertia* vocatur officium Ecclesiasticum diurnum, quod horâ *tertia* canitur. Gregorius Turon. de Injurios. Episc. Turon. *Hic instituit* Tertiam *& Sextam in Ecclesia dici.* V. suprà ubi *de Horis Canonicis.* Item tertia pars oblationum Episcopo debita, in Concil. Aurelianensi I. A.C. 511. *can. 15.* At in L. WWisigothorum *lib. 10. tit. 1. §. 8. nec de tertia Romani Gothus sibi aliquid audeat usurpare*, portio agri est antiquis possessoribus relicta. Debellatâ enim & subjugata Italia, à Gothis & Visigothis ita divisi agri sunt, ut victoribus partes duæ, *tertia* victis & in obsequium redactis priscis colonis cederet. Quod etiam Burgundos observasse in Galliæ, quam occuparunt, parte, docet *L.* Gundebalda *capp. 54. 57. 79.* Sic tamen, ut in hac agrorum divisione Princeps exactionem & tributum aliquod in vett. possessorum *Tertiis* sibi reservaret, quæ quotannis Fisco inferrentur. Uti verò iidem agrorum partem tertiam victis relinquebant, alteris duabus sibi vindicatis: sic contra, mancipiorum duabus partibus illis concessis, sibi tantùm *tertiam* asserebant, uti docet *l.* Burgund. *tit. 54. §. 1. & tit. 57.* Sed & *Tertia* dicta, quam liber homo dabat Sponsæ suæ ad ostiū Ecclesiæ, tempore desponsationis: *Dos sc. rationabilis*, qui tertia pars erat totius *tenementi* viri sui, quod tempore desponsationis habuit &c. de quibus vocis notionibus V. plura apud Car. du Fresne *Glossar.* *Tertium* verò, apud Plantavitium *Episc. Lodov.* alibique tertia pars est pretii divenditi prædii, quæ Domino feudali debetur: in *Charta Ludovici Hutini* Regis Franciæ pro Normannis A.C. 1315. apud eundem, jus, quod Rex habet in forestis & sylvis Normanniæ, in quarum cæsionibus ac venditionibus pretii tertiam partem percipit &c. Sed & *Tertium defunctorum diem* à Christianis olim festivè habitum, memorat Ambrosius *Orat. de Theodosii Imp. obitu.* *τρίτα τῶν κεκοιμημένων* appellantur in Canonibus, qui *Apostolici* dicuntur. Sicut & *tricenarium*, aliosque, de quibus suo loco. Hinc *Tertiatores*, quorum frequens mentio in *Capitulari* Sicardi Principis Benev. A.C. 836. Longobardis oppositi, fortè à *tertia* agrorum, quam possidebant prisci incolæ, victorum concessu, uti diximus. V. Dominic. Macrum *in Hierolexico.* De *tertiatione* verò, voce Romanæ Agriculturæ, Salmasium *ad Solinum pag. 728. & seqq.* nec non aliquid suprà ubi de *Imparcatione & Iteratione.*

Tertiolus, nomen monetæ Mediolanensis in *Charta* A.C. 1171. apud Puricellum *in Ambrosiana basil.* Item accipitris minoris species, quem Galli *Tiercelet* vocant, apud Fridericum II. Imp. de *Art. Ven. l. 2. cap. 19.* V. suprà ubi de Veterum Re *Accipitraria.*

Tertullus, inter adulteros Faustinæ, apud Capitolinum in *Marco.*

Teruncius, fuit primò nummulus argenteus, sicut & libella & sembella: postea dum frangi argentum in exiguitatem tantam displicuisset, retenta sunt vocabula in rationibus argenteæ pecuniæ, ne quid scilicet ibi nominaretur præter argentum, etsi res esset ex ære. Quemadmodum hodieque passim nummos imaginarios in ore habemus: quos fuisse olim credibile est, nunc cùm formentur nusquam, ad summulas, quas valuerunt, in ea, qua utimur, pecunia compendio velut enuntiandas revocantur & retinentur. Et quidem summarum auctores Romæ, quias excurrens ultra denarium, victoriatum, & sestertium, *libellam*, *sembellam* vel *singulam*, ac *teruncium* dicebant; pro asse libellam, pro semisse sembellam, pro quadrante *teruncium* posuere, quandiu denarius decem, victoriatus quinque, sestertius tandem duobus & dimidiato assibus æstimatus est. Postquam verò denarius sedecim, victoriatus octo, sestertius quatuor assium facti, & ad æs excurrens denarii denotandum transtulerunt vocabula & notas ærariæ rationis, hæserunt in rationibus ad sestertium libellæ, sembellæ & *teruncii*, & quæ pro decima, vicesima, quadragesima denarii parte in æreis nummis fuerant, easdem partes sestertii in ære sustinere jusserunt. Sic *teruncius* quadragesima pars sestertii esse cœpit. Nomen, non à dodrante unciæ, ut quidam volunt, sed à *tribus unciis*, quæ quadrantem assis constituunt. Unde *hæres ex teruncio*, apud Cic. *ad Atticum lib. 7. Ep. 2.* de testamento Curii, *Fecit palàm se ex libella, me ex teruncio* &c. V. Frider. Gronovium *de Pecunia vet. lib. 3. cap. 12.*

Tesqua, apud Papinium Statium *Theb. lib. 12. v. 447.*

> *Vix ea, cùm subitus campos tremor, altaque* tesqua
> *Impulit* ——

Ubi *tesca* habent optimæ membranæ; spatia sunt campi inculta, religione quadam à cœteris distincta. Quasi *tuesca* Festo, à *tuendis sacris*; à Græco *δάσκια*, pro *δασύσκια, umbrosa, opaca*, Scaligero. Sabinam vocem esse, & *quævis inculta loca* denotare, ait Scholiastes Horatii *ad lib. 1. Epist. 15.*

Tessaracoste, Græcè *Τεσσαρακοστὴ*, intervallum inter Pascha & Ascensionem 40. dierum, unde nomen: cujus solenne ipsa Ascensio, Scal. V. Cæl. Rhodiginum *Antiqq. lect. lib. 26. c. 21.*

Tessarescædecatitæ, V. ubi de *Quatuordecimanis.*

Tessellata Pavimenta, apud Livium *Julio cap. 46. In expeditionibus* tessellata *& sectilia pavimenta circumtulit*: sunt materia pavimentorum, ipsa nempe sectilia, marmorisque crustæ & tesseræ, quas in expeditionibus circumferebat Cæsar, ut, quoties castrametandum esset, pavimenta ex iis in prætorio struerentur, ab Artificibus huic rei destinatis; cùm apud Veteres *τὸ πρὸ τῆς σκηνῆς ἔδαφος* gregariorum militum manus foexis,

trit, ut ex Polybio discimus. Fuere istiusmodi pavimenta in frequenti usu apud Romanos, adeò ut, cùm plurima eorum essent genera, illud tamen *pavimenti* appellationem propriam sibi fecerit. Itaque auctor Glossarii vertit, *Pavimentum*, ψηφολόγημα, ψηφολογητὸν ἔδαφος: & Cicero porticum domus suæ *pavimentatam* ait fuisse, *Pro domo*, non simpliciter ἐστρωμένην, sed *arte pavimenti*, ut Lucillius dixit. Meminit artis Seneca *lib. Controv.* 1. Augustinus *lib.* 1. *de ord. c.* 1. Gregorius Nyssenus *in Theod. Teronem Mart.* ubi Artifex talis à τῶν ψηφίδων συνθέτης appellatur, Alii. Idem vero & ψηφοθέτης & χονδροθέτης dictus. Est autem ψῆφις, item χονδρὸς, *glarea* & *minutissimus calculus*. E cujusmodi calculis quadratis in varios colores tinctis ac artificiose inter se junctis, structum pavimentum exprimebat varias imagines aut avium, aut piscium, aut hominum, aut alias quascunque. Unde Providentiam Dei, similitudine ab hujusmodi pavimento petitâ, elegantissimè illustrat Augustinus *d. l.* *Si quis*, dicens, *tam minutum cerneret, ut in vermiculato pavimento nihil ultra unius* tessellæ *modulum acies ejus valeret ambire, vituperaret artificem, velut ordinationis & compositionis ignarum: eo quòd varietatem lapillorum perturbatam putaret, à quo illa emblemata in unius pulchritudinis faciem congruentia simul cerni — non possunt*, & quæ seqq. Recentiores *marmorea exempla*, ἐξεμπλωτὰ dixere, ut vidimus &c. Ab his diversa lithostrota, quæ postquam sub Sulla demum cœpere, cùm pavimenta tessellata jam ante Cimbricum bellum frequentata essent, teste Plinio *lib.* 36. *c.* 25. lithostrota in pavimento ac solo mansere, *tessellata* verò ad cameras translata, & *Musivi operis* nomine appellata sunt. V. Casaubonum *ad Suetonium d. l.* Salmasium *ad Pescennium Nigrum Spartiani*, & *ad Solinum p.* 1214. nec non hic passim, ubi de *Calculis*, *Lithostrotis*, *Musivo opere*, item in voce *Pavimentum*. Addam saltem, ex Plinio *d. l.* apud Græcos originem hujusmodi pavimenta habuisse, & celeberrimum in hoc genere fuisse Sosium, qui Pergami stravit, quem vocant, *asaroton œcon*, mirabilis operis, de quo suprà. V. apud eundem. *Tessellata vestimenta* occurrunt *l.* 35. *c.* 9. de quibus aliquid infra.

Tessera, ab Jon. τέσσερα, pro τέσσαρα, i. *quatuor*, quòd omni ex parte *quadrata* esset; in genere idem cum signo symboloque: Quæ quanta apud Vett. in celebritate fuerit, nemo est qui nesciat, in Ludorum Hospitalitatisque ratione inprimis. Cujus figuræ essent, nomen satis indicat: materia ligustrum fuit, teste Plinio *Hist. Natur. lib.* 16. *c.* 18. Pignorius eburneas se vidisse ait non paucas, ac ejusmodi unicæ, quam penès se habebat exemplum apposuit, in *Comm. de Servis*, cum inscr. PILOMUSUS PERELI in uno latere: in altero SPECTAVIT, & icone *fuscinæ trifurcæ*, in tertio; ac *rami olivæ*, in quarto. Unde probat, notas illas SP. & SPECT. sicut in aliis expressum ostendit, quæ doctos viros hucusque torserunt, nihil aliud significare, quam SPECTAVIT: ut detur intelligi, conductos fuisse aliquos, velut ab Editore Gladiatores insignes, rude olim donatos, spectandi gratiâ, non pugnandi: *Et sanè*, pergit, *in his Tesseris vix aliud symbolum videas, quàm fuscinarum & palmarum, quæ ad ludum gladiatorium pertinent. Vulgarunt earum inscriptiones* (V. Aldum *in Orthogr.*) *alii cum titulo nescio cujus eburnei Figlini, quod ego non satis capio. Nomina, quæ in ipsis leguntur, servilia procul dubio sunt*, ANTHUS, FAUSTUS, INGENUOS, OLYMPUS, REPENTINUS, HERMES, FELIX, PHILODAMUS, PHILARGYRUS: *& me judice, non alios innuunt, quàm tesserarios nostros, ut is, cui* Tessera *obtigerat, haberet statim in promtu nomen erogatoris familiaris. Non pugnabo tamen admodum si quis Gladiatores, qui spectabant, interpretetur: pronior utique in priorem illam seu divinationem, seu conjecturam.* Ut ut res sit, illud profectò statuendum videtur, hujusmodi *Tesseras* in usu fuisse, ut Spectatores inde aliquid lucrarentur. Martialis *lib.* 8. *Epigr.* 77.

Nunc veniunt subitis lasciva numismata nimbis,
Nunc dat spectatas tessera longa feras.
Nunc implere sinus securos gaudet, & absens
Sortitur Dominos, nec laceratur avis.

In quæ verba sic Turnebus *Adv. l.* 29. *c.* 9. *In sphærulis*, inquit, *seu tesseris ligneis, quæ spargebantur in Populum, inscripta sunt munera vulgo cessura vel visarum & præsentium; vel absentium ferarum aviumque. Tesseras ergo & sphærulas seu globulas populus rapiebat, quum jactarentur, & quod quisque in* Tessera *signum habebat, illud accipiebat ab Imperatore, ut si inscriptus esset cervus, equus, domus; domum, equum vel cervum, à Cæsare vel Munerario acciperet. Missilia itaque rem ipsam spargebant & mittebant:* Tesseræ *promittebant. Ita non lacerabatur rapientium manibus absens avis, & implebat sinus securos.* Et sic demum intelligitur, quod est apud A. Gellium *l.* 10. *c.* 27. de Q. Fabii Epistola ad Carthaginenses missa, *M. Varro autem non hastam ipsam, neque ipsum caduceum missa, sed duas* Tesserulas, *in quarum altera caduceum, in altera simulachra hastæ fuerunt incisa.* Ad easdem videtur respexisse Claudianus *de laud. Stiliconis Panegyr.* 3.

Tum virides pardos & cætera colligit Austri
Prodigia, immanesque simul Latonia dentes,
Qui secti ferro in tabulas, auroque micantes.

Inscripti rutilum cælato Consule nomen
Per Proceres & vulgus eant.

Descripsit autem hic Diptycha, quorum meminere Valentinianus, Theodosius & Arcadius A. A. A. *Illud etiam constitutione solidamus, ut (exceptis Consulibus ordinariis) nulli prorsus alteri auream Sportulam & Diptycha ex ebore dandi facultas sit; cùm publica celebrantur officia, sit Sportulis nummus argenteus, alia materia Diptychis.* Et Symmachus *l.* 2. *Epist.* 80. *Quæso igitur, ut ejus nomine Diptycha & Apophoreta suscipere dignemini, qui apparatui ejus plura & præclara tribuistis, præterea Domino & Principi nostro, ad referendam largitatis ejus sedulam magis, quàm parem gratiam; auro circumdatum Diptychum misi, cæteros quoque amicos eburneis pugillaribus & canistellis argenteis honoravi.* Et hæ *Tesserarum* epigraphæ explicant nobis sententiam Theodosii & Valentiniani, *l.* 3. *C. Theodos. de divers. resc.* *Perissocheregiæ nomen penitus amputetur, & Tesseræ designentur, & nostræ pietatis nomine censeantur*: quod est, *felici nomine pietatis nostræ impresso signentur*, ut Imp. Zeno loquitur *l.* 10. *C. de aquæduct. lib.* 11. Non enim satis erat, ut *Honorianæ* appellarentur. V. Pignorium *loco præf.* Hospitalitatis *Tesseras* quod attinet Vett. usitatissimas & Homero sæpiùs memoratas, erant itidem ex ligno; aliave quandoque materia: quæ in duas divisæ partes jus inter duos hospitii firmabant, ad posteros quoque transmittendum. Hinc apud Plautum is, qui Antidamo hospite usus erat, post hujus obitum, filium ejus adoptivum, certâ hospitii spe adiit, *Deum*, inquiens, *hospitalem & tesseram mecum fero*: Contrà fidei in hospitem violatæ reus, *Tesseram hospitii confregisse* dictus. Qua de re V. plura suprà, ubi de *Hospitibus*. Præter has *Tessera frumentaria* sæpius occurrit; apud Suetonium inprimis. Cùm enim lege Gracchi esset obtentum, ut frumentum populo divideretur, & quidem senis æris trientibus in singulos modios veniret; P. autem Clodii rogatione effectum esset, ut gratis daretur: Octavius Aug. ubi Imperium adeptus est, summopere curavit, ut illud institutum observaret, hacque liberalitate Populus benevolentior ei redderetur. Ideoque *ter in annum quaternum mensium* Tesseras *dare destinavit, desiderantique consuetudinem veterem concessit rursus, ut suis quisque mensibus acciperet, atque insuper Præfectum frumenti Populo dividundi constituit*. Suetonius *in eo c.* 4. Fuere autem hæ *Tesseræ* signa, quæ qui exhiberent, frumentum Romæ accipiebant. Hadr. Turnebus *Adv. l.* 19. *c.* 26. existimat, fuisse frustilla lignea quadrata, certâ insignita, & notata formâ, quæ data sint iis, quibus jus fuerit petendi frumenti publici, ideoque à Gr. τέσσαρα, uti dictum, derivat. Hoc certum est, & ipsas minutas fuisse, *Tesserulas* proin Persio dictas,

Publius emeruit scabiosum Tesserulam *Far.*

An autem eodem referendi sint parvi globuli lignei, de quibus Joh. Xiphilinus, Epitomator Dionis, dubitat Pignorius, formâ reclamante. Interim cùm videamus non rarò transire in aliam figuram res, quæ ab arte sunt, manentibus tamen primigeniis nominibus: non temerè σφαίρια hæc Dionis è numero *Tesserarum* eximenda videntur. Accedunt ad ea, eburnea quædam circularia segmenta, notis numeralibus inscripta: de quibus Romæ erutis A. C. 1607. Pignorius quædam ex archetypis expressit in suo *de Servis Comm.* Ab his *Tesseris Frumentariis*, an diversæ fuerint *Tesseræ nummariæ*, an hæ in vicem frumenti datæ, quarum idem Suetonius, ubi suprà, meminit, quærunt Eruditi: ad inopiam certè Plebis sublevandam & illas fuisse adhibitas, ibi legimus. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. l.* 7. *c.* 34. Thomam Godwynum *Anthol. Rom. l.* 2. *Sect.* 3. *c.* 13. Is. Casaubonum *ad Severum Spartiani*, ubi *tesseras* has *frumentarias* chœnicarias fuisse cum Guil. Budæo statuit, Salmasium *ad Aurelianum Vopisci*, Alios; nec non suprà passim, ubi de *re Annonaria* & *Frumentaria* Vett. item in voce *Panis*. De *Tessera Militari*, infrà dicemus: de *Tesseris Vestium* seu *Scutulis* quadratis viz. clavis, quæ vestibus intexi apud Vett. quoque solebant & Græcis κόμβοι, πλίνθοι, ῥάβδοι, infimæ Latinitatis Auctoribus *tabulæ* dicuntur (sicut rotundi clavi in iis, *oculi* Latinis, Græcis σφραγῖδες, κύκλοι & κυκλώματα, dicti sunt) egimus suprà non uno loco. Addam Plinii locum de Zeuxide Pictore *l.* 35. *c.* 9. *Opes tantas acquisivit, ut in ostentatione earum Olympiæ, aureis literis, in palliorum* tesseris, *intextum nomen suum ostentarit.* Sed & ad mandata perferenda *tesseræ* adhibitæ, ut ex Livio discimus passim. Qua notione vox extat apud Suetonium *Galba c.* 6. *solenni fortè spectaculo plaudentes inhibuit, data* tesserâ, *ut manus penulis continerent.* Ubi *tesseram* vocat Ducis præceptum, quod ab iis, qui proximi erant, primò exceptum per successionem ad omnes pervenit: nec refert sive id voce datum est, sive in pittacio scriptum. Utroque enim modo fieri solitum, Casaubonus *ad l.* Ad alia item: cujusmodi *Tesserarum* magnam copiam adfert Tomasinus *de Tesseris hospitalitat.* non ita pridem juris publici factus, è quo duas mutuò sumtas transtulit Andr. Frisius *in ultimam Pignor. edit.* unam cum inscript. MANLII MARTIALIS spectaculis destinatam; alteram, quam amatoriam fuisse amantiumque nomina peculiaribus intricata notis exprimere, arbitratur Olaus Wormius *in Monum. Dan. l.* 22. &c. Hinc *Tesserarii* in familia dicti, qui adferentibus *Tesseras*, quas acceperant, frumentum, nummos, vestem,

gemmas, mancipia, jumenta & cœtera hujusmodi vicissim erogabant. De iis extat vetus Romæ Inscr. *Symphoro Tesserario Ser. Cæsaris de domo Gelotiana fecit Philodespotus ex Hermæo Fratri b. m.* apud eundem Pignorium, ubi *suprà*.

Tessera Militaris, Palamedis inventum, Plin. *lib. 7. cap. 56.* tabella erat inscripta, quæ Sole occiduo à Tribuno accepta ferebatur ad signorum Principes, rursumque ad Tribunum redibat, unde is omnibus datum esse signum cognoscebat, necdum se intendentibus tenebris, perque omnes ad se pervenisse, Cœlius Rhodig. *lib. 27. cap. 21.* πλατεῖον vocat Polybius, quòd taleola esset vel tabella *lata* inscripta; item ξυλήφιον, quòd è *ligno*. Parthenii Spartani luto ejus vice, alias Spartani arundine, usi sunt: Septem Persæ, dum Magos noctu adoriuntur, nodum posticum tiaræ in frontem, eodem fine rejecerunt, nonnunquam & voce seu clamore, buccina, antiquitus sc. dabatur. Nempe hoc bellico symbolo signoque socii milites dignoscebantur ab hostibus, ut pro quibus, & contra quos, arma sumerent, haberent notum, ut hodieque fieri videmus. Dabatur a. illa celerrimè. Statius *Theb. lib. 7. vers. 236.*

—— Fugit ordine velox
Tessera ——

Et quidem Iphicrates militibus suis dedit tesseram, *Mercurium Philium*, Julius Cæs. *Victoriam*, Pompejus M. *Herculem Invictum*. In Pompeji Jun. castris tessera fuit, *Pietas*, in M. Antonii *Lardeus*, Syllæ *Apollo*, ut & Bruti in Philippicis. Augustus *Venerem dedit Genetricem*, Nero *Optimam matrem*, Antoninus *æquanimitatem*, Severus *Laboremus*, Pertinax *Militemus*, Manuel Comnenus *Ferrum*; Christiani in Orientem militatum proficiscentes, *Deus vult* &c. Sed & Cyri tessera fuit, *Jupiter belli socius & dux*. Demetrii Poliorcetæ *Jupiter & Victoria*, Antiochi Soteris adversùs Galatas moturi, *Benevalere* &c. V. Alex. ab Alexandro *Genial. Dier. lib. 4. cap. 2.* Hanc qui militibus tribuebat ac per contubernia militum prætorianorumque nuntiabat, *Tesserarius* itidem dictus est, apud Romanos, cujus officii mentio non infrequens in vett. *Inscr.* Sic legimus, TESSERARIO. OPTIONI. FISCI. CURATORI. Item IN. EIS. TESSERARIO. OPTIONI. VEXILLARIUS, apud Salmasium *Not. ad Adrianum Spartiani*. In quarum illa miles ex *Tesserario* promotione factus Optio & postea Procurator Fisci: in hac ex *Tesserario* item Optio, inde Vexillarius factus, indigitatur. V. hanc in rem apud eundem *ibid.* plura, nec non apud Lipsium *de Militia Rom. lib. 5. c. 9.* & *ad Polyb.* Bernartium *ad Statium init. lib.* 10. Alios. *Tesseras* v. dare non esse Imperatorium, sancit Leo Imp. *in Tacticis cap. 20. vers.* 180.

Tesseræ, nomen ludi apud Vett. multum usitati. A. Gellius *lib. 1. cap. 20.* Κύβος *est figura ex omni latere quadrata: quales sunt* Tesseræ, *quibus in alveolo luditur: ex quo ipsæ quoque appellatæ* κύβοι. Ubi *Tesseras* sive cubos a *cubo* denominari scribit: aliis *Tesserarum* figuram, quæ *cubi* appellantur, cubo nomen dedisse existimantibus. Quale id ludi genus fuerit, non adeò obvium: Dempsterus cum *Talis* confundit, uti visum; At numerus Talorum major. Martialis *lib. 4. Epigram.* 15.

Non sum Talorum numero par Tessera:

Talis enim ludebatur quatuor, *tesseris* verò duabus, ad summum tribus. Et distinguit Gellius *lib. 18. cap. 13.* *Talos aut tesserulas*: ut alia omittam. Gronovius hoc nomine intelligit Ludum duodecim scriptorum, admodum similem illis, qui hodie *Trictrac*, aut *Verkeeren* aut *Lurtschen* aut simplicius genus *Aus und ein* Gallis Germanisq; utrisque appellantur. Et certum in tabula lusoria, ut apud nos, sic olim apud Vett. duplicem præcipuè lusum viguisse, *Calculorum* seu *Latrunculorum* & *Tesserarum*, quem & *Tabulæ lusum* simpliciter nominabant; in quo calculi quoq; adhibiti. Mittebantur itaque *Tesseræ* vel jactabantur per pyrgum seu fritillum, (præter pyrgum etiam ψηφοβόλον habet Joh. Antiochensis) ut hodieque inter collusores diffidentes: Calculiq; dabantur & movebantur in eadem tabula vel alveo lusorio, notato duodecim lineis, sive scriptulis utrinque. Martialis,

Hic mihi bisseno numeratur Tessera *puncto*:

Per quæ collocabantur & procedebant calculi, prout illos Fortuna jactus & ars jactum disponentis juvisset: Calculum verò reducere licitum non erat, nisi adversarius concederet. Erant calculorum triginta, quindecim russei seu nigri & quindecim albi: *Tesseris* verò plurimùm duabus, interdum & tribus utebantur. De illis cento Virgilianus,

Triginta magnis adversis orbibus orbes.

De istis, Seneca *in ludo de morte Claudii*,

Nam quoties missurus erat, resonante fritillo,
Utraque subducto fugiebat Tessera *fundo.*

Seriem linearum seu scriptorum, *Iter* Petronius; *Tramitem* vetus Epigr. vocat; quem qui occupasset, & adversarium cum calculis in sua parte frequentibus, minimùm uno, reliquisset, victor erat. Quod Petronius *omnium testorum iter consumere*, ait, V. Joh. Fridericum Gronovium *de Pecunia vet. l. 3. cap. 15.* & suprà, ubi de *Scriptorum duodecim* ludo. Inventorem Ludi, Gr. τῆς πεττείας, Palamedem faciunt plurimi. Nonnulli de Latrunculorum id concedentes ludo, *Tesserarum* ludum ab Ægyptiis ortum fuisse, contendunt ex Platone *in Phædro*: Nam πεττεία hæc cursum Solis ostendebat, per duodecim Zodiaci signa, ut Eustathius monet. V. Anton. Thysium *Notis in Gellium lib. 1. cap. 20.* Salmasius duplicem apud Græcos usitatam πεττείαν contendit, alteram simplicissimam, quinque solùm calculis (quos Græci πεσσοὺς dicunt) ab utraque ludentium parte, absque tesseris, tractatam; alteram, longè operosiorem & ingeniosiorem, tesseris calculisq; 15. utrinque ludi solitam: In illa, tabulam decem lineas habuisse, quinas ab utraque parte, & mediam inter illas, *Sacram* dictam, ad quam victus quasi ad ultimam anchoram confugerit; in illa, duodecim lineas sive scripta fuisse, in quibus ad *tesseræ* jactum calculi fuerint dati: illam Palamedis, hanc Ægyptiorum fuisse inventum ait. Certè Sophocles de his πεσσοῖς loquens, quos primus invenit Palamedes, semper eos ἀπὸ τῶν κύβων separat: Hesychius quoque, ubi πεττείαν ἀπὸ τῆς κυβείας distinguit, priori voce simplicem illam, quæ meris calculis: posteriore vel simplicem item, in qua meris tesseris: vel duplicem illam, in qua & tesseræ jactabantur, & ad earum jactum calculi movebantur, quamq; διὰ κύβων πεττείαν plenè alibi vocat, intellectam vult. De *Latrunculorum ludo* suo loco. Materiam quod attinet, apud Petronium *Satyr.* Trimalcionem tabulâ terebinthinâ, *Tesseris* crystallinis, & loco calculorum aureis argenteisque denariis, usum fuisse, legimus: E ligustro & ebore aliàs *Tesseræ* frequentes, &c. Hæc de ludo, in quo & *Tesseris* & calculis pugna fiebat: Sed & solis *Tesseris* non rarò ludebant, & quidem tribus antiquitus; mediâ ætate duobus, postremo ævo ad trinos redeunte. In hoc ludo, missus seu jactus duo inprimis notabiles erant, *Senio* & *Monas*; quorum ille Græcis Κῷος, hic Χῖος, dictus est: Suid. in voce Κῷος, ὁ μὲν γὰρ Χῖος ἐδύνατο ἕν, ὁ δὲ Κῷος ἕξ. Unde Prov. Κῷος πρὸς Χῖον, de comparatione maximè imparium. An autem hi jactus a numero punctorum, an *Tesserarum* omnium situ, nomen nacti sint (Non enim singulis *Tesseris*, sed tribus, ut dictum, lusisse videntur) incertum est. Interim hoc certum est, *Tesseras* punctis notatas fuisse, Hadr. Turnebus *Adversar. lib. 5. cap. 6.* Quo proin trahit Gronovius *versum* Martialis *de bisseno puncto*, proximè laudatum: quæ cùm alii explicent de lineis seu scriptis seu γραμμαῖς tabulæ, ille de numeris, in ipsis *Tesseris punctis* ac signatis, accipit: Ita enim is, *Unde numeros pro Tesseris, in quibus numerantur puncta, Ovidius: Numerosque manu jactabit eburnos. Et nihil verius illa vulgi Interpretum sententia, in hac Tabula binis tesseris ludi, sive exerceri Tesserarum & calculorum lusum, quo Tesseræ summum habebant duodecim puncta, nempe si existant duo seniones: in quo per tesseras numerantur usque ad 12. puncta. Si plura numerari dixisset, plures fortè Tesseras intellexisset, loco cit.* Videtur tamen *Senio*, qui aliàs *Basilicus*, item *Venus*, (namque nomina hæc *Tesserarum* æquè ac Talorum ludo nonnulli communia faciunt) is dictus esse jactus, cùm omnes tres Tesseræ senionem ostenderent; cui *Canis* seu *Canicula*, cùm nempe tres monades prodirent, opponebatur. Persius *Satyrâ* 3.

—— —— Quid dexter Senio ferret,
Scire erat in votis, damnosa Canicula quantum
Raderet.

Quod probatur veriverbio, *Aut tres sex, aut tres Tesseræ*: quo indigitatur, aut omnia lucrari, aut omnia perdere nobis constitutum esse. Eundem *Senionem* Rhodiginus *Midam* quoq; nominatum esse, annotavit, *In Tesserario ludo Midas jactus erat fortunatissimus*: ex Suida, ubi ait,

Μίδας ὁ ἐν κύβοισιν εὐβουλότατος,
Midas in tesseris consultor optimus.

Aliud significabat senio in Talorum ludo, ubi similiter felicissimus habebatur. *Stesichorius jactus*, cujus mentionem facit præfatus Cœl. Rhodiginus *lib. 20. c. 27.* aliud ludi genus innuere videtur, in quo octonarius numerus victoriam dabat: idque ex eo, quòd monumentum Poëtæ hujus *ex octonis constaret omnibus*, unde Prov. Ἄπαντα ὀκτώ. Porrò, *Tesseræ* in conviviis, non minùs quam Latrunculi, frequentissimæ. Jul. Capitolinus *in Ælio Vero*, *Post convivium lusum est Tesseris usque ad lucem.* Senile inprimis exercitamentum, Cic. *de Sen. Nobis senibus ex lusionibus multis Talos relinquant & Tesseras*: apud Latinos nempe; Græcis enim puerile id &c. V. Thom. Godvvynum *Anthol. Rom. lib. 2. Sect. 3. cap. 13.* Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosinum lib. 5. cap. 1.* Alios; inprimis verò Claud. Salmasium, qui ludum hunc Vett. præclarè illustravit, ad Flav. Vopiscum *in Vita Proculi*, nec non hic passim, inprimis ubi de *Alea*, item in voce *Plistobolinda* & *Tabula*: uti de voce ambigua Lartis Tolumnii Vejentium R. *in Tesserarum jactu*, Legatis Romanis exitiali, Liv. *lib 4. cap. 17.*

Testa, q. *tosta*, à *torreo*, Græcè ὄστρακον, multiplici usu inclaruit. Namque & in suffragiis *testæ* adhibitæ sunt Athenis, unde *testulâ collabefactus*, *testarum suffragiis ejectus*, aliæque phrases apud Corn. Nepotem, & celebre illud Ὀστρακισμοῦ nomen, de quo suo loco: & chartæ loco fuere. Boum enim ossibus & *testis fictilibus* inscribere solitum Zenonis præceptoris dictata Cleanthem, ex Laërtio discimus. Porrò saltantibus Pantomimis, præter scabellorum crepitum, de quo suprà, solebant etiam *testa* percuti. Vetus Juvenalis *ad illud*,

audiat

—— *audiat ille*
Testarum crepitus ——

Testas, inquit, *antea percutiebant saltantibus Pantomimis, quia tunc non erat, ut Mesochori percuterent manibus.* Etiam *testarum jaculatione in mare* ludebant olim pueri, de quo sic Minucius Felix *Octavio, Is lusus est*, inquit, *testam teretem, jactatione fluctuum levigatam, legere de litore: eam testam plano situ digitis comprehensam, inclinem ipsum atque humilem, quantum potest, super undas inrotare: ut illud jaculum vel dorsum maris raderet, vel enataret, dum leni impetu labitur: vel summis fluctibus tonsis emicaret, emergeret, dum assiduo saltu sublevatur. Is se in pueris victorem ferebat, cujus testa & procurreret longiùs & frequentiùs exsiliret.* Græci ἐποστρακισμὸν hunc lusum appellant. Hesychius, ἐποστρακίζειν, ὀστράκοις παίζειν, V. Paul. Leopardum *Emendat. lib. 6. c. 8.* Desider. Heraldum *Castigat.* & *Notis*, ut & Jac. Ouzelium JC. *Animadversion. ad Minutium*, Alios. Sed hic *testa*, pro calculo est seu lapillo, uti *testarum* apud Petronium, ubi de XII. Scriptorum ludo, *Dum ille*, inquit, *omnium testarum iter lusu consumit.* Aliud erat ὀστράκου περιστροφή, *testæ conversio*, indigitata Platoni *lib. 7.* & Polluci descripta, hoc modo: Pueri ductâ in medio lineâ, duas in partes sese distribuebant; quarum altera *intra testam*, altera *extra* dicebatur. Deinde mittente quopiam ad lineam *testam*, utrius partis superior extitisset aliquis, hunc insequebantur, qui illi adhærebant, reliquis in fugam conversis. Cæterùm è fugientibus, qui comprehensus esset, is considebat, Ὄνος, *asinus*, dictus, testaque projectâ dicebat, *Nox dies*: nam interior testæ pars pice sublita erat, quæ nocti respondebat &c. V. Erasmum *in Adagiis*. Sed & sævitiæ instrumenta *testæ*. Ut enim vecordiam Gallorum Cybeles prætercam, qui *testa* (quam *Samiam* ἐπιτίμως appellat Lucillius à loco, quòd *testæ* ibi optimæ fierent) virilitatem sibi olim demessuere: *testarum fragmenta impolita jacentibus substrata*, inter Vett. tormenta, memorantur Eusebio *Histor. Eccl. lib. 4. cap. 14.* etiam miserè jam laceratis ac concisis corporibus, velut pulvillorum vicem præstitura, *Epist.* Seniorum Eccl. Smyrn. *de Martyrio B. Polycarpi.* Quin & iisdem vulnera fricabantur. *Passio* Tharaci & Sociorum *Interrog. 1. Præses dixit: Tollite* testam, *& plagam refricate. Minutatim te exterminabo.* De quo supplicii genere, in Martyres à Tyrannis crebrò usitato, multis agit Prudentius *Coronâ Passionis Vincentii, vers. 253.* & *seqq.* ubi inter alia

Fragmenta testarum *jubet*
Hirta, impolitis angulis
Acuminata, informia,
Tergo jacentis sternerent.
Totum cubile spiculis
Armant doloris anxii
Insomne quæ subter latus
Mucrone pulsent obvia &c.

V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. lib. V. cap. 17.* ubi illa verba Dei de Leviathane, apud Jobum, *Proco* (cubili, ut quidam capiunt) *sunt acumina testæ*, explicat, Casp. insuper Barthium *Animadversion. ad Statium Theb. lib. 5. vers. 597.* Gallonium *de Martyrum Cruciatibus cap. 6.* Alios: ut & plura hanc in rem suprà, in voce *Calculus, Lapillus* &c. Addo tribus verbis, *testam* vas vinarium fuisse, apud Martialem *lib. 1. Epigr. 27.* testâ mensas suas fulcire consuevisse pauperes, *lib. 2. Epigr. 43.* iisdem urinam excepisse fullones, *lib. 6. Epigr. 93.* Sed & in angiportis paratas fuisse iis, qui illam emittere cupiebant. Unde idem *lib. 12. Epigr. 48.* statim à cœna nullam manere gulæ voluptatem ostensurus ait,

Lauta tamen Cœna est: fateor, lautissima: sed cras
Nil erit, imò hodie; protinus imò nihil,
Quod sciat infelix damnatæ spongia virgæ,
Vel quicunque canis, junctaque testa *viæ;*

De *testaceis navibus* hic *infrà*.

Testacea, in Aquatilibus, *lepas, ostrea conchæ, cochleæ; sicut crustata*, cancer, pagurus, maja, locusta &c. Homini inserviunt, ad cibum, ut ostrea: ad ornatum, ut conchylia & murices, unde purpura; pinnæ item, unde margaritæ eruuntur: ad suffitum, ut ὄνυξ, conchylii operculum, Hebr. *Schcheleth*, quod inter aromatum species censetur, Exodi *cap. 30. vers. 34.* & Eccles. *c. 24. vers. 21.* Sam. Bochartus ubi suprà, *lib. 1. cap. 8.* Sed & *scaphis testaceis* in Nilo Ægyptios usos legimus, apud Strabonem, ubi de canalibus ac fossis Nili: καὶ μικρὰν πλοῖον ἐν ὀστρακίνοις, ὥστε καὶ ὀστράκινα εἶναι πορθμεῖα. Quod Juvenalis *Sat. 15.* explicat,

Parvula fictilibus solitum dare vela phaselis
Et brevibus pictæ remis incumbere testæ.

Nempe ex *testa fictili*, de qua suprà, istiusmodi scaphas factas, indigitans. Sed & testudinum marinarum *testas* Chelonophagis pop. casarum vice fuisse, suprà diximus: quidni & scapharum? Plura V. infrà, in voce *Testudo*.

Testamentarius, in Ecclesia Rom. Officium Monasticum est, penès quem fuit dispositio piorum legatorum, seu ab exteris ea, seu à domesticis proficiscerentur, tanquam *testamentorum* exequutorem, uti diximus ex Brouvero *Antiqq. Fuld. lib. 2. cap. 10.*

Testamentum, alienationis species est, & juris naturalis. Quamvis enim id, ut actus alii, formam certam accipere possit à jure civili, ipsa tamen ejus substantia cognata est dominio, & eo dato juris naturalis. Possum enim rem meam alienare, non purè modò, sed & sub conditione; nec tantùm irrevocabiliter, sed & revocabiliter, atque etiam retentâ interim possessione & plenissimo jure fruendi. Alienatio autem in mortis eventum, ante eam revocabilis, retento interim jure possidendi, ac fruendi est *Testamentum*. Vidit hoc rectè Plutarchus, qui cùm à Solone dixisset permissam civibus Testamenti factionem, addit: Τὰ χρήματα κτήματα τῶν ἐχόντων ἐποίησεν, *Effecit, ut res cuique sua propria & in pleno dominio essent.* Quo jure Abrahamus Patr. si sine liberis decessisset, res suas Eliezero relicturus fuerat, ut indicat locus Genes. *cap. 15. vers. 2.* Quòd verò alicubi externis *Testamentum* facere non conceditur, id non est ex jure Gentium, sed ex jure proprio illius civitatis, & fortè ab illa veniens ætate, quâ externi quasi pro hostibus habebantur: itaque apud moratiores populos meritò exolevit. Sic Grotius *de jure Belli ac Pacis lib. 2. c. 6. sub fin.* Apud Romanos tria fuisse *testamentorum* genera, A. Gellius docet *lib. 15. cap. 27. Tria enim genera Testamentorum fuisse accepimus, unum quod Calatis Comitiis in populi concione fieret: alterum in procinctu, quum viri ad prælium faciendum in aciem vocabantur: tertium per familiæ emancipationem, cui æs & libra adhiberetur.* Quæ verba haud aliunde meliorem accipient lucem, quam ab iis, quæ Theophilus scribit *in Paraphr. Instit. lib. 2. tit. 10. de Testamentis.* Et quidem de *Testamento*, quod *Calatis Comitiis* dicebatur, *Testamentum*, inquit, *hoc tempore pacis fiebat bis in anno hunc in modum. Præco universam circumibat civitatem conclamans & vocans: Populus congregabatur, & ita qui volebat, teste Populo, Testamentum scribebat.* De *Testamento in procinctu* paulo pòst: *Procinctum verò Testamentum est, quod fiebat, cùm in prælium essent exituri: nomenque ab habitu, in quo Testamenta fiebant, sortitum est. Nam cùm incertum esset, an redituri essent, procincti* (i. parati ad prælium) *Testamento priùs facto in pugnam exibant.* Pergit dein, *Porro cùm hæ duæ species tantùm in usu essent, eveniebat, ut nonnulli repentinâ morte sublati intestati morerentur; neque enim Calatis Comitiis testabantur, quia nondum instaret tempus; neque item in Procinctu, quia bellum non esset. Deinde & illud mali ominis videbatur, sano quempiam & valente corpore* Testamentum *facere. Ob hæc igitur tertia species inventa est, quæ dicebatur* per Æs & Libram: *Fiebat enim per emancipationem. Porro emancipatio est imaginaria venditio: In hunc verò modum vendebatur: Quinque aderant testes & Libripens, cives Romani, hique puberes. Atque his præsentibus, is qui successor defuncti erat futurus, patrimonium morituri emebat, verba quædam dicens solennia, & imaginarii pretii nomine nummum rerum domino dabat; appellabaturque* Familiæ Emptor. *Deinde ordinabat moriens, quid post mortem suam fieri vellet, dicebat enim Familiæ emptori sive hæredi: Huic volo dari fundum, illi domum, alii centum solidos. Quo Testamenti genere invento, priora illa jam longo tempore in desuetudinem abierant. Sed & testandi genus per Æs & Libram, paulatim sperni cœperat. Nam cùm idem Familiæ emptor esset & hæres, pro certo habens is se hæredem futurum, in dominum hæreditatis insidias comparabat; unde complures pro veteri more familiæ emtorem adhibebant, qui imaginariâ emptione patrimonium morituri emeret, Sed Testator seorsim in tabulis aut chartis, quem sibi hæredem esse vellet, scribebat.* V. de hoc ultimo *Testamenti* genere, Joh. Frider. Gronovium *de Pecunia vet. lib. 4. cap. 7.* Ordinem in *Testamentis* observari solitum, annotavit Alex. ab Alexandro *Genial. dier. lib. 1. cap. 1.* *Primo capite* (seu in prima cera) *hæredis fiebat institutio, sive unus, sive plures essent, qui in universum bona ex defuncti voluntate caperent. Sequenti capite & in ima cera, secundi hæredes, legata & reliqua Testatoris voluntas ac dispositio ponuntur: sive aliquos onere gravare, aut si quibus dari, fierive oportere, Testator pro sua voluntate, arbitratus esset: qui non Hæredes, sed Legatarii sunt dicti.* Fiebat autem id, ut etiamnum, septem testibus præsentibus, origine consuetudinis tractâ ex Leg. XII. Tabb. *Ut cùm Pater familias super familia sua legaret, nexum faceret, perque Æs & Libram familiam manciparet: ac præter Libripendem cives Romanos puberes ne minus quinque adhiberet:* Ubi *de Testamento per Æs & Libram*, quod aliàs quoque *Testamentum per Nexum*, agentes Decemviri, in hac imaginaria venditione quinque cives Romanos, Libripendem & emtorem, adeoque numero 7. requirebant. Verba solennia, quæ dicens Emptor, patrimonium morituri emebat, uti diximus, hæc erant; *Hujus ego familiam, quæ mihi empta est hoc ære, æneaque libra, jure Quiritium, meam esse aio*: Deinde ære percutiens libram id æs dabat ei, à quo hæreditatem exspectabat, quasi loco pretii. Quæ mancipatio cùm facta esset, tum ordinabat Venditor, quid post mortem suam fieri vellet: atque hæc *Testamenti nuncupatio* dicebatur, quæ sic consueverat fieri, teste Ulpiano *tit. Instit. 20. Tabulas Testamenti Testator tenens ita dicebat, Hæc uti his tabulis cerisque scripta sunt, ita do, ita testor. Itaque vos Quirites testimonium præbitote.* Fuisse verò *testandi* jus solis Patribusfamiliâs, annotavit Rosinus *Antiqq. Rom. lib. 8.* &c. Cæterùm ingens apud Romanos *Testamentorum* licentia, notatur Suetonio in *Augusto cap. 55.* ubi, *Jocis quorundam invidiosis aut petulantibus lacessitum, contradixisse edicto. Et tamen de inhibenda Testamentorum licentia, ne Senatus quicquam constitueret, eum intercessisse*, refert. Mos sc. fuit Romanorum in Testamentis increpare alios, maledicere aliis, & liberam, de quibuscunque vellent,

etiam

etiam de Augustis ipsis, vocem edere, uti discimus ex Luciano, apud quem Nigrinus Romanos per totam vitam *μίαν φωνὴν ἀφιέναι*, *unicam vocem venam*, edere, in Testamentis viz. ait. Clausula usitata fuit, *ut trebus pensionibus solveremur*, Casaubonus *ad Augustum Suet. cap.* 101. Obsignabantur dein solenni ritu, de quo pluribus agit Jo. Kirchmannus *de Annulis cap.* 5. Sic condita autem Testamenta iidem Vestalibus plerumque commendabant, uti de Cæsaris testamento legimus, apud Suetonium *in eo cap.* 83. Nonnunquam plura ultimæ voluntatis exemplaria seu *ἀντίγραφα*, diversis locis, majoris securitatis causâ deponebant, de quo more *ad eundem in Augusto c.* 101. Casaubonum vide &c. Sed nec privatorum solùm opes, verùm integra quandoque Regna *Testamento* ad alios transiere: quod de Regnis patrimonialibus, non verò de iis, quæ Populi voluntate delata sunt, intellectum vult Grotius. Sicuti Rex Salomo Regi Phœnicum Hiromo dedit urbes 20. 1. Regum *cap.* 9. *vers.* 6. quas proprio jure possederat: ita Attalus R. Eumenis fil. Regnum Pergamenum; & postea Nicomedes R. Bithyniam, Romanis *Testamento* legavit, apud Florum *lib.* 2. *Epit. Liv.* 58. Unde Cicero *sec. in Rullum, Hæreditatem cernimus, regnum Bithyniæ.* Libyæ quoque pars Cyrenaica eisdem ab Apione R. relicta est, Tacit. *Annalium lib* 14. Et *quis ignorat*, verba sunt Tullii *de lege Agr. Regnum Ægypti, testamento Regis Alexandrini, Populi Rom. esse factum?* V. plura apud præn. Grotium *de Jure B. ac P. lib.* 1. *cap.* 3. de Legibus verò *Testamentorum* nomine latis. V. infrà. Apud Athenienses ante Solonem neminem licebat extra gentem & familiam suam hæredem scribere, ex Lege memorata Plut *in Solone*: Ἐν τῷ γένει τοῦ τεθνηκότος δεῖν τὰ χρήματα καὶ τὸν οἶκον καταμένειν. Cujus ratio est apud Platonem *de LL. lib.* 11. quia *bona testantis non sunt, sed gentis & familiæ.* Neque tamen omnibus fas fuit indiscriminatim è Solonis lege, sua *Testamento* dare legare: Feminis namque & pueris non licebat dare legare Testamento cuiquam, quod excederet pretium medimni hordei, *Παιδὶ μὴ ἐξεῖναι συμβάλλειν, μηδὲ γυναικὶ πλέον μεδίμνου κριθῶν*, apud Isæum *de Aristarchi hær.* Quæ lex non fuit solis divitibus, sed etiam pauperibus scripta: habuitque pro modulo, pauperiorum censum, seu fœnus annuum census eorum. Cæteris concessit Solon necessitudini generis amicitiam præferre. & bona in uniuscujusque posuit manu, ut possent quem vellent hæredem scribere, nullis superstitibus liberis masculis; si modò non essent furiosi, aut vi morbi aut senectutis, vel pharmacorum de mentis statu dejecti, aut ab uxoribus circumventi, aut denique necessitate impulsi, aut in vinculis habiti, ex Lege, *Ὅσοι μὴ ἐπεποίηντο ὥστε μήτε ἀπειπεῖν, μήτ' ἐπιδικάσασθαι, ὅτε Σόλων εἰσῄει, τὰ ἑαυτοῦ διαθέσθαι εἶναι, ὅπως ἂν ἐθέλῃ, ἂν μὴ παῖδες ὦσι γνήσιοι ἄρρενες, ἂν μὴ μανιῶν ἢ γήρως, ἢ φαρμάκων, ἢ νόσου ἕνεκα, ἢ γυναικὶ πειθόμενος ὑπὸ τούτων του παρανοῶν, ἢ ὑπ' ἀνάγκης ἢ ὑπὸ δεσμοῦ καταληφθείς*, Demosth. *ἐν ΣτεφανὴN.* β. Quæ solis civibus Aboriginibus & indigenis *Testamentum* facere concessum est: cùm ascriptorum civium, qui orbi essent, bona in Ærarium fuerint relata. Qui verò hæredes scribebantur, etiam in filios adumebantur, Isæus *l. c.* inde peregrini hæredes scribi non poterant ab Atheniensi cive, Plato *ubi suprà*: quod etiam apud Romanos obtinuisse colligitur, ex Rescripto Imp Titi Ælii Antonini A. ad Antestianum, *l.* 1. *C. de hæred. instituend.* Nec nothi, nisi adoptione in familiam essent adsciti &c. In conscribendis tabulis Magistratum advocabant qui præsentiâ sui illas vel confirmaret & stabiliret; vel solveret ac infringeret: Harpocration è Dinarcho, Suid. Isæus, Alii. Nominatim verò Astynomus advocabatur, Idem de *Cleonymi hær.* Nonnunquam qui *Testamenti* tabulas consignabant, advocabant testes, non eorum, quæ Testamento suo dabant legabant, signatæ enim erant jam tabulæ, sed ut meminissent & testarentur, illum Testamentum fecisse. Idem de *Nicostrati hær.* Factum etiam est, ut nullæ tabulæ scriberentur sicut apud Romanos calatis Comitiis) ed Testator voluntatem suam pro concione declararet & voce nuncuparet. Plut. *in Alcibiade*: quod tum fiebat quando convenerat Populus, *ἐν ταῖς κυρίαις ἐκκλησίαις.* Quod si Pater *Testamentum* scripserit, & liberis masculis hæredes substituerit, si ante annum vicesimum ætatis liberi decederent, ratum id erat ex Lege: *Ὅ,τι ἂν γνήσιοι ὄντων υἱῶν ὁ πατὴρ διαθῆται, ἐὰν ἀποθάνωσιν οἱ υἱεῖς πρὶν ἐπιδιετεῖς ἡβῆσαι, τὴν τοῦ πατρὸς διαθήκην κυρίαν εἶναι*, apud Demosthenem *loco cit.* Superstite tamen fœmina prole, licebat *Testamento* sua dare legare alteri, sub hac conditione, ut filiam superstitem in uxorem duceret: Ita enim Lex. *Ἐξεῖναι διαθέσθαι ὅπως ἂν ἐθέλῃ τις τὰ αὑτοῦ ἂν θυγατέρας γνησίας καταλίπῃ ἐπὶ ταύταις.* apud Isæum *de Pyrrhi hær.* Adoptatis autem si orbi decederent, *Testamentum* scribere non licebat: Nam aut filios habebat Pater adoptans superstites, aut ab intestato hæreditatem illius adibant ejus propinqui ex Lege: *τοὺς ποιηθέντας μὴ ἐξεῖναι διαθέσθαι, ἀλλὰ ζῶντας ἐγκαταλιπόντας υἱὸν γνήσιον ἐπανιέναι, ἢ τελευτήσαντας ἀποδιδόναι τὴν κληρονομίαν τοῖς ἐξ ἀρχῆς οἰκείοις οὖσι τοῦ ποιησαμένου*, apud Dem. *c. Leocharem.* Itaque Pater naturalis cernere non poterat hæreditatem filii, quem adoptandum dederat in alienam familiam. *Ibid.* &c. V. plura apud Sam. Petitum *Comment. in Leges Atticas*, *libro* 6. *titulo* 6. alibiq; passim. Et de veteribus Germanis hoc unum addam, *testari* illos non fuisse solitos, sed mortuis parentibus liberos, vel si non adessent, proximos agnatos, in eorum successisse bona, *ab intestato*, adnotat Alex. ab Alexandro *Genial. Dier. lib* 6. *c.* 10. &c. Atque hactenus de *Testamento Civili*, præter quod aliud *Physicum* dictum, occurrit apud Varronem *in Bellicres.* Mandatum viz. morientis; cujusmodi est Micipsæ R. apud Sallustium *in Jugurth.* Archippi & Antigenis *in Epigramm.* Pæti apud Propert. *lib.* 3. *&* 5. &, ut alios omittam, Othonis Imp. apud Suetonium *Vespasiano cap.* 6. ubi is *extrema obtestatione ultionem mandasse* Vespasiano, ut hæredi & amico, legitur. Ultionem enim mortis suæ Romanos hæredibus Testamento commendasse, etiam aliunde discimus, V. Marcilium *ad l.* Ex hoc vero testamentorum genere nata esse civilia, Tullius notat *de Finibus lib.* 3. Hinc *Testatio*, apud Scriptores Eccl. Rom. jus dicitur, quod Episcopi habebant disponendi *de quarta*, interdum *nona* parte relictorum in Testamentis, in pios usus; inde ortum, quod antiquitus statutum sit, ut rerum Testamentis relictarum auctoritate Ecclesiæ distributio deinceps fieret, & ut Episcopis in pios usus certam illorum partem distribuere liceret. *Decima* postmodum pars concessa, teste Matth. Paris A. C. 1190. eosdem in usus: *Quartam* tandem sibi arrogasse, nec amplius in pios usus expendendam, sed tanquam sibi propriam, & de qua disponere ipsis omnino esset liberum, uti de *intestatorum bonis*, docet C. du Fresne *Glossar.*

Leges Testamentorum nomine scriptæ, apud Rom.

Furia, à C. Furio Trib. Pl. lata est: *Ne cui, nisi Manumissoris cognato, certisq; aliis personis supra mille asses legare, mortisq; causâ donare liceret.*

Voconia, a Q Voconio Saxa Trib. Pl. *Ne qui census esset, Virginem neve Mulierem supra quadrantem suorum bonorum hæredem institueret: plusque cuiquam legaret, quàm ad hæredem hæredesve perveniret. Ne fœminæ, ultra consanguineos, ab intestato succederent.*

Falcidia, auctore P. Falcidio Trib. Pl. lata anno 613. varia habuit capita, de quibus suprà *suo loco.*

Cornelia, cujus auctor L. Cornelius Sulla Felix Dict. & Cons. anno U.C. 673. sanxit: *Ut eorum testamenta, qui in hostium potestate essent, perinde essent rata, ac si in hostium potestatem non pervenissent.* Ejq; hac Lege inducta fictio est, ut qui captus apud hostes decederet, mortuus eodem momento, quo captus esset, putaretur.

Junia Velleja, duo capita habuit: Primum, *ut mortuo Filio, nepotes nondum nati possint institui* &c. Alterum, *ut nepotes jam nati, vivente filio, ab avo hæredes instituantur vel nominatim exhæredentur, ne fortè mortuo post Testamentum filio sui hæredes, ad exemplum postumorum, Testamentum infirment.*

Julia de vicesima.

Julia Caducaria.

Julia Miscella, V. *suis locis.*

Pappia decimaria, *ut vir & uxor, nullis ex eo matrimonio exstantibus liberis, decimam ex Testamento, matrimonii nomine, capere possit. Si verò extent liberi ex alio matrimonio, pro unoquoq; ex liberis aliam decimam, & pro communi filio, post nonum diem amisso, aliam: pro duobus post nonum diem amissis, duas*

Glicia lex, de ratione inducendæ querelæ inofficiosi Testamenti. V. suprà.

Testamentum, adde: *Vetus* totum rejecerunt Marcionitæ, Manes, Cerdo. Agapius, Bogomili, Simoniani, Cajani, Archontici, Apellitæ, alii: *Pentateuchum* solum admittebant Samaritani, & Sadducæorum quidam: *Leviticum*, *Josuam* aliosque inutiles censuerunt nonnulli, apud Chrysost. *Hom.* 31. *in ad Rom. Danielem*, aliqui Judæorum, apud Theodoretum *præf. in eum* *Novum* totū repudiarunt iterū Bogomili, Nepos &c. *Evangelia* corrupit Tatianus: solo *Matthæi* utebantur Ebionitæ & Cerinthus: solo *Lucæ* Marcion: *Joannis* rejecerunt & *Ἄλογοι*. *Acta*, Severiani & Encratitæ. *Pauli Epistolas*, iidem cum Cerinthianis & Elcesæis: Aliorum *Epistolas*, ut & *Apocalypsin*, non pauci, ut videre est apud Cl. Suicerum *Thesauro Eccl.* passim, inprimis voce Γραφή.

super *Testibus* Aprinis Herculi juratum, docet Pausan. sicque fœdus factum cum Nelei liberis, *lib.* 4. Cujus juramenti inde solemnis omnibus Athletis, eorum parentibus, fratribus, Gymnasiarchis, ad Olympiacos Ludos ritè faciendos, idem meminit *lib* 5. V.C. Barthium *ad Papinium Theb. lib.* 5. *vers.* 329. ubi de variis Vett. juramentis. Hebræis agnus, qui castratur, ut ex eo vervex fiat, quatuor nominibus appellatur; כתות *contusus*, מ.וק *avulsus*, מעוך *compressus*. & כרות *excisus*, i. cui *testiculi contusi*, vel *avulsi*, vel *compressi* vel *excisi* sunt. Tot enim modis castratio ejus, ut & capri ac vituli, de quibus V. Aristotelem *Histor. Animal. lib.* 9. *cap.* 50. ex Magone Columellam *lib.* 7. *cap.* 25. Palladium *lib.* 6. *cap.* 7. & Sotionem *in Geoponicis*, peragitur: inde ad nobilius animalium genus hominum sævitiâ more translato, uti suprà vidimus non uno loco. Quibus 4. vocabulis Hebræorum examussim respondent Græcorum hæc, *θλαδίας*, *σπάδων*, *θλιβίας*, & *τομίας*, seu *ἐκτομίας*. V. Levitici *cap.* 22. *vers.* 22, 23, 24, ubi de duodecim vitiis, quæ animal ab Altari, quo minus in eo offerretur, excludebant, agitur. Sed & in sacris suis Græci ac Romani accuratè observabant, ut hostiæ

lectæ

lectæ & eximiæ essent, neque claudæ nec vitiosæ: An verò & castratas illis offerre fuerit nefas, non adeò liquet: certè ubi de victimarum probatione Plinius agit *lib. 8. cap. 45.* hujus rei disertè non meminit. Interim, uti Eunuchos à sacra congregatione excludit Deus Deut. *cap. 23. vers. 1.* sic in *Eunucho* Luciani, Diocles asserit, Eunuchos non solùm à Philosophia ejusq; præmiis. *ἀλλὰ καὶ ἱερῶν αὐτῶν καὶ περιῤῥαντηρίων, καὶ τῶν κοινῶν ἁπάντων συλλόγων*, *sed & ab ipsis sacris, & aspergillis, & publicis omnibus cœtibus*, excludendos esse. Unde de hoc hominum genere Claudianus *in Eutropium lib. 1.*

Hi nullas meriti vittas, semperq; profani &c.

V. Sam. Bochartum *Hierozoïc. Part. prior. lib. II. cap. 46.* De *suspensione per testes*, inter supplicia Martyrum, nonnunquam adhibitâ, uti de Didymo apud vett. de Waldensibus, apud recentiores Scriptores, leginus, alibi. In *Statutis* Synodalibus Nicolai Episc. Andegav. A. C. 1163. ubi legitur, *Prohibemus singulis Sacerdotibus Parochialibus, ne ipsi Parochianis suis die Paschalis testes, seu bestias loco panis benedicti ministrent, ne ex ejus ministratione, seu receptione erubescentiam excitare videantur, sed panem benedictum faciant, sicut aliis diebus Dominicis fieri consuevit*: Car. du Fresne, *forte*, inquit, *intelliguntur paniculi seu oblatæ in testiculorum figuram formatæ, quas in hoc Festo Paschali, loco panis benedicti, dabant*, in *Glossar.* &c.

Testimoniales, in *l. 8.* Cod. Theodos. *de Honorariis codicill. Testimonialibus dignitatem adipisci*; diplomata sunt vel epistolæ, quæ a Principibus concedebantur iis, *qui militiam sub armorum labore exegerant*, ut sic, in emeritæ militiæ præmium, in Protectorum, Præpositorum, vel Tribunorum ordinem ascriberentur. V. Jac. Gothofredum *ad eund. Cod. tit. de Testimoniali ex Tribunis & Protector.* Apud Scriptores Eccl Rom. *Testimoniales* dicuntur Diaconi Assistentes, qui viz. assistebant Episcopis, ut eorum vitæ ac conversationis *testimonium*, cum opus esset, perhiberent, uti legas apud Macros Fratres *in Hierolexico*, qui moris hujus originem à Symmachi Episc. Rom. ætate, imò altiùs, arcessunt.

Testis, Isidoro, *à quo quæritur veritas in judicio, quem quisq; ante judicium sibi placitis alligat, ne ei sit posteà liberum, aut dissimulare aut subtrahere se: Unde alligatus quoq;* Cic. *ad Fr. Nerius Judex edidit ad alligatos, Cn. Lentulum & C. Cornelium.* Erant illi homines liberi, de quorum conditione V. Callistratum *ff. de Testibus*, & quæ ibi Arcadius ac Papinianus. De iis verò, qui testimonium dicere non potuerunt, V. A. Gellium *lib. 15. cap. 13.* Qui idem, *omnium fœminarum unam Tarratiam virginem Vestalem lege super ea ad Populum latâ testabilem* (idoneam ad testimonium dicendum) *factam esse*, refert *lib. 6. cap. 7.* Testimonium autem alii illorum spontè dicebant, alii inviti; quibus lex jubebat ut testimonium denuntiaretur ab Accusatore, qui uti eorum testimonio cupiebat. Valer. Maximus *lib. 8.* & Cicero *in Verrem, Non putasti me in hanc rem tuis familiarissimis testimonia denuntiaturum.* In quibus causis verò invitis testimonium denuntiari non potuerit, ostendit Lex Julia publicorum Judiciorum, de qua *suprà*. Et de his *Testibus*, si testimonium dicere respuissent, sic scriptum reperitur *in XII. Tabb. Cui testimonium defuerit, is tertiis diebus ob portam obvagulatum ito*, id est, si quis, cui testimonium denuntiatum sit, ipsum testimonium deseruerit, tum ad ædes ejus, ad dicendum convitium, ito. In interrogando *Teste* summam industriæ laudem fuisse positam, discimus ex Quintiliano *Institut. Orator. lib. 5. cap. 2.* ubi de tota ratione interrogandorum ab utraque parte *Testium* pluribus ac subtiliùs agit. V. quoque Ciceronem *pro Flacco.* Formula interrogandi fuit: *Quæro de te, arbitrerisne?* Cui respondebant *Testes* jurati, *Arbitror*, Asconius. *Religione hinc adducti Testes* à Cicerone dicuntur, quia illi jurati produci solebant, non solùm, ne falsa dicerent; verùm etiam, ne quæ vera essent, tacerent, Cic. *in Lucullo.* Cæterùm interrogatio hæc ipsam accusationem præcessit, id quod tùm aliis legibus cautum est, tum Pompeia de vi, V. *suo loco.* Aliæ tamen leges, post causam actam, *Testes* dari voluerunt, ut Lege Cornelia *de repetundis, in Verr.* Addit Quintilianus, aut à præsentibus testimonia dicta, aut per tabulas simpliciorem fuisse contra tabulas pugnam: Et adjicit, sæpe contigisse, ut testes laudare opus esset, cujus rei ratio ex artificio Oratorio repetenda. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 9. c. 21.* Apud Hebræos duo vel tres *Testes*, ad probandum requirebantur; duo autem ad minimum, Deuteron. *cap. 19. versu 13.* Hi, in causa capitis, post sententiam latam, unà cum Judicibus manu impositâ condemnati hominis capiti, dicebant: *Sanguis tuus super caput tuum.* Quò respicientes Judæi, clamabant: *Sanguis ejus* (Christi) *super nos & super filios nostros.* Matth. c. 27. *versu 25.* Cùm dein ad solum supplicii deducebatur, ante eum incedens Præco publicus altâ voce clamabat. N. N. *ad mortem ducitur, ob commissum tale vel tale crimen, in hoc vel illo loco, hoc vel illo tempore, cujus rei* Testes *sunt N. N. Quod si quis noverit misero homini futurum utile, proferat*, Moses Kotsensis in *Sanhedrin* In ipso supplicio, primi manum admovebant *Testes*, & cùm reus e.g. lapidandus erat, primum in eum lapidem conjiciebant ex lege Deuter. *cap. 17. vers. 7. Manus Testium primùm esto contra eum, & morte afficiant eum; postea vero manus totius populi* &c. At si quis falsum dixisset *Testimonium*, quo pœnæ genere affectus fuerit, videndum Et Carolus quidem Magnus *Capitular. lib. 3. c. 41.* simpliciter, *Falsi testes, ut non reperiantur*, edixit: eademque præscripsit Synodus Bavarica *p. 146.* Sed cùm in id flagitii nimis proclives sint plurimi, apud varias gentes varia illis supplicia destinata sunt. *Cappadoces enim*, verba sunt Pseudocornuti *ad A. Persium Sat. 6. v. 77. dicebantur habere naturale studium ad falsa testimonia dicenda; qui proin nutriti in tormentis à pueritia, equuleum sibi facere dicuntur, ut in eo se invicem torqueant, cumque in pœna perdurare apti sunt, ad falsa testimonia se bene venundent.* Similiter non incelebris hodie Europæ gens est, quæ vili mercede conduci se patitur, ad idem faciendum, ut de aliis nil dicam; de quibus vere usurpes illud Juvenalis *Sat. 14. versu 218 & 219.*

Falsus *erit* Testis, *vendet perjuria summa*
Exiguâ, Cereris tangens aramque pedemque.

Apud Hebræos itaque talibus Talionis pœna irrogabatur, Deuteron. *cap. 19. v. 19. Omnino facietis ei*, (qui falsum testatus fuerit contra fratrem suum) *quemadmodum molitus fuerat facere fratri suo: ut tollas malum è medio tui.* Ægyptii capite plectebant, Diodor. Siculus *Biblioth. lib. 1. c. 3.* Lydi, tanquam societate sua indignos, vendebant, Melchior Junius *Quæstionum Politicarum tom. 3. qu. 98.* Indi, quàm graviter in eos animadverterint, docet Strabo *l. 15.* De Romanis V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 8. c. 26. cum Paralipomenis* Thomæ Dempsteri. Addo saltem, apud Hebræos decem fuisse hominum genera, qui *in testimonium* à Synedriis neutiquam recipiebantur: *Fœminas, Servos, Minores, Fatuos, Surdos, Mutosque, Cæcos, Impios, Impudentiores, Propinquos*, & *Perjurii falsiq; antè convictos*, de quibus ut & *Testium falsorum* pœna, V. Jo. Seldenum *de Synedriis vett. Hebr. lib. II. cap. 13. §. 11.* de accurato verò *Testium* in eadem gente examine, *ibid.* Indico saltem breviter rationes, ob quas Magistri hæc hominum genera ad testimonium perhibendum velint esse inidonea. Et quidem *Fœminas* arcent, quòd ubi testes in Lege sacra designantur, masculinè semper, nunquam verò proferantur fœmininè, V. Numeror. *cap. 35. v. 30.* Deuteronom. *cap. 17 v. 6.* & *cap. 19. v 15. Servos*, quia *fratris* nomen iis non competat, quod adhibetur in hac materia, Deuteron. *cap. 19. v. 19. Minores*, quia dicatur, & *stabunt bini viri* aut *vir uterque* &c. ubi de *Testibus* agitur. Nec tamen majores admitti volebant, sine ætatis integræ signis, nec insuper illos, nisi rerum agendarum scientiores essent, ad testimonium de fundo aut prædiis, sed tantùm in causis rerum mobilium. *Fatuum*, juxta Legem excludi aiunt, *quoniam non sit filius Præceptorum. Surdum* porrò *Mutumve* velut fatuum censebant. *Cæcum* (de utroque oculo intellige) noluere admitti, quia in Lege habeatur, *& testis fuerit, aut viderit* &c. *Impium*, quia legatur, *non pones manum tuam cum impio, ut sis testis iniquus*, Exodi *cap. 23. v. 1.* Impii autem nomine intelligunt quemque reum facinoris alicujus, sive capitaliter sive verberum pœnâ plectendi. *Impudentiores* ob eandem rationem arcent, uti visum suprà, in hac voce. *Propinquos* item, nempe paterno sanguine conjunctos. Maritus quoque & uxori in testium recipiendorum jure, velut pro una persona, ita habebantur, ut, si alteruter inidoneus esset, utrique pariter essent inidonei. Et quidem hos exclusos aiunt, quòd affectu facilè abripi possent in transversum &c. Præterea Pontifex Maxim non obligabatur in testimonium, nisi tantùm pro causa Regis Israelis, uti habet Maimonides *Tract. Aidoth cap. 1 §. 3.* & *cap. 11. §. 9.* Vide quoque *Gemaram* Babyloniam *ad tit. Sanhedrin cap 2. fol. 18. 2.* &c. Nec omittendum, quòd *Classici testes* Romanis dicti sunt, *qui signandis testamentis adhibebantur*, Fest. aliàs *Signatores* quoque & *Obsignatores* appellati. V suprà. Apud Scriptores Eccles. *Testes Synodales* testes sunt publicè recepti à *Synodo* & probati, qui velut custodes & speculatores erant eorum, quæ in Ecclesia fiebant, vel contra Synodi decreta decernebantur, gerebanturque, Græcis *Παραφύλακες* nominati ut notavit Jac. Cujacius *ad cap. septim. de Testibus cog.* Item, qui in quacunque parœcia eligebantur, adhibito super 4. Evangelia vel Martyrum reliquias juramento, ut omnia, quæ contra fidem fierent, observarent ac inquirerent, *Juratores Synodi* etiam dicti. Car. du Fresne *in Glossario*, qui idem in *Chartis* Angliæ Regum, quibus solus Rex subscribit, *Teste me ipso* vel *Teste Rege*, formulam esse usitatam, Pio II. olim sugillatam *Commentar. suorum l 3.* ubi de mandato Henrici VI. alibi observat &c.

Teston, nummi genus, quod 18. denarios valebat olim apud Anglos; æreum autem & argento delibatum sub Henrico VIII. ad 12. Eduardi VI. postmodum principatu ad 9 denarios contractum est. Tandem, quale hodieque permanet, ad sex pervenit, sed hoc optimi argenti. In Francia idem nummo nomen, qui sub Francisco I. 10. sol. aliquot den. valens habebat utplurimum expressam imaginem Regis, aut provinciæ, urbisque in qua cusus, ab unà parte; ab altera ejus insignia: sub Henrico verò II. imaginem Regis, cum lemm. HENRICUS II. DEI GRATIA FRANCORUM REX, in uno; in altero latere 3. lilia in scuto coronato, cum verbis, CHRISTUS. VINCIT. REGNAT. IMPERAT. Ascendit postea ad 14. sol. sub Carolo

IF. & in postica parte ad latus 3. liliorum duplex præferebat C. cum Inscr. SIT NOMEN DOMINI BENEDICTUM; uti geminum H. sub Henrico III. cœtera prioribus similis. Sub Henrico IV. dein inprimis frequens, & Ludovico XIII. 19 sol. cum dimidio valuit, donec in usu esse debiit A.C. 1641. Richelietus *Diction.* V. quoque C. du Fresne *Syntagm. de Monetis Francicis argent.* quod *Glossar.* suo inseruit voce *Moneta*, ut & suprà in voce *Capito*, Germ. *Kopffstuck*, namque & alibi locorum ejusmodi moneta, adhiberi consuevisse, notum.

Testudo, Hebr. צב, *gal*, à *testa* forma, quæ ferè est orbicularis, Græcè χελώνη. Arab. *sulachphia*, quasi cortice vel putamine latens, & in specie mas, *gailam*, à libidine. Terrestris enim testudo. ζῶον λαγνίστατον· ἀλλ' οὖν ἄρρην ὀργιῶν δὲ ἡ θήλεια ἄκοντα, *animal est salacissimum; illius mas salitet, fœmina enim non nisi invita coit*, qua de re V. Samuelem Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. IV. c. 8.* Carnes earum *suffitiendis propriæ magicisque artibus refutandis* &c. Plinius *lib. 32. cap. 4.* ubi de omnibus *testudinum* generibus, *terrestribus, marinis, lutariis & quæ in dulci aqua vivunt*, complura habet. De marina inprimis porrò dicam: inter præcipua illa Veterum luxuriæ instrumenta fuit; primùm quidem in Oriente: Inde Romanis Græcisque ad lectos, repositoria & similia olim adhibita. Plinius *lib. 9. cap. 11. Testudinum putamina secari in laminas, lectosque & repositoria his vestire, Carbilius Pollio instituit, prodigi & sagacis ad luxuriæ instrumenta ingenii.* Quem luxum suo ævo fuisse, docet Philo Judæus ad Tiberium Imp. legatus, Τρίκλινα καὶ περίκλινα χελώνης ἢ ἐλέφαντος κατεσκευασμένα, κ. ἀμφιθαλεῖς ὕλας ὧν τὰ πλεῖστα λιθοκόλλητα, *Tricliniares lecti & stibadia testudine aut ebore adornata, & meliore etiam materia atque ea pleraque gemmata.* Clemens Alexandrinus χελώνας πεποικιλμένας κοίτας, *Testudine variegatos lectos* hinc dixit. Sic cum mensarum fulcra eburnea essent, laminis putaminum testudineorum minutim sectis obducebantur operiebanturque. Inserebatur autem & puro ligno *Testudo* secta, ut ex utroque velut unum corpus affabre fieret. Luc. *in Asino*, κλίνη ἦν μεγάλη ἀπὸ χελώνης Ἰνδικῆς, *Lectica erat magna ex testudine Indica.* Nempe probata inprimis in hos usus longè advecta & è maximè dissitis petita regionibus. Hinc *Lecti Indica testudine pellucidi*, quoque Appulejus meminit *Metamorph. lib. 10.* & vetus Schol. Juvenalis *ad Sat. 11. v. 94. & seqq.*

Qualis in Oceani fluctu Testudo *nataret,*
Clarum Trojugenis factura ac nobile fulcrum,
Sed nudo latere & parvis frons ærea lectis
Vile coronati caput ostendebat aselli,
Ad quod lascivi ludebant ruris alumni,

Ut lectum, ait, *testudinem haberet. Lectos namque antiqui Testudine Oceani ornabant.* Unde gravis querela Senecæ *de Benefic. lib. 7. cap. 9. Video elaboratam scrupulosa distinctione* Testudinem *& fœdissimorum pigerrimorumque animalium testas, ingentibus pretiis emtas, in quibus ipsa, quæ placet, varietas subditis medicamentis in similitudinem veri coloratur.* Ubi, quod *de Medicamentis*, egregiè illustratur è Plinio *lib. 16 cap. 43 Excogitatæ sunt & ligni bracteæ, nec satis, cœpere tingi animalium cornua, dentes secari, lignumque ebore distingui: mox operiri, placuit deinde materiam & in mari quæri.* Testudo *in hoc secta, nuperque portentosis ingeniis Neronis principatu inventum, ut pigmentis perderet se, plurisque veniret, imitata lignum.* Nempe ut luxuriæ fastidio subveniretur, postquam vero ejus colore lassata est. *testudinem* terebinthi vel citri vel aceris colore pingere cœpere, sicq; eam in lignum qua pote transformare. Unde pergit idem, *Sic lectis pretia quæruntur, sic terebinthum vinci juvat, sic citrum pretiosius fieri*, ad quem l. V. egregiam *Exercitationem* Salmasii *ad Solinum pag 416.* & 417. ut & 1189. ubi inter alia *testudinum* piscationem, tam in Æthiopia, quam India, celebrem, & ex utroque latere Romanis allatas fuisse, ex *l. 16. ff. de Public.* ubi *Æthiopicæ & Indicæ testudinis* mentio; insuper oculum Indicæ testudinis, *cheloniæ* nomine, in gemmis numerari Plinio, docet. Sed & ad excaldationes pueriles datas *testudines*, discimus ex Capitolini *Albino* &c. Martialis *lib. 12. Epigr. 67.*

Gemmantes primâ fulgent Testudine *lecti*
Et Maurusiaci pondera rara citri.

Ac lib. 9. Epigr. 60.

Et testudineum mensus quater Hexaclinon,
Ingemuit citro non satis esse suo.

V. Thomam Dempsterum *Paralipom. in Joh. Rosinum lib. 5. cap. 26.* Vossium *de orig. & progr. Idolol. lib. 4. c. 48.* Alios. Ut & hoc addam: carne *testudinum* vesci, & testas earum, ædium loco, inhabitare, cymbarumque adhibere vice, Chelonophagi leguntur, de quibus V. suo loco. Quam in rem faciunt verba Georg. de Sepibus *in Musæo Kirch. p. 26. Testudo Marina, animal tardigradum, visu horridum cætera animal innoxium, imò inter mensarum delitias connumeratum, putamine robustissimo ita contectum est, ut plaustrum etiam superveheus sustinere possit. Quatuor ejus pedes, cute squamosa contecti, ungues habent acuminatos, & versus terram sic armatos, ut alternatis, dum se tanquam unciis solo astringit, versus terram fixis, protrahat. Cujusmodi Testudinum exuvias seu testas, magnitudine bipalmares, Kircherianum Musæum habet; quarum & tantæ sunt capacitatis, ut qualibet earum pro clypeo esse possit. Brasilia littus tam grandes habet, ut referant nonnulli unam solam hominibus 80. lautam cænam suppeditare posse. In Mari verò Indico reperiri, quæ accolis cymbarum, item domiciliorum, vicem sustineant.* Ubi quod de magnitudine habet, confirmat Auctor Anonymus *Sinæ & Eur.* in Quantonia prov. Sinici Imp. ad *Hoeichen* mare adeò magnas testudines, ut longè aspectantibus scopuli esse videantur, nutrire referens *cap. 41.* ubi in Huquania prov. ejusdem Imperii, etiam parvas, quæ magnitudinem aviculæ quandoq; vix superent, sed adeò pulchras, ut proin domi passim voluptatis ergo alantur, reperiri, addit. V. quoque Jo. Bapt. Tavernier *Royaume de Tunquin c. 3.* ubi inter Tunquinenses & Cochinchinenses non minùs de *Testudinum*, quàm inter Batavos & Anglos, de Harengarum piscatione, lites ac bella perpetuò fervere refert. Majori apud Troglodytas *Testudo* in honore, quibus illam pro Numine fuisse, discimus ex Plinio *lib. 9. c. 10. Troglodytæ cornigeras habent* (Testudines) *ut in lyra, annexis cornibus latis, sed mobilibus, quorum, in natando, remigio se adjuvant. Celtium genus id vocatur eximiæ Testudinis, sed raræ. Namque scopuli præracuti Chelonophagos terrent. Troglodytæ autem, ad quos adnatant, ut sacras adorant.* Quem tamen cultum symbolicum fuisse contendit paulo antè laudatus Vossius *de Idolol. lib. eod. c. 51.* Nec omittendum, quòd *testudine* olim signavere Peloponnesii, unde & monetæ apud illos χελώνης nomen, de qua alibi, uti de Venere *testudini* insidente, à Phidia pictâ: V. quoque supra in voce *Chelonis*.

Testudo, species cameræ, *Hemisphærii* instar referens, nisi quòd *testudo* ex duobus arcubus constet, in medio centro invicem se secantibus, hemisphærium verò in convexo totum sit sphæricum, Salmasius *ad Solinum p. 639.* Quemadmodum rursus *Concha*, alia cameræ species, sphæræ quadritariam divisæ quartam partem, & *Fornix* hemicylindri figuram adsimilat, Idem *pag. 1116.* Fuit autem *testudo* Arthemonis Clazomenii inventum, teste Plinio *l. 7. c. 56.* Sicut *Testudo*, celebre Musicæ organum *dulce laborum lenimen*, ut Horatius habet, à Mercurio excogitata dicitur Servio *ad Georg. lib. 4.* ubi ait, *Cùm regrediens Nilus in suos meatus varia in terris reliquisset animalia, relicta etiam* testudo *est. Quæ cùm putrefacta esset & nervi ejus mansissent extensi, intra corium percussa à Mercurio, sonitum dedit, ex cujus imitatione cithara est composita.* Idem *de lyra* refert Scholiastes Germanici. Nempe utraque *testudinem* habebat, uti patet ex pictura lyræ, inter imagines vett. Germanici *Arato* inditas, & Favonio Eulogio *in Somnium Scip.* V. quoque suprà in voce *Chelys*: quæ tria, *lyram, citharam & chelyn*, Poetæ unam rem faciunt, cùm volunt. Casp. Barthius *ad Statium l. 1. Sylv. 5. v. 4* Hujus lyræ Mercurialis testudinem seu tympanum quòd referret comarum ille suggestus, quem in mulierum cervicibus multi vett. nummi exhibent, *testudinis* quoque nomen accepit. Ovidius,

Hanc decet ornari testudine *Cyllenæa,*
Sustineat similes fluctibus illa sinus.

V. de hoc capitis ornatu hic passim, ubi de *Capillis & Coma*, item in voce *Coltyra, Suggestus, Tutulus* &c.

Testudo, in re militari tabulatum erat ex trabibus pluteisque factum, coriisque ac ciliciis contectum, adversùs flammam & incurrentia saxa, sub qua latebant milites, qui viam turribus ac vineis muniebant, saxa de via removebant, solum æquabant, ac muros oppugnandæ Urbis tentabant, Vitruvius *l. 10.* & Cæsar *passim.* Interdum etiam significat cratem scutorumque continuitatem quâ sublatis supra capita scutis protecti pedites sagittantium nubem vitabant. Joh Rosinus *Antiqq. Rom. lib. 10. cap. 16.* Cujusmodi *Testudinis* meminit Florus, *Hist. Rom. l. 3. cap 10. Quis calor in præliando militum fuerit, nullo magis exprimi potest, quam quòd elatis super caput scutis, quum se* Testudine *Barbarus tegeret, super ipsa Romani scuta salierunt: Et inde in jugulum gladiis descendebant.* Ubi Stadius, *Testudo*, ait, *hoc loco militum manus est, quæ consertis super caput scutis sese contra impetus lapidum & telorum desuper cadentium protegit*, V. *Lipsium Poliorcet. lib 1 c. 5.* Similiter reliquiæ Crassiani exercitus, *urgentibus* (Parthorum) *telis in modum grandinis procubuere in genua & elatis super capita scutis, cæsorum speciem præbebant, dein cùm se rursus extulissent, miraculo fuere*, apud eundem *l. 4. c. 10.* Fiebat autem illa hoc modo: Impedimentis & levis armaturæ militibus equitibusq; in medium receptis, gravis armaturæ pedites, qui oblongis & in morem tubi convexis utebantur clypeis, undique extrema claudebant, clypeosque hostibus objiciebant. Cœteri, qui lata gestabant scuta, in medio conserti, ea supra se & reliquos extollebant, ut densitate ordinum à telis desuper labentibus protegerentur: Hinc itaque *Testudini* nomen factum, à *testæ*, quâ cognomine animal se protegit, similitudine. Ejusdem usus erat & in urbium oppugnatione, & quando à Sagittariis, ut in Flori hoc loco, circumfusus erat exercitus. Stadius *in locum.* Sed & *Testudo* cuniculus subterraneus, quo sensu *cæca testudo*, occurrit apud Statium *Thebaid. lib. 10. versu 542.* ubi vetus Scholiastes, *Subfossis* inquit, *testudine muris. Testudo enim omnis concavitas. Vel, quia tecti testudine suffodiebant cuniculo muros.* E quibus

priorem

priorem interpretationem probat Barthius. *Cata enim, ait, testudo nihil aliud quàm cuniculus subterraneus est, qualibus turres præcipuè suffodi solitas notum.* V. eum *ad d.l.* nec non *ad Claudianum & Guil. Brittonem*: adde Lipsium ubi suprà *cap.* 8. & quæ retro dicta, ubi de *Cuniculis*.

Tetarteron, & contractè *Tartaron*, apud Alb. Aquensem, *Imperator — de moneta, quæ dicitur* Tartaron, *modium unum exercitui illius erogavit lib.* 1. c. 16. aliosque *Rerum Hierosol.* Scriptores, monetæ nomen est Byzantiæ, quam Græci τεταρτηρὸν vocavere, uti Lampridius *quartarium* dixit in *Alexandro Severo*, *Tunc primùm semisses aureorum formati sunt: tunc etiam, quum ad tertiam partem vectigal decidisset; tremisses, dicente Alexandro, etiam quartarios futuros, quòd minus non posset.* Ubi *quartarii* sunt, qui quartam aurei solidi partem appenderent. Et quidem ad verbum τεταρτηρὸς *quartarius* est; nam τέταρτος *quarta* est *pars & quadrans*, aliter τέταρτον. Sed tum nondum vox Græca in usu fuit, nec, postquam de nummo dici cœpit, idem valuit quod *quartarius* Lampridii. Nempe Nicephorus Phocas, Zonara teste, cupiditate & avaritiâ impulsus, cum prius aureus nummus sextam unciæ auri partem penderet, τεταρτηρὸν formari jussit, pondere longè leviore: & exactiones quidem graviore illo & justi ponderis solido celebrari voluit, impensas verò & largitiones, isto quartario tum primum a se invento & edito. Sic autem dicebatur, non quòd *quartam* unciæ partem appenderet (sic enim major fuisset vetere solido, qui sextam tantùm pendebat) sed quòd *quartam* aurei solidi partem solum haberet in pondere; an quòd quarta ei legitimi ponderis abesset? Salmasius *ad Lamprid. d. l.* Priorem sententiam probat C. du Fresne, sic tamen ut paulo plus pependisse asserat, cùm octo solidi legitimi ponderis dicantur efficere 35 *solidos tetarterorum*, in vett. Tabb. CPoli scriptis A. C. 1064. post Phocæ interitum 450. apud Ughellium *Tom. V. p.* 1505. Imò prorsus diversam ab aureis & Byzantiis nummis seu solidis hanc monetam fuisse firmat idem, ex Fulcherio Carnot. qui exertè scribit *Tartarones* æreos fuisse, *lib.* 1. c. 4. & Orderico Vitali, qui *quadrates ex cupro nummos* vocat *lib.* 10. *p.* 791. & 792. Fuere namque ex monetarum genere, quas τετράγωνα vocat *Nov.* Justiniani 105. c. 3. *Cujusmodi & argentei sunt nummuli*, ait Scaliger *quos Græci ἄσπρα vocant.* Item *tetarti* Tartarorum, quorum meminit Jos. Barbarus *Itiner. ad Tanaim*, quique itidem argentei sunt, & τεταρτηροὶ quoque dici possunt, cum id appellationis ad monetas minutiores quascunque videatur extensum. V. præfatum Auctorem *Dissertat. de infer. ævi Numism. num.* 87. Reperitur & τέταρτα apud Hesychium, Ἕκτα, τρίτα, τέταρτα, νομίσματα ἀργυρᾶ, καὶ χρυσᾶ καὶ χαλκᾶ. Ad quæ verba Gronovius *Non*, inquit, *singula nummorum corpora fuerunt eo nomine: & tamen nummos vel summulas pecuniæ significant hæc vocabula: & quidem χρυσᾶ, quia sunt partes solidi, qui aureus; ἀργυρᾶ, quia possunt esse in argento, ἡ ἕκτα milliarenses bini, ἡ τρίτα quaterni, ἡ τετάρτη milliarenses tres: χαλκᾶ, quia possunt esse in ære, ἡ ἕκτα folles XLVIII. ἡ τρίτη folles XCVI. ἡ τετάρτη folles LXXII. de Pec. vet. lib.* 4. *cap. ultimo.*

Tethys, adde: Ex Oceano Doridem sustulit, *Thetidos* ex Nereo matrem, sicque ejus avia extitit, ut disertè testatur Catullus *de Nupt. Pelei & Thet.* Quam in rem V. plura apud Vossium *de Idolol. p.* 708. ut & infra in voce *Thetis*

Tetrachordum, instrumentum Orphei 4 *chordis*, unde nomen, constans, quorum sonis permixtis suavissimus edebatur sonus. Figurabat IV. Elementorum concordem discordiam, quorum concursu mixta omnia generantur, hoc modo: Chorda ὑπάτη ὑπάτων sonum edebat gravissimum, νήτη, acutissimum; ad quorum illum proximè accedebat παρυπάτη ὑπάτων, ad illum παρανήτη. Sic enim in elementis unum est gravissimum Terra, unum levissimum, Ignis: ac præterea duo intermedia sunt, unum gravius, Aqua; alterum levius, Aër. Qui admirandus elementorum concentus, cùm disertè ostendat esse Numen, per quod tantopere dissita pugnantiaque in mixtione rerum ita consentiant ac conspirent: hallucinatus est Pythagoras, qui τετρακτὺν seu τετράδα, *quaternarium* ipsum, ob hanc elementorum fœcunditatem, non solùm vocavit πηγὴν ἀενάου φύσεως, *fontem æternæ naturæ*, sed etiam Deum dixit, & quidem undecunque divinum, neque sanctius, quàm per τετρακτὺν, habuit juramentum. Gerh. Joh. Vossius *de orig. & progr. Idolol. lib.* 2. c. 51. Imitatione Τετρακτὺος Pythagoricæ *Tetractyn virtutum* vocat quaternionem Virtutum Cardinal. Justitiæ sc. Prudentiæ, Fortitudinis & Temperantiæ, Ingobertus Caroli M. Scriba, in versibus C. du Fresne *in Gloss.* laudatis. V. eum etiam *Not. ad Alexiadem* & Nic. Alemannum *Dissertat. de Lateran. Parietinis cap.* 9.

Tetraditæ, Græcè τετραδῖται, dicti sunt Sabbatiani, quòd in festo Paschatis, ceu fer. IV. jejunarent: Item Manichæi, aliiq; qui *Quaternitatem* pro *Trinitate* admittebant, Dominico Macro in *Hierolex.* A' Græco τετρὰς *quaternio*, quam vocem in Latium transtulit S. Ambrosius *de Incarn. Domin. cap.* 7 ubi hac ipsa de re loquens, *Nec timeo*, ait, *ne tetrada videar inducere.* Item Halithgarius *in Pœnitentiali*, ubi, *jejunare sive tetradas sive Parasceve*, ait. Sic autem hic vocat quartam cujusque hebdomadis feriam, quam non minùs olim quidam, ac sextam jejunio solebant transigere. Νηστεύοντες τὰς τετράδας dixit Socrates *lib.* 7. c. 21. &c. V. Car. du Fresne *Glossar.* & Cl. Suicerum *Thes. Eccles.* voce hac, ubi etiam eos, qui cum Petro Fullone additionem in Trisagio defendebant, sic dictos fuisse, addit.

Tetraëteris Ægyptia, item Eudoxi, V. suprà ubi de *Canario Anno*, nec non voce *Eudoxus*.

Tetragrammaton, Græcè τετραγράμματον, i. *quatuor literarum*, dictum est proprium apud Hebræos nomen Dei; quod *Jahve* vel *Jahave* Samaritani, *Jao* Græci vett. alii *Jova*, alii *Jehova* vel *Jehovi*; quidam *Jeheve Jehve & Jihve* pronuntiabant: Josephus *Ieva* per *quatuor* vocales legit, & Judæi ἀνεκφώνητον, *ineffabile*, vocant. *Quod ex religione primùm ortum, cùm in hoc nomine primarium Religionis mysterium agnoscerent, in superstitionem tandem versit. unde ejus usus extra sacras actiones fuit vetitus & tandem in desuetudinem ac oblivionem venit. Rectiùs autem ἄρρητον dictum fuit, quia Græcis literis exprimi non poterat*, Franc. Burmannus *Synopsi Theol. Christ. Part. prior. l.* I. c. 16. §. 10. V. quoque suprà in voce *Jehova*. Sed & apud alias plerasque gentes nomen Dei *quatuor literis* constare, adeoque τετραγράμματον esse, supra ostendimus.

Tetrao, apud Suetonium *Caligulâ cap.* 22. *Hostiæ erant phœnicopteri, pavones*, tetraones, *Numidicæ, Meleagrides, phasianæ, quæ generatim per singulos dies immolarentur*, ubi de sacrificio, quod sibi ipsi fieri jussit, ut Deo, Caligula. Gr. τετράων, notum avis nomen ex Athenæo & Hesychio, de quo sic Plinius *lib.* 10. c. 22. ubi de anserum variis generibus, *Decet* tetraones *suus nitor, absolutaque nigritia, in superciliis cocci rubor. Alterum eorum genus vulturum magnitudinem excedit, quorum & colorem reddit. Nec ulla aves, excepto struthiocamelo, majus corpore implet pondus, in tantum aucta, ut in terra quoque immobilis prehendatur. Gignunt eos Alpes, & Septentrionalis regio. In aviariis saporem perdunt. Moriuntur contumaciâ spiritu revocato. Proximè eis — otides* &c. *Urogallum* alii appellant V. Macros Fratres *Hierolexi.*

Tetraodium, Græcè Τετραώδιον, hymnus est magno Sabbato, in Ecclesia Græca cani solitus, quòd 4. partibus, quas ᾠδὰς dicebant, constaret, id nomen adeptus. Eum a Patr. Thoma inceptum, absolvit Marcus Mon. teste Cedreno *Compend. Hist.* V. Cl. Suicerum *Th. Eccl.* in hac voce.

Tetrapharmacum, ferculum Ælii Veri Augusti. Post Asiam enim domitam, luxus in urbem invectus, usque ad lapsam Reipubl. majestatem invaluit, usque adeò, ut ingeniosi in gulam & helluationem Principes, in id unicè incubuerint, ut novum aliquod convivandi deliciarumque genus excogitarent. Unde nonnulli apros integros convivis adponebant, Vetus Schol. Juvenalis *ad Satyr.* 1. *vers.* 140. Quidam tot in mensa stationes faciebant, quot essent literæ, quod commentum Getæ fuit, Severi Principis filii, apud Spartianum *ineo.* Erant qui ex omnibus Naturæ Elementis, quod exquisitissimum erat, gulæ parabant. Lucanus *Pharsaliæ lib.* 10 *v.* 156.

Infudere epulas auro, quod Terra, quod Aer,
Quod Pelagus, Nilusq; dedit

Nec defuere, qui, in vicinia præparatos cibos fastidientes, è longinquo advectos impensè probarent: Ita enim frater Vitellii *in patina, quam ob immensam magnitudinem Clypeum Minervæ vocabat, scarorum jecinora, fasianorum & pavonum cerebella, linguas phœnicopterum, murænarum lactes Carpathio usque fretoque Hispaniæ per Navarchos ac triremes petitarum, commiscuit*, apud Suetonium *Vitellio cap.* 13. Hujusmodi itaque delicatioris gulæ Candidatos æmulatur Verus, in una paropside varias rerum species confundere gaudens, *Tetrapharmacum*, seu, ut alii, *Pentapharmacum*, excogitavit, ferculi genus, in quo *sumen, phasianus, pavo, crustulata, aprugna.* V. Æl. Spartianum *in ejus Vita*, & plura hanc in rem apud Thom. Dempsterum *Antiqq. Rom. lib.* 5. c 29. Imò *tetrapharmacum* Hadriani fuit, cui pavone addito pentapharmacum fecit Verus. V. Salmasium *ad Spartianum in Æl. Vero*, & suprà in voce *Pentapharmacum*.

Tetraphyllum, Gr. Τετράφυλλον, Lat. *Quadrifolium* dicas, nomen pilei, quod Imperatores Constantinopolitani in publicis solennitatibus, quemadmodum & *Crinonia*, utebantur. In usu enim communi, pileum adhibebant non multùm à reliquis diversum: quem postea, vel *Tetraphyllo* vel *Crinonia*, cùm pompa & splendor id posceret, mutabant. Et quidem *Crinoniam*, a specie lilii, quod κρίνον Græcis: *Tetraphyllum* a quatuor foliis denominatum, censet Gretserus *Commentar. lib.* 3. c. 1. §. 8. *ad Codin. de Officiis Constantinop. c.* 6. *n.* 18. &c.

Tetrapla, V. *Biblia*.

Tetrarcha, Gr. Τετράρχης, nomen dignitatis, regiæ proximæ: Lucæ c. 3. v. 1. *Tetrarchâ Galilææ Herode, Philippo autem ipsius fratre Tetrarchâ Ituræ & Trachonitidis regionis & Lysania Abilenes Tetrarchâ.* Nempe amplissimum Herodis regnum mutatâ formâ in Ethnarchias tres ab Augusto sic divisum est, ut maximam & cœteris duabus parem Archelaus, eoque pulso, Cæsaris Procurator obtineret: reliquas duas Herodes Antipas & Philippus haberent. Unde Imperatori Lucas statim subjecit Procuratorem Pontium Pilatum; huicq; demum *Tetrarchas*: quod Joseph. fecit, in

in divisione Regni Herodis *l. de Bello* II. *cap.* 13. Et quidem de *Tetrarchia* Herodis ac Philippi nullum dubium: Sed quare Lucas *Tetrarchiæ Lysaniæ* deinceps meminerit, quærunt Eruditi. Ubi notandum, Evangelistam in designando tempore, quo DOMINUS noster ministerium suum inchoavit, maximam adhibuisse diligentiam, ut pluribus rem hanc indiciis insigniret redderetque illustrem ac testatam. Erat autem illis temporibus *Tetrarchia*, quæ dicebatur *Abilena Lysaniæ*: quam pro voluntate Imperatoris, vel proprius obtinebat Princeps, vel major aliquis accessionis loco capiebat. Proin cum acceptabilis hoc ac vere magno anno quidam Lysanias eum Principatum teneret; nec hunc quidem Lucas putavit sibi esse prætermittendum, quum præsertim Judæi non pauci in ejus ditione habitarent, in finibus Decapoleos, quo venisse Christum atque Evangelium prædicasse, legimus Matthæi c. 4. v. 25. Sedem vero hic dominationis suæ collocavit Abilæ, quo nomine vocabatur urbs quædam Syriæ, quam Plinius unam facit è *Tetrarchiis* sex, quæ urbibus Decapoleos immixtæ erant. Unde videmus vocem *Tetrarchæ* non semper præcisè eum indigitasse, qui *quartæ regni parti* præesset, uti de Archelao, Herode & Philippo vidimus. Sed & laxius usurpari consuevisse pro *Regulo* seu *Principe*. Ita ante natalem DOMINI quinquaginta circiter annis, vivebat in Syria Ptolomæus Mennæ F. *Tetrarcha* sive Regulus Iturææ regionis parvæ in confinio Syriæ & Arabiæ; cui montana Ituræa, Marsyan, Heliopolin & Chalcidem, paruisse tradit Strabo *l.* 16. Hunc fil. Lysanias in *Dynastia* excepisse dicitur, apud Josephum *l.* 14. c. 23 quem proin beneficio Antonii *Ituræ R. esse factum*, ait Dio *l.* 46. Eo, ejusdem Antonii, ut Cleopatræ gratificaretur, jussu occiso (precario enim solum Dynastæ hi dominabantur,) Cleopatra hanc *Tetrarchiam* possedit: postea Augustus Fisco addixit, & certâ imposita pensione colendam tradidit Zenodoro cuidam: qui quamdiu eam in potestate habuit, *Zenodori Tetrarchia* dicta est; Josephus appellat *Zenodori οἶκον*, quæ vox Autori huic sæpe idem est, quod *Dominatio* seu *Tetrarchia*. Herodi dein eam Augustus donavit, anno U. C 734 teste Dione *l.* 54 ante N.C. 8. Quo mortuo, quum inter possessas ab illo terras esset reperta hæc *Tetrarchia*, Augustus partem illius Philippo ejus filio attribuit: de reliqua quid statuerit, neque dicit Josephus, neque ullus alius Historicus. Sed docet nos Lucas *l. c.* Lysaniam quendam hujus nominis II. parte præcipua illius atque adeo ipsa Abilena fuisse ornatum, vel a Tiberio, vel potius ab ipso Augusto. Qui quis fuerit, aut quo fato vitam finierit, non annotatum reperimus: illud scimus paulo post, h. e. decem fere post annis, rediisse ejus *Tetrarchiam* in potestatem filiorum Herodis. Scribit enim Josephus *l.* 18. c. ... inter alia plura, dedisse Agrippæ *τὴν Λυσανίου τετραρχίαν*, quam olim Lysanias Ptolomæi fil. obtinuerat, paulo ante Lysanias Lucæ. Non tamen transiisse ad filium Agrippa Dynastiæ possessionem; sed Agrippa jun. à Claudio sibi donatam accepit anno Imperii ejus 12. Joseph. *lib.* 20. *c.* 5. V. Isaac. Casaubonum *Exercit. l.* 13. *ad Annal. ex Baronii* §. 3. cui adde Salmasium *ad Solinum*, ubi in Syria & Phœnice singulas urbes dictas fuisse *Tetrarchias*, propriè verò *Tetrarchiam* esse, quaternorum simul in una eademque provincia vel gente principatuum, cujusmodi Principes habuerit natio Galatarum, in tres populos divisa, quorum singuli in quatuor partes distributi totidem subfuerint *Τετράρχαις*, docet *pag.* 596.

Tetras, apud Hyginum, *in castris groma ponitur in Tetrantem*, non idem est, quod alias *quadrans* Latinis, & quartam partem denotat: sed *quatuor partes* significat, diciturque groma *in tetrantem poni* Agrimensoribus, cum figitur ad tetrantem faciendum, i. quatuor partes in quas sic divisus est locus, ut quatuor angulos normales faciat, dirigendas. Hinc apud eundem, *se tetrantum lapides inscriptos*, & *in mediis tetrantibus lapides defigere*, Et *tetrantis locus*, qui alias *umbilicus soli*, in castris locus gromæ, Græcis *τὸ μέσον* vocatur. Quam in rem V. Salmasium ubi supra, *pag.* 672. & 690. Et hoc Græce *Τετράς, ἀδος*, aliud est *Τετράς, ἄδος*, de qua voce V. retro dicta in *Tetrachordum*, & *Tetradita*.

Tetrassarius, apud Marcellum Empir. *τετρασσάριος*, in *Epicteto* Arriani, sesuncia est. *Τετρασσάριον* verò *Ἰταλικὸν* unciam esse, scribit Cleopatra apud C. du Fresne *Gloss.* V. quoq; suprà *Assar.* At *Tetrastater* Cyrenaicus, 8. drachmarum fuit. Gronovius *de Pecun. vet. lib.* 3. *c.* 7.

Tetrastiche, apud Treb. Pollionem *in Galienis*, *Porticum Flaminiam usque ad pontem Milvium & ipse parabat ducere, ita ut tetrastiche fieret—ita ut primus ordo pilas haberet, & ante se columnas cum statuis, secundus & tertius & sic deinceps διὰ τεσσάρων columnas*, vox Græca est, sed minùs Græco more enuntiata, unde *tetrastichon* reponit Salmasius. Fuere nempe *τετράστιχοι*, quatuor sc. ordines columnarum, vel columnæ quaternis ordinibus positæ, V. eum *Not. ad l.* Simile quod de villa Gordiani, *ducentas columnas in tetrastylo habuisse*, legimus apud Capitolinum *in Gordiano III.*

Tetravangelium, nomen codicis IV. Evangeliorum Historiam complexi. Platina in *Marco P. Constantini temporibus fuit Juvencus Hispanus Presbyter genere nobilis, qui Tetravangelia hexametris versibus fere ad verbum transferens, quatuor libris composuit.* V. in voce *Juvencus*. Gr. *Τετραευάγγελον* quoque corr. ex *Τετραευάγγελον* seu *Τετραευαγγέλιον*. Vide Cl. Suicerum *Thesauro Ecclesiastico.*

Tetravelum, apud Anastasium in *Leone III. Super altare majus fecit tetravela holoserica*, alibique passim, Græcè *τετράβηλον*, *h. e.* est *quadruplex seu vela quatuor, quæ in circuitu Ciborii, quo altare tegitur, expandi solent*, uti loquitur Car. du Fresne *Glossar.* V. quoque eum *in Descript. Ædis Sophianæ num.* 65. & Dominicum Macrum *in Hierol.*

Tetricus Sen. Adde: *Tetricorum domus — in monte Cælio inter duos lucos, contra Isium Metellinum, pulcherrima, in qua Aurelianus pictus est, utrique prætextam tribuens & Senatoriam dignitatem, accipiens ab his sceptrum, coronam, cyclum, picta musiva de Museo*, memoratur Treb. Pollioni *in Tetrico Jun.* ubi quum hanc domum dedicasset Aurelianus, ab utroque Tetrico convivio adhibitum, addit.

Viri clari.

Teucer, Babylonius, de *Decanis* scripsit, memoratus Salmasio *ad Solinum pag.* 654. V. suprà de hac voce.

Teucer, Crustarius, apud Plin. *l.* 33. *c.* 12. *Habuit & Teucer Crustarius famam. Subitoque ars hæc ita exolevit, ut sola jam vetustate censeatur.* Ubi *Crustarium* interpretatur Dalechampius, qui in tenuissimis argenti laminis & quasi *crustis* retusas calligatasque scalpebat imagines, non autem extantes, & a corio lontis extimæ prominentes: Gallice *Ciselées à demy bosse.* Vide supra

Teutana, locus Sicyoniæ, qui priùs *Titana*. Steph. *Τιτάνη χωρίον τῆς Σικυωνίας· οἱ δὲ Τευτάνην καλοῦσιν.* Hinc *Teutani* populi, quos conditores Pisarum in Italia nonnulli tradiderunt, Plinius *lib.* 3. *cap* 5. Nisi malis, a Teuthea urbe Elidis, vel à fl. Teuthea in Peloponneso accersitos illos, Teutham urbem in Italia, quæ postmodum Pisa, extruxisse, qua de re V. Salmasium *ad Solinum pag.* 60.

Teutates, adde: Ejusdem meminit Lactantius *lib.* 1. *cap.* 21. *Galli Hesum atque Teutatem, humano cruore placabant.* quibus *Taranim* addit Lucanus, uti dictum suprà. Et ex hisce *Teutatem* fuisse Mercurium, hæc ipsa victima probare videtur: Mercurio enim homines à Gallis solitos fuisse mactari, notat etiam Tertullianus *Apologet. cap.* 9. & Minucius *Octav.* Verum non commodè satis hac voce Mercurium reddi; cùm non Mercurii sidus, sed Solis, vel vis Jovis, h. e cœli, eâ fuerit indigitatata, contendit Vossius: *Nam quis, inquit, credat, vel Martis* (quem *Hesum*) *vel Mercurii planetam* (quem *Teutatem* Galli, *VVodan* Germani dixere) *majori eos in veneratione habuisse, quàm Solem ipsum? Utrobique igitur Sol intelligendus, quem quidem verisimodè Germaniæ gentes expresserunt: diversis quoque Martis atque Mercurii vocabulis reddiderunt Romani; sed parum apposite. Quia Latinè qui loquerentur, non Solem, sed duos è quinque Planetis, per Martem & Mercurium intelligerent: ea verò, quæ ab antiquissimis hominibus prodita essent de Martis ac Mercurii nominibus, reduci, pauxilli scirent; nempe non nisi homines eruditissimi & pleni omnis Theologiæ arcanæ penetrassent. Quare satius fuerat, retinuisse pristinas voces barbaras: vim autem vocum rectius per Jovis aut Apollinis nomina expressisse*, de orig. & progress. *Idol. lib.* 2 *c.* 13. Ab hoc Teutate, Germanis *Teuth*, populus hic appellationem traxisse, *Teutsche*. Nationes enim Germanicæ a Deo, sua quæque dilecto, nomen assumpserunt: ut a *VVodan* seu *Godan*, non solùm Int... *Guanonia*, sed etiam eliso O. *Gdan*, & primis literis per ... pharetin abla. a *Dan, Dani*. Quasi *populum Dei* dixeris: quod facere iis visum ad cultum Dei inculcandum suis & ... ad terrorem incutiendum hostibus. V. eundem *lib.* ... orig. Hornius tamen, ex Aventino, in Germania regnasse *Teutum, Tuisconem* vel *Teutanen*, virum sapientem & disciplinarum apud Germanos auctorem, qui post obitum divinos honores meruerit, tradit; Ab eodem hodieque vocem *Deutsch* pro פתר derivans: unde *Teutonem* ac Jovem significatione plane convenire contendit, *Hist. Phil. lib.* 2. *c.* 12. V. quoque infra in voce *Theut*

Teuth, V. similiter in *Theuth.*

Teuthea, Græce *Τευθέα* & *Τεῦθις*, urbs Elidis. Et *Teuthea* fluv. Peloponnesi, de quibus V. suprà in voce *Teutana*

Teuthlacocauhqui, nomen serpentis, Indis Occidentalibus in cibo & delitiis, hincque patrio sermone *domina serpentum* dicti. Quatuor est pedes longus, vel amplius, & caninorum dentium tubulis venenum jaculatur; quibus Mexicani pungunt collum ac cervicem illorum, qui gravi corporis dolore laborant: carnem verò ita præparare norunt, ut non minus iis sapiat quam nobis altilium eximia. Gerhard. Joh. Vossius *de orig. & progr. Idol. l.* 4. *c.* 22.

Teuti, Teutisci & *Teutisci*, V. *Teutones.*

Teutobodiaci, inter Gallorum gentes, quæ Galatiæ à se occupatæ nomen dederunt, memorantur Plinio *l.* 5. *c.* 13. de quibus V. Salmasium *ad Solin. p.* 876.

Texendi Ars, Græcè *Ὑφαντική*, unde *Hyphantice* eadem et Græco dicta, Senecæ *Epistol.* 90. definitur Græcis ...

τὸ εἶναι τῷ πρὸς τὸν κρόκον, subtegminis ad stamen contextio: connexu namque staminis ad subtemen tota telæ structura constat uti habet Vitruvius *l.10. c.1.* Quam in rem V. Salmasium ad *Tertullianum de Pallio cap.1.* & quæ jam suprà diximus, ubi *de Stamine, Subtemine, Telo* &c. Originem ejus, ex Ægyptiorum sententia, hanc refert Tertullianus, ubi modò, *cap.3. Ægyptii narrant -- ea tempestate Osiridis, quâ ad illum ex Libya Ammon vasit, ovium dives: -- Mercurium -- fortè palpati arietis mollitie delectatum, diglubasse oviculam: dumque pertentat, quod materia facilitas suadebat, tractu prosequente filum eliquasse & in vestis pristinæ modum, quam philyræ tenus unxerat, exisse* &c. Sed ultima verba sic legit Salmasius, *& quod materia facilitas suadebat, tractu prosequente filum eliquat, in vestis pristini modum, quem philyræ tenus junxerat, exisse.* Sensumque loci esse vult, floccum lanæ ex oviculâ à Mercurio vulsum manibusque ejus tractum & eliquatum in filum exiisse, quales e philyra restes priùs necti moris erat, hincque artem materiamque *texendi* vestibus Isidem excogitasse. At Græci, ut idem pergit Scriptor, *omnem lanitii dispensationem structuramque textrinum Minervæ mulcuerunt, cùm penès Arachnen diligentior officina*, ad quæ verba eundem Salmasii *Notas* vide. Et quidem gemina erat *Texturæ* apud Vett. ratio: Antiquitus enim, stantes & sursum subtemen impellentes spathaque percutientes telam texebant, quod *ἀνω ὑφαίνειν* Græci, item *ἀνακρούειν*, Latini *sursum versum & in altitudinem texere*, dicebant. Trama enim vel fila infrà erant, in superioribus texebatur vestimentum; sicque trama semper spatha ad superiorem partem ducebatur ac trudebatur. Quo genere texta *ὀρθουφῆ* dicebantur illis, uti Isidorus Pelusiota docet, qui *ἐνδύματα ὀρθουφῆ, fascias pectorales* sic vulgò texi consuevisse inter alia ait, de Galilæis loquens, item *ὀρθυφαντὰ* Hesych. & *recta* his *recta*, unde *rectæ tunicæ*, eadem ratione textæ, cujusmodi fuisse & tunicam Domini nostri *ἄῤῥαφον, inconsutilem*, ut vulgò redditur, Salmasius censet, ut infrà videbimus. At apud Recentiores à sedentibus tela texebatur & pectine feriebatur, ac subtemen deorsum trudebatur: cùm enim in superioribus fila haberent vel licia, ad inferiora procedebant, ubi vestimentum, vel tela quæ texebatur, inerat. Quod inventum Ægyptiorum fuit, atque inde ad Græcos Romanosque dimanavit, veteri in altum texendi more apud solos Linteones remanente, uti notat Servius *ad illud Virgilii*:

Arguto conjunx percurrens pectine telas

Unde & *Minervæ sedentis ἄγαλμα* dedicasse Ægyptios, Grammatici referunt. Utrumque modum indicat Herodotus *lib. 2. ὑφαίνουσι οἱ μὲν ἄλλοι ἄνω τὴν κρόκην ὠθέοντες, Αἰγύπτιοι δὲ κάτω.* Et Seneca *Epist. 90. Possidonius -- dum vult describere primùm -- quemadmodum tela suspensis ponderibus rectum stamen extendat, quemadmodum subtemen insertum, quod duritiam utrinque comprimentis tramæ remolliat, spathâ coire cogatur & jungi: textrinum quoque artem à sapientibus dixit inventam, oblitus postea repertum hoc subtilius genus, in quo*

Tela jugo juncta est, stamen secernit arundo:
Inseritur medium radiis subtemen acutis,
Quod lato feriunt insecti pectine dentes.

Ubi habes utrumque texendi modum *per spatham & per pectinem*. Tela, quæ jugo jungebatur, *Jugalis* hinc Catoni, eam sedentes mulieres detexebant & pectine feriebant, quæ verò suspensis ponderibus rectum stamen extendebat, & ipsa recta erat & a mulieribus stantibus ac ambulantibus pertexebatur, quò illud Homericum *ἱστὸν ἐποιχομένη* pertinet &c. Plura V. apud Salmasium, *ad Aurelianum Flavii Vopisci*, ut & paulò infrà. De araneorum autem in *texendo* sagacitate, unde prima fortè artis occasio, Gerh. Jo. Vossium *de orig. & progr. Idol. l.4. c.73.* ubi & *à tego*, quòd viz. trama stamen trameet, & alternis nunc illud tegat, nunc ab eo tegatur, verbi etymon arcessit. Sed & *texere* Plumarii dicti, de quibus suprà.

Texminani, quasi *Ostentatio ipsa*, quòd de arbore jaculi instar in prætereuntium oculos se evibret virulentus apud Quanahuacenses Americæ pop. serpens est, Amoris hieroglyphicum, in quo *ducis oculi* Poetæ veteri verbo. V. Vossium ubi suprà c. 57.

Textor, servilis ministerii apud Romanos nomen. Marcianus *L.65. § 2. ff. de Leg.3. Si unus servus plura artificia sciat, & alii Coci legati fuerint, alii Textores, alii Lecticarii ei cedere servum dicendum est, cui legati sunt, in quo artificio plerumque versabatur.* Apud Suetonium *de Ill. Gramm. Rhemmius Palæmon Vicentinus, mulieris verna, primò ut ferunt textrinum, deinde, herilem filium dum comitatur in Scholas literas didicit.* Hinc *Textrix*, de qua C. JC *l.27. ff. de pecul. Et ancillarum & filiarum familias nomine, de peculio actio datur, maximè si qua Sarcinatrix, aut* Textrix *erat.* Et Ulpianus, *Quare si lanam conduxerit usufructuarius expediendam, poterat etiam per usuarias ancillas opus perficere. Itemque si vestimenta texenda redemerit.* Portius quoque Latro apud Senecam *Controv. l.2. Ex omni te conchylium trahitur, quo vestis cruentetur, infelices ancillarum greges laborant, ut adultera tenui veste perluceat.* Atque hoc artificium adeò ancillas decuit, ut Ammianus *l. 14.* universas unico *Textrini* nomine comprehenderit. V. de lana & lino, quatenus in *Textrinum* recipiuntur, Ulpianum *l. 70. ff. de Legat. 3.* Partiebantur verò inter Lanificas pensa ipsæ dominæ, imò & laudatas Matronas lanâ fecisse olim laudatum: at postquam ea illis munera sordere visa sunt, Lanipendiæ sunt institutæ, de quibus Plaut. *Menæchmis Act.5. Sc. 2.* In familia quoque rustica *Textores* fuere & *Hystones*, inquit Varro *de re Rust. lib.1. c.2.* Et sanè curam vestis conditæ uni villicæ præscribit Columella: & insuper, ut præparatas & pectitas lanas habeat, è quibus sibi, actoribus & aliis in honore, servilis vestis domi conficiatur; Monet præterea, ut ad telam accedat, & si quid melius sciat, doceat, *lib.12. c.3.* Confecerunt autem sicut hodie *Textores* telas & pannos e lana aut serico aliave materia, uti, artem earum *Hyphanticen* ex Gr. dictam eleganter describens, Seneca habet *Epist 90.* Neque hoc solum, sed & integras vestes absolvebant: non utentes operâ eorum ut plurimùm, quos Galli *Cousturiers*, Latini *Sartores* vel *Sarcinatores* dicunt; quæ vocabula refectorem potiùs veteris vestis, quàm novæ confectorem, indigitant. Hinc Galenus *lib. ad Thrasyb.* ubi multam facit mentionem earum artium, quæ vestes Vett. conficiebant, nostrorum Sartorum non meminit, solam in eo genere agnoscens *Textriam*: quasi illa non tantum pannos confecisset, sed etiam vestimenta absolvisset. Unde sequitur, aut eosdem, qui erant *Textores*, etiam Sarcinatores fuisse, qui tamen à parte artificii præcipua *Ὑφάνται, Textores*, potiùs dicti sint: aut certè longè aliam fuisse rationem olim indumentorum faciendorum, quàm hodie &c. V. quæ hanc in rem eruditè congessit Isaac. Casaubonus *Exercit. 16. ad Annales Eccl. Baron. §. 84.* & suprà ubi legimus *de Sarcinatoribus*. Proprium a. *Textorum Textricumque plaudere* fuit, cùm licium densiùs inculcabant & cum plausu collidebant: Gr. *κροτεῖν* vel *ἐπικροτεῖν*. Appuleius *Metamorph. lib.1. Dextra sævientem frontem replaudens*, id est, repercutiens. Unde postea verbum in Theatrum migravit, eoque peractis fabulis Spectatores dimitti cœperunt, Joh. Laurentius JC. *in Phædrum lib. 5. fab.7.* Cantilena eorundem dicta *Αἴλινος* est, *à lino*, ut videtur Scaligero, sicut *Ἴουλος* in lanificia adhibebatur. V. eum *Poetices l.1. c.55.* &c. Ovidius *Textrinum* & *Textricem* ob oculos his versibus ponit *Metamorph. lib 6.*

Haud mora, constituunt diversis partibus ambæ,
Et gracili geminas intendunt stamine telas.
Tela jugo vincta est, stamen secernit arundo:
Inseritur medium radiis subtemen acutis,
Quod digiti expediunt, atque inter stamina ductum
Percusso feriunt insecti pectine dentes.
Utraque festinant, cinctæque ad pectora vestes
Brachia docta movent, studio fallente laborem.

Textrinum rusticum sic describit Sidonius in Burgo Pontii Leontii *carm.22. v.192.*

Continuata dehinc videas, quæ conditor ausus
Æmula Palladiis Textrina educere templis.
Hæc celsi quondam conjux veneranda Leonti
(Qua non ulla magis nurus unquam Pontia gaudet
Illustris pro sorte Viri) celebrabitur æde,
Vel Syrias vacuasse colus, vel Serica fila
Per cannas torsisse leves, vel stamine fulvo
Prægnantis fusi mollitum nosse metallum.

Ubi quòd *Palladiis templis* æmulam *Textrinum* dicit, Minervam Artis hujus vel Inventricem vel Præsidem, indigitat. V. Laurentium Pignorium *tr. de Servis.* Unde Tibullus *lib.2. Eleg.1.*

Atque aliqua assiduè Textrix *operata Minervam*
Cantat.

Plura suprà, ubi de *Lana, Lino, Texendi Arte*, &c. *Textores Plumarios* habes, ubi de *Plumandi artificio* &c.

Textores Gall. *Tisserans*, inter nomina, quibus Albigenses olim aspersi. V. de iis suo loco.

Textus, apud Scriptores Eccl Rom. liber dicitur seu codex Evangeliorum, qui inter Cimelia Ecclesiastica reponi solet, auro gemmisque ut plurimum exornatus, interdum & aureis literis exaratus. Seu verbis Fridegodi,

Codex auratis conseptus grammate scriptus,
Auctus Evangelicum servans in corpore textum:

quem Pontifici apertum, cœteris clausum osculandum deferri & super quo, Altari inposito, jurari consuevisse, habet Hildebertus Episc. Cenom. *Ep. l.15.* & diximus suprà, ubi de variis *Jurandi* ritibus. V. C. du Fresne *Glossar.*

TH.

Th. Græcis Θ damnationis apud hos, sicut C. apud Romanos fuit litera. Persius,

Et potis es nigrum vitio præfigere Theta.

An quia Θ. ut vult Erasmus, cor hominis telo in medio vulnerati repræsentat, an quia vocem Θάνατος, i. *mors*, inchoat? juxta illud,

Infelix multis Theta est, mihi litera felix,
Si Θάνατον scribis, scribis & illa Θεόν.

Quam ob causam inter quinque literas Græcorum mysticas etiam hanc reponit Isidorus *Origin. lib.1. c.3.* mortem significare, dicens: idemque annotat, in breviculis, quibus nomina militum continebantur, Θ *ad uniuscujusque defuncti nomen apponi* consuevisse. Imo eandem notam in variis sepulchris Christianorum exaratam, à fronte nominis defuncti, discas ex Brovvero

in *Annal. Trevir. lib. 9. & 10.* & *Antiqq. Fuldens.* non uno loco. V. quoque Jan. Gruterum *Inscr. p. 567. 6.* ut & in voce *Theta.* In vett. lapidibus & libris Θ. ut & O. ac P. sæpe pro figura rotunda quadratam habere, adnotat Vossius. *de Arte Gramm. lib. 1. c. 30.* qui idem Θ. & X. ab Epicharmo Syracusano, inventa esse, ex Aristotele ac Plinio *lib. 7. cap. 56.* docet, *de Arte lib. 1. c. 15.*

Thagena, seu *Tagene*, Decanus Pataviensis, scripsit *Historiam Expeditionis Friderici I. in T. S.* editam inter Historicos Germ. vixitq; sub eodem Imp.

Thainus, seu *Thanus*, nomen dignitatis olim apud Anglo-Saxones, dein Normannos, Anglia potitos. Fuere autem duplicis ordinis, *Thaini* sc. *Regis*, & *Thaini mediocres*, quorum illos Baronibus majoribus, hos minoribus, h. e. maneriorum Dominis non malè æquipares. Nempe Canutus M. Danor. R. ad suum comitatum adscitos præcipuos è nobilitate Danica, *bipennibus mucronumq; capulis deauratis coruscantes*, ut ait Sueno in *LL. Castr. cap. 2.* quorum numerus ad tria millia Militum selectorum ascendebat, suo idiomate *Thinglith* nuncupavit, voce conflatâ ex *lith*, quæ *ordinem aciei* sonat & *Tein*, *Thein* vel *Theing*, quâ Nobilium ordo efferebatur: unde postea hi *Thaini* & *Thani* dicti. V. Seldenum *de Titulis Honor. Part. 2. cap. 5. §. 2. 4.* & *Notis ad Eadmer. pag. 170.* v. plura hanc in rem, apud Car. du Fresne *Glossar.*

Thais, adde: Gronovio *Thais Menandri*, non est nobile illud scortum. Glyceram enim is amaverat; sed fabula ejus celeberrima, *Thais* inscripta. Hæc *primùm lascivos amores juvenum lusit*, h. e. primùm in scena exhibuit & materiam Comœdiæ fecit amantem, seu partes amantis ephebi tractavit. Significat itaque Poëta, Menandrum auctorem fuisse Novæ Comœdiæ, & *Thaide* auspicatum; Cujus cùm tanta virtus, ars tanta, tanta suavitas, ut dicere possis hoc excellentissimum Poëma verè fuisse amicam Poetæ, i. noctes diesque ab eo cultam, curatam, exornatam, velut hoc unum egisset (adeò illa omnes Attici leporis sales, totumque tanti ingenii *μεγαλεῖον*, omnesque scenicæ festivitatis arculas & pigmenta absumpserat) denique animam & delicias fuisse illius unicas; non illam Glyceren, quæ tam potens fuisse fertur: hinc addit in minore versu; *Nec Glycere, sed verè Thais fuit amica Menandri.* Jo. Frid. Gronovius *Observat. in Eccles. Scriptores cap. 2.* Sed & *Θαΐς* fascia dicitur Medica, apud Soranum, *ἀπὸ τῆς ἑταίρας*, quòd eo genere *Thais* caput ornare esset solita. Quemadmodum alius capitis *ἐπίδεσμος*, ab alio capitis ornamento muliebri, *Διάδημα*, alius *ἱέραξ*, quòd ad eam planè formam factus esset, quâ hodie accipitres caput redimitum habent, appellatus est. V. Salmasium *ad Solinum pag. 759.*

Thalamegos, apud Suetonium *Julio cap. 52.* *cum qua* (Cleopatra) *& convivia in primam lucem sæpe protraxit, & eadem nave thalamego penè Æthiopiâ tenus Ægyptum penetravit*: Græca vox est, *παρὰ τὸ ἄγειν τὸν θάλαμον, quòd cubiculum ferret*, dicta, *Cubiculata* hinc Senecæ, item *Lusoria*, quòd voluptati solùm & oblectationi inserviret. Cujusmodi naves paratas habebant Ægyptii Reges DCCC. ut videre est apud Appianum *Proœmio*. Similes, si usum spectes, vett. Gallorum *paradæ* sunt, de quibus Ausonius & Sidonius. Item illa Neronis, de qua Plut. *περὶ ἀόργησ.* Gripus *Rudente*,

Post animi causâ mihi navem faciam, imitabor Stratonicum,
Oppida circumvectabor &c.

Inprimis verò celebris fuit *Thalamegos*, navis à Philopatore ædificata, quâ voluptatis gratiâ cum uxore & liberis per Nilum veheretur. Ejus longitudo fuit dimidii stadii, h. e. pedum 312. latitudo major quàm cubitorum 30. altitudo cum tabernaculi subrecto fastigio, parùm à 40 cubitis aberat. Figurâ nec longas naves imitabatur, nec rotundas, sed ab illis diversa, pro usus commoditate & altitudine fluvii: infernè quidem ad carinam lata & humilis, at ejus summæ partes, præcipuè ad proram, multùm extendebantur: duplex prora, duplexque puppis. In alvo media, cœnationes erant & constructa cubicula: in ambitu navis, duplex deambulatio, non minore circuitu, quàm jugerum quinque & inferioris quidem humoque propioris species ac dispositio portui similis, quam columnæ sustinebant: superior autem & à terra distantior, camerata, fenestris fenestrarumque intersepimentis undique circumdata. Vestibula ambulationum ex ebore aliave materia pretiosissima. His adjuncta fuit domus, uno tantùm columnarum ordine circumvallata, quæ lectos 20. capiebat, maximâ ædificii parte è cedro fissili materiata cupressoque Milesia: Fores ex assamentis thyinis coagmentatæ, cum eburneis ornamentis, in quarum fronte clavis ostiorumque marculis & annulis, ex ære rubro conflatis, color aureus igne adscitus est. Columnarum scapi è cupresso; capitula operis Corinthiaci, auro & ebore ornata; epistylium (trabs est columnarum capitulis imposita) totum aureum, cui diazosma seu præcinctio adnata, cum insignibus animantium imagunculis eburneis, cubito majoribus, artificii mediocris, sed numero materiaque admirandis. Cœnationi tectum superstabat elegans, è cupressi ligno, cum variis ornamentis sculptis, inaurata superficie. Inde dormitorium cubiculum cum lectis quinque, cui conjunctus fuit angustus canalis, in latum per navis alveum distentus, mulierum conclave dirimens, in quo cœnaculum fuit cum lectis novem, sumtu & magnificentiâ par majori ac cubiculum cum lectis quinque. Atque ad primum usque tectum hæc ita disposita fuerunt. In scalas vero cubiculo vicinas ubi ascendisses, alia domus apparebat, instructa quinque lectis, convexâ tecti summitate, figura rhombo simili: & prope ipsam, ædes Veneris camerata, in testudinis rotundum fastigium desinente cacumine, in qua marmorea Divæ statua. E' regione hujus domus aliud erat cœnaculum sumtuosum, uno columnarum ordine circumseptum, columnis constructis è lapide Judaico: cui propinqua cubicula iis, quæ antea declaravimus, ornatu simili respondebant. In proram euntibus Bacchica domus subjacebat, uno columnarum ordine cincta, inauratis suggrundiis, sive tecti prominentiis, usque ad epistylia circumdata. Tecti fabrica eadem, quæ & Veneris ædis: ad dexterum latus antrum effossum fuit, eo prorsus colore, qui videtur in lapideo cæmentitioque opere, ex variis lapidibus atque auro confectum. In eo regiæ stirpis ac cognationis imagines collocatæ, ex lychnitide arbore. Fuit & alia cœnatio perquam amœna, super maximæ domus tecto posita, ordine & formâ tentorii: Adverso flumine cùm navigabatur, aulæa in ea expandebantur purpurea. Cœnationem excipiebat locus dialis, cujus in superiore parte navis ea collocatio fuit, quæ subjectæ prostadis seu viæ, quæ à porticu in Gynæceum ducebat. Hinc vicina scala tortilis, quæ ad occultam ambulationem tendebat & cœnationem novem lectis instructam, fabricâ Ægyptiacâ. Nam teretes quæ illic columnæ fuere, vertebratis scalpturis differebant, candidæ vicissim ac nigræ. Rotunda in illis forma capitulorum totaque circumscriptio rosis aliquantulum dehiscentibus similis. Circa partem, quam calathum vocant, nullæ volutæ fuerunt, quemadmodum in Græcis: crassa nulla folia, sed loti fluviatilis calyces & palmæ nuper germinantis fructus. In quibusdã aliorum florum multa genera exsculpta. Quod autem radici capituli suberat, nempe quod vertebræ jungenti cum scapo insidebat, ciboriorum, h. e. fabæ Ægyptiacæ, floribus & veluti complicatis foliis cælatum erat: Sic enim Ægyptii parietes construebant & ornabant, quos nigris lateribus & albis variabant, interdum etiam lapide, quem alabastritem vocant. Ædificia quoque multa, alia in media mole alvi navis & in cunctis ejus partibus fuere: Malus cubitorum 90. velum byssinum, id est, è tenuissimo lino, purpureis funibus ornatum. V. Adam. Preyelium *Sinæ & Europæ cap. 25.* *ubi & aliam ab eodem Philopatore navem extructam pluribus persequitur.* De *Thalamegis* hodiernarum gentium, Sinensium inprimis, suprà aliquid, ubi de *Navibus.* Addam hoc unum, quòd vocem nonnulli, quasi *θάλαμον μέγαν*, *Thalamum*, seu *Cubiculum*, seu *Palatium magnum*, appellatam malint. Namque *thalami* nomine domus quoque magnificas & palatia venire, notum.

Thalamus, Græce *Θάλαμος*, item *θαλάμη*: quæ tamen sic distinguit Ammonius, ut *θαλάμαι* propriè sint delubra Dioscurorum, imò omnium Deorum interiores cellæ, Dearum præsertim. quæ aliàs *καλύβαι*. *παστοῖς* i. *velis plumario opere variegatis* clausæ, de quibus V. suprà in vocibus *Calyba*, *Oecus*, *Pastophori* &c. *Θάλαμοι* verò de hominibus dicantur: quod tamen discrimen non est perpetuum, cùm & Dearum calybæ *θάλαμοι* appellentur passim. Est autem *Thalamus* propriè, remotissima pars ædium,

Virginibus quà fida domus ——

Uti ait Statius *Achilleid. lib. 2. vers. 77.* aliàs *Δόμος* Græcis, item *οἶκος* & *παρθενών*; inde *Νυμφικὸς οἶκος*, seu *Nuptialis ædes*, in quem è *virgineo thalamo transmittebantur*, ut loquitur vetus ejusdem Schol. *ad Theb. lib. 4. vers. 751.* Novis enim nuptiis conventuris novi fiebant *thalami*, i. thori, instar conclavium exstructi, idque singulari artificio. Claudianus *Nuptiis Honorii, vers. 214.*

—— *alii thalamum docto componite textu,*
Stamine gemmato, picturatisq; columnis
Ædificetur apex ——

Componebantur autem instar tentoriorum; ut nunc etiam. Unde *σκηνοπαγῆς* dicti Poetæ veteri, apud Suidam:

—— *ἐκ δὲ μελάθρου*
Νεῖλος ἱμερτοῖσιν σκηνοπαγῆς θαλάμοις &c.

Quam in rem V. Casp. Barthium *ad Statium d. l. alibiq; passim.* Apud Hebræos *Nuptialis Thalamus* dictus est חופה *Chuppa.* cujus vocis hæc primaria notio est, ut sc. interiorem illum domus recessum seu thalamum notet, in quem Deductio nuptialis fieri solebat. Quo proin significatu occurrit in Benedictione Sponsalium, in ea gente usitata, quâ inter alia gratias Deo agunt, quòd *incestu interdicto, uxores jam Thalamo* (ubi vox *Chuppa*) *quàm Sponsalibus conjunctas sibi permiserit*: adduntque, *Benedictus qui sanctificavit populum suum Israel per* (chuppa) *Thalamum & Sponsalia*; V. Gemar. Babylon. *ad tit. Chetuboth cap. 1. fol. 7.* Quæ postrema verba Genebrardus *in subjunctis Chronol. pag. 73.* sic vertit, *Permittens ductas in matrimonium interventu thori genialis & consecrationum conjugalium.* Et hæc, ut dictum, primaria significatio vocis, tum in ipsis complendis nuptiis, tum in earum celebratione. Aliàs, usurpatur etiam τὸ חופה *Chuppa*, pro vela-

mine

mine Sponsorum, quo velut flameo capita eorum obtegi: item pro tentoriolo illo, quo obumbrari, in ipsa Benedictione Nuptiali Sponsi consuevere. Quemadmodum vicissim vox אפּירין, propriè Velamen nuptiale denotans, etiam pro ipso Thalamo conjugali nonnunquam sumta reperitur. Idem Thalamus etiam חדר *Cheder* dicitur Joëlis *cap.* 2. *vers.* 16. ubi Thalamus ejusmodi memoratur, idque quatenus tempus nuptialis celebrationis spectat, *Exeat* seu *exibit Sponsus è cubiculo suo & Sponsa è Thalamo suo.* Quibus in verbis Sponsæ tribuitur *Chuppa*, quod vocabulum plerunque fere semper pro Thalamo, in quem solennis deductio facta est, usurpari diximus & *Cheder* Sponso. Verum quidem, *Chuppa*, à verbo חפף deductam, quod *obtegere* denotat, ex natura sua locum, quo obteguntur seu occultantur Sponsi, significare adeoque thalamum seu *παστὸν* (quod habent Hellenistæ, V. *infrà*) in quem ad concubitum Sponsorum deductio fiebat; *Cheder* verò *cubiculum* seu *conclave* denotare: Sed in idem planè ita recidunt. Chaldæi etiam גנון & בית גנון vocavere. In hunc itaque Thalamum deductio fiebat, sicque Sponsa omnimoda ratione perfecta Uxor regulariter habebatur: & Sponsi ex eo, tum splendidis vestibus, tum nuptialibus comitum officiis, iisque lætissimis, durante Nuptialis celebritatis tempore, ornati progressus, Soli comparatur, Psalm. 19. *vers.* 5. Sponsis enim amici ac ministri aderant, quorum officia nuptialia Sponsis, durante illo sive tridui sive septidui tempore, præstanda fuere. Quo respicitur Matth. *cap* 25. *vers.* 10. *Dum irent emere* (Virgines fatuæ) *venit Sponsus: & quia paratæ erant, intraverunt cum eo ad nuptias & clausa est janua.* Ubi, quod in Græco est, *εἰς τοὺς γάμους*, a Syro redditur, *in domum chori, lætitiæ & nuptiarum*, cui etiam alibi sæpius *οἱ γάμοι, νυμφῶνα*, nuncupatur *Symposium nuptiale*. Quò autem ibant Virgines hæ, *εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου, in occursum Sponsi*, Syrus addit, *& Sponsæ*, quibus venientibus amici in occursum ibant, *υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος*, *filii Thalami Nuptialis* propterea dicti. Matth. *cap.* 9 *vers.* 15. Inter quos duo erant præcipui, viz. alter Sponsi, alter Sponsæ; è quibus ille, qui Sponso, ut amicus fidelissimus, ita tempore nuptiarum officium præstaret, innuitur in similitudine illa sacra Johannis, *cap.* 3. *vers.* 28. *Ipsi testimonium mihi perhibetis, quòd dixerim, Non sum ego Christus, sed quòd missus sum ante illum.* Et mox, *ὁ ἔχων τὴν νύμφην, νυμφίος ἐστιν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου ὁ ἑστηκώς* &c. *Qui habet Sponsam, Sponsus est. Amicus autem Sponsi, qui stat & audit eum gaudio, gaudet propter vocem Sponsi. Hoc ergo gaudium meum impletum est.* Vocis Sponsi Sponsæque mentio tum in sacris literis solennis, tum in ipsa, quæ deductioni erat prævia Benedictione, vocemq; mutuos conjugum seu sponsorum affectus atque exhilarati animi invicem effata indicantem denotari, dubium non est: quam audire atque observare, etiam inter primaria Paranymphorum seu Amicorum Sponsi Sponsæque officia fuisse, indeque more nuptiali lætari eos consuevisse, certum. In Judæa verò (alius enim in Galilæa mos) eorundem usus erat, non tantùm in Deductione, sed & in ipso cubili seu *Chuppa*, idque totâ deductionis nocte. Tametsi namque passim ferme, pudoris causâ, in more sit positum, ut cohabitatio etiam conjugalis, *remotum ab arbitris cubile conquirat, omnesq; famulos atq; ipsos etiam Paranymphos & quoscunq; ingredi qualibet necessitudo permiserat, antè mittat foràs, quàm vel blandiri conjux conjugi incipiat*, ut loquitur Augustinus *de Civ. Dei lib.* 14. *cap.* 18. in Judæa nihilominus ipsi thoro Conjugali Paranymphi officiosè adfuerunt, ne fraus alterutrinque de Virginitatis testimonio committeretur. V. Seldenum *Uxor. Ebraic. lib.* 2 *capp.* 7. 13. *&* 16. ut & suprà in voce *Nuptialis Deductio*. Adde historiam Nuptiarum Raguelis & Saræ, Tobiæ *cap.* 7. *&* 8. Occasione *Thalami* de velandi more Nuptiali pauca aspergam. Apud Hebræos Velaminis duplex genus occurrit, in Nuptiis adhibitum. Alterum, quo Sponsorum capita, ut Flameo, obtecta; alterum quod in ipsa Benedictione nuptiali, velut tentoriolum portatile, eos obumbrabat. Prioris mentio in Misna tit. *Sota cap.* 9 Talm. Babylon. *fol* 49. *Temporibus bellicis, quæ sunt insequuta, decretum est, ne prodiret* (in Deductionem) *Sponsa, velamine obvoluta intra Urbem. Sed Rabbini nostri postmodum permisere, ut etiam intra Urbem velamine prodiret obvoluta.* Posterius, quod in atrio Synagogæ præparari nunc solitum, an veteribus Ebræis quoque in usu fuerit, nondum satis compertum. Solebat autem hæc vestis seu pannus expandi super caput Sponsi ac Sponsæ, ac tenebatur quatuor vectibus, tempore Nuptiali. Utrumque *Chuppa* quoque nonnunquam appellari consuevisse, dictum suprà. Velamina verò Sponsos ita *verecundiæ causâ* obtegere solita, ex sindone aliave ejusmodi materia confecta sunt, non sine monilibus, lemniscis, aliisve id genus, pro utentium lubitu, hinc inde pendulis. Ipsum autem אפּירין, quod in loco Misnæ citato Sponsæ prodeunti tantùm attribuitur, velamen hujusmodi utrique commune denotare, manifestò liquet ex utraque Gemara, ut videre est apud Seldenum. Quamvis autem, pro utentium libitu, hæc velamina fiebant; tamen plerumque fastigiata seu in conum sursum desinentia, quæ etiam figura Tentoriolo tribuitur, confici consueverunt. Eorum usus hodieque solennis in *Ritualibus* hodiernis, pro vario locorum more, memoratur, Maharil *fol.* 82. & Machzor *Germ. part. I. fol.* 336. *col.* 4. *&* 337. *col.* I. Transiit, ut alia multa, Velaminis Nuptialis ritus, ad alias quoque gentes, de quibus nos alibi. De Occidentali saltem ut aliquid Ecclesia dicam, in Responso ad Bulgaros Nicolai I. Pontif. Rom. *Respons.* 3. *& Caus.* 30. *quæst.* 5. *cap.* 3. inter alia legimus: *Apud nostrates post Sponsalia — fœdera — celebrantur. Et postquam arris Sponsam sibi Sponsus per digitum fidei annulo insignitam desponderit — ambo ad Nuptialia fœdera perducuntur & primùm in Ecclesiam Domini cum oblationibus, quas offerre debent Deo, per Sacerdotis manum, statuuntur, sicq; demum benedictionem & VELAMEN cæleste suscipiunt, ad exemplum videlicet, quòd Dominus primos homines in Paradiso collocans benedixit eis dicens, Crescite & multiplicamini &c. — Veruntamen VELAMEN illud non suscipit, qui ad secundas Nuptias migrat. Post hæc autem de Ecclesia egressi, coronas in capitibus gestant.* &c. In *Archiepiscopali* Bononiensi, hæc verba legimus: *Tunc* (Annulo nempe benedicto) *cingit Parochus Sponsorum colla candido aliquo velo, ad instar Stolæ accommodato & eos matrimonio jungit.* In Diœcesi Leodiensi, postquam Sacerdos Sponsos copulavit, eos ad gradus Altaris procumbere jubet, illisque benedicit: dein stolæ è collo dependentis extremitates duas super ea ut Sponsi & Sponsæ (quod veli vice est) ponit, dicitque: *Dominus vobiscum.* R. *& cum Spiritu tuo.* Initium Evangelii Johannis, & post laudes aliquot ac preces, faciendo super eos signum crucis, dicit *Benedictio Dei Patris & Filii & Spiritus sancti descendat super vos & maneat semper.* Aspergit postea Sponsum & Sponsam, aquâ benedictâ, & illum primo, dein hanc Altare reverenter osculari facit, sicque domum remittit in pace. In *Formula* verò, quæ est Ecclesiæ Argentinensis, in Agendis ejusdem ab Johanne Episcopo editâ, Coloniæ 1590. Sacerdos partem stolæ sponsorum manibus circumvolvit, dicitque, *Ideo Matrimonium per vos contractum confirmo, ratifico & benedico: in nomine Patris & Filii & Spiritus S. Amen.* In *Sacerdotali*, quod Venetiis prodiit A. C. 157 . Velum unicum inducitur Sponsorum spatulis ad altare procumbentium. In Anglia olim prostratis Sponso & Sponsa ad gradum Altaris, extendebatur super eos pallium, *quod tenebant* 4 *Clerici per quatuor corn.a, in superpelliceis*, nisi alter eorum priùs esset desponsatus ac benedictus: tunc enim non habebatur pallium super eos, nec dicebatur Sacramentalis Benedictio. Etiam cùm mutuò interrogabantur Sponsi & mulier respondebat, *Volo*: dabatur illa a Patre suo, vel ab Amicis, Sponso, & habebat, si vidua esset, manum *velatam* (Virgo verò discoopertam) quam Sponsus recipiebat, in Dei fide &c. V. denuo Seldenum *lib. cit.* passim inprimis *cap.* 15. ut & infrà, ubi de *Velandi ritu*: Ut & quæ suprà diximus, voce *Alkova*, item ubi *de Lecto nuptiali*. Vocis origo ἀπὸ τοῦ θάλλειν, *florere, virescere, germinare*, &c.

Thalassio seu *Thalassius*, carmen Nuptiale, apud Romanos, V. suprà *Talassio*. Aliàs *θαλάσσιος, marinus*: unde *θαλασσίτης*, primum genus hyacinthi, de quo Salmasius *ad Solinum pag.* 1107. & *thalassites* genus vini salsi, apud *Plin. lib.* 14. *cap.* 18. propriè verò *θαλάσσιον, quod in mari nascitur, propiùs terram aut littora*; sicut *πόντιον* seu *πελάγιον, quod in alto*, V. eundem Salmasium, ubi modò *pag.* 1146. ut & suprà, in voce *Mare*.

Thales, adde *Thaletem* Milesium primum *Σοφὸν* dictum; Cretensem verò primum Creticis rhythmis usum, primumque *ὑπορχήματα* composuisse, habes apud præfatum Autorem, qui de prioris ætate, scriptis obituque satis multa congessit, ubi suprà *pag.* 656. 843. *& seqq.*

Thali, pop. Sauromatis vicini, qui Caspii maris fauces attingebant, apud Plin. *lib.* 6. *c.* 5.

Thalia, adde: Item una ex Gratiis. Licèt enim Placidius Luctat. *Thebaid. lib.* 2. *versu* 284. nomina Gratiarum, *Pasithea, Aglaja, Euphrosyne*, esse dicat; Plutarchus tamen Pasitheæ loco *Thaliam* ponit *lib. Philosopho cum principibus viris esse disputandum*, *Καὶ σοφὸς ἦν ὁ ταῖς χάρισι τὰ ὀνόματα θέμενος, Ἀγλαΐαν, Εὐφροσύνην καὶ Θάλειαν, τὸ γὰρ ἀγαλλόμενον καὶ τὸ χαῖρον ἐν τῷ διδόντι*, *Et sapuit, qui Gratiis nomina imposuit, Aglajæ, Euphrosynes & Thaliæ: Major enim & purior est lætitia in eo, qui dat.* Similiter, Homerus quidem *Iliad.* ξ. *versu* 269. in numero Gratiarum *Pasitheam* reponit, quam Papinius quoque *loco cit. primam sororum* vocat: At Orpheus pro communi stans sententia, *in Hymno Grat.* ait,

> *Ἀγλαΐη τε, Θάλεια καὶ Εὐφροσύνη πολύολβε,*
> *Χαρμοσύνης γενέτειραι, ἐράσμιαι*
> *Aglaiaq; Thaliaq; & Euphrosyne dives*
> *Gaudii genitrices, amabiles.*

V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosinum lib.* 2. *cap.* 10. & in voce *Gratia*. Aliàs Thalia Gr. *θάλεια, convivium* est, unde *Thaliarchus* apud Horatium, de Magistro convivii; item liber Arii in quo ad fœdissima carnis vitia homines excitabat, memoratus Sozomeno *lib.* 1. *cap.* 20. & Athanasio *Orat. c. Arian.* Ubi tamen alii *Thalea* legunt, quod nomen fuit nobili scorto Romæ olim, uti habes apud Dominic. Macrum *Hierolexico*. Sed & *θαλία* vel *θαλεία*, *risus* vel *cistella*, item *saccus* vel *marsupium* Græcis est: *θαλοὶ* & *θάλλοι* & *θαλλίαι*, *folia palmea* à *θάλλω*, quod propriè *ramos olivæ*, inde ad aliarum arborum ramos extendi cœpit, V. Salmasium *ad Solinum pag.* 281. & 1169. ut & hic infrà.

Thallo,

Thallo, & *Auxo*, inter Atheniensium Numina, παρὰ τῦ θάλλειν ϰὶ αὔξειν, ab eo quòd *germinare* ac *crescere* plantas facere crederentur. Franc. Rossæus *Archæol. Atticæ lib. 2. cap. 1.*

Thallophori, apud Jo. Chrysostomum *Hom. 8. de Anna*, *Annon videtis frequenter quòd, qui in urbibus versantur, pueros nuper lacte depulsos faciunt thallophoros*: sunt *frondiferi*, seu ramos olivæ aliarumque arborum manibus ferentes, ex Græco Θαλλοφόροι. Apud Athenienses inprimis sic dicti sunt Senes in pompa Panathenaica ramos hujusmodi gestantes. A' quibus occasione sumtâ, Chorus apud Aristophanem *Vespis*, de senibus loquens, ait eos, ut inutiles rebus agendis ac pompæ tantum traducendæ idoneos, per risum vocari θαλλοφόρους.

Σπυπλέμενοι γδ ὡς ἐν
Ταῖσιν ὁδοῖς ἀπιόντες
Θαλλοφόροι ϰαλούμεθα ϰτλ.

V. suprà ubi *de Panathenaicorum Festo*. Vestigium moris, apud Christianórum non paucos ad hanc usq; ætatem superest: Romæ abolitum ab Alexandro VII. ubi Kalendis Maji ramos virentes, in anni recentis signum, sustollere consuevere; nisi hæc potius Majumæ Festi λείψανα fuerint. V. Dominic. Macrum *Hierolexico*. Sed & in aliis superstitionibus θαλλοὶ adhibiti. Oedipus namq; jubetur ter novem ramos oleæ ambabus manibus offerre, apud Sophocl. *in eo*. Caducea θαλλοῖς, i. *ramis oleaginis* circumvolvi solita sunt, Dinarch. *in Demost.* &c. Et quia θαλλὸς, ut dictum, propriè Palladis ramus, ex eo Sapientiæ corona constabat, quam, Miltiadi negatam, auctore Sachate Doccleo, Themistocli dederunt, post Xerxem devictum, Lacedæmonii, Eurybiadi fortitudinis coronâ collatâ, uti legas apud Plut. *Themistocle*. Sed & θαλλὸν coronamentum Magistratus recèns creati fuisse, apud Athenienses, discas ex Platone *de LL. lib. 12.* plura de his θαλλοῖς V. apud Car. Paschalium *Coronar. lib. 6. cap. 16.* ut & suprà in voce *Ramus*.

Thallus, Augusto Imp. à manu, cui, *quòd pro epistola prodita denarios quingentos accepisset*, *crura effringi* Imperator jussit, uti habes apud Suetonium in *Vita* ejus *cap. 67.*

Thallusa, libertæ nomen in vet. Lapide, apud Casaubonum *ad Suetonium d. l.*

Thaluctæ, Indiæ pop. apud Plinium *lib. 6. c. 19.* *Insula in Gange est — ultra siti —* Thaluctæ. *Rex horum, peditum L. M. equitum IIII. M. elephantos* CCCC. *in armis habet.*

Thalysia, Gr. Θαλύσια, sacra Cereri Liberoque communia: Eorum meminit Menander Rhetor *cap.* περὶ λαλιᾶς: Τῶν λόγων τὰς ἀπαρχὰς ἀνατιθεὶς τῇ πατρίδι ϰὶ τοῖς πολίταις, ὥσπερ τῇ Δήμητρι ϰὶ τῷ Διονύσῳ. οἱ γεωργοὶ τὰ Θαλύσια, *Primitias orationum dedicans Patriæ & civibus, ut Agricolæ Thalysia Cereri & Libero.* Ab Agricolis itaque celebrabantur, quibus summo Dii hi duo in pretio fuere. Nempe per *Cererem* Tellus fruges producere idonea indigitabatur: *Liber* autem aqua fuit, quâ omnino opus Tellurem humectari, ad rerum generationem. Eadem proin Numina junxit Virgilius *Georgic. lib. 1.*

Liber & alma Ceres ——

Quòd verò de Libero dictum, *aquam* denotasse; notat Vossius, Græcis, postquam sacra recepere Ægyptia, nomine Osiridis in Διόνυσον, uti Isidis in Cererem, converso, Liberum quidem cœlestem fuisse Solem: Subcœlestem vero, Aquam seu liquorem potabilem; qualis pluvia, fluvialis, fontana & putealis. Unde causa patet, cur à nonnullis Liber *Lunæ filius* dictus sit. Ulpianus *in Midiana*, Εἶναι δὲ ϰὶ παῖδα Σελήνης Διόνυσον ϰαλοῦσι. Eò viz. attenderunt, quod Luna imperium habeat in humorem sive aquam. V. Gerh. Joh. Vossium *de orig. & progr. Idolol. lib. 2. c. 79.* & suprà suis locis.

Thamimasades, veteribus Scythis idem fuit, qui Romanis *Neptunus*: Herodotus *Melpomene*, Οὐνομάζεται δὲ Σϰυθιςὶ Ἱστίη μὲν, Ταβιτί. Ζεὺς δὲ ϰαλεόμενος Παπαῖος. Γῆ δὲ, Ἀπία. Ἀπόλλων δὲ Οἰτόσυρος, Οὐρανίη δὲ Ἀφροδίτη Ἀρτίμπασα, Ποσειδέων δὲ, Θαμιμασάδας, *Vesta Scythicè vocatur Tabithi*; *Jupiter autem*, *Papæus*; *Tellus*, *Apia*; *Apollo*, *Oethosyrus*; *Cœlestis Venus Artimpasa*. *Neptunus*, *Thamimasades*. Quem locum etiam Origenes adducit, contra Celsum *lib. 6.* Scythæ videlicet, uti Solem & Lunam; aërem & terram; sic aquam etiam colebant: Unde verò nomina ista, post tot secula, difficile dictu est; cùm ne illud quidem satis constet, utrum Herodotus ea fideliter expresserit. Fere enim ita usu venit, ut, cùm nomina in aliam transfunduntur linguam, multum de genuinis deperdant, sic ut illi, unde profecta, vix ea pro suis agnoscant. Interim *si de origine eorum commentari animus sit*, verba sunt Vossii, *non ea aliunde arcessam, quàm è veteri Germanorum lingua, cui proxima erat ista Scytharum: quando ex Asiatica Scythia Europæam vicinamq; magnæ Germaniæ gentes genus ducere, validis evincere argumentis admodum proclive sit.* V. eum *de orig. & pr. gr. Idolol. lib. 2. c. 82.*

Thamnus, apud Plin. *lib. 21. cap. 15.* ubi de herbis sponte nascentibus, *In Italia paucissimas novimus*, *fraga*, thamnum, *ruscum*, *marinam*: & Columellam,

—— *jam thamni sponte virescunt*,

genus oleris est vel herbæ, quæ sale condiebatur & servabatur ad cibos. Idem *lib. 12. cap. 7.* *vitis alba, ruscus & thamnus — generatim in alveos componuntur, & sale conspersa biduo sub umbra, dum considens, reponuntur.* At apud Græcos θάμνος, *frutex* est quilibet, unde θαμνῶδες δένδρον, *arbor* minuscula, in *fruticum* potiùs, quàm in arborum numero, reponenda. V. de *thamno* Latinorum, Salmasium *ad Solinum. pag. 225.* de θάμνῳ Græcorum, eundem *ibid pag. 363. 1031. & seqq.*

Thamuz, idolum memoratum Ezechieli *cap. 8. vers. 14.* Adonis erat, ut Hieronymus interpretatur *Com. in locum*, & *Epist. ad Paulinum, de institut. Monachi*; Hinc Procopius quoque *in Esaj. cap. 18.* Ezechielis locum adducens, post Θαμμοῦζ addit, ὅπερ ἐστὶ τὸν Ἄδωνιν *quod est Adonim*. Adonis autem Sol fuit, Veneris amasius verè, quomodocunque hanc sumas sive de Luna, sive de Lucifero, sive de Venere subcœlesti, terræ nempe superficie, uti pluribus ostendit Vossius *de orig. & progr. Idolol. lib. 2. cap. 4.* Idem Osiris fuit Ægyptiorum, in cujus sacris, *Adonia* Græcis dictis, duo inprimis celebria erant, ejus Ἀφανισμὸς, & Εὕρεσις, *Disparitio* & *Repertio*. Uti igitur, ob mortem ejus, dolor ingens & luctus ciebatur,

—— —— *Nunquamq; satis quæsitus Osiris*,
Semper enim perdunt:

à fœminis præcipuè: Sic ingens contrà gaudium, ob eundem redditum. Quem ritum etiam Græcos imitatos esse, docet *in eund. Prophetam* Cyrillus *lib. 2.* *Græci hinc latè fistum excogitavere, ut se cum Venere, propter mortem Adonidis mœsta, condolere & lugere; redeunti autem ex Orco & inventum esse dicenti, quem quæsiverat, gratulari, & unà exultare simularent.* Sic itaque fœminæ Hebræorum Idololatricæ *loco cit.* dicuntur *sedisse deflentes Thammuzum.* Rationem ritus, ex Sacrorum ratione, his verbis illustrat Macrobius *Saturnal. lib. 1. c. 21.* *Adonin quoq; Solem esse, non dubitabis, inspectâ religione Assyriorum, apud quos Veneris Atergatis & Adonis maxima olim veneratio viguit: quam nunc Phœnices tenent. Nam Physici terræ superius hemisphærium, cujus partem incolimus, Veneris appellatione coluerunt; inferius verò, Proserpinam vocarunt. Ergo apud Assyrios sive Phœnices, lugens inducitur Dea: quòd Sol, annuo gressu per 12. signorum ordinem pergens, partem quoq; hemisphærii inferioris ingreditur: quia de duodecim signis Zodiaci sex superiora, sex inferiora censentur: Et cùm est in inferioribus, ideoq; dies breviores facit, lugere creditur Dea, tanquam Sole raptu mortis temporalis amisso & à Proserpina retento: Rursumq; Adonin redditum Veneri credi volunt; cùm Sol, evictis sex signis inferioribus, incipit nostri Circuli lustrare hemisphærium, cum incremento luminis & dierum. Ab apro autem tradunt interemtum Adonim, hyemis imaginem in hoc animali fingentes: quòd aper hispidus & asper gaudet locis humidis & lutosis, pruinaq; contectis. Ergo hyems veluti vulnus est Solis; quæ & lucem ejus nobis minuit & calorem* &c. Nec obstat prædictis, quòd Ægyptii Adonia sua mense Novembri, Judæi verò idololatræ mense Junio ea celebraverint; illi enim Solis à nobis recessum Austrum: hi Septentrionem versùs, hocce sacrorum commento coluere. Biblienses verò inprimis atq; Alexandrini Adonia ista celebrarunt, idque his ritibus: Cùm Biblienses celebratum irent ἀφανισμὸν Ἀδώνιδος; Alexandrini epistolam, in qua scriptum erat, *Adonidem repertum esse*, in arca scirpea reposuerunt eamque certis ceremoniis adhibitis, flumini commiserunt Biblum deferendam; cujus cives appulsâ arcâ reclusisque literis, nuntio reperti Numinis læti, magna gaudii signa edebant. Procopius & Cyrillus ubi *suprà*. Jul. Mat. Firmicus *l. de errore profan. relig.* ritum paulo aliter describens, nocturno tempore, coram Idolo, mulieres planxisse, postea introlato lumine (quo Solis ad nos reditus mysticè signabatur) Sacerdotem, submissâ voce murmurasse, Θαῤῥεῖτε τῷ θεῷ, ἔσται γὰρ ὑμῖν ἐϰ πόνων σωτηρία, *Confidite Deo, liberatio enim nobis à doloribus aderit*, refert. V. præter Auctores laudatos, Thom. Godvvynum *de Ritibus Hebr. lib. 4. cap. 2.* ut & suprà in voce *Tammuzus*.

Thamyras, Poëta Thracius, adde: Philammonis filius, *Bellum* scripsit *Titanicum*, & tum citharâ, tum cantu, principibus in utraq; arte jungitur Platoni *in Jone*, opulentiâ Regibus, Chrysostomo *Orat. de Fuga*. De cujus patria porrò Homerum, de cæteris Apollodorum consule *lib. 1.* Lucianum *Comm. de Domo*, Alios; è recentioribus Casp. inprimis Barthium, qui de eo multa, *ad Theb. lib. 4. vers. 181.* à Theone pictum habes, apud Plinium *lib. 35. cap. 12.* &c.

Thapsia, Græcè θαψία, herba ferulacea, *foliis fœniculi, inani caule — fodientibus nocet: si minima aspiret aura, intumescunt corpora, faciemq; invadunt ignes sacri: ob id ceraso priùs illinunt — in Africa est vehementissima. Quidam caulem incidunt per messes, & in ipsa excavant radice, quò succus confluat, arefactumq; tollunt. Alii folia, caulem, radicem, tundunt in pila & succum in sole coactum dividunt in pastillos*, Plin. *lib. 13 cap. 22.* Usus autem hujus succi ad tincturam. Unde Θαψία disertè Chymicis inter herbas numeratur, quæ βαφιϰὰ ζώμα ad luteos colores conficiunt: quam ob causam & ἰϰτερίαν dixerunt; fortè quòd colorem efficeret luteum ex pallido, qualis ἐν τοῖς ἰϰτεριῶσι, *in morientibus*, cernitur. Quemadmodum & inde fortè, quòd colorem ostenderet, ut in sepeliendis esse solet, θαψίας nomen, ἀπὸ τῦ θάπτειν. Tinxerunt autem eo crinem priscæ mulieres, & lanam &c. At *thapso* ligno, quod in Scythia nascitur, & glycyrrhiza nonnullis videtur,

videtur, quodque χειρίξυλον Græcis, item Σκυθικὸν ξύλον, id factum docet Salmasius. Hoc certum. *Thapsiam* sugillata mirificè sanare, atque hinc ὑπωπίω accepisse nomen. *Certè Nero Cæsar claritatem ei dedit initio Imperii, nocturnis grassationibus converberatam faciem illinens sibi cum thure ceraq;, & sequente die contra famam cutem sinceram circumferens*, Plin. ubi suprà. Ejusdem succus, ad reficienda præputia recutitorum naturâ, idoneus, uti docet Salmasius modò laudatus, *Exercit. Plin. ad Solin. pag.* 1050. qui plura de hac herba ac ligno, *ibidem* congessit *pag.* 1163. & *seqq.* nec non in *Addendis.* Hinc Θαψίναι mulieres, quę luteo colore deformes, vel ex morbo pallidæ, quòd *thapsiæ* herbæ, cujus flores lutei, vel *thapso*, ligno planè buxei ac pallidi coloris, similes sint &c.

Thapsus, adde: Hanc urbem lunatis castris, operibus circummunivisse legitur Cæsar, *in Histor. belli Africani.*

Thargelia, adde: Suid. Θαργήλια, ἑορτὴ Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος. Juxta Etymologum ab omnibus Terræ fructibus nuncupatum est. Colebatur autem his sacris, uti Apollo i. *Sol*, ita Diana, id est, *Luna*, terras illuminans, & calore suo generationem uterque promovens, qui ambo proin, inter alia, & agriculturæ præesse credebantur. Eandem ob causam Diana Ephesia cum multis mammis fingebatur, tanquam uberibus suis nutriens genus humanum. Unde B. Hieronymus *Epist. ad Ephes. Erat Ephesi templum Dianæ, & ejusdem in ipso Multimammia, id est multarum mammarum effigies, quæ cultores ejus decepti, omnium eam omnium viventium nutricem.* Et ante eum Min. Felix *Octavio: Diana est aliàs succincta venatrix Ephesiaque mammis multis & uberibus multis extructa.* Etiam in antiquis numismatis DIANA POLYMAMMA reperias: quam Lunam esse ex Trebellio Pollione discimus, ubi pro *Dianæ Ephesiæ templo*, in vett. libris *Lunæ Ephesiæ* legas. Extat de *Thargeliis* lex Solonis, Ὅταν ἡ πομπὴ τῷ Διονύσῳ ἐν Πειραιεῖ καὶ οἱ Κωμῳδοὶ καὶ οἱ Τραγῳδοὶ καὶ ἐπὶ Ληναίῳ πομπὴ καὶ οἱ Τραγῳδοὶ καὶ οἱ Κωμῳδοὶ καὶ τοῖς ἐν ἄστει Διονυσίοις ἡ πομπὴ καὶ παῖδες καὶ Κῶμος καὶ οἱ Κωμῳδοὶ καὶ οἱ Τραγῳδοί, καὶ Θαργηλίων τῇ πομπῇ καὶ τῷ ἀγῶνι, μὴ ἐξεῖναι μήτε ἐνεχυράσαι, μήτε λαμβάνειν ἕτερον ἑτέρου, μηδὲ τῶν ὑπερημέρων ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις κτλ. *Cùm pompa Libero ducitur in Piræeo, agunt Comœdi & Tragœdi, item Lenæâ pompâ, & agentibus Tragœdis atque Comœdis: Astycorum quoque Liberalium pompâ astante puerorum choro, dum fit Comus, aguntque Comœdi atque Tragœdi: Thargeliorum item pompâ ac certamine: neque pignus neque quidquam alterius capito, ne re pœnam pro mora exigito ab eo, qui judicatum non solverit* &c. apud Demosthenem *in Midiana.* V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib.* 1. *tit.* 1. Celebrabantur illa Athenis die 6. *Thargelionis*, quo peccatorum universi populi fiebat expiatio. Solebant enim Athenienses è publico nutrire hominem aliquem infimæ plebis, quem dein, cum vel pestis, vel alia Deûm ira ingruere videretur, pro totius Civitatis peccatis sacrificarent. Scholiastes Aristophanis *Equit.* binos illorum sic ali consuevisse ait, qui φαρμακοὶ dicti, sed magis propriè vocabantur καθάρματα item φαρμακοί, Idem *Ranis.* Quò fortè respiciens Apostolus, inquit I. Cor. *cap.* 4 *versu* 13. ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν. V. Franc. Rossæum *Archæol. Atticæ lib.* 2. *cap.* 11. & Vossium *de Idol. lib.* 2. *c.* 25.

Thariades, inter Duces Antiochi M. unà cum Artaxia, Armeniam majorem brevioribus antea finibus comprehensam, ampliarunt, & regnum ejus tandem usurparunt, ex regionibus vicinis ad suam ditionem adjunctis, quæ finitimis populis ademerant, ut Medis, Iberis, Chalybibus, Cataonibus, Syris &c. Strab *lib.* 11.

Tharibael, Rex Homeritarum & Sabaitarum, apud Arrianum *Periplo.* V. suprà *Charibael.*

Tharo, Græcè Θαρώ, Ins. Sinus Persici, Ptol. Δώρα Stephano. V. *Dora.*

Thascius, prænomen S. Cypriani, apud Prudentium *de Martyrio ejus*: ubi tamen *Tatium* alii legunt. & cognomen illius esse volunt; nonnulli patriæ id nomen censentibus. Macri Fratres *Hierol.*

Thassilo, V. *Thasilo.*

Thaumatopœi, Græcè Θαυματοποιοί, dicti sunt vulgò, qui periculosas, sed ludicras simul artes ostendunt, ac profitentur. Quales apud Maternum Firmicum *lib.* 8. *c.* 15. de Delphino oriente, in octava parte Capricorni, *Petaminarii, Ephalmatores, Petauristarii, aut certè innata cursus agilitate perspicui*: alibi *Contopæctæ, Funambulones*, &c. de quibus hic passim. At *Thaumaturgus*, Græcè Θαυματουργός, cognomen Gregorio Neocæsar. Episcopo obtigit, quòd non miranda solum, ut priores; sed *miracula*, virtute divina, operaretur. V. de illo suo loco, & Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* in hac voce.

Theagenes Athleta, Thasiis pro Deo cultus, Pausan. *Eliacis*, & Athenagoras *Legat.*

Theandricus, Græcè Θεανδρικός, Lat *Dei-virilis*: vox à Monothelitis inventa, ad opinionem suam, de unica in Christo Θεανδρικῇ operatione denotandam, eo sensu & Orthodoxis jam olim damnata; & sanctiore notione ad apotelesmata Mediatoris, in qua utraque Natura, quod suum, divina, quod divinum, humana, quod humanum est, facit, uti sunt *Redemtio generis humani, miraculorum patratio, mortuorum vivificatio* &c. significanda, translata est. V. Dominic Macrum *Hierolexico*, nec non ubi de *Monophysitis.* ac *Monothelitis.*

Theatrales Leges, ex paucis illis ad Religionem veterum Romanorum, quæ ex tanto Scriptorum naufragio ad nos pervenerunt, spectantibus, duæ occurrunt, de locis sive sedibus Ordinum in Spectaculis agentes. Postquam enim per annos 505. Senatus Populo mixtus spectaculis Ludorum interfuerat, ut Val. Maximus docet *lib.* 2. *cap.* 4. cum morem Attilius Serranus & L. Scribonius Ædiles, Ludos Matri Deûm facientes, superioris Africani sententiam secuti, discretis Senatus & populi locis, solverunt: quæ res avertit vulgi animum, & favorem Scipionis maximopere quassavit. Aliquanto dein pòst etiam Equitum loci a Populi sedibus sunt discreti, Lege Roscia *Theatrali*, quam tulit L. Roscius Otho Trib. Pl. L. Cælio Metello, Q. Marcio Rege Coss. anno U.C. 685 *Ut in Theatro Equitibus Romanis, qui HS. quadraginta possiderent, 14 gradus spectandi gratia adsignarentur: exceptis iis, qui sive suo, sive Fortunæ vitio, decoxissent.* Cic. *Philipp.* 2. Asconius *in Cornelian.* Florus *Epit.* 99. Dio *l.* 36. Plinius *lib.* 7 *cap.* 10. & Tacitus *Annal. lib.* 15. qui tamen legem interpretatur, hanc habuisse vim, ut Equites non ante plebem ac separatim, sed confusè tantum 14. ordines haberent. Post aliquot inde annos, cum C. Octavius Augustus ordinem Equestrem recognovisset, censumque ejus auxisset, multi autem, quibus census ille non esset, a 14. illis gradibus Lege Roscia excluderentur, mitigavit eam aliquo modo Augustus & Juliam Legem tulit. *ut Equitibus Romanis, quibus ipsis parentibusve equestris census unquam fuisset, in quatuordecim ordinibus lege Roscia Theatrali constitutis considere liceret*, Suetonius *August.* Plinius *l.* 33. *cap.* 2. alii. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Romanar. lib.* 8. *cap.* 1. & plura in voce *Theatrum*

Theatrapus, in *Bulla* quadam Martini I. nomen officii in Aula Pontificis Romani, corruptum forte ex *Theapropus.* Est autem Θεωρητὸς Græce oraculorum interpres, qualis Cancellarius dicatur seu Bibliothecarius, cujus officio olim in eadem aula Cancellariatus annexus erat. Amandus certè Elnonensis Episc. qui in B. illa cit. *Theatrapus*, in aliae ejusdem Pontificis, *Bibliothecarius S. Sedis Apostolicæ*, vocatur.

Theatroquinegium, pro *Theatrocynegium*, ex Græco Θεατροκυνήγιον, inter processiones Consulis, recensetur tertio loco, Juliano Antecessori *Constit.* 98. *Processiones autem ipsius volumus esse septem omnes in circo & harena & in theatro* Et *prima quidem pro essio ex Kalendis Januariis, secunda autem ea, quæ Mappa, tertia autem quæ* Theatroquinegium *appellatur* &c. V. infrà ubi de Theatrali *Venatione.*

Theatrum, adde: Nec omittenda superior *Theatri* pars, κορυφή, ut quibusdam videtur, dicta Dioni *lib.* 49. in quam ascendere solebant Imperatores, missilia sparsuri, ut idem refert ubi de Tito &c. Cæterùm eam reverentiam Theatro Histriones præstabant, ut in eo non minùs ac in Templo, excreare aut emungere nefas esset, qua de re V. quæ suprà diximus, in voce *Excreare.* Interim non solùm decoctores, aliique per theatrum ignominiosè traducebantur, uti de Stephanione Togatario, cui in puerilem habitum circumtonsa matrona ministraverat, *per bina Theatra virgis caeso*, legas apud Suetonium *Augusto cap.* 45. quod Θεατρίζειν, & παραδειγματίζειν Græci appellabant, V. quoque suprà in voce *Catomidiare.* Sed & Deorum hominumque imagines non raro, ab infenso populo, lapidibus petebantur, qua de *Theatrali lapidatione* multa Casaubono dicta *Animadversion. in Athenæum lib.* 6. *cap.* 11. Imò tanta petulantia in illis locis agebatur, ut apud Græcos Romanosque, qui severiùs juventutem instituebant, eam à theatris arcerent, aut non nisi pædagogis comitatam eò ire paterentur. V. Julianum *Misopogone*, trium Augg. in *Cod. Theodos. tit.* 8. Casaubon. *ad Augustum Suetonii cap.* 44. & eundem *ibidem cap.* 83. ubi de *Theatri refrigerandi ratione*, à Pompejo Magno inventa &c.

Theatrum Catoptricum, in *Museo* Kircheriano, Instrumentum est, quo quæstionem inter Physicos tam celebrem de *Infinito actu*, Auctor pluribus planis speculis ingeniosè decidere conatur. Cista est sub forma *Theatri*, quæ ex interiore parte undiquaque planis speculis circumvestita est. Specula hæc ex parte posteriori, non ad latus seu angulum rectum, sibi invicem conjuncta sunt, sed ad angulum acutum, unde in cavum quatuor laterum se arcuat. Planum verò horizontale quadrilaterum est, quod in centro super axem mobilem convolvitur & ita quadrivariam objicit figurarum seu planorum differentiam. Sic specula plana mutuatâ reflexione, unum alteri objectorum planorum species reflectunt, communicant & multiplicant, semperq; easdē species recolligendo opticè diminuunt, ut easdem numerare impossibile sit, adeoque infinitum actu spatium repræsentent. Vides ergo mox viridariorum ad utramque partem te opticè protendentium series, ut oculus tuus tali labyrintho delusus, in infinitum spatium & campos protractum se putet. Mutato mox plano machina te in tam uberem & locupletem Bibliothecam introducit, ut ejus apparatu

attonitus, librorum incredibilem copiam te videre fateri cogaris. Quæ dum tibi ab oculis subducitur, se visendum sistit magnificentissimorum Palatiorum & Fabricarum Theatrum; quo evanescente, ecce Triclinium omni adornatum fructuum florumque genere, vel gustum allectantium ciborum tragematumque delitiis abunde refertum intuearis. Ad cujus imitationem, varias scenicas projectiones, ornatissima conclavia, infiniti columnarum productarum ordines, varia ambulachrorum diverticula, horti omni florum plantarumq; genere instructissimi, mensæ omni cupediarum genere refertissimæ, thesauri inexhausti, anfractus infiniti &c. repræsentari possunt. Georgius de Sepibus *in Collegii Roman. Societ. Jesu Musæo pag.* 30. & 31.

Thebæ, adde: Potiùs juxta Corycum Pamphyliæ. Nempe Lyrnessus & *Thebe* in Cilicia Hypoplacia, prope Trojam sitæ erant, quas urbes cùm Achilles evertisset, incolæ inde ejecti aliam Lyrnesson & Thebem, in Pamphyliæ ora condiderunt, quarum vestigia, inter Attaliam & Phaselidem Pamphyliæ, monstrata fuisse, docet ex Strabone, Salmasius *ad Solinum pag.* 775. De *Thebis Ægyptiis Bœotiisque* infrà.

Thebais, adde: De ea affatim, apud Casparum Barthium *Animadvers. in Statium.* Sed & Θηβαΐς, *Thebais*, pars fuit Epici Cycli, post Iliadem & Odysseam, omnium optima, cujus auctor incertus habitus est jam veteribus Criticis. Athenæus *l.* 11. Ὁ δ' Οἰδίπους ἐκπώματα τοῖς υἱοῖς κατηράσατο, ὡς ὁ τὴν Κυκλικὴν Θηβαΐδα πεποιηκώς φησιν. Ab hac diversa fuit *Thebais* itidem Antimachi, quem Athenæus ἐν Θηβαΐδι tribus aut quatuor locis laudat *ibid.* Apollonius quoque, qui ex *lib.* ejus *primo*, istud hemistichium,

'Ατωνίας δὲ σφὶν ἄγεν οἴκαδε ——

Et ex 3.

—— καί σφιν γίνετο μάτης,

citat. Vide de utraque Salmasium ubi suprà *pag.* 948. & *seqq.* De *Thebaide* verò, Ægypti regione, hic infrà.

Thebe, urbs Ægypti: Ejus pars in Libyco littore, *Memnonium* dicta est, à *Memnonis* statua, quæ ibi erat, unde *Thebæ Memnoniæ* Poetis appellantur. Cœterùm urbs hæc regionis *Thebaidis* caput fuit, quæ in summa parte Ægypti posita, sicque Arabiæ contermina, plures continebat Nomos, *Ombitem, Phanisem, Apollopoliten, Hermouthiten, Thiniten, Phaturisen, Copiten, Tentyriten, Diospoliten, Antæopoliten, Aphroditopoliten, & Lycopoliten*, quo ordine eos enumerat Plin. *lib.* 5. *cap.* 9. à summo incipiens, id est, Ombite, qui prope Syenen, & ad infimum ordine descendens: Græcè ἡ Θηβαΐς χώρα. Fuit illa una ex V. Ægypti provinciis, sub Romanis, in *primam* & *secundam* divisa, uti patet ex *Excerptis Geogr.* Bibliothecæ Regiæ, ubi ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Θηβαΐδος collocantur Ptolemais metropolis & Coptus seu Justinianopolis, apud Salmasium *ad Probum Vopisci.* Habuit etiam tum proprium Regem, Spartianus *in Pescennio Nigro.* Inde *Thebaica palma*, seu caryotæ, macro corpore exiles, & *crusta placentes*, ut ait Plinius, quæ præstantissimæ Straboni, ut quarum facultates non multùm à chrysobalani virtutibus diversæ, in cados propterea condebantur servabanturque: sicut caryotæ Judaicæ, *succo* magis commendabiles, de quibus idem Salmasius pluribus agit *ad Solinum pag.* 1319. & *seqq.* uti de *Thebaico lapide* seu gemma, auro scintillante *p.* 1075. de *Thebaica Spina*, *p* 532. &c.

Thebe, urbs Bœotiæ, adde: Urbis fundamenta prima Antiopes filios locasse, ex Homero *Odyss.* λ. discimus, & à *Thebe* Nympha. Promethei filia, ei nomen imposuisse, ex Pausania. Cœterùm altissimis muris munita fuit, τῆχος "Αρειον appellat idem Homerus *Iliad.* δ. habuitque stadiorum 43. ambitum, teste Dicæarcho *in Jambicis Geogr.* Leges à Philolao accepit, Aristot. *Polit. lib.* 2 *cap.* 10. &c. Ipsam urbem simulachro expressam, & apud Messenios, in Æsculapii Fano dedicatam, se vidisse, memorat Pausanias *lib* 4. Incolas quod attinet; Mares bellicosissimi fuere, quippe qui, cùm robore reliquos Græcos omnes superarent, illud exercitiis ita excoluere, ut nullis illorum in re militari cederent, Diodor. Siculus *lib.* 15. Sphinge, pro signo usi, Plutarch. *in Pelop.* Fœminæ inter alia eo nobiles, quòd solæ Deos peperissent. Quam in rem notus Sophoclis versus,

Θήβας λέγεις μοι, τὰς πύλας ἑπταπύλους,
Οὗ δὴ μόνον τίκτουσιν αἱ θνηταὶ θεούς.
Thebas dicis mihi, septem portis apertas,
Ubi solùm pariunt mortales fœminæ Deos.

Eædem principes Græcarum formâ, ore tecto, crine in apicem convoluto, quem ornatum λαμπάδιον dixere, veste prolixa candidaque, pedibus per calceos penè nudis, inambulavere, uti Dicæarchus *Vitâ Græciæ*, ubi de habitu illarum, refert. Plura de veteri Urbis statu, apud Casparum inprimis Barthium *Animadversion. ad Thebaida Papinii*, innumeris locis. Hodie *Thiva* dicitur, sed in ruinis est, arce exceptâ, cujus muri & turres aliquot superstites Cadmi ævum satis superque testantur. Ibi duæ reliquiæ Turcarum & Græcorum aliquot Templa, quorum primarium *Panagia Chrysophoritza* vocatur. Incolarum numerus ad tria circiter millia ascendit, si unà suburbia computes, quorum pulcherrimum *S. Theodori* nomine insigne, fontem habet eximium, fortè eundem cum illo, quem *Dircen* appellavere Vett. Haud procul terra eruitur fistulis, quibus tabaci humus hauritur, aptissima; unde vico 300. p. ab urbe distanti *Tabakides* nomen. V. Jacobum Sponium *Itinerar. Part.* 2. *pag.* 90. & *seqq.*

Theca, in *Vita* Eligii Episcopi Noviom. *Multis Sanctorum ex auro, argento atque gemmis fabricavit* thecas *sive tumbas*, capsa est SS. reliquiis instructa. Ex Græco θήκη, quod inter alia loculum, in quo defuncti corpus efferebatur, inprimis notavit. Eadem voce veniebant apud Ægyptios lignei loculi, in quibus cadavera, odoribus condita, domi apud se in conclavibus ei rei destinatis, asservabant: ξυλίνους τύπους ἀνθρωποειδέας, item θήκας νεκρῶν, Herodotus appellat; γλωσσόκομα Aetius *lib.* 16. Nec verò arculas solùm, in quibus jacebant, (vel, ut apud Ægyptios, stabant) condita cadavera, sed etiam monumenta ipsa, plurium arcarum capacia sic vocarunt. Æschylus, προγόνων τε θήκας, *monumenta Majorum.* Plato *de LL. lib.* 12. τελευτήσασι τε προθέσεις τε, καὶ ἐκφοραί, καὶ θῆκαι διάφοροι τῶν ἄλλων πολιτῶν. Ubi quod θήκας vocat, paulo pòst explicat de monumentis hypogæis & fornicatis, in quibus plures lectuli lapidei, Græcis κλίναι, repositi condendis corporibus. Diodorus, νεκρῶν θήκας appellat. In veteri *Inscript. Armarium sepulcrum*, pro monumento vel theca mortuorum. Unica voce Νεκροθήκας dicere liceat, uti Ζωθήκας dicebantur cellæ, in quibus viva animalia, turdi, gallinæ, alia saginabantur &c. Vide Salmasium *ad Solinum pag.* 1108. & 1222. & Suicerum in voce Θήκη.

Thecolithos, lapis pretiosus, in spongiis nascens, Plin. *lib.* 36. *cap.* 19. *oleo nucleis similis videtur — lingentium calculos frangit.* Idem *l.* 37 *cap.* 10. Mel. *Tecolithos*, quod V. suprà.

Thelebræ, apud Statium *l.* 3. *Sylv.* 1. *versu* 129.

—— *dites Capreæ, viridesque resultant*
Thelebræ, *& terris ingens redit æquoris Echo:*

loci nomen, de quo vide Lucam Joannem Scoppam *Collect. lib.* 1. *cap.* 30.

Thelyphonum, V. suprà *Cammoron.*

Thema, Græcè θέμα, uti & θέσις, *positio* est, situs, regio; sanè certè pro regione Plinius *lib.* 6. *cap.* 15. habet, ubi de Choara Parthiæ regione; & θέμα recentioribus inprimis, de regione aut provincia, frequenter usurpatur. Sic 'Ανατολικὸν θέμα appellata est regio aut provincia Orientalis, quam *Natoliam* vulgò dicunt; Θρακήσιον θέμα, provincia Thracensis, quam *minorem Asiam* priùs dixere &c. apud Constantinum *de Thematibus.* Vide Salmasium *ad Solinum pag.* 805. & *seqq.* Atque hinc Legiones nonnullis, quæ in hisce provinciis præsidio erant. Nisi malis cum Car. du Fresne Legiones primùm θέματα, i. τάξεις, inde demum provincias sic appellatas esse, V. eum in *Glossar.* & plura hanc in rem apud Bonavent. Vulcanium, & Freder. Morellum *ad libb. Thematum Constantini Porphyrog.* Fabrotum *Glossar. ad Cedrenum*, Macros Fratres *in Hierolexico*, ubi locum Luithprandi, *Duo illa themata, quæ ultra mare habet, volebant auferre*, exponentes, *Thema* Italicè esse dicunt *Un posto diffeso, ò presidiato da Soldati*, Aliot. Sed & ædificia θέματα dicta, Codinus *Orig. CP.* mensæ quoque tripodes, quæ consecratæ in Templis ararum vicem tenebant, Idem *ibid.* Statuæ denique, *ibid.* Hinc Θεματικοί, *provinciales* &c. Vide Cl. Suicerum *Thesauro Ecclesiastico* voce Θέμα.

Themiscyra, adde: Salmasio campus est Amisenæ Regionis 60. ab urbe stadiis distans, quem statim ingreditur Iris, postquam cum Lyco sese junxit; ad ipsam vero utriusque amnis συμβολὴν Eupatoria fuit seu Magnopolis. *Amazonum campus* eidem, ex Strabone *lib.* 2. Vide illum *ad Solinum pag.* 802. & 889. Barthius Scythicam urbem hujus nominis Amazonum Regiam habet, *Animadvers. ad Papin. Statium Thebaid. lib.* 12. *v.* 635. &c.

Thena, Colonia in Africa celebris. Item pro *Athenæ*, in optimo Cod. Spartiani, apud Salmasium *Notis ad eum in Adriano.*

Thensa, Græcis ἅρμα πομπικὸν sive ἱερόν: in *Glossario*, ἅρμα θεῶν, quod Diomedes exponit *Deorum vehiculum*, inter Divinitatis apud Gentiles insignia fuit. Hinc inter ea, quæ Julius Cæsar humano fastigio ampliora sibi decerni passus est, *sedem auream in Curia & pro tribunali, thensam & ferculum Circensi pompâ, templa, aras, simulachra juxta Deos, pulvinar*, alia recenset Suetonius *in eo cap.* 76. Plura de ejus usu suprà in voce *Tensa.* Addam hic saltem, *Tensam Jovis deducere*, inter Imperatoris fuisse partes, at in Republica vet. Consulis, vel Prætoris, eo absente, uti apud Juvenalem *Sat.* 10. in descriptione Circensis pompæ. De Imperatore insignis est locus ejusdem Suetonii *Augusto c.* 43. *Accidit votivis Circensibus, ut correptus valetudine, lectica cubans, thensas deduceret.* Unde, Nerone per quietem monito

in thensam Jovis —— è Sacrario in domum Vespasiani & in Circum deduceret, translationem Imperii ab illo ad istum denuntiatam hoc pacto esse, legimus apud eundē *Vespas. c.5.* Ideo v. Jovis thensam deducere solitus Princeps, quia prima illa, & quam alii sequebātur, ut & deductorem illū alii deductores. Erant hi triumphali habitu & tenebant lora tensæ illius, quam deducebant, Asconius *in 3 Verr.* capitiq; habebant imminentem coronā Hetruscam, quæ & ipsa Jovi sacra erat. Tertullianus *de Coron. Militari cap.* 13. Id verò peculiare Heliogabalo, quòd, cùm Deo suo thensam duceret, retro ambularet, *ἀφορῶν εἰς τὸ πρόσθεν τοῦ θεοῦ, defixis oculis in anteriora idoli*, neve fortè, non respiciens, quà vaderet, laberetur, viam aurosâ harenâ sparsam haberet, apud Herodianum &c.

Theo. Chius, Cæsarianorum temporum Scriptor, memoratur Vopisco *in Aureliano*, uti quidem legit Casaubonus, pro *Theoclius*, quod vulgati Codd. præferunt. Nisi malis *Theocles*.

Theoclia, soror Alexandri Sev. memorata Capitolino *in Maximinis*.

Theodericus, adde: Gladiatorum usum universum, postquam tam diu inter Romanos viguisset, penitus sustulit. *Quid enim immanius, quam victum dare hominibus, ut eam ipsi mutuis cædibus à sese auferant?* Jul. Cæsar Scaliger *Poëtices lib.* 1. *cap* 35. Ejusdem non vulgaris apud Scriptores laus, quòd, dum epularetur, *Organa hydraulica non sonarent*, Sidon. Apollinaris *l.1. Ep.* 2. damnato sic Romanorum luxu, de quo nos suprà &c. V. quoque retro *Dittericus*, item *Ditherus*.

Principes, aliiq; Viri celebres.

Theodorus, filius Johannis Basilidis II. inde *Feder-Jancwvitz* patrio sermone dictus, M. Moscoviæ Dux, successit Patri A. C. 1584 Vallum ingentis longitudinis inter Tartariam Precopensem & Russiam, quod desectis arborum truncis superingestâ terrâ constat, ad prohibendos Tartarorum quotidianos incursus, struxit: cetera ingenio socors socium in Imperio fecit Borisium Fedrovitium. Obiit A. C. 1597. successore Borisio seu Borislao: sed huic mox turbata successio, & per integrum decennium tota Russia, à Pseudo-Demetriis inprimis variis, miserum in modum afflicta est; donec Michael Fedrovitius, ex eiusdem Johannis Basilidis D. familia pristinam quietem reduxit, in cujus posteritate hodienum Imperium durat. V. hic passim. ubi de *Michaele* modò dicto, *Moscovia*, *Pseudodemetriis* &c.

Theodorus, Archiepiscopus Doruvernensis, in Angliâ, quò Româ missus fuerat, cùm patriâ Tharsensis esset, seculari & divinâ literaturâ & Græcè instructus & Latinè, nonnullis auctor est, vel saltem Collector *Codicis Canonum Ecclesiæ Britannicæ*, eo quòd in Concilio Herefordiensi A. C. 673. librum protulisse legitur, in *Antiqq. Britannicæ Ecclesiæ*, qui *Patrum Canones* vocabatur, atque in eo Concilio probatus est, uti colligitur ex Beda *Hist. Eccl. lib.* 4. Sed librum illum non alium fuisse, quàm *Codicem Romanæ Ecclesiæ*, ab eo Româ allatum, contendit Gerh. von Mastricht *Hist. Eccl.* §. 89. & 91.

Theodorus Æliota, Abbas, Imaginum cultus acer defensor, cujus doctrinam probavit Jo. Damascenus *Orat.* 1. *de Imag. sub fin.* & *Orat.* 3. & Synodus Nicæna II. pondus addidit. V. Io. Forbesium *Instructionum Histori. o-Theolog. lib. VII cap.* 6. *num.* 30.

Theodorus Ascidas, Cæsareæ Cappadociæ Episcopus, Origenis & Origenistarum fautor ac defensor Liberato, Evagrio & Nicephoro; qui, eo permovente dilatam in Synodo V. quæstionem de Origenistis, scribunt: sed aliud suadent ipsius *Theodori* verba in hac Synodo, *Collat.* V. è quibus illum Origenis damnationi consensisse patet. Joh. Forbesius ubi suprà *lib. III. cap.* 22. *num.* 8.

Theodorus Balsamo, adde: Restituerunt illi Viri docti jam pridem opusculum, quod sub *Paratitlorum* nomine, Auctoris nullâ mentione factâ, Latinè ediderat Leunclavius, cùm verus ejus titulus sit, *Συναγωγὴ τῶν ... ἐν τῷ Κώδικι, καὶ τοῖς Διγέστοις, καὶ ταῖς Νεαραῖς διατάξεσι, περὶ Ἐπισκόπων καὶ Κληρικῶν, καὶ Μοναχῶν, καὶ πραγμάτων ἁγίων, ἔτι δὲ καὶ Ἰουδαίων καὶ αἱρετικῶν*, *Collectio expositionum in Codice & Digestis & Novellis constitutionibus de Episcopis & Clericis & Monachis & rebus sacris, atque etiam de Judæis & Hæreticis*, uti in *Bibliotheca Juris Can. vet.* editur. Constat id libb. 3. V. jam laudatos Justellum fil. & Fabrotium, istum *princ. Notar. ad hanc Coll. in Biblioth. cit. pag.* 1377. illum *Præfat. ejusd. Bibl. sub fin.*

Theodorus Crithinus, Iconomachus, cùm misso ad se numismate, characterem ferente Basilii Imper. hujusque per Legatos acri hortatu, à sententiâ dimoveri se non pateretur, condemnatus est, Synodo CPolitan. sub hoc Imp. habitâ. V. hujus *Actionem* 8.

Theodorus Lector, *Collectaneorum* edidit libros aliquot, Sec. VII. de quo V. Jo. Forbesium d. *l. lib. VII. c.* 8. *n.* 10.

Theodorus Samius, Toreutices inventor, memoratur Plinio *lib.* 6. *c.* 56.

Theodorus Syncellus, Patr. CPolitanus, interfuit Synodo VI. Monothelitarum fautor, de quo in voce *Theodorus I* & plura apud Joh. Forbes. d. *l. lib V. c.* 11. *num.* 3. & *c.* 12. *num.* 1. 2. & *seqq.*

Theodosiani, Hæretici corrupticolæ, *Φθαρτολάτραι*, à *Theodosio* Patr. Alexandrino dicti sunt, de quo suo loco. V. quoque Forbes. sæpe memoratum *l. III. c.* 18. *num.* 2. item ubi de *Christomachis*, *Eutychianis* & *Severo Hær.*

Theodosius, Dux inclytus, pater Theodosii Imper. Saxones & Scotos vicit. Latinus Pacatus de eo, *Saxo consumptus bellis navalibus offeretur: Redactum ad paludes suas Scotum loquar!* Quò respiciens Sidonius,

Quin & Aremoricus piratam Saxona tractus
Sperabat, cui pelle salum sulcare Britannum
Ludus

V. Joh. Frid. Gronovium *Observat. in Eccl. Script. cap* 1. ubi de ætate Hegesippi, qui eorundem gestorum meminit *lib.* 5. *c.* 15.

Theodosius I. adde: *Theodosii* nomen nummi præferunt varii, qui verò an Seniori, an Juniori, adscribi debeant, non usque adeò liquet. In iis tamen bini aurei, quorum alter SALVS REIPVBLICÆ, alter VOT. XXX. MVLT. XXXX. indubitatè Junioris sunt: cùm prior par Consulum referat, ipsius Theodosii & Valentiniani; posterior per vota tricennaliorum Vicennalia describat, quæ Senior non attigit, Imperii quippe anno 16. defunctus. At quia bini hi nummi Theodosii protomen cum casside, spiculo ac clypeo monstrant, probabili conjecturâ similis figuræ nummos Juniori; cœteros, in quibus figura lusca exprimitur Augustus, Seniori adscribit C. du Fresne quem vide *Dissertat. de Infer. ævi Numism. n.* 70.

Theodotus, Gallieni Dux, Æmilianum, qui apud Ægyptum Imperium sumsit, *conflictu habito cepit, atque Imperatori vivum transmisit* —— Inde contra Posthumium, quem Galli ad Imperium vocaverant, exercitum duxit, sed ab hoc victus & in urbem aliquam compulsus ac obsessus est; in qua obsidione sagittâ ictus est Gallienus, qui illum venerat liberatum, Trebell. Pollio *in Gallienis*, ad quem V. Casauboni *Notas*. Eidem cùm in Ægypto Imperium proconsulare decernere vellet Imperator, à Sacerdotibus est prohibitus, qui dixerunt, *Fasces Consulares ingredi Alexandriam non licere*, Idem *in Æmiliano*.

Theogonia, Græcè *Θεογονία*, nobile Hesiodi Poema, quo Deorum Gentilium ortum & genitores prosequutus est Lutatius ad Papinium *Theb. lib.* 4. *versu* 482. *Quidam volunt, non filium Jovis Mercurium, sed Pyrrhæ, in qua opinione & Hesiodus versatur, in his libris, quos de* Theogonia *scripsit.* An autem hæc eadem, cum illa, quæ hodie Hesiodi nomine inscribitur, dubitat Barthius, imò disertè negat, ut quæ ab initio ipsamet prodat, Hesiodi ante se scriptam esse, *vers.* 22.

Αἵ νύ ποθ' Ἡσίοδον καλὴν ἐδίδαξαν ἀοιδήν,

nec dictione Hesiodea exarata sit. V. eum *Animadversion ad Statium d. l.* Sed & *Θεογονίαν* Pherecydes contexuit, quem titulum cùm quis pertendere posset, omnium librorum ejus fuisse, quibus fabularem historiam complexus est (Nam & Apollodori liber, de eadem re *Βιβλιοθήκη ἢ περὶ θεῶν* inscribebatur, à nobiliori sc. parte, & quòd à *Deorum generatione* primaque illorum origine auspicium operis sumpserat) peculiare tamen opus extitisse censet Salmasius, partemque Epici Cycli, qui à prima conjunctione Cœli & Terræ, unde Deorum turba nata est, usque ad Ulyssis reditum, totam Græcorum Mythologiam comprehenderat, V. illum *Exercit. Plin. ad Solinum pag.* 647. & 648. ad *Theogoniam* autem *Hesiodo* tributam, insignem *Comment.* Lamberti Barlæi.

Theologia veterum Romanorum Græcorumque, ut & cæterorum Gentilium, triplex fuit, *Fabularis, Naturalis* & *Civilis*. Quarum prima hauritur ex Poetarum figmentis: altera ex Naturæ mysteriis: tertia ex Legislatorum decretis. Præivit ad hanc divisionem primus Q. Mutius Scævola, non ille, quem *Augurem* Tullius vocare solet: Sed Publii filius, quem *Pontificem* appellat, cùm alibi, tum *de N. D. lib.* 3. *Temperantiæ prudentiæque specimen, ante simulachrum Vestæ Pontifex Max. est Q. Scævola trucidatus*: quod factum à Marianis ann. U. C 671. Cicerone annum tum agente 25. Summo huic viro illam *Theologiæ* divisionem tripartitam deberi ex B. discimus Augustino *de Civ. Dei lib.* 4 *c.* 37 *Relatum est in literas, doctissimum Pontificem Scævolam disputasse, tria genera tradita Deorum, unum à Poetis, alterum à Philosophis, tertium à Principibus civitatis. Primum genus nugatorium dicit esse, quòd multa de Diis fingantur indigna: secundum non congruere civitatibus, quòd habeat aliqua supervacua; aliqua etiam, quæ obsit populis nosse: Hæc, non esse Deos Herculem, Æsculapium, Castorem, Pollucem. Proditur enim à doctis, quòd homines fuerint, & humanâ conditione defecerint.* Subjungit mox, *Hæc Pontifex nosse populos non vult, nam falsa esse putat. Expedire igitur existimat, falli in religione civitates: quod dicere etiam in libris Rerum divin. ipse Varro non dubitat.* Addit dein de Poetica Theologia: *Poeticum sanè Deorum genus cur Scævola respuat, eisdem literis non tacetur: quia sic viz. Deos deformant, ut nec bonis hominibus comparentur.* Quod Scævolæ judicium sequutus est Terentius Varro, apud eundem Augustinum *l.* 6. *c* 4 quem locum videre operæ pretium est. In hac itaque *Theologia* triplici, nihil *Fabulari* illâ seu *Mythica* Poetarum fuerit insulsius, nisi ad allegorias recurratur. *In ea*, namq; ut Varro *loco cit. multa contra dignitatem & naturam immortalium ficta sunt. In hac enim est, ut Deus alius ex capite, alius ex femore sit, alius ex guttis sanguinis natus. In hac, ut Dii furati sint, ut adulteraverint, ut servierint homini* &c.

Atque ideo Dionysius Halicarnassensis *Antiqq. Rom. lib.2.* in eo Romuli commendat prudentiam, quòd neutiquam admiserit Græcorum de Diis fabulas. Quæ licet vel occultent naturæ arcana, vel ad solatium superstitum, aut aliud emolumentum fuerint confictæ, vulgus tamen, ut *ibidem* Dionysius censet, non penetrat hæc arcana; imo nec inquirit quidem; ut planè ea notitia sit damnosa: quia vel inde colligunt, non esse Numen, vel si ne Dii fœdis abstineant facinoribus, sibi quoque licere in istis Deorum imitari exemplum. V. quæ pluribus hac de re dixit Vossius *de Re Poëtica lib.1.* Multis vero partibus *Poëticæ* huic *Theologiæ* præferenda est *Civilis*. Et tamen nec illa probare se potuit vel Mucio Scævolæ, qui multa ei falsa inesse ait; vel Varroni, Romanorum doctissimo. Quid enim tantus vir senserit, indicio sint, quæ ex eodem illius *Rerum Divin. opere* adducit Augustinus *de Civ. Dei lib. 4. cap.31. Non ego illa judicio meo ignor. quæ civitas Romana instituit. Nam si eam civitatem novam constituerem, ex Naturæ potiùs formula Deos, nominaque Deorum essem dedicaturus: sed quoniam in vetere populo est accepta, ab antiquis nominum & cognominum historiam tenere, ut tradita est, debeo, & ad eum finem illa scribere ac perscrutari, ut potiùs eos magis colere, quàm despicere, vulgus velit.* Quæ abunde ostendunt, Varroni non usquequaque placuisse Religionem Populi Romani. & si ipse loco fuisset Romuli, aut Numæ Pompilii, vel eorum, qui postea consecuti, longè alia opinione de Diis imbuturum fuisse gentem Romanam. Placuit autem Varroni inprimis *Theologia Naturalis, de qua*, ut ejus verba habent, *multos libros Philosophi reliquerunt. In quibus est, Dii qui sint, ubi sint, quod genus, quale, ex quonam tempore, an sempiternò fuerint, an ex igne sint, ut credit Heraclitus; an ex numeris, ut Pythagoras; an ex atomis, ut Epicurus. Sic alia, quæ faciliùs intra parietes in Schola, quàm extra in Foro, ferre possunt aures.* Et hanc in erudito suo *de orig. & progress. Idolol. opere* exponit Clar. Vossius. sed sic, ut suis misceat locis, quæ ad *Civilem* vel *Fabularem* meliùs intelligendam pertineant. Obtinebat autem *Theologia* prima, quæ Poëtarum erat, in Theatris: Secunda, quæ Philosophorum, in Scholis: Tertia, quæ in urbibus Civium, maximè Sacerdotum, in Templis. Unde iterum Varro, *Primam ad Theatrum; Secundam ad Mundum; tertiam ad urbem maximè accommodatam esse*, ait. V. Vossium modò dictum *lib.2 Operis cit. cap.1.*

Theologium. Gr. Θεολογεῖον, sublimis dicebatur in Theatro locus, sive machina extraordinaria, si quando Numen introducebatur. Qualis in *Ajace* Sophoclis, & in *Hippolyto* Euripidis. Jul. Cæs. Scaliger *Poëtices lib.1. cap 1.*

Theologus, Gr. Θεολόγος, cognomen D. Joannis Evangelistæ & Apostoli, quod inscriptio Apocalypseos à Vett. addita præfert. Ἀποκάλυψις Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. *Is enim, tanquam aquila, in verbi increati generationem sua lumina direxit, ac inde suam est exorsus Evangelicam narrationem* Dominic. Macer *Hierolex.* Unde antonomasticè sub *Theologi* nomine semper hic Evangelista à Græcis intelligitur. Aliquando *Theologus Senior* dicitur, ad differentiam *Theologi Junioris*, Gregorii Nazianzeni, qui *Theologi* nomen inter Patres similiter præcipuo quodam honore adeptus est, Tob. Pfannerus *System. Theol. Gentil. pur. c.7. §.5.* V. & Clar. Suicerum *Thes. Eccl.* in hac voce. Hodie, quinam voce hac designentur, notum. In Ecclesia Rom. *Theologus*, in singulis Ecclesiis Cathedralibus, *qui Sacerdotes & alios in sacra pagina doceat, & in his præsertim informet, quæ ad curam animarum spectare noscuntur*, institutus legitur *Statuto* Concilii Lateran. sub Innocentio III. c. 11. &c.

Theophanes, Zonaræ τοῦ μεγάλου ἀγροῦ καθηγούμενος, *magni agri Magister*, *Annal. lib.3. in Leone Arm.* coævus Nicephoro Patr. CPolitano. *Historiam* suam perduxit usq, ad Imperatorem modò dictum: quam Latinitate donavit Anastasius, sic tamen, ut aliqua omiserit penitus, inseritque aliqua brevitate, sicut ipse de se hic testatur, referente Baronio, ann. Dom. 813. *num. 3.* Vocat autem eum *Abbatem Monasterii agri*, sicut Vossius *ruri cœtus de genitis præfectum*, aliter atque aliter Zonaræ verba interpretati. V. Vossium *de Hist. Gr. lib. 2. cap. 24.* nec non ubi de *Theophane Abbate*.

Theophania, V. suprà *Epiphania*.

Theophobus, nomen proprium Viri, apud Baronium Ann. C. 842. *num. 4.* & *seqq.* Ex Græco Θεόφοβος, *Dei-timens*.

Theophorus, Græce Θεοφόρος, *Deifer*, cognom. apud Græcos Ignatii Martyris, de quo V. Macros Fratres *Hierolexico*, plura vero de ipso Ignatio, suo loco.

Theopropia, apud Augustinum *Epist. 158. Quod autem scripsisti Eximietas tua, dubitare te, utrum in* theopropia *debeas eadem gesta jubere proponi, fiat* &c Aliter *Theopropium*, locus videtur appellatus, in quo Cæsarum Edicta solebant promulgari. Θεοπροπία enim & Θεοπρόπιον, μαντεῖον ἐκ Θεοῦ, Hesych. *oraculum* Græcis notat. V. Clem. *7. Strom.* Unde Θεοπρόπος, *Oraculorum Interpres*, in *Prometheo* Æschyli, è qua voce corruptum fortè *Theatrapus*, in *Bulla* Martini Pontif. de quo supra.

Theoretra, Græcè Θεώρητρα, apud Harmenop. dicta sunt apud Græcos munera, quæ Sponsæ dabantur ante nuptias, cùm se visendam præberet, flammeo deposito: Ὀπτήρια quoque, item Ἀνακαλυπτήρια, & Προσφθεγκτήρια, quòd tunc Sponsa primùm à Sponso videretur, eumque alloqueretur, appellata. Unde ille Antipatri jocus, qui, cùm deformem duxisset & ἀνακαλυπτήρια posceretur, ἐγκαλυπτήρια potius opus esse, respondit, Pratejus apud Calv. Scaliger ad lectum perductam Sponsam primùm detectam, a Sponso, atque ab hoc ejus rei causâ Θεώρητρα accepisse, docet. Alia sunt ὀπτήρια, apud Callimachum, dona viz. affinium seu parentum, cùm primùm infantes viderent &c. V. Scaligerum *Poëtices lib.3. cap.101.*

Theori, adde: Erant autem illi coronati, neque nisi re, ad quam missi fuerant, peractâ, coronam ponebant, in æde alicujus Dei consecrandam. Sed & Θεωρὶς, navis illorum, coronari consuevit. Plut. *de Fato*, Ἔτυχε γὰρ τῇ προτεραίᾳ τῆς δίκης ἡ πρύμνα ἐστεμμένη τοῦ πλοίου, ὃ εἰς Δῆλον Ἀθηναῖοι πέμπουσιν. Eratque hoc *theoriæ* principium, cùm Apollinis Sacerdos τοῦ Θεωρίδος puppim coronaret. Quam in rem V. plusculа, apud Car. Paschalium *Coron. l. 4. capp. 18. & 19.* Apud recentiores Græcos sic vocantur, qui sacra vasa custodiunt eorumque conditoria, & ad Altare Sacerdoti ministrant, Meursius *Glossar.* ex Joannis Episc. Citri *Resp. ad Cabasilam.* Voci origo ἀπὸ τοῦ τὰ θεῖα ὁρᾶν, *à sacrorum cura*, Suicerus *Thes. Eccl.* in Θεωρός.

Theorica Pecunia, dicebatur Athenis pecunia illa, quæ viritim Atheniensibus civibus distribuebatur, ad dies Festos, Ludos & Spectacula, τὰ θεωρικά. Fiebat autem hæc distributio à certo Magistratu, qui circa Dionysia τὰ κατ' ἄστυ, Elaphebolione mense, eligebatur: Nam tunc solemnia maximè spectacula, ut colligitur ex Æschinis *Orat. ad Ctesiph.* dicebaturque is *Quæstor* τῶν θεωρικῶν. Sustinuit id muneris Demosthenes, Lysimachidi Prætore, anno 2. Olymp. 110. quem cùm anno seq. Archonte Euthycle Ctesiphon coronandum judicasset, Æschines Ctesiphontis nomen apud Archontem detulit, quòd Populi scitum fecisset παράνομον, ut coronaretur Demosthenes in hoc Magistratu priùs, quam rationes retulisset. Memorantur de eo munere Leges duæ Æschini *lococit.* Nempe Νόμος περὶ τῶν ἐπὶ τὸ θεωρικὸν κεχειροτονημένων, *Lex de Quæstoribus Theoricæ pecuniæ.* Et Ὁ Ἡγήμονος περὶ τῶν ἐπὶ τὸ θεωρικὸν κεχειροτονημένων, *Lex Hegemonis de Quæstoribus* Theoricæ *pecuniæ.* Quarum priore, quæ in gratiam Eubuli lata est, hi Quæstores singulis Prytaneiis, sua Populo enumerabant vectigalia, Navalia & Armamentaria curabant; viarum quoque refectores erant & Quæstorum cæterorum obibant munera: Posteriore Hegemon finest exit, motos restituit terminos distinctionemque dominiorum fecit, solâ *Theoricæ* pecuniæ administratione sibi servatâ. Legem autem sanxit Eubulus, *Ut capital esset ei, qui vellet τὰ θεωρικὰ etiam ingruente bello, etiam in militum stipendia impendi*, V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib. 3. tit. 2.* Quâ abster ritus Demosthenes, licèt maximè vellet, tamen suadere contrarium Populo non ausus, quod Apollodorus antea censuerat, destitit, *Olynthiac. 1.* Quo factum, ut plus impensarum in ludicra hæc spectacula, quam in Patriæ libertatis vindicias, facerent Athenienses: sed infelici tandem exitu, ut ex Justino discimus, ubi ita de Epaminondæ obitu, *lib.6. sub fin. Siquidem amisso, quem æmulari consueverant, in segnitiem torporemque resoluti, non ut olim in classem exercitusque, sed in dies festos apparatusque ludorum, reditus publicos effundunt: & cum Auctoribus nobilissimis Poetisque Theatra celebrant frequentiùs scenam, quàm castra visentes; Versificatores Oratoresque meliores, quàm Duces, laudantes. Tunc vectigal publicum, quo antè milites & remiges alebantur, cum urbano Populo dividi cœptum est. Quibus rebus effectum, ut, inter otia Græcorum, sordidum & obscurum antea Macedonum nomen emergeret* &c. Fuit vero τὸ θεωρικὸν drachma instituta Archonte Diophanto, eo fine ut lites & pugnæ de sedibus in Theatro hactenus ferventes tollerentur, & quisque duobus obolis seu drachmâ emtum spectandi locum tueretur. Quam pecuniam cùm è populo pauperiores expendere non possent, Pericles plebis captans gratiam, Legem tulit ut è Fisco iis tantundem daretur, quò & illi Ludis pro libitu interesse possent. Non erogabatur autem, nisi quorum nomina Lexiarchico essent inscripta, ut ex Demosthene apparet *c. Leochar.* V. Franc. Rossæum *Archæol. Attica lib.2. cap. 9. sub fin.* & Zenobium in Prov. Δραχμὴ χαλαζῶσα, nec non suprà, in voce *Lucar*.

Theoxenius, adde: Græcè Θεοξένια, al. Ἑρμαῖα, certamina hæc dicta, & in urbe Pellene celebrari solita, lænam pro præmio habuisse, adnotat Salmasius *ad Solinum p.849.*

Theraphim, 1. Sam. *c. 19. v. 13.* ubi Mical viro per fenestram fune demisso, posuisse in lecto pro Davide תרפים *theraphim* legitur, non sunt idola, ut in Scriptura passim; quippe veri Dei cultu addictior fuit David, quam ut in ædibus suis ulla servaret idololatriæ monumenta. Nec imagines cœlestis influentiæ capaces, ut ait Aben Ezra, namque & hoc, si minùs idololatricum, saltem est superstitiosum & Davidis ævo multò recentius. Sed grandes pupæ, cujusmodi unam aliquam fecit Mical, tumultuario opere, quæ ad hominis formam utcunque accederet. Quales erant, quæ tauris objici bantur in Circo, aut Argei, seu scirpeæ effigies, è ponte Sublicio Romæ in Tiberim jaci solitæ, aut μορμολύκεια in hortis aut in agris, ad terrendas aves poni solita. Proin Aquila hic vocem reddit μορφώματα, Hiero-

Hieronymus *statuam*. Septuaginta κενοτάφια, fortè quòd in cenotaphiis istiusmodi imagines, quæ absentem aliquo modo referrent, solerent poni &c. Sam. Bochartus *Hierozoici Parte prior. lib. II. cap.* 51. Plura V. suprà in voce *Teraphim*.

Therarchus, Græcè Θηράρχης, dicebatur olim, qui duobus elephantis in bello præerat, unde Θηραρχία ejus σύστημα. Sic Ζώαρχος, qui uni; Ἐπιθηράρχης, qui quatuor; Ἰλάρχης, qui octo; Ἐλεφαντάρχης, qui sedecim; & Κερατάρχης, qui triginta duobus, erat præfectus. V. Ælianum *Tactic. cap.* 22.

Theratæ, Græcè Θηραταὶ, gens Troglodytarum, apud Plin. *lib.* 6. *cap.* 29. *Gentes Troglodytarum idem Juba tradit* Theratas, *à venatu dictos, miræ velocitatis*. Iidem cum Κυνηγέταις Agatharchidis, Strabonis & Diodori: *feras* omne genus *venabantur*, unde nomen, & earum carne victitabant. Salmasius *ad Solinum pag.* 1267.

Theriaca, ex Græco θηριακή, antidotum contra venena, quòd ex viperæ carne fieret, quæ per excellentiam θηρίον dicta, nomen accepit, Gerh. Jo. Vossius *de Idolol. lib.* 4. *cap.* 62. Cur verò non caro cerastæ, quod serpentis genus viperæ admodum simile, aspidis aliusve serpentis, eam ingrediatur, Galenū vide disquirentem *lib. de Theriaca cap.* 8. qui Andromachi eam, Neronis Archiatri, inventum alibi facit. Scripsit autem hic *Theriacam* carmine elegantissimo. Nempe Andromachus hic, antidoto Mithridaticæ admiscuit non exiguam partem carnium viperæ; quo factum, ut hæc antidotus Andromachi prope antiquaverit Mithridaticam, *Theriacæ Andromachi*, & aliquando *Theriacæ* absolutè, nomine insignis. Sed & jam ante Mithridatem Nicander Colophonius *Theriaca* & *Alexipharmaca* scripsit. V. Gerh. Joh. Vossium *de Philosophia cap.* 11. *num.* 36. 37. & *cap.* 12. *num.* 8. de *Theriaca* Antiochi M. incisà lapidi versibus itidem, in limine ædis Æsculapii, Plin. *lib.* 20. *cap.* 24. de voce verò θήρ, vel θηρίον, aliquid etiam suprà, in *Belua*, item *Fera*. Aliàs θηρίον, in genere animantia notat, volucres quoque, in vivariis ali asservarique solitas, unde celebre Θηριοτροφεῖον Hortensii, de quo alibi.

Thericles, adde: Ad poculorum horum imitationem, è terebintho postmodum calices facti sunt, adeò similes, ut à fictilibus vix dignoscerentur, atque hi tornatiles fuere; V. Theophr. ubi *de ebeno*. Inde & ex argento cælatiles fieri cœperunt, V. Cic. 6. *Verr.* quibus utrisque mansit propterea *Thericleorum* nomen. Fuere autem *Thericlis* pocula, è terra nigra & summi nitoris, primusque is calices eâ formâ instituit; quam describit hisce Athenæus. Θηρίκλειος ἡ κύλιξ αὕτη ἐγκάθηται περὶ τὰς λαγόνας, ἱκανῶς βαθυνομένη, ὦτα δὲ ἔχει βραχέα, ὡς ἂν κύλιξ οὖσα. V. de illis plura apud Salmasium, ubi Plinium, *Thericlem ex terebintho calices facere torno solitum*, scribentem refellit, *Exercit. Plin. ad Solinum pag.* 1043. & 1044.

Theristrum, Gr. Θέριστρον, memoratur Cœlio *in Antiqq. Lectionibus ex Hieron. Nam & Hieronymus de puella Christo destinata, Nunquam exeat (inquit) foràs, ne inveniant eam, qui civitatem circumeunt, ne percutiant & vulnerent, auferantq́ue pudicitiæ* Theristrum *& nudam in sanguine derelinquant*. Ubi constat appellari *Theristrum*, id genus vestis, quod super nudo corpore gestatur; & vulgò *Subuculam* dicimus, Itali *Camiscia*: quæ linea est: Dicitur autem *pudicitiæ vestis*, quia ea pudoris est proprium velamentum, Nam pudica mulier neque se marito videndam præbet illo prorsus exutam: at eo solo contectas cuivis meretrices conspiciendas se offerunt. Quapropter ille non ineptè, mulieres fatuas ait una cum subucula simul pudorem exuere. Pergit autem Rhodiginus: *Ut verò Hieronymi verbum intelligas, multis incognitum, dicitur æstiva vestis* Theristrum. *Eidem alibi pallium dicitur; genus etiam nunc Arabici vestimenti, quo mulieres provinciæ illius velantur*: Et inferiùs addit, *lib.* 16. *cap.* 10. *Postremò æstivam vestem* Theristron *dicimus, &* Theristrion; *sicut hyemalem, Chimastrum: Homerus Alexamenon appellavit. Cocco tingi solita Theristra scribunt Eruditi, tenuissima adeo, ut diaphana forent planè. Meminit cap.* 3. *Esajas. Auferet Dominus discriminalia, periscelidas, murenulas & olfactoriola, meraurea, vittas & theristria*. Sic ergo *Theristrum* vestis erat linea, tenuissima, præ raritate transparens, tincta cocco, quam pudicæ mulieres aliis vestibus superinduebant; at meretrices super nudo gestabant, quò eo facilius ad libidinem prætereuntes allicerent; figuræ, quâ nunc *Cingaræ* dictæ, pallii nomine, usurpant. Unde, ut meretricem se socero suo mentiretur Thamar, *Deponens vestes viduitatis suæ, operuit se velo* (Theristro) *& obtexit se, consedítq́ue in bivio*, Genes. *cap.* 38. *versu* 14. In quæ verba Lyranus, *Assumpsit*, inquit, *Theristrum: vestis est linea, quâ mulieres utebantur æstate, & dicitur Gr.* θέριστρον, *vestimentum messoris æstivum*. Sic Gesnerus *Onomast. Theristrum, velamen, vel vestis tenuis, quâ utebantur mulieres Palæstinæ*. Constantinus & Portus *in suo Lexicogr.* pariter, *Theristron possumus appellare*, ait, *palliola, quibus obvoluta erat Rebecca, & hodiè quoque Arabiæ & Mesopotamiæ operiuntur fœminæ: ab eo quòd* θέρει, *id est, æstate & caumate corpora protegant fœminarum, ex Hieron. in Esaj.* Sed istiusmodi *Theristra*, sicut in calidissimis illis regionibus, ob subtilitatem, satis erant, ad corpora mulierum defendenda, ne nigrescerent ardore æstivi Solis, maximè superposita tunicis interioribus: ita sine aliis vestibus, immediatè nudo corpori circumvoluta transparens ostendebant corpus, uti dictum. Cæterùm, apud antiquos, linteum istiusmodi subtile, quo mulierum nihil fere velabantur corpora, meretricium fuisse vestitum, Petronius Arbiter docet *Satyr. cap.* 37. ubi *nebulam lineam* talem vestem vocat: quemadmodum *ventum*, Tibullus *lib.* 3. *eleg.* 2. imò *ventum textilem*, iterum Petronius. V. Fortun. Licetum *de Lucernis Antiqq. lib.* 6. *cap.* 69. Alii Thamarem sumtu *Theristro*, virginalem habitum ementitam fuisse contendentes, nuptialem fuisse amictum θέριστρον; Hebræasque mulieres peplum tale, à capite ad talos fere demissum, gestare consuevisse, quo virgines & faciem & corpus totum operuerint; uxoratæ corpus quidem, non verò faciem: fornicariæ autem, habitu Virginum ementito, totum corpus involverint, ajunt. Unde quod Cantic. *cap.* 1. *versu* 6. ait Sponsa: *Ne fortè vagari incipiam*, juxta textum primævum habet, *Cur ero quasi desuper amicta?* id est, *velut meretrix huc illuc oberrans*, quæ est superamicta & contecta per totum, prætereens externâ specie virginem, ut eo faciliùs procos seducat. Sic ergo meretrices Poppææ fuerint imitatæ astum, quæ nunquam totam faciem Neroni ostendit, ut formæ latentis desiderio acriùs ureretur. Ezechielis *cap.* 16. Interpretes LXX. *Theristrum* dixere τρίχαπτον, de qua voce pulchrè *ibi* Hieronymus, qui vertere maluit, *Indui te subtilibus*: valde enim hoc peplum, utpote ex lino, vel serico, tenue ac subtile fuisse, dictum. Idem *ad Lætam*, *pudicitiæ* vocat *signum*: & *in Epist. de suspecto contubern.* humeros texisse docet. Hinc Solerius, *Theristrum* pallium dicit fuisse fœmineum, prælongum & laxum, sic ut etiam caput involveret, quod probat, inter alia, & ex Genes *cap.* 24. *vers.* 65. ubi Rebecca, adventantem Sponsum audiens Isaacum, citò peplum suum arripuit, eoq; vultum texit, V. Tertullianum *de vel. Virg. cap.* 11. &c. Quod verò de nuru Judæ *Thamar* dictum, negat Bochartus, more meretricis faciem *theristro* obtexisse, sed ne agnosceretur, cùm meretricum non sit proprium velari, sed revelari potius, ex El. *cap.* 47. *versu* 3. Ez. *cap.* 16. *vers.* 36, 37. & Nahumi *cap.* 3. *vers.* 5. V. eum *Hierozoici Parte prior. lib. II. cap.* 46. ubi quoque ad Cantici locum cit. egregia quædam addit. Sed & virile *Theristrum* fuisse, docet Luitprandus Episc. Cremonensis, qui suam ad Nicephorum Phocam legationem describens, Imperatorem Græcorum, *Theristratum* fuisse, refert. Idem *Histor. lib.* 3. *cap.* 5. eum penè laceratum fuisse, per canes ab Hugone R. missos, narrat, eo quòd Græcorum more *Theristro* opertus, velut monstrum canibus apparuisset: & *in Legat.* a Curopalate, se monitum esse, *fas non esse quempiam, ubi Imperator esset, pileatum, sed Theristratum, incedere*, ait. Verùm aliud hoc plane à fœmineo fuit, maphortii simile fortè, quod breve capitis operculum, non nisi ad humeros demittebatur. Unde & Tertullianus *de Pallio cap.* 14. Herculem in *Theristro* fuisse referens, hujusmodi maphortem signasse videtur. Cum *Theristro* & Flammeo Nuptiali, Calupteram confundit Delrio *ad Genes. c.* 24. *vers.* 75. sed hæc propriè Reginarum tegmen erat; ut vidimus *suo loco*. V. Anselm. Solerium *de Pileo sectione* 6.

Therma, adde: Sub. *aquæ*, sicut Græci cùm θερμὰ dicunt, subintelligunt, ὕδατα, Salmasius *ad Solinum*, ubi *de Thermis Himeræis*, Siciliæ urbe, Romanorum Coloniâ, multa, p. 114. Cæterùm *Thermæ* nunquam Romæ ante nonam olim patebant: Hadriani tempore octava iis aperiendis constituta est. Tacitus verò Imp. ante lucernam claudi jussit, ne quid per noctem seditionis oriretur; Quam in rem V. Salmasium *ad Historiam Aug.* ubi & *de Thermis Alexandrinis, Antoninianis, Commodianis, Diocletianis, Gordianis, Hyemalibus, Neronianis, Severianis, Titianis, Varianis* passim: adde quæ suprà diximus *de Balineis* seu *Balneis* & *Lavandi ritu*.

Thermaystris, Græcè Θερμαυστρίς, inter saltantium olim schemata; quasi quis vellet vociferari ore aperto, elatis superciliis, cervicibus inflatis. Item alia Tragicæ saltationis species, quam magnum ac laboriosum motum in manibus præ se tulisse scribunt: inter furiosas recensita unà cum cernophoro & monga, de quibus J. C. Scaliger *Poetices lib.* 1. *cap.* 18.

Thermia, nomen Ins. à *thermis* suis sic dictæ, de qua V. suprà in voce *Delos*.

Thermometrum seu *Thermoscopium* Instrumentum est, quo Philosophi motum aëris, quoad qualitates seu gradus caloris & frigoris, humidi item & sicci, sensui oculorum dignoscibilem reddere conantur. Et quidem primi hujus Artis inventores vas vitreum parabant longioris colli, quod repletum alteri phialæ aquâ itidem repletæ inverso ore indebant, quo fiebat globus vitreus, qui ex superiori parte vacuus aquâ in canali ex aëris in globo contenti rarefactione vel condensatione mox deprimeretur calore vel frigore attolleretur. Verùm cùm vasa hujusmodi non perfectè, quod petitur, exhibeant: ut accuratior praxis sit, vult Kircherus, experiare primùm, quousque aqua ascendere aut descendere possit. Quod fiet, si observaris, quousq; in maximo frigore attollatur, aut in maxima æstate deprimatur aqua in canali. Tum signatis, inquit, extremitatis punctis intermedia spatia (si canalis ejusdem ubique crassitiei sit) in 4. æqualia spatia divide principaliter; quorum unumquodque iterum subdivide bifariam, signo tamen tali, ut notabilis sit graduum diffe-

rentia. Harum porrò partium quamlibet (si proportionem quantitatis discretæ immutare velis) in 3. quo modo habebis decades minutorum, aut sex, & habebis quinarium numerum minutorum. Quòd si consultius visum, quantitatis continuæ proportionem sequi, imagineris tibi, quemlibet 4. graduum spatium palmare explere. Sic quodlibet in duodecim uncias harumque quamlibet in 5. minuta subdividendo, habebis 60. minuta. Qualitatem liquoris quod attinet, quo magis defæcatus fuerit, ut spiritus vini, eo accuratius evadet Thermometrum &c. V. Athanas. Kircherum *in Arte Magnetica* & Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. S. J. Musæo pag.* 52.

Thermuthiacus fluv. Gr. ποταμὸς Θερμουθιακὸς, unus est ex ramis seu brachiis Nili. A' cujus majori flumine, qui μέγας ποταμὸς Græcis, ad ipsum Deltæ verticem, duæ se findunt ectropæ, quæ recta Septentrionem petunt. Harum altera dicitur *Thermuthiacus fluv.* & per Sebennyticum ostium exoneratur; alteri nomen est *Taly*, quæ per Bolbitinum exit. Inter majorem vero fluvium & fluv. Thermuthiacum, Sain urbem & Saiticum nomum collocat Ptolomæus. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 477 & 478.

Therothoæ, gens Troglodytarum, apud Plinium *lib. 6. cap.* 29. *Gens Troglodytarum — Juba tradit* Therothoas *à venatu dictus, m. à velocitatis.* Mel. *Theratæ* Salmasio, de quibus V. suprà.

Theruma, vox Hebr. de qua Rabbini: *Quidquid edulsorum ex terra in. ... capit, ... est primitiis, Therumæ & decimis*, Moses Ægypt. *in Jad. part. tract. de Therumoth, cap.* 2. Græci reddunt ἀφαίρεμα, id est, *separatio*, erat enim separatio portionis Deo consecratæ, & oblationis Jehovæ de omnibus decimis quæ fieri solebat *per elevationem*: sicut contrà *Thenuphoth* offerebantur, per agitationem. Quò respiciens Paulus Apost. se vocat ἀφωρισμένον εἰς τὸ εὐαγγέλιον, Rom. *cap.* 1. *vers.* 1. V. quæ diximus suprà, ubi de *Primitiis*.

Thesaurarius, dignitatis nomen in aula Francica, quâ apud Dagobertum R. Desiderius insignitus legitur, in Regis hujus. *Præcepto*, de Episcopali dignitate Cadurcorum urbis ei collatâ: Idem cum *Thesaurorum Regalium summo Procuratore*, uti Rado vocatur, apud Fredegodum. In Anglica item, cujus descriptionem habes in *Fleta lib.* 2 *capp.* 25 28. Medio ævo *Comes Thesaurorum*, cujus Officiales *Thesaurenses* dicti *l.* 14. Cod. Theodos. *de divers. offic.* & *l.* 2. *Cod. de Palatin.* Vel potiùs *Comes Sacrarum Largitionum*, cui *Comes Thesaurorum* (in quibus vestes reponebantur sacræ privatæque Principis) suberat, ut Comes domorum Comiti privatarum, monente Salmasio *ad Alexandrum Sev. Lampridii.* Antiquiori *Ærarii Præfectus*, apud Romanos: *Gazæ custos*, apud alias gentes, Orientales inprimis, uti videre est suprà in his vocibus. Eunuchi Candacis Reginæ Æthiopum, ὃς ἦν ἐπὶ πάσης τῆς γάζης αὐτῆς, historiam habes in Actis Apostol. *cap.* 8. *vers.* 26. & *seqq.* Sed & apud Ecclesiæ Rom. Scriptores *Thesaurarius* dicitur, *cui in Ecclesiis Cathedralibus & Capitularibus, thesauri Ecclesiæ servandi cura incumbit*, uti habet Ca. du Fresne *in Glossar.* ubi etiam *Subthesaurarii*, in Eccl. Remensi meminit, ex Joanne Sarisber. *Epist.* 268. Apud Hebræos, tres ad minimum erant, גזברין seu *Thesaurarii* itidem dicti, qui sacrum curabant Ærarium: è quo non solùm sacrificia omnisgeneris atq; vestes Sacerdotales Pontificiaq; alia item ad cultum spectantia, suppeditabant; verùm etiam Censorum seu Curatorum Urbis, eorum qui Sacerdotes ritus immolandi atque id genus alios docerent, libros Hierosolymis descriptos corrigerent, judicia exercerent, aliorum etiam ejusmodi Reip. ministrorum operarumq; stipendia ac mercedes in muros, arces, aquæductus, alia reficienda, solvebant, juxta Synedrii M. taxationem. In quos sumtus quotannis à quolibet 20. annorum, exceptis fœminis, servis & minoribus, dimidius siclus Sanctuarii, i. integer ex vulgaribus, didrachmæ Atticæ æquiparari solitus, conferendus erat, ex Lege Exodi *cap.* 30. *vers.* 12. Quæ summa si fortè non sufficeret, ex aliis spontè oblatis, quæ deerant, supplebantur; quemadmodum tertia pars sicli, sub initio templi secundi, ob graviores tum sacrorum operumque impensas, edicto temporario adjecta est, Nehemiæ *cap.* 10. *vers.* 32. &c. qua de re V. Jo. Seldenum *de Synedriis vett. Ebr. lib. III. cap.* 10. §. 1. & *seqq.* de *Thesaurario Garderobæ*, apud Anglos, V. suprà.

Thesaurus, pecunia in futuros usus recondita à privatis, ita *ut neq; memoria extet, neq; dominum habeat*, *l.* 1. *ff. de acquir. rer. dom.* sive, ut definit M. Aurelius Cassiodorus *lib.* 6. *Epist.* 8. *Depositiva pecunia, quæ longâ temporis vetustate competentes dominos amisit.* Quemadmodum contrà omnes opes publicæ in unum locum congestæ ac depositæ, *Ærario* nomen dederunt, de quo dictum *suprà.* Latini vett. *Thensaurum secundùm Græcos proferebant.* Æl. Donatus *in Terentium*, atque ita ex fide Ms. codicis *in Prologo Eun.* legendum:

> *Idem Menandri phasma nunc nuper dedit,*
> *Atq; è Thensauro scripsit, causam dicere*
> *Prius, unde petitur aurum, quare sit suum,*
> *Quàm ille qui petit, unde is sit Thensaurus sibi.*

Deponebatur verò pecunia variè: Aliquando in tumulis Majorum, qui sacrorum in numero habebantur, neque sine piaculo poterant violari, Festus *lib.* 17. in voce *Sacrum*: & *lib.* 16. in voce *Religiosum.* Unde Andromache, apud Senecam *Troadibus Act.* 3. *sc.* 1.

> *Est tumulus ingens conjugis chari sacer,*
> *Verendus hosti, mole quem immensâ parens*
> *Opibusq; magnis struxit in luctus suos*
> *Rex non avarus.*

Et paulo pòst:

> *— — Fuerat hoc prorsus nefas,*
> *Danai, inausum templa violastis. Deos*
> *Etiam faventes, busta transierat furor.*

V. quoque Donatum *in loc. cit.* Arrianum *lib.* 6. & Curtium *lib.* 10. Alios. Inde Theodorici, Gothorum Regis, extat Edictum, apud Cassiodorum, *lib.* 4. *Epist.* 30. quo ejusmodi opes in tumulis reconditas, *compendio publico vindicari* jubet, *ita tamen ut à cineribus mortuorum manus abstineantur.* Ut de *talentis* 300. *ornatu ex auro & Thesauro multo*, è monumento Davidis ab Hyrcano & Herode, apud Josephum *Antiqq. Jud. lib.* 11. *cap.* 11. depromto, nil dicam. Non raró in Templis recondebatur; ut de Populo sancto legimus, Josue *cap.* 6. *versu* 22. *Nam totum argentum & aurum & instrumenta ærea aut ferrea, res sancta sunt Jehovæ: in Thesaurum Jehovæ veniet*: ubi de Hierichuntis expugnatione agitur. Memoratur quoque *Thesaurus* domus Domini, 1. Regum *cap.* 12. & *Thesauri divini Præfecti*, 1. Paralipom. *cap.* 9. Erant verò in *Thesauro* hoc sacro, non modò vestes sacræ aut pecunia; sed & spolia hostibus detracta, ut patet *de lanceis & sagittis aureis, quas à Rege Sophene captas* David *Gazophylacio consecravit*, apud Josephum *lib.* 8. *cap.* 10. Sed & privati in sacris ædibus pecuniam, tanquam in loco tuto, non raró deponebant: apud Romanos inprimis, Ulpianus apud Jac. Rævardum *Varior lib.* 1. *cap.* 15. *Rem pecuniamq; signatam in æde reponere.* Paulus JC. *Sed constat, ut ante litem contestatam Præses jubeat in æde sacra pecuniam deponi.* Cicero *lib.* 5. *Epist. famil.* *Nam de Luccejo est ita actum, ut auctore Cn. Pompejo ista pecunia in fano poneretur.* Idem *ad Attic. lib.* 15. *Quum ex reliquis, quæ Nonis Aprilis fecit, abundarem, cogor mutuari, quodq; ex istis fructuosis rebus receptum est, id ego ad illud Fanum sepositum putabam.* Meminit moris quoque Plautus *Bacchidibus*,

> *Non ibi apud Theotimum omne aurum deposuimus,*
> *Qui illic Sacerdos est in Dianæ Ephesiæ.*

Abdebantur autem pretiosissima quæq; in ipso Penetrali, parte Templi secretiore, ut metus præsentis Numinis sacrilegos deterreret. Quippe hic simulachra ipsorum Deorum, apud Gentiles, erecta stabant; Claudian. *de Raptu lib.* 3. In fluminibus nonnunquam: sic Decebalus Daciæ R. Trajano urgente, *thesauros* omnes in Sargetiæ amnis averli & mox reducti vado recondidit, operis mox interfectis &c. Inter ἀδέσποτα reponit Grotius *Thesauros*, i. e. pecunias, quarum dominus ignoratur; quod enim non apparet pro eo, est quasi non sit: quare & *Thesauri* naturaliter fiunt Inventoris, id est, ejus, qui loco moverit apprehenderitque. Neque tamen id obstat, quo minus legibus aut moribus aliud constitui possit. Plato Magistratibus indicium fieri vult, & Oraculum consuli; Apollonius *Thesaurum* quasi Dei beneficium, adjudicabat ei, qui ipsi optimus videbatur. Philostr. Apud Hebræos receptum, ut domino agri *Thesaurus* cederet, videtur colligi posse; ex parabola Christi, quæ extat Matthæi *cap* 13. Idemque in Syria juris fuisse, discimus ex historia, quæ est apud Philostratum *lib.* 6. *cap.* 16. Romanorum Impp. Leges valde hac in parte variarunt; quod partim Constitutiones ostendunt, partim Historiæ Lampridii, Zonaræ, Cedreni. Germani populi *Thesauros*, ut & alia ἀδέσποτα, addixerunt Principi: atq; id nunc jus commune est & quasi gentium. Nam & in Germania & Gallia & Anglia & Hispania, & Dania id observatur. Quod cur injuriæ accusari non possit, pluribus docet præfatus Grotius *de Jure Belli & Pacis lib.* 2. *c.* 8. *ubi de acquisitionibus, quæ vulgò dicuntur Juris Gentium* &c. Cùm incidissent in *Thesaurum* Vett. quâ exclamandi formulâ fuerint usi, suggerit Phædrus *Fab.* 6. *lib.* 5.

> *Heja, inquit, commune quodcunq; est lucri:*

Si nempe quid σύν τε δύ' ἐρχομένω fortè in via reperisset alter, ut alter hoc pacto ad ambos illud pertinere ostenderet. Cui similis inter nostrates quoq; contestatio est, *Dein fund, mein halb.* Unde facilius intelligitur, quis sensus sit adagii Græcorum, Κοινὸς Ἑρμῆς: Mercurius enim & lucri Præses & viarum habebatur. Theophrastus *charact.* 14. Καὶ τῶν εὑρηκότων χαλκοῦν ἐν ταῖς ὁδοῖς ... τὸ μέρος, ... κοινὸν εἶναι φάσκων τὸν Ἑρμῆν. V. & Phurnutum *in Mercurio*, nec non Æsopum *Fab.* Ὁδοιπόρος, & Camerarium *pag.* 110. & 118. In ejusdem Phædri, ibidem loci, verba,

> *Carbonem, ut ajunt, pro* Thesauro *invenimus*:

Notat Schefferus, natum hoc esse ex superstitione vulgi, cui persuasum, nisi observentur omnia in *Thesauris* effodiendis, quæ observanda præcipiunt hujus Artis periti, argentum omne disparere, illiusque loco meros relinqui carbones, à Dracone fortè, cujus idem Auctor meminit *lib.* 4. *fab.* 4. unde discimus, jam olim Dracones habitos fuisse custodes defossarum ac reconditarum opum, sicut hodieque vulgus credit. V. quæ de vellere aureo,

aureo, deque pomis aureis Hesperidum, Ovidius habet in *Metam.* &c. De ritu locum, ubi *thesaurus* inventus, coronandi, apud Vett. usitato, V. Car. Paschalium *Coronar. lib. 4. cap. 4.* De *Thesauro* Galliæ Angliæque Regum, aliquid suprà, ubi de *Templariis*. Addo saltem, in *Thesauro SanDionysiano* eorundem Galliæ Regum asservari, pulcherrimum calicem ex agathe gemma, Caroli Simplicis munificentiâ thesauro illi illatum, unam ex 6. hydriis creditam, quarum in Histor. Evangel. mentio, pallium Stephani Pontif. Sanctis annumerati, plurimos libros *MSS.* præterea vas crystallinum insigne cum operculo aureo, poculum porphyreticum utrinque ansatum, cornu monocerotis 6. pedes longum, laternam Judæ, speculum Virgilii, gladium Joannæ Aurelianensis, septem coronas Imperatorias Regalesque, coronam Caroli M. Ludovici IX. Henrici IV. & Ludovici XIII. manum justitiæ Ludovici IX. ensem Caroli præfati, alia, legi apud P. Richeletum *Diction. Gall.*

Thesaurus Orchivus, in *versu* Nævii,

> *Itaq;, postquam* Orchivo *traditus* thesauro &c.

monumentum est, seu sepulchrum hypogeum. Nempe *Thesauri Templorum* dicebantur, in quibus res sacræ vetustate collapsæ reponebantur, erantque, in area Templi, structurâ & fornice sub terra facti ac operculo saxi clausi, uti diximus suprà, in voce *Cisterna*, item *Favissa*, quo modo thesauri illi quoque dicebantur. Hinc monumentum subterraneum simili ratione lapide imposito clausum, qualia apud Romanos olim Judæosq; erant, *Orchivi thesauri* nomine à vet. Poëta eleganter insignitum est. Sed & Θησαυρὸν Græci dixere locum circa Templa, in qua erat aqua inclusa, quâ sese templum ingressuri lustrabant: aliàs *σπονδεῖον καὶ περιῤῥαντήριον*. Imò vas sic vocabatur lustralis aquæ plenum, quod in ingressu Templorum ponebatur. Cujusmodi *θησαυροὶ* seu *σπονδεῖα* rotulam ex ære habebant versatilem. *ἁγνιστήριον* dictam, quam templum intrantes vertebant, & aquâ inde effluente sese circumspergebant ac purificabant. Hero *Automat.* ubi de Ægyptiorum Templis, *Θησαυρῷ κατεσκευάσθαι τροχὸν ἔχοντα στρεφόμενον χάλκεον, ὃς καλεῖται ἁγνιστήριον· τοῦτο γὰρ εἰώθασιν οἱ εἰς τὰ ἱερὰ εἰσιόντες στρέφειν κτλ.* V. Salmasium *ad Solinum pag. 306.* & suprà, ubi de *Aspergendi ritu* &c.

Thesea, adde: Græcè Θήσεια. Hesychius, *Θήσεια, ἑορτὴ Ἀθήνῃσι*. Celebrata esse octavo mensis die, Scholiastes docet Aristophanis *Pluto*, *ταῖς ὀγδόαις τὰ Θήσεια ἤγετο*. Suidas, *Ἡμέραι τινὲς ἐνομίζοντο Ἀθήνησι θεοῖς τισιν· οἷον νουμηνία καὶ ἑβδόμη Ἀπόλλωνι, τετάρτη Ἑρμῇ, ὀγδόη Θησεῖ*, *Dies quidam Athenis sacri sunt Diis quibusdam, ut mensis primus & septimus Apollini, quartus Mercurio; octavus Theseo.* Unde & sacrificium ipsi factum, *Ὀγδόδιον* dictum est. Hesychius iterum, *Ὀγδόδιον, θυσία παρὰ Ἀθηναίοις τελουμένη Θησεῖ.* Meminit certaminis *Thesaïs* celebrari soliti, A. Gellius *lib. 15. cap. 20.* *At primò quidem* (loquitur de Euripide Poëta) *in certamen per ambiguam aucem receptus non est. Pòst Eleusinio &* Thesæo *certamine pugnavit, & coronatus est. Mox à corporis cura ad excolendi animi studium transgressus, auditor fuit* &c.

Theseis, Græcè Θησηΐς pars Cycli Epici, de quo dictum suprà. V. quoque in voce *Theseus*. Item tonsuræ genus, apud Athenienses frequens. Quoniam enim inoleverat mos, ut, qui ephebi essent, capillum & barbam fluminibus, ac Apollini Κουροτρόφῳ primùm tonderent, & alii quidem temporum comam offerrent, alii posteriorem: *Theseus* Delphos profectus, comæ primitias Idolo obtulit, anteriore capitis parte abrasa; qui modus tondendi postea ab aliis quoque adhibitus ab eo Θησηΐς nomen accepit, Plut. in *Theseo*, Pollux. Alii.

Theseus, Ægei filius: cùm ante ipsum Attica quidem oppidis frequens esset, *κατὰ πόλεις ᾠκεῖτο, πρυτανεῖά τε ἔχουσα καὶ ἄρχοντας*; sed non tantùm sua singulæ privatim urbes sibi procurarent atque administrarent, verum etiam inter se essent discordes, ita ut ad arma venirent, teste Thucydide *lib. 2.* ipse maximè *τὴν πολιτείαν ἐκόσμησε*. Rerum namque potitus, omnes in unam convenire Athenarum urbem jussit, uno Senatu lecto, qui omnibus præesset, Democratiaque institutâ, omnibus hac Lege idem jus esse voluit, *τοῖς πολίταις τὰ ἴσα εἶναι*, *Omnibus civibus jus idem esse*, Plut. *in Theseo*, quanquam cum aliqua exceptione. Nam solis ingenuis nobilibus Sacerdotia, Magistratus & Legum rerumq; sanctarum atque divinarum interpretationem hac sua Lege concessit: *τοῖς Εὐπατρίδαις γινώσκειν τὰ θεῖα καὶ παρέχειν ἄρχοντας καὶ νόμων διδασκάλους εἶναι καὶ ὁσίων καὶ ἱερῶν ἐξηγητάς*, apud Eund. Nempe tres in classes civitatem distribuit *Theseus*; Εὐπατριδῶν, qui cæteris dignitate, Γεωμόρων, qui utilitate; & Δημιουργῶν, qui necessitate antistabant. E quibus Εὐπατρίδαι, utpote *αὐτόχθονες* & Regibus editi, Patriciorum apud Romanos instar, in urbe suas sedes posuerunt; sicut & Δημιουργοὶ, qui, ut habet Auctor Etymologici hac voce supplendus, erant Opifices: Reliqui verò, Γεωμόροι appellati, ruri habitabant, & agros colebant, ut idem docet. Mansitque hæc divisio Populi Atheniensis, usque ad Solonis ætatem, qui censum suorum civium egit, Athenienseſq; universos in quatuor distinxit ordines, quos *τιμήματα* seu *τέλη* vocant Græci Scriptores, pro uniuscujuscunque censu: *Pentacosiomedimnorum* nempe, *Equitum, Zygitarum* & *Proletariorum* seu *Thetarum*, V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib. 3. tit. 3.*

Ob tanta itaq; in Remp. merita, pro superstitione seculi, post mortem ab Atheniensibus pro Numine habitus est, & complura in Urbe Fana habuit: quorum unum inprimis memorabile in Urbe media, in quo ossa Thesei, V. Plut. *loco cit.* & Diodorum Siculum *lib. 4.* Ad hoc *Thesei* sacellum confugiebant servi, ab heris malè habiti, tanquam ad Asylum, ibique jus iis dicebatur, cùm *πρᾶσιν* peterent, humanioribus dominis vendendi. Grammatici, *Θησεῖον, τέμενός ἐστι τοῦ Θησέως ὃ τοῖς οἰκέταις ἄσυλον ἦν. Ἐλέγετο δὲ δίκας ἐνταῦθα.* Meminit moris Aristophanes Ὥραις, apud Pollucem *lib. 7. cap. 2.*

> *Ἐμοὶ κράτιστόν ἐστιν εἰς τὸ Θησεῖον*
> *Δραμόνθ', ἐκεῖ δ' ἕως ἂν εὕρωμεν πρᾶσιν,*
> *Μένειν* ——

Idem verò jus habebat & alterum ejusdem Herois sacellum, sive ædicula, quæ, uti prius fuit prope Gymnasium, in media, ut dictum, urbe, extra Urbem erat, ad mare, in Piræeo, non longè à muro longo, intra *μακρὸν τεῖχος* sive *τὸ Βόρειον* & *τὸ διὰ μέσου τεῖχος* sive *τὸ Νότιον*, quod erat medium inter murum longum & Phalericum. De utroque capiendus Hesychius, Θησεῖον, inquiens, *τοὺς Θησείους, ἐφ' ὃν οἱ ἀποδιδράσκοντες κατέφευγον*. V. Diod. quoque Siculum *lib. 4.* Apud Auctorem Etymologici, non servos modò, sed & *τοὺς ὁπωσοῦν ἱκετεύοντας*, *alios quoscunq; supplices*, ad *Thesei* sacellum confugisse scribitur. Eodem jure gaudebant, Minervæ templum in arce & Eumenidum ara, Plut. *Solone*. Ubi tamen observandum, in his ædibus sacris Asyli sanctitatem certis finibus circumscriptam fuisse: Proin, cùm neminem inde liceret vi abripere, ut tamen arcerentur, qui indigni essent, admovebant ignem, atque ita non ab hominibus, sed à Deo amoveri credebantur: uti suprà latiùs dictum est, ubi de *Asylis*. V. iterum Petitum *lib. 1. tit. 1.* cui adde Jac. Sponium *Itinerar. part. 2. pag. 188. & seqq.* ubi Fani, post Marathoniam victoriam, in Herois hujus honorem, ab Atheniensibus media in Urbe conditi, faciem, qualis etiamnum est, descriptionemque accuratam habes. Nec verò fanis solùm templisq; honoratus ab indigenis *Theseus* est, sed & gesta illius frequenter cantari atq; fidibus celebrari consueverunt. Ovid. *Metam. l. 7.* de Atheniensibus,

> —— —— *agitant convivia Patres,*
> *Et medium vulgus, nec non & carmina, vino*
> *Ingenium faciente, canunt: Te, maxime Theseu,*
> *Mirata est Marathon Cretæi sanguine Tauri* &c.

V. suprà ubi *de Cantilenis Vett.* & *Scoliis Convivalibus*. Etiam pingi solitus est, non nisi excellentissimis Pictoribus. Inter quos Parasius fuit, cujus *Theseus* Romæ Capitolium exornavit. Porrò, Deliis Atheniensium sacris quotannis saltatio *Thesei* repræsentabatur, quemadmodum & navis Δηλιὰς vel Θεωρὶς dicta, qua Theori Delum vehebantur, ea fuisse credebatur, quâ *Theseus* virgines, Minotauro offerendas, reduxerat. Instituisse autem saltationem istam *Theseus* dicitur, devicto Minotauro, ad Labyrinthi imitationem lusitque eam cum sociis redux, in Patria, circùm aram Deliam *κερατῶνα βωμὸν* dictam. Plures erant simul, verùm certis ordinibus; utrinque a capitibus lecti duces versus certos inter se subeuntes implicabant: qualem ludum Trojanum Virgilius descripsit, appositâ Labyrinthi comparatione. Γέρανον *Theseus* appellavit, id est, *gruem*, tum ob aciem, tum propter commutationem certis legibus servatam. V. Jul. Cæs. Scaligerum *Poëtices lib. 1. cap. 8.* Alii verò à puellis hunc *γέρανον* saltari consuevisse tradunt, ut videre est apud Franc. Rossæum *Archæol. Att. lib. 7. cap. 1.* &c.

Thesmophoria, adde: Celebrabantur illa quotannis Eleusiniæ quoque Cereri, idque ex lege, memoratâ Græco Theocriti Interpreti *ad Idyll. 4.* *Καθ' ἔτος τελεῖν τὰ θεσμοφόρια*: ubi simul docet, festum procuratum fuisse à Matronis, sed quæ, ut aliunde constat, essent in casto; *Νόμος ἐν Ἀθηναίοις, κατ' ἔτος τελεῖν τὰ θεσμοφόρια, καὶ παρθένοι γυναῖκες καὶ τὸν βίον σεμναὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς τελετῆς τὰς νομικὰς βίβλους καὶ ἱερὰς, ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν ἀνατιθεῖσαι καὶ ὥσπερ λιτανεύουσαι ἀπήρχοντο εἰς Ἐλευσῖνα.* Quam in rem sumtus facere tenebatur maritus, siquidem uxorem duxisset, cui dos esset tria talenta, ut docet Isæus *Orat. de Pyrrhi her.* Sicut verò in Panathenæis & Liberalibus, ita quoque in *Thesmophoriis*, nexi vinculis solvebantur, ex Lege, *Ἐν τοῖς Θεσμοφορίοις λύεσθαι τοὺς δεσμώτας*, testibus Marcellino atque Sopatro. Sed illi tantùm, qui sacris poterant interesse: At quibus ob piaculum, aut alia de causa interdicebatur, illi vinculis neutiquam eximebantur. Quem imitati morem Christiani Impp. idem indulgere consueverunt diebus festis Paschatis, idque quotannis Rescripto caverunt. V. Cod. Theodos. *de Indulgentiis criminum*, & plura hanc in rem, apud Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib. 1. tit. 1.* Vossius *θεσμοφόρια* non Cereri modò, sed & Proserpinæ fuisse sacra: ac quanquam majori colerentur castimoniâ, quàm Eleusinia, Syracusis tamen in hoc festo utrique Deæ *μυλλοὺς*, seu naturæ muliebris simulachra, ferri consuevisse, docet. Et quidem Athenæus *lib. 14.* Ἡρακλείδης, inquit, Συρακούσιος ἐν τῷ περὶ θεσμῶν φησι τοῖς Συρακουσίοις τῶν θεσμοφορίων ἐκ σησάμου καὶ μέλιτος κατασκευάζεσθαι ἐφήβαια γυναικεῖα· ἃ καλεῖσθαι κατὰ πᾶσαν Σικελίαν μυλλοὺς καὶ περιφέρεσθαι ταῖς θεαῖς. Qui mos flagitiosus quidem, at symbolicus, fuit. Ut enim in Osiridis & Bacchi

Bacchi facris, phallus eſt circumgeſtatus ad ſignandam generandi vim activam, quæ eſt in Sole & Humore: ita in Syracuſanis *Thesmophoriis* circumferebantur μυλλοὶ, ad indigitandum principium generationis paſſivum. V. Voſſium præfatum *de orig. & progr. Idolol. lib. 2. cap. 59.* Nec verò, præter Athenas, Syracuſis modò, ſed & in aliis compluribus Græciæ Aſiæque urbibus, Romæ quoque Athenienſium imitatione, hæc ſacra celebrata ſunt, uti pluribus docet Jac. Gronovius *Epiſtolarum*, quas Livianæ ſuæ editioni, Tomo II. ſubjunxit, *primâ*. Salmaſio *Theſmophoria* cum *Eleuſiniis* multa communia habuere: Utriusque enim ſacri eadem origo & cauſa, utrumque eidem Numini inſtitutum; utrumq; μυστικὸν & ὀργιαστικὸν; in utroq; Jacchus cum Cerere & Libera colebatur, & porci myſtici, quos Latini *porcas ſacras* dixere, immolabantur (Pharnuchus ὗς ἐγκύμονας Cereri in Theſmophoriis mactatas ait) Junctis præterea menſibus celebrabantur, Eleuſinia Boëdromione, *Theſmophoria* Pyanepſione. Differebant verò, quòd Eleuſinia virorum, Theſmophoria mulierum, initia fuere, qui ambo à Venere abſtinere tenebantur; unde Θεσμοφοριάζουσαι Ariſtophanis. Præterea Theſmophoria cum luctu ſolebant agitari, utpote in quibus raptus Proſerpinæ depalabatur, unde σκυθρωποτάτην Θεσμοφορίων ἡμέραν vocat Plut. *in Vita Demoſthenis*: At omnia in Eleuſiniis læta, quippe quæ Cererem, hauſto cyceone, ad quem facetiis Baubonis incitata erat, exhilaratam repræſentabant. Sed & *Theſmophoria* in urbe, Eleuſinia in agro, agebantur &c. V. eum *ad Solinum pag. 750. & ſeqq.*

Theſmothetæ, inter præcipuos Athenienſium Magiſtratus, numero ſex erant: è Novemviris illis annuis, de quib. ſuprà. Horum enim unus *Archon* dicebatur, & ſignabat Faſtos; alter *Rex*, qui ſacra curabat; tertius *Polemarchus*, cui belli commiſſa cura, reliqui ſex *Theſmothetæ* nuncupati. Legum ferendarum rationem habebant, Pollux *lib. 8. cap. 9.* Et quidem, antequam hi Magiſtratum capeſſerent, in eorum vitam inquirebatur, idque priùs apud Quinquentorum Senatum, deinde apud Judices, fiebatq; *Theſmothetarum* ἀνάκρισις, hoc modo, Εἰ Ἀθηναῖοι εἰσὶν ἑκατέρωθεν, καὶ τὸν δῆμον πόθεν· Καὶ εἰ Ἀπόλλων ἐστὶν αὐτοῖς Πατρῷος καὶ Ζεὺς Ἑρκεῖος, καὶ εἰ τοὺς γονέας εὖ ποιοῦσι, καὶ εἰ ἐστρατεύσαντο, καὶ εἰ τὰ τέλη ἐστὶν αὐτοῖς, Idem *loco cit.* Quod ad omnes Novemviros trahit Demoſthenes ἐν τῇ τῶν ἐννέα Ἀρχόντων ἀνακρίσει. Ne quis verò *Theſmothetis* injurius eſſet, Lege cautum: Ἐάν Θεσμοθέτην ἢ Ἄρχοντα ἐστεφανωμένον, ἢ τινα τούτων, οἷς ἂν ἡ πόλις τινὰ ἄδειαν, ἢ στεφανηφορίαν, ἢ τινὰ τιμὴν δῷ ὑβρίσῃ τις, ἢ πατάξῃ, ἢ κακῶς εἴπῃ, ἄτιμος ἔστω καθάπαξ, *Si quis Theſmothetam aut Archontem coronatum, aut aliquem eorum, quibus civitas aut immunitatem aliquam, aut coronam ferre, aut honorem aliquem conceſſit, contumeliâ affecerit, aut pulſaverit, aut maledixerit, ignominioſus eſto*, apud Demoſthenem *in Midiana*. Differebant autem hi *Theſmothetæ*, à Nomothetis, quorum quidam à Senatu Quingentorum è ſingulis Tribubus ſinguli eligebantur, *Theſmothetæ* quoq; dicti, Scholiaſtæ Ariſtophanis; Alii, propriè *Nomothetæ* appellati, unus & mille legebantur: Quorum hi poſteriores Leges novas à prioribus ſcriptas & publicè propoſitas debebant δοκιμάζειν καὶ κυροῦν ſuo calculo, vel ἀποχειροτονεῖν & ἀποδοκιμάζειν. V. ſuprà, ubi de *Legibus*. Cùm verò fieri non poſſet, quin obreperent Leges aliæ aliis contrariæ, ut quæ ratæ non eſſent inter ratas, aut de una re plures; hinc *Theſmothetæ* quotannis in publico Tabulario convenientes in Leges inquirebant & cum cura videbant, utrum Lex ulla alteri contraria obtineret, aut quæ rata non eſſet: aut an plures eſſent ſcriptæ una eademq; de re. Quòd ſi quam hujusmodi deprehendiſſent, deſcriptam in tabella ad Eponymorum ſtatuas proponebant. Prytaneisq; concione habitâ Nomothetas deſignabant, & Proëdrorum Epiſtates, populo in ſuffragia miſſo de Legibus, quæ vel abrogandæ vel ratæ habendæ eſſent, procurabat: ex Lege, cujus meminit Æſchines *Orat. c. Cteſiphontem*. Vocat domum, in qua conveniebant, τὸν οἶκον ἐν ᾧ οἱ θεσμοθέται χρῶνται ἐκεῖ, Ulpianus *in Demoſth. Orat. de Corona*. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib. 2. tit. 1. & lib. 3. tit. 2.*

Theſpia, adde: *Theſpiades* ex marmore Cleomenis opus, inter monumenta Aſinii Pollionis, memorantur Plinio *lib. 36. c. 5.* uti *Theſpiadum prælium* ex ære, ab Euthycrate factum *lib. 35. c. 8.* Meminit quoque *Theſpiadum, ad ædem Fortunæ, à Mummio dedicatarum*, Cic. 6. *Verr.* &c.

Theſſalicus, cognom. Valentis Imp. quod is aſſumpſit, poſt Piſonem, qui à Macriano ad eum opprimendum miſſus erat, in *Theſſalia* ſuperatum occiſumq;, apud Treb. Pollionem *Gallienis*. De *Theſſalis* verò *Equitibus*, Romæ in Circo, *feros tauros per ſpatia Circi agere, inſilireq; defeſſos & ad terram cornibus detrahere ſolitis*, ut ait Suetonius *Claudio*, diximus aliquid ſuprà, in voce *Taurocathapſia*.

Theſſalides, calcei dicti ſunt, *Theſſalis* uſitati, ſicut *Argiæ* Argivis; *Rhodiacæ* Rhodiis, &c. V. Lyſippum *Bacchadibus*. Pileos verò *Theſſalorum* quod attinet, fuerunt illi arcendo maximè Soli accommodati, utrote largè marginati, ac petaſis ſimiles; quales galeri noſtrates: Cùm pilei Veterum communes margine carerent, ſicut ii, quibus cubitum ituri uti ſolemus. V. Anſelm. Solerium *de Pileo ſect. 8.* & ſuprà *paſſim*.

Theſtorides Ludimagiſter, ſibi datam ab Homero (quem hoſpitio exceperat) ἐλάττονα, i. *minorem*, Iliadem, pro ſua vendita-vit, teſte Herodoto *in Vita Homeri*. Inter Cyclicos Scriptores recenſitus, V. Salmaſium *ad Solinum p. 853.* & ſuprà, ubi *de Cyclo Epico, Cypriis*, ac *Iliade parva*.

Thetæ, Græcè Θῆτες, dicebantur apud Athenienſes, quos Romani *proletarios & capite cenſos* appellavere. Poſtquam enim Solon civium ſuorum cenſum egit, Athenienſes univerſos in 4. diſtinxit ordines, *Pentacoſiomedimnos*, qui Reip. talentum pendebant: *Equites*, qui ſemitalentum: *Zeugitas*, qui minas decem & *Thetas*, qui nihil conferebant; quique proin non habebant ad Magiſtratus aditum, ut conſtat e Plut. *in Solone* & *Polluce lib. 8. c. 10.* vi Legis: Τοὺς Θῆτας μὴ ἄρχειν μηδεμίαν ἀρχήν. Interim, ne omnium omnino partium Reip. expertes eſſent, voluit Solon, ut & cum cœteris in concione ſuffragia ferrent, atque inter Judices adlegerentur, quod cùm primo leve videretur, maximæ tamen fuit auctoritatis, quippe penès Judices omnium fere rerum fuit arbitrium, cùm ad eos à Magiſtratibus ſoleret provocari, Plut. *ibid.* Adde, quòd utrumque rem eorum juvabat Namque trioboli gratiâ, quod erat τὸ ἐκκλησιαστικὸν à tempore Agyrrhii, maximè in concionem veniebant *Thetæ*: unde jocus Comici *Pluto*, Ἐκκλησία δ' οὐχὶ διὰ τοῦτον γίγνεται;

Ubi Scholia, Διὰ βίαιον δὲ τὸ καὶ φιλοκερδεῖς τῶν Ἀθηναίων γελᾷ θεόδιον. Et cùm Judices eſſent, habebant unde viverent: Nam οἱ Δικασταὶ ἐλάμβανον μισθόν, *Judices accipiebant mercedem*. Iidem ex inſtituto Periclis, ut Ludos ſpectare poſſent, accipiebant ex publico τὸ θεωρικὸν, drachmam viz. ſeu duos obolos, qua de re dictum ſuprà, in voce *Theorica pecunia*. Neque verò claſſi ſuæ ſic adfixi manebant, ut, re familiari creſcente, non allegerentur in ſuperiorem aliquem ordinem, cujus rei illuſtre exemplum legitur apud Pollucem *l. 8. c. 10.* de Anthemione Diphili filio, qui in Equitum ordinem ex illo *Thetarum* allectus eſt: cui proin icon in Acropoli poſita, ἵππος ἀνδρὶ παρεστηκὼς, *equus viro adſtans*, cum Epigramm.

Διφίλου Ἀνθεμίων τὴν δ' ἵππον θεοῖς ἀνέθηκε,
Θητικοῦ ἀντὶ τέλους ἱππάδ' ἀμειψάμενος.

V. Sam. Petitum *Comm. in Leges Atticas l. 2. tit. 5* & ſuprà ubi de *Proletariis*.

Thetbaldi Villa, *Thibouille*, locus Galliæ, Order. Vitali *lib. 12.* non indictus, ad Riſelam fluv. *Rille*, ubi Carentona augetur, inter Alnetum *l' Aunay* & Brioniam oppid eidem *lib. 8.* memoratum, V. Hadrianum Valeſium *Notit. Gall.* in voce *Riſela*.

Thetis, adde: *Thetis* ſenior, per *y*. meliùs ſcribitur. & *Thetidis* fuit avia, ut infrà videre eſt. Sic autem clarè diſtinguit Catullus *carm. de Nuptiis Pelei & Thetidos*,

Tene Thetis *tenuit pulcherrima Neptunine,*
Tene ſuam Thetys *conceſſit ducere neptem?*

Nempe *Tethys* ex Oceano Doridem ſuſtulit, Doris ex Nereo *Thetidem*, Nereidum unam. Nec obſtat, quòd *Neptuninen* eam Poeta vocat: Eos enim ſequitur, quibus Neptunus ex Canache genuiſſe dicitur Nerea: quo modo Neptuni fuerit neptis. Quare ſecundùm hos quidem *Neptuninen*; ſecundùm alios verò *Oceaninen* rectiùs nuncupes. Imò etiam dicere poſſis, *Neptunum* poni pro *Oceano*; Namque & Poetæ, cùm aiunt, Neptuno maris imperium obtigiſſe, non internum duntaxat, ſed externum etiam Mare, intelligunt. Illud magis mirum, *Thetin*, quæ Nympha ſolùm marina erat, atque ex 50. Nereidibus una, non minùs tamen, quam *Thetyn* ipſam, Oceani uxorem, pro mari poni. Ut apud Maronem *Pollione*,

Quæ tentare Thetin *ratibus, quæ cingere muris*
Oppida.

Quod vix aliter excuſaris, quàm per Synecd. Quo ſenſu cùm *Thetis* ſumitur, fabula de ea Peleo nupta, ad connubium Maris & Terræ egregiè quadrat. Πηλεὺς enim à πηλὸς, *lutum*, dictus eſt: Quò etiam reſpexere olim, cùm dicerent, Μὴ δεῖν τὴν Θέτιν Πηλέα ποιεῖν, *Thetin non convertendum eſſe in Pelea*; indigitantes, cavendum eſſe pincernæ, ne vinum effundat in terram, atq; ſic lutum faciat. Sed & ad communem mortalium generationem, illud, de nuptiis hiſce, referre poſſis, quod fecit Clemens Romanus *Recognitionum lib. 10.* ubi Achillem ait Pelei & Thetidos filium dici, quia homines cuncti componantur ex arido & humido, è quibus duobus fit lutum: unde & Gigantes non ſolùm Γηγενεῖς, h. e. *Terrigenæ*, ſed & Πηλογενεῖς, h. e. *Lutigenæ*, appellari leguntur. Et hoc pacto Pelei ac *Thetidos* nuptiæ, ad rerum pertinent Naturam: quomodo autem ad veterem etiam hiſtoriam eas reducere liceat, viſum eſt. Plura apud Gerh. Joh. Voſſium *de Orig. & Progr. Idololatriæ lib. 2. cap. 78.* & in voce *Peleus*. E marmore *Thetis*, inter Scopæ opera, memoratur Plinio *lib. 36. cap. 5.* *Sed in maxima dignatione Cn. Domitii delubro in Circo Flaminio, Neptunus ipſe, &* Thetis *atq; Achilles* &c.

Thetys, mel. *Tethys*, & Amphitrite, in muliebribus Maris Numinibus apud Poetas, familiam ducunt: quarum hæc Neptuni uxor; illa Oceani, ex hoc omnium Nympharum mater, *Tethys* appellata eſt, à τηθὴ vel τηθίς, quorum prius *aviam* vel *nutricem*; poſterius *amitam* vel *materteram* ſignat. Latinis *Salacia* dicta eſt, ut Tullius indicat *lib. de Univerſ.* & ex eo Servius *in Georgic. lib. 1.*

Fayet

Favet proin Tullius iis, quibus *Tethys* mare. Aliquibus tamen cono ubium Oceani ac Tethyos, maris & terræ, Eust. *Iliad.* ξ. Sed omnino receptius est, ut *Tethys* sit mare, quàm tellus. Opposuit enim hæc Lucanus *lib.* 10. *Pharsal.*

Luna suis vicibus Tethyn terrenaque miscet.

Atque apud eundem *Tethyos unda* legas; item *aquora Tethyos lib.* 2. & 3. quod & epithera docent, cùm eidem Diva hæc *vaga*: Silio *reciproca*; Ovidio *cana* dicatur. Nec si & Oceanus & *Tethys* mare designent, eò ineptè hæc Oceano nupta fingitur. Nam Oceanus sæpe consideratur, quasi Spiritus vel anima marina: unde vis tanta Elementi: at *Tethys* est quasi corpus maris & principium passivum, vim illam recipiens. Illa igitur ex Oceano Doridem sustulisse fingitur, quæ ex Nereo *Thetidem*, de qua *suprà*, suscepit. V. Vossium ubi suprà, ut & in voce *Tethys.*

Theudas, nomen Viri, adde: Ejus meminit Gamaliel Actorum c. 5. v. 36. *Nam ante hæc tempora exortus est Theudas, dicens se aliquem esse: cui agglutinatus est numerus virorum circiter quadringentorum, qui interemtus est, & omnes, qui assensi sunt ei, dissoluti sunt & ad nihilum redacti.* Quæ historia circa nativitatem CHRISTI & ultimos Herodis annos contigisse videtur. Unde Origenes *c. Celsum lib.* 1. asserere non dubitat, *Theudam* Christi præcessisse nativitatem, fierique potest, ut occasionem ille arripuerit, ex periculo, in quo ver atus est Herodes, sub postrema tempora, quando Augustus, accusatione Syllæi adversus illum irritatus, literas minarum plenas ad eum scripsit, de quibus V. Josephum *lib.* 16. c. 15. Alius postea ejusdem nominis, sub Procuratore Judææ Cuspio Fado, turbas dedit, teste eodem *lib.* 20. c. 2. qui is esse non potest, cujus Gamaliel *loco cit.* meminit, cùm inter habitæ concionis à Gamaliele tempus & procurationis Fadi extrema tempora, in quibus *Theudæ* Josephus facit mentionem, anni minimùm quatuordecim intercedant. V. Isaac. Casaubon. *Exercit.* 2. §. 18.

Theurgia, Græcè Θεουργία, Veteribus dicta est illa Magiæ species, quam *albam* vulgò; sicut Γοητεία, quam *nigram* communiter appellant. Quorum illi deditos, laudabiles ajebant; isti addictos, detestabiles, utrique Spirituum ope miranda sæpe edidere. Sed, ut Augustinus ait *de Civ. Dei lib.* 10. *cap* 9 *sunt utrique ritibus fallacibus Dæmonum obstricti, sub nominibus Angelorum.* Quamvis enim, qui hujusmodi Magiam exercebant, fere cum ea conjungerent, naturalem ac artificiosam Magiam, ut cœtera etiam ab natura vel arte esse viderentur, ut de Anaxilao habet Irenæus *l.* 1. *c.* 7. & de Marco Hæretico *c.* 9. Ad ludicra tamen eorum accessit plerunque commercium cum maligno Spiritu, cujus operâ e. g. corpus humanum horæ spatio transferebant ad centies mille passus, caput æneum ad quævis interrogata respondere faciebant, de furtis quibuslibet occultis cognoscebant &c. Gerh. Jo. Vossius *de orig. & progr. Idolol. lib.* 1. *c.* 6. Utebantur autem *Theurgiâ* ii inprimis, qui blandâ ac benignâ conversatione homines ad idololatriam atque impietatem pellicere satagebant, Sacerdotes Gentilium Hæreticique. Et quidem Porphyrius *quandam quasi purgationem animæ per Theurgiam, cunctanter tamen & pudibunda quodammodo disputatione, promittebat. Reditum verò ad Deum hac arte præstare cuiquam ipse inficiatus, quod aliis ibans assertum, quibusdam consecrationibus Theurgicis, quas Teletas vocant, idoneam fieri atque aptam susceptionem Spirituum & Angelorum ad videndos Deos arbitratus est.* Theodor. Zuingerus *Theatro Vitæ Hum. Vol.* 4. *lib.* 4 *p.* 1329. V. quoque suprà ubi *de Magis.*

Theuth, vel *Thot*, *Thoyth*, aut *Thous*, Ægyptiorum fuit Deus; Θεὺθ sæpè Platoni *in Phædro*, vocatus. Ciceroni *de N. D. lib.* 3. est *Thoyt*, *Hunc* (Mercurium inquiens) *Ægyptii Thoyth appellant, eodemque nomine anni primus mensis* (September nempe) *apud eos vocatur.* Sic editio Aldi senioris: nec longè abit, quæ est nepotis Aldi, ubi est *Their*. Illa quoque Robert. Stephani A. 1543. cum Aldi sen. convenit: uti & Lambiniana; nisi quod in ea ad latus annotatur, alios legere *Thouth*. Sed tanti aliis Platonis est auctoritas, ut, codicibus illis insuper habitis, præferant apud Tullium *Theuth*. Nec diffitendum, non longè hinc multos abire codices: ut, in quibus reperias *Theyn*, *Thear* & *Their*, quod postremum Vossius in veteri reperit editione; in isto Tullianorum codd. dissensu. eò potissimùm propendens, ut *Thoyt* vel *Thous* scripserit Tullius. Movet eum meliorum è MSS auctoritas: Eusebius it. *Præpar. Evang. lib.* 1. *c.* 9 ubi legas, Αἰγύπτιοι μὲν ἐκάλεσαν Θωύθ, Ἀλεξανδρεῖς δὲ Θώθ, Ἑρμῆν δὲ Ἕλληνες μετέφρασαν, *Ægyptii Thoyth vocarunt, Alexandrini Thoth, Græci Hermen, h. e. Mercurium interpretati.* Qui locus veterem lectionem Tullii confirmat, utcunque Xystus Betuleius & apud Tullium *l. cit.* & apud Lactantium *lib.* 1. *c.* 6. ubi *Thoth* editum est, etiam ab Aldo; *Theuth* legere malit: sanè aliter quàm Thomasinus, qui ad oram *Thoyth* reposuit. Porrò ab *Thoyth* sive *Thous* est κατὰ μετάθεσιν *Thuoth*: quæ pronuntiatio durior. Germani igitur, qui literâ *VV* gaudent, *T.* rejecto, fecere *VVoth*, sive terminatione addita *VVothan* vel *VVodan*, vel *VVoden* aut *VVode*: è quo *VVode* vel *VVoth* est *Guoth*, *Goth*, *God* vel *Got*. Ab eodem *Theuth*, Græcorum fluxit Θεὸς, Latin. *Deus* &c. Hactenus Vossius *de orig. & progr. Idol. lib* 1. *c.* 37 Hornius *Thoith* quoque potiùs, quàm *Theuth* probat, primævamque scriptionem *Thohu* vel *Thohuth* fuisse, contendit. Cùm enim à condito Mundo id egerit Diabolus, ut & Dei gloriam & S. Historiç veritatem obscuraret, tot Deos & tot Deorum nomina antiquis, non aliunde quam ex Sacris petita, obtrusit: inprimis Creationis historia pessimè abutens. Hinc, cùm in principio Cœlum & Terram sciret conditam, antiquissimos & primos hos Deorum finxit: à voce Hebr. *Schamajim*, *Bel Samen* quoque & *Semones*, denominans. Cùm dein Scriptor sacer addat terram fuisse תהו ובהו *Tohu Vabohu*, ex *Thohu* fecit *Thouth* sive *Thohuth*; à *Bohu* desumsit *Bau*, i. *Noctem*, ex qua, ut & vento Colpia, Phœnices tradidere natos fuisse, Seculum & Primogenitum, teste Sanchoniathone apud Eusebium *Præpar. lib.* 1 Sic ergo initium statim S. Scripturæ ad Deos suos detorsisse videtur Satanas, ut legentes illud Gentiles nihil aliud, quàm rerum & Deorum origines referri putarent: Primò quidem Cœli & Terræ, è quibus nati *Thohu* & *Bohu*; Dein Lux sive Ignis, Tenebræ sive Nox, Tandem Sol, Luna & reliquæ Stellæ, quæ omnia priscis illis Deorum numerum implebant. Quo factum, ut & Trismegistus apud Lactantium *Instit. l.* 1. *c.* 11. Uranum, Saturnum, Mercurium, cognatos suos nominet. Imò, quo pacto totam Historiam creationis idem corruperit, per Phœnicum Theologiam, è Mose expressam, videre est apud Euseb. *Præparat. l.* 1. *c.* 7. Confirmat sententiam opinio, quam de Mundi & rerum omnium origine habebant Antiqui. Ex horum enim animis Creationis historia extincta. DEI hostis contrà iis è materia quadam æterna & confusa tandem emersisse Solem, cujus calore ad maturitatem cœtera sint perducta, inspiravit: quam *Thohu* Mosi dictam ipsi æternam ac increatam fingebant. Inde antiquissimi Græciæ Philosophi, qui sua omnia ex Oriente hauserunt, de Chao, Erebo, Nocte sive ᾍδῃ & Orco tam multa ratiocinati sunt. Ovidius *Metamorph. l.* 14.

Et Noctem, Noctisque Deos, Ereboque, Chaosque.

Virgilius *Æn. lib.* 4.

Tercentum tonat ore Deos Ereboque, Chaosque, &c.

Quarum rerum & nomina ipsa ex oriente. Χάος enim, quod priscis, Festo teste, *Cohum*, à *Thohu* vel *Bohu*, unius literulæ mutatione facilè deducitur, ut alia omittam. Ex his itaque tenebris, cùm seipsos extricare non possent Ægyptii, *Thohuth* vocasse videntur primum & antiquissimum Deum, à quo essent omnia: Ovidius *Metam. l.* 1.

Hanc Deus & melior litem Natura diremit.

Et paulo pòst,

—— Quisquis fuit ille Deorum,
Congeriem secuit.

Cæsar quoque *Bell. Gallic. Comm.* 6. satis clarè innuit, Ditem Gallis nihil aliud, quam quod Hebræum est *Thohu*, fuisse, cùm ait: *Galli se omnes a Dite Patre prognatos dicunt. Idque ab Druydibus ajunt proditum: ob eam causam spatia omnis temporis non numero dierum, sed noctium finiunt, & dies natales & mensium & annorum initia sic observant, ut noctem dies subsequatur.* Unde patet, *Thohuthum* Ægyptiis non notasse verum Deum, cœli terræque conditorem, sed antiquum quidem, ignotum verò Numen à quo omnia & proin ipsæ quoque Artes initium sumserint. Hoc postea cùm variis nominibus à variis Gentibus insigniretur, errore vulgi Πολυθεΐα invecta, & qui primus erat *Theuth*, à Græcis Latinisque Mercurius, Hermes, Hercules, Apollo, Kadmus, aliisque nominibus appellatus est. V. præfat. Georg. Hornium *Hist. Philos. l.* 2. *c.* 11. & 12. ubi Germanorum *Teutatem* vel *Tuistonem*, alium ab hoc Ægyptiorum Deo *Theuth* fuisse asserit, qua de re V. quoque suprà in voce *Teutates*. Vocem dein ad alios quoque fuisse translatam & Sapientissimo cuique ab Ægyptiis ac Germanis inditam, Scaliger docet *Epitaph. eorum, qui ad Viennam ceciderunt*, cùm ait. *Theutibus, (unde Teutones dicti) tanta fuit sapientia, ut hoc ipsum nomen mutuati sint ii, penes quos summa divinitatis opinio extitisset. Ægyptii namque sapientissimum quemque* Theuth *vocarunt, quemadmodum & Mercurium illum.* V. quoque Phil. Cluverium *de Germ. Antiq. l.* 1. *c.* 26. &c. Idem verò & mensis nomen; ad cujus diem octavam Judæos anniversario jejunio mœrorem suum doloremque, ob Sacrum Codicem, postulante Ptolemæo Philadelpho, Græcè versum, publicè profiteri consuevisse, tradit P. Cunæus *de Rep. Hebr. lib* 3. *cap.* 4.

Thia, mater Solis, Lunæ & Auroræ, ex Hyperione Hesiodus *Theogon. vers.* 369.

Θεία δ' ἠέλιόν τε μέγαν, λαμπράν τε σελήνην κτλ.
Γείναθ' ——

Quod ideo confictum, ut omnia bona, in quibus hæc eminent, à divina procedere Natura & bonitate, indigitetur, ait Lamb. Barlæus *ad l.* Θεία enim *divinam* notat. Alias Euryphaessam Solis matrem facit Homerus in *Hymno* ejus V. ubi de *Sole.*

Thiasus, apud Papinium Statium *Theb. lib* 9. *v.* 612.

Si mihi non unquam thiasi, *lususve protervæ*
Noctis - -

alibique passim, ex Græco Θίασος. Bacchi chorea est, pueris & virginibus, Bacchis & Satyricis, quæ vino ebriæ colebant cantu suum Numen, constans. Inde ad alia quoque pacifica sacra translata. Cujusmodi choream sic describit idem *Achill. lib.* 2. *vers.* 153. & *seqq.*

— — *thiasis Ismenia buxus*
Signa dedit, quater æra Rheæ, quater Evia pulsant
Terga manu, variosque quater legere recursus.
Tunc thyrsos pariterque levant, pariterque reponunt,
Multiplicantque gradum, modo quo Curetes in actu,
Quoque pii Samothraces eunt, nunc obvia versa
Pectine Amazonio, modò quo citat orbe Lacænas
Delia, plaudentesque fuit intorques Amyclis.

Porrò quodvis tripudium sic dici cœpit. Ita choros Virginum per littus tripudiantium ludentiumque *thiasos* idem Poeta vocat *Theb. lib. 11. v. 113.* inprimis convivialia tripudia, uti diximus ex Polluce *lib 6. c. 1.* &c. Quam in rem V. plura, apud Caspar. Barthium *ad Claudianum de Raptu lib. 1.* ut & supra ubi de *Choreis & Saltatione Vett.* Hinc θιασεύειν, ut ὀρειβασίᾳ θιασεύειν, *thiasos in montem inducere*, in monte choreas celebrare, apud Strab. ubi de annua in montibus cursitatione cum Hylę inclamatione, fieri solita. Θιασῶνες, domus ubi *thiasi* agitabantur, cœnationes, loci convivales; Θιασῶται *qui simul choros exercebant*, hincq; qui sacrificiorũ & cultus Deorum obtentu, sodalitates temporarias quot annis coibant inque iis vino & epulis indulgebant, apud Arist. *Ethic. lib. 8.* atque porrò socii, sodales quicunque &c. Nomen παρὰ τὸ θεῖα ᾄδειν, quòd in choreis hisce *in Numinis honorem cantica recitarentur.* Athenæus verò sic appellatos vult, quasi σιάσους, à σιός, pro θεός, *lib. 8. cap. 16.* V. Christ. Becmannum *de Origin. L. L.*

Thibetum, adde: Hinc moschum optimum advehi, magno consensu scribunt Arabes; quo proin ipsi Indi libentiùs, quam suo, utuntur, ut & Sinenses. Rationem reddit Masudius, quòd capreæ Tubetienses pascantur spicâ odoratâ seu nardo, aliisque aromatibus quodque incolæ muscum non è folliculis suis educant, sed in iis relinquant, apud Samuel. Bochartum *Hierozoic. Part. prior. lib. III. c. 26.* V. quoque suprà ubi de *Moschi capreolo*

Thibii, populi Ponti, oculis perpetuò nictantes; quod cùm ἵππον vocent Græci, ambiguitate vocis deceptus Plinius *in altero oculo geminam pupillam, in altero equinam effigiem*, habere scribit *lib. 7. cap. 2.* V. Vossium *de Idolol. l. 3. c. 23.* Θιβιεῖς Græcis & Θιβιοι, à loco *Thiba*, sic appellato de Amazone quadam, ibi ab Hercule occisa, Steph. imò Θιβιεῖς potiùs, cùm *Thibios* eos ex Phylarcho Plinius vocet. A quibus *Tibii* diversi, de quibus infrà. Vide Salmasium, qui de iis pluscula congessit, *ad Solinum pag. 46. & 47.*

Thingus, idem cum *Thaino* seu *Thano*, V. suprà.

Thiras, adde: ab eo Thraces orti, quorum originem proin ad Odrysum quendam cùm refert Epiphanius *l. 1. p. 8.* non de gente universa, sed de parte saltem ejus intelligendus est. Ita autem is, Ἔκτοτε δὲ ἀνεστάλησαν σέβοντες αὐτὸ τῶν Σκυθῶν Σαυρόμαται, Ὀδρυσῶν τε τῶν Θρᾳκῶν προπάτορα, ἐξ οὗ τὸ γένος κατάγει) Φρυγῶν. ὅτι ᾗ Θρᾷκες ἀπὸ τοῦ Θείρας ἐκεῖθεν τοῦ ἐν τῇ πυργοποιΐᾳ γεγονότος κληθέν), *Tum ac inde* (in) *Sarmatæ, Scythici generis, pro Deo, colere cœperunt, ut & Odrysum, à quo Thraces oriundi, indidemque & Phrygum genus originem accepit: ex quo etiam accidit, ut à Thera qui in illa turris exædificatione natus est, Thracum appellatio deducta sit.* V. Gerh. Jo. Vossium *de Idol. lib. 1. c. 39*

Thiuphadus, post Duces, Comites & Gardingos, præcipua in aula Gothicorum olim Regum dignitas fuit, cui suberant Millenarii, Quingentenarii, Centenarii, Decani; Exercitus etiam Compulsores, Annonarii, Defensores, Pacis Assertores, Numerarii, Villici, & Sajones. Habebat is civilem administrationem, & in omni criminalium negotiorum genere judicandi facultatem, exceptis iis criminibus, quæ Legum sententia apertè condemnaret, quibus proin obstrictos non judicare ampliùs, sed ut jam a lege judicatos, condemnatosque debitis pœnis subjicere tenebatur. Quòd si ad bellum, aliove avocaretur, vices suas aliis committere poterat. In bellum porrò provinciales suos educebat, uti Ballivi ac Senescalli apud Francos olim, & ad hostem exire compellebat Regios subditos, qui ex sua *Thiuphadia*, h. e. provincia seu districtu erant &c. uti docet Car. du Fresne, ex L. VVisigoth. *lib. 2. 4. & 9.* *Diploma* quoque hanc in rem citans Ervigii R. post Concil. Tolet. XIII. Origo nominis fortè à Germ. *Tief*, i. profundus; erat enim hæc dignitas ex inferioribus prima.

Thladias, seu *Thlasias*, ex Græco Θλαδίας dicitur, cui testiculi *contusi* conquassatique sunt; Sicut *Thlibiæ* dicti, Græcè Θλιβίαι, quibus ii *contriti*. Quod fiebat in infantia fotu calidæ aquæ & manuum attritione, donec evanescerent, ut hoc pacto pretiosiores essent, & in Principum delitiis. Sic Earini meminit, sine ulla profusione sanguinis, generandi potestate spoliati, Statius *lib. 3. Sylv. 4. vers 70.*

— *Haud ulli puerum mollire potestas*
Credita, sed tacita Juvenis Phœbeius arte
Leniter, haud ullo concussum vulnere, corpus
De sexu transire jubet ——

Atque hi quia sanitatis spem habebant, adoptandi, imò & matrimonium contrahendi habebant facultatem, *l. si serva. §. si spadoni, ff. de jure dot.* Verùm & is castrandi modus Domitiani Lege inhibitus est, uti ex Statii loco patet. Aliàs enim herbis quoque eunuchi fiebant, Plin. *lib. 9. c. 8.* aliterque, uti suprà diximus loco non uno.

Thnetopsychitæ, quos molli nimis nomine inter hæreticos refert Johannes Damascenus *lib. de Hæresibus*, ne Christiano quidem ullatenus digni, circa A. C. 530. *hominum animas pecudum animis similes induxere, atque eos unà cum corporibus interire*, dixerunt. Quibus adhuc leviùs peccarunt, circa A. C. 249. *Arabici* qui animas quidem cum corporibus interire, extremo tamen judicio resuscitatum iri, crediderunt. Quorum causa cùm ingens convenisset Concilium, in eo omnes ad fidem rectam ab Origine sunt converti. V. de illis Augustinum *Hær. 83.* Rufinum *cap. 27.* Nicephorum *lib. 5. cap. 23.* & Eusebium *Histor. Eccles. lib. 6. cap. 37.* Adde Joann. Gerh. Vossium *de Idolol. lib. 3. cap. 40.*

Thoe, equa funalis, in Admeti curru, apud Statium *Thebaid. lib. 6.*

Nominibusq; ciet Pholoen Admetus, & Irim
Funalemque Thoën ——

ex Græco θοή, *cita.* V. Salmasium *ad Solinum pag. 900.*

Thoes, ex luporum genere, *proceriores longitudine, brevitate crurum dissimiles, veloces saltu, venatu viventes, innocui homini*, Plin. *lib. 8 cap. 34.* imò φιλανθρωπότατοι, ut qui hominem occurrentem venerentur, ac, si feræ aliæ invadant, opitulentur, Cœlio Rhodigino *Antiqq. Lect. lib 23. c. 27.* Cæterùm coloris egregiè fulvi, gregarii & acuti ululatus, unde איים *Iim* Hebræis, V. Es. *cap. 13. vers. 22. cap. 34. vers. 14.* & Jerem. *cap. 50. vers. 39.* Arabibus *filii avvi* dicti. Inimicissimi leonibus, Plin. iterum *lib. 10. cap. 74.* Hinc Aristoteles *Histor lib. 9. cap. 44.* Πολεμοῦσι δὲ τοῖς θωσὶ, καὶ τοῖς λέουσι (οἱ θῶες) διὸ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ οὐ γίγνονται. Ubi tamen πολεμεῖν, non est *collatis signis bellum gerere*, quod Eust. *in Iliad. λ.* contendit, sed simpliciter *dissidere*: ex quo dissidio fit, ut *thoes* à leonibus fugiant, ut quibus se multo infirmiores esse norint. In Homero res clara, cùm in Ulyssem graviter læsum irruisse fingit Trojanorum imbelle vulgus: sed eosdem in fugam se dedisse, quamprimùm conspectus est Ajax, quomodo in cervum jaculo percussum turma *thoum* irruens, leone viso, fugam capessit. Verba sunt,

—— *ἐπί τε λῖν ἤγαγε δαίμων*
Σίντην, θῶες μέν τε διέτρεσαν ——

In Q. Smyrneo item, in cujus *libro 9.* etiam aprum habes, non conferendum cum leone, *thoas* similiter fugantem. Neque verò solùm lupo, sed & hyęnæ tam simile hoc animal, ut nonnulli Veterum lupis, alii hyænæ accensuerint, alii tertium esse animal dixerint, ex utroque mixtum, Aristoteles *Histor. lib. 2. cap. 17.* Sed minus utroque, unde inter minores feras recensens Pollux, medio inter vulpes & lupos loco collocat. Græci recentiores σεύλακα, mediæ ætatis λυκοπάνθηρα & χαμβέζην, Barbari *papionem* & *babuinum* vocant, de quo V. plura apud Samuel. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. III. cap. 12. tota*, ut & infrà in voce *Thos.* Adde Salmasium *ad Solinum*, ubi commune hoc animal esse in Græcia & aliis Europæ locis, in Africa etiam (adde Arabiam, Ciliciam, Syriam & totam penè Asiam) nasci docens, perstringit Solinum, *Æthiopici lupi* nomine (quasi in Æthiopia solùm reperiretur) id insignientem, *p. 390.* nec non eos, qui lupos cervarios cum *thoibus* confundunt, *Ibidem* ubi & aliquid de quinque *Thoum* generibus, ex præfato Aristotele.

Thoirea, Familia Galliæ illustris, in qua Hugo Dominus *de Thoire* floruit circa A. C. 1080. Accessit dein etiam titulus *de Villars*, & in penultimo stirpis Humberto, *Comitum Genevæ*, ut suprà vidimus. In secundogenitis nomina *de Beauvoir* & *de Montelier* repetiuntur. Cœterùm ex hac gente plurimi Abbates, Episcopi, Archiepiscopi, prodiere. Ex notho orta est linea, quæ cognomen *de Lyarens* seu *Clarens* assumsit, ac alium ramum Dominorum *de Surpierre* ex se emisit. Utraque verò extincta est. Phil. Jac. Spenerus *Theatro Nobil. Europ. Part. II. in Indice.* V. eundem *Arte Herald. Tom: II.*

Tholus, apud Statium *lib 3. Sylv. 1. vers. 3.*

Quòd celeris majore tholo, *nec littora pauper*
Nuda tenes ——

Barthio est recavum templum, fornix. Propriè umbilicus testudinis in Templis, è quo donaria olim suspendi solebant, quę Græci ἀναθήματα dixere. Erant autem hæc velut argumenta casuum præteritorum: Sic enim emeriti milites sua arma; qui naufragium evasissent, vestes in tabula depictas; qui à morbo liberati essent, ex auro vel argento membrum sanitati restitutum vel etiam remedium, quod saluti fuerat, descriptum, Diis dedicare publiceque exponere solebant. Unde Virgilius *Æneidos lib. 6.*

— —— *Casus effinxit In auro.*

Similiter defuncti Duces, arma Diis quos coluissent suspenda relinquebant: ut Parthenius ille moriturus apud Papinium Statium *Thebaid. lib. 9. in fin.* & reduces ab expeditione, ut videre

est

est apud Ovidium *Epist.* 13. *Laodam.* &c. Quæ omnia suffigebantur non columnis modò & parietibus, sed & ipsis Templorum *Tholis*, seu fastigiis ædium sacrarum. Arnobius *lib.* 6. *Multa Templa, quæ Tholis sunt aureis, & sublimibus elata fastigiis.* Luctatius Placid. *ad Theb. lib.* 2. *v.* 734. *Tholus est in media Templi camera locus, in quo voventium primitiæ aut exuviæ figebantur.* Martialis *lib.* 2. *Epigr.* 71.

Et Cybeles picto stat Corybante tholus.

In quæ verba Schol. *Et tholus*, inquit, *in Cybeles templo, supra quem Galli, Deæ evirati Sacerdotis, effigies stabat. Est autem Tholus, camera ædificii in fastigiatum acumen desinens, in qua trabes coeunt, ibidemque scutum affixum, de quo dona suspenduntur.* Aliter tamen apud eundem vox sumitur, *lib. Epigr.* cui tit. *de Cœnatione micæ*, quo nomine, ob parvitatem, diætam seu cœnationem aurcam, à se extructam, Domitianus Imp. vocavit.

Mica vocor. Quid sim, cernis: Cœnatio parva,
Ex me Cæsareum prospicis ecce Tholum.
Frange toros: pete vina: rosas cape: tingere nardo,
Ipse jubet mortis te meminisse Deus.

Hic enim, quid *Tholus* dicatur, non ita facilè sciri potest. *Non dubium est*, inquit Jos. Scaliger *Lection. Ausonian. l.* 1. *c.* 36. *quin in cœnatione seu stibadio Domitiani Cæsaris quam ipse micam auream vocavit, ex Tholo, cranium penderet mortui, quod mortis admoneret.* Simpliciùs tamen alii, etsi nec citra conjecturam, per *Tholum* intelligunt hîc Mausolæum Augusti, quod, cùm in vicinia esset, ut consonat huic fidemque facit *Epigr.* 65. *lib* 5. posset mortis admonere, atque ad vitæ usum fructum spectantes hortari. Ramiresius verò, Micam hanc ita fuisse exædificatam existimat, ut ex ipso Triclinio prospiceretur aliquis *Tholus* ædificii, quod sepulchrum alicujus præteriti Imp. contineret: & *ausim*, inquit, *affirmare, esse Mausoleum Augusti, quod quidem, ut ex ejus ruderibus & modo ædificii conjectare nunc possumus, in tholum desinebat, quo viso admonebantur sua sortis.* V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Jo. Rosinum lib.* 2. *c.* 2. & suprà ubi diximus *de Donariis*. Sed & omnia Templorum loca, quibus aliquid figi possit, *tholos* dici, notat Glossographus antiquus, uti observat Barthius *ad Papinianum illud Theb. l.* 2. *v.* 733.

— — *figamque superbis*
Arma tholis — —

Idem porrò ædificio nomen fuit, quale Æsculapii delubro adjectum scribit Pausanias *Corinthiacis*, ubi pernoctaverint ab eo quid petituri: τῷ καὶ δὲ ἱερὸν πέραν, θόλου οἰκία καλούμενον, οἴκημα δὲ περιφερὲς λίθου λευκοῦ, καλούμενον θόλος — ἔνθα ... ἐγκοιμῶνται ... καὶ ... γυναικῶν ... ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ... &c. Quales *tholos* etiam aliis Æsculapii Fanis adfuisse, discimus ex Statio eodem *lib.* 1. *Sylv. v.* 99.

Si qua salutifero gemini Chironis in antro
Herba: tholo *quamcunque tibi Troiana recondit*
Pergamus, aut Medicis felix Epidaurus arenis
Educat —

Ad quem l. V. *Animadv.* Barthii suprà laudati: uti de *Templis* θολωτοῖς, seu θολοειδέσι, Suicerum *Thes. Eccl.* voce Ναός.

Thomaites, adde: sic autem isde illo: Μετὰ τοῦτο ταυτῃ ... ἐπὶ τὸ τρίκλινον τὸ λεγόμενον Θωμαΐτης, ὅπου τὸ Αὐγουστεῖον ... *Postea igitur ascendit triclinium, quod appellatur* Thomaites *& spectat Augustiale versus, pag.* 118. V. Thom. Dempsterum *in Rosinum lib.* 5. *c.* 28.

Thomas Apost. adde: Ejus *Acta* jactabant legebantque Apotactici, Encratitæ, Quartidecimani, *Apocalypsin* citat Gratianus *Decr. part.* 1. *Evangelium* Manichæi adhibebant. V. Suicer. passim.

Thomas Aquinas, adde: Hinc *Thomistæ*, qui sententias ejus sequuntur, Jacobini inprimis seu Dominicani, appellari consuevere, Richeletius *Diction. Gall.*

Thomna, Gr. Θούμνα, Gebanitarum regia, Plin. *l.* 6. *c.* 28. de qua V. Salmasium *ad Solinum pag.* 494. & 496.

Thonna, V. infrà *Tonna*.

Thoracida, apud VValafr. Strabonem *de Rebus Eccl. cap.* 8. ubi dicitur, *Constantinum Imp. per* Thoracidas *Apostolorum, quos ipse in visione viderat, cognovisse*, ex Græco θωρακίς, imago est pectore tenus expressa, seu, ut ait Treb. Pollio *in Claudio, expressa thorace imago*; aliter Græcis θώραξ, ὅπλον, δίσκος, κύκλος, προτομὴ, προσώπιον, recentioribus στήθαιον, item συλλογίδιον (quòd hujusmodi *disci* vel clypei, ad *columnas* templorum solerent affigi, in quarum cavitate historiæ eo pertinentes cœlo exprimebantur, unde) & μυστήριον ἀναγλυφον. Latinis *clypeus, cyclus, discus, scutum, thoracula, thoracis, thorax* &c. V. hic passim, & plura apud Salmasium *ad Hist. Aug. Divi Claudii* inprimis à Treb. Pollione exaratam, nec non *ad Solin. p.* 869. Quousque verò istiusmodi picturæ hominem expresserint, an à capite ad ventrem, an ulteriùs ad crura usque, ex Hippocrate *de Arte* & Aristotele *Hist. Animal. cap.* 7. eousque *thoracem* pertingere asserentibus, disputantem V. Domin. Macrum *Hierol.* ubi Apostolorum icones ad crura usque expressas in Basilica Vaticana ostendi addit.

Thoracomachus, vestimenti militaris genus, *quod mira utilitate ad levamen corporis armorum ponderi & asperitati subjecit antiquitas*, apud Auctorem Anonymum *de Rebus Bellicis, l. Thoracomachus*, Græci namque recentiores Θωρακομάχους, quasi θώρακας μαχητὰς appellavere, quos πιλωτὰς dicebant Veteres, ex lana sc. *subcoactos*, ut ait Cæsar, seu *coactiles*. Hinc sequitur mox, *Hoc enim vestimenti genus, quod de coactili ad mensuram & tutelam pectoris humani conficitur, de mollibus lanis, timoris solicitudo solertia magistra composuit: ut hoc inducto primùm lorica vel clibanus, aut his similia, fragilitatem corporis ponderis asperitate non læderent: membra quoque vestientis, inter armorum hyemisque discrimen, tali solatio adjuta labori sufficiant.* V. Salmasium *ad Lampridium Alex. Severo* & *ad Solinum pag.* 488. Plura verò de operibus istiusmodi coactilibus, apud Gerh. Jo. Vossium *de Idolol. lib.* 3. *cap.* 70. ut & suprà.

Thorax, Græcè θώραξ, à θορῶ, *salio*; quòd in ea corporis parte cor perpetuo agitetur motu. Ejus partes pectus & venter, Philosopho *Hist. Anim. lib.* 1. *c.* 1. quemadmodum totus tractus anterior humani corporis, priscis Latinis: unde militare munimentum, quod eam partem usque ad pubem tegeret, eadem voce illi insignierunt. Idem tamen Aristoteles alibi pectus solùm *thoracis* nomine intelligit, ut & Plinius passim. Celsus quoque *lib.* 5. Alii. V. hanc in rem Casp. Hoffmannum *de Thorace*. Papinius Statius pro pectore sumit *Theb. lib.* 2. *v.* 634.

— *Singultibus arctum*
Exhaurit thoraca *dolor* —

ad quem locum V. *Animadvers.* Caspari Barthii. Virgilius pro munimento partis anterioris, pectoris inprimis, *Æn. lib.* 11. ubi de Turno,

— *Rutulum* thoraca *indutus, ahenis*
Horrebat squamis —

Unde simul discas, multiplicibus circulis squamisque chalybe ductis, Veteribus fuisse in usu. Ut & ex Papiniano illo *Theb. lib.* 4. *vers.* 171.

At laterum tractus spatiosaque pectora servat
Nexilis innumero chalybum subtemine thorax.

At alii solido metallo factos induebant, uti de aureo Herculis Apollodorus habet *lib.* 2. Quin, ut audentiores adirent pericula, duobus *thoracibus* nonnulli se tutabantur. Val. Flaccus *Argon. l.* 6. *Contra autem gemini fidens thoracibus ictum Sustulit, & gladio Sibotes feris ultima teli.*

Ne verò *thoracum* hujusmodi asperitas corpus læderet, primò ex corio crudo pectorale eis subjecerunt, uti diximus in hac voce: postmodum ex lana coactili opere factum adhibere cœperunt, ut videre est suprà in voce *Thoracomachus*. Sed & ipsi tandem ferrei thoraces, quòd militantibus graves nimiùm essent, lineis expulsi sunt uti vidimus, ubi de *Lineis thoracibus*. V. quoque Jac. Cujacium *Observ. lib.* 5. *cap.* 11. Recentiori ævo *vulgus Latinorum thoracem appellare cœpit, quod patria lingua VVammes* — *Galli Pourpoint*, uti ait Philip. Cluverius *Germ. Ant. l.* 1. *c.* 16. ubi χιτῶνας χειριδωτοὺς, ad inguina & nates usque demissos, de istiusmodi vestimenti genere, quod viz. quia ventrem & pectus tegit, à Saxon. *VVamb* nomen nactum est, exponit. *Gambesones* Scriptores rerum Gall. passim vocant, de quorum frequenti olim in bello usu, V. Car. du Fresne *Notis ad Villharduin. p.* 294. & *ad Joinvillam p.* 74. Aliam vocis notionem Veteribus usitatam vidimus suprà. Nec omittendum, quòd *thoracem* ex Britannicis margaritis factum Veneri Genitrici Cæsar dedicasse legitur apud Sabellicum *lib.* 6. *En.* 6. quemadmodum Amasim Ægypti Regem *thoracem lineum*, frequentibus animalium figuris, ex auro & lana versicolore, intertextum, in quo venationes quælibet exiles singulæ in se habebant 360. bracteolas, Lacedæmoniis dono misisse, à Samiis interceptum, similemque alterum, in Lindo, Minervæ consecrasse, refert Herodotus *lib.* 1. Ut nec illud, quòd ex accus. θώρηκα, *dorica* primùm, inde *Lorica* Latinis, factum docet Salmasius *ad Solinum pag.* 872.

Thoria Lex, V. *Thorius*.

Thorignia Familia, inter Galliæ illustres, Gobioniæ (*Gaym*) Stirpis ramus est. In [illegible] enim Stephanus, Alano II. genitus, cùm tres filios suscepisset, primogenitus Bertrandus Comites *de Thorigny*, Dominos *de Matignon*, prosevit, uti videre est suprà ubi de *Gobionia Familia*.

Thorius, Floro, qui *Thoranius* Plutarcho, unus ex Metelli Legatis, ad debellandum Sertorium missus; de quo V. Salmasium *ad Solinum pag.* 40.

Thos, Græcè θὼς, animal è luporum genere, ut nonnullis videtur, paulo vulpibus majus, hominibus armentisque innoxium, furto magis & dolo, quam vi, victum quærens, gallinis inprimis infestum, & avibus aquaticis, quas ingeniosè admodum venatur, uti apud Alkazuinium videre est. Unde ab harum ferarum ingenio Turcæ homines fraudulentos & versipelles, maximè Asiaticos, *Ciacales* appellant, quod corruptum ex τσάκαλες, qua voce recentiores Græci *thoes* indigitant. Nempe & *tentoria Turcarum, aut etiam domos, noctu subeunt, in quibus, quicquid inveniunt esculentum, vorant. Quòd si aliud desit, quicquid est operis coriacei, rodunt* — *Neque deest ad furtum solertia, nisi (quod ridiculum est) suo se proderent indicio. Nam, cùm maximè sunt in ipso furto occupati, si quis fortè gregalium, qui foris remanserit,*

remansit, ululare incipiat, mox ipsi idem faciunt, parùm memores, ubi versentur. Quo clamore expergefacti homines, arreptis armis, fures manifestarios male mulctant, Albertus apud Gesnerum, ubi hoc animal circa Cæsariam abundare ait. V. quoque Olearium *Itin. Moscov. & Pers. lib.4.* ubi de prov. *Schirrvan* agens, illis canam pro pilo, ventrem album, aures nigras, caudam minorem, quàm nostratium vulpium, cæterùm vulpium similitudinem, & clamorem assiduum eumque protractum & quasi lugubrem, quo gregatim circa pagos noctu oberrantes obtundant homines, tribuit. Quem eorum clamorem Propheta Esaias quoque innuit, cùm de maceriis desolatæ Babylonis, *Clamabunt*, inquit, *alternis* [illegible] *in palatiis ejus.* Hoc enim iis maximè proprium, quod alternis ululatibus sibi mutuò respondent. Albertus, *Ululans uno præcinente, aliis respondentibus.* Scaliger, *Mutuis ululatibus quasi signo dato conveniunt* &c. quod illis adeò innatum, ut ne periculo quidem suo inde absterreantur, uti vidimus. Hinc *filium avvi* illorum Arabes vocant, acutum animalis ululatum utcunque sic expressuri, quo illi, gregatim cursitantes, Syriæ agros personant. Cæterum, utut homini amicum animal, urgente tamen fame sepulchra aliquando ingredi & cadaveribus vesci dicitur, hyænæ more: quam in aliis etiam sic refert, ut, sicut nonnulli lupis illud annumerant, ita non pauci ex hyænarum genere esse velint, cùm tamen propriè sui generis esse videatur. Captivitatem verò impatientissimè fert, nec unquam in cavea calcitrare desinit &c. Reliqua V. suprà in voce *Thoes.*

Thrace, Titanis filia, ex Jove habuit Bithyn, à quo Bithyni; ex Saturno Doloncum, à quo Dolonci. Erant autem Bithyni & Thyni populi olim Thraciæ, qui in Asiam commigrarunt, Strabo *lib.* 7. & 12.

Thracensium Præfectura, Græcè Θρᾳκησίων θέμα, recentiori Græcorum ævo dicta est Asia minor Antiquorum, quæ à Proconsule regebatur, uti quidem scribit Constantinus *de Themat.* ubi ex Lydia, Mæonia, Caria, Jonia & Phrygia minore hanc Præfecturam compositam fuisse, ait. Salmasius verò τὸ Θρᾳκησίων θέμα Asiæ citeriori, sicut τὸ Ἀνατολικὸν Asiæ ulteriori, respondisse, atque hinc utrumque *θέμα minoris Asiæ* nomine Veteribus venisse, docet. Θρᾳκήσιοι autem nomen est, ex Latino Græcorum more modoque depravatum. Nempe C.Politani, qui *Thraces* erant, partem eam Asiæ, quæ sibi i. Thraciæ propior esset, *Thracensem* inde appellasse videntur, & eos Asiæ populos *Thracenses*, Θρᾳκησίους; alteram autem & magis Orientalem partem, Ἀνατολικὴν. Nisi malis Thracensium præfecturam ab aliqua cohorte, vel ala Thracum auxiliari, quæ ibi prætendebat, vel in præsidiis erat collocata, nominatam. Certè *Cohortis primæ, secundæ, tertiæ, quintæ, septimæ Thracum*, & *alæ Thracum*, frequens in vett. monumentis est mentio. Vetus quoque *Notitia* Arcadii *Thracum Auxiliarium* meminit, sub Magistro militum Præsentalis in Imperio Orientali. Sed &, uti θέμα tertium Imperii illius in Asia minore Θρᾳκήσιον, à militibus dictum videtur, ita sextum Βουκελλαρίων, itidem à militibus Buccellariis, qui olim in ea regione excubabant, nomen accepit &c. Quam in rem V. Salmasium *ad Solinum pag.* 805. & *seqq.* nec non suprà ubi de *Asia minore.*

Thraces, gens regionis, quæ *Thracia* dicta, de qua *suo loco.* Conditor eorum ex parte Odrysus, in universum *Tiras* fuit, uti vidimus. Eo nomine antiquitus etiam Getas, Dacos, item Mysos vocatos fuisse, Strabo testis est *l.*7 & Pomponius *lib.2. cap.2.* Unde Herodotus, *Thraces* gentem esse, post Indos maximam, asserere haud dubitat, *lib.* 5. Nempe quandoque *Thracum* & Scytharum vocabula promiscuè Veteres usurpant, V. Gerh. Jo. Vossium *de Idol. lib.1. c.33.* Eos Orpheus *Thrax*, sacris initiatus Ægyptiis, illa primùm docuit: unde & Θρησκείας nomen: postea vero & Thebanos iis imbuit, inque eorum gratiam, quæ honori fierent Osiridis, accommodavit Διονύσῳ, Cadmi ex Semele nepoti, ut Diodor. Siculus testatur. Inde factum, ut multi Osirim, idem cum Thebanorum Baccho Numen esse crederent, quamvis hic illo multis seculis fuerit recentior, Idem *præc.cap.* 27. Sed de Diis illorum, hic infrà, ex eodem *cap. 39. ejusd. libri* & *lib.2. cap.* 57

Thracum Dii, ex Vossio.

Βένδις, teste Hesychio, Diana ipsis dicta est: quam alias & *Orthesiam* vocavere. Intellexere autem per Βένδιν, non Lunam solùm, sed & Terram, quæ ambo Prisci eodem cultu complectebãtur. Μεγάλη θεὰ, *Magna Dea*, Hesych. Δίλογχος item appellata est, Cratino *Thrissa*, vel, *quia geminum fortita honorem, cælestem & terrestrem; vel quia duas gereret lanceas, utpote venatrix; vel quia geminum habuerit lumen, Solare & proprium.* Cultus illius à *Thracibus* Athenas pervenit, ubi Festum Βενδίδεια, cujus meminit Xenophon *Hellen* 2. sicut Templi *Bendidiorum* Livius *l* 48.

Diana, *Thracibus* in veneratione fuit, apud quos Βένδις, Δίλογχος, Orthesia dicta est, uti vidimus.

Δίλογχος, V. suprà.

Liber, cultus est eidem genti, Herodot. *Terps.*

Mars, præcipuus illorum Deus, V. *Thracia.*

Mercurius, non minùs à *Thracibus* honoratus est; utpote per quem solùm jurabant; & à quo se prædicabant oriundos. Idem *ibid.*

Musæus Poeta, domo *Thrax*, in numerum Deorum post obitum relatus est.

Odrysus, à quo ex parte gens oriunda, similes in illa honores est adeptus.

Orpheus, non Poeta, sed Argonauta; jure enim illos distinguit Scholiastes Apollonii *in Argonaut. l.1.* vixit 30. circiter annis ante excidium Trojanum, & sicut Musæus divinos promeruit honores. V. Vossium *de Re Poëtica* quoque *l.1.* Fœminis ejus templum fuisse inaccessum, tradit Conon *narrat.* 45 apud Photium *in Bibl.*

Orthesia, *Thracibus* Diana nuncupata est, ἀπὸ τοῦ ὀρθοῦν, i. *erigere*, quia parturientes erigat & adjuvet. Eandem & *Bendim* vocavere, uti vidimus.

Plistorus, Gr. Πλείστωρος, Herodoto *Calliop.* ἐπιχώριος θεὸς, *indigena Deus* dicitur, cui Oeobazum ritu suo immolaverint. Vossius dubitat, utrùm naturale, an animale fuerit Numen.

Zamolxin quoque hominem fugitivum è Samo coluisse *Thraces*, testis est Lucianus *Jove Tr.*

Thraces, Gladiatorum etiam genus Romæ, quorum arma fuere *parma* & *sica.* Parmâ autem primos Thracas usos fuisse, docet Adrian. Turnebus *Adversar. lib* 5. c.10. Similiter Sica fuit Θρᾳκικὸν ξίφος ἐπικαμπὲς, *Thracicus ensis recurvus.* A gente igitur Gladiatoribus hisce nomen: Sed & iidem à parma, *Parmularii* sunt appellat. Suetonius *Domitiano cap.* 10. *Patremfamilias, quòd Thracem Myrmillo ni parem, Munerario imparem, dixerat; detractum è spectaculis in arenam, canibus objecit, cum hoc titulo: Impiè locutus Parmularius.* V. Alexandrum ab Alex. *Genial. dier. lib.6. cap.22.* & Thomam Godvvynum *Anthÿlog. Rom. lib.2. sect.3. c* 10.

Thracius Lapis, Græcè Θρᾳκίας vel Θρήϊσσα λίθος, uti Nicander vocat, aquâ accenditur, accensusque odorem bitumini similem reddit, oleo verò restinguitur. Ita enim hic,

Ἠὲ σὺ γε Θρήϊσσαν ἐνὶ φλέξας πυρὶ λᾶαν,
Ἥ θ' ὕδατι βρεχθεῖσα σελάσσεται, ἔσβεσε δ' αὐτὴν
Τυτθὸν ὅτ' ὀσμήσηται ἐπιρρανθέντος ἐλαίου.

At Vett. flabellatione restingui, scripsere, uti videre est apud Aristotelem, *in Admirandis*, ubi de his lapidibus, ῥιπιζόμενον, ait, σβέννυται ταχέως. ὕδατι δὲ ῥαινόμενος ἀνάπτεται καὶ καίεται. Sed nihil prohibet, & flabellatione simul, & oleo quoque eundem restingui, Salmasius *ad Solinum pag.* 253. ubi Solinum ad gagatem referentem, quæ de *Thracio lapide* annotarunt Scriptores, pluribus refellit. Ab hoc diversus est alter in Thracia lapis, quem dissectum accendi & rursus in se compositum, ac aquâ aspersum, ardere carbonum instar, idem habet Aristoteles. Hic enim carbo metallicus est & lapideus, quo hodieq; fabri ferrarii in fornacibus suis utuntur. Salmasius *ibid.*

Thrascias, Græcè Θρασκίας, ventus vicinus Argestæ, idem cum Circio nonnullis, inter tres ventos Septentrionales *imus* Senecæ, inter Argesten seu Caurum & Aparctian medius locatur Aristoteli *Meteorolog. lib.2. cap.5.* Sic Appulejus *in tract. cognomine, Et Aquilo — Huic vicinus est Aparctias. Hic propior ad diem medium.* Thrascias *& Argestes sunt in Indiam flantes.* Ubi Aparctian *in diem medium*, i. contra Meridiem, reliquos duos in i. contra *Indiam* flare ait. Nomen habet, ut & alii venti, a loco, unde flandi ei initium, sed quis ille sit, non liquet. Salmasius ubi suprà *p.* 1259. &c.

Threni, Gr. Θρῆνοι, carmen lugubre, quale illud in libris divinis, quo deflet Vates sanctam civitatem, V. *Lexicon Univers.* Inter Græcos ajunt primum Linum Poetam *Threnos* fecisse: Alii vero propiùs accedere videntur; Eum Herculi succensentem, quòd esset ineptior ad discendum, ab irato ingratoque discipulo interemtum: ab reliquis discipulis deflетum carmine, quod ab ejus nomine & nota ejulationis *Ælinum* appellarint; cujus vocis in luctu Theocritus meminit. Hinc & Scaliger, virum tam fortem, quàm infelicem, Patrem suum in agrestibus Poematis *Ælinum* vocavit, & à Threno, quem genetrici ejus fecit. Primum & postremum omnium Euripidem ajunt abusum Lino: à tristibus enim ad læta transtulisse, tum sine ulla imitatione, tum sine ullo imitatore. Idem carmen etiam Νήνιον dixere, id est, *extremum*, & *nœniam*, eadem ratione. V. plura apud Jul. Cæs. Scaligerum, *Poet. lib.1. cap.50. ubi de* Threnis, *Hymenæis, Elegiis.* Cantari fuisse solitos Threnos, in eversione urbium ac regionum docet idem *l 3. c.* 122. Hinc Θρηνῳδοὶ, *Threnodi*, threnorum Cantores, in funeribus olim adhibiti, de quibus sic Cœl. Rhodiginus *Antiqq. Lect. lib 17. cap 21 Alexandriæ obolis conducuntur, qui mortuos fleant: quod munus solicitè adeò ac planè præstant, ut ad eos funus pertinere putes. Ii ergo ab re vocantur* Threnodi. V. quoque hic passim.

Thria, adde: Inde *porta* Thriasia Athenis, quà exibant Thriam profecturi; postmodum *Dipylon* dicta, de qua, uti & plura de vico hoc agrisque *Thriasiis*, V. apud Jac. Sponium *Itinerar. Part.2. pag* 195. Aliàs Θρῖον Græcis folium ficus est, quod *ob asperitatem* sic dici, Plut. ait *Sympos.* 5 Symbolum id Bacchi fuit, eodem teste *de Is. & Osir.* ubi, Θρῖα, inquit, *Australem mundi pla-*

gam

gam repræsentant. Et interpretantur *θρῖον ποτιστὸν*, *& videtur genitali parti naturæ simile esse.* Hinc Liber insidens currui, quem leones trahebant, cinctusque coronâ è foliis *ficulneis*, de Indis triumphasse, legitur: qua de re varia habet Car. Paschalius *Coronar. lib.* 1. *cap.* 5. Idem postea nomen figuris foliorum hujusmodi in vestibus depictis impositum: sed & quandoque ad chamæpityn, onogyrum & sideritem extensum occurrit, V. Scholiasten Nicandri *Alexiph. voce θρίων.*

Thriæ, tres Nymphæ, Apollinis nutrices, Parnassum incoluere, teste Philochoro apud Zenodotum, unde postea receptum, ut calculi sortesque divinorum *Thriæ*, & qui thrias in urnam divinam jaciebant, Θριοβόλοι dicerentur. V. Erasmum *in Adag.*

Πολλοὶ θριοβόλοι, παῦροι δέ τε μάντιες ἄνδρες,

& suprà, ubi de *Divinatione* & *Sortibus.*

Thrips, inter quatuor vermium genera, quæ lignum infestant, memoratur Plinio *lib.* 16. *cap.* 41. *Culicibus verò similes, thripas*: ex Græco θρίψ. A' quo erosa ligna priscos Lacones pro sigillis habuisse, Hercule inventore, refert apud Hesychium Philostephanus in Θριπόβρωτος. Inde θριπόβρωτος σφραγὶς, Lycophroni *vers.* 508. Quò alludens in Luciano Lexiphanes olivas suas se servare ait, ὑπὸ σφραγῖσι θριπηδεστάταις, *sub sigillis à thripe quàm maximè erosis.* Id enim est θριπήδεστος, Hesychius. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. lib. IV. cap.* 27. ut & suprà, ubi de *Clavibus.*

Thronus, Coloss. *cap.* 1. *versu* 16. εἴτε θρόνοι, εἴτε ἀρχαὶ, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἐξουσίαι, *sive throni, sive principatus, sive dominia, sive potestates*, nomen Angelorum, quod nonnulli cum reliquis tribus idem valere volunt, indigitarique hoc pacto, Angelos esse instrumenta Dei & ministros, quibus *thronum*, h. e. regnum, dominium, principatum & potestatem suam, pro arbitrio, exerceat. Plerique v. diversis his verbis diversos Angelorum ordines & officii gradus denotari existimant. Et quidem Ecclesiæ Rom. Scriptores, qui novem Angelorum gradus constituunt, in tres terniones seu hierarchias divisos, in harum suprema infimo loco *Thronos* ponunt. Augustinus verò *Tom. VI. c. Priscillian. ad Orosium cap.* 11. & *Enchiridio ad Laurent. cap.* 58. *Quid*, inquit, *inter se distent quatuor illa vocabula — dicant qui possunt: si tamen possunt probare quod dicunt. Ego me ista ignorare confiteor.* Aliàs quid *Thronus* sit notum, sella viz. sublimis, unde à θορῶ, *salio*, nonnullis nomen habet. Certè *Solium eburneum* Salomonis, *quod obduxerat auro depuratissimo, sex gradus habebat & fastigium rotundum à posteriori parte ejus.* 1. Regum *cap.* 10. *versu* 19. Fulcris dein manuariis instructa, unde *ibid.* legas, *Et fulcra manuaria hinc & inde ad locum sessionis.* Et scabellum pedibus suppositum habens, uti docet Eustathius *ad Homer.* Quò referas illud Esajæ, *cap.* 66. *vers.* 1. *Sic ait Jehova, cœlum ipsum solium meum, & terra scabellum pedum meorum.* Quâ sede nemini privato sedere permissum. Unde apud Auctorem Aruch, inter triginta Regis Judæorum מערות, id est, prærogativas, etiam hæc memoratur, *Nemo ejus sella sedet.* Nisi hæredi Regni ac successori jam solenni ritu inaugurato, uti de eodem Salomone legimus, quem pater, inter alios ritus, quibus ille in Successorem erat consecrandus, etiam *in Solio suo sedere voluit.* 1 Regum cap. 1, vers. 35. V. quoque *versu* 46 & plura hanc in rem supra, in vocibus *Sella*, *Solium* &c. Apud Scriptores Eccles. *Thronus*, sedes Episcopalis passim dicitur, unde Ἐνθρονίζω, *in sede Episc. colloco*, apud Socratem *Eccl. Histor. lib.* 2. *cap.* 43. Ἐνθρονιστικὸν, quod *pro ordinatione Episcopi dabatur* ordinanti, vel Clericis, vel Notariis, apud Balsamonem *in Nomoc. Photii tit.* 1. *c.* 34. V. quoque suprà ubi de literis *Inthronisticis.* Nec omittendum, quòd Evangeliorum librum in Synodis ἐν τῷ μεσαιτάτῳ θρόνῳ, *in medio throno*, collocari consuevisse, legimus in *Actis* Synodi Ephesinæ, qua de re multa apud Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* voce Εὐαγγέλιον &c.

Thrymsa, in LL. Æthelstani, ubi omnium capita æstimantur, & quidem *Archiepiscopi & Satrapæ* 15000. *thrymsis*, *Episcopi & Aldermanni* 8000. *Belli Imperatoris & summi Præpositi* (hodie Vicecomes) 4000. genus nummi est Anglo Saxonici, trium solidorum Lambardo & Spelmanno, quos vide.

Thuisto Germanorum Deus, unde genti nomen *Teutsche*. Memoratur Tacito *de moribus Germ. Celebrant carminibus antiquis (quod unum apud illos memoriæ & Annalium genus est) Tuistonem Deum terra editum. & filium Mannum, originem gentis conditoresq́;.* Alii *Tuisconem* vocant, qui circa Pelegi tempora regnans Germanis præcepta bene vivendi carminibus, ne memoriâ exciderent, tradiderit, uti narrat Aventinus *Annal. Bojor. lib.* 1. Qui idem circa Mosis tempora, in Germania rerum potitum esse, *Teutatem*, *Teutanem* vel *Teutonem*, virum sapientem & disciplinatum apud Germanos auctorem, ac, post obitum, divinos honores nactum, memorat, *Ibid.* V. Georg. Hornium. *Histor. Philosoph. lib.* 2. *cap.* 12. & suprà in voce *Teutates*, ut & ubi de *Teutonibus.*

Thummim, V. infrà *Urim.*

Thunni, Græcè Θοῦνοι, Sarmatæ, vicini Chaspiis. Dionysius,

Θοῦνοι δ' ἑξείης, ἐπὶ δ' αὐτοῖς Κάσπιοι ἄνδρες.

Et Priscianus.

Hinc Thunnus sequitur, post fortis Caspia proles.

iidem cum Chunis & Hunnis, qui Χοῦνοι Græcè, Ptolem. Alii à *Thunis* seu *Thynis* Thraciæ populo, quos inde in Asiam commigrasse, legas apud Strabonem *lib.* 7. V. de utrisque Salmasium *ad Solinum p.* 158.

Thupha, animal carnivorum, pardo simile, sed non nisi felis aut catelli staturâ, cujus pellis apud Arabes & Persas in pretio est. V. Damirem Scriptorem Arab. ubi de hoc animali pluribus, laudatum Sam. Bocharto *Hierozoici Part. prior. lib. II. cap.* 8. V. quoque infrà *Tufa.*

Thur, seu *Thor*, Getharum Gothorumque Deus, cui humano sanguine litabatur. Nonnullis Marti, aliis Saturno, quibusdam Jovi Romanorum respondebat: cui ultimæ sententiæ favet diei Jovis appellatio apud Anglos, Danos & Germanos, qui *Thursday* illum vocitant. Certè & Jovi apud Romanos humanum sanguinem fuisse sacrificatum, docet Tertullianus *Apologet. cap.* 9. V. infrà voce *Tor.*

Thuri, pop. Athacoris vicini, Plin. *lib.* 6. *cap.* 17. Θοῦροι, Dionys. V. suprà.

Thuribulum, vas in quo thus reponitur, magni olim in Sacris usus. Et quidem Hebr. *cap.* 9. *versu* 4. inter instrumenta Sancti Sanctorum *thuribulum aureum* memoratur, quod nonnulli peculiare faciunt sanctiori huic loco, ex Levit *cap.* 16. *vers.* 12. Alii Apostolum intelligunt, de *thuribulo*, quod Sanctum Penetrale proximè ante velum sibi adjunctum habebat, quam in rem V. Franc. Gomarum *Analysi Epist. ad Hebr.* Certe in Sancto varia eorum erant, uti discimus ex Exodi *cap.* 25. *vers.* 29. Adolebantur autem suffitus super Altari aureo, quod *Altare suffitus* hinc dicebatur, bis de die: non à Pontifice solùm, sed & à reliquis Sacerdotibus. Lucæ *cap.* 1. Semel verò quotannis solemniori modo odores in eo incendebat Pontifex; & piacularis victimæ sanguine illud expiabat ac lustrabat, Exodi *cap.* 30. *vers.* 10. Porrò in Mensa Aurea, unà cum duodecim lancibus, in quibus panes propositionum; totidem acerræ erant, thure repletæ, quod singulis Sabbathis, cùm Mensam adornari ac de novo instrui oporteret, adolebatur, Levit. *cap.* 24. *vers.* 7. 8. Inprimis verò, in Expiationis Festo, sacrum hoc instrumentum usui fuit. Antequam enim Festum affulgeret, inter alia, quibus ad id præparabatur Pontifex, deducebatur is in conclave *Aphtines*, seu odoramentorum, ut suffitus faciendi rationem edisceret, quod difficillimum habebatur. Postmodum inter ipsa Festi solennia, post juvencum pro se & domo sua oblatum, duosque hircos adductos, & confessionem pro se & domo sua nec non pro universis filiis Aaron, editam: *Thuribulum*, quod eo die *aureum* erat, ex Hebræor. *loco cit.* prunis ex Altari implebat, atque ex alio thuribulo suffimenta capiebat & ad Sanctum Sanctorum contendebat. Quod cùm intrasset, thuribulum deponebat, injectisque odoribus fumi nubem excitabat, quæ locum impleret & adspectum prohiberet, uti videre est Levit. *cap.* 16. Quæ omnia Christi beneficia figurabant, qui inter alia *stat apud Aram, habens Thuribulum aureum*, h. e. intercedit pro nobis. Apocalyps. *cap.* 8 *versu* 3. Plura V. apud Franc. Burmannum *Synopsi Theol. Christ. part. prior. lib. IV. c.* 14. *num.* 7. 11. & *cap.* 18 *num.* 18. Gentiles, uti in aliis, sic etiam hac in parte sacros Vet. Test. ritus æmulati, Diis suis quoque odoramenta adolebant, uti de Alexandro M. inprimis nota res; proin & ipsi in sacra supellectile *thuribulum* habuere, cujusmodi vasis iconem, quo vete Romani usi, exhibet Jo. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 3. *cap.* 32. Sed & inter ministeria sacra Ecclesiæ Romanæ, *thuribulum* memoratur Dudoni de *Moribus Normann. lib.* 3. Leoni Ostiensi *lib.* 1. *cap.* 58. Alcuino *Poëmate* 3. Aliis: quod qui defert, Acolythus *Thuriferarius* dicitur. Durand. *lib.* 4. *cap.* 5. & *portator thuribuli*, Hugoni a S. Victore *Specul. Eccl. lib* 1. *cap.* 7. Suffiri autem in ea solent Altaria, S. Eucharistia, Ministrantes, Alia, uti pluribus videre est apud Macros Fratres *Hierolex.* ubi & Græcos thuribulo formare signum crucis suffimentum adolentes addunt, & *Thuribulorum festivitatis*, in eadem Eccl. Rom. olim à Clero celebrari solitæ, *quando accipiebantur à Papa quædam munera, Presbyterium appellata*, meminere, V. quoque suprà in voce *Incensum*, ut & paulo infrà, ubi de *Thure.* De *Thurificatis* dictum suo loco.

Thuringia, adde: Pfannero, *Thuringia* (quæ in Thuringiam Or. & Occid. divisa Thuringiam Hassiamque complectebatur) quondam *Reges* dominati sunt, quorum postremus Hermenfridus, multis facinoribus insignis, à Theodorico Francorum R. ope Saxonum, Trans-Unstruthanam sive Septentrionalem Thuringiæ partem, in navatæ operæ præmium, adeptorum, victus capiteque & fortunis mulctatus est. Inde *Duces*, Regum, ut videtur, post Cæsarum nomine, provinciæ præfuere; ex quibus Burcardo prælio contra Hungaros cæso A. C. 908. & translatâ postea ad Henricum Aucupem Imperii summâ, coaluit iterum cum Australi sive Francica Septentrionalis provinciæ portio. Inde eam tum ipsi Reges, Henrico prognati, jure patrimoniali atque hæreditario, tum alii, istorum auspiciis, *Ducum, Comitum, Marchionumq́;* titulo, gubernarunt. Hujus familiâ in Henrico II. extinctâ, Conradus Salicus Imp. consobrino Ludovico Barbato Comiti, ex Aurelianensium Principum domo, provinciam dedit, cujus posteri *Landgraviorum* titulo (quo primum

Ludovicum Barbati nepotem Socer Lotharius Imp. ornavit) ad seculum usque XIII. eam tenuere. In postremis Hermannus fuit, cui duo filii, Henricus *Rasspo* dictus, & Ludovicus, filia præterea, cui Judithæ nomen, Theodorico Misniæ March. elocata. Atque illis suo fato, nulla relicta mascula sobole, defunctis, inde Henricus Illustris, Theodorici ex Juditha filius, hinc Sophia Ludovico nata, opulentam adeò hæreditatem ex asse utraque sibi asseruit eo eventu, quo diximus. Plura V. apud præfatum Tob. Pfannerum *de Præcipuis Germ. Principp Gentibus cap. 2.* adde Hornium *Orbe Imp. cum Anim. Felleri p.* 203.

Thurras, Assyriorum Rex Nino successit, Beli filio. Hic quòd egregius bellator esset, Deus habitus & *Mars* dictus est, quemadmodum ante ipsum Nimrodus ac Ninus idem post mortem nomen eundemque cultum sustinuerunt. Suid. in Θέρρας. Hinc Fasti Siculi seu Chronicon Alexandrinum, Μετὰ δὲ Νῖνον, inquit, ἐβασίλευσεν Ἀσσυρίων Θέρρας ὀνόματι, ᾧ τινα μετωνόμασεν ὁ τούτου πατὴρ Ζάμης ἐκ τῆς Ῥέας ἀδελφὸς Ἄρεα, ὡς ὁμώνυμον τοῦ πλανήτου ἀστέρος. *Post Ninum Assyriis imperavit Rex nomine Thurras, cui Pater Zames, idemq; ex Rhea frater, Martis nomen indidit à Planeta ejus nominis.* Ubi pro *Zames*, reponit Vossius *Zanes* sive *Zas*, quæ est inter veteres Jovis appellationes: Primitus verò idem Jupiter ac Mars, imò & Sol, ut idem pluribus ostendit. Subjicit dein idem Chronicon, *Thurram* hunc fuisse πικρὸν πολεμιστήν, *acrem bellatorem*, eumque Arctoas paterno Imperio plagas addidisse: Nempe, vel eò colonos miserit, vel, qui eò migrassent, adegerit, ut se Dominum Principemque agnoscerent. Postea indicat, hunc *Thurram* non solùm Martem creditum, sed etiam vocatum fuisse *Baal*, sive *Belum*. Sic enim subjungit: ᾧτινι Ἄρει ἀνέστησαν πρῶτον στήλην οἱ Ἀσσύριοι καὶ ὡς θεὸν προσκυνοῦσιν αὐτόν, καὶ ἕως τοῦ νῦν καλοῦσι Περσιστὶ τὸν Βαὰλ θεόν, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον Ἄρης, πολέμων θεός. *Cui Marti primam Assyrii columnam constituere eumq; velut Deum venerati sunt, & hactenus eum voce Persica nuncupant Baalem Deum quod si transferatur, fuerit Mars bellorum Deus.* Ubi pro θεός suspicatur Vossius positam fuisse aliquam Orientis vocem, quæ bellum notaret: ut si Hebr. dixisset פַּעַל מִלְחָמוֹת hoc est, *Dominus bellorum*: quod optimè conveniret cum eo, quod transfertur, πολέμων θεός. Sanè etiam Deus Hebræis vocatur יְהוָה צְבָאוֹת. *Dominus Exercituum.* V. Gerh. Joh. Vossium *de orig. ac progr. Idolol. lib. 1. cap. 16. & cap. 24. sub finem*, ut & in voce *Thurras*. Adde Salmasium *ad Solinum p.* 1235.

Thursinus, in Gallia Comes Tholosæ, Burdigalæ, Narbonæ & Provinciæ, factus est A. C. 779. ex quo descendére Comites Pictonum, Phocensium & Castelli Boni. Georg. Hornius *Orb. Imp. pag.* 127. *edit. A.* 1668.

Thursio, piscis genus simile delphini, rostro caniculæ, Plinio *lib. 9. cap. 9.* quibusdam phocæna est, de qua V. Vossium *de Idolol. lib. 4. c. 32.* aliis sturio. Salmasio pars salita seu frustum caniculæ carchariæ, sic dictum à similitudine capitis *thyrsi*: Cùm enim omnibus thyrsis globus imponeretur, hinc & frustum salsamenti eâ formâ concisum θύρσιον appellatum. V. eum *ad Solinum pag.* 1316. & *seqq.* nec non suprà, voce *Cybium*, item *Pelamis*.

Thus, ex Græco θύον vel θύος, quod quamvis de quibuslibet odoribus in genere dicatur, κατ' ἐξοχὴν tamen, uti & vox *Incensum*, Recentioribus *thus* notat, sicuti *Incensum* apud Latinos: Græcè λίβανος, unde Λιβανοφόρος χώρα, *Thurifera regio*, apud Arrianum, quæ, juxta Sachalitem sinum extensa, Atramitis contigua erat, habebatque præcipuam urbem *Sabatha* vel *Sabbatha*, quò thus omne in illa regione proveniens camelis convehebatur, non longè à Cane emporio ejusdem. Minimè proin confundenda cum Sabæorum regione ad Occid. Arabiæ Fel. positâ uti Vett. fecerunt, thus apud Sabæos provenire existimantes. Certè & diversis Dominis paruere, Arriani quidem temporibus, & Charibaël Homeritarum Sabæorumque genti imperitabat, at Eleazas regnabat ἐν τῇ Λιβανωφόρῳ. V. eum, ubi de *Dioscoridis Ins.* quæ, licet in mari Azanio, ad Charibaëlem pertinente, esset, parebat tamen Thuriferæ Domino. Et quidem, *Thura, præter Arabiam nullis, ac ne Arabiæ quidem universæ. In medio ejus fere sunt Atramitæ — capite regni Sabota, in monte excelso — regio — undiq; rupibus invia — Sylvarum longitudo est schœnorum XX. latitudo dimidium ejus — Minæi — primi commercium thuris fecere, maximeq; exercent: à quibus & Minæum dictum est. Nec præterea Arabum alii thuris arborem vident, ac ne horum quidem omnes. Feruntq; MMM. non amplius esse familiarum, quæ jus per successiones id sibi vendicent. Sacros vocari ob id, nec ullo congressu fœminarum funerumq;, cùm incidant ejus arbores aut metant, pollui: atq; ita religione merces augeri. Quidam promiscuum iis populis esse tradunt, in sylvis: alii per vices annorum dividi. Nec arboris ipsius, quæ sit facies, constat — Corticē lauri esse corsitat: quidam & folium simile dixere. Talis certè fuit arbor Sardibus. Nam & Asiæ Reges serendi curam habuere — Meti semel anno solebat, minore occasione vendendi. Jam quæstus alteram vindemiam affert. Prior atq; naturalis vindemia, circa Canis ortum, flagrantissimo æstu, incidentibus quà maximè videatur esse prægnans, tenuissimusq; tendi cortex. Laxatur hic plaga, non adimitur. Inde prosilit spuma pinguis. Hæc concreta densatur, ubi loci natura poscat, tegete palmea excipiente, alibi areâ circumpavitâ. Purius illo modo, sed hoc ponderosius. Quod in arbore hæsit, ferro depectitur, ideo corticosum. Sylva divisa certis portionibus, mutuâ innocentiâ tuta est. Neque ullus saucias arbores custodit Autumno legitur ex æstivo partu. Hoc purissimum, candidum. Secunda vindemia est vere, ad eam hyeme corticibus incisis. Rufum hoc exit, nec comparandum priori — Quod ex eo rotunditate guttæ pependit, masculum vocamus — à specie testium — Præcipua autem gratia est mammoso, cùm hærente lachrymâ priore consecuta alia miscuit se. Singula hæc manum implere solita invenio — Græci stagoniam & atomum tali modo appellant, minorem autem orobiam. Micas concussu elisas mannam vocamus &c.* Plin. *lib. 12. c. 14.* ad quem, ut & Solinum, qui Thuris historiam ex eo deprompsit, V. Salmasium *Exercitation. Plin. ad Solinum cap. 33.* ut & suprà, in voce *Atomum*, item *Stagonias*. Thus autem collectum, *Sabotam*, ut dictum, *camelis convehitur, portâ ad id una patente. Digredi via capitale leges fecere. Ibi decimas Deo, quem vocant Sabin* (Soli Theophrastus ait tertiam partem) *mensura, non pondere Sacerdotes capiunt. Nec antè mercari licet: inde impensæ publicæ tolerantur. Nam & benignè certo itinerum numero Deus hospites pascit. Evehi non potest nisi per Gebanitas*, & quæ *seqq.* apud Plin. *ibid.* ubi *optimi thuris libram*, post innumeras impensas itinerum, *XVI. den.* Romæ suo tempore venisse, *probari autem candore, amplitudine, fragilitate, carbone, ut statim ardeat. Item ne dentem recipiat potiùs, quàm in micas frietur*, addit. Tantæ nempe molis erat præstantissimum hoc odoramenti genus nancisci, quod Diis suis, majori jam spe, ut rebantur, favoris eorum impetrandi, offerrent prisci, post Trojana sc. tempora. Iis enim nondum *thure supplicabatur: Cedri tantùm & citri suorum fruticum in sacris fumo convolutum nidorem veriùs, quàm odorem, noverant*, Plin. *lib. 13. c. 1.* Quam ob rem Homerus nusquam ejus meminit, quum tamen religiones antiquas & ceremonias diligentissimè frequentet, Sacrorumq; ritus accuratè describat. Quando autem innotescere hominibus cœperit, Arnobius disputat *lib. 7. c. Gentes, Percunctamur de Thure unde aut quo tempore nosse illud aut scire potueritis, ut meritò existimetis, aut esse Diis dandum, aut eorum acceptissimum voluntati; Novella enim propemodum res est, neq; annorum inexplicabilis series, ex quo ejus notitia profluxit in has partes & delubris meruit interesse divinis: Neq; enim temporibus, quemadmodum creditur & perhibetur, Heroicis, quidnam esset Thus, scitum est, Scriptoribus ut comprobatur à priscis, quorum in libris posita nulla ejus mentio reperitur, neq; genitrix & superstitionis mater Hetruria opinionem ejus novit & famam, sacellorum ut indicant ritus: neq; quadringentis annis, quibus Albana res viguit, in usum cuiquam venit, sacra res cùm fieret: neque ipse Romulus, aut Religionibus Artifex in comminiscendis Numa, aut esse scivit, aut nasci.* Unde & quòd, *thus* inter alia, Jano oblatum fuisse, canit Ovidius *Fastorum lib. 1.*

— Cur, quamvis aliorum Numina placem,
Jane, tibi primùm thura merumq; fero:

vel de suo seculo intelligendum Poëtam, vel licentiâ huic hominum generi familiari, dictum id esse, arguunt eruditi; cùm Q. quoque Fabius Pictor *de Aureo Sec. lib. 1.* far solùm & vinum, hunc in usum, nominaverit. Postmodum verò nihil in sacris *thure* pretiosius, quod quia magni constaret, publicè id Romæ suppeditatum sacrificantibus, ex Livio discimus, *lib. 10. cap. 23.* Fieri autem id solebat, *thure* ex acerra tribus digitis sumpto. Ovidius *Fastor. lib. 2.*

Et digitis tria thura tribus sub limine ponit.

Unde Lactantius *Institut. lib. 5. Nam cruciari atque interfici malle, quàm thura tribus digitis comprehensa in focum jactare.* V. quoque Plautum *in Bacchid.* & *Milite*, plura verò de ritu isto, apud Brodæum *Miscellan. lib. 5. cap. 8.* & Dalechampium *ad Plin. cap 14. lib. 12. suprà cit.* Pertinet huc, quòd Alexander M. in pueritia sine parsimonia thura ingerens aris à Pædagogo Leonida increpitus legitur, apud Plut. aliosque. Ex eodem porrò incenso, hoc pacto divinabant: Si ignis mox illud arreptum dissolutumque verteret in fumum, & suffitum cieret gratum, læta; si refugeret, aut odorem exprimeret inde fœdum, & à natura thuris diversum, abominanda ostendi putabantur. Hinc meminit loci cujusdam Dion *in Hist. Rom.* quem *Nymphæum* appellat, in quo ex suffito *Thure* hoc modo præscita de omnibus rebus futuris petita fuerint, præterquam de conjugio & morte. Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib. 3. cap. 11.* Sed hic pretiosi hujus aromatis abusus; genuinus ejus in Ecclesia V. T. usus fuit, ubi, divino jussu, in eo oblationum genere, quod *Munus* vocant Theologi, farinæ pugillus, cum olei ac *Thuris* libamine, offerebatur: Idem quotidie bis in Templo, singulis porrò diebus Sabbathi, quotannis tandem modo longè solenniori, adolebatur in Festo Expiationum, uti suprà diximus, in voce *Thuribulum*; V. quoque infrà, ubi de *Thymiamate* sacro, quod inter alia aromata, etiam ex *thure puro*, alii *lucidissimo*, conficiebatur, Ex. *cap. 30. vers. 33.* imo ab ipso nomen trahebat. Masculum verò præstantissimum habebatur, quod *melato* hodie Arabes vocant. Quod proin Gentiles quoq; qui sacris operando eblandiri favorem Deorum omni industria

cupi-

cupiebant. quique Magico sacro & amatoriis carminibus mentem alicujus mutare aut Deos sibi propensiores reddere conabantur, potissimùm adolebant. Virgilius *Ecl.* 8.

Verbenasq; adole pingues & masculæ thurra.

Quem locum explicantem Turnebum V. *Adversar. lib.* 10. *cap.* 2. Atque hinc *thus* inter præcipua dona, Principibus offerri solita, uti patet ex historia Magorum, qui cùm ex consuetudine gentis pretiosissima quæque recens nato Servatori oblatum venirent, *thus* quoque ei obtulerunt. Quamvis in hoc Magorum affectu sublimius quiddam latere, piè agnoscant illi, qui ei aurum ut regi, *thus ut Deo*, myrrham ut homini, ab illis donata sentiunt: thus enim esse adhibitum in libamentis sacrificiorum, & thymiama de Thure soli Deo reservatum, retro diximus. V. Spanhemium *Dub. Evangel.* 53. Uti porro apud Gentiles, cùm imagines Deorum de loco in locum transferrentur, *thure* inter alia *odoribusq; incensis, usq; ad agri fines*, illas populus prosequebatur, uti docet Cic. 4. *Verr.* sic honos postmodum idem Principibus viris exhibitus est, uti de Alexandro M. Babylonem ingresso, refert Curtius *lib.* 5. de Augusto, Puteolanum sinum prætervehente, Suetonius *cap* 97. de Imperatoribus quoque Christianis, sive eorum laurata, sive cadavera, deferrentur, Corippus *lib.* 2. de aliis alii. Imò & Cyrillus è Concilio Ephesino ad sua reversus sic exceptus est, ut passim mulieres præirent, *Θυμιατήρια κατέχουσαι, thuribula manibus tenentes*, ut ipsemet memorat *Epist. ad Presbyteros Alexandr.* in Actis Concilii modò dicti: Qua de re supra dictum non uno loco. Sed nec lignum suo usu caret, eo enim cibum Sabæos coquere, Plinius refert *lib.* 12. *cap.* 17. & Scythas, balnei loco, uxoribus aquam fundentibus, corpora scabro lapide contrita, cupresso, cedro & *thuris* ligno confricare solitos, habet Alex. ab Alexandro *Genial. Dier. lib.* 4. *cap.* 20. Plura de *Thure*, apud Auctores retro laudatos.

Thuscus Vicus, Romæ dictus est, locus planus, in quem Hetrusci, qui montem Cœlium priùs incolebant, deducti sunt. Cœlius enim Vibennus Thuscus dux nobilis, postquam cum sua manu Romulo venisset auxilio, contra Sabinorum Regem; montem, qui antè *Querquetulanus* vocabatur, habitandum accepit atque à suo nomine *Cœlium* appellavit. Quem cùm Hetrusci nimis munientes in suspicionem, sequentibus temporibus, venissent, inde in locum planum deducti sunt, qui ab ipsis *Thusci vici* accepit nomen, Varro *de L.L. lib.* 4. & ex eo Tacitus. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Romanarum lib.* 1. *cap.* 7.

Thya, apud Plinium *lib.* 13 *c.* 16. ubi de citri arbore: *Inter pauca nitidioris vitæ instrumenta est hæc arbor — Nota etiam Homero fuit: Thyon Græcè vocatur, ab aliis Thya*; eadem est cum citro, unde citreæ mensæ fiebant, tanti olim Romanis habitæ. Sed Homeri ævo in Græcia passiva non fuit; utpote apud Hammonis fanum & in Cyrenensi tantùm agro proveniens, teste Theophrasto. Nec *θύον*, cujus meminit Homerus *Odyss.* ε. ubi cum cedro & larice, in foco Calypsus, uti tradit, de citro, sed de brathy potiùs, seu herba Sabina, intelligendum venit, quam, ante thuris notitiam, Vett. præ omnibus aliis ad suffitus adhibere soliti, per excellentiam *Θύον* nomine insigniverunt. Virgilius *in Culice*,

Herbaq; thuris opes, viscis pimitata Sabinæ.

Θύειν autem propriè *odores incendere* est, quâ ratione cùm primitus solâ Deos suos propitiare quærerent prisci, postmodum, ubi victimæ mactari cœperunt, id nomen abusivè de victimis cæsis usurpatum est &c. Itaque de *thya* arbore, quod arboris genus sit, frustra disputant Herbarii, quum non *thya*, sed *citrus* Latinè sit appellanda. Salmasius *ad Solinum pag.* 950. & *seqq.* Hinc *θύινον ξύλον* agallochum Dioscoridi dicitur, quòd maculas ligno citri similes habet, ut idem notat, ubi de agallocho *pag.* 1056. V. etiam infrà *Thyon*. At *Θύα*, apud Eleos, nomen fuit festi, Baccho celebrari soliti, quo illati templo lebetes tres, foribus accuratè occlusis obsignatisque, noctu sponte vino repleri credebantur, Cœlius *Antiqq. Lect. lib.* 15. *cap.* 28. qua de re diximus suprà aliquid in voce *Dionus*.

Thyades, adde: Inter Praxitelis ex marmore opera, quæ Romæ olim visebantur, in Asinii Pollionis monumentis, *Thyades* quoque memorantur Plinio *lib.* 36. *c.* 5.

Thyatira, adde: Hodie Turcis *AK hissar*, h. e. *Castrum candidum*; in ipsis enim veteris urbis ruderibus id illi condiderunt, quod & à solis Turcis habitatur, nullo Christianæ religionis ibi loci vestigio superstite. Superest tamen de Templo Bacchi, qui in urbe antiquitus colebatur, aliquid. Nec non inscriptiones quædam, quarum una sic incipit: Η ΚΡΑΤΙΣΤΗ ΘΥΑΤΕΙΡΗΝΩΝ ΒΟΥΛΗ &c. facta in honorem Ulpiæ Marcellæ Sacerdotis Dianæ, quæ & ipsa hic ædem habuit. Alia, in qua mentio Ludorum & Sacrorum publicorum Dei Tyrimni; Alia Clodio cuidam Aurelio Proclo facta ΕΠΙ ΣΕΜΝΟΤΗΤΙ ΒΙΟΥ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΙΣ ΠΑΣΑΙΣ. Alia, Marco Aur. Diadocho Hippico Pontifici Asiæ minoris in Templis Pergamensibus, & simul Patriæ tunc temporis suæ, (cujus & ΒΟΥΛΑΡΧΟΣ perpetuus ibi dicitur) honorato tantis muneribus à Caracalla Imp. qui in alia *Inscr.* ejusdem loci Ο ΓΗΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΤΤΗΣ ΔΕΣΠΟΤΗΣ, *Terræ Marisq; Dominus*, appellatur &c. Integras videre est apud Jac. Sponium *Itinerar. Part.* 3. *pag.* 111. & *seqq.* qui & nummi sub Alexandro Sev. ab hac Civitate cusi, cum nomine ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ, & lupæ Romulum Remumque lactantis icone, in postica parte, typum exhibet *ibid. pag.* 183.

Thymallus, Piscis adeo boni odoris, ut thymum videaris olfacere, unde & nomen: ut omnino perperam apud Isidorum *timallus* scribatur *Origin. lib.* 12. *cap.* 6. De eo Ambrosius *Hexaëmer. lib.* 5. *cap.* 2. *Neq; te inhonoratum — Thymalle dimittam. cui à flore nomen inolevit: seu Ticini te unda fluminis, seu amœni Athesis unda nutrierit, flos es. Denique sermo testatur, — ... ut piscem olet, aut florem: ita idem pronuntiatus est piscis odor esse, qui floris. Quid specie tuâ gratius, quid suavitate jucundius, quid odore fragrantius? Quod mella fragrant, hoc tu corpore spiras.* Nec odore modò, vel specie, placet; sed etiam sapore, Salviano *de Piscibus* teste; qui & majores præfert elixos ac butyro conditos; minores autem assos. Idem, sed adversante Gesnero, negat opus esse, ut eximantur intestina, quia felle careant. Gerh. Jo. Vossius *de Idolol. lib.* 4. *cap.* 50.

Thymiama, Græcè *Θυμίαμα*, Lat. *Incensum*, in V. Test. sacrificii genus fuit, quod in Altari thymiamatis seu suffimenti, quotidiè Deo offerebatur. Ita enim Dominus, Exodi *cap* 30. *vers.* 1. *Facies Altare suffimenti*, & *pones illud ante velum, vers.* 6. &, *adolebit super illud Aaron suffimentum aromatum singulis matutinis, quando aptabit lucernas, adolebit illud, versu* 7. *non offeretis super illud suffimentum alienum, neq; holocaustum, neq; mincham, sed nec libamen libabitis super illud vers.* 9. &c. Itaque cum filii Israël serpenti æneo adolerent incensum seu thymiama, confregit illum Ezechias R. utpote idololatrico cultu pollutum 1. Regum *cap.* 18. *vers.* 4. Et Sedulius *Oper. Paschalis lib.* 2. scribens de muneribus Christo oblatis à Magis, a *thure* ei donato, divinitatem illius arguit, cum ait:

Aurea nascenti fuderunt munera Regi,
Thura dedere Deo, myrrham tribuere sepulchro.

Apud Gentiles quoque ea opinio de *thymiamate* soli Deo offerendo eousque invaluit, ut verbum *θύειν*, quod propriè *suffire* solùm & *odores incendere* notat, ad totam cultus divini sacrificiorumque rationem denotandam, extenderint, uti diximus suprà in voce *Thya*. Fuit autem *Thymiama* illud sacrum, Deo offerendum, non humani arbitrii, sed ipsiusmet jussu compositum, ut cui non alius cultus placet, quam quem ipse præscripsit. *Dixit itaque Dominus ad Mosen: Sume tibi aromata, stacten, & onycha, galbanum boni odoris & thus lucidissimum, æqualis ponderis erunt omnia. Faciesque* thymiama *compositum opere unguentarii, mixtum diligenter & purum & sanctificatione dignissimum. Cumq; in minutissimum pulverem universa contuderis, pones ex eo coram Tabernaculo testimonii, in quo loco apparebo tibi. Sanctum sanctorum erit vobis thymiama. Talem compositionem non facietis in usus vestros, quia Sanctum est Domino. Homo quicunq; fecerit simile, ut odore illius perfruatur, peribit*, Exodi *cap. cit. vers.* 34. & *seqq.* ad quem l. V. Andr. Rivetum *Commentar. in Exod.* ubi inter alia, licèt ex quadruplici materia hoc Thymiama constaret, à *thure* tamen nomen maximè sumpsisse; dein situm Thymiamatis, è regione Propitiatorii (quo præfigurabatur Christus) sicque sine illo preces nostras, (quæ suffimento illo sacro denotabantur, Apocal. *cap.* 5. *vers.* 8.) Deo placere non posse, fuisse indigitatum, adnotat. Uti verò suffimentum alienum adolere erat nefas, sic ab aliis quàm à Sacerdotibus, fieri legitimè id non poterat. Unde cùm Huzzias Rex *ingressus esset in Templum Jehovæ, ut adoleret super Altare suffitus*, nec monitus quamvis absistere vellet, *lepra exorta in fronte ejus, coram Sacerdotibus, in domo Jehovæ, ab altari suffitus*, legitur 2. Chron. *cap.* 26. *versu* 16. & 19. & Plura V. suprà ubi de *Thuribulo*, & *Thure*.

Thymum, & *us*, Græcis *θύμον*, & *θύμος*, vetustissimis temporibus iisdem *θύμβρα*, & *os*, recentioribus hinc, transpositis literis *θρύμβος*, inter condimenta veterum Græcorum fuit, in lautioribus culinis usurpatum, quo & sales condiebant, unde *θυμῖται ἅλες*. Alexis Comicus, in recensione condimentorum,

Ὀρίγανον, νᾶπυ, ἄνισον, θύμον, σφαίρα

At apud Eubulum,

Καὶ τὸν ἅλα, θυμόν τε τῶν ὑπερτέρων.

Idem tamen in *Pluto* Aristophanis, inter tenuis victus, & agrestis cupedias commemoratur: Verùm eo loco vetus Interpres *θύμον* non de condimentaria herba accipit, sed bulbos ac cepas agrestes exponit. Quemadmodum & Hesychius *θύμον κρόμμυον* interpretatur: qua de re V. Salmasium *ad Solinum*, ubi plura de hac herba passim, inprimis *pag.* 1286. Porrò coronamentis inseri consuevisse, notum ex illo,

Pars thyma, pars rorem, pars meliloton amant.

Suavitate certè odoris commendatur Ovidio *Metam. lib.* 15.

—— —— nec vobis lacteus humor
Eripitur, nec mella thymi redolentia flore.

Tamque gratus & allubescens flos hic habitus, ut symbolum ejus gratiæ, quæ cuique rei nativa est, cum Horatius faciat *lib.* 1. *Epist. ad Jul. Florum*,

—— —— ipse quid audes?
Quæ circumvolitas agilis thyma?

V. Car. Paschalium *Coronar. lib.* 3. *cap.* 17. Et quidem purpurei floris

floris vulgare thymum est, quod μέλαν proin seu *nigrum* Theophrasto dictum, præter quod aliud flore candido est, de quo utroque Salmasius ubi suprà. Ex *thymo* divites factos fratres duos Vejanios, habes apud Varronem *de Re R. lib. 3. cap.* 16. hoc enim pabulo apes delectantur maximè, unde mellis copia. Notum Poetæ,

Dum thymo *pascentur apes* &c.

V. & Plinium *lib.* 21. *cap.* 16.

Thyni Cirographi, apud Catullum,

Remitte Pallium mihi meum quod involasti,
Sudariumq; Setabum, cirographosq; Thynos;

pro *Cerographi*, ex Græco Κηρογράφοι: annuli sunt signatorii, *ceram pingentes* & signantes vel charaxantes, qui in Bithynia fiebant. Salmasius *ad Vopiscum Aureliano.* V. quoque suprà *Cyrographi.* Alias *Thyni*, Græcè Θυνοὶ, pop. olim Thraciæ, ut & Bithyni, quos in Asiam commigrasse, legimus apud Strabonem *lib.* 7 & 12. V. etiam in voce *Thynia.*

Thynnus, à θύνω *ruere cum impetu*, quod tum maximè facit, cùm œstro agitatur, adeò ut etiam in naves insiliat. Gesner. Hujus piscis fœtus σκορδύλη, ac fit ex ovo, quod *Thynnus* in ponto peperit: Byzantii vocant αὐξίδα, q. d. *auxamam*, quia citò augetur. At postea *Pelamys* appellatur, donec, hoc nomine annum obtentæ, *Thynnus* dici mereatur, uti testis est Aristoteles *Histor. Animal lib.* 6. *cap.* 16. & ex eo Plinius *lib.* 9. *cap.* 15. his verbis: *Cordyla appellatur partus, qui fœtas redeuntes in mare auctumno comitatur. Limosæ verò à luto pelamides incipiunt vocari & cùm annum excessere,* Thynni Lucilius hinc apud Varronem *lib.* 6.

Thunnos capiato: cordylam exclude

Imò ad superiorem Aristotelis locum annotat Scaliger, si *Thunnorum* moles majus sit nacta incrementum, vocari *Orcynos*: sin supra modum creverint, *Cete* nuncupari. Ita quandoque in piscibus nomina, pro ætatis incremento, variari videmus. Vossius *de Idolol. lib.* 4 *cap.* 9. Præcipuâ magnitudine *Thynnum talenta quindecim pependisse: ejusdem caudæ latitudinem duo cubita & palmum,* refert Plinius *lib.* 9. *cap.* 15. *præf.* ubi *vitam* eorum *longissimam biennio* definit. Pavidum esse piscium genus, Ovidius habet,

Et pavidi magno fugientes agmine Thynni.

Hinc magna illis à Natura celeritas, ut dictum. Et quidem majorum *Thunnorum* caro excrementitia ac pravi succi: eoque saliri eam jubet Galenus *de Alim. facult. lib.* 3. *cap.* 37. ut sic attenuetur & coctioni gignendoque bono sanguini reddatur aptior. Sed juniorum caro non æquè fuit improbata. Itaq; non ignobilis erat piscatio *Thunnaria*, cujus fit mentio *lib.* 8. *Digest. Tit.* 4. *qui est Comm præd.* Inprimis autem horum abdomina commendabant, ut ex Athenæo discimus *lib.* 7. Quod idem indicat Lucilius apud A. Gellium *lib.* 10. *cap.* 20.

Ad cœnam adducam, & primùm his abdomina Thynni
Advenientibu' priva dabo, cephalæaque atarne.

Ubi mavult Vossius *Atarna*, ab Mysiæ oppido è regione Lesbi: *lib. cit. cap.* 3. Plin. hac de re sic *l. cit. Thynni membratim cæsi, cervice & abdomine commendantur atq; clidio, recenti dumtaxat — cetera parte plenis pulpamentis sale asservantur. Melandria vocantur, cæsis quernis assulis simillima. Vilissima ex his, quæ caudæ proxima, quia pingui carent. Probatissima, quæ faucibus — Pelamides in apolectos partiuntur, minutimq; consecta, in genera cybiorum dispartiuntur.* Ubi quid *Apolecti, Cybia, Pelamides*, diximus suo loco. Nec omittendum, quòd *Thynnum* Aristoteles tradit, in pontum navigantem dextrum littus radere exireque lævo, quòd oculo dextro plus cernat, sinistro hebetiore. apud Athenæum *lib. cit.* Unde prudentis ac considerati hominis hieroglyphicum fœneratur Caussinus: dextrum enim littus amica securitas; oculus dexter, recta cognitio seu ratio est, *quâ duce per totam vitam eundum* esse, graviter monet Seneca *de Benefic. lib.* 1. *cap.* 18. V. Nicol. Causinum *Parabolarum Historicarum lib.* 8. *ubi de Piscibus, cap.* 42. *Intrant autem verno tempore è magno Mari pontum gregatim,* Plin. ubi suprà, ad dulciora sc. pabula, *unà cum suis ducibus, nec alibi fœtificant — Eorundem captura est à Virgiliarum exortu ad Arcturi occasum: reliquo tempore hyberno latent in gurgitibus imis, nisi tepore aliquo evocati, aut plenilunio. Pinguescunt & in tantum, ut dehiscant. Vita longissima his biennio. Ibid.* &c. Ad nomen ut redeam, ab Hebr. תנין *thannin*, etymon ejus mavult arcessere Bochartus, quo Cetus significatur. *Thynnum* enim, postquam in eximiam magnitudinem excrevit, cetis accenseri diximus, idemque testatur Sostratus περὶ ζώων, & Archestratus, apud Athenæum *lib.* 7. Hinc apud Varronem, *cetarii* sunt thynnorum piscatores, qui aliàs *thynnoscopi*, quòd ex superiori litoris parte thynnos speculari consueverint, sic dicti. Lat. *thynnarii* & *thunnarii*: Et in Horatio *Serm. lib.* 2. *Sat* 5. *cetaria*, loca thynnis referta: Et in Æliano *Animal lib.* 9 *cap.* 49. καλύβεια, piscatoriæ casæ, reponendis retibus & reliquâ supellectile, thynnorum piscationi destinatæ. A' Phœnicibus certe, quos thynnorum piscatione celebres fuisse cùm alii tradant, tum maximè Aristoteles *de Mirabil.* hoc illis nomen inditum esse, verisimile est. Dignus proin, qui Neptuno olim sacrificaretur, thynnus visus est, uti ex Antigono Carystio docet Natalis Comes *Mythol. lib.* 2. *cap.* 8. Nec mirum, Alexandri M. classem in Oceano Indico, cum ingenti thunnorum multitudine, non secus ac cum hoste legitimo, navali prælio decertasse, quod scribit Plin. *lib.* 9. *cap.* 3. Gaditanus autem, Samius & Byzantius maximè laudati, Athen. *lib.* 7. *c.* 20. &c. Plura hanc in rem V. apud sæpius memoratum Plin. *cap.* 15. *cit.* ubi inter alia de asilo seu œstro thynnorum, Vossium itidem *l. c.* ubi & de ἀγρεία illorum, aliisque huc pertinentibus, Alios.

Thyon, apud Plin. *lib.* 13. *cap.* 16. seu *Thya*, citri arbor, quam Græci Theræi, qui coloniam in Africam deduxerunt, & Cyrenas condiderunt, videntur noto sibi nomine θύον nuncupasse, quòd haberet folia similia θύᾳ, h. e. brathy, vel herbæ Sabinæ, quam, quia ante thus inventum non ex alio magis frutice vetustissimi Græci in sacris convolutum nidorem odoremq; noverant, θύον per excellentiam appellavere. Aliàs enim θύον omne odoramentum Græci dixere: Latini verò *thus* inde suum formavere. A' *thyo citrino*, Θύινα ligna dicta sunt, memorata 1. Reg. *cap.* 10. *v.* 11. è quibus simulachra Deorum, mensæ, imò & contignationes factæ, V. suprà in voce *Thya.* At à θύῳ, i. *odoramento*, θάλαμος θυώδης dicitur Helenæ, i. *bonis odoribus repletus*, apud Hom. Templa, aræ, loca sacra, θυώδη, & θυήεντα, & θυόεντα, apud alios passim, ab odoribus sc. & aromatibus in sacris incendi solitis &c. Salmasius *ad Solinum pag.* 958 & *seqq.*

Thyræus, Gr. Θυραῖος, cognomen apud Græcos Apollinis, qui idem cum Romanorum Jano, cui *januæ* dicabantur, imò à quo *januæ* nomen suum habebant, quòd iis præesse crederetur. Utroque autem nomine Sol cultus est, qui & *Patulcius*, & *Clusius*, & *Claviger*, Romanis est appellatus. Duæ enim Cœli portæ sunt: Orientali ingreditur Sol, & omnia patefacit; unde Jano *Patulcii* nomen: nec aliunde *Pater matutinus* dicitur Horatio *lib.* 2 *Sat* 6. Occidentali exit, diemque claudit nobis, unde *Clusii* appellatio: ad utramque verò *Clavigeri* pertinet vocabulum. Nam, ut virgam sive sceptrum, tenebat manu unâ, ad imperium suum per orbem indicandum, ita manu altera gestabat clavem, quia portas cœli aperit & claudit: quomodo eadem quoque clavi & fores aperimus, eâ in seram immissâ, reducentes ferreum illum pessulum, qui januam posti jungit, & easdem claudimus, adducendo eodem per immissam clavem pessulo. V. Gerh. Joh. Vossium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 2. *cap.* 16.

Thyrea, adde: Hinc *Thyreatici* nomen bello, quod inter Laconas & Argivos, anno 17. regni Romuli, ingentibus animis gestum, memoratur Solino *cap.* 7. de quo Scaligerum V. *ad Eusebium.* Addo id saltem, quòd, in victoriæ apud Thyream obtentæ monumentum, Lacedæmonios coronas è palmis, quæ aliàs *psilinæ* dictæ, *Thyreaticas* appellasse, notat ex Athenæo *lib.* 15. Car. Paschalius *Coronarum lib.* 6 *c.* 21.

Thyrsus, hasta dicta est hederâ involuta, (unde *Hederæus* Pausaniæ *Attic.*) quam Bacchi in India exercitus, ad decipiendos rudes Indorum animos belloque inidoneos gestavit; Unde ejus in Bacchi sacrificiis frequens usus. Et quia Satyri, Libero Patri militantes, cum contis & *Thyrsis*, prælia inisse credebantur, hinc θυρσαῖα Διονυσιακά Græcis dicta sunt, atque *Thyrsus* in Satyras etiam translatus est. Unde Scaliger, *A' characteribus species Satyræ duæ: Altera sedatior, qualis Horatiana, ac sermoni propior; Altera concitatior, quæ magis placuit Juvenali ac Persio. Hi strictam habent cuspidem: illi velut fronde contectum gerunt* Thyrsum, *Satyrorum more, quo feriant imprudentes. Hederâ namq; obductis contus incautos vulnerabat: Hederam, quam contemnerent, non metuebant: cuspide, quam non viderent, transfigebantur,* Jul. Cæs. Scaliger *Poëtices lib.* 1. *cap.* 12. & 17. qui etiam saltationem Thesei, γέρανος dictam, saltari cum *Thyrsis* fornicatis, non sine arte atque venustate, se vidisse, refert, *cap. seq.* V. quæ, de Alexandro M. ex India reduce, Curtius habet *lib.* 9. *c.* 10. Cæterùm *thyrsum* circumloquitur Ovidius *Metam. l.* 3. his verbis, de Baccho loquens,

Ipse racemiferis frontem circumdatus uvis
Pampineis agitat velatam frondibus hastam.

Ubi pampinis hastam circumplexam fuisse indigitat, quod & testatur Silius *Punicor. lib* 7. Nempe & hederâ, ut dictum, & pampinis illa circumvincta erat. Et quidem corymbis summa, ima hastæ & media hederis implecti solita, docet Nonnus *lib.* 9.

Αὐτὴ δ' ἰνδώας θυρσὸν ὁμόζυγον εἶχεν κισσῷ
Α'κροτάτῳ δὲ σίδηρον ἐπεστέψαντο κορύμβῳ.

Unde κισσόλογχοι, quòd sic *hederâ tecti* essent, thyrsi Græcis. In gracilitatem coni eos fastigiatos, discimus ex Plinio ubi de papyro, *In gracilitatem*, inquit, *fastigatum, thyrsi modo cacumen includens, nullo semine*, ad quem l. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 536. qui etiam omnibus thyrsis globum impositum, ex antiquis monumentis, ostendit. Unde Hesychius θύρσους κώνους exponit, & κωνοφόροι in sacris Bacchi, iidem qui θυρσοφόροι; *thyrsio* quoque pars caniculæ salita, apud Romanos, & thymum capitatum θύρσιον Græcis, à similitudine baculi hujusmodi capitati, ut apud eundem videre est *ibid. pag.* 1287. & 1317. &c. Denotabat autem *thyrsus* Bacchi de Indis triumphantis, h. e. vitibus seu racemis densis inducta hasta, vini vim virtuti Martiæ jungendam, Barthio *ad Papinianum illud Theb. lib.* 8. *vers.* 237.

Gemi-

Gemmiferum thyrso *populatus Hydaspen.*

At quia invitia gens prona sumus, in deterius passim vox accepta. Idem certè Poeta *turpem hastam* vocat *Theb. lib. 9. versu* 796. id est, imbellem: vinum enim immodicè sumtum inter tria illa, quæ maxime vires enervant. Unde idem *teretes thyrsos*, convitio imbellitatis dixit *lib. 5. v.* 614. *fragiles* item *l. 2. v.* 664. Sed & *leves* Ovidius *Metam. lib. 6.* qui rationem indigitat *lib.* 11. ubi de Ciconum mulieribus Bacchantibus,

> *E quibus una levem jactato crine per auras*
> *Hastam —*
> *Vatis Apollinei vocalia misit in ora,*
> *Quæ, foliis præsuta, notam sine vulnere fecit.*

Talia sc. tela porrò dabantur Baccho, ad indicandum, si quis per ebrietatem quid peccaret in alterum, puerili more castigandum venire, non effundendas iras & quærendum sanguinem, uti idem Barthius ait *ad locum Statii postremò laudatum.* Thyrsi namque insuti erant foliis viteis, ut vidimus, nec vulnerabant, nisi solverentur &c. Istiusmodi autem *thyrso* à Libero Patre percussi, furore Bacchico statim rapiebantur. Græcis hinc θυρσοπλῆγες, ναρθηκοπλῆγες, & quia νάρθηξ seu *thyrsus* hederâ circumvolutus erat, κισσόπληκτοι appellati. Unde vox pro afflatu divino, occurrit apud Lucretium. *lib. 1.* Neque verò manu solùm *thyrsum* gestabat Liber, sed & *minuti thyrsi*, inter capitis ejus ornamenta, memorantur Papinio, ubi suprà *l. 9. v.* 435. &c. Aliàs *thyrsus* in genere, quod in herbis virgulæ in modum consurgit. Nominis origo, à Græco verbo θύω, an ob sacrificia, an ob furorem ac impetum solennem, quem in sacris suis Idololatricis Gentiles sibi, vel Magiæ beneficio, vel etiam halicaccabi usu, conciliavere, uti supra diximus passim: id sc. ad religiones confirmandas pertinere rati. Salmasius *ad Solinum pag.* 1078.

Thyias, Græcè θυιὰς, vox olim Baccharum vociferantium. Hesychius, Θυιάδες, ἔνθεοι. τῆς τῶν Βακχῶν φωνῆς θυιάδας θυειν. Unde Θυιὰς, i. *furens*, Baccharum nomen. Lutatius *ad Papinium Theb. lib. 5. v.* 92. *Thyas* est Baccha ἀπὸ θυιάδος, ὅ θύειν Idem Hesych. θύειν, μαίνεσθαι, ὀρμᾶν. Vide Casp. Barthium *Animadversion. ad dictum Papinii locum*, ut & in voce *Thyades.*

TI.

Tiara, adde: Persarum inprimis tegebat capita, unde Cimonis astus, qui navibus aliquot Persicis interceptis, ut est apud Diodorum Siculum *l.* 11. suos *Tiaris* instruxit, sicque Persas nihil à talibus sibi metuentes, oppressit. Quintuplicem verò eam fuisse, eruditè ostendit Paschalius *de Coronis l.* 10. quorum unus erat omnibus communis; alter Procerum, Judicum tertius, quartus sacrificantium, de quo Val. Flaccus

> *Subligat extremâ patrium cervice* Tiaram:

Quintus ac postremus Majestati Regiæ peculiaris. Et quidem primum pileoli genus intelligit Hieronymus *in Daniel cap.* 3. quando *Tiaram* Persis Chaldæisque communem facit. Regius verò *Tiara*, longè à reliquis diversus, erat rectus, tantisper à fronte remotior, & quà frons media est, exacutus ac in mucronem fastigiatus, ut ex Aristophanis *Avibus* colligitur. Nummi à Goltzio exhibiti, eum repræsentant figurâ erectâ & summâ sui parte turritâ, cum infulis à posteriori parte pendentibus & bucculis ad labra usque ex anteriore parte demissis: cujusmodi bucculas in Magorum quoque *Tiaris* describit Strabo *lib.* 15. V. Paschalium *loco cit. cap.* 2. In Basilio Imperatore *Typhum*, ob *typhum*, quem ingeneraret, vocatum esse rectum illiusmodi *Tiaram*, ait Zonaras. Persarum enim exemplo & alii Reges Orientales *Tiara* utebantur: fortè, ut, qui viribus impares erant, Majestate viderentur pares. Quin, quod plerunque fieri solet, ut cum regione mutemus mores, ipsi etiam Antonio, ex quo Romanæ gravitati Barbaricum superinduerat fastum, non displicuisse supremæ hoc potestatis insigne, nummus ostendit, in cujus antica parte, caput ejus, cum *Tiara*, & Inscript. *Antoni Armenia devicta*: in postica *Tiarâ* cum arcu, sagittis & lemmate *de Parthis.* Porrò *Tiaram* hunc nonnunquam cumulabat Diadema, uti liquet ex Xenophonte *Cyripæd. l.* 8. ubi Cyrum describit, in publicum prodeuntem, Regio apparatu conspicuum; *habentem*, inquit, *Diadema circa Tiaram*: quod ipsum tradit Dio Prusiæus *Orat.* 14. Et hoc, quia lunatum erat, hinc factum, ut ipse *Tiara* dictus fuerit *lunatus*, Sidonio *passim*: Non enim ipsummet fuisse lunatum, docet Bulengerus *de Vestim. Pontific. cap.* 5. Quamvis alii *lunatum* hic intelligant, in quo efficta acu aut appicta esset imago Lunæ; quam Persarum fuisse symbolum, dixit Curtius *l.* 4. & omen habitum augendi semper Imperii censet Paschalius *de Coron. l. 9. c.* 18. Græci *tiaras* communes ἀναγύας dixere, uti videre est apud Herodotum, ubi de vestitu Persico agens, πίλους ἀπαγέας illos vocat, h. e. *inflexos & incurvos*, quòd sc. recti non starent: at solus Rex πῖλον gerebat ὀρθόν, uti de Scythicis Sacis loquitur, idem, ubi de cyrbasiis illorum: Hesychius ὀρθὴν ἄκραν vocat. Cujusmodi pileo vulgari, acuminato quidem illo (nam tiaræ omnes tales) sed in frontem prominente seu flexo & quodammodo plicato, tectus Attis conspicitur in vete. saxis ac gemmis, quæ Phrygia tiara est. Quòd vero mitra dicatur quum pileum fuerit, fortè inde factum, quòd mitris & redimiculis illæ Phrygum tiaræ subnecterentur. Poeta,

> *Mæonia mentum mitra, crinemq; madentem*
> *Subnixus —*

Nomen ab acumine Hesychio, qui τιάραν λόφον seu *apicem* esse dicit. Qualia, præter tiaram, reliqua fere omnia barbarica pilea, uti de *apicibus fastigatis* Alanorum, apud Isidorum, de pileis Scytharum, apud Herodotum *d. l.* de cucullis Bardæorum, apud Martialem &c. legimus. In quibus tamen ultimis apex inflexus erat, non in ante, ut in Persicis & Phrygiis tiaris, vel etiam rectus, sed retro reflexus, uti sunt hodie cucullæ Monachorum & Benearnensium cappæ, quas vocant, Salmasius *ad Solinum pag.* 556. Hinc impropriè de apice phœnicis τιάρα apud Epiphanium. Beemanno tamen potius arridet originatio vocis ab Hebr. עטר *circumdedit, cinxit*, uti videre est in ejus *Origin. Lat. Ling.* Nec omittendum, Artaxerxem Mnemona Ducibus, si quid deliquissent, ignominiæ loco detractas vestes flagellari, & pro capite depilando, *tiaram depilari* jussisse, ut adnotavit Alex. ab Alexandro &c. Plura de celebri hoc tegmine capitis. V. apud Casp. Barthium *ad Claudianum*, Anselm Solerium *de Pileo cap.* 9. alibique passim, inprimis *sect.* 13. ubi *de viritis Turcarum Tiara*, Alios. Hodie κατ' ἐξοχὴν de triregno Pontificis, Richelet.

Tibas, Græcè Τίβας, servi nomen in Comœdiis, de quo V. Salmasium *ad Solinum p.* 796. Τίβιος habet Metrodorus,

> Ὀγδώκοντα Σύρος, Δᾶος δέκα, Τίβιος ἑπτά:

Tiberias, adde: Hic celebris olim Hebræorum Schola. Post Hierosolymas enim a Vespasiano deletas, reliquiæ Judæorum partim in Babyloniam rejectæ sunt; partim manserunt in Palæstina, ubi in locis & urbibus commodioribus Scholas & Synagogas paulatim restaurarunt. Inter quas, quæ Sapientum aliquot nominibus celebriores redditæ, referuntur in Hebræorum scriptis, Jafne, Zephoria, Cæsarea & *Tiberias.* Et quidem hanc ultimam celebrem inprimis reddidit Rabbi Jehuda cognom. *Sanctus*, sub Antonino Pio Imp. *Talmud* Hierosolymit. Auctor; cum quo *Tiberiade* Imperatorem aliquandiu conversatum fuisse, inque ejus gratiam urbem libertate donare omnique servitute ac tributi jugo eximere voluisse, tradunt Hebræi. Post Jehudam autem Fato functum, sub fin. seculi à C. N. tertii, duobus ejus primariis discipulis *Raf* & Samuele in Babyloniam migrantibus, eò quoque studia translata sunt, atq; *Scholæ Tiberiacæ* ab illo tempore vix nomen superfuit: nisi quod postea R. Ammi & R. Asi, in terra Israelis floruisse dicuntur: atque An. C. 340. celebre inter Judæos omnes obtinuit nomen *Hillel Hann.* fi, princeps sive Dux exulum Hillel, qui cùm simul esset Philosophus atque Astronomus insignis, novum confecit Computum, quem *à Magistris Tiberiadis institutum esse*, refert Jos. Scaliger *de Emend. Temp.* Sed & D. Hieronymus in transferendis ex Hebræo in Latinum Bibliis occupatus, *Tiberiade* doctum Judæum, cujus operâ in libri Paralipomenon interpretatione fuerit usus, se ascivisse, scribit *Præfat. in l. illum.* Atque sic *Tiberiensis* Schola animam traxerit, usque ad A. C. 400. Sequenti verò ævo, altum de illa silentium: Unde Eliam Levitam circa A. C. 500 vel 600. Masorethas, Punctatoriæ Artis ingeniosos Artifices, inde arcessentem, solidè refellit Joh. Buxtorffius *Comm. Masorethic. cap. 5. & seqq.* Cæterum de calidis urbis aquis Plinium vide *lib. 5. cap.* 14. & ad h. l. *Exercitationes* Salmasii *ad Solinum p.* 578.

Tiberis, idolum fluvii cognominis præses, cujus imago visitur in nummis, qualis apud Statium *Theb. l. 6. v.* 174.

> *Lævus arundineæ, recubans super aggere ripæ*
> *Cernitur, emissaq; indulgens Inachus urnæ.*

Ad quem l. Barthium vide. Alias *Tiberinus*, de qua voce suo loco. Heliogabalus vero, uti *tractitius & impurus*, sic *Tiberinus* post mortem dictus est, quòd tractum cadaver ejus per publicum, tandem, annexo pondere ne fluitaret, in Tiberim abjectum est, ne unquam sepulturæ tradi posset, uti legimus apud Lampridium *in eo.*

Tiberius, Africæ Proconsul memoratur Tertulliano *in Apologet.* ubi usque *ad proconsulatum* Tiberii *penès Africam infantes immolari solitos*, refert, de quo V. ad *Spartianum in Hadrian.* Salmas.

Tibia, instrumentum maxime ὀργιαστικὸν καὶ παθητικόν, Aristoteli *in Politicis*, & Appulejo *Milet.* 5. qui proin, uti *loqui* de cithara, *canere* de choro, sic *agere* de tibia, dixit: ant quissimis jam temporibus, in usu fuit, ac statim post fistulam, inter Pastores; quippe Apollinis inventum. Alii tamen Palladis malunt, a qua ille sit edoctus. Majores hi natu, quam Mercurius, qui citharam primus commentus est ex testudine. Quin alii putant Hyagnidem ante Apollinem *Tibia* cecinisse: deinde ejus filium Marsyam, tertium Olympum. Olympi & famulus & discipulus Hierax, qui etiam ab se se leges & dederit & nominarit. Post hos Terpander, a quo Clonas, hunc Tegeatem Arcades Thebani suum prædicabant. Post illum Archilochus: alii præponunt Ardalum Lacedæmonium Clonæ. Quas qui temperent discordias, dixerint, Olympum in tibiis primum leges instituisse, idque in Apollinis honorem, quam legem a numerorum frequen-

frequentia nominavit πολυκέφαλον: Alii Cratetl ejus discipulo adscribunt hoc. Olympi autem eam extitisse legem, quam dixit ἁρμάτιον; unde & alia κατακεκλασμένος nominata. Alii primum ajunt Pronomum Thebanum *Tibia* ad harmoniam cecinisse. Omnino verò in Phrygia primas *Tibias* agnoscunt: adducentes pro se Mysorum gentem, quæ fuerit hujus artis peritissima & Alcmana Poetam, qui *Tibicines* barbaro, nec alio nomine, designarit, *Sarbas, Adon, Telus*; item Hipponactem, apud quem ejusdem notæ nomina *Cion, Codalus, Babus*: unde Prov. Κίων ἢ Βάβυς αὐλεῖ. Ipsis verò *Tibiis* ab inventoribus nomina nulla, nisi quòd Sirites quidam, qui primus in Libya tibicen fuit, *Lyben* cognomen tibiæ fecit: & ea quam Ἀθηνᾶν vocabant, Palladis videtur fuisse, qua usum scribunt Nicophelan. A regionibus historia locupletior est. Syriacas audaciam atque impetum spirare prodidere: quare si usum spectes, ad leges Entheas seu Orthias referantur. Syris similes Bombyces & orthiis modis aptæ. Lacones, sicut & saltationes, ἐμβατηρίους appellabant suas, quibus ad pugnas utebantur. Sonum autem illum *Castorium*, a Castore, Ledæ filio. Gingras sive *Gingrus* aut *Gingros* Phœnicum inventum; Phrygiæ similis, qua & Cares usi, apta inprimis funeribus: Phœnices enim Adonim *Gingram* dixere, in cujus luctu illam ad cantum accommodabant: sicut affini voce apud affines Ægyptios *Ginglarus* habita est pusilla tibiola sono acuto, ad monodias. Tyrrheni, non uno genere contenti, singulari quidem canebant in sacris eaque ænea: tanto apud eos in honore, ut non solùm ad ejus sonum pugiles certarent; verùm etiam, cùm in nexos flagris animadverteretur, illam adhiberent: Quin etiam, quod mirere magis, Coqui ipsi ea præeunte epulas apparârent. Altera composita fuit ex duobus tubulis, quasi inversa Syrinx: Namque internè tubus minor inflabatur bucca, unde spiritus in majorem subibat, movebatque, quæ intus erat, aquam, atque ex ea harmoniam edebat multisonam. Id quod de Ctesibii quoque Hydraula conjicere possumus: Cornu tamen pro *Tibiis* Tyrrhenos usos & Cretas legimus: etiam Romani olim ad prælia, etiam Helvetii. Nunc Germani è buxo cornua multis foraminibus inflant magno spiritu non sine gratia ac decore, nocturnis præsertim festivitatibus: Ad prælia verò *Tibias* cum Tympanis. Scythæ Anthropophagi & Melanchlæni, item Arimaspi, ex aquilarum ac vulturum ossibus: Eburneas memorat Trypho & Cicero atque Virgilius: ex asininis ossibus Theatrales atque argento. Arundineas, ex Theophrasto & Plinio habemus. Internodium radici proximum excidebant ad lævam *Tibiam*; quod subesset cacumini, ad dextram; unde lævarum sonum gravem agnoscas, dextrarum acutum, ut Vett. tradidere. At Latini ajunt, sinistras acutiores aptasque rebus ludicris; item Sarranas, quibus ajunt foramina fuisse æqualia, velut Spondiacis: Hinc sibi non constant. Spondiacæ enim rerum gravium affines fuere: qua de causa Phrygiis foramina inæqualia, sicut dactylicis, quæ ludicris adhibebantur. Dextras autem apud Romanos funeribus dicatas, quia essent graves; cùm in funeribus Barbari acutissimis uterentur: Appellarunt verò dextras sinistrasque ab lateribus, unde inflarentur. Antiquissima porrò fuit è sambuco emedullata: mox è crurum ossibus hinnuleorum & capreolorum, unde & *Tibiæ* apud Latinos nomen, quod inventum Thebanis assignant quidam: quam ὀστέινον αὐλὸν dixerint, a ferarum ossibus atque ære texerint. E buxo primi Phryges excavarunt eam, quæ *Berecynthia* cognominata est, quum antea *Elymos* diceretur. Alexandrini lotum exenterarunt, teste Eur. *in Bacchis*: hancque tibiam patriâ voce φωτίγγα dixerunt. Afri Scenitæ è lauro fecerunt, soni acutissimi, eamque in pascuis equarum adhibuerunt. Osiris nonnullis excogitavit *Tibiam* ex hederaceis internodiis multiforem; quum ante eum quaterna tantùm haberent foramina. Cætera a Diodoro Thebano addita. At Pollux Osiridis inventum πολύφθογγον αὐλὸν ἐκ καλάμης κριθίνης, *multisonam tibiam, ex stipula hordeacea*, facit. Unde erat & pastorum tibicinium, *tenuis avena* Poetæ dicitur, & *calamus agrestis & stipula*, cui opponitur ἡ σύριγξ, i. *fistula disparibus cannis juncta*. Hæ autem omnes ab summo inflabantur, directo flatu: Afri primi invenerunt eam, cui *Plagion* & *Plagiaulon* indidere nomen; non quòd esset curva, sed quia ab latere, quemadmodum & Germanica, inflabatur. Alii tamen in Phrygiâ à Mida id primum excogitatum ajunt. Numerum quod attinet, singularem *Tibiam* seu Monaulon, Mercurius invenit; aliis ad Ægyptios hanc laudem trahentibus. Marsyas geminas primus instituit: quibus par magnitudo, in Tyrrhenis altera major: Præterea, utre addito *Ascaulos* prodiit, longè diversâ figurâ. Apud Mysos ac Pannonas tantâ acritate, ut penè tubam superet. Apud Gallos plenior, raucior, gravior, mollior, adeò ut in cubiculis quoque, sine aurium offensione, audiatur. Cùm autem in choris præcipuè, *Tibiæ* adhiberentur, primus Sacerdos Argivus docuit Choros canere tribus modis, Dorio, Phrygio, Lydio, ita ut ne miscerentur: quæ proin lex τριμερὴς seu τριμελὴς dicta. Dicebant verò *Leges*, quia aliter facere non licebat. Horum tonorum quilibet habebat communes tonos veteres διάτονον & χρωματικόν: quibus Olympus addidit ἐναρμόνιον. Modos qui faceret, *Choraules* dictus est; cui etiam fabularum artifices succinuisse legimus. Et quidem apud Lacedæmonios primùm sub Terpandro facti in Choris modi, in quibus saltata fuit *Gymnopædia*. Sub Thaleta postea Gortynio duo floruere, Polymnestus Colophonius & Sacadas prædictus, qui, ad Terpandri æmulationem, contraria canentes, induti fuere, non nudi. Canebant autem sub Thaleta Pæanas, sub Polymnesto Orthia, sub Saccada Elegias. Primus in tibiis convivalibus certos constituisse modos Philoxenus dicitur; quos *Legem Locricam* nominavit, à novo Harmoniæ genere, quod receptum Pindari ac Simonidæ tempore, inter Leges Lyricorum, Jul. Cæsar Scaliger *Poetices lib.1. cap. 20.* è quo varia quoque *Tibiarum* genera ac modos hic infrà subjungemus. Post *Tibiam*, cùm Lyra ab Apolline inventa esset, quæ suaviorem longè harmoniam edebat, pluresque omninò symphonias habebat, quam cithara, & hæc quàm *Tibia*: hinc Marsyas, qui priùs summo in pretio apud omnes erat, multasque opes corraserat, contemtui esse cœpit, & divitiis exutus, atque sic, juxta fabulam excoriatus est, qua de re V. suprà in *ea voce*. Mansit tamen, etiam post Lyram inventam, ad sacrificia *Tibiæ* cantus. Unde Pausanias *Phocic.* *Ajunt Marsyæ inventum fuisse eum Tibiæ sonum, quem Matroum vocant: credo ob eam causam, quòd in Magnæ Matris sacris usurparetur.* Duas autem *Tibias* in sacrificiis uno solùm ore canentes, antiquitus adhiberi consuevisse, prodit Martialis *in Apophoretis lib.14. Epigramm. 69.*

Ebria nos madidis rumpit Tibicina buccis:
Sæpe duas pariter, sæpe monaulon habet.

Idem probat gemmula Galviana duas tibias rectas inflantem hominem ad aram bellè repræsentans: Tabula item marmorea vetustissima, in qua Sylvanus, & sacrificium porcæ exprimitur, apud Fortun. Licetum *Gemmarum Annul. Schem.31. c. 119.* Namque & in hac posteriore, præter cæteros Cantores plures, qui tum lyras pulsarent, tum simplices tubas longiores inflarent, puer agrestis, pone quadratam aram, distentis buccis geminam ne quid infaustum exaudiretur, aut hostiæ grunnientis, aut alius inconditè vociferantis, tibiam inflans cernitur. Et hoc quidem propriè Marsyæ fuit inventum, Athen. *l. 4. c. 24.* *Tibiamque* illam geminam, præter prædicta, in diversis licet reperire monumentis, quibus Veterum sacrificia exhibentur; sed in nullis *habenam* s. *capistrum*, quàm in laboriosis doctisq; *ad Plin. Ex.* Salmasii. Cui similem in ligno æreo, apud Jac. Gaffarellum, vidit Joh. Rhodius, unde clarissimè patet, Marsyam, ut ore simul uno duas posset animare *Tibias*, manuumque digitis omnibus expeditis earum foramina percurrere pulsareque facilius, quandam velut habenam, è summo capite *Tibias* ad os detinentem, gestasse: cujus rei iconem exhibet idem Licetus *loco cit.* pulchreque explicat Tzetzes *Chiliad. 1. Hist. 15.* ubi de Marsya,

Auro splendido auaptavit circa villosa
Tempora & os vehemens retro quibusdam loris &c.

De *Tibiæ* in bello usu, V. A. Gellium *lib. 1. cap 11.* in Conviviis, in Ludis, in Funeribus, suprà *passim*. Artem inflandi his verbis expressit Cyprianus *lib. de Spectac.* *Alter cum choris & cum hominis canora voce contendens spiritu suo, quem de visceribus suis superioribus nitens hauserat, tibiarum foramina modulatur, nunc effuso, nunc intus recluso, nunc certis foraminibus emisso, atque in artem perfuso; item in articulos sonum frangens, loqui digitis elaborat, ingratus Artifici, qui linguam dedit, &c.* *Tibiæ*, ut & Sistri Crotali, Fistulæ ac utriculi, figuram exhibet Laur. Pignorius *Comment. de Servis*. V. quoque infra. De harundine verò *Tibialis calami*, quam inter varii generis harundineta, Orchomenius lacus gignebat, ejusque duobus generibus *Bombycia* & *Zeugite*, Salmasium *ad Solinum p.117. & seqq.* nec non hic suis locis, ut etiam de *Cornu Lingulisque tibiarum*.

Tibiæ varia apud Vett. genera.

α. Ascaulos, dicta est *Tibia*, utre addito, Mysis, Pannonibus & Gallis in usu: β. Ἀθηνᾶ Palladis videtur fuisse: certe nomen convenit. Illâ usum scribunt Nicophelan γ. Berecynthia, e buxo fuit, quam Phryges primùm invenerunt: Elymos antè dicta δ. Choricæ, in Choris adhibitæ sunt. V. suprà. ε. Citharisteriæ sunt appellatæ, quas ad citharam nonnulli excogitarunt. ζ. Conviviales, pares erant ac æquales, eæque pusillæ, ad significandam æqualitatem conviviorum. Quam ob causam & rotunda olim mensa; & δαὶς ἐΐση apud Hom. & Ceres θεσμοφόρος dicta. Easdem παροινίους vocavere, primusq; Philoxenus in illis certos modos constituit η. Curva, seu πλαγίαυλος, Libyæ inventum, eodem è cornu habebat, uti & Phrygia, nisi quòd Libyca incurva esset, Phrygia recta. Unde *adunco cornu tibia* Ovidio, Salmasius *ad Solin. p.113.* θ. Dactylicæ, ad ὑπορχήματα, usurpatæ sunt. ι. Dextræ, quæ dictæ, V. suprà. Aliis tamen dextra, quæ recta; Sinistra, quæ obliqua & Phrygia. V. & hic *infrà*. κ. Elymus dicta est priùs, quæ *Berecynthia* postea. λ. Funerales. Phrygiæ inprimis erant: quibus & Phryges & Cares hunc in finem usi. Minoris ætatis funera *Tibiæ* prosequebantur, idq; non ultra 10. ex præcepto XII. Tab. μ. Ginglarus Ægyptiis nuncupata est Tibiola, sono acuto, qua ad monodias utebantur. V. Gingras, Phœnicum inventum, Phrygiæ similis, in Adonidis luctu, usurpata. ξ. Hydraula, Ctesibii

bis fuit. V. suprà in hac voce. ο. Libyca, eadem cum plagiaulo seu curva, ex loto. Salmasius ubi suprà. π. Ludicræ, Plinio dicuntur agonales, quibus & in agonibus auletarum, & in theatris Vett. utebantur, de quibus idem p. 122. ϙ. Lydia, Tyrrhenorum fuit, qui Lydii. Eas thurarias vocat Solinus, quia his caneretur, cum thus in aram libabant; σπονδειακαὶ ad verbum Græcis: sacrificæ Plinio dicuntur. Erant autem illæ dextræ gravissimæ atque e buxo, aut ebore fiebant. Salmasius p. 124. σ. Milvinæ, Solino appellantur, c. 5. quæ in accentus exibant acutissimos, a milvorum voce, quæ acutissima. V. Salmasium ad locum τ. Monaulos, tibia singularis, V. suprà: ut & Multiforatilis υ. Nuptiales, V. suprà. φ. Palæomagadis, eodem foramine tum gravem, tum acutum sonum edebat: quales etiam nostrates sunt. χ. Παρθένιοι, a Græcis ad Monodia adhibitæ, acutum & infractum spirabant ψ. Παροίνιοι, Epulonum Tibiæ: quòd vinum esset anima conviviorum. ω. Phrygia, ex osse, vel buxo ad orificium cornu habebat repandum, similis tubæ Tyrrhenicæ, quantum ad formam: à plagiaulo diversa, licet curva & obliqua, ἔλυμος Græcis: cujus modi tibiarum multus apud Alexandrinos olim usus. Salmasius d. l. αα. Plagia seu obliqua dicta est, quia a latere inflabatur, Scaliger: Aliis, quia cornu habebat, in extremitate inflexum. V. quoque suprà, Plagiaulos. ββ. Puellatoria seu puellaria Solino ubi suprà, Gr. παρθένιος αὐλὸς, dicebatur, quæ sonum edebat acutissimum, de qua V. Aristotelem l. 7. c. 1. & Salmasium l. cit. γγ. Pueriles appellatæ sunt, quibus pueri utebantur, an a voce eorum. δδ. Sinistra, quæ & obliqua & Phrygia Scaligero à latere, quo inflabatur; Aliis inde appellata est, quòd in extremitate cornu haberet inflexum, reliquum verò buxeum vel osseum esset, teste Polluce. Hanc qui inflabat, Ἐγκεραύλης propterea dictus est, quia ἔχει ὁ αὐλὸς κέρας, uti inquit Hesychius. Hinc itaque legimus de Comœdiis Vett. Acta est Fabula tibiis dextris & sinistris. εε. Scytalia, pusilla fuit tibia & exiguo surculo similis, sono prætenui ac rei ipsi respondenti. ζζ. Spondaicæ, ad Hymnos Deorum fuere adhibitæ. ηη. Virginales, quibus Virgines. θθ. Ὑπερτέλειοι, quibus perfectæ ætatis Viri canerent, vocatæ sunt &c.

Modi varii in Tibiis olim usitati.

α. Ἀπόθετος, lex vel modus dictus est, qui remitteret. β. Ἁρμάτειος, lex ab Olympo excogitata. γ. Βουκολιασμὸς, Pastorum modus fuit. δ. Castorius, a Castore, apud Lacedæmonios dictus est, quo ad prælia utebantur. ε. Δῶρος, modus vetustus convivialis. ζ. Dorius, gravis. η. Elegos; Exercuere autem sub Sacada Elegias Tibicines. θ. Ἐμβατήριος, Laconibus dictus est modus, qui aliàs Castorius, ut vidimus. ι. Ἐπιφαλλὸς, Bacchanalibus aptus. κ. Jonicus, fractus & mollis recentiori ævo: antiquiori asper. Posteriores enim Jones mollissimè viventes, suis moribus similem harmoniam fecere mollem fluxamque numerorum crebertimis concitiunculis. λ. Κωμάρχιος, Præambus idoneus. μ. Καταδακτύλος, frequens Stesichoro. ν. Κῶμος. ξ. Κραδίας, concitatior, cùm amatores desperati amicarum fores invadebant. ο. Κραμβόγυρος, ex convivialibus modis. π. Locricus modus, novum fuit harmoniæ genus, a Philoxeno inventum, & Pindari Simonidæque tempore, inter Lyricorum leges receptum: Idque dicebatur agi Λοκριστί. ϙ. Lydius à Cario Lydo inventus, haud multùm à Phrygio distabat, minùs enim incitatus. His modis Epicedia primum ferunt cecinisse Olympum Contrà nuptiis Niobes accommodavit Pindarus: Negantque ab eo id primùm institutum ρ. Mixolydius, Tragœdiæ aptus. affectus plurimùm movebat. σ. Phrygius acutus & sacris aptus: utpote quo ad furorem usque excitabatur impetus. Eo incensos Dorica lex demulcebat & ad quietem revocabat. υ. Πολυκέφαλος, in Orthiis adhibebatur. φ. Συνέστιον, ridiculis idoneus. χ. Θερισμὸς, ab Argolicis æstivo tempore, in Anthesmophoriis usurpari consuevit. ψ. Θυρωκοπικὸς, Amatoribus in usu, cùm ante ostium moram deprecarentur. ω. Ὑπορχηματικοὶ. αα. Ὑπόρχημα. ββ. Χορεῖος, in Choris &c. Fuere & Æolicus; Æoles enim harmoniam Doricam tumidam fecerunt atque audacem, veteri tamen simplicitate retenta: qualis hodie Germanorum, bello apta, nec inepta conviviis, neque ab amoribus aliena: Ἀμαβοιεύσιος Laso Poetæ: Ἡδύκωμος dicacitati ac lusibus familiaris: Ὑποδώριος Doricæ Æolicæque legi affinis, & quasi media effecta ab ambitiosis, ut alia omittam.

Tibiæ Pares & Impares, quarum frequens apud Auctores priscos mentio, quibusdam à magnitudinis æqualitate, aut inæqualitate, nomen accepere. Alii singulares tibias seu μοναύλους impares, geminas autem pares dictas, existimavere, ut vidimus. Nonnullis pares fuere appellatæ, quæ uno spiritu animarentur. impares, quæ secus. Meliùs Pares Salmasio sunt dextræ duæ, vel sinistræ duæ; Impares dextra & sinistra: Quæ omnes uno eodemque flatu inspirabantur. Hinc ænigma,

Εἷς ἄνεμος, δύο νῆες, ἐρέσσουσι δέκα ναῦται,
Εἷς δὲ κυβερνήτης ἀμφοτέρας ἐλάει.

Ubi εἷς ἄνεμος, flatus est tibicinis: δύο νῆες, duæ tibiæ: δέκα ναῦται decem digiti, qui foramina tibiarum percurrendo quasi remigant: εἷς κυβερνήτης, tibicen, qui utramque tibiam modulabatur. Et quidem inventionem geminarum Hyagnidi ab Apulejo, Marsyæ à Plinio, ascriptam, vidimus. Ut ut sit, constat à Phrygibus geminarum tibiarum usum manasse, dextræ & sinistræ, quarum illa gravem bombum, ista acutum tinnitum emittebat, ideoque illa incentiva, ista succentiva erat. Hæ parem inter se foraminum numerum non habebant, adeoque impares dicebantur: plura autem foramina sinistræ erant, cum acutius tinniant tibiæ clariusque, quæ pluribus foraminibus apertæ sunt. Solinus præcentorias vocat dextras cap. 11. quæ propter gravitatem soni ad pulvinaria Deorum & aras inflari solebant: quales & spondaicæ tibiæ, quibus σπονδεῖα seu ἐπιβώμια μέλη canebantur. Vasca verò tibiæ quæ numeris foraminum præcentorias antecedebant, eædem fuere cum sinistris, & à vasco, i. levi acutoque sono, id nominis accepere, Græcis μελετητικοὶ quoque αὐλοὶ, quòd in his levioris & vasti soni tibiis flandi artem experiri meditarique consuessent tibicines. Easdem Symphoniacorum fuisse, ex Servio discimus. Pares igitur tibiæ, quæ parem foraminum numerum habebant; Impares, quæ contrà. Erant autem impares semper dextra & sinistra, ut vidimus: at duæ dextræ pares, duæ item sinistræ pares: unde facile intelligere est, cùm fabulam imparibus tibiis esse actam legimus. de dextra & sinistra id accipiendum; cum paribus, aut de duabus dextris, aut de duabus sinistris. Cùm vero Andria Terentii dicitur acta tibiis paribus dextris & sinistris, non intelligitur, acta dextra simul & sinistrâ, sed 1 primùm dextris, dein 2. sinistris: sæpe enim modulationes in eadem Comœdia mutari solitas, etiam ex Adelphis patet. Hæc enim acta simul tibiis Lydiis, i. dextris, quæ gravitatem ostendebant, quibus ferè in omnibus Comœdiis utitur Terentius: & Serranis, hoc est, sinistris, quæ acuminis levitate jocum significarent. Item ex Heautontimorumeno, quæ acta primum tibiis imparibus, mox paribus dextris, inscribitur. Porrò dextra & sinistra, licèt impares essent diversi tamen ac dispari modulatione non erant compositæ, sed ejusdem carminis modos, dextra quidem incinebat, sinistra verò succinebat, & graviùs illa, acutius ista, sonabat. Atque hæ omnes, tum pares, tum impares, tum dextræ, tum sinistræ, in illis solis canticis, quæ μονῳδία tantùm erant, habuere locum; unus enim solùm canebat, supplebantque hæc cantica vicem Chori, quo antiquæ Latinæ fabulæ carebant prorsus: Aliud erat *synodium* i. Chori concentus, de quo suo loco. Plura hanc in rem V. apud Salmasium ad Vopiscum in Vita Carini, ut & hic passim, inprimis ubi de Veterum Musica.

Tibialia, Vett. in usu non erant. Unde vetustissimæ picturæ Apostolos accurate exhibent cruribus nudis. Imò neque V. T. Sacerdotes in Ministerio Sacro ea adhibuisse, observavit Corn. à Lapide, ad c. 28. Exodi num. 42. Quod vel inde firmissimè probatur, quòd cùm adeò in Sacris numerus materiaque accuratè vestium Sacerdotalium præscripta sit, nulla tamen Tibialium, quibus crura tegantur, fiat mentio Sed nec apud cultissimam Romanorum gentem illa in usu fuere, quippe qui stante florenteque Rep. nudis omninò incedebant cruribus; neque ea, nisi togis demissis, tegebant. Quod in statuis videre est, & columna Trajana, in qua non modò gregarii milites, sed & ipse Imperator ac Principes viri sine Tibialibus visuntur. Ciceronem quoque ad calceos usque togam demittere consuevisse, ut varices velaret, Plinius memorat ex Quintiliano Instit. Rom. lib. 11. c. 3. qui cautione non fuisset opus, si Tibialia gestasset. Saltem æstate atque aliis mitioribus anni tempestatibus: Augustum verò hyeme feminalibus & Tibialibus fuisse munitum, narrat Suetonius c. 82. mutatis viz. jam in delitias moribus severioribus. De Græcis aliisque idem legas. V. Jul. Nigronium de Caliga cap. 2. num. 9. & seqq. & suprà ubi egimus de Nuditate. Interim fasciis Antiqui pedes, tibias, crura & femora involvebant, idque in valetudine primùm, dein & extra illam, quod apud Romanos Ciceronis ætate cœpisse videtur, uti suprà diximus, ubi de Cruralibus Feminalibusque fasciis. Has autem fascias omnes, quæ uno tenore crura simul pedesque, quæque femora involverent, bracas communi appellatione vocaverunt, teste vet. Interprete Juvenalis, ad versum.

Nuper in hanc urbem pedibus qui venerat albis.

Unde tubruci Isidoro, quòd tibias bracasque tegant; i. crurum tegumenta vel pedum: quasi tuborum ruci. h. e. tuborum vel tubulorum, ut recentiores Latini tibialia vocabant, operimenta, V. infrà ubi de Tubrucis. Propriè tamen Latinis bracæ de feminalibus, fasciæ verò de cruralibus pedulibusque, quas proin distinguit Lampridius in Alex. Sev. Fasciis semper usus est. Braccas albas habuit. Atque hæ braccæ, quos θυλάκους & σαράβαρα dixere Græci, ut ex Euripideo apparet illo,

— ἐν τοῖς θυλάκοις τοῖς ποικίλοις
Περὶ τοῖν σκελοῖν ἰδὼν —

Postea communiter Romanis usurpari cœperunt: intra urbem saltem usu illarum vetito, lege Honorii & Arcadii Augg. 1. & l. 3. Cod. Theod. A' quo tempore cœpere novâ notione accipi femoralia & tibialia; quamvis & de Augusto, ut visum, nonnulli eodem modo voces accipiant apud Suetonium d. l. aliis verba illa de fasciis solùm accipientibus. Quòd verò Casaubonus tibialia, quæ nos appellamus, Græcis recentioribus περικνημίδια dicta con-

cta contendit, non assentitur Salmasius, *curtas bracas* eâ voce Codino aliisque indigitari, docens, *Not. ad Alexandrum Lampridii d. l.* ubi plura hanc in rem, ut & apud modò laudatum Casaubonum *ad locum Suetonii*. Cœterum Tibialia fasciis hodie cruralibus, quas Græcè *περισκελίδας* dixeris, ab elegantioribus constringi solent: aliud tamen propriè *περισκελίδες* Veterum fuisse, vincula nempe aurea, quæ in cruribus ad ornamentum mulieres gestabant, idem Salmasius docet *loc. cit.* V. quoque suprà, ubi de *Serico*. Sed & *Tibialia*, arma dicta, quibus crura muniebantur. Paulus *in l. qui omn. §. de re milit.* *Si tibiale vel humerale miles alienavit, castigari verberibus debet* &c.

Tibiana, Insula Persidis, apud Marcellinum *Casiana* in codd. Msc. *Tabiana* dicitur Ptolomæo, quod vide.

Tibicines, Festo quoque *Flatores*, ad varia olim adhibiti. Ovidius *Fastorum lib. 4.*

> *Temporibus veterum* Tibicinis *usus Avorum*
> *Magnus & in magno semper honore fuit.*
> *Cantabat Fanis, cantabat Tibia Ludis,*
> *Cantabat mœstis Tibia funeribus.*
> *Quæritur in cœna cava Tibia.*

Unde inter Sacrorum ministros, quorum proin Romæ frequens apud Antiquos usus. Non enim apud Græcos tantum, verum etiam apud Romanos *Tibicines* sacris præerant, hinc *Spondaulæ* appellati. Victorinus de Spondeo: *Dictus à tractu cantus, qui per longas tibias a supplicantibus editur: Unde Spondaulæ. Sicut, qui religionis causâ funeribus adhibebantur, Τυμβαῦλαι dicti sunt, ut liquet ex Dione Chrysostomo Orat. 49.* quos Appulejus *Florid. lib. 1.* *Monumentarios* vocavit *Ceraulas*. In tutela autem erant Minervæ Musices primæ repertricis, & minusculis Quinquatribus ad ejus ædem conveniebant, plenam iis feriis nacti per urbem vagandi, popinasque, etiam Censore contento, subintrandi licentiam. Varro *de L. L. lib. 4.* *Quinquatrus minusculæ dicuntur Juniæ Idus, ob similitudinem majorum, quòd tibicines tum feriati per urbem vagantur & conveniunt ad ædem Minervæ.* Cujus ritus initia his verbis exponit Livius *lib. 9.* *Ejusdem anni rem dictu parvam præterirem, nisi ad Religionem visa esset pertinere. Tibicines prohibiti à proximis Censoribus erant, in æde Jovis vesci, quod traditum antiquitus erat. Ægrè passi Tibur uno agmine abierunt, adeo ut nemo in urbe esset, qui sacrificiis præcineret. Ejus rei religio tenuit Senatum, legatosque Tibur miserunt, ut darent operam, ut hi homines Romanis restituerentur. Tiburtini benignè polliciti, primùm accitos eos in Curiam hortati sunt, ut reverterentur Romam: Postquam pelli nequibant, consilio haud abhorrente ab ingeniis hominum, eos aggrediuntur. Die festo alii alios per speciem celebrandarum cantu epularum invitant, & vino, cujus avidum genus est, oneratos sopiunt, atque ita in plaustra vinctos conjiciunt, atque Romam deportant, nec prius sensere, quàm plaustris in Foro relictis, plenos crapulâ eos lux oppressit: tunc concursus Populi factus, impetratoque, ut manerent, datum ut triduum quotannis ornati* (vestibus sc. floridis muliebribusq; & capite personis tecti, ut Valerius aliique tradunt) *cum cantu, &c. ne hac, quæ nunc solennis, licentia per Urbem vagarentur restitutumque, jus in æde vescendi iis, qui in sacris præcinerent.* V. quoque Plut. *in Quæst. Rom. Quæst. 55.* Val. Maximum *l. 2. c. 5.* Ovidium *Fastorum lib. 6.* Alios. Ideo verò sacris adhibebantur, ne quid inter sacrificandum infausti audiretur, atque ad eum usum tibias e buxo adhibuerunt; quibus solis apud Græcos Latinosque in Templis fuisse locum, didicimus ex Athenæo *l. 4. c. 24.* & Lilio Giraldo *Syntagm. Deorum Gentil. 17.* Collegium *Tibicines* in Urbe habuisse, docet Livius & antiquæ Inscriptiones. Inter quas veteris marmoris fragmentum sic habet; *Imp. Cæsari. M. Aurelio. Antonino. Pio Feli. Augusto. Tibicines. Romani. qui. sacris. publicis. præst. sunt.* Aliud, *Dianæ. Lucinæ. invictæ. Cn. Pompejus. Cn. Lib. Barbus. Procurat. Tibicen. Rom. voto. suscepto. l. m.* apud Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosinum lib. 3. c. 31.* qui de eorum in funeribus usu, *l. 5. c. 39.* in conviviis, *eod. lib.* prolixè agit, & Ludis quoque solennioribus seu commissionibus adhibitos docet, ex Varrone apud Nonium. Idem a Palmerio solo observatum addit, amantes ante dominarum suarum fores noctu *Tibicines* adhibere consuevisse. uti ex Scaligero *κρουσίθυρα* & *θυροκοπικὸν* modi meminimus. *Si modulis lenibus Tibicen incinat, Ischiadicos juvari,* scribit A. Gellius *l. 4. c. 13.* Ubi Ant. Thysius ex Theophrasto id fieri potiùs harmonia Phrygiâ docet, quæ omnium vehementissima est, & aptissima ad animos audientium divino, quodam furore incitandos. Unde veretur, ut Gellius ista satis fideliter retulerit. Certè phalangiorum in Apulia, quæ hodie vulgò *Tarantulæ*, lethalis morsus est, neque aliud ejus exploratius remedium, quàm in Citharœdis & *Tibicinibus*: quibus auditis, velut è gravi somno excitatus, qui morsus est, attonitus, & extra se positus, saltare ac tripudiare incipit, sicque motu venenum excutere conatur, Muretus *l. 14. c. 6.* &c. Sed & inter Familiares *Tibicines* atque Tibicinæ fuere. Licèt enim Minerva tibias abjecerit, quòd vultum inflantis deformarent, non defuere tamen ex ejus sexu quæ abjectas tollerent. Unde Plautus *Sticho Actu 2. Sc. 3.*

> *Post, ut occepi narrare Fidicinas,* Tibicinas,
> *Sambucinas advexit secum formâ eximiâ.*

Tibicen autem & Fidicen, qui Duillio, cujus primum Triumphum legimus navalem, præibant à cœna revertenti, an servi fuerint, nec ne, alii viderint. Laurent. Pignorius *de Servis.* Ut de ornatu verbum addam, *Tibicines* coronatos conviviis inductos habes apud Car. Paschalium *Coronar. lib. 1. cap. 4.* de *Capistro* illorum supra in hac voce: de *Tibicinum* vero, apud Hebræos, usu, ubi de rebus eorum.

Tibium. Græcè Τίβιον, Phrygiæ mons, à *Tibio* quodam nomen nactus, unde venientes servi *Tibii* dicti, Steph. quorum ut emptitiorum meminit, Galenus *Methodi lib. 1.* Unde apud veteres Comicos, uti Δᾶος, Σύρος, Γέτα, sic & Τίβιος servi nomen, uti diximus in voce *Tibius*. V. Salmasium *ad Solinum pag. 47.*

Tibur, adde: *Tiburtinæ* Bibliothecæ meminit A. Gellius *lib. 9. cap. 14.* *Meminimus & in Tiburti Bibliotheca invenire nos in eadem Claudii librum scriptum.* Et *lib. 19. cap. 5.* *Sed quum bibendæ nivis pausa fieret nulla, promit è Bibliotheca Tiburti, quæ tunc in Herculis Templo satis commodè instructa libris erat, Aristotelis librum* &c. Ubi eam in *Herculis Templo* asservatam fuisse, docet. Videtur autem publica fuisse, forsan Hadriani, qui eo secessu magnopere lætabatur. Vide Lipsium *de Biblioth. c. 8.* Idem Gellius *Tiburtem* memorat *loco proximè cit.* quo nomine prædium circa *Tibur* intelligit, ubi ditiores æque ac prope Tusculum prædia sua habere solebant, quo æstate secederent. Unde *Tusculana* & *Tiburtina* prædia dicta, quæ juxta utrumque locum erant sita. Seneca *de Benefic. l. 4. c. 12.* *Nemo Tusculanum aut Tiburtinum emere paratur, salubritatis causa & æstivi secessus, quot annis emtum sit, disputat: Cùm emerit, tuendum est.* V. Jac. Oiselium *in Gellium Noctis.* Adde de hodierno loci statu, variaque ad notitiam antiquitatum, quas suppeditat Sponium, *Itin. ar. 4. p. 41.*

Tichius, cacumen Oetæ montis, Livius *lib. 36. capp. 16. & 19.*

Tichobates, apud Flavium Vopiscum *Carino*, *Nam & neurobaten, qui velut in ventis cothurnatus ferretur, exhibuit: & tichobaten, qui per parietem uno cursu cucurrit:* pro *Tichobates*, e Græco Τειχοβάτης: ex genere τῶν θαυματοποιῶν est, quibus nimium dediti Veteres. *Currebant* autem Tichobatæ *per parietes* uti Vopiscus habet, sicut Neurobatæ per nervos seu fila tenuissima, Κρημνοβάται per præcipitia &c. τεῖχος enim paries Græcis, Salmasius *ad l.* At *Tichodifrus*, genus machinæ est, ex Græco τειχοδίφρος, *quòd per eum facilior in murum pareatur ascensus, ante ballistæ semper ducendus incessum, quò procellior eadem balista spectetur*, apud Anonymum *de Machinis Bellicis* subjectum *Notitiæ* Imperii.

Tifata Curia, una fuit ex 30. Curiis Romanorum, de quarum nominibus octo solùm apud rerum Romanarum Scriptores supersunt. Meminit ejus Festus, *Tifata*, inquiens, *ilicetæ. Romæ autem Tifata Curia: Tifata etiam locus juxta Capuam:* apud Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 6. cap. 2.* V. in voce *Tifata*. Etiam verò vocem apud Statium *d. l.* delendam, variis rationibus suadet Barthius, qui versum illum sic legit,

> *Cujus apex, prout ista suis sint fata, Teate,*
> *Nec Marrucinos agat hæc insania mares.*

V. eum *Animadvers. ad l.*

Tigidius, inter Commodi ministros, apud Lampridium: ubi *Acidius* alii legunt.

Tigillus, inter cognomina Jovis de quo V. Augustinum *de Civ. Dei lib. 7. cap. 11.* *Tigillum* autem a *tigno* est, unde fortè ita dictus, quòd *tigni* instar Mundum sustineat. Aliud *tigillum*, pro integumento sc. corporis seu veste vili & plebeia requentatum, uti ex Nonio discimus. V. de utroque Becmannum *Origin. L. L.* Apud Livium, *Tigillum Sororium* occurrit, *lib. 1. c. 26* ubi de Horatio, qui sororem interfecit: *Is* (Pater) *quibusdam piacularibus sacrificiis factis —— transmisso per viam tigillo capite adoperto, velut sub jugum misit juvenem. Id hodie quoque semper refectum manet.* Sororium tigillum *vocant* &c.

Tignum, an a *tango*, quòd ad ædificia adhibeatur, ut inde oriatur contiguitas; an à *tego*, quòd *tigna* sint trabes, quibus summa domus contegitur? Hæc qui scindunt, quadrant & aptant ad ædificium, *Tignarii Fabri* Latinis, Græcis voce generali Τέκτονες dicuntur; etiam inter Artifices memorati Vegetio, qui exercitum sequebantur, & in singulis legionibus erant, sub Præfecto Fabrum, de quibus V. Corrasium *Miscell. lib. 3. c. 25. n. 1. 2. 3.* Gœddeum *Comm. ad l. tignl. 92. n. 3. 4.* & *seqq. ff. de verbor. signif.* Cujacium *ad l. 1. in fin. Cod. de excus. Artif. lib. 10.* Salmasium *ad Lampridium Alexandro Sev.* Cœterùm de *tigno*, domui exemto, Regiorum mandatorum transgressorem suspendere, Persici olim moris fuisse, discimus ex Esra *cap. 6. v. 11.* &c.

Tigranes Achæmenides, Medorum Dux, apud Herodotum *l. 7.*

Tigrinæ Mensæ, sicut & *Pantherinæ*, memorantur Plinio *lib. 13. c. 15.* *Mensis præcipua dos in vena crispis vel in cortice variis, itaud ulterius e venis discursu, ideoque tigrinæ appellantur, hoc interto, & ideo tales Pantherinæ vocantur. Sunt & undatim crispæ, majore gratia, si pavonum caudas imitentur.* Ubi è citro mensas intelligit, quæ usque adeò Romanis olim in precio fuere, ut argenti auríque æstimationem ea arbor æquaverit. Idem *lib. 13. cap. 15.* *Confines ei Mauri, quibus plurima arbor citri & mensarum insania, quas fœminæ viris contra margaritas regerunt.* Ad quem luxum fortè allusit Horatius *lib. 2. Ode 18.*

Non

Non ebur neque aureum
Mea renidet in domo lacunar.
Non trabes Hymettiæ
Premunt columnas ultimâ recisas
Africâ.

In his itaque maculæ pretiosæ erant, quæ quo majores eò cariores: & ab harum varietate *Tigrinarum* Pantherinarumq; cognomina. Thom. Dempsterus *Paralipom. in Rosinum lib. 5. cap. 26.* Habebant autem *tigrinæ*, uti ex Plinio discimus, in morem venarum longas lineas discurrentes, tæniis similes, tales enim maculæ tigrium, quas propterea *ῥαβδωτὰς*, h. e. *virgatas*, appellaverunt: cùm pantherinæ in orbes parvos & intortos crispæ essent, ut sunt terga pantherarum. Quam macularum harum differentiam scitè describit Oppianus *Cyneget. lib. 1.* V. quoque Salmasium *ad Tertullianum de Pallio cap. 5.* & suprà, ubi de *Mensis* alibique.

Tigris, quadrupedum pulcherrima, ut pavo avium. Oppianus *Cyneget. lib. 3. vers. 340.*

Τίγρεῖος δ' αὖ μετέπειτα κλυτὸν δέμας ἀείδωμεν,
Τὴν δ' ἐρατεινοτέρην φύσις ὤπασε τεχνήεσσα,
Ὀφθαλμοῖσιν ἰδεῖν, θηρῶν μετὰ πολλὸν ὅμιλον.
Τόσσον δ' ἐν θήρεσσι μέγ' ἔξοχος ἔπλετο τίγρις,
Ὅσσον ἐν ὀρνίθεσσι ταὼς καλὸς οἰωνοῖσι.

Cui proin, imitatione hujus, *virentes maculas*, tribuit Claudianus *de Raptu lib. 3.*

— fremit illa marito
Mobilior Zephyro, totamque virentibus iram
Dispergit maculis

Quomodo & pardum alibi *viridem* dicit idem Poeta. Inter quos tamen id discriminis est, quod *tigris* longis tæniis sit varia, pardorum vero maculæ rotundæ sint, unde *virgatæ tigres* passim apud Poetas, & *tigrinæ* inde *mensæ* à pantherinis diversæ, ut vidimus. Eadem velocissima, unde ventis eam concipi finxere Poetæ. Idem Oppianus *lib. 1.*

Ὠκυτέρη τελέθει δὲ θοῶν πανυπείροχα θηρῶν
Αὐτῷ γάρ τε θέει ἰκέλη Ζεφύρῳ γενετῆρι

Et *mobiliorem Zephyro marito* Claudianus modò dixit. Indidem ipsi nomen. Armeniis enim, Medis ac Persis, *tigris* sagittam notat; quæ vox etiam rapidissimo Hyrcaniæ fluvio indita. Arabibus eadem fera modò *elbabir*, modò *alphuranik*, quorum utrumque cursorem ac veredum, & hoc quidem posterius *valde expeditum* notat, dicitur. Porrò robustissima, utpote leonibus fere duplo major, & elephantorum quoque victrix, ut de Indicis tigribus Nearchus, apud Arrianum *in Indicis*, & de Prasiis ex eodem ac Megasthene Strabo tradit *lib. 15.* Adde & leonum, quod sub Tito Roma stupuit, Martial. *lib. Spect. Epigr. 18.* Unde *immanem* dixit Maro: & ad vim ingentem ejus alludens Statius *Thebaid. lib. 2. v. 1.2.*

Spirantem fert ore virum —

canit. Quare falsum, cum cane coire quo congressu Indici canes oriantur, ut Aristoteles, qui primus earum meminit, opinatus est *Histor. Animal. lib. 8. cap. 28.* ad canis formam tigrim accedere falsò per usus, *de Gener. lib. 2. cap. 7.* Sed veniam meretur, cum id animal tum adhuc parùm cognitum fuerit, & Nearchus ipse, qui Hyrcaniam & Indiæ partem cum Alexandro peragraverat, & Indicæ classi præfectus fuerat, ipsum animal vivum nunquam viderit, sed pellem solùm. E cujus relatione Arriano memorata, ubi addit, *Eas verò, quas nos videmus, & tigres vocamus, thoes esse maculosos, & aliis thoibus majores*, jam tum pro tigri genuina suppositum fuisse animal, quod revera non esset tigris, (sed e thoum genere, thoibus tamen majus) facilè liquet. V. de robore inprimis tigridis mira, apud Vossium *in Melam p. 248. & 249.* Capitur tamen & tanta, vel rapitur potius; *Raptores* enim propriè Veteribus tigrium venatores dicti. Et quidem primitus, qui unum ex tigridis catulis volebant servare, universum fœtum, qui numerosus plerumque, raptum ibant, ut, sequenti matri subinde unum jaciendo, sic eam morarentur, donec ad mare pervenissent: quod faciendo vix tamen, ob feræ pernicitatem, ex universo fœtu unum poterant subtrahere. Postmodum, aliâ venandi excogitatâ arte, pro catulis vitreas sphæras currenti objiciebant, in quibus tanquam in speculo se ipsam intuens, dum, quam videt imaginem, putat esse sobolem suam, sic retardaretur. Quâ de re sic Claudianus. ubi suprà,

Arduus Hyrcanâ quatitur sic matre Niphates,
Cujus Achæmenio Regi ludibria natos
Avexit tremebundus eques: fremit illa marito
Mobilior Zephyro, totamque virentibus iram
Dispersit maculis, jamjamque haustura profundo
Ore virum, vitreæ tardatur imagine formæ.

V. quoque Ambrosium *Hexaemeri l. 6. cap. 4.* Nec verò catuli solùm, sed & ipsæ sic matres, dum pro fœtu satagunt, Venatoribus in prædam cedunt, audaciâ illorum industriaque cum tempore crescente. Dico *matres*. Mares enim, conspectis Venatoribus statim aufugiunt, ideoque non capiuntur, quæ causa, cur omnes tigrides fœminas esse, creditum sit non paucis. Varronis tamen tempore, *tigridem vivam posse capi*, Romanis adhuc fuit ignotum. Sed exinde Imperii hujus finibus usquead Parthos propagatis, ex Armenia, aut India aut Hyrcania, per Parthos Romam usque cœpit adduci. Et *Q. Tuberone & Fabio Max. Coss. IV. Non. Maji, Theatri Marcelli dedicatione, tigrim primus omnium Romæ ostendit* (Augustus) *in cavea mansuefactam. Divus verò Claudius simul quatuor.* Plin. *lib. 8. cap. 17.* Fuisse tigrim illam Augusti, inter munera Indorum, Dio addit. Nota autem, quòd *mansuefactam* hucusque enim humano ingenio feritas cessit. Sic in caveis Romanarum delitiarum pars tigrides esse cœpere, quas inaurari consuevisse, testatur Petronius,

— premit advena classes
Tigris & *aurata gradiens vectatur in aula.*

Domitianus verò etiam currui junxit. Martialis *l. 1. Epigr. 5.*

Picto quod juga delicata collo
Pardus sustinet, improbæque tigres
Indulgent patientiam flagello.

Junxit & Heliogabalus, *Liberum se vocans*, apud Lampridium. Bacchi enim currum *tigres* traxisse, res in Poetarum fabulis notissima &c. Quam in rem vide inprimis Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. III. cap. 8.* Porrò non oblectationi solùm, sed & usui, est tigris. Indos enim in mensis suis apponere, ut leones, sic *tigrium clunes*; cœteris verò partibus animalis (utpote religiosi, cùm simul ac natum est, priores pedes versus Orientem attollat) abstinere, ex Damide tradit Philostratus *de Vita Apollonii l. 2. c. 12.* In Congitana autem regione, totâ tigride vesci, carne eâ, in quâ mystaces, excepta, eo quod venenatam hanc arbitrentur, testis est Jo. Lintschottus *Descript. Guineæ.* Nec carnes has bubulis sapere deteriùs refert Joan. Ledesma Hispalensis, apud P. Martyrem *Oceanea Decad. 3. lib. 2.* Pellis inprimis maximi æstimata, quæ bellatorum caput & superiorem corporis partem olim horrificabat. Valerius Flaccus *lib. 6.*

Perque levem & multo maculatam murice tigrim
Concita cuspis abit, subitos ex ore cruores
Saucia tigris hiat vitamque effundit herilem.

Venatorum item. Papinius *Theb. lib. 9. v. 686.*

Venator raptabat equus, quem discolor ambit
Tigris & *auratis adverberat unguibus armos.*

Nempe ungulæ aureis laminis inducebantur, ne acie illorum quis vulnerari posset. Unde de tali tigride, i. tigrino operimento Heroum, idem *l. 6. v. 721*

— extremos auro mansueverat ungues:

ad quem locum V. Casp. Barthium: plura verò de nobili hac fera, apud Plin. *l. 8. c. 18. l. 16. c. 27. l. 18. c. 18.* ubi de matrum in catulos affectu inprimis, Salmasium *ad Solinum pag. 211.* ubi itidem inter alia de Tigridis præsertim Indicæ, ereptis catulis, rabie, cernuatione & ruina, Barthium modò dictum *Animadv. ad Statium passim*, qui urbes quoque nonnunquam à tigribus obsideri adnotat *ad Theb. l. 5. v. 204.* Gerh. Jo. Vossium *de orig. & progr. Idol. l. 3. c. 60. 63. 65. 72. & seqq.* P. de Valle *Itin. Part. IV.* ubi de pugna tigridis cum homine victore, in Aula M. Mogolis, Alios. Idem nomen, an à maculis, an à celeritate potiùs, equo Circensi, Martialis ævo percelebri, de quo V. illum *l. 7. Epigr. 7.* Sed & quia vox primæva notione *sagittam* sonat, ad aliud armorum genus translata reperitur, apud Gregorium Turonensem, qui, de Nunnino quodam Tribuno loquens, *tigrim* vocat enteum ejus, *de Gloria Confess. cap. 42.* &c. De *Tigride* vero fluvio triplici apud Herodotum, *Tigride* item *Paphlagonic. Persico & Pontico*, ut & alia huc pertinentia, V. apud Salmasium *d. l. pag. 621. & seqq.*

Tilia, seu Philyra, & Papyrus, arbores erant, in quarum libris olim scriptitatum, ita enim Plin. *lib. 13. cap. 11.* *In foliis primò scriptum: deinde quarundam arborum libris.* Et de *Tilia* quidem, quæ *φιλύρα* Græcis, ita Suidas: *Φιλύρα, εἶδος δένδρου ἔχον φλοιὸν βύβλῳ παπύρῳ ὅμοιον, Tilia est arboris genus, quod librum habet similem byblo papyri.* In cujus proin libro scribi olim consuevisse, clarè testatur Herodianus, ubi de Commodo, *lib. 1.* *Λαβὼν γραμματεῖον τούτων δὴ τῶν ἐκ φιλύρας ἐς λεπτότητα εἰργασμένων, ἐπαλλήλῳ τε ἀνακλάσει ἀμφοτέρωθεν πτυσσομένων γράφει, ὅσους χρὴ τῇ νυκτὶ φονευθῆναι. Sumto in manus libello, quales ex Tilia tenuissimi & utrinq; plicatiles fiunt, conscribit in eo, quoscunque illa nocte interficere statuisset.* Similiter Xiphilinus de Domitiano, *τὰ ὀνόματα*, inquit, *ἐς σανίδιον φιλύρινον δίθυρον ἐγγράψας, Cùm eorum nomina scripsisset in duplicibus tabulis tiliaceis.* Martianus Capella *l. 2.* *Cernere erat, qui libri quantaque volumina, quot linguarum opera ex ore Virginis defluebant. Alia ex papyro, quæ cedro perlita fuerant, videbantur. Alii carbasinis voluminibus complicati libri: ex ovillis multi quoque tergoribus, rari verò in philuræ cortice subnotati.* Ulpianus *l. 52. ff. de legatis l. 3.* *Librorum appellatione continentur omnia volumina, sive in charta, sive in membrana sint, sive in quavis alia materia, sed & si in philura, aut in* Tilia, *ut nonnulli conficiunt, aut in quo alio corio; idem erit dicendum.* Dictyn, *de toto bello sex volumina in tilias digessisse Phœniciis literis*, refert Q. Septimius Romanus, ejus, si ipsi de se credimus, Interpres. *Epist. ad Arcadium*, & Auctor *præfat. de vita*

vita Dictys Cret. Et mox, *Memoratas tilias in flammas arcula repositas ejus tumulo* condiderunt. V. Gerh. Joh. Vossium *de Arte Gramm. lib.* 1. *cap.* 36. Cæterùm, *mirum in hac arbore, fructum à nullo animalium attingi: foliorum corticisq; succum esse dulcem. Inter corticem ac lignum tenues tunicas — quibus — tenuissima philyræ, coronarum lemniscis celebres, antiquorumq; honore. Materies teredinem non sentit, proceritate perquàm modicâ, verùm utilis*, Plin. *lib.* 16. *c.* 14. Ubi quod de utilitate habet, præter jam dicta, idem pluribus locis confirmat, & quidem lignum, inter alia, aptum scutis, *lib.* 10. *cap.* 40. corticem ad varia agrestium opera, *lib.* 16. *cap* 9. florem & folia ad alia, alibi: ipsamque proin *tiliam, ad mille usus petendam* dicit *lib.* 18. *cap.* 18. Addo hoc unum, quòd *tiliaceis tabulis* curvitatem dorsi suffulcivisse Antoninus Pius, hoc modo lc. in pectore fasciatus, legitur apud Cuspinianum, ex Capitolino. At superstitionis erat, quòd *tilia trifariàm scissa digitisq; suis implicatâ ac resolutâ*, vaticinati olim Enarics, apud Scythas, uti discimus ex Herodoto *lib.* 4. &c. Ut alia quædam adjiciam, in valle viridi Zoniensis sylvæ, in Monasterio, *Tiliam* videre est, quæ cum vetustate temporis extruisset, plusque viginti annis frondibus ac ramis pene denudata & carie penitùs exesa solo fere cortice constaret, ingenti omnium stupore, quasi redditâ juventute, revixit, ramis ac frondibus onusta, atque etiamnum spectatorum oculos reficit, absq; omni ariditatis vetustatisque indicio: Quam ob causam Isabella Belgii Princeps sepimento illam circumdedisse legitur. Habet autem *Tilia* obsequentes ramos, qui ex trunco, ubi is duodenos vel denos quinos succrevit pedes, undiquaque extenduntur, etiam per latitudinem in triginta & plus minùs pedes; ramis tum decem licet consurgere per extrema & parietes quasi formare, trunco in decem ulterius tendente pedes, ut illic contignationem faciat naturalem alteram, sed multo arctiorem, ac verticem in libero aere ventis exponat. Sternuntur asseribus illæ contignationes & admittunt convivia vel nuptialia. Quæ ante bellum Germanicum cura paganorum fuit, quibus solitum sub *Tilia* bene culta conventus agere & sciscere; superiùs delitiari, Auctor *Sinæ & Europæ cap.* 35. De ejusmodi prodigiosæ amplitudinis *Tilia*, quæ Basileæ est, & Imperatori Maximiliano subtus convivanti umbram præbuit, diximus in voce *Palatium* &c. V. quoque suprà, in voce *Philyra*: de voce *tilia* autem, in illo Tertullianeo de toga Romanorum, *qui pridiè rugas ab exordio formet. & inde deducas in tilias*, *lib. de Pallio cap.* 5. suprà in *Talia*, sic enim hic legendum esse, docet Salmasius *Not. ad l.*

Tilius Joannes, *Codicem Canonum Eccl. Or.* ex antiquissimo Ecclesiæ Hilarianæ Pictaviensis libro, primus Græcè edidit Lutetiæ A. C. 1540. postmodum Episcopus Meldensis factus; dedit & *Codicem Theodosianum*, & *libros Caroli M. de Imaginibus*, quos ipse primus sub nomine *Eli Phili* in Gallia publicavit, A. C. 1549. additâ suâ præfatione. Idem verò, cùm de *Capitularibus* quoque restituendis esset solicitus, morte præventus est, paucis tantum foliis post obitum illius vulgatis, quibus usi recognitores & emendatores Gratiani. Perfecit dein opus Petrus Pithœus edititque A. C. 1588. V. Gerh. von Mastricht *Histor. Juris Eccl. num.* 46. 189. & 207.

Tillius Joannes, sub Ferdinando II. Imp. Dux Ligæ militaris fortissimus, obiit in prælio ad Lechum Bavariæ fluv. quo Gustavus Adolphus, Suecorum R. superior fuit, A. C. 1631. Genitus autem est Martino *Tserclaes* Dn. *de Tilly*, ex cujus Majoribus Jodocus fil. primogenitus Gedeonis Dn. *in Ostiel & Marienhoven*, qui obiit A. C. 1064. Dominos *de Cruychenburg & Tilly* progenuit, sicut alter Henricus Dn. *in Gulpen*, & Philippus Dominos *in Beringen* ortus est. Frater Generalis præfati Jacobus *Tserclaes* Com. *de Tilly* Wernerum genuit, ex Dorothea Ostfrisia Dn. *de Falchenburg*, cujus filius Ernestus Emericus sibi Mariam Com. Lambergiam matrimonio junxit. Phil. Jac. Spenerus *Theatro Nobil. Europ. Parte II. pag.* 87. V. eundem *Arte Heraldica Tom. II.*

Timagenis Ins. Græcè Τιμαγένους νῆσος, in Sinu Arabico, nomen accepit à *Timagene*, qui primus eam detexit, aut navem ad illam appulit. Salmasius *ad Solinum pag.* 1265. ubi de hujusmodi insulis varia.

Timariotæ, dicuntur in Imperio Turcico, qui feuda ac prædia militaria ab Imperatore possident. Horum cùm ingens sit numerus, quippe qui ad 435000. ascendant, quorum vel minimus quinque aut sex milites suo sumtu alere tenetur, Imperatori Turcico ingentes exercitus colligere breve intra tempus facillimum esse, ostendit Georg. Hornius *Orb. Imper. pag.* 33. Sed longè minorem horum hominum numerum esse, ex Auctore *Descriptionis Status Turcici*, Gall. editæ & Germanicè translatæ, uti *Diarii Europæi Continuatione* 21. videre est, ut monet L. Otto Menckenius *Animadversion. ad illum.*

Timesius Clazomenius, Abderam condere orsus, à Thracibus pulsus est, circa Olymp. 31. postea tamen Abderæ, quam Teji perfecerunt, ut Heros, cultus, Herodotus *lib.* 1. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 161.

Timogenes, Palmyrenorum Dux, apud Treb. Pollionem *in Claudio*, *Palmyreni ducibus Sabâ &* Timogene *contra Ægyptios bellum sumunt atq; ab his — vincuntur. Dux tamen Ægyptiorum Probatus Timogenis insidiis interemtus est.* Ubi *Timagenes* fortè scribendum, uti vocatur Græcis, censet Gruterus.

Timolaus, Odenati fil. ex Zenobia, *tanti ardoris fuit ad studia Romana, ut brevi consequutus, quæ insinuaverat Grammaticus, esse dicatur: potuisse quinetiam summum Latinorum Rhetorem fieri*, Trebellius *in eo.* Cum fratre Herenniano, & matre Zenobia, quæ horum nomine Imperium arripuit, captus ab Aureliano, an hujus jussu interemptus, an fato suo, obiit. Idem *in Herenniano.*

Timomachus, quo Duce Ægidæ Lacedæmoniis opem tulerant, adversùs Amyclæos, inter Heroas fuit Lacedæmoniis cultos: in cujus honorem, festo Apollinari χάλκεος θώραξ προτίθεται, *ærea lorica proponi* solebat: ut est apud Scholiastem Pindari *Isthmiorum ode* 7. Quemadmodum eosdem Hyacinthi quoque sacra, eodem festo, celebrare consuevisse, memorat Pausanias *in Laconicis.* V. Gerh. Joh. Vossium *de orig. & progr. Idololatriæ lib.* 1. *c.* 13.

Timon, Atheniensis, adde: Turris, nomine ejus insignita, extra urbem Athenarum, haud procul loco, quem Academiam olim dixere, memoratur Jac. Sponio *Itinerar. Part.* 2. *pag.* 192.

Timor, inter Inferorum idola, Virgilio, Martisque asseclas, *Æneid. lib.* 9. ubi de Marte,

Immisitq; fugam Teucris, atrumq; Timorem.

Etiam apud Romanos in veneratione, uti & Pallor, quem timor efficit. Utrumque, ne quid obessent, neve aliquid afferrent incommodi, persanctè habitos, cane & ove placabant, Alex. ab Alexandro *Genial. Dier. l.* 1. *cap.* 13. Sed & apud Lacedæmonios *Timoris* ædes memoratur Plutarcho *Cleomene*, eaque juxta Ephororum triclinium, *Ibid.* Intellexerunt autem hoc nomine probri trepidationem atque infamiæ metum, Rebuspublicis utilissimum. Hoc enim qui correpti sunt cives pro patria pati quidvis timent minimè, quia maximè timent malè audire. Alia ratio cultus fuit, quòd mirandos *Timoris* effectus sensere in plurimis, etiamque fortissimos sub imperio ejus esse. Seneca *de Ira lib.* 2. *cap.* 3 *Fortissimus plerumq; vir, dum armatur, expalluit. & signo pugnæ dato ferocissimo militi paululum genua tremuerunt; & magno Imperatori, antequam inter se acies arietarent, cor exsiluit; & Oratori eloquentissimo, dum ad dicendum componitur, summa riguerunt.* Unde de Heroibus suis Statius *Theb. lib.* 6. *vers.* 394.

——— *pugnantq; paventq;.*

Quò facientia legas in *Vita* Arati, apud Plutarchum, & de Ludovico Tremollio, *in Historia Francica prat. sec.* Contrà vires infirmis non rarò dare observarunt. Qua de re idem *lib.* 10. *v.* 417.

Dat vires nimius Timor ——

nempe desperationi proximus, uti multis Barthius docet *ad Guil. Britonem lib.* 5. *vers.* 525. V. quoque Jov. Pontanum *de Fortitudine lib* 1. *c.* 17. vel saltem alas, ut videre est apud eundem Barthium *ad Statium Theb. lib.* 5. *vers.* 168. Porrò proprias illum divinationes habere crediderunt, uti ait Lutatius *ad Statium Theb. lib. eod. vers.* 615. In quam sententiam Lucanus *lib.* 9. *v.* 119.

Tristis (ut in multo mens est præsaga timore)
Aspexit comites patrios à litore Magnus.

Imò Deorum suorum omnisque religionis parentem quid ni colerent?

Primus in orbe Deos fecit Timor ——

quod hemistichion Petronii, sæpiùs laudatus Poëta *Thebaidi suæ* inseruit, *lib.* 3. *vers.* 661. ubi plurima hanc in rem egregia Barthius congessit. Certè & Servius *ad Æn. lib.* 11. *Deus*, ait, Græcè φόβος, *id est*, *Timor. unde factum est Deus. Varro ad Ciceronem tertio: Ita respondeant, cur dicant Deos, cùm omnes antiquitus dixerint divos.* Ursit nempe sententiam hancce Varro, ut fuit irrisor Philologicus veterum superstitionum, quarum consultior nemo unquam Romanus Græcusque homo fuit. Quod & Job. facit Devonius *lib.* 1.

Quippe Deos genitore Metu mens cæca creavit.
Ditem Umbris, Cælo Superos & Numina Ponto.

Eadem sapientiâ antiquum dicterium est, *Timorem augere bona mentis & gignere omnes artes* &c. An è sacris aliquid suffuratus Dei Simia ad Gentiles detulit, pessimus rerum sacrarum interpres: Ibi enim *Timori* (non *Deo* sed *Dei*) *Initium Sapientiæ*, effectusque admirabiles, adscripti passim? An פחד יצחק *Timor Isaci*, ipsis per aliquam traditionis stricturam aliquo modo innotuit? Sic enim Deus ipse Genes. *cap.* 31. *vers.* 53. appellatur verbis Jacobi, *Juravit Jacob per Timorem patris sui Isaaci.* Ubi Deus dicitur *Timor Isaci*, quòd Isacus illum *timeret*, i. religiosè coleret ac veneraretur. Et quidem pro juramento epitheton *Timoris* Deo convenit optimè aptissimeque, quum ex hoc maximè homines inducantur, ut jurent religiosè, eo quòd Deum perjurii vindicem *timeant.* Unde & Virgilius de suis minoribus Diis respectu Jovis,

Dii cujus jurare timent & fallere Numen &c.

V. Rivetum *Exercit. ad Genesin* 135. Verùm objectum cum affectu confudere Gentiles, translato cultu ab Eo, qui *timendus*, ad animi motum, quo *timere* Deum convenit. V. quoque suprà, ubi de *Metu*, nec non in voce *Pavor.*

Timotheus Musicus adde: Hic, cùm Terpander antiquissimum

εἴπερ κιθαρῳδικῶν νόμων, nomos suos versibus Heroicis composuisset, modulosque iis addidisset; Phrynis postea Mitylenæus τὰ ἑξάμετρα τῷ λελυμένῳ conjunxisset, numerumque chordarum auxisset, rationem citharœdicarum cantionum fere totam immutavit & illam ad numeros lege solutos dithyramborum deflexit, uti ex Plutarcho & Stephano pluribus docet Salmasius *ad Capitolinum in Pio*. V. quoque eum *ad Solinum pag.* 121. & 814. In quo posteriore loco, mille siclorum aureorum mercede ab Ephesiis eum conductum, ut in honorem Dianæ, cujus ædes tum dedicata recens erat, carmen componeret, adnotat, ex vet. *Epigr.* Alexandri Ætoli, Macrobio laudati, in quo canit, de populo Ephesio,

> Ἀλλ' ἄγε πολλάκις ... πῆχυν Γραικοῖσι κελεῦ
> Τιμόθεον κιθάρας ἴδμονα καὶ μελέων,
> Υἱὸν Θερσάνδρου, ποιήσαντ' ... σίγλων
> Χρυσείων ἱερὸν τ᾽ ... χιλιάδα.
> Ὑμνῆσαι ... κτλ.

Timur, cognom. *Lenk*, i. claudus, vulgò *Tamerlanes*, circa A.C. 1370. Tartarorum res mutuis dissidiis pene collapsas, velut alter Schinguis Khan, ad summam iterum & longè majorem, quam unquam, majestatem perduxit: omnium terrarum a China usq; ad Poloniam, adeoq; universæ Asiæ, quod præter eum nemini hactenus contigerat, dominus effectus. Historiam ejus Arabicâ linguâ scripsere Achmed Arabsiades, & Emirkondus: de eodem peculiarem *Dissertationem* edidit Cl. Bœclerus. V. quoque in voce *Tamerlanes*.

Tina, in *versu* Lucilii,

> *Pulmentaria fenis ac* tinis *subducere*:

Vas est vinarium, ex Græco δῖνος, quod Hesychio est εἶδος ποτηρίου. Sic Athenæo μέγας δῖνος de poculo. Varro. *Antiquissimi in conviviam utres vini primò, postea* tinas *ponebant* &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 233. & Car. du Fresne *Glossar.* ubi hic vocem eam Recentioribus quoq;, de vase grandi ligneo tam lavationibus, quàm condendis vinis, parato, in usu esse, atque etiamnum Gallis *tine* dici, ostendit. Ad hujusmodi *tinæ* formam quòd fere Clericorum isti pilei, quos *Bonnets carrez* iidem Galli appellant, fieri soleant, hinc & ipsos *Tinarum* voce venire in Syn. Sodorensi Manniæ Ins. *cap.* 7. habes *ibid.*

Tinagogo. h. e. Deus mille Deorum, cultus in quadam Asiæ reg. apud Ferd. Pinto *Itinerar.*

Tinca, piscis glutinosus, magni usus in eluendis vestium maculis. Cardanus *de rerum varietate, lib.* 7. *cap.* 42. *Tincarum decocto maculas omnes tolli existimant; quoniam lentum sit, ac viscidum; unde materiam maculæ ad se trahat.* Quo uno, ut videtur, Bellonius *de Aquatil. lib.* 1. *cap.* 17. impulsus, Tincam Ausonii *in Mosella*, quæ Italis hodieque *Tenca*, φυκίς sive Γναφεὺς esse existimavit. Sed ficulneum vere est hoc argumentum. Quippe eadem vis est aliis non paucis, ut ichthyocollæ & id genus glutine abundantibus piscibus. Γναφεὺς autem is Latinis quoque *Fullo* est, cujus decocto maculas vestium elui, Dorion tradit apud Athenæum *lib.* 7. *cap.* 12. V. Gerh. Joh. Vossium *lib.* 4. *cap.* 47.

Tinctor, Græcè Βαφεὺς, à *tingendis* purpurâ, alioque colorum genere vestibus, lapidibusque nomen habet: cujusmodi Artificum memoriam servat Hierapoli vetus *Inscr.*

ΤΟΥΤΟ ΤΟ ΗΡΩΟΝ
ΣΤΕΦΑΝΟΙ
Η ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ
ΒΑΦΕΩΝ.

Heroum hocce coronat corpus Tinctorum, apud Jac. Sponium *Itiner. Græciæ Part.* 3. *pag.* 150. Cæterùm ars eorum in quo constiterit, V. suprà in verbo *Alligari*: de illorum vero officinis in voce, *Baphium*. Recentiores *Tinctam* dixere. *Diploma* Friderici II. Imp. *Donamus totam* Tinctam *nostram ipsius civitatis nostræ Panormitanæ — communi jure* &c. apud Rocchum Pirrum *in Archiepiscopis Panormitanis*. Item *Tinctoriam*, alibi. &c. At *Tinctorium*, apud Melam de Scythis, *Mars omnium Deus, ei pro simulachris enses* & tinctoria *dedicant, hominesq; pro victimis feriunt*: gladius est, quòd sanguine *tingatur*, ad verbum σφαγεῖον. Herodotus *demum* in ea Historia vocat. Sic Isidorus *in Gloss. tinctorium, gladius.* Et in *vet.* Elegia *de Spe*,

> *Et cui detenta in jugulo* tinctoria *mota*,
> *Spem, quamvis lecto jam referatur, habet.*

Unde *tinctoria mens* Plinio, pro cruenta & cædibus gaudente, *lib.* 7. *cap.* 1. *Tu cujus semper tinctoria est mens, tu qui te Deum credis, aliquo successu tumens tanti perire potuisti.* Nisi malis in his locis *cinctoria* reponere, & apud Plinium legere, *Tu cujus semper in cinctorio est mens.* T. namque & C. non rarò permutari constat. Salmasius *ad Solinum pag.* 185.

Tinda, adde: A' Chalcidensibus condita est, eodem tempore, quo à Clazomeniis Tejisque Abdera; qui populi Asiæ, dominium Persarum minimè tolerantes, in Thraciam migraverant, Salmasius *ad Solinum pag.* 160.

Tinea, à Gr. Θρῖνος, Græcis communiter σὴς dicitur, ab Hebr. עָשׁ *es*, vel סָס *sas*, quod à verbo *asas*, i. consumi & tabescere; etiam βρῶσις dicta occurrit Matth. *cap.* 6. *vers.* 19. ubi βρῶσιν non esse *erosionem*, sed tineæ speciem, probari videtur posse ex Esai. *cap.* 50. *versu* 9. ubi Hebræum עָשׁ, Theodotioni σὴς, Aquilæ ἡ βρῶσις redditur. Cum blatta sæpe jungitur Poëtis. In quibus Horatius *lib.* 2. *Sat.* 3.

> ——— ——— *Cui stragula vestis*,
> *Blattarum ac tinearum epulæ, putrescat in arca.*

Et Martialis *lib.* 6. *Epigr.* 60.

> *Quàm multi* tineas *pascunt, blattasq; diserti.*

Quare pro synonymis quidam habent. Sed *blatta* inter scarabæorum genera reponi videtur Plinio *lib.* 11. *cap.* 28. & apud sequentis ævi Scriptores planè aliud est, purpura sc. aut purpuræ genus: quare amplius disquirendum. Ipsius verò *tineæ* nihil tam proprium est, quam quòd præcipuè lanam & laneas vestes consumit, Jobi *cap.* 13 *vers.* 28 Esaj. *cap.* 50. *versu* 9. c. 51. *vers.* 8. &c. V. quoq; Aristotelem *Histor. lib.* 5. *cap.* 32. Plin. *lib.* 11. c. 35. Isidorum, Alios. Unde composita vox σητόβρωτος, *à tinea consumtus*, est in vestium epithetis: ut & σητόκοπος, *à tineis pertusus*, proprium enim earum κάρφος; unde ἄσηπτα, quæ *à tineis illæsa*, Salmasius *ad Solinum pag.* 949. Cui malo ut occurratur, polium Theophrastus *Histor. lib.* 1 c. 16. absinthium Avicenna *Tom. II pag.* 136. citreum malum Plinius, aliaque, in arculis vestimentorum recludi, vestibusq; apponi jubent, V. hunc *lib.* 15 c. 18. alibique passim. Sed & libris *tineas* nocere, Martialis habet *d. l.* & *lib.* 14. *Epigramm* 37.

> *Constrictos nisi das mihi libellos*,
> *Admittam* tineas, *trucesq; blattas.*

Ubi dicere vult, ne libri in arcula ac scrinio à *tineis* comedantur, non nisi compactos oportere reponi. In lapides & metalla quoque valere, videtur colligi posse, ex Matth. *cap* 6. *v.* 19, 20. & Luc. *cap.* 12. *vers.* 33. ubi thesauros Christus in terra congeri vetat, *ubi tinea corrumpit.* Sed non gemmas solum & aurum vel argentum, verùm & vestes à Vett. in thesauris fuisse repositas, discimus ex Esdr. *cap.* 2. *vers.* 69. Nehem. *cap.* 7. *versu* 70. Job. c. 27. v. 16. &c. Hinc apud Poëtam *Æn. lib.* 9. describitur Messapus,

> ——— *dives pictai vestis & auri.*

Et Susis captis, Alexandrum in Regiis thesauris reperisse purpuræ Hermionicæ talenta quinque millia, decem minus ducentis annis ibi reposita, narrat Plutarchus V. plura hanc in rem, apud Plin *lib.* 8. *cap.* 35. Gerh. Joh. Vossium *de Idolol. lib.* 4. c. 94. & Sam Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. IV. cap.* 25. quorum hic, inter alia præclara, de comparatione Dei cum *tinea*, Psalm. 39. *vers.* 12. *dissolvis, tanquam tinea, desiderabilia ejus*: & Oseæ *cap.* 5. *v.* 12. *Ero ut tinea Ephraimitis*; *vult*, ait, *occultâ Dei maledictione reprobos ipsos tabescere & quidquid illis charissimum est, sensim dissolvi & consumi, quo modo tinea cæco morsu absumit pretiosissima quæq; vestimenta — Neq; timendum est, ne vilescat Dei Majestas, cùm à Prophetis confertur cum tam vili animalculo. Nam, si propriè loqui velimus, non confertur Deus cum tinea: sed lenta Dei judicia cum vitio, quod vesti à tinea accidit. Sensim enim id inolescit, ita ut, quod priùs solidum atq; integrum videbatur, tandem tacito morsu conficiatur atq; exedatur.*

Tingendi faciem, palpebras, aliaque corporis membra, crines quoque, consuetudo, V. hic passim.

Tinnitus auris, inter *omina trina*, ut Ausonius *in Gripho* habet, Veteribus sic propriè appellata. Quamvis enim pro quolibet auspicio augurioque vox *ominis* non raro sumta reperiatur: ut in illo Tibulli *lib* 1. *Eleg.* 3

> ——— ... *Aves dant omina dira*

Peculiari tamen ratione tria hæc, *Omina*, dicebantur, παλμὸς, *salissatio*; πταρμὸς, *sternutatio* & βόμβος, i. *tinnitus auris*. Et quidem cùm dextra *tinniret*, non minus faustum habebatur, ac cum dexter saliret oculus. V. Jos. Scaligerum *Ausonianar. Lection. lib.* 1. c. 16. & Thom. Dempsterum *in Rosinum lib.* 3. *cap.* 8. De quo pulsu auris seu tinnitu sic vetus Poëta incerti nominis, *in Poëmat. & Epigramm. vet.*

> *Garrula quid totis resonas mihi noctibus auris*,
> *Nescio quem dicis nunc meminisse mei.*
> *Hic quis sit, quæris? Resonant tibi noctibus aures*,
> *Et resonant totis: Delia te loquitur:*

Ut alia quædam addam, *tinnitus auxiliantes Lunæ*, in Eclipsi viz. laboranti, occurrunt apud vett. Scriptores passim. Contra quam in vulgo regnantem persuasionem, extant *Homiliæ* veteris in Latina Ecclesia Tractatoris. Scripserunt & loca Auctorum plurium illustrarunt, Car. Paschalius *de Coronis*, Joh. Bernartius *ad Statii Thebaidem*, Lipsius *ad Tacitum*. Gonsalius *ad Petronium*, G. Elmenhorstius *ad Minutium Fel.* Hadr. Junius *Animadvers. lib.* 3. c. 11. qui nimis festivè campanas nostri ævi intelligit. Alii. Hodieque apud Turcas inolitam eam superstitionem vigere, docet P. de Valle *Itinerar. Pars.* 2. De *tinnitibus*, in Jovialibus olim sacris, diximus suprà ubi de *Corybantibus, Curetibus, alibi.* Quos etiam Romanis moribus servatos in iis, discimus ex Prudentio *in Symm. lib.* 2.

> *Aut hos thyrsigeri rapit ad Dionysia Bacchi*,
> *Illicis aut alios ad Saturnalia festa.*
> *Aut docet, occultus quæ sacra Diespiter infans*
> *Inter* tinnitus *solvi sibi poscat aenos* &c.

V. quoque infrà, ubi de *Tintinnabulis*. Est autem *tinnire* vel aurium

tium judicio, propriè rerum exiliter sonantium, ut laminæ, tistri &c. Becmannus *de Origin. L. L.* inde paulo latiùs nonnunquam voce extensâ. Unde & Ausonius *Epist.* 25. ubi proprium cuique instrumento sonitum attribit, æri Dodonæo *tinnitum* tribuit,

Nec Dodonæi cessat tinnitus aheni,
In numerum quoties radiis ferientibus illa
Respondent dociles, moderato verbere, pelves.

Tinnunculus, amica columbis avis: *Defendit enim illas, terretq; accipitres naturali potentia, in tantum, ut visum vocemq; ejus fugiant*, Plin. *lib.* 10. *c.* 37. ubi plura hanc in rem. Nempe inter volandum etiam vocem edit, illis infestam, unde quòd semper *tinniat*, nomen invenit, apud Latinos, sicut hodie *cercerelle*, quasi *crepitacillam*, eam Galli vocant. Græcis verò, κεγχρὴς, vel κέγχρις dicitur, colore namque cinereo punctis nigris, velut *milii granis*, sparsa est. Cœterum & ipsa accipitris species est, uti docet Salmatius *ad Solinum pag.* 319 & Bochartus *Hierozoici Part poster. lib.* 11 *cap* 19 hominique in epistolis quoque perferendis inservit. Ita enim Plinius *d. l. Quin & internuncia in rebus magnis fuere, epistolas annexas earum pedibus obsidione Mutinensi in castra Consulum Decimo Bruto mittente. Quid vallum & vigil obsidio, atq; etiam retia amne prætenta profuere Antonio, per cœlum eunte nuntio.* V. quoque Vossium *de Idolol lib.* 3. *c.* 98. & quæ suprà de *Columbis* γραμματοφόροις Inde est, *quòd earum amore insanientes multi, super tecta iis exædificarent turres, nobilitatemq; singularum & origines narrarent, vetere jam exemplo. L. Axius Eques Romanus ante bellum civile Pompejanum denariis quadringentis singula paria venditavit, ut M. Varro tradidit. Quin & patriam nobilitavere, in Campania grandissimæ provenire existimatæ*, Plin. *ibid.*

Tintinnabulum, à *tinnitu*, quem, dum pulsatur, edere solet, nomen nactum est: Tinnitus autem est æris; inde ex ære primùm, mox ex ære, stanno, plumbo argentoque nonnunquam admistis, fieri consuevere *Tintinnabula*, magni inter homines usus, sive profana, sive sacra respicias. An apud Antiquos recepta fuerint, dubitat Joh. Tortellius *in Lexic* cum rara illorum apud Vete. mentio: sed, ut de Campanis, quales sua ætate in usu vidit, facilè id concedatur: de *Tintinnabulis* tamen quibuscunque, id concedi non potest. Horum inventor, ut & plurimarum aliarum rerum, in obscuro est, neque Plinius, qui *lib* 7. *c.* 55. *Tintinnabulorum* in sepulchro Porsenæ meminit, caputque integrum, atque id satis prolixum, rerum Inventoribus dicavit, de eorum primo Auctore quidquam in medium protulit. Certum est, parvorum *Tintinnabulorum* usum in Cœnobiis, ut & in privatis Nobiliorum ædibus jam extitisse, antequam vel Paulinus, Episcopus Nolanus; vel Sabinianus Pont. Rom. campanis Templorum turres instruxisset. In Regum quoque palatiis fuisse hinc discimus, quòd *Tinnula* inde, vel *Tinella* sunt appellata, quoniam ad *tinnitum* campanæ, ut in Monasteriis fieri solet, singuli Regii Palatii domestici ad epulas cirentur. Unde *tenir tinel* Gallos dixisse, pro *Curiam Regis celebrare*, videri nonnullis, habes apud C. du Fresne *Glossar.* Sed & antiquioribus, non minora solùm, verum & majora fuisse, discimus ex Martiale, ubi *æris Thermarum*, cujus sono lotum convocari fuerint soliti, meminit,

Redde pilam, sonat æs Thermarum, ludere pergis?

Quod frustra quidam ad æreum referunt clypeum, de quo Vitruv. cum Ælius Spartianus nescio quem Imperatorem Rom. è Thermis *Tintinnabulum* amovisse, disertè dicat. Hujus itaq; tinnitu, non solùm qui pilâ in Sphæristerio exercebantur & in Thermas convenerant: sed & qui longè inde abessent, lotum convocabantur. Unde Cicero *in Tuscul. simulatq;*, ait, *increpuisset Romanos, relictis Philosophis & Præceptoribus, unctum* (nam qui lavissent, ungebantur) *ire solitos.* Jassici *Tintinnabuli*, cujus sonus pisces vendi in Foro indicaverit, meminit Strabo *Geogr. lib.* 14. ubi lepidam de Citharœdo quodam, ab Auditoribus, ad æris hujus sonum, deserto, historiam affert. Neque verò in Thermis solùm aut Foro, sed & in privatis Romanorum ædibus, *Tintinnabula* sonuisse docet Lucianus, ubi *In divitum ædibus, familiam Tintinnabuli sono excitari consuevisse*, tradit, Qui mos hodieque in Purpuratorum Flaminum ædibus perdurat: V. autem Lucianum *tract. de iis, qui mercede conducti in divitum familiis vivunt.* Idem *horas per aquam & sonitum sua ætate demonstratas*, docet, cujusmodi Horologii iconem exhibet Magius. *de Tintinnab. cap.* 6. Syriæ quoque Deæ Sacerdotem *Tintinnabulo* usum refert, cùm ait: *Ante Syriæ Deæ Templum phallos duos miræ altitudinis fuisse statutos: in hos Sacerdotem eâ solitum arte conscendere, quâ Syri palmas altiores, nimirum fune caudici advoluto, ac paulatim ad superiores partes protracto. Cùm verò ad summas phalli partes pervenisset, orare, sacra facere ac inclamare consuevisse, atq; interim tintinnabulo sonum edere, ut verbis tinnitus sociaretur:* Quod confirmat Plut. *in Crasso*, Tertullianus *Apologet.* Cicero *de Nat. Deorum lib.* 3. Eusebius item *Præp. Evangel. c.* 2. Æs namque in sacris non modicam habere vim, olim creditum. Unde ejusdem Deæ sacerdotes, qui stipem non modicam passim emendicabant, illam colligentes, *Tintinnabula* quoque usurpasse, discimus ex antiqua Romæ statua, in qua *Sacerdos* hujusmodi, *cum pera & tintinnabulo*, visitur. Quem morem hodieque in Italia imitantur illi, qui *D. Antonii fratres* nuncupantur. Similiter Nic. Nicolai *de moribus diversarum Gent.* inter Saracenos, reperiri quoddam Religiosorum genus, qui, vitam aliàs solitariam agentes, nonnunquam latebris suis relictis civitates petant, ursumque vel cervum manu ducant, è cujus collo *Tintinnabulum* pendeat, quo populum, ad eleemosynam dandam, concitent, literis prodidit. &c. Neque verò homines solùm, sed etiam bruta, quæ sub hominis degunt imperio, olim *Tintinnabulis* personabant, *ut tinnitu eorum noxiæ ab illis feræ arcerentur*, Strab. Hodieque Pastores, more antiquo perdurante, gregibus armentisque ea adaptant, non tam ad terrendas feras (namque & pecora *tintinnabulata*, ut Sidon. vocat Apollinaris *lib.* 2. *Epist.* 2. à feris impeti necatque compertum) quàm ad deprehendendum, quibus in locis nemorum, montium valliumque oberrent, atque hac ratione longæ inquisitionis labor absit. Quare Justinianus Imp. *in LL. rustic. tit.* 2. *§.* 2. sanxit: *Si quis crepitaculum, sive tintinnabulum bovis aut ovis aut alterius cujuspiam animalis sustulerit, convictus flagellator, ut fur. Et si animal deperditum fuerit, id damnum sarcito, quod ejus crepitaculum sustulit.* Cujus rei meminit etiam Lex Burgundionum *tit.* 4. *§.* 5. Gothorum *lib.* 7. *tit.* 2. *§.* 11. & Antiq. Bojariorum *cap.* 8. *tit.* 11. *§.* 1. Eodem respexisse videtur Fortunatus de S. *Medardo libro* 2.

Tintinnum rapit alter inops, magis improbus ille,
Qui jumentorum colla tenere solet

Quanquam & *Tintinnabuli* sono perinde pecora, ac tibiæ, delectari atque pinguescere nonnulli existimant. Imò oblectamenti atque ornatus gratiâ Muliones atque Agasones equis mulisque *Tintinnabula* alligabant, ut de mulis Ovidius canit: de equis, Suid. in voce κωδωνίζειν. Medio inprimis ævo id Francis in usu, ut equorum maximè strata *tintinnabulis* exornarent, uti pluribus docet Car. du Fresne ubi suprà. Romæ quinetiam, in antiqq. marmoribus Elephanti videntur, è quorum collo propendent *tintinnabula*: Atque etiamnum Hieracarii aquilis, majoribus minoribusque accipitribus, alii ex ære, alii ex argento coriaceis compedibus assuunt. ut, cùm evolaverint atque conspectum effugerint, sono crepitaculorum suorum iterum queant inveniri. Redeo ad homines: Aristophanes *in Avibus*, jubet Codonophorum i. *Tintinnabuli gestatorem*, circumcurrere, inquit enim, Κωδωνοφορῶν αὖ τρέχε. Ad quæ verba, Græcus Scholiastes scriptum reliquit, eos qui circumibant urbem ac φύλακας, id est, excubias & vigiles, gestare *Tintinnabula* consuevisse, ut num vigiles verè essent vigiles deprehenderetur. V. quoque Hesychium in Κωδωνοφορῶν. Quod Romani buccinâ, Germani nostrâ ætate tympani tibiæq; sonitu facere soliti sunt. Sed & Caleti aliisque locis præsidiariis veterem Græcorum morem etiamnum observari legimus. Similiter, si quà vis ingrueret, Campani æris tinnitu indicium dabatur olim; quemadmodum & hodie per universam Belgicam: Quò respexit Statius *Theb. l.* 6.

—— Procul auxiliantia gentes
Æra crepant.

Porrò habebant olim Codonophoros, qui funus atrati præcederent. Suid. & ex eo Guil. Budæus: Quod factum, tum ut ad spectandam pompam homines confluerent, tum ut Flamen Dialis funeris admoneretur, ne ille ex improviso occurreret & funebribus auditis tibiis pollueretur. V. A. Gellium *lib.* 10. *c.* 15. Imò &, quamprimum quis excessisset vitâ, æra pulsari fuisse solita, pervetus Theocriti monet Scholiastes: quòd is sono crederetur καθαρὸς κ. ἀπελαυνεῖν τ. φασμάτων, h.e. *avertere spectra & dæmonum ludibria*: Qua de causa etiam receptum, ut tonante cœlo campanarum boatu perstrepatur. Quamvis & alia subsit ratio, nim. ut, illarum complosione aere longè lateque diverberato, vis tonitrui infringatur. Ut de Proserpinæ Sacerdote, Athenis ἠχεῖον pulsare solito, nil dicam. Zonaras è sontium quoque collo *Tintinnabulum* antiquitus suspendi consuevisse, ne ex eorum improviso contactu aliquis pollueretur, scribit *lib.* 2. Quod de servis, cùm apud Romanos ad supplicium ducerentur, colligit Hadr. Turnebus *lib.* 27. *cap.* 11. ex Plauto *Pseudol.*

— Verùm, extra portam Metiam currendum est priùs,
A. *Quid eò?* Pl. *Lanios inde accersam duos cum tintinnabulis*

E qua consuetudine idem Zonaras factum credit, ut Triumphantis currui *Tintinnabulum* cum scutica sive flagro adalligaretur, quibus instrumentis, reorum supplicio destinatis, in tantæ felicitatis cumulo Imperator admoneretur, ne plus quàm par esset efferretur, sed humanæ semper memor esset miseriæ. Contrà Indis Regibus *tintinnabula* & tympanum præcessisse, inter alia Regiæ dignitatis symbola, docet Alex. ab Alexandro *Genial. Dier. lib.* 4. *c.* 2. &c. De Tympanis, quibus introrsum multa appensa essent *Tintinnabula*, V. Suid. Crotala, quibus *Tintinnabula* affixa, in antiquis visuntur marmoribus. De *tintinnabulorum* sive Campanarum, in quibusdam Europæ urbibus, Antverpiæ potissimùm, Insulis Flandrorum, Tungris, Ultrajecti, Amstelodami, Musico concentu, V. Magium *lib. cit. c.* 17 Sq. Fuit verò & castrensis *Tintinnabulorum* usus: Superioribus enim seculis nec tamen admodum vetustis *Tintinnabulorum* usu jam in Ecclesias invecto, Imperatores in castris, quasi in civitate ambulatoria, *Carrocium* (voce Ital. quasi dicas *Currum magnum*) habe-

habuisse, in quo è turricula lignea campana pendens, Sole occidente & manè ante lucem, à milite fuerit pulsata, ut Deum precibus sibi redderent propitium, legimus: Eodemque *Tintinnabulo*, cùm classicum cani oporteret, milites ad arma fuisse convocatos. V. de hoc Carrocio Villanium Florent. *Chron.* ejusq; figuram cum tintinnabulo & vexillo, apud Magium *cap.* 13. & plura hanc in rem *toto illo libr. de Tintinnabulis, cum Notis* Franc. Svvertii &c. Non sine piaculo tamen Sacerdotis Judæorum Summi *Tintinnabula* omisero, de quibus agitur Exodi c. 39. v. 26. Hic enim *Tintinnabula* multa, ac mala punica itidem sonora, in extrema vestimenti ora gestare divinitus jussus est; Ut cùm in Sanctum Sanctorum ingrederetur, sonitus multiplex ab his, qui in templum convenerant, facilè posset audiri: Quæ figurabant, CHRISTO prædicante ac ministrante, clarum Evangelii sonum & germinantia Ecclesiæ prata virtutumque omnium florem odoremque futurum. Franc. Burmannus *Synops. Theol. P. I. lib.* 4. *cap.* 8. Simile quid inter ritus Ecclesiæ Rom. in qua *tintinnabulis* exornatas interdum vestes Sacerdotales observat C. du Fresne in vocibus *Capa*, *Stola*, *Tinniolum* & *Tunica*: quomodo & Procerum depingit Apulejus *lib.* 10. Nec *tintinnabula equorum*, apud Zachariam, qui in novo Test. iis inscriptum iri, *Sanctitas Jehovæ*, ait c. 14. v. 20. Solent autem, hæc iis appendi, non tam ornatus, quàm levaminis causâ, ut soni dulcedine delinití laborem ferant faciliùs. Alia fuere *tintinnabula*, quorum tinnitu explorabant vett. Persæ equos suos, an bellicos strepitus ferre possent, apud Ælianum *Histor. lib.* 16. *cap.* 25. quod *κωδωνίζειν* Græci, V. suprà, & *Δοκιμοκωδωνίζειν* dixere, qua de re plura apud Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. II. cap.* 8 uti de *Tintinnabulorum* in toto Imperio Turcico, adeoque Ecclesia Græcorum, quæ sub illius jugo gemit, usu prohibito, alibi.

Tintinnabulorum quædam species.

Campana.	Nola.
Codon.	Petasus.
Hagiosiderum.	Signum.
H'χεῖον.	Simandrum.
Lebetes Dodonæi.	Squilla.

V. de his omnibus *suo loco.*

Tiresias, adde: Ut infero certè Numini, sacra peculiariter facta esse, & ex Homero constat *Odyss.* κ. & λ. cumque, cum filia Manto, ex hominibus duos Divos factos, ex Euripide producit Clemens 1. *Strom.* Quam in rem V. plura, apud Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium Thebaid. lib.* 4. *vers.* 443. qui etiam *de baculo*, ei à Pallade donato, *ad lib. eund. vers.* 542. & de libro *de Thure*, illi adscripto à vett. Græcis, *ad vers.* 469. complura habet.

Tirida, apud Solinum *cap.* 10. ubi *de Thracia*, *Stagnum Bistonium. Nec longè regio Maronea, in qua* Tirida *oppidum fuit, equorum Diomedis stabulum: sed cessit ævo, solumque turris vestigium adhuc durat.* Quibusdam Τίρζα est Græcè, sed hanc in Paphlagonia collocat Stephanus: aliis eadem cum Τείριζα Ptolemæi, quam vide suo loco. Salmatius *Tinda* legi vult, quam *turrem Diomedis* vocare videtur Mela: *Turris, quam Diomedis vocant, signum fabulæ remanet.* V. suprà.

Tiro, V. infrà *Tyro*.

Tirolis, adde: Adiere autem hanc hæreditatem filii Alberti Contracti Austrii, ex testamento Margaretæ Maultaschiæ, Henrici Ducis Carinthiæ & Comitis *Tirolensis*. vel, ut alii, Elisabethæ, Henrici istius sororis. quod mortuo filio Meinhardo, ex Ludovico Ludovici Bavari Imp. filio suscepto, condiderat. V. G. de Roo *lib.* 3. Joh. Aventinum *Annal. Bojor. lib.* 7. Tob. Pfannerum *de prac. Germaniæ Principum gentibus cap.* 1. Phil. Jac. Spenerum *Arte Herald. Tom. II.* &c.

Tisa, catellæ nomen elegantissimæ, cui ab Antonio Theobaldo monumentum Romæ fuisse positum, scribit Vulturariensis Episcopus, apud Fortun. Licetum *de Lucernis Antiqq. lib.* 2. *cap.* 57.

Titaa, mater Titanum, cum filiis culta, in Africa, teste Diodoro *lib.* 3. Hinc illi Τιταίαννι primùm, inde Τιτᾶνες Doricè. Salmasius *ad Solinum pag.* 825. V. quoque infrà *Titia*.

Titanomachia, Græcè Τιτανομαχία, pars Cycli Epici, composita ab Eumelo Corinthio, an Arctino? juxta Athenæum *lib.* 7. Ο῾ τὴν Τιτανομαχίαν ποιήσας, εἴτ' Εὔμηλός ἐστιν ὁ Κορίνθιος, ἢ Ἀρκτῖνος: continebat *Titanum pugnam*, uti Γιγαντομαχία *Gigantum*; hos enim diversos fuisse, fabulis accuratiùs inquisitis notum. Casp. Barthius *ad Statium Thebaid. l.* 10. *vers.* 44.

Tithymalli lacte occultè scribendi ratio. indigitatur Plinio *l.* 26. *c.* 8. *Tithymallum nostri herbam lactariam vocant — narrantque, lacte ejus inscripto corpore, cùm inaruerit, si cinis inspergatur, apparere literas & ita quidam adulteras alloqui maluere, quàm codicillis*: qua de herba V. ibi plura, & apud Salmasium *ad Solinum p.* 941. ubi de vi ejus caustica, & succo, qui inde colligebatur, nec non *pag.* 1313. ubi de speciebus ejus, *Haoscer*, & *Alascir*.

Titia, apud Apollonium *Argon. lib.* I.

> *Μητέρα Δινδυμίην, πολυπότνιαν ἐγκαλέοντες,*
> *Ἐνναέτιν Φρυγίης, Τιτίην θ' ἅμα, Κύλληνόν τε.*
> *Matrem Dindymenen multùm venerandam invocantes,*
> *Habitatricem Phrygiæ, Titiamque simul, & Cyllenum.*

Milesiorum fuit Dea, cui, ut & Cylleno, eos, quando Rheæ sacrificabant, priùs rem divinam fecisse, docet Scholiastes ex Menandro. Tellus sc. qualis primò fuit, rudis nempe & inculta, aquis item obruta, eoque lutosa, juxta veterem Gentium Theologiam, dicta est *Titha*, ab Hebr. טיט *tith*, h. e. lutum. Hinc itaque ea *Titia*, sed & filii ejus *Titanes* ab eadem origine, quasi *πηλογόνοι*, *lutigenæ*, vel *terrigenæ*, uti Floro dicuntur *l.* 1 *c.* 17. &c. quam in rem V. Vossium *de Idolol. l.* 2 *c.* 2.

Titia Lex, de colligendo Vectigali: Lata est à Sext. *Titio* Tribuno Pl. C. Mario VI. L. Valerio Flacco, vel potiùs, M. Antonio, A. Posthumio Albino, Coss. anno U. C. 654. *Ut Vectigal agris publicis impositum Quæstor colligeret.* Cic. *de Oratore l.* 2. *pro Murana*, Valerius *l.* 8. *c.* 1. Alia de lusu: *Ne quis in pecuniam luderet, Sponsionemve in ludo, nisi quis virtutis causâ susceptus esset, faceret*, Martianus *l.* 3. *ff. de aleat.* Alia de Triumviris Reip. constituendæ: Auctorem habuit P. *Titium* Tribunum Pl anno 710. C. Vibio Pansâ, A. Hircio Coss. *Ut Tresviri Consulari potestate constituendæ Reip. in quinquennium crearentur, Cn. Octavius, M. Æmilius Lepidus & M. Antonius.* Appianus *de Bell. Civ. lib.* 6. & Florus *Epitom.* 120. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. l.* 8. *c.* 5. 8 *&* 31.

Titianus, collega Gallicani in Consulatu, anno Trajani decimo; memoratur Spartiano *in Hadriano*, *Titianum, ut conscium tyrannidis, & argui passus est & proscribi.* Cum Attiano, Imperatoris hujus tutore, malè Onuphrio idem habitus. V. Salmasium *ad Spartianum.*

Titiensis Tribus, una ex tribus primis Tribubus, in quas Populum Rom. Romulus divisit. Fuere autem illæ Ramnensis, *Titiensis* & Luceres. Et quidem *Titiensis* nomen habuit à *Tito* Tatio Sabinorum Rege, qui, à Romulo prælio victus, in urbem & Imperii societatem receptus est. Itaque in illa Sabini fuere, & quotquot ab ea regione vel cum T. Tatio vel postea venerunt, colueruntque Capitolium & Montem Quirinalem. Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. l.* 6. *c.* 5. V. quoque supra in voce *Tatienses.*

Titii Sodales, adde: Ita autem habet locus *Histor l.* 2. *Factas Augustales subdidere; quod Sacerdotium, ut Romulus Tatio Regi, ita Cæsar Tiberius Juliæ genti sacravit.* Altes *Annal. l.* 11 *Idem annus novas ceremonias accepit, addito Sodalium Augustalium Sacerdotio, ut quondam T Tatius retinendis Sabinorum sacris Sodales Titios instituerat.* Hadr. Turnebus *Adversar. l* 21. *cap.* 1. ita de his: Titios, inquit, *Varro dictos esse ait à Titiis avibus: sed illæ aves cui hodie aucupi notæ sunt? Equidem esse neminem puto, qui eas magis cognoscat, quàm spinturnicem, hominibus ignotam, ut censet Plinius.* Et paulo pòst, *Vetus Interpres Persii in illum locum, Ingentes trepidare Titos, à titis Titos vocatos ait. Servius dicit palumbes vulgò appellari Titas: Palumbes, inquit, eò quòd sunt facta pabulo, quas vulgò Titos vocat. An hæ sint Titiæ aves, intelligentioribus & doctioribus judicandum relinquo.* Meminit eorum Lucanus quoque *Pharsal. l.* 1. *versu* 595.

> *Et doctus volucres Augur servare sinistras,*
> *Septemvirque epulis festus, Titiique sodales,*
> *Et Salius læto portans ancilia collo.*

Plerunque verò illos Adolescentes fuisse, discimus ex fragmento Lapidis antiqui: *Q. Cæcilio. Ferrci. Kalatori. Sacerdoti.* Titialium. *Flavialium. Studioso. Eloquentiæ. vixit. annis.* 15. *mense.* 1. *diebus.* 24 *filio. optimo. ac. reverendissimo. M. Gavius. Karinus.*

Titillatione pedum, somnum conciliandi ratio, delicatioribus in usu, memoratur Aphrodisco, & Argenterio, quorum hic è cerebro sic advocari spiritus ad pedes partesque intermedias observat, annotante Gerh. Joh. Vossio *de orig. & progr. Idolol. l.* 3. *cap.* 34. ubi *de Somno & Vigilia.* At *titillatione* præcordiorum vel alarum risum excitari, notum. Hoc enim pacto calor inducitur; unde motus cordis & septi transversi musculorumque circa buccas. Ac eo magis id fit in homine, quòd is cutis sit tenuissimæ. Unde, etiam cùm quis vulneratur in septo illo, risum oriri, testis est Philosophus *de Part. Animal lib.* 3. *cap.* 10 Plinius quoque *lib.* 11. *cap.* 37. cùm dixisset, nusquam subtiliorem esse cutim ac sensum, quàm membranis, quæ cordi prætenduntur, subjungit, *Ob hoc in præliis, gladiatorumque spectaculis, mortem cum risu trajecta præcordia attulerunt*: Cui risui similis morientium esu herbæ Sardoæ risus est, qui labra contrahunt ridentium instar, cùm intus discrucientur quàm maximè. Vossius *ibid. c.* 46.

Titinia gens, familias habuit Romæ patricias & plebejas. Patriciæ meminit Livius *l.* 5. *Non tamen ultrà processum est, quàm ut unus ex plebe usurpandi juris causâ P. Licinius Calvus Tr. militum Consulari potestate crearetur: cæteri Patricii creati, P. Manlius, L.* Titinius, *P. Melius, Sp. Furius Medullinus, L. Publilius Vulsus* &c. Plebejæ idem mentionem facit *l.* 3. ubi M. *Titinium* nominat, Tribunum Pl. creatum anno Urbis Cond. 304. quo tempore plebs in Aventinum, ob facinus Ap. Claudii Crassini XViri secesserat. Fuit & C. *Titinius*, in denario apud Ursinum notatus, denariorum conflandorum Curator. anno urbis 536. quo, ut Plinius ait *l.* 33. *cap.* 3. *Q. Fabio Max. Dictatore, Annibale urgente, asses unciales facti sunt placuitque, denarium* 16. *assibus permutari, quinarium octonis, sestertium quaternis* Hinc, cùm in aliis denariis X. nota apponi solita sit, quòd denos asses valerent, in hoc nota XVI. apposita visitur. Meminit quoque C. *Titini*

Minturnensis Val. Maximus *lib. 3. cap. 2.* quem uxori à C. Mario dotem reddere coactum esse ait, quòd eam impudicam de industria duxerat ut dote spoliaret, V. Plutarchum *in Mario*. Appianus *Bell. Civil. lib. 4.* & Plut. *in Bruto* mentionem faciunt *Titinii* ejus, qui bello Philippensi à Cassio de Bruti victoria sciscitatum missus, quòd tardius reversus Cassio mortis fuisset causa, seipsum interfecit. Idem Appianus, *Titinium* in bello navali contra Sext. Pompejum, Cæsarianæ classi præfuisse, tradit. *Sed longum esset Titinios omnes colligere, qui ab antiquis Scriptoribus nominantur*, Fulv. Ursinus *Volum. Familiarum Roman.* V. quoque Fortun. Licetum *de reconditis Antiqq. Lucernis l. 6. c. 82. ubi Lucernam servi phalerati cursoris, in cujus fundo scriptum TITINI, explicat.*

Sext. *Titius*, Orator, homo solutus, & mollissimi gestus à quo Saltationis generi nomen: unde Prov. *Titium saltare*, Cic.

Titulus, propriè lapis seu cippus sepulchralis inscriptus, vel ipsa lapidis inscriptio, quæ aliàs *elogium* quoque. Virgil. *Culice*,

—— —— tum fronte locatur

Elogium —

Item pro inscriptione, quæ supplicii, quod de reo sumebatur, causam indicabat, usurpatur à Suetonio *in Domitiano* c. 24. Hinc Τίτλος apud Johannem, ubi de cruce CHRISTI *c. 19. v. 19.* Ἔγραψε δὲ καὶ τίτλον. Atque item Nonius:

Γεγραμμένα, τόν τε καλῶς λαχόντα Τίτλον ἰδού.

Matthæus *c. 27. v. 37.* Αἰτίαν bene & signanter dixit. Glossæ Græcanicæ vett. *Αἰτία, causa, materia, titulus.* Eædem Latinæ, *Titulus*, ἔλεγχος. Latini etiam passim pro causa. Ut Poeta,

Et poteris Titulum *mortis habere meæ.*

V. quoque Valerium Max. *l. 9. c. 12.* Atque hic *Titulus* præferri aut apponi solebat damnatis. Suetonius *Caligulâ c. 38. Præcedente titulo, qui causam pœnæ indicaret, per cœtus epulantium circumducitur.* Epistola Lugdun. de Attalo Martyre, Περιαχθεὶς κύκλῳ τοῦ Ἀμφιθεάτρου, πίνακος αὐτὸν προάγοντος, ἐν ᾧ ἐγέγραπτο Ῥωμαϊστί, Οὗτός ἐστιν Ἄτταλος ὁ Χριστιανός, *Circumactus per Amphitheatrum, tabellâ ipsum præeunte, in qua Latinè scriptum erat, Hic est Attalus Christianus*, Sed & appendebatur aut apponebatur. Suetonius *Domitiano c. 10. Patremfamilias detractum è spectaculis in arenam canibus objecit, cum hoc titulo: Impiè locutus Parmularius.* Hinc Quintilianus *Declam. 302.* Gladiatores sic quoque productos ostendit. *Quidam ut Patrem sepeliret, auctoravit se. Die muneris productus sub Titulo causæ, rudem populo postulante accepit.* Sæpe tamen, neglecto aut spreto *Titulo*, contenti superdictione fuerunt, id est, ut Præconis præeuntis voce Populo id nuntiaretur. V. Just. Lipsium *de Cruce l. 2. c. 11.* Cui adde, quod Johanni Τίτλος, Matthæo αἰτία, id Marco *c. 15. v. 26.* ἐπιγραφὴ τῆς αἰτίας, Lucæ *c. 23. v. 38.* simpliciter ἐπιγραφή, Tertulliano *Apol. c. 11.* & Suetonio *Calig. Elogium* quoque dict. Sed & Servis venalibus suus erat *Titulus*, qui vel eorum collo appendebatur. Propertius *l. 4.*

At quorum Titulus *per barbara colla pependit,*
Calati medio cùm saltere Foro,

Ubi *calati* idem, quod *signati*; nisi *cretati* legendum: Namque cretà quoque mancipia, quæ venum exponebantur, notata fuisse, nemini ignotum. Vel in Venalitio (locus sic dicebatur, in quo vendebantur servi) pingebatur. Petronius, *Ego autem spiritu non destiti totum parietem persequi. Erat autem Venalitium Titulis pictum.* Scribebantur in iis virtutes & vitia morbique mancipiorum, ut & quidquid aliud emptoris intererat non nescire. Idque ex edicto Ædilium Curulium, teste A. Gellio *l. 4. c. 2. In Edicto Ædilium Curulium, qua parte de venundandis mancipiis cautum est, scriptum sic fuit: Titulus. servorum. singulorum. utei. scriptus. sit. curato. ita. utei. intellegi. recte. possit. quid. morbi. vitii. ve. quoi. q. sit. quis. fugitivus. erro. ve. sit. noxa. ve. solutus. non. sit. Propterea quæsiverunt &c.* Quem locum, quòd in verbis Ædilitii Edicti, quæ extant in Jure civ. *l. 1. §. 1. eod. tit.* nulla *Tituli* fiat mentio, à Triboniano detruncatum fuisse, judicat Ant. Thysius JC. *Notis in loc.* Meminit quoque istiusmodi *Tituli*, Seneca *Ep. 47. Stare ante limen Calisti Dominum suum vidi, & eum, qui illi impegerat titulum, qui inter ridicula mancipia produxerat, aliis intrantibus excludi.* Suetonius item *de Illustr. Gramm. c. 4. Nam apud Majores, cùm familia alicujus venalis produceretur, non temerè quem literatum in titulo, sed literatorem inscribi solitum esse; quasi non perfectum literis, sed imbutum.* Nec non Petrus Chrysologus *Sermon. 141. Hoc implebat Paulus, qui servitutis suæ titulos scribebat: Usque ad hanc horam esurimus & sitimus: & nudi sumus & colaphis cædimur.* V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, Joh. Laurentium JC. *Not. in Phædr. l. 4. fab. ult.* &c. Meretricum etiam cellas *Titulis* cum stupri precio & nomine meretricis fuisse insignitas probat illud de Messalina Poetæ,

—— —— Tunc nuda papillis,
Constitit auratis, Titulum *mentita Lyciscæ.*

Amphoras item vini, cum ejus patria & natali tempore, ubi viz. & quando esset natum, à quibus porrò conditum. Juvenalis *Satyrâ 5.*

—— — Cujus patriam, Titulumque *senectus*
Deleverit multa veteris fuligine testæ.

Petroniusque Arbiter *Satyr. Statim allatæ sunt amphoræ vitreæ diligenter gypsatæ, quarum in cervicibus pittacia erant affixa, cum hoc* Titulo: *Falernum. Opimianum. annorum. centum.* Opimio scilicet Consule natum, de quo V. Ciceronem *de Orat. clar.* & Johan. Laurentium suprà laudatum *in Phædrum l. 3. fab. 1. vers. 1, 2.*

Anus jacere vidit epotam amphoram,
Adhuc Falerna fæce & testâ nobili &c.

Porrò *Tituli* statuarum & imaginum in Atriis, indigitantur Suetonio *in Tito*, *Tribunus militum & in Germania & in Britannia meruit, summâ industriâ, nec minore modestiæ Famâ: sicut apparet statuarum & imaginum ejus multitudine ac* titulis, *per utramque provinciam.* De quibus V. & Valerium *l. 8. c. 5.* Cic. *Philipp. 9.* & *Verr. 4.* &c. *Pagina honorum* dicitur Juvenali *Sat. 10.* ubi Glossæ *Tabulam patronatus* appellant, V. suprà in hac voce. Imò & *tituli* singulis summis in rationibus vett. Romanorum Græcorumque præponi consuevere, uti vidimus suprà in voce *Elogium*. Recentiori ævo *titulorum appositione*, h. e. tabularum inscriptarum cum velis purpureis, privatorum res aut reorum etiam Fisco addici consuevisse, discimus ex Anastasio *in Nicolao I.* Senatore *lib. 4. Epist. 14.* Aliis. Sed & simile quid jam apud Tibullum occurrit *l. 2.*

Ite sub Imperium, sub titulumque, Lares.

Unde *domus titulata*, apud Gregorium M. *lib. 1. Epist. 63.* cui fiscalis titulus appositus est: & *titulatio*, confiscatio *in Histor. Misc.* In libris *Titulum* A. Gellius *lib. 11 c. 6.* quoque *Indicem* vocat: Alioqui aliud *Index*, aliud *Titulus*. Hic enim propriè ἐπιγραφή est totius operis, qui uno plerunque vocabulo absolvitur & in fronte scribitur: Ille series est materiarum ordine digesta, V. Salmasium *Prolegom. ad Solinum.* Sic Legum, fabularumque capita, vel rubricæ seu inscriptiones, *Tituli* dicti sunt: *Titulis Edicti, l. 195. ff. de Verb. signif. l. 1. § in princip.* & *5. sub initio, ff. de postul. l. 1. ff. de reb. cred.* Idem Laurentius *in versum Phædri l. 4. sub. fin.*

Nam si quis talis etiam est Tituli.

Pingebantur autem hi *Tituli* minio. Unde *ad Persium Sat. 5. vers.*

Excepto si quid Masuri rubrica notavit;

Glossæ vett. *Rubricas vocat minium, quo tituli legum annotabantur.* Quod qui faciebant, *Miniculatores* fuere appellati, uti discimus ex Laur. Pignorio *lib. cit.* &c. De *Titulis honorariis*, habes egregium Tractatum Joh. Seldeni, ut & hic passim. Addam locum Cl. Suiceri, de hac voce: Τίτλος, *titulus — erat tabella lignea dealbata gypso vel cerussa, in qua literæ ex encausto, vel atramento scribebantur. Græci λευκώματα appellant — Album hujusmodi tabula Latinis dicitur. Unde album Prætoris — Citharœdorum* &c. Sic *Tituli è servorum venalium collo suspensi — Tabulæ auctionariæ — Titulus Dominicæ crucis, λευκώματα fuere — Apud Suidam verò — Tituli nihil aliud sunt quàm sectiones, in quas divisi sunt sacri libri; atque ita vocantur, quòd singulæ ἐπιγραφὴν suos haberent titulos, suas — inscriptiones*, V. cum *Thes. Eccl.* voce Τίτλος: adde quæ habet de Evangeliis in *Titulos* seu sectiones majores, & κεφάλαια, *capitula* seu sectiones minores, divisis, voce Κεφάλαιον, ubi inter alia, primum Ammonium Evangelia in pericopas & capita divisisse, docet. De *Titulis Ecclesiarum*, aliisque huc pertinentibus, suprà voce *Presbyter*, it. *Presbyterium*.

Titus, Tribunus primò Maurorum, sub Maximino Imp. hinc à militibus imperare coactus, post 6. mensium Imperium, ab iisdem occisus est. *Vir de primis erga Rempub. domi forisque laudabilis*, Trebellius *in eo.* De uxore illius *Calphurnia*, diximus suo loco. Plenum nomen videtur fuisse *Titus Quartinus*, ex Herodiano, qui eundem *Quartinum* vocat, quem *Titum* Scriptores Latini. Salmasius *ad l.*

TL.

Viri illustres.

Tlepolemus, Herculis fil. adde: In Cariæ opposita Ins. Rhodo, divinis honoribus cultus est, uti docet Scholiastes Pindari *Olymp. od. 7.* Quemadmodum apud eosdem Alex. M. in veneratione fuisse, tradit Clemens Romanus *Recognitionum lib. 10.* V. Gerh. Joh. Vossium *de orig. & progressu Idolol. lib. 1. c. 21.*

Tlepolemus, Lycius, equo singulari vicit 131. Olympiadem: *Μυρεύς*, i. *Myrensis*, Philoxeno dictus, in vet. *Epigramm.* ubi Hermularum in Ludis Olympiacis eum inventorem facit, de quibus V. suprà. Myra autem urbs Lyciæ, ut notum. V. Salmasium *ad Solinum p. 924.*

TM.

Tmarus, adde: Græcè Τίμαρος, & per sync. Τμάρος. Ubi templum Dodonæi Jovis, Solin. *cap. 7.* ad quem V. *Exercitat.* Salmasii.

Tmolus, adde: Hinc *Tmolitæ*, montis hujus incolæ, quorum mentio in nummo Sabinæ Jun. in cujus postica parte Diana conspicitur cum arcu suo, & nomen ΤΜΩΛΙΤΩΝ. apud Jac. Sponium *Itiner. Græciæ Part. 3. pag. 193.*

Tmolus, Lydiæ amnis, in quo coticula seu lapis, quo aurum & argentum probatur, *Lydius* inde dictus, primùm repertus est, Plin. *l. 33. c. 8.* V. Salmasium *ad Solinum pag. 1103.* Idem cum fluvio memorato, in voce *Tmolus*.

TO.

Toëdus, vulgò *Thoüe*, vel *le Thoüt*, fluvius est Galliæ, in Andibus, qui infra Salmurium in Ligerim effluit. Meminit ejus vetus descriptio Turoniæ: cujus Auctor, Majoris Monasterii Monachus. Comitatum Turonium ab Occid. ait terminari *fluvio Toëdo* nomine, qui inter Salmurium castrum & Abbatiam S. Florentii fluit, & sic in Ligerim *effluit*. Scriptoribus quibusdam recentioribus *Tuesa* Latinè nuncupatur: Olim verò *Tuadus*, vel *Doadus* ac *Toadus* dictus videtur esse, unde *Theotuado* vel *Theodoado Doadore*, uni è 4. clarissimis ac nobilissimis Aquitaniæ Regum vett. Palatiis seu Fiscalibus villis ac hibernis, nomen: quod ad fluvium hunc situm. Recipit autem is amnes Toëtium *Toeres*, Argentonem *Argenton* ac Devam *Dive*. V. Hadr. Valesium *Notit. Galliæ*, in voce *Theotuadum*, & in Lexico Univ. *suo loco*.

Toga, adde. Nomen à *tego*, quod Veteribus *tego*; qui proin quidquid tegere aptum est, primitus *togam* dixere. Sic *togam*, pro tecto, Poëta quidam apud Nonium dixit. Sanè vestem omnem, quæ tegendo corpori, *togam* dictam, legimus apud Varronem *de Vita Pop. Rom. lib.* 1. Nisi sit potiùs a Græco *στέγω*, *tego*. Nam & *τέγω* dicebatur pro eodem. Salmasius *ad Tertullianum de Pallio*; ubi etiam de togæ *rugis*, *sinu*, *umbone*: item *de Toga apud vett. Romanos gerendæ modo*, porrò de *Toga Græcanica*: uti de *Toga Præsidiaria*, *Picta*, *Pura*, *Serica*, *Submissa*, passim *Notis ad Historiam Augustam*.

Togatæ Comœdiæ, propriè Latinæ, sicut *Palliatæ* Græcæ; à vestitu utriusque Gentis. Vetus Interpres Juvenalis *ad illud*,

—— Recitaverit ille Togatas.

Togatæ, inquit, *sunt Comœdiæ Latinæ, Palliatæ Græcæ, quales Afranius fecit.* Ubi, cùm Afranium *Togatas* dedisse notum sit, verba illa, *quales Afranius fecit*, retrahi & *Togatis* subjici, jubet Ferrarius. Erant autem *Togatarum* aliæ nobiliores, quæ *Prætextatæ*, in quibus sc. Magistratus introducti, qui in prætextis: aliæ minùs nobiles, in quibus censet Scaliger *Poetices lib.* 1. *c.* 7. *Senatores privatos cum Togis introductos*. Sed cur soli Senatores *Togati*, cùm Gens universa hoc habitu uteretur? Subjicit idem, ultimum genus fuisse, quod capiebat humilem Fortunam negotiorum popularium cum tunicis tantùm, eas autem non tunicatas dictas, sed ab habitaculis *Tabernarias* appellatas, quòd cum tabernis scenæ disponerentur. Sed si nullus in illis Togæ usus, cur inter *Togatas* recensitæ? Autor Prolegomenon Terentii Tabernarias fuisse Palliatas tradit, quod falsum: Sed paulo antè, si tamen unus Auctor est, *Tabernarias*, ab humilitate argumenti & styli dictas, putat. Meliùs dicemus, *Togatas* genericum fuisse nomen, ad Prætextatas & Tabernarias: nihilominus Togatas pro *Tabernariis* non communi tantùm errore, sed Poëtarum quoque auctoritate, usurpari, atque adeò nomen generis ad hanc posteriorem speciem restringi consuevisse. Ita enim Horatius,

Vel qui prætextas, vel qui docuere Togatas.

Ubi per *prætextas*, intelligit prætextatas, Comœdias viz. Magistratuum ac nobiliorum personarum: per *Togatas*, eas in quibus viliores personæ introductæ; qui quòd in cœnaculis ac tabernis degere soliti essent, ut Opifices inprimis, Institores ac Sellularii, *Tabernarias* easdem vocitatas fuisse, vidimus suprà in hac voce. Cœterùm *Togatarum* Auctores ab Acrone hi recensentur: Ælius Lamia, Antonius Rufus, Melissus, Afranius, Pompejus; qui omnes magno literarum damno, præter Afranii fragmenta, interciderunt. Primum autem Stephanionem *Togatas* saltare instituisse, auctor est Plinius *lib.* 7. *cap.* 48. *Minus mirer Stephanionem, qui primus togatus saltare instituit.* Lege *Togatas*, ut & Sabellicus monuit, & de Pantomimo intellige. V. Octavium Ferrarium *de Re Vestiaria Part.* 2. *lib.* 4 *c.* 2.

Togati, apud Spartianum *Hadriano*, *Hodieq; Imperatores sine pænulis à* togatis *videntur*: sunt, qui *ave matutinum* Imperatori portabant, seu salutatores, quos in alia veste hoc officio defungi nefas erat, ut notum ex Martiali. Nec soli salutantes togati, verùm & Imperator. Treb. Pollio *in Gallienis*. *Cum chlamyde purpurea gemmatisq; fibulis & aureis Romæ visus est: ubi semper togati Principes videbantur.* Usurpant autem hi Auctores *videre*, pro *salutare*, ut ex iis passim discimus. Et quidem, cùm Hadriani, Trajani & anteriorum Principum ævo cum pænulis nunquam esset Cæsar, postmodum, dum salutabatur quidem, togatus erat, ac post officium hoc pænulam sumebat. Salmasius *ad Spartianum d. l.* Porrò, cùm Romani aliàs togas cœnatoriis mutarent accubituri. Imperatorum tamen mensæ non nisi *togatis* interesse licebat, qui milites non essent, quibus cinctus pro toga fuit, Spartianus *in Sev.* Imò nec aliâ ratione ad Imperatorem unquam accedere, uti docet Salmasius *ad Treb. Pollionem ubi suprà.* Etiam in Spectaculis idem habitus necessarius. Unde Commodus, *contra consuetudinem pænulatos spectatores, non togatos, ad munus convenire, quod funeribus solebat*, jussisse legitur apud Lampridium *in eo*, ubi iterum Salmasium vide &c. Apud Suetonium *Julio cap.* 48. *Convivatum assiduè per provincias duobus tricliniis: uno, quo sagati palliative, altero, quo* togati *cum illustrioribus provinciarum discumberent.* Casaubono *togati* sunt honestiores è comitatu, puta Consulares, Prætorii, Senatores, Legati & Quæstores. Idem verò & *togam*, ignominiæ causâ interdum sumi jussam, sed abscissis laciniis deformem, docet ex Val. Maximo *lib.* 2. *ad Augustum* ejusdem Auctoris *cap.* 24. V. quoque hic passim.

Togrul-Bekus, fil. Michaëlis, primus Turcarum in Persia Rex. Hujus enim patrem, Selgkuko Tartarorum Duce genitum, cùm Mahmudus R. Persiæ & Indiæ captivum abduxisset, ex Mauaranalhara omnes Turcæ eum insequuti, in planitie *Chorasan* consederunt. Quod cùm Mahmudus ægrè ferret, filius ejus Masud Turcas bello lacessere cœpit, qui irritati *Togrul-Bekum* Regem crearunt A. C. 1038. & totâ mox Persiâ potiti sunt, à Boitarum sic familiâ hactenus regnatrice ad Turcas translatâ. Post Togrul-Bekum Persiæ imperitaverunt Muhammed aliique, usque ad Mahmudum Abukassem. Sub quo partim intestinis dissidiis, partim vicinorum conspiratione, regnum Turcarum in Persia destructum est, hæcque à Togrul-Beki familia ad Chorasmios devenit, circa A. C. 1224. Qua de re V. Georg. Hornium, *Orb. Imper. pag.* 403. & 420. ut & suprà ubi de *Persia*, *Turcisq;*.

Toletana, Hisp. *Toledo*, nomen Familiæ in Hispania illustriss. quam nonnulli è Græcia deducentes progeniem Palæologorum faciunt, qui Oriente olim potiti. Autori ejus Petro Alfonsus VI. R. *Toleto* devicto multa prædia donasse dicitur. quæ nominis *Toletani* origo. Ex ea Garsias *Alvarez de Toledo*, Alfonso Sapienti Regi Castellæ fideliter inservivit: Cujus filius Garsias Alvarus, aliis *Alvarus Garsias* dictus & nepotes Garsias Alvarus M. Magister S. Jacobi, (pro quo Magisterio à Rege Henrico Oropesam & Valdecornejam accepit) & Ferdin. Alvarus, à fratre Valdecornejam successione nactus. Inde duo capitales rami: *Oropesa* penès Garsiæ fil. Ferdinandum Alvarum remansit; qui Garsiam Alvarum genuit & Garsiam Fernandum Alvarum, *Comitis de Oropesa* dignitate ornatum ac reliquorum Comitum satorem: Quorum successio, ob masculorum defectum, à Beatrice March. *de Xarandilla*, marito Bragantino M. *de Frechilla* allata est. Præfati verò Fernandi patruus, Didacus Lopezius *de Ayala* Dominos *de Cebolla* & *Castillo de Villalva* sevit. In altero ramo primario Ferdin. Alvarus Dn. *de Valdicorneja*, præter Gutierium Alvarum Archiep. Toletanum, genuit Fernandum Alvarum successorem in *Valdicorneja*, patrem Ferdinandi, qui primus Comes Albæ sive *de Alva de Tormes* nominatus est. Hujus filium Garsiam Alvarum Com. *de Salvatierra*, M. *de Coria* & Ducem *de Alba* Rex creavit: Inter cujus liberos Fernandus Dominos *de Villora*, ex quibus dein Comites *de Ayala*, Garsias Dominos *de Horcajada*, Petrus Dominos *de Mancera* dedit; sed primogenitus Fridericus Alvarus Ducale axioma propagavit. In hujus itaque liberis nova divisio orta est: cum a Garsia Alvaro primogenito reliqui Duces *de Alba* & *Huesca* descendant, ab altero, Petro, Prorege Neapolitano & uxore Maria Osoria Pimentellia, March. *de Villafranca*, Marchiones reliqui, cum agnomine *de Toledo Osorio* deriventur: quibus titulus etiam Ducum *de Fernandina* & Principum *de Montalvan* accessit. Sed & præter enumeratas alia linea est Dominorum de Tocenaque, in quibus obtigit Comitis *de Castillo* titulus uni Antonio, sed posteri ejus cum cognominibus *de Luna* & *Ponce de Leon* Dominorum appellatione fuere contenti. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. Nobilit. Europ. part. II. Indic.* qui *Parte I.* Ducum *de Toledo-Oropeza*: Part. II. Marchionum *de Toledo Osorio* & *Part. III.* Ducum *de Alba* quoque, Progenitores exhibet, V. eundem *Arte Heraldica Tom. II.*

Toletus Franciscus, Hispanus, Cordubensis, Card. è Societate Jesu: *Vir doctissimus & cùm aliis, tum verò Philosophicis ac Theologicis literis ornatissimus*, teste Alegambe Bruxellensi *Bibl. Script. Societatis Jesu.* Dominicum Sotum habuit inter cœteros Doctorem, qui, propter ingenii excellentiam, *Prodigium* illum appellare solitus est, Id. Ejus extant *in Psalm.* 17. *Commentarius*: *ut & in Lucæ capp.* 12 *pr. in Johannem, in ad Romanos*, &c. Gul Crovvæus *Elencho Scriptorum S. Script.* Obiit Romæ A. C. 1596. ætat. 73. Eum Martin. Navarrus appellat. *Excellent in Ecclesia Doctorem & acerrimum Gymnasiarcham*; Stanislaus Rescius, *virum Virtutis & sapientiæ laude celeberrimum*; Andreas Eudæmon Joan. illius *eruditionem, ingenium, solertiam*, ait, *Orbem terrarum semper miraturum*; And. Victorellus, *Admiror*, inquit, *aureum sacrumque, quale Vet. S. Patrum in concionibus eloquentiæ flumen*; Ferdin. Ughellus, *Virum ipsum fuisse*, ait, *ad Christianæ Reip. beneficium natum.* Sæpius auditus est dicere, *Malle se pauperem in Collegio, quàm in apparatissimo, quod Pontifex attribuerat, Palatio degere*, iterum Alegamb. V. quoque Isaac. Casaubonum ad Fronto-Ducæum & Thuanum *Histor.* ubi de hoc *Toleto* plura.

Tollendi infantes ritus, V. suprà ubi de *Infantibus*, & *Levana Dea*, nec non in voce *Sublatio*.

Tollenon, apud Plinium *lib.* 19. *c.* 4. *Hortos villæ jungendos non est dubium riguosq; maximè habendos, si contingat præfluo amne, si minùs, è puteo rotâ organisque pneumaticis, vel* tollenonum

haustu

haustu rigatas: machina est *deorsum* κ) *καταδύουσα*, *sursum tolli ac deorsum mitti solita*, cui alligatus aquæ hauriendæ cadus. Græcè κηλώνειον, quod exponitur in *Gloss.* ἀντλητήριον: unde appositè *tollenonum haustum* dixit Plinius. Et quidem ex κήλων, κηλωνεῖον, *telonus*, *celono*, & transpositis literis ac c. in t. mutato, fit *Toleno*. His, ubi rigua desunt, aqua infertur; quod κηλωνήιον ἄρδειν Græci dixere, uti patet ex Herodoto *lib.* 1. & 6. Sed & ad exhauriendam in navi sentinam κήλων adhibitus, Hesych. In re militari insignem eorum usum ostendit, Marcello Syracusas obsidente, Archimedes, apud Liv. *lib.* 24. *c.* 34. *Quæ propiùs subibant naves, quò interiores ictibus tormentorum essent: in eas tollenone super murum eminente ferrea manus firmæ catenæ alligata, quum injecta proræ esset, gravi libramento plumbi recellente ad solum, suspensâ prorâ navim in puppim statuebat: dein remissa subitò, velut ex muro cadentem — ita unda affligebat, ut, etiamsi rectæ recideret, aliquantum aquæ acciperet* &c. ubi Gronovium vide, & plura hanc in rem suprà, voce *Celones*, item ubi de *Haustoriis machinis*.

Tollere se, verbum Augurum, de quo V. suprà, voce *Templum*.

Tolosa, adde: De sedibus Metropoli huic suffragantibus, V. inprimis Valesium in voce *Apamiæ*.

Tolta, apud Recentiores, exactio est quæ per vim fit, quod contra jus *tollitur*, quodvis tributum &c. Etiam *Tolta mala*, vel *Malatolta*. in *Charta* Philippi Aug. *A.C.* 1214. in Duschenii *Normannicis*. *De Malatolta, quam Joannes Rex Angliæ & sui imposuerunt, sic erit.* Aliter *pravum Usaticum*, in vet. tabula marmorea, characteribus aureis exarata, quam, in publica Montiliensis oppidi domo, 4. bullis plumbeis appensis extantem, ut insigne Ademariorum Familiæ antiquitatis monumentum, ex schedis Peirescianis, *Glossario* suo inseruit Car. du Fresne, ubi plurima hanc in rem. V. quoque hîc, ubi de *Tributis*.

Tolutares, seu *Tolutarii* Equi *à tolutim incedendo* dicti, quod Asturconum proprium est. Plin. *lib.* 8. *cap.* 42. *Gallaica gens & Asturica, equini generis, quos thieldones vocamus, minori formâ appellatos asturcones gignunt: quibus non vulgaris in cursu gradus, sed mollis, alterno crurum explicatu glomeratio: unde equis tolutim carpere incursus traditur arte.* Nempe quòd crura altiùs *tollant* in currendo & subsultim incedant hujusmodi equi, *tolutim ire* dicti sunt. Græcis γυλλιάζειν quoque ac σκυνάζειν, elegantissimè, uti videre est suprà, voce *Calpare*; item ἐξωνιδεῖν, quòd crebris densisque gressibus terram feriant, V. suprà *Acupedes*. Iidem & *colatorii* vocati, apud Senecam, σακκισμοὶ, nempe vel σακκιστικοὶ, à *colo* vel *sacco*, qui minutim vacuefieri consuevit, à quibus diversi guttonarii, qui iidem cum trepidiariis vel trepidantibus, de quibus infrà. Quamvis & hi *tolutim incedere* dicebantur, imò & a *tolo*, (pro *tollo*) *toluto*, *tloto*, hinc *troter* suum de iis Galli formarunt. Sed Asturconum seu *tolutariorum* blanda vectura, & ad delitias usque mollis ac grata est: nullum verò genus vecturæ, quod magis torqueat ac succutiat, quàm equi trepidiarii. Pomponius apud Nonium, *Ubi insilui in calceatum equuleum, ibi tolutim tortor*. Quod de trepidante omnino dictum, qui & ipse tolutim incedit altiusque pedes tollit, ac volubiliter gressus glomerat, sed cum tortura & succussione. Interim solebant trepidiarii condocefieri asturconum modo blandè molliterque vehere, gressuque spisso & minuto sedentem erigere & molliculâ grataque succussione commovere, Parthorum invento, ut Vegetius ait: quâ arte molliter ac delicatè vehendi postquam edocti erant, mediam quandam ambulaturam habebant inter asturcones & trepidantes, atque *tricenarii* Latinis appellabantur, uti infrà dicemus. Plura hanc in rem V. apud Salmasium *ad Capitolinum in Maximinis*, & hîc passim.

Tomentum Circense, quod sc. in Circo vendebatur, memoratur Martiali, *lib.* 14. *Epigramm.* 160.

Tomentum *concisa palus* Circense *vocatur*:
Hæc pro Leuconico stramina pauper emit.

Ubi *palus*, sumitur pro arundine, junco, ulva palustri, è qua *tomentum* fiebat; idem quibusdam cum stramento Orchomenio, de quo Plinius *lib.* 19. *c.* 1. Hoc nempe pauperes in suum usum vertere consueverunt: cùm divites Lingonico seu Leuconico culcitas farcirent. De quo idem suprà,

Oppressæ nimiùm vicina est fascia plumæ,
Vellera Leuconicis accipe rasa sagis.

In quæ verba Salmasius: *Tomentum*, inquit, *lana est, quæ pannis vestibusq; detondetur atque abraditur. Flockes Belg. Mittebant autem Lingones cadurca, bardocucullos & saga crassæ ac pinguis lanæ. Unde legunt hic alii, Lingonicis sagis. Per rasa vellera verò* Lingonicis *sagis, intelligit lanas novissimo sui purgamento detractas Lingonicis sagis pectine sive erinaceo fullonis. Non igitur tunc vendebatur eminens tanugo pannorum, sed pectine tantùm deradebatur. Libri tamen Martialis omnibus locis scriptum habent* Leuconicis, *non* Lingonicis. *An Leucones dixit pro Lingonibus?* Sed & calceos *Tomento* stipatos legimus, si fortè pedum modulo laxiores essent: Quo sensu Tertullianus *Epist. ad Eustochium*, inter cætera, quibus operosam puellarum in sui ornatu curam exagitat, dixit: *Calceum stipant multiformem.* Sic enim ad eum locum Rhenanus ait, *Stipant, ut folliset calceus.* Antiquis enim quoque ævi hominibus decorum maximè visum esse, si strictim calcearentur, neque pedes in laxa calceorum pelle natarent, diximus suprà, ubi de *Tensis cothurnis*. Nominis origo à *tondendo*, hinc enim *tendimen*, *tomen* extrito *n.* τόμος χάριν, *tomentum*; ut *moveo*, *movimen*, *momen*, *momentum*. *Tonderi* autem dicuntur, quæ exduntur vel acciduntur. Unde *lana tonsa*, i. rasa novissimo sui purgamento, ut ait Plinius, (κνάφαλον inde Græcis) *tomentum Lingonicum*; *tonsæ arundines*, *tomentum Circense*: adeoque in genere *Tomentum* fit, tum illud, quod ex certa materia cæsa, rasa, tonsa conficitur: qualis nec fœni nec plumæ, ut quidam volunt. Certè *tomentum* fœno diversum facit Seneca *de Vita B.* æque Varro *de L. L. lib.* 4. plumæ Martialis *d. l.* sed & stramento. Plinius *lib.* 8. *cap.* 48. ubi ante cognitum tomentum Italos stipulis ad substernendum usos esse, hocq; stratum *stramentum* vocitasse, docet. Ab inculcando autem acere, *tomento*, pluma, *culcita* nomen accepit. V. suprà, plura verò hanc in rem apud Salmasium suprà laudatum *ad Solinum pag.* 391. 398. & 1003. inprimis verò Joh. Frid. Gronovium *Observat. lib.* 4. *c.* 21.

Tomerus fluv. Indiæ, circa quem Pasira urbs, in ora Ichthyophagorum, memoratur Plinio *lib.* 5. *cap.* 23. ubi vulgò *Tuberus* legitur. Sed Τόμηρον vocat Arrianus in *Indicis*, de Nearchi navigatione (quam Plinius eo loco describit) satis tamen longè ab illo fluvio Pasiras ponens. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1176.

Tomus, apud medii ævi Scriptores, volumen, librum, codicem notat, uti videre est apud Hieronymum *ad Pammachium & Oceanum*, nec ingentem solùm, sed & mediocrem, libellum, epistolamque, unde Eutychianos ridentes Leonem Pontificem, quòd Epistolâ dogmaticam suam ad Flavianum Patr. CPolitanum & universum Concilium Chalcedonense missam *tomum* appellaret (unde illa *Tomus Papæ Leonis* in Oriente dicta est) increpat Ephræm Patr. Antiochenus, apud Photium. Etiam mappam mundi, in membrana exaratam, sic vocari apud Isidorum Episc. Pacensem *Chron. æra* 749. adnotat C. du Fresne. Ex Græco τόμος, quod ex origine vocis *segmentum*, & *frustum* notat, à τέμνω, *seco*, *findo*. Unde τόμος Θυρσικός, quem inter piscium genera perperam recenset Plinius & aliis *Xiphian* vocari ait, *lib.* 32. *c.* 11. *Turdus inter saxatiles nobilis.* *Tomus Thurianus*, *quem alii xiphian vocant.* Xiphias enim canicula est piscis, τόμος autem frustum ejus concisæ & salitæ; qui Θυρσικὸς appellatus est à Thuriis pop. & *tergino*, *thursio*, à similitudine capitis thyrsi, cùm sc. hac forma concidebatur. Salmasius *ad Solinum pag.* 1317. Propriè verò idem τόμος ac κορμὸς est, *truncus* seu *codex*, & κόρμος seu κορμίσκος, *scapus*, ramus viz. arboris ex utraque parte præcisus, vel simpliciter ab arbore recisus, quem κλάδον quoque Græci appellavere: quibus nominibus, à similitudine, postmodum vocavere Veteres chartas in unum volumen convolutas atque complicatas, quo modo chartæ non scriptæ jungi solebant, uti ex Cassiodoro discimus; atque hinc ad quodvis volumen denotandum & *codicis* & *tomi* seu *tomi* vox est extensa. Idem Salmasius *ad Vopiscum in Firm.* V. quoque suprà in voce *Codex*, item *Scapus*.

Tonante Cœlo, pro mutua salute vota fundendi mos Veterum, indigitatur Philostrato *de Vita Apollonii lib.* 6. ubi de Antiochensibus Syris & terræmotu, qui, dum ipsi in concione sunt, factus est, Σεισμοῦ δὲ, ait, γενομένου κατὰ τὴν ἐκκλησίαν, ἐπέκυψαν, κ) ὥσπερ ἐν διοσημείαις εἰώθει, ὑπὲρ ἀλλήλων εὔξαντο, *Terræmotu autem vehementi orto conterriti, & sicut tonante ac fulgente cœlo assolet, pro se mutuò precati sunt.* Ubi tonitrua & fulgetra Διοσημείας vocat, quia à Jove fieri credita, qui inde *Tonans* cognominatus est, uti vidimus in hac voce, statuamque ex ære in Capitolio Romæ habuit, *ante cuncta laudabilem*, Plin. *lib.* 34. *cap.* 8. Quamvis & Ditem quoque interdum *tonare* putabant. Claudianus *de Jove Inferno*,

Sub terris tonuisse *putes* ——

quem proin *Infernum Tonantem* vocat Papinius Statius *Theb. lib.* 11. *versu* 290. ad quem V. Casp. Barthium *Animadversion. lib.* III. *pag.* 1326. Inprimis verò cùm *tonaret* cœlo sereno, quia id raro fieri solet, prodigii loco habebatur nonnullis: aliis prospera talia tonitrua arbitrantibus, qua de re V. Theod. Marcilium *ad Suetonii Titum cap.* 10. Uti autem consuetudo præfata laudabilis, sic contrà ingens vecordia fuit Caligulæ, quem τοῖς δ' ἐβρόντα ἐν μηχανῆς τινος ἀντιβροντᾶν, auctor est Dio. Sed & Alladium, Romulum, Salmoneum, Sylvium, tonitrua imitatos, digno impietate suâ exitu, passim legimus &c. V. quoque infrà, in voce *Tonitrua*.

Tonarion, Græcè τονάριον, fistulæ genus, quo vocis modos regebant ac temperabant Musici. Quintilianus *lib.* 1. *c.* 10. *Ut unum interim contenti simus, exemplo C. Gracchi — cui concionanti post eum consistens Musicus, fistulâ, quam* tonarion *dicunt, modos, quibus deberet intendi, ministrabat.* Sic dictum, quòd ἀνάγειν τὸν τόνον vocem modò remitteret, modò intenderet, uti docet Plutarchus περὶ ἀοργησίας. ubi plura hanc in rem, ut & apud Salmasium *ad Vopiscum Carino*. V. quoque suprà, voce *Syntona*.

Tondendi Ritus, Antiquis in usu non fuit, qualis hodie ad ornatum viget. Namque & Romani comam alebant, unde *incomptis Curius capillis*, apud Horatium *lib.* 1. *Od.* 12. *intonsus Cato*, apud Eund. *lib.* 2. *Od.* 15. *barbatus Rex*, apud Juvenalem *Sat.* 4. *versu*

versu 104. *capillatus Consul*, apud Eund. *Sat.* 5. *intonsi Avi*, Idem *Sat. ult. intonsus Numa*, Ovid. *Faster. lib.* 6. ac paulo clariùs de Catone, Lucanus *lib.* 2.

Intonsos rigidam in frontem descendere canas
Passus erat, mœstamq; genis increscere barbam.

Et Græci capillos demittebant, hinc καρηκομόωντες Homero dicti; et Lex illa celebris apud Aristotelem *Rhetor. lib.* 1. *Crinitus servile officium subire non potest.* Interque Scriptores convenit, utriusque gentis hujus ritu ingenuos fuisse capillatos. Petronius *Sat. Vidimus senem inter pueros capillatos ludentem pilâ.* Martialis passim, *lib.* inprimis 10. *Epigramm.* 62.

Ludi magister, parce simplici turbæ,
Sic te frequentes audiant capillati, &c.

Idem legimus de Gallis, quos Claudianus cum Sicambris confundit: Unde *Regalis capillitii jus*, apud priscos Francos, Fr. Hottomannus *in Francogall.* c. 9. Certè omnes Galliæ Reges usque ad Pipinum Caroli M. Patrem, *longis capillis semel in anno conspiciebantur, Comitibus Regnum administrantibus*, P. Faber Sanjorianus *Semest. lib.* 2. c. 20. Cujus rei originem tradens Ado Viennensis *Chron. at.* 6. *Post Pharamundum*, inquit Franci *Chlodionem filium ejus sibi Regem statuunt. ab hinc Franci, in Thoringorum finibus habitantes, crinitos Reges habere cœperunt.* Gothos non minus capillos promisisse, Procopius docet *lib* 4. V. quoque Cassiodorum *lib.* 4. *Epist.* 49. & Sidonium *lib.* 1. *Epist.* 2. Unde edictum Theodorici R. *cap.* 195. *Quemlibet ut capillatorum tertio fuisse conventum*, &c. Iidem proin *Crinigeri Patres*, Claudiano *de bello Getico.* De Hunnis item Incertus Poëta, sed antiquus, *Anthologia lib.* 4. c. 4. *Epigramm.* 16.

Ἄλλοι Ἀκερσεκόμαι Ἄβαροι σπαρτὸς ἐκ τοῦδε ἔφυ,
Κόρυς ἐκ κεφαλῆς βόστρυχον ἀνιμάλιος.

De Britannis, ante Henricum R. Theodosius Clainus *Hist. Brit. lib.* 3. *Henricus comam in hac Ins. Princeps barbamq; totondit, ejusq; exemplo ducti Angli, quia suâ memoriâ capillo promisso fuerant, omnes confestim tondebantur.* Ut alios omittam. Contrà Servi *tonsi* incessere, Unde *detonsa juventus*, apud A. Persium *Sat.* 3. *versu* 55. & interrogatio Comici, *in Avibus*,

Δοῦλος ὢν κόμην ἔχεις;
Servus cùm sis, portas comam?

Proin, triumphati Duces, in servitutis signum, *tonderi* quoque soliti: Quo pacto Eruditi interpretantur *Africam tonsam*, apud Propertium *lib.* 4. *Eleg.* 12. *captivos Germaniæ crines*, apud Ovidium *Amor. lib.* 1. *Eleg.* 14. *detonsam Sicambriam*, apud Claudianum *lib.* 1. *in Eutrop.* &c. Itaque homines ingenui, liberi ac nobiles, capillum olim non exuebant, nisi urgente maximo periculo: uti de Lacedemoniis docet Plut. *in Lysandro, Quoties adire vitæ periculum volunt, comam detondent.* Petronius *Satyr. Notavit sibi ad Lunam Tonsorem intempestivo inhærentem ministerio, execratusq; omen, quòd imitaretur naufragorum ultimum votum, in cubile rejectus est.* Unde colligimus, eos qui salvi è naufragio emersissent, caput *totondisse*. V. Juvenalem *Sat.* 12. *versu* 81. ex voto: Quemadmodum &, qui in peregrinationem longinquam aut expeditionem proficiscebantur, capillum alicui Deo devoverant, cui reduces detonsum consecrabant; Quem ritum primus observavit Hadr. Turnebus *Adversarior. lib.* 22. c. 28. Hinc Val. Flaccus *Argonautic. lib.* 1.

Tellus & Eurytion servato colla capillo,
Quem Pater Aonias reducem tondebit *ad aras.*

V. quoque Papinium Statium *Thebaid. lib.* 6. *versu* 608. *& seqq.* Imò non Adolescentes tantùm, sed & Virgines id factitare solitæ sunt, ποταμοῖς ἢ θεοῖς, *fluminibus aut Diis*, capillos suos consecrantes, Luc. *in Syria Dea*. Jul. Pollux *lib.* 2. c. 3. *num.* 5. Homerus *Il.* ψ. Eusth. Alii. Quod votum concipiebatur interdum statim ab ipsa nativitate, deposito pro more in terram nato. Tertull. *de Anima cap.* 40. sed hac de re suprà actum *passim*. Porrò in luctu Græci πλόκαμον seu βόστρυχον tondebant. eumque vel tumulo ejus, quem lugebant, imponebant, vel conjiciebant in ignem: quod Caracallam quoque in funere Festi fecisse, docet Herodianus *lib.* 4. Et hoc appellabant πένθιμον κουρὰν, & στυγνὸν κείρεσθαι τρίχας, & τομαῖον βόστρυχον & κουρίμον χλιδὴν, & ἀπαρχὰς τῆς κόμης. Neque id à viris solùm, sed & à fœminis factum: Unde, in funere Clytemnestræ, Electra ad Helenam cincinnis suis parcentem, Ἔδει, inquit, τὰς κατ' ἀλήθειαν θρηνούσας πᾶσαν τὸν πλόκαμον τέμνειν, *Oportebat verè lugentes totum radere capillum.* Macedones quoque *tonsi lugebant*, Arrianus *de Reb. Alex. lib.* 7. Unde Alexandrum defunctum Sisygamur, Darii mater, hoc ritu prosequuta est, apud Curtium *lib.* 10. Ut Patroclum Achilles, apud Hom. *Il.* ψ. Polydorum & Pallantem sui, apud Virgilium *Æneid. lib.* 3. *versu* 65. & *lib.* 11. Stoici porrò toto capite atq; etiam vertice deradebantur, hinc ἐν χρῷ κουρίας. Cùm elegantiores Græci & palæstrici, in orbem tonderentur, hinc περιτρόχαλα κείρεσθαι dicti. Quo modo & pueri delicati soliti circumtonderi, Suetonius *Augusto cap.* 45. & meretrices, Hesych. *Coronam* Latini vocabant hujusmodi capillaturam seu extremum hunc crinium ambitum circumtonsum, Græci στεφάνην καὶ περίδρομον. Circumtonsi enim, in orbem tantùm tonsi, verticem intonsum gerebant: cæterùm quà parte tondebantur, juxta cutem rasi: quos hinc σκαφοκουρίαν quoque Eustathius appellat. Idem namque σκάφιον & περιτρόχαλον, uti docet pluribus *Not. ad Tertullianum de Pallio cap* 4. Salmasius &c. V. quæ suprà dicta, ubi de *Capillis, Capite, Coma, Radendi ritu*, alibique passim, nec non quæ, infrà addemus, voce *Tonsor*, item *Tonsura*.

Tonitru, Peruvianis pro Deo. Ab Josepho enim Acosta proditum est, Ingas, dominos Peruviæ, post Viracocham supremum Numen, tum Solem colere, tum *Tonitru*: ac *Tonitru* quidem triplici nomine appellare, *Chuquilla, Catuilla* & *Intiillapa*. Ait quoque effingi hoc illis figurâ hominis, cum funda aut clavar manu præterea continere pluvias. grandinem, tonitru & alia hujusmodi: esseque *Guaca* sive cultum hunc omnibus Peruanis communem, varieque illi Deo sacrificari: imò in Cusco, Regia gentis, etiam ei, quemadmodum Soli, pueros immolari. Verùm hoc Numen secundarium duntaxat ac ministrum, ut cui Viracocha commiserit potestatem aeris, adeoque non tam ipsum *Tonitru*, quàm Tonantem, sive is Jupiter, h.e. sidus Joviale, vel aer, sive Genius aliquis, naturæ aeris præfectus, a Peruanis hoc nomine cultum, ex hac ipsa Acostæ descriptione colligit Vossius. Sanè & Sclavi, etsi Nymphas, aliaque colerent dæmonia, inprimis tamen venerati leguntur, non tonitru quidem, sed tonitrus auctorem ac fabricatorem, quem summo pro Numine, imò unico, habebant. V. Procopium *Hist. G th. l.* 3. & Dubravium *Hist. Bohem. l.* 1. Neque vero gentes solùm barbaræ, sed & Christiani quoque ingenti fulgure ac tonitru vehementer percelluntur sæpe, præsertim sexus imbecillis, & ex Vett. loquendi forma, non *religens* modò, sed & *religiosus*. Quò facit factum S. Hedvigis Poloniæ Ducis, & S. Elisabethæ, quæ Landgravio Thuringiæ nupserat, materteræ: de qua legas, *Coruscationes &* Tonitrua *multum formidabat, quòd his elementorum commotionibus extremi judicii diem & divinæ ultionis gladium ad memoriam revocaret, eaque commemora s tota contremisceret, & cum B. Job, quasi tumentes supra se fluctus, semper Dominum timeret*, in *Vita* ejus ab Engelberto Cisterc. Mon. exarata; qui ibidem addit, quomodo illa Sacerdotem advocaret, & sub manuum ejus umbraculo genu flexo in precibus ad D: um, durante persistere tempestate, apud Joh. Gerh. Vossium *de Idol. lib.* 3. *cap.* 8 ubi plura hanc in rem. De Vett more tonante cœlo pro se mutuò precandi, diximus suprà; ubi & de impietate ac vecordia quorundam Principum machinis quibusdam τὰς βροντὰς ἀντιβροντώντων. Sed & apud Vett. *quarundam domorum talem fuisse situm, ut adaperientibus fores* tonitruum *intus terribile existeret*, refert Plinius *l.* 36. c. 13. *de Labyrinthis*: ut de machina Scenica *Βροντεῖον* dicta, in qua utres calculorum pleni cum æneis vasis, unde fulgura exibant, & *tonitrua* exaudiebantur, ut *in Ajace Oiles*, nil dicam, V. de illa Scaligerum *Poetic. l.* 1. c. 21. Non tamen omittendum *Tonitru Mechanicum*, in *Museo* Kircheriano, ex quo instrumento Magnatibus advenis audiendum id cum horrore exhibetur. Pila est vitrea, ad instar pisi, quoad magnitudinem, quæ ad medietatem certo liquore repleta, carbonibusque accensis imposita, osculo hermeticè clauso, fracturâ tantum fragorem edit, ut præsentes vehementiâ sonitus planè attonitos reddat, fulgur præterea efficiat, non secus ac explosâ bombarda solet. Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. S. J. Museo p.* 46. V. quoque suprà ubi de *Lucernis*; at plura hanc in rem in voce *Brontæus*, item ubi de *Fulgetris*, quæ Vett. nonnunquam cum tonitribus confundunt, cùm sæpe coruscatio cum tonitru jungatur, nec non ubi de *Margaritis*, ac *Tuberibus*, quorum genituræ tonitrua crebra cum imbribus proficere, Naturalium rerum Indagatores adnotant. De *tonitru* ab Apelle picto, adi Plinium *l.* 35. *cap.* 10. de malo ejus augurio, apud Romanos Liv. *l.* 23. c. 31.

Tonna, nomen Dynastiæ, in Thuringia, quam Gleichenses Comites nostro adhuc seculo tenuere, a . . postremi, ut volunt *Tonnensium Dominorum* filia. Sigismundo Gleichensi dotis loco allatam, A. C. 1408. aliis antiquiorem illis possessionem hanc facientibus. Illud certum, Tulstettum cum Ushovia (jam Nobilium Goldackerorum) à Landgraviis Thuringiæ, Gleichensibus Tonnæ jam potitis, adjectam esse, extincto illo circiter tempore Hermanno Barone Salzensi ultimo, cujus Majores arcem Tulstetti condiderant. Ultimus autem Gleichensium Jo. Ludovicus, qui sterile cum Erdmuthi Juliana Hohensteinia matrimonium expertus est, annuente Jo. Casimiro Saxoniæ Duce, ita domui suæ disposuit, ut post obitum Hohensteiniis atque Schvvartzburgicis Gleichensis Comitatus, *Tonna* Christiano Pincernæ Tautenburgio, & hujus quoque Familiâ deficiente, Christiano atque VVolrado VValdeccis, eorumque posteris Comitibus, obveniret. À quibus posterioribus (Jo. Ludovico A. C. 1631. & Christiano A. 1640. mortuis) habitam emptionis jure non ita pridem patrimonio titulisque Fridericus Dux Saxon. Lineæ Gothanæ, Ernesti Patris successor, adjecit, sibi soli posterisque comparatam, cùm Gotham, Altenburgum, Coburgum & Hennebergias ditiones, suo Fratrumque nomine, supremo Patris jussu, regundas susceperit. Tob. Pfannerus *de præcip. Germ. Principum Gentibus c.* 1. V. quoque suprà, ubi de Familia *Gleichensi*.

Tonsa, apud Papin. Statium *Thebaid. lib.* 5. *v.* 340.

Ast ubi suspensis siluerunt æquora tonsis,

alibique: remus est. Servius ad Virgilianum hoc *Æn. lib.* 7.

— *in lento luctantur marmore tonsæ:*

Remi, inquit, *dicti à decutiendis fluctibus, sicut tonsores, à detondendis & tondendis capillis.* Melius Festus, *à detonsis ramis.* Nam primos homines verisimile est integris arbusculis rem gessisse. Potiùs tamen à *tondendo* deducit Barthius, ut *tonsæ* primum scriptæ fuerint. Cyrillus *Glossar.* Κώπη. *Remus*, *Tonsa*. Philoxenus, Κῶπαι. *Tonsæ* &c. de *Tonsa Corona* hic infrà.

Tonsilis Corona, plectili vel nexili contradistinguitur; Quas enim ex integris frondibus atque adeo intonsis Vett. nectebant, *plectiles* vel *nexiles* dicebantur: Unde apud Plautum *Bacchid. Act.* 1. *Sc.* 2. *Coronæ plectilis*, & A. Gellium *lib.* 18. *cap.* 2. *coronam è lauro plexam*, id est, ex integra fronde lauri plexam. *Tonsiles* verò & *Tonsæ* appellabantur, quæ ex foliis detonsis texerentur: ut observat Salmasius *ad Solinum*, ex Servio *ad illum Virgilii versum*,

Ipse caput tonsæ foliis ornatus olivæ:

Quem rectè de *Tonsili corona* Servius interpretatur, *Tonsæ*, inquiens, *olivæ minutis foliis compositæ. Habiturum se autem Coronam tonsilem dixit.* V. Car. Paschalium *de Coronis Antiqq.* Meminit quoque *Tonsilium sertorum* Martialis *l.* 6. *Epigr.* 80.

Sic quæ nuper vagus, gressumque vagatus ferebat,

Tonsilibus *sertis nunc rubebat iter.*

In quæ verba Salmasius præfatus: *Coronas*, inquit, *interdum ex integris frondibus nectebant Veteres, ut ex lauro oliva & aliis; Interdum ex mero folio funiculis eas inebant. Hæ* Tonsiles *vocatæ vel* Tonsæ, *ideò, quòd ex foliis detonsis textæ essent; vel quòd folia in his pariter eminerent, tanquam si tonsa essent. Hinc tonsiles tapetas, brevibus ac tonsis villis.* V. quoque supra ubi de *Tomento*.

Tonsio Ovium, antiqua admodum, vulsione tamen posterior. Prius enim vulsam, quam *tonsam* esse lanam, discimus ex Varrone de *L. L. lib.* 4. de *R. R. lib.* 2 *cap.* 11. & ipso *velleris* nomine inde lanæ tributo. Imò necdum Varronis ævo in desuetudinem abiisse penitùs, patet ex *seqq.* ut & Plinio *lib.* 8. *c.* 46. Unde sunt, qui Hebræum גזז *gazaz*, quod occurrit Genes. *cap.* 31. *v.* 19. ubi de Labane, & *c.* 38. *v.* 12. ubi de Juda, oves suas tondentibus, non *tondere ferro*; uti Vett. reddunt, sed *manu vellere* & *extrahere* interpretantur. Verùm utut vellendi mos Romæ & in vicinis locis, non tamen in Judæa, Græciaque, olim in usu fuit. Certè apud Hesiodum, qui de re pecuaria scripsit primus omnium, ὄϊας πείκειν occurrit, quod non *oves vellere*, sed *tondere* significat, ut in Theocriti *Bucoliastis*,

— ὄϊς πέκειν

Τὰς οἷς τὰς πόκιας —

ubi πέκειν idem esse, quod κείρειν *tondere*, docet Salmasius. Et Hebræum *gazaz* idem notare, pluribus docet Bochartus. Sic inter alia, vaticinium Esaiæ, de Christo, Actorum *cap.* 8. *vers.* 32. Græcè redditur, ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν, *coram tondente se.* Nec obstat, quòd νακοτιλτεῖν vel νακοτίλτης apud Cratippum, Cratetum & Philemonem propriè *vellerum vulsorem* sonat, Veteres enim *tonsorem* explicant. Hesychius, Νακοτίλται, οἱ κείροντες τὰ πρόβατα. Suidas, Νακοτίλται, οἱ τῶν προβάτων κουρεῖς, &c. quia in vocum expositione non tam etymon, quam usus, respicitur. Quia verò viris illis veteris ævi πολυμήλοις *tonsio* erat altera messis, solebant tonsionis dies solennes esse & convivales. Proinde Judas, absoluto luctus tempore, propter uxoris obitum, ut animum recrearet, ivit ad tonsores suos *d. l.* Et Davidis servi, ad Nabalem tonsionis tempore missi, dicunt se *die bono* (id est, hilari & festo.) venisse, 1. Sam. *cap.* 25. *v.* 8. &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib.* II. *cap.* 45. & suprà, ubi de *Lana*.

Tonsor, inter familiares fuit. Ovidius *Metam. l.* 11.

Sed solitus longos ferro resecare capillos

Viderat hoc famulus.

Quo proin ministerio domestico functus est Pantagathus ille, cujus Epitaphium cecinit Martialis *l.* 6. Et quidem apud Romanos diu *Tonsorum* non modò officium, sed & nomen ignotum fuit.. Antiquioribus enim temporibus intonsi degebant, ut dictum. Græci quoque quamvis necessitate, vel voto, vel luctu urgente, capillos ponerent, barbam tamen retinebant, primusque Alexander M. *Persico luxu fractus, enervatusque, asperitatem patriam & frugalitatem exuens, barbam radere instituit*, Athenæus *Dipnos. l.* 13. *c.* 6. quod Impp. Romani postea imitati sunt, uti videbimus. Et quamvis Assyrii contrà, in luctu barbam tonderent, capitis crinibus demissis, Strab *l.* 16. tamen & præter præfatos Græcos, alii *barbam* etiam in luctu servabant, Suetonius *Augusto c.* 23. *Caligulâ c.* 5. Plut. *in Problem. Rom. c.* 13. Seneca *de Benefic. l.* 5. *c.* 6. Livius *Dec.* 3. *lib.* 7. Alii: quo proin habitu fugisse à Cannis & in Urbem rediisse, Varro legitur, apud Jul Frontinum *Stratagem. l.* 4. *c.* 5. Itaque illo rudi ævo concinnabant Ciniflones, & ferro calido contorquebant crines, qui solus decor tum habebatur. V. Æl. Donatum *in Eunuch. Actu* 5. *Sc.* 2 Ioh. Meursium *Exercit. Crit. part.* 1. *c.* 2. Jan. Guilielmum *Verisimil. l.* 3 *c* 16. Isidorum *l.* 19 *c.* 31. ubi. *Antiæ*, ait, *sunt cincinni dependentes prope auriculas.* Item in Gloss. *Antiæ, capilli demissi.* Quod obtinuit usque ad annum ab U. C. 454. quo primùm è Sicilia *Tonsores* in urbem admissi sunt, teste Varrone *de R. R. l.* 2. *c. ult.* cujus verba in suum Opus transtulit Plinius *Hist. Nat. l.* 7. *c.* 59. iterumque usurpat, utroque posterior A. Gellius *l.* 3. *c.* 4. Ita autem Varro, *Omnino* Tonsores *in Italiam ex Sicilia primùm venisse dicuntur, post Romam conditam, anno* 454. *ut scriptum in publico Ardeæ in literis extat, eosque adduxisse P. Ticinium Menam.* Ponebant autem barbam, ut plurimum sub annum ætatis 21. Hinc Macrobius *in Somn. Scipionis, ter septenarium numerum ad barbam requiri*, affirmat: Cæsar tamen Octavianus vigesimo quinto, apud Dionem: Caligula vigesimo, apud Suetonium *c.* 10. barbam posuere. Dies autem is solemnis habebatur, primitiæque barbæ, alicui è Penatibus Deo, solebant consecrari. Hinc Nero Juvenalia instituit, quòd barbæ suæ τρίχας ἐς σφαῖραν χρυσῆν ἐμβαλὼν ἀνέθηκε τῷ Διὶ τῷ Καπιτωλίῳ, *pilos in sphæram auream conjectos Jovi Capitolino consecravit*, Dio *l.* 61. *sub fin.* Eundem Suetonius *cap.* 12. *inter buthysiæ apparatum barbam primum posuisse, conditam in auream pyxidem & pretiosissimis margaritis adornatam, consecrasse Capitolio*, refert. Itaque viri erant imberbes sicut ex numismatibus aliisque monumentis liquet. Primus Hadrianus hunc morem mutavit, uti ex Xiphilino, Spartiano, in *ejus vita* & Nummis, discimus: A quo omnes fere reliqui Imperatores barbati fuere. Quam ob causam Julianus Antiochensibus ludibrio erat sicut ejus testatur Μισοπώγων. *Juvenes* verò *barbatulos* fuisse, dicit Cicero: Proin miratur Gellius *l.* 6. barbam Scipioni jam quadragenario rasam fuisse. Cæteri, qui barbam ponebant, vel radebant per *Tonsores*, vel psilothro alioque medicamento exstirpabant pilos. Instrumentum *Tonsorum* notat Lucianus *c. Indoct.* ξυρὸν καὶ μαχαιρίδας καὶ κάτοπτρον. Habuit verò & Palatium *Tonsores* suos. Ammianus *l.* 22. Evenerat iisdem diebus, ut ad demendum Imperatoris *capillum* Tonsor, *venire præceptus, introiret quidam ambitiosè vestitus; quo viso Julianus obstupuit. Ego, inquit, non Rationalem jussi, sed Tonsorem acciri.* Imò nec mulieribus obsepta fuit hæc ad quæstum & domesticam gratiam via. Hinc vetus elogium, *Sextiæ. L. Tertiæ. Tonstrici.* Et in hoc munere apud Cleopatram Ægypti Reginam, gratia insignis fuit mulier ancilla Eras, teste Plutarcho *in M. Antonio*, nec aliud sibi voluit Cicero *Tusculan. lib.* 5. Dionysii Sen. miseram custodiam perstringens, qui, ne *Tonsori* collum committeret, tondere filias suas docuit. Subdit enim, *Ita sordido ancillarique artificio regiæ Virgines, ut Tonstriculæ, tondebant barbam & capillum patris.* Sed & in civium familia *Tonstrices* fuisse, quæ resecarent crines & ungues, docet Valerius Maximus *lib.* 3. *cap.* 2. *Egresso cubiculum Bruto cultellum Tonsorium, quasi unguium resecandorum causa, poposcit; eoque velut fortè elapso se vulneravit: clamore deinde ancillarum in cubiculum revocatus Brutus, objurgare eam cœpit, quòd Tonsoris prætripuisset officium.* Hinc Plautus *Truculento*,

Nam mihi dividia est, Tonstricem *meam sic mutilatam malè.*

Tonstricis, fancibus Suburræ quæ sedebat primis, meminit Martialis *l.* 2. *Epigr.* 17. ubi tamen *Tonsoris* uxorem potiùs intelligere videtur. *Tondebantur* autem Romani, cum è balneo egressi &c. *Tonstrinæ* negotium hisce describit Seneca *de brevit. vitæ lib.* 12. *Quid! illos otiosos vocas, quibus apud Tonsorem multæ horæ transmittuntur, dum decerpitur, si quid proximâ nocte succrevit, dum de singulis capillis in consilium itur; dum aut disjecta coma restituitur, aut deficiens, hinc atque illinc in frontem compellitur.* Pergit: *Quomodo irascuntur, si quid ex juba sua decisum est, si quid extra ordinem jacuit, nisi omnia in annulos suos reciderunt.* Infrà, *Hos tu otiosos vocas, inter pectinem speculumque occupatos.* V. Pignorium *Com. de Serv.* Popmam *de operis serv.* Thom. Dempsterum *in Rosinum lib.* 10. *cap.* 29. &c. Addam saltem, *Tonsorem* quendam, nomine *Maru Raga*, interfecto Rege præcipuo Insulæ *Zeilon*, cæterisque ejus Regulis pulsis, totius Insulæ Monarcham sese constituisse, sede Regiâ in urbe *Candi* positâ, circa A. C 1580. V. infrà, ubi de hac Insula. Officina Tonsorum, *tonstrina* est, quam propter considentium ibi loquacitatem ἄοινον συμπόσιον, *i. siccum convivium* Theophrastus appellare solitus est, teste Plutarcho *Convival. Quæst. lib.* 5. *c.* 5. In tonstrinis enim omnis generis rumores jam olim narrari consuevisse, indicat Aristophanes *Pluto*,

Καί τοι λόγος γ' ἦν, νὴ τὸν Ἡρακλέα, πολὺς

Ἐπὶ τοῖσι κουρείοισι τῶν καθημένων,

Ὡς ἐξαπίνης ἀνὴρ γεγένηται πλούσιος.

Et Horatius,

— *gaudent ubi vertice raso*

Garrula securi narrare pericula nautæ &c.

Tonsura Petri, in *Vita* 3. S. Euthberti *l.* 2. *c.* 2. apud C. du Fresne, id tonsuræ genus est, quod aliàs *Coronam Clericalem* in Eccl. Rom. vocant; cujus origo quò referenda, non adeò liquet. Bellarminus enim inter Veteres, Sacerdotes & Monachos radi non consuevisse, ut hodie fieri solet, indigitat *de Monach. l.* 2. *c.* 40. citans ad eam rem Optatum contra Donatistas: *Docete, ubi vobis mandatum sit radere capita Sacerdotibus, cùm è contrario tot sint exempla proposita fieri non debere, c. Parm. lib.* 2. V. quoque Hieronymum *in Ezech. c.* 44. In V. T. quoque Sacerdotibus radi non licebat: contra *caput ac barbam rasam* habuisse, qui apud Babylonios sacris operabantur, discimus ex Baruch *c.* 6. *v.* 30. 1, 4

Nasarai

Nazaræi, *tum solùm tondebantur, quando desinebant esse Nazaræi, insignéque eorum erat longa cæsaries,* Bellarminus iterum ubi supra c. 40. Hinc *Tonsuræ Ecclesiasticorum* originem prorsus fuisse moralem, utpote qui majorem, quàm alii, modestiam, præ se ferre debeant: accessisse dein coronæ formam, aliaque ostendit A. Rivetus *Summ. Controv. Tract.* 2. *Quæst.* 26. Et quidem, cùm hodie *tonsura in signum honoris & dignitatis evaserit, factum, ut Episcopi ac Cardinales præ cæteris ampliorem tonsuram deferant & Pontifex habeat totum caput rasum, præter brevem capillorum circulum, ad formulam Benedictinorum Monachorum,* verba sunt Dominici Macri. Aliter olim tondebantur in Scotia Monachi: quippe ab aure ad aurem per frontem in coronæ modum incisus erat capillus, ab aure ad aurem per occipitium capillus intonsus dependebat, auctore in *Hibernia subulco Regis Lægeri filii Nell,* ut est in *libro Canonum* Cottoniano, quem *ad Synodum S. Patricii* VVaræus laudat. Cujusmodi tonsuræ occasione, multas in Anglia exortas turbas, testatur Beda *Hist. Eccl. lib.* 3. *capp.* 3. 4. & *l.* 5. *c.* 16. Monachi S. Pauli in Oriente, Maronitæ itidem aliique ad instar Monachorum Occidentis caput radunt, relinquentes quoque capillorum in vertice circulum, sed subtiliorem Occidentalibus. Sed & in eodem Oriente Sacerdotes Christianos in modum crucis sua capitá radere fuisse solitos, docet Osorius *Rerum Em. lib.* 3. quod etiam in India Orient. ab Episcopo Cranganoriæ observari, scribit Auctor *Novi Orbis cap.* 133. At in *Foris* O cæ A. C. 1347. sub Jacobo I. Arag. R. *Testes convicti ad modum crucis capite tonsurentur, & cum batallo campanæ candenti ad modum crucis in frontibus figurentur, & ita turpissimè de illa villa — expellantur,* legimus apud Car. du Fresne *Glossar.* Ut quædam strictim attingam, de *Tonsuræ* Vett. generibus variis, Tiberius apud Dionem, *Οὐ κείρεσθαί αὐτά τὰ πρόβατα, ἀλλ' ἐκ ἀποξύρεσθαι βούλομαι, Tonderi oviculas meas non strictim, sed per pectinem volo*; ad duplex tonsuræ genus alludit, unum *strictim*, alterum per *pectinem*, quorum illud novaculâ, hoc forfice fieri solebat. V. quoque Plautum *Captivis Sc.* 2. Alia tonsuræ genera recenset Interpres Aristophanis *in Aves, σκαφίον καὶ κῆπον,* V. suprà, ubi de *Tondendi Ritu,* item in voce *Theseis.* Simon Magus & sectatores ejus sulcum seu lineam, per capitis verticem inter ambarum aurium summitates ducebant, in symbolum Zodiaci, caput suum globum cœlestem denotare asserentes. De Christianis Georgianis *in l. de Successibus Terræ S. MS.* Roraldi Episcopi, qui floruit circa A. C. 1300. *Clericos eorum rotundas habere tonsuras, Laicos verò quadratas,* legimus apud Domin. Macrum *Hier.* Dimidio capite tonderi, pœna servorum latronum est, in *Capitulari I. ann.* 809. *cap.* 11. &c. De hodiernis gentibus V. hic passim. Orationis *ad capillaturam,* quæ pueris olim recitabatur, cùm caput primùm tonderent: item alterius, *ad barbas tondendas,* qua Juvenes defungebantur, cùm lanuginem primam deponerent, meminere ex *Sacramentario* Gregorii M. Macri fratres, ubi supra. V. quoque Cl. Suicerum voce *Τριχοκουρία,* ubi & infantes septimo post Baptismum die à Sacerdote olim tonsos, non sine precatione, cujus formulam ibidem habes, docet.

Tonzus, Gr. *Τόνζος,* urbs Thraciæ mediterranea, Ptol. de qua V. Salmasium *ad Solinum p.* 214.

Toparchia, apud Plinium *l.* 5. *c.* 14. *Reliqua Judæa* (cis Jordanem sc.) *dividitur in* Toparchias *decem — Hierichuntem palmetis consitam, fontibus irriguam Emmaum, Lyddam, Joppicam, Acrabatenam, Gophniticam, Thamniticam, Betholenen, Tephenen, Orinen, in qua fuere Hierosolyma — Herodium cum oppido illustri ejusdem nominis*: ex Græco *Τοπαρχία,* imperium est parvi circuitus & unius, ut de Abgaro Edessæ *Toparcha* videre est apud Procopium *Persic. l.* 2. vel paucarum tantùm urbium. Sic Azoton, Jamniam & Phasaelida, assignatas Salomæ sorori, Herodis M. testamento, *τοπαρχίας* Josephus vocat. Qui idem alio nomine hujusmodi Regni portiones *κληρουχίας*, item *κληρουχίας* appellat, atque initio quinque tantùm in Judæa fuisse scribit, *Hierosolymitanam, Gaddarensem, Amathuntinam, Hierichuntanam & Sampheritanam,* postmodum autem complures factas, *Antiqq. l.* 14. *c.* 1. & *Bell. Judaic. l.* 3. *c.* 4. *Conventus* & *Fora* dixere Romani, uti docet Sigonius *de Antiq. Jur.* Harum unicuique qui præerat *Τοπάρχης* vocabatur, Latinè quoque *Toparcha.* Spartianus *in Hadriano, Toparchas & Reges ad amicitiam invitavit.* Ubi cùm *Tetrarchas* præferat Regius liber, non multum interesse, utro legamus modo, censet Casaubon. *ad loc.* V. suprà in hac voce.

Topazion, amplissima gemmarum, in harum apud Vett. ordine sextum, post margaritas sc. adamantes, smaragdos, opalos & carbunculos, in Pectorali Pontificis Hebræorum secundum in primo ordine locum, juxta Hebræos obtinuit, qui vocem Hebr. פטדה *pitdah* communiter de hac gemma interpretantur, & nomen *Simeonis* insculptum habuisse, contendunt. V. quoque Epiphanium *de XII. Gemmis.* Et quidem *τόπαζον,* q. *πίτδαζον,* inversis literis Hebræis, dictum putant nonnulli. *Glossa* Interlinearis *topazium,* quasi *topadion,* id est, omnium colorum quæ etymologia unde sit desumpta, divinare facile non est. *Topazin* Troglodytarum linguâ, *quærendi* significationem habere scribunt alii, ideoque sic vocitatam gemmam, quòd à Juba Mauritaniæ R. in maris Rubri Insula quadam Arabiæ Fel. vicina inventa fuerit, A. Rivetus *Comment. in Exod. c.* 28. *v.* 17. ubi & *Chrysolampum* & *Chrysopterim* pro eadem quibusdam sumi, addit. An potius à loco sic appellata, Ins. Arabiæ viz. *Topazo,* quæ & *Πάζων* dicebatur, unde ipsam hanc gemmam *Πάζιον* nominat Hesychius, & Auctor Sacri Cantici *Kethem Paz* i. *lapidem Pazium,* utpote in regione Paz, vel *Opaz* (quam Græci & Alexandrini Mercatores Hellenistæ, locorum vocabula ad suæ linguæ modulum inflectentes videntur *Τοπάζον* dixisse, quasi *ἀπὸ τοῦ τοπάζειν,* i. *quærere*) repertum primitus, à prædonibus Troglodytis, cùm fame & tempestate pressi, herbas radicesque effoderent, qua de re V. suprà in voce *Paz.* Inter gemmas XII. Novæ Hierosolymæ, iterum occurrit, sed ibi nonus ei locus tribuitur, Apocalyps. *c.* 21. *v.* 20. ubi Commentatores vide. Cæterùm amplissimam gemmarum esse, docet topazion, quæ eruta in Insula modò dicta primùm oblata est Berenicæ matri Ptolomæi II. unde factam statuam Arsinoæ Philadelphi uxori cubitorum quatuor, tradit Plinius. Quare mirum non est, *χρυσόπτερον* appellatum alterum ex duobus ejus generibus (unde *Chrysopteron* factum per metath.) cautes enim revera & petra potiùs, quàm gemma, quam apud Alabastrum Thebaidis etiam nasci, ex recentiorum Auctorum traditione narrat idem. Dictum autem hoc genus *χρυσόπτερον* porrò, ab *aureo* colore cum viridi mixto, id est, pallidè virenti. Strabo *χρυσοειδὲς λίθος ὑάλινον φέγγος* scribit *l.* 17. *ex viridi,* h. e. *hyalino colore & aureo refulgere.* Chrysopraso hunc similem facit Plinius. Alterum verò *πρασοειδὲς* appellatum, a *porri* colore. Plinius iterum *topazion suo virentem genere* dicit, h. e. *ἰδιοτρόπως χλωρίζουσαν*: Alex. Polyhistor colorem olei recentis habere, apud Stephanum. Est nempe recens oleum ita viride, ut tamen ex aureo colore aliquid trahat &c. Quæ cùm ita sint, mirum est, quòd Epiphanius lapidem è virentium genere rubrum faciat, & quidem *ἐρυθρὸν ὑπὲρ τὸν ἄνθρακα, supra carbunculos rubentem d. l.* V. Salmasium *ad Solin. p.* 239. & 240. Addit Plinius, *Eadem sola nobilium limam sentit: cæteræ Naxiis cotibus poliuntur. Hæc & usu atteritur. Comitatur eam similitudine propior, quàm auctoritate, callais, è viridi pallens lib.* 37. *cap.* 8. ubi de *generibus Topazii.* V. quoque Orpheum, plures versus laudibus hujus gemmæ impendentem. Usum quod attinet, præter antè dicta, *topaziis,* ut & aliis virentibus gemmis, aurea olim pocula exornabantur. Idem lapis signando adhibitus. *Epist.* Mag. Berardi de Neapoli *MS.* ad Regem Navarræ *literas* topazio *suæ Serenitatis impressas*; ubi tamen pro *typario* vocem positam, vult C. du Fresne &c. Auctores de hac gemma aliisque prolixiùs tractantes, laudavimus suprà, voce *Gemma.* Hodie tertio inter gemmas loco est, & quidem *Topaziorum* tria genera faciunt, *Orientale,* mirè pellucidum aureique coloris; *Indicum,* ei proximè accedens; & *Germanicum,* utroque deterius ac crystallo propius, nisi quòd subfusci aliquid ostendat, de quibus omnibus V. *Mercurium Indic. Part.* 2.

Thophicii Lapides, apud Capitolinum *Maximinis, Jam illa prope in vulgi ore sunt posita, quòd — lapides tophicios friaret*: à *topho* nomen habent: Est autem *tophus,* lapis spongiosus & friabilis, minimum in structuris ponderis habens, de quo Vitruv. *l.* 2. *capp.* 6. & 7. Ex illo porticum miræ magnitudinis memorat Anastasius *in Hadriano* I. sarcophagum, Auctor *Gestorum* Guilielmi Maj. Episc. Andegav. *c.* 5. agrorum terminos, *Rei Mensoriæ* Scriptores &c. Græcis *πῶρος*. V. Car. du Fresne in voce *Tufus.*

Topiarium Opus, cùm arbuscularum virgulæ ductiles facili flexu in varias formas hominum, turrium, ædium, cubiculorum, modo humi, modò per hortorum & viridariorum spatia finguntur, pulchrè describitur Jul. Firmico *Mathes. l.* 8. *c.* 10. V. quoque Plinium Jun. *l.* 3. *Epist. ad Calvis.* A *topiis* dictum, quo modo Græci funiculos appellant, quòd in hujusmodi opere frutices, & arbusculæ tonsiles, ut torqueri ac flecti queant in animalium aliarumque rerum similitudines, topiis sive funiculis soleant religari. Unde & *topia* appellata hæc opera. Spartianus *in Hadriano, triclinia de castris & porticus & cryptas & topia diruit.* Et *per topiam pingere* seu *varietatibus topiorum ornare* dicuntur Vitruvio, qui *topiarium faciunt,* artifices viz. *Topiarii,* quorum inter servos mentio est *l.* 60. §. *ult. de legat.* *l.* 3. *l.* 12. § *id respondit,* & *l.* 16. *in fin. ff. de instr. vel instrum.* Pertinent itaque huc arbores maximè sequaces ac flexibiles, & tonderi aptæ, ut sunt *myrtus, buxum, acanthus, hedera, laurus, chamædaphne, adianthus,* & similia. Hinc *ψαλιστοὶ μυρσινῶνες* apud Hieroclem, *tonsilia myrteta.* Apud Martialem *tonsile buxetum*; & Firmicum *d. l. qui buxeas arbores tondens in belluas fingat.* De acantho reliquisque V. suo loco. Peculiariter verò *topiariæ herbæ* nomine venit *vinca pervinca, semper virens, in modum lineæ foliis geniculatim circundata,* apud Plinium *l.* 21. *c.* 11. Porrò qui talia fingebant, pingebantque, ac belluas, arbores, homines, antra, portus & alia id genus, variaque & minuta, opere topiario exprimebant, *Ῥωπογράφοι* Græcis vulgò dicebantur, de qua voce suprà actum. V. plura hanc in rem apud Forcat. *in suo Cupid. Jurisperit. c.* 5. *n.* 8. Turnebum *Advers. l.* 14. *c.* 11. & *l.* 16. *c.* 2. Corrasium *Miscellan. l.* 5. *c.* 21. Alexandr. ab Alex. *Genialium Dier. lib.* 3. *c.* 25. Casaubonum & Salmasium *Not. ad Spartianum loc. c.* Alios. Addam tal-

tem

tem de cupresso locum Plinii Sen. *l.16.c.33. Trabitur, etiamin picturas opere historiali, venatus classesve & imagines rerum, tenui filo, breviq; & virente supervestitur.* De buxo &c. Plinii Jun. *l.5. Epist. 6. Alibi ipsa buxus inter venit, in formas mille descripta, literas interdum, quæ modò nomen Domini dicunt, modò Artificis. Et, post has Acanthus, hinc inde lubricus & flexuosus, deinde plures figuræ pleraque nomina.* Inde olim Neapoli legebatur, *Lucrio. Aug. Topiario. ex. hortis.* &c. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis.*

Tor l. *Thor*, Germanorum olim Deus, idem cum Romanorum Jove. Tonitrui enim ac fulmini præsedisse, docet Ericus Olaus *Hist. Suec. lib.* 1. c. 1. ubi singulis hebdomadibus quintâ feriâ, hinc *Thorsdag* dictâ, à Suecis ei sacra facta, refert. Ex *Taran* per aphæresin vox orta videtur, V. suprà in hac voce.

Toralia, apud Lampridium *Heliogabalo, Primus omnium privatorum toros aureis* toralibus *texit*; à *toris* appellationem trahunt. Et quidem cùm in apparatu tororum lectorumque ὑποβλήματα essent, & ἐπιβλήματα, ac περιβλήματα, *torale* τῶν περιβλημάτων est, recteque in *Glossario* vertitur περίκλινον. Malè enim accipiunt etiam doctissimi Viri versum Horatii,

> *Ten' Tyrias dare circum illota* toralia *vestes.*

Utraque autem, tum stragula, quibus tori sternebantur, tum *toralia*, quæ circumjiciebantur, pretiosissima in usu fuere Veteribus: at non aurea tamen, saltem privatis, usque ad Heliogabalum, qui, antequam Imperator esset, jam sibi id usurpavit. Sic stromata & peristromata privatorum non aurea, sed auro clavata, vel conchyliata, vel Babylonica, aut simili artificio ornata fuere. Casaubonus *ad locum Lampridii*, V. quoque Jac. Cujacium *Observat. l.10.c.18.* & suprà, ubi de *Lectis Vett.* nec non infrà voce *Torus.*

Toranius, adde: Ejus quoque meminit Macrobius *Saturnal. l. 2. c.4. Delectatus inter cœnam erat symphoniacis* Toranii *Flacci mangonis, atque eos frumento donaverat.* Sed & D. Augusti tutor C. *Toranius* erat &c. Vide de hoc nomine Salmasium *ad Solinum cap.* 1.

Torcular, machina est uvis premendis apta, in qua trabes, quibus uva calcata premitur, *prela* appellantur: a *torquendo*, Becmannus in *Origin. L. L.* Græcè Ληνός, unde Bacchus Ληναῖος, *Lenæus.* Virgilius *Georg. l. 2.*

> *Huc pater o Lenæe veni, nudataq; musto*
> *Tinge novo mecum direptis crura cothurnis.*

Et quidem de *Torcularibus Rom.* Plin. 18.32. *Pressura una* (sic vocat quantum uvarum in superposita cavea prelibus pressarum lacus vinarius accipit) *culeos XX. implere debet — Ad totidem culeos & lacus XX. jugeribus unum sufficit torculum. Premunt aliqui singulis, utilius binis, licèt magna sit vastitas singulis. Longitudo in his refert, non crassitudo. Spatiosa meliùs premunt: antiqui funibus vittisque loreis ea detrahebant & vectibus. Intra centum annos inventa Græcanica, mali rugis per cochleas pullantibus, palis affixa arbori stella, à palis arcas lapidum attollente secum arbore: quod maximè probatur. Intra viginti duos hos annos inventum, parvis prælis & minori* torculari, *ædificio breviore & malo in medio erecto, tympana imposita vinaceis, supernè toto pondere urgere, & super prela construere congeriem.* V. quoque Vitruvium *l.6. c.9.* Catonem *capp.* 12.13.18 Columellam *l* 1. *c.6.* Varronem *l.1. cap.* 14. qui & in *Gerontodidascalo*, apud Nonium *Punici torcularis* meminit,

> *Vineis ubi ampla cella, torculare Punicum.*

Dalechampium *Not. ad Plin.* Alios. De Græcis res notissima, apud quos non solum Baccho Λήναια, h. e. *torculari*, sacra facta, V. suo loco: sed etiam ἐπιλήνιον, cantio solennis erat, quam inter premendum uvas huic Idolo decantabant, uti videre est apud Athenæum & Pollucem *lib.*4. Apud Hebræos, *Torcularium* usus indigitatur, in illustri illo de Christo vaticinio Esaiæ *cap.* 63. *v.*2. & 3. *Quare rubicundus es vestibus tuis, & vestimenta tua, ut calcantis in torcularis lacu? Torcular calcavi solus*, & quæ seqq. Sic Apocal. *c.*14. *v.* 19. Καὶ ἐτρύγησε τὴν ἄμπελον τῆς γῆς, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν ληνὸν τοῦ θυμοῦ τοῦ Θεοῦ τὴν μεγάλην. V. quoque *vers. seq.* Atque hactenus de *Torculo Vinario*: Præter id. *Olearium* fuit, de quo itidem late Columella & Palladius, Vitruvius item *l.* 10 *c.* 1. Et quidem *Custos* torculare servabat, qui tamen non semper in numero servorum fuit, uti videre est apud Laur. Pignorium *Comment. de Servis*, ubi de *Fructuaria Villa Vett.* pluribus disserit. V. quoque infrà, voce *Trapetum.*

Toreuma, apud Martialem *lib.* 4 *Epigr.* 38.

> *Solus Phidiaci* toreuma *cœli.*
> *Solus Mentoreos habes labores:*

Latinis vox usitata, de vasculo argenteo cælato, propriè sumitur. Est enim τορεύω *cælare*: quod male quidam confundunt cum τορνεύω, *tornare* seu *torno laborare*, ut pluribus docet Salmasius *ad Solin. p.* 1044. Sculpunt enim & cælo laborant οἱ τορευταί, torno terunt οἱ τορνευταί. Et ἡ τόρνεια in ligno præcipuè operatur; Cælatura a. vel Τορευτικὴ in argento aliisq; metallis. Hinc & Plin. in vitro elaborando hæc scitè distinxit, inquiens: *Aliud flatu figuratur, aliud torno teritur, aliud argenti modo cælatur.* Cælata itaque propriè dicuntur vasa aurea vel argentea, in quibus signa vel sigilla extra eminentia cælo expressa sunt. V. Jac. Oiselium *Notis ad A. Gellium l.19. c. 9.* ubi Anacreon poculum sibi à Vulcano fieri petit, in quo vites uvis refertæ & Bacchus cum Amore & Bathyllo uvas calcans, cælata sint, his verbis:

> Τὸν ἄργυρον τορεύσας,
> Ἥφαιστέ μοι ποίησον
> Πανοπλίας μὲν οὐχὶ κτλ.

Quòd si igitur fictilia quoque vasa τορεύματα appellari videmus apud Strabonem *l.*8 ubi de Corinthi direptione, intelligenda ea tantùm, quæ signis cælatis erant aspera. Sic Plinius scribit, fastigia templorum fictilia miris cælaturis fieri solita. Uti etiam fictiles aliaque vasa cum figuris extantibus & expressis fiebant, quæ τορεύματα quoque dicta sunt. Idem dicendum de vitreis Alexandrinis, quæ similiter cælatis imaginibus aspera erant. At quæcunque lævia & pura, τορεύματα non sunt, nec quidquam significationi vocis hujus adeò contrarium, quam quod sine ulla inæqualitate, quam Τορευτικὴ præstat. Leve nempe & purum, quod non cælatum est, ἀτόρευτον. Juvenalis,

> *leve argentum vasaque secundæ.*

Optimum verò ac præstantissimum argentum ad *toreumata* eligebatur, unde *pustulatum*, de primæ notæ argento dicebatur. Est autem argentum *pustulatum* seu *in pustulis* Salmasio, quod Græci τορευτικὸν, Galli *en bosse*, vocant. At in crystallinis secus erat, uti vidimus suprà, ubi de *Acanetis*. Impropriè proin Clemens Alex. τορευτικὸν dixit de eo, qui gemmas in annulis scalpit, cum talis propriè *Cavator* & *Scalptor*, non *Cælator* sit. Non enim τὰ ἐντυπώματα cavat in gemma Toreutes, sed ἐκτυπώματα, materiam circumexcidendo, excitat. Majori ἀκυρολογίᾳ mediæ Latinitatis Auctores *toreuma* usurparunt de quovis poculo vel scypho, Martialis, de vitreis,

> *Nos sumus audaces, plebeja* toreumata *vitri.*

Hic enim non de vitro argenti modo cælato, quod & *sigillatum* propterea vocat alicubi Appulejus, sed de calicibus è vitro simplice ad usum plebejum factis, sermo est, V. suprà voce *Audaces.* Idem alibi, de fictilibus,

> *Accipe non vili calices de pulvere natos,*
> *Sed Surrentinæ leve* toreuma *rotæ.*

Leve certè *toreuma*, insignis catachresis, ut vidimus. At longiùs à proprietate vocis abiere citimæ ætatis Scriptores, qui *toreuma* pro toro & torali dixere, Salvianus *ad Eccl. Cath. l.* 4. Sidonius Apollin. Alii. Sed & largiùs atat æquè largiter errant cùm Veteres, tum Recentiores plerique omnes, qui τόρευμα & τόρνευμα, propter dictionum vicinitatem confuderunt, artemque Τορευτικὴν seu *Trisoriam* aut *Cælatoriam*, cum Τορνευτικῇ seu *Tornatoria*, eandem fecerunt, ut dictum. A qua culpa summum Poetam *Torno facili* vitem poculis superadditam canentem, sicq; *tornum* pro *cælo* ponentem, ingenium Poeticæ artis absolvit. Uti porrò opus τόρευμα, sic artifex Τορευτὴς est, Lat. quoque *Tornus*, item *Cælator*, proximè ad vim vocis Græcæ *Trisor*. Glossæ, *Trisor*, τορευτής. Hinc τόρευμα, *argentum tritum*. Phædrus,

> *— auro ascripsit Praxitelem suo,*
> Trito *Myronem* argento: *fabulæ exulant*
> *Ideo fugatæ*

Et certè ipsum *tero*, venit ab Æolico τερῶ, quod communiter τορῶ habet, unde τορευτής. Quamvis enim & tornatores *aeris* & lapidum tritores, qui Græcis οἱ τρυπητοὶ λίθων, aliter tamen cælo *Toreutæ*, aliter torno *Tornentæ*, aliter limâ *Lapidum tritores*, terunt, quorum primi ob difficultatem & præstantiam artis, de qua V. suprà voce *Labor*, κατ' ἐξοχὴν eam appellationem sibi vindicavere. Ars ipsa Τορευτικὴ Græcis, Latinè *Cælatura* dicitur, de cujus origine, Auctoribus præcipuis, speciebus, jam diximus suprà, in voce *Calare* & *Calator*, nec non ubi de *Anaglyphis*. Plura verò hanc in rem, V. apud Salmasium *ad Solinum passim*, inprimis *p.* 1044. & *seqq.*

Toreutice Ars, V. hic supra *Toreuma.*

Tori, apud Cic. *de Oratore*, ubi Oratorem temperatum & æqualem describit. *Isque uno tenore, ut aiunt, in dicendo fuit, nihil afferens præter facultatem & æqualitatem; Aut addit aliquos, ut in corona*, toros, *omnemque orationem ornamentis modicis verborum sententiarumque distinguit*: Paschalio sunt partes quædam in circulo coronæ collectiores & eminentiores; cujusmodi sunt in tauro *tori* aut etiam in homine, unde proximæ partes firmiores ac robustiores redduntur: Quò proin respiciens Cicero oratorem suum leniter assurgere leniterque redire ad eam, quam ubique servat, æqualitatem, dicere velle videtur. V. C. Paschalium *Coron. l.* 2.*c.*12. nec non *l.*9.*c.*17. ubi *de ramulis ac asseribus coronarum & corona assidata.* Propriè autem *torus*, artus est carneus, seu caro musculis comprehensa, pulpa. Statius *lib.* 2. *Sylv.* 6.

> *Ac primùm implevitque* toros, *oculisque nitorem*
> *Addidit —*

Ubi Barthium vide. Unde *torosi*, i. brachiorum robore pollentes, Athletæ inprimis: qui, ut id consequerentur, antiquitus quidem ficus aridas, postmodum ex instituto Pythagoræ Aliptæ carnes quidem, sed pulpam tantùm siccam & aridam, nullis lenocinamentis ac jurulentis eblanditam comederunt, uti latiùs vidimus suprà, ubi *de Athlet. Saginatione*, item in voce *Oxyphis*. V. quoque ubi *de Lacertis.*

Tormentum

Tormentum, apud Appulejum, *Capillus ipsi — vides quàm non sit amoenus ac delicatus, horrore impexus atque impeditus, stuppeo tormento assimilis*: funis est, protensus ac tortus, à *torquere*, quod appositè de funibus dicitur. Propertius *l. 4. Eleg. 3.*

Dignior obliquo funem qui torqueat ocno.

Quo sensu *tormenta è mulierum crinibus facta*, vidimus suprà. Inde vox translata ad funem tensum ac tortum, ut in Ergatarum suculis & aliis hujuscemodi, denotandum, qua de re V. Jos. Scaligerum *in Priap.* Sicque dein ad quodvis cruciatus genus, quo excarnificantur homines, vel ad veritatem eruendam, vel ad scelera expianda, transiit. Et quidem de priori notione, pleni sunt citimæ ætatis Jurisconsultorum libri: Apud Veteres obscuriora rei vestigia. Hebræi certè, quibus & Lex Forensis divinitus data, testibus omnia peragebant, qui si deessent, aut faverent reo, absolvebatur is, sin minus, damnabatur. Quo in negotio quanta accuratione ac diligentiâ usi sint in illa gente Judices, attigimus superius ubi de *Executione Sententiæ Capitalis*. Idem, ut inhumanum, Francis passim objiciunt Scriptores Angli, inprimis Jo. Fortescutus *de laudibus LL. Angliæ c. 22.* Sed & apud vett. Romanos viguisse morem, Auctor docet *ad Herennium*, *Majores nostros dicemus, veri inveniendi causa, cruciatibus & tormentis voluisse quæri & summo dolore hominis cogi, ut quidquid sciant, dicant.* Vide quoque *Leges* Alfonsinas *part. 7 tit. 30.* & Mich. del Molino *in Repertorio Foror. Arag.* voce *Tortura.* Posteriorem verò vocis significatum quod attinet, congessit multa *de Tormentorum Vett. diversitate*, Caspar Barthius *Animadv. ad Statium passim*, inprimis *Tom. II. pag.* 1168. & III. *pag.* 277. & *seqq.* Gallonius verò peculiarem tractatum edidit, *de Martyrum Cruciatibus.* V. quoque hîc passim. Ordinem apud Græcos *torturæ*, hunc exhibet Aristophanes *Ranis*,

Καὶ πῶς βασανίζω; πάντα τρόπον. Ἐν κλίμακι
Δήσας, κρεμάσας, ὑστριχίδι μαστιγῶν, δέρων,
Στρεβλῶν, ἔτι δ' ἐς τὰς ῥῖνας ὄξος ἐγχέων,
Πλίνθους ἐπιτιθεὶς, πάντα τ' ἄλλα, πλὴν πράσῳ
Μὴ τύπτε τοῦτον, μηδὲ γητείῳ νέῳ.
Et quomodo torquebo? omni modo. In scala
Vinciens, suspendens, flagello percutiens, excorians,
Crucians, naribus acetum infundens,
Lateres imponens &c.

Ad quem locum Scholiastas vide. Tandem ad machinas bellicas, majores inprimis, quas *Canones* Galli vocant, fortè quòd cannarum referant formam, significandas, vox adhibita: quas utinam cum Auctore suo ignoraremus. Inventi certè diritatem mox agnovere Florentini, qui, bello contra Venetos cùm Butrium cepissent, omnibus Tormentorum Magistris, ne amplius exercere artem possent, manus dextras præciderunt, & sua cujusque collo appensa eos dimiserunt. A. 1488. Sed parùm ista severitas profuit. Illi namque, quibus stipendium cum vacatione omnium munerum Patres tribuerant, promtè manibus ferreis fabrefactis, se ad artem redituros suasque injurias vindicaturos, fidem Senatui Veneto fecerunt, teste Bembo *Hist. Venet. l. 4.* De cujusmodi *Tormentorum* cum Armis Vett. comparatione diximus aliquid suprà, in voce *Bombarda.* V. quoque ubi de *Pyrio pulvere.*

Tormentum, vulgò *Tormente*, fluv. Galliæ, in Vicecomitatu Torinnensi. Hadr. Valesius voce *Toriana.*

Torna, in vocibus, quibus Duces in præliando olim utebantur, memoratur Mauricio *in Strateg. cit.* & sonat, *deflecte*, seu *faciem verte*, uti docet Theophanes, *ann. 5. Mauritii*, ubi Avarum seu Hungarorum illam esse refert, uti & Theophylactus Simocatta *l. 2. c. 15.* unde *tornare*, deflectere, & *tornatio*, prælium. Sed cùm *tornum* instrumentum sit, in quo teruntur ligna circumagendo, inde infimæ Latinitatis voces, *tornare* pro gyrare ac vertere; *tornum* pro gyro, & *contornum*, pro circulo, potius arcessendas esse, docet Salmasius *ad Solin.* Hinc *Tornatrices*, apud Hincmarum *Capitul. ad Presbyteros Diœceseos suæ c. 14.* *Nec turpia joca cum urso vel* tornatricibus *ante se facere permittat*: Saltatrices seu Mimæ sunt, quæ *torni* instar sese circumagunt, vel in gyrum choreas agunt, ut videre est apud Dominicum Macrum *Hierol.* adde C. du Fresne *Glossar.* ubi etiam voce *Torna*, duellum ex formula recepta, quòd, qui duello rem probaturus esset, *tornari* ad duellum diceretur, denotari recentioribus, addit.

Tornates, memorati inter Aquitaniæ minoris populos Plinio, ubi ait, *Enobrisates*, aliàs *Onobrisates*, *Belendi*, *saltus Pyrenæus*, *inde Monesi*, aliàs *Monesi*, *Osquidates montani*, *Sibillates*, *Camponi*, *Bercorcates*, *Pimpedunni*, *vel Bipedimui*, *Sassumini*, *Vellates*, Tornates, *Consoranni*, *Osquidates campestres*, *Succasses*, *Latusates*, aliique: Sine dubio populi sunt, quorum locus *Tournay* in Bigerronibus, Hadr. Valesius *Notit. Gall.* in voce *Sibutsates.*

Torneamenta, adde: In Francia, *Torneamenta* primum instituisse Gausridum II Dom. Pruliaci in Andibus, refert *Chronicon* Turonense: fuit autem is pater filii cognominis, à quo Com. Vindocinenses orti. In Anglia primùm innotuisse, sub Stephano R. *cùm per ejus indecentem mollitiem nullus esset publicæ vigor disciplinæ*, habemus apud Guil. Neubrigensem *l. 5. c. 4.* Tunc enim & sub Henrico II. *tyronum exercitiis, in Anglia prorsus inhibitis, qui — exerceri volebant, transfretantes in terrarum exercebantur confiniis*, V. quoque Rog. Hovedenum & Bromptonum, An. C. 1177. Postea verò sub Ricardo in ipsa Anglia celebrari cœperunt, uti docet Matth. Paris A. C. 1194. In Græciam transiisse videntur, cùm Anna Sabauda, Amedei IV. Allobrogum Com. filia, CPolim Andronico Jun. nuptura venit. An. C. 1326. &c. Cæterùm in hujusmodi decursionibus vel hostes publici ex condicto infestis armis concurrebant, quod Torneamenti genus *aculeatum & hostile*, Matth. Parisio: vel infestis itidem armis contra quosvis, etiam non hostes, inibatur, quod *quasi hostile* eidem dicitur, A. C. 1241. Communiter vero certabatur armis innocuis, gladiis hebetibus, lanceis absque ferro, seu *ἀσιδήροις δόρασιν*, ut ait Nicetas: *lusoria tela* Seneca vocat, uti vidimus suprà. Cùm porrò *Torneamenta* belli præludia essent, diversis cohortibus ac turmis unà omnes ad prælium accincti properabant & gladiis in alterutrum ingeminantes ictus (non punctim sed cæsim feriendo) vires suas exercebant, cùm contrà in *Justis*, quæ monomachiæ speciem præbebant, singulari certamine alter in alterum ferretur &c. Quam in rem V. plura apud Car. du Fresne *in Gloss.* nec non *Dissertatione ad Joinvillam 7.*

Torneutice Ars, Græcè *Τορνευτικὴ* a Theodoro Samio inventa, sicut Toreutice, de qua suprà, à Phidia. Plinio *l. 7. c. 56.* *Normam autem & libellam & tornum & clavem Theodorus* (invenit) *Samius.* Ubi *tornus*, Græcè *τόρνος*, instrumentum est, in quo ligna teruntur circumagendo, sicque in teretem formam rediguntur, quod Græci *περιτορνεύειν* & *ἀποξύειν*, h. e. *in orbem terere ac sculpere* vocant. *Τορνευτήριον* verò ferrum iis appellatur, quo in torno ligna teruntur. Nempe & *Tornatores* terunt, exsculpuntque ac insculpunt ligna, strias & sulcos in eo facientes sicque *Γλύπται* etiam nonnullis dicuntur: sed alia arte ac diverso instrumento id faciunt, viz. non *γλυφάνῳ*, seu *cælo*, quod *burinum* vulgò Galli vocant, sed *τορνευτηρίῳ*, ut diximus. Neque figuras & sigilla torno exprimere ullo modo queunt, quod Sculptores Cælatoresque faciunt. Adde, quòd in ligno præcipuè Torneutice Ars occupatur, cùm *Sculptura*, præter illud, *ebur, marmor, vitrum, gemmas complectatur*; *Cælatura verò auro, argento, ferro, opera efficiat*, uti alicubi Plinius habet. Hinc apud Theophrastum, lapidum alii *γλυπτοὶ*, alii *τορνευτοὶ*, alii *πριστοί*, quorum illi *cælo scalpuntur*, isti *torno teruntur*, hi *serra secantur.* Ob similitudinem tamen vocum *Τορνευτικὴ* & *Τορευτικὴ* factum, ut multi etiam ex Veteribus artes eas & opera confuderint, ipseque Virgilius *tornum* pro *cælo* sumserit, ut suprà vidimus in illo *Ecl. 3.*

Lenta quibus torno *facili superaddita vitis.*

Ubi tamen si *torno* dativus sit, nulla erit catachresis. Sic enim non dicit, torno vel torni arte, superadditam vitem illis poculis, ut tornus vitem illam & corymbos hederæ in poculo effigiarit, sed præter tornum, quo facta erant pocula illa, insuper additam artificio cælaturæ vitem. Quod ex epitheto *facili* confirmatur, nihil enim tornaturâ facilius. Itaque parùm pastor is commendasset pocula sua, si torno tantùm facta promisisset. Sed ad torni *facilitatem* cæli *labor* additus. Martialis,

Quis labor in phiala!

Sed & *Tornatores*, licèt quoque non minùs, ac Cælatores, radant. Idem alibi,

— *& torno rasile buxum.*

Aliud tamen iterum accuratè loquendo *ξύειν*, vel *ξέειν*, aliud *τορνεύειν*, aliud *γλύφειν*: *Rasoresque* & *Interrasores* ab utrisque diversi fuere. Theophrastus, *Εὐπλαστότερος τε καὶ ἀσθενέστερος καὶ εὐξεστότερος τὰ χλωρά.* Magis autem abusivè *tornandi* verbum Avienus adhibuit, pro *terere ac polire gemmas*: quamvis enim, quæ *torno* fiunt, etiam teruntur ac levigentur, tamen torno non poliuntur gemmæ, uti suprà vidimus. Quo sensu infima Latinitas verbum acceperit, diximus in voce *Torna.* Plura hanc in rem V. apud Salmasium *ad Solinum* passim, inprimis p. 1044. & *seqq.* ut & quæ retrò dicta, in vocibus *Terere*, *Teres* & *Toreuma.* Ex terebintho *tornata* pocula, quæ magna in fama apud Vett. erant, memoravimus, ubi de poculis *Thericleis.*

Tornum, in *Charta* Petri Regni Majoricarum Domini An. C. 1332. apud C. du Fresne, bellicæ machinæ species. Sic apud Sanutum inter balistarum species, *balistæ grossæ à torno*, *balistæ à pesarola*, occurrunt. *lib. 2. part. 4. cap. 8.* &c. Vide quoque suprà *Balista.*

Torpedo, à vi, ut Varro ait *de L. L. lib. 4.* nempe quia inducit *torpedinem*: Græcis eadem de causa *Νάρκη*, quòd *νάρκην* producit: à tremore, quem affert contrectantibus, Burdegalensibus *Tremble*, Liguribus ob eandem rationem *Tremoriza*: Bellunensi, Avicennæ Interpreti, *Alharade*, ex *al* Arabico articulo, & verbo חרד *harad*, i. e. *stupuit, horruit*: piscis est, mirâ motus depravandi, quemadmodum planè tollendi Echeneis, facultate præditus. Nimirum omnium est gentium consensus, eam inducere corpori tremorem torporemque: quod non solùm contrectanti, sed etiam hamo piscanti facit, vim eam per hamum, setam & arundinem, in ipsam piscantis manum tradu-

traducendo. Quod, præter innumeros Auctores, qui hac de re scripserunt, experientiâ à se comprobatum ait Rondeletius *de Piscibus Marinis libro* 2. *capite ultimo*. Attributa ei hæc vis divinitus est, ad capiendos piscium alios: per se enim imbecillis est. Itaque ad se accedentes pisciculos stupefacit atque illos capit, hoc modo. Resupinat se in arena immotaque jacet mortuæ instar. Pisces igitur securè accedunt stuporeq; c rrepti recedere iterum nequeunt. Sic illa, licèt aliàs tardissima, mugiles etiam, quamvis piscium velocissimos, in potestatem suam pertrahit; Unde & in *Torpedinis* eos ventriculo reperiri, auctor est Aristoteles *Hist. Animal.* l. 9. c. 38. De qua sagacitate, præter Plutarchum *Comparat. aquatilium & terr.* ita Plinius *l. 9. cap. 42. Novit* Torpedo *vim suam, ipsa non torpens: mersaq; in limo se occultat, piscium, qui securè supernatantes obstupuere, corripiens. Nec minor solertia ranæ* &c. Modum, quo vim hanc exerat, his verbis exponit Oppianus *Halieut. l. 2. v. 62. & seqq.*

> *Ἀλλά οἱ ἐν λαγόνεσσι [illegible] ἀλκή,*
> *Κερκίδες [illegible]*
> *Ἀμφίδυμοι, [illegible]*
> *Αὐτίκα [illegible]*
> *[illegible]*
> *Ἤια [illegible].*
> *Verùm ipsi in lumbis imbecillitatis est subsidium,*
> *Radii sunt innati juxta latus utrinque*
> *Gemini: Quos si quis attingat accedens,*
> *Statim ipsi membrorum robur extinguit, sanguisque ipsi*
> *Congelascit, neque amplius membra ferre potest, sed ipsius robur*
> *Paulatim tabescentis remittitur stolidæ Torpedini.*

Ubi duo docet Poeta, in lumbis *Torpedini* hanc vim inesse, & qualitatem, quâ stuporem inducat, esse frigus: in quo abit a Galeno, qui *de causis Sympt. l. 1.* ac *lib. de usu Respir.* obscuræ occultæque qualitati id adscribit. Vossius ait, *Torpedinem* spiritus & humores diffundere, qui refrigerent, &, ut Oppianus habet, quasi congelent, non pisces modò, sed & piscatores etiam: quorum nervi ac digiti, vi per hamum & lineam transeunte, prorsum ratione facultatis motricis debiles fiant ac infirmi: unde tremor ille, de quo suprà. Quanta porrò piscis hujus fœcunditas, docet Plinius *l. 9. cap. 51. Torpedo octogenos fœtus habens, invenitur: eaque intra se parit ova prænollia, in alium locum uteri transferens, atque ibi excludens.* Imò non parere solùm intrà se tam numerosam sobolem, sed &, cùm hæc timere cœperit, magno affectus indicio, recipere, scribit de ingenti *Torpedine* agens Aristoteles *de Animal. lib. 6. c. 10.* Quemadmodum & glaucus, cùm timet, a matre ore hianti excipitur; cessante metu iterum evomitur, ut Ælianus refert *Hist. Anim. l. 1. cap. 16.* & mustelæ emittunt & admittunt intra se catulos, apud Aristot. *loc. cit.* Carnem ei attribuunt lentam & concoctu difficilem, nec grati saporis, nisi frigatur. Ex tamen partes, quæ circa caput, teneræ dicuntur esse ac concoctu faciles: parvæ item meliores magnis, V. Athen. *l. 8.* Sed Plato apud eundem *l. 4.* imo & Galenus *de alim. facult. l. 3.* docet. *Torpedinem*, ut & pastinacam, carnem habere mollem, sapore gratam, concoctu non difficilem, mediocriter nutrientem, quæve alvum non male subducat. Idem *lib. de Attenuante victu* præcipit, si pisces defuerint saxatiles, *Torpedo* ut assumatur cum beta, tritâ nempe, item cum porro; quod uberiùs adhibetur, cumque minuto piperis. Ad hæc *lib. 8. Med.* docet, post asellos proximum obtinere locum soleas & Torpedinem. Quid quòd Italiæ in delitiis esse, scribit Albertus *lib. 24. c. 1.* Nempe evanescente vi frigidi veneni, quod inerat vivæ. Jecori *Torpedinis*, ut Plinius ait *lib. 9. c. 42. teneritas nulla præfertur.* Eam peculiari carmine prosecutus est Claudianus. Plura V. apud Vossium *de orig. & progr. Idololatriæ passim, inprimis lib. 4. cap. 11. & 38. ubi dolorem capitis etiam inveteratum Torpedine nigra viva parti dolenti imposita, tolli: cap.* item 44. *ubi eodem remedio, ab Anterote, Cæsaris liberto, podagram omnemque morbum articularem, curari solitum fuisse, ostendit.*

Torpor, fatalis quidam, & omnia invito animo, segnibus membris, agenda, inter mala prodigia, memorantur Claudiano, de Cerere, amissa Proserpina,

> *Hæc ubi; digreditur Templis, sed nulla ruenti*
> *Mobilitas, tardos queritur non ire jugales.*

Statio item, *Theb. lib. 4. vers. 333.*

> —— —— *Hinc sequitur artus,*
> *Difficilesque manus, & nullo in vulnere certæ:*

ad quem locum V. Casp. Barthium *Animadversion. Tom. II. p. 1023.* De *torpore* vero *membrorum*, Magicis artibus conciliato, suprà ubi de *Nodo Veneris*.

Torquati Equites seu Milites, V. hic infra.

Torquere, propriè verticum est. Virgilius *Æn. l. 1.*

> —— *ast illam ter fluctus ibidem*
> Torquet *agens circùm, & rapidus vorat æquore vortex.*

Unde *στροφὰς ὑδάτων* & *[illegible]* Græci vocant. Hinc *retorquere*, de iisdem, apud Tertullianum *de Pallio c. 2. Italiæ quondam latus (Hadria Tyrrhenoque quassantibus) medio tenus interceptum, reliquias Siciliam facit: cùm tota illa plaga dissidii, contentiosos aquarum cursus angustiis* retorquens, *nomen vitii mari induit* &c. Inde ad filum vox adhibita, cùm fuso involvitur, quod iisdem *[illegible]*; cui contrarium *[illegible]*, seu *[illegible]*, quod itidem *retorquere* Plinius appellat. Id ne per itinera fieret, Romanis Legibus olim interdictum, Plinius idem *l. 28 c. 2.* refert. V. quoque suprà in voce *Fusus*, item *Rhombus*. Sic porrò ad alia transit, qua de re aliquid diximus retro, voce *Tormentum*.

Torquis, à torquendo, quòd esset circulus tortus, Gr. *στρεπτός*. Unde quia ex annulis aut catellis Torques plexæ erant, *Catellæ* quoque dictæ sunt. Ornamentum colli propriè. Sed & in brachio, adeoque inter armillæ genera reperitur. Torquem facè æmulabatur, nisi *Torquis* fuerit, quem Saxo depingit *Hist. Dan. l. 8.* ubi de Gotrico. *Detractum*, inquit, *lacerti torquem accersitis lateribus infernis. Quem Keso confestim brachio applicans id cunctis auro præditum ostentabat.* V. Thom. Bartholinum *de Armill. Vet.* 9. 4. Inter dona olim militaria frequens fuit: Hinc L. Siccium Dentatum, Romanorum fortissimum, inter alia *Torquibus tribus & octoginta* donatum esse, docet A. Gellius *l. 2. c. 12.* e quo corriges Val. Maximum, numerum insuper centenarium addentem. Erant autem juxta Vegetium *Torquati*, duplares & simplares, *Duplares* dicebantur, qui ob virtutem duplas consequebantur annonas; *Simplares*, quibus una & semis annona tribuebatur. Ant. Thysius JC. *Not. ad Gellium.* V. quoque Sigonium *de jure Rom. c. 15.* C. Paschalius, cum coronæ apud Romanos solis civibus darentur, *torques* iisdem cum auxiliaribus & externis communes fuisse, atque illis aureos, his argenteos datos esse, ibi pretii, hic solius honoris ratione habita, observat, *Coron. l. 7. c. 2.* ex Plinio *l. 33. c. 2.* V. quoque cum *ejusdem l. c. 7.* Sed & inter Deorum anathemata *torques* fuere. Ita enim Galli, post cladem ab Æmilio acceptam, redintegrato cum Romanis bello, Ariovisto duce, ex hostium exuviis suo Marti *torquem aureum* vovere. Quod cùm iterum frustra fuisset, Flaminius de torquibus eorum aureum Jovi tropæum erexit &c. Bonfinius *lib. 6. Dec. 1.* ex Floro *l. 2. c. 4.* cujus tropæi imaginem ac memoriam pulchrè expressam habemus in nummo veteri argenteo, cui hæc verba inscripta, C. FLAMINI. G. F. ROMA. ut videre est in *Fastis* Goltzianis. Simile tropæum, devictis iisdem, erexisse posteaMarium, ex Plutarchi *Cæsare* Ryequius notat. *Comment. de Capitolio Rom.* Nempe *Gallos cum auro* (quod in torquibus habebant) *pugnare solitos, Torquatus indicio est*, Plin. *l. 33. c. 1.* V. Nonium in *Torquis*, Livium *l. 33. c. 40.* ubi de prælio, quo Gallos cecidit Marcellus anno U. C. 554. Polybium *lib. 2.* ubi de Cornelio Conf. Boiorum victore &c. ut & voce *Torquatus*. Eisdem porro recentiori ævo insigniti Equites Militesque, qui ab Imperatoribus jus militare virtute meruere suâ, ac Germanis *Ritter*, Italis *Equites Aurati* appellantur: de cujusmodi Equitum Ordinibus variis, vide Limnæum *de Jure Publ.*. Alia longè ratione Anthropophagorum Brasiliensium *torques* se habent, uti supra videre est, voce *Semicinctium*.

Torres, nomen Familiæ illustris, in Lusitania. Ex Petro enim Rege ac Agnete de Castro genitus Dionysius, Dn. *de Cifuentes*) & deinde *Alba de Tormes*, pater fuit Ferdinandi & Petri, quorum ille Dominos *de Torres, Villar & Dompardo* sevit. Eo enim & Isabellâ Faxardâ natus, Ferdinandus *de Torres & Portugal* Dn. *de Villar Dompardo*, avus fuit Ferdinandi Comitis, cujus filius Bernardinus Joannem genuit (Isabellæ Osoriæ maritum & ex illa) patrem Bernardini *de Torres & Portugal*, & Agnetis Manricæ (ux. Antonii *de Calatayud*, Com. *del Real*) qui hoc seculo floruerunt. Phil. Jac. Spenerus *Theatro Nobil. Eur. Part. II. p. 90.* V. eundem *Arte Heraldic. Tom. II.* Sed & ex Georgio Duce Conimbricensi, Johannis II Regis filio notho, orti sunt Duces *de Torres Nuevas*: Hujus enim ex Anna Mendozia, filius Georgius *de Portugal* D. Conimbric. ex Beatrice *de Melo & Portugal*, pater fuit Alfonsi *de Lancastro*, M. Commendat. Ordin. S. Jac. quo & Jolandâ Henriciâ genitus Alvarus Dux *de Aveiro*, junxit sibi Julianam Dn. *de Aveiro*, ac ex illa suscepit Georgium D. *de Aveiro & Torres Nuevas*: patrem Raymundi Ducis *de Aveyro*, (n. A. C. 1642.) Joannis, Mariæ & Julianæ, nominis *de Lancastro*. Idem *ibid.*

Torres, vel *Tores*, antiquis terminus, cujus vocis vestigium remansit in nomine *exterris*, qui extra *terrem*, i. extra limitem pulsus est; Græcè *ἐξόριστος*: ut *exsul*, qui extra *solum*, Fest. Auctor *Fragm. de limitibus, limitem torrem, h. e. terminum, sine dubio invenies.* Hinc *territorium*, omne illud terræ spatium certis *terminis* definitum, delimitatumque, intra quod jurisdictionem exercendi Civitas jus habet, Salmasio *ad Pollionem, in Tetrico Sen.* V. suprà in hac voce.

Torta, apud Althelmum *de Laude Virgin. c. 28.*

> *Punica mala videns granis fulisque referta,*
> *Botros & ficos, & plures ordine tortas:*

placenta est: seu panis ex pinguibus palmulis, farina & aqua confectus Erotiano *in Onomastico*, qui *ἄρτος ἐγκρυφίας* ab Atticis sic appellari ait, addens *[illegible]*: quæ tamen a recentiori manu esse, existimat Hieron. Mercurialis *Var. Lect. lib. 2.*

... c. Hodie paulo aliud quid est, & Gallis *tourte* vocatur, V. *l'Ecole parfaite des Officiers de bouche.* Hinc *tortula, tortella, tortellus*, de qua ultima voce Papias, *Pastilli, tortelli pigmentati.* Cujusmodi *tortellos*, in crastino Natalis Christi, Domino offerendi, mos memoratur in *Charta* Mauritii Episc. Paris. A. C. 1189. *Commemorationem* tortellorum *ad Natalem & ovorum ad Pascha reddent Monachi S. Juliani.* Hodieque in aliquot Galliæ provinciis viget, teste Car. du Fresne *Glossar.* V. quoque suprà, ubi de *Focacio* seu *subcinericio pane.* At apud Propertium *l. 3.* ubi de corona Ariadnes,

Ignis siderea torta *corona Deæ:*

torta idem, quod *tortilis* est, seu *volubilis*, & coronam notat, è floribus artificiosè mixtis compactam, qualem & *plectilem* & *nexilem* Latini dixere, Car. Paschalius *Coronar. l. 1. c. 13.* V. suprà ubi de *Nectendi artificio*, item ubi de *Coronis.* Sed Sacerdotum apud Gentiles coronæ *tortiles* erant, ex fasciis seu tæniis implexis: imò nondum invento coronas e floribus texere, ex duabus aut tribus tæniis inter se implexis coronas sibi fecisse communiter Romanos, easque *strappos* appellasse, diximus suprà in hac voce.

Tortorella, machinæ bellicæ species, apud Rollandinum *in Chron. l. 1. c. 12.* ubi a lapide ejus Comitem Paduæ Manfredinum cecidisse memorat. An eadem cum *Petraria*? quod vide.

Tortura, V. suprà, *Tormentum.*

Torus, Græce στιβάς, item στρωμνή, à *torqueo.* Scaligero est quivis funis ex loris retortis: inde pro lecto, quòd *toris* tenderetur: vel ab *intortis* herbis, quia antiqui super *toris* plicatisq; herbis ac graminibus humi ad mensam discumbebant, vel sedebant, Serv. *Æn. l. 1.* Et quidem herbarum meminit idem Poeta *Æneid. lib. 5.*

—— *viridante* toro *consederat herba.*

Graminis Statius *Theb. lib. 1. v. 583.*

Non tibi digna, puer, generis cunabula tanti
Gramineos dedit herba toros ——

Stramentum inde adhibitum. Plin. *l. 8. cap. 48. Antiquis* torus *è stramento erat, qualiter etiam nunc in castris.* Fœnum item. Martialis *in Apophor. Epigramm.* 160. cujus lemma est, *Fœnum:*

Fraudata tumeat fragilis tibi culcita mulâ,
Non venit ad duros pallida cura toros.

uti locum restituit Gronovius *Observ. l. 4. c. 22.* Postmodum tomento culcitæ infartæ; plumâ tandem, quibus palea suppositâ factum, ut in lectis *tori* (propriè enim *lecti* εἰς κλίνας, *tori*, αἱ στρωμναί, *strata*) assurgerent multùm alteq; tumulti essent, quod elegantiæ erat; Augusto luxum improbante, apud Suetonium *cap. 73. Ne* toro *quidem cubuisse ajunt, nisi humili & modicè instrato.* Neque vero plumâ quavis contenti, tenuissimâ delicatissimaque toros suos refercìebant molliculi, quos proin *reflatiles* appositè vocat Zeno Veron. *reflatilis tori plumeo sepulchro superbi.* Quòd viz. tales, cùm sedendo premuntur, subsidunt & quasi reflantur: si surrexeris, denuò inflantur & intumescunt. At luxuriæ excessus fuit, cùm *foliis rosæ, quibus demtum esset album, lectum replevit*; cumque *accubationes de rosis & liliis fecit & quidem purgatis*, Verus apud Spartian. Insternebant autem *toros* Veteres vilioribus primum operimentis, de quibus suprà non uno loco: procedente dein ævo, auro quoque & purpurâ exornabant. De Heroum certè *toris* id frequens, apud Poetas Græcos Latinosque. Hinc Val. Flaccus *lib. 1.*

Stant gemmis auroq; tori ——

Lucanus *lib. 10.*

Fulget gemma toris ——

Silius Italicus *lib. 11.*

Præcipuis multoque procul splendentibus ostro
Accipitur sublime toris ——

Et, ut alios omittam, Papinius *Theb. lib. 1. v. 517.*

—— *vario strepit icta tumultu*
Regia: Pars ostro tenues auroque sonantes
Emunire toros, *altosque inferre tapetas.*

ad quem locum V. Casp. Barthium *Animadv. Tom. II. pag. 176.* Apud Romanos, *tori* è lino Ægyptiaco & Alexandrino plumâ facti elegantioribus erant in pretio. Martialis *lib. 2. Epigramm. 10.*

Quid torus à Nilo? quid Sidone tinctus olenti?

i. torus Niloticus, circumdatus *torali* ex sindone Tyria. *Primus omnium privatorum* Heliogabalus *toros aureis toralibus texit*, apud Lampridium, V. suprà, ubi de *Toralibus.* Neque verò in *toris* suis discumbebant solùm ad cibum capiendum, aut jacebant ad somnum invitandum, sed & intra cubiculum in *toris* sedebant (ut hodie in scamnis) in omni otio negotioque, quod quiescere non prohiberet, Casaubonus *ad verba Suetonii Domitiano c. 11. Assidere in toro juxta coegit.* Imò & in toris efferebantur, teste Martiali, quo de ritu suprà. &c. Ut de nomine aliquid adjiciam, Salmasio *torus* est ex Græco τόρος, quod à τείνω, *tendo*, V. eum *ad Solinum pag. 670.* Apud medii ævi Scriptores, vox *torus*, *situs*, vel potiùs aggerem, monticulum ac collem, significare cœpit. Unde Anastasius *Hist. Eccl. p. 148.* Theophanis verba πάντας τοὺς παραλίους τόρους, vertit *omnes maritimos toros*: an à *toris* humani corporis, de quibus suprà in voce *Tori*?

Torvus, propriè de *tauro*, unde & vox nata videtur. Virgilius.

—— *optima* torvæ
Forma bovis ——

Hinc de leone. Idem alibi.

Torva *leæna lupum sequitur* ——

Inde ad omnium animalium armatorum aspectum denotandum vox extensa, ut videre est apud Barth. *ad Statium Theb. l. 9. v. 741.* Ut qui inclemens, γοργὸς Græci appellavere. Hesychius, Γοργώψατο, πικρῶς ἔβλεψε. Atque hinc *torvus*, pro crudeli, funesto, horrendo: ut *torvæ aves*, apud Statium *Theb. l. 6. v. 751. torvum cadaver* Tydei, apud eundem *lib. 9. vers. 140.* &c. Aut saltem pro tetrico atque difficili: ut *torva Pallas*, apud eundem *lib. eod. v. 571.* id est, non amabilis, sed rigida virginitatis custos: *torvus Maro*, ibid. *l. 5. Sylv. 3. v. 63.* h. e. difficilis materiæ scriptor, Passeratio *ad Propertium l. 2. Eleg. 34.* inimitabilis Barthio, quem vide *Adversar. l. 108. c. 14.* Sed &, quia in tauro probatur quædam in aspectu generositas, torvæque decorus frontis honos, inde *torvus* pro formoso, apud sæpius laudatum Statium *Theb. lib. 1. versu 131.*

Sic ubi delectos per torva *armenta juvencos*
Agricola imposito sociare affectat aratro.

Ad quem locum Barthius, *formosissima*, inquit, *nobilissima. Torvitate enim species censetur bovini generis.* Ad alios porrò sensus vox translata, auditum inprimis: velut cùm Maro *torvum clamorem* inducit. Sic *torva confidentia, torvum ingenium*, Pacuvius habet apud Festum: plura vide apud eundem Barthium *ad Thebaidem 9. v. 741.*

Tostatus, adde: Vico Matricalensi editus, Doctor Salmaticensis, Episcopus Abulensis, (in cujus urbis agro natus) & Consiliarius Regius, Majorque, ut vocant, Reverendarius fuit, Labbe. *Novum Testamentum admirandis Commentariis explicuit*, Possevin. *Si illo, quàm suo seculo vivere contigisset, neque Hipponi Augustinum, neque Stridoni Hieronymum, neque quenquam ex illis Ecclesiæ Proceribus antiquis invideremus*, Vossius *de Histor. Lat.* Dicitur de eo, *quòd si à primo Natalis die numerando terna folia attribuas, plura scripsisse reperies. Tanta enim scripsit brevissimo tempore, cùm non vixerit, nisi annos 40.* Bellarmin. 46. tamen habet Labbæus. Ejus in *Pentateuchum, Josuam, Judices, Ruth, Libb. Samuelis, Regum, Paralipom. in Ezram, & Matthæum Comm.* recenset Guil. Crovvæus *Elencho Scriptorum in S. Scripturam.*

Tottonarius Equus, apud Vegetium *de Arte Veterin. l. 1. c. 56.* & *lib. 4. cap. 6.* lege *Gutturarius*, quod vide, ut & infrà, ubi de *Trepidariis Equis.*

Toxaris, Scytha, Athenis sub Archontibus, heroicum nactus est honorem. Quem cùm sacra ei facerent, *Medicum peregrinum* vocarunt, ut est apud Lucianum in *Scytha.* Ex quo etiam dilucet, æqualem fuisse Solonis Legislatoris & popularis sui Anacharsidis. V. Vossium *de Idol. lib. 1. c. 13.* Ibidem Lucianus columnæ sepulchralis ejus meminit his verbis: *Et inventus est eo loci* Toxaris *esse sepultus, ipsa inscriptione cognitus, tametsi non integer appareat: inprimis verò, quòd super columnam vir ornatu Scythico sculptus fuerat, lævâ arcum intentum, dextrâ verò, ut visus est, librum tenens. Etenim adhuc plus quàm dimidio corpore conspicitur & arcus totus una cum codice: reliquas vero partes statuæ unà cum fronte temporis longinquitas jam devastavit.*

Toxicum, apud Plautum *Mercatore*,

Certum est: ibo ad Medicum, atque me ibi toxico *morti dabo:*
Quando mihi adimitur, quâ causâ vitam cupio vivere.

venenum est, dictum quasi *taxicum*, Plinio *lib. 16. cap. 10. Smilacem* (taxi arboris genus) *esse in Arcadia tam præsentis veneni dixit Sestius, ut qui obdormiant sub ea, cibumve capiant, moriantur. Sunt, qui & taxica hinc appellata dicant venena, quæ nunc* toxica *dicimus, quibus sagittæ tinguntur.* Sanè *veneno ex arboribus taxis expresso* Cantabros inter epulas se ipsos interemisse, ex Floro, vidimus suprà, ubi de hac arbore. Meliùs tamen Festus παρὰ τὸ τόξον, i. *arcus, telum*, vocem deducit, Scaligero *de Plantis l. 1.* qui similiter ab ἄκων, seu ἄκοντ, i. *jaculum*, aconitum appellatum vult, quòd succo ejus *tela* intingerent Barbari, uti hodieque faciunt Alpini latrones & Pyrenæi Morem; indicat Virgil. etiam *Æn. lib. 5.* —— *quo non felicior alter*

Ungere tela manu, ferrumq; armare veneno.

Et Lucanus,

—— *tinxere sagittas*
Errantes Scythiæ populi ——

V. quoque Dioscoridem *lib. 6. c. 20.* Paulum Æginetam *lib. 5.* Chr. Becmannum *de Orig. L. L.* ut & infrà ubi *de Sagittis venenatis.* At τοξικαὶ *fenestræ*, apud C. Harmenopulum in his, quas ex Juliano Architecto retulit, obliquæ sunt & angustiores illæ, quibus hodieque *tela* adversùs hostes solent emitti. *Obliqua luce & incertas*, vocat Virgilius *Æneid. lib. 3.* ad quem locum vide Hadrianum Turnebum *Adversar. lib. 4. c. 22.* plura v. de Fenestris hujusmodi, apud Jo. Calvinum *Lexico Jurid.* Apud Athenienses olim corpus fuisse Ministrorum publicorum sive lictorum, qui Τοξόται dicti, aliter Σκύθαι & Πευσίνιοι,

coërcendis, qui immodestiùs agerent, docet Salmasius *ad Solinum pag.* 827. &c.

TR.

Trabalis Hasta, apud Papinium Statium *Thebaid. lib.* 4. *vers.*6. de Bellona,

> —— *dextraque* trabalem
> *Hastam intorsit agens* ——

non *trabs* quidem, sed nec multo minor, quàm quæ talem nuncupationem sustinere possit. Sic *clavi trabales*, tormenti genus, in *Vita* Ferreoli & Ferrucii, Sanctis adscriptorum, *Capitibus beatorum Martyrum trabales clavi —— malleis ferreis affixi.* Paulinus *Nat.* 9. *Felic.*

> *Corpora transfixis* trabalibus *inclyta clavis.*

&c. V. Cicer. 5. *Verr.* ubi, *trabali clavo figere*, Scholiasten Horatii *ad lib.*1. *Carm.*35. Casp. Barthium *ad d. l.* & hic ubi de *Hasta Bellonæ*, item voce *Trabs*.

Trabea, Comicus, adde: Ita enim de eo Sedigitus *lib. de Poetis*, apud A. Gellium *l.*15. *c.*24.

> *In sexto sequitur hoc loco Terentius,*
> *Turpilius septimum*, Trabea *octavum obtinet,*
> *Nono loco esse facilè facio Luscium,*
> *Decimum addo causa antiquitatis Ennium.*

Floruisse videtur, iisdem temporibus, quibus Attilius, quem inter Comicos quinto loco Sedigitus numerat, nimirum circa annum U.C. 622. De illo sic Cicero *de Finibus l.* 2. *Nam & ille*, inquit, *apud Trabeam voluptatem animi Lætitiam nimiùm dicit.* Ejusque versus multos adfert *in Tuscul. Quæstion.* V. Jac. Oiselium JC. *Notis in Gell.* de *Trabea* verò, vestis genere, Salmasium quoque *ad Vopiscum in Carino*. ut & in *Saturnino*.

Trabs, ex Græco τράφηξ, quod apud Lycophronem occurrit, Festo *propriè duo ligna conjuncta.* Aliàs de quovis ligno grandi, etiam de arbore non rarò apud Poetas; nave quoque, non abs re, rudibus enim seculis *trabibus cavatis* navigabatur, uti dictum suprà, ubi de *Navigatione* & *Navibus*, V. quoque voce *Monoxylon*. Imò & remos Argonautarum, *trabes* vocat Papinius *Theb. lib.*5. *v.*422

> *Quinquaginta illi trabibus de more revinctis*
> *Eminus abrupto quatiunt nova littora saltu:*

à mole viz. & quia Heroibus non nisi magna conveniunt. Sic idem *trabem*, protelo, adsignat Tydeo, *l.*3. *v.*149. alibique *trabs* in suo genere, quodque grande telum. V. Barthium *ad l.* ut & suprà in voce *Tignum*. Apud Scriptores medii ævi Ecclesiasticos, *trabium* crebra mentio, ex ære, argento, ferro, cupro, quibus lampades appendebantur, aliave imponebantur, uti videre est, apud Car. du Fresne *Glossar.* De *Trabibus* vero Insignium, V. Phil. Jac. Spenerum *Arte Herald. Tom. I.*

Tracala, seu *Trachala*, in MS. Sexti Rufi Festi *Breviar. rerum gestar. pop. Roman.* L. Cassio Quæst. Crassi reliquias colligente, *Pamphyliam obtinebat, ad bellum Epirotarum missus: ditissimum fortunatissimumque. Ducem prioribus decem annis invenies; duodecim continuis perditissimum grassatorem; decem novissimis, ob immensa donaria, Pupillum nequissimum* &c. apud Jos. Mar. Suarezium Episc. Vasion. *in* 3. *Epist. hac de voce Romæ editar. A.C.* 1667. *ultimâ.* Qui proin hujus imitatione de Constantino M. Sext. Aur. Victorem sic loqui ait. *Cumque —— III. & LX. annos vixisset, ex quibus dimidios, ita ut XIII. solus imperaret consumptus est: irrisor potiùs, quàm blandus: unde proverbio vulgari*, Trachala *decem annis præstantissimus, duodecim sequentibus latro, decem novissimis Pupillus, ob profusiones immodicas, nominatus*: aliis convitii hujus occasionem à *trachelis* seu *trachalis*, muricis genere, de quo infra, arcessentibus. Alius *Trachala* seu *us*, Constantino recentior, cum Italico Consul fuit. de quo V. Latinium *Animadv. in Concil. tit. Can. Apostol.* 5. *à Consulatu Trachali*: plura vero hanc in rem apud Macros Fratres *in Hierol.*

Trachea Cilicia, apud Suetonium *in Vespasiano c.* 8. *Achajam —— Tracheam Ciliciam & Comagenen —— in provinciarum formam redegit*: uti quidem legit Hadr. Turnebus, cùm aliàs extet, *Thraciam, Ciliciam* &c. Lat. *Aspera* est, V. in voce *Cilicia*.

Trachelus, seu *Trachalus*, purpuræ genus Posidippo, apud Athenæum, ubi μήκωνα, κῆρυκας, τραχήλους, μύας κλ. in iis recensct, & Hesychio, Τραχήλους, τὰς πορφύρας. Sed propriè non tam purpuræ sic dicuntur, quàm purpurarum, imò & muricum, cervices. De quibus Petronius, *Mox cibis validioribus pastus, id est, bulbis, cochlearumque sine jure cervicibus, hausi parciùs merum.* Et Festus Pompejus, *Trachali appellantur muricum ac purpuræ superiores partes: unde Ariminenses, maritimi homines, cognomen traxerunt trachali.* Nempe, quia purpurarum hæ partes per se coquebantur, & separatim a reliqua carne, inde factum, ut pro certo earum genere haberentur. Forte & κατ' ἐξοχὴν cervices ac cirri purpurarum ac buccinorum ita appellabantur: cum aliàs τράχηλος vox cervicem in genere notet, unde τραχηλισμός, saltationis species, Athenæo memorata. *Spondylos* Latini vocarunt. Martialis *l.* 7. *Epigr.* 20.

> *Rubus tepenti spondylos sinu condit.*

Sed & hanc ipsam vocem quamplurimos Auctores Græcos Latinosque pro speciali conchæ genere, ponere videmus, uti inter alia patet ex *Indice Pontificis Lentuli Cænæ*, apud Macrobium. Uti verò *trachelus*, sic *mecon*, de certa itidem specie ostreæ, accepere nonnulli: cùm μήκων seu μηκώνιον sit media purpurarum pars, inter quam & τράχηλον florem succi tinctorii hærere, Aristoteles, atque ex eo Plinius, scribunt, uti suprà vidimus. Plura hanc in rem. apud Salmasium *ad Solinum pag.* 1126. & 1127. Gerh. Jo. Vossium *de Idol. l.* 4. *c.* 35. ubi inter alia πρὸς τὰς τοῦ στομάχου διαθέσεις ἐκλύτου, *stomacho infirmo & languenti conducere* trachelos, ex Athenæo *lib.* 3. *c.* 10. notat. & suprà voce *Spondylus*. De τραχὺ verò, balsami genere, item de pectinibus τραχυοστράκοις, V. eundem Salmasium *p.*580. & *seqq.* nec non 1129.

Tractare, in *Emancipato* Afranii, apud Sosipatrum,

> *Quàm lenitè* tractat *me atque induit*:

à *taxare* diversum. Taxatio enim unius est figuræ aut dicterii, vel paucorum, uti videre est in *Augusto* Suetonii *cap.* 4. at *tractare* est totum negotium figurare sive σχηματίζειν, aut agere figuratè s. ἐσχηματισμένως: quemadmodum *tractatum scenico exodio Domitiani cum uxore divortium*, memorat idem in *Vita* hujus c. 10. ubi V. Theod. Marcilium. Sed & *tractare* dicebantur Philosophi disputantes, Sophistæ, Rhetores, Jurisconsulti: & id genus. Servius, *Xenocrates primus Philosophiæ scholam aperuit; cùm antea in porticibus Philosophi tractarent.* Unde apud vett. Patres, *Tractatores* passim dicti, qui Dei verbum vel voce vel scriptis exponerent: hincque *Tractatus*, Græcè ὁμιλία, collatio, præsertim de rebus sacris, concio insuper Episcopi ad populum, synodus tandem seu concilium, in quo de rebus Ecclesiasticis tractatur, & inde *Tractatoria* Epistola, quæ & ipsa *tractatus* nonnunquam, cum Epistola Synodali seu Synodica eadem, uti ostendit C. du Fresne *Glossar.* Apud Spartianum verò *Geta*, *Fuit adolescens moribus asperis, sed non impiis, à natura deceptus*, mactator *gulosus* &c. loquutulejum & ἀδόλεσχον exponit Casaubonus; Salmasius tamen *retractator* legit, quem V. *ad l.* Sed & in *Codice* passim & *Novellis* Chartularii *Tractatores* dicuntur, quòd *tractarent* vel retractarent largitionales titulos. Scholiastes Juliani Antecess. *ad c.* 82. *Tractentæ, quos dicimus apud Latinos* Tractatores, *maximè in Africa sic dicuntur, id est, Scriniarii, qui annonas publicas computant & tractant.* V. Jac. Cujacium *ad l.* 3. *Cod. de Can. Largit. tit.* & Nicol. Alemannum *ad Procopii Anecdota p.*100. 1. *edit.* & *Nov.* 1. *Theod. sub fin.* Quid verò *malæ tractationis* nomine indicaverint Veteres, docere possunt *Declamationum* reliquiæ, ad quas V. Barthium, ut & *Animadvers. ad Papinium Statium Thebaid. l.* 11. *vers.* 605.

Tractio, ignominiæ pœnæque species. Idatius *Fastis; Constantio III. & Constante II. Consulibus: His Coss. victi Franci a Constante Aug. supacati.* Tractus *Hermogenes.* De qua veluti re usitata loquitur Libanius *Orat. de sua Fortuna.* V. quoque Philonem *Legat. ad Cajum*, ubi de Judæorum Alexandriæ miseriis, eundem *ad Flacc.* Auctorem *Chron.* Alexandrini, de Bonoso, Phocæ quondam adjutore, de Phoca ipso per ventrem tracto, & Leone Sacellario cum eo, nec non Mappario & Taxeota &c. Et quidem Phocæ modò dicti cadaver truncari primò, dein *trahi* præcepit Heraclius Imp. uti prolixè narrat Nicephorus *in Rebus post Maur.* Idem de Canuto Daniæ R. legimus apud Helmoldum *Chron. Slav. lib* 1. *c.*51 Caligula verò Senatoris cujuspiam cædem cùm mandasset, non antè satiatus est, quàm & membra & artus & viscera hominis *tracta* per vicos atque ante se congesta vidisset, narrante Suetonio c. 28. Major eorum crudelitas, qui, mortem inimicorum non expectantes, semianimes spirantesque *traxerunt*, uti de Hectore ab Achille tracto, jam apud Homerum legimus. Quod & in sontes quandoque exercitum. Sic Monachi, qui Henricum IV. Imp. desuper jactu lapidis occidere voluerat, cum pondere verò ipse infelix, illæso Imperatore, in terram prolapsus est, *semianime corpus, per totam Romam plebs in vias Imperatore traxit*, apud Auctorem *Vitæ ejus*. De Brunechilde, diximus suo jam loco. Quid quòd *nec mortuis, quibus omnis parcere consueverat impietas —— tuta* semper *quies, quos de monumentis extractos, per vicos & plateas, quasi illatas sentirent injurias, distrahebant*, jussu Andronici Comneni, de cujus crudelitate Guil. Tyrius, cujus illa verba, *Hist. Palæst. l.*22. *c.*12. pluribus agit. Et furorem hunc antiquissimum ferri, docet Cambyses apud Herodotum *l.*3. Amasis cadaver erui, virgisque cædi jubens &c. Postquam autem *tracti* satis, vel comburebantur tandem. uti de Phoca Nicephorus habet *d. l.* & de Heldicæ cujusdam uxore, aliaque fœmina, nomine Teucaria, Vict. Utic. *Persecut. Vandal. l.*2. Vel in fluvios abjiciebantur, uti de Cleandro, ejusque amicis, scribit Herodianus *l.* 1. in cloacas item, uti de Heliogabalo Lampridius, *Tractus deinde per publicum, addita que injuria cadaveri est, ut in cloacam milites mitterent.* Vel in frusta discerpebantur, uti de Monacho præfato addit Auctor suprà laudatus. Sed & *trahebantur* interdum tamdiu, donec dissipati cadaveris nihil superesset, quod trahi porrò posset, uti de Judæis queritur Philo *loc. cit.* nempe, τοὺς ἀνηρημένους ἔσυρον, πατοῦντες, ἕως τῶν ἰδεῶν διανάλωσαν καὶ τριχίσματος διεφθάρη, καὶ τῶν ἱκανῶν μερῶν τὰς συμφύσεις διαφυλαττόντων ἀλλοτρίως ἄλλοθεν ἀπώλεσαν.

Interdum verò & extra fines projiciebantur *tracti*, uti proditori

tori Pausaniæ quondam fecerunt Spartani, apud Ælianum *Var. Hist. l. 4. c. 7.* & Aristocrati ejusdem sceleris reo Arcades, apud Pausaniam *lib. 4.* V. plura hanc in rem, apud Casp. Barthium *Animadversion. ad Statianam Thebaidem lib. 5. vers. 234.* Hinc *Tractitius*, dictus à militibus post mortem Heliogabalus, seu *Tractatitius*, quod idem, ut nonnulli legunt; quòd *solus omnium Principum tractus est & in cloacam missus & in Tiberim præcipitatus*. Lampridius ubi suprà. Nempe & Vitellius quidem tractus & in Tiberim præcipitatus, sed in cloacam missus non fuerat; nisi dicere malimus, lapsum memoriâ Auctorem, Casaubonus *ad l.*

Tractoria, diploma seu instrumentum est evectionis seu cursus publici, quo jus & facultas dabatur equos, vehicula, & viaticum petendi de publico, aliter *Combina*, quam vocem vide, ut & ubi de *Cursu publico*. De illis tituli passim *de Cursu publico & de Tractoriis & Stativis, lib. 12. Cod. Justin.* & *lib. 8. Cod. Theodos.* ubi multa egregia habent Jac. Cujacius, Jac. Gotofredus, Alii. *Formulam* earum exhibet B. Brissonius. Transiit illarum à Romanis ad Francicos Reges usus, quibus hi Missis suis similiter commeatum & hospitia præberi jubebant, uti videre est, apud Marculfum *lib. 11.* cui tit. *Tractoria Legatorum*, ubi formula hujusmodi instrumenti sic incipit: *Ille Rex omnibus agentibus. Dum & nos in Dei nomine Apostolicum virum illum partibus illis legationis causa direximus, ideo jubemus, ut locis convenientibus eidem à vobis evectio simul & humanitas ministretur, h. e. veredos seu paraveredos tantos, panis nitidi modios tantos, vini modios tantos* &c. Inde latiùs extensa vox, ut nonnunquam pro quovis Diplomate Principis sumatur, uti pluribus docet Car. du Fresne *Glossar.* Sed & apud Eccl. Scriptores interdum occurrit, pro epistola citatoria & evocatoria, qua *trahitur* sc. & evocatur quispiam, ut certo loco & tempore præsentem se sistat. Augustinus *Epist. 217. Tractoria ad me 5. Id. Nov. venit, jam finito die, & me valde indispositum invenit, ut occurrere omnino non possem.* V. *Formulas antiquas* Promotionum Episc. *Tom. II.* Concil. Gallic. Sirmondi p. 651. 653. 656. Bern. Ferrarium *de Epistol. Eccl. lib. 2. cap. 1.* & Joh. Garnerium ad Marium Mercat. *in Commonitoria cap. 3.* eidem laudatos. Cl. Suicerus *tractorias*, diplomata seu libellos, datos in exteros *tractus* ituris, unde esset cognoscere, quo pacto *tractari* aliquem oporteret; sæpeque ab Episcopis sic commendatos, ob delicta pœnitentiæ ergo peregrinantes; Primates etiam, cùm Episcopos ad Synodum vocarent, iis usos: sed & Epistolas ab Episcopis scriptas, quibus absentiam excusarent, imò & Synodales Epistolas nonnunquam hac voce insignitas, docet *Thes. Eccl.* in Τρακτωρία. V. quoque Lud. de la Cerda *Adversar. cap. 92. num. 17.*

Tractus, in *Ord.* Romano, *Si fuerit tempus, ut dicatur Alleluia, bene: sin autem, Tractus*: species est in Communione illa Ecclesiastici cantus, cui nomen, *quia trahendo, id est, tractim canitur*, Honor. Augustodun. *lib. 1. cap. 96.* an, *quia sancti suspirantes ab imo pectore gemitum trahunt*, Hug. a S. Victore *Spec. Eccl. l. 1. c. 7.* unde & *luctus* dicitur in eodem *Ord.* an, *quia trahitur tempus pro intervallo, quo Diaconus possit exuere planetam & imponere sibi transversaliter velum*, Dominic. Macer *Hierolex.* In Missâ post Epistolam cantatur, à Septuagesima usque ad Pascha; & quidem singulis Dominicis, usque ad Quadragesimam; quâ durante etiam feriis secundis, quartis & sextis canitur: idque nullo respondente, unde à Responsorio distinguitur; nec cum Alleluiah, quo pacto à Graduali differt. A' tempore autem tractus stolam velo violaceo coperit Diaconus, cujus rei rationem habes apud eundem *ibid.* ubi & Dominicæ prædictæ introitum esse, *Circumdederunt me dolores mortis* &c. cantici que hujus Auctorem haberi Cælestinum, an Gelasium, an Telesphorum Episc. Rom. addit. Sed & *Tractus*, apud citimæ ætatis Scriptores, dicitur piscatio, jus piscationis, pisces ex fluvio vel vivariis extrahi soliti: quod aliter *Jactus*. V. de hac vocis notione C. du Fresne ubi suprà, ut & hic ubi de *Extractione* seu piscatione margaritarum.

Traditio, Philosophiam olim propagandi modus. Quidam enim, memoriæ nimiùm fidentes, censebant supervacuam esse, per literarum monumenta, Sapientiam propagandi rationem: solâ proin ἀγράφως seu *Traditione* orali utendum rati, quâ non memoriæ tantum robur, sed & Sapientiæ majestatem accedere credebant. In qua sententia Thamus fuit universæ Ægypti Rex, ut ex nobili ejus disputatione cum *Theuth*, Inventore literarum, apud Platonem *in Phædro* ac *Timæo*, apparet. Neque aliò respexerunt Græci, dum Musarum Matrem *Μνημοσύνην* statuerunt, quam Latini à *monendo* eleganter dixere *Monetam*. Vossius *de Anal. lib. 2. cap. 3.* Idem Celtarum Sapientes, Druides, voluere, Cæsar *de B. G. l. 6.* Et Antisthenes adolescenti amissos conquerenti Commentarios: *Oportebat*, respondit, *ista potiùs animo, quam chartis, scribere.* Similiter de Pythagoræis Plutarchus tradit, quòd solâ *Traditione* & memoriæ subsidio Philosophiam suam propagarint, mysteria sua literis mortuis concedere nefas esse judicantes; adeoque multa suæ disciplinæ præcepta scriptis mandaverint: quod tamen A. Gellius *lib. 1. c. 9.* ad eos solum è Pythagoricis, qui Ἀκουσματικοὶ dicebantur, trahit, *Μαθηματικοῖς* verò & verba facere & quærere, quæque audissent, scribere licuisse, docens. De Antonio Eremita quoque refert Nicephorus, cum à Philosopho interrogatum, quomodo res sublimes contempletur, quum nullos haberet libros, respondisse: *Universum hunc Mundi librum sibi Bibliothecæ loco esse; hunc enim tempore & ubivis homini præstò esse.* Contra alii erant, qui, non omnino improbatâ hac docendi ratione, propter varios tamen, quibus humanum genus obnoxium est, casus, posteritati aliter consulendum esse putarunt. Quorum, ut ex Josepho constat, familiam duxit Sethus, minimus natu Adami Protoplastæ filius, qui scribendi mirabili artificio, vel invento, vel à Patre accepto auctoque, duabus columnis varia Sapientiæ arcana insculpsisse legitur. Nihilominus, licèt Antiquis literæ præstò essent, non tanta tamen illis scribendi prurigo; sic ut parum vel nihil iis concrederent plerique, contenti disciplinas continuis *Traditionibus*, quibus, præsertim in Oriente, magnus honos, inter suos propagare. Certè ante Salomonem quidquam hac in re literis mandatum non esse, certa sunt indicia: isque primus subtilissimam Philosophiam posteritati literis *tradidit*. Inde Græci cœperunt id velut proprium sibi scribendi munus vindicare: quibus Phœnices, cùm alias multas doctrinas, tum verò literas, attulisse, discimus ex Herodoto *lib. 1.* quamvis jam ante Cadmum literas in Græcia fuisse, dicat Diodorus Sic. *lib. 6.* Interim *Traditionum* usque ad Homeri tempora, etiam in illa gente, perseverasse, asserit Josephus, ubi ante Homerum nihil conscriptum fuisse docet, *l. 3. c. 8.* Primi autem, Pherecydes, Pythagoras & Thales, de cœlestibus ac divinis rebus quædam conscripsisse leguntur, apud Eusebium *Præpar. Evang. l. 10. c. 2.* à quo mox omnia libris velut diluvio inundata. Cui impetigini ut metas poneret Pythagoras, decrevit, ut cubicis rationibus præcepta in voluminibus scriberentur, constituitque Cubum 216. versuum eosque non plures, quam tres, in una conscriptione, oportere esse judicavit. Verùm diuturna non fuit Lex, ipsique Pythagoræi paulo pòst nimiâ scriptitatione reliquis neutiquam cessere. Post Græcos, ad Latinos scribendi cacoethes transiit. Germani autem, Galli, & Septentrionis incolæ, serò admodum ad scribendum animum applicuerunt: Gothique, Scandinaviæ gens celebris, *Traditione* contenti fuere, usq; ad A. C. 570. quo ab Ulphila sive Gulfila Episc. scribendi artificium addidicerunt. Quemadmodum & Thraces, quanquam apud eos Philosophia orta videatur, tamen needum Æliani ævo literas noverant. Taautus v. Philos. antiquissimus Ægyptiorũ Philosophiam scripsisse fertur; cujus proin librorum meminit Sanchoniatho, apud Eusebium *l. 1. c. 7.* Ut de Mose, divino jussu, imo & imitatione, verba Decalogi, scribente, modoq; multiformi *tradendi* Doctrinam salutis, nihil addam. V. Georg. Hornium *Histor. Philos. l. 7. c. 2.* Hoc solùm adjicio. Inter Judæorum Sectas, Karaitæ, omnibus *Traditionibus* rejectis, literam solum urgebant: Pharisæi contra atque Esseni *Traditiones* seu Verbum non scriptum magno conatu Populo obtrudebant, illas non æquiparantes modò S. Scripturæ, sed & præferentes. Unde Legem faciebant duplicem, unam scriptam תורה שבכתה *Therah schebichtah*; alteram oretenus *traditam*, תורה בעל פה *Thorah begnal pe*, dictã; utramq; docentes Moysi à Deo, in monte Sinai, fuisse traditam: Sed posteriorem à Mose Josuæ, à Josua Senioribus, à Senioribus, Prophetarum choro; à Prophetis magnæ Synagogæ viris, ab his reliquis, oretenus communicatam. Quæ una ex præcipuis fuit Pharisæorum ac Sadducæorum, qui è Karaitis orti, controversiis. Ita enim Pharisæi, *Observemus*, dicebant, *Legem à Majoribus in manus nobis traditam expositamq; ex ore Sapientum, qui Traditione illam exposuerunt.* Sadducæi contrà, *Non auscultemus ulli Traditioni Expositioniq;, sed unicè inhæreamus Legi Mosis*, Gorionides *cap. 29.* Et hoc est, quod Christus impugnat, Matthæi 5. ubi sæpius reperimus verba illa: Ἠκούσατε, ὅτι ἐῤῥέθη τοῖς ἀρχαίοις, *Audivistis, dictum esse Veteribus*, seu *à Veteribus*, Id est, *oretenus traditum*, quod vox ἠκούσατε confirmat: auditu enim solùm *Traditiones* percipiuntur, &c. V. Theod. Bezam *in locum*: & plura hanc in rem, apud Thom. Godwynum *de Ritibus Hebr. lib. 1. cap. 10*, ut & suprà ubi de *Pharisæis*.

Traditores, dicti olim ex Christianis ii, qui tempore persecutionis literis & instrumentis Divinæ Legis nefariè *traditis*, vitam redimebant, Martyrium subterfugientes: quod fervente inprimis sub Diocletiano Imp. persecutione factum, quâ & Decretum *de exurendis libris Sacris* publicatum an. 19. Imp. ejus, Martio mense, & ab Episcopis quibusdam, Sacri Codices exusti, vel saltem comburendi *traditi* sunt, hinc nomine isto appellatis, ut scribit Optatus Milevit. *adv. Parmenianum lib. 1.* V quoque Augustinum *c. Donatistas* passim, inprimis *l. 7. c. 2. Post Cypriani mortem 40. & quod excurrit, annis peractis, traditio* Codicum *facta est, unde cœperunt appellari Traditores.* His oppositi *Stationarii*, qui, nulla formidine concussi, mortem etiam quamcunque oppetere, quàm sacros libros tradere maluerunt, adeoq; constanter Christum confiteri usque ad finem perseverarunt. Idem Optatus *d. l. Hi Episcopi, interrogante Secundo Tigisitano, tradidisse confessi sunt. Et cùm ipse Secundus à Purpurio increparetur, quòd & ipse diu apud stationarios fuerit, & non fugerit, sed dimissus sit, non*

sine causa dimissum fuisse, nisi quia tradiderat: *jam omnes erecti cœperunt murmurare.* Ad quem L. V. J. Frid. Gronovium *Observat. in Script. Eccl. cap.* 13. Sed alios longè *Stationariorum* vocabulo hic indigitari, vel ex ipso patet loco. & iis, quæ suprà diximus in hac voce. *Stantes* magis tales dicti, V. suprà passim: plura verò de *Episcopis* illis *Traditoribus* suprà memoratis, apud Joh. Forbesium *Instructionum Historico-Theologic. lib. XIV. cap.* 4. §. 1. adde Ravanellum *Biblioth.* voce *Exuro.*

Traduciani, dicti olim à Pelagianis Orthodoxi, quòd mortem in omne genus humanum *per transitum seu traducem, & per peccatum & per semina transire*, ut loquitur Marius Mercator *Subnotat. cap.* 9. §. 7. 14. docerent; quorum sententiam versibus his complexus est Prudentius *Apotheosi*,

Hæc prima est natura animæ: sic condita simplex
Decidit in vitium, per sordida fœdera carnis.
Exin tincta malo peccamine principis Adæ
Infecit genus omne hominum, quod pullulat inde,
Et tenet ingenitas animarum infantia in ortu
Primi hominis maculas; nec quisquam nascitur insons &c.

Hodie sic appellantur, qui, circa Animæ originem errantes, illam à Parentibus in sobolem *traduci*, non immediatè à Deo infundi, contendunt. Sed & jam olim fuere, qui idem statuerent, ut videre est apud Hieronymum *Epist.* 61. *ad Pammach cap.* 6. *Epist* 82. *lib.* 2. *in Ruffin. cap.* 1. 2. 5. Cæsarium *Quæst.* 78. Auctorem Prædestinati *Hær.* 26. 86. Alios. Unde Prudentius iterum,

Vitandus tamen error erit, ne traduce carnis
Transfundi in sobolem credatur fons animarum,
Sanguinis exemplo ——

C. du Fresne *Glossar.* Aliàs *Traduci*, infamari est, quod pridem adnotavit Phil. Beroaldus, *ad Propertium l.* 2. *Eleg.* 24. V. quoq; Casp. Barthium *ad B. Matthæum*, *Adversar. l.* 147. *c.* 4. Nempe adulteræ olim mulieres, in Creta ins. asino insidentes, & captivi Duces, Romæ manibus post terga revinctis, post triumphantium currum ducebantur, Beza *Annot. ad Matth. cap.* 1. *vers.* 19. Potiùs, per theatra, & Romæ & Athenis, *traducebantur* sontes, ignominiæq; publicæ exponebantur. Sic *Stephanionē per trina theatra virgis cæsum*, ait Suet. *Augusto cap.* 45. quod propriè θεατρίζειν Græci & παραδειγματίζειν dixere. Philo πομπεύειν & θεατρίζειν vocat, *c. Flaccum*, de quo more in Græcis Latinisque Scriptoribus multùm memorato, V. Casaubonum *ad Suetonii locum*: ut &, quæ suprà attigimus in voce *Catomidiari*: unde significationis ratio in promptu.

Traducta, vel *Transducta*. urbs Hispaniæ Bæticæ, V. infrà.

Tragelaphus, in rerum Natura nusquam reperiri plurimis creditur, unde vulgari proverbio hoc animal dixere Græci κατ' ἀδήλου, *pro re, quæ planè nulla est*, teste Stephano & Etymologo in γαλαῦ. Aristophanes quoque, inter figmenta Medicis aulæis appingi solita, recenset ἱππαλεκτρυόνας & τραγελάφους, in *Ranis act.* 4. *sc.* 1. ut alia prætercam. Tamen non solùm in Lege Mosis *tragelaphi cap.* 14. *vers.* 5. quo loco Hebræorum אקו, *akko*, in Græca & Vulgata redditur Τραγέλαφος, *tragelaphus*, sed & Jobi *cap.* 39. *vers.* 1. ubi Græci, εἰ ἔγνως καιρὸν τοκετοῦ τραγελάφων πέτρας; *An nosti tempus partus tragelaphorum petræ?* Ad quem l. Olympiodorus Τραγέλαφος, αἰγαγρος, & in marg. αἶξ ἄγριος. Et Augustinus, *Tragelaphus, compositum ex hirco & cervo animal.* Et in Arabia Petræa, Diodorus *lib.* 2. juxta Phasin, Plin. *lib.* 8. *cap.* 33. Solinus *cap.* 22. ut & Isidorus *Origin. lib.* 12. *cap.* 1. apud Arachotas denique Philosophus *Histor. Animal. lib.* 2. *cap.* 1. tragelaphum nobis describunt. Sed, ut ab *hircina barba*, τραγέλαφον alii vocant, ita Philosophus ἱππέλαφον, *propter equinam jubam.* Lucianus quin etiam in *Tragopodagra*, ponit in censu animalium, quæ podagræ pro remedio adhibentur,

Βατράχους, ὕαινας, τραγελάφους, ἀλώπεκας.

Imò hodieque in Germania *tragelapho* nil frequentius, in Misniæ præsertim & Bohemiæ saltibus. Certè Salmasius *in Solinum*, se verum tragelaphum Lutetiæ vidisse refert: *Is*, inquit, *cornua planè cervina gerebat, mentum promissâ hirsutum barbâ, & villosos armos, velocissimi in primo cursu impetus, sed citò deficiebat. Hircum Barbariæ eum nominabant, qui circumferebant*, atque *elcum* vocari, in antiquo *Glossario* Bibliothecæ Puteanæ addit, *pag.* 229. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. l. VI. c.* 1. & Becmannum *Origin L. L.*

Tragema. Græcè τράγημα, nomen comprehendens, juxta Hierophilum *libr.* πῶς ἐφείλει διαιτᾶσθαι ἄνθρωπος ἐν ὑγιείᾳ μὲν, amygdalas, pistacia, nuces minutas, palmulas sive dactylos siccos, & quæ ex his conficiuntur, coptas. Apud Myrepsum Ἀντίδοτος διὰ τραγημάτων componitur ex uvis passis, nucleis pineis, semine cucumeris, myrtis, semine apii & palmulis. Quæ omnia aliaque nonnulla post cœnam dabantur, siti partim redintegrandæ, partim ad oris suavitatem faciendam, erantque sicca fere & dulcia. *Bellaria* veteribus Latinis dicta esse, ait A. Gellius *lib.* 13. *cap.* 11. Græcis aliter πέμματα. Sed aliud propriè πέμμα, compositum viz. quid & coctum, unde nomen; aliud τράγημα, simplex nempe & sic siccatum, ut uvæ passæ, caricæ, palmulæ & similia. Hierophilus tamen etiam coptas seu placentas, quæ πέμματα sunt, τραγημάτων nomine complexus est, ut vidimus. Sanè *Tragea* Gallorum hinc nomen invenit. Τραγέα, à τράγω, pro τρώγω, recentiores Græci τραγεῖον, pro τραγήματι, dixere, Διατραγεῖα scribitur apud Medicos Græco-barbaros, & compositio est pluribus rebus constans &c. Cùm verò plures alii fructus sicci nomen τραγήματος habuerint, palmula sicca κατ' ἐξοχὴν illud sibi vindicavit. Plinius *lib.* 13. *cap.* 4. ubi de palmis & earum generibus, *E reliquo genere plebejæ videntur. Siccas tragemata appellant.* Xen. de balanis palmarum, τὰς δὲ τινας ἐξαιροῦντες Τραγήματα παρετίθεντο. Hesychius, Φοινικοβάλανος τὸ τράγημα &c. Unde *trama* & *tamar*, ex τράγημα, dactylum palmæ siccum in Ægypto, sicut maturum *bellan* ex βάλανος, appellari, tradit Prosper Alpinus, apud Salmasium *ad Solinum*, *pag.* 1323. ubi plura hanc in rem.

Tragœdia, adde: Earum commissiones inter præcipua dierum festorum oblectamenta olim fuere; & quidem. cùm incompositus olim Tragicorum chorus, præ personarum multitudine, è quibus constituebatur, esset (50. fuisse Vett. testantur) numerus, contractior factus est & 15. tantùm personarum ex hac Lege: Τὸν Τραγικὸν Χορὸν συνεστάναι ἐκ πεντεκαίδεκα; quæ lata est occasione Eumenidum fabulæ, quam docuit Æschylus; Pollux *lib.* 4. *c.* 15. Τὸ δὲ παλαιὸν ὁ Τραγικὸς Χορὸς πεντήκοντα ἦσαν, ἄχρι τῶν Εὐμενίδων Αἰσχύλου· πρὸς δὲ τὸ ὄχλον αὐτῶν τὰ πλήθους ἐκπλαγέντος, συνέστειλεν ὁ νόμος εἰς ἐλάττω ἀριθμὸν τὸν Χορόν: quod factum anno 3. Olympiad. 80. Chorus autem hic in quinque juga distributus est, tres scilicet personæ in singula juga, aut in 3. ordines, quorum unicuique quinque adscribebantur personæ: Atque, ubi in scenam prodibat Chorus, tres nonnunquam ex illo prodibant, aliquando quinque; est tamen, ubi & una tantùm persona, Pollux *loco cit.* 1. ter fœminas *Tragicas* optimates anus illæ fuerunt, quas πολιὰς κατακόμους nominant Græci, quibus cani erant crines & totæ nitebant, candebantq;, unde πολιοκροτάφους quoque & παραχρόμους, apud eundem *lib.* 4. *cap.* 19. *gypsatissimæ*, Ciceroni dicuntur *lib.* 7. *Epist.* 6. Ipsis verò Poëtis Tragicis, Æschylo, Sophocli & Euripidi, honorem haberi voluit Lycurgus Rhetor, hac lege: Τὰς Τραγῳδίας τῶν ποιητῶν, Αἰσχύλου, Σοφοκλέους, Εὐριπίδου, τὸν Γραμματέα τῆς πόλεως παραναγινώσκειν, τοῖς ὑποκρινομένοις οὐκ ἐξεῖναι ἄλλως ὑποκρίνεσθαι: Statuas itaque illis statui jussit, earumque Tragœdias publicè asservari, cavitque ne quis eas Histrio doceret, sed ut publicè ab urbis Scriba recitarentur, Plut. *in Lycurgo.* Meminit quoque statuarum, in Theatro, his tribus positarum. Pausanias *Attic.* aliique, è quibus tamen id colligas: id primùm datum fuisse uni Æschylo, Atheniensium plebiscito; postea Lycurgi lege, ad reliquos quoque duos extensum. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Attic. lib.* 1. *tit.* 1. Sicut verò Comicorum natio è veteri more à quinque Judicibus, iisque juratis, judicabatur, ut Bacchus Judex docet apud Comicum, *Ranis*: Sic *Tragicorum* Judices decem erant, jurati itidem, sorte ab Archonte capti, è singulis Tribubus unus, ut è Plutarchi narratione *in Cimone* constat. Meminit horum Judicum Aristoteles *Rhetor. lib.* 3. ubi refert, Euripidem publicè aliquando accusatum, provocasse ad Theatri Judices; apud quos, si quâ minus honestè, aut piè & probè dicta videbantur, causam dicebant & multabantur: ὥσπερ Εὐριπίδης πρὸς Ὑγιαίνοντα ἐν τῇ ἀντιδόσει κατηγοροῦντα, ὡς ἀσεβὴς, ὅς γε ἐποίησε κελεύων ἐπιορκεῖν,

Ἡ γλῶσσ' ὀμώμοχ', ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος.

Ἔφη γὰρ αὐτὸν ἀδικεῖν τὰς ἐκ τοῦ Διονυσιακοῦ ἀγῶνος κρίσεις εἰς τὰ δικαστήρια ἄγοντα· ἐκεῖ γὰρ αὐτὸν δεδωκέναι λόγον ἢ δώσειν εἰ βούλεται κατηγορεῖν. Si præter æquum pronuntiasse convincebantur, à Judicibus aliis, ad quos videtur provocatum, multabantur, Æschines *c. Ctesiph.* Sed hi Judices, qui antiquum morem repræsentabant quidem, idem auctoritatis non habebant: Veteres enim illi nihil ad gratiam spectatorum faciebant, sed illorum auctoritate, τῷ θεάτρῳ μισθὸν κομιζόμενοι ὁ νικήσειε ἐκρίνετο; factum verò aliquando, ut hi juberentur à Populo victorem illum renunciare, cui favebat. Ælianus *Varia l.* 2. *c.* 2. *ubi de Aristophanis Nebulis.* V. iterum Petitum paulo *post.* *Tragicam* Scenam quod attinet, conformabatur illa columnis & fastigiis, signisq; ac regali instruebatur apparatu: Præterea excitabantur in illa Palatia, Regiæ, turres: Cùm contrà Comica privatarum ædium; Satyrica verò topiarii operis speciem præberet. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *capp.* 9. & 10. *cum Paralip.* Dempsteri. Nec omittendum *Tragœdiam*, ob argumenti sublimitatem & personarum dignitatem, coronatam depingi consuevisse; quod idem Rosinus monet. Plura in hanc rem, inprimis de *Tragœdorum* proprio, quod erat *cantare in scena*, hincq; *prædulci voce*, quam inprimis affectabant, ac proin *à Venere abstinentia*; de *Tragœdiarū* porro *argumentis*, quæ ex vulgata μυθολογίᾳ seu Cyclo Epico utplurimum sumebantur, aliisq; huc pertinentibus, apud Salmasiū *Not. ad Aurelianum Vopisci*, & *Exercit. Plin. ad Solinum pag.* 769. 854. & *seqq.* nec non hic passim, in voce *Cantare*, item ubi *de Fibula*, alibique.

Tragopan, avis fictitia Plinio *lib.* 10. *cap.* 49. *Equidem & tragopanem, de quo plures affirmant, majorem aquilâ, cornua in temporibus curvata habentem, ferruginei coloris, tantùm capite phœniceo, fabulosum reor.* V. quoque Solinum *cap.* 43. & Pompon. Melam *lib.* 3.

lib. 3. c. 10. Ex Græco Τραγόπαν, h. e. *hircinus Pan*, sicut Αἰγίπαν; dictus est, quòd habeat cornua *hircina*, faciem verò phœnicei coloris, ut Pan pingitur. Ita enim de Pane Virgilius *Sileno*,

—— — quem vidimus ipsi
Sanguineis ebuli baccis minioq; rubentem:

ad quem l. Servium vide, nec non plura de hac ave, apud Salmasium ubi suprà *pag.* 399. & Gerh. Joh. Vossium *Idolol. lib. 3. cap.* 99.

Tragula, inter telorum jaculorumque vocabula, quæ in vett. Historiis scripta sunt, memoratur A. Gellio *lib. 10. cap. 25* & occurrit sæpius apud Cæsarem, Livium, Alios. Fuere autem *tragulæ* tela quæ vel manu, vel etiam tormentis, mittebantur, ac plerumq; ita atrociter sauciabant, ut corpus simul scutumque transverberarent. Cum vero infixæ erant, quomodo extrahi deberent, dubium erat ac plerunque non tam retrahebantur, metu magni doloris & profusionis sanguinis, quàm hinc illincque decidebantur, ut e vulnere sic cum minore noxa possent accipi, uti videre est apud Hadr. Turnebum *Adversar. l. 7. c. 12.* Unde hamatum hoc teli genus fuisse, suspicatur Lipsius *Poliorcet. l. 4. c. 4.* Cujusmodi telo Cottam usum esse tantâ vi, ὥστε τ̀ βληθέντα διὰ τῶ θώρακος καὶ τ̀ κοιλιῶν διαπαρῆναι καὶ τῇ γῇ πεπερονῆσαι, *ut eo percussum per loricam & per latera, terræ velut clavo affigeret*, ait Suidas, cui τραγγλαι id dicitur: quod de posteriori *tragularum* genere intelligendum, tormentis emitti solito. V. quoque Liv. *Annal. lib.* 20. ubi de Annibale, & Sallustium *lib.* 3. ubi de Metello, *tragulæ* ictu sauciatis: adde Cæs. *Bell. Gall. lib.* 5. ubi de Balventio utrumque femur similiter trajecto. At cùm Cæsar paulo pòst, epistolam, ad Ciceronem à Nervis circumsessum, missurus, *tragulam cum epistola ad amentum deligatam, intra munitiones castrorum abjici jussit*, de priori capiendum. Utrumque genus junctim Sallustius idem indigitat *Bello Jugurth. Pleroiq; jacula tormentis aut manu emissa vulnerabant.* Atque hos, qui è tormentis illa evibrabant, *Tragularios* dictos, legimus apud Vegetium *lib. 2. cap.* 15. Cœterùm *tragulam*, quasi *trahulam*, à *trahendo* appellatam esse, statuit Turnebus *Adversar. lib 21 cap.* 14. Et certè pro *trabula* vel *parva trabeâ* (quæ vox & hac notione legitur, apud Jornandem) genere currus sine rota, usurparunt quoque vocem nonnulli, uti docet Salmasius *ad Solinum pag.* 231. alii tamen à *trajiciendo* malunt deducere &c. V. Becmannum *in Originibus*, & Martinium *Lexico Philol.*

Tragurium, adde: Peninsulam verò, &, qui eam à Continente separat, canalem, non naturæ, sed artis, opus esse, docet Joann. Lucius, gentis suæ *Historiâ* conditâ. Cœterùm urbs situ non injucundo, suburbium elegans habet in Ins. Boâ, cui ponte junctam diximus, & incolarum circiter quatuor millia complectitur, V. Jac. Sponium *Itiner. Græciæ Part.* 1. *pag.* 93 & *seqq.*

Traha, seu *Trahea*, tribuli apud Vett. genus, quo grana exterebantur. Factum id erat ex tabula lapidibus aut ferro asperata, quæ imposito auriga, aut pondere grandi, *trahebatur* jumentis junctis, uti docet Varro *de R. R. lib.* 1. *c.* 52. Nomen ei à *trahendo* Latinis, quia non habebat rotas. Linguâ Sacrâ מורג *morag*, vocatur, Esajæ *cap.* 41. *vers.* 15. unde *naurag* Arab. quod Alcamus definit *instrumentum ferreum vel ligneum, quo fruges in area teruntur.* Lexicon Copto Arab. reddit πιτεαγιον, i. *pressorium instrumentum*, ἀπὸ τῦ πιέζειν. Melior verò definitio desumi potest ex *dicto l.* Esaiæ, *Ponam te in novum morag, incisum variis incisuris, ut montes triturés & comminuas collesq; ponas ut glumam.* A' quibus incisuris vocatur etiam חריץ *incisum, cap.* 18. *vers.* 27. Boves autem hujusmodi tribulos traxisse, colligitur ex 2. Sam. *c.* 12. *vers.* 31. & Amos *cap.* 1. *vers.* 3. V. Bochartum *Hierozoici Part. prior lib. II. cap.* 32. De cujusmodi instrumento, ejusque apud Romanos usu sic Virgilius *Georgic. lib.* 2.

Dicendum & quæ sint duris agrestibus arma,
Queis sine nec potuere seri, nec surgere messes:
Vomis & inflexi primum grave robur aratri,
Tardaq; Eleusinæ matris volventia plaustra,
Tribulaq;, trabeæque, *& iniquo pondere rastri* &c.

Inde *Traharius*, apud Sidonium *lib. 6. Epist.* 1. Aliud quid *Traho* sonat, apud Thvvroczium *pag.* 50. *Rex Andreas — tam hyemali, quàm æstivali tempore super traha ferebatur*: Vehiculi nempe genus, rotis carens itidem. quod *tragam* quoq; & *tragulam* dixere. Quâ notione & Josephus Barbarus vocem usurpat *Itinerar. ad Tanaim, Trahis secum vehunt omnia. quæ volunt, & quidem in eo celerrimè sese expediunt.* Trahæ *apud eos in eo usu sunt, quo apud nos fortasse carri: & hi à latere & parte dextera* Travali *vocantur.* Hodie similibus vehiculis per glaciem nivesque Lappones feruntur, rangiferis trahentibus; equis alibi: usus, ac delitiarum causâ. Nempe hoc ire est,

Per vada nocturno contabulata gelu,

uti ait H. Grotius *Eleg. lib.* 1 ubi de *Hiemis commodis.*

Trahere, propriè de carminatione lanæ, ut Græcum ἕλκειν, Salmasius *ad Tertull. de Pallio cap.* 3. hinc pro nere, apud Statium *Theb. lib. 8. vers.* 119.

Cùm Parcæ tua jussa trahunt ——

Inde ad alia translatum. Becmannus verò *traho*, q. *transveho* & *tractum*, q. *travectum*, imò hinc per syncopem, factum vult, *in Origin. L. L.* unde communis *trahendi* notio primigenia esset. Certè in Neronis statua, cui inter alias contumelias, *à vertice currus appositus, cum inscriptione Græca, Nunc demum agona esse, &, Traheres tandem*, vel *Trahe tandem*, uti legitur apud Suetonium *in eo cap.* 45. Casaubonus illud *trahere* seu ἕλκειν ad aurigationem referendum ait, ex Orphei *Thymiamate Solis.*

Χρυσολύρη, κόσμου τ̀ ἐναρμόνιον δρόμον ἕλκων·

Nisi βλάσφημον potiùs, & innominatum quis verbum hic habeat, ut cùm dixit *ibid. cap.* 22. *tractum prasinum*, quo de vocis significatu prolixè egimus suprà, ubi de *Tractione.* Alia ejus notio non minùs infausta ocurrit in *L.* Sal. *tit.* 14. *Si puer Regis vel litus ingenuam feminam* traxerit, *de vita componat*: apud Marculfum *lib. 2. Form.* 16. *Si aliquis puellam invitam traxerit* &c. ubi idem quod *rapere* est, vim inferre. Sed & *trahere*, pro *tractare*, quorum hoc ab illo ortum, unde de Heliogabalo per publicum tracto, Capitolini codices modò *Tractitium*, modò *Tractatitium* eum vocant: Et vicissim, *trahere*, pro tractare & disputare, ponitur apud Justinum *lib.* 16. *diu re in Senatu tractâ, cùm exitus non inveniretur.* Ubi *trahere rem*, non est idem cum Sallustiano *bellum trahere*, sed idem, quod *tractare*, notat. Optimæ Glossæ, *tractum*, ζήτησις. Imò & sicut *tractare*, ita & *trahere de re*, reperitur, uti videre est apud Salmasium *Not. ad Spartianum in Hadriano*, & *ad Vulcatium d. l.* Plura de verbi notionibus aliis, apud Recentiores, ut cum pro *jaculari*; pro *iter suum aliquò dirigere*, quod utrumque etiam Gallis *tirer*, sumitur, apud Car. du Fresne *Glossar.* V. quoque quæ retro diximus non uno loco.

Trajana Columna, Scriptorum monumentis & antiquis nummis celebrata, in medio Foro Trajani sita fuit hodieq; apparet. Fuit autem inter cœtera Cæsarum opera Trajani Forum maximè admirandum, ut Cassiodorus testatur, cùm ait: *Trajani Forum vel sub assiduitate videre miraculum est.* Unde apud Amm. Marcellinum Imp. Constantinus, *singularem sub omni cælo structuram admiratus, hærebat attonitus per giganteos contextus mentem circumferens.* Ædificatum à Trajano, post bellum Dacicum per Apollodorum Architectum, postea ab Hadriano per livorem occisum, ex pecunia, quæ ex venditione prædæ percepta erat: In quo arcus Triumphales, ob superatos Dacos Sarmatasque, porticus amplissimæ, statua Imperatoris columnis altissimis superposita, præ cœteris verò Cochlis columna erat marmorea à Senatu P. Q. Rom. *Trajano* erecta, quam Auctores hoc pacto describunt. *Cælata sunt in circuitu res gestæ Cæs.* Trajani *bello Dacico aliisq; expeditionibus militaribus: alta est pedes* 128. *basis habet pedes* 12. *lapidibus structa est* 24. *tantæ vastitatis, ut opus videatur non ab hominibus, sed à gigantibus profectum. Singuli lapides gradus* 8. *continent, per quos ascenditur. Lumen præbent fenestellæ* 44. *Nihil usquam terrarum admirabilius, nihil magnificentius. Erecta autem est, quemadmodum Inscriptio ostendit, ad declarandum, quantæ altitudinis mons & locus tantis operibus fuerit egestus*, A. Preyelius *Sinâ & Eur. cap.* 17. V. quoque Jac. Oiselium JC. *Not. ad A. Gellium lib.* 13. *cap.* 24. & plura suprà, voce *Columna.*

Trajanus Imp. adde: Solus inter Imperatores, in Urbe sepultus est, teste Eutropio: & inter Deos relatus, Joh. Rosinus *Antiqq. Rom.* Nec omittendus in eum militum amor, quorum duæ legiones integræ pro ejus salute capita sua devoverunt, bello Dacico, uti observat Casaubonus *ad Suetonium Caligulâ cap.* 14. De *Trajanis Ludis*, Plinium vide *Panegyr.* & Car. Paschalium *Coronar. lib. 6. cap.* 30. de *Foro* & *Columna*, suprà.

Trajiciebantur olim flumina 4. modis. Primùm ponte, qui quo modo construi soleret, Cæsar in *Commentariis suis* passim docet, & Petrus Ramus in eo, quem *de Cæsaris militia* scripsit, libello. Secundò, navibus. Tertiò, flumen in plures alveos deducendo. Quartò, cùm Equitatus in flumine dispositus vim illius eatenus infringebat, ut peditatus incolumis tranare posset. Quorum modorum omnia exempla apud Cæsarem occurrunt. Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib. 10. cap.* 11.

Tralaticium, seu *Translaticium*, apud Plin. *lib. 10. cap.* 29. *Sed in secessu avium & noctuæ paucis diebus latere traduntur, quarum genus in Creta insula non est, etiam si qua invecta sit, emori. nam hic quoq; mira Naturæ differentia: alia aliis locis negat, tanquam genera frugum fruticumque, sic & animalium. Non nasci ea* translatitium, *invecta emori mirum*: idem est, quod ἐγκύκλιον Græcis. Unde ἐγκύκλιοι ἐσθῆτες, Latinis *tralaticiæ*, aliàs *formales* dicuntur. Nempe *Translatum*, in Scena Latina, quod in Græca, τὸ ἐγκύκλημα, item ἐγκυκλήθρον, machina fuit, quâ Dii in scenam aliquid loquuturi aut acturi *transferebantur*, ἐσωτικοῖς machinis, quos μηχανὴ ferre non poterat. Quos proin ipsos eleganter Val. Maximus *Translatum* vocat, *Translatum antea Pœniceis indutum tunicis M. Scaurus exquisito genere vestis cultum induxit*: ut *spectacula*, pro *spectatoribus*, *consessus caveæ*, pro iis *qui in Theatri cavea sedent* &c. Hinc Phædrus itaque,

Dii sunt loquuti more translaticio,

i. ut solet in *translato*; & porrò *tralaticium*, de re maximè vulgata, jactataque omnium sermonibus ac factis, quo modo & ἐγκύκλιον Græci usurparunt, uti ex *Vita Syllæ* apud Plut. docet

Salma-

Salmasius ad Solinum pag. 176. V. quoque Jul. Cæs. Scaligerum Poetic. lib. 1. cap. 31.

Trama, à trameando, quòd stamen trameet, aliter *subtemen*, antiquis. Servius ad illud,

Et picturatas auri subtegmine vestes:

id est, ait, filo, quod intra stamen currit; quod Persius tramam dixit,

—— *mihi* trama *figuræ*
Est reliqua ——

Græcè *ῥοδάνη*, item *κρόκη*, & *κρόκος*, unde *κροκοῦσθαι*, in Dionysii *Bassaricis*, & *κρόκωσις*, apud Pollucem, quod apud Theophylactum *Histor. lib.* 2. *συμπλέκειν τὴν κρόκην τῷ στήμονι, subtegmen cum stamine connectere*: Atque hinc *κροκωτὸς*, vestis mollior & delicatior, quæ plus *tramæ*, quàm staminis, haberet. Porrò *πῆνη*, unde *πηνίον*, *ramus textorius trama involutus*, seu glomus subteminis radio involutus; Latinè *panus* & *panucla*: quâ voce, à similitudine tumoris, quem *trama* sic circumvoluta efficit, tumorem quoque inguinum omnemque alium in corpore, insignierunt Medicorum filii, uti apud Alex. Trallianum videre est. Hinc *χρυσόκροκοι* vestes, *aureo subtemine*, seu *aureis filis*, ut ait Capitolinus *Pertinace*, *textæ*. In talibus enim vestibus semper *trama* ex auro fuit. Nec, cùm *vestibus aurum intexi* dicitur, aliter quàm sic accipi potest. Propriè enim trama seu subtemen *inferi* & *immitti* & *innecti stamini*, dicitur. Ovidius,

—— —— *stamen secernit arundo.*
Inseritur medium radiis subtemen acutis:

quod *κρόκην ἐν τῷ στήμονι κροκοῦν* dicit Hesiodus &c. V. Salmasium *Not. ad Capitolinum d. l.* & suprà, in voce *Subtemen*, item ubi de Texendi *Arte*. Uti verò *χρυσόκροκοι* vestes aureum subtemen habebant; sic subsericarum vestium illæ, quarum *trama* erat serica, stamen lineum, *tramosericæ* hinc vocabantur, & opponebantur subsericis propriè dictis, quarum stamen ex serico, *trama* ex lino, erat, uti adnotavit idem *ad Vopiscum Aurelian.*

Tranquillina Augusta, uxor Gordiani III. filia fuit *Misithei*, *doctissimi viri, quem causâ eloquentiæ dignum parentelâ suâ putavit, & præfectum statim fecit Imperator*, apud Capitolinum. Memoriam ejus servat nummus Smyrnensium æreus, in cujus altera parte Amazon Smyrna capite turrigero & *ναΐδιον*, i. *templo exiguo*, in dextrâ, ac pelta bipennique in sinistra manu insignis, cum *Inscr.* CΜΥΡΝΑΙΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΡΟΥΦΙΝΟΥ CΟΦΙ. Item alius, Sardibus cusus, in cujus antica parte circa caput Augustæ visuntur verba hæc, ΦΡΟΥ. ΤΡΑΝΚΥΛΛΕΙΝΑ CΕΒ. in postica urna, cum palma inde emergente, & lemmate, ΕΠΙ ΙΟΥΛ. ΕΡΜΟΦΙΛΟΥ ΑΡ. ΧΡΥΣΑΝΘΙΝΑ. ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. apud Jac. Sponium *Itiner. Græc. Part.* 3. *pag.* 184 & 185.

Tranquillitas, titulus honorarius Imperatorum, apud Vegetium *Prol. lib.* 2. aliosque, V. suprà in voce *Serenitas*.

Transcornati, species servorum, in *Chron.* Novaliciensi; sic dicti, quòd, cùm Carolus M. in Italiam contra Langobardos pergeret, *joculatori* cuidam, qui viæ ipsi dux fuerat, concesserit, ut quicunque sonitum tubæ ejus *corneæ*, quam in monticulo quodam inflaverat, audirent, servi ejus essent. V. suprà, ubi de ritu servos per *Alapam faciendi*.

Transcribere, apud Hegesippum *lib.* 3. *extr. Universos autem — Rex accepto pretio, in servitutis obsequia transcripsit*: vendere est, vel, Suetonii phrasi, *subjicere in servos*. Ita Seneca *Thyeste*, *In quod malum transcribor?* Ambrosius *de Officiis lib.* 2. *cap.* 16. *Neq; transcribatur vita pauperum, in spolia fraudulentorum. V. eundem l.* 5. *c.* 9. item *de Incarnationis Domini sacramento*, & *Epist.* 36. at plura de verbo hoc, apud Joh. Frid. Gronovium *Observat. in Scriptores Ecclef. cap.* 16. & suprà in voce *Rescribi*.

Transducta, seu *Traducta*, Græce *Τρανσδοῦκτα*, apud Ptol. Βαῖλον, Μελλαρία, Τρανσδοῦκτα, Βαρβησόλα, Καρτηΐα: urbs Bæticæ, Pomponio Tingi *altera*, quòd Tingitanos ex Mauritania in eam *transduxerunt* Romani, inde nomen accepit. Sita est inter Carteiam & Mellariam, atque *Juliæ* cognomen habuit. Plin. *lib.* 5. *cap.* 1. *Nunc est Tingi, quondam ab Antæo conditum: postea à Claudio Cæsare, cùm coloniam faceret, appellatum Julia Traducta*; ad quem locum V. Salmasium *Exercitat. Plin. ad Solinum pag.* 288. ubi inter alia, non à Claudio, sed à Julio, cognomen illud accepisse docet.

Transenna, apud Paulinum *Epist.* 12. ad Sev. ubi *transennæ pellucentis* meminit, janua est opere reticulato seu cancellato facta, per quam aspectus utcunque *transit*, unde nomen, & phrasis, *per transennam aspicere*. Cic. *de Orat. lib.* 1. *Nunc pete à Crasso, ut illam copiam ornamentorum suorum, quam constructam uno in loco quasi per transennam prætereuntes strictim aspeximus*. Visum nempe transmittunt ejusmodi fenestræ *διαφανεῖς* seu cancelli, sed satis obscurum & incertum: unde quæ non plenè, nec planè videmus, *quasi per transennam* & strictim aspicere dicimur. Græcis *κιγκλὶς*, item *κιγκλίδωτον*, *θύρα* porrò *διαφανὴς*, *διαφανὴς*, *διάφραγμα*, transenna. Unde *diatritam speciem* paulo pòst Paulinus vocat, quam *transennam pellucentem* priùs dixerat. *Zelosias* hodie vocant Galli &c. Et quidem apponebantur hujusmodi clathri vel integris foribus, vel summis solùm, ut per eos prospicerentur, qui fores pulsaverant, antequam recluderetur ostium. Quo posteriore modo capit, in historia Paschatis, Bochartus vocem Hebræam משקוף.

quam communiter *superliminare* reddunt, *vers.* 22. *Tum acceptum fasciculum hyssopi intingetis in sanguine ipsius — & admovebitis superliminari, duobusq; postibus de sanguine illo.* V. eum *Hierozoici Parte prior. l. II. c.* 50. Erant autem *transennæ* in ædibus privatorum, in Circo, in Templis: Et quidem *transennas* intima Latinitatis ætas dixit septa cancellato opere facta, quibus Sanctuarii locus, & ædis intimum, à reliquis partibus discriminabatur, ut videre est apud Anastasium passim & suprà ubi de *Cancellis*, item in voce *Caula*: plura hanc in rem vero apud Salmasium *ad Solinum p.* 921. & 922. Sed & *Transenna*, apud Plautum, machina est, ut crates, capiendis turdis, reticulato itidem opere facta. Ita enim is *Bacch. act.* 4. *sc* 6.

Nunc ab transenna *turdus lumbricum petit*,
Pendebit hodie pulchrè, ita intendi tenus.

Idem *ibid.* V. quoque Brodæum *Miscellan. l.* 4. *c.* 19. & Christ. Becmannum *Origin L. L.*

Transfiguratio Domini, Græcè Ἁγία Μεταμόρφωσις, festivitatis nomen, quæ in Ecclesia Latina & Græca, apud Maronitas item, magnâ solennitate celebratur, in memoriam *Transfigurationis* Christi, in monte factæ, cujus historiam habes Matth. *cap.* 17. Et quidem in Ecclesia Lat. *Officium hujus Festi, cum indulgentiis copiosis, ad similitudinem Festi Corporis Christi — occasione insignis obtentæ victoriæ contra Turcas in Hungaria, ordinavit Calixtus* III. *ann* 1456. uti legimus apud Dominic. Macrum, qui etiam *hoc die recentem uvam benedici*, aliaque complura, huc pertinentia, addit in *Hierolexico*, præsertim quæ apud Maronitas, in Libano monte, hoc festum peragentes, observavit. Græci, qui jejunium 15. dierum, ante Virginis Assumtionem, quod Festo quoque nomen, non minùs, ac reliqua sua jejunia, rigidè observant, in die tamen τῆς Μεταμορφώσεως, qui durante hoc jejunio incidit, ob illius lætitiam, piscibus vescuntur &c. *Ibid.*

Transfuga, qui ad hostes *transit*, Duce suo castrisque, quæ sequutus fuerat, desertis. Cujusmodi hominibus jus postliminii apud Romanos negatum, *l. postlimin.* §. *transfugæ*. Germani vett. dexteras amputabant: Calphurnius Piso Conf. tunicatos discinctosque, per totum diem, cum decempedis cespitem portantes, ante Prætorium stare, vel obsoletâ togâ & tunicâ discinctâ, nudis pedibus ante principia adesse, præcepit: Q. Fabius, bello Carthaginensi, manus itidem præcidit: Datames memorabili astu penitùs concidit &c. V. de hoc ultimo Corn. Nepotem in *Vita* ejus, & de reliquis Alex. ab Alexandro *Genial. Dier. lib.* 2. *cap.* 13. Sed & hostium *transfugas* Romani detractis armis, ne quid insidiarum simulatâ transitione moliri possent, in postremam aciem rejicere solebant, nec illis quidquam credebant ampliùs, uti ex eodem discimus *lib.* 4. *c.* 7. V. quoque Hug. Grotium *de jure Belli & Pac.* passim, inprimis *lib.* 3. *cap.* 1. ubi de quæstione, *an Transfugas admittere liceat?* & *lib. eod. c.* 20. ubi de alia inde consequente, *an reddendi?* At de *Transfugis Servis*, V. suprà, in voce *Fugitivus*.

Transire, per alterius terras & flumina & partem maris, si qua in proprietatem populi alicujus venit, omnino licet eis qui transitu ad causas justas habent opus; putà quia suis finibus expulsi quærunt terras vacuas, aut quia commercium expetunt cum gente seposita, aut etiam quia, quod suum est, justo bello petunt. Sic Moses, cùm *transeundum* haberet per alienos fines, primùm Idumæo, deinde Emoræo, has tulit leges, iturum se viâ regiâ, nec deflexurum ad possessiones privatas. Si qua re ipsorum opus haberet, justum pretium eis persoluturum. Quæ conditiones cùm repudiarentur, justum eo nomine bellum intulit Emoreo: *Innoxius enim transitus denegabatur, qui jure humanæ societatis æquissimo patere debebat*, Augustinus *l. qu.* 4. *super Num. ad c.* 20. Postulandus autem priùs transitus, qui si negetur, tum demum vindicari potest, ut exemplo hocce liquet: nam & qui fores alienas pulset, non intrare, nisi domini permissu, denuntiant Cimoni, suppetias Lacedæmoniis laturo, & per agrum suum copias traducenti. Corinthii, apud Plut. in *Vita* ejus. Sic Agesilaus, ex Asia rediens, cùm ad Troadem venisset, interrogat, ut amicum se, an ut hostem, transire vellent, apud Plut. eundem *Apophth* egmat. Et Lysander Bœotios, rectis se hastis, transire vellent, an inclinatis, apud eund. Idem Agesilaus, cùm à Rege Macedonum transitum postulâsset atque is consultaturum dixisset se: *Consultes*, inquit, *nos interea transibimus* &c. Interim rationes cavendi sunt, ut divisis manibus transmittantur copiæ; ut inermes, quod Agrippinenses Germanis dicebant, apud Tacitum *Histor. l.* 4. quem morem antiquitus in Eleorum regione observatum notat Strabo *lib.* 8. Porrò, ut impensâ transeuntis is, qui transitum concedit, sibi præsidia idonea conducat, ut obsides dentur, quod à Demetrio Seleucus postulabat, ut eum intra sui imperii fines subsistere sineret &c. At si injustum moveat bellum, qui transire vult, si hostes nostros secum ducat, jure negabimus transitum: cùm & in suo ipsius solo ei occurrere, atque iter impedire, tum fas esset. Neque verò personis tantùm, sed & mercibus *transitus* debetur. Nam quo minùs gens quæque cum quavis gente sepositâ commercium colat, impediendi nemini jus est: Ad præstandam autem securitatem mercibus, oneraq; , quæ ob hoc sustinentur, compensanda,

sinda, vectigal aliquod mercibus imponi potest, dum modus causæ non excedatur, cujus rei Phylarchos Arabum incusat Strabo *l.* 16. De utroq; *transitu* V. plura apud Hug. Grotium *de Jure Belli & Pacis l.* 2. *c.* 2. §. 13. & 14. uti de alia notione verbi, quâ idem sonat, quod *percurrere sive lectione sive oratione*, apud A. Gellium, *cap. ult.* aliosq; Scriptores Latinos, imitantes hac parte Græcos, quibus διέξοδος idem sæpissime denotat, Casaubonum *ad Suetonium Augusto cap.* 56. Apud Scriptores Christianos *transire*, pro obire, frequens: uti inter alia docet Car. du Fresne ex vet. hac *Inscr.* Viennæ: TRANSIIT SUB DIE - - - OBRIS FAUSTO VIRO. C - - - - - - COSS. PROSTERNUNTUR MILITE COELI. Hinc *transitus S. Martini*, apud Gregorium Turon. non semel, V. eum in *Glossar.* At *Transitorium*, appellatur in Ritu Ambrosiano, Missæ antiphona, quæ in reliqua Ecclesia Rom. *Communio* dicitur, *quia tunc ad Epistolæ cornu fit transitus, quemadmodum in Ritu Romano etiam observatur*, verba sunt Dominici Macri *in Hierolexico.*

Translatum, Græcè Ἐγκύκλημα, nomen machinæ, in scenis Vett. de qua V. suprà, in voce *Tralatitium.*

Transtiberina Venditio, pœna olim apud Romanos debitorum, qui solvendo non essent. Ita enim A. Gellius *l.* 20 *c.* 1. *Tertiis autem Nundinis capite pœnas dabant, aut* trans Tiberim *peregrè venum ibant.* Ubi Hadr. Turnebus *Advers. l.* 24. *c.* 43 rectè significari putat, legem & conditionem venditionis iniquiorem, ut extra fines, qui venditus est, serviat, non in agro Romano; cùm *Transtiberina* regio extra agrum Romanum propriè dicto esset, & in eo genere agri, qui peregrinus habebatur, censeretur jamq; attribueretur Etruriæ. Unde hoc venditionis genus atrocius erat & durius, quod Græci πωλεῖν ἐπ' ἐξαγωγῇ dicebant, quod erat hac lege ac conditione vendere, ut extra fines mancipiorum educeretur & serviret. Salmasius verò *de M. U. c.* 17. existimat, hanc *Transtiberinam* debitorum venditionem non magis locum unquam Romæ habuisse, quàm ipsam eorum sectionem, de qua Gellius *paulo pòst*, quam lege XII. Tabb. permissam quidem, nunquam tamen factam fuisse, ipse mox scribit. Inter tot enim querelas nexorum, quæ apud Livium & Dionysium Halicarnasseum habentur, non magis ulla de hujusmodi venditione, quàm de capitis supplicio aut sectione in partes, mentio. Addicti enim nexiq, omnes apud præfatos Autores, nihil plus quàm servitutem suam complorant, cruciatus, item, tormenta, vincula, ergastulum, carnificinam; nusquam autem conqueruntur de venditione trans Tiberim facta, aut de capitis pœna, aut de dissectione corporis inter creditores: quæ tela tamen magnam poterant invidiam facere Patribus, qui inopem plebem, ære alieno oppressam, ad dictam sibi obnoxiamq; habebant. V. quoq; Jac. Oiselium *Not. in Gellium loco cit.* Interim, quòd hoc nunquam factum fuerit, id creditorum humanitati potius imputandum, quàm pœnæ sævitiæ atq; immanitati. Neminem enim pœnæ atrocitate fuisse deterritum, arguit multitudo vinctorum: Ad hoc autem vinciebantur, ut, postquam apud Creditorem in vinculis fuissent, post Trinundinum capite pœnas darent, aut trans Tiberim peregrè venum irent; aut, si plures essent creditores, in partes secarentur. Idem *paulo pòst*: V. quoque suprà *Antipolis.*

Transvectio, apud Romanos, Equitum dicebatur census. Primitus enim, duo tantum civium fuere ordines, *Senatorius & Plebeius*: Postea *Equester* ordo additus, *post clarissimarum locum obtinuit*, verba sunt Asconii Pædiani *in Divinat.* eratq; velut medius quidam inter Senatū Populumq;, adeò ut cum iis communicata sint judicia publica. Hos autem tres ordines certum est, censu, jure nominibusq; fuisse distinctos, ut inprimis discimus ex Claudiano, *de laudibus Stilichonis l.* 3 Primusq; omnium census præfinitus erat Equiti Rom. teste Seneca *de Benefic. l.* 3 *c.* 7. unde conqueritur Plinius *lib.* 14. *præfat. Senatorem censu legi, Judicem censu fieri.* Erat verò is HS. quadringenta, ut Hotomanno probatum *Antiqq. Rom. l.* 4 Suetonius *Patrimonium equitum* vocat, *in Cæs. c.* 35. Quò respiciens Martialis *l.* 5. *Epigr.* 26. ait,

Quadringenta tibi non sunt, Chærestrate, surge.

Et secundùm hunc censum in album, Gr. λεύκωμα, referebantur, nempe Equites Romani. Namque & in municipiis ac provinciis fuisse ordinem Equestrem, docet Juvenalis *Sat.* 8. Sed hi longè inferioris erant dignitatis. Equites enim Romani, qui pro censu in Equestrem ordinem à Censoribus legebantur, equum ab iis accipiebant publicum, & annulum aureum, qui eos à Plebe distingueret: cæterùm *promiscuo cum Senatoribus habitu* utebantur, ut notat Petr. Faber *Sanjorian. l.* 1. *Semestr. c.* 2. nisi quòd angusto ab illis clavo discernerentur. Publici equi meminit Inscr. M. *Bæbio*. M. F. Q. N. *Arn. Suetrio. Marcello. equo publico. Æd. Q. IIII vir. I. D. IIII. quin. II. patrono. munic. Flamini. Divi. Vespasiani. M. Bæbius. Suetrius. Marcellus. &. Suetria. Rufa. optimo. Indic. Decuriones, funus. publicum. statuam. equestrem. clypeum. argenteum. locum. sepulturæ. decreverunt. urbani. statuam. pedestrem.* Romæ in horto Baptistæ Jacobi, Lazius *l.* 5. *c.* 17. *D. M. M. Atinio. Æ. F. Pal. Paterno. scribæ. ædil. Curul. hon. usus. ab. Imp. equo. public. Honor. Præfect. coh. II. Bracar. Augustan. Trib. mil. leg. X. fretensis. à Divo. Trajano. in. expeditione. Parthica. donis. donat.* Quamvis non Equites tantùm, sed & Sacerdotes, equo publico donari consuevisse, docent Val. Maximus *l.* 4. *c.* 1. *tit.* 11. Flamines item, eosq; quorum virtus in bellicis expeditionibus, aut fides in pacis actionibus, probata esset; uti discimus ex marmore vetusto, apud Onuph. Panvinium *de Civ. Rom.* Prima tamen origo indubiè a Censoribus, qui Equites publico donabant equo. M. Cicero *Orat.* 6. *Anton. Sed hæc una statua, altera ab equitibus Rom. equo publico, qui item adscribunt,* PATRONO: *quem unquam iste ordo patronum adoptavit? Si quem unquam habuit, debuit me.* Privato autem is sumtu nutriendus erat, adeò, *ut qui strigosum aut malè habitum equum in censu agendo duceret, multaretur & equo illo privaretur*, A. Gellius *lib.* 4. *c. ult.* qui census dicebatur *Transvectio*, quam desuetam, post longam intercapedinem, reduxit Augustus apud Suetonium *c.* 38. *Severè, curiose, nec sine moderatione Equites C. Caligula recognoverit, palàm ademto equo, quibus aut probri aliquid aut ignominiæ inesset: eorum, qui minore culpa tenerentur, nominibus modò in recitatione præteritis.* Ejusdem ritus meminit Val. Maximus *l.* 4. *c.* 1. *tit.* 12 *de P. Scipione poster. Centurias recognoscens Equitum, postquam C. Licinium Sacerdotem citatum processisse animadvertit, dixit illum se scire verbis conceptis pejerasse; proinde si quis eum accusare vellet, usurum testimonio suo, sed nullo ad id negotium accedente, Traduc equum, inquit, Sacerdos, ut lucrifac Censoriam notam, ne ego in tua persona & accusatoris & testis & Censoris & Judicis partes egisse videar.* E quo loco varia huc facientia notavimus jam supra, voce *Eques*: ubi & de tempore *Transvectionis* & equorum habitu. Ipsi verò Equites trabeati & oleaginâ coronâ insignes, equis insidebant, atq; ab æde Honoris in Capitolium transibant, primo consuetudinis hujus Autore Q. Fabio Rulliano. Aur. Victor, *Hic primus instituit, ut Equites Romani Idibus Quintilibus ab Æde Honoris, equis insidentes, in Capitolium transirent.* Quò respiciens Ulpianus, negat, *eum, qui equo publico in Capitolium transvehitur, in jus vocari posse, c.* 2. *de in jus voc.* Dionysius tamen Halicarn. de hoc ritu paulo aliter scribens, institutum eum esse ait, in honorem Castoris & Pollucis, atq; in memoriam victoriæ, quam Romani ex bello cum Latinis populis ann. U. C. 357 A. Posthumio, T. Virginio Coss. anno 14. liberæ Reip. reportarint, quamque Castor & Pollux equestri habitu & equis vecti Romæ annuntiaverint: *Ejus mirificæ apparitionis Numinum in urbe multa extant monumenta &c. Præter omnia verò post sacrificium* Transvectio *eorum, qui equos habent ex publico, qui per Tribus & Centurias distincti, ordine in equis vehuntur omnes, quasi è pugna redeant, coronati fronde oleaginâ & togis palmatis amicti, quas vocant Trabeas; initio pompæ facto de æde Martis, quæ extra Urbem sita est & pertranseuntes cùm cæteras Urbis partes, tum Forum, ademq; Castorum, nonnunquam quinque hominum millia, gerentes quidquid donorum militarium acceperunt.* Confundit hanc *Transvectionem* Equitum, cum eorum censione Sigonius, cùm ad locum Livii *lib.* 9. *extremo*, ubi de Q. Fabii instituto agitur, putat Livium id significare, de quo Plut. *in Pompejo*, ad sedentes in Foro Censores, unumquemque Equitem equum suum adduxisse & de stipendiis legitimis confectis interrogantes rationem iis reddidisse, referens. Non enim Fabius, Equites censeri, sed *transvehi*, instituit: quamvis *Transvectio* postea pro Censu, per tralationem, sumta sit. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom lib.* 1. *cap* 17. & *lib.* 4. *cap.* 11. *cum Paralipom.* Dempsteri. De *Transvectione* hac ita Martialis *lib.* 5. *Epigramm.* 42.

Theatra loqueris & gradus & Edicta,
Trabeasq; & Idus, fibulasq;, censusq;,
Et pumicata pauperes manu monstras,
Sedere in Equitum liceat an tibi scamnis,
Videbo, Didyme.

Transversariæ Trabes, in suppliciis Martyrum, memorantur Cypriano *Epist* 77. *O pedes compedibus &* transversariis *cunctabundi, sed celeriter ad Christum glorioso itinere cursuri.* Et Gregorio Tur. *de Vitis Patrum c.* 7. *Trabes illæ, quæ vinctorum pedes coarctantur.* Trabes sc. erant quibus eorum, qui in cippo seu ἐν τῷ ξύλῳ positi erant, pedes constringebantur. V. Car. du Fresne *ad Joinvillam Dissertat.* 19. & suprà, in vocibus, *Cippus, Nervus*, aliis.

Trapetum, apud Papinium *lib* 2. *Sylv* 7. *vers.* 29.

Quæ Tritonide fertiles Athenas
Unctis, Bætica, provocas trapetis:

Sidonio *trapes*, *Panegyr.*

—— —— oleiq; liquores
Ipse per attonitas baccâ pendente trapetas:

in *Gloss.* ἐλαιῶν μύλος, ἐλαιοτριβεῖον; *mola olearia* Varroni de *L. L. l.* 4. aliis *prælum olearium*, à Græco τρίβω, *tero*; etiam *Orbis* Catoni dicitur. Aristæumq; Atheniensem inventorem habet, teste Plinio *l.* 7. *c.* 56. Servabat hoc *Custos* apud Romanos, at expressum eo oleum *Capulator* conchâ ferreâ in labrum fictile transfundebat; ipse autem qui exprimebat, *Prælator* Ennodio appellatur *lib.* 9. *Epist.* 2. V. de hujusmodi *Trapetis*, Thom. Dempsterum *Collectaneis Antiqq. lib.* 1. *cap.* 14. Joann. Heringium *lib. de Molendinis cap.* 6. Alios, ut & supra aliquid, in voce *Prelum*, item *Torcular*. Hodie nomen hoc in Italia, & præcipuè in Sicilia, sibi mola illa vindicat, in qua cannæ melleæ (de quibus suprà) conteruntur, ad conficiendum saccharum, uti discimus ex Dominico Macro *in Hierolexico.*

Trapeza, Gr. Τράπεζα, qu. Τετράπεζα, à 4. *pedibus*, quæ simplex erat & prisca mensarum forma, *mensa* est: unde *Trapezopœi*, servi mensam curantes; & *Canes Trapezitæ*, de quibus suprà; & *Trapezophorus*, in *l. 3. ff. de supell. leg.* statua pro tripode, ad mensam ferendam. In specie *Mensa Nummulariorum*, unde *Trapezitæ*, aliis *Danistæ*, Jurecoss. *Mensæ præpositi*, dicebantur olim, qui pignoribus accipiendis, mutuisque pecuniis dandis, fœnerandis, accipiendis, præfecti erant. De quibus V. Pignorium *Comm. de Servis*, Suicerum *Thes. Eccl.* voce Τραπεζίτης, & suprà, ubi de *Argentariis* ac *Nummulariis*, item voce *Mensa*. Sed & *trapeza*, Extispicinæ Vett. vox erat. Polyænus *lib. 4.* ubi de Attalo, Ὁ μάντις ἐπιδιαζόμενος τοὺς λοβοὺς, καὶ τὴν χολὴν, πύλας τε δὴ, καὶ τράπεζαν, καὶ ὅσα ἄλλα σημεῖα ἐρευνῶν, *Haruspex victimæ lobos percurrens, & vesicam fellis, portas quoque &* trapezam, *& qualibet alia signa inspiciens.* Hesychius, Δόλου τράπεζα, ἐπὶ τοῦ ἥπατος, σημεῖον ἐν τῇ θυσίᾳ. *Doli trapeza, in jecore, signum in haruspicina*, Alii. Sic autem dixere maximum jecoris lobum, quòd *mensæ* instar latus esset; qui proin, licèt in plures lobos pecuinum jecur dividatur, κατ' ἐξοχὴν Græcis Interpretibus Exodi c. 29. *vers.* 13. 22. & Levit. *passim*, ubi in Hebræo est vox יותרת *jo hereth*, λοβὸς τοῦ ἥπατος appellatur. Prope fel esse, discimus ex *Theriacis* Nicandri, *versu* 559.

—— —— ὁ δ' ἐπὶ ῥαχίς

Ἥπατος ἀγρόμενος κέχυται λοβὸς, ὥστε τράπεζαν

Ἐκφύεται, τὸν δὲ χολῆς χεύει, οὐδὲ πυλάων κτλ.

Et quidem lobum hunc tam bovini, quam ovilli, & caprini, jecoris, in Altari sibi adoleri Deus olim voluit. *locis cit.* ut qui in sacrificiis partes victimarum *opimas*, h. e. optimas & pinguissimas sibi selegit, putà in ove caudam, qualem suprà descripsimus & arvinæ quidquid habent externæ partes; & in internis omentum & renes, & si quid aliud adiposum in ventre & extis, usque ad ilia: in quibus illud *jotheret̃h* jecoris, maximus viz. ex jecoris lobis seu augmentis, ut Avicenna vocat, in quem incumbit vesica fellis, Arabibus per excellentiam *ziada*, i. augmentum, seu *exuberantia*, quod Hebræa vox indigitat, uti Græcis Interpp. λοβὸς, ut visum, appellatus. Certè & fibris, seu extremitatibus hujusmodi jecoris, suam inesse pinguedinem, cujus ratione potuerint cum aliis pinguioribus in Altari adoleri, vel ex Persio discere est, qui ad fibrarum adipem sic alludit *Sat. 5.*

Sed stupet hic vitio, & fibris increvit opimum

Pingue &c.

V. hanc in rem plura, apud Sam. Bochartum *Hierozoici Part. prior. lib. II. cap. 45.* ut & suprà quædam, in voce *Adeps*, item *Jecur.*

Traquenarii Equi, V. infrà *Tricenarii.*

Trascodrugitæ, Hæretici Phrygio idiomate sic dicti, Macro; qui in *Cod.* Theodos. *Tascodrocitæ*, Græcis πασσαλορυγχῖται, Latinis *Perticonasati*: describuntur Epiphanio *Hær. 48.* V. suprà, ubi de *Passalorhynchitis.*

Trastamara, nomen illustris in Hispania Familiæ, quæ Osoriæ Stirpis ramus est. In hac enim Petrus Alvarus, genitus Joanne, majore natu filio Petri Alvari Osorii (sub Petro R. Comitis *de Villalobos*, & Duc. *de Aguiar*) Comes *de Trastamara* creatus est à Joanne II. quo pacto priores tituli exolevere. Ipse per quatuor filios, totidem lineas dedit, uti suprà vidimus, ubi de *Osoriis.*

Trauchburgum, castrum Germaniæ, in Suevia, sub proprio Comite, ex Familia Dapiferorum seu Truchsessiorum. In Joannis enim, qui decessit A. C. 1403. filiis tribus, lineæ totidem cœpere: prima in Eberhardo, *Sonnenbergensium*; altera in Georgio, *Wolfeggiorum*, & tertia in Jacobo, *Scheerensium* Comitum: quæ ultima in duos iterum ramos abiit, quorum priorem Comites *Trauchburgenses in Scheer* constituunt, alterum Comites *de Friedberg & Trauchburg*. Et quidem rami hujus progenitores sic habent: Jacobus Truchsessius Dn. *de Waldpurg in Scheer*, ex Ursula (fil. Wilhelmi March. Hochberg. & Rœtel defunctâ A. C. 1467.) genuit Joannem, ex Maria Com. Oetingensi, patrem Wilhelmi: quo, & Sibyllâ agnatâ Com. Sonnenbergiâ, natus Wilhelmus, junxit sibi Joannam Com. Furstenbergiam, atque ex illa suscepit Christophorum, Annæ Com. itidem Furstenbergiæ maritum: quibus genitus Wilhelmus Henricus Comes *de Fridberg & Scheer* duxit Julianam Com. Sultzensem, atque ex ea suscepit Ottonem (n. 1615. cui nupsit Maria Sidonia Schlickia) *Truchsessium Dn. de Waldpurg*, Com. *de Trauchburg & Friedberg* &c. cum Fratribus. In eadem Familia floruit præt. sec. Gebhardus Archiep. ac Elector Coloniensis, de quo suo loco. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobil. Europ. Tom. II.* in *Ind.* ubi de *Truchsessiis*, *Tom. III.* & *Arte Herald. Tom. II.*

Traversaria Via, Gall. *Traverse*, Vett. Kardini maximo respondet, sicut Regia Via, maximo illorum Decumano: & quidem Regiam viam, quæ sc. ab civitate aliqua in aliam civitatem ducit, 40. pedum latitudine ..., *Traversariam* 20. habere debere statuunt *Agrimensoriæ* Rei periti, uti de Decumano & Kardine maximis legimus apud priscos Scriptores, & diximus suprà suo loco: quam in rem V. plura, apud Salmasium *ad Solinum pag.* 677. & *seqq.*

Traun, nomen illustris in Germania Familiæ, de qua V. suprà, voce *Babo.*

Trebellianus Tyrannus, adde: Mel. *Trebellianus*. V. Gruterum, Casaubonum, & Salmasium *Not. ad Vitam ejus.*

Trebimna, V. suprà ubi de *Manricia Familia.*

Trebonia Lex gemina, a L. *Trebonio* Tribun. Pl. nomen habet: qui illas tulit Cn. Pompejo M. II. M. Licinio Crasso II Coss. anno U. C. 698. Et prior quidem fuit, *ut Cæsari imperium in Gallia in aliud quinquennium, quàm quod ex Vatinia lege concessum erat, prorogaretur.* Quo pacto Senatui Successoris mittendi potestatem adimebat, Cic. *lib. 7. 8. 9. 10. ad Attic.* Plut. *in Pompejo* & *Catone Utic.* Dio *lib. 39.* Florus *Epitom.* 105. Posterior, *Ut Pompejo M. & Crasso Coss. Syria & Hispania provinciæ in quinquennium darentur.* Plut. *in Pompejo.* V. Joh. Rosinum *lib. 8. c. 8.*

Trebuchetum, catapultæ species seu machina grandior, ad projiciendos lapides & concutiendos urbium obsessarum muros, apud Monachum Vallis Sarnaji *cap. 86.* Matth. Paris. A. C. 1246. in *Gestis* Ludovici VIII. R. A. C. 1226. apud Richardum de S. Germano *in Chron.* Alios: Germ. *Trebock* vel *Tribock*, ut videre est in *Fragm. Histor.* post Albertum Argentin. A. C. 1212 unde *Tribucchus* quoque scribitur, apud Petr. de Vineis *l. 2. Epist. 57.* Atque hinc appellatio apud Gallos mansit machinulis suspensis & lapsilibus, ad captandas aviculas fieri solitis, uti docet Car. du Fresne *Glossar.* V. quoque Jo. Meursium in Τραβουτζέτιν.

Trebula, adde: Fuisse in Sabinis *Trebulanos Mutuscos*, & *Trebulanos Suffenates*, oppidaque eorum *Trebulas*, Servio *Tribulas*, notat Joh. Frid. Gronovius *Observ. in Scriptores Eccl. cap. 20.* insuper oppidum hoc nomine in Campania, ad amnem Liternum, cujus cultoribus eodem anno, quo Arpinatibus, civitas data, teste Livio *l. 10.* addens *p.* 292.

Trechedipna, Gr. Τρεχέδειπνα, vestimenta parasitica τρεχόντων εἰς δεῖπνον, *currentium ad cœnam.* V. Cœl Rhodiginum *Antiqq. Lect. cap. 27. vers. 24.* ex vet. Schol. Juvenalis, *ad vers.*

Rusticus ille tuus sumit Trechedipna, *Quirine.*

Ubi hic Galliculas ait intelligi parasitorum. Sed in vett. constanter est *Rechedipna*, quam lectionem & Vetus Interpres tuetur, neque tamen satis explicat: Ita autem is, *Rechedipna*, inquit, *vestimenta parasitica, ut caligulas Grajas currentium ad cœnam. Niceteria. Vestes peregrinas victis* (Pithœus legit *victoribus*, Ferrarius *vilis*, quòd tunc Græcanicis vitiis corrupti Quirites essent) *convenientes. Vel, Rechedipna est ipse, qui cœnam facit, ut sit ordo. O Quirine, ille tuus rusticus rechedipna sumit, & fert Niceteria collo ceromatico, & est sensus: En tibi o Romule, rustici tui in omnem diffundi luxum jam didicerunt & palæstris frui & Syllateriis* (*Phylacteriis* corrigit Pithœus) *Nam & Niceteria Syllateria sunt, quæ ob victoriam fiebant, & de collo pendentia gestabantur.* In quibus verbis Interpres ineptè, quòd Niceteria collo gestarentur, ideo Phylacteria credidit, sive amuleta, victoriæ causâ sumpta, quæ collo gestabantur olim hodieque gestantur. *Trechedipna* verò quod attinet, licèt Græci *Trechedipnos*, Græcè τρεχεδείπνους, al. ἐπιδειπνοθήρας, in *Gloss. cupidicenos*, appellarint parasitos, vestes tamen aut caligas ita esse appellatas, non meminisse se ait Ferrarius: Neq; enim apud Juvenalem ulla convivii mentio, sed palæstræ, ac ceromatis, ideoq; Vetus Interpres, *Ecce*, inquit, *in quantum Romani rustici didicerunt luxuriam, & palæstris uti & Phylacteriis, ut athletæ ad vincendum.* Quare Turnebus *l. 3. c. 17.* *Trechedipna vestes Gymnicas* interpretatur & *Endromidem* intelligit, quòd Juvenalis alibi endromidem & ceroma conjunxerit. Inde autem dicta censet, quòd Romani adeò Gymnasticis exercitationibus fuerint dediti, ut ad eas tanquam ad cœnas currerent. *Quæ notatio*, verba sunt Octav. Ferrarii *de Re Vestiaria Part. 2. l. 1. c. 12.* *ut placere non potest, ita melior non succurrit: proin* Trechedipna *malim vestes Gymnasticas, quàm calceos parasiticos interpretari. Nam quòd Rutgersius in Variis Lectionibus vestes peculiaribus familiarum coloribus distinctas intelligit, quas Livreas appellant, nimis argutatur.* V. quoq; suprà, voce *Endromis.*

Tremissis, pro *tressi*, seu tertia parte assis, vox inferioris ævi, occurrit primùm apud Capitolinum *in Alexandro Sev. Vectigalia publica in id contraxit, ut, qui decem aureos sub Heliogabalo præstiterant, tertiam partem aurei præstarent, hoc est, tricesimam partem, tuncq; primùm* tremisses *aureorum formati sunt, quum ad tertiam partem aurei vectigal descendisset.* Nempe Alexander, redactis præstationibus ad tertiam auri partem, ut facilitati ac commoditati solutionis consuleret, *tremisses* cudi jussit; nec enim aliter facilè aut commodè poterat hæc solutio expediri: cùm, aureo tunc viginti quinq; minutis argenteis æstimato, tertia pars auri in argenteis ad justam & exactam rationem ægrè posset inveniri. *Solidum* autem & *assem*, item *solidum aureum* & *assem aureum*, tum pro eodem dixere, quòd *assis* & *aurei* idem planè pondus esset. Ab eo tempore vox Scriptoribus frequens, ac præsertim in Concilio Carthag. IV. in *Cod.* utroque, in *LL.* Barbaricis, Ripuariis maximè, ubi *tremissis* constare dicitur quatuor denariis, quòd solidus 12. denariorum esset: præterea apud Gregorium M. Paul. Warnefridum, Leonem Ostiensem, Alios. *Tremissium* vocat Anastasius *in Cælestino, Sylvestro, alibi*, more Græcorum illius ævi, quibus, ut *illustris* ἰλλούστριος, *perennis* περέννιος, sic *tremissis* τρεμίσσιος, appellatus est. Cæterùm, ad imitationem *semissis*, vox hæc excogitata, magis Latinè *triens* dicitur, in *Claudio* Treb. Pollionis, duobus tribusve locis &c. V. Salmasium *ad Lampridi*

di locum, & C. du Fresne *Dissertatione de inferioris ævi Numismatibus num.* 86.

Tremolia, vel *Tremollia*, vulgò *la Tremouille*, nomen Principatus, in Gallia; olim Dominii. Fuêre autem *Henrici de Tremolia*, A. C. 1647. hi tituli: *Henricus Tremollia Dominus, Toarcii Dux & Par, Turris Talemundi Princeps, Spinæi Marchio, Vallis, Montis Fortis, Ginarum, Benaonis, Taliaburgi & Jonvellæ Comes; Redonum Vicecomes; Vitreji (Vitré en Bretagne) Mali Leonis, Turris Bergiæ ac Didonnæ Baro.* Hadr. Valesius in voce *Turris Talemundi.* Inter illustres in Francia stirpes meritò familia *Tremollia* jam diu memoratur, & ob jura, quæ prætendit in successionem Friderici Aragonii R. Neapolitani, singulari ante multas alias prærogativâ in patrio regno gaudet. Deductio ejus continua ostenditur à Petro Domino *de la Trimouille* A. C. 1046. Seculo decimo quarto Comitatus de *Joigny* in illam illatus est, sed mox iterum inde emigravit. Circa idem tempus successio *Suillia* & *Craonia*, hærede Mariâ à Guidone ductâ, nec minùs Vicecomitatus Toarcius, atque Principatus Talmontius, à Margareta Ambosia, Ludovico *Tremollio* nuptâ: Tandem quoque Lavallea hæreditas, cum suprà memorata prætensione Aragonica, ab Anna Francisci *Tremollii* uxore, genti obtigit. Ex his verò duobus tres filii orti sunt totidem linearum conditores. A' minoribus enim Georgio & Claudio descendunt Marchiones *de Royan* & (qui nunc Ducalem titulum assecuti sunt) *Noirmoustier*. Primaria verò linea a majori filio Ludovico, primo Duce Toarcio, derivatur: qui, mortuus A. C. 1576. ex Joanna Montmorencia, reliquit filium Claudium, ex Carola Brabantina Nassovia Patrem Henrici, quo, & Mariâ Turriâ, geniti sunt, Henricus Carolus Princeps Tarenti, maritus Æmiliæ Hassiacæ, Ludovicus Mauritius Com. Lavalleus, Abbas *de Charroux* & Maria, uxor Bernardi Saxoniæ Ducis: è quibus, Henrico Carolo uxor peperit Carolum Belgicum Hollandum D. *de Thouars* (n. 1655.) - - - Princ. *de Talmond*, Carolam Æmiliam &c. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobil. Eur. Part. I. pag.* 93. & *in Ind. Part. II. pag.* 121. nec non *Arte Heraldicâ Tom. II.*

Tremonia, adde: Ex Comitatensi civitate liberam factam esse, & civitatibus Imperii annumeratam, à Maximiliano I. Imp. A.C. 1504. refert Georg. Hornius *Orb. Polit.*

Tremuli Equi, animosissimi Nemesianus *Cyneget.*

> *Ardua frons, aurësq; agiles, capitiq; decoro*
> *Altus honos, oculiq; vaga splendore micantes.*
> *Fumant humentes calida de nare vapores,*
> *Nec spes officium standi tenet, ungula terram*
> *Crebra ferit, virtusq; artus animosa fatigat.*

Et paulo pòst;

> *Nec non terribiles spirabile flumen anheli*
> *Provolvunt flatus. & lumina vivida torquent,*
> *Hinnitusq; cient* tremuli, *frænisq; repugnant.*

V. Casp. Barthium *ad Statium Theb. lib.* 6. *vers.* 396. Sed & in homine *tremor* non semper timiditatis argumentum est. Garsiam enim Sancii fil. Navarræ Regem, quoties rumores belli audiebat vel prælio decernere necesse habebat, totum primò tremuisse, postmodum vero animosissimè perstitisse, *Tremulosi* hinc cognomen nactum, discimus ex Roder. Tolerano *Rer. Hisp. lib.* 5. *c.* 23. quod idem de Ludov. Tremullio, fortissimo exercituum sub Ludovico XII. Duce, Gallica Historia suggerit. In Anglia verò, Fanatici quidam corporis *tremorem*, etiam inter religionis suæ arcana, habent, inde *Tremulantes* nonnullis, ut apud Maccos Fratres videre est in *Hierol.* aliis *Trepidantes*, vulgò *Quackers* vocitati, de quibus suprà aliquid diximus. Alias *Tremuli*, *οἱ ἀεὶ τὸ σῶμα τρέμοντες*, Plin. *lib.* 27. *c.* 10. de quibus V. Salmasium *ad Solinum p.* 397.

Trenca, Hibernis portio terræ est, 30. constans pagis, quorum unusquisque *pascua* 4. *boum armentis sic dissitis, ut se mutuò non pertingant, abunde suppeditat*, apud Gratianum Lucium *in Cambrensi everso*; ubi universam Hiberniam in *Trencas* divisam, & Ultoniam 35 Mediam 18. Connaciam 30. &c. complecti addit: Hibern. *Trinchechead*. C. du Fresne *Glossar.*

Trepidiarii Equi, memorantur Vegetio *de Arte Veterin. lib.* 1. *cap.* 56. *Quod nihilominus inventum constat à Parthis, quibus consuetudo est equorum gressus ad delicias dominorum hac arte mollire: non enim circulis atq; ponderibus prægravant, ut soluti ambulare condiscant, sed ipsos equos, quos vulgò* Trepidiarios, *militari verbo guttonarios, vocant, ita edomant ad lenitatē, & quædam blandimēta vecturæ, ut asturconibus similes videantur.* Iidem cū *Tripedariis*, à *tripedando*, de qua voce V. infrà, seu *tripudiando*, sic dictis. Vett. enim *trepidare*, pro *tripedare*, corruptè enuntiasse videntur. Servius, *ad illud*,

> *Dum trepidant alæ, saltusq; indagine cingunt:*

trepidant, ait, *hoc loco sensim accipiunt, non, ut alibi, festinant, ut, Heic me dum trepidi: quia saltus non cursu, sed sensim cinguntur. Quidam trepidans ab equis, qui hodieq; trepidare dicuntur, appellari putant. Cato: sedere non potest in equo trepidante.* Ubi *equus trepidans* est *τραπωδίζων καὶ ταλαντίζων*: cujusmodi equi succussores sunt, & vecturam non delicatam satis exhibent, Gallis *tolutarii* vel *trotarii*, quasi *tolutarii*, appellati. Atque hæc vera origo verbi *trepidare* est: qui enim *trepidat metu, ἐξίσταται φόβῳ, exilit præ metu*, unde *τρέμων φόβῳ ἐξαγωγὸν* dixit Æschylus. Inde pro *festinare* sumta vox. Liv. *l.* 23. *Moxq; dum in sua quisq; ministeria discursu trepidat ad prima signa.* Virgilius *Æn. lib.* 9.

> *Ne* trepidate *meas Teucri defendere naves.*

Etiam in Sacris. Sic Hoseæ *cap.* 11. *versu* 11. *Trepidabunt ut avicula ex Ægypto, & ut columba è terra Assyriæ*: i. *summâ festinatione fugient*; columbæ namque volatus pernicissimus, ut supra vidimus. Hinc *trepidæ nubes* Statio *Theb. l.* 12. *vers.* 3. id est, *festinando fugientes*, vet. Scholiasti. Sed & *trepidare*, apud Persium, de his etiam, qui lætitiâ elati gestiunt, subsiliuntque.

> *Tum videas neque more probo, neque voce serenâ*
> *Ingentes* trepidare *Titos* ——

uti de iis, qui in Hastiludiis decertant. in Concil. *Albiensi c.* 15. Unde *trepidium* quoque pro *tripudio* &c. Sic igitur *Trepidiarii Equi* Vegetio, qui *trepidant* seu *tripedant*, ut *τραπωδίζοντες* vel *τραπωδῶντες*, cum viz. cursu feruntur, inter citatissimum cursum & communem simplicemque incessum medio, in quo cursus genere, quòd altiùs pedes tollendo & volubiliter glomerando gressus quodammodo saltare videntur vel subsultim ambulare, hinc *ταλαντίζειν* & *τραπωδίζειν* Græcis (*τράπωδιν* hoc cursus genus appellantibus, uti ex Leone in *Tacticis* patet) *saltare* & *trepidare* seu *tripedare* Latinis, dicti sunt. Quia verò nullum vecturæ genus tam torquet, ac succutit, quam equi *trepidantes*; hinc sumebant illos Parthi, quos condocefacerent asturconum more blandè molliterque vehere, gressuque spisso & minuto sedentem erigere, & gratâ succussione commovere: quam delicatè vehendi artem postquam erant edocti, mediam quandam ambulaturam nanciscebantur, inter asturcones & trepidiarios, ac tum *tricenarii* vel *tricinarii* nominabantur, de qua voce V. infrà: Plura verò hanc in rem, apud Salmasium *Not. ad Capitolinum in Maximinis*: & hic passim, inprimis ubi de vocibus, *Calpare*, *Guttonarii*, *Tolutares* &c. Hinc *intripedare equum* Symmacho, h. e. equum ad cursum tripedantium, Græcè *τράπωδιν* seu *ἀμβλεῖν*, incitare; Gall. *mettre son cheval au trot, Ibid.* Alii longè equi illi sunt, qui ad cujuscunq; hominis, aut animalis, aut rei occursum subito exterrentur, & suam ipsi umbram timent, Gallis hinc *umbrageux* vulgò, Græcis *πτυρτικοί*, qui & ipsi *trepidantes*, sed alio omnino sensu, dici possint; *trepidare* namque *ἀτύζεσθαι* est. Glossæ, *trepido*, *ἀγωνιῶ*, *δειλιῶ*, *πτύρομαι*, *πτοοῦμαι*. His quo facto Veteres metum excutere soliti sint, diximus suprà ubi de *Tintinnabulis*.

Tres, & *Tria*, V. suprà, ubi de numero *Ternario*, & passim, ubi de rebus ipsis, hoc numero occurrentibus. Addo hîc saltem, quòd apud Peruanos, nobilem Americæ, quà ad Meridiem protenditur, populum, effigiem se vidisse, ab Indis cultam, cui nomen *Tangatanga*, h. e. in *Tribus unus & in Uno trinus*, testatur Hugo Linschotanus *Histor. Ind. Occid.* Qua de re, ut & de Magorum apud Chaldæos *tribus principiis, Oromasde, Mitri & Arimini*, id est, uti explicant, *Deo, Mente & Anima*: de *tribus* illis Orphei, *Consilio, Luce, Vita*, apud Clem. 5. *Strom.* de *primo ipso Uno, secundo Uno Multis, & tertio Uno atque Multis* Platonis: de *Fine, Medio ac Principio* Pythagoræ: de *Bono, Mente & Anima* Plotini: de *Opifice Primo, Verbo Dei atque Intellectu* Ægyptiorum: de *Deo, Verbo & Aura* Serapidis. de *Sole, Vulcano atque Luna* vett. Germanorum, aliisque huc pertinentibus; e quibus colligere liceat, Gentilibus quoque de venerando SS. Trinitatis mysterio aliquid ex traditione, & commercio cum Populo Dei, innotuisse. V. L. Cœl. Rhodiginum *Lect. Antiqq. Præf. l.* 1. Marsilium Ficinum *ad Plat.* & *Plotin.* Joann. Seldenum *de Diis Syris*, Tob. Pfannerum *System. Gentilis Theolog. purioris c.* 3. *de Deo Trino §.* 2. & *seqq.* Alios, ut & infrà ubi de *Trinitate*.

Tressis, tertia pars assis. Varro *de L. L. lib.* 8 *singulare hoc tressis est ab eo sic deinceps ad centussis.* Sed neutrum non est *tressis*, ut ei visum, nec *hoc tressis* tamen orationis Latinæ regulis repugnat. Erat integrum: *hoc pondus* vel *as tressis*, uti hoc pondus vel æs quadrussis, & sic deinceps. Nempe in his omnibus articulus vel pronomen intelligi vult substantivum neutrius generis, cui alterum, quod comparet, gignendi adhæret casu. Ut in illis Plauti *Pænolo, homo trioboli*; Lucilii apud Festum in *Sollo, non Sollo dupondi*; P. Vatinii ad Ciceronem, *Simius non semissis*, Persii, *non tressis agaso*. Itaque fallitur Rob. Titius in *Assertionibus*, cùm *hominem semissem* ab exiguo nummo dici vult, sicut Persius *tressem agasonem*: quasi aliter diceretur, quam *esse quantivis pretii*. Sic *emere centussis*, sc. ære vel pondere, *valere quinquessis*, sc. æs vel pondus &c. Joh. Frid. Gronovius *de Pec. vet. lib.* 1. *cap.* 8. Mediâ ætate, pro *tressis*, parum Latinè dici [illegible] cœpit, ut vidimus.

Trenga, seu *Treva*, apud rec[illegible]tioris ævi scriptores, pax est, induciæ. Guil. Tyrius [illegible] *c.* 15. *Pax, quæ verbo vulgari Trenga dicitur.* Guil. Nob[illegible]gensis *l.* 5. *c.* 3 *Induciæ, quas* Treugas *vocant.* V. quoque [illegible] *L.* Longobard. Jo. Sarisberiensem *Epist.* 159. Alios passim. Ex Germ. *trew*, fides, pax, item fidelis, sincerus. Hinc *Treuga Dei*, quod nomen primùm in Gallia auditum, ubi, cùm bella flagrarent domestica, seu ea, quæ vulgò *Consuetudinaria* dicta, & unicuiq; injurias sibi illatas armis ulciscendi facultas esset, in Aquitania, in Arelatensi & Lugdunensi provinciis, atq; adeò in Burgundia, cæterisq; Franciæ partibus, per universos Episcopatus indictū est, qualiter certis in locis a Prætulib. Magnatibusq; totius

patriæ

patriæ, de reformanda pace & sacræ fidei institutione celebrarentur Concilia: quod avidè exceptum est ab omnibus, ut quos præteriti temporis clades terrebant. In his porrò Conciliis id potissimùm fuit, ut inviolabilis Pax servaretur, & utrarumq; partium viri absq; formidine armis vacui incederent, præteritorum omni memoriâ abolitâ. Læti itaque omnes, palmis ad Deum extensis, *Pax, Pax, Pax*, unanimiter clamarunt, in signum perpetui pacti inter se Deumque initi: hac tamen conditione, ut evoluto quinquennio, confirmandæ pacis gratiâ, id ipsum ab universis in Orbe fieret, uti discimus ex Glabro *lib. 4. c. 3.* qui ista refert ad A. C. 1034. quo celebrata sunt Concilia Bituricis, Bellovaci & Lemovicis, in quibus *pax* universis indicta, *ita ut nemo seditionem ageret, nullus per viam raperet, nullus — pugnam inire confliueret* &c. Et sic quidem pax ab omnibus generatim servanda sanciebatur. At anno C. 1041. in eodem Regno indictum, *ut nemo mortalium à feriæ quartæ vespere, usq; ad secundam feriam incipiente luce ausu temerario præsumeret quippiam alicui per vim auferre, neq; ultionis vindictam à quocunq; inimico exigere, nec etiam à fidejussore vadimonium sumere*, uti idem habet *lib. 5. cap. 1.* quod *Treuga Domini* dictum est; violatoribus compositionis mortis & excommunicationis pœnâ denuntiatâ. Neustria tamen hanc recipere abnuit, utpote belli indicendi juri, Regiæq; prærogativæ, quam sibi vindicabat, derogare creditam. At processu temporis & ipsa eam excepit, maxime postquam Angliæ Regnum, in quo illa vigebat, adeptus est Guilielmus Nothus. Uti verò primitus à feria quarta usque ad secundam, obtinuit, sicut vidimus: ita postmodum lege S. Eduardi, à Wilhelmo confirmatâ, *omnibus diebus Sabbati usq; ad diem Lunæ*, observari jussa est. Sed & aliis temporibus & festis ibidem designatis itidem indicitur, atq; in iis, in die dedicationis ædium sacrarum. Alibi nundinarum tempore eadem instituta &c. quam in rem V. plura, apud Car. du Fresne *Glossar.* ubi inter alia & Alsatienses Proceres *Treugam Dei*, (Episcoporum non omnibus probatam) sub Leone Pontifice, accepisse addit, ex *Diplomate* descripto a Glareano *Germanic. Rer. l. 2. p.* 101. Adde, quæ de *bellis illis Consuetudinariis* adnotavit *ad Joinvillam Dissertat.* 29. de *Induciis* verò plura suprà.

Trevidum, vulgò *Treves*, Sidonio *Trevidon*, locus Galliæ, 12. m. p. ab Amiliano vel Ameliano Rutenorum, *Milhau en Rouergue*, ad fluviolum *Trevidum* vel *Trevisalum*, vulgò *Trevezels*, quem Turbida flumen *la Dourbie* in Tarnem defert. Ita autem Sidonius,

Ibis Trevidon & calumniosis
Vicinum nimis heu jugum Rutenis,

Ubi cùm *Trevidon* in quarto casu posuerit, ut dactylum faceret; incertum est, an *Trevidus*, an *Trevidum* hic locus, in finibus Rutenorum positus, debeat appellari, Hadr. Valesius *Notit. Galliæ*. Adi quoque in Sidonium *Notas*.

Tria, castrum. adde: Aliter *Trea* vel *Trica*, quod nomen Galli fecere ex *trajecto*; e quo Germani *tricht*, *trecht* & *drecht* formarunt, ut *Maestricht*, *Utrecht*, *Dordrecht*: quorum Latina, *Trajectum ad Mosam*, *Trajectum ad Rhenum*, *Dordracum*. Ita ergo Galli *Trea* vel *Tria*, vulgò *Trie*, quo nomine varia sunt in Gallia loca. In Veliocassibus, *Trie*: Item *Trea* Castellum *Trie le chasteau*; quæ ambo assident amni in Ettam infra Gisortium influenti. *Tria* Portus *Trie le-port*, vulgò *Trilleport*, in Meldis; itidem Tria Bardulfi *Trie le Bardou*, corruptè *Trillebardou*, & alia: quæ omnia ad trajectum fluviorum sunt posita. Quanquam & *Trie* columbarii genus est, ut docent Leges Britannicæ, aliarumq; regionum. V. Hadr. Valesii prælatum *Notit. Galliæ*, in voce *Trajectum inferius*.

Tria Fata, apud Anastasium Biblioth. *in Honorio*, *Fecit Ecclesiam S. Adriani Martyris in* Tribus Fatis, *quam & dedicavit*. *Et in Hadriano, Basilicam SS. Cosmæ & Damiani sitam in* Tribus Fatis *restauravit*: corr. pro *Tria Fora*, uti docet Carolus Macer, ex Blondo *Dec.* 2. *l.* 3. ubi à Clero Populoque Romano, *in Tribus Foris, quæ est S. Adriani Ecclesia*, Stephanum Siculum canonicè Pontificem electum esse, refert. V. cum *Hierolexico*.

Tria Flumina, Græcè τρεῖς ποταμοί, locus Thraciæ, circa Hebrum, sic dictus, quòd in hujus ripa situs esset, eo loci ubi duos fluvios alios (quorum alter Arisbus fuit) Hebrus suscipiebat. Ibi Orestem λέλυσθαι ποταμοῖς ἑπτὰ τῆς μανίας scribunt Græci Grammatici, de quo Lampridius *Heliogabalo*, *Et Orestem quidem ferunt non unum simulacrum Dianæ, nec uno in loco posuisse — Posteaquam se apud* Tria Flumina *circa Hebrum ex responso purificavit, etiam Orestam condidit urbem, quam sæpe cruentare hominum sanguine necesse est.* Ad quem loc. V. Casauboni *Notas*.

Tria Nomina, Juvenali memorata,

Tanquam habeas tria nomina.

Apud Romanos symbolum fuere, non tam ... Nobilitatis, quàm Libertatis. Quasi diceret Poëta, *Tanquam ingenuus ... liber esses.* Notat enim Tertullianus *de ... carnis*, cùm Servi manumitterentur, accipere a dominis suis fuisse solitos vestem candidam, annulum aureum & novum nomen duobus prioribus additum. V. Thom. Godvvynum *tr. Anglic. cui titulus*, *Anthologia Rom. lib.* 1. *sect.* 2. *cap.* 6.

Triacontasimus, apud Petr. Diaconum *Histor. Casin. lib.* 4. *c.* 17. *Misit — pallium* triacontasimum, *pro altari nostræ Ecclesiæ*. ex Græco τριακοντάσημος, pannus est *triginta clavis* (hos enim σήματα & σημεῖα Græcis dictos esse, suprà vidimus) exornatus.

Triadica, Τριαδικά, item Ὕμνοι τριαδικοί, Græcis dicuntur hymni, in quorum singulis odis cujusque Canonis duo postremi versus semper finiuntur, cum laude *SS. Triadis*, unde nomen, ac B. Virginis: & quidem penultimus notatur lit. T. appellaturque τριαδικός, ultimus v. lit. Θ. & θεοτόκιον dicitur. Cl. Suicerus *Thesauro Eccl.* in hac voce: qui & ὑμνῶν τριαδικῶν meminit voce Κανών.

Trialemellum, apud Albericum suprà laudatum, voce *Falsarius*, pugio est, vel culter longior, triplici *lamellâ*, seu laminâ ferreâ, instructus. Car. du Fresne *Glossar.*

Triangulum Circuli, æqualibus lateribus primùm descriptum à Thalete Milesio, qui bovem propterea immolarit, fertur, quamvis Apollodorus hoc Pythagoræ tribuat. Scalenum quoque, & ea, quæ ad lineæ speculationem pertinent, ab Euphorbo Phryge inventa, idem auxit, propagavitque, Diog. Laertius *lib.* 1. Cœterùm *Triangulo* Divinitatem comparat Xenocrates, & quidem æquilateræ, isosceli Genios, scaleno creaturas reliquas, apud Plut. *de Oracul. def. pag.* 416. *Æquilaterum enim undequaq; æquale est, tertium usquequaq; inæquale, secundum & æqualitatem & inæqualitatem habet: atq; huic Geniorum naturæ respondet, affectiones humanas in se habens, juxtaq; vim divinam*: quam in rem V. Tob. Pfannerum *System. Theol. Gentil. pur. cap.* 6. §. 1. Ejusdem *Trianguli æquilateri* similitudine, mysterium SS. Trinitatis ingeniosè illustratum ivit Sam. Grynæus Theologus Basil. de Ecclesia Dei optimè meritus, *in Schediasmate MS.* quod utinam, cum aliis, Viri maximi monumentis eruditissimis, lucem aliquando videat!

Triarii, genus militum apud Romanos. Polybius enim *lib.* 6. ubi de acie Rom. quatuor facit militum ordines & discrimina, *Pilanos* sc. seu Velites, *Hastatos*, *Principes* & *Triarios*. E quibus Velites seu Pilani eligebantur ex minimis ætate & fortunæ tenuioris hominibus: his adultiores erant Hastati; Hastatos ætate ac robore præcellebant Principes; natu maximi & fortissimi erant *Triarii*, sic dicti, quòd in acie tertio ordine extremis subsidio deponebantur. Qui quòd labantem aciem sæpe restituissent, ultimumque essent victoriæ asylum, hinc Prov. *Ad Triarios ventum est*. Iidem & *Postsignani* sunt dicti, quòd ii Principes, qui Aquilam secum habebant, totius Legionis primarium signum, sequerentur. Situm eorum Machiavellus *Discurs. de Repub.* ait fuisse talem, ut altero genu, dum Hastati ac Principes pugnabant, niterentur; qui si hostis impetum ferre non possent, tum *Triariis* surgentibus, novam velut aciem hostibus objectam, illis non exiguum terrorem inopinato hoc spectaculo incutere sicq; perculsis *Triarios* acerrimè instare consuevisse. De armis Auctores variant, Velitibus enim quidam gladium, pila, parmamque: Hastatis scutum, ensem Hispaniensem, veruta duo, galeam æneam, & crurum tegmen ocream; corollam item plumeam & cordituum (unius spithamæ æs, pectori adhibitum) veleriam hamis consertum thoracem: eadem Principibus ac *Triariis*, nisi quòd his, veruti loco, hastam tribuunt V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 10. *cap.* 10. Alii *Pilum* proprium *Triariis* faciunt armorum genus. Namque & prima Triariorum centuria *Primum*, secunda *Secundum pilum* &c. & Principes, qui proximè Triarios antecedebant, *Antepilani*, dicti leguntur. V. Alexandrum ab Alex. *Genialium dier. lib.* 5. *cap.* 15. Lipsium *de Militia Rom. lib.* 2. *dial.* 1. *&* 3. Godvvynum *Antholog. Rom. lib.* 3. *sect.* 4. *cap.* 17. & *l.* 4. *c.* 2. Posteriori ævo *Vexillarii Legionum* dicebantur & aliorum omnium munerum, nisi propulsandi hostis, erant immunes, uti docet Salmasius *ad Vopiscum in Probo*. V. infrà in hac voce.

Triarius Maternus Lascivius, Senator nobilis, post Commodum interemtum, ducendus in castra à militibus, ut cum rebus Romanis imponerent, nudus fugit, atque ad Pertinacem in palatium venit, & pòst ex urbe discessit, Capitolinus *in Pertinace*.

Trias, V. infrà *Trinitas*.

Triaverdini, Hæretici, quorum errores & dira gesta referuntur Baronio A. C. 1179. *num.* 4. apud Dominic. Macrum *Hierolexico*. Cum Brebantionibus & Ruptariis junguntur, in Concil. Lateranensi III. An. eodem. *can.* 2. 27. *De Brebantionibus, & Aragonensibus & Navarris, Bascolis & Coterellis*. Triaverdinis, *qui tantam in Christianos immanitatem exercent* &c. Ubi tamen *Triamellinis*, quòd sc. sicis hujusmodi, de quibus suprà, uterentur, legendum conjicit Car. du Fresne *Glossar.*

Tribaca, in verbis Petronii Arbitri,

Quo margarita cara Tribaca *Indica?*
An ut Matrona ornata phaleris pelagiis
Attollat pedes:

Significat Bartholino margaritam, quæ *tribus baccis* unionibusque insertis constabat: quippe binos ternosque elenchos, aureâ bracteâ conjunctos, atque auribus suspensos, in monumentis antiquis, non rarò cernere est. Græcè τρίγληνα: Ita enim inter plurimas Inaurium notiones, ultimo loco, addit Pollux *Onomastic. lib.* 5. *cap.* 16. apud Homerum reperiri τρίγληνα ἕρματα, ὡς τριῶν ὀφθαλμῶν κόρας ἔχοντα, *tanquam trium pupillarum formam habentia*: Occurrit autem locus *Iliad.* ξ.

Ἐν δ' ἄρα ἕρματα ἧκεν ἐϋτρήτοισι λοβοῖσι
Τρίγληνα, μορόεντα.

Quod repetit quoque atque indigitat, *Iliad. ξ. v.*295.

Ἕρματα δ' Εὐρυδάμαντι δύω θεράποντες ἔνεικαν
Τρίγληνα, μορόεντα.

Ubi *Scholiorum brevium* Auctor exponit: *τριοφθαλμα, τρίοφθαλμα, τρίκοκκα.* Ita ut *Τρίγληνα* sint omnino Inaures, triplicis pupillæ figuram habentes. Ita enim apud Dioscoridem *l.* 1. *c.*176. genus mespili quoddam *τρίκοκκον* appellatur, quòd tria intus habeat ossicula veluti grana. Unde similitudine quoque tractâ, notante Henrico Stephano, apud Athenæum *l.* 8. Hecate dicitur *τρίγληνος*, quæ aliàs *Τρίμορφος*, Græcis Latinisque *Triformis.* *Τρίοπος* idem Inaurium genus dici videtur apud præf. Pollucem, annotante Cœl. Rhodigino *Antiq. Lect. l.*8. *c.*15. ubi tamen non diffitetur, alia etiam hujus vocis significata esse. Iconem istiusmodi *Τριγλήνου ἕρματος* seu *Tribacæ* exhibet ex Pignorio, Caspar. Bartholinus *de Inauribus Veterum cap.* 2.

Tribax, apud Plautum *Mostellar. Tribaces viri*, unde *trebacissimus senex*, apud Sidonium l. *Epist.* 11. exercitatus est, usu tritus & in negotiis multùm versatus, ex Græco *τρίβαξ*, aliter *tribon.* V. Savaronem & Sirmondum *ad Sidonium*, nec non Salmasium *ad Lampridium Commodo,* ut & suprà, voce *Retorridus.*

Triblattus, apud Leonem Ostiensem *l.*3. *c.*20. *Viginti pannos sericos, quos* Triblattos *vocant, coemit*; an a *trino colore*, uti *pallium triblathon* interpretatur Petr. Damianus *l.*4. *Epist* 7. an a *triplici in blatta* seu cocco tinctu, nomen accepit. V. Car. du Fresne *Glossar.* & suprà, voce *Blatta.*

Tribonium, Græce *Τρίβων* & *Τριβώνιον*, Philosophorum pallium fuit, Lucianus *Timone*, *Ὁ δὲ τρίβων οὗτος πορφυρίδος κρείττων*, *Pallium, quavis purpura potius.* Cùm verò pallium totius gentis Græcorum communis habitus esset, ii, qui severiorem Philosophiam profitebantur, ut Pythagoræi, Cynici ac Stoici Palliousi sunt detrito, obsoleto, sordido ac pullo, quod proinde *Tribonium* dixere. Cicero *Palliolum* appellat, *Tuscul.* 3. *Sæpe est etiam sub palliolo sordido sapientia.* Appulejus *Palliastrum*, &c. Hinc Festus, *Adtritum, & tritum, vestis trita. Τριβώνιον:* Pallium sc. longo usu detritum, quodque, ut loquitur Euripides apud Athenæum *l.* 10. villosam lanuginem amiserat. Cujusmodi vestis, quia pilis floccisque amissis tenuior fiebat ac levior: ideò Glossæ vett. *Τριβώνιον velum* interpretantur, vestem nempe attritu tenuem levemque factam, ac propterea arcendo frigori minùs idoneam. In quo veteres Philosophi tolerantiam sive patientiæ potiùs imaginem ostenderunt, cùm in ea etiam hyeme incederent: Cynici eâ solâ velarentur. Quòd porro eadem detrita esset, & fere lacera, etiam simpliciter *ῥάκος* dicebatur: Unde Laertius de Aristippo, quòd modò luxuria difflueret, modò continentiam sectaretur, dictum prodit, ipsi soli datum esse *χλαμύδα φορεῖν, καὶ ῥάκος*, *Chlamydem ferre & Tribonium*, sive pannum: Pannos a etiam Latinis Scriptoribus pro vestimentis laceris accipi, notum. Homerus quoque ob eandem causam ubi de Ulysse sub mendici specie in ædibus propriis versante, utrumque conjungit, *Εἱμένος κακὸν ῥάκος ἠδὲ χιτῶνα ῥωγαλέον*, *Indutus pallium lacerum, tunicamque discissam.* Ut vero res ab origine arcessatur, priscis temporibus *Tribonium* communis pauperiorum in Græcia habitus fuit. Unde apud Aristophanem *Pluto*, Carrio ab hera interrogatus, quomodo ea, quæ in Æsculapii templo evenerant, vidisset, cum capite fuisset involuto, respondit, *Διὰ τοῦ τριβωνίου, ὀπὰς γὰρ εἶχεν οὐκ ὀλίγας.* Ac ne quis tantùm servilem vestem fuisse credat, paulò infrà Justus dives factus affert *τὸ τριβώνιον* ad Æsculapium, ut ei illud consecret, rogaturque à servo, num illa vestis sit, in qua initiatus fuerit, quòd illæ tamdiu gestarentur, donec attritæ penitùs laceræque essent. Imo nec pauperes modò, sed vulgus omne Atheniensium in *Tribonio*, Idem *Vespis*, ubi Scholiastes, *Erat*, ait, *prisci moris, ut honorati senes cum* Tribonio *& scipione Populum convocarent.* Quare successu temporum, postquam pexæ vestes atque peregrinæ in usum venerunt, boni illi Senes gravatè admodum, ut *Tribonium ponerent*, animum inducebant, ut *ead. fab.* docet. Etiam alibi in Græcia honoratioribus Tribonium in usu: ut de Epaminonda & Agesilao legimus, apud Ælianum *Var. hist. lib.* 5. *cap.* 5. & *lib.* 7. *cap.*13. donec pexis recentioribusque palliis, & gaunacis, peregrinisque vestibus in usum adductis, *Tribonium* penès solos pauperiores remansit. Unde Lucianus *Somnio* sive *Gallo*, cum Mycillus divitem salutasset, illico se subduxisse ait, ne fortè pudori illi esset, quod *ἐν πενιχρῷ τῷ τρίβωνι* ipsum esset assectatus. Postquam itaque pauperiorum proprium id gestamen esse cœpit, severioris Sapientiæ cultores hoc velut ipsius Sapientiæ insigne arripuerunt colueruntque. Plut. *de Iside & Osiride. οὔτε γὰρ φιλοσόφους πωγωνοτροφίαι καὶ τριβωνοφορίαι ποιοῦσι. Neque enim Philosophos densa barba & Tribonii gestatio facit.* Falluntur enim, qui *Tribonium* solius Cynicæ sectæ vestem fuisse tradiderunt: Cùm & Socrates & Pythagoræi & Stoici reliquique severiùs philosophantes non delicatiùs incesserint. Cæteri verò Philosophi communi habitu videntur usi: neque ullus Platonem Aristotelem, illorumq; sectatores cultu à vulgo distinctos prodidit. Imo *ταῦτα περὶ τρίβωνος* Ælianus *l.*3. *c.*19. *ἐπὶ .... ὥμων* Laertius, Aristoteli tribuunt. V. eundem de Lycone & Heraclide. Primus sanctioris disciplinæ parens Socrates *Tribonium* sapientiæ aptavit, propterea ab Amipsia *in Tribonio* traductus: non tamen semper illud adhibuit, sed *interdum tempori serviens λαμπρῶς ἠμφιέννυτο*, ut est apud Platonem *Symp. ʃ.* Præter eum Pythagoræi (quorum tamen princeps veste albâ puraque semper utebatur) in *Tribonio* similiter & sordibus erant. Amiphanes apud Athenæum *l.* 4.

Sordes paululum oportuit ferre, jejunium,
Cœli rigorem, silentium, tristitiam, illuviem.

V. de iisdem Aristophanem *ibid.* & Mnesimachum apud Laertium. Eorum princeps Diodorus fuit Aspendius qui apud modò memoratum Athenæum paulo post Cynicis moribus usus dicitur, *κομῶν καὶ ῥυπῶν καὶ ἀνυποδητῶν*, *Capillatus, sordidus & discalceatus*: Unde & Pythagoræorum, qui comam alebant, familia originem duxisse creditur. Stoicos à Cynicis sola tunicâ distinctos adeoque *Tribonio* quoque velatos fuisse, docet Juvenalis. Imò Lucianus nunquam Philosophiæ mentionem facit, quin & *Tribonium* nominet. V. eum *Reviviscentibus*, item *Mercede conductis*: unde colligas, Grammaticos etiam & Rhetores, aliosque liberalium disciplinarum Professores Romæ *Tribonium* gestasse, quod indicat & Tertullianus *de Pallio.* Idem de Sophistis refert Eunapius *in Hedesio.* Cæterùm Philosophi *Tribonio* tanquam nota atque insigni Romæ quidem a reliquis mortalibus distincti sunt: at in Græcia hoc ipso non differebant à pauperioribus, sed accedebat inprimis opaca & profunda barba, pedum nuditas, longæ & prolixæ comæ; quodque peculiare Cynicis fuit, pera & baculus, & diversa *Tribonium* gerendi ratio, de qua posteà. Sicut autem apud Ethnicos severius philosophantes *Tribonium* adamarunt, ita & inter Christianos olim Ascetæ, quos austeriori disciplinæ se tradentes, eandem vestis vilitatem ac squalorem assumsisse legimus. Quod cùm Tertullianus fecisset, popularium reprehensionem incurrit, unde edito libro sibi patrocinari est coactus. Interim non diu apud Christianos durasse hanc Tribonophoriam inde apparet, quod cum aliqui, sicut quidam Philosophi Sapientiam in Tribonio positam credebant, solos veros Christianos existimarent, qui hoc pallio uterentur, ac præcipuè Constantini ætate Eustathius Sebastenorum Episcopus contenderet Episcopos omnes atque Presbyteros ad vetus gestamen revocare, eosque, qui non gestabant, damnaret, Synodo Gangrensi *Can.* 12. sancitum est: *Si quis virorum propter ἄσκησιν νομιζομένην pallio utitur, & despicit eos, qui cum reverentia byrris & aliis communibus vestimentis utuntur, anathema sit.* Nec omittendæ mulieres Ascetriæ, quas *Tribonium* & ipsas gestasse, exemplo Hipparchiæ Cratetis, discimus ex *Can. sequ. Si qua mulier propter ἄσκησιν habitum mutat, & pro solito muliebri amictu virilem sumit, anathema sit.* Hic enim per virilem habitum intelligi pallium, contra Balsamonem viri docti statuunt &c. Licet verò *Tribonium* commune severiùs Philosophantium tegmen esset, Cynicorum tamen, in quo illi delicias faciebant, in eo peculiare fuit, quòd attritum magis ac lacerum esset. Quo habitu sese Herculem, Cynicæ sectæ Auctorem, ut ait Ausonius *Epigr.* 16. & Lucianus, *Cynico*, imitari gloriabantur, quem reliqua nudum, solâ leoninâ amictum Veteres introduxerunt. Etiam aliter a Cynicis, quam a reliquis Philosophis, *Tribonium* gestatum est. Nam cùm hi illud sic gestarent, ut reliqui mortales pallium, extremâ sc. parte dextrâ in humerum lævum impositâ, ut manus sola extaret: Cynici totam *Tribonii* partem dexteram ita in sinistrum conjiciebant humerum, ut cum toto brachio dexter nudus exereretur, parte etiam pectoris renudatâ. Quod illi idcirco agebant, quia, ut doctis pridem observatum est, sine tunica incedebant, prorsusque erant *ἀχίτωνες.* Unde Dio Chrysostomus *Orat. περὶ χιτῶνος* accurate causam quærit, cur, cum homines in sola tunica conspicerentur, nemo eos notaret aut irrideret: quòd si aliquem *ἀχίτωνα* viderent, *sine tunica solo pallio amictum*, comâ barbaque prolixâ, ilico derididiculo habitus omniumque ludibrio & contumeliis expositus esset. Utebantur itaque *τρίβωσι μόνοις* Cynici, ut ait Laertius *in Menedemo*, ob tolerantiam: quam laudem veterum fuisse Laconum, discimus ex Æliano, ubi de Agesilao; & Plutarcho in *Lycurgo*, ubi Spartam *unâ scytale & Tribonio Graciæ volenti imperitasse*, refert. Primus v. habitus hujus auctor Antisthenes fertur, apud Laertium, ubi Diogenem, tunicam petentem, jussit *πτύξαι θοἰμάτιον*, *complicare* seu *duplicare pallium.* Ex aliorum tamen sententia Diogenes ejus moris auctor fuit, apud eund. qui primus pallium *διπλώσας*, *duplicavit*, tum ut tunicæ vicem eo se involveret, (quod *duplicare* hic est) tum ut in eo somnum caperet: Cùm enim Cynici humi cubarent, sine culcita & stragulis, eodem pallio involuti dormiebant, quod gerebant interdiu. Et ab hac pallii duplicatione *διπλοειμάτος* veteri Poetæ dicitur Diogenes, ut alia prætercam. Cynici istiusmodi duplici pallio involuti figuram in opus suum transtulit, qui de *Tribonio* accurate agit, Oct. Ferrarius *de Re Vestiaria Parte* 2. *l.* 4. *cap.* 14. *& seqq.* V. quoque supra passim.

Tribula, V infrà *Tribulus*.

Tribules, à *tribu* dicti: quâ voce quia ultimus civium ordo non rarò designatur, populus viz. Equestri & Senatorio contradistinctus, ut videre est in illo Papinii Statii *Sylvarum libro* 2.

Atribus atque tuis gaudent turmaque tribusque
Purpureique patres ——

vel etiam plebs, à populo separata, uti apud Plin. *Panegyr*. *Nisi verò leviter attingi placet locupletatas* tribus *datumque congiarium populo*: Martialem *lib*. 8

Dat populus, dat gratus eques, dat thura Senatus
Et libant Latiæ tertia dona tribus;

& in vet. *Inscr*. apud Casaubonum Inde est, quòd *tribulis*, pro paupere & egeno ac capite censo sumitur, apud eundem alibi,

Nunc anus & tremulo vix accipienda tribuli.

Item,

Nec pallens toga mortui tribulis.

Et Horatium *Epist*. *l*. 1.

Ut cum pileolo soleas conviva tribulis

Cujusmodi homines *turbam sine nomine* eleganter Manilius vocat *sub finem lib*. 5. &c. V. Casaubonum *ad Augustum Suetonii cap*. 101. & suprà ubi de *Plebe*.

Tribulus, Græcè τρίβολος, an à τρίβω verbo, an quasi τριβέλος, ex nominibus τρεῖς & βέλος, quòd *tres cuspides* habeat, vel quòd *trifariam* feriat, vel à *triangulari* forma? herbæ spinosæ genus, de quo Plin. *l*. 18. *c*. 17. *Lolium & tribulos & carduos, lappasque, non magis quàm rubos, inter frugum morbos potius, quàm inter ipsius terræ pestes numeraverim*. Et *lib*. 21. *cap*. 16. *Tribulus non nisi in palustribus nascitur, dira res alibi*: *juxta Nilum & Strymonem amnes excipitur in cibis, inclinatus in vadum, folio ad effigiem ulmi, pediculo longo*. Inde stimulus ferreus formæ tetragonæ, qui quamcunque in partem incubuerit, aculeum semper infestum protendit. Cujusmodi *tribulos*, qui a iis *murices*, quod vide, in bello sæpè sparsos, docet Salvianus *l*. 6. *Exercitus pugnaturi ea loca, per quæ venturas hostium turmas sciunt, aut foveis intercidere, aut sudibus præfigere, aut* tribulis *infestare dicuntur*: ad quem locum V. Rittershusium, & plura hanc in rem apud Budæum *Annotat. ad Pandect*. Just. Lipsium *Poliorcet l*. 22 *cap*. 2. & *l*. 5. *c*. 3. Stevvechium *ad Vegetium l*. 3. *c*. 24. & Freinshemium *ad Curtium lib*. 4. *c*. 13. *n*. 36. Atque sic vocem τρίβολος quoque Leo *in Tacticis* usurpat *c*. 11. § 28. 46. *cap*. 14. §. 45. & *c*. 19 §. 56. At τρίβολος, apud Auctorem incertum post Theophanem, *in Leone Armenio pag*. 434. & *tribulus*, apud Jac. Vitriacensem *Hist. Orient*. *l*. 3. Matth. Parisium A. C 1099. aliosque medii ævi Scriptores, machina bellica est, quæ alias *Trebuchetum*, C. du Fresne *in Glossar*. V. suprà in hac voce. De *tribula* verò seu *tribulo*, instrumento rusticano, quo grana exteri consuevere, V. itidem in vocibus *Grana*, item *Traha*.

Tribuna, apud Eccl. Rom. Scriptores, ambo seu pulpitum est Ædis sacræ, quod & *Tribunal* dixere nonnulli, Galli quoque *Tribune* vocant. Alii opus rotundum interpretantur & testudinatum: ita *sub tribuna jacere corpus Vuifredi Comitis*, dicitur apud Anton. Yepezium *Tom. IV. Chron. Benedict*. laudatum C. du Fresne *Glossar*. A. C. 914. Car. Macro sic dicitur *hemicyclium muratis, qui in fine presbyterii in Eccl. solet terminari —— quasi tribunal, quia ibi tribunal, sive Pontificalis Cathedra collocabatur, ut in templo S. Cæciliæ Transtiberinæ regionis ex lapide adhuc extat, ac in aliis antiquis Romæ Ecclesiis adhuc videtur. & Alexander Papa VII. in tribuna Basilicæ Vaticanæ Cathedram Principis Apostolorum magnificè collocavit in Hierolex.*

Tribunal, suggestus erat editior, unde conspici Magistratus ab omnibus poterat, in quo sella Curulis jurisdictionis insigne locata erat, ubi sedens Prætor cognoscebat. Vitruvius *Tribunal* speciei amplissimum, in æde Augusti his verbis describit *lib*. 5. *Tribunal est in ea æde hemicyclii schematis minoris curvatura formatum*: *Ejus autem hemicyclii in fronte est intervallum pedes quadraginta sex, introrsum curvatura pedes quindecim, uti, qui apud Magistratus starent, negotiantes in Basilica non impedirent: quod ipsa assignatione angustissimum videtur & in arcus formam, quæ semicirculo minor est, cùm ad diametrum non pertingat, redactum*. Præter illud subsellia erant, in quibus ii Judices, qui Magistratum Curulem non gerebant, ut Tribuni Pl. Quæstores, Triumviri, Ædiles Pl. & qui cum Magistratibus Curulibus judicabant, Centumviri, considentes cognoscebant causam. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom*. *l*. 9. *c*. 8 In hodierno Imperio summum *Tribunal* Camera Imperialis est, in qua apud Imperii Judices sive Assessores legitima rei controversæ inter litigantes tractatio instituitur: Habetque illa ordinariam & plenissimam jurisdictionem à Cæsare attributam, sic ut nec controversias semel ad eam delatas avocare possit, cùm ipsum repræsentet Cæsarem, sub cujus nomine & sigillo omnia mandata, sententiæ & decreta emanant. Institutum est hoc *Tribunal* a Maximiliano I. Imperatore VVormatiæ, consentientibus Imperii statibus, A. C. 1495. ut majori temporis sumtuumque compendio lites dirimerentur, cùm Aula & Curia Imp. ad quam olim Ordinum devolvebantur appellationes & immediatorum Statuum causæ, litibus nimis obruta esset, & nimiis impensis eam sequi Actores de Rei cogerentur. Personæ Camerales sunt *Judex*, qui a solo constituitur Imperatore: *Præsides*, qui plures sunt iique Comites vel Barones, quos idem solus constituit, quorumque unus absentis Judicis agit vices, & *Assessores*, qui olim erant XXIV. aliis VIII. Maximiliani II. tempore aucti & ab Imperatore, Electoribus aliisque Statibus repræsentantur. Locus *Tribunalis* hujus Spira est, urbs Imperialis libera: unde injussu Cæsaris & Ordinum transferri non potest, nisi belli pestisque temporibus, &c. Præter illud, Judicium quoque est Rotvvilense, *das Keyserliche Hoffgericht zu Rotvveil*; sed istud non universalem, ut Camera præfata, verùm in certo tantùm & limitato districtu (per Suecicum, Austriacum & Rheni Circulos) jurisdictionem habet. Institutum à Conrado Suevo Imperatore, Ann. C. 1147. quando de Imperio cum Lothario Saxone decertavit: Tum enim egregiam Rotvveilensium in se fidem expertus, Imperialis hujus Judicii axiomate eam compensavit. Assessores sunt XII. Interim ab eo ad Cameram appellatur. V. Limnæum *de Jure Publ. lib*. 9. *c*. 4. De *Tribunalibus* Atheniensium quære suprà in vocibus *Dicasterium*, *Forum*, *Judicium*: de Hebræorum, in voce *Synedrium*: de *cespititiis Tribunalibus*, quos milites Imperatoribus erigere solebant, Salmasium *ad Pallium Tertull*. *cap*. 5. Sed & *Tribunalia* Diis excitata memorantur, in vet. *Inscr*. Apollini & Vernugodumno sacrâ, quam infrà dabimus: ubi *Tribunalia* stylobatas, in quibus horum statuæ, exponit C du Fresne: qui & hanc *Insc. Numini. Augustor. Deo. Valiano. M. Gemel. Secundus. &. C. Sedatus. Florus. Actor. Vicanor. Portens. Tribunal. cum. locis. ex. stipe. conlata. posuerunt.* Ut & illam. *P. Ælius. Valerianus. hoc. vas. disomum. sibi. &. Felicitati posuit. &. Tribunal ex. permissu. Pontif. perfecit.* ex Boissardo *part*. 6. *fig*. 78. exhibet, *Dissert. de inf. ævi Numism*. §. 54. V etiam suprà voce *Solea*. Ut & hoc addam, *Tribunal* supremi Judicis indeclinabile esse, etiam Gentilium Sapientioribus fuisse non ignotum, discimus ex Cliniæ verbis, apud Platonem *de LL*. *l*. 10. & *versibus* Philemonis, uti Auctorem eorum vocat Justinus Martyr *lib. de Monarch*. seu Diphili Comici, uti Clemens Alex 10. *Strom*. apud quos locum satis prolixum, sed memorabilem omninò, vide: adde Senecam *Hercule Fur*. *Act*. 3. Sistit autem illud Socrates in trivio, ex quo geminæ tendant viæ, altera quidem ad Tartarum, altera ad insulas Beatorum, apud eundem Platonem, *in Gorgia*; quam in rem V. plura apud Tob. Pfannerum *Theol. Gent. purior*. *c*. 20. §. 12. & 18. Apud Scriptores Eccl. *tribunal* gradus vocatur, super quem ascendit Diaconus ad legendum; aliquando idem est, quod βῆμα Græcis, etiam inter ministeria sacra nonnullibi reponi videtur Carolo du Fresne *in Gloss*. quem *de Tribunali novendecim accubituum* multis agentem adi *in CPoli Christiana*. Origo voci an à *Tribunis*, an à *Tribubus* quibus ibi jus dictum: V. etiam infrà *Suggestum*.

Tribunarium, apud mediæ ætatis Auctores, idem cum *Tribunio*, quod vide.

Tribunitia Potestas, inter Imperatorum olim titulos, vide hic infrà.

Tribunus, adde: Quia autem *Tribuni* Pl. per plebem & pro plebe creati erant, mansit id, ut tantùm ex plebe, nisi quòd semel Patricios duos cooptatos legimus, apud Livium *l*. 3. imò fere ex infima plebe, usque dum lata lex est, ut crearentur tantùm ex Senatu, id est, ut nemo fieret *Tribunus Pl*. nisi qui antea Senator fuisset, Senator tamen plebejus. Quod an à Sulla, an ab alio factum sit, constare negat Appianus *Bell. civ. lib*. 1 Non habuere verò illi jus vocandi, teste Læl. Felice *lib*. 1. *ad Q. Mucium*, *Tribuni neque advocant Patritios, neque ad eos referre possunt*. Prensionis tamen jus habuere. Unde Labeo per viatorem à Tribunis Plebis vocatus, *Quum à muliere quadam Tribuni Plebis adversum eum aditi, Gellianum ad eum misissent, ut veniret mulieri, & responderet, jussit eum, qui missus erat, redire & Tribunis dicere, jus eos non habere, neque se neque alium quenquam vocandi: Quoniam moribus Majorum prensionem haberent. Posse igitur eos venire & prendi se jubere: sed vocandi absentem jus non habere*, apud A. Gellium *l*. 13. *c*. 12. Quod adeò verum, ut & Consules à *Tribunis* in vincula duci potuerint. Sic Dio *libr*. 37. testatur, Metellum Consulem à L. Flavio Tribuno in carcerem ductum esse. Et apud Livium, *l* 9 Censorem Appium à Publ. Sempronio Tribuno prehendi & in vincula duci fuisse jussum, legimus. Quærenti quam ob causam Tribuni, qui haberent summum jus coercendi, jus vocandi non habuerint, respondet idem Gellius: *Quòd Tribuni antiquitus creati videntur non juri dicundo, nec causis querelisque de absentibus noscendis sed intercessionibus faciendis, quibus præsentes fuissent: ut injuria, quæ coràm fieret, arceretur*. Peragebantur autem hæ intercessiones unico & solemni verbo. *Veto* Livius *lib* 4 *Faxo, ne juvet vox ista, Veto: qua nunc concinente Collegas nostros tam læti auditis*. Tantaque earum vis fuit, ut privati Magistratus omnes parerent; quod qui non fecisset, vel per viatorem Tribunitium in carcerem rapiebatur, vel die dictâ apud Populum accusabatur, ut SS. potestatis violator. Qua de re LL. veteres extant, apud Dionysium

nysium Halicarn. *l.6. in fin.* & *lib. 7. circa med.* Cicero *Orat. pro Sestio,* hoc amplius notat, eam fuisse *Tribunatus* sanctitatem, ut non modò contra vim & ferrum sed & contra verba & interfationem legibus sacratis essent armati. Etiam inter ipsos Tribunos intercessio eousque valebat, ut, uno è Collegis vetante, cæterorum actiones essent irritæ. Unde apud Dionysium præfatum legimus, sperasse hinc Claudium, fore, ut à se ipsa vis Tribunitia destruatur, si sc. aucto Tribunorum numero inter ipsos dissensiones incidissent. Iidem convocandi Senatus jus cùm non haberent, M. Valerio & Sp. Virginio Coss. illud sibi usurpare cœperunt, teste eodem *l.* 10. auctore Icilio, qui ejus Collegii tum princeps erat: sicque Consulari potestate haud parùm detraxerunt. Cùm namque antea concionum duntaxat jus penès illos esset, Senatum convocare aut sententiam eis dicere non licebat, sed Consulum is honos fuit: ab eo vero tempore non absentibus modò, sed etiam præsentibus Consulibus Senatum sua auctoritate convocavere, uti diximus ex Cicer. *de Oratore lib.* 3. ubi scribit vocatu Drusi Trib. Pl. non solum Senatum, sed & Consulem Philippum in Curiam venisse. V. Jac. Oiselium JC. *Notis in Gellium locatis.* & *lib.14. cap* 7. Quo pacto verò olim Tribuni Patrum decreta probarint, indicat Val. Max. *l.2. c.2* ubi notat, *Vetustis temporibus jus non fuisse Tribunis Pl. Curiam intrare: ante valvas autem, positis subselliis, decreta Patrum examinasse, ut si qua ex iis improbassent, rata esse non sinerent; Itaque veteribus Senatusconsultis T. literam subscribi solitam; qua nota significabatur, illa Tribunos Pl. quoque censuisse.* Creabantur Comitiis Tributis, post legem à Volerone Trib. Pl. latam, *ut Plebeji Magistratus Tributis Comitiis fierent,* cùm primùm Curiatis crearentur: ut videre est apud Livium *l.2.* & Dionysium *l.9.* Semel tamen à Pontifice Maximo creatos esse, habes apud Rosinum *Antiqq. Rom. l.6. c.17.* Ipsimet, cùm Tribunorum Comitia habere vellent, inter se sortiebantur, cui illa habenda essent, vel communi consensu alicui id munus injungebant: Cujus exemplum Livius suppeditat *l.* 3. Leges eorum causâ latæ fuere plurimæ, Junia sacrata, Icilia Duilia, Horatia, Tribonia, Atinia, Papiria, Cornelia, Pompeja, & Publia Lætoria, de quibus omnibus V. suprà, *suis locis.* Mansit nomen etiam citeriori ævo, in Francia inprimis, sub primis Regibus, sed quænam dignitas fuerit, non adeò liquet: tametsi militibus præfuisse satis innuat VValafr. Strabo *de Rebus Eccl. c.31.* Comitibus postponuntur, in *L.* VVisigot. *lib.* 11. *tit.* 1. *§.2.* gradum fuisse ad Comitis dignitatem, indicat Fortunatus *l. 7. Poemat. 6.* e quo insuper, penes *Tribunos* fuisse castrorum & carcerum custodiam, colligitur, in *Vita* S. Germani Episc. Parif. uti tributa exegisse, ex *Gratiano* Eradic. 9. Sed & Magistratum, quo Belgradensis in Croatia civitas olim regebatur, *Tribuni* appellationem habuisse, vulgò *Trun* vel *Tram* contractè, scribit Joan. Lucius *Histor. Dalmat. l.2. cap.16.* V. de *Tribunis* Francicis modò dictis, plura apud Car. du Fresne *Glossar.* &c. Hinc *Tribunatus Pl.* munus seu officium *Tribuni Pl.* à quo multùm diversa *Tribunitia Potestas*: Namque *Tribunatus Pl.* duplex, unus Reip. veteris, qui junctus cum *Tribunitia potestate*; alter Reip. novæ, qui sine illa. Sub Impp. enim *Tribuni* aliqui, sed tenui aut nulla potestate; unde de Thrasea Trib. Pl. Tacitus *Annal. l. 16. vana,* inquit, *& non profutura intercessio.* At *Tribunitia potestas*, pars maxima Regalis Imperii fuit, sub Impp. ut Vopiscus habet in *Tacito,* quam illi, sine nomine tamen & insignibus, puta toga pura & limine noctu ac interdiu patente, his potissimùm de causis recepere, tum ut per hanc potestatem summa eis facultas esset intercedendi omnibus decretis, quæ contra ipsorum voluntatem ac nutum à Magistratibus fierent, sive omnia vetandi, quæ facta nollent; tum ut per illam sacrosancti essent, ac religione & lege inviolabiles, ac proin, si à cive vel verbulo læsi essent, illum tanquam hominem sacrum occidere confestim possent; tum ut appellantibus ipsos & intra pomœrium (quod jus cum prædicti Tribuni habuerant olim) & intra proximum miliare (quod nulli unquam Tribuno licuit) opem possent ferre, uti Dio refert *lib.* 51. Et quidem accepit hanc potestatem primus Jul. Cæsar teste eodem *lib.42.* in titulis primus usurpavit Augustus, qui, cùm Tribuni priores jus cogendi Senatus haberent, sed non quoties vellent, à Senatu etiam hoc impetravit, ut quoties vellet, id jure facere posset, pereunte sensim hoc jure iis, qui veteris Tribunatus speciem retinebant. Unde non immeritò de ipso Tacitus *Annal. l.3. id summi fastigii vocabulum Augustus reperit, ne Regis aut Dictatoris nomen adsumeret, ac tamen appellatione aliqua cetera imperia præmineret.* A quo tempore nemo Imperatorum hunc *Tribunitiæ potestatis* titulum omisit: quare tam in historiis quam nummis ac veteribus saxis frequentissima hujus dignitatis mentio. Tanta igitur cùm potestas hæc esset, Princeps quem ad Imperii spem vocaret, hunc illius potestatis consortem facere solitus est. Tacitus *d. l. Augustus M. Agrippam socium Tribunitiæ potestatis, quo defuncto, Tiberium Neronem elegit, ne successor in incerto foret* &c. Sic proin & Tiberius ibi Druso eam petit, tanquam successori; & Sejano injecta spes illius apud Dionem *l.* 58. & Titus apud Suetonium c. 6. Patri *collega* factus in *Tribunitia potestate,* tanquam proximo ad successionem gradu, quales dicti postea *Cæsares,* ut vidimus suo loco. Pertinet eò *Tribunitium subsellium,* cujus in *Claudio* Suetonius meminit, *De majore negotio acturus, in Curia medius, inter Consulum Sellas,* tribunitio subsellio *sedebat* &c. V. de hac dignitate plura apud Th. Marcilium *ad Suetonium Tito d. l.* Casaubonum *ad eundem Augusto c.* 27. Salmasium *ad Capitolinum* in *Vita* Pii, & Vopiscum *in Tacito Imp.* ubi etiam de *Tribunis Militaribus Consulari potestate præditis,* Alios.

Tribunorum varia apud Scriptores genera.

α. Ærarii, qui à Quæstoribus Ærarii distinguendi, V. de illis Sigonium *de Jure Rom. lib.1. c.8.* β. Celerum, præfectus erat Equitum, quos *Celeres* vocabant, à Romulo institutus primum: postea Comitiis Curiatis creatus. γ. Comitiati, dicti sunt *Tribuni militares,* qui Romæ Comitiis designabantur, oppositi *Rufulis,* qui ab Imperatoribus in exercitu lecti. δ. Fabricarum, qui *fabricis* armorum præerant, memorantur Ammiano *l.* 14. & 15. ε. Maritimorum, curam habebant in oris maritimis, fluviisque navigiorum: iidem salinas quoque curabant; de quibus formulam habes, apud Senatorem *l.12.* V. Car. du Fresne *Glossar.* in voce *Tribunus.* ζ. Militum, alii *angusticlavii,* alii *laticlavii:* alii *Comitiati,* alii *Rufuli* fuerunt. Creabantur Comitiis Centuriatis, habebantque Comitia Magistratuum creandorum causa, ut & Comitia Consularia: iisdem, quibus Consules, insignibus usi; nonnunquam Patricii, nonnunquam ex Plebe & Patribus creati: numero primùm tres, dein quatuor, tandem sex, de quibus jam dictum aliquid. At plura de *Tribunis militum,* eorumque *ætate, beneficiariis, emolumentis,* quæ à militibus accipiebant, *stipendio* 240. *aur. Rom. salarioque,* ut & aliis huc pertinentibus, V. apud Salmasium *ad Hadrianum Spartiani,* & *Vopiscum in Probo,* ubi de divisione eorum in *Tribunos Legionum,* quos *majores,* & *Cohortium,* quos *minores* Vegetius vocat, quoque nonnulla. η. Notariorum, apud Marcellinum Com. & Zozimum *l.5.* fuere propriè Notarii Principum, quorum summa erat dignitas, V. Senatorem *l.1. Epist.* 4. *l.6. Epist.* 2. Sic memorantur *Tribuni & Notarii simul,* quibus utebantur Principes ad mandata perferenda: de quibus multa habet Jac. Gothofredus *ad l. un. Cod. Theod. de Mandatis Princip.* θ. Plebis, creati ann. U. C. 317. commoda Plebis adversùs Patricios tueri & injuriam omnem intercessione sua prohibere solebant. Hinc jus abnoctandi iis ademtum, A. Gellius *l.* 3. c. 2. Imo, ut ait Dio *l.* 37. ne ullam horam abesse ab Urbe legitimè poterant. Vel, ut magis arctè Appianus *Civil. l.* 2. mœnia iis egredi non licuit; ut semper parati essent ad desideria & querelas miserorum excipiendas, ut refert Plut. *in Problem.* Unde Livius *l.9. Imperium penès Consules, penès Tribunos auxilium.* Sed de his supra. ι. Rufuli seu Rutuli, dicti sunt *Tribuni mil.* ab Impp. in Exercitu lecti. κ. Suffecti dicebantur *Tribuni* itidem *mil.* quos necessitate urgente milites sibi ipsis legebant &c. Voluptatum *Tribunus,* occurrit *l. 13. Cod. Th. de Scenic.* alibique, & sic dicebatur, qui *voluptatis* urbicæ, seu ludorum curam gerebat. Ut alias dignitates hoc nomine insignes, in utroque *Codice,* apud Ammianum in *Not.* Imp. in veteribus *Inscriptionibus,* apud Gruterum *in Indice cap.* 5. Alios, omittam.

Tribus, adde: *Tribus Israelis,* quod attinet, intelligebantur *Tribus* nomine, aut cuncti unico e sanguine invicem prognati, velut Simeonitæ, vel Rubenitæ, à Simeone & Rubene, singularum *Tribuum* auctoribus, genus trahentes, id est, tota Rubenitarum vel Simeonitarum stemmata, quà tum à cœteris, tum ipsa à se invicem discriminata: aut Tribules unico ex territorio quod incolerent, seu ex agris primùm tributim assignatis denominati. Nempe, tametsi ex Lege sacra, sub initium distributionis Terræ Sanctæ, *non migrabat possessio filiorum Israel* à Tribu ad Tribum, *quoniam quisq; de filiis Israel hærebit in hæreditate Tribus Patrum suorum,* Numer. c. 36. v. 7 postmodum tamen per conjugia, venditiones aliasque cessiones, à Tribulibus ex sanguine aliis factis, ad alios sæpè translati sunt agri, sub ipsum introitum assignati, *& migrabat possessio à Tribu in Tribum.* Hinc igitur variatim passimque Tribulibus ex sanguine demum ita commistis, ut nullius forsan in Tribus territorio primo assignato non essent, qui ex alia Tribu aut illuc migrassent, aut illuc orti essent complures; restabat nihilominus Territoriorum à primis *Tribuum* Auctoribus primaque assignatione denominatorum distinctio ejusmodi, ut, tametsi Tribules, ex tabulis Genealogicis accuratiùs designati, invicem dignoscerentur atque inde, e. g. *Tribus Judæ & Rubenitica* nomina, quà Majorum sanguinem spectabant, satis discernerentur, attamen ea Tribus notio, quæ sic ex sanguine seu stemmate pendebat gentilitio, plurimùm discreparet ab ista, quæ, ratione Territorii assignati, pariter indita, à Tribulibus diversi simul generis, pro rerum ac seculorum varietate, agrarias sive Judæ sive Rubenis portiones, simul cum Proselytis Justitiæ occupantibus, retinebatur. Adeo ut Rubenitæ, Gaditæ, Asseritæ aliique Tribules in Judæ e. g. territorio sedes habentes, ratione Territorii, licèt non ex sanguine, pars essent Tribus Judæ, atque hac notione itidem Levitæ, quibus urbes assignatæ sunt in uniuscujusque Tribus Territoriis, Numer. c. 35. cum eadem, in qua collocaten-

locarentur, Tribu essent, domicilii seu territorii ratione, diversimodè censendi, cùm interea ex sanguine unicam conficerent universi Tribum. Joh Seldenus *de Synedriis Vet. Ebræor. Part. 3. c. 4. § 1. ubi proin Tribus alias Personales nun. upat, alias Territoriales.* Habebant autem *Tribus* hæ suos Phylarchas, Patres, Principes familiarum, adeoque & suos conventus, in quibus prælati illi personas omnium Tribulium, quemadmodum in Comitiis fieri solet, pro more patrio sustinebant. Plurium item Tribuum, veluti sex, quinque, septem, conventum seu domum Juridicam habemus apud Talmudicos, in quibus tamen quicquid decretum erat, לפי שעה *pro tempore* & re nata, in publicam tutelam, neutiquam ex jure ordinario, fieri censebatur. Idem *Parte seu Lib. 2. c. 14. §. 4.* Omnium verò *Tribuum* singularis fuit in Synodo Septuagintauniusvirali, seu Magno, unio, quam apud Amosum c. 9. v. 6. אגודתו *Fasciculi* seu *Manipuli sui* nomine indigitatam vult Abarbinel. Itaque Synedrii illius numerus non fuit 72. sic ut è singulis *Tribubus* seni in illud adsciscerentur, tunc enim parium ejusmodi quodlibet è Tribubus singulis selectum, velut Tribus suæ universitatem seu personam seorsim sustinere visum, unionem illam nimis impediisset. quæ auctori τῶ *Siphri* habetur in אגודה אחת *fasciculo uno*, seu numero, qui in partes aliquotas, quibus Tribus seorsim singulæ quomodocunque distributæ responderequirent, divisibilis non erat, sed numerus erat primus, quem unitas solum metitur. Id est, *Septuaginta unus*; in quo ipso toto, quà talis erat, ut Tribuum unio; ita nulla ejusmodi divisio esse potuit, ut è partibus ejus sic unitis, Tribus ulla per se suam sibi posset vindicare. Nam quomodocunque respectu Tribuum aliterve primò cooptati fuerint Septuaginta, ex ipsa cooptatione statim factum est, ut eorum universi pariter & singuli, singulis & universis Tribubus in Concilio hoc præessent, earumque universitatem & personas haud habita Tribuum singularum, unde cooptabantur, ratione ulla, ibi simul cum Principe sustinerent. Quod ita corpus politicum erat, velut Spiritu unico, quà cunctas Tribus respexit, contentum. *ἀνομοιομερὲς seu ἕν τι σῶμα συνεστὼς ἐκ διαφόρων κεφαλῶν συγκειμένων, unicum quoddam corpus ex diversis capitibus seu unitatibus coadunatis consistens*: ut juxta Peripateticos, corpus mixtum ex elementis, quæ illic, quà elementa, non actu, sed potentia manent, & inter se medium quoddam, seu unione mixtum faciunt, constare dicitur. Idem *lib. eod. cap. 4. §. 11.* Et huic neque minori Synedrio, Tribus quælibet, quoties de rebus tribuariis, quà talibus, disceptandum decernendumque esset, suberat. Quod enim habent aliqui, de Synedriis ordinariis seu Vigintitriumviralibus, quæ Tribubus singulis iisque integris præficerentur (qualia in Platonis Rep. Magnetica, *τὰ κατὰ φυλὰς δικαστήρια, de Legg. l. 11.*) doctis rejicitur. Neque sanè, quanquam ejusmodi fuissent Synedria, controversiæ inter Tribus invicem exortæ, ab eorum aliquo ritè definiri potuissent: cùm alterius Tribus res ab alterius Judicibus extra Hierosolymam non possent decidi, ut è Magistris Seldenus palàm facit. Atque, ut plurimi veteris Græciæ populi, unico Amphictyonum Synedrio in litibus inter eos subortis tantùm suberant, ita *Tribus* singulæ, quatenus provinciæ erant singulares paritèque invicem juris, Synedrio Magno unico, utpote reliquorum omnium supremo, jure parebant. Idque tum quà *Personales*, tum quà *Territoriales*, fuere. Quà *personales*, veluti si tota *Tribus* majorve ejus pars, ubicunque sedes habens, à vero cultu ad Idololatriam defecerat, seu quid aliud patrarat vindice dignum: Item si instauratâ post calamitates Rep. intermissus Tribus Leviticæ decimarum proventus ex ejusdem actione erat instaurandus & c. Quà *territoriales*, veluti, quoties agros huic vel illi Tribui primùm assignatos occupantes, sive sanguine inter se puri, sive commisti, aut à vero cultu defecissent aut de Territorii sui limitibus seu confiniis, aut de Levitarum in eo urbium numero, aut de ipsarum suburbiorumve amplitudine, & si quæ sunt id genus aliis, controversiam movissent. V. iterum Seldenum *l. 3. cap. toto 4.* De Atheniensium Civitatis *Tribubus* hoc saltem addo: Divisæ illæ fuerunt in *Ναυκραρίας* quælibet duodenas, quarum singulæ navem unam instruere tenebantur, Pollux *lib. 8.* Uniuscujusque autem classis seu *Ναυκραρίας* aliquando sedeni erant, uti docent Grammatici ex Hyperide; tot enim Legislator jusserat *τριηραρχεῖν*. Postea verò numerus auctus est. Qua de re V. plura, apud Sam. Petitum *Comm. in LL. Attic. lib. 3. tit. 4.* & suprà in voce *Naucrari*: ut & paulò hic infrà in voce *Trierarchus*. Sed nec hoc omittendum, quod de decima tertia Tribu *Adrianide* viz. addita, cui ab Adriano Imp. nomen, monet Cl. Sponius, ex insigni marmore, quod Georg. VVhelerus Nobilis Anglus, Athenis emptum, in patriam secum transtulit. In eo expressa sunt *Tribuum* omnium nomina cum quibusdam ex præcipuis demis ad quamque earum pertinentibus. Mentio ibi Tribuum hoc ordine, *Erechtheidis, Ægeidis, Pandionidis, Leontidis, Ptolemaidis, Acamanthidis, Hadrianidis* (cui adsignata Bisa, Aphidna & pars illa urbis, quæ *Oa* dicebatur) *Oeneidis, Cecropidis, Hippothoontidis, Æantidis, Antiochidis* & *Attalidis*. V. eum *Itinerar. Gr. part. 2. pag. 245.* & *part. 3.* quæ agit *de Atticæ populis*, *p. 45. & seqq.* ubi totam *Inscriptionem* exhibet, erudito commentario illustratam. Ut verò & de nomine *Tribus* aliquid addam, illud nonnunquam pro *centuria*, aliquando pro cujusvis multitudinis parte, quoque occurrere, docet Gronovius *Observation. l. 4. cap. 1.* ubi de *Tribuum, Curiarum, Centuriarum origine*, aliisque huc pertinentibus, & c. 10 ubi locum explicat Justini, *tribum peditum* dicentis. V. quoque suprà, in voce *Tribules*.

Tributa Comitia, apud Romanos vocabantur, cùm regionibus & locis, h. e. per *Tribus* suffragia Populus ferebat. A. Gell. *l. 15. c. 27. Quum ex generibus hominum suffragium ferebatur, Curiata: quum ex censu & ætate, Centuriata, quum ex regionibus & locis, Tributa dicebantur.* Differebant à Curiatis, quæ antiquissima fuere, quòd in illis simul vocarentur, qui ejusdem regionis erant, ut quisque suam diceret sententiam, in his verò singuli vocarentur, qui ejusdem Curiæ erant. Itaque, si contigisset quosdam, qui nomina professi erant in aliqua Curia, domicilium mutare & in alterius Curiæ locum commigrare, hi non cum iis, inter quos primùm nomen suum professi erant, ad Comitia Curiata, sed cum vicinis suis ejusdem regionis seu Tribus, ad *Tributa* vocabantur. Aliud discrimen suppeditat Dionysius Halicarn. *l. 10.* ubi docet Curiata Comitia tum demum rata fuisse habita, ubi & Senatusconsultum præcessisset, num ad Populum id promulgari oporteret, suffragiis curiatim collectis, nulloque vitio ex auguriis vel ostentis obnuntiato: cùm *Tributa* sine SC. vel Sacerdotum Regumq; approbatu fierent, atque intra diem unum conficerentur. V. Jac. Oiselium JC. in *Notis in Gellium l. 15. c. 17.* Causæ habendorum Comitiorum *Tributorum* fuere quatuor generales: Prima, ad creandos minores Magistratus: Altera, ad Sacerdotes Collegiorum cooptandos: Tertia, ad Leges ferendas: Quarta, ad judicium exercendum. Creabantur verò Comitiis his Tribuni Pl. Ædiles Curules, Triumviri capitales, Triumviri nocturni, Triumviri auro, argento, ære flando feriundo, Tribuni militum, & Quæsitores. Item Præfecti Annonæ, Quæsitores parricidii, Duumviri ædium sacrarum. Proconsules tandem, Proprætores & Proquæstores. Verbo, omnes minores Magistratus, qui singulis annis ad suum munus creabantur. Sacerdotes quod attinet, ante Legem Domitiam, solus Pontifex Max. *Tributis* Comitiis creabatur: postea verò Sacerdotum subrogandorum jure à Collegiis ad Populum translato, etiam Pontifices, Augures, Feciales, Septemviri Epulonum & Quindecimviri sacris faciundis hisce Comitiis creari cœpti, V. Nic. Gruchium *de Comitiis Rom. l. 2.* Habuere illiusmodi Comitia Tribuni Pl. cùm illa Tribunitia & Ædilitia; Consules, cùm Quæstoria essent. Iidem Consules Sacerdotum quoque Comitia celebrabant, nempe postquam Lex Domitia observata est; Ante eam verò, Comitia *Tributa*, quæ Pontifici Max creando habebantur, ab uno quodam Pontifice haberi solita fuisse, discimus ex Livio *l. 25.* Dicebant in illis sententias omnes cives Romani, quibus data erat Civitas cum jure suffragii: simul enim cum pleno jure Civitatis accipiebant Tribum, in qua suffragium ferrent, Liv. *l. 38.* & A. Gellius *l. 15. c. 27.* Adeò ut non solùm ii Cives Romani qui in Urbe ipsa habitarent, sed & illi, qui extra urbem in Italia degerent, sive municipes ii, sive coloni essent, postquam civitate cum suffragii jure essent donati, jus hoc exercendi haberent potestatem. Præterea, oportebat Comitiis his adesse Magistratuum Candidatos, Item Diribitores, Custodes, Rogatores & Præcones, de quibus diximus *passim*. Locus iis non unus, sicuti Curiatis ac Centuriatis, destinatus erat, quia religio non erat, extrane an intra pomeria haberentur. Hinc reperimus, interdum in Campo Martio, interdum in Comitio, nonnunquam in Capitolio aliquando in pratis Flaminiis seu Circo Flaminio, illa coiisse: idque non nisi diebus Comitialibus; nisi quis nominatim, ut aliis etiam diebus cum Populo sibi agere liceret, legem tulisset, quemadmodum de Clodio Tribuno Pl. docet Cicero *Orat. pro Sestio*. Et quidem Ordinarii Magistratus ferè ad finem mensis Julii ac principium Augusti creabantur; & Tribunorum quidem Ædiliumque Pl. Comitia prima erant, tum Consularia & Prætoria; mox Ædilium Curulium, pòst Quæstorum & tandem Tribunorum militum, ut patet ex Ciceronis *Epist. 1. l. 1. ad Atticum, Orat. 2. in Verr.* & Dione *lib. 39.* qui simul docet, sicut alia Comitia, ita & hæc, ante primam diei horam haberi non potuisse. Modus illa indicendi hic erat: Magistratus, qui ea habiturus erat, utplurimum trinundino antè indicebat, teste Livio *passim*: quemadmodum de Centuriatis alibi dictum. Habebantur autem non auspicatò, ut idem docet & Dionysius *l. 9.* quod tamen non de omnibus auspiciis intelligendum. Cùm enim tria auspiciorum essent genera, *Avium inspectio, de Cœlo observatio & Tripudii animadversio*: primumque ad Comitia Curiata & Centuriata, ultimum verò ad res gerendas pertineret; medium ad omnia Comitia, adeoque & *Tributa*, adhibebatur. Unde factum, ut, quo die de Cœlo observatum esset, Comitia hæc non haberentur, Cic *in Vatin.* nisi ad legem aliquam ferendam, quam omnino Senatus pro temporis necessitate volebat perferri, ut nulla ratione impediretur, Lator illius his legibus solveretur, sicuti de M. Aufidio Lurcone Trib. Pl. legimus, ut & P.

Clodio. Itaque non captabantur auspicia, neque Augures Pullariive, ut in Magistratibus maioribus fieri solebat, adhibebantur. Ad ipsa verò Comitia quando Populus convenerat, concio habebatur à Magistratu eo, qui Comitia habebat; quà de rebus tractandis verba ad Populum faciebat. Ea peractâ Populus in suas quisque Tribus discedebat, tum sortitiones fiebant à Magistratu variæ: Una erat ac prima omnium, in qua Tribu Latini suffragium ferrent; quod factum ante legem Juliam latam; cùm in nullam adhuc Tribum ascripti essent. Altera fiebat, inter Tribus, quo se ordine quæque illarum ferret suffragium: ad quam sortem peragendam omnium Tribuum nomina in cistellam quandam conjiciebantur, primaque quæ exibat *Prærogativa* dicebatur, & princeps dabat suffragium. V. suprà in hac voce. In Sacerdotum verò creatione, quia 17. tantùm Tribus suffragium ferre poterant, idcirco 35. Tribuum nominibus in urnam conjectis, quæ primæ 17. prodibant, solùm suffragabantur. reliquis exclusis. Prout itaque quæque primùm exierat, à Præcone ad suffragium ferendum vocabatur; quod quo modo factum sit, diximus in *Suffragium* V. plura hanc in rem præter Auctores præfatos, apud Joh Rosinum *Antiqq. Rom. lib.6. capp.* 15.16.17. 18. 19.20. & Joh. Frid. Gronovium *Observat. lib. 4. cap. 1.*

Tributum, an à *Tribu*, quòd *tributim* solveretur, ut vult Festus. an quia ex privato in publicum *tribueretur*, ut alii? Gr. Φόρος, à *vectigali* accuratè loquentibus (multi enim promiscuè sumunt) distinguitur. Spartianus *in Marco, Vectigalia vel* tributa, *ubi necessitas erat, remisit*: ubi *vel* pro & positum docet Salmasius. Et Antonino Pio, *rationes omnium provinciarum apprimè scivit & vectigalium*: ubi *per rationes provinciarum* intelligenda *tributa* idem ostendit. Nempe *Tributa* erant, quæ conferebantur a provincialibus, i. à prædiorum possessoribus, pro modo agrorum, quos possidebant colebantque ac fuere duplicia *capitis*, & *soli*, ut infrà dicemus. *Vectigal* verò dictum est portorium, & id quod pro mercibus vel importandis vel exportandis, adeoque etiam à transeuntibus solvitur, propriè τέλος, V. Salmasium modò laudatum *Not. ad Lamprid. Alex. Severo.* Utrumque à summis potestatibus exigitur, ut habeant, unde sumtus faciant ad tuendos bonos, & coercendos malos, Rom. *c.13. v.3.* 4. 6. Proin meritò. Hinc cùm Nero constituisset, *omittere cuncta vectigalia idque pulcherrimum donum generi mortalium dare* (quale quid etiam in animo habuisse Carolum VIII. Galliæ R. scribit Gaillardus *Auth. Hist c.13.*) *impetum ejus, multùm priùs laudata animi magnitudine attinuere seniores, dissolutionem imperii docendo, si fructus, quibus Resp. sustineretur, diminuerentur*, apud Tacitum *Annal. l.13. c.50. n.1.* Nam, ut habet idem *Histor. l. 4. c.74. num.* 2. in oratione Cerealis: *Neque quies Gentium sine armis, neque arma sine stipendiis, neque stipendia sine Tributis haberi queunt.* Adeò ut non sine ratione pecunias hujusmodi *nervos* Reipub. appellet Ulpianus, ex Cicer. *pro L. Manil.* Sed ne hic modus excedatur, *Tributum jubeatur modicum pro angustia rerum*, quibus verbis iterum Tacitus *Annal. l.4. c.72. num* 1. Drusum commendat; nec, ex adagio Plautino, *res auferantur cum pulvisculo.* Quo facit appositissima illa Fisci cum liene comparatio, quam Sext. Aurelius *in Ep. c 43.* Trajano Imp. tribuit. Et quidem, uti id genus tributorum, quod ex rebus capitur, quibus homines carere possunt, quibusque tantùm ad voluptatem & luxum utuntur, *immortali Deo gratissimum, civitatibus pulcherrimum, Principibus honestissimum, plebi utilissimum est*, Bodinus *de Rep. lib.6. cap.2.* sic minimè probantur, qui pro eduliis certum quid exigunt, ut Caligula apud Suetonium *c.40.* vel ex aere quæstum captant, ut facere voluit Pescennius Niger Imp. apud Spartianum: fecit Michael Paphlago Imp. Orientis, apud Cedren. vel ex umbra *Tributum* pendi volunt, ut Plinius habet *lib. 12. cap. 1.* vel ex lotio ditescere cupiunt, ut Vespasianus Imp. apud Sueton. *cap.23.* vel ex pauperrimis stipem corradunt; sicut iterum Caligula è gerulorum diurnis operis partem octavam sibi vendicavit, iterum apud Suetonium *c.d.* & Vespasianus a mendicis Alexandrinis sex obolos viritim exegit, eodem teste *c.16.* vel ex lenociniis & meretricio quæstu ærarium locupletant, quod itidem fecit Caligula, Sueton. *c.40.* & hodierni Pontifices: vel pro quolibet hominum singulorum membro censum capiunt, ut Frotho IV. Danorum R. a Saxonibus devictis, apud Saxonem Gramm. *lib.* 6. vel pro qualibet cauda jumentorum, ut Margaretha Sueciæ & Daniæ Regina, a Suecis & Gothis, apud Johannem Magnum *Hist. Suec. l.21. cap.* 19. aut ex aliis denique quibuscunque titulis ac modis injustis, quos exactionum Magistri Principibus suggerunt, uti graviter conqueritur Plinius *Panegyr. cap.41.* Describatur autem illa in omnes, non tam æqualiter, quam æquabiliter, *censusque observetur, res saluberrima magno futuro Imperio, ex quo belli pacisque munia non viritim, sed pro habitu pecuniarum fiant*, Liv. *l. 1. c 42.* Unde *Tributum capitationis*, genus semper fuit habitum exactionis gravissimæ, ut ex Amm. Marcellino aliisque constat Ut vero *Tributi* pro sua virili cuique præstandi ratio constaret, Romani *Censum* instituere olim, id est, descriptionem agrorum & reliquarum fortunarum, quo modo dixit Cicero *Verr. 4. Siculos ex censu quotannis* Tributa *conferre*: Quod cùm muneris Censorii primum esset, postea missi sunt per provincias, quos vocabant *Censitores*, qui modum agrorum, quem quisque possidebat, metiebantur, & in tabulas Censuales referebant. *Peræquatores* eos vocat Imp *in Cod. Theodos.* quòd libros Censuales emendarent, & onus *Tributi* census ratione habiti ex æquo inter cives dividerent. Atque hinc in Evangeliis Κῆνσος, quæ vox Latina est. *Census*, ipsum denotat *Tributum*, qua de re V. Casaubonum *Exercit.16. ad Annal. Baronii* §.7. *n.*10. Pendant autem *Tributum* omnes, *Justum enim æquumque est, neminem subditorum neque privatorum hominum, neque Populum à vectigalibus immunem esse, cùm ex æquo ad omnes utilitas eorum, in quæ insumuntur, redeat*, Mæcenas *Orat. ad Aug.* apud Dionem *l.52.* Ipsique Clerici; Quos licèt à *personalibus*, ut ajunt, muneribus obeundis, occupationes sacræ officiique dignitas, liberat: a patrimonialibus tamen oneribus non eximi posse, Paulus docet *loco cit.* & CHRISTI exemplum, qui drachmam solvit, Matth. *c.17. vers. ult.* V. quoque de Romanorum Sacerdotibus, Livium *l.33. c.*28. *num.*3. Unde non immeritò Bodinus *l.6. c.2.* de absurda Galliæ consuetudine queritur, in qua trium hominum genera, Sacerdotes, Nobiles & Magistratus ferè omnes, in miseros opifices & aratores *Tributa* rejiciant. An verò satius sit, ut more priscorum Germanorum apud Tacitum *de Germ. mor. c.15. §.3.* ultro suaque sponte, an verò legum jussu *Tributa* quisque conferat, quæritur? Respondet Berneggerus, pro conditione horum temporum tutius videri, ut aliqua legum adstrictione *Tributa* constent, modò acerbitas ac violentia absit, *in Tac. Agr. cap.13. num. 1.* Quare, cùm Frisii in iis exigendis duriùs haberentur ab Olenio: *remedium ex bello quærentes, pacem exuerunt, dominorum magis avaritia, quàm Imperii impatientes*, apud eundem *Annal. l.4. c.72.* &c. V. plura, apud Matthiam Berneggerum *in Tac. Germaniam Quæst.* 81. & 194. Apud Romanos *Tributum* fuisse duplex legimus, unum pecuniæ ordinarium, quod *in caput* atque *in solum* impositum quotannis exigebatur: Alterum extraordinarium, quod aut ex lege aut SC. pro usu provinciæ aliquando imperabatur, veluti cùm naves, nautas, milites ac sumtum in eos dare Provinciæ jubebantur. Utrumque qui solvebant *Tributarii*, item *Stipendiarii* dicti sunt, de quibus V. suprà; & plura apud Rosinum *Antiqq. Rom. l. 10. c.22.* Sam. Bochartum, qui antiquitus *tributum ex solo pecore* in usu fuisse, docet ex historia Mesæ R. Moabitarum 2 Reg *c. 3* & Plinio *lib. 18. c.3. Hierozoici Parte prior. l.11. c.44.* Hug. Grotium *de Jure Bell. & Pac.* passim, Car. du Fresne *Glossar.* ubi *Romanum*, i. veterem Galliæ incolam *tributarium* in L. Sal. *tit.* 43. §.8 dici, respectu Francorum, qui ab omni tributo *immunes*. V. suo loco, notat &c.

Tributum Sacrum, in Hebræorum Rep. dictum est, quod in sacros usus, divino jussu, erogabatur. Cùm enim publicorum Sacrificiorum, quæ קרבנות של ציבור *Oblationes* seu *Sacrificia Universitatis*, seu *Populi*, nuncupata, bina essent genera; Alterum eorum, quæ sive jugiter sive Sabbatis sive Neomeniis sive quotannis, ex Legis præscripto, Num. *c. 28 v.2.* &c in templo velut nomine totius Universitatis offerenda: Alterum eorum, quæ totius Populi, Levitici *c.4 v.13.* quoties ipse quà Universitas deliquerat, tantùm nomine erant facienda a Synedrio M. quod personam universitatis tum induebat. Prioris sumtus subministrabantur, ex Lege illa de dimidio siclo Sanctuarii, id est, integro ex vulgaribus, didrachmæ Atticæ æquiparari solito, a quolibet 20. annorum præstando, *in cultum Tabernaculi Testimonii, ut esset filiis Israel in memoriale coram Domino, ut propitius esset super animabus ipsorum*, Exodi *cap.30. v. 12.* Unde etiam *Pecunia expiationum*, כסף הכפורים ibidem dicitur. Eratque hoc *Tributum* annuum & perpetuum, stante Hebræorum Rep. ac Templo postmodum, ut Tabernaculo primo, solutum, idque inprimis ad coemenda Sacrificia illa publica, diurna, Sabbatica, menstrua, annua, quæ Populo expiatoria erant. Tertia pars sicli sub initio Templi secundi, ob graviores tunc sacrorum operumque impensas, edicto temporario adjecta est, Nehem. *c.10 v 32.* & ibi R. Aben Esra. Dimidii autem Sicli *Tributum* ipsum idem erat, quod a Tito in oratione ad Judæos habita innuitur, apud Joseph. *Halos. l. 6. c. 34.* ubi de Romanorum indulgentia verba faciens *Quodque maximum est*, inquit. *Tributum capere Dei nomine ac donaria colligere vobis permisimus.* Post Templi vero excidium, desinente sacrificiorum usu, id ex Vespasiani sancito in Capitolium Romę deferre Judæi jussi sunt, Joseph. *Halos. l.7. c.27.* & Philo *Legat. ad Cajum.* V. quoque Tacitum *Hist. l.5.* & Cicer. *pro Flacco.* Solvebatur autem *Tributum* hoc, ante anni cujuslibet initium, id est, ante initium *Nisan* mensis, qui ferè Martio Juliano respondet, ideoque quotannis primo die *Adar* mensis, qui proximè antevertit, edicto publico per Tribus universas in urbibus tractibusque monitum est, ut quisque siclum in annum futurum appararet, solveretque post dies 14. Decimo quinto ejusdem die, *Trapezitæ passim, per Urbes & Provincias commorabantur, ex canistro aliquos siclos poscebant. Qui dederat, accipiebant; Qui non eum* (tunc) *dare non cogebant.* Die enim 25. Adar *Trapezitæ commorabantur in Templo ad exigendum Tributum illud; atque ab illo tempore, quicunque non daret, eum id facere cogebant, pignus ab eo capiendo, etiam amictum*, Maimonid. *Halach Siklim c. 1. §.9.* Nemo enim præter fœminas, servos & minores excusandus erat, nec paupertate summa. V. Villalpand. *Expl. in Ez. T. 2. l.5. disp. 3. c. 56.* It. *in*

Apparatu urbis & templi lib.21. seu de Pond. & Mensur. l.2. Disp.4.c.31. Neque verò Sacrificia inde emebantur solùm, sed ex eodem Ærario sacro suppeditabantur vestes Sacerdotales atque Pontificiæ, aliaque ad cultum spectantia: Censorum item seu Curatorum Urbis, eorum qui Sacerdotes ritus immolandi atque id genus alios docerent, libros Hierosolymis descriptos corrigerent, judicia exercerent, aliorum etiam ejusmodi Reip. ministrorum operarumque stipendia ac mercedes in muros, arces, aquæductus, id genus cætera reficienda aliosque non dissimiles sumtus, solvebantur; idque juxta Synedrii semper Magni taxationem, Maimonid. *l. cit. c.* 4. Quod supererat, sub anni exitum, holocaustis adjectitiis, quæ קיץ המזבח *Sacrificia altaris secunda*, nuncupabantur, solebant insumi. Quod si Ærarium non sufficeret, ex aliis sponte oblatis, supplebatur defectus, Jo. Seldenus de *Synedriis Vett. Hebr. l.3. c.*10. Ubi addit, quamprimum advenerat dies *Nisan* mensis primus, i. ipsum anni initium, Sacrificia publica tantummodo fuisse emenda, *Siclis in novum annum solutis*, non verò iis, qui in anni præteriti Ærario superflui manebant, ni fortè nondum in annum novum, quæ sufficerent, præstarentur: Adeò etiam, ut tametsi in sacrificia quotidiana tunc animalia pristini anni siclis coëmta haberent, sive ad pristinos dominos redhibitione illa transirent, sive venderentur, atque prorsus haberentur inter res profanas seu resecratas, pretio in veteris oblationis Ærarium conjecto, quod similiter dicendum, quoties victimarum in sacra quotidiana coëmtarum aliquot usus non esset &c. De posteriore Idem *alibi.* V. & suprà *Thesaurarius.*

Tricæ, ex Græco τρίχες, *capilli*, flatu omisso. Propriè enim sic dicuntur capilli, qui pullos gallinaceos involvunt ac impediunt, pedibus implicati. Inde impedimenta quævis & implicationes: crines imprimis intexti implicatique, quos *trecias* recentiores, Galli *Treces*, Itali *Trecie* etiamnum appellant; *crinem* nudè dixit Ambrosius *Epist.*24. cujusmodi senis tantùm ornari Vestalibus licuisse tradit Festus; septenis insignem fuisse Samsonem, ex Sacris novimus. V. suprà in voce *Crinis.* Hinc *tricare*, cujus composita *intricare* & *extricare* in usu sunt, unde *extricatæ margaritæ* apud Jurecoss. de quibus retro. Derivativum item *trico, onis*, apud Capitolinum *Vero*, *In tantum vitiorum Vitellianorum fuit æmulus, ut commissaretur cum triconibus.* Ubi *tricones* Salmasius interpretatur nebulones, nulli rei bonæ homines, *cessatores*, qui nihil habent quod agant, homines desides & malè feriatos, quos Græci ἀχρεῖος, ἰνδύτους, λαχίσους dixere. V suprà, voce *Langi.* Apud Recentiores, *tricator*, seu *trichator*, i. deceptor fraudum architectus, qui res *impedit & implicat*, uti Nonius ait. Quod Theobaldo Com. Carnotensi cognomen datum, apud Hug. Flaviniac. *p.*185. Galli etiamnum *tricheurs* tales dicunt. Inde *Tricharia*, Gallis *tricherie*, deceptio: in specie, quæ in aleæ ludo committitur; unde *domus Trichariæ*, quam tenere vetant *Statuta* MSS. Massiliensis urbis, apud C. du Fresne. Alia notio vocis, apud Florentinos, ubi *Tricatores* appellatos Inquisitores, à Judicibus delegatos, auctor est Petrus de Vineis *l.* 5. *Epist.*89. Sed & à *tricare*, frequentativum est *tricinare*, unde *tricinus*, de quo aliisque huc facientibus, jam dictum aliquid in voce *Trica*; sic ab *intrico*, *intricinare*, apud eundem Nonium; utrumque pro impedire & morari, uti infrà dicemus pluribus, ubi de *Tricinariis Equis.*

Tricenarium, apud Eccl. Rom. Scriptores, Officium est 30. Missarum, quod totidem diebus pro defunctis peragitur, institutore Gregorio M. item obventiones, quæ Sacerdotibus propterea obtingunt. Apud eosdem *tricesima dies* defuncti, ut & aliæ quædam, anniversariâ memoriâ recoli solitæ, occurrunt passim. Hincmarus Rem. *Capitul.* ad Presbyteros c.14. ex Concilio Namnet. *Ut nullus Presbyterorum ad anniversariam diem, vel* tricesimam, *tertiam vel septimam alicujus defuncti — se inebriare præsumat.* Cujusmodi anniversarios demortuorum dies, apud Melchitas, Maronitas, Coptitas & Jacobitas quoque obtinere, ex Abr. Echellensi discimus *ad lib. Ebed Jesu c.* 60. ubi *tricesimæ* originem, à numero dierum, quibus Mosis obitum luxerunt olim Israelitæ, arcessit. Plura hanc in rem V. apud Car. du Fresne *Glossar.* & Macros Fratres *Hierolex.* quorum is etiam *tricesimam* Nuptiarum diem, ut & annalem, à Christianis vett cultam: hi in *Regulis* Monast. secundam hebdomadem Quadragesimæ *Tricesimam* appellari, sicut tertiam *Vicesimam*, ratione præcedentium hebdomadum, Septuagesimæ, Quinquagesimæ & Quadragesimæ, addunt. De statis verò ac anniversariis luctûs diebus apud vett. Romanos, diximus suprà, non uno loco.

Tricennalia, quorum mentio in nummo Diocletiani, cui inscriptum, VOT. XXX. S. in gemma apud Chaluzium MAXI. VOT. XXX. P. in nummo aur. Constantini, VOT. XXX. seu quod idem *tria Decennalia*, in nummo Antonini Pii, VOTA SVSCEP. DECENN. III. quid sint, tangit Porphyrius in *Panegyr.* quem eidem Constantino in ipsis Vicennalibus dixerat,

> — *Seclis da, Constantine, serena*
> *Tempora, summe pio* Tricennia *suscipe vota.*

Plura de his V. infrà, ubi de *Votis & Votivis Nummis.*

Trichia, inter nomina Ephesi. Stephanus, ἐκαλεῖτο δὲ καὶ Σαμόρνη, καὶ Τραχεῖα, καὶ Ὀρτυγία, καὶ Πτελέα. Ubi libri habent Τείχιον, Salmasius reponi vult Τραχεῖα, sic enim dictus est mons, in quo colebant Ephesii, priusquam in plana descenderent, circa Dianæ templum in cavo ac depresso loco situm, habitaturi. Strabo, Τραχεῖα δ' ἐκαλεῖτο ἡ ὑπὲρ τὸν Κορησσὸν παρώρεια: quam partem oppido incluserat Androclus. Hinc itaque *Trichia*, vel potius *Trachea*, uti Plinius effert, *l.*5. *c.*29. ipsa urbs appellata est. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 809.

Trichila, apud Spartianum *Hadriano*, *Exemplo etiam virtutis suæ cæteros adhortans — trichilas* (seu *trichilia*) *de castris, & porticus & cryptas & topia diruit*: pergula est, quæ & *umbella* & *umbraculum*, Græcè σκιὰς dicta, à densitate foliorum; propriè τρωχάλη & τρωχάλιον, unde vox orta. Vocant autem τρωχαλὰ Græci, quidquid *curvum* est ac inflexum. Unde τρωχάλαι, porticus virides, arcuatæ & in camerarum modum factæ, ex harundinibus inflexis & opere topiario colligatis contextæ. Isidorus, *Trichilia, ubi pendent vatiæ*, i. ex quibus dependent cucumeres & cucurbitæ, quas *vatias* appellat, quòd incurvæ essent obtortæque, ductâ ab hominibus crura obtorta habentibus metaphorâ. Columella,

> *Tum modò dependens* trichilà, *modò more chelydri*
> *Intortus cucumis* &c.

Hujusmodi itaque *trichilas*, & topia & virides porticus, labante disciplinâ militari, in æstivis castris sibi extruebant milites, umbræ ac frigoris captandi gratiâ, quod sustulit Hadrianus, severioris disciplinæ instaurator. V. Salmasium *ad l.* ubi & Cæsarem *trichilarum structarum* in castris Pompeii mentionem similiter facientem, *de Bello Civ. l.*3. illustrat: adde Casaubonum *ad Suetonium Nerone c* 27.

Trichinas, cognom. Theodori, inter SS. relati apud Græcos, qui ei id nominis imposuerunt, quòd *cilicium* τρίχινον, i. *hirsutum* seu è *pilis* contextum, perpetuò, ad carnem humiliandam, in corpore gestaret. V. Macros Fratres *Hierol.* & suprà in voce *Cilicium.* At de *Trichomane* herba, seu καλλίτριχον, V. Salmasium *ad Solinum p.*1293. & 1294.

Trichorum, apud Spartianum *Pescennio Nigro*, *Domus ejus hodie Romæ visitur, — in qua simulachrum ejus in* trichoro *consistit, factum post annum, ex Thebaico marmore* &c. fastigium est; nam in fastigio domorum Augustarum statuas olim collocari solitas, ut & in fastigiis templorum, suprà vidimus, in voce *Fastigium.* Ex Græco τρίχωρον, quod idem ac τρίγωνον, *triangulare*, quæ forma illorum erat: Unde Galenus hujusmodi fastigia τριγωνοειδῆ vocat τῶν ἐμφερῶν ἀναλόγως, *Commentar.* περὶ ἄρθρων, ubi planorum tectorum fastigiorumque differentiam pluribus exponit. Fiebant autem tecta fastigata pluribus plerunque *fastigiis* [illegible] *trichoris*, Statius *Sylv.* 3. *lib.*1.

> —— *partitis distantia tecta trichoris* &c.

Et sic quidem triangulum rectè τρίχωρον dicitur, utpote tribus angulis disparatum ac *tribus locis* in acumen desinentibus dispartitum. Τρίχωρον enim propriè Græcis, quod *tribus loculis* distinctum ac divisum est. Unde τρίχωρος ἀψὶς, in Templis Christianorum, quæ τρισσὰ ἔνδον κύκλα habet, ut loquitur Paulus Silentiarius, vel *trinos recessus*, ut Paulinus *Natali* 10. ubi de abside Ecclesiæ seu concha, sic inter alia:

> *Stellato spatiosa tholo, trinoque recessu*
> *Dispositis sinuata locis* ——

Una sc. apsis, *tribus* constans *sinubus* vel recessibus, quos & κόγχους Græci dixere, *trichorum* vel *tricherium*, dicta est: Sed alia ratione, quam de fastigio vocem usurpatam vidimus. V. hanc in rem plura, apud Cœl. Rhodiginum *l.*18. *c.*11. Salmasium *ad Spartianum d. l.* & *Solin. p.* 1213. Ludovic. de la Cerda *Advers. c.* 102. Frid. Lindenbrogium *Not. ad Stat. l. c.* Herib. Rosvveidum *Not. ad Paulin. Nol. Epist.*12. Alios. Postmodum verò *Trichorium*, vel *Tricorum* pro triclinio seu refectorio Monachorum sumi cœpit, uti videre est apud Order. Vitalem *l.*3. & 6. an quia cameræ istæ [illegible] ...ρίκλινα, ac triclinia Vett. quæ tot convivantes admittebant, spatiosiora erant, & in *tres partes* seu concamerationes, bino columnarum ordine, divisa, uti vult C. du Fresne in *Glossar.* qui pluribus hac de re agit, *in Descr. Ædis Sophianæ num.* 50.

Tricinarii Equi, τῶν καλλιπαζόντων genus. Postquam enim Trepidantes seu Trepidiarii equi, quos *trotarios* vulgò Galli vocant, arte delicatè vehendi edocti erant, cujus inventi gloriam Parthis Vegetium vindicare suprà vidimus, illi mediam quandam ambulaturam consequebantur inter asturcones & trepidantes, ac Latinis *Tricenarii* vel *Tricinarii* appellati sunt, inde *Traquenarts* hodie iisdem Gallis corruptè vocantibus. Sic autem videntur dicti, quòd *tricino* spissoque gradu ambularent, vel quòd in ambulando gressus *intricinarent*, h. e. intricarent, & crura volubiliter implicarent & explicarent. Tales enim equi non longis & extensis passibus plenoque gradu spatium carpunt, quod faciunt cantherii, sed gressibus intricatis & minutissimè cribratis incedunt, genuumque crebra inflexione & alternis crurum voluminibus, gradu per minutias fracto, incessum suum celeritet impediunt expediuntque, hinc Latinis *Acupedes* etiam ac *Cilatorii*; Græcis καλλιπάζοντες quoque nuncupari: quas voces, si placet, vide; & plura hanc in rem apud Salmasium *ad Capitolinum in Maximinis*, ut & suprà voce *Trica.*

Tricerium, Græcè *τρικήριον*, hodiernis Græcis *cereus* est *triangulus*, seu *trisulcus*, cujus in Paschali festivitate, quæ apud illos plurimis ceremoniis peragitur, usus est. Summo enim manè, ante Matutini recitationem, instituunt processionem, redeuntesque Templi portas inveniunt clausas. Tunc Episcopus, ex Psalmis, *Attollite* ait *portas* &c. & respondente interiùs aliquo, *Quis est iste Rex gloriæ?* ipse, post contentionem aliquam, percutiens pede valvas intonat, *Surrexit Christus.* Quo dicto statim Basilicæ janua panditur, ac is, qui sacra peragit, in altum extollit *τρικήριον*: idem faciente populo cum lumine, quod quisque manu gerit &c. V. Macros Fratres, voce *Pascha.* SS. Triadem eo significari, ait C. du Fresne mox laudandus.

Tricipitini Nummi, Græcè *τρικίφαλα*, dicti sunt nummi Imperatorum CPolitanorum, ex Heracliana maxime Familia, qui *tria capita* præferunt, uti docet Salmasius *de modo Usur. p. 342.* ex Artis notariæ formularum *Commentario*, qui *τεῦχος τέχνης τοῦ γραμματέως* inscribitur, servaturque in Bibl. Gall. Regis, in quo modò *τρικίφαλα*, modò *ὑπέρπυρα* hæc numismata vocantur, unde ex auro fuisse, conjicere licet. Neque fortè alia fuere *τρικίφαλα*, quæ in die sancto Paschatis, à Patriarcha CPolitano dabantur, ut habet Balsamon, *de Incens. Patriarch. die Catech.* Ait enim, diebus Catecheseon, post Dominicam *τοῦ Τελώνου*, *θυμιάματα* seu *incensa*, *ἀντὶ ῥογῶν καὶ θυμίων*; in Festo Palmar. cereos & cruce; rursusque magnâ feriâ IV. cereos & incensa, deniq; in festo Pasch. *ἀργυρὰ καὶ τρικίφαλα* dari. Uti proin *Triscipitinum* olim Triumvirorum Collegium appellavit Varro; quod eorum capita in una eademque nummi facie exarata essent: ita Byzantini numismata tribus Impp. capitibus insignia *τρικίφαλα*, h. e. *tricipitina*, appellarunt. C. du Fresne *Dissert. de inferioris ævi Numism. num. 72.*

Tricliniarcha, servus fuit olim *Triclinio* præfectus, ut in veteri Epigrammate nominatur. *M. Ulpius Aug. Lib. Phædimus*: *Ἀρχιτρίκλινος* [illegible], in Evangelio Johannis c. 2. v. 9. Juvenco *Hist. Ev. lib. 2.* *Minister summus*; quòd, ut inquit Athenæus *lib. 4.* esset *ἐπιστάτης τῆς ὅλης διακονίας*, servorum nimirum *Tricliniarium*, quorum aliqui *aquam* in manus infundebant, Petron. aliqui fercula inferebant, *Infertores* ab opera appellati, Athen. *l. 4.* alii cibos prægustabant, *Prægustatores* hinc appellati: nonnulli lectos sternebant, *Lectisterniatores* vocitati: quibus adde *Mensarum deterfores*, eos qui *lumina* sub noctem inferebant, *Structores*, *Carptores* ac *Scissores*, panum *Diribitores*, auro *escario* præpositos, argenti potorii ministros, *Ministratores*, *Pocillatores*, *calidæ gelidæque* Ministros, *Muscarum* abactores, à *matella*, *ad Pedes* seu *à Pedibus* pueros &c. Quorum omnium quæ facies, quis cultus, quæ frequentia, quis splendor, nemo meliùs Philone expressit *de Vita Contempl.* Ita enim is: *Triclinia*, inquit, *lectos habent eburneos aut pretiosioris materiæ, gemmatos plerosque, stratos auro, intertexta purpurâ, vel aliis floridis coloribus variis, oculos allicientibus, poculorum etiam vim magnam, digestorum per suas species. Præstò sunt etiam scyphi, calices, phialæ, thericlea, toreumataque clarorum artificum ministrantibus formosis mancipiis, non tam ut præsens ministerium quæsitis, quàm ad exhilarandos aspectu convivis oculos. Ex his minores pueri Pincernas agunt, grandiores aquam afferunt, loti & nitidi fucatique ac cincinnatuli, alunt enim capillitium, vel omnino intonsi, vel à fronte tantùm præsectis in orbem crinibus, tenuissimas candidasque præcincti tunicas, anteriore parte ad genua demissas, posteriore ad poplites, utrinque mollibus tæniis adstricti commissuras tunicæ, propendentibus ad latera finibus. Sic ornati adstant nutus observando, quid quisque postulet: Adsunt & alii adolescentes primâ lanugine malas vestiti, curiosè docti gravioris momenti ministeria.* Eorundem operam omnem Petrus Chrysologus ita ob oculos ponit *Serm. 261.* *Servus namque post vigilias antelucanas, post totius diei varios ac duros labores, post trepidantes & anxios concursus, & parat Domino suo cœnam, & cunctus, quod paraverat, subministrat: non est elatus, quia fecit, sed cum devotione singula faciens contremiscit, & apponit Domino suo cibos multiplices arte tota totius saporis conditos, ipse autem semicoctam nec salsam forsitan cœnulam gustaturus, porrigens crebra pocula, varias calices, vina mutat, ad longissimi convivii fabulas longiores stat fixus, stat, moveri nescius; stat, cui lassescere non licet servienti & cùm dominus jam partem noctis insomnem ducturus peragit inquietam; servus colligit, curat, accurat, ponit, componit, reponit & sic in rebus necessariis immoratur, ut nihil sibi aut parum noctis reservet ad escam & soporem; post hæc omnia nisi pervigilet in crastinum & dominum prævenerit dormientem, fessus indefessus manè abit ad verbera, ad præsentem pœnam nihil hesterno subvenit ei de labore* &c. Insigne *Tricliniarchæ* virga fuit, memorata Senec. *Epist. 47.* *qua murmur famularum compescebatur.* Extra verò *Triclinium* Actoribus illa seu Dispensatoribus conveniebat, docente Ammiano Marcellino *l. 14.* V. quoque Senecam *de Brev. Vitæ cap. 12.* & plura in hanc rem, apud Laur. Pignorium *Comment. de Serv.* ut & infrà in voce *Triclinium.*

Triclinium, Græcè *τρίκλινον*, à lectis, in quibus vescebantur olim, dictum est. Sic autem Lipsius *Antiqq. Lection. lib. 3.* *In cœnaculo collocabatur mensa rotunda, humilis: inferiorum quidem hominum tripes & ex simplici ligno: lautiorum citrea aut acerna aut laminis argenteis intecta: quam pes eburneus fabrefactus, putà in modum pardi aut leonis sustinebat. Circum mensam tres ut plurimum lecti sternebantur, ex quo* Triclinii *nomen. Vel duo etiam, quod Plautus Biclinium: posterior ætas à Vespasianorum imperio Sigma vocare cœpit. Ii porrò lecti tegebantur aulæis, purpura aut alia veste stragula, pro copia & inopia convivatoris.* In unoquoque autem horum lectorum tres convivæ ad mensam accumbebant, unde de convivarum numero, *proficisci à tribus, consistere in novem*, dictum apud A. Gellium *l. 13. c. 11.* non Romæ solùm, sed & Athenis; quanquam nonnunquam quaternos etiam in singulis lectis collocatos esse, docet Horatius Flaccus *l. 1. Sat. 4.*

Sæpe tribus lectis videas cœnare quaternos.

Quod tamen sordidi hominis aliquo modo erat, & Cicero *in Pisone* notat, cum ait: *Græci stipati quini in lectis, sæpe plures, ipse solus.* Alias enim, si convivarum numerus novenario esset major, tum tribus lectis adhuc unum pluresque adhiberi moris erat; Erat enim *Triclinium* tres lecti separati ac divisi, unde omnibus mensis illud convenire poterat: cum contra Sigma, quod etiam *Stibadium* & *Accubitum* dixere, unus perpetuus lectus, isque semirotundus, pro mensarum magnitudine variaret. Quo factum, ut à numero convivarum istiusmodi stibadia modo *Hexaclina*, modò *Octaclina*, dicerentur. Martial. *lib. 9. Epigr. 60.* Ordo accumbentium hic erat, ut in quolibet lecto, qui dignissimus esset, supremum teneret locum; medio loco excepto, in quo loco infimus, totius *Triclinii* honoratissimus erat, atque *Consularis locus* dicebatur, fortè quoniam is locus proximus erat loco supremo infimi lecti, quem dominus convivii occupabat, uti videre est apud Salmasium *ad Solinum*, laudatum hanc in rem suprà, in voce *Locus.* Antiqui autem non solùm ipsos tres lectos stratos, quibus ad mensam accumbebatur, *Triclinium* dixere, sed etiam *τρίκλινον οἶκον*, locum sc. ipsum in quo tres lecti sternerentur, ita appellavere, ut Cicero, Vitruvius, Quintilianus, Val. Maximus, Suetonius. Alii, *Triclinium* pro conclavi & cœnatione ipsa usurparunt. Sic de Simonide *Phædrus l. 4. f. 24.*

Unum promerat vix pedem Triclinio.

E quibus discimus, falli Servium, *ad Æneid. l. 1.* cùm errare dicit eos, qui *Triclinium* dicunt, ipsam Basilicam vel cœnationem, &c. Eratque hoc vel æstivum, vel hyemale, M. Vitruv. Pollio *l. 7. c. 4.* quorum illud irrigabatur per silvanos & fistulas, quæ opulentioribus ex argento & auro; istud favillâ & carbonibus illatis calefiebat, Casaubonus *ad Suetonium Nerone c. 27.* & ipse Suetonius *Tiberio cap. 74.* Utrumque ornabatur tropæis gentilitiis, ut Atrium imaginibus, Bibliotheca statuis. Petron. Satyrico, *Et quod præcipuè miratus sum, in postibus fasces erant cum securibus fixi, quorum imam partem, quasi embolum navis æneum finiebat:* Cùm antiquis ea temporibus non privatorum domibus, sed Deorum solùm fanis suffigerentur. Itaque emtâ etiam domo, manebant hæc ornamenta, neque novo possessori illa refigere fas erat. V. Servium *ad Æneid. lib. 4. v. 244.* Ibidem & libri erant, adeò superbo apparatu, ut veriùs Bibliothecæ videri possent, quàm *Triclinia* seu *cœnacula*: qui mos inde ortus, quòd in conviviis aliquid semper legere aut recitare Clientes famulique consueverant. Senec. *de Tranquillit. animi c. 9.* De cujusmodi *Tricliniari* recitatione, habes lepidissimum Epigramma apud Martialem *l. 3. ep. 50.* quod vide & Criticos, qui infinitis id locis probarunt. Instruebatur porrò tapetibus, aulæis aliisque id genus, quæ per *vestimenta Tricliniaria*, *l. 20. ff. de opt. leg.* intelligit Dempsterus; quorum tamen nomine convivantium vestimenta, intelligi vult Joh. Laurentius JC. *Notis in Phædrum.* Aulæa certè quod attinet, memoriæ prodidit Varro, quo tempore usus cameræ ignorabatur, vela ad excipiendum pulverem, ne super mensas spargeretur, atque dapes simul conspurcaret & convivas, solita in *Tricliniis* suspendi. Quò respiciens Horatius *Serm. l. 2.* ait:

Interea suspensa graves aulæa ruinas,
In patinam fecere trahentia pulveris atri,
Quantum non Aquilo Campanis excitat agris.

De vestibus convivantium diximus suprà, in voce *Synthesis* alibique; sicut de *Servis Tricliniariis*, passim inprimis in voce *Tricliniarcha*: Quorum cùm tanta fuerit copia, meritò de amplitudine *Triclinii* cogites, quam inculcans Seneca *Epist. 115.* *capacem Populi cœnationem*, vocat; quemadmodum idem alibi ministros hosce *Turbam concionis* appellavit. Quæ cùm vera sint de *Tricliniis* privatorum, non mirabimur de Cæsarum Tricliniis, dicentem Hieronymum *ad Salv.* *Mensæ ministrat orbis, & terræ ac maria serviunt*: quæ verba qui intelligere cupit, adeat Martialem *l. 9. c. 36.* ubi inter alia *mille pocillatorum* mentionem facit, &, qui tantæ Ministrorum frequentiæ non imparem *Triclinii* molem graphicè describit, Statium *l. 4. Sylv. 11.* V. Dempster. *in Rosin. l. 7. c. 28.* plura apud Pignorium *de Serv.* Aliosque, inprimis v. Petrum Ciacconium Toletanum *de Triclinio cum App.* Fulvii Ursini, & suprà *passim*, ubi de *Accumbendi ritu*, *Conviviis*, aliisque huc facientibus dictum. Exhibet *marmoreum Triclinium vetustissimum Patavii, quod in ædibus Rhamnusianis, post Curiam Urbis Præfecti, in vico Patriarchæ, ad D. Iacobi* visitur. Mercurialis *de Arte Gymn. l. 1. c. 11.* unde falli discimus, qui putârunt tripodes de quibus apud

apud Athenæum Eubolus Comicus, & in quibus duo vel tres edentes repræsentantur in marmoribus vetustis, fuisse *Triclinia*, quandoquidem ibi nec trium lectorum imago, neq; accubitus conspicitur; Sunt enim duntaxat sepulchralium cœnarum effigies, de quibus tractant, qui sepulchrales Vett. ritus describere sunt aggressi, V. Mercurialem *loco cit.* Postquam *Triclinia* ab usu recesserunt, Stibadia seu Sigmata in eorum assumta sunt locum, ut diximus *suo loco*. Mansit tamen & lapso, translatoque Byzantium Imperio, vetus nomen, uti discimus ex Curopalate *de offic. aulæ Constantinop.* V. quoque suprà in voce *Tromaanes* &c. Ex ære porrò *Triclinia* apud Romanos esse cœpere, ut & hoc addam, post Asiam devictam. Plin. *l. 34. c. 3. Triclinia ærata abacosque & monopodia Cn. Manlius Asiâ devictâ primus invexit triumpho suo, quem duxit urbis anno DLXVII.* Dein ex argento et jam auro quæ facta, docet Favorinus, apud A. Gellium *l. 15. c. 8* ubi in luxum eorum graviter invehitur, & Manilius *Astron. l. 5.*

Hæc fuerat quondam Divis concessa figura,
Nunc jam luxuriæ pars est. Triclinia *templis*
Concertant, tectique auro jam vescimur auro.

Quorum sensus notante Scaligero, *Ædes Deorum olim duntaxat bracteatæ & deaurata erant, nunc verò & Triclinia nostra; tectiq; aureis lacunaribus vescimur auro cavo.* De primo horum auctore, idem sic Plin *l. 33. c. 11. Lectos verò mulierum jam pridem totos operiri argento, & Triclinia quædam; quibus argentum addidisse primus traditur Carvilius Pollio Eques Romanus, non ut operiret, aut Deliaca specie faceret, sed Punicana. Idem & aureos fecit.* In aureo lecto veste purpureâ decubuisse Cæsarem, Suetonius narrat: *Solido argento factos habuisse lectos & Tricliniares & cubiculares*, de Heliogabalo Lampridius scribit: ubi & croco totum *Triclinium* sparsisse, addit &c. Sed & ex testudine siebant, Plin. *l. 32. c. 4.* Quo de Vett. luxu plura, V. præter Auctores citatos apud If. Casaubonum *ad Athenæum, Suetonium & Historiam August.* Salmasium *ad eandem*, ut & *ad Tertullianum de Pallio* passim, Jac. Oiselium *Not. ad A. Gellium l. 15. c. 8.* Alios.

Trico, apud Lucillium *Sat. lib. 7.*

Magnus trico *fuit numarius solvere nulli*
Lentus ——

Becmanno ██, qui impedit & *tricas* facit, in *Originibus L. L.* V. suprà voce *Tricæ*.

Tricolus, apud Jo. Sarisberiensem *Policrat. l. 1. c. 5. Hinc Tessera, Calculus, Tabula, Urio vel Dardana pugna*, Tricolus, *Senio, Monarchus* &c. ludi est vel aleæ species, forte ex Græco τρίκωλος, *à tribus membris*, Car. du Fresne *Glossar.*

Trictracus, ὀνοματοποιητικῶς, à sono, quem calculi in tabula moti faciunt. ludi genus vocatur, in quo calculi ad tesserarum jactum sic arte fortunam temperante variè moventur, olim hodieque in usu, ratione ludendi in quibusdam saltem diversâ. Et quidem *Trictracum* Antiquorum bellè describit Agathias *Epigr. εἰς τάβλαν Ζήνωνος*, ubi situm ordinemque calculorum Zenonis, qui albos erat sortitus, nigrorumque, qui collusori ejus obtigerant, posituram, postquam anxiè & accuratè commemoravit, indicat sub finem & exponit, qualiter Zenon, & quibus punctis captus sit, ac victus discesserit, infelici tesserarum jactu:

Δοιὼ καὶ ἓξ καὶ πέντε κατήγαγεν· αὐτίκα δ' ἑπτὰ
Ἄζυγες εἶχεν ἕλας καὶ ὅδε μεμάζομαι.

Nempe tribus tesseris tunc utebantur ad hunc lusum, sicut duabus hodie; quindecim calculis, hodie duodecim: interim totidem adhuc servantur calculi, quindecim nigri sc. totidemque albi. Præter quem ludum, alius etiam cum tesseris & calculis lusitari consuevit, ingeniosus admodum, *Reginula* Gallis vel *Reginetta* vulgò dictus, de quo V. suprà. In eo vincit, qui omnes adversarii sui calculos capit; quod olim in ludicro XII. Scriptorum quoque fiebat, hodieque fit in eo genere *trictraci*, quem *magnum* vulgò vocant. Variè enim luditur hic ludus & variè etiam apud Vett. ludebatur, uti docet Salmasius libello peculiari, quem *de utriusq; Ludi comparatione* scripsit, nec non *Notis ad Proculum Vopisci*, ubi Ludum XII. Scriptorum, qui apud Vett. in usu fuit, cum *Trictraco* nostro in plurimis convenire ostendit. V. quoque suprà, ubi de eo ludo, ut & in voce *Tabula*, alibique passim.

Tridacna, ostreorum genus, apud Plin. *l. 32. c. 6. Inter nos nepotis cujusdam nomenclator* tridacna *appellavit: tantæ amplitudinis intelligi cupiens, ut ter mordenda essent: δάκνω* enim *mordeo* est, unde *δίγματα* recentiores Græci dixerunt panis quadras vel bucceas. Quo pacto *tridacna* sunt, quæ tres buccas facere possunt terque mordenda sunt. V. Salmasium *ad Vopiscum in Tacito.*

Tridens, Neptuni insigne, quo à Cyclopibus donatus fingitur, uti videre est pluribus apud Natalem Comitem *Mythol. lib. 5. c. 8.* adde, quæ diximus in voce *Neptunus*. Sed & *tridentem* in clypeo suo gessit Dryas, apud Papinium Statium *Thebaid. lib. 7. vers. 255.*

Mille sagittiferos gelidæ de colle Tanagræ
Promovet ecce Dryas. hic cui nivea arma tridentem
Atque auro rude fulmen habent ——

Quòd Orionis genus jactabat, ait vetus Schol. *quod sidus fundo solet maria excitare, non aliter quàm cum tridente suo Neptunus.* Certè de eo Virgilius *Æn. lib. 1.*

Cùm subito assurgens fluctu nimbosus Orion,
In vada cæca tulit, penitusque procacibus Austris
Perque undas, superante salo, perq; invia saxa
Dispulit ——

Classem sc. Sunt tamen, qui velint Orioni *tridentem* ascriptum, propter tres stellas, quæ, manum ejus præcedentes, alibi pro *gladio* à Poetis habentur. Nisi malis inde id factum, quod hic ipse Orion ex Neptuno, cujus perpetuum hoc signum, ortus creditus est non paucis. V. Scholiasten Germanici, Higinium *Astronom.* & Casp. Barthium *Animadv. ad Statium d. l.* Idem verò Retiariorum, apud Romanos, telum fuit, qui fuscinas tricipites in Mirmillones dirigebant. Hinc Martialis *l. 5. Epigram. 24.* ubi à iis præconiis Hermetem gladiatorem, in omni genere armorum principem, laudat, inter alia ait,

Hermes æquoreo minax tridente.

Qua de re V. Juvenalem *Sat. 2. v. 143.* & Lipsium *Saturnal. l. 2. c. 8.* Assignavit autem Neptuno *tridentem* Antiquitas, propter triplicem aquarum naturam, liquidam, fœcundam & potabilem: vel, ut aliis placet, propter tria aquarum genera, marinam, fluviatilem & stagnantem. V. Fulgentium *Mytholog. lib. 1.* Æscyli Scholiasten *Prometh. Desm.* & Jo. Meursium *ad illud Lycophronis,*

Βλαστὸν ἀπ' ἴχνους τοῦ τριαινοῦχου θεοῦ.

Triduana, apud Hieron. *Epist. 19. ad Fur.* tridui jejunium est, V. suprà *Biduana*.

Triens, tertia pars Assis, sicut *Sextans* sexta: quæ ambo volunt quidam esse Siculorum *τριᾶντα* & *ἑξᾶντα*, in quo tamen difficultatem inveniunt, quum significatio sit prorsus alia. Nam *ἑξᾶς, semis, τριᾶς, quadrans*. Gronovio proin, quemadmodum Quadrans ex participio transiit in nomen, quòd assem quadraret; sic quasi verbum esset, *triere*, in tria redigere, finxisse videntur *Trientem*; quasi *sextare*, in sex secare, Sextantem, *de Pecun. Vet. l. 4. c. 17.* Etiam nomen fuit monetæ Romanæ. Cùm enim primitùs rudi ære uterentur Romani, Servius Rex illud primus signavit: quemadmodum argentum primùm signatum est anno U. C. 490. Q. Ogulnio, C. Fabio Coss. quinque annis, ante primum bellū Punicum. Fuit autem nota æris ex altera parte Janus geminus, ex altera rostrum navis, in *Triente* & Quadrante rates. Argenti v. bigæ quadrigæq; Rosinus *Antiqq. Rom. l. 8. c. 10.* ex Plin. *l. 33. c. 3.* Et quidem *trientem*, pro naulo Charonti solvendo, defunctorum ori imponi olim consuevisse, docet Natalis Comes *Mythol. l. 3. c. 4.* quam in rem plura V. suprà, voce *Naulum*. Servilii verò etiam sacrum *trientem* habuere. Plinius *l. 34. c. 13.* *Unum etiamnum æris miraculum non omittemus. Servilia familia illustris in Fastis, trientem æreum pascit argento & auro, consumentem utrumq;. Origo atque natura ejus incomperta est mihi. Verba ipsa de ea re Messalæ senis ponam. Serviliorum familia habet trientem sacrum, cui summa cum cura magnificentiaque sacra quotannis faciunt, ferunt aliàs crevisse, aliàs decrevisse, & ex eo aut honorem aut diminutionem familiæ significari.* Posteriori ævo *aurei* quoque *trientes* occurrunt, de quibus V. suprà, voce *Tremissis*. Sed & non æris tantùm, verùm cujuscunque rei tertia pars ex duodecim *Trientis* nomine venit: Hinc tertia pars Sextarii (qui, cùm duodecim capiat cyathos, partes easdem cum libra & asse obtinuit) *Triens* apud Auctores dicta reperitur, quam potus mensuram vett. Romanis in quotidiano usu fuisse, statuit Hieron. Mercurialis *Var. Lect. l. 1. c. 22.* Cùm sextante temperati ac valetudinarii, deunce intemperantes ac vinosi biberent. Meminere *Trientum* plurimis in locis Poetæ, Martialis inprimis: inter alia *l. 1. Epigr. 107.*

Quatuor ergo bibas locos Trientes.

Et *lib. 4. Epigr. 82.*

Sed nec post primum legeshæc summoveve Trientem,
Sed sua cum medius prælia Bacchus amat.

Et alibi passim. Unde facilè cum Mercuriali colligas, calices quotidianos & à cunctis in potu adhibitos apud Romanos, *Trientes* fuisse quæ erat tertia, uti diximus, quarta Sextarii pars, quatuor continens cyathos. Idem Rosinus suprà laudatus, *Antiqq. Rom. l. 5. c. 29.* Apud Hebræos quoque eosdem in usu fuisse, colligas ex Psalmo 80. *vers. 6. Potasti nos lachrymis in triente:* ubi simul ad annos captivitatis Babylonicæ respici, volunt quidam ex Judæis. Cùm enim Ægyptia captivitas præcisè duraverit annos ducentos & decem; Babylonica solum duravit annos LXX. id est, *trientem annorum* CCX. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. l. III. c. 29.* &c.

Trierarchus, in Rep. Atheniensi dicebatur, qui navem bellicam armamentaque navalia & ejus generis alia, præbebat. Ulpianus, *Τριήραρχός ἐστιν ὁ ναῦν παρέχων εἰς πόλεμον καὶ ταύτης τῶν καὶ ἐν τούτῳ.* Cui muneri obeundo ditissimi quique assignabantur, ut è Demosthene Grammatici docent. Atque olim *Ναυκραρίαι* dicebantur, erantque uniuscujusque Tribus *Ναυκραρίαι* 12. quarum singulæ navem unam instruebant. Pollux *lib. 8.* factumque aliquando, ut uniuscujusque Classis essent viri sedecim, donec aucto numero Tribus quælibet 120. viros præbuit: Sic ut 10. Tribus, quot omnino tunc erant, præberent 1200. viros.

Hi

Hi centum viginti viri cujusque Tribus in duas distribuebantur *συμμορίας*, quarum singulæ erant virorum 60. census que classium est harum à Nausinico Archonte an. 3. Olymp. 100 in quas distribuebantur inter adscitos cives, qui opibus pollebant plurimùm. Postea, auctore Demosthene, quinq; eligebantur Classes. quibus 300. ditissimorum numerus constaret, qui quotannis munera obirent, Ulpianus *ad Olynthiacam* 2. Ratio autem *Trierarchiarum* subinde mutavit, ut constat ex eodem *in Midian*. ubi narrat, aliquando duos fuisse, qui navem instruerent, aliquando tres, aliquando sedecim; fuisse quoque, Demosthene rogante, triremium duarum unum *Trierarchum*. Et quidem de *Trierarchis* sedenis, unam instruentibus navem, Lex extat: *Τὰς τριηράρχας καλεῖσθαι ἐπὶ τὴν τριήρη συνεκκαίδεκα ἐκ τῶν ἐν τοῖς λόχοις συντελειῶν ἀπὸ εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν εἰς τετταράκοντα ἐπὶ ἴσον τῇ χορηγίᾳ χρωμένους*, *Trierarchi sedeni, ad instruendam unam triremem seponuntor è manipulorum contributionibus, munusq; obeunto ab anno ætatis vicesimo quinto ad quadragesimum usq;, sumptusq; ex æquo faciunto.* Demosth. *de Cor.* Cùm ante hanc legem, ubi primùm in viros transcripti fuerant, munia publica obirent: atque etiam pupilli ipsi, in *τὰς συμμορίας* de suo collaturi conscriberentur, Demosthenes *c. Aphob.* α. ubi etiam docet, eos, qui in reditibus haberent annuis 25. minas, contulisse *εἰς τὴν συμμορίαν* illarum partem quintam, nempe quingentas drachmas, atque ita pro hoc modulo maius vel minus. Tempus *Trierarchiæ* legitimum Annus fuit, itaque cùm bini erant Trierarchi, singuli sex menses in munere versabantur: Atque ita, cùm sedeni essent, munus illud suum obibant annuum unusquisque *κατὰ τὴν διαδοχὴν ἐπὶ ἴσον τῇ χορηγίᾳ χρώμενος*; quanquam accidebat sæpe, ut *Trierarchiam* locarent, atque ita accepto e. g. talento, quanti locaverant, ipsum annuum munus obibant: & quia ipsi *πρατίλαι*, à cœteris, qui ejusdem essent *συμμορίας*, postea, quod impenderant, exigebant, ut dixit Demosthenes *in Leptinea*. Non longè verò pòst hic legem scripsit, quâ cavetur, ut unusquisque pro facultatum censu conferret: *Trierarchi ad triremem instruendam deliguntor è facultatum censu: si major sit decem talentis, pro census modo vel tres naves cum scapha instruunto: Eadem proportione observatâ, ut eorum quorum census minor est talentis decem, unà conferunto, quot simul dabunt censum decem talentorum.* Quâ lege factum, ut plures pauperes tantum conferrent, quantum unus ditissimus, multorum re familiari quasi in unum acervum collatâ, V. Demosthenem *Orat. de Cor.* Ad *Trierarchiam* verò obeundam vocare, & censum delectumque habere, Strategorum erat: unde quibus male vellent factum, vocatis & designatis, navem

Sæpe tritam, sæpe fixam, sæpe excussam malleo,

præbebant. V. Aristophanem *Equit.* ubi habetur, anno 4. Olymp. 88. Prætore Athenis Stratocle, *Trierarchos* naves à Rep. accepisse, quas *τοῖς παρεύμασι* instruerent. Sed istud mutavit: Nam eo tempore, quo bini erant *τριηραρχοῦντες*, illi naves comparabant, armamentis & remigibus instruebant, atque militibus sive *ἐπιβάταις* stipendia numerabant, Demosth. *in Midian*. quare tunc accipiebant de publico in singulas triremes *εἰς ἐπίπλουν* 30. minas. Idem *de Cor.* Postea verò, quando sedeni unam navem instruebant, *Trierarchi* solâ militabant nave, Respublica armamenta, nautas & omnia *πληρώματα* præbebat: quæ illi, vel postquam rediissent, restituebant Reip. vel iis, qui sibi in obeundo hoc munere ex eadem succedebant classe, tradebant. Quòd si *Trierarchus* armamenta hæc non restitueret, repetebat ab eo Trierarchus ex eadem Classe & Classis ejusdem Curator, ex Lege Periandri, cujus meminit Demosth. *c. Euerg. & Mnesibul.* Si vero is, qui armamenta debebat, denegaret aut moras necteret, in jus ad Exercitus navalis Præfectos & navalium Curatores, qui Judices sortiebantur in his causis, vocabatur. Quòd si omnino reddere nollet, Lege licebat post judicium ab eo jam damnato pignora capere, *Τὸν ὀφείλοντα τὰ σκεύη τῇ πόλει, ἢ ἀποδιδόναι τὰ σκεύη εἰ δὲ μή, ἐνεχυρα λήψεται.* Demosth. ubi *suprà*. Cùm finitum erat *Trierarchiæ* tempus, designati *Trierarchi*, qui aliis succedebant, postquam fuerant designati, ad naves abire tenebantur, ex lege, *Τὰς διαδόχους ἀπιέναι ἐπὶ τὰς ναῦς ὅταν κατασταθῶσι* multâ iis, qui id præfinito tempore non fecissent, irrogatâ. Itaque Strategi eos, ut navem susciperent, cogere solebant. Tandem *Trierarchi*, obiti à se muneris, sicut & reliqui Magistratus, rationes reddebant, ex Lege: *τὰς Τριηράρχας ὑπευθύνους εἶναι*. Cùm verò grave admodum esset onus *τὸ λειτουργεῖν*, neque omnes ferendo pares essent, succurrit Solon latâ *περὶ τῆς ἀντιδόσεως* Lege, cujus capita Latinè sic habent: *Quotannis ad facultatum permutationem provocanto: Sepositus ad obeunda munera, classe suâ excedito, si quem se locupletiorem vacantem ostenderit. Si is, qui designatus est, locupletiorem se esse fassus sit, in trecentos alterius loco refertor: Si neget, facultates inter se permutanto. Ejus, qui ad facultatum permutationem provocatus est, ædes obsignantor. Qui facultates inter se permutant, se indicaturos facultates suas juranto his conceptis verbis: Indicabo facultates meas rectè & justè, exceptis iis, quæ in argenti fodinis sunt, quas Leges immunes faciunt.* Et *Intra tres, ex quo jurarunt, dies facultates suas indicanto.* Fiebat itaque *ἀντίδοσις* hoc modo: Si quis è trecentis, qui sepositi erant ad obeundas Trierarchias, sumtus tolerare non posset, Lege licebat eâ classe ex-

cedere, si quem se locupletiorem vacantem ostendisset. Qui si ditiorem se fateretur, in trecentos alterius loco referebatur, si negaret, permutabant inter se facultates, isque qui citaverat alterum ejus ædes obsignabat, ne qua inde aliò exportarentur, quem morem ita graphicè exponit *πρὸς Φαίνιππον* Demosthenes, ut in rem præsentem deducere videatur. His peractis, is, qui provocabat ad facultatum permutationem, ad sacra vocabat eum, quem suo loco obire munera volebat: inter quæ sacra ab utroque conceptis verbis jurabatur. Indicium autem facultatum suarum, intra tres, ex quo juraverant, dies dabant, idque scripto, ut docet Harpocration. Dabatur verò indicium Strategis, qui litigantibus sortiebantur Judices, Demosthenes *loco laud.* quemadmodum *ἐν ταῖς χορηγίαις*, quia majores quibusdam Festis, quàm aliis, sumtus fiebant, disceptabant Choragi, &c. Nec omittendum, cùm maximum apud Athenienses esset rei nauticæ studium, ab antiquissimis temporibus, inprimis verò, à quo rerum summæ Themistocles præesset, priùs quidem Phalero portu, postea Piræeo fuisse usos, in quo *ἀκμάζουσι* trecentarum navium habuere classem. Thucyd. *lib.* 2. Senatumque Quingentorum quotannis novas naves ædificare fuisse ex Lege astrictum. V. Sam. Petitum *Commentar. in LL. Atticas l.* 3. *tit.* 1. & 2.

Trieterica, adde: Nempe duobus annis retroactis, tertio currente, hæc sacra vigebant, hoc enim designat *τριετηρίς* *trieteris*, seu, *exacto triennio*, ut ait *ad Papinium Theb. lib.* 2 *vers.* 661. Lutatius, sic, ut annum eum pro primo computes, quo jam peracta sunt. Censorinus *de D. Nat. cap.* 18. *Itaq; annos civiles sic statuerunt, ut intercalando facerent alternos XII. mensium, alternos XIII. utrumq; annum separatim vertentem, junctos ambos annum magnum vocantes. Idq; tempus τριετηρίδα appellabant, quod tertio quoque anno intercalabatur, quamvis biennii circuitus & revera διετηρίς esset.* Ad quem locum V. Barthium *Animadvers. suis Papinian.* Totâ autem nocte debacchabantur, in his orgiis, unde notanter *Trieterica nox*, dicit Statius ubi suprà. Suidas, continuis perpotationibus ac *συνουσίαις ἀφ' ἡμέρας εἰς ἡμέραν*, *in diem ac noctem*, bacchatos esse, ait &c. Sed & *Trieteris* completum quandoque triennium notat, uti discimus ex Paullino *Epist.* 16. apud Ausonium, qui cùm quereretur quartum jam annum esse, quòd nullas à Paullino literas accepisset, respondet hic,

Defore me patriis totâ trieteride terris,
Atq; alium legisse vagis erroribus orbem,
Increpitas, sanctis motâ pietate querelis &c.

Trifolium, in coronis Vett. adhibitum, memoratur Plinio *lib.* 21. *c.* 9. *Folio coronat & trifolium. Tria ejus genera. Minyanthes vocant Græci, alii asphaltion, majori folio, quo non utuntur coronarii. Alterum acuto, oxytriphyllon. Tertium ex Omnibus minutissimum — Utuntur & ferulis & edera corymbis & flore.* Al. *& corymbis, & edera flore purpureo*: V. Dalechampium *Annotat. ad l.* ac plura de hac herba, apud eundem Plinium *lib.* 18. *cap.* 25. *lib.* 20. *cap.* 23. *alibiq;* & Salmasium *ad Solinum p.* 243. ubi inter alia Plinium, ex tribus epithetis *trifolii*, malè tria ejus genera confinxisse, docet.

Triforium, apud Gervasium Dorobern. *in Descr. Eccl. Cantuar.* porticus est, seu potiùs porticuli, in modum claustri, species, quæ totum ædis sacræ ædificium ambit, eo fine ducta, ut transitum præbeat locum circuire vel lustrare volentibus, in ipso ædis muro, supra inferiorum columnarum & arcuum ordinem, ex cujus superiori parte emergunt majores ædis fenestræ, in ipsum fornicem elatæ. Nomen inde, quòd hujusmodi strictioris ambulationis aperturæ, intra ipsam ædem, duabus columnis distinctæ, *trinas fores* quodammodo præferant; uti videre est in Cathedrali Ambianensi, in Gallia, Lincolniensi, in Anglia, ut alias amittam. Ad cujusmodi *triforii* postmodum formam limbi, vel ornamenta, ad oram alicujus rei attexta, *triforia* quoque dici cœperunt, uti ex *Monastico* Angl. docet Car. du Fresne *Glossar.*

Triga, Heroum in bello vehiculum, post bigas fuit: qui duobus subjugis equis adnectebant vinculo seu loro tertium extra currum, quem *παρήορον* dicebant; Hesychius, *παρήορος ἵππος ὁ ἐκτὸς ἅρματος τρέχων*: item *σειραῖον*, Dionysius Halicarn. *l.* 7. *sub fin.* ubi Romæ etiam in Circensibus Ludis, ab Heroicis usque temporibus, servatum tradit, ut *trigæ* committerentur, quum apud Græcos jam diu id desitum esset. Meminit *trigarum*, in exequiis Archemori, Statius *Thebaid. l.* 6. *versu* 461. ubi de curru Admeti,

Nominibusq; ciet Pholoën Admetus & Irim,
Funalemq; Thoen ——

ad quem l. V. Salmasium *Exercit. Plin. ad Solinum pag.* 900. & Casp. Barthium *Animadversion. Papinian.* Earundem mentio in vet. *Inscr.* quâ Dioclis Agitatoris palmæ enumerantur, apud eundem Salmasium. In nummo item vet. Heraclii Imp. cujus effigiem habes, apud Lipsium *de Cruce l.* 3. *c.* 16. Neque equorum solùm *trigæ*, sed & mularum occurrunt. Sic enim de Pharaonis, Israëlitas persequentis, curribus, in Jonathane Exodi *c.* 14. *vers.* 7. legimus, *Et mulam tertiam ad trahendum & insequendum cum celeritate addidit singulis curribus*: apud Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib.* II. *cap.* 19. &c. Iis quadrigæ successere, de

quibus V. suprà, ut & in hanc rem plura passim. Apud Recentiores, *triga* pro *trica*, mora seu impedimento est. Unde jocus Stephani Tornac. ex vocis ambiguitate ortus, *Epist.* 228. *Bigam autem seu birotam mittere nolumus — Nam quod de triga tibi jocando diximus, scias quòd, sicut trigam abominamur in vehiculo, ita etiam abhorremus in opere & verbo.* V. etiam suprà, voce *Striga*.

Trigami, in Ecclesia Christ. olim per quinquennium, à Sacra communione, abesse jussi sunt, teste Balsamone *ad can.* 4. *Basilii ad Amphilo*ch. qui viz. ex prioribus matrimoniis liberos suscepissent. At qui quadragesimum ingressi annum, ex duabus primis uxoribus prole carerent, iis τριγαμία concessa, uti habet Niceph. Chartophylax *Resp. ad Theodos. Mon.* & Balsamon *ibid.* V. Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* vocibus Πολυγαμία & Τριγαμία, ut & suprà, ubi de *Nuptiis*.

Trigesima. V. suprà *Tricenarium*.

Trigon, seu *Trigonalis* pila, unum ex quatuor pilarum apud Romanos generibus, parva erat, ita nuncupata vel a loco, ubi ea exercebatur, *triangulari*, in quo Vespasianum membra defricare solitum, valetudinis causâ, notat Sueton. vel potius a ludentium numero, figura & situ. Simplici *Pilæ* nomine venit, apud Martialem *l.* 7. *ad Attic. Epigramm.* 31

Non pila, non follis, non te paganica thermis
Præparat aut nudi stipitis ictus hebes.
Vara nec injecto ceromate brachia tendis,
Non harpasta vagus pulverulenta rapis.

Apud Celsum item, cùm ait, *Ab alvo citata vexatis pilam, & reliqua superiores partes exercentia convenire.* In hujuscemodi enim ludo partes inferiores fere semper firmæ manebant, superioribus perpetuo motu agitatis. Quomodo verò hæc exercitatio perageretur, ex ejusdem Poetæ verbis facile est conjicere; in quibus demonstrat, lusores ita triangulari figurâ collocatos ludere consuevisse, ut manibus utrisque, modo sinistrâ, modò dextrâ pilam vicissim expellere excipereque valerent, ne unquam caderet: in quo summam ludentium laudem fuisse verisimile fit; sicut *lib. eod. Epig.* 72. Polybum quendam laudat, ob agilitatem sinistræ manus in jacienda excipiendaque pila,

Sic palmam tibi de Trigone *nudo*
Unctæ det favor arbiter coronæ,
Nec laudet Polybi magis sinistras.

Ubi *nudum Trigona* vocat *unctæq;* meminit *coronæ*, quòd ludum nudi unctique exercebant: Ante cœnam enim lavabant prisci, ante lavationem corpus exercebant. Et *lib.* 12. *Epigr.* 84.

Captabis tepidum dextrâ lævaq; Trigonem.

Ubi *tepidum* ait, quòd ludentes eo in calorem solveret: an, quòd hoc ludebant in Sphæristerio calido, ut vitreâ illa in thermis? quod verisimile admodum, cùm post pilæ ludum statim balnea calida ingredi Vett. consueverint. E quibus patet, solitos fuisse, *Trigone* ludentes à se invicem modo mittere, modò excipere pilam, modò sinistris, modò dextris, eo propè modo, quo nostrates pilâ parvâ supra funiculum ludunt, & quo Antyllus tertium parvæ pilæ lusum descripsit. Exemplum *Trigonalis pilæ* videtur, in nummis M. Aurelii Antonini apud Byzantios excusis, apud Mercurialem. Similiter, quem ludum in sacrificiis Apollinis Pythii Actiaci adhiberi solitum, memoriæ proditum est; de hac pila esse intelligendum, putant nonnulli. Eundem prope, aut similem paganicæ pilæ lusum, describi à Petronio *Satyr.* sunt qui dicant; Ita autem is, ubi de cœna Trimalcionis: *Videmus senem calvum tunicâ vestitum russeâ, inter pueros capillatos ludentem pilâ. Nec tam pueri nos, quanquam erat operæ pretium, ad spectaculum duxerant, quàm ipse Pater familias, qui soleatus pilâ sparsivâ exercebatur, nec eam amplius repetebat, quæ terram contigerat, sed follem plenum habebat servus, sufficiebatq; ludentibus. Notavimus etiam res novas: Nam duo spadones in diversa parte Circuli stabant, quorum alter matellam tenebat argenteam, alter numerabat pilas, non quidem eas, quæ inter manus lusu expellente vibrabantur, sed eas, quæ in terram decidebant.* V. Hieron. Mercurialem *de Arte Gymn. lib.* 2. *cap.* 5. & Fabrum *Agonistic. lib.* 1. *c.* 6.

Trigonon, triangularis citharæ *species*, ab Ibyco excogitata, quâ jambea caneret, memoratur Zuingero *Theatro H. V. pag.* 1147. Idem herbæ nomen, inter eas quæ folio veniebant in Vett. coronamenta, apud Plin. *lib.* 35. *c.* 6. utrique à forma nomen: quâ & fastigia olim tectorum, in Ædibus sacris, atque Imperatoriis, fuisse, τριγωνοειδῆ ἐπαναστάσει hinc Græcis appellatas, diximus suprà. Hinc *Trigonometrum*, instrumentum Agrimensorum, sicut & *Graphometrum*, Veterum gromæ aliquatenus simile, eundem saltem usum præstans, de quo V. Salmasium *ad Solinum pag.* 684. &c.

Trilix Lorica, apud Virgil. *Æn. l.* 3.

Loricam consertam hamis auroq; trilicem:

alibiq; quid sit, exponit Statius *Theb. l.* 12. *vers.* 775.

—— tunc quà subtemine duro
Multiplicem tenues iterant thoraca catenæ,

textum textui intextum dicens, ut ait Barthius, qui & *catenas* interpretatur spiras spiris fabrè implicatas, *ad h. l.* Cujusmodi loricas etiam Recentioribus fuisse in usu, docet Dudo *de Mor. & act. Normann. lib.* 2. *Alii ferro auroq; trilices loricas, thoracis sibi faciunt.* Et Guil. Brito *Philippid. l.* 3.

—— thoraca trilicem &c.

Unde vocem Gallicam *treillis*, pro transenna seu fenestra cancellata, originem trahere, docet Car. du Fresne *Glossar.* V. quoque Hadr. Turnebum *Adversar. l.* 29. *c.* 35.

Triloris Tunica, in *Vita* Aureliani Vopisco descriptâ, *Paragaudas vestes ipse primus militibus dedit & quidem aliis monoloris, aliis — trilores, & usq; ad pentelores:* sic dicta est, quæ triplici loro, h. e. institâ, limbo, seu fasciâ erat prætenta ac ornata. Non quæ triplici filo esset intexta, ut placuit Auctori modò laudato, qui *tunicas bilores* & *trilores*, volebat esse *bilices* & *trilices*: qua de re multis agit Salmasius *ad Vopiscum.* V. quoque suprà in voce *Lorum*, item *Paragauda*.

Trimisium, apud citimæ ætatis Scriptores, monetæ species, quæ *Tremissis* prioribus dicta. V. in hac voce.

Trimma, apud Anastasium Bibl. *in Sylvestro*, *Fecit autem & cameram Basilicæ, ex trimma auri refulgentem*: rasura est vel ramentum auri, ex Græco τρίμμα. Cujusmodi auri ramenta capiti respersisse Verum Imp. ait Jul Capitolinus *in Vit.* V quoq. suprà, voce *Auri Scobs*. alibique, ubi de varia χρυσώσει capillorum, Veteribus usitatâ.

Trimyxus Lychnus, apud Anastasium Bibl. lychnus est tribus myxis constans. V. supra *Bimyxus*.

TRINITATIS SS. Mysterium. sunt qui ex communicatione *Boni*, ex *Intellectu Dei*, ex Ejusdem *Potentia*, probare satagant: quæ tamen argumenta, si ad suadendum nonnullam, ad persuadendum tamen vim nullam habent. Alii desumunt similitudines ab Anima humana, Sole, Iride, Triangulo, Sphæra, Fonte, præsertim autem a Luce, cui Deus in Sacris sæpe assimilatur: cumque *tria* in hoc Universo corpora eadem luce condecorentur, *Sol*, qui lucem emittit, ut fons ejus; *Cælum*, quod eam transmittit, Solemque nobis ostendit; & *Terra*, quæ à cœlo soleque pariter collustrata lumen remittit: non absurdam SS. *Trinitatis* imaginem extare volunt, sed hæc ejusdem generis sunt. Uti pariter incerta, quæ ex Gentilium scriptis, Platonis & Platonicorum inprimis (ut de Pseudo Trismegisto, & fabulosis Sibyllarum foliis nihil dicam) huc adferuntur. Quæ, si quid veri habeant, ex Judæis, eorumque sacris libris hausta sunt, ut non naturæ, sed traditioni ex revelatione adscribenda veniant, qua de re pluribus agit Tob. Pfannerus *System. Theol. Gentilis pur. Cap.* 3. quod est de *Deo Trino*. Unica itaque, eaque certa sanctissimi hujus dogmatis probatio, restat ex Revelatione; à qua eam à primis suis incunabulis Ecclesia hausit, V. Franc. Burmannum *Synopsi Theol. part. prior. lib.* 1. *c.* 33. ubi agit *de SS. Trinitatis demonstratione.* Unde modò laudatus Pfannerus præclarè, *Hic*, inquit, *est illud Sanctum Sanctorum, sive sacra Adyta, quibus prohibita humana ratio Gentilium atrio subsistere jussa est, malum profanæ curiositatis præmium relatura, si non ritè expiata impuris velut manibus tantæ venerationis Sacramentum usurpet; quod, si ipsa sacra volumina consulas, difficile atq; arduum, si rationem, absurdum videtur, Ibid.* Quam ob causam Catechumenis olim *Trinitas sancta adoranda publicè per* 40. *dies tradita*, sicque illi per totidem dies, in hoc præcipuè mysterio, instructi leguntur, apud Hieronymum *Epist.* 61. *ad Pammach. cap.* 1. Cyrillum Hierosolym. Alios. V. quoque Car. du Fresne *Glossar.* & Macros Fratres *Hierolexico*, quorum hi *Festum SS. Trinitatis* in Ecclesia Rom. à nonnullis in octavis Pentecostes, ab aliis, Dominicâ primâ ante adventum Domini tempore Alexandri III. celebrari, solitum, memorant. De Mysterii hujus SS. hostibus V. suprà, voce *Antitrinitarii*, & Cl. Suicerum *Thes. Eccl. voce* Τριάς.

Trinoctius, Herculis epitheton, apud Lycophronem, qui τριέσπερον λέοντα eum vocat, uti *ternoctem* Statius *Theb. l.* 12. quòd ejus generationi *trinoctium* integrum impendisset Jupiter. Unde posteris ejus *tergeminâ lunâ crinis circundatus*, insigne nobilitatis, apud eundem Statium *l.* 6 *v.* 289. Seneca tamen *Agamemnone*, Mart. Capella *l.* 2. Hieronymus *c. Vigil.* & Propertius *duas noctes*: at Clemens Προτρεπτ. & Arnobius *l.* 4. etiam *novem* habent. An è *trinoctio Ægyptiaco* fabulæ origo? Certè, quòd idem Lycophron eundem in ceti ventre fuisse ait, ex Jonæ historia suffuratum, censet Theophylactus *Comm. in Jonam.* V. Meursium *ad Lycophronem*.

Trinominis, Petro Blesensi appellatur S. Petrus, quasi *tribus nominibus* à Domino insignitus, *Simon Bar-Jona*, *Serm.* 26. Alii Salomon quoque Israëlis Rex, quòd *Ecclesiastes, Lamuel & Salomon* dictus sit. V. Dominic. Macrum ubi suprà, nec non hic passim, inprimis in voce *Nomen*.

Trinundinum, ab Hottomanno ab Legg. XII. Tabb. aliisque eum secutis, dicitur spatium viginti septem dierum, ex eo, quòd *Nundinæ* nono quoque die Romæ celebrari solitæ. Sed Jac. Oiselio JC. *Notis in A. Gellium l.* 20. *c.* 1. *Trinundinum* sive *tres nundinæ*, quarum crebra apud Vett. mentio, fiebant intra decem & septem dies; Cùm ab unis nundinis ad alteras dies septem intermedii essent. Primus enim dies & nonus nundinas habebat; sicque nundinæ nono quoque die celebrari dicebantur. Dionys. Halicarn. *lib.* 7. *Nundinæ autem Romæ nono quoq;*

die celebrabantur, ut nunc etiam. Its plebs agrestis in Urbem confluebat, venaliaq; permutabat & jure inter se agebat, & suffragia ferebat de negotiis publicis, de quibus vel leges ei permitterent arbitrium vel Senatus ad eam referret. Septem autem intermediis diebus ruri degebat, quòd magna pars ob paupertatem suis operarentur manibus. Unde & Varro *de R. R. l. 2. Diu magni nostri Majores annum ita diviserunt, ut nonis modò diebus urbanas res usurparent, reliquis septem, ut rura colerent.* Cùm itaque nono quoque die Nundinæ recurrerent, interque eas septem dies medii, quibus rustici agros colebant, intercessent, sequitur inter tres nundinas fuisse quatuordecim dies intermedios, quibus si addas ipsos tres nundinarum dies, fiunt septem & decem dies, intra quos *Trinundinum* celebrabatur. Quo fine nundinæ hæ institutæ sint, docet Rutilius apud Macrobium *Saturnal. l. 1. c. 16.* ubi inter alia ait: *Ut nono die, intermisso rure ad mercatum, Legesq; accipiendas Romam rustici venirent, & ad scita ac consulta frequentiore Populo referrentur: quæ* Trinundino *die proposita à singulis atq; universis facilè noscebantur. Unde etiam mos tractus, ut Leges* Trinundino *die promulgarentur*; Ubi quod de Legibus ait, sic habet: Legem laturus Magistratus, scribebat eam domi, scriptam referebat ad Senatum, quo facto promulgabatur illa, id est, in publico ponebatur, ut inspiceret qui vellet, inspectamque consideraret: idque per trinas Nundinas seu *Trinundinum* vel dies 17. quibus elapsis (nam ipso Nundinarum die ferre Legem non licebat) Magistratus Populum convocabat &c. Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. l. 8. c. 2.* Similiter, debitores qui solvendo non erant, postquam Creditoribus essent addicti, nervoque aut compedibus vincti, nisi pacti forent, habebantur in vinculis dies 60. inter quos *trinis Nundinis* continuis (quod de postremis intelligendum ante 60. dies elapsos) ad Prætorem in Comitium producebantur, quantæque pecuniæ judicati essent, prædicabatur: tertiis autem nundinis capite pœnas dabant &c. V. A. Gellium *loco cit.* Imò in Comitiis Centuriatis ferè semper *Trinundinum* interjectum fuisse, docet præfatus Rosinus *l. 6. c. 3.*

Triobolus, apud Athenienses, pecunia erat, quæ dabatur *τοῖς ἐκκλησιάζουσι*, id est, *civibus, qui Comitiis seu concioni intererant*, unde & *τὸ ἐκκλησιαστικὸν* audit apud Scriptores. Quatuor enim singulis annis statæ erant conciones, *κυρίαι Ἐκκλησίαι* appellatæ; & præter has, si necesse foret, aliæ quoque extra ordinem, in quas Populus cogebatur: neque verò ii tantùm, qui in urbe erant, convocabantur, sed etiam, si quâ incidisset res magni momenti, ii qui in agris erant, quæ conciones *κατακλησίαι* vocabantur. Quò itaque promtiùs confluerent, *triobolus* dabatur unicuique; cujus gratiâ in conciones maximè conveniebant *οἱ Θῆτες* seu Atheniensium proletarii & capite censi. Unde jocus Comici *Pluto*,

> *Ἐκκλησία δ' οὐχὶ διὰ τοῦτον γίγνεται;*

Ubi Scholia, *διεδίδοτο δὲ τὸ ἐπὶ Φιλοτεχνίᾳ τῶν Ἀθηναίων τριώβολον.* Et hac ratione fiebat, ut *τῆς πολιτείας κοινωνοῖεν ἅπαντες*, *Reip. participes fierent omnes*, quod monet Aristoteles *Politic. l. 4. c. 13.* nam divites, ne multarentur; pauperes, ut *Triobolum* acciperent, in concionem veniebant. Si viz. in tempore adessent, accipiebant: Serò enim venientibus non dabatur, ut colligere est ex Aristoph. *Ἐκκλησιαζ.*

> *Βλε. Τριώβολον δῆτ' ἔλαβες; Χρ. εἰ γὰρ ὤφελον.*
> *Ἀλλ' ὕστερος νῦν ἐλθὼν ἂν' αἰσχύνομαι,*
> *Μὰ τὸν Δί' οὐδὲν ἄλλον, ἢ τὸν θύλακον.*

Ad quæ vett. Magistri adnotant, *Serò enim venientes non accipiebant Triobolum.* Veniebant autem serò, si jam tertiùm kalasset Præco: Præconis enim voce kalabatur Populus, idque trinâ, quâ auditâ in concionem eundi tempus erat, ut videre est apud eundem Comicum *Ibid.* Primus verò *τὸ Ἐκκλησιαστικὸν* dedisse commemoratur Agyrrhius, cujus meminit Græcus Aristophanis Interpres; nisi è Vaticana Proverb. Appendice *Centur. 3. Prov. 35.* ad Callistratum Parnyten id referas: quas sententias tamen sic conciliabis, ut dicas Callistratum hunc primum instituisse, ut obolus *τοῖς ἐκκλησιάζουσι* daretur; Agyrrhium dein *τὸ ἐκκλησιαστικὸν* fecisse auctius, & ut *Triobolus* daretur, jussisse. Floruit hic circa Olymp. 97. ut auctor est Diod. Siculus *l. 14.* Ut autem de numero quoque *τῶν ἐκκλησιαζόντων* aliquid addatur, videtur debuisse concionem ad minimum esse sex mille Atheniensium, qui suffragia ferrent, ut rata forent decreta: qui numerus facilè iniri poterat, initu illo calculorum, quos in urnas miserant, vel *ἐν χειροτονίαις*, omnes numerando manus, quod Chiroscopi officium erat. V. Sam. Petitum *Com. in LL. Atticas lib. 3. tit. 1.* Porrò, cùm in eadem Rep. bene meriti *σιτήσει* donarentur à Populo, isque, ad fœminas quoque, & defunctorum liberos nonnunquam transiret honos, hinc Demetrio Phalereo populi scitum faciente, dedisse Populum Aristidis neptibus *Triobolum* legimus, in singulos dies. apud Plutarchum *in Aristide*: V. iterum Petitum *l. 3. tit. 6. ejusd. Operis.* Sed & cùm naulum Charontis primitus obolus esset, dein duo oboli ei solverentur, ab Atheniensium tandem Imperatoribus stipendium hocce ad *triobolum* auctum est. Nat. Comes *Mytholog. l. 3. cap. 4.* De more verò Sycophantarum, apud statuam Lyci, velut Dei quæstus sui Præsidis, in Foro ejusdem urbis, in dies singulos *triobolum* secandi, V. Zenodotum, Hesychium, Suidam.

Triodium, Græcè *Τριώδιον*, liber Græcorum Eccles. in quo Officium in Ecclesiis eorum recitari solitum, à Septuagesima, quam ipsi vocant *Dominicam Publicani & Pharisæi*, ad Sabbatum sanctum, continetur. Sic dictus, quòd, cùm canones & hymni in solennitates D.N.J.C.B. Virginis, & aliorum SS. novem habeant strophas, *odas* nuncupatas, canones libro hoc comprehensi *ternas odas* ut plurimùm non excedant, Niceph. Callistus *in Synaxar.* V. Meursium *Glossar.* Leon. Allatium *de libris Eccl. Differt. 1.* & Suicerum *Thesaur. Eccl.* in hac voce Auctore Andreâ Cretensi Archiep. qui, quòd Athletam Christianum ad superandos spirituales conflictus hoc velut sacro celeusmate hortari solicitè voluit, Aliptæ cognomine honoratus est, ut ait Dominic. Macer voce *Alipta*, V. & suprà in eadem.

Triones, Romanis à *terendo* boves appellati. Varro de *L. L. lib. 6. Triones enim & boves appellantur à bubulis etiam nunc, maximè cùm arant terram. E quibus ut dicti valentes glebarii, qui facilè proscindunt glebas: sic omnes, qui terram arabant, à terra teriones, unde triones, ut dicerentur à detritu.* At Scaliger *triones*, pro *striones*, à *stria*, vocitatos vult, quam proscindendo sulcos faciunt. Sic enim Varro idem jubet *in striam* sulcos imprimi: & Plinius vetat in arando sæpius *striare*, i. sæpius iterare striam. Hinc *Triones*, stellæ bovem & currum figurantes, Varr. iterum; de quibus A. Gellius *l. 2. c. 21. Possunt* triones *dici septem, quòd ita sitæ stellæ, ut terna trigona faciant*, ad quem l. V. Antonium Thys. JC. ut & ubi de *Septemtrione* egimus.

Triopea, prædium Herodis Attici, de quo V. suprà, & plura apud Car. Sponium *Itiner. part. 2. pag. 216.* *Τριόπιον* appellatum Salmasius ait, qui sic de illo: *In triviis & quadriviis sacræ ædes erant positæ, in tres partes, si trivium esset; in quatuor, si quadrivium, apertæ, ad quas conveniebant pagani ex locis vicinis sacra facturi — Hinc τριόπιον Herodis in via Appia, sic appellatum, quòd, in trivio constitutum, in tres partes pateret & τρεῖς ὄπας haberet — quia verò τριόπια in Græcia loca erant à Triopa denominata, Herodes, in carmine, quo consecrationem loci sui peregit, τριόπιον illud ἐπώνυμον finxit antiqui Triopæ, quem Ceres, ob excisum nemus sibi sacrum, fame afficit — at τριόπιον revera dictum, quòd in tres partes esset pervium & in trivio constitutum, ad Solinum pag. 212.*

Tripassalum, pertica tricuspis, inter Martyrii instrumenta, quibus Syri utebantur. Auctor *Vitæ S. Ephremi, Postridie autem Judice pro tribunali sedente, constituerunt coram illo* tripassalum, *& quæcunque alia tormentorum genera*, apud Gerh. Joh. Vossium. Ex Græco *τριπάσσαλος*, est autem *πάσσαλος*, *clavus*, ut notum.

Tripatinum, in cœnarum deliciis olim, apud Romanos. Plin. *l. 35. c. 12.* quod est *de Plastices inventoribus & fictilibus vasis*, *Atque ut luxu quoque aliqua contingat auctoritas figlinis*, tripatinum, *inquit Fenestella, appellabatur summa cœnarum lautitia. Una erat murænarum, altera luporum, tertia myxinis piscis. inclinatis jam scilicet moribus, ut tamen eos præferre Græciæ etiam Philosophis possimus. Siquidem in Aristotelis hæredum auctione LXX. patinas vænisse traditur &c.*

Tripedare, vett. Latinis saltare vel *tripudiare* est, nam utriusq; verbi eadem origo. *Tripudium*, *τριπόδιον*, unde *tripedare* saltare, Græcis *τριποδίζειν*, Gallis olim *triper*. Est autem *tripedare* & *tripudiare*, terram *ter pede* ferire: quod faciebant saltantes ad illa carmina propriè, quæ tot pedis percussionibus gaudent. Horatius *Carm. l. 3. ode 18.*

> *Gaudet invisam pepulisse fossor*
> *Ter pede terram.*

Id est, gaudet saltare. Calpurnius,

> *Seu cantare juvat, seu ter pede læta ferire*
> *Carmina* ——

i. seu cantare juvat, seu saltare &c. Carmina illa fuere, inprimis jambicum acatalectum, & trochaicum, saltationibus ac ballisteis accommodum. Sed & inter militares hic gestus. Vegetius *l. 2. c. 24. Saltus quoque & ictus facere pariter assuescant, insurgere* tripedantes *in clypeum, rursusq; subsidere, nunc gestiendo prævolare cum saltu, nunc cedentes in terga resilire.* Inde ad equos vox translata, qui *tripedare* dicebantur, cùm ad illud genus cursus incitabantur, qui, inter cursum citatissimum & simplicem communemque incessum, medius esset: *τριποδεῖν* Græci equisones dixere. V. suprà ubi de *Trepidiariis* seu *Trepidantibus Equis*: ex *tripedare* enim postmodum *trepidare* factum, ut diximus. Hinc *Intripedare*, verbum compos. ad cursum hujusmodi impellere, apud Symmachum, verbis Jornandi citatis, ubi quasi *παραφράζει* Capitolini illa *Maximinis*, *Tum volens Severus explorare, quantus in currendo* (Maximinus) *esset, equum admisit multis circuitionibus &c. Tunc, Imperator,* inquit, *equo adacto in cursum calcaribus incitatum multos orbes, huc atque illuc usque ad suam defatigationem, variis inflexibus intripedavit.* V. Salmasium *ad Capitolini hunc locum.*

Tripes, V. infrà *Tripus*.

Triphallus & *Ithyphallus*, Priapi cognomina; à voce *phallus*, Hesychio *τὸ ξύλινον αἰδοῖον ὀρθόν*, quales etiam in Bacchi honorem erigi consuevisse, docet Lucianus *in Dea Syra.* Erat & festum

φαλλαγωγίας, in quo cuncti phallos adorabant & exosculabantur, de quo V. præter alios Theodoretum *Orat.* I. *de fide c. Græcas.* Sed & Comœdiæ nomen *Triphallus* fuit, à Nævio conscriptæ, è qua Gellius hos adducit versus, *Noctium Atticarum l.* 2. *c.* 20.

Si unquam quicquam filium rescivero
Argentum amoris causa sumsisse mutuum:
Extemplo illò te ducam, ubi non despuas.

Eodem titulo insignis fuit Comœdia περὶ ἀρρενότητος inscripta, quæ aliàs *Menippea*, Varronis: Item ea, quam Theocles condidit, Poëta Græcus, apud Athenæum *l.* 11. V. Anton. Thysium JC. *Notis* in *Gellium loco cit.*

Triphonius, JC. inter eos, quos in consilio habuit Alexander Sev. memoratur Lampridio: de quo V. Cujacium *Observat. l.* 7. *c.* 2. & Casaubonum *Not. ad h. l.*

Triphylia, adde: In cujus Fano, aureæ columnæ inscripta fuisse gesta ejus, & quidem propriâ ipsius manu, perhibetur. E qua præcipuè, aliisque aliorum templorum titulis atque inscriptionibus, depromtâ historiâ, natales, patrias ac sepulchra Deorum Gentilium exequutum esse Euhemerum Messenium, legimus apud Ciceronem *de Nat. Deor. lib.* 1. Arnobium *adv. Gentiles l.* 4. Minucium Fel. *Octavio*, Alios. V. ubi de eo. Sed & *Triphylii Jovis* templum in Panchaja reg. memorat Philargyrus: de quo V. Salmasium *ad Solinum pag.* 549.

Triphyllum, Græcè Τρίφυλλον, V. suprà *Trifolium*.

Triplex, Græcè Τριπλάσιος, cognom. Mithræ, summi apud vett. Persas Dei, quos τὰ μνημόσυνα τοῦ τριπλασίου Μίθρου, *memoriale sacrum* Triplicis *Mithræ*, adeoque hoc ipso cognomine præcipuè eum coluisse, legimus apud Dionysium vulgari epitheto Areopagitam dictum *Epist.* 7. *ad Polycarpum.* Et quidem Dyonysii hujus Interpretes, Pachymeres ac Maximus, sentiunt, Persas, viso in cœlis grandi Solis miraculo, quod contigit temporibus Ezechiæ R. & cognomen & sacra hæc instituisse: ac *Triplicis* nomen Mithræ, i. Soli, datum, quia dies penè fuerit triplicatus; quod adstruere conantur, ex historia sacra, quam legere est 2. Regum *cap.* 20. & Esajæ *c.* 38. Vossius verò hanc sententiam pluribus refellens, mavult cognomen hoc Mithræ inditum, ob tria illa in Deo eximia, *Sapientiam*, ratione Intellectus; *Bonitatem*, ratione voluntatis; & *Potentiam*, in exequendis omnibus. Vel eum sic dictum esse, ab triplici Solis effectu, *calore, lumine, & distinctione temporis*: vel à triplici dierum mensura, quia alii pares, ut æquinoctiales, seu verni, seu auctumnales, alii breviores, ut præcipuè brumalis; alii longiores, uti tempore solstitii: contendit. V. eum *de orig. & progr. Idolol. lib.* 2. *cap.* 9. ut & suprà, voce *Tres* &c. At *Triplices*, apud Martialem *l.* 7. *Epigr.* 53. & *l.* 14. *Epigr.* 6. pauperum in Saturnalibus dona, pugillares erant, à *tribus* paginis sic dicti: quos *vanos* proin *triplices* idem appellat, *l.* 7. *Epigr.* 72. & *l.* 10. *Epigr.* 87. Iis lautiores ad amicas scribebant &c. V. suprà, ubi de *Diptychis* & *Polyptychis*.

Tripodium, in *LL.* Henrici I. *c.* 64. *In quibus vero causis triplicem ladam haberet, ferat judicium* tripodii *i.* 60. *solid.* Spelmanno est triplex ordalium, sc. ferrum pensans 60. solidos, seu 3. libras: at Carolo du Fresne mensura trium pedum, infra quam brachium in cacabum tenebantur immittere, qui aquæ ferventis judicium subibant, si triplicis *ladæ* delictum esset, in *Glossar.* V. suprà, ubi de *Ferro Candente*, & *Ordalio*, item voce *Lada*. Ex Græco Τρίποδιον.

Tripolis, urbs Africæ, adde: Patria Severi Imp. fuit. Spartianus *in eo*, *Tripolim, unde oriundus erat, contusis bellicosissimis gentibus, securissimam reddidit, ac pacem diuturnam, oleum gratuitum & fœcundissimum agrum donavit*: ubi Casaubonus *Tripolim* hanc, à Phœnicibus conditam, & de nomine Syriacæ Tripoleos sic dictam, ex *Africanarum Rer.* Scriptoribus refert. V. quoque Salmasium *ad Solinum*, non urbis, sed regionis hoc nomen, ex tribus, *Oea, Sabrata* & *Lepti magna* constantis, fuisse, contendentem, *pag.* 322. qui idem *Tripolitanam*, Præsidialem olim provinciam, & sub dispositione Vicarii Africæ fuisse, docet *p.* 806. Addo saltem, manere hodieque vetus id nomen tum urbi, tum regioni, nisi quòd Arabes more suo *b.* pro *v.* scribentes, *Tarabilis* sive *Atrebelis* illud efferant, ex eodem Casaubono *Notis ad Spartianum d. l.*

Tripolium, Græcè Τριπόλιον, herba Musæi atque Hesiodi carminibus inclyta, inter herbas Magicâ potestate præditas, quæ corporibus & domibus amuleta præstent, adversùs fascinum, numeratur Dioscoridi: quam superstitionem verò ipse refellit Theophrastus *Histor. Plantar. lib.* 9. *cap.* 21. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1067. Nomen inde, quòd *ter* in die *vertat* floris sui colores.

Triporticus, apud Anastasium *in Hilaro*, *Fecit — Nymphæum* & triporticum, *ante oratorium S. Crucis, ubi sunt columnæ miræ magnitudinis* &c. atrium est vel area *tribus porticibus* constans, cujusmodi ante Ædes sacras olim fuere, uti pluribus docet Car. du Fresne *Descript. Ædis Sophianæ num.* 20.

Triptolemus, adde: Nonnulli Rharum, filium Cranai, qui Cecropi in Atheniensi Regno successit, *Triptolemi* genitorem faciunt; Suidas tamen avum mavult, Celei patrem. Quia verò sive Rharus, sive Celeus Cererem exceperat hospitio, *Triptolemum* agriculturam docuit: qui à plerisque intelligitur *Georgic. lib.* 1. ubi Poëta, inter Deos rusticos, memorat puerum, *unci monstratorem aratri*; aliis tamen existimantibus, non tam Græcum *Triptolemi*, quàm Ægyptium Osiridis Numen signari. Is itaque frugum sic edoctus sationem, postea longâ nave, ut Philochorus ait, frumentum Urbibus distribuit, quo occasio data fabulæ, quòd serpente alato vectus sit: quanquam & draco potuerit esse παράσημον seu insigne navis. Fuisse autem Cererem Heroinam Siculam, alibi dictum. Non pauci verò Veterum, quæ de Rharo, Cerere, quæ ab eo *Rharias* dicta est, Celeo ac Triptolemo narrantur, ad Pandionis tempora referre malunt, qui post Erichthonium habuit imperium, Erechthei antecessor. V. Gerh. Joh. Vossium *de orig. & prog. Idol. lib.* 1. *c.* 13. & 17. & Salmasium *ad Solinum pag.* 750 & *seqq.* ubi *Triptolemum* inter symbola Eleusiniorum sacrorum fuisse, ex Clemente Alex. & Arnobio inter alia, docet. Ex marmore *Triptolemi* simulachrum à Praxitele factum, inter Hortorum Servilianorum Romæ ornamenta, memorat Plinius *l.* 36. *c.* 5. qui & Sophoclis hoc nomine fabulam laudat, *l.* 18. *c.* 7.

Tripudium, rerum gerendarum apud Romanos proprium erat, idque penès solos Patritios. Cùm enim tria essent auspiciorum genera, avium inspectio, de cœlo observatio & *Tripudii* animadversio: Avium inspectio ad Comitia Curiata & Centuriata; *Tripudii* animadversio, ad res gerendas; Observatio de cœlo, ad omnia Comitia, adhibebatur, Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. l.* 6. *c.* 20. ex Sigonio. *Tripudium* autem quasi *Terripavium* dictum est Festo, cum ait: *Puls potissimùm dabatur pullis in auspiciis, quia ex ea necesse erat aliquid decidere, quod* Tripudium *faceret, id est, terripavium: pavire enim ferire est.* Cùm igitur, dum captabantur auguria, pulli è cavea mox proruerent cum impetu, certatimque in escam involarent & avidè eam depascerentur, ita ut vescentibus illis aliquid ex ore relaberetur, & terram paviret, inde spe haustâ mirificâ Pullarius, ut constanter fortiterq; cœpta negotia urgerent, jubebat auspicantes, & successus optatos prosperaque a Diis omnia spondebat: Atq; hoc *Tripudium Solistimum* vocabant, à *solo*, ut à *medio Mediastinum*. Poterat verò avis omnis *Tripudium* facere, ex veteri Collegii Augurum decreto: erantque in eo captando verba solemnia *dannere* & *addicere*, illud quidem in sinistro præsagio tristique eventu, hoc verò in fortunatis prosperisque auguriis. Livius *Dec.* 1. *l.* 2. *Cùm omnium sacellorum inaugurationes admitterent aves, in Termini templo non addixere.* V. quoque *Decad.* 3. *l.* 10. Ovidium *Metamorph. l.* 15. *fab.* 50. Alios. Fuit verò etiam Tripudium *Sonivium*, de quo ita apud Festum legendum docet Jos. Scaliger, *Sonivio significat in carmine Saliari, item in Commentario Augurali sonanti. Sonivium Tripudium dicitur, quòd sonet, ut cùm pullo excidit puls, quadrupedive aliquid ex ore.* Hinc Servius *ad illud Virgilii*,

—— —— *Tremere omnia visa repentè.*

Hoc, inquit, *Augurium, juxta Auguralem disciplinam dictum est, quod appellatur* Tripudium Sonivium, *id est, à sono. Ad quod pertinet, si arbor spontè radicibus cadat, si terra tremat, quod hic Æneæ factum ostendit, antequam divina voce responsa perciperet.* Meminit quoque ejus Plinius *l.* 15. *c.* 22. his verbis: *Quæ causa tot* (nuces juglandes) *nuptiis fecit religiosas, tot modis fætu munito, quod est verisimilius, quàm quia cadendo* Tripudium Sonivium *faciant.* Imò & *Tripudii Oscini* meminit Festus præfatus, illudque definit, *quod oris cantu significat quid portendi, cùm cecinit corvus, cornix, noctua, parra, picus.* V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. l.* 3. *c.* 10. cum *Paralipom.* Thomæ Dempsteri. Aliàs *Tripudium* generaliter, à *pavire*, id est, *ferire*, ut dictum, de saltatione sumitur: saltando enim *terra pavitur*; Nisi malis sic vocatum, quasi *Tripedium*, ut significet numerosum pedum motum, in ternarium cadentem, V. apud Martial. & suprà, voce *Tripedare*. Hujusmodi *Tripudiis* cùm Bacchi sacra semper celebrari fuerint solita, ut annotavit Natalis, hinc ipse *Tripudii Deus* dictus est. Lycophron,

Δαίμων ἐνόρχης, Φιγαλεύς, Φαυστήριος,
Deus Tripudii, Phigaleus, Phausterius.

Qua de re V. Fortun. Licetum *de Lucernis Antiqq. l.* 6. *c.* 27. & plura, in voce *Saltatio*. Addam saltem, *tripudiantes* rebus bellicis maximè idoneos habitos, Socratis effato, apud Athenæum *l.* 14. *c.* 12. unde Persas non minus *tripudiandi*, quàm equitandi, artem didicisse, refert idem *l.* 10. *c.* 11. Quò facit, quod de *Tripudio Castorio* multis exequitur Natalis Comes *Mytholog. lib.* 8. *c.* 9. &c. V. quoque supra, in voce *Festa*, quibus apud Hebræos à *tripudio* nomen.

Tripus, non unius olim generis. Fuere enim alii τρίποδες ἐμπυριβῆται, sive λέβητες λοετροχόοι, in quibus calefiebat aqua loturis, vel lebetes lavantibus aquam fundentes. Alii fuerunt τρίποδες ἄπυροι, *non sentientes ignem*, qui ornatui solùm templorum & ædium destinabantur. Cujusmodi tripus ferreus ante Regiam apud Persas perpetuò stabat, ut si cui Rex factus esset iratior, apud hunc *tripodem Regis*, exspectaret sententiam, nemine eum interea custodiente. Procopius *de Bello Pers. lib.* 1. V. quoque Cælium Rhodiginum *lib.* 18. *c.* 18. In eodem genere fuere *ænei tripodes*, præmia certantium: *Il.* ψ.

Δῶκε δ' ἄγειν ἑτάροισιν ὑπερθύμοισι γυναῖκα
Καὶ τρίποδ' ὠτώεντα φέρειν —

Qualem [illegible] Hesiodus dicit se retulisse è certamine Musico, & Mu-

& Musis Heliconiadibus dedicasse. *Oper. & Dier. lib. 2. sub fin.* In certaminibus Baccho inprimis sacris, ut notat Athenæus *lib. 2.* Quod præmium victor non auferebat domum, sed ei Deo consecrabat, cui id ludicrum dicatum erat, ut de Hesiodo modò vidimus. Sic in *Clio* Herodoti, ubi de agone Apollinis Triopii, sic in epitaphio Simonidis Cei, alibique legimus. Sed & super *tripode æneo*, coram Judicibus collocato, coronas Olympicorum præmia, poni olim consuevisse, quæ postmodum super mensa statutæ sunt, testatur Pausanias *lib. 5.* Quem morem expressit Virgilius *Æn. l. 5.*

Munera principio ante oculos, circoq́; locantur
In medio, sacri tripodes, *viridesq́; coronæ.*

Etiam iis, qui Ludorum impensas faciebant, præmii loco data cortina, Deo consecranda: Atque hi sunt *τρίποδες χορηγικοὶ*, quorum mentione Græca omnis historia, maximè autem Attica, refertissima est, V. præcipuè Isæi *Orat. de Hær. Dicogenis.* Lysiam *Apolog. δωροδοκ.* Demosthenem *in Midiana*, & ibi Ulpianum, *in Andocide.* In his varia argumenta cælabant, quæ ad honorem dantis, aut Dei, cui dabantur, pertinerent: quales aliquot tripodum inscriptiones, apud Herodotum & Pausaniam hodieque extant, & ex Latinis, apud A. Gellium *l. 3. c. 11.* Priscianum *l. 1. ac 6.* Aristidem *Sacr. Orat. 4.* Alios. Brevis apud Plut. *initio Aristidis*, hæc legitur: ΑΝΤΙΟΧΙΣ ΕΝΙΚΑ. ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΕΧΟΡΗΓΕΙ. ΑΡΧΕΣΤΡΑΤΟΣ ΕΔΙΔΑΣΚΕ. V. Casaubonum *ad Augustum Suetonii cap. 52.* Præprimis verò celebris fuit, *Tripus* Apollinis, qui Diod. Siculo, ubi de Oraculi Delphici origine, in hæc verba memoratur, *lib. 16. c. 6.* Antiquitus Fama invaluit, „capras Oraculum invenisse: cujus gratiâ & Delphici hac tem„pestate capris ut plurimum, in eo consulendo, sacrificant. In„ventum verò ita ajunt: Quum eo in loco, ubi nunc Templi „adytum est, terræ hiatus pateret, circumque terram pascentes „capræ (quòd sc. Delphi eo tempore inculti erant) frequenter „contigit, ut ad cavum illud capra quæpiam accedens & intro„spiciens, miris quibusdam exultationibus, & voce priùs ei in„suetâ, incredibilem Pastori suo admirationem concitaret, adeò, „ut & ipse spectatum ejus loci situm accesserit. Eum tunc, quod „capris evenerat, perturbatio ingens corripuit; ut ille ea pro„pemodum, quæ divino furore vexatis accidunt, pateretur: hic „verò, præter illud etiam, futura prædiceret. Quapropter apud „ejus Regionis homines divulgatâ commotione mentis (quæ „ad hiatum accedentibus oboriretur) complures illuc convenie„bant, tentandiq; gratiâ quicunq; propiùs se inserebant, divino „agitabantur Spiritu. Propterea res in admirationem versa, cre„ditumq; terrestre illud esse Oraculum. Et aliquando servatum „est, ut consulturi de rebus suis, ad hiatum se promitterent, al„terve alteri darent responsa. Sed quum multi ex furore in præ„ceps desilirent, institutum est, ne quispiam periclitaretur, ibi fœ„minam vatem ad omnium usum deligi, à qua prædictiones „acciperentur: ei vero machinam erigi, super quam tutò & divi„nitus afflari ac consulentibus respondere posset. Quia autem „hæc fulturis tribus sustinebatur, ideo Tripus nominata est: cu„jus faciem ferme & nunc retinent ænei tripodes. Huic itaque insidentem Pythiam *frigidus spiritus in quodam velut vento, in sublime expulsus, in vaticiniam vertebat, impletamq́; Deo responsa consulentibus, dare cogebat:* Justin. *lib. 24.* Qui spiritus ubi vetustate abolitus, voluit Plutarchus *de defect. Oracul.* defiisse Oracula, V. Eusebium *de Præpar. Evangel. l. 5.* sed veram cessationis hujus causam, Genes. *c. 3. vers. 15.* Alex. ab Alexandro *Genial. dier. lib. 6. c. 21.* hac de re sic: *Eo spiritu*, inquit, *ex intimo specu edito, quasi divino afflatu Phœbas in* Tripode *stans, mente furibunda statis diebus, quibus fari licebat, consulentibus canebat responsa. Licèt ferant, Apollinem sex mensibus apud Lycios, sex apud Delum, vaticinari: reliqua verò Oracula nonnunquam Idibus, nonnunquam Kalendis, nunc die oriente, nunc desinente, responsa dabant, quæ à mulieribus tantùm, quæ erant Templi vates, vaticinantis in modum ferebantur. In quo id præcipuum, ut qui Oraculum consuleret, brevi admodum oratione, quid vellet, exposceret: neq; nullum Latinè redderetur Oraculum, neq; ederetur priùs, quàm ab imo, dum sacrificabant, tota victima contremisceret.* Hinc, quòd verissima Oracula Delphis fundi crederentur, *τὰ ἀπὸ τρίποδος* dici cœperunt, proverbiali figurâ, quæ vera sunt & indubitata. Meminere Tripodis hujus *Tripodumq́;* in plur. sæpissimè Poëtæ. Virgilius *Æn. lib. 3.*

Qui Tripodas, *Clarii lauros, qui sidera sentis.*

Non enim sine lauro *Tripoda* erigi in Bœotia potuisse, docet Palæphatus, ubi de Ladone. Idem *Æneid. lib. 5. Sacros Tripodes*, habet, ut alia omittam: V. plura de hoc Apollinis *tripode*, apud Fortun. Licetum *de Gemmis Annular. Schem. 15. cap. 79.* Alex. Rossæum *Archæol. Attic.* Alios. Addo saltem, præter hunc, etiam Athenis alibique, mensas hujusmodi Deorum, seu *tripodes* fuisse, ubi Oracula similiter à Phœbadibus, iis eâ in parte, quæ *ὅλμος* vocabatur, superimpositis, unde & *τῆς ἀληθείας οἰκεῖοι τρίποδες* dicti Athenæo *lib. 2.* fuerint edita. Etiam in iisdem *tripodibus* alicubi sortes, è quibus Gentiles futura didicerint: imò & simulachra quandoque (veluti Veneris, Dianæ, Proserpinæ & Cereris, apud Pausaniam *in Messen.*) fuisse collocata &c. V. & suprà voce *Cortina.* Tandem fuere *tripodes τραπεζικοὶ*, quibus mensæ innitebantur. Quò pertinent *Tripodes*, apud Athenæum & in marmoribus vetustis, in quibus duo vel tres edentes repræsentantur: quos sepulchralium cœnarum effigies esse, diximus suprà, ubi de *Triclinio.* Item sellula rusticana, in qua S. Martinum sedisse, refert Sulpitius *de vita S. Martini Dial. 2 tripetia* vulgari sermone dicta &c. Sed & *tripodem*, instrumentum Musicum, à Pythagora Zacynthio excogitatum, habes apud eundem Athenæum *Dipnosophist. l. 14. c. 15.*

Triregnum, apud Ecclesiæ Rom. Scriptores, appellatur triplex Pontificis corona, quam Bonifacii VIII. inventum esse nonnullis, legas apud Macros; sed effigiem hujus Pontificis, in Lateranensi Æde unam tantùm coronam in camauro habere, ipsum verò secundam, tertiam Urbanum V. addidisse, Paulum tandem II. tres pretiosissimas coronas, à suis Antecessoribus prætermissas, in camauro renovasse, ac Nicolaum Beneventanum usu *Triregni* prohibuisse, hi contendunt. Imponit a novo Pontifici *Triregnum* primus Diaconus Cardin. his verbis: *Accipe tiaram tribus coronis ornatam, & scias te esse Patrem Principum & Regum, Pastorem orbis in terra, Vicarium Salvatoris Nostri Jesu Christi, cui est honor in secula seculorum, Amen:* uti habes apud eosdem, in *Hierolexico*, voce *Mitra.* V. quoque C. Paschalium *Coronar. l. 9. cap. ult.* item ubi de *Anastasio I Imp.* cujus dono ad Chlodovæum Francor. R. inde Romam pervenisse coronam hujusmodi, sunt qui tradant.

Triremis, inventum Aminoclis Corinthii, juxta Thucydidem, laudatum Plinio *l. 7. c. 56.* V. suprà ubi de *Navibus & Trierarchis Atheniensium.* Item domus nomen, Agrigenti, de qua lepidam historiam narrat Timæus Tauromitanus, apud Athenæum *l. 2. c. 1.*

Trisagius Hymnus, Græcis Patribus & in vett. *Liturgiis, ὁ Ἐπινίκιος καὶ τρισάγιος ὕμνος*, item *τὸ Τρισάγιον*, ab Angelis decantatus, memoratur Esajæ *c. 6. versu 3.* & Apoc. *c. 4. vers. 8.* his verbis. *Sanctus, Sanctus, Sanctus. Dominus Deus exercituum:* ac illustratur pluribus, ab Athanasio *Tom. 1 edit. Paris. ann. 1627. p. 154.* Epiphanio *in Ancorato § 10. & 26.* Cæsario *Dial. 1. Resp. ad interrog. 13.* *Ambrosio *de Fide lib. 2. c. 4.* Fulgentio *lib. de Fide ad Petrum Diac.* Aliis. Atque hic ter sanctus Hymnus in hunc modum canitur, in *Liturgiis* Basilii, Chrysostomi & Gregorii. Introducta autem est in Ecclesiam CPolitanam & alias Orientis Ecclesias, consuetudo *τὸ Τρισάγιον* sic recitandi, *Ἅγιος ὁ Θεὸς, ἅγιος ἰσχυρὸς, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς, Sanctus Deus, sanctus fortis sanctus immortalis, miserere nostri:* de cujus origine V. Joh. Damascenum *Orthod. Fidei l. 3. c. 10.* & *Epist. de tersancto hymno ad Jornandem Cœnobiarch.* ubi eam in Procli Patr. tempora refert, & in Concilio Chalcedon. quoque sic hymnum decantatum, addit. Postea Petrus Gnapheus, sede Antiochenâ per fraudem occupatâ, cùm in omnes eos, qui Deum crucifixum & passum esse non agnoscerent, nempe *se nudùm ipsam Deitatem*, anathematis fulmen evibrasset, asseclas suos coëgit hymno *τρισαγίῳ* addere hæc verba, *ὁ σταυρωθεὶς δι᾽ ἡμᾶς, qui crucifixus est propter nos:* quod additamentum prolixè refutarunt Felix III. Papa Rom. & Joh. Damascenus præfatus, ostendentes hymnum hunc toti SS. Trinitati dictum esse, & has voces *Sanctus, Sanctus, Sanctus* tres personas; has autem, *Deus exercituum*, divinitatem unam, indicare, atq; adeò *ter sanctam* prædicari non unam aliquam personam, sed *Τρισυπόστατον Οὐσίαν, Essentiam divinam tres Personas complectentem.* In *Liturgia* seu Canone univ. Æthiopum hæc formula extat, *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Pater omnipotens; Sanctus, Sanctus, Sanctus, unicus Jesus Christus, Filius, Verbum Patris; Sanctus, Sanctus, Sanctus, Spiritus Sanctus, sciens omnia:* ubi vocem Sanctus novies repetunt (quod etiam in Apocalypseos *loco cit.* quædam Græcæ editiones habent) attamē non nisi unam subjiciunt invocationem, quâ simul SS. invocant Trinitatem, semel dicentes, *Domine miserere nostri.* Postea in eodem Can. repetentes Seraphicum illud carmen, vocem *Sanctus* quater pronuntiant subjectâ hac compellatione, *Adoramus te Christe, cum Patre tuo optimo & misericorde, & Spiritu S. vitali: tu venisti & liberasti nos.* Quæ verba licèt sanum sensum ferre possint, apparet tamen ex *Fidei Æthiopum Declarat.* factâ per *Zaga Zabo* Episcopum & Legatum, Latinè translatâ per Damianum à Goës, non plenè ab Æthiopibus suscipi Concilium Chalcedonense, quo Eutychis errores damnati sunt, ut vidimus. Musarabes hymnum eundem sic pronuntiant, *Agios, Agios, Agios, Domine Deus Rex æterne, tibi laudes & gratias. Bibl. Patrum tom. VI.* qui modus orandi eandem nobis commendat doctrinam de celebratione & invocatione Trinitatis in Unitate & Unitatis in Trinitate &c. V. Joh. Forbesium *Instructionum Historico-Theologic. l. 1 c. 16.* ut & voce *Trisagium.* Cl. verò Suicerus, *τὸ Τρισάγιον* ab hymno *Ἐπινικίῳ* seu Cherubico, diversum, atque in illo, *Ἅγιος ὁ Θεὸς, ἅγιος ἰσχυρὸς, ἅγιος ἀθάνατος*, in isto, *Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος Σαβαώθ:* Illum initio Liturgiæ, ante Epistolæ lectionem, cani, inque ejus fine sigillum à Patriarcha fieri; istum post Catechumenorum & Pœnitentium dimissionem recitari solitum: illumq; *Trisanctum*, istum *Tersanctum*, appellandum esse, docet *Thes. Eccl.* voce *Τρισάγιον*, ubi & de origine Hymni, aliisque huc pertinentibus varia.

Tricamerarius, apud Jo. Noppium *in Chron.* Aquisgran. *lib.* 3. *n.* 1. *Wilhelmus Aquensis, Henricus frater ejus* Tricamerarius *noster & fideles nostri* &c. dignitas Palatina, Camerarii dignitate inferior. *Tricamerarius* dicitur, apud Sammarthanos, qui Jacobum Serenum Archiep. Ebredunensem. adiisse Rudolfum Imp. ac ab eo impetrasse confirmationem privilegiorum suorum, *& dignitate* Tricamerarii *perpetui Cameræ Imperialis* adauctum, scribunt. C. du Fresne *Glossar.*

Trisciles, apud Isidorum, vasis genus, ex Græco τρισκελὴς, q. *tricrurium*, ipse *tripedem* exponit. Salmasius *ad Lampridium in Commodo.* Sic τρισκελὴς in multis nummis Siculis visitur in aversa parte, *tria sc.* hominis *crura*, ad designanda tria Siciliæ promuntoria. *Sicilia* enim. *in trisceli posita*, Hyginus *de maximis Inf.* h. e. ἐν τῷ τρισκελεῖ, *triquetrâ formâ*, uti videre est suo loco, item voce *Trinacria.* V. eundem *ad Solinum pag.* 135. uti de *Triscilidis* Hæreticis. Deum *triformem* fingentibus. Augustinum *de Hær. c.* 74.

Triscurria, apud Juvenalem *Sat.* 7. ubi ille in Patricios scenica officia tractantes, populumque iis applaudentem, invehitur,

—— —— populi frons durior hujus,
Qui sedet & spectat triscurria *Patriciorum.*

plerisque sunt *ter scurrilia.* Scaliger *Transcurrla*: Sed Petitus *Tricharia* legi vult, vocem formatam à *tricha*, in qua Laureolum cruciarium destitutum populus spectabat &c. *Comm. in LL. Attic. p.* 246.

Trisexta, Gr. Τριθέκτη, voce compositâ dicebatur, in Ecclesia Græca, hora tertia & sexta. *Liturgia* Chrysostomi, ὁ χορὸς ψάλλει τὴν τριθέκτην, *Chorus psallit trisextam.* V. Meursium *Glossar.*

Trisolympionices, Græcè Τρισολυμπιονίκης, dicebatur, qui *ter vicisset* in Olympicis Ludis; quod triplex decus qui reportasset, ex ejus membris statuæ similitudo, quæ talibus erigi solebat, exprimebatur, cujusmodi statuas *Iconicas* appellari consuevisse, diximus suprà. Et quidem memorat Philostratus, expeditum cursorem venisse Gades, jubentem sacrificare ὀλυμπίασιν, ac Neronem τρισολυμπιονίκην celebrare, in *Vita* Apollonii *lib.* 5. V. quæ retro de *Olympionicis* adnotavimus.

Trisomum, in Cœmeterio Cyriacæ, viâ Tiberinâ, Romæ, apud Car. du Fresne, sepulchrum est *trium corporum* capax, uti alibi *bisomum* duorum. V. suprà, voce hac, alibique passim, inprimis ubi de *Arcis sepulchralibus.*

Tristata, apud Fridegodum in *Vita* S. Wilfridi *cap.* 15.

Convenere Duces, nec non Basileia pubes,
Tristatæ, *Comites, vulgi promiscua strages:*

ex Græco Τριστάτης est, quâ voce Græci Interpretes utuntur, Exodi *c.* 14. *vers.* 7. ubi de Pharaone Israëlitas persequuturo, καὶ ἔλαβεν ἑξακόσια ἅρματα, καὶ τριστάτας ἐπὶ πάντων. Et *lib.* 4. *Reg. cap.* 7. *vers.* 2. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ τριστάτης. Quorum locorum *illo Duces*, hoc *Tribunum*, Tremellius & Junius interpretantur. Hieronymus, *Tristatæ apud Græcos*, inquit, *nomen est secundi gradus, post regiam dignitatem, quos nos Magistratus utriusq; militiæ & Præfectos annonarii tituli vocamus, in Ezech. cap.* 23. V. Car. du Fresne *Glossar.* & Macros Fratres *Hierolexico.* At Τριτοστάτης in Scena vet. dictus est, qui *tertium* in *choro* locum tenebat, Salmasius *ad Solinum p.* 133.

Tristega, apud Sugerium *de Consecr. Eccl. S. Dionys.* eidem *Glossarii* Auctori laudatum, *Ad tristegas & propugnacula facienda*: machina est bellica, turris viz. *tribus tabulatis* constans; ex Græco Τρίστεγον, quod ædificium in genere notat tribus contignationibus seu cœnaculis constans. Unde & *tristega* de eodem dixere recentioris ævi Scriptores, propriè verò de cœnaculo superiori, quod ὑπερῷον Græcis. V. Abdiam Babylon. *Histor. Apostolor. lib.* 3. Gregor. Turonensem *lib.* 8. *cap.* 42. Matth. Paris. A.C. 1247. Alios. Quo sensu & Græcum Τρίστεγον occurrit Actor. *c.* 20. *vers.* 9. V. Christ. Beemannum *Originib. L.L.* voce *Deris.*

Tristis Color, pro obscuro & nigricante & nimis saturo, qui *austerus* aliter, occurrit passim, & blando seu *læto*, i. acuto & claro opponitur. Nempe cùm hic multo lumine radians oculos exhilaret, ille colore magis, quàm lumine, satur, obtusior ac *tristior* evadit, aciemque oculorum veluti contundit, & specie surda verberat, unde & *surdus* Plinio. *Sic tristis sapor*, pro amaro: *voce sc. ab animo ad sensibilia translatâ*, ut ait Salmasius *ad Solinum pag.* 200. ubi multa hanc in rem. Aliàs *tristis* quis propriè dicatur, notum: cujusmodi hominibus non licuisse prodire in conspectum vett. Persiæ Regum, discimus ex sacra Nehemiæ historia *cap.* 2. *vers.* 1. & *seqq.* At Titi Imp. vox egregia, *Non oportere quemquam à sermone Principis tristem discedere*: ob quam *amor ac deliciæ generis humani* meritò appellatus est, uti apud Suetonium *in eo* legimus *c.* 1. Huic planè antipodem se præbuit Domitianus, in cujus amicis, ad Epulum etiam Imperiale vocatis, magnum pallorem agnoscit Juvenalis *Sat.* 4.

—— —— —— vocantur
Ergo in consilium Proceres, quos oderat ille,
In quorum facie miseræ magnæq; sedebat
Pallor amicitiæ ——

Sed & *tristis*, pro severo; unde *Judex tristis & integer*, apud Cic. Et Aurelianus *Epist. ad S. P. Q. R.* ubi de Zenobia, *si scires, qualis illa est mulier, quàm prudens in consiliis, —— quàm larga, quum necessitas postulat*, quàm tristis, *quum severitas poscat*, apud Treb. Pollionem *Vita Zenobiæ.* Et *tristissima virtus*, apud Papin. Statium *Thebaid. l.* 7. *c.* 51. ubi Barthius, *Severissima*, inquit. *Bellica fortitudo nemini parcens, nihil de armorum rigore remittens, inflexibilis, inexorabilis, ut Horatianus Achilles*, &c. V. quoque hic passim, inprimis ubi de *Festis*, à quibus omnem *tristitiam* abesse voluere Vett. nec non in voce *Mœstitia.*

Trita Toga, pexæ opponitur. Martialis *l.* 2. *Epigr.* 58.

Pexatus pulchrè rides mea, Zoile, trita.
Sunt hæc trita *quidem, Zoile, sed mea sunt.*

Pexa nempe dicuntur vestes, quæ multo flocco opertæ sunt, eoque arte fullonis pexo & polito, uti suprà dictum in hac voce; at multo usu defloccantur ac deteruntur vestes & obsolescunt; qualia Cynicorum præcipuè tribonia fuisse vidimus &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 390.

Tritæ, apud Auctorem *Historiæ Landgraviorum Thuringiæ cap.* 157. *Ex illa liga Tritarum*; tritores sunt seu trituratores: quod nomen, cùm propriè tribuatur iis, qui *flagello* vel baculo grana excutiunt, militari turmæ seu societati circa A. C. 1411. in illa regione exortæ, datum est, an quòd armorum vice flagella rustica deferret, an quòd triticeas messes passim detereret, Germ. *der Flegelern*, i. Flagellatorum, ut idem Auctor statim subjungit. V. quoque eum *cap.* 105. Alii fuere *Flagellatores* itidem seu *Fratres Flagellantes* appellati, qui bis de die intrantes Ædes Sacras & *flagellis coriaceis habentibus aculeos ferreos in extremis nodis se ipsos antè & retro, sed præcipuè in scapulis, percutientes, sanguinem proprium excutiebant, cantilenas interea sermone vernaculo Deo cantantes*, uti legere est apud Joh. à Leidis *l.* 29. *c.* 13. & Continuatorem Nangii vernaculum sub A. C. 1347. V. quoque suprà.

Tritannus, adde: *Tritannum* vett. libri scribunt apud Vopiscum *in Firmo*, quem *nervis adeò firmis fuisse, ut ipsum Tritannum vinceret*, ait; ut & antiqua *Excerpta* Solini versibus scripta, ubi legitur,

Viribus est rumor nimiùm valuisse Tritannum.

Fuit autem is gladiator, Samnitium armaturâ celebris, cæterùm ita natus, ut rectos transversosque nervos toto corpore cancellatim haberet, eoque omnes, quibuscum congrederetur, superaret. *Pari modo natus filius ejus, miles Cnei Pompeji, ita sprevit hostem provocantem, ut inermi eum dextrâ superaret*, Plin. *ibid.* V. Salmasium *ad Vopiscum d. l.* & Solinum *pag.* 35.

Tritheitæ, Hæretici, in SS. Trinitate *tres substantias & Naturas* asserentes, auctorem habuere Jo. Philoponum Philos. Alexandr. Phocæ Imp. tempore; contra quem scripsere Leontius Mon. & Georgius Pisides Diac. teste Nicephoro *l.* 18. *c.* 48. Ejusdem farinæ fuere Peratæ, Valentinus Gentilis, Alii, de quibus hic passim. V. inprimis Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* vocibus Τριάς, Τριθεΐται, Φύσις.

Trithemius, adde: Ejus duo artificia Chymica, quibus ignes procuraverit æternos, memorat Scholiastes *ad Libavii lib. de Naphtha cap.* 6. eaq; dicit esse duo lumina æterna, quorum lampades constructæ potuerint quolibet loco reponi. *Sunt*, inquiens, 2. lumina, quorum prius miscet sulphuris, & aluminis calcinati quaternas uncias & in sublime actis flores conficit. Florum sextantem cum semuncia jungit Boraso Crystallino Veneto unciali: inq; concha vitrea contritis affundit Spiritum vini quater destillatum & facta digestione, abstracto illo, novum reponit; idq; repetit bis ter vel quater, donec sulphur in ærea lamina candefacta sine fumo instar ceræ fluat: Hoc pabulum est. Postea adornandum & ellychnium est hac arte: Asbesti lapidis filamenta longitudine fere digiti auricularis, crassitie verò mediâ colliguntur serico albo. Factum inde ellychnium, in vitro Veneto, sulphure seu alumine priùs purgato, conspergitur tumulaturq; & in arena calente horis 24. decoquitur, bulliente semper sulphure. Inunctum delibutumque sic disponitur, in concha vitrea, ut emineat paululum; aggeritur sulphur præparatum, concha in arenam calentem infertur, ut liquescat sulphur & comprehendat ellychnium: quod incensum ardet jugi flammâ, poterisq; lampadem quolibet loco reponere. Hic est ignis æternus prior. Posterior ita habet: Salis tosti libræ affunde acetum ex vino forti; abstrahe usq; ad consistentiam olei. Redde novum, macera, distilla, ut antè; idq; quater: In aceto hoc infunde vitri antimonii subtilissimè lævigati libram: Repone infusionem in cinerem calidum horis sex clauso vase, ut extrahatur tinctura rubicunda. Effuso isto aceto, submitte aliud, atque iterum extrahe, repetens laborem, donec tota rubedo resoluta sit & extracta: Coagula extractiones, usque ad olei consistentiam; quam in balneo rectifica ad puritatem: Cape deinde pulverem antimonii, ex quo rubedo extracta est & in minutissimum pollinem redige; cui in vitrum injecto infunde oleum rectificatum: abstrahe & redde septies, donec corpus devoret totum suum oleum, fiatq; siccum: Hæc extrahe per vini spiritum toties mutatum, donec essentia tota exierit: Menstrua collecta in phiala Veneta inducta papyro quintuplici destilla, ut, spiritu exeunte, in fundo maneat oleum incombustibile; cujus usus est cum ellychnio, ut sulphuris, de quo antea. Quo de artificio, quid sentiat Fortunius Licetus, V. eum *de Lucernis Vett. lib.* 2. *c.* 44.

Trithingh, apud Anglos dicitur tertia Comitatus seu provinciæ pars, continens tria vel quatuor Hundreda, seu centurias, cui qui præerat, *Trithingeresas* dicebatur, ad quem deferebantur causæ, quæ definiri non poterant in *Wapentachiis* seu Hundredis: uti, quæ in *Trithingis* decidi nequibant, in Sciram. Partitum autem in Hundreda & *Trithingas* Angliam fuisse primum Ælfredum R. legimus, apud Ingulfum *pag.* 870. & Matth. Westmonasteriensem A. C. 892. *Hodie verò, res cum Lege antiqua evanuit, nomine tantùm* (*Trithingmann*, quo pacto LL. Edvvardi quoque appellant qui alibi *Trithingeresas*. ut dictum) *remanente & in Constabulario parochiano alicubi residente*, ut ait Watsius apud C. du Fresne *Glossar.*

Triticum & Panis, voces non sunt Heroici carminis, sed pro iis Ceres ponitur à Virgilio, annotante Jul. C. Scaligero *Poëtic. lib.* 4. c. 16. Ejus culmus in manu Serapidis pingebatur olim, ut indigitaretur, Osirim, relictâ regia coronâ, regalique dignitate conjugi suæ Isidi, procul ab Ægypti Regno suo, vagantem per orbem, exteras gentes ad vitam civilem & frugum culturam perduxisse, ut in ejus columna sepulchrali legere est, apud Diodorum Siculum *lib.* 1. c. 2. V. Fortun. Licetum *de Lucernis antiqq. l.* 6. c. 115. Hinc culmus *Tritici* cum plena spica, surgens ex angulo triangularis aspidis Ægyptiæ majoris, in lucerna veteri, apud eundem, symbolum Ægypti est, memorabili fertilitate & incomparabili frugum feracitate, celebratissimæ. V. Plinium *l.* 18. c. 10. Josephum *lib.* 5. *de bello Judaic.* c. 11. Cœl. Rhodiginum *Antiqq. Lect. l.* 29. c. 21. &c. Unde vel ab Ethnicis *Horreum Orbis publicum* Ægyptus dicta, & Genes. c. 41. *vers.* 45. Josephus universæ Terræ famescenti inde prospiciens, optimo jure nuncupatus est *Salvator Mundi*, Idem Licetus *l. eod. c.* 96. Nomen a *tero*, κατ' ἐξοχὴν, quia facilè è folliculis in area *exterimur* & inde in tenuissimam farinam resolvitur. Chr. Becmannus *Origin. L. L.* voce *Tero.* Sic namq; propriè dicitur, quod è spicis *tritum* est. V. suprà passim, ubi de *Farre* inprimis, & *Frumento*.

Triton, adde: Notissimus equisonum Neptuninorum Barthio, *ad Thebaid. Statianam* 5. *versu* 707. ubi eodem ministro ad sedandas revocandasque aquas Neptunum uti, docet ex Ovidio *Metamorphos. l.* 1. Alii plures fingebantur ad ministerium Veneris æquoreæ, perque æquor iter facientis, quorum principem pulchrè describit Claudianus *in Nuptiis Honorii*: de reliquis argutè Appulejus *Metamorph. l.* 4. Vectam certè *Tritone* per mare Venerem etiam Nonnus habet *lib.* 1.

Ἠ' λαφίη Τρίτωνος ἐφεζομένη Ἀφροδίτη.

Quod quâ celeritate fieri consueverit, indigitat Claudianus,

—— —— *ter pectora movit*,
Jam quarto Paphias tractu sulcabat arenas.

Imò omnium Deorum marinorum buccinatores & tibicines habiti sunt: cujusmodi buccinicinum par visendum secundùm Vett. monumenta, à Mariangelo Accursio, proavo suo, dono missum Româ, se asservare, scribit Casp. Barthius *ad Achilleidem Papin. l.* 1. *vers.* 54. V. quoque eum *ad Epithalamium Honorii.* Hinc in Theatris olim *Tritones* buccina mugientes soliti produci. Corn. Severus *in Ætna*,

Nam veluti resonante diu Tritone *canoro*,
Pellit opus collectus aquæ, victusq; movere
Spiritus, & longas emugit buccina voces,
Carmineq; irriguo magni cortina theatri
Imparibus numerosa modis canit arte regentis,
Quæ tenuem impellens animam subremigat undam.

Quod spectaculum inde in Naumachiam suam transtulit Claudius Cæsar, apud Suetonium *cap.* 21. *Hoc spectaculo Classis Sicula & Rhodia concurrerunt, duodenarum triremium singulæ, exciente buccinâ* Tritone *argenteo, qui è medio lacu per machinam emerserat*: ad quem l. V. Isaac. Casaubonum; & alia quædam, huc facientia infrà. De *Tritone* verò *æneo*, qui in meta marmorea turris octogonæ Andronici positus, atque ad omnem venti auram versatilis, virgâ, quis ventus flaret, indicabat, Salmasium adi *ad Solinum pag.* 1245. uti de navibus quibusdam apud Vett. hoc nomine insignibus. Barthium *ad Statium Thebaid. lib.* 5. *vers.* 371. & hic, in vocibus *Parasemon*, item *Tutela*.

Tritones, ex pelamydum genere, pisces memorantur Plinio *l.* 32. c. 11. Certè *Tritones* humanâ formâ reperiri sub aquis, & inde in terras descendere, mulieribus insidiantes, multis constat experimentis atque testimoniis. V. inprimis Lucianum *Trit. tom.* 3. Unde Plinius *lib.* 9. c. 5. *Tiberio*, inquit, *Principi nuntiavit Olysipponensium legatio, ob id missa, visum auditumq; in quadam specu conchâ canentem* Tritonem, *quâ noscitur, formâ*. Et mox, Auctores habeo in Equestri ordine splendente, visum ab „his in Gaditano mari marinum hominem, toto corpore abso„lutâ similitudine; ascendere enim nocturnis temporibus na„vigia, statimq; degravari, quas insederit, partes: & si diutiùs permaneat, etiam mergi. Alexander item ab Alexandro „*Genial. dier. lib.* 3. c. 8. Tritonem & Nereidas, ait, hominesq; „mari genitos, quos marinos appellant, nostrâ quoque tem„pestate conspicuos fuisse, multa documento sunt. In memo„ria mihi est, cum adolescentulus ego in porticu nostra Porta„novensi Neapoli quandoq; diverterem, Draconettum Boni„facium Patriciæ gentis & inclytæ familiæ virum, in conventu maximo, referre solitum esse, se, dum in Hispania militaret, „marinum hominem vultu & corpore prorsùs humano pubetenus: postremis verò in piscem desinentibus vidisse in melle, „ex ultima Mauritania & Oceani finibus ad Regulos, sub qui„bus stipendia faciebat, pro monstro allatum. Fuisse autem fa„cie hominis vetusti, capillo & barbâ hispidâ, colore cœruleo, „staturâ procerâ, & majore humanâ: alis quoq; tenui cartila„gine, quibus marinos fluctus secabat, & membranâ passim „interlucente munitum. Et paulo post narrationem de duplici Nereide: Sed super omnia nostro ævo haud absimile factum „accepimus in Epiro. Ad fontem jugis aquæ, ad quem mulieres „ex oppidulo aquatum ventitabant, *Tritonem* seu hominem ma„rinum e spelunca, quam fortè ibi nactus erat, observare soli„tum, si quando solam ad aquas accedentem aut per littus ob„ambulantem mulierem videret, ipsum ex undis & spelunca leni „gressu tacitisq; vestigiis desilire, & à tergo accedere, ac vi com„pressam mulierem ex insidiis adoriri arreptamq; sub undas de„ferre consuevisse. Quod quum apud loci incolas percrebuisset, „diligentiùs monstrum observasse, & quum diutulè laqueos illi „intendissent; haud multo pòst dolo captum & laqueis vinctum „cepisse V. quoq. Giraldum *Syntagm.* 5. Scaligerum *Exercitat.* 226. Eundemque fusè *de Histor. Animal. l.* 2. Damianum Goës *in Olysipponis Enarr.* ac Fortun. Licetum *de Gemmis Annul. Schem.* 10. *quo puella à Tritone rapta proponitur c.* 61. & *seqq.* ubi ex Scaligero *Tritonis* Romæ, inter cætera spectacula, visi, formam sic describit: *Capitis coma persimilis est palustri apio, tum colore, tum quòd capillum omnino nullum ab aliis possis discernere, reliquum corpus squamâ inhorrescit minutâ, sed eadem prope, quâ lima est, duritie. Branchias infra aures habent, nares hominis, rictum oris latiorem & pantheræ dentes: oculi glauci mihi visi sunt, manus etiam illis sunt digitiq; & ungues eâ formâ, quâ superiores conchyliorum testæ: pinnulæ sub ventre & pectore pro pedibus, uti Delphinis.* Quod non malè convenit cum *Tritonis* descriptione, apud Nonnum *Dionysiacor. lib* 36.

Τρίτων, δ' ἱμερόφωνος ἐδέρκετο ...
Α'ν δελφῖνος ἄτερ ... ἰχθύος ἔγχελυος ἰχθύς.

Tritor, in *Glossis*, τορευτής: unde *tritum argentum*, pro cælato, apud Phædrum,

– – *auro adscribit Praxitelem suo*,
Trito Myronem argento ——

V. suprà, ubi de *Cælatoribus*, *Laboriosis*, *Torentis* &c. At *Tritores lapidum*, οἱ ἐμβάπται sunt ἢ σιλβοτεί, de quibus V. Salmasium ad *Solinum pag.* 1105. de utrisque plura retro diximus, in verbo *Terere*, item voce *Toreuma*, nec non ubi de *Toreutice Arte*, namq; & de Tornatoribus Virgilius,

Qui radios trivere rotis ——

Trituratio, per jumenta & per boves maximè, in usu fuit, apud Hebræos olim, Syros, Arabes, Ægyptios, Græcos, hodieque in Asia durat, teste Leunclavio, & ex hoc Drusio *in Michæam.* Idem ab illis Tartaris usurpari, qui circa Volgæ ostia degunt, asserit Olearius αὐτόπτης *Itineris Moscov. & Pers. l.* 4. Et quidem Hebræi tres quatuorve boves collo devinciebant, ut simul *triturarent*: quorum commune vinculum מרבק *marbek* dicitur Jerem. c. 46. *vers.* 21. alibique, uti pluribus docet Sam. Bochartus *Hierozoici Parte prior. l.* II. c. 32 Quia autem tum maximè inter Judæos boves pinguescebant, cum erat *trituræ tempus*, quòd *bovis triturantis os capistrare* Lex prohibebat, adeoque illis inter triturandum liberum erat vesci frugibus ad satietatem usque; hinc Oseas, ut Israëlitas laborem detrectare & genio indulgere doceat, eos confert cum vitula, *trituræ* soli adsuetâ, c. 10. v. 11. & Amos, ut Proceres Israëlis luxu & mollitie diffluxisse ostendat, inter cætera comedisse *vitulos marbek* ait *cap.* 6. *versu* 4. A vinculo nempe præfato, quo boves ad areæ palum, aut columnam collo adalligabantur, ut grana pedibus supposita subsultando triturarent. Talmudici, *Inter eas* (columnas areæ) *sit spatium duabus ribkis* (i. copulis, seu vinculis) *quarum singulæ capiant tres boves*, vel *quatuor*, in *Tract. Eruvin c.* 2. *f.* 17 apud eundem Bochartum *cap. præc.* Præter hunc vero *triturandi* modum, & alii tres à Vett. adhibiti leguntur, *virgis* sc. seu *flagellis*, *tribulâ* & *plaustro rotis instructo*, de quibus, V. hic suis locis, ut & in voce *Grana*: sicut de *Trituratorum societate militari*, suprà in *Trita*.

Trivia, adde: Vel à *triplici* Lunæ (quam Dianæ nomine indigitatam fuisse notum) cursu sub Zodiaco, secundùm longitudinem, latitudinem & altitudinem, vel ob *triplicem* ejus in cœlo, terris, & inferis potestatem. Referunt alii, ad *tres* mensis cujusq; decades, ἱσταμένου, μεσοῦντος & φθίνοντος &c. Ephesi verò inprimis culta Diana est hæc multimammia, ab Jonibus omnis nequitiæ inventoribus festumq; ejus summa cum pompa & mollitie, idq; à Sacerdotibus eviratis, celebratum. Unde Martialis *de Spectac. Epigr.* 1. *Nec* Triviæ *templo molles laudentur Jones.*
Hodieq; in ea urbe ostendi ex marmore *caput*, ad cujus unum latus *serpens*, alterum *arcus*, quo *Trivia* consueverit repræsentari, adnotat Jac. Sponius *Itiner. Græciæ Part.* 1. *p.* 326. Nec non celebre Templum habuit, in nemore Dianæ Triviæ prope Ariciam, quod ex Albano monte, quem locum, tanquam arcem elegerat

Domitianus Imp. ibique commorari gratissimum habebat, poterat prospici. Quare idem Poeta *l. 1. Epigr. 1.*

Hoc Tibi, Palladiæ seu collibus uteris Albæ,
Cæsar & hinc Triviam *prospicis, inde Thetin.*

Triviæ Antrum, memoratum eidem *libro 6. Epigram. 47.*

Sive Numæ conjux Triviæ *te misit ab* antro:

Specus est Egeriæ Nymphæ, Numæ conjugis, in valle Dianæ Aricinæ. Alii tamen legunt, *Trivia te misit ab Anna*, intelliguntque Dianam Ariciæ cultam ab Anna Peranna: cujus Sacerdos *Rex* nominatus, ut colligitur ex eodem *l. 9. Epigr. 65.* ubi *Triviæ nemorosa regna* habet. V. quæ adnotavit *ad Hippolytum Senecæ versu* 411. Farnabius.

Trivium, à *tribus viis* dictum, quibus *Triviam* præfuisse, diximus suo loco; addo hic saltem, apud Græcos proin olim, divites sub novilunium vespere cœnam Hecatæ in *trivia* mittere consuevisse, quam pauperes devorabant, uti docet Aristophanes *Pluto*, unde *Hecates cœna* in proverbium abiit, de quo Erasmum vide. In *Triviis* autem cultam eam, quod ibi exposita fuerit, ab Æolo & Phenea parentibus, sunt qui tradant, teste Nat. Comite *Mytholog. lib. 3. c. 14.* Sed & Mercurius in *triviis*, τρικέφαλος *triceps* cultus est, qui subscriptione monstrabat, quà cuique eundum, non solùm per agros, sed & in ipsa Atheniensium urbe. Quin extabant illius monita, *στεῖχε δίκαια φρονῶν, μὴ φίλον ἐξαπάτα*, *ambula justa meditans, ne amicum decipe*, & *similia*. Etymol. in voce Τρικέφαλος. V. quoque ubi de *Acervum lapidum congerendi in viis more* nec non in voce *Mercurius*. In iisdem, quadriviisque Ædes sacræ olim erigebantur, ad quas pagani ex locis vicinis sacra facturi conveniebant, uti diximus retro, in voce *Triopas*. Porrò rupibus *triviisque* Frotho Magnus Danorum Rex, ad subditorum explorandam fidem, aureas suspendere armillas solitus legitur. Saxo *lib. 5. Armillam unam in rupe, quam Frothonis petram nominant, alteram ad W'ig provinciam, defixit edicta à se innocentiæ experimentum daturas.* Et paulo pòst, *In Jutia, tanquam in capite Regni sui, magni ponderis auream armillam* Triviis *affigi curavit.* Cui mori similia de Ælfredo Anglorum R. recenset Matthæus Westmonasteriensis, ad A. C. 892. qui per publicos aggeres, ubi semitæ findebantur in quadruum, armillas ex auro jubebat appendi, ut viantium aviditatem irritaret, cùm non esset, qui eas acciperet. Et à Saxone quidem venit in suspicionem Fortunius Licetus *lib. de Annulis cap.* 40 de cornu aureo A. C. 1639. die 20. Julii in Ripensi Cimbriæ diœcesi à puella Dana casu invento, ad explorandam Præsidum vigilantiam, in *Triviis* quoque olim ab Haraldo Rege fuisse expositum. Quod quanquam factum non inficiatur Olaus Wormius *in sec. Aurei Cornu edit. Epist. ad Licetum*, tamen neutiquam eo fine initio id conditum credit, quòd rudi massâ aureâ, aut minori labore in aliam redactâ figuram, idem commodiùs potuerit præstari: tam illustre enim adeoque insigne monimentum facilè à quovis ad Regem pertinere agnosci poterat. Thom. Bartholinus *de Armillis Vet.* Sed & in biviis, *triviisq*, auguria olim captabantur: uti de Babyloniæ Rege legimus Ezech. *c. 21. vers. 26.* & videre est suprà, ubi de variis *Divinationis* speciebus &c. Recentioribus *Trivium*, in Scholis, dicta Grammatica, Rhetorica & Dialectica, *quasi triplex via ad Eloquentiam*, Ugutio; sicut *Quadrivium*, reliquæ liberales Artes. Unde *Vir in trivio & quadrivio excellentissimus*, apud Matth. Paris *A. C.* 1252. V. suprà, voce *Quadrivium*.

Trium Liberorum jus, celebre apud Romanos olim, indigitatur Juvenali *Sat. 9. versu* 87.

Jura Parentis habes, propter me scriberis hæres,
Legatum omne capis, nec non & dulce caducum.
Commoda præterea jungentur mille caducis,
Si numerum, si tres implevero —

Nempe cùm apud Romanos Præturæ, Quæsturæ, omnesque Magistratus & Honores, ad numerum liberorum Parentibus distribuerentur, frumentum quoque pro illo daretur, iique in fascibus sumendis priores essent, & in Spectaculis honoratiora loca occuparent, qui plures haberent liberos; unde natæ leges Julia, Papia Poppæa, aliæ: in primis fuere *Jura trium Liberorum*, à Græcis derivata. Inter illos enim Spartani, multiplicandorum civium causâ, legem tulerunt, ut, qui *tres liberos* genuisset, à custodiæ munere esset immunis, si credimus Æliano *Var. Hist. lib. 6. cap. 6.* Hinc ne infelices essent gravidæ uxores, supplicationes & vota Veneri apud Romanos, Τριτοπάτορσι, apud Athenienses, facta. Dicebantur autem *Τριτοπάτορες*, i. *tertio loco parentes*, post Solem putà & Lunam, tres illi venti Cottus, Briareus & Gyges, de quibus multa vetus Scholiastes Hesiodi *in Theogon.* V. quoque Gerh. Joh. Vossium *de Idolol. lib. 3. cap. 2.* Cùm verò haud paucis ea felicitas non contingeret, donabantur hoc jure ab Imperatoribus nonnulli, quibus id Natura negaverat. Plinius Jun. *Epist. l. 10. Exprimere Domine verbis non possum, quantum mihi gaudium attuleris, quòd me dignum putasti jure trium liberorum.* Clari viz. homines & bene meriti, ut hoc pacto, præter dicta, in Testamentis legata quoque capere, & ad caducarum hæreditatum successionem admitti possent. Unde Martialis *ἄτεκνος*, jus hoc a Domitiano, magni beneficii loco, & in laboris sui præmium ac solatium, petit *l. 2. Epigramm. 91.*

Quod Fortuna vetat fieri, permitte videri,
Natorum genitor credar ut esse trium &c.

V. *Scolia ad l.* Th. Bartholinum *de Puerperio Vet.* Alios.

Triumphalis, cognom. Herculis, ab Evandro sacrati, in Foro Boario, quem per triumphum habitu triumphali amiciri solitum, scribit Plinius *libro 34. c. 7.* idem Salmasio cum *Victore* est, quod ejusdem Idoli epitheton fuit, *Exercitat. Plin. ad Solinum pag. 10.* ubi ad Portam quoque Tergeminam ejus ædem fuisse, docet. Qui verò inter homines *Triumphales* dicti, V. infrà.

Triumphalis Toga, primùm purpurea fuit, dein acu picta, teste Verrio Flacco, apud Sextum Pompejum, ubi *Picta*, inquit, *Toga, quæ nunc dicitur, purpurea antè vocitata est, eaq; erat sine pictura: ejus rei argumento est pictura in æde Vertumni & Consi, quarum in altera M. Fulvius Flaccus, in altera L. Papyrius Cursor triumphantes ita picti sunt.* Fuit autem picta Toga nil aliud, quam acu elaborata, figurisque Phrygio opere distincta: quarum originem à pictis apud Homerum vestibus arcessit Plinius. Togæ itaque *Triumphali* purpureæ aurum immixtum fuit, quo Phrygiones eam variis figuris ad instar picturæ distinguebant; unde *χλαμὺς χρυσόπαστος* Dioni *lib. 63.* Eadem, à genere picturæ, *Palmata* dicta est, quòd *palmas* primitus intextas haberet, mansitque postea nomen, etiamsi aliæ intexerentur figuræ. Ejus tamen meminere pauci, ut observat Manutius; cùm Tunicæ palmatæ frequentior apud Auctores mentio sit. Martialis de ea, *libro 7. Epigramm. 2.*

I comes & magnos illæsa merere triumphos,
Palmataq; Ducem, sed citò, redde Togæ.

In quæ verba Salmasius: *Postquam & Tunicæ quoq; Triumphales pingi cœptæ sunt & à picturæ argumento palmatæ sunt appellatæ; inde factum est, ut & pictis Togis idem nominis daretur.* Transiit utraq; ad Romanos a Thuscis, a quibus Tarquinium accepisse omnem triumphantium cultum, discimus ex Floro aliisque. Porrò *Capitolina* quoque dicta est, an quia talis Jovis erat in Capitolio? an quia in Capitolio illa olim dabatur, atque in Capitolium triumphantes illâ induti invehebantur? V. Hier. Bossium *de Toga c. 16.* Deponebatur communiter statim post Triumphum. Cæsari verò, inter reliquos honores & hunc à Senatu tributum, testatur Dio *l. 44. Primùm ei datum est, ut semper etiam in Urbe Toga Triumphali indutus incederet.* Quo tamen eum non semper usum esse credere par est, quòd Dio *eod. lib.* tradit, eum ex SC. vestem Triumphalem omnibus ludis gestasse. Idem *lib. 53.* post devictos Astures, datam Augusto potestatem Kal. Januariis coronæ & vestis Triumphalis gestandæ, tradit. Reliqui verò Imperatores in civili habitu vulgarique. Quare hunc habitum, velut invidiosum, notarunt Auctores, in Principibus: Tacitus *lib. 13.* in Nerone, cui *diebus supplicationum vestem Triumphalem decretam* refert: in eodem Dio *lib. 63.* ubi, in adventu Teridatis eidem usum, tradit: Suetonius *c. 72.* in Caligula, qui *Triumphalem habitum etiam ante expeditionem assiduè gestabat.* Dio iterum *l. 67.* in Domitiano, qui cùm in Senatum veniret, eo ornatu uti solebat: quod fecisse Marium Romanorum primum, legimus *in Epit. Liv. 67.* Capitolinus in M. Antonino & Vero: Herodianus in Heliogabalo &c. V. Octav. Ferrarium *de Re Vestiar. l. 2. c. 26.* Hinc præcipua dona, quibus amicos Reges Senatus Romanus excolebat, Togæ pictæ fuerunt, & Tunicæ palmatę, ut toties apud Livium aliosq; invenies. Interim, non Triumphantium modò ea Toga fuit, sed & Consulum, qui, cùm liberâ civitate in sola prætexta fuissent, postea *Triumphali* habitu usi sunt, quoties Magistratum inirent ipsis kal. Januariis, item cùm Jani Templum reserarent: cujus rei aliquod vestigium sub Commodo, apud Herodian. clarius indicium, sub Alexandro Sev. apud Lampridium. V. quoque Capitolinum *in Gordiano*. Crebrior postea usus ac mentio, apud Scriptores. Etiam Prætorum, quoties Ludos ederent, vel sacra peragerent peculiaria, ut discimus ex Appiano *l. 1. civil.* ubi de Asellio Prætore, fœneratorum scelere medio in Foro obtruncato. *Aulæum* eleganter appellat Juvenalis, ad quem V. vet. Interpretem, in verba,

——— ——— ——— *Picta Sarrana ferentem*
Ex humeris aulæa Togæ.

Ita apud Tacitum Tribunis, celebraturis Ludos Augustales, *Triumphali* veste uti fuisse legimus permissum. Quò trahendus Martialis jocus in Proculejam, quæ marito, futuro Prætori, repudium dixerat, ne cogeretur suppeditare impensas, ad purpuram emendam, quâ Megalesia spectacula ederet. Sumpsere autem & Consules & Prætores hanc Togam itidem de Capitolio seu Jovis Templo, ut de Alexandro Severo scribit Lampridius. Primus Gordianus privatus suam propriam habuit, ut eâ Magistratum annumq; inchoaturus uteretur, apud Capitolinum. Sed &, præter præfatos, hominibus quoq; privatis, *Triumphalis* Togæ usquandoq; factum fuisse, accepimus: uti Paulo Æmilio, qui de Perseo triumphavit; Pompejo M. Catoni, ob regiam Cypri gazam sanctè Romam transvectam. Cæsari, aliis. Inferiori verò ævo vestis purpurea, id est, Toga ac paludamentum, Imperatorum fuit propria, more à Galieno orto, apud Trebellium: à quo tempore *purpura* pro Principatus symbolo à Scriptoribus passim accipitur. V. Ferrarium suprà laudatum *lib. 2. c. 9.*

Neque

Neque verò *Triumphantes* solùm, sed & *triumphati*, in claris ac speciosis vestibus erant. Hinc Tetrico, cùm in triumphum duceretur ab Aureliano, *coccina chlamys & tunica galbina*, adeoque cultus habitusque fuit, quo solebat esse tum, cùm maximè Imperatorem ageret. *Incedebat etiam Zenobia, ornata gemmis, catenis aureis, quas alii sustentabant*, apud Vopiscum *in Aureliano*. Cujus moris vestigium, antiquissimo tempore, in Thyo Paphlagoniæ R. à Datame triumphato, habes apud Corn. Nepotem *in Vita hujus*. Neque verò vestes *Triumphales* insignes, sed & *tubæ* erant, quæ triplici in pompa loco prodibant, uti videre est apud Panvinium *de Triumpho*. Ad cujusmodi *Tubæ triumphalis* differentiam, *Civilis tuba* dicitur P. Chrysologo *Serm*. 9. Domus quoque *Triumphatis* aliquid peculiare habuit, quòd non communi, sed Græco more, de via sc. fores ejus aperirentur, qua de re V. Alex. ab Alexandro *Genialium Dier*. l. 5. c. 24. uti de *Triumphalibus Coronis* multa, apud Car. Paschalium *Coronarum* l. 8. c. 4 & *seqq*. nec non suprà aliquid, ubi *de Insigni Corona* &c.

Triumphus, & Myrinus, nomina Gladiatorum aulicorum Domitiani Imp. quos viribus, arte, ornatu eximios, proprios & peculiares sibi alebat, teste Suetonio c. 4. V. quoque Ludov. Cælium l. 6. c. 32. Hos cùm è familia sua, munere Quæstorio, petenti indulsisset Populo, laudavit popularitatem ejus Martialis *de Spectac. Epigramm*. 20. cujus initium,

Dum peteret pars hæc Myrinum, pars illa Triumphum &c.

Triumphus Secretus, apud Martialem l. 8. *Epigramm*. 15. ubi de Domitiani laureæ de Sarmatis Jovi Capitolino relatione,

Hos quoque secretos *numerabit Roma* triumphos:

Species erat *Triumphi* seu imago quædam, concedi solita, si ex cive parta victoria; aut ex bello, non acie, sed pace & pactione; aut non ex bello, sed actis urbanis; aut ex rebus gestis, sed non dignis justo triumpho: quales erant laureæ C. Antonii, ex bello Catilinario, Domitiani de gente præfata; Neronis, apud Suetonium c. 13. verbo, ex omni victoria, ob quam salutatus aliquis Imperator, ejusmodi secretus triumphus. Non ergo idem *triumphare*, & *Jovi Capitolino Lauream referre*, majusque longè ac dignius *triumphi*, quàm *laureæ*, jus: qua de re V. Manilium & Casaubonum *ad Suetonium Domitiano* c. 6. Sed & *Triumphos minores* sæpe & facilè ab Augusto solitos concedi, variis locis scribit Dio *lib*. 54. imò jam ante ipsum in Julio Cæsare visum est, cùm Hispaniensis triumphi honorem ambitiosè cum Legatis suis, qui propriis auspiciis nihil fecerant, communicavit, uti adnotatum eidem Casaubono *ad ejusdem Auctoris Augustum* c. 38. Porrò, anno U. C. 740. cùm desiissent *Triumphi*, cœpere *Triumphalia ornamenta* decerni, viz. *corona aurea, patera, aurea sella curulis, scipio eburneus cum insidente aquila, toga picta, tunica palmata, statuæ laureatæ, nomina triumphalia* &c. quæ *Insignia triumphi* vocat Tacitus *Annali* 2. 3. & *Insignia triumphalia*, *Annali* 1. Sic ex eodem bello vel triumphos, vel triumphalia certè ornamenta comites expeditionum sequiori ævo consequebantur; notatque Dio, triumphalia ornamenta adeptos esse per Claudium, non solùm Consulares viros, ex Senatoribus, sed alios quoque dignitate longè inferiores: unde Suetonius, *Secuti & triumphalia ornamenta eodem bello adepti*, in eo c. 17. Sed & Germanicum, ex bello Dalmatico, ante Consulatum suum primum, ἐπινίκια καὶ στρατηγικὰς τιμὰς nactum esse, Dio idem refert l. 56. Atque hi *Triumphales* quoque dicebantur, non ii solùm, qui *triumphassent* &c. V. iterum Casaubonum *ad Caligulam Suetonii* c. 3. alibique passim. Ut de *Triumpho Justo*, hoc unum addam, triumphasse Veteres non de superatis solùm gentibus, sed & de Diis victis, discimus ex Sacris quoque, in quibus Philistæi arcam abducunt, sed malo suo, 1. Sam. *cap*. 5. *versu* 2. & *seqq*. Teglath Phalassar R. Assyriæ aufert è Dane vitulum aureum, 2. Paralipom. c. 28. *vers*. 21. Salmanassar alterum è Bethele, Oseæ c. 10. *vers*. 5, 6. Porrò, Moabitide à Chaldæis excisâ, Jeremias vaticinatur fore, ut *Chamos*, Moabitarum idolum, in transmigrationem eat, Jerem. c. 48. *vers*. 7. & de Ammonitarum Deo *Malcham* idem prædici videas, Jerem. c. 49. *vers*. 3. etiam captâ Babylone, Bel & Nebo in captivitatem abeunt, Esaj. c. 46. v. 1, 2. Quo eodem exemplo, Ptolemæus Evergetes, victo Seleuco Callinico & Syris, *Deos eorum captivos ducit in Ægyptum*, Dan. c. 11. *vers*. 8. Romanis id ipsum sæpe usurpantibus: inter quos tertium Pompeji triumphum Θεῶν βαρβαρικῶν εἰκόνας, *Deorum Barbaricorum imagines*, decorasse, legimus in Appiani *Mithridaticis*. V. quoque Plutarchum *in Marcello*, quem propterea accusatum scribit quòd Deos, tanquam captivos, cum pompa, in triumpho duxisset, *in Paulo Æmylio* &c. & hanc in rem plura, apud Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior*. *lib*. II. c. 34.

Triumvirale Synedrium, in Rep. Hebræorum, erat unum ex minoribus illorum Synedriis seu Conventibus Juridicis. Duplicis enim generis iis Synedria erant, סנהדרים גדולה *Sanhedrim gedola*, i. *Synedrium Magnum*, de quo suprà, & סנהדרים קטנה *Sanhedrim Ketanna*, seu *Synedrium minus*, quod iterum duplex erat, *Vigintiuniusvirale* & *Triumvirale*, a numero Judicum sic dictum: quemadmodum Synedrium M. quod Hierosolymæ fixum erat, *Septuagintauniusvirale* non rarò dicitur. In quibus omnibus impar numerus adhibitus, ut, si dissensio foret, pars altera minimùm unico prævaleret: Unde toties apud Magistros reperimus, *Synedrium non debet esse æquâ lance libratum ineoq; adjiciendus unus*. Cùm verò Synedrii M. sedes, ut dictum, perpetua esset Hierosolymis, & quidem in parte Templi, quæ Gr. λιθόστρωτον, Joh. c. 19. *vers*. 13. Vigintiuniusviralia Hierosolymis bina erant & per reliquas Urbes, in quibus erant incolæ 120. seu 60. Patres familiâs, constituebantur: ubi verò minor erat numerus, *Triumviralia*, alia ex auctoritate publica, in locis vicorum idoneis urbibusque, quibus Vigintitriumviralia non conveniebant, habebantur; alia, pro re nata, eligebantur, partim compromisso seu *communi litigantium pactione, ad similitudinem Arbitrorum*, ut loquuntur Arcadius & Honorius Augg. de recentiori Judæorum, ex more Majorum, in Jurisdictione contentiosa, usu continuato, l. 8. C. *tit. de Judæis*: Partim ex unici alicujus arbitrio, ubi actus aliquot Jurisdictionis tantùm voluntariæ exercendi; cujus electionis exempla sunt in renuntiatione, excommunicationis absolutione, Presbyterorum creatione &c. De his omnibus autem monet, ex disciplina Talmudica, Maimonides *Halach Sanhedrin* c. 2. § 13. ea quidem legitima fuisse Fora, etiamsi Tres tantùm interessent, sed laudatius habitum esse, si plures velut causæ ventilandæ & judicii futuri testes ac inspectores adhiberentur, quorum item per suffragia sententia alterutra, pro re nata, præponderaret. Atque ita per Urbes, præter Hierosolyma, alias, vicosque & oppida, Synedria minora collocata sunt, ex præcepto illo Deuteron. c. 16. *vers*. 18. ne quilibet, litis causa, Synedrium M. adire statim cogeretur. Ut autem in Synedrio Vigintitriumvirali de capite quidem judicabatur, ita tamen potestate limitatâ, ut neque de integra aliqua Tribu, neque de Pontifice Max. aliisque gravioris momenti causis cognosceret; ita *Triumvirale*, causas capitis planè non tractabat, sed lites paulo leviores decidebat, & mulctam solùm pecuniariam, aliquando & flagellationem, irrogabat: Utrinque verò ad Synedrium Magnum erat provocatio. V. Joh. Seldenum *de Synedriis vett. Hebræorum* l. 2. c. 5. & Thom. Godvvynum *tract. Anglic. cui Titulus, de Ritibus Hebræorum Eccles. & Civilib. lib*. 5. c. 4.

Triumviri Ædibus sacris incendio consumtis restituendis, & sacris conquirendis donisque præsignandis, memorantur Livio l. 25. *Comitia deinde à Prætore Urbano de Senatus sententia plebiq; scito sunt habita, quibus creati sunt Quinqueviri, muris turribusq; reficiendis &* Triumviri *bini, uni sacris conquirendis donisque præsignandis; alteri, reficiendis ædibus Fortunæ & Matris Matutæ intra portam, quæ priore anno incendio consumtæ fuerant*. Hos, ut & Duumviros ædis locandæ, faciundæ, dedicandæ, Sacerdotes quidem propriè non fuisse, è Sacerdotibus tamen potissimùm creari consuevisse, docet Joh. Rosinus *Antiqq. Roman. lib*. 4. *cap*. 19.

Triumviri Agro dividendo, memorantur in Lege agraria Sempronia, à Tib. Sempronio Graccho Trib. Pl. anno U. C. 620. latâ: *Ut si quis latiùs (500. jugeris) agrum possideret, Triumviri quotannis datâ operâ creati judicarent, qui publicus ager, qui privatus esset*. Appianus *Bell. civil*. l. 1. Plut. *in Gracchis*, Vellejus l. 2. Alii. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib*. 8. *cap*. 8. & Sigonium *de Jure Ital*. l. 2. c. 2.

Triumviri Capitales, qui & *Tresviri* & *Treviri Capitales*, Sallustio *Judices*, vel, ut alii legunt, *Vindices rerum capitalium*, creati sunt primùm M. Curio Dentato & P. Ruffino Coss. ut ex Liv. *lib*. 9. apparet; anno U. C. 495. ut habet Rosinus. Conquirebant ii maleficii suspectos comprehendebantque, carceris erant custodes, damnatosque à Prætore in carcere carnifici necandos tradebant: Ipsi quoq; de scelere eorum, qui cives Romani non erant, in Urbe tamen habitabant, ac de vilibus & abjectæ conditionis hominibus, putà furibus & servis nequam, judicabant facinorisque convictos puniebant, ad Mæniam columnam, in Foro Romano, judicia ea exercentes. Unde Q. Horatius Flaccus in Mænam Pompejanum, *Epodon ode* 4.

Sectus flagellis hic Triumviralibus
Præconis ad fastidium.

Val. Max. item l. 8. c. 4. *Fannii servus Alexander, cùm in suspicionem C. Fl. Equitis Rom. occisi venisset, sexies tortus pernegavit se ei culpæ affinem fuisse: sed perinde atq; confessus & à Judicibus damnatus, & à L. Calpurnio Triumviro in crucem actus est*, l. 8. c. 4. Imò non servorum & humilium tantùm, sed & liberorum nobiliumque maleficia illos conquisivisse, carcerisque custodes & animadversionibus interfuisse, docent Varro *de L. L. lib*. 4. & Pomponius *de orig. Juris* l. 2. clariùs a. Livius ac Gellius, quorum is l. 39. fugientes Bacchanalium conscios à *Triumviris* in carcerem conjectos esse scribit: Hic l. 3. c. 3. Nævium, ob assiduam maledicentiam & probra in Civitatis Principes, de Græcorum Poëtarum more, dicta, in vincula Romæ à Triumviris conjectum esse, narrat. Quod tamen primis temporibus, cùm nondum constitutæ essent quæstiones publicæ, factum esse, contendit Rosinus. Cùm vero, eorum interventu, in delinquentes animadversum esse, ex Pomponio diximus, non sic intelligendum est, quasi ipsi *Triumviri* quenquam supplicio affecerint:

sed quòd per lictores suos, quorum octo sub se habebant, ut colligere est ex Plauto *Amphitruon* ubi Sosia,

> *Quid faciam nunc, si Tresviri me in carcerem compegerint!*
> *Inde cras è promptuaria cella depromar ad flagrum.*
> *Nec causam liceat dicere mihi, neque in hero quidquam auxilii siet!*
> *Nec quidquam sit, quin me omnes esse dignum deputent:*
> *Ita quasi incudem me miserum octo validi homines cædent.*

Porrò iidem *Triumviri* multam sive sacramentum (ita vocabatur æs, quod pœnæ nomine pendendum erat) exigebant, sicut Festus nos docet, in verbo *Sacramentum*: ubi Plebiscitum mutilum sic restituit Scaliger. *Queicunque. Prætor. posthac. factus. erit. quei. inter. ceiveis. jous. dicet. Tres viros. Capitaleis. populum. rogato. iique. Tre virei. Capitaleis. queicunque. posthac. facti erunt sacramenta. exiguntò. judicantoque. eodemque. jure sunto. utei ex legib. plebeique. scitis. exigere. inque. are. essetque. oportet.* Atque hanc pecuniam in divinos usus, & ad tuenda sacra civitati conferebant, ut constat ex Lege Lucii Papirii Tribuni Pleb. apud eundem. Creabantur autem illi Comitiis Tributis, &c. V. Jac. Ravardum *Variorum l.2. c.* 18 Fabrum *Semestr. l.2. c.* 6. Joh. Rosinum, *Antiqq. Rom. l. 7. cap* 27. Alios.

Triumviri Coloniæ deducendæ, tres dicebantur Curatores, qui, cùm aut Lege aliquâ a plebe scitum, aut Senatusconsulto decretum esset, Coloniam aliquam deduci, numerusque colonorum jam esset scriptus, creabantur Comitiis Tributis, modò per Consulem, modò per Prætorem Urbanum, ut Colonos in agros Lege definitos, sub vexillo, quasi exercitum aliquem, deducerent. quod quo modo factum sit, diximus supra Aliquando verò Quinqueviri, Septemviri ac Decemviri quoque negotio huic præficiebantur, ut ex Appiano *Civil. l* 1. aliisque patet. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. l.* 7. *c.* 47

Triumviri conquirendi juvenes idoneos ad arma ferenda, creati sunt bello secundo Punico, anno U.C 541. Q. Fulvio Flacco III. & Appio Claudio Pulchro Coss. Causam suppeditat Livius *l.* 25. ubi, *Consules*, inquit, *cùm ægrè delectum conficerent, quòd inopia juniorum non facilè in utrumque, ut & novæ urbanæ Legiones & supplementum veteribus scriberetur, sufficiebat: Senatus absistere eos incepto vetuit &* Triumviros *binos creari jussit: alteros qui citra, alteros qui ultra quinquagesimum lapidem in pagis forisque & in conciliabulis omnem copiam ingenuorum inspicerent. & si qui roboris satis ad ferenda arma habere viderentur, etiamsi nondum militari ætate essent, milites facerent. Tribuni Pl. si iis videretur, ad Populum ferrent, ut qui minores essent septem & decem annis, iis perinde stipendia procederent, ac si 17. annorum aut majores milites facti essent. Ex hoc Senatusconsulto creati* Triumviri *primi conquisitionem ingenuorum per agros habuerunt.* V. iterum præfatum Rosinum *Antiqq. Roman. lib.* 8 *c* 42.

Triumviri Epulones, creati sunt primùm anno U. C 553. L. Furio Purpureone, M. Claudio Marcello Coss. fueréque C. Ticinius Lucullus, T. Romuleius & P. Porcius Leca: e quibus Romuleius Legem tulit, *Ut propter sacrificiorum multitudinem Tresviri Epulones crearentur, cùm essent ipsi a Numâ, ut etiam Ludorum illud epulare sacrificium facerent, instituti.* Jus præterea Togæ prætextæ habendæ, sicut Pontifici, iis permisit. Cic *lib.* 3 *de Orat.* Livius *l.* 33. &c. Alii P. Manlio eam legem tribuunt: sed *in locis cit.* T. Romuleius legitur; unde etiam a nonnullis *Lex Romuleja* dicitur, quod Car. Sigonius ex conjectura emendavit. Postea Septemviri, tandem Decemviri facti sunt: de quorum munere V. suprà, ubi egimus *de Epulonibus.* Item, in voce *Parasiti.*

Triumviri legendi Senatus, extraordinarius erant Magistratus, ab Augusto instituti. Sueton. c. 37 *Quoque plures partem administrandæ Reip. caperent, nova officia excogitavit, curam operum publicorum, viarum & aquarum, alvei Tiberis, frumenti Populo dividundi, Præfecturam Urbis, Triumviratum legendi Senatus & alterum recognoscendi turmas Equitum, quotiescunque opus esset*, V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. l.* 8. *c.* 41.

Triumviri Mensarii, Romæ propter penuriam argenti, rogatione Minutii Tribuni Plebis, creati sunt, anno U. C. 537. tempore secundi Belli Punici. Fuere autem illi L. Æmilius, qui Consul Censorque fuerat, M. Atilius Regulus & L. Scribonius Libo tum Trib. Pl. Liv. *l.* 23. Cùm jam anno U. C. 401. Quinqueviri Mensarii, dispensatione pecuniæ dicti, facti essent: de quibus V. suprà. Creabantur autem hi Comitiis Tributis. Idem *lib.* 7. V. Rosinum *lib.* 7. *c.* 39.

Triumviri Monetales, memorantur Pomponio JC. *ff. tit.* 2. *de orig. Juris*: *Constituti sunt eodem tempore & Quatuorviri, qui curam viarum agerent. & Triumviri Monetales, æris, argenti, auri flatores* &c. Præfuerunt cudendæ monetæ, hinc nomine mutuato. Iidem & *Triumviri A. A. A. F. F.* quod est, *Auro, argento, ære, flando, feriundo.* V. iterum Rosinum *l.* 7. *c.* 38.

Triumviri Nocturni, antiquus Romæ Magistratus. Livius *l.* 9. de C. Flavio Scriba, quomodo Ædilis Curulis factus sit, agens, inter alia, *cùm priùs Tribunatum gessisse dicit, & duos Triumviratus, Nocturnum alterum, alterum Coloniæ deducendæ.* Quando creati sint primum, non constat. Munus eorum è Tacito colligitur *Annal. l.* 5. *Triumviri Nocturni, quòd ad incendium in sacra via serò venerint, à Tribuno Pl. die dicta damnati sunt.* Nempe incendiis arcendis præerant, uti quoque docet Paulus JC. *lib.* 1. *tit.* 44. V. Rosinum ubi *suprà.*

Triumviri recognoscendi Turmas Equitum Rom. V. suprà *Triumviri leg. Senatus.*

Triumviri reficiendis ædibus sacris. Vide suprà *Tribuni ærarii* &c.

Triumviri Sacris conquirendis, V. *ibid.*

Triumviri Valetudinis, ab Onuphrio Panvinio, in Magistratuum Rom. numero referuntur, cùm alià, nihil de iis quidquam in Vett. scriptis reperiatur, neq; satis certum sit Magistratus eos fuisse. Ita autem de illis Onuphrius *Commentar. Reip. Rom. l.* 2. *Hujus Magistratus nulla apud Vett. quod sciam, mentio est. In antiquo verò argenteo nummo sic scriptum est: M. Acilius III VIR. VALETU. Hi nostrâ ætate pestis causa creari solent, atque Domini sanitatis vocantur, quibus temporibus de morbo suspectis, magna potestas concedi solet. Nummi autem verba sic ego interpretor, M. Acilius III. Vir. valetudinis constituendæ.* V. Rosinum ubi *suprà.*

Trochilus, Solino *avis parvula: ea reduvias escarum dum affectat, os belluæ hujusce (Crocodili) paulatim scalpit. & — adhiatum sibi in usque fauces facit. Quod ichneumon conspicatus penetrat belluam* &c. *c.* 32. ad quod Salmasium vide, ubi non quemvis avem id facere, sed qui dicitur κλαδαρόρυγχος, nec avem fluviatilem, sed καρυδέαν, aquæ amantem, esse, inter alia docet.

Trochlea, Græcè τροχιλία, ad hauriendam è puteis aquam adhibita, occurrit apud Pollucem, Εἰ δὲ καὶ Φρέατος ἐκ βάθους τι ὕδωρ ἀνασπᾶσθαι δέοι...... τροχιλίας: poliam vulgò Galli vocant. de quâ V. Salmasium *ad Solinum p.* 589 ut & suprà aliquid, ubi de *Ductariis Machinis* Sed & *Trochleas* in suppliciis apud Veteres fuisse in usu, docet ex Gallonio *de Martyr. cruciatu.* Gothofr. Jungermannus *Notis in Magistr. de Equuleo.* Sic autem is: *Scire amplius convenit, hoc in more Antiquorum extitisse, ut reorum corpora plurimis modis ad ea vi quodammodo discerpenda distenderentur, equuleis, Trochleis suspendioque, gravibus appensisque pedibus aliis ponderibus* &c. Cujus rei iconem *ibidem* habes. Quid verò in hortis Τροχιλίαι sint, quidque ἡ τροχίλεια τῶν καμαρῶν, *rotatio camerarum*, ut vocat Cassiodorus, explicat nobis Cl. Salmasius *Notis ad Spartianum Hadriano*, ubi de *Trichilis* Veter. quam vocem etiam suprà vide. Quod porrò tonsuræ genus περιτρόχαλα apud Græcos, diximus passim, ubi de *Tondendi modis variis* inprimis.

Trochus, puerile ludicrum seu exercitamentum, Dempstero *in Rosinum l.* 5. *c.* 1. cui à τρέχω nomen. Ejus meminit Helenius Acron *ad Hor. in Arte.*

> — *Indoctusve pilæ, discive* Trochive.

Cum Turbine eundem facit, idem Dempsterus. Sed distinguit Salmasius, *ad Martialem lib.* 14. *Epigr.* 168. *cujus lemma*, Trochus,

> *Inducenda rota est: das nobis utile munus.*
> *Iste* Trochus *pueris, at mihi cantheus erit.*

Ubi priùs *cantus* legebatur, quasi intelligeretur tinnitus Trochi missi: cum per synecdochen Poeta dicere velit, rotâ vel sero hoc muniam rotam plaustri, quo pueri ludere solent. *Fuit* itaque *Trochus*, teste Salmasio, *aliud omnino à turbine: rotula enim erat* (seu circulus, unde ei nomen) *ex ære seu ferro, cujus ambitui appensi annuli, inter mittendum & currendum, altè tinniebant.* Quam ob causam *garrulum* eum vocat Poeta, *Epigr. seq.*

> *Garrulus in laxo cur annulus orbe vagatur,*
> *Cedat ut argutis obvia turba* Trochis?

Mercurialis similiter, in *Trocho*, primò fuisse circulum, in circulo annulum, qui sono spectatoribus voluptatem afferebat, tradit; additque adfuisse impulsorem, cum ansa, quam Propertius *clavem* vocat *l.* 3. *Eleg.* 12.

> *Increpat & versi clavis adunca* Trochi.

Unde concludit, *Trochum* idem ludi genus fuisse cum Cricilasia Antylli, descriptâ apud Oribasium *Collect. l.* 6. *c.* 26. nisi quòd Antyllus circulo suo tenues annulos, non annulum, circumpositos tradit & virorum exercitationem Cricilasiam facit. Meminit verò & Xenophon *Trochi*, cùm in *Conviv.* de muliere Psaltria narrat, quòd *in saltando missos plures* Trochos *exciperet, simulque saltans eos projiceret in altum, rursùmque acciperet concinnè.* Et certè a Græcis ad Romanos transiisse, Horatius indicat *lib.* 3. *Carm. Ode* 24.

> *Seu Græco jubeas Trocho.*

Sicut autem *Trochus* à Turbine diversus fuit, ita ab exercitatione illa, quæ hodie super ligneas tabulas pannis contectas cum ligneis pilis efficitur & *Trochus* nuncupatur, multum differebat. Peragebatur enim is in publicis Gymnasiis, aliisque locis. Habebatque annulum seu annulos strepitum edentes, postremò ex ære conflabatur atque clavem habebat aduncam, ut dictum: quæ omnino nec in Turbine, nec in hodierno Trocho reperire est. Inter exercitationes verò Gymnasticas non Propertius solùm, sed & Horatius *de Arte Poet.* reponit: ad quam verò Gymnastices speciem pertinuerit, incertum. De ejus in Medicina Gymnastica usu varia habet Mercurialis *lib.* 3. *c.* 7. Etiam ad militarem aliquo pacto spectasse, videtur posse colligi,

colligi, ex eo, quod refert Ammianus Marcellinus *l.* 21. Julianum Cæsarem, *apud Parisios variis sese exercuisse motibus in campo & inter alios quoddam, quem dum faceret, axiculis, queis orbis erat compaginatus, in vanum excussis, ansam remansisse illam, quam retinens validâ manu stringebat*: E quo loco Turnebus censuit ejusmodi exercitationem *Trochum* fuisse. Figuram *Trochi* à Ligorio, qui eam ex forma, in vetustissimo atque amplissimo cujusdam Comici vel Satyrici Poetæ monumento, expressa, in via Tiburtina prope Romam acceperat, (ubi tamen præter annulos dentes quidam circulo infixi & mobiles sunt, quos ad strepitum majorem edendum appositos fuisse, est vero simile) ad se missam, exhibet præfatus Hieron. Mercurialis *de Arte Gymn. lib* 3. c.8. Sed & *Trochus* Veneficarum, alio nomine ῥόμβος, in Lælii *Erotopægnio*, apud Apul. jum *Apolog.*

Philtra omnia undique irruunt,
Trochus, *pili, ungues* ——

V. suprà voce *Rhombus*. Item, τροχὸς Græcis massa seu panis æris, unde τροχίας χαλκὸς, *æs in hujusmodi massas formatum*, apud Poll. Sic Interpres Aristophanis τροχοειδὲς κατεσκευασμένα vocat *rotundam massam*, de vitro: κρύσταλλος τροχιώδης dicebatur, qui tritus in parvos τροχοὺς seu τροχίσκους redigebatur; cui oppositus ὁ τόρνος, qui integer & *capillaris* &c. Salmasius *ad Solinum pag.* 1077. De *Trochis Niloticis albis, in mucronem desinentibus*, qui in Musæo Kircheriano Romæ asservantur, V. Georg. de Sepibus *in Descript. ejus pag.* 28. & plura suprà voce *Rosa*

Trocmi, adde: Gens una ex tribus præcipuis Galatarum fuit, quæ Mæoniæ & Paphlagoniæ regionem insedit, Tavia vel Ancyra præcipuâ urbe constituta. Eadem gens, sicut & reliquæ duç Tolistobogi & Tectosages, in quatuor tetrarchias divisa fuit, uti docet Salmasius *ad Solinum p.*877. V. quoque suprà, ubi de *Galatis*.

Troglodytæ, adde: Nomen à τρώγη seu τρώγλη, unde & *Troglodytæ*, ut diximus, vocantur, in plerisque libris apud Auctores Latinos; & Τρωγλῖται quoque Græcis nonnunquam, unde Τρωγλῖτις myrrha, pro optima, Lat. quoque *Troglytis*, in veteri *Hymno Regum*,

Tus Deo, myrrham Troglitin humando,
Bracteas Regi chryseas decenti.

pro Τρωγλοδυτική. Nempe *Troglodytæ*, hi populi appellati, quòd *cavas & specus*, i. τρώγλας, subirent. A' qua eadem causa & τρωγλίτης, seu τρωγλοδύτης minimum genus passeris, quòd cavis & rimis turrium ac murorum sese illatebret & in his nidum congerat, de quo V. Salmasium *ad Solinum p.* 445. ubi de regaliolo & Casaubonum *ad Julium Suetonii c.*8 ubi Gallis *roitelet* hodie vocari nonnullos velle adnotat: de pop. autem *Troglodytis* plura, apud eundem Salmasium *ibid. pag.* 1083. & *seqq.* ubi eos, inter alia, nonnullis Arabes, nonnullis Æthiopes, quòd inter utrosque positi, dictos, à Recentioribus verò Æthiopiæ deputari, & *Troglodyten* ipsam dictam Barbariam, ob vicinitatem, docet.

Troja, reg. & urbs, adde: Postmodum Augustus eandem restauravit, colonis eò deductis, unde *Colonia Augusta Troas* appellata est, uti ex pluribus nummis Imperialibus liquet, docente Sponio, qui haud pridem illustres ejus reliquias diligenter lustravit, & accuratè descripsit, *Itinerar. Græciæ part.* 1. *p.* 198. Idem nomen ludicro, quod ἱπποδρομίας genus fuit & in equis exercebatur, per lascivas vertigines ac gyros implicantium se & explicantium puerorum, V. infrà. At apud Recentiores *Troja*, Gallis *truie* & *troye*, machina bellica est, ad suffodiendos muros inventa, unde nomen, quòd humum *suis* instar subvertat, quamob causam quandoque etiam *Sus* vocatur. *Trojam* autem vett. etiam Latinis, pro sue accipi, docet Pomponius Sabinus *ad Æn. lib.* 1. *illud,*

—— —— *Armaque fixit*
Troia ——

V Car. du Fresne *Glossar.*

Trojani Ludi, adde: In eo Equites tantùm, sine bigis, & absque quadrigis concertasse certum. Namque apud Virgilium *Æn.* 5. *v.* 545. *& seqq.* ubi certamen hoc prolixè describitur, dicuntur pueri *in equis frænatis lusisse, portari equis, invecti equis, videri in equis*: Et bigarum quadrigarumque ludus Romæ, multo post Ascanii tempus, incepit haberi. Quod notat Licetus, propter Virum doctum, qui ludum. *Troja* nomine donatum, ait quadrigis olim celebrari consuevisse. Nec favent ei Dionis de Cæsare verba, *lib.* 43. *Etiam* Trojam, *antiquo more, Patriciorum filii luserunt: Juvenesq; qui dignitate æquales erant, curribus certaverunt.* Et *lib.*48. ubi de Agrippa: *Præturam tum gerens, ac præcipuus amicus Cæsaris splendidè omnia agebat, ludosque inter cætera equestres biduo præbebat &* Trojam *vocatum ludum per nobiles pueros magnificè exercebat.* Iterum *l.*51. *Porro in ærarii consecratione ludi omnis generis facti sunt Patriciique pueri Trojam luserunt: Virique simili ratione, equis celeribus, bigisque & quadrigis certaverunt.* &c. Hæc enim omnia qui rectè perpenderit, comperiet *Trojam* fuisse Ludum à pueris Equitibus actum; at ex curribus bigarum quadrigarumve diverso ludi genere, certasse Juvenes & viros maturiores. Quos ludos proin ut distinctos etiam retulit in *Cæsare* Suetonius c.39. *Quadrigas bigasque & equos desultorios agitaverunt nobilissimi Juvenes*: Trojam *lusit turma duplex majorum minorumque puerorum.* V. Fortun. Licetum *Schem. Annular. Gemm.* 41. c.130.

Tropæuchia, à *tropæo*, memorata Codino *de offic. Aulæ Constant.* c.6. *n.*36. unum erat ex tegminibus Imperatorii capitis. Quemadmodum & Crinonia & Tetraphyllum; quibus in solemnitatibus, Impp. Constantinopol. utebantur, cùm aliàs pileo uterentur. Ansel. Solerius *de Pileo Sect.*9. Signo τροπαιοφόρῳ ornatum fuisse, ait Interpres Curopalatæ *d.l.* V. quoque Car. Paschalium *Coron. l.*9. *c.* 9.

Tropæum, adde: Arbor autem inprimis idonea *tropæis*, quercus habita, ut de Romulo Acronis, & Marcello Britomartis victoribus, legimus apud Plutarchum *in utroque*. Ex auro *tropæi* meminit Florus *lib.*2. *cap* 4 ubi de Flaminio. Sed & loco tropæorum Turres erectas, illisque spolia imposita, docet idem *l.*3. ubi de Domitio Ahenobarbo & Fab. Maximo. Imò & Urbes integras, pro *tropæis* statuisse summos Reges, docet Herodianus *l.* 3. ubi de Alexandro Sev. μένει δ' ἔτι νῦν τρόπαιον καὶ δεῖγμα τῆς νίκης ἐκείνης πόλις ἐπὶ τοῦ λόφου Ἀλεξάνδρεια καλουμένη. Porrò statua & columna Victoris nonnunquam hoc fine erecta: aliquando fixa hastis hostium capita pro eodem erant. Silius *l.*2. de Terone, occisæ Hasbytes caput bipenni suffigente,

Namque aderat toto ore ferens irasque minasque
Annibal, & cæsam Hasbyten, fixique tropæum
Infandum capitis furiata mente dolebat.

Quod hodieque multo in usu apud varias gentes Barbaras, Turcas inprimis Persasque. V. quoque de capite Goliathi, à Davide interfecti, Regum Historiam. Imò & Deorum effigies, uti discimus ex Euripide in *Phœnissis v.*1256. & in *Heraclidis v.* 936. Præter loca jam dicta verò, in Mari etiam posita *tropæa*, locis nempe tali rei opportunis, docet Demosthenes *Olynthiacâ* 3. vel in Insulis, ut de Chabria idem habet, *c. Leptinem*; vel in Portubus Silius *lib.* 14. de Siculis,

Promtæ gens linguæ, ast eadem cùm bella cieret,
Portus æquoreis sueta insignire tropæis.

Vel Foribus affigebantur, uti de Romanis notum &c. Inscribebantur Ducum nomina, ut mille loci Græcorum Scriptorum docent, non militum, quod dolet Peleo, apud eundem Euripidem *Andromacha v.*693. qua de re V plura apud Casp. Barthium *ad Thebaidem Statianam lib.*2. *v.*706. Auctoresque suprà de *Triumpho* laudatos. Addo saltem, sapientioribus ex ligno *tropæa* maximè placuisse, ut his brevi tempore consumtis, confestim aut ferrentur è medio discordiæ argumenta. Hinc duo Palladis tropæa describens Himerius, unum adversùs Neptunum, ex olea; alterum contra Barbaros, ex platano, fuisse ait, Μιλ. Et apud Amphictyonas Thebani accusati sunt à Lacedæmoniis, quòd victoriæ monumentum, adversùs se partæ, æneum statuerint tropæum, apud Ciceronem *de Invent. l.*2. Imò Platonem, in sua civitate, arma hosti detracta planè noluisse in Templis suspendi, legimus *in ejus lib.* 5. *de Rep.* &c. V. Car. Paschalium *Coronar. l.*7. *c.*14. qui & *de coronandi tropæa more, ibid. l.*1. *c.*6. Alia notio vocis apud Suetonium *Julio c.*85. *Funere indicto — pro Rostris aurata ædes — collocata: intraque lectus eburneus, auro ac purpurâ stratus: & ad caput* tropæum, *cum veste, in qua fuerat occisus*; ubi κηρίον Appianus vocat, stipitem viz. in formam tropæi, cui vestis illa imposita: ferculum funebre, interpretatur Casaubonus *ad Caligulam ejusdem c.* 15. V. suprà in hac voce.

Tropæus, Gr. Τροπαῖος, Jovis cognomen, à τρέπω, quòd hostes in fugam verteret: quemadmodum Romanis idem *Stator* dictus est, quòd fugam suorum sisteret. Ei, apud Græcos, statuas aliquando erigebant victores: inprimis postquam usus *Tropæorum* in desuetudinem abiisset, quod Ciceronis ævo factum esse, ex ejus *Pison.* colligere est. Tum igitur, horum in locum, vel aras construebant, ut de Alexandro quoque legimus, in monte Amano, istiusmodi victoriæ monumentum excitante: vel *Tropæo* Jovi signa ponebant, uti de Hyllo legimus & Iolao, apud Eurip. *Heraclid. v* 937.

—— *Βρέτας Διὸς Τροπαίου χαλκόνωτον ἵστασαν.*

V. Franc. Rossæum *in Angl. sui tit. Archæologia Attica lib.* 7. *capite ultimo.*

Troparium, in Eccl. Gr versus est, in quo ut plurimùm agitur memoria Sancti illius, cujus festum celebratur. Nempe certis diebus, certi Canones, divisi in *Troparia* plerumq; 30. (excepto Magno Canone 150. complexo) in ea Eccl. cani consuevere. Nomen inde, quòd ad Hirmos *convertantur*. & modulationem ad eos faciant. Canebantur autem post Horas. Et quidem ex iis nonnulla Anthimus & Timocles; id verò, quod post secundum antiphonum canebatur, Justinianus composuisse dicitur. Suicerus in voce Τροπάριον.

Tropei, memorati Suetonio *in Claudio cap.* 8. *Et quoties post cibum obdormisceret, (quod ferè ei accidebat) olearum ac palmularum ossibus incessebatur, interdum ferulâ flagrove, velut per ludum excitabatur à* Tropeis: *solebant & manibus stertentis socci induci*; Scurræ videntur fuisse, qui, postquam Claudium percusserant, statim ne deprehenderentur, se verterent, joculari motu, quod

lusûs erat genus: Ἀπὸ τρέπειν, quod *vertere* denotat. *Copreas* autem legit Adrian. Turnebus *Adversar. lib. 22. cap. 32.* Sed quinam illi essent, non explicat; facit verò id Jos. Scaliger *in Festum lib. 17.* in voce *Scurra*. Alii *Crepi* legunt, & Lupercos intelligunt, quorum solennis mos erat, obvios ferulis pelle contectis verberare. Alii aliter: mirè enim vexatus hic Suetonii locus est. Non pœnitendam sententiam affert, Marc. Donatus Ponzanus *Dilucid. p. 639.* ubi ait, se suspicari, id ludi denotari genus, quod astragalis exercebatur. Jactantes enim aspiciebant scrobem, in quam jactati calculi seu globuli excipiebantur, idque corpore non semel obverso: & in Lex. Gr. τρόπα, redditur, *obversio, ludi genus.* V. Thomam Dempsterum *Paralipom. in Rosinum l. 5. c. 6.*

Trophonius, adde: Complura de eo habet Pausanias *in Bœot.* & Scholiastes Aristophanis *in Nub.* ac è junioribus Nic. Leonicenus *lib. de Antro Trophoni*, & Gerh. Jo. Vossius *de Idolol. lib. 1. c. 13.* Inter Euthycratis opera, ex ære, simulachrum *Trophonii*, memoratur Plinio *l. 34. c. 8.*

Tropitæ, Hæretici, Verbum in carnem *conversum* esse (unde nomen) dicentes, memorantur Philastrio *Catalogo Hæres. cap. 23.* Eis affines Polemiani & Eutychiani, de quibus V. suo loco.

Tropus, in Ecclesia Rom. versiculus quidam est, in præcipuis festivitatibus immediatè ante Introitum cantari solitus, quasi præludium quoddam & Introitûs ipsius continuatio continens hæc tria, *Antiphonam, Versum & Gloriam.* Sic in Festo Nativitatis, ante Introitum, *Puer natus est*, præcedit *Tropus* iste, *Ecce adest, de quo Prophetæ cecinerunt, dicentes, Puer natus est* &c. A Gregorio M. institutum, scribit Durandus *l. 4. c. 5.* Nomen *à conversione vulgaris modulationis.* in Concilio Lemovic. *sess. 1.* Hinc Τροπάρια Græcis, Latinis quoque *Troparia*, libri hujusmodi *tropos* continentes, de quibus V. Leonem Allatium *de Libris Eccl. Gr. Dissert. 1.* Goarum *ad Euchologium passim*, Joh. Meursium *Glossar.* ut & supra.

Trosius Aper, Grammaticus Latinus, inter præceptores Marci Imp. memoratur Jul. Capitolino in *Vita* hujus.

Trossuli, dicti sunt, qui aliàs *Celeres*, trecenti nempe juvenes robustissimi, & è nobilissimis familiis delecti, qui Romulum, à quo instituti erant, ejusque Successores, hastati per urbem assectabantur, & ussi ministeria exequebantur, in bello antesignani & protectores: Equites quidem, ubi campus esset ad equestre certamen accommodus; pedites verò in aspero loco & equis invio. Sed Equites plerunque, qui cum absque Peditum auxilio *Trossulum* oppidum Hetruriæ expugnassent, inde id nominis nacti sunt. V. Plinium *l. 33. c. 2.* & in voce *Trossulum*. Iidem & *Flexumines* dicti, *à flectendis* in equum genibus. Plin. *l. 33. Celeres sub Romulo Regibusque appellati sunt, deinde Flexumines, postea Trossuli.* Sed *Trossulorum* nomen pro equitibus non diu post Gracchum mansisse idem addit. Jam enim tum pudebat multos isthoc nomine appellari, propter ambiguitatem vocis, quæ olim quidem significabat, quod diximus; illo verò tempore etiam pro juvene compto, comato, unguentato, nitidè vestito, adeoque delicato & molli accipiebatur, à Græco vocabulo τρυφερὸς, quod *delicatum & mollitie infamem* notat. Seneca *Epist. 46. Quid ergo iam faciam, quod* trossuli *isti & juvenes*, alibique. Capitolinus verò vetus verbum usurpavit, in *Commodo*, ubi de hujus in Equitum ordinem cooptatione, quæ aliàs fiebat anno 18 Commodo verò 17. imò Marco Imp. sexenni contigit. Ita autem is, *Cooptatus inter trossulos Princeps Juventutis*, ad quem locum vide Salmasii *Notas.*

Trostburgum, castrum Germaniæ, sub proprio Comite, ex Familia VVolckenstenia. In hac enim, Fridericus communis duarum linearum *Trostburgiæ* & *Rodnecia* pater fuit, illius quidem per Michaelem fil. in cujus posteris Christophorus Franc. Baro *de VVolckenstein*, ex Maria Com. Eberstenia, suscepit Paulum Andream Com. *de VVolckenstein*, quo & Maria Com. Hohenzollerana, genitus est Franciscus, & germani, omnes *Comites de VVolckenstein*, lineæ *Trostburgiæ*. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobilit. Europ. Parte II. pag. 55.* & *Artic Herald. Tom. II.*

Trotare, apud Vincent. Belvac. *lib. 32. c. 21. Itaque iter arripuimus & equitando, quantum equi* trotare *poterant— properabamus*: Gallis hodieque *troter*. Salmasio est ex *tolutare*, & gressum notat equorum trepidantium, quem suprà descripsimus, ubi & *tolutim* incedere dici interdum equum, qui *trepidabat*, monitum. Hinc *trotari* dicebantur adulteri, cùm per urbem nudi traducerentur, quæ recepta olim apud Francos, sicut vetustiori ævo apud Pisidas, pœna fuit. V. de illis Nicol. Damascenum, apud Stobæum *Serm. 42.* de illis Car. du Fresne *Glossar.* & plura de adulteris suprà.

Trotingi, in L. Longobard. *lib. 1. tit. 16. §. 8. Dum quidam ad suscipiendam sponsam — cum paranymphis aut* trotingis *ambularent*: joculatores sunt Papiæ; qui *Trutani* aliis, amatores culinæ & liguritores patinarum ac vasorum Car. Bovillo, qui vocis etymon arcessit à *trua* vase, quo aqua è coquina in lavatrinam fundi solet. C. verò du Fresne sic dictos vult à Gall. *treu*, unde efficta vox *treuvans*, quâ, ait, indigitabantur tributorum collectores & exactores, qui ostiatim tributa exigere solebant, ac præsertim ejusmodi census, qui inde *Cens truans* dicuntur in vett. *Consuetudd.* quòd à Dominis peti ac *quæri* deberent. Jam verò qui quærunt, inveniunt; unde vocis *truver*, seu ut hodie effertur *trouver*, originem petendam ab ejusmodi tributorum collectoribus, qui dicebantur *avoir treuvé*, cùm tributum *le treu* exegissent, *Glossar.* voce *Trutanus*, Gall. *Truant*, qui insigniri vulgò, ignavos illos, qui per provincias passim vagantur, & mendaciis atrophisque suis omnibus illudunt, addit.

Traborus, ex VVaregorum gente, Plescoviam Ducatum in Russia condidit; frater Scinei, qui *Biale Goserò*, & Rurici, qui Novogardiam, Ducatus alios duos Russiæ celeberrimos, instituere, sub finem seculi VIII. quorum ultimus, fratribus absque prole extinctis, Russiæ totius Monarcha evasit, uti suprà diximus. V. Georg. Hornium *Orb. Imper.* cum *Animadversion. Frisianis pag. 373.*

Truchsessi, V. suprà *Dapiferi.*

Truchus, V. supra *Trochus.*

Trulla, à *Trua*, vase aquario seu ingenti cochleari, quasi *Truella*, inter vasa potoria memoratur, *l. 36. ff. de auro & argent. leg. Trullas, scyphos, modiolos, phialas*, scyphusque fuit profundior & oblongior, ut docet Andr. Alciatus *Parerg. l. 7. c. 3.* Interpres vetus Juvenalis *ad Sat. 3. v. 108. calicem aureum* exponit *Trullam*, quem locum eruditè pertractat Alexander Neapol. *Genial. Dier. l. 5. c. 20.* Heleno Acroni *Trulla, deformis calix & rusticanus ad Horat. lib. 2. Sat. 3.* Unde Cato *de Re Rust. cap. 10. villicum*, inquit, *habere oportet urnam quinquagenariam unam, trullas tres.* Idem *c. 13.* In torcularium usu opus sunt. *Trullæ æneæ tres, amphoræ olearia duæ.* Et paulo pòst. *Urceos urnales fictiles duos, Trullas ligneas duas.* Meminitque earum Plinius, *lib. 34. c. 1. Sunt ergo vasa tantùm Corinthia, quæ isti elegantiores nunc ad scalpendo transferunt modò in lucernas, modò in Trullas, nullo munditiarum respectu.* Ubi conqueritur, munditiis contemtis, Corinthia vilissimis applicata usibus, dum ex illis fiant *Trullæ*: i. e. lasanum, in quod onus ventris deponitur, aut vas, quo ex culina in latrinam aquam effundunt, aut cæmentariorum instrumentum, quo dealbati tectorio, aut delutati muniuntur & complanantur parietes. Omnia n. hæc significata apud Auctores vox habet. Interim & vas potorium fuisse, nulli dubium esse potest. Ita enim Martialis *l. 9. Epigr. 98.*

Clinicus Herodes trullam subduxerat ægro,
Deprensus dixit, stulte quid ergo bibis?

Nempe prætextu curæ furtum Medicus excusat, quasi *Trullam* amovisset, ne æger, præter Medici imperium, biberet. Et Plautus *Amphitruone Actu 2. Sc. 4.*

Interea, dum illi certant, in popinam eundum est mihi,
Lances detergam omnes, omnesque Trullas
Hauriam.

Horatius item *loco cit.*

Qui Vejentanum festis potare diebus
Campana solitus Trullâ, *vappamque profestis.*

V. Thomam Dempsterum *Paralipom. in Rosinum l. 5. c. 30. Trullam crystallinam*, & *murrhinam* habes apud Plin. *l. 37. c. 2.* Apud varias nationes Suecanas maximè, *Trullas* Dæmones nuncupatos, sexu tam mulieris, quàm viri, ementitos, in hominum famulatu esse consuevisse, refert Theodor. Zuingerus *Theatro Sap. Hum. p. 789.* Sed & *Trulla* Ind. nomen 120. à Cane stadiis distitæ, supra quam in mediterraneo situ opp. Sabatha, metropolis Thuriferæ reg. de qua V. Salmasium *ad Solinum p. 493.* ut & suprà, in vocibus *Cane* & *Sabatha.*

Trullum, adde: Al. *Trullus*, Carolo du Fresne in gen. ædificium est σφαιροειδὲς, *rotundum*, in formam ovi concameratum, *unde* hinc quoque nonnullis dictum. In specie, sic dicta præ cæteris ædes est in Palatio C.Politano, in qua Synodus præfata habita, uti idem pluribus observavit in *Descr. ædis S. Sophiæ num. 32.* ubi etiam id nominis Byzantinos Scriptores tribuere potissimùm excelso & sublimi hemisphærio docuit, quod toti ejusdem ædis structuræ incumbit, τροῦλλον & τρούλλα promiscuè appellantes, V. eum in *Glossar.* & de *Trulli* ruinâ, Zonaræ memoratâ & Cedreno, Macros Fratres *in Hierol.*

Truncandi cadavera mos sævus, apud vett. Scriptores passim obvius est, uti vidimus suprà, ubi de *Lacerandi, Secandi, Trahendi* more, item in voce *Cadaver*, & ubi de *Cædis expiatione* apud priscos usitatâ. Verbi vim exprimit Philoxenus *Gloss. Truncat, ἀκρωτηριάζει, κολοβοῖ*: origo est à τρύω, *tero, conficio*; τρύχω, *attero, concido.* Unde *truncus*, propriè ac primò de arbore resecta, deinde etiam de alio corpore. Jul. Cæs. Scaliger *Exercitat. 140. Stipes, ubi truncatur, truncus est. Cadaver Poeta abscisso capite truncum appellavit. Veteres lignatores, amputatis ramis, ab se se relictum dicebant truncum.* Et quidem præcipuè *trunci* dicuntur cadavera, quibus capita abscissa. Statius *Thebaid. l. 12. v. 33.*

At circum informes truncos *miserabile surgit*
Certamen, qui justa ferant —

Ubi *informes trunci* sunt, demptis capitibus non agnoscendi. Hinc *detruncare* simpliciter sequioris ævi Scriptoribus, capite spoliare designat, V. ad Historicos *Recuperatæ Palæstinæ* olim à Jac. Bongarsio collectos. Quia verò *truncus*, ut dictum, stipes est accisus, hinc stipiti, ad quem rei alligantur, *trunci* nomen

est

cti, in *Charta* Rudolfi I. *Furcas seu patibula*, truncos *& tormenta alia—publicè erigenda*, in *Metropoli* Salisburg *Tom.1. pag.* 390. & 394. V. suprà ubi de *Cippo*, item in voce *Lignum*. Apud Auctores Eccl. verò *truncus* vocatur, quod γαζοφυλάκιον in Evangelica Historia dicitur, arcella nim. Fidelium eleemosynis recipiendis destinata: fortè quia ex *truncis* arborum primitus fierent. Sed & *truncus, aut lapis cavus, ubi aqua, unde sacra lavantur, effunditur*, in ædibus sacris memoratur Gilleberto Episc. Lunic. *de usu Eccl.* V. Car. du Fresne *Glossar.* Diminut. *trunculus* est, unde *ungulæ & trunculi* suum, apud Celsum *l.2. cap.22.* de pedibus recisis, Salmasius *ad Solinum p.*219. Græci ἄκρεα, item ἀκροκώλια, Vegetius *acrenes* quoque vocat. Quo sensu & *trunci* occurrunt, apud *Moreti* Auctorem,

Non illi suspensa focum carnaria juxta,
Durati sale terga suis, truncique *vocabant* &c.

V. Casp. Barthium *Animadversion. Papinianis l.4. Sylv.9. vers.*34. & plura hac de voce, apud eundem *ad Theb l.5. v.* 236

Trusatiles Molæ primùm fuere, postquam in pilis fruges torrere cessarunt prisci: quibus postea succeslere asinariæ, in quarum locum tandem aquariæ (quarum frequentissimus hodieq; usus) surrogatæ sunt, ut diximus suprà, ubi de *Molis*. Meminit *Trusatilium* Gellius *lib* 3. *cap.* 3. ubi de Plauto ait, eum, quum pecunia omni, quam in operis Artificum scenicorum pepererat in mercationibus perditâ, inops Romam rediisset, *ob quærendum victum ad circumagendas Molas, quæ* Trusatiles *appellantur, operam Pistori locasse*: ibique scripsisse, *Saturionem & Addictum &* *tertiam quandam* Comœdiam. Circumagebantur illæ manuum agilitate ac robore, sicque fruges terebant. hinc *Manuales* dictæ Servio Honorato *ad Georg. lib.* 1. *v.* 274. quum de rusticorum operibus,

Sæpe oleo tardi costas agitator aselli,
Vilibus aut onerat pomis, lapidemque revertens
Incussum aut atræ massam picis urbe reportat.

Ubi *lapidem incussum* rectè dixit, *nam circumacto lapide frumentum terebatur*. Dicebatur autem inferior lapis Græcis propriè Μύλη. superior Ὄνος seu *asinus*, Hesych. V. Thom. Dempsterum in *Rosinum lib.*1. *cap.* 14. & Thysium JC. *in Gell.*

Trustis, in L. Salica *tit.* 43. §. 4. *Si quis eum occiderit, qui in truste dominica est*: fides est seu fiducia, vox Germ. unde in *truste dominica*, seu *Regali* esse dicti sunt, qui Regi ipsi *fidem* jurarunt, hincque de patrocinio ejus securi fuerunt; quod Procerum præsertim fuit, qui inde dicti *Antrustiones* tum, postea *Fideles* appellari cœperunt. Erat horum summa dignitas, uti patet ex eadem *l. tit.* 32. §. 20 ubi casbatio hominis ingenui seu nobilis 600. solidis, *Antrustionis* vero 1800. i. triplo luenda injungitur. Fiebat autem ejusmodi *Trustis*, seu Fidelitatis sacramentû, à Fidelibus s. Antrustionibus, *more Francico, in manus Regis in vassaticum manibus commendatis*, Sacramento interdû ad Reliquias SS præstito, ut est apud Continuatorem Aimonii *l.4. c.* 64. atque, uti Antrustio fidem Regi, sic vicissim Rex tuitionem ac patrocinium ei, pollicebatur. C. du Fresne *Glossar.* V. quoque suprà, voce *Hominium*, sic enim juramentum hoc postea dici cœpit.

Trutanni, V. suprà, ubi de *Trutingis*.

Trutina, in æde Saturni, apud Romanos posita fuit, moris antiqui vestigium, quo illi *æs pensantes expendebant, non adnumerabant*, Fest. Hinc Varro *de L.L. l.4. Per* Trutinam *solvi solitum; vestigium etiam nunc manet in æde Saturni, quòd ea etiam nunc propter pensuram* Trutinam *habet positam*. Idem mos Græcis, uti docet Homeri Scholiastes *Iliad.* ι. Μηδέπω νομισμάτων ὄντων χρυσίου, ταλάντῳ ἱστάντες ... χρυσίον καὶ ἀργύριον καὶ τὰ παραπλήσια, *i. cum nummi nondum essent, trutinâ expenderunt Græci vet. aurum & argentum & similia*. Unde Lycophron *Cassandrâ*, ubi de Hectore,

Λαβὼν δὲ ταύρου τοῦ πεφασμένου δάνος,
Σχεθρῷ ταλάντῳ τρυτάνης ἠρτημένος.
Et librizens trionis occisi stipem
Ferens agina examinatam lancibus.

V. Joh. Meursium *Not. in l.* De Hebræis idem clarissimè ex Sacris patet. Sed & luxui inserviere *trutinæ*, quas *in conviviis poni* consuevisse, *ut adpositi pisces & volucres ponderarentur & glires*, legimus apud Marcellinum *l.* 28. Voci origo ex Græco τρυτάνη, quod à τρύω, Becmannus *de Origin. L.L. p.*169. V. quoque Alciatum *l.4. de verb. signif.*

Truttæ, nusquam memorantur veteribus Latinis: sed meminit Ambrosius *Hexaem. lib.*5. *cap.*3. nisi quòd ibi *Tructas* perscriptum. Item Plinius Valerianus, is cujus sepulchrum Comi conspicitur, *de Remediis l.5. c.*43. & Isidorus Hispalensis *Orig. l.* 12. *c.*6. cujus sunt verba, *Varii à coloris varietate, quos vulgus* Truttas *vocat*. Ita quoque exaratum est in uno è MS. Vossianis: in altero est *Tructas*. Nempe hæc scriptura ex eo est, quia confuderint vulgò cum *Trocta*, quo nomine, ἀπὸ τοῦ τρώγειν, *à vorando*, Græcis amia dicta est, piscis marinus; eaque similitudine deceptus quoque Paulus Jovius cum Trutta fluviali pisce Troctam confundit, *de Piscibus Rom. cap.* 35. qua in re prævivit illi Raphael Volaterranus *Philol. lib.*25. Est verò *Trutta* Germanicæ originis: etsi derivent ex eo, quia se *trudant* in flumen adversum: Verè interea dicunt ferri, quà maximus ac rapidissimus est aquæ impetus. Itaque Præceptor Vossii, Philosophiæ apud Batavos Professor, Antonius Trutius, cui à *Trutta* id nomen erat, picturâ piscis pro symbolo usus, adscripsit:

—— *Ne contra fluminis ictum.*

Nempe exemplo Vibii Crispi, apud Juven. *Sat.* 4.

—— *Qui nunquam direxit brachia contra*
Torrentem.

Interim, quia natatione hujusmodi, eaque veloci, fatigant atque exercent corpus, eo & grati sunt saporis & salubris. Rationem coquendi docet P. Jovius *lib. locoque cit.* V. Gerh. Jo. Vossium *de orig. & progr. Idol. lib.*4 *c.* 30. Celebrem *truttarum* piscationem Genevæ vigere, nemini ignotum &c.

Trutungi, inter Scytharum populos, qui *in Romanorum solum & Rempub. venerunt, atque illic pleraque vastarunt*, principatu Claudii II. memorantur Treb. Pollioni *in eo*: *Tutungri*, in vet. *Chorographia MS.* Πρόθιγγοι Zosimo. *Gruthungi* Ammiano Marcell. *l.* 27. appellati, an iidem cum *Thuringis*, quorum mentio in Æthici *Cosmographia*? V. Salmasium *Not. ad Pollion. d.l.*

Trygodæmones, apud Aristophanem *Nebulis*, dicuntur Poetæ, quòd *fæcibus*, quas Græci τρύγας vocant, faciem illinere consueti, in viis, curribus insidentes, ne cognoscibiles fierent, poëmata concinebant, cavillis probrisque lacessentes eos, qui præterirent. Unde *de curru* seu *plaustro loqui*, Prov. Cæl. Rhodiginus *Antiqq. Lection. lib* 2. *cap.*7. V. quoque suprà in voce *Fax*.

Tryphon Diodorus, primus auctor Cilicibus piratici dominatus. V. suprà *Diodorus*.

TS.

Tserclaes, nomen illustris in Germania Familiæ, de qua V. aliquid suprà, voce *Tillius Johannes*.

TU.

Tu, compellatio honorifica, quâ erga Deos suos Veteres sæpissimè usi. Virgilius *Æneid. l.* 8. *Hymno Evandri & convivarum ejus* ad Herculem,

—— Tu *Nubigenas, invicte, bimembres*
Hylæumque, Pholumque manu, Tu *Cressia mactas*
Prodigia & vastum Nemeæ sub rupe leonem,
Te *Stygii tremuere lacus*, Te *Janitor Orci* &c.

Papinius *fine Thebaidis primæ*, ad Apollinem,

Tu *Phryga submissis cithara*: Tu *matris honori*
Terrigenam Tityon Stygiis extendis arenis.
Te *viridis Python* ——

Et *lib.*1. *Sylvâ* 1. *vers.* 79. ad Domitianum, divinos honores affectantem,

—— Tu *bella Jovis*, Tu *prælia Rheni*,
Tu *civile nefas*, Tu *tardum in fœdera montem*
Longo Marte domas &c.

V. Caspar. Barthium *Animadv. Papinian. ad h.l.* E Sacris petita, ut alia Ethnicorum non pauca, uti passim vidimus. V. inprimis Psalmum 102. *versu* 15. & 16. TU *autem Jehova in seculum permanes* —— TU *surgens misereberis Tzijonis* &c.

Tuba, Tyrrhenorum inventum Plin. *l.7. c.*56. à *tubo*, seu canali, quem refert, dicta, priscis Græcis ignota fuit. Unde illos, *Tubarum* loco, conchis uti consuevisse, legimus, apud Hesychium, Κόχλοις τοῖς θαλαττίοις ἐχρῶντο, πρὸ τοῦ τὰς σάλπιγγας εὑρεθῆναι. Ita enim emendavit Meursius, cum antea malè legeretur, Κόχλος, τοῖς θ. Idem Theocritus docet Διοσκ.

Ἠὼς ἤμυνε, κὴ κόχλον ἑλὼν μυκήσατο κοῖλον,
Οἱ δὲ θοῶς συναγερθεν ὑπ' ἐκκλησίῃ πλήθουσα
Κόχλου φωνήεντος.

Sic Virgilius,

Sed tum fortè cava dum personat æquora concha.

E quibus lux Tertulliano *de Pallio*, ubi ait, *Adhuc maris conchæ & buccinæ peregrinantur in montibus, cupientes Platoni probare etiam ardua fluitasse*. Pertinet huc Theognidis quoque ænigma, priscum in militia illum conchæ usum exprimens,

Ἤδη γάρ με κέκληκε θαλάσσιος οἴκαδε νεκρός,
Τεθνηκὼς, ζωῷ φθεγγόμενος στόματι.

V. Jo. Meursium *Notis in Lycophron.* Apud Athenienses postea πυρφόροι ἀντὶ σαλπιγκτῶν, *Faciferi loco Tubicinum*, committendi prælii signum dedere. Statius *Theb. l.*4.

Prima manu rutilam, de vertice Larissæo,
Obtrudit Bellona facem.

Donec tandem *Tubæ* prodierunt: quarum jam Æschylus meminit *in Pers.*

Σάλπιγξ δ' ἀϋτῇ πάντ' ἐκεῖ' ἐπέφλεγεν,

allusione ad priscum facum usum factâ. Tyrrhenis verò *Tubarum* inventum attribuit Scholiastes Euripidis *in Phœnissis*: & quidem *æneam Tubam* à Piseo Tyrrheno primùm excogitatam fuisse, tradit Plinius *Histor. Natur. lib.*7. *cap.*46. Ab his in Græciam primùm eas detulit Archidas quidam, Heraclidis auxilio profectus, teste eodem Schol. πρῶτος δὲ Ἀρχίδας συμμαχῶν τοῖς Ἡρακλείδαις ἤγαγε τὴν Τυρρηνικὴν σάλπιγγα εἰς Ἕλληνας, ubi Τυρρηνικὴν illam ab inventoribus appellat: quemadmodum ipse

Poeta, tum *in Phœnissis*, tum *in Heraclidis*, eodem epitheto eam insignit, *ἐπεὶ δ᾽ ἐκ μέσου ἀρξαν Τυῤῥηνικῇ σάλπιγγι καὶ συνῆψαν ἀλλήλοις μάχην*; Ὄρθιος enim modus, excitando militum vigori idoneus. Forma veteris *Tubæ* eadem, qualis apud Europæos hodie; ære nempe directo ducta, canali ad exitum latiore: quæ erat militaris (Nam & alia sacrorum fuit, dispari usu & fortasse formâ.) Hinc à cornu quod inflexum, *Tuba* distincta: Ovidius:

Non Tuba *directi, non æris cornua flexi.*

Digniores quoque eâ usi olim, imò & Principes viri illâ ceciderunt: At Homerus, licèt noverit, nusquam tamen eam Heroibus tribuit, quia tum nondum in usu Græcorum. Quâ Romani usi, Tyrrhenica fuit, similis tibiæ Phrygiæ, habensque orificium scissum aut fractum, acuta admodum. Modus incinendi classici hic fuit. Tubicen unus utrinque insonuit, & mox alii pariter responderunt; priores quidem ii, qui rotundo loco constituti tubis certum aliquid modulabantur, quo, ut consisterent & prælio se pararent admonebantur milites. Tum dein omnes reliqui, qui animos irasque militum acuebant, incendebant ad pugnam. Itaque triplex *Tubæ* fuit sonus: Primus unius & singularis, qui Primipili fortasse, haud longè ab Imperatore ejusque nutu incinuit: Secundus aliquot eorum, qui in loco quodam orbiculato & fortassis editiore stabant, ad signa & aquilas: Tertius omnium aliorum per cohortes, per turmas, qui pariter jam classicum concinebant. Dum enim priores soni non nisi expediendo militi ciebantur, paulatimque ejus animo & iræ movendæ. Quantum autem *Tubæ* sonus, ad spiritus sanguinemque evocandum, vim habeat, nemini ignotum: Unde Romani non in Equitibus solum, sed etiam in Peditibus *Tubas* adhibuere. Tympana & cujusmodi nos vasa pulsamus, aversati, imo convicio vulgari notantes, *Tympanotribas*. Interim, *summos bellatores Lacedæmonios, non cornuum Tubarumque signis, sed tibiarum modulis, in præliis usos esse*, refert apud Aul. Gellium *l.1.c.11.* Thucydides: cujus rei causam V. *ibidem*. Cretenses verò *ad citharam dimicasse*, docet Heraclides *in Politicis*, ac Polybius *l.4.* Solenni porro ritu, antequam in bellum abirent *Tubicines*, lustrabantur *Tubæ*, ut dicetur infrà, in voce *Tubilustrium*. Neq; verò in bello solùm *Tubæ* usurpatæ, sed & cùm in sacris certaminibus denuntiandi ac declarandi Victores erant; posteriori viz. ævo: Antiquitus enim, cùm Tubas nondum haberent, soli Præconum voce id factum. V. Thom. Dempsterum *Antiqq. Rom. l.5. c.5.* Imò Philostratus *in Polemone*, Ἡ δὲ ἰδέα τῶ Πολέμωνος λόγων θερμὴ καὶ ἐναγώνιος, καὶ τορὸν ἠχοῦσα, ὥσπερ ἡ Ὀλυμπικὴ σάλπιγξ. *At species Polemonis orationum fervens erat & pugnax, & vehementer sonans, quemadmodum Olympica tuba.* Ad cujus proin cantum, Athletæ, qui in curribus, ubi sorte eis assignata loca erant, steterant hactenus, postea prosiliebant. Hinc & apud Virgilium in Ludis descriptis *Æneid. l.5.* tuba

commissos medio canit aggere ludos.

Etiam in Funeribus adhibitas, Servius docet *ad Æneid. l.5.* ubi ait: *moris fuisse, ut majoris ætatis funera ad* Tubam *proferrentur: minoris verò ad tibias.* Nempe canebant eâ Siticines, quod Tubæ genus à cœterorum Tubicinum diversum fuisse, rectè observavit Hieron. Magius *Miscell. l.1 c.13.* ubi docet, Siticinum tubas cœteris fuisse latiores ac longiores, quales in antiquis sepulchris videre est exsculptas, ipsosque Siticines gravem, utpote luctui idoneum, incinere sonitum consuevisse. V. de his præter Magium præfatum Jo. Meursium *de Funer. c.18.* & suprà in voce *Siticines*. Illustrium præsertim ac nobilium virorum, uti docet Casaubonus *ad Suetonium Julio c.84.* In pompis insuper, olim hodieque. Et quidem de Triumpho visum suprà. Sed & pace inter Alexandrum III. & Fridericum Barbarossam ope Venetorum compositâ, inter cœtera Veneti Ducis insignia, quibus ejus majestatem instruxit Pontifex, *Tubæ argenteæ* eâ fini quoque illi donatæ, memorantur Sabellico *lib.5. Ennead.9.* Imò & in India *tubæ* usum mendici esse, militari hoc clangore satis ferociter stipem poscentibus, docet P. de Valle *Itiner. Part. III.* &c. De Hebræorum *Tubis* dicemus infrà aliquid, ubi de *Tubarum Festo.* Sonus Tubæ *clangor* propriè, unde quòd *murmur* eum Papinius dicit *Thebaid. l.6. v.404.* carpitur à Barthio. *Meles* verò appellat Higinius *c.174.* ubi de tubarum inventione: *Tyrrhenus*, inquit, *Herculis filius, tubam primus invenit, hac ratione, quòd, cùm carne humanâ comites ejus vescerentur, ob crudelitatem incolæ—diffugerunt. Tunc ille, ubi qui ex eorum numero decesserant, concha pertusa buccinavit & pagum convocavit, testatique sunt, se mortuum sepulturæ dare, nec consumere. Unde* tuba *Tyrrhenum melos dicitur.* Ubi tamen *Meles* legendum, quem Tyrrhenorum itidem Imperatorem tubam invenisse primum Lutatius ait, conjicit Casp. Barthius *Animadv. Papin. ad d.l.* *Clangorem* autem de tuba Virgilius usurpat *Æn. l.8.*

Tyrrhenusque tubæ mugire per æthera clangor &c.

Affinis Tubæ lituus, nisi quòd illa inchoando prælio, & classico, (unde *tubæ sonitus auditi*, bellorum omina, Plin. *l.2. c.57.*) hic receptui canendo aptior: confundit tamen utrumque idem Statius *Theb. l.11. v.50.* Buccina item, & omne sonorum cornu, quæ *Tubæ* nomine nonnunquam Veteribus venire, docet Barthius prælatus ubi suprà; Vide eum *ad eundem Poetam*, *alibique passim*, uti de *Tubis* plura, apud Scholiasten Sophoclis *in his Ajacis*.

Tubarum 6. apud Antiquos genera, ex Eustathio.

1. Quam Minerva invenit; quæ ab Argivis hoc cognomento culta, Σάλπιγξ Ἀθηνᾶ.
2. Apud Ægyptios, quam Osiris reperit, quæque Χνοῦν ipsis dicebatur, & in sacrificiis adhibebatur.
3. Gallica, conflatilis, non nimis magna; os habebat deformatum in bestias & canalem plumbeum, in quem inspirabant Tibicines atque acuti erat soni: Gallis dicta *Carnyx*.
4. Paphlagonica, cujus os effigie bovis, gravi mugitu, sursum inflanda.
5. Medica, è calamo tubam habens, gravi sono
6. Tyrrhenica, Phrygiæ tibiæ similis, orificio scisso, acuta valde: quam ad Romanos à Tyrrhenis delatam dixere. V. quoq; de Helegeo, primo

Tubæ inventore. Palæphatum & Pausaniam *l.2.*

Tubal, seu *Thubal*, Japheti filius, Noahi nepos quinto loco inter fratres recensitus Genes. *c.10. v.2.* primus omnium in Hispaniam venisse creditur, de quo tamen aliter Hieronymus *in Ezech. c.38.* ubi *Tubal* interpretatur *Italos*. Sed utramque sententiam jungit Idem *in Esai. cap.66.* *Tubal*, inquit, *sive Tobel aut Italia interpretatur aut Iberia*: ut & Isidorus *Origin. lib.9. cap.11.* Occasione, ut videtur, ex Josepho depromtâ, qui *Antiqq. l.1. cap.7.* à *Tobele Tobelos, qui nostris temporibus Iberes appellantur, conditos* scribit. Ulteriùs procedit Annius Viterbiensis, mirificus impostor, qui *Tubalis* filium *Iberum* statuit; eumque & Ibero flumini & Iberiæ terræ de se imposuisse nomen dicit. Verùm si *Iberorum* Pater *Tubal* fuit, num Hispani propterea intelligendi? Cùm Josephus à fratribus ejus, Gomero Galatas, Magogo Scythas; Madai Medos; Javane Ionas, Mesecho Cappadoces; Thirazo Thraces deducat: quis credat, *Tubalem*, tam longè a consanguineis, in ultimum recessisse Occidentem? Et *Thubalidas*, inter Syriæ Asiæque populos referri videmus Ezech. *c.38. v.2.* ubi *Gog* vocatur caput sive Princeps Magogæorum & Thubalidarum: ac similiter *c.39. v.1.* ubi dicitur Deus eos producturus è terra Aquilonari. Alibi etiam *Mesech* & *Tubal*, conjunguntur, ut gentes conterminæ, V. Ezech. *c.27. v.13.* & *c.32. v.26.* Satis autem constat, *Mesech* Septentrionalem esse Asiæ Populum: Unde & *Tubal* fuerit inter illas nationes, non verò in Occidente ultimo quærendus. Intellexisse itaque Josephus potiùs censendus est Iberes Asiaticos, qui coloniâ in Hispaniam ductâ nomen suum ei dedisse videntur. Namque & Plinius è Strabone *l.3. c.1.* Iberes sive Iberos primo loco collocat, inter nationes, quæ ante Romanos in Hispania sedes fixerint. Cui quamvis refragentur, Megasthenes, apud Eusebium *Præp. Ev. l.9. c.41.* Strabo *lib.1.* Dionysius *Perieg.* Socrates *Histor. Eccl. libro 1. cap.10.* Iberos Occidentales in loca ultra Pontum & Colchidem commigrasse, asserentes: Appianus verò *in Ibericis*, neutros alterum ἀποίκους esse dicat: multo tamen verisimilius est, Hispanos Iberum in Asia colonos esse, cùm ab Oriente genus humanum propagatum sit; quam ut credatur, Hispanos in loca Asiæ Septentrionalia commigrasse. Interim non absurda Appiani conjectura, inprimis cùm, ut is ait, *ἔθεσιν οὐδὲν ἐοίκασι καὶ γλώσσῃ. Nec moribus ulla ex parte, nec lingua conveniunt.* V. Vossium *de Idol. l.1. c.33.*

Tubarum Festum, unum fuit ex Festis Hebræorum anniversariis. Apud hos enim *Tubarum* usus antiquus admodum, tum in concione, & bello, tum in sacris. De concione & bello, sic Moses Numeror. *c.10. v.2. & seqq.* *Fac tibi* (verba Jehovæ ad Mosen) *duas tubas argenteas, opere continente facito illas, ut sint tibi ad convocandum cœtum & ad imperandum profectionem castrorum. Quum clangent* (Sacerdotes) *illis, tunc congregabunt se ad te universus cœtus, ad portam Tentorii conventus: Quum autem clangetis fractosono; tunc proficiscentur castra* &c. De Sacris ita *v.10. In die quoque lætitiæ vestræ, & in solemnitatibus vestris, & in principiis mensium vestrorum, similiter clangetis Tubis illis ad holocausta vestra & ad sacrificia Eucharistica vestra: eruntq; vobis in monumentum coram Deo vestro.* Inprimis autem celebre erat *Tubarum* Festum, quod agebatur ipsis novi Anni Kalendis, seu initio mensis *Tisri*, quo tempore Judæi mundum creatum statuunt. Licèt enim mensis iste Anni sacri esset septimus, civilis tamen primus erat. Institutio habetur Levit. *cap.23. versu 24.* *Mense septimo, primo die ejus mensis, esto vobis cessatio, monimentum clangoris, convocatio sancta.* V. quoque Numer. *c.29. v.1.* Quæ proin Neomenia, utpote reliquis, quamvis & hæ sacræ essent, celebrior, tum sacro ἀργίᾳ ac quiete, tum frequentioribus sacrificiis, tum denique *Tubarum* clangore, à manè ad vesperam, celebrari solebat. Causæ illius erant, Mundi hoc anni tempore, uti ferè credebant, conditi memoriam renovare; ac novum Annum, à quo Sabbaticos Jubilæosque annos ordiebantur, quoque in omnibus contractibus actisque utebantur, ritè auspicari; Annumq; gratiæ, qui in fine dierum exiturus erat, isto *Tubæ* sono ac clangore promulgare; *Annum viz. illum acceptationis Jehovæ*, Esai. *c.61. v.2.* quem Christus olim prædicaturus ac longè lateq; annuntiaturus erat: *Clangite in Novilunio buccina, in Interlunio diei festi nostri*, Psalmo 81. *versu 4.* Basilius addit, *in Psalm.* 80. hoc festo

Israelitis

Israelitis in memoriam fuisse revocatam diem illam, quâ, inter alia, *sonitu Tubæ vehementi valde*, in monte Sinai ipsis Lex data erat, Exodi c.19. v. 16. Et fortè Resurrectionis ipsis hoc Festo quoque memoria injecta, de qua sic Christus Matth. c.24. v.31. *Mittet verò Angelos suos cum Tubæ voce magna, & cogent electos ejus à quatuor ventis, à cælorum extremo, ad eorum extremum*, &c. V. Th. Godwynum *de Ritib. Hebr. l.3. c.7.*

Tuber, à Græco τύφος, quod est τύφ❍, seu *ἴκτερος*, *tumor*, non dicitur nisi de rotundo & globoso, & propriè quidem notat tumorem vel abscessum corporis, qui in rotundum erumpit, Græcis φῦμα, φλύκταινα, ἀπόστημα, τύλ❍. Inde ad fœtum illum terræ ὑπόγειον, qui nil nisi radix est, & ὕδν❍ Græcis appellatur, denotandum vox extensa. Verùm hæc non *Tubera* simpliciter, sed *Tubera terræ* nuncupantur, q. γῆς ἀποστήματα. Glossæ *tubera terræ*, ὕδνα. Sic in *lemmate Epigr. 50. l. 13.* Martialis, quod sic habet,

Rumpimus altricem tenero quæ vertice terram
Tubera, *boletis poma secunda sumus*;

Tubera terræ libri præferunt. Juvenalis quoque.

—— *qui radere* tubera *terræ*
Noveris ——

Et quidem istis *de Tuberibus hæc traduntur peculiariter. Cùm fuerint imbres autumnales, ac tonitrua crebra, tunc nasci & maximè è tonitribus, nec ultra annum durare: tenerrima autem verno esse — Asiæ nobilissima circa Lampsacum — Græciæ verò circa Elin*, Plin. l.19 c.3. Ubi quod de tonitribus ait, confirmat Juvenalis *Sat.5.*

—— *post hunc raduntur* Tubera, *si ver*
Tunc erit, & faciunt optata tonitrua cœnas
Majores ——

V. Plut. *Quæst. Sympos. l.4. qu.2.* Hinc, quia & margaritum, per tonitrua frequentia & imbrium effusionem, plurimùm gignitur, ut tradit Isidorus Characenus. ostreæ seu conchæ margaritiferæ eleganter Matroni παρῳδῷ, dicuntur Θέτιδ❍ ὕδνα, *maris tubera*.

Ὄστρεά τ' ἤνεγκε Θέτιδ❍ Νηρῆ❍ ὕδνα.

uti *poma maris* Tertulliano. V. Salmasium *ad Solinum pag. 1231.* & de *Tuberibus terræ* plura, apud eundem *ibid. pag. 707. & seqq.* At *Tuberes*, malorum genus ex Africa in Italiam allatum, novissimis Augusti temporibus, uti ex Plinio præfato constat *lib. 15. cap. 14.* Sed *Tuburses* ibi scribunt optimi libri. Nec aliter habent codices MS. apud Martialem *libro citato Epigrammate 42.*

Non tibi de Libycis tubures, & apyrina ramis,
De Nomentanis, sed damus arboribus.

Ubi *apyrina* dici, quòd iis lignosus abesset nucleus, Gr. πυρὴν, & malorum granatorum genus esse, ait Brodæus. V. iterum Salmasium ubi suprà *p. 580.* Sed & *tuber* Venatoribus vocatur, quod cervi primo anno, velut cornuum rudimentum, emittunt, ὥσπερ σημεῖα κεράτων, ἀρχὴν τινα, ut inquit Philosophus, quo tempore Gr. νεβρὸς, Latin. *hinnuleus* appellari, suprà diximus &c.

Tuberosa, floris nomen, de quo sic Fr. Pomey: Bulbosa radix "*tuberosæ* genitrix & altrix — egerminat in surculum acumina"tum, qui sensim turgescens, seseque trudens, exitumque mo"liens, terram, quâ tegitur, findit cuspide & foras emicat. Tum, "ubi excrevit paululum, explicare se paulatim, itaque diffun"dere, ut paucos intra dies longiorum silvescat luxurie folio"rum, in acumen excuntium & resupinorum per ambitum. "Aliquanto pòst, medio è foliorum globo illo erumpit thar"sus, qui assurgens molliter & geniculatim ad ternos circiter, "quaternosve pedes, gemmas elicit, extruditque ab apice, in"formes primùm ac minutas. At pòst inter scandendum auge"scentes, viridantem ceu paniculam effingunt calyculorum mul"tiplicium variæ magnitudinis, in longiusculum tubum amœ"nissimè florescentium. Primùm quidem virescunt toti dein "rubescunt in apice, tum exalbescunt penitùs, non unà simul "omnes, sed singulis deinceps diebus, singuli. Deinde evolutis "foliolis in stellas effulgent, aut, ut veriùs loquar, in tenues fi"gurantur vivo ex argento tubas, ducto inde fortassis nomine, "quasi *Tubam* dicas odoram ac roseam, quæ sonum, ut sic lo"quar, procul edat odoriferum, multoque sanè longiùs, quàm "cœteri flores; quos ut olfacias, attingas oportet & admoveas "ori. At hic flos longè lateque odorem dispergens, longè suavi"orem roseo, amorem sui concitat etiam ignotus, & admiratio"nem etiam invisus, V. illum *Tr. di vers. descr.*

Tuberum, fluv. adde: Plin. *lib. 6. c. 23. Flumen* Tuberum *navigabile, circa quod Pasiræ, deinde Ichthyophagi tam longo tractu* &c. Legi jubet *Tomerum* Salmasius ex *Indicis* Arriani de Nearchi navigatione, quam Plinius eo loci describit. Τόμηρ❍ ὄνομα ποταμῷ. V. eum *Exercit. Plinian. ad Solinum p. 1176.* Sed & hoc nomine Franconiæ fluvius est, ut diximus.

Tubicines, qui *Tuba* canunt: Aul. Gellius *lib.20. cap 2. Tubicines* Σαλπιγκταὶ, *Gloss.* Philoxeni. Sic in *Glossis* Cyrilli *Tubicinator*, *Tubicen*, *Liticen*. Ampliorem tamen significationem vocem *Tubicines* etiam habuisse apparet ex hisce Festi, *Tubicines etiam hi appellantur, qui Sacerdotes, viri speciosi, publicè sacra faciunt, tubarum lustrandarum gratiâ*. Hinc *Tubilustrium* & *Tubilustria*, dies quo de festo hic infrà.

Tubilustrium seu *Tubilustria*, adde: Eorum mentio in Festi reliquiis, quas Scaliger sic restituit; *Tubilustria dies, quibus diebus adscriptum, in atrio Sutorio agnâ Tubæ ut lustrentur, quod genus lustrationis ex Arcadia, Pallante eo transferente, venisse dicunt* Paulus sic in compendium redegit, *Tubilustria, dies appellabant, in quibus agnâ tubas lustrabant*. Hinc & Varro *de L. L. lib. 5. Tubilustrium, quòd eo die in atrio Sutorio sacrorum Tubæ lustrantur*. Fiebat id bis in anno, 10. Kal. Aprilis, Minervæ: Ita enim Ovidius *Fastor. lib. 3.*

Summa dies è quinque Tubas *lustrare canoras*
Admonet & forti sacrificare Deæ.

Ubi quintus Quinquatruum dies intelligitur. Et 10. Kalend. Jul. Vulcano; Unde idem *Fast. l.5.*

Proxima Vulcani lux est, Tubilustria *dicunt*,
Lustrantur puræ, quas facit ille, Tubæ.

In quæ verba Screvelius, *Ab ipsis*, inquit, *Tubicinibus, moturis aciem classicis, antequam abirent*. V. suprà in vocibus *Tuba*, item *Tubicines*.

Tubinga, adde: Familiam vett. Comitum quod attinet, in ea jam circa A. C. 1000. memoria Adelberti *Com. Palatini Tubingæ*, floruit. Accessit deinde Brigantina & Pfullendorfia hæreditas: Lineæque fuere plures sed parùm diuturnæ. Cœterùm, postquam Gothfridus & VVilhelmus fratres *Tubingam* VVirtenbergicis vendidere, rebus accisis splendori familiæ non parùm decessit, quem in dynastia *Liechteneck* utcunque tuebantur. Tandem ultimus [marium] Conradus VVilhelmus extinctus, januam clausit, ex Anastasia Com. Leiningensi, non nisi filiâ relictâ, Elisabethâ Bernardinâ, quæ nata A.C. 1634. nupsit Carolo Com. Salmensi & Neoburg. ad Ænum. V. seriem Majorum ejus, à Conrado Com. Tubingæ Dn. *in Liechteneck*, Georgii defuncti A. C. 1507. patre, usque ad hæc tempora, apud Phil. Jac. Spener. *Theatro Nobil. Europ. Part. I. pag. 88.* & plura hanc in rem, apud eundem, *Arte Herald. Tom. II.*

Tubrucus, apud Isidorum *lib. 19. c. 32.* lanea est ocrea, ocreis aut calceis coriaceis superimponi solita; Ita enim is, *Tubruci dicti, quòd tibias braccasque tegant*: ubi bracæ sunt crurum tegumenta. Nempe *tubruci* dicebantur, quos supra hosas accipiebant. Paulus *de Gestis Longobard. lib.4. c.23. Calcei verò eis erant, usque ad summum pollicem penè aperti, & alternatim laqueis corrigiarum retenti. postea verò cœperunt hosis uti, super quas equitantes* tubrucos *birreos mittebant. Sed hoc de Romanorum consuetudine traxerunt*. Ubi tubruci *birrei* seu *byrrei*, rufi sunt s. russei, ex Gr. πυῤῥὸς, Salmasius *ad Vopiscum in Carino*. Dicti autem *tubruci*, quasi *tubiruci*, i. e. *tuborum* vel tubulorum (quo nomine recentiores Latini tibiarum tegmina appellavere, *ruci*, seu rocii (quo iidem vocavere quævis operimenta) cujusmodi usum bottæ hodiernæ præstant, ut ex Pauli loco satis constat. Aliud quid est κοντζοβράκιον apud Codinum, *curta viz. braca*, de quo vestis genere suprà: plura verò de *tubrucis* hisce, apud Salmasium *ad Lampridium in Alex. Sev.* V. quoque hic infrà.

Tubus & *tuba*, solo genere differunt, idem planè significantia. Unde *tubi* in sacris olim dicti, quibus tibicines canebant, ut scribit Varro. Nempe formam oblongam & directam & concavam Latini vett. *tubum* dixere, ex Græco τύπ❍: unde forma in aquæductibus, pro tuba; & qui tumultuatur in loquendo ac inarticulatè pronuntiat, Græci ἄτυβον, Latini *atubum*, appellavere, Salmasius *ad Vopiscum in Carino*. In specie *tubos* & *tubulos* Recentiores dixerunt, tibiarum operimenta Querolus, *æstum vestitis genibus, brumam nudis cruribus, in soccis hyemes, cancros in tubulis age*. Τοῦβια quoque Græci Achmes, ἐὰν δὲ ἴδῃ τις, ὅτι ἔβαλε τοῦβια νέα, ἀρξεται νέαν χωρὶς ἐν τῷ πλάτει αὐτοῦ διὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν σκελῶν, Unde & χαλκοτοῦβια ocreas appellarunt, h. e. *æneos tubos*. At cùm equitarent, super illos tubos accipiebant & aliud genus tegendis tubulis, quos *tubirucos* vel *tubrucos* nominasse diximus. Salmasius idem *Not. ad Tertullianum de Pallio c.5. Pero est* ἀρβύλη *&* κοῖλον ὑπόδημα, *qualis erat Romanus calceus, qui ad medium crus usque perveniebat, totus ex corio, ut sunt, quos hodie bottinas vocamus; hos calceos & zanchas & tubulos & perones & caligas etiam nuncuparunt*. Hodie vox frequens, de machinis bellicis majoribus minoribusque, vi pulveris pyrii globos globulosque plumbeos ejaculantibus, uti passim videre est apud Hug. Grotium *Annal. & Hist. Belg.* V. quoque Becmanum *de Origin. L. L.* ubi *tubulum* etiam de homine improbo dici, & *Tibullum* inde formatum, ait.

Tubus Opticus, è Dioptrices præceptis, hoc seculo constructus, multa admiratione dignissima in Cœlo detexit, quæ Veteribus omnino fuere ignota. Ejus enim ope cognoscimus maculas & faculas in Sole, Lunam, quasi alium terrenum Orbem esse, nostro persimilem, illiusque superficiem, non minùs inæqualem, terrâ & aquâ distinctam, ac quasi montibus elatam & vallibus depressam; Venerem, Lunæ instar, nunc plenam esse, nunc in cornua abire: Mercurium etiam, reliquorum more Planetarum, à Sole lumen mutuo accipere & modò in orbem, modò semiplenum sese præbere conspiciendû. Circa Jovem

quatuor deprehendimus Planetas, qui tanquam totidem Lunæ, certis periodis & intervallis ejus faciunt circuitum: ipsum etiam Jovis corpus, quasi fasciis quibusdam cingi, earumque situm mutari, prout scilicet is super centrum suum rotatur, deprehendimus. Eodem modo Lunulam quandam Saturnum 16. dierum spatio circumire, ejusque corpus annulo esse circumcinctum; atque exinde pro vario ad Solem Terramque nostram situ, modò ansatum videmus, modò rotundum, nonnunquam etiam lineâ rectâ ad utrumque latus extensâ apparentem: Viam quoque lacteam, quod jam olim Democritus suspicatus fuerat, scimus jam nil esse, quam congeriem densam stellarum minutissimarum; quemadmodum & sunt stellæ *Nebulosæ* vulgò dictæ, quæ ita ex minutis constipatæ stellulis, albedinem quandam, nebulæ instar, repræsentant. Jac. Oiselius JC *Notis in Aulum Gellium lib.* 16. *cap.* 18. Vide quoque supra, in voce *Telescopium*.

Tucca, in *Glossis* κατάχυμα ζωμοῦ. Unde *Tuccetum*, ζωμὸς παχύς, jus viz. sine quo assaturæ Veterum raro fuere. Vetus Persii Interpres, *Tuccata apud Gallos Cisalpinos bubula dicitur, condimentis quibusdam crassis oblita & macerata: & ideo toto anno durat, solet enim porcina eodem jure condita servari. Aut assaturarum jura*; ζωμοὶ enim de assis magis, ut ζέμα de elixis: estque ζέμα simplex liquor, in quo carnes decoctæ; ζωμοὶ verò condimentum & ex multis speciebus gulam irritantibus compositum jus, quod assaturis superfundebatur, sed & alio genere coctis nonnunquam addebatur, Salmasius *ad Vopiscum in Vita Aureliani*.

Tucia, Vestalis virgo, incestus accusata, aquæ in cribro perlatæ prodigio se purgavit, Plinius *lib.* 28. *c.* 2. *Extat Tuciæ Vestalis incestæ precatio* (Licetus legit *incestûs deprecatio*) *qua usa aquam in cribro tulit, anno U. C.* 1. 9. Et ante eum Valer. Maximus *lib.* 8. *c.* 1. *De* Tucia *Virgine Vestali; Eodem ejus incesti criminis rea castitas, infamiæ nube obscurata, emersit auxilio: quæ conscia certæ sinceritatis suæ spem salutis ancipiti argumento petere ausa est. Arrepto enim cribro, Vesta, inquit, si sacris tuis castas semper admovi manus, effice ut hoc hauriam e Tiberi aquam, & in ædem tuam perferam. Audacter & temerè factis votis Sacerdotis rerum ipsa natura cessit.* Cujus rei prolixiorem historiam videsis apud Dionysium Halicarnassæum *Antiqq. Rom lib.* 2. Nec fidem ei derogat D. Augustinus *in Civ. Dei l.* 10. *c.* 16. *Quòd Virgo Vestalis, de cujus corruptione quæstio vertebatur, aquam impleto cribro de* Tiberi *hauriens, minimè profluentem, abstulit controversiam.* De quo facto judicium subjungens pergit: *Hæc ego atque alia ejusmodi, nequaquam illis, quæ in Populo Dei facta legimus, virtute atq; magnitudine conferenda judico: quanto minus ea, quæ illorum quoque Populorum, qui tales Deos coluerunt, legibus judicata sunt prohibenda, Magica s. vel Theurgica.* Hujus itaque Tuciæ memoriam ad nostra usque tempora, conservatam vult clarissimus quidam Vir, in lucerna, quæ in Gazophylacio Galvaniano ostenditur, imagine pedalis ferme longitudinis, æreâ pervetustâ, quâ Virgo Vestalis maturioris ævi fabrerrimè repræsentatur, insignis: Sed pluribus hanc sententiam rationibus refellit Fortunius Licetus *de Lucernis Antiquorum libro* 6. *cap.* 83.

Tudes, à *tundo*, malleus est, quo pulsamus, quem *martum* & *martellum* Recentiores dixere. Unde Carolum Majorem Domus Regni Franciæ, Pipini R. patrem, Caroli M. avum, ob eximiam in bellis præliisque fortitudinem, non *Martellum* solùm, uti diximus supra, sed & *Tudatem*, cognominatum legimus. Hugo Flav. *in Chronico, Ideo* Tudites *appellatus est, quod est malleus fabri: quia sicut malleo universa tunduntur ferramenta, ita ipse contrivit omnia Regna sibi vicina.* A *contundendo* viz. hostes, quod *tudicis* malleique proprium est. Albinovanus de Druso,

> *Ille genus Suevos acre, indomitosque Sicambros*
> *Contudit, inq; fugam barbara terga dedit* &c.

V. Car. du Fresne voce *Martus*. Diminut. *Tudicula* est. Plinius *lib.* 36. *cap.* 8. *Thebaicus interstinctus aureis guttis invenitur in Africæ parte, Ægypto adscriptæ,* tudiculis *ad terenda collyria quadam utilitate naturali conveniens*, ad quem locum V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1051.

Tufa, apud Bedam *Hist. Angl. l.* 2. *c.* 16. *Necnon & incedente illo* (Edvvino R.) *ubilibet per plateas, illud genus vexilli, quod Romani* tufam, *Angli appellant* Tuuf, *ante eum ferri solebat*: vexilli genus est, ex confertis plumarum globis, Carolo du Fresne, qui *touffe de plume* dici, in *Charta* vernac. sub Ricardo II. Angliæ R. & τοῦφαν Byzantinis Scriptoribus, Zonaræ, Leoni Grammatico, Aliis, apicem, qui galeæ imminet, appellari adnotat, in *Glossar.* V. eundem *ad Joinvillam Dissert.* 24. *pag.* 292. Salmasio, ex sindone seu lino, qui inter muta signa Romanorum *dracones, vexilla, flammulas*, tufas, *pinnas*, reponi Vegetio *lib.* 3. *cap.* 5. observat. Idem enim *tufa*, quod *rica* & *flammeum*, uti pluribus probat *Not. ad Aurelianum Vopisci*: inde vocem pro velo quoq; seu vexillo processu temporis sumtam, docens. Græcæ autem originis est, & ex τύφω vel τύφ@ *sindon* seu *velum*, deducta; unde ὑποτύφιον, quod Gramatici σινδόνιον ὑποσινδόνιον interpretantur, Id. *ad Lamprid. in Vit. Alex. Sev.* V. & Macros Fratres *in Hierol.* ubi *tufam* flammulam, i. vexillum cuspidatum seu pyramidale parvum, quam sub Græcis Impp. Despotæ olim equus in capite, & Pontificis Equites levis armaturæ, vulgò *Cavalli leggieri* appellati, in cuspidibus hastarum suarum, hodieque deferant, interpretantur.

Tugurium, à *tego*, q. *tegurium*, domuncula est vilis rudisque, *tegendi* solum gratiâ facta: præter quam antiquissimi homines aliam non habuere. Et quidem Pelasgum primum Arcadiæ R. rudes homines docuisse *Tuguria*, ad frigoris, imbrium & æstus incommoda arcenda, ædificare, refert Pausanias *Arcadicis*. Postquam dein commodiùs lautiusque habitari, & urbes villæque, ac in utrisque domicilia extrui cœpta, mansit *Tugurii* nomen illi rusticanæ casæ speciei, quæ non parietibus & tegulis lateritiis, ordine dispositis, constans, ad usum urbanum habitandi, & custodiendi a furibus & raptoribus accederet, sed solùm ab injuriis aeris, pluviis, æstu, gelu, defenderet, tegeretque, vimineis aut ligneis cratibus inædificata, intextis stramentis aut arundinibus, tegulis insuper culmisque temere congestis operta. Cujusmodi Opilionum sunt casæ, & quæ in fundo pascuo, aut ubi jus aquandi habemus, pecoris recipiendi habentur causâ, si aut nimius æstus molestus sit, aut hyems vehementer premat, *l.* 6. *in fin. ff. de serv. rust. præd.* Quo sensu Melibœus apud Virgilium *Ecl.* 1. prædicat

> *tuguri congestum cespite culmen.*

Casæ item piscatoriæ, ejusque generis aliæ, quas in littore ponere licet, *l.* 5. *de rer. div.* *Tugurii in vinea*, & *tegilli in cucumerario*, meminit Esai. *c.* 1. *v.* 8. &c. Οἴκημα vocari hujus modi custodiam rusticanam, in L. Solonis. Ἐάν τις αἱμασιὰν παρ' ἀλλοτρίῳ χωρίῳ ὀρύγῃ, τὸν ὅρον μὴ παραβαίνειν· ἐὰν δὲ τειχίον, πόδα ἀπολείπειν· ἐὰν δὲ οἴκημα, δύο πόδας. *Si quis sepem ad alienum prædium fodiens duxerit, terminum ne excedito: si murum, pedis unius, si* tugurium, *duorum pedum intervallum relinquito*; censet Sam. Petitus *Comm. in LL. Attic. lib. V. tit.* 1.

Tuisco, adde: *Tuistonem* vocat Tacitus *de mor. Germ. cap.* 2. §. 3. *Celebrant* (Germani) *carminibus antiquis, quod unum apud illos memoriæ & Annalium genus est, Tuistonem Deum, terra editum & filium Mannum, originem gentis conditoresq;*: Ab eo namque *Tuiscones*, voxque *Teutsche*, quâ Germani hodieq; veniunt, orta omnino videtur. Circa Pelegi regnasse tempora, & Germanis benè vivendi præcepta carminibus, ne memoriâ exciderent, tradidisse, Aventinus memorat *Annal. Bojor. l.* 1. Unde antiquissimis jam temporibus, apud Germanos, Philosophiam floruisse colligit Georg. Hornius *Hist. Philos l.* 2. *c.* 12. Schottelius *Tuisconem* cum *Teutone* & *Teutate* Celtarum: ac *Teuth* Ægyptiorum Deo, eundem faciens, his nominibus non alium, quam Cœli Terræque Conditorem, intellectum vult: cujus filius *Mannus*, id est, *Adamus* fuerit, quem etiam *filium Dei* vocari reperimus Lucæ *cap* 3. *versu ultimo*. & ab hoc Deo nempe supremo atque uno, gentem appellari gestiisse, contendit. Quemadmodum in pluribus aliis ejus nominibus propriis, vocem *Dis*, *Dith*, *Dieth*, quæ non multum abit à *Teuth*, deprehendimus, *Diomarus, Diethelmus, Diethbaldus, Ditlindus, Ditholdus, Ditgrinus, Ditburgis* &c. V. Cluverium *de Germ antiq.* Beatum Rhenanum *Rer. Germ. l.* 3. Becmannum *in Origin.* Besoldum *in Diet* & *Teut*, Gerh Joh. Vossium *de orig. & progr Idolol lib* 1. *c.* 33. Jo. Henric. Bœclerum *Exercit. ad Flav. Josephum*, Alios.

Tuksi, filius Schinguis Khani, Tartarici Imperii conditoris, de quo suprà, a patre provincias Occidentales Imperii ad fluv. Volgam accepit, nim. Tartariam desertam Russiam, Cumaniam, Bulgariam, Gothiam, Alaniam, aliasque: ante illum defunctus. Ei successit filius an nepos, Bathu, cujus per Hungariam, Poloniam & Silesiam, quas regiones immaniter destruxerat, circa A. C. 1230. notissimum adhuc hodie nomen est. Georgius Hornius *Orb. Imper. cum Animadvers.* Joachimi Fellert *pag* 414.

Tuldum, vox Tacticis Græcis citimi ævi familiaris, idem iis notat, quod Latinis *vasa*, *impedimenta*, Græcis veteribus ἀποσκευή. In *Lexico* Græco MS apud C. du Fresne τοῦλδος τὰ σαγμάρια, quod a Francis eos hausisse, *toudis* & *taudis* vel *taudi* vulgò usurpantibus, pro incomposita quarumlibet rerum congerie, vel impedimentis nullo ordine in castris jacentibus, ait in *Glossar.* V. quoque eum *Notis ad Nicephor. Bryennium lib.* 4. *c.* 6.

Tulipa, Dalmatis ac Turcis *pileus* est seu amiculum capitis, quod gestare solent: Inde floris alienigenæ sed pulcherrimi nomen, quòd apertus inversusque pilei illius referat speciem. De eo sic Franciscus Pomey, *in Descr. divers Tulipa*, in regno florum, coronam sibi jure vendicat: nec verò inter eos reperias unum, qui cum illa descendere in contentionem honoris sustineat, nedum decernere de principatu. Huic uni quippe concessit natura, ut, quidquid venustatis & gratiæ aliis tributum dispersumque est, ipsa in se colligat — Et verò, quid hujus floris mirabili varietate mirabilius? cujus colores modò obsoleti, modò splendentes; nunc tetrici, aliàs læti; nunc austeri, modò suaves, sic alii in alios fluunt, ita sensim alii in alios abeunt, ita inter se pulcrè permisti, copulatique cohærent sibi mutuò inobservabili commissurâ, ut fugiente oculorum aciem nexu, vel jaspidem pulcherrimis interpunctum notis exhibeat, vel achatem speciosissimum juxta ac pretiosissimum repræsentet.

Tulit annos, in vet. *Inscr.* apud Gruterum *p.* 947. 9. CUM. QUA. VIXIT. ANNIS XXXXII. TULIT. ANNOS. LII. h.e. vixit, V. quoque *p.* 811. 1.

Tulliola, seu *Tullia*, filia M. Tullii Ciceronis, scriptis ejus immortalitati consecrata. In ejus sepulchro, in via Appia, è regione conditorii Patris Ciceronis, Paulo III. Pontifice Rom. aperto, seculo praec. reperta est Lucerna ardens, quæ mox, ab ingrediente novo aere, est extincta. Fuisse autem id *Tulliolæ* monumentum, tum ex literis patet lapidi insculptis; *Tulliolæ. filiæ. meæ*: tum ex muliebri cadavere, adhuc integro servato, cum capillis ad ea usque tempora implicitis, irretitisque aureo retinaculo. Quæ omnia, ob nimiam vetustatem, exiccata & penitus arefacta, primo contactu in paucos pulveres dissoluta conciderunt; remanentibus quibusdam solum filamentis aureis, utpote corruptioni contumacioribus. Fortun. Licetus *de Lucernis Antiqq. lib.* 1. *cap.* 2. ex Guidone Pancirolo *Rer. Memorab. Deperdit. lib.* Hermolao Barbaro *Epist. ad Alphen* Scardeonio *Antiqq. Patavin. lib.* 1. Aliis. Quomodo autem cadaver *Tulliolæ*, sine aromatibus, tamdiu duraverit, docet idem Licetus pluribus *l.* 4. c. 4.

Tullius Crispinus, cum Juliano Flavio Geniali, suffragiis Prætorianorum Præfectus Prætorio, sub Didio Juliano, factus, & ab Imperatore contra Severum missus frustra fuit, postmodum ab hoc interemtus, apud Spartianum *Didio Juliano*.

Tullus Cœlius, à Fidenatibus, in legatione, cum sociis interfectus est: quorum statuæ inter antiquissimas Romæ recensentur Plinio *l.* 34. c. 6.

Tullus Hostilius, adde: De eodem Macrobius *Saturnal. l.* 1. *c* 6. *Tullus Hostilius Hosti filius, tertius Romanorum R. debellatis Hetruscis, sellam Curulem, lictoresq; & pictam* (seu Triumphalem Togam) *quæ insignia Magistratuum Hetruscorum erant. primus, ut Romæ haberentur, instituit.* Quod Tarquinio Prisco attribuit Florus *Histor. lib.* 1 *cap.* 5. Idem Albâ Longâ dirutâ, Albanisque in Urbem receptis, montem Cœlium pomerio addidit eumque Albanis colendum assignavit; Principibus eorum, Tulliis, Servilis, Quintiis, Geganeis, Curiatiis, Clœliis, in Patres ascitis: Templumque, ordine ab se aucto. Curiam fecit. Pòst Equitum decem turmas ex Albanis legit, Blancardus *ad Florum*, ex Livio *lib.* 1. *cap.* 9. Cœlium tamen montem, ab Anco Martio, ejus successore, Strabo: à L. Tarquinio Prisco, Tacitus, pomerio inclusum volunt. Fuit autem Hostus, qui è nobili matrona *Tullum* suscepit, filius unicus Hostilii, viri genere nobilis & opibus pollentis, qui Medulliâ oppido ab Albanis olim condito, sed à Romulo in deditionem accepto, oriundus, inde Romam migraverat, ibique Sabini generis uxore ductâ, Hersilii filiâ, post multa sub Romulo facta stipendia & edita egregia facinora, occisus bello Sabino, sepultus fuerat à Regibus, in præcipuo Fori loco; additâ columnâ cum inscriptione Halicarnass. Non verò *Tullus Hostilius* fuit, qui censum Rom. civium instituit, sed Servius Tullius, de quo *suo loco*.

Tumba, ex Græco τύμβ⊙, sepulchrum est & locus concavus, Becmannus *Origin. L. L.* in voce *Tumor*: tumulus sine nomine seu cippo, Salmas. *ad Solinum p.* 1220. Citimæ ætatis Auctoribus sepulchrum propriè lapideum, uti ex *Chronico* S. Benigni Divion. docet Car. du Fresne *Glossar* qui & Gallicum *tomber*, pro jacere vel cadere, inde arcessit. V. hic passim. At *Tumbrellum*, apud Scriptores Anglicos, Gall. *Tumbereau*, instrumentum nonnullis fuisse dicitur. ad castigandas mulieres rixosas adinventum, quo in aquam dejiciebantur, immergebantur, ac inde madidæ ac bene potæ rursus extrahebantur. Covvello plaustrum fuit, in quo fornicatores aut adulteri, contumeliæ causa, per civitatem aut burgum circumferebantur: *Castigatorium*, in *LL.* Burgorum Scotic. *cap.* 21. Quam vocem hodieque Galli usurpant de biroto quodam plaustro, quod resupinum sternitur, cùm exoneratur. Origo ab eodem Gall. *tomber*. Sed & machina quædam bellica sic appellatur Philippo *Mouskes* in *Ludovico* VIII. apud eundem. V. quoque de curru hujus nominis Salmasium, *ad Pium Capitolini*, ubi *Birpeam* Latinè reddit.

Tumultus, Belli filius, apud Aristophanem *Pace*, de quo V. Casp. Barthium *Animadversion, ad Statium Thebaid. lib.* 4. *v.* 369. Hinc *Tumultuarii*, Græcis recentior. Μαλλιῶται, V. Balsamonem *Præfat. ad Concil. Gangr. Can.* quo nomine CPoli olim vocabantur, qui *Bagaudæ* in Gallia; *Cosaki* in Polonia; in Pyrenæis montibus *Bandoliers*; in montanis *Martolesti*, Cl. Suicerus *Thes. Eccl* voce Μαλλιῶται. V. & Meursium *Glossar.* ac Rittershusium in *Salvianum p.* 165.

Tumulus, à *tumore* & *mole* terræ, Fung. pro Sepulchro, frequens. Antiquitus enim locum sepulturæ quisque sibi, antequam moreretur, eligebat, quem nigro signabat lapide. Cùm dein homo defunctus esset, super cadaver terra aggerebatur, *Tumulusq;* fiebat: Unde apud Euripidem, *Μητέρα ἐξώγκωσε τάφῳ*, quod bene reddas, *Matrem tumulavere sepulchro*, id est, *tumulo excitato sepelierunt.* Sic tamen, ut Nobiliorum *Tumuli* paulo editiores essent, atque è lapidibus affabrè struerentur. Ita enim Theseus ad Herculem, corpus ejus ab Atheniensibus λαΐνοις ἐξογκώμασι, *lapideis tumulis*, honoratum iri, ait apud eund. Tragicum: qui *Alcest. versu* 836. Τύμβου ἐξεῶ, & *Hel. versu* 991. τάφῳ ἐξεῶ quoq; meminit. Ita autem in his *Tumulis* collocabantur cadavera, ut facies Orienti esset obversa, teste Diog Laërtio *in Democrito*: Plutarchus verò & Ælianus, ad Occasum spectasse, scribunt. In lapide insigniori, scribi solebant nomen ac genus vitæ, quo defunctus usus erat; idque utplurimum metro: Unde Plato 4. versus Heroicos, non plures, subscribi voluit. Dicebantur hi Γνωρίσματα, eò quòd viatori notum facerent, quis sub *Tumulo* conditus esset; Romani *Monumenta* seu *Memorias* vocavere, sicut lapidem ipsum, *Cippum*. Meminit istiusmodi Carminis seu Epitaphii Ovidius *Fastor. l.* 3. ubi de Didone:

Compositiq; cinis, Tumuliq; *in marmore carmen*
Hoc breve, quod moriens ipsa reliquit, erat:

PRÆBUIT ÆNEAS ET CAUSAM MORTIS ET ENSEM,
IPSA SUA DIDO CONCIDIT USA MANU.

In quæ verba Neap. *Ratio*, inquit, *cur pressa epitaphia cippis inscriberent, non alia quàm, ut ea citò viatores perlegerent, nec illis prolixum carmen tadio esset: Ideo etiam grandi nota incidi solita.* Quò verò hæc γνωρίσματα haberi possent, solebant itinerantes, vel militiam sectantes, ut de Lacedæmoniis Justinus memorat, schedam brachio adalligatam secum circumferre, in qua nomen, ætas, familia, aliaque huc facientia, erant annotata: ut, si peregrè vel in bello obire contigisset, ex hisce notis agnoscerentur, *Tumulo* interenci, qui eorum generi ac conditioni conveniret. Sed & arbores virentes *Tumulis* solebant inseri, uti discimus ex Martiali *l.* 1. *Epigramm.* 89.

Accipe non Pario nutantia pondera saxo,
Quæ cineri vanus dat ruitura labor.
Sed fragiles buxos & opacas palmitis umbras &c.

Ubi Ramiresius. *Sepulchra*, ait, *designabantur in agris & in fronte ponebatur scriptio, quæ contineret latitudinem & longitudinem soli Sepulchro destinati. quod spatium soli sacrum erat Et in hoc spatio erigebantur* Tumuli, *Obelisci, Pyramides &c. Alii arbores ponebant, quæ crescentes locum monumenti opacarent. Tum quia felicibus Manibus perpetuas & virentes arbores convenire existimabant, tum alias ob causas; Ideo buxos, cupressos, laurus, atque nunquam folia amittentes, eligebant: quod idem observatum in floribus, quos juxta sepulchra serebant.* Postquam verò aggesta esset in *Tumulum* Terra, sacrum peragebatur, & vota fiebant, in hæc verba: *Sit tibi terra levis*: Quemadmodum legimus apud Eurip. *Alcest.*

——— ——— ——— Κοῦφά σοι
Χθὼν ἐπάνω πέσοι, γύναι &c.

V. Eundem *Helenâ, versu* 857. & suprà, ubi de Ritibus emortualibus. *passim*. Addam saltem, cùm accederet honos ex ingenti sepulchro, *tumulos*, i. χώματα, seu *aggeres* hujusmodi sepulchrales nonnunquam elatos admodum magnosque factos. Unde de Aradione, à Probo Imp. victo, *sepulchro ingenti honoravit, quod adhuc extat, tumulo usq; ad ducentos pedes terræ elato*: & de Probo ipso, *Ingens ei sepulchrum elatis aggeribus fecerunt*, legimus apud Vopiscum *in eo*. Cujusmodi sepulchris *humilia* opponuntur, apud Trebellium *in Victorinis, Extant denique sepulchra circa Agrippinam, brevi marmore septa, humilia.*

Tunchinum, adde: Descriptionem Regni hujus haud pridem edidit, venaculo sermone, Joh Bapt. Tavernier Gallus, nuper Germanicè versum.

Tundis, Græcè Τύνδις, opp. & emporium Indiæ maritimum, 500. stadiis à Muziri dissitum, apud Auctorem *Peripli*, inter quæ Templum Augusti. in Limyrice reg. ponit Peutingeri *Tabula*. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 1185. & 1186. nec non infrà, voce *Tyndis*.

Tunes, adde: In Africa, Academiam Fesensem & *Tunetanam* inprimis, celebrat Clenardus; & Fessæ quidem, post Grammaticam, in Alcorano & Scholasticis Doctoribus, totos esse: *Tuneti* verò, cœteras omnes disciplinas florere, tradit. Collegia ibi, in quibus Studiosi Artibus, Medicinæ, Legibus operam dant, non pauca: Scribitque Jovius *Histor. l.* 43 & 44. Muleassem Regem, Averroicæ Philosophiæ apprime peritum, cum Philosophis Italis, de Natura Universi, Cœli motu, Siderum potestate, sæpiùs disputasse. V. Georg. Hornium *Histor. Philos. l.* 5. *cap. ult.* & infrà in voce *Tunetanum Regnum*

Tunetanum Regnum, adde: Tribuitur in 4. provincias, Constantinam, *Tunetanam* propriè sic dictam, Tripolitanam & Zebensem reg. de quarum Urbibus infrà; migrationibus gentium & imperii vicissitudinibus nulli secundum. Gothis namque & Vandalis Romanos, atque illos vicissim Arabibus exigentibus, captæ & dirutæ urbes; aliæ ædificatæ, nominaq; earum propter aut linguarum diversitatem aut conditorum ambitionem, adeò mutata sunt, ut antiqua indagare difficile & tantum non supervacaneum sit. Totus autem iste tractus initiò sub Pœnis, dein sub Romanis fuit; pòst Vandali, iisque ejectis Muhammedani Arabes successere: ac circa A. C. 1370. Abdalecitus, pietatis & sanctimoniæ specie magnam inter Arabes auctoritatem adeptus, sub Caimo Adamo Calipha Carvennæ rebellavit, qui quamvis ab Arabibus auspiciis Caimi subitò oppressus, & occisus esset, duos reliquit filios, quorum unus Bugiæ, alter *Tuneti* regnavit: & uterque, quò se alienis opibus tueri possent, Josepho Texfio

ac ejus successoribus Almoharavidis tributum exsolverunt. Postquam verò ab Almoadis Almoharavidæ Africæ imperio dejecti sunt, Jacobus Almansor *Tunetanum* Regnum occupavit, exque eo Abdeliciti hæredes exturbavit; donec ingenti illâ pugnâ ad Naves Tolosanas commissâ, Almoadarumque viribus profligatis, rursus Arabes illud invasere, eoque Præfectum Marochensis Regis redegere, ut longè illi petito auxilio esset opus. Eò igitur missus Abdul Hedius Hispalensis, prudentiâ & animi moderatione tantum effecit, ut, pace ab Arabibus modico tributo redemptâ, quod postea semper *Tunetanis* Regibus pensitatum est, labente Almoadarum Imperio, res suas eo in regno firmaverit. Ejus filius Zacharias, bello feliciter contra Merinenses gesto, omne robur contra Tripolitanos & Numidas vertit; ac fere semper victor magnas opes decedens Abul-Ferezi filio reliquit: qui ex dissensionibus, inter Fessanos, Tremezenos, ac Marochenses Reges, ortis, occasionem captans, post dejectos Zejenenseis, qui diu Tremezeno Regno fuerant potiti, & pacem cum Fessano factam, *Rex Africæ* appellari meruit, relicto post mortem Humene, Patris fortunâ ac tantis opibus digno filio. Quo mortuo, rursus Merinenses Africæ Imperium adepti sunt, porrectis ad Philænorum usque arâs finibus: Humenis nepotibus, qui se in vicinos montes ac deserta receperant, interea occasionem operientibus, in avitum redeundi Regnum. Inter quos Mule-Bulabes cùm magno prælio ab Abu Henuno Fessæ R. victus & captus esset, postea Abu-Celeni, hujus filii ac successoris, beneficio liberatus, *Tunetum* recepit & Tripolim ac reliquas Regni provincias rursus sub potestatem redegit. Ab eo, in eadem gente, mutuis interdum cædibus interrupto ordine, per triginta quinque Regum, intra 450. annos, successionem, Regnum, ad Muhammedem, Mule Assis patrem, tandem pervenit: qui Mule-Asses, cùm nefario scelere ac tot fratrum horrendâ cæde cruentus, in paternum solium se intrusisset, ab Hariadeno Ahenobarbo, divinæ, ut apparuit, vindictæ ministro, Regno spoliatus est: Verùm mox a Cæsare restitutus, ab Hamida filio, nondum unâ regni spoliatione vindicato satis dignè scelere, rursus est Regno expulsus; postremoque oculis orbatus. Unde Augustam Vindelicorum ad Cæsarem profectus, tantum impetravit, ut denuo reduceretur, mortuus A. C 1550. æt. 66. Quæ postea ibi gesta, ut & plura hoc de Regno, V. apud Jac. Aug. Thuanum, *Historiar. lib. 7. p. 147. & seqq.* Hornio verò Regni primus conditor Ibrahim fuit fil. Zachariæ, post quem satis longo intervallo regnavit Abul-Ferezus, Thuano memoratus. Buffares dein, qui regnavit circa A. C. 1430. Regnum in tres filios suos divisit, & Regnum Biledulgeridiæ Hammari, Bugiæ Abdul-Azizo, *Tuneti* Huthmeno, destinavit. Quorum medium duravit, ad annum usque 1510. quo id Petrus Navarrus, jussu Ferdinandi Castellæ R. destruxit. Huthmen duos reliquit filios, quorum major natu Esajas in *Tunetano Regno* successit: alter Tripolim accepit regio titulo, quod regnum itidem a Petro Navarro eversum est &c. V. eum *Orbe Imp. cum Animadv.* Felleri p. 472.

Urbes Regni Tunetani.

Abdirana, in prov. *Tunetana*.	*Lotophagitis* Ins.
Ainzammitha, Ibid.	*Martia*, in prov. *Tunetana*.
Aphrodisium, Ibid.	*Meninx*, eadem cum Ins. Lotophaginide.
Biserta, in prov. Constantina.	*Milia*, in prov. Constantina.
Cammartia, in prov. *Tunetana*.	*Monasterium*, in prov. *Tunetana*.
Carthaginis rudera, Ibid.	*Nebelis*, Ibid.
Carvenna, aliàs *Curubis*, Ibid.	*Rusicada*, in prov Constantina.
Casabatha, Ibid.	*Ruspina*, in prov. *Tunetana*.
Circenna, in prov. Tripolitana.	*Siagul*, Ibid.
Clupea, in prov. *Tunetana*.	*Tacaccina*, in prov. Constantina.
Collobisum, in prov. Constantina.	*Tebeca*, Ibid.
Constantina, in prov. cognomine.	*Tisesa*, Ibid.
Curubis, eadem cum Carvenna.	*Tobulba*, in prov. *Tunetana*.
Hamamettha, in prov. *Tunetana*.	*Tripolis*, in prov. Tripolitana.
Heraclia, Ibid.	*Tunes*, provinciæ cognom. & Regni caput.
Hippo, cujus olim Episcopus Aur. Augustinus, in prov. Constantina.	*Utica*, morte Catonis nobilis, Ibid.
Leptis, in prov. Tripolitana.	*Zabensis*, pars Numidiæ, ad inter. pertinet Libyam.
Lorbusia, in prov. *Tunetana*.	

Zerocta, in prov. Tripolitana, &c.

Tunginus, in *L. Sal. tit. 46. §. 1. Tunginus aut Centenarius mallum indicant*, est tungi, i. villæ Præfectus, seu Judex, *qui post Comitem est*, in vet. *Glossar.* Aliter *Tungravio*, in *LL.* Ethelredi R. Angl. &c. V. C. du Fresne *Glossar.*

Tunica, adde: De *Tunicis* verò *Angusticlaviis, Cannsinis, Ciroatis, Comicis, Fimbriatis, Gausapinis, Manicatis, Manuleatis, Margaritidibus, Militaribus, Monachicis, Multiciis, Palliolatis, Punicis, Purpureis, quibus clavi candidi intertexti, Quadrangulis, Rectis, Scorteis, Singularibus Strictis, Synthesinis, Tragicis, Virilibus*, aliis, apud Casaubonum *ad Suetonium*, Salmasium *ad Tertullianum de Pallio, Historiam Aug. & Solinum*. Alios. De *Funebribus ex lino asbestino* suprà diximus. Car. du Fresne *Tunica cum tintinnabulis*, inter Episcopales vestes, meminit ex vet. Codice Ratoldi Abbatis Corbej. ut & *Tunicæ Monachorum capuciatæ*, ex Lanfranco: atque *Tunicæ* nomine, vestem quoque Clericorum propriam, apud Honorium Augustodun. & apud Francicos Scriptores sagum militare, armaturæ fere vel thoraci superindui solitum, Gall. *cotte d'armes*, indigitari, adjicit. Uxores autem viris, & Matres filiis *tunicas* olim ut & alias vestes confecisse, Alexandrumque Macedonem & Augustum non nisi domesticis hujusmodi usos, quas veteri more in atrio domus, cum clientibus Romani texebant, Græci verò in œco & proœco, habes apud Alexandr. ab Alexandro *Genial. Dierum l. 4. c. 8.* Nec verò indutui solùm *Tunica*, sed & in bello usui fuit, ut in quo *tunicam puniceam hastâ sublatam*, signum pugnæ ab Antigono datum, in *Philopœmene* memorat Plutarchus: quemadmodum eodem fine sagum purpureum supra Prætorium, apud Romanos expandebatur, teste eodem in *Fabio & Pompejo* &c. V. quoque hic passim, uti de usu *tunicarum duarum* Apostolis itinerantibus, contra communem morem, prohibito, Suicerum voce Χιτών. Hinc *tunicatus Popellus*, apud Poetam, quia plebs in tunica &c.

Tunica Inconsutilis, ut communiter redditur, Græcè ἄῤῥαφος χιτὼν, Joh. *cap. 19. vers. 23.* ubi de vestibus Domini nostri, ἦν δὲ ὁ χιτὼν ἄῤῥαφος, ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντὸς δι' ὅλου. V. quoque *vers. seq.* ubi de consilio militum, sortiendi potiùs, quàm dividendi, eam: nonnullis peculiari artificio detexta videtur, ut quæ suturam non habuerit, qua de re V. Casaubonum *Exercit. Baronian. 16. cap. 84.* Salmasio verò, non alia fuisse tunica videtur, præter vulgares & vulgò texi solitas, in Palæstina, & apud Galilæos, qui, ut narrat Isidorus & Theophylactus, in altitudinem texebant & pectine succutiebant vestimenta, more cum multis gentibus, Romanis quoque, communi, quorum hos *rectas* vocasse hoc genere textas tunicas, suprà vidimus. Hujusmodi tunicarum aliæ fuere σχιστοὶ apud Vett. quæ & ῥαπτοὶ dicebantur & συμπερονητοὶ, aliæ ἄῤῥαφοι, quæ ex toto tectæ conclusæque & nullâ parte sutiles scissilesque, uti sunt camisiæ nostræ & interulæ. Σχιστοὶ igitur χιτῶνες erant, qui ex utraque parte in humeris fibulâ stringebantur, quos περόνας, sed & ῥαφὰς ac ῥαφίδας, Græci dicebant: uti erant tunicæ laticlaviæ apud Romanos. Hesychius, συμπερονητὸν vel σύμπορπον, τὸν ῥαφαῖς συνειλημμένον μετὰ τοὺς ὤμους χιτῶνα. Ubi σύμπορπον χιτῶνα vocat, qui & σχιστὸς dictus, fibulis sive ῥαφαῖς altrinsecus in humeris comprehendebatur. Sicut idem tunicam servorum ἑτερομάσχαλον vocat, quòd τὴν ἑτέραν μασχάλην ἔχει ἐῤῥαμμένην, *alteram manuleam sutam habentem*, i. fibulatam vel nodo strictam: sic ut una quidem parte haberet μασχάλην, in quam brachium immitteretur, altera verò manuleam non haberet, sed in modum pallii amiciretur, & fibulâ necteretur, adeoque ab hac parte ἄῤῥαφος esset. Et vestimentum illud cæcum ac nullos habens exitus, quo Clytemnæstra Agamemnonem è balneo exeuntem involvit, Lycophron nullas scribit habuisse ῥαφὰς, i. *vestis oras, quæ fibulis connectuntur.* Ἄῤῥαφοι igitur tales, quæ essent ἄσχιστοι neque fibulis in altero, aut utroque humero, jungerentur: atque ex hoc genere DOMINI nostri tunica eidem fuisse videtur. Vocat autem Joannes illam ὑφαντὸν ἐκ τῶν ἄνωθεν, quòd in superioribus tunicæ partibus eæ ῥαφαὶ vel *fibulæ* locum haberent magis, quibus stricta tenebatur & sedebat in humeris tunica. Quia etiam pleræque per totum & usque ad infimam oram nodis fibulisque ex utraque parte constringebantur, addit ὑφαντὸς δι' ὅλου, ut nullâ sui parte scissuram & ὑπόσχισμα illam habuisse ostenderet, sed integram totam fuisse significaret. Nec prohibet, quò minus ita tales tunicæ vocarentur, quòd consutæ essent aliquâ ex parte & sarcinatricis acu conceptæ. Sarcinatricis enim acus idem facit, quod pecten textoris, unde & artem illam, quæ acu pingit, ad τὴν ὑφαντικὴν Vett. retulerunt. Et quidem hujusmodi tunicæ totæ in tela fieri non poterant, sed ex incisis partibus integrari & acu consui habebant necesse: at σχιστοὶ χιτῶνες cœteraque id genus vestimenta, ut erant colobia Romanorum, & laticlavias tunicas fuisse diximus, ut quæ ex duabus plagulis conflabant, in utroque latere per fibulas committi solitis, facilè in tela totæ fiebant &c. Hactenus Salmasius *Not. ad Vopiscum in Aureliano*, ubi plura hanc in rem, inter alia, *tunicam* Domini ἄῤῥαφον, ideo non divisam fuisse à militibus, quòd scissa ac divisa nulli usui futura fuisset, ex pallio verò & veste fortè alia superaria, utpote vestibus duplicibus, 4. partes commodè fieri potuisse, addens.

Tunica Molesta, supplicii genus, cujus mentio apud Senecam *Epist. 4. Cogita illam* Tunicam *alimentis igneis & illitam & intextam.* Juvenalem item *Sat. 8.*

--- *Tunicâ punire molestâ.*

V. quoque Tertullianum *ad Martyr.* Cœlius Rhodiginus *lib. 10. cap. 5.* idem facit pœnæ genus cum Scalis seu Gradibus Gemoniis, unde reos non in Tiberim vivos præcipitatos, sed ibi vivicomburio punitos, contendit. Gallonius *suo de Martyrum cruciatibus libello*, figuram subjicit Martyris, *Tunicâ* candenti ferreâ, & crepidis ferreis induti, quas clavi lignei adstringebant: quam in Balduini *de Calceo Tractatum* transtulit Andr. Frisius, *editione Amstelodam. A. C. 1667.* Sed & *Tunica* occurrit *Plumbea*, in *L.* Baivvar. alio tamen sensu, ut ad cujus pondus pro Episcopo

occiso

occiso aurum pendi, ab homicida, jubetur, *tit. 1. cap. 11. §. 1.* *Si quis Episcopum — occiderit, solvat eum — secundùm hoc edictum. Fiat tunica plumbea secundùm statum ejus, & quod ipsa pensaverit, auri tantum donet, qui eum occidit* &c.

Tunicella, vestis in Ecclesia Rom. Subdiaconorum propria, quæ & *Subtile*, V. ibi: nec non *Dalmatica minor*, uti legas apud Dominic. Macrum *Hierolexico*, ubi de ejus usu multa.

Tupha, Zonaræ in Basilio Imp. appellatur Tiara rectus, Regibus olim Persicis peculiaris; ob *typhum*, quem ingeneraret. Solerius *de Pileo Sect.* 9.

Turba, in viis Romanis, tanta quotidie, ut ægrè via reperiri posset, indigitatur passim Juvenali, Martiali, Aliis. In Amphitheatro inprimis aut Circo Maximo, Papinio *lib. 1. Sylv. 1. vers.* 65.

— continuus septem per culmina montes
It fragor, & magna fingit vaga murmura Roma.

In cujusmodi locum, pompamque spectandam, proruentem populum, formicis ac suibus pulcrè comparat Theocritus *Adoniazusis*,

Ω' θεοὶ ὅσσ☉ ὄχλ☉· πῶς κ̀ πόκα τοῦτο περῆσαι
Χρὴ τὸ κακόν; μύρμακες ἀνάριθμοι κ̀ ἄμετροι.

Et — — ἄθρο☉ ὄχλ☉
Ω'θεῦνθ' ὥσπερ ὕες —

V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Thebaidem Papinian.* 4. *vers.* 798.

— pars arctâ plebe sequuntur.

& suprà, voce *Compressio*. Voci origo ex τύρβη Attico, pro σύρβη, à σύρω & βοή, ut *commotionem streperam ac vocalem* propriè notet, Becmannus *Origin. L. L.* Apud recentioris ævi Scriptores *Turba* niger cespes est, qui, è terra palustri ac bituminosa erutus, variis in regionibus, vicem carbonis præbet, Gallis *Tourbe*, Belgis, Anglisque *Torf* & *Turf* dictus. V. Lamb. Ardensem, Auctorem *Chronici Andrensis*, Spelmannum, qui *turbam* è terræ corpore effodi, *blestiam* (Gall. *blesche*) è superficie utramq. in ignis escâ a rusticis plurimis & à Nobilibus ipsis, in palustribus regionibus adhiberi ait; ipsos inprimis, qui de *Turbis* ex professo scripsere, Martin. Schoockium, Carolum Patinum, Alios. Hinc *Turbaria*, loci ejusmodi cespitibus fodiendis idonei, in *Monastico* Anglic. passim: de quibus Wilh. Armoricus *Philipp. lib.* 2. ubi de Flandria,

Arida gleba foco siccis incisa mariscis.

V. Auctores Carolo du Fresne hanc in rem laudatos, de *Turbariis* præcipuè *Anglicis* Camdenum *Descript. Britanniæ*, ubi de *Lancastrensi* agro, & quædam suprà, ubi de *Carbone*. At *Turbarii*, seu *Turbiculi*, vulgò *Kerni*, apud Hibernos, milites levis armaturæ, qui jaculis amentatis, machæris & cultris sive sicis, *Skeynes* vocatis, dimicabant, dicuntur. Henrico Marleburgensi, qui de illis pluribus agit, uti ex eo Jac. Waræus *Antiqq. Hibernic.* c. 12. *Sect.* 8.

Turbans, apud Turcas, capilli tegmen, ad Tiaram Persicam popularem proximè accedens; Græcis recentioribus φακιόλιον est, quasi *fascia complicata*. Vocis originem à *Corybantio* Græcorum vett. arcessit Gretserus *ad Codinum lib. 2. cap.* 5. Nec verò Turcis solùm Persisque, sed & Tartaris in usu est, ut qui & ipsi Muhammedi mancipati: Quorum *Turbantem* sic describit Mart. Martinius *hist. de bello Tart.* *Biretum capiti æquale, rotundum, ac humile; hoc pretiosa pellis fascia per circuitum ambit, ad duorum vel trium digitorum latitudinem: (ea plerumq. castoris vel Libellinorum est:) hæc pellis aures, frontem ac tempora à frigore defendit: Quantum verò bireti supra pellis fasciam eminet, tantundem rubra byssus undiq. sparsa tegit, vel nigri aut purpurei equorum crines, quos pulcherrimè tingunt, gestamen planè commodum nec inconcinnum.* Unde colligere est, rubrum esse Tartarorum pileum, nunc saltem; olim viridem fuisse produnt: Rubrum autem *Turbantem* gestant Persæ, qui Ali addicti sunt; album Turcis habentibus. Nec mirum colore pileorum dissidere, qui implacabiliter dissident occasione superstitionis, aliter a Turcis, à Persis aliter acceptæ. Qua de re V. Joh. Barros *Dec. 2. Asiæ l. 10. cap. 6.* Osorium *de rebus Emman. l.* 10. Sansovinum *de rebus Turc.* Flor. Remondum, *de Hæreseos natalibus l. 1. c. 4.* Alios. Origo utriusque dissidii hæc: Alis frater patruelis Muhammedis ac gener, ipsi defuncto succedens, legem soceri suis interpretationibus adeò interpolavit, ut planè alia videretur. Quod videns Homar, Muhammedis affinis, pro Legis à Muhammede propositæ integritate & recepta interpretatione, acriter adversùs Alim certavit; unde superstitio in duas divisa est Sectas: Arabibus, qui Homarem sectabantur, Persas Ali addictos, non secus ac exleges & desertores, Legisque patriæ corruptores, aversantibus; nec Persis mitiùs agentibus in Arabes Homari addictos. Cùm autem non exiguo tempore pars Homaris prævaluisset, exortus circa A. C. 1370. ex Ali se prognatum dicebat *Sofi*, acerrimusque sectæ ab eo constitutæ vindex haberi volebat ac revera erat. Qui, ut suos ab Homaritis aliquo insigni discriminaret, pro linteo albo *Turbante*, quo Homaritæ utebantur, in memoriam XII. filiorum Hocemi, Alis filii, *Turbantem* instituit, è cujus medio pileolus acuminatus, è lana constipata colore rubro confectus & lenis utrinque gradibus distinctus, accommodatè ad contractionem vel diffusionem emicaret: Pileumque hunc, velut notam sectæ Persicæ, Ismaël Sofi, potentissimus Persarum R. Ussumcassanis ex filia nepos, magno studio, & partim blanditiis ac precibus, partim vi ac minis, multis populis obtrusit, magnâ Turcarum indignatione, Qui adversarios ob rubros pileolos, defectionem à Muhammede exprobraturi, *Kisulbassi*, quasi *capita rubra*, hodieq; noto vocant convitio. Sicut à lana, quâ pileoli illi constant, sunt qui velint Persarum Regem per excellentiam dictum *Sofi*, quod nomen Arabicè *lanam* sonat, cùm *Turbantes* Turcici è lino conficiantur: an ex veteri usu Regum Ægyptiorum, quorum judicio laneæ vestes profanæ erant; unde linteis in Templis utebantur, & funebres tunicas, quibus in sepulchra, religione consecrata, inferrentur, similiter è lino habebant? V. *Turbantis* Turcici iconem, ut & plura de his, apud Ans. Solerium *de Pileo Sect.* 8.

Turbo, inis, exercitamentum puerile, Gr. βέμβιξ, ut ex antiquo *Epigr.* patet:

Oἱ δ' ἄρ' ὑπὸ πληγῇσι θοὰς βέμβικας ἔχοντες
Ε'στρεφον εὐρείῃ παῖδες ἐνὶ τριόδῳ.
At pueri scytalis tundentes Turbine *acuto,*
Vertebant lato quisq. suum in trivio.

Nempe loro baculo alligato emissum pueri in orbem circumagebant, plagisque circumactum certatim impellebant: ut appositissimè describit Virgilius *Æneid. lib.* 7.

Ceu quondam torto volitans sub verbere Turbo,
Quem pueri magno in gyro, vacua atria circùm,
Intenti ludo exercent: stupet inscia turba,
Impubisq. manus, mirata volubile buxum,
Dant animos plagæ.

E buxo namque probatissimi. Cum Trocho Dempsterus aliiq. confundunt, quod tamen longè diversum fuisse apud Vett. Ludi genus, ex Mercuriali ostendimus *suprà*: στρόβιλ☉ quoque Græcis, unde recentiorum στρόβιλα; item κῶν☉: quibus vocibus nux pinea propriè indigitatur, Salmasius *ad Solinum pag.* 1284. Aliàs *Turbo*, aquatilis nomen: cujusmodi *Turbines ὀστρακόδερμοι*, quorum testæ in multa volumina plurimis undique tuberculis extantibus diducuntur: Item anonymi, conchylia tuberosa, & anfractuosa striata partim, partim rugata, maculosa variâ tincturâ, in *Museo* Kircheriano, memorantur Georgio de Sepibus *pag.* 28. Item venti &c. Hinc *turbinatus pileus*, apud Macrum *in Hierolex.* de cujusmodi pileis hic passim, inprimis hac ipsa voce: uti de *Turbinatis piscibus*, plura apud Vossium *Idolol. l. 4. c.* 36.

Turca, adde: Hornio, gens pastoritia, primas sedes habuerunt, in Scythia, ad Iaxartem fluv. supra Persiam E qua regione, quæ hodieque *Turchestania*, circa A. C. 1000. in Persiam emigrarunt, Duce Selgkuko, sub ejus nepote Togrulbeko hoc regno potiti, A. C. 1038. Ortâ postmodum inter patrueles an fratrueles hujus discordiâ, Cuthlumuses occupavit Armeniam, Cappadociam, Pontum aliasque Imperii Græci provincias regio titulo, circa A. C. 1060. Itque in *Occidentale* & *Orientale*, Regnum Turcarum divisum est: quorum illud à Christianis tantùm non destructum, crebrâ eorum in Terram Sanctam expeditione: illud à Tartaris penitùs est eversum. Mox tamen Aladino Duce Turci ex Persia profugi occupatis Iconio & Sebastiâ urbibus, novum per Asiam minorem Regnum orsi sunt, &, superatis Græciæ provinciis aliquot, feliciter per 90. annos tenuere, sede Guniæ seu Iconii constitutâ. Aladiniis deficientibus circa A.C. 1298. in quibus posteritas Selgkuki extincta, Oguzii, alius Turcarum populus, Olmanno Duce, non potentiam Turcarum solùm, sed omnem fere minorem Asiam in se transtulere, sede Prusiæ fixâ. Inde pervenere in Europam circa A.C. 1363. sub tertio Imperatore Amurathe. Et quamvis à Tamerlane universâ Asiâ exuti essent A. C. 1401. & fracto captoque Bajazethe de eorum Imperio actum videretur, viribus tamen iterum recollectis, sub Muhammede I. Amurathe II & Muhammede II. illud per Asiam Europamque latissimè propagarunt, Constantinopoli quoque expugnatâ &c. V. Georg. Hornium *Orbe Imper. cum Animadvers.* L. Joach. Felleri *p.* 401 & *seqq.* uti plura, *de Regimine, Classibus, Legibus, Moribus, Habitu, Ædificiis, Hostibus*, aliisque Turcarum *Memorabilibus*, apud eundem *Orbe Polit. cum Animadv.* L. Ottonis Menckenii passim, inprimis *p.* 29. 414. & *seqq.*

Turchesia, seu *Turcica Gemma*, Gallis *Turquoise*, Persis *Feruza* aut *Firuza*, vocabulo ex Græco sumpto, eadem enim cum hodierna *turchesia* Jaspidis species est, cœlo autumnali similis, adeoque cœlini seu aerini coloris, hinc Græcis ἀερίζουσα dicta, vel ἀερίζουσα, & contractè ἐρίζουσα, unde Persicum *Firuza*, & Arabicum *Firuzegi*. Ab isdem Græcis *Boream* eam vocatam, Plinius notat, quòd sc. ejus coloris sit, quo cœlum solet esse, cùm Boreas flat; Hodieque felicem illam habent & boni ominis, uti olim quoque pro amuleto gestabatur, uti videre est apud Orpheum de hujus gemmæ, quam ἀερίζουσαν appellat, potentia & felicitate multa narrantem. Salmasius *ad Solinum p.* 102 & 1130

Turchiserus, in *Conventionibus* Michaëlis Palæol. & Genuensium A. C.

A. C. 1261. à C. du Fresne editis, post *Historiam Gallo-Byzant.* monetæ aureæ Turcicæ species est.

Turchimannus, V. suprà *Dragomannus*.

Turcomannus, adde: Scaligero *Turcomannus* est νομαδικὸς, qui *stabile stabulum*, Plauti verbo, non habet. cujusmodi est natio hæc Circassis finitima, V. eum *Canonum Isagogic. lib.3.* & Car. du Fresne *Notis ad Cinnamum.* Extollere illi caput, summamque rerum Persicarum ad se transferre, post obitum Tamerlanis, cœperunt, divisi in duas factiones, *Karakionlu*, seu Nigrorum Arietum, & *Akionlu* seu Arietum Alborum, è quorum illis primus Rex Persiæ *Kara-Jussuph*, seu Niger Josephus, Tamerlanis successorem evertit. Sed ejus familiam annis circiter 50. pòst illi everterunt, quorum primus Uzum Cassanus Persiâ potitus est A. C. 1468. & Regnum ad successores transmisit, tandem à Sophianis, qui hodieque rerum potiuntur, pulsos. Georg. Hornius *Orb. Imp. p.* 421.

Turcopuli, apud Guil. Tyrium *lib.* 1. *cap.* 7. alibique, milites sunt seu equites levis armaturæ, vel nutriti apud *Turcos*, vel ex matre Christiana & patre Turco prognati, unde nomen: Τουρκόπουλος enim, Græcis recentioribus *Turci filium* notat. His Alexium Imp. aliosque Principes in bellis usos, observant Scriptores Byzantini. Hinc *Turcopolarius*, qui militibus his conductitiis præerat, dignitas in Aula Cypri Regum, de cujus officio V. Steph. Lusinianum *Histor. Cypr.* Statuta Ord. Hospitalis S. Joannis Hierosolym. *tit.* 10. *§.* 25. 26. & Dominic. Macrum *Hierolexico*, ubi hodieque in Ins. Melita *Turcopolos* appellari equitum Præfectos, adnotat.

Turdulus Gallicanus, Historicus Rom. cujus *Ephemeridem* laudat Fl. Vopiscus, ei coævus. in *Probo*.

Turdus, Græcè κίχλη, Hebr. קיכלי ficedulæ jungitur, apud Corn. Celsum *l.* 2. *c.* 18. & in *Tiberio* Suetonii *cap.* 42. Plautus quoque in *Captivis* ad utramque avem alludit,

Opus Turdetanis, opus Ficedulensibus.

Quòd sc. in deliciis Vett. aut pares, aut suppares essent. Sed contrà quàm Hebræi sentiunt, *turdo* datur principatus ab iis, qui palati delitiis omnia metiuntur. *Horatius l.* 1. *Epist.* 15.

—— —— *obeso*

Nil melius turdo —

Et notum Martialis *Xenion* 92. qui idem alibi,

Texta rosis fortasse tibi vel divite nardo.

At mihi de turdis *facta corona placet.*

Persius *Sat.* 6.

Nec tenuem solers turdorum *nosse salivam.*

Id est, non liguritor, & λίχνος, qui probè calleat, quo sapore sint turdi. V. quoque Aristophanis Scholiastem *in Pace.* Unde olim Athenis, cùm disciplina erat adstrictior, ὀψοφαγεῖν, οὐδὲ κιχλίζειν ἐξῆν, uti legimus apud eundem Comicum *in Nubibus.* Et Pompejus æger à Lucullo turdum peti noluit, quamvis jubente Medico, hoc celebri dicto usus, Οὐκοῦν εἰ μὴ Λεύκολλος ἐτρύφα, Πομπήϊος οὐκ ἂν ἔζησεν; *An igitur absq; Luculli luxu Pompejus non viveret.* Quod ita placuit Plutarcho, ut id referat quater minimùm, nempe *in Lucullo*, & in *Pompejo*, & in *Apophthegm.* & in libro. *An Seni gerenda sit Resp.* contra etiam *cerebellis turdorum* Palatinos pavit monstrum illud Romanæ luxuriæ Heliogabalus, apud Lamprid. At hodie non eadem iis gratia: quod fortè inde, quia, simul ac capti fuerint, assantur, plurimùm adhuc macri, præterquam vindemiæ tempore. Olim verò, vel in ornithonibus ac amplis magnisque villæ septis & peristylis; vel apud fartores urbanos in cellis angustis & obscuris alebantur, ut citò pinguescerent: quorum illi *terrarii*, saporis longè melioris, hi *cellarii* dicti sunt Charisio Sosipatro, ut suprà vidimus. In ornithonibus autem tantà copiâ servabantur, ut agros Romani illorum fimo, cui & principatum Varro tribuit, stercorarent, V. Plin. *lib.* 17. *c.* 9. Sed & *turdus* vermibus pascitur, caroque ejus fibrosa & dura est, Galeno teste de *Alim. Facult. lib.* 3. *cap.* 19. unde gulam potiùs, quàm judicium, hanc avem reliquis olim prætulisse, censet Vossius *de Idolol. lib.* 3. *c.* 92. Neq; verò esui solùm & palati deliciis grata ea, sed & loqui discit, qualem Agrippina Claudii Cæs. conjux habuit, apud Plinium *l.* 10. *c.* 42. Idem *ibid. c.* 89 qui & de merula, summam cum turdo habente convenientiam, itidemque à Romanis saginari solitâ, ubi suprà. De *turdis* verò plura, apud Salmasium *Not. ad Pallium Tertull.* Sam. Bochartum *Hierozoici parte prior. l. I. c.* 16. Alios. *Turdum* piscem, κίχλαι similiter Græcis, juxta merulam, inter saxatiles nobilissimum, *marinam psisanam* protn dictum Tralliano *l.* 6. *cap. de Stenris.* & Plinio Valeriano *lib.* 5. habes apud eundem Vossium *l.* 4. *c.* 24.

Turelupini, adde: Quòd loca tantùm *lupis* exposita habitarent, sic dicti, Vignierio A. C. 1159.

Turena, adde: Familiam hanc illustrem justo opere excoluit Christoph. Justellus, eamque deducit à Wilfredo Com. *de Bourges*, circa. A. C. 818. Hujus nepoti Acfredo, præter Guilielmum Com. Arverniæ & Duc. Aquitaniæ, satorem Comitum Arverniæ & Bononiæ, ac Delfinorum Arverniæ & Com. Clarmontis, qui jam dudum extincti: natus est Bernardus, auctor Dominorum *de la Tour.* In quibus notabilis est Albertus II. Dn. *de la Tour du Pin*, pater alterius Alberti (cujus filii, Humbertus ultimum ramum Delfinorum Viennæ & Albertus reliquos Dominos *de la Tour du Pin* & *de Vinay*, ad finem seculi XIV. superstites, dederunt) & Bernardi IV. à quo stemma propagatum. Hujus nepos Bertrandus I. ex filiorum altero Bernardo VI. Dn. *de la Tour*, posteritatem habuit, quæ à Maria agnata, Godfredi Montgasconii filiâ, titulos Comitum Arverniæ & Bononiæ recepit, & in Magdalena, Catharinæ Mediceæ R. matre, atque, quod novum Montgasconium ramum attinet, in Anna, ter uxore 1530. defecit. Alter Bertrandi fil. Dominos *d'Oliergues* sevit. In his Annetus Turrius, seu *de la Tour*, Comitatum Bellifortium, & Vicecomitatum *Turenæ*, ab uxore Anna (fil. Petri Com. *de Beaufort*, Vicec. *de Turenne*) nactus est. Accessit postea axioma Ducatus Bullionii Henrico, (filio Francisci Turrii, & Eleonoræ Montmorentiæ, defuncto A. C. 1623) qui, ex posteriori matrimonio Elisabethæ Nassoviæ, genuit Fridericum Mauritium Duc. Bullionii, ex Eleonora Febronia Bergensi egregiæ prolis parentem, Henricum Vicec. *Turennium* Generalem Franciæ Marescallum haud pridem extinctum, nullâ ex Carola Caumontia Forcea sobole relictâ; Luisam, Mariam (uxorem Henrici Tremollii Duc. *de Thouars*) Julianam Catharinam (uxorem Francisci *de Roye de la Rochefaucault*, Com. *de Roucy*) Elisabetham (uxor. Guidonis Aldoncii *de Durfort*, March. *de Duras*) Henricam Catharinam (ux. Amalrici Goyon M. *de la Moussaye*) & Carolam, omnes domus *Turriæ* seu *de la Tour d'Auvergne.* Quod lineas collaterales attinet, altera *de Limeil* extincta est A. C. 1591. altera Dominorum *de Murat* & *de Sarennes* gentile cum Turenis obtinet ac servat nomen. Phil. Jac. Spenerus *Theatro Nobil. Europ. Parte I. in Ind.* V. quoque cum *Arte Heraldicâ Tom. II.*

Turma, Varroni *lib.* 4. *terma* est, quòd terdeni Equites ex tribus Tribubus, Tatiensium, Ramnium & Lucerum fiebant; Scaligero ex Græco τύρμα, *rotunditas*, uti Cohors, quia cohortes villaticæ rotundæ, V. Just. Lipsium *de Militia Rom. lib.* 2. *cap.* 6. Hinc *Turmæ*, pro Equestri Ordine, apud Papin. Statium *lib.* 4. *Sylv.* 1. *versu* 25.

Moribus atq; tuis gaudent Turmæq; Tribusq;

Purpureiq; patres ——

Ubi notos tres Ordines Romani Status indigitat. V. Casp. Barthium *Animadversion. ad l.* Inde *Turmarii*, in *l.* 3. *Cod. Theod. de Privil. eorum qui in sacro palat. mil.* inter viliora officia, qui *turmas* à provincialibus exigebant. Sed & *Turma*, regio est, apud medii ævi Scriptores, unde *Turmarcha*, turmæ seu regionis præfectus, apud Joannem VIII. *Epist.* 240. Græcè quoque Τουρμάρχης, apud Leonem *in Tacticis cap.* 4. *§.* 8. Constantinum Porphyrog. Alios. Itaque apud Ughellum *Tom. I pag.* 995. Stratigotis, Judicibus, Vicecomitibus, Curmarchis, Plateariis &c reponit *Turmarchis* C. du Fresne *Glossar.* quem V. quoque *Notis ad Alexiadem pag.* 273.

Turno, adde: Familiæ origo ab Odone Dn. *de Tournon*, qui floruit circa A. C. 1170. In ejus posteris Justus Dn. *de Tournon*, pater fuit Justi Com. *de Rossillon*; quo, & Claudiâ *de la Tour*, genitus Justus Ludovicus Dn. *de Tournon* Com. *de Rossilion*, ex Magdalena Rupisulcaudia, genuit Justum Henricum Com. *de Tournon* & *Rossillon*: qui ex Carola *de Levis* suscepit Justum Ludovicum, maritum Franciscæ (fil. Nicolai *de Neufville* March. *de Villeroy*) gentis suæ ultimum, defunctum A. C. 1644. Phil. Jac. Spenerus *Theatro Nobil. Europ. Part. III. pag.* 82.

Turonensis, nomen in Moneta Gallica frequens, vulgò *Tournois*, ab urbe cognomine celebri, de qua suo loco. Sub Philippo IV. cusi sunt *Turonenses duplices* (Gall. *Tournois doubles*) id est, denarii 2. Turon. Parisiensibus paulo minores; *Grossi* item *Turonenses argentei*, Gall. *Gros Tournois d'argent*, pretii 10. den. &c. Et quidem in illis efficta crux pedata cum lilio & Inscr. in circulo, PHILIPPUS REX: in adversa, triangulus seu fastigium ædis sacræ cruce suprà insignitum, in circ. MON DUPLEX REGALIS, uti legimus apud Car. du Fresne, voce *Moneta*, qui & de istis varia habet *ibid.*

Turpia, in recessu quidem omnia erant Gentilium sacra; Interim quæ etiam in fronte talia essent, non erubuere Veteres, Romani inprimis, divinitate donare: Infames nempe meretrices, Cloacinam, Pavorem, Febrem, Pallorem, Rubiginem, Fornacem, Lupam, Faunam, Floram, Sterculium, Lapidem Terminum. Vitia cum Græcis. Mutinum obscœnum, & id genus alia sexcenta, ut refert Lactantius *de fals. Relig. l.* 1 *c.* 20. V. quoq; in *Beel-phegor* & alibi *passim.* In specie, *Res turpis* Romanis dicebatur, quæ in collo infantibus ex annulo appendebatur contra Sagarum Strigumque fascina. Erat verò illa non Satyri species, sed Priapi, seu Mutini, cujus modò mentio facta. Unde Varro *l.* 6. *Fascinus*, inquit, *res turpicula est. è collo pueris appensa.* Cùm enim putarent Romani, res teneras aspectu noxio virosorum hominum cujuscunq; sexus fascinari, proin ut eorum aspectum ab oculis puerorum abducerent, suspendebant ipsis è collo Mutinum Deum. Sic namque Cario ad mœchum, cui se virilia exsecturum minatur, apud Plautum *Milite Act.* 5. *Sc.* 1.

Quis

Quasi pueris in collo pendeant crepundia.

Eadem Priapi species, in nuptiis & poculis eodem modo frequentata & Deabus familiaris fuit: ob *turpitudinem* enim, fascinantium oculos averti credebant, ne teneros aspicerent, unde & in asini magnitudinem quibusdam crevit. Et certè in poculis *turpia* istiusmodi effecta fuisse veteresque per obscœnitates istiusmodi bibisse notum. Plin. *Proœm. l. 33. Auxere & artem vitiorum irritamenta in poculis libidines cælare juvit & per obscœnitates bibere.* Unde illud Juvenalis *Sat. 2. v. 95.*

—— —— *Vitreo bibit ille Priapo*:

Quæ quid sibi velint, ostendit Laur. Pignorius *Comm. de Servis*, ubi istiusmodi poculorum icones exhibet. Idem Juvenalis *turpia* poculorum emblemata memorat, *Sat. 1.* ubi V. veterem Interpretem, quemadmodum & Martialem *l. 8.* ubi de phiala Rufi. Imò & edisse *Turpia* atque obscœnitates priscos, idem testatur Martialis *l. 14. Epigramm. 69.*

Si vis esse satur, nostrum potes esse Priapum &c.

Et *lib. 9. Epigr. 3*

Ipsa siligineis pinguescit adultera cunnis.

Nempe utriusq; sexus *μόρια* è siligine conficiebant, ut Salmas. notat: ut de Lucernis vett. taceam, de quibus, V. Fortun. Licetum *insigni opere de Lucernis Antiqq.* Fascinum ex ære è Musæo Parentis sui, exhibet Thom. Bartholinus *de Puerp. Vett.*

Turris Familia, Gall. *la Tour*, nomen illustris in eo Regno Familiæ, de qua diximus quædam suprà, voce *Turena*. Sed & *Turrianorum* in Italia illustris Familia, quæ Mediolano olim præfuit, & à Regum Galliæ secunda stirpe derivari amat. In ea Martinus, cognom. *Gigas*, primus nomen *Turriani* sive *della Torre* assumpsisse dicitur. Hic sub Conrado II. in Palæstinam profectus A. C. 1146. sed ad Damascum captus à Saracenis, diris modis excruciatus, ac tandem occisus est: Filius ejus Jacobus *Turrianus* Com. *de Valsassina*, Paganum, Joannem & Philippum genuit. E' quibus Paganus, cùm plures Mediolanensium exules, à Friderico II. Imp. pulsos hospitio excepisset, à populo Civis & Prætor, dein ab Imperatore Vicarius Imperii Mediolani creatus, sed asperiori paulò in Nobiles imperio usus est. Mortuo A. C. 1241. successere fratres Martinus & Philippus. Ex filiis Pagani præcipui fuere Hermannus, Napoleon, Franciscus & Salvinus Quorum primi nepos Lombardus Phœbum genuit & Raimundum: è quibus ille Castellati, quod à Principibus Goritiæ feudo habebat, Dn. posteros in quartũ gradum habuit; hic in plures. Napoleon Mediolanensibus, post patruum Philippum, præfuit, sed ad extremum infelix bello, adversùs Ottonem Archiep. captus, vitam in carcere finiit. Filius Conradus cognom. *Musca*, iterum Mediolani dominatum arripuit, sed ejus filii urbe à Vicecomitibus pulsi sunt. E' quibus Floremontanus cognom. *Musca*, posteritatem numerosam habuit, qui ipsi quoq; *Baronum & Comitum Valsassinæ* titulos gestarunt. De reliquis V. infrà *Valsassina*.

Turricula, aliàs *Pyrgus*, *Fimus*, *Orca*, pyxis erat cornea, vel buxea, è qua tali vel tesseræ, inter diffidentes collusores, in tabulam effundebantur. Martialis *l. 14. Epig. 16. cujus lemma, turricula,*

Quæ scit compositos manus improba mittere talos,
Si per me misit, nil nisi vota facit.

Ita è Palat. eruit Gruterus, cùm antea legeretur, *Quærit compositos.* Ad fraudem nempe vitandam in ludo excogitata est *Turricula*, cylindro Mathematico similis; cava tamen & intus gradatim aspera, ut tali excutiendi impingerent. Unde tesseræ *incerta* dictæ, apud eundem Poët. *l. 4. Epigr. 14.* & Ausonius,

Fundunt excelsi per cava buxa gradus.

Imò præter *Turriculam*, quam Græci *πύργον* dixere, etiam ψηφοβόλον habuere, Salmas. apud Anton Thysium JC. *Notis in A. Gellium l. 1. c. 20.* V. quoque suprà, ubi de *Fritillo*, *Pyrgo* &c.

Turris, ab Æol. *τύῤῥις*, pro *τύρσις*, ornandæ & muniendæ Urbi excogitata. Sacris quinetiam peragendis, quales campanariæ Christianorum *Turres*; quæ, si contectæ sint, campanas longiùs personare statuit Magius, quàm si apertæ: eò quòd sonus non in altum atq; immensum spargitur, sed versùs inferiores partes propellitur. Teguntur verò istiusmodi *Turres* vacuis quibusdam pyramidibus, & metis lateritiis aut marmoreis, in quas propulsus aër augetur, & tanquam è latissimo tintinnabulo non parùm adauctus prosilit deorsum: In cujusmodi Turribus construendis atq; exornandis non parùm studii atq; industriæ ponere Architecti consuevere. Etiam Turcæ, juxta Templa, altas *Turres* multilateras construunt; quarum fastigia in pyramides exeunt ligneas, plumbeis laminis, ad imbrium vim arcendam, contectis: ut, si procul spectes, *Turres* campanarias Christianorum esse credas, & his urbes exornari affirmes. Non longè à pyramidis initio ita constructæ sunt, ut circumire quis facilè possit: quò scalâ cochlide ascenditur. In Rhodo tamen & Co Ins. pyramide nonnullæ earum carent. Porrò ostiola in scalæ summitate in circulare podium, Orientem spectantia, observantur. è quibus Sacerdotes, statis diei ac noctis horis prodeuntes, Omnipotentis Dei nomen voce Stentoreâ inclamant, hominesq; hoc pacto, ut nos campanis solemus, ad templa convocant. V. Hieron. Magium *de Tintinnabulis passim.* Sed & in bello *Turrium* usus; præterquam enim, quòd *Turres* dicebatur ordo militum in quadro, instar turris, A. Gell. *l. 10. c. 9. Vocabula sunt militaria, quibus instructa certo modo acies appellari solet, Frons, Subsidia, Cuneus, Orbis, Globus, Forfices, Serra, Ala, Turres*: inter machinas, ad oppugnationem adhiberi solitas, *Turris* erat mobilis, sive, ut Vegetius appellat, *ambulatoria*, quæ instar ædificii ex trabibus & tabulis, interdum 10. extruebatur contignationibus: intus habens arietem, quem suspensum milites in hostium muros impellebant: è superiore vero parte pons demittebatur, in eundem murum & scalæ confestim injiciebantur. Hæc tota moles, subjectis rotis a militibus circiter 50. introrsus promovebatur, cùm musculus aut vineæ præcederent, sub quibus fossores rastris ac ligonibus viam muniebant, aggeremq; solidabant, ut mœnibus *Turris* propinquare posset, Hotomann. V. quoq; Vegetium *l. 4.* & Vitruvium, qui ejus ædificandæ rationem tradit *l. 10.* De illius forma locus est insignis apud Cæsarem *de bello Gall. l. 2.* Altitudo tanta, ut plerunque, quemadmodum dictum, denùm tabulatorum esset, Idem *Ibid. l. 8. & de bello Alex.* Josephus *de bello Jud. l. 6. c. 8.* quibus adde Procopium *Gothic. l. 1. & 2.* Cujusmodi *Turrim* ligneam, ignibus invictã, memorat Cardanus, apud Fortun. Licetum *de Lucernis antiqq. l. 3. c. 23.* &c Porrò tropæorũ loco *turres* erectas eisq; spolia imposita, Florus habet *l. 3. Domitius Ahenobarbus & Fabius Maximus ipsis, quibus dimicaverant, locis, saxeas posuere* turres. *& desuper exornata armis hostilibus Tropæa fixere.* Ad faces navigantibus prælucendas, V. suprà voce *Pharus*: ad ventorum flatus monstrandos, infrà ubi de Andronici Cyrrestis *Octogona Turre*: ad thesauros custodiendos, ubi de *Psammeticho* Ægypti R. ad curriculorum in Circo numerum designandum, ubi de Circi *Ovis*: ad sepulchrorum, ubi de *Pyramidibus*; ad carceris usum, in *Statutis* Ordinis Hospitalar. S. Joann. Hierosol. *tit. 18. §. 39. 53.* ubi *ad turrim condemnari*, mitior pœna, quàm *ad carcerem*, & leviorum delictorum fuisse, indigitatur &c. In Ecclesia Rom. *Turris* seu *Turricula*, inter ministeria sacra, occurrit apud Gregorium Turon. *de Gloria Mart. l. 1. Acceptaq; turre Diaconus, in qua mysterium Dominici Corporis habebatur, ferre cœpit ad ostium.* Ubi turrim, *vas in figura turris formatum, in quo deferebatur processionaliter Eucharistia*, fuisse, legas apud Dominic. Macrum *Hierolex.* V. quoq; Car. du Fresne *Descript. Ædis Sophianæ* &c. Cœterùm *Turres* Cyclopum esse inventum, docet Plin. *l. 7. c. 56.* qua de re V. Hadr. Turnebum *Adversar. l. 82. c. 46.* Alii verò *turres* à Tyrrhenis primùm conditas, & ab iis nomen accepisse, an hos potiùs ab illis dictos, volunt, V. Cœl. Rhodiginum *lib. 6. cap. 18.* Dionysius certè densiùs extructas domos Tyrrhenis *tyrses* appellatas refert, Becmannus *Origin. L. L.* &c.

Turrium notabiliorum quædam: Adde.

α. Argentoratensis, totius Germaniæ celeberrima, ædificari cœpta est A. C. 1377. à Francis Regibus, absoluta post annos 28. In illa Horologium inprimis nobile, à Conr. Dasypodio Urbis Mathematico, concinnatum, quod prolixè describit Auctor Anonymus (Ad. est Preyelius) *Sinæ & Europæ c. de Turr.* β. Asinellorum *Turris* Bononiæ, vulgò *la Torre Asinella*, Pisanæ ad instar, velut ruinam minitans, constructa est; proceritate porrò visenda. γ. Babylonia, de hac V. in voce *Babel*. Hornius *οὐρανοσκοπεῖν* ergò primariò extructam fuisse ait, ut inde Astra certiùs conspicerentur. δ. Butyri *Turris*, Gall. *la Tour de beurre*, dicta est Turris Rothomagensis celsissima, ad D. Mariæ Templum, in qua campana totius Galliæ maxima, dicta *George d'Amboise* 40. mill. librarum. Fuit autem hic Georgius Urbis Archiepiscopus, circa A. C. 1500. qui cùm videret, Diœcesin suam adeò olei laborare penuriâ, ut vix sufficeret tempori Quadragesimali; hujus loco butyri eis usum concessit, eâ tamen conditione, ut singuli penderent obolos 6. Turonenses, ex qua collata pecunia *Turrim* hanc extrui curavit; cui inde à *butyro* nomen. ε. Capitum *Turris*, in Persia, memoratur P. de Valle *Itiner.* quæ ex variorum animalium capitibus tota conserta est. ζ. Florentiæ, ad D. Reparatæ, *Turris* campanaria visitur, omnibus numeris absoluta, & pulcherrimis sculpturis, quæ transeuntium morentur oculos, exornata. η. *Garisenda Turris*, eadem cum Asinellorum; θ. Landshutana, in Bavaria, omnium dicitur esse altissima: sicut Argentoratensis pulcherrima, Viennensis fortissima ι. *Octagona* Turris, è marmore, Athenis extructa ab Andronico Cyrreste (qui *octo* Ventorum numerum & partitionem instituit) in singulis lateribus singulorum ventorum imagines exsculptas habet, contra suos cujusque flatus designatas. Supra turrim metam idem ex marmore similiter posuit, cui Triton æneus impositus, ad omnem auram versatilis, virgam manu tenens ac porrigens indicabat, quis ventus flaret. Ad quod exemplum hodie, in summis ædium fastigiis, & Templorum obeliscis gallus gallinaceus ex ære collocatur, qui semper rostrum contra ventum flantem conversum habet, eumque hoc modo indicat. Sunt autem nomina ventorum in *Octagono* præfato. ΕΥΡΟΣ, *Eurus*, in Oceano hodie *Sud-Ost*, in Mediterraneo Mari *Siroc* dictus, qui Juvenis imagine ibi repræsentatur: ΑΠΗΛΙΩΤΗΣ, *Subsolanus*, qui juvenis itidem, in sinu pallii poma, mala citrea & granata ferens exprimitur, in volatum non nimiùm præceps: ΚΑΙΚΙΑΣ, *Cæcias*, qui hodie in Oceano *Nord-ost*, in Mediterraneo *Grec*, in Hadriatico sinu *Burino*, senis barbati schemate, olivis patinam plenam offert, unde maximæ Atheniensibus opes. ΒΟΡΕΑΣ, Germ. *Nord*, Gall. *la Tramontane*; qui celerrimè volans, ocreatus & pallio nares obvolvens, velut a frigore

ſibi timeret, nihil geſtat, ſterilitatis velut auctor: ΣΚΙΡΩΝ, *Sciron*, al. *Argeſtes*, ſeu *Thraſcias*, ſimiliter veſtitus, vas aquarium inverſum tenet, quippe pluvius Athenis. ΖΕΦΥΡΟΣ, *Zephyrus* ſeu *Favonius*, juvenis inſtar, pectus & crura nudus, vim florum in pallio gerit; cætera ſedenti ſimilis. Reliqui duo hodie non ampliùs conſpiciuntur, parte illa turris ædificio incluſâ. Fuere autem ſine dubio, ΝΟΤΟΣ, *Auſter* & ΛΙΨ, *Africus*; de quibus omnibus V. Salmaſium *ad Solinum p.* 1245. *& ſeqq.* nec non Jac. Sponium *Itinerar. Græciæ Parte* 2. *pag.* 176. *& ſeqq.* ubi turris figuram exhibet. *Horologium* turrim hanc vocat Varro *de R. R. l.* 3. *c.* 5. ubi ſimilem rationem colligendi, quâ ex parte veniret ventus, in Ornithone villa fabricatam exponit. Nempe in quovis ejus latere, ſolarium erat, infra ventorum icones, quorum lineæ hodieque viſuntur: unde turri *Horologii* datum nomen. Idem *ibid.* κ. Piſana, non ad perpendiculum, ut fit, ſed maxime proclinata ac velut ruinam minitans, jamjamque caſura, ab Artifice extructa eſt; teres columnisque clavicularum in morem circumplexa: In quam cùm aſcenderis, mirum in modum timebis, ne illa prolabatur, teque ruinâ opprimat. Interim eo habitu, quo nunc eſt, primitus fuiſſe extructam, neq; terræmotuum injuriâ, ut quidam tentur, aliquando nutaſſe, & à perpendiculi ſtatu eſſe dimotam: probant feneſtrarum oſtiorumque limina & ea foramina, quibus tigilla tabulatorum, dum conſtruerentur, quieſcebant, & ſuſtinebantur; plana enim ſunt, non devexa, atq; ad libellam conſiſtunt. λ. Rotomagenſis, V. ſuprà *Butyri Turris*. μ. Turcarum, V. ſuprà. ν. Viennenſis, poſt Argentoratenſem proxima, cœpit extrui A. C. 1340. conſummata 60. demum annorum ſpatio &c.

Turris Babel, Tomus II. & III. *Atlas polyglottus intitulatus*, ſive Confuſio Linguarum, in ordinem redacta, quo omnium linguarum atque idiomatum totius Orbis Terrarum diſparatiſſima genera & ſpecies, ad 72. linguas novo auſu atque methodo, multorum annorum ſtudio & labore, collecta, orbi literario exponuntur; Auctore Kirchero, prælum expectat.

Turrita, cognom. Mariæ Magdalenæ, apud Hieronymum *Epiſt.* 16. *ad Principiam*, *Qui ſi recordetur — tres Marias ſtantes ante crucem, Mariamq; propriè Magdalenam, quæ ob ſedulitatem & ardorem fidei,* Turritæ *nomen accepit, & prima ante Apoſtolos Chriſtum videre meruit reſurgentem*: quòd ſc. velut in celſa *turre* collocata prior cœteris Diſcipulis Domini reſurrectionem detexerit, Car. Macer *Hierolexico.* Aliter Cybele *Turrita*, apud Scriptores: nempe *Turrium* in capite corona, Cybeli ſeu Deæ Hierapolitanæ ſeu Rheæ, olim adſcripta. Lucianus *in Dea Syr.* Σημήιν δὲ ἡ θεὸς τὰ πολλὰ ἐς Ῥέην ἀνήκει· λέοντες μὲν γὰρ φέρουσι, καὶ τύμπανον ἔχει καὶ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ πυργοφορέει, ὁκοίην Ῥέαν Λυδοὶ ποιέουσι. *Multa ſigna adſunt Deæ, quæ faciant, ut Rhea videatur. Nam & leones ipſam ferunt, & coronam in capite* turritam *geſtat, qualem & Lydi Rheam effingunt.* Rationem exponit Lucretius *lib. ſec.*

Muraliq; caput ſummum cinxere coronâ,
Eximiis munita locis quòd ſuſtinet Urbis.

Quam cauſam Servius quoque adfert *ad Æneid. l.* 3. *Quòd autem* turritam *geſtat coronam, oſtendit ſuperpoſitas eſſe Terræ* (quæ per Cybelen vel Rheam intellecta) *civitates, quas turribus inſignitas conſtat.* Atq; idem tradit *in* 10. *Æneid.* Idem Phurnutus his verbis: Πυργωτὸν δ' (ἡ Ῥέα) περίκειται στέφανον, ὅτι διὰ τὸ κατ' ἀρχὰς ἐπὶ τῶν ὀρῶν τιθέναι τὰς πόλεις ὀχυρωτάτας ἴσταντο, ἢ ἐπεὶ ἀρχηγός ἐστι τῆς πρώτης καὶ ἀρχετύπου οὐσίας τοῦ κόσμου, *Turritam circumdata eſt coronam, vel quia antiquitus in montibus ædificarentur Urbes, quò eſſent munitiores: vel quoniam eſſet cauſa & origo principalis mundi ſubſtantiæ.* Sed prior ratio ſimplicior eſt, ut *Turrita* dicatur, quia Tellus *turres* & oppida habet. Unde & Maro *Æneid. l.* 10. *verſ.* 252.

Alma parens Idæa Deûm, cui Dindyma cordi,
Turrigeræq; urbes.

Ex eo verò, quòd Dea geſtaret *turrim*, hinc Matresfamiliâs Romanæ convolutos in capite capillos geſtabant, ut Varro *de L. L. l.* 6. ait. Extruebant enim in altitudinem multis gradibus ac ſpiris cumulatam comam; quod Tertullianus *l. de Pallio*, dixit *comam ſtruere*: Idemque indicat Juvenalis, cùm ait:

— Tot adhuc compagibus altum
Ædificat caput.

Et Lucanus,

Turritaq; gerens frontem Matrona coronâ.

Quem morem hodieq; ſervare, atq; adeò tegumento gaudere *turrim* imitante, fœminas Turcicas, oculatus teſtis fuit P. Gillius, qui ſic *de Boſporo l.* 2. *c.* 19. *Templum Phrygiæ Deæ, Matri Deorum, Rheæ nuncupatæ, in clivis debuit potius eſſe, quàm in maritima civitate; ex eo, quòd montibus gaudeat, ideoq; ὀρεία appelletur, &* Turrita *Dea, quia olim arces, quibus Rhea patrocinatur, in montibus ſitæ eſſent, ob loci robur. Rheam, habentem caput* turritum, *mulieres Cilices & Turcicæ & Myſæ imitantur, ferentes capitis tegmen, turris ſimilitudinem gerens.* V. quoque infrà, in voce *Tutulus.*

Turtur. Hebr. תור *thor*, Græcè Τρυγών, utraque voce ὀνοματοποιημένη, facta nim. ad imitationem cantus ejus, qui Græcè τρυγμὸς dicitur, à τρύζειν, quod eſt *turturis more gemere*, apud Pollucem *l.* 5. *c.* 14. item *garrire*, unde de garrulis muliereculis, habetur in *Syracuſiis* Theocriti.

Τρυγόνες ἐκκναισεῦντι πλατειάσδοισαι ἅπαντα.
Ut turtures obtundunt, ad omnia os diducentes.

Avis eſt, veris nuncia, Cantici *cap.* 2. *v.* 11. & 12. & migratoria, Jerem. *cap.* 8. *verſu* 7. V. quoque Ariſtotelem *Hiſtor. lib.* 8. *cap.* 3. & 12. & 16. Varronem *de Re R. lib.* 3. *c.* 5. Ciceronem *de Finibus l.* 2. &c. Sunt tamen, qui non tam abire putant, quàm occultari hyeme ac latere, uti Plinius ait *l.* 10. *c.* 24. ipſeque Philoſophus ἐν ἐνδόξοις χωρίοις nonnullos remanere non diffitetur. Caſta inſuper, non enim niſi unum conjugem admittere, ex Ariſtotele, Æliano & Clemente conſtat; unde natum, quod magno conſenſu ſcripſere poſteriores, mortuo conjuge *turturem* viduam permanere. Simplex item, utpote columbæ ſpecies, & in hoc genere omnium minima, Philoſophus ubi ſuprà *lib.* 5. *cap.* 13. &c. Uſum quod attinet, in ſacrificiis V. T. is frequens fuit, V. ſuprà ubi de *Columbis*, & Cl. Suicerum voce Περιστερὰ *n. II.* Caro illius boni temperamenti, præſertim in montanis degentis: imò, quia gignit ſuccum tenuem ac ſiccum & ſpiritibus generandis peridoneum, eò *cibum ſapientiæ* vocare ſolitus eſt Nic. Maſſa Medicus Venetus. Clunibus inprimis placuiſſe delicatis, indicat hoc Martialis *lib.* 3. *Epig.* 60. *Aureus immodicis turtur te clunibus implet,*
Niſi per ſynecd. *magnum* ſimpliciter dicere voluit. Nam hi præcipuè laudati. Juvenalis *Sat.* 6.

—— —— Cariturus turture magno,
Mullorumq; jubis ——

Cœterùm Sponſis apud Romanos à cornice & *turture* optimum augurium, ſi viz. par integrum occurriſſet, uti ſuprà diximus: Idem Bojis bello contra Hungaros victoriæ omen præbuit, apud Aventinum *l.* 5. etiam Æxæ Inſ. incolis militare olim ſignum, Alex. ab Alexandro *Genialium Dier. l.* 4. *c.* 2. Ætatem quod ſpectat, ſummùm annorum fieri 16. plurimùm non niſi octo, docet Voſſius: hoſtis ei pyralis, eadem tenere loca, eodemque cibo veſci ſueta &c. V. plura hanc in rem, apud Gerh. Jo. Voſſium *de Idolol. l.* 3. *c.* 79. & 84. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poſter. l.* 1. *c.* 9. *toto*, Alios. Idem nomen piſci eſt, quem *paſtinacam* appellavere Vett. de quo V. eundem Voſſium *l.* 4. *c.* 51. & hunc intellige, cùm in Æxa cultum paulo antè diximus.

P. *Turullius*, unus ex 60. iis, quos in necem Julii Cæſaris conſpiraſſe refert Suetonius *in eo c.* 80. V. ibi Caſaubonum.

Turunda, quaſi *terunda*, ſub. *offa*, à *terendo*, Joſ. Scaligero *in Varron.* Salmaſio à τυροῦντα, τυροῦς, quæ eſt *placenta caſtata*, illud vel panis caſeati genus fuit: inde *turundæ*, quælibet μάζαι ſeu *offæ*. Inprimis *offæ* oblongæ, quibus farciuntur gallinæ altiles. Varro *de Re Ruſt. l.* 3. *Farciunt turundis ordeaceis.* Plinius *fartilia* exponit, *offas* Columella. Italis *tronda* hodieq; eâ notione in uſu &c. Inde pro balanis ponit Cato vel ejuſmodi κολλυρίοις longis & rotundis, quæ fiſtulis immitti poſſunt, c. 167. atq; ulteriùs, pro balanis, quæ ſedi ſupponuntur, Marcus Empiricus, & Scribonius Largus, qui ſimiles eſſe ait offis, quas μαγδαλίας Græci dixere. V. ſuprà, voce *Apomagdalia*, & plura hanc in rem, apud Salmaſium *ad Solinum p.* 1332.

Tus, V. ſuprà *Thus.*

Tuſci, adde: de *Tuſcia Annonaria*, & *Urbicaria*, diximus aliquid retro, ubi de *Annonariis Regionibus*, Treb. Pollioni memoratis *in Tetrico Seniore.* Familiam hodiernorum *Tuſciæ M. Ducum* attigimus ſuprà, voce *Medicea.*

Tuſcus Conſ. cum Baſſo, ſub Gallieno Imp. apud Treb. Pollionem modò laudatum in *Ingenuo.* Item equus in Circo olim nobilis, cujus meminit vetus *Inſcr. Cùm Fortunatus factionis Venetæ in victore* Tuſco *victor*, apud Salmaſium *ad Solinum p.* 897.

Tuſſis, inter ſervorum crimina, apud Macrobium *Saturn. l.* 1. *c.* 11.

Tutela, Dei vel Deæ ſignum, proræ navis impoſitum, unde navi nomen. Solebant namq; Vett. *Tutelæ* nomine naves appellare, ut obſervavit *in ad Petronium Animadv.* Johannes à Wouvveren: ex Servio *ad Æneid. l.* 10. *Solent naves nomina accipere, à Tutelarum picturâ*; & Lutatio *ad Statium Thebaid.* 8. *Tutelam navis intelligimus cum gubernatore navigare; habent enim pictos Præſules, quorum nominibus nuncupantur & naves.* Inde navi, quâ Paulus Apoſtolus vehebatur, παράσημον erant Dioſcuri, Actorum c. 28. *v.* 11. quâ Paris Helenam rapuerat, pictus Cupido, Lycophr.

Νέρων δ' ἐν ἄφρακτον ἰσχίον πόθον:

illi apud Lucianum πλοίῳ, Iſis. Sic Virgilius *Æneid. l.* 5. Priſtin, Chimæram, Scyllam & Centaurum nuncupat naves, ab eadem picturâ, in cujus loci interpretatione tam Vett. quàm Recentiores, ineptiunt: Et *l.* 11. Maſſici

—— Aurato fulgebat Apolline puppis.

Ubi quòd *puppim* habet, annotat Joh. Seldenus *de Diis Syris* ad paraſemon proræ tantùm impoſitum pro inſigni navis; ſic *Tutelam* ſive Deum Averruncum, puppi impoſitum duntaxat, ſub Pataicon, id eſt, cælaturarum nomine, comprehendi. Interdum enim diverſa *Tutela* & παράσημον, interdum eadem, V. ſuprà ubi de *Paraſemis*, & plura hanc in rem, apud Salmaſium *ad Solinum p.* 571. & 572. Hoc unum addo, de more navium *Tutelas* coronandi, ex Val. Flacco Argonaut. *lib.* 1.

Mox ubi victa gravi ceciderunt lumina ſomno,
Viſa coronatæ fulgens tutela *carinæ*
Vocibus his inſtare Duci ——

Tutela, apud Romanos, jus erat ac poteſtas in capite libero, ad tuendum eum, qui per ætatem ſeipſe defendere non poſſet, jure civili

civili data ac permissâ, de qua latè Justinianus & Sigonius. Dabantur autem mulieribus & pupillis *Tutores* non habentibus, à Prætore & majore parte Tribunorum Pl. ex Lege Atilia, latâ paulo ante Sp. Posthumi Albini & Q. Marcii Philippi Consulatum, qui incidit in annum U.C. 565. unde Tutores *Atiliani* dicti: quam postea abrogatam à Claudio Imp. innuit Suetonius, dicens sanxisse eum, ut Consules pupillis utriusque sexus *Tutores* darent; quod vicissim ab Antonino Philosopho sublatum refert Capitolinus ab eoque Prætorem *Tutelarem* constitutum. Cæterùm, cùm Atilia Lex tantùm Romæ locum haberet, lata est postea Julia Titia, ut etiam Provinciarum Præsides mulieribus pupillisve, *Tutores* non habentibus, darent, Ulpian. *Cap. Inst.* 11. Lætoriâ exin furiosis & prodigis Curatores dati sunt, quiq; eos circumscripsissent, judicio publico tenebantur. Cic. *Offic. lib.* 3. Tandem à Claudio Imp. sancitum est, ut ne agnati mulierum *Tutelam* legitimam recipere cogerentur, Ulpian. *tit.* 2. *Instit.* V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. l.* 8. *c.* 17. Apud Athenienses maximam quoque habuit Solon orphanorum pupillorumque curam: adeoque, cum nota sint illa apud Satyricum vota,

——— Pupillumve utinam, quem proximus hæres
Impello, expungam;

Pupillorum vitæ consulere voluit hac Lege: *Μὴ ἐπιτροπεύειν, εἰς ὃν ἡ οὐσία ἔρχεται, τῶν ὀρφανῶν τελευτησάντων*; quâ nolebat aut consanguineos aut agnatos *Tutores* agere, quia mortuis pupillis ante 20. æt. annum hæreditatem adibant & sibi vindicabant κατὰ γένος. Non tamen exclusit omnes omnino Gentiles: iis enim, qui remotâ cum pupillis cognatione conjungebantur, ut nulla spes esset, hæredes κατὰ γένος fore, *ἐπιτροπεύειν* non erat interdictum. Erant autem *Tutores* hi vel Testamento, vel ab Archonte dati; cujus curæ orphani committebantur, ex Lege Solonis: *Ὁ Ἄρχων ἐπιμελείσθω τῶν ὀρφανῶν καὶ τῶν ἐπικλήρων καὶ τῶν οἴκων τῶν ἐξερημουμένων καὶ τῶν γυναικῶν, ὅσαι μένουσιν ἐν τοῖς οἴκοις τῶν ἀνδρῶν τῶν τεθνηκότων φάσκουσαι κυεῖν, τούτων ἐπιμελείσθω, καὶ μὴ ἐάτω ὑβρίζειν ἢ ποιεῖν τι παράνομον· κύριος ἔστω ἐπιβάλλειν κατὰ τὸ τέλος. Ἐὰν δὲ μείζονος ζημίας δοκῇ ἄξιος εἶναι, προσκαλεσάμενος πρόπεμπτα καὶ τίμημα ἐπιγραψάμενος ὅ, τι ἂν δοκῇ αὐτῷ, εἰσαγέτω εἰς τὴν ἡλιαίαν. Ἐὰν δ᾽ ἁλῷ, τιμάτω ἡ ἡλιαία περὶ τοῦ ἁλόντος ὅ, τι χρὴ αὐτὸν παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι*, *Archon orphanorum, dotalium fœminarum, familiarum, quæ intercidunt & prægnantium mulierum, quæ post maritorum obitum in eorum domibus permanent, curam habeto neq; contumeliam aut aliquid injustum iis fieri finito: Multam, quantam possit Magistratus potestate, irrogare ei jus esto. Si majore pœna dignus videtur, qui adversùs hanc Legem fecerit, Archon in jus vocato in quintum diem & pœna pro arbitrio irrogator, Heliastis judicium permittito. Si convictus fuerit, Heliastæ de eo, quod luere in corpore vel in ære debet, judicium reddunto*: apud Dem. *c. Macart.* Inter cæteras autem *Tutoris* curas, fuit locatio ædium pupilli, ut lex hæc jubet: Τὸν Ἐπίτροπον τὸν οἶκον μισθοῦν. Itaque *Tutores* Archonti indicabant, locandas esse pupillorum ædes; ejus proin auctoritate, ac è Judicum, qui adsidebant, consilio, per præconem locabantur: Ii verò, qui eas conducebant, aliquid pignori opponebant ob obventionem. Atq; hæc locatio fiebat, novo ineunte Anno, mense Hecatombæone, tunc enim migrabant ex ædibus in alias. Unde Comicus Ἐκκλησιαζούσαις,

Τί τὰ σκευάρια ταυτὶ βούλεται;
Πότερα μετοικιζόμενος ἐξενήνοχας
Αὐτά;

Qui hæc non fecisset, scribebatur illi *δίκη μισθώσεως οἴκου*, cujus *lib.* 8. meminit Pollux, idque fieri à quolibet Atheniensi poterat: Scribebatur quoque, si tanti non locaretur, quanti locari debebat, Suid. & Auctor Etymol. Exibant verò *Tutelâ* Athenienses anno ætatis vicesimo, cùm Lexiarchico essent inscripti: tunc enim sui juris erant, & ad sua mittebantur negotia. Atque abhinc licebat postulare *Tutores*, qui fuerant, malè administratæ tutelæ: Unde scitum Vett. juris Attici Consultorum, *ἐγγραφέντες εἰς ἄνδρας ἔλαχον δίκας ἐπιτροπῆς*. Neque verò pupillis tantùm qui fuerant, sed etiam cuivis civi Atheniensi, licebat dicam scribere Tutoribus, Pollux *lib.* 8. idque apud Archontem, & quidem intra quinquennium à *Tutela* finita, quo exacto postulari ampliùs non poterant, ex Lege: *Ἐὰν πέντε ἔτη παρέλθῃ, καὶ μὴ δικάσωνται, μηκέτ᾽ εἶναι τοῖς ὀρφανοῖς δίκην περὶ τῶν ἐν τῇ ἐπιτροπῇ ἐγκλημάτων*, V. Platonem *de LL. lib.* 11. & plura hanc in rem, apud Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib.* 6. *tit.* 7. Non tamen omittenda hic Lex Solonis, quâ non licebat *Tutori* in uxorem ducere matrem pupillorum suorum: *Τὸν ἐπίτροπον τῇ τῶν ὀρφανῶν μητρὶ μὴ συνοικεῖν*, cujus Diog. Laërtius meminit *in Solone*. Ita namque pupillorum bonis consulere voluit, ne qua fraus illis ob matris nuptias fieret. Sed videtur aut antiquata fuisse hæc lex, aut concessum fuisse *Tutoribus*, qui Testamento dabantur, pupillorum suorum matres ducere, siquidem moriens Pater supremis Testamenti sui tabellis id cavisset: Cujus rei exemplum exhibet Demosthenes, ubi de Parentibus suis agit, *Orat.* 1. *contra Archob.* Apud Romanos Tutor *factam pupillam suam*, ut scribit Modestinus, *nec ipse uxorem ducere, nec filio suo in matrimonium adjungere potuit.* Ratio, *ne pupillæ in re familiari circumscriberentur, ab his, qui rationes eis gestæ tutelæ reddere compellebantur*, *lib.* 64. *D. de ritu Nupt.* tres tamen erant exceptiones, quas V. apud eundem Petitum *lib.* 6. *Tit.* 1. In Regnis, quæ non sunt patrimonialia, dum Rex ætate aut morbo fungi potestate suâ impeditur, *Tutela* eorum est, quibus Lex publica, aut, eâ deficiente, consensus Populi eam mandat. V. Marianam *in Alfonso V. Legionis R.* In Regnis patrimonialibus eorum, quos Pater aut Propinqui elegerint. Sic videmus in Epirotarum Regno, quod consensu Populi ortum fuerat, Aribæ Regni pupillo, publicè *Tutores* constitutos, & à Proceribus Macedonum Alexandri M. posthumo, apud Justin. *lib.* 13. In Asia verò minore bello partâ, Rex Eumenes Attalo filio fratrem suum *Tutorem* dedit. Similiter filio Hieronymo pater Hiero in Sicilia regnans, quos voluit, Testamento, *Tutores* assignavit. V. Hugon. Grotium *de Jure Pacis ac Belli lib.* 1. *c.* 3. *§.* 15. uti de moribus in Imperio Romano Germanico receptis, Limnæum *de Jure publico*, Alios.

Tutelæ Capitolii Redemptor, apud Plinium *lib.* 35. *cap.* 3. *M. Aufidius* tutelæ Capitolii redemptor, *docuerit Patres, argenteos esse clypeos, qui pro æreis per aliquot jam lustra adsignabantur*: quis dicatur. V. suprà ubi *de Capitolii* Tutelariis

Tutelares, vel propriè Indigetes, Dii erant Genitales majorum gentium, ad nativitatis providentiam electi, diversi à Genialibus: quibuscum de rebus Achivis consilium init Jupiter. Γενέθλιοι Græcis, quibus placidis vel iratis, prout quisque natus, ita felix censebatur. De hisce Diis placidis, intelligi potest Ovidius *de Pont. lib.* 1. *Epist.* 8.

At tibi nascenti, quod toto pectore lætor,
Nerunt fatales fortia fila Deæ.

Contrà de iisdem natis accipiendus Plautus *Cistellar. Actu* 3. *Sc.* 1.

Scelestus, natus Diis inimicis omnibus, &c.

V. Thom. Bartholinum *de Puerperio Veterum*.

Tutelina, Dea, apud Romanos, quam nominare sub tecto fuisse nefas, Plinius scribit *lib.* 18. *cap.* 2. à *tutelis* fructuum dicta, uti habet Tertullianus *de Spectaculis*, eadem cum *Tutulina* fuit, quam vide. Ejus simulachrum, uti & Messiæ ac Sessiæ, delphinorum columnas in Circo sustinuisse, diximus suprà. V. quoq; Ger. Jo. Vossium *de Idolol. l.* 2. *c.* 61.

Tutia, V. suprà *Tucia*. Sed & *τουτία* cadmia dicitur, uti videre est apud Salmasium *ad Solinum p.* 1022.

Tutilius, inter adulteros Faustinæ, Marci uxoris, apud Capitolinum *in Marco*.

Tutulus, à *tuendo capite*, apex pilei Sacerdotum, apud Romanos, qui in conum desinebat, Varr. Similiter Fulgentius ex Numa Pompilio *in Pontifical.* illud capitis operimentum, quod Sacerdos sacrificans adhibebat (Romani enim omnibus Diis, præter Saturnum, Honorem atq; Herculem, sacrificabant capite operto) *Tutulum* dictum fuisse, notat, *lib. de vocibus antiq. voce, Tutulus.* V. quoque Lil. Giraldum *Syntagm.* 17. *Deor. Histor.* & Interpp. *ad illud Virgil. Æneid.* 3.

Purpureo velare comas adopertus amictu.

Fuit is, cujus imago cernitur in denariis gentis Juliæ, non admodum dissimilis elencho adeoque metali figurâ: quod ex subjecto schemate veterum nummorum, docet Laur. Pignorius *Comm. de Servis.* Hinc in Glossis antiq. *ad Juvenal. Sat.* 6. *v.* 456. ubi *Elenchi* dicuntur *uniones, margaritæ oblongæ, magnarum gemmarum Elenchi, quos & titulatos appellant*: Pignorius *tutulatos* mavult. Et certè hujus denominationis vestigia non obscura deprehenduntur, in *Inscr.* antiqua, apud Gruterum *pag.* 579. *num.* 5. *quæ Romæ extare dicitur in Musæo Carpensi*: *Aponia. Successa. à Tutul. ornatr. C. Betenius. Epigonus. Atriens.* Lanatum verò hunc Flaminum Sacerdotumque pileum fuisse, dicunt nonnulli: aliis summum tantùm pilei huius fastigium *Tutulum* vocantibus. Sed & Flaminicarum capitis ornamentum, quod fiebat variis capillorum compagibus & præter eas vittâ purpureâ crinibus innexâ, *Tutulum* dictum legimus. Imò & *Tutuli* vocabantur capilli, quos Matresfamiliâs Romanæ convolutos in capite gestabant, teste Varrone *de L.L. lib.* 6. Extruebant enim in altitudinem multis gradibus & spiris cumulatam comam, quod non ineleganter Lucianus *ἐποικοδόμημα τριχῶν* vocat: *Suggestum comæ* nuncupat Papinius: *Spiras* alii, unde *spirosus capillus*, Appulejo *Metam. l.* 2. *Ordines* ac *compages*, Juvenalis *Sat* 6. *v.* 501.

Tot premis ordinibus, tot adhuc compagibus altum
Ædificat caput.

Turritam coronam, Lucanus, V. suprà in voce *Turrita*: *Galerum* Tertullianus, graphicè de hoc luxu loquens, *Quid crinibus vestris quiescere non licet, modò substrictis, modò relaxatis, modò suscitatis, modò elisis? Aliæ gestiunt in cincinnis coërcere, aliæ ut vagi & volucres elabantur, non bonâ simplicitate. Affigitis præterea nescio quas enormitates sutilium atq; textilium capillamentorum: nunc in galeri modum quasi vaginam capitis & operculum verticis; nunc in cervicem retro suggestum* &c. Qui locus torsit nonnullos aliquantisper: Quid enim galero cum vagina? Veniebat porrò illis in mentem, *galeri* loco *galeam* substituere; præsertim cùm Romæ legatur, in vet. marmore, *Calpurnia. L. & J. L. galea. ornatrix*: Videbantur confirmare vett. nummi, qui exhibent imagines Augg. Plotinæ & Sabinæ, quæ Tertulliani ævo vixerunt. Harum enim capillitium propt-

propiùs, quàm ad galerum, accedit: At pro galero facit Juvenalis versus, *Sat. 6. v. 120.*

Sed nigrum flavo crinem abscondente galero:

Ubi antiquus Enarrator: *Crini suppositio, rotundo, in modum galeæ facto.* Nempe ubi nativi crines non sufficiebant, alieni adsciti. Hieron. *ad Marcellam, Quæ capillis alienis verticem struunt:* namque & *comam struere*, Tertullianus; & *caput ædificare* Juvenalis dixere. Atque ad has sutilium atque textilium capillamentorum enormitates, *peritissimi structores* adhibiti sunt, ut Tertullianus docet *l. 1. de cultu fœm.* meminitque *Successæ. à Tutul. ornatricis*, vetus Inscr. de qua suprà. Quare autem sacrorum capitum apex *Tutulus* dictus sit, exponit Varro, cùm ait: *Tutulati dicti hi, qui, in sacris, in capitibus habere solent, ut metam; Id* Tutulus *appellabatur, ab eo, quòd Matresfamilias crines convolutos ad verticem capitis, quos habent uti velatos*, Tutulos *dicunt.* Nec dissentit Tertullianus, qui *de Pallio: Tunc*, inquit, *certissimè supra omnes exuvias augusta vestis, superq́; omnes apices ac* Tutulos *sacer suggestus deducit oculos.* Unde etiam *Tutulatus*: Ennius,

Libaq́; fictores, argeos & Tutulatos.

V. præter Pignorium *Comm. de Servis*, Anselm. Solerium *de Pileo Sect. 2.* Casp. Bartholinum *de Inauribus Veterum c. 1.* Alios.

Tutungri, V. suprà *Trutungi*.

Tutupia, in *Statutis* Synodalibus Nicolai Episc. Andegav. A.C. 1265. capitis tegumentum est Clericis proprium, cujusmodi hodie pilei sunt *les bonnets quarrez* Gallis vocitati, apud C. du Fresne *Glossar.*

TY.

Tybilenus, Saxonibus antiquis idem, qui Slavis *Zeerneboch*, de quo sic Helmoldus *Chronic. Slavor. l. 1. c. 53. Sub nomine Deorum, boni scilicet atq; mali, omnem prosperam Fortunam à bono Deo, adversam à malo dirigi profitentur. Ideo etiam malum Deum suâ linguâ Diabol sive Zeerneboch, id est, nigrum Deum, appellant.* Ubi *Zeerneboch* quidem sit à Slavis: at *Diabol* sine dubio est ex *Diabolus*; ut à Christianis acceperint hoc vocabulum: nisi fortè de Diabolo ex glossemate in textum irrepsit. *Tybilenum* autem antiquis Saxonibus, eundem fuisse cum Slavorum *Zeerneboch*, notat Fabricius *Origin. Saxonic. l. 1.* imò, ut ait, hodieque sic malum Dæmonem nuncupant. Itaque nihil fortasse mutandum, apud Tertullianum *Apologet. c. 24.* ubi in multis codd. est: *Unicuiq; provinciæ & civitati suus est Deus, ut Syriæ Astarte; Arabiæ Disares; ut Norico* Tibilenus; *ut Africæ, Cœlestis; ut Mauritaniæ Reguli sui:* Quem tamen locum alii censent corruptum, ut Nicol. Loënsis *Epiphyllid. l. 5. c. 15.* qui pro *Tibilenus* corrigit, *Dius Belenus:* Pithœus autem *Subseciv. l. 1. c. 4.* simpliciter legit, *Norici Belenus*; quod Vossio magis placet. Interim veretur idem, ne deceptus sit Fabricius, de quo modò, ac vox Germ. *Tifel*, quâ malum Dæmonem indigitant, non ex *Tibilenus* sit, sed ex *Diabolos*. V. eum *de orig. & prog. Idolol. l. 1. c. 38.*

Tycus, ex Ducibus Maximini, Imperator à militibus factus, post 6. regiminis mensem, ab uno ex amicis suis dormiens interfectus est. Jul. Capitolinus *in Maximinis*. Herodianus *Κουαρτῖνον, Quartinum*, Treb. Pollio *in XXX. Tyr. Titum* vocat, quem vide: uti de Calphurnia uxore ejus, *Sancta & venerabili fœmina*, ut idem vocat, suo loco.

Tylos, Inf. Asiæ in sinu Persico, in qua arbores cotonei mali amplitudine ferre cucurbitas, quæ maturitate ruptæ lanigeras pilas ostendant, scribit Plinius *l. 12. c. 11.* de quibus V. pluribus differentem Salmasium *ad Solinum, hanc Insulam Indiæ perperam tribuentem, p. 296.* adde, quæ diximus voce *Tylus*.

Tymborychos, Græcè *Τυμβώρυχος*, cognomen Veneris apud Lacedæmonios olim cultæ, teste Meursio *de Antiqq. Lacon. lib. 1.* Aliàs *Τυμβώρυχος*, est *qui tumulis refossis cadavera spoliat, λωποδύτης νεκρῶν*, ut exponit Hesychius. Unde *τυμβωρυχία*, vox in vet. *Inscr.* Thyatiræ hodieque superstite memorata, quâ Fabius quidam Zosimus emto sibi uxorique suæ Aureliæ Pontianæ sepulchro, in loco *Sambathæo* dicto ante præfatam urbem, eum, qui illud sibi vindicare ausus fuerit, præter mulctam Urbi solvendam, pronuntiat fore *ὑπεύθυνον τῷ τῆς τυμβωρυχίας νόμῳ, legi violationis sepulchrorum obnoxium*, apud Jac. Sponium *Itinerar. Græciæ Parte 3. p. 120.*

Tympanistria, inter Romanorum veterum Symphoniacos, conviviis adhibitos, *tympana* pulsabant. Sidonius, ubi de cœna Theodorici: *Sanè intromittuntur, quanquam rarò, inter cœnandum, mimici sales, ita ut nullus conviva mordacis linguæ felle feriatur. Sic tamen, quòd illic nec Organa hydraulica sonant, nec sub Phonasco vocalium concentus meditatum acroama simul intonat, nullus ibi Lyristes, Choraules, Mesochorus*, Tympanistria, *Psaltria canit.* Sed & Regius Psaltes Juvencularum *Tympanistriarum* meminit Psalmo 68. *versu 25.* & B. Augustinus *Serm. 18. de Sanctis*. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis* & hic *infrà*.

Tympanum, à *τύπτω*, i. *percutio*, quale fuerit, antiqua numismata indicant, in quorum aversa parte Cybele Mater Deûm *Tympanum* in sinu gerit, vel eidem innititur. Eximiè descripsit Plinius de margaritis agens, *l. 9. c. 35. Quibus una tantùm est facies, & ab ea rotunditas, aversis planities, ob id* Tympana *nominantur.* Quæ imitatus Isidorus *Origin. l. 3. c. 21. Tympanum autem dictum, ait, quod medium est: Unde & margaritarum medium Tympanum dicitur.* Erant, ut idem notat *ibid.* pelle, vel corio superinducta. Unde Tiberii eruditus Libertus Phædrus *Fab. lib. 4. fab. 1.* ait,

Galli Cybeles circùm quæstus ducere
Asinum solebant, bajulantem sarcinas;
Is cùm labore & plagis esset mortuus,
Detracta pelle sibi fecerunt Tympana.
Rogati mox à quodam delitio suo,
Quidnam fecissent? Hoc locuti sunt modo:
Putabat, se post mortem securum fore,
Ecce aliæ plagæ congeruntur mortuo.

In quæ verba Schefferus annotat, *Fuisse Tympana ista ex ligneo circulo, cui superinductum ex una solùm parte esset corium: Falliq; dicit Dempsterum ad Rosinum l. 2. c. 4. quando æra fuisse scribit, & æra Corybantia, apud Virgilium, de illis accipit. Quod vel ex Servio ad eum locum discere potuisset, ubi ita scribit: Ærea autem Cymbala Corybantibus, Jasonis filiis, quibus vagitum Jovis celaverunt.* Tamen & ex argento *tympana* habet Plin. *l. 33. c. 11.* Percutiebantur aliquando virgulâ, aliquando manu nudâ impellebantur. Ideò plagarum Phædrus meminit, & Ovidius *Met. l. 4.*

Fœmineæ voces, impulsaq́; Tympana *palmis.*

Catullus *de Aty*.

Niveis citata cepit manibus leve Tympanum,
Tympanum, *Tubam, Cybele tua Mater initia:*
Quatiensq́; terga tauri teneri cava digitis
Canere hæc suo.

Suetonius *Augusto c. 68. Sed & Populus quondam universus Ludorum die, & accepit in contumeliam ejus, & assensu maximo comprobavit versum in scena pronuntiatum de Gallo Matris Deum tympanizante: Videsne, ut Cinædus orbem digito temperet.* Quò & Ausonius allusit in Pythagorica acroasi, *de viro bono:*

Sit solidum, quodcunq; subest, nec inania subtus
Indicet admotus digitis pellentibus ictus.

Et Augustinus: *Plaudat nunc organis Maria, & inter veloces articulos* Tympana *puerperæ concrepent.* Sonitum Catullus eleganter expressit, *loco cit.*

Ubi cymbalum sonat vox, ubi Tympana *reboant.*

Et, *Leve* Tympanum *remugit, cava cymbala recrepant.*

Forma fuit, qualem Pignorius exhibet *Comm. de Servis*, primâ facie cribrum referens, ut non immeritò legamus, in judicio Coci & Pistoris,

Tympana *habet Cybele: sunt & mihi* Tympana *cribri.*

Nempe *Tympana* omnino erant, inter instrumenta Musica, quibus in sacris Cybeles olim utebantur. Lucretius *l. 2.*

Tympana tenta tonant palmis, & Cymbala circùm
Concava, raucisonoq́; minantur cornua cantu,
Et Phrygio stimulat numero cava tibia mentes. &c.

Quatiebant autem illa Galli, dum Deæ operabantur: *quam etiam vicatim circumferentes, more suo circulatorio, pectora plangebant, ad cantum tibiarum Tympanorumq́; sonitum*, Dionys. Halicarn. *l. 2.* Porrò eorundem strepitu, clamorem eorum, quos cribrabant, ne exaudiretur, obtundere solebant, Rittershusius *ad Phædrum loco cit.* Cùm verò Cybele Tellurem notaverit, resectio illa virilium, segetem, quæ demetitur: *Tympanum*, terræ rotunditatem: fragor ejus, tonitru denotabat, qua de re pluribus agit *de orig. & progr. Idolol.* Vossius *l. 2. c. 54.* Quia itaq; enervatissimi mollissimiq; habebantur hi Galli, hinc *Tympanorum* usus apud Romanos in bello rejectus, & *Tympanotriba* in convitio fuit, V. Plautum *Truculento sc. Ite*: hodie verò Germani cùm vigiles mutant; etiam cùm prælium committunt, *Tympanum* pulsant, & tibiâ canunt. Porrò ex *Tympano* etiam comedisse, ex cymbalo bibisse, qui Matri Deum initiabantur, arguit Clemens Alex. *Admon. ad Gentes*: ubi commemorat, uti tales dicere soleant, *ἐκ τυμπάνου ἔφαγον, ἐκ κυμβάλου ἔπιον, ἐκερνοφόρησα, ὑπὸ τὸν παστὸν ὑπέδυον, Ex Tympano comedi, ex cymbalo bibi, craterem gustavi, ingressus sum thalamum.* Aliàs *Tympanis* quoque poculis semiviros illos Sacerdotes usos fuisse, dicemus infrà. Neq; verò in Cybeles solùm sacris, sed & in Bacchi orgiis, adhibita fuisse Cymbala *Tympanaq́;* docet Sidonius Apollinaris *Carm. 5. v. 496.*

—— —— *Rotat enthea thyrsum*
Bassaris & maculis Erythræa Nebridas horrens,
Excitat Odrysios ad marcida Tympana *mystas.*

V. Dempsterum *loco cit.* Imò *tympanum*, Bacchicorum Sacrorum vel primarium instrumentum fuisse, docet Casp. Barthius *Animadversionibus Papinian.* passim, inprimis *ad Thebaid. 9. v. 800.* & 10. *v. 643.* Ubi muliebria fuisse hæc instrumenta quoq; probat, ex eodem Poëta *Achilleidos l. 2. v. 176.* At inter insignia eadem Indiæ Regum, quos *tintinnabula & tympanum* præcedere consuevisse, docet Alex. ab Alexandro *Genialium Dierum l. 4. c. 2.* i. *tympanum cum tintinnabulis*, seu, ut sic dicam, *tintinnabulatum*; cujusmodi tympana mirifica Indorum, ex vet. Scriptore, pulchrè describit Suidas, ubi inter alia Bacchum sua inde desumpsisse refert. Hæc dum pulsabantur, mirum edebant sonum, graviore Tympani boatu, acuto tintinnabulorum tin-

nimi ac concentui permisto. Cui non absimile organum se aliquando Venetiis conspexisse, refert Jos. Zarlinus, ætatis suæ Musicorum facilè princeps, apud H. Magium *de Tintinnab. c.13.* qui crotala quoque Antiquis fuisse, quæ multa tintinnabula affixa haberent, docet *ibid.* Sed & *Tympana*, præter tibias tubasque, ut & omnia ea, quibus lugentium animi excitati dolorem minùs sentirent, in funeribus Vett. adhiberi consuevisse, legas apud Alex. Aphrodisæum *in Probl.* Polydorum *de Invent. rerum l.6.c.10.* Alios &c. Hodie *tympana* & Turcis in usu, sed quæ *Tamburla* Galli vocant, de quibus suprà aliquid, plura verò apud Car. du Fresne *Not. ad Joinvillam*, uti de *tympanis aviliis*, tacentibus aut crepantibus, cùm *lupinum* percutitur. apud Gerh. Io. Vossium *de Idol. Part.3.c. 77.* & Sam. Bochartum *Hieroz. Parte prior. lib. II. c.47.* Hinc *Tymbres piceæ*, in *Epist.* 1. 5 Senatoris eidem *Glossarii* Auctori *tympana* sunt *aerea pilei coteris*, unde vox Gallorum *tymbres*, pro *tympanis*, inde pro galeis, quæ armorum insignibus imponuntur. De aliis vocis *Tympani* significationibus, hic infrà nisi quòd de margaritæ genere, *Tympano* dicto, jam suprà actum: addam saltem, *Ornamenta mamillarum ex Tympanis margaritis*, fieri olim consuevisse, Paulus *l. 32 §. ult. ff. de auro & argent. leg.* V. de iis plura apud Salmasium *ad Solinum p.* 1143.

Tympanum, poculi genus, parvum & cavum; sine fundo ac auribus; proin molle parumque viris conveniens: Unde locus datus Demostheni convicium faciendi Midiæ, quòd eis parùm castrensibus biberet, Dorotheo referente apud Athenæum *l.11.* Soli nempe iis Cybeles utebantur Sacerdotes. Meminit istiusmodi poculorum Plinius *l.33.c.11.* *Mox additum argentum in angulis, lineasque per commissuras; Tympana verò se juvene appellata fateras & lances, quas antiqui Magidas appellaverunt.* Plautus item, — — *Ipsum etiam*

Pauxillum argenti levibus tensum Tympanis
Limari &c.

Græci *Clemmateres* quoque vocarunt, utpote qui formam operimenti testudinis χελώνη appellant. V. Thom. Dempsterum *ad Rosin. lib. 5. cap. 30.* Apud Virgilium, *Tympana plaustrorum*, ineptè explicavit Servius, sive alius quisquam Servii nomine: Egregiè Jun. Philargyrus, rotas ex solidis tabulis factas interpretatur, cujusmodi Romæ visuntur in antiquis monumentis, quæ tum alii, tum Laur. Pignorius delineari curavit, & transtulit in eruditum suum *Comm. de Servis.* Ad harum imitationem fastæ haustoriæ machinæ, quæ versabantur hominibus calcantibus, *tympanorum* quoque accepere nomen: Iis aqua ex puteis extrahebatur, aut salinis affundenda, aut rigandis hortis, aut ad alios quoscunque usus, V. Plin. *l. 10. cap. 9.* & Salmasium *ad Solin. p.589.* nec non suprà ubi de *Haustoriis Machinis.*

Tympanum, quoque tormenti genus, unde τυμπανίζειν, Hebr. *c.11. v.34.* ἄλλοι δὲ ἐτυμπανίσθησαν. Ad quem locum Theophylactus, & ante eum Johannes Chrysostomus, significari ajunt *Crucis tormentum*, in quo Martyres distenderentur. Thom. Aquinas *Equuleum* indigitari contendit. quam sententiam amplectitur & explicat pluribus Hieron Magius *lib. de Equuleo, capp. 8.9.10.* Rodericus Gualtherus *fidiculis extenderunt*, reddit, adeoque *Tympani* hic nomine fidiculas intelligit Goth Jungermanno, *Notis in Magium*, *Tympanum* Julio Polluci *Onomast. l. 8. cap 7.* in instrumento Δημίου seu Carnificis memoratum, in MS. Palat. vetustissimo Τύμπανον, παρὰ τὸ τύπτειν, rotundus erat fustis vel bacillus, quo rei percuti à Carnifice solebant. Scholiastes namque Aristophanis *Pluto*, ad Blepsidemi illum χρεωλυτείν,

Ω᾽ τύμπανα καὶ κύφωνες οὐκ ἀρήξετε;

Ita commentatur; Τύμπανα, ξύλα, ἐφ᾽ οἷς ἐτυμπάνιζον· ἐχρῶντο γὰρ αὐτῷ τῷ τιμωρητικῷ ξύλῳ, περὶ τὸ τύπτειν ἄγειν ξύλα, εἰς τὰ δικαστήρια ἐν τοῖς δικαστηρίοις οἱ τιμωρούμενοι, *ligna quibus in Dicasteriis verberabantur fontes.* Unde Sigonius *de Rep. Athen. l.3. c.1. sub fin.* Τύμπανον, inquit, *unde* ἀποτυμπανίζειν *fluxit, ligna erant, quibus nocentes homines cædebantur, ut Pluti Interpres prodit.* Hesychius, Τυμπανίζεται, πλήττεται, ἐκδέρεται, ἰσχυρῶς τύπτεται. &, Τύμπανον, ᾧ οἱ Βάκχαι κρούουσιν· ἐν δέρμα ἐμφερὲς. Idem *in prae.* Τύμπανα, τὰ δερμάτινα κρουστήρια κύκλωι. Suidas, Τυμπανίζεται, ξύλῳ πλήσσεται, ἐκδέρεται καὶ κρεμᾶται. Etymologicon Magn ἀπότυμπανίσαι ἐχρῆτο τὸ ἀποκτεῖναι, ἀπὸ τυμπάνου, ὅ ἐστι ξύλον ὅπερ τὸν πάλαι ... Τὸ γὰρ παλαιὸν ξύλοις ἀνῄρουν τοὺς πολεμίους, ὕστερον δὲ τῷ ξίφει. Quamvis negari non possit, & de machina, quâ distendebantur vel suspendebantur miseri, vocem τύμπανον & verba inde derivata, usurpata reperiri; ubi fortè respicitur ad illa distenta *Tympana.* Interim alter vocis usus, ubi ξύλον illud seu fustis significatur. vett. Scriptoribus Atticis notior fuisse videtur, neque aliter illi quàm de nece Τυμπανισμὸν acceperunt, quæ per istiusmodi fustium clavarumque ligneatum certatim ingesta verbera inferri solebat. Unde & Ulpianus *ad Demosth. In ea de Chersin.* ἀποτυμπανισθῆναι, ait. αὐτὶ τοῦ ἀνιλεῶς φονευθῆναι ξύλοις, *crudeliter enecare fustibus.* V. Eundem *Philipp. 3.4.* &c. plura v. de Hebr. *l. cit.* apud Gatakerum *Adversar. c. 46.*

Tynchanus, nomen viri, apud Capitolinum *in Gordianis*, *Refevat ad se stipator meus Tynchanus* &c. à Græco τυγχάνω, sicut ab ἐπιτυγχάνω, *Epitynchanus*, nomen itidem proprium, cujus in vett. *inscriptionibus* mentio. Salmasius *ad l.*

Tyndis, emporium Limyrices, Indorum regionis, margaritis quæstuosum, distans à Muziri stadia 500. quod Insulæ nomen esse in Indico Oceano perperam tradidit Plin. *l. 6. c.25.* qua de re V. Salmasium *ad Solinum p.* 1187. & 1191.

Typarium, V. infrà *Typus.*

Typhis Magneticus, in *Musæo* Kircheriano, geniolus est, qui ad clavum cymbæ crystallinæ sedens, in ludicro mari, arcanâ vi actus circumvagatur jucundissimum visu spectaculum exhibens. Gratiosissimus pupus ad clavum in sua cymba sedet, vela per mare altero crystallino non raræ molis catino vitreo facturus, nova navigationis arte, in pacato ac tranquillo mari: dum ne minimum quidem turbantibus undis motus ab occultis cavernis tacitus erumpit spiritus, qui imbecillem nautam sursum, deorsumve impellit, & dextrorsum ac sinistrorsum illum abripiens, toto Oceano adusque horizontis fluidi confinia errabundum & vagum jactat. Nec diu tamen fluctuanti cymbæ errores durant: Mox enim amoto extrinseco magnete, quo suscitatur in pusillo mari crystallina navis, ad quietem illa se recipit & ad Mundi polos, ceu fidissimo in portu, se obfirmat. Nempe causa errorum sub undis latitans magnetica Siren est, quæ in cymba alium magnetem occultatum & unà cum illo cymbam cum nauclero abripit. Innixa est machina hæc cylindro seu potiùs parallelogrammo Astronomico, in cylindrum convoluto; in 24. æquas partes, secundùm longitudinem & in Tropicos, eisque parallelas, secundùm latitudinem, divisum, in quo singulari arte horæ Astronomicæ, Italicæ, Babylonicæ & antiquæ dignoscuntur. Sed & eadem machina novam praxin inveniendi lineam Meridianam suggerit; Si nempe fragmentum boni magnetis crystallinæ aut vitreæ cymbæ levissimæ, aut cymbulæ subereæ inserueris, ac juxta magnetis polos, indicem statueris prominentem, sicque vasculum liberè innatare permiseris. Lapidis enim fragmentum, una cum indice, ad Mundi se plagas firmiter locabit, lineam horamque Meridianam ostentura. Georg. de Sepibus *in Coll. Rom. Soc. Jesu Musæo p.19.* Imò eâdem efficies, ut spectatoribus intra circumferentiam descripta nomina, aut mente concepta Geniolus indicet, dicto citiùs, uti Auctor pluribus docet *de Arte Magnetica.*

Typhlocomium, Gr. Τυφλοκομεῖον, in quo *cæci* aluntur curanturque, memoratur in *Vita* S. Anastasii Persæ, *Mulier quædam, Photi nomine, ministra effecti sacri* typhlocomii, *sive cæcorum domicilii*, apud Dominicum Macrum *Hierol.*

Typhoeus, adde: Vossio idem est, qui *Ogus* Mosi, de cujus regno, statura & lecto ferreo, V. Num *c.3.* plura verò hanc in rem apud modò dictum Auctorem *de Orig. & Progr. Idol. l.1. cap. 26.* ubi inter alia Τυφῶν, Τυφῶς, Τυφάων vel Τυφωεὺς synonyma esse, à τύφω, *accendo, uro*, & Og, ab Hebr. עוג, *ussit, ussulavit*, similiter dictum, docet.

Typhon, adde: Hoc nomine Solem, quatenus vim habet maleficam, ab Ægyptiis cultum olim esse, sicut & nomine *Seth*, ostendit Vossius *de Idol. l.2 c.24.* Idem marinam aquam, quam Græcis *Neptunus*, Ægyptiis *Typhona*, dictam esse docet, *ejusdem l. c. 75.* Non verò, qui Neptuno à Pelasgis Libybusque, idem *Typhoni* habitus honor est, Utpote quem nullis dignari sacrificiis, eum Osiridi putabant, vel Oro, Osiridis ex Iside filio, inimicissimum. Hinc Sacerdotibus Ægyptiis, salem mensis inferre, quòd *Typhonis spuma* crederetur, erat nefas: imò & de piscibus gustare, illis minimè licebat, Herodotus *Eut.* V. totam hanc fabulam eruditè explicatam, apud præfatum Vossium *loco cit.* ut & hic infrà.

Typhus, Græcè Τῦφος, memoratus Philoni *libro de Temul. de vita Mosis l. 3. libro de Spec. Legibus, & de Monarchia lib.2.* non mania est seu stultitia, ut apud Hippocratem, Plutarchum. Lucianum & Suidam; Arnobium item *l.* . *mentis elatio & typhus*, ex Gr. τῦφος, *fumus*, quamvis Turnebus Stephanus, alii sic sumant. Sed ille ipse, quem Plut. in *Iside* Typhonem vocat, magnum dæmonem esse dicens, quique certis sacrificiis ab Ægyptiorum Sacerdotibus mulceatur ac delinitur. Quamvis Philo magno errore *Typho* vel *Typhoni* tribuat quæ Osiridis erant propria, ut quem præcipuo in cultu apud Ægyptios fuisse, & pro symbolo taurum habuisse, ait: quorum utrumque de Osiride verum, non de *Typho*, qui non tam pro Deo, quàm pro cacodæmone, ab Ægyptiis habitus est. Unde ad illum referebant, quidquid adversi accidebat, seu, ut Plut ait, ὅσον ἐστὶν ἄμετρον καὶ ἄτακτον ὑπερβολαῖς καὶ ἐνδείαις, *quidquid in excessu, aut defectu immodicum & inordinatum est*, in libro *de Iside*, quæ qui attentè leget, reperiet in Ægyptiaca *Typhonis* historia multa haberi, quæ ad Mosen pertinent, quamvis tot fabulis involuta, ut non facilè possint exsculpi. V. egregia hanc in rem, apud Samuel. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. II c. 34.* ubi prolixum inter utrumque habes parallelismum: de *Typhonis* verò antro seu cubili, in Jovis Fano, in specu *Corycio*, Salmasium *ad Solinum pag. 777.* uti de *Typhonem* in Sacris Isidis *ejurandi* more Jul. Firmico indigitato, Johann. Frider. Gronovium *Observat. in Script. Eccl. cap.9.*

Typicum, liber Eccl. apud Græcos, in quo à primo die anni singulis diebus, quid inter Missarum solennia, quid ad Vespe-

ras, quid ad Horas, quid ad Matutinum, quid denique ad reliqua Officia, recitandum, psallendum legendumve sit; quibus porrò diebus jejunandum, quibus & qui jejunium solvendum, clarâ ac facili methodo præscribitur. Et quidē in edito, præ aliis, continentur *Ordo recitandi officium per totum annum, ex præscripto Sabæ capitibus LIX.* Sequuntur, *Marci Hieromonachi de dubiis Typici capita C.* Postea, *Nicolai Patr. CPolitani, ad Anastasium montis Sinæ Abbatem, de Jejuniis Græcorum Carmina politica.* Inde minutiora quædam, *de Arziburio, de Feriis Monachorum, de Continentia & ingluvie, de IV. Evangelistis, de XXX. argenteis ex Maximo Mon. de Fide* &c. Finem occupant, *Capita adhortantia ad virtutem.* Aliter Διάταξις, item Διατύπωσις. Non unum autem omnium Ecclesiarum *Typicum* fuit, sed pro varietate earum varia, unde Κτιτορικῶν Τυπικῶν, *municipalium Typicorum*, mentio frequens: Donec *Typicum*, quod S. Sabæ dicitur, apud universos invaluit. V. Leon. Allatium *de lib. Eccl. Græc.* & Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* voce Τυπικόν.

Typographia, adde: Argentoratensibus tamen suis, nobilissimæ hujus Artis investigationem deberi, ait Matth. Berneggerus *Laudat. fun. Petri Storckii Cons. & Schol. Argentorat.* aliique non pauci. Quibus favet Chronicon Argentor. MS. Germ. quod hac de re ita habet: A. C. 1440. *præclara & humano generi utilissima Ars Typographica primùm in lucem, idq; Argentorati prodiit, Auctore Johanne Mentelio. Cui cùm famulus esset, Johannes Gansfleisch, Moguntia oriundus, ejus conscientiæ ac fidei negotium hoc creditum: sed hic in herum perfidus, Johanni Gutembergio, homini nobili ac opulento, cuique jam aliquid de Mentelii invento subolverat, totam rem palàm fecit; atque pacto cum eo inito, quòd Argentorati scopum se assecuturos desperarent, Moguntiam inde se recipere, multum lucri è compendiosa hac Arte sibi pollicitì.* Et paulo pòst: *Sed Deus, qui perfidiam inultam non abire sinit, Gansfleischium tandem oculorum usu penitùs privavit.* Et testatur Dan. Speclinus *in Chron. suo* itidem MS. adhuc suâ ætate, Joannis Mentelii instrumenta, quibus ad imprimendum usus fuerat, superfuisse: *Literarum nempe typos ex ligno, ut & integrarum syllabarum ac vocum, cum foraminibus ad latera, per quæ filo trajecto arctè conjungerentur; Prælum itidem è ligno, ei simile, quo uvæ exprimuntur* &c. Manuscriptis hisce testimoniis adduntur impressa varia Hieronymus certè Gebvvylerus *Panegyri Carolina, pag. 19 edit. Argent.* A.C. 1521. Johannes Mentelius ob chalcographandi seu stanneis calamis excudendi libros Artem celebris, eam primus ante 74. annos in hac urbe (Argentorati) mortalibus adinvenit. Etsi Moguntiaci quidam Johanni Fust civi suo id acceptum ferant. Ipsi quidem vidimus syngrapham Johannis Mentelin & Henrici Eckstein Argentinensium Civium, super certis pactis, quibus alter alteri sese eo tempore obligaverat, causà occultiùs hanc impressoriam Artem inter se primùm exercendi, quæ nimirum quotidiano usu, novis adinventionibus clarior reddita est. Conspeximus & illic libellum ejusdem Johannis manuscriptum, ac multis figuris instrumentorum ei Arti necessariorum depictum: item de atramento conficiendo elegantissima præcepta, quæ monumenta Johannes Schottus Argentinensis, & doctrinâ & hac Arte celebris, prædicti Mentelin ex filia nepos, hodie penès se illæsa retinet: cujus tam præclarissimi ingenii ac cœterorum de re literaria bene meritorum Allatorum nomine, tum Italia, tum Gallia, ullius barbariei notam Tribocibus inurere erubescat. Sic Jac. Spiegelius Selestadiensis, Maximiliano à secretis *Comment. super Austriados libros* 12. *Bartholini lib.* 9. *Fato quodam Germanica ingenia cæteris præstans in are tractando, ut absoluta, quæ quotidie edunt, opera docent. Insigniter autem divina illa Impressoria Ars Argentorati primùm, per Johannem Mentel A.C. 1444. inventa testatur* &c. Eandem laudem Argentoratensibus, quamvis alio argumento, adstruunt Scriptores illi, qui inventæ *Typographiæ* gloriam Johanni Gutenbergio, itidem Argentoratensi, tribuunt: ut Bapt. Fulgosus *dict. & fact. memor. lib.* 8. *cap* 11. VVimphelingus *Epit. Rer. German. c.* 65. M. Antonius Coccius Sabellicus *Ennead.* 10. *l* 6. Chronicon Coloniense *fol.* 312 Alii, quæ omnia velut fasciculo colligens Mich. Meyerus Comes Imperial. Consist. *in veris Germanorum inventis p.* 125. Nil ad me, inquit, Moguntini, ut nec Harlemenses, sed veritas, quæ defendenda est: Argentinenses non soli hæc sibi deberi affirmant, sed tot docti in Germania & communis omnium sententia: Auctoris nomen exprimitur, nempe Johannis Gutenbergii; Annus inventionis additur, nempe 1440. Locus quoque non præteritur, nempe Argentinæ; ubi invenit; & Moguntiæ, ubi perfecit: Monstrantur libri primis ejus typis excusi, veluti adhuc Basileæ in Bibliotheca Academica, ejusmodi reservatur, qui non est ejus perfectionis & elegantiæ, quales nunc habentur typis impressi. Nec multum abit Iesuita Nicol. Serarius *Rerum Mogunt lib.* 1. *cap.* 36. *& seqq.* cùm ait, An Argentoratensis fuerit artificii hujus Auctor, itemque an inibi de hoc aliquid aut cogitarit aut etiam tentarit, mihi haud liquet. Interim potuit esse aliquis domo Argentinensis & civitate tamen Moguntinus, aliquid Argentinæ cogitare, atque conari, hocque idem ipsum Moguntiæ jam in lucem afferre ac perficere. Denique quia citra causam idoneosque Auctores, nemo sit quisquam facilè mendacii accersendus; credat qui volet, illi affirmanti. Sive itaque Johan. Mentelin, sive Joh. Gutenbergius *Typographiæ* fuerit Auctor, manet utrobique inventionis gloria Argentorato urbi; nec diffitendum, Gutenbergio mox de Mentelii invento aliquid suboluisse: sed exactiùs ab hujus famulo Gansfleischio ea de re fuisse edoctum, adeoque pro Mentelii discipulo habendum esse, idoneo testimonio suprà probatum est. Ita autem res habuit. Cùm Mentelio tanti sumtus non suppeterent, ut Officinam Typographicam statim initio erigeret: Gutenbergius autem cum Mentelii famulo, occasione suprà memorata, Moguntiam jam essent delati, priùs ibi, quam Argentorati Ars publicè exercita excultaque est. Unde opinio orta, de Arte ibi à Gutenbergio inventa. Meminit certè profectionis hujus Argentorato Moguntiam VVimphelingus *Catal. Episc. Argent.* Valentinus Muntzerus Fuldens. *Chronogr. Bernæ impressa A. C.* 1550. Johannes Hertzog *præf. Chron. Alsat. sub pr.* & *Chron. Alsat. p.* 127. Casp. Hedio *Chron.* Alii, qui omnes *Typographiam* Argentorati inventam & excogitatam, Moguntiæ vero excultam & consummatam esse, testantur. Ex eodem fortè & alter error ortus, quo Johannes Gensfleisch *Artis Impressoriæ inventor* creditus est, ut ex Epitaphio Moguntiæ ei erecto, in templo D. Francisci, discimus. Ut autem Gutenbergius Moguntiam venit, præsto ipsi fuere Johannes Fust & Johannes Medinbachius, qui insigni ipsi opera navata suam quoque hic laudem merentur, pluribus enim ad insigne hoc inventum omnibus numeris consummandum, & hominibus & annis opus erat: unde licet A.C. 1440. *Typographiæ* esset natalis, illa tamen ante Annum C. 1450. non fuit absoluta, quo pacto Auctorum circa Annum discrepantias facilè conciliabis. Facit huc, quòd præfatus Gebvvilerus Johannem Mentelium Inventorem primum, postquam aliquandiu ligneis usus esset Typis, demum A.C. 1447. stanneos adhibuisse memorat. Librum quod attinet, qui primus Typis expressus in lucem prodierit, narrat Christophor. Lehmannus *Chron. Spirensi p.* 937 Dietherum Electorem & Archiepiscopum Moguntinum scripsisse (die Martis, post Dominicam Lætare An. C. 1462.) ad Senatum Spirensem, in causa sua contra Adolphum Comitem Nassovium; simulque transmisisse scriptum publicum, à primo Typographo Moguntino, impressum, in quo, *Se ideo à Papa diris devotum esse, quòd Imperii Germanici Jura Pontificiæ Aulæ subjicere noluerit, simulque, quantum damni omnibus temporibus Pontificum excommunicandi, vasallos subditosque juramento, quo Imperatoribus obstricti erant, solvendi licentia, in Imperio dederit*, pluribus fuerit exequutus. Sed & in variis Bibliothecis antiquis, Argentorati inprimis, libelli reperiuntur, rudi admodum Minervà impressi, paginarum numeris, titulis, loco impressionis, aliisque notis, quibus paulo post hæc tempora insigniri cœperunt, carentes: Quæ sine dubio prima Artis rudimenta fuerunt, Typographis tum Artem, quantum pote, adhuc celantibus, adeoque occasionem omnem in eos, qui illam exercerent; accuratius inquirendi, demere desiderantibus. V. Auctorem Anonym. *Tract. Germ. Argentinæ impress. A. C.* 1440. *cui tit. Bericht von Erfindung der Buchtruckerey in Strasburg*: ubi præterea, ex VVimphelingi *Epitome rer. German.* celebriores hujus Urbis Typographi hoc ordine recensentur: Johannes Mentel, Adolphus Ruschius, Martinus Flachius. Quibus adjunguntur Johannes Grieninger, Henricus de Ingvviler, Matthias Schurerius, Artium Doctor; Johannes Schott, Johannes Knoblauch, Georgius Ulricherus, Andelanus, VVolphgangus Köpphel, Bernhardus Jobin, VVendelinus Ribelius, Lazarus Zetznerus, Johannes Carolus Paulus Ledertz, VVilhelmus Christianus Glaserus, Alii. Adde Martin. Crusium *Annal. Suev. pag.* 412. *edit. Francof.* 1596. Melch. Adam. Silesium *Literat. in German. volum.* 1. *sec. pag.* 25. &c.

Typus, Græcè Τύπος, Imago; unde *typarium* apud Recentiores sigillum, cui Principis τύπος insculptus, V. Petrum de Vineis *l.* 2. *Epist.* 41. Item Constitutio, Decretum Imperatoris, apud Anastasium *Leone* II unde Θεῖος τύπος. Præsertim Edictum de Fide, apud eundem *in Martino*, Cedrenum *ann.* 2. *Zenonis*, Theophanem *ann.* 17. *Constantini Pogonati*, Alios. V. quoq; suprà voce *Forma*, ut & in eadem voce suo loco. Sed & *Typi*, judicium fuit apud Smyrnenses, quo iis interdicebatur Foro, qui creditoribus propria non facerent. Hinc elegans, de Polemone Sophista historia, qui *typos perferre* maluit, quàm Vari, divitis admodum adolescentis, qui, sapientiæ ac eloquentiæ captans opinionem, pecuniæ fœnori erogatæ usuras auditione redimebat, declamationes insulsas ac id genus ineptias, diutiùs pati, V. Cœl. Rhodiginum *Antiqq. Lection. lib.* 20. *c.* 20.

Tyrannus, Græcè Τύραννος, nomen ignotum olim, prætquam Æschylo *Prometheo vincto*,

Ἔστι γὰρ πως τοῦτο τῇ τυραννίδι
Νόσημα, τοῖς φίλοισι μὴ πεποιθέναι.

& ante ipsum Archilocho. uti Scholiastes Æschyli *ad h. l.* docet. Significabat autem primùm vox *Regem* simpliciter. Servius *ad illud Æn. lib.* 4 *Nihil intererat apud Majores, inter Tyrannum & Regem.* Inde quia in hoc apice ægrè se continet humana imbecillitas, quin ad superbiam, ac sevitiam inclinet, *Regem superbum*, ut videre est apud eundem *lib.* 10. & ἄνευ τοῦ νόμου ἄρχοντα,

ρυθῆ, ἢ ἀνδρεία τὸν ὑπὸ χεῖρα ἐπὶ τῷ οἰκεῖῳ συμφέροντι, ut ait Moschopulus, seu unicâ voce Hesychii, *ἀναγκαιομένηχος*, ac *τυραννὸσαίμων*. Quales inprimis, qui *potestatem rapuerunt perpetuam in ea civitate, quæ libertate usa est*, uti habet Corn. Nepos *Miltiade*. Exosum maximè liberis civitatibus nomen. Unde in *tyrannidem* affectantes Lex Solonis, *Εἰ τις ἐπιχειρῶν τυραννεῖν, θάνατος ζημία ἔστω, Si quis tyrannidem affectarit, capital esto.* Quâ tamen non licebat cuilibet occidere talem, sed oportebat in judicio convictum, ab Undecimviris capitalibus, capite plecti, uti liquet ex antithesi Legum Solonis & Poplicolæ, apud Plutarchum. *Tyrannorum* verò alia ratio, ut quos impunè, imò cum spe præmii, occidere licebat. Cicero *pro Milone, Græci homines Deorum honorem tribuunt iis viris, qui tyrannos necaverunt. Quæ ego vidi Athenis! Quas res divinas talibus institutas viris? Quos cantus? Quæ carmina? prope ad immortalitatis & religionem & memoriam consecrantur.* Ubi Aristogitonem & Harmodium intelligit, in quorum honorem Scolia illa scripta, quæ *ἐν ταῖς τῶν πότων συνόδοις ᾖδον, in compotationibus decantabant*, ut docet Interpres Comici *in Acharnenses*. Hinc in Rhetorum scholis lex, *τυραννοκτόνῳ δίδοσθαι τὴν δωρεάν, Tyrannicidæ præmium detur.* Honorique Harmodii & Aristogitonis consultum psephismate illo, *Nomina Harmodii & Aristogitonis ne unquam servis indere liceat*, apud A. Gellium *l. 9. c. 2.* V. suprà, voce *Scolia*, & *de Tyrannicidas coronandi*, eorumque *posteritatem honorandi* more, Car. Paschalium *Coron. l. 7. c. 5.* & 20. Neque tantùm in *Tyrannos* ipsos insurgebant, sed etiam *in Græcis civitatibus liberi Tyrannorum, oppressis illis, eodem supplicio interficiebantur*, teste Bruto *Epist. ad Cicer.* & sublata tyrannide acta rescindebantur, unde sæpiùs legas, *ἢ ἴσα ταῦτα ἄκυρα, ὥσπερ τὰ ἐπὶ τῶν Τριάκοντα*, ipsis nominibus de Fastis deletis, qua de re V. Casaubonum *ad Suetonium Augusto c. 100.* & Sam. Petitum *Comment. in L L. Attic. lib. III. tit. 2.* uti *de more statuas eorum lapidandi ac luto inquinandi*, suprà. Hinc *Tyranna* & *Tyrannis*, pro fœmina imperante vel dominante, cùm aliàs *τυραννίς, dominatio* ipsa sit, seu *Imperium*. Treb. Pollio in *Vita* Victoriæ, *Nemo in Templo Pacis dicturus est, feminas inter tyrannos, cum risu & joco*, tyrannas *videlicet & tyrannides — posuisse*, ad quem locum V. Casauboni & Salmasii *Notas*. Nempe XXX is Romanorum *Tyrannos* historiâ suâ complexus est, in quorum numero & Zenobiam & Victoriam posuit, maximi animi fœminas, sicut de totidem Atheniensium *Tyrannis*, quædam habes in *Thrasybulo* Nepotis, plura apud rerum Græcarum Scriptores.

Tyri Scalæ, nomen montis apud Josephum *Belli Judaici lib. 2. c. 9.* ubi Ptolemaidem Septentrionem versus scribit montem habere altissimum, stadiis centum distitum, *ὃ καλοῦσι κλίμακα Τυρίων οἱ ἐπιχώριοι, quem* Scalam Tyriorum *vocant incolæ*. Hinc Chatipham usque, extendere Purpurarium Judææ littus Talmudicos, diximus suprà.

Tyrimnus, nomen Dei Thyatiræ olim culti, cui fanum extra urbem, & ludi ac sacrificia publica dedicata, memorantur in vet. *Inscr.* hodieque superstite, cujus initium,

> Α . . . ΣΤΡΑΤΟΥ ΑΓΩΝΟΘΕΤΗ
> ΣΑΝΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΠΟΛΕΩΣ
> ΤΥΡΙΜΝΟΥ ΕΝΔΟΞΩΣ ΚΑΙ
> ΕΠΙΦΑΝΩΣ ΕΝ ΤΕ ΝΟΜΑΙΣ
> ΚΑΙ ΕΠΙΔΟΣΕΣΙΝ ΤΑΙΣ ΠΡΟΣ
> ΤΗΝ ΒΟΥΛΗΝ ΑΝΑΣΤΡΑΦΕΝ
> ΤΑ *κτλ.*

apud Jac. Sponium, qui & alterius meminit principatu Caracallæ Imp. factæ, in qua Titus quidam Antonius Alfenus *Ἱερεὺς τοῦ θεοῦ* sc. *Τυρίμνου, Sacerdos Dei* hujus appellatur. V. eum *Itiner. Græcia Parte 3. pag. 112.* & 117.

Tyro, aliis Tiro, Gr. *νέος στρατιώτης, πρωτόπειρος, novus miles*, an à *τείρομαι*, etiam de Adolescentibus, ad forensia studia se præparantibus, apud Plinium & Quintilianum reperitur *Instit. Orat. lib. 12. c. 6.* Erat autem apud Romanos *Tyrocinii* annus 17. ætatis, quo prætextâ depositâ *virilem* sumebant Togam, teste Macrobio *Saturn. lib. 1. c. 6.* Dicebatur eadem *libera*, quòd omnis honesta libertas, quæ aliorum esset civium, iis concederetur: unde & dies mutatæ vestis, quæ incidere solebat in d. 16. Kal. April. *Liberia* in Fastis appellatur. Allusit huc Ovidius *Tristium lib. 4. Eleg. 10.*

> *Interea tacito passu labentibus annis*
> *Liberior fratri sumta mihiq́; Toga est.*

Quia verò coloris erat candidi, ob id & *pura* dicebatur. Cicero *l. 9. Epist. 20. ad Attic. Volo Ciceroni meo Togam puram dare.* Cum illa *recta* dabatur Tunica, qua de re Plinius *l. 8. c. 48. Ea* (Tanaquil) *prima texuit rectam Tunicam, quales cum Toga pura Tyroni induuntur & novæ Nuptæ.* Ritus solennis erat, ut in Toga hac sumenda denarium in ædem Juventutis deferrent, cujus originem Halicarnassæus tradit *lib. 4. Scribit L. Piso Annalium primo, voluisse eum & urbanæ multitudinis scire numerum, tum nascentium, tum morientium, tum eorum τῶν εἰς ἄνδρας ἐγγραφομένων, qui virilem Togam sumerent, statuisseque quanti pretii nummos pro singulis inferre deberent Cognati: in ærarium Ilithyiæ pro nascentibus; in Veneris ærarium in luco situm, quam Libitinam appellant, pro defunctis; in Juventutis, pro virilem Togam sumentibus. Unde poterat nosse annis singulis, quantus esset in universum numerus civium, tum quàm multi ex his essent per ætatem militiæ idonei.* Est & alter ritus apud Festum Pompejum & Suetonium *Augusto c. 94.* ubi hic, *Sumenti*, inquit, *virilem Togam, tunica lati clavi resuta ex utraque parte ad pedes decidit.* Sed de Tunica jam visum. Porrò induebantur virili Togâ, Diis præsentibus, h. e. ante altaria, uti docet Sext. Propertius *lib. 4. Eleg. 1.*

> *Mox, ubi bulla rudi demissa est aurea collo,*
> *Matris & ante Deos libera sumta Toga est.*

Sic deducebantur à Patribus suis naturalibus vel adoptivis, eodem die, in Forum, & civibus, Senatoribus præsertim, commendabantur, comitante toto clientum numero. Claudius tamen Princeps, Togæ virilis sumptæ die, non in Forum, ut mos erat, sed in Capitolium deductus est; quod proin, ut insolens, in eo notat Suetonius *c. 2.* In eodem, congiarium Populo, militi donativum proponebant, ut de Nerone habet Suetonius *c. 7.* & Tacitus *Annal. l. 3.* Inde ad Capitolium deducebantur, Val. Maximus *l. 5. c. 4. tit. 4.* & Senatui commendabantur, cujus rei clara sunt argumenta, apud Livium *Decad. 5. lib. 5. ad fin. Filium postremò Nicomeden Senatui commendavit*, alibique: Et habetur elegans commendationis formula apud Suetonium *Augusto cap. 56. Nunquam filios suos Populo commendavit, ut non adjiceret, si merebuntur.* Pulchrè de eodem ritu Claudianus *Consulat. VI. Honorii*,

> — *Tecum prælarga vocavit*
> *Ditandas ad dona tribus fulgentia, tecum*
> *Collecti trabeatus adit delubra Senatus,*
> *Romano puerum gaudens efferre favori* &c.

V. Thom. Dempsterum *ad Rosinum l. 5. c. 32.* Ab eo tempore sub Custodibus erant. Isidorus *lib. 9. c. 8 Romanæ militiæ mos fuit, puberes primò exerceri armis; Nam decimo sexto anno* Tyrones *militabant, quo etiam solo sub Custodibus agebant.* Dicebantur autem Custodes, qui in saltatione Pyrrhica aliisque militiæ præludiis *Tyrones* exercebant, aliàs *Campi doctores*, Græcis *Ὁπλοδιδάκται*; Item *Magistri* & *Monitores* nuncupati, de quibus suprà *passim*, & plura apud præfatum Dempsterum *ib. eodem c. 25.* Tandem arma sumpturi in jusjurandum adigebantur, Isidor. *ubi suprà*, Tirones *dicti, qui antequam sacramento probati sint, milites non sunt:* & in exercitu Velites primò erant, donec præcedente ætate & belli usu, in Hastatos, Principes, Triarios adlegerentur, Joh. Rosinus *lib. 10. c. 9.* &c. Infimus certè gradus *Tironum* erat militiam auspicantium & caligatorum, quibus omnia fere incumbebant militiæ munia; ut quorum operâ in multis utebantur Tribuni & Centuriones planè in modum servorum, quemadmodum ipsi queruntur, apud Tacitum *Annal. lib. 1.* Iidem *Munifices* hinc dicebantur, quibus oppositi *Beneficiarii* vacationem hujusmodi munerum habentes. Exigebatur autem in *Tironum* delectu proceritas, ita ut senos, vel certè quinos pedes & denas uncias habere probarentur, teste Vegetio *l. 1. c. 5.* Nec multò aliter Impp. Valentinianus & Valens, qui in *tit.* Codicis Theodos. *de Tiron.* delectum haberi jubent in quinque pedibus & septem unciis usualibus, V. supra quoque voce *Incomma* &c. Apud Athenienses civium filii, postquam intra annum ætatis septimum, *κοινῷ γραμματείῳ* apud *τοὺς φράτορας* inscripti essent, Epheborum albo illati sunt anno æt. 18 quod utrumque factum Apaturiorum die, quæ *Κουρεῶτις* dicebatur, & epuli *τοῖς φράτορσιν* dari soliti interventu. Biennio postea inscribebantur Lexiarchico, à quo tempore erant sui juris, mittique ad negotia poterant. Hesychius, *Ληξιαρχεῖν, γραμματεῖον εἰς ὃ τοὺς νέους ἐνέγραφον.* Hoc enim vocabant Græci Scriptores *ἐγγραφῆναι εἰς ἄνδρας*, quia tunc in viros transcribebantur. Quo facto, jusjurandum in æde Agrauli concipiebant, de quo suprà, in voce *Ephebus*. Erant verò Ephebi, antequam in viros transcriberentur, per biennium, Custodes publicè constituti in Atticæ regionis *φυλακτηρίοις*: post annum verò 20. in aciem educebantur, aut peregrè extra terram Atticam mittebantur, uti prolixè docet Sam. Petitus *Comment. in LL. Atticas lib. 2. tit. 4.* Et quidem, ut quilibet *Tyro* ab anno 18. usque ad 20 posset *περιπολεῖν*, id est, urbana & suburbana castella custodire, adeoque intra terræ Atticæ fines militiâ pro ætate defungi, accipiebat à Populo pro concione scutum & hastam, Aristot. *de Athen. Rep.* nominaq; eorum inscribebantur albo, annotato anno, per Archontis, qui Fastos signabat, adscriptum nomen; adscripto quoque Eponymi illius nomine, quo primùm Custodes erant publicè, Quod ideò fiebat, ut, cùm Atheniensium unumquemque militare oporteret, ab anno 18. usque ad 40 stipendiorum numerus ritè iniri posset. Postquam dein Lexiarchico jam inscripti in aciem educerentur, collocabantur in partibus illis exercitus, in quibus minus periculi erat, neque cum veteranis pugnabant militibus, sed *ἐν τοῖς μέρεσι τοῖς ἀκινδύνοις*, unde pugna illa *Τιρωνεία* propriè fuit vocata. Suid. V. iterum Petitum *Op. præfato l. 8. tit. 1.* ut de Lacedæmoniis verbum addam, *Tirones* illis, non in Forum, sed in agrum, deduci consuevisse, docet Trogi abbreviator *l. 3.* ubi alludens ad morem Romanorum, *Pueros*, ait, *puberes non in forum, sed in agrum deduci præcepit.* Apud Recentiores, *Tyro* itidem

miles dicitur, qui militiæ cingulo recèns decoratus est, necdum in bellis vel torneamentis (quæ & ipsa *Tyrocinia* dicta) sese exercuit, ac tyrocinium suum posuit. Item qui in arenam descendit, ac duello pugnare paratus est, *Campio* aliter dictus, ut videre est apud Matth. Parisium non uno loco, & apud Arnoldum Lubec. *l. 2. c. 15.* Sed & *Tyrones* in Palatio appellat Auctor *Vitæ* S. Pelagii Nobiles Aulicos, qui, Principis ministerio destinati, *Militares Regis pueri*, & *Regalibus annonis nutriti*, dicuntur Eulogio *in Memor. SS. l. 2. c. 13.* apud Car. du Fresne *Glossario*. De *Tyronibus* Academicis & *Tyrociniorum* depositione, quæ ex Romanorum Vett. *Virilem Togam* sumendi ritu originem traxisse videtur, diximus retro, variis in locis, præcipuè ubi de *Depositione*.

Tyros, Ins. Arabiæ, recentiori ævo dicta, quam priùs *Tylon* dixere. Strabo *l. 16.* de Sinu Persico, Πλεύσαντι δὲ ἐπὶ πλέον ἄλλαι νῆσοι Τύρ☉ κ᾽ Ἄραδ☉ εἰσίν, ἱερὰ ἔχουσαι τοῖς Φοινικικοῖς ὅμοια' additque ab incolis jactari, colonos se esse *Tyri* & Aradi, Phœniciarum urbium. Item Indiæ urbs, Steph. V Salmasium *ad Solinum p. 1023.* ut & in vocibus *Tylus* & *Tyrus*.

Tyrrhenica. Sandalia erant, loris inauratis variegatisque insignia, quibus Minervam suam Phidias induit, Jul. Pollux *Onomastic. lib 7. c. 22.* Salmasio *Tyrrhenici* seu Tusci calcei, iidem fuere cum mulleis calceis, quibus Reges Proceresque Romanorum olim usos legimus, *ad Pallium* Tertull. Erant autem illi solo alto & colore puniceo, ex sandaliorum seu crepidarum genere. Poll. & Hesych. similes cothurnis, Isidor. *Etymol. lib. 19. c. 34.* & tibiatim calceari soliti, qui cavi erant & totum pedem tegebant. V. Alb. Rubenium *de Re Vestiaria lib. 2. c. 1. ubi de Calceo Senatorio*. De *Tyrrhenica* tuba, suprà.

Tysdrum, opp. Africæ mediterr. apud quod Gordianum, cum filio, ab omnibus Afris Augustum appellatum, habet *in Maximinis* Capitolinus. Herodianus Θυσδρον vocat, mel. *Thysdrus*, quasi dicas Ὀρεσόπολις, vel Τυοῦ πόλις, sive Κώμη, Salmasius *ad l. V. Thysdrus*.

TZ.

Tzaconitæ, apud Luithprandum *Legat. Nec infirmo animo—— Magistro* Tzaconitæ *occurrunt, quem dum in fugam verterent* &c. Lacones sunt, qui *Tzacones* & *Tzaconitæ* recentiori ævo dici cœperunt, V. Niceph. Gregoram *l. 4.* Joh. Leunclavium, Dominic. Macrum *Hier.* &c.

Tzancæ, adde: Etiam *Tzangæ*. Agnitum ex istiusmodi calceamenti genere Constantinum ultimum, narrat Georg. Phranzes, ubi de capta Constantinopoli, *Chron. lib. 3. cap. 18. Abluebant corpora mortuorum plurimi, si fortè Imperatoris noscitarent, nec poterant: nisi quòd corpus exanime invenerunt: idque ex Imperatorum calceamentis agnoverunt, in quibus Aquilæ aureæ depictæ visebantur.* Præter intextum verò illud Aquilatum decus etiam purpureo colore insignes hæ *Tzancæ* erant: Unde Nicephorus Gregoras *l. 4.* Michaelis Palæologi Socerum, qui *Sebastocrator* dicebatur, cœruleis tantùm calceatum observat, quo nimirum ab ipso Imperatore distingueretur. Itaque *Tzancæ* hæ aquilis, sive gemmeis sive aureis, & rubro inprimis colore (nam illæ Sebastocratoris modò memorati etiam Aquilas habebant intextas) insignes, quæ aliis φοινικόχροα πέδιλα vocabantur, propria & singularia fuere Impp. insignia. Quemadmodum cœruleo tincti colore calcei, liliisque aureis opere Phrygio intextis exculti, Regibus Galliæ peculiares sunt. Atque inde factum, ut cùm fortè aliqui plus æquo magnifici cultus studiosi *Tzangas* illas aliquando auderent usurpare, Arcadius & Honorius, ut habetur in Cod. Theod. *l. 14. tit. 10. l. 2.* earum usum sub pœna *exilii & confiscationis*, inhibuerint. Sed ecce, alius mox erupit abusus aureaque vett. Regum, utpote Alexandri M. aliorumque numismata, calceis appingi cœperunt. Unde querela Chrysostomi *Homil. ad Pop. Antioch. Quid verò diceret aliquis de circumligantibus aurea Alexandri Macedonis numismata pedibus? Dic mihi, hæne sunt spes nostræ, ut, post crucem Domini, gentilis Regis in imagine spem salutis habeamus?* Ubi *pedes* dubio procul, pro *calceis* accipiendi. quibus ornandis aurea illa numismata sic à quibusdam addebantur. Nec prætereundum, *Tzangas* medio crure altas fuisse, pro veteris calcei Romani more: Id enim omnino Aquilæ suadent, quibus eas jam diximus insignitas; cùm ad explicandam regiæ hujus avis effigiem amplius, quàm pedis tantùm integumentum, requiratur. Et ad eam altitudinem spectasse videtur vetus Horatii Interpres, cùm *Tzangas* est interpretatus, *Senatorios calceos*. E tribus namque, quibus Senatorum insignes fuere calcei, Lunâ, nigredine & altitudine, hoc postremum in *Tzangas* propriè magis, quàm priora duo, quadrare potest: quum pro nigredine purpura, pro lunulis Aquilæ illas exornarent. V. Bened. Balduinum *de Calceo Antiqq. c. 13. ubi et Campagis & Tzangis.* Quia verò ad medium crus, ut dictum, pertingebant Tzancæ, inde *Ocreas* vocant Scriptores Latini passim, item *caligas* & *hosas*. V. *Hist. Miscell.* Luithprandum *l. 3. c. 9.* Villharduinum *num. 116.* Alios. Sed & Lazis Regibus τζαγγία ῥουσαῖα περσικῷ σχήματι adscribit Auctor *Chronici* Alexandr. Sicut κοκκοβαφῆ πέδιλα, vel πέδιλα ἐρυθρὰ Scylitzes: & Bulgaricis Principibus, Nicetas *in Isaacio lib. 1. num. 5.* Gothicis Regibus, Gregorius M. *Dialog. lib. 2. cap. 14.* Impp. Occidentalibus, *Panegyricus* Berengarii Imp.

> *Cùm Princeps nitidus Tyrio procedit in ostro,*
> *Tegmina vestitus crurum rutilante metallo,*
> *Quale decus terræ solitigestare Magistri* &c.

Ut de nomine quid addam, ab ἄγχω, *constringo*, & ἄγχη, *vinculum*, factum ζάγχη, pro διάγχη, vult Salmasius, & qui eum sequitur Jac. Gothofredus. Aliam originationem adducit Car. du Fresne *in Glossar.* quem vide, ut & plura hanc in rem apud Jac. Cujacium *Observationum l. 21. c. 28.* Leunclavium *Pandect. Turc. num. 199* Fabrotum *Notis ad Anastasii Histor. Eccl.* Meursium *Glossar.* Jac. Gothofredum *ad Cod. Theodos. d. l.* Alios, nec non infrà, voce *Zanca*.

Tzangrus, in *Chron* Phranzis *libro 1. cap. 7. De summo autem castelli* Tzangris *certabantur*: arcus est, uti vocem disertè exponit Jo. Cantacuzenus *lib. 1. c. 36*

Tzani, pop. in Armenia, olim *Macrones*, ante Hadriani tempora, Romanis tributarii, postmodum defecerunt, à Justiniano primùm per Sittam, dein per Theodorum, sub jugum retracti, ac Christianâ fide imbuti, V. *Præf.* Novellæ *1. in princ.* ut & voce *Zani*.

Tzatricium. Gr. Ζατρίκιον, latrunculorum ludus, vel tabula potiùs, in qua latrunculis olim ludebatur. Ita enim *ad Martialem Epigr. 72. lib. 7. v. 7. & 8.*

> *Sic vincas Noviumq́, Publiumq́ue,*
> *Mandris & vitreo latrone clausos;*

Salmasius, *Latini*, mandras, septa, vallos. *& capsos & carceres vocabant loca illa seu sedes in tabula, in quibus veluti clusi tenebantur latrunculi. Græci πόλεις, χώρας & χαραγκώματα. Calculus qui, qui in calculi discoloris sedem faciebat impetum, ut eum caperet & sede suâ pelleret, mandram ejus sive vallum, frangere dicebatur: Hinc totum latrunculorum ludum vel tabulam potiùs, in qua ludebant, Ζατρίκιον nominarunt.* Et de lusu hoc pergens, *In hoc*, inquit, *lu. do sunt calculi, qui ordine moventur; alii qui vagè & obliquè.* Inciti *autem dicuntur, qui eò sunt redacti, ut cieri moverique nequeant. Inde* de Prov. ad Incitas redigere, *pro ad extremas metas. impellere & in summam desperationem aliquem adducere. Porrò quem vett.* calculum incitum *appellabant, eum nos hoc eodem in ludo* scaccum mattum *dicimus, id est, contritum & subactum.* Mattus *enim antiqua vox & Latina, quæ emollitum, subactum & maceratum significat. Inde verbum* mattare, *pro domitare, subigere & macerare. Hinc* via matta, *Ciceroni*, vita lutosa & humecta. *l. Epist. ad Attic 16. Epist. 12. magis* ***...*** *conditur*, via inepta, *satis impiè. Per Metaph. indidem homo tristis, mattus dicitus est.*

Tzanlus, nomen officii in Aula Græcorum Impp. ubi *Magnus Tzanlus* dicebatur, qui aliàs *Magnus* seu *Protostabellarius*, fungebaturque nonnunquam officio Imperialis Commissarii, & ferebat quoque præcepta Imperatoris. Hinc mansit in Aula Turcica vocis vestigium, in nomine *Tzaus*, seu *Chiaus*, qui Missus est Imperatoris, vel Primi Visirii, C. Macer *Hierol.*

Tzaustrium, seu *Tzustria*, apud Joh. Cantacuzenum *lib. 1. c. 42.* torneamenti genus, hodieque *Giostra* Italis, V. suprà *Justa*

Tzerkassia, nomen Principatus inter Russos & Persas siti, sub Russorum Imperatore, de quo V. Adam. Olearium *Itinerar. Moscov. & Pers.*

Tzicatlina, quasi *formicarum serpens*, quòd non vivit nisi cum formicis, & iis exeuntibus è cavernis unà etiam prodire solet, omnium serpentum formosissimus, duos longus dodrantes, crassitie digiti minimi, transversis fasciis candidis & rubris, alternatim distinctus, insuperque innoxius est, ac reperitur in America, Jo. Eusebius Nierenbergius *Histor. Natural. l. 12. c. 7.*

Tzycanisterium, locus ubi pilis ludebatur. Macer *d. l.*

V.

V, adde: In numeris, *quinque* apud Latinos notat, quod hinc factum: Numeri primùm à punctis originem traxerunt, inde ad lineas rectas deventum ad instar mediæ vocalis I & pro quinario, ne quinque lineas facere cogerentur, ad compendia verterunt animum, unaque signata, reliquas quatuor per obliquam unam a tergo ductam, hunc in modum ⩜ fecerunt. Mox usui placuit, ut expeditior esset scribendi ratio, pro nota ea, V. vocalem statuere. Ad denarium cum venissent (namque & hæc addi non injucundum credidi) quinque duplicarunt, ita tamen, ut secundum inverterent & subjicerent priori, unamq; facerent notam per decussationem X. Visum est inde facere ad commoditatem quam ex compendio aucupabantur, quinquaginta notandis, signum illud, ex una obliqua linea pro quatuor rectis & quinta alligata, surrigere, ut staret, quæ pendebat in latus, quæque stabat, in planum dejiceretur: ita prodiit litera L pro *quinquaginta*. Ventum postea ad *Centum*: quæ per primam ejus nominis literam intelligi voluere, C. Ad *quingenta* cum venissent, rectam lineam, quæ jacebat in quinquaginta, ad semicirculum incurvatam surrexere, in hunc modum D. quam notam imperiti superiori capiti conjunxere, D. quartam alphabeti literam arbitrati: Atque hoc illud sicilicum est, quod à tergo quingentorum ita applicitum ꟾↃ. *mille* facit. Pierius *Hieroglyph. lib.* 1. *in Mensur. & Pond.*

VA.

Vabrensis, adde: In gestis Dagoberti fabulosis. *Vabrensis* sylva, *VVepria* seu *VVipria*, corruptè dicitur, V. infra in hac voce

Vacans, apud Treb. Pollionem *in Balista, gaudens, quòd eques consilio nullum ascripititium, id est*, vacantem, *haberet, & Tribunum nullum stipatorem, qui non verè pugnaret*. Spartiano *vacantivus*, *in Alexandro Sever. Jurejurando se astrinxit, ne quem ascriptum*, vacantivum, *haberet, ne annonis Rempublicam gravaret, dicens, malum pupillum esse Imperatorem, qui ex visceribus provincialium homines non necessarios, nec Reipublicæ utiles pasceret*. Unde σχολαστικός, quamvis in diversa re, apud Synesium *in Epist.* 67 Aliis σχολαστικοὶ Græcis, supernumerarius est, & qui munere aut actu non fungitur. Cujusmodi erant Magistratus Codicillares, qui annonas & salaria dignitatis quidem habebant à Principe, munere verò nullo fungebantur. Sic in *l.* 2 *Cod.* ut dignitatum ordo servetur, enumerantur sigillatim gradus quinque Illustrium virorum. Primus est eorum, qui in actu positi illustres peragebant administrationes; secundus *Vacantium præsentium* in comitatu Principis; tertius *Vacantium absentium*: quartus Honorariorum præsentium. quintus Honorariorum absentium. Unde colligere est, quantopere sequiori ævo nomina dignitatum fuerint multiplicata. Similiter *Vacantes Tribunos* non semel habet Ammianus, ubi Henr. Valesium consule *pag.* 68 ut & Jac. Gothofredum *ad l. ult. Cod. Theodos. de Agentibus in rebus*. Hinc apud Christianos, Ecclesia *vacans*, χηρεύουσα. quæ Pastore suo viduata; & Episcopus *vacans* σχολάζων, quoties ab hostibus, paganis, vel hæreticis, pulsus esset, cœpit dici. In *Statutis* Melitensium Eqq. *fructus Commendæ currentes à die obitus Commendatarii, usque ad proximum mensem Majum*, Mortuarium, *porrò à Majo ad sequentem Majum annatam integram*, Vacans *dici: ac utrumque ad Ærarium spectare*, ait Macer voce *Mortuarium*.

Vacasoti, Macro, qui al. *Beguardi*, *Bizocchi* & *Fratricelli*, V. ibi.

Vacationes, adde: Similiter Grammaticis, Rhetoribus & Philosophis suæ *vacationes* erant. Namque, ut Imperatores alios taceam, Antoninus Pius, per omnes provincias honores eis & salaria detulit, finivitque numerum, quot quibus in Civitatibus exhiberi publicè deberent. Inter honores autem præcipuæ erant immunitates & munerum Vacationes: *Immunes esse Gymnasiis, Sacerdotiis, Stathmis, & neque ad frumenti & vini & olei emptiones & præpositiones, & neque judicare, neque Legatos esse, neque in militia numerari nolentes; neque ad alium famulatum cogi*, quæ verba sunt *L.* 6. *ff. de excusat.* §. 8. Medicis quoque, ob Augustum sanitati restitutum ab Antonio Musa, ut videre est apud Zonaram *l.* 2. Ipsi milites *Vacationem* impetrabant; cùm aut legitima confecissent stipendia aut majores essent ann. 50. apud Rom. 40. ap. Atheniens. aut morbo imbecillaq; valetudine impediti in castris esse non possent, cujus rei complura apud Liv. extant exempla. Et quidem Equitibus Romanis, ubi legitimum tempus stipendiorum expleverant, mos erat, ut equum in Forum ad Censores adducerent, enumeratisque singulis Ducibus & Impp. sub quibus meruissent, ac redditâ militiæ ratione, *vacationem* peterent. Ubi & honos habebatur & ignominia, pro cujusque vita acta. Sedebantque pro tribunali magna gravitate Censores, ac transvehebant Equites, uti illustri exemplo Pompeji docet Plut. *in eo*. Sed & præter has fuerunt aliæ quoque *Vacationes* extra ordinem, gratiæ causâ, vel à Senatu, vel ab Impp. datæ. Sic, *ut P. Æbutio emerita stipendia essent, ne invitus militaret, neve Censor ei equum publicum assignaret*, Senatusconsultum factum esse, memorat prædictus Auctor *l.* 39. Idemque *Prænestinis militibus à Senatu duplex stipendium & quinquennii vacationem decretam esse*, tradit *l.* 23. De Imperatoribus, V. *Epitomen* Liv. 55. Simile quid erat cùm Imperatores in castris militibus petentibus concesserant commeatum vel domus revisendæ, vel negotii privati gerendi alteriusque rei causâ, cujus hæc formula fuit: *Si quis vestrûm suos invisere vult, commeatum do, primo vere adsitis*, etc. Liv. *l.* 30. Cognosci autem *vacationes* à Censoribus consuevisse docet Idem *l.* 43. & hi tum *causas noscere* dicebantur in delectu, scilicet illorum, qui se a militia immunes esse dicerent. Tum enim accipiebant excusationes, non accipiebant nomina illorum, qui justam *Vacationis* causam proferrent: qui non justam, eos nomina dare cogebant. At in re atroci & subita, pronuntiabant se non vacare noscendis causis immunitatum, sed facturos id bello perfecto, cum gravibus in eos minis, qui justam non habuisse judicarentur. Idem *lib.* 3. *Consensu omnium delectus decernitur, haberturque. Cùm Coss. pronuntiassent, tempus non esse causas cognoscendi, omnes juniores postero die prima luce in campo Martio adessent: Cognoscendis causis eorum, qui nomina non dedissent, perfecto bello se daturos tempus: pro desertore futurum, cujus non probassent causam. Omnis juventus adfuit postero die*. Sic *lib.* 4. *Cognitio vacantium militiæ munere post bellum differtur*. Quod *l.* 7. dicit *delectum sine vacationibus habere*. Eodem modo eorum, qui militantes missionem honestam aut causariam petebant, causas nosci fuisse solitas, discimus ex eodem *l.* 34. & è Cœlio *l.* 8. *Fam. Cicer. Epist* 8. V. Jo. Fridericum Gronovium *de Pecun. Vet. lib.* 4. *cap.* 3 uti de more *vacationes militum venaendi*, posterioribus seculis insolito, suprà ubi de *Beneficiariis* ac *Sectatura*. Et plura de his, ut & *Vacationibus* Gladiatorum, supra passim, inprimis in voce *Missio*. Obtinebat idem in sacra militia, ut de Levitarum ministerio in Sacris annotatum. Ubi enim illi mensem à nativitate impleverant, offerebantur ac consecrabantur Deo, Num. *c.* 3 *v.* 15. & 40. Ubi ad 25. annum pervenere, per manuum impositionem initiabantur, Num. *c.* 8. *v.* 24. jamque in Templo adesse ac ministerio suo defungi ipsis fas erat. Impleto 30. anno post ministerium Ministerii ad ministerium oneris seu transportationem Tabernaculi, admittebantur Num. *c.* 4. *v.* 47. 49. Quinquagesimo demum anno rude donabantur & *Vacationem* habebant: quod de gravioribus Tabernaculi ministeriis, non verò de observatione custodiæ & reliquo ejus cultu accipiendum, ut de instructione Juniorum. *Ex quo vero natus fuerit Levita quinquaginta annis, revertetur a militia ministerii, ut non ministret amplius, attamen serviet fratribus suis obeuntibus militiam*, Num. *c.* 8. *v.* 25, 26. Atque hæc erat illorum sacra militia, Num. *c.* 4 *v.* 3. & modò cit. *c.* 8. *v.* 25. ad quam per gradus veluti provehebantur, donec tandem absolutis stipendiis ac militiæ veteres quiescere juberentur. Franc. Burmannus *Synops. Theol. Part.* I *l.* 4. *cap* 9. Cui simile quid in Romana Historia, de Vestalibus legimus: quæ per annos 30. sacris inservientes, primo decennio horum discebant, sequenti exercebant, postremo docebant alias, sicque legitimo ministerii tempore exacto *Vacationem* impetrabant, Joh Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 3. *cap.* 19. &c De *Vacationibus* Academicis, V. supra *Feriæ*, & alibi. At *Vacatura*, in Comm. Rom. Beneficium dicebatur olim Ecclesiæ nondum vacans, sed *vacaturum*, ad quod Pontifex, vel Episcopi ipsi, Clericum aliquem promovebant: quam quidem *provisionis* speciem prohibitam variis Conciliis ac prætertim Trid. docet du Fresne *in Gloss.* hocque Jac. Stephanesci *de Vita Cælestini V. lib.* 3 *c.* 11. de ejus ineptis promotionibus, subjungit.

O quàm multiplices inaudita potentia formas
Edidit, indulgens, donans faciensq; recessit,
Atque vacaturas *concedens atque* vacantes,
Assumens precibus nonnullum ad culmina sedum
Pontificum, variosque gradus absente Senatu &c.

Vacca, unà cum Urania Venere. Chasis Ægypti vico, in Nomo Hermopolitano, olim (uti hodie in India) culta, quòd credebant, προσήκειν τῇ δὲ τῇ δαίμονι, *huic Deæ convenire*, ut ait Ælian. *hist. l.* 10 *c.* 27. hoc animal, quod, equâ exceptâ, præ cæteris omnibus, libidine accenditur ita, ut à triginta stadiis audito tauri lo-

γυναικῶν ταυρίναις, amatorio signo, illum ubique sectetur, atque etiam conscendat, & ita fiat *κατακάτοχος*, ut capi vel contineri à bubulco planè nequeat. Verùm, quoniam ad speciei propagationem Deus hunc affectum animalibus indidit, tam vesanus ardor, (quem *ταυρᾷν* & *ταυριᾷν* vocant Græci) desævit ac sedatur ita à conceptione statim, ut gravidam vaccam *προσδέχεσθαι τὴν ὀχείαν, admittere coitum*, inter ostenta & tempestatum præsagia, ponat Philosophus *Hist. Animal. lib* 6. *c.* 21. Dicitur autem bos gravida *Forda* Latinis, Hebr. מסכל, à *ferendo*. Ovidius *Fastor. l.* 1.

Forda ferens bos est, fœcundaque dicta ferendo.

V. suprà suo loco. At quæ partu levatæ vitulos lactant, iisdem Hebræis עלות appellantur, 1. Sam. *c.*6. *v.* 7. *Capite* (inquiunt Philistæorum sacrificuli) *duas vaccas* aloth — *& filios earum* (vitulos) *domum reducite, ne eas sequantur.* Ubi agitur de *vaccis*, quæ sine ullo ductore, vi *θεηλάτῳ*, Arcam Fœderis à Philistæis ad Bethsemitas reduxerunt. Nempe, *Jusserunt illi sumi vaccas* aloth, *ut miraculum esset illustrius, eò quòd non redirent propter vitulos suos*, ut observat Kimchius *ad l.* Usum quod attinet sacrum, fœminas boves Ægyptii non immolabant, Herod. *l.*2.*c.* 41. At Hebræi admittebant eas in sacrificiis pacificis, Levitici *c* 3 *v.*1. ut in omnibus Græci & Romani. Imò quædam sacrificia memorat Moses, Numeror. *c* 19 *v.*2. & Deuteronom. *c.*21. *v.*3 in quibus non nisi *vacca* offerebatur, sed quæ nondum arasset, neque jugum tulisset, quomodo Palladi Diomedes *Il. κ.* & Nestor *Odyss. γ.* vaccam offerunt *ἦνιν, εὐρυμέτωπον, ἀδμήτην, anniculam, latæ frontis, indomitam.* Aristæus item *intactâ cervice juvencas*, apud Virgilium *Georgic. lib.*4. & Junoni Chorus *nullo collum signatam jugo*, apud Senecam *Agamemnone*, qua de re plura apud Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. II cap.*33. nec non hic suprà, ubi de *Junice* seu *Rufa juvenca* & infrà, in voce *Vitula.* De communi animalis usu, dicta quædam suprà, ubi de *Bobus.* Cæterùm non antiquissimo solùm, sed & medio ævo, *vaccæ*, in variis regionibus, præcipuæ hominum facultates fuere, unde & multas Judiciorum *in vaccis* exolutas, habemus in L. Malcomi II. Scot R. *c* 8. in *Statutis* VVilhelmi, Alexandri II aliorumque ejusdem Regni Principum, & earum in commerciis, vice pecuniæ, usum alibi. Scribit certè Jac. VVaræus *in Antiqq. Hiberniæ c.* 12. sub Richardo II. equum generosissimum 400. *vaccis* emptum esse, apud Car. du Fresne *Glossar.* Et primam novæ Nuptæ noctem, ab Eveno R. Scotiæ locorum dominis permissam, Malcolmum III. certo *vaccarum* numero, pro Sponsarum dignitate, redimi jussisse, legimus apud Skenæum, *ad Reg. Maj. l.*4.*c.* 31. quam in rem quædam supra attulimus, in voce *Marcheta*, item ubi de *Prima Nocte*: uti de animalis hujus in insignibus usu, Helvetiæ, Lusatiæ &c. pluribus agit Phil. Jac. Spenerus *Arte Heraldicâ Tom. II.* Hinc *Vaccarius*, qui in prædiis rusticis *vaccarum* curam gerit, in Fleta *l.*2 *c.*2. ubi officium ejus pluribus describitur. Quo nomine & sectarios quosdam ac factiosos, sese appellasse, sub A. C. 1320. docet prælatus *Glossar.* Auctor, ex *Chron. MS* Montpeliensi.

Vacca Natans, nomen piscis seu amphibii in China, quæ in terram ex aquis exiens, cum vaccis domesticis sæpe pugnat cornu rem avens, at si diutius extra aquas perstiterit, mollescit illud ac flaccescit: quo pacto in aquas redire coactum, piscis evadit denuò, pristinamque duritiem hoc recuperat. Ibid. in Quantonia prov. ad *Luichen*, animal est, *Vacca velox* incolis, quod, in fronte oblongo ac tereti armatum cornu, tantæ velocitatis est, ut uno die 300. stadia facilè superet. Sed & in *Cinchen* animal est, *vaccæ* non absimile, cujus cornua candidissima ipsum excedunt ebur: cætera salis tantopere avens, ut, cum venatores illi eo refertos saccos objiciunt, sui mox immemor, ligari se permittat potiùs, quàm salem saccis contentum lambere desinat, & sic capiatur necetur que. Ut & hoc addam, eodem in Imperio, sub *Cinchen* & *Tenchen* urbibus, lapis è *vaccarum* stomacho educitur, vocatus *Nieuhoang*, i. *vaccarum luteum*, quia nimirum lutei plerunq; coloris est, magnitudine variâ. Subinde is ovum anserinum æquat, minusq; solidus lapide *Bezoar* multoque levior, præ illo, à Sinensibus Medicis commendatur expetiturque: Frigidissimæ qualitatis illum ajunt esse Sinenses, & ad catharros deprimendos apprimè conducere &c. an Arabum *Haraczy*? Vide Auctorem Anonymum *Sinæ & Europæ cap.* 40. & 41.

Vaccinium, apud Plin. *lib.* 16. *c.* 18. *Vaccinia Italiæ mancipiis sata; Galliæ verò etiam purpuræ tingendæ, ad servitiorum vestes*; & Vitruvium *l.*7. *Eadem ratione* vaccinium *temperantes*, *& lac miscentes purpuram faciunt elegantem*: hyacinthus flos est, de quo multa Salmasius *ad Solinum*, & Sam. Bochartus *Hierozoici Parte prior. lib.* V. *cap.* 10. Hujus radice mangones utebantur, ad pubertatem venalium coercendam, quos iis quàm diutissimè impubes conservari lucrosum erat, ut infrà videbimus: unde est quòd *mancipiis vaccinia sata*, Plinius ait. Alii purpuræ elegantis colorem inde efficiebant, quare id de Gallia addit, ut & Vitruvius, quod vidimus: narratque Salmasius se puerum ex floribus gladioli (quem cum *vaccinio* ac hyacintho Poetarum eundem facit) contusis, chartas pinxisse purpurâ egregiâ. Sed & Chymicos flore isto consuevisse uti, ad tingendas vitreas gemmas, hyacinthosque faciendas, discimus ex Zosimo. V. Auctorem præfatum ubi suprà passim, inprimis *pag.* 1225. & hic, ubi de *Gladiolo* ac *Hyacintho*.

Vacius, Gr. *βαύβιος*, V. infrà *Vasius*.

Vacui Fasces, apud Calpurnium *Ecl.*1.

> *Jam nec adumbrati faciem mercatus honoris,*
> *Nec* vacuos *tacitus* fasces, *& inane tribunal*
> *Consulis arripiet* —

cassi sunt, ac nullius potestatis, cujusmodi sunt Consulis Codicillaris, qua de honorum umbra, apud citerioris ævi Romanos, diximus aliquid paulo antè, in voce *Vacans*, & plura alibi. In tessera Veteres latus illud in quo unitas tantum notata erat, vel unicum punctum, *vacuum* dixerunt, sicut illud, quod 6. habebat puncta, *plenum*. Hinc in parœmiis, Zenobii, *ἢ τρὶς ἕξ, ἢ τρεῖς κύβοι*, Salmasio *τρεῖς κύβοι*, sunt *tria latera* trium tesserarum *vacua*, quæ tota tria latera tria tantùm puncta exhibent; at *τρὶς ἕξ κύβοι*, sunt tria latera plena in tribus tesseris, quæ ter sex uniones ostendunt, ex his Hesychii, [illegible] [illegible]. Ubi *enim* hic vocat *τὴν μονάδα, unionem*, quem & *κενὸν βόλον, vacuum jactum*, appellabant, eique contrarium ait esse *τὸ ἕξ*, quem *πλῆρες, plenum*, dicebant. V. Salmasium *ad Proculum Vopisci.* De tribus doliis seu lebetibus *vacuis* Dionysio olim in Elide collocati, in æde diligenter occlusa obsignataque, solitis, qui posterâ die vini pleni reperti, diximus retro, ex Aristotele *de Mirabilib.* &c.

Vades, V. infrà *Vas, adis.*

Vadiani, apud Augustinum *de Hæres. ad Quodvult-Deum*, *Hær.* 50. per metathesin literarum, pro *Audianis*, *Deum sibi fingebant cogitatione carnali, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis*, hincque *Anthropomorphitæ* etiam appellati sunt. V. suprà ubi de *Audio*, hæreseos auctore, & *Audianis.* Librarii erratum quidam in hoc loco esse volunt, teste Forbesio *Instruction. Historico-Theol. lib.* 1. *c* 36. §. 3.

Vadimonium, V. infrà, *Vas, adis.*

Vadium, vox medii ævi, in duello seu monomachia, cujus frequentissimus tum usus, dicebatur res quæ vice *pignoris* ab eo, qui provocabat, in medium projiciebatur coram Judice, quo quidem facto verum se dicere, vel ab objecto crimine non modò se innocuum esse, sed id etiam duello adversùs quemlibet probaturum, profitebatur. Tum enim accusator, aut quivis alius, pignus humo tollebat, eoque ipso duellum amplectebatur. Et quidem actor dabat *vadium dirationandi*, reus *defendendi*, uti ait Skenæus *ad Reg. Maj. lib.*3. *c.* 23. quorum is, qui vadium tollebat, *operire* illud dicebatur, Harduinus *de la Faille, in Tract. MS. du Champ de bataille.* Erant autem vadia hujusmodi *chirothecæ* communiter. Skenæus *d. l.* V. quoque suprà voce *Campio*, item ubi de *Duello.* Voci origo, à Latino *vas, adis*; idem enim quod vadimonium, pignus, fidejussio, *vadium* fuit: quam in rem V. plura, apud Carol. du Fresne *Glossario*; ubi de vocis quoque & verbi *vadiare* inde deducti apud Practicos ejusdem ævi usu, varia addit. Inde verò *gage* Gallis, hodieque pignus notans &c.

Vadum, vulgò *Vé*, caput pagi Vadensis in Gallia, V. *Vadensis Pagus.*

Vagitus, infantum melos, cui Vaticanum Deum præfecit Gentilitas. Augustinus *de Civ. Dei lib.*16. *c.* 17. Ipse in *vagitu* " os aperiat, & vocetur Deus Vaticanus. Et *cap.*8. *ejusd. l.* Aut " Vaticano, qui infantum *vagitibus* præsidet. Qua de re apud " Aul. Gellium *lib.*16.*c.*17. Varro — sicut Ajus, inquit, Deus ap- " pellatus, araque ei statuta est, quæ est infima Nova via, quòd " in eo loco divinitus vox edita erat: ita Vaticanus Deus nominatus, penès quem essent vocis humanæ initia, quoniam pue- " ri, simul atque parti sunt, eam primam vocem edunt, quæ " prima in Vaticano syllaba est: idcircoque *vagire* dicitur, ex " primente verbo sonum vocis recentis. Hinc *vagio, vagulo* & " *vagulor*, quod est queror cum convicio, ploro & clarè clamo. Aliud est *lallare*, ut Græcorum *βαύζειν*, ejusdem ætatis vox: ut cujus organa ad elementa cætera exprimenda minùs idonea est: item *cacare*, Græcè *κακᾶν* & *κακκᾶν*, Christ. Becmannus *Originibus L. L. pag.* 700. Vide quoque suprà voce *Infans.*

Vagna, in *Gloss.* vas vinarium ingentis magnitudinis, idem quod *Buttis* & *Cupa*, quas voces vide. Unde Græci Grammatici, vocem Latinam suo more dum exprimere conantur, *μαγγανον* fecere. Suidas, [illegible]. Vide Salmasium *ad Capitolini Maximinos.*

Vagulatio, V. suprà *Vagitus.*

Vah, Græcè *οὐὰ* vel *οὐᾶ*, quod ex Latino ortum; vocula insultantis, Marci *cap.*15. *versu* 29. *Οὐὰ ὁ καταλύων τὸν ναόν.* Item laudantis & admirantis, idemque valet, quod *θαυμαστῶς, σοφῶς, εὖ, ὤ, ὤμοι*, & similes. Apud Comicos frequens,

> *Vah, qualem me putas esse* —

Et

> *Tum Syrum illum impulsorem, vah quibus illum Lacerarem modis!*

Ut & in acclamationibus Veterum. Sic apud Dionem in Nerone, *πάντων δὲ τῶν ἀνθρώπων, καὶ αὐτῶν τῶν βουλευτῶν ὅτι μάλιστα ἐπιβοώντων, Ὀλυμπιονῖκα οὐᾶ, Πυθιονῖκα οὐᾶ, Αὔγουστε, Αὔγουστε. Νέρωνι τῷ Ἡρακλεῖ* &c. Ubi Interpretes verterunt *Olympionica ova, Pythionica ova.* Cùm tamen *οὐᾶ* seu *οὐά*, nihil aliud sit quam *vah* Latinum; quod & Græci usurparunt, in illis acclamationibus, vel etiam Scriptores Græci, qui ipsissima verba illarum acclamationum referunt, cùm cætera Græcè expressissent, vocem hanc ex Latino retinuerunt. Sed verius est, illos eam quoque usurpasse, uti & ex Arriano discimus *l. 3. c. 23.* V. Salmasium *Notis ad Treb. Pollionem in vit. Claudii.*

Vaivoda, nomen dignitatis, apud Dalmatas, Croatas, & Hungaros, de qua sic Jo. Leunclavius *Pandect. Turc. n. 71. Vaivodæ nomen generaliter significat Præfectum militum, quem Capitaneum vulgò vocant. Sed apud Hungaros, ut olim, sic etiam hodie, duæ sunt administrationum maximarum appellationes: una Bani, altera Vaivodæ.* Vaivoda *verò Præses dicitur, loco Regis administrationem habens in aliqua provincia, putà* Transsylvania, Valachia &c. *Βοεβόδας* Ducæ *c. 19. Βοεβόδος* Constantino Porphyrog. *de Administr. Imp. c. 38.* Fortè & *Βοιλάδες* Theophani *ann. 24. & 33. Constant. Copron.* ubi de Bulgaris. V. Jo. Lucium *de Regno Dalmat. l. 6 c. 1.* ubi exercitus ductorem olim hac voce denotatum fuisse, inter alia ait, Jo. Seldenum *de Titulis Honor. Part. 2. cap. 2. num. 3.* & Car. du Fresne *Glossar.*

Vale, in digressu solenne, apud Vett. uti *ave* & *salve* in congressu. Hinc de Athenodoro historia nota, qui cum impetratâ ab Augusto domum redeundi veniâ, discessurus esset, Cæsari dixit *vale*, volensque aliquod Philosopho dignum monumentum apud illum deponere. *Cæsar*, inquit, *cùm fueris iratus; ne quid dixeris feceris ve, priusquam Græcarum literarum 24. nomina recensueris*, apud Erasmum *Apophth. l. 4.* Non enim sine aliquo pignore plerunque *vale* illud dicebatur. Addebatur amplexus nonnunquam, uti de Catone Uticæ morituro, refert Plut. *ibid.*; & osculum, uti de Labane, genero Jacobo & filiabus Genes. *c. 31. v. 55.* & Ephesiis, Paulo valedicentibus, *Actor. cap. 20. v. 37.* legimus Romanos manum osculari, cùm valedicerent, solitos, docet Zuingerus *Theatro Hum. vitæ pag. 253.* Carmen insuper apobaterion adhibebatur, cui propempticon respondebat, quo abeuntes vel votis, vel bonis ominibus, accipientes *Vale* prosequebantur. Pro iisdem, vota quoque solenniter suscepta, non minùs ac pro ægrotis, qua de re V. Jul. Cæsarem Scaligerum *Poetices l. 3. c. 103. 104. & 107.* De Christianorum verò *λόγοις ἐξιτηρίοις*, *Sermonibus valedictoriis*, *δώροις* item, *muneribus* (quæ & *ἐξόδια* dicta) V. Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* voce *Ἐξιτήριος*, item *Συντακτήριος* nec non infrà, ubi de *Viatico*. Neque verò in discessu solùm, sed & in morte, *Vale* dictum, uti jam de Catone vidimus. Sic Alcestis, pro marito moritura, *valedixit* singulis in ædibus, omisso nemine, apud Euripidem ibid.

—— *κοὔτις ἦν οὕτω κακὸς,*
Ὃν οὐ προσεῖπε, καὶ προσερρήθη πάλιν.

Imò & mortuis illud ingeminatum, post tumuli peracta solemnia. Unde Virgilius *lib. 9.*

—— *dixitque novissima verba.*

V. suprà passim. Hincque *valere* pro *perire*, usurpatum. Martialis *lib. 6. Epigr. 78.*

Ridens Phryx, oculo, valebis, *inquit:*

Id est, pereas, Gall. *adieu*. Et quia misellis se eos, qui moriebantur, in æternum amittere credebant, hinc *Vale longum*, sive *æternum* quoque illis dici cœpit, quibus amicitia renuntiabatur. Idem *l. 5. Epigr. 66.*

Sæpe salutatus nunquam prior ipse salutas,
Sic erit æternum, *Pontiliane*, Vale &c.

Græcis *ἔῤῥωσο* idem, sed & *χαῖρε* i. *gaude*, quod non solùm in aditu & epistolarum initio, sed & abitu, ac literarum clausula, Vett. non rarò usurpavere. Privatorum sc. Literas verò ad Imperatores claudebant hac formulâ, *Εὐτύχει διὰ παντός*, ut ex *Relatione extr.* Demetrei Phalerei ad Ptolomæum Philadelphum conjicit Casaubonus *ad Sueton. Tiber. cap. 32.* Quò facit Virgilianum illud,

—— *Salve æternum mihi maxime Palla,*
Æternumque Vale ——

Plura hîc passim.

C. Valens Hostilianus Messius *Aug.* memoratur Pollioni & Aurelio Victori, inter eos qui Decio imperante, è Ducibus raptum ibant Imperium, aliàs Græcis æquè Latinisque Scriptoribus indictus. V. Casaubonum *ad Histor. Aug.* Eum *Superiorem* vocat Trebellius Pollio, & *Valentis* cognomine *Thessalonici*, qui sub Gallieno, similiter in Illyrico, tyrannidem arripuit, *avunculum magnum*, an *avunculum* fuisse perhibitum, refert in XXX. *Tyrannis*, quorum numero, ut rotundus fieret, hunc alieni temporis Tyrannum, adjecit, uti notat Casaubonus *initio libri de Gallieno.*

Valentia, priscum Romæ nomen. Solinus *cap. 1. Sunt qui videri velint Romæ vocabulum ab Evandro primùm datum, cùm oppidum ibi offendisset, quod extructum antea Valentiam dixerat juventus Latina: servataque significatione impositi priùs nominis, Romam Græcè* Valentiam *nominatam.* Nempe *Ῥώμη* Græcè, propriè est *Valentia* Latinè: nam *ἐῤῥῶσθαι valere* est. Glossæ, *Ῥώμη, Valentia.* Quâ voce indigitarunt *robur* corporis, quod & ipsum ex eadem origine venit. *Ῥῶμος* enim & *ῥώμη*, *ἀπὸ τοῦ ῥώννυσθαι*. Æol. *ῥώμος* & *ῥῶβος*, unde *robur*. Sed & inde dicti *Ῥῶμος*, *Ῥωμύλος*. *Ῥῶμος* namque vir fortis quoque Latinis *Remus*, a *Ῥώμη* & *Ῥωμύλος*, unde iisdem *Romulus*. Festus, *Romulus & Remus à virtute, hoc e. robore, appellati.* Porro *ὑγιεία* quoque Glossographi Græci vocem *ῥώμη* interpretantur cum tamen *ὑγεία* non *valentia* propriè sed *valetudo* sit. Hinc *ὑγιεινότατοι τῶν γηγενῶν* Aristoteli & Stephano *περὶ Ἐθνῶν* in voce *μύκονος* &c. V. Salmasium *ad Solinum p. 6.* A quo autem *Roma* nomen invaluit, antiquius illud *Valentia* in arcano haberi cœpit, quod proin efferre grande nefas fuisse, diximus in voce *Roma*.

Valentia Vibo, dictum est oppidum Bruttiorum Vibo, Græcè *Ἱππώνιον*, postquam eò colonia deducta a Romanis. Vellejus *l. 1. proximo anno Torquato Semproniòque Coss. Brundusinum & post triennium Spoletium: postque biennium deducta Valentia.* *Οὐιβωνουαλεντία* Stephano dicitur, Salmasius *ad Solinum pag. 68.* V. etiam in vocibus *Hippo* & *Vibo*.

Valentinianæ, adde: capta est urbs à Gallis, A.C. 1677.

Valentiniani, V. *Valentinus*.

Valeria, nomen aquilę apud Plinium *l. 10. c. 13.* à *valendo*, de quâ V. suprà in voce *Melanætus*.

Valeriani Aurei, apud Treb. Pollionem *in Claudio*, cui Gallienus, inter alia, tribui jussit, *Aureos Valerianos CL. Trientes Saloninianos CCC.* nummi sunt à *Valeriano* Imp. cusi, quos proin *Valerianeos* aut *Valerianinos*, potiùs appellandos fuisse, ideque apud Trebellium legendum, judicat Casaubonus. Sed nominibus formam primitivam habentibus, etiam Vett. *ἀντὶ τῶν παραγώγων* usos esse, docet variis exemplis Clariss. Salmasius *Notis ad l.* Certè *Valerianos hortos* Vopiscus habet *in Aureliano. Sermonem multum à Palatio usque ad hortos Valerianos instituit.* Nisi mavis ibi *Varianos* legere, cum eodem.

Valerianus, Dux militum prætorianorum, sub Maximino, in huius odium, à Romanis occisus est, apud Jul. Capitolinum *in Maximinis*. Sed *Vitalianum* ei nomen fuisse, notat Casaubonus. Idem nomen Gallieni fratri fuit, qui Gallieno interfecto, circa Mediolanum, & ipse simul interemptus est. Item Gallieni fil. quem P. LICINIVM SALONINVM VALERIANVM Victor, lapides, nummi vocant: de quorum utro scriptum sit in Fastis, VALERIANO IMPERATORE COS. ambigit Trebell. Pollio *in Gallienis*, ubi Casaubonum vide. Pertinacis quoque amico, de quo V. Jul. Capitolinum *in Pertinace* &c.

Valerius, apud Pollionem *in Claudio II. Vivas Valerie, ameris à Principe:* unum est ex nominibus Claudii, qui *Flavius Valerius Claudius* integrè appellatus est. Nempe Principes illi omnes, qui obscuro genere nati ad Imperii fastigium enisi sunt, prænomina cognominaque Romana assumsere, ut in familias antiquas & nobiles hac ratione sese insulcirent & originem patritiam ementirentur. Sic Diocletianus, qui servus fuit & *Diocles* vocabatur, postquam Imperator factus est, tria quoque sibi cepit nomina, more Nobilium Rom. & *M. Valerius Diocletianus* appellari cœptus est. Sic alios complures medio ævi *Valerios* & *Aurelios*, potiùs, quam aliis nominibus, nonnunquam utroque nomine *Aurelios Valerios*, appellari voluisse, ex Historia notum, Salmasius *Notis ad Pollionem loc. cit.* & Vopiscum *in Probo.*

Viri Illustres.

Valerius Bassianus, Vir Consularis, Commodi jussu occisus, Lamprid.

Valerius Catulinus, missus Severo successor, apud Spartianum *in Didio Juliano*, interfectus est postmodum, jussu Severi, Imperium adepti, ut idem habet *in Severo*.

Valerius Cordus, Literator insignis, inter præceptores Alexandri Sev. memoratur Lampridio in huius *Vita*.

Valerius Corvinus, adde: De *Valerio* à corvo adjuto, habes historiam, apud Livium *l. 7. c. 26.* Val. Maximum *l. 3. c. 2.* A. Gellium *l. 9. c. 11.* Sext. Aurelium *de Viris illustr. c. 29.* Alios. Verum Vossio non quidem pugna singularis *Valerii* cum Gallo, sed quod de auxilio sacræ addunt alitis, & quidem inspectante hinc Romano, inde Gallico exercitu, fabulosum videtur. & fortè hinc ortum, quòd Valerius galeam gestarit, cui corvi signum erat superadditum. Vetustissimis enim temporibus galeæ fiebant e pellibus animalium, unde *κυνέη*, *λυκέη*, *ἰκτιδέη*, apud Hom. Postquam verò pro pelliceis æneæ adhibitæ sunt, ac ferreæ, figuram tamen animantis alicujus, vel saltem capitis in ea expresserunt: Itaque galea nunc capite leonis, nunc integri vulturis, nunc alterius cujusdam animalis figurâ, erat insignis, cujus rei ignoratio spissos in Historia peperit errores. Cùm istiusmodi itaq; galea, corvi figuram habente, depingi & effingi solebat *Valerius*, cum Gallo pugnans; Unde progressu temporis imperitum vulgus judicavit,

corvum galeæ insidentem esse imaginem veri corvi, cùm tantùm ferrei illius, quo galea insignis erat, esset imago. Quæ conjectura inde roboratur, quòd moris antiqui fuisse legimus, ut res illustres picturis proderentur: velut illa pugna Manlii cum Gallo, quæ in scuto Cimbrico erat. teste Tullio *de Orat. lib.* 2. Quintiliano *l.* 6. *c.* 4. ac C. Plinio *l.* 35. *c.* 4. V. Gerh. Joh. Vossium *de orig. & progr. Idolol. l.* 1. *c.* 28. ubi quoque addit, *Corvi* cognomen, non *Corvini*, Valerium hunc nactum esse: posteros verò *Corvinos* fuisse dictos.

Valerius Flaccinus, adolescens nobilis, *parens Valeriani* (i. συγγενής) *è Quadorum manu liberatus, à Probo*, memoratur Vopisco *in Vita* hujus.

Valerius Levinus, adde: De ejus, Pyrrhum interemisse se jactantis, mendacio, V. Hugon. Grotium *de Jure Belli & Pac. l.* 3. *cap.* 1. § 17.

Valerius Marcellinus, Historicus Romanus, cujus meminit, uti eodem cum Suetonio scribendi genere usi, Capitolinus *in Maximinis.*

Valerius Omulus, inter eos, qui Antonino Pio adversùs Marcum jam Cæsarem aliqua insusurrarent, memoratur Capitolino *in Marco Antonino* Philos. Et quidem is, *quum Lucillam matrem Marci in viridario venerantem simulachrum Apollinis vidisset, insusurravit, Illa nunc rogat, ut diem suum claudas, & filius imperet.* quod tamen *apud Pium nihil valuit* &c.

Valesia Familia, V. in voce *Valesium.*

Valesii Hæretici, qui & *Eunuchi* dicti, quòd verba Christi, *Beati, qui se castraverunt* &c. secundùm literam accipientes, seipsos castrarent, à *Valesio* Arabe nomen habuere. Ex illorum numero Origenem fuisse, legas apud Dominic. Macrum *Hierolexico.* V. voce *Valesius.*

Valetudinarium, in *Vita* Austrebertæ Virg. *c.* 3. *In stragulo — ad* Valetudinarium *deportaverunt:* locus est in Monasteriis, ægrorum curæ destinatus, qui *Infirmarium* alias. in *Glossis* Lat. Gr. ὑγιειαστήριον & νοσοκομεῖον dicitur. Vox Senecæ, Columellæ, Aliis, nota. *Namque & Romani, cùm metabantur castra, loca Prætorio, Quæstorio, Valetudinario designabant*, Salmasius *ad Solinum p.* 821. Hebræis similis fuit in Templo locus, in quo Sacerdotes, quibus colicus dolor frequens admodum, *ut qui in pavimento jugiter stabant & carnibus pluribus vescebantur, nec in hora Ministerii vestem —— aliam præter tunicam, eamque simpliciorem, habebant*, Maimonid. *Celi hammikdash c.* 7. § 14. curabantur. Ei præfuit ממונה על החולים *Præfectus ægrotorum*, unus ex XXV. Templi Præfectis, qui alios sub se Medicos complures habebat, Jo. Seldenus *de Synedriis vett. Hebræor. lib.* 3. *cap.* 11. De usu eorum hodierno hic passim. Plato verò in Republica sua *Valetudinariis* nullum locum esse voluit, ut cui illam extra hunc mundū, qui totus quid aliud quam *Valetudinarium*, nescio in quibus spatiis sibi imaginari visum est, uti discimus ex ejus *de Republica* libris; ubi tamen illos solùm, ex Æsculapii judicio, negligi vult, qui naturá morbidi ad functiones in civitate obeundas inepti essent, uti vocem *ἀχρεῖον* Interpretes ibi exponunt &c.

Valetus, apud recentioris ævi Scriptores, nomen est, quo Magnatum filii, Militare cingulum nondum adepti, insigniebantur; contractum ex *Vasseletus*, uti vocabantur Vassallorum, qui iidem olim cum iis, qui *Milites* postmodum dicti fuere, filii. Et quidem Magnatum filios sic passim indigitant Francici Anglicique Scriptores. Eadem nomenclatura Imperatoris CPolitani filium Villharduinus donat, ad quem *Notas* vide C. du Fresne. Quia verò *Valetti* Militibus ipsis in occasionibus bellicis ministrabant, eorumque arma ac scuta deferebant, inde & *Armigeri* & *Scutiferi* audiunt passim; horum nomenclatura data deinceps honoratioribus famulis est, quod hodieq; apud Gallos obtinere constat V. eundem Auctorem *in Glossario*, & hic ubi de *Armigeris*, *Militibus*, & *Scutiferis.*

Valgi, Græcè βλαισοί, aliter *vatia*, dicuntur, quibus in exteriorem partem crura curvantur: sicut *vari*, quibus introrsum illa convertuntur. Utrumque tam *varum* quam *valgum*, de obtorta & obliqua re sumitur, & quidquid recto contrarium est. sic appellatur, Salmasius *ad Solinum p.* 945. V. plura infrà, ubi de *Vatiis.*

Vallaris Corona, dicebatur corona Castrensis, quâ donabat eum Imperator, qui primus hostium castra pugnans ingressus esset: à *vallo*, cujus figura insignis erat. *Inscript.* antiqua, *Donato. hastis. puris. V. vexillis. VIII. coronis. muralibus. II. vallaribus.* II. Erat ex auro, Aulus Gellius *lib.* 5. *cap.* 6. ut & muralis ac navalis: quemadmodum contrà ovalis ex myrto, civica è fronde querna, obsidionalis, quam reliquis omnibus Plinius præfert *l.* 22. *c.* 3. & 4. è gramine fuit. Dicebatur autem *Vallus* seu *Vallum* stipes ramosus, in aggeris summa parte defigi solitus, ad aggerem confirmandum & loricas extruendas; quem Legionarii milites una cum armis in itinere ferebant: Nonnunquam verò accipitur, pro parte superiore aggeris, ex illis *vallis*, i. sudibus & stipitibus ac viminibus interiectis constante. Describit id eleganter, & quomodo Rom. *vallum* à Gr. differat, ostendit Polyb. *l.* 17. *Vallus apud Rom. duos tres ve aut ad summum 4. habet surculos, ex quo accidit, ut perfacilis sit ejus gestatio. Itaque unus tria atque etiam quatuor simul fert.* Et paulo post, cùm de Græcorum *vallo* ejusque usu, dixisset, subjicit: Apud Romanos diversissima est ratio. Primùm enim ita valla inter se circumplicant, ut neque facilè, quorum ramorum in terram depactorum sint virgulta, neque quorum virgultorum sint rami, agnoscas. Præterea difficile est, si qui evellere conetur, manum admovere: quoniam densissimè inter se conserta sunt: Eo accidit, quòd virgulta ita accuratè inflexa & intertexta sunt, ut revelli ab eo, qui prehenderit, facilè non possint: primùm, quia eminentiæ & surculi omnes suam & propriam in terra firmitudinem obtinent: deinde, cùm unum è virgultis trahitur, necesse est, propter mutuam contexturam, magnam simul propaginem educi, neque verò fieri potest, ut duo tresve unum idemque vallum prehendere queant. Quòd si quis unum aut alterum commoveat ac revellat, exiguum tamen intervallum patefiet. Dicebatur enim propriè *Intervallum* istiusmodi spatium inter duo *valla* vel *vallos* interjectum: unde ad alia locorum, temporum quoque spatia, vox translata est. Cic. *Epist. Famil. lib.* 1. *Epist.* 7. *Inter vallo locorum & temporum disjuncti.* Aliam significationem *Vallus* habet, in Prov. *Vallus vitem decepit.* Homericum ἕρκος ὀδόντων, *Vallum dentium*, interpretatur A. Gellius *l.* 1. *c.* 15. quem vide, & plura de *Vallo* militari, apud Rosinum *lib.* 10. *cap.* 16. nec non infrà voce *Vallus*: ut & de *Vallari Corona*, suprà ubi de *Castrensi Corona.*

Valle de Guaxaca, nomen Familiæ illustris, in Hispania, de qua V. suprà, ubi *de Cortesio Ferdinando*, quem gesta in America, obtentus titulus *Marchionis de Valle Guaxaca*, ac suprema Novæ Hispaniæ præfectura, clarum reddidere; ut & apud Philip. Jac. Spenerum *Arte Herald. Tom. II.*

Vallensis Joannes, Auctor secundæ compilationis Decretalium, de quo V. suprà, voce *Gallensis.*

Vallina, apud Romanos, *vallium* Dea; sicut Collina collium, Nemestrinus nemorum, Vossius *de orig. & progr. Idol. Gent. l.* 2. *cap.* 62. Eadem & *Vallonia* dicta, V. *ibi.*

Vallis Achor, cujus mentio Psalmo 84. *v.* 7. vallis erat Palæstinæ, juxta Galgalam. Auctor Anonymus *Hist. Orbis Terrar. Part.* 1. *c.* 6. *sect.* 2.

Vallis Arundineti, *Nahal Kanæ*, in paraphrasi Lutheri, in eadem regione memoratus Josuæ *c.* 16. *v.* 8. *De Taphua pertransit contra mare in vallem Arundineti, suntque egressus ejus, ad mare salsissimum.* Ubi *Maris salsi* significatu non mortuum, sed mediterraneum intelligi, inde patet, quòd de Manassitarum & Ephraimitarum communibus terminis ibi agitur: hæ autem Tribus ad Mare mortuum non pertigerunt. Idem *ibid.*

Vallis Jephthael, itidem in Palæstina.

Vallis Jesreël, similiter. V. in voce *Jesreel.*

Vallis Illustris seu *Aulon*, montibus inclusa, Patriarchæ Abrahamo habitationem præbuit. Sic enim sedem ipsius, *Elon Moreh* Genes. *c.* 12. *v.* 6. & Deuter. *c.* 11. *v.* 30. Vulgata nuncupat, *Vallem Illustrem*, & *Vallem longè lateque tendentem.* Interpr. Samar. *Vallem Visionis.* Describitur à Josepho & Eusebio *de loc. Hebr.* hoc modo. Αὐλὼν, πεδιὰς μεγάλη ἐκτεινομένη· ὁ Αὐλὼν λέγεται καὶ νῦν καλεῖται. Αὕτη καὶ διήκει ὄρεσιν ἐκατέρωθεν, παρατεινομένη ἐκ τοῦ Λιβάνου καὶ ἔτι ἐκεῖθεν ἐπὶ ἔρημον Φαράν. Ἔστι δὲ ἐν τῷ Αὐλῶνι πόλεις ἐπίσημοι, καὶ ἡ πρὸς αὐτῇ λίμνη Σκυθόπολις, Ἱεριχὼ καὶ ἡ νεκρὰ θάλασσα, αὐτόθι δ᾽ αὐτὰς χώρας, ἃς μέσος Ἰορδάνης φέρεται. Juxta hanc, in Ephraimitide Sichem collocata erat: Abrahamus namque, cùm in terra Cananæa peregrinaretur, juxta Sichemam, ad *Vallem Illustrem* substitisse dicitur. Deut. *l. cit.* V. iterum Auctorem *Hist. Orbis Terr. Geogr. & civ. ubi suprà.*

Vallis Joachimica, *S. Joachims Thal*, in Germ. ubi primùm per Slicones Comites *Taleros* seu *Thaleros*, hinc dictos (Germ. enim *Vallis* dicitur *Thal*) cusos esse, refert Georg. Agricola *de Pondd. & Mensuris lib.* 2.

Vallis Pennina, V. *Vallenses.*

Vallis Rephaim, in Judæa, juxta Hierosolymam sita erat, versùs Occidentem. Eusebio Κοιλὰς Τιτάνων, & hinc *Cœlas Titanorum* Hieronymo Id enim Josuæ *c.* 15. *v.* 8. & *c.* 18. *v.* 6. non obscurè innuitur. Inde versùs Austrum extensa, Bethlehemum usque pertingebat. Josephus *Antiqq. Judaic. l.* 7. *c.* 10. *In illa valle castrametatus est, quæ 20 stadiorum spatio usque Bethlemam pertingit.* Et post hanc *Clauthmon*, id est, *Locus flentium*, Adrichomio *Clauthmon*: sylva nempe illa, in qua David R. Hierosolymis egressus Palæstinos in *Valle Rephaim* castrametantes à tergo invasit, V. eundem *lib.* 7. *c.* 4. coll. cum Paraphrasi LXX. 2. Reg. *cap.* 5. *v.* 23. In extremo ejus Bethlehemum situm erat; & stadiis quidem 20. Hierosolymis, ad Austrum: Occidentem v. *Vallis* Clauthmon habebat: Orientem Hierosolyma: ad Boream Benjaminitis Tribus erat. V. Auctorem Anonymum præf. ubi *suprà.*

Vallis Visionis, V. suprà *Vallis Illustris.*

Vallis Zeboim, cujus mentio 1. Regum *c.* 13. *v.* 18. ad desertum *Hiericho* erat, quod inter Hierichuntem fuit Urbem & Hierosol. Terræ S. Metropolim. V. Josephum *Antiqq. Jud. l.* 5. *c.* 4.

Vallus, apud Spartianum *Severo*, *Post murum aut vallum missum in Britannia*: murus cespititius est, Græcis recentioribus ϕοσσᾶ-

λο seu βαλλερὸν ad verbum. V. Nicetam *lib.* 2. βαλλοι enim *cesses*. Unde *Balever* Gallorum. Salmasius *Not. ad d. l.* Propriè v. *vallos* Romani dixere stipites ac cippos, quibus castra muniebantur, non acutos modò, sed & bifurcos. Nam, ut est apud Suidam, Græci *vallo* ac aggeri conficiendo eos vallos seligere solebant, in quibus circumcirca multi magniq; rami enati essent: Romani autem, qui *δύο κεραίας ἢ τρεῖς ἔχοντα*, *qui bicornes essent aut tricornes*, quomodo *bifurcos aut trium, aut cum plurimùm quatuor ramorum vallos* fuisse, ait Livius *l.* 33. Virgilius *Georg. l.* 1.

Exacuunt alii vallos *furcasq; bicornes.*

Et alibi,

Quadrifidasq; sudes & acuto robore vallos.

Atque ex his fustibus *vallum* fiebat, docente Servio *ad Æneid. lib.* 9. Idque hoc modo, ut Cæsar habet *de Bello Gall. l.* 7 *Truncis arborum, aut admodum firmis ramis abscissis, atq; horum dolabratis, & præacutis cacuminibus. perpetuæ fossæ quinos pedes altæ ducebantur. Huc illi stipites demissi, & ab infimo revincti, ne revelli possent, ab ramis eminebant. Quini erant ordines conjuncti inter se, atq; implicati, quò qui intraverant, se ipsos acutissimis vallis induebant Hos Cippos appellabant. Ante hos obliquis ordinibus in quincuncem dispositis, scrobes in trium altitudinem pedum fodiebantur, paulatim angustiore ad summum fastigio. Huc teretes stipites feminis crassitudine ab summo præacuti præusti demittebantur, ita ut non ampliùs quatuor digitis ex terra eminerent.* Aliam *valli* descriptionem habes, apud Bedam *Histor. Eccles. l.* 1. *c.* 5. In cujusmodi summo *vallo* stans Imperator paludatus, tanquam castrorum ac *valli* præses, exhibetur, in tribus æreis nummis, Licinii, Constantini & Constantini Jun. Auggg. in quibus habentur quatuor cantherii quatuor aliis oppositi, in quorum superiori divaricatione Imperator visitur, cum *Inscr.* VIRT. EXERC. V. Car. du Fresne *Dissertat. de infer. ævi. Numismatibus num.* 56. plura verò de *Vallis Romanorum*, apud Salmasium ubi suprà, Casp. Barthium *Animadversion. ad Papinium Theb. lib.* 10. *versu* 513 ubi inter alia, *pallicium, vallum palis munitum, aggestâ desuper terra*, dictum fuisse, ex vet. Scholiaste notat, Alios, ut & suprà, vocibus *Charax, Sudatum* &c. Origo voci à *varus*, quod palus propriè est in summo furcillatus, & figuram literæ V. retinens, V. infrà. Aliàs & *vallus*, diminutivum est à *vannus*, unde *evallare*, pro evannare, seu foràs ejicere, apud Pomponium, qua de re V. pluscula apud Salmasium eundem *ad Solinum p.* 1285. Hinc *Vallaris Corona*, de qua retro dictum. Alia notio vocis apud Auctorem *Panegyrici ad Pison.* est, ubi de latrunculorum ludo.

——fractâ prorumpat in agmina mandrâ,
Clausaq; dejecto populetur mœnia vallo.

Hic enim locus est seu sedes in tabula, in quibus velut clusi tenentur latrunculi. adeoque idem, quod *capsus, carcer, mandra, septum, sudis*, Græce πόλις, χωρίον &c. V. hic passim, & Salmasium iterum *ad Proculum Flav. Vopisci.*

Valsassina, nomen illustris Familiæ, de qua suprà, ubi de *Turrianis*. Addenda hic saltem, quæ omissa ibi. Pagani tertius filius Franciscus, non minùs Vicecomitum hostis, & tandem prælio occisus, novam dedit stirpem, per Guidonem fil. qui, Mediolani feudo Imperiali Dominus, genuit inter alios Lamoratum. Hic domùs infortunio cedens in Bergomensem agrum transiit, ac in valle Cornelia sedem fixit, monte Tasso acquisito, unde nomen *Tassiorum* vel *Taxiorum*, Turriano omisso, natum est, V. suprà. Demum ex *Turrianis* Salvinus, quartus Pagani fil. Volcanum genuit, qui Rubiacum à Com. Goritiæ feudo accepit, atque in Forum Julium familiam suam transtulit, ubi Comitibus hisce multa præstitere officia Trinepos Volcani Antonius Præfectus Goritiæ Nicolaum, Andream & Vitum genuit, qui à Carolo V. *Barones S. Crucis* & Comites Imperii atque Carniolæ Præfecti prætorio hæreditarii creati sunt. Andreas per Achatium fil. familiam propagavit; Vitus sive Guido, per Franciscum (qui primus in Bohemia fortunæ sedem fixit) plurium liberorum patrem. E' quibus Hieronymus Wenceslaus Com. *Turrianus* seu *de Thurn* & *Valsassina*, junxit sibi Mariam Com. Hardecciam, atque ex ea suscepit Vitum Henricum & Germanos. Phil. Jac. Speneтus *Theatro Nobil. Europ. Tom II. p.* 43. & *in Ind.* V. quoque cum *Arte Heraldicâ Tom. II.*

Valvæ, fores sunt à summo ad imum divisæ, quarum duplices tabulæ seu paginæ concurrentes in medio junguntur, Græcis *συνδιπλάδες*, item *διάφραγμα*, Gallis hodieque *brisées*, id est, fractiles, sic dictæ Varroni, quòd *revolvantur ac sese velent.* Earum in Templis inprimis usus, cujusmodi *valvas cupressinas* Templi Ephesini, postquam ab usu recesserant, *πλευρὰν ἀρχαίαν τετράγωνον κόλον*, *in thesauro seu favissa illius per* 4. *jam secula reconditas ac repositas jacuisse*, cùm templum ab Herostrato incensum est, Philosophus alicubi ait. Sponte verò adapertæ, in prodigiis habebantur, excessuris velut aliorsum Numinibus; cujus rei exempla sunt in Tacito, ubi de Vitellii exitu, in Suetonio aliquot locis, apud Josephum *Halos. l.* 7. ubi tale quid Hierosolymorum excidium portendisse memorat, cum voce adjecta, *Μεταβαίνωμεν ἐντεῦθεν, Migremus hinc*; Alios, V. Casp. Barthium *Animadversionibus Papinian. ad Theb. l.* 2. *vers.* 311. Hinc *Valvatus*, unde *valvata fores*, apud Vitruvium *l.* 4. quæ eædem, fores nempe διάθυρα, seu δίθυρα, quæ semel plicabantur, veluti fores duæ, inde *bifaris* quoque dicta, cui opponit *quadriforem*, h. e. τὸ διθυρον vel τὸ διπλοῦν, cujus singulæ tabulæ duplicabantur, seu quæ in singulis partibus, ima & summa, duplices habebat tabulas. Item *valvata fenestrarum lumina*, apud eundem *lib.* 6. &c. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 927. ut & suprà, voce *Fores*, alibique passim.

Vandali, adde: Item *Vanduli*, in *Tab.* Peutinger. & apud Æthicum; *Banduli* quoque, apud Vopiscum *in Probo*, uti Βανδῆλοι Græcis. V. Salmasium *Not. ad Historiam Aug.* Ab iis *Vandalicia* nomen accepit, ut qui in Hispania Bætica primùm, dein relictis commilitonibus suis, Suevis quidem in Gallæcia, Alanis v. in Lusitania, Africâ potiti, Carthagine regnarunt, Georg. Hornius *Orbe Politico*, cum *Notis* Menckenii, *pag* 448.

Vandalia, adde: Commune quondam tot nationibus nomen (ut quod majorem fere Germaniæ partem complexum est) angustius Saxonum in Vandalos odium contemtusque effecit, patrio solo ejectos, aut, ubi manerent, servorum fere in morem habitos. Donec illud Pomeraniæ & Mechelburgi Ducatus peculiare sibi fecere; quò dignoscerentur, Orient. Occidentalisq; cognomenta adjecta. Et quidem illam quod attinet, arctiori significatu nomen ad eas terras restrictum est, quas, ultra citraque Vistulam *Pomerelliæ* vocabulo notas, proprii Principes, *Cassubiæ & Wandaliæ* titulis insignes, quondam tenuere. Eæ a Mistevino, familiæ suæ postremo, Barnimo II. Pomerano, & ortâ fortè cum hoc discordiâ, Boleslao Poloniæ Duci, donatæ, A. C. 1273. Ab his ad Brandeburgicos transierunt: è quibus eas primùm Fridericus II. Marchio, Ludovico Bavaro Imp. coævus, nactus est, belli simul pactique, cum Pomeranis Polonisque initi, jure. Hodie verò Cassubia, inter Borussiam & Pomeraniam sita, jam arctior. Konitziam, *Schlochau*, *Butow* & *Lauenburgum*; *Vandalia*, infimam Pomerelliæ ad Vistulam regionem complectitur: à qua *Vandalorum Princeps* etiamnum inter Sereniss. Electoris titulos Meckelburgios quod attinet, mansit illis, etiam post appellationem hanc sumtam. *Principum Vandaliæ* titulus, unà cum terra (Gustroviam, Plaviam, Ribnitiam, *Malchin*, aliaque continente) cui soli ferme *Vandaliæ* vocabulum hæsit, ex amplissimo Germaniæ spatio, ad tantillæ regionis angustias redactum: tanti cœteroquin etiam Regibus Daniæ habitum, ut *Vandalorum se Reges* hodieque ferant, otto, ut videtur, jure, à Canuto Obotritorum, Danici generis, Rege, & quòd Canutus Magni filius Daniæ R. inter Burevinum & Nicolottum arbiter sumtus addictam utrique regionis partem clientelæ nexu sibi obstrinxerat. Tantusque tituli amor, ut etiam, post assertam jam ab aliquot seculis *Vandaliæ* libertatem, ne nunc quidem omittant. Cœterùm illam terræ portionem sortitus est Nicolottus, frater Joannis, cui Meckelburgia ditio ex paterna hæreditate obvenerat. ad hujus posteros in Henrico Pingui devolutam, postquam Guilielmus sine liberis vitâ defunctus familiæ suæ finem fecit, A. C 1430. Tob. Pfannerus *de præcipuis Germaniæ Principp. gentibus cap.* 4 & 6. V. quoque voce *Wandali.*

Vanga, medio ævo, sarculum, inde nescio quod armorum genus; fortè gladius, qui instar *fossorii* erat, uti vocem Joh. de Janua exponit, an quòd rustici ejusmodi instrumentis, armorum loco, uterentur, uti discimus ex Gervasio Dorobernensi A. C. 1198. Galli *venges* dixerunt, unde *Vougiers*, qui ea in bellis deferebant, appellantur *in Chronico scandal.* Ludovici XI. Regis Franc. apud Car. du Fresne *Glossario.*

Vaninus Lucilius, insignis seculi hujus Atheus. V. suprà.

Vannus, an quòd *vana*, id est, levia volant: an à *βάννω* i. *jactatione*, in sacris olim Bacchi adhibita, mysticè denotabat, ut *Vanno* repurgatur triticum ab aceribus *ac purimentis*, *ita Jacchi sacris mundari animam ab omni crimine contracto.* Unde Virgilius *Georgic. l.* 1.

—— —— Et mystica Vannus *Jacchi.*

Ubi sic Servius: *Mystica Jacchi ideo dicit, quòd Liberi Patris sacra ad purgationem animæ pertinebant, & sic homines ejus mysteriis purgabantur, sicut vannis frumenta purgantur. Hinc est quòd dicitur Osiridis membra à Typhone dilaniata Isis cribro superposuisse: Nam idem est Liber Pater, in cujus mysterio* Vannus *est. quia, uti diximus, animas purgat; unde Liber ab eo, quòd liberet, dictus: quem Orpheus à gigantibus dicit esse discerptum. Nonnulli Liberum Patrem Λικνίτην* (Vossius mavult *Λικνίτην*, ut est apud Varinum; nisi placet *Λικνίτης*) *appellant. Vannus autem apud eos λίκνος* (meliùs *λίκνον* vel *λικμὸς*) *nuncupatur: ubi de more positus esse dicitur, postquam utero matris editus.* Bacchi hujus *λικνίτου* meminit & Plut. *de Iside & Osir.* indeque *Vannifer*, *λικνοφόρος*, Demostheni *Orat. c. Ctesiphontem*; sic enim isthic, non *λιχνοφόρος*, scribendum esse, colligitur ex Harpocratione in *Λικνοφόρος*: ubi & legas, τὸ λίκνον πρὸς πᾶσαν τελετὴν καὶ θυσίαν ἐπιτήδειόν ἐστι, *Vannus, ad omnia initia & sacrificia commoda est.* Quid mirum de *τελεταῖς* sive initiis, cùm his ex eo nomen sit datum, quòd initium sint vitæ melioris ac vitæ hujus finis & perfectio? Quippe ea nequit esse nisi animæ priùs purificentur: cujus rei ventilabrum erat symbolum, ut diximus. Nec mirum magis de sacrificiis, quæ fierent ad mentes expurgandas, ac sæpe urbem totam vel exercitum expl-

andum. Neque verò in Jacchi solùm sacris *Vannum* adhibitam, sed Minervæ etiam, indicat vetus Poëta, cùm apud Plutarchum, tum & Clementem Alexandrinum *Admonit. ad Gentes, pag. 35. Florent. edit.*

Βάτ' εἰς ὁδὸν δή, πᾶς ὁ χειρώναξ λεώς,
Οἱ τὴν Διὸς γοργῶπιν ἐργάνην λίκνοις
Στατοῖσι λίκνοις προστρέπεσθε.
Ite in viam omnis Popule manu victum parans,
Gnatam Jovis Gorgopin Ergatin Deam
Statuto adorans ventilabro.

Triplex verò cùm esset in Gentilium sacris animæ purgatio; aëre una, altera aquâ, tertia igni: Ventilabrum sive *Vannus* Liberi ad aëra pertinebat, quemadmodum & oscilla. Ita enim Honoratus Servius *ad Æneid. lib. 6. In omnibus sacris tres sunt istæ purgationes. Nam aut tedâ purgantur & sulphure, aut aquâ abluuntur, aut aere ventilantur, quod erat in sacris Liberi. Hoc enim est, quod dixit in Georgicis,*

— — — Tibique
Oscilla ex alta suspendunt mollia quercu.

Atque ad hoc triplex genus purgationis idem respexit Poëta, *Æneid. l. 6.*

— — Aliæ panduntur inanes
Suspensæ ad ventos; aliis sub gurgite vasto
Infectum eluitur scelus, aut exuritur igni.

Fiebat enim & Terrâ quidem purgatio: sed hæc comprehendebatur sub ea, quæ fiebat Igni; nisi illa potiùs, quæ Igni fiebat, continebatur sub illa, quæ fiebat terrâ, quia ignis est è terra: unde & Ignem & Terram *Vestæ* nomine Antiquis cultam esse novimus. Quæ omnia ex depravatis Satanæ malitiâ divinis Oraculis occasionem habuere. Cùm enim ab solo Israëlis Deo, qui Jah dictus, peccatorum sit omnium remissio, ut in Sacris nobis revelatum: nihil mirandum, si Gentiles, Israëlitarum; seu potiùs Satanas, Dei Simia, sacris sui Jacchi, quod nomen ex Hebræo illo efformatum est, tribuerit expurgationem Animæ ab omni criminis reatu; cujus symbolum *Vannus* erat, uti dictum. V. Gerh. Joh. Vossium *de orig. & progr. Idolol. lib. 2. cap. 14.*

Vapor, apud Martialem *l. 10. Epigr. 48.*

— — nimios prior hora vapores
Halat, & immodico sexta Nerone calet:

Calor est. Cujusmodi *vapores* subter & per parietes in tubis olim adactos, ad calefacienda conclavia, multa ostendunt Auctorum loca. Inter quos Papinius Statius *lib. 1. Sylv. 5. v. 58.* de balneo,

Quid nunc strata solo referam tabulata, crepantes
Auditura pilas, ubi languidus ignis inerrat
Ædibus, & tenuem volvunt hypocausta vaporem.

Ausonius similiter *in Mosella*,

Quid quæ sulfureâ substructa crepidine fumant
Balnea, ferventi cùm Mulciber haustus aheno
Volvit anhelatas tectoria per cava flammas,
Inclusum glomerans æstu aspirante vaporem.

Quò facit ænigma antiquum, quod ponitur & exponitur in *Tabula* Apollonii Tyrii:

Per totas ædes innoxius introit ignis:
Est calor in medio magnus, quem nemo removit.
Non est nuda domus, nudus sed convenit hospes.
Si luctum ponas, insons intrabis in ignes.

Apollonius ait, *Intrarem balneum, ubi hinc inde flammæ per tabulas surgunt* &c. V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Statii l.* Hinc *vaporare*, pro calefacere. Lucretius *lib. 5.*

Invidiâ quoniam, ceu fulmine, summa vaporant.

Virgilius *Æneid. lib. 11.*

Succedunt matres & templum thure vaporant;

Alii. Unde *vaporata altaria*, apud eundem Statium *Thebaid. l. 1. v. 556.* & *vaporosi fontes*, apud Appulejum *l. 5.* &c.

Vappa, apud Martialem *l. 12. Epigr. 48.*

Imputet ipse Deus nectar mihi, fiet acetum,
Et Vaticani perfida vappa cadi:

vinum fugiens aut fæx vini est, ex Æolico *βάππα* pro *βάμμα*, Salmasius *Not. ad Tertullianum de Pallio.* Cum epitheto *nobilis*, vinum Surrentinum C. Cæsari, apud Plinium *lib. 14. cap. 6.* ubi idem Tiberio *generosum acetum* appellatum, monet. Cæterùm de *vappa*, apud eundem *c. 20 ejusdem libr. Vitium musto quibusdam in locis iterum sponte fervere: qua calamitate deperit sapor, vappæque accipit nomen, probrosum etiam homini, cùm degeneraverit animus.* Ubi Dalechampius, *vinum*, ait, *παρατρέπεται*, *vappescere*, vulgò se tourner, *εἰς ἴξιον μεταπεσεῖν, ὀξύνεται dicunt*, s enai. gar — *inde Græcis οἶνος τρεπτίας καὶ ἐκτρεπτίας* &c. Hujus verò ut & vini, cùm admodum amantes sint culices, animalia illa cauponarum, qui vinum sequuntur & vino immoriuntur, hinc *bibones* Afranio, & *vappones* Valerio *in Catholicis* appellantur, uti *mustiones* sequens ætas vocavit, à *musto*, ut quidem Grammatici volunt, potiùs tamen à *musca*, uti Salmasius docet *ad Spartianum Adriano*, ubi versus illos Adriani exponit,

Ego nolo Florus esse &c.

V. quoque suprà, ubi de *Culicibus*. At cùm Valerius *d. l. vel mas* vulgò nuncupari scribat illud animalculum, potius videtur *vapponis* nomine intelligere genus animaleuli lucernas circumvolitantis, & flammam appetentis exitio suo, quod modò *ψυχὴ*, modò *πυραύστης*, Græcis indigitare visum. Idem *ibid.*

Vapula Papyria, sub. *lege*, formula fuit apud Romanos comminandi pœnam legis Papyriæ, nonnullis. Sisinnius Capitolinus proverbio dici solitum ait, si quando vellent significare, se alicujus minas negligere. Et quidem illud hinc ortum vult Festus, quòd Papyriæ nobilis fœminæ, ancilla, quam manu miserat, loco redhostimenti, in signum vilipendii, hæc ad illam verba usurpaverit. Nempe *vapula*, idem est quod *dole*, aut *peri*, uti ex Varrone, Terentio, ac Plauto non uno in loco, constat, apud quos servi ab heris vocati *vapula* respondent, jussa eorum non magni habere se hoc pacto testati: quasi Gallicè diceretur, *Crie tant, que tu voudras*, vel *Va te faire pendre*. Eodem pertinet juxta quosdam locus Terentii *Phormione*. ANT. *Non tu manes?* GE. *Vapula.* ANT. *Id tibi quidem jam fiet, Actu 5. Sc. 6.* Et Plauti ille, *Reddin' an non mulierem, priusquam te huic meæ machæræ objicio mastigia?* S. *Vapulare ego te vehementer jubeo, ne me territes* &c. Quemadmodum Græci dicunt *οἰμώζειν*, item *κλάειν*, eodem sensu. Aristophanes, *ἐγὼ μὲν οἰμώζειν λέγω σοι, Imprecor tibi ut vapules.* Lucianus, *οἰμώξει γὰρ πρὸ τῶν ἄλλων, Nam primus omnium vapulabis.* Aristophanes iterum, *κλάειν λέγω σοι, Lachrymas tibi denuntio, i. vapulare te jubeo* &c. Est autem *vapulo*, ex Græco *ἀπαλάω*, pro *ἀπαλάω*, cum digamma Æol. *Fαπάλω*, propriè *malè ploro*, aut *doleo*. V. Hadr. Turnebum *Adversar. l. 15. c. 15.* & Auctorem eruditum *Methodi Latinæ L. Gallico idiomate scriptæ*, *p. 373.* & *478.*

Vara, Gr. *χαλίνι*, *ponticulus*, V. infrà *Varus*.

Varea, Græcis recentioribus *Βαρέα*, pulsus campanæ gravior. Cùm enim triplex earum sonus sit, ictus graves sejunctimque sive in ferreum, sive in ligneum signum, adacti *Βαρέαι* iis dicebantur, quibus jam finitis tempus incipiendis officiis præscriptum adesse notabatur: V. *Euchologium*, *Typicum* Sabæ *c. 5.* & de hujus dubiis Marcum Hierom. *c. 34.* plura verò, apud L. Allatium *Epist. 1. de Templis Græcorum sect. 3.*

Vares, apud Joh. Barbarum *Itinerar. ad Tanaim p. 456. Sablinos, Armelinos, Dossos*, Vares, *vulpes, & id genus animalium eis illi offerentes:* murium Ponticorum species sunt, *ventre tantum albi, dorso subcinericio*, ut ait Jul. Scaliger *in Aristotelem*, ubi de *Muribus Ponticis*. *Vairs gris* seu *Veergares* Benjamini Tudelensi *in Itinerar.* aliàs *Varii*. unde *pelles Variæ* & *vestes Variæ*, apud Arnulfum Lexov. Bernardum *de Vita & Mor. Religios. cap. 10.* Alios: prohibitæ Clericis Concilio Saltzburg. A. C. 1386. *can. 6.* Guil. Britto *Philippidos l. 9.*

Et quas huc mittit Varias Hungaria pelles.

V. Car. du Fresne *Glossar.* & *Dissertat. 1. ad Joinvillam.*

Vargi, & *Varingi*, Anglo-Dani medio ævo sunt dicti, qui ex Anglia pulsi, à Normannis, Byzantinorū Impp. obsequio sese mancipatunt, *Βαράγγοι* apud Scriptores hujus Imperii passim. Nempe *Waringe* Anglis maledictio est, anathematizatio; & *Vargus* in *L. Sal.* & Ripuar. bannitus, qui latrocinando victum sibi comparare cogitur, à Lat. *vagus*, qua de voce multa Savaro *ad Sidonium lib. 6. Epist. 4.* ita ut *Varingi*, perinde ac *Vargi*, exules fuerint, & banniti, eosque Normanni voce Anglica tunc receptâ & probrosâ *Vargos*, *Varingosq;* appellarint. V. præfatum *Glossarii* Auctorem *Not. ad Villhardwinum*, & *Annam Comnenam.*

Vargontejus, præn. *Quintus*, Annales Ennii, in corona circumstantium, more Græcorum Rhapsodorum in Homericis versibus recitandis, Romæ pronuntiasse legitur, apud Suetonium *de Gramm. & Rhetor*; cujusmodi mu-us qui obirent, *Ennianistæ* appellatos esse, refert A. Gellius *l. 18. c. 5.* Cœterùm gens Romana satis nota, *Varguntejα*, ex qua hic fuit ortus, aut adoptione in eam insertus, Casaubonus *ad Suetonii locum.*

Varia, mater Semiamiræ, è qua Heliogabalus, & Mammææ, è qua Alexander Sev. Impp. geniti, apud Capitolinum *in Macrino*: quæ aliàs, & quidem in nummis semper JULIA MÆSA, cum tit. AUG. Cur eam *Variam* vocet Capitolinus, in obscuro est: id clarius, cur nepos ejus Heliogabalus *Varii* tulerit nomen; quoniam viz. mater ejus nupserat *Οὐαρίῳ Μαρκέλλῳ Σύρῳ ἀνδρί*, *Vario Marcello Syro*, ut legas apud Dionem. Unde *Variana Thermæ*, in *Inscr.* multùm memoratæ. V. Casaubonum *ad Lampridium Heliogabalo*: & *Variani Horti*, apud Vopiscum *Aureliano*, ubi Salmasium vide.

Varia, in *Glossis ποικίλη*, *πάρδαλις*. Nempe pardi sint *πάρδαλεις* pellem cœruleam fulvis oculis *variatam* gestabant, unde *virides pardi* Claudiano, i. cœrulei, ubi de leopardis loquens ait,

— — tùm fortè leæna
Nobiliorem uterum viridis corrupit adulter.

Atque hi mares erant, ut plerisque visum. Plin. *lib. 8. c. 17. Nunc varias & pardos, qui mares sunt, appellant.* Qui *κατ' ἐξοχὴν* sic dicti, quòd fœminis pulchriores sint & coloribus variati magis. Sic & Hebr. נמר *nemer*, i. varius, à maculis pardus dictus est. Nec desunt, quibus insultatum *πάρδος*, apud Aristophanis Scho-

Scholiastem, videtur alludere ad *pardes* Hebræorum, i. *hortus*, quia, ut hortus floribus, ita maculis variatur pardi pellis. Eaq; ipsa de causa, quæcunque animalia varia sunt, cum pardo conferuntur, ut de chamæleonte videre est, apud Aristotelem *Histor. l. 2. c. 11.* de chao, apud Plinium *lib. 8. c. 19.* de equis Oryngibus, apud Oppianum *Cynegetic. l. 1.* de gryphibus, apud Pausaniam *in Arcadicis* &c. Ipsa Africa, quia κατάστικτος ἐστι ταῖς οἰκήσεσι περιεχομένας ἐρήμῳ καὶ ἀνύδρῳ γῇ, *interpuncta est habitationibus, quæ terrâ desertâ & inaquosâ ambiuntur*, pardo assimilatur, apud Strabonem *lib. 2.* Et Cicero huc alludens *in Somnio Scip. Vides*, inquit, *habitari in terra raris & angustis in locis, & in ipsis quasi maculis, ubi habitatur, vastas solitudines interjectas.* Primus autem *Varias*, & quidem *centum quinquaginta universas, Ædilitate suâ, Scaurus misit, Pompejus postea M. quadringentas decem, Divus quadringentas viginti*, Plin. c. 17. cit. Quod ideo notatum, quia magis id magnificum, quàm si totidem fœminæ, i. pantheræ, una missione essent editæ. Sed & aliàs sylvestrium hujusmodi animalium missio per sexus discreta fiebat, ut videre est apud Salmasium *ad Solinum*, ubi plura hanc in rem *p. 215.* ut & apud Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. III. c. 7* nec non suprà, ubi de *Panthera*, & *Pardo*. Uti verò *varia* nomine pardus veniebat, sic & equi qui Zachar. *c. 6. v. 4, 6.* ברדים *berudim*, i. χαλαζώμενοι, *grandinati* dicuntur, quòd maculis albis grandinis instar resperti essent, Hesychio modò ψάροι, modò ποικίλοι, i. *varii*, vocantur, quorum illud à ψάρ, *sturnus* est, quam avem esse *variam* nemo nescit. Unde ὑποψάροι, q. *subvarii*, Celtiberorum equi dicuntur Straboni *l. 3.* & alini ii, quorum color ex candido in cinereum vergit, Absyrto *cap. 14.* Romani *guttatos* & *scutulatos* vocant, quas voces V. suprà, & plura de hoc equorum colore, apud præfatum Bochartum, ubi suprà *lib. II. c. 7.* Addam saltem, *Varii* nomen his equis mansisse apud citerioris quoque ævi Scriptores, Ugutionem, Palladium *de Agricultura in Martio c. 13. in Gestis* Consulum Andegav. alibi, unde Gallicum *vair* seu *vairon*, apud Auctores laudatos Car. du Fresne *Glossar.* Imò & hircos Jacobi maculosos *berudim*, i. varios, Moses Genes. *c. 31. v. 10, 12.* dicit &c. V. quoq; hic passim, vocibus *Varius, Ferrandus, Vares.* Inde *variare* apud Latinos, ποικίλλειν apud Græcos, de Plumariis ac Polymitariis, de quorum artificio suprà diximus: uti de *variis vestibus*, infrà quædam dicemus, ubi de *Versicoloribus vestibus*.

Varilla, vugò *Barrile* vel *Barille*, castrum est Galliæ, Fuxo oppido proximum, & eidem fluvio adpositum. Ejus meminit Petrus *de Bello Albigensi cap. 55. Movens Comes noster ab Apamiis, venit ad Castrum, quod dicitur Varillæ, prope Fuxum: quod combustum & vacuum inveniens, gente suâ munivit*, apud Valesium *Notit. Gall.*

Varingi, V. suprà *Varg*.

Variola, morbi genus, apud Jovium *lib. 1. Carolus VIII. Galliæ R. bellum in Aragonios parans eo morbo, quas variolas nostri vocant, correptus. Astæ mensem unum morari coactus est*: Vett. *papula.* Quas cum Indis, quibus eæ hactenus incognitæ, Hispanos, occupatâ Americâ, communicavisse, scribit Petrus Cieza *Rerum Indic. Tom. II. cap. 29. & 33.* in redhostimentum, lue Venereâ inde primùm in Europam reportatâ, Guicciardinus *lib. 2.* & Bembus *Histor. Venetæ lib. 3.* V. quoque Sabellicum *lib. 9. Ennead. 7.*

Vartimpa, vulgò *Gartempe*, fluvius Galliæ, in Vingennam vel Vincennam fluvium, postquam cum Croia minore *petite Creuse* receptus est Crosâ fl. influens. V. *Vingenna*.

Varus, propriè palus in summo furcillatus, Græcè χάραξ. Lucanus,

—— dispositis attollant vetia varis.

Unde voce diminut. *valli*, χάρακες castrorum, in summo figuram literæ *V.* referentes, de quibus retro. Ad boves postea transiit appellatio, qui *vari* dicti & *vara* habere *cornua*, quibus ad hunc modum illa expansa essent; *patales* aliàs & *patuli* Latinis. Ipsi tandem homines *vari* nuncupati, qui pedes extra versos & apertos habent, suras & calces introrsùm actas, genuaque in diversum patentia: quibus compernes seu variæ oppositi, de quibus suo loco. Lucilius, de Alcumena,

Compernem, aut varam ivisse Amphitruonis acetin.

Quamvis non pauci sint, qui & *vari*, & tamen junctis genibus ac compernes incedunt. Sed ut plurimum *vari* diversa habent, non conjuncta, genua, & grandes eunt gradus, Græcis ῥαιβοί; qui quòd ad incedendum currendumque firmiores sunt vatiis seu valgis, hinc non canes solùm varis cruribus magis expetiti, sed & Archilochus στρατηλάτην suum, seu *ducem exercitus*, ῥαιβὸν seu *varum*, vult esse. Imò vatias aut compernes in pueris corrigi vult Varro, non *varos*, *de L. L. l. 8.* quasi id inter pedum vitia nullum esset. Hinc *varica* mulier, apud Ovidium,

Illa velut conjux Umbri rubicunda mariti
Ambulat, ingentes varica fertq; gradus:

quæ grandia incedit & ingentes passus metitur, quod fieri, nisi multum apertis & varicatis cruribus, non potest. Item *varicare* seu *variare*, quocunque modo crura dispandere aperireque in diversum, non enim unus varicandi disparandique crura modus. Sic qui vineam confodiunt, varicatis cruribus stant, & qui sentinam in navi exhauriunt. Aliter crura varicant, qui pedem alterum in anteriorem partem protendunt, uti faciunt, qui fossam aliquam transeunt, ejus duntaxat latitudinis, quam necesse non sit transilire saltu; sed & qui grandi passu incedunt. Similiter, qui gradum componit ad pugnandum & excipiendum adversarii impetum, pede altero protenso, is διαβαίνειν dicitur & *varicare crura*: Tyrtæus, εὖ διαβὰς μενέτω. Unde & διαβαινόσκελες Græcis, qui *vari* Latinis. Cujusmodi simulachra primus fecisse proditur Dædalus, cùm ante ipsum indiscretis junctisque cruribus fingerentur. Quia autem *varicare* διαβαίνειν Græcis, quod aliàs *transire* significat, hinc & Latini *varare* & *varicare*, pro *transire* simpliciter usurparunt. Varro *de L. L. l. 4. Vallum, vel quòd varicare ea nemo posset*, i. transcendere, transire. Unde *varatio fluminis*, apud Auctores *de Limit.* & *varæ*, ponticuli ex tabulis facti, quibus fluminum alvei varantur, χαράκωμα Græcis. Quamlibet nempe tabulam in transversum jugis & arrectariis seu vibiis furcillisq; impositam sic Veteres appellabant: unde Prov. *vara sequitur vibiam.* Inde pro fugere ulterius sumtum verbum, sicut διαπασσάλευσαι Græcis, à πασσαλεύειν, *crura aperire ac divaricare*: Unde περίνεος totum illud, quod inter scrotum & collum vesicæ patet, quæ summa pars est aperturæ femorum crurumq;, & ἀμφιβᾶσα στῆναι *varicus stare*. Hodieq; *guarare* dicunt Galli, pro ἀποδιδράσκειν seu *fugere*, ac fugiendo sibi cavere. unde *lupi* iisdem *guarantes*, de quibus suprà. Porrò, uti *varus* ille est varicatque, qui pedes non rectè ponit, sed ad exteriorem partem eos detorquet; sic *prævaricat*, qui ultra modum id facit Inde *prævaricare*, in officio suo dicuntur, qui non rectè ambulant, ut sunt Patroni illi, qui clientum suorum causam adversariis tradunt &c V. plura hanc in rem, apud Salmas. *ad Solinum p. 943. & seqq.*

Vas, adis, Varroni *de L. L. l. 5.* dictus est, *qui pro alieno vadimonium promittebat. Consuetudo* enim *erat, cùm reus parùm esset idoneus in certis rebus, ut pro se alterum daret.* Paulus ex Festo *Vadem* interpretatur *Sponsorem datum in re capitali*: quam differentiam etiam Ausonius inter *Vadem* & *Prædem* ponit:

Quis subit in pœnam capitali judicio? Vas.
Quid si lis fuerit nummaria, quis dabitur? Præs.

In capitali itaque judicio *Vas*, quasi Sponsor mortis habitus; quæq; pœna manebat reum, si non sisteretur, Sponsor sistendi se eidem supplicio obnoxiū reddebat: Cujusmodi *Vas sistendi* & *Vas mortis* Ciceroni dicitur, quemadmodum ἐγγυητὴς θανάτου Græcis. Interim non solùm in re capitali, sed etiam in judiciis privatis, *Vades* hos dari consuevisse, qui Sponsores essent vel Fidejussores sistendi aliquem in judicio, tradit Jac. Oiselius *Notis in A. Gellium l. 16. c. 10.* Salmasius verò *in De Modo Usur. c. 10.* contendit, *Vadem* propriè esse, qui citatus in judicium ire debet, ὁ βάς: Esse enim reum principalem, qui sese ad diem dictam sistere judicio tenetur & ire vel *vadere*, quò est vocatus. Quem verò Sponsorem pro se dat, ut, nisi eat ipse, pœnam, qui pro eo fide jussit, vicem ejus subeat, eum etiam *Vadem* appellatum, quasi qui pro vade promiserit eum iturum in judicium. Sic ergo cùm *Vas*, ὁ βάς, vere esset ille, qui vocatus in jus vadere deberet, illum, qui exhibiturum se eum judicio cavebat, quasi *vadendi* & in jus eundi pro alio Sponsor, *Vadis* quoque nomen nactum esse, quia pro illo cavisset. Hinc *Vadimonium promittere* Sponsor talis dicebatur h. e. *itionem in jus pro alio*: & *vadari*, non solùm *spondere* est & vadem se pro alio constituere, sed etiam in jus vocare & *denuntiare alicui, ut in jus eat*, diem illi dicere, ut sit *Vas*, h. e. in jus ambulet. Proin in Philoxeni *Gloss. Vadatur*, redditur, ἐγγυᾶται καὶ μετὰ παραγγελίας συντάσσεται quibus verbis utraque significatio attingitur. Nam μετὰ παραγγελίας συντάσσεσθαι, est constituere alicui diem cum denuntiatione, quâ in jus ire debeat. Sic Plautus *in Aulularia*,

Ut sibi liceret milvum vadarier.

Id est, *in jus vocare, diem milvo dicere.* Inde & *Vadimonium*, utrumque significat, ipsam ἐμφάνειαν, *exhibitionem* sive *in jus itionem*, & ἐμφανείας ἐγγύην, *exhibitionis sponsionem*: & *Vadimonium facere* dicitur is, qui sese sistit judicio & exhibet, non qui sponsionem facit; *Vadimonium* verò *præstare* dicitur is, qui pro alio sponsionem in judicio sistendi facit. Est quippe hoc idem, cum Græcorum ἐγγύην δοῦναι, ἐγγυητὴν δοῦναι. Ita Corn. Nepos *in vita Attici*, de Fulvia Antonii: *Nunquam illa vadimonium præstitit.* At in illa locutione, *Vadimonium facere*, nemo potest vadimonium pro sponsione & ἐγγύη interpretari. Quod discrimen optimè ostendit Seneca *de Brevit. Vitæ, Quantum vadimonia sua atq; aliena occupent*: ubi *sua vadimonia* sunt αἱ ἴδιαι ἐμφάνειαι, quibus suo nomine in jus quis ire citatus debet; At *aliena*, αἱ ἐμφανείας ἐγγύαι, quibus alium promittit aliquis se exhibiturum. V. plura hanc in rem apud Virum incompar. *loco cit.* Ritus autem *vadandi*, apud Romanos talis erat: Actione adversario editâ, eaque à Prætore post postulationem impetratâ, tum Actor certâ verborum formulâ *vadabatur* Reum, id est, (ut interpretatur Rosinus) *Vades* sive Sponsores petebat, fore, ut certo die (is plerumque perendinus erat) se in Jure sisteret. *Vadimonium* porrò, adhibito Jurisconsulto, concipiebatur, & qui provocabat, *vadari*, qui provocabatur, *vadimonium facere*, dicebatur: Con-

cepot

cepto sic vadimonio, & Sponsoribus acceptis, è Jure discedebatur. Interea, dum res in vadimonio fuit, Reus cognitâ actione aut Actori sine judicio cedebat, rem pacto aut transactione componens; aut se ad contendendum parabat. Quorum posterius si placuisset, tertio inde die, qui dies cognitionibus erat dicatus & *comperendinus* appellabatur, Prætor actiones editas & postulatas ex tabulis ordine recitari atque Actores & Reos citari per Accensum jubebat; ut judicia actionibus eorum cognoscendis daret: quorum illud *dicere vadimonia*, hoc *addicere judicia*, vocavit Macrobius *Saturnal. l.* 1. c. 16. Si verò litigatores ad vadimonium die constituto non accurrissent, litem amittebant; Reus præcipuè, si *vadimonium deseruisset*, &c. V. Car. Sigonium *de Jur. Rom.* Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 9. *cap.* 12. & 13. Addo saltem, quòd Cæso Quintius *vades* primus dedisse legitur, homicidii accusatus, apud Livium *l.* 3. *c.* 13. *Reus, dum consulerentur Patres, retentus in publico est, vades dare placuit, unum vadem tribus millibus æris obligarunt. quot darentur, permissum Tribunis est. decem finierunt. tot vadibus accusator vadatus est reum. Hic primus vades publicos dedit. dimissus è Foro.* ubi Gronovium vide.

Vas, asis. à *vescendo*, quòd in eo *vescæ* ponantur, Eruditis dictum est. Iis fictilibus antiqua simplicitas usa est, neque in pauperioribus tantum ædibus, sed & in opulentiorum conviviis, imò & in Deorum fanis ac sacrificiis solemnibus, quemadmodum & ipsæ Deorum statuæ vetustissimis temporibus, & Templorum parietes, ex argilla fingebantur. Valerius Max. *l.* 4. *c.* 1. *tit.* 9. *Cui Consulatum gerenti, cùm Ætolorum gens omnis usus vasa argentea, magno pondere, exquisitâ arte fabricata, per Legatos misisset: qui superiore tempore gratulandi causa ad eum profecti retulerant, fictilia se in ejus mensa vasa vidisse: monuit, ne continentiæ, quasi paupertati, succurrendum putarent. & cum suis sarcinis abire jussit:* Quod ille de privata cœna Tuberonis, id alii ad publicum epulum, quo civitatem totam in Capitolium convocatam exceperat, referunt. L. Seneca *Epist.* 95. *in fin. Tuberonis ligneos lectulos, & cùm in publicum sternerentur, hædinasque pro stragulis pelles & ante ipsius Jovis cellam, proposita convivis vasa fictilia, quid aliud est, quàm paupertatem in Capitolio consecrare?* Et paulo pòst, *Omnium illorum aurum argentumque fractum est & millies conflatum; at omnibus seculis Tuberonis fictilia durabunt.* Sic de Templis sacrisque vasis. Tertullianus *Apologet. c.* 25. *Frugi religio & pauperes ritus & nulla Capitolia certantia cœlo, sed temeraria de cespite altaria & vasa adhuc Samia & nidor ex illis.* Plinius item *l.* 36. *c.* 2 *Non tamen in tam malo exemplo moribus cavere utilius fuerat, quàm tacere tantas moles in privatam domum trahi, præter fictilia Deorum fastigia* &c. Sequiore postea ævo ex argento auroque conflari cœperunt: inque *crystallis calebant unguenta glacialibus*, Sidon. Apollinaris *l.* 2. *Epist.* 13. *murrhina* item adhibita sunt, Plinius *Præfat. ad lib.* 33. nec argentum ampliùs aurumque placuit. nisi emblemata accederent. & gemmæ: Isidor. *l.* 20. *c.* 4. *In vasculis tria requiruntur quæ placeant, manus artificis, pondus argenti splendor metalli.* Et supra, *Calata vasa, argentea vel aurea sunt, quæ signis eminentioribus intus extrave expressa, à cælo vocata. quod genus ferramenti est.* Cic. 4. *Verr. Exponit multum argentum, non pauca etiam pocula ex auro, quæ, ut mos est, Regibus, & maximè in Syria, gemmis erant distincta clarissimis.* Græcis χρυσένδετα dicta: quorum usus non in poculis modò, sed & in paropsidibus aliaque fuit supellectile. Martialis *lib.* 2. *Epigramm.* 43.

Immodici tibi flava tegunt Chrysendeta mulli.

Ubi Schol. *Implent, adeoque magni sunt mulli, ut tegant χρυσένδετα, id est, lances auro circumcinctas, vel in quibus gemma auro illigantur.* V. Hadr. Turnebum *Adversar. l.* 14. *c.* 3 Idem Martialis *lib.* 14. *Epigr.* 97. cui tit. *Lances Chrysendetæ*,

Grandia ne viola parvo Chrysendeta mullo,
Ut minimum, libras debet habere duas, &c.

V. Thom. Dempsterum *ad Rosinum lib.* 5. *c.* 30. Nec à materia solùm, sed & ab Artifice, locisque, ubi fiebant, pretium: unde Corinthia & Deliaca, magni æstimata. quæ adservabat è servorum numero quispiam, dictus *à Corinthis* & *Corinthiarius*. Romæ, *Ti. Talus. Paratus. à Corinthis.* Et, *Callistyche. Zoili. Corinthiar. Agripp.* Unde, qui ad Augusti statuam, apud Suetonium *in eo cap.* 70. tempore proscriptionis, adscripsit, *Pater. Argentarius. ego. Corinthiarius.* in hac etiam vocis notione videtur ludere voluisse, ut Patrem & Filium notaret, velut minùs ingenuæ conditionis. Eôdem *Faber à Corinthis*, cujus meminit Inscr. Romæ, *P. Lucrinus. P. L. Thalamus. à Corinthis. Faber.* Ænea autem illa erant. Sed etiam luxuriâ grassante. mansere fictilia in delicatiorum Tricliniis. Vitruvius *l.* 8. *c.* 7. *in fin. Saporem quoque meliorem è tubulis esse, quotidianus potest indicare victus, quòd omnes, extructas cùm habeant vasorum argenteorum mensas, tamen propter saporis integritatem fictilibus utuntur.* Neque verò conducendi erant, qui hæc facerent. uti nec Cælatores ac *Vascularii*, cùm domestici adessent. Juvenalis *Satyrâ* 9. *versu* 145.

Sit mihi præterea curvus Cælator & alter
Qui multas facies pingat citò.

Ubi vetus Interpr. *Cælatorem* explicat *servum Argentarium laboriosum, Anaglyfarium*: quæ tamen disparare videtur antiqua Inscr. sepulchralis, quæ Romæ legebatur; *Antigonus. Germanic. Cæsar. Argentarius. vixit. ann.* 42. *Amianus. Germanicus. Cæsaris Cælator. fecit.* Omnia autem hæc vasa vitrea, escaria & potoria: Item crystallina, murrhina, fictilia alia. Supellectilearii cura erant commissa, qui in vete. *Inscr. à Supellectile* dicitur, de quo V. *suprà*, & plura de his apud Laur. Pignorium *Comm. de Servis*. De *vasis* vinariis seu potoriis, diximus retro in voce *Poculum*: de *vasis* sacris vete Hebræorum, in vocibus, *Sanctuarium* & *Tabernaculum*: Romanorum in sacris usitata *vasa* paucis hic subjungemus, ex Joh. Rosino *Antiqq. Rom. l.* 3. *cap* 32. plura qui volet, adeat Gregorium Giraldum *lib. peculiari de Vasis, quibus Vett. in Sacrificiis usi sunt.* Priùs saltem hoc addam, *Vasa sacrificalia* non minùs, ac cistas, in quibus condebantur sacrificio necessaria, ut & victimas ipsas, quæ, & homines, qui illas offerebant, fana tandem, in quibus sacra fiebant, apud Gentiles olim coronari consuevisse, uti pluribus docet Car. Paschalius *Coronarum l.* 4. *c.* 19. In Ecclesia Christiana, Κειμήλια dicuntur *vasa aurea sive vela*, & quidquid est in Vestiario seu Templi cubiculo sanctum ac pretiosum, in Conc. Chalced apud Evagrium, Cyrillum, Balsamonem, Alios. *Cemelia* quoque & *Cimilia* Anastasio Biblioth. passim. Quæ proin qui custodiebat, κειμηλιάρχης, vulgò *Sacrista*, in Conc. Toletano I. *Custos Eccl.* usitatissimè Σκευοφύλαξ, appellatus est. V. suprà *Sceuophylax*.

Vasa, apud vett. Romanos, in Sacrificiis adhiberi solita.

α. Aquiminarium seu Amula, *vas* lustrale fuit, deportandæ aquæ, Religionis expiationisque ergò destinatum. β. Aspersorium, quo aquam lustralem aspergebant. Dicebatur etiam *Aspergillum & Lustrica*. γ. Candelabra, *vasa* erant, in quibus candelæ figebantur. Varro *de L.L. lib.* 4. Exhibet Candelabri iconem Rosinus *loco cit.* δ. Capeduncula & Capis, poculi genus, dictum à *capiendo*. Varro, *Capis, & minores Capula antiæ, ut facilè caperentur. Harum figuras in vasis sacris ligneas & fictiles antiquas etiam nunc videmus.* Cicero in *Paradox. Capedines, Capeduneulas & fictiles urnulas* appellat. Iconem habes *ibid.* ε. Discus, lanx in qua assæ carnes reponebantur. ζ. Dolabra, instrumentum quo in dolando utebantur. η Enclabria, sive potiùs *Anclabria*, appellabantur *vasa* ænea, quibus Sacerdotes utebantur. *Anclabris mensa ministeriis divinis apta*, Fest. Nomen iis ab *antlare*, ministrare, s. *anclare*, i. haurire. θ. Futile *vas*, lato erat ore & fundo angusto, quo aqua hauriebatur: dictum, quòd stare non posset, sed si in terra poneretur, statim *funderetur*. Utebantur eo in sacris Vestæ, Flaminicæque Virgines sacrorum ministræ aut Vestalium famulæ, & nonnunquam pueri Flaminum ministri, quos *Camillos* appellabant, patrimi & matrimi omnes coronati id manibus tenebant. Quidam Eruditi *Cadum* etiam ac *Scyphum* dixere. V. Fortun. Licetum *de Lucernis Antiqq. l.* 6 *c.* 7. *ubi Lucernam Minervæ Galvanianam explicat.* ι. Patella & Patera, à *patendo*. Utebantur autem Pateris, adhuc Varronis ævo, in publico convivio, antiquitatis retinendæ causâ, quum Magistri fiebant, usque potio circumferebatur: Et in sacrificiis, Magistratus Deo dabat vinum. Patellæ verò diminut. *vasa* erant prata parva sacrificiis itidem faciendis apta. V. Patellæ iconem, cum capeduncula, secuti, lituo & urnula, in nummo P. Clodii. κ. Præfericulum, *vas* fuit æneum, sive ansa patens summum, velut pelvis, quo utebantur in sacrario Opis Consivæ. Icon apud Rosin. λ. Secespita, à *secando*, culter fuit ferreus oblongus, manubrio eburneo, rotundo, solido, vincto ad capulum auro argentoque, fixo clavis æneis, ære Cyprio, quo Flamines, Flaminicæ virgines Pontificesque ad sacrificia utebantur. μ. Securis: utriusque Iconem V. ubi supra. ν. Sympulum, vas parvum, cyatho non dissimile, quo vinum in sacrificiis litabatur: V. suprà in hac voce. ξ. Thuribulum, *vas* quo thura adolebantur; V. itidem suprà. ο. Urnula, V. hic suprà *Capeduncula*, &c.

Vas, recentiori ævo, Sepulchrum dictum est subterraneum cameratum, ex lapide vel marmore structum, in quo demortuorum cadavera recondita. Gregorius Turon. *Miracul. lib.* 1. *c.* 98. *Factum est autem, ut — in basilica B. Vincentii sepeliretur, in qua ipse sibi vivens vas deposuerat.* Unde *vas disomum*, h.e. duo corpora capiens, in vet. Inscr. P. ÆLIUS VALERIANUS HOC VAS DISOMUM SIBI ET FELICITATI POSUIT ET TRIBUNAL EX PERMISSU PONTIFICIS PERFECIT. Hodieque Arverni & Lemovices sepulchra *vases* appellant. Idem *Vasellum* notat, in alia *Inscr.* DEPOSITUS P. XII. IN VASCELLO ET MASSA &c. apud C. du Fresne *Glossar.* ubi vasa ejus ævi Scriptoribus majores lapides, arma, campanas, naves, apumque alvearia, quoque dici consuevisse, adnotat.

Vasarium, in *Gloss* Græco-Latinis Σκευοθήκη, in aliis Κυλικεῖον, locus ubi *vasa*, pocula inprimis, reponebantur, Hispanis hodieque *Vasar*. Alias vocis notiones habes apud Hadr. Turnebum *in Adversar.* & Jac. Gothofredum *ad l.* 13 *Cod. Theod. de Censitoribus.*

Vasca, apud Solinum, *c.* 5 *Termitanis locis insula est arundinum ferax, quæ accommodatissimæ sunt in omnem sonum tibiarum, seu præcentorias facias, quarum locus est ad pulvinaria præcinendi: seu vascas, quæ foraminum numeris præcentorias antecedunt* &c. tibias

ed

est Servio, quàm πλαγίαυλον Græci, *tibiam curvam* Virgilius, *obliquam* Plinius, appellant. Symphoniacorum fuit, juxta Servium, & Midæ Phrygis, an Panis, inventum, quorum illud Plinio, hoc Theocrito visum. Pollux ex loto & apud Libyas primùm factam scribit. Certè plagiaulos à Phrygia tibia, quæ tamen & ipsa quoque curva sive obliqua, & instar illius cornu habebat additum, (de quo V. suprà, voce *Codon*) ac ἔλυμος Græcis dicebatur, diversa fuit, uti pluribus ostendit Salmasius *ad Solinum p.* 123. ubi ex arundine *vascas tibias* fieri solitas scribentem hunc Auctorem refellit, vel inde, quòd sic à *vasco* sono, quem edebant, dictæ sunt. *Vascum* autem idem, quod leve & inane, unde *vascæ tibiæ*, quæ, propter levitatem acuminis, levioribus & acutioribus modis insonabant. Quam ob causam vascam tibiam μελετητικὸν αὐλὸν interpretantur vett. Glossæ, quòd in hisce artem experiri meditarique consuessent Tibicines: μελετᾷν enim Tibicinum proprium. Unde *meletari*, apud Fulgentium, & *commeletari*, apud Hyginum, *Quas tibias Marsyas — invenit, quibus assiduis commeletando sonum suaviorem indies faciebat, adeò ut Apollinem ad citharæ cantum provocaret* &c. V. Salmasium ubi suprà *pag.* 122. 124. & *Notis ad Carinum Fl. Vopisci*, ubi inter alia, *vascas tibias* cum *sinistris* easdem fuisse, addit: nec non suprà passim, inprimis voce *Photinx*.

Vasconis Vallis, *le Val Vascois*, villa Galliæ, memorata *in litt.* Rotberti Regis Franc. ubi habet villas S. Dionysii in Belsia sitas, Tibernionem, Tauriacum, Rubridum *Rouvroy*, *Vasconis Vallem* & Asinarias *Asnieres*. Hadr. Valesius *Not. Gall.* in voce *Tauriacum*.

Vascorum regio, V. in voce *Vasci*.

Vascularii, apud Ciceronem 6. *Verr. Instituit officinam Syracusis: in Regiam maximam palàm Artifices omnes, Cælatores & Vascularios convocari jubet*: sunt, qui *vascula* ex puro argento faciebant. Poëta,

—— argenti vascula puri.

Sicut Cælatores, qui signa ac sigilla vasculis hujusmodi includenda cælabant. Et quidem in Arte E'μπαιστικῇ *Vascularii* & *Cælatores* separari poterant, in Τορευτικῇ verò erant iidem, Salmasius *ad Solinum p.* 1047. & 1048. V. quoque suprà, ubi de his Artibus.

Vasileus, apud Luitprandum *in Legat. Cùm Christophori filiam Petrus Bulgarorum Vasileus conjugem duceret*: ex Græco Βασιλεύς, Rex est, cæteros dignitate ac potentia eminens, qua de vocis notione, medio ævo usitata, diximus suprà, in *Basileus*.

Vasquezius Gabriel, Hispanus, Bellomontanus, Jesuita: *Vir magni ingenii, assiduæ atq; infinitæ lectionis & in pervestigandis atq; eruendis S. Patrum reconditis sententiis summæ diligentiæ; utroque certè ornamento Virtutum ac Literarum ita inclaruit, ut omnium retro seculorum illustrissimis Viris debeat jure optimo adnumerari*, Philipp. Alegambis Bruxell. *Biblioth. Sacr. Societatis Jesu*. Obiit A. C. 1604. Helvicus *Chronol.* Eius extant, *in ad Romanos, Galatas, Ephesios, Philippenses, Thessalonicenses* 2. & *ad Hebræos Paraphrasis & Explicatio compendiaria, aliaq; Opera prodierunt* 10. *Tom. fol. Lugduni A. C.* 1620. 9. *Volum. fol. Ibid. A. C.* 1631. 8. *Vol. fol. Antverpiæ A. C.* 1631. V. Guil. Crovvæum *Elencho Scriptorum S. Scripturæ*.

Vasso, apud Gregorium Turon. *Histor. lib.* 9. *cap.* 32. *Veniens verò Arvernos, delubrum illud, quod Gallicâ linguâ* Vasso *Galatæ vocant*: Savaroni templum est Marti dicatum. Aliis templum in genere: quippe etiamnum juxta Claromontem locus, ubi olim fuit ædes S. Artemii, *le Vas saint Artem* appellatur, i. templum S. Artemii: ut apud Delphinates, locus, ubi ædes S. Marcellini fuit, postmodum destructa, & ad quem pro impetranda pluvia processiones fieri solent, *le Champ du Vas* appellatur, ut auctor est Cl. Expillius, apud Car. du Fresne *Glossar.*

Vassus, & *Vassallus*, voces synonymæ. Et quidem *Vassi* primitus dicti, quos *Familiares* sequens appellavit ætas, hoc est, domestici, qui ex Regia aut alicujus Principis familia erant, inde *Vassi Regales* & *Dominici* appellati; quorum dignitas magna fuit, ut qui post Episcopos, Abbates & Comites statim nominantur, in *Capit.* Caroli C. A. C. 877. *cap.* 1. & injuriâ affecti, pari cum Missis Dominicis pœnâ, vindicabantur, *l. Longob. l.* 1. *tit.* 13. §. 3. Ita autem ex Familia Regia erant, ut fide & sacramento Principi obstricti essent, hinc *drudis*, i. *Fidelibus*, junguntur, in *Capitul. tit.* 23. *cap.* 4. atque à Germ. *vassen*, quod est obligare seu vincire, nonnullis dicti videntur. Mittebantur ii nonnunquam extra ordinem à Principe in provincias, ut Comitibus adessent in justitia administranda, & cum eis jus dicerent, aliaque Rei publicæ negotia exequerentur, *l. Longob. lib.* 2. *tit.* 2. §. 2. quo casu respectu Comitum id erant, quod Capellani minores respectu Episcoporum Abbatumque, uti docet Walafridus Strabo *de Reb. Eccl. cap.* 31. Iisdem marcharum custodia interdum tradita, ut est in *Capitulis* Caroli M. *lib.* 4. *cap.* 4. Ad cujusmodi ministeria cùm pergebant, vel in iis consistebant, quemadmodum Missi Dominici & Comites, accipiebant *conjectum*, quo nomine appellabatur medio ævo contributio seu summa pecuniæ à populo in unum collata, quæ Missis Regiis exsolvi ad itinerum victusq; impensas sarciendas solebat. Etiam *Beneficia*, quæ à Principe in provinciis iis quandoque dabantur *Ibid.* Subscribebant porrò *Chartis* Dominorum suorum, adjectâ hac ipsâ *Vassalli* dignitate: erantque in majores & minores divisi &c. Quòd si criminis aut alterius delicti incusarentur, non ipsi, sed *meliores eorum homines juramentum persolvebant*, uti habetur in *Capitulis* Karolomanni R. *tit.* 2. *cap.* 4. & 11. quem *honorem condignum* vocant *Vassis* habendum *Capitula* Caroli M. *lib.* 2. *c.* 24. Postmodum *Vassorum* seu *Vassallorum*, ut Cataneorum seu Capitaneorum, sub postremis Impp. Alemannicis, introductus fuit Ordo honorarius, qui etiam ad posteros, nulli licèt loco aut gubernationi addictus, transmitteretur, uti colligere est ex *Charta* Conradi Burgund. R. A. C. 944. apud Guichenonum. Imò & *Vassos Vassallosq;* creatos ab Impp. interdum etiam ipsosmet Augustos aliis Nobilibus eosdem creandi jus impertiisse, liquet ex *Bulla* Caroli IV. Imp. A. C. 1355. quâ Milano de Beccharia civi Papiensi, Notarios & Tabelliones creandi, illegitimos Natalibus restituendi, & *Vassallos faciendi quoscunque sponte volentes, Principibus duntaxat, Ducibus, Comitibus, Baronibusq; exceptis*, facultatem concedit &c. Hinc *Vassaticum*, fides à *Vasso* Principi præstari solita, idem quod *Hominium*. Item præclarum in prælus facinus: fortè quòd *Vassi* seu *Vassalli* essent viri militares, & iidem, qui postmodum *Milites* simpliciter dicti. Quam in rem V. plura, apud Car. du Fresne *Glossar.*

Vasta Porta, sontibus data, apud Inferos, memoratur Silio Ital. *lib.* 13. convenienter ei, quod in Historia Evangel. hanc in rem legimus. Noxiorum namque majorem numerum ubique, quàm piorum esse, Ethnici quoque agnovere. Statius *Thebaid. l.* 4. *vers.* 484.

—— contrà per crimina functis
Qui plures Erebo ——

Ad imitationem Virgilii *Æn. lib.* 6. ubi de locis Inferorum,

—— —— Quæ maxima turba est,
Inclusi pœnam expectant &c.

Vastum nempe latum est, sed denudatum propriè cultu omni. Unde *vastum*, apud medii ævi Scriptores de agris, qui non excoluntur: & apud Jurecoss. Anglos vox hæc jungitur cum anno & die, diciturque *Annus, dies & vastum*, quæ quidem verba jus designant *vastum* faciendi in prædiis Felonum, ut videre est apud Stanfordium *in Placit. Coronæ l.* 3. *c.* 30. & suprà, voce *Condemnare*. Hinc *vastare*, communiter populari & vacuefacere. Item occidere, & quidem non unum aliquem, sed turbam. Unde *vastator ferarum Amycus*, apud Virgilium *Æneid. lib.* 9. & de castris Rhesi idem *lib.* 1.

—— —— primo quæ prodita somno
Tydides multâ vastabat cæde cruentus.

A' quo communi notoque usu, in interiorem bonumque, transtulit vocem, Papinius Statius *Thebaid. lib.* 6. *versu* 157. ubi de Hercule,

—— —— vastataq; monstris
Omnia —— ——

Hic enim vox *liberare* significat. Uti *vastata feris lustra* leguntur, apud Val. Flaccum *lib.* 1. viz. liberata noxiis earum deprædationibus, *lib* 1.

—— haud aliter saltus, vastataq; pernix
Venator cùm lustra fugit, dominoq; timentem
Urget equum, teneras complexus pectore tigres.

Nec abludit Maro, egregium venatorem *vastatorem ferarum* indigitans, ut vidimus &c. V. Casp. Barthium *Animadversion. ad Statium d. l.*

Vastinum, vulgò *Vatan*, locus Galliæ in Biturigibus Cubis, Hadr. Valesius *Notit. Gall.*

Vates, apud Poëtam,

—— novit namq; omnia Vates,
Quæ sint, quæ fuerant & quæ ventura trahantur,

ex Græcò φατις, quod ab Hebr. נבא, i. *prædixit*: an παρὰ τὸ φάζειν, à Lat. *fari*, quod etiam ἀπὸ φατίζειν est; unde *fatuus* & *fatuus*, idem quod *Vates* primitus. Justinus *lib.* 43. *Fauno fuit uxor nomine Fatua, quæ assiduè divino Spiritu impleta, velut per furorem futura præmonebat.* Dicitur, qui fatidico plenus spiritu futura prædicebat, magnâ olim apud Gentiles in veneratione, apud quos non desiit Simia Dei suos Υ'ποφήτας excitare, æmulatione aliquâ verorum Dei in Israële Prophetarum, ut hoc pacto auctoritatem suis sacerrimis sacris, in illa seculi caligine, conciliaret, Dominique sui Regnum, quà pote, iret imminutum. Hinc & furor quæsitus, ad ἴνστον Prophetarum simulandam, de quo quædam diximus suprà: & vestes sacræ sumptæ, inter quas *vitta* eminebat, & *alba tunica*, quo ornatu instructi incedebant *Vates*, etiam in procinctu, etiam armati. Val Flaccus *Argonaut. l.* 1.

Hic Vatis Phœbiq; fides, non vana Parentis
Mopsus: Puniceo cui circumfusa cothurno
Palla imos ferit alba pedes, vittataq; frontè
Cassis, & in summo laurus Phœbeïa cono.

V. de *Vittis* infrà, & de *albo Vatum habitu*, egregiâ quædam apud

apud Casp. Barthium *Animadversion. Papinianis Theb. l. 6. v. 330.* Sed & *laurus* illis præcipua, quam gestabant & admordebant, vaticinandi scientiâ callere desiderantes, unde Δαφνηφάγοι *Vates*: quâ itidem coronabantur, ut & Poëtæ, ad quos appellatio extensa. V. suprà. Et quidem, ut alia *Vatum* ministeria prætertream, priscis mos erat, ut *Vates* aciem præcederet, lauro coronatus ac facem manu gestans, Πυρφόρος inde dictus: à quo quia belli vim utrinque, tanquam à viro sacro, abstinerent, vertverbio vulgari. *Ne quidem ignifero parcitum*, ingentem ac internecinam stragem indigitare solebant Veteres, uti suprà diximus loco non uno. Responsa illorum *oracula* dicebantur, cùm illis, qui non ex divino instinctu, sed temerè futura prædicebant, tantùm præsagia tribuerentur &c. In specie. *Vates*, unum erat ex tribus Saliatus muneribus, apud Romanos, memoratis Jul. Capitolino *in Marco, Fuit in eo Sacerdotio & Præsul & Vates & Magister.* Ubi Salmasio Præsul præsaltor est, qui præsaltabat; Magister, ὁ ἐξάρχων, qui inaugurandi & exaugurandi habebat potestatem; at *Vates*, ὁ ὑμνῳδὸς, qui carmen Saliare canebat, aut saltem præcinebat, *Not. ad l.* Sed & retenta in Christianismo vox, de Episcopo, ut videre est in *Tumulo* Joannis II. Pontif. apud Baronium ann. 535. apud Rabanum Abb. Fuld. Brovvero laudatum *in Antiq. Fuldens.* Amalarium Episc. *Epist. ad Hieremiam Archiep. Senonensem*, Alios. Hinc *Vatica* seu Bellónaria herba, de qua suprà, ubi & de *Halicacabi radice*, vaticinaturis sumtâ; sicut Ægyræ Sacerdos idem factura, taurinum sanguinem hauriebat: *Vaticini Libri*, de quibus Livius passim &c.

Vatia, seu *Vacius*, Græcè βλαισὸς, aliter *Valgus*, dicitur, qui, pedes in rectis aut parallelis lineis neutiquam ponens, introrsum eos convertit, sicut *varus*. de quo suprà, extrorsum. Quod vitium in infantibus solicitè corrigi vult Varro *de L. L. lib. 8. Quum idem faciat, ac si quis puerorum per delicias pedes malè ponere atq; imitari vatias cœperit, hos corrigi oportere concedant. contrà si in consuetudine ambulandi jam factus sit vatia, aut compernis, hi eum corrigi non concedant.* Pueri autem imitantes hujusmodi homines, calces multum invicem distantes collocant, & digitos pedum totos introrsum flectunt, ut penè sese tangant: literam V. inversam exprimentes, contrà quàm vari faciunt. Tales enim *Vatia*, uti docet Martialis jocus.

Cùm sint crura tibi, simulant quæ cornua Lunæ,
In Rhytio poteras, Marce, lavare pedes:

de quo V. suprà, voce *Rhytium*. Iidem, cùm extrorsum crura incurvent & suras habeant in diversum patentes, genua propiùs jungunt, adeoque ut plurimùm & compernes sunt, *Scambi* quoq; Latinis, & σκαμβοὶ Græcis, appellati: Cujusmodi pedes habuisse Adjabenos plerumque, qui & Σακκόποδες Straboni *lib. 10.* conjicit Salmasius: qui Ἀδιαβηνοὶ putat dictos, quasi τοῦ διαβαίνειν impotes, qui minimè possent divaricare crura ad ambulandum, & Σακκόποδες, quòd hoc pacto quasi intra saccum ambos pedes coercitos haberent. Quemadmodum vett. Statuarii simulachra faciebant, indiscretis cruribus pedibusque, usque ad Dædalum, qui primus ea διαβεβηκότα fecisse traditur. Hinc *vatiæ* cucurbitæ dictæ Isidoro, *trichilia, ubi pendent vatiæ*; quòd more *vatiarum* incurvæ essent & obtortæ. Columella,

Tum modò dependens trichili, modò more chelydri
Intortus cucumis &c.

V. Salmasium *ad Spartianum Adriano*, & ad Solinum *pag.* 944. & 949. Addo hoc unum, in Sacerdote, item agno aut hœdo mactando, quem Legislator *integrum*, *masculum & anniculum* jubet esse, Exodi *cap. 12. vers. 5.* Hebræos quinquaginta vitia commentos esse, propter quæ nec offerre potuerit Sacerdos, nec offerri victima, in quibus hoc etiam, si pedes habeat מבורלמות *constrictos*, ubi *vacinum* velint, aut *compernem*, dubitat Bochartus *Hierozoici Parte prior. lib. II. cap. 50.* V. quoque suprà voce *Varus*.

Vaticanus Deus, apud Romanos, qui Infantum præesse *vagitibus* credebatur. Augustinus *de Civ. Dei lib. 4. cap. 11. Ipse in vagitu os aperiat, & vocatur Deus Vaticanus.* Sic enim ibi cum antiquissimis libris legendum, non ut vulgò, *Vagitanus*. Quemadmodum & *dicto libro cap. 8. Aut Vaticano, qui infantum vagitibus præsidet.* V. A. Gellium *lib 11. cap. 17. Quæ ratio vocabuli sit agri Vaticani?* cum Jac. Oiselii JC. *Notis.* De *Vaticana* verò *Basilica*, quam *omnium Ecclesiarum caput* vocat Lucius III. *Epist.* quamque omnibus reliquis Urbis Basilicis prælatam voluit Innocentius III. in *Bullar.* Casin. *Tom. II. Constitut.* 234. de dedicatione inprimis ejus Novembri mense olim fieri solita, & ornamentis, habes non pauca apud Dominic. Macrum *Hierolexico*: uti de *Bibliotheca Vatic.* apud Jac. Sponium *Itiner. Part. 1. pag. 39. & seqq.*

Vaticinatrix Machina, seu Statua, in *Musæo* Kircheriano, V. suprà *Divinatrix*: plura autem de *Vaticiniis Vett.* hic passim, ubi de *Auguriis, Auspiciis, Oraculis, Prophetis, Sibyllis* &c. ut & in voce *Vates*.

Vatillum, quod aliis *Batillum* minùs rectè, uti docet vetus Horatii Interpres, qui *Vatillum diminutivum ait esse à vase, quasi vas parvum, in quo odores incendebantur.* Græcis ἄμη, quæ vox cum duas res significaret apud illos, & instrumentum fossorium, cui simile est, & illud, quod ad ignem paratum est: postea ut distinguerent ἄμην, quæ ad ignem ministrat, ab illa ἄμη, quæ fodiendi instrumentum est; illam πυράγραν vocaverunt, h. e. ἄμην πυρός, vel πρὸς πῦρ, hanc verò nomen siverunt habere, quod prius. Donec lapsu temporis πυράγραν etiam appellare cœperunt illud instrumentum, quod propriè ἄμη dicebatur, nec igni serviebat, sed fodiendæ terræ erat aptum, quodque ὄρυγα Græci, Latini *sarculum* aut *ligonem*, item *upupam* vel *opupam*, vocavere. Idem ferme voci *Vatillum* accidit. Videntur enim Latini Græcos in eo imitati, ut voce hac non solum denotent id, quod igni servit, instrumentum, sed etiam aliud genus, quo colligitur stercus aut tollitur, uti discimus ex Varrone *lib. 3. cap. 6.* in quo loco *Vatillum* non est focarium instrumentum, sed aliud, quam *palam* vulgò vocitant Galli, sive ferrea sit, sive lignea, tollendo colligendoque stercori, & alii rei cuilibet, apta &c. Quam in rem V. plura apud Salmasium *Not. ad Claudium Trebellii Poll.* Alia ab hac *focaria* & *fossoria hama*, seu potiùs *ama*, est, cujus in restinguendis olim incendiis usus, de qua diximus aliquid retro. V. quoque suprà, voce *Batillum*.

Vavassor, vel *Valvasor*, vox medii ævi, idem cum *Vassi* notans, unde nomen. Eorum constituit duos ordines Conradus Imp. in *l. Longob. l. 3. tit. 8. §. 4. Majorum* sc. & *Minorum*. Sub *Majorum* appellatione complectitur, quos *Barones* alii vocant; sub *Minorum* verò, qui communiter *Vavassores* appellantur, & Baronibus postponuntur, sicut Thayni minores majoribus, de quibus dictum suo loco; vel Milites simpliciter appellati, ut quos *Bannerettos* dixere: quique proin majoribus suberant ratione *tenementi*, & feuda minora, inferiori tantùm jurisdictione gaudentia, possidebant atque cum prædiis, quemadmodum hospites, aliique ascriptitii, vænibant. V. de utrisque Joh. Seldenum *de Titulis Honorar. pag.* 626. 2. *edit.* Car. du Fresne *Gloss.*, Alios. Hinc *Valvasini*, de quibus sic Zasius *libro de Feudis* 1. *tit.* 10. *Is Capitaneus appellatur, qui propriè* Valvassor major *appellabatur: qui verò à Capitaneis antiquitus feudum tenent*, Valvasores *sunt. Qui autem à Valvasoribus* — Valvasini, *id est, minores Valvasores appellantur, qui antiquo quidem usu consuetudinem feudi nullam habebant. Valvasore enim sine filio mortuo, feudum, quod Valvasori minori dederat, ad Capitaneum revertebatur. Sed hodie eodem jure utuntur in Curia Mediolanensi, quo & Valvasores.* Ubi vide Cujacium cœterosque Interpretes.

Vandemontium, opp. Lotharingiæ, cum tit. Comitatûs olim, jam Principatûs, de quo V. voce *Valdemontium*. Et quidem cùm Nicolaus cognom. *Venustus* D. Lotharing. sine prole mascula obiisset, Lotharingia pervenit ad Fridericum *Vaudemonti* Com. qui amitam ejus Jolantham in matrimonio habuit: à quo tempore titulus hic à Lotharingiæ Ducibus usurpatus & nonnunquam minoribus filiis concessus occurrit. Sic Carolo Duce, qui obiit A. C. 1608. genitus Franciscus D. Lotharingiæ, Com. de *Vandemont*, obiit A. C. 1632. pater Nic. Francisci Lotharingi, cujus filius Carolus est Lotharingiæ Dux hodiernus. Jam verò *Principis Vaudemontii* Carolo Nic. Francisci fratre majore geniti, nota virtus & res gestæ &c.

Vaurum, adde: *Castrum Vaurum* vocatur Petro *Histor. Albig. cap. 48. & 49.* ubi ait: *Erat autem castrum illud nobilissimum & amplissimum super Agotum fluvium, distans 5. leucis à Tolosa.* Guilielmus le Podio Laurentii *Munitionem castri Vauri* vocat, *Chron. cap. 33.* Alluit illud Agotus fluv. *l' Agout*, à Massono, primi ejus nominis ignaro, *Acutus* appellatus parùm acutè: minimè enim id nominis fluvio convenit. Et Agotus quidem, multos amnes defert in Tarnem, qui in Garumnam cadit: at *Vaurum* in pago Lauracensi *Lauragez*, positum esse dicitur, & ibi in Monasterio S. Alani, quod Canonicorum erat Regulam R. Augustini sequentium, sedes Episcopalis esse constituta. Loca præcipua in ejus diœcesi contenta V. hic infrà, & Hadr. Valesium *Notit. Galliæ, in voce Apamia.*

Loca in Diœcesi Vaurensi, in Volcis Tectosagibus, celebriora.

Altus pullus *Haut poul.*	Prata *Prades.*
Monslongus *Monlong.*	Suricinium Mon. vet. nobile, *Soreze.*
Podium Laurentii *Puy Laurens.*	Vaurum *la Vaur.*
Viterbium *Viterve.*	

UB.

Uber, Becmanno à *succo*, ὀπὸς, unde *usigo* ab ὕλη. Aliis ab εὔφορος & εὔπορος: Nonnullis ab Æolico ὖφαρ, quod communiter οὖθαρ, ut οὖθαρ ἀρούρης, apud Hom. quod *uber glebæ* Virgilius; *uber soli* Solinus exponunt, V. Salmasium *ad hunc p.* 243. 259. & 341. Propriè de bestiis, sicut mammæ de hominibus. Horatius *Epod. od. 8.*

—— mamma putres,
Equina quales ubera.

Quæ tamen non rarò confunduntur: imò *mammarum ubera*, conjunctim de fœminis dixit A. Gellius *lib. 12. cap. 1.* ubi tamen per *ubera* papillas intelligit Thysius *Not. ad l.* Sunt ea in pectore muliebri, gemina, eaque simul ornatui ac usui. Cantic. *cap. 4.*

cap. 4. vers. 5. Duo ubera tua sunt ut capreæ hinnuli duo gemini. Ubi cum geminis hinnulis Sponsæ mammæ comparantur, quia non nisi geminæ protuberant, unde est quòd in *Frivolaria* Plautus *sororiantes* nominavit. Et tam sunt inter se similes, quàm esse solent hinnuli duo gemini. Quanquam forte probabilius, non tota *ubera*, sed papillas solum seu *mammarum ubera*, ut Gellium appellare vidimus, cum hinnulis hic confert. Neque enim hinnulis absolutè comparantur, sed *hinnulis duobus geminis, qui pascuntur inter lilia.* Nempe in rustico dramate à rebus, quæ ruri sunt, similitudines sumi oportuit. Et in his areolæ, aut agri partes, liliis consitæ, mammas Virginum utcunq; exprimunt, candore sc. ac tumore suo. In quibus liliis si pascantur *ἐλάφοι νεβρίδες, rufi hinnuli*, duo gemini & prorsus similes, eminus aspicientibus, tanquam papillæ in uberibus, apparebunt. V. *ad hunc Cantici locum* plura, apud Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. III. cap.* 24. Præter candorem verò & æqualitatem, alia uberum dos, indigitatur Alano *in Anticlaudiano*,

Poma mamillarum modico suspensa tumore
Nulla mollitie dependent fracta —

Cujusmodi papillas *ὀρθίας* vocat Galenus *de Simplic. l. 6.* [illegible] Nonnus *Dionysiac. l. 9. stantia pectora*, Statius *Epithal. Stellæ & Violent. impressa ubera*, i. non pressa, Propertius; illibatæ virginitatis signum. (quibus opponuntur *papillæ jacentes*, apud Plin. *lib. 3. Epist. 6. inclinatæ*, apud Propert. *ubera subacta*, & *fractæ mammæ*, Ezech. c. 23. v. 3.) Atque hic nativus uberum decor; quo non contentæ, *quibus mammarum ubera, quasi quosdam nævulos venustiores, non liberûm alendorum, sed ornandi pectoris* solùm *causa Naturam dedisse sibi*, persuasum est, uti Gellius *d. l.* inquit: ascititio insuper gaudent. Quales Agathyrsorum, Gelonorum, Pictorum, Virgines, quæ mammas coloribus ingeniosè pingere solebant. Aliæ, quæ easdem unguento irrorabant, quod *Phœnicinum* dictum, notat Delrius *ad Justinum l. 9. c. 4.* Aut etiam deaurabant. Uti in cella meretricia Messalina, apud Satyricum,

—— —— *nuda papillis*
Constitit auratis —

Sed luxuriosarum ista. Modestiùs aliæ pectoralibus fasciis eas involvebant, Homero passim, & in Sacris, memoratis, de quibus V. supra voce *Fascia*, item *Strophium*, alibique passim: non nisi in usum, ad quem divinitus datæ sunt, promendas. Indigitat eum Plut. *de lib. Educ. Ipsa Natura docet mulieribus lactandam atq; alendam esse suam prolem: ideo enim cuivis animali parienti alimentum lactis suppeditavit. planeq; sapiens est providentia, quæ gemina mulieribus ubera dedit; ut, etsi gemellos parerent, uterq; haberet alimenti sui fontem*; de quorum proin mirabili cum utero societate & vi γαλακτοποιητικῇ, vide egregia apud Hippocratem *de Nat. Puer.* Eodem spectat, quod *strophium mammarum virginale matris, purpurâ tinctum*, fasciæ, qua infans cunis alligaretur, vicem olim præstitisse, notat Thom. Bartholinus *de Puerperio Vet.* Sed & nudabantur *ubera* non rarò à matribus, etiam effœtis & senio confectis, cùm hostium imminente metu filios ad fortiter rem gerendam hoc pacto excitare: etiam ab aliis, cùm Judicum severitatem deprecari, hominumque misericordiam teneritati suæ conciliare, nitebantur, ut ex Historiis notum. Ad planctum insuper, & funereos ritus, de quibus suprà non uno loco. Neque tamen *Sanctissimo huic corporis fonti & generis humani educatori*, uti graviter Gellius iterum, Tyrannorum semper pepercit crudelitas, quos non rarò fœminis virginibusq; *ubera* laniare ferro, forcipibus evellere, canibus devoranda objicere, imò ipsa in escam convertere, ludum duxisse, ex Martyrum monumentis discimus. V. Anton. Gallonium *de SS. Martyrum Cruciatibus*, & plura hanc in rem suprà, ubi de vocibus synonymis, ut & in voce *Myrtus*.

Ubi tu Cajus ibi Caja, formula in nuptiis olim, apud Romanos, usitata, quam illos, qui nubentem introducerent in domum mariti, Sponso suggessisse, refert Plut. *ἐν Αἰτίαις*: Erasmus explicat, *Ubi tu dominus, ego domina.* Idem in *Problem.* clamare altâ voce solitam refert mulierem, *Cai Cæcili*: viro vicissim inclamante, *Caja Cæcilia*; quod & Quintilianus confirmat *lib. 1. c. 7.* Nomen itaque *Caja* fuit proprium, cùm nubens in domum Mariti ducebatur, neque aliud illa tum usurpabat: & *Cajus* Sponsi: sic ut, quemadmodum dicitur *l. 2. & 3. ff. de Sponsal.* primò Virgo *sperata* diceretur, cùm conventa esset conditio, *pacta*; ubi interpositæ stipulationes, *sponsa*: tandem cùm domum duceretur, *Caja*. V. Anton. Thysium JC. *Notis in A. Gellium lib. 4. cap. 4.* Dempsterus, postquam solemnis esset interposita stipulatio, & ad illam responderetur, dandam quæ petebatur in Uxorem, in hac responsione illum *Cajum*, illam *Cajam*, vocari consuevisse, tradit, *Paralipom. ad Rosinum lib. 5. cap. 37.* Cùm verò tribus modis justa haberentur conjugia, *Usu, Confarreatione & Coëmptione* (quibus quidam quartum *Sursumonem*, addunt) non nisi in conjugio per Coëmtionem, hic ritus obtinebat; quemadmodum & hoc solùm modo ducta Uxor *Materfamilias* dicebatur. Originem innuit Auctor *Epitomes*, quæ Valerio Max. vulgò tribuitur, *Cæterùm Caja una super omnes celebrata est. Fertur enim, Cajam Cæciliam, Tarquinii Prisci R. Uxorem, optimam lanificam fuisse. Et ideo institutum fuit, ut novæ Nuptæ ante januam mariti interrogatæ, quænam vocarentur, Cajas se esse dicerent.* Eadem nempe hæc Caja cum Tanaquile fuit, quæ quòd uxor fuisset bona ac frugi conjugiumque ejus cum Prisco fortunatissimum, boni ominis gratiâ illius nomen in nuptiali contractu usurpari consuevit. Plin. *Histor. Natur. lib. 8. cap. 48. Lanam cum colo & fuso Tanaquil, quæ eadem Cæcilia vocata est, in templo Sangi durasse, prodente se, Auctor est M. Varro, factamq; ab ea Togam regiam undulatam, in æde Fortunæ, quâ Servius Tullus fuerat usus. Inde factum, ut nubentes Virgines comitaretur colus comta, cum fuso & stamine.* V. quoque suprà, in voce *Caja*.

UD.

Udæus, Euripi pater, ex progenitoribus Tiresiæ vatis, memoratur Apollodoro *lib. 1.*

Udo, calceamenti genus, apud Antiquos: quod alii ex lana, Senatores verò, & eorum imitatione Clerici Romani, portabant ex lino. Namque & linum suam calceis olim præbuisse materiam, ostendunt *Udones* inter alia illi, quibus Antoninum Imp. cognom. *Philosophum* permultosque alios, ejus exemplo, usos fuisse, refert Herodianus *lib. 5.* ubi, cùm religiosum illius erga Solem studium, ejusdem sacra & ceremonias, Sacerdotumque & Ministrorum, qui sacris illis operabantur, cultum & ornatum accuratiùs descripsit, *Οὐδῶσι*, inquit, τοῖς ἐκ λευκοτάτου ὀθόνης [illegible] *Udonibus nempe ex candidissimo linteo ad pedes*, h. e. linteis calceamentis, *utebantur*. Unde discimus, *Udones* illos sic è lino constitisse, ut etiam à voce *ὀθόνη*, quæ *linteum* & subtile quodcunque velamen significat, appellationem suam desumpserint: ad quam vocem proximè *Udones* accedunt, quo pacto hoc calceorum genus Ulpianus vocat, *l. 25. §. 4. D. de aur. & arg. leg.* Quanquam alii, quasi *Hædones*, dictos malint, nonnunquam enim & ex hircorum hœdorumque pilis conficiebant, qui *cilicini* proin dicebantur, & de quibus haud dubiè loquitur Martialis *l. 14. Epigramm.* 138.

Non hos lana dedit, sed olentis barba mariti:
Cinyphio poteris planta latere sinu.

Ad quæ verba Ben. Balduinus, *Hic*, inquit, *cilicinos Udones describit, qui calceoli erant ex pilis hircinis caprinisq; confecti: Cùm aliàs è lana, aliàs è lino, ad pedum vel calorem vel munditiem confici solerent, Soccis nostris (Chaussons) similes, qui non calceorum ad instar, medio crure tenus extendebantur: sed tantùm eousq; ubi tibiæ pes conjungitur.* Linteis verò istiusmodi *Udonibus* Romani etiam Pontifices, referente Josepho Stevano *lib. de osc. pedum Summi Pontif.* per longa tempora usi sunt; postquam nim. iis primum S. Sylvester, à Constantino M. inter alia ornamenta, donatus est (ut in Eccl. Latina creditur) donec tandem linum illud candidum in sericum purpureum migravit. V. præfatum Balduinum *de Calceo Antiquo capp. 4. 16. & 27.* Albertus Rubenius *de Re Vestiar. lib. 2. cap. 5.* ubi de Calceo Senatorio, ad verba donationis Constantinianæ, [illegible] non alba hæc calceamenta, sed candido linteamine illustrata fuisse, ostendit, additque campagos hos incisos fuisse & [illegible] (ut & olim Sandalia quædam apud Græcos) atque præter hos campagos ita intercisos, habuisse etiam Senatores & Clericos pedules sive *Udones* è lino, qui, transparente per incisuras calceamentorum candido linteamine, campagos illustraverint. Quod probat ex verbis donationis: *Et sicut noster Senatus calceamentis utitur, cum* Udonibus, *id est, candido linteamine illustratis.* Facitque huc, quòd *Udones* sive *Οὐδῶνες*, ut viri docti observant, nihil aliud sunt, quàm τὰ [illegible], V. quoque Casaubonum *Notis ad Trebellium.* Salmasius *Not. ad Æl. Lampridium*, in *Alexandro Sev.* sic de hoc calceamenti genere: *Quos Græci πίλους, Latini udones vocarunt, q. cuanes, quod ex lana coactili vel ex pilis in modum lanæ pressis & coactis quasi sutum essent — empilia voce Græcâ dixit Plinius — erantq; propriè lanei calcei — qui intra calceum quidem habebantur, verum plerunq; & ipsi vicem calceamenti præstabant, præcipuè domi & intra cubiculum, non calceones eos hodie vocamus — pedum cucullos & cucullopedones eos antè vocatos esse, notabamus suprà. non multùm dissimiles erant soleæ lanatæ, quarum mentio apud Martialem —— At fasciæ pedules — quibus involvebantur pedes atq; integebantur, ad eundem planè modum, quo crura fasciis cruralibus — Pollucì [illegible] dicuntur —— Quas autem soleas lanatas Martialis vocat, eas [illegible] Ἀνθρώπων udones appellat vulgaris donatio Constantini — Cæterùm Auctores passim udones & fascias pedules & empilia confundunt, etiam ὀθόνια Græci recentiores — oraria & mucinia appellarunt* &c. Adde & quæ retro dicta de *Impiliis*, item voce *Odo*.

Udvvornici, apud Ungaros, unius sessionis Nobiles sunt, de quibus V. Sambucum, & Car. du Fresne *Glossar.*

VE.

Vectigal, propriè quod pro *vectura* penditur, à *vehendo*. Namq; à Tributis *Vectigalia* in hoc differunt, quod illa ratione soli possessores pendant, ista negotiantes, propter usum viæ publicæ: quæ adeò necessaria Cicero judicat, *ut sine iis Imperium retineri non posse*, graviter affirmet. Hinc & Neronis *Vectigalia* omittere sta-

tuentis impetum Senatores attinuere, dissolutionem Imperii docendo, si fructus, quibus Resp. sustinetur, diminuerentur. Pro quo insigni commodo vicissim hoc oneris Magistratus habet, ut secura teneatur præstare itinera. Unde de Jacobo Marchione Badensi, in cujus elogiis recensendis Æneas Sylvius multus est, legimus, eum, latrocinium ubi in sua ditione commissum cognovit, vocatis qui damno affecti, tantum è Fisco suo accipere jussisse, quanti fuisse, quæ amiserant, jurejurando affirmassent: Simile quid in *Historia Scotica* apud Buchananum reperimus. Inprimis autem dispiciendum, ne nimis vicina & gravia sint *Vectigalia*, neque in res quascunque constituantur. Refert namque Athenæus cum olim à Lysimacho in Troade Salinarium *Vectigal* institutum esset, naturâ quasi id refugiente, salinas mox evanuisse, rursusque vectigali remisso prodiisse. Monent proin Sapientes, peregrinis mercibus non necessariis posse *Vectigalia* imponi majora, parcendum autem, quantum potest, iis quibus vita hominum carere non potest. Quod cùm Delphis in Hollandia Magistratus, frumento, non autem vino, vectigali faciendo, neglexisset; fœminæ, quasi divites sibi, cum præ aliis vinum bibant, quod magno sumtu aliunde in regionem importari necesse est, parcerent, iratæ, ædes Tributarias coitione factâ invadentes, fenestris confractis tabulas publicas lacerasse, similique modò Curiâ & domo Senatoris cujusdam tractatâ, Senatum eò adegisse, ut legem jam latam abrogaverit, leguntur, in A. Thuani *Supplem. ad A. C.* 1616. A' sordidis inprimis abstinendum, qualia fuere Caligulæ illa, *qui vectigalia nova atq; inaudita exercuit — & (inter alia) ex capturis prostitutarum, quantum quæq; uno concubitu mereret, exegit*, apud Suetonium *in eo c.* 40. ad quem l. V. Casaubonum, qui de veteri hoc malo & probro multarum Rerump. pretio vendendi honestatem publicam, & in specie de Mangonibus catamitorũ ac Lenonibus, de Genethliacis ac curiosarum artium Professoribus (quorum hi vectigal [illegible] Alexandriæ pendebant, qua appellatione stultitia consultoribus Astrologorum exprobrata) deq; aliis hujusmodi pretio tolerari solitis, varia congessit. Sed & Vespasianus notatur, quòd *urinæ vectigal commentus esset*, uti docet idem *c.* 23. *in eo*, quodque alias etiam sordes, ut & fimum equinum, vectigalem fecisset, teste Tzetze *Chil.* 1. V. quoque Cedrenum *in Anastasio*, ubi tributum [illegible] describit, & Casaubonum *ad Suetonium Vespas.* Contrà laudem meritus Alexander Sev. qui non tantùm *Lenonum vectigal & meretricum & exoletorum in sacrum Ærarium inferri vetuit, sumptibusq; publicis, ad instaurationem theatri, circi, amphitheatri & ærarii deputavit — sed & Vectigalia publica in id contraxit, ut qui X. aureos sub Heliogabalo præstiterant, tertiam partem auri, hoc est, tricesimam partem præstarent in posterum*, uti legimus apud Lampridium &c. Porrò cùm *Vectigalia* aliis locant Principes, opera danda, ne fœneratoribus ea atque expilatoribus elocent, sicque aliorum in se derivent invidiam. Quo nomine olim graves subditis & exosi fuere Romani, à quibus vectigalia redimentes Publicani, tantum non publicum exercuere latrocinium. Ducenta millia Talentum, h. e. CXX. Milliones Asiæ imperarunt Antonius & Dolabella: alterum tantum accrevit fraudibus Publicanorum &c. qua de re dictum pluribus suprà, ubi de *Publicanis*. Eventus, qui *Vectigal* non solutum sequitur, est pœna commissi, quâ fisco acquiruntur ac committuntur res, pro quibus vectigal solutum non est, præeunte sententiâ declaratoriâ: de jure tamen Saxonico, pœna commissi in quadruplum vectigal est mutata. Minoribus tamen, militibus, Fisco, Legatis, iisque, qui proprii usus causâ aliquid vehunt, aut qui immunitatem à solvendo per Rescriptum sunt consecuti, ob vectigal non solutum, ne eorum bona in commissum cadant, succurritur. Liberâ Rep. Censores *vectigalia* fundosque publicos, idque in conspectu Populi Romani, elocasse Cicero docet *Orat.* 1. *in Rullum*. De Provinciis Urbibusque *Vectigalibus*, deque *Vectigali* apud Rom. duplici, certo atque incerto, hocque iterum triplici, *Portorio*, *Scriptura* & *Decuma*, V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. l.* 10. *c.* 22. Car. verò Sigonius *de Jure Rom. lib.* 1. *c.* 16. quod certum erat, *Tributum* seu *Stipendium*; quod incertum, *Vectigal* appellat, atque eos qui portoria reciperent, *Portitores*: qui decumas, *Decumanos*: qui scripturas, *Pecuarios* nominatos fuisse, docet, additque quamprimùm portorium solutum esset, merces à Publicanis certo temperatæ calcis genere obsignari consuevisse, quod *Asiaticam cretam* Cicero vocat *Orat. pro Flacco*. V. quoque Stadium in Florum *l.* 1. *c.* 13. Thom. Godvvynum *Anthol. Rom. l.* 4. *c.* 4. Alios. Apud Athenienses, Senatus olim Quingentorum, Redemptores *Vectigalium*, qui in publicum non præstitissent, & solvissent, in nervo habebat, ex veteri Lege: [illegible], apud Andocidem *de Myster.* Nempe Publicani & *Vectigalium* Redemptores apud eos, sicut & apud Romanos, *l.* 9. *ff. de Publican.* prædes dabant, ut nisi intra nonam Prytaniam pecuniam numerassent, vel ii ipsi, vel Fidejussores duplum in publicum præstarent; manebantq; ignominiosi, donec solvissent: quòd si intra nonam Prytanejam debitum non expunxissent, in vincula conjiciebantur, & duplum præstabant, neq; jam integrum erat, Fidejussores dupli offerre, Ulpianus *ad Timocrateam*.

Repræsentabant autem *Vectigalium* Redemptores, antequam vectigalia exigerent, pecuniæ partem aliquam, quæ [illegible] dicebatur, cæteram verò pecuniam, intra nonam Prytanejam, quod [illegible] vocabant, Suid. si vero nonam Prytanejam præterire passi essent, neque præstitissent, quod reliquum erat pecuniæ, in nervo, ut dictum, habebantur, & duplum, quod [illegible] appellabatur, præstabant: ex Lege, [illegible], Demosth. *in Timocrat.* Quod si Prædes in publicum non præstitissent, bona eorum publicabantur, ex Lege: [illegible], Demosthenes *in Nicostr.* Interim cum tam severè in Publicanos Vectigaliumque Redemptores, qui in publicum non præstarent, Leges animadverterent, iis etiam voluerunt consultum: Nam si qui *Vectigal* non intulerant, improfessæ eorum merces Publicanis cedebant, ut docet Zenobius & alii Parœmiographi, de Leucone quodam rustico, qui cum mel Athenas asino veheret, hordeum esse mentiebatur. Similiter, Romanorum Legibus, si quis fraudasset *Vectigal*, rei, quam causâ Vectigalis subripuerat, damno plecti solitum fuisse, diximus, & confirmatur *l.* 1. §. 1. *ff. de Publican.* Plura hanc in rem V. apud Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas l.* 4. *tit. ult.* In Germania, Prussiam *Vectigalium* officinam vocat Joh. Lætus *Compend. Histor. Univ. ad A. C.* 1635.

Vectilianæ Ædes, memoratæ Lampridio *in Commodo*, *De Palatio ipse ad Cælium montem, in Vectilianas ædes migravit, negans se in Palatio posse dormire*: Victori collocantur in reg. secunda sive Cœlimontio. Ibidem Commodum occisum esse, refert Jul. Capitolinus *in Vita Pertinacis*.

Vectis, Cinyræ inventum, Plin. *l.* 7. *c.* 56. quos *aquifolios, laureos, ulmeos fieri jubet Cato*, apud eundem *l.* 16. *c.* 43. Cujusmodi *vectem perpetuum* ab Archimede excogitatum facilique negotio, tenelli puerruli tantùm virtute, 125. libras elevantem, in *Museo* Kircheriano, describit Georg. de Sepibus *p.* 3. de *Vectibus* claustrisque, quibus fores olim claudebantur, diximus supra. Hinc *Vectiarius*, cognomen Neptuni, qui [illegible], Græcis dictus est, quòd, uti Justitiæ Deæ libra, sic illi *vectis* sub tridentis imagine, esset consecratus. Quò pertinet illud Maronis, *Æneid. lib.* 1.

> *Cymothoë simul & Triton adnixus acuto*
> *Detrudunt naves scopulo: levat ipse tridenti,*
> *Et vastas aperit Syrtes, ac temperat æquor.*

Et *Vecticularius*, de qua voce V. suprà ubi de *Furto*. Aliter vox sumitur in *L.* Angliorum *tit.* 5. §. 7. *Si libero* (testiculos excusserit) *centum sol. componat, vel juret, ut superiùs*: si vectem *similiter*. Pro veretro viz. unde hoc loco, *si virgam absciderit*, habet *Lex* Longob. *l.* 1. *tit.* 7. §. 18. &c.

Vectius Sabinus, ex familia Ulpiorum, Senator Rom. ut Maximus & Balbinus rerum summæ præficerentur, auctor fuit, teste Jul. Capitolino in *Vita* horum, ubi orationem ejus hanc in rem exhibet.

Vector, apud Treb. Pollionem *in Gallienis*, *Cum taurum ingentem in arenam misisset, exissetq; ad eum feriendum vector, neq; perductum decies potuisset occidere* &c. venator est, sic dictus ex Græco [illegible], quòd opus sit viribus maximis ad hanc rem. Unde Dio, ut probaret Antoninum Philos. prosperâ olim usum fuisse valetudine, scribit eum ex equo aliquando feras confecisse. Eadem vox de Viriatho, occurrit apud Aur. Victorem *in Viris illustr. Viriathus — primò mercenarius, deinde alacritate vector, audaciâ latro, ad postremum dux.* Et apud Manilium *l.* 4.

> *Ille novas semper pugnas; nova bella ferarum*
> *Apparat, & pecorum spolio viritq; rapinis.*
> *Hoc habet, hoc studium postes ornare superbos*
> *Pellibus, & captas domibus præfigere prædas,*
> *Et pacare metu sylvas & vivere vector.*

Nempe *vectionem* pro vigore & robore dicebant, & *vectem*, de robusto & bene valente, quiq; magnarum esset virium. Hinc *vectare se*, pro bene valere, apud Tertullianum *de Pudic. à quibus observando rectè agetis, vectate vos, vectate vos*, [illegible]. Etymon jam attigimus. V. Salmasium *Not. ad Poll. d. l.* Aliàs *vectores* Petronio [illegible], qui navibus *vehuntur*. Namq; & *vehens*, pro eo qui *vehitur*, apud Justinum *l.* 11. *Plaustrum, quo vehens regnum delatum fuerat.* Et *invehens*, pro eo, qui *invehitur*, apud Cic. *de N. Deor. l.* 1. Qualis ille marinus Triton pingitur, natantibus invehens belluis, adjunctis humano corpori. V. Joh. Frider. Gronovium *Not. ad Livium l.* 2. *c.* 19. Inde *vectoria navicula*, quasi post Pharsalicam aciem, *per Hellesponti angustias, trajecisse* Cæsarem miratur Suetonius *c.* 63. [illegible] Dioni de eodem facto loquenti &c.

Veturius, opifex ferrarius, Victorino, Lolliano & Posthumio interemtis, triduo imperavit, seu potiùs *unâ die factus est Imperator, aliâ die visus est imperare, tertiâ interemtus est*, uti loquitur Trebellius Pollio, qui cum plerisque *Mamurium* dictum esse addit, ipse *Marium* vocat. V. suprà *Mamurius*.

Vegetus Color, idem cum acuto, claro, excitato, florido; Græcis [illegible] & [illegible] & [illegible]: cùm viz. color lumine intensiore accenditur, uti *coccineus* est, apud Plut. *Nuptial. præc.* ubi

ubi cum λαμπρὸν χλαμὺν vocat, sicut λαμπρὰ ἐσθὴς de coccinea itidem occurrit, apud Evangelistam. V. Salmasium *ad Solinum p.* 345. & *Not. ad Pallium Tertull. cap.* 3. nec non suprà passim. Uti de *vegetis oculis* Julii Cæs, apud Sueton. c. 45. & Caroli M. apud Eginhardum, τὸ ἀγέρωχον horum Principum præ se ferentibus, Casaubonum *ad locum Suetonii.*

Vegoja, in *Fragment.* Agrimensorum, eadem cum *Bygoe* Nympha, de qua suprà.

Vehi per Urbes, pompa Regalis. Virgilius, *lib.* 6.

—— qualis Berecynthia mater
Invehitur curru Phrygias turrita per urbes.

Idem de Salmoneo *lib. eod.*

Per Grajûm populos, mediæque per Elidis urbem
Ibat ovans, Divumque sibi poscebat honorem.

Lucretius de eadem Deûm matre *lib.* 2.

—— magnas invecta per urbes.

V. quoque Claudianum *Nuptiis Honorii*, Alios. Hinc Polynices, Argiæ uxoris ambitionem, ob oculos velut ponendo spectaculum coronæ duorum Regnorum receptæ, & adorantis Reginam per utrumque invectam popu i, scitè palpat, apud Papinium *Theb. lib.* 2. *versu* 362.

—— geminas ibis Regina per urbes:

ad quem locum V. Casp Barthium *Animadv. Papin.* qui in eandem rem plura congessit *Adversar. lib.* 10. *cap.* 9. & *lib.* 147. *c.* 17. Quare aut Principis equo, uti de Mardochæo, in libro Esther, aut curru eodem cum Principibus *vehi*, ingens honor, uti de Honorio, cum Theodosio patre Urbem invecto, docet Claudianus *Consul. Honorii* 3. & suprà vidimus, voce *Currus*. Sequebatur autem Principes sic invectos turba comitum τῶν δορυφόρων, ut loquitur Lucianus. Unde de Tiberio Suetonius, *Adulationes adeò aversatus est, ut neminem Senatorum aut officii aut negotii causa ad lecticam suam admiserit, cap* 27. & paulo pòst, *Nunquam Curiam nisi solus intravit: lecticâ quondam introlatus æger, removit comites.* Contra Neronem Cæs. nunquam minus mille carrucis iter fecisse, longo semper impedimentorum agmine incedente, ex eodem notum. Nec Principes solùm, sed & alii sic vecti. Juvenalis.

Respicit hæc primùm, qui litigat, an tibi servi
Octo, decem comites, an post te sella togati
Ante pedes —

Lecticâ enim per urbem vehi, ætate jam Tiberii vulgata res fuit, & mediocribus etiam civibus usurpata, uti docet Casaubonus *ad Suetonii l.* de matronis suprà diximus passim, uti de Diis, voce *Tensa*. Idem in Episcopis Ecclesiæ Rom. carpit Ammian. Marcellinus *lib.* 27. ubi Valesii *Notas* vide. His oppositi, quos *siccis vehiculis* impositos, h. e. absque comitatu, ex ultimis oris, die noctuque iter facientes, Duces Consularesque viros, de quibus aliquid suspicaretur, ad se properare jussit, Maximinus apud Capitolinum: ad quem V. *Notas* Salmasii &c.

Vehicularius Fabricator, apud Capitolinum *in Maximo & Balbino, Maximo pater fuit Maximus, unus è plebe — rhedarius.* Vehicularius *fabricator*: est *vehiculorum* artifex, & quidem *Vehicularius rhedarius* in specie, qualis hic Maximus fuit, qui hoc genus vehiculi fabricabat, quod *rheda* appellabatur; sicut *Vehicularius carpentarius*, qui carpenta. At *Vehicularius Cursus*, apud Capitolinum eundem *in Pio, Vehicularium cursum summa diligentia sublevavit:* generalis est appellatio cursus publici, quæ rhedas, cisia, veredos, angarias & omnia, quæ in cursu publico usurparentur sive *vehicula*, sive animalia, comprehendit; eò quòd ab initio institutionis *vehicula* tantùm, i. *rhedæ*, in usu fuere, V. Salmasium *ad utrumque l.* & plura de *Vehiculario Cursu* suprà, ubi de *Cursu Publico*. Aliàs vox *Vehiculi* non rhedam solùm, sed & *Arceram*, plaustrum tectum undique, quo infirmi vehebantur; & *Basternam*, quo matronæ; & *Carpentum*, quo honoratiores; & *Carrus*, *Carrucasque* Germanorum ac Gallorum; & *Cisium*; & *Covinum* Britannorum; & *Epirhedium* & *Essedum* Belgarum; & *Petoritum*; & *Pilentum*, & *Tensam*; omne denique *Curruum* genus, ut & *Lecticarum* ac *Plaustrorum Sellarumque*, quibus homines ad commoditatem, necessitatem, pompam, bellum, habitationem, alia, uti consuevere, ambitu suo complectitur. V. hic passim, inprimis in voce *Currus*, & plura hanc in rem apud Jo. Laurentium JC. *de Re Vehicularia*. Addo saltem, *vehiculum quadrirotum* Phrygum inventum facere Plinium *l.* 7. *c.* 56. V. quoque suprà ubi de *Bigis*, *Trigis*, *Quadrigis* Vett.

Vejar, nomen Familiæ, in Hispania, illustris, de qua V. infrà, voce *Zuniga*.

Vela, V. infrà *Velum*.

Velada, nomen illustris in Hispania Familiæ, quæ Davilææ Stirpis ramus est. In hujus enim linea *Santromanensi*, postquam plures sibi invicem successere, *Domini de Santroman* & *Villa nova de Gomez*, titulis *Velada* accessit, ex Davilensi linea a conjuge Sancio *Sanchez* Davilæ allata. Fuit illa Catharina Davila Dn. *de Velada* (fil. Petri Davilæ Dn. *de Velada*) & marito genuit Gomesium Davilam, qui *Marchionis de Velada* axioma a Philip. II. obtinuit. Hoc, è Teresa *Carrillo de Menacza*, natus Sancius *Sanchez* Davila, junxit sibi Joannam Toletanam, atque ex ea suscepit Gomezium *Davilam* & *de Toledo*, March. *de Velada*) cujus ex Anna Toletana Colonna liberi fuere, Antonius *Davila* & *Toledo*, March. *de Velada* & *Santroman* (cui nupsit Constantia Osoria fil. Petri Alvari M. de Astorga) & Antonia (uxor Jo. Lud. *de la Cerda*, Duc. *de Medina Celi*) Phil. Jac. Spener. *Theatro Nobil. Europ. Part. II. p.* 102. V. quoque eum *Arte Heraldica Tom. II.* & suprà, voce *Davila*.

Velamen Nuptiale, apud Hebræos, duplex erat, alterum, quo Sponsorum capita, ut flammeo, obtecta; alterum, quod in ipsa Benedictione nuptiali eos, veluti tentoriolum portatile, obumbrabat. De illo Misna, *Temporibus bellicis — decretum est, ne prodiret Sponsa velamine obvoluta intra urbem. Sed Rabbini nostri postmodum permisere, ut etiam intra urbem velamine obvoluta prodiret.* De isto Elias Levita, *Nos etiam vocamus vestem illam* seu *pannum, quo solet expandi super caput Sponsi & Sponsæ, ac tenetur quatuor vectibus tempore nuptiali, Chuppam.* Quod posterius in atrio Synagogæ præparari nunc solitum; an vett. etiam Ebræis in usu fuerit, non liquet: utriusque vox Hebræa, namque prius אפיריון, posterius חופה appellant, pro ipso etiam thalamo nuptiali, in quem deductio facienda, alibi occurrit, & quidem *Chuppa* primario in rebus nuptialibus ipsum conjugalem thalamum notat, uti dictum supra in hac voce. Transiit mos ab Hebræis ad alias gentes, de quibus hic non uno loco. Nec Christianis suum *Velamen* defuit, uti videre est suprà itidem, ubi de rebus ad *Nuptias* pertinentibus, it. ubi de *Thalamo Nupt.* de *Velaminibus Supplicum*. V. voce hac, & de aliis *Velaminum* generibus infrà, voce *Velum*.

Velarii, dicebantur olim, qui ad *velum*, sicut Ostiarii, qui ad ostium, & Cancellarii, qui ad cancellos, sedebant, præter quos Admissionales erant; quibus omnibus remotis, *quasi unus de Senatoribus, patente velo*, salutari voluit Alex. Severus apud Lampridium. Præsidatus hujusmodi *Velariorum* domus Augustæ, occurrit in vet. *Inscr.* Neapoli,

D. M.
L. FLAVI. AVG.
LIB. PRIMIGENI
SVPRA. VELARIOS
DE DOMV. AVG.

Romæ,

TI. CL. THALLVS
PRÆPOSITVS. VELARIORVM.
DOMVS. AVGVSTÆ &c.

V. Salmasium *Notis ad Flav. Vopiscum in Aureliano.* Sed & *Velarii*, velorum confectores, in vet. *Inscr.* 599. 10. At *velarium* vox Juvenali quoque nota, apud Recentiores, velum est βηλάριον in *Inscr.* Antipolit. 173. 10. Βηλάριον Achmeti c. 262. ubi de velis ante Principum consistoria dependentibus &c. V. quoque infra. *Stipites v. Velarii* apud Festum, clavulæ sunt, quibus clavulare carrum circumfigebatur; a *vela*, quod contractum ex *vehela* i. vehiculum, vectabulum: unde *velaturam facere*, apud Varronem, pro *vecturam facere*; V. Salmasium *ad Capitolinum in Maximinis.*

Velasco, nomen illustris in Castella Familiæ, in qua Joannes *de Velasco* fil. Petri, nepos Ferdinandi pronepos Sancii, Dominus *de Bribiesca* & *Medina de Pomar*, ac Camerarius Henrici III. Reg. fuit: Pater Petri Fernandi *de Velasco* & Fernandi, a quibus duæ stirpes. Illa Comitum *de Haro* est, cum præfatus Petrus obtinuisset hunc titulum: Ista Comitum *de Sirvela*, quam dignitatem Fernandi fil. Joannes impetravit. Et quidem in Harensi Petrus, præter Sancium *de Velasco* Dn. *de Arnedo*, patrem Antonii (ad quem ab uxore dignitas Comitis *de Nieva* pertigit & propagata est) genuit Petrum Fernandum *de Velasco*, qui Conestabilis Castellæ & Legionis fieri meruit. Inter ejus filios Bernardinus Connestabilis & Dux *de Frias*, ex amica suscepit Bernardinum Dn. *de Castelurgeriego*, cujus posteri titulum Comitum *de Salazar* nacti sunt, ac Petrum Fernandum *de Velasco* & *Figueroa*, Dominorum *de Saldanna* & *Saldannuela*. *Coscorita* ac *Silanes*, auctorem. Muneris verò ac titulorum successorem habuit fratrem legitimum Inicum Fernandum *de Velasco*, a quo reliqui Duces *de la Ciudad de Frias*, Comites *de Haro* ac Connestabiles Castellæ, nec non per Inicum, Annæ *de Herrera* maritum Marchiones *de Aunnon* derivantur. In ramo Sirvelensi Joannis primi Comitis neptis Leonora titulos & successionem marito Christophoro *de la Cueva* attulit. Ad eundem ramum spectat palmes *Velascorum* Dominorum *de Villerias*, à Petro Joannis I. Comitis Sirvelensis fratre, per duos filios, Antonium & Petrum, protuberans. Præter quos tertius Joannis ac Petri frater Arnaldus posteros etiam habuit. Tùm ad genuinum *Velascorum* sanguinem referunt se quoque Domini & Comites *de Ribilla*, qui a Sancio *Sanchez*, supradicti Joannis Harensium & Sirvelensium auctoris fratre, derivantur. Sed & *Velascorum* nomen Comites *de Alcaudete* paterno Cordubensi adjiciunt, ob Mariam *de Velasco* Alfonso Fernando *de Corduba* nuptam, à qua descendunt. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nob. Eur. part. II.* & *Arte Heraldica Tom. II.* nec non supra, voce *Haro* &c.

Velata, Cantici c.1. v.7 *Indica mihi ubi pascas—ne sim* כעטיה *ut velata, ad caulas sociorum tuorum*: nonnullis meretrix est, quia meretrices velentur, uti probant ex Thamaris historia, Genes. c.38. v.14.15. Sed meretricum non esse proprium *velari*, sed revelari potius, legimus Esaiæ c.47. v.3. Ezech. c.16. v.36, 37. & Nahumi *cap* 3. *vers*.5. Neque more meretricis Thamar se theristro obtexerit, sed ne agnosceretur, ut ex Historia sacra notum. Aliis *Velata* hic est lugens, quia lugentes tegebant *velabantque* labrum superius, Ezech. c.24. v.17. Verùm hoc alienum planè. Itaque trajectis literis *Ajin* & *Teth* כ טיה pro כעטיה scriptum fuisse potius, existimat Bochartus, illudque exponit, *ut vaga, ut oberrans*, aut etiam *ut meretrix*, quem *hunc ad l.* vide *Hierozoici Parte prior. lib.II. cap.46.* Alias *velari*, idem quod vestiri Virgilius *Æneid. lib.3.*

——— *Phrygio* velamur *amictu*.

Ovidius *de Arte lib.* 3.

——— *croceo* velatur *amictu* &c.

Nempe ideo vestimur, ut nuditatem *velemus*: à quo fine quantopere se efferret amictus matronarum Romanarum sequioris ævi, diximus suprà passim, inprimis ubi de *Cois Pellucidisque vestibus*. Quæ autem corporis partes, tum in vita communi, tum in Sacris, maximè *velari* consueverint, videre hic est, ubi de membrorum quolibet suo loco. V. etiam infra voce *Velum*. Namque & sacra vox *velare*. Unde *Velati*, ait Scaliger *in Conjectan*. *dicebantur, qui caput cinctum licio laneo habebant*. Plautus *Amphitruone act* 1 *Sc* 1. *Velatis manibus orant, ignoscamus*. Virgilius *Æneid. lib.*12.

Velati lino & verbenis tempora vincti &c.

V. Taubmannum *ad Plauti comm.* de *velatis* *oribus* suprà, voce *Pellis*.

Velarius. V. infrà *Velum*.

Veldentia, vulgò *Veldenz*, arx est Germaniæ, prope Mosellam, cum tit. Comitatus: Cujus ultimus Comes Fridericus Henrico & Loretâ C. Sponhemia genitus, Stephano Principi Palatino Ruperti Imp. filio, filiam unicam ac hæredem Annam cum nuptum dedisset, Palatinæ domui sic Comitatus illatus est. Hodieque *Veldentia* linea floret, cujus Auctor fuit Rupertus Alexandri D. Bipontini minor natu filius, qui decessit An. C. 1544. Pater ex Ursula Rhingravia Georgii Johannis cogn. *Ingeniosi* qui inter Status Imperii recipi, & cum tit. *Principis Palatini Veldentiæ* in Collegio Principum adsciści, meruit. Idem Comit quoque Lucelstenium penè integrum cum dimidia parte communionis Guttenbergicæ & quibusdam aliis bonis, in *Alsatia*, post excessum ultimi Electoris Palatini è priori linea, ut portionem quadrantis totius hæreditatis sibi debiti, sine præjudicio juris in reliqua competentis, accepit: Lucelstenium auxit, Pfalzburgum condidit, obiitque 1592. E' cujus filiis natu major Georgius Gustavus, natus A.C. 1564. *Veldentiam* lineam continuavit (Georgio Joh. fratre jun. Lucelsteniam orso) atque *Veldentiæ*, quamdiu ob turbas licuit, habitavit: in divisione paternæ hæreditatis, avitas ditiones & Status Imperii prærogativam nactus. Obiit autem An. C. 1634. relictis ex Maria Elisabetha Bipontina Joh. Friderico, Carolo Ludovico (qui ambo Suecis militantes absque liberis extincti sunt) & Leopoldo Ludovico: qui natus A. C. 1625. literis a juventute egregiâ operâ navatâ, ex Agatha Christina Hanovica ducta An. C. 1648. præter præmortuos, genuit Gustavum Philippum A. C. 1651. peregrinationibus & militari peritia inclytum: Carolum Georgium A. C. 1660. Augustum Leopoldum A.C. 1663. filiasque Elisabetham Johanni Rhingravio nuptam Ann. C. 1669. Annam Sophiam & Dorotheam, illam A.C. 1650. hanc A. C. 1658. natas Pace Monasteriensi, in Comit. *Veldentium*, cujus castrum prius A. C. 1646. ab Hispanis, reditus verò jam antea redditi erant, restitutus, proximis annis certa de quibusdam juribus in illo pacta cum Electore Trevirensi inivit. Idem patruo Georgio Johanni præfato, qui post fratrem Augustum sine liberis An. C. 1611. defunctum, Lucelstenium obtinuerat, extinctus ipse, sine hæredibus A.C. 1654. in Lucelstenio apennagio successit, sicque omnes ab Avo relictas ditiones denuo conjunxit. V. Phil. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Histor. in Famil. Palatino Bavarica*, & *Theatro Nobilit. Europ. parte II. pag.* 1. *ubi Progenitores liberorum Leopoldi Ludovici ab utroque latere exhibet*, & *in Indic. ubi Lineam hanc aliàs quoque Lauterecciam, seu Lucelsteniam sed in Actis publicis* Veldentiam *appellari solere, tradit*. Adde eundem *Artis Heraldicæ Tom.II.* & Tob. Pfannerum *de præcipuis German. Princ. Gentibus cap.* 3. ubi Palatinis Sponhemii Comit. Veldentiæque ratione, nullam cum Bavaris tituli communionem esse, recenserique Comites hos inter Comites Principum dignitate præeminentes qui Germanis *Gefürstete Grafen*, docet, ex Limnæo *Tom. II. lib.*4. *cap.*4. *num.*72.

Veleda, Virgo fatidica, apud vett. Germanos longè lateque imperans, pro Dea in sua gente habita legitur, apud Tacitum „*Historiar. l.*4. Mumius Lupercus, Legatus Legionis inter do„na missus Velledæ. Ea virgo, nationis Bructeræ, latè imperi„tabat, vetere apud Germanos more, quo plerasque fœmina„rum fatidicas & augescente superstitione, arbitrantur Deas.

Et *l. de moribus Germ.* Inesse etiam sanctum aliquid & providum (*fœminis*) putant, nec aut consilia earum aspernantur, aut responsa negligunt. Vidimus sub divo Vespasiano *Velledam* diu apud plerosque Numinis loco habitam. Sed & olim Auriniam & complures alias venerati sunt &c. Unde colligitur, Germanos pro Apollinari & similibus Oraculis, consuluisse virgines ac fœminas, quibus divini aliquid inesse existimarent, neque illas tam pro Deabus (quod non nisi *augescente superstitione* factum) quàm pro Vatibus ac Divinis, habuisse. Captam à Romanis postea, ductamque in Triumphum, præsatam Virginem, docet Statius Papinius *Sylvarum lib.* 1. *Soteriis pro Rutilio Gallico*,

——— *Arctoas acies Rhenumque rebellem,*

Captivæque preces Veledæ —

Quæ Poetæ verba non esse hac parte corrupta ut quidam contendunt, fidem fecerit Suidas in Ὀυέλ. ubi Dionis locum in ἐκλογαῖς περὶ πρέσβεων, à Fulvio Ursino editis, *Fragm.* 49. sed, ut solet, præterito Scriptoris nomine, adducit, planè similiter. Ita autem locus habet: Ὅτι Μάσυος ὁ Σεμνόνων βασιλεὺς καὶ Γάννα παρθένος, ἣ μετὰ τὴν Βελήδαν ἐν Κελτικῇ ἐθείαζεν, ἦλθον πρὸς τὸν Δομετιανὸν καὶ τιμῆς παρ' αὐτοῦ τυχόντες ἐπανεχώρησαν, *Mesyus* (?) *Semnonum Rex*, & *Ganna Virgo, quæ post Veledam in Celtica afflatu Germania furore fuit affiata divino, ad Domitianum venerunt, honoreque ab eo affecti domum sunt reversi*. In quo loco, cùm pro *Σεμνόνων* Suidas legat Σεννόνων, rescribit Vossius Σεμνόνων, qui ad Albin te stibus Strabone, Tacito, Ptolemæo, Zosimo, imò & Velleio. V. Vossium *de Idol. l.* 3 *c.*17. ut & in voce *Veleda*. Namque utroque modo vox scripta reperitur, ut visum. Domitius *Velledam* in omnibus libris Taciti scriptum se reperisse ait, unde Germanam vocem facilè exsculpteris. Adde Cælium Rhodigin. *Lib.* 6. 20. & Barthium *Animadvers. Papiniani ad l.*

Velenus, seu *Balenus*, Caduciorum R. V. suprà *Pelerus*.

Velites, Festo fuere, milites expediti, sic dicti, quasi *volantes*: de quorum institutione ita Val. Maximus *l.*2. c.3. *Velitum*, inquit, *usus eo bello primùm repertus est, quo Capuam Fulvius Flaccus Imperator obsedit. Nam cùm Equitatui Campanorum crebris excursionibus Equites nostri, quia numero pauciores erant, resistere non possent, Q. Nævius Centurio è peditibus lectos expediti corporis, brevibus & incurvis septenis armatos hastis, parvo tegmine munitos, veloci saltu porrigere se equitibus & rursus celeri motu dilabi instituit, quò facilius equestri prælio subjecti pedites, vires pariter atque equos hostium telis incesserent. Eaque novitas pugnæ unicum Campanæ perfidiæ debilitavit auxilium, ideoque auctori ejus Nævio adhuc honos habitus est*. Eligebantur vero *Velites*, qui minimi ætate, fortunæque tenuioris essent, Polybius *l.* 6. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. l.*10 c. 19. Atque collocabantur plerunque, in Fronte, Viis ac Cornibus, uti docet Lipsius *de Milit. Rom. l.*4. *dial.*3. pars militiæ maximè ignobilis: utpote qui & seorsim pugnarent & periculis maximè essent expositi, Thom. Godvvynus *Anthol. Rom. l.*4. c.2. Hinc *Velitatim pugnare*. Item *Velitatio*, leve prælium, quo graviori pugnæ præluditur, ut fortitudo & vires hostium cognosci possent. Sic Alexandri & Pori prudens consilium fuit, *ut levis prælio conficerent, & uterque par va rei discrimine summæ experirentur venum*, apud Curtium *l.*8 *c.*13. §.12. Similiter Horatius milites suos levibus præliis expertus est, apud Livium *l.* 3. *cap.* 61. §.10. Cæsar quoque Dux atque Historicus excellentissimus, nulla ratione cum hoste, præsertim novo, dimicare voluit, nisi levibus prœliis priùs fuisset tentatus. Quos sequutus est Attila, Hunnorum Princeps, quem, præcursoribus aliquibus præmissis, qui tenuia primùm futuri conflictûs ederent præludia, justæ pugnæ committendæ quæsivisse tempus & occasionem, scribit in *Vita ejus* Nicolaus Olaus. Hinc memorabilis Q. Fabii ad M. Livium Oratio, quâ monuit, ne priùs, quam genus hostium cognosceret, temere consereret manus. Nec obstat, quòd per parva istiusmodi prælia atque *Velitationes*, pars exercitus sæpe succumbebat, *Satius* enim, verba sunt Ammirati, *paucos Velitationum periculis objectare, ut victoria facilius obtineatur, quam non cognitis viribus & fortitudine hostium, totus Exercitus concidat, vel maxima ejus pars intereat, ubi & de Ducis simul existimatione esse actum* Lege, si placet, hunc Ammiratum argumentum hoc accuratè tractantem, Machiavellum item, Matth. Berneggerum *in Taciti Germ. qu.*152. &c.

Viri illustres.

Velius Cornificius Gordianus Conf. sub Tacito Imp. cum orationem de Imperatore eligendo, hujus Imp. *Vita* inseruit Vopiscus.

Velius Rufus, Vir Consularis, Commodi jussu occisus, apud Lampridium.

Vellendi lanam mos, ante tonsuram, Romæ olim in usu fuit & vicinis locis, quod vel *velleris* nomen docet. Varro *de L. L.* 4. *Id dictum, quòd vellebant lanam*. Et, *Vellus unde essent, sinere accepi causas in quis, quod ibi pastores Palatini ex ovibus ante tonsuram inventam vellere lanam sint soliti*. Idem de *R. R. lib.* 2. c.11. *Alii vellera, alii vellumina appellant, ex quorum vocabulo animadverti licet, priùs lanæ vulsuram, quàm tonsuram, inventam*. Quod ut ejus ævo scias nondum in desuetudinem abiisse, addit: *Qui* etiam

etiam nunc vellunt (oves) ante triduo habent jejunas, quòd languidæ minùs radices lanæ retinent. Quo modo etiam Plinius *lib.*8. *c.* 46. *Oves non ubique tondentur: durat quibusdam in locis* vellendi *mos.* Nec tamen & *lanæ* nomen à *laniando* bene deducit Isidorus *Origin. lib.*19.*c.*27. cùm *lana* Græcum sit, ex λῆνος seu λᾶνος Dor uti docent Eruditi. At apud Græcos, Hebræosque, tondendi ratio vetustissima, uti suprà vidimus, in hac voce: interim & apud illos *vulsisse* quosdam, indicat vox Νακοτίλτης, apud Archippum, Cratinum, Philemonem, quæ propriè *vellerum vulsorem* notat; & apud istos Maimonides, *in Biccurim c.* 10. *§.*6. cùm ait: *Etiam qui lanam ovium manu sua vellit, & non tondet, debet velleris primitias,* apud Bochartum *Hieroz. Parte prior. lib. II. cap* 45. V. quoque Vossium *de Idolol. lib.*3.*c.*70. Sed & crines pilique *evulsi,* in mœrore ac luctu, tum capitis, uti de Jobo legimus, *c.*1. *v.*20. & de Esra *c.* 9. *v.* 3 Quemadmodum & de Ulyssis sociis, in morte Elpenoris, dicitur *Odyss. lib.*10.

Ἑζόμενοι δὲ κατ' αὖθι γόων, τίλλοντό τε χαίτας

V. quoque de Priamo, graviter ferente, quòd Hector cum Achille dimicatum ibat, *Il.* χ. de Agamemnone, cladem suorum lugente *Il.* κ. præterea Ciceronem *Tusculan. lib* 3. Smyrnæum *l.*3. Lucianum *de Luctu,* Aristophanis Scholiastem *in Ranis Act.* 1. *Sc.* 1. Alios. Quò & illud Martialis pertinet *lib.* 2. *Epigramm. in Selium,*

Quid dextram pulsas pectus & comam vellis?
Non ille amici fata luget aut fratris.

Tum barbæ, uti de se ipso Esdras iterum ubi suprà. Imò & genas vellebant &c. uti videre est retro ubi de *Luctu.* Aliarum verò partium pilos *vellendi* mos a luxu fluxit, de quo V. aliquid suprà, ubi de *Alipilis, Athletis, Culipilariis, Psilothris* &c. Ipsa autem membra evellere forcipibus ignitis, crudelitatis apex est, de quo hic passim. In *L.* Angliorum *tit.*5.§.7. libero homini qui evulserit testiculos, *centum sol. componere* jubetur, apud Car. du Fresne *Glossar.* &c.

Vellus Aureum, cujus desiderio ardens Jason, illustre Thessaliæ suæ sidus, Colchidem, non sine periculo cum Argonautis ingressus est, illoque tandem, magnos post labores exantlatos, potitus, domum rediit, à variis varie exponitur. Georg Hornius *Hist. Phil. l.*3.*c* 5. hoc commento nihil aliud indigitasse Veteres contendit, quàm Sapientiæ studio Jasonem tantopere fuisse incensum, ut ejus assequendæ causa nullum laborem aut periculum subterfugerit. Non pauci tamen *Vellus Aureum* librum fuisse volunt, περὶ χρυσοποιΐας, *de Auri conficiendi ratione,* singulari studio conscriptum & in Colchide asservatum. Quibus Suidas favet, cùm libri hujus argumentum fuisse, Ὅπως δεῖ γίνεσθαι διὰ χημείας χρυσόν, *Quo pacto beneficio Chemiæ Aurum fieri possit?* tradit. V. inprimis Langium *Epist. Medic. l.* 1. *Epist.*53. Nec multum abludit, quod de Pelopis aurei velleris ariete, legimus apud Senecam *Thyeste:*

Est Pelopis altis nobile in stabulis pecus,
Arcanus aries, ductor opulenti gregis:
Hujus per omne corpus infuso coma
Dependet auro, cujus a tergo novi
Aurata Reges sceptra Tantalici gerunt.
Possessor hujus regnat, hunc tantæ domus
Fortuna sequitur.

Et certè Artem illam Chrysopœicam inventum esse vetustissimum, docet Jos. Scaliger *ad Manil. l.*4. Joh. item Delrio *Magic Disquis. l.*1.*c.*5. Alii: ipsumque *Chemiæ* nomen jam a Chamo, Noahi filio, fluxisse videtur. Namque & ipse Ægyptum primus tenuit, ubi Ars illa antiquissimis temporibus, inter Mysteria sacra, habebatur, & ipsa Ægyptus, in sacris Osiridis, ab eo *Chemia* dicta est. V. pluribus Georg. Hornium præfatum *loco cit.* Varro verò originem fabulæ nobis hanc tradit *de Re R.* 2. *cap.*1. *De antiquis illustrissimus quisque pastor erat* —— *& veteres Poetæ* —— *ipsas pecudes, propter caritatem, aureas habuisse pelles tradiderunt, ut Argis Atreus, quam sibi Thyestem subduxisse queritur: ut in Colchide Æeta, ad cujus arietis pellem profecti regio genere dicuntur Argonautæ, ut in Libya ad Hesperidas, unde aurea mala* &c. Itaq; ob *pecudes* Argonautæ profecti, i. ob regias opes universas πολυδοχμὰς, inprimis verò thesaurum illum, quem Phrixus, Athamantem ac novercam fugiens, in Colchidem deportarat. Hùc enim consanguinei Phrixi, ante omnes autem Jason, prognatus Æsone, fratre Phrixi patruele, non absurdè repoicebant. Nam verisimile est, eum fuisse partim ex bonis Nepheles matris: partim, quia ejus domos & agros auferre non poterat, ex pecuniis Athamantis patris & novercæ Inus. Vocarunt autem *Velleris aurei* nomine illas etiam, quia ex pecudibus pecunia comparatur, eoque & pecuniæ dicuntur, quasi res pecuinæ, imò postquam signari cœperunt nummi, sæpe eis pecudis nota imprimebatur. Cœterùm templum hoc Phrixi, cui ille ad Æetam R. profugus *arietis sui vellus* intulerat, etiam post illud ablatum, magno tempore loco habitum est, idque propter Argonauticam expeditionem. Dives etiam fuit: sed Augusti ætate omne ejus aurum direptum, priùs à Pharnace, postea item à Mithridate Pergameno ut auctor est Strabo *l.*11. Ita Gerh. Joh. Vossius *de orig. & progr. Idolol. lib.*1.*c.*24. V. quoque in vocibus *Colchis, Jason, Medea, Phrixus,* &c. Aliud occurrit apud Scriptores, *Vellus aureum marinum,* è quo comæ ascititiæ Vett. item chlamydes, ellychnia, marsupia, alia, fieri consuevere, de quo V. suprà, voce *Pinnicum:* unde Salmasius πινικόχροα πρόβατα vocari solitas observat *oves ejusdem coloris cum pinnarum vellere,* i. aurei, *lanam habentes;* quod posterius Vossii firmat sententiam, quam ex Varrone allatam vidimus. De *Vellere* v. in genere, V. suprà ubi de *Lana, Ovibus* &c.

Velothyrum, apud Guilielmum Bibliothecarium *in Stephano* VI. *fecit etiam in eadem Basilica — belothera* (i. velothyra) *quatuor, ex quibus unum aurotextum:* vox hybrida est ex Latino *velum* ac Græco θύρα, & *velum* denotat seu aulæum, *foribus* prætendi solitum, quo reducto interior cubiculi pars patescit. De cujusmodi *velis,* V. Car. du Fresne *Descr. Ædis Sophian. num.* 72. ut & infrà, voce *Velum.*

Velsolus, Regis in Oriente nomen, cujus ad Saporem R. Persarum super victoria de Valeriano Imp. reportatâ epistolam exhibet Treb. Pollio in *Valerianis,* ad quem Casauboni V. *Notas.* Salmasius verò nomen Regis, cujus hæc epistola, periisse, & remansisse apud Pollionem solum Saporis titulum], qui *Rex Regum vel solus* dicebatur, quæ duæ ultimæ voces in unam vitio temporum ac Librariorum coaluerint, censet *Notis ad eundem.*

Velum, an ex *volare,* an ex *vellere,* an ex verbo *velare* dictum, multiplicem in vita usum habet. Deorum sanè simulacra antiquitus objecto velo abdebantur. Appulejus *lib.*11. *Metam. Ac dum, Velis candentibus reductis in diversum, Deæ venerabilem conspectum apprecamur.* Et Sulpitius Sev. *de vita D. Martini l.* 1. *Quia esset hæc Gallorum rusticis consuetudo, simulacra Dæmonum, candido tecta velamine, misera per agros suos circumferre dementia.* More à simia Dei, *Velum* Tabernaculi Templique Veteris Ecclesiæ, de quibus infrà, æmulante, ad sua sacra translato. Fuerunt autem velamenta hæc linea: nam lanea, ut impuriora & profana adhibere nefas, teste eodem Appulejo *in Apolog.* πέπλους vocat Lycophron, quibus opertos Deos Penates Trojâ extulit Æneas, ubi V. *Commentarium* Jo. Meursii, ut & hic passim, ubi de Sacris Gentilium. A' simulachris Deorum rebusque sacris *Velamentorum* objectus, transivit in aulas Imperatorum Principumque, in quibus foribus Cubiculi Imperatorii obtendebatur velum, quod oculos arceret. Corippus *lib.* 3. ubi de Legatis Avarum,

Verùm, ut contracto patuerunt intima Velo
Ostia, & aurati micuerunt atria tecti,
Cæsareumque caput diademate fulgere sacro
Ter gazis suspexit Avar.

Et ante eum Lampridius de Heliogabalo, Qui, inquit, subito " militum strepitu exterritus, in angulum se condidit, objectuque *Veli cubicularis,* quod in introitu erat cubiculi se texit. Idem " de Alexandro, *cap* 4. cum amicis eum tam familiariter vixisse " scribit, ut salutaretur quasi unus de Senatoribus, patente *Velo,* " Admissionalibus remotis. Atque hoc *sacrum Velamen* vocat " Paul. Diaconus *de gestis Rom. l.*16. *Italiam ei per pragmaticum tribuens,* sacri *etiam* Velaminis *dono confirmavit.* Sed & præter hoc, in Palatio, frequentia fuere *Vela,* teste Suetonio, *Claudio cap.*10. ubi prætensa fuisse foribus etiam Solarii vela refert. Hinc *Velariorum* præsidatum & præfecturam in domo Augusta ingeruntInscr. Neapoli: *D. M. L. Flavi. Aug. Lib. primigen. supra. Velarios. de domo. Aug.* & Romæ., *Ti. Cl. Thallus. Præpositus. Velariorum.* &c. V. suprà Neque verò Romanos tantùm Principes id in usu habuisse, ex Sidonio Apollinari discimus *l.*1. *Epist.* 2. ubi de Theodorico, VVisigothorum Rege. Hinc ad Consistoria Judicum *vela* translata: Constantius Imp *lib.* 1. *C. Theod. de Offic. Rect. Prov. Non sit venale Judicis* Velum, *non ingressus redempti, non infame licitationibus Secretarium, non visio ipsa Præsidis cum pretio.* Car. du Fresne, *Velum,* quo Principum vel Judicum consessus ac cubiculorum vestibula occludebantur, duplex fuisse docet, unum in primis & exterioribus cubiculis, quod *Consistorium* vocabatur, alterum ad interius cubiculum, ex Anastasio Bibl. *in S. Sylverio,* ubi *primi* & *secundi veli* expressa mentio: unde uti *Cancellariorum,* sic *Velariorum* crebra mentio: quorum illi cancellos, hi vela foribus obtenta servabant; quæ proin junctim memorantur, *l.*41. *ff. de leg.*1 *Sed si cancelli sunt, vel vela legari poterunt.* Et Κάστρον τοῦ βήλου dicti apud Byzantinos Judices quidam, ut notum. *Levato* verò *velo* causas submersarum navium cognosci præcipit *l.*6. *Cod. Theod. de Naufragiis* &c. V. Alamannum *ad Procopium pag.* 3. *edit.* 1. Jo. Kirchmannum *de Annulis c* 9. ubi inter alia *vela* hujusmodi in causis quidem levioribus vulgaribusque removeri & pandi, in causis verò gravioribus, & præcipuè criminalibus, quæque ampliorem deliberationem requirerent, obtendi solita. item πρὸς τὸ παραπέτασμα ἀγαγεῖν, *ad velum sisti,* apud Chrysostomum *Hom.* 5. *in* 2. *ad Tim.* idem esse, *quod coram Judice sisti,* docet. Alios; nec non suprà, ubi de *Velariis.* Ab his ad limina Grammaticorum, in honorem secreti, an verò in tegumentum erroris, dubitat Augustinus *Conf. l.* 1.*c.*12. transiere. Ipsi tandem privati foribus suis prætendebant. Seneca *Epist.*80. *Non crepuit subinde ostium, non alle-*

vatum

vatur velum. Ulpianus *l.* 12. *§. Papinianus. ff. de instruct. vel instrum. leg. Sicut prothyrum domus, si velamen est*, inquit, *instrumento domus continetur.* Idemque meminit *Velorum*, quæ frigoris vel umbræ causâ in domo essent: *Velorum Cilicinorum*, quæ ideo pararentur, ne ædificia vento vel pluviâ laborarent: *Velorum* quæ in hypæthris, quæ circa columnas extenderentur: quibus addi possent *Vela* & Aulæa Tricliniaria (quæ, usu cameræ adhuc ignorato, ad excipiendum pulverem, ne super mensas spargeretur, antiquitus suspendi solebant) Theatralia & Amphitheatralia (a Q. Catulo, cum Capitolium dedicaret, primùm inventa: Post quem, carbasina illa fecit primus Lentulus Spinter, Apollinaribus ludis) quæ per milites classiarios duci moris fuisse, docet Lampridius *Commodo*, Alia. *Velum* oppansum coparum institorio & orbiculos quosdam habens, ut adduci ac reduci faciliùs posset, occurrit apud Dionem in *Avisi vita*. De quo accipiendum illud Juvenalis *Sat.* 8.

— Lateranus ad illos
Thermarum calices, inscriptaq́; linteα vadit,
Maturus bello Armeniæ —

De *Velis Basternarum, Carpentorum, Lecticarum*, *Lectorum* &c. suo loco. De *Velis Statuarum* V. Meursium *ad Lycophr.* Verbo quidquid abdi religio, honestas, necessitas suasit, *Velo* condebatur. Martialis *l.* 1. *Epigr.* 34.

At meretrix abigit testem, Veloque *seraque.*

Quod extulit Ausonius Proverbii loco *Epicedio in Patr.*

Non occursator, non garrulus obstrepens
Valvis & Velo condita, non adii.

Quò forsan alludunt *Vela* in thalamo, quæ recenset Chrysologus *Sermon.* 22. *sub fin. Ex quo ad desponsandum suam Ecclesiam Christus advenit, thalamus ornatur Sponsæ, & ornatur auro fidei, argento sapientiæ, virtutum gemmis, sanctitatis Velis.* Certe Servius ad *Æneid.* v. 701. *Ideo autem*, ait, *etiam in domibus tendebantur aulæa, ut imitatio tentoriorum fieret, sub quibus bellantes semper habitavere Majores, unde & in Thalamis hoc fieri hodie conspicimus.* V. Laurent. Pignorium *Comm. de Servis* &c. De muliebri *Velo* capitis addam pauca. Congruere illud fœminis, diserte tradit Apostolus, 1. Cor. *cap.* 11. ubi interrogatus à quibusdam Corinthiis, salvusne esse deberet Mulieribus usus patruus, aperto in publicum procedendi capite, respondit, id planè indecorum esse, nec tam videri debere consuetudinem, quam corruptelam omni ratione recidendam. Quod non tantùm de mulieribus ad orandum prodeuntibus, aut in Templo orationi vacantibus, sed & de omni in publicum earum processu, intelligendum esse ex rationibus, quas ibidem affert, clarissimè patet. inprimis cum indigitat, *non velatam Mulierem tonsæ similem esse*: cumq; tegimen illud capitis, *ἐξουσίαν*, seu *potestatem* vocans, subjectionis viro debitæ symbolum facit. Et hic omnium politiorum semper gentium mos fuit. Apud Hebræos enim, jam à primis, gentis incunabulis, *velari* & contegi fœminei sexus capita consuevisse, discimus ex verbis Abimelechi ad Saram, in Genesi c. 20. v. 16. Quæ consuetudo postea pertinaciter retenta: Unde Tertullianus *de coron. Mil.* c. 4. *Apud Judæos tam solemne est mulieribus earum velamen capitis, ut inde dignoscantur.* Hinc in sacrificio Zelotypiæ Numer. c 5. ad Judicem Mulier adulterii suspecta, capite nudato, ad impudentiam ejus denotandam adducta legitur, V. Cyrillum *de Ador. l.* 14. De Græcis mulieribus idem discimus ex Appulejo *Metam. lib.* 7. ubi Græcam quandam fœminam *missilà textili opertam* repræsentat. Neque caput solùm, sed & faciem, quoties extra domum & Viri conspectum degerent, velasse. inde patet, quod in earum mundo numerabantur *Faciales*, Gall. *Masques.* Unde in Vett. Glossis, adductis à Rigaltio *ad Onosandri Strategicon* c. 1. *Δες προσωπίδιον*: fuisseque olim illas larvas purpureas, idem Auctor demonstrat *ibid.* Plinius *l.* 12. c. 14. *persinas* vocat. De Romanis Mulieribus, *velatum* in publico caput habentibus, agit Plutarchus *Rom.* c. 14. idque adstruunt exempla non vulgarium modò mulierum, sed etiam Augustarum. Liviæ, Marciæ, Faustinæ, quas nummi antiqui capite obducto repræsentant, addito lemmate: PUDICITIA. Poppæam item Sabinam Neronis conjugem, non nisi *velatam* & infrequenter, in publicum prodiisse, tradit Tacitus *Annal. l.* 13. Imò hoc solo argumento repudiatam à C. Sulpitio Gallo uxorem quòd capite aperto foris versatam cognovisset, legimus apud Val. Maximum *l.* 6. c. 3. Porrò & barbaris mulieribus, capita *velare* fuisse perpetuum, Tertullianus Auctor est *de vel. Virg.* c. 17. ubi narrat, Arabicas mulieres, non caput solùm habuisse tectum, sed & faciem, contentas dimidià frui luce, procedendo, unum duntaxat oculum liberatas, ne totam faciem prostituerent: idque apud eas suo adhuc tempore viguisse, ait D. Hieronymus *in Esai. cap.* 4. Hinc inter Christianos quoque hujusmodi *velamentum* nubentibus fuisse jam olim adhibitum, docemur ab Ambrosio *de Virgin. l.* 3. nec aliunde vox *nubendi* est. Quod *velamen*, quia à Sacerdote imponebatur, *Sacerdotale* dictum est, eidem *Epist. ad Vigil.* impositum autem fuisse Sponso non minùs ac Sponsæ, colligitur ex Nicol. I. *ad Consulta Bulgar. cap.* 3. qui ritus hodieque pluribus in locis viget: Sicut olim sub thalamo. i. *Velo* suspenso utrumque inumbrante, contractum fuisse Nuptiale fœdus, monet Sancius *Prolegom.* 3 *in Cant.* &c. V. plura in hanc rem, præter Auctores prædictos, apud Ans. Solerium *de Pileo Sect.* 5. & suprà ubi *de Velamine Nuptiali.* Sed & *velari* consuevisse Vett. in publico luctu, & quidem *labrum superius* Hebræos obnupsisse; alios, totum corpus lugubri vestimento obvolvisse, diximus suprà. Ad *Velorum* sacrum apud Israelitas usum ut transeam, *Velum* in Templo Salomonico, unum tantum fuisse, sunt qui statuant Viri doctissimi. cùm unius duntaxat mentio fiat 2. Paralipom. c 3 v. 14. Sed cum in vet. Tabernaculo fuerint duo, quæ apertè describuntur *capp.* 26. & 36. Exodi, verisimile non est. in Templo Salomonico unum solùm fuisse; unde & in ejus descriptione duo commemorat Josephus *l.* 8. c. 11. & in Templo, quod Herodes instauraverat, duo fuisse, docet idem *Bello Jud. l* 5. c 14. quorum utrum in morte Christi scissum fuerit, disputant Eruditi; Hieronymo aliisque è Vett. quos Baronius sequitur, de exteriore; Cyrillo aliisque de interiori velo id intelligentibus, V. Is. Casaubonum *Exercit.* 16. *n.* 127. Burmanno *Theol. Sympl. P.* 1. *l.* 4. c. 13. in Tabernaculo *Vela*, præter aulæa & tapetes, terna erant. Primum ad ingressum Atrii, ad quatuor columnas appensum, Exodi c 27. v. 16. Secundum, ante primum Tabernaculi thalamum, seu cellam, *Sanctum* dictum; quod Sacerdotibus, inter quinque columnas deauratas, aditum præbebat, Exodi c. 26. v. 36. Tertium in interiore Tabernaculi parte, *Sanctum Sanctorum* a priori thalamo separans, & 4. suspensum columnis, per quas Pontifex M. quotannis semel in Adytum introibat, Exodi c. 26. v. 31. ac *seqq.* & c. 36. v. 35. Idem, in Templo primo, inter Sanctum & Sanctum Sanctorum murum fecisse, unius cubiti crassitie & post hunc *Velum intimum*: eos verò, qui Hab. longè reversi erant, cùm dubitarent de ejus forma, situ ac proportione, vice muri, *Vela*, inter quæ spatium cubiti interfuerit, extendisse tradit. Cæterùm *Vela* hæc, hominem, veluti profanum, à sacrorum communione ac Dei sui conspectu arceri; ceremoniarum universam molem, Religioni nebulam ac velum obtendere; carne denique Christi, Divinitatem ejus, velut *Velo* quodam, tectum iri, denotabant. V præfatum Burmannum *loc. cit.* Non verò silentio hic prætereundum est, Historiam seu potiùs miraculum *Veli* ad Christi mortem (quæ omnibus his ceremoniis finem imponebat) scissi, ita passim omnibus in Urbe sancta innotuisse; ut ipsi etiam Rabbini vett. infensissimi Christi hostes in suis scriptis mentionem ejus fecerint. Ut enim observavit Joh. Buxtorfius Sen. *in Joma Tract. Talmudico*, inter alia signa infausta, quę Templi destructionem portendebant, hoc etiam commemoratur, quod Templi fores sponte suâ se aperuerint, idque annis 40. ante excidium: quam narrationem omnino pertinere ad *Veli* scissuram, Evangelistis memoratam Vir ille undiquaque eximius, rectè contendit, Casaub. *ubi suprà.* Nihilominus retento Hebræorum more, etiam apud Christianos, *velari* olim aditus Templorum & internos & externos consuevisse, discimus ex Hieronymo *Epitaph. Nepotiani*, *Erat ergo sollicitus, si niteret altare, si parietes absque fuligine, si pavimenta tersa, si Janitor semper in porta, si* Vela *semper in ostiis.* Vide quoque Greg. Turonensem *de Glor. Confess.* c. 55. Et indicant hæc vett. è Musivo picturæ, quæ in absidibus Altarium Romæ passim conspiciuntur. Imò supersunt etiam hodie ibidem porticus Templorum, veluti Alexii, Sabinæ, Augustini in Schola Græca, Cosmatis & Chrysogoni, in quibus cernuntur annuli *velares* inserti adhuc ferreis vectibus. Anastasius quoque Bibliothecarius non semel, *Vela de fundato, Vela de Chrysolavo, Vela de Quadrapulo, Cortinam Alexandrinam, Vela alba holoserica, &c.* Et hujus quidem forsan est inscriptio, quæ Coloniæ visitur Agrippinæ *Cassius. Velar. us. Fani. S. Ger. Com. P. stip. XXXVIII. &c.* Car. du Fresne ubi suprà, in Ecclesia Latina, triplex *Velum* suspendi, primum, quod sacra operiat; alterum quod Sacrarium a Clero dividat, tertium, quod Clerum secernat à populo, docet ex Durando *Ration. l.* 1. *cap.* 3. *num.* 35. ipsosque insuper parietes ac postes Ædium sacrarum aulæis velari, addit ex Rosvveido *ad Paulinum.* A Templis ad Cathedras Episcoporum transiere *vela*, quas & ipsas velatas fuisse, notavit Baronius *Not. ad Martyrol.* Nec Pontifices ea rejecere: Scribit enim Joh. Diaconus *in vita Gregorii apud Surium Tom.* 2. Hebræos Mercatores nunquam fuisse ad colloquium admissos seu obtutum Rom. Pontificis, sed extra *velum* longissimæ porticus, non quidem in scamnis, sed in pavimento sedentes, suscepta pretia numerasse. Præterea Sepulchris *vela* etiam Vett. Christianos prætendisse, testatur Prudentius *Cathemerin. Hymn.* 10.

Hinc maxima cura sepulchris
Impenditur, hinc resolutos
Honor ultimus accipit artus;
Et funeris ambitus ornat.
Candore nitentia claro
Prætendere lintea mos est.

V. quoque Sedulium *Carm. l.* 5. Judam incessentem. Qui candor ad Christianos fortè pervenit ab Hebræorum itidem consuetudine, apud quos *sepulchra dealbata* videbantur, Matth. c. 23. v. 27. & huc videtur allusisse Paulus, Ananiam *parietem dealbatum* appellans

has Actorum c.13 v.3. Quod apud Ethnicos quoque obtinuisse „fidet locus Ammiani *l.16* Suasitque consarcinatis mendaciis „læsæ Majestatis arcessere Maritum insontem, & fingere, quod „velamen purpureum à Diocletiani sepulchro furatus, quibus„dam consciis, occultabat. Et Alcimus Avitus *l.3. c.10.*

Ille quidem celsa ductum qui floruit aula
Fletibus ad tumulum stipato funere fertur,
Aurat-q; datur conditus membra sepulchro,
Et pretiosa tegunt elatum lintea marmor, &c.

V. iterum Laurentium Pignorium *Comment. de Servis*. De sacro autem capitis in Baptismo *velamine*, apud Vett. etiam usitato, Ans. Solerium *de Pileo Sect. 4.* uti de ritu *velatis manibus* S. Eucharistiam accipiendi, aliisque huc pertinentibus, supra. Apud *Monasticæ Rei* Scriptores, *Velum Consecrationis*, à solis Episcopis solis Virginibus, idque solum in festivis & dominicis diebus datur, non sine variis ceremoniis, in *Pontificali* descriptis: quo accepto Evangelium legere possent in Matutino: *Velum Professionis*, suscipitur à Virgine, cum continentiam profitetur, non sine benedictione itidem solenni ac litania: *Velum Ordinationis*, olim Diaconissis seu Viduis dabatur: *Velum Prælationis*, Abbatissis imponitur: & *Velum Monachorum*, eos quondam velabat, cum benedicebantur, de quibus omnibus V. Car. du Fresne *in Glossar.* Macros Fratres *in Hierolexico*, & utrisque Auctores magno numero laudatos; qui etiam *Veli, quo cooperitur Calix, Velique Quadragesimalis*, quo Altaris aspectus aufertur, dum Sacra Liturgia peragitur, tempore Quadragesimæ, meminere, & *extra velum*, mulierum confessiones audiri vetitum esse, referunt: In specie de *Velamine Virginum Deo sacrarum*, apud Christianos, Ethnicosque olim, Ant. Solerium ubi supra, *Sect 7.* &c. de *Velo* foribus Ædium sacrarum, in Eccl. vet. Christ. obtento, quod Ἀμφίθυρον, de *Velo sacro*, intra quod Neophytos adhiberi nefas, ait Cyrillus Alex. *Cat. in Joann. de Velo* tandem seu sudario, quo in Liturgia Sacerdotes usi. Cl. Suicerum *Th. Eccl.* vocibus Ἀμφίθυρον & Καταπέτασμα, item Ἀήρ. V. quoque quæ retro dicta, vocibus *Tecta* & *Tegere*.

Velum, quoque linteum quodvis, uti vexillum, à quo etiam nonnulli vocem contractam volunt. uti docet Jul. Cæs. Scaliger *de causis L.L. c.31.* Sic concussu *veli* aut chlamydis, hostium adventum: excusso vero eorundem discessum, demonstrare Romanos consuevisse, discimus ex Alex. Neapolitano *Genial. Dier. l.4. c.2.* Et *vela candida* hodie tacitum habere signum colloquii, ait Hugo Grotius *de Jure Belli & Pacis l.3. cap.24.* quod est *de Fide tacita*. Ob eminentiam, tegmen aut linteum, quo navis instruitur, verba sunt Becmanni *Origg. L.L.* Gr. ἱστίον. Virgil *Georg l.1.*

Humida vela *legis* ——

Ovidius *Metam. lib.11.*

Vela — summo fluitantia malo.

Alii. De quibus sic Plinius *Proœm. lib.19.* ubi de lino, è quo *Vela* hujusmodi consiunt: Quod miraculum majus, herbam es„se, quæ admoveat Ægyptum Italiæ, quæ Gadæis ad Her„culis columnas septimo die Ostiam afferat, & citeriorem Hi„spaniam quarto, provinciam Narbonensem tertio, Africam „altero —— Audax vita: scelerum plena, aliquid seri, ut ventos „procellasque recipiat: & parum esse, fluctibus solis vehi. Jam „vero nec vela satis esse majora navigiis. Sed quamvis ampli„tudini antennarum singulæ arbores sufficiant, super eas tamen „addi velorum alia vela: præterque alia in proris, & alia in pup„pibus pandi, ac tot modis provocari mortem &c. Ab Icaro inventa, idem habet *l.7. c.56.* quod Dædalo attribuit Pausanias *Bœoticis*. Materia linum, papyrus, cannabis, scirpus, corium; sericum denique, uti de Candischio nobili Anglo legimus, qui ex India redux sub finem sec. præt. & nauticos funes & *vela*, ex pretioso hoc vel ere confecta habuit. Forma triangula, quadrata, rotunda: quorum prima hodie non in multo usu, media in minoribus navigiis amnicisque fieri videmus, ultima apud Indos se conspexisse nautæ Lusitani affirmant. Usus ex verbis Plinii satis liquet. Color varius. Rebus lætis alba fuere, Guil. Pictav. in *Histor. Normann.* 209. *Stabant naves ad transmittendum paratissimæ, quas verè decuerat albis velis, more Veterum, adornatas esse. Revectura enim erant gloriosissimum triumphum.* Item purpurea, uti Simonides de velo, quod Ægeus Theseo dederat, coccini coloris ex ilice aquifolia fuisse, innuit, apud Plut. *in eo*, verbis *Φοινίκεον ἱστίον ὑγρῷ πεφυρμένον πρίνου ἄνθει ἐριθάλλου* quod tamen alii candidum similiter fuisse scribunt, V. quoque de Cleopatræ navigio eundem *in Antonio*, & Guilielmum laudatum ubi supra *p.*210 Tristibus vero nigra. Idem paulo ante 192. *Infeliciter secundi flatus, qui nigerrimis his velis aspiraverunt redeuntibus.* Utraque jungit Catullus, Thesei de nave, *Epithalamio Pelei*,

Hæc vigeant mandata, nec ulla oblitteret ætas,
Ut simulac nostros invisent lumina colles,
Funestam antennæ deponant undique vestem,
Candidaque intorti sustollant vela *rudentes.*

V. Casp. Barthium *Animadv. ad Statium Theb. l.5. v.130. miserunt vela* &c. Species variæ. *Tria vela* facit Pollux & eum secutus Isidorus, majus, quod *acation* appellant; *epidromon*, quod à tergo est; & minimum, *dolona*. Est & *artemon* genus veli, seu *artemon*, quo majoribus velis appenso nautæ in summo tempestatis discrimine utuntur, uti videre est apud Nicol. Perottum, & Lil. Gyraldum. *Suppara* quoq; velis accensentur, & *orthiax* appendix est, quæ infimæ veli parti adjicitur. Quibus vero adstringuntur funibus vertunturque, *pedes* dixere, unde πόδωνα λῖνα Lycophroni, ad quem *Comm.* Meursii v. de, & supra ubi de *Pedibus Navium*, nec non in voce *Pariare*. *Nota autem res est quæ adjuvat cursum, quam summa pars veli, illinc maximè navis urgetur: ideo quoties ventus increbuit, majorque est, quàm expedit, antenna submittitur, minus habet virium flatus ex humili*. Senecæ verba sunt &c. V. Rosinum *Antiqq. R. l.10. c.20.* & *Rei Nauticæ* Scriptores supra ex parte laudatos. In occursu nautico, ut hoc unum addam, demittere *vela* minores majoribus consuevisse, notat Bembus *Venet. Hist. l.4* cujus rei causa quantum Christiani sanguinis, contra Turcas Piratasque gloriosius longe impendendi, fusum sit haud pridem, ignotum nemini. Uti v. *Vela nautica* prout usus poscit, nautæ tendunt vertuntque multifariam, sic ad Theatrica vela classiarios milites, ob eandem peritiam, adhiberi apud Romanos consuevisse, docet Æl. Lampridius *Commodo*, ubi eum, quod irrisum se crederet, *Populum Rom. à militibus classiariis, qui vela ducebant, interimi præcepisse*, memorat. Qua de re V. aliquid supra, uti de *Velis Alexandrinis Plumatisq;*, quorum mentio apud Anastasium *in Gregorio IV.* Salmasium *Not. ad Vopiscum in Carino*, & supra, ubi de *Plumariis*, ac *Polymitariis*: de *Velo Luciliano*, h. e. figura seu morsu figurato, qui non rectus & apertus, ut scomma, sed tectus, & quasi cum velo, apud Ciceronem *ad Attic. l.16. Ep. 11.* Theod. Marcilium *in Suetonium Vespasiano c.13.* ut alia omittam.

Vena, Scaligero à Gr. ἰς, ἰνὸς, Becmanno à Lat. *venio*: propriè ὀχετὸς & canalis est, quo sanguis *venit* & *devenit* in omnes corporis partes. Quomodo & Arab. וריד nominatur à ורד *venire*, quod ab Hebr. ירד descendit. Papias, *Vena dicitur, quòd per eam sanguis veniat ad cor* &c. V. Becmannum *Origg. L.L. pag.485.* Inde ad annum fœcundum ac fertilem translata vox. Horatius *Carm. l.2. Ode 18.* *At fides & ingeni*

Benigna vena *est*.

Quo sensu *venas cujusque generis hominum tenere*, eleganter Cicero dixit *de Oratore l.1.* Hinc ad arbores, in quibus *venarum* cursum *fluvium* dixere Veteres, unde *arbor fluviata*, apud Plinium, quæ *venis* distingueretur. Græci μονόζοον, δίζοον, τετράζοον, item μονόφλεβον, δίφλεβον, τετράφλεβον, appellarunt, quæ *simplicem venarum cursum*, vel *bifidum* vel *quadrifidum* haberet. Cujusmodi cursu venarum quadruplici fluviatam imam abietis partem, quæ proxima terræ est, & *sappinus* vocitatur, ad Fabrorum intestina opera maxime idoneam esse, ex eodem Plinio discas. V. Salmasium *ad Solin. p.* 1033 qui etiam de *vena* arborum in laminis sectilibus invicem glutinandis minus probata, varia habet *p.417. ad locum ejusd. Auctoris lib.16. c.43.* Ulterius ad terræ meatus, ubi sunt *venæ* metallorum & lapidum, quarum indicium a dæmonibus metallicis fieri vulgo credi, supra vidimus. Hinc *vena*, pro ipso metallo, apud Solinum *cap.28.* *Tanta sibi* (apud Amantes) *hujusce venæ copia est, ut tecta faciant è salinis*, ad quem locum Salmasium vide. Etiam in gemmis *venæ* dicuntur, quæ oblongo & vario discursu per gemmæ corpus, instar venarum corporis humani, eunt lineæ: quemadmodum *stellæ*, puncta in iisdem sunt & guttæ vel pulveres, ad instar stellarum sparsi. Unde Plinius de Heliotropio gemma, *sanguineis venis distincta*: apposite omnino, nam lineis & *venis* & limitibus gemmas *distingui*, stellis vero *spargi* passim apud hunc Auctorem legas, quam in rem V. iterum Salmasium ubi supra *p.346.* nec non *p.563* ubi à *zonis* quoq; diversas *venas* in gemmis ostendit &c. Ut verbum addam de prima vocis notione, *venæ sectionem*, quam ab ursis, arborum attrictu, sanguine emisso sibi medentibus, addidicisse homines Crollius ait, non sanitatis solum, sed & ignominiæ causa, adhibitam à Romanis, diximus supra, ubi *de Pœnis militaribus*. Pœnos vero temporum & verticis *venas* pueris quadrimis inurere esse solitos succidâ lanâ, sicque effecisse, ut nullo unquam tempore pituita defluens è capite officeret adeoque illi optimam valetudinem assequerentur, tradit Herodotus *l.4.* Quem morem hodieque Æthiopes retinere, & frontem infantum ipso Natalis die, Etruscos vero occiput, inurere, legimus apud Th. Bartholinum *de Puerper. Vett.* & *Exercit. Miscell.* ubi de hac ustione plura &c.

Venabulum, hasta erat oblongior, qua feræ incurrentes excipiebantur. Plinius *l.1. Epist 6.* Apros tres, & quidem pulcherri„mos cepi, ipse? inquis, ipse, non tamen ut omnino ab inertia „mea discederem. Ad retia sedebam: Erant in proximo non „Venabulum aut lancea, sed stylus & pugillaris & Clusor statari„us Græcis, quod feris objiceretur, προβόλιον, apud Xenophontem *Cyneget. passim.* Πρὸς δὲ ὗν τὸν ἄγριον κεκτῆσθαι κύνας Ἰνδικὰς, Κρητικὰς, Λοκρίδας, Λακαίνας, ἄρκυς, ἀκόντια, προβόλια, ποδοστράβας, vertit Guil. Xylander. At in aprum sylvestrem canes comparet Indicas, Creticas, Locrenses, Lacænas, casses, jacula, *Venabula*, tendiculas. Servio *ad Æneid. l.4. v.131.* Venabula ob hoc „dicta, quod sint apta venatui, quasi Excipiabula. Nonius „Marcellus describit *cap.18. num.23.* *Venamtum telum latissimum à cæteris acie longissima* M. Varro Ὄνος λύρας

—— —— Nempe sues sylvaticos
In montibus sectaris venabulo *aut cervos.*

Interpretatus est L. Seneca *in Hippolyto Act.1.Sc.1.*

Tu grave dextra, lævaque simul
Robur lato dirige ferro, &c.

V. Thom. Dempsterum *Paralipomenis in Rosinum Antiqq. Rom. lib.2 cap 7.* Pisei autem inventum *venabula* facit Plinius *l.7. cap. 56.* quæ corytis & thecis recondere Venatores, cùm illorum usus non esset; in ipsa autem venatione, ferrum seu mucronem eorum fucare coloribus solitos, ut feræ faciliùs se ferro non viso induerent, discimus ex Martiali *de Spectaculis Epigr.11.* ubi de urso, qui se ipsum visco implicuerat,

Splendida jam tecto cessent Venabula *ferro,*
Nec volet excussa lancea torta manu

Idem feras, in quas *venabula* adhibita, recenset *lib. 14. Epigr. 3.* cui hic ipse titulus,

Excipient apros expectabuntq; leones,
Intrabunt ursos, si modo recta manus.

Adde pardos, in quos tamen nil fraude hac opus, namque & in *nuda venabula* præcipites ruunt. Hom *Il. Φ.* & Oppianus *Halieut. l 2* ob quam feræ temeritatem, cum ea Alexandrum M. apud Danielem comparari, volunt nonnulli. Sed & leæna, catulis orbata, nuda venabula non timet, vel saltem, ne timeat, oculos humi defigit, Æliano teste &c. Multum verò interest, quâ parte petatur fera Si ferire voles apri caput levi flexu irritus fit ictus, quare adigendum telum inter scapulas, quâ parte jugulum est, quam rem pleniùs explicat Xenophon *Cyneget.* Itidem in pardo *venabulum* adigendum in pectus, cor q; ipsum; ne alioqui utcunque vulnus acceperit, recta in venatorem faciat impetum: quod monitum Pollux legas *Onomast. lib. 5. c 4.* Sed & ,ut, si fallere retium dolo velis, multum refert, cujusmodi ea sint: ita in *venabulis* multum interest, ut e fraxino sint, aliove ligno duriore, ne duræ illita cuti frangantur atque ita destituant Venatorem, Gerh. Jo. Vossius *de Idololatr. l.3 c 70.* ubi plura hanc in rem.

Venalicius, in *Glossis* σωματέμπορος, qui *venales*, i. servos vendebat. Cicero *in Corneliana, Neque divitiæ me movent, quibus omnes Afri anos & Latinos multi* Venalicii *Mercatoresque superabunt.* Aliàs *Mango* item junctim *Mango Venalicius.* Plinius ubi de hyacintho, *Radix est bulbacea mangonibus venaliciis pulchrè nota, quæ è vino dulci illita pubertatem coercet, & non patitur erumpere.* V. quoque suprà, ubi de *Hyacintho*, & *Vaccinio*; nec non jamjam dicenda

Venalis, de mancipio *venali* κατ᾽ ἐξοχὴν sumitur: *Grex venalium*, Plaut. *Aulul. Actu 3. Sc. 3. Cistellar. Actu 2. Scen. 7. Rudente,* Venales illic ductitavit quisquis est: non est misericors. „Idem *in Trinummo*, M rcaturamne, an *Venales* habuit? Cic. „*5. Verr* Illi ad deprecandum periculum proferebant alii purpuram Tyriam, vina nonnulli Græca, venalesque Asiaticos. „Et *de Orat lib.1.* Manilianas *Venalium* vendendorum leges ediscere: quæ si extarent, multum afferrent in plurimis lucis. In primis verò *Venalium* nomine Servi novitii veniebant. Quintilianus *l.8. c.2* Item quod commune est, & aliis nomen, intellectu alicui rei peculiariter tribuitur: ut urbem, Romam accipimus, & *Venales*, Novitios, & Corinthia, æra. In *venalibus* tamen quantumvis viles, mutilos, effœtos, locum invenisse, indicat Senec *Epist. 47.* Stare ante limen Callisti Dominum suum vidi, & eum, qui illi impegerat titulum, qui inter „reicula mancipia produxerat, aliis intrantibus excludi. Retulit illi gratiam servus ille, in primam decuriam conjectus, in „qua vocem Præco experitur. Ubi *Decuriam* dicit illum gregem, ut Columella *l.1. cap. ult.* Ne enim, de isto etiam inter servos infimo genere, quis putet eorum pretium non esse, videri potest Aug Busbequius *Epist. 3.* ubi insigni historia Hispani captivi, quem membris ex vulneribus debilitatum Turca quidam emerat, apud Turcas *Servi labore Herum vivere*, prolixè demonstrat. Asservarunt autem Catastis *venales* pueros Mancipari Mangones ac *Venalitiarii* (Sic enim in familia dicti, qui huic negotiationi præerant) Martialis *lib. 9. Epigr. 59.*

Sed quos arcanæ servant tabulata catastæ,
Et quos non populus, nec mea turba videt.

Plinius *lib. 35. cap. 18. Talem in catasta videre Chrysogonum Syllæ.* Sueton. *de illustr. Gramm. Laberius Hieta emptus de Catasta.* Eorundem nota gypsati erant pedes. Tibullus *lib.2. Eleg.7.*

Nota loquor: regnum ipse tenet, quem sæpe coegit
Barbara gypsatos ferre Catasta pedes.

V. Plinium *lib.35. cap. antepen.* Sed & *venalitium* fuit loci nomen, ut apud Petronium. in quo tituli aliquando pingebantur: In Titulo autem ex edicto Ædilium Curulium, scribebantur morbi vitiaque mancipiorum & quidquid aliud Emtoris intererat non nescire Seneca *ubi suprà.* Sueton *de Illustr. Gramm. cap.4.* „Nam apud Majores, cùm familia alicujus venalis produceretur, non temerè quem literatum in titulo, sed literatorē inscribi solitum esse; Quem aliquando per colla pependisse, discimus ex Propertio *lib 4 Eleg. 5.* Mangones itaque, venum exponentes Mancipia, Servos novitios apud Publicanos profitebantur, *l.16. ff. de Pub & Vect.* qui ideo vectigales erant, quòd à *Venalitiariis* pluris, quam veterani, vendebantur. Suetonius de *Cæsare c.47. Servitia recentiora politioraque immenso pretio, & cujus ipsum etiam puderet, sic ut rationibus vetaret inferri.* Cùm verò fallaciæ hic atque imposturæ Mangonum plurimæ essent, *Edicto Ædilitio illis occursum fuisse*, monet Ulpianus *l.36. ff. de Ædil. Ed.* V. de illis Senecam *Epist. 80.* & Plinium *l 21. c.26. l.30. c 5. & l. 32. c.10.* ubi artes Mancipariorum, qui pubertatem *Venalium* avertebant, recenset. Ad quam turpitudinem præterea institutæ fuerunt in Urbibus officinæ, teste Clem Alexandrino *Pæd. l.3.* ubi molles pice obliti a vulsoribus, depiles & glabri fiebant. Nec aliò pertinebant in Commodiana supellectili, Samnitica vasa, calefaciendæ seu tabefaciendæ resinæ ac pici, ap. Capitolin. *in Pertinace.* Translatitia, &, quæ ad omnes *Venales* aptaretur, cantilena fuit,

—— —— —— Hic est
Candidus & talos à vertice pulcher ad imos.

Horatius *lib.2. Epist. 2.* Vel.

Verna ministeriis ad nutus aptus heriles,
Literulis Græcis imbutus, idoneus Arti
Cuilibet.

Cui affinis illa Terentiana *Eunucho Actu 3. Sc 2.*

—— Fac periculum in literis,
Fac in palæstra, in Musicis, quæ liberum
Scire æquum est adolescentem, solertem dabo, &c.

At Emptores morbos & vitia *Venalium* sedulò explorabant. Appuleius *Apolog* Odore (*Gagatis lapidis*) in Venalitiis vulgò „sanitatem, aut morbum venalium experiuntur Etiam orbis „à Figulo circumactus, non difficile ejusdem valetudinis (*de Comitiali morbo loquitur*) hominem vertigine sui corripit. Claudianus *in Eutrop. lib.1.*

—— — Quot jura, quos ille
Mutavit tabulas, vel quanta vocabula vertis!
Nudatus quoties, Medicum dum consulit Emtor.

V. quoque D. Hieronymum ex Theophrasto *lib. 1. c. Jovinianum.* Neque his tantùm experimentis *Venditorum* fraudes cohibitæ sunt, sed & cautionibus, de sanitate Servorum interpositis, quas excogitavit fortè Manilius (sive ille Mamilius) cujus leges *Venalium vendendorum* Cic. tetigit, ut suprà visum Quæ tamen ab illis non videntur receptæ: *qui ad Castoris negotiabantur, nequam mancipia ementibus vendentibusque, quorum Tabernæ pessimorum servorum turba erant refertæ*, Senec. *in Sap. non cad. injur. cap.13.* Etiam *Pileatos servos venum solitos ire, quorum nomine Venditor nihil præstaret*, Cæl. Sabinus JC. apud A. Gellium docet *l. 7. c.5.* Nempe cùm hoc insigni vendebantur Servi, *Venditor* vitium aut morbum non præstabat, vel quia hoc signo liberali ingenio, fide & animo sine vitio esse credebantur, vel quia sive boni sive mali essent, Venditor ita vendebat Emtoris periculo, cùm cæteri Servi aperto capite venirent, pileusque solùm, quum libertate donarentur, concederetur. Speciem venditionis mancipiorum, exhibet Lucianus *in Vitar. auctione*, apud quem præconia, quæ Venditor non tenebatur præstare, exprimuntur: Emtoris nomen & patria in tabulas refertur, cum solemni illa præfat. ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ, quæ respondet illi alteri, quæ B. & F. notabatur. BONUM FACTUM. Denique, quum in Auctionibus singulos liceri aspernabantur homines, eos plures in unum pretium missos, aut additos de sideratioribus sive mancipiis sive rebus, legimus, quemadmodum hodieque videas, majoris pretii quæ sunt, singula, viliora acervatim protrudi. Istiusmodi servi coemtionalis exemplum lepidissimum habes, apud Plinium *Histor. Natural. l.34. c.3. Accessit candelabri talis, fuit Theonis jussu Præconis Clesippus fullo, gibber & alio præterea fœdus aspectu, emente id Gegania HS. quinquaginta millibus, eademque ostentante convivio emtum, ludibrii causa nudatus atque impudentia libidinis receptus in thorum, mox Testamentum, prætiores Numinum vice illud candelabrum coluit & hanc Corinthiis fabulam adjecit, vindicatis tamen moribus nobili sepulchro, per quod æterna super terras Geganiæ dedecoris detim memoria duraret.* E quibus inter alia discimus, quum *jussu* ait *Præconis*, apud dominam hastam illorum imperium & moderamen Theatri Auctionarii fuisse &c. V. Joh. Frid. Gronovium *de Pecun. vet. l.4. c.8.* Apud Athenienses, ubi jura Servorum solutiora, quàm Romæ erant, non tantùm heris licebat servos vendere, sed & servis jus erat dominos iniquos adigere, ut se humanioribus venderent, ex lege memorata Plut. *περὶ δεισιδ.* *Τοῖς δούλοις ἐξέστιν πρᾶσιν αἰτεῖσθαι καὶ δεσποτῶν μεταβολὴν ...*, V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Att. lib. 2. tit. 6.* Præter servos venum erant hostes captivi, quos primorum temporum sævitia mox neci dederat. Veniebant autem ii sub corona: sic enim apud A. Gellium legimus *l.7. c 4. Antiquitus mancipia jure belli capta coronis induta veniebant, & idcirco dicebantur sub corona venire* (sub hasta sc. Præconibus proclamantibus, venales illi coronas capitibus impositas habebant) V. quoque Tertullianum *de Coron. mil.* Idem tamen Gellius paulo pòst, aliam afferens opinionem, cur dici solitum sit, captivos sub corona venundari: *Quòd milites*, ait, *custodiæ causa captivorum venalium greges circumstarent: eaque circumstatio militum corona*

appellata

appellata sit; Sed ipse prius magis verum esse indicat. Pertinent huc *Sardi*, Proverbio *venales* dicti &c. Utroque hominum genere liberi durius Romuli Legibus habiti, quos non semel tantum, sed tertia vice *vendere* Parentibus erat permissum, verum de his infra, ut & de aliis quibusdam huc pertinentibus, V. ubi *de Vendendi liberos jure*.

Venatio, Polluci l. 5. ἐπιτήδευμα ἡρωικὸν καὶ βασιλικὸν καὶ περὶ ... ἅμα ... καὶ ... *Xenophonti Cyrop.* l.1. Ἀλήθειαν ... Philoni *de V. M.* ... Principibus Viris jam olim tantæ curæ fuit, ut Darius sepulchro suo, inter alia, hoc quoque voluerit insculpi, ... *Venator extiti*, apud Joh. Meursium *in Lycophr.* Notis. Et certè *mutuum habet prudentiæ & virtutes militaris, eoq; huic inter pacis otia, puri operam dant militiæ amantes*, Vossius. Vide Platonem *de LL. l.7. sub fin.* Aristotelem *Politic. l.1. c.5.* Berneggerum *in Taciti German. Quæst.77.* Valetudini præterea & bono corporis habitui comparando tuendoque multum conducit. Unde Galenus *de tuenda valet. l.2. c.8.* & *l. de ludo parvæ pilæ*, inter exercitationes corporis sanitati inservientes, *Venationem* quoque reponit. Plinius Jun. *l.5 Epist.* 18. ejus beneficio corpus sanum conservari docet: Razis item Arabs, *contigisse in quadam peste*, scribit, *ut cum omnes perirent, soli Venatores, qui jam suam valetudinem assiduis exercitationibus partam, incolumes evaserint.* Nec prætereundi Lacedæmonii, a quibus olim ad cœnam acceptus Dionysius Syracusanus, cùm cibis appositis delectari se negasset, responsum tulit, id inde evenire, quod nec in venatu nec in cursu sese exercuisset, atque adeò siti & fame, Laconum condimento, careret. Itaque non mirum, Mithridatem, quem sanitatis studiosum quam maximè novimus, *Venationi* ita avide dedisse operam, ut septem annis neque urbis neque ruris tecto sit usus &c. V. hanc in rem plura, apud Hier. Mercurialem *de arte Gymnast. l. 4. c.15. de Venatione*, & *l. 6. c. 13 de Venationis conditionibus*. Pythagoras tamen à *Venatione* alienus fuit, ut quem θηρευτικῆς ... scripserit Eudoxus & ex eo Porphyrius *in vita Pythagor.* ac idem prodit Jamblichus *de vita ejus c.30* Nec admodum præclarè de *Venatione* sentit Sallustius, *Proœm. Catil. Conj. Non fuit consilium agrum colendo, aut venando, servilibus officiis intentum, ætatem agere.* Ubi non Agriculturam duntaxat, sed etiam Venationem *servile* vocat *officium*. Notum quoque, ut Clericis eã, sicut & donationibus in Venatores, sit interdictum, *Can. 8. de Venator.* V. Caietanum *in Summula*. Interim laudes *Venationis*, præter ea, quæ diximus, notæ ex Xenophonte *Cyneget.* aliisque, de quibus Rittershusius *ad Oppiani Cyneget.* Qui illam invenerint, quive ea excelluerint, carmine exposuit Franc. Philelphus *Satyr. Hecat. sticha sexta lib 6.* Artis præsidem Dianam habuere Gentiles, Q. Symmach *l 9. Epist.* 28 unde *Venatricis* cognomentum ipsi impositum, Minutius Felix *Octav.* eidem omnis lucus dedicatus, Luct. Placidus *Thebaid. lib 4 v 425.* pars item prædæ suspensa, Lucilius Poeta *Antholog. l.2. c.18.* ejusque statuis retia addita sunt, venabula item, lineæ versicolores ac canes catenati Imò, quia *creditum ab antiquis*, verba sunt Jo. Brodæi *in Antholog. Dianam Idibus Augusti venatu abstinere, ideoque nec venari tunc, cessante Dea, licebat, sed coronabantur consueti canes facesque accendebantur spinææ, juxtaque suspendebatur, quidquid erat venatoriarum instrumentorum.* V. quoque Hadr. Turnebum *Advers. l.7. c. ult.* Quo respicit Gratius *in Cynegetico suo*,

> *Spinataq; faces sacrum ad nemorale Dianæ*
> *Sistimus, & solito canes velantur honore,*
> *Ipsaque per flores, medio in discrimine luci*
> *Stravere arma sacris.*

Adde Papinium Statium *l 3 Sylv.1. v.54.* Leporum tamen venationi in specie Pana vel Faunum præfectum, suprà diximus. Species *Venationis* cum plurimas recenseat Mercurialis prælatus Alia enim *retibus*, alia *laqueis*, *viscos & aucupiis*, alia *carnivoris & rapacibus avibus*, alia *canibus*, *sagittisque vel puris vel tinctis* (quas ideo Gallos Venatores *helleboro inficere* consuevisse tradit Plinius *l 25. c.5. quia circumciso vulnere caro tenerior sentiatur*) alia *armis*, modò in *volatilia*, modò in *terrestres belluas*, peragebatur: Alia *equestris*, alia *pedestris* erat &c. Vossius *Venationum* commodiùs ... em facit, *Terrestrem*, Gr. Θηρευτικὴν seu Κυνηγετικὴν, *Venatoriam* propri... appellatam; *Aeriam*, Gr. Ἰξευτικὴν, quam *Aucupium* speciali nomine ... & *Aquaticam*, Gr. Ἁλιευτικὴν, cui *Piscatoria* peculiare est nomen, quæ ... rum varie subdividi possunt. Et quidem duas posteriores quod ... attinet, *Venationem* aeriam, quæ accipitre fit, non nisi circa Constantini & Theodosii Impp. tempora, inter Romanos cœpisse diximus, suprà in voce *Falco*, item *Protohieracarius*. Aucupium, quo aves illectæ, superfusis retibus includuntur, aut viscatis virgis detinentur, Platonis LL. ut vile & inglorium, prohibitum legimus. de eo tamen librum reliquit Leo Philosophus Imperator, qui cœpit imperare Anno Christi 886. Piscatio Augusto apprimè placuit, multorumque editis libris celebris est, uti dictum *suo loco*. Prima vero, quæ terrestrium ferarum, vel *Fortis* est iterum, ut quæ canibus fit & equis; vel *Imbellis*, ut quæ retibus peragitur. Et quidem magnitudinem retis & linum,

è quo confici debeat, Gratius exponit *loco cit.* de eorum confectione, præceptum extat Nemesiani Carthagin. *in Cyneget.* de eo, qui inter venandum retibus præpositus sedebat, seu potius stabat, *Insor statarius* Plinio, *Subsessor* Senecæ *Hippolyto*, Græcis ... dictus, V. Plinium Jun. *lib. 1. Epist. 6.* Instrumentum præcipuum *Venabulum* fuit, de quo suprà. Ad concludendas porro saltibus feras vel ad terrendos apros, vulpes, lupos, ursos & præcipue cervos linea versicolor adhibebatur, in qua alternus plumarum contextus, vulturis inprimis & cygni, laudatus, interdum verò & sandice fucabatur: de qua dictum in voce *Linea*. Ad canes venaticos pertinet Phemonis vel incerti Scriptoris liber περὶ κυνῶν ἐπιμελείας, *de Canum cura*, quem VVittebergæ primus Græce, versione etiam suâ addita, divulgavit Andr. Aurifaber Vratislaviensis, postea que una cum Rei accipitrariæ Scriptoribus edidit Lutetiæ Nicolaus Rigaltius. Extat & carmen elegantissimum Hier. Fracastorii quod *Alcon*, sive *de cura Venaticorum canum* inscribitur. Addam unicum hic è Claudiano locum *de laud. Stilicon l.3.*

> — *Varia formis & gente sequuntur,*
> *Ingenioq; canes, illæ gravioribus aptæ*
> *Morsibus, hæ pedibus celeres, hæ nare sagaces,*
> *Hirsutaque fremunt Cressæ, tenuesque Lacænæ,*
> *Magnaque taurorum fracturæ colla Britannæ*, &c.

V. quoque Gerh. Jo. Vossium *de Philosophia c.7.* adde Thomam Dempsterum *Paralip. in Rosinum l.2. c.7.* Proprium *Venatorum* verbum *Dejicere* fuit. Curtius *l 8. c. 1. Ille (Alexander M.) quatuor millibus ferarum dejectis, in eodem saltu epulatus est.* Virgilius *Georg. l. 3.*

> —— *Et sibila colla tumentem*
> *Dejice.*

Phædrus *Lib. 2. Fab. 1.*

> *Super juvencum stabat dejectum leo.*

Calceamentum cothurnus, ut de Diana Liv. Andronicus & Virgilius docent, qui a Tragicorum cothurno quo pacto diversus fuerit, V. B. Balduinum *de Calceo Antiq. c. 15.* Sed & Scricfinnos per glaciem nivesque feras insequentes, *Nartis* hodieque uti, diximus suprà, in hac voce. Adde de *Venatoriis* hujusmodi calceis, Dempsterum iterum *ad Rosinum l.5. c.36.* Cùm verò cantiones suas meditati sint & Pastores & Aratores, *de Venatoribus* nihil simile legimus; Et quidem hi, quia in motu sunt, minus ad verba propemodum existunt. *Quin nentiquam faustum putamus, in venatu loqui: nedum ut canendi aptus judicetur*, Jul. Cæs. Scaliger *Poetic. lib.1. cap.4.* &c. Ne autem modus excedatur venando, sicque *Venator*, ut Keckermannus definit, *ipse fiat bestia, sedens super bestiam & insequens bestiam*, moneat illud Martialis *l.12. Epigr.14.* ad Priscum,

> *Parciùs utaris, moneo, rapiente veredo,*
> *Prisce, nec in lepores tam violentus eas.*
> *Sæpe satisfecit prædæ Venator, & acri*
> *Decidit excussus, nec rediturus, equo.*
> *Insidias & campus habet, nec fossa, nec agger,*
> *Nec sint saxa licèt, fallere plana solent* &c.

Venatores Servi, dicebantur apud Romanos, qui feras persequebantur; quemadmodum Aucupes servi aves capiebant, Piscatores servi piscabantur: qui omnes instruendarum gratiâ quotidianarum epularum habebantur. Horatius *lib 1. Epist 6.*

> *Si bene qui cœnat, bene vivit: lucet, eamus,*
> *Quò ducit gula: piscemur, venemur, ut olim*
> *Gargilius, qui manè plagas, venabula, servos*
> *Differtum transire forum populumque jubebat.*

Hinc Seneca *Epist. 89. in fin.* Nullis animalibus, nisi ex fastidio " pax est: quantulum enim ex istis epulis, quæ per tot comparata " manus, lasso voluptatibus ore libatis? Quantulum ex ista " fera periculosè capta dominus crudus ac nauseans gustat. Et " Ammianus Marcellinus *lib.28.* Pars eorum, si agros visuri pro " cesserunt longiùs, aut alienis laboribus (*Servorum suorum*) venaturi, Alexandri M. itinera se putant æquiparasse vel Cæsaris. " De iisdem agitur *l. 99. §1. ff. de Leg.3. Venatores & Aucupes utrum in urbanis an rusticis contineantur, dubitari potest: Sed dicendum ubi Paterfamilias moraretur, & hos alebat, ibi eos numerari.* Inter eos autem non obscuri nominis erant Luparii, qui *carnibus veneno tinctis Lupos necarent*, Serv. *ad Virgil. Georg. l.1. v. 139.* uti & apud Athenienses, ei qui Lupum attulisset, drachmas quinque; qui Lupam, drachmam unam, dari olim consuevisse, Lege Solonis Τῷ κομίσαντι λύκον, πέντε δραχμὰς δίδοσθαι· λυκιδέα δὲ μίαν, discimus ex Plut. *Solone.* Quia vero non intra leporarium so... quod primo tantùm lepores, processu temporis cervos, capreas, ...gros, apros &c. capiebat) & vivaria tantùm exercebatur *Venatio*, ... & in saltibus fundorum montibusque, ad hæc Vestigatores habebant, qui ferarum cubilia per vestigia indagarent, de quibus *infrà*. Cumque non solum mensæ, sed etiam domesticæ oblectationi *Venatio* serviret, Mansuetarii servi adhibebantur, qui, ut Seneca ait *Epist. 85. jubent sævissima animalia & ad occursum exterrentia hominem, decreent jugum pati, nec asperitatem excussisse contenti, usq; in contubernium mitigarent.* Hinc ursos & leones placidos domi ab solitos, *Id. de ira l.2. c.31.* quò Ursarii

pertinent,

pertinent, Edinero *in vita Anselmi lib.* 1. memorati. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, Titum Popmam *de Operis servor.* Alios. Gerh. Joh. Vossium inprimis *de orig. & progr. Idolol. l.* 3. *c.* 17. ubi quo pacto ferarum quælibet capi consueverit, accurate explicat. Circa nomen id addere placuit, quòd posterior Latinitas discrimen statuit, inter *Venatum* & *Venationem*, ut illud sit θήρα, hoc θήραμα propriè; ita enim ista Græci distinguunt: illud actus ipse, ut sic dicam, venandi, illud, quod *venatione* capitur, ferina, etiam Gall. *venaison*. Lampridius *in Alexandro Sev. Leporem quotidie habuit, venationem frequentem, sed cum cum amicis dividebat.* Sidonius *Epist. ad Industrium l.* 4. *Ferarum carnibus abstinet, cursibus acquiescit: itaque occultè delicateque religiosus venator utitur, nec utitur venatione* &c. Imò & meliori ævo id discriminis observatum, notat Salmasius ex elegantissimo Celso, qui *l.* 1. *c.* 6. *Venatio durique pisces & ex domesticis animalibus: assa caro maximè juvant, Not. ad Capitolinum in Marco.* V. quoque eum ad Lampridium *d. l.* At numero plurium *Venationes*, apud Jul. Capitolinum *in eodem: Fuit autem ea vitæ indulgentiâ, ut cogeretur nonnunquam vel in* Venationes *pergere, vel in theatrum descendere* venationes sunt Amphitheatrales, uti & apud Lampridium *in Heliogabalo*, de quibus aliquid infrà.

Venatio Direptionis, apud Fl. Vopiscum *in Probo, Venationem in Circo amplissimam dedit, ita ut populus cuncta diriperet*: quale „spectaculi genus fuerit, idem mox hisce exponit: Arbores „validæ per milites radicitus vulsæ connexis longè lateq; tra„bibus affixæ sunt terra deinde superjecta, totusque Circus ad „sylvæ consitus speciem, gratiâ novi viroris effronduit. Immis„si deinde per omnes aditus struthiones mille, mille cervi, „mille damæ, ibices, oves feræ & cætera herbatica animalia, „quanta vel ali potuerunt vel inveniri. Immissi deinde po„pulares, rapuit quisque quod voluit. *Sylvam* Capitolinus hinc vocat, *in Gordianis*, à qua diversum omnino Pancarpum fuit, ut in quo homines mercede conducti cum bestiis depugnarent. Hinc idem Vopiscus paulo pòst, *Addidit alia die in Amphitheatro centum jubatos leones.* V. suprà voce *Pancarpum.* Auctor primus *Venationis hujus Circensis* Heliogabalus fuit, teste Lampridio, quam & sequentes quà privati Consules, quà Imperatores, in editione Ludorum suorum usurparunt, usque ad principatum Constantini M. à quo tempore nulla alia in usu ac more fuere missilia & sparsiones Consulares quàm ex auro, argento & ære numismatum, *Venationis mansuetas feras diripere* [illegible] etiam mentione extinctâ. Πάγκαρπον tamen ulteriùs durasse, discimus ex *Nov.* 105. &c. V. hanc in rem plura suprà, ubi de *Herbaticis Animalibus*, nec non voce *Sylva*

Venator, nomen dignitatis, in Aula Francica, apud Hincmarum *de Ordine Palatii capp.* 16. & 24. ubi eorum quatuor principales in Palatio Regum Francicorum olim fuisse docet. *Maitre Veneur* appellatur, in *Statuto* Caroli V. A.C. 1375. apud Car. du Fresne *Glossar.* V. quoque suprà in voce *Foresta*, ubi de *Forestis Dominicis*, sylvis sc. majoribus, quas Principes hi sibi reservabant certis anni tempestatibus in iis venaturi. Uti enim vett. Gallis, quod testatur Arrianus de *Venatione* c. 34. ita Francis postmodum *venatio* familiare fuit exercitium: in quibus & librum edidit Carolus IX. qui in omnium versatur manu. Fiebant autem *Venationes* hæ cum tota Palatii Comitiva, idque sub Autumnum ut plurimum, teste Auctore *Vitæ* Ludovici Pii An. C. 817. & 822. Præter Francos verò, Reges Angliæ Normannicos *Venationis* apprimè studiosos extitisse, ex Scriptoribus constat, Joanne inprimis Sarisber. *Policr. l.* 1. *c.* 4. & diximus aliquid suprà non uno loco, inprimis ubi de horum *Protoforestariis*, dignitate hodie abolitâ. De antiquis Principibus V. Jo. Meursium *Not. ad Lycophronem*, & quæ retro diximus, uti de synonymis *Venatoris*, suprà in vocibus *Vastator*, & *Vector*

Venatorius Ludus, memoratur *l.* 8. *§. ult. ff. de pœn.* qui & *Bestiarius*, apud Senecam *Epist.* 70. Item *Ludus* simpliciter, quem pœnæ mediocris genus statuit Paulus JC. *lib.* 5. *Sent. tit.* 7. Unde *ad Ludum damnari*, vel *in Ludum*, item *Ludo adjudicari*, *l.* 8. *de pœn. Cod. Theodos.* Expressiùs *Servos in Ludum Venatorium dari jubere*, *l. ead. §. ult.* Trebell. Pollio *ludiariam venationem* vocat *in Gallienis*, ubi *Ludios* quidem olim Histriones, postea verò etiam Μονομάχους & Θηριομάχους, *Gladiatores* & *Bestiarios*, vocatos esse, adnotat Salmasius. De quo supplicio Tertullianus *de Spectac. Etiam*, inquit, *qui damnantur in Ludum, quale est, ut leviore delicti in homicidas emendatione proficiant.* In servos fugitivos inprimis hæc pœna statuta, ut de Androdo, inter alia, legimus: postea sub Impp. Gentilibus in Christianos, Clem. Alexandrin. *de Constitut. Apostol. cap.* 1. [illegible] Donec id [illegible] Valentinianus & Valens Augg. *l.* 8. *de pœn.* memoratâ: quæ causa cur in Constitut. quadam Constantini, in qua scriptum erat, *Si quis in Ludum fuerit, vel in metallum damnatus*, Tribonianus tantùm *metalli mentionem* fecerit, *l.* 17. *Cod. de pœnis*, ut apparet ex *l.* 2. *ed. tit. in Cod.* [illegible] Joh. Laur. JC. *Notis in Phædrum l.* 5. *fab.* 5. Edebantur verò conclusarum ferarum hæ *Venationes*, sicut & Ludi Gladiatorii, in Amphitheatris, ut videre est pluribus apud Lipsium *de Amphitheatro*. Sed & in Circensibus Ludis, qui in circo, & Castrensibus, qui in castris Prætoriis habebantur, edi *Venationes* consuevisse, adnotat Jul. C. Scaliger *Poetices l.* 1. *c.* 31. sicut contrà quietiora omnia Saturno: quippe pro venabulis & apris cereoli, missilia, placentulæ, crustula & alia: Ut autem bestiarum ad spectacula tantùm nonnulla erant genera, ut Camelopardalis & Phœnix: sic alia ad pugnandum erant, Elephanti, pantheræ, leones, ursi, rhinocerotes. Scævola primus leonum pugnas dedit; Pompejus 305. Julius 400. cautumque S.C. est, ne Africanos in urbem portarent, contra quod Cn. Aufidius fecit Circensium apparatu: Augustus tigrem dedit, Cn. Domitius centum ursos Numidicos, cum totidem *Venatoribus*, ex Æthiopia, Idem *l. cit. cap.* 28. &c. V. quoque suprà passim, inprimis ubi de *Bestiariis*, & cruento *Feris homines objiciendi more.*

Vençu, nomen fructus Sinici prænobilis, quem *Jambea* Lusitani, Hollandi *Pompemoes*, vocant. Nascitur in spinosis arboribus, ut limonia poma solent, sed majoribus, flores omnino similes albique, suavissimi odoris, ex quibus aqua fragrantissima elicitur destillatoria arte. Fructus autem citria etiam maxima magnitudine superat longè, capitis quippe humani molem adæquans aut excedens. Cortex reliquus pomis aureis similis est, pulpa interna rubescit; dulcedinem aliqua aciditate permistam obtinens, uvamque sapore refert nondum plenè maturam: unde ex eo etiam, liquor potui solet exprimi, uti in Europa ex ceratis, piris, pomis, pro sicera. Sub censùs domi fructus ad annum perdurat. Auctor Anonymus *Sinæ & Europæ c.* 31.

Vendendi liberos jus, Parentibus concessum ex Romuli lege, cum jure vitæ & necis, ac potestate [illegible], eousque se extendebat, ut ter *vendere* licitum fuerit filium, semel filiam & cæteros liberos, antequam emanciparentur. Unde & in LL. XII. Tabb. cautum legimus, *Si. Pater. filium. ter. venum. duit. filius. a. Patre. liber. esto. libe. os cæteros. semel. si. venum. duit. sui. juris. sunto*: mitiori tum Servorum conditione, quos semel liberos ac sui juris factos in servitutem retrahere non licebat, ut annotavit Dionysius Halicarn. *l.* 2. [illegible] Sed jus istud mutavit, neq; concessum fuit Patribus liberos vendere; priusque id abrogatum est, antequam vitæ necisque potestas in liberos Patribus denegaretur, *l.* 10. *Cod. de patr. pot.* Interim & hic aliquid paulo pòst immutatum est, nam Pauli JC. temporibus, si cogeret egestas, adeò ut ipse pater non posset alendis liberis sufficere, *vendere* eos illi licuisse, docet is *lib.* 5. *Sentent. tit.* 1. § 1. Nec tamen id diu mansit, sed omni omnino liberorum *venditione* Patribus interdictum est, uti constat è Diocletiani *constitut. l.* 1. *C. de Patribus q. f. s. distraxerunt.* Cùm tamen obtineri non posset, ut Patres egeni ab oppignoratione, si non venditione liberorum, abstinerent: utraque hac Patribus interdixit Constantinus M. *l.* 2. *Cod. Theod. de alimentis, quæ inopes Parentes de publico petere debeant*, quod factum A. C. 322. Anno dein sequenti nullo modo eripi posse libertatem, idem constituit *d. l.* 10. *Cod. de Patr. pot.* Verùm ne sic quidem potuit extorquere à populo Imperator, quin Patres inopiâ laborantes liberos suos venderent victûs causâ, quantumvis ipse, ne fieret, Legibus cavisset: itaque sanguinolentos adhuc & à matre rubentes liberos parentibus victûs causâ vendere permisit *l.* 2. *C. de Patribus qui liberos suos distraxerunt*: qui tamen pretium aut vicarium offerendo vindicabantur in libertatem. Dion Chrysost. *Orat.* 15. (quam compensationem sustulit Valentinianus Imper. *l. unic. C. Theod. tit. cit.*) mansitque constitutio hæc usque ad Theodosii M. tempora, quod ad venditionem liberorum victûs causâ attinet. At cùm anno C. 447. fames universam Europam vexaret, Italici homines filios & Parentes *vendiderunt*, quos Placidius Valentinianus redimi præcepit, sub quintæ adjectione, *Novell.* 11. *Valentin.* Quibus tamen optimorum Impp. sanctionibus malæ huic mercaturæ obviàm penitus itum non est, cùm in Lucanis, Conventu Leucotheæ, natali D. Cypriani, à Parentibus liberi passim distraherentur. Laur. Pignorius *Comm. de Servis.* Nec omittendum, ex Lege Romuli præfata, (quâ adeò sanctum jus Patriæ potestatis fecerat, ut ter vendendi filium facultatem daret Patri, sicque post primam & secundam mancipationem, si quo casu liber esset factus, in ejus potestatem filius recideret) [illegible] ritum emancipationis Filiorum, quâ [illegible] illud imaginariâ mancipatione solveretur [illegible] repeti, eoque ter nummo appenso, duabusque manumissionibus & denique remancipatione ac manumissione, peragi necesse erat. Inde nec Adoptio erat rata, nisi naturalis Parens *tertia mancipatione in jure cessisset*, ut est apud Gellium *l.* 5. *c.* 19. V. Joh. Frid. Gronovium *de Pecun. Vet. lib.* 4. *c.* 7 Serapion v. etiam se ipsum *vendidit*, quod & de Russis, sed alio longe fine, scribunt *Rerum Moscov.* Scriptores. Ut & de Atheniensibus hoc addam, apud illos ante Solonis *νομοθεσίας*, non tam Lege, quam moribus Populi, licebat similiter liberos *vendere*, ut scribit Plutarchus *in Solone*, [illegible] At verò Solon Legem hanc tulit, [illegible], *Filiam aut sororem vendere nemini jus esto, nisi in ea adhuc Virgine maculam deprehenderit*, apud

apud Eundem *ibidem*. V. Sam. Pethum *Commentario in Leges Atticas lib. 2. tit. 4.* qui etiam *lib. 5. tit 3. de Emtione, Venditione, & Evictione*, ex Jure Attico egregiè disserit. Cœterùm *Venalium* rerum, in Foro, apud eosdem Athenienses, cura fuit, penès Agoranomos: quorum erat videre, ut religiosè observaretur Lex, quæ vetabat in Foro mentiri, idq; τῶν ὤνιων maximè, *Ἀψευδεῖν κατὰ τὴν ἀγορὰν, In Foro ne mentiuntor*, cujus meminit Hyperides apud Harpocrationem. Ne itaque ullatenus imponerent, seu *Venditores*, seu Emtores, cavebant. Hinc etiam re nondum Emptori traditâ, sed arrâ tantùm à *Venditore* acceptâ, si hic à contractu recederet, adversùs eum competebat Emtori *βεβαιώσεως* actio, Harpocr. è Lysia: quamvis vix res venales sine pecuniâ dabant, unde Plautus *Asinariâ, Græcâ mercari fide* dixit. Imò adeò omnem in Foro fraudem præcavere annisi sunt Athenienses, ut Aristonici Lege cautum sit, ne Piscarii pisces minoris, quàm indicassent, venderent: si secus fecissent, in carcerem raperentur, *τοὺς ἰχθυοπώλας μὴ ἀποδῶνται τοὺς ἰχθύας ἔλαττον ἧς ἂν εἴπωσι τιμῆς, εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπάγεσθαι*, quam laudat Alexis Comicus *in Lebete*. Iisdem, ne pisces putridos aut marcidos aquâ, ut viderentur recentes, rigarent, Lege itidem interdictum est, *Τοὺς ἰχθυοπώλας μὴ ῥαίνειν τοὺς ἰχθῦς καταρὰν*, quam refert Xenarchus *Πορφύρα*. Sed Opsonomis in specie Forum Piscatium curæ erat: in genere verò Agoranomis, ut dictum, res venales curandæ incumbebant, ut jam visum suprà, ubi de *Foro*: at plura apud Petitum *Opere præf. lib. 5. tit. 3.* Nec omittendum, quòd Strabo *lib. 14.* memorat, ad venditionem *Piscium* significandum, nolâ Vett. fuisse usos; cui Plut. *Sympos. l. 4. c. 4.* adstipulatur. Idem Strabo *lib. seq.* apud Indos fuisse Ædiles memorat, qui fructus maturos signo dato curaverint *vendi*, quod notavit, post Cœl. Rhodiginum *Antiqq. Lect. lib. 19. c. 10.* Joh. Langius *Medicinal. Epist.* Isaac. Casaubonus *ad lib. 19. Strab.* & Hieronymus Mercurialis *Variarum Lect. l. 1. c. 25.* Hodieque Antverpiæ *Venditiones* tintinnabuli signo plateatim indicari solere, docet Franc. Svveertius *Notis in Hieronymum Magium de Tintinnabulis c. 3.* V. quoque suprà in voce *Venalis*. Addam saltem, *vendendi* auctorem Liberum patrem tradi Plinio *l. 7. c. 56.* utque emptori novum mercimonium feliciter eveniret, udâ lauro id aspergi consuevisse, ex Ovidio *Fastorum l. 5.* de quo more plura apud Car. Paschalium *Coronarum lib. 8. c. 8.* V. quoque suprà, ubi de correlata *Emendi* voce.

Veneficium, dictum apud Romanos, si *veneno* cædes facta esset: quemadmodum *crimen inter Sicarios*, si ferro aut telo; *Parricidium*, si Parentibus aut propinquis nex esset illata. De duobus prioribus, præter antiquas, quarum memoria obliterata est, extat Cornelia Lex, quam tulit Corn. Sulla Dictator anno U.C. 673. memorata Senecæ *de Provid. l. 1.* & *Declam. lib. 3.* Item *in ludo, quem de morte Claudii Cæs. composuit*. Ejus capita V. suprà ubi de *Cornelia Lege*. Similiter apud Athenienses, Leges latæ vim saluti, quovis modo illatam, acriter vindicarunt, inter quas hæc est: *Δικάζειν δὲ τὴν βουλὴν τὴν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ φόνου καὶ τραύματος ἐκ προνοίας καὶ πυρκαϊᾶς καὶ φαρμάκων ἐάν τις ἀποκτείνῃ δούς, Senatus Areopagiticus jus dicito de cæde aut vulnere, non casu, sed voluntate inflicto, de incendio item & malo veneno hominis necandi causâ dato.* Plura V. apud Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas l. 7. tit. 1.* Primùm autem de *Veneficiis* Romæ quæsitum, M. Claudio Marcello, C. Valerio Coss. sub quibus, quum primores Civitatis similibus morbis eodemque ferme omnes eventu morerentur, ancillæ indicio compertum, *muliebri fraude civitatem premi, matronasq; ea venena coquere* — è quibus Cornelia ac Sergia, patriciæ utraque gentis, *cùm ea medicamenta salubria esse contenderent, ab confutante Judice, bibere jussæ — epoto medicamento, suamet ipsæ fraude interierunt. Comprehensæ extemplo earum comites, magnum numerum matronarum indicaverunt: ex quibus ad centum septuaginta damnatæ — Prodigii ea res loco habita — Itaq; Dictatorem clavi figendi causâ creari placuit*, Liv. *l. 8. c. 18.* Nempe homini privato, *venenum* alteri propinare neutiquam licitum, alia Magistratûs ratio, cùm reum veneno tollit, de quo infrà. An verò hostem quoque [illegible] liceat, non sine ratione quæritur? Respondet Grotius, quem interficere liceat, cum gladio an *veneno* interimas, nihil interest, si jus Naturæ respicias; Nam licèt generosius quidem sit ita occidere, ut, qui occiditur, sui defendendi habeat copiam: at non debetur hoc cuiquam, qui mori meruit. Jus verò Gentium, si non omnium, certè meliorum, jam olim est, ne hostem interficere veneno liceat: qui consensus ortus est ex respectu communis utilitatis, ne pericula in bellis, quæ crebra esse cœperant, nimiùm intenderentur. Et credibile est, id à Regibus profectum, quorum vita ab armis ante alios defenditur, à *veneno* minùs quàm aliorum tuta est, nisi defendatur juris aliquâ religione & metu infamiæ. Unde Senatores ad Pyrrhum, *ὡς μὴ τὸ σὸν παιδίον ἡμῶν ἀδικεῖν* [illegible]. *Clandestina* vocat *scelera* Livius, de Perseo loquens, *l. 42.* *Nefas* Claudianus, agens de insidiis in Pyrrhum à Fabricio rejectis, & Cicero *scelus*, eandem tangens historiam, *de Offic. l. 3* *Communis exempli interesse, ne tale quid admittatur*, ajunt Consules Romani in Epistola ad Pyrrhum, quam ex Cl. Quadrigario recitat Gellius *lib. 3. c. 8.* apud Valerium Max. est, *armis bella non venenis geri debere l. 5. c. 5.*

Tacito memorante *Annal. l. 3.* cùm Princeps Cattorum Arminii mortem veneno promitteret, rejecit Tiberius, *eâ se gloriâ æquans priscis Imperatoribus*. Quare, qui licitum volunt, *hostem veneno occidere*, ut ex Vegetio Balbus, respiciunt merum Naturæ jus; illud autem, quod à Gentium voluntate ortum trahit prætervident. V. quæ de Venetis Bembus *fine l. 3.* Distat à tali *Veneficio* nonnihil & ad vim accedit propiùs, spicula veneno inficere & geminare mortis causas, quod de Getis tradit Ovidius, de Scythis Plinius *lib. 11. c. 53.* de Parthis Lucanus, de Afris quibusdam Silius, de Serviis Supplementum Helmoldi *cap 4.* & nominatim de Æthiopibus Claudianus. Sed & hoc contra jus est Gentium, si non universale, at gentium Europæarum, & si quæ ad Europæ melioris cultum accedunt, quod rectè à Salisberiensi observatum est *lib. 8. cap. 20.* Ideo *ferrum infamare veneno*, dixit Silius, & Ilus Mermerides *Odyss. α.* Ulyssi negat venenum ad spicula, addente Poetâ

> —— *Ἐπεί ῥα θεοὺς νεμεσίζετο αἰὲν ἐόντας,*
> *Veritus vim Divûm, morte carentûm.*

Hinc & fontes *veneno* inficere, Florus *lib. 2.* ait esse non tantùm contra morem Majorum, sed & *contra fas Deûm*. Neque verò mirum videri debet, si ad minuenda pericula tales sint quædam bellantium tacitæ conventiones, cùm olim Chalcidensibus & Eretriensibus manente bello convenerit, *μὴ χρῆσθαι τηλεβόλοις, Ne missilibus uti liceret*, apud Strabonem *l. 10.* V. Hug. Grotium *de jure Belli & Pacis lib. 3. c. 4. §. 15, 16. &c.* In *Appendice Cod. Theodos. Constit. 8* *Venenarii* seu *Venefici*, cum Magis confunduntur, sicque sæpe apud recentioris ævi Scriptores, *Venefici Veneficæq;*, pro Magis Sagisque de quibus id saltem addo, potentissima eorum gramina tonitru nutrita, indigitare Val. Flaccum *l. 7.* ubi de Medea,

> *Cingitur inde sinus; & quâ sibi fida magis vis*
> *Nulla, Promethea florem de sanguine fibræ*
> *Caucaseum, tonitru nutritaq; gramina promit.*

Ipsa verò *Veneficia* mediâ nocte patrari consuevisse, Statius *Thebaid. l. 5. vers. 64.*

> —— *Eram certè media quæ noctis in umbra*
> *Divam alias ignes, majoraq; tela gerentem*
> *Tartareas inter thalamis volitasse sorores*
> *Vulgarent* ——

Ubi vetus Schol. rationem reddit, *Tum enim terribiliora sunt omnia & bacchantur Furiæ.* Quemadmodum & palàm illa paganorum Numina, seu Spectra de nocte in terris se visenda præbuisse, ostendit pluribus Barthius *Animadversion. Papinian. ad Equitem Maxim.* Supplicium hujusmodi monstrorum, vivicomburium hodie, ut notum &c.

Venenatum, pallium infectum, quo Flaminica operta esse tenebatur; memoratur A. Gellio *lib. 10. c. 15.* *Eædem ferme ceremoniæ sunt, quas Flaminicas Diales seorsim ajunt observitare: Veluti est, quòd Venenato operitur, & quòd in rica surculum &c.* Ubi vulgò malè, *bene nato*. Erat autem Flaminicæ pallium *venenatum*, quòd flammeo *veneno*, id est, *colore* (quem cum purpureo & venenato, eundem facit Salmasius *ad Historiam Aug. p. 389.*) tinctum erat. Quale id pallium fuerit, docet Servius *ad Æneid. lib. 4. vers. 36.*

> *Sidoniam picto chlamydem circumdata limbo.*

Veteri, inquit, *ceremoniarum jure præceptum est, ut Flaminica* Venenato *operta sit. Operta autem cùm dicitur, Pallium significatur. Venenatum autem infectum.* Pro colore verò *Venenum* sumi frequens. Virgil. *Georgic. l. 2.*

> *Alba nec Assyrio fucatur lana* veneno.

Sic Solinus *cocci venenum* dixit: Quemadmodum Græci *φάρμακον* dicunt *ἀπὸ τοῦ βάμματος*; ut & *φαρμακᾶσαι τὸ βάψαι*, & *φαρμάττειν, tingere, βάψαι*. Similiter C. Mattius *in suis Mimiambis*, apud A. Gellium *l. 20. c. 9.*

> *Jam tonsiles tapetes ebrii fuco,*
> *Quos concha purpura imbuens* venenavit,

id est, *ἐφάρμαξε, tinxit*. V. Jac. Oiselium JC. *Notis in Gellium.*

Venenum, an quòd citò per *venas* eat; an quasi *belenum*, ex *βέλεμνον*, seu *βέλεμνον telum*, quòd tela olim *veneno* inficere (unde *Toxici* notio) consueverint? dictum: Sicut periculum & contagium, olim non uti nunc dicitur, pro malo tantùm dictû est, A. Gellius *lib. 12. c. 9.* Hinc Cajus *l. 4 ad Leg. XII. Tabb.* sive *l. 236. de V. S.* Qui Venenum dicit, adjicere debet, utrum bonum an malum. Nam & Medicamenta Venena sunt: quia eo nomine omne continetur, quod adhibitum Naturam ejus, cui adhibitum esset, mutat: cùm id, quod nos Venenum appellamus, Græci *φάρμακον* dicant. Apud illos quoque tam medicamenta, quàm nocent, hoc nomine continentur. Unde adjectione ulterius nominis distinctio fit. Admonet nos summus apud eos Poetarum, Homerus; nam sic ait,

> *Φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλά, μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά.*

Hodie vero, quod jam de suo ævo dixit Gellius, *id quod nocet*, solùm notat. Istiusmodi *Venenum publicum*, quo sontes perimerent, Massilienses quondam habuisse, legimus apud Valerium Maxim. ubi de eorum Institutis *lib. 2. cap. 6.* Venenum cicutâ temperatum in ea Civitate publicè custoditur; quod datur ei qui causas Sexcentis (id enim Senatus ejus nomen est)

„exhibuit, propter quas mors illi sit expetenda, cogitatione vi„tiis, benevolentiâ temperatâ, quæ neque egredi vita temerè „patitur, & sapienter excedere cupienti celerem Fati viam præ„bet; ut vel adversa vel prospera nimis Fortuna comprobato „consilio terminetur. Quam consuetudinem Massiliensium, non „in Gallia ortam, sed è Græcia translatam inde existimo, quòd „illam etiam in Ins. Cea servari animadverti &c. Nempe *Venenum* illud cicutæ succus erat, quem Massilienses, qui Græcorum erant Colonia, è Græcia, ubi is vere lethalis, comportari curabant, atque apud Magistratum publicum asservabant, ad necem sontibus inferendam. In Græcia autem, Athenis inprimis, id moris erat, non quidem sic ut custodiretur id *Venenum* publicè, quemadmodum Massiliæ, sed tamen, ut publicè cicutæ succus, exsiccatus ad Solem & in pastillos redactus, terendos inque vino dissolutos exhibendos morituris, publicè à Seplasiariis venderetur. Unde Plinius *lib.* 21. *c.*13 *Cicutæ venenum est publica Atheniensium pœna invisa, ad multa tamen usus non omittendi.* Et quid notius Socratis cicutâ? Teri autem a Carnifice, & a damnatis emi solebat, uti discimus ex Plut. *in Phocione*, „Quum Tuditus in carcere cicutam cerneret teri, questus est & „deploravit calamitatem suam &c. Et paulo pòst, Ubi bibe„runt jam omnes, defecit Venenum & Carnifex aliud negavit „se triturum, nisi duodecim drachmæ essent sibi numeratæ, „quanti denarii pondus veniebat. Quum intercederet mora & „tempus traheretur, Phocion, accersito quodam amico, ait, An „ne gratis quidem mori Athenis liceret. petiitq; ut Carnifici illud æris daret. Necabat vero Cicuta, sanguinem spissando, Pli„nius *l.* 25. *c.* 13. Succus exprimitur foliis floribusque, tunc enim „maximè tempestivum est: Semine trito expressus & Sole den„satus in pastillos necat, sanguinem spissando: & mox, maxima „vi natæ Susis Parthorum: hinc Laconicæ, Creticæ, Asiaticæ. „In Græcia verò Megaricæ, dein Atticæ. Expressius Dioscorides „*l.* 4. *c.* 74. Cicutæ lethale venenum est suaque vi refrigerato„ria necat. Remedio est vini meraculi potus. Succus exprimi„tur contusis cacuminibus, priusquam semina & comæ sic„cescant: qui Sole densatur in pastillos. Multus ad medendi „rationem usus est aridi. Et mox, Cicuta pota vertiginem ex„citat, oculis caliginem offundit, ita ut ne minimum cernatur, „singultus ciet, mentem turbat, extremi artus gelantur. deniq; „convulsi, suppresso arteriæ spiritu, strangulantur. Ad quæ loca V. Matthiolum *ad lib.* 4 *Dioscorid. cap. cit.* & Fortun. Licetum „*de Gemmis Annularibus Schem.*57. *c.* 171. & *seqq.* ubi de Cicutæ „viribus egregiè disserens, quare in Græcia Susisque nata necem „afferat, non item in solo Italico vel Gallicano, fuse docet. Cùm multa de *Veneno* alia possent addi, contentus ero unicam attulisse historiam *Veneni* solo halitu nocentis, ex Barclaji *Euphormione c.* 9. ubi de Præfecto Turcico Urbis Aleppi, sermo est: „Quo in præfecturam misso, cùm alius, majoribus donis felici„tatâ Optimatum fide, priori juberetur succedere, Præses longâ „& multiplici pompâ hunc exceptum in ædes deduxit, ibique „inter insidiosæ liberalitatis blandimenta evolvit fatale strophi„olum (nocentissimâ tabe perunctum) auro sericoque distin„ctum. Lætus hospes suæ mortis instrumentum adspexit, ind „ad cœnam itum. Primo vero mane novus Præses, inspirato „per strophioli auram veneno impar, jacuit in strato exanimis „nec tam repentinus casus aliis causa, quam illis, qui toxica itum „peremerant, patuit. Peracto facinore Veneficus Præses Constan„tinopolim literis destinatis, imperium prorogari petit & obtinet &c. Principes quo pacto sibi à *Veneno* cavere debeant, docet Forstnerus, *Not. in Tacitum.* Hinc *Venenati*, apud Æl Spartianum in *Pescennio Nigro*, *Amavit de Principibus Augustum, Vespasianum &c. reliquos sancos vel* venenatos *vocans*: nomine et sunt perniciosi, & pestiferi, in humani generis exitium nati. De quibus agens Lactantius *lib.* 5 *cap.* 5. citat Virgilianum illud,

Ille malum virus serpentibus addidit atris,
Prædariq; lupos jussit ——

V. Salmasium *ad Spartiani locum.*

Venerabilitas, tit. honorarius Episcoporum, qui *Venerabiles* vulgò compellantur, in *Collat.* 1. Carthagin. *cap.* 40. 62. apud Augustinum *in Epistolis passim.* Alios. Item *Venerabilitas*, in iisdem *Epistolis*, apud Nicolaum I. *Epist.* 28. Ruricium *l.* 2. *Epist.* 14. 49. &c. pro quo *Venerantia*, Abbatibus tribuitur, apud Aimoinum *Vita* Abbonis Floriac. *cap.* 17.

Venerarium, apud Ambrosium *in Psalm.* 47. *Dominus secundùm cœli tractum in Venerario passus est*: nomen Calvario monti tribui cœptum, à quo Gentiles, ut Christi illic passi memoriam abolerent, *Veneris* ibi statuam erexere. secundùm Dominic. Macrum in *Hierolexico.*

Venerea Concha, memorata Plinio *lib* 9. *cap.* 33. *Navigans Venereæ, præbentesq; concavam sibi partem & alteram auræ opponentes per summa aquarum velificant*; & Martiali *lib.* 2. *Epigr.* 47. ubi *Cytherias* illas vocat: Vossio *eadem sunt cum illis, quas nunc porcellanas vocamus, de orig. & progr. Idolol. lib.* 4. *cap.* 35. Nempe ex conchis hujusmodi contusis *porcellana* fieri credita hactenus, sed aliam illis originem esse, accuratior experientia docet, ut retro diximus. V. quoque suprà, ubi de nobilioribus quibusdam *Concharum* generibus.

Venerianus, ex ducibus Gallieni Imp navali bello Gothos superavit, mox ipse militari periit morte. Treb. Pollio *in Gallienis.*

Veneris Dies, festum hebdomadicum Muhammedanorum. Josephus Scaliger *de Emend. Temp. lib.* 2 *pag* 132. *Quòd Muslaram Hegira capit à feria sexta, ideo eam diem sacram Mahumedani dicunt ab eo tempore. Ego sum antiquiorem superstitionem esse, propter* Venerem, *quam Chabar vocabant, & summa superstitione antiquitus venerabantur. Cæterùm feria sexta illis dicitur Giuma, h. e. συναξις, εκκλησια, ἡμέρα, quæ ea reverentia illis est, quâ Judæis Sabbathum, Christianis dies Solis.* Cui Seldenus in eo suffragatur, quod Hegira id festum antiquitus credit, an verò à Saracenico cultu id derivandum, dubitat. Antiquius enim esse, elicitur ex eo, quòd in Alcorano memoratur, velut notissimum Festi nomen, quo etiam, ut lemmate, capitis integri frons insignitur, *Alcoran.* 62. Originem verò ejus, quatenus ad Mahumedanos, quod attinet, cùm partim è Christianis, partim è judaicis ritibus conflatum esse Mahumedismum certum sit, an non constitutioni Constantinianæ illi (cujus meminit Eusebius *de Vita Constantini l.* 4. *c.* 18. Sozomenus *Histor. Eccl. l.* 1 *c.* 8 Niceph. Callistus *Hist. Eccl. l.* 7. *c.* 46. & Baronius *Annal. Tom. III. ann.* 321.) quâ tam *Veneris Dies*, seu feria, quod prosabbatum est, quàm Solis Dies seu Dominicus festus habendus erat, ea debetur? In Christianismo quidem diu est quòd evanuit Constitutio illa. Sed forte diem illum in colluviem suam recipi voluit Mahumedes; verba sunt ejusdem Seldeni *de Jure N. & G. juxta Discipl. Hebræor. l.* 3. *c.* 21. Interim, licèt hunc diem potissimum colant Muhammedani, non tamen inde orbem septimanæ incipere, nec eo claudere, sed pro feria sexta, habere, docet item *ibidem*, ex Scriptoribus Arabibus tum Christianis, tum Muhammedanis. Eundem diem apud Græcos Παρασκευήν dici, refert Suicerus voce hac. V. & suprà.

Veneta Factio, una fuit ex 4. Circi factionibus, à panno *Veneti* coloris sic dicta: Reliquæ erant *Russata*, *Albata* & *Prasina*, quæ tum in Circis tum Ludis, ac aliis Equestribus certaminibus, admissis equis, sive ad equitationem, sive aurigationem, olim certabant, tantumq; studiû equis optimis eligendis ac parandis exhibebant, ut Galenus referat *Method.* 7. *Venetæ* ac Prasinæ factionis (hæ enim præcipuæ) homines etiam stercora equorum odorari solitos, quo ex illis animalium habitus atque temperamenta internoscere & cognitis inde melioribus uti valerent: Siquidem hæ contentiones tantæ erant, ut nec labori, nec studio ulli parceretur, totâ Urbe Româ quasi quadripartitâ & modò huic, modò illi factioni, favente præmiaque proponente Victoribus amplissima. Colorum diversitas unde originem traxerit, diximus alibi: Qui ad quatuor Anni tempestates respexisse eorum Inventores volunt, *Venetum hyemis* symbolum fecerunt. Aur. Cassiodorus *lib.* 3. *var. Epistol.* 51. qui ad Elementa quatuor, *Venetum aeri* dicatum voluere, Isidor. Hispal. *Etymolog. l.* 17. *c.* 45. Tertullianus cœli eum dixit signum fuisse. ut alia omittam. *Factioni Venetæ ita erat addictus, ut ei semper faveret* Vitellius, Sueton *c.* 14. quemadmodum Prasinæ Caligula, apud Eundem *c.* 14. & major Romanæ civitatis pars, ut Juvenalis docet *Sat.* 11. *versu* 195. Tusci, *Veneti* Aurigæ, sepulchrum extat cum *Inscr. Factionis. Venetæ. Tusco. sacravimus. aram de. nostro. certè studiosi. ac. bene. amantes.* Procuratoris ejusdem factionis, meminit vetus Lapis. *Q. Rapinio. Q. F. Lemsepullio. Procuratori. dromi. Factionis. Venetæ Q. Rapidius. Xenodemus. &. Rapida. Juventina. par. fecere.* De ejusdem Medico, vetus loquitur Marmor: *M. Vipsanio. Fulloni. Tinteri. Aurigatori. M. Vipsanio. Migneni. Viatori. M. Vipsanio. Quarini. Successatori. M. Vipsanius. Medicus. factionis. Venetæ.* V. Joh. Rosinum *Antiqq. Roman lib.* 5. *cap.* 5. *cum Paralipom.* Thomæ Dempsteri. Meminit quoq; *Venetæ* Martialis *l.* 10. *Epigr.* 48.

De Prasino conviva meus Venetoq; *loquatur,*
Nec faciunt quenquam pocula nostra reum.

Ubi tamen alii pro *Veneto* legunt *Scorpo*, nobili [illegible] & Domitiano charissimo, ut ut. Idem Poëta, Imperatori huic *Venetam* factionem fuisse invisam, alibi docet, &c. Cœterùm colorem hunc quod attinet, maris illum esse, unde *Nauticum* ei populum maximè favisse, diximus suprà, pallidè sc. virentem & vitreo affinem, docet Salmasius *ad Solinum p.* 236. 240. & 903. V. quoque J. C. Scaligerum *Exercit.* 325. *sect.* 10. Becmannum *Origin. L. L. pag.* 1118. Alios.

Veneti, pop. Italiæ, adde: De eorum ex *Henetis* Paphlagoniæ origine. V. Salmasium *d. l. p.* 889. uti de *Venetiis sutrinis*, in quibus pelles olim optimè curari & confici solitæ. eundem *Not. ad Pallium Tertulliani c.* 18. Regimen quod attinet: Hornio, *Veneti primùm habuerunt* Tribunos *summa cum potestate, pro numero Insularum, in quas dividebatur Urbs. Hic Magistratus annuus erat & ducentis annis duravit. His* Duces *successerunt, circa A. C.* 697. *quâ dignatione primus Paulutius Anafestus perfunctus fuit. Sed sub tertio Duce Hypato Urso* — *creati* Magistri *Militum annui, quorum potestas brevis. Sexto enim anno pòst reditum ad creandos Duces, a quo tempore nunquam interrupti, criti*

eorum

rerum. Sedes suas primò habuerunt Heracleæ inde alibi, donec tandem sub Angelo Patriciano, excisâ Heracleâ, sedes Venetias ad Rivum Altum translata, & tum, diviso in Orientem & Occidentem Imperio, Resp. Veneta ab utriusq; jurisdictione exempta est. V. eum *Orbe Imp. pag.* 154 & *seqq.* ubi Fellerus formam regiminis aliis primò fuisse *Consularem*, inde *Tribunitiam*, per annos 252 tandem sub *Ducis* imperio Reip. esse cœpisse, annotat: qui & plura hanc in rem egregia addit ibidem, V. quoque eundem Hornium *Orbe Politico*, ubi *de Rebuspublicis* agens *originem, potentiam, hostes antiquos recentesq;*, & cœtera *memorabilia* hujus Reip. in quibus *Virorum præstantissimorum* quoq; meminit, in Urbe illa celebri fieri solitorum, pluribus persequitur.

Veni Sancte Spiritus, *una est ex sequentiis, quibus in Missa Ecclesia Romana utitur, à Ruperto Galliarum Rege anno* 1003. *scripta*, apud Dominic. Macrum *in Hierolexico*, ex Durando *Ration. lib.* 4. *cap.* 22.

Venia, in *Chron.* Laurishamensi,

Per venias *centeno verrunt barbis pavimentum*:

inclinationes sunt vel genuflexiones Religiosorum, in Ecclesia Lat. quæ Græcis μετάνοιαι, quod utplurimum *in pœnitentiam* injungi solerent. Petrus Venerab. in *Statutis* Cluniac. *cap.* 4. *Sed & illa* (genuflexio) *quæ fieri solet ab iis, qui portanti Eucharistiam quolibet in loco occurrunt, atque illis metanœis, quæ quotidiano usu in Capitulo fiunt, & vulgò* Veniæ *nominantur*. Nempe inter leviora pœnitentiæ genera. *Pœnitentiale* S. Columbani. *Fabulas otiosas proferens* veniâ *tantùm mulctetur*. At & hæc suos gradus habuit, ut de *longa Venia*, apud Thom. Walsinghamum *in Ricardo II Rege*: *interim prostrato in longa venia*. Quæ quid sit, in eodem *Pœnitentiali* exponitur, *longa venia in Ecclesia, dum* 12. *Psalmos ad Duodecimam canunt, prostratus nullum membrum movens pœniteat*, apud Car. du Fresne *Glossar.* V. quoq; suprà, voce *Genuflexio*.

Venitare, in Synodo Exoniensi A. C. 1287. *can.* 12. *Psalteria, Ordinale*, Venitare, *Hymnare, Collectare* &c. liber est Ecclesiasticus, in quo Psalmus, *Venite exultemus Domino*, notis Musicis descriptus est.

Venta, apud medii ævi Scriptores, quæ & *Superventa*, est augurium, quod captabatur ex venientibus aut supervenientibus hominibus vel avibus, quas *augurales alites* vocat Mart. Capella *lib.* 1. *pag.* 11. aut aliis quoque animalibus. Cujusmodi auguria XII. ad numerum XII. signorum Zodiaci, enumerat hoc modo Mich. Scotus *de Physionomia cap.* 56. *Fernova, Fervetus, Confert, Emponenib Scimasarnova, Scimasar vetus, & bene fiunt in dextro latere. In sinistro verò latere, sunt Confernova, Confervetus, Vivian, Barian, Scassarnova & Scassarvetus.* E quibus *Confert* & *Emponenib*, bonum; *Viarum* & *Haremari* malum, *Fert* & *Confert*, medium eventum significare addit. Nempe & recentioribus seculis superstitio prisca duravit, Zenoni Veron. *Serm. de Jona*, Petro Blesensi *Epist.* 65. Aliis, notata: de Vett. verò per avium volatus divinationibus, accuratè agit B. Brissonius de *Formul. pag.* 134. Cæsar Bulengerus *de Auspiciis lib.* 3. *cap.* 2. & diximus aliquid suprà.

Ventaculum, apud Hariulfum *lib.* 3. *cap.* 3. *Ciborium auro argentoq; paratum unum* — ventaculum *deauratum unum*: Carolo du Fresne, *Flabellum, Muscarium est, cujus usus in sacris liturgiis. Gall. Eventail.* Alibi *Ventilabrum*, apud eundem; qui & inter vasa ac ministeria Ecclesiastica *Ventilabrum* reponi, à Baldrico in *Chron.* Camerac. *l.* 3. *c.* 49. addit. V, suprà, in vocibus *Cherubim, Flabellum, Muscarium*.

Ventadour, nomen illustris in Gallia Familiæ, de qua V. suprà, voce *Levis*.

Venter, à Gr. ἔντερον, quia intestinorũ locus est: *pessimum corporum vas, instat ut creditor & sæpius die appellat. Hujus gratiâ præcipuè avaritia expetitur: huic luxuria conditur: huic navigatur ad Phasim: huic profundi vada exquiruntur. Et nemo utilitatem ejus æstimat, consummationis fœditate*, ut eleganter ait Plin. *l.* 26. *c.* 8. ad mentem Apostoli. 1. Cor. *cap.* 6 *vers.* 13. Τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν· ὁ δὲ Θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει. *Esca ventri & venter escæ: Deus verò & hunc & illam abolebit.* Unde meritò notata Lampridio Heliogabali luxuria est, quem *onus ventris auro excepisse, in murrhinis & onychinis minxisse*, scribit: modestiore longè Persarum sensu, quibus id turpe habitum, & Israelitarum inprimis, de quibus V. suprà, ubi de phrasi Hebr. *Tegere pedes*. Sed hæc à peccato: Cæterùm utilitatem partis hujus, veteri ævo, Menenius Agrippa Romanos suos ad seditionem spectantes, salubriter docuit, uti ex Livio notum. Et *ventrem* Reginæ desideratum suo tempore Regem daturum, coronâ quoque dignum, jure censuere olim Persæ, uti vidimus suo loco: quemadmodum & de usitato Britannicis Pictisque fœminis, etiam hoc membrum glasto, aliisque coloribus, pingendi exornandique olim more. Situm ejus sic idem Plinius describit *l.* 10. *c.* 37. *Subest* (præcordiis) *venter stomachum habentibus, cæteris simplex ruminantibus geminus sanguine carentibus nullus — In homine adnexus infimo stomacho similis canino. His solis animalium inferiori parte angustior: itaq; & sola vomunt — Ab hoc ventriculo lactes in homine & ove, per quas labitur cibus, in cæteris ilia: à quibus capaciora intestina ad alvum, hominiq; flexuosissimis orbibus: idcirco magis avidi ciborum, quibus ab alvo longius spatium. Iidem minùs solertes, quibus obesissimus venter.* &c. Ubi quod de *ciborum aviditate* addit, firmatur prisco Scytharum more, quos fami arcendæ *fasciis Ventrem strictissimè sir umligare* solitos, legimus apud A. Gellium *lib.* 16. *cap.* 3. &c. V. quoque infrà, ubi de *Ventriculo*.

Ventilandi cubantes mos priscus, indigitatur Suetonio *in Augusto cap.* 82. V. suprà, voce *Flabellum*, plura vero de hoc verbo ubi de *Sciamachia*, item in voce *Vannus*.

Ventilogium, apud Radulphum in *Vita* Richardi Cicestrensis *Episc. num.* 60. *Sicut præminet* ventilogium *turi fabricæ, quod quidem quanto altiùs erigitur, tanto plus tempestatibus irruentibus etiam fronte opponitur*: vox hybrida est, quasi *venti ratio* seu *index*, Græc. ἀνεμοδείκτης. Pinnula nempe indigitatur versatilis, quæ in ædium culminibus poni solet, ad designandum ventum flantem. Cujusmodi Tritonem æreum, ventorum indicem, Romæ fuisse, diximus suo loco: gallumque versatilem, in acumine campanilis Ædium sacrarum, Christiani eadem fini collocant. V. quoque in vocibus, *Aurologium Octogona Turris*, *Pinnacella* &c. Galli *Girouetes* vocant. Sed & sic dici potest tetragona tabula haud pridem inventa, ædium fastigiis solita affigi, in qua circulus describitur, in XVI. vel XXXII lineas divisus, quibus totidem adscripta ventorum nomina: illum verò, qui tum spirat, ostendit index versatilis, quomodo sunt horologiorum, quem regit pinna perinde versatilis supra ædis culmen. C. du Fresne *Glossario*.

Ventralia, vestimenta contegendo *Ventri*, fortè eadem cum Semicinctiis: memorantur Plinio *l.* 19. *c.* 1. *Gausapa Patris mei memoria cœpere, Amphimalla nostrâ, sicut villosa etiam Ventralia.* Glossæ, *Ventrale* Κοιλιόδεσμος, Φοῦνδα: Jurisconsultis zona, crumena, quam & *fundum* & *profundum* vocavere, ut Cujacius *Observ. l.* 10. *c.* 27. Hinc Alciatus *Parerg. l.* 1 *c.* 40. illud Callistrati, *Pannicularia bona damnatorum esse, quæ damnatus habet, & modici sunt pretii, promiscuiq; usus, qualis est vestis, qua fuerat indutus, aut nummuli inveterales, quos victus sui causa in promtu habuerit. Nec debent*, inquit, *Præsides pati, ut Commentarienses ea pecunia abutantur, sed debet servari ad ea, quæ jure Præsidum solente rogari, ut putà carciaticum* (l. *Carceraticum*) *quibusdam Officialibus inde subscribere.* Illud, inquam, *Inveterales* rectè corrigit *in Ventrali*, intelligitque de his pecuniis, quas in sacciperio habent, quod insitum inest in Semicinctii plagula, quam ante *ventrem* gerunt. Itaque horum sententiâ *Ventrale* nil aliud fuit, quam crumena sive zona, quâ nummi condebantur. Sed quid opus erat, illa villosa facere? Fuisse autem ea Gausapina seu villosa Plinius suprà dixit: Quare existimat Octav. Ferrarius, fuisse potiùs vestimentum breve, ad instar thoracis, muniendo *ventri*, tunicæ subjici solitum; quod frigoris causâ, ætate Plinii, etiam villosum fieri cœperit: inque eo, sicut zona, pecuniam esse circumlatam, *de Re Vestiaria Part.* 1. *l.* 1. *c.* 18. & *Part.* 2. *lib. cap.* 12. Salmasius tamen prioribus accedit, & *Ventrale*, sub. cingulum, vel *Ventralem*, sub. zonam, genus zonæ fuisse ait, quæ ligamenta & habenas, quibus circa *ventrem* cingeretur, & in medio receptaculum, quo nummi continerentur, habuerit, ob similitudinem *Funda* quoq; dicta. V. eum *Not. ad Pescennium Nigrum*, & suprà voce *Funda*.

Ventriculus Victimæ, inter partes Sacerdoti assignatas, memoratur Mosi Deuteron. *c.* 18. *v.* 3. ubi Græci vocem Hebr. קֵבָה ἤνυστρον reddunt. Est autem ἤνυστρον Hesychio τὸ μέγα ἔντερον τῶν ζώων, ἡ κοιλία, *magnum animalium intestinum, venter.* Aliis ἤνυστρον, quod eidem definitur ἡ πρώτη κοιλία τῶν μηρυκαζομένων ζώων, *primus venter animalium, quæ ruminant*: aut, ex aliorum sententia, ὑπογάστριον, *imus venter.* Quod posterius ex Aristotele firmatur, *Histor. lib.* 2. *c.* 17. ubi hujusmodi animalia quatuor *ventriculos* habere asserit, quorum primum ad os stomachi vocant τὴν κοιλίαν τὴν μεγάλην, *magnum ventrem*; secundum κεκρύφαλον, *reticulum*, à figura; tertium, ab asperitate ἐχῖνον: quartum denique ἤνυστρον. Et *de Partibus Animal. lib.* 3 *c.* 14. ubi docet, hos quatuor ventriculos supplere vicem dentium, quæ illis ab una parte desunt. Neque enim sunt ἀμφώδοντα, adeoque pluribus opus habere ventriculis, qui cibum prorsus digerant ac conficiant. Nempe ἤνυστρον est ab ἀνύειν, *perficit* & *absolvit*: quia cibi digestio, in prioribus ventriculis solùm affecta, in isto planè perficitur & consummatur &c. Sed קֵבָה, in quo agni vel hœdi vel lepusculi lactentis lac coagulari solet, sitne primus vel ultimus, aut unus è mediis ventriculis, planè nescimus. Utut sit, certum est ἤνυστρον à Veteribus inter cupedias censeri. Hinc Aristophanes *Equit. Act.* 1. *Sc.* 3.

Ἐγὼ δέ γ' ἤνυστρον βοὸς, καὶ κοιλίαν ὑείαν καταβροχθίσας.

Ego verò ipsum enystrum bovis & ventrem porcinum deglutiverim.

Et *Actu* 4. *Sc.* 1.

Καὶ χόλικος, ἠνύστρου τε καὶ γαστρὸς τόμου.

Et visceris, & enystri, & ventris tomaculum.

Unde Hesychio, non ὑπογάστριον simpliciter, sed ὑπογάστριον ἀλλαντῶδες, *imus ventriculus conditus*, ἤνυστρον exponitur. Nil itaque mirum,

mirum, quòd Græci Interpp. cum *humero* & *maxillis* victimæ, *ἴνυστρον* quoque seu *ἤνυστρον* Sacerdoti assignant: quodque inter poenas, quas Sacerdotibus impiis interminatur Deus, etiam istâ legimus Malach. *cap.* 2. *versu* 3. *Σκορπιῶ ἤνυστρον ἐπὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν, ἤνυστρον ἑορτῶν ὑμῶν.* V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. II. cap.* 45.

Ventriloquus, Græcè Ἐγγαστρίμυθος, Hebr. אוב, uti LXX. vocem exponunt, spiritus est è dolio, sive vase, aut ex tumido *ventre* responsa promens, *πύθων* aliàs. Hesychius, *πύθων ὁ ἐγγαστρίμυθος.* Sic *πνεῦμα Πύθωνος* vocatur Actor *cap.* 16. *vers.* 16. *Spiritus Pythonis*, i. *Apollinis*, (qui *πύθων* dictus est, teste Macrobio *lib.* 1. *cap.* 20. quo dæmone mulier illa *ἐγγαστρίμυθος* plena esse credebatur. Unde ipsos etiam *Ventriloquos Εὐρυκλέας πάλαι, νῦν Πύθωνας*, appellant, ait Plut. *de Def. Oracul.* Atque eo sensu, pro *Pythone*. Hebræi *Pabum* scribunt, voce leviter deflexa: quod tamen ariolorum genus non ex ventre, sed ex axillis, vocem emisisse somniant, ut suprà vidimus. Uti autem *Ventriloquus* Græcis Πύθων & Ἐυρυκλῆς, sic Babyloniis Σακχούρας, dictus est, teste Photio Auctore 94. ex Jamblicho, *de Amoribus Rhodanis & Simonidis*: quod ex Syriaco ac Chaldaico זכורון *Zacburu*, i. ariolus, ortum esse, docet Bochartus ubi suprà *Parte poster. lib. III. cap.* 5. V. de hac Gentilium superstitione aliquid retro, ubi de *Divinatione*, plura verò, apud Brodæum *Miscellan. lib.* 8. *cap.* 29.

Ventus, à *veniendo*; insigne Meteorum est, è quo Auguria quoque Veteribus captari consuevisse, testatur Luctatius Grammaticus *ad Thebaid. l.* 3. *v.* 665. ubi Statius.

> -- —— Ventisq; *aut aliæ visa*
> *Bellorum proferre diem.*

Solent enim, inquit, *Augures* Ventorum *flatibus futura prædicere.* Deorum nempe hos esse nuntios, & hominum vota precesque ad Deos referre, creditum olim. Ovid. *Metam. lib.* 10. *fab.* 11. de Venere,

> *Detulit aura preces ad me non invida blandas.*

Virgilius *Eclogâ* 3.

> *Partem aliquam Venti Divûm referatis ad aures.*

Quæ autem vota irrita cadebant, ea à Ventis ad Deos non perlata, sed vel dissipata, vel in longinquam regionem avecta & procul exportata fuisse, fabulabantur: Imò, si quid evenire nolebant, *Ventis* differri dissiparique exorabant, Alb. Tibullus *l.* 1. *Eleg.* 5. & *l.* 3 *Eleg.* 4 apud Hadr. Turnebum *Adversar. l.* 1. *c.* 23. Virgilius *Æneid lib.* 9.

> *Multa Patri portanda dabat mandata sed Euri*
> *Omnia discerpunt, & nubibus irrita donant.*

Q. Catullus *Æneid. l.* 10.

> *In* Vento *& rapida scribere oportet aqua.*

V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosinum l.* 3. *cap.* 8. Iisdem Gentilibus, cùm in sacrificiis flamma *Ventis* disploderetur, mali ominis loco fuit, Idem *cap.* 11. *seq.* Contrà, cùm rogi, in quo mortuus cremaretur, flammam vehementior *Ventus* animaret, faustum habitum est: unde proximos rogum circumstantes, *Ventos* invocare, ut exequiali igne ardens cadaver flatu suo juvarent, fuisse solitos, legimus, V quæ de Achille Patrocli exequias celebrante, Homerus habet. Imò & pro Diis habitos, certum. Ita enim de Persis Herodotus *lib.* 1. *Θύουσι δὲ ἡλίῳ τε, καὶ σελήνῃ, καὶ γῇ, καὶ πυρὶ, καὶ ὕδατι, καὶ ἀνέμοισι. τούτοισι μὲν δὴ μούνοισι θύουσι ἀρχῆθεν. Sacrificant verò Soli & Lunæ & Telluri, & Igni & Aquæ &* Ventis. *His enim solis sacrificant jam ab initio.* V. quoq; Strabonem *lib.* 15. De Phœnicibus similia habet Eusebius *Præpar. Evangel. lib.* 1. ubi ex Sanchuniathone, Usoum Phœnicem templum iis posuisse, refert. Imò & Græcis in Diis erant, Cùm enim maximus iis metus esset incussus, ob adventantem Xerxis exercitum, oraculum Delphicum jussit eos *ἀνέμοισι εὔχεσθαι*, *ventis supplicare.* At ratio addita, quia ab his maximè auxilium maneret Græciam. Itaque tum in delubro Thujæ, Cephisi filiæ, ara *Ventis* constituta est, iisdemque sacrificatum, uti discimus ex eodem Herodoto *lib.* 7. Etiam apud Platonem in *Phædro* legas, de ara ab Atheniensibus Boreæ constitutâ, V. in hac voce, ut & ubi de *Calao* & *Zetho*. Sed & in Sicyoniæ urbe Titane, descendenti à vertice, ubi templum Minervæ, aram *Ventorum* fuisse, ad quam Sacerdos quotannis nocte unâ sacrificaverit, refert Pausanias *lib.* 2. addens ibidem, ut ad quatuor foveas quædam concinat, *ἐπῳδὰς* [illegible] *τὸ ἄγριον, ad placandam ventorum sævitiam.* Ipse Augustus Circio, vento Galliæ, præcipuè Narbonensi, peculiari, *templum, cùm in Gallia moraretur, & vovit & fecit*, Gerh. Joh. Vossius *de Idolol. l* 3 *cap.* 1. ex L. Seneca *Nat. Qu. lib.* 5. *cap* 17. Quamobrem, quòd apud Maronem *Æn. lib.* 1. Æneas,

> ---- *pecudem Zephyris felicibus albam*

mactat; id non ex Fabulari solùm, sed & ex Civili Theologia prolatum est. Eò autem albam pecudem dixit Poëta, quia ventus is albus & serenus est. Unde etiam in Circo Rom. albus aurigarum color Zephyris sacer erat, teste Tertulliano *de Spectac. cap.* 10. Facit huc, quòd per *Ventos* Scythæ jurare soliti, uti apud Herodotum legere est &c. V. quoque ubi de *Titanibus*, & plura hanc in rem, inprimis de argumentis divini cultus *Ventis* tributi, apud Vossium *d. lib capp.* 2. 3. & 4. Quòd verò Poëtæ *Ventis* præfecerunt Æolum, id potiùs ab veteri historia tractum videtur. Vixisse enim is dicitur Iliacis temporibus ac post socerum suum Liparum in Insulis regnasse Vulcaniis, quæ ab eo postea Æoliæ dictæ sunt. Addunt fuisse Regem, ut pium justumque, ita sideralis & nauticæ rei peritissimum, hominesque ab eo edoctos vela facere, & ex nebulis surgentibus prædicere tempestates: item de ventis futuris multo antè statuere, ex anni tempore: atque ob ista, post mortem, habitum esse Deum Ventorum. Notissimi de eo versus *Æn. l.* 1.

> —— *Hic vasto Rex Æolus antro*
> *Luctantes* ventos, *tempestatesq́; sonoras*
> *Imperio premit* ——

Primum certè *eorum rationem deprehendisse*, Plinius tradit *lib.* 7. *cap.* 56. Nec desinere sua *Ventis* idola, magno ore hiantia plerunque, cujusmodi picturas apud Pighium habes, ponè elegantem tract. *de Themide Dea* & Jac. Sponium *Itinerar. Græc.* ubi de Turre Octogona Andronici Cyrrhesti hodieque Athenis superstite. Quò Papinianum illud spectat *Theb. l.* 7. *v.* 35.

> *primiq́; Aquilonis hiatus*
> *In diversa ferunt* ——

Fuere autem primitus duo soli *Venti* recepti, *Auster* & *Aquilo*, utpote ab utraque mundi meta originem ducentes, reliquis accessionum loco habitis, qui, prout inclinatione ac recessione ab hoc & ab illo axe deflecterent, Septentrionales aut Meridionales appellabantur. Unde in antiquis Philosophorum & Medicorum scriptis, ad designandas tempestatum & aëris constitutiones, quas venti faciunt, *τὸ Βόρειον* solùm & *τὸ Νότιον*, nominari legimus. Dein quatuor agniti, pro ratione 4. Mundi partium, è quibus spirarent, viz. *Eurus*, *Auster*, *Aquilo*, & *Favonius*, quorum apud Homerum jam mentio. *Primos* eos vocat apud A. Gellium *l.* 2. *c.* 22. *A quatuor cœli partibus, quos quasi primos nominabimus.* Accessere his processu temporis secundi quatuor, sicque octo facti sunt, quorum nomina: *Auster*, *Eurus*, *Solanus*, *Aquilo*, *Septentrio*, *Chorus*, *Favonius* & *Africus*. Fuitque communi consensu tam Græcis, quàm Latinis, recepta hæc partitio, & magis probatus iste numerus, quàm alius quilibet, Postea tamen tertii quatuor adjecti, quo pacto ad *δωδεκάδα* numerus crevit, viz. *Auster*, *Euronotus*, *Vulturnus*, seu *Eurus*, *Subsolanus*, *Cæcias*, *Aquilo*, *Septentrio*, *Thrascias*, *Chaurus*, *Favonius*, *Africus* & *Libonotus*, ut videre est ex dodecagono Salmasii *ad Solinum pag.* 1252. Quam ventorum rationem posteriorum plerique amplexi sunt, primorum nempe quatuor singulis duobus ab utroq; latere ventis adjunctis: sicuti octonariam triplicans Vitruvius, adjectis pariter ad latera singulorum duobus aliis ventis, 24. fecit. Neoterici tandem duodenariam hoc modo triplam ediderunt, commentique sunt collateros cuique duos alios ventos & numerum usque ad 36. provexerunt. Nempe à *vento* uno profectas omnes mutationes & flexus fluxusque pro totidem ventis numerant, quibus & sua nomina indidere &c. Qua de re V. Salmasium pluribus agentem, ubi suprà *pag.* 1247. & *seqq.* Hodie triginta duos faciunt plerumque Geographi, pro usu Europæorum, Externum Mare sive Oceanum navigantium, qui omnes Germanicis utuntur vocabulis, variè tamen ad suam cujusque linguam detortis, ut videre est apud Phil. Cluverium *Introduct. Geogr. l.* 1. *c.* 8. Internum verò sulcantes Itali in XVI. partes ventos distribuunt, uti docet idem *ibid.* Cæterum *Ventus*, vel Generalis est, Nautis vocatus *de Passat-wind*, vel Specialis. Ille multis simul locis per totum annum spirat in Mari, estque perpetuò Orientalis, i. e. Eurus, vel Euro collateralis & cum primis observatur in Mari Zonæ Torridæ. In Mari Pacifico idem constantissimum se exhibet, ut proin eo naves, à Nov. Hispaniæ portu *Aquapulco* versùs Philippinas tendentes, sine ulla velorum vel collectione vel mutatione tutissimè utantur, Kircherus *de A. M. l.* 3. *part.* 4. *cap.* 2. *p.* 269. ex ore Didaci Bobadillæ: neque ab initio susceptarum inde navigationum in hanc usque diem ulla navis, in vastissimo illo 1650. mill. itinere periisse deprehensa sit. V. præter alios Georg. Spilbergium *Navig. pag.* 56. & *Jac.* Heremitæ *Itinerarium* Contrà, qui, ex Insulis Philippinis, Americæ regiones, quippe Occidentales, petunt, iis semitam Solis sub Zona Torrida servare aut repetere, ob perpetuam *Venti* reluctationem, impossibile est: sed, ut in portum, e quo solverant, Aquapulco restituantur, Zonam eos Temperatam ingredi & ad Americæ Sept. litora navim dirigere oportet, ut hinc Borealibus flatibus adjuti desiderato termino tandem potiantur. V. Thom. Candischii *Ephemerides cum Itiner. pag.* 84. Et quia Ventus hic ab Africæ littoribus perpetuò Brasiliam & Paraguaviam versùs spirat, hinc fit, ut, qui Indiam Orientalem ex Europa petunt, plus temporis insumant, quàm qui inde Europam repetunt. Proin Belgæ, Indiam Or. petituri, quando Insulas Promontorii Vir. prætervehuntur non ampliùs juxta Africam navigant, sed recto itinere Americam petunt, & in littoribus ejus hærent, donec Tropicum Capricorni emensi sint, postea verò demum ad Caput B. S. tendunt & sic deinceps iter suum longius persequuntur. Aliàs enim, si prope Africam manerent, cum perpetuò contrario Vento ipsis esset luctandum, ut Vascus *di Gama*, cùm Pro-

montorio hoc Europam versùs tendant, longè breviori utuntur itinere, Insulam S. Helenæ, quæ 350. mill. à Prom. B. S. abest, pergentes, quod iter plerunque 17. vel 18. diebus absolvunt, quippe *Generali* isto *Vento* adjuti, V. Catalogum ejus in Mandelslovii *Itinerar. pag.* 181. Id solùm cavere debent, ne Insulam, quæ admodum parva, prætervehantur: Inde enim si vel octavâ milliaris parte deflectant, illam repetere non possunt, Vento Orientali Occidentem versùs eos impellente. Ideo tum aquationis causâ, vel Insulam Ascensionis vel ipsam Brasiliam, cum maximo itineris dispendio, adire coguntur. Eodem *Vento* tertia Maris, sub Zona Torrida existentis, pars non quidem penitùs destituitur, sed nec ab ipso semper afflatur, tot Insulis, quæ in eo sitæ sunt, interpellantibus, quò minùs spirare possit crebriùs: Interea satis est frequens quinque primis Anni mensibus. Hinc Belgæ, ex India Orientali solventes, plerunque circa Anni finem id faciunt, utpote tum temporis usque ad Caput B. S. *Vento* illo adjuti: eodemque tempore Goâ proficisci solent, Mandelslov. Quo fit, ut Belgæ plerunque circa Julium mensem in Patriam appellant. Contra circa idem tempus è Patria solvunt, trimestri vel quadrimestri spatio iter inter Belgium & Caput præfatum emensuri: quod dum faciunt, certi sunt Generali se Vento in Mari Indico haud impeditum iri: Plura hac de re V. apud Varenium *Geogr. cap.* 21. & Athanas. Kircherum, qui *Venti* hujus causam accuratè & prolixè persequitur *Mundi subterr. lib.* 4. *S.* 2. *cap.* 2. *pag.* 193. & *seqq.* Speciales verò *Venti* dicuntur, qui certo loco ac tempore spirant; Quales Vett. decantatissimi, Etesiæ, quibus annumerari possunt *Venti* Boreales, in litore Indico Guzaratæ, à Martio usque ad Septembrem continuò spirantes: Chelidonii, quibus Ornithiæ accensentur & Venti Australes: & qui nostro tempore nomine *Moussonum* innotuere, quos prosequitur Varenius *loco cit. pag.* 189. & Kircherius *ubi suprà pag.* 195. & *seqq.* Certo loco, sed perpetuò spirantes *Ventos* observare est, I. in littoribus Peruviæ & Chiles atque adjacenti Mari, ubi ventus perpetuò fere est Australis vel Collateralis ejus Austro-Zephyrus. Incipit ad 46. grad. Lat. atque perflat ultra Panamam Isthmi Americani, quo fit, ut naves Hispanorum, auro & argento onustæ, Limâ Panamam tendentes, paucis diebus iter suum expediant; contrà verò Panamâ Limam repetentibus multorum dierum navigatione sit opus. II. in Freto *le Maire*, ad littora Terræ Magellanicæ s. *del Fuego*, contrarii fere spirant *Venti* Occidentales, tanto cum impetu, ut arbores quoque à perpendiculari rectitudine versùs Ortum inclinent: sed ab altera parte ejusdem Freti, ad littora Terræ Australis spirat Auster. III. Medio itinere, inter Japoniam & *Liampo*, urbem maritimam Chinæ, semper spirant *Venti* Occidui. Quò referri etiam possunt *Venti*, qui in maritimis quibusdam Regionibus, non certo tantùm anni tempore, sed certis etiam singulorum dierum horis spirant, ac duûm generum esse deprehenduntur; ut ii, qui Portugallis *Terreinhos* & *Viracons* dicuntur, de quibus hic paulo infrà. Sunt tandem & *Venti* quidam subitanei, qui, summo cum impetu è nube prorumpentes, sursum deorsum omnia vertunt, Lat. *Ecnephiæ*, Portugallis *Travados* dicti, de quibus V. *suo loco*, & plura de hoc argumento apud Auctorem Anonymum *Historiæ Orbis Terr. Geogr. & Civ. P.* 1 *cap.* 2. nec non hîc passim, ubi de *Ventorum* speciebus. Ut de usu aliquid addam, præter multiplicem illum neminique non notum, de quo Vossium insuper videre est ubi suprà, *Ventis* Deos vehi creditum, apud Gentiles. Hinc Statius *Theb. l.* 1. *v.* 293. de Mercurio,

Portantes præcede Notos ——

V. quoque eundem *lib.* 7. insuper Virgilium, Ovidium, Apulejum, alios, innumeris in locis: quæ oriunda dicas ex divinarum Literarum de vero Numine sermone. Sic enim Historiæ Prophetarum, & non uno loco Psaltes Rex, inter alia Psalmo 18. *versu* 11. Καὶ ἔκλινεν οὐρανὸς καὶ κατέβη καὶ γνόφος ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ· καὶ ἐπέβη ἐπὶ χερουβὶμ καὶ ἐπετάσθη, ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων. Eorundem indicio novum Orbem detectum, Christoph. Columbi seu Coloni docet historia. Quo pacto non solùm inter omnes gentes commercia inita, sed, quod longè maximum est, Evangelium sic omni creaturæ annuntiari cœptum est, juxta mandatum Domini nostri, Matth. *cap.* 28. *vers.* 19. & Marci *cap.* 10. *vers.* 15. optato successu, ut ex Hispanorum, Anglorum, Belgarum, *Navigationibus* liquet. Sed & *Venti* exemplo invisibilitatem Dei asseruit, inter Gentiles Xenophon, *Memorabil. lib.* 4. inter Christianos Minutius Felix, *in Octavio* &c. V. quoq; suprà, voce *Chifung*, & plura de hoc Divinitatis argumento, apud Tob. Pfannerum *Systemate Theol. Gentilis purioris cap.* 2. quod est *de Deo* §. 19.

Venti quidam speciales, in Geogr. observati.

α. Australes *Venti*, à Septembri ad Martium, in Regno Guzaratæ spirantes Chelidoniis annumerari possunt; qui Australes sunt valde debiles, inconstantes & minùs continui, è montibus Monomotapæ, quos *Lunæ* vocant, oriundi. β. Boreales, qui in litore Indico Guzaratæ, à Martio usque ad Septembrem, continuò spirant, non malè Etesiis accensentur. γ. Chelidonii, è Monomotapæ montibus orti, Australem zodiaci partem permeant sicque Europæis hyemem: in Regno Monomotapæ verò, æstatem faciunt. δ. Etesiæ, *Venti* sunt Boreales, à medio Julio usque in finem Augusti, eoque toto dierum Canicularium tempore, in iis Regionibus, quibus Carpathii montes versùs Bor. obtenduntur, id est, in Græcia, Macedonia, Servia, Bosnia, Thracia, Asia Min. Ægypto, flantes. Quo eodem tempore, in Regionibus cis Carpathum, h. e. Poloniæ parte & Russia, etiam flatos *Ventos*, sed Australes, spirare annotavit Mart. Cromerus *Rebus Pol*, & Sigismundus Herberstenius *Rebus Moscovit.* ε. Malacia contrà perpetua est prope Guineam & sub Æquatore, in Mari Atlantico, nisi eam Ecnephiæ subinde cieant. Unde ex Europa in Indiam vel ex India domum tendentes, quanto possunt opere, Guineæ litora fugiunt, ne ibi hærere cogantur. ζ. *Moussones*, de quibus diximus *suo loco*. η. *Orcanes*, Latinè *Typhones* diceres, *Venti* sunt impetuosi magna cum celeritate per omnes Mundi plagas, circa locum aliquem, vagantes: Interque Malaccam & Japoniam frequentissimi. Talem, inter Navazam & Jamaicam Americæ Ins. expertus, prolixè & accuratè describit Vincentius *le Blanc, Itiner. Part.* 2. *cap.* 22. θ. Ornithiæ, *Venti* post Æquinoctium Vernum spirantes, Chelidoniis adnumerari possunt. ι. *Terreinhos* Lusitanis, Belgis *de Landvvind*, dicti: *Venti* sunt à Terra ad littora, certis singulorum dierum horis, spirantes. Sic in littore Malabarico, à Mense Aprili usque ad Sept. ejusmodi *Terreinhos* seu *Terrestres*, ab hora 12. noctis usque ad Meridiem: in litore Novæ Hispaniæ, de nocte spirant, ut & in Regno Congi & Provinciis *ad Lopo Gonsalvo*. Contrà κ. *Viracons* Lusitanis, *de Wind uyt de See* Belgis, *Maritimi* Latinis, *Venti* itidem, non certo Anni tempore tantùm, sed & certis singulorum dierum horis flantes, in littore Malabarico, à Mense Aprili usque ad Sept. à Meridie, cùm desinunt *Terreinhos*, incipientes, usque ad 12. noctis horam perflant, quibus tum succedunt Terrestres: In litore similiter Hispaniæ Novæ, ubi hi de nocte spirant, illi totâ die perdurant; Quod similiter contingit in Regnis Congi & Provinciis *ad Lopo Gonsalvo* præfatis, &c.

Venulejus JC. inter viros insignes, qui Alexandri Sev. in consilio erant, memoratur Lampridio in eo. Videtur Casaubono *Q. Claudius Venulejus Saturninus*, ex cujus libris decerpti multi flosculi hodieque in Pandectis leguntur.

Venus, Dea, adde: Apud Græcos Romanosque, qui non pauca ex Orientis Theologia retinuère, primitus *Venus* eadem fuit, ac Lunæ sidus, nec tamen semper hæc per *Venerem* intelligitur. Bifariam enim *Venus* consideratur, ut corpus est & ut accidens. Priori modo vel corpus est æthereum, vel sublunare: Æthereum vel Luna intelligitur vel Lucifer sive Hesperus, Sublunare autem Tellus est. Accidens vero, quod ejus nomine signatur, vel qualitas est, puta vis sive facultas generandi: vel actio, putà generatio ipsa. Atheniensibus ac Lacedæmoniis Luna fuit, cui apud illos, *viros cum veste muliebri, mulieres cum virili*, sacra fecisse Festo τῶν Ὑβριστικῶν seu *Petulantium* Philochorus tradit, apud Macrobium *Saturnal. lib.* 3. *cap.* 8. Apud hos, *signo ligneo Veneris Junonis, pro filiarum nuptiis, sacra facere consuevisse matres*, legimus apud Pausaniam *Laconic.* Ubi *Veneris* ac Junonis appellationes conjungi videmus: quia, etsi utraque Luna sit, eoque generationi præsideat, laxiùs tamen *Veneris* pateat nomen, & ad quosvis concubitus se extendat, cùm Juno Conjugum tantùm cohabitationi fuerit præfecta. Hinc Ovidius *Epist. Hypsipyles*,

Non ego sum furtim tibi cognita, pronuba Juno
Adfuit.

Itaque non *Venus*, sed Juno infesta fuit pellicibus, unde Lex Numæ apud Festum in *Pellex*: Imò Numæ temporibus *Veneris* nomen necdum Romæ notum erat, teste Cincio apud Macrobium *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 12. Dicta est autem *Venus* hæc propter Lunæ in Mare imperium Ποντία, Λιμνησία, Ἐπιποντία, Πελαγία; quemadmodum, apud Ægyptios Isis, quæ eadem cum Luna, navigio vehi credita est: Propter ejus vim generativam, *Diana*, vel *Juno Lucina*, vel *Alma Venus*; Propter ejusdem vim corruptivam (*Unius enim generatio alterius corruptio*) *Venus* Ἐπιτυμβία, vel *Libitina Venus*, aut simpliciter *Libitina*, item *Proserpina* & *Hecate*. Apud Assyrios & Arabes Ἀφροδίτη Οὐρανία, i. *Venus cœlestis*; tum Lunam tum Aëra denotabat, eademque iis cum Junone erat, Plut. *in Crasso*. *Virginem* autem eam dixere, ut Romani & Græci, Virginem Dianam: Nempe hoc nomine non Terrestrem indigitabant, sed Cœlestem quæ partim erat Luna, partim aër, pro *Lunæ* ratione, mutationibus obnoxius. Phœnicibus tum Luna fuit, tum Terræ & Aquæ globus. Ut enim vis naturæ generatrix cœlitus proficiscitur, ita ab Aqua ac præcipuè Terrâ recipitur, inque hac potissimùm elucet, Macrob. *Saturnal. l.* 1. *c.* 28. Unde *Venus* Phœnicum, seu *Venus* Byblia, haud alia, quàm Deûm Mater apud Phryges, aut Isis apud Ægyptios, apud Græcos Δημήτηρ, apud Romanos Ceres. Imò cùm *Venus* fuerit Terra, atq; eadem quatenus ignifera est, etiam Ἑστίας seu *Vestæ* habuerit nomen, non obscura est ratio, cur eandem aliqui *Venerem* ac Vestam esse dixerint, quod miratur Augustinus *de Civ. Dei lib.* 4. *cap.* 10. &c. Ita quidem

ex Philosophica de Diis doctrina Vossius: Ex Poëtica verò ac Civili, quâ supra hos cœlos statuuntur mentes quædam æternæ à sideribus diversæ (uti Jovem, Apollinem, Junonem, *Venerem* cœterosque Deos Consentes, considerare jubet Appulejus *de Deo Socr.*) *Venus* Mens cœlestis habita est, stellæ, de qua mox, Præses, visui nostro denegata sideribusque omnibus sublimiùs cœlos terrasq; despiciens. Redeo ad doctrinā Philosophicam, secundùm quam *Venerem*, non Lunam solùm aut Terram, sed & Luciferum seu Hesperum, fuisse vidimus, quem proin *Veneris stellam* meritò nuncupant Eruditi. Et quidem in Planetis quinque primò divinos obtinuisse honores videtur *Venus* sive Hesperus, cujus virtus est, moderatè calefacere ac humectare, quo nihil ad generationem conducibilius: Quam ob causam duo generationi Vett. præfecere sidera, Lunam & Hesperum, utrumque *Veneris* nomine appellatos. Namque utrumque sidus modicè calefacit & humectat, utrique sideri *Φωσφόρου* commune fuit nomen, ut de Luna, ex Euripide, Tullius docet *de N. D. lib.* 2. & Phurnutus: utrumque crescit ac decrescit, neque Luna solùm, sed & *Venus stella* Eclipsin patitur. Sidus autem hoc nunc considerabant ut masculum, nunc ut fœmineum: quasi Deum *ἀνδρόγυνον*. Ut marem spectabant, cùm dicerent vel Hesperum, vel *Φωσφόρον* sive Luciferum; Unde Festum *Φωσφόρια* Plut. memorat, *contra Colot.* ac Gaditani etiam, teste Strabone *lib.* 3. habuere *Phosphori Fanum*: ubi non *Dianam Luciferam*, sed *Veneris stellam* intelligi, ex eo cognoscimus, quòd addat, aliter vocari *λυκαυγέας*, *Lucem-dubiam*; unde & colligere est, à Romanis hoc Fanum esse. Nec Hebræos fugit, Luciferum fuisse *Veneri* sacratum: Namque Jesaj. *cap.* 14. *versu* 12. ubi in Hebræo est, *Lucifer*, Targum habet *Stella Veneris*. Imò *Veneris* seu Luciferi venerationem jam Moses respexisse videtur, Deuteron. *cap.* 22. *versu* 5. Temporibus etiam antiquis *Venerem* coluere Ismaelitæ, à quibus eum cultum accepere Saraceni, ut diximus *suo loco*, ubi de lapide (super quo Abrahamus agnovit Agarem vel cui alligavit camelum, sacrificaturus filium) caput simulachri *Veneris* credito. Nec obstat, quòd de *Venere*, prout Lunam significat, & *Uraniæ* sive *Cælestis* nomine celebratur, quidam interpretentur: Quippe Arabes, & hinc Saracenos, Luciferi Lunæque cultum conjunxisse, discimus ex Euthymio *Panopl.* & Cedreno *Chron.* Ut fœminam verò, hoc Sidus cùm considerabant Antiqui, Græci appellarunt *Ἀφροδίτην*, Romani *Venerem*. de quarum vocum origine V. Gerh. Joh. Vossium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 2. *cap.* 22. & 27. & plura hanc in rem, *toto illo libro passim.* Gemmâ *Veneris Genitricis* nudæ, cum telo in manu, & Cupidine pusione, signasse legitur Julius Cæsar Imp. de qua Valerian. Pierius *Hieroglyph. lib* 36. *Sed enim, ut de parturientium fascinatione per implexas manus dicebamus, ita contrarium est in nummo Juliæ Piæ, ubi partûs felicitas explicatur; Ibi enim Venus læva hastæ innititur, dexteramq; expansam ostendit, cum inscr.* VENUS GENETRIX. *Romani enim genus à Venere, propter Æneam ejus filium, se ducere asseverabant, maximè verò gens Julia: quæ quidem, condente & dicante Julio Cæsare, templum erexit Veneri Genetrici, cujus rei Plinius & Tranquillus & alii meminere.* V. Fortun. Licetum *de Gemmis Annul. Schem.* 8. *cap.* 55. & *Schemate* 48. *cap.* 146. Eam *Venerem armatam* vocat Dio *lib.* 43. *Τὸ γλύμμα αὐτῆς (Ἀφροδίτης) ἔνοπλον ἐφόρει, καὶ σύνθημα αὐτὸ ἐν τοῖς πλείστοις καὶ μεγίστοις ἐποιεῖτο, sculptam ejus (Veneris) armata imaginem gestabat, eaq; tesserâ in rebus summis plerumq; utebatur.* Ut & hoc addam, *Veneris* coronæ e rosa plerunque fuere, uti pluribus docet Car. Paschalius *Coronar. lib.* 3. *cap.* 6. Simulachra ejus inter præclarissimorum Artificum opera, memorantur varia Plinio, picta *Anadyomene* Apellis, *lib* 35. *cap.* 10. & *Coa inexpleta* ejusdem, *ibid.* è marmore *Gnidia* Praxitelis, *lib. eodem cap.* 6. *ἐν κήποις*, Phidiæ, an Alcamenis, *ibid. Nemesis* vocata, Agoracriti, *ibid.* &c. Idem *Venerem inter Gratias & Cupidines* Nicearchi celebrat, *cap.* 13. ubi de iis qui encausto pinxerunt. Gemmam ab eadem nominatam, *Veneris crinem*, idem memorat *lib.* 37. *cap.* 10. de qua V. Salmasium *ad Solin. pag.* 350. & 759. plura v. de hoc Gentilium Idolo famosissimo, apud Casp. Barthium *Animadversion. Papinianis passim*, inprimis in magno ejus *Superstitionum* Commentario, Salmasium *d. l. p.* 69. 1237. ubi *Veneris* figuram apud Astrologos, ex initiali litera vocis *Φωσφόρου*, quod epitheton Veneris fuisse, dictum, originem traxisse docet, alibique, Alios.

Cognomina quædam Veneris, præter memorata.

α. *Ἀφροδίτη* dicta est Græcis, seu *Ἀφρογένεια*; quo nomine tamen non Lunam indigitarunt, vel quæ ei inest vim generatricem: sed potiùs hanc, quatenus inest Naturæ inferiori, ut cœlitus vim eam obtinenti. Semen enim prolificum *ἀφρώδες*: quò pertinet fabula, de testiculis Cœli abscissis inque mare projectis, ac *Venere* inde nata. V. Vossium *lib. cit. cap.* 27. β. Artimpasa, Cœlestis *Venus* appellata est Scythis, teste Herodoto *Melpom.* V. Vossium *cap.* 82. *ejusd. libri.* γ. Byblia *Venus* Phœnicum, eadem cum Cybele Phrygum, cumque Matre Deûm, quo nomine Telluris Lunæque globum indigitatum fuisse, dictum. δ. Cœlestis, *Ἀφροδίτη Οὐρανία*, Assyriis Arabibusque culta est, uti ex Herodoto discimus *Musâ* 1. quo nomine tum Lunam, tum Aëra, eos intellexisse adeoque *Venerem* ac Junonem pro eodem habuisse Numine, docet Vossius *cap.* 84. Juxta Theologiam *Civ.* ac Poëtic. *Cœlestis* hæc *Venus*, mens fuit cœlestis, stellæ Veneris præses, Idem *cap.* 31. ε. Colias. ζ. Cypria, ab Ins. ubi colebatur, dicta, amica fuit vel concubina Cinyræ R. quem Cecropis ætate, vel paulo pòst, vixisse, colligitur ex Apollodori *lib.* 3. Primum autem Cinyram in Deos hanc *Venerem* retulisse, prodidit Clemens Alex. *Admonit. ad Gentes.* Vocabatur ea *Φιλομμειδής*, offerebatur ei ab initiatis nummus, ostendebatur in sacris illius salis pugillus & phallus; quæ omnia, ad lasciviam significandam, conficta, non uxorem eam Regis, sed scortillum fuisse, arguunt. Paphi vixisse, dum inter homines ageret, ait Isidorus *Orig. lib.* 8. *cap.* 11. & favet, quòd apud Clementem *Recognit. lib.* 10. ejus sepulchrum in Cypro fuisse legimus. V. Vossium *lib.* 1. *cap.* 17. η. Deûm Mater, quo nomine Tellus culta à Phrygibus, eadem fuit cum *Venere*, Idem *lib.* 2. *cap.* 10. θ. *Ἐπιποντία*, apud Hesychium & Phavorinum, dicta reperitur; prout denotabat Lunam Maris dominam. Eandem ob causam *Λιμενία*, q. *Portuna*, apud Pausaniam: *Πελαγία*, apud Artemidorum *lib.* 2. *cap* 35. *Ποντία*, apud Phurnutum & Pausaniam, cognominata est. Et hinc Isidem, quæ eadem cum Luna, Ægyptii finxere navigio vehi: Numinique Tochæo, per quod Isis signata, Sesostris navem cedrinam ac inauratam cubitorum 280. dedicasse legitur, apud Diodorum *lib.* 1. ι. Frutis, V. suprà κ. Hastata, Græcè *Ἔγχειος*, Cypriis dicta & cum hasta efficta est: cum qua proin eadem Juno Curitis. Hesychius, *Ἔγχειος Ἀφροδίτη Κυπρίοις.* λ. Isis, apud Ægyptios. V. *suo loco*: & hic paulo suprà, in *Ἐπιποντία.* μ. *Λιμενία*, quasi *Portuna*, V. *Ibid.* ν. *Οὐρανία*, V. paulo suprà, *Cœlestis.* ξ. *Πελαγία*, V. *Ἐπιποντία.* ο. Phœnicia, V. *Byblia.* π. Proserpina, dicta est *Venus*, quatenus Luna, uti generationi per se, ita corruptioni ac interitui rerum per accidens, præest. Vossius *lib.* 2. *cap.* 27. ρ. *Ποντία*, V. *Ἐπιποντία.* σ. *Venus*, nomen Romanis diu ignotum, ab Hetruscis ad eos delatum videtur, qui id ab Oriente accepere, Idem *lib. eod. cap.* 27. ex Dionysio *Antiqq. lib.* 2. τ. Virgo, Orientalibus dicta est Cœlestis Venus, uti Latinis & Græcis Diana. υ. Viscata &c. V. eundem *lib.* 2. *cap.* 84. & hic *suprà.*

Venustus Cos. Sabini coll. fuit, sub Gordiano III. cujus meminit Capitolinus in *Vita* hujus, ubi horum Consulatu, duce Sabiniano, irritam in Africa contra Imperatorem factionem esse refert. Item Procuratoris nomen, apud Treb. Pollionem in *Claudio*, ubi Gallieni ad eum epistolam habes. Græcè *Ἐπαφρόδιτος*, quod cognomē (*Formosum* simul *Feliceming;* denotans) quantopere ambierit Sulla, diximus suo loco. Aliàs, uti *dignitatem* in virili, sic *venustatem*, in muliebri pulchritudine, commendat Cicero *de Officiis lib.* 1. *Cùm pulchritudinis duo genera sint, quorum in altero venustas sit, in altero dignitas:* Venustatem *muliebrem dicere debemus, dignitatem virilem*: ad quem locum V. Barthium *Animadv. ad Statium Thebaid. l.* 6. *v.* 572.

Ver Sacrum, cujus apud Livium mentio frequens, Sisennæ, apud Nonium, *religiosum*, aliis *execrandum*, exponitur, atque apud Græcos (quibus *ἱερὸν ἔτος*, *Sacer annus*, dictum est) & Romanos, in usu fuit. Strabo *lib.* 5. *Σαβῖνοι πολὺν χρόνον πρὸς τοὺς Ὀμβρικοὺς πολεμοῦντες, εὔξαντο, καθάπερ τῶν Ἑλλήνων τινὲς, τὰ γενόμενα τοῦ ἔτους τούτου καθιερῶσαι.* Ubi *τοῦ ἔαρος* quidam gratis reponunt; namque, cùm vovebant, quidquid proximo *vere* nasceretur, unius anni fœtus Deo sacrabatur. Hinc idem alibi disertè *ἔτος ἱερὸν*, & clariùs Dionysius Halic. *Ἀρχαιολ. lib.* 1. *ἐτείους γονὰς*, *annuos fœtus*, appellat. Et quidem de Græcis Solinus *p.* 2 *Catillus*, inquit, *Amphiarai filius, post prodigialem patris apud Thebas interitum, Oeclei avi jussu, cum omni fœtu* Ver sacrum *missus, tres liberos in Italia procreavit*, ad quem locum Salmasium vide. Idem de Lacedæmoniis, quo tempore urbem Heracliam condiderunt, factum esse, alibi legimus. De Romanis nota omnia. Sic & Sabini feruntur vovisse, si res communis melioribus locis constitisset, se *Ver sacrum* facturos: quo voto damnati, fœtum omnem dicuntur ejus anni statim consecrasse &c. Fiebat nempe id rebus potissimùm creperis: vovebanturque fœtus ejus anni omnes, cuncta sc. animalia, quæ ab eo tempore, quo incepisset, usque ad ver proximum nascerentur. Quia verò crudele visum, pueros puellasque innocentes interimere, in adultam ætatem perductos velabant atque extra fines eos exigebant. Unde *Sacrani*, ex opp. Reate orti, dicti sunt, quòd in *Vere sacro* nati haberentur. Extat vovendi *Veris sacri* formula hæc apud Livium *lib.* 22. *cap.* 10. *Velitis jubeatisne hoc sic fieri. Si Respublica populi Romani Quiritium ad quinquennium proximum, sicuti mea, quæ salva est, servata erit hisce duellis, quod duellum populo Romano cum Carthaginiensi est, quæque duella cum Gallis sunt; qui cis Alpes sunt; donum datum duit populus Romanus Quiritium, quod Ver attulerit, ex suillo, ovillo, caprino, bovillo grege, quæque profana erunt, Jovi fieri, ex qua die Senatus populusque jusserit.* Ubi videmus *Jovi* id Ver votum, hocque ad pecudes hic restrictum: Sed nec ad omnes, nam quæ antea consecratæ fuissent, hoc voto non continebantur. Adde quòd non quævis ætas pecorum apta sacrificio, uti discimus ex Auctoribus variis, inprimis Varrone *de Re Rust. lib.* 2. *cap.* 4. & Sca-

& Servio *ad Æneid. lib.* 4. Hinc diem, ex quo oporteat facere, non relinquit arbitrio cujusque, sed destinationi Senatus refertur. Nisi tamen eum diem intelligere malis, ex quo incipere debeat *Ver sacrum*. qui non definitus hic, sed *l.* 34 *Ver sacrum videri pecus, quod natum esset inter Kal. Mart. & pridie Kal. Majas.* Nonnunquam verò & pro victoriis obtentis, in gratiarum actionem, Jovi votum hoc à Romanis factum, ut ex eodem alibi discas. V. hanc in rem plura, apud Victorium *Var. Lection. l.* 35. *c.* 22. Petr. Crinitum *de Honesta Discipl. l.* 24. *c.* 8. Joh. Frid. Gronovium *Observationum l.* 4. *cap.* 14. Alios: uti de *Vere*, anni tempestatum principe, hic passim.

Vera, oracula & sortes dicuntur Jul. Capitolino *in Opilio Macrino*. *Vates Cælestis, apud Carthaginem, quæ Deo repleta solebat vera canere.* Edita ab iis, quos Suetonius *Veraculos* appellat, *Vitellio cap.* 14. *Nullis tamen infensior, quàm Veraculis* (seu Vericolis) & *Mathematicis, ut quisq; deferretur, inauditum capite puniebat*, ad quem *l.* Casaubonum vide. Aliter *Veratores*, h. Vates & Harioli, cæterique Divini: qui *verabant*, i. vera canebant. Apud vet. Poëtam, *Satin' vates verant ætate in agunda.* Unde *veratura*, in antiqq. Burgundionum *Legg.* pro divinatione, quam edunt Harioli & Sortilegi de rebus, quas quisque perdidit, quo loco & penès quem inveniendæ sint. *Tit.* 16. *Si verò regius extiterit, & veraturas acceperit, & is qui judicat, invenire non potuerit, furtum, quod se perdere mentiebatur, dissolvat in simplum.* Ubi tamen *veratura* pretium potiùs est, & merces, quæ pro divinatione Hariolo datur, quàm ipsa divinatio, Salmasio *ad Capitolini loc. cit.* Germanis hodieque *verare*, est *wahrsagen*, Gr. ἀληθεύειν. Sed & priscis Latinis *verus color*, de rubro & coccineo, uti ἀληθινὸς Græcis: unde *verantia*, & recentiori ævo *varantia*. hodie *garantia*, rubia dicitur, quæ *vero* colore tingit, hincque ἐρυθρόδανον Græcis appellata est. V. eundem *Exercit. Plinian. ad Solinum pag* 1152. & suprà, ubi de *Cocco*, *Purpura*, *Radicula*, *Rubia* &c. nec non infra, voce *Verum*.

Verace, nomen illustris in Gallia Familiæ, quæ Budææ stirpis ramus est, de qua V. suprà, voce *Budæus*.

Veragua, nomen itidem Familiæ illustris, in Hispania, cui ex Portugallica stirpe origo est. In hac enim cùm tres sint Familiæ præcipuæ, quæ ex naturalibus Regum liberis prodiere, in media, quæ Bragantina est, Alvarus fil. medius Ferdinandi I. Duc. Bragantini. Dn. *de Ferreira*, numerosæ posteritatis sator, inter alios, Duces quoque *de Veragua*, ex Comitibus de *Gelves*, dedit, ad quos Familiæ Columbiæ successio delapsa, cum tit. *Marchion. de Jamaica*, ut videre est suprà, voce *Columbus*. V. quoque Phil. Jac. Spenerum *Artis Heraldicæ Tom. II.* ubi *de Insignibus eorum*.

Verba, tum ore, tum manibus expediuntur. Et quidem prius ritè ut fieret, in infantia statim adhibitus est apud Vett. *primus vocis Enodator*, ut Tertullianus vocat. *de Pallio cap* 5. qui, quo modo singula quæque *verba*, qua voce, quo motu oris essent pronuntianda, præcipiebat: quod quâ methodo factum, docet Quintilianus *l.* 1. *c.* 2. & Martianus Capella *de Grammat.* Accedebat Phonascus, quibus ii insuper operam dabant, qui Cantores Tragici aut Comœdi, seu Oratores etiam vellent esse. Quo pacto ore satis formato, & facultate dicendi in Rhetorum Scholis cum tempore acquisitâ, *verba* publicè facturi procedebant in medium, uti hic passim videre est. Sed & *verba* manibus expediebant Pantomimi. Cyprianus *lib. de Spectac.* de Pantomimo, *Homo fractus omnibus membris, & vir ultra muliebrem mollitiem dissolutus, cui ars sit verba manibus expedire.* Cujusmodi saltationis, quæ manibus loquebatur & gestibus omnia effingebat atque imitabatur tam dextrè, ut populus hinc facilè cognoscere posset fabulæ argumentum, vestigia, jam Heroicis temporibus occurrunt. Telestem certè, quo saltatore utebatur Æschylus in tragœdiis, adeò bonum ejus rei fuisse artificem, ut, cùm τοὺς ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας desaltaret, omnia, quæ illic agebantur, gestibus peregerit, & oculis spectatorum subjecerit, discimus ex Athenæo. Postmodum verò Attem hanc exquisitiùs excoluerunt, &, à Tragœdia, Comœdia ac Satyra separatam, seorsim in Orchestra exhibuerunt, celebres illi sub Augusto Ξενικοὶ, seu Pantomimi, Pylades & Bathyllus, teste Zosimo. Qua de re V. Salmasium *ad Carinum Vopisci*, & hic passim, ubi de *Chironomia* & *Pantomimis*, ac in specie, ubi de *Bathyllo* & *Pylade*. Cœterùm *Verba ficta* apud Capitolinum, quæ dici consueverint, diximus suprà. *Verba nupta*, apud Festum, eadem quæ *Verba obscœna* Varroni apud Marcellum; *prætextata*. apud Suetonium *Vespasiano cap.* 22. *Veneris vocabula*, eidem Varroni: impudica sunt, quæ Sponsæ occini solebant, apud Romanos, uti vidimus, ubi de *Fescenninis*, ac *Nuptiis*. A' quibus, ne quidem in vita communi, abstinuisse Vespasianum, notat Auctor modò laudatus. Quanto meliùs Comnenus Imp. CPolitanus. *verba inania ac obscœna*, è convivio toroque palatio, exulare jussit, dicto Christi, *de quolibet verbo otioso rationem olim reddendam esse*, monentis, permotus, uti refert Nicetas Choniates &c. Plura verò hic passim, inprimis voce *Vox*.

Verbena, quasi *Herbena*, id est, *Veneris vena*, denotabat apud Vett. omnem herbam frondemque, quâ Aræ coronabantur, Francisc. Gouldm. *Diction. Lat. Angl.* Jul. verò Cæsar Scaliger *Poetices lib.* 1. *cap.* 21. ubi *de Ara Apollini in Comœdiis statui solitâ*, sic: *Propria*, inquit, *ac vera ara, dextra Baccho in Tragœdia, Apollini in Comœdiâ; sinistrâ vel Deo vel Divo vel Heroi vel Civi, cui fiebant Ludi, aut Justa, aut Parentalia. Unde etiam Kυκνειος A'πόλλων- faciunt mentionem, quem celebrabant panegyri Naucratitæ omnes, Prytaneum ingredientes, candidis induti vestibus, quas idcirco Prytanicas appellabant. In iis aris* Verbenæ *imponebantur Apollini, ut est in Andria Terentiana, hederæ Baccho.* Eadem Jovis templum lustrabatur, & pavimentum verrebatur ac mensa, unde & à *verrendo* quibusdam nomen accepisse videtur: Templa quoque ac vias certis diebus illâ ornabant, qui hinc *Verbenalia* dicti. Sacrificantes porrò eas adolebant. Virgilius *Eclog.* 8.

Verbenasq; adole molles.

Ubi Schol. *Sic vocat virgulta religioni apta: Nam non tantùm herbam certam significat, sed omnem frondem & ramum, qui facilè concipit ignem.* Et capita iis cingebant, Idem Æneid. *l.* 12. ubi de Fœcialibus sermo est,

Velati lino & Verbenâ *tempora cincti.*

In quæ verba iterum Vir doctus, inquit, *sacra, sagmine propriè: namq; ex Capitolii istro loco repetebant sagmina Fecialis, & Pater Patratus, bella ind icturi vel fædus inituri, Liv. lib.* 1. *Abusivè tamen* Verbenas *jam vocamus omnes frondes sacratas, ut est laurus, oliva, myrtus &c.* Plinius sic de hac re, *lib.* 22. *cap.* 2. *Sagmina in remediis publicis fuere, & in sacris legationibusq;* verbenæ. *Certè utroq; nomine idem significatur, hoc est, gramen, ex arce cum terra evulsum: ac semper & legati, cùm ad hostes clarigatumq; mitterentur — unus utiq;* Verbenarius *vocabatur.* V. Alex. ab Alexandro *Genial. Dier. lib.* 5. *cap.* 3. ubi de Romanorum more fœdera percutiendi, agens, SC. in hæc verba fieri consuevisse, ait, *ut privas verbenas privosq; lapides Prætorem poscerent: qui verbenam ex arce & sagmina ac lapidem silicem ex templo Jovis Feretrii daret, Fecialesq; ea secum ferrent*, & quæ seqq. Similiter Patrem Patratum, *verbenâ caput capillosq; tangendo*, faciebat Fæcialis, uti videre est apud Polydorum *de Rerum Inv. lib.* 4. Atque sic caput inter jurandum tangebatur, Liv. *Dec.* 1. *lib.* 1. Sed & in Nuptiis *verbenæ* locus. Moris enim fuisse, ut nova Nupta *verbenis* à se lectis coronam componeret, eamque sub amiculo ferret, sunt qui tradant, quo de ritu Car. Paschalius *Coronar. lib.* 2. *cap.* 17. qui etiam de prisco more sacrificantium istiusmodi serto caput cingendi. varia habet *lib.* 4. *cap.* 19. Nec omittendum, in Serapidis templo, *verbenas* quoque, coronas & panificia, memorari Suetonio *in Vespasiano cap.* 7. ubi cùm is in Ægypto esset, ac de firmitate Imperii capturus auspicium ædem Serapidis solus intrasset, propitiatoque Deo tandem se convertisset, hæc tria prædicta a Basilide liberto oblata fuisse, pro more, refert.

Verbera, multiplicis generis, ususque. In Scholis *verbera* monita juventus, sapere discit: de cujusmodi *Verberibus Scholasticis* Ausonius, Gratiani Imp. Præceptor,

Ausonius, cujus ferulam nunc sceptra verentur.

Item *Protrept. ad Nepotem. Eidyll.* 4.

Tu quoq; ne metuas, quamvis schola verbere multo
Increpet, & truculenta senex gerat ora Magister.
—— nec te clamor plagæq; sonantes,
Nec matutinis agitet formido sub horis.
Quòd sceptrum vibrans ferulæ, quòd multa supellex
Virgea, quòd fallax scuticam prætexat aluta.

V. suprà, voce *Ferula*. At in Christianorum pueris, persecutione Gentilium grassante, *verbera* ad necem usque ingeminata, uti de Romano Prudentius docet,

Vix hæc profatus sustinent præcipis,
Sublimè tollant, & manu pulsent nates.
Mox & remotâ veste virgis verberent,
Tenerumq; duris ictibus tergum secent,
Plus unde lactis, quàm cruoris defluat.

In adultis verò, *Verbera* apud Romanos, in condemnatis mortem communiter præcesserunt. Livius *lib.* 34. ubi de Servis conjuratis, *Multi occisi, multi capti, alii verberati crucibus affixi.* Cujus moris retinens Alexander, apud Curtium *lib.* 8. eos, qui Petram obstinatè defenderant, *Omnes verberibus affectos, sub ipsis radicibus Petræ, crucibus jussit affigi.* Judæi quoque apud Josephum *Excid. lib.* 5. *cap.* 32. μαστιγούμενοι καὶ προβασανιζόμενοι τῶ θανάτου πᾶσαν αἰκίαν, ἀνεσταυροῦντο, *Flagellati & præcruciati ante mortem omne genus verberibus crucifigebantur.* Quod Philo quoque narrat de Judæis Alexandriæ, a Flacco, in crucem actis. Imò & horrendum carmen disertè canebat, *Verbera intra, aut extra pomœrium*: & tum succinebat. *Arbori infelici suspendito.* Factum autem id temporibus antiquis, postea mutavit. Neque vero necè tantùm prævia *Verberatio* erat, sed & in metallum damnationem aliamq; insuper pœnam præcedebat; imò & per se pœna erat, virgis enim ad necem cæsi, in Hist. Rom. non rarò occurrunt: qui

qua de re doctè Petrus Faber *in Semestribus l. 2. c.* [illegible]o. At sequenti ævo, non solùm civis Romanus, ex legibus Porcia & Valeria, nec morti tradi nec cædi omnino, adversùs provocationem ad Populum, debebat, sed tandem etiam nec hostis nec alius *Verberibus* solùm necabatur. Interim & Flagellationis & Fustigationis, (utroque enim modo infligebantur *Verbera*) castigationem in usu Romanis mansisse, ex Digestis liquet Historiisque: ita tamen, ut servus flagellis, liber fustibus seu virgis cædendus esset, ut non semel in Digestis docetur, optimeque explicatur à Barn. Brissonio *Select. ex jure civ. Antiq. lib.* 3. *cap.* 9. Quod tamen, ut fieri in hujusmodi rebus amat, haud perpetuò eodem se habuit modo. Ex more hoc Romano, quo in non cives Romanos animadverti volebant more Majorum, id est, ita ut capitaliter puniendi primò cæderentur; non Judæi solùm prædicti, & Antigonus Hasmonæorum Rex Judææ ultimus, in Herodis gratiam, ab Antonio, Antiochiæ flagris primùm cæsus, & dein securi percussus est. Joseph. *lib.* 15. *cap.* 1. Plut. *in Antonio*: sed & inde orta est D. N. JESU CHRISTI flagellatio, à Pilato, Præside Romano, cum jam crucifixuro, non à Judæis, ex jure suo, licèt Hierosolymis, illata, Matthæi *cap.* 27. *vers.* 26. Marci *c.* 15. *versu* 15. Nempe, ut pro damnato habitus flagellabatur, quod planè contra morem Judaicum, ut videbimus infrà, sed Romano satis consonum. Licèt enim Pilatus SERVATOREM castigare vellet Lucæ *c.* 23. *versu* 22. (flagellatione, ut videtur) nec morti tradere, uti ex more Romano Præsidibus licuit: tamen, cùm aliter Judæis satisfieri nequiret, pœnam utramque conjunxit. Fustigationi autem illi subjici solebant, idque ex Rescriptis sæpe principalibus, non omnes, sed liberi homines tantum, qui teniuores essent, non qui honestiores, extra causam Majestatis, ut etiam in Basilica seu jura Cæsarea Græcanica receptum est, *Tom.* 7. *l.* 60. *tit.* 51. §. 28. & *ibid. Scholia Gr.* Sed de Fustigatione infrà, in voce *Virga* plura addentur. Apud Christianos utriusque, tum Fustigationis tum Flagellationis, usus forensis, extra causas aliquot atroces & homines vilissimos, diu abhinc evanuisse videtur, V. Jul. Clarum *Sent. lib.* 5. *Quæst.* 70. & ibi Dan. Bajardum. Certè apud Græcos vett. adeò infamis non habebatur *Verberum* pœna, quin cæsus, quasi crimen omnino inde, quantum ad Famam [illegible] satis expiasset, existimationi pristinæ restitueretur. Qua de re non dubitabatur inter hospitem Atheniensem, Cliniam Cretensem, & Megillum Laconem, dum Reip. suæ Magneticæ leges condituri erant: Et reperimus, tam civibus, quàm peregrinis, ac servis *Verbera*, velut mulctas alias civiles, sæpius ab ipsis fuisse præscripta, Plato *de LL. lib.* 8. 9. 11. Etiam Lichas, Arcesilai filius, Lacon, ob moris certaminis publici apicem violatum *ὑπὸ τῶν ῥαβδούχων πληγὰς ἔλαβεν*, *à Lictoribus virgis cæsus est*; Vir, qui gloriosiùs illic certaverat, & postea in Legationem à Lacedæmoniis ad Argivos fuit electus, apud Thucyd. *Histor. lib.* 5. Memoratque Athenæus *lib.* 4. Coquum in Lyceo, quia salsamentum aliud, loco alterius, præparatat, *μαστιγοῦσθαι*. Quinetiam Lacedæmoniis in more erat, semel quotannis, pueros etiam nobiliores, astantibus acriterque hortantibus Parentibus, ad aram Dianæ Orthiæ flagris toto die cædi: quod pro imagine etiam pœnæ nonnullis sumtum, eorum sc. qui ex ritu caseum ab ara rapientes deprehensi essent, V. Xenoph. *de Rep. Lacedæm.* Plut. *in Aristide* & *Institutis Lacon.* Lucianum *de Gymnas.* Alios, quos diligenter congessit Nic. Cragius *de Rep. Lacedæmon. lib.* 3. *Tab.* 9. *Instituto* 8. Sed & Muhammedanis, sine servorum & liberorum discrimine aliquo, *Verberum* disciplina & vetus est & hucusque duravit. Sic *Verbera centum* omni adulteranti: *Octuaginta* inebriato, irrogari legas, in Alcorano & *Doctr.* Mahomedis *pag.* 191. Rashidus item avus Abulabbæ Almamonis Caliphæ 28. puellam, eò quòd cantus ejus Almamoni displicuerat, *quadraginta Verberibus* cædi jussit, apud Elmacinum *Histor. Saracenic. l.* 2. Etiam apud Sinenses, frequentissimo in usu fertur esse forensis fustigatio, in tribunalibus Mandarinorum, ubi perpetuò adstant lictores fustibus instructi, qui exequantur ilico sententiam, uti discimus ex Alvaro Semedo Lusitano *Histor. Monarchiæ Sinensis*: ut de aliarum Gentium moribus nil addam. Transeo ad Hebræorum Remp. optimè constitutam, in qua *Verbera* quoque irrogabantur à Triumviris, ad quos capitales causæ, (à Synedriis solùm Vigintitriumviralibus & Magno seu Septuagintauniusvirali judicari solitæ) non spectabant. Et quidem, sicut in Judicium capitale, ita in illud, quo *Verberibus* crimen luendum erat, nemo deducebatur, nec facinori pœnâ aliàs debitâ afficiebatur, citra התראת *Præmonitionem*, quâ innuebant, reum, hoc nomine, in jus vocatum, non condemnandum, nisi de Lege ipsa, in quam peccaverat, antè fuisset præmonitus. Erat autem formula præmonitionis hujusmodi; Dicendum erat facinus patraturo, *Abstine, quoniam transgressio est hæc, cujus nomine sententiæ Synedrii obnoxius eris capitali, aut* Verberum *seu flagellationis pœnæ.* Cui si non paréret, pœnam sentiebat. Describitur illa disertè Deuter. *cap.* 25. *vers.* 1. *Si lis fuerit inter homines, accedent ad Judicium, & judicent eos justificentq́; justum, impium verò condemnent. Et si fuerit* בן הכות *filius Verberationis, dejiciat eum Judex, & cadat eum coram se, juxta impietatem ejus, secundùm numerum. Quadraginta* (plagis) *verberet eum & non addat, ne fortè, si addiderit verberare eum, ultra verberationem illam magnam, contemtibilis fiat frater tuus in oculis tuis.* E qua lege infligebant Reo *Verbera*, non solùm Synedrii Majores, sed etiam Triumvirales, ut dictum, ita tamen, ut temporibus recentioribus, non alii Triumviri, quàm qui ordinati essent seu manuum impositione creati, hanc ritè pœnam irrogarent. Quod hoc modo fiebat: Manibus *verberandi* columnæ hinc inde alligatis, Lictor nudum eum pectore tenus reddebat. Post eum lapis positus erat, cui insistebat minister, habens in manu sua lorum taurinum, quo cædebat inclinantem eum & in ventre & in tergo, idque semper coram Judicibus: Quod dum fiebat, Judicum præcipuus, ut præco, clamabat, *Si non observaveris, ut omnia facias verba Legis hujus* &c. *Omnino mirabiles efficiet Dominus plagas tuas & plagas seminis tui* &c. ex Deuteron. *cap.* 28. *versu* 58. Et addens, *Quapropter observabitis verba fœderis hujus* &c. ex *cap. seq. v.* 9. tandem adjiciebat, *Ipse autem misericors expiabit iniquitatem*, ex Psalmo 78. *v.* 38. quæ & iterabat, si ante *Verberum* numerum finiisset. Quòd si inter cædendum Reus moreretur, nihili erat. Ne vero legem, de non adjiciendis numero quadragenario plagis, forsan transgrederentur, excedi nolebant triginta novem, licèt reus sive robustissimus sive pertinacissimus esset. Unde Josephus, plagas ex Lege infligendas, vocat *μιᾶς λειπούσης τεσσαράκοντα*, *unâ minus quadraginta*, *Antiqq. lib.* 4. *cap* 8. & S. Paulus, à Judæis, inquit 2. Cor. *cap* 11. *versu* 24. *πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον*. *Quinquies quadraginta unâ minus accepi.* V. quoq; Buxtorfium *Epist. Dedicat. ad Abbreviaturas Rabbin.* Sed numerus, pro reatus & personæ conditione, etiam minor erat, ac pro Synedrii libitu varius: Atq; ita ut ex sententia statim exequenda præstitui solitus excedi non deberet, licèt debilitate Rei, inter flagellandum, perspectâ, rectè minui posset. At verò, si quis pœnam hanc bis simul mereretur, quadraginta interdum excedebant, usque ad numerum aliquem intra 79. aut, prout lubebat, tempora *verberationibus* singula adsignabant. Quòd si autem alligatus se solveret, fugeretque, reducendus non erat &c. Sic pœnâ affectus, statui priori in integrum restituebatur, nec crimen commissum ei poterat exprobrari: Imò & Pontifex Max. licèt à Triumviris, aliisve Synedriis ritè verberatus, קוד לגדולתו *restituebatur in Majestatem suam*, nedum Sacerdotes reliqui. In Consessu tamen seu Synedrii Principe hoc ita temperabatur, ut ille sic *verberatus* non restitueretur in Præfecturam suam. Crimen, quod *Verberum* pœnam merebatur, violatio erat Præcepti negativi: quæ quot modis contigerit, exhibet prolixè Seldenus: ubi, qui negativum aliquod violarent præceptum, cujus pœna כרת seu *Excisio* divinitus expectanda esset, nec debita ei in Synedrio aliquo pœna capitalis haberetur, XXI. qui verò præter hosce, juxta Legem, præceptorum Negativorum violationis nomine, quibus nec excisio nec capitalis pœna forensis contineretur, *verberandi* erant, CLXVIII. recenset, *l.* 2. *de Synedriis Vett. Hebr. c.* 13. E quibus patet *Verberum* pœnam, apud Hebræos, nec capitalem, nec ignominiosam fuisse, eique non viliores tantùm è Populo, sed & Principes Synedrii M. Pontifices Maximos, Reges ipsos, subjacuisse: Sed & eadem apud reliquos quoque Orientales admodum erat frequens. Aliter autem Occidentaliores seculorum recentiorum de illa statuerunt, etiam mortem huic, ignominiæ causâ, plerunque præferendo, ut ex parte supra visum. Adde, si lubet, Justum Lipsum *de Cruce lib.* 2. *capp.* 2. 3. 4. & quia *Verbera*, vel flagellis vel fustibus seu virgis infligebantur, V. quoq; in his vocibus, uti de *Verberum*, in Sacris Gentilium, usu, ubi de *Lupercis*, nec non, voce *Thyrsus*: de barbaro verò Moscorum more, ubi, inter maritalis fidei ac amoris pignora, *Verbera* habent uxores, non aliunde conjugalis benevolentiæ certius augurium capientes, V. Barclaji *Euphormionem*, & plura apud Guagninum *Descr. Moscoviæ cap.* 4.

Verberandi contra Ventum ritus, medio ævo usitatus, indigitatur *Speculo* Saxonico *l.* 1. *artic.* 63. §. 7. *Actor in circulum prius veniat, & si reus venire protraxerit, Judex debet eum tribus vicibus per præconem de domo — evocare: quòd si in tertia vocatione non venerit, actor surgendo se debet duello præsentare, &* verberando contra ventum, *eum superabit in querela, contra eum proposita, et Judex eum, tanquam duello esset superatus, condemnabit.* Ubi alios habere, *& bis percutiat seu feriat contra ventum, & tertio figat in terram & sup.* monet C. du Fresne in *Glossar.* Agitur sc. hic de more controversias per duellum decidendi more tum frequentissimo: quo, qui in campum monomachiâ à Judice indictâ dimicaturus descendebat, adversario non veniente, gladium tanquam pugnaturus vibrando aerem percutiebat, quod *verberare contra ventum* dicebant, victorque à Judice pronuntiabatur. Aliud est, *ἀέρα δέρειν*, *aerem verberare*, 1. Cor. *cap.* 9. *versu* 26. de quo, utpote ex vett. Lucta desumpto, diximus suprà.

in *Verbo* veritatis, jurare solebant olim Ecclesiastici viri, quibus *super Sacra* seu *corporaliter* jurare prohibitum, Syn. Meldensi: quod *verbum Sacerdotum*, in vet. *Charta* dicitur, apud Car. du Fresne. Idque manu ad pectus appositâ, uti de Electoribus

tibus Ecclesiasticis legimus in *Bulla Aur.* Car. IV. Imp. *cap.* 2. „Principes Electores Ecclesiastici coram Evangelio B. Joannis, „In principio erat verbum 'quod illic ante ipsos poni debebit, „manus suas pectori cum reverentia supponant: seculares ve- „ro Principes Electores dictum Evangelium corporaliter ma- „nibus suis tangant &c. Uti jurare non coactos Flamines Di- ales, sed *verbo* illorum, q. fallere nescio, fidem habitam, docet Gellius *l.*10 *c.*15. Alios tamen, maximè Principes viros, eadem Sacramenti formulâ usos esse, discimus ex Matthæo Parif. An. C. 1252. ubi Henricum III Angl. R peregrinationem in Terram S. initurum se pollicitum esse cum Sacramento more Sacerdotum adhibito ait, ritumque describit pluribus. Sic *Verbo veritatis* dixisse rem controversam, quendam Comitem Gelrum, it. Com. Cliviensem, atque sic, velut juramento præstito, liti finem impositam, docet idem C. du Fresne ex Friderico Sandio *in Consuetud. Feudal. Gelriæ p.* 433.

Verbum, Caro factum est, Joh. *c.*1. *v.*14 Filius sc. Dei, *Verbum* ὑποστατικόν, *substantiale*, Patris, humanam sibi junxit naturam, ut in illa pati, & proprio suo sanguine Ecclesiam sibi à Patre datam redimere posset. De quo adorando Salutis nostræ mysterio Maxentius *Dissertatiunculâ de ratione adunationis Verbi Dei ad propriam carnem, naturalem, non socialem adunationem sive unitionem in Christo rectissimè dici*: & prolixiùs *in Profess. sua de Christo*, „Has igitur, ait, duas naturas Dei Verbi Domini nostri Jesu „Christi — naturaliter sive substantialiter — credimus & con- „fitemur unitas, eo quòd natura inviolabilis Dei Verbi naturæ „est unita passibili — Athanasio dicente *Verbum caro*, non caro „Verbum *factum est*. Verbum autem caro factum dicitur quia „Verbi facta est caro & non alicujus hominis, hoc est, Deus ho- „mo factus est &c. V. Jo. Forbesium *Instruction Historico-Theolog. l.*3.*c.*21. *§.*21. ubi de locutionibus, *in duabus & ex duabus naturis*; uti de Hæreticorum, circa mysterium hoc imperscrutabile, erroribus, suprà voce *Christomachi*. Hujus *Verbi* notitiam an traditione aliquâ acceperint olim Gentiles, an *Verbum* hoc *Substantiale*, *Verbum Dei invisibile* Ostani, Stoicis *Faciens* rerum *Principium*, Babyloniis *Causa causarum*, Aristoteli *Procreans* dictum sit; an *Verbum* Heracliti ac Platonis, secunda sit SS. Trinitatis Persona, disquirit Tob. Pfannerus pluribus, *System. Theol. Gentil. pur.* passim. Hoc certum, *Verbo mundum confectum* Gentilium agnovere non pauci, sive illud de Filio Dei intellexerint sive de sermone, quo omnia fieri jussit simul effecitque Deus: seu προφορικὸς seu ἐνδιάθετος is vocandus sit, cum ita diceret Deus, non ut per vocis organa quidam sonus exiret, nec ut linguæ motus cœleste formaret alloquium, atque aerem illum quidam verborum strepitus verberaret; sed *ut voluntatis suæ cognitionem proderet operationis effectu*, ut Ambrosius loquitur *Hexaem. l.*1. *c.*9. Hinc Orpheus *in Juramentis*,

Orationem te Patris obtestor, quam primùm effatus est,
Cùm Mundum universum suis firmaret consiliis:

apud Justinum *Martyrem Orat. ad Gentes*. Paria de Platone, Socrate, Pythagora, V. apud Clementem 5. *Strom.* de Aristotele, *l. de div. Sap. sec. Ægypt. l.*10 *c.*13 de aliis apud præfatum Pfannerum *d.l. c.*5 *§.*4. qui etiam Disputationem Leontii Episc. Cæsar. Cappadoc. nomine Patrum adversùs Phædonem Philos. Arianum in Concilio Niceno, Gelasio Cyziceno memoratam, quâ is inter alia, *verbi in ore hominis formati*, exemplo, doctrinam de SS. Triade egregiè illustravit, paucis tangit, *c.*3 *§.*5.

Verbusius, V. suprà *Subverbustius*.

Verecundia demissi oris, in Heroibus & Heroinis, celebrata passim apud Poetas, indicio virtutis modestiæque. Unde Statius *de Violantilla*,

Ipsa manu nuptam genitrix Æneia duxit,
Lumine demissam, & dulci probitate rubentem.

Hoc nempe colore suorum facies suppingit, quem proin Virginem quam maximè decere Aristotele genitâ dixit, apud Laertium. Sic idem *Theb. lib* 4 *v* 768.

—— *Demisso Lemnia vultu* &c.

V. quoque Virgilium *Æn. l.*12. de Turno, Ælianum *Var. l.*12. *c.* 1. de Aspasia: Eustathium *l.*10. & 11. de Ismene: porrò Aristænetum *l.*1. *Epist.*19. Apollon. Rhodium *lib.*1. *v.* 790. Musæum *in Leandro*, Alios, & plura hanc in rem apud Casp. Barthium *Adv. lib.* 90. *cap.*5. Alia notio vocis apud Capitolinum in *Marco* „Sanè quamvis esset constans, erat etiam verecundus; Et alibi, „ubi eum *verecundum fuisse sine ignavia* ait non enim αἰσχυντηλὸν, sed αἰδήμονα hic significat, qui rogatus negare non sustineret, ut exponit Salmasius *ad l.* V. quoque suprà *Pudor*.

Veredarius, apud Cassiodorum *Var. lib.*4. *Epist.* 47. ad Godi- „scalcum Sajonem: Idcirco quinquaginta solidorum mulctam „jam non *Veredarius*, sed catabulensis incurrat, quisquis ultra „centum libras, parhippum crediderit onerandum: nomen eorum, qui mandatis Principum ac responsis ferendis operam dabant, sed in equis; quales hodiè *Curreries* Galli vocant. Sicut *Cursores* idem ministerium exhibebant, sed pedibus, quales iisdem *Valets de pied* dicuntur. Horum institutum quidam ad „Augustum referunt, de quo Suetonius *l.* 2. *c.*49. Quò celeriùs „ac sub manum annuntiari cognoscique posset, quid in provincia quaque gereretur, juvenes primo modicis intervallis „per militares vias, dehinc vehicula, disposuit: commodius id „visum est, ut qui à loco eidem perferrent literas, interrogari quoque, si quid res exigerent, possent. Sed Casaubon. *ad l.* Cyrum R. Persarum id primum excogitasse, auctore Xenophonte *l.*8. Augustum v. hoc adinvenisse, ne in singulis mansionibus *Veredarii* mutarentur cum veredis, ob rationem Suetonio indigitatam, ait, qua de re V. suprà, ubi de *Cursu Publico*. Olim iidem *Frumentarii*, posteriori ævo *Sagones*, appellati, à sagis quibus muniebantur. Hippocomorum instar, quibus ne sua saga auferrent *Veredarii*, cautum est *l.* 50. *Cod. Theodos.* Græcis Ἀγγελιαφόροι & Γραμματοφόροι, quòd *sacras literas* ferrent, ut dicitur *in l.*35. *Cod. ejusd. tit. de Cursu publ.* Item Πτεροφόροι, *à pinnis*, quas in capite gestabant. *Gloss. Lat. MS.* apud Car. du Fresne, Veredarii dicuntur, à vehendo, qui festinanter in equis currunt, non descendunt de equo, antequam liberant responsa „sua: habent in capite pinnas, ut inde intelligatur festinatio „itineris: datur semper iis equus paratus, nec manducant, nisi „super equo, antequam perfecerunt. His qui præerat in Aula Francica olim, κατ' ἐξοχὴν *Veredarius* dicebatur. Sic in vet. *Charta* apud Auctorem præfatum, subscripsere *Ludovicus filius Regis* postmodum Rex hujus nominis V. *Gervasius Dapifer*—*Fredericus Camerarius*, *Balduinus Veredarius*. Fortè idem, quem *Le Grand Maistre des Postes* hodie Galli appellant. Nomen à *veredo*, quæ vox a Græco Βέρεδος aut Βίρεδος, ἵπερος, *fugitivum* aut *fugacem* denotante, originem habet. Salmasio *ad Lampridium in Alexandro*. Est autem *Veredus* Gr. ἵππος ταχυδρόμος, *Equus velociter currens*, & memoratur Martiali, ubi Prisco, ne istiusmodi equo in venatu uteretur, consuluit *l.*12. *Epigr.* 14.

Parciùs utaris, moneo, rapiente Veredo,
Prisce, nec in lepores tam violentus eas &c.

Cujusmodi equo ne nimium imponeretur, providerunt *l.* 3. *Cod. cit.* Valentinianus, Valens & Gratianus A A A. ut nemo amplius — veredo quam trecenta (pondo) auderet imponere: „ut legem restituit Salmasius, qui *tria auri centenaria* interpretatur. Præter quæ, ne sella cum frænis ac averta sexaginta libras transiret, constitutum est in *Cod. eodem l.* 47. Imponebatur autem illis hoc pondere aurum largitionale, & in sacculis hippocomi ferebatur, si quando destinaretur ad comitatum Principis ac sacris largitionibus inferendum portaretur &c. Quam in rem V. modò laudatum Salmasium *ad Lampridium Alexandr. Sev.* & plura suprà passim, ubi de *Cursoribus*, *Frumentariis*, *Pterophoris*, in voce *Pinna*, alibique. Sed & *Veredus*, genus vehiculi, in quo vectationem mitiorem valetudinariis quoque ac senibus Ausonius Gallus Poeta & Ausonii Medici, à Marcello citati filius, probasse videtur, quando is amico cuidam seni & à morbo resurgenti scribens, monet, Cisio & *Veredo* tardè vehatur, Rhedas, petorita & equorum veloces motus fugiat, *Epist.* 14. *ad Paulum*:

Pelle soporiferi senium, nubemque veterni,
Atque alacri mediam carpe vigore viam.
Sed cisium, aut pigrum cautus conscende Veredum,
Non tibi sit Rhedæ, non amor acris equi.
Canterii monco malè nota Petorita vites,
Nec celeres mulas ipse Maiscus agat.

Unde colligimus *Veredum* vehiculum, à *Veredo* equo, diversæ planè rationis fuisse, cùm hic velox, illud tardum esset. V. Mercurialem *de Arte Gymn. l.* 6. *c.*10.

Verenda velandi mos, imò lex, è lapsu orta. Cùm enim priùs quibusvis pretiosis vestibus præcelluisset hominis nuditas, utpote innocentiæ veste tecta, quæ velut præfulgida lampas in corpore diaphano corpus totum tunc illustraverat: postmodum propter inordinatos & obscœnos carnis affectus, motusque adversùs rationem rebellantes, turpis illa atque ignominiosa esse cœpit. Hinc *consutis foliis ficus sibi chagorot*, i. *subligacula* Protoplastæ, statim à lapsu fecisse leguntur, Genes. *c.*3 *v* 7. de quibus V. suprà, voce *Ficus*. Transiitque ille pudoris sensus ac qualequale remedium ad maximè barbaras quoque gentes, sub capitali etiam apud vett. Persas pœnâ, inculcatum. Cui legi tamen in adversum ire libidinis impudentiam, & ipsi manifestam naturæ vim inferre non erubuisse, adeò ut & verendorum utriusque nomina scurris suis imponeret, hosque maximè in deliciis haberet, Commodum apud Lampridium, quis non stupeat? Certè de Pertinace, instrumentum omne aulæ Commodianæ vendente, meritò etiam scurras hos *turpissimum nominum dedecora perferentes proscripsisse ac vendidisse*, refert. Quid quòd poculis bibisse & ferculis in obscœnam figuram formatis, usos esse homines utriusque sexus, legimus passim, apud Martialem, *Histor. Aug.* Scriptores, Alios. Omnem verò stuporem excedit, quod de coronandi partem hanc ritu, à matresfamilias honestissima, publica in festivitate ac sacerrimis sacris Liberi Patris in oppido Lavinio, obiri solito, affert S. Augustinus *de Civ. Dei l.* 7. *c.*21. Sed minùs hoc mirabitur, quisquis mysterium iniquitatis in plerisque Gentilium Sacris, cum efficacia erroris, tot per secula operatum cum innumerabilium animarum internecione, penitiùs introspexerit: Ita ergo, velari

vatur velum. Ulpianus *l. 12. §. Papinianus. ff. de instruct. vel instrum. leg. Sicut prothyrum domus, si velamen est*, inquit, *instrumento domus continetur.* Idemque meminit Velorum, quæ frigoris vel umbræ causâ in domo essent: *Velorum Cilicinorum*, quæ ideo pararentur, ne ædificia vento vel pluviâ laborarent: *Velorum* quæ in hypæthris, quæ circa columnas extenderentur: quibus addi possent Vela & Aulæa Tricliniaria (quæ, usu cameræ adhuc ignorato, ad excipiendum pulverem, ne super mensas spargeretur, antiquitus suspendi solebant) Theatralia & Amphitheatralia (à Q. Catulo, cùm Capitolium dedicaret, primùm inventa: Post quem, carbasina illa fecit primus Lentulus Spinter, Apollinaribus ludis) quæ per milites classiarios duci moris fuisse, docet Lampridius *Commodo*, Alia. *Velum* oppansum coparum initiorio & orbiculos quosdam habens, ut adduci ac reduci faciliùs posset, occurrit apud Dionem in *Avisi vita.* De quo accipiendum illud Juvenalis *Sat.* 8.

— Lateranus ad illos
Thermarum calices, inscriptaq́; lintea vadit,
Maturus bello Armeniæ —

De Velis *Basternarum, Carpentorum, Lectitarum, Lectorum* &c. suo loco. De Velis *Statuarum* V. Meursium *ad Lycophr.* Verbo quidquid abdi religio, honestas, necessitas suasit, *Velo* condebatur. Martialis *l. 2. Epigr.* 34.

At meretrix abigit testem, Veloque *seraque.*

Quod extulit Ausonius Proverbii loco *Epicedio in Patr.*

Non occursator, non garrulus ob sacrernens
Valvis & Velo *condita, non acii.*

Quò forsan alludunt *Vela* in thalamo, quæ recenset Chrysologus *Sermon. 22 sub fin. Ex quo ad desponsandam suam Ecclesiam Christus advenit, thalamus ornatur Sponsæ, & ornatur auro fidei, argento sapientiæ, virtutum gemmis, sanctitatis Velis.* Certe Servius ad *Æneid. v. 701. Ideo autem, ait, etiam in domibus tendebantur aulæa, ut imitatio tentoriorum fieret, sub quibus bellantes semper habitavere Majores, unde & in Thalamis hoc fieri hodie conspicimus.* V. Laurent. Pignorium *Comm. de Servis* &c. De muliebri *Velo* capitis addam pauca. Congruere illud fœminis, diserte tradit Apostolus, 1. Cor. *cap.* 11. ubi interrogatus à quibusdam Corinthiis, salvusne esse deberet Mulieribus usus patruus, aperto in publicum procedendi capite, respondit, id planè indecorum esse, nec tam videri debere consuetudinem, quam corruptelam omni ratione recidendam. Quod non tantum de mulieribus ad orandum prodeuntibus, aut in Templo orationi vacantibus, sed & de omni in publicum earum processu, intelligendum esse ex rationibus, quas ibidem affert, clarissimè patet. Inprimis cum indigitet, *non velatam Mulierem tonsæ similem esse*: cumq; tegmen illud capitis *ἐξουσίαν*, seu *potestatem* vocans, subjectionis viro debitæ symbolum facit. Et hic omnium politiorum semper gentium mos fuit. Apud Hebræos enim, jam à primis gentis incunabulis, *velari* & contegi fœminei sexus capita consuevisse, discimus ex verbis Abimelechi ad Saram, in Genes. c. 20. v. 16. Quæ consuetudo postea pertinaciter retenta: Unde Tertullianus *de coron. Mil. c. 4. Apud Judæos tam solemne est mulieribus eorum velamen capitis, ut inde dignoscantur.* Hinc in sacrificio Zelotypiæ Numer. c. 5. ad Judicem Mulier adulterii suspecta, capite nudato, ad impudentiam ejus denotandam adducta legitur, V. Cyrillum *de Ador. l.* 14. De Græcis mulieribus idem discimus ex Appulejo *Metam. lib.* 7. ubi Græcam quandam fœminam *misellâ textili opertam* repræsentat. Neque caput solum, sed & faciem, quoties extra domum & Viri conspectum degerent, velasse, inde patet, quod in earum mundo numerabantur *Faciales*, Gall. *Marques.* Unde in Vett. Glossis, adductis à Rigaltio *ad Onosandri Strategicum* §. 1. *Δοξ προσωπίδιον*: fuisseque olim illas larvas purpureas, idem Auctor demonstrat *ibid.* Plinius *l. 12. c. 14. personas* vocat. De Romanis Mulieribus, *velatum* in publico caput habentibus, agit Plutarchus *Rom. c.* 14. idque adstruunt exempla non vulgarium modo mulierum, sed etiam Augustarum, Liviæ, Marciæ, Faustinæ, quas nummi antiqui capite obducto repræsentant, addito lemmate: PUDICITIA. Poppæam item Sabinam Neronis conjugem, non nisi *velatam* & infrequenter, in publicum prodiisse, tradit Tacitus *Annal. l.* 13. Imo hoc solo argumento repudiatam à C. Sulpitio Gallo uxorem, quòd capite aperto foris versatam cognovisset, legimus apud Val. Maximum *l. 6. c. 3.* Porrò & barbaris mulieribus, capita *velare* fuisse perpetuum, Tertullianus Auctor est *de vel. Virg. c.* 17. ubi narrat, Arabicas mulieres, non caput solùm habuisse tectum, sed & faciem, contentas dimidiâ frui luce, procedendo, unum duntaxat oculum liberatas, ne totam faciem prostituerent: idque apud eas suo adhuc tempore viguisse, ait D. Hieronymus *in Esai. cap.* 4. Hinc inter Christianos quoque hujusmodi *velamentum* nubentibus fuisse jam olim adhibitum, docemur ab Ambrosio *de Virgin. l.* 3. nec aliunde vox *nubendi* est. Quod *velamen*, quia à Sacerdote imponebatur, *Sacerdotale* dictum est, eidem *Epist. ad Vigil.* impositum autem fuisse Sponso non minus ac Sponsæ, colligitur ex Nicol. I. *ad Consulta Bulgar. cap.* 3. qui ritus hodieque pluribus in locis viget: Sicut olim sub thalamo, i. *Velo* suspenso utrumque inumbrante, contractum fuisse Nuptiale fœdus, monet Sancius *Prolegom. 3. in Cant.* &c. V. plura in hanc rem, præter Auctores prædictos, apud Ans. Solerium *de Pileo Sect.* 5. & suprà ubi *de Velamine Nuptiali.* Sed & *velari* consuevisse Vett. in publico luctu, & quidem *labrum superius* Hebræos obnupsisse; alios, totum corpus lugubri vestimento obvolvisse, diximus suprà. Ad *Velorum* sacrum apud Israelitas usum ut transeam, *Velum* in Templo Salomonico, unum tantum fuisse, sunt qui statuant Viri doctissimi. cùm unius duntaxat mentio fiat 2. Paralipom. c 3 v. 14. Sed cum in vet. Tabernaculo fuerint duo, quæ apertè describuntur *capp.* 26. & 36. Exodi; verisimile non est, in Templo Salomonico unum solùm fuisse; unde & in ejus descriptione duo commemorat Josephus *l. 8. c.* 11. & in Templo, quod Herodes instauraverat, duo fuisse, docet idem *Bello Jud. l. 5. c.* 14. quorum utrum in morte Christi scissum fuerit, disputant Eruditi; Hieronymo aliisque è Vett. quos Baronius sequitur, de exteriore; Cyrillo aliisque de interiori velo id intelligentibus, V. If. Casaubonum *Exercit. 16. n.* 127. Burmanno *Theol. Synops. P. 1. l. 4. c.* 13. in Tabernaculo *Vela*, præter aulæa & tapetes, terna erant. Primum ad ingressum Atrii, ad quatuor columnas appensum, Exodi c 27. v. 16. Secundum, ante primum Tabernaculi thalamum, seu cellam, *Sanctum* dictum; quod Sacerdotibus, inter quinque columnas deauratas, aditum præbebat, Exodi c. 26. v. 36. Tertium in interiore Tabernaculi parte, *Sanctum Sanctorum* a priori thalamo separans, & 4. suspensum columnis, per quas Pontifex M. quotannis semel in Adytum introibat, Exodi c. 26. v. 31. ac *seqq.* & c. 36. v. 35. Idem, in Templo primo, inter Sanctum & Sanctum Sanctorum murum fuisse, unius cubiti crassitie & post hunc *Velum intimum*: eos vero, qui Babylone reversi erant, cum dubitarent de ejus forma, situ ac proportione, vice muri, *Vela*, inter quæ spatium cubiti interfuerit, extendisse tradit. Cæterùm *Vela* hæc, hominem, veluti profanum, à sacrorum communione ac Dei sui conspectu arceri, ceremoniarum universam molem, religioni nebulam ac velum obtendere, carne denique Christi, Divinitatem ejus, velut *Velo* quodam, tectum iri, denotabant. V. præfatum Burmannum *loco cit.* Non vero silentio hic prætereundum est, Historiam seu potiùs miraculum *Veli* ad Christi mortem (quæ omnibus his ceremoniis finem imponebat) scissi, ita passim omnibus in Urbe sancta innotuisse; ut ipsi etiam Rabbini vett. infensissimi Christi hostes in suis scriptis mentionem ejus fecerint. Ut enim observavit Joh. Buxtorfius Sen. *in Joma Tract. Talmudico*, inter alia signa infausta, quę Templi destructionem portendebant, hoc etiam commemoratur; quòd Templi fores sponte suâ se aperuerint, idque annis 40 ante excidium: quam narrationem omnino pertinere ad *Veli* scissuram, Evangelistis memoratam Vir ille undiquaque eximius, rectè contendit, Casaub. *ubi suprà.* Nihilominus retento Hebræorum more, etiam apud Christianos, *velari* olim aditus Templorum & internos & externos consuevisse, discimus ex Hieronymo *Epitaph. Nepotiani, Erat ergo solicitus, si niteret altare, si parietes absque fuligine, si pavimenta tersa, si Janitor semper in porta, si* Vela *semper in ostiis.* Vide quoque Greg. Turonensem *de Glor. Confess. c.* 55. Et indicant hæc vett. è Musivo picturæ, quæ in absidibus Altarium Romæ passim conspiciuntur. Imò supersunt etiam hodie ibidem porticus Templorum, veluti Alexii, Sabinæ, Augustini in Schola Græca, Cosmatis & Chrysogoni, in quibus cernuntur annuli *velares* inserti adhuc ferreis vectibus. Anastasius quoque Bibliothecarius non semel, *Vela de fundato, Vela de Chrysoclavo, Vela de Quadrapulo, Cortinam Alexandrinam, Vela alba holoserica*, &c. Et hujus quidem forsan est inscriptio, quæ Coloniæ visitur Agrippinæ *Cassius. Velar. us. Fani. S. Ger. Com. P. stip. XXXVIII.* &c. Car. du Fresne ubi suprà, in Ecclesia Latina, triplex *Velum* suspendi, primum, quod sacra operiat; alterum quod Sacrarium a Clero dividat, tertium, quod Clerum secernat à populo, docet ex Durando *Ration. l. 1. cap. 3. num.* 35. ipsosque insuper parietes ac postes Ædium sacrarum aulæis velari, addit ex Rosvveido *ad Paulinum.* A Templis ad Cathedras Episcoporum transiere *vela*, quas & ipsas velatas fuisse, notavit Baronius *Not. ad Martyrol.* Nec Pontifices ea rejecere: Scribit enim Joh. Diaconus *in vita Gregorii apud Surium Tom.* 2. Hebræos Mercatores nunquam fuisse ad colloquium admissos seu obtutum Rom. Pontificis, sed extra *velum* longissimæ porticus, non quidem in scamnis, sed in pavimento sedentes, suscepta pretia numerasse. Præterea Sepulchris *vela* etiam Vett. Christianos prætendisse, testatur Prudentius *Cathemerin. Hymn.* 10.

Hinc maxima cura sepulchris
Impenditur, hinc resolutos
Honor ultimus accipit artus:
Et funeris ambitus ornat.
Candore nitentia claro
Prætendere lintea mos est.

V. quoque Sedulium *Carm. l.* 5. Judam incessentem. Qui candor ad Christianos fortè pervenit ab Hebræorum itidem consuetudine, apud quos *sepulchra dealbata* visebantur. Matth. c. 23. v. 27. & huc videtur allusisse Paulus, Ananiam *parietem dealbatum* appellans

bus Actorum c.23. v.3. Quod apud Ethnicos quoque obtinuisse „suadet locus Ammiani l.16 Sualitque consarcinatis mendaciis „læsæ Majestatis arcessere Maritum insontem, & fingere, quod „velamen purpureum à Diocletiani sepulchro furatus, quibus-„dam consciis, occultabat. Et Alcimus Avitus l.3. c.10.

Ille quidem celsæ ductum qui floruit aula
Fletibus ad tumulum stipato funere fertur,
Auratoq; datur conditus membra sepulchro,
Et pretiosa tegunt velatum lintea marmor, &c.

V. iterum Laurentium Pignorium *Comment. de Servis*. De sacro autem capitis in Baptismo *velamine*, apud Vett. etiam usitato, Ans. Solerium *de Pileo Sect. 4.* uti de ritu *velatis manibus* S. Eucharistiam accipiendi, aliisque huc pertinentibus, supra. Apud *Monastica Rei* Scriptores, *Velum Consecrationis*, a solis Episcopis solis Virginibus, idque solùm in festivis & dominicis diebus datur, non sine variis ceremoniis, in *Pontificali* descriptis: quo accepto Evangelium legere possent in Matutino: *Velum Professionis*, suscipitur a Virgine, cum continentiam profitetur, non sine benedictione itidem solenni ac litania: *Velum Ordinationis*, olim Diaconissis seu Viduis dabatur: *Velum Prælationis*, Abbatissis imponitur: & *Velum Monachorum*, eos quondam velabat, cùm benedicebantur, de quibus omnibus V. Car. du Fresne *in Glossar.* Macros Fratres *in Hierolexico*, & utrisque Auctores magno numero laudatos, qui etiam *Veli, quo cooperitur Calix, Velique Quadragesimalis*, quo Altaris aspectus aufertur, dum Sacra Liturgia peragitur, tempore Quadragesimæ, meminere, & *extra Velum*, mulierum confessiones audiri vetitum esse, referunt: In specie de *Velamine Virginum Deo sacrarum*, apud Christianos, Ethnicosque olim, Ans. Solerium ubi suprà, *Sect 7.* &c. de *Velo* foribus Ædium sacrarum, in Eccl. vet. Christ. obtento, quod Ἀμφίθυρον. de *Velo sacro*, intra quod Neophytos adhiberi nefas, ait Cyrillus Alex. *Cm in Joann.* de *Velo* tandem seu sudario, quo in Liturgia Sacerdotes usi, Cl. Suicerum *Th. Eccl.* vocibus Ἀμφίθυρον & Καταπέτασμα, item Ἀήρ. V. quoque quæ retro dicta, vocibus Tecta & Tegere.

Velum, quoque linteum quodvis, uti vexillum, à quo etiam nonnulli vocem contractam volunt, uti docet Jul. Cæs. Scaliger *de causis L. L. c. 31.* Sic concussu *veli* aut chlamydis, hostium adventum: excusso verò eorundem discessum, demonstrare Romanos consuevisse, discimus ex Alex. Neapolitano *Genial. Dier. l.4. c.2.* Et *vela candida* hodie tacitum habere signum colloquii, ait Hugo Grotius *de Jure Belli & Pacis l.3. cap.24.* quod est *de Fide tacita* Ob eminentiam, tegmen aut linteum, quo navis instruitur, verba sunt Becmanni *Origg L. L.* Gr. ἱστίον. Virgil *Georg l.1.*

Humida vela legis ——

Ovidius *Metam. lib.11.*

Vela — summo fluitantia malo.

Alii. De quibus sic Plinius *Proœm. lib.19.* ubi de lino, è quo *Ve-„la* hujusmodi confiunt: Quod miraculum majus, herbam es-„se, quæ admoveat Ægyptum Italiæ, quæ Gadæis ad Her-„culis columnas septimo die Ostiam afferat, & citeriorem Hi-„spaniam quarto, provinciam Narbonensem tertio, Africam „altero —— Audax vita: scelerum plena, aliquid seri, ut ventos „procellasque recipiat: & parum esse, fluctibus solis vehi. Jam „verò nec vela satis esse majora navigiis. Sed quamvis ampli-„tudini antennarum singulæ arbores sufficiant, super eas tamen „addi velorum alia vela: præterque alia in proris, & alia in pup-„pibus pandi, ac tot modis provocari mortem &c. Ab Icaro inventa, idem habet *l 7. c.56.* quod Dædalo attribuit Pausanias *Bœoticis.* Materia linum, papyrus, cannabis, scirpus, corium; sericum denique, uti de Candischio nobili Anglo legimus, qui ex India rediit sub finem sec. præt. & nauticos funes & *vela*, ex pretioso hoc vel ere confecta habuit. Forma triangula, quadrata, rotunda: quorum prima hodie non in multo usu, media in minoribus navigiis amnicisque fieri videmus; ultima apud Indos se conspexisse nautæ Lusitani affirmant. Usus ex verbis Plinii satis liquet. Color varius. Rebus lætis alba fuere, Guil Pictav. in *Histor. Normann. 209.* *Stabant naves ad transmittendum paratissimæ, quas verè decuerat albis velis, more Veterum, adornatas esse. Revectura enim erant gloriosissimum triumphum.* Item purpurea, uti Simonides de velo, quod Ægeus Theseo dederat, coccini coloris ex ilice aquifolia fuisse, innuit, apud Plut. *in eo*, verbis φοινίκεον ἱστίον ὑγρῷ πεφυρμένον πρίνου ἄνθει ἐριθάλλου· quod tamen alii candidum similiter fuisse scribunt, V. quoque de Cleopatræ navigio eundem *in Antonio*, & Guilielmum laudatum ubi suprà *p.210* Tristibus verò nigra. Idem paulo ante 192. *Infeliciter secundi flatus, qui nigerrimis his velis aspiraverunt redeuntibus.* Utraque jungit Catullus, Thesei de nave, *Epithalamio Pelei*,

Hæc vigeant mandata, nec ulla oblitteret ætas,
Ut simulac nostros invisent lumina colles,
Funestam antennæ deponant undique vestem,
Candidaque intorti sustollant vela rudentes.

V. Casp. Barthium *Animadv ad Statium Theb. l 5. v. 130. miserunt vela &c.* Species variæ. *Tria vela* facit Pollux & eum secutus Isidorus, majus, quod *acation* appellant; *epidromum*, quod à tergo est; & minimum, *dolona.* Est & *artemon* genus veli, seu artemon, quo majoribus velis appenso nautæ in summo tempestatis discrimine utuntur, uti videre est apud Nicol. Perottum, & Lil. Gyraldum. *Suppara* quoq; velis accensentur, & *orthiax* appendix est, quæ infimæ veli parti adjicitur. Quibus verò adstringuntur funibus vertunturque, *pedes* dixere, unde πόδωνα λίνα Lycophroni, ad quem *Comm.* Meursii vide, & suprà ubi de *Pedibus Navium*, nec non in voce *Pariare.* *Nulla autem res æquè adjuvat cursum, quam summa pars veli, illinc maximè navis urgetur: ites quoties ventus increbuit, majorque est, quàm expedit, antenna submittitur, minus habet virium flatus ex humili,* Senecæ verba sunt &c. V Rosinum *Antiqq. R. l.10. c.20.* & *Rei Nautic.* Scriptores suprà ex parte laudatos. In occursu nautico, ut hoc unum addam, demittere *vela* minores majoribus consuevisse, notat Bembus *Venet. Hist. l.4* cujus rei causà quantum Christiani sanguinis, contra Turcas Piratasque gloriosiùs longe impendendi, fusum sit haud pridem, ignotum nemini. Uti v. *Vela nautica*, prout usus poscit, nautæ tendunt vertuntque multifariam, sic ad Theatrica vela classiarios milites, ob eandem peritiam, adhiberi apud Romanos consuevisse, docet Æl. Lampridius *Commodo*, ubi eum, quòd irrisum se crederet, *Populum Rom. à militibus classiariis, qui vela ducebant, interimi præcepisse*, memorat. Qua de re V. alia quid suprà, uti de *Velis Alexandrinis Plumatisq;*, quorum mentio apud Anastasium *in Gregorio* IV. Salmasium *Not. ad Vopiscum in Carino*, & supra, ubi de *Plumariis*, ac *Polymitariis*: de *Velo Luciliano*, h. e. figura seu morsu figurato, qui non rectus & apertus, ut scomma, sed tectus, & quasi cum velo, apud Ciceronem *ad Attic. l.16. Ep. 11.* Theod Marcilium *in Suetonium Vespasiano c.13.* ut alia omittam.

Vena, Scaligero à Gr. ἴς, ἰνός, Becmanno à Lat. *venio*: propriè ὄχετος & canalis est, quo sanguis *venit* & *devenit* in omnes corporis partes. Quomodo & Arab. וריד nominatur à ירד *venire*, quod ab Hebr. ירד descendit. Papias, *Vena dicitur, quòd per eam sanguis veniat ad cor* &c. V. Becmannum *Origg. L. L. pag.485* Inde ad annum fœcundum ac fertilem translata vox. Horatius *Carm. l.2. Ode 18.* *At fides & ingeni*

Benigna vena *est.*

Quo sensu *venas cujusque generis hominum tenere*, eleganter Cicero dixit *de Oratore l. 1.* Hinc ad arbores, in quibus *venarum* cursum *fluvium* dixere Veteres, unde *arbor fluviata* apud Plinium, quæ *venis* distingueretur. Græci μονόζοον, δίζοον, τετράζοον, item μονόφλεβον, δίφλεβον, τετράφλεβον, appellarunt, quæ *simplicem venarum cursum*, vel *bifidum* vel *quadrifidum* haberet. Cujusmodi cursu venarum quadruplici fluviatam imam abietis partem, quæ proxima terræ est, & *sappinus* vocitatur, ad Fabrorum intestina opera maximè idoneam esse, ex eodem Plinio discas. V. Salmasium *ad Solin. p. 1033* qui etiam de *vena* arborum in laminis sectilibus invicem glutinandis minus probata, varia habet *p.417. ad locum ejusd. Auctoris lib. 16. c 43.* Ulteriùs ad terræ meatus, ubi sunt *venæ* metallorum & lapidum, quarum indicium a dæmonibus metallicis fieri vulgo credi, suprà vidimus. Hinc *vena*, pro ipso metallo, apud Solinum *cap.28.* *Tanta ibi* (apud Amantes) *hujusce venæ copia est, ut tecta faciant è salinis*, ad quem locum Salmasium vide. Etiam in gemmis *venæ* dicuntur, quæ oblongo & vario discursu per gemmæ corpus, instar venarum corporis humani, eunt lineæ; quemadmodum *stellæ*, puncta in iisdem sunt & guttæ vel pulveres, ad instar stellarum sparsi. Unde Plinius de Heliotropio gemma, *sanguineis venis distinctæ* appositè omnino, nam lineis & *venis* & limitibus gemmas *distingui*, stellis verò *spargi* passim apud hunc Auctorem legas, quam in rem V. iterum Salmasium ubi suprà *p.346.* nec non *p 563.* ubi à *zonis* quoq; diversas *venas* in gemmis ostendit &c. Ut verbum addam de prima vocis notione, *venæ sectionem*, quam ab ursis, arborum affrictu, sanguine emisso sibi medentibus, addidicisse homines Crollius ait, non sanitatis solùm, sed & ignominiæ causa, adhibitam à Romanis, diximus suprà, ubi *de Pœnis militaribus.* Pœnos vero temporum & verticis *venas* pueris quadrimis inurere esse solitos succidâ lanâ, sicque effecisse, ut nullo unquam tempore pituita defluens è capite officeret adeoque illi optimam valetudinem assequerentur, tradit Herodotus *l. 4.* Quem morem hodieque Æthiopes retinere, & frontem infantum ipso Natalis die, Etruscos vero occiput, inurere, legimus apud Th. Bartholinum *de Puerper Vett.* & *Exercit. Miscell.* ubi de hac ustione plura &c.

Venabulum, hasta erat oblongior, quâ feræ incurrentes excipiebantur. Plinius *l.1. Epist 6.* „Apros tres, & quidem pulcherrimos cepi, Ipse? inquis, ipse, non tamen ut omnino ab inertia „mea discederem. Ad retia sedebam: Erant in proximo non „*Venabulum* aut lancea, sed stylus & pugillaris & Clusor flatorius Græcis, quòd feris objiceretur, προβόλιον. apud Xenophontem *Cyneges. passim.* Πρὸς δὲ τὸν ἄγριον κεκτῆσθαι κύνας Ἰνδικάς, Κρητικάς, Λοκρίδας, Λακαίνας, ἄρκυς, ἀκόντια, προβόλια, ποδοστράβας, vertit Guil. Xylander. At in aprum sylvestrem canes com „paret Indicas, Creticas, Locrenses, Lacænas, casses, jacula, Ve-„*nabula*, tendiculas. Servio *ad Æneid. l.4. v.131.* Venabula ob hoc „dicta, quòd sint apta venatui, quasi Excipiabula. Nonius „Marcellus describit *cap.18. num.23.* *Venantium telum latissimum & cuspidis aciei longissimæ:* M. Varro *Onos lyras*,

 Struper

— — *Nempe sues sylvaticos*
In montibus sectaris venabulo *aut cervos.*

Interpretatus est L. Seneca *in Hippolyto Act.1.Sc.1.*

Tu grave dextra, lavaque simul
Robur lato dirige ferro, &c.

V. Thom. Dempsterum *Paralipomenis in Rosinum Antiqq. Rom. lib.2 cap 7.* Pisei autem inventum *venabula* facit Plinius *l.7. cap. 56.* quæ corytis & thecis recondere Venatores, cùm illorum usus non esset, in ipsa autem venatione, ferrum seu mucronem eorum fucare coloribus solitos, ut feræ faciliùs se ferro non viso inducerent, discimus ex Martiali *de Spectaculis Epigr.11.* ubi de urso, qui se ipsum visco implicuerat,

Splendida jam tecto cessent Venabula *ferro,*
Nec volet excusso lancea torta manu

Idem feras, in quas *venabula* adhibita, recenset *lib. 14. Epigr. 3.* cui hic ipse titulus,

Excipient apros expectabuntq; leones,
Intrabunt ursos, si modò recta manus.

Ad le pardos, in quos tamen nil fraude hac opus, namque & in *nuda venabula* præcipites ruunt. Hom *Il. Φ.* & Oppianus *Halieut. l.2.* ob quam feræ temeritatem, cum ea Alexandrum M. apud Danielem comparari, volunt nonnulli. Sed & leæna, catulis orbata, nuda venabula non timet, vel saltem, ne timeat, oculos humi defigit, Æliano teste &c. Multum verò interest, quâ parte petatur fera. Si ferire voles apri caput levi flexu irritus fit ictus, quare adigendum telum inter scapulas, quâ parte jugulum est, quam rem pleniùs explicat Xenophon *Cyneget.* Itidem in pardo *venabulum* adigendum in pectus, corq; ipsum; ne alioqui utcunque vulnus acceperit, recta in venatorem faciat impetum: quod monitum Polluci legas *Onomast. lib. 5. c. 4.* Sed & ut, si fallere retium dolo velis, multum refert, cujusmodi ea sint: ita in *venabulis* multum interest, ut è fraxino sint, aliove ligno duriore, ne duræ illita cuti frangantur atque ita destituant Venatorem, Gerh. Jo. Vossius *de Idololatr. l.3. c. 70.* ubi plura hanc in rem.

Venalicius, in *Glossis* σωματέμπορος, qui *venales*, i. servos vendebat. Cicero *in Corneliana, Neque divitiæ me movent, quibus omnes Africanos & Lælios multi* Venalicii *Mercatoresque superarunt.* Alias *Mango* item junctim *Mango Venalicius.* Plinius ubi de hyacintho, *Radix est bulbacea mangonibus venaliciis pulchrè nota, quæ è vino dulci illita pubertatem coercet, & non patitur erumpere.* V. quoque suprà, ubi de *Hyacintho*, & *Vaccinio*; nec non jamjam dicenda

Venalis, de mancipio *venali* κατ' ἐξοχὴν sumitur: *Grex venalium*, Plaut. *Aulul. Actu 3. Sc. 3. Cistellar. Actu 2. Scen. 7. Rudente*, „Venales illic ductitavit quisquis est: non est misericors. „Idem *in Trinummo*, Mercaturamne, an *Venales* habuit? Cic. „*5. Verr.* Illi ad deprecandum periculum proferebant alii pur„puram Tyriam, vina nonnulli Græca, venalesque Asiaticos. „Et *de Orat. lib 1.* Manilianas *Venalium* vendendorum leges ediscere: quæ si extarent, multum afferrent in plurimis lucis. In primis verò *Venalium* nomine Servi novitii veniebant. Quinti„lianus *l.8. c.2.* Item quod commune est, & aliis nomen, in„tellectu alicui rei peculiariter tribuitur: ut urbem, Romam ac„cipimus. & *Venales*, Novitios, & Corinthia, æra. In *venalibus* tamen quantumvis viles, mutilos, effœtos, locum invenis„se, indicat Senec *Epist. 47.* Stare ante limen Callisti Domi„num suum vidi, & eum, qui illi impegerat titulum, qui inter „reicula mancipia produxerat, aliis intrantibus excludi. Retu„lit illi gratiam servus ille, in primam decuriam conjectus, in „qua vocem Præco experitur. Ubi *Decuriam* dicit illum gregem, ut Columella *l.1. cap. ult.* Ne enim, de isto etiam inter servos infimo genere, quis putet eorum pretium non esse, videri potest Aug. Busbequius *Epist. 3.* ubi insigni historia Hispani captivi, quem membris ex vulneribus debilitatum Turca quidam emerat, apud Turcas *Servi labore Herum vivere*, prolixè demonstrat. Asservarunt autem Catastis *venales* pueros Mancipari Mangones ac *Venalitiarii* (Sic enim in familia dicti, qui huic negotiationi præerant) Martialis *lib. 9. Epigr.59.*

Sed quos arcanæ servant tabulata catastæ,
Et quos non populus, nec mea turba videt.

Plinius *lib. 35. cap. 18. Talem in catasta videre Chrysogonum Syllæ.* Sueton. *de illustr. Gramm. Laberius Hiera emptus de Catasta.* Eorundem nota gypsati erant pedes. Tibullus *lib.2. Eleg.7.*

Nota loquor: regnum ipse tenet, quem sæpe coegit
Barbara gypsatos ferre Catasta pedes.

V. Plinium *lib.35. cap. antepen.* Sed & *venalitium* fuit loci nomen, ut apud Petronium in quo tituli aliquando pingebantur: In Titulo autem ex edicto Ædilium Curulium, scribebantur morbi vitiaque mancipiorum & quidquid aliud Emtoris intererat non nescire Seneca *ubi suprà.* Sueton *de Illustr. Gramm. cap.4.* „Nam apud Majores, cùm familia alicujus venalis producere„tur, non temerè quem literatum in titulo, sed literatorē inscri„bi solitum esse; Quem aliquando per colla pependisse, discimus ex Propertio *lib 4 Eleg.5.* Mangones itaque, venum ex„ponentes Mancipia, Servos novitios apud Publicanos profitebantur, *l.16.ff. de Pub & Vect.* qui ideo vectigales erant, quòd à *Venalitiariis* pluris, quam veterani, vendebantur. Suetonius de *Cæsare c.47. Servitia recentiora politioraque immenso pretio, & cujus ipsum etiam puderet, sic ut rationibus vetaret inferri.* Cùm verò fallaciæ hîc atque imposturæ Mangonum plurimæ essent, *Edicto Ædilitio illis occursum fuisse*, monet Ulpianus *l.36. ff. de Ædil. Ed.* V. de illis Senecam *Epist.80.* & Plinium *l.21.c.26.l.30.c.5.* & *l.32. c.10.* ubi artes Manciparioruin, qui pubertatem *Venalium* avertebant, recenset. Ad quam turpitudinem præterea institutæ fuerunt in Urbibus officinæ, teste Clem Alexandrino *Pæd l.3.* ubi molles pice obliti a vulsoribus, depiles & glabri fiebant. Nec aliò pertinebant in Commodiana supellectili, Samnitica vasa, calefaciendæ seu tabefaciendæ resinæ ac pici, ap. Capitolin. *in Pertinace.* Translatitia, &, quæ ad omnes *Venales* aptaretur, cantilena fuit,

— — — *Hic est*
Candidus & talos à vertice pulcher ad imos.

Horatius *lib.2. Epist. 2.* Vel.

Verna ministeriis ad nutus aptus heriles,
Literulis Græcis imbutus, idoneus Arti
Cuilibet.

Cui affinis illa Terentiana *Eunucho Actu 3. Sc.2.*

— *Fac periculum in literis,*
Fac in palæstra, in Musicis, quæ liberum
Scire æquum est adolescentem, solertem dabo, &c.

At Emptores morbos & vitia *Venalium* sedulò explorabant. Apuleius *Apolog* Odore (*Gagatis lapidis*) in Venaliciis vulgò „sanitatem, aut morbum venalium experiuntur Etiam orbis „à Figulo circumactus, non difficile ejusdem valetudinis (*de Co„mitiali morbo loquitur*) hominem vertigine sui corripit. Claudianus *in Eutrop. lib.1.*

— — *Quot jura, quos ille*
Mutavit tabulas, vel quanta vocabula vertit!
Nudatus quoties, Medicum dum consulit Emtor.

V. quoque D. Hieronymum ex Theophrasto *lib. 1. c. Jovinianum.* Neque his tantùm experimentis *Venditorum* fraudes cohibitæ sunt, sed & cautionibus, de sanitate Servorum interpositis, quas excogitavit fortè Manilius (sive ille Mamilius) cujus leges *Venalium vendendorum* Cic. tetigit, ut suprà visum. Quæ tamen ab illis non videntur receptæ, *qui ad Castoris negotiabantur, nequam mancipia ementibus vendentibusque, quorum Tabernæ pessimorum servorum turba erant refertæ*, Senec. *in Sap. non cad. injur. cap.13.* Etiam Pileatos *servos venum solitos ire, quorum nomine Venditor nihil præstaret*, Cæl. Sabinus JC. apud A. Gellium docet *l. 7. c.5.* Nempe cùm hoc insigni vendebantur Servi, *Venditor* vitium aut morbum non præstabat, vel quia hoc signo liberali ingenio, fide & animo sine vitio esse credebantur, vel quia sive boni sive mali essent, Venditor ita vendebat Emtoris periculo, cùm cæteri Servi aperto capite venirent, pileusque solùm, quum libertate donarentur, concederetur. Speciem venditionis mancipiorum, exhibet Lucianus *in Vitar. auctione*, apud quem præconia, quæ Venditor non tenebatur præstare, exprimuntur: Emtoris nomen & patria in tabulas referetur, cum solemni illa præfat. ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ, quæ respondet illi alteri, quæ B. & F. notabatur, BONUM FACTUM. Denique, quum in Auctionibus singulos liceri aspernabantur homines, eos plures in unum pretium missos, aut additos desideratioribus sive mancipiis sive rebus, legimus, quemadmodum hodieque videas, majoris pretii quæ sunt, singula, viliora acervatim protrudi. Hujusmodi servi coemtionalis exemplum lepidissimum habes apud Plinium *Histor. Natural. l.34. c.3. Accessio candelabri talis, fuit Theonis jussu Præconis Clesippus fullo, gibber & alio præterea fœdus aspectu, emente id Gegania HS. quinquaginta millibus, eademque ostentante convivio emtum, ludibrii causa nudatus atque impudentia libidinis receptus in thorum, mox Testamentum, prædives Numinum vice illud candelabrum coluit & hanc Corinthiis fabulam adjecit, vindicatis tamen moribus nobili sepulchro, per quod æterna super terras Geganiæ dedecoris detim memoria duraret.* Equibus inter alia discimus, quum *jussu ait Præconis*, apud dominam hastam illorum imperium & moderamen Theatri Auctionarii fuisse &c. V. Joh. Frid. Gronovium *de Pecun. vet. l.4. c.8.* Apud Athenienses, ubi jura Servorum soluriora, quàm Romæ erant, non tantùm heris licebat servos vendere, sed & servis jus erat dominos iniquos adigere, ut se humanioribus venderent, ex lege memorata Plut. περὶ δεισιδ. Τοῖς δούλοις ἔξεστι πρᾶσιν αἰτεῖν, κ̀ δεσπότου μετάβαλεῖν ... V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Att. lib. 2. tit. 6.* Præter servos venui erant hostes captivi, quos primorum temporum sævitia mox neci dederat. Veniebant autem ii sub corona: sic enim apud A. Gellium legimus *l.7. c.4. Antiquitus mancipia jure belli capta coronis induta veniebant, & idcirco dicebantur sub corona venire* (sub hasta sc. Præconibus proclamantibus, venales illi coronas capitibus impositas habebant) V. quoque Tertullianum *de Coron. mil.* Idem tamen Gellius paulo pòst, aliam afferens opinionem, cur dici solitum sit, captivos sub corona venundari: *Quòd milites*, ait, *custodiæ causa captivorum venalium greges circumstarent: eaque circumstatio militum corona appellata*

appellata sit; Sed ipse prius magis verum esse judicat. Pertinent huc *Sardi*, Proverbio *venales* dicti &c. Utroque hominum genere liberi durius Romuli Legibus habiti, quos non semel tantùm, sed tertiâ vice *vendere* Parentibus erat permissum, verum de his infra, ut & de aliis quibusdam huc pertinentibus, V. ubi de *Vendendi liberos jure*.

Venatio, Polluci l. 5. [illegible] Xenophonti *Cyrop. l.1.* [illegible] Philoni *de l.* [illegible] Principibus Viris jam olim tantæ curæ fuit, ut Darius sepulchro suo, inter alia, hoc quoque voluerit insculpi, [illegible] *Venator extiti*, apud Joh. Meursium *in l.* [illegible]. Et certè *multum habet prudentiæ & virtutis militaris, neque huic inter pacis otia, jure operam dant militiæ amantes*, Vossius. Vide Platonem *de L.L. l.7. sub fin.* Aristotelem *Politic. l.1. c.5.* Berneggerum *in Taciti German. Quæst.79.* Valetudini præterea & bono corporis habitui comparando tuendoque multum conducit. Unde Galenus *de tuenda valet. l.2. c.8.* & *l. de ludo parvæ pilæ*, inter exercitationes corporis sanitati inservientes, *Venationem* quoque reponit: Plinius Jun. *l.5. Epist.* 18. ejus beneficio corpus sanum conservasse docet: Razis item Arabs, *contigisse in quadam peste*, scribit, *ut dum omnes perirent, soli Venatores ob firmiorem valetudinem assiduis exercitationibus partam, incolumes evaserint*. Nec prætereundi Lacedæmonii, a quibus olim ad cœnam acceptus Dionysius Syracusanus, cum cibis appositis delectari se negasset, responsum tulit, id inde evenire, quod nec in venatu nec in cursu sese exercuisset, atque adeò siti & fame, Laconum condimentis, careret. Itaque non mirum, Mithridatem, quem sanitatis studiosum quam maxime novimus, *Venationi* ita avide dedisse operam, ut septem annis neque urbis neque ruris tecto sit usus &c. V. hanc in rem plura, apud Hier. Mercurialem *de arte Gymnast. l. 4. c.15. de Venatione*, & *l. 6. c. 13 de Venationis conditionibus*. Pythagoras tamen à *Venatione* alienus fuit, ut quem [illegible] scripserit Eudoxus & ex eo Porphyrius *in vita Pythagor.* ac idem prodit Jamblichus *de vita ejus c.30.* Nec admodum præclare de *Venatione* sentit Sallustius, *Proœm. Catil. Conj. Non fuit consilium agrum colendo, aut venando, servilibus officiis intentum, ætatem agere.* Ubi non Agriculturam duntaxat, sed etiam Venationem *servile* vocat *officium*. Notum quoque, ut Clericis eâ, sicut & donationibus in Venatores, sit interdictum, *Can. 8. de Venator.* V. Cajetanum *in Summula*. Interim laudes *Venationis*, præter ea, quæ diximus, notæ ex Xenophonte *Cyneget.* aliisque, de quibus Rittershusius *ad Oppiani Cyneget.* Qui illam invenerint, quive eâ excelluerint, carmine exposuit Franc. Philelphus *Satyr. Hecat. sticha sexta lib 6.* Artis præsidem Dianam habuere Gentiles, Q. Symmach. *l. 9. Epist.* 28 unde *Venatricis* cognomentum ipsi impositum, Minutius Felix *Octav.* eidem omnis lucus dedicatus. Luct. Placidus *Thebaid. lib. 4. v. 425.* pars item prædæ suspensa, Lucilius Poeta *Antholog. l. 2. c.18.* ejusque statuis retia addita sunt, venabula item, lineæ versicolores ac canes catenati. Imò, quia *creditum ab antiquis*, verba sunt Jo. Brodæi *in Antholog. Dianam Idibus Augusti venatu abstinere, ideòque nec venari tunc, cessante Dea, licebat, sed coronabantur conjuncti canes facesque accendebantur spinæ, juxtaque suspendebatur, quidquid erat venatoriarum instrumentorum.* V. quoque Hadr. Turnebum *Advers. l.7. c. ult.* Quò respicit Gratius *in Cynegetico suo*,

> *Spinataque faces sacrum ad nemorale Dianæ*
> *Sistimus, & solito canes velantur honore,*
> *Ipsaque per flores, medio in discrimine luci*
> *Stravere arma sacris.*

Adde Papinium Statium *l. 3 Sylv. 1. v. 54.* Leporum tamen venationi in specie Pana vel Faunum præfectum, suprà diximus. Species *Venationis* cum plurimas recenseat Mercurialis prætatus. Alia enim *retibus*, alia *laqueis, visco & aucupiis*, alia *carnivoris & rapacibus avibus*, alia *canibus, sagittisque vel puris vel tinctis* (quas ideo Gallos Venatores *helleboro inficere* consuevisse tradit Plinius *l. 25. c.5. quia circumcisò vulnere caro tenerior sentiatur*) alia *armis*, modò in *volatilia*, modò in *terrestres bellua*s, peragebatur: Alia *equestris*, alia *pedestris* erat &c. Vossius *Venationem* commodiùs triplicem facit, *terrestrem*, Gr. [illegible] seu [illegible], *Venationem* propr[illegible] appellatam; *Aeriam*, Gr. [illegible], quam *Aucupium* special[illegible] nomine [illegible] & *Aquaticam*, Gr. [illegible], cui *Piscatoriæ* peculiare est nomen, quæ [illegible] verum variè subdividi possunt. Et quidem duas posteriores quod [illegible] attinet, *Venationem* aëriam, quæ accipitre fit, non nisi circa Con[illegible] & Theodosii Impp. tempora, inter Romanos cœpisse diximus, suprà in voce *Falco*, item *Protohieracarius*. Aucupium, quo aves illectæ, superfusis retibus includuntur, aut viscatis virgis detinentur, Platonis LL. ut vile & inglorium, prohibitum legimus. de eo tamen librum reliquit Leo Philosophus Imperator, qui cœpit imperare Anno Christi 886. Piscatio Augusto apprimè placuit, multorumque editis libris celebris est, uti dictum *suo loco*. Prima vero, quæ terrestrium ferarum, vel *Feris* est iterum, ut quæ canibus & equis, vel *insidiis*, ut quæ retibus peragitur. Et quidem magnitudinem retis & linum, è quo confici debeat, Gratius exponit *loco cit.* de eorum confectione, præceptum extat Nemesiani Carthagin. *in Cyneget.* de eo, qui inter venandum retibus præpositus sedebat, seu potius stabat, *Cursor statarius* Plinio, *Suscessor* Senecæ *Hippolyto*, Græcis [illegible] dictus, V. Plinium jun. *lib. 1. Epist. 6.* Instrumentum præcipuum *Venabulum* fuit, de quo suprà. Ad concludendas porro saltibus feras vel ad terrendos apros, vulpes, lupos, ursos & præcipue cervos linea versicolor adhibebatur, in qua alternus plumarum contextus, vulturis inprimis & cygni, laudatur, interdum verò & sandice su abatur: de qua dictum in voce *Linea*. Ad canes venaticos pertinet Themonis vel incerti Scriptoris liber [illegible], *de Canum cura*, quem VVittebergæ primus Græce, versione etiam suâ additâ, divulgavit Andr. Aurifaber Vratislaviensis: postea, ut una cum Rei accipitrariæ Scriptoribus edidit Lutetiæ Nicolaus Rigaltius. Extat & carmen elegantissimum Hier. Fracastorii quod *Alcon, sive de cura Venaticorum canum* inscribitur. Ad[illegible] am unicum hic è Claudiano locum *de laud. Stilicon. l.3.*

> —— *Variæ formis & gente sequuntur,*
> *Ingenioque, canes, illæ gravioribus aptæ*
> *Morsibus, hæ pedibus celeres, hæ nare sagaces,*
> *Hirsutæque fremunt Cressæ, tenuesque Lacænæ,*
> *Magnaque taurorum fractura colla Britannæ.* &c.

V. quoque Gerh. Jo. Vossium *de Philosophia c.7.* adde Thomam Dempsterum *Paralip. m. in Rosinum l.2. c.7.* Proprium *Venatorum* verbum *Dejicere* fuit. Curtius *l. 8. c. 1. Ille (Alexander M.) quatuor millibus ferarum dejectis, in eodem saltu epulatus est.* Virgilius *Georg. l. 3.*

> —— *Et sibila colla tumentem*
> *Dejice.*

Phædrus *Lib. 2. Fab. 1.*

> *Super juvencum stabat dejectum leo.*

Calceamentum cothurnus, ut de Diana Liv. Andronicus & Virgilius docent: qui à Tragicorum cothurno quo pacto diversus fuerit, V. B. Balduinum *de Calceo Antiq. c.15.* Sed & Scricfinnos per glaciem nivesque feras insequentes, *Nartis* hodieque uti, diximus suprà, in hac voce. Adde de *Venatoriis* ejusmodi calceis, Dempsterum iterum *ad Rosinum l.5. c.36.* Cùm verò cantiones suas meditati sint & Pastores & Aratores, *de Venatoribus* nihil simile legimus; Et quidem hi, quia in motu sunt, minus ad verba propensi existunt. *Quin nequiquam faustum putamus, in venatu loqui: nedum ut cantus aptus judicetur*, Jul. Cæs. Scaliger *Poetic. lib.1. cap.4.* &c. Ne autem modus excedatur venando, sicque *Venator*, ut Keckermannus definit, *ipse fiat bestia, sedens super bestiam & insequens bestiam*, moneat illud Martialis *l.12. Epigr.14.* ad Priscum,

> *Parcius utaris, moneo, rapiente veredo,*
> *Prisce, nec in lepores tam violentus eas.*
> *Sæpe satisfecit prædæ Venator, & acri*
> *Decidit excussus, nec rediturus, equo.*
> *Insidias & campus habet, nec fossa, nec agger,*
> *Nec sint saxa licèt, fallere plana solent* &c.

Venatores Servi, dicebantur apud Romanos, qui feras persequebantur; quemadmodum Aucupes servi aves capiebant, Piscatores servi piscabantur: qui omnes instruendarum gratiâ quotidianarum epularum habebantur. Horatius *lib. 1. Epist. 6.*

> *Si bene qui cœnat, bene vivit, lucet: eamus,*
> *Quò ducit gula: piscemur, venemur, ut olim*
> *Gargilius, qui manè plagas, venabula, servos*
> *Differtum transire forum, populumque jubebat.*

Hinc Seneca *Epist. 89. in fin.* Nullis animalibus, nisi ex fastidio " pax est: quantulum enim ex illis epulis, quas per tot comparatis manus, fesso voluptatibus ore libatis? Quantulum ex ista " fera periculosè capta dominus crudus ac nauseans gustat. Et " Ammianus Marcellinus *lib. 28.* Pars eorum, si agros visuri pro " cesserunt longiùs, aut alienis laboribus (*Servorum suorum*) ve " nateri, Alexandri M. itinera se putant æquiparasse vel Cæsaris " De iisdem agitur *l. 99. §.1. ff. de Leg. 3. Venatores & Aucupes utrum in urbanis an rusticis contineantur, dubitari potest: Sed dicendum ubi Paterfamilias moraretur, & hos alebat, ibi eos numerari.* Inter eos autem non obscuri nominis erant Luparii, qui *carnibus veneno tinctis Lupos necarent*, Serv. *ad Virgil. Georg. l.1. v. 139.* uti & apud Athenienses, ei qui Lupum attulisset, drachmas quinque; qui Lupam, drachmam unam, dari olim consuevisse, Lege Solonis [illegible] discimus ex Plut. *Solone*. Quia vero non intra leporarium so[illegible] (quod primo tantùm lepores, processu temporis cervos, capreas, [illegible] feras, apros &c. capiebat) & vivaria tantùm exercebatur Venatio, [illegible] & in saltibus fundorum montibusque, ad hæc Vestigatores habeban[illegible], qui ferarum cubilia per vestigia indagarent, de quibus *infrà*. Cumque non solum mensæ, sed etiam domesticæ oblectationi *Venatio* serviret, Mansuetarii servi adhibebantur, qui, ut Seneca ait *Epist. 85. sub jugo sævissima animalia & ad occursum exterrentia hominem, docerent pugnam pati: nec asperitatem excussisse contenti, usque in contubernium mitigarent.* Hinc ursos & leones placidos domi alii solitos, *Id. de ira l.2. c.31.* quò Ursarii pertineant.

pertinent, Edinero *in vita Anselmi lib.1.* memorati. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, Titum Popmam *de Operis servor.* Alios. Gerh. Joh. Vossium inprimis *de orig. & progr. Idolol. l.3.c.17.* ubi quo pacto ferarum quælibet capi consueverit, accurate explicat. Circa nomen id addere placuit, quòd posterior Latinitas discrimen statuit, inter *Venatum* & *Venationem*, ut illud sit [illegible], hoc [illegible] propriè; ita enim ista Græci distinguunt: illud actus ipse, ut sic dicam, venandi; illud, quod *venatione* capitur, ferina, etiam Gall. *venaison.* Lampridius *in Alexandro Sev. Leporem quotidie habuit, venationem frequentem, sed eam cum amicis dividebat.* Sidonius *Epist. ad Industrium l.4. Ferarum carnibus abstinet, cursibus acquiescit: itaque occultè delicateque religiosus venator utitur, nec utitur* venatione &c. Imò & meliori ævo id discriminis observatum, notat Salmasius ex elegantissimo Celso, qui *l. 1. c.6. Venatio durique pisces & ex domesticis animalibus assa caro maximè juvans, Not. ad Capitolinum in Marco,* V. quoque eum ad Lampridium *d.l.* At numero plurium *Venationes*, apud Jul. Capitolinum *in eodem: Fuit autem ea vitæ indulgentiâ, ut cogeretur nonnunquam vel in* Venationes *pergere, vel in theatrum descendere:* venationes sunt Amphitheatrales; uti & apud Lampridium *in Heliogabalo*, de quibus aliquid infrà.

Venatio Direptionis, apud Fl. Vopiscum *in Probo, Venationem in Circo amplissimam dedit, ita ut populus cuncta diriperet*: quale „spectaculi genus fuerit, idem mox hisce exponit: Arbores „validæ per milites radicitus vulsæ connexis longè lateq; tra„bibus affixæ sunt terra deinde superjecta, totusque Circus ad „sylvæ consitus speciem, gratiâ novi viroris effronduit. Immis„si deinde per omnes aditus struthiones mille, mille cervi, „mille damæ, ibices, oves feræ & cœtera herbatica animalia, „quanta vel ali potuerunt vel inveniri. Immissi deinde po„pulares, rapuit quisque quod voluit. *Sylvam* Capitolinus hinc vocat, *in Gordianis*, à qua diversum omnino Pancarpum fuit, ut in quo homines mercedè conducti cum bestiis depugnarent. Hinc idem Vopiscus paulo pòst, *Addidit alia die in Amphitheatro centum jubatos leones.* V. suprà voce *Pancarpum.* Auctor primus *Venationis hujus Circensis* Heliogabalus fuit, teste Lampridio, quam & sequentes qua privati Consules, quà Imperatores, in editione Ludorum suorum usurparunt, usque ad principatum Constantini M. à quo tempore nulla alia in usu ac more fuere missilia & sparsiones Consulares quàm ex auro, argento & ære numismatum, *Venationis mansuetas feras decipere [illegible]* etiam mentione extinctâ. [illegible] tamen ulterius durasse, discimus ex *Nov.* 105. &c. V. hanc in rem plura suprà, ubi de *Herbaticis Animalibus*, nec non voce *Sylva*.

Venator, nomen dignitatis, in Aula Francica, apud Hincmarum *de Ordine Palatii capp. 16. & 24.* ubi eorum quatuor principales in Palatio Regum Francicorum olim fuisse docet. *Maistre Veneur* appellatur, in *Statuto* Caroli V. A.C. 1375. apud Car. du Fresne *Glossar.* V. quoque suprà in voce *Foresta*, ubi de *Forestis Dominicis*, sylvis sc. maioribus, quas Principes hi sibi reservabant certis anni tempestatibus in iis venaturi. Uti enim vett. Gallis, quod testatur Arrianus de *Venatione* c. 34. ita Francis postmodum *venatio* familiare fuit exercitium, in quibus & librum edidit Carolus IX. qui in omnium versatur manu. Fiebant autem *Venationes* hæ cum tota Palatii Comitiva, idque sub Autumnum ut plurimum, teste Auctore *Vitæ* Ludovici Pii An.C. 817. & 822. Præter Francos verò, Reges Angliæ Normannicos *Venationis* apprime studiosos extitisse, ex Scriptoribus constat, Joanne inprimis Sarisber. *Policr. l.1. c.4.* & diximus aliquid suprà non uno loco, inprimis ubi de horum *Protoforestariis*, dignitate hodie abolitâ. De antiquis Principibus V. Jo. Meursium *Not. ad Lycophronem*, & quæ retro diximus: uti de synonymis *Venatoris*, suprà in vocibus *Vastator*, & *Vector*.

Venatorius Ludus, memoratur *l. 8. §. ult. ff. de pæn.* qui & *Bestiarius*, apud Senecam *Epist.* 70. Item *Ludus* simpliciter, quem pœnæ mediocris genus statuit Paulus JC. *lib.5. Sent. tit. 7.* Unde *ad Ludum damnari*, vel *in Ludum*, item *Ludo adjudicari*, *l.8. de pæn. Cod. Theodos.* Expressiùs *Servos in Ludum Venatorium dari solere, l. ead. §. ult.* Trebell. Pollio *ludiariam venationem* vocat *in Gallienis*; ubi *Ludios* quidem olim Histriones, posteà verò etiam [illegible] & [illegible], *Gladiatores* & *Bestiarios*, vocatos esse, adnotat Salmasius. De quo supplicio Tertullianus *de Spectac. Etiam*, inquit, *qui damnantur in Ludum, quale est, ut leviore delicti in homicidas emendatione proficiant.* In servos fugitivos inprimis hæc pœna statuta, ut de Androdo, inter alia, legimus: postea sub Impp. Gentilibus in Christianos, Clem. Alexandrin. *de Constitut. Apostol. cap.* [illegible] Donec id [illegible]erunt Valentinianus & Valens Augg. *l.8. de pæn.* [illegible]orata: quæ causa, cur in Constitut. quadam Const[illegible], in qua scriptum erat, *Si quis in Ludum fuerit, vel in [illegible]allum damnatus*, Tribonianus tantùm *metalli* mentionem fecerit, *l. 17. Cod. de pænis*, ut apparet ex *l. 2. e[illegible]d. tit. in Cod.* [illegible] Joh. Laur. JC. *Notis in Phædrum l.5. fab.5.* Edebantur verò conclusarum ferarum hæ *Venationes*, sicut & Ludi Gladiatorii, in Amphitheatris, ut videre est pluribus apud Lipsium *de Amphitheatro*. Sed & in Circensibus Ludis, qui in circo, & Castrensibus, qui in castris Prætoriis habebantur, edi *Venationes* consuevisse, adnotat Jul. C. Scaliger *Poetices l.1. c. 31.* sicut contrà, quietiora omnia Saturno: quippe pro venabulis & [illegible] cereoli, missilia, placentulæ, crustula & alia: Ut autem bestiarum ad spectacula tantum nonnulla erant genera, ut Camelo-pardalis & Phœnix: sic alia ad pugnandum erant, Elephanti, pantheræ, leones, ursi, rhinocerotes. Scævola primus leonum pugnas dedit; Pompejus 305. Julius 400. cautumque S.C. est, ne Africanos in urbem portarent, contra quod Cn. Aufidius fecit Circensium apparatu: Augustus tigrem dedit, Cn. Domitius centum ursos Numidicos, cum totidem *Venatoribus*, ex Æthiopia. Idem *l. cit. cap.*28. &c. V. quoque suprà passim, inprimis ubi de *Bestiariis*, & cruento *Feris homines objiciendi more*.

Vençu, nomen fructus Sinici prænobilis, quem *Jamboa* Lusitani, Hollandi *Pompelmoes*, vocant. Nascitur in spinosis arboribus, ut limonia poma solent, sed majoribus; flores omnino similes albique, suavissimi odoris, ex quibus aqua fragrantissima elicitur destillatoria arte. Fructus autem citria etiam maxima magnitudine superat longè, capitis quippe humani molem aut æquans aut excedens. Cortex reliquus pomis aureis similis est, pulpa interna rubescit, dulcedinem aliqua aciditate permixtam obtinens, uvamque sapore refert nondum plenè maturam, unde ex eo etiam liquor potui solet exprimi, uti in Europa ex cerasis, pyris, pomis, pro sicera. Suspensus domi fructus ad annum perdurat. Auctor Anonymus *Sinæ & Europæ c.3.*

Vendendi liberos jus, Parentibus concessum ex Romuli lege, cum jure vitæ & necis, ac potestate [illegible], eousque se extendebat, ut ter *vendere* licitum fuerit filium, semel filiam & cœteros liberos, antequam emanciparentur. Unde & in LL. XII. Tabb. cautum legimus, *Si. Pater. filium. ter. venum. duit. filius. a. Patre. liber. esto. liberos. cœteros. semel. si. venum. duit. sui. juris. sunto*: mitiori tum Servorum conditione, quos semel liberos ac sui juris factos in servitutem retrahere non licebat, ut annotavit Dionysius Halicarn. *l. 2.* [illegible] Sed jus istud mutavit, neq; concessum fuit Patribus liberos vendere; priusque id abrogatum est, antequam vitæ necisque potestas in liberos Patribus denegaretur, *l. 10. Cod. de patr. pot.* Interim & hic aliquid paulo pòst immutatum est, nam Pauli JC. temporibus, si cogeret egestas, adeò ut ipse pater non posset alendis liberis sufficere, *vendere* eos illi licuisse, docet is *lib. 5. Sentent. tit.1. §.1.* Nec tamen id diu mansit, sed omni omnino liberorum *venditione* Patribus interdictum est, uti constat è Diocletiani *constitut. l.1. C. de Patribus q. f. f. distraxerunt.* Cùm tamen obtineri non posset, ut Patres egeni ab oppignoratione, si non venditione liberorum, abstinerent: utraque hac Patribus interdixit Constantinus M. *l.2. Cod. Theod. de alimentis, quæ inopes Parentes de publico petere debeant*, quod factum A.C. 322. Anno dein sequenti nullo modo eripi posse libertatem, idem constituit *d. l. 10. Cod. de Patr. pot.* Verùm ne sic quidem potuit extorquere à populo Imperator, quin Patres inopiâ laborantes liberos suos venderent victûs causâ, quantumvis ipse, ne fieret, Legibus cavisset: itaque sanguinolentos adhuc & à matre rubentes liberos parentibus victûs causâ vendere permisit *l. 2. C. de Patribus qui liberos suos distraxerunt*: qui tamen pretium aut vicarium offerendo vindicabantur in libertatem. Dion Chrysost. *Orat.* 15. (quam compensationem sustulit Valentinianus Imper. *l. unic. C. Theod. tit. cit.*) mansitque constitutio hæc usque ad Theodosii M. tempora, quod ad venditionem liberorum victûs causa attinet. At cùm anno C. 447. fames universam Europam vexaret, Italici homines filios & Parentes *vendiderunt*, quos Placidius Valentinianus redimi præcepit, sub quintæ adjectione, *Novell. 11. Valentin.* Quibus tamen optimorum Impp. sanctionibus malæ huic mercaturæ obviàm penitus itum non est, cùm in Lucanis, Conventu Leucotheæ, natali D. Cypriani, a Parentibus liberi passim distraherentur. Laur. Pignorius *Comm. de Servis.* Nec omittendum, ex Lege Romuli præfata, (quà adeò sanctum jus Patriæ potestatis fecerat, ut ter vendendi filium facultatem daret Patri, sicque post primam & secundam mancipationem, si quo [illegible] liber esset factus, in ejus potestatem filius recideret) [illegible] ritum emancipationis Filiorum, quà [illegible] illud imaginarià mancipatione solveretur, [illegible] repeti, eoque ter nummo appenso, duabusque manumissionibus & denique remancipatione ac [illegible]umissione, peragi necesse erat. Inde nec Adoptio erat [illegible], nisi naturalis Parens *tertia mancipatione in jure cessisset*, ut est apud Gellium *l.5. c.19.* V. Joh. Frid. Gronovium *de Pecun. Vet. lib.4. c.7.* Serapion v. etiam se ipsum *vendidit*, quod & de Russis, sed alio longe fine, scribunt *Rerum Mosc.* Scriptores. Ut & de Atheniensibus hoc addam, apud illos ante Solonis [illegible], non tam Lege, quàm moribus Populi, licebat similiter liberos *vendere*, ut scribit Plutarchus *in Solone*, [illegible] At verò Solon Legem hanc tulit, [illegible] *Filiam aut sororem vendere nemini jus esto, nisi in ea adhuc Virgine [illegible] deprehenderit*, apud

apud Eundem *ibidem.* V. Sam. Petitum *Commentario in Leges Atticas lib.* 2. *tit.* 4. qui etiam *lib.* 5. *tit* 3. *de Emtione*, *Venditione*, & *Evictione*, ex Jure Attico egregiè disserit. Cæterùm *Venalium* rerum, in Foro, apud eosdem Athenienses, cura fuit, penès Agoranomos: quorum erat videre, ut religiosè observaretur Lex, quæ vetabat in Foro mentiri, idq; πρὸ πάντων maximè, Ἀψευδεῖν κατὰ τὴν ἀγορὰν, *In Foro ne mentiuntor*, cujus meminit Hyperides apud Harpocrationem. Ne itaque ullatenus imponerent, seu *Venditores*, seu Emtores, cavebant. Hinc etiam re nondum Emptori traditâ, sed arrâ tantùm à *Venditore* acceptâ, si hic à contractu recederet, adversùs eum competebat Emtori βεβαιώσεως actio, Harpocr. è Lysia: quamvis vix res venales sine pecuniâ dabant, unde Plautus *Asinariâ*, *Græcâ mercari fide* dixit. Imò adeò omnem in Foro fraudem præcavere annisi sunt Athenienses, ut Aristonici Lege cautum sit, ne Piscarii pisces minoris, quàm indicassent, venderent: si secus fecissent, in carcerem raperentur, τοὺς ἰχθυοπώλας μὴ ἀποδῶνται τοὺς ἰχθύας ἐλάττονος ἧς εἴπωσι τιμῆς, ἢ εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπάγεσθαι, quam laudat Alexis Comicus *in Lebete.* Iisdem, ne pisces putridos aut marcidos aquâ, ut viderentur recentes, rigarent, Lege itidem interdictum est, Τοὺς ἰχθυοπώλας μὴ ῥαίνειν τοὺς ἰχθῦς νεκρούς, quam refert Xenarchus Πορφύρᾳ. Sed Opsonomis in specie Forum Piscarium curæ erat: in genere verò Agoranomis, ut dictum, res venales curandæ incumbebant, ut jam visum suprà, ubi de *Foro:* at plura apud Petitum *Opere præf. lib.* 5. *tit.* 3. Nec omittendum, quòd Strabo *lib.* 14. memorat, ad venditionem *Piscium* significandum, nolâ Vet. fuisse usos; cui Plut. *Sympos. l.* 4. *c.* 4. adstipulatur. Idem Strabo *lib. seq.* apud Indos fuisse Ædiles memorat, qui fructus maturos signo dato curaverint *vendi*, quod notavit, post Cœl. Rhodiginum *Antiqq. Lect. lib.* 19. *c.* 10. Joh. Langius *Medicinal. Epist.* Isaac. Casaubonus *ad lib.* 19. *Strab.* & Hieronymus Mercurialis *Variarum Lect. l.* 1. *c.* 25. Hodieque Antverpiæ *Venditiones* tintinnabuli signo plateatim indicari solere, docet Franc. Swveertius *Notis in Hieronymum Magium de Tintinnabulis c.* 3. V. quoque suprà in voce *Venalis.* Addam saltem, *vendendi* auctorem Liberum patrem tradi Plinio *l.* 7. *c.* 56. utque emptori novum mercimonium feliciter eveniret, udâ lauro id aspergi consuevisse, ex Ovidio *Fastorum l.* 5. de quo more plura apud Car. Paschalium *Coronarum lib.* 8. *c.* 8. V. quoque suprà, ubi de correlata *Emendi* voce.

Veneficium, dictum apud Romanos, si *veneno* cædes facta esset: quemadmodum *crimen inter Sicarios*, si ferro aut telo; *Parricidium*, si Parentibus aut propinquis nex esset illata. De duobus prioribus, præter antiquas, quarum memoria obliterata est, extat Cornelia Lex, quam tulit Corn. Sulla Dictator anno U.C. 673. memorata Senecæ *de Provid. l.* 1. & *Declam. lib.* 3. Item *in ludo, quem de morte Claudii Cæs. composuit.* Ejus capita V. suprà ubi de *Cornelia Lege.* Similiter apud Athenienses, Leges latæ vim saluti, quovis modo illatam, acriter vindicarunt, inter quas hæc est: Δικάζειν δὲ τὴν βουλὴν τὴν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ φόνου καὶ τραύματος ἐκ προνοίας καὶ πυρκαϊᾶς καὶ φαρμάκων ἐάν τις ἀποκτείνῃ δούς, *Senatus Areopagiticus jus dicito de cæde aut vulnere, non casu, sed voluntate inflicto, de incendio item & malo veneno hominis necandi causâ dato.* Plura V. apud Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas l.* 7. *tit.* 1. Primùm autem de *Veneficiis* Romæ quæsitum, M. Claudio Marcello, C. Valerio Coss. sub quibus, quum primores Civitatis similibus morbis eodemque ferme omnes eventu morerentur, ancillæ indicio compertum, *muliebri fraude civitatem premi, matronasq; ea venena coquere* — è quibus Cornelia ac Sergia, patriciæ utraque gentis, *cùm ea medicamenta salubria esse contenderent, ab confutante Judice, bibere jussæ* — *epoto medicamento, suamet ipsæ fraude interierunt. Comprehensæ extemplo earum comites, magnum numerum matronarum indicaverunt: ex quibus ad centum septuaginta damnatæ* — *Prodigii ea res loco habita* — *Itaq;* - *Dictatorem clavi figendi causâ creari placuit, Liv. l.* 8. *c.* 18. Nempe homini privato, *venenum* alteri propinare neutiquam licitum, alia Magistratûs ratio, cùm reum veneno tollit, de quo infrà. An verò hostem quoque [illegible] liceat, non sine ratione quæritur? Respondet Grotius, quem interficere liceat, eum gladio an *veneno* interimas, nihil interest, si jus Naturæ respicias; Nam licèt generosius quidem sit ita occidere, ut, qui occiditur, sui defendendi habeat copiam: at non debetur hoc cuiquam, qui mori meruit. Jus verò Gentium, si non omnium, certe meliorum, jam olim est, ne hostem interficere veneno liceat: qui consensus ortus est ex respectu communis utilitatis, ne pericula in bellis, quæ crebra esse cœperant, nimiùm intenderentur. Et credibile est, id à Regibus profectum, quorum vita ab armis ante alios defenditur, à *veneno* minùs quàm aliorum tuta est, nisi defendatur juris aliquâ religione & metu infamiæ. Unde Senatores ad Pyrrhum, ὡς μὴ τί σοι κακὸν ἐπίσῃ [illegible]. *Clandestina* vocat *scelera* Livius, de Perseo loquens, *l.* 42. *Nefas* Claudianus, agens de insidiis in Pyrrhum a Fabricio rejectis, & Cicero *scelus*, eandem tangens historiam, *de Offic. l.* 3. *Communis exempli interesse, ne tale quid admittatur*, aiunt Consules Romani in Epistola ad Pyrrhum, quam ex Cl. Quadrigario recitat Gellius *lib.* 3. *c.* 8. apud Valerium Max. est, *armis bella non venenis geri debere l.* 5. *c.* 5.

Tacito memorante *Annal. l.* 3. cùm Princeps Cattorum Arminii mortem veneno promitteret, rejecit Tiberius, *eâ se gloriâ æquans priscis Imperatoribus.* Quare, qui licitum volunt, *hostem veneno occidere*, ut ex Vegetio Balbus, respiciunt merum Naturæ jus; illud autem, quod à Gentium voluntate ortum trahit prætereunt. V. quæ de Venetis Bembus *fine l.* 3. Distat à tali *Veneficio* nonnihil & ad vim accedit propiùs, spicula veneno inficere & geminare mortis causas, quod de Getis tradit Ovidius, de Scythis Plinius *lib.* 11. *c.* 53. de Parthis Lucanus, de Afris quibusdam Silius, de Serviis Supplementum Helmoldi *cap* 4. & nominatim de Æthiopibus Claudianus. Sed & hoc contra jus est Gentium, si non universale, at gentium Europæarum, & si quæ ad Europæ melioris cultum accedunt, quod rectè à Salisberiensi observatum est *lib.* 8. *cap.* 20. Ideo *ferrum infamare veneno*, dixit Silius, & Ilus Mermerides *Odyss.* α. Ulyssi negat venenum ad spicula, addente Poetâ

— Ἐπεί ῥα θεοὺς νεμεσίζετο αἰὲν ἐόντας,
Veritus vim Divûm, morte carentûm.

Hinc & fontes *veneno* inficere, Florus *lib.* 2. ait esse non tantùm contra morem Majorum, sed & *contra fas Deûm*; Neque verò mirum videri debet, si ad minuenda pericula tales sint quædam bellantium tacitæ conventiones, cùm olim Chalcidensibus & Eretriensibus manente bello convenerit, μὴ χρῆσθαι τηλεβόλοις, *Ne missilibus uti liceret*, apud Strabonem *l.* 10. V. Hug. Grotium *de jure Belli & Pacis lib.* 3. *c.* 4. §. 15, 16. &c. In *Appendice Cod. Theodos. Constit.* 8 *Venenarii* seu *Venefici*, cum Magis confunduntur, sicque sæpe apud recentioris ævi Scriptores, *Venefici Veneficæq;*, pro Magis Sagisque: de quibus id saltem addo, potentissima eorum gramina tonitru nutrita, indigitare Val. Flaccum *l.* 7. ubi de Medea,

Cingitur inde sinus; & quâ sibi fida magis vis
Nulla, Promethea florem de sanguine fibræ
Caucaseum, tonitru nutritaq; gramina promit.

Ipsa verò *Veneficia* mediâ nocte patrari consuevisse, Statius *Thebaid. l.* 5. *vers.* 64.

— *Erant certè media quæ noctis in umbra*
Divam alios ignes, majoraq; tela gerentem
Tartareas inter thalamis volitasse sorores
Vulgarent —

Ubi vetus Schol. rationem reddit, *Tum enim terribiliora sunt omnia & bacchantur Furiæ.* Quemadmodum & palàm illa paganorum Numina, seu Spectra de nocte in terris se visenda præbuisse, ostendit pluribus Barthius *Animadversion. Papinian. ad Equum Maxim.* Supplicium hujusmodi monstrorum, vivicomburium hodie, ut notum &c.

Venenatum, pallium infectum, quo Flaminica operta esse tenebatur; memoratur A. Gellio *lib.* 10. *c.* 15. *Eædem ferme ceremoniæ sunt, quas Flaminicas Diales seorsim ajunt observitare: Veluti est, quòd Venenato operitur, & quòd in rica surculum &c.* Ubi vulgò malè, *bene nato.* Erat autem Flaminicæ pallium *venenatum*, quòd flammeo *veneno*, id est, *colore* (quem cum purpureo & venenato, eundem facit Salmasius *ad Historiam Aug. p.* 389.) tinctum erat. Quale id pallium fuerit, docet Servius *ad Æneid. lib.* 4. *vers.* 36.

Sidoniam picto chlamydem circumdata limbo.

Veteri, inquit, *ceremoniarum jure præceptum est, ut Flaminica Venenato operta sit. Operta autem cùm dicitur, Pallium significatur. Venenatum autem infectum.* Pro colore verò *Venenum* sumi frequens. Virgil. *Georgic. l.* 2.

Alba nec Assyrio fucatur lana veneno.

Sic Solinus *cocci venenum* dixit: Quemadmodum Græci φάρμακον dicunt ἀπὸ τοῦ βάμματος; ut & φαρμάσσειν τὸ βάπτειν, & φαρμάττειν, *tingere*, βάψαι. Similiter C. Mattius *in suis Mimiambis*, apud A. Gellium *l.* 20. *c.* 9.

Jam tonsiles tapetes ebrii fuco,
Quos concha purpura imbuens venenavit,

id est, ἐφάρμαξε, *tinxit.* V. Jac. Oiselium JC. *Notis in Gellium.*

Venenum, an quòd citò per *venas* eat; an quasi *belenum*, ex βέλεμνον, seu βέλιστον *telum*, quòd tela olim *veneno* inficere (unde Toxici notio) consueverint? dictum: Sicut periculum & contagium, olim non uti nunc dicitur, pro malo tantùm dictû est, A. Gellius *lib.* 12. *c.* 9. Hinc Cajus *l.* 4. *ad Leg. XII. Tabb. sive l.* 236. *de V. S.* Qui Venenum dicit, adjicere debet, utrum bonum an malum. Nam & Medicamenta Venena sunt: quia eo nomine omne continetur, quod adhibitum Naturam ejus, cui adhibitum esset, mutat: cùm id, quod nos Venenum appellamus, Græci φάρμακον dicant. Apud illos quoque tam medicamenta, quàm nocent, hoc nomine continentur. Unde adjectione alterius nominis distinctio fit. Admonet nos summus apud eos Poëtarum, Homerus; nam sic ait,

Φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ, μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά.

Hodie verò, quod jam de suo ævo dixit Gellius, *Id quod necat*, solùm notat. Istiusmodi *Venenum publicum*, quo sontes perimerent, Massilienses quondam habuisse, legimus apud Valerium Maxim. ubi de eorum Institutis *lib.* 2. *cap.* 6. Venenum cicutâ temperatum in ea Civitate publicè custoditur, quod datur ei qui causas Sexcentis (id enim Senatus ejus nomen est)

„exhibuit, propter quas mors illi sit expetenda, cogitatione vi- „tit. benevolentiâ temperatâ, quæ neque egredi vitâ temerè „patitur, & sapienter excedere cupienti celerem Fati viam præ- „bet, ut vel adversâ vel prosperâ nimis Fortunâ comprobato „exitu terminetur. Quam consuetudinem Massiliensium, non „in Galliâ ortam, sed è Græciâ translatam inde existimo, quòd „illam etiam in Ins. Cea servari animadverti &c. Nempe *Venenum* illud cicutæ succus erat, quem Massilienses, qui Græcorum erant Colonia, è Græcia, ubi is verè lethalis, comportari curabant, atque apud Magistratum publicum asservabant, ad necem sontibus inferendam. In Græcia autem, Athenis inprimis, id moris erat, non quidem sic ut custodiretur id *Venenum* publicè, quemadmodum Massiliæ, sed tamen, ut publicè cicutæ succus, cafsiciatus ad Solem & in pastillos redactus, terendos inque vino dissolutos exhibendos morituris, publicè à Seplasiariis venderetur. Unde Plinius *lib. 21. c. 13 Cicutæ venenum est publica Atheniensium pœna invisa, ad multa tamen usus non omittendi.* Et quid notius Socratis cicutâ? Teri autem à Carnifice, & a damnatis emi solebat, uti discimus ex Plut. *in Phocione*, „Quum Tudibus in carcere cicutam cerneret teri, questus est & „deploravit calamitatem suam &c. Et paulo pòst, Ubi bibe- „runt jam omnes, defecit Venenum & Carnifex aliud negavit „se triturum, nisi duodecim drachmæ essent sibi numeratæ, „quanti denarii pondus veniebat. Quum intercederet mora & „tempus traberetur, Phocion, accersito quodam amico, ait, An „ne gratis quidem mori Athenis liceret, petiitq; ut Carnifici il- „lud æris daret. Necabat verò Cicuta, sanguinem spissando, Pli- „nius *l. 25. c. 13.* Succus exprimitur foliis floribusque, tunc enim „maximè tempestivum est: Semine trito expressus & Sole den- „satus in pastillos necat, sanguinem spissando: & mox, maxima „vis natæ Susis Parthorum: hinc Laconicæ, Creticæ, Asiaticæ. „In Græcia verò Megaricæ, dein Atticæ. Expressiùs Dioscorides „*l. 4. c. 74.* Cicutæ lethale venenum est suaque vi refrigerato- „ria necat. Remedio est vini meraculi potus. Succus exprimi- „tur contusis cacuminibus, priusquam semina & comæ sic- „cescant: qui Sole densatur in pastillos. Multus ad medendi „rationem usus est aridi. Et mox, Cicuta pota vertiginem ex- „citat, oculis caliginem offundit, ita ut ne minimum cernatur, „singultus ciet, mentem turbat, extremi artus gelantur, deniq; „convulsi, suppresso arteriæ spiritu, strangulantur. Ad quæ loca V. Matthiolum *ad lib. 4 Dioscorid. cap. cit.* & Fortun. Licetum „*de Gemmis Annularibus Schem. 57. c. 171. & seqq.* ubi de Cicutæ „viribus egregiè disserens, quare in Græcia Susisque nata necem „afferat, non item in solo Italico vel Gallicano, fuse docet. Cum multa de *Veneno* alia possent addi, contentus ero unicam attulisse historiam *Veneni* solo halitu nocentis, ex Barclaji *Euphormione* ... 9 ubi de Præfecto Turcico Urbis Aleppi, sermo est: „Quo in ora secturam misso, cùm altus, majoribus Jonis solici- „tatâ Optimatum fide, priori suberetur succedere, Præses longâ „& multiplici pompâ hunc exceptum in ædes deduxit, ibique „inter insidiosæ liberalitatis blandimenta evolvit fatale strophi- „olum (nocentissimâ tabe perunctum) auro sericoqu. distin- „ctum. Lætus hospes suæ mortis instrumentum adspexit, Ind „ad cœnam itum. Primo vero mane novus Præses, inspirato „per strophioli auram veneno impar, jacuit in strato exanimis „nec tam repentini casus aliis causa, quàm illis, qui ... „peremerant, patuit. Peracto facinore Venefieus Præses Constan- „tinopolim literis destinatis, Imperium prorogari petit & ob- tinet &c. Principes quo pacto sibi à *Veneno* cavere debeant, docet Forstnerus, *Not. in Tacitum.* Hinc *Venenati*, apud Æl. Spartianum in *Pescennio Nigro*, *amavit de Principibus Augustum, Vespasianum* &c. *reliquos famosos vel* venenatos *vocans*: nominantur sunt perniciosi, & pestiferi, in humani generis exitium nati. De quibus agens Lactantius *lib. 5 cap. 5.* citat Virgilianum illud,

Ille malum virus serpentibus addidit atris,
Prædariq; lupos jussit —

V. Salmasium *ad Spartiani locum.*

Venerabilitas, tit. honorarius Episcoporum, qui *Venerabiles* vulgò compellantur, in *Collat. 1. Carthagin. cap. 40. 63* apud Augustinum *in Epistolis passim*, Alios. Item *Veneratio*, in iisdem *Epistolis*, apud Nicolaum 1. *Epist.* 28. Ruricium *l. 2. Epist. 14. 49.* &c. pro quo *Venerantia*, Abbatibus tribuitur, apud Aimoinum *Vita* Abbonis Floriac. *cap. 17.*

Venerarinum, apud Ambrosium *in Psalm. 47. Dominus secundùm carnis tractum in Venerario passus est* nomen Calvario monti tributum cœptum, à quo Gentiles, ut Christi illic passi memoriam abolerent, *Veneris* ibi statuam erexere, secundùm Dominic. Macrum *in Hierolexico.*

Venerea Concha, memorata Plinio *lib 9. cap. 33. Navigant Venereæ, præbentesq; concavam sibi partem & alteram auræ opponentes per summa æquorum velificant*; & Martiali *lib. 2. Epigr. 47.* ubi Cy-*bereaes* illas vocat: Vossio *eadem sunt cum illis, quas nunc porcellanas vocamus. de orig. & progr. Idolol. lib. 4. cap. 35.* Nempe ex conchis hujusmodi contusis *porcellana* fieri credita hactenus, sed aliam illis originem esse, accuratior experientia docet, ut retro diximus. V. quoque suprà, ubi de nobilioribus quibusdam *Concharum* generibus.

Venerianus, ex ducibus Galliæ sub Imp navali bello Gothos superavit, mox ipse militari periit morte. Treb. Pollio *in Gallienis.*

Veneris Dies, festum hebdomadicum Muhammedanorum. Josephus Scaliger *de Emend. Temp. lib. 2 pag 132. Quòd Almhagram Hegira cœpit à feria sexta, ideo eam diem sacram Mahumedani dicunt ab eo tempore Ego scio antiquiorem superstitionem esse, propter* Venerem, *quam Chobar vocabant, & summa superstitione antiquitus venerabantur. Cæterùm feria sexta illis dicitur Giuma*, h. e. συναξις, *ἐκκλησία*, ..., *quæ ea reverentia illis est, quà Judæis Sabbathum, Christianis dies Solis.* Cui Seldenus in eo suffragatur, quòd Hegira id festum antiquitus credit, an verò à Saracenico cultu id derivandum, dubitat. Antiquius enim esse, elicitur ex eo, quòd in Alcorano memoratur, velut notissimum Festi nomen, quo etiam, ut lemmate, capitis integri sonis insignitur, *Azoar. 62.* Originem vero ejus, quatenus ad Mahumedanos, quod attinet, cùm partim è Christianis, partim è Judæicis ritibus conflatum esse Mahumedismum certum sit, an non constitutioni Constantinianæ illi (cujus meminit Eusebius *de Vita Constantini l. 4. c. 18.* Sozomenus *Histor. Eccl. l. 1. c. 8.* Niceph. Callistus *Hist. Eccl. l. 7. c. 46.* & Baronius *Annal. Tom. III. ann. 321.*) quâ tam *Veneris Dies*, seu feria, quod prosabbatum est, quàm Solis Dies seu Dominicus festus habendus erat, ea debeatur? In Christianismo quidem diu est quòd evanuit Constitutio illa. Sed totum diem illum in colluviem suam recipi voluit Mahumedes; verba sunt ejusdem Seldeni *de Jure N. & G. juxta Discipl. Hebræor. l. 3. c. 21.* Interim, licèt hunc diem potissimùm colant Muhammedani, non tamen inde orbem septimanæ incipere, nec eo claudere, sed pro feria sexta, habere, docet idem *ibidem*, ex Scriptoribus Arabibus cum Christianis, tum Muhammedanis. Eundem diem apud Græcos Παρασκευήν dici, refert Suicerus voce hac. V. & supra.

Veneta Factio, una fuit ex 4. Circi factionibus, à panno *Veneti* coloris sic dicta: Reliquæ erant *Russata*, *Albata* & *Prasina*, quæ tum in Circis tum Ludis, ac aliis Equestribus certaminibus, adhibitis equis, sive ad equitationem, sive aurigationem, olim certabant, tantumq. studiû equis optimis eligendis ac parandis exhibebant ut Galenus referat *Method. 7.* *Venetæ* ac Prasinæ factionis (hæ enim præcipuæ) homines etiam stercora equorum odorari solitos, quò ex illis animalium habitus atque temperamenta internoscere & cognitis inde melioribus uti valerent: Siquidem hæ contentiones tantæ erant, ut nec labori, nec studio ulli parceretur, totâ Urbe Româ quasi quadripartitâ & modò huic, modò illi factioni, favente præmiaque proponente Victoribus amplissima. Colorum diversitas unde originem traxerit, diximus alibi: Quidam ad quatuor Anni tempestates respexisse eorum Inventores volunt, *Venetum hiemis* symbolum fecerunt, Aur. Cassiodorus *lib. 3. var. Epistol. 51.* qui ad Elementa quatuor, *Veneti aeri* dicatum voluere, Isidor. Hispal. *Etymolog. l. 17. c. 45.* Tertullianus cœli eum dixit signum fuisse, ut alia omittam. *Factioni Venetæ ita erat addictus, ut ei semper faveret* Vitellius, Sueton. *c. 14.* quemadmodum Prasinæ Caligula, apud Eundem *c. 14.* & maxima Romanæ civitatis pars, ut Juvenalis docet *Sat. 11. versu 195.* Tusci, *Veneti* Aurigæ, si pulchrum extat cum *Inscr. Factionis. Venetæ. Tusc. sacravimus. unam de nostro. certè studiosi. ac. bene. amantes.* Procuratoris ejusdem factionis, meminit vetus Lapis. *Q. Rapinio Q. F. Lemisepulli. Procuratori. dromi. Factionis. Venetæ. Q. Rapidius. Xenodomus. & Rapida. Juventina. par. fecere.* De ejusdem Medico, vetus loquitur Marmor: *M. Vipsanio. Fulloni. Tenteri. Aurigatori. M. Vipsanio. Mignieni. Flavri. M. Vipsanio. Quarin. Suctontatori. M. Vipsanius. Medicus. factionis. Venetæ.* V. Joh. Rosinum *Antiqq. Roman lib. 5. cap. 5. cum Paralipom.* Thomæ Dempsteri. Meminit quoq; *Venetæ* Martialis *l. 10. Epigr. 48.*

De Prasino conviva meus Venetoq; loquatur,
Nec faciant quenquam pocula nostra reum.

Ubi tamen alii pro *Veneto* legunt *Scorpo*, nobilissimo ... & Domitiano charissimo, Aurigâ. Idem Poëta, Imperatori huic *Venetam* factionem fuisse invisam, alibi docet, &c. Cæterùm colorem hunc quod attinet, maris illum esse, unde *Nauticum* ei populum maximè favisse, diximus suprà, pallidè sc. virentem & vitreo affinem, docet Salmasius *ad Solinum p. 236. 240. & 903.* V. quoque J. C. Scaligerum *Exercit. 325. sect. 10.* Becmannum *Origin. L. L. pag. 1118.* Alios.

Veneti, pop. Italiæ, adde: De eorum ex *Henetis* Paphlagoniæ origine. V. Salmasium *d. l. p. 889.* ubi de *Venetiis sutrinis*, in quibus pelles olim optimè curari & confici solitæ, eundem *Not. ad Pallium Tertulliani c. 28.* Regimen quod attinet: Hornio, *Veneti primùm habuerunt* Tribunos *summa cum potestate, pro numero Insularum, in quas dividebatur Urbs. Hic Magistratus annuus erat & ducentis annis duravit. His Duces successerunt, circa A. C. 697. quâ dignitate primus Paulutius Anafistus perfunctus fuit. Sed sub tertio Duce Hypato Ursi — creati Magistri Militum annui, quorum potestas brevis. Sexto enim anno pòst reditum ad creandos Duces, à quo tempore nunquam interrupta series*

eorum

torum. Sedes suas primò habuerunt Heracleæ inde alibi, donec tandem sub Angelo Particiano, excisâ Heracleâ, sedes Venetias ad Rivum Altum translata, & tum, diviso in Orientem & Occidentem Imperio, Resp. Veneta ab utriusq; jurisdictione exempta est. V. eum *Orbe Imp. pag.* 154 & *seqq.* ubi Fellerus formam regiminis aliis primò fuisse *Consularem*, inde *Tribunitiam*, per annos 252 tandem sub *Ducis* imperio Remp. esse cœpisse, annotat: qui & plura hanc in rem egregia addit ibidem, V. quoque eundem Hornium *Orbe Politico*, ubi *de Rebuspublicis* agens *originem, potentiam, hostes antiquos recentesq;*, & cœtera *memorabilia* hujus Reip. in quibus *Vitrorum præstantissimorum* quoq; meminit, in Urbe illa celebri fieri solitorum, pluribus persequitur.

Veni Sancte Spiritus, *una est ex sequentiis, quibus in Missa Ecclesia Romana utitur, à Ruperto Galliarum Rege anno* 1003. *scripta*, apud Dominic. Macrum *in Hierolexico*, ex Durando *Ration. lib. 4. cap.* 22.

Venia, in *Chron.* Laurishamensi,

Per venias *centum verrunt barbis pavimentum:*

inclinationes sunt vel genuflexiones Religiosorum, in Ecclesia Lat. quæ Græcis *μετάνοιαι*, quod utplurimum *in pœnitentiam* injungi solerent. Petrus Venerab. in *Statutis* Cluniac. *cap* 4. *Sed & illa* (genuflexio) *quæ fieri solet ab iis, qui portanti Eucharistiam quolibet in loco occurrunt, atque illis metaneas, quæ quotidiano usu in Capitulo fiunt, & vulgò* Veniæ *nominantur*. Nempe inter leviora pœnitentiæ genera. *Pœnitentiale* S. Columbani. *Fabulas otiosas proferens venia tantùm mulctetur.* At & hæc suos gradus habuit, ut de *longa Venia*, apud Thom. Walsinghamum *in Ricardo II. Rege interim prostrato in longa venia.* Quæ quid sit, in eodem *Pœnitentiali* exponitur, *longa venia in Ecclesia, dum* 12. *Psalmos ad Duodecimam canunt, prostratus nullum membrum movens pœniteat*, apud Car. du Fresne *Glossar.* V. quoq; supra, voce *Genuflexio.*

Venitare, in Synodo Exoniensi A. C. 1287. *can.* 12. *Psalteria, Ordinale*, Venitare, *Hymnare, Collectare* &c. liber est Ecclesiasticus, in quo Psalmus, *Venite exultemus Domino*, notis Musicis descriptus est.

Venta, apud medii ævi Scriptores, quæ & *Superventa*, est augurium, quod captabatur ex venientibus aut supervenientibus hominibus vel avibus, quas *augurales alites* vocat Mart. Capella *lib.* 1. *pag.* 11. aut aliis quoque animalibus. Cujusmodi auguria XII. ad numerum XII. signorum Zodiaci, enumerat hoc modo Mich. Scotus *de Physionomia cap.* 56. *Fernova, Fervetus, Confert, Emponenib Scimasarnova, Scimasarvetus, & bene fiunt in dextro latere. In sinistro verò latere, sunt Confernova. Confervetus, Vivian, Barian, Scassarnova & Scassarvetus* E quibus *Confert* & *Emponenib*, bonum, *Viarum* & *Harenari* malum, *Fert* & *Confert*, medium eventum significare addit. Nempe & recentioribus seculis superstitio prisca duravit, Zenoni Veron. *Serm. de Jona*, Petro Blesensi *Epist.* 65. Aliis, notata: de Vett. verò per avium volatus divinationibus, accuratè agit B. Brissonius de *Formul. pag.* 134. Cæsar Bulengerus *de auspiciis lib.* 3. *cap.* 2. & diximus aliquid suprà.

Ventaculum, apud Hariulfum *lib.* 3. *cap.* 3. *Ciborium auro argentoq; paratum unum* — ventaculum *deauratum unum*: Carolo du Fresne, *Flabellum, Muscarium est, cujus usus in sacris liturgiis, Gall. Eventail.* Alibi *Ventilabrum*, apud eundem; qui & inter vasa ac ministeria Ecclesiastica *Ventilabrum* reponi, à Baldrico in *Chron.* Camerac. *l.* 3. *c.* 49. addit. V. suprà, in vocibus *Cherubim, Flabellum, Muscarium.*

Ventadour, nomen illustris in Gallia Familiæ, de qua V. suprà, voce *Levis*

Venter, à Gr. ἔντερον, quia intestinorũ locus est: *pessimum corporum vas, instat ut creditor & sæpius die appellat Hujus gratiâ præcipuè avaritia expetitur: huic luxuria conditur: huic navigatur ad Phasim: huic profundi vada exquiruntur. Et nemo utilitatem ejus æstimat, consummationis fœditate*, ut eleganter ait Plin. *l.* 26. *c.* 8. ad mentem Apostoli. 1. Cor. *cap.* 6 *vers.* 13. Τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν· ὁ δὲ θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει. *Esca ventri & venter escæ: Deus verò & hunc & illam abolebit.* Unde meritò notata Lampridio Heliogabali luxuria est, quem *onus ventris auro excepisse, in murrhinis & onychinis minxisse*, scribit: modestiore longè Persarum sensu, quibus id turpe habitum, & Israelitarum inprimis, de quibus V. suprà, ubi de phrasi Hebr. *Tegere pedes.* Sed hæc à peccato: Cæterùm utilitatem partis hujus, veteri ævo, Menenius Agrippa Romanos suos ad seditionem spectantes, salubriter docuit, uti ex Livio notum. Et *ventrem* Reginæ desideratum suo tempore Regem daturum, coronâ quoque dignum, jure censuere olim Persæ, uti vidimus suo loco: quemadmodum & de usitato Britannicis Pictisque fœminis, etiam hoc membrum glasto, aliisque coloribus, pingendi exornandique olim more. Situm ejus sic idem Plinius describit *l.* 10. *c.* 37 *Subest* (præcordiis) *venter stomachum habentibus, cæteris simplex ruminantibus geminus sanguine carentibus nullus — In homine adnexus infimo stomacho similis canino. His solis animalium inferiori parte angustior: itaq; & soli vomunt — Ab hoc ventriculo lactes in homine & ove, per quas labitur cibus, in cæteris ilea: à quibus capaciora intestina ad alvum, hominiq; flexuosissimis orbibus: idcirco magis avidi ciborum, quibus ab alvo longius spatium. Iidem minus solertes, quibus obesissimus venter.* &c. Ubi quod de *ciborum aviditate* addit, firmatur prisco Scytharum more, quos fami arcendæ *fasciis Ventrem strictissimè circumligare* solitos, legimus apud A. Gellium *lib.* 16. *cap.* 3. &c. V. quoque infrà, ubi de *Ventriculo.*

Ventilandi cubantes mos priscus, indigitatur Suetonio *in Augusto cap.* 82. V. suprà, voce *Flabellum*, plura vero de hoc verbo ubi de *Sciamachia*, item in voce *Vannus*

Ventilogium, apud Radulphum in *Vita* Richardi Cicestrensis *Episc. num.* 60 *Sicut prominet* ventilogium *tuæ fabricæ, quod quidem quanto altiùs erigitur, tanto plus tempestatibus irruentibus etiam fronte opponitur*: vox hybrida est, quasi *venti ratio* seu *index*, Græc. ἀνεμολόγιον. Pinnula nempe indigitatur versatilis, quæ in ædium culminibus poni solet, ad designandum ventum flantem. Cujusmodi Tritonem æreum, ventorum indicem, Romæ fuisse, diximus suo loco: gallumque versatilem, in acumine campanilis Ædium sacrarum, Christiani eadem fini collocant. V. quoque in vocibus, *Aurologium Octogona Turris*, *Pinnacella* &c. Galli *Girouettes* vocant. Sed & sic dici potest tetragona tabula haud pridem inventa, ædium fastigiis solita affigi, in qua circulus describitur, in XVI. vel XXXII lineas divisus, quibus totidem adscripta ventorum nomina: illum verò, qui tum spirat, ostendit index versatilis, quomodo sunt horologiorum, quem regit pinna perinde versatilis supra ædis culmen. C. du Fresne *Glossario.*

Ventralia, vestimenta contegendo *Ventri*, fortè eadem cum Semicinctiis: memorantur Plinio *l.* 19. *c.* 1. *Gausapæ Patris mei memoria cœpere, Amphimalla nostrâ, sicut villosa etiam Ventralia.* Glossæ, *Ventrale* Κοιλόδεσμος, Φοῦνδα: jurisconsultis zona, crumena, quam & *fundum* & *profundum* vocavere, ut Cujacius *Observ. l.* 10. *c.* 27. Hinc Alciatus *Parerg. l.* 1 *c.* 40. illud Callistrati, *Pannicularia bona damnatorum esse, quæ damnatus habet, & modici sunt pretii, promiscuiq; usus, qualis est vestis, qua fuerat indutus, aut nummuli inveterales, quos victus sui causâ in promtu habuerit. Nec debent*, inquit, *Præsides pati, ut Commentarienses ea pecunia abutantur, sed debet servari ad ea, quæ jure Præsidum solent erogari, ut puta carcaticum* (l. *Carceraticum*) *quibusdam Officialibus inde subscribere.* Illud, inquam, *inveterales* rectè corrigit in *Ventrali*, intelligitque de his pecuniis, quas in sacciperio habent, quod insitum inest in Semicinctii plagula, quam ante *ventrem* gerunt. Itaque horum sententiâ *Ventrale* nil aliud fuit, quam crumena sive zona, quâ nummi condebantur. Sed quid opus erat, illa villosa facere? Fuisse autem ea Gausapina seu villosa Plinius suprà dixit: Quare existimat Octav. Ferrarius, fuisse potiùs vestimentum breve, ad instar thoracis, muniendo *ventri*, tunicæ subjici solitum, quod frigoris causâ, ætate Plinii, etiam villosum fieri cœperit: inque eo, sicut zona, pecuniam esse circumlatam, *de Re Vestiaria Part.* 1. *l.* 1. *c.* 18. & *Part.* 2. *lib. cap.* 12. Salmasius tamen prioribus accedit, & *Ventrale*, sub. cingulum, vel *Ventralem*, sub. zonam, genus zonæ fuisse ait, quæ ligamenta & habenas, quibus circa *ventrem* cingeretur, & in medio receptaculum, quo nummi continerentur, habuerit, ob similitudinem *Funda* quoq; dicta. V. eum *Not. ad Pescennium Nigrum*, & suprà voce *Funda.*

Ventriculus Victimæ, inter partes Sacerdoti assignatas, memoratur Mosi Deuteron. *c.* 18. *v.* 3. ubi Græci vocem Hebr. קבה ἤνυστρον reddunt. Est autem ἤνυστρον Hesychio τὸ μέγα ἔντερον τῶν ζώων, ἡ κοιλία, *magnum animalium intestinum, venter.* Aliis ἤνυστρον, quod eidem definitur ἡ πρώτη κοιλία τῶν μηρυκαζόντων ζώων, *primus venter animalium, quæ ruminant*: aut, ex aliorum sententia, ὑπογάστριον, *imus venter.* Quod posterius ex Aristotele firmatur, *Histor. lib.* 2. *c.* 17. ubi hujusmodi animalia quatuor *ventriculos* habere asserit, quorum primum ad os stomachi vocant τὴν κοιλίαν τὴν μεγάλην, *magnum ventrem*; secundum κεκρύφαλον, *reticulum*, à figura; tertium, ab asperitate ἐχῖνον· quartum denique ἤνυστρον. Et *de Partibus Animal. lib.* 3 *c.* 14. ubi docet, hos quatuor ventriculos supplere vicem dentium, quæ illis ab una parte desunt. Neque enim sunt ἀμφώδοντα, adeoque pluribus opus habere ventriculis, qui cibum prorsus digerant ac conficiant. Nempe ἤνυστρον est ab ἄνυει, *perficit* & *absolvit*: quia cibi digestio, in prioribus ventriculis solùm affecta, in isto planè perficitur & consummatur &c. Sed קבה, in quo agni vel hœdi vel lepusculi lactentis lac coagulari solet, sitne primus vel ultimus, aut unus è mediis ventriculis, planè nescimus. Utut sit, certum est ἤνυστρον à Veteribus inter cupedias censeri. Hinc Aristophanes *Equit. Act.* 1. *Sc.* 3.

Ἐγὼ δέ γ᾽ ἤνυστρον βοὸς, καὶ κοιλίαν ὑείαν καταβροχθίσας.

Ego verò cùm enystrum bovis & ventrem porcinum deglutiverò.

Et *Actu* 4. *Sc.* 1.

Καὶ χόλικος, ἠνύστρου τε καὶ γαστρὸς τόμον.

Et visceris, & enystri, & ventris tomaculum.

Unde Hesychio, non ὑπογάστριον simpliciter, sed ὑπογάστριον ἀλλᾶντος, *imus ventriculus conditus*, ἤνυστρον exponitur. Nil itaque mirum,

mirum, quòd Græci Interpp. cum *humero* & *maxillis victimæ*, ἰνυστρον quoque seu ἤνυστρον Sacerdoti assignant: quodque inter pœnas, quas Sacerdotibus impiis interminatur Deus, etiam istâ legimus Malach. *cap. 2. versu 3.* Σκορπιῶ ἤνυστρον ἐπὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν, ἤνυστρον ἑορτῶν ὑμῶν. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. II. cap. 45.*

Ventriloquus, Græcè Ἐγγαστρίμυθος. Hebr. אוב, uti LXX. vocem exponunt, spiritus est è dolio, sive vase, aut ex tumido *ventre* responsa promens, πύθων aliàs. Hesychius, πύθων ὁ ἐγγαστρίμυθος. Sic πνεῦμα Πύθωνος vocatur Actor *cap. 16. vers. 16. Spiritus Pythonis*, i. *Apollinis*, (qui πύθων dictus est, teste Macrobio *lib. 1. cap. 20.* quo dæmone mulier illa ἐγγαστρίμυθος plena esse credebatur. Unde ipsos etiam *Ventriloquos* Εὐρυκλέας πάλαι, νῦν Πύθωνας, appellant, ait Plut. *de Def. Oracul.* Atque eo sensu, pro *Pythone*. Hebræi *Pubon* scribunt, voce leviter deflexa: quod tamen ariolorum genus non ex ventre, sed ex axillis, vocem emisisse somniant, ut suprà vidimus. Uti autem *Ventriloquus* Græcis Πύθων & Εὐρυκλῆς, sic Babylonii Ζακχούρας, dictus est, teste Photio Auctore 94. ex Jamblicho, *de Amoribus Rhodanis & Simonidis*: quod ex Syriaco ac Chaldaico זכורו *Zachuru*, i. ariolus, ortum esse, docet Bochartus ubi suprà *Parte poster. lib. III. cap. 5.* V. de hac Gentilium superstitione aliquid retro, ubi de *Divinatione*, plura verò, apud Brodæum *Miscellan. lib. 8. cap. 29.*

Ventus, à *veniendo*, insigne Meteorum est, è quo Auguria quoque Veteribus captari consuevisse, testatur Luctatius Grammaticus *ad Thebaid. l. 3. v. 665.* ubi Statius,

> — — Ventisq; *aut alite visa*
> *Bellorum proferre diem.*

Solent enim, inquit, *Augures* Ventorum *flatibus futura prædicere.* Deorum nempe hos esse nuntios, & hominum vota precesque ad Deos referre, creditum olim. Ovid. *Metam. lib. 10. fab. 11.* de Venere,

> *Detulit aura preces ad me non invida blandas.*

Virgilius *Eclogâ 3.*

> *Partem aliquam* Venti *Divûm referatis ad aures.*

Quæ autem vota irrita cadebant, ea à Ventis ad Deos non perlata, sed vel dissipata, vel in longinquam regionem avecta & procul exportata fuisse, fabulabantur: Imò, si quid evenire nolebant, *Ventis* differri dissipârique exorabant, Alb. Tibullus *l. 1. Eleg. 5.* & *l. 3 Eleg. 4* apud Hadr. Turnebum *Adversar. l. 1. c. 23.* Virgilius *Æneid. lib. 9.*

> *Multa Patri portanda dabat mandata sed Euri*
> *Omnia discerpunt, & nubibus irrita donant.*

Q. Catullus *Æneid. l. 10.*

> *In* Vento *& rapida scribere oportet aqua.*

V. Thom. Dempsterum *Paralipom. in Rosinum l. 3. cap. 8.* Iisdem Gentilibus, cùm in sacrificiis flamma *Ventis* disploderetur, mali ominis loco fuit, Idem *cap. 11. seq.* Contrà, cùm rogi, in quo mortuus cremaretur, flammam vehementior *Ventus* animaret, faustum habitum est: unde proximos rogum circumstantes, *Ventos* invocare, ut exequiali igne ardens cadaver flatu suo juvarent, fuisse solitos, legimus, V. quæ de Achille Patrocli exequias celebrante, Homerus habet. Imò & pro Diis habitos, certum. Ita enim de Persis Herodotus *lib. 1.* Θύουσι δὲ ἡλίῳ τε, καὶ σελήνῃ, καὶ γῇ, καὶ πυρὶ, καὶ ὕδατι, καὶ ἀνέμοισι· τούτοισι μὲν δὴ μούνοισι θύουσι ἀρχῆθεν. *Sacrificant verò Soli & Lunæ & Telluri, & Igni & Aquæ &* Ventis. *His enim solis sacrificant jam ab initio.* V. quoq; Strabonem *lib. 15.* De Phœnicibus, similia habet Eusebius *Præpar. Evangel. lib. 1.* ubi ex Sanchuniathone, Usoum Phœnicem templum iis posuisse, refert. Imò & Græcis in Diis erant. Cùm enim maximus iis metus esset incussus, ob adventantem Xerxis exercitum: oraculum Delphicum jussit eos ἀνέμοισι εὔχεσθαι, *ventis supplicare.* At ratio addita, quia ab his maximè auxilium maneret Græciam. Itaque tum in delubro Thujæ, Cephisi filiæ, ara *Ventis* constituta est, iisdemque sacrificatum, uti discimus ex eodem Herodoto *lib. 7* Etiam apud Platonem in *Phædro* legas, de ara ab Atheniensibus Boreæ constitutâ, V. in hac voce, ut & ubi de *Calao & Zetho*. Sed & in Sicyoniæ urbe Titane, descendenti à vertice, ubi templum Minervæ, aram *Ventorum* fuisse, ad quam Sacerdos quotannis nocte unâ sacrificaverit, refert Pausanias *lib. 2.* addens ibidem, ut ad quatuor foveas quædam concinat, κηλητήριον τῶν πνευμάτων τὸ ἄγριον, *ad placandam ventorum sævitiam.* Ipse Augustus Circio, vento Galliæ, præcipuè Narbonensi, peculiari, *templum, cùm in Gallia moraretur, & vovit & fecit*, Gerh. Joh. Vossius *de Idolol. l 3 cap. 1.* ex L. Seneca *Nat Qu. lib. 5. cap 17.* Quamobrem, quòd apud Maronem *Æn. lib. 1.* Æneas,

> —— *pecudem Zephyris felicibus albam*

mactat; id non ex Fabulari solùm, sed & ex Civili Theologia prolatum est. Eâ autem albam pecudem dixit Poëta, quia ventus is albus & serenus est. Unde etiam in Circo Rom. albus aurigarum color Zephyris sacer erat, teste Tertulliano *de Spectac. cap. 10.* Facit huc, quòd per *Ventos* Scythæ jurare soliti, uti apud Herodotum legere est &c. V. quoque ubi de *Titanibus*, & plura hanc in rem, inprimis de argumentis divini cultus *Ventis* tributi, apud Vossium d. *lib. capp. 2. 3. & 4.* Quòd verò Poëtæ *Ventis* præfecerunt Æolum, id potiùs ab veteri historia tractum videtur. Vixisse enim is dicitur Iliacis temporibus ac post socerum suum Liparum in Insulis regnasse Vulcaniis, quæ ab eo postea Æoliæ dictæ sunt. Addunt fuisse Regem, ut pium justumque, ita sideralis & nauticæ rei peritissimum, hominesque ab eo edoctos vela facere, & ex nebulis surgentibus prædicere tempestates: item de ventis futuris multo antè statuere, ex anni tempore: atque ob ista, post mortem, habitum esse Deum Ventorum. Notissimi de eo versus *Æn. l. 1.*

> —— *Hic vasto Rex Æolus antro*
> *Luctantes* ventos, *tempestatesq; sonoras*
> *Imperio premit* ——

Primum certè *eorum rationem deprehendisse*, Plinius tradit *lib. 7. cap. 56.* Nec defuere sua *Ventis* idola, magno ore hiantia plerunque, cujusmodi picturas apud Pighium habes, ponè elegantem tract. *de Themide Dea* & Jac. Sponium *Itinerar. Græc.* ubi de Turre Octogona Andronici Cyrrhesti hodieque Athenis superstite. Quò Papinianum illud spectat *Theb. l. 7. v. 35.*

> *primiq; Aquilonis hiatus*
> *In diversa ferunt* ——

Fuere autem primitus duo soli *Venti* recepti, *Auster* & *Aquilo*, utpote ab utraque mundi meta originem ducentes, reliquis accessionum loco habitis, qui, prout inclinatione ac recessione ab hoc & ab illo axe deflecterent, Septentrionales aut Meridionales appellabantur. Unde in antiquis Philosophorum & Medicorum scriptis, ad designandas tempestatum & aeris constitutiones, quas venti faciunt, τὰ Βόρεια solùm & τὰ Νότια, nominari legimus. Dein quatuor agniti, pro ratione 4. Mundi partium, è quibus spirarent: viz. *Eurus*, *Auster*, *Aquilo*, & *Favonius*, quorum apud Homerum jam mentio. *Primos* eos vocat apud A. Gellium *l. 2. c. 22.* *A quatuor cæli partibus, quos quasi primos nominabimus.* Accessere his processu temporis secundi quatuor, sicque octo facti sunt, quorum nomina: *Auster*, *Eurus*, *Solanus*, *Aquilo*, *Septentrio*, *Chorus*, *Favonius* & *Africus*. Fuitque communi consensu tam Græcis, quàm Latinis, recepta hæc partitio, & magis probatus iste numerus, quam alius quilibet, Postea tamen tertii quatuor adjecti, quo pacto ad δωδεκάδα numerus crevit, viz. *Auster*, *Euronotus*, *Vulturnus*, seu *Eurus*, *Subsolanus*, *Cæcias*, *Aquilo*, *Septentrio*, *Thrascias*, *Chaurus*, *Favonius*, *Africus* & *Libonotus*, ut videre est ex dodecagono Salmasii *ad Solinum pag. 1252.* Quam ventorum rationem posteriorum plerique amplexi sunt, primorum nempe quatuor singulis duobus ab utroq; latere ventis adjunctis: sicuti octonariam triplicans Vitruvius, adjectis pariter ad latera singulorum duobus aliis ventis, 24. fecit. Neoterici tandem duodenariam hoc modo triplam ediderunt, commentique sunt collateros cuique duos alios ventos & numerum usque ad 36. provexerunt. Nempe à *vento* uno profectas omnes mutationes & flexus fluxusque pro totidem ventis numerant, quibus & sua nomina indidere &c. Qua de re V. Salmasium pluribus agentem, ubi suprà *pag. 1247. & seqq.* Hodie triginta duos faciunt plerumque Geographi, pro usu Europæorum, Externum Mare sive Oceanum navigantium, qui omnes Germanicis utuntur vocabulis, variè tamen ad suam cujusque linguam detortis, ut videre est apud Phil. Cluverium *Introduct. Geogr. l. 1. c. 8.* Internum verò sulcantes Itali in XVI. partes ventos distribuunt, uti docet idem *ibid.* Cæterùm *Ventus*, vel Generalis est, Nautis vocatus *de Passatevind*, vel Specialis, Ille multis simul locis per totum annum spirat in Mari, estque perpetuò Orientalis, i. e. Eurus, vel Euro collateralis & cum primis observatur in Mari Zonæ Torridæ. In Mari Pacifico idem constantissimum se exhibet, ut proin eo naves, à Nov. Hispaniæ portu *Aquapulco* versùs Philippinas tendentes, sine ulla velorum vel collectione vel mutatione tutissimè utantur, Kircherus *de A. M. l. 3. part. 4. cap. 2. p. 269.* ex ore Didaci Bobadillæ: neque ab initio susceptarum inde navigationum in hanc usque diem ulla navis, in vastissimo illo 1650. mill. itinere periisse deprehensa sit. V. præter alios Georg. Spilbergium *Navig. pag. 56.* & *Jac. Heremitæ Itinerarium* Contrà, qui, ex Insulis Philippinis, Americæ regiones, quippe Occidentales, petunt, iis semitam Solis sub Zona Torrida servare aut repetere, ob perpetuam *Venti* reluctationem, impossibile est: sed, ut in portum, e quo solverant, Aquapulco restituantur, Zonam eos Temperatam ingredi & ad Americæ Sept. litora navim dirigere oportet, ut hinc Borealibus flatibus adjuti desiderato termino tandem potiantur, V. Thom. Candischii *Ephemerides cum Itiner. pag. 84.* Et quia Ventus hic ab Africæ littoribus perpetuò Brasiliam & Paraguaviam versùs spirat, hinc fit, ut, qui Indiam Orientalem ex Europa petunt, plus temporis insumant, quàm qui inde Europam repetunt. Proin Belgæ, Indiam Or. petituri, quando Insulas Promontorii Vir. prætervehuntur non ampliùs juxta Africam navigant, sed recto itinere Americam petunt, & in littoribus ejus hærent, donec Tropicum Capricorni emensi sint, postea verò demum ad Caput B. S. tendunt & sic deinceps iter suum longius persequuntur. Aliàs enim, si prope Africam manerent, cum perpetuò contrario Vento ipsis esset luctandum, ut Vascus *di Gama*, cùm Promonto-

montorio hoc Europam versùs tendant, longè breviori utuntur itinere, Insulam S. Helenæ, quæ 350. mill. à Prom. B. S. abest, pergentes, quod iter plerunque 17. vel 18. diebus absolvunt, quippe *Generali* isto *Vento* adjuti. V. Catalogum ejus in Mandelslovii *Itinerar. pag.* 181. Id solùm cavere debent, ne Insulam, quæ admodum parva, prætervehantur: Inde enim si vel octavâ milliaris parte deflectant, illam repetere non possunt, Vento Orientali Occidentem versùs eos impellente. Ideo tum aquationis causâ, vel Insulam Ascensionis vel ipsam Brasiliam, cum maximo itineris dispendio, adire coguntur. Eodem *Vento* tertia Maris, sub Zona Torrida existentis, pars non quidem penitùs destituitur, sed nec ab ipso semper afflatur, tot Insulis, quæ in eo sitæ sunt, interpellantibus, quò minùs spirare possit crebriùs: Interea satis est frequens quinque primis Anni mensibus. Hinc Belgæ, ex India Orientali solventes, plerunque circa Anni finem id faciunt, utpote tum temporis usque ad Caput B. S. *Vento* illo adjuti: eodemque tempore Goâ proficisci solent, Mandelslov. Quo fit, ut Belgæ plerunque circa Julium mensem in Patriam appellant. Contrà circa idem tempus è Patria solvunt, trimestri vel quadrimestri spatio iter inter Belgium & Caput præfatum emensuri: quod dum faciunt, certi sunt Generali se Vento in Mari Indico haud impeditum iri: Plura hac de re V. apud Varenium *Geogr. cap.* 21. & Athanas. Kircherum, qui *Venti* hujus causam accuratè & prolixè persequitur *Mundi subterr. lib.* 4. *S.* 2. *cap.* 2. *pag.* 193. & *seqq.* Speciales verò *Venti* dicuntur, qui certo loco ac tempore spirant; Quales Vett. decantatissimi, Etesiæ, quibus annumerari possunt *Venti* Boreales, in litore Indico Guzaratæ, à Martio usque ad Septembrem continuò spirantes: Chelidonii, quibus Ornithiæ accensentur & Venti Australes: & qui nostro tempore nomine *Monssonum* innotuere, quos prosequitur Varenius *loco cit. pag.* 389. & Kircherius *ubi suprà pag.* 195. & *seqq.* Certo loco, sed perpetuò spirantes *Ventos* observare est, I. in littoribus Peruviæ & Chiles atque adjacenti Mari, ubi ventus perpetuò fere est Australis vel Collateralis ejus Austro-Zephyrus. Incipit ad 46. grad. Lat. atque perflat ultra Panamam Isthmi Americani, quo fit, ut naves Hispanorum, auro & argento onustæ, Limâ Panamam tendentes, paucis diebus iter suum expediant; contrà verò Panamâ Limam repetentibus multorum dierum navigatione sit opus. II. in Freto *le Maire*, ad littora Terræ Magellanicæ s. *del Fuego*, contrarii fere spirant *Venti* Occidentales, tanto cum impetu, ut arbores quoque à perpendiculari rectitudine versùs Ortum inclinent: sed ab altera parte ejusdem Freti, ad littora Terræ Australis spirat Auster. III. Medio itinere, inter Japoniam & *Liampo*, urbem maritimam Chinæ, semper spirant *Venti* Occidui. Quò referri etiam possunt *Venti*, qui in maritimis quibusdam Regionibus, non certo tantùm anni tempore, sed certis etiam singulorum dierum horis spirant, ac duûm generum esse deprehenduntur; ut ii, qui Portugallis *Terreinhos* & *Viracons* dicuntur, de quibus hîc paulo infrà. Sunt tandem & *Venti* quidam subitanei, qui summo cum impetu è nube prorumpentes, sursum deorsum omnia vertunt, Lat. *Ecnephiæ*, Portugallis *Travados* dicti, de quibus V. *suo loco*, & plura de hoc argumento apud Auctorem Anonymum *Historiæ Orbis Terr. Geogr. & Civ. P.* 1. *cap.* 2. nec non hîc passim, ubi de *Ventorum* speciebus. Ut de usu aliquid addam, præter multiplicem illum neminique non notum, de quo Vossium insuper videre est ubi suprà, *Ventis* Deos vehi creditum, apud Gentiles. Hinc Statius *Theb. l.* 1. *v.* 293. de Mercurio,

Portantes præcede Notos ——

V. quoque eundem *lib.* 7. insuper Virgilium, Ovidium, Apulejum, alios, innumeris in locis: quæ oriunda dicas ex divinarum Literarum de vero Numine sermone. Sic enim Historiæ Prophetarum, & non uno loco Psaltes Rex, inter alia Psalmo 18. *versu* 11. *Καὶ ἐπέβη ἐπὶ χερουβὶμ καὶ ἐπετάσθη, ἐπετάσθη ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων*. Eorundem indicio novum Orbem detectum, Christoph. Columbi seu Coloni docet historia. Quo pacto non solùm inter omnes gentes commercia inita, sed, quod longè maximum est, Evangelium sic omni creaturæ annuntiari cœptum est, juxta mandatum Domini nostri, Matth. *cap.* 28. *vers.* 19. & Marci *cap.* 10. *vers.* 15. optato successu, ut ex Hispanorum, Anglorum, Belgarum, *Navigationibus* liquet. Sed & *Venti* exemplo invisibilitatem Dei asseruit, inter Gentiles Xenophon, *Memorabil. lib.* 4. inter Christianos Minucius Felix, *in Octavio* &c. V. quoq; suprà, voce *Chifung*, & plura de hoc Divinitatis argumento, apud Tob. Pfannerum *Systemate Theol. Gentilis purioris cap.* 2. quod est *de Deo* §. 19.

Venti quidam speciales, in Geogr. observati.

α. Australes *Venti*, à Septembri ad Martium, in Regno Guzaratæ spirantes Chelidoniis annumerari possunt; qui Australes sunt valde debiles, inconstantes & minùs continui, è montibus Monomotapæ, quos *Lunæ* vocant, oriundi. β. Boreales, qui in litore Indico Guzaratæ, à Martio usque ad Septembrem, continuò spirant, non malè Etesiis accensentur. γ. Chelidonii, è Monomotapæ montibus orti, Australem zodiaci partem permeant sicque Europæis hyemem: in Regno Monomotapæ verò, æstatem faciunt. δ. Etesiæ, *Venti* sunt Boreales, à medio Julio usque in finem Augusti, eoque toto dierum Canicularium tempore, in iis Regionibus, quibus Carpathii montes versùs Bor. obtenduntur, id est, in Græcia, Macedonia, Servia, Bosnia, Thracia, Asia Min. Ægypto, flantes. Quo eodem tempore, in Regionibus cis Carpathum, h. e. Poloniæ parte & Russia, etiam flatos *Ventos*, sed Australes, spirare annotavit Mart. Cromerus *Rebus Pol.* & Sigismundus Herbersteinius *Rebus Moscovit.* ε. Malacia contrà perpetua est prope Guineam & sub Æquatore, in Mari Atlantico, nisi eam Ecnephiæ subinde cieant. Unde ex Europa in Indiam vel ex India domum tendentes, quanto possunt opere, Guineæ littora fugiunt, ne ibi hærere cogantur. ζ. *Monssones*, de quibus diximus *suo loco*. η. *Orcanes*, Latinè *Typhones* diceres, *Venti* sunt impetuosi magna cum celeritate per omnes Mundi plagas, circa locum aliquem, vagantes: Interque Malaccam & Japoniam frequentissimi. Talem, inter Navazam & Jamaicam Americæ Ins. expertus, prolixè & accuratè describit Vincentius *le Blanc*, *Itiner. Part.* 2. *cap.* 22. θ. Ornithiæ, *Venti* post Æquinoctium Vernum spirantes, Chelidoniis adnumerari possunt. ι. *Terreinhos* Lusitanis, Belgis *de Landvvind*, dicti: *Venti* sunt à Terra ad littora, certis singulorum dierum horis, spirantes. Sic in littore Malabarico, à Mense Aprili usque ad Sept. ejusmodi *Terreinhos* seu *Terrestres*, ab hora 12. noctis usque ad Meridiem: in litore Novæ Hispaniæ, de nocte spirant, ut & in Regno Congi & Provinciis *ad Lopo Consalvo*. Contrà κ. *Viracons* Lusitanis, *de Wind uyt de See* Belgis, *Maritimi* Latinis, *Venti* itidem, non certo Anni tempore tantùm, sed & certis singulorum dierum horis flantes, in littore Malabarico, à Mense Aprili usque ad Sept. à Meridie, cùm desinunt *Terreinhos*, incipientes, usque ad 12. noctis horam perflant, quibus tum succedunt Terrestres: In litore similiter Hispaniæ Novæ, ubi hi de nocte spirant, illi totâ die perdurant; Quod similiter contingit in Regnis Congi & Provinciis *ad Lopo Consalvo* præfatis, &c.

Venulejus JC. inter viros insignes, qui Alexandri Sev. in consilio erant, memoratur Lampridio in eo. Videtur Casaubono *Q. Claudius Venulejus Saturninus*, ex cujus libris decerpti multi flosculi hodieque in Pandectis leguntur.

Venus, Dea, adde: Apud Græcos Romanosque, qui non pauca ex Orientis Theologia retinuere, primitus *Venus* eadem fuit, ac Lunæ sidus; nec tamen semper hæc per *Venerem* intelligitur. Bifariam enim *Venus* consideratur, ut corpus est & ut accidens. Priori modo vel corpus est æthereum, vel sublunare: Æthereum vel Luna intelligitur vel Lucifer sive Hesperus. Sublunare autem Tellus est. Accidens vero, quod ejus nomine signatur, vel qualitas est, puta vis sive facultas generandi: vel actio, putà generatio ipsa. Atheniensibus ac Lacedæmoniis Luna fuit, cui apud illos, *viros cum veste muliebri, mulieres cum virili*, sacra fecisse Festo τῆς ὑβριστικῶν seu *Petulantium* Philochorus tradit, apud Macrobium *Saturnal. lib.* 3. *cap.* 8. Apud hos, *signo ligneo Veneris Junonis, pro filiarum nuptiis, sacra facere consuevisse matres*, legimus apud Pausaniam *Laconic.* Ubi *Veneris* ac Junonis appellationes conjungi videmus: quia, etsi utraque Luna sit, eoque generationi præsideat, laxiùs tamen *Veneris* pateat nomen, & ad quosvis concubitus se extendat, cùm Juno Conjugum tantùm cohabitationi fuerit præfecta. Hinc Ovidius *Epist. Hypsipyles*,

Non ego sum furtim tibi cognita, pronuba Juno
Adfuit.

Itaque non *Venus*, sed Juno infesta fuit pellicibus, unde Lex Numæ apud Festum in *Pellex*: Imò Numæ temporibus *Veneris* nomen necdum Romæ notum erat, teste Cincio apud Macrobium *Saturnal. lib.* 1. *cap.* 12. Dicta est autem *Venus* hæc propter Lunæ in Mare imperium Πόντια, Λιμενία, Ἐπιποντία, Πελαγία, quemadmodum, apud Ægyptios Isis, quæ eadem cum Luna, navigio vehi credita est: Propter ejus vim generativam, *Diana*, vel *Juno Lucina*, vel *Alma Venus*; Propter eundem vim corruptivam (*Unius enim generatio alterius corruptio*) *Venus* Ἐπιτυμβία, vel *Libitina Venus*, aut simpliciter *Libitina*, item *Proserpina* & *Hecate*. Apud Assyrios & Arabes Ἀφροδίτη Οὐρανία, i. *Venus cœlestis*, tum Lunam tum Aera denotabat, eademque iis cum Junone erat, Plut. *in Crasso*. *Virgineam* autem eam dixere, ut Romani & Græci, Virginem Dianam: Nempe hoc nomine non Terrestrem indigitabant, sed Cœlestem quæ partim erat Luna, partim aër, pro *Lunæ* ratione, mutationibus obnoxius. Phœnicibus tum Luna fuit, tum Terræ & Aquæ globus. Ut enim vis naturæ generatrix cœlitus proficiscitur, ita ab Aqua ac præcipuè Terrâ recipitur, inque hac potissimùm elucet, Macrob. *Saturnal. l.* 1. *c.* 28. Unde *Venus* Phœnicum, seu *Venus* Byblia, haud alia quàm Deûm Mater apud Phryges, aut Isis apud Ægyptios, apud Græcos Δαμάτηρ, apud Romanos Ceres. Imò cùm *Venus* fuerit Terra, atq; eadem quatenus ignifera est, etiam Ἑστίας seu *Vestæ* habuerit nomen, non obscura est ratio, cur eandem aliqui *Venerem* ac Vestam esse dixerint, quod miratur Augustinus *de Civ. Dei lib.* 4. *cap.* 10. &c. Ita quidem ex Phi-

ex Philosophica de Diis doctrina Vossius: Ex Poëtica verò ac Civili, quâ supra hos cœlos statuuntur mentes quædam æternæ à sideribus diversæ (uti Jovem, Apollinem, Junonem, *Venerem* cæterosque Deos Consentes, considerare jubet Appulejus *de Deo Socr.*) *Venus* Mens cœlestis habita est, stellæ, de qua mox, Præses, visui nostro denegata sideribusque omnibus sublimiùs cœlos terrasq; despiciens. Redeo ad doctrinā Philosophicam, secundùm quam *Venerem*, non Lunam solùm aut Terram, sed & Luciferum seu Hesperum, fuisse vidimus, quem proin *Veneris stellam* meritò nuncupant Eruditi. Et quidem in Planetis quinque primò divinos obtinuisse honores videtur *Venus* sive Hesperus, cujus virtus est, moderatè calefacere ac humectare, quo nihil ad generationem conducibilius: Quam ob causam duo generationi Vett. præfecere sidera, Lunam & Hesperum, utrumque *Veneris* nomine appellatos. Namque utrumque sidus modicè calefacit & humectat, utrique sideri *Φωσφόρος* commune fuit nomen, ut de Luna, ex Euripide, Tullius docet *de N. D. lib.* 2. & Phurnutus: utrumque crescit ac decrescit, neque Luna solùm, sed & *Venus stella* Eclipsin patitur. Sidus autem hoc nunc considerabant ut masculum, nunc ut fœmineum: quasi Deum *ἀνδρόγυνον*. Ut marem spectabant, cùm dicerent vel Hesperum, vel *Φωσφόρον* sive Luciferum; Unde Festum *Φωσφόρια* Plut. memorat, *contra Colot.* ac Gaditani etiam, teste Strabone *lib.* 3. habuere *Phosphori Fanum:* ubi non *Dianam Luciferam*, sed *Veneris stellam* intelligi, ex eo cognoscimus, quòd addat, aliter vocari *λουκεμδουβίαν, Lucem-dubiam*; unde & colligere est, à Romanis hoc Fanum esse. Nec Hebræos fugit, Luciferum fuisse *Veneri* sacratum: Namque Jesaj. *cap.* 14. *versu* 12. ubi in Hebræo est, *Lucifer*, Targum habet *Stella Veneris*. Imò *Veneris* seu Luciferi venerationem jam Moses respexisse videtur, Deuteron. *cap.* 22. *versu* 5. Temporibus etiam antiquis *Venerem* coluere Ismaëlitæ, à quibus eum cultum accepere Saraceni, ut diximus *suo loco*, ubi de lapide (super quo Abrahamus agnovit Agarem vel cui alligavit camelum, sacrificaturus filium) caput simulachri *Veneris* credito. Nec obstat, quòd de *Venere*, prout Lunam significat, & *Uraniæ* sive *Cœlestis* nomine celebratur, quidam interpretentur: Quippe Arabes, & hinc Saracenos, Luciferi Lunæque cultum conjunxisse, discimus ex Euthymio *Panopl.* & Cedreno *Chron.* Ut fœminam verò, hoc Sidus cùm considerabant Antiqui, Græci appellarunt *Ἀφροδίτην*, Romani *Venerem*, de quarum vocum origine V. Gerh. Joh. Vossium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 2. *cap.* 22. & 27. & plura hanc in rem, *toto illo libro passim.* Gemmâ *Veneris Genitricis* nudæ, cum telo in manu, & Cupidine pusione, signasse legitur Julius Cæsar Imp. de qua Valerian. Pierius *Hieroglyph. lib* 36. *Sed enim, ut de parturientium fascinatione per implexas manus dicebamus, ita contrarium est in nummo Juliæ Piæ, ubi partûs felicitas explicatur, Ibi enim Venus lævâ hastæ innititur, dexteramq; expansam ostendit, cum inscr.* VENUS GENETRIX. *Romani enim genus à Venere, propter Æneam ejus filium, se ducere asseverabant, maximè verò gens Julia: quæ quidem, condente & dicante Julio Cæsare, templum erexit Veneri Genetrici, cujus rei Plinius & Tranquillus & alii meminere.* V. Fortun. Licetum *de Gemmis Annul. Schem.* 8. *cap.* 55. & *Schemate* 48. *cap.* 146. Eam *Venerem armatam* vocat Dio *lib.* 43 *Τὸ γλύμμα αὐτῆς (Ἀφροδίτης) ἔνοπλον ἐφόρει, καὶ σύνθημα αὐτὸ ἐν τοῖς πλείστοις καὶ μεγίστοις ἐποιεῖτο*, *sculptam ejus* (Veneris) *armatæ imaginem gestabat, eaq; tesserâ in rebus summis plerumq; utebatur.* Ut & hoc addam, *Veneris* coronæ è rosa plerunque fuere, uti pluribus docet Car. Paschalius *Coronar. lib.* 3. *cap.* 6. Simulachra ejus inter præclarissimorum Artificum opera, memorantur varia Plinio, picta *Anadyomene* Apellis, *lib.* 35. *cap.* 10. & *Coa inexpleta* ejusdem, *ibid.* è marmore *Gnidia* Praxitelis, *lib. eadem cap.* 6. *ἐν κήποις*, Phidiæ, an Alcamenis, *ibid. Nemesis* vocata, Agoracriti, *ibid.* &c. Idem *Venerem inter Gratias & Cupidines* Nicearchi celebrat, *cap.* 13. ubi de iis qui encausto pinxerunt. Gemmam ab eadem nominatam, *Veneris crinem*, idem memorat *lib.* 37. *cap.* 10. de qua V. Salmasium *ad Solin. pag.* 350. & 759. plura v. de hoc Gentilium Idolo famosissimo, apud Casp. Barthium *Animadversion. Papinianis passim*, inprimis in magno ejus *Superstitionum* Commentario, Salmasium *d. l. p.* 69. 1237. ubi *Veneris* figuram apud Astrologos, ex initiali litera vocis *Φωσφόρος*, quod epitheton Veneris fuisse, dictum, originem traxisse docet, alibique, Alios.

Cognomina quædam Veneris, præter memorata.

α. Ἀφροδίτη dicta est Græcis, seu Ἀφρογένεια; quo nomine tamen non Lunam indigitarunt, vel quæ ei inest vim generatricem: sed potiùs hanc, quatenus inest Naturæ inferiori, ut cœlitus vim eam obtinenti. Semen enim prolificum *ἀφρῶδες*: quò pertinet fabula, de testiculis Cœli abscissis inque mare projectis, ac *Venere* inde nata. V. Vossium *lib. cit. cap.* 27. β. Artimpasa, Cœlestis *Venus* appellata est Scythis, teste Herodoto *Melpom.* V. Vossium *cap.* 82. *ejusd. libri.* γ Byblia *Venus* Phœnicum, eadem cum Cybele Phrygum, cumque Matre Deûm, quo nomine Telluris Lunæque globum indigitatum fuisse, dictum. δ. Cœlestis, Ἀφροδίτη Οὐρανία, Assyriis Arabibusque culta est, uti ex Herodoto discimus *Musâ* 1. quo nomine tum Lunam, tum Aëra, eos intellexisse adeoque *Venerem* ac Junonem pro eodem habuisse Numine, docet Vossius *cap.* 84. Juxta Theologiam Civ. ac Poëtic. *Cœlestis* hæc *Venus*, mens fuit cœlestis, stellæ Veneris præses, Idem *cap.* 31. ε. Colias. ζ. Cypria, ab Ins. ubi colebatur, dicta, amica fuit vel concubina Cinyræ R. quem Cecropis ætate, vel paulo pòst, vixisse, colligitur ex Apollodori *lib.* 3. Primum autem Cinyram in Deos hanc *Venerem* retulisse, prodidit Clemens Alex. *Admonit. ad Gentes.* Vocabatur ea *Φιλομμήδης*, offerebatur ei ab initiatis nummus, ostendebatur in sacris illius salis pugillus & phallus; quæ omnia, ad lasciviam fingendam, conficta, non uxorem eam Regis, sed scortillum fuisse, arguunt. Paphi vixisse, dum inter homines ageret, ait Isidurus *Orig. lib.* 8. *cap.* 11. & favet, quòd apud Clementem *Recognit. lib.* 10. ejus sepulchrum in Cypro fuisse legimus. V. Vossium *lib.* 1. *cap.* 17. η. Deûm Mater, quo nomine Tellus culta à Phrygibus, eadem fuit cum *Venere*, Idem *lib.* 2. *cap.* 10. θ. Ἐπιποντία, apud Hesychium & Phavorinum, dicta reperitur; prout denotabat Lunam Maris dominam. Eandem ob causam *Aquina*, q. *Portuna*, apud Pausaniam: *Πελαγία*, apud Artemidorum *lib.* 2. *cap* 35. *Ποντία*, apud Phurnutum & Pausaniam, cognominata est. Et hinc Isidem, quæ eadem cum Luna, Ægyptii finxere navigio vehi: Numinique Thebæo, per quod Isis signata, Sesostris navem cedrinam ac inauratam cubitorum 280. dedicasse legitur, apud Diodorum *lib.* 1. ι. Frutis, V. suprà κ. Hastata, Græcè Ἔγχειος, Cypriis dicta & cum hasta efficta est: cum qua proin eadem Juno Curitis. Hesychius, Ἔγχειος Ἀφροδίτη Κυπρίοις. λ. Isis, apud Ægyptios. V. *suo loco:* & hic paulo suprà, in Ἐπιποντία. μ. *Aquina*, quasi *Portuna*, V. *Ibid.* ν. Οὐρανία, V. paulo suprà, *Cœlestis.* ξ. Πελαγία, V. Ἐπιποντία. ο. Phœnicia, V. *Byblia.* π. Proserpina, dicta est *Venus*, quatenus Luna, uti generationi per se, ita corruptioni ac interitui rerum per accidens, præest. Vossius *lib.* 2. *cap.* 27. ρ. Ποντία, V. Ἐπιποντία. σ. *Venus*, nomen Romanis diu ignotum, ab Hetruscis ad eos delatum videtur, qui id ab Oriente accepere, Idem *lib. eod. cap.* 27. ex Dionysio *Antiqq. lib.* 2. τ. Virgo, Orientalibus dicta est Cœlestis Venus, uti Latinis & Græcis Diana. υ. Viscata &c. V. eundem *lib.* 2 *cap.* 84. & hic *suprà.*

Venustus Cos. Sabini coll. fuit, sub Gordiano III. cujus meminit Capitolinus in *Vita* hujus, ubi horum Consulatu, duce Sabiniano, irritam in Africa contra Imperatorem factionem esse refert. Item Procuratoris nomen, apud Treb. Pollionem in *Claudio*, ubi Gallieni ad eum epistolam habes. Græcè Ἐπαφρόδιτος, quod cognomē (*Formosum* simul *Felicemq;* denotans) quantopere ambierit Sulla, diximus suo loco. Aliàs. uti *dignitatem* in virili, sic *venustatem*, in muliebri pulchritudine, commendat Cicero *de Officiis lib.* 1. *Cùm pulchritudinis duo genera sint, quorum in altero venustas sit, in altero dignitas:* Venustatem *muliebrem dicere debemus, dignitatem virilem:* ad quem locum V. Barthium *Animadv. ad Statum Thebaid. l.* 6. *v.* 572.

Ver Sacrum, cujus apud Livium mentio frequens, Sisennæ, apud Nonium, *religiosum*, aliis *execrandum*, exponitur, atque apud Græcos (quibus *ἱερὸν ἔτος*, *Sacer annus*, dictum est) & Romanos, in usu fuit. Strabo *lib.* 5. *Σαβῖνοι πολὺν χρόνον πρὸς τοὺς Ὀμβρικοὺς πολεμοῦντες, εὔξαντο, καθάπερ τῶν Ἑλλήνων τινὲς, τὰ γενόμενα τῷ ἔτει τούτῳ καθιερῶσαι.* Ubi *τῷ ἔαρι* quidam gratis reponunt; namque, cùm vovebant, quidquid proximo *vere* nasceretur, unius anni fœtus Deo sacrabatur. Hinc idem alibi disertè ἔτος ἱερὸν, & clariùs Dionysius Halic. Ἀρχαιολ. *lib.* 1. *ἐτείους γονάς, annuos fœtus*, appellat. Et quidem de Græcis Solinus *p.* 2. *Catillus*, inquit, *Amphiarai filius, post prodigialem patris apud Thebas interitum, Oeclei avi jussu, cum omni fœtu* Ver sacrum *missus, tres liberos in Italia procreavit*, ad quem locum Salmasium vide. Idem de Lacedæmoniis, quo tempore urbem Heracliam condiderunt, factum esse, alibi legimus. De Romanis nota omnia. Sic & Sabini feruntur vovisse, si res communis melioribus locis constitisset, se *Ver sacrum* facturos: quo voto damnati, fœtum omnem dicuntur ejus anni statim consecrasse &c. Fiebat nempe id rebus potissimùm creperis: vovebanturque fœtus ejus anni omnes, cuncta sc. animalia, quæ ab eo tempore, quo incepisset, usque ad ver proximum nascerentur. Quia verò crudele visum, pueros puellasque innocentes interimere, in adultam ætatem perductos velabant atque extra fines eos exigebant. Unde *Sacrani*, ex opp. Reate orti, dicti sunt, quòd in *Vere sacro* nati haberentur. Extat vovendi *Veris sacri* formula hæc apud Livium *lib.* 22. *cap.* 10. *Velitis jubeatisne hoc sic fieri. Si Respublica populi Romani Quiritium ad quinquennium proximum, sicuti mea, quæ salva est, servata erit hisce duellis, quod duellum populo Romano cum Carthaginiensi est, quæque duella cum Gallis sunt; qui cis Alpes sunt; donum datum duit populus Romanus Quiritium, quod Ver attulerit, ex suillo, ovillo, caprino, bovillo grege, quæque profana erunt, Jovi fieri, ex qua die Senatus populusque jusserit.* Ubi videmus *Jovi* id Ver votum, hocque ad pecudes hic restrictum: Sed nec ad omnes, nam quæ antea consecratæ fuissent, hoc voto non continebantur. Adde quòd non quævis ætas pecorum apta sacrificio, uti discimus ex Auctoribus variis, inprimis Varrone *de Re Rust. lib.* 2. *cap.* 4.

& Sca-

& Servio *ad Æneid. lib.* 4. Hinc diem, ex quo oporteat facere, non relinquit arbitrio cujusque, sed destinationi Senatus reservat. Nisi tamen eum diem intelligere malis, ex quo incipere debeat *Ver sacrum*. qui non definitus hic, sed *l.* 34 *Ver sacrum videri pecus, quod natum esset inter Kal. Mart. & pridie Kal. Majas.* Nonnunquam verò & pro victoriis obtentis, in gratiarum actionem, Jovi votum hoc à Romanis factum, ut ex eodem alibi discas. V. hanc in rem plura, apud Victorium *Var. Lection. l.* 35. *c.* 22. Petr. Crinitum *de Honesta Discipl. l.* 24. *c.* 8. Joh. Frid. Gronovium *Observationum l.* 4. *cap.* 14. Alios: uti de *Vere*, anni tempestatum principe, hic passim.

Vera, oracula & sortes dicuntur Jul. Capitolino *in Opilio Macrino, Vates Cælestis, apud Carthaginem, quæ Deo repleta solebat vera canere.* Edita ab iis, quos Suetonius *Veraculos* appellat, *Vitellio cap.* 14. *Nullis tamen infensior, quàm Veraculis* (seu Vericolis) *& Mathematicis, ut quisque deferretur, inauditum capite puniebat*, ad quem *l.* Casaubonum vide. Aliter *Veratores*, i. Vates & Hariolii, cæterique Divini: qui *verabant*, i. vera canebant. Apud vet. Poëtam, *Satin' vates verant ætate in agunda.* Unde *veratura*, in antiqq. Burgundionum *Legg.* pro divinatione, quam edunt Hariolii & Sortilegi de rebus, quas quisque perdidit, quo loco & penès quem inveniendæ sint. *Tit.* 16. *Si verò regius exstiterit, & veraturas acceperit, & is qui judicat, invenire non potuerit, furtum, quod se perdere mentiebatur, dissolvat in simplum.* Ubi tamen *veratura* pretium potiùs est, & merces, quæ pro divinatione Hariolo datur, quàm ipsa divinatio, Salmasio *ad Capitolini loc. cit.* Germanis hodieque *verare*, est *wahrsagen*, Gr. ἀληθεύειν. Sed & priscis Latinis *verus color*, de rubro & coccineo, uti ἀληθινὸς Græcis: unde *verantia*, & recentiori ævo *varantia*, hodie *garantia*, rubia dicitur, quæ *vero* colore tingit, hincque ἐρυθρόδανον Græcis appellata est. V. eundem *Exercit. Plinian. ad Solinum pag* 1152. & suprà, ubi de *Cocco, Purpura, Radicula, Rubia* &c. nec non infrà, voce *Verum*.

Verace, nomen illustris in Gallia Familiæ, quæ Budææ stirpis ramus est, de qua V. suprà, voce *Budæus*.

Veragua, nomen itidem Familiæ illustris, in Hispania, cui ex Portugallica stirpe origo est. In hac enim cùm tres sint Familiæ præcipuæ, quæ ex naturalibus Regum liberis prodiere, in media, quæ Bragantina est, Alvarus fil. medius Ferdinandi I. Duc. Bragantini, Dn. *de Ferreira*, numerosæ posteritatis sator, inter alios, Duces quoque *de Veragua*, ex Comitibus de *Gelves*, dedit, ad quos Familiæ Columbiæ successio delapsa, cum tit. *Marchion. de Jamaica*, ut videre est suprà, voce *Columbus*. V. quoque Phil. Jac. Spenerum *Arte Heraldica Tom. II.* ubi *de Insignibus eorum.*

Verba, tum ore, tum manibus expediuntur. Et quidem prius ritè ut fieret, in infantia statim adhibitus est apud Vett. *primus vocis Enodator*, ut Tertullianus vocat. *de Pallio cap* 5. qui, quo modo singula quæque *verba*, qua voce, quo motu oris essent pronuntianda, præcipiebat: quod quâ methodo factum, docet Quintilianus *l.* 1. *c.* 2. & Martianus Capella *de Grammat.* Accedebat Phonascus, quibus is insuper operam dabant, qui Cantores Tragici, aut Comœdi, seu Oratores etiam vellent esse. Quo pacto ore satis formato, & facultate dicendi in Rhetorum Scholis cum tempore acquisitâ, *verba* publicè facturi procedebant in medium, uti hic passim videre est. Sed & *verba* manibus expediebant Pantomimi. Cyprianus *lib. de Spectac.* de Pantomimo, *Homo fractus omnibus membris, & vir ultra muliebrem mollitiem dissolutus, cui ars sit* verba *manibus expedire.* Cujusmodi saltationis, quæ manibus loquebatur & gestibus omnia effingebat atque imitabatur tam dextrè, ut populus hinc facilè cognoscere posset fabulæ argumentum, vestigia, jam Heroicis temporibus occurrunt. Telestem certè, quo saltatore utebatur Æschylus in tragœdiis, adeò bonum ejus rei fuisse artificem, ut, cùm τοὺς ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας desaltaret, omnia, quæ illic agebantur, gestibus peregerit, & oculis spectatorum subjecerit, discimus ex Athenæo. Postmodum verò Artem hanc exquisitiùs excoluerunt, &, à Tragœdia, Comœdia ac Satyra separatam, seorsim in Orchestra exhibuerunt, celebres illi sub Augusto Χειρονόμοι, seu Pantomimi, Pylades & Bathyllus, teste Zosimo. Qua de re V. Salmasium *ad Carinum Vopisci*, & hic passim, ubi de *Chironomis & Pantomimis*, ac in specie, ubi de *Bathyllo & Pylade*. Cæterùm *Verba festa* apud Capitolinum, quæ dici consueverint, diximus suprà. *Verba nupta*, apud Festum, eadem quæ *Verba obscœna* Varroni apud Marcellum; *prætextata*, apud Suetonium *Vespasiano cap.* 22. *Veneris vocabula*, eidem Varroni: impudica sunt, quæ Sponsæ occini solebant, apud Romanos, uti vidimus, ubi de *Fescenninis*, ac *Nuptiis*. A quibus, ne quidem in vita communi, abstinuisse Vespasianum, notat Auctor modò laudatus. Quanto melius Comnenus Imp. CPolitanus, *verba inania ac obscœna*, è conviviis totoque palatio, exulare jussit, dicto Christi, *de quolibet verbo otioso rationem olim reddendam esse*, monentis, permotus, uti refert Nicetas Choniates &c. Plura verò hic passim, inprimis voce *Vox*.

Verbena, quasi *Herbena*, id est, *Veneris vena*, denotabat apud Vett. omnem herbam frondemque, quâ Aræ coronabantur, Francisc. Gouldm. *Diction. Lat. Angl.* Jul. verò Cæsar Scaliger *Poëtices lib.* 1. *cap.* 21. ubi de *Ara Apollini in Comœdiis statui solitâ*, sic: *Propria*, inquit, *ac vera ara, dextra Baccho in Tragœdia; Apollini in Comœdiâ; sinistra ei vel Deo vel Divo vel Heroi vel Civi, cui fiebant Ludi, aut Justa, aut Parentalia. Unde etiam Kynaeis* Ἀπόλλωνος *facimus mentionem, quem celebrabant panegyri Nauctiata omnes, Prytaneum ingredientes, candidis induti vestibus, quas idcirco Prytanicas appellabant. In iis aris* Verbenæ *ingerebantur Apollini, ut est in Andria Terentiana, hederæ Baccho.* Eâdem Jovis templum lustrabatur, & pavimentum verrebatur ac mensa, unde & à *verrendo* quibusdam nomen accepisse videtur: Templa quoque ac vias certis diebus illâ ornabant, qui hinc *Verbenalia* dicti. Sacrificantes porrò eas adolebant. Virgilius *Eclog.* 8.

Verbenasque adole molles.

Ubi Schol. *Sic vocat virgulta religioni apta: Nam non tantùm herbam certam significat, sed omnem frondem & ramum, qui facile concipit ignem.* Et capita iis cingebant, Idem Æneid. *l.* 12. ubi de Fecialibus sermo est,

Velati lino & Verbenâ *tempora cincti.*

In quæ verba iterum Vir doctus, inquit, *sacrâ, sagmine propriè: namque ex Capitolii sacro loco poscebant sagmina Fecialis & Pater Patratus, bella indicturi vel fœdus inituri, Liv. lib.* 1. *Abusivè tamen* Verbenas *jam vocamus omnes frondes sacratas, ut est laurus, oliva, myrtus* &c. Plinius sic de hac re, *lib.* 22. *cap.* 2. *Sagmina in remediis publicis fuere, & in sacris legationibusque,* verbenæ. *Certè utroque nomine idem significatur, hoc est, gramen, ex arce cum terra evulsum: ac semper & legati, cùm ad hostes clarigatumque mitterentur — unus utique,* Verbenarius *vocabatur.* V. Alex. ab Alexandro *Genial. Dier. lib.* 5. *cap.* 3. ubi de Romanorum more fœdera percutiendi, agens, SC. in hæc verba fieri consuevisse, ait, *ut privas* verbenas *privosque lapides Prætorem poscerent: qui verbenam ex arce & sagmina ac lapidem silicem ex templo Jovis Feretrii daret, Fecialesque ea secum ferrent*, & quæ seqq. Similiter Patrem Patratum, *verbenâ caput capillosque tangendo*, faciebat Fecialis, uti videre est apud Polydorum *Rerum Inv. lib.* 4. Atque sic caput inter jurandum tangebatur, Liv. *Dec.* 1. *lib.* 1. Sed & in Nuptiis *verbenæ* locus. Moris enim fuisse, ut nova Nupta *verbenis* à se lectis coronam componeret, eamque sub amiculo ferret, sunt qui tradant, quo de ritu Car. Paschalius *Coronar. lib.* 2. *cap.* 17. qui etiam de prisco more sacrificantium istiusmodi serto caput cingendi, varia habet *lib.* 4. *cap.* 19. Nec omittendum, in Serapidis templo, *verbenas* quoque, coronas & panificia, memorari Suetonio *in Vespasiano cap.* 7. ubi cùm is in Ægypto esset, ac de firmitate Imperii capturus auspicium ædem Serapidis solus intrasset, propitiatoque Deo tandem se convertisset, hæc tria prædicta a Basilide liberto oblata fuisse, pro more, refert.

Verbera, multiplicis generis, usûsque. In Scholis *verbere* monita juventus, sapere discit: de cujusmodi *Verberibus Scholasticis* Ausonius, Gratiani Imp. Præceptor,

Ausonius; cujus ferulam nunc sceptra verentur.

Item *Protrept. ad Nepotem. Eidyll* 4.

Tu quoque ne metuas, quamvis schola verbere multo
Increpet, & truculenta senex gerat ora Magister.
—— nec te clamor plagæque sonantes,
Nec matutinis agitet formido sub horis.
Quòd sceptrum vibrant ferulæ, quòd multa supellex
Virgea, quòd fallax scuticam prætexat alutam.

V. suprà, voce *Ferula*. At in Christianorum pueris, persecutione Gentilium grassante, *verbera* ad necem usque ingeminata, uti de Romano Prudentius docet,

Vix hæc profatus pusionem præcipit,
Sublimè tollant, & manu pulsent mater.
Mox & remotâ veste virgis verberent,
Tenerumque duris ictibus tergum secent,
Plus unde lactis, quàm cruoris, defluat.

In adultis verò, *Verbera* apud Romanos, in condemnatis mortem communiter præcesserunt. Livius *lib.* 34. ubi de Servis conjuratis, *Multi occisi, multi capti, alii verberati crucibus affixi.* Cujus moris retinens Alexander, apud Curtium *lib.* 8 eos, qui Petram obstinatè defenderant, *Omnes verberibus affectos, sub ipsis radicibus Petræ, crucibus jussit affigi.* Judæi quoque apud Josephum *Excid. lib.* 5. *cap.* 32. μαστιγούμενοι καὶ προβασανιζόμενοι τὰ ἐπὶ θανάτω πᾶσαν αἰκίαν, ἀνεσταυροῦντο, *Flagellati & præcruciati ante mortem omne genus verberibus crucifigebantur.* Quod Philo quoque narrat de Judæis Alexandriæ, a Flacco, in crucem actis. Imò & horrendum carmen disertè canebat, *Verbera intra, aut extra pomœrium*: & tum succinebat, *Arbori infelici suspendito.* Factum autem id temporibus antiquis, postea mutavit. Neque vero neci tantùm prævia *Verberatio* erat, sed & in metallum damnationem aliamque insuper pœnam præcedebat; imò & per se pœna erat, virgis enim ad necem cæsi, in Hist. Rom. non rarò occurrunt:

qua de re doctè Petrus Faber *in Semestribus l. 2. cap.* 10. At sequenti ævo, non solùm civis Romanus, ex legibus Porcia & Valeria, nec morti tradi nec cædi omnino, adversùs provocationem ad Populum, debebat, sed tandem etiam nec hostis nec alius *Verberibus* solùm necabatur. Interim & Flagellationis & Fustigationis, (utroque enim modo infligebantur *Verbera*) castigationem in usu Romanis mansisse, ex Digestis liquet Historiisque: ita tamen, ut servus flagellis, liber fustibus seu virgis cædendus esset, ut non semel in Digestis docetur, optimeque explicatur à Barn. Brissonio *Select. ex jure civ. Antiq. lib. 3. cap. 9.* Quod tamen, ut fieri in hujusmodi rebus amat, haud perpetuò eodem se habuit modo. Ex more hoc Romano, quo in non cives Romanos animadverti volebant more Majorum, id est, ita ut capitaliter puniendi primò cæderentur; non Judæi solùm prædicti, & Antigonus Hasmonæorum Rex Judææ ultimus, in Herodis gratiam, ab Antonio, Antiochiç flagris primùm cæsus, & dein securi percussus est, Joseph. *lib. 15. cap. 1.* Plut. *in Antonio*: sed & inde orta est D. N. JESU CHRISTI flagellatio, à Pilato, Præside Romano, cum jam crucifixuro, non à Judæis, ex jure suo, licèt Hierosolymis, illata, Matthæi *cap. 27. vers. 26.* Marci *c. 15. versu 15.* Nempe, ut pro damnato habitus flagellabatur, quod planè contra morem Judaicum, ut videbimus infrà, sed Romano satis consonum. Licèt enim Pilatus SERVATOREM castigare vellet Lucæ *c. 23. versu 22.* (flagellatione, ut videtur) nec morti tradere, uti ex more Romano Præsidibus licuit: tamen, cùm aliter Judæis satisfieri nequiret, pœnam utramque conjunxit. Fustigationi autem illi subjici solebant, idque ex Rescriptis sæpe principalibus, non omnes, sed liberi homines tantùm, qui tenuiores essent, non qui honestiores, extra causam Majestatis, ut etiam in Basilica seu jura Cæsarea Græcanica receptum est, *Tom. 7. l. 60. tit. 51. §. 28.* & *ibid. Scholia Gr.* Sed de Fustigatione infrà, in voce *Virga* plura addentur. Apud Christianos utriusque, tum Fustigationis tum Flagellationis, usus forensis, extra causas aliquot atroces & homines vilissimos, diu abhinc evanuisse videtur, V. Jul. Clarum *Sent. lib. 5. Quæst. 70.* & ibi Dan. Bajardum. Certè apud Græcos vett. adeò infamis non habebatur *Verberum* pœna, quin cæsus, quasi crimen omnino inde, quantum ad Famam satis expiasset, existimationi pristinæ restitueretur. Qua de re non dubitabatur inter hospitem Atheniensem, Cliniam Cretensem, & Megillum Laconem, dum Reip. suæ Magneticæ leges condituri erant: Et reperimus, tam civibus, quam peregrinis, ac servis *Verbera*, velut mulctas alias civiles, sæpius ab ipsis fuisse præscripta, Plato *de LL. lib. 8. 9. 11.* Etiam Lichas, Arcesilai filius, Lacon, ob moris certaminis publici apicem violatum ὑπὸ τῶν ῥαβδούχων πληγὰς ἔλαβεν, *à Lictoribus virgis cæsus est*, Vir, qui gloriosiùs illic certaverat, & postea in Legationem à Lacedæmoniis ad Argivos fuit electus, apud Thucyd. *Histor. lib. 5.* Memoratque Athenæus *lib. 4.* Coquum in Lyceo, quia salsamentum aliud, loco alterius, præpararat, μαστιγωθῆναι. Quinetiam Lacedæmoniis in more erat, semel quotannis, pueros etiam nobiliores, astantibus acriterque hortantibus Parentibus, ad aram Dianæ Orthiæ flagris toto die cædi: quod pro imagine etiam pœnæ nonnullis sumtum, eorum sc. qui ex ritu caseum ab ara rapientes deprehensi essent, V. Xenoph. *de Rep. Lacedæm.* Plut. *in Aristide & Institutis Lacon.* Lucianum *de Gymnas.* Alios, quos diligenter congessit Nic. Cragius *de Rep. Lacedæmon. lib. 3. Tab. 9. Instituto 8.* Sed & Muhammedanis, sine servorum & liberorum discrimine aliquo, *Verberum* disciplina & vetus est & hucusque duravit. Sic *Verbera centum* omni adulteranti: *Octuaginta* inebriato, irrogari legas, in Alcorano & *Doctr.* Mahomedis *pag. 191.* Rasiidus item avus Abulabbæ Almamonis Caliphæ 28. puellam, eò quòd cantus ejus Almamoni displicuerat, *quadraginta Verberibus* cædi jussit, apud Elmacinum *Histor. Saracenic. l. 2.* Etiam apud Sinenses, frequentissimo in usu fertur esse forensis fustigatio, in tribunalibus Mandarinorum, ubi perpetuò adstant lictores fustibus instructi, qui exequantur ilico sententiam, uti discimus ex Alvaro Semedo Lusitano *Histor. Monarchiæ Sinensis*: ut de aliarum Gentium moribus nil addam. Transeo ad Hebræorum Remp. optimè constitutam, in qua *Verbera* quoque irrogabantur à Triumviris, ad quos capitales causæ, (à Synedriis solùm Vigintitriumviralibus & Magno seu Septuagintauniusvirali judicari solitæ) non spectabant. Et quidem, sicut in Judicium capitale, ita in illud, quo *Verberibus* crimen luendum erat, nemo deducebatur, nec facinori pœnâ aliàs debitâ afficiebatur, citra התראה *Præmonitionem*, quâ innuebant, reum, hoc nomine, in jus vocatum, non condemnandum, nisi de Lege ipsa, in quam peccaverat, antè fuisset præmonitus. Erat autem formula præmonitionis hujusmodi; Dicendum erat facinus patraturo, *Abstine, quoniam transgressio est hæc, cujus nomine sententiæ Synedrii obnoxius eris capitali, aut* Verberum *seu flagellationis pœnæ.* Cui si non paréret, pœnam sentiebat. Describitur illa disertè Deuter. *cap. 25. vers. 1. Si lis fuerit inter homines, accedent ad Judicium, & judicent eos justificentq; justum, impium verò condemnent. Et si fuerit* בן הכות *filius Verberationis, dejiciat eum Judex, & cædat eum coram se, juxta impietatem ejus, secundùm numerum. Quadraginta* (plagis) *verberet eum & non addas, ne fortè, si addideris verberare eum, ultra verberationem illam magnam, contemtibilis fiat frater tuus in oculis tuis.* E qua lege infligebant Reo *Verbera*, non solùm Synedrii Majores, sed etiam Triumvirales, ut dictum, ita tamen, ut temporibus recentioribus, non alii Triumviri, quàm qui ordinati essent seu manuum impositione creati, hanc ritè pœnam irrogarent. Quod hoc modo fiebat: Manibus *verberandi* columnæ hinc inde alligatis, Lictor nudum eum pectore tenus reddebat. Post eum lapis positus erat, cui insistebat minister, habens in manu sua lorum taurinum, quo cædebat inclinantem eum & in ventre & in tergo, idque semper coram Judicibus: Quod dum fiebat, Judicum præcipuus, ut præco, clamabat, *Si non observaveris, ut omnia facias verba Legis hujus &c. Omnino mirabiles efficiet Dominus plagas tuas & plagas seminis tui &c.* ex Deuteron. *cap. 28. versu 58.* Et addens, *Quapropter observabitis verba fœderis hujus &c.* ex *cap. seq. v. 9.* tandem adjiciebat, *Ipse autem misericors expiabit iniquitatem*, ex Psalmo 78. *v. 38.* quæ & iterabat, si ante *Verberum* numerum finiisset. Quòd si inter cædendum Reus moreretur, nihili erat. Ne verò legem, de non adjiciendis numero quadragenario plagis, forsan transgrederentur, excedi nolebant triginta novem, licèt reus sive robustissimus sive pertinacissimus esset. Unde Josephus, plagas ex Lege infligendas, vocat μιᾶς λειπούσης τεσσαράκοντα, *unâ minus quadraginta*, *Antiqq. lib. 4. cap. 8.* & S. Paulus, à Judæis, inquit 2. Cor. *cap. 11. versu 24.* πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον, *Quinquies quadraginta unâ minus accepi.* V. quoq; Buxtorffium *Epist. Dedicat. ad Abbreviaturas Rabbin.* Sed numerus, pro reatus & personæ conditione, etiam minor erat, ac pro Synedrii libitu varius: Atq; ita ut ex sententia statim exequenda præstitui solitus excedi non deberet, licèt debilitate Rei, inter flagellandum, perspectâ, rectè minui posset. At verò, si quis pœnam hanc bis simul mereretur, quadraginta interdum excedebant, usque ad numerum aliquem intra 79. aut, prout lubebat, tempora *verberationibus* singula adsignabant. Quòd si autem alligatus se solveret, fugeretque, reducendus non erat &c. Sic pœnâ affectus, statui priori in integrum restituebatur, nec crimen commissum ei poterat exprobrari: Imò & Pontifex Max. licèt à Triumviris, aliisve Synedriis ritè verberatus, חוזר לגדולתו *restituebatur in Majestatem suam*; nedum Sacerdotes reliqui. In Consessus tamen seu Synedrii Principe hoc ita temperabatur, ut ille sic *verberatus* non restitueretur in Præfecturam suam. Crimen, quod *Verberum* pœnam merebatur, violatio erat Præcepti negativi: quæ quot modis contigerit, exhibet prolixè Seldenus: ubi, qui negativum aliquod violarent præceptum, cujus pœna כרת seu *Excisio* divinitus expectanda esset, nec debita ei in Synedrio aliquo pœna capitalis haberetur, XXI. qui verò præter hosce, juxta Legem, præceptorum Negativorum violationis nomine, quibus nec excisio nec capitalis pœna forensis contineretur, *verberandi* erant, CLXVIII. recenset, *l. 2. de Synedriis Vett. Hebr. c. 13.* E quibus patet *Verberum* pœnam, apud Hebræos, nec capitalem, nec ignominiosam fuisse, eique non viliores tantùm è Populo, sed & Principes Synedrii M. Pontifices Maximos, Reges ipsos, subjacuisse: Sed & eadem apud reliquos quoque Orientales admodum erat frequens. Aliter autem Occidentaliores seculorum recentiorum de illa statuerunt, etiam mortem huic, ignominiæ causâ, plerumque præferendo, ut ex parte suprà visum. Adde, si lubet, Justum Lipsium *de Cruce lib. 1. capp. 2. 3. 4.* & quia *Verbera*, vel flagellis vel fustibus seu virgis infligebantur, V. quoq; in his vocibus, uti de *Verberum*, in Sacris Gentilium, usu, ubi de *Lupercis*, nec non, voce *Thyrsus*: de barbaro verò Moscorum more, ubi, inter maritalis fidei ac amoris pignora, *Verbera* habent uxores, non aliunde conjugalis benevolentiæ certius augurium capientes, V. Barclaji *Euphormionem*, & plura apud Guagninum *Descr. Moscoviæ cap. 4.*

Verberandi contra Ventum ritus, medio ævo usitatus, indigitatur *Speculo* Saxonico *l. 1. artic. 63. §. 7. Actor in circulum prior veniat, & si reus venire protraxerit, Judex debet eum tribus vicibus per præconem de domo — evocare: quòd si in tertia vocatione non venerit, actor surgendo se debet duello præsentare, &* verberando contra ventum, *cum superabit in querela, contra eum proposita, et Judex eum, tanquam duello esset superatus, condemnabit.* Ubi alios habere, *& bis percutiat seu feriat contra ventum, & tertio figat in terram & sup.* monet C. du Fresne in *Glossar.* Agitur sc. hic de more controversias per duellum decidendi more tum frequentissimo: quo, qui in campum monomachiâ à Judice indictâ dimicaturus descendebat, adversario non veniente, gladium tanquam pugnaturus vibrando aërem percutiebat, quod *verberare contra ventum* dicebant, victorque à Judice pronuntiabatur. Aliud est, ἀέρα δέρειν, *aërem verberare*, 1. Cor. *cap. 9. versu 26.* de quo, utpote ex vett. Lucta desumpto, diximus suprà.

in *Verbo* veritatis, jurare solebant olim Ecclesiastici viri, quibus *super Sacra* seu *corporaliter* jurare prohibitum, Syn. Meldensi: quod *verbum Sacerdotum*, in vet. *Charta* dicitur, apud Car. du Fresne. Idque manu ad pectus appositâ, uti de Electoribus

ribus Ecclesiasticis legimus in *Bulla Aur.* Car. IV. Imp. *cap.* 2. „Principes Electores Ecclesiastici coram Evangelio B. Joannis, „In principio erat verbum' quod illic ante ipsos poni debebit, „manus suas pectori cum reverentia supponant: seculares ve„ro Principes Electores dictum Evangelium corporaliter ma„nibus suis tangant &c. Uti jurare non coactos Flamines Diales, sed *verbo* illorum, q. fallere nescio, fidem habitam, docet Gellius *l.*10 *c.*15. Alios tamen, maximè Principes viros, eadem Sacramenti formula usos esse, discimus ex Matthæo Paris. An. C. 1252. ubi Henricum III Angl R peregrinationem in Terram S. initurum se pollicitum esse cum Sacramento more Sacerdotum adhibito ait, ritumque describit pluribus. Sic *Verbo veritatis* dixisse rem controversam, quendam Comitem Gelrum, sc. Com. Cliventem, atque sic, velut juramento præstito, liti finem impositam, docet idem C. du Fresne ex Friderico Sandio *in Consuetud. Feudal. Gelriæ p.* 433.

Verbum, Caro factum est, Joh. *c.*1. *v.*14 Filius sc. Dei, *Verbum ἐνυπόστατον, substantiale,* Patris, humanam sibi junxit naturam, ut in illa pati, & proprio suo sanguine Ecclesiam sibi a Patre datam redimere posset. De quo adorando Salutis nostræ mysterio Maxentius *Dissertatiuncula de ratione adunationis Verbi Dei ad propriam carnem, naturalem, non socialem adunationem sive unitionem in Christo rectissimè dici:* & prolixiùs *in Profess. sua de Christo,* „Has igitur, ait, duas naturas Dei Verbi Domini nostri Jesu „Christi — naturaliter sive substantialiter — credimus & con„fitemur unitas, eo quòd natura inviolabilis Dei Verbi naturæ „est unita passibili — Athanasio dicente, *Verbum caro*, non caro „Verbum *factum est.* Verbum autem caro factum dicitur quia „Verbi facta est caro & non alicujus hominis, hoc est, Deus ho„mo factus est &c. V. Jo. Forbesium *Instruction. Historico-Theolog. l.*3.*c.*21. § .21 ubi de locutionibus, *in duabus & ex duabus naturis*, uti de Hæreticorum, circa mysterium hoc imperscrutabile, erroribus, suprà voce *Christomachi*. Hujus *Verbi* notitiam an traditione aliquâ acceperint olim Gentiles, an *Verbum* hoc *Substantiale*, *Verbum Dei invisibile* Ostani, Stoicis *Faciens* rerum *Principium*, Babyloniis *Causa causarum*, Aristoteli *Procreans* dictum sit; an *Verbum* Heracliti ac Platonis, secunda sit SS. Trinitatis Persona, disquirit Tob. Pfannerus pluribus, *System. Theol. Gentil. pur.* passim. Hoc certum, *Verbo mundum confectum* Gentilium agnovere non pauci, sive illud de Filio Dei intellexerint sive de sermone, quo omnia fieri jussit simul effecitque Deus: seu *πρωφορικὸς* seu *ἐνδιάθετος* is vocandus sit, cum ita dixerit Deus, non ut per vocis organa quidam sonus exiret, nec ut linguæ motus cœleste formaret alloquium, atque aerem istum quidam verborum strepitus verberaret; sed *ut voluntatis suæ cognitionem proderet operationis effectu*, ut Ambrosius loquitur *Hexaem. l.*1. *c.*9. Hinc Orpheus *in Juramentis*,

Orationem te Patris obtestor, quam primùm effatus est,
Cùm Mundum universum suis firmaret consiliis:

apud Justinum *Martyrem Orat ad Gentes*. Paria de Platone, Socrate, Pythagora, V. apud Clementem 5. *Strom* de Aristotele, *l. de div. Sap. sec. Ægypt l.*10 *c* 13 de aliis apud præfatum Pfannerum *d.l.c.*5 §.4. qui etiam Disputationem Leontii Episc. Cæsar. Cappadoc. nomine Patrum adversùs Phædonem Philos. Arianum in Concilio Niceno, Gelasio Cyziceno memoratam, quâ is inter alia, *verbi* in ore hominis formati, exemplo, doctrinam de SS. Triade egregie illustravit, paucis tangit; *c.*3 §.5.

Verbustus, V. suprà *Subverbustus*,

Verecundia demissi oris, in Heroibus & Heroinis, celebrata passim apud Poetas, indicio virtutis modestiæque. Unde Statius *de Violantilla*,

Ipsa manu nuptam genitrix Æneia ducit,
Lumine demissam, & dulci probitate rubentem.

Hoc nempe colore suorum facies suppingit, quem proin Virginem quam maximè decere Aristotele genita dixit, apud Laertium. Sic idem *Theb. lib* 4 *v* 768.

—— *Demisso Lemnia vultu* &c.

V. quoque Virgilium *Æn. l.*12. de Turno, Ælianum *Var. l.*12.*c.* 1. de Aspasia: Eustathium *l.*10 & 11. de Ismene: porrò Aristænetum *l.*1.*Epist.*19. Apollon. Rhodium *lib.*1 *v.* 790. Musæum *in Leandro*, Alios, & plura hanc in rem apud Casp. Barthium *Adv. lib.* 90. *cap.*5. Alia notio vocis apud Capitolinum in *Marco* „Sanè quamvis esset constans, erat etiam verecundus; Et alibi, „ubi eum *verecundum fuisse sine ignavia* ait non enim *αἰσχυντηλὸν*, sed *αἰδήμονα* hic significat, qui rogatus negare non sustineret, ut exponit Salmasius *ad l.* V. quoque suprà *Pudor.*

Veredarius, apud Cassiodorum *Var. lib.*4. *Epist.* 47. ad Godi„scalcum Sajonem: Idcirco quinquaginta solidorum mulctam „jam non *Veredarius*, sed catabulensis incurrat, quisquis ultra „centum libras, parhippum crediderit onerandum: nomen eorum, qui mandatis Principum ac responsis ferendis operam dabant, sed in equis; quales hodiè *Currerios* Galli vocant. Sicut *Cursores* idem ministerium exhibebant, sed pedibus, quales iisdem *Valets de pied* dicuntur. Horum institutum quidam ad „Augustum referunt, de quo Suetonius *l.* 2.*c.*49. Quò celeriùs „ac sub manum annuntiari cognoscique posset, quid in provincia quaque gereretur, juvenes primo modicis intervallis„ per militares vias, dehinc vehicula, disposuit: commodius id„ visum est, ut qui a loco eidem perferrent literas, interrogari quoque, si quid res exigerent, possent Sed Casaubon. *ad l.* Cyrum R. Persarum id primum excogitasse, auctore Xenophonte *l.*8. Augustum v. hoc adinvenisse, ne in singulis mansionibus *Veredarii* mutarentur cum veredis, ob rationem Suetonio indigitatam, ait, qua de re V. suprà, ubi de *Cursu Publico*. Olim iidem *Frumentarii*, posteriori ævo *Sagones*, appellati, à sagis quibus muniebantur, Hippocomorum instar, quibus ne sua saga auferrent *Veredarii*, cautum est *l.* 50. *Cod. Theodos.* Græcis *Ἀγγελιαφόροι* & *Γραμματηφόροι*, quòd *sacras literas* ferrent, ut dicitur *in l.*35. *Cod. ejusd. tit. de Cursu publ.* Item *Πτεροφόροι*, *à pinnis*, quas in capite gestabant. *Gloss. Lat. MS.* apud Car. du Fresne, Veredarii dicuntur, à vehendo, qui festinanter in equis currunt, non descendunt de equo, antequam liberant responsa„ sua: habent in capite pinnas, ut inde intelligatur festinatio„ itineris: datur semper iis equus paratus, nec manducant, nisi„ super equo, antequam perfecerunt. His qui præerat in Aula Francica olim, *κατ᾽ ἐξοχὴν Veredarius* dicebatur. Sic in vet. *Charta* apud Auctorem præfatum, subscripsere *Ludovicus filius Regis* postmodum Rex hujus nominis V. *Gervasius Dapifer — Fredericus Generarius, Balduinus Veredarius*. Fortè idem, quem *Le Grand Maistre des Postes* hodie Galli appellant. Nomen à *veredo*, quæ vox a Græco *Βέρεδος* aut *Βερέδ*, *Βέρεδος*, *fugitivum* aut *fugacem* denotante, originem habet, Salmasio *ad Lampridium in Alexandro*. Est autem *Veredus* Gr. *ἵππος ταχυδρόμος*, *Equus velociter currens*, & memoratur Martiali, ubi Prisco, ne illiusmodi equo in venatu uteretur, consuluit *l.*12. *Epigr.* 14.

Parciùs utaris, moneo, rapiente Veredo,
Prisce, nec in lepores tam violentus eas &c.

Cujusmodi equo ne nimium imponeretur, providerunt *l.* 3. *Cod. cit.* Valentinianus, Valens & Gratianus AAA. ut nemo amplius — veredo quàm trecenta (pondo) auderet imponere:„ ut legem restituit Salmasius, qui *tria auri centenaria* interpretatur. Præter quæ, ne sella cum frænis ac averta sexaginta libras transiret, constitutum est in *Cod.* eodem *l.* 47. Imponebatur autem illis hoc pondere aurum largitionale, & in sacculis hippocomi ferebatur, si quando destinaretur ad comitatum Principis ac sacris largitionibus inferendum portaretur &c. Quam in rem V. modò laudatum Salmasium *ad Lampridium Alexandr. Sev.* & plura suprà passim, ubi de *Cursoribus*, *Frumentariis*, *Pterophoris*, in voce *Pinna*, alibique. Sed & *Veredus*, genus vehiculi, in quo vectationem mitiorem valetudinariis quoque ac senibus Ausonius Gallus Poeta & Ausonii Medici, à Marcello citati filius, probasse videtur, quando is amico cuidam seni & à morbo resurgenti scribens, monet, Cisio & *Vered*o tardè vehatur, Rhedas, petorita & equorum veloces motus fugiat, *Epist.* 14. *ad Paulum*:

Pelle soporiferi senium, nubemque veterni,
Atque alacri medium carpe vigore viam.
Sed cisium, aut pigrum cautus conscende Veredum,
Non tibi sit Rheda, nan amor acris equi.
Cantherii moneo malè nota Petorita vites,
Nec celeres mulas ipse Metiscus agas.

Unde colligimus *Veredum* vehiculum, à *Veredo* equo, diversæ planè rationis fuisse, cum hic velox, illud tardum esset. V. Mercurialem *de Arte Gymn. l* 6. *c.*10.

Verenda velandi mos, imò lex, è lapsu orta. Cùm enim priùs quibusvis pretiosis vestibus præcelluisset hominis nuditas, utpote innocentiæ veste tecta, quæ velut præfulgida lampas in corpore diaphano corpus totum tunc illustraverat: postmodum propter inordinatos & obscœnos carnis affectus, motusque adversùs rationem rebellantes, turpis illa atque ignominiosa esse cœpit. Hinc *consutis foliis ficus sibi* chagorot, i *subligacula* Protoplastæ, statim à lapsu fecisse leguntur, Genes. *c.*3 *v* 7. de quibus V. suprà, voce *Ficus*. Transiitque ille pudoris sensus ac qualequale remedium ad maximè barbaras quoque gentes, sub capitali etiam apud vett. Persas pœnâ, inculcatum. Cui legi tamen in adversum ire libidinis impudentiam, & ipsi manifestam naturæ vim inferre non erubuisse, adeò ut & verendorum utriusque nomina scurris suis imponeret, hosque maximè in delitiis haberet, Commodum apud Lampridium, quis non stupeat? Certè de Pertinace, instrumentum omne aulæ Commodianæ vendente, meritò etiam scurras hos *turpissimorum nominum dedecora perferentes proscripsisse ac vendidisse*, refert. Quid quòd poculis bibisse & ferculis in obscœnam figuram formatis, usos esse homines utriusque sexus, legimus passim, apud Martialem, *Histor. Aug.* Scriptores, Alios. Omnem verò stuporem excedit, quod de coronandi partem hanc ritu, à matrefamiliàs honestissima, publica in festivitate ac sacerrimis sacris Liberi Patris in oppido Lavinio, obiri solito, affert S. Augustinus *de Civ. Dei l* 7. *c.*21. Sed minùs hoc mirabitur, quisquis mysterium iniquitatis in plerisque Gentilium Sacris, cum efficacia erroris, tot per secula operatum cum innumerabilium animarum internecione, penitiùs introspexerit: *Ita ergo*, velari

ista omnino necesse, unde inter gravissimas pœnas, *revelationem verendorum* minari hominum vitiis iratum Numen, legimus apud Prophetas non uno loco: nec Chami historia, cum omni sua posteritate devoti, quòd nuditatem Patris non texisset, ignota ulli. Sed parum est veste texisse, nisi ad innocentiæ pristinæ peplum, merito Christi & Spiritus Divini gratia, cujus olim Circumcisio symbolum, recuperandum pro viribus enitamur, *ut sciatque nostrum unusquisque vas suum possidere in sanctificatione & honore*, uti Apostolus jubet 1. Thessal. *c.4. v.4.* quo pacto *sanctissimum hoc corporis membrum*, uti Barthius *Animadv. Papin.* loquitur, decori suo denique restituetur, & sublatâ affectuum rebellione, turpitudo cessabit. Præpostere proin non inter hæreticos solùm, qui *Ennuchi* propterea dicti, sed & inter alios, fecere, qui malè intellecto Evangelii, *de sui castratione propter Regnum cœlorum*, loco, ad literam ista interpretati sunt, ut supra vidimus. Atrox verò sævitia Tiberii, *quem excogitasse inter cætera cruciatus genera etiam, ut longa meri potione per fallaciam oneratos, repente veretris deligatis, fidicularum simul, urinæq; tormento distenderet*, Suetonius memorat: cui simile quid in sanctissimos Christi Martyres olim exercitum, legimus apud harum rerum Scriptores, V. de horrendo Benjamini Monachi tormento, *acuminibus viritibus inserta & sa; ius retracta*, aliisque, Theodoretum *Hist. Eccl. l.5. c.38.*

Vergere, seu *invergere*, apud Virgilium *Æn. l.6.* ubi de sacro Diis inferis ab Ænea facto,

Quatuor hic primùm nigrantes terga juvencos
Constituit: frontique invergit vina Sacerdos:

Papinio *inclinare* est, *Theb. l.4. v.452.* ubi de re simili,

Principio largos novies tellure cavata
Inclinat Bacchi latices —

Ubi vet. Schol. *Modestam infusionem dicit, non cum impetu factam.* De quo verbo V. notata doctiss. J. Guilielmo Stuckio *Antiqq. Convivalium l.2. c.37.* Inde Gallicum *verser*. Barthius *ad Statii loc.*

Vergiliæ, adde: Ab earum occasu serendi tempus, Veteribus observatum, de quo V. Salmasium *ad Solinum pag. 733. & seqq.* Ex eodem Romani Institores olim de hyeme augurabantur, eoque nubilo, quia pluviosa denuntiaretur hyems, augebant lacernarum pretia; sereno, reliquorum vestimentorum, quod aspera hyems esset futura, incendebant, uti testis est Plinius *lib. 18. cap. 25.* &c.

Vergy, nomen illustris in Gallia Familiæ, cujus origo arcessitur à Varino Com. vel Gubernatore Arverniæ, patre Theodorici Com. *de Mascon, Challon, Autun*; quo genitus Manasses C. *de Challon, Auxois, Beaune* & *Dijon*, pater fuit Giselberti Ducis Burgundiæ (cujus filia Ducatum marito attulit) & Manassis Com. *de Dijon* & *Auxois*. Huic filius fuit Rudolphus, & secundùm quosdam Manasses III. Familiæ *de Coligny* auctor. Rudolphus nepotem habuit Gerhardum *de Vergy*, Roberti & Godofredi Dn. *de Donzy* & *S. Aignan* (cujus posteri Comitatum Nivernen etiam obtinuere) patrem. Robertus fil. Savaricum C. *de Chaston* genuit: à cujus majore filio Comites illi propagati; ab altero Simone Domini *de Vergy*, in varias lineas distincti, Dominorum *de Beaumont sur Vigenne, Beauvoir, Mirebeau, Fouvens, S. Dizier, Achey*: omnium diutissimè duravit ramus Dominorum & tandem Com. *de Champlite*, in quo Francisco *de Vergy* Com. de *Champlite*, qui obiit A.C. 1591. (fil. Guilielmi *de Vergy* Baron. *d'Autry*,) & Claudiâ *de Pontailler*, geniti sunt Claudius Com. de *Champlite* (maritus 1. Catharinæ Chabotiæ, 2. Eleonoræ *de Tomassin*, extinctus A. C. 1602) Ferdinandus Dn. *de Flaigey* (qui obiit A. C. 1594) Anna (uxor Philiberti Bar. *de Montmartin* 2. Jo. Ludovici *de Pontaillier* Dn. *de Tallemey*) & Beatrix (nupta Vandalino Simoni *de Cusance* Dn. *de Beauvoir*) fratres & sorores nominis *de Vergy*; præter quos Cleriadus, aliâ matre natus, ultimus ex hac Familia decessit. Philipp. Jac. Spenerus *Th. atr. Nobilit. Europ. Parte II. p.98.* ex Andrea Duchesnio, qui Familiam hanc illustrem peculiari opere excoluit. V. quoque eum *Arte Herald. Tom. II.*

Verkeeron, quid Ludi? V. suprà ubi *de Scriptorum XII. ludo.*

Veritas, adde: Huic, ut & Menti, Anaxagoras, perspectâ Animæ Rationalis præstantiâ ac cœlesti origine, geminas posuit aras, teste Æliano *Var. hist. l.8. c. ultimo.* Ejusdem simulachrum de collo suspensum τὸν Ἀρχιδικαστὴν, *supremum Judicem* seu *Magistratum*, apud Ægyptios gestavisse, narrat Diodorus *l.1.* qui & in eadem regione, præter Hecates ἱερὸν, item πύλας Cocyti & Lethes, alias item πύλας Ἀληθείας, *portas Veritatis*, fuisse, & prope has simulacrum absque capite stans τῆς Δίκης, addit *ibid. seqq.* Plutarchus porrò *de Is. & Osir.* decimâ nonâ primi mensis diem Mercurio festum celebrantes, mel & ficos edisse, simul dicentes γλυκὺ ἡ ἀλήθεια, *Dulcis est Veritas*: Isidisque φυλακτήριον, quod fabulabantur sibi circumponi, significasse φωνὴν ἀληθῆ, *vox vera*, refert &c. Interim *Veritatem*, Divas inter publicè, neque apud Græcos, neque apud Romanos, cultam, pluribus ostendit Cl. Gothofredus *Exerc. de Eccl.* 1. ubi præclarè enucleat locum Apostoli 1. Tim. c.3. v. 15. in quo Ecclesia, Στῦλος dicitur καὶ ἑδραίωμα τῆς Ἀληθείας, quem vide: uti de *Veritatis* imagine, peculiari modo ab Hæreticis quibusdam expressa, Epiphanium *de Hær.* Cæterùm *de Veritate* penè universâ, per varias Philosophorum sectas divisâ; deque illa involucris variis à Theologis olim Philosophisque abstrusa, V. Tob. Pfannerum *System. Theol. Gentil. pur. cap. 1. §. 7. & seqq.*

Verjugodumnus, Numen à Gallis olim cultum, memoratur in vet. *Inscript.* haud pridem detecta in Æde Monasterii SS. Achil & Acheoli, Ordinis Canonicorum Regularium S. Augustini, ad Ambianum, in Gallia, quæ sic habet.

PRO SALUTE ET
VICTORIA EXX G
APOLLINI ET VER
IVGODVMNO
TRIBVNALIA DVA
SETVBOGIVS ESUGGI
F. D. S. D.

Ubi Apollini adjungitur: quibus ambobus Setubogius hic *tribunalia* duo seu stylobatas, in quibus utriusq; Idoli statuæ consistebant, erexit. Unde σύνναοι quidem illos, non tamen συμβώμους seu ὁμοβώμους fuisse, quippe erectis in uno eodemque templo binis tribunalibus, colligit Car. du Fresne, qui *Inscriptionem* hanc eruit, primusque Numen hoc ἐπιχώριον seu locale Gallorum, cujus non alia extat memoria, in lucem protraxit, *Dissert. de Inferioris ævi Numismatum. 54.*

Vermiculatum, apud Lucilium,

— *texis compositæ, ut tesserulæ omnes,*
Arte pavimento, atque emblemate vermiculato,

est, coccineo colore tinctum, à *cocco*, quod *vermiculum* Latini, σκώληκιον quoque Græci dixere. Hujus enim grana, quæ *cusculia* vocat Plinius, quòd è cortice *evadunt*, *l.16. c. 8.* scatent intus parvis *vermiculis*, quorum sanies coccino tingendo præclara est, unde *vermiculum*, pro ipso cocco, & *emblemate vermiculatum*, pro *coccino tinctum*. Namque tessellæ illæ, quibus pavimenta variabant Veteres, diversis coloribus tingi solebant, uti vidimus. Sic *pelles vermiculatæ*, pro eodem colore tinctis, ap. Hieronymum *in Epistolis*. Inde itaque & apud Græcos recentiores σκώληξ pro *cocco* passim, ut in Democriti supposititio opere, *de purpuræ tingendæ ratione*, σκώληξ Γαλατικὸς, pro *cocco Galatico*, & σκώληξ ὁ πορφυρός. *Vermem* etiam Latini appellavere, unde *vermi-tinctum*. Arabes *Kirmis* vel *Kermes*, similiter tam granum ipsum, quam *vermem*, ex cujus sanie elicitur color, dicunt: unde *Cramoisi*, sicut ex voce *vermiculum*, *vermeil* suum Galli sumpsere. Quam in rem V. plura, apud Salmasium *ad Solinum pag. 272. 1214.* Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. l. IV. cap.27.* ubi exponit vocem Hebræam שָׁנִי, quæ occurrit Genes. c.38. v.28. 30. & תּוֹלָע, quæ Esaiæ c.1. v.18. nec non supra, ubi de *Cocco*, item voce *Cusculia* &c.

Vermis, ex Gr. ἕλμινς, i. *lumbricus*, quod ἀπὸ τοῦ εἰλεῖν, quia variè *torquetur* & *convolvitur*, in genere σκώληξ Græcis dicitur, ἀπὸ τοῦ σκάλλειν, unde σκώληκες, quale tandem fit cadaver, quod *vermes* depascuntur. Hebr. רִמָּה *rimma*, quod a *ramma*, i. putrescere, cariosum fieri; item תּוֹלָע *thola*, à radice *vorare* seu *deglutire* denotante: quæ tamen aliquando distinguuntur, ut videbimus. Animalest ἐν τοῖς περιττώμασι, ut ait Aristoteles *Hist. l.5. c. 19.* hoc est, *in excrementis* plerumq; natum, cœcum, surdum, informe, inerme, sine pedibus, omnibus injuriis expositum, rudimentum potiùs animalis, quam verum animal. Unde insecta, quotquot volant, priùs sunt vermes, dein, pedibus alisque paulatim accedentibus, perfectiora evadunt: Hinc ad contemptum pertinet, quòd in genere homo *vermi* in Scriptura comparatur loco non uno, quodque natu maximus filiorum Isaschar, Genes. c.46. v.13. & alius ex eadem tribu, Judic. c. 10. v.1. *Thola*, i. Vermis, nomen à Parentibus accepere. Fortasse quia nascentes ab ipsis spreti sunt, neque ullam de se spem excitarunt: quorum tamen uterque, Deo favente, in virum magnum evasit. Ex priore namque orti sunt Tholaitæ. Numer. c.26. v.23. viri fortissimi & fœcundissimi, quorum Davidis diebus numerati sunt viginti duo millia sexcenti 1. Paralip. c.7. v.2. posterior liberavit & judicavit Israelem annis viginti tribus, Judic. *d. l.* Quamvis autem tam contemtibile sit animal *vermis*, multiplex tamen illius usus est. Et quidem, ut alia prætercam, luxum hominis & delitias vestium auget bombyx, qui sericum vomit, & vermis cocci, qui colorem illum fundit, quem Vett. adorarunt, & nos miramur. Sed & in cibo *vermes*. Plin. *l.17. c.24.* *Jam quidem & in hoc luxuria esse cœpit, prægrandesque roborum* (vermes) *delicatiore sunt cibo: cossos vocant, atque etiam farina saginati hi quoque altiles fiunt.* Ælianus item *de Animal. lib. 14. cap.13.* narrat Indorum Regi in mensis secundis apponi *Vermem* quendam in planta nascentem & igni tostum: cum delicatissimum ab Indis haberi, ac idem testari quosdam Græcorum, qui gustassent. Joannes etiam Mandevil Anglus, qui ante annos claruit CCC. in Insl. Talache, Principibus apponi in mensis, è lignis putridis enatos, tradit. Et è lumbricis Indos placentas conficere, refert Jo. Manardus. Imo & crudis vesci *vermibus* Indos Occiduos, prodidit Jo. Lopezius, V. Vossium

de

de Idol. l.4. c.78. Hoc verò omnem vesaniam superat, quòd etiam in his animalculis reperere Idololatræ εἰδωλομανίας materiam. Testis Hercules Ἰποκτόνος, à *vermibus*, qui vites infestaverant, nomen adeptus, & ab Erythræis Meliuntem accolentibus olim cultus, de quo V. Bochartum, ubi suprà *parte prior. l. I. cap. 5. & part. poster. lib. IV. cap.* 24. Quid quòd ipsi *Vermes* inter stercoreos Idololatrarum, etiam in Populo Dei, Deos, Ezech. c. 8. v.10. Ipse autem Deus per *vermes* judicia sua non raro exequitur. Non enim solùm in prædam tam vili animalculo homo post mortem statim cedit, sicque cadaveris hæreditas vermes, & contrà hæreditas vermium cadaver fit, unde Jobus, *Foveæ dixi, Pater meus; & vermi, Mater & soror mea es*, c. 21. v.26. Sed & in vivis hominibus *vermes* ebullire notum, ex eodem c.7. v.5. Imò à vermibus corrosi necatique, Antiochus Epiphanes, 2. Maccab. c.9. v.9. Herodes Ascalonita, apud Josephum *Antiqq. l.17. cap.*8. Herodes Agrippa, Actorum c. 13. v. 23. insuper Pheretima, in Herodoti *Melpomene*; Cassander Antipatri fil. in *Bœoticis* Pausaniæ; Alexander impostor, in Luciani *Pseudomante*; Galerius Maximianus Imp. apud Eusebium *Hist. l.8. c.*16. Diocletianus, apud Eutychium Alexandr. Julianus Juliani Apostatæ patruus, apud Sozomenum *l.5. c.* 8. Nestorius, apud Evagrium *l.1. c.* 7. Dodo, qui Lambertum Tungr. Episcopum interfecerat, apud Baronium A.C. 698. Alii: cujusmodi vermes *Kokjanin* à Talmudicis vocari, Bochartus idem docet. Variæ autem *Vermium* species sunt, unde in *Vermium* genere Hebr רמה *vermis* propriè *terrestris*, תולעת *vermis* propriè *coccineum*, רקב teredo *vermis ligni* עש vel סס tinea, *vermis lanarum* ac *vestium*: qua de re V. aliquid infrà: plura verò de *Vermibus*, usu eorum inprimis Medico, apud Gerh. Joh. Vossium *de Idol. l. 4. c.* 81. & *seqq.* quorundam magnitudine, ut Gangeticorum apud Salmasium *ad Solinum p.* 1012. Italicorum, apud eundem Vossium *ibid c.* 9. & 70. *Vermibus metaphoricis*, præsertim de *Verme conscientiæ*, pœnæ Inferorum parte non minima, Bochartum iterum *Hieroz. Part. poster. lib. IV. cap.*28. toto, &c. præter Plinium, Aldrovandum, Gesnerum, Alios.

Vermium species variæ.

α. Bombyx, serici parens. β. Cocci vermis, unde coccineus color, de quo utroque vide suo loco. γ. Cossus, vermis lignum corrodens, Græcis θρίψ, unde θριπόβρωτος sylva, apud Hesiodum *in Oper.* Inter cupedias Romanorum, ut vidimus. δ. Ips, vineas corrumpit. ε. *Kokjanin*, homines vivos erodunt. ζ. Lumbrici, in infantum intestinis nascuntur, quorum 4. genera enarrat Vossius *de Idolol. l.4 c.67.* η. Tarmes, *vermis* lardi, apud Isidorum, abietis apud Vitruvium. Unde in Plauti *Mostellar.* ligneos ædium postes *ambos ab infimo tarmes secat.* θ. Teredo, in navium hæret ligno. ι. Tinea, propriè laneas lineasque vestes consumit. κ. *Thrips*, ex vermium itidem generibus, quæ in ligno nascuntur: à quo corrosa ligna priscos Lacones pro sigillis habuisse, suprà diximus &c. Plura V. apud Auctores præfatos, Bochartum præcipuè *d. l. c.27.* ubi *de Vermibus, in plantis, ligno & cibis*, nascentibus pluribus agit.

Verna, servus dominatus, an à *Vere*, quod optimum fœturæ tempus. Fest. Adamantius Martyrius apud Cassiodorum, *Si enim Verna domi genitum significet, id est οἰκογενής.* A qua voce *Vernaculi*, quibus infensus fuit Vitellius Imp. apud Suetonium c.14 ubi plebeculam Romanam signat hoc nomen, de cujus dicacitate ista habet Tertullianus *Apol. Ipsos Quirites, ipsam vernaculam septem collium plebem convenio, an alicui Cæsari suo parcat illa lingua Romana?* Notavit pridem & Martialis *l.* 10.

> Vernaculorum *dicta, sordidum dentem,*
> *Et fœda linguæ probra circulatricis.*

Hæcque est *vernacula* multitudo, quæ Tacito teste *Annal. lib.*1. *militaribus numeris per dilectum inserta, lasciviæ sueta, laborum intolerans, seditionem conclvit* &c. Tetigit & Cicero aliquando, ut cùm recensuit imaginem antiquæ & *vernaculæ* festivitatis *l. 9. ad Famil.* saporem *vernaculum de clar. Orat.* crimen domesticum ac *vernaculum*, *5. Verr.* Et quidem Felix *Octav.* Romulum, Picum, Tiberinum, Consum, Pilumnum, Picumnum, eâdem ratione *Romanorum* dixit *vernaculos Deos*; similiter Petrus Diaconus *Hist. Miscell l.4.* Ætnæ incendium, Siciliæ *vernaculum genus monstri* appellavit, *domesticum* quidpiam ac nativum indigitans. Atque hinc Pignorius natum, vult, ut *vernaculos* nominarent domesticos servos. Martianus Capella *l.8. famulitium Veneris, vernaculaque Bromiales.* Appulejus *Metam. lib.* 1. *Quid uxor? quid liberi? quid vernaculi?* Aliquando tamen *Vernæ* vox latiore aliquanto notione est accepta. Martialis *l* 16. *Epig.*29.

> *Non de plebe domus, nec avaræ* Verna *catastæ,*
> *Sed Domini sancto dignus amore puer.*

Ipsi autem Servi hac appellatione sibi blanditi sunt: Hinc Romæ legebatur, *Tuscus. Augg. nostrorum. Verna. Villicus. Tutelæ. votum. reddidit.* Ibidem, *Lucidæ. Aug. Vernæ. maritæ. incomparabili.* Ibidem in vet. monumento. *Leonas. Augg. Vernalis.* Scilicet occinere sibi poterant Statii illud *l. 2 Sylv.*1.

> *Hinc domus, hinc ortus, dominique Penatibus olim*
> *Charus uterque parens.*

Eratque hoc optimum servorum genus, utpote, qui herili domui eam, quam ingenuo quisque Patriæ, charitatem & curam præstarent, atque adeò transmarinis & advectitiis, aut ex hoste captis, deque lapide emptis, longè anteponerentur. Interim *dicacitas Vernilis*, nempe à Dominorum indulgentia protecta, jactabatur: Unde *Verna* pro scurra Martiali *lib.1. Epigr.*41. pro adulatore, Horatio *l.2. Sat 6.* inque Urbe homines viles, dicaces & procaces, plerique libertinæ conditionis & *vernilem* lasciviam etiam exsutâ servitute retinentes, *Vernaculi*, ut dictum. Imò omnes scurras, intemperantiâ oris notos; omnes, qui sordidas capturas ridiculis dictis otiosam aut transeuntem plebem allicientes & lactantes adjuvabant, includebat hoc vocabulum: quo ex numero, complures recenset Martialis *l.1. Epigram.*41 adeoq; non solùm γέλωτας, ψιθυρολόγους, θαυματοποιούς, uti illud interpretati sunt Casaub & Salmasius *ad Hist. Aug.* Namq; cur Vitellius Præstigiatores potissimùm odisset, causa nulla erat; sed erat, cur illos *ingenuitas* dicaces & scurriles & mimicos homines, quibus in illum larga dictorum materia, quiq; minus parcebant Principi repentino. Quod Suetonius, quem *Vernaculis & Mathematicis* infensum fuisse Vitellium dixisse vidimus, uno exemplo, in utrumque sufficiente, comprobat: *Exacerbatus, quòd post Edictum suum, quo jubebat, intra Kal. Octobr. urbe Italiaque excederent, statim libellus est propositus, & Chaldæos edicere, bonum factum, ne Vitellius Germanicus intra eundem Kalendarum diem usquam esset.* Prædictum enim de morte Vitellii est Mathematicorum: at id proponi formula edicti, faceti est hominis, quales in isto ordine scurræ, urbani, aretalogi, *Vernaculi* &c. V. Laurentium Pignorium *Comm. de Servis* & Jo. Frid. Gronovium *de Pecun. Vet. lib.4. c.*10.

Vernatio, in vet. *Onomastico* λέβηρις. Dum enim diu in cavernis, totâ sc. hyeme, torpent serpentes, situ muccoque obducuntur, qui concrescit, condensaturque circa corpus universum, ac cutis speciem habet. Quo pacto affecta serpens locum quærit angustum, cumque penetrando distringit hanc quasi pellem: quæ & vulgò vera ac antiqua pellis putatur. *Exuvias* dicunt, quia *exuuntur*; uti &, quia ne serpens quasi rejuvenescat, Latinis *senecta*, Græcis γῆρας, vocatur. Ad quod utrumque attendit Tibullus *lib.1. Eleg.*4.

> — *Serpens novus exuit annos.*

Et Maronis est *Georgic. l.* 3.

> *Cùm positis novus exuviis, nitidusq; juventa.*
> *Volvitur* —

Sed & *vernatio*, quoniam superficies ea *vere* exuitur: Quæ quidem planè est exsucca & inanis, aspera etiam ob siccitatem, nec oculos, sed vestigia, sed vestigia solùm oculorum habet, inde Proverbia, γυμνότερος, κενότερος, τραχύτερος & τυφλότερος λεβηρίδος, *nudior, inanior, asperior*, & *cæcior leberide.* V. Gerh. Jo. Vossium *de Idolol. l 4. c.* 53. ut & Bochartum Hieroz. *Parte post. l. II. c.* 1.

Vernela, vulgò *la Venelle*, fluv. Galliæ parvus est, in *Chron* Besvensi memoratus & Selongiam castellum, Miribellum & S. Leodegarii vicum prælapsus, Arari accedit; qui, postquam Auxonam alluit, Tilâ dein augetur. V. Hadr. Valesium *Notit. Gall.* in voce, *Arar fluvius*, ut & Lexicon Univ. *in eadem.*

Vernotum, V. *Verno.*

Vernula, apud Capitolinum *in Macrino, In vernaculis vel amicis* — *tam asper, ut servi illum sui non Macrinum, sed Macellinum, dicerent, quòd macelli specie domus ejus cruentaretur sanguine vernularum*: idem quod *verna* s. *vernaculus*, servus sc. primo domi natus, unde in vetustis LL. Ripuariorum, Burgundionum & similium, *Vernaculi*, i. Originarii, opponuntur inquilinis, inde præstigiator & ridicularius homo, quos vulgò *Charlatans* Galli, Gr. vett. γέλωτας dixere. Unde apud Suetonium Domitianus *vernaculos & Mathematicos Urbe prohibuit* &c. Salmasius *Not. ad l.* V. suprà, *Verna.*

Veronicam Vendentes, apud Torrigium *de Cryptis Vatican. edit.* 2. *p.*309. quinam dicti, innuere videtur du Fresne *Gloss.* cùm ait: *Veronica Romanis appellatur tabella, in qua Christi Domini, pergentis ad supplicium, divino miraculo expressa effigies efformatur, quæ asservatur & colitur Romæ, in Eccl. S. Petri*; hanc in rem variorum Pontificum, Scriptorumque Eccl. Rom. testimonia citans, de quibus alibi. Eidem *Veronicam* appellatum ciborium antiquæ Basilicæ Vaticanæ videtur scribere Nic. Alemannus *in Dissertat. de Lateranensibus parietinis.*

Verpus, apud Martialem *l.11. Epigr.*94. cui tit. *in Verpum amasium*, Judæus est, recutitus, Græcè λειπόδερμος. Cujusmodi homines ut circumcisionem inter Romanos tegerent, thecâ seu subligaculo ac vaginâ ex aluta confecta partem illam vestiebant quæ, quòd gravis admodum esset, *Judæorum pondus* dicitur eidem alibi. Removebatur autem illa facilè, imò & sponte cadebat, uti de Menophilo idem habet *lib.7. Epigr.*82.

> *Dum ludit media, populo spectante, palæstrâ,*
> *Delapsa est misero fibula*, verpus *erat.*

Hinc diversum ab illo alterum fibulæ genus, quod, vel ex ære, vel ex argento, in Comœdis, Citharœdis ac adolescentulis aliis, vocis valetudinisque conservandæ causa, adhiberi solitum, à fabro igne glutinabatur, & ab eodem, quum opus esset, refibulabatur, solvebaturque, fuisse liquet, Ferrarius *ad l.* Cæterùm de

de voce sic Salmasius, Δεῖλα, *verpe*, vel *pars illa, quâ viri sunt*, *unde* Δειλὸς, *verpus*, — *in Gloss. Verpus*, δείλ... *Not. ad Capitolinum in Pertinace*, V. & Jul. Cæs. Scaligerum *de Causis L. L. lib. 1. c. 28.*

Verres, adde: Legibus convivalibus, quam Legibus Populi Rom. obsequentiorem eum fuisse, inter alia, in illo notavit Cicero: V. quæ de Legibus his supra.

Verrius Flaccus, ita enim meliùs, quam *Verrus*: *Libertinus, docendi genere maximè inclaruit; namque ad exercitanda discentium ingenia, æquales inter se committere solebat*, Suetonius *lib. de illustribus Gramm.* Ubi quod *committere* dicit Auctor, in Ludis Amphitheatralibus ac Circensibus, *commissiones* nominibus certantium in urnam conjectis, atque inde a Prætore eductis, fieri solitas, appellationem a Ludis literariis mutuatas esse, notat Thomas Dempsterus *in Rosinum l. 5. cap. 4.*

Verruca, a *verro*, tuberculum cutis est, quod extrudit bilis flavæ copia, Becmannus *Origg. L. L.* Græcè μυρμηκία, unde *myrmecias*, apud Plinium, gemmæ nomen, quòd *verrucis* similes eminentias habeat, sic dictæ, *l. 37. c. 10.* de qua V. Salmasium *ad Solinum p. 769.* qui margaritas quoque *concha verrucas* appellari *Tertulliano de Habitu mul.* notat *pag. 1114.* Hinc *Verrucosus*, cognomen Fabii quòd ex summo labio *verruca* parva ei extuberasset, apud Plut. *ibid.*

Versatile Triclinium, memoratur Lampridio *in Heliogabalo*, *Oppressit in tricliniis versatilibus parasitos suos violis & floribus, sic ut animam aliqui efflaverint, quum erepere ad summum non possent.* Cujusmodi triclinia qualia fuerint, exponit Seneca *Epist. 90.* *Qui versatilia cœnationum laquearia ita coagmentat, ut subinde alia facies atque alia succedat, & toties tecta, quoties fercula mutentur.* Quibus junge Suetonium *in Nerone*, & quæ *ad Athenæum l. 4. c. 2.* adnotavit Isaac. Casaubonus. De *versatili Scena* Scauri, V. ubi de *Theatro*. de *versatilibus cavearum* in Amphitheatro *repagulis*, quorum Vopiscus *in Probo* meminit, suprà voce *Repagula*: uti de *versatilibus* x ...ium *Tritonibus*, flantem ventum in fastigio earum indicantibus, suprà passim, inprimis vocibus *Pinnacella*, & *Ventilogium* &c.

Versicolor Linea, inter instrumenta Venationi inservientia, concludebat saltibus feras, vel terrebat apros, vulpes, lupos, ursos, & præcipuè cervos: hincq; *Formido* Latinis dicta est. Ovidius *Fastorum lib. 3.*

— *Pavides formidine cervos.*

In ea alternus plumarum contextus, vulturis inprimis ac cygni laudatus, interdum & sandyce fucabatur. Meminit ejus M. Aur. Olympius Nemesianus *Cyneg.*

Linea quin etiam magnos circumdare, altos
Quæ possit, volucresq; metu concludere prædas,
Digerat annexas non una ex alite pinnas.

Unde *formidatæ pinnæ* Ovidio *Metamorph. l. 15. fab. 43 in fin.* Colorum diversitas itaque ex avium diversarum plumis fuit, Oppianus Cilix *Cyneg l. 1. v. 156.* ubi ... illam ... vocat, e *sparto tortam*: quemadmodum *lini septum* Olympius vocat ubi supra. Multicolorem nàmque fuisse, ex Eodem *lib. 4. v. 387.* probatur, ubi habet:

— πολύχροα δείματα θηρῶν.
Versicol res formidines seu terriculamenta ferarum.

V. etiam *versum 403. ejusdem libri.* Usum illiusmodi linearum indigitat Seneca *de Clementia lib. 1. cap. 12* Sic feras lineis & pinnis conclusas contine, easdem à tergo eques incessat, tentabunt fugam, per ipsa, quæ fugerant, proculcabuntque formidinem. Et *lib. de ira cap. 12* Nec mirum est, cum maximos ferarum greges linea pennis distincta contin at, & in insidias agat, ab ipso effectu dicta formido, vanis enim vana terrori sunt. Augustinus item *de Nupt. & Concup. l. 1.* Et cum verentur infamiam falsam, veram incurrunt, instar ferarum, quæ circundantur pinnis, ut cogantur in retia. Nec verò in venatu solùm, sed etiam in piscatu, Formidinis istiusmodi seu *versicoloris* lineæ usum, ostendit Oppianus præfatus, *Halieut. lib. 4. v. 576.* ubi ἰχθύες, *videntes*, inquit,

Excelsos κινυμένας, ἀνιμώενα δείματ' ἔχοντας,
Funes agitatos varios metus habentes.

At frequentior receptiorque in Re Venatoria usus. Namque præter citatos Lucanus *lib 7.*

— *Sic dum pavidos formidine cervos*
Claudit odoratæ metuentes aera pennæ.

Et ambitiosiùs multò Ausonius *Epist. 5. ad Theonem*,

An cum spatiosa vagos dumeta per avia cervos
Circumdas maculis & multa indagine pinnæ?
Aut spumantis apri cursum clamoribus urges,
Subsistisque feros? moneo tamen, usq; recuses
Stringere fulmineo venabula cominus hosti &c.

Istiusmodi proin *Versicolores* lineæ, ut & venabula, canesque venatici cum retibus Dianæ, venationum Præsidis, statuæ olim addita. V. Thomam Dempsterum *Paralipom. in Rosinum lib. 2 cap. 7.* ut & *suprà*.

Versicolor Vestis, Meretricum apud Athenienses propria, ex Lege memorata Suidæ, τὰς ἑταίρας ἀνθινὰ φορεῖν, *Meretrices floridas vestes induta sunto.* Artemidorus enim ποικίλην & ἀνθινὴν, *versicolorem & floridam* vocat, *l. 2. c. 3.* Γυναιξὶ δὲ ποικίλη ... *Mulieri versicolor & florida vestis conveniens est, maximè autem meretricibus: hi enim* &c. Hinc Clemens Alexandrinus *Pædagog. lib. 3. c. 2.* ... Eandem suis Locrensibus legem Zaleucus posuit, ut auctor est Diod. Siculus, & usi sunt Syracusani, quod Philarchus apud Athenæum scribit *l. 12.* &c. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Attic. l. 6. tit. 6.* Apud eosdem in dedicationibus Ararum, Templorum, statuarum, *Versicolor* quoque vestis adhibita legitur. Nam cum ditiores πολυτελεῖς ... *sumtuosioribus victimis*, eos citus peragerent: illi tamen, qui manu tenuiore in dedicationem offerebant, χύτρας ollas adhibebant more solenni a mulieribus super capita circumferendas, in quibus Πανσπερμία, seu leguminum omnigenûm elixorum mixtio, unde libatio fieret ἀφιδρυμένοις, *Diis dedicatis*, Eucharistica & Propitiatoria. Erant autem mulieres tum *Versicoloribus* indutæ. Unde in lepida illa *Pluti*, apud Aristophanem, in Deum dedicatione destinata, Anus, in Adolescentuli, quem deperibat, gratiam, amictu *versicolori* orna a & circa dedicationem illam haud parum satagens Charionem Chremyli servum rogat, quid faceret ipsa, seu quomodo in solennitate te gereret? Cui ille.

— Τὰς χύτρας αἷς τὸν θεὸν
Ἱδρυσόμεθα, λαβοῦσ' ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φέρε
Σεμνῶς, ἔχεις δ' αὐτὴ αὐτὰ ποικίλα.
— *Ollas, quibus Deum*
Consecraverimus, accipias, & super caput deferas
Graviter. Advenisti verò ipsa versicolores habens vestes.

Quasi dixisset: jam ornasti te eam in rem decenter id est *coloribus variis*. Ita enim Scholiastes vetus disserte, ... *Mos erat in dedicationibus statuarum* (Diis consecratarum) *Leguminum elixorum ollas circumgestari à Mulieribus* Versicoloribus *vestitis. Atque ex hisce sacra in gratiarum actiones Diis libabant.* Ita igitur vestes *Versicolores* ipsæ solennitatis pars erant, contrà quam opinatur Frischlinus, Anum a Carione ob habitum ejusmodi, velut sacris illis haud satis decentem, nec gravitati aut venerationi in dedicatione adhibendæ idoneum, reprehendi ac ludificari, existimans. Atque sic etiam intelligunt Poetam Car. Gerardus, Alex. ab Alexandro *Genial. Dier. l. 6. c. 14.* Alii. V. Jo. Seldenum *de Synedriis Veterum Hebr. l. 3. c. 13 §. 3* Idem observatum in sacris Matris Phrygiæ seu Cybeles seu Rheæ, in cujus Sacerdotibus ac famulis novem ista præcipuè spectata olim fuisse, annotavit Vossius *eviratione*m, *furorem*, vestem versicolorem, *capitis jactationem, capillorum inunctionem, mollitiem incessus lacertorum sectionem, ejulationem, & eruscationem.* Et quidem vestis meminit Varro *Eumenidibus*

Nam quæ venustas hic adest gallantibus?
Quæ casta vestis?

Quam multicolorem fuisse docet Dionysius *Antiqq. lib. 2.* ubi eam vocat ποικίλην στολὴν, *variam stolam*. Unde Fulgentius *in Mytholog. Ideo & (Sacerdotes Cybeles) multiplici veste, quod omnis potentia ornata sit.* V. præfatum Vossium *de orig. & progressu Idolol. lib. 2. cap. 53 ubi de Phrygia Dea Sacerdotibus pluribus agit* &c. De Floralibus, V. Ovidium *Fastor.* De voce sic Salmasius *Not. ad Pallium Tertull. cap. 3.* *Versicolor Latinè dupliciter sumitur, aut enim id est, quod colorem semel mutavit, aut quod colorem subinde mutat. Jurisconsulti versicoloriorum nomine comprehendunt, quidquid naturalem colorem semel vertit, ut omnia, quæ tincta sunt, quæque nativum colorem alieno & ascititio mutaverunt.* Versicolor *aliàs est qui colorem aliâ atqj aliam subinde ostendit, prout movetur ac movetur, ut colla columbarum, Græci* ... *vocant, unde allassontes calices, apud Treb. Pollionem.* Ibidem quomodo *multicolor, discolor* ac *versicolor*, Græcè πολύχρους ἑτερόχρους, & ποικιλόχρους, conveniant differantque, persequitur. Idem, quid *colorium* à *versicolori* differat, prolixè docet, *Not. ad Vopiscum*, V. quoque suprà, ubi de vestibus *Coloriis, Floridis, Variis* &c.

Versificator, longè infra Poetæ dignitatem. Hac enim voce notantur Columellæ, Quintiliano, Aliis, sermonis ac metri observatores quidem, sed citra spiritum & vim intrinsecam poeticam, figmentis prope creationem penè rerum evectam, quam unice in vero Vate desiderat Petronius, cùm ait, *Præcipitandus est liber spiritus, ut furentis animo vaticinatio appareat* Nomen inde, quòd *versus faciunt*, qui sermo, plebejus aliàs, consecratus est Horatio *Epist. l. 2.*

— *paupertas impulit audax*
Ut versus facerem —

Et *Sermon. lib. 1. Sat. 10.*

Atque ego cùm Græcos facerem, natus mare citra,
Versiculos —

Papinio item *Sylvar. Præfat.* sed contemtu servato, utpote de se ipsis loquentibus. V. Barthium *ad hanc Præf.*

Versoria, apud Plautum.

Hic ventus nunc secundus est, cape modò versoriam

suad

funis est, quo velum in nave vertitur, *pes* aliàs, quam vocem vide.

Versura, apud Tertullianum *de Pallio c.2, Denique, si quid mare diluit, cœlum texit — gladius detondit*, *aliàs* Versura *compensati redit*: est τὸ ἀντισήκωμα vel ἡ ἀντισήκωσις, ut Græci Calculones vocant, sic appellantes id, quod summæ alicui deest, & quod ad eam integrandam debet suppleri. Quâ ratione eleganter, si quid ex generis humani summa bellis deminutum ac delibatum est, *id alias versura compensati redire* repensarique, ἀντισηκοῦσθαι ac redintegrari dixit. Aliàs *versura*, usura ac fœnus est, is viz. mutuæ sumendæ pecuniæ modus, cum æs alienum priùs contractum novo ære alieno dissolvitur, in *Gloss.* Servii δάνειον δάνειον, quod qui facerent, *versurâ solvere* vel *versuram facere* dicebantur. Sic in *Attico* Corn. Nepos de Fulvia Antonii, *Quin etiam*, ait, *cùm illa fundum secunda fortuna emisset in diem neque post calamitatem* versuram facere *potuisset, ille se interposuit.* Imò *versura* simpliciter Latinis δάνειον, idemque planè cum *mutuo*, quod est ἀμοιβὴ i. *versura*. Nam qui mutuam pecuniam accipit, eam accipit ut reddat, & sic *versuram*, h. e. ἀμοιβὴν facit. Ipsum quin etiam verbum ex Græco Siculo venit μοῖτον, quod ἀμοιβὴν notat &c. V. Salmasium *ad Tertulliani locum*, uti *de versuris fluviorum* suprà passim, in vocibus *Brachium*, *Crinis*, *Ramus*, alibi.

Versus, Latinis, ut στίχος Græcis, linea dicta est quæcunque in pagina præducta, sive sententiam impleret, sive imperfectam relinqueret, in sequenti linea, aut etiam tertia vel quarta, absolvendam. Quarum linearum rationem habebant Veteres, Græci Latinique in computando versuum cujusque libri numero: quem Librarii in fine adscribere solebant, ut sciretur, quot *versuum* esset opus, quod præcessisset, sive prosâ oratione compositum foret, sive versâ. Sed & operis magnitudinem *versuum* multitudine metiebantur. Unde πολύστιχον βιβλίον, pro *magno* passim apud Photium. Nec per capita vel sectiones, ut Hebræi Arabesque, sed per *versus* mensuram alicujus scripti colligebant. Quintilianus *l.7. cap.1. Multis millibus* versuum *scio apud quosdam esse quæsitum, quomodo inveniremur.* Unde distinctiones capitum raro tum in libris usurpatas liquet. Et quidem στίχον & στοῖχον Græci, uti *versum* Latini, appellabant propriè seriem in longum porrectam & quascunque res unâ facie directas ac digestas. Dein lineam in scriptura sic vocarunt, eamque dextrorsum versùs scriptam præcipuè, cùm καταβατὸν appellarent eam, quæ deorsum versùs duceretur. Tandem *versum* in Poesi, quia lineam suam singuli versus occuparent, etsi interdum non explerent. In carmine postmodum obtinuit, ut *versus* propriè dicerentur τὰ ἔπη. Unde *versa oratio*, quæ prosæ opponitur. *Versus* tamen dictus Latinis tam solutæ orationis linea, quàm metricæ, ut visum. Quin & sulcum in aratro vocarunt *versum*, quo peracto convertitur aratrum ad alterum sulcum inchoandum, Plin. *l.* 18. *c.* 19. Quod imitati in Græcia priscis temporibus in scribendo, *versu* absoluto à dextra ad sinistram, ab eodem fine sequentem auspicabantur, à sinistra ad dextram, βουστροφηδὸν id appellantes, ut notatum Pausaniæ *Eliac.* 1. Unde Isidorus notionem vocis inde derivans, *Versus*, inquit, *vulgò vocati, quia sic scribebant antiqui, sicut aratur terra, Origin. l.* 6. *cap.*13. &c. Quam in rem V. Vossium *de Arte Gramm. l.* 1. *cap.* 34. Præter Indices itaque, qui in fronte prima libri collectam exhibebant materiarum ac præcipuorum capitum summam, inibant & numerum *versuum* cujusque operis & summam inde confectam ad finem codicis adnotare solebant, ut dictum. Sic Callimachus πίνακα conscripserat, quo recensebat omnium Auctorum scripta, qui vel pedestri sermone, vel metro inclaruerunt: quot dein *versuum* essent singula opera, diligenter admonuerat, subscripto ad finem cujusque numero, ut ex multis Athenæi locis observare est. Idem eundem de Legibus fecisse, discas ex eodem *l.*13. Etiam Diogenem, in Philosophorum scriptis recensendis, & *versuum* numerum apposuisse, legimus in ejus *Speusippo*, *Xenocrate*, alibi. E' quibus colligit Salmasius, Antiquarios, qui per ea tempora libros describebant, semper eundem servasse numerum versuum, quem in antiquioribus codicibus reperiebant: habuisseque proin certa formâ varias paratas chartas & membranas, quarum huic generi scriptorum excipiendorum dicatæ aliæ essent, huic aliæ. Quod posterius diserte Martialis tradit, memorando in *Apophoretis*, *Chartas majores*, in quibus Poetæ sua carmina scribebant; alibi *Chartas Epistolares*, in quibus ad amicos; & *Vitellianos pugillares* seu *codicillos*, in quibus ad amicas scribebatur. Plura *Chartarum* genera enarravimus, ex Plinio aliisque, suprà. Duravisse verò hunc morem numerandorum in libris versuum ac notandorum, usque ad extrema tempora *Græciæ*, patet ex *Præfation.* Justiniani in Pandectas. Sic in Pauli Silentiarii Ἐκφράσει *Templi Soph.* in fine poematis adnotatum, in Cod. antiquo, στίχοι ὁμοῦ [illegible]. Diversissimus ab his *Versuum* modus in Hebraicis & Arabicis scriptis, quos eorum Critici computant, & ex quibus veluti portiunculas capitum faciunt. Qui periodi potiùs, quam *versus* vocandi; sententiam enim ut plurimum perfectam continent, & aliquot versibus seu lineis constant, pluribus paucioribus, ac inæquali semper filo sunt: notis & accentibus quibusdam distincti. Cùm in Græcis Latinisque monumentis, æquales perpetuò versus ac pari facie, nullâ alia distinctione invicem distincti sint, præterquam linearum, singuli quippe versus totidem lineæ. Interim utrique pariter στίχους & *versus* quoque appellarunt particulas illas, in quas capitum S. Scripturæ sectiones sunt divisæ: unde antiquissimus codex laterculum habet Græcè, quo exposita est mensura versuum universorum operum V. ac N. Test. uti vidimus suprà in voce Στιχομετρία: plura hanc in rem V. apud Scaliger. *Poetic. l.* 2. *c.*5. præfatum Salmasium *Prolegom. in Solinum*, & *Not. ad Vopiscum in Firmo*, Crojum *Observat. in N. Test.* Suicerum *Thes. Eccl.* voce Στίχος, ubi inprimis *de Versibus Librorum Sacr.* Alios. De *Versibus* verò *in Poesi*, hic passim, ubi de unoquoque Metri genere, nec non in vocibus, *Carmen*, *Poesis* &c.

Versus, in Ecclesia Rom. *cantionis Ecclesiasticæ nomen, quæ canitur in officio; ita appellata, quia tunc revocatur &* vertitur *mens ad divinarum laudum attentionem, ut cum animus in psalmodia fessus lassusque hoc interim refocilletur, sive — ex eo quia tunc Cantores versùs Orientem se vertebant*, Dominic. Macro *in Hierolex.* Et quidem ad Matutinum solent *Versum* recitare, post Psalmorum seriem, quando nempe incipiendæ sunt lectiones, ut mens psallendo lassa ad lectionum attentionem excitetur: secus in horis diurnis aliis, quæ cum sint breves post lectionē *versus* habent. Ex his *Versus apertionis* memoratur in *Reg. Magistri c.* 44. principiū sc. Matutini, incipiens, *Domine labia mea aperies* &c. *Versus clusor*, qui dici solet in clausula officii Eccl. qualis hodie *Benedicamus Domino, ibid. c.* 37. Tempore Paschali autem omitti *Versum*, & pro eo cursus aliquot diurnales cantari, habet Amalarius *de Ord. Antiphonar. c.* 52. Hinc *Versum perdere* Monachi dicti, qui ad Refectorium tardiùs venerant, primo, secundo, aut tertio orationis versu jam prolato, in *Instit.* Rainardi Abbatis Cisterc. quo casu pœnitentiæ seu *veniæ* tales obnoxii. *Versarius* verò liber Eccl. Versus in Ecclesia cani solitos complectens, appellatur, in *Necrologio* Ecclesiæ Paris. apud Car. du Fresne *Glossar.* &c. V. quoque *Prosa*, *Troparium* &c.

Vertagus, nomen canis leporarii, qui & *Gallicus* & *Laconicus* dicitur. In *L. Sal.* *argutarius canis* vel *acutarius*, quasi ὀξύπους. Aliàs *Vertragus*, *Veltraus*, *Vertrus* & *Veltrus*: qua postrema voce infima ætas appellavit, qui superiori *Vertagi*; atque ita in *Vita* Caroli M. nuncupantur, Salmasius *Not. ad Aurelianum Vopisci.* Hebræis *renibus succinctus*, uti quidem R. Levi phrasin hanc explicat Prov. *c.*30. *v.* 31. dicens, *Canis est lumbis tenuibus, quo ad venationem utuntur Venatores.* Certè de eodem cane Gratius *Cynegetic.*

— *adstricti succingant ilia ventris*,

Et Ovidius, ubi de Actæonis canibus,

Et substricta gerens Sicyonius ilia Ladon.

Namque, ut Aristoteles *in Physiognom. c.*6. οἱ ἰσχνοί, inquit, φιλόθηροι, *Qui (ilibus) succincti sunt, venationis sunt studiosi* &c. V. Fullerum *Miscellan lib.*5. *cap.*12. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib.II. c.*56. Alios, nec non suprà ubi de *Cane Venatico*. Vocem quod attinet, Salmasius idem, *tragum*, ait, *pro traho dixerunt, id est, everriculo — sic vertrahum & vertragum, de genere canis venatici*: pro *fertrahum*, à *fera trahenda*, f. in v. mutato &c.

Vertendi crateras, uno ductu exhaustos, mos Veterum memoratur Papinio Statio *Thebaid. l.* 6. *v.*534. ubi de Herculis cratere,

— *illum Tirynthius olim*
Ferre manu sola, spumantemq́; ore supino
Vertere, *seu monstri victor, seu Marte, solebat*:

ut viz. penitùs exhaustum. Nempe priùs *vertebant* pocula, quàm de novo replerentur. E' quo more prisco mansit in hodiernis Gallis vox *verser*, pro infundere. Casp. Barthius *Animadvers. ad l.* Cœterùm de verbo *vertere*, sic Scaliger *Poetices l.*2. *c.*5. *Vertere est idem quod sulcare aut scalpere; tollere aliquid è superficie, ita ut depressio relinquatur. In ceris igitur stylo cùm ducerent notas, frequentativo usi sunt, sicut & agricolæ.* Vertunt *enim terram, quia quod subtus erat, suprà ut sit faciunt. Sic Cicero dixit, Literas exarare. Ad eum modum Versus dictæ sunt lineæ, seu sulci, quibus verba scribebantur — Itaque in omni scriptura tractus singuli orationis versus sunt appellati. Postea quum redegissent cantum ad numerum castigatiorem, antiquum Versus nomen sibi fecere peculiare.* V. quoq; suprà, voce *Versus*. De ritu precantium, se ad hanc illamque Mundi plagam; sacrificantium, aurigantium in Circo, aliorum, se in dextrum, in lævum latus, in orbem vertendi, diximus hic passim suis locis.

Vertex, à *verto*, propriè quod in se *versum* ac contortum est. Ita *vertex* in fluvio, ubi aqua gyratur & in se vertitur; è cujusmodi aquarum gyris quo pacto Vett. divinare sint soliti, diximus suprà ubi de *Aqua*, *Fluviis*, *Fontibus*. In capite *Vertex* similiter, propter flexum capillorum, quòd in gyrum inibi quodammodo vertantur. Hinc in monte *Vertex* ἡ ἀκρώρεια; in cœlo, idem quod πόλος, quæ vox similis planè notionis est. V. Christ. Becmannum *Origin. L. L. pag.* 1126. Et quidem *Vertex capitis*, non minus ac cœtera ejus pars, Stoicis olim, rasus fuit: at elegantiores Græci & Palæstrici, qui περιτρόχαλα tondebantur, *verticem* intonsum ac culteri immunem habebant, sub eo v.

omnia circumtonsa strictim & juxta cutem. Quod tonsuræ genus Carthaginiensibus suis exprobrat Tertullianus, *de Pallio cap. 4. Unde apud aliquos Numidas, etiam equis cæsariatos, juxta autem tonsor, & cultri vertex solus immunis?* V. quæ suprà hanc in rem passim, inprimis voce *Circumtonsi*. Matronæ verò Romanorum etiam multis gradibus & spiris convoluti & in altitudinem extructâ comâ, *verticem* cumulabant. Appuleius *Milesiar. l.2.* Quid cùm frequenti subole spirosus cumulat verticem, *capillus* sc. Et Tertullianus *de cultu Fem.* Affigitis præterea nescio quas enormitates sutilium atque textilium capillamentorum, nunc in galeri modum, quasi vaginam capitis & operculum verticis, nunc in verticem retro suggestum: quo de capitis ornatu diximus suprà passim, inprimis ubi de *Comam struendi modo*. Ut porrò Æthiopes frontem infantum, ipso natali die, Etrusci occiput, sic Libyæ populi *verticis* temporumq; venas olim urebant apud Herodotum *l.4.* de qua ustione V. Casp. Bartholinum *Exercitat. Miscell.* ut & aliquid suprà, voce *Vena*. Hodie in Eccl. Romana eandem capitis partem à Sacerdote, postquam protulit hæc verba, *Ego te baptizo* &c. chrismate solere ungi in Baptismo, in modum crucis, & verba adhiberi, *Deus omnipotens, Pater Domini nostri J. C. qui te regeneravit ex aqua* &c. legas apud Macrum *Hierolex.* Adde *Verticem rasum* gerentibus, Macas pop. circa maritima Africæ, Occasum versùs, quos summum capitis verticem radere consuevisse, in medio capillos crescere sinentes, quos hinc atque hinc in orbem totonderint, habes apud Herodotum *ibid.* Ad quem ferè modum, Sacerdotes Christianorum radi solitos, docet Beda *in Histor. Eccl. Angl.* V. quoque suprà voce *Caput*.

Verticordia, cognom. Veneris, cujus Ædes Romæ extra portam Collinam viâ Salariâ fuit. Facta est autem hæc ædes, cùm tres Vestales uno tempore incestum commisissent, ut puellarum animos lascivos ad castitatem *verteret*, quemadmodum ait Jul. Obsequens. V. quoque Valer. Maximum *l.8. c.18.* De eadem Ovidius *Fastor. l.4.*

Roma pudicitia proavorum tempore lapsa est,
Cumæam Veteres consuluistis anum.
Templa jubet Veneri fieri: quibus ordine factis
*Inde Venus]*verso *nomine* corda *tenet.*

Contigit id anno U.C. 639. M. Acilio & C. Porcio Coss. De prodigio infami, quod spurcum cum eventum præcesserat, V. Orosium: & Plutarchum in *Quæstion. Rom.* Græcis Ἀφροδίτη Ἀποστροφία.

Vertumnus Deus, adde: Ei coronam è gramine defecto seu fœno imponi consuevisse, discimus ex Ovidio *Metam. l.14.*

Tempora sæpe gerens fœno religata recenti
Desectum poterat gramen versare videri.

V. Car. Paschalium *Coron. l.4.c.2.* uti de *Vertumno* aurigæ genere, qui *mutator equorum* Valerio, *Desultor* aliis, plura apud Salmasium *ad Vopiscum in Carino*, ut & suprà non uno loco, inprimis ubi de *Sarmatico ludo*.

Veru, à *versum*, quia toties in gyrum vertitur, quod etiam Germani in suo vocabulo *Bratenwender* notant, Christ. Becmannus *Orig. L. L. p.* 1128. Instrumentum coquinarium è ferro est, ὀβελὸς Græcis, cujus crebra apud Homerum mentio, ubi de Heroum sacrificiis conviviisque. At *ligneum veru*, in assando olim agno Paschali (è ligno mali Punicæ quidam volunt) adhibitum, occurrit apud Maimonidem *de Paschate cap.8. sect.10. Cùm eum assant, à medio ore usque ad pudenda transfigunt eum* veru ligneo *& subjecto igne in medio furno suspendunt:* cujus ritus vestigia hodieque in quadam Tartarorum horda superesse alibi diximus. Justinus, vir sanctus, & rerum Judaicarum peritissimus, duo veru in modum crucis adhibita, & unum ab infimis partibus ad caput usque adactum, alterum ad interscapilium, cui appenderentur agni manus seu pedes anteriores, refert *Dial. cum Tryphon.* quo Christum in cruce pendentem utcunque fuisse præfiguratum, ait Sam. Bochartus *Hierozoici Parte prior. lib. II. cap.* 50. Sed & ab innocenti hoc usu ad cruciandos homines translatum id Instrumenti, memoratur Polydoro Virg. *Histor. Anglic. l.18.* ubi Eduardum II. Angl. R. ab Isabella uxore in vincula conjectum, *veru* ignito per anum adacto periisse, tradit. V. quoque suprà, voce *Obelus*. In vet. *Inscr. p.61.* HÆC AREA INTRA DEFINITIONEM CIPPORUM CLAUSA VERUBUS, vox stipitem notat, instar subulæ præacutum, C. du Fresne *Glossar.* Hinc *Verutum*, teli genus, de quo dicemus infra.

Verva eborea, armillæ genus, in brachio laudat Scribonius Largus *Composit.* 16. quemadmodum circuli eburei meminit Petronius *Sat.* Thom. Bartholinus *de Vet. Armillis*.

Vervactor, inter Divos Agricolas Romanorum, primus invocabatur, cùm Flamen Cerealis sacrum Cereri ac Telluri faciebat; Ita enim is. *Vervactor, Reparator, Imporcitor* &c. Sic dictus, quòd primæ arationi, quæ *vere* fit, adeoque *Vervacto faciendo*, præsidere crederetur: quam in rem, V. quæ eruditè congessit Salmasius *ad Solinum pag.* 724. & *seqq.* ubi de vett. Græcorum Romanorumque agricultura.

Veruculo pingendi Ars, memoratur Plinio *l. 35. cap.* 11. ubi de Encaustice: *Encausto pingendi duo fuisse genera antiquitus constat, cera & in ebore cestro, id est, veruculo, donec classes pingi cœpere.* Est autem *veruculus*, seu *veruculum* diminut. à *veru*, quod telum significat, & instrumentum pingendi vel inurendi: uti Græcum κέστρον. Et quidem hic pingendo adhibitum, sed & teli genus fuisse, docet Vegetius *l.2.c.15. Aliud minus ferro triangulo unciarum quinque, hastili trium pedum semis, quod tunc* veruculum, *nunc verutum dicitur*, V. ibi: & plura de hoc pingendi genere, suprà voce *Cera*, item *Encaustice*. Sed & *Veruculi*, in Glossis, βάλανοι ἐπὶ κλεῖθρα, ἐστήκεσαν, item κανόνια, ferrei sc. obices, quibus portæ muniebantur. Unde *verucla* hodieque Galli dicunt ferreos hujusmodi obices. *verrous* vulgò, Salmasius *ad Solinum p.* 925. de quibus V. suprà voce *Obices*.

Vervex, apud Juvenalem *Sat. 3.*

Sutor, & elixi vervecis *labra comedit.*

ab ariete differt, ut cantherius ab equo, caper ab hirco. Est enim mas inter oves, cui testiculi adempti, seu *inversi* sunt, unde & nomen. Galli Italique à monte, *montonem* vocant. Sam. Bochartus *Hierozoici Parte prior. lib. II. c.19.* ubi multis animalibus id commune esse cum mulis, quos ὀρεῖς seu οὐρῆας Græci vocant, ut à *montibus* nomen habeant, ostendit, V. suprà voce *Mulus*. Cujusmodi castratis ovibus, albis, nigris, cinerei coloris, ad varia uti Peruanos, quippe aratra ducentibus ac ligna ferentibus, docet Cardanus *de Rer. Variet. lib. 7. cap.3.* At *arietes* Chald. דכרין *dichrin*, i. *mares* dicti, Homero ἄρσενα μῆλα, & ἄρσενες ὄιες, aliter unâ voce κτίλος, q. *duces greges*, quos oves sequuntur, *Il.* *α*. Quæ tamen vox & ad *Vervices* trahitur. *Sectarius* nempe, uti κτίλον Festus vocat, *vervex* ei quoq; dicitur, *qui gregem agnorum præcedens ducit.* Et quidem *Arietum* in sacrificiis V. T. eximium fuisse usum, diximus suprà. Addo hoc saltem, Sacrificium pro delicto, licèt fuerit sacrificio pro peccato gravius, non tamen majoribus hostiis, sed solùm ariete oblato, expiatum fuisse, Levit c.6. v.6. Cujus rei rationem redditurus Bochartus, *contraria*, ait, *contrariis curanda: & peccato* אשם *quod superbiam & protervam habet adjunctam, meliùs opponi ovium placidum & mitem animum, ut qui jubebantur offerre pro delicto, eadem operâ monebantur mores suos ita esse componendos, ut hujus animalis docilitatem & simplicitatem referrent*, *Hierozoici* Parte prior, *lib.II. c.* 33. &c. Hinc *Vervecinus*, unde *Vervecinum caput*, apud Plautum *Persa Actu 2. sc.* 2. frequens in gente illa convitium, in hominem stupidumque, de quo V. Vossium *Idolol. l.3. cap.* 59. qui & *vervecis* capite abscisso ad aliquot passus adhuc progressi, ex Averroe, meminit *lib. eod. cap.* 44.

Verum, apud Papinium *Thebaid. l.3. v.488.*

—— *seu purior axis,*
Amnemq; nefas & verum insistere terris
Vera *docent* ——

præsagium est. Uti quod oraculo pronunciatur, apud Claudian. *de Laud. Stilicon. lib.4.*

—— *noxia vatibus ipsis*
Veri sacra fides ——

Sic Tacitus *Histor. lib. 5. Vulgus — ne adversis quidem ad Vera mutabatur.* Hoc est, eam Oraculi fidem quam Tacitus talem credebat. Vaticinium item, vel invito Servio, *ad illud Æneid. lib.11.* in eo ipso Junonis sermone,

Nunc manet insontem gravis exitus, aut ego veri
Vana feror ——

Inde *os verum* Apollinis, i. fatidicum, vaticinans, apud Ovidium *Metamorph. lib.* 10. &c. V. Casp. Barthium *Animadv. Papinian. d. l.* & suprà, voce *Vera*, ubi de *vero colore*, Græcis itidem ἀληθινῷ, h. e. purpureo seu coccineo quoque nonnulla. Item *Veritas*.

Verus, adde: Præter exempla Majorum, quorum leges *numerum convivarum novem excedere, pauciores tribus esse*, vetabant apud Gellium *lib. 13. cap.* 11. primus *cum duodecim solemni convivio accubuit*, teste Jul. Capitolino. V. Hieronymum Mercurialem *de Arte Gymn. l.1. cap.11.* Interim Augusti Mensa δωδεκάθεος ex Suetonio non ignota. Idem eodem teste, *non Saturnalibus modò, sed & festis diebus, Vernas in Triclinium semper admittebat*, Equum porrò suum, *Volucrem*, ita amavit, ut non solùm aureum ei simulachrum fecerit, & passas uvas nucleosque in vicem hordei in præsepe posuerit, sed & magnificum mortuo sepulchrum in Vaticano fieri curaverit. V. iterum Capitolinum, cui adde Fortun. Licetum *de Lucernis Antiqq. l.7. c.57.*

Verus Cons. collega Bibuli, quibus Coss. natus est Pertinax Imp. memoratur Capitolino *in eo*.

Verus Antoninus, Ælii *Veri* ab Adriano adoptati filius, postquam ab Antonino Pio itidem adoptatus esset, id nominis accepit, V *Lucius Verus*.

Verutum, teli apud Romanos genus. Glossæ vett. *Cameterum, verutum*: interpretatur Johannes Brodæus *ad Antholog. l.1. c.12. Epigr.17. Stylum aeneum, gnomonem, vericulum*, Verutum, *pinulam.* V. Sallustium *Histor. lib.3.* Nonium *cap. 18. num. 16.* Charis. Sosipatrum *lib. 3.* Obertum Gifanium *in Ind. Lucretiano*, Alios. Dempsterus censet illud fuisse, quod *graphium* appellat Sueton. *Julio c 82. Cæsar Cassii brachium arreptum graphio trajecit:* & quæ seqq. cujusmodi necis instrumento Johannem

Scotum à Discipulis suis, cùm in delirium senectutis vitio incidisset, interfectum, refert P. Crinitus *Honest. discipl. lib. 24. cap. 11.* Meminit *Veruti* etiam Lucretius *l. 4.*

Vix absunt nobis missus bis mille sagittæ,
Vix etiam cursus quingentos sæpe Veruto.

Plautus *Trucul. Sc. ite, iac, in fin.* Silius item Italicus *Punicor. lib. 17.*

Qui nobis, memini, ad Cannas lætissimus iræ
Servili ferro ora Ducis suffixa Veruto.

Ubi notat ritum vulgatissimum, cùm caput devicti hostis amputare & in contumeliam, loco patenti spectandum proponere vel hastæ *Verutoque* affixum in ludibrium circumferre solebant Vett. quem hodieque morem videre pluribus in gentibus, Turcis inprimis, Persis, Croatisque notum. Eadem ratione Pompeji M. caput ad Cæsarem inde perlatum, docet Lucanus *Pharsal. l. 8. v. 680.*

Impius ut Magnum nosset puer, illa verenda
Regibus hirta coma, & generosa fronte decora
Cæsaries comprensa manu est, Pharioque Veruto,
Dum vivunt vultus, atque os in murmura pulsant
Singultus animæ, dum lumina nuda rigescunt,
Suffixum caput est.

Nec aliter Cassii ad Antonium, ut de aliis taceam. Describit autem *Verutum* Modestus, *lib. de vocab. militar.* his verbis: *Aliud missile minus, ferro unciarum quinque, hastili trium pedum semis, quod nunc* Verutum *dicitur.* V. Thomam Dempsterum *in Rosinum Antiqq. Rom. l. 10. c. 10.* Hadr. Turnebum *Advers. l. 30. c. 27* Alios. Hujusmodi tela duo, præter arma reliqua, gestabant milites Romani: Erantque illa partim crassiora, partim tenuiora: nisi quòd pro *Verutis* Triarii haberent hastas, ut Rosinus: vel pila, ut Godvvynus contendit. Ita autem Rosinus de illis *loc. cit.* Ex firmioribus, quæ teretia, trientalem habebant dia„metrum; quæ quadrata, trientale latus: tenuiora hastilibus „modicis erant similia. Quorum omnium longitudo ligni tres „cubitos non facile excedebat. Impactum erat singulis ferrum „utrinque hamatum, & eâ quâ lignum longitudine; cujus ne„xum structuramque tam firmiter muniebant ad medium us„que lignum inserentes, crebrisque fibulis clavisque transfi„gentes, ut non priùs utendo relaxaretur, quàm ferrum fran„geretur, licèt esset crassitudinis in imo, ubi ligno adhærebat, „digiti unius & semis, ex Polybio *l. 6.* Sed & apud medii ævi Scriptores *Verutum* seu *Verutorum* mentio frequens. Hinc Britto *Philipp. lib. 11. p. 232.*

Hic verubus, cultris alter subalaribus arctas
Scrutantur thorace vias —

Ubi Carolo du Fresne *Veru* idem, quod *βηρῦτα* in *Glossar.* Gr. Lat. & *βηρύττα* in *Tacticis* Leonis & Mauritii: *broche* quoque Gallis. Cujusmodi *brochiis* etiam instructa fuisse scuta militaria, docet idem ex *Assisiis Hierosol.* MSS. *cap. 95.* ubi de armis militis, duello decertaturi, in *Glossario.*

Vespa, Hebr. צרעה communi cum crabrone nomine, quòd mirè *pressa* & constricta utrumque habet ilia, *vespa* inprimis, Græcè *σφὴξ* dicitur, sicut crabro, qui vespâ major atque alvo minus gracili, *ἀνθρήνη* quamvis, fere promiscuè sumantur, ut inter alia apud Ovidium *Metam. lib. 15.*

Pressus humo bellator equus crabronis origo est.

Ἵππων γὰρ σφηκῶν γένεσις. Equi enim vesparum *origo*, ut Nicander aliique docent, asini etiam, ut alii: cùm crabrones ex mulis oriantur, apes vero è bobus. Similiter in *Tract.* Talmud. *Machsirin c. 6.* ubi *mel apum & mel tsirim*, i. vesparum seu crabronum, memoratur. Junguntur enim apibus, tanquam animal aliquo modo congener, atque aliquo modo mellificum. Nam & in *vesparum* genere sunt *οἱ βομβύλιοι*, in quibus *μέλιτος ἀρχὴν φαύλην τινὰ, mali cujusdam mellis rudimentum*, reperiri tradit Aristoteles *Histor. l. 9. c. 43* Et de crabronibus idem, *σταλαγμὸν μέλιτος guttam mellis*, in favis eorum nasci, dicit *l. 5. c. 23.* Cæterùm, præter differentiam jam antè indigitatam, *vespa* hirsuta insuper est, lineisque distinguitur flavis ac nigrantibus, sed non transversis, uti crabro, quâ de re Vossium V. *de Idolol. lib. 4. c. 72.* Cibus ei porrò multiplex, *ἀπ' ἀνθῶν τινων καὶ καρπῶν, à floribus & fructibus quibusdam*: maxime verò *ἀπὸ ζωοφαγίας, ex animalibus*, vivis sc. mortuisque, uti habet idem Aristoteles *lib. eod. cap. 11.* Sonus, cum volat, sicut muscæ, de quo V. iterum Vossium *lib. cit. c. 77.* At aculeis apibus infestior est, minùs quidem crabrone nocens, sed quæ non minùs, ac ille, irritata, oculos inprimis impetit. Hinc Ulysses cum sociis Cyclopis oculum *ὥστε σφῆκες, vesparum instar*, se elisisse, ajunt, apud Euripidem *in Cyclope versu 472.* Nocent autem *vespæ* omnes, unde *σφηκιὰν ἐρεθίζειν*, & *σφηκιὰν βλίττειν*, & *σφηκιᾶς ἐγγύτερω καθ' ἑαυτοῦ*, nota Græcorum proverbia. Interim varias nigris robustiores esse & acerbiùs pungere apud Aristotelem legimus iterum *lib. cit. c. 41.* Etiam quasdam carne viperæ degustatâ, fieri acerbiores, Plinius habet *lib. 11. cap. 53.* aut postquam aculeum mortuæ viperæ veneno imbuerunt. Ælianus *lib. 5. cap. 16.* Sed & pro loci ratione timentur. Sic Cyprus olim *Σφήκεια* diceba-

dicebatur, ab atrocibus *vespis*, in ea Insula nidificare solitis: Putatur aliquid etiam in ortu esse momenti, & iracundior esse *κροκοδειλογενὴς σφὴξ, Vespa ex crocodilo nata*, de qua V. Horum *l. 2. c. 23.* quamvis ex crocodilo scorpiones gigni alii malint &c. Itaque novum nemini videri debet, quòd Chananæos à *vespis* pullos, divino judicio, in alias sedes migrasse. Exodi *c. 23. v. 8.* ac Deuteron. *c. 7. v. 20.* ubi comminatio & prædictio ejus, & Josuæ *c. 24. v. 12.* ubi complementum: Multò minus, quòd apud Arethusios Marcum senem, qui Idolorum quoddam templum everterat, sub Justiniano, in corbe lotum & melle unctum, sub dio à *vespis* & apibus excarnificatum, legimus apud Theodoretum *l. 3. c. 7.* Nec omittendum, cùm *Vespæ* aculeum habeant adeò acrem, non immeritò contumeliosissimos Poetas Archilochum & Hipponactem, quorum ille Lycamben, hic Bupalum & Athenidem, carminum suorum virulentiâ ad suspendium adegerunt, *vespas* habuisse tumulis suis insculptas, uti de Archilocho Julianus *Anthologiæ l. 3. c. 25.* & de Hipponacte Leonidas, aliusq; ignotus *ibid.* docent &c. A' Græca porrò voce, *σφηκίσκους* vocari notat Aristophanis Scholiastes *in Plutum*, parva ligna & in acutum collecta: item *σφηκώδεις*, in hominibus vocari corpore graciles nec ventricosos. Quin, si Eustathio credimus in *Il. μ.* *vespæ* hoc nomen *ἀπὸ τοῦ σφίγγειν* est, *ἐξ οὗ καὶ σφιγκτὰς οἱ ἐπὶ χωρίων λέγουσιν.* V. plura hanc in rem apud Plinium *lib 11. cap. 21.* Vossium ubi suprà, Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. l. IV. cap. 13* Alios Sed & *Vespa*, nomen officii, vilis ac plebeji, apud Romanos ut infra videbimus: item nomen proprium, apud Ciceronem *de Orat. lib. 2* ubi *Vespæ Terentii* meminit, unde *Vespasius* ac *Vespasianus*; *Vespæ* verò ipsæ à *vespero*, uti annotat Festus, laudatus Theodoro Marcilio *in Vespasianum Suetonii c. 4.*

Vespa, pro *Vespillone* apud Sext. Pompejum: *Vespæ dicuntur, qui funerandis corporibus officium gerunt, non a minutis illis volucribus, sed quia vespertino tempore eos efferunt, qui funebri pompa, propter inopiam, duci nequeunt. Hi etiam* Vespillones *dicuntur.* Unde & funera: à funalibus dici autumat Donatus, quòd noctu cadavera efferrentur apud Jo. Rosinum *Antiqq. Rom lib. 3. cap. 31.* Et hi quidem tenuioris fortunæ homines efferebant Ditiores vero efferendi propinquioribus virilis sexus munus dabatur, Serv. Itaque filii interdum Parentes, & fratres sorores elatas funere deferebant, nonnunquam servi libertate donati: plerumq; Senatorii, Prætorii & Consulares, quique amplissimis defuncti erant honoribus, Imperatorum ac Consularium Virorum feretrum detulere. Sic Pauli Æmilii, qui de Macedonia triumphavit, Legati Macedonum & Sullæ Dictatoris feretrum Senatores ac sacræ Virgines extulerunt: Metello quoque filii tres Consulares, duo Triumphales, unus Censorius & alter Prætor, lectum subiere, V. iterum Rosinum *l. 5. c. 39.* Sed & *Vespillonis* munus erat lavare cadaver illudq; rogo imponere, ut docet Fortun. Licetus *de Lucernis Antiqq. l. 6. c. 8.* A' lectis *Lecticarii*, Martialis *Clinicos*, uti Pignorius interpretatur, illos vocat *l. 1. Epig. 30.*

Chirurgus fuerat, nunc est Vespillo *Diaulus,*
Cœpit quo poterat Clinicus esse modo.

Ubi in voce ludens *Clinicum* Poeta vocat, ut qui lectos *τῶν κλινῶν* elatorum tractaret. Iidem & *Succollatores*, ac *Geruli* dicti sunt, ad quod ministerium ex infima servitute deligebantur homines Inscripti ac Semirasi, cujusmodi in pistrinum ac in metallum dari solebant. Martialis iterum *l. 8. Epigr. 64.*

Quatuor inscripti portabant vile cadaver,
Accipit infelix, qualia mille rogus.

Ubi & de numero docet: cui subscribit Petrus Chrysologus *Sermon. Vet* V. Laur Pignorium *Comm. de Servis*, ubi *Orcinos* quoque & *Pileatos* his hominibus inserit.

Vesper, V. suprà *Hesperus*, item *Lucifer.*

Vespera, Gr. *ὀψία*. apud Hebræos (quibus initium diei erat, nocte secundùm Rituale præcedente propter mysterium, seu *διὰ τὸ μυστήριον*, cùm alias non prima *Vespera* primo manè, sed hoc illâ antiquius esset, qua de re V. Burmannum *Syn. ps Theol. Christ. Part. 1. l. b. 1. cap. 42. §. ultim.*) tempus precum fuit. Cùm enim, præter horas ordinarias, majores quoque illi ac Canonicas haberent, quarum quælibet tribus minoribus constaret, primam incipiebant a sexta vespertina, quam *Horam vespertinam* s. *Vespertinum* simpliciter (sub. *officium*) vocabant: secundam à nona, quam *Completorium*: tertiam a media nocte, quam *Nocturnum*: & quartam a tertia matutina, quam *Matutinum* nuncupabant. Diurno autem cultui inservientes appellabant, *primam, secundam, tertiam* & *quartam*; quarum prima incipiens à sexta matutina, pertingebat usque ad nonam, & sic deinceps. Statæ autem erant hæ precum ac publicorum sacrorum horæ, ut Judæi volunt; qui tres præcipuè precum horas numerant 3am, sextam & nonam Ps. *v. 18.* *Vespere & manè & meridie meditabor.* V. Actor. *c. 2. v. 15.* & 10. *v. 19.* & c. 3 *v. 1.* Similiter Sacrificium juge, Hebr. תמיד. Græcis *ἐνδελεχισμὸς*, dictum quia nunquam intermittebatur, seu festus foret dies seu profanus; quum 2. agnis anniculis constaret, alter manè, alter *vespera* mactabatur: quod primò ad montem Sinai institutum, Ex. c. 29 *v. 38.* deinde, post diuturnam omissionem, innovatum legitur Num. *cap. 28. v. 3, 4.* Eodem tempore & Pascha jugulabatur, vel *iste,*

duas Vesperas, ut Hebr. habet textus Exodi *cap.* 12. *vers.* 6. quas ita exponit Aben Ezra *in locum*, ut distinguat *Vesperam Solis*, cùm ipsum Solare corpus occidit; à *Vespera luminis*, cùm etiam radii ejus omneq; lumen visui nostro se surripit: atque hoc spatio, quod horam cum quadrante implere videtur, Pascha immolatum esse contendit. Alii meliùs sic explicant; *Vesperam* faciunt duplicem, *Declinationis* unam, quæ post Meridiem incipit, jam enim tum Sol ad Occasum vergit: δείλην πρωΐαν καὶ ὀψίαν Græci vocarunt, h. e. ut vett. exponunt Critici, τὸ πρῶτον τῆς δείλης μέρος τὸ ἰθὺς ἐκ μεσημβρίας, *primam partem* δείλης, *quæ incipit statim à Meridie*: *Occasûs* alteram, cùm Sol occidit & Horizontem subit; Græci ὀψίαν δείλην dixere, Criticique exposuere, τὸ τελευταῖον τῆς δείλης μέρος, τὸ περὶ ἡλίου δυσμάς, *postremam* δείλης *partem*, *quando Solis est occasus*. Ita namque & apud Hebræos duplex erat *Hereb*, sive *Vespera*: prior à nona hora, hoc est, à tertia exacta post Meridiem; quod erat tempus oblationis *Vespertinæ*: altera paulò ante occasum, quod principium erat Judæis diei sequentis. Intra hoc itaq; tempus Pascha oblatum est: cùm in priore hujus *Vesperæ* parte, Vespertina oblatio offerri potuerit, Talmud *tr. de Paschate statim ab init.* quæ tamen similiter *inter duas Vesperas* instituta legitur, Numeror. *cap.* 28. *versu* 4. Et ab hac hora nona, incipiebat Parasceve propriè dicta, ac CHRISTUS, verus ille Agnus, qui tollit peccata Mundi, eâdem, quâ Sacerdos Agnum in Templo mactabat, cruci affixus est, seque ipsum Patri suo obtulit, Marci *cap.* 15. *versu* 25, 34. V. Casaubonum *Exercit. ad Baron.* 16. *num.* 28. & Franc. Burmannum *Synops. Theolog. Part.* 1. *lib.* 4. *cap.* 11. §. 33. Godvvynus paulò subtiliùs *Vespertinæ oblationis* & *Paschatis*, quæ tum concurrebant, momenta distinguens, in priore ordinariè agnum, intra nostram secundam & tertiam mactatum; & inter tertiam & quartam, oblatum: tempore verò Paschatis, inter primam & secundam nostram mactatum; ac inter secundam & tertiam oblatum: quòd si Paschatis dies cum Sabbatho coincideret, mactatum illum inter duodecimam nostram ac primam & inter primam ac secundam, oblatum fuisse, scribit. Itaque, CHRISTUS, agno Paschali & sacrificio jugi adumbratus, *horâ tertiâ crucifixus est*, Marci *cap.* 15. *versu* 25. quâ matutinum olim Sacrificium offerri solebat. atque *horâ nonâ*, quæ tertiæ nostræ pomeridianæ respondet, *clamavit voce magnâ* &c. *versu* 34 quo tempore *Vespertina* oblatio fieri ordinariè, tum vero, quia Paschatis Festum erat, ipse Agnus Paschalis à Patribus mactari, consueverat, oblatione vespertinâ anticipatâ, uti visum: Sicq; *unicâ oblatione consummavit in perpetuum eos, qui sanctificantur*, Hebr. *cap.* 10. *vers.* 14. V. præf. Thomam Goduynum *tract. Angl. cui stitulus, de Ritibus Hebr. Eccles. ac Civil. lib.* 3. *cap.* 4. Addam saltem hunc *de duabus* Hebræorum *Vesperis* locum Sam. Bocharti, *Hierozoici Parte prior. lib.* II. *cap.* 50. *Hebræis duplex fuit Vespera, utraq; ante Solis occasum, una Meridiei, altera Occasui propior. Et inter, vel potiùs intra illas duas vesperas, id est, intra illud spatium, quod ambæ complectuntur, præter agnum Paschalem, etiam mactabatur juge sacrificium, accendebantur lampades, & fiebat suffimentum, Exodi cap.* 19. *versu* 39. & *cap.* 30. *vers.* 8. *Quæ singula quo ordine facta sint, docet Maimonides de Paschate cap.* 1. *Sect.* 4. Qui Græcis quoq;, ut jam dictum suprà, δείλην πρωΐαν, τὴν μετ' ἄριστον ὥραν, *vesperam maturam, tempus à prandio*: & δείλην ὀψίαν τὴν περὶ δύσιν ἡλίου, *vesperam seram, quæ circa Solis occasum*, distingui consuevisse, docet ibidem ex Hesychio, Suida, qui Atticum loquendi genus id esse dicit, & Eust. *in Odyss.* ρ. eodemque refert illud Varronis *in Satyra Menippea*, *Nescis, quid vesper serus vehat* &c. Hodie in Ecclesia Rom. *Vesperæ*, una est ex horis Ecclesiasticis, quæ sub vesperam dicitur, quamq; eandem esse, cum *Lucernario* volunt Viri docti, qua de re V. Car. du Fresne *Glossar.* & Macros Fratres *Hierolexico*: nec non suprà, ubi de *Horis Canonicis*: item voce *Lucernarium*, ubi de Græcanicæ Eccl. ritibus inprimis. Nec omittendum, quòd idem Romanis cœnæ tempus fuerit, qua de re diximus suprà passim &c. Quia verò *Vesper*, serus nempe, inter partes noctis apud Romanos, placet hic etiam reliquas suprà omissas subnectere.

Partes Noctis, apud Romanos.

Crepusculum.

Prima Fax, quòd lumina tum accendebantur: Livio *primæ tenebræ*, Horatio *prima lumina*.

Vesper.

Concubium seu Concubia Nox, cùm itum est cubitum.

Nox intempesta, id est, multa *Nox*, cùm nihil tempestivum est agi.

Ad mediam *Noctem*, nempe Inclinatio.

Media *Nox*, primum diei civilis, apud Romanos, tempus, ut dictum.

Mediæ *Noctis* inclinatio, vel de media *Nocte*.

Gallicinium sive Galli cantus, Gr. Ἀλεκτοροφωνία.

Conticinium &c. Horum omnium nomina apud Poëtas non rarò occurrunt. Reliquarum *Noctis* partium, non apud Romanos modò, sed alias quoq; Gentes mentionem suprà fecimus. V. quoque Thom. Godvvynum *Anthologia Romana l.* 3. *Sect.* 1. *cap.* 1.

Vesperia, nomen in Universitatibus nonnullis ultimi actus, ad consequendam Doctoralem dignitatem necessarii, qui *Disputatio* est, à Baccalario pridie, quàm birreto Doctorali donetur, obiri solita, in qua cum tribus Doctoribus ei decertandum. Occurrit apud Nic. Trivettum in *Chronico A. C.* 1282. *Post Disputationem, quæ Vesperiæ appellantur. V. Statuta* Facultatis Theolog. *in Academia Viennensi* in Austria *tit.* 16. citata Car. du Fresne *in Glossar.*

Vesperna, Veteribus Cœna dicta est. Isidor. *Origin. lib.* 20. *cap.* 11. *Est autem cœna vespertinus cibus, quam antiqui* Vespernam *dicebant, in usu enim non erant prandia.* Sicut Δόρπον vett. Græci, quod posteriores Δεῖπνον, vocabant. Non minus enim antiquissimi Græci ac frugaliores Romani, cœnare tantùm consuevere. Salvianus *lib.* 1. *Nunquid parcam illam tunc agrestemq; vitam cum gemitu & dolore tolerabant? Cùm viles ac rusticos cibos ante ipsos, quibus exercebantur, focos sumerent, eosq; ipsos capere, nisi ad* Vesperam, *non liceret.* V. quoq; Macrobium *Saturnal. l.* 1. *cap.* 5. Nisi malis apud hunc *Cœnæ* vocabulum priscâ significatione pro *prandio* accipere. Sic enim Festus Pompejus, *Cœna apud Antiquos dicebatur, quod nunc est prandium*; Vesperna, *quam nunc* cœnam *appellamus*: Vel dicas, prandia tum, non omnium omnino civium, sed lautiorum tantùm fuisse. Postea ter sumere cibum cœpere: Unde Ἄριστον, Δεῖπνον & Δόρπον, Didymus *ad Odyss.* β. Athenæus quatuor refert, Ἀκράτισμα, seu Διανεστισμὸν, Δεῖπνον, Ἑσπέρισμα, quæ Romanis *Merenda* & Δόρπον. Meursius *Not. in Lycophr.* V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *capp.* 26. & 27. *cum Paralipomenis* Thomæ Dempsteri, Salmasium *ad Florianum Vopisci*, ut & suprà, *suo loco*.

Vespertilio, inter immundas aves recensetur Sacro Scriptori, qui uti ab Aquila incepit, quæ regina est avium, ita in *Vespertilione* desiit, quæ naturæ est ambiguæ, & inter aves volucresque medium tenet locum, Levit. *cap.* 11. *versu* 1-19. Varro *in Agathone*,

Quid multa? factus sum vespertilio, *neq;*
In muribus planè, neq; in volucribus sum.

Rationem reddit Macrobius *Saturnal. lib.* 7. *cap.* 16. *Volantia universa ex ovo prodeunt, excepto uno, quod incertæ naturæ est. Nam* Vespertilio *volat quidem pellitis alis: sed — quatuor pedibus graditur, formatosq; pullos parit, & nutrit lacte, quos generat.* Unde notum Panarcis ænigma, ὅτι βάλοι ξύλῳ τε καὶ οὐ ξύλῳ καθημένην ὄρνιθα καὶ οὐκ ὄρνιθα ἀνήρ τε καὶ οὐκ ἀνήρ, λίθῳ καὶ οὐ λίθῳ. *Vir non vir* (eunuchus) *insidentem avem non avem* (vespertilionem) *ferit ligno non ligno* (ferulâ) *aut lapide non lapide* (pumice) apud Platonem *de LL. lib.* 5. Interim inter quadrupedes referri non posse, ait Vossius, quia, qui priores pedes dicuntur, pedes non sunt, sed alarum hamuli, quibus à parietibus dependent; imò ne posterioribus quidem ingreditur solo, sed magis reptat: potiùs itaque avibus accenset, cùm ad id, ut *volucris* dicatur, videatur satis esse, quòd volat, V. eum *de Idolol. lib.* 3. *cap.* 78. Favet ei vox Hebr. עטלף *atalleph. h. e. avis tenebricosa*, sicut νυκτερὶς Græcis dicitur, quia est ἐκ τῆς νυκτὸς ὁρμῶν. Neq; alia ratio Romani nominis. Ovidius *Metam. lib.* 4. *Fab.* 12. Mineidum sororum in *Vespertiliones* conversarum,

Nocte volant, seroq; tenent à vespere nomen.

Nempe lucem fugit *Vespertilio* & clariori lumine offenditur, quæ causa, quòd inde cæcutiens in faces aut candelam stipiti vel scopæ impositam vel gladium protensum, impingat, sæpiusque hoc pacto capiatur, Vossius *ibid. cap.* 81. Ac proin talpis jungitur Esaiæ *cap.* 2. *versu* 20. *In illa die projiciet homo idola sua — ad talpas & ad vespertiliones.* i. in tenebras detrudet. Nihilominus pro cibo Borsippensibus in Babylonia, prope Mesopotamiam, habitantibus, teste Strabone *lib.* 16. imò, quod stupendum fœdumque dictu, pro Numine Mexicanis, fuisse legitur Paulo Grysaldo *Histor. Indicæ lib.* 3. laudato eodem Auctori *lib. ced. capp.* 93. & 100. An ob amorem in prolem, *geminos enim volat amplexus infantes, secumq; deportat*, Plinius *lib.* 10. *cap.* 61. an quia tenebrio avis idololatricis tenebris maximè conveniens visa est. Sed & à *Vespertilione* sanati Monachi cujusdam, desperato morbo laborantis, insolentem ac miram historiam narrat Auctor Anonymus *Sina & Eur. cap.* 41. ubi vespertilionem ægri detectum noctu pedem, pro more, mordicus arripuisse, venam aperuisse, sanguineque copioso exucto saturum avolantem, eum, depleta morbi causâ, ad sanitatem adspirantem, reliquisse refert. Plura de hac ave, V. apud Plinium *l.* 11. *c.* 37. 39 alibique, Vossium ubi suprà, inprimis *cap.* 87. ubi de eorum aliquibus caudatis, Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. lib.* II. *cap.* 32. *toto.* ubi & de fabula Mahummedanorum, præter *Vespertilionem* Christum quicquam creasse, negantium, Alios. Hinc Alciato *leg.* 14. *Cod. de act. empt.* quoque dictus est servus decoctor, aut rationum conturbator in stipulatione evictionis, quâ jubet Prætor caveri servum venditum furem non esse, *Vespertilionem* non esse; eo quòd servis peculium plerunque concedebatur, in quo fraudare poterant creditores. Ubi Budæus per *Vespertilionem* intelligit, *qui interdiu exiliter videt, & vesperi* justam aciem habet. Namque & *Vesperi suo vivere.* id est, *furtis suis vitam sibi parare*, dixit prov. Plautus, alludens ad serum furtivarum

Forum

porum, quo in Suburra, deficiente jam die, venales proponebantur: unde Propertius *Vigilacem* memorat *Suburram*. Popmæ verò *Vespertiliones* servi videntur esse, qui, interdiu latitantes nihilque agentes, noctu oberrant: qua ratione Varro *in Agathone* locutus est, ut vidimus:

Quid multa? factus sum Vespertilio, &c.

Nonius eos sic appellasse videtur, qui dubiæ sunt fidei; quia *Vespertilio* nec inter mures, nec inter volucres, ut & Plin. habet *lib.* 10. *c.* 61. aversanturque eum aves, tanquam quadrupedem, & quadrupedes, tanquam volucrem. Artemidorus *lib.* 3. *& fures & adulteros sic nuncupari posse*, tradit, Budæi sic conjecturam firmans, ut visum. Nam & Catullo,

Nocte latent fures &c.

Quem verò Ulpianus *Vespertilionem*, Plautus *Tenebricolam*, Varro *Tenebrionem*, Lucilius *Lucifugam* vocat. Aristophanes *Nubib.* Chærephonti Socratico inditum *Nycteridis*, id est, *Vespertilionis*, nomen refert, quòd atro colore esset & tenuissimam haberet vocem. Basilius *Hexaem.* ad Philosophos vocem trahit, qui hebetibus oculis cœlestia contemplantur, cœcutientes in rebus seriis, quòd animal id interdiu parum videt. Sed & *Vespertiliones*, debitores dicuntur illi, qui, ære alieno obruti, metu Creditorum, interdiu domi delitescunt, noctu tantum prodeuntes. V. Titum Popmam *Comm. de Operis Servorum*. Graphicam *Vespertilionis* Servi descriptionem habes, apud Druræum Anglum *in Tragico-Com. Alvredus.*

Vespronius Candius, inter Legatos Consulares, à Senatu ad milites, sub Didio Juliano, missus, qui suaderent, ut repudiaretur Severus, memoratur Spartiano in *Didio Juliano.*

Vesta, adde: *Vestæ Palatinæ* sacrum fieri consuevisse prid. Kal. Mai, docet Ovidius *Fast. lib.* 6.

Aufert Vesta diem, cognati Vesta *recepta est*
Limine, sic justi constituere Patres.

Incendii, quo Templum ejus arsit, meminit Idem *ibid.* Contigit autem id anno U. C. 512. Q. Lucatio & A. Manlio Coss. Imò & postea iterum arsit sub Commodo, Braduâ II. & Aproniano Consulibus, cùm fere tota Urbs corruisset; simulque flammis Templum illud Pacis clarissimum consumtum est, aliæque ædes innumeræ, qua de strage fusè agit Herodianus *lib.* 1. Cæterum, qui animale fuisse Numen *Vestam* contendunt, Architecturæ eam faciunt inventricem, uti discimus ex Diodor. Siculo *lib.* 5. ubi, postquam Cretenses illam apud se natam perhibuisse ait, addit: Λέγε)) τὴν Ἑστίαν τὴν τῶν οἰκιῶν κατασκευὴν εὑρεῖν, κὴ διὰ τὴν εὐεργεσίαν ταύτην παρὰ πᾶσι σχεδὸν ἀνθρώποις ἐν πάσαις οἰκίαις καθιδρυθῆναι, τιμῶν κὴ θυσιῶν τυγχάνουσαν. *Dicitur Vesta reperisse domorum architecturam, & ob hoc beneficium, ab hominibus universis, cunctis in ædibus honores & sacrificii cultum esse adeptam.* Pertenduntque, uti Adamus est Saturnus, sic filiam ejus, quæ nupsit Caino, *Vestam* esse. Namque & Epiphanius, sive ex Leptogenesi, sive aliunde, ex filiabus Adami natu maximam, quæ Σαυὴ diceretur, nupsisse fratri suo Caino, tradit: & Cainus urbem ædificasse primus, atq; à filii sui nomine *Henochiam* appellasse, legitur Geneseos *cap.* 4. *vers.* 17. At, cùm *Vesta*, potiùs foci, inprimis publici, præses esset: Architecturæ autem Pallas præfecta fuerit, qua de re illustris locus est Luciani *in Hermotimo*, eò inclinat Vossius, ut *Vestam* non tam animale, quàm naturale fuisse Numen, censeat. V. Eum *de orig & progr. Idolol. lib.* 1. *cap.* 17. Et quidem, quatenus eo nomine particulatim significatur ignis ille in focis publicis; uti *Vestam* vocat Dionysius *Antiqq. lib.* 2. & Cicero *de LL. lib.* 2. ubi à Virginibus Vestalibus *custodiri ignem foci publici sempiternum*, tradit: fuit is cœlestium ignium, Solis inprimis, symbolum. Unde Florus *lib.* 1. *c.* 2. *Inprimis* (Numa) *focum Vestæ Virginibus colendum dedit, ut ad simulacrum cælestium siderum custos Imperii flamma vigilaret.* Itaque jugi erat & assiduâ opus curâ, ut semper luceret: ac si exstingueretur, non ab igni nostro accendere fas fuit, sed Romanis ex terebrata felicis materiæ tabula eliciendus erat, Fest. Græci autem in fomentis vasculo cavo impositis & Solis radiis in ejus centro exceptis, flammam concipiebant, Plut. *in Numa.* Namque & in Græcia ignem istiusmodi æternum custodiri consuevisse Idem tradit: Delphorum & Athenarum mentione factâ. Imò & Tenediis, Argivis ac Naucratitis *Vestam* similiter fuisse cultam, ostendit Vossius: atque idem de Rhodiis, Cyzicenis, Milesiis, Ephesiis, Naxiis, aliis, fusè demonstrat Casaubonus *in Athen. lib.* 15. Nisi quòd apud Romanos Virgines: apud Græcos verò Viduæ ætate provectæ, Πρυτανῖτιδες vulgò dictæ, hunc ignem pervigili curâ adservarent, de quibus V. quæ diximus in voce *Prytanitides.* Accepere autem hunc cultum Romani ab Albanis, ut Livius docet *lib.* 1. quos & sacrum hoc, postquam Romam translatum fuit, retinuisse constat: habuere verò ipsi à Laviniensibus: quorum Urbs, Dionysio teste, 30. annis extructa fuit, priusquam ab Ascanio Alba Longa conderetur. Lavinienses idem accepisse traduntur ab Ænea Phryge, ut ex Virgilio *lib.* 2. *Æn.* constat. Unde Ovidius *Fastorum lib.* 6.

Vidimus Iliacæ transferri pignora Vestæ.

Ubi *Iliacam* vocat, quia Ilienses eam, duce Ænea, intulerint Latio: at *translatam* refert, quia, cum antea Vestæ sacra forent in Regia Numæ, Augustus illa, ubi Pontifex esset factus, traduxit in domus suæ partem, quam publicavit, Deæque donavit, quemadmodum est apud Dionem *l.* 54. Atque has tres civitates Albam, Lavinium ac Ilium, in animo habuit B. Augustinus *l.* 3. *de Civ. Dei cap.* 18. inquiens, *Sacra illa fatalia, quæ jam tres, in quibus fuerant, presserunt civitates.* Ambigit tamen Prudentius, an non ea Romani acceperint sacra ab Atheniensibus. Ita enim is *lib.* 2. *adv. Symmachum*,

— In his quoniam Vestalis origo favillæ
Urbibus, ut memorant, primo de fomite sumta est:
Sacravitque foco: aut Phryx aut Grajus alumnos.

Nempe ut hauserint ea Romani à Legatis suis, anno U. C. 300. in Græciam missis, quo de Draconis ac Solonis legibus cognoscerent. V. præfatum Vossium *de orig. & progr. Idol. lib.* 2. *c.* 65. Templum ejus de die omnibus patuit, at in eo pernoctare nemini masculo fas fuit: intrabant enim quidem Viri, sed non penetrabant, aut pernoctabant. In eodem negant ullum simulachrum fuisse: quod ut ita sit, tamen *Vestæ* imago passim in nummis aut statuis expressa hodieque extat, eaque non sedens solùm, ut Plinius eam effingi consuevisse refert, sed & alterâ manu *facem*, alterâ *discum* sive pateram libatoriam præferens: quorum illud de face, ad ignem pertinet, istud de disco, ad sacrificia solenniter & perpetim oblata. Interim etiam stantem in nummis videas. V. Anton. Thysium *Notis in Aul. Gellium l.* 1. *c.* 12. Nec omittendum, quod idem Gellius monet *l.* 14. *cap.* 7. *Ædem quidem Vestæ, non verò Templum*, accuratè loquendo, fuisse. Olim enim, ut optimè Scaliger ex Varrone *de L.L. l.* 4. notat *ad Festum*, leges Ædium in Ædibus ipsis in postico earum positæ fuere, quæ inter alia continebant, utrum Ædes illa esset Templum, nec ne? Hinc cùm locus auguratus hæc Ædes Vestæ non esset, Consilium ibi Senatus habere non poterat, in Atrium autem ejus quod erat ab Æde remotum, quodque, viâ sacrâ Regiæ adjunctum, Virginum habitationi inserviebat, sicut Regia Pontificum, conveniebatur, Servio teste *ad Æneid. lib.* 7. *vers.*

— Augusta ad mœnia Regis.

Ignem quod attinet, in *Vestæ* ardentem Æde, duplicem eum fuisse judicat Licetus; quorum alter in lucernis, ad Numinis honorem: alter in aris ad sacrificiorum holocausta, perpetuò sub Virginum cura, arserit. Adeoque illum oleo incombustibili alitum, & ab externis injuriis à Virginibus custoditum: istum verò lignis jugiter adjectis, earundem ministerio, fotum fuisse contendit. Et certè de *Vestæ* ara cum Igne, in rogo, ad sacrificia comburenda, testis est Ovidius *Fastorum l.* 4.

Igne cremat vitulos, quæ nata maxima Virgo est.

V. quoque Pausaniam *in Corinth.* Statium *Theb. l.* 2. Alios. De lucerna *Vestæ*, consentit Plut. *in Numa*, ubi ignem hunc Virginum Vestalium comparat igni apud Græcos, Delphis Athenisque in lucernis perpetuò ardenti: sacrumque ignem, sub adventum Gallorum, cum sacris, rapientes Virgines profugisse narrat. Quomodo enim fugientes illæ raptam igneam pyram aliò comportassent? Adde, quòd in gremio sacra Deum ferentes L. Albinum de plebe hominem conspexisse illasque plaustro suo imposuisse, addit: Quæ enim ardentia ligna gremio ferre non poterant, lucernæ sacrum ignem in eo facile poterant gestare. Idem Ovidius videtur innuere, cùm ait:

Nec tu aliud Vestam, *quàm puram intellige flammam,*
Nataq; de flamma corpora nulla vides.

Accedunt antiqua numismata. Namque apud Just. Lipsium *de Vestal. cap.* 3. & 9. exhibentur icones argenteorum & aureorum plurimorum, cum *Vesta* lucernam oleariam manu tenente; cum *Vestali* Virgine, itidem manu gerente lucernam, cum capite mulieris & lucerna. Apud Anton. item Zantanum *Numism. lib.* 1. *Edit.* 2. argenteum cernitur numisma Vespasiani, sub *num.* 36. cum imagine *Vestæ* sedentis lucernamque manu gestantis; aliudque cum eadem stante, similiterque tenente lucernam, *num.* 47. Inprimis verò huc facit numisma æneum ab Antonio Augustino *tab.* 50. relatum, in quo mulier scapulotenus circumscripta, LUCILLA AUG. ANTONINI AUG. F. à tergo Dea Vesta gerens manu dextrâ lucernam, sinistrâ Palladium & ad pedes habens altare cum flamma exardente. Itaque, quod Macrobius habet *Saturnalium lib.* 1. *c.* 12. de Igne, à Virginibus huic Deæ famulantibus Mensis Martii (qui primus erat totius anni) prima die, de novo accendi solito, intelligit Licetus de igne aræ, in sacrificiorum usum, in rogo ligneo ardente, *lib.* 4. *de Lucernis Antiqq cap* 38. non verò de altero, qui in Lucernis ardebat, & ad quem alludere voluisse Servatorem nostrum existimat, Matth. c. 25. V. Ejusdem *l.* 1. *c.* 31. ubi *plura in hanc in rem, ut & de reliquis Vestæ sacris, Minervæ signo è Troja, Diis Samothracibus ex hac Ins. à Dardano Trojam primò, inde ab Ænea in Italiam delatis, duobus porrò doliis, aperto altero atque inani, altero pleno & obsignato, curioso Lectori exhibet.* De *Aris* verò *Vestæ*, Kalendis Martii, qui olim primus apud Romanos anni dies erat, lauru coronari solitis, h. e. aris focisque in primis ingressibus spatiisque domorum positis, Car. Paschalium *Coronar. lib.* 4. *cap.* 3. de more renovandi ignem eodem die in ara Vestali Sal-

masium *ad Solinum pag.* 17. extinctum verò resuscitandi, *p.* 180. de *Vestalium* ceremoniis, jam Servii ætate maximam partem antiquatis, sacris dein ac reditibus a filiis Theodosii M. abolitis penitùs, Barthium *Animadversion. Papinianis ad Theb.* 8. *versu* 297. ubi de Futili, vase quo in Sacris hisce utebantur &c.

Vesta Nova, cognominata est Julia Augusta seu Domna Severi Imp. uxor, quasi Numen Urbis Imperiique tutelare, quemadmodum ignis Vestalis inter symbola & pignora Imperii olim fuit. *Inscr.* vetus Lampsaci,

ΙΟΥΛΙΑΝ ΣΕΒΑΣΤΗΝ ΕΣΤΙΑΝ
ΝΕΑΝ ΔΗΜΗΤΡΑ Η ΓΕΡΟΥΣΙΑ
ΤΟΔΕ ΕΙΣ ΤΟ ΑΓΑΛΜΑ ΚΑΙ
ΤΗΝ ΒΑΣΙΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΣ
ΤΑΣΙΝ ΑΥΤΟΥ ΔΑΠΑΝΗΜΑ
ΠΟΙΗΣΑΜΕΝΟΥ ΕΚ ΤΩΝ
ΙΔΙΩΝ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΟΥΣ
ΣΤΕΦΑΝΟΥΣ ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ ΤΟΥ
ΙΕΡΕΩΣ ΤΩΝ ΣΕΒΑΣΤΩΝ ΚΑΙ
ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΣΥΜ
ΠΑΝΤΟΣ ΑΥΤΩΝ ΟΙΚΟΥ ΚΑΙ
ΤΑΜΙΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΤΟ
ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΤΟΥ
ΑΠΟΛΛΩΝΟΤΕΙΜΟΥ.

apud Jac. Sponium *Itiner. part.* 3. *pag.* 93. & 94. ubi Latinè eam sic reddit. *Juliam Augustam Vestam novam Cererem consecrat Senatus, impensas verò ad statuam & basis ejusq; erectionem faciente ex sua pecunia, propter pietatem in coronas, Sacerdote Augustorum & Stephanephoro totius eorum domus & Quæstore populi secundùm, Dionysio Apollonotimi filio.* Eandemque Imperatricem in nummis, quoque *Vestam Matrem*, item *Vestam Sanctam*, & simpliciter *Vestam*, addito Sacrificii Vestalis apparatu, nominari addit.

Vestales, adde: Capiebantur illæ, parvæ ac tenerâ ætate, adeoque certæ pudicitiæ & vitii expertes; nec capi fas erat minorem quàm annos sex; aut majorem quàm annos 10. natam. Imò nec multæ nec crebræ istæ lectiones, cum ægrè Parentes in hanc velut custodiam & coactam virginitatem suas permitterent filias. Quatuor, quas primus legit Numa, erant Gegania, Verania, Canuleja & Tarpeja: Duas dein alias Servius Tullius addidit, sive ante eum potiùs Tarquinius Priscus, qui numerus postea constanter obtinuit. Cepit itaque primas ipse Numa, & jus deinceps capiendi apud Reges esse voluit: Postea pulsis Regibus, Pontifex Max. in locum venit; sed non liberâ prorsus, verùm legibus suis adstrictâ electione, continebaturque Papiâ lege, ut Virgines viginti legerentur. Magno satis numero ad unam capiendam; sed causa erat, ut sors levior evaderet, sic sparsa per plures. Capiebantur vero *e Populo*, A. Gell. *lib.* 1. c. 12. adeoque non è Patriciis solùm, sed & e Plebejis. Quòd proin Augusti ævo etiam ex Libertinis captæ sint, præter legem moremque fuit. Fiebat sortitio illa *in Concione*, Comitiis putà Curiatis, ut coram testibus res fieret, & dignitas etiam hinc Sacerdotio accresceret. Ipsa sortitio adhibita, ut divinitus legi excerpique e pluribus talis videretur. Ita deductæ in Atrium Vestæ, habitationi earum destinatum, in ceremoniis instruebantur per annos decem: per totidem exercebant munus: ultimo decennio alias instruebant; sicque 30. annos in Atrio manere tenebantur, quo tempore exacto liberæ erant. Vetustissima, *Maxima* dicebatur, quod ad a tatem referendum. Officium erat triplex, Vigilare, ne æternus ignis extingueretur: Adservare æternam Imperii pignus sive (variant tamen Auctores) delapsum cœlo Palladium; quod viris videre nefas, imò & Pontificibus, utpote velamento obductum: Sacrificare tandem, quod fere assiduum; quod quo cultu peregerint, docet Festus in voce *Suffibulum*. Præmia & honores hi erant: 1°. Jus testandi habebant, vivo Patre. 2°. Præmia, ex Augusti instituto, quæ trium liberorum Matres habebant. 3°. Lictor honoris causâ præcedebat. 4°. Morte liberabant reum, si fortuitò illi obviæ fuissent factæ. Quòd si contrà quis Lecticam, quâ vectabantur, per lasciviam subiisset, morte luebat. Vittæ capitis erant ornamentum, vestis alba cum purpureo limbo: Locus in Theatro peculiaris, *Augusta sedes inter Vestalium*, C. Tacit. *Annal. lib.* 4. & quidem contra Prætoris tribunal, Sueton. *Augusto cap.* 44. *Solis Virginibus Vestalibus locum in Theatro separatim & contra Prætoris tribunal dedit.* &c. V. inprimis A. Gellium *loco cit.* ubi *Virgo Vesta quid ætatis, et quali familia & quo ritu, quibusq; ceremoniis & religionibus & quo nomine à Pontif. Max. capi consueverit: & quo statim jure esse inceperit, simul atq; capta est: quodq; nec illa intestato cuiquam, nec ei intestatæ quisquam hæres fuerit*, pluribus pertractat. *Vestalem*, in lucerna pervetusta ærea, cum indusio subuculave super nudo, poderæ sc. ut ait Sucherius, & tunica poderi superinduta, ad pedes longiore, anterius apertâ & incinctâ, integrâ tandem rica seu masorte aut antiquo bardocucullo, exhibet è Gazophylacio Galvaniano Fortun. Licetus *de reconditis Antiqq. Lucernis lib.* 6. *cap.* 83. *ubi multa egregia de sacris istiusmodi Vestæ Virginibus.*

Vestararius, apud Anastasium, ubi Pandulus *Vestararius* Desiderii Longobardorum R. in nonnullis codd. apud Guilielmum Bibl. ubi Pippinus *potentissimus Vestararius*: in *Epist.* Abbatis S. Benigni, apud Perardum, ubi *Illustris Sacri Palatii Vestararius: primus Senator, nec non unicus Romanorum Dux.* &c. occurrunt, idem quod *Vestiarius* est, qui *Vestium* vel thesauri curam habebat. V. Car. du Fresne *Glossar.* & paulo infrà.

Vesti, apud Lupum Protospatham in *Chron.* A. C. 1051. *Descendit Argyrus Magister, Vesti & Dux Italiæ.* Et in *Charta* vet. apud Ughellum, *Nos Joannes Domini gratiâ Dux & Imperialis Patricius, Antyphatus, Vesti*: ex Græco Βέστης, dignitas fuit illustris Palatina, apud Impp. Byzantinos; quibus Βεστάρχης præerant, memorati Scylitzæ, Zonaræ, Joanni Euchaitarum Episc. Bryennio, Aliis, laudatis Cardo du Fresne *Not. ad Bryennium*.

Vestiariæ Leges luxum in *vestitu* castigant, & cuilibet civium ordini certa vestimentorum genera eorundemque certa pretia assignant: Quo nomine in Germania inclyti in primis Ulricus & Christophorus Duces Wirtembergiæ Respublicasque Noribergensis pridem fuere. Quos imitati postea multi alii Principes ac Rerumpublicarum Gubernatores, Lubecensis præsertim. Idem & reliquarum civitatum Vandalicarum Magistratus fecerunt, atque suos ab abominanda sua vestitus ratione ad saniorem mentem prudentes revocarunt. Imò & hoc sensu volunt Constitutiones Impp. quæ certa vestimentorum genera pretiaque eorum proponunt, additâ certâ transgressori pœnâ. Johannis Ducæ, apud Nicephorum Gregoram *lib.* 2 *cap.* 11. Recess. Imper. Aug. A. C. 1500. §. *von uberflussigkeit der Kleideren*: Reform. Pol. Aug. *A.C.* 1530. § *von unordentlicher Kleidung*: & Refor. Pol. Aug. A. C. 1548. §. *von unordentlicher Kostlichkeit der Kleydung*, V. & Francorum *LL. antiqq.* apud Camerarium *Centur.* 2. *cap.* 39. Galliæ quoque Reges, *Vestiarias* leges condidisse, sed non ita harmonicam rationem observasse, tradit Bodinus *de Rep. lib.* 6. *cap.* 6. in qua gente præcipuè circa vestes luxus & sumtus inveteratâ licentiâ adhuc usque perdurat. Vestis enim serica postremos hominum & fæcem plebis tegit, cum a tibialibus etiam ex hoc lino confectis, abstinuerit Henricus II. Gall. R. teste Lanovio *discursu* 23. Apud Romanos, quid hac de re sancitum, diximus suprà, ubi de *Purpura*, *Seric.* &c. Atheniensibus non minùs suæ erant, florente Rep. *Vestiariæ* leges, e quibus duarum solùm in præsens meminero, unius quæ Panathenæa; altera, quæ Meretrices spectabat. De illis sonat Lex, Ἐν τῇ τῶν Παναθηναίων ἀγῶνι μὴ ἐξεῖναι τῇ βαπτὸν ἔχοντι ἱμάτιον θεωρεῖν, *Non licere in veste tincta Panathenæorum pompam ludosque spectare.* Qui secus fecerat, in jus rapiebatur ad Agonothetam, qui animadvertebat, Lucian. *in Nigrino*, apud Sam Petitum *Comm. in LL. Attic. lib.* 1. *tit.* 1 De istis, illa Suidæ memorata: Τὰς ἑταίρας ἀνθινὰ φορεῖν, *Meretrices floridas vestes indutæ sunto.* Quam Legem Locrensibus quoque suis posuisse Zaleucum, autor est Diodorus Siculus, & usi sunt Syracusani, quod scribit Philarchus apud Athenæum *lib.* 12 Quanquam non tulisse videntur Athenienses id pectus, non magis quam eas, in quibus adulteri deprehensi essent, ornatas prodire in publicum; quò alludit Rhetorum, illa lex, apud Hermogenem περὶ στάσεων, Ἑταίρα χρυσία εἰ φοροίη, δημοσία ἔστω. Unde videmus, vestibus & mundo Meretrices à pudicis distingui voluisse: Hinc Hermogenes *ibid.* μὴ ὁμοίως ... ταῖς ἐλευθέραις, ... τῶν αὐτῶν ἀξιοῦσθαι. Idem Sam. Petitus *l.* 6. *tit.* 5. V. quoque Matt. Berneggerum *in Taciti Germ. quæst.* 86. Nec defuere Lacedæmoniis sui qui civium vestes quotidie observarent, Ephori, *numquid à decenti & debito ornatu deficeret*, V Vendelin. *Polit. doctr. lib.* 2. *cap.* 11. &c. Elegantem fœmineo sexui circa hæc Legem Tertullianus præscribit, hæc in verba: *Prodite vos jam medicamentis & ornamentis extructæ Apostolorum, sumentes de simplicitate candorem, de pudicitia ruborem, depictæ oculis verecundia & spiritus taciturnitate, inserentes in aures sermonem Dei, annectentes cervicibus jugum Christi, caput maritis subjicite & satis ornatæ eritis. Manus lanis occupate, pedes domi figite, & plus quàm in auro placebunt. Vestite vos serico probitatis, byssino sanctitatis, purpura pudicitiæ; Taliter pigmentatæ Deum habebitis amatorem* &c. Ut de Hebræis quoque nonnihil dicam, lanæ illi linique fila vario textu miscere ac inter sese confundere vetabantur, simplici munditie acquiescere jussi, Levit *cap.* 19. v. 19. Apud eosdem marem fœminæ, ac mulierem virili cultu conspici, nefas fuit, Deuteron. *c.* 22. v. 5. Extremis verò vestium oris jubebantur filorum coloris hyacinthini sylvam sive penicularnenta quædam attexere, ut mnemosyno isto de præceptorum Dei observantia admonerentur, qualia & Servatorem gestasse, videtur ex Luca *c.* 8. v. 44. Cum autem Pharisæi ambitiosè nimis ista venditarent, ac religionis fere arcem in illa cultus divini lacinia ac particula constituerent, superstitio eorum non leviter tangitur, Matth. c. 23. v 5. Quidam præterea capsulas quasdam ex corio confectas legisque aliquot particulis inscriptas addebant, iisque precaturi vel brachia præcingebant aut ædium postibus affigebant, qua de re diximus suprà, ubi de Judæorum *Mazuzis* ac *Phylacteriis*, nec non voce *Frontale*. Plura verò hanc in rem V. apud Franc. Burmannum *Synops. Theol. Christ. Part. prior. lib. IV. cap.* 20.

Vestiarium, adde: Meminit enim Ezechiel Propheta, ubi de

Sacer-

Sacerdotum procurationibus & cameris eorum sanctis, *cap. 42. versu 14. Et quando Sacerdotes ipsi ingrediuntur, non egrediuntur de Sancto in Atrium exterius, sed ibi reponant vestes suas, in quibus ministraverunt, sunt enim sanctæ atq; aliis vestibus sese induant & accedant, ubi est Populus.* Et paulo pòst, *cap. 44. versu 19. Et quando egrediuntur ad Atrium exterius, ad Atrium inquam exterius, ad Populum, exuant vestimenta sua, in quibus ministrabant & reponant ea* בלשכת הקודש *in Conclavi Sanctuarii* (Græci *ἐν ταῖς ἐξέδραις τῶν ἁγίων, in Exedris seu Repositoriis Sanctorum,* Vulgatus *in Gazophylacio Sanctuarii*) *induantq; vestimenta alia.* V. Jarchium, Kimchium & Joh. Villalpandum *Explanat. part. 2. lib. 4. cap. 69.* Neque verò unum solùm, sed plura eorum, in Templo Hebræorum fuisse oportet, cùm Vestium Sacerdotalium magna copia, & mutatoriæ earum complures essent, quæ in Templi solùm *Vestiariis* servabantur: ut de reliqua supellectile sacra, quæ magnâ quoque præstò erat copiâ, ut, si fortè pollueretur una, altera locum ejus statim suppleret, nil dicam. V. Maimonidem *hal. Celi hammikdash cap. 7. § 19.* Imò idem Auctor *lib. eod. cap. 8. §. 5. 6. &c.* numerum eorum definiens ait, Sacerdoti-„bus vulgaribus seu minoribus, faciebant vestes mutatorias „complures. Et nonaginta sex Arcæ erant in Templo, ut in il-„lis relinquerentur seu reponerentur vestes illæ. Quatuor scilicet „cuiq; Custodiæ sive Ephemeriæ. Et nomen Ephemeriæ cujus-„que erat inscriptum Arcis suis, quæ cunctæ clausæ. Et quando „Ephemeriæ Ministri intrabant, ad operandum in hebdomadi-„bus suis, recludebant Arcas suas, singulis hebdomadum suarum „diebus, instrumenta illa vestiaria sibi tollentes. Et cum egre-„derentur (è Templo) reponebant vestes illas in Arcis suis eas-„que claudebant (seu obserabant) Ratio autem, cur fierent qua-„tuor Arcæ cuilibet Ephemeriæ, erat, ne instrumenta illa inter „se confunderentur, adeoque ut femoralia omnia Arca in una „continerentur, inscriptâ nomine Femoralium, uti etiam cin-„gula cuncta, Arca in unica inscriptâ nomine Cinguli, & pilei „omnes Arca in unica, & demum tunicæ Arca itidem in unica. „Pontifex autem Summus relinquebat vestimenta sua aurea in „conclavi suo nocte ac tempore, quo egrediebatur è Templo. Ita præfatus Auctor de Sacerdotum vulgarium repositoriis. Non autem solùm vestes, quæ usui adhuc erant, reponebantur in *Vestiario*, sed, cùm Sacerdotum vestes sordidiores factæ aut inquinatæ ad conficienda ellychnia aliaque id genus seponerentur, vestis Pontificis vetustate attrita, in Gazophylacio recondebatur, &c. V. Joh. Seldenum *de Synedriis Vett. Hebræorum lib. 3. cap. 11.* De rei *Vestiariæ* verò Præfecto, infrà: at de *Vestiario* Romanorum Imp. Pancirolum *ad Not. Imper. Orient. c. 81.* uti de *Vestiariis Patriarchiorum, & Monasteriorum*, Car. du Fresne in *Glossar. Templorum* item, Dominic. Macrum, voce *Sacristia.* Sed & sua privatis ædibus non defuere *Vestiaria*, Gr. *ἱματοφυλάκια*, in quibus vestimenta omnis generis, Tricliniaria, Virilia, Puerilia, Muliebria, Communia, Familiaria, Scenica, Funebria, Alia, reponerentur. Et quidem pretiosæ vestes, & quæ rarò usurparentur, quæque diebus solùm festis sumerentur, in iis per syntheses disponebantur; ut sericæ, subsericæ & id genus claræ raræque vestes: quæ verò quotidie adhibebantur, ita ordinari haudquaquam solebant. Quo factum, ut *Syntheses* Romanis dicerentur quoque vestes ipsæ, quæ sic in synthesi disponebantur: & *synthesina vestis*, pro sumtuosa ac pretiosa caperetur. Meminit istiusmodi arcarum & synthesium Martialis *l. 2. Epigramm. 46. in Nævolum,*

Florida per varios ut pingitur Hybla colores;
Cùm breve Sicaniæ ver populantur apes:
Sic tua suppositis pellucent prela lacernis:
Sic micat innumeris arcula synthesibus.

Claudebantur verò & hæ arcæ seris ac clavibus, quarum custodia penès servum frequenter fuit. Quam ob rem idem Poeta Euclidem notavit *lib. 5. Epigramm. 35.*

Equiti superbo, nobili, locupleti,
Cecidit repentè magna de sinu clavis.

Cujusmodi clavium iconas aliquot exhibet Laur. Pignorius *Comm. de Servis.* Qui autem ex *Vestiariis* depromebant ibiq; iterum recondebant, modò *ad Vestem*, modò *à Veste*, modò *Vestitores* appellati sunt, de quibus infrà agetur.

Vestiarius, recentioribus Græcis *Βεστιάριος*, qui *vestes* curabat. Non enim supellecticarii apud Romanos hæc cura erat, ut ex Pomponio ostendit Pignorius, sed peculiare id ministerium fuit, cujusmodi servos domo, cum omni jure suo, legatâ, cedere legato, scripsit Julius Paulus *l. 3. Sent. tit. 7.* In vet. Inscr. *ad vestem* vocantur: *T. Statilius. Malchio. ad. vestem.* Item à *Veste*, ut: *Byræ. Canaciana. Liviæ. Aug. ser. à. veste. magn. &c.* Et, *Arion. Cæsaris. N. à. veste. matutina.* Sic *Ossa. Vibiæ. Successæ. Liviæ. Aug. ser. ab. argento. potorio. item. à. veste. L. Vibius. &. rel.* Nec non, *Dis. Manibus. Cæliæ. Dynatæ. M. Ulpius. Aug. lib. Valens. à. veste. Imp. privata.* Ut etiam, *Dis. Manibus Venuleja. Cleopatra. fecit. sibi &. Rhodano. Cæsaris. vernæ. à. veste. regia.* Hinc & *à veste Græcula*, & *à veste Scenica.* Quò referendi *Vestitores*, quorum mentio in antiquo Elogio, *Phedimo Vestitori Aug.* &, ni animus fallit, Lucæ c. 15. v. 22. ubi Pater filii prodigi servos alloquens, *Ἐξενέγκατε*, inquit, *τὴν στολὴν τὴν πρώτην καὶ ἐνδύσατε αὐτόν.* *Vestiarium* quoq; Rosimunda Alboini suam habuit, in cujus lectulo se supposuit Peredeo, ut scribit Diaconus *de Gestis Longobard. l. 2. c. 28.* Et in Monasteriis fœminarum, *Vestiaria* occurrit, *quæ totum, quod ad curam indumentorum spectat, providet*, apud Abælardum *pag. 157.* V. Laur. itidem Pignorium *Comm. de Servis* ut & infrà, ubi de *Vestificis* ac *Vestiplicis.* Apud Græcos Impp. *Vestiariorum* ordo insignis, iisq; præfectus *Protovestiarius* fuit, seu ut Codinus appellat *lib. de offic. Eccles. & Aulæ Constantinop. Protovestiariata*, cui pileum clavatum attribuit. In Ecclesia Hebræorum. Præfectus, è quindecim illustrioribus Templi, *Vestiariæ* rei sacræ præfuit, & הממונה על מעשה בגדי כהונה *Qui præerat sacris Sacerdotum vestibus conficiendis*, dictus est; cujus officium atq; opera versabatur, *in ordinandis conficiendisq; vestibus, tum Sacerdotum minorum, tum Pontificis Maximi, & in textura earum atq; sub manu ejus fiebant omnia*, Maimonides *hal. Celi hammikdash c. 7. § 14.* Namq; etiam induendis exuendisq; ibi præerat. Habebat is conclave suum in Templo, velut Protovestiarius seu *Master of the Wardrove*, Angl. in Misna tit. *Shekalim cap. 5. §. 1.* appellatus הממונה על המלבוש *Rei Vestiariæ præfectus*: ubi R. Obadias Bartenorius disertè, *Vestiarii officium erat, induere Sacerdotes tempore Ministerii, eosq; exuere post Ministerium & custodire vestes Sacerdotales in repositoriis eam in rem destinatis.* De quibus repositoriis licèt suprà actum, in voce *Vestiarium*, placet tamen hic adjungere illustrem locum, ex Christ. Adrichomii *Descript. Templi num. 92 Exedræ, quæ aliàs Gazophylacia & Pastophoria vocantur, domus erant laterales, instar turrium longæ, latæ & celsæ, in quibus Sacerdotes Sanctuarium ingressuri, profana sua vestimenta lanea exuebant, & sanctificatas lineas vestes induebant easq; dein sacris peractis reponebant:* ubi formam eorum nobis exhibet. De iisdem Hugo Grotius *ad 1. Maccab. cap. 4 v. 40.* loquens, הלשכות inquit, *id est, Conclavia illa ad Templi latera, in quibus servabantur vestes Sacerdotales, instrumenta Templi, copia aromatum & similia.* E qua disciplina Judæorum similis planè introducta est in Christianismum (ut videre est in Jure Pontificio *Dist. 1. de Consecratione cap. 42.* apud Durandum *Rational. lib. 1 c. 3. §. 48. & lib. 3. cap. 1. §. 1.* Fortun. Amalarium *de Eccl. officiis lib. 2. c. 16.* Joh. Durant. *de Ritibus Eccl. l. 2. c. 9. §. 1.*) de vestibus ejusdem sacris, unde de harum Pastophoriis tam frequens apud Christianos Scriptores mentio. Quis verò in Vestium Sacrarum usu modus obtinuerit, dicetur infrà, in voce *Vestis.* V. Seldenum *loco cit.* Nec verò hic omittendum, in consecratione Aaronis, primi Hebræorum Pontificis, qui per dies septem continuos sacris vestibus manè induebatur & vesperi rursus exuebatur, ritum hunc ab ipso Mose administratum fuisse, V. Levitici *cap. 8. vers. 7. & seqq.* Postea verò, in Templo imprimis secundo, Sacerdotibus in certos ordines & munera divisis, cura hæc uni alicui demandata est, cui magna Sacerdotum turba suberat. Franc. Burmannus *Synops. Part. 1. lib. 4. cap. 8. §. 49.* Hodie *Vestiarius*, dignitas est in Ecclesia Cathedrali Galliæ Magalonensi, instituta à Rainerio Episc. A. C. 1247. cujus officium, *induere Canonicos omnes & Conversos, exceptis Prioribus, qui tenentur dare* Vestiario *singulis annis, pro singulis Canonicis - 40. solidos*, Gariellus apud Car. du Fresne *Glossar.* At *Vestiarius*, qualis Pandulfus fuit apud Desiderium Longob. R. qualis item *Vestiarius* Pontificis memoratur Joanni Diacono *lib. 1.* quem inter quatuor, qui Pontificem equitantem comitantur, recenset *Ordo* Rom. non *Vestium* solùm, sed & thesauri ac cimeliorum curam sibi commissam, habuit. In vet. verò *Inscr.* L. AGRIO. VESTIARIO. TENVIARIO. IMP. CÆS. ANTONINI. PII. item in alia, M. CINCIVS. M. F. THEOPHILVS. VESTIARIO. TENVIARIO. Aliâ iterum, MATTIVS. PATROBIVS. VESTIARIVS. TENVIARIVS, vestium institorem vel confectorem vox generica, *Tenuiarii* verò epitheton additum, in specie eum, qui tenuia vestimenta conficiebat, indigitat, uti docet Salmasius *ad Capitolinum in Maximo & Balbino.*

Vestibulum, an quòd fores *vestiantur*, an quòd aditum tecto *vestiat*, ut Isidorus vult: an à *ve* & *stando*, quòd in illa multùm olim staretur, ut alii? Ovidio *Fastorum lib. 6.* à *Vesta* videtur dictum, quia nim ignis, qui in Vestæ erat potestate, in *Vestibulo* antiquitus accenderetur Verba ejus, postquam de hoc igne dixit,

Hinc quoq; Vestibulum *dici reor: inde precando*
Dicimus, ô Vesta, quæ loca prima tenes.

In qua sententia quoq; Servius est, apud Virgil. *Æneid. l. 2. v. 469.* ubi nubentes puellas propterea limen non tangere, inter alia, refert, eò quòd limina domûs sacrata sint Diis. Similiter apud Non. Marcellum legas: *Vestibula quidam putant, sub ea proprietate distincta, quòd in primis ingressibus & in spatiis domorum Vestæ, h. e. aræ ac foci soleant haberi.* Sed hi *Vestibulum* pro primore ædium parte, quam *Atrium* dixere, acceperunt. Namq; & Gellius *lib 16. c. 5. Animadverti*, inquit, *quosdam haud quaquam indoctos viros opinari.* Vestibulum *esse partem domus primorem, quam vulgus Atrium vocat*: Ibi enim focus antiquitus excitabatur, qui Vestæ sacer erat. Gellius verò ipse *Vestibulum* ab Atrio diversum faciens, ex Cæcilio Gallo *de signif. Verbor. quæ ad jus Civ. pertinent l. 2.*

Vestibulum esse dicit, non in ipsis ædibus, neq; partem ædium, sed locum ante januam domus vacuum; per quem à via aditus accessusq; ad ædis est, quum dextrâ sinistraq; inter januam tectionq; quæ sunt viæ juncta, spatium relinquitur; atq; ipsa janua procul à via est, areâ vacanti intersitâ. Et paulo pòst., *Qui domos amplas faciebant, locum ante januam vacuum antiquitus relinquebant, qui inter fores domus & viam medius esset.* Cui assentiens Vitruvius *lib. 5. cap. 7.* *His*, inquit, *qui communi sunt Fortunâ, non necessaria magnifica* Vestibula, *nec Tablina, nec Atria, quòd hi aliis officia præstant ambiundo, quæ ab aliis ambiuntur.* Sic itaque vestibulum erit locus, quem Græci πρόθυρον & πρόδομον appellant: Glossæ vett. *Vestibulum* προαύλιον, *item* πρόθυρον. Quem Auctorum circa hanc vocem dissensum sic conciliat Vossius *in Etymolog.* ut dicat, antiquitus, cùm essent Romuleæ casæ, idem fuisse *Atrium* & *Vestibulum*: postea autem, cùm luxuria crevisset, non in Atrio, sed areâ inter viam, & domum interjectâ, homines, priusquam admitterentur, consistere consuevisse; indeque Atrii & *Vestibuli* voces fuisse distinctas: quanquam diu fuerit, ut multi, re quoque immutatâ, veterem retinerent loquendi consuetudinem. In hoc igitur Officiorum, seu Salutatorum, statio erat, ut apud eundem Gellium legimus, ubi suprà: *In eo loco* (nempe, qui inter fores domus & viam medius erat) *qui Dominum ejus domus venerant salutatum, priusquam admitterentur, consistebant: & neq; in via stabant, neq; intra ædis erant. Ab illa ergo grandis loci consitutione & quasi quadam stabulatione,* Vestibula *appellata sunt spatia grandia ante fores ædium uti diximus, relicta: in quibus starent, qui venissent, priusquam in domum intromitterentur.* Quæ verba penè transcripsit Non. Marcellus, e Gellio proin emendandus. Donatus etiam ad illa Virgilii *Æneid. l. 6. vers. 273.*

Vestibulum ante ipsum primisq; in faucibus Orci,
Luctus & ultrices posuere cubilia curæ.

Feralem, notat, *Ditis domum, ecce quale observabat officium in primo Vestibulo?* Quò spectat illa vocis notatio, à *ve stando*, quam suprà innuimus. De Officiosis verò illis & Salutatoribus, diximus retrò. Ibidem Excubias & Custodes locat Pignorius. Ostiarius enim, quem *Claustritumum* Lævius apud Gellium *l. c.* *Puerum à januæ* Corn. Nepos *Hannibale*, vocat, aditum obsidebat, ut admitteret dimitteretque eos, qui Dominum conveniebant. Præter eum Excubiæ & Custodes in *Vestibulis* fuere. Hinc Virgilius *Æneid. l. 9. versu 647. Butem fidum ad limina custodem* appellat. Et *l. 6. vers. 55.*

Tisiphoneq; sedens, palla succincta cruenta,
Vestibulum insomnis servat noctesq; diesq;.

Quem imitatus Silius *lib. 13.* inquit,

Ante aulam atque aditus & inexorabile limen
Quanta cohors, omni stabulante per avia monstro,
Excubat?

Virgilius iterum *lib. cit. versu 575.*

—— —— *Cernis, Custodia qualis*
Vestibulo *sedeat?*

Et hinc Nautam stationarium in scapha, *Custodem* appellat Petronius: fuit enim scapha *Vestibulum* navis. Hinc Diphilus apud Athenæum *lib. 5.*

Αὐλὰς θυρωρεῖν ἐστὶν ὡς ἐμοὶ δοκεῖ
Ἠ' ἄθλιος, ἢ πονηρός, ἢ κακοδαίμων.

Neque verò Principibus solùm, sed & privatis civibus suæ fuere in vestibulis Excubiæ: qui & ipsi, foribus suis nonnunquam velum prætendebant. Ulpianus *leg. 12. §. Papinianus ff. de instruct. vel instrum. leg. sicut Prothyrum* (aliàs Vestibulum) *domus, si velamen est, instrumento domus continetur.* &c. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*: De *Diis* verò, præter Lares, *ad Vestibulum* collocari solitis, Car. Paschalium *Coronar. lib. 4. cap. 3.* Fuere & Templa instructa *Vestibulis*, habebantque istis areas adjectas, non solùm Romæ, sed & in Coloniis, Municipiisque, ut patet ex Inscr. veteri marmoris Neapolitani, apud Wolfg. Lazium *Comm. Reip. Romanæ lib. 5. cap. 2. Ab. Colonia. deducta. anno. XC. Nonsido. M. F. M. Pollio. duovir. P. Rutilio. Cn. Mallio, Cos. operum. lex. II. lex. parieti. faciendo. in. area. quæ. est. ante. ædem. Serapis. trans. viam. qui. redemerit. prædes. dato.* &c. Fuit autem in istius modi *Vestibulis* Tetrastylum, i. e. locus seu spatium quatuor columnis distinctum, quod omnibus deambulaturis patebat, uti discimus ex M. Pollione Vitruvio *Architect. lib. 4. cap. 1.* V. Thom. Dempsterum *Paralipom. ad Rosinum lib. 1. cap. 2.* In Templo Salomonico Propylæum *Vestibulumq;* אוּלָם dictum, 1. Regum *cap 6. vers. 3.* & 2. Chron. *cap. 3. v. 4.* & *cap. 29. versu 7.* adibatur duodecim gradibus dimidii cubiti, erantque ibi suspensæ catenæ aureæ & supra eas coronæ aureæ argenteæque: ac supra Templi ostium vitis aurea, è qua botri inusitata magnitudine dependebant. Erat autem hoc *Vestibulum* seu αἴθριον, intra quatuor Atria, Gentium, Mulierum, Israëlis & Sacerdotum, atque ab Altari Holocaustorum, quod in Sacerdotum Atrio erat, viginti duorum cubitorum spatio distabat. Solebant hic Sacerdotes ministrare & confiteri, uti docet Joël Propheta *c. 2. versu 17. Inter porticum & altare fleant Sacerdotes, ministrantes Jehova & dicant, parce, Jehova, populo tuo.* Atque in hoc loco sanguis Zachariæ, Barachiæ filii, fusus est, Matthæi *c. 23. v. 24.* V. Franc. Burmannum *Synopsi Theol.* P. 1. *lib. 4. cap. 15.* ut & de *Vestibulis* Ædium sacrarum apud Christianos aliquid suprà, voce *Prodomus* seu *Pronaus*, item *Narthex*. Adde C. Barthium *Adversar. lib. 2.* & Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* voce Προαύλιον, ubi in Templis Græcorum sic dictum, quod sub fornice est cum plateæ parte, quam *impluvium* dixeris, aliàs περιαύλιον quoque, & simpliciter αὐλὴ, uti meditullium ejus μεσαύλιον & in specie, *Vestibulum* Magnæ Ecclesiæ CP. χαλκοπυλώνιον appellatum, ubi epicombia jaci & statuæ Impp. poni consueverint, docet.

Vestifici & *Vestificæ*, in vett. monumentis memorati, conficiendis vestibus operam insumebant, quibus apud Hebræos præerat ex Sacerdotum ordine magnæ aliquis auctoritatis. Vide quæ suprà diximus, in voce *Vestiarius*: sicut de antiquo Vestium concinnandarum artificio, in voce *Sartor*. Eodem *Vestiplicæ* pertinent, quarum munus ex ipsa voce dignoscitur. Fabius Major *Declam. 363. Ter de stupro uxoris, adjecto pretio appellatus,* Vestiplicam *dominæ habitu misit.* Seneca *de Tranquill. l. 1. c. 1. Placet non in ambitionem cubile compositum, non ex arcula prolata vestis, non mille ponderibus aut tormentis splendere cogentibus pressa: Sed domestica & vilis nec servata, nec sumenda sollicitè.* Ammianus *lib. 28. Dein quum à Silvani lavacro, vel Mammeæ aquis ventitant sospitalibus, ut quisquam eorum egressus tenuissimis se tersit linteis, solutis pressoriis vestes luce nitentes arbitra diligenter explorat, quæ una portantur, sufficientes ad vestiendos homines undecim* &c. Quid autem, si *Vestiplicæ* sint *Vestispicæ*? quæ, ut ait Varro, *vestem spicerent.* Apud Plautum sanè legitur, *Trinummo Comœdia Actu 2. Sc. 1.*

Vestispicæ, *Unctor, auri Custos, Flabellifera, Sandaligerula.* Ubi Non. Marcellus legit, *Vestispici*, servi nempe vestium custodes. Afranius quoque *Vestispicæ* meminit *Vopisco: Novi non inscitulam ancillulam vespere & Vestispicam*: ubi, quam *Vestispicam* vocat, dicunt alii *à Veste*, ut ostendit lapis Romæ: M. Ulpio. Aug. Lib. Phædimo. Divi. Trajani. Aug. a. potione. item. a laguna. &. Tricliniarch. Lictori. proximo. &. a. comment. beneficiorum. vixit. ann. XXVIII. abscessit. Selinunte. pri. Idus. August. Nigro. & Aproniano. Cos. reliquiæ. trajectæ. ejus. 3. Non. Febr. ex. permissu. Collegii. Pontificum. piaculo. facto. Catullino. &. Apro. Cos. dulcissimæ. memoriæ. ejus. Valens. Aug. Phedianus. a. Veste. bene. merito. fecit. Item *ad Vestem*. V. suprà, & plura apud Laur. Pignorium *Comm. de Serv.* ac Tit Popmam *de Operis Serv.*

Vestigator, servus apud Romanos, Venatoriæ rei inserviens, qui ferarum cubilia per *vestigia* indagaret. Ulpianus *lib. 20. ad Sabin. l. 12. §. 12. ff. de instr. vel instrum. legat.* Vestigatores *& canes & cætera, quæ ad venationem sunt necessaria, instrumento contineri.* Servius *ad illa Æn. 4.*

—— —— *Saltusq; Indagine cingunt.*

Indagine, inquit, *ferarum inquisitione & quidam cum* Vestigatoribus, *Alatorum mentionem inductam accipiunt: Nam indaginem* Vestigatorem *ipsum tradunt. Alas verò, Alatores, qui dextrâ & sinistra plagarum sublata voce prohibent foràs exire.* At Columella *Vestigatorem* & *Indagatorem* ad apes transtulit, *lib. 9. cap. 8. Nam statim sono territum, vel in frutice vel in editiore sylvæ fronde considet, vel* à vestigatore *præparato vase non conditum*: quod Tit. Popma non animadvertit *de Operis serv.* Fuit autem *Vestigatoris* minister canis, vestigia odorari catus, ut habent leges Bajuariorum, *l. 26. ff. mandati*; cujus pretium solertia naris est & industria; quemque *nare* mereri dixit Gratius Poëta. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis.*

Vestigium, à *vestigo*, signum est cujuscunque rei adeò impressum, ut facilè deprehendi possit. Virgilius *Ecl. 4.*

Pauca tamen suberunt priscæ vestigia *fraudis.*

Ovidius,

Cerne cicatrices, veteris vestigia *pugnæ* &c.

V. Vallam *Eleg. lib. 5. cap. 45.* Becmannum *Origin. L. L. p. 566.* & Salmasium *Not. ad Pallium Tertulliani c. 4.* In specie, signum pede factum, Gr. ἴχνος, imò aliquando pes ipse seu planta, ut pluribus docet Casp. Barthius *Animadversion. Papinian. ad Theb. lib. 2. vers. 11.* Hæc adorare ac venerari summus cultus. Idem Poëta *l. 12. vers. 817.*

Vive precor, nec tu divinam Æneida tenta,
Sed longè sequere, & vestigia *semper adora.*

Cujus moris luculenta in Sacris, Mosis inprimis, & Eliæ historia, exempla. Quò respiciens Amedæus Lausann. *Homil. 3. Demus itaq;, ait, gloriam Deo, & cadentes in facies nostras adoremus à longè vestigia.* Supplicibus id inprimis factitatum. Statius iterum *Thebaid. lib. 11. v. 689.*

—— *An expectas, ut pronus supplice dextra*
Sternar? & immitis Domini vestigia *quæram?*

Quæ crinibus nonnunquam matronarum passis verri hoc fine ac lachrymis tingi consuevisse, notum. Sed & floribus ea prosequebantur, de victoria vel re alia bene gesta gratulantes, ut hic passim videre est. Sanguine vero mutuo in fœderibus aspersa, vet Danorum more: quo pacto Liletum piratam & Hadingum Grami Danorum R. filium exulem, arctissimus societatis

vinca-

vinculis colligatos, Lokero Curetum tyranno bellum denuntiasse, legitur apud Saxonem *lib.* 1. &c. Cœterùm *Vestigium Herculis*, petræ impressum, in Exampeo loco medio inter Borysthenem & Hypanim, juxta fluv. Tyrem, bicubitali magnitudine, ostensum olim à Scythis, memoratur Herodot. *l.* 4. sicut de *Adami vestigio* in monte celsissimo *Pico d' Adam*, in Ins. Tenerissa, simile quid narrari ab incolis, *Itinerar.* Scriptores notant. Contrà Ladas, Alexandri cursor, *vestigia arenæ* nulla impressisse & visum sæpe fefellisse, legitur apud Alexandrum Neap. *Genialium Dierum lib.* 2. *cap.* 21. Sed & *Vestigia genuum* Domini N. J.C. Gethsemani lapidibus impressa, ex frequenti ad preces ingeniculatione, cerni, ex Beda Baronius refert: quod, quia neque Eusebius, neq; Hieronymus, tanto vetustiores Bedâ Scriptores, & testes oculati, ullam rei mentionem faciunt; venit in suspicionem Casaubono, neq; falsum, neq; verum esse penitùs. *Fieri enim*, inquit, *potest, ut ejus memoria exsarent vestigia quædam genuum in cavato lapide, ex assidua attritione illorum, qui ad precandum, ut ait Eusebius, magno studio illuc conveniebant & genua ibi flectebant. Nam ita hodie, ante celeberrima quædam altaria, impressa* vestigia *orantium, & saxa usu cavata observavimus: nusquam vero magis insigniter, quàm in primaria Cantuariæ Ecclesia, illo loco, ubi fuit olim figura Thomæ Becketi; qui superioribus seculis multo studiosius ibi solitus coli, quàm vel B. Virgo, vel ipse Christus: quod demonstratione certissimâ & ἐφθαλμοφανῶ è monumentis ejus Ecclesiæ probare possemus, si id ageretur. Videtur tale quid contigisse Gethsemani* (loco, in quo ante Passionem CHRISTUS oravit, & in quo diu post preces peragere Christiani studebant) *in ea Ecclesia, cujus meminit Hieronymus: quod per errorem vel superstitionem ad Dominum retulerant, qui eam Bedæ Historiam narrarunt. Expendantur Eusebii verba*, quo in loco etiam nunc homines magno studio preces faciunt; *non videbitur à probabilitate alienum, quod diximus.* V. Isaac. Casaubonum *Exercitat.* 16. §. 63. De *Vestigiis* vero *Deorum excuntium in Foro visis*, sub Commodo, apud Lampridium *in eo*, quod prodigium aliàs quoq; in Historia Rom. legas non semel, eundem *Not. ad Lampridium*; uti de *Vestigiis* in genere plura, apud Barthium *ad Claudianum* &c.

Vestiplica, V. suprà *Vestifici*.

Vestispici & *æ*, V. *Ibid.*

Vestis, primi hominis Innocentia fuit, cui postquam iniquitas successit, *vidit se nudum esse, & consutis foliis fecit sibi subligacula*, Genes. c. 3. v. 7. ut sic *membris minimè honestis honorem circumponeret*, prout loquitur Paulus 1. Cor. *cap.* 12. *versu* 23. lapsusque turpitudinem, quantum pote, absconderet: Hæc prima hominis pars *vestis* tecta est. Verùm, cùm is de pudore solùm obvelando esset solicitus, benignissimus Conditor, irritatus quamvis tam gravi offensâ, saluti ejus consulturus, & pectus quoque, quò minùs aëris pateret injuriis, muniturus, ipse, ipse *Jehova Deus Adamo & uxori ejus tunicas fecit pelliceas, quibus vestivit eos*, *cap. cit. vers.* 21. Quo factum, ut vestes istiusmodi, è cæsorum animalium pellibus confectæ, antiquissimis mortalium, post Adamum jam memoratum, fuerint in usu: uti de Indorum Philosophis, Scythiæ populis, Persis: imò etiam priscis Romanæ Curiæ Senatoribus, legimus apud Platonem *in Protagora*, Ciceronem 1. *Tuscul.* Strabonem *lib.* 15. Herodotum *lib.* 1. Propertium *Eleg.* 1. *lib.* 4. Alios. V. Thom. Dempsterum *Antiqq. Rom l.* 5. *cap.* 31. & suprà in voce *Pellis*. Inde vellus, à quo *Vestis* quidam arcessunt nomen, & lana adhibita; post eam linum, commoditatis causâ: cœpereq; hyeme lanea, æstate linea indui, Artemidorus *lib.* 2. *cap.* 3. etiam cùm duarum vestium usus, de quo mox, increbuisset, exterior ex lana, interior ex lino fuit. Donec crescente luxu, purpura sericumq; successit, imò aurum *Vestibus* intexi variæque Phrygii operis picturæ iilis illudere ausæ sunt Mansit tamen prisci ævi simplicitas satis diu, &, sicut pectore pudendisque velatis, caput & pedes intectos plurimæ Gentes per bene longum servavere tempus, uti dictum suprà, ubi de *Nuditate*: ita una *Vestis* ad omnes usus per multa secula suffecit. Postea altera accessit cœpitq; adhiberi vestis una exterior, Hebræis מעיל *Mehil*, Græcis ἱμάτιον, Latinis *Toga*: altera interior, Hebr. כתונת. & ex Hebræo Græcis χιτὼν, Latinis *Tunica*: diutissimeq. sic vixere mortales, ut in communi usu majorem omnem *Vestem*, præter has duas, ignorarent; aut certè non communiter usurparent. Dico *majorem*, quia linteamina quædam aut pannos à variis Gentibus esse adhibitos tegendis partibus, quas pudor jubet tegi, non negaverim. Cujusmodi fuere apud Hebræos linea feminalia, quæ, usque ad genua & poplites venientia, celabant verenda: superiore autem parte sub umbilico arctè adstringebantur, מכנסי ipsis dicta, Græcis Interpretibus περισκελῆ. h.e. *feminalia*, ut observat Hieronymus *Epist. ad Fabiolam*. Demum tertia adjecta est *Vestis*, sed quâ perdiu frugi homines parcè usi. Varro *Cat.* sive *de liberis educandis*, *Mihi puero modica una fuit tunica & Toga; sine fasciis calceamenta, equus sine ephippio, balneum non quotidianum.* Quin fuere politioribus jam seculis, qui, priorum hominum instituto viventes, unicâ veste, saltem per æstatem: quidam & per hyemem, essent contenti. Hinc de Agesilao Plutarchus *in Apophthegm. Laconum*, *ipsum* ῥᾳδίως χειμῶνα ἀνέχεσθαι, *quando erat hyems intensa*, solitum fuisse ἀχίτωνα h.e. *sine tunica*, in publicum prodire, tradit. Similiter apud Romanos Candidati, in Comitio, sine tunica prensabant, in Toga candida: quo vulnera militiæ accepta Populo ostentare possent, ut docet Plut. *cap. Rom.* 49. Nec aliter Lycurgus Orator Athenis causas egit, aut Cato Romæ pro tribunali judicavit, ut idem magnus Scriptor in *Vitis* eorum refert. Ubi vero inter Homines plus voluptati tributum, prior virtus mascula decrevit & corpora facta sunt alsiosa magis, alii tunicas plures gestarunt, alii easdem duplicarunt, quidam & in exteriore veste idem fecerunt. Galenus namque *de usu part. lib.* 4. subobscurè significat, suo tempore Tunicas fieri consuevisse συνθέτας, *è pluribus pannis compositas* & παχείας, *crassas*. Sed & plures simul gestare mos fuit: Quare nomina tum inventa, quibus Tunicam distinguerent ἐχόμενον *carni proximam* (quæ & ὁ ἐνδότατος χιτὼν Græcis, alicubi etiam Ὑπένδυμα) ab illa quæ inter hanc & Togam assumebatur. Varro *de Vita Pop. Rom. Posteaquam binas Tunicas habere cœperunt, instituerunt vocare Subuculam & Indusium*, de quibus vocibus V. suprà. Neque hoc apud Romanos solùm, sed & alios, usu venit. Eustathius enim Il. β. duo genera χιτώνων seu Tunicarum memorans, unum illorum e lino fieri solitum corpori adhæsisse; alterum, ἐξ ἄλλων ἐρίων, *è mollibus lanis*, compositum, intimæ vesti superindui consuevisse, scribit. Eundem cultum Populis quibusdam Assyriæ Strabo attribuit *lib.* 16. Χιτὼν λινοῦς ποδήρης, ἐπενδύτης ἐρεοῦς, ἱμάτιον λευκὸν, *Tunica linea talaris*, nostræ camisiæ respondens, *Tunica altera exterior lanea*, & *Pallium album*. Apud Hebræos vero tunicæ interioris mentio rarior: quo minùs probabile nonnullis DOMINUM nostrum, cujus vita universa simplicitatis & λιτότητος exemplum extitit, illâ usum fuisse. In Evangeliis certe nusquam illius comparet mentio: etsi habuit fortasse, sub Tunica inconsutili, linteamina quædam, qualia feminalia ex Hieronymo suprà descripta fuere. Adeoq; rem ex antiquis moribus æstimanti videtur Dominus noster *vestes* gestasse, non, ut quidam olim statuunt, quinque; ac ne tres quidem, ut Euthymio placebat: sed duas tantùm, Pallium sive *Mehil* & Tunicam inconsutilem, quam opus fuisse manuum gloriosæ Virginis, antiquâ traditione, proditum est. Nec obstat, quòd e lana fuerit: illustrissimas enim puellas matronasque olim lanificio manus commodasse, ex Suetonio discimus, ubi de filia & nepte Augusti *lib.* 2. *cap.* 64. quod institutum mansisse videtur usque ad Chrysostomi tempora, qui seculo suo, quòd propter mulierum mollitiem illud à fœminis transiret ad mares, convitium dixit, *Homil.* 34. *Epist. prior. ad Corinth.* V. Isaac. Casaubonum *Exercitat.* 16. §. 84. & plura *de Vestibus*, apud Phil Rubenium, Octav. Ferrarium, Alios, qui *de Re Vestiaria* ex professo egerunt, ut & infra, ubi varia *Vestium* genera paucis subnectemus. Non possum tamen non paulo prolixiùs *Vestitus* Hebraici, tum profani tum sacri, meminisse. Cum enim gentem istam continuo velut Legis septo ita Deus inclusisset, ut nihil publicæ privatæque rei, nisi ipso Arbitro, agere posset; in *Vestitu* quoque, quædam ei cavenda, quædam observanda fuere. Et quidem lanæ linique fila vario textu miscere, ac inter se confundere prohibiti, simplici munditie contenti esse tenebantur, Levit. *cap.* 19. *versu* 19. Virum fœmineo, ac mulierem virili cultu (quod in quibusdam Gentilium sacris fiebat) conspici erat nefas, Deuteron *cap.* 22. *versu* 5. Idololatrarum quoque in morem verticem attondere, aut genas turpare, porrò ob luctus sævitiam corpus incidere, graviter vetabantur, Levit. *cap.* 19. *versu* 27. & 28. Contrà Leges acceperunt, de vestimentorum fimbriis, quas ציצית appellant, deque Phylacteriis, תפילים. & טוטפות dictis. Jussi namq; sunt Judæi Lege Num. *cap.* 15. *versu* 38-40. & Deuteron. *cap.* 22. *versu* 12. extremis oris *Vestium* filorum, coloris hyacinthini sylvam seu peniculamenta quædam, qualia è tela dependere videmus, attexere; ut mnemosyno isto de præceptorum Dei observantia admonerentur. Talia & SERVATOREM gestasse, colligitur ex Lucæ *cap.* 8. *versu* 44. Pharisæi verò cùm ambitiosè nimis ista venditarent, ac Religionis fere arcem in illa cultus divini lacinia ac particula constituentes, *fimbrias palliorum suorum producerent, ac phylacteria sua ampliarent*, non leviter à Domino reprehenduntur, Matthæi *cap.* 23. *versu* 5. Addebant præterea hisce filamentis capsulas quasdam, ex corio confectas, Legisq; quibusdam titulis inscriptas, quas precaturi fronti vel brachiis præcingebant, & תפילים appellabant: quas, quia ædium quoque postibus Magico propemodum ritu, tanquam precamina & amuleta, averruncandis malis Spiritibus, affigebant, *Phylacteria* dixere; ritûs occasione depromtâ ex Deuteron. *cap.* 6. *versu* 4-9. ubi tamen, parœmiali potiùs locutione, accurata eis Legis observatio inculcabatur, quam velut in oculis & manibus gestare, nec unquam obtutum vel gressum ab iis removere jubebantur. V. Francisc. Burmannum *Synops. Theol.* Part. 1 *lib.* 4. *cap* 20. *de Judæorum Vestitu*. Sacras Hebræorum Vestes quod attinet, quibus in Templo ministrare mos erat, Levitici *cap.* 8. v. 7, 8, 9 Pontifici erant duplices, *Aureæ* 8. & *Albæ* 4. Illæ dicebantur sic, non quòd totæ auro consta-

rent, vel omnes auro illusæ ac interstinctæ forent, sed quòd quibusdam ex iis aurum variè intextum; reliquæ autem cæteris ejus vestibus ornatiores ac splendidiores erant: Tales fuere, *Femoralia, Tunica, Baltheus, Cidaris, Pallium, Ephod, Pectorale* & *Frontale*, è quibus quatuor priores etiam reliquis Sacerdotibus communes erant: omnes ex lino purissimo ac preciosissimo. Atque in sacro hoc ornatu ministrabat Pontifex quotidiè in Sanctuario, juxtaque eum Sacerdotes suo ordine; neque sine his sacris operari ullatenus licebat: Imò ubi vel minimum ex iis deerat, Pontifex מחוסר בגדים *Defectus vestibus* dicebatur habebaturque profanus. Istæ, nempe Albæ, quas Pontifex quoque habebat, quatuor erant, quatuor prioribus cognomines, *Tunicæ* viz. *Braccæ, Cingulum,* & *Pileus* seu Cidaris, atq; è lino contextæ. Quibus solus utebatur Pontifex, idque semel tantùm in anno, cùm piaculare Sacrum administraturus interius Adytum intraret. quo peracto, eas *Vestes* deponebat, sequente anno novas rursus accepturus, V. Exodi c. 28. & Levitici *cap.* 16. *vers.* 4-32. Ubi hæ *Vestes* fuerint reconditæ, quisq; illarum curam habuerit, diximus suprà, in voce *Vestiarium*, item in *Vestiarius*: addam hîc quædam de loco, tempore, & modo, illas gestandi. Et quidem, cùm Ministeria universa, ex sortitione peragenda essent, conveniebant, juxta Ephemeriarum vices, quolibet summo manè in *Liskat bagazith* (loco, ad Templum, Synedrii Magni; ante ejusdem sessionis horam) & induebant ibi *Vestes sacras*, Sacerdotes illi omnes, qui Ephemeriæ essent præsentis. Iam verò, ne Ministeria sacra turbarentur, si suum cujusque officium quisq; non satis dignosceret, collocabantur illic in gyro universi illi, quos facilè sic intuens Præfectus Sortium (munus in Templo celeberrimum) pro arbitratu suo, unum eorum aliquem seligebat, cujus pileum exuens statim induebat: in signum, ut in sortiendo is velut terminus esset. Dein consentiebant in numerum aliquem, tum Ministeriis diurnis integris, tum sortitioni idoneum, velut 60. 80. 100. 1000. plures paucioresq; sortesq; inibantur quatuor: Prima, de Altari cineribus aliterque purgando, eoque apparando & igne struendo; Secunda, de Immolationibus aliisque Sacrificiorum solemnibus plerisque; Tertia, de Suffimentis; Quarta de levandis membris Sacrificii in Altare. Tunc, dicente Præfecto, *Digitos extendite*; per gyrum extendebat quisq, digitum sive unum sive duos, sive etiam, ut quidam volunt, tres: sicq; Præfectus ab eo, cujus pileum primò exuerat, incipiebat numerare, usq; dum compleretur numerus, in quem consenserant. Quo modo Sortibus ritè peractis, prodibant inde, sacris induti Vestibus, ad munera obeunda sic sorte designati, cæteri autem Sacerdotes vestibus illis ab Æditius exuebantur, sic ut eis earum nulla relinqueretur, præter Femoralia, idq; tantùm usque dum vestes profanas essent induti; Tum enim & Femoralia sacra eis exuebant, vestesque cunctas arcis suis restituebant, qui huic rei præerant modò memorati. Fuit verò sacrarum illarum vestium usus non nisi intra Templum, quod multis probat Seldenus: Unde & cineres elaturus Sacerdos, exuere vestes sacras, aliasque induere, jubetur Levitic. c. 6. v. 10. & 11. & cùm è Sancto in Atrium exterius Sacerdotes egrediebantur, *vestes suas, in quibus ministraverant, ibi reponere, atq; aliis vestibus sese induere sicq; accedere, ubi Populus erat*, tenebantur Ezechielis *cap.* 42. *versu* 14. Quoties autem sacris induerentur, prius lavabant sese in Templo: Unde, tum quòd stantes ac nudis pedibus rem divinam facerent, tum quòd tenui lino vestiti erant, quod sæpius de die ponere ac sumere necesse erat, dum identidem lavare vel ministerium mutare opus habebant, frequentibus morbis obnoxii fuere. Interim casu extraordinario & necessitate ingruente, sacris Vestibus indutis extra Templum prodire licebat, quod tamen rarò fiebat: Ut de Jaddo Pontifice summo, cum toto Sacerdotum comitatu, obviàm procedente Alexandro M. Hierosolymam venienti apud Josephum, legimus. Addendum & hoc, licuisse Sacerdotibus Ministerii sui die toto Sacras gestare Vestes, excepto cingulo, quod cùm singulare quid esset & sacrum reliquarum retinaculum, non nisi in ipso Ministerii actu, sumere fas erat, &c. V. Joh. Seldenum *de Synedriis Vett. Hebræorum libro* 3. *cap.* 11. *ex Hebræis Doctoribus, Maimonide inprimis Kalach. Celi Hammikdasch, egregiè hac de re disserentem.* Hactenus de *Vestibus*. Partes in iis tres fuere, *τὸ στόμα*, ut Græci vocant, Latinis *summa ora*, quæ circa collum & humeros hærebat: *ἡ πέζα*, extrema vel ultima ora, quam *ultimam fimbriam* appellat Trebellius *in Zenobia*: & medium, quod zonâ comprehendebatur in tunicis & aliis id genus vestibus, quæ cinctui erant; aut fibulis adstringebatur, ut in palliis, chlamydibus, & aliis id genus amictus; qua de re V. Salmasium *ad Trebellium d. l.* & de ornamentis harum omnium hic passim. Earundem apud Romanos colores enumerat Nonius, *Cymatilem*, aut *Marinum, Molochinum, Impluviatum*, eos qui erant à *Calta* & *Croco, Citrinum, Ferrugineum, Ostrinum, Luteum, Violaceum, Pullum, Anthracinum* &c. *Albus*, & *Candens*, lætitiæ indicium; *Pullus* ac *Niger*, funeribus ac luctui congruebat, V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, Thom. Dempsterum *Paralipom. ad Rosinum passim, inprimis ad cap.* 31. præter Autores suprà laudatos: quibus adjicere liceat Ovidium *de Arte amandi lib.* 3.

Quid de Veste loquar? Nec jam segmenta requiro,
Nec quæ bis Tyrio murice lana rubes.
Cùm tot prodierint pretio leviore colores:
Quis furor est census corpore ferre suos?
Aëris ecce color, tum cùm sine nubibus aer,
Nec tepidus pluvias concitat Auster aquas.
Ecce tibi similis, qui quondam Phryxon & Hellen
Diceris Inois eripuisse dolis.
Hic undas imitatur, habet quoq; nomen ab undis,
Crediderim Nymphas hac ego veste tegi.
Ille crocum simulat, croceo velatur amictu,
Roscida luciferos cùm Dea jungit equos.
Hic Paphias myrtos: hic purpureos amethystos:
Albentesve rosas, Threiciamve gruem.
Nec glandes, Amarylli, tuæ, nec amygdala desunt,
Et sua velleribus nomina cera dedit.

Versicolores verò vestes Lenonum ac Meretricum erant, ut suprà diximus: de *Coloribus Vestium*, quibus personæ Comicæ olim pro ratione ætatis, officii, sexus usæ, V. Jul. Cæs. Scaligerum *Poetices lib.* 1. *cap.* 13. adde quæ de *Coloriis* retro dicta. De *rugis Vestium*, V. itidem suprà. Ut verò pateat, quantus fuerit Romæ mulierum *in vestitu* luxus, etiam nondum subactâ Asiâ, nondum Orbis spoliis ac peregrinis delitiis bellicosâ Martis gente emollitâ, placet ista Senis Plautini in *Epidico A.* 2. *sc.* 2 subjungere:

EP. *Sed vestita, aurata, ornata, ut lepidè, ut concinnè, ut novè!*
PE. *Quid erat induta? an regillam induculam, an mendiculam?*
An impluviatam, ut ista faciunt vestimentis nomina.
EP. *Utin' impluvium induta est?* PE. *Quid autem istuc mirabile est?*
Quasi non fundis exornatæ multæ incedant per vias.
At tributus cùm imperatus est, potesse pendi negant.
Illis, quibus tributus major penditur, pendi potest.
Quid istæ, quæ vesti quotannis nomina inveniunt nova?
Tunicam rallam, tunicam spissam, linteolum cæsitium.
Indusiatam, patagiatam, caltulam aut crocotulam,
Supparum, aut subminiam, ricam, basilicum, aut exoticum,
Cymatile, aut plumatile, cerinum aut melinum, gerræ maximæ,
Cani quoq; ademtum est nomen. EP. *Qui?* PE. *Vocant Laconicum.*
Hæc vocabula auctiones subigunt ut faciant viri.

Sed & Artificum catalogum, quorum industriam lassavit *Vestiaria* hæc *prurigo*, videmus ex ejusdem Aululariâ *Actu* 3. *Sc.* 5.

Sed hoc etiam pulchrum est præquam ubi sumtus petunt,
Stat fullo, Phrygio, aurifex, lanarius,
Caupones, patagiarii, indusiarii,
Flammearii, violarii, carinarii,
Aut manulearii, aut murrobathrarii,
Propolæ, linteones, calceolarii,
Sedentarii sutores, diabathrarii,
Solearii adstant, adstant molochinarii,
Petunt fullones, sarcinatores petunt,
Strophiarii adstant, adstant semizonarii;
Jam hosce absolutos censeas: cedunt, petunt.
Trecenti cùm stant phylacistæ in atriis,
Textores, limbolarii, arcularii ducuntur: datur
Æs. Jamq; hos absolutos censeas,
Cùm incedunt infectores crocotarii,
Aut aliqua mala crux semper est, quæ aliquid petit;

Quæ omnia explicata habes, apud laudatum Ferrarium ubi suprà *Part. prior. lib.* 3. *capp.* 20. & 21. V. quoque, voce *Fœmina*. Cæterùm omnis vestis apud Græcos aut *ἐπίβλημα*, aut *ἔνδυμα*, aut *amictui* aut *indutui* fuit. Et quidem tunicæ omnes *ἐνδύματα* dicebantur & indutui erant, quæ ad corpus pressiùs hærentes indutu illud comprehendebant. *Ἐπιβλήματα* verò, quæ & *περιβλήματα*, palliorum omne genus, quòd cæteris vestibus circumjecta & superjecta vago & libero discursu eas ambirent: *amictus* & *amicula* quoque hinc Latinis dicta, V. Salmasium, *ad Pallium Tertulliani cap.* 4. Texebantur autem antiquitus, imò & sequenti ævo apud frugaliores, à fœminis, matribus nempe, sororibus, cognatis, ut de Alexandro M. ex Curtio notum. Hinc Statius *Thebaid. l.* 9. *v.* 691. ubi de Parthenopæo,

Lucentemq; auro tunicas (hoc ne verat unum
Mater opus) tenui collectus in ilia vinclo.

Quam in rem, V. plura apud Casaubonum *ad Suetonii Augustum* c. 73. ut & aliquid suprà voce *Occus*. Iisq; intexebantur historiæ, effigies, carmina, aliaque monumenta, uti pluribus docet Barthius *in Superstitionum Commentariis*. V. quoq; Plinium passim, inprimis *lib.* 8. *cap.* 48. ubi & *de acu pingendi vestes arte*, de qua aliquid suprà jam diximus, ubi de *Phrygionibus*, nec non, ubi de *Plumariis*, & *Polymitariis*. Textæ porrò aliæ quotidianæ erant, aliæ pretiosæ, quæ premebantur ponderibus ac tormentis, ut splenderent, & in arca condebantur servabanturque, festivis tantùm diebus & solemnitatibus inde promendæ ac sumendæ. Seneca de *Tranquill. Animi lib.* 1. *Non ex arcula prolata vestis, non ponderibus aut tormentis splendere cogentibus pressa.*

V. quo-

V. quoque suprà, ubi de *Cataclistis*. Erantque vel singulares, Græcis *μοναχοί*, vel in synthesi struebantur certoque numero secundùm species inter se jungebantur ac componebantur: septenæ autem vestes ejusdem coloris, facturæ & materiæ synthesin unam constituerant, ut septem tunicæ subericæ coloriæ, septem purpureæ, septem pallia auro sparsa &c. V. suprà, voce *Synthesis*. Quò vero odore redderentur commendabiles, baccar, heliochrysum, saliunca, poma etiam aurea interponebantur, uti ex Plinio passim discimus. Sic cum usus poscebat, depromebantur, & unguentis nonnunquam insuper odoribusque perfundebantur, cujusmodi vestes *πνευματίας* dictas, docet Salmasius *ad Solinum pag.* 952. Induebantur autem, vel nunquam deponendæ, id quod in Eleusiniis Sacris observatum, ubi, quam quis, dum initiaretur, vestem gestasset, eam non priùs exuebat, quàm victa tempore omnino inutilis esset facta, Cœlius Rhodig. *lib.* 16. *cap.* 9. Vel deponendæ, cùm exercitia, balnea, somnus, suaderent. Quibus defuncti vel resumebant, & cùm detritæ aliquantum essent, interpolabant: vel novis mutabant quotidie, uti Nero, & Heliogabalus, quos unâ *veste* bis nunquam usos fuisse, legimus. Pertinent huc, quæ de more *addutendi vestes* affert Casaubonus *ad Suetonii Augustum cap.* 28. ubi & Græcorum verba *πυλίνατος* & *ἀπίνατος*, in hac re usitata, explicat pluribus. Mutabant autem vestes prisci non solùm, quoties *nova veterem excludebat*, uti loquitur Aurelianus apud Vopiscum: sed & in amicorum ac propinquorum periculis, Liv. *lib.* 5. *cap.* 20. In judicio quoque non rei solùm, verùm etiam cognati, affines, liberti & familiares eorum, pro more veteri, vestem mutare capillumque submittere consueverunt, Venul. *l.* 39. *ff. de injur.* qua de re plura apud Jac. Ravardum *Varior. lib.* 3 *cap.* 6. Sed & *Vestes commutare* milites jussit Chares, qui, cùm vehementissima ingruisset tempestas, conspicatus milites vestimentis parcere, mandavit ut ea inter se commutarent, quo facto cùm singuli alienarum vestium nullam rationem haberent, promtiùs id, quod imperatum fuerat, exequebantur, apud Polyænum *lib.* 3. Ut de mutatione illa, quâ captivæ bello fœminæ, cùm ad Israëlitarum conjugium & sacra transirent, inter alios ritus, utebantur olim, deque mundatione earum ceremoniali in V. T. in præsens nil addam. At patriæ vestis cum peregrinâ commutatio, quippe cum morum ruina conjuncta, malum semper omen, & imitatio hæc servitutis prodromus non vanè creditur, uti ex sacris Scriptoribus profanisq;, & experientiâ quotidianâ, liquet affatim. Ut & hæc addam, *excutiebant* Hebræi *vestem*, cùm significare vellent hoc ritu & ominari imprecarique, aliquem à Deo suis bonis excussum iri, uti de Nehemia legimus in concione vestis gremium excutiente, adversùs eos, qui æs alienum fratribus remittere nollent, Esr. c. 5. v. 13. Timidiores, honoratiorem aliquem compellaturi, *tangebant*. Statius *lib.* 2. *sylv.* 1 v. 197.

—— timidè primùm vestigia jungis
Accessu tacito summosq; lacessis amictus:

ubi Barthium vide. Lugentes *scindebant*, de quo more idem passim, inprimis *ad vers.* 171. ejusdem carminis, ubi plurimos in eam rem Auctores citat. Etiam in omni gravi commotione lacerabant, uti videre est apud Casaubonum *ad Suetonii Augustum cap.* 52. V. quoque suprà, ubi *de Luctu Vett.* Alio fine discidit vestem suam Trajanus, pro obligandis viz. militum suorum vulneribus, bello contra Decebalum Dacorum R. apud Dionem Nicæum. Sed & *caedebantur* vestes, interdum pro corporibus. Sic Artaxerxes Mnemon Ducibus, si quid deliquissent, ignominiæ loco detractas vestes, flagellari jussisse, legitur, apud Plut. *in Apophthegm.* quod hodieque in Principum filiis obtinere, notum. Et *præscindebantur*. Sic toga, abscissis laciniis deformis, ignominiæ causa sumi jussa, occurrit apud Val. Maximum *lib.* 2. cujus moris vestigium quoque 2. Sam. *cap.* 10. *vers.* 4. ubi de Legatis Davidis R. ad Channunem Hammonitarum Regem missis. Gravius id, quòd Draconem Atheniensium Legislatorem, cùm in Ægina inf. in Theatro sederet, *vestium* injectu necatû legimus, apud Zuingerum *Theatro H. V. pag.* 1141. Nec omittendum, quòd apud eundem *Vestes sepeliri* interdum cum mortuis consuevisse, apud Germanos vett. inprimis, extat. ex Alex. Neapolitano *Genialium Dier. lib.* 3. *cap.* 2. &c. Ne intactæ planè discedant *Vestes Militares*, dicam verbo, eas sub salario non fuisse comprehensas, ut à quo distinguuntur, apud Vopiscum *in Probo*, & in *Cod.* Theodos. in quo diversi habentur tituli *de Erogat. milit. annonæ* & *de Veste mil.* Illarum frequens inspectio, inter præcipuas prudentis Ducis curas, commendatur Vulcatio Gallicano *in Avidio Cassio*, ubi illum septimo quoque die; Capitolino *in Maximino*, ubi quotidie; *In Gordiano*, ubi semper, id eum fecisse, adnotant, V. Casaubonum *Not. ad Vulcatium* & Salmasium *ad Vopiscum in Aureliano*, ubi de præcepto illo hujus Imperatoris oeconomico suprà jam laudato, *Vestis nova vestem veterem excludat.* Militibus verò interdum & inter dona *Vestes* fuere, uti refert *in Alexandro Sev.* Lampridius, & diximus suprà, ubi de *Præmiis* eorum, qui in Vett. *Certaminibus* victores fuere. Sed & *rubram vestem in Ducis tabernaculo erectam, apud Panos, & in castris Annibalis* prælii signum fuisse, habes apud Alexandrum Neapolit. *Genialium Dierum lib.* 4. *cap.* 2. Apud Lacedæmonios verò, eodem colore militum vestis tincta, ut alibi dictum &c. Plura hic passim. Addo saltem, de ritu vett. Christianorum, qui baptizandos toto penitus corpore nudabant, postmodum illos *veste candida* induebant, usque ad Bernhardi tempora in Ecclesia Latina observato; deque *ordine vestium*, quo primùm indusium, tum subuculam cum subligaculis seu femoralibus, tertiò stolam, quartò pallium, sumebant Veteres, varia reperiri, apud Vossium de *Baptismo Disput.* 1. *thes.* 6. 7. & 8. Heinsium *in Aristarch cap.* 30. Lud. de Dieu, cui *ἐπενδύτης* Joann *cap.* 21. *vers.* 7. ubi de Petro, vestis fuit inter induvium & stolam media, & Joh. Casp. Suicerum *Thes. Eccles.* in vocibus *Ἀπένδυσις*, *Ἐνδυμα*, *Ἐσθής*, alibi: qui postremus, etiam *Festi depositionis sacrarum Vestium & Zonæ B. Virginis*, quod Græci *Καταθέσιον* vocarint, & 31 Augusti celebraverint, meminit, voce *Καταθέσιον*.

Varia Vestium genera.

α. Accubitales *Vestes*. *β.* Æsculapii *Vestis*, utpote Dii Græcanici, Pallium fuit & Crepidæ, apud Q. Flor. Tertullianum *lib. de Pallio*. *γ* *Æstivæ* Vestes, suprà. *δ.* Alba, Heroum, Imperatorum, & Phœbeiorum Antistitum &c. fuit. V. Barthium *Adversar. lib.* 43. *cap.* 3. & *Animadversion. Papinianis ad Achilleid. lib.* 1. v. 11 ut & suprà. *ε.* Alethina, ex Gr. *Ἀληθινή*, quasi *veræ veriq; coloris*, dicta est, purpura Imperatorum, quam *purpuram principalem*, & *sacrum murizem & purpuram veri luminis*, quoque Auctoribus dici, observavit Salmasius. Purpureû enim colorem, per excellentiam, *verum* dixere. Unde *Chlamydes veri luminis* Trebellius habet, & Græci *ἀληθινὸν χρῶμα* de purpura dixere, V. Octav. Ferrarium *de Re Vestiar. Part.* 1. *lib* 2. *cap.* 10. *ζ* Ampla, pro molli, exprobrata Romanis, à Cicerone *Catilinar.* 2. & Persis à Manilio. V. Barthium *ad Theb l.* 7. *versu* 658. *η.* *Ἄσημοι*, V. suprà *Asema*. *θ.* Assyria *Vestis*, eadem cum Serica & Medica, V. infrà. *ι.* Aurata *Vestis*, Ministrorum in conviviis, apud Romanos memoratur Lampridio in *Alexandro Sev.* ubi earum usum hunc Imp. sustulisse, ait. *κ.* Aureæ *Vestes*, apud Hebræos dictæ sunt, vestes Sacerdotales 8. quarum quatuor cum Sacerdotum vulgo Pontifex communes habuit: quibus opponebantur *Albæ* dictæ quatuor, quibus soli Pontifici, idque quotannis tantùm semel, uti fas erat. Sed de his V. *suprà*. Etiam, extra sacrum usum, Vett. olim jam *Vestes* auro intexere variisque picturis exornare consuevere, uti docet Virgilius *Æneid. lib.* 1. Cydonius *Orat. de contemn. morte* &c. Hinc inter Atheniensium quoque Vestiarias Leges fuit, quæ Meretricibus auri in *Vestibus* usu interdiceret. In luctu tamen, nec in Græcia, nec Romæ, aurum Matronæ gestabant. Joh. Meursius *in Lycophr.* *λ.* Balnearis *Vestis*, Læna fuit hyeme, æstate Lacerna. Lampridius *in Severo*, apud Octavium Ferrarium *de Re Vest P.* 2. *lib.* 1. *c.* 9. *μ.* Baptizatorum in vet. Ecclesia, *Vestes* albæ erant, symbolum lucis per S. Baptismum acceptæ. Unde Dionysio Areopagitæ *φωτοειδεῖς* dictæ sunt. Casa bonus *Exercit* 16. *ν.* Bombycina, eadem cum Serica. *ξ.* Candida *Vestis*, apud Vett. Regia pariter & Sacerdotalis fuit: Gr. *λαμπρά*, à fullone *candens*. Ab eadem, apud Romanos *Candidati*. *ο.* Cea *Vestis*, V. suprà, ubi de hac Ins. *π.* Clavata, Festo clavis intertexta, cui *Recta* opposita. Cùm enim Cives Romani omnes tunica uterentur, factum est, ut Tunica Ordines distinxerit: Nam Senatores & Equites clavatam induerunt; Plebs sine clavis seu rectam. V. suprà in voce *Clavus*. *ρ.* Christianorum *Vestes*, pro ætate, dignitate, personis & conditione diversæ, occurrunt apud Clementem *in Pædagogo lib.* 3 *cap.* 11. ubi albam Christianorum maximè decere, addit. V. & suprà ubi de *Ascetis* & *Monachis*. *σ.* Citrata, apud Jul. Capitolinum *in Pertinace*, V. suprà. Hinc *Bicirris*, *ἡ δίκερρος*, Salmasio *ad Solinum pag.* 186. *τ.* Citrosa, *ἡ θυώδης* apud Nævium, de qua multa habes, apud Salmasium *ibid. p.* 952. & *seqq.* V. quoq; hic, ubi de *Thya arb* *υ.* Coa, seu serica aut bombycina, eadem cum pellucida: jam Plinii ætate viris promiscuò gestata Ejus crebra apud Poëtas mentio. V. Dempsterum *ad Rosinum lib.* 5. c 31. & Octav. Ferrarium *de Re Vest. lib* 1. *cap.* 20. *φ.* Cœnatoria, in hyeme Læna, æstate Synthesis erat. Ferrarius *P.* 2 *l.* 1 *c.* 9. Servorum verò erat, sine veste exteriore, tunicatos & cinctos, vel etiam linteo succinctos, ministrare, Suetonius *Calig. cap.* 26. Esseni tamen, quòd servitutem contra jus Naturæ introductam dicerent, liberorum operâ usi, caverunt ne ullam habitus servilis speciem inter ministrandum præberent: ac propterea discincti & demissis vestimentorû alis in cœnationem soliti sunt ingredi, teste Philone. *χ* Communia Romanorum *Vestimenta*, ut Ulpianus habet, fuere quibus promiscuè Mulier cum Viro utebatur. Ut primis temporibus Toga fuit, Rosinus *l* 5 *c.* 31. dein Pænula, &c. Apud Stoicos Tribonium. *ψ.* Conchyliata, à purpura diversa, de qua multa Salmasius *ad Pallium Tertulliani cap* 3. *ω.* Corticea, Massagetarum fuit, apud Strabonem, *Geogr. lib.* 3. V. quoque Caspar. Barthium *ad Statium Thebaid. lib.* 2 *versu* 276. *αα.* Cotonina *Vestis*, Calecutensibus in frequenti est usu, Aloisius Cadamustus *Navigat. cap.* 58 *ββ.* Crusta, cujus trama erat purpurea, subtemen alio colore infectum, privatis quoque permissa, sic tamen ut

ut Scenicæ & Mimæ eâ abstinere juberentur, indigitatur *leg. 11. Cod. Theodos. de Scenicis.* V. Salmasium *ad Claudium Pollionis*. γγ. Cucullata, quæ cum cucullo, mixtum genus vestis erat, pallioli simul & tunicæ usum præbens, de qua V. eundem *Not. ad Vopiscum Bonoso*, nec non suprà suo loco. δδ. Deorum statuæ suas quoque *Vestes* habuere, quibus qui illos induerent, *Vestitores* sunt appellati. Erant autem albæ seu candentes. εε. Διάχρυσος, aureo subtemine picta, V. eundem *ad Alexandrum Lampridii*. ζζ. Domestica *Vestis*, priscis Romanis, non alia a forensi fuit, Toga nempe: Varro *de Vita Pop. Rom. apud Nonium* Postea alia domestica, forensis alia, Suetonius *Vitellio c. 8*. Et quidem Manutius domesticam *Vestem* Lacernam fuisse suspicatur; Ferrarius verò, domi tantùm tunicam fuisse adhibitam existimat: sic tamen, ut hyeme plures tunicas usurparent, quod de Augusto, apud Suetonium, legimus. ηη. Duplex, quæ instratui simul & amictui erat, ut pallium, toga &c. Item quæ & pallii & tunicæ vicem simul exhibebat, ut exomis servorum. Etiam, quibus altera subest, ut pallium laneum serico panno duplicatum. Item quæ tam fusa & ampla, ut in gerendo duplicari possit, qualis διπλοΐς Græcorum, & pallium commune Græcorum, quod primus duplicasse seu duplicatum gestasse Diogenes, ant Crates, legitur. V. Salmasium *ad Pallium Tertull. c. 5.* θθ. Ἐπίσημος, signis vel clavis intexta: qui si aurei essent, χρυσόσημος, & χρυσῷ ἐπίσημος dicebatur. V. Salmasium *ad Alexandrum Lampridii*. ιι. Equestris *Vestis*, ἱππικὴ ἐσθὴς, memorata Dioni, ubi de Severo *l. 74*. eadem cum Militari sive Imperatorio fuit Paludamento. Aliàs Equitum Rom. Tunicas angusti illustrabant clavi: qui verò inter illos insigniores erant, dicti *Illustres*, non minùs ac Senatores jus lati clavi habuere. Ferrarius *l. 3. c 14* κκ. Exigua, humilis dicta & arcta, apud Spartianum *in Severo Imp.* ubi Salmasium vide. λλ. Familiaris, dicta est Ulpiano, quâ ad familiam vestiendam usi Romani: Ut sagum, tunica, pænula, linteum, stragulum &c. μμ. Ferro inviolabilis, occurrit apud Plinium *l. 8. c. 48.* νν. Fimbriata, V. suprà, ubi de *Fimbriis*. ξξ. Florida, fiebat è lana Earinarum ovium: Cujusmodi vestes Græca in consuetudine fuisse, testatur constitutio Syracusanorum, quæ earum usu penitùs interdicebat: & Lex Atheniensium, qua scorta jubebantur ἀνθινὰ φορεῖν. Mollitiei n. suspicione non carebant, unde Liber quoq; iis indutus fuit. Interim & Reges Persarum *Floridis* usi leguntur, & Tunica picta. Romanorum eadem cum *Veste* florida nonnullis esse videtur. Dempsterus ad Rosinum *l. 5. c. 31* Ferrarius & *varias & versicolores* etiam appellatas vult easq; mulierum proprias. Hinc apud Coos Sacerdos Herculis, *fœmineam vestem indutus*, sacra fecisse, legitur apud Plut. *in Problem. Gr.* eo quòd Hercules Alciopi filiam ducens *floridam vestem induerit* Interim & à viris aliquando, maximè in pompa ac triumpho, usurpatas fuisse, ostendit ex Dione *lib. 59.* ubi de Caligula sine victoria triumphante: *Part. 1. l. 3 c. 22* οο. Forensis apud Romanos, quæ in *Foro*, seu *foris* adhibebatur, dicta est: Cujusmodi fuere Toga, Lacerna ac Pænula Idem *l. 1. c. 27.* ππ. Græcorum. Pallium fuit & Crepidæ. ρρ. Herbida, cujus mentio apud Cyprianum *lib. de discipl. & hab. virg.* à colore videtur appellata V. Dempsterum *l. 5 c. 31.* σσ. Hiberna, memoratur Pollioni *in Saturnino*, ubi hunc *milites cum sagis hyeme gravibus, aßtate perlucidis, accumbere jussisse*, ait. V. Casaubonum *ad Augustum Suetonii c. 82* ττ. Holoserica, V. *suo loco*. υυ. Holovera, non alia quam ὁλοπόρφυρος, Ferrario, id est, *tota purpurea*, in qua viz. & stamen & trama purpurea esset Ejus usu privatis interdictum. V. eum *Part. 1. l. 2. c. 10.* φφ. Inconsutilis CHRISTI *Vestis*, Tunica fuit, diverso à textura vulgata artificio confecta, Isaac. Casaubono *Exercit. 16 § 84* χχ. Initiatorum in Eleusiniis sacris, postquam usu jam detrita esset, Cereri & Proserpinæ consecrabatur ex Lege. Non autem eas, nisi longo jam usu tritas ac laceras, deponebant. Cum verò consecrabant eas, priusquàm suspenderent, lacerabant ac scindebant, ne quis in suum usum convertere posset, Hesych. Nonnullos ad infantum sibi fascias illas reservasse, docet Interpr. Aristophanis *Plut.* V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib. 1. tit. 1.* ψψ. Insignis, apud Lampridium in *Alexandro Sev.* eadem cum Græcorum ἐπισήμῳ, V. Salmasium *ad locum*. ωω. ex Junco, V. suprà. ααα. Justa, apud Tertullianum *Pall. lib. 1.* βββ. Lanea, V. suprà. γγγ. Liberi Patris, florida fuit. δδδ. Linea, Sacerdotum fuit, non solùm apud Hebræos, verùm etiam Ægyptios, aliosque, ut visum suo loco. εεε. Ludiaria, in *Glossis* Isidori, Histrionis tunica est, de qua V. Salmasium *ad Pollionem in Gallienis*. ζζζ. Lugubris, secundùm quosdam nigri solùm coloris fuit: Licetus verò Vett. indumentis funeralibus tres colores dedisse observavit, purpureum, album & atrum, *de Lucernis Antiqq. lib. 6. cap. 12.* Curopalata *de offic. Constant.* auctor est, Patre Imperatoris mortuo vel Matre vel Uxore, aut aliquo è liberis vel nepotibus, Imperatorem *alba vestimenta gestare, quamdiu voluerit: deinde citrina assumere sine limbis & pretiosis prætexturis, postea uti consuevisse vestibus λαμπροῖς*, h. e. rediisse ad solemnia & cultum assumsisse splendidum ac visentem, qualis Imperatorum esse solebat. ηηη. Manicata, V. suprà. θθθ. Margaritis cooperta, Gr. μαργαριτοπερίβλητος χιτών, V. Salmasiũ *ad Solin.* ιιι. S. Mariæ *Vestis*, in *L. Longobard. lib. 2. tit. 37. §. 1. 2.* velum est Sanctimonialium, C. du Fresne *Glossar.* κκκ. Medica, V. infrà. λλλ. Meretricia, apud Romanos, ultimis temporibus Toga fuit. Unde ad Ulpianum D. *de injur.* notant Jurecoss. Matronas à Meretricibus habitu discretas, quòd illæ stolâ, id est, tunicâ talari assutâ institâ & Pallâ uterentur; At Prostibula brevibus tunicis ad instar virilium & Togâ cogerentur uti. Ferrarius *Part. 1. lib. 3. cap. 23.* Apud Athenienses floridas gestasse Scorta, diximus suprà. μμμ. Militaria Vestimenta, apud Græcos Romanosq; fuere, Chlamys, Sagum, Paludamentum: Nam Tunica communis etiam paganis fuit. Hinc, sicut Toga pacis, sic Chlamys belli fuit insigne, Philostratus *l. 5. c. 45.* χλαμύδος ἐράσθη κ̓ στρατιώτου βίου, *Chlamydem & militarem vitam adamavit*. V. Oct. Ferrarium *Parte 2. lib. 3. cap. 1.* ννν. Mortuis, cùm sepeliebantur, apud Græcos Romanosque, *Vestes* fuisse additas, discimus ex Leg. XII. Tabb. Iis enim Decemviri, funerum impensis modum præscribentes, ne plus quàm tria ricinia seu tres *Vestes* cum mortuo conderentur urerenturve, sancivere. Similis apud Athenienses Lex fuit, à Solone lata. V. Just. Lipsium *Quæst. Epistol. l. 4 Epist. 7* De Sudario, cui CHRISTI Lazarique cadaver involutum, dictum retrò. ξξξ. Muliebria *Vestimenta* Ulpiano dicuntur, quæ Matris familiâs causâ parata sunt, sic ut iis Vir non facilè sine vituperatione uti possit: Veluti Stolæ, Pallæ, Tunicæ, Capitia, Zonæ, Mitræ, Plagulæ, Pænulæ. V. Rosinum *Antiqq. l. 5. c. 31.* Longè plura recenset muliebris luxus censuram agens Plautinus senex *Epidico Actu 2. Sc. 2.* ut vidimus: de Peplo & Theristro, V. *suis locis*. Muliebrem vestem Lycios olim, in luctu tumsisse, ut, deformitate cultus commoniti, maturiùs mœrorem projicerent, refert Val. Maximus *lib. 2. cap. 1.* Sicut contrà virilem in bello adhibuit Zenobia, apud Treb. Pollionem, & Puella Aurelian. in *Histor.* Gall. οοο. Multitia, Horatio memorata, muliebre vestimenti genus subtile fuit ac pellucens. Vopiscus *Multitiarum Virilium* meminit; sed id ipsum, quod addit, *virilium*, denotat propriè sequioris sexus hæc vestimenta, secutis temporibus, ut & Holoserica, à Viris quoque usurpata fuisse. Ferrarius *Part. 1. lib. 1. cap. 20.* πππ. Mutatoriæ. ρρρ. Nigra *Vestis*; in luctu usitata. Jul. Paulus JC. *Receptarum Sentent. lib. 2. cap. 21.* *Qui luget, abstinere debet à conviviis, ornamentis & veste alba.* Verùm in funebri Epulo atratis esse non licebat, ut patet ex Cicerone *in Vatinium*. Interim albam quoque, imò & purpuream *Vestem*, funeribus adhibitam, ex Liceto suprà docuimus. Sed & Cereris, & sacrificantium Inferis, nigra fuit. V. C. Barthium *ad Statium Thebaid. lib. 4. versu 467.* σσσ. Olympionicarum, florida erat seu palmata, de qua V. C. Paschalium *Coronar. lib. 6. cap. 7.* τττ. Ostensionalis, V. suprà. υυυ. Ex Papyro, V. suprà. φφφ. Pellucida *Vestis* erat serica seu bombycina; qua de diximus *suo loco*. χχχ. Persarum Reginis *vestiendis* ornandisque singulas Urbes annuas solvisse portiones, earumque quasdam *capitis*, alias colli, nonnullas brachiorum, aliquas pedum ornamentis comparandis conficiendisque fuisse destinatas, legimus Sic Herodotus, Ægypti Reginis magnæ cujusdam Urbis reditus pro calciario, cujus meminit JC *L. Diariis 21. ff. de alim. legatis*, assignatos fuisse, memoriæ prodidit. Olim quoque Parisiis Reginæ zonarium solutum esse, Orleansius refert *lib. ausp. Jurid. c. 11.* ψψψ. Perversa, memoratur Senecæ *de Ira lib. 1. c. 16.* *Et si perversa induenda Magistratui Vestis* Nam Magistratus, mortis sententiam laturus, deponere prætextam solebat, ut eam perversam indueret, id est, partem ejus floridiorem ac nitidiorem introrsus verteret. Ferrarius *Parte 1 lib. 2 cap 4.* ωωω. Pexa, V. suprà. αααα. Philosophica, Pallium, vel potiùs Tribonium. V. suprà. ββββ. Φλοΐνη Indorum, ex Phleo contexta, apud Herodotum *libr. 3.* V. Salmasium *ad Solinum p. 1004.* & suprà, in voce *Phleos*, item *Scirpus*. γγγγ. Picta, V. suprà. δδδδ. e Pilis camelorum, Johannis Baptistæ *Vestis* fuit, ut & veterum Christianorum, qui ad exercitia pietatis cilicia è pilis Camelorum contexta adhibuisse leguntur. Alia verò harum longè ratio fuit, ac earum, quibus Caspiorum Sacerdotes fuere usi: cùm cameli Caspiæ mollitie lanæ ipsos Milesios greges superarent, ut auctor est Ælianus *Histor. Animal. lib. 17. cap. 34.* V. Casaubonum *Exercitat. 13. §. 6.* εεεε. è Pinnæ pilis confieri vestis solita, occurrit apud Procopium, *de Ædif. Justinian.* V. quoque suprà, voce *Pinna*: ut & ubi de *Papaveraceis vestibus*. ζζζζ. Plexilis, priùs erat quàm Textilis. Plectebantur autem ex restibus, aut vinculis tiliaceis, inter se nexis & plexis in retis modum. Item ex papyro & junco, & ex materia fluminea, quam Græci φλοῦν dixere. V. Salmasium *ad Pallium Tertulliani cap. 3.* ηηηη. Plumata, V. suprà. θθθθ. Prælo subjecta ut splendesceret, memoratur passim. Seneca *de Tranquill. cap. 1.* *Non ex arcula prolata vestis, non mille ponderibus aut tormentis splendere cogentibus pressa.* Idem Togam sic pressam *perlucentem* appellat *Epist. 114.* ubi *sericam* aut *bombycinam*, minus benè interpretatur Lipsius. ιιιι. Privata Vestis, apud Capitolinum in Pio, quę hominibus privatis domi solùm usui erat, dicta est. κκκκ. Prophetarum, villosa ac cilicina fuit, de qua V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte posterior. lib. 1. c. 2* λλλλ. Prytanica, alba fuit, de qua V. Jul. Cæsarem Scaligerum *Poeti. l. 1. c. 21.* μμμμ. Pseudoalethina, apud Cyprianum *vel quia Domini* (ut vulgò creditur)

ditur) est purpureæ speciem habens, V. Salmasium *ad Claud. Pallionis.* ππ. Puerilia vestimenta Ulpiano sunt, quæ ad nullum usum, nisi puerilem, pertinent. Ut Prætexta, Pænulæ &c. ξξξξ. Pulla, in luctu adhibita est, unde *Pullatorum Procerum* meminit Juvenalis. V. Ferrarium *Part.* 1 *lib.* 1. *c.* 23. οοοο. Purpurea, Imperatorum fuit & Magistratuum; Matronarum item: Meretricibus verò earum usu interdictum. V. supra in voce *Purpura.* Etiam inter Lugubrium *Vestium* colores purpureum fuisse, antè dictum. ππππ. Quadrata, V. suprà *Ιmolecu.* ϱϱϱϱ. Rasa, ibid. σσσσ. Recta, Clavatæ opposita. V. supra. ττττ. Romana *Vestis*, Toga fuit cum calceis, stante Republica: hacque liberi à servis distincti. Postmodum vero, Toga ex usu recessit, neque ullum post eas, in libero ac servili vestitu fuit discrimen. Octav. Ferrarius *l.* 3. *cap. ult.* V. quoque in voce *Toga.* υυυυ. Rotunda, V. suprà. φφφφ. Rubra Herodis Juvenis. cujus meminit Josephus *l.* 14. *c.* 17. argumentum, ut Casaubonus docet, dignitatis militaris aut elegantioris duntaxat cultus fuit, non verò Regii axiomatis: ut inde Baronius, purpureum potiùs, quàm album, regium fuisse colorem, frustra probare satagat. Roseo tamen limbo Reges usos fuisse, Hieronymus scribit *in c.* 27. *Matth.* V. Casaubonum *ad Sueton. l.* 1. *c.* 79. χχχχ. Sacra Vestalium *Vestis* cùm sacrificabant Suffibulum erat. Sacerdotis apud Coos Herculis florida: Ægyptiorum Sacerdotum è lino fuit. De Hebræorum *Vestibus* sacris paulo fusius supra actum. ψψψψ. Sanguinei coloris, mortuis olim injecta, in bello in primis, V. Adrianum Behotium *Apophoret. l.* 1. *c.* 14. & Barthium *Animadv.* *Papinianus ad Theb. l.* 5. *v.* 314. Aliàs candidis isti, utpote rerum terrenarum Victores, ornati, ut vidimus. ωωωω. Scenicæ *Vestes*, in Scenis adhibebantur: V. de iis pluribus agentem Jul. Cæsar. Scaligerum *Poet. l.* 1. *c.* 13. *& seqq.* ααααα. Scutulatæ, V. suprà ββββββ. Senatoria, apud Romanos, Tunica fuit laticlavia: in luctu tamen angusto clavo erant contenti. Octav. Ferrarius *part.* 1. *l.* 3. *c.* 12. V. suprà in voce *Latus clavus.* γγγγγ. Serica & Subserica, V. suprà in *Serica.* δδδδδ. Servilis, Colobium fuit & Exomis. In conviviis ministrabant in sola Tunica eaque fermè lineâ & quidem succincti. Iidem penulati quoq; & cucullati incessere. Post Togas verò nullum in *vestitu* liberorum servorumque fuisse discrimen apud Romanos, docet Ferrarius *Parte* 1. *l.* 3. *cap. ultim.* Ancillarum *Vestis* qualis fuerit, proditum non est. Verùm cùm Matronæ stolâ & pallâ uterentur, facile est credere, utraque Ancillis interdictum, atque ita Tunica breviori ad medium crus pertinente, nullâ institâ adsutâ, illas esse usas, qualem tunicam Meretriciam esse diximus, hoc tamen cum discrimine, quòd hæ togatæ essent, illæ tunicatæ tantùm. Idem *Part.* 1. *l.* 3. *c.* 23. εεεεε. Sigillata, V. suprà. ζζζζζ. Soriculata, apud Plinium *d. l.* ex spinæ cujusdam in Oriente lanugine confecta, *ibid.* ηηηηη. Stragula *Vestis*, auro & purpura depicta, de qua V. Salmasium *ad Pallium Tertulliani c.* 3. θθθθθ. Subserica, similiter. At Synthesina propriè, quæ ad synthesin pertinebat, cui μοναχὴ opposita, i. e. *singularis.* Inde pretiosa, V. suprà voce *Synthesis* ιιιιι. Tebennia, vestimenti genus rotundum ac clausum, V. suprà in hac voce. κκκκκ. Textura solâ confecta, V. suprà, ubi de *Texendi arte.* λλλλλ. Tricliniaria *Vestimenta*, quorum mentionem facit Labeo JC. *l.* 20. *ff. de opt. leg.* apud Aufidium *l.* 1. dicta sunt, quæ ornando instruendoque Triclinio fuere idonea, ut tapetes, aulæa, aliaque hujus generis V. Thomam Dempsterum *ad Rosinum l.* 5. *c.* 28. μμμμμ. Triumphalis *Vestis*, V. suprà, ubi de *Tunica Palmata* &c. ννννν. Versicolor, quæ & *varia* & *florida*, mulierum propria fuit: meretricum maximè & opulentarum. Artemidorus *l.* 2. *c.* 3. Apud Coos Sacerdos Herculis, quoties rem faceret divinam, eâdem, ut & Sponsi ibidem, fuere induti, ut diximus suprà, ubi de *Floridis* actum. V. quoque in voce *Versicolor.* Sed & viris istiusmodi, vestes, maximè in pompa ac triumpho fuisse adhibitas, discimus ex Dione *l.* 59. ubi Caligulam, sine victoria triumphantem, amici ac socii ἐν ἐσθῆσιν ἀνθιναῖς, *in Vestibus floridis*, comitati leguntur: & *l.* 74 ubi, sub ingressum Severi in Urbem, hanc totam floribus & laureis coronatam, ἱματίοις ποικίλοις, ornatam fuisse, refert ξξξξξ Virgata, V. infrà in voce hac οοοοο. Virilia Ulpiano *vestimenta* dicuntur, quæ ipsius Patrisfamiliàs causâ parata sunt: Togæ & Tunicæ, Palliola, Stragula, Amphitapa, Saga & similia. πππππ Vitrea *Vestis*, eadem cum Pellucida. ϱϱϱϱϱ. Undulata *Vestis* dicta est, cujus textura undas imitaretur, Plauto *Cistellaria*: V. infrà in voce *Undulata.* σσσσσ. Urbana Romanorum Vestis Toga fuit: Unde Severum Imp. in urbem venientem, usque ad portam equo vectum & paludatum fuisse: ab ipsa vero porta, vestem urbanam i. Togam induisse, τὴν πολιτικὴν ἐσθῆτα μεταλαβόντα, ait Dio. τττττ. Xerampelina, apud Suidam voce Ἀτεγξάτικὸν Chlamys vocatur, à colore foliorum vitis arescentium, rufa sc. ex flavo & fusco temperato, &c υυυυυ. Xylina, V. infrà. De *Vestium* verò speciebus, capitisque & pedum etiam integumentis V. passim suis locis De vocis notione, quaternus aulæum notat, sacrarum ædium muris; vel pannum, altari aut circa altare appendi aptarique solitum, in Eccl. Rom. V. Car. du Fresne *Glossar.* & Macros Fratres *in Hierolex.*

Vestis Medica, memorata Tertulliano *de Pallio cap.* 4. *Victorias* *Medicam gentem & victus est Medica veste*, pro Persica veste, ut & *Medica* gens pro Persica sumitur: Aliàs *Medicam* vestem à Persica diversam facit Plutarchus *in Alexandro*, ubi Magnum hunc neutram harum vestium usurpasse tradit, sed medium quoddam inter utrumque genus, Medicâ quidem moderatius modestiusque, Persicâ verò fluxius & inflatius. Sed *Medicam* vestem Tertullianus *l. c.* accepit pro serica, more Græcorum, qui *Medicam* vocarunt, quam posteriores *sericam.* Sequitur enim de eadem veste: *Pectus squamarum signaculis disculptum, textu pellucido tegendo nudavit & anhelum adhuc ab opere belli, ut mollius ventilante serico extinxit.* De Alexandro M. loquens, ubi quam *Medicam* vocarat, *textum pellucidum* & *sericum* appellat. Procopius *Persic. l.* 1. Αὕτη δέ ἐστιν ἡ μέταξα ἐξ ἧς εἰώθασι τὴν ἐσθῆτα ἐργάζεσθαι, ἣν πάλαι μὲν Ἕλληνες Μηδικὴν ἐκάλουν, τανῦν δὲ Σηρικὴν ὀνομάζουσιν: quæ eadem verba referuntur apud Suidam, in voce Σηρικά. Idem Procopius *Vandal. lib.* 4. Ἐχρυσοφόρουν δὲ ἐς ἐπιπλεῖστον, καὶ Μηδικὴν ἐσθῆτα, ἣν νῦν Σηρικὴν καλοῦσιν, ἀμπεχόμενοι. Unde haud dubium, eo sensu *Medicam* vestem, Tertullianum posuisse. Nempe vestis est, quam Plinius ex Assyria bombyce texi solitam, solisque fœminis usurpatam scribit: ideò autem *Medica* accepit nomen, quia apud Persas Medosque frequenti in usu erat antiquitus. Sericumque aut Indorum nullam adhuc aut exiguam Veteres habuere notitiam, ante Alexandri expeditionem. Assyrii verò & Medi, non ex alia bombyce vestes conficiebant, quam quæ ad eos ex India afferebatur, eratque hæc vestis *serica*, id est, *holoserica*, & *Assyria* quoque vocabatur, vetita Viris apud Romanos quorum primus eam Heliogabalus usurpavit. V. Claud. Salmasium *Notis in Tertullian. l. c.* atque suprà ubi de *Bombyce* & *Serico.*

Vestitor, inter Castrenses ministros, memoratur Lampridio *in Alexandro Sev. Aulicum ministerium in id contraxit— ut annonas non dignitates acciperent Fullones & Vestitores & Pictores & Pincernæ, omnes Castrenses ministri.* V quoque *Cod. de Castrens. & Minister l.* 3. Unde Καστρήσιοι vocarunt recentiores Græci Ministerianos Pontificis vel Patriarchæ, qui eum *vestiebant*, ut videre est apud Codinum *de Offic. Aulæ CPolit.* Joannem *Episc. in Resp.* Alios Sic *Vestitores Deorum* & *Vestitores divinorum simulachrorum*, apud Firmicum *l.* 3. *c.* 11. & 14. qui Deorum statuas *vestitu* exornabant. *Inscr* Romæ in Exquiliis *D. Phœdimo Vestitori M. Aug. Phœdo fratri piissimo.* V. quoque *Romam Subterran. l.* 3. *c.* 3. Indidem & Βεστιαρίτης, apud Cedrenum, & Βεστίτωρ, apud Theophanem, quo cognomine Cosmas, cujus *Homilias* quasdam recenset Allatius *in Diatriba de Simonibus*, specialiter insignitus est, C du Fresne *Glossar.* purioribus Latinis *à Veste*, V. suprà.

Vesultum, vulgò *Vesoul*, castellum in Sequanis seu Burgundia Comitatensi, memoratur in *Chron.* Divionensis Monasterii S. Benigni, quod ad A.C. 1052. deducitur: *Rainaldus Comes* (Sequanorum) *juxta castellum Vesultum dictum dedit Ecclesiam in honorem S. Georgii sacratam, ut ibi construeretur Monasterium.* Non procul est ab Arari fluv. appositum amniculo, qui in eum influit: in colle ardui montis situm esse, dicitur in *Vita* MS. Urbani Episcopi Lingonici, ubi *Vesolense castrum* appellatur. Hadr. Valesius *Not. Gall* V. quoque in voce *Vesulium.*

Vetera Scuta cum corona, Gall. *vieux Escus à la Couronne*, moneta aurea Francica, cusa à Carolo VI. pretii 50. sol. A. C. 1419. de qua V. Car. du Fresne *Glossar.* voce *Moneta*, ut & suprà, ubi de *Scutis*, monetæ itidem genere.

Veteranus, miles *vetus* diu exercitatus, oppositus tyroni. It. post absoluta stipendia militiâ dimissus, idem cum Emerito. Hos in fronte exercitus locandos esse, docet apud Homerum *Iliad.* δ. Nestor, cui Xenophon subscribit *Memor. l.* 3. Nec è Romanis militiæ doctoribus ab istis abit Vegetius, qui *l.* 3. instructionis esse Legem ait, ut in prima acie milites exercitati *Veteranique* collocentur, quos antea *Principes* vocarint. In his enim qui & ætate maturiores & usu confidentiores, utpote qui antea sæpe salvi è periculis evaserunt, præcipuè virtus militaris conspicitur. Idem sextum, h. e. ultimum ordinem a fortissimis item & scutatis, omnique armorum genere munitis bellatoribus teneri debere monet, quos Antiqui *Triarios* dixerint. V. Matth. Berneggerum *in Taciti German. Quæst.* 25. Iisdem non exigua longæ militiæ præmia fuere. Alexander certe Magnus, emeritis *Veteranis* primas in Theatris sedes assignavit, eisque, ut coronati spectarent, licere voluit. Cujus exemplo Augustus milites similiter à plebe, in publicis Ludis, discretos habuit, idemq; sanxit, ut, qui bello civili attrito patrimonio Equestrem amisissent censum, si eum à Parentibus accepissent, XIV. ordinum jus ne amitterent, V. Jul. Cæs. Scaligerum *Poetic. lib.* 1. *cap.* 21. Præter honores *emeritum* iis dabatur, quod quidam cum præmio perperam confundunt: Paulus enim JC. *l. qui excubias* & Menander JC. *l. non omnes ff. de Re milit.* distinguunt, & *emeritum* in agrorum possessione, *præmium* in pecunia ponunt. De agris, Suetonius *Aug. c.* 13. *Veteranos in Italiam reducendos & municipalibus agris collocandos.* Lucanus *lib.* 7.

—— Emerito faciat vos Marte colonos.

Ovidius *Amorum lib.* 2. *Eleg.* 9.

Fessus in acceptos miles deducitur agros.

De utroque Sidonius Apollinaris *lib.* 5. *Epist.* 5. Suetonius „*in Augusto c.*24. Decimam legionem cum ignominia totam di„misit, contumaciùs parentem; item aliàs immodestè missio„nem flagitantes, citra commoda emeritorum & præmiorum, „exauctoravit. Arrius Menander JC. *L.*5. §. *fin.* ff. *eod* Si post „multum temporis redit, qui ab hostibus captus est, & non „transfugisse constiterit, ut *Veteranus* erit restituendus & præ„mia & emeritum capiet. Quibus addi potest Dio Cocceja-nus *l.* 54 & Claudianus *in Consul. Theodori*,

Te quoque Naturæ sacris Mundique vacantem
Emeritum pridem, desudatisque remotum
Judiciis, eadem rursus complexa potestas
Evehit.

Dicuntur & *Commoda*, eodem significatu. Cicero *Philipp.* 12. *in fi.* „Multa enim falsa de me audierunt *Veterani*; multa ad eos im„probi detulerunt, quorum commoda, ut vos omnes testes e„stis, semper ego sententiâ, auctoritate, oratione firmavi. V. quoque Suetonium *Vitellio cap.* 5. Et quidem Augustus, cujus jam suprà mentio facta, *quicquid ubique militum esset, ad certam stipendiorum præmiorumque formulam adstrinxisse, definitis pro gradu cujusque & temporibus militiæ & commodis missionum, ne aut ætate aut inopiâ sollicitari ad res novas possent*, legitur apud eundem, c. 49. Quo alludens Ovidius *de Arte l.* 1.

Romule militibus scisti dare commoda solus,
Hæc mihi si dederis commoda, miles ero.

V. Justum Lipsium *de Militia Romana*, Dempsterum *ad Rosinum l.* 10. Alios.

Veterator. Venuleio *l. ult. ff. de Ædilit. Edict.* dictus est, qui „ex venalitio novitiorum emtus, alicui ministerio præpositus, „Novitium autem non tyrocinio animi, sed conditione servi„tutis intelligi: nec ad rem pertinere, Latinè sciat, nec ne, nec „ob id *Veteratorem* eum esse, si liberalibus studiis eruditus sit. Unde constat, non tam spatio serviendi, quàm genere, causa & conditione servitutis *Veteranos* seu *Veteratores* æstimatos fuisse. Idem enim *Veterator* Ulpiano, qui *Veteranus*, *L. ult.* §. *quotiens ff. de publ. & vectig.* ut & Marciano, *l.* 37. *ff. de Ædil. Ed.* *Si tamen novitia mancipia fuerint, non etiam veterana.* *Trita verò mancipia & veterana*, quæ reformare difficile esse Ulpianus ait, Novitiis „opponuntur, cùm ait. *Præcipiunt Ædiles, ne Veterator pro novitio veneat.* Nam pleriq; solent mancipia, quæ novitia non „sunt, quasi novitia distrahere, ad hoc, ut pluris vendant. Præ„sumtum est enim, ea mancipia, quæ rudia sunt, simpliciora „esse & ad ministeria aptiora, ac dociliora, & ad omne ministe„rium habilia. Et Marcianus in favorem Publicanorum *l. ult.* „§. *quotiens ff. de publ. & vectigal.* Sunt, inquit, Veterana, quæ „anno continuo servierunt, in urbe, non in agro: (*Rustici itaque* „*servi Veterani non dicebantur*) Novitia intelliguntur, quæ annum „nondum servierunt, quotiens quis professus non est, in com„missi pœna est. Et quidem de Novitiis Cicero *in Pisonem*, „Nemo queritur, Syrum nescio quem de grege Novitiorum „factum esse Consulem: ut & Terentius *Eunucho*,

Abducit secum ancillas: paucæ, quæ circum eam essent,
Novicia puella. (*manent*

De fallaciis verò & præstigiis Venditorum, qui variis artibus venalium pubertatem avertebant; Novicia enim mancipia pluris, quàm Veterana distrahebant, diximus suprà in voce *Venalis*. Quia autem *Veterator* servus, diuturnâ ac multiplici servitute assutus plerunque ac vafer evasit; Hinc *Veteratores*, ut Festus ait, dici cœperunt *callidi*, à multa rerum gerendarum vetustate. Cannius,

Mulieri non astutæ faciè Veterator *persuasit.*

Terentius *in Andria, Actu* 2 *Sc.* 6

— *Quid hic volt* Veterator *sibi?*

V. Laurentium Pignorium *Comm. de Servis* & Tit. Popmam *de Operis Servorum.*

Vetrasinus, an *Vetrasius*, quòd sæpius ad bestias pugnasset, famosus, memoratur Capitolino *in Marco*, *Quum quendam Vetrasinum famæ detestandæ honorem petentem moneret, ut se ab opinionibus populi vindicaret, & ille contrà respondisset, multos, qui secum in harena pugnassent, se Prætores videre, patienter tulit.*

Vettinga, adde: Latinè Monasterium *Maris Stella* appellatur, & originem habet à Dominis Rupertivillanis ad Lacum Tigurinum. Cùm enim Hartmannus, Comes Dillinganus & Kyburgicus, bona sua, quæ *Vettingæ* habebat, Henrico Rupertivillano certa pecuniæ summâ vendidisset, An. C. 1227 hic haud multò pòst, Monasterium ibi moliri cœpit, quem in finem aliquas centenas argenti marcas, Eberhardo *de Salem*, Abbati numeravit; insuperque quæ in Urio pago, per uxorem Annam Comitem Hombergicam possidebat, eodem contulit. Secuti dein Nobiles vicini, certatim munificentiâ sua cœptum opus auxere, reditibusque locupletibus Monasterium dotavere. Henricus VVasserstelzius Baro, Hartmannus Com. Kyburgicus Pater & Fil. Ulricus Liebenbergius Burggravius Rhenofeldensis, Lutoldus Regenspergicus, Aliique. Sic ut opes Abbatum in immensum creverint, è quibus Georgius Mullerus Badensis, cum toto Conventu, A.C. 1529. d. 18. Augusti exuto cucullo, & Missâ, imaginibus ac ceremoniis Pontificiis abolitis Evangelio nomen dederunt, ac Tigurinis Bernensibusq; se junxerunt: verùm, anno sequente restitutis Latinis ritibus, Abbas e Monasterio discessit Tigurum, ibique reliquum vitæ degit, Monachi verò hinc inde dispersi, partim Tigurino in agro, partim alibi locorum, Evangelium annuntiarunt. Contra ab Helvetiorum Cantonibus Latinorum rituum retinentibus, Abbas suffectus est A. C. 1532. qui An. C. 1507. Monasterium, incendio excitato, tantùm non penitus in cineres Monachus redegerat &c. Sepultus fuit in hac Abbatia Albertus Imperator ad Vindonissam A.C. 1308 Nobilitatis insidiis sublatus, donec corpus ejus Spiram inde transferretur. Nec omittenda est hic inscr. cujus mentio facta; sic autem habet: Deæ. Isidi. templum. à solo. L. Annusius. Magianus. de. suo. posuit. vir. Aquensis. ad. cujus. templi. ornamenta. Alpinia. Alpinula. Conjunx. &. Peregrina. Fil. XC. dederunt. L. d. d. Vicanorum. V. Stumpfium *loco citato.*

Viri illustres.

C. *Vettius* Atticus Cos. collega C. Asinii Prætextati, anno altero priùs quam periret Gordianus III. memoratur Capitolino in *Vita* hujus.

L. *Vettius* Judex, ex Equestri ordine, inter socios Catilinæ Cæsarem nominavit, apud Novium Nigrinum Quæstorem, uti refert Suetonius *in Cæsare num.* 17. V. ibi Casaubonum, qui nummorum quoque veterum in *Vettis Judicis* memoriam servantium meminit.

Vettius Valens, indicium offerens, trahitur ad supplicium, *Annal. lib* 11. Taciti.

Vetula, inter Vett. personas comicas, cui vestè dabant, ejus coloris quem *Festucinum* vocant Veneti, viridiusculi sc. palearis, & cæsii i. e. cinerei. Officiũ earum, ut obstetrices essent, vel nutrices matronarum jam emeritæ quas loquacissimas esse oportebat, quæque vel herarum interpellarent orationes: exploratrices, suspiciosas, capite & pectore & brachiis tectis. Sed & ex meretricum genere, anus duæ producebantur in scenam, altera natu grandior, capillo canitie asperso, inde *σπαρτοπόλιος* dicta; altera *λυκαινα*, pleniore comâ circumfusa. Etiam tria lenarum genera, aniculæ omnes &c. de quibus V. Jul. Cæs. Scaligerum *Poetices l.* 1. *capp.* 3. & 4. Inter Tragicas quoque, ubi mulierum personæ XI. primæ, in qua maxima dignitas & grandissima, cana coma, frontisque tumor modicus erat, subpallida, hinc *παράχρωμος* dicta. Secundùm hanc, anicula libera, quà calamitosam exprimebant, cutis subrufa subflava canities, frons modicè extans, crines passi ad claviculas usque pectoris. Post hanc famula anicula, quo loco cœteræ frontis tumorem expressum habebant, ex agninis pellibus gerebat vittam, cutis rugosa fuit, Idem *cap.* 6. Sed & *Vetula*, inter Recentiorum ludos, memoratur Audoeno *Vita Eligii l.* 2 *c.* 15. *Nullus in Kal. Januarii nefanda & ridiculosa*, Vetulas, *aut cervulos, aut jotticos faciat.* V. quoque *Pœnitentialem* Theodori, Concilior Angliæ *Tom. II. tit.* 33. Alios, ubi tamen *Vetula* pro *Vitula*, i. juvenca scriptum, contendit Sirmondus. Sed paganos eo die muliebres assumsisse habitus & fœminarum specie se deformasse quod vetitum *Can.* 62. Synodi Trull. docet ex Maximo Taurinensi & Faustino Epi c. C. du Fresne, hodieque in Gallia pueros in Bacchanalibus larvatos insequi inclamantes, *il a fait la vieille* h. e. *vetulam egit*, in vetulæ modum larvatus processit: & apud Græcos, sextum & vicesimum *Shabat* (mensis Februarii) esse *principium dierum Vetulæ*, hosque numero esse septem, scribi Abulfedæ, in *Epochis* à Joh. Gravio editis, addit.

Vetulus de Montanis, V. ubi de *Assassinis* seu *Lassatinis*, nec non voce *Senex*.

Veturius, prænomine Titus, inter Literatores, quibus in prima pueritia Alexander Sev. usus est, memoratur in *Vita* hujus apud Lampridium.

Vetus Consul, in antiquis *Inscript.* pro ex Consule, vel ex Consulibus, qui Consul fuit. *Vetus Imperator*, apud Lampridium *in Alexandro Sev.* pro eo, qui jam pridem Imperium cepit: *Vetus Miles*, in Gloss. pro eo qui ex milite est, cujusmodi sunt ex *Militibus Viri*, item *Militares*, apud Treb. Pollionem *in XXX. Tyr.* Porrò *Vetus Procurator*, in vett. itidem *inscr.* qui Procurator fuit &c. Etiam *Vetus cocus*, apud Spartianum, *in Hadriano*, *Vetus & de Pannonia quidam vetus cocus.* Et Juvenalem,

Et quæ jam veteres sanant mortaria cæcos.

V. Salmasium *Not. ad Histor. Aug.* &c. Cœterùm *Veterum* supellectilem sub lectis olim abditam, notat *ad Caligulam Suetonii* Casaubonus. De *vestibus, supellectile, jani*s quoque Templorum apud Gentiles, quæ præ vetustate usui esse desiere, in Favissis seu Thesauris asservari solitis, diximus suprà. Sed & *vetustam* navi imponi sieque ventis permitti, inter supplicia Vett. fuit. Suetonius *Cæsare c.* 66. *Vetustissima nave impositos, quocunque ventus, in quascunque terras jubebo avehi.* Ubi de desertoribus sermo est. Similiter puniti à Tito primùm, deinde à Trajano, delatores, apud eundem Suetonium *Tito*, & Plin. *Panegyrico*. Post modum à Tyrannis in Christianos ita sævitum, uti ex Victore de Gelserico Vandalo; ex *Martyrologio in Aprili*, de Aureliano, in *Sep.*

de

de Valente, docet Casaubonus *Animadv. in Suetonium l. c.* Renovatâ veteris supplicii memoriâ bello Belgico præt. sec. quo in captivos Belgas uti voluisse Hispanos, sed damno suo, ex Grotii *Hist. Belg.* discimus.

Vexare, apud Capitolinum *in Marco*, *Fama fuit sanè, quòd sub Philosophorum specie quidam Remp.* vexarent *& privatos*: molestiam facessere est, onerique esse. Cùm enim plurimus esset in Philosophiæ studiis Marcus, multi sub eo extitere, qui totâ animi contentione Philosophiam sectarentur, ut liberalitatem optimi Principis provocarent, qui sic Reip. erant oneri, cùm eos Imperator promoveret, ditaret stipendiisque & salariis sublevaret. Iidem, quòd magnâ libertate & audaciâ in domos privatorum se inserrent, verè *θυρεπανοίκται*, quibus nihil clausum tectumque esse poterat, quique liberè, quod opus esset, petebant, Cynicæ professionis obtentu; liberiùs non dantes conviciis & maledictis impetebant, hoc modo *vexabant* privatos. Fuisse autem eorum hominum, sanctissimum illud nomen temere usurpantium, proventum eo Principe maximum, passim nos docent illorum temporum Scriptores, Salmasius *ad l.* Propriè verò *vexare*, sursum est ac deorsum agitare. A. Gell. *l. 2. c. 6. Vexare, vi atque motu vastiore est. Nam qui fertur & raptatur, atque huc atque illuc distrahitur, is* vexari *propriè dicitur.* Servius *in Eclog. 6. Vexasse rates, Probus vult hac ratione defendere, dicens, vexasse venire ab eo, quod est veho, vecto, vexo. Ut vexasse sit portasse & pro arbitrio suo vertisse. Vexare enim est vis quadam alieni arbitrii, non enim sui potens est, quod vehitur*, & quæ seqq. V. quoque Macrobium *Saturn. l. 6. c. 7.* In *Onomastico* vet. *Vexo* est *περιάγω, ὠθίζω· ὠθίζω* autem *pellere, pulsare, trudere*, exponit Cyrillus Glossographus, V. & Philoxenum, laudatum Casparo Barthio *Animadv. Papinian. Theb. l. 5. v. 612.* Hinc *Vexatus*, item *Vexaticius*, pro energumeno apud Recentiores.

Vexillarius, in vet. *Charta* Jacobi Aragon. R. An. C. 1309. ubi *S. Roman. Eccl.* Vexillarius, *Ammiratus ac Capitaneus generalis* inscribitur, idem cum *Vexillifero* est, qui *Vexillator* quoque in *Monastico* Angl. *Tom. I. pag. 372.* ubi Gilbertus Tison, *Domini Regis Angliæ summus Vexillator* inscribitur. Cujusmodi *Vexilliferi Hæreditarii*, occurrunt apud Ordericum Vitalem *l. 3. A. C. 1066.* V. quoque ubi de *Vicedominis*, & de *Vexillariis Militibus*, ubi de *Bannerettis*, nec non plura, voce *Vexillum*. Eodem modo *Vexillarii*, Imaginiferi, Draconarii, etiam paulo vetustiori ævo, inter principales milites occurrunt. Sic Probo, legato legionis tertiæ, deputatur *Vexillarius* ad obsequium, apud Vopiscum *in Probo*. Præter hos erant & *Vexillarii*, non Vexilliferi illi quidem, sed *sub vexillo* Veterani, quorum mentio apud Tacitum passim. Ita autem dicebantur, quos *Triarios* vocarunt Veteres, iique ferè è Veteranis, quæ sub vexillo retinebantur, aliorum omnium munerum immunes, præterquam propulsandi hostis. In qualibet legione sexcenteni, numero immoto, ut ex Livio *l. 8. c. 8.* Polybio, aliis liquet. Unde Hyginus *in Gromatico, Vexillarii legionum eandem pedaturam debent accipere, quam cohortes legionariæ, quòd ad sexcentenos homines computentur.* Meminitque *Vexillariorum* Scholæ vetus *Inscr.* ubi tamen *Vexilliferi* intelligendi, judice Salmasio. Sed & *Vexillarii* Historiæ Aug. Scriptoribus auxiliares milites dicuntur, unde *vexillares cohortes*, apud Tacitum, sunt auxiliariæ, & apud eundem *vexillarii è cohortibus* auxiliarii. *Hist. l. 3.* Nempe *Vexilla* & *Vexillationes* dicebantur olim de auxiliis. Cùm enim in exercitu Romano semper Legiones essent & auxilia, hæc in cohortes, cohortes in *vexilla*, dividebantur. Qua notione *Undecim vexilla sociûm nominis Latini* memorantur Livio *l. 39* & Pertinax, *vexillis regendis ascitus*, legitur apud Capitolinum. In vet. quoque *Inscr. Dux vexillorum* est, qui alio lapide *Præfectus auxiliorum* appellatur. LEG. AUGG. PROPR. PANNON. SUPER. DUCI. VEXILL. Item, DUCI. VEXILL. PER. ITALIAM EXERCITUS. Atque hi *Vexillarii* aut *Vexilla* simpliciter, item *Vexillarii è cohortibus*, dicti sunt, a quibus utrique diversi *Vexillarii Legionum*, de quibus actum. Iidem & *Vexillationes* nuncupati, quod idem ac *Vexilla*, quo nomine tam pedites, quàm equites, auxiliorum comprehendi primitus mos erat. At postremis temporibus *Vexillationes* de solis equitibus auxiliaribus sumuntur. Unde Veg. *Vexillationes* semper ab equitibus Legionum distinguit, *l. 2. c. 1. l. 3. c. 4.* alarios viz. equites ab equitibus Legionariis &c. *Germanicianorum Vexillatio*, apud Suetonium *in Galba*, vexillum est Germanicorum militum, sub quo centeni statuebantur: cujusmodi *Vexilla Germanica, Vexilla Germanorum, Vexilla Germaniæ infer.* passim apud Tacitum occurrunt. V. Salmasium *Not. ad Capitolinum in Pertinace, Vopiscum in Firmo*, aliosque *Historiæ August.* Scriptores.

Vexillum, an à *velo*, quasi *Velillum*; an à *vexi*, præt. verbi veho, quasi *vexum, vexulum* & hinc *vexillum*? Idem cum signo & *bando*, quæ vox apud posterioris ævi Scriptores in usu est. Signum nempe militare fuit mutum, quo vel receptum Vett. (ut & hodie) *vel pugnam significabant.* Isidor. *l. 18. c. 3.* Scævola JC. *l. 45. ex quibus causis major. milites discedere à signis sine periculo non possunt.* Callistratus JC. *l. 31. ff. de testibus, Testes non temerè evocandi sunt per longum iter, & multo minus milites avocandi sunt à signis vel muneribus.* Eadem cum vocalibus signis conjunxit Tibullus *lib. 1. Eleg. 1.*

> —— —— *Signa tubæq;*
> *Ite procul.*

De bando, legimus apud Paul. Warnefridum *l. 1. c. 20. Tato verò Rodulfi* Vexillum, *quod Bandum appellant, ejusque galeam, quam in bello gestare consueverat, abstulit.* Hinc *Βανδοφόρος* Leoni Imper. *lib. de bellico apparatu c. 3.* idem ac Signifer est. Distinguit verò *Vexillum* à Signo Onufrius Panvinius, qui *Equitum vexilla*, inquit, *cohortium signa, legionum aquila.* Quò facit, quod *Vexillationes* dictæ sunt Equitum turmæ, quemadmodum *Cunei* peditum globi, V. Pancirollum *in Notit. Orient. & Occid. Imp. c. 52.* Varium autem & multiplex *Vexillorum* discrimen fuit. Persæ Solem in iis præferebant, Tertull. *Apol. cap. 16. Ad Persas si fortè deputabimur, licèt Solem non in linteo pictum adoremus.* Iidem, quem in Altaribus Ignem, ceu Numen (vel potiùs Numinis, Solis viz. symbolum) venerabantur, in militaribus *Vexillis* gestabant, Strabo *l. 15. sub fin.* V. quoque Procopium *Belli Goth. l. 2* & Curtium *l. 4.* Thebani Sphinge *Vexilla* notarunt, Plutarch. *in Pelopida & Æmil. in Epamin.* Athenienses in iis Noctuam pinxere, Plut. *in Lysandro*: de *Vexillis* Hebræorum V. in voce *Insignia*. Apud Romanos non unus semper mos viguit. Paupere adhuc Rep. fœni manipulus præferebatur, unde Romulus *Manipulum militum* dixit, qui sub eodem fœni manipulo militabant. Ovidius *Fastorum l. 1.*

> *Pertica suspensos portabat longa maniplos,*
> *Unde maniplaris nomina miles habet.*

V. Lipsium *de Militia Rom.* & Hadr. Junium *Animadv. l. 3. cap. 7.* Crescente postea domi forisque Majestate, *Lupi, Minotauri Equi, Apri, cum Aquila, singulos ordines anteibant*, Plin. *l. 10. cap. 4.* Porci quoque effigies, ut Festus docet, *inter militaria signa quintum obtinebat locum*, quæ tamen privatarum, ut videtur, Legionum erant signa, sub sola verò Aquila omnes educebantur, subque ea pugnabant: Unde in nummo Aug. *Aquila Legionaria*, apud Occonem *Numism. p. 58.* & per Aquilas Romani exercitus semper intelliguntur, apud Scriptores. Claudianus *in Eutropio libro 2.*

> — *Hos Aquilæ Romanaque signa sequuntur.*

Eam argenteam primus fecit C. Marius secundo Consulatu, Cic. *Orat. 2. in Catil.* formæ & magnitudinis talis, ut in cingulo militari occultari potuerit. Florus *Hist. Rom. l. 4. cap. 12. Signa & aquilas duas adhuc Barbari possident, tertiam Signifer priùs, quàm in manus hostium veniret, evulsit, mersamque intra balthei sui latebras gerens in cruenta palude sic latuit.* Successere lapso penè Imperio Dracones, atque hi quidem non è metallo aliquo, ut Aquilæ, formati, sed vel picti, vel intertexti, & *in linteo*, ut suprà Tertullianus, *depicti*. Hinc *vento moveri* eos dixit Ammianus *l. 16.* Sidonius Apollinaris *Carm. 5.*

> *Discurrit per utramque aciem, cui gutture adacto*
> *Turgescit Zephyris, patulo mentitur hiatu*
> *Iratam pictura famem* &c.

Color eorum purpureus, Isidor. *l. 14. c. 41.* V. quoque Claudianum *in Ruffinum lib. 2.* cum alioqui Equitum cœruleum, fortè quòd hic color undarum, equi autem Neptuno sacri: Peditum *vexillum* roseum esset, Servius *ad princip. l. 8. Æneid.* Unde Augustus *Agrippam generum cæruleo* Vexillo *donavit*, apud Suetonium *in eoc. 25.* V. Donatum Ponzanum *Dilucidat. p. 314.* Russeum verò vel flammeum *Vexillis* colorem Salmasius tribuit, indeque in *Glossis φοῦσον φάρος*, *vexillum*, legi, & *flammula* vulgò vexilla dicta esse, ait *ad Lampridium in Antonino Diadumeno.* Cur autem istiusmodi Signa placuerint Romanis, in promptu ratio est: Lupus enim, Equus & Aper, bellicosa animalia ac Neptuno Martiq; sacra: Porca cæsa fœderis signaculum: Minotaurus prudentiæ militaris, sua consilia, quàm maximè potest, occultantis: Aquila dominii atq; auctoritatis: Dracones vigilantiæ symbola fuere. Procedente ævo & Ducum nomina *Vexillis* inscripta, Tacit. *Hist. l. 3. Nomen atque imagines Vitellii amoliuntur.* Sueton. *in Vespasiano c. 6. Nomen ejus sine mora Vexillis inscripserunt.* Unde *Imaginarii* dicti, qui Imperatoris præferrent imaginem, Modestus *l. de vocab. Rei Milit.* Et hinc fortè factum, ut adorarentur signa. Suetonius *Vitellio cap. 2. Ad veneranda legionum signa pellexit.* Tacitus *Annal. lib. 2. Conversus ad signa & bellorum Deos.* Iterum Suetonius *Caligul. cap. 4. Aquilas & signa Romana Cæsarumque imagines adoravit.* Claudianus *in Ruffinum libro 2.*

> *Augustus veneranda prior* Vexilla *salutat.*

Eademque causa, cur per Signa milites jurarent, Livius *Dec. 1. lib. 6. Obstringere perjurio non se solùm suumque caput, sed signa militaria & aquilas, sacramentique religionem.* Tertullianus *Apologet. Religio tota castrensis Romanorum Signa jurat, Signa veneratur, Signa omnibus Diis præponit.* Lucanus *lib. 1.*

> —— *Per signa decem felicia castris*
> *Perq; tuos juro, quocunque ex hoste, triumphos*, &c.

Ornabantur porrò festis diebus, Minutius Felix *Octav.* Unde apud Suetonium *Claud. cap. 13. Aquila non potuit ornari*; quod ex eo transcripsit Orosius *l. 7. c. 6.* Claudianus *de Nupt. Honorii & Mariæ,*

Mavor-

— *Mavortia signa rubescunt*
Floribus.

Denique hastæ, in quibus *Vexilla* prælata, ferro acuto humi defigebantur, nec avellebantur, nisi facto sacrificio: quòd si fortè non fuissent sponte evellentes Signiferos sequutæ, putabatur imminere periculum & portendi clades, ut alibi dictum. Hinc *vellere signa*, idem quod *in hostem movere*: sicut *figere* est *castra metari*. V. Thomam Dempsterum *Paralipomenis ad Rosinum l.10. sub fin.* De signo autem ☧ Constantino M. in aere viso atque postea Labaro inserto: initialibus nempe literis nominis ΧΡΙΣΤΟΥ, unde de crucis signo error obortus, V. suprà in voce *Crux*: uti de cultu civili Imperiali vexillo, utpote τῷ ἐπισημοτάτῳ συμβόλῳ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς, ut ait Sozomenus, a militibus, jam ante Constantini tempora, exhibito, plura apud Jo Forbesium *Instructionum Historico Theologic. l. VIII. c.9. §.2* ut & suprà voce *Labarum*. Cur autem sua singulis cohortibus centuriisque *Vexilla* essent, docet Vegetius. Antiquitus, inquit, quia sciebant „in acie commisso bello celeriter ordines acierque turbari at„que confundi, ne hoc posset accidere, cohortes in centurias „diviserunt & singulis Centuriis singula Vexilla constituerunt „ita, ut ex qua cohorte, vel quota esset Centuria, in illo vexil„lo literis esset adscriptum: quod intuentes vel legentes mili„tes, in quovis tumultu à Contubernalibus suis aberrare non „possent; Centuriones insuper &c. Hæc itaque, quaqua versum à ductoribus portarentur, sequi tenebantur Milites, neque ab illis recedere fas erat; Proin & ne in manus inciderent hostium, magno studio cavebatur: ac si omnino maior eorum vis esset, lintea perticis direpta in sinum condebantur, ut suprà vidimus. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. l.10. c. 6.* Sed & lacerabantur *Vexilla* à militibus, cùm deficerent ab Imperatoribus suis. Tacitus *Historiar. l. 2. Laceratisque* vexillis, *Vitellii nomen præferentibus.* Omnibus enim *vexillis* Imperatoris, noviter creati, nomen inscribendi militaris ritus fuit, uti diximus jam, & pleniùs discimus ex Suetonii *Vespasiano c.6.* & Dione *l. 40.* quorum hic *Φοινικοῖς γράμμασι, literis punicis,* nomina illa inscribi solita addit. Sub iis verò literis imaginem pictam Imperatoris, idem *in Vitellio* docet. Unde *καθαιρεῖν τὰς εἰκόνας* defectores dicti. Idem porrò *Vexillorum* amor ac veneratio sæpè effecit, ut rebus creperis, *Vexillo* in hostes jactato, militum ardor mirè accenderetur, ejusque recuperandi causâ, acriùs redintegraretur prælium, non sine ingenti successu, cujus rei exemplum habemus, apud Livium *l.4. c.29* aliud apud Valer. Max. *l.3.c.2* plura apud Frontinum *Strateg l.2. c.8.* & *lib. 4. cap. 4.* Quos imitatus recentiori ævo Robertus Normannorum Dux, post occupatam a Christianis Nicæam, prælio cum Solimanno, aureum vexillum in frequentissimos hostes misit, non minùs felici eventu. Hoc enim dum repetunt Normanni, antequam in potestatem hostium veniret, impetu irruentium, hostes disturbati, eorumque 40000. cæsi sunt, teste Æmilio *l. 4.* Neque verò solùm in acie *Vexillorum* usus erat, sed & in militum delectu. Cùm enim tria essent militiæ genera, Sacramentum. Conjuratio & Evocatio: in Conjuratione, cùm nempe tumultus, id est, bellum Italicum vel Gallicum esset, singulosque interrogare non vacaret, qui fuerat exercitum ducturus, ibat in Capitolium, & exinde proferens duo *Vexilla*, unum roseum, quo Pedites evocari; alterum cœruleum, quo Equites, solebant; dicebat: *Qui vult salvam Remp. me sequatur*: sicq; qui convenissent, simul jurabant, uti docet Rosinus *l. 10. c.3.* Similiter, in Coloniis deducendis, Curatores eis deducendis vel agris dandis attribuendisve delecti, colonos, qui vel suâ sponte nomina dederant, vel sorte exierant, agros lege definitos, atque in Coloniam sub *Vexillo*, quasi Exercitum aliquem, deducebant eratque deductionis Dux, è Curatoribus Agrariis unus, ut ex Appiano, Plut. Cicerone discimus. Sed & honoris ac obsequii gratiâ *Vexilla* prælata Impp. quoties procederent, uti docet pluribus *ad Hist. Aug.* Salmasius. Qui honor etiam cum Tribunis postmodum communicatus, quibus id honoris datum, ut ante illos Vexillarius ambularet, ostendimus suprà, ubi de Probo. Certè inter Militum dona *Vexilla* fuere. Vetus *Inscr.*

. . . CVI
OB VIRTVTEM SVAM SACRA
TISSIMI IMP. CORONAM
MVRALEM HASTAM PVRAM
ET VEXILLVM ARGENTO
INSIGNE DEDERVNT.

In *Signis* enim hisce aurum & argentum intertexi solitum, & quidem argentum frequentissimè, ignotum nemini. Unde *pura vexilla*, quæ sine alterutro essent, apud Vopiscum *in Probo*. Idem factum ævo citeriori, uti de Eduino Angl. R. narrat Beda *Hist. lib.2 cap 16. Nec non & incedente illo ubilibet per plateas, illud genus vexilli, quod Romani Tufam — appellant, ante eum ferri solebat.* V. suprà, hac voce. Hodieque *Vexilla versicoloria* Veneto præferri Duci, Sabellicus Auctor est *lib.7. Enn. 8.* Contra in demissionis ac humilitatis indicium, *Vexilla* submitti mos, uti docet Statius *lib.4. Sylv.2. v.42.*

— *submissumque modesto*
Fortunæ vexilla *suæ* —

ad quem locum Barthium V. ut & *Comment. ad Claudianum Consul. IV. Honorii vers.* 85. adde quæ retrò dicta, ubi de *Velis*. Porro, Signa cohortium in antiquis nummis, passim extant. Exhibet Goltzius varios, inter quos primus repræsentat nobis *Vexillum*, aquilam & signum cohortis; secundus item *Vexillum*, aquilam, aratrum (nam aratro urbem & agrum circumscribebant Curatores more prisco) decempedam sive perticam agrimensoriam; tertius Sacerdotem agentem jugum boum &c. V. iterum modò laudatum Rosinum *l.7. c.47.* Addenda pauca de Carrocio Italorum, quod currus erat magnus (unde & nomen) cum tintinnabulo & *Vexillo*, in media facie statui solitum; ad quod, tanquam signum sanctissimum, milites attendebant, vitam potius, quam illud, amissuri. De quo sic Anton. Campus Cremonensis *in descr. Cremonæ*: Carrocium erat currus amplior" atque sublimior his, qui communi in usu. Invenere Lon" gobardi, primique omnium, secundùm aliquos, Mediolanen" tes usurparunt. Ornabatur id a quibusdam panno rubro, ab" aliis albo; Cremonensibus verò mixtim rubro & albo, denîq;" pro colore, quo cujusque civitatis insigne. Sed & seni boves, a quibus trahebatur, simili panno tecti. In medio autem e" rat antenna cum *Vexillo* seu Labaro, præter crucem rubram," cœtera albo; & ab eadem antenna dependuli funes. Et pau" lo post, Nefas educere, nisi publico decreto, nec minus mille", quingentis ad custodiam ejus militibus, strenuis & panopliâ ac" bipennibus egregiè munitis. Propè etiam Duces omnes ac" militiæ præfecti; at pone tibicines 8. multique ad rem divi" nam Sacerdotes. Præcipua currus cura viro dabatur virtute" & peritia militari insigni, quoque loci ille statueretur, eo tum" jus dici, tum consilium haberi de belli summa solebat. Eodem" & saucii receptus &c. Imitatione prisci ritus, ut ex prædictis videre est. Sed de hoc plura suprà, in voce *Carrocium*. Primitus autem *Vexilla* cohortibus nulla, sed signa & notacula Ducum clypeis inscribebantur, ut ex Æschylo docet suprà laudatus Barthius *ad Theb.4. Papin. v. 803.* Præter *Vexilla* verò *Militaria*, de quibus hactenus, sua quoque singulis Collegiis vexilla fuere ac signa. Hinc cùm Decennaia celebraret Gallienus Imperator, *Vexilla centena, præter ea quæ collegiorum erant, dracones & signa templorum omniumque legionum*, in pompa prælata fuisse, habet *in eo* Treb. Pollio, ubi Salmasium V. & plura eam in rem hic passim.

Vexillum Regale, apud Guil Britonem *Philipp. lib.* 10. ubi de quodam Galone, in prælio Bovinensi,

Vexillum Regale die portavit in illo

Regis Franciæ præcipuum vexillum est, ex serico cœruleo, liliis interstincto, quod vulgò *La Banniere de France* dicitur. Ab eo Auriflamma diversa, de qua suo loco. Sed & *Vexilla Ecclesiarum*, apud Communionis Eccl. Scriptores, memorantur passim. Asservabantur illa in ipsa Æde sacra, ubi & qui ea delaturi erant in præliis, benedictione consecrata, recitatis ad id ab Episcopo aut Sacerdote precatiunculis accipiebant, finitoque prælio eodem referebant, uti de *Vexillo S. Dionysii* pluribus docet C du Fresne *ad Joinvillam Dissert.* 18. & de Lusatorum Slavorum *Vexillis*, in fano Radagastensi asservatis Ditmarus *l. 6. p.65.* Super altare posita, refert Durandus *Rational. l.1. cap.3. n. 32.* Benedictionis formulam apud Latinos habes in *Ordine Rom.* apud Græcos Byzantinos, *in Tacticis Leonis Imp. c 19. §.22.* Plura verò hanc in rem, uti *de Vexillo S. Martini*, in Monasterio S. Martini Turon. servato, & à Comitibus Andegav. tanquam loci Advocatis, V. suprà, in bellis Monachorum & Canonicorum olim delato: *de Vexillo Mart. Mauritii & Thebææ Legionis Principis*, inter alia xenia, Hugoni Capeto, ab Edelstano Angl. R. misso: *de Vexillo S. Petri, cruce & clavibus insignito*, quod Pontifex Rom. suæ communionis Principibus, vel in Paganos, vel in Schismaticos aut Hæreticos, ut vocant, moturis, mittere consuevit: porrò de *Vexilli erectione*, in altioribus urbium vel castrorum turribus, supremi Dominii symbolo, ejusdem *submissione*, deditionis signo &c. apud modò dictum du Fresne *in Gloss.* ubi & pro clamore militari vocem *Vexilli* apud extimæ ætatis Scriptores nonnunquam occurrere, eo quòd Vexillifer primus in præliis aliisque motibus clamorem militarem efferret, quem cœteri milites subsequebantur, addit.

Vezirius, adde. Secundus ab illo vocatur *Kaimacham*, i. e. *Vicarius supremi Vezirii*. Ad *Vezirii* autem dignitatem nemini patere aditum, nisi qui Bassa prius fuerit, habes apud Georg. Hornium *Orbe Politic. cum Animadv.* Menckenii *pag.30.*

UF.

Uffingi, Orientalium Anglorum Reges, ab *Uffa* R. qui vixit A. C. 578. dicti sunt, apud Matth. Westmonasteriensem. Sicut *Merovingi, Carolovingi, Capetingi*, in Gallia, a *Meroveo, Carolo M. Capeto*, Familiarum Regiarum conditoribus, de quibus vide suprà.

UG.

Ugo Catalaunus, ex volumine Decretorum Ivonis abbreviato, libellum portatilem, qui *Summa Decretorum Ivonis* appellatur, composuit, teste Vincentio Bellovac. *Spec. Histor. l.25.c.84.* V. suprà voce *Fann mia.*

Ugri, adde: plura de iis V. apud Hornium ubi suprà, *p.* 412.

V H.

Vhabalathus, apud Onuphrium, meliùs *Vaballathus*, ut ex nummis Aureliani, in quibus Οὐαβάλλαθος scribitur. docet Salmasius, Zenobiæ filius fuit, cujus nomine illa Imperium tenuisse, dicitur Vopisco *in Aureliano.* Origo nominis ex Hebr. & Syr. *Babala* vel *Bahalat* Reginam significante: unde *Babalatus* & *Babalatus*, ut *Hel* & *Bel*, & similia sexcenta. Salmasius *ad loc.*

V I.

Via, adde: Quasi *Vehia*, quòd vehendo teratur. Quid differat à *Semita*, ex versu Ennii cognoscere licet, quem refert Cicero *lib.1. de Divin. Qui sibi Semitam non sapiunt, aliis monstrant Viam.* Item illis Plauti *in Casina: De Via in Semitam regreditur.* Latior nempe *Via*, angustior Semita, Rittershusius *ad Phædrum lib. 3. Prologo vers.*

Ego illius porrò semitam feci Viam.

Quem à Schoppio, inter *Viam* & Semitam hic non distinguente, „reprehensum, tuetur Laurentius JC. Hoc enim, inquiens, „noster vult, se Æsopi semitam, qua unus solusque ambulabat, „repetendo & frequentiùs, quàm ipse fecerat, calcando effe„cisse, ut fieret via. Semita autem fit *Via*, cùm à pluribus in„cipit ambulari, & sic magis vulgatur atque dilatatur, id quod „Phædrus à se ait factum, ideoque subjicit. Et cogitavi plura „quàm reliquerat. Latitudo *Viæ* LL. XII. Tabb. definita est, pedes octo in porrectum, sexdecim in anfractum, *l. 8. ff. de serv. Præd rust.* Interim promiscuè pro *Via* Semitam usurpavit Cic. „*4. Verr.* Attendite jam intelligetis, hanc pecuniam, quæ viâ „modò visa est exire, ab ipsa eadem semitâ revertisse. Atque ita Horatius, ubi ait:

—— *& fallentis semita vitæ.*

Aliàs *Viæ* itinera dicuntur, quibus publicè commeatus est; quarũ quædam sunt publicæ quædam privatæ *l.2. §. viarum ff. ne quid in loc. publ. l. 38. ff. de acquir. rer domin.* Earum præses Mercurius olim habitus est, ἐνόδιος hinc dictus, de quo alibi. In illis ambulationes probatæ. Quemadmodum enim inter loca istiusmodi exercitationi destinata, Vitruvius & Celsus magis hypæthron commendarunt, quàm porticus & hypogæum: Ita Phædrus apud Platonem, ex sententia Acumeni Medici, deambulationem extra civitatem factam ei, quæ in civitatibus efficitur prætulit hisce verbis: Τῷ δὲ σῷ καὶ ἐμῷ ἑταίρῳ πειθόμενος Ἀκουμενῷ, κατὰ τὰς ὁδοὺς ποιοῦμαι τοὺς περιπάτους, φησὶ γὰρ ἀκοπωτέρους, τῶν ἐν τοῖς δρόμοις εἶναι, *Meo autem & tuo obediens sodali Acumeno,* in Viis *ambulationes facio: has enim dixit minorem lassitudinem parere, quàm illas, quæ in cursibus aguntur.* Ubi per vocem Δρόμους quidam Vett. Græcos aiunt intellexisse *Vias* in urbibus planas, sed ob lapides stratos, asperiusculas ac breves, uti hodieque apud multos Civitatum viæ magis tritæ *Cursus* nuncupantur: Per ὁδοὺς verò, vias intelligi quascunque extra Civitates, nullâ Arte fabricatas, nullis legibus stratas, sed inæquales, minimè planas & denique tales, quales naturâ vel casu factæ reperiuntur. atque ideo Acumenum magis ambulationem in viis quàm in cursibus probasse, quoniam τῶν περιπάτων οἱ κατὰ τὰς ὁδοὺς ἀκοπώτεροι εἰσιν οἱ ὁμαλοὶ τῶν ἰθειῶν, Aristot. *Probl. part.* 1. 37. Alii τοὺς Δρόμους extitisse volunt, ea loca, quæ tractu brevi ambulationibus essent dicata, similia illis, quæ in palæstra Antiqui, ob ambulandi commoditatem, ædificabant, quæque Ἐνδρομίδας vocatas tradit Vitruvius, & quorum clarissimam facit mentionem Eupolis, apud Laertium *Platon.* ἐν εὐσκίοις δρόμοισιν Ἀκαδήμου θεοῦ. *Vias* verò appellant illas, quales retro descriptæ. V. Hier. Mercurialem, qui in posteriorem sententiam inclinat, *de Arte Gymnast. l.4. cap.* 10. ut & infrà. Sed & in *Viis* mortui conditi, apud Vett. hodieque apud Turcas: ut quos sepulcra juxta vias collocare, nec alibi sepelire licere, sepulturæ autem mandare cadavera lota, & omni à parte rasa, scribit Chalcondylas *l.* 3 Porrò *viâ decedere*, honoris genus. Hinc Romulus, quia matronarum interventu Sabino bello civitas defensa esset, indubitato gratitudinis argumento statuit, ut præter alia ornamenta ob id meritum mulieribus uno decreto congesta ad omnem occursum *viâ* illis decederetur, Sabellicus *l.7. c.1.* At Veteres, cùm aliquem execrabantur, iter aliquò meditantem, *ut ea via ipsi perpetua foret*, imprecari solitos esse, discimus ex Cicerone *Orat. in Pisonem*, & Turpilio Thrasyleone apud Nonium: quam in rem V. plura, apud Victorium *Variar. Lect. l.2. cap.3.* uti de *Viarum* ratione, apud Vett. *in Exercitat. Plin. ad Solinum* Salmasii *p.677. & seqq.* ubi *de Viis Publicis* in genere, inprimis *de Viis Regalibus*, quæ & *Consulares* & *Prætoriæ* & *Militares* dictæ; de *Viis* item *Vicinalibus* & *Agrariis*: *p.821.* ubi *de Viarum sectione & directione* præcipuè spectati in delineatione urbium condendarum, quæ Græcis ῥυμοτομία, à Romanis aratro descriptâ, ab aliis creta designatâ, cujus loco polenta Alexandriæ sparsa: *pag. 919.* ubi *de Viis, in Theatris, cardinum* nomine insignitis, quibus cunei separabantur, alibique, ubi alia in hanc rem eruditè congessit. Descriptionem *viæ publicæ* egregiam ex Paulino dedimus suprà, voce *Agger* Apud Recentiores *Via Dei*, item *Via Hierosolymitana*, & *Via SS.* dicta est expeditio seu peregrinatio *in Terram Sanctam* ut videre est apud Fulconem *Hist. Franc. Tom.IV.* Guibertum *Hist. Hierosol. l.2.* Alios. Iisdem *Viæ ferratæ* dicuntur Itinera à Romanis in provinciis extructa, an propter duritiem eorum, an quòd ex silicibus subnigris compacta, ferri colorem referant, ut ait Bergerius *de Itiner. Roman. l.1. c.25. num* 2. &c Sed & *Via*, in Scriptorum XII. lusu Græcè itidem ὁδὸς, dicta est, quem *scriptorum tramitem* appellat Auctor vet. Epigrammatis, *de Tabula:*

Et quamvis parili scriptorum tramite currant

Is capiet palmam, quem bona facta juvant.

Scripta nempe illa sive lineæ, per quas calculi currebant. Isidorus *l.17. cap. de ludis aleæ, Sed & ipsas vias senariis locis distinctas, propter ætates hominum, argumentantur*: de quibus plura apud Salmasium *Not ad Proculum Vopisci.* Alias vocis significationes habes apud Casp. Barthium *Animadv. Papinian. passim.*

Via Aphetais, dicta olim Lacedæmone via est, per quam in curriculum certaturi mittebantur, ἀπὸ τῶ ἀφήσεως. Ejus meminit Pausanias in *Laconicis*, ubi de cursus certamine inter procos antiquitus instituto.

Via Julii Cæsaris, apud Radevicum *de Gestis Friderici l.3 cap.* 25 in Alpibus, eadem quæ *Mons Jovis* alias, V. Simlerum *de Alpib.*

Via Sacra, Romæ fuit in reg. 4. Historicorum Scriptis celebratissima, à qua etiam Regioni nomen. Dicta est, a fœdere inter Romulum & Tatium Reges icto, non sine prævio sacrificiorum apparatu, ut patet ex Dionysio Halicarn. *l.2.* Meminit L. Seneca, qui *Viam sacram celeberrimum locum* vocat, *Consol. ad Marciam c.16.* & ante eum Asconius Pædianus *Comment in Orat. 2. c. Verrem.* Totam velis intexit C Cæsar, ut & Forum, cui vicina erat, Plinius *l.19. c. . in fin.* ibique ipse Julius Dictator habitavit, Suetonius *in eo c.* 46. &, quod miratur Dempsterus omnes Urbis Topographos omisisse, *signa fœderis initi in ea extabant, tempore Servii Honorati, Regibus a verso itinere venientibus, Romulo a Palatio, Tatio a Rostris, ad v. 641. lib. 8. Æneid.* Illud verò non omittendum, quòd Plinius Foro Rom. Ovidius Foro Cæsaris eam facit contiguam, *Trist. l.2. Eleg.1.*

Parvis & dutes, hæc sunt Fora Cæsaris, inquit,

Hæc est à sacris *quæ* Via *nomen habet.*

In ea ipsa porrò, aut non longè ab ea fuisse Xystos inambulationi idoneos, docere videtur Horatius *Serm. l.1. Sat.9. princ.*

Ibam fortè Viâ sacra.

V. quoque *Epod. Od* 4. & Sext. Propertium *l 2. Eleg.23.* Ibidem celebre emporium rerum venalium, rusticis in urbem commeantibus & fructus villicis conferentibus. Terentius Varro *de R.R. l 1. c.2. Hujusce inquam* (Cn. Tremellii) *pomaria summa sacra Via, ubi poma veneunt, contra auream imaginem.* Et ob id *frequentissimum ementium vendentiumq́; consessum*, vocavit M. Tullius *Or. pro Cn. Plancio.* Ovidius *Amorum l 4 Eleg 8.*

Munera præcipuè videas, quæ miserit alter,

Si tibi nil dederit, Sacra *roganda* Via *est.*

V. quoque Petronium *Catal.* Propertium *l.2. Eleg.44.* Alios. Atque eodem itinere utebantur Sacerdotes *Eidulium Sacrorum tan- faciendorum*, ut Verrius Flaccus habet, apud Festum Pompejum, vel, ut loquitur M. Varro *de l. L l 4. per eam sacra quotquot mensibus ferebantur, in arcem, & per eam Augures ex arce, profecti solebant inaugurare.* Unde *Sacræ* cognomen ortum voluere, nec displicet Dempstero sententia, licèt certum sit, primam nominis imponendi rationem ac occasionem a sacro fœdere defluxisse. Idem Dempsterus primus observavit, Theodosium quoq; Hisp. Augustum & filium ejus Honorium in ea *Via* habitasse: ex Claudiano *Panegyr. de 6. Honorii Cons.*

Hinc te jam Patriis Laribus Via *nomine vero*

Sacra refert.

Nisi fortè indicari quis contendat, sacrificium Diis Laribus à reduce Imperatore solutum intelligi, quorum ædem in *Via sacra* fuisse, præter alios loquitur C. Jul. Solinus *Polyhist c.* 2. Verùm hujusmodi sacrum ab eo Idolis falsisque Diis oblatum dici non potest, quum constet Christianæ se addictissimum exhibuisse pietati, omnibusque quibus poterat edictis monstrosos Ethnicorum ritus sustulisse. V. præfatum Dempsterum *ad Rosinum l.1. c.13 ubi de XIV. Urbis regg.*

Viales Dii, memorantur Servio *ad Æneid. l.3.* Labeo in li„bris, qui appellantur de Diis, quibus origo animalis est, aut es„se quædam sacra, quibus animæ humanæ vertantur in Deos qui appellantur animales, quòd de animis fiant. Hi autem sunt„ Dii Penates & Viales. Ubi *Dii Penates* & *Viales*, non alii quam Lares: quos *Viales* Plautus quoque appellat *Mercatore Actu 5. Sc.2* Nempe, quia compitorum & *viarum* etiam Præsides habebantur, uti docet Arnobius *l.3.* Unde quòd Dii domestici essent, & privatas ædes tuerentur, Laribus privatim quotidie fiebat: Sed quia in familiarum salute Salus consisteret publica, eò & die 4. Non. Febr. legimus, in compitis (unde Compitalibus nomen) iisdem publicum fieri sacrificium porcâ, velut hostiâ lustrali, consuevisse. Propertius *l 4. Eleg.1.*

Parva saginati lustrabant compita porci.

Quem utrumque cultum junxit, & illum domesticum in foco, & illum compitalitium. M. Cato *de Re R. cap.5.* ubi de Villici officio: *Rem divinam, nisi Compitalibus in compito, aut in foco, ne faciat.* V. Gerh. Jo. Vossium *de Orig. & progr. Idol l.1. c.11.* Sed & *Vialis* dictus est Mercurius, viarum Præses. Gr. Ὅδιος, *Vialis*, seu *Viam monstrans*, juxta Hesychium & Stephanum: It. Ἐνόδιος, *ducem se viæ offerens*, pro quo in Aldina Phurnuti est Εὐόδιος, *bonum faustumque iter præstans.* Et Ἡγεμόνιος, *Dux viæ*, apud eundem Phurnutum. Quod ad Solem, ad quem quatuor Planetarum marium cultum Vossius reducit, eleganter idem refert: Quippe de die viam monstrat lux Solaris, quemadmodum noctu Lunaris: ut omne hoc de viarum præfecturis ad Solem Lunamq; pertineat; quod & Augustinus indicat *de Civ. Dei l.7. cap.16.* Et hinc est, quòd *Communis Deus* Mercurius vocatus est, quod, cùm quis in via reperisset aliquid, præfari solebat, *Communi Mercurio*, quia is, ut qui in viis versaretur, rei inventæ credebatur conscius, ut ait Jodocus Velareus Interpres Phurnuti *de Nat. Deor.* Eidem quoque in compitis civitatum statuæ erectæ, *Hermæ* vocatæ, de quibus suprà dictum: quemadmodum de Lapidum congerie, in viis, ejus in honorem aggesta, in voce *Mercurius* V. & Th. Dempsterum *ad Rosinum l.2 c.9.*

Viarium, una è XII. Auguriorum speciebus, *quando homo vel avis suo itinere vel volatu ante te transit, veniens à dextra parte tui, & tendens in sinistram evanescit*, apud Mich. Scotum *de Physionom. c.56.* ubi bonum id signum habitum, addit. V. suprà voce *Venta*.

Viarius, apud Feudistas, Dominus dicitur Feudalis, cui competit *inferior* vel *media justitia*. Gallis *Seigneur voier*. q. *Vicarius*, du Fresne: quos de minoribus causis cognovisse discimus ex L. Longob. *l.2. tit.52. §.7.* & *per pagos (seu vicos) constitutos fuisse*, ait VValafr. Strabo: Recentiores postmodum *Majores & Villicos villarum* appellavere, de quibus V. complura apud du Fresne *Gloss.*

Viarum Curatores, apud Romanos, ab Augusto instituti, memorantur Suetonio, *in eo cap. 37. Nova officia excogitavit: curam operum publicorum*, viarum, *aquarum* &c. & Capitolino *in Marco*, de quo postquam *vias urbis atque itinerum diligentissimè curasse* dixerat, addit, *Dedit præterea* Curatoribus *regionum ac* viarum, *potestatem, ut vel punirent, vel ad præfectũ urbi puniendos remitterent eos, qui ultra vectigalia quicquam ab aliquo exegissent. Jus autem magis vetus restituit, quàm novum fecit.* Curabantur ab iis *Viæ*, in certa spatia divisæ. unde *stationes viarum*, apud Statium *l. 4. Sylv. 9. v.16.* ad Plotium,

> — *priusquam*
> *Te Germanicus arbitrum sequenti*
> *Annonæ dedit omniumque latè*
> *Præfecit stationibus viarum.*

ad quem locum, Barthium vide & de *Viarum Curatoribus* hisce plura apud doctissimum optimique Judicii Taciti Commentatorem *Annal. lib. 3.* nec non suprà aliquid voce *Via*. Certè & sequenti ævo *Viæ* ac Itinera solicitè a bonis Principibus curata, uti patet ex *tit. de itin. mun in C. Theodos.* & in *l. 4. Cod. de Privileg. domus Aug.* V. quoque Leonem Imp. *in Tacticis cap.20. §. 71.* At apud Thebanos olim sternendarum in oppido viarum cura ministerium sordidissimum habebatur: quod cum Epaminondæ, Bœotarchiâ defuncto, contumeliæ causâ cives irati demandassent, sine ulla cunctatione id recepit, daturumque se operam, ut brevi speciosissimum evaderet, asseveravit. Quod & effectum dedit, mirificâ enim procuratione abjectissimum priùs negotium, pro amplissimo ornamento expetendum, Thebis reddidit. Val. Maximus *l 3. c.7.* &c

Viaticum, Proconsulibus apud Romanos datum, cùm in provincias irent. Postquam enim Comitiis Centuriatis, Consules in annum sequentem designati erant, tum alter Consulum, qui Magistratum gerebat, ad Senatum de provinciis referebat, quæ futuræ Consulares, quæ Prætoriæ essent: Quod ubi constitutum, tum illæ, quæ Consulares erant, Consulibus designatis decernebantur, ut eas vel sortirentur vel inter se compararent. Hoc facto Consulatûs sui tempore Legem ad Populum per Curias congregatum ferebant de imperio militari, sine qua bellum gerere non poterant & sic Provinciæ SC. ornabantur. Pertinebant autem ad ornamenta, latitudo Provinciæ, magnitudo Exercitus, stipendium in milites, *Viaticum* in Legatos & cohortem, comitatus & cœtera generis ejusdem; quæ quidem, quoniam non omnibus eadem amplitudine numeroque concessa sunt, propterea, cùm ea decernebat Senatus, tum Provinciæ aut Præsides ipsi ornari dicebantur. Ad *Viaticum* pertinebat annulus aureus, qui, teste Zonarâ. Magistratibus peregrè proficiscentibus de publico dabatur; Item vestes, vasa, vehicula, munus, tabernacula aliaque istiusmodi, quæ instrumenta locata fuisse, indicio est P. Ventidius, qui, ut A. Gellius *l.15. c.4.* scribit, victum quæsivit comparandis mulis, & vehicula Magistratibus, qui sortiti Provincias forent, præbenda publicè conduxit, utpote ἐργολάβος & præbendorum manceps. Unde Cicero *4. Verr.* „Majores nostri neminem, qui cum potestate aut legatione in „Provinciam esset profectus, tam amentem fore putarunt, ut „emeret argentum: dabatur enim de publico: aut vestem, præbebatur enim Legibus: mancipium putaverunt, quo & omnes utimur & non præbetur à Populo. Sanxerunt ne„ quis emeret mancipium, nisi demortui in locum. V. quoque„ Livium, ubi ait, neminem ante L. Postumium Cos. in itinere faciundo ullis unquam sociis aut provincialibus, in ulla re oneri aut sumtui fuisse; quia Magistratus mulis tabernaculisque & omni alio instrumento militari fuerint ornati. *l.42.* Postea Augustus, sublatâ locatione publicâ, pecuniam ejus loco dari constituit, teste Suetonio *in eo* & Dione Cassio *l.54.* Itaque & Alexander Severus, ut tradit Capitolinus, Veterum exemplo, argento & necessariis, Magistratus, quos in provinciam mittebat, solebat instruere, ita ut Præsides Provinciarũ acciperent argenti pondo vicena, phialas senas, mulos binos, equos binos, vestes forenses binas, domesticas singulas, aureos centenos, Coquos singulos. Quanquam ex verbis Appii apud Ciceronem *Fam. l 5.* conjici posse videatur, extremis Reip. temporibus, eos, qui legem Curiatam non habuissent, rem quidem militarem attingere potuisse, *Viatico* autem publico fraudatos fuisse, atque ita suo sumtu in provincias ivisse. Joh. Rosinus *Antiqq Rom. l 8. c 42.* &c. Etiam peculium & facultates militum *Viaticum* significare, patet ex Suetonio *in Julio, Ingresso civile bellum Centuriones cujusq; Legionis singulos Equites è* Viatico *suo obtulerunt.* Et Horatio *l. 2. Epist. 2.*

> — *Luculli miles collecta* Viatica *multis*
> *Ærumnis* &c.

Sic Ulpianus *l.17. D. de reb. cred. Si filius familiâs* Viaticum *suum mutuum dederit.* Quanquam ibi in propriâ significatione accipi videatur, cùm additur, *cum studiorum causa Romæ ageret.* Et *magnum Viaticum* P. Claudius *Annal. l 1* pro magna facultate & paratu magno posuit, sed A. Gellius *nove positum* & ad Græcorum imitationem, qui ἐφόδιον, à sumtu viæ ad aliarum quoque rerum apparatus traduxerint, arguit *l. 17. c.2* Athenis hospites quoque, cum reditum ad suos Lares pararent, inter alia xenia *viatico* quoque fuisse instructos, diximus *suo loco*. Apud vett Christianos ad sacra translata vox est, & Sacramenta duo, Baptismus ac S. Cœna, ἐφόδιον seu *Viatica*, quasi viæ (talis enim vita nostra) *subsidia* vocata sunt. Hinc Baptismus, quòd sola hæc esset via ordinaria ad Christianismum. Ἐφόδιον passim appellatur & apud Greg. Naz. Baptista, Sacramentum administrans, ἐφοδιάζειν, *Viatico instruere*, dicitur. V. quoque Basilium *Homil. de S. Baptismo*, ac Balsamonem *ad Interr. Can Tim. Episc. Alex.* Et Cœna Domini *Viaticum* dicta, tum respectu vitæ hujus, ad quam piè transigendam magnum instrumentum est, tum respectu mortis, quæ ad futuram vitam via est. *Can. 1.* Concilii Niceni *Εἴ τις ἐξοδεύοι, τοῦ τελευταίου ἐφοδίου μὴ ἀποστερείσθω. Si quis decedat, Dominico viatico ne fraudetur.* Quo pacto indigitare Patres voluerunt, ex ordinatione Domini, utrumque Sacramentum ad salutem necessarium omnino esse: Quod cùm quidam eousq; extendere inciperent, ut damnari crederent, quotquot neque Baptismi, neque Cœnæ fuissent participes facti adeoque & mortuos baptizarent, & symbola Eucharistiæ, panemq; vinum, in os illis inderent, damnata consuetudo est Can universalis Synodi Penthectæ 83. & Carthaginensis apud Balsamonem 9. ubi is error pluribus describitur. V. Isaac. Casaubonum *Exercit. 16. c. Baron. §. 52.* Hinc *Viaticulum*, apud Appulejum *Metamorph. l.7. Viaticulum mihi corrasi*: quâ voce, quod ad sumtum pater filiæ destinaverat, venire Ulpiano in *l.18. in fin ff de jud.* Brissonius ait.

Viator, latè accipitur, apud A. Gellium *l 12. c.2.* Quum Magi„ stratus virgis quempiam verberari jussissent, crura ejus & ma„ nus ligari vincirique solebant; isque qui ex collegio *Viatorum*„ officium ligandi haberet, Lictor appellatus est. Ubi, cùm Mi„ nistri Magistratibus essent Lictores, *Viatores* Accensi, Scribæ, Statores, Præcones, in generali acceptione *Viatoris* vocabulum sumitur. V. Lipsium *Elect. l.1. c.23.* Propriè verò id hominum genus vox notavit, qui *à villis ad Senatum Patres accersebant.* C. Plinius *l.18. c 2.* Unde Festus, *Viatores*, inquit, appellantur, qui„ Magistratibus apparent; eo quia initio omnium tribuum„ cùm agri in propinquo erant urbis, atque assiduè homines ru„ sticabantur, crebrior eorum opera erat in via, quàm in Ur„ be: quòd ex agris plerunque homines vocabantur a Magistrati„ bus, & frequens eorum erat ab agris in Urbem via. Quibus„ consentit Columella *in præfat. l.1.* Illis temporibus Proceres„ Civitatis in agris morabantur, & cùm consilium publicum desiderabatur, à villis arcessebantur ad Senatum. Ex quo, qui„ eos vocabant, *Viatores* appellati sunt. Breviùs Cicero *Cat. ne„ maj.* A' villa in Senatum arcessebantur Curius & cœteri senes;„ ex quo qui eos arcessebant, *Viatores* sunt nominati. Interim haud rarò cum *Viatoribus* Lictores confundi videmus, apud priscos. Unde ad veterem hunc in agris commorandi Procerum Magistratuumque morem alludens Claudianus *Panegyr. de Consul.* Manlii Theodori, ait,

> *Attamen invitam blandè vestigat & ultro*
> *Ambit honor, docuit toties à rupe profectus*
> *Lictor, & in mediis Consul quæsitus aratris*, &c.

Utebantur autem *Viatoribus* Consules vocandi & nuntiandi causâ: ut & Prætores: quod vetus docet Inscriptio, quæ Romæ visitur in Campo Martio: *T. Stabario. Secundo. Coactori. Argentario*

vib. Viator. Consularis. & Praetorius. sibi. &. Claudiæ. Stratoniæ. uxori. Sic alter lapis ibid. in Foro Boario, *T. Staberius. Epigonus. Viator. Consularis. sibi. &. suis. Libertis. Libertabusq; posterisque. eorum.* Tribuni item Pl. T. Livius *Dec.1. lib.2. Ardens igitur ira Tribunus Viatorem mittit ad Consulem; Consul lictorem ad Tribunum* &c. Eorum, sicut & Præconum, Decuriæ erant, quæ a Coss. legebantur & mercede afficiebantur, uti testis est antiqua tabula, apud Car. Sigonium *Comment. de antiquo jure Civium Rom.* V. Jo. Rosinum *Antiqq. Roman. lib. 7. cap. ult. cum Paralipom.* Thomæ Dempsteri. Ædilibus *Viatores*, non minùs ac prælatis Magistratibus, fuisse, Varro innuere videtur, cùm, *Ædiles*, ait, *stipati servis publicis, non modò prehendi non possunt, sed & ultrò summovent Populum.* Quæstoribus verò Lictores ac *Viatores*, negat Idem. Erant illi liberati servitute, manuque missi, antequam apparerent ac servirent Magistratibus, & licèt cives Romani non essent, sed tantùm liberi, olim tamen pro parte bonorum dimidia, Testamenti factionem habebant. Petrus Faber *lib. 11. Semestr. cap. 24.* V. T. Popmam *de Operis Servorum*, ut & suprà, ubi pluribus egimus de Servis *Publicis*. Alias *Viator* quemlibet itinerantem notat: quo sensu Dempsterus cothurnis grandioribus, ut à luto defenderentur, *Viatores* non minùs ac Venatores, uti consuevisse docet, *ad Rosinum l.5.c.8.* Eorundem habitu Israelitas agnum Paschalem comedere olim jussos esse, accinctos videlicet calceatos & baculis nitentes, legimus Exodi c. 12. v 10. de quo ritu sacro, pluribus agit Sam. Bochartus *Hierozoici parte prior. l. II. c 50.* ubi non hunc solùm, sed & alia Scripturæ loca, quibus ad hujusmodi *Viatorum* habitum ritusque alluditur, erudite exponit. V. quoque hic passim, ubi de *Baculo, Pera*, *Peregrinatione* &c. In specie *Viator* cognominatus est, ob peregrinationes multifariis, Fridolinus, Scotorum & Hiberniæ Regis filius, qui Evangelio varias per regiones annuntiato, obiit A.C. 514. magna nominis sui apud Helvetios, *Glaronenses* inprimis, aliosque famà relictà, V. Stumpfium *Chronico Helvet.* Simlerum *de Rep. Helvetiorum*, Alios. Sed & *Viatores*, in Eccl Rom. Fratres dici conversos, quòd, pro negotiis Monasteriorum, crebrò se viæ, a Præfectis missi, committant, docet C. du Fresne *Glossar.* ubi & *Viatorem* vocari parvum cyathum, vel cochlear quo *Viatores* olim usi, addit ex Hesychio Βιάτωρ, κυάθιον μικρόν, ἤγουν κοχλιάριον.

Vibia Polla, Matrona Romana, memoratur Jacobino *Append. cap.10.* ubi de monumento ejus, quod *sibi & Conjugibus, Libertis Libertabusque Posterisque* comparavit, agit. Fuit id Romæ, in via Appia, ad D. Sebastiani, in Tabernæ pavimento, ut Achilles Statius habet & Fonteius *Comment. de prisca Cæsiorum gente l. 2. c. 18.* conspiciunturque in utroque sepulchri latere flammæ insculptæ. Adeò enim exoptabant Vett. in sepulchris suis ignem coruscare, ut, qui perpetuas lucernas habere non poterant, neque vulgaribus contenti erant, ii, ut poterant, perennem æmulantes flammam, in sepulchrorum lapidibus, ardentis ignis imaginem curarent insculpi. Unde & in Betuciæ Proculæ filiæ L. Betucii Proculi & Cæliæ Victricis monumento, quod Ravennæ in æde Johannis Apostoli conditum est, vas conspicitur affabrè factum, è cujus apice flamma tenuissimis linguis ascendens emicat, V. Jo. Baptistam Fonteium Prunionem *l. cit.* Fortun Licetum *de reconditis Antiquorum Lucernis l. 3. c. 3.* & supra, ubi de *Lucernis*.

Vibia Successa, ancilla Liviæ Aug. cujus mentionem servat Inscr. *Ossa. Vibiæ. Successæ. Liviæ. Aug. S. r. ab. argento. potorio. item. à. veste. L. Vibius* &c.

Vibius Volusianus Aug. Galli Augusti filius; memoratur utrique Victori, V. *Gallus*, item *Volusianus*.

Vica Pota, Dea victoriæ præses, à *vincendo & potestate*, apud Liv. Ciceronem, Senecam.

✝ *Vicaria*, apud Recentiores, officium & dignitas *Vicarii*, sicut *Comitiva* Comitis, & *Magisteria* dignitas Magistri Officiorum, Salmasius *ad Spartianum in Geta & Treb. Pollionem in Gallienis.* Item districtus *Vicarii*, unde hodieque Galliæ aliquot locis nomen. Dictus autem est sequiori ævo *Vicarius*, qui *vice* Comitis aut alterius Judicis partes exequebatur in minoribus oppidis, pagisque, Gallis *Viguier*, in minoris viz. momenti caussis, cùm graviores aut criminales causæ ad Comites spectarent. Iidem tributa colligebant & exigebant in suis districtibus: à quibus proin *Villici* seu *Majores Villarum*, quorum illa potissimùm hodie cura est, originem traxisse videntur. V. de illis plura apud Car. du Fresne *Glossar.* & aliquid suprà in voce *Viarius*. Olim verò *Vicarius* servus apud Romanos servi, in majori familia, dictus est, qui nimirum ordinario servo serviebat. Auctor enim Ulpianus est *l. 17. ff. de pecul.* ordinarios servos sub se vicarios habuisse, iisque velut Dominos sic imperasse, ut *Vicarii* essent cum suis peculiis, in peculio ordinariorum: indeq; *Vicarios* nuncupatos esse *Peculiares*, refert idem *l.3.§. miles. ff. de suis & legit.* Hinc Scævola *l.21. ff. de pecul. Si Sticho manumisso*, inquit, *peculium legatum sit, & Titio servus peculiaris: quantum peculio detractum erit, ob id quod domino debetur, tantum ei accedere, cui Vicarius legatus est, Julianus ait.* Hujusmodi Servos *monetæ publicisq; vectigalibus præposuit*, apud Suetonium, Julius: qua re multorum offensionem contraxit, cum antea Triumviri Monetales curam monetæ gererent. Ubi *peculiares servos*, Turnebus *Adversar. l. 11. c.27.* servos Cæsaris intelligit; quomodo & Plaut. *in Prolog. Captivor. Hic postquam hunc emit, dedit eum huic gnato suo peculiarem.* Apud Ulpianum v. *l 4 §.3. ff. de his qui not. infam.* Pomponius scribit, *eum, qui in servitute peculiaria mancipia prostituta habuit, infamia notari post libertatem:* de servis ordinariis loquens, *Vicaria* mancipia sua prostituentibus. Eadem ratione & *Vicarius Vicariorum* erat, uti iterum ex Ulpiano discimus *l. 6. §. 3. ff de pecul. legat.* & Celso *l.25 ff. de pecul. leg.* Atque hoc est, quod Horatius ait *Sermon. l.2*

Sive Vicarius est, qui servo paret, uti mos
Vester, ait, seu conservus. &c.

Erant autem inter vulgares seu *Vicarios* servos Lecticarii, Capsarii, Librarii, Anteambulones, Cursores, Topiarii, Viridarii, Pastores, Saltuarii, Diætarii, Aquarii, Obsonatores, Structores, Vocatores, Pistores & Coci numerandi, docente Tit. Popmâ *de Operis Servorum*. V. quoque Laurent. Pignorium *Comment. de Servis.* Postmodum sub Impp sic dictus est Vir spectabilis, Præfecti Prætorio *Vicarius*, qui ex mandato Principis in Diœcesin aliquam, multas habentem provincias, mittebatur, *tit. Cod. de offic. Vicar.* Cujusmodi *Vicarii* in Oriente tres erant, Unus Diœceseos Asianæ, qui provincias VIII administrabat, *Pamphyliam, Lydiam, Cariam, Insulas, Lycaoniam, Pisidiam, Phrygiam Pacatianam & Salutarem*; Alter Ponticæ, cui suberant provinciæ XI. *Bithynia, Galatia, Paphlagonia, Honorias, Galatia Salutaris, Cappadocia utraque, Hellespontus, Pontus Polemoniacus, Armenia I. & II.* Tertius Diœceseos Thraciarum, sub cujus dispositione erant, *Thracia, Hæmimontus, Rhodope, Mœsia & Scythia.* In Occidente verò unus *Vicarius* erat urbis Romæ, cui suberant Consulares & Correctores *Italiæ*, Præsidesque, *Sardiniæ, Corsicæ, Valeriæ.* Alter, ante Justiniani tempora, *Vicarius Africæ*, cui suberant Consulares *Byzacii & Numidiæ*, Præsides item *Tripolitanæ & Mauritaniæ.* Tertius erat *Vicarius Hispaniarum*, cui suberant Consulares *Bæticæ, Lusitaniæ, Gallæciæ*; Præsides *Tarracensis, Carthaginensis, Tingitanæ & Ins. Balearium.* Atque hæc ante Justinianum: qui *Vicarios Asianæ & Ponticæ Diœcess.* abrogavit, & utrumque in unius provinciæ, *Galatiæ* sc. Pacatianæ, administrationem, Africæ quoque *Vicariam* in propriam Præfecturam Prætoriam, commutavit. V. *Not. Imp.* Cassiodorum *Var. l. 4. Epist. ad Joannem Archiatr.* Brissonium, Alios. De *Vicariis Ducum Tribunorumque* alibi. In *Canonibus* Conciliorum *Vicarii*, Græcè Τοποτηρηταί, frequenter occurrunt, atque Legati Ecclesiarum Latinè exponuntur, uti docet Clarissimus Suicerus voce hac. Apud Ecclesiæ Romanæ Scriptores, *Vicarii* dicuntur, qui *vices* agunt Parochi, de quibus est titulus apud Gregorium IX. & in *Sexto*. Item *Beneficiati* quidam in Ecclesiis Cathedralibus, qui majoribus Missis decantandis & officiis Ecclesiasticis peragendis potissimùm addicti erant, in eoque *vices* Canonicorum peragebant, hinc *Canonici Vicarii* etiamnum dicti. Nec non, qui *vice* Monasteriorum, aut Religiosorum virorum vel Ecclesiarum, domino feudali offerebantur, ut de prædiis ab iis acquisitis, neque *amortizatis*, responderent &c. de quibus omnibus C. du Fresne ubi suprà, qui etiam de tit. *Vicarii S. Petri & Apostolorum*, vel *Apostolicæ Sedis*, in eadem Eccl. Pontifici Romano tribui solito, de tit. *Vicarii Sedis Apostolicæ*, qui alias *Legatus Sedis Apostolicæ*, cui nempe Pontifex in Ecclesiis vel provinciis suas vices committit, cujusque dignitatis formula extat. in *Epistolis* Gregorii M. Joannis VIII Sergii II. Aliorum: de *Vicario* tandem *Pontificis in Spiritualibus Romæ*, cujus munus describitur in Bulla Benedicti XII. ibidem nonnulla.

Vicarius Imperii, item *Vicarius Generalis Imperii*, nomen ac titulus illis tribui solitus, quos Imperatores ac Reges Romani, cùm ipsi per se negotiis Imperii sufficere non possent, ex Aulæ suæ Proceribus constituebant, qui sub dignitate *Comitis Palatini* vices Imperatorias agerent, & supremo jure causas dijudicarent: cujusmodi munus primitus cum persona, quæ ei præficiebatur, expirabat. Item, quos Imperator, extra provinciam discedens, in Reip. administratione sibi substituebat: quemadmodum Otto M. in Italiam proficiscens *Vicarium* ordinavit Hermannum Brunsuicensem, qui, se absente, Imperii curam gereret: Fridericus I. filios suos Henricum R. & Philippum Sueviæ D. Alii alios, de quibus videre est Cæsarium Heisterbacensem *l. 1.* Goldastum *Tom. I. pag. 381.* cæterosque *Rerum Germ. Scriptores.* Quæ dignitas hæreditaria postmodum facta, & non solùm absentibus Imperatoribus, sed & iis mortuis, Interregni tempore, à *Vicariis Imperii* exerceri solita est. Ita enim *Constitutio* Ruperti Imperat. *de Jure Comitatus Rheni fuisse & esse, cùm Romanus Imperator vel Rex ultra montes in Italiam progressus fuerit, in ipsius absentia*, Vicariatum Imperii *in Germania, Gallia & Regno Arelatensi, ad Comitem Palatinum Rheni pertinuisse & pertinere*, apud Goldastum *d. l.* De quo quidem Comitis Palatini jure, ut & de *Vicariatu Imperii*, ad eum in partibus Rheni & Sueviæ, quæque Franconico jure utuntur, ac Ducem Saxoniæ in partibus Saxonico juri subjectis, durante Interregno, spectante, pluribus agit Gevvoldus *Tractatu de Septemviratu Imperiali cap. 11.* VVictordius *Tractatu Gallico de Electione Imperatoris cap. 12.*

Alii. Sed & *Vicarii Generales Imperii* nuncupati, quibus Imperator, in certis districtibus, *Vicariatum* Imperatoriæ potestatis dignitatisque committit, seu ad vitam, seu ad liberos masculos transmittendum. Quod quidem maximè fieri consuevit in Italia & Gallia, quo rarius Imperatores accedebant. Sic in *Charta* Friderici Imp. anno 1248. *Thomas de Sabaudia Comes Sacri Imperii à Papia Superius Generalis Vicarius*, apud Guichenonum: in *Charta* A. C. 1327. Bertholdus Comes de Marsteten, olim *Regis Henrici in partibus Italiæ Vicarius Generalis* in *Constitutione* Ruperti Imp laudatâ, Brunorius de la Scala & filii masculi legitimi, *Vicarii Generales* in civitatibus Veronæ & Vincentiæ &c constitui leguntur. Formulam dandi *Vicariatum* hujusmodi habes, apud Petrum de Vineis *l. 3. Epist. 79 l. 5. Ep.* 1. apud Goldastum *Constitut. Imperial. Tom. I. pag.* 395. 396. & plura hanc in rem apud C. du Fresne *Glossario*, inprimis verò apud Enucleatorem „Limnæi *l. 2. c.* 11. ubi is inter alia: Si rem penitiùs intuemur, „*Vicariatus Imperiales* sunt tres I. Imperii Romani propriè „dicti, id est, in urbem Romam, Papam & Patrimonium D. „Petri, qui hodie per vigilias Papæ dormit, & per somnium „tantùm apparet. 2. Regni Longobardici sive Italici, „qui pomum Eridis inter Mantuanum & Sabaudum est. 3 Re„gni Germanici, qui adhuc hodie viget &c. De *Vicariis* Regum Anglorum, V. voce *Justitia*.

Viccingi, appellati Dani *Rerum Angl.* Scriptoribus, quasi *pirata*, quos *Bitinger* Dani hodieque vocant. V. Olaum VVormium *ad Monum. Fristadense*.

Vicecomes, adde: Seriem & stemmata *Vicecomitum*, à Regibus Angliæ creatorum, exhibent Radulphus Brooke, Vincentius Rubricius, Yorkus, aliique Feciales Anglici.

Vicedominus, adde: Apud alias quoque gentes, *Vicedominus*, qui *vices* aut locum *domini* obtinet, ἀντικύριος, in versione Gr. Concilii Lateran. IV. *can.* 45. Villicus, Major Domus, Vicarius, juxta veterem notionem. Namque apud Romanos, in Domini locum, notante Columella *l. 12. in princ.* Villicus successit, ideoque *Vicedominus* quoque aliquando dictus est, ut in *Actis SS. Nerei & Achillei*: *Victorinus* (*o*) *Vicedominum, triennium ex paralysi decumbentem, precibus sanavit.* Familiæ namque tutelam inquit Appulejus, *Metam. l. 8.* Villico permittebat Dominus, isque rationes & dominicam pecuniam custodiebat: *Epitropos* Latinis Græcissantibus, Varroni *Agriculturæ Princeps* dictus, ut infrà videbimus, in voce *Villicus*. In *Chron.* Erfordiensi, *Episcopus ad nutum Imperatoris, Ludovicum Vicedominum*, id est, *Vicarium per totam Thuringiam fecit*, A. C. 1015. Apud Adamum Bremensem, *Vicedominatum* dicitur possidere is, qui post Principem in Regno rerum summam obtinet, qualis Odo Episc. Bajocensis & Com. Cantiæ, quem *Vicedominum totius Angliæ*, sub VVilhelmo Notho fuisse, scribit VVilh. Malmesburiensis. Aliàs in Anglia *Vicedominus* idem cum *Vicecomite*, uti docet Seldenus *de Titulis Honor. Parte* 2. *c.* 5. §. 20. Sed & *Vicedominus*, dictus quondam Massiliensis Judex, qui sub Patricio provinciæ jus dicebat, sic ut ab eo ad Patricium provocatio esset, Guesnajus *Annal. Massil.* A. C. 768. &c. Hæc it inprimis in Eccl. Latina vox, ubi *Vicedomini Ecclesiarum*, aut *Episcoporum*, iidem qui Theophani & Scriptoribus Græcis Οἰκονόμοι, ad id instituti erant, ut essent qui rerum temporalium ad Ecclesias pertinentium curam gererent, dum Episcopi, quorum vices agebant, & a quibus instituti erant, rebus spiritualibus & divino officio vacabant. Neque verò Episcopis solùm, sed & Abbatibus, ac Abbatissis, tales habere licebat. Et quidem, uti Advocati, sic & *Vicedomini* (qui aliàs diversi, nonnunquam iidem erant) ex Laico, ut ajunt, ordine, sumebantur, inprimis à quo Prælati ac Episcopi ratione *Regalium* suorum, vel bellis castris, seu præliis Regiis interesse, vel bona sua bello proprio tutari compulsi sunt. Tum enim Viros nobiles in sui tutelam adscripserunt, qui eorum vice vassallos Ecclesiæ in aciem educerent, justitiamque iis præterea administrarent: quos ut haberent promtiores, bonorum Ecclesiasticorum partem aliquam eis in beneficium concedebant ultro, ut reliquorum, ex feudorum lege, patroni essent ac defensores, si ab hostibus suis impeterentur. Iidem, præter alia munia ab Episcopis iis injungi solita, curabant, ut, morientibus Episcopis, res ab iis relictæ in tuto essent, neque domus eorum expilaretur; uti superiori ætate factum, quâ mos invaluerat, ut statim atque decesserant, domus eorum invaderentur resque ab iis quondam possessæ diriperentur, quod Episcopis quoque Romanis contigisse, liquet ex Actis Synodi Rom. sub Johanne IX. An. 904. *can.* 12. ubi id prohibetur, & pluribus videre est, apud Lud. Thomassinum *de Disc. Eccl. circa Dignit. Eccles. Part. II. l. 4. capp.* 25. & 26 Sumserant autem sibi id juris in Episcoporum decedentium bona ipsi Principes, quod postmodum ultro Ecclesiis cessere, uti aliquot exemplis docet C. du Fresne *Glossar.* &c. Sed & *Vicedominum* Pontifex R. ex ordine Cleri & aliquando ex Episcopali constituebat olim, cui Episcopii vel Palatii Lateranensis cura & administratio committebatur, in gubernanda domo, hospitibus excipiendis & domesticorum causis cognoscendis. Is Pontificem equitantem comitari solebat, unà cum Vestiario, Nomenclatore atque Sacellario, ut est in *Ord.* Romano habebatque ædes suas in Palatio Lateranensi, quas *Vicedominium* appellat Anastasius Bibl. *in Stephano* IV. ut alia omittam, de quibus præfatus *Glossarii* Auctor videri poterit, qui, inter alia, Ecclesias, quæ *Vicedominorum* appellatione Tutores ac Advocatos habuerint, has fuisse obiter adnotat: Ambianensem, Belvacensem, in Gallia; Cameracensem, in Belgio; Carnotensem, in Gallia; Cumarum, in Italia; Gebennensem, Laudunensem, in Gallia; Lincolniensem, in Anglia; Lucensem, in Italia, ut & Parmensem; Ravennensem ibidem; Remensem, Rothomagensem, Silvanectensem, in Gallia, & Tarvanensem, in Belgio: V. quoque suprà, ubi de Ecclesiarum *Advocatis*.

Vicennalia, seu *Vicennales Ludi*, dicebantur apud Romanos, qui *vicesimo* quoque Imperii *anno* exhibebantur; Eorum meminit Eusebius *de vita Constantini M. l. 3.* V. infrà, voce *Vota*. Etiam in funeribus *Vicennalia* celebrata fuisse, docet Rosinus *l. 5. c. ult.* Cùm nonnulli essent, qui suorum vel propinquorum vel ami„corum desiderium minus ferre possent, tertium, septimum, „nonum, & quidam Vicesimum, trigesimum & quadragesimum „non sine quadam numerorum religione, dies, defunctorum „Manibus & memoriæ statuebant: Unde Parentationes, Feralia, „Novendialia, Decennalia, Vicennalia, Tricennalia &c. origi„nem traxerunt, quæ omnia tum lacte & vino, tum sertis & flo„ribus, tum aliis rebus ab Antiquis celebrata sunt. Ubi *Vicennalia*, non vigesimo quoque anno, sed vigesimo die, honori defunctorum data esse videmus &c.

Vicepota, Dea apud Romanos, quæ fuerit, incertum. Apud Livium, ubi de demolitione ædium Valerii Poplicolæ agitur, sic legitur in vulgatis, *l. 2. Delata confestim materia infra Veliam, &, ubi nunc Vicus est publicus, domus in infimo clivo ædificata.* Pro *vicus publicus*, legit B. Rhenanus, ex codice veteri, ubi nunc *Vicæ pocæ* est, illudque in *Viriplacæ* commutandum censet Carolus Sigonius legit, *ubi nunc Vicus publicus est*; quemadmodum & apud Plutarchum *in Popl.* vertit Xylander, *Ubi nunc templum est & Vicus publicus dicitur.* J. Lipsius *Epist. quæst. l. 2 Epist.* 11. legendum apud Livium arbitratur, *ubi nunc Vicepotæ est Templum*, & sic Plutarchum etiam emendandum: Ipse autem, quæ aut qualis ea Dea fuerit, profitetur se ignorare. V. Johannem Rosinum *Antiqq. Romanarum l. 2. c.* 21. & suprà *Vica Pota*.

Vices, apud Papinium Statium *Thebaid. lib. 12. versu* 353. ubi de Antigone,

> — *illam nam tempore in omni*
> *Attendunt vigiles, & Rex jubet ipse tueri,*
> *Contractasq́ vices, & crebrior excubat ignis:*

vicissitudines sunt excubantium Vigilum, quos plures hic constitutos ait ut contraherentur spatia temporis & diligentiùs vigilaretur. V. de *Vicibus Vigilum* Viros doctos, qui *Militiæ vet.* Commentariis illustrarunt, ut & hic aliquid, ubi de *Excubiis*, ac *Vigiliis*. Sed & in Ecclesia V. T. munia omnia sacra per *vices* obita, uti videre est suprà, voce *Ephemerenta* &c.

Vicesima Hæreditatum, Ærario apud Romanos, illata est. Cùm enim duplex apud eos esset Ærarium, unum Largitionum seu rerum privatarum Augusti ac Augustæ; Alterum Largitionum sacrarum seu Thesaurorum publicorum, quod communem Reip. censum & ordinaria tributa continebat, in Ædis Saturni exteriore Fano recondi solitum erat quoque Ærarium sanctius, quod ad ultimos Reip. laborantis casus, *aurum Vicesimarum* celans, in penitiori præfatæ Ædis recessu, servabatur, Ita enim T. Livius *Dec 3. lib. 7.* Cætera expedientibus, quæ ad„bellum erant, Consulibus, aurum Vicesimarium, quod in san„ctiori Ærario ad ultimos casus servaretur, promi placuit. Et„Cicero *lib. 7. ad Atticum Epist.* 20. Attulit mandata ad Consu„les, ut Romam venirent, pecuniam de sanctiore Ærario pro„ferrent. Huc itaque *Vicesima* hæreditatum quas exteri cernerent, collata est, Liv. *l. 7.* quemadmodum Centesima rerum venalium & auctionum Ærario communi inferebatur. Hinc *Lex Vicesimæ hæreditatum*, apud Æmilium Macrum, cujus de ea libri sæpe in libris Legum advocantur, ut *l. 13. de transactionibus, l. 32. de Religiosis, alibiq́.* Ubi licèt *Legem vicesimam* appellent magni Jurecons. Cujacius & Ant. Augustinus, hicque quod mirum, ut legem Valeriam, Vatiniam, Velleiam, Voconiam, sic etiam legem *Vicesimam* subjiciat, monet tamen Gronovius, nullam fuisse *legem Vicesimam*, sed *Vicesimæ hæreditatum*: ut *Lex Locationis* dicitur, & *Leges publici cujusque*, Tacito *lib* 13. Eam *de Vicesima hæreditatum* vocat Capitolinus *Marco* &c. Eorum verò, qui manu mitterentur, *Vicesima*, Patronis solebat dependi. V. Joh. Fridericum Gronovium *de Pecunia vet. l. 3. c.* 13. & *l. 4. c.* 5. ubi Publicanos, ex agris hæreditatis, qui Plinio Jun. circa Larium venerant, Corelliæ per Hermam Libertum non expectatâ auctione cum cohæredibus, venditis, *Vicesimam* exigentes, non ex liberalitate Plinii, sed ex rei pretio agros æstimasse, refert ex Plinio *lib. 7. Epist.* 11. Qui autem curabat Vicesimam, *Procurator ad Vicesimam*, *Procurator à Vicesima*, & *Procurator Vicesimæ*, dicebatur. Ad quod officium mulionem, aliosque è vilissima plebe, promovisse Heliogabalus legitur, apud Lampridium, Ad vicesimam hæreditatum mulionem curare jussit, jussit„& cursorem, jussit & cocum, & plaustrarium artificem. De„

Vicesima

Vicesima Fructuum, Domino Feudi competente, medio ævo, V. C. du Fresne, voce *Vintenum*. Sed & *Vicesima*, tertia Quadragesimæ hebdomas dicitur, in Ecclesia Rom. ut videre est apud Dominic. Macrum *Hierolexico*. De *Vicesimatione Legionis*, dictum suprà.

Vicomagistri, s. *Vicorum Magistri*, ab Augusto instituti sunt: qui, cùm Urbem in XIV. Regiones. 424 vicos, divisisset, per singulas earum duos Curatores, & duos Denuntiatores, creavit. E quibus illorum munus erat, procurare apud Principem commoda omnigena, decorem & elegantiam viarum & *Vicorum* Urbis, ne à privatis, novorum ædificiorum structurâ, interrumperentur, providere aliaque hujusmodi facere: Horum verò, quid quid Regioni tam publicè, quàm privatim accideret, denuntiare. Præterea *Magistros Vicorum* quatuor per Vicos singulos creari jussit, ut illos tuerentur: de quibus, quòd, licèt de Magistratibus non essent, prætextati soliti fuerint ludos Compitalitios facere, in Deorum Larium honorem, scribit Asconius *in Pisonianam*. Mentio eorum frequens, apud Sext. Rufum & P. Victorem *ubi de XIV. Urbis regg.* De iisdem Suetonius *Augusto c.* 30. *Spatium*, inquit, *Urbis in regiones, vicosq; divisit instituitq;, ut illas annui Magistratus sortitò tuerentur: hos Magistri à Plebe cujusq; viciniæ electi.* Ubi per *annuos Magistratus*, Regionum Curatores & Denuntiatores: per *Magistros* autem è *Plebe*, *Vicomagistros* seu *Vicorum Magistros* indigitat. Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. l. 7. c.* 35. Et quidem regiones, *uti* Græcis. item κλίμη τα & ἐπιχώρεις, unde ῥεγεωνάρχες at γειτονιάρχος, *Vico-Magister* dictus est. His legatis separatum Tiberium legimus, apud Suetonium *in eo sub fin. Dedit & legata plerisq; : inter quos virginibus Vestalibus ac militibus universis, plebiq; Romanæ viritim, atq; etiam separatim Vicorum Magistris.* Quod non sic capiendum, quasi id in propriam Vicomagistrorum utilitatem cessisset, sed tantundem valet, ac si Tribubus scriptum esset Administratores enim & divisores istiusmodi largitionum *Vicomagistros* fuisse, Asconius alicubi indicat, probatque ex Plauto: ut in quos pleraque vett. Curiarum Magistrorum munera fuere translata. V. Casaubonum *ad Augustum Suetonii cap. ult.* ut & infrà voce *Vicus*.

Victa, Dea *victus*, apud Romanos, de qua V. Salmasium *ad Solinum p.* 414.

Victima, Isidoro sacrificium propriè erat, quod post *victoriam*, superatis hostibus, Diis offerebatur; hinc ut videtur dicta: an quòd *vi ictus* caderet percussa; an quòd *vincta* ad aram staret? Nonnunquam cum Hostia confunditur. Namq; Ovidio teste,

Hostibus a domitis hostia nomen habet.

Sunt tamen, qui *Victimas* majora sacrificia, quàm Hostias, fuisse contendant. Quorum quidquid sit, certum est, ab Hebræorum, DEO victimas, futuri Messiæ mortem ac beneficia præfigurantes, offerendi ritu sacro, Gentes mactandi quoque Diis suis *Victimas* rationem utcunque hausisse. Quemadmodum inter alia plurima, & Saturni diem, pravâ Judæos imitandi affectatione, otio & victui eidem destinabant, cùm tamen mores eorum atque causas ignorarent. Unde *Ethnicos exorbitasse à Judaicis moribus*, quos tamen usurpare videbantur, optimè dixit Tertullianus *Apologet. cap.* 16. Et quidem apud Athenienses vetus Triptolemi institutum, temporis injuria collapsum, restituit Draco, jubens latâ Lege: Τιμᾶν θεὺς κ̀ ἥρωας ἐπιχωρίους ἐν κοινῷ ἑπομένους νόμοις πατρίοις, ἰδίᾳ κατὰ δύναμιν σὺν εὐφημίᾳ κ̀ ἀπαρχαῖς καρπῶν πελάνοις ἐπετείοις, *Venerari Deos & Heroas patrios atq; indigenas publicè, secundùm patrias sanctiones, privatim verò bonis verbis, frugumq; primitiis, libis annuis, pro facultatum modulo.* Quæ liba ex frugum primitiis fiebant. At post Draconem, non diu obtinuit simplex illa adeoque parabilis Deos venerandi hæc ratio: nam ante Solonem jam *Victimas* Diis mactarunt, quarum pretium Legibus æstimavit Solon, ut est apud Plutarchum *in eo*, ubi inter alia Legem illam reperimus: Πρόβατον κ̀ δραχμὴν, ιη, ἀντὶ μεδίμνου, uti legit Petitus, *Drachma in ovem, octodecim in medimnum*, ad quam frugalitatem exemplo suo Soloni præivit Epimenides. Athenienſesque eidem assuefecit, quemadmodum idem Plutarchus de Epimenide docet. Majus tamen, eodem Solone auctore, in sextodecimo Axone, *eximiarum Hostiarum* pretium, quanquam & hoc vile nimis, si ad sequentia tempora, quibus illud Solonis institutum proculdubio mutavit, attendas. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib.* I. *tit.* I. Antiquitus autem Deo unicuique terræ arvipendia dedicabant, vel dividebant, quorum è locationibus proveniebant impensæ, quæ postea in sacrificia publicè fiebant: non enim κατ' ἐνιαυτὸν *Victimas* mactabant. sed μισθώσεως, Isocr. *Areopag.* V. quoque Harpocrationem: Atq; sumtus hos faciebant majores, quàm Legibus cautum, prout majores erant τ̃ μισθώσεων proventus. Omnes verò Hostiæ *Victimæq;* nullo membro captæ, nullo mutilæ, esse debebant; cujusmodi ἱερὰ in Axonibus ἀφελῆ dixit Solon, teste Polluce *l.* I. *cap.* I. & *Victimarum* nonnihil, qui sacra fecerant, domum reportabant, è Lege: Τὰς ἐκ θυσίας ἱερὰς, φέρειν ἐξ αὐτῆς θυσίας οἴκαδε. Idque fiebat bonæ scævæ gratiâ, unde ὑγίεια nomen invenit, ut Hesychius in hac voce docet. Reliqua, nempe pelles & κωλαῖ, Sacerdotibus cedebant, juxta Legem, καὶ καταλειπόμενα τ̃ θυσίας τοὺς ἱερέας λαμβάνειν. V. Scholiastem Aristophanis *ad Vespas*, & Petitum præfatum *ubi suprà*. Apud Romanos simpliciora similiter antiquitus sacra erant, & *immunis aram si tetigit manus, non sumtuosâ blandior hostiâ, Mollivit aversos Penates Farre pio ac saliente micâ:* Postea, *tentare multâ cæde bidentium Deos* placuit, *Et quæ nivali pasta per Algidum Devota, quercus inter & ilices: Aut crevit Albanis in herbis Victima, Pontificum secures Cruore tinxit,* Horat. *l.* 3 *Od.* 23. Ratio sacrificandi hæc: Aliquot diebus, antequam *Victima* offerretur, Sacerdos totum corpus, manus inprimis pedesque, aquâ abluebat; atque ab uxore abstinens, certa quoq; ciborum genera non attingebat: Dein, cùm in Templum pergeret, Æditus vel Sacrorum aliquis famulus, ipsum præcedens, cum virga in manu *Commentaculum* dictâ, Populum his vocibus affabatur, *Hoc age*; ritu a Græcis, ut videtur, mutuato, apud quos, paulo ante sacrum peragendum, Sacerdos Populum circumfusum interrogabat, Τίς τῇδε; respondente illo, Πολλοὶ κἀγαθοί. Sic *Victima* ad aram adductâ, imò circa aram ductâ, quem ritum observavit Aloysius Novarinus *Electorum Sacrorum lib.* 2. *cap.* 17. stans Sacerdos manu aram prehendebat, & preces fundebat, à Jano & Vesta, precationis initio facto, & Jove Opt. M. omnibusque Diis cæteris pariter advocatis. Ac ne quid verborum præteriret, aut præpostere recitaret, de scripto præire aliquem rursusque custodem dari, qui attenderet sedulò: alium, qui favere linguis juberet, & Tibicinem canere, ne quid infaustum exaudiretur, oportebat. Quibus peractis sacrum ab immolatione Sacerdos inchoans, fruges aut molam salsam in caput *Victimæ* deponebat. Dein Haruspex vinum cum thure adspergebat, postquam simpuvio ligneo aut fictili admodum parvo & ipse leviter delibasset, & adstantibus gustandum detulisset: Media autem inter cornua reliquum fundebat, clamante aliquo clara voce, *Macta est hostia*, id est, *magis aucta*: quibus peractis mactabatur *Victima*. hoc modo. Sacerdos setas inter cornua ejus manu evulsas, tanquam prima libamina, projiciebat in ignem, conversusque ad Ortum, obliquum cultrum à fronte ad caudam ducebat, *Victimam* postea Diis exhibitam & dedicatam, *Victimariis* jugulandam tradebat: reliquis, partim admotis vasculis emanantem cruorem excipientibus, partim victimam excoriantibus, partim ignem accendentibus. Mox, ubi perpurgata erat, Haruspex, Flamen, aut Sacerdos cultro ferreo (seu *Secespitâ*) viscera rimabatur, attenteque explorabat, an perlitatum foret: non autem manu licebat contrectare viscera, ne quà offensa pollutis sacris intercideret. Inspectis tandem & exquisitis singulis, ex omni viscere & membro Ministri (*Popæ* seu *Victimarii*) partes certas decisas farinâ farris involvebant, & in calathis (propriè *discis* seu *lancibus*) sacrificanti exhibebant, quas Sacerdos aris impositas, foculo incenso, comburebat. sicq; *reddere* ac *litare* dicebatur: Eum verò ignem ex olea, lauru aut quercu corticis crassioris aut cujus caudex cavus fungosusque esset, accendere erat nefas. Ubi, quod Diis tributum erat, conflagrasset, ad epulas ipsi & convivia vertebantur, atq; inter vescendum Diis laudes canebant, pedibusque circum aras complodentes ad numeros psallebant, & pulsatis cymbalis choreas agebant, ne ulla corporis pars esset, quæ Religionem non sentiret. Non autem licebat, nisi ceremoniis, de quibus dictum, ritè peractis, de *Victima* comedere: unde in gulonem Proverbio dictum, *Sacra non immolata devoras.* Quod iterum ab Israelitis mutuò sumtum: apud quos *de Victima comestio*, inter ritus sacros Vet. Testamenti, memoratur passim. Et quidem Sacerdotibus Israëlitarum, peracto sacrificio, de victimarum carnibus epulari non fas solùm, sed & manducatio hæc sacrificii pars & appendix erat, utpote quod ritè factum censeri non poterat, nisi Sacerdos de partibus illius gustasset. Quod tum in Eucharisticis, tum in Expiatoriis locum habuit. Levit. *capp.* 6. & 7. Ratio, quòd *Sacerdos ferre debebat peccatum cœtus*, atque ipse aliquo modo pro eo victima fieri: quod tum fieri censebatur, cùm partes victimæ delibabat, ac in propriam substantiam convertebat. Quæ egregia Christi, Sacerdotis pariter & *Victimæ* nostræ, repræsentatio erat. Præter Sacerdotem, manducabat *de victimarum carnibus* populus quoque: quod in Eucharisticis tantùm locum habuit. Hæc enim fundamentalis Sacrificiorum lex erat, neminem de piaculari victima pro se se oblata participare posse; ut idem simul ipsi & piamentum & cibus esset. Unde nec ipsi Sacerdoti, qui de victimis pro populo oblatis epulabatur, in proprio sacrificio, aut in sacrificio pro toto cœtu, hoc licuit, Levit. *cap* 4. *vers.* 3. & *seqq.* licèt caro ista non modò res sancta esset, sed & Legis instituto peccatorem quoque sanctificaret. Nempe aliam tum victimam, aliasque epulas, quæ animam verè nutrire possent, expectare debebat. Sicut non ob aliam rationem quoque sanguinis, ut rei sacræ, esus tum vetitus fuit, Levitici *cap* 17. *vers.* 11, 12 Unde manducationis, quæ sub Novo Test. instituta est, in S. Eucharistia præstantia patescit: quam pluribus persequitur Franc. Burmannus *Synopsi Theol. Christ. Parte poster. Lib. VII. cap.* 12. §. 10, 11, 12. V. quoque suprà, ubi de *Idolothytis*, & plura hanc in rem, apud Homerum *Iliad. α. cum Comm.* Eustathii, Thom. Godvvynum *tr. Angl.* cui tit. *Anthologia Rom. lib.* 2. *sect.* 2. *cap.* 19. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 3. *cap. ult.* cum Para-

Paralipomenis Thomæ Dempsteri, Casp. Barthium *Animadversionibus Papinian. ad Thebaid.* 4. *versu* 465. & *seqq.* Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. l. II. c.* 33. Alios, nec non hic passim, ubi de *Hostia, Sacrificio*, & in specie, de *Jugulatione, Excoriatione, Dissectione victimæ*, cœterisque ritibus Sacrificalibus sigillatim. Addam saltem, uti victimarum mactandarum rationem ab Hebræis mutuò sumsisse Gentiles suprà diximus, sic *Victimæ* apud utrosq; eædem communiter erant, boves nempe, oves & capræ: licèt alias quoque victimas immolaverint, putà Soli equos, Marti lupos, Priapo asinos, Dianæ cervas, Cereri sues, Hecatæque canes. Sed & ritus non paucos ab iisdem didicerunt, inter quos celebris, manus super caput victimæ impositio, vel ab offerente, vel à Sacerdote facta, in sacrificiis omne genus, tam pacificis, quàm expiatoriis. Cui simile quid de Ægyptiis narrat Herodotus *l.* 2. *c.* 39. ubi per universam Ægyptum execratos esse capita victimarum, in hæc verba: εἴ τι μέλλοι ἢ σφίσι τοῖσι θύουσι, ἢ Αἰγύπτῳ τῇ συναπάσῃ κακὸν γενέσθαι, ἐς κεφαλὴν ταύτην τραπέσθαι, *ut si quid mali aut ipsis immolantibus, aut toti Ægypto futurum sit, in hoc caput convertatur*: hincque factum, ut nemo Ægyptiorum de ullius animantis capite gustet, memoriæ mandavit. Etiam quod de bove mare & integro in holocaustum offerendo habet Moses, ab iisdem diligentissimè observatum est, ut qui non solum mares solos in sacris admitterent (cùm tamen Hebræi fœminas quoque in sacrificiis pacificis, ut in omnibus Græci & Romani, imò non nisi vaccam in quibusdam, sed quæ nondum arasset, neque jugum tulisset) verùm etiam integritatem victimæ summâ explorarent curâ. Apud illos namque Sacerdos ad id constitutus singula scrutabatur, ὀρθῆς ἑστεῶτος τοῦ κτήνεος καὶ ὑπτίου, *pecude tam erectâ & stante, quàm resupinatâ.* Quo facto, si perfectam & ab omni vitio immunem repererat, eam notabat byblo cornibus alligato, & applicitâ terrâ sigillari cum annulo suo impresso. Aliàs n. ἀσφράγιστον pecudem immolare grande nefas; teste eodem ubi suprà *cap.* 42. Quod verò de sexu obiter dictum, Ægyptios Barbari circa montem Caucasum & Derbices, gens Persica, secuti sunt. Apud Romanos verò, ubi uterque sexus sacris idoneus habitus, in omnibus tamen sacris fœminæ potiores erant. Itaque si per marem litari non poterat, fœmina succidanea dabatur, non vicissim, qua de re V. plura apud Alex. ab Alexandro *Genialium Dier. l* 3. *c.* 12. Nec omittendi, *victimas coronandi*, quod cupressu plerunque, aliàs fronde cuique Deo propriâ fiebat: illarumque *cornua deaurandi*, celebres ritus, de quo utroque pluribus agit Car. Paschalius *Coronarum l.* 4. *capp.* 16. & 17. &c. De *victimis humanis*, quarum auctor Lycaon perhibetur, alibi.

Victimæ suæ singulis Divis peculiares.

α. Æsculapio, gallis & gallinis litabatur. β. Albæ victimæ Diis Superis mactabantur: sic & Triumphantis *Victima* taurus candidus fuit, in Capitolio Jovi offerendus. γ. Apollini, quæ *Victimæ* ceciderit, V. infrà *Neptunus.* δ. Cereri, primùm lacte, vino & favis; postmodum porcâ litatum est. ε. Cybeli, itidem porcâ. V. quoque in voce *Taurobolium.* ζ. Dianæ, cervam; at in Tauris, & virginem *Victimam* poposcit. η. Fauno, agna vel hœdus, oblati. θ. Faustæ habitæ sunt *Victimæ*, cùm nec diræ, inter sacra, obstreperent, nec precatio errasset; neque viscerum quidquam aut planè abesset, aut non suo loco positum deprehenderetur &c. ι. Heroibus, tauro, capro & ariete, factum est. κ. Infaustæ *Victimæ* quæ fuerint, V. hic suprà, in voce *Faustæ.* λ. Inferis, nigræ & pares mactabantur. μ. Jovi Flamini, bove candido: Prodigiali, thure & molâ salsâ litabatur. ν. Junoni agna: ξ. Laribus gallus, offerebatur. ο. Libero Patri melle, vino & lacte; interdum caprâ & hirco, fiebat. π. Lunæ taurus cædebatur. ρ. Marti & Soli, equus, V. quoque infrà *Neptunus.* σ. Minervæ & Pani, caprâ. τ. Neptuno, Apollini & Marti, tauro, verre & ariete litabatur. υ. Nigræ hostiæ, Inferorum erant. φ. Pani & Minervæ, capra mactabatur. χ. Soli & Marti, equus. ψ. Superis, albæ & impares *Victimæ* deputatæ erant. ω. Sylvano, porca cædebatur. αα. Triumphans, candidum taurum, in Capitolio solebat sacrificare. ββ. Veneri, columbâ litatum est &c. V. quemque Deum suo loco; item ubi de *Præcidaneis* victimis actum est, & plura de his apud Rosinum *loco cit.*

Victimarii, Sacerdotum apud Romanos dicebantur Ministri, qui *victimas* ligabant, & cultum, aquam ac molam, reliquaque, quæ sacris erant necessaria, parabant. Eorum meminit Valerius *l.* 1. *c.* 1. *Libros Petilius Prætor Urbanus, ex auctoritate Senatus, per* Victimarios, *facto igne, in conspectu Populi, cremavit.* Livius *l.* 40. *Libri in Comitio, signo à* Victimariis *facto, in conspectu Populi, cremati sunt.* &c. Castra illorum Romæ fuisse, scribit P. Victor. Aliàs dicti sunt *Cultrarii*, à cultro: *Agones*, quòd accincti ad ictum quærerent, *agon'* id est, *agone?* feriendi licentiam petentes: *Popæ*, item. Stabant autem illi ad aras, superiore corporis parte cingulo tenus nudi, ac laureo serto caput cincti, cum cultro, ad victimam hostiandam, seu feriendam parati. Mactatâ dein, ad nutum Sacerdotis, victimâ, ubi illa perpurgata & exta diligenter inspecta ac exquisita erant, ex omni viscere ac membro partes certas decisas, farinâ farris involvebant, & in discis seu lancibus Sacerdoti afferebant, in aris foculo incenso comburendas, ut dictum suprà. In Triumphali pompa, ultimo loco, post Legatos nempe ac Centuriones, Popæ, Sacrificuli ac *Victimarii*, in turmas divisi, sequebantur bovemq; candidum præ se agentes, culteros sacros, thus, molam, far, vinum aliaque sacro apparatui necessaria, gestabant, atq; ita per Urbem totam, à porta triumphali, per viam sacram & clivum Capitolinum, cum reliqua pompa incedebant, in Capitolio Triumphantium sacrificia obituri. V. Joh. Rosinum *antiqq. Roman. lib.* 3. *cap.* 31. ac 33. & *lib* 10. *cap.* 29. nec non suprà passim, in *Popa* inprimis.

Victor, epitheton Jovis, quòd omnia *vinceret*. Huic ædem vovit L. Papyrius Cursor bello Samnitico; Q. Fabius bello cum Samnitibus ac Gallis, construxitque postea in monte Palatino, teste Livio & P. Victore: *Eidem vovit, si legiones hostium fudisset, pauxillum mulsi, priusquam temetum biberet, sese facturum, idque votum Diis cordi fuisse.* V. Joh. Rosinum *Antiquitatum Romanar. l.* 2. *c.* 5.

Victor, in ludis Olympicis, ad quam Panegyrin celebratissimam fiebat concursus omnium Græci nominis Populorum & Barbarorum quoque; tum nomen sibi conciliabat magnum, tum Patriæ decus acquirebat immortale, ut quæ in partem *Victoriæ* præconio veniebat. Plato *Apologiâ Socr.* Οὐκ ἔσθ᾽ ὅ, τι μᾶλλον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρέπει οὕτως ὡς τὸν τοιοῦτον ἄνδρα ἐν Πρυτανείῳ σιτεῖσθαι· πολύ γε μᾶλλον ἢ εἴ τις ὑμῶν ἵππῳ ἢ ξυνωρίδι ἢ ζεύγει νενίκηκεν Ὀλυμπιάσιν. Ὁ μὲν γὰρ ὑμᾶς ποιεῖ εὐδαίμονας δοκεῖν εἶναι, ἐγὼ δὲ εἶναι. Itaque *Victores*, per Præconem, declarabantur, inter cujus proin officia Pet. Faber Saniotan. *Agonistic. lib.* 2. *cap.* 27. & illud reponit, ἀνακηρύξαι ἀγωνιστήν, ex Jul. Polluce *Onomast. l.* 4. *c.* 12. Idque solâ præconum voce antiquitus, postmodum Tubæ adhibitæ, Juvenalis *ad Satyr.* 13. *vers.* 3. V. quoque Isaacium Tzetzem *in Lycophron.* aliosque. Nec verò ipsi solùm *Victores* sono hoc citabantur, sed & patria, genus, parentesque publicè dicebantur, quod C. Plinius, *Victores sacrorum Agonum patriam suam coronare*, vocat. Coronæ porrò ipsis imponebantur; Eumenius Rhetor *Orat. pro Scholis. Fortissimi Viri in sacris certaminibus, summo labore atq; etiam vitæ periculo solam vicem Præconis & coronæ testimonium petunt.* V. Car. Paschalium *de Coronis.* Cùm autem Urbes, ut dictum, è victoriis civium suorum Olympionicarum, honorem consequerentur, Athenienses, ne viderentur ingrati, iisdem honorem habuerunt vel magno suo Reip. dispendio & sumtu; quem coërcendum censuit Solon, scriptâ hac Lege: Τῷ Ὀλύμπια νικήσαντι δραχμὰς πεντακοσίας δίδοσθαι, *Olympionicis quingentæ de publico drachmæ dantor*, uti discimus ex Plut. & Diogene *in vita Solonis.* Verùm hac Lege mox abolitâ, Olympionicæ publicè in Prytaneio excepti sunt; Unde Callisthenes, apud Plut. *Aristide*, de Polycrita Lysimachi filia, Καὶ ταύτῃ, inquit, σίτησιν ἐν Πρυτανείῳ τοῖς Ὀλυμπιονίκαις ὁ δῆμος ἐψηφίσατο: idque quotidie, ut videtur indigitare Ælianus *de Animal. lib.* 7. *cap.* 49. Ut verò ad epulum admitterentur, symbola fidem faciebant & nicteria de collo gestabant. Ad quam consuetudinem respexit Juvenalis,

Rusticus ille tuus sumit trechedipna, Quirine,
Et ceromatico fert niceteria collo.

Nec verò solis Olympionicis, verùm & Isthmionicis, Solonis Lege honorarium è fisco datum est, Τῷ Ἴσθμια νικήσαντι δραχμὰς ἑκατὸν δίδοσθαι, *Isthmionicis centum de publico drachmæ dantor*: Unde, cùm hi infra dignitatem Pythionicarum & Nemeonicarum fuerint, facilè colligitur, nec illis sua præmia defuisse &c. Similiter habuerunt honorem Hieronicis Impp. Romani, Augusti vestigia legentes, præmiaque sive opsonia pro iselasticis certaminibus constituerunt. Qua de re sic Plinius Trajano: *Athletæ, Domine, ea quæ pro Iselasticis certaminibus constituisti, deberi sibi putant statim ex eo die, quo sunt coronati. Nihil enim referre, quando sint Patriam invecti; sed quando certamine vicerint, ex quo invehi possint. Ego contrà scribo, Iselasticorum nomine. Itaq; eorum vehementer addubitem, an sit potiùs id tempus, quo εἰσήλασαν, intuendum* &c. Cui Trajanus, *Iselasticum*, inquit, *tum primum mihi videtur incipere deberi, quum quis in civitatem suam ipse εἰσήλασεν* &c. Atque hæc præmia Hieronicarum ab iis capi poterant, qui pecuniam Hieronicis crediderant, auctore Papiniano *l.* 10. *Respons.* Qui verò tribus coronis erant coronati, civilium munerum vacationem obtinebant. *L. unic. C. de Athletis.* Excusabantur quoque à tutelis *l.* 6. *§.* 13. *ff. de Excusat.* neque ullâ notabantur infamiâ, *l.* 4. *de his, qui not. infam.* V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Attic. l.* 1. *tit.* 1. & de *Victoribus* aliorum certaminum atque Ludorum, *suo loco.* Non omittendum tamen hic, post *victoriam* reportatam, Jovi Φυξίῳ seu Ἀποτροπαίῳ, *Averrunco* nempe vel *Prodigiali*, simulachrum statuamque Græcos olim consecrasse, ut est apud Scholiastem Euripidis *in Phœnissis*: quod de V. quoq; aliquid infrà, in voce *Victoria.* Etiam illud addendum, cùm statuis honorari *Victores* ipsi solerent, stantes illas fieri consuevisse. Ovid. *Metam. lib.* 11. *v.* 552.

— — *Spoliisq; animosa superstans*
Unda, velut Victrix, sinuatas despicit undas.

Eorundem laudes cani fuisse solitas, Pindari inprimis Poëmata faciunt testatum &c. De persea, *victorum* militum Alexandri M.

præ-

præmio, diximus suprà in hac voce: Adde his omnibus ea, quæ retro pluribus exposita sunt, in voce *Præmia*.

Victoria, apud ipsos Gentiles, ad Numen relata est. Unde Lycophron *Cassandrâ*, ubi de Hectore Trojanorum Duce fortissimo, verba facit, inquit inter alia:

> Καλῶν ἐπ' ἀρχαῖς πλήστα Φύξιον Δία.
>
> *Jovem Fugalem plurima incalans prece:*

Ad quæ Joh. Meursius, *Appositè*, annotat, *Jovem prædicit invocandum Græcorum exercitui; quippe cui etiam post reportatam victoriam simulachra statuebant*. V. quæ diximus suprà de Jove *Statore*, *Spoliis opimis*, *Triumpho*, *Tropæis* &c. Pompejus Minervæ delubro manubias ex victoriis reportatas dedicavit, teste Plinio *l. 7. c. 26.* in quo etiam fuit breviarium rerum ab illo gestarum. A. Gellius *l. 10. c. 1.* *Cùm Pompejus ædem Victoriæ* (potiùs *Minervæ*, in cujus delubro *Victoriæ* quoque statuam consecravit) *dedicaturus foret, cujus gradus vicem theatri essent, nomenq; ejus & honores inscriberentur.* Cujus ritus imitatione, in Circensibus quoque qui *vicerant*, tumulis solebant honorari, quorum cippis inscriberetur *Victoriarum* numerus, unà cum factionis, generis gentisque mentione, ut in marmoribus antiquis legimus, apud Thom. Dempsterum *Paralipomenis ad Rosinum l. 5. c. 5.* Apud Lycophronem in prælatum, cum alii legant, καὶ Λώτοιο Φυλαμοῦ, Stephanus πυραμὶς habet; Meursius πυραμοῦ colligit, *victoriamq;* interpretatur, per tropum. *Solebant enim*, inquit, *Veteres* „Victoriæ præmium hoc placentæ genus dare. Artemidorus *lib. 1. cap. 74.* Ἡ δὲ πυραμὶς καὶ τοῖς παλαιοῖς ἐκαλεῖτο. Et „quidem non omnis victoriæ, (nam nimis latè Artemidori „verba patent) sed tantùm in compotationibus, ubi certabant „inter se insomnià. Aristophanis Scholiastes *Equit.* Εἰώθασι „δὲ ἐν ταῖς συμποσίοις ἀγωνίζεσθαι περὶ ἀγρυπνίας, καὶ ὁ διαγρυπνήσας „μέχρι τῆς ἕω, ἐλάμβανε τὸν πυραμοῦντα. Simili notione „etiam apud Aristophanem. *Equit.* est,

> Ἦ τ' ἀσπιδία παρέλαβε, ἐμέτρει ὁ πυραμοῦς.

Et in *Thesmophoria celebrantibus*:

> Τὸ πέμμα κομιδῇ, καὶ σέσηπ' ἐν τῷ σῷ τρίπτε,
>
> Τῷ γὰρ τηλικάζοντι ἐμέτρει ὁ πυραμοῦς.

In numismatibus Romanorum frequens *Victoria* conspicitur; communi inprimis illo numinorum genere, quod *Victoriatos* hinc dixere. Et quidem alata *Victoria* passim, quò & Pegasus referendus, V. infrà, in voce *Victoriatus*. Cujusmodi *Victoria* celebris inprimis erat, quam *in Senatu* fuisse memorat Lampridius *in Alexandro Sev.* h. e. in penetrali Curiæ parte, uti discimus ex Herodiano *lib. 5.* De simulachro *Victoriæ* in Julia Curia, V. Dionem *lib. 51.* & Casaubonum *ad Octavium Suetonii cap. 35.* At *Victoriæ ἀπτέρου*, quam *involucrem* novâ voce Amasæus reddit, meminit Pausanias, ejusque fani, quod Athenis habuit, prope rupem, unde se Ægæus, de Thesei filii reditu desperans, præcipitem dederat, cujusque rudera accuratè describit Jac. Sponius *Itinerar. Part. 2. pag. 138.* &c. De *Victoriarum* simulachris, è gypso, cum palmis, Imperatorum nomina inscripta habentibus, & in Circum, uti & cæterorum Deorum simulachra, inferri ad spectacula solitis, V. Spartianum *in Severo*, cum *Notis* Isaaci Casauboni. Lucernam *Victoriatam* Militis cujusdam Rom. in qua *Victoria* gradiens, alata, coronam dextrâ, sinistrâ palmam gestans, cælata est, eruditè explicatam V. apud Fortun. Licetum *de Lucernis Antiqq. l. 6. c. 102.* &c.

Victoriales Ludi, item *Victoriæ* quoque, dicebantur Ludi ob triumphum decreti, quorum meminit *in Marco* Capitolinus, *In triumpho autem liberos Marci utriusq; sexus secum vexerunt, ita tamen, ut & puellas virgines veherent. Ludos etiam ob triumphum decretos spectaverunt habitu triumphali*, ad quem l. V. Casauboni *Notas*.

Victoriatus, nummi apud Vett. Romanos genus, de quo sic „Rosinus *lib. 8. cap. 20.* Qui nunc Victoriatus appellatur, lege „Clodiâ percussus est: antea enim ex Illyrico advectus, mercis „loco habebatur. Est autem signatus victoriâ, & inde nomen. „Fortun. Licetus *de Lucernis lib. 6. cap. 102.* Victoriæ signum „peculiare videtur esse Romanis, qui mundum universum ar-„morum fortitudine suæ ditioni ac imperio subjicere potu-„erunt. Hinc in eorum numismatibus frequentissimè cælata „Victoria conspicitur, qui Victoriati nuncupabantur. Et paulo „pòst, Alata Victoria passim adspicitur, in nummis Romanorum „& in monumentis, quòd victoriæ partæ fama sese statim humo „tollit, amplexaque gloriam per summum æthera latè volat. Alii. Pro tribus obolis accipitur, apud Dioscoridem *l. 20. c. 24.* „Hæc tusa cribrataque vino, quàm possit, excellenti digeruntur „in pastillos, Victoriati pondere. Propriè tamen tres obolos 24. chalcos habebat: Gronovius *de Pecun. Vet. l. 3. c. 2.* Drachma sex „habet obolos, 8. chalcos; ergo drachma 48. chalcos Denarius ha-„bet 2. victoriatos, obolus 4. sestertios & dupondios, asses 16. Ergo „Victoriatus tres obolos, 24. chalcos; sestertius obolum & he-„miobolium, chalcos 12. &c. Ita ergo *Victoriatus* dimidium fuit denarii, & sestertius dimidium Victoriati. Idem Gronovius, ad *victoriatum* etiam seu quinarium & sestertium summaria fieri solita: sed in his minutias æris seu æra excurrentia, per libellas, sembellas vel singulas, teruncios item, fuisse explicata scribit, *lib. 3. cap. 12.* ubi & rationes ad *Victoriatum* duplicis formæ, aut ut ad denarium, aut ut ad sestertium, in usu fuisse docet, ac utriusque specimen exhibet.

Victorinus Cajus Marcius, adde: Carthaginiensis, ut plerique existimant, fuit, docuitque Romæ, sub Constantio. Labbæus, *Vir Consularis, cui ob ingenii excellentiam, statua in Foro Trajano posita est.* Cat. *Testium Ver.* Præter Rhetoricam & Dialecticam, in Poëtica etiam floruit, Lil. Giraldus *de Poet. Hist.* Cautè opera ejus legenda monet, Bellarminus, &c.

Victorinus, monetæ nomen, à Friderico II. Imp. cusæ in Italia, cùm, Ferrariam obsidens, castra instar urbis vallis ac fossâ hac mente munisset, ut, direptâ & eversâ civitate, in eo ipso loco, ubi stativa habuerat, *Victoriam* urbem conderet, uti narrat Joh. Candidus *lib. 5.*

Victovali, inter gentes, quæ ab Illyrici limite usque ad Galliam, contra Romanos conspiravere, sub Marco, memorati Capitolino in *Vita* ejus: in optimo libro *Victuali*, Βικτοάλοι Græcis Scriptoribus appellantur, monente Salmasio *ad l.* V. quoq; *Victobali*. Ita enim Ammiano dicuntur, qui, ut & Eutropius, similiter eorum, inter inimicas Romanis gentes, quæ à temporibus Trajani innotuerunt, meminit.

Vicus, regionis pars est; *Quippe Urbs in regiones, tanquam in majora membra, & in* Vicos, *tanquam in minora, dividitur. Dictus an quod vias circùm habeat*, Joh. Rosinus *Antiqq. Roman. l. 1. c. 12.* seu quòd ex utraque parte *viæ* sint ædificia? an quòd per *vices*, i. ordines ædificia collocentur? Hæc enim præcipua Vett. in Urbibus condendis cura. Romæ tamen, postquam abscessêre Galli, qui eam everterant, *festinatio* (ædificantium) *curam exemit vicos dirigendi, dum omissô sui alieniq; discrimine, in vacuo ædificant. Ea est causa, ut veteres cloacæ, primò per publicum ductæ, nunc privata passim subeant tecta: formaq; urbis sit occupatæ magis, quàm divisæ, similis*, Liv. *l. 5. cap. 55.* In Regiones itaq; postmodum ac *Vicos*, primus Augustus Urbem Romam descripsisse legitur apud Suetonium *cap. 30.* celebresque inprimis fuere *Vicus Camænarum*, *Sandaliarius* & *Tuscus*, de quibus V. Rosinum *Antiqq. Rom. l. 2. c. 13.* & *alibi passim*. Hinc, more modoque *Vicorum* urbanorum, in agris *Vici* dicti sunt, an quòd essent *vice* Civitatis, an quòd *vias* haberent tantùm sine muro? constabantque propriè ex uno eoque solo *Vico* perpetuo, complures domos aut villas conjunctas, vel etiam divisas, continente. Nonnunquam tamen, præter vicum latum & rectum, viculos aliquot transversos habebant. Quam utramque vocis significationem, apud Romanos & recentiores Scriptores quivis habet obviam. *Pagum* verò & *Villam* ac *Chortem* vel *Curtim*, ab iisdem Auctoribus pro Vico agresti etiam accipi, non æquè omnes sciunt. Et quidem de *Pago*, res clara est: Cùm enim Romani in Urbanos, & Rusticos olim essent divisi, hi quòd in pagis vicisque habitarent, *Pagani* quoq; appellati sunt habuereque suas Paganicas ferias seu Paganalia. *Chors* quoque vel *Cortis* sæpe pro villa, cujus membrum erat, ac dein etiam pro toto *Vico*, qui villæ alicui magnificæ accesserat accreveratque, à Gallicarum præcipue rerum Scriptoribus accipitur; uti indicant plurima in hac gente *Vicorum* nomina; qualia sunt præ cæteris Bettonis Cortis non una *Betvrcout*, Hunulfi Curtis *Houncourt*, Alamannorum Curtis *Aumencour*, Harecortis *Harcour*, Sathulcurtis *Saulcour* &c. Sed & Villam, pro *Vico*, pagove etiam Veteres usurpasse, docet Ausonius, ubi *Villam Lucaniacum* memorat, qua de re infrà dicetur. Nonnunquam verò, sicut Villa, ita & *Vicus*, etiam pro urbe, reperitur. Quippe *Vicu Julii* vel *Vicum Juliensem* vocant Notitiæ Galliarum & Gregorius; quam civitatem esse & quidem Episcopalem constat, alio nomine *Aturas* dictam. Sic Alingavia, Ambatia, Condate, Caino, Iciodorum, Luccæ aliave Turonum loca, à Sulpicio *de Vita S. Martini* & Gregorio laudato, passim *Vici* appellantur. Accepere autem multi in Gallia *Vici*, ab his arboribus, quibus maximè abundabant, nomen: inprimis Nucetum, quod & *Nucaretum*, à nucibus; Mespiletum *la Meslerays*, à mespilis; Salictum aut Salicetum *la Saussaye*, à salicibus; Cerasetum *Cerisy* & *Cerisaye*, à cerasis; Fraxinetum *le Fresny*, à fraxinis; Betuletum *la Boulaye*, à betulis: Sic Filicetum *Fougeraye*. Hossetum *la Houssoye* &c. Normannia plena *Vicis* est, quorum nomina composita in *Ville* terminantur, V. Hadrian. Valesium *Præfat. in Not. Gall.* De *Vicorum* Præfectis, apud Vett. Romanos, diximus suprà, in voce *Vicomagistri*.

Vicus Gentianus, alias *Castra Gentiana*, in septima Urbis regione, memoratur P. Victori, V. quoque Sextum Rufum: & de poculis, quæ inde *Gentiana* Martialis appellat, suprà.

Vicus Longus, in quo Virginia aram Pudicitiæ plebejæ dedicavit, occurrit apud Livium *l. 10. c. 23.*

Videns, Hebr. הָרֹאֶה nomen, quo Prophetæ antiquitus indigitati. *Nam qui* נָבִיא *Propheta hodie, antiquitus vocabatur Videns*, 1. Sam. *cap. 9. versu 9.* Sic, *Indica mihi, ubi sit domus Videntis, Ibid. versu 18.* Et Jeduthun חֹזֶה *Videns Regis*, appellatur 2. Chron. *cap. 35. versu 15.* A' *visione*, qui unus fuit ex divinæ revelationis modis, quæ Prophetis fiebat. Numerorum *c. 12. v. 6, 7, 8.* *Si Propheta vobis, per visionem me ipsum Jehovam*

notum

notum facio ei, aut per somnium alloquor eum. Non sic servus meus Moses — Ore ad os alloquor eum — aspectu & non in ænigmatibus, & speciem Jehova videt. Nempe cùm tribus præcipuè modis Deus se Prophetis patefaceret, per Intellectum, per Phantasiam & per Sensus externos: in primo, eorum mentibus immediate illapsus, iis formas quaslibet & ideas rerum imprimebat; in secundo, varias rerum species in illorum phantasia pingebat, vel in *Visione*, quæ vigilantibus, amoto tantisper sensu eorum, obiiciebatur, vel in Somno, quæ dormientibus; in ultimo, per sensus & sensibilia externa iis futura revelabat, mente interim sui compote, nec isto, quo percussa erat, lumine, magnopere alienatâ. Accedebant aliquando raptus, cùm corporales, tum mentales, miræque & insolitæ corporis agitationes & membrorum motus, quin & languores, corporisque Deum ampliùs pati non valentis ægritudines, de quibus omnibus V. Franc. Burmannum *Synopsi Theol. Christ. Part. prior. lib. III. c.* 5. & aliquid suprà, ubi de *Prophetis.* Postea vox *Visionis*, latiùs extensa, prophetiam quamcunque notare cœpit, uti ex Prophetis discimus passim. Imò & ad fictiones Poëticas significandas translata occurrit, apud Papin. Statium *l.* 2. *Sylv.* 1. *v.* 22.

Plorantemq; animam supra sua funera vidi.

Qua de re V. Casp. Barthium *Adversar. lib.* 44 *cap.* 26. & supra, ubi de Poëtarum, qui Gentilium Prophetæ dicuntur Apostolo, *furore.* Hodie *Videntem* Judæi vocant, qui Synagogæ curam gerit & interni Fori controversias decidit, uti legas apud Dominicum Macrum *Hierolexico.*

Videre, apud Spartianum *in Hadriano, quum — agros milites in hospitiis suis videret:* visere est. Sic *videri* Princeps & *videre* dicebatur. Et *videbatur* quidem ab omnibus togatis, qui officia faciebant & matutinis salutationibus ave suum portabant. Sed *videre* eos dicebatur. & præcipuè, quum solos videbat, quibus impensiùs familiaris videri volebat Princeps. Quod cùm fecisset primò circa complures Alexander Sev. postmodum cognito multos eâ familiaritate abusos, & de se fumos vendidisse, ab hac popularitate abstinuit, *& post epistolas, omnes amicos simul admisit, cum omnibus pariter est locutus, neq; unquam solum quenquam, nisi præfectum suum vidit & quidem Ulpianum, ex assessore semper suo, causa justitiæ singularis*, ut ait Lampridius. Unde phrasis orta, οὐκ εἶδεν ἡμᾶς ὁ Βασιλεὺς, *non vidit nos Imperator*, de qua V. Plut. περὶ δυσωπίας, i. *non sumus familiares & amici Cæsaris.* At superbi quoq; Principes, & qui minimè comunes essent, non solùm neminem *videbant*, sed nec *videri*, i. salutari se, patiebantur, uti de Maximino legimus apud Capitolinum, & de Imperatoribus aliquot, ante Alexandrum Imp. apud Lampridium *d.l.* ad quæ loca V. Salmasii *Notas.* Apud Ciceronem verò *Acad. Quæst.* 2. *Quam rationem Majorum etiam comprobat diligentia, qui primùm jurare — quæq; jurati Judices cognovissent, ut ea non esse facta, sed ut* videri *pronuntiarent:* indigitatur verbo hoc formula Vett. in sententiis uti solita, *Videri fecisse*, de qua V. Hottomannum *de Verbis Juris.*

Vidua, ex *ve* particula, vel *vir* & *iduare*, quod olim Hetruscis *dividere* significabat, quasi *Viridua*, à viro divisa, an ex *idua privata?* fiebat apud Vett. duplici modo, morte Mariti & divortio. Priori casu Viros defunctos ab uxoribus *viduis* menses decem apud Rom. lugeri consuevisse (tot enim annus Romuli menses habebat) discimus ex Plutarcho & Ovidio *in Fast.* ante quod legitimum tempus luctus, nubere nemini poterant, nisi id peculiariter à Magistratu aut Principe impetrassent. Quòd si potestate hac non impetratâ tamen nupsissent, infames à Prætore fiebant, ac multabantur. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Roman. lib.* 5. *cap. ult.* Interea dum *viduæ* essent, census earum publicâ fide servati sunt, uti, de secundo bello Punico loquens, refert Sabellicus *lib.* 3. *Ennead.* 5. Cùm autem *Viduæ* nubebant, non eadem id pompâ, quâ cùm Virgines, fiebat; proin cùm feriatis, seu festis diebus, Virginibus nubere esset nefas, *Viduis* tamen id licebat. Martii tamen, durante Ancilium festo & Maji, inprimis per triduum Lemuralium, Ovid. *Fast.* 5. *teste*,

Nec Viduæ *tædis, eadem nec Virginis apta*
Tempora: quæ nupsit, non diuturna fuit.

Qua de re Plutarchus disertè *Problem.* 86. οὐ γαμοῦσι ἐν τῷ Μαΐῳ ἀναμένοντες τὸν Ἰούνιον, *Uxores non ducunt Majo, usq; in Junium non differentes.* V. Joh. Seldenum *Uxor. Ebraic. l.* 2. *c.* 22. Quòd si quis earum nuptias refugisset, lege à Camillo de maritandis ordinibus latâ, multatus est, ut quâ præcipuè illos coercuit, qui viduarum nuptias, quarum viri bello cecidissent, devitarent, qua de re V. Alexandrum Neapol. *Genial. Dier. lib.* 3. *cap.* 13. Apud Athenienses, *Viduæ* prægnantes, post Maritorum obitum, in eorum ædibus permanebant, sub Archontis cura; ex Lege „Solonis, quæ Latinè sic habet: Archon orphanorum, dotalium „fœminarum, familiarum quæ intercidunt, & prægnantium „mulierum, quæ, post maritorum obitum, in eorum ædibus „permanent, curam habeto, neque contumeliam aut aliquid in„justum iis fieri sinito: Multam, quantam potest Magistratus „potestate, irrogare ei jus esto. Si majore pœnâ dignus videtur, „qui adversùs hanc legem fecerit, Archon in jus vocato, in „quintum diem & pœnâ pro arbitrio irrogatâ, Heliastis judi„cium permittito. Si convictus fuerit, Heliastæ de eo, quod „luere in corpore vel in ære debet, judicium reddunto. V. Demosthenem *c. Macart* & Pollucem *l.* 8. *c.* 9. Quod optimè constitutum à sapientissimo Legislatore, ne quis per dolum veniret in possessionem hæreditatis. Idem à Romanis quoque acceptum, esse discimus ex Edicto Prætoris *L.* 1. §. 10 *ff. de ventre inspic.* Sam. Petitus *Comm. in LL. Attic. lib.* 6. *tit* 7. De *Viduis*, quæ sicut apud Romanos Virgines, ita apud Græcos, ignem æternum Vestæ, curæ suæ custodiæque commissum habebant, diximus suprà, in voce *Prytanitides.* Apud Hebræos, neque Virginem neque *Viduam* ritè deduci volebant leges pridie Sabbati aut postridie, nedum ipso Sabbato, aut alio die festo; quin nec intermediis sive Paschatis, sive Scenopegiæ diebus: Idque propterea, ne ex apparatu epulari, qui deductionem ex more præcederet, fortè violaretur Festum. Nam epulum à Sponso sive cœlibe antè sive *Viduo*, lætè lauteque erat celebrandum, per dies à deductione minimùm septem, ubi Virgo erat Sponsa: per triduum minimùm, ubi *Vidua* ducebatur. Sicut autem Virgini quarta feria seu dies Mercurii, ita *Viduæ* deductioni, quinta seu Jovis maximè idonea habita est; ut nempe sponsus assuetos sibi labores, à quibus abstinendum erat tribus diebus epularibus, feriâ primâ seu in ipso hebdomadis insequentis initio commodius redintegraret. Sed verò nec *Vidua*, nec Repudiata, ritè ducenda erat aut desponsanda, ante 90. dies seu tempus trimestre, sive à Mariti morte, sive à libelli divortii scriptione elapsum; quò inde satis certum fieret, an gravida fuerit necne, Joh. Seldenus *Uxor. Ebraic. l.* 2. *c.* 11. Antequam autem deduceretur, pacta inibantur dotalia & dos sponsæ constituebatur à sponso: quæ, sicut cùm Virgo erat, non erat minor 50. siclis seu 200. Zuzis; ita *Viduæ* 25. sicli seu 100. Zuzi e Sponsi bonis pro dote, adscribi solebant. Qua de re V. plura apud præf. Seldenum *Ux. Hebr. lib. cit. c.* 9. & 10. In eadem gente, pignus *Viduæ* non reddens Verberum pœnam luit: cumque litigatores complures in Synedrio simul adessent, præferebatur pupilli causa, causæ *Viduæ*; *Viduæ*, discipuli Sapientis; Discipuli Sapientis, cujusque è vulgo; fœminæ, Viri. Idem de Synedriis *Vett. Ebræor. lib.* 2. *cap.* 13. Pontifex verò Max. *viduam* ducere non poterat, nisi Antecessoris sui: quòd si cum *Vidua*, licèt eam sibi conjugio non copulasset, concumberet, Verbera quoq; meruit; quemadmodum & Sacerdotis filia extraneo nupta, si, post Viri obitum, armum & pectus comedisset, V. Levit. *c.* 10. *v.* 14. & *c.* 22. *v.* 12. ut alia omittam. Apud Christianos, Clericis conversatione viduarum ac pupillarum interdictum, edicto Valentiniani I. Imp. cujus Sigonius meminit *Imper. Occid. l.* 7. Ipsarum autem *Viduarum* in Ecclesia usus aliquis fuit, uti diximus ubi de *Diaconissis*, item voce *Presbyter.* Postmodum & peculiaris ordo esse cœpit earum, quæ *Viduitatis professionem* faciebant solenni ritu hincque *Professæ, Consecratæ, Benedictæ* dicebantur, τὸ τῆς χηρῶν τάγμα Palladio in *Vita* Chrysostomi: de quarum professione, habitu, consecratione, aliisque huc pertinentibus, V. Car. du Fresne *Glossario*, voce *Velum*, item *Vidua*, nec non *ad Alexiadem Notis.* Certè & apud Gentiles *Viduitati* suus honos fuit: imò virginitati eam Appulejus æquat *Apolog.* qua de re V. notata Barthio *Animadversion. ad hunc versum Papinii lib.* 1. *Sylv.* 2. *Epithalamio Stellæ & Violantillæ*,

—— —— licet expositum per limen aperto
Ire, redire, gradu, jam nusquam janitor aut lex &c.

Hinc *Viduitas*, vox Jurecons. citimæ ætatis. de quo jure in Normannia inprimis ac Aragonia observari solito, V. C. du Fresne *Glossario cit.* ubi & varios eam in rem Auctores laudat. V. quoq; infrà.

Vidua Fratris, Marito sine liberis extincto, Leviro, apud Hebræos, ducenda erat, ex lege sacra, Deuter. *cap.* 25. *versu* 5. quâ temperatur interdictum de Fratria ducenda, quod habetur inter Leges, de Incestu, Levit. *cap.* 18. *versu* 16. *Si habitaverint fratres simul, & mortuus fuerit unus eorum absq; prole, non nubet uxor defuncti forâs viro extraneo. Sed Levir ejus ingrediatur ad eam, & capiat eam in uxorem, & præstet officium Leviri, & ejus primogenitus, quem pepererit, surget nomine fratris ejus defuncti, ut non deleatur nomen ejus de Israël.* Ajunt autem Magistri, non ex Lege ipsa fuisse, ut Levir cum Fratria more aliquo solemni iniret matrimonium, quoniam, nisi renuntiatio intervenitet, pro Leviri uxore habebatur ex ipsius Numinis præscripto, idque tam ubi Sponsa esset demortui, quàm ipsa uxor. Attamen ex receptis moribus matrimonium cum Fratria contrahebat regulariter Levir, coram duobus minimùm testibus, idque dato nummulo: Vocabantque contractum hunc solemni nomine מאמר *collocutionem.* Neque ante hujusmodi contractum, licitus habebatur cum ea, ex Majorum instituto, congressus: Quin & accessit sacra nuptiarum benedictio & instrumentum dotale, ut Seldenus ostendit *Uxor. Ebraic. l.* 2. *c.* 2. *&* 10. At verò, si Levir, his solemnibus prætermissis, cum ea rem haberet, ob contumaciam in instituta Majorum, verberibus plexus cogebatur ei dotem constituere. Interim integrum fuisse Leviro, fratris *Viduam* ducere, sive ei renuntiare, ex verbis seqq. patet. *Et si Vir ille noluerit capere uxorem fratris sui, ascendat affinis ejus* (Fratria) *ad*

portam

portam dicatq; Senioribus, recusat Levir meus suscitare fratri suo nomen in Israel, nec vult me habere. Et paulo pòst, *Accedet illa ad eum in conspectu Seniorum & extrahet calceamentum ejus de pede ejus, spuetq; coram eo, respondetque ait eum; Sic fiat viro, qui non ædificat domum Fratris sui, vocabiturq; nomen ejus in Israel domus ejus cui exutus est calceus.* Atque ita regulariter se res habuit: exceptiones verò erant non paucæ. Si prior Maritus prolem reliquerat, tametsi Mamzerem aut Apostatam, lege hac non tenebatur *Vidua* faterque superstes: At tenebantur, licèt filius ei esset ex ancilla seu Gentili susceptus; nam proles ejusmodi pro suo non habebatur. Si Fratria gravida relicta abortum fecerat, lege tenebatur: sed partus vivus liberabat Matrem: ita tamen ut certo constaret, tempus eum novimestre in utero perfecisse &c. Si ante partum gravidæ fuisset renuntiatum, iteranda Renuntiatio post partum erat: proin, ut satis constaret, utrum gravida relicta esset, ex more supra laudato usque ad diem 90. expectandum erat: intra quod tempus prioris Mariti bonis, sed ita, ut accederet etiam opificii sui, si quod erat, pretium, alenda *Vidua* fuit, &c. Porrò, ob dignitatem Regiam, sive Reges, sive eorum *Viduæ*, uti & Pontifices, hac lege erant soluti: qua de re V. hic infra, in voce *Vidua Regis*. & plurima hanc in rem, apud sæpius laudatum Seldenum *Uxor. Ebrai. lib. 1. cap.* 10. 12. 13 14. Addam saltem formulam dotis Fratriæ à Leviro constitutæ, ex eodem. Levir enim Fratriam ex Lege ducens, ex fratris demortui bonis seu dote ipsa, quâ Maritus pristinus eam dotarat, adjecto pro libitu Leviri incremento, „dotabat formula hujusmodi: Die N. Mensis N. &c. N. Filius „N. venit coram nobis & ad hunc modum locutus est nobis. „Frater meus germanus dormivit & vitam Rabbinis nostris & „toti Israeli reliquit, at filium aut filiam, quæ ei hæres esset & „suscitaret nomen in Israël, minimè reliquit. Sed reliquit „Uxorem hanc, cui nomen est N. filia N. & ad me ex Lege „attinet, ut ad Levirum, eam ducere, secundùm illud, quod „scriptum est in Lege Mosis, Levir ejus ingrediatur ad eam, „& assensum præbuit illa, ut jure Leviratus jungeretur N. filio „N. Leviro suo, ad suscitandum nomen in Israël, juxta id, quod scriptum est, Et erit primogenitus, quem pepererit, surget nomine fratris sui defuncti &c. Et adscribit dictus N. Levir di„ctæ N. Fratriæ suæ argentum Zuzorum, qui competunt ei, „utpote qui adscripti sunt ei in dotali instrumento, à Marito „suo priori; & adjecit insuper ex suo, usque ad valorem N. & „bona quæ secum attulit ipsa Sponsa &c. *l. 2. c.* 10.

Vidua Regis, sive Regina, apud Hebræos, tum Regi superstes, tum ab eo divortio ejecta, nemini, saltem subditorum, ex Majorum scitis, rite nubebat: atque, ut nec equo Regis, nec sceptro, nec coronâ aliisve rebus Regiis, subdito uti licuit, ita nec servis ejus nec ancillis. Sed res ejusmodi universa, præter supellectilem, in funere Regio, ex more comburi solitam, ad Regem, qui successit, tantum attinebant. At verò de *Vidua Regis*, quâ Successorem seu Regem alium spectabat, dissensus est inter Magistros: Receptior verò sententia est, nec illam, ob dignitatem, Regi alteri rite potuisse duci. Hinc erat, ut Lege illâ, de *Vidua* fratris seu fratria Fratri sine liberis demortui superstite ducenda, *Viduæ Regum* haberentur solutæ. Misna *tit. Sanhedrim cap. 2. Rex nec calceo exsuitur, renuntiat Uxori demortui sine liberis fratris, neq; alii id faciunt uxori ejus. Ex Lege illa nullam ducit; neq; ex Lege illa conjux ejus* Vidua *nubit.* Etenim regula erat, neminem ex illa Lege in virum accipiendum, nisi cui renuntiare fas itidem fuisset, exceptione unâ & alterâ admissâ: Renuntiasse autem turpe nimis ducebatur Regi dignitatiq; ejus minimè tolerandum; cùm in Renuntiationis solemnibus, sputum & calcei detractio adhiberetur, quorum neutrum Regiæ dignitati consonum habebatur. Adeò ut Fratriæ conjugium (ubi frater sine liberis decederet) cæteris, nisi solennis intercederet Renuntiatio, imperatum, Regi dignitatis causâ haberetur illegitimum. Et quidem, imitatione hujus ritus, quod Hebræi de Regum *Viduis* statuerunt, id voluit etiam Mahumedes de suis. Sic enim loquitur is *Azoar. 33 Vobis permissum non est, injuria afficere Apostolum Dei, nec ducere Uxores ejus, quas reliquerit omnino. Ne ita gravis sit nimis vestrûm apud Deum contemtus.* Ad quæ verba annotat Phil. Guadagnolus *Apolog. tract. 2. c. 10. §. 3. Unde uxores Mahumeti, post ejus mortem, in viduitate senescere coactæ sunt; fueruntq; numero novem ipsi Mahumeto superstites.* V. Joh. Seldenum *Uxor. Ebraic. l. 1. c. 11.* Addantur pauca supradictis, de capitis tegmine *Viduarum* Christianarum, quo in Orbe olim Romano uti solebant. Uti enim Virgines, ita & *Viduæ* sedulò velantes capita, tegumentum adhibebant, quod modestiam & humilitatem earum omnibus insinuaret: sed nonnullo discrimine, tum inter utrasque Deo devotas, tum inter illas & reliquas mulieres. Virgines enim velatas fuisse eo tegmine, ritibus specialibus consecrato, contendunt quidam, ex Gelasii *Epist. ad Lucaniæ Episc. Viduas* vero non: adeoq; cùm S. Rictrudem viduam velamine consecrato B. Amandus donasse dicitur, id de simplici quapiam benedictione veli accipiunt, longè aliâ ab ea, qua vela sacratum Virginum consecrabantur. Passim iidem velum *Viduis* impositum, *Velum conversionis* vocatum esse aiunt &c.

qua de re V. disputantem Anselm. Solerium *de Pileo sectione 7.* Aliosque.

Viere, Græcè πλέκειν, unde & simes, & corollæ & alia, quæcunque plexili opere fiunt, *vieri* dicuntur, hincque *vitilia* appellantur. Quæ qui facit *Vietor* & *Vitor*, in vet. *Inscr.* Arnobius *lib. 2. Quid bigarios, salinatores, bolonas, unguentarios, aurifices, aucupes, vannorum, sirpearum vitores*, h.e. πλέκτας. Quemadmodum ἡ πλέκτρια vitrix dicitur Plinio *lib. 35. cap. 11.* ubi de Glycera στεφανοπλόκῳ: *Amavit* (Pausias pictor) *in juventa Glyceram vitricem corollarum.* Quod & inter Veneris cognomina, à *ligando* viz. sic dictæ: *vio* enim a Græco βιῶ, Æl. βίω, quod est *ligo*, seu *plico*, Salmasius *ad Solinum pag.* 146. Postmodum *Vietores* solùm dici cœpere, qui *vitilibus*, i. flexibilibus, quos vulgò *circulos* nominabant, vasa circumligarent, vinaria præcipuè. Ulp. *in fine §. l si servus servum ff. ad l. Aquil. Item*, ait, *si Vietori locaveris lacum vino plenum curandum.* Cujusmodi servos Romani habuere olim *Doliarios* seu *Doleares* dictos, quorum iconem cum Cellæ vinariæ typo, ex antiquo marmore, Augustæ Vindelicorum effosso A. C. 1601. exhibet Laur. Pignorius *Comm. de Servis.* V. quoq; infrà, ubi de *Vitilibus*.

Vigil, an quia *visu agilis*; an ex Gr. ἀγρυπνὴς, ab ἀγρυπνέω, *a*, in *i*. mutato Scalig. *ad Varron.* dictus est. Eorum olim Romæ familia publica fuit, quæ incendia restingueret. Seneca *Epist. 66. Intervenerunt quidam amici, propter quos major fumus fieret: non hic, qui erumpere ex lautorum culinis & terrere* Vigiles *soles; sed hic modicus, qui hospites venisse significaret.* Et hi quidem Senecæ *Vigiles* ad Augustum pertinent, V. Suetonium *in eo* & Joh. Xiphilinum: qui rejectâ Triumvirum nocturnorum, Ædilium & Tribunorum Pl. curâ, per se maluit huic rei consuli, instituto Præfecto *Vigilum*, de quo infrà. Habuit verò familia ista, ut Jul. Paulus scribit *lib. 1. de offic. Præf. Vig.* stationem suam *circa portas & muros*, unde si opus esset evocabatur, V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis.* Neque frustra, ut enim notat Donatus *ad illa Terentii in Adelphis*,

—— Prinsquam ad portam venias, apud ipsum lacum:

Varro docet, semper lacum portis additum: sc. ob usum jumentorum exeuntium & introeuntium: præterea, ut adversùm hostilem ignem portis de proximo subveniretur V. Laur. Pignorium *loco citato.* In bello (ubi *Vigilias* tesserasque Palamedes invenisse, bello Troiano legitur apud Plinium *lib 7. cap. 56.*) in eadem gente, *Vigiliarum*, quarum tessera à Præfecto legionis petebatur, dispositio hæc erat: Imperatorem ejusque tentorium, accubans custodiebat signum: Tribunorum tentoria & Equitum turmas deputati ex singulis. Itidem per singulos ordines omnes ex se ipsi custodias disponebant: cæteras Imperator. fiebantq; ut plurimum tres excubiæ: apud Quæstorem una, binæ apud Legatos Consiliariosque: exteriorem castrorum aspectum Velites complebant, totum interdiu vallum circumsidentes. Portas singulæ ex iis decades accubantes servabant: eos qui erant *Vigiliis* deputati, ex singulis custodiis, qui primam vigiliam acturi erant, unus ex signis singulis Tergiductor vespere ducebat ad Tribunum: qui dabat singulis taleolas per singulas vigilias brevem admodum habentes characterem: quo accepto, illi ad destinata tendebant loca. Fides circuitionis Equitibus committebatur: quique præoptati erant per Tergiductores, ex prima ala quatuor, ubi sortiti essent vigilias, conferebant se ad Tribunum, accipiebantque in scriptis, quot vigilias circumire oporteret. Postea verò accubabant ii quatuor, juxta primum signum Triariorum, cujus Princeps curam gerebat, ut competens vigiliis signum tubâ daretur. Cùm verò tempus accessit, primam visebat vigiliam, qui sortitus erat. Circuibat autem prædicta loca, non circa vallum, aditusque, sed omnia per signa turmasque & si inveniebat *Vigiles* primæ vigilantes, accipiebat ab iis taleolam: sin autem offendebat quempiam dormientem, aut locum deseruisse, attestatus proximos abibat. Idem fiebat ab iis, qui deinceps vigilias circumibant. Dandi verò signum buccina per singulas vigilias, quod circuitoribus conveniebat cum *Vigilibus*, Ductoribus ordinum primi signi Triariorum utriusque legionis quotidie cura incumbebat. Circuitorum singuli, sub ipsam lucem, referebant tesseras ad Tribunum, atque, si omnes essent redditæ, sine delicto abibant: sin pauciores attulissent, inquirebatur ex charactere, quænam custodia defecerit: quòd si in ipso circuitore esset culpa, fuste cædebatur. Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib. 10. cap. 12.* ex Polybio *lib. 6.* De buccina, quâ *Vigiliarum* tempus indicabatur, ita Propertius,

Et iam quarta canit venturam buccina lucem.

Apud Athenienses. Excubitores nocturnis vigiliis nolam pulsabant, ad cujus pulsum ilico respondendum erat, ut Suidas refert in Κωδωνοφορῶν. Unde Aristophanes in *Avibus*, jubet Codonophorum circumcurrere, Κωδωνοφορῶν περιτρέχειν: id est circumire urbem ac excubias seu *Vigiles*, ut, num hi officium strenuè obirent, deprehenderet. Quo modo verò id factum, ita ex conjectura docet Magius: *Codonophorus circumcurrens* (hodie *Ronda*) *tintinnabula personabat, cui si non statim Vigiles occurrissent*

vel assurrexisset, eos minimè vigilasse, sed tinnitu è somno fuisse excitatos, erat apertum. Idem apud Iccium portum (Caletum quidam vocant) aliisque locis præsidiariis obtinet etiamnum: quemadmodum si qua vis ingrueret, Campani æris tinnitu indicium dabatur olim hodieque per universam fere Belgicam, ut alibi dictum. Germani vero nostrâ ætate, cum *Vigiles* mutant, tympanum pulsare tibiaque canere solent. V. Hieron. Magium *de Tintinnabulis c.* 10. *cum Notis* Fr. Svveertii. Cæterum apud Hebræos vetustiores Græcosque tergemini *Vigiles* noctu excubabant, quum Romani in quatuor *Vigilias* noctem haberent divisam. Ad quem proin priorem morem alludit Ausonius *Gripho Ternarii*,

> —— —— *noctisq; per umbram*
> *Tergemini vigiles* ——

Et quidem primam Hebræi vocabant ראש אשמות *initium vigiliarum*, Thren. *cap.* 2. *versu* 19. secundam התיכונה *mediam*, Judic. *cap.* 7. *vers.* 19. tertiam אשמרת הבקר, *vigiliam matutinam.* Donec & ipsi, sed non nisi Romanis temporibus, 4. quoque earum constituerunt: hinc quartæ mentio Matthæi *cap.* 14. *vers.* 45. & Marci *cap.* 6. *versu* 48. Lucas tamen morem veterem secutus tertiam pro ultima videtur habere, *cap.* 12 *versu* 38. Pœnas *Vigilum* suo munere non ritè defunctorum quod attinet, semper illæ, bello inprimis & rebus creperis, atroces fuere. Nota vox Græci Ducis, cùm *Vigilias* ipse obiens vigilem dormientem gladio confodisset, *εὗρον καθεύδοντα, κατέλιπον, dormientem inveni, dormientem reliqui.* Apud Romanos, qui tumultu Gallico negligentior officii Vigil fuerat, de saxo præcipitatus est, teste Livio *lib.* 5. *cap.* 47. ut alia omittam. Græcis recentioribus *Vigiliæ βίγλαι* sunt, ex *vigla* contracto, unde verbum *pervigilare*, apud Auctorem *Pervigilii Veneris*,

> *De tenente tota nox est pervigilanda canticis.*

Et *Biglæ Drungarius*, apud Byzantinos, idem cum *Vigilum Præfecto*, apud vett. Romanos, V. suprà in ea voce, ut & voce *Circa*, item ubi de Vett. *Excubiis*, & *Noctl.* Addam tantum, quæ de servis Custodibus, Horreis Insulisque, in quibus plerunque fortunarum suarum pretiosissimam homines opulenti partem reponebant, adpositis, præter Paulum JC. *l.* 3. *ff. de off. Præf. Vig.* habet Juvenalis *Sat.* 14.

> —— *Misera est magni custodia census.*
> *Dispositis prædives amis vigilare cohortem*
> *Servorum noctu Licinus jubet, attonitus pro*
> *Electro, signisq; suis* &c.

Ubi Antiquus Interpres, *Per translationem*, inquit, *disciplinæ militaris Sparteolorum Romæ, quorum cohortes in tutelam Urbis cum amis & cum aqua vigilias curare consueverunt vicinis*, &c. De *jure Excubiarum*, majoribus Justitiariis medio ævo, competente. V. C. du Fresne voce *Wacta*.

Vigiliæ, apud Gregorium Turon. *lib.* 3. *Histor. cap.* 17. *Cùm Dominici Natalis nox alma populis effulsisset, idem Pontifex, priusquam ad* Vigilias *descenderet, jussit* &c. nocturnæ preces sunt, quibus olim primò nocte illâ, quæ Paschatis festum antecedebat, inde in aliis quoque festis, & Martyrum natalitiis, Christiani vacabant. Et quidem cum ex necessitate primam habuissent originem, quippe publico divini cultus exercitio, Gentilismo regnante, sub gravi pœna vetito; postea, etiam libertate illius sub Christianis Impp. impetratâ, mansere tamen in septimana ante Pascha, præ cæteris, *Vigilia resurrectionis Domini*, in quâ noctu congregati jejunabant. Unde Tertullianus, incommoda ex conjugio cum gentili oritura referens, inter alia, *Quis*, inquit, solemnibus Paschæ *abnoctantem uxorem securus sustinebit*, *lib.* 2. *ad Uxor.* Postea etiam in aliis Festis, ut dictum, & *in Martyrum cœmeteriis vigilari captum*, uti discimus ex *Historia* Tripart. *lib.* 5. *cap.* 32. V. quoque Theodoretum, aliosque *Rei. Eccl.* Scriptores. Nempe, quòd Gentiles noctu certis solennitatibus, in Isidis, Æsculapii, Cereris, aliorumque Idolorum templis, congregarentur; prudentia humana judicabat è re esse, ut id in veræ Religionis usum, sicut plurima alia, verteretur. Verùm sicuti in his Gentilium Vigiliis in scelerum occasionem consuetudo vertit, indigitatam Plauto *Aulul. Prolog.* de Lyconide,

> —— —— *Senex*
> *Is, adolescentis illius est avunculus,*
> *Qui eam stupravit noctu, Cereris vigiliis.*

Unde Cicero *de LL. lib.* 2. *Quid autem mihi displiceat in nocturnis, Poëtæ indicant Comici.* Ita, processu temporis, apud Christianos, idem evenit, sicque aucta contagio est, *ut domus Dei — sicut veritas dicebat Judæis, fieret spelunca latronum, id est, stupratorum*, Polyd. Virgilius *de Inv. Rer. lib.* 6. *cap.* 4. Placuit proin Patribus Illiberi in Hispania convocatis, *prohibere, ne fœminæ in Cœmeterio pervigilent, eo quòd sæpe, sub obtentu orationis, scelera latenter committantur.* Quorum vestigiis insistens Vigilantius ea *pervigilia* acriter reprehendit, obnitente Hieronymo, qui ob abusum ea non abolenda esse censebat; tandem necessitas pervicit: & *quia lusores ac cantores conveniebant, & turpibus cantilenis & saltationibus & comessationibus, potationibus ac fornicationibus intendere cœperunt — hujusmodi vigiliæ sunt interdictæ*, Durandus Mimat. *Rational. lib.* 6. *cap.* 7. *num.* 8. V. quoque Concilium Autisiodor. *can.* 5. Fr. Gualterum Episc. Pictav. A C. 1280. idem prohibentem, apud Bochellum *lib.* 4. *tit.* 12. *cap.* 17. Augustinum inprimis *Sermone* 15. *ad Fratres in Eremo.* Quo facto, pridie diei cujusque festi jejunari cœpit, retento *Vigiliarum* vocabulo, sicque

> —— *morem nova sustulit ætas.*
> *Nam quia nox sceleri solet esse occasio, & illud*
> *Observant, qui furta volunt committere, tempus,*
> *Jejunare diem visum est sapientibus illam,*
> *Quæ præit* ——

ut inquit Mantuanus *Fastorum lib.* 1. Verùm hîc iterum, uti Gentilium jejunia, quæ in Cereris, Jovis aliorumque Deastrorum, honorem colebant, in commessationes eò largiores desierunt, ita apud Christianos, jejunia dicta sequi cœpere choreæ, convivia, lusus: quorum Bernhardus primus meminit. Ephræm v. *Tom.* 1. *tract. de Char. p.* 20. *Dominus non dixit, adducito mihi opes aut vitulos aut hædos aut jejunium aut vigiliam, — sed quod leve est ac facile ac compendiosum, hoc præcepit, dicens: Et tu ignosce fratri tuo* &c. Sed &, post *Vigilias nocturnas* abolitas, indictos fuisse certis locis & temporibus solennes cœtus, in quibus de die convenirent, ex vicinis oppidis & pagis, ibique variis lusibus sese exercerent in Cœmeteriis, juxta quas cauponæ erigi solitæ, atque hujusmodi solennitates Pictones vocare *pervail*, q. *pervigilia*, refert Andr. Riverus *Summæ Controv. Tract.* 2. *Quæst.* 15. V. quoque suprà, ubi de *Nocturnis Cœtibus*, & plura hanc in rem, apud Macros Fratres *Hierolexico*, & Car. du Fresne *Glossar.* quorum hic officium pro defunctis in Eccl. Rom. cani solitum *Vigilias* quoque appellari: & de Tyronum, qui militarem ordinem consecuturi, pridie in Ecclesiam secedentes, in ea pernoctabant ac orationibus vacabant, *vigiliis*: nec non de ritu medii ævi, *Vigilias cum clava notificandi*, indigitato in *Charta* Chrodegangi Episc. Metensis A. C. 765. nonnulla addit.

Vigiliarii, item *Vigilgalli*, in *Reg.* Magistri *cap.* 31. dicuntur in Monasteriis, qui ad Matutinos excitant reliquos Monachos, apud eundem.

Vigilum Præfectus, ab Augusto institutus est, testibus Suetonio *cap.* 30. Dione *lib.* 55. aliis. Cùm enim septem cohortes opportunis constituisset locis, ut binas regiones Urbis unaquæque tueretur, præposuit eis Tribunos & super omnes Spectabilem Virum, qui *Præfectus Vigilum* appellaretur. Is cognoscebat de incendiariis, effractoribus, furibus, raptoribus, receptatoribus: nisi si quâ tam atrox tamque famosus quis esset, ut Præfecto Urbi remitteretur. Et quia plerunque incendia culpa inhabitantium fiunt, aut fustibus castigabat eos, qui negligentius ignem habuissent, aut severà interlocutione comminatus, fustium castigationem remittebat. Eidem incumbebat vigilare per totam noctem; coerrabat autem calceatus, cum hamis & dolabris, & curabat omnes inquilinos admonendos, ne incuriâ aliquâ incendium oriretur: Præterea, ut aquam unusquisque in cœnaculo haberet. Paulus JC. *ff. tit. de officio Præf. Vigilum.* Quæ confirmans Dio *lib. cit. Cùm*, inquit, *eo tempore multa in Urbe essent vastata, Libertinos septem locis ad ea curanda instituit. Equitem eis præfecit, quos etsi haud diu id officium gerere passi fuerant: tamen reipsâ experti, utilissimum ac maximè necessarium esse eorum munus, perdurare jussit: suntq; nostrâ ætate, etiam nocturni hi custodes, non ex Libertinis tantum, sed ex aliis quoque militibus, murosque in Urbe tenent, & mercedem publicè accipiunt.* V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. l.* 7. *cap.* 34

Vigintitriumvirale Synedrium, unum ex tribus erat Hebræorum Synedriis, ut Septuagintaunius virali seu Magno inferius, sic Triumvirali celebrius. Constituebantur ea in singulis Urbibus, quibus incolæ (Patresfamiliâs nempe) centum viginti: quem numerum sic colligit Gemara Babylonia *ad tit. Sanhedr. cap.* 1. *fol.* 17. 2. Qualisnam heic ejusmodi numeri usus? Viginti" tres, qui faciant Synedrium minus & tres Ordines vigintitrium" virales, sic fiunt 92. Et decem, qui domui Synagogæ vacent," sic fiunt 102. & 2. Scribæ, & 2. Inspectores seu Lictores, & 2. Litigatores, & 2. Testes, & 2. ut Testes falsarii, & 2, qui eos convin" cere possint. Ecce centū & quatuordecim. Receptum etiam est," Urbem qualemcunque, cui deessent hæ decem res, Habitatio" nem habere illicitum fuisse Discipulo Sapientis, Synedrium" Judicum, Lictores & pœnarum ministri, Area eleemosynæ, à" duobus collectæ & à tribus eroganda & Domus Synagogæ" (Proseucha publica) Domus ad lavandum, Latrina, Medicus," Chirurgus, Libellarius, Lanio, Pædagogus. Quem locum eruditè explicat Joh. Seldenus *de Synedriis Vett. Hebr. lib.* 2. *cap.* 5. §. 4. à quo etiam id colligitur, licèt 520. incolæ essent, non tamen Synedrio *Vigintiriumvirali* fuisse locum in Urbe, cui 10. illæ res deessent. Imò Maimonides in *ad tit. Sanhedrin cap.* 1. §. 5. *In urbe, cui deessent Bini Sapientes illustriores, quorum alter potis esset docere & sententiam pronuntiare in Lege universa, alter satis sciens esset ad audiendum interrogandumq;, non fuisse collocata Synedria*

dria *Vigintriumviralia, tametsi in ea essent mille Israëlitæ*, scribit. Idem, numeri præfati, juxta Vett. doctrinam Talmudicam, hanc affert rationem *Ibid. Undenam factum est*, quærens, *ut non constitueretur Synedrium* (Vigintitriumvirale) *nisi in Urbe, cui essent incolæ* 120? *Ideo, quòd Synedrium debet esse viginitrium, quibus accedere debebant tres ordines, quorum numerus 69. & decem qui Sacræ Synagogæ vacarent, & duo Scribæ & duo Lictores, & duo Litigatores & duo Testes, & duo qui possent esse Falsarii & duo, qui hosce possent convincere & duo Eleemosynæ collectores, præter unum insuper, qui eam eis eam erogaret & Medicus & Chirurgus & Libellarius & Pædagogus.* Ubi tertius ille in re Eleemosynaria pro aliquo ex reliquis, qui binis Collectoribus assumtus officium illud juxta morem erogandi præstare posset, sumendus videtur, quò sic numerus 120. exactè prodeat. Ut autem in Synedrio Magno, ad exemplum illius, quod sub Mose primò habitum, Princeps erat seu Præses; quem נשיא *Nasi* vocitabant, ita etiam in *Vigintriumvirali* semper erat, qui simili frueretur dignitate; ראש *Resch*, quoque seu *Caput* dictus: à quo proxima dignitas erat אבבית דין *Patris Synedrii* seu Principis secundi. Similiter, in considendi ritu, *Vigintitriumvirale* Magnum æmulabatur: sic, ut semicirculum efficiendo, Princeps & Pater, in medio sederent, reliqui à dextris & sinistris juxta dignitates suas; Scribæ verò bini ad utrumque semicirculi cornu adstarent. Porrò, coram Synedris tres ordines Discipulorum Sapientum, singuli ex viginti tribus viris constantes, collocabantur: quorum usus erat non modo in eo, ut inde sic, in Judicii capitalis dissensu, adsciscerentur Vigintitriumviralium Synedris ex iis, si res postularet, plures etiam usque ad numerum 71. verùm etiam, ut Synedrorum demortuorum loca inde supplerentur. Ex utrisque autem, tum Ordinibus illis, tum Synedris, cooptabantur ac surrogabantur Collegæ Synedrii M. hoc modo: E' Synedrio Vigintitriumvirali ad atrium Templi posito, velut è promtuario, unde M. Synedrium ritu ordinario supplendum esset, successores evocabantur. E' minoribus vero per Urbes & Provincias Synedriis, viri egregii in Synedrium illud alterum Hierosolymis, ad montem Templi collocatum, evocabantur, demortuis sc. aut semotis Collegis: illinc, ut successores, in Synedrium, quod ad atrium Templi, evehendi. Quo factum, ut spectatissimi quique multoque rerum Forensium usu eminentissimi in Synedrium Magnum asciscerentur, &c. Judicia Synedriorum *Vigintitriumviralium*, tum pecuniaria fuere & Civilia, tum capitalia & Criminalia omnigena, nisi quæ inter casus Synedrio M. reservatos reperta. Eodem judicia pertinebant, quibus bestiis, velut etiam delinquentibus, mors ex Lege inferenda erat. Levit. *cap.* 20. *versu* 15. & 16. Item Exodi *cap.* 21. *versu* 29. sic tamen, ut inde ad Synedrium Magnum provocatio daretur. Neque verò Synedrio solùm Magno, sed & *Vigintriumvirali* imò & Triumvirali, ita suberat, cum aliis, Pontifex Maximus, ut in jus, pro imperii in eiusc jurisdictionis discrimine, vocari posset judicarique: Imò nec ipse Rex immunis, cujus *judicia civilia peragenda fuisse apud Vigintitriumviros*, legimus in Gemara Hierosolym. quin & flagris ibi Recem obnoxium, tradunt Doctores: quemadmodum & Pontificem M. cui tamen, ob singularem erga eum reverentiam & ne in jus vocatus functioni sacræ nimium fortè deesset, per Procuratorem, Hierosolymitanè אנטלר *Enteler* seu *Entoler* dictum, res suas agere permissum erat. Eorum tandem, qui in Synedrium, uti Magnum, ita & *Vigintitriumvirale*, cooptandi erant, Natales quod attinet, debuere esse sanguine puro, sive Sacerdotes, sive Levitæ, sive e reliquis, qui generali nomine *Israelitarum* venire solebant; exclusis Proselytis etiam Justitiæ, nedum Domicilii, Mamzeribus, profanis, Libertinis, Servis ac universis horum alicuius sanguine inquinatis; qua de re, ut & plura de Synedriis Hebræorum, V. apud præfatum Seldenum opere cit. *l.* 2. *passim, inprimis c.* 5. §. 2. 3, 4. *cap.* 6. §. 1, 2. *cap.* 8. §. 1, 2, 3. *cap.* 9. §. 1. &c.

Vigintiviri agris dandis, apud Romanos, qui fuerint, docet Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 7. *cap.* 47. cùm ait: *Cùm aut Lege aliquà aut Plebe jussum, aut Senatusconsulto decretum esset, Coloniam aliquavo deduci, & numerus colonorum esset scriptus, creabantur Comitiis Tributis, modò per Consulem, modò per Prætorem Urbanum, Curatores, qui colonias deducerent, interdum tres, interdum quinque, septem, decem, viginti etiam, qui inde Triumviri, Quinqueviri, Septemviri, Decemviri*, Vigintiviri *coloniæ deducendæ, aut agris dandis, attribuendis ve appellabantur. Hi, postquam creati erant, Colonos, qui vel suâ sponte nomina dederant, vel sorte exierant, in agros lege definitos atque in Coloniam sub vexillo, quasi exercitum aliquem deducebant: cujus deductionis Dux aliquis è Curatoribus Agrariis erat.* &c. Alii ab his *Vigintiviri* sunt, memorati Spartiano *in Didio Juliano*, *inter* Vigintiviros *electus est*, *suffragio matris Marti.* Nempe liberâ Rep. vetus fuit consuetudo, ut populus quotannis XXVI. viros crearet, quorum munia sic postea distribuebantur. Fiebant ex illis Triumviri capitales, Triumviri monetales, Quatuorviri Curatores Viarum in Urbe, Decemviri stlitibus judicandis, qui hastam centumviralem cogebant, Duumviri Curatores viarum extra urbem, & Quatuorviri in præfecturas Campaniæ mittebantur. Sed hic numerus ab Augusto fuit imminutus, sublatis Viocuris, qui extra urbem curabant, & Quatuorviris, qui in Campaniam mittebantur: quo pacto pro XXVI. Viris mansere XX. Viri solùm, quos quidem non instituit hic Imperator, sed eorum tantum creationem mutavit, jubens ut ex Equestri ordine eligerentur, qui videntur antea soliti e Senatorum liberis creari, V. Dionem *lib.* 54. ubi de illis fusè, Festum voce *Præfectura*, & Jac. Cujacium *Observat. lib.* 11. Erat autem *Vigintiviratus*, velut janua, ad honores aditum pandens, ad quos perdiu Principum quoque liberi adibant hac viâ. Sed dispensatum nonnunquam a Senatu, uti ex Tacito discimus, qui Tiberium commendantem Neronem, è liberis Germanici jam ingressum juventam, petiisse, ut munere capessendi *Viginti-Viratus* solveretur, scribit *Annal.* 1. 3. V. Casaubonum *Not. ad Spartianum d. l. & ad Suetonium Augusto cap.* 37.

Villia seu *Villia* Lex annalis, de ætate Magistratuum. Tulit eam *L. Villius* annalis Tribunus Pl. L. Manlio Acidino Fulviano, Q. Fulvio Flacco fratribus Germanis Coss. A. U. C. 574. *quos annos nati quemq; Magistratum peterent caperentque*, Liv. *lib.* 40. ubi tamen corruptè legitur, ab L. Julio Tr. Pl. latam, uti adnotat Sigonius. Meminit Legis ejus & Cœlius ad Ciceronem, & Valerius Max. ubi eodem modo pro L. *Villio* aut L. Julius, aut Tullius, hactenus lectum est, quod Viri docti emendarunt. Quæ autem ætas cuique Magistratui capiendo definita hac Lege sit, a Livio non exprimitur. Paulus Manutius & alii id quæsiverunt & liberaliter aliis communicaverunt, quod sic habet: Quæstura primus Magistratus Urbanus fuit, quem non licuisse capere ante annum ætatis 27. videtur colligi posse, ex Polybio *lib.* 6. ubi scribit, Legem fuisse, *Ne quis urbanum Magistratum gereret, nisi decem stipendia confecisset*: annus autem legitimus ad militandum, fuit decimus septimus, Cic. *Philipp.* 5. Tribunatui Pl. definiunt annum ætatis 30. Ædilitati 37. Præturæ 40. Consulatui 43. &c. V. præfatum Manutium *Antiqq.* & Rosinum *lib.* 8. *cap.* 5.

Vilis, cognom. Amundi Gothorum & Sueonum R. quòd Amundo Annoso patri, ex concubina, natus esset. Hoc enim adeò in illis gentibus probrosum fuit, ut ex illegitima commixtione nati vix inter honestos comparere auderent, etiamsi Regum essent filii, uti pluribus videre est. apud Joannem Magnum *lib.* 18 *cap.* 6. Cæterum *Vilissimi* hominum Copreæ, in aulis Principum Rom. jam inde à temporibus Triumvirorum, dicti sunt: quæ vox Græcæ originis. Mos enim Græcorum, in omni *vilitate* explicanda, similibus vocibus aut loquendi generibus uti. Ut in illo improbo Heracliti, apud Strabonem Plut. & Cedrenum, *Νέκυες κοπρίων ἐκβλητότεροι.* Unde Abdias *Histor. Apostol. l.* 6. *Audi Domine Rex: ista stercora abjicienda sunt, & ex tuo Regno emundanda: Τὰ κόπρια ταῦτα ἐκβλητέα.* Sic *copreas* eleganter Hebraicè dixeris גללים *gillulim*, quâ ejusdem originis voce Hebræi Deos falsos significant: & notum, quo pacto omnium rerum, extra Christum, vilipendium Paulus expresserit, in Epistolis. V. Casaubonum *ad Tiberium Suetonii cap.* 61. de *Vilitate verò Annonæ* suprà loco non uno.

Villa, an à *vehendo*, quasi *Vehicula*, quòd in eam à Villico fructus convehantur & evehantur, cùm veneunt, an à *valle*, i. e. aggere terræ, qui pro limite constitui solet: an à *Via*? plerunque *ædificium fundi* significat, *l.* 81. §. 3. *ff. de Leg.* 1. interdum accessio erat fundi, *l.* 8. & 10. *ff. quib. mod. ususfr. amit.* Joh. Laurentius JC. *ad Phædrum lib.* 4. *fab.* 5. *vers.*

Lanificæ agellos, pecora, Villam, *operarios*.

Pignorio aut *urbana* erat, aut *rustica*, aut *fructuaria*. Rursusque urbana, aut *hyberna* aut *æstiva*, in quarum illa Paterfamilias per hyemem erat, in ista per æstatem. Cujus membra erant, cubicula, cœnationes, balnearia, ambulationes & reliqua, ut in habitatione legitimè urbana; instruebaturque ministeriis eò translatis, quousque Dominus ibi permansisset: Atriensibus e. g. Balneatoribus, Fornacariis, Diætariis, Ostiariis, Fullonibus, Mediastinis, Scopariis, Supellectilicariis, Tonsoribus & reliquis aliis ad Domini usum ac delicias. Atriensi autem rustico injungit Columella *lib.* 12. *cap.* 3. ut supellectilem exponat, ut curet ferramenta nitidari & liberari rubigine, quod non modò ruri, sed etiam in urbe aliquando placuit, cùm Cicero *Paradox.* 5. Atriensi comparet illum, qui Matellione Corinthium cupidè tractabat. Et quidem id apud parcos utique & attentos Patresfamilias obtinuisse videtur, qui nollent supervacaneum supellectilicarium domi habere. *Villæ* vero rusticæ primas idem Columella assignat culinæ, quam in chorte constituit Vitruvius: Pignorius, in recensione familiæ rusticæ, de Pistrino primùm agit. Dein loquitur de mulieribus, quæ pulmentaria rusticis coquebant, & iis, qui cibum familiæ conficiebant. Sequuntur apud Eundem Focariæ, Focarii seu Cellarii ac Promi, Valetudinarius, Operarii, Agricolæ, Mediastini, Sarritores, Occatores, Runcatores, Messores & alii hujusmodi, quos *operas* vocat Horatius. Coloni porro, Adscriptitii glebales, Lanistæ & Laniæ,

Laniæ, Textores aliique. V. cum *Comm. de Servis*. Quibus omnibus præerat *Villicus*. cui juxta januam præcipiunt rei Rusticæ Scriptores habitationem fieri, quòd *huic familiæ tutelam*, inquit Appulejus *Metam. lib. 8. dominus permitteret, isq; rationes & pecuniam dominicam custodiret*. Latinis Græcissantibus *Epitropus* est, Auson. *Epist. 8.* Varroni *Agriculturæ princeps*, *de Re R. lib. 1. cap. 2.* qui, quia in domini locum succeslit, ut notat Columella *l. 12. in princ. Vicedominus* subinde dictus reperitur. Atque hic quandoque distrahendis mercibus præponebatur, *leg. 16. de institor. act.* ut Ausonianus ille Philon. Ejusdem munera latè persequitur *Cato sic 3. & 142.* Varro *de Re R. lib. 1 cap. 36.* Columella *l. 11. princ. l. 1. cap. 8.* Florentinus apud Constantin. *lib. 2. c. 42. & 43.* & hoc ministerii nomen eleganter transtulit Cicero ad Magistratus, *Orat. pro Plancio*, inquiens: *Sic Pop. Rom. diligit Magistratus, quasi Reipublicæ Villicos.* Quem imitatus est Juvenalis *Sat. 4. vers. 77.*

Pegasus, attonitæ positus modò Villicus *urbi.*

Et *Sat. 3. vers. 194.*

—— —— *Nam sic labentibus obstat*
Villicus, *& veteris Romæ contexit hiatum.*

Accepit autem Arnobius *adv. Gentes lib. 3* propriè & signanter; *Cætius & ipse assequens, Fortunam arbitratus esse Cererem, Genium Jovialem ac Palem, sed non illam fœminam, quam vulgaritas acci pit, sed masculini nescio quem generis, ministrum Jovis ac Villicum.* Ejus contubernalis *Villica* fuit, cujus ministerium exequuntur Auctores laudati. Et sanè, cum matronæ olim ruris & instrumentorum agrestium curam haberent sedulam, non erat *Villicæ* magna admodum opera, quòd ipsi domini sua quotidie inviserent. At cùm luxus & inertia pessum laudatos mores dedissent, necessaria *Villica* visa est, quæ Matronæ officia tueretur. Curabat autem illa pecora & salgama, præsertim ubi non ad erant horum peculiares ministri. Unde Juvenalis, cùm Villicam nominasset, *Satyrâ 11. versu 68.* ajens,

—— —— —— —— *Et montani*
Asparagi: posito quos legit Villica *fuso:*

Statim subjungit,

Grandia præterea, tortoq; calentia fœno
Ova adsunt, ipsis cum Matribus & servata
Parte anni, quales fuerant in vitibus uvæ:
Signinum, Syriumq; pyrum, de corbibus iisdem,
Æmula Picenis, & odoris mala recentis,
Nec metuenda tibi, siccatum frigore postquam
Autumnum & crudi posuere pericula succi.

Eidem unicæ curam vestis conditæ præscribit Columella *lib. 12. cap. 3.* insuperque ut præparatas & pectitas habeat lanas, ex quibus sibi, actoribus & aliis in honore, servilis vestis domi conficiatur: Monet præterea, ut ad telam accedat, ac, si quid meliùs sciat, doceat. Imò & non semel ipsa occupabat Coqui partes, apud tenuiores, ut videre est apud Martialem *lib. 12 Epig 18.* & Muretum *Ode ad Petrum Gerard.* Redeo ad *Villicum*, quem inter lautiores servos connumerat Plautus *Casinâ Act. 2. Scenâ ult.* Ab eo non multum absuit Monitor, qui operariis verbo & exemplo præibat, Colum. *lib. 1. cap. ult.* Item Dispensator ac Procurator, cujus cellam supra januam constituit Columella, ut *Villicum* observet ex vicino, & intrantium exeuntiumque conspectum habeat: quam ministerii conjunctionem agnovit & Cicero *lib. 14. ad Attic. Epist. 16. Cùm Filiæ nostræ villam ad Lucrinum, Villicosq; & Procuratores tradidissem.* In familia quoque Cæsarum *Villicos* seu Procuratores Hortorum, tam urbanorum, quàm suburbanorum, pro dignitate, seu potius superbia, divinæ domus, fuisse, discimus ex Insc. vet. *D. M. Felici. Cas. Ser. Villico. Hortorum. Majanorum* &c. Item, *Genio. Cast. Herodian. Pragustator. divi. Augusti. idem, postea, Villicus. in. hortis. Sallustianis.* Et de his demum illud Senecæ *Controv. lib. 5.* dici potuit, *Latinisq; nunc* Villici, *quàm Reges imperant.* Cujus ordinis etiam *Subvillicus* fuit, de quo suprà. Nec planè intacta transeat *Villa* fructuaria, in qua sæpius laudatus Columella cellas locat, oleariam, torculariam, vinariam, defrutariam & cœteras: Cujus proin stationis erant, Olivitor, Capulator, Leguli, Strictores, Factores, Custos, Prælatores, Doliarii, Vinitores, Vindemiatores, Frondatores, Putatores, Salictarii, Fœnisecæ &c. Appendices tandem *Villæ*, hortus, fornax, furnus, piscinæ, sterquilinia, cohortes, aviaria, leporaria. Sed de his omnibus fusè atque eruditè agentem V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, cui adde, si visum est, Tit. Popmam *de Operis Serv.* Addam saltem, quod Varro notat in sui temporis hominibus, illos *Villis* suis delicata nomina usq; inde è Græcia petita imponere suisse solitos. Notæ *Syracusæ* & *Technophyon* Augusti Imp. *Pausilipum, Academia* &c. aliorum, V. Casaubonum *ad Suetonium Augusto c. 72.* A' *Villa*, sed recentiori notione sumtâ, *Villani*, medio ævo dicti sunt, qui aliàs *Rustici*, & *Pagenses*: propriè, qui *villæ* seu glebæ ascripti vilis ac servilis habebantur conditionis, &, ut servi, in commercio erant ac cum villis prædiisque vænibant, à servis tamen diversi, uti docet Car. du Fresne *Glossar.* ubi *Villani* uxorem, non *Villanam*, sed *Nativam*, appellari consuevisse, docet ex Litteletone, pluraque hanc in rem, ut & de crudeli *Villanorum Collaterorum* & *de Parada* servitute apud Hispanos, qui *etiam inter filios dominorum suorum ducebantur gladio dividendi*, ex Vitali Episc. Osmensi, nonnulla addit.

Villa Dominica, seu *Regia*, quæ Regum propria, dicitur apud *Rerum Franc.* Scriptores. Cujusmodi Villæ, *Curtes, Fisci* & *Vici Regis, Palatia*, interdum nudè *Villa*, appellantur. V. supra passim, inprimis ubi de Franciæ Regum *Palatiis*.

Villa Duodecim Deorum, nomen Villæ, in qua Tiberius, *oppressâ conjuratione Sejani, nihilo securior aut constantior, per novem proximos menses*, moratus est, apud Suetonium *in ea cap. 65.* ubi Casaubonum vide.

Villa Franca, nomen illustris in Hispania Familiæ, quæ Toletanæ Stirpis ramus est. In hac enim Petrus Prorex Neapolit. fil. Friderici Alvari Toletani Albæ Ducis, ex Maria Osoria Pimentellia (fil. Ludovici March. *de Villa Franca*) genuit Garsiam I. Toletanum Osorium March. *de Villa Franca* Duc. *de Fernandina*, qui, junctâ sibi Victoriâ Columniâ, suscepit Petrum, ex Elvira Mendocia, patrem Garsiæ II. qui ex Maria Mendozia lineam propagavit. Phil. Jac. Spenerus *Theatro Nobil. Europ. Parte II.* V. eundem *Arte Heraldica Tom. II.*

Villa Hadriani, locus deliciarum olim Imperatoris hujus, jam in ruinis, *Tivoli ve chio*, q. *Tibur vetus*, appellatur vulgò, &, quæ ei hodie facies, accuratè describitur Jac. Sponio *Itinerar. Part. 1. pag. 54.* Meminit ejus Spartianus his verbis: *Tiburtinam Villam mirè exædificavit, ita ut in ea & provinciarum, & locorum celeberrima nomina inscriberet: velut Lyceum, Academiam, Prytaneum, Canopum, Pœcilen, Tempe vocaret. Et, ut nihil prætermitteret, etiam Inferos finxit.* Inde Isidis ex marmore nigro simulachrum Romam translatum, hodie in Maximorum Palatio conspicitur &c.

Villa Nova *del Fresno*, nomen Familiæ in Hispania illustris, quæ Portocarreræ Stirpis ramus est. In hac namque Petrus cognom. *Surdus*, inter alios, Joannem genuit, Marchionem *Villæ Novæ* seu *de Villanueva del Fresno*, quo, & Mariâ Osoriâ, editus Alfonsus pater fuit, ex Leonora agnata. Joannis: cui Joanna itidem agnata peperit Alfonsum II. cujus, ex Isabella *de la Cueva*, liberi fuere Joannes & Francisca *March. de Villanueva del Fresno* s. *Villanova de Barcarotta*. Phil. Jac. Spenerus *Theatro Nobil. Europ. Parte III. p. 23* & *Arte Herald. Tom. II.*

Villa Nova *del Rio*, in eodem Regno, nomen illustris Familiæ, ortæ à Friderico *Henriquez*, Ferdinandi Henricii D. Alcalæ fratre, & Ferdinandi Henricii *de Ribera* Com. *de los Molares* filio. Qui, dominium hoc nomenque nactus, ex Maria Cordubensi, genuit Ferdinandum, maritum Mariæ agnatæ, & ex ea patrem Antonii Henrici, qui decessit *äzuus*, nullâ ex Anna (fil. Antonii Alvari Toletani Duc. Albæ) prole relictâ & Antoniæ hæredis, quæ Ferdinando Alvaro Toletano Duci Albæ nupsit. Spenerus *Theatr. cit. Part. II. p. 53.* V. quoq; eum, *Arte Herald.* ubi infrà.

Villa Totius Anni, Senecæ *Epist. 55.* eleganter dicitur, quæ temperatis artificio frigoribus servoribusque, per omnes anni partes, commodam præbet habitationem, seu, ubi

—— —— *Sirius alget,*
Bruma tepet, versumq; domus sibi temperat annum,

uti canit Papinius *Epithalamio Stellæ & Violantillæ*, ubi Barthium vide.

Villalonso, nomen Familiæ illustris in Hispania, quæ Stirpis Ulloæ ramus est. Nam in hac alter filiorum Doctoris Petri *Yannez de Ulloa*, Consiliarii Johannis II. Johannes, Dominos *de Villalonso* fecit, è quibus ejus abnepos Joh. Casparus *Comitis de Villalonso* axioma nactus, junctâ sibi Teresâ *de Saavedra*, genuit Didacum *Ulloa Sarmiento Com. de Villalonso March. de Malagon*, qui ex Antonia Benavidia genus propagavit. V. Spenerum ubi suprà, *Theatr.* inprimis *Part. II. p. 114.*

Villar, nomen itidem Familiæ in Portugallia illustris, cujus auctor fuit Ferdinandus major natu filius Dionysii *Dn. de Cifuentes* & dein *Alba de Torres* (Petro R. ex Agnete de Castro geniti) Nactus hic enim titulum Domini *de Torres, Villar* & *Dompardo*, ex Beatrice *de Luxan*, Bernardinum genuit, Mariæ Mexiæ maritum, & ex ea patrem Ferdinandi *de Torres & Portugal. Com. de Villar Dompardo.* Huic Francisca *de Carvajal* peperit Bernardinum, patrem ex Agnete Manricia Joannis, quo & Isabella Osoria *de Carvajal* geniti sunt Bernardinus, & Agnes Manricia, uxor Antonii *de Calatayud* Com. *del Real.* Spenerus *ibid. Part. II. pag. 90.* V. etiam, *Arte Herald. Tom. II.*

Villaregius Nicolaus, 56. annis sub 5. Regibus Franciæ Regni negotia gessit, Minister & Secretarius Status, de quo Thuanum aliosque vide. Hinc Familiæ illustri nomen, quæ Stirpis *de Neufville* ramus est. In hac enim Nicolaus *de Neufville*, Dominus *de Villeroy* præfatus, fil. patris cognominis, ex Magdalena Albaspinæa, pater fuit Caroli *de Neufville*, March. *de Hallincourt*; quo ex Jacoba Harlæâ natus Nicolaus Dux Villaregius junxit sibi Magdalenam Crequiam *de Lesdiguieres*, atque ex ea suscepit Franciscum March. Villaregium, qui ex Maria Marg. Cossæa stemma propagavit. Spenerus ubi suprà, *Part. III. p. 78.*

Villars.

Villars, nomen in eodem Regno Familiæ illustris, de qua V. suprà, ubi de Familia *Thelrea*.

Villicus, Villæ præfectus, V. suprà, **Villa**. Sed & quivis præpositus, procurator dispensatorque. Sic ærarii præfectum *Villicum* vocat Tibullus,

Villicus ærari quondam nunc cultor agelli.

Juvenalis *Villicum Urbis*, pro præfecto, similiter dixit:

Pegasus attonitæ positus modò Villicus *urbi.*

Villicum Populi, Imperatorem, Lampridius *Alexandro Sev.* appellat &c. Similiter in antiquis lapp. VIL. AB. ALIM. id est, *Villicus ab Alimentis*, qui aliàs Procurator ab Alimentis: VILLICVS HORTORUM MAJANORUM: VILLICVS A' PLUMBO, i. Procurator &c. occurrit. V. Salmasium *Not. ad Lampridium.* Recentiori ævo, pro eo vox accipitur, qui vulgò *Major villæ* dicitur, seu is sit ad tempus, ut sunt *Majores* Scabini in civitatibus: sive id muneris habeat in prædiis rusticis, ratione Feudi, qua de vocis notione complura congessit du Fresne *Glossario.*

Villosa, in *Epist.* 3. Bonifacii Episcopi Moguntini, *Transmisso — villosam ad tergendos pedes Dilectionis vestræ*, & *Chron.* Fontanellensi, *Lintea ad manus tergendas villosa*, tersorium est seu linteum villosum, ad tergendos pedes manusque. Est autem villosus pannus, qui τετραχωτὸς Græcis, item ἑτερόμαλλος vel ἀμφίμαλλος, *austra*, vel *utraque parte pilosus*, qualia *gausapa* Vett. de quibus suo loco. Hinc *Velous* hodieque panni lanei, vel serici potiùs *villosi*, Gallis, licèt vocem à Græco βῆλος Cujacius *ad l. 4. Vest. holo v. l.* 11. à Latino *Vellus*, Goldastus deducat *ad S. Valerianum Cimenel. p.* 105. C. du Fresne *Glossar.*

Vim vi repellere, Naturæ lex est, uti docet *in Milon.* Tullius. Non enim injuria infertur, sed repellitur, & *vi* vis illata vindicatur. Quare prima hac de re sancita lex & scripta Rhadamanthum auctorem habet, teste Apollodoro *Biblioth. l.* 2. ubi de Hercule, qui Linum occiderat. Repetita postmodum à Dracone Atheniensium Legislatore, his verbis: *Καὶ ἐὰν φέροντα ἢ ἄγοντα βίᾳ ἀδίκως εὐθὺς ἀμυνόμενος κτείνῃ, νηποινεὶ τεθνάναι. Si quis alium injustè vim inferentem necasset, jure cæsus esto*, apud Demosthenem *in Aristocr.* Ubi tamen cautiones adhibet Draco primùm, ut statim ac illata fuerit vis & injuria vindicetur: deinde ut ab eo solo, cui vis illata. Quo modo qui se occidisse fatebantur, causam in Foro τῷ ἐπὶ Δελφινίῳ dicebant: utque jure se occidisse significarent, Soli gladium ostendebant, uti liquet ex Orestis apud Euripidem exemplo. Sam. Petitus *Comm. in LL. Attic. lib.* 7. *tit.* 1. qui est *de Sicariis.*

Vimen, ex *vieo* vel *vincio*, quasi *Vincimen*, olim, cannabis usu nondum cognito, funibus contexendis inserviebat. Inde est apud Calpurnium *Eclog.* 3.

Quòd si dura times etiam nunc verbera Phylli,
Tradimus ecce manus, licèt illæ Vimine *torto*
Scilicet, & lenta post tergum vite domentur.

Homerus,

— Δίδη μόσχοισι λύγοισι.

V. quoque Theocritum *Idyll.* 1. C. Paschalium *Coronar. l.* 1. *capp.* 13. & 14. ubi de vinculis coronarum & Meursium *Not. in Lycophr.* Est nempe *Vimen* virgultum *viendo* aptum: è quo præter ea, quæ vulgò inde confiunt, calathos, crates, alia, scuta Spartaco & copiis ejus contexta, corioque tecta, memorantur Frontino *lib.* 1. *c.* 7. *Viminearum navium* meminit Solinus *c.* 22. ubi de Britannis *Navigant autem vimineis alveis.* Quas *vitiles* vocat Plin. *l.* 7. *cap.* 56. Sed *vitile* latiùs patet, *vimineum* autem id solùm, quod è *vimine* textum est. Salmasius *ad Solinum pag.* 245. &c. Alium *viminis* usum indigitat Aldhelmus *de Virgin. Prosa, cùm virgulis & nodosis* viminibus *cæderetur.* Et *versu*,

— & gemixas vernanti vimine *virgas.*

Scilicet *sceptrinæ virgæ*, & *sceptrinum vimen*, ut idem alibi vocat, eodem fine inserviit, quo *sceptrum ferulæ* memoratum Ausonio &c. V. Jo. Frid. Gronovium *Observator. in Scriptor. Eccl. cap* 15. ut & in vocibus *Viminalis* & *Vimineus*, inprimis verò suprà ubi de Sinensium mirabili *vimine*, quod *Rota* Lusitanis, incolis *Teng* appellari diximus. Ut verbum addam de usu *Viminis* sacro, *ψυγίδιον*, seu *canistrum vimineum*, in quo S. Eucharistia reposita, occurrit in *Liturgia* S. Basilii, ὁ Διάκονος ἀποτίθησι τὸ ψυγίδιον, *Diaconus reponit sportam*: apud Hieronymum *Epist. ad Rusticum Mon. Nihil illo ditius, qui corpus Domini canistro vimineo — portat* &c. in cujusmodi sportis panis mysticus ad ægros deferebatur, uti hodie in pyxide argentea deaurata. Habuisse a. *ψυγίδια* illa formam Cherubinorum, cum 6. alis, discimus ex *Hist.* Conc. Florent. *sect.* 3. *c.* 17. Sed & *ψυγίδια cartalli* fuere seu *cophini*, in quos componebant sacram supellectilem, cùm à mensa in Sacrarium referenda esset, *Chron.* Alexandrinum *ad annum Heraclii* 14. Olymp. 351. Nempe *ψυγὶς* vas *in ψῦξιν*, è *vimine*, unde *ψυγίδιον*. Alia notio vocis, in *Liturgia* Jacobi, *Constit. Apost. l.* 8. *cap.* 12. ubi *muscarium* notat, in *Liturgia* usurpari solitum, V. Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* voce Ψυγίδιον.

Viminatium, Mysiæ opp. adde: Hic Severus Imper. *quum iret contra Albinum, filium suum majorem Bassianum, apposito Aurelii Antonini nomine, Cæsarem appellavit, ut fratrem suum Getam, ab spe Imperii, quam ille conceperat, submoveret*, apud Spartianum,

Vinarii, apud Lampridium *in Alexandro Sev. Corpora omnium constituit*, Vinariorum, *Lupinariorum, Caligariorum — hisque ex sese defensores dedit*: Negotiatores *Vini* sunt, quorum corporis meminit etiam vetus *Inscr.* Romæ,

C. SEN - - - O. REGULIANO. EQ.
R. DIFFVS. OLEARIO. EX. BÆTICA.
CVRATORI. EJUSDEM. CORPORIS. NEGOT. VINARIO. LVGDVN. &c.

Lenonibus junguntur, apud Aur. Victorem, *Inter hæc ipse* (Gallienus) *popinas ganeasque obiens, lenonum ac vinariorum amicitiis hærebat*: quemadmodum *vina* & *stupra* conjunxit Treb. Pollio *in eodem.* In specie *Negotiantum vini Supernatis & Ariminensis*, mentio fit Romæ in vet. itidem *Inscr.* apud Jac. Sponium *Itiner. Parte* 3. *pag.* 38. Alii fuere *Popinarii*, de quibus idem Lampridius paulo post, ut & in *Vita* Heliogabali. Sed & *Vinarius*, recentiori ævo, inter Monastica officia, occurit passim, isque sic dicitur, cui *Vini* cura incumbit. *Vinarius Conventus*, in *Tabul.* Cisoniensi an 1266. *Frater Vinarius*, in *Vita* Bernardi Pœnit. *num.* 18. *Custos Vini*, apud Bern. Monachum *in Consuetud. Cluniac.* quem solum ab Abbate institui & destitui non posse, docet ex *Hist.* Monasterii præfati Car. du Fresne *Glossar.*

Vinca Pervinca, *semper vires, in modum lineæ foliis geniculatim circumdata. Topiaria herba, inopiam tamen florum aliquando supplet*, in coronamentis sc. Plinius *l.* 21. *c.* 11. antiquitus *Vica Pervica* Appulejo *Victoria*; quòd *vinceret per vinceretque*, injuria temporis ac semper vireret. V. suprà *Vica Peta. Clematis* dicitur Dioscoridi, cujus folia lauro similia, unde & *chamædaphnes* nomen ei à Plinio tributum, sed quæ longè diversa ab ea, quam Dioscorides & Stephanus eandem cum Alexandrea faciunt, uti pluribus docet Salmasius *ad Solinum p.* 403. & 404.

Vince Luna, a superstitiosis olim Lunæ laboranti ac deliquium patienti acclamari solitum, ne à Sole sc. se *vinci* pateretur. *Indiculus Superstit. & paganiar.* in Concilio Liptin. An. C. 743. *De Lunæ defectione, quod dicunt Vince Luna.* Id quod fiebat magna cum vociteratione, uti videre est apud Maximum *Taurin. Homil. de defectu Lunæ.* Unde Eligius apud Audoenum in *vita* ejus *l.* 2. *c.* 15. *Nullus si quando Luna obscuratur, vociferari præsumat.* Addebatur ei juvandæ æris tinnitus, ut auctor est Plut. *Æmilio* & Tacitus *Annal. l.* 1. aliaque maleficia. Beda *de Rem. peccator. c.* 21. *Quando Luna obscuratur, vel clamoribus suis, vel maleficiis, sacrilego usu, se defensare posse confidunt.* Nempe tunc Lunam à Sole impeti credebant. Sicut Turcæ hodieque ab horribili fera vim pati, & Indi, usque ad sanguinis effusionem flagellari, cùm eclipsim patitur, habent persuasum, V. P. de Valle *Itiner. Part. II.* Octav. Ferrarium *Origin. Ital.* voce *Giubiana*, Car. du Fresne *Glossario* &c.

Vincentius Castellionæus Mediolanensis, an Hispanus, summus Canonista, & Bern. Bottoni præceptor, inter primos Glossatores *Decreti*, memoratur Gerh. von Mastricht *Histor. Juris Eccl. num.* 334.

Vincere, Donato *est verbum familiare iratis, cùm nimirum iram ponunt, & orati continent indignationem.* Imò non tam cum ponunt, quàm cum, importunitate precum expugnati, permittunt se aliorum arbitrio. Cæsar, *Vincite, inquit, si ita vultis.* Suetonius *Julio cap.* 1. *Satis constat, Sullam, cùm — illi pertinaciter contenderent, expugnatum, tandem proclamasse — Vincerent ac sibi haberent.* V. quoque Terentium, *Alios.* Sic Græci νικᾶν simili notione usurpant. Sophocles *Electra*,

— εἰ δὲ μὴ καλῶς
Λέγω, σὺ νίκα· σοὶ γὰρ ἐψέγεσθ᾽ ἅμα.

Oedipo Col.

Νικᾷ· χρόνῳ γὰρ οἶδ᾽ ὅτι γνώσῃ τάδε.

Euripides *Alcest.*

Νίκα τὸ νῦν· οὐ μὴν ἀνδάνοντά με ποιεῖς &c.

A' qua mente in eodem Suetonii loco *expugnatus* est, pro *exoratus*: uti & in *Tiberio cap.* 21. & apud Columellam *Præfat. lib.* 10. Quod imitatione Græcorum quoque dictum, qui non solùm μάχεσθαι, de omni vehementiore studio usurpant, sed etiam πολιορκεῖν pro *evincere precibus* accipiunt. Chion *Epist. ad Matridem*, ἐξεπολιόρκησαν αὐτὸν πάνυ πολλῷ καὶ δικαίῳ λόγῳ. Quo modo usi sunt voce *oppugnatio* Impp. in quadam de nuptiis *Constitutione.* Nec dissimilem verbi κατανικομαχῆσαι usum apud eundem Chionem, observavit Casaubonus; quem hanc in rem V. ad Suetonium *d. l.* adde Barthium *Animadversion. Papinianis ad Achilleid. lib.* 2. *v.* 244.

Vincipes, apud Tertullianum *de Pallio cap.* 5. *Quàm enim non expediat in algore & ardore rigere nudipedem, quàm in calceo vincipedem*: est qui *pedes* calceis *vinctos* habet. Videtur enim respexisse Auctor ad Musonii Philosophi dictum, qui, ut ἀνυποδησίαν commendaret, inter *calceari* & *vinciri* parùm discriminis esse, statuebat, τὸ γὰρ ὑποδεδέσθαι ἐγγὺς τοῦ δεδέσθαι, uti apud Stobæum legimus. Adeoque præstare esse dixit *nudipedem*, quàm *vincipedem*, h. e. nudos, quam *vinctos* habere pedes. Certè & Latinis *vincula* pro calciamentis. Virgilius *Æneid. l.* 4.

Unum exuta pedem vinclis in veste recincta.

Et alibi, *Tyrrhena vincula*, apud eundem sunt calceamenta Tusca. Ovidius,

Arida de vinclis crura resolve tuis &c.

V. Salmasium *ad Tertullianum d. l.* & de Vett. | *ἀνυποδησίᾳ* suprà, voce *Nudipes*, plura vero de his pedum vinculis, in voce *Catenæ*, item *Obstragula*.

Vinculum, à *vinciendo*, vox generalis est, & ad omnia ea, quibus necessitas, voluptas, ac judicia provocata criminibus severitas, hominem irretire solet, extensa. *Vincula pedum* modo vidimus. *Verenda vincula*, conjugiales Vett. vittas, appellat Papinius *Sylv. 2. l. 1.* de quibus V. Brissonium, & Hottomannum *de Nuptiis*. Sed & coronæ primitus nil nisi vincula erant, capiti inter convivialem sive lætitiam, sive lasciviam, adstringendo. Quo fine ex Amerina salice, Saturni ætate, coronæ plexæ, strophiisque ex obvio factis caput redimitum: donec è lectiore materia, ipsaque adeò florum dispositione jam quæsitiore, contectæ successerunt, quas aureæ tandem gemmeæque excepere. Ipsum diadema, quid nisi *vinculum*, quod & ipsa vox indigitat. Seneca *Troad.*

Ego esse quicquam sceptra, nisi vano putem

Fulgore tectum nomen? & falso comam

Vincla *decentem* —

Quam in rem V. Car. Paschalium *Coronar. l. 2. c. 1.* & *l. 9. c. 3.* uti de *vinculis* collo, brachiis, pectori, cruribus &c. ornatus causâ circumdari solitis, hic passim. Transeo ad illa, quæ Justitiæ rigor hominum delictis injicit. Quâ notione, voce hac complexi sunt Romani compedes, pedicas, manicas, catenas, nervos, bojam & carcerem, Plautus *Asinar.* Et quidem ante confessionem in liberas custodias reos tradebant, dicebanturque *custodiæ liberæ*, cùm apud Magistratus domi, aut apud privatos Nobiles ponebantur custodiendi, quemadmodum de Indice Bacchanalium scripsit Livius & de conjuratis Sallustius: Post confessionem vero in *Vincula* publica conjiciebantur. Vernulejus *ff. de custod. reorum: Reus confessus, donec de eo pronuntiaretur, in publica vincula conjiciendus.* Item Scævola. *Reus confessus, ob solam confessionem consuevit in vincula conjici.* V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. l. 9. cap. 17.* Captivis quoque triumphali pompâ prælatis *Vincula* catenæque injiciebantur: Et quidem collo, Ovidius *de Ponto l. 2. El. 1.*

Totq; tulisse duces captivis addita collis

Vincula, penè hostes quot satis esse fuit.

Brachiis, Alb. Tibullus *l. 1. Eleg. 7.*

— *Evinctos brachia capta Duces.*

Manibus, quod adeò certum, ut constet non aliam fuisse militarem custodiam, nisi ut dextra captivi catenis sinistra militis alligaretur, ne ille res novas tentare posset, & hic capulo paratam dexteram, si usus ita posceret, haberet. L. Seneca *de Tranquill. c. 10.* *Alligatique etiam sunt, qui alliga verunt, nisi tu leviorem in sinistra catenam putas.* De Cleopatra captiva Sext. Propertius *lib. 5. Eleg. 10*

Fugisti tamen in timidi vaga cornua Nili,

Accepere tuæ Romula vincla *manus.*

Cruribus denique. Arrian. Nicomediensis *Dissertat. Epict. l. 1. c. 19.* τύραννος — *Tyrannus acuerit aliem, vinciam crura tua &c.* V. Thom. Dempsterum *Paralipom. ad Rosinum l. 10. cap. de Triumpho* Porrò leviora *vincula* audiunt *Compedes*, graviora *Nervi*. M. Cato apud A. Gellium *lib. 11. cap. ult.* „Fures privatorum furtorum in nervo atque compedibus ætatem agere, fures publicos in auro atque purpura. Sed de his actum supra *suo loco*. Nec vero solùm ex ære & ferro, sed & argentea aureaque *Vincula* commemorat Heliodorus *Æthiopic. l. 9.* & Herodotus *lib. 3.* Hinc & apud Amm. Marcellinum *l. 27. in fin.* legimus, Regem Arsacem adhibitum in convivium jussit ad latentem trahi posticam, eumque effossis oculis vinctum „catenis argenteis, quod apud eos honoratis vanum suppliciorum æstimatur esse solatium, exterminavit ad castellum Agabana nomine, ubi discruciatus cecidit ferro pœnali. Tertullianus *de habitu Mul. cap. 7.* Apud Barbaros quosdam, quia vernaculum est aurum & copiosum, auro vinctos in ergastulis „habent, & divitiis malos onerant, tanto locupletiores, quanto nocentiores. V. eundem *lib. de cultu fam. c. 3.* ubi Æthiopes intelligi Dio Chrysostomus ostendit *Orat. ult.* & Plutarchus *Amator.* apud Theod. Canterum *Var. Lectionum l. 1. c. 5.* Simile quid de Persis refert Justinus *lib. 5.* de Zenobia Trebellius Pollio: de veteribus Græcis Hecuba, apud Senecam *Troade Actu 1. in Choro*, de Latinis, Propertius *lib. 2. Eleg. 1.* & Sil. Italicus *l. ult. in fin.* &c. quæ, si quem ignominiâ liberare volebant, frangi consuevisse, docet Jac. Durantius Casell. *Var. l. 1. cap. 13.* Nec apud Gentiles sua Diis defuere *Vincula*. Saturnum pacto cum Titanibus inito, vinctum & in Tartara fuisse abjectum, Nonnus fabulatur *Dionysiac. l. 24. versu 237.* & quidem Sulla apud Plutarchum insulam quandam in Cronio esse mari, ubi is à Jove vinctus fuerit, tradit. Inde in omnibus Romanorum Fanis, *Vincula* Saturni statuis injecta erant, quæ festo ipsius solvebantur, in memoriam securitatis ac felicitatis, quam sub illo homines egerint, Lucianus in *Saturn.* Unde Arnobius *c. Gentes l. 4.* *Numquid parricidii causa vinctum Saturnum & suis diebus rursus ipsa vinculorum ponderibus liberari?* Et Martialis *l. 3. Epigr. 29.*

Has cum gemina compede dedicat catenas,

Saturne, tibi Zoilus annulos priores.

Spartanos coluisse Martem compedibus irretitum, quo *vinculo* proprium sibi ac perpetuum bellorum illud Numen haberent, narrat Pausanias *l. 3.* Athenienses, Victoriæ simulachro alas adimebant, ne ea Urbem desereret. Quomodo & apud Romanos, cum Victoriæ alas decussisset fulmen, hoc omen Pompejus exposuit,

Roma potens, alis cur stat Victoria lapsis?

Urbem ne valeat deseruisse suam.

Ratio *vinciendi* fuit, ut, quum esset pignus Imperii, perpetuò permaneret, ubi collocare libuerat Heliogabalo. Sic Tyrii ab Alexandro M. obsessi: Cùm unus è civibus concioni indicasset, oblatam esse per somnum sibi speciem Apollinis, Urbem „deserentis; quanquam Auctor levis erat, tamen ad deteriora „credenda proni metu, aureâ catenâ devinxere simulachrum, „araque Herculis, cujus Numini Urbem dicaverant, inseruere „Vinculum, quasi illo Deo Apollinem retenturi: ut de aliis „taceam. De qua cæca Ethnicorum superstitione eleganter Augustin. *de C. Dei l. 1. c. 2.* Non homines, inquit, a simulachro, sed simulachrum ab hominibus servabatur: quomodo ergo colebatur, ut „patriam custodiret & cives, quæ suos non valuit custodire custodes? V. quoque Tertullianum, Arnobium, Patrumq; alios, „eodem argumento efficacissime contra Gentilium cæcitatem usos. Quorum tamen imitatione hodieque nautas Lusitanos, navigatione periculosâ, S. Antonium *vincire* solere refert ridetque P. de Valle Patricius Romanus *Itin. Tom. 4.* De *Vinculis* Servorum, diximus suprà, in voce *Fossor*. Pes, item *Pedestraba*. Id tantum de his subjungo, si quem *vinculis* relaxaret apud Vett. dominus, catenas à manibus pedibusque, quibus is vinctus fuerat, incidere consuevisse, ita ut pars vinculorum in corpore maneret; hocque argumento significasse, illum pristinæ libertati restitutum, quo de more V. Alex. ab Alexandro *Genialium Dier. l. 3. cap. 20.* Sed & *Verberationem Vinculorum* inter pœnas militares recenset JC. *l. ser vor. ff. de pæn.* ubi vinculâ *teste* suus Salmasio *Not. ad Lampridii Alexandrum*, V. supra ubi de *Pœnis*. De *Vinculis* verò S. Petri, Dominic. Macrum *Hierol.* voce *Bojæ*.

Vindemia, quasi *Vinidemia*, à vino vel vite demenda, peragebatur apud Romanos à *Vindemiatore* seu *Vindemitore*, de quo V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*. Ejus tempore Feriæ memorantur *l. 1. ff. de Feriis*. Nec tantùm in Foro, sed etiam in Scholis. Augustinus *l. 9. cap. 2.* Et opportunè tum paucissimi dies su „pererant ad Vindemiales ferias & statui tolerare illos, uti sole „mniter abscederem. V. quoque Cyprianum *Epist. ad Donatum*. Tempus earum exactè definit *l. 2. C. de Feriis*, ubi: *A die octavo*, inquit Theodosius, *Kal. Junii usque in Kal. Augusti Messis feriæ concedantur: & à Kalendis Augusti, usque in 10. Kal. Sept. agendarum causarum tribuatur licentia. A decima autem Kalendarum Septembr. usque in Idus Octobris* Vindemialis *feriæ concedantur.* V. quæ suprà de Feriis diximus, *suo loco*. Namque & viros graves *Vindemiarum* tempore in agros secedere solitos, & cum amicis suavissime jocundari, vel præter dicta ex *Epistolis* Plinii, Ambrosiique *Sermonibus*, constat. Imo & festum *Vindemiarum* Imperatores quoque cum amicis ruri egere, in qua lætitia multa in dominos jocularia, vel ipsis audientibus, jactari solebant. Id quod ab Heliogabalo compertum primò produnt rerum conditores nonnulli. Scribitque Paulus Diaconus, Tiberium Constantinum Cæs. ritu Imperatorio jus periisse, ut *vindemialis* lætitiæ operam impertiretur diebus triginta, V. Cœlium Rhodiginum *Antiqq. Lection. l. 28. c. 30.* Sed & jam ante Marcus Antoninus Pius *Vindemias privato modo cum amicis agebat*, teste Capitolino. Ut de Messalina Claudii uxore, aliisque nil dicam. Cantio in *Vindemia*, cùm primum mustum gustabant, hæc erat:

Omnis gratia vetus, novum vinum bibo,

Veteri novo morbo medeor.

Unde & *Meditrina* Dea, cui libarent tunc, & Meditrinalia sacra, à *medendo*. Jul. C. Scaliger *Poetic. l. 1. c. 55* ex Athenæo &c. V. plura hanc in rem, inprimis de *Vindemiæ* apud Romanos ratione, tempore, legibus, instrumentis, apud Plinium *l. 18. cap. 31.* Apud Hebræos, *Vindemialis lætitia*, non minus solennis fuit, ut ex Sacris discimus passim. Apud eosdem, *Vindemiatorem* בציר שנו *aliter ac præscriptum*, item in Jubilæo: Porrò qui ex *Vindemiis* non dedisset pauperi, aut uvas in vinea relinquendas ei negasset, verberum subiisse pœnam, docet Joh. Seldenus *de Synedriis Vett. Hebræorum l. 2. c. 13. §. 8.*

Vindex, memoratus in Legg. XII. Tabb. *Assiduo. Vindex. assiduus. esto. proletario. quisquis. volet. vindex. esto.* teste Festo, *aiens, quod vindicat, quo minus is, qui prensus est, ab aliquo teneatur.* Hinc in Glossis Philoxeni, *Vindex* Ἔκδικος. *Vindex* itaque spectatus appellatur, qui cum cuipiam esset injecta manus, ut ad Prætorem Judicemve duceretur, eum liberabat. Cum Vade a quibusdam male confunditur: *Vindex* enim reum ab in jus eundi necessitate liberabat, Vas vero, ad Judicium vocatum seu Reum

certo die affuturum promittebat. Sententia autem Legis est, Homini assiduo sive locupleti solùm assiduum sive locupletem fieri posse Vindicem; at proletario ac nullius classis homini, quisquis velit, h. e. non assiduum tantùm, utpote meliorem, sed & proletarium tanquam parem. Jac. Oiselius JC. *Notis in A. Gellium l.*10. *c.*10. Apud Hebræos celebris fuit *Vindex sanguinis*, quo nomine appellatus est propinquus occisi, cui lege permissum, ut extra asyli loca homicidam interficeret, Numer. *c.*35. *v.* 26, 27. Quod si ullo pacto exibat occisor iste terminos „civitatis receptus sui quò confugerat; Et inveniet eum *Vin-* „*dex* ille sanguinis extra terminum civitatis receptus ejus: quum „occiderit Vindex ille sanguinis occisorem istum, non est reus „sanguinis. Idem occisorem in Judicio condemnatum, mor„ti tradebat, ex Lege memoratâ *cap. eod. vers.*18, 19. Aut si li„gneo instrumento manuali, quo quis mori potest, percusserit „illum, ita ut mortuus sit, occisor est: omnino morti traditor „occisor ille. Vindex ipse illius sanguinis morti tradet occi„sorem illum: quum incidet in eum, ipse morti tradet eum. Ubi rectè notant Hebræi Interpretes, talionem pro mortuo, manu exigi potuisse; pro se, ut putà in vulnere, non nisi per Judicem, quia sc. *difficilior est moderatio, ubi proprius accedit dolor*, Seneca *de Clem. lib.*1. Jus autem hoc vindicandi sanguinem fusum non habebat, nisi propinquus occisi; cui etiam bona ejus alienata vindicandi jus erat, Franc. Burmannus *Quæst. in Num. loco cit.* Parem morem, privatim *vindicandæ* cædis, apud vetustissimos Græcos fuisse, apparet ex Theoclymeni verbis, quæ apud Homerum sunt *Odyssea* ο. qua de re V. Hug. Grotium *de Jure Belli ac Pacis l.* 2 *cap.*20. §.8. Interim, privata planè *Vindicis* Hebræorum ultio non erat, utpote publicâ auctoritate, ad propinqui sanguinem vindicandum, divinitus instructi, ut vidimus. Plura hanc in rem V. apud Jo. Seldenum *de Jure Nat. ac Gent. juxta Disciplin. Hebræorum l.*4. *c.*1. Sed & *Vindices*, exactores dicti sunt, seu exactioni tributorum præpositi, in singulis civitatibus, de quibus agunt *Novellæ* Justiniani 38. 124. 125. 128. *Chron.* Alexandrinum *p.* 785 Evagrius *l.* 3 *c.* 42 *Ecl.* Basil. 58. Cyrillus Scythopolitanus, apud Alamannum *ad Procopii arcana p.*100. 1. *edit.* Alii. De proprio verò vocis significatu, quædam apud Jo. Fridericum Gronovium *Observ. l.*4. *c.* 3.

Vindicius, Vitelliorum servus, primus dicitur *Vindictâ* liberatus, quòd conjurationem nobilium adolescentum, de Tarquiniis reducendis, detexisset, Liv. *l.* 2.

Vindonissa, V. *Vindonissa.*

Vindicta, manumissionis apud Romanos fuit ritus, à festuca seu virgula illa, quæ olim in libertatum vindicationibus adhiberi solebat, quæque etiam *Vindicta* vocabatur. Boethius *in* „*Topic. Cic. l.*2. Vindicta virgula fuit, quam lictor manumitten„di servi capiti imponens, eundem in libertatem vindicabat, „dicens quædam verba solennia; atque ideo virgula illa *Vindi-* „*cta* vocabatur. Hinc Persius *Sat.*5.

Vindictâ *postquam meus a Prætore recessi.*

Et pòst:

An dominum ignoras, nisi quem Vindicta *relaxat?*

Qui eam *Festucam* quoque, in eadem *Sat.* vocat: quemadmodum & Plautus *Mil. Actu* 4. *Sc* 1.

Quid? ea ingenua, an festucâ facta?

Modus sic manumittendi hic erat: Dominus servum manumissurus tenebat modò caput, modo aliud ejus membrum, dicebatque, *Hunc hominem liberum esse volo*: & cum dicto eum circumagebat, significans, se ei potestatem facere abeundi, quò vellet, simulque alapam infligebat. Unde Claudianus alicubi,

In civem rubuere genæ ——

Et Persius *Sat.* 5.

—— *Heu steriles veri quibus una Quiritem*
Vertigo facit.

Ac paulo pòst:

Verterit hunc dominus, momento turbinis exit
Marcus Dama.

Primus autem, qui hoc ritu liber factus, fuisse dicitur *Vindicius*, de quo suprà, unde etiam nomen ritûs quidam arcessunt. V. Marcilium *ad d. Sat.* Brissonium *Antiqq. l.*5. *c.* 11. Sigonium *lib.* 1. *de Antiq. Juris Civ. Rom. cap* 6. Jac. Gall. Neapolitanum *in Apicibus* Legg. Johan. Laurentium JC. *Notis ad Phædrum lib.* 2. *fab.* 5. *vers.*

Multo majoris alapæ mecum veneunt &c.

E quibus Car. Sigonius morem veterem, circa hanc manu„missionem, observatum pleniùs sic describit: Qui manumit„tere servum, apud Prætorem, (*olim Consulem*) volebat, ejus ca„put aut aliud membrum tenens, ad Prætorem ita dicebat; Hunc „hominem liberum esse volo: & emittebat eum è manu. Prætor „autem *Vindicta*, h. e. virgâ ejusdem servi capiti impositâ, dice„bat: Dico eum liberum esse, more Quiritium. Inde conversus „ad lictorem, addebat: Secundùm tuam causam, sicut dixi, ecce „tibi *Vindicta*. Tum lictor acceptâ a Prætore vindictâ, caput „servi percutiebat, faciem palmâ, tergumque verberabat: quibus „actis nomen manumissi in Acta à Scribâ referebatur, adjectâ causâ manumissionis. Addit idem ex Cajo *D. de manumissis*," *Vindicta*, non fuisse omnino necesse pro Tribunali manumittere. itaque plerosque in transitu servos manumittere consuevisse, cùm aut lavandi aut gestandi, aut ludorum causa prodiisset Prætor, apud Thom. Dempsterum *Antiqq. Rom. l* 1. *c.*20. V. quoque suprà, ubi de *Manumissione.*

Vindius Verus, V. infrà *Vinidius.*

Vinea, vites vinumque ferens, solicitè à Romanis curabatur: qui *Vinitores* ex familia sua hac fini alebant. Columella *l.*3. *c.*3. Nam ut amplissimas impensas *Vineæ* poscant, non tamen" excedunt septem jugera unius operam Vinitoris, quem vulgus" quidem parvi æris, vel de lapide noxium posse comparari," putat, sed ego, plurimorum opinioni dissentiens, pretiosum" Vinitorem inprimis esse sentio. Servius *ad Bucol. Ecl.*10.

—— *Aut maturæ Vinitor uvæ:*

Vinitor autem, inquit, *vel custos vel cultor vinearum.* Cujus ordinis *Vindemiator* erat, seu *Vindemitor*, uti diximus. Iidem Romani cellam *Vinariam* magna curâ instruxerunt. in qua Ulpianus *l.*15. §. 6. *ff. de usufr.* ponit dolia defossa, serias, cupas, cados, amphoras. Hinc Servi Doliarii mentio in vet. marmore, *A. Terentius. M L. Chrysogonus. Ser. Dolear. H.S.E.* cujusmodi servos cum cellæ Vinariæ typo exhibet itidem vetus marmor, an. C.1601, Augustæ Vindelicorum effossum, apud Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, cui delineatio illa obtigit a Marco Velsero Patricio Augustano, simul admonente loci Pliniani *l.* 14. *c.* 11, *Circa Alpes ligneis vasis condunt, circulis cingunt.* Circa *Vineam* quid apud Hebræos juris fuerit, diximus retro in voce *Vindemia.* Primus autem vites plantavit viniq. conficiendi docuit rationem Noe Patriarcha, ut cognoscere est, ex Genes. *cap.* 9. *v.* 26 Unde quemadmodum Bacchus Ægyptius ac Thebanus Moses, sic Indicus, hoc longè antiquior, Noe fuit. Cùm enim plures essent Bacchi seu Liberi, Diod. *l.*3 antiquissimû eorum Indicum facit, atq; universum ab eo Mundû esse edoctum ait, botros torcularib' exprimere, quem in Indiam ex Græcia venisse, ac Semeles fuisse filium, vana jactabat Græcia: Indi autem ex Assyria ad se venisse dixerunt, ut auctor est Philostratus *de Vita Apoll. l.*2 *cap.*4. quod apprimè Noacho convenit. Quemadmodum in eundem probè quadrat, quòd liber Indicus bis natus perhibetur. Si n. Vett. idonea visa est ratio, cur Liberum bis natum dicerent, quia vitis & ante Deucalioneum fuerit diluvium, & postea iterum effloruerit, quam Diodorus affert *lib. citato*: longe justius Noahus dicetur bis natus, quia fuit tum ante diluvium universi Orbis, tum pereunte Orbe reliquo, cum sua familia servatus est. V. Gerhard. Joh. Vossium *de orig. & progr. Idolol. lib.*1. *cap.* 19. & 25 plura vero hanc in rem, inprimis *de Vinearum situ, positione, colendarum disciplina, differentiis, cultoribus quæ nobilioribus*, apud Plinium *l.*14 *c.*4. *l.*17. *c.*3. & *seqq.* adde Salmasium *ad Solinum p.* 512. 513. & 514 ubi *de Vineæ putatione & cultura* Vett. accuratè agit. Nec omittendum, quòd apud Hebræos, *Si quis vineam consevit, neque profanavit*, a militia immunis fuit, Deuteron. *c.* 20, *v.* 6. At Scythæ neque terram arabant, neque vineam colebant, Gregoras *l* 2. Trebellius quoque Bulgarorum D. vineas extirpari jussit, teste Bonfinio *l.* 1. *Dec.* 1. quod & Muhammedes inter superstitionis imperiique arcana habuit, unde sub gravissima pœna vinearum vinique usus hodieque apud Turcas vetitus. Sed & Domitianus Imperator ob summam quondam ubertatem vini, frumenti vero inopiam, existimans nimio vinearum studio negligi arva, edixisse, ne quis in Italia novellaret, utque in provinciis vineta succiderentur, relictâ (ubi plurimum) dimidia parte; epigrammate, quod in hircum *vineæ* arrosorem vini amator Poeta scripserat, minimè absterritus, legitur apud Suetonium &c.

Vinea, machina militaris, oppugnationibus urbium adhiberi olim solita: teste Vegetio *l.* 4. tabulis cratibusque constrata erat, & subjectis rotis impellebatur, ut ejus tecto muniti obsidentes, murorum fundamenta facilius subruerent. Item, ut cum plures ordine impellerentur, milites post eas sequerentur occulti, Cæsar *Bell. Gall. l.* 7. Has Franc. Hotomannus inde dictas opinatur, quòd, ut plerisque *locis vineæ sepibus*, ita hæ tectis vimineis muniri solerent. Unde *sub vitem præliari* dicebantur milites, cùm sub militari pugnabant, Festus. Priorem *Vinearum* usum Lucanus *l.* 3. hisce describit:

Tunc adaperta levi procedit Vinea *terra,*
Sub cujus pluteis & tecta fronde latentes
Moliri nunc ima parant & vertere ferro
Mœnia, nunc aries suspenso fortior ictu
Incussus densi compagem solvere muri
Tentat & impositis unum subducere saxis.

Vini Minister, apud Hegesippum *l* 1. *cap.* 29. *Nec minùs Vini minister missus in Judæam dolis prætenderat, ut caperet Herodem.* Et in *Vita* vet. Ambrosii, *Erat enim eo tempore, quo hæc loquebatur, vini Minister*: Josepho οἰνοχόος dicitur. Unde *Vini ministerium*, apud Ambrosium ipsum de Josepho Patr. *cap.* 6. *Et quanta hæc potentia, ubi Vini ministerium.* V. infrà, *ad Vinum.*

Vinidius Verus, inter Jurisperitos, quorum consilio usus est Antoninus

Antoninus Pius Imper. memoratur Capitolino in *Vita* hujus. *Vindius* dicitur Ulpiano *Digestor. lib.* 4. & 5. ut & Volusiano *lib.* 33. *tit.* 2.

Vinitor, apud Maronem *E.l.* 10.

> *Aut custos gregis, aut maturæ* vinitor *uvæ;*

Et *Georg. lib.* 2.

> *Jam canit extremos effœtus* vinitor *antes:*

vindemiator est, Græcè τρυγητής, item ἀμπελουργός, de quo V. quæ supra diximus, vocibus *Vindemia* & *Vinea*. Alii Talmudicis *Vinitores* intelliguntur 2. Regum c. 15. v. 22. ubi Nabuchodonosori præfectus Nabuzardan, reliquisse legitur *Vinitores & Agricolas*. Cùm enim balsameta, quæ prope Engadi præstantissima instar vineæ fuerint: namque Balsami arbuscula est vi„ti similior.— Mal colis feri dicitur, nuper vincta ut vitis: E„implet colles vinearum modo, quæ sine adminiculis se ipsæ sustinent. Tondetur similiter fruticans, & rastris mitescit &c. Plin. *l.* 12. c. 25. Hinc per *vineas Engadi* Cantic. c. 1. v. 24. balsameta illa: & per *Vinitores* dictos, qui balsamum legebant, uti per *agricolas* a sericulari in Hebræo nomen nactos, purpuræ piscatores (quòd premerent & contunderent concham purpurariam, ut sanguinem ejus exprimerent) significari volunt Magistri, illosque secuti plurimi Interpretes. Sed utramque vocem propriâ notione ibi sumendam esse, utpote cum flore populi ablato tenuissimo. solùm in patria relictos esse, indigitari velit sacer Scriptor, docet Samuel Bochartus *Hierozoici Parte poster. lib. V. cap.* 7. quem vide.

Vinosi Fontes. non pauci Auctoribus memorantur. Vitruvius „æqualis Augusto Scriptor, *l.* 8. c. 3. Sunt etiam fontes, inquit, „uti vino mixti, quemadmodum est unus Paphlagoniæ. ex quo „etiam sine vino potantes fiunt temulenti. Plinius *l.* 3. c. 2 auctor est, ab Eudoxo & Theopompo, Scriptoribus antiquissimis, quosdam fontes esse memoriæ proditos, qui bibentes inebriarent: quanquam alios aquis illis effectus ipse Plinius tribuit. Etiam in *Eclogis* Sotionis, Scriptoris admodum vetusti, legimus, fontem in Arabia fuisse, nomine *Ifodum*, in quem, si quis heminam vini infunderet, totus fons evadebat κεκραμένος. h. e. *vinum dilutum*, quale vulgo bibi solebat. Eodem Lyncestis aqua referenda, eidem Vitruvio ac Sotioni memorata; cui & Tertullianus *vinosam* venam attribuit, ut & Plinius: Græcis tamen eam inter ὀξιζούσας *acidulas* referentibus &c. Unde Casaubonus non immeritò arguit Baronium, nullum se legisse Auctorem, qui ante DOMINUM nostrum (in nuptiis vinum ex aqua facientem) vixerit fontiumque hujusmodi meminerit, dicentem. Nec fons ille Andri Insul. quem ex Plinio commemorat, necessariò referendus in censum eorum miraculorum, quæ post miraculum in Cana factum primò extiterint. Nam ipsum ejus nomen *Dios theosia* antiquitatem ejus miraculi veri, an falsi, indigitat: quod stulta Antiquitas, existimans esse monumentum Liberi Patris a Jove geniti, Διὸς θεοδοσίαν nuncupavit: Ex illo autem fonte, statis diebus septenis vinum manasse, tradit Plinius *l.* 31. Observationem Epiphanii super *vinosis* prorsus admirabilem, ut & plura in hanc rem, V. apud Isaac. Casaubonum *Exerc.* 13. §. 22.

Vinum, quo Auctore mortalibus sit monstratum, diximus paulo supra. Græcis id Oeneum, unde & οἶνος nomen, an Icarum, Italis Janum, de simili refert Athenæus *l.* 15. uti & far: sed utrumque non tam potui aut cibo, quam divino cultui & sacris instaurandis, teste Lactantio *l.* 7. c. 6. quod in populo Dei similiter obtinuit. Ita primitus ejus in Sacris usus insignis, & quidem cùm apud Hebræos, materia rerum, quæ Deo offerebantur, esset varia, sacrificiorum quædam *Victimæ*, alia *Oblationes*, nonnulla *Libamina*, dicta sunt, prout vel pecudes, vel fruges vel olei *Vinique* liquores, Deo offerebantur. E quibus illæ ad aram mactabantur; istæ sacro ritu templo inferebantur, parsque eorum adolebatur: hi autem Sacrificiis affundebantur ac in altari Deo libabantur. Et quidem libamen ex *Vino* affundebatur holocaustis & sacrificio votivo ac spontaneæ oblationis, & infestis, quibus & munus dapale adjungebatur. Exodi c. 29. v. 40. & Numer. c. 15. v. 3, 4, 5. Nec *Vini* usus sacer in N.T. cessat, utpote, in sacra Synaxi, institutus in symbolum pretiosi CHRISTI sanguinis, sicut panis in eodem Sacramento, Servatoris corpus fractum ac mortuum pro nobis, significat, exhibet atque obsignat, 1. Cor. c. 10. v. 16. & c. 11. v. 25. & *seqq.* Apud Gentiles, Hebræorum ritus non paucos in sacra sua transferentes, similiter *Vinum* frequenter adhibitum est, etiam cum Bonæ Deæ operarentur. Sed in his sacris non suo, verùm *lactis* nomine, appellabatur, quòd illa *Vinum* bibens à Marito suo fuerit interfecta. unde & amphora, quâ vinum in fanum ejus inferebatur, *Mellaria* dicta est. Quò refert Joh. Britannicus illud Juvenalis *Sat.* 9. v. 115.

> — *Taceant illi, sed prodere nolunt*
> *Arcanum, quam subrepti potare Falerni,*
> *Pro populo faciens, quantum Laufella bibebat.*

V. Thom. Dempsterum *Paralipom. ad Rosinum l.* 2. *cap.* 19. Pocillum vini, à Papyrio Imp. adversus Samnites dimicaturo, Jovi votum, si vicisset, memoratur Livio & Plinio *l.* 14. c. 13. Interis quoque præter lactis fontes, *vinum* additum, teste Silio Italico *lib.* 16.

> *Ipse tenens nunc lacte sacro, nunc plena Lyæo*
> *Pocula* —

Et quidem Manibus cùm parentabant, rogum sepulchrumve conversa manu *vino* respergebant, pocula libabant, lectisque *vino* vasa in ignem mittebant, nigras hostias immolabant, Alex. ab Alexandro *Genial. Dier. l.* 5. c. 26. Quod quamvis prohibuisset Numa, propter rei inopiam; Decemviri tamen *vino* quovis id fieri permiserunt, murrato excepto. Numæ autem lex ita: *Vino rogum ne respergito*, apud Plin. *lib.* 14. *cap.* 12. ubi Dalechampii *Notas* vide. Inferorum item Sacris, quibus Manes evocabantur, adhibitum, apud Homerum, Virgilium, Silium, ad quem postremum Dan. Heinsius videndus *l.* 13. Primùm autem Romæ publicè Vinum *ac thus sacrificiis publicè præbitum Q. Fabio & P. Decio Coss.* Liv. *l.* 10. c. 23. Verùm *ex imputata vite libari Diis, nefas statuit posthumia lex Numæ*, apud Plinium *d. l.* Porro *Vinum novum* Athenienses undecimâ die mensis Anthesterionis libabant, votis conceptis, ut innoxius salutarisque ipsis illius usus fore, precati, quam festivitatem sacramque ceremoniam Πιθοιγίας dixere. Ejusdem mensis die 6. Bœotii, facto Genio sacro prius facto, *vinum* degustabant primùm, Favonio jam silente, cujus rei rationem Plutarchus exponit *lib* 3 *Quæst. Conviv.* 7. De Romanis, nota Meditrinalia sacra ex Varrone *de L. L. lib.* 2. Plinio, Festo, iisque quæ supra diximus. Sed & in fœderibus *vini* usus, apud Thraces ac Ægyptios, quos e cornibus boum vina libare alternâ vice, conciliati amoris & perennaturæ fidei certissima pignora, consuevisse docet Alex. ab Alex. ubi supra c. 3. Et priscos Reges epulum publicè præbentes, *vinum* phialis aureis aut argenteis temperatum a pincernis accepisse, eoque libato, quod magni amoris signum esset, calicem cui volebant porrexisse, atque hoc *ἀγκυλοῦν, propinare*, diemque, quo id fiebat, φιλοτησίαν dictum esse, notat Suidas. Nec omittendum, quod Persæ Germanique vett. de rebus maximis in conviviis ac inter pocula consultarent, *quod nullo magis tempore aut ad simplices cogitationes pateat animus, aut ad magnas incalescat*, uti de Germanis ait Tacitus: de Persis V. Strabonem *lib.* 15. Imò & *Vinum* effudisse, aut eo vestes inquinasse, bonæ Fortunæ signum habuere Romani, teste Rosino eodem. *l.* 3. c. 9. &c. Ab Altaribus Deorum, ad hominum mensas, uti far, sic *Vinum* procedente ævo, translatum est, apud quas proin primum coronæ natæ, gravedini capitis, dolorique, ex ejus liberaliori usu oboriri solito, minuendo. uti diximus supra non uno loco. Hinc stipendii loco datum Mezentio Hetruriæ R. auxilio Rutulis contra Latinos venienti. Plin. *l.* 14. c. 12. Et universo Populo Probus Imper. illud publicè, sicut de pane hactenus factum, est largitus est. Quod cùm Aurelianus ante facere constituisset, à Caro Præfecto prætorio prohibitus est, dicente: *Si vinum populo Rom. damus, superest ut & pullos & anseres demus*, apud Cuspinian. Sic apud Hebræos vino abstinere maxima habebatur multa, Alex. ab Alexandro *Genial. Dier. l.* 3 c. 5. &c. Apud eosdem tamen idem religionis erat, ut in Nazaræis & Rechabitis videre est. Quorum illi, quamdiu votum durabat, abstinere a *vino* tenebantur, quod ad ipsas uvarum pelliculas & acinos nonnulli extendunt. imo ab omni potu inebriante שֵׁכָר, qualiscunque ille liquor aut undecunque expressus fuerit: Illi, per totam vitam suam, neque *Vinum* bibebant, neque agros aut vineas plantabant atque extra oppida sub tuguriis ac paupere tecto degebant ad hoc institutum a parente Jonadabo filio Rechab formati, Jerem. c. 35. v. 5, 6, 7. Quam consuetudinem non paucos Gentilium Sacerdotes imitatos legimus: Iliaci inprimis, nisi benè dilutum, illud non biberunt. Non dissimilem ob rationem, Romuli lege, Mulierum gravissimum crimen habitum est, si vinum bibissent, quod temulentia illas crederet ad libidinem accendi. Unde nec cellæ *Vinariæ* illis commissæ, ipsæque cognatis osculum ferre jussæ sunt, ut deprehenderetur, an Legem essent transgressæ. qua de re sic A. Gellius *l.* 10. c. 23. *Mulieres Romæ atque in Latio ætatem abstemiæ egerunt: h. e. vino semper, quod temetum prisca lingua appellatur, abstinuerunt; institutumque, ut cognatis osculum ferrent* (Consobrinis nempe, Affinibus & Propinquis) *deprehendendi causâ, ut odor indicium faceret, si bibissent* &c. Imò, cùm Egnatius Metellus uxorem, quæ vinum gustaverat, peremisset, *Factum id non accusatore tantum caruit, sed etiam reprehensore, unoquoque existimante, optimo illam exemplo violatæ sobrietatis pœnas pependisse*, Val. Max. *l.* 6. c. 3. Sed & *vinum in expeditione neminem bibere, verùm aceto universos esse contentos*, jussit Pescennius Niger; qui & apud Ægyptum limitaneis militibus vinum petentibus, *Nilum habetis*, respondit, *& vinum quæritis*, apud Spartianum, cui voce simili querentem populum de inopia ac caritate vini compescuisse Augustum, narrat idem Suetonius c. 42. Apud Carthaginenses idem obtinuisse, ex Platone discimus, qui legis eorum, *ut ne quis unquam in exercitu vinum gustet, sed illo omni tempore aquâ potu utatur*, meminit *de LL. l.* 2. At modum excessere, Tatianus, Severus, Encratitæ, Manichæi, hæreticorumque alii, qui *fel Draconis & venenum anguis serpentis* appellantes *vinum*, etiam in sacra ab eo Cœna abstinebant.

V. et

V. de iis sub loco. Quam ob causam *Vini* usu suis interdictum voluerit Mahometes, diximus alibi; De *Vino* vero morituris propinari solito, dicemus infra in voce *Vinum Myrrhatum*: hic, quædam de vulgari ac promiscuo ejus usu, ac Virorum circa illud cura, addituri. Æstimabant *Vinum*, à tate Veteres, quoque diutius fuisset asservatum, eo majoris habebant. Unde *vini cadus in ætate pretiosi*, Appulejo *Metam. l.* 2. *Vina veterana*, Senecæ *Natur. Quæstion. l.*4. *cap. ult. Lagenæ, vini vetusti*, Scævolæ JC. *l.*37. *ff. de leg.* 3. *Amariores calices*, Catullo *Epigramm.* 24. *Annosus Lyæus*, Tibullo *lib.* 3. *Eleg* 2. &c. pro laudato. Modus autem *Vinum* istiusmodi condendi in doliis erat, ut pice diligenter oblinerent, inque loco statuerent, quo fumus pertingere posset. Marcellus de *Medicam. Operculo superposito & clauso vel gypsato diligenter de argilla.* Horatius *lib.* 1. *Od.* 30.

—— Græca quod ego ipse testa
Conditum levi.

Vinum verò *celerius fumo maturescere*, credebant; Columella *R. R. lib. cap.* 6 quod insaluberrimum judicavit Plin. *l.*23. *c.*1. Horatius iterum *l.*3. *Od.* 8.

Hic dies anno redeunte festus
Corticem adstrictum pice dimovebit
Amphoræ, fumum bibere institutæ
Consule Tullo.

Primus sic picandi reponendiq; vini auctor L. Opimius Cos. fuit, „unde & *Opimiani* nomen. Plinius *l* 14. *c.*14. Apothecas fuisse & „diffundi Vina solita, anno 663. Urbis, apparet in Consulatu „Opimiani vini argumento, jam intelligente suum bonum Italia. Nempe *Apothecæ* dicebantur cellæ vinariæ, *Plin. eod. l. c.* 4. Columella *l.*6. *cap. ult.* Ulpianus *leg.* 21. §. *sed etsi de nave ff. de furt.* Unde Phædrus *l.*4 *fab.*5.

Potrici plenam antiquis apothecam cadis:

Cadisque, quorum quilibet capiebat *Vini* libras centum, ad vina condenda Veteres fuere planè usi, ut ostendit Plinius *l.* 19. *c.* 5. Notabantur autem hi inscripto nomine & Auctoris & Consulis. Hinc apud Petronium titulus amphoræ, *Falernum. Opimianum, annorum centum.* Et Juvenalis *Sat.* 5.

—— Cujus patriam titulumq; senectus
Delevit multa veteris fuligine testæ.

Ubi & patriæ Poeta meminit. Tituli verò in cervicibus pittaciis affixis erant inscripti. Petronius ubi suprà, *Statim allatæ sunt amphoræ vitreæ diligenter gypsatæ, quarum in cervicibus pittacia erant affixa, cum hoc titulo* &c. Elegantissimè Plautus ita in *Pænulo*,

Ibi tu videas literatas fictiles Epistolas
Pice signatas, nomina insunt cubitum longis literis,
Ita Vinariorum habemus nostra delectum domi.

V. quoque suprà in *Vinea*. Porrò sicut nix seu nivata aqua percolari & sacco transmitti solebat, quò defæcatior esset, ita & vina ejusmodi vetera percolabant, quò egestis noxiis humoribus, aut fæce impuriori mitiora, leviora & liquidiora fierent. Quod σακκίζειν & σακκελίζειν Græci dixere. Plin. *l.*19. *c.*4. *Inveterari vina faccisque castrari*, seu ut in MS. *castigari*. Similiter Judæi in colo, vel in sudario, Vinum percolabant, ne culex, aut aliud animalculum per Legem prohibitum, tanquam immundum, ab incautis absorberetur. Unde Græci Interpretes Amosi *c.*6. *v.*6. Οἱ πίνοντες τὸν διυλισμένον οἶνον, *Qui bibunt percolatum vinum.* Et ad hunc ritum alludit Christus, cùm Scribas & Pharisæos διυλίζειν τὸν κώνωπα, *percolare culicem* ait Matth. *c.*23. *v.*24. voce hac propriè *vinulam* significans, uti vocat Scaliger, id est, *vinarium culicem*, quem ex vino acescente nasci eodemque ali ac pasci, Aristoteles tradit *Histor. l.*5. *c.*19. V. quoque Plutarch. *c. Stoicos* & *Symposiac. l.*4. *c.* 1. Anatolium *Geoponic. l.*6. Bochartum *Hierozoici Parte poster. lib.* IV. *cap.*17. Alios. Percolatum dein sic vinum dulcius reddebant melle admixto, quod *mulsum* dicebatur, Macrob. *l.*7. *c.* 12. V. Thom. Dempsterum *Paralipom. ad Rosinum l.*5. *c* 30. Sed hac de re plura, paulo pòst. Græci, cùm priùs meracum biberent, ab Amphictyone, Atheniensium Rege, à Baccho edocto, diluendi temperandique *Vini* modum didicere, ut refert Philochorus apud Athenæum *l.*2. Unde Lex ejus, ἐν τοῖς συμποσίοις μὴ πίνειν ἄκρατον, *in conviviis merum vinum ne bibunto.* Confecto tamen jam epulo, mensis secundis, libari merum vinum, quod ἀγαθοῦ Δαίμονος dicebatur, voluit, hac ea de re Lege scripta: Προσφέρεσθαι μετὰ τὰ σιτία ἄκρατον μόνον ὅσον γεύσασθαι, τὸ ἀγαθοῦ Δαίμονος. Quo poculo delibato, quod δεῖγμα erat τῆς δυνάμεως τοῦ ἀγαθοῦ θεοῦ, poculum iterum impleri solebat: teste Apollodoro περὶ Σώφρονος *l.*4. sed infundebatur *Vinum* dilutum; atque hoc non degustabant modò, sed quantum vellent, bibebant, dicebaturque τοῦ Διὸς Σωτῆρος, *Jovis Servatoris*, V. suprà in voce *Servator*, & plura in hanc rem, apud Sam. Petitum *Comm. in LL. Attic. lib.* 7. *tit.* 11. Uti verò temperando vino aqua admixta, sic dulcedinis causa, mel additum, uti jam innuimus, præcipuè vino austero ac forti, quale Falernum & Massicum, cui mel Atticum, vel etiam Siculum, miscebant Romani, uti diximus suprà, ubi de *Mulso*. Aliud erat Vinum *melitites*, quod adjecto ad quinque austeri musti congio mellis uno, & salis cyatho, fieri consuevisse, docet Dioscorides *l* 5. *c.*15. Superaddidit luxus unguenta, rosas, corollas, alia: utque color placeret magis, aloe odorat: ac cinnamomo eum adulterabant, uti tradit Plut. *Symposiac. lib.* 6. *cap.* 7. Οὐκοῦν καὶ τὸν οἶνον οἱ μὲν ἀλόαις χρωματίζοντες, ἢ κινναμώμοις καὶ κρόκοις ἐφηδύνοντες, ὥσπερ γυναῖκα καλλωπίζοντες εἰς τὰ συμπόσια καὶ προαγωγεύοντες, de quibus aliisque Vett. circa vinum deliciis, V. Plinium, Casaubonum *ad Athenæum*, Salmasium *ad Solinum* & *Hist. Aug.* Alios, & hic passim. Coronabantur autem in conviviis vina. Hinc Virgilius,

—— & vina coronant:

ejusque imitatione Statius *l.*3. *Sylv.*

— festasque dapes redimitaque vina
Abripiunt famuli ——

Metonym. quia viz. calicis coronari mos fuit: imò & in ipsum poculum nonnunquam flores indebantur, ut dictum. V. quoque Tertullianum *de Cor. Milit.* & plura hanc in rem apud Car. Paschalium *Coron. lib.* 2. *cap.* 2 Sicque coronata poscebantur, à convivis ultro sese ad hilaritatem invitantibus. Cicero 1. *Verr. Fit sermo inter eos & invitatio, ut Græco more biberetur: hortatur hospes poscunt majoribus poculis.* Sic Horatiani convivæ Nasidieni *calices poscunt majores.* Et in convivio Trimalcionis, *potionem poposci.* Unde Martialis,

Frange toros, pete vina, rosas cape &c.

quo de more V. Jo. Frid. Gronovium *Observation lib.* 4. *cap.* 4. Ad quod dein latus pocula circumferri consueverint, dictum suprà. De aliis *Vini* usibus ut verbum aspergam, Spartani infantes *vino* abluebant à partu, argumentum sumturi, an epilepsiæ obnoxii forent; Alexander ab Alexandro mox laudandus, *l.*2. *c.*25. Alexander conspergebat pretioso unguento *vinoque odorifero* pavimentum & aliis suffimentis sibi suffumigari patiebatur, Athen. *l.* 12. *c* 18. Etiam cadavera Græci suorum *vino* & unguento inspergebant, uti docet Alexander Neapol. *Genial. Dier. lib.*3 *c.* 7. ut plura omittam. Celebriora apud Vett. *Vini* genera recensentur, Chium, Falernum, Myrrhinum, Pucinum, hodie *Vin di Prosecco*, *cui prima laus dabatur olim, sicut secunda vino Falerno*; in Italia Strabo. *lib* 15. Plin. *l.*14. *c.*6. Fortun. Licetus *de Gemm. Annular. Schem.*49. *c.* 154 &c. Atque hæc apud Latinos. Ægyptia laudat Alexander Aphrodisæus *Probl.* 55. in specie Mareoticum, Gratius *Cyneget.*

Hæc illa est Pharios quæ fregit noxia Reges,
Dum fer vata cavis potant Mareotica gemmis.

Quæ proin classe Alexandrina Romam advecta, docet Papinius *lib.* 3. *Sylv* 2 *v.* 25. Inter Græcos Maroniticum, Pramnium, Chium &c. celebria. V Eustathium *Od* γ. In Judæa, vinum Alexander Trallianus commendat Sareptanum, Ascalonite, Gazenie, alia. Et quidem de Sareptano & Gazensi, Sidonius *Carm.* 27.

Vina mihi non sunt, Gazetica, Chia, Falerna,
Quæque Sareptano palmite missa bibas.

Et Corippus *lib.* 3.

—— & dulcia Bacchi
Munera, quæ Sarapta ferax, quæ Gaza crearat.

Ascalonite in S. Scriptura est *vinum Sorek*, à torrente urbi vicino. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. lib* V. *c.*9 In Syria *vinum Chelbon* laudatur Ezech. *cap.*27. *v.* 18. quo solo Persiæ Reges uti consuevisse, legimus apud Strabonem *lib* 15. V. suprà voce *Chalybonitis* &c. De iis, quæ hodie in fama sunt, quædam paulo pòst subjungemus. Ita hactenus de *Vino*, quod αἷμα τῆς σταφυλῆς, *sanguinem uvæ*, Græci dixere, V. quoque Genes. *c.* 49. *v.*11. de *vino aromatite, myrtite, scyllite*, innumerisque factitiorum generibus, aliisque huc pertinentibus, V. Auctores suprà laudatos, Plinium præcipuè *toto libro* 14 ubi *rem Vinariam* Vett. prolixè exequitur, & Salmasium *ad Solinum* ac *Hist. Aug.* ubi *de Vino* insuper *Fiscali* ac *Mensali*, nec non hic variis in locis.

Vina hodie in Europa celebriora, secundum regiones.

α. Canariæ Insulæ illud proferunt, cui à colore *Secco* nomen; β. Candia, Malvatico superbit. γ. Gallia, fere tota *Vino* abundat, Britannia, Normannia & Picardia exceptis, quibus vini loco non ingrata est sicera. Sed Aurelianense, deterioris notæ habetur. Burgundia, Belnense fundit, excellens Frontiniacum ad Monspelium, similiter Provincia, Auxitani genitrix est: Quæ pleraque ad Exteros efferuntur Rotomago & Burdigala. δ. Germania, *Vini* plurimis in locis ferax est. Inprimis ejus proventu celebres sunt: Austria, Franconia ad Rhenum; ubi nobiliora, Baccaracense, Hochemium, Ringavense. ε. Hispania, generosæ naturæ profert Alicantinum a loco celebris portus Ilice, quæ hodie *Alicante*, dictum. Petri Simonis, ab Auctore, qui vites Rhenanas in Hispaniam transtulerat, appellatū. ζ. Hungaria, optimæ notæ producit Tokayense & Sirmiense, quod

quod in Austriam, Poloniam, VValachiam devehitur. v. Italia passim nobili vino luxuriat: Eminent in Florentino territorio, Vinum *de Trebiano*; in Genuensi, Vinum *di Tabiano*; in Lombardia, ignobilia vina proveniunt; dulciora tamen pro insalubribus habentur, & austeriori generi, *Garbo* dicto, postponuntur; juxta Neapolim, Vini Græci proventus est, in Romano territorio *Montefiascone*, colitur vinum Muscatellinum; Sicilia, insignis notæ profert Vinum S. Severini & Syracusarum; [illegible] Vesuvium, lachrymæ Christi crescunt. *&* Rhætia, Veltlinensi, ita enim Vallis Telina Germ. dicitur, clara est. *i. Secco*, V. suprà & de his Auctorem Anonymum *Hist Orb. Terr. c.* 10. *de Commerciis, paragr.* 2.

Vinum Myrrhatum, Gr. *ἐσμυρνισμένον*, memoratur Marco c. 15. v. 23. Duplex enim potio SERVATORI fuit exhibita, in passione; quarum prior hæc Matthæo quoque dicta *c.* 27. *v.* 34. posterioris omnes Evangelistæ meminerunt. Illa data est, ex more, cùm jamjam cruci affigendus esset: Illa, præter morem, quia dixerat Dominus *Sitio*, cum jamjam animam esset emissurus. Utraque potio, perditæ malitiæ illorum, a quibus Christo propinata est, testis fuit, sed diverso modo. Et quidem, quod priorem attinet, dubitari non potest, ex Hebræorum consuetudine profectum esse, quòd Servatori in ipso articulo, quo fuit crucifigendus, poculum est exhibitum *Vini ἐσμυρνισμένου* seu *myrrhati*. V. Maimonidem *l.* 14. *halach Sanhedrin c.* 13. Juchasin *pag.* 114 2. Alios. Cui simile humanitatis genus apud Athenienses quoque olim in usu fuit: Ubi, qui damnati capitis fuerant, cum è loco Judicii exibant, ducendi ad supplicium, cibum *Vinumque* largius sumendi facultatem habebant; poterantque tum tria quę vellent cunque proloqui. Unde natum in ea gente proverbium imprecationis vim habens: *Dicas tria illa, quæ ad Curiæ ingressum licet.* Qui mos omnino Judæorum, de quo agimus, mori genuinus est: nisi quòd illi dabant exeuntibus e judicio jamjam perituris; hi perductis ad locum supplicii, post factam confessionem, quam diligenter à morituris exigebant. Illi potestatem faciebant ingurgitandi sese cibo & *Vino*, ut puniendi supplicii horrorem minus attenderent: isti in eundem finem granum thuris aut myrrhæ vino admiscebant. Atque hic quidem communis Judæorum mos fuit: qui tamen in Domino nostro integrè servatus non est. Observant autem Hebræi, hoc officium puniendis præstari consuevisse ab honestis & nobilibus Matronis. Satis verò constat, non defuisse pias fœminas, quæ Christi doctrinam amplexæ illi cupiebant & calum miserantes sequebantur, Lucæ c. 23. v. 17. à quibus proin videtur *vinum*, pro more gentis, Christo paratum fuisse, quod milites, ad omne scelus proni, felle immixto corrupere, quemadmodum ex collatione Matthæi ac Marci Evangelistarum satis clarè patet. V. Isaacum Casaubonum *Exercit. c. Baronium* 16. §. 80. Posteriorem quod spectat potionem Servatori exhibitam, fuit illa acetum, ita enim Matth. c. 27. v. 48 *Et statim currens quidam ex eis, quum acceptam spongiam implevisset aceto, & circumposuisset calamo, dedit ei ut biberet.* Et quidem acetum reficiendis miseris, quos supplicii exanimaret pavor, fuit necessarium; acetum quoque aquâ dilutum Vini loco bibebant milites Romani pauperesque alii, verùm istud non ad bibendum, sed ad reficiendum animum, si quis deliquium esset passus, comparatum fuit. Unde quòd milites eo Christum potabant, non humanitatis id fuit, sed barbaræ inhumanitatis specimen, ut implerentur Prophetię. Qua de re plura præfatus suppeditat Casaubonus *lib. seu Exercit. ead.* §. 88. Exhibendi sic morituris *Vini* ritum plurimis in locis hodieq; perdurare, notum. V. quoque suprà *Murratum.*

ad *Vinum*, Romanis dictus est Servus, qui Suetonio *ad Cyathum*, Appulejo *Pocillator*, Juvenali *ad Cyathos*. in vet. Epitaphio *à Potione*, Græcis *Οἰνοχόος*, Gallis *Sommelier* appellatus, convivantibus vinum ministrabat, de quo diximus suprà variis in locis. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis*, & hic passim.

Viocuri, Magistratus apud Romanos, è numero XXVI. Virorum, à *curandis viis* nomen habuere, erantque VI. numero, quorum quatuor intra urbem, reliqui duo extra Urbem curabant, usque ad principatum Augusti, qui posteriores duos sustulit. V. Dionem multa de iis tradentem *lib.* 54. & suprà, ubi de *Vigintiviris.*

Viola, inter flores tertium, post rosam nempe liliumque, juxta Plinium: in vernis floribus coronariis primum locum, teste Paschalio, obtinet, utpote veris prænuntia, quam ob causam Græci *ἴον* dixere, *παρὰ τὸ ἀνθεῖν ταχὺ*, *quòd statim surgit*, aut apparet, ut gelu frigoreque terra solvitur. Horatius *Carm. lib.* 1.

> *Nunc decet aut viridi caput impedire myrto*
> *Aut flore, terræ quem ferunt solutæ.*

Violam intelligens. Unde Ovidius tempus id describens *Tristium lib.* 3. inquit,

> *Jam* violas *puerique legunt* ——

Poetæ tamen *violam ἴον* dici ab *Jo* puella malunt, in cujus à Jove amatæ, &, ut furtum celaretur, in juvencam conversæ, honorem terram produxisse hunc florem, pabulum juvencæ, fabulantur, ut videre est apud Constantinum Cæs. *l.* 11. *c.* 23. Et quidem cùm tres recenseantur *Violæ* species, *purpurea, lutea, alba*, Plin. *l.* 21. *c.* 6. prima, utpote odoris gratissimi & coloris præstantissimi, una cum hyacintho, in coronamentis Vett. principem tenuit locum. Theocritus *Idyll.* 1.

> *Καὶ τὸ ἴον μέλαν ἐστί, καὶ ἁ γραπτὰ ὑάκινθος·*
> *Ἀλλ' ἔμπας ἐν τοῖς στεφάνοις τὰ πρῶτα λέγονται.*

E quibus priorem versum sic *μεταφράζει* Virgilius *Ecl.* 10.

> *Et nigræ violæ sunt & vaccinia nigra.*

Loquuntur autem *violæ* pulchritudinem plurima. Namque & Theocriti ejusdem votum erat, *ut rubi & spinæ ferant violas*, in *Thyrsi*, & Anacreon Venerem esse ait *κρίνον ἐν ἴοις ἑλιχθέν*, *quasi lilium violis insertum*, eademque *ἰοβλέφαρον*, *violæ instar palpebras habentis*, ac *ἰοστέφανον*, *violis coronata*, propterea cognomen tulit: & inter Lycophronis anagrammatismos celebris ille est, quo Arsinoen Reginam *ἴον Ἥρας*, *violam Junonis* vocavit & *ἰοπλοκάμους*, *violaceo capillo insignes* Musas introduxit Theognis, quo eodem epithero cœlestes quoque Pleiadas insignit Simonides *in Fragm.* ut alia omittam. Quam ob causam coronam ex hoc flore plexam Vett. per excellentiam *κορωνίδα* appellarunt, teste Etymologo in hac voce. Eamque inprimis Virgines usurpavere, uti ex Longo *l.* 3. de Chloe & Daphnide docet Paschalius. Inter Gentilium Numina, præter Venerem Musasque, de quibus jam aliquid attigimus, Lares illâ coronati. Tibullus *l.* 2. *Eleg.* 1.

> *Ante puer verno primùm de flore coronam*
> *Fecit, & antiquis imposuit Laribus.*

Et expressiùs Juven. *Sat.* 10.

> —— *Laribusque paternis*
> *Thura dabo atque omnes* violæ *jactabo colores.*

Atque hæc est in illis coronis, quas Kalendis, Idibus, Nonis, festus dies cùm erat, in focum indi solitas, M. Cato tradit *de Re Rust.* Sed & convivantibus violacea corona, non minùs ac rosacea placuit, *ὅτι τέρπει τῇ ὀσμῇ τὴν κεφαλαλγίαν*, *quòd odore sistere gravitatem capitis*, uti loquitur Plutarch *Symposiac.* 3 Porrò sociabatur *Viola* omnibus floribus vernis, præcipuè rosis liliisque, Virgil. *Copâ* & Hieron. *l.* 2. *Epist.* 19. Quandoque solis rosis Athen. *l.* 15. quandoque solis liliis, apud Anacreontem & Propertium *l.* 3. Præterea hyacintho, apud Longum *l.* 1. serpyllo, apud Theocritum *Id.* 8. cythisis & thymo, apud Ovidium *Fast. l.* 5. croco, *ibid.* & apud Prudentium *Cathemer.* narcisso denique apud Virgilium. V. Car. Paschalium *Coronar. l.* 3. *c.* 3. & 4. ubi de Ciceronis insuper dicto, *An tu me in viola putas, aut in rosa dicere. de Fin lib.* 5. Mart. item Capellæ, ubi *mixtas violis rosas* eloquentiam Epicuri vocat, *lib.* 2. & Vett. luxu circa flores varia addit; plura verò de hoc flore, apud Plinium ubi supra, Salmasium *ad Solinum passim*, Auctorem Anonymum *Sinæ & Europæ c.* 33. Alios. Franc. Pomey sic de illo, *Viola, florum, quos in vernam lucem terra effundit, minimus existit, tametsi natu maximus. Verùm, ut staturæ deficiatur dignitate, non tamen generis in illa desideres claritatem. Regiam probat commendatque stirpem, nativa splendor purpuræ: at licet agrestes inter plebejasq; parietes & educetur herbulas, nil nisi patritium spirat, nil nisi augustum redolet. Figura illi est, non exquisita illa quidem, at elaborata perfectè; color pallidus at pretiosus, odor, ipsâ penè suavior suavitate: caulis perennis, qua nixa molliter assurgit solo. Folia ab radice ad summam profusa summum floremque ambientia, novum flori decus accersunt —— tum concinna rotunditate, in quam circinantur, tum viriditate gratissima. Quibus tamen conspicua prærogativis Viola, adeò non amat videri & ostentari, ut captet solitudinem, ut fugiat lucem, &, quasi parvitatem intra suam non satis sibi videretur abdita, abjicit abditque sese, abjectas inter vilesq; plantas. At frustra tamen quæris latebras; odore quippe vel invita proditur & prætereuntes compellit, abjectam tollere, suaviari, admirari; & obstupescere, tam tenue corpusculum, quinis senisve foliis constans, odorem exspirare tam procul, atque tam gratum* &c. V. eum *Divers. Descript.* Hinc *violaceus*, quo colore Galliæ Reges in luctu uti legimus, V. & suprà, ubi de vestibus *Ianthinis*: *violarium*, apud Sedulium *l.* 1. Juvencum, Fortunatum *de vita Martini l.* 4. Alios, hortus, seu locus *violis* consitus: *Violeus* & *Violentilla*, nomina propria apud Romanos, ut nonnullis visum, qua de re Salmasius agit *ad Solin, p* 99. & 100. &c.

Violare, propriè rerum religiosarum maculatarum. Statius *Thebaid. l.* 5. *v.* 750.

> *Ne fletu* violare *sacrum, nec plangite Divos.*

Hinc de virginitate, notante Varrone *de L. L. lib.* 5. ad quam alludendo, usum rei adulteratum velut indigitans, idem Poeta *aurum violare cibis* dixit. *Theb. l.* 1. *v.* 150. ad quem l. V. *Animad.* Barthii. Sic Juvenalis *Sat.* 11.

> *Hanc rebus Latiis curam præstare solebat*
> *Fictilis, & nullo* violatus *Jupiter auro.*

Idem *alibi*,

> —— *viridi si margine clauderet undas*
> *Herba, nec ingenuum* violarent *marmora tophum* &c.

V. etiam Barthium *ad Cirim*. Inde Pictoribus usurpatum, pro tingere, variare. Virgilius,

> *Indum purpureo veluti* violaverit *ostro*
> *Si quis ebur* ——

tro quo Claudianus,

— non sic decus ardet eburnum,
Lydia Sidonio quod fœmina tinxerit ostro.

Homero auctore, qui verbo *μιαίνειν* in eadem re utitur, *Iliad. δ.* quod *corrumpere* Papinius Statius reddit *Achilleid. libro* 1. *versu* 308. — *Vel ebur corrumpitur ostro.* V. Franc. Junium *de Pictura pag.* 261. Ex *vi* autem verbo originem esse notum &c.

Violentia, Numen olim Corinthiorum, uti & Necessitas, à quarum Fano arcebantur omnes, nemini aditu introituque permisso. Alexander ab Alexandro *Genial. Dier. lib.* 1. *c.* 14. V. quoque supra ubi de *Diis.*

Vipera, Isidoro *Origin. l.* 12. *cap.* 4. quòd *vi pariat*, uti Græcis Grammaticis plerisque *ἔχις*, quia *ἔχει*, *contineat* usque ad mortem fœtum. Nempe *viperam* marem in coitu caput inserere ori conjugis ac in illud exspuere semen, illamque, rabida libidinis voluptate, caput maris præcidere: Sed catulos vicissim, partus moram pertæsos, lateribus matris perfossis *vi* erumpere, traditum Herodoto *in Thalia*, ac Ægyptiorum Sapientibus; qui mulierem vitæ viri insidiantem soloque in congressu blandientem, *vipera* designabant, ut est apud Horapollinem *in Hieroglyph. cap.* 59. creditumque maximæ Vett. etiam Christianorum Doctorum parti, Plinio, Æliano, Prudentio, Basilio, Chrysostomo, aliis. Unde etiam est, quòd Romani, uti gallum, canem & simiam, ita & *viperam*, culeo inseruerint cum parricida. Sed abunde priscum errorem refellit Apollonius apud Philostratum *l.* 2. *c.* 7. ubi conspectam sibi ait viperam catulos lambentem, ac pluribus de eo tractat *cap. seq.* Scaliger quoque *in Vincentii Camerilli circulatoris lignea theca enatas viperillas parente salva*, se vidisse memorat *Exercit.* 102 Viperæ nim. & ipsæ quidem intus habent ova, sed intus etiam fovent atque excludunt, quod iis videtur proprium esse ex serpentibus, unde & viperæ, quasi pòtiùs *viviparæ*, sicut *ἔχεις*, quòd *contineant*, usque dum vivum pariant fœtum, dictæ videntur. Philosophus *Hist. l.* 5. *cap.* 34. *Τίκτει δὲ μικρὰ ἐχίδια ἐν ὑμέσιν, ἃ περιῤῥήγνυνται τριταῖα. Ἐνίοτε δὲ καὶ ἔσωθεν διαφαγόντα αὐτὰ ἐξέρχεται. Parvas viperas in membranis parit, quæ tertia die rumpuntur. Quandoque etiam, dum intus sunt, exedentes* (non matris uterum, sed membranas illas) *per se exeunt.* Interim etymon quod attinet utrumque, res eodem fere redit, quia necesse est, ut *vi* pariat, si *vivos* catulos parit. Quò facit Hebræum *viperæ* nomen אפעה, *ephe*, factum ab פעה i. *clamare contenta voce*, & quidem propriè in partu, Esai. *cap.* 42. *v.* 14. Quòd verò Judæos aut Pharisæos passim *γεννήματα ἐχιδνῶν*, *progenies viperarum*, in Evangelio, vocari videmus, non ad fabulam illam de vipera ex eroso matris utero prodeunte alluditur, quod quibusdam placuit, sed simpliciter pessimorum parentum pessimi filii indigitantur, uti docet Bochartus infrà laudandus. Sunt autem *Viperæ*, Avicennâ fidejussore, *serpentes plani capitis & lati maximè circa collum, colli valde tenuis, caudæ mutilæ, clari sibili & lenti incessus, l.* 5. *cap. cui tit. Ars trochiscorum è viperis*, ubi & colorem *flavum* illis tribuit, & marem ab unaquaque maxillæ parte *dentem caninum unum*, fœminam *plures* habere, addit. Magnitudo interdum tanta, ut Strabo novem cubitorum & dodrantis, Plinius etiam 16. cubitorum, viperas visas esse, scribant, *l.* 15. & *l.* 8. *c.* 14 Iræ indicia ex oculis desumas, qui irascentibus inflammantur: sed & bisulcam vibrant linguam ac caudam extimam sinuant. Morsus vastissimis etiam belluis lethifer. Ovidius de *Remedio Amor. l.* 2.

Parva necat morsu spatiosum vipera *taurum.*

Unde Jobus *c.* 20. *v.* 16. *Occidet*, inquit, *eum lingua viperæ*: linguæ tribuens, quod dentium est proprium; quia mordet serpens exertâ linguâ, quasi illa vulnus infligeret. Et quidem maris morsus cognoscitur ex gemino ictu fœminæ (quam *ἔχιδναν* propriè Græci dicunt) ex pluribus. illius etiam dentes sunt acutiores, hujus latiores, magisque periculi creant. Nocentior autem uterque comesto scorpio, vel radice venenatâ, à coitu item, vel ubi cervum evaserint, & cùm exuunt senectam, quod tempore fit autumnali, ac præcipue verno. Interea *serpentium vipera sola terra dicitur condi: cæteræ arborum aut saxorum cavis*, Plin. *l.* 8 *c.* 39. quod contra esse, discas ex Aristotele *Hist. l.* 8. *c.* 15. &c. Nihilominus non Paulo solum non nocuit, Actorum *c.* 28. *v.* 3. de quo illustri miraculo, peculiari capite agit Bochartus *Hierozoici Parte poster. l. III. c.* 2. sed & in Medicina præclarum usum *vipera* habet. Ejus enim carnis esu leprosos sanari, homines reddi *ὀξυδερκεῖς*, (fœniculi namque usu viperam oculis caligantem sibi ipsi mederi pristinamque aciem recuperare notum) aliaque inde commoda trahere, habes apud Dioscoridem, Galenum, Alios. Quid quòd *theriaca* inde confit, ex *θὴρ*, vel *θηρίον*, quo nomine *κατ' ἐξοχὴν Vipera* Græcis dicitur, sic appellata, de qua V. retro: plura autem hanc in rem, præter Plinium Veteresque, apud Gerh. Joh. Vossium *de Idolol. l.* 4. *c.* 52. & *seqq.* ubi & commentum *de viperæ cum muræna marina* congressu, inter alia, eruditè explodit: & Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. lib. III. c.* 1. adde Cromerum, qui inter Lithuanorum olim Numina etiam hoc serpentis genus comprehendit *l.* 15. Paulo laxiùs *vipera* nomen apud Poetas, & in Epiphanio, aliisque. Unde tot *viperarum* species, apud Arabes Græcosque, quibus dipsas, cerastes, hæmorrhous, hydra quoque, in eorum genere censetur: imò serpentum nonnunquam omne genus, uti Barthius docet *Animadv. Papin. ad Theb. l.* 10. *v.* 609. Nec omittendum quòd è *vipera* viventis capite dissecto, Plinius lapidem eximi tradit *l.* 29. *c.* 4. cui is *echites* dicitur *l.* 37. *c.* 11. V. Salmasium *ad Solinum p.* 388.

Vipio, ex Græco *πιππίον*, à sono, ut *pipio* in gallinis, apud Lampridium *in Alex. Sev.* grus minor, Balearibus olim in honore mensarum fuit. Plinius *l.* 10 *c.* 49. cùm dixisset, ex his insulis porphyrionem mitti, *Ibi*, subjungit, *& buteo accipitrum generis in honore mensarum est: item* vipiones, *sic enim vocant minorem gruem*, V. Gerh. Jo. Vossium *de Idol. l.* 3 *c.* 92. & Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poster. l. I. c.* 11. nec non supra, ubi de *Gruibus.*

Vir, an ex *vi*, quod *viribus* præstet; an a *Virtute*; an ex Hebræo גבר per aphæresin; an a *Vireo*? quatuor modis intelligitur, Sexu, quo nascitur ut masculus sit; Ætate, quâ differt à puero; Lege, quâ maritus; Animo, quo in suo etiam sexu ab aliis distinguitur. Et quidem *Vir* natus seu masculus, boni olim erat ominis, unde partum non tollebant Patres, si sexus sequioris esset, sed necari potiùs præcipiebant. Ovidius *Metam. lib.* 9.

Edita fortè tuo fuerit si fœmina partu,
Invitus mando; pietas, ignosce, necetur.

Contrariâ Indis Lacedæmoniisque lege, quæ Patribus tollendi arbitrio detracto reliquit voluntatem suscipiendi, quibus spectandi infantes curam demandavit. Eorundem cunæ ad latera erant, ut videre est in elegantissima tabula antiqui admodum manuscripti Codicis Geneseos, apud Lambeccium *Comm. Bibl. Cæs. l.* 3. in qua jacentem puerum blanda arte sopire ac crepundiis aliisque exhibitis crepitaculis delinire velle cernitur Cunaria. Cibus illorum *Papa*, potus *Bua* dicebatur Recens baptizatis Christianorum & pueris Paganis mel datum cum lacte, ex vasculo *χυτρίδιον*, per spongiam &c. Tertio a nativitate die apud Romanos, quinto apud Græcos, coronæ natalitiæ foribus suspendebantur, & Athenis quidem masculis oleaginea, sicut lanea fœmellis, Hesych. Quinto die instituebantur *Ἀμφιδρόμια*, & dabantur puero munera natalitia, polypi, sepiæ, coronæ, gemmæ. Ultimo primæ hebdomadis nati tabellæ fata inscribebantur, vel virgæ Natalitiæ compingebantur, quæ cum nato adolescerent. Nono die, nomen adeptum, mortuorum instar, lustrabantur perque obstetrices circumferebantur circa focum: apud Hebræos octavo circumcidebantur, & nomina accipiebant. Mox, intra tertium ab imposito nomine diem, in Actis publicis referebantur a Præfecto ærarii. Die quadragesimo, apud Hebræos & Æthiopes, quæ masculum pepererat, purificatione sui defuncta est, sicut quæ fœminam, 80. implere tenebatur. Reliqua V. supra in vocibus *Infans* & *Puer* Decimo septimo ætatis anno, apud Rom. prætextâ positâ, Toga sumpta *Virilis* est, & in *Viros* pueri transcripti sunt, non sine ritu solemni, de quo diximus supra variis in locis, inprimis ubi de *Toga Pura* seu *Virili*. In Rep. Atheniensium inscribebantur *κοινῷ γραμματείῳ* apud *τοὺς Φράτορας*, intra septimum ut plurimùm annum: anno 18. inter Ephebos nomina sua profitebantur, eorundem albo inserebantur, exploratâ priùs virilitate, an per ætatem ad *τὸ πολεμεῖν* apti essent: biennio post inscribebantur Lexiarchico & abhinc erant sui juris, mittique ad negotia poterant, quod *ἐγγεγράφθαι εἰς ἄνδρας* Græcis dictum, quia tunc in *Viros* transcribebantur. V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas l.* 2. *tit.* 4. Postea uxore ducta, *Viri*, id est, *Mariti*, evadebant, qua de re V. supra ubi de *Conjugio*, *Nuptiis*, *Sponsa* &c. variantque Auctores quo anno masculis conjugium ineundum. Apud Hebræos novo Marito Sponsove immunitas erat, a deductionis tempore, annua, seu vacatio ab omnimodo sive militari, sive civili munere, Deut. *c.* 20 *v.* 7. & *c.* 25. *v.* 5 veluti tributo, vigiliis &c. V. Jo. Seldenum *Uxor. Ebr. l.* 2. *c.* 3. Cum verò officia Conjugum mutua sint, decem obligationum generibus Maritus tenebatur Uxori, sicut hæc illi quatuor. Et quidem ex decem illis, tria Lege divina nitebantur, Hellenistis dicta, *τὰ δέοντα, ὁ ἱματισμὸς καὶ ὁμιλία αὐτῆς*, *Necessaria*, *Vestimenta & congressus*, Exodi *c.* 21. *v.* 9. & 10. Reliqua septem ex Majorum placitis sancita erant. I. Dos principalis II. Medicinæ sumtus. III. Redemptio captivæ. IV. Sepultura honesta. V. Viduæ in domo defuncti Mariti sustentatio. VI. Ejus itidem filiarum, ex Marito susceptarum, donec essent desponsatæ. VII. denique, ut liberi ejus masculi ab eo suscepti succedant in dotem ejus, præter partes, quas cum fratribus insuper capiebant hæreditatis paternæ. Quæ sex Doti principali adjecta, vocitabantur *Dotis conditiones*, seu *Appendices*. De donationibus inter *Virum* & uxorem, apud eosdem, ut & plura hanc in rem, V. apud eundem Auctorem *l. ead. cap. seq* qui etiam de Mariti in uxorem potestate, sive eam domi retineret sive in alias cum ea migraret sedes, *cap.* 5. de illius Zelotypia *cap.* 13. de jure dimittendi *cap.* 16. prolixe agit. Apud Romanos jus trium liberorum, sicut & apud Spartanos, ut prolem quærerent magna curâ, *Viros* impulit. Et quidem, qui tres filios suppeditasset Reipublicæ Spartanæ, ab excubiis erat liber, *Ælianus Var. Hist.*

Hist. l.6.c.6. Quod inde ad Romanos ita transiit, ut Præturas, Quæsturas, omnesque Magistratus ac honores, ad numerum liberorum Parentibus distribuerint; quin & frumentum accipiebant, teste Spartiano *in Adriano*, & in fascibus sumendis priores erant, qui liberos habebant, Gellius *lib.2.c.15*. Hinc magnâ curâ gravidæ Uxores habitæ: quibus imminente puerperio, claves tradita a Maritis. In partu nonnullis in locis, ipsi *Viri* obstetricabantur, ut apud P. de Valle legimus *Itin. Tom.* 4 ubi de Indiæ populis. Sic Maritus in Patrem transiens, apud Germanos vett. legitimum fœtum frigidâ exploravit, apud Psyllos serpentibus obtulit dijudicandum: nonnunquam & ipse natum abluebat, insigni amoris argumento. In terra dein statutum suscipiebat, vel ipse, vel per Procuratorem, quæ sublatio à Patris utique potestate apud Romanos pendebat. Quem suscipere nollet, ominis ergo aut metus, exponebat. Quinto die, quo Λεχὼ λεχοῖα instituta fuisse diximus, sequebantur Natalitia munera puero oblata, ministris item Puerperii & Puerperæ ipsi, cui solennia Kalendis Martiis quoque dona, u : bellas, armillas, alia, donabant *Viri*, facili JCtorum veniâ, &c V. Thom. Bartholinum *de Puerperio Vett.* & suprà passim, inprimis in voce *Pater*. Imò & *Vir*, pro forti ac animoso, quæ significatio se per omnes ætates diffundit. Namque in cunis jam Virum se Hercules præstitit, prodigiosæ magnitudinis anguibus, quos ipsi noverca Juno immiserat, elisis; & in adolescentia præclarissimas jam res Alexander gessit: ut de *Viriliseu Viro* propria ætate nil loquar. Quò pertinent, quæ de *Gymnasticis* Exercitationibus, *Præmiis*, *Victoria*, retrò attulimus. Sicut autem per Junonem plerunque fœminæ, ita per Genium soli ferè *Viri* olim jurabant. Seneca *Epist.* 12. *Villicus jurat per Genium meum, se omnia fecisse.* Interim, cum Juno utriusque sexus Deus esset, etiam per illam aliquando Viros jurasse legimus, apud Juvenalem *Sat.2.*

Et per Junonem Domini jurante ministro.

Apud Græcos in luctu comam alebant, tondentibus se mulieribus. Plut. Ῥωμαϊκ. Καὶ γὰρ παρ' Ἕλλησιν ὅταν δυστυχία γένηται, κείρονται μὲν αἱ γυναῖκες, κομῶσι δὲ οἱ ἄνδρες ὅτι τοῖς μὲν τὸ κείρεσθαι, ταῖς δὲ τὸ κομᾶν, σύνηθές ἐστι. Artemidorus *l.1.c.20.* Ἡ δὲ κεκαρμένη ἐν συμφορᾷ ... Quod de Persis quoque Curtius refert *l.10.* de Barbaris, Suetonius *Caligula c.* 5. V. Jo. Meursium *Not. in Lycophron. vers.*

Κρατὶ δ' ἄκρῳ ... καθύψῃ ...

Soloeque capitis terga fœdabit fœda:

& suprà ubi de *Capillo*, *Coma*, *Funere*, *Luctu* &c. Vestis *Viris* olim fœminisque apud Romanos eadem, nempe Toga, fuit: donec discrimen procedente ævo factum, ut suprà vidimus in voce *Fœmina*, item *Vestis*. Apud alias verò gentes jam vetustioribus seculis distinctio fuit, ut ex Lege apparet divina, quæ capitis pœnâ promiscuum utriusque sexus vestium usum prohibuit. Imo viro fœminam mentito nil turpius, agnovit Papinius *Achilleid. l.1. v.1,2.* ad quem locum V. Barthium, ut & *ad Theb. lib. 2. v 665.* ubi de summo convitio *virorum*, cùm *fœminæ* dicuntur, pluria eruditè congessit. Quid ergo statuendum de *Viris*, qui puerperarum loco decumbere olim soliti, uti de Scythis, Thracibus, Cantabris & Celtiberis, habet Alexander Neapolit. *Gen. dier. l.2. c.25.* De pileis tegminibusque *virilis* capitis, qua profanis, qua sacris V. supra in *Pileus*: de pedum integumentis aliquid hic adjicietur.

Pedum tegmina Virilia apud varias Gentes.

α. Æreis calceis Empedocles Agrigentinus usus legitur, apud Ælianum *Var. Hist. lib. 12. c.32.* V. quoque Tertull. *de Pallio cap. 4.* β. Alcibiadæ, ab Alcibiade nomen adepti. γ. Amyclaidæ, à gente. δ. Argenteo filo consutorum calceorum meminit Paulus Venetus *de Reg. Or. l.2. c.14.* Etiam argento non raro suppactos habuisse Viros, legimus. ε. Argiæ. Argivis in usu erant. ζ. Aureis soleis gemmas insertas, gessit Sophites, apud Curtium *l.9. c.1.* Socculum auratum Cæsari tribuit Seneca: aureum calceum Demetrio Plutarchus: *Soccis auro suppactum solum*, refert Plautus *Bacchid.* η. Antapodia, seu Anaxyrides, quibusdam ocreæ, aliis femoralia seu subligacula fuere. θ. Basilides, Regibus Atheniensium familiares. ι. Baxeæ, crepidæ erant Philosophicæ. κ. Caliga, militum calceamentum. λ Campagus, Regium fuit. μ. Cothurnus, in usu erat Tragœdis, Venatoribus, Viatoribus; aliquando & à fœminis adhibitus. ν. Conipodes, senum calceamenta fuere. ξ. Crepidæ, apud Græcos cum Pallio gestabantur: sicut calceus apud Rom. cum Toga. ο. Diabathra, utriusque sexus communia erant. π. Dipodia, socculi lanei videntur fuisse. ρ. Embatæ, Comicis calceis erant similes, à Thracibus inventi. σ. Eumarides, Viris ac mulieribus conveniebant. τ. Ferreo calceo Empedocles usus legitur: alii tamen ex ære volunt, ut vidimus. In S. Basilisci Martyris historia ferrearum crepidarum fit mentio, quæ ignitis clavis pedibus ejus fuerint affixæ. υ. Iphicratides, ab Iphicrate habuere nomen. φ. Hypicli, calcei viriles pretiosi erant. χ. Hypodemata, vulgares. ψ. Junceis, Ægyptii sunt usi. ω. Ligneis, Indi olim: hodieque rustici variis in locis, quos Galli *Sabots* dicunt. Caligæ quoque & Gallicæ, ligneis soleis constabant. αα. Lintea calceamenta sive Udones, Antonino Imp. aliisque Sacerdotibus inprimis Ægyptiis, ab Auctoribus tribuuntur. Iisdem Romani quoque Pontifices usi sunt per longa tempora. ββ. Lunati, Senatorum erant, Patriciorumque Romanorum. γγ. Menacii, ab Auctore dicti. δδ. Mullei, à Regibus primùm Albanis: dein Magistratibus Romanis, Triumphalibusque usurpati sunt. εε. Papyracei, Ægyptiis erant familiares, Isidis præcipuè Sacerdotibus. Tertull. *Carm. ad Sen. c.* 2. ζζ. Pedila, elegantiæ fuere atque ad delitias & ostentationem comparata, variisque ac eximiis coloribus picturata. Unde toties illud apud Homerum, καλὰ πέδιλα. ηη. Pelyntra, pedum fascia potiùs, quam calcei fuisse videntur. θθ. Perones, rusticis familiares erant: etiam Hernici eos in bello adhibuere, transiitque in urbem ad plebejos mos, sic tamen ut peregrinum potiùs, quam civile esset calceamentum. Parthis & Medis illos tribuit Tertullianus *de Pallio c.* 5. Imò & curiosum fœminarum genus eos experiri voluisse legimus. ιι. Persicæ, à gente. κκ. Phæcasia, Philosophis attribuuntur, apud Senecam *Epist* 113. *Puto quædam esse, quæ deceant phæcasiatum & palliatum.* Notum autem, peculiare Philosophis gestamen pallium fuisse. λλ. Proschemata, senum calceamenta fuere. μμ. Rhodiacæ, ab Ins. dictæ. νν Sandalia, Viris quoque usurpata, docet Hieronymus *in Esaiam l.5. Comm. cap.* 20. Sic apud Marcum *c. 6. v. 9.* sandaliorum usum à Domino Discipulis suis permissum legimus. De Pontificum Sandaliis, diximus alibi. ξξ. Scythicæ nomen habuere a gente. οο. Sericis Impp. Pontificesque usi sunt, à quibus ad Episcopos descenderunt, unde ejusmodi calcei sive Sandalia, inter Episcopalis habitus insignia censentur. ππ. Sicyonia, calcei fuere delicatioris cultus, muliebres & amatorii. Hesych. Mulierum proin sic proprii, ut Virum iis uti esset contra decorum. V. Appulejum *Metam. lib.7.* ρρ. Smindyridii, a Smindyride Sybarita, monstro luxuriæ famoso, nomen traxere σσ Socci, Comicorum erant, asotorum nempe adolescentum, delirorum senum, parasitorum, lenonum &c Sed & Messalinæ socculum tribuit Suetonius *Vitellio cap.* 2. Probibulis, Propertius *l.2. Eleg* 18. Imò soccis uti probro viris fuisse datum ex Seneca discimus *de Benef. l. 2. cap.* 12. ττ. Soleatum, pro civili more usus, mulieribus quidem potissimùm erat familiaris; interim, in omni animorum remissione, Romani soleati quoque fuere. Sic enim ad convivia ibant, ut alibi dictum. υυ. Sparteis calceis, Hispanos usos esse olim, Plinius tradit *l.19. c.2.* φφ. Thessalides, à Thessalis accepere nomen. χχ Udones, ex candidissimo linteo, Sacerdotum olim erant, à quibus ad Pontifices Romanos usus eorum transiit. Sed & Antonino Philosopho attribuuntur, apud Herodianum *l. 5.* ubi ejus exemplum alios multos imitatos esse, narrat. V. quoque hic suprà, ubi de *Linteis calceamentis*. ψψ. Uncinati seu Repandi calcei, à quibusdam cum Lunatis, confunduntur, qui nempe per lunulam patriciam uncinum intelligunt, ut Salmasius *Notis ad Dedic. Statuæ Regillæ*, & M. Zuerius Boxhornius: Sed Philostratus discrimen fuisse ostendit, dum Lunulas hasce non in parte anteriore calcei, sed circa talos pedis fuisse appositas ait. Scaliger tres calceamentorum apud Vett. Romanos species distinguens, Mulleos Patriciis, Uncinatos calceos minus illustribus, Perones vero reliquis civibus, id est, plebeiis, attribuit. ωω. Zancæ vel *Tzangæ* potiùs aut *Tzancæ*, calcei erant Imperatorii, medio crure tenus alti auro purpuraque insignes & aquilis intertextis venerabiles: quorum usum *exilio & confiscatione bonorum* aliis prohibuerunt Arcadius & Honorius Augg. *Cod. Theodos. lib* 14. *tit* 10. *l.* 2. &c. Sed de his omnibus V. B. Balduinum *de Calceo antiquo*, Jul. Nigronium *de Caliga*, Alb. Rubenium *de Re Vestiar.* & supra *passim*.

Vira, V infrà *Virago*.

Viracocha, summus Peruanorum Deus, quem aliàs *Pachacamach*, i. Creatorem cœli ac terræ, ut & *Usapu*, i. *Admirabilem*, vocaverint, memoratur H. Linschottano *Hist. Ind. Occid. l.5. c.3.*

Virago, apud Servium *ad Æneid.* 12. v 468. *dicitur mulier, quæ virile implet officium, id est mulier, quæ viri animum habet, has antiqui Viras dicebant.* Dea, Heroina. Sic *Armifera virago*, apud Papinium Statium *Thebaid. lib.*11 *vers.* 414 de Minerva, h. e. *bellicosa & pugnarum tractatrix*, vet. Schol. Idem de eadem *lib. 4. Sylv.* 5.

— mea carmina
Regina bellorum virago
Cæsareo peraravit auro.

Uti Ennius *Annal.* 1.

Corpore Tartarino, prognata palude virago.

Præcipuè verò Dianæ datus hic titulus, ob virile facinus venationis. *Epigramma* vetus, prolatum à Justo Riccio *Epist.* 42.

Munere te hoc dono Latonia, sancta virago,
Corniyeram cepi, virtute & laude potitus,
Exuviis cujus templumque tuum decoravi.

Ovidius pariter, & Seneca *Hippolyti initio*;

Ades en comiti diva Virago,
Cujus certis petitur telis fera &c.

V. Casp. Barthium *Adversar. Comment. lib.*31. *cap* 3. Aliàs superbam & rebellem mulierem vox notat: unde primæ matris nomen Hebr. *Ischa*, non bene *viraginem* reddi, ait Rivetus, meliùs *Viram*,

Viram, quod insolitum huic ævo verbum, vetus tamen ac probum est. Certè, præter ea, quæ diximus, *Querquetulanæ Viræ* ipso adhuc Varronis ævo dicebantur, quibus sacellum erat in Esquilina regione, ad Querquetulanam portam. V. præfatum Riverum *Exercitat. ad Genesin c. 2. v. 23.* & plura hanc in rem hic passim, inprimis in vocibus, *Auser, Gennades* &c.

Virens, apud Claudianum *de Raptu lib. 3.*

> —— —— *fremit illa marito*
> *Mobilior zephyro, totamq;* virentibus *iram*
> *Dispergit maculis* ——

viridis est: cujusmodi maculis pavoni inter animalia quadrupedia similem esse tigridem, canit Oppianus *Cynegetic. lib. 3.* Quo modo & pardum alibi *viridem* dicit idem Claudianus, cujus maculas *virentes* exponunt Rabbini in celebri illo dicto Jerem. *cap. 13. versu 23.* de quo Sam. Bochartus *Hierozoici Parte prior. lib. III. cap. 7.* V. suprà, ubi de utroque hoc animali, & infrà, voce *Virgatæ*.

Virga, an à *virtute*, an quòd *vim regat*; an à *virendo*? dicta, symbolum erat regiæ potestatis: Unde in Symbolica Gentilium Theologia Attis fistulâ ornatur & *Virga*, quòd Sol, hoc schemate denotatus, utpote omnium in hoc inferiore mundo rerum moderator, imperium obtineat. V. Macrobium *Saturnalium lib. 1. cap. 21.* Et cui ignota *Virga ferrea*, qua Messias prædicitur confracturus Gentes, Psalmo 2. *versu 9. Confringes illos virgâ ferreâ, ut vas figlinum dissipabis eos:* Quamque *Sceptrum* vocat idem Psalmographus *Psalm. 45. versu 7.* Hinc *Virga* in Rhapsodorum manibus, Plut. *in Jone*, quòd Reges Principesque repræsentarent: contrarium tamen sentiente Jul. Cæs. Scaligero *Poetic. lib. 1. cap. 13.* cùm ait: *Virgæ in manus, à baculis pastorum, à quibus universam Poësin effluxisse ostendimus.* V. de *Virga* seu baculo *Histrionum*, suprà: & *lauri* vel *myrti*, pro lyra, in conviviis Vett. olim circumferri solitâ, Salmasium *ad Solinum pag. 868.* & aliquid suprà suo loco. Apud Senecam *Epist. 47.* *Virga, quâ murmur omne famulorum compescebatur*, videtur fuisse insigne Tricliniarcharum in Triclinio; extra quod Actoribus seu Dispensatoribus conveniebat, docente Ammiano Marcellino *lib. 14.* ubi præpositos urbanæ familiæ digerentes comitatum Matronarum prodeuntium, dextris aptatâ *Virga* insignes recenset. Similiter, nota est *Virga* & arundo Janitoris apud Petronium & Senecam. De *Virgarum* fasciculis unà cum securibus, Magistratibus, olim Rom. solitis præferri, diximus suprà in voce *Fasces*. Porrò tum disciplinæ, tum eloquentiæ symbolum *Virga* fuit, unde caduceus Mercurio tributus, cujusmodi virgis insignita plurima Numismata, *Pacis* inscriptionem præferunt, & adhuc infrà, ELOQVENTIA. Nec erant, qui *Virgam* auream in hujus manibus, à qua ipse *Chrysorrapis* dictus est, dignitatis & excellentiæ, quæ illum ornant, qui scitè & opportunè orationem contexere norit, signum esse contendunt. Palladi quoq;, totius Sapientiæ Deæ, non uno in loco, ab Homero *Virga* accomodatur. Sed & *Virgam* manu tenebant Judices sacrorum certaminum, ut discimus ex Plut. *Pompejo & Catone Jun.* quorum hic cùm Antiochiam venisset, obviàm ipsi venit magna cum comitum turba, pro more recepto, ἔχων στέφανον καὶ ῥάβδον, *habens coronam & virgam*, qui cæterorum dux erat. Athletis quoque victoribus virga priùs, seu ramus è palma, quàm corona donabatur, eamque a Judicibus modo dictis accipiebant, quos propterea ῥαβδονόμους appellatos, ait Aristides *de Rhetor. Orat. 1.* Hanc dein *virgæ dationem* sequebatur ἐπεγερμὸς, *incitamentum seu adhortatio*, inde κρότος, *plausus*, φυλλοβολία, *conjectus foliorum*, & tandem στέφανος, *corona*, qua de re V. Car. Paschalium *Coronar. lib. 6. cap. 22.* &c. De *Æsculapii Virga* seu nodoso bacillo, V. suo loco: De *Virga Aaronis* & *Mosis* infrà: *de Virga Hesiodi*, inter Poëtarum Virgas maximè spectabili, Aristidem περὶ τῦ παραφθέγ. de *Virga Mercurii* plura, apud Casp. Barthium *Animadversion. Papinian. ad Thebaid. 2. vers. 11.* inprimis in *Commentario Magni Superstitionum*, ubi de potestate ejus ac potentia peculiarem tractatum satis mysteriodem exhibet; Fortun. item Licetum *de Gemmis Annular. Schem. 24. c. 107.* ubi gemmam, in qua caduceus cùm duobus gallis Gallinaceis, eruditè exponit: de *Virga Sceptrina Ludimagistrorum* suprà, voce *Sceptrum* &c. Apud Recentiores, *Virga alba*, pacis fuit symbolum, Britton in *LL.* Angl. c. 53. *Virgæ consecratæ* occurrunt, apud Aimoinum *Histor. Francic. l. 3. c. 68.* *Post hæc misit Gundobaldus iterum duos Legatos ad Regem cum virgis consecratis, juxta ritum Francorum, ut sc. non contingerentur, sed expositâ legatione cum responso reverterentur.* Porrò *Virga Ferrea*, quam *per medium linguæ portare*, pœnam blasphemantium fuisse, apud Catalaunos, docet C. du Fresne. Sed & *Virgam Ferream*, argenteis literis scitè inscriptam, quæ in Palatinis olim Cimeliis servabatur, publicavit ad staturam Caroli M. indicandam Marqu. Freherus. *Virga Regalis*, de qua V. suprà, voce *Baculus*: *Virga Regia*, h. e. districtus Senescalli Hospitii Regis Angl. cui in signum jurisdictionis commissa est *Virga*, coram Rege deferenda, ut olim Curopalatæ, qui idem fere munus obibat apud Impp. Byzantinos, cujusque virga χρυσῆ ῥάβδος ἀπὸ στεφανωτοῦ Ἀ'ναυτος dicitur Paulo Silentiario *Descript. S. Sophiæ Parte 2. versu 126.* &c. de quibus, aliisq; hoc pertinentibus, V. præfatum Auctorem *in Glossario*, ut de *Virga* seu *baculo Episcopali*, Macros quoq; Fratres *Hierolex.* nec non suprà aliquid.

Virga, pro supplicio fuit, apud varias Gentes, hodieque & hic ejus usus perdurat. Infligebantur enim Verbera, vel flagris seu flagellis, vel *Virgis* seu fustibus, unde Flagellatio & Fustigatio: inter quæ id discriminis fuit, quòd *Virgæ* honestiores essent, flagra servis, peregrinis, hostibus, ingererentur. Et quidem more Majorum Romano vetustiori, capitaliter puniendi, aut *virgis* ad necem cædebantur, aut primò cæsi percutiebantur securi, gladio aliterve occisi, qua de re ampliter & doctissimè egit Petr. Faber *in Semestribus lib. 2. cap. 10.* Sed ita mos hic priscus demum mutavit, ut non solùm civis Romanus, ex Legibus Porcia ac Valeria, nec morti tradi, nec cædi omnino adversùs provocationem ad Populum deberet, sed tandem, ut nec hostis, nec alius verberibus tantum necaretur. Atqui non Flagellationis solùm, sed & Fustigationis, castigationem etiam in usu Romanis fuisse, solis ex Digestis liquet Historiisque V. *l. 10.* & *l. 4. §. 1. D. tit. de Incendio, Ruina* &c. Val. Maximum *l. 2. c. 7. §. 4.* Jul. Frontinum *Stratagem. l. 4.* &c. Ita tamen, ut servus, quemadmodum dictum, flagellis; Liber fustibus seu *Virgis* cædendus esset, ut non semel in Digestis docetur, optimeque explicatur à Barn. Brissonio *Select. ex Jure Civ. Antiq. lib. 3. cap. 9.* quod tamen, ut fieri in rebus hujusmodi solet, haud perpetuò eodem se habuit modo. Et quidem, ex more, ut videtur, Romano, quo in non cives animadverti volebant more Majorum, id est, ita, ut capitaliter puniendi primò cæderentur, orta est illa DOMINI nostri flagellatio, à Pilato, Præside Romano, cum jam crucifixuro, illata: Ut enim pro mortuo habitus flagellaretur, mori Judaico non congruebat, ut vidimus suprà, ubi de *Viri tribus*. Fustigationi autem subjici solebant, idque ex Rescriptis sæpius principalibus, liberi homines tantum, qui tenuiores essent, etiam, in causa Majestatis, ipsi honestiores, ut in Basilica seu Jure Cæsarea Græcanica receptum est. Generaliter verò ait Callistratus *l. 28. §. 4. D. tit. de Pæn.* *Omnes, qui fustibus cædi prohibentur, eandem habere honoris reverentiam debere, quam Decuriones habent.* In bello, *quem militem extra ordinem deprehendit* (Scipio, ad Numantiam, disciplinam militarem corrigens) *vitibus: si extraneus, fustibus cecidit*, apud Liv. Publio Nasicâ & D. Bruto Coss. *Cajus Matienus, accusatus apud Tribunos Pl. quòd exercitum in Hispania deseruisset, damnatus sub furca diu* Virgis *cæsus est & sestertio nummo veniit.* Fiebat verò id hoc pacto, ut Polybius *lib. 6.* exponit: *Accepto fuste Tribunus vix tantùm attingebat damnatum, quod ubi factum erat, omnes, qui in castris erant, cædentes fustibus, plerosque in ipsis castris conficiebant; at si evasissent, ne sic quidem servari poterant, quippe quibus nec in patriam redire liceret neq; à propinquis domum recipi possent.* Infligebaturque hæc pœna Custodibus seu Vigilibus, qui tesseras non reddidissent aut dormivissent, aut locum vigiliæ deseruissent: item Tergiductoribus & Præfectis alæ, qui negligenter vigilias curassent, aut tesseras non propagassent. Etiam qui furto sustulisset quidpiam è castris, nec non qui falsum testimonium dixisset; aut si quis ter ob idem crimen multatus esset, &c. V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib. 10. cap. 25.* aliosque, inprimis autem Lipsium *de Militia Rom. lib. 5. cap. 18.* Apud Christianos, tam Fustigationis, quàm Flagellationis, usus forensis, extra causas aliquot atroces & personas tenues admodum, diu abhinc evanuisse videtur, V. Jul. Clarum *Sentent. l. 5. Quæst. 70.* & ibi Dan. Bajardum. Certè apud Græcos veteres adeò infamis non habebatur pœna hæc, quin cæsus quasi crimen omnino inde, quantum ad famam, satis expiasset, existimationi pristinæ restitueretur &c. Quam in rem V. plura apud Joh. Seldenum *de Synedriis Vett. Hebræorum lib. 2. cap 13.* Just. Lipsium *de Cruce l. 2. c. 3.* Alios. Salmasius *Virgas*, à fustibus, interdum diversas & illam quidem graviorem pœnam, utpote & *flagellorum* nomine venientem nonnunquam, hanc leviorem, illam servilem, hanc liberis, sed tenuioribus, irrogari solitam fuisse, docet *Not. ad ista Lampridii in Alexandro Sev. Si quis (miles) de via in alicujus possessionem deflexisset — aut fustibus subjiciebatur — aut virgis, aut condemnationi.* V. & suprà passim, inprimis voce *Verbera*. Addo saltem, inter Martyrum tormenta passim memorari & *Virgas* seu fustes baculosq;, acumine suo per viscera & intestina adactos, vel quibus illi ad ossium confractionem usque cædebantur, ῥαβδισμὰς, item ῥάβδους Scriptoribus Eccl. dictos, uti ῥαβδίζειν hoc modo cædere appellarunt. V. Cl. Suicerum in his vocibus.

Virga, in vestibus, vet. Scholiasti Juvenalis *ad Sat. 8.* idem cum paragauda vel loro; aliàs idem cum scutula, quas voces vide. Unde *virgare*, propriè *virgis* in longum latumque transversim positis, sicut *oculare*, rotundis maculis seu clavis, variare, ac maculis quadratis, operi reticulato similibus, aliquid distinguere. Quo pacto *Virgatæ* Vestes, memorantur Diodoro, qui Gallos saga ῥαβδωτὰ πλινθίοις πολυανθέσι καὶ πυκνοῖς διειλημμένα, *scutulata & reticulatim distincta*, gestâre ait. Sic *Virgata* Propertio ac Virgilio, Polluci ῥαβδωτὰ, h. e. *scutularum instar cancellatim ac articulatim distincta*, Scal. *ad Varronem.* Ita autem Virgilius *l. 8.* de Gallis:

Aurea cæsaries illis, atque aurea vestis,
Virgatis lucent sagulis, tum lactea colla
Auro innectuntur.

Ubi tamen Servius, *Sagula virgata* interpretatur, *quæ habebant in virgarum morem deductas vias. Et bene*, addit, *adlusit ad Gallicum morem, quo* Virga *purpura dicitur. Virgatis ergo, ac si diceret purpuratis, quæ sagula virgata etiam trabeata dicta sunt.* Trebellius *in Gallieno*. *Perditâ Galliâ arrisisse & dixisse perhibetur: Non sine trabeatis sagis tuta Resp. est?* Hic enim mavult Ferrarius cum Casaubono, *trabeata saga*. ex Diodoro *ῥαβδωτὰ σάγας* interpretari, quàm *Atrebatica* cum aliis substituere. Ut Togæ namque à transversis purpuræ discurrentis lineis, sive trabibus, *Trabeæ* sunt dictæ: sic à *Virgis* purpureis trabeata Gallorum sagula. Turnebus verò *lib* 2. c. 14. simpliciter *Virgatum*, *ῥαβδωτὸν*, intelligit, quod virgas quasdam in longum aut latum variâ serie ac colore porrectas haberet, ut in concharum genere *Virgulata* sunt, id est, *ῥαβδωτά*. Ita Val. Flaccus *Argon. lib.* 2. Thracum mulieribus *virgatas* vestes tribuit nec purpureas, inquit ille, intellexit, sed Barbarorum ritu discolores, & veluti virgatis segmentis contextas:

Jam veniet durata gelu, sed me quoq; pulsam
Fama viro, nostrosq; thoros Virgata tenebit,

Quam sententiam firmant, quæ de Scaligero suprà attulimus, *Virgas* interpretante *Scutulas*, Gr. *πλινθία*: Erant autem hæc quadra similia retium maculis, quas Græci *βρόχους* vocant. Nec fortè multum abludunt Saracenorum colorata sagula, apud Ammianum *lib.* 14. V. Octav. Ferrarium *de Re Vestiar. Part.* 2 *lib.* 3. *cap.* 16. Postea verbum latiùs extensum, ut quamlibet macularum varietatem exprimeret. Sic *virgatas tigres* Poetas Latinos dixisse, h.e. varias, & Threiscas mulieres, *virgatas* h.e. variis, in manibus, mento totoque corpore compunctas notis, ait Salmasius *Not. ad Carinum Vopisci*, ubi multa de his *vestium Virgis*. Sed de tigribus vocis proprietatem servari, docet Bochartus, & quoniam pardi rotundas habent maculas, tigrides verò longas tænias, *Virgatas tigres*, longis tæniis varias, interpretatur, *Hierozoici Parte prior. lib. III. cap.* 8. præeunte ipso Salmasio *ad Solinum p.* 210. ubi ait: *Segmenta vocat maculas tigrium, quia longis ductibus erant lineatæ — ῥάβδοι & ῥαβδωταὶ omnes hujusmodi oblongas macularum notas vocabant. Unde virgatæ tigres — varias appellat Oppianus.* &c.

Virga Aaronis, *producens germen emisit florem & eduxit amygdala*, miraculo sic Sacerdotium ejus confirmante Deo. Numerorum c. 17. *versu* 23 in cujus rei memoriam *ante testimonium* illam reponi voluit, *versu* 25. Sed &, ut mannæ urna, juxta Arcam adstans, alituram Christi spiritualem: sic *Virga* hæc Sacerdotium ejus, præfigurabat. Et quidem uti tum de aridi virga flos germinavit, & produxit fructum: ita Christus, tum in nativitate, tum morte, de sterili trunco effloruit, & Sacerdotium *ἀπαράβατον* habet. In cujus honoris partem nos quoque accipit, facitque ut de nostris quoque nodis flos germinet, & viles virgulæ balsama exudent, Psalmo 92. v. 13 Franc. Burmannus *Theolog. Christian. Part. prior. lib. IV. cap.* 14. §. 26. Fuisse illam ex amygdalo, ut & cæterarum XI. tribuum, ait Cyrillus *in Cat. Franc. Zephyri*, *Erant*, inquiens, *omnes virgæ amygdalinæ, de more ejus gentis, quæ ex ea potissimùm arbore scipionibus utebatur, gerit enim talis arbor vigilantiæ symbolum. Amygdalus excelsis surculis rectis & procetis, quare valde apta est, ut ex ea scipiones senum, ac sceptra Principum exscindantur.* Nempe arbor hæc prima omnium floret, mense Januario; Martio verò pomum maturat. Alciatus hinc de ea,

Cur properans foliis præmittis amygdala flores?
Odi pupillos præcocis ingenii

Unde apud Jeremiam quoque, ubi ait, *Virgam vigilantem* ego video, Theodotion *virgam amygdalinam* exponit: & propterea *Scaked* Hebr. i. *vigilans*, hæc arbor dicitur. Quo pacto *Virga vigilans* erit signum hieroglyphicum Judicis ultoris, vigilis & ad puniendum festinantis &c. quam in rem V. plura, apud Auctorem Anonymum *Sina & Eur. cap.* 34. ubi Hebræorum suavia circa *Aaronicam* hanc Virgam delitia quoque paucis perstringit: de fructu vero arboris, V. Salmasium *ad Solinum pag.* 461. 599. & *seqq.*

Virga Moysis, non minùs celebris in Sacris, memoratur pluribus Exodi *cap.* 4. *versu* 3. & *seqq.* ubi ejus in serpentem conversæ, moxque sibi iterum redditæ miraculo, Moyses confirmatus, vocationem divinam, suscepisse: *cap.* 7. *versu* 12. ac *seqq.* ubi eadem metamorphosi vocationem suam Pharaoni R. probavisse, & *capp.* 8. 9. 10. 11. ubi varias eâ motâ plagas Ægyptiis inflixisse, legitur. Erat autem ea non nisi baculus ejus viatorius, quem fortè manu tenebat, cùm Deus ipsum alloqueretur hac de re, *cap.* 4. *cit. vers.* 1. ut suaviter delirent Magistri, qui virgam hanc ex arbore vitæ, in Edenis horto, ab Angelo decerptam fuisse, atque ideo vi *θαυματουργικῇ* polluisse, tradunt. Quos ex parte Christianorum illi sequuntur, qui tam ex hac virga, quàm ex sudariis ac semicinctiis, à Paulo ad ægros delatis, Actor. c. 19. *versu* 21. hujusmodi vires rebus inanimatis Deum indidisse, contendunt. Vim infinitam certè miracula requirunt, nec *Virga Mosis* in sanguinem mutavit aquas, aut ranas produxit, alia que complura patravit, sed eâ motâ id præstitit Deus, quod se facturum promiserat: voluitque hoc pacto servorum suorum operâ (namque & per Aaronem quædam hic gesta) uti, ut sic auctoritatem illis, tam apud Ægyptios, quam apud Israelitas, conciliaret. Sam. Bochartus *Hierozoici Parte poster. lib IV. cap.* 18. Interim, ne vis illa crederetur scipioni indita, ipse Deus plagarum nonnullas immediatè Ægyptiis immisit, uti ex *Historia cit.* liquet. Idem *ibid.* Ægyptii verò tot monstris territi, ad motum *Virgæ* hujus editis, totum hoc similiter ipsi tribuentes, nec ad miraculorum Auctorem assurgentes, ab eo tempore, in quolibet Fanorum suorum, virgam similem consecrasse ac collocasse leguntur, apud Diodorum, aliosq; Scriptores priscos. Sed & Legatorum ritum, virgam seu baculum album, cùm munus suum obeunt, gerendi, sequentibus temporibus inolitum, ex sacra hacce historia ortum sumsisse, sunt qui velint. Quam in rem V. plura apud Burmannum *Meditation. in Exodum d. l.*

Virgæ Natalitiæ. ultimo hebdomadis primæ die, natis olim infantibus, defigi solebant, in solo, quæ cum nato adolescerent: vel tabellæ fata inscribebantur. Et quidem populeæ *Virgæ* meminit Meursius *Syntagm. de Puerp.* ex Donato, qui ita in vita Virgilii: *Virga*, inquit, *populea more regionis in puerperiis eodem statim loco depacta ita brevi coaluit, ut multo antè satas populos adæquarit. quæ arbor Virgilii ex eo dicta atque etiam sacrata est, summa gravidarum religione, suscipientium ibi & solventium vota.* Aliis illæ quercinæ, unde Marianæ, erant &c. à quarum felicitate Fata puerorum metiebantur, veteres atque annosas restituere cogitantes. Atque hunc morem Veteres significare videntur, cùm *Fata scribunda advocare* dicerent, ut legimus apud Tertullianum *de Anima cap.* 39. Quippe hæc, quæ Fata vocantur, in tabula solita erant perscribi. Scritofinni, non nomina arboribus, sed ipsos nuper natos appenderunt; quemadmodum alii Veterum luminibus accensis in Puerperio Fortunam natorum futuram explorarunt. V. Thom. Bartholinum *de Puerperio Vet.* ut & supra, ubi de *Natalibus*.

Virgarius, in Ecclesia Rom. Cantor Ecclesiæ: extititq; prope Vaticanam Basilicam Ædes *S. Mariæ Virgariorum* & *Schola Virgariorum*, de qua V. Macrum *Hierolex.* ubi *de Scholâ Virgariorum Porticani*. Qui idem *Virgarium habuisse curam præparandi lectum pro Pontifice, ubi terminabat processio ejusdem Papæ. qui usus tamen remanserit præparandi lectum in eo cubiculo, in quo super lectum Pontifex induitur & exuitur paramentis sacris*, ait voce *Virgarius*.

Virgatores, apud Scriptores *Rerum Anglic.* Walsium, Matthæum Paris. A. C. 1249. Auctorem *Fletæ lib.* 2. *cap.* 1. §. 15. Alios, dicuntur, qui Anglis *Servientes ad arma*, quod *virgas argenteas deauratas*, ante Regem deferre consueverunt. Alii apud Plautum *Virgatores*, iidem viz aut parùm diversi, à lorariis, coërcendis servis destinati. unde *virgidemia*, & *ulmeæ virgæ in servulorum tergo instantes*, apud eundem passim. V. Salmasium *ad Lampridium Alexandro Sev.* & suprà, ubi de servili hac castigatione.

Virgilianæ Sortes. apud Spartianum *in Hadriano*, *Quum sollicitus, de Imperatoris erga se judicio*, Virgilianas sortes *consuleret*,

Quis procul ille autem ramus insignis olivæ
Sacra ferens? nosco crines, incanaq; menta
Regis Romani, primam qui legibus urbem
Fundavit, Curibus parvis & paupere terrâ;
Missus in Imperium magnum, cui deinde subibit.

Sors excidit, quam alii ex Sibyllinis versibus ei provenisse dixerunt. Et apud Lampridium *Alexandro Sev. Ipse quum parentis hortatu animum à Philosophia & Musica ad alias artes traduceret*, Virgilianis Sortibus *hujusmodi illustratus est*:

Excudent alii spirantia molliùs æra &c.
Tu regere Imperio populos Romane memento.
Hæ tibi erunt artes, paciq; imponere morem,
Parcere subjectis & debellare superbos,

V. quoque Treb. Pollionem *in Divo Claudio*: quid sint, & quo pacto institui solitæ, diximus suprà, voce *Sortes Virgilianæ*.

Virginale Fanum, quod intrare *Virginibus* solis concessum, memoratur Papinio Statio *Thebaid. l.* 2. *v.* 251.

— innuptam limine adibant
Pallada, Munychiis cui non Argiva per urbem
Posthabita est Larissa jugis —

Ubi *Palladis* nomine templum Palladis, in arce Argivorum Larissa, indigitat, quod nulli nuptæ aut viduæ ingredi licebat, sed *Virginibus* tantùm: quæ vittas sumturæ & matrimonium subituræ, ibi manipulum crinium, virginitatis ponendæ indicium, deponebant, ceremoniâ solenni; uti Atticæ puellæ ad Iphinoes tumulum, & Deliades in Hecaergæ fano: Vestales item Romanæ, ad arborem loton ei rei destinatam, facere consueverunt. Ideo sequitur,

— — hic more parentum
Iasides, thalamis ubi casta adolesceret ætas,

Virgi-

Virgineas libare comas, primosque solebant
Excusare thoros ——

Ibidem hostiæ non nisi *virgines* cæsæ. Arnobius *lib. 7. Quia virgo Tritonia est, idcirco ei convenit virgines hostias immolari.* Unde Statius iterum *Thebaid. lib. eod. vers. 724. intemeratas equas* eidem Deæ tribuit; quam in rem V. quæ adnotavit *in Animadversionibus suis Papinianis* Barthius, qui & *de Virginalibus* hujusmodi *Fanis* prolixè commentatur, in magno *Superstitionum* opere. Apud Athenienses porrò *Virgini* nubere non licebat, εἰ μὴ ἀρκτεύσειε τῇ θεῷ, *nisi sacra obiisset Dianæ.* Quoniam enim ob ursam cicurem, à puellæ, quam irritata prosciderat, fratribus interemptam, pestis oborta esset, consulto Oraculo, jussæ sunt virgines ἀρκτεύειν τῇ θεῷ, *in ursæ peremtæ honorem Deæ dicari*: quod mense Januario fieri solitum, quo *Virgines*, nec decem annis grandiores, nec quinque minores, crocotas indutæ, sacris hisce initiatæ fuerint, tradit Libanius *Orat. de Dianæ laud.* Ut de cursu *Virginum*, in Junonis Templo, apud Elim: de ter novem *Virginum* processione, rebus creperis, apud Romanos; de *Virginum* ministerio, in Delphicis, aliisque sacris, in præsens nil addam, V. hanc in rem aliquid apud Cœl. Rhodiginum *Antiqq. Lect. l. 13. cap. 34.* plura apud Barthium, ubi suprà, & hic passim. At contrà fuere sacra, à quibus mulieres innuptæ, non minùs ac servitio pressi, vel ære coëmti, arcebantur: inde in sacrorum apparatu Lictor Romanus præfabatur. *Hostis vinctus, mulier virgo exesto*, ut videre est apud Alex. ab Alexandro *Genialium Dier. lib. 14. cap. 17.* Sed & *nobilem Virginem* quotannis ex Oraculo Lacedæmonii, peste divexati, immolaverant olim, donec aquilâ gladium abreptum, ab Helena, quæ fortè mactanda ducebatur, ad juvencam deferente, παρθενοκτονία cessavit, teste Plut. *in Aristidemo*: quod Romæ quoque in Valeria Luperca evenisse ratione consimili, Aristides prodidit *Rerum Italic. l. 19.* V. Cœl. Rhodiginum *Antiq. Lect. l. 13. c. 20.* Originem moris, ex Historia Sacra, de filia Jephthæ, non sine ratione quidam arcessunt, de qua diximus suo loco &c.

Virginalis Zona, castitatis symbolum: sicut ejus solutio, Sponsalium ac fœcunditatis fuit. Hanc proin Mariti veteri more, primâ conjugii nocte, solvebant, ad sobolis propagationem, unde *Zonam solvere* in Proverbium abiit. Nova namque Nupta dudum zonâ laneâ & innodatâ cingebatur, quam in geniali lecto postea Sponsus solvebat, teste Festo & Arnobio *contra Gentes lib. 3.* Ita autem is: Cingulo nova Nupta præcingebatur, „facto ex lana ovis, ut sicut illa in domum sublata conjuncta in„ter se sit: sic vir suus secum cinctus vinctusque esset. Hoc Her„culaneo nodo vinctum Vir solvit, ominis gratiâ, ut sic ipse fe„lix sit in suscipiendis liberis, quemadmodum fuit Hercules, qui „septuaginta liberos reliquit. Cinxiæ Junonis nomen sanctum „habebatur in Nuptiis, quòd initio conjugii solutio erat cinguli, „quo nova Nupta erat cincta. Hic verò, Unctionibus, ait, in„quitis superest Unxia, Cingulorum Cinxia replicationi: Vi„ctua & Potua sanctissimæ, victui potuique procurant. O egre„gia Numinum & singularis potestatum interpretatio. Nempe Zonam hanc à sponso, non sine Virginensis Deæ aut Junonis Cinxiæ ope, solvi crediderunt. Non. Marcellus, cingulum hujusmodi à *Marito tacito taxim solvi* consuevisse, tradit. Nonnunquam, sive potius aliâ in regione, à Pronuba cunctabundæ Virgini laneum hoc cingulum duobus digitis solvi atque Dianæ, ob id *Cinxiæ* cognominatæ, sacrari fuisse solitum legimus. Nisi dicamus *Virginem* desponsatam, duas habuisse zonas, quarum exteriorem supra tunicam Pronuba solveret; interiorem supra interulam, in lecto, Maritus. V. historiam pulcherrimam, de hujusmodi *Virginali* Zona Trœzeniarum, apud Pausaniam *in Corinth.* Rhodiginus verò *Antiqq. Lect. l. 16. c. 10.* observat, à Veteribus zonam hujusmodi etiam *Mitram* dictam esse & solvi consuevisse primum parturientibus, longè post nuptias, atque Dianæ, hinc Λυσιζώνη dictæ, fuisse dicatam. Sed facilè has sententias conciliat Bartholinus, triplicis Zonæ distinctione, ut in seqq. videbimus. Idem Rhodiginus *Virginalem* Zonam *Tæniam* quoque appellatam fuisse, ait; unde Tæniapolis apud Eupolin, interprete Athenæo, pro ea quæ distrahit zonas. Et certum est, vetustis temporibus *Virgines* fasciam *Virginalem* perpetuo gestasse, cujus jam Homerum meminisse videmus *Odyss. λ.* qui mos ad Romanos postea manavit, duravitque usque ad casum Imperii: Imò hodieque, *utuntur*, ait Vives. *& in Hispania Virgines fasciis.* &c. V. Fortun. Licetum *de Lucernis Antiqq. lib. 6. cap. 121. ubi Lucernam Ægyptiorum mysticam eruditè explicat*, ut & infrà, in voce *Zona.*

Virginitas, apud plerasque olim Gentes magno fuit in pretio: Unde quum legem Papiam Poppæam sanciret Augustus, quâ Maritis præmia, cœlibibus pœnæ constituebantur, non solùm ab ea *Virgines* excepit *Vestales*: sed etiam honorem illis eundem, quem Matribus, haberi voluit. Apud Græcos quoque non nisi per *Virginem* Oracula fundebantur: Talis enim Delphis Pythia antiquis temporibus fuit, donec eâ ab Echecrate Thessalo violatâ, seniores fœminæ, annorum saltem quinquaginta, suffectæ sunt, quæ tamen & ipsæ *Virginali* habitu, in memoriam veteris vaticinandi moris, uti tenebantur, Diodor. *lib. 16. cap. 6.* Ipsum verò Dei Populum non adeò παρθενίαν ἀσκῆσαι, neque propositum *Virginitatis* servandæ notum habuisse, scimus: ut contrà, si qua perpetuò maneret *Virgo*, probro id illi verteretur & genus quoddam maledictionis censeretur: Quemadmodum &, cùm in Oreste Euripidis, impura Helena Electram compellans, *Virginem diuturnam* appellat, illo versu:

Παρθένε μακρὸν δὴ μῆκος Ἠλέκτρα χρόνου,
Electra, Virgo quæ manes jam perdiu:

contumeliæ causâ sic illam esse locutam, Veteres observant. Hacque in re differentiam inter veterem Populum ac novum sæpe adnotant Patres & causas illius explicant. Neque tamen laudandum, quod passim fieri hodie videmus, ut pars Mundi non pœnitenda votum *Virginitatis* suscipiat magis, quam præstet, Vestalium veterum more frustra se defendentes: Romæ enim Vestales erant saltem sex numero, quæ, si virginitatem vel solâ suspicione violassent, gravissimis suppliciis, sine ulla misericordia, afficiebantur, vivæque defodiebantur, uti suprà dictum. Augustus quoque, paganus licèt Princeps neque meliori ullâ luce illustratus, necessitatem suis lege illâ imposuit, vel castè vivendi, vel nuptias sectandi, *si*, inquiens, *carere semper Uxoribus volueritis, sicut Sacerdotes Vestales carent viris: ergo & iisdem, quibus illæ pœnis, & ipsi afficiemini, si flagitium aliquod admiseritis.* Nec favet ritui præfato quod de *Virginibus* ἐγκλείστοις, *reclusis seu conclusis*, legimus Maccab. *l. 2. c. 2.* ubi, tumultu ingenti Hierosolymis oborto, quòd Heliodorus Urbem ingressus esset, ad Templi thesauros inde rapiendos, de Virginibus Auctor libri ait: *Αἱ δὲ κατάκλειστοι τῶν παρθένων, αἱ μὲν συνέτρεχον ἐπὶ τοὺς πυλῶνας, αἱ δὲ ἐπὶ τὰ τείχη, τινὲς δὲ διὰ τῶν θυρίδων διεκύπτον, Virginum, quæ erant conclusæ, aliæ ad vestibula, & portas concurrebant, aliæ ad parietes, quædam per fenestras exerto collo prospectabant.* Loquitur enim is ibi de omnibus totius Urbis puellis honestioris loci, quæ educabantur in domibus Parentum & propriis sibi cubiculis, neque prodire foràs sinebantur. Doctè Glossæ ordinariæ Auctor, *Virgines quæ conclusæ erant*, id est, *de domibus Parentum non exibant, ratione verecundiæ ac pudicitiæ Virginalis: tamen in illa turbatione exibant, præter morem solitum, currentes ad Oniam.* Adeoque Virgines hæ κατάκλειστοι non erant Religionis causâ reclusæ, sed honestiorum id Virginum perpetuum est epithetum. Olim enim apud Hebræos, Græcos plerosque & Romanos, Virgines domi continebantur in propriis œcis, quos Græci appellarunt Παρθενῶνας, i. *cellas Virginales*, eratque ea pars Gynæconitidis. Idcirco & apud Græcos Poëtas Virgines κατακλείστους appellari videmus. Apud Hephæstionem, extat hoc Lyrici Poëtæ fragmentum,

Ἡ παῖς ἡ κατάκλειστος
Τὰν οἱ φασὶ τοκῆες
Ἐμμεναι ἀνεχομένε
Ἔχειν ἔσω θάλαμο

Ad quem morem fortè allusit Auctor Sapientiæ Syracidis, cùm *cap. 42. versu 10.* ait, θυγάτηρ πατρὶ ἀπόκρυφος ἀγρυπνία, *Filia Patri suo causa occulta vigilandi.* Sed magis ad rem facit, quòd *Virginem* Hebræi appellant עַלְמָה, quasi dicas *absconditam*, κατάκλειστον. Unde Hieronymus *in Quæst. Hebr. Alma*, inquit, *quod interpretantur, abscondita*, id est, *Virgo nimia diligentia custodita.* V. quæ de hoc instituto pluribus scribit Philo *lib. de Legibus.* Hinc & Auctor incertus Tragœdiæ, *Christus Patiens*, B. Virginem rationem vitæ suæ explicantem introducens, ita illam loqui facit:

Πρῶτον μὲν ἦν γε κἂν προσῇ, κἂν μὴ προσῇ,
Ψόγος γυναιξίν, αὐτὸ τοῦτ' ἐφέλκεται
Κακῶς ἀκούειν, ἥτις οὐκ ἔνδον μένει.
Οὕτως πόθον παρεῖσ' ἔμιμνον ἐν δόμοις
Εἶναι μελάθρων.

Ubi, *domi se mansitasse*, ait, *ne malè audiret, more illarum, quæ foràs prodire amant.* Contrà scortum aliquot locis in Targumim appellatur נפקת נרא *exiens foràs.* Facit & huc, quòd apud Græcos Scriptores θαλαμευόμεναι quoque Virgines vocantur, quod idem est cum voce κατάκλειστοι, in thalamis enim conclusæ educabantur. Chrysostomus *Homil.* 1. de Anna Samuelis matre: *Τῶν θαλαμευομένων παρθένων μᾶλλον ἡμῖν οἱ νέοι φυλαττέσθωσαν*, Notusque est versus Euripidis *in Oreste*,

Ἐς ὄχλον ἔρχεσθαι παρθένοισιν οὐ καλόν,
Foràs puellæ ne prodeant, parum decet.

Apud solos Corinthios vocabulum κατάκλειστοι alio sensu usurpatum fuit, si vera Hesychii observatio: *Κατάκλειστοι ἐν Κορίνθῳ ἑταῖραί τινες*, quod de Hierodulis Veneris interpretatur Casaubonus, ex illis, quæ tradit Strabo. Quemadmodum verò *Virgines* suas inclusas domi servabant Veteres; sic etiam Matronas illas laudabant, quæ pedem domo rarò efferrent. Græci οἰκουρούς & οἰκουργούς, Latini *Casarias* dixere &c. V. plura hanc in rem apud Isaac. Casaubonum *Exercit. c. Baron.* I. *§. 23.* alibique passim, & suprà, ubi nos de Græcorum *Oecuria*: uti de Ebionitis, *Virginitatem* rejicientibus, *suo loco.*

Virgo, inter sidera & signa Zodiaci XII. relata, ex vulgari sententia, Astræa fuit seu Justitia, vel Æquitas. Hinc Aratus,

—— —— *Καὶ ἡ Δίκην καλέουσι,*
—— —— *Et Justitiam vocitarunt.*

Illa namque, hominibus ab æquitate declinantibus, ad Superos transiisse credita est, ut Nigidius docet, apud Germanici Interpretem. At continuò antè legas ibid. *Nonnulli eam esse Cererem, eo quòd spicas teneat; aliis Atergatin; quidam verò Fortunam pro eo, quòd sine capite Astris inseritur.* Similiter Hyginus in hoc Signo: *Sed hanc alii Fortunam, alii Cererem dixerunt. Et hoc magis non convenit inter eos, quòd caput ejus nimiùm obscurum videtur.* Festus Avienus *in Arati Phænomenis:*

Aut Pelusiaci magis & Dea litoris Isis,
Digna thori consors, & cura latrantis Anubis:
Seu tu diva Ceres.

Sed nil attinebat, pro diversis afferre opinionibus, quòd aliis sit Isis, aliis Ceres. Nam quæ *Isis* Ægyptiis, ea *Ceres* Romanis. Esse verò Cererem potiùs, quàm Fortunam, eo comprobatur, quòd spicam manu teneat; ut mox subjicit Avienus:

—— *Sic nam sibi fragrat arista*
Et seu Siriaco torretur spica calore,
Prætentata manu &c.

Nec abludit, quòd quibusdam Atergatis fuerit credita, namq; eandem Atergatim cum Cerere esse, ostendit Vossius *de Idolol. lib. 2. cap. 55.* Aliis autem *Virgo* non Justitia aut Ceres est, sed Concordia vel Pax. Pro Cerere est *Virginis* imago in veteri Veneta Hygini editione expressa, ubi spicas manu tenet. Sed pro Concordia aut Pace, est illa veteris MS. à Commelino in Hygino suo, item ab H. Grotio *in Arateis Germanici*, efformata, manu dextrâ olivam, sinistrâ caduceum tenens. Concordiam verò & Pacem inter Numina fuisse habitam, satis constat: Namque Concordiæ templum fuit in Capitolio, juxta ædem Junonis Monetæ; Pax verò templum habuit Foro proximum; quod Cæsar quidem Claudius exorsus est, Vespasianus verò absolvit. V. iterum Vossium de *Idolol. lib. eod. cap. 36.* Historiam si respiciamus, *Virgo* hæc Erigone fuit; cujus Pater Icarius (qui tempore Amphictyonis Atheniensium Regis vel potiùs Erichthonii, ob quadrigarum inventum, inter sidera relati *Heniochiq; seu Aurigæ* dicti, floruit) cùm à Libero vini faciendi modum edoctus, à rusticis venenum ab eo sibi propinatum ratis occisus esset; filia, luctûs impatiens, laqueo vitam finivit, atq; ob hanc in Patrem pietatem in cœleste *Virginis* signum conversa credita est, ut inter alios refert Hyginus *Fab. 216.* apud Eundem, *de orig. & progr. Idolol. l. 1. cap. 13.* V. quoque in voce *Erigone.* Inter desiderata Seldeni, *de Synedriis Vett. Hebræor. lib. 3. c. 16. §. est 9.* cujus argumentum: *Commentum Orientalium vetustissimum ac Virginis, velut in Ebræorum terra, cibantis Puerum, cui nomen Jesu, imagine invisibili, in primo signi* Virginis *Decano semper ascendente. Albumasaris Mahumedani & R. Abenezræ Judæi, ea de re, è Persarum aliorumq; scitis antiquissimis traditiones. Numina tria Barbarica cum signo illo coorientia. Etiam in Christianismo veteri, persuasio habita de Virgine Deipara, in signo* Virginis *admittit.* Item §. 10. *De codice sub titulo de Vetula P. Ovidio Nasoni per ridiculam Christiani alicujus, ante secula aliquot, sive ignorantiam, sive imposturam tributo, in quo paraphrasis metrica, sed miserrima, disciplinæ illius Albumasarianæ, de primo Virginis Decano exoriente.* Qua de re & tres §. seqq. quos vide.

Virgo, nondum desponsata, quantâ solicitudine olim custodiri solita fuerit à Parentibus, suprà diximus, ubi de *Ovaria*, item *Virginitate.* Eodem facit, quòd illis, ut & Matronis, Eunuchi custodes comitesque additi leguntur, qui ideò quibusdam videntur dicti, quòd tutiùs possent τὴν εὐνὴν ἔχειν καὶ φυλάττειν, *cubile observare ac custodire.* Ita autem servabantur, ut nec aspicerent viros ad justam usque & jam penè consponsam ætatem. Unde Statius *Thebaid. l. 1. v. 534.*

—— —— *Nova deinde pudori*
Visa virûm facies ——

Eminus tamen è turribus hostiles copias contemplari, receptus mos fuit. Ovidius *Metamorph. l. 8.*

Regia turris erat, vocalibus addita muris,
Sæpe illuc solita est ascendere filia Nisi,
Tunc cùm pax esset: Bello quoque sæpe solebat
Spectare ex illa rigidi certamina Martis.

Cujusmodi speculationes ex Homero notissimæ, V. Barthium *Animadvers. Papin. ad Theb. 7. versum hunc 240.*

Nondum hostis circa, trepido tamen agmine matres
Conscendunt muros ——

Cœterùm,

—— *servabat nata Penates,*

Idem Poëta *l. 7. v. 572.* ubi vide iterum *de Virginibus data cura servandarum ædium*, Barthium modò dictum. Etiam vestitus congruebat; namque stolâ, quæ ad imos usque pedes demissa, veloque cùm in publicum prodirent, illæ apud Vett. usæ. Unde Plut. *in Lycurgo*, attentiorem à Numa, quàm ab illo, circa *Virgines*, curam adhibitam fuisse, ait; cùm Lycurgi institutione *Virgines* nudis femoribus incedentes, locum sermonibus Poëtarum præbuerint, qui eas φαινομηρίδας propterea appellarunt: Non enim Virginalis tunicæ alas ab inferiore parte consutas esse voluit, quæ proin apertæ totum femur simul in incessu nudabant. Erant interim ita longi fluentesq. hi pepli, ut euntes oras manuum alterâ attollere cogerentur (qualem Medeam describit Apollonius Rhodius *l. 4. v. 45.*) zonâ ad ventrem, fibulâ ad humeros succinctæ, colore candido, de quo iterum videndus Barthius *ad Theb. 2. versu 230.* ubi *habitum verendum* hunc vocat Papinius. Sed quid de Lycurgo mirum, cùm teneriorem hunc sexum, omni etiam habitu posito, in Gymnasiis exerceri voluerit; ut ex illis Propertii *l. 3. Eleg. 13.* clarè è ucet,

Multa tuæ, Sparta, miramur jura palæstræ,
Sed mage Virginei tot bona Gymnasii.
Quòd non infames exercet corpore ludos,
Inter luctantes nuda puella viros:
Cùm pila veloces fallit per brachia jactus,
Increpat & versi clavis adunca trochi:
Pulverulentaq; ad extremas stat fœmina metas
Et patitur duro vulnera pancratio.
Nunc ligat ad cæstum gaudentia brachia loris,
Missile nunc disci pondus in orbe rotat.
Gyrum pulsat equis, niveum latus ense revincit,
Virgineumq; cavo protegit ære caput.

V. quæ de *Virginibus* similia habet Xenophon *de Rep. Laced.* Plut. *in Lycurgo*, vetus Poëta, apud Ciceronem *Tuscul. lib. 2.* Claudianus *de Manlii Consul.* &c. Hinc &, contra aliarum Gentium morem, *Virgines* Lacænas, intectâ facie, mulieres opertâ in publicum prodiisse, Clem. Alexandrinus docet *Pædagog. l. 2. c. 10.* additâ ratione, quòd hæ Maritum jam nactæ cui soli placere deberent, faciem meritò tegerent extra domum & virorum conspectum: illæ, faciem ostentando, Maritos captarent. Præter Stolam, pallium quoq; sive Pallam gestarum; sicut & Matronæ, à quibus in hoc distinguebantur, quòd Matronæ *sertis crinibus*, id est, *crinium sertis*, ornarentur; quod nec Libertinis licebat: cui dein novum discrimen à Senatu adjectum, sc. Vittæ sive fasciolæ, quibus & stolâ semper, præcipue a Poëtis, Matronæ denotantur. V. Octav. Ferrarium *de Re Vestiar. l. 3. cap. 17.* Interim & *Virginum* nondum nuptarum fuisse vittas, docet illud Val. Flacci *Argonaut. l. 8. Ultima Virgineis tum flens dedit oscula vittis.* De *Virginum* Inauribus. V. Casp. Bartholinum *lib. de Inaurib. Vett.* de aliis circa vestitum observandis, Rubenium *de Re Vestiaria*, Anselm. Solerium *de Pileo*, Alios. Capillos quod attinet, cirratæ illæ erant, & crinem in vertice concumulatum & colligatum gerebant, absque ulla ἀμπυκίων, sicque à mulieribus distinguebantur, Tertul. *de Virgin. vel.* antiquitus verò coma illis soluta ac libera fuit, ut ex priscis monumentis passim liquet. Unde de Venere Virgilius — *dederatq; comam diffundere ventis.* At coma coacta coronataque, argumentum habebatur vel instantis vel jam præsentis lætitiæ conjugalis. Claudianus *de Raptu Proserpinæ l. 2.*

—— *libertatemq; comarum*
Injecta voluit tandem frænare corona

Erant autem *Virginum* coronæ, oleagînæ inprimis, quòd hæc arbor Palladi sacra: aliquando è pinu, quæ virginitatis symbolum fuit, uti docet Dianæ sacerdos, apud Achill. Tatium *lib. 8.* ex fœniculo quoq; & populo, sed hæ non nisi in choreis intemperantioribus, qua de re V. Car. Paschalium *Coronar. lib. 2. c. 15.* Priùs tamen, quàm frænarent hoc pacto comam, de crinibus aliquid Minervæ ponebant, vel matribus relinquebant, quo de ritu fusè Barthius *ad Thebaid. l. 2. v. 255.* Porrò cuiquam temerè osculum dare aut accipere, illis non licebat: Ne Sponso quidem, nisi semel tantùm, Sponsaliorum confirmandorum causâ. Quo factum, ut, quæ præbuerat osculum, esset quasi Uxor, vel plus quàm Sponsa, uxorque aut maritus osculo tantùm putaretur, Quintilianus *Declam. 370.* quod tamen Cujacius de osculi specie, quæ *suavium* dicta est, intellectum solùm vult: Verùm hac de re paulo latius diximus, ubi de *Osculis.* Et hinc, cùm ad Maritum deducenda erat, è gremio Matris vi simulatâ abripi *Virgo* solebat, neque ipsa limen Mariti calcabat, quasi sponte ingressura, sed à Pronubis sublata intrò portabatur, ut videre est apud Rosinum *Antiqq. Rom. l. 5. c. 37.* & suprà *passim.* Sed nec ipsi *Virgini*, cui vellet, nubere licebat, verùm desponsanda erat ex *Lege.* Et quidem apud Athenienses, Pater filiæ eam despondebat: despondebat quoque frater Germanus, si Pater non esset, neutro horum superstite, Avus Paternus &c. qua de re V. suprà, ubi de *Nuptiis.* Addam hic saltem, quæ apud Hebræos, circa *Virgines* desponsandas, erant in usu. Et quidem, puella usque ad annum 12. diemque insuper unicum, קטנה *Minor*, ab iis nuncupabatur, nisi manifesta præproperæ pubertatis signa nomen juvenculæ, נערה, fortè anticipassent. Per sex, qui sequuntur, menses, נערה seu *Juvencula*, dicta est, & pro גדולה seu *annis majore*, habita. Dein בוגרת seu *pubertatis erat plenæ.* Erant autem minores puellæ in potestate patris, non omnino sua; uti etiam Juvenculæ, ab ipsis Natalibus, usque ad plenam libertatem, tametsi minor, et sex postremos menses non esset: quod petunt ex Deuteron. *c. 22. v. 16. Filiam meam huic viro dedi in Uxorem.* Et quidquid bonorum filiæ, ante plenam pubertatem

tem & perfectas nuptias advenerat, Patri cedebat; neque infra hanc ætatem Sponsalia aliter, sive nummulo, sive libello, fiebant, atque ex paterno duntaxat consensu conventioneque. Formula erat hæc, *Ecce filia tua N. sit Sponsa mihi hoc nummulo.* Aut, *Filiam tuam N. mihi hoc nummulo spondes?* Cui Pater, *Despondeo eam tibi*, aut, *Do eam tibi.* Exactâ verò pubertate plenâ, desiit potestas patria suaque incipiebat; à quo tempore ipsa *Virgo* ritè contrahebat: idque per Internuntium, sive Proxenetam, quem שליח seu *Apostolum* dixere. Auspicabantur autem, ex more veteri, uti res alias, ita etiam Sponsalia contrahenda à sacra benedictione, quæ Sponsalibus propria hæc erat: „Benedictus sis Domine Deus Rex Mundi; qui sanctificavit nos præceptis suis & incestu nobis interdixit, atque ut a sponsis abstineremus voluit, sed Uxores tam thalamo, quam Sponsalibus conjunctas, nobis permisit. Benedictus, qui sanctificavit populum suum Israël, per thalamum & Sponsalia." Fiebatque ritus hic adhibito vini, alteriusve potus, qui in usu, poculo; de quo, peractâ benedictione, Sponsi gustabant. Peractis Sponsalibus, præstituta erant tempora moræ, quæ ante deductionem uti licuit: Neque minor desponsata, nisi tam ipsa, quàm Pater, adsentiret, deduci a Sponso poterat, ante duodecimum Annum, seu antequam נערה seu *Juvencula* facta fuisset. Etiam postea roganda erat, ut libenter deduceretur, atque per menses 12. à die, quo rogabatur, putandos, pro arbitratu suo, deductioni ac Nuptiis ritè satis obstare poterat, idque ut interim se futuro conjugio *perornaret apparetq;.* Hoc moræ tempore, pacta Dotalia inibantur, & dos *Virgini* Sponsæ constituebatur à Sponso, ut fere ἀντίφερνα seu Donatio propter nuptias, jure Cæsareo adhiberi solita, neque ea minor 50. siclis seu 200. Zuzis: in Sacerdotali autem genere illa duplicabatur. V. suprà, ubi de *Dote*. Dotalis autem Syngrapha hunc fere in modum concipiebatur: „Die N. mensis N. anno juxta calculum nobis in usu &c. ad fluvium N.N. filius N. dixit N. filiæ N. Virgini, Sponsa sis mihi in Uxorem, juxta institutum Mosis & Israëlitarum. Et ego, Deo volente, colam, honorabo, sustentabo, alamque & vestiam te juxta morem maritorum Judæorum, qui honorant, sustentant, cibant, alunt, vestiuntque Uxores suas, ut decet. Do etiam tibi, ut Virginitatis tuæ dotem, argentum 200. Zuzorum, id est, 25 Zuzos argenteos, qui tibi ex Lege competunt; præstituimus etiam tibi alimenta tua, vestimenta tua, & quæ tibi sufficiant & concubitum tecum, juxta morem universæ terræ. Assensum item præbuit illa N. ut esset illi N. in Uxorem. Voluit etiam & adjecit ille illi, in principalis dotis incrementum, summam N. Et bona, quæ attulit ipsa Sponsa (*Nidunia* vocant, quod idem cum dote in jure Cæs.) æstimantur summâ N. Totum autem Sponse hunc acceptum, in ejus possessionem transit & illius fit potestatis, atque ut creditum ex ejusce fide pendet. Et sic nobis dixit Sponsus ille N. In me recipio præstare, in me recipio præstationem totius ipsius dotis, etiam bonorum, quæ secum ipsa Sponsa jam attulerit aut postmodum sibi acquisiverit, item & Dotis incrementi conditionumque qualiumcunque ad dotem attinentium, nec in me solum, sed etiam in hæredes meos, qui mihi successerint & in omnem substantiam meam pretiosiorem, possessionem, possessionesque qualescunque sub cœlo, quæ sive nunc mihi sunt, sive inposterum fuerint, &c." Dote sic constitutâ, moræque tempore ad finem perducto, deductio fiebat: Sed nec pridie Sabbati aut postridie, neque ipso Sabbato, aut alio die festo; quin nec intermediis sive Paschatis sive Scenopegiæ diebus: nempe 5. qui inter Pascha & sequentem septimum, & sex, qui inter Scenopegiam & octavum, habebantur. Namque epulum à Sponso, ubi *Virgo* erat Sponsa, per dies à deductione minimùm septem, lætè lauteque celebrandum erat, cujus manifesta in Evang. vestigia sunt, ubi & Architriclini, qui epulis præerat, mentio, Johann. *cap.* 2. *versu* 9. proin ne epulari apparatu forte violaretur Festum, dies illos eximi placuit. Solennis verò *Virginis* deductioni quarta feria erat, seu Mercurii dies, quemadmodum Viduæ ac Vitiatæ deductioni quinta seu Jovis maximè idonea habita est cujus ritus rationem exponit Seldenus, *Uxor. Ebraic. lib.* 2. *cap.* 11. Sed nec deductio suâ benedictione carebat: quæ vel in domo, ubi epularis illa lætitia & thalamus, in quem Sponsa deducenda; vel in alio quovis loco, ex more huic rei præstituto, adhibebatur; nec sine præeunte iterum vini poculo, ejusque benedictione. Decem autem ad minimum, iiq; majores ætate atque ingenui benedictioni huic adesse tenebantur, cujus hæc formula: „Benedictus sis Domine Deus noster, Rex Mundi, qui universa creavit in gloriam suam. Benedictus sis Domine Deus noster, Rex mundi, Creator hominis. Benedictus sis Domine Deus noster, qui creavit hominem ad similitudinem suam & ad similitudinem imaginis Archetypi sui, & præparavit ei ex se ipso structuram (fœminam) Benedictus sis Domine Deus noster, Creator hominis; gaudendo gaudebit, & exultabit sterilis colligendo liberos suos in sinum suum in lætitia. Benedictus sis Domine Deus noster, qui lætari facis Sion in liberis suis. Lætando lætari fac par hoc amatum, juxta lætitiam à te donatam creaturæ tuæ, in horto Eden, ab antiquo. Benedictus sis Domine Deus noster, qui lætari facis Sponsum & Sponsam. Benedictus sis Domine Deus noster Rex Mundi, qui creavit gaudium & lætitiam Sponso & Sponsæ exultationem, cantum, hilaritatem, jubilationem, amorem, fraternitatem, pacem & amicitiam. Confestim Domine Deus noster, audiatur in Urbibus Judææ & in plateis Jerusalem vox gaudii & lætitiæ, vox Sponsi & Sponsæ, vox affectus mutui Sponsorum ex thalamo suo & pueri è choro modulationis suæ. Benedictus sis Domine Deus noster, qui lætari facis Sponsum cum Sponsa." Præibatque hanc benedictionem, vel maximus natu ex illis decem præfatis testibus, vel dignissimus. Sequebatur dein deductio in thalamum, quam כניסה לחופה *Introductionem in Chuppam*, id est, *in thalamum nuptialem* appellabant, indeque Sponsa omnimodâ ratione perfecta Uxor regulariter habebatur. Fiebat autem id primo Nuptialis convivii die, omnibusque convivis futuris Sponsus & Sponsa, quæ jam deducebatur in Nuptias, solicitè expectandi erant observandique, Matth. *cap.* 25. *versu* 10. &c. V. præfatum Seldenum *lib. eod. cap.* 13. & *seqq. ubi de aliis quoq; minorum gentium ritibus, Annulo, coronis, frumento spargendo, myrto ac palmarum ramis præferendis, velamine Sponsarum & Paranymphis, eruditè disserit.* Inprimis Pontifici M. præter Viduam Antecessoris, non alia quàm *Virgo* duci poterat: Neque vero cujuscunque generis, sed ea duntaxat, quæ, קטנה seu *Minoris* ætatem egressa, sc. annos 12. præter diem unicum, nondum plenam pubertatem seu annos 12. & 6. menses, attigerat: sed intra τ̓ נערה seu *Juvenculæ*, seu sex qui excrescebant, mensium ætatem constiterat. Quod colligunt Doctores, ex Levit. *cap.* 21. *versu* 13. *Fœminam accipiat in Virginitate sua* &c. Idem *lib.* 1. *cap.* 7. Nec omittendum, *Virgines* occidere non licuisse, apud Romanos. Suetonius *Tiberio*, *cap.* 61. ubi de ruina Sejani: *Viginti uno die abjecti tractiq; sunt. — Immaturæ puellæ, quia more tradito nefas esset virgines strangulari, vitiatæ priùs à carnifice, dein strangulatæ.* Quod & Dioni notatum in filia Sejani, & in beatissimis Virginibus, quæ pro Christo sanguinem fuderunt, sæpe factum, ex Martyrologiis scimus. Cui similis religio Triumviros incessit, cùm proscriptionis tempore prætextatum quendam, ut occidi posset, togam virilem induere jusserunt, ut narrant Appianus & Dio idem. V. Casaubonum *ad l.* &c. Dionis locus de filia Sejani sic habet, Τό τε παιδίον αὐτοῦ, ... [illegible] ... De *Virginibus* apud Athenienses ἐπικλήροις & ἐπιπροῖκοις, mox.

Virgo, apud Athenienses, alia ἐπίκληρος seu *Orba*, quæ fratres non habuit, alia ἐπίπροικος, quæ cùm fratres haberet, dotem certam, è bonis paternis, auferebat, dicta est. Illæ iterum vel erant egenæ, quibus proximi, si nollent eas ducere, dotem dicebant dabant, αἱ κλῆροι ... [illegible]; aliæ dotales, quæ totam hæreditatem in dotem afferebant. V. suprà ubi de *Epicleris*. Gentis his enuptio fuit vetita, teste Isæo & Demosth. [illegible] *Non licebat Virginibus ἐπικλήροις extra cognationem enubere, sed oportebat ipsas unà cum bonis proximo agnato nubere.* Neque verò Athenis solùm sed etiam in aliis Græcorum civitatibus. Diodorus enim Sic. *lib.* 12. in Solonis & Charondæ legibus, ita cautum fuisse hac de re testatur, [illegible]: ubi jus idem in viros ac mulieres statuitur; ut proximus Agnatus cum ea fœmina, ad quam gentis hæreditas est devoluta, judicio experiri possit, si nuptias ex lege recuset: & vice versâ *Virgo* aut Mulier, in casu simili. Simillima fuit lex Mosis, de qua *extremo c.* Numerorum agitur, ubi de filiabus Tzelophchadi Deus consultus ita respondit: „Hoc verbum quod præcipit Jehova de filiabus Tzelophchadi, dicendo, cui bonum videbitur in oculis suis, nubent: veruntamen in familia Tribus paternæ suæ nubunto. Nam non avertetur possessio in filiis Israëlis à Tribu in Tribum: quum filii Israëlis adhærebunt quisq; possessioni Tribus paternæ suæ. Quapropter quæcunq; filia è Tribubus filiorum Israëlis est hæres possessionis, alicui è familia Tribus paternæ suæ nubito &c." E quibus sequitur, B. *Virginem*, ut quæ ἐπίκληρος erat, non solùm ejusdem fuisse Tribus Juda cum Josepho, cui erat desponsata: sed etiam ex eadem gente & cognatione, nempe Davidica. Quare verè & doctè Epiphanius, contra scelestissimum Hæreticorum genus, Antidicomarianitas, scribit, Mariam Josepho esse traditam, κλήρων ... [illegible] ... *quum jure hæreditatis, quam possidebat, eò ipsam adegissent.* Ubi quod Epiphanius bona, quæ tum B. *Virgo* obtinebat, κλήρους appellat, non κλῆρον, videtur id innuere, unà cum Patris hæreditate, etiam aliorum agnatorum bona ad ipsam fuisse devoluta. V. Isaac. Casaubonum *Exercitat.* 1 §. 13.

Virgo, nomen aquæ Romæ olim nobilissimæ erat, quemadmodum & *Martia*, quæ priùs *Anceja*, ab Anco Martio Rege, postea

postea à Q. Martio Prætore in Urbem invecta & instaurata est. Meminit utriusque Martialis *l. 6. Epigr.* 42.

Ritus, si placeant tibi Laconum,
Contentus potes arido vapore,
Cruda Virgine Martiaque *mergi;*
Quæ tam candida, tam serena lucet,
Ut nullas ibi suspiceris undas,
Et credas vacuam nitere Lygdon &c.

Gelidissimam Virginem, ut & *tactu jucundissimam, sicut haustu Martiam*, refert vocatque Plinius *lib. 31. cap. 3.* quòd nullis sordibus pollueretur, dictam vult Cassiodorus *lib. 7. cap. 6. Var.* In hac post pilæ lusum lavari consuevisse, idem innuit Martialis *l. 14. Epigramm.* 63.

Redde pilam, sonat æs thermarum, ludere pergis?
Virgine *vis solâ lotus abire domum!*

Nempe cùm Thermæ clausæ erant, id fiebat: de quibus scribit Capitolinus, ante Alexandri Severi tempora, nunquam ante auroram apertas fuisse & semper ante Solis occasum claudi consuevisse, ipsum vero Imperatorem publicarum Thermarum luminibus oleum addidisse, quò & noctu paterent: quod etiam fecisse Lyconem Philosophum juventuti Græcæ, scribit Laërtius *in ejus vita.* Thermis autem apertis, post pilæ lusum calidis balneis lavari suisse solitos, tradit Galenus *lib. de parvæ pila lusu.* V. Hieron. Mercurialem *de Arte Gymnastica lib. 1. cap.* 10.

Virgultum, quasi *Virgulatum*, locus fruticibus consitus est, uti *arbustum*, locus arboribus condensus. *Virgultum* enim *herbidum magis, quàm arbustum*, Solin. ubi de silphio. *Virgultus locus*, Sallustio, V. Salmasium *ad Solinum pag.* 405. De eorum in Re Igniaria Vett. usu diximus retro. Addo hic saltem, Inferorum Sacris eligi consuevisse, quæ crepitarent multùm, & nihil cineris relinquerent, allusione Manium viz. qui, post editas voces, in nihilum suum redirent. Statius *Theb. lib. 4. versu* 468.

—— *nec rapidas cunctatur frondibus atris*
Subjectare faces, atq; ipse sonantia flammis
Virgulta, *& tristes crepuisse ut sensit acervos*
Tiresias ——

V. quoque Theocritum *Pharmaceutr. vers.* 23. & suprà ubi de *Divinatione ex Igne.*

Viria, vulgò *Vire*, fluvius Galliæ, unus ex quatuor illis, qui apud Abrincatuos, in colle Brimbalio *la Butte de Brinbal*, orti suo quisque alveo in diversa decurrunt: Sunt enim illi Seva, Viria, Egrannia & Nigra. Et *Viria* quidem, castrum cognomine alluit, ut & castrum vel oppidum S. Lautonis aut Laudi *S. Lo*. efficitque majus Vadum S. Clementis *le grand Vé*, quo Constantiensis Comitatus ac pagus à Bajocassino dividitur, Hadr. Valesius *Notit. Gall.* in voce *Abrincatui.*

Viria, apud Tertullianum *de Pallio cap.* 4. *Utiq; sicut vestigia castinum* viria *occupavit*; quid sit, Ambrosius exponit *lib. de Abr. cap. 9. Has virias quæ manum non materiali auro ornarent, sed spirituali actu levarent:* manuum sc. ornamentum, sicut *viriola*, quod inde per diminutionem factum. Glossar. *Viriola*, μεχχίεια, ψέλιον. Idem, *Viriola*, κλάσιον, ψέλιον. Quas proin cum armillis jungunt JCti. Ulpianus *l. 25. §. 10. ff. de auro & arg. leg. Inaures, armillæ*, viriolæ, *annuli præter signatorios.* Nomen inde, quòd *viris* victoriæ causâ conferebantur, uti quidem Isidorus *Originum lib. 19. versu* 31. Interim fœminarum adeò fuere propriæ, ut in nomina earum quoque transierint. Lapis antiquus apud Insubres,

V. F.
PETRONIUS GEMELLUS
VIVIR SIBI ET VIRIÆ
L. F. LUCILLÆ
UXORI

Unde & Salmasius *ad Tertulliani l. Viriæ sunt armillæ, quas fœminæ in brachiis gestabant.* Profluxisse tamen à viris, ex Isidoro præfato colligas, ubi addit: *Armillæ propriè virorum. Unde & quondam vulgò* Viriliæ *dicebantur:* Nisi *virilias* virorum, *viriolas* fœminarum dixeris. Videtur sanè Plinius inter *Virias* & *Virilias* aliquid posuisse discriminis *lib. 33. cap. 3.* *Viriolæ* (seu, ut alii, *Viriæ*) *Celticæ dicuntur*, viriliæ *Celtibericæ* &c. V. Thom. Bartholinum *de Armillis Vett.* ut & infrà, voce *Viriola.*

Viridarium, apud Lampridium *Heliogabalo*, *Montem nivium in* viridario *domus æstate fecit, advectis nivibus:* quid sit, notum. Cujusmodi *Viridaria* apud Romanos instructa fuisse hominibus, qui colerent & ornarent, probat sepulchralis Inscriptio: *L. Cornelii. L. L. Sefæ. magnl. viridaril. monumentum* &c. Laur. Pignorius *Comm. de Servis.* Ulpianus *Viridarios*, servos istiusmodi viridiorum curæ præpositos, vocat docetque *Viridia* Hortos fuisse seu loca virentibus herbis graminibusque & arbustis consita, & voluptatis causâ comparata, *Viridaria* quoque dicta, Tit. Popma *de Operis Servor.* Sic Suetonius *in Tiberio cap. 60. Militem Prætorianum, ob surreptum è* Viridario *pavonem, capite punivit.* Lampridius *in Heliogabalo* & Vegetius *lib. 4. c. 7.* Alii. *Viridarium* etiam meminit Vitruvius *lib. 5. cap. 9.* & *lib. 9. cap.* 6 & Seneca *Epist. 15. lib.* 1. Apud Capitolinum, *Viridaria lauro, myrto & buxo frequentata*, habes *in Gordianis*, ubi Casaubonum vide. Græcè *Glossæ*, ἀνθῶνα *viridarium* vocant, ut alia omittam. Neque verò solùm in prædiis suis *Viridaria* habuere Vett. sed & in doliis aggestâ terrâ nonnunquam defodiebant, uti liquet ex *leg. 26. ff. de instr. vel instrum.* Quin & in fenestris, amœnitatis gratia interdum habebantur, ut ex Martiali & Plinio *lib 19. cap. 4.* vidimus suprà. Supra ædificia quoque Romanis sua *viridaria fuisse* discimus *ex leg. 12. ff. de servit. urb. præd.* V. etiam suprà, voce *Nemus*, item *Tectum*. Pro cœmeterio Monasterii vox occurrit in *Tabular.* Prioratus de Domina in Delphinatu, apud C. du Fresne *Glossar.*

Viridis, color fœmineus, ut ex Juvenali docet Lipsius *lib. 1. Elect. cap.* 13. Græcis χλωρὸν, Latinis etiam *Galbeus* & *Galbanus*: unde *galbanos mores*, id est, *molles, fœmineos*, Raderus *ad Martialem, l. 5. Epig.* 23. ubi Poëta sic ad Bassum,

Herbarum fueras indutus, Basse, colores,
Jura Theatralis dum siluere loci.
Quæ postquam placidi Censoris jura renasci
Jussit, & Oceanum tertior audit Eques.
Non nisi vel cocco madidâ, vel murice tincta
Veste nites &c.

Atque ita quoque Turnebus. Ferrarius verò aliud quid hic latere suspicatur: Cur enim non potiùs Tyrios mores & Amethystinos Martialis dixit *lib. 1. Epigramm.* 97. è quo phrasis illa petita? qui colores pretiosiores & fœminis magis convenientes? cùm *galbeus* color eorundem interpretatione vilis fuerit, herbaceus sc. ideoque exigui pretii. V. eum *de Re Vestiar. Part. 2. l. 2. cap.* 25. Interim certum, *galbeum* seu *galbinum*, Meretricibus inprimis, quibus purpurâ erat interdictum, placuisse; & quia is color fœminarum dedeceret Viros, dixisse in Zoilum, Martialem,

Jacet occupato galbinatus in lecto.

Idem *Part. 1. lib. 3. cap.* 22. At, cùm inter factiones Circi, una ex celebrioribus Prasina esset seu *Viridis*, unde *Viridis panni*, apud præfatum Poëtam, mentio; qui Circi his factionibus favebant, earum quoque colores vestimentis præferebant, adeoque Venetorum studiosi cœruleas, Prasinorum *virides* gestabant. Unde Juvenalis majorem Romanæ civitatis partem Prasinæ factioni favisse docens, *Sat. 11. vers.* 195. *Viridis* illam vestes, præ aliis, amasse indigitat: Sed hac de re V. suprà ubi in genere de *Factionibus*; in specie, *de Prasina*: quemadmodum de *Herbidis* vestibus, in hac voce. In Ecclesia Romana hodierna, uti pileus galerusque ruber Cardinalium est, ita Episcopis peculiare capitis tegmen est. *Viridis* galerus & mitra: Et quidem, cùm Mitrâ aliis quoq; uti liceat, *Viridis* galerus Episcoporum ita est proprius, ut *in Clero Christiano hanc esse notam gradus in Religione sublimioris*, dicat Petrus Bellonius *Observat. lib. 3. cap.* 24. Apud Turcas quoque, *Viridis* tiara majoris Religionis insigne est, nec caligarum aut vestium viridium usus ulli conceditur, præterquam iis inter ipsos nobilioribus, qui ad Mahometem genus suum referre possunt. Olim & Tartaris *viridis* fuit pileus qui nunc ruber est, ut & Persis, qua de re paulo latiùs diximus suprà, in voce *Turbans* &c. Certè *viridem* etiam colorem olim in pretio habitum, docet C. du Fresne *Glossario.* Cæterùm de *Viridi* colore, duobusque ejus generibus, V. Salmasium *ad Solinum pag.* 200. 346. 903. 1105. & de Vett. more *virides gemmas*, smaragdos inprimis, poculis aureis, quæ hinc λιθόκολλα dicta, intexendi, eundem *pag.* 197. ut & suprà, ubi de *Beryllo, Smaragdo*, alibi.

Virilis Toga, V. suprà, *Toga Pura*, item in voce *Vir.*

Virilitas, adempta stupratoribus, apud Ægyptios, quòd uno crimine tria haud parva scelera complecterentur, injuriam, corruptelam & liberorum confusionem, Diodorus *lib. 1. cap.* 6. Pæderastis item, apud Romanos, principatu Justiniani, & seqq. Impp. de quibus V. Zonaram Tom. 3. Paulum Diac. *lib.* 16. Cedrenum, Alios. Proditoribus porrò, apud Moscos, uti de Joanne Basilide refert Paulus Oderbornius in *Vita* ejus, quem etiam unum alterius virilia devorare coëgisse tradit &c. Sed & deliciarum causâ, innocentibus, uti suprà vidimus passim, ubi de *Castratione, Eunuchis, Spadonibus.* Sibi ipsis verò id faciebant inter Gentiles sacerdotes Matris Deûm, inter Christianos Hæretici, *Eunuchi* ob id appellati. Alii. Nec omittenda pudori fœmineo data lex, in hæc verba: *Si orto inter aliquos certamine, alterius uxor accesserit, suè viri — defendendi ergò, & injecta manu illius virilia prehenderit, ei manum sine ulla misericordia præscindito*, Deuteron. *cap. 25. vers.* 11. & 12. Plura hic passim.

Viriola, Glossar. ψέλιον, *armilla. Viriola* μεχχίεια, ψέλια: *Viriola*, κλάσιον, ψέλιον. Isidorus *Origin. l. 19. c.* 31. eas armillas hoc nomine indigitatas vult, quæ *Viris* victoriæ causâ conferrentur. Per diminutionem à *Viria* deductam *Viriolam*, probant Barn. Brissonius, Calvinus *Lexic. Juris.* Becmannus *Origin.* Et quidem *Viriæ* meminit Tertullianus *Pallio cap. 4. Utique, sicut vestigia castinum*

cæstuum Viria occupavit. Ambrosius, quid essent, disertiùs explicavit *de Abrah. cap. 9. Has Virias, quæ manum in materiali auro ornarent, sed spirituali actu levarent.* E quo loco *Virias* manum exornasse discimus, quemadmodum *Viriolæ*, quas ideo cum armillis jungunt Jurisconss. Ulpianus *Leg. 25. §. 10. ff. de auro & argento leg. Inaures, armillæ*, Viriolæ, *annuli præter signatorios.* Ut meritò miretur Lazarum Baysium, Virum aloqui doctissimum, nihil de *Viriolis* apud probatos Auctores se invenisse confitentem *lib. de Vasculis*, Thom. Bartholinus: idemque eundem non sine ratione arguat, quod de colli ornamento *Viriolas* ex Smaragdo, in *Lege de Medico* interpretatur. Diversum enim planè fuit ab his monile, de quo Juvenalis *Satyra 6.*

Quum virides gemmas collo circumdedit.

Inter muliebria ornamenta refert Ulpianus *l. c.* Hinc apud Tertullianum similiter ubi suprà: *Cinædus*, inquit, *Cliomachus, quum ex pugile in fœminam transiisset*, Viriolas *induxit corporis cicatricibus.* Et, *sicut vestigia cæstuum Viria occupavit: ita & endromidis solocem aliqua multitia synthesis extrusit.* Ubi *vestigia cæstuum* cicatrices sunt, quas in capite plerunque ostentabant pugiles. Hinc, quum in MS inveniatur *Virus* pro *Viria*, putat Polyhistor Salmasius *Not. ad Pall. Tertull. Birus* reponendum seu *Berus*, quod tutulus erat, capitis tegmen cicatricibus in capite occultandis accommodatum. Interea non refugit vulgatam lectionem, ut *Viriæ* armillæ sint fœminarum, quas loco cæstuum inseruit brachiis Cliomachus, postquam in fœminam de Viro esset mutatus. Et quidem illam planè ad Afri mentem judicat necessariam Bartholinus: Nam cæstus manibusque & lacertis in luctationibus inducti, quos effœminatus jam Cinædus cum armillis permutavit; ex & cæstibus vestigia, non capiti, sed brachiis, impressa. Quin possunt vestigia nudo sensu de cæstuum loco explicari, in quem successere *Viriæ* seu Armillæ, V. Martialem *l. 11. Epigramm. 22.* Imò fœminarum adeò hæ propriæ, ut in nomina quoque transierint. Ita Lapis antiquus, apud Insubres, quem ex ædibus Nicolai Castillionei publico dedit Bonaventura Castillioneus: V *F Petronius. Gemellus. Vivir. sibi. & Viriæ. L. C. Lucillæ. uxori.* V. Thom. Bartholinum *Schedio de armillis Veterum.*

Virtus, adde: Simulachrum ejus succinctis vestibus pingi solitum, contra quam aliarum Dearum, notat Lutatius *ad Statium Thebaid. lib. 10 versu* 638. De corona illius, pluribus agit Car. Paschalius passim *in Coronarum libris*, inprimis *lib. 5 cap. 1* ubi oleaginam plerunque apud Vett. fuisse docet. Cœterùm *Virtutum* enarrationes inter pocula frequentes, vett. Heroum more, occurrunt apud Homerum, non uno loco, cœterosque illum sequutos: Qua de re & suprà aliquid dictum, ubi de priscorum *Conviviis.*

Virtutes, inter Angelorum ordines, & quidem in secunda illorum Hierarchia, secundo loco, numerantur illi, qui, *Dionysii* nomine vulgò insignitus, Angelorum Remp. primus ordinavit, eorumque sedes ac choros descripsit, totamque Curiam cœlestem justo ordine componere aggressus est: quem secutus postmodum Damascenus, deinde Magister Sententiarum, & tandem cum Thoma universa Schola. Eorum esse procurare ea omnia, quæ ad Religionem spectant in communi, *per quos signa & miracula fiunt in mundo*, inquit Rhabanus *de Univ. lib. 1. cap. 5.* V. quoque Thomam *1. p. 9. 108.* Sed nomina illa diversa, Angelis in S. Scriptura tributa, unde occasio hierarchiæ videtur nata, *potiùs* sunt *gloriosorum spirituum elogia & illustria epitheta, ad Dei ipsius — Majestatem exprimendam ac commendandam*, ait Burmannus *Theol. Christ. Part. prior. lib. 1. cap. 46.* ubi, de X. ordinibus Angelorum apud Judæos quoque agens, ab iis ad Platonicos, ab his ad Christianos, de perpetuo hoc Spirituum beatorum ordine, & statis eorum officiis ac gradibus, sententiam fluxisse, ostendit.

Virus, apud Plinium *l. 17. c. 24. Cytisus necat* viro, *quod Halmon Græci vocant:* salsugo est seu succus salsus, uti vox apud Lucretium quoque sumitur,

Jonium glaucis aspergit virus *ab undis.*

Qui & alibi pro herbarum succo & naturali virtute eam posuit,

Contactaque suo servare & perdere viro.

Certè *malum* & *bonum virus* dixisse Veteres, adnotat Servius. Unde & cinnamomi odorem, ob acrimoniam ac vehementiam, *masculum virum* appellat, *lib. 12. cap. ult.* Nempe in plerisque aromatum τὸ βρομῶδες cum odoris vehementia conjunctum cernitur, quod *virosum* & *virus* Latini dixere. Sic & herbarum succus, & τὸ ἐπιπολάζον τῇ ὀσμῇ καὶ τῆς ὀσφρήσεως ἀπτόμενον in aromatibus, *Virus*; sed & γονὴ animalium quoque ita appellata est, uti docet Salmasius *ad Solinum pag.* 174. 361. 441. & 1307. Aliàs pro malo odore seu fœtore, & veneno, ut notum.

Viscera, Græcè σπλάγχνα, Veteribus propriè, quidquid inter cutem & ossa, seu *quidquid sub corio est*, ut ait Servius *ad illud Æneid. lib. 1.*

Tergora diripiunt costis, & Viscera nudant.

Unde *visceratio*, ἡ κρεωδαισία, de qua postea: & *viscera* membra quælibet, apud Solinum *cap. 19* ubi Phannesiorum aures adeò dilatari ait, *ut viscerum reliqua illis contegant, nec ut amiculum aliud sit, quàm ut membra membranis aurium vestiant.* Alibi, ubi de Britannis, corpus pingentibus, *Inscriptisque* visceribus *hominis incrementa pigmenti notæ crescunt:* & de Anthropophagis, *quibus execrandi sunt cibi humana viscera:* Ciceronem item *Tusculan.* ubi de μαστιγώσει Laconum, *sanguis è* visceribus *defluens*, i. non ex intestinis, sed ex summo corpore &c. Quo sensu Virgilius *Æn. lib. 6.* ait,

Et solida imponunt taurorum viscera *flammis.*

Ubi in holocaustis Vett. carnes immolatarum victimarum concremari solitas tantùm, non etiam exta, indigitat, monente Servio. Postmodum intestinis vox hæsit, quæ in Haruspicum Schola *exta* dicta. Unde, postquam sacrificiorum ratio immutata, & exta reddi ac prosecari cœperunt, reliquiis extorum, quæ non erant prosecata, partim vescentes, qui sacro intererant; partim honoris ergò, missa, qui non aderant, accipientes, Græcis uno verbo σπλαγχνεύοντες (quo ritus omnis nonnunquam comprehensus, quo exta inspiciebantur, probabantur, aræ imponebantur, & quæ edulio erant comedebantur) dicti: ipsæ verò prosiciæ extorum σπλάγχνων ἀπαρχαὶ, appellatæ sunt. *Viscerationem* propriè Latini dixere. Solinus de Hercule sacrificante *c. 2. Etenim cùm* viscerationem *sacricolis daret:* i. epulum vel convivium, Græcè κρεωδαισίαν. Quam viscerationem sacri Herculei sic expressit Virgilius *Æneid. lib. 8.*

Tunc lecti juvenes certatim, araque sacerdos
Viscera tosta ferunt taurorum, onerantque canistris
Dona laborata Cereris, Bacchumque ministrant,
Vescitur Æneas simul & Trojana juventus
Perpetui tergo bovis, & lustralibus extis.

Et quidem exta priùs mandebant, quàm reliquam carnem: unde illud de Pinariis, qui in sacrificio Herculis cùm extis jam adesis ad cœteram venissent dapem, in posterum extorum communione abesse jussi, ad reliquam *viscerationem* solùm admissi sunt, apud Livium *lib. 1. cap. 7.* Plura de voce hac infrà, uti de *Viscerum* quolibet, corde, jecore, pulmonibus &c. suo loco. de *viscerum* verò Præside, apud Romanos, voce *Carna.* Quia autem *Viscera*, misericordiæ sedes, inde σπλάγχνα ἐλέους, *viscera misericordiæ*, & σπλαγχνίζεσθαι, *misericordia commoveri*, in Sacris, quam in rem V. Barthium *Adversar. lib. 149. cap. 11.* Indidem *Viscera*, charitas summa, filius *viscerum* instar charus, apud Papinium *Thebaid. lib. 7. versu* 522.

—— —— sua credite matri
Viscera ——

Hodieque proin læsæ Majestatis in Anglia reis, adhuc spirantibus, aperto corpore *viscera* eruuntur, comburunturque, ut hoc modo, omnem illos in Patriam ac Principem humanitatis affectum penitùs exuisse, indigitetur, quo de supplicii genere diximus aliquid suprà, voce *Exenteratio.*

Visceratio, Græcè κρεωδαισία, propriè epulum, quod ex *visceribus*, i. carnibus immolatarum hostiarum, inter sacricolas, apud Veteres, agitabatur. Servius *ad illud Æn. l. 7.*

—— populique Latini:

Qui intererant, inquit, *Albani montis viscerationi.* V. quæ paulò suprà hanc in rem dicta. ut & ubi de *Idolothytis*, alibique. Addo saltem, post hujusmodi epulum, thus & vinum in ara libari consuevisse, quod ἐπὶ τοῖς σπλάγχνοις σπένδειν Græci dixere. Sed & σπλαγχνεύειν vocabuli paulo laxiorem fuisse usum, apud eosdem, ut *ibid.* videre est. Dein sic appellata crudæ carnis distributio, in solenni festivitate fieri solita. Item epulum funebre: quod in opulentorum civium funeribus populo dabatur. Peractis enim ad sepulchrum justis, convivia domi apparabantur, ad quæ convocabantur Amici atque Cognati: Senibusque cœna funebris exhibebatur, quod dicebatur *Silicernium*, cujus mentio in XII. Tabulis. Sed & Populo interdum ab hæredibus epulum dabatur, aut cruda caro distribuebatur, quod dicebatur *Visceratio.* Denicales inde feriæ celebrabantur, cùm hominis mortui causâ familia purgabatur &c. Joh. Rosinus *Antiqq. Rom. lib. 5. cap. 39.* Quam in rem Godelevius, *In solenni*, ait, *festivitate, vel in funeribus Magnatum, carnes sive crudæ, sive coctæ, quandoque etiam panis vinumque, domum perferentibus præbebatur, Not. ad Liv. l. 8. c. 22.* ubi de *Visceratione* Pop. Rom. à M. Flavio, in funere matris, datâ. Plura V. apud Blondum *Romæ Triumph. lib. 2.* Alex. ab Alexandro *Genialium Dier. lib. 5. cap. 7.* Alios. Addo hoc unum, quòd *Viscerationem* magni honoris loco fuisse, discimus ex modò *cit. l.* Livii, ubi & *annum illum, nulla re belli domive insignem*, P. *Plautio Proculo*, P. *Corn. Scapula Coss. præterquam quod Fregellas colonia deducta & populo visceratio data à Flavio*, fuisse: & ob eam causam, proximis Comitiis, illum *Tribunatum plebei petentibus, absentem fuisse prælatum*, ait. Nec mirum, cùm magnis id impensis constaret. Pomponius *lib. 54. de leg. & fid. lib. 32. L. Titius pleni quina millia dedit, hoc amplius Sejus viscerationem.* Et Cic. *de Offic. lib. 2. Prodigi*

qui epulis & visceratlonibus & gladiatorum funeribus, ludorum venationumq́, apparatu pecuniam profundunt. V. quoque Paulum *l. 22. de LL. lib.* 30. De *Visceratione* sub Imperatoribus *data*, diximus aliquid, voce *Caro*.

Viscum, seu *us*, apud Plautum *Bacchid.*

> *Tactus sum vehementer* visco, *cor stimulo foditur.*

Et,

> *Viscus merus vestra est blanditia*:

illecebra est, laqueus, tendicula, insidiæ, ad capiendum paratæ. Alludit enim Comicus ad *viscum*, excogitatum *pennis avium tactu ligandis, juglandis oleo subactum, cùm libet insidias moliri*, ut ait Plin. *lib.* 16. *cap.* 44. de quo aucupii genere diximus aliquid suprà, voce *Arundo Crescens*. Nascitur autem *viscum* in abiete ac larice; in quercu, robore, ilice, pruno sylvestri, ac terebintho: *sed copiosissimum in quercu, quod dryos hyphear* (*ita* reponit Dalechampius) *vocant — Adjiciunt discrimen, visco in his, quæ folia amittant, & ipsi decidere: contrà inhærere nato in æterna fronde. Omnino autem satum nullo modo nascitur, nec nisi per avium alvum redditum, maximè palumbis ac turdi. Hæc est natura, ut nisi maturatum in ventre avium, non proveniat*, Plin. *ibid.* unde *turdum sibi ipsi exitium cacare*, proverbio dictum. Addit idem de aliis ejus usibus quædam, & de modo *viscum avium* conficiendi. Pergit dein, de usu ejus ac veneratione apud Duridas: *Nihil habent Druidæ — visco & arbore, in qua gignitur (si modò sit robur) sacratius — Quidquid adnascatur illis, è cœlo missum putant, signumque esse electæ ab ipso Deo arboris. Est autem id rarum admodum inventu, & repertum magnâ religione petitur: & ante omnia sextâ lunâ — Omnia sanantem appellant suo vocabulo, sacrificiis epulisq́, ritè sub arbore præparatis, duos admovent candidi coloris tauros, quorum cornua tunc primùm vinciantur. Sacerdos candidâ veste cultus arborem scandit. Falce aureâ demittit. Candido id excipitur sago. Tum deinde victimas immolant, precantes ut suum donum Deus prosperum faciat his, quibus dederit. Fœcunditatem eo porrò dari cuiq́, animalium sterili arbitrantur, contraq́, venena omnia esse remedio. Tanta gentium in rebus frivolis plerunq́, religio est.* Quod *viscum Gallorum* cum S. Eucharistia, quomodo conferat *in Hieroglyphicis* Nic. Causinus, V. illum *Parabol. Histor. lib.* 10. *c.* 79. plura verò de *Visci colligendi ratione*, & usu in Medicina multiplici, apud eundem Plinium *lib.* 24. *cap.* 4. *lib.* 27. *cap.* 7. alibi. Addo hoc unum, quòd *visco* non aves solùm, sed *ursum* quoque *captum*, exhibet Martialis *in Spectaculis Epigr.* 11. cui tit. *de Urso viscato*;

> *Præceps sanguinea dum se rotat ursus arenâ,*
> *Implicitam* visco *perdidit ille fugam* &c.

ubi Raderum & Marcilium vide. Alia vocis notio, apud Apulejum *lib.* 2. *Fotidem, quæ suis dominis parabat* viscum *fartim concisum, & bamma compascuè jurulentum.* Ibi enim pro *viscere* sumitur, & *pulpa frustatim confecta* exponitur in glossamento. Nisi legendum sit *viscus fartim concisum*, Salmasius *ad Solinum pag.* 374.

Visendus Fons, in Ligurum finibus, memoratur Solino *cap.* 2. *Italia Pado clara est, quem mons Vesulus superantissimus inter juga Alpium gremio suo fundit*, Visendo *fonte in Ligurum finibus, unde se primùm Padus proruit.* V. quoque Plinium *lib.* 3. *cap.* 16. quòd in alto, fortasse sic dictus. *Mirabilem* vocat Marcianus Capella. V. Salmasium *ad Solinum pag.* 84.

Visere, cupere videre est, Servio *ad Æn.* 8. hinc apta Eleusinio Sacro vox, cujus mystarum nota desideria, non nisi post longam moram & operosas *προπαρασκευὰς* lenienda. Cujusmodi *mysteria visere* & *invisere* Latini Scriptores passim dicunt, pro *μυεῖσθαι*, i. *initiari* seu *παραλαμβάνειν τὰ μυστήρια*, *sumere*, aut *suscipere sacrum*: sicut *revisere*, pro *ἐποπτεύειν*. Quamvis *τὴν ἐποπτείαν* seu *ἐπόπτας* non raro cum *μύσταις* loquendo Auctores confundant: quo pacto duplex *ἐποπτεία* constituenda, prima, ad quam *τὸ visere*, & secunda, ad quam *τὸ revisere* referatur. Uti autem mystæ *visebant*, sic Sacerdotes dicebantur *δεικνύειν*, i. *ostendere* mysteria. Seneca *Nat. Quæst. lib* 7. *cap.* 32. *Eleusina servat, quod ostendat revisentibus* &c. V. Salmasium *Not. ad Hadrianum Spartiani*, & suprà ubi de Sacris hisce sacertimis. Aliquando verò *Visere*, pro *videre*, quod vide.

Visio, unus ex Propheticæ revelationis, in Vet. Testamento, modus. Cùm enim Deus vel per intellectum, vel per phantasiam, vel per sensus seu sensibilia externa, cùm visibilia, tum audibilia, voluntatem suam Prophetis cognoscendam exhiberet; per phantasiam dupliciter id faciebat, vel in *Visione*, quæ vigilantibus, amoto tantisper sensu illorum, objiciebatur; vel in *Somno*, dormientibus: in quo utroque variæ rerum species in illorum phantasia pingebantur. Numer. *cap.* 12. *versu* 6, 7, 8. *Si est Propheta ex vobis, per* Visionem *meipsum Jehovam notum facio ei, aut per somnium alloquor eum. Non sic servus meus Moses — Ore ad os alloquor eum, aspectu & non in ænigmatibus, & speciem Jehovæ videt.* Nempe excelluit in Prophetiæ gradu Moses. Quod in eo inter alia consistebat, quòd cùm reliqui Prophetæ per imagines, per somnum, aut in *Visione* acceptas, Dei fierent compotes, atque in ista nebula voces ejus fere audirent; illi Deus loquutus est re ipsâ, per voces sonosque humanos, quas videns vigilansque & mente præsens hauriebat: Nec auditu solùm, sed, quantum homini Deum usurpare fas est, visu ipsius gloriam libavit, per gloriosissimam speciem oculis ejus exhibitam, Exodi *cap.* 33. *versu* 23. &c. V. Franc. Burmannum *Theol. Christ. Parte prior. lib. III. c.* 5. §. 14. 15. & suprà, voce *Videntes*: quorum cacozeliâ. *Visiones*, Græcè *Ὁράσεις*, libri Græcorum pariter ac Saracenorum dicebantur, in quibus tradebatur, quot annos Imperatorum quisque esset victurus & quæ imperante illo etiam eventura: memorati Luithprando, *in Legat.* de quibus plura apud Meursium *Glossar.* Sed & circumferebantur olim in Orientalibus & Merid. regionibus *αἱ Ὁράσεις τοῦ ἁγίου Παύλου*, *Visiones S. Pauli*, teste Marco Patr. Alex. *Qu.* 2. quas in *Respons.* meritò rejicit Balsamon. V. Cl. Suicerum *Thes. Eccl.* voce *Ὅρασις*.

Visitatio B. Mariæ Virg. Festum est Ecclesiæ Rom. ab Urbano VI. institutum, ad d. 2. Jul. celebrandum, A. C. 1389. *ex voto propter persecutionem schismatum*, verbis Macri *in Hierolex.* Nempe Schismate tunc laborabat Ecclesia Rom. ad quod componendum, auxilium B. Virginis imploratum, huicque faciliùs obtinendo festum illud ab Urbano dedicatum est, confirmatumque à successore ejus Bonifacio IX. qui amplissimis illud indulgentiis ditarunt, ut habetur in Bulla utraque, quò observationem ejus promtiorem redderent. Nec tamen in omnibus Ecclesiis illud tunc fuisse receptum videtur, usque ad Concilium Basiliense, in cujus sessione 43. A. C. 1441. universalis ejus observatio sancita est. Recolitur eo memoria visitationis Elisabethæ à B. Maria facta, apud quam trimestre totum eam transegisse, ex Evangelio discimus &c. V. Rivetum *Apolog. pro Sanctiss. Virgine lib.* 2. *cap.* 13. In Syriaco Rituali Festum antiquius reperiri, ac in illa gente, mense Decembri, paulo ante nativitatem Domini, celebrari, eo ipso die, quo in honorem ejusdem Deiparæ Græci in Templo, quod *in Blachernis* dictum, festum agunt, habes apud præfatum Macrum *d. l.* Aliter *Visitationis* vox sumitur, in Orig. Murensis Monast. *p.* 39. *Villicus autem debet dare — piscem magnum pretio* 5. *solidorum, ante Natale Domini, quod vocatur Visitatio.* Pro pensitationis viz. specie, sic dictâ, quòd vassalli Dominos suos identidem *visitare* tenebantur cum xeniis aut muneribus; quod postmodum in præstationem abiit necessariam, & in Gallia *Salvatici* nomine innotuit, C. du Fresne *Glossar.*

Visitator, in Ecclesia Rom. dicitur Episcopus, qui in locum alterius Episcopi demortui, vel propter crimen a communione suspensi, aut remoti, à Metropolitano vel Pontifice mitti consuevit, ad obeunda in ea diœcesi Episcopalia munera, donec alius Episcopus ordinetur, cujus electione ipsum interesse mos. Cujusmodi *Visitatorum* officiū accuratè perstringit vetus *Formula electionis Episcopi*, in *Spicilegio* Acheriano *Tomo VIII.* V. quoque suprà, voce *Periodeuta*. Sed & *Visitatores*, in Monasteriis, dicebantur, qui, in Capitulis Provincialibus electi, Monasteria visitabant, in Monachos, ipsosque adeò Abbates, inquirebant, horum delicta emendabant, mulctasque ac pœnas pro eorum ratione irrogabant. Qui cùm, sub prætextu *Visitationis*, Monasteria gravibus expensis premerent, seu longiori morâ, seu sumtuosis epulis, seu etiam numeroso comitatu; interdum & ab iis pecunias extorquerent, *Constitutionibus* Gregorii IX. Nicolai IV. Benedicti XII. aliisque cautum est, ne Monasteriis & locis visitatis onerosi & graves porrò existerent, uti docet C. du Fresne ubi suprà. At *Visores*, apud Matth. Paris A. C. 1135. sunt, qui forestis inspiciendis, ne fierent *vasta*, à Rege præfecti erant: aliæ vocis notiones habes apud eundem.

Visus, V. suprà ubi de *Oculis*.

Vita, inter nomina S. Cœnæ, apud Scriptores Ecclesiasticos occurrentia. Augustinus *de remiss. peccator. c. Pelagium, lib.* 1. *cap.* 24. *optimè Punici Christiani, Baptismum ipsum nihil aliud, quàm* Salutem, *& sacramentum corporis Christi nihil aliud, quàm* Vitam, *vocant.* Et mox, *Quid aliud etiam, qui sacramentum mensæ Dominicæ* Vitam *vocant, nisi quòd dictum est, Ego sum panis vitæ?* E quibus verbis colligimus, fuisse hanc nomenclaturam topicam, Punicis seu Afris Christianis propriam: Sicut & aliæ quædam similes, doctis potiùs, usurpatæ, quàm in communem Ecclesiæ usum receptæ, occurrunt, Casaubonus *Exercit.* 16. *ad Annal. Eccles. Baronii num.* 54. Nempe symbolum est S. Cœna divinitus institutum corporis & sanguinis Domini, qui propriè *Vita* est, sicut idem *Veritas* & *Via*, Joannis *cap.* 14. *v.* 6. Eandem ob rationem & Baptismum invenias in scriptis Antiquorum *Vitam* appellari, ut, quum ait Paschasius *libr. de Corp. & Sang. Domini*, de iis, qui statim post acceptum Baptismum obierunt, *In nullo post perceptam* vitam *declinarunt à via.* Ubi *Vita* est Baptismus, aut ipse Christus, quem induunt, qui lavacro regenerationis tinguntur, Gal. *cap.* 3. *v.* 27. Ideo subjicit Paschasius, *Sed permanserunt in* Vita, *qui Christus est*, Casaubonus *ibid.* V. & Jo. Casp. Suicerum *Thes. Eccl.* voce *Ζωή*. De *Vita* verò *Communi*, seu *κοινοβίῳ* tum vett. Pythagoræorum, tum inter Christianos Ascetarum, suprà voce *Cœnobium*, alibique: uti de *Vitam producendi*

tundi morte alterius tutiam Veterum seu opinione potiùs, voce *Pa a* &c.

Vitalia contorquere, vocabulum Luctæ veteris, apud Trebell. Pollionem *Claudio, Præterea ei, qui non balteum, sed* vitalia *sibi contorserat, omnes dentes uno pugno excussit;* de quo V. suprà voce *Ilia*, item ubi de *Lucta*.

Vitaliani, Hæretici, à *Vitali*, seu *Vitalio* Presbytero Antiocheno, Apollinaris adjutore, nomen nacti, V. *Vitalis*.

Duces Venetorum.

Vitalis Falierus, Dux Venetorum, Dalmatiam & Croatiam, pleno jure, ab Alexio Imper. impetravit, cùm antea tributum Imperatoribus Byzantinis pendere tenerentur, A. C. 1085.

Vitalis Michael. Dux Venetorum, bello contra Emanuelem Imp. Græcum, Chium Ins. sub Reip. potestatem redegit: à quo tempore universi maris Adriatici Dominos sese appellitare cœperunt. Georg. Hornius *Orb. Imp. cum Not.* L. Joach. Felleri *pag.* 159.

Vitalius Victor, inter Nobiles Romanos, sine causæ dictione Severi jussu occisos, memoratur Spartiano *in Vita* hujus Imp.

Vitas-Patrum, in *Libro Ordinis* S. Victoris Paris. MS. *cap.* 19. apud C. du Fresne, *Quales sunt Bibliothecæ & majores Expositores & Passionarii &* Vitas Patrum *& Omeliarii*: indeclinabile est, & librum Ecclesiasticum notat, Πατερικὸν & Πατερικὰ Græcis appellatum, quòd *Vitas SS. Patrum* contineat, V. Gregorium Turon. *Præfat. ad Vitas Patrum* Rosvveidum *ad easdem in Prolegom.* Alios. Gennadius *de Scriptoribus Eccl.* Evagrium librum scripsisse ait, *qui attitulatur Vita Patrum*, ut *Petronium scripsisse putari* Vitas Patrum *Ægypti Monachorum* &c. Sic *Vitas - Fratrum* unica quoque voce opus suum inscripsit Gerardus Fracherus Lemovic. Dominicanus, in quo virorum illustrium Ordinis sui *Vitas* & elogia descripsit, circa Annum C. 1263. V. Carol. de Fresne *Glossar.*

Viti, V. infrà S *Vitus*.

Vitelliani, pugillares dicti sunt lutei, *vitello* fortè illiti, quibus res lasciva & elegantiores inscribebantur. Aliis à *Vitellio*, nescio quo Inventore, dicti sunt. Eorum meminit Martialis *lib.* 2. *Epigramm.* 6.

Hæc sunt quæ relegente me solebas
Rapta exscribere, sed Vitellianis.

Et *l.* 14. *Epigr.* 8. cui tit. *Vitelliani*,

Nondum legerit hos licèt puella,
Novit quid cupiant Vitelliani.

Vitem dare, apud Ælium Spartianum *Hadriano, nulli vitem, nisi robusto ac bonæ famæ, dedit:* est Centurionem facere. His enim cùm ad id muneris promoverentur, *vitis* in manu dabatur, verberando militi qui deliquisset, unde *Vitis* Centurionatus insigne. Eusebius *Hist. Eccl. lib.* 7. *c.* 14. Τιμή τις ἐστι παρὰ Ῥωμαίοις τὸ κλῆμα, ἧς τοὺς τυχόντας φασὶν ἑκατοντάρχους γίνεσθαι, *Vitis nomen militaris dignitatis apud Romanos, quam qui obtinent, Centuriones esse dicuntur.* Et Martialis *l.* 10. *Epigr.* 26.

Vare Paratonias Latia modò vite per urbes
Nobilis & centum dux memorande viris &c.

Qui autem Centuriones fiebant, vel ordine promotionis ad hunc gradum perveniebant, ut ille Marinus apud Eusebium *d. l.* & Scæva apud Lucanum,

— ibi sanguine multo
Promotus Latiam longo gerit agmine vitem.

Vel beneficio Imperatoris aut Ducis, quibus *vitis* sc. ab ipso Imperatore dabatur, ut *loc. cit.* Spartiani & in vet. *Inscr.* ET. MIHI. VITEM. DEDERIT. VLPIA. LEGIONE. MISSIS. Unde Suetonius *in Tiberio, per quasdam beneficii sui Centuriones* &c. Salmasius *ad Spartiani locum.* Quòd verò *Vitis* electa militum castigationi, Juvenali quoque indigitatæ, *Sat.* 8.

Nodosam posthac frangebas vertice vitem,
Si lentus pigrâ muniret castra dolabrâ:

hinc est, quoniam vet. de suppliciis lege Romanâ sancitum est, *ut cives non virgis everberarentur, sed vitibus*, uti apud L. Florum ac T. Livium legimus. Hinc *vite* percussum esse, probro non „erat. Plin. *lib.* 14 *cap.* 1. Quid quòd insertæ castris summam rerum, imperiumque continent. Centurionum in manu vitis „& opimo præmio tardos ordines ad lentas perduxit aquilas, „atque etiam in delictis pœnam ipsam honorat. Contrà fuste externus miles plectebatur. Martianus tamen *ff. de re militar.* *Si miles vitem tenuit* (i. pœnæ vitis subjectus est, quod *sub vineam jacere* quoque dictum) *militiam mutat: si ex industria fregit, — capite punitur.* Cæterum, qua figura hujusmodi *Vitis Centurionalis* fuerit, videre est, in Goltzii Cæs. *tab.* 23. *num.* 5. & apud Ant. Pois. *de Num. Vett. tab. H. num* 5. plura verò de illa apud Cœl. Rhodiginum *Lection. Antiqq. l.* 26. *cap. ultim.* Stevvechium ad Vegetium *l.* 2 *c.* 6. & Just. Lipsium *de Militia Rom. l.* 2. *Dial.* 8.

Vitenen, miles, obtruncato domino suo, Lithuaniæ Duce, regionis imperium rapuit A. C. 1279. Ei successit Gediminus An. C. 1300. qui fines Lithuaniæ longissimè per Russiam protulit, & à finibus Prussiæ, usque ad Pontum Euxinum, protendit, unde *Magni Duces* appellati. Georg. Hornius *Orbe Imper. cum Notis* L. Joachimi Felleri *p.* 391.

Viterbum, adde: Hieron. Ruscellius in suo *de illustr. Virorum insignibus stemmatibusque libro*, ubi Lucernas quasdam celebres compertas fuisse in quibusdam casulis sepultas, alias autem in parietibus murorum inclusas, quæ in aëre aperto per aliquot horas accensæ ardentesque perdurarint, sponteque suâ postea extinctæ sint, exiguo quodam in illis pulvere remanente, asserit: narrat, earum præter alias multas aliquas repertas esse tempore Alexandri VI. Pontif Rom. 3000. p. à *Viterbo*: in oppido desolato, Ferenti nomine dicto; ubi scribit Suetonius, natos esse progenitores Othonis Imper. V. Fortunium Licetum *de Lucernis antiqq. lib.* 1. *c.* 8.

Vitex, herba, Gr. λύγος, item ἄγνος, unde *agnus casta* libidinis stimulis coercendis ac castitati servandæ conducere credita est: indeq; matronæ Vett quæ in Casto Cereris aut Isidis erant, *vitice* stramenti vicem, per omnes illos dies, quibus secubantes à toris suis genialibus, in Templo dormiebant, uti consuevere. Dioscorides, Ὠνόμασται δὲ ἄγνος, διὰ τὸ τὰς ἐν τοῖς Θεσμοφορίοις ἁγνευούσας γυναῖκας ὡς ὑπόστρωμα χρῆσθαι αὐτῷ. Sub eadem Samios Junonem apud se, ad Imbrasum flum. natam esse, jactare olim solitos, atque *viticem* illam suâ ætate, in Idoli hujus sacro solo, adhuc fuisse ostensam, tradit Pausanias *in Achaicis*. Est autem Vitex, salicum genus, in Ægypto adeò frequens, ut Ἀγνοῦ κέρας, h. e. *Viticis cornu*, inde dictum sit promontorium Ægypti, inter Bolbiticum & Sebenniticum ostium, cujus meminit Hesychius, post Strabonem *l.* 17. V. Sam. Bochartum *Hieroz. Parte poster. lib.* V. *cap.* 15. Nominis origo à *vieo* seu *vio*, de quo suprà.

Vitey, primus Chinensis Imperii conditor, cui omnium artium inventionem incolæ ascribunt, Georg. Hornius ubi suprà *p.* 451. V. eundem *Arcâ Noæ*, Auctorem Anon. *Sina & Europa c.* 47. ubi *Chronologiam Sinicam* exhibet, Alios.

Vithungi, apud Sidonium Apollin. qui *Vithungi*, apud Treb. Pollionem *Claudio*, ubi diversos Scytharum populos recenset, *Juthungi* dicuntur Ammiano Marcell *l.* 17. ubi Alemannorum eos esse partem, scribit. Dexippus tamen Scythas quoque appellat. V. Salmasium *ad Pollionem d. l. Vopiscum in Probo*, nec non suprà, voce *Virthingi*.

Vitia de plaustris antiquitus, inde in scena, liberè arguebantur olim. Apud Alexandrinos certè statis diebus in curribus homines vectos, quibus hoc munus datum esset, totam urbem peragrare, & consistentes, ubi vellent, ac domo adstantes cujuscunque visum esset, verè de plaustro canere, nec falsa convitia, sed vera crimina, utpote probris civium accuratè priùs exploratis, objicere consuevisse, quò hac libertate corripiendi homines ab improbitate absterrerentur, tradit Suidas, V. quæ suprà dicta voce *Plaustrum*. De vett. verò Comicorum, in reprehendendis civium *vitiis*, παῤῥησίᾳ, sic Horatius *Serm. l.* 4. *Sat.* 4

Eupolis, atque Cratinus, Aristophanesque Poetæ,
Atq; alii, quorum Comœdia prisca virorum est;
Si quis erat dignus describi, quòd malus, aut fur,
Quòd mœchus foret, aut sicarius, aut alioqui
Famosus, multa cum libertate notabant.
Hinc omnis pendet Lucilius hosce secutus.

V. iterum suprà, ubi *de Comœdia, veteri* inprimis & *nova*. Quod cousque obtinuit, donec omni pudore excusso *Vitia* pleno alveo humanum genus irrupere. Tum monitores hi è medio sublati, Virtuteque conculcata *Vitia* in pretio esse, coronari etiam, imò in Numinum numero, haberi sunt cœpta. De Monitoribus prisci ævi, V. suprà voce inprimis *Cantor*. De coronis, nota Sybaritarum væsania, apud quos ii, quos luxus erudierat ferculis condiendis apponendisque, coronas meruere, teste Athenæo *lib.* 12. Xenocratem similiter, propter longiorem compotationem, præmii loco, coronam accepisse, narrat Diogenes Laërtius *lib.* 4. ut alios omittam. In quos meritò Bernardi illud usurpes *Serm.* 66. *Coronabitur turpitudo? Nihil minùs decet honestatis auctorem.* Quantum verò id, quòd non solùm alia innumera, sed & *Vitia* ipsa, cum quibus Divinitati nullum potest esse vel per umbram commercium, in Deorum Senatum Romani retulere: *Iracundiam, Cædes, Lascivium, Ebrietatem, & nescio quæ alia his consentanea*, uti testatur Auctor gravissimus, Gregorius Naz. *Orat.* 2. *de Theol.* Non sc. *Numina colendorum, sed crimina colentium*, ut scitè Augustinus. *Quo ex genere*, ut Cicero addit *de Nat. Deor. lib.* 2. *Cupidinis & Voluptatis & Lubentinæ Veneris vocabula consecrata sunt, vitiosarum* (ut ipse fatetur) *rerum*. Omitto Lavernam, Persicam, Mutunum, Deos Lucrios, Murciam, Mellonam. similisque farinæ Idolorum farraginem, de quibus latè Arnobius *adv. Gentes lib.* 1. Augustinus *de Civ. Dei*, Alii, videndi. Nec saniores Græci: apud quos Parmenides Discordiam, Cupiditatem, cæteraque ejus gregis, ad Divinitatem revocavit, teste Cic. ubi suprà *lib.* 1. &, quod amentiæ hujus extremum censeri queat, Athenienses, Sapientiæ, si ipsis credere, alumni, eò impudentiæ progressi sunt, ut teste eodem *ibid. lib.* 2. Contumeliæ quoque, & Impudentiæ ipsi, fanum extruxerint: quod auctore Epimenide factum, docet Clemens Alex. *Protrept. pag.* 12. V. Tob. Pfannerum *System. Theol. Gentilis pur.*

cap. 1. §. 2. & 3. ut & suprà, ubi de *Diis*. Contrà Deus noster, *qui tam purus est, ut ne videre quidem malum possit*, ut Propheta loquitur: non aliis solùm modis, quantopere ab omni labe velit esse cultores sui immunes, testatus est, ab omni ævo, sed & ne victimam quidem sibi offerri ullam voluit unquam, quæ aliquo vitio esset infecta. Quo fine Sacerdotibus præscripsit, quâ hic cautione opus, quæque ab Altari animal excludant, exacte docuit, Levit. *cap*. 22. *v*. 22, 23, 24. ubi XII. *vitia* enumerantur, quorum unumquodque sacrificium redderet abominabile, de quibus prolixè Bochartus agit *Hierozoïci Parte prior. lib. II. cap*. 46. V quoque hic passim, ubi de *Sacrificiis*, atque *ad Sacra* pertinentibus.

Vitiles Naves, apud Plinium *l*. 7. *c*. 56. *Etiam nunc in Britannico Oceano* vitiles *corio circumsutæ fiunt. In Nilo ex papyro, & scirpo & arundine*: Solino dicuntur *vimineiales*, *c*. 12. Sed aliud *vitile*, aliud *vimineum*. Quidquid enim è vimine est, id *vitile* quidem, cùm vimen virgultum sit *viendo* aptum, ut suprà vidimus: At non contrà, quidquid *vitile*, vimineum est seu ex vimine. Cùm & funes & corollæ, & alia, quæcunque plexili opere fiunt, *vieri* dicantur. Plinius *l*. 13. *cap*. 4. de foliis palmæ. *Nunc ad funes vitilium*q; *nectu & capitum levia umbracula finduntur*. Strabo de palma itidem *l*. 17. καὶ μέλι καὶ ἄλφιτα, τά τε πλεκτὰ παντοῖα ἐξ αὐτῆς, *vitilia omne genus* &c. Sic è scirpi cortice tegetes aliaque *vitilia* texi consuevisse, diximus supra. V. Salmasium *ad Solin. pag*. 245. 246. & suprà voce *Vietor*.

Vitiligo. Arabum morbus, teste Jo. Bodino *Method. Hist. cap*. 5. Græcè ἄλφος quibusdam, aliis λεύκη, V. Theod. Zuingerum *Theatro Hum. vitæ*, ubi de *Lepra*. Vossius *Vitiliginem* ab impetigi„ne, scabie & elephantiasi, sic discriminat: Si lenior sit pruri„tus, vocatur λειχὴν, sive impetigo. Quod malum adeò mite, „ut sanare possis, si quotidie detrices saliva jejunâ. Sin malum „sic gliscat, ut cutis in furfures resolvatur, nominatur propriè „ψώρα, seu scabies. Quòd si asperitas —— altius descendat in car„nem subjectam, nec furfures, sed squamæ e cute oboriantur: „ab hisce squamis, quas Græci λεπίδας vocant, appellatur λέ„πρα. —— Arnobius l. 1. *vitiliginem* dixit. Est vero tantus in hac „pruritus, ut nec scabendo juvetur; sed eo sæpe ulcera & inflam„mationes proveniant. Si denique in lepra humor magis u„ratur & malignior fiat —— ἐλεφαντίασις dici solet &c. *de orig. & progr. Idolol. l*. 4. *c*. 45. ubi, ut & *cap*. 89. de remediis quoque horum disserit. Cujusmodi morbo licèt infecta esset Atossa, Artaxerxis uxor, ille tamen nihil quicquam eâ re offensus, Junonem supplex pro ea adorasse, manibus tellurem contingens, Satrapæque & Amici jussu ejus tantam illi vim donorum misisse, ut interjecta inter Fanum & Regiam 16 stadia auro argentoque, purpura item & equis implerentur, leguntur apud Plutarch. *in eo*. Eundem Israelitis, ex Ægypto exeuntibus, Manethon, Chæremon & Lysimachus, aspergere conati sunt, sed pulcrè Josephus illos confutavit *lib c. Maneth*. Interim certum, ex Australi Orbis parte illi malo originem esse, quod proin Ægypto peculiare facit Plinius, nullos ante Pompejum M. Italiam leprosos vidisse, tradens. Cui argumento sit, quòd Moses, omnium antiquissimus Scriptor, Leges de leprosis varias, Græci ac Romani nullas, tulerunt. Vide suprà, ubi de *Lepra*.

Vitis, an à *vieo*, quòd lenta; an à *vi*, quâ flectitur, an quòd *invitat* ad bibendum? jure apud priscos magnitudine suâ inter arbores numerata est, ut infrà videbimus. Hujus plantandæ inventum, ad Bacchum, ad Oenum, ad alios. putandæ, ad alium, qui arroso *vitis* palmite inposterùm uberiorem proventum exhibuerit, referant Plinius *l*. 7. *c*. 56. Athenæus, & Pausanias *in Corinthiacis*, certiora suprà attulimus ubi de *Vinea*, quæ *vitibus consitus ager* est. Nempe ex Sacris Literis discimus, Noe Patr. post diluvium *vitem*, quæ priùs inculta fuerat, & sylvestribus plantis adnumerata, quæque esui solùm inservierat, ut volunt nonnulli cum Masio *in Gen*. arte excoluisse, in vinera distribuisse, ac primum ex uvis vinum expressisse & in potum adhibuisse. Unde cùm illius vim ignoraret, præter opinionem inebriatus est, ut notat, eum sic à peccato & intemperantia excusans, Hieronymus. Ob hoc inventum Beroso Anniano Janus *Vitifer*, ab Hebr. *jan*, *i. e.* vinum: ac *Bifrons*, qui tot seculis Pyrrhæ & Ogygis diluvio anterior, eodem vultu ætatem ante diluvium actam atque secutam sit intuitus, illius fine, hujus initio spectato, V. Auctorem Anon. *Chinæ & Europæ cap*. 38. Procedente ævo magnum culturæ incrementum accessit, quo de Plinius *lib*. 14. *cap*. 1. *In Campano agro* (vites) *populis nubunt, maritas, quas complexæ atque per ramos earum procacibus brachiis geniculato cursu scandentes, cacumina æquant, in tantum sublimes, ut vindemiator auctoratus rogum ac tumulum excipiat*. Ubi Vindemiatorem, dum ad putandum auctorabatur, pacisci consuevisse, si fortè casu periret, rogum ac sepulchrum sibi fieri, impendio auctorantis, indigitat. Quam in rem V. plura *ibidem*, alibique passim, nec non apud Salmasium *ad Solinum pag*. 512. 586. & *seqq*. ubi & de balsami arbore, ad *Vitium* modum, excultâ. Usus earum præclarus, & quidem præcipuus hic est, ob quem tantopere Noahum illarum plantatione delectatum ait Chrysostomus quòd sc. non ignoraret, *Vini virtutem ad leniendum animi mœrorem, & vires hominis, quæ multo quam prius imbecilliores erant, per illud restaurari*: unde *tanquam aliquod naturæ nostræ solatium ac remedium posteris* illum hoc pacto relinquere voluisse, addit. Præterea corona ex *Vite* in sacris Bacchicis, non minus, ac ex hedera & smilace, olim frequens fuit, uti discimus ex Athenæo *l*. 5. de cujusmodi coronis vitigineis, V. Car. Paschalium *Coronar. lib*. 4. *c*. 1. Sed & *Junoni vitem Callimachus induxit. Ita & Argis signum palmite redimitum, subjecto pedibus ejus corio leonino insultantem ostentat novercam, de exuviis utriusque privigni*, Tertullianus *de Cor. milit*. Dulcissimum verò liquorem ejus in sacris suis libarunt, Vett. sic tamen, ut de non putata id fieri nefas haberetur, ex Pythagoræ disciplina, qua de re vide Tobiam Tannerum *Theolog. Gent. purior. cap*. 15 §. 10. quemadmodum & in mensa sua ... tactam, impuram habitam refert Plinius *lib. & cap. cit.* ubi de ligno ejus porrò sic habet: *Jovis simulachrum in urbe Populonio ex una conspicimus, tot ævis incorruptum. Item Massiliæ pateram. Metaponti templum Junonis columnis vitigineis stetit, etiam nunc scalis tectum Ephesiæ Dianæ scanditur vite una Cypria, ut ferunt, quoniam ibi ad præcipuam amplitudinem exeunt, nec est ligno ulli æternior natura*. Idem ipsum quoque Dianæ hujus simulachrum ex *vite* fuisse, ex sententia Muciani, alibi tradit, de quo videndus Salmasius *ad Solinum p*. 815. & 816. Contra nihil sumi ex illo ligno ad aptandum operi, ne quidem paxillum ad appendendum ei ullum instrumentum, ait Deus Ezech. *c*. 15. *v*. 3. Quare pergit Plinius, Verum ista ex sylvestribus facta crediderim, quanto„ hæ vites tonsurâ annua coercentur, & vis earum omnis evo„catur in palmites, aut deprimitur in propagines, licet que tan„tùm gratiâ ex his pluribus modis ad cœlitiores soliq; ingenia.„ Topiario insuper operi idonea vitis. *Una vitis Romæ in Liviæ porticibus subdiales inambulationes umbrosis pergulis opacat, eadem duodenis musti amphoris fecunda*, Plinius *ibid*. In Ægypto inprimis circa Memphim, ubi perpetuâ comâ Vites virescunt, Salmasius *ad Solinum pag*. 270. &c. Neque vero *Vites* solùm ipsæ in tot usus placuerunt, sed & in tessellatis operibus *vites* expressæ occurrunt apud Anastasium Bibl. *in Zacharia*, ubi *vitinum*, vel, ut alii legunt, *vitimetallum*, quasi *vites ex metallo*, hujusmodi opus vocat, quod Galli *vignettes*, q. *vineolas* seu *viticulas* hodieque appellant. V. quoque infrà, ubi *de vite Aurea*. Magni itaque muneris loco, *Gallis omnibus & Hispanis ac Pannoniis, ut vites haberent, vinumque conficerent*, permisit Probus Imp. apud Vopiscum, cùm antea nec in Italia quidem Vites instituendi aut colendi, quantum quis vellet, jus esset, utpote libertate hujus rei lege Domitiani coercita, quam refert Suetonius *c*. 7. ubi Casaubonum vide. At Lycurgus Spartanos, Diceneus Germanos Getasque, Mahometes sectatores suos, *Vites* excindere funditus voluere: nec inter Christianos defuere errones, eadem sentientes, de quibus, ut & plura hanc in rem V. supra, ubi de *Vinea* & *Vino*.

Vitis Aurea, in Templo Hierosolymitano secundo, celebris olim, è qua botri insuetâ magnitudine dependebant, supra ipsum Templi ostium, & quidem supra coronas aureas & argenteas, intra quas aureæ catenæ suspensæ erant, sub collocata. Docet autem Casaubonus, duo diversa ejus formæ donaria, quorum utrumque *Vitis aurea* appellatum sit, apud Auctores, reperiri. Strabo verò apud Josephum dubitat, utrum, *Vitem* vel *Hortum*, prius illorum debeat nominare. Quibus non dissimilia videntur fuisse illa Apolloniatarum aliorumque Populorum donaria, quorum mentio apud Plut. *lib. de def. Orac.* & appellat θέρη χρυσᾶ, *æstates aureas*, quòd æstivos fructus similitudine referrent. Utriusque donarii meminit tum Josephus, tum Pseudogorionides. quorum hic planus, ut tœdissimus impostor, multa mentitur, præsertim ubi de posteriore *Vite*, sicut doctè observatum est Josepho Scaligero *in Serarium cap*. 5. Antiquior *Vitis* χρυσίνη fuit domus Hasmonæorum, ut rectè ait Scaliger, quam Pompejo dedit Aristobulus, Alexandri Regis filius: At de posteriore, quæ ab Herode in Templo a se instaurato, dedicata fuit, agit Josephus *lib*. 15. *c*. 14 cum quo capite comparanda sunt, quæ narrat Pseudogorionides partim vera, partim falsa. Sed & *Vitis aureæ*, quæ in Templo fuit, etiam in libris antiquorum Rabbinorum fit mentio, e quorum monumentis Zacuthus *in Juchasin p*. 27. *b*. hominum nonnisi trecentorum operâ solitum hoc donarium loco moveri ait, unde facile intelligimus, cur Strabo non solum *Vitem* illud appellet, sed ... rium: Hebræi tamen, ut cœteri, גפן של זהב. Vide Isaacum Casaubonum *Exercit. ad Annal. Eccles. Baronii* 16. §. 10. Adde, quòd, præter nomen Alexandri Jannæi R. inscriptum, pomorum omnis generis ac animalium figuris, ornatam Hasmonæorum vitem fuisse, existimat Lipsius, qui verba Plinii, de triumpho Asiatico Pompeji, *lib*. 37. *cap*. 2. *Mons aureus quadratus, cum cervis, leonibus & pomis omnis generis, circumdata vite aurea*, ad nobilem hanc vitem trahit. *Electar. l*. 2. *c* 5. à quo tempore Jovi Capitolino mansit sacra. Nec minus artificii fuit, in illa, quæ super portam Templi Herodiani pendebat, *botros aureos pendentes, racemos hominis longitudine*, exhibens, ut ait Jos. *Orig*. *l*. 15. *c*. 14. quamque mille talentis auri fuisse æstimatam apunt.

Nec certè sine hujusmodi Artificibus folia, uvæ, ac racemi aurei, ex ea a voventibus suspendi potuissent, quod tamen fieri solitum tradunt Talmudici. Sed nota Seldenus *Vitem* priorem, regium domus Hassamoneæ cimelium nec omnino sacrum quid fuisse, antequam Jovi Capitolino Romæ offerretur, *de Jure Nat. & Gent. juxta Discipl. Ebraeor. l.* 2 *c.*8. ubi de gemina hac Vite (non enim aliam præter illas Hierosolymæ, nisi in deliramentis Rabbinorum fuisse, ostendit &c.) multa egregia, ut & de similibus Persarum Regum cimeliis, ex Athenæo *l.* 7. & 12. Herodoto *l.* 7 Plut. *de Fortuna Alex.* & Plinio *l.* 33. c 10. &c. Causam v. *Vitis* suæ in eo ponunt Magistri, *quoniam Synagoga Judæorum viti assimilatur*, ut videre est apud Constantinum *l'Empereur ad tit. Middoth c.* 3. *p.* 133. toties sc. in veteri Fœdere. Ps. 80. v 8. Oseæ c. 10. v. 1. &c. Idem potiori jure Christiana Ecclesia sibi vendicat, ex Joannis c. 15. v 1. & *seqq.* Hinc & opere tessellato seu musivo *Vitis* expressa legitur, in æde Sophiana CPoli, apud Paulum Silentiarium *in Descript. ejus Parte* 2. v. 235.

> —— μετ' ὀνυχισμοὺς δὲ καλύκων,
> Κλήματα χρυσοκόμοισιν ἐοικότα ... ἄμπελος ἕρπει
> Δεσμὸν ἑλιξοπόρον σκολιοῖς πλέξασα κορύμβοις
> Ἠρέμα δὲ προθέουσα, τόσον ... πέτρου,
> Βαιὸν ἐπιστεφάνοισιν ἑλιξὶν ... πλέγματι χαίτας
> Αἰθέρος ——

V. C. du Fresne *Gloss.* voce *Vitium*.

Vitrago, nomen herbæ, quæ *helxine* aliàs, teste Oribasio: quòd *vitro* herbæ similis sit, vel simili virtute prædita. Sunt tamen qui *Vitrariam* vocent, ut Apulejus & *Urceolam*, quia apta sit, vitreis vasis abstergendis. Quam ob causam & *Urceolaris* dicta est, de qua V. pluribus differentem Salmasium *in Praexerc. ad Plin.* Alia est *Vitraria* herba, uti appellatur in provincia Narbonensi, è cujus cineribus cum quodam silicum genere mistis, pretiosa ac nitidissima crystallina conficiunt Vitrarii Veneti. Eadem nempe cum illa, quæ in Ægypto & Syria frequens Arabibus *Kali* appellatur, quamque ad vitra conflanda jam olim exuti in Græcia consuevisse, tradit Aristophanis Scholiastes *ad Nubes*, Ἡμεῖς μὲν ἀγνοοῦμεν τὰς βοτάνας τινὰς κεκαυμένας, καὶ διὰ τοῦ πυρὸς τακείσας ἐπὶ κατασκευὴν ἀγγείων τινῶν λέγομεν, οἱ παλαιοὶ δὲ κτλ. Aliter & *Solda*, quasi *solida*, quòd cineres ejus in lapidē ferruminantur, proprio verò nomine *Halimum*, quæ vide, & plura hanc in rem, apud Salmasium *ad Solin. pag.* 1096.

Vitrarii, V. infra *Vitriarii*.

Vitrasia, nomen gentis Romanæ, unde *Vitrasiano* SC. nomen. memoratur Capitolino *in Marco Imperatore*, ubi Salmasium vide.

Vitreum, apud Æl. Lampridium *Heliogabalo*, Æstiva convi„via coloribus exhibuit, ut hodie prasinum, *vitreum*, alio die, „Venetum deinceps exhiberet, semper variè per omnes dies „æstivos: coloris genus, Veneto & prasino affinis, diversi tamen. Et quidem viride remissius & clarius hic notat, *τὸ ὑαλῶδες* vel *τὸ ὕαλινον*, tam ab herba *vitro*, quàm ab illa specie, quâ constant vasa. At succus ipse herbæ *vitri*, vel isatidis, quo vestes tinguntur, quoque Britanni olim corpora inficiebant, cœruleum obscuriorem facit colorem, uti diximus suprà voce *Glastum* & *Guesdum*: V. plura de hac herba, apud Salmasium *ad Solinum pag.* 254. & *seqq.* Sic *Vitreum*, de colore apud Virgilium,

> —— *vitreisque sedilibus omnes*
> *Accepere* ——

Et alibi,

> —— *hyali saturo fucata colore.*

Ubi Servius, *vitreo*, ait, *viridi*, *Nymphis apto*. Similiter trigonales pilæ vitrei coloris erant: unde *vitrea* dicuntur in veteri *Inscr.*

> *Ursus togatus, vitreâ qui primus pilâ*
> *Lusi decenter cum meis lusoribus.*

Aliud quid sonat *vitrea Toga*, apud Nonium, ut infrà videbimus. Alias *Vitreum*, quod ex *vitro* est: ut *Vitrea quadratura*, quibus *bitumine aliisque medicamentis insertis domum induxisse perhibetur* Firmus Imp. apud Vopiscum, *vitreæ fenestræ*, apud Hieronymum aliosque, è quibus Leo Ost. *l.* 3. *c.* 27. & 32. *Fenestras* —— *plumbo simul ac vitro compactis tabulis, ferroque connexis inclusit.* Etiam *vitreæ* simpliciter, apud Gregorium Turon. *l.* 6. *c.* 10. it. *vitrla*, in lemmate ænigmatis *de Speculari*, apud Symphosium, annotante Salmasio,

> *Perspicior penitùs, nec luminis arceo visus.*

Græcis διάυγεια, item ὕαλα, V. suprà ubi *de Fenestris*. *Vitrea pocula*, alia, de quibus paulo pòst. Addo saltem *Vitreum Cœlum*, Archimedi olim fabricatum, quod omnes cœlestium corporum motiones, itinera, intervalla, proportiones, tantâ arte exhibuit, teste Pappo Alexandrino, ut totus Orbis ejus fabricam fuerit admiratus. Huic Sphæræ tres similes ostentat *Musæum* Kircherianum, in Ara Magnetica, quæ in Musæi medio ambulacro spectatur. Quarum media & grandior fluitantis humidi, pendulum Orbis teneri globum in centro refert, quæ ponderibus ipsa suis librata & motu occulti ducis, magnetis, circa suum centrum, 24. horarum spatia sympathicè Angelo, qui in media aqua fixus manet, indiceque, occurrentia sibi horarum intervalla distinguit. Secundus globus, cujus exteriorem superficiem diversis coloribus distincti circuli seu lineæ, Solis ac reliquarum Planetarum circumvolutionem diurnam & nocturnam discriminantes referunt. Genius in medio pendulus, ad suæ motricis virtutis imperium impiger circuit, sceptroque in vitreæ sphæræ circumferentia, influxum prædominantis Planetæ indicat. Tertia sphæra Zodiacum & reliquam orbis siderei lucentem & fixam familiam refert, in cujus itidem medio Genius Magnete, ut prior, fœtus, iisdem legibus 24. Meridianorum intervallis totidem horarum spatia, ad quodvis momentum sidera fixa in nostrum Horizontem influentia, ostendit &c. Quæ latius videre est apud Georg. de Sepibus *in Collegio Rom. S. J. Musæo pag.* 20. & 21. ipsam verò *Aræ* figuram exhibet Auctor *in Arte Magna Lucis & Umbræ*. Nec omittenda *Vitrea catena*, à Lugdunensi quodam fabricata, tanta subtilitate, ut non frangeretur humi allisa: ut & montes, specus, animalia, suis depicta coloribus, jacula item minutissima, ut è cera diceres confecta: currus item cum bobus, qui sub muscæ alis occultarentur, quorum meminit Cardanus *de Rerum var. l.* 10. *c.* 52.

Vitriarii, seu *Vitrarii*, Græcè Ὑαλουργοὶ, memorantur Ælio Lampridio *in Alexandro Sev. Braccariorum, Linteonum*, Vitrariorum, *Pelhonum* —— *& cæterarum artium vectigal pulcherrimum instituit, ex eoq; jussit thermas — populi usibus exhiberi.* Habuere illi vicum suum Romæ, in regione primâ, portâ Capenâ, ut docet Sextus Ruffus *in descript. Urbis*. Nempe conjunctim habitarunt, sicut & alii Opifices. Namque, ut probè Martianus *Topogr. Antiq. Rom.* observat, M. Varro Figulos quoque uno in loco conjunctim habitasse indicat, cùm dicit, *Venerem Myrteam fuisse inter Figulos*. Sandaliarii Vici, suprà meminimus, sic dicti, non tam quòd Apollinis effigies, quæ ibi dedicata fuerat, sandaliis esset ornata; quàm quòd in eo sandaliorum sive calceorum Opifices habitarent. Idem de Sutoribus clarè colligitur ex Plinio *l.* 10. *c.* 43. &c. Balduinus *de Calceo cap.* 7. *Admirandarum vitrearum operarii*, occurrunt apud Sugerium *de Adm. sua c.* 29. *Vitri factores* vocat Beda *de Wiremuth. Monast. l.* 1. *cap.* 5. Misit legatos in Galliam, qui vitri factores, artifices videlicet Britannis eatenus incognitos, ad cancellandas Ecclesiæ porti„cuumque & cœnaculorum ejus fenestras adducerent. Cujus„modi (lapidearum &) vitrearum fenestrarum Artifices primus „omnium in Angliam asci. ille VVigfridus Episc. VVigorniensis legitur, apud Thomam Stubbs *in Actis Pontificum Eborac. sub Ann. C.* 726. apud Carolum du Fresne *Glossario*. Vide plura hic infrà.

Vitrix, cogn. Veneris, V. suprà *Victor*.

Vitrum, quod *vitri* pervium, recensetur Talmudicis inter tria beneficia, quæ verbis illis Deuteron. *c.* 33. *v.* 19. *Thesauri absconditi arenæ*, quibus ex littorali arena, quæ alioqui solet esse infœcunda ac sterilis, magnas opes Zabulonitis accessuras promisit Moses, intellecta volunt. Nempe in horum finibus, ad secundum à Ptolemaide stadium, erat Belus fluv. ex cujus arenis vitrum conflatur. Tacitus *Histor. l.* 5. Belus amnis Judaico mari „illabitur, circa cujus os conlectæ arenæ admixto nitro in vi„trum excoquuntur. Modicum id littus, sed egerentibus in „exhaustum. Et Plinius *l.* 5. *c.* 19. Rivus Pagida sive Belus vitri„fertiles arenas parvo littori miscens. Ipse è palude Cendevia„à radicibus Carmeli profluit. Quâ autem occasione *vitri* conficiendi ratio inventa, idem hisce tradit *l.* 36 *c.* 26 *Quingentorum ... passuum* (*quinquaginta* legendum monet Bochartus) *non amplius littoris spatium. Idque tantùm per multa secula gignendo fuit vitro. Fama est appulsâ nave mercatorum nitri, cùm sparsi per littus epulas pararent, nec esset cortinis attollendis lapidum occasio, glebas nitri è nave subdidisse. Quibus accensis, permixta arena littoris, translucentes nobilis liquoris fluxisse rivos, & hanc fuisse originem vitri.* Quæ arena Græcis proin ὑαλῖτις dicta est, ut Hebr. חול *hol*, unde *vitrum* ὕαλος. Mox, pergit idem, ut est astuta & ingeniosa „solertia: non fuit contenta nitrum miscuisse: cœptus addi & „magnes lapis——Simili modo & calculi splendentes multifa„riam cœpti uri: deinde conchæ & fossiles harenæ. Auctores sunt, in India è crystallo fracta fieri, & ob id nullum compa„rari Indico. Sed, qui *vitrum* omne genus in Indica Emporia à Mercatoribus Romanis afferri solita, tradit *Peripli* Auctor, nusquam meminit *vitri* aut crystalli, quod ex illis emporiis in nostrum orbem à Mercatoribus adveheretur. Strabo tamen Indiam crystalla gignere scribit *l.* 15. sed per κρυστάλλας ibi crystallinâ facie gemmas, h. est, candicantes, inter quas adamas principatum tenet, intelligi debere, docet *ad Solinum* Salmasius *p.* 1093. Reliquam *vitri ex arena conficiendi*, apud alias postmodum gentes, historiam pete ex Plinii loco. Post hujus demum ætatem, ex herba *vitrum* conflare Græci invenere, cui halimo nomen, uti suprà monuimus voce *Vitraria*, quæ ratio hodieq; obtinet. Ex cineribus enim silicis exustæ, admixtâ, quam *soldam* vocant, conflatur vitrum vilius, *silicaries calites* Galli, *verres de Fauchere*, vulgò appellant: at ex cineribus herbæ, de quâ Comici Interpres loquitur, cum quodam silicum genere mixtis, pretiosa ac nitidissima sua crystallina conficiunt Veneti Vitra-

ria

rii, quà de re V. Salmasium *ibid. p.* 1099. Sæpe autem λίθον Auctores *vitrum* vocant, item λίθον ὕαλον. κρύσταλλος quoque, quo nomine, cum propriè *frigus & glaciem* denotet, lapidem specularem ab idiotis suâ ætate appellatum, scribit ille vetus Scholiastes. Unde & κρύσταλλος *glacies*, quam vocem pro *vitro* quoque nonnullis usurpatam, discimus ex Hesychio aliisque, nosque Germani etiamnum *glaß*, sicut *glace* Galli, vocamus. *Cujus acies tanta, ut citra ullum sensum ad ossa consecet, quicquid attigerit corporis*, Plinius *d. l.* Unde non ineptè *vitro* usam dicas Ziporam, cùm *acutissimo lapide circumcidisse præputium filii sui* legitur Exodi c. 4. v. 25. cùm & balsami fruticem, *vitro, lapide, osseisque cultellis*, incidi solitum, testentur Tacitus *Hist l.* 5. & Plinius *l.* 12. *c.* 26. Cæterum usus ejus ad potandum Veteribus magnopere frequens fuit, pulso auro & argento. utpote quòd κρυσταλλοφανὲς esset, h. e. *in translucentiæ candidum*, cui vitri generi ac colori maximus honos ac pretium fuit. Unde זכוכית לבנה *vitrum album* auro non cedere, nisi materia esset fragilis, ait Jonathan *ad Deuter. l. cit.* Et Plinius iterum, Neronis principatu modicos calices duos, *quos appellabant pterotos*, *H. S. sex millibus* venisse, refert ubi supra. Sed hisce potiùs ab arte pretium fuerit. Certe *Vitri* officina Romæ olim in Circo fuit Flaminio, in qua pocula fiebant punctis coloratis, quasi gemmis insignitæ & crystallinis similia: quæ ut pretio gemmatis æquanda non erant, ita usu reperiebantur firmiora, quòd aquis calidis, ut veræ gemmæ, non vitiarentur aut fluerent. Inprimis verò Ægyptiorum artificium ingens fuisse in formandis *vitreis* calicibus versicoloribus, quos Adrianus Imp. *Allassontes* dixerit, docet Scaliger *ad Propert. l.* 4. & meminisse illiusmodi calicum Martialem *l.* 14. *Epigramm.* 115. ait,

Adspicis ingenium Nili. quibus addere plura
Dum cupit, ah, quoties perdidit auctor opus!

„Ad quæ verba tamen Salmasius: Vitreos, inquit, hos calices fuisse, in quibus Ægypti ingenium artificiumque ostentabatur, arguit lemma *Calices vitrei.* Sed qua in re spectabatur ars illa? an in colorum varietate? minimè. In sculptura igitur & cælatura visebatur. Vitrum enim argenti modo cælabatur. Plinius, Aliud flatu figuratur: aliud torno teritur, aliud argenti modo cælatur, Sidone quondam iis officinis nobili. In flatu figurandis vitris, ut nunc moris est, & in torno terendis, ut olim quoque solebant, nullum operis periculum. Nam & *Audaces*, qui plebeji erant calices & parvo veniebant, torno formabantur, hinc *Toreumata* Martiali dicta at in sculpendis cælandisque periculum non parvum. Suntque hi calices omnino, qui *diatreti* dicebantur Ubi non in varietate colorum, sed in cælaturæ ingenio, artificium illud ponit: & quidem quod de *Diatretis* dixit, mentionem eorum idem Poeta facit, *l.* 12. *Epigr* 70.

O quantum diatreta valent, & quinque comati!

„Ubi idem Salmasius. Calices diatreti, id est, tornati & tessellati. V. Turneb. *Advers. l* 27. c. 31. Calices nempè erant vitrei, cavati perforatique, hoc est sculpti. Διατρῆσαι enim est perforare vel cavare, quod sculpere Latini dicunt. Qui enim gemmas sculpunt. quasi quosdam sulcos in iis cavant & foramina cælo imprimunt inde *Cavatores* dicti gemmarum sculptores. Alii erant *Allassontes*. de quibus suo loco. Hi calices, ut & diatreti, cæterique Alexandriæ optimè fiebant, & maximo erant in pretio, atque inde in Indiam, Italiamque advehebantur. Unde inter merces Alexandrinas, quam Αἰγυπτίας ἐμπορίας vocabant Vett *vitrum* quoque occurrit, apud Vopiscum *Aureliano*, *Vectigal ex Ægypto urbi Romæ Aurelianus vitri, chartæ, lini, stupæ, atque anabolicas species æternas constituit.* Cùm contrà, quæ Romæ communiter fierent, illorum comparatione vilia essent & χαλκοῦ, ut ait Strabo, i. *asse* vel *assis quadrante*, venderentur. Cujus rei rationem ex eodem exponit Salmasius, *Strabo scribit, Romæ Vitrarios multa commentos esse & ad vitreorum colores, & ad eorundem tornandorum facilitatem, unde tanta eorum vilitas orta, ut vulgò vitreum poculum asse venundaretur, Not. ad Saturninum Vopisci*, ubi de Vett. *Re Vitriaria.* Ubi quod de coloribus habet, confirmat Plinius *l. cit. Fit & tincturæ genere Obsidianum, ad escaria vasa, & totum rubens vitrum, atque non translucens, hæmatinon appellatum. Fit album & murrhinum aut hyacinthos sapphirosque imitatum, & omnibus aliis coloribus. Nec est ulla alia materia sequacior, aut etiam picturæ accommodatior.* In quibus tamen maximè de Alexandrino *vitro* loquitur, ut ista declarant: *Maximus tamen honos in candido translucentibus, quàm proxima crystalli similitudine —— Est autem caloris impatiens, ni præcedat frigidus liquor.* Talia enim Alexandrina pocula, κρυσταλλοφανῆ, atque hinc *crystalla* quoque abusivè Martiali dicta, sed caloris impatientia: cum quæ Romæ fiebant κρυσταλλοφανῆ, viliora quidem, sed & firmiora, haberentur. Quo nomine idem quoque illa Poeta commendat. hoc versu.

Nostra nec ardenti gemma feritur aqua &c.

Interim fragilis hæc voluptas, & levi impulsu peritura. Sed & hîc humana industria succurrere conata est, & vitra fracta sulphure solidare seu malthare docuit, uti videre est apud Commentatorem Pithœanum Juvenalis *Sat.* 5. ubi Sutoris Beneventani calicem Poeta ait, esse

Quassatum & rupto poscentem sulfure vitro.

Rarior ars, sed Auctori perniciosa, quæ *Vitrum* ductile s. malleabile ostendit Tiberio Imp. qui, ne aurum præ *Vitro* vilesceret, Auctorem cum officina sustulit. Interim hodieque *Vitrum* radio rotave secari, in quasvis species arborum, florum, artificiorum, quin & in specularia, quæ cætera in eodem Vitro sculpta reddant perfectissimè, pavonis caudam oculatam repræsentent &c. Francofurti vidit Adam. Freyclius *Sina & Eur. cap.* 43 *ubi Sinenses ex oryza quoque Vitrum mirè perspicuum, atque friabile conficere tradit.* Nempe & specula ex vitro, a Sidoniis excogitata, apud Plinium: & specularia, de quibus abunde diximus suprà, ubi de *Fenestris Vett.* & *Specularibus*: uti de *Speculis* itidem suo loco. Adeò non intra poculorum usum nobilis materia stetit. Sed & præter hujusmodi vitreamina, habuerunt Vett. & in solo vitrum, ut in thermis Agrippinis factum: & pro pariete vitrum adhibebant, ut in Scauri theatro: & vitreas quoque cameras facere instituerant, teste Plinio *lib.* 36. *cap.* 25. & Seneca *Epist.* 86. de quibus V. Salmasium *ad Solinum p.* 1215. Quò pertinent *vitreæ quadraturæ*, quibus Firmi Imp. inducta domus, apud Vopiscum, item specula seu *orbes*, ut idem Seneca vocat *Epist seq.* quibus similiter parietes domus distingui consuevere V. supra vocibus. *Orbes* & *Quadraturæ.* Imo & columnas vitreas miræ magnitudinis, in æde quadam, memorat Auctor *Hist Apost.* quam in rem V. Casaubonum *ad locum Vopisci.* Nec vivis solùm multiplicem præstat utilitatem *vitrum* sed & mortuis inservire, docet Herodotus *lib.* 3. ubi in loculis mortuorum plurimum olim ejus usum fuisse tradit: *Cadaver enim, inquit, Ægyptio more condiverunt, illud cavo cippo circundant ἐξ ὑάλου, qui è vitro constat: ἐν μέσῃ δὲ τῇ στήλῃ ἐνεὼν διαφαίνεται ὁ νέκυς, οὔτε ὀδμὴν οὐδεμίαν ἄχαριν παρεχόμενος, οὔτε ἄλλο ἀεικὲς οὐδέν, in cujus medio intertuetur mortuus, nihil neque ingrati odoris, aut fœditatis ullius exhibens.* V. quoque Diodorum *l.* 3. Ubi qui *vitri* nomine Obsidianum intelligunt, lapidem Æthiopicum nigri coloris & translucidi, & speculi instar imagines reddentem, refelluntur a Sam. Bocharto *vitrum fossile* & ἀλάβαστρον, cujuslibet formæ & cælaturæ capax (unde diatreta illa, de quibus dictum) cujus nomen *mahu* cum ipsa re ad vicinos populos, ex Æthiopia transierit, hic intelligendum pluribus docente, *Hierozoici Parte poster. lib. VI. cap.* 16. Ut verò etiam fracto vitro sua laus constet, in varios & illud usus adhibitum: hinc fracta aut læsa vitra contra sulphur Romæ olim vendi consuevisse, innuit Papinius *l.* 1. *Sylv.* 6. *v.* 74.

—— comminutis
Permutat vitreis gregale sulfur.

Horum unicum attigisse sufficiat, quòd minutatim illa contusa terminis nonnunquam subdita legimus apud Siculum Flaccum *de Condit. Agror. Aliquibus terminis subduntur cineres, aut carbones. aut vitrea fracta, aut ossa subcensa.* Et Arcadium Aug. *Sub terminis qualia signa invenimus? Aut calcem aut gypsum. aut vitrea fracta, aut cineres, aut testam tusam.* V. Barthium *Animad. Papin. ad h. l.* Quid quòd, *cùm ignis propria & suprema actio sit vitrificatio: Chymici quidam non illepidè aiebant, vitrea omnia & crystallina ex ultima conflagratione evasura*, uti ait Autor libri, cui tit. *Religio Medici, Sect* 49. ut & illa addam, *addita aquâ vitreas pilas Sole adverso in tantum excandescere, ut vestes exurant*, tradit Plinius sæpè citatus, unde reperta speculorum urentium materia, de quibus suo loco. Sed & *vitro tincto*, ut hodie, sic olim quoque gemmæ adulteratæ, quod Indorum inventum facit Plinius unde & *vitreæ gemmæ*, pro falsis in *Hist. Aug.* & *vitreum* absolutè de falso lapide, apud Tertullianum, qua de re V. Salmasium *ad Solin. p.* 1092. At cùm *vitreæ vestis* meminerunt Auctores, translatione utuntur, & pellucidam ac tenuem indigitant: Nonius *c.* 6. *num.* 4. *Vitreum perlucens & pellucidum quidquid est.* Unde Varro *Vitrea Toga* mentionem facit, apud eundem *cap.* 14. *Inlin.* & Circe *vitrea* nuncupata reperitur. quòd pellucente, adeoque meretricio indumento, ornaretur, vel quòd maris esset accola, Adrian. Turnebus *lib.* 1 15. adeoque hyali coloris haberet vestem, de qua Virgilius *Georg l.* 4.

At mater sonitum thalamo sub fluminis alti
Sensit, eam circùm Milesia vellera Nymphæ
Siccabant, hyali saturo fucata colore.

Hyali enim color vitreus, ut vocis Etymologia satis indicat, isque Italis *Giallo*, aut ut aliis visum, *Giaide*, V. Nicolaum Erythræum *de orig. linguæ Vernac.* & *lib. de colorib.* ut & Thomam Dempsterum *Paralipom. ad Rosinum l.* 5. *c.* 31. Ὕαλος autem *vitrum* est. Cùm enim ὕειν sit *madidare* ac *humectare*, inde ὕαλον, *humectum*; & quia, quæ madidata ac aquâ aspersa, ea lucent nitentque, hinc porrò pro *lucido* sumptum, tandem peculiare nomen lapidis primò specularis, inde *vitri* factum est, Salmasius *ad Solinum pag.* 1096. V. suprà quoque.

Vitruvia, seu *Victorina*, mater Victorini Tyr. inter XXX. Tyrannos memoratur Treb. Pollioni ultimo loco, CASTRORUM MATER dicta, uti patet ex nummis ejus; de qua V. illum ibi,

ac

nec non in *Vita Lolliani*, ut & ſuprà, voce *Victoria* vel *Victorina*, cujus loco *Vitruviam* vel *Victorinam*, apud Auctorem hunc ubique legi, notant Jan. Gruterus & Claud. Salmaſius *Not. ad l.* Idem nomen fuiſſe Proculi Imp. uxori, quæ poſtea *Sampſo* dicta, apud Vopiſcum *in Proculo*, ubi vulgò *Viturgia* legitur, idem Salmaſius docet *ad eum*.

Vitta, an quòd eâ pectus vinciatur, inſtar *vitis* ligantis, Iſidor. faſcia fuit, qua caput vinciretur, Perotto. Sic Rolinus, capitis ornamentum muliebris, *Vittas* vocat, quibus illæ capillos colligabant, ex Ovidio *Metamorph. lib.*1.

Vitta coercebat poſitos ſine lege capillos.

Erantque illæ ſive Matronales multiplices, ſive Virginales ſimplices, de quibus plenè Bernartius *ad Thebaidos lib.* 5. *ſub fin.* Propriæ enim honeſtarum Matronarum, Virginum, ac Veſtalium fuere, *Taniæque* etiam dicebantur: de quarum origine, aliquid ſuggerit Val. Maxim. *l.* 5. *c.*2. ubi de matre & uxore Coriolani: *In quarum honorem Senatus Matronarum ordinem benigniſſimis decretis adornavit. Sanxit namque, uti fœminis ſemita Viri cederent, confeſſus, plus ſalutis Reip. in ſtola* (quæ Matronarum propria) *quàm in armis fuiſſe: Vetuſtisque crinium inſignibus novum Vittæ diſcrimen adjecit.* Nempe cùm Matronæ a Libertinis crinium ſertis diſcernerentur, quas ſolæ habere poterant, novum diſcrimen a Senatu adjectum, ſc. *Vittæ* ſive faſciolæ, quibus, ut & Stolâ, ſemper, præcipuè apud Poetas, Matronæ denotantur. Tibullus *El.*6. — *Quamvis non Vitta ligatos*

Impedias crines, nec ſtola longa pedes.

Virgilius *Æneid. lib* 7.

— *Matres ubicunque Latinæ*

Solvite crinales Vittas, *capite orgia mecum*, &c.

Juno quoque, apud Martianum Capellam *de Nupt. Mercur. & Philol. lib.*1 *expurgatioris auri vena ſplendente addiderat crinibus ſocialè vinculum.* Id eſt, *Crinalem Vittam*, ut Dempſterus exponit. Sic enim Statius *lib.*1. *Sylv.*2 *verſu* 242.

— *Dat Juno verenda*

Vincula & inſigni geminat concordia dextra.

Neque verò Matronarum ſolùm, ſed & Virginum nondum nuptarum fuiſſe *Vittas*, diſcimus ex Val. Flacco *l.* 1. *Argonaut.*

Ultima Virgineis tum flens dedit oſcula vittis.

Meretricibus verò, ſicut Stolâ, ita & Vittis, interdictum fuit, Octav. Ferrarius *de Re Veſtiar. Part.*1 *l.*3. *c.*17. V. quoque Solerium *de Pileo ſect.*6 & Thom. Dempſterum *ad Roſinum l.* 5 *c.*35. Imò & amplior *Vittarum* uſus fuit, neque muliebri ſolùm mundo adnumeratæ ſunt, ut Critici docent. Namque & Sacerdotes erant *Vittati*, & Poetæ & ſupplices & ad ultimum ſupplicium ducendi. Templa quoque ipſa, & aræ Deorum ac Victimæ: Naves itemè portu exituræ. aut poſt longinquam navigationem reverſuræ. Faces tandem nuptiales, Ludorum præmia, arboresque ipſæ, certis quibusdam Diis conſecratæ, ut diligenter ac eruditè præfatus Joh. Bernartius *l.c.* obſervavit: Adde & diademata priſcorum Regum nihil aliud, quàm *Vittas* fuiſſe diſcolores, ut ad Claudianum expoſuit Dempſterus. Et quidem, quod de Sacerdotibus Victimisque dictum, confirmat apud Virgilium impoſtor Sinon, cùm *Æneid l.* 2. ſic loquitur:

Jamque infanda dies aderat, mihi ſacra parari,

Et ſalſæ fruges & circum tempora Vittæ.

Et infrà, — *Vittæq; Deûm, quas hoſtia geſſi.*

Sic Ovidius *Metam l.*15.

Victima labe carens & præſtantiſſima forma,

Nam placuiſſe nocet, Vittis inſignis & auro

Siſtitur ante aras &c.

Unde *ταινιοφόρος Βοῦς* Lycophr. *bovem inſulatum ſeu vittatum*, habet. Suem quoque *vittatam*, exhibet vetuſtiſſimum marmor, à Caſalio publicatum, in quo Silvani ſacrificium deſcribitur apud Fortun. Licetum *de Gemmis Annular. Schem.*32 *cap.*119. De Sacerdote Chryſe Hom. *Il.* α *στέμματ' ἔχων ἐν χερσὶν Ἀπόλλωνος*. Fuerant autem hæ è lana. Feſtus, *Inſulæ ſunt ficamenta lanea, quibus Sacerdotes & hoſtiæ templaque velabantur.* V. quoque Varronem *l.* 6. Inde, cùm antiquitus, flores atque frondes ad ſepulchrum ferre, moris eſſet. poſtea addi cœpit lana, Joh. Meurſius *ad Lycophron.* Idem tamen, ſuprà laudatus Bernartius, accuratiùs inter *Vittas* & Inſulas diſtinguens, Inſulam aſſerit eſſe faſciam laneam, partem capitis capillo tectam ad bina tempora aperientem, utrinque adſtrictâ ac dependente vitta; quo factum, ut Vittæ Inſulæque non rarò confundantur. quem V. omnino, ut & Salmaſium ad Tertullianum *de Pallio c.* 4. ubi *de Cereris Sacerdotibus*, & Juvenalem hoc de iis verſu.

Paucæ adeò Cereris vittas *contingere dignæ.*

Verbo, *Vittis* cingebant Veteres, quidquid volebant conſecratum, uti pluribus docet Caſp. Barthius *Animadv. Papin. ad Theb.* 8. *v.*127. Color iis albus & purpureus. Idem Poeta ib. *l.*2. *v.*738.

— *& ab arbore caſta*

Nectens purpureas niveo diſcrimine vittas.

Ubi, *alternis*, ait vet. Scholiaſtes. *albo & purpureo colore textas.* Et *l.*4. *v.*218. *Albaque puniceas interplicat inſula vittas.*

Communiter v. albæ fuere, uti idem Barthius *ad prior. l.* docet. Phœbejorum inprimis Antiſtitum. Statius iterum de tali *Achil. lib.*1. *v.* 11.

— *primis albeſcunt tempora vittis.*

Sic *albam vittam*, in ſpicea corona, pro religioſiſſimo inſigni datam, notat Plinius *l.*10. *c.*2. Quia v. *albeſcunt*, ait Poeta, non *albent*, putat Barthius & hisce purpureum quid inſuiſſe, *Animadv. ad l.* Iisdem frons oleæ nonnunquam innexa. Idem alibi,

— *glaucæque innexus oliva*

Vittarum provenit honos —

Vel lauri, ut Paſchalius colligit ex Marc. Capellæ his verbis *c.*1. *Subdenda tamen Clario fidibus perſonanti, atque inter ſerta laurigera inſularum lubrico, implexoque crine.* V. illum *in Coronarum libris l.* 4 *cap. ult.* ut & ſuprà voce *Inſula*: plura verò hanc in rem, præter Auctores jam memoratos, apud Salmaſium *Not. ad Aurelianum Vopiſci*, ubi inter alia *torum* & *phrygium* & *vittam* & *faſciam* & *mitram* & *tiaram*, ſynonyma, & de vinculo primùm capitis, inde & de veſtium ornatura, uſurpata eſſe, adnotat. Hinc *Vittatus*, quod cognomen L. Metello, quia ulceris cauſa frontem faſcia circumdederat, inditum, annotante Alexandro Neapol. *Genial. Dier. l.*1. *c.*28 aliàs quid ſignet, ex præcedd. liquet.

Vitula, adde: Hinc *vitulare* verbum Gr. *παιανίζειν*, h. e. *voce lætari*, & *μυχᾶν*, quod Germani quoque imitantur. Item *vitulatio*, quo modo ſacra hujus Idoli appellata. Nonnulli tamen non tam à lætitia, quàm à *vita* dictam volunt, quòd *Vita* frugibus ſuſtentetur, quarum cauſa Vitulæ Deæ ſacra facta, ſive peculiare illa Numen, ſive cum Victoria, quam ſequitur pax, fauſtitasque omnis, idem fuerit. V. omnino Macrobium *Saturnalium l. cit.* Apud recentioris ævi Scriptores, vox Muſicum inſtrumentum denotat, quod *vielle* & *violon* Galli etiamnum vocant, V. C. du Freſne *Gloſſar.*

Vitula, Hebr. עגלה Hoſeæ *c.*10. *v.* 11. *Ephraim vitula eſt, quæ aſſuevit & amat triturare*, V. quoque Eſai *c.* 50. *v.* 11. non tam *vitula herbilis* eſt, quæ herba veſcitur, ejusque paſtu pingueſcit, ut placet nonnullis: quam *vitula triturans*, quæ ſoli trituræ aſſuevit neque alia re delectatur, adeoque idem cum *vitulo* מרבק *marbek* 1. Sam *c.*28 *v.* 24. niſi quòd genus mutatum. Cujusmodi vitulos bovesque, ad areæ palum aut columnam, vel etiam ad ſe invicem collo adalligatos. grana pedibus ſuppoſitis olim trituraſſe, & quorum in os eorum capiſtrare Lex prohibebat, illorum eſu eximiè pinguefieri conſueviſſe, diximus ſuprà, ubi de Vett. *Trituratione.* Gravius opus erat, aratio, in quo ſub jugo ligabantur, colla illarum atterente atque exulcerante. Quo reſpicit Poeta, cum ei memoratur juvenca adhuc

Ἀδμήτην, ἣν οὔπω ὑπὸ ζυγὸν ἤγαγεν ἀνήρ,

Indomita, quam nondum quisquam ſub jugum duxit

Oſeas idem *juvencam refractariam* talem vocat, *c.*4 *v.* 16. Huic proin ut aſſueſcerent, pluribus plagis erat opus. Jerem. *c.* 31. *v.*18. *Me caſtigaſti & caſtigatus ſui, ut vitulus non edoctus.* Nempe tum non aliter, quam ſtimulis & verberibus boum vel ignaviam, vel contumaciam correxere: ac proinde ſtimulum boum vocabant Hebræi *malmad*, quaſi *διδασκάλιον* dixeris. Poſtmodum artes variæ acceſſere. Namque Columella, poſtquam dixit, *Retinaculis eos contineant: & unus cum clava lignea procedens, modicis ictibus ſubinde impetus eorum coerceat, l.*7. *c.* 2. docet, quomodo ad patientiam laboris pauciſſimis verberibus juvenci perducantur. Nempe ſi fabricetur jugum, quo tres jungantur, & juvencus contumax inter boves veteranos collocetur. Tum enim ſive efferatus proſilit, duorum arbitrio inhibetur, ſeu conſiſtit, duobus gradientibus obſequitur, ſeu conatur decumbere, à valentioribus trahitur. Quale eſt, quod bovem cubitorem, h. e. qui in medio ſulco decumbit, non vult ſtimulis, aut ignibus aut aliis tormentis excitari, ſed pedes ejus vinculis obligari, ne aut inſiſtere, aut progredi, & per hoc paſci poſſit. Quo facto incedi & ſiti compulſus deponit ignaviam &c. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte poſter. lib* II. *cap.* 41. Ut alia prætercam. De uſu ſacro id ſaltem addo, quòd *Vitulæ decervicandæ*. in caſu homicidii, cujus Auctor ignotus, lex & hiſtoria habetur Deuteron. *cap.* 21. Si inventum fuerit cadaver hominis occiſi in terra, " quam Dominus Deus tuus dat tibi poſſidendam, jacens in a" gro & ignoratus fuerit homicida egredientur Seniores ſeu Presbyteri tui & Judices tui & metientur à loco cadaveris ſingularum per circuitum diſtantias civitatum. Et quæ cæteris eſt vicinior. tollant Seniores illius civitatis *Vitulam* ſeu juvencam" de armento, quâ non eſt ſervitium ullum factum & quæ non" traxit jugum. Et deducant Seniores illius civitatis *Vitulam* illam in valle. Accedentque Sacerdotes filii Levi, quos elegit" Dominus Deus tuus, ut miniſtrent ſibi & benedicant in nomine Domini; & juxta verbum eorum erit omnis cauſa atque" omnis plaga. Et omnes Seniores civitatis illius, qui propinquiores cadaveri, lavabunt manus ſuas ſuper *Vitulam* in valle" decervicatam & reſpondebunt & dicent, manus noſtræ non" fuderunt ſanguinem iſtum, nec oculi noſtri viderunt. Propitius" eſto Populo tuo Iſrael &c. Tum nempe, cùm in campeſtribus aut ruſticis locis cadaver occiſi in terra jacens repertum eſt, neque ſciebatur, undenam cædes illa eveniſſet, Synedrii ſive omnibus, ſive aliquot ex auctoritate omnium, Synedrii Magni exeundum erat, ad loci cadaveris atq; urbium circumjacentium inde diſtantias metiendum, tum ut ita urbem cadaveri proximantem, tum ut, an ejusdem, ut proximanti,

tis, ex Lege, ratio habenda esset, ipsi dignoscerent. A' cadavere n. non mensurabant intervallum aliquod, præter ea, quæ inter illud, & urbem aliquam, cui inerat Synedrium Vigintitriumvirale, interciperentur; aliis minoris notæ prorsus prætermissis. Mensurâ sic ritè peractâ, sepeliebatur cadaver, & dein Hierosolymam Synedri præfati redibant, si de homicida interea nil constaret: tuncque vicinioris cadaveri Urbis Synedrium Vigintitriumvirale, juvencam bimulam aut ætatis minoris, in vallem, qualis descripta est, ducebant ibique decervicabant; nec solum ipsi verùm etiam universi Seniores seu Presbyteri alii ejusdem Urbis aquâ ibi lavabant manus suas, carmen in Lege præscriptum linguâ sanctâ pronuntiantes, *Manus nostræ non fuderunt sanguinem istum, nec oculi nostri viderunt.* Id est, ut Doctores explicant *In nostram potestatem non venit occisus hic & dimissus est à nobis impastus, nec enim vidimus & dimisimus eum incomitatum*: In causâ nimirum non fuimus nos, sive hospitio eum non excipiendo, sive cibum aut itineris comitatum aliave humanitatis officia ei non præstando, petenti nòn præbendo, ut inde hujusmodi cædis infortunium, extra Urbem vaganti eveniret, qua de re V. plura, apud Maimonidem *More Nebochim Part 3 c 40* Sequebatur dein Sacerdotum carmen expiatorium, linguâ itidem sanctâ pronuntiandum, *Propitius esto populo tuo Israel, quem redemisti Domine, nec reputes sanguinem innocentem in medio populi tui Israel.* Quòd si binarum Urbium adeò videretur par omnino a cadavere distantia, ut quænam vicinior, satis dignosci nequiret, unicam utraq; ut sociæ, *Vitulam* adferebant, atq, altera alteri partem ejus suâ, conditione adjectâ, si revera vicinior esset, donabat: unde fiebat, ut juvencæ integra domina, ut vicinior ex iis, eam decervicaret, cùm utræque simul id facerent; neque enim binæ juvencæ, unius loco, decervicandæ erant Noctu porrò hic ritus non peragebatur, sed interdiu tantùm, humanaturque *Vitula*, nec omnino caro ejus aut pollucebatur, aut gustabatur aut pars ejus ulla usui alicui relinquebatur. Vallis item ipsa in æternum inculta nec sata remanebat &c Josephus, ubi de hac lege agit, *Orig. Judaic. l.4 c.8.* quantopere à Talmudicorum scitis receptissimis discedat, ut & plura in hanc rem, V. apud Jo. Seldenum *de Synedriis Vet. Ebr. l.3. c 7 ubi & de cædis dolo atque clam ita patratæ lustratione ac expiatione publica, apud Athenienses: Anglorum item veterum consuetudine, eruditè disserit* Nec omittendum quòd duos aureos vitulos, quos cultus ergò Jeroboamus erexit, in fœminino genere לעגלות *vitulas* vocat Hoseas c.10. v. 5. Quod ad contemtum videtur pertinuisse: ut illud Græci Vatis *Il.B.* —— Ἀχαιΐδες, οὐκ ἔτ' Ἀχαιοί.

Et Romani, *Æn. l.9.*

O verè Phrygiæ, nec enim Phryges ——

Nec dubium, quin illud *ἐξυτισμοῦ* genus multum valuerit apud Hebræos, qui Deorum sexus nesciunt, ac proin in Diis censent Berith Judic. c.8. v 33. & Astarten 1. Reg. c.11. v. 5, 33. quamvis revera apud cultores suos pro Deabus habitæ fuerint. Fœminino itaque genere *juvencæ* seu *vitulæ* appellantur idola Jeroboami, ut illa non haberi posse pro Deo, cujus nomina omnia masculina sunt, eò magis constet. V. iterum Bochartum ubi suprà c.34. ut & quæ paulo post dicemus Quod verò *Vitulæ* & quidem *trienni* se clamantem comparat Propheta Esaias c.15. v.5. & Jerem. c 48. v.34. inde est, quod in solo boum genere fœmina mare vocalior, tertio inprimis anno, quâ plenior ætas & firmius robur; ante quem proin hoc genus domituræ non esse aptum, Plinius tradit *l.8 c.45.* & Columella *d l* eidem Bocharto laudati *c.41. cit.* V. quoque suprà, voce *Juvenca.*

Vitulus, Græcè antiquitus Ἰταλός, aut ab Ἰταλὸς, quod *taurum* notat, A. Gell *l 11. c.1.* aut quod plerique, quasi vegetus, *vegitulus*, Varr. à *viridi ætate*, Isidor. Ægypti fuit symbolum, inprimis Sacerdotum, Fortun. Licetus *de Gemmis Annul. Schem.48. c.149.* Nota enim de Deo illorum *Vitulo* vel Bove Api historia, apud Herodotum *Thaliâ*, Diod. Siculum *l 1. c.4.* Plinium *l. 8. c. 46.* Strabonem *l.17.* Solinum *c.35.* Melam *l.1. c. 9.* Alios. Cujus idololatriæ occasio juxta nonnullos ex eo fuit, quòd monumenta in memoriam Josephi Patriarchæ, qui totam Ægyptum in septennali fame per septem vaccas Pharaoni in somnio præfiguratâ conservaverat erecta processu temporis in superstitionem versa sunt. Quam imitati postea Israelitæ, *ἐμοσχοποίησαν*, ut dicitur in Actis, id est, *Vitulum conflarunt* in deserto, cujus rei historia prolixè narratur Exodi c.32. Quum enim videret Populus, *admodum differre Mosen descendere ex monte, congregati ad Aaronem dixerunt ei, age, fac nobis Deos, qui antecant nobis. Et dixit eis Aharon, rumpentes detrahite inaures aureas, quæ sunt in auribus uxorum vestrarum, filiorum vestrorum, filiarumque vestrarum & afferte ad me.* Quod cùm factum, *Formavit è cælo fecitq, ex eo Vitulum fusilem: tum dixerunt, hi Dii tui Israel, qui eduxerunt te è terra Ægypti. Quod videns Aaron, extruxit altare coram eo proclamavitq, Aharon dicendo, Festum Jehovæ cras. Surgentes itaq, postridie manè, obtulerunt holocausta & applicarunt Eucharisteria: seditq, Populus ad edendum & bibendum, deinde surrexerunt ad ludendum.* Didicisse autem id Idololatriæ genus Israelitas ab Ægyptiis, facilè patet ex collatione *Vituli aurei* & *Vituli* Ægyptiorum, seu bovis *Apis* cognominati. Namque uti huic peculiares suæ notæ erant, in dextro quippe latere candicans macula, cornibus Lunæ crescere incipientis, nodus sub lingua, quem cantharum appellabant, fasciculus in capite, Plin. *l. 8. c 46.* & Suid ita è *cælo vitulum suum tornavit fusilemque fecit Aaron.* Apidem solemni festo, lætabundi ac tripudiantes celebravere Ægyptii, Suid. quod itidem fecere Israelitæ. Tandem, cum Apidem fas non esset certos vitæ annos excedere, *mersum eum in Sacerdotum fonte enecabant*, Plinius ubi supra: quod itidem *Vitulo aureo contigit.* Moses enim, *accipiens eum exussit igne, commoluitque donec minutus esset, dispergensque in superficiem aquarum, jussit bibere filios Israelis*, Exodi *cap. cit versu 20.* Nec est, quòd Hebræorum quidam Aharonem excusaturi culpam hujus Idoli conflati, in proselytum quendam Ægyptium referant, qui Magica arte effecerit, ut inaures aureæ, ab Aharone longè alio fine in ignem conjectæ, sponte in *Vitulum* coalescerent: namque alii, quibus major candor, lubentes confitentur graviter hic Aaronem peccasse. Unde Prov. apud illos, *Nullum Judicium divinitus Israeli immitti in quo non sit uncia Vituli*, ut testatur Moses Gerund. V. quoque Munsterum *in Exod. cap. cit.* & plura in hanc rem, apud Vossium *de Idolol. lib. I. cap 3.* & Thomam Godvvynum *in Anglico de Ritibus Hebr. lib. 4. cap.5.* Sed quæ de superstitione Ægyptiorum, occasione Josephi ortâ, eruditi hi Viri sentiunt, non adeo firmo stat talo. Id certum, *Vitulini* hujus *cultus* originem ex Ægypto rectè arcessi, ubi *vituli* & boves in plurimo cultu fuere, uti Memphitarum idolum Apis & Heliopolitarum Mnevis docent: sacra item vacca, cui à Momemphitis honor præstitus. Præter quos alii boves non quidem Dii, sacri tamen, habiti sunt, teste Strabone *lib.17* At jam antea boum cultus in ea gente frequens fuit: qui non eos vivos solùm coluere, sed etiam simulachra illorum, in templis erecta, V. *Exodi c.8. v. 26.* Strabonem *l.17.* Herodotum *l 2.* Suidam voce *Βώσεως*, Alios. Et his, durante servitute, Israelitæ non minùs ac ipsis Ægyptiis, servieverunt, Josua c.24. v.14. Ezech. c.20. v.7, 8. quos proin, pristinæ superstitionis memores, ad Ægyptiorum exempla, aureo in deserto *Vitulo* fuso, sese composuisse, colligitur ex Actorum c.7. v. 39. quam in rem V. egregia complura apud eam Bochartum ubi suprà c.34. Verbum addam de modo, quo *Vitulum* combusserit, contriverit, & in pulverem redegerit Moses. Namque aurum posse comburi, ac molendo seu atterendo in pulverem redigi, negant metallicæ rei periti. Itaque sunt, qui herbæ cujusdam vi id factum esse asserant; alii alia comminiscuntur. Bochartus vitulum non aliter combustum esse ostendit, quam auri illius fusione, ex quo conflatus fuerat. Quamvis enim vituli materia, i. aurum in igne non perierit, forma tamen & species externa sic abolita est, ut hæc pro vera combustione haberi potuerit: à quo loquendi genere Romanos non abhorruisse, suadet, quòd *ustrinam* vocabant locum, *in quo metalla conflantur.* Sic destructum limâ Moses climatum, in tenuissimam scobem attrivit: artem enim climandi aurum Hebræis non fuisse ignotam, ostendimus supra. Hinc moluisse dicitur quod ramenta auri tam minuta essent, quam quæ in pistrino sunt commolita. Tandem hanc scobem in aquas conjecit hasque populo bibendas obtulit, ut idololatriæ reos cognosceret, uti Sacerdos adulteras dignoscebat aquæ amaræ potu, Numer. c.5. v. 27. Quod verò signum in reis apparuerit, non liquet. De *barba aurea*, quam iis inde natam volunt Hebræi, vidimus supra: plura apud Bochartum habes *d.l.* Simile Idololatriæ genus communiter habetur illud, cujus Auctor Jeroboamus fuit, primus X. Israelis Tribuum Rex. Is namque, veritus ne subditi sui ascenderent Hierosolymam, in domum Jehovæ, sicque Populi animus rediret ad dominum suum, *inito consilio fecit duos Vitulos aureos & edixit Israelitis, satis vobis, ut non ascendatis Hierosolymam, ecce Dii tui ò Israel, qui eduxerunt te è terra Ægypti: horumq, unum posuit Bethele, alterum collocavit Dane. Sic fuit res ista in (causa) peccati, cum irent Populus coram hoc Danem usq,. Paravit enim domum excelsorum & fecit Sacerdotes è Populo, qui non erant è filiis Levi. Et constituit festum mense octavo, quintodecimo die simile festo quod in Jehuda & obtulit in altari similiterq, fecit Beth-Ele sacrificando Vitulis quos fecerat* 1. Reg. c.12. v.26. *& seqq.* Quam *Vitulorum Jeroboamicorum* historiam accurate exequitur idem Bochartus c. *cit.* quod est *de aureis Aaronis & Jeroboami Vitulis.* Burmannus vero Jeroboamum Cherubinorum qui ex Propitiatorio Arcæ in Templo Hierosolymitano, eminebant figuram imitatum contendit, ut sic desiderium suis Hierosolymam ascendendi eximeret, tanquam iisdem divinæ præsentiæ symbolis fruerentur. Ita n. in *Synopsi Theol. l 4. c.14. Part. 1 §.17. Eminebant ex eo (Propitiatorio) ex eodem auro, duo Cherubini, Exodi c.25. v 18 -20. quibus Judæi puellorum facies appingunt, ad Angelos exprimendos, & binas iis alas volunt, ne pro Deo haberentur, ac Propitiatorio utrinque incubuisse superque illud ad decem palmarum altitudinem alas expandisse tradunt. Describit autem illos aliter Scriptura, apud Ezech. c.1. & 10 instar 4. animalium, quaterna facie, hominis leonis, Vituli & aquilæ eos depingens Et sex iis alas attribuit Esaias c.6. v 2 conf Apocal. c 4 v 8. & c.10 v 8. quarum binæ in altum elatæ, binæ leniter expansæ, ac binæ demissæ erant: subque alis à cunctis partibus manus humanas collocat Ezech c.1.8. & c.10. v 8. totoq; corpore oculatos v 12. pedibus insistere facit, quorum extrema pars vitulinum calcem referebat, unde & Vitulis dicuntur cap. 10. versu 14. & solida erat, instarque*

ca vi-

„lævigati æris refulgebat. Ut erecti potiùs in Propitiatorio „ſteterint, frontibus adverſis, ac Propitiatorium deſpectanti„bus. Atque hinc ſimul intelligi poteſt, quinam fuerint Vi„tuli aurei Jerobuami, 1. *Regum cap.* 12. *verſu* 28, 29. Cæterùm. *Vituli* non in cibis ſolum, ſed & in deliciis veterum Hebræorum fuere. Hinc Abraham apponit Angelis *vitulum tenerum & bonum*, Geneſ. *cap*. 18. *verſ.* 7 & Regi Sauli Pythoniſſa mactari jubet *vitulum marbek*, h. e. triturando ſaginatum, qua de re retro diximus. Nec paterfamilias in parabola quidquam habet lautius, quo reſipiſcentem filium excipiat, quam *vitulum ſaginatum*, Lucæ *cap*. 15. *verſu* 23 Contrà apud gentium nonnullas, in menſam vitulos admiſiſſe, ſummum cenſebatur ſcelus. Orienti quoque Valens Imperator legem dixit: *Ne quis vitulinam eſitare carnem vellet*, ut agricolationi conſuleret, qua de re Cœlium Rhodiginum vide *Lectionum antiquarum lib*. 28. *cap*. 2. & ſuprà ubi de *Bobus* ac *Carne bovilla*. Vituli namque & triturationi, & arationi adhibiti, atque ad has operas cum induſtria aſſuefacti ſunt jam olim, ut vidimus. Sed & hodie non licere Moſcis *vitulos* mactare, tradit Alexander Guaguinus *in Moſcovia*, & nota Jo. Baſilidis in operarios quoſdam fame preſſos, qui vitulum emptum mactaverant, crudelitas exercita A. C. 1569 cum arcem VVolocdam extrueret. Præter hunc uſum, & ſacris adhibiti *Vituli*, tum apud Iſraelitas, tum apud Gentiles, inter quos Romani rebus lætis *vitulum* Diis ſuis offerebant, unde *vitulari* & *vitulatio* nonnullis dicta. V. ſupra. In fœderibus quoque. Ita enim bove aut *vitulo* in duas partes diſciſſo, inter has partes tranſiiſſe eos, quorum erat jurare fœdus, legimus Jerem. c. 34. v. 18. & 19 cu u ritus alibi in Scriptura nullum eſt veſtigium, niſi quòd Gen. c. 15. v. 9, 10. jubetur Abraham *Vitulam triennem*, capram triennem & arietem triennem, per medium diſſecare, & partes ſingulas ſingulis ex adverſo opponere. Tum v. 17. lampas ignis inter ſegmenta illa tranſiit, i. Deus O. M per typum illum ſignificatus, qui cum Abrahamo fœdus pepigit, ut dicitur *verſu ſeq*. V. quæ ſupra diximus de *Bove* & *Cane* ſimili modo apud Macedo e. diſſecto, & de *vitulo miræ magnitudinis, candido, ſed purpurantibus maculis, ita ut haberet in latere uno, ave, in alio coronam*, nato matri Aureliani Imp in omen Imperii filio aliquando conferendi, Fl. Vopiſcum *in Aureliano*. Atque hæc de proprio vocis ſignificatu. Alias *vituli*, elephantorum quoque pulli dicti ſunt, ut videre eſt apud Plin. *l*. 8. *c*. 1. & Ælianum *Hiſtor. lib*. 10. *cap*. 1. ubi hic *μόσχος* Græce itidem vocat. Æthiopes inſuper, de filio, catulo & pullo hominum, quadrupedum atque avium, vocem uſurpant, uti docet Bochartus *Hierozoici Parte prior. lib*. II. *cap*. 27. Inde *Vitulinus*, inter cognomina Romanorum, inter quos *Pomponius Vitulinus* memoratur eidem *ibidem cap*. 43. &c.

Vitulus Marinus & *Vitulus* etiam abſolutè, animal amphibium, nomen hoc nactum, quòd in ſomno mugit, *bota* ob candem cauſam dictum eſt, a *boando*, ut ait Feſtus, niſi malis id ex „Græco *φώκη* factum: accipit diſciplinam, voce pariter & vi„ſu populum ſalutat, incondito fremitu, nomine vocatus re„ſpondet. Nullum animal graviore ſomno premitur. Pinnis, „quibus in mari utitur, humi quoque vice pedum ſerpit &c. Plinius *l*. 9. *c*. 13 Ejus pellem, (quam *etiam detractam corpori ſenſum aquorum retinere, ſemperq; æſtu maris recedente inhorreſcere*, addit idem) contra tonitrua & fulgura tempori & ubique pro remedio circumtuliſſe Auguſtus legitur, apud Suetonium *cap*. 90. Cujus Magicæ vanitatis ac ineptæ perſuaſionis, quæ olim aliorum quoque mentes tenuit, præter Plinium eundem & Spartianum *in Severo*, teſtes ſunt Plutarchus *Sympoſiac. l*. 5. *Problem*. 9. ubi eadem vis & ficis ineſſe traditur, *Geoponicorum* Auctor *l*. 1. *cap. de grandine*, & in ſimili argumento Palladius *lib*. 1. *cap*. 35. Cum verò animal hoc, apud Septentrionales inprimis, copioſum, amphibium ſit, ut dictum, carneque & larido conſtet, ſcrupulum movit plurimis circa delectum ciborum hærentibus, utrum eo tempore Quadrageſimalis jejunii veſci liceat. Quam in rem utrinque allatis cauſis, necdum lite deciſa, nonnulli ſimplicius & commodius aſſerunt, ex ipſo *Vitulo* demonſtrationem ſumendam, ut, cum partum fecerit in littore, ſi ad ſylvas à venatore compulſa be lua fugerit, abſtinendum ſit ejus eſu, tempore prohibito: ſi vero ad aquas, ſecurè eâ veſcendum. Pinguedine certe ejus utuntur in obſoniis, loco olei, carnesque inſtar porcinæ in vaſa recondunt, Olaus *lib*. 20. *c*. 7. Plura de eo V apud Gerhardum Johan. Voſſium *de Idololatr. lib*. 4. *capp*. 2 15 21. & qui de *Animalibus* ex profeſſo ſcripſerunt, nec non ſupra, voce *Phoca*.

Vitumnus & Sentinus Deus, apud Romanos, ad *vitam* ſenſumque infantibus dandum erant inſtituti, quemadmodum Alemona ad alendum, aliaque Numina ad alia officia eidem tenellæ ætati erant attributa De qua tota Deorum fictitiorum familia adiri poteſt, præter Tertullianum, Auguſtinus *de Civitate Dei lib* 7.

Vitunus. V. *Vitumnus*.

Viturgia, Proculi Imp. uxor, apud Vopiſcum, ubi *Viturvia* legi mavult Salmaſius, . ſuprà.

S. Vitus, circa A. C. 300. temporibus nempe Diocletiani Imper. Martyr obiit, cum Modeſto & Creſcentia: quod paucis refertur *in Martyrologio* Bedæ, Uſuardi, Adonis & Romano 15. Jun. fusè autem deducitur apud Surium *in Vita* ejus ex *MSSis* expreſſâ Hujus corpus à Fulrado, Abbate S. Dionyſii Româ ſub Pipino Rege translatum fuit Pariſios, Sigeberto teſte *Chron*. ait *ad an*. 757. Anno a. 836. ſub Ludovico Pio, ut idem ait, reliquiæ *Viti Pariſiis ad Corbejam Saxoniæ translata: unde Franci teſtati ſunt, quid ab illo tempore gloria Francorum ad Saxones translata ſit*. V. & VVitichindum *Geſt. Saxon. lib*. 1. Porrò Rugiani, qui a Saxonibus, & Corbejenſibus inprimis, religionem hauſerant Chriſtianam, eorum exemplo *S. Vitum*, ſummo habuerunt in pretio templumque magnificum ab eo *Viti* vocitarunt. Poſtea in Gentiliſmum relapſi, perſtiterunt in *S. Viti* cultu, ſupremi cum Numinis loco evehentes, uti docet Helmoldus *Annalib. Slavorum lib*. 1. *cap*. 6. Inde enim omnibus provinciis Slavonicis reſponſa petita & ſacrificia annua exhibita: Nec Mercatoribus, qui forte ad iſtas ſedes appulere, ulla facultas data vendendi emendique, niſi priùs de mercibus ſuis huic Deo pretioſiſſima quæque libaſſent; Flamen quoque illius regio honore cultus. Vocarunt autem eum *Zuante Vith*, corruptè ex *Sanctus Vitus*, qui hodieque Polonis *Swiety VVit*, eique *in peculium honoris*, ut idem Helmoldus ait c. 58. *annuatim hominem Chriſticolam, quem ſors acceptaſſet, litabant: tanta circa Fanum ejus reverentia affecti, ut neque juramentis facilè indulgerent, neque ambitum Fani vel in hoſtibus temerari paterentur*. Similia habet *lib*. 2. *cap*. 12. & Albertus Crantzius *Vandal. lib*. 3. *cap*. 37. Saxo quoque Grammaticus *l*. 14. inter alia hæc de re ſic loquitur: Rugiani, quondam a Karolo M. expugnati, ſanctumque Vitum" Corvegienſem, religioſâ nece inſignem, tributis colere juſſi," defuncto victore, libertatem repoſcere cupientes, ſervitutem ſuperſtitione mutarunt, inſtituto domi ſimulachro, quod *Sancti* Viti vocabulo cenſuerunt. Ad cujus cultum, contemtis Corvegienſibus, penſionis ſummam transferre cœperunt, affirmantes, domeſtico *Vito* contentos, externo obſequi non oportere." Quamobrem Vitum veniente ſui ſolennis tempore, eorum" mœnia turbaturum, a quibus tam ſimilem monſtro figuram" acceperit. Meritò namque cum ab his injuriarum pœnas exi" gere debere, qui venerabilem ejus memoriam ſacrilego cultu" fuerunt complexi V. quæ ſuprà dicta de *Rugiis*. Simili planè modo, in regione Permia, Stephanum Epiſcopum divino honore fuiſſe affectum, docet Sigism. Liber Baro Herberſtenius *Comment. rer. Moſcovit*. De utroque prolixè agit Gerh. Johan. Voſſius *de orig. & progr. Idolol. l*. 1. *cap*. 41 *ubi de hominibus divino cultu affectis*. Nec omittendum, quòd, cùm Slavica hæc ſuperſtitio diu inter Bohemos quoque viguiſſet, illi hodieque hoſpitem vel amicum peregre advenientem excepturi, *Vitei, Vitei*, ingeminant, quaſi a Suantovito conceſſæ ſaluti gratulantes: *quia fortè ita evenit, ut peſte quondam inter vicinos increbeſcente, ipſi dumtaxat, qui hoc idolum colebant, à contagio incolumes permanſerint*, Dubravius *lib* 1. &c.

Vitutiarii, in *l*. 2. *Cod. Th. de Colleg.* qui fuerint, V. ibi Jacob. Gothofredum.

Vivaria, Græcis *ζωγρεῖα* & *ζωγρεῖα*, ut apud Strabonem eſt, ſepta ſunt animalibus includendis, damis, leporibus, aliis: ſeu *ſepta, in quibus vivæ feræ paſcuntur, Leporaria* alias dicta, Varroni *de R.R. lib* 3. V. ſupra in hac voce. Item *Roboraria*, à tabulis roboreis, quibus circumſepta, A. Gellius *l*. 2 *c* 20. medii ævi Scriptoribus *Parci*, item *Perivolia*, quas voces itidem vide. Sicut *Zetaria* dicebantur cellæ, in quibus ſaginabantur *viva* animalia, turdi, gallinæ, alia: Atticè *οἰκίσκοι*, Grammaticis *ὀρνιθοτροφεῖα*. Et *ζωγρεῖα* quoque caveæ, quibus aviculas includi mos, Salmaſius *ad Solinum pag*. 1209. *Piſcinæ* verò ubi piſces &c. quamvis nonnunquam hæc omnia *Vivaris* generali comprehendantur appellatione. Sic enim *Vivariorum* tres ſpecies facit Gellius *d. l. Ornithonas*, Gall. *les Volieres*; *Leporaria*, Gall. *les Garennes*; & Piſcinas, Gall. *les Eſtangs*. Quamvis ex eodem colligatur, *Vivaria* potius ad feras pertinuiſſe, ut Græcorum *παράδεισος*, & *bibarin* Hebræorum, quam vocem ex Latino depromtam, docet Bochartus *Hierozoici Parte prior. lib. I. cap* 19. ſicut & *βιβάρια* Græcorum, qui ambo recentiori ævo pro piſcina ſolùm, ſicut Galli ſuum *vivier*, vocem ſumere cœperunt. Et quidem Samium Tyrannum Polycratem omnia, quæ erant alibi, ob delicias congregaſſe, canes ex Epiro Moloſſos & Lacænos, ex Scyro & Naxo capras, oves ex Mileto & Athenis, ſues ex Sicilia, tradit Athenæus *l* 12. *c*. 19. Apud Romanos primus aviaria inſtituit M. Lælius Strabo Brunduſii, Equeſtris ordinis. Ex quo tempore cœperunt Romani carcere animalia coercere, quibus natura cœlum aſſignaverat, Plin. *lib* 10. *cap*. 50. Aprorum itaque & glirium, cæterorumque ſylveſtrium, primus togati generis invenit Fulvius Lippinus, & in Tarquinienſi feras paſcere inſtituit Quem mox ſequuti L. Lucullus & Q Hortenſius, idem *l*. 8. *capp*. 51. & 57. E quibus Hortenſii vivarium, quod is non *Leporarium* priſco more, ſed *Θηριοτροφεῖον*, appellari voluit, exactè deſcribitur, a Varrone *l. cit. c*. 13. Ne verò gula Neptuni arbi-

trio subjecta maneret, C. Sergius Orata, peculiaria sibi maria excogitavit, æstuariis intercipiendo fluctus, pisciumque diversos greges inprimis oratarum unde illi nomen, & ostrearum, separatis molibus includendo, Plin. *l.9.c.54.* Eadem ætate prior Licinius Muræna reliquorum piscium vivaria invenit, *Ibid.* privatim verò C. Hirius murænarum vivarium primus instituit. Cochlearum auctor fuit Fulvius Hirpinius, in Tarquiniensi, paulo ante civile bellum, quod cum Pompejo M. gestum est, qui & saginam earum excogitavit, ut videre est apud eundem Plin. *c.56.* &c. Sed nec gulæ solùm, verùm & avaritiæ, hæc argumenta fuere: cùm multi ingentes ex hujusmodi Θηλειοτροφείοις sibi opes paraverint. Unde *magna vectigalia ex ingenio suo percepisse* Oratam præfatum *& primum pensiles balineas excogitasse, ita mangonizatas villas subinde vendendo*, ait idem *lib. eod cap. 54. cit.* V. quoque Gerh. Jo. Vossium *de Idolol. l.4. c.23.* & hic passim. Longè laudatior Mauritii Imperatoris largitas, qui domum, in qua senes morbosi alerentur, maximis impensis, *Vivarium sumtuosum* hinc dictam, extruxisse legitur, apud Cedrenum &c. V. suprà, ubi de *Gerontotrophiis* Vtu.

Vivas, ut & *Vincas*, acclamatum jam olim Principibus. Trebellius Pollio *in Claudio II. Quum esset nunciatum, illum cum Marciano fortiter, contra gentes in Illyrico, dimicasse, acclamavit Senatus, Dux fortissime, habeas virtutibus tuis, devotioni tuæ —— Vivas Valerie* &c. Græcè ζώοις, apud Dion. in eodem, ubi inter alia ei acclamatum ait, ζώοις, ἐπικρατοίης. Alias solennis acclamatio Græcorum πολλὰ ἔτη, ut notum. V. Salmasium *ad Trebellium d.l.* Acclamari autem ita solenne Principi, post victoriam reduci, vel ad Principatum evecto, inprimis. Commodus verò etiam, quoties in æstuationibus ingens vini poculum hausisset. *Vive Cæsar*, à cunctis acclamari voluisse, legitur. Sed & *Vive*, *Vivatis*, ultima valedicentis vox fuit charis suis, quibus felicem vitam optaret & diuturnam, post suum excessum. Unde monumentis suis incidi id verbum faciebant: prætertim illi, qui, ut loquimur, immaturâ ætate decedebant. Ut filia Stiliconis, Honorio Imper. nupta; in cujus sepulchro hæc figura gemmis insculpta reperta est.

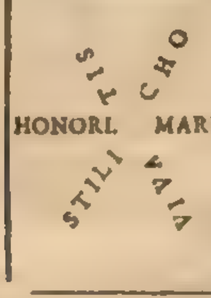

H. est, quos annos nobis fata negarunt, ad plenum vitæ humanæ spatium, eos vobis, nobis apprecantibus, velint largiri. V. C. Gevartium *Elector. lib.3. c.8.* ubi plura hanc in rem. Infert autem hoc verbum delicatam & hilarem simul vitam, in amore jocisque. Horatius *l.1. Epist 6.*

> —— *sine amore jocisque*
> *Nil est jucundum*, vivas *in amore jocisque*.

Catullus, *Vivamus mea Lesbia atque amemus* &c. Et hoc dicebant *Bene esse*, hoc est, jucundam absque curis vitam vivere. Petronius,

> *Heu! heu! nos miseros, quàm totus homuncio nil est!*
> *Ergo* vivamus, *dum licet esse bene.*

Item simpliciter *esse*. Non. Marcellus, *Qui nunc est in summa lætitia, eum esse dicimus* &c. V. Casp. Barthium *Animadvers. Papinian. ad Theb. 9. v 894.* & Salmasium *ad Solinum pag. 634.* è quo hoc unum addo. quod ζῆθι, id est, *Vive*, suis Horologiis Græci olim eodem fine inscripserunt. Ita autem is, *Græci de Horologiis*,

> Ἓξ Ὧραι μόχθοις ἱκανώταται, αἱ δὲ μετ' αὐτὰς
> Γράμμασι δεικνύμεναι, ΖΗΘΙ λέγουσι βροτοῖς.

„Literis numeralibus horæ singulæ à prima ad ultimam totidem lineis erant descriptæ, hoc modo: Α.Β Γ Δ., Ε.ς.Ζ Η.Θ.Ι. „& deinceps, usque ad duodecimam, quæ hac nota indicabatur „ΙΒ. Priores sex horæ, usque ad Meridiem, rebus agendis daban„tur, reliquæ —— corpori curando. Hinc eo, quo sequuntur „ordine ac serie, vocem Ζῆθι efficiunt, quo admonemur *vivere*, „hoc est, genio indulgere. Ita enim hoc verbum propriè su„mebant homines geniales, & quæ seqq.

Viverra, Græcè ictis & iκτίς, mustela rustica, ζῶον ἐστι ὅμοιον γαλῇ, *animal feli simile*. Hesych. ὀρνιθοφάγον, *gallinas vorans*, Philosophus *Hist. l.9. c.6.* *maculosum*, in Oriente sc. unde Hebr. תלא אילן *thela Ælan*, cujus in cuniculorum venatione multus olim usus. Plin *l.8. c.55.* ubi de cuniculis apud Baleares: *Magna propter venatû eum* viverris *gratia est. Injiciunt eas in specus* (cuniculorû) *qui sunt multifores in terra, unde & nomen animali, atque ita ejectos supernè accipiunt*. V. quoque Strabon. *l.3.* ubi capistrari eas hoc fine consuevisse, addit; & plura de hoc animali, fabulâ inprimis Mahometanorum, qui ab eo urbem Bagdad in tantum terrorem conjectam esse anno Hegiræ 304. ut cives opus habuerint Sultani auxilium implorare, tradunt, *apud Boch. Hieroz. Parte lib. III. c.30.* Addo saltem, è pelle illius galeam vel galerum antiquitus fieri consuevisse, uti diximus suprà, voce *Galea*. Medio ævo *furonis* nomen ei inditum, ut ex Isidoro liquet, unde *Furetum* & *Furonem* Galli hodieque dicunt. Salmasius *ad Solinum p.* 1009.

Vivi Lapides, apud Lampridium *Heliogabalo*, *Lapides, qui vivi dicuntur, ex proprio templo Dianæ Laodiceæ, ex adyto suo, in quo id Orestes posuerat, afferre voluit*: Græcis λίθοι ἐμψυχοι, aliàs Βαίτυλοι, quales fuerint, V. suprà, ubi de *Batylis*, item voce *Divi*.

Vivianus Comes & Abbas S. Martini Turon. inter Proceres Aulicos Caroli Calvi illustris fuit, de quo V. multa apud C. du Fresne *Glossar.* voce *Armiger*, ubi tabellam præfixam Codici Bibliorum, quem Imperatori huic obtulerunt Canonici dicti, eruditè exponit.

Vividus Color, idem cum *Claro*, *Exitato*, *Vegeto*, V. ibi:

V L.

Vlacidæ, peculiare apud Turcas Cursorum genus. Apud illos enim Peichi, in comitatu Principis & antecursores, cùm opus est, huc illuc mittuntur; tantâ velocitate currentes, cum securicula in manu, & phialâ odoratæ aquæ, ut adfirment, eos Byzantio Hadrianopolim die ac noctu pervenire, quod intervallum est milliarium Romanorum circiter 160. Ab his diversi *Vlaticæ*, citatissimo itidem cursu magnum iter peragunt; & si fortè eques occurrit, illum dejiciunt, ipsi equum conscendentes: iterumq; si alium, idem faciunt, & defessum equum ei tradunt: corpus, ne doleat in cursu, succingentes. *Ex Peloponneso Hadrianopolin*, ita de iis Laonicus *l. 9. regios istos cursores venisse scio, intra quinq; dies: quod iter 15. dierum spatio ægrè eques peregerit, etiam festinans & expeditus.* V. Justum Lipsium *Centur. 3. Epist. 59. ubi de variis Cursorum generibus accuratè agit.*

Vladimirus, ex filiis Suatoslai, Græcis *Sphendosthabli* dicti, de quo V. suprà, voce *Olha*: solus fratribus superstes, Russiæ Monarcha factus A. C. 976. junxit sibi Annam Basilii Imp. filiam & Græcos ritus in Russiam introduxit A. C. 989. Urbem *Vladimiriam* condidit, sede Imperii in ea collocatâ. Obiit A. C. 1005. relictis XII filiis, quibus totidem Ducatus obtigere; inter quos præcipui duo, Kiovia, sedes Russiæ Nigræ, & Vladimiria Russiæ Albæ, postmodum facta: donec hinc Susdaliam primò, tandem Moscoviam, sedes Regni translata est, à Georgio, A. C. 1325. Ad hunc tamen usque diem *Vladimiria* primum in Magni Ducis titulis locum obtinet, secundum demum Moscovia. Georg. Hornius *Orb. Imper. cum Animadv. L.* Ioachimi Felleri *pag. 374. & seqq.*

Vladislaus, Ducum Bohemiæ vicesimus, ab Henrico IV. Imp. Rex Bohemiæ creatus est, A. C. 1086. Sed hæc dignitas crebrò interrupta, titulusque Regis a successoribus, per annos 180. omissus est, usque ad principatum Friderici I. à quo *Vladislaus*, qui Imp. in expeditione Mediolanensi strenuè juverat, illum recepit, atque ad posteros continuâ successione transmisit, unà cum insignibus leonis albi, duplici caudâ in altum porrecta instructi, quibus ab eodem donatus est. Hornius *ibid. p.* 137.

Ulakukan, Paulo Veneto *Allau*, post Persiam, à Schinguis Khane in Tartarorum potestatem redactam A. C. 1224. Regnum ad familiam suam transtulit, ex qua aliquot Reges, Christianam amplexi fidem, Turcas universâ Syriâ & Palæstinâ expulerunt, qua de re videatur Haito Armenus & alii *Belli Sacri* Scriptores. Ultimus horum Regum, Abuzaid Baheder Chan, obiit A.C. 1337. Hornius ubi supra, *p.* 420.

Ulfejacum, vel *Ulfejum*, memoratur in literis Guidonis Com. Forensis datis A. C. 1173. V. *Ulfejum*.

Ulloa, nomen illustris in Hispania Familiæ, quæ ex Gallæcia originem trahit. In ea, præter Vascum *Lopez de Ulloa*, Agnetis *de Moscoso* maritum, ac Lupi *Sanchez de Mojoso Ulloa* primi Com. *de Altamira* avunculi patrem, atque Sancium *Sanchez de Ulloa*, Dominis *de Ulloa* & *Monterroso* editum, Teresiæ *de Zuniga & Viedma* Vicecom. *de Monterrey* conjugem, qui, per filiam Franciscam hæredem, Comit. *de Monterrey* titulum ad Azevedios transmisit, ut vidimus suprà: celebris fuit Doctor Petrus *Yanez de Ulloa*, Consiliarius Joannis II. Cujus duo filii, alter Joannes Dominos *de Villalonso*, ex quibus ejus abnepos Joanne Casp. *de Ulloa* Comitivæ dignitate ornatus est; Rodericus Dominos *de la Mota* sevit, *Marchionum* axiomate cum tempore ornatos, dederunt. Germanus Petri Jo. Alfonsus *de Ulloa*, ejusdem Regis Consiliarius, Beatrice Petri Roderici *de Fonseca* fil. ac hærede ductâ, præter Alfonsum Archiep. Sevilliensem, Petrum genuit ac Fernandum *de Ulloa Fonseca*; quorum posteri, patrio omisso nomine, *Fonsecæ* appellati: & quidem illius, Domini *Villanova de Cannedo*, demum Comitatus dignitate exornati; hujus, Domini *de Coca & Alaexos*, ac per proneptem, in Toletanam domum elocatam, Comites *de Ayala* fuere. Phil. Jac. Spenerus *Theatro Nobil. Europ. Pars. II. in Ind.* V. quoq; cum *Arte Heraldica Tom II*

Ulmus,

Ulmus, gratissima vitibus arbor. Papinius Statius *l. 5. Sylv.* 1. *versu* 49.

Qualiter æquævo sociatam palmite vitem
Ulmus *amat, miscetq́ue nemus* ——

Manilius *lib.* 5.

Et te, Bacche, tuas nubentem junges ad ulmos.

Alii passim, de utriusq; arboris conjugio mira, sed vera narrantes, ut ait Barthius *Animad. ad Statium d. l.* Gymnosophistis sacra etiã fuit, à qua Apollonius humanâ voce salutatum quòd scripsit Philostratus, sive hoc ejus, vel Damidis, aut alterius fuerit commentum. Hierocli quoque, ut fabulosum, objectat Eusebius *Confutat. l.* 8. adnotante Vossio *de Idolol. lib.* 3. c. 44. Ejus sponte renascentis portentum memorat Plinius *l.* 16. *cap.* 32. *Factum hoc populo Rom. Quiritibus ostentum Cimbricis bellis Nuceriæ, in luco Junonis*, Ulmo, *postquam etiam cacumen amputatum erat, quoniam in aram ipsam procumbebat, restitutâ sponte, ita ut protinus floreret: à quo deinde tempore Majestas populi Romani resurrexit, quæ antea cladibus vastata fuerat* &c. V. de hac arbore plura, apud Plinium *lib.* 16. *cap.* 17. alibique passim, Matthiolum *Commentar. in Dioscorid.* & alios *Rei Herbariæ* Scriptores. Addo saltem, quòd *Ulmeis virgis* in servos olim animadverterint Romani, unde *ulmitriba*, Plauti vox. Nomen quod attinet, inde videtur ortum, quod *uliginosis* locis arbor gaudet. Gr. πτελέα &c.

Ulna, ex Græco ὠλένη, propriè brachium, cubitus. Calpurnius *Ecl.* 1. *versu* 45. de Numeriano Cæs.

—— *maternis causas qui lusit in ulnis.*

Unde *tendere ulnas*, dicit Statius *Thebaid. l.* 10. *versu* 509.

—— *pronas tendentis Amyntoris ulnas*
Fundentisq́ue preces ——

Quo modo tamen Virgilium non fuisse loquuturum, retur Barthius *ad l.* Harum candor, cùm fœmineæ pulchritudinis non minima pars sit: hinc Juno λευκώλενος non uno loco Homero dicta &c. V. Chr. Becmannum *Origg. L. L. pag.* 1150. Ex eo deinde sumta mensuræ ratio, aut spatii. Et Suetonio quidem πῆχυς, *cubitus*, sc. ex origine: Servio *spatium est, in quantum utraq; extenditur manus*; quemadmodum ὀργυιὰ Græcis, ἡ ἀμφοτέρων χειρῶν ἔκτασις. Quam mensuram quatuor cubitis determinarunt, aut quod idem est sex pedibus. Cujus rei ratio hæc: Quoniam longissimi hominis communis mensura sex pedes non excedit. Quantus autem modus à vertice ad calces patet, tantum esse constat inter longissimos digitos utriusque manus expansæ. Hinc apud Ctesiam *in Indicis*, ὀργυιωμένοι, *qui manus expandunt & extendunt, ad aliquid amplectendum*, de calamis Indicis. πάχος δὲ ὅσον δύο ἄνδρες περιοργυιωμένοι μόλις ἀφάπτοιντο. Sed Suetonii definitio potior: nec bene ὀργυιὰ *ulna* redditur. Duas enim *ulnas* homo habet, ut duo brachia & duo cubita: quarum ambarum extensio ὀργυιὰ est. Interim hodie *ulnam* dicimus, quæ longè cubito major est, & pro locorum varietate mensuram quoque habet variam, Salmasius *ad Solinum p.* 1234. & 1235. Apud Scriptores Anglicos *Ulna* modus agri est, cujus mensura ad *ulnam ferream* Joannis R. exacta, V. *Monasticum* Angl. *Tom. II. p.* 382. &c.

Ulphilas, Socrati, *Gulphilas* Lilio Gyraldo *Dial.* 1. *de histor. Poetarum*, ex vet. cod.

Moyses primus Hebraicas exaravit literas,
Mente Phœnices sagaci condiderunt Atticas.
Quas Latini scriptitamus, edidit Nicostrata.
Abraham Syras & idem repperit Chaldaicas.
Isis arte non minore protulit Ægyptias.
Gulfilas *promsit Getarum, quas videmus literas.*

Vixit circa A. C. 370. temporibus Valentiniani ac Valentis Impp. ac Gothorum, qui *Minores* vocati in Mœsia, fuit Episcopus: cui Geticas sive Gothicas literas etiam tribuunt, Socrates *Histor. Eccles. l.* 4. c. 27. Jornandes *in Geticis*, Ricobaldus Ferrariensis *Chron.* cui tit. *Pomærium Ecclesiæ Ravennatis*. A' quibus dissentit Corn. Agrippa *de Vanit. Scient. lib.* 1. *cap.* 2. ubi Gothos ait à Gordano Episcopo literas accepisse. Nisi *Ulfilas* fuerit binominis, seu Agrippa corrupto codice sit usus. Qua de re sic Vossius *de Arte* „*Gramm. l.* 1. c. 9. Si Gothi, quibus ex Scandinavia origo, de„mum Ulfilæ vel Gordani Episcopi temporibus, literas acce„pere, quam fidem meretur, quòd Johannes & Olaus Archie„piscopi ajunt, Scandinaviæ incolas habuisse suas literas, ante „repertas Latinas, h. e. annis ante Christum natum propè mille „ducentis? Planè vereor, ne hoc majori gentis suæ amore „scripserint, quàm veritatis. Lubens quidem illud dedero, quòd „Ulphilas Gothicas dicitur literas invenisse, id ex eo profectum „videri, quòd, antequam ille Biblia in Gothicam transtulisset „linguam, paucis ex ea gente literæ essent cognitæ, ac propte„rea nec habere illas nationibus aliis crederentur. Attamen „illud persuadere mihi non possum, fuisse Gothis suas literas, „antequam eas haberent Latini. Similiter Wormius *Liter. Runic.* c. 4. *Ulphilam* characteres hos non invenisse, sed ad exteros tantùm eos protulisse, fusè demonstrat. V. quæ diximus de literis *Runicis*. Quod verò de Gothis ad Arianismum ab eo seductis traditur, non adeò liquet: cùm Socrates & Sozomenus quidem scribant, eum in Arii hæresin prolapsum, *sive necessitate coactum, sive quòd sic de Deo loquendum esse, putaret*: uterque tamen eum laudet, *quòd Gothicas literas adinvenit & divinis Scripturis in Gothicam linguam conversis, divina Oracula barbaros docere satagit*. V. Sozomenum *lib.* 6. *cap.* 37. Socratem *lib.* 4. *cap.* 34. & plura hanc in rem, apud A. Rivetum *Summâ Controv. Tract.* 1. *Q.* 5.

Ulpia Bibliotheca, memorata Vopisco *in Probo*. *Usus autem — præcipuè libris ex Bibliotheca* Ulpia, *ætate mea thermis Diocletianis* &c. ab *Ulpio* Trajano Imp. nomen habuit, & primò quidem alicui nobiliorum Trajani operum annexa, postmodum à Diocletiano, ut thermarum suarum operi novo celebritatem inde conciliaret, eò translata est. Casaubonus *ad l.*

Fœminæ illustres.

Ulpia Gordiana, Gordiani senioris, ex Metio Marullo, mater, è genere Trajani Imp. memoratur Capitolino *in Gordianis*.

Ulpia Marcella, fil. Marci Ulpii Damæ-Paradoxi & Canidiæ Bassæ, Sacerdos Dianæ, in urbe Thyatira, statuam meruit, curâ & sumptibus Andronici Andronico geniti & Stratonicæ fil. Menogenis, qui illam educaverant; uti discimus ex *Inscr.* Græca hodieque in ea urbe, quæ jam *Hakkissar* dicitur, superstite, & descriptâ à Cl. Sponio *Itiner. Part.* 3. p. 108.

Ulpicius, an *Ulpius* Crinitus, dux Illyriciani limitis & Thracii, sub Aureliano Imp. apud Vopiscum in *Vita* hujus.

Ulpium Forum, occurrit apud Jul. Capitolinum *in Marco*, *Multi Nobiles bello Germanico, sive Marcomannico, imò plurimarum gentium interierunt, quibus omnibus statuas in Foro* Ulpio *collocavit*. Sic Augustum in utraq; Fori sui porticu statuas Ducum dedicavisse, apud Suetonium legimus. V. suprà *Forum*.

Ulterpes, choreæ species, vetita *can.* 76. Concil. Sarebер. A. C. 1217. an ex Gallico *Outrepied*, C. du Fresne *Glossar*.

Ultio, mandata hæredi, apud Romanos olim, memoratur Suetonio *in Vespasiano cap.* 6. *Jactatum exemplar epistolæ — defuncti Othonis ad Vespasianum extrema obtestatione*, ultionem *mandantis*. Nempe sic illi soliti, ultionem mortis suæ amico aut hæredi mandare; ut Germanicus apud Tacitum *Annalium lib.* 2. quiq; non ulciscitur hæres, jure civili indignus habitus hæreditate *leg.* 9. *C. de his quæ indign.* Pauli *Sent.* Tit. 5. *lib.* 3. Unde & filii conquestio apud Attium *in Epigon.* ex quo Marcellus profert *in Ulp.* Ejusdem modi Francorum jus, apud Aimoinum *Histor. Francor. lib.* 4. *cap.* 28. Nec dissimiliter Senatusconsultum Silanianum, de ultione Domini. An vestigia rei in Sacris, ubi de mandatis Davidis R. ad Salomonem fil. circa Simei & Joabum? V. quoque Curtium, ubi Darii, & *Sinicarum Rerum* Scriptores, ubi Monarchæ Zunchinii ultima, enarrant: præter Theod. Marcilium *ad Suetonium d. l.* Certè etiamnum id non uno Italiæ loco in usu esse dicitur; sed & vix ulli ingratum votum illud Didonis Punicæ,

Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor &c.

Nec mirum, cùm *ultione* naturæ nostræ, sibi relictæ, nihil sit jucundius, ut Homerus alicubi ait, ad quem Eustathium vide: longè aliter sentiente Apostolo, qui *Ultionem*, velut rem sacram, Deo propriam facit, Ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω κτλ.

Ultreja, apud Landulfum de S. Paulo *in Histor. Mediolan. c.* 2. ubi de expeditione Hierosolymitana Conradi Ital. R. sub A. C. 1098. nomen clamoris seu cantilenæ militaris: an quasi *eja ultra* sc. eamus; vel potiùs *ultra mare*? ut suspicatur Ferrarius *de Vett. acclamationibus & plausu l.* 6. c. 7.

Ulula, V. suprà *Noctua*.

Ululatus, luporum propria vox: quam in bello Romanos imitatos esse, ex Josepho colligere est, qui Jotapatenses jussit πρὸς τὸν ἀλαλαγμὸν τῶν ταγμάτων ἐπιφράξαι τὰ ὦτα, ὡς μὴ καταπλαγεῖεν, ubi Interpres, *ad Legionum* ululatum *aures obturare, ne metu percellerentur*. Nisi malis hic vocem de quocunque graviore sono intellectam; cùm Græcum ἀλαλαγμὸς quemcunque notet *barritum, ululatum, jubilationem*, sive Ducum, sive militum, qui vel ante pugnam, atque in ipsa pugna exultare, vel post victoriam adeptam solent, uti suprà vidimus ubi *de Clamore militari*. Placuisse autem is Romanis clamor videtur, in honorem lupæ, quæ Romulum cum fratre lactavit, & ab illo tempore in signis illorum eximium habuit locum. Sed & Romanos, tanquam lupæ uberibus altos *luporum animos* habere asserit ille, apud Justin. *l.* 38. quam in rem Bochartum vide *Hieroz. parte prior. l. III. cap.* 10. Hinc *ululata prælia*, apud Statium *Theb. l.* 9. v. 724. ubi tamen Lutatius *ululanda* legit, & lugubria ac mox luctu excipienda intelligit: uti *ululata atria*, i. omnia ædium spatia ululatu seu ejulatu fœmineo completa, habes apud eundem *l.* 10. v. 561. Namque & clamor quilibet confusus hac voce venit. Idem Poëta *l.* 1 v. 328.

— *Ogygiis* ululata *furoribus antra*
Deserit. *& pingues Bacchæo sanguine colles.*

Ubi Bacchi festa indigitantur, magno tumultu perstrepentia, quasi Dea ster hic furens semper inducebatur, ut mille locis videre est, in Nonni *Dionysiacis*, adde Catullum *Epithalamio Pelei*, & Ovidium *Metamorph. l.* 3. Imò proprium Baccharum hoc verbum fecere. Juvenalis *Sat.* 6.

—— —— vineq; feruntur
Attonitæ, crinemq; rotant, ululantq; Priapi
Mænades ——

Unde *Bacchæi ululatus*, Ovid. *lib.* 11.

Tympanaq; & plausus & Bacchæi ululatus.

Quid autem in illis facerrimis Orgiis inclamari & *ululari* solitum fuerit, V. suprà voce *Evoë*. De Hecate tamen eadem vox occurrit, apud Virgilium *Æneid. l.* 4.

Nocturnisq; Hecate triviis ululata per urbes &c.

Commune tandem tam lætis, quàm infortunatis rebus, id verbum. Lucanus de Scæva *l.* 6.

Non tu bellorum spoliis ornare Tonantis
Templa potes, non tu lætis ululare *triumfis.*

V. Casp. Barthium *Animadversion. Papin. ad Statium* Thebaid. *lib.* 1. *cit. l.* & *lib.* 5. *versu* 729. quo posteriore loco exponit verba Poetæ.

—— lætoq; ululante tumultu.

Originem vocis quod spectat, *ululare* factum Becmanno, ex Græco ὀλᾶν seu ὀλολύζειν, *latrare*, quod ex Hebr. הֵילִיל, vel ex Græco ὀλολύζειν, indidem deducendo, *quod propriè de clamore dicebatur, quem tollebant, mactata victima, qui sacris intererant, ut ab Herodoto est adnotatum, morem hunc è Libya in Græciam manasse dicente*, V. eum in *Origg. L. L. pag* 701. & 703.

Ulysses, adde: Delphinum clypeo incisum habuit, cùm aliàs aquilæ antiquitus Heroum clypeis insculperentur. Scholiastes Aristoph. *Ranis*, Εἰώθασι γὰρ ζωγραφεῖν εἰς τὰς ἀσπίδας αὐτῶν. De *Ulysse* autem Lycophron *Cassandr.*

Ἑνὶ φθαρέντων ἄγγελον λιπὼν φίλων
Δελφινόσημον, κλῶπα Φοινίκης θεᾶς.
Uno relicto nuntio sodalibus
Delphinisigne, fure Punicæ Deæ.

Cujus rei causam exponit ex Plutarcho G. Canterus. Ejusdem verò *Ulyssis* iconem, in gemma signatoria, quendam prisci ævi Principem virum circumgestasse, Eustathius *in Hom.* auctor est. Idem, cujus cum Ajace de nobilitate contentio apud Nasonem extat, ut nobilis exprimeretur, pileatus pingi est solitus, quemadmodum & Dioscurorum nobilitatem pileis novimus adumbratam. Pileum enim, ut postea libertatis, ita priùs nobilitatis symbolum fuisse, pluribus docet Pierius Valerianus *lib.* 4. *cap. de Pileo.* An Asciburgii fuerit conditor, quæritur. Certè apud Tacitum *de Mor. Germ.* quosdam legimus *opinatos, eum longo errore in hunc Oceanum delatum adiisse Germaniæ terras Asciburgiumq;, quod in ripa Rheni situm hodieq; incolitur, ab illo constitutum nominatumq;* Ἀσκιπύργιον: *Aram quinetiam Ulyssi consecratam, adjecto Laertæ Patris nomine, eodem loco olim repertam* &c. Sed, si Homericorum navigiorum, quæ aperta erant, forisque carentia, speciem ac figuram consideremus, ea longè reperiemus infirmiora ac humiliora, quàm ut Oceani æstum perferre possent: quem tribus anni mensibus vix triremes egregiè factæ, optimâ materiâ atque opportunè cæsâ ædificatæ, sust nere valent. Dein, quis credat, per Hispanicum, Gallicum, Britannicum Oceanum, eum pervagatum, in Germaniam demum penetrasse, atque aras illic & delubra esse nactum? Cùm instructæ classis, non lembi à paucis remigibus agitati, id fuisset opus. De *Ulyssipone*, vulgò *Lisboa*, Lusitaniæ metropoli, major veri species: quam ab *Ulysse* conditam & nomen arguit, & præter Strabonem, præcipuum hujus sententiæ, invito Polybio, tibicinem, *lib.* 3. testatur quoque Solinus Polyhistor *cap.* 36. Qui & *cap.* 25. de Britannia scribens, inter alia, hæc memorat: *In quo recessu* Ulyssem *Caledoniæ appulsum, manifestat ara Græcis literis inscripta.* Verùm, an *Ulyssis* illhic extent monumenta, in dubio est. (Nec enim prorsus extra fidem, ut multos Hercules fuisse remur, ita non unum *Ulyssem* putare) Homerici quidem extare nulla, Joh. Brodæus *Miscellan. lib.* 3. *cap.* 4 pluribus docet. De *Ulysse* verò Britannico, quem laudatus modò Solini locus adstruit, haud displiceat Guil. Camdeni conjectura *in Britann.* aram illam in Ulyssis potiùs honorem, quàm ab ipsomet positam, existimantis. Quod ipsum de ara in Germania eidem consecrata dicere, non fuerit absurdum. Cœterùm plura de *Ulyssis* erroribus dicturo, vellit aurem Seneca *Epist.* 88. *Quæris Ulysses ubi erraverit, potiùs quam efficias, ne nos semper erremus. Non vacat audire, utrum inter Italiam & Siciliam jactatus sit, an extra notum nobis orbem: neq; enim potuit in tam angusto error esse tam longus*, &c. V. Matth. Berneggerum *in Taciti Germaniam Quæst.* 10. & Vossium *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 36.

U M.

Umbella, dicta ab *umbra*, quam facit, Græcis σκιάδιον, caput, velut cœlum quoddam, tegit; fœminis hodieque nobilioribus in usu, inprimis in Italia. Ejus meminit Martialis *l.* 14. *Epigr.* 28. cui lemma, *Umbella*:

Accipe quæ nimios vincant umbracula Soles,
Sit licèt & ventus, te tua vela tegent.

Id est, quæ, sicubi publica defecerint in Theatris vela, ventis involuta, ut *seq. Epigr.* privata arceant nimios Solis ardores, ipsiusque vim Venti. Portabant illas ancillæ, hinc *Umbellifera* dictæ. Ovidius *de Arte Amandi lib.* 2.

Ipse tene distenta suis umbracula Virgis;
Ipse fac in turba, quà venit illa locum.

Ubi Amatorem hortatur, ut, ad captandam puellæ gratiam, servilia etiam ministeria non detrectet. V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis.* Sed &, cùm apud Athenienses maximâ pompâ peplus inferebatur Panathenæis, prosequebantur Athenienses omnis ordinis, omnis ætatis; neque Athenienses tantùm, sed etiam Inquilini, & quidem mares cum ligonibus, fœminæ cum hydriis ac *Umbellis*, ex Lege: Τοὺς μετοίκους ἐν τῇ πομπῇ, αὐτοὺς μὲν σκάφας φέρειν· τὰς δὲ θυγατέρας αὐτῶν ὑδρεῖα καὶ σκιάδια, apud Harpocrationem. Qua de re V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas lib.* 1. *tit.* 1. Fuit quoque *Umbella*, capitis tegmen, quo in Aula Constantinopolitana, olim Despota utebatur. Ita enim Codinus *de offic. Eccles. & aulæ Constantinop. cap* 3. *Tegumentum capitis, quo Despota utitur, quod* Umbella, *seu* Umbraculum *appellatur, totum ex margaritis constat. Umbo seu ambitus præfert nomina ejus qui gestat illud, aurociavatum fimbriatum. Τὰ σῦα, qualia sunt Imperatorii pilei, exceptis modo & palmulis.* Quæ illius pilei σῦα, *apicem*, exposuit Junius. Quid sint, ambigit Gretserus *lib.* 2 *Comm. cap.* 4. Notat verò paulo pòst Codinus, de eo ipso Despotæ pileo: *Cùm Despota adhuc puer est, nullum tegumentum fert in capite, dum in palatio versatur; sed manet aperto capite. At, quando equitat, tum fert eum quem descripsimus pileum* &c. Et paulo pòst, *Cùm ad ephebi ætatem processit, tunc fert eum, quem antè descripsimus pileum idq; etiam in Palatio.* V. quoque Solerium *de Pileo Sect* 9. Neque verò Despota solùm, sed & alii Proceres, sua quisque Umbracula & σκιάδια habuere, quibus viz. illis utendi jus ab Imperatore erat concessum. *Ὑπογρίδιον* vocat Acropolita *cap.* 11. *σκιάδιον ... χρυσοϋφές* Nicetas in Andronico *lib.* 1. Ipse Imperator *sciadium* quoque gerebat, cujus apex grandiori gemmâ insigniebatur, πῖλον vocat Cantacuzenus *lib.* 3. *cap.* 27. & *lib.* 4. *cap.* 14. At Procerum, ab Hypersebasto usq; ad Stratopedarchem, erant χρυσοκόκκινα à Magno Primicerio, usque ad Curopalatem συρματικά à Protovestiario usque ad infimos ... *σκαραμάγγια, κόκκινα*, ut habet *Codex MS.* Bibl. Reg. apud Car. du Fresne *Glossar.* Inter insignia Veneto Duci ab Alexandro III. Pontif. concessa, *Umbellam auream* quoque memorat Sabellicus *lib.* 5. *Ennead* 9. &c. At *Umbella* seu *Umbraculum*, quod, ex pellibus compactum, expandi aut contrahi solet, ad faciem contra Solem tuendam, jam Aristophani *in Avibus* memoratur: & in *Lexico Gr. MS* ejusdem Bibliothecæ δ... dicitur, atque σκιάδιον ... exponitur, apud eundem *Glossarii* Auctorem. V. quoque suprà, voce *Galerus*.

Umber, apud Silium Ital. *lib.* 3.

—— —— aut exigit Umber
Nare sagax è colle feras ——

Et Gratium *Cynegetico*,

At fugit adversos idem quos repperit hostes
Umber &c.

canis venaticus, è sagacibus est, quales Umbria prov. Italiæ gignit præstantes. C. du Fresne ubi suprà.

Umbilicus, quid *librorum umbo*, Isidor. ad libros à Romanis translatus est. Libris enim materiam cortex olim, papyrus, carbasus, ovilla tergora, lintei, plumbum, & alia suppeditarunt, ut cuilibet animadvertere promptum est V. suprà. Iidem quòd circùm ligneum teretem surculum vel osseum convolverentur, *Volumina* sunt appellati. Surculum verò ipsum seu surculi capitula, quæ & cornua, *Umbilicum* vocabant: qua de re, ut & de universa scribendi ratione, contexuit insignem Commentarium Vinc. Contarenus, citatus Laur. Pignorio *Comm. de Servis.* Meminit istiusmodi *Umbilicorum* Martialis *Lib.* 1. *Epigramm.* 67.

Mutare dominum non potest liber notus;
Sed pumicata fronte si quis est nondum,
Nec Umbilicis *cultus atq; membrana* &c.

In quæ Scholiastes, *Libri*, inquit, pellibus, ut nunc fit, olim ob-" tegebantur, eæque pumice poliri ac lævigari solebant. Si quis" verò liber novus sit, cujus frontes (h. e. extremitates mem-" branæ in orbem complicatæ, in medio quorum apparebant" cornua) pumice jam pridem politæ sunt; & cujus Umbilicus (is" bacillus cedrinus, buxeus, cupressinus &c. extremæ paginæ," absoluto jam opere, adsutus) vel Umbilici extremitates (quæ," complicatis in volumen membranis, utrinque apparentes Cor-" nua appellabantur) ebore sunt vel argento aut auro exornatæ," & quem novissimè obducit pellis, hunc emi jubet Poëta. Et" paulo pòst: Umbilici bullæ sunt in utraq; libri extima facie me-" diæ, in fine libri ex ligno aut osse apponi solitæ. Pierius *lib* 34." Per Umbilicum, inquit, intelligendus est voluminis terminus, qui, cùm volumen explicatur, in fine est: cùm verò idem obvolvitur in spiram collectam, medium tenet locum. Idem *l.* 5. *Epigramm.* 6.

Quæ cedro decorata purpurave
Nigris pagina crevit Umbilicis.

Unde

Unde patet, non semper obtinuisse, quod ait Dempsterus, librorum tegmen nigrum, literarum majuscularum apices minio notatos, aut cedrino succo, *Umbilicum* verò diversi alterius coloris fuisse: ex Ovidio *Tristium lib.* 1. *Eleg.* 1.

Nec titulus minio, nec cedro charta notetur,
Candida nec nigrâ cornua fronte geras.

V. eum *Paralipom. ad Rosinum lib.* 1. *cap.* 13. Ant. verò Thysius calculos nitidiores hac voce intelligit, quibus olim libros decoratos ait, *Not. ad Val. Maximum lib* 8. *cap.* 8. *num.* 1. ubi Scipio & Lælius *Cajetæ & Laurenti vagas litoribus conchulas & umbilicos lectitasse* leguntur. Teretes sc. lapillos litorales, qui aliàs *ocelli* etiam seu *ocellati*, nec non *Nympharum oculi*, appellati sunt: quòd sc. *umbilici* figuram referrent, ac velut oculi pupula lucerent. Sed nec in his lapidibus figura multum diversa est, ac oculi & umbilici: uterque enim protuberat in rotundo. V. quæ de his lapillis suprà diximus, voce *Ocelli*. Ob eandem rationem *umbilicus* vel *umbunculus* gemmis quibusdam tribuitur. Solinus *cap.* 37. *Zmilanthis in ipso Euphratæ alveo legitur, gemma ad imaginem marmoris Proconnensis: nisi quòd in medio umbilico lapidis istius glaucum, ut oculi pupula, internitet.* Ubi *umbunculum* nonnulli legunt, quod idem. Sic autem in gemma vocatur, quod in medio ejus orbiculo protuberat. Verùm in parvis tantùm gemmis umbunculos eminere, notat Salmasius, quem vide *Exercit. ad h. l.* ubi *umbilicum* & in clypeis, ὀμφαλὸν quoque Græcis, aliter τὸν κύκλον; & in placentis seu popanis, id viz. quod in medio eorum extumescens fiebat; & in montibus, supercilium in orbiculatum cacumen surgens; & in quacunque alia re, ubi aliquid rotundi uspiam extuberat eminetque, reperiri docet. Sic porrò *Umbilicus* Romæ, dicebatur meditullium Urbis, quod in octava regione ponunt Onuphrius & P. Victor; nemo autem hactenus, quid loci id fuerit, descripsit. Terræ *Umbilicus*, Templum olim Apollinis Delphici creditum est, Suid. in γῆς ὀμφαλός. Hinc Strabo *lib.* 9. τῆς Ἑλλάδος ἐν μέσῳ πως ἐστὶ τῆς συμπάσης ὥς τε αὐτοὺς ἰσθμοῦ, ἔξω δ' ἐκτὸς, ἐνομίσθη δὲ καὶ τῆς οἰκουμένης, καὶ ἐκάλεσαν τῆς γῆς ὀμφαλόν. Petr. verò Apollon. Collatius, non malus, ut illa ferebant tempora, Poeta *de Excidio Hierosolym. lib.* 3. Hierosolymis id tribuens, ait,

— — Medium telluris apertæ
Credita habere locum, titulo quoq; Delphica quo se
Insula jactavit magnis Auctoribus olim.

Contrà tamen Auctores plurimi, inter quos Pindarus *Pythior. Od.* 6.

— — Ἀναπολίζομεν
Ὀμφαλὸν ἐριβρόμου χθονός.
Versamus
Umbilicum horrisonæ terræ.

Et *Od.* 8.

— — Γᾶς γαίας
Ὀμφαλὸν παρὰ κελάδεννον.
Eumi terræ
Umbilicum *ad decantatissimum.* &c.

Quo è fonte fabula defluxit, cum Jupiter medium Mundi locum cognoscere vellet, ex Ortu atque Occasu duas aquilas emisisse, quæ lassæ volatu in vertice Parnassi consederint, uti legimus apud Luctatium Placidum *ad Thebaid. Statiani. lib.* 1. *versu* 117. V. quoque Claudianum *præfat. ad Consul. Manlii Theodori.* Alii de corvis id scribunt: cygnos fuisse, Scholiastes Pindari & Plutarchus habent, sed de Aquilis sententia communior est. Sic Italiæ *Umbilicus*, in agro Rheatino. Solin. *cap.* 8. Siciliæ, in Enna civitate, Cic. 6. *Verr.* Græciæ, in Ætolis, collocatus olim, Liv. *Dec.* 4. *l.* 5. &c. V. præfatum Dempsterum *loco cit.* Recentioribus Græcis ὀμφαλὸς, i. *umbilicus*, medium templi dicitur, ut videre est, apud Marcum *de Dubiis Typici cap.* 16. Χαράττειν σταυρὸν ἔμπροσθεν τῶν Βασιλικῶν πυλῶν, ὁμοίως καὶ εἰς τὸν ὀμφαλὸν, ἤγουν ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ. *Facit crucem ante portas Basilicas, similiter in umbilico, id est, medio templi.* Quod vocabulo magis proprio μεσόναον appellat Balsamon, *ad can.* 74. *Trull. pag.* 451. ubi quosdam lectulos seu strata, vel ad majores delicias, vel alioqui, ad suam quietem, ἐν τῷ μεσονάῳ, *in medio templi*, fecisse ait, apud Jo. Casp. Suicerum *Thesauro Eccl.* voce Ὀμφαλὸς. Dominico & Car. Maceris *Umbilicus* quoque *lapis dicitur, qui continet compagem & coagmentationem fornicis sese forficum modo intersecantem, quemadmodum & in forfice umbilicus nominari solet*, ex Budæo *in Aristotelem de Mundo*, & Henr. Stephano *Thes. Gr.* Sic Anastasius Bibl. *in Benedicto* III. *In Ecclesia*, inquit, *B. Petri, ad cooperiendum Umbilicum confessionis, fecit coopercolum ex auro* &c. In S. Scriptura tandem vox pro libidine & concupiscentia carnis occurrit. *Libido enim in* umbilico *dominatur mulieribus, sicut Lex divina dicit: Non est præcisus umbilicus tuus: quasi diceret, non est amputatum peccatum tuum. Nam & matrix illic catenata constringitur, unde & epinephridia eodem loco firmandis fœtibus opponuntur*, Fulgentius *Mytholog. lib.* 2. ubi *de Hercule & Omphale*. V. quoque hic infrà, voce Umbo.

Umbo, ex Græco ἄμβων, Æol. ὄμβων, idem cum *Umbilico*, quæ vox indidem orta. Hinc, quos in cylindris, qui nonnullis ex beryllis fiebant, *umbilicos* Plinius, Solinus *umbones*, appellat, duo nempe utrinque capita, quæ tales auro comprehendere solebant, uti diximus suprà. Et quos *umbilicos* in clypeis Tertullianus *de Cultu Fam. Vos verò adjicitis ad pondus colluras quasdam vel scuti* umbilicos *cervicibus adstruendas*, alii *umbones* itidem vocitant. Quod & in gemmis usu venire, retro diximus. Inde ἄμβιξ, *olla*, Græcis & ἄμβων, *ampullarum venter*, ab umbilicato tumore: atque hinc lapideus suggestus, rotundus instar turris, unde legebantur S. Scripturæ ad populum & sermo prædicabatur, cujus descriptionem habes luculentam, apud Paulum Silentiar. *Poemate* cui tit. Ἔκφρασις τοῦ Ἄμβωνος. V. suprà quoque, voce *Ambo*. Addo hic saltem, non in eo solùm sacras has actiones obitas, sed & post eum, propter eos qui in extrema parte stabant, finitâ liturgiâ, orationem recitari consuevisse, quæ εὐχὴ ὀπισθάμβωνος hinc dicta erat, quasi σφραγὶς πάντων τῶν αἰτημάτων καὶ ἀνακεφαλαίωσις τελικὴ, πρέπουσα τοῖς πρώτοις καὶ τιμιωτέροις ἐπιλόγοις, *sigillum omnium petitionum, & summa ordine repetita, conveniens primis & pretiosioribus epilogis*, ut ait Germanus CPolitanus *Histor. Eccl. pag.* 179. apud Jo. Casparum Suicerum *Thes. Eccl.* in voce Ὀπισθάμβωνος. Apud Martialem *lib.* 3. *Epigr.* 46.

In turbam inciderit, cunctos Umbone *repellet*;

vox de cubito quibusdam intelligitur, quo turba obvia, haud secus ac umbone hostes, repellitur: Et favet Luciani *Crito*, πολλοὺς παραγκωνισάμενος καὶ τὸ ἰσχυρὸν χαίρειν εἰπών, ac Juvenal. *Sat.* 3. *Hic subito ferit.* V. quoque Turnebum *Adversar. lib.* 13. *cap.* 15. & 19. Comici ἀγκωνίζειν dixere, ab ἀγκὼν *cubitus*, & κέρας aut κέρας, *cubiti* aut brachii *extremum*, ut videre est apud Pollucem *lib.* 2. *cap.* 4. Sed Musambertius de *Umbone* Togæ intelligit: qui quid propriè fuerit, acriter inter se disceptant Ioh. Frid. Gronovius & Octav. Ferrarius, ut videre est in Epistolis illorum ἀμοιβαίαις, quas hic Operi suo inseruit *de Re Vestiaria Part.* 1. *lib.* 1. *cap. ult.* Et quidem Ferrarius, concedens Togæ *Umbonem* idem fuisse Macrobio & Tertulliano, quod *Balteum* Quintilianus vocat, in Togis communibus *Umbonem* intelligit sinum rugis ac plicis fortuitis protuberantem, neque illum à sinu in vulgari Toga distinctum fuisse contendit: imò nec aliud quid fuisse, quam rugas & plicas utriusque sinus, tam illas, quæ de faucibus ad sinistrum brachium cadebant, quàm quæ de inferiori Toga eodem brachio subducta cogebantur. Quod probat ex Persio qui *candidum Umbonem* appellat Togæ puræ, depositâ Prætextâ: In prætexta, inquiens, candidus esse non poterat, " sed purpureus, sive purpurâ distinctus: Ergo extrema Togæ " ora, quæ sola purpurâ prætexebatur, pars Umbonis erat, ea sc. " quæ brachio sinistro ad pectus subducebatur; Nulla in sinu superiore purpura, aut alibi, quàm in ima ora. Quare, si prætextatus quis sinistro brachio togam demisisset, purpureus Umbo " non fuisset: quæ clarè evincunt, Umbonem etiam ex rugis inferioris sinus fuisse confectum. In universum ergo brachio intra " Togam cohibito, nulli sinus fuere, nullæ rugæ, quales erant antiquissimorum Togæ: brachio dein dextero atque humero " exerto Togæ pars superior, quæ dextrum humerum, dextramq; " pectoris partem velasset, si brachium non exereretur, à faucibus dejecta cadebat in pectus, nec cadere poterat, nisi complicata in rugas, hic Sinus superior fuit: Ad has rugas aliæ accedebant, quas nempe Togæ ima ora brachio subducta reddebat, " qui Sinus inferior. Utrarumque rugarum aggestio ac conglobatio protuberans clypei Umboni similis erat, unde Umbo " *Persio.* Tertullianum verò, *Umbonem* à sinu distinctum facientem, centrum viz. & nodum artificem coëuntium plicarum, ibidem, refellit. V. quoq; ejusd. *libr.* c. 6. & Salmasium *ad Tertull.*

Umbra, an ab *imbre*, quòd omnes Umbræ humidæ, an quòd *imbres* obscurant lucem Solis; Perot. & Isidor. an à terra, cujus etiam *color* dicta Veteribus, *humi chroa*, χρόα enim Græcis *color*, pòst *Humbra* & *Umbra*, id est, *Terræ color*? Becmann. aër est carens Sole. Earum rationem in Græcia primus observasse dicitur Anaximenes Milesius Anaximandri auditor, qui Gnomonices initia primus dedit Græcis & horologium, quod *Sciothericum* vocatur, Lacedæmone ostendit primus, teste Plinio *lib.* 2. *c.* 76. & Laërtio *in vita Anaximandri.* Quod factum Olympiade 58. tempore Cyri ac Servii Tullii, circa annum U. C. 200. Multo verò antè ea res cognita fuit in Populo Dei. Unde 4. *lib.* Reg. *cap.* 20. *versu* 11. memoratur, ut Ezechiæ Regi in Horologio sciotherico Regis Achazi (is Ezechiæ seu Hiskiæ Pater fuit) regressu *Umbræ* sanitatis signum datum fuerit, ab Jesaja Propheta. Achazus autem fuit ante Anaximenem annis circiter 200. utpote Romuli σύγχρονος, cujusque obitus incidit in Olymp. 12. Locus autem Regum præfatus sic habet: *Quapropter, cùm inclamasset Jeschahia Propheta Jehovam; reduxit* Umbram *illam iisdem gradibus, quibus descenderat in solario Achazi decem gradibus.* Cujus miraculi Fama cùm Babylonem usque perlata esset, *Misit Berodac Baladan, filius Baladanis, Rex Babyloniæ literas cum munere ad Chizkijam, versu seq.* Apud Romanos, Sciotherica diu post Græcos habuere, idque demum tempore belli Tarentini, ac cum Pyrrho Rege, anno U. C. 478. quem annum designat Plinius *lib.* 7. *c. ult.* atque addit, id factum esse *à M. Valerio Messalla Consule, Catanâ captâ in Sicilia.* Ac mox: *Nec congruebant ad*

horas

horas ejus lineæ, paruerunt tamen eis annis undecentum, donec Q. Marcius Philippus, qui cum L. Paulo fuit Censor, diligentiùs ordinatum juxtà posuit. Etiam tum tamen nubilo incerta fuere horæ, usq. ad proximum lustrum. Tum Scipio Nasica, collega Lænatis, primus aqua divisit horas, æquè noctium ac dierum: Idque horologium sub tecto dicavit, anno U. 595. Tamdiu Populi Rom. indiscreta lux fuit. In Gallias primus Sciotherica invexisse, putatur Elias Vinetus: Est autem Sciothericum vel diurnum sive Solare; vel nocturnum, quod vel Lunare, vel Siderale: in quibus Solaria præstant, à Pastoribus primitus, ex *Umbris* arborum, inventa. V. Gerh. Joh. Vossium *de Scientiis Mathem.* c. 28. §. 12. & *seqq.* Sed haud adeò antiquus Horologiorum hujusmodi usus Salmasio videtur, ut ad Anaximandrum aut ejus discipulum Anaximenem referri queat. Nec horas certè Sciothera illa indicasse, sed æquinoctia tantùm ac solstitia designasse, Laërtius testis est. Unde plus quàm ducentis annis ab Anaximandri morte, nec horarum nomen, pro minutis illis diei particulis, in Græcia auditum, nec usus horologii sciotherici ullus cognitus est. Ut constat ex Menandri hisce, quæ Athenæus citat *lib.* 6. ex ejus Comœdia *Orge*, ubi de Chærephonte,

—— —— ὃς κληθείς ποτε
Εἰς ἑστίασιν δωδεκάποδος, ὄρθριος
Πρὸς τὴν σελήνην ἔτρεχε τὴν σκιὰν ἰδὼν,
Ὡς ὑστερίζων, καὶ παρῆν ἅμ' ἡμέρᾳ.

Nempe tum adhuc veteri more, horarum vice, *Umbram* pedibus metiebantur, & ad certam ejus mensuram decempedalem ut putà, (quæ proin gratissima parasitis, Erasm. in *Adag.*) vel plurium pauciorumque pedum, cœnæ tempus indicebant. Unde partes diei, quæ *ὥραι* apud Vett. dicebantur, *ἑξάπουν σκιά, umbra sex pedum, ἑπτάπουν, ὀκτάπουν,* & sic deinceps, ab umbræ mensura pedibus comprehensa. Imò, non ut horas cognoscerent, umbras metiebantur: sed ex umbrarum magnitudine pedibus admensa colligebant, quantum diei à mane ad meridiem superesset, quantumque à meridie à vesperam itineris restaret Soli faciendum, sicque eadem ferè ratione umbrarum modulis diem partiebantur, ut postea horis sunt dispertiti. Ut verò *ἑπτάπους* & *δεκάπους σκιὰ*, dicebatur, ita & *ἑπτάπουν* & *δεκάπουν στοιχεῖον*, pro eodem, occurrit apud Aristophanem in Ἐκκλησιαζ. V. præfatum Salmasium *ad Solinum pag.* 632. & *seqq* ut & supra, ubi de *Horis, Horologiis, Sciathericis, Solariis* &c. De *Umbrarum* in Gymnasticis exercitationibus usu, diximus in voce *Sciamachia.* Graphice quoque, ab Optica capit hæc duo, *Umbram* & lucem, quorum prior facit recessum, sive ut aliqua longiùs distare videantur: lumen verò præstat, ut quid emineat, sive ut propiùs abesse videatur. Ad *Umbram* conducit ater color, ad lucem candidus, de quo invento ita Plinius *lib.* 35. *cap.* 3. De Picturæ initiis in„certa, nec instituti operis quæstio est. Ægyptii sex millibus „annorum apud ipsos inventam, priusquam in Græciam tran„siret, adfirmant, vanâ prædicatione; ut palam est. Græci au„tem Sicyone, alii apud Corinthios repertam, omnes Umbrâ „hominis lineis circumductâ. Itaque talem primam fuisse: se„cundam singulis coloribus & monochromaton dictam, post„quam operosior inventa erat, duratque talis etiam nunc. In„ventam linearem dicunt à Philocle Ægyptio vel Cleanthe Co„rinthio. Primi exercuere Ardices Corinthius & Telephanes Si„cyonius, sine ullo etiamnum colore, jam tamen spargentes „lineas intus. Ideo & quos pingerent, adscribere institutum. „Primus invenit eas colorare testa, ut ferunt, tritâ, Cleophantus „Corinthius &c. Ubi, originem Picturæ, ex lineis *Umbræ* hominis circumductis videmus Græcos arcessere. De progressu Artis dein *cap.* 5. sic scribit: *Tandem se Ars ipsa distinxit, & invenit lumen atq.* Umbras, *differentia colorum alterna vice sese excitante. Deinde adjectus est splendor: alius hic, quàm lumen: quem quia inter hoc & Umbram esset, appellaverunt tonon: commissuras verò colorum & transitus, harmogen.* Quæ abunde elucent ex Amulii Minerva, de qua Plinius *lib.* 35. *cap.* 10. Apellis Hercule averso, Plin. *lib.* 36. *cap.* 5. ex Bupalo & Anthermo, in Chio, Lucian. *in Dea Syr.* V. & Tzetzen *Chil.* 11. *Histor.* 381. ac præcipuè *lib.* 8. c. 191. ubi eadem illustrat Phidiæ & Alcamenis exemplo. Primus verò Apollodorus Pictor. *ἀνθρώπων ἐξεῦρε φθορὰν καὶ ἀπόχρωσιν σκιᾶς, Inter homines, reperit colorum misturas & umbræ usum:* fuitque Atheniensis. V. Plutarchum *Bellone, an pace illustriores fuerint Athenienses?* Dein Zeuxis, luminum *Umbrarumq.* rationem exactiorem invenit, teste Quintiliano *lib.* 12. *cap.* 2. Non exiguæ enim Artis est, *Umbram* luci immittere, aut lucem umbrâ obscurare, *unde satis liquet, picturæ etiam mediocri cognitione, judicium acui in luminibus, coloribus & umbris dignoscendis, quæ res multùm confert & in Naturæ scientia & in Vita civili.* Vossius *tr. de* 4. *Artibus Popular. cap.* 5. *de Graphice* §. 12. & *seqq.* &c. Nec omittendum, quòd Isidorum Presbyterum Alexandrinum, tantæ etiam Gentilibus admirationi fuisse, ut *umbram* quoque ejus reveriti sint, legimus apud Palladium &c. Alias significationes vocis V. hic infrà.

§ *Umbra* Pompeja, pro porticu Pompeji, apud Martialem *lib.* 5. *Epigr.* 10.

Sic veterem ingrati Pompeji quærimus Umbram;
Sic laudant Catuli vilia templa senes.

V. suprà, voce *Porticus.*

Umbraculum, Gr. Σκιάδιον, pro *Umbella.* Ovidius *Fastorum lib.* 3.

Aurea pellebant rapidos Umbracula *Soles,*
Quæ tamen Herculeæ sustinuere manus.

Ubi Neapolitanus docet, è pellibus aliaque qualibet materia divite, fieri consuevisse. V. suprà in voce *Umbella.* Græci *Umbracula*, pro casis ac locis Actorum excitata, *Scenas* vocavere. Ita enim Jul. Cæs. Scaliger *Poëtic. lib.* 1. *cap.* 21. ubi de Theatro: *Pro locis Actorum & Thymelicorum excitata sunt per initia,* Umbracula *pro casis. Scenas Græci vocant. Mansit nihilosecius nomen postea marmoreis quoq.* V. suprà in voce *Scena*, item *Topia.*

Umbræ, dicti Veteribus, qui non invitati quidem ipsi, amicum tamen invitatum, ad convivium, comitabantur. Origo à Socrate, ut videtur, qui Aristodemum induxit non vocatum, ut iret secum ad Agathonem: ubi jocularium quid accidit. Imprudens enim ille in via Socratem post se reliquit, ac ingressus prior est, planè *umbra* antecedens corpus, quod à tergo lumen habet. Post tamen in præbendo hospitibus convivio, maximè Principibus viris, necessarium fuit, ut cùm ignorarent comites, qui in honore apud eos erant, hospiti permitterent invitandi arbitrium, sed definirent numerum, ne accideret iis idem, quod accipienti epulo ruri Philippum R. qui cùm multos secum traxisset, ad cœnam paucis instructam, conspicatus hospitem perculsum, significavit per internuntium amicis, ut placentæ locum relinquerent. Quam dum exspectantes parciùs attingebant cætera, affatim cœna omnibus fuit. Plut. *Symposiac. lib.* 7 *Quæst.* 6. Sed & *Umbræ* dicebantur olim Animæ mortuorum, quas velut *Umbras* esse fingebant, de quarum circa sepulchra apparitione, V. variis in locis Fortun. Licetum *de Lucernis Antiqq.* Seu potiùs Spectra infernalia, quæ Animas se esse mentirentur. Istiusmodi *Umbras*, æris tinnitu, in sacris Lemuralibus, ab Aris expelli consuevisse, scribit Ovidius *Fast.* Unde & Alexander Aphrodisæus in suis *Problem.* æris sono, ait, malos Spiritus depelli, eamque ob rem, in Lunæ defectu, æra moveri fuisse in more positum. V. Hieron. Magium *de Tintinnabulis* c. 14. Ita autem Ovidius habet *Fastorum lib.* 5.

Rursus aquam tangit, Temesæaq. concrepat æra,
Et rogat, ut tectis exeat Umbra *suis.*

Ubi crepitus fiebat ad finem sacrificii, ut volens *Umbra* discederet: unde sunt abacta silentia. Imò & lacte sparsæ, retrocedebant. Papinius Statius *Theb. l.* 4. v. 545.

—— —— *alias avertere gressus*
Lacte quater sparsas, mæstoq. exedere luco,
Nata jube ——

Ubi *quater* nonnullis exponitur sæpius: Barthius autem ritualè esse verbum numerumque Papinium posuisse constitutum, non dubitat *ad h. l.* qui etiam de *Umbrarum circumvolatione circa cadavera, donec illa consumerentur; curvis unguibus; evocatione; iracundia & vindictæ cupiditate; responsis* (quæ qui petebant, *Umbrarii* dicuntur in *Edict.* Theodorici R. c. 108) aliisque huc pertinentibus, varia erudite collegit, ex Vett. monumentis, *in Animadversionibus suis Papinian. passim*: De Umbris, Neptunalium Festo, à Romanis excitari solitis, V. Ovidium *Fastorum lib.* 3. plura verò hanc in rem suprà, vocibus *Aori. Anima, Biothanati, Manes, Necyomantia* &c. Addam hoc unum, quòd *Umbras accusatrices*, post hanc vitam, quarum meminit Lucianus *in Necyomant.* non malè referre maleficos Spiritus, qui homines reos in ultimo Judicio delaturi sunt, ut ex Scriptura sacra addiscimus, observat Tob. Pfannerus *System. Theol. Gentil. pur. cap.* 20. §. 10.

Umbraticus Ordo, apud Dominic. Macrum *Hierolexico*, idem cum *Nigrorum Ordine.* V. suprà, ubi de *Nigris Monachis.*

Umbria, adde: Sub Impp unum cum Tuscia annonaria Rectorem habuit, quem modò *Consularem*, modò *Correctorem* legas appellatum: V. Salmasium *ad Treb. Pollionem in Tetrico Sen.* & hic ubi de regionibus *Annonariis* ac *Urbicariis.* Populi ejus XV. *Amerini. Assisinates. Foroflaminienses. Fulginates. Hispellenses. Iguvini. Interamnates. Mevanates. Narnienses. Nucerini. Ocriculani. Spoletini. Trebiates. Tudertini.* *Et Vettonienses*, memorantur in vet. *Inscr.* quæ Fulginii hodieque extat, facta honoris ergò *C. Betuo. Tro. Citoni. Minuciano. XV. Populorum Umbriæ. Patrono. Municipi.* apud Jac. Sponium *Itinerar. Parte* 3. *p.* 42. & 43. de quibus omnibus V. suo loco.

Umidius Quadratus, inter eos, quos Hadrianus Cæs. graviter insequutus est, memoratur Spartiano in *Vita* ejus. Nomen familiæ ab *humore* & *humido*, pro quibus Vett. *umorem* & *umidum* scripsere. *Umidios* certè, sed & *Ummidios*, lapides quoque exhibent. Salmasius *ad l.*

UN.

Unca Manus, apud Papinium *Thebaid. lib.* 2. *versu* 557.

—— *abscissis infringens cautibus* uncas
Exuperat juga dira manus, scopulosq. potitus:

Manus

Mantis sunt *in uncos* compositæ, quibus comprehendens scopulos se elevabat, ut se in cautes attolleret, uti locum exponit vetus Scholiastes. Alluditur ad morem per abrupta enitendi, Curtio indigitatum *lib. 7. cap. 11.* ubi de Petra Arabiæ ab Alexandro ad deditionem coacta: *Ut in prærupta perventum est, alii manibus eminentia saxa complexi levare semet, alii adjectis funium laqueis evasere, quum cuneos inter saxa defigerent, queîs gradus subinde insisterent* &c. Quo genere scandendi exercitatissimum Eurybatum furem, nullum solertiæ suæ specimen edere, circum positis spongiis & stimulis, vel *uncis* ferreis, in parietes ascendisse, & tandem coram custodibus ipsis, net, artes has admirantibus, tecto superato, evasisse e carcere, tradit Suidas. Est autem *uncus* ferrum incurvum acuminatumque, an ab *unguis*, an à Græco ὄγκ@ *tumor*, quòd, ubi incurvatur, videtur intumescere? Cujusmodi *uncos* in telo Parthenopæi tres numerat Statius iterum *Thebaid. l. 9. vers. 750.*

> —— *cui luminis orbe sinistri*
> *Aspera tergeminis acies se condidit uncis:*

adeò ut sine maxima pernicie evelli non posset. Quemadmodum, de Alexandro M. legimus, in Oxydracarum urbe sagittâ, cui similes hami inerant, vulnerato, apud eundem Curtium *l. 9. c. 4.* de *uncis quadruplicibus* V. notata Iusto Lipsio *Poliorcet. l. 4. c. 6.* uti de *uncinis januarum* apud Vett. quos κόρακας dixere Græci item de *Vncino* seu digitulo *ferreo*, ad subaperiendas fores, apud eosdem usitato, supra, ubi de *Foribus*, item voce *Lusoniolus*, alibique passim. Sed & *Vnci*, Veteribus in usu, ad Reos excarnificandos vel pertrahendos ad pœnæ locum, h. e. ad scalas Gemonias, etiam ad eosdem in sublimi appendendos & denuum, ad infames, multisque flagitiis ac sceleribus adstrictos, qui ex hac vita discessissent, in tentinas, sordium receptacula, Tiberim raptandos. Sic de B. Sebastiano legimus, iussi corpus ejus post obitum ipsius, in cloacam Maximam *unco* pertractum quidquid enim in maximè flagitiosos statui à Gentilibus solebat, idem Christiani ab iisdem patiebantur. Describi autem *Vncus* talis sic optime potest, quòd fuerit baculus oblongus, sive hastula oblonga, ab altero latere ferramentum habens incurvum, ac in se retortum, cum in usum inventum, quem diximus. V. Gallonium *de Martyrum cruciat.* Meminit de *Vncis*, Cicero *Philipp. 1. Uncus impactus est fugitivo illi.* Amm. Marcellinus *l. 7. Intendebantur Equulei Vncosq; parabat carnifex.* Seneca *de Ira lib. 3. c. 3. Cadavera quoq; trahens Vncus.* Sidonius Apollin. *lib. 1. Epist. 7. in fin. Vncum & Gemonias & laqueum per horas turbulenti carnificis perhorrescens*, &c. Hodieque, in Hungaria inprimis, nihil inter Hungaros Turcasque frequentius *Vnci* supplicio, quo Proditores inprimis affici solent: sed palus is est erectus, cum ingenti, in medio, *Vnco* e ferro, cui miseri impacti pendent aliquando satis diu, donec penitùs exanimentur. Unde memorabile, quod de Demetrio Duce Wisnovecio Polono, uno ex Majoribus Michaëlis Wisnovecii nuperi Regis, circa A. C. 1500. Walachorum insidiis ad Turcica vincula deducto, & Selimi jussu, qui fortitudinem ejus & fidem limis aspexerat oculis, ex *Vnco* istiusmodi ferreo, quo lentiùs periret, suspenso, scribit Stanislaus Sternbergius *Chronol. Palmitis Corybutei.* Cum is vitam in truci hoc supplicio aliquandiu tolerasset, gratiam sibi fieri petiit, ut militari more data pharetrâ suâ cum manipulo sagittarum liceret perire. Quam cùm impetrasset, intorsit sagittisque emissis præcipuos Turcas exanimavit, unâ sagittâ ad cervicem repositâ. Quo ad Selimum perlato, cùm is celeriter advolans miraretur tantum vigoris adhuc Demetrio superesse; iste repositam sagittam pharetræ mox applicans, eam in Tyrannum direxit. Verùm, cùm viribus jam vacillantibus frustra esset, irâ percitus Selimus, ilico Sagittarios telis ipsum conficere jussit. V. Auctorem Anonymum *Histor. Orbis Terr. Geogr. & Civ. cap. 8. ubi de Poloniæ Regno*, §. 2. & plura, voce *Tractio.* Sed & in feras, leones inprimis, *uncos* injici mos. Ezech. *cap. 19. v. 4. Et duxerunt eum uncis* (vel *uncinis*) *in terram Ægypti:* ubi de Judæorum R. sermo est, quem leoni in fovea capto assimilat Propheta. E' fovea enim in caveam *uncis* leones tracti, per varias regiones circumferri olim hodieque consuevere. Balænas Crocodilosque similiter *uncis impactis* in potestatem redigi notum. Quò respiciens Deus Job. *cap. 40. vers. 21.* de Leviathane, *Ponesne*, ait, *uncum* (ferreum) *in naribus ejus, aut maxillas ejus hamo perforabis.* Et Ezech. *cap. 29. vers. 34.* ubi sub ceti aut crocodili figura Pharao describitur, *Indam*, inquit, *hamos genis tuis:* quomodo hodieque Itali bubalos, annulo naribus inserto, quovis ducunt. Sed & uncinos ferarum naribus aut malis affigebant, quò invitæ traherentur. Ad quem morem iterum Deus alludit, Rabsaci dicens 2. Reg. *cap. 19. versu 28. Ponam* uncinum *meum in naribus tuis.* Et principi Gog. Ez. *cap. 39. vers. 4. Indam* uncinos *maxillis tuis.* Atq; hujusmodi *unci* magis intelligi videntur, apud eundem Prophetã *d. l.* ubi de leonibus. V. plura hanc in rem apud Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. III. cap. 4.* ubi vocem Hebr. חחים explicat.

Vncia. Οὐγκία Siculis, minutus nummus, Romanis duodecima pars Libræ. Plurima enim, in re Monetali, vocabula Siculorum adoptavere Romani, non ut eandem quidem omnibus; artibus rem significarent, sed tamen, propter quandam analogiam. ita sicuti Obolum, nummû argenteum, dixerunt λίτραν, Romanis Libra σταθμὸς cujusvis rei ponderandæ, sed prima in ære. Οὐγγία Siculis minutus ex ære nummus, ut dictum, Romanis pars minima Libræ. Siculis decalitron secabatur, in decem partes argenti: Romanis *Denarius* appellabatur à decem libris æris, dividebaturque in quatuor partes argenti &c. Unde optimè monet Gronovius, licèt hujusmodi Latinorum vocabulorum nonnulla Græcæ originis sint, vim tamẽ eorum ac potestatem totam esse Latinam. *de Pecun. Vet. lib. 4. cap. 17.* Est autem *Uncia* signum Græcis, gamma appositum vel superpositum habens omicron. V. Agricolam *lib. 5. de Ponder. & Mens. in fin.* Unde in Eusebii Pamphili E'κλογῇ περὶ σταθμῶν MS. ab Isaaco Vossio sibi communicata, notavit Gronovius, Δυνάμεων γο δ. id est, οὐγκίας τέσσαρες, *Unciæ quatuor.* Νόμμ@ γο α, i. e. *Uncia una.* Στατὴρ γο τὸ ... id est, οὐγκίας τὸ ἥμισυ, *Unciæ dimidium*; stater scilicet argenteus tetradrachmus. V. eum *de Pecun. lib. 3. cap. 10* Fuit autem argenti *Uncia*, ut P. Gassendus æstimat, valore 64. solidorùm Turonicorum, seu 50. Belgicorum, qui efficiunt *Uncialem* sive Thalerum. Gronovio exactè sunt 52. Hollandici, 65. Gallici. quod tamen discrimen tam leve esse, ut non attendi debeat, nisi à Mensariis, ait. In *Unciario* fœnore, *Uncia* non fuit capitis seu sortis, sed centesimæ: sicque in singulos menses fœnus hoc promittebat ejusdem centesimæ partem *Unciam*, ut toto anno existeret una pars centesima integra. Fuit verò centesima, denarius menstruus in denarios centum: uncia denarii sedecim assium, as cum triente; tantum igitur in mensem patiebat unciarium fœnus: qui annui sunt duodecim asses, duodecim trientes, hoc est denarius unus sedecim assium, atque ita denarius unus ad centum annuos accessit *Unciis usuris*, à parte duodecima centesimæ. quæ & ipsa menstrua fuit, appellatis. V. iterum Gronovium *lib. 3 cap. 13.* Constituit *Unciarium* hoc fœnus, Lex XII. Tabb. *Neq; Unciario fœnore amplius exerceto.* Hinc Tacitus, *Sanè vetus*, inquit, *urbi fœnebre malum & seditionum discordiarumq; creberrima causa, eoq; cohibebatur antiquis quoq; & minùs corruptis moribus. Nam primò duodecim Tabulis sanctum, ne quis Unciario fœnore amplius exerceret, cùm antea ex libidine locupletium agitaretur: dein rogatione Tribunitiâ ad semuncias redacta. Postremò vetita versura multisq; Plebis scitis obviàm itum fraudibus, quæ, toties repressæ, miras per artes rursum oriebantur.* Repetiit Legem hanc XII. Tabb. Lex Duillia Mœnia anno U. C. 396. lata, donec anno U. C. 406. C. Plautio Ypseo, T. Manlio Imperioso Torquato Coss. Lex *Semunciarii fœnoris*, quam Tacitus quoque innuit, à Tribunis Pl. lata est, V. Rosinum *Antiqq. Rom. l. 8. c. 20.*

Uncinati Calcei, memorati in vet. M. Catonis fragmento *l. 7. Orig. Qui Magistratum Curulem cepisset, calceos mulleos, alii uncinatos* (uti emendat Scaliger, cùm priùs legeretur *alluncinatos*) *cæteri Romani perones* &c. Quibusdam fuere calcei uncinis ac clavis confixi. Alii pro lunatis accipiunt, per Lunulam Patriciam *uncinum* intelligentes, in fronte prima calcei infixum: Ita Cl. Salmasius *Notis ad dedic. Statuæ Regillæ* & M. Zuerius Boxhornius. Balduino dicti sunt calcei, *unci* ad instar in altum reflexi & in acumen intortum desinentes: cujusmodi calceum, aut certe ei non multùm dissimilem, aliquoties se Hagæ Comitis, in gazophylacio Johannis Schelhameri vidisse, scribit Andr. Frisius, qui figuram illius Balduini *de Calceo* tractatui inseruit. Atque hi veterum Romanorum calcei fuere, qualibus & Junonis Sospitæ simulachrum semper ornatum fuisse, testatur Cicero *de Nat. Deor. lib. 1.* ubi, *Nostram*, ait, *Sospitam nunquam, ne in somnis quidem vides, nisi cum pelle caprina, cum hasta, cum scutulo, cum calceolis repandis.* Ubi, *repandum* idem, quod recurvum, & sursum versùs reflexum. Similiter, aliæ quoque pleræq; veteres cùm statuæ, tum imagines, *uncinatis* illiusmodi seu repandis calceis, insignes sunt. Quibus etiam, ex posteriorum temporum literis, fides amplior accedit. Ita enim Gerson, ubi de corruptis Ecclesiasticorum ævi sui moribus conqueritur, A. C. 1400. *Quid est*, inquit, *quòd quarundam Ecclesiarum Canonici calceis rostratis, vestibus accurtatis, abjecto Clericali habitu, militarem assumunt.* Unde militibus saltem rostratos illos calceos familiares fuisse, apparet. *Cornutos* ac *Lunatos* hos calceos vocat Decretum Provinc. Concilii Senonensis, celebrati A. C. 1528. sub Francisco I. *Canon. 24.* quo eorum usu Clericis denuo interdictum. Hinc *Uncipes*, Tertulliano *de Pallio cap. 5. paulo post initium. Calceos nihil dicimus, proprium Togæ tormentum, immundissimam pedum tutelam, verùm & falsam. Quàm enim non expediat in algore & ardore, rigere nudipedem quàm in calceo uncipedem!* In quo loco *Uncipedem* vocat, cujus calcei uncinati. V. Ben. Balduinum *de Calceo antiquo passim, inprimis cap. 8.* Adde Nigronium *de Caliga*, & Albertum Rubenium *de Calceo Senatorio.* V. insuper suprà voce, *Pantamila*, item ubi de calceis *Repandis*, alibique passim. Sed & *uncinati panni* mentio est, in *Charta* quadam vet. apud C. du Fresne in *Glossar.* ubi, quod *uncis* seu eorum figurâ distinctus esset, sic dictum ait.

Unctio, Extrema, inter ritus sacros Ecclesiæ Rom. de qua V. aliquid supra, ubi de *Oleo*, item voce *Inunctio.*

Unctor, Græcè Ἀλείπτης, servi nomen, qui in balneis Dominum *ungebat*. Consuetudo enim erat Vett. singulis diebus, antequam cibum caperent, in balneo se lavandi & postmodum ungendi. Cic. *in Epist. ad Fam. lib. 7. Epist. 24. Ille autem, qui sciret, se nepotem bellum tibicinem habere, & sat bonum* unctorem, *discessit à me, ut mihi videbatur, iratior.* Postea te in voluptatem versá, Unguentarius accessit; quem ab *Unctore* sic distinguunt, ut hic valetudini, ille voluptati inserviret. Gœddeus *ad l. 203. ff. de verb. sign. 4.* In antiquo lapide, Romæ, *Unctorem*. dextrâ manu guttum tenentem, nec longè strigilem incisam, spectari, docet Victorius *Variar. Lect. l. 37. c. 1.* De *Unctoribus Gymnasticis* hic infrà.

Unctuarium, Cæcilio Plinio *lib. 2. Epist. 17.* quod Julio Polluci Ἀλειπτήριον, aliis *Elæothesium*, quarta fuit apud Vett. Gymnasii pars, in quo luctaturi vel aliàs exercitationes aut etiam balneas adituri, qui in Coryceo seu Apodyterio, parte tertia, vestes posuerant, *ungebantur redungebanturq́;*. Inprimis verò, qui ad luctam vel pancratium sese accingebant, (nam Pugilatoribus, Cursoribusq; *unctione* non opus.) Hi itaque Alipterium ingressi *ungebantur*, atque ita uncti ad Conisterium seu partem quintam, transeuntes, pulvere conspergebantur sicq; deinceps in exercitationes diversas diversi prodibant: donec exercitationibus defuncti, ad *Unctuarium* revertebant, ibique à medialtinis & reunctoribus strigilibus ferreis detergebantur, qua de re V. suprà, in voce *Strigilis*. Sed & detersi iterum diligentiores aliqui valetudinis aut delitiarum gratiâ ungebantur, & nonnunquam inuncti balnea ingrediebantur; postque egressi denuo ungebantur, modò simplici oleo, modò variis odoribus condito, modò diapasmate, ad coërcendos sudores, ut scribit Plinius *l. 21. c. 19.* Adeò ut varia essent ungendi tempora: Interdum post balnea, quod Homeri temporibus jam observatum fuisse legimus. *Odyss. γ.*

Αὐτὰρ ἐπεὶ λοῦσέν τε καὶ ἔχρισεν λίπ' ἐλαίῳ,
Postquam lavit & pingui oleo unxit.

V. quoque *Odyss. δ.* & *ρ.* Interdum quoque ante, sicuti refert Galenus *de valet. conserv. lib. 6.* Unde de Archimede apud Stobæum legimus, *Eum abaco incumbentem, & figuras quasdam ducentem à famulis vi abstractum ungi consuevisse, atque ipsum in corpore ita uncto figuras Mathematicas non rarò designasse.* Atque in hac Gymnasiorum parte fortè mansere illi Ministri, qui victus quærendi gratiâ servandis vestibus inservientes, *Olearii* nuncupabantur: quosq; etiam in Asiæ balneis adhibitos fuisse, perhibet Epiphanius *Hær. 30.* *Ungebantur* verò, Aristotelis tempore, Athletæ simplici oleo & aquâ mixto, *Problem. 5.* ita enim inter illos penetrans oleum exiccata membra magis humectat. Hippocrates verò *de Diæta 2.* illiusmodi actiones minimè permittit, ut corpora plus justo incalescant; auctorque est Plinius *lib. 15. c. 4.* *Græcos vitiorum omnium genitores oleum primos in Gymnasia invexisse:* de quo Anacharsis quoque dicebat, *insaniæ esse pharmacum*, quoniam eo peruncti Athletæ insanirent. Butyrum, apud nonnullas gentes Barbaras, quibus fortè deerat oleum, in usu fuisse, idem testatur Plinius *lib. 11. cap. 41.* & post ipsum Galenus *de alim. fac.* Etiam aliud misturæ genus postea inventum est, ex oleo, pulvere & cera commixtum, quod *Ceroma* Plinio vocatur, qui eo Juventutem Romanam, corpora exercendo, vires animorum dicit amisisse. Martialis *l. 4.*

Seu lentum ceroma teris.

V. quoque *lib. 5. Epigr. 65.* & *l. 7. Epigr. 32.* Quanquam dubium non est, quin apud Plinium, Senecam, D. Hieronymum, Alios, *Ceroma* etiam locus, ubi ungebantur, vocatus sit, quem *Unctuarium* aliàs appellatum esse, diximus. Scribit idem Plinius, oleum in Gymnasiis condiri odoribus, sed vilissimis, consuevisse; quæ omnia de unctionibus ante exercitationes adhibitis, intelligenda sunt: Cùm post illas balneaq; infinita propè variorum odoribus conditorum unguentorum genera tradantur usurpata, quæ soli lasciviæ atque libidini inserviebant, ut Plutarchus *Erotic.* indicat. Et hunc morem oleis odoratis utendi apud exteros quoque viguisse, notat Athenæus *Dipnosoph. 5.* ubi scribit, *Antiochum Epiphanem apud Daphnem consuevisse, certaminis die, exhibere certantibus olea odorata, crocinum, amaracinum, telinum, irinum, & alia, quibus ungerentur corpora.* Quo fine autem hæc gymnastarum unctio fieret, diversa ab Autoribus memoriæ prodita sunt. Hippocrates *de Diæta lib. 3. terrarum pulverem oleo admisceri solitum*, scribit, ut suo frigore & siccitate olei æstum & humiditatem temperaret. Alexander *Problem. 119. lib. 1.* Athletas ante exercitationem inungi ait consuevisse, *ut membra emollita labores, sine rupturæ periculo, sustinerent.* Lucianus, ut corpora fortiora redderentur, luctatores pulvere sese conspergere solitos fuisse, opinatur. Plut. *de primo frig.* ad refrigeranda calefacta corpora & cohibendum sudorem, eum adhibitum judicat. Mercurialis verò Lucianum secutus, usum potissimum pulveris eum fuisse judicat, ne oleo manus laberentur, sed faciliùs exercitatores sese comprehendere valerent, neque sudore diffluerent aut venti corpora aperta ingrederentur. Cui sententiæ favet, quòd pulvis ille ἁφὴ vocatus est, Martial. *flavescit haphe.* Unde &, si qui adversarios perunctos & sine pulvere certantes vincerent, majori gloriâ digni habiti sunt, quemadmodum de Dioxippo legimus apud Plinium *lib. 35. c. 11.* & Diore..., apud Pausaniam *Eliac.* qui proin Ἀκονιτὶ nomen promeritus est, qua de re V. Horatium *l. 1. Epist. 1.* Quæ verò post balnea *unctiones* adhibebantur, fecerunt ne humiditas in balneis acquisita evanesceret, neve reseratis à balnei calore meatibus nativa caliditas exspiraret. Quanquam etiam aliqui delicatiores, voluptatis & lasciviæ gratiâ, odoriferis unguentis aut siccis diapasmatis, ad comprimendum immoderatum sudorem, ut scribit Plinius *l. 13. c. 2.* post balineas ungebantur: de quibus Martialis *l. 1. ad Fescenniam*,

Quid quòd olet gravius mixtum diapasmate virus?

Cœterùm, quomodo ungerentur nihil certi definitum reperitur. Probabile tamen est, nonnullos, cùm priùs seipsos fricassent, manibus propriis hoc egisse, aut alterum ab altero vicissim unctum, quod Lucianus *in Gymnasiis* scribit, licet etiam à servis Gymnastis atque *Reunctoribus* vocatis ungerentur: qui & ipsi prius fricantes, tandem universum corpus modò leniter, modò secus prementes, perungebant, &, prout temporis constitutio postulabat, aliàs tepidum, aliàs calidum, aliàs frigidum linimentum applicabant: Quæ omnia plerunque fiebant in *Unctuario*. Qui nitro & aphronitro sese fricabant, ut meminit Cyprianus *Epist. 7. l. 4.* ac Martialis *lib. 14.* id fortè agebant, ut sordes corporis meliùs eluerent, atque exiccarent. V. Hier. Mercurialem *de Gymnasiis lib. 1. c. 8.* Vossius similiter *Unctionem* hanc gymnasticam duplicem facit, unam ante exercitationem, quæ ceromate fiebat; alteram, quæ oleo fiebat magis pretioso, variisque odoribus condito, *de Gymnastic. §. 12.* Qui aliàs ungebant, *Unctores* servi erant, Plautus *Trinummo Actu 2. Sc. 1.*

—— —— Ducitur familia tua
Vestispica, Unctor, *auri custos.*

Antiq. Inscr. *Aurelius. Eros. Unctor.* Iidem *Aliptæ* vocati, qui dominum lavantem ungebant. Seneca *Epist. 56. Cùm in Aliptem inertem & hac glebeja unctione contentum incidi, audio crepitum illisæ manus humeris.* Cujusmodi ministros Commodus Imp. e medio sustulisse legitur, apud Victorem *Edit. A. Schotti.* Instrumenta erant strigilis, lintea, guttus: item ampulla, ac lenticula. Ridet verò Aliptæ munus egregiè Epictetus apud Arrianum *l. 3. c. 26.* Interim & peculiaris minister unguentis præfuit, qui premeret ac asservaret. Servius *ad Æneid. 1. illa*,

—— —— Ubi mollis Amaracus illum
Floribus & dulci aspirans complectitur umbrâ:

narrat, *Amaracum puerum regium* Unguentarium *fuisse, qui casu lapsus dum ferret unguenta, majorem ex confusione odorem creaverit.* Quæ cuncta Isidorus, in *Origines* suas transtulit, *l. 4. c. penult. lib. 17. c. 9.* Horatius hujusmodi puerum alloquitur *l. 3. Od. 14.*

I pete unguentum puer & coronas,
Et cadum Marsi memorem duelli &c.

Laur. Pignorius *Comm. de Servis.* Sed de his plura infrà, ubi de *Ungendi ritu:* de *Unctuario* verò aliquid etiam suprà diximus, ubi de balnearum cellis seu *Oecis*.

Uncus, & *Uncinus*, quid propriè, V. suprà, ubi de *Uncis manibus*, quarum meminit Papinius. Apud Martialem *l. 1. Epigr. 54.*

Sic interpositus vitio contaminat unco
Urbica Lingonico Tyrianthina Bardocucullus:

vox notat acutum apicem bardocucullorum, qui in iis retro inflexus erat, uti cuculli erant vetustissimorum Monachorum, hodieque sunt Carthusianorum & Capucinorum, cappæ item, quas Galli vocant Benearnenses. Fortè & pænularum olim ac lacernarum, quas pluvio tempore Romani superinducebant, cuculli tales. Imò *cucullus* propriè tegmen capitis in acutum desinens, ex Græca origine, quà κόκκος significat λόφον vel *apicem*, inde enim *cuccus* & *cucullus*. Uti verò in hisce pileis *uncus* retro inflexus erat, sic in ante in Persicis ac Phrygiis tiaris, vel etiam rectus: cujusmodi apices *fastigatos* vocat Isidorus de Alanis loquens &c. V. Salmasium *ad Solinum pag. 556.* & suprà passim, ubi de variis Capitis humani tegminibus. In Ecclesia Rom. *uncus Pastoralis* appellatur Thomæ Archid. Spalatensi *in Histor. Salonit. c. 16.* virga seu baculus Episcopalis recurvus, de quo V. aliquid suprà, voce *Cambuta*.

Undulata Vestis, memoratur Plinio *l. 8. c. 48. Undulata vestis prima è lautissimis fuit, inde Sororiculata defluxit. Togas rasas Phryxianasq́; D. Augusti novissimis temporibus cœpisse, scribit Fenestella. Crebræ papaveratæ antiquiorem habent originem, jam sub Lucilio Poëta in Torquato notatæ.* Idem paulo antè, *Lanam*, inquit, *cum colo & fuso Tanaquilis, in Templo Sangi durasse, prodente se auctor est M. Varro, factamq́; ab ea Togam Regiam* Undulatam *in æde Fortunæ, quâ Servius Tullus fuerat usus.* Nonius quoq;, *Undulatum* novè *positum, purum.* Item Varro *de Vita Pop. Rom. Et à quibusdam dicitur esse Virginis Fortunæ, ab eo, quòd duabus* Undulatis *Togis est opertum, perinde ut olim nostri Reges undulatas & prætextas Togas soliti sint habere.* Ubi Nonius videtur *Undulatam* opponere *Prætextæ*. Sed majorum Gentium Critici ineptiæ Nonium accusant, ipsique existimant, *Undulatas* vestes dictas, quarum textura *undas* imitaretur, quæ Plauto *Cumatilis* dicta; quod in lana texenda an fieri possit, ipsi viderint. Certè vestes *Undulatæ*, quales hodie in usu sunt, quâ ratione

stant, etiam rudes intelligunt. Cùm præterea Togæ essent albæ, quis *undarum* speciem colorum ac liciorum varietate expressam arbitretur? Et licèt tali Togâ usus dicatur Rex Servius, ideoque pictam fuisse undulatim dici possit, tamen communes hujusmodi vestes fuisse, verba Plinii indicant; cùm ait, vestem *undulatam* primam fuisse è lautissimis, id est, quâ & alii, præter Reges, lauti homines uterentur, quibus nullum jus pictarum fuit, nisi in triumpho. V. Octav. Ferrarium *de Re Vestiar. Part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 11. qui proin circa hanc vocem hæret, cùm Togam illam *Undulatam* albam fuisse constet, neque artificium, quo nunc vestes aqua respersæ ac prælo subjectæ undarum speciem exprimunt, Veteribus notum fuisse, certum sit. Interim & Ovidius *Undulatas* vestes describit, cum ait:

Hic undas imitatur, habet quoque nomen ab undis,
Crediderim Nymphas hac ego veste tegi.

Sed de hujusmodi veste diximus aliquid, in voce *Vitrum*. V. iterum Ferrarium *Part.* 1 *lib.* 3. *cap* 20. *ubi varia muliebrium Vestimentorum nomina, Plauto Epidico Act.* 2. *Sc* 2. *memorata, exponit.* Ab eadem origine *undulizare* vel *undejare*, est infantem moribundum, non adhibitis omnibus Baptismi ceremoniis, lustrali aquâ perfundere, Gall. *Ondoier*. V. Petrum Episc. Clarom. *ad Mauritium Episc. Paris.* in *Epistolis* Stephani Episc. Tornac.

Vngendi ritus, olim frequens admodum. Namque infantem utero egressum statim lavabant partim sale, partim aquâ, eaq; vel tepidâ, vel fervente, vel frigidâ, quâ Germani etiam legitimum fœtum explorarunt; Lacones vino: Additum apud Græcos oleum in χύτλῳ, de quo Nonnus *l.* 25.

Τιθήνη δ' οἱ ἔην ἱερὰ τρυφάλεια, ἔγχεα δ' αὐτῷ
Μαζὸς ἔην καὶ χύτλα, φύσει καὶ θώρηξ ἁλῶν.
Nata verò illi erat contentio Nutrix, gladii verò ipsi
Mamma erat & vasa olearia, cades & sal ix thorax.

Eo verò *ungebant* vel totum corpus, vel oculos solùm naresve, ad infantis robur & calorem non satis firmum augendum & conservandum. Schol. *in Aristoph. Plut.* ἵνα οἱ περὶ τὰ βρέφη ... ἀπὸ τοῦ ἐλαίου ... Unctioque hæc lotionem tam constanter sequebatur, ut posterior ritus pro priore sæpe sumeretur, & per τὸ χυτλῶσαι indigitaretur lotio, ut videre est apud Callimachum *Hymno in Jovem*. Sed & Græci recentioris ævi infantes à lamiis læsos oleo, quod ἅγιον ἔλαιον, vel corruptè ἄλιον appellant, inungere consuevere, eos hac ratione sanari putantes. Ex lampadum nempe, ante divos accensarum, oleo bombycem seu gossipium intinctum in cavum calamum ingerunt, ut oleum conservetur, nec aliarum rerum contactu dispereat. Eo, domum reversi, puerorum infirmorumque partes præcipuas illinunt, & Sancto, cujus ex lampade oleum est, commendant. Modum intinctionis & dies quibus ea fiat, docet Auctor Typici *cap.* 12. dies, quibus solitum sit dari, exponit L. Allatius *de quorundam Græcor. opinat. pag* 119. plura verò hanc in rem, V. apud Joh. Casparum Suicerum *Thes. Eccl.* voce Ἔλαιον. De ritu eodem in Baptismate inungendi, attingemus infrà aliquid. In Gymnasticis dein exercitationibus frequens *unctio*, ut vidimus suprà, in voce *Vnctuarium*: atque hinc in convivia ritus translatus, ubi similiter *ungebantur* Veteres, tanquam cum Baccho luctaturi. Ita enim Aristophanes *in Vespis*,

——— — — Γυμναστικῶς
Ὑγρὸν χύτλωσον σαυτόν.

Unguentis nimirum delibuti crinesque peruncti ac coronati sedebant epulantes: ac præsertim nardo, rosâ, unguento se inungebant, ut infinitis Vett. Scriptorum testimoniis probat Athenæus *Dipnosophist. lib.* 15. *cap.* 14. & *seqq.* V. quoque Clementem Alex. *Pædagog. l.* 2. *cap.* 8. Plutarchum *Symposiac. l.* 3. Alios. Unde Ovidius,

— *Habent uncta mollia serta comæ.*

Catullus item de cœna sua, ad Fabullum *Epigr.* 13.

Vnguentum dabo, quod meæ puellæ
Donarunt Veneres Cupidinesq;.

Addebatur & minium. Plin. *lib.* 33. *c.* 7. *Hac religione etiam nunc addi in unguenta cœnæ triumphalis & à Censoribus inprimis Jovem miniandum locari.* Imo adeo frequens usus in conviviis *Vnguentorum* ac coronarum, ut nullum absque illis apud antiquos descriptum reperiamus, hæcq; duo fere semper conjunguntur. Seneca *de Ira l.* 2. *c.* 33. *Ad cœnam invitavit cum illo die, unguentum & coronas misit.* Claudianus *de bello Gildon.*

Vmbratus Dux ipse rosis, & marcidus ibat
Vnguentis, crudusq; cibo. &c.

Idque apud Græcos, Hebræos, ac Romanos: hosque non solùm primis Reip. nascentis temporibus, sed eâ florente, imò & jam penè senescente, ut discimus ex Pomponio JC. *l.* 21. *ff. de auro & arg. leg. Vnguentis legatis, non tantùm ea legata videntur, quibus ungimur, voluptatis causa, sed & valetudinis, qualia sunt commagena, glaucina, crina, rosa, mura, colum, nardum purum, hoc quidem etiam, quò elegantiores sint & mundiores, utuntur fœminæ.* Ubi pro *crina*, *Crinina*: pro *rosa*, *Rhodina*: pro *mura*, è *myrrha*, denique pro *colum*, *Costum* Eruditi reponunt. Et quidem hic distingui videmus *Vnguenta*, quæ ad necessitatem vel valetudinem adhibebantur, uti paulo suprà de exercitationibus balneisque vidimus: ab iis, quæ voluptati solùm inserviebant, quæq; muliebri mundo contineri voluit Legislator, *l. argum. ff. de auro & arg. leg.* cum ea quæ valetudini inserviebant, eo non continerentur, Ulpianus *leg.* 25 *ff. eod.* Inprimis autem in conviviis petalium laudatum est, unguentum è nardo præstantissima, *Foliatum* Latinis dictum, de quo V. Dioscoridem *l.* 1. *c.* 81. Martialis *l.* 14. *Epigr.* 110.

Hac licet in gemma, quæ servat nomina Cosmi,
Luxuriose bibas, si foliata sitis.

Quæ omnia fiebant partim ad impediendos vapores sursum ferri solitos, partim ad poros aperiendos, quò eò promptius evaporarent; V. Franc. Rossæum *Archæol. Atticæ l.* 6. *cap.* 3. & Thom. Dempsterum *Paralipom ad Rosinum l.* 5. *c.* 30. Nec verò capita solùm convivantibus inuncta, sed vino etiam unguenta infusa sunt, ut diximus retro, ubi de potione *Murrhata*. Etiam coronis convivialibus addebantur, quibus aut irrorabantur eæ, aut etiam mergebantur, ut gratiæ florum, quæ pascit aspectum, accederet voluptas. Inferebantur autem cum coronis unguenta ante missus secundæ mensæ, Athen. *lib.* 15. qua de re multa commentatus est Car. Paschalius *Coronar. l.* 2. *c.* 4. Porrò, in Triclinio æquè ac balneo, pedes quoque *inungere*, apud plurimos, moris fuit: unde & CHRISTO idem contigisse à pia quadam fœmina, legimus Marci *cap.* 14 *vers.* 8. ubi nardini unguenti mentio fit, quod magni tum fuisse pretii eo est probabilius, quia illis temporibus unica fuit urbs Laodicea, quæ unguentum hujusmodi cum laude conficeret, nec multo ante Galeni tempora in aliis etiam urbibus eadem bonitate fiebat. Modum verò & hic excessit Nero, quem, cùm foras prodibat, *pedes unguento tinxisse*, Plinius memorat. Interim & Græcos olim, adeoque eorum imitatione postea Romanos, antequam calcearentur, pedes inungere frequentissimè suisse solitos, ex Athenæo constat, qui morem hunc mollitiei postulat. Quamobrem & Lucretius Sicyonia *unguentis* junxit, *l.* 4.

Unguenta & pulcra in pedibus Sicyonia videns.

Qua de re V. Balduinum *de Calceo c.* 21. *sub fin.* Etiam hospitum pedes lavari ungique consuevisse, diximus *alibi*. De reliquis membris aliquid infrà dicemus. Neq; verò corpus solùm, membraque illius inungebant Vett. sed &, præter coronas, de quibus aliquid dictum, vestibus unguenta affundebant, uti suprà vidimus. Etiam Persarum Reges diadema seu fasciam suam Regalem unguento è myrrha, & odore illo, quem *Labyzon* vocabant, perfundere soliti sunt, uti Athenæus refert *lib.* 12. Similiter priscos Ægyptiorum Reges, quandoque ignem, quandoque arborem, quandoque redolentia super caput unguenta, gestasse, majestati conciliandæ, testis est Diodor. Siculus *Antiqq. l.* 2. ut nil dicam, de *inunctis* militũ clypeis & legionum aquilis, de postibus ædium Mariti, à Sponsa, adipe *ungi* ac oblini solitis, unde Uxor q. *Vnxor* quibusdam dicta, aliisque. Pergo ad pollincturam cadaverumque *unctionem*, quæ magnâ curâ olim adhibita duplex fuit, una vulgaris, altera Magnatibus solùm Principibusque Viris adhibita, ut & cadaveri eorum, quà pote, æternitas conciliaretur. Defuncti nempe corpus apud Græcos Romanosque, per intervalla primò conclamabatur, atque à proximis & affinibus calidâ aqua abluebatur, dein unguentis *ungebatur*. Virgilius *Æneid. l.* 6.

Pars calidos latices & ahena undantia flammis
Expediunt, corpusq; lavant frigentis & ungunt.

Unde ambrosia in caput vultumq; Sarpedonis interfecti effusa, *Il.* π.

Χρῖσεν τ' ἀμβροσίῃ.

Quo ritu qui defungebantur apud Romanos, *Pollinctores* dicebantur; apud Græcos verò, id à certis mulieribus, ad id destinatis, peragebatur: In utraque gente, sic lotum *unctumq;* corpus candidâ veste induebatur, amiculisq; feralibus obstringebatur, ut Appulejus ait *Metam. l.* 10. Quò facit, quòd apud Marcum *loco cit.* Dominus noster, de fœmina illa, *Quod habuit*, inquit, *ipsa fecit: antevertit unguento tinere corpus meum ad pollincturam.* Quod alterum *ungendi* condiendique genus attinet, dictum de illo suprà. Imò & in suppliciis unguenta. Quò enim occisorum corpora diutiùs integra manerent, semperque vultus agnoscerentur, capita saltem inungi consuevere, id quod ταριχεύειν dixit Plut. ubi, postquam Cleomenis αὐτοχειρίαν commemoravit, Ptolemæum jussisse τὸ σῶμα κρεμάσαι ταριχευθέντος, *cruci affigi unguentatum ejus corpus*, docet: ταριχεύειν Herodotus aliique, quo de more V. Casaubonum *ad Cæsarem Suetonii c.* 74. Servorum verò funeribus *unctura* legibus negata. Cicero *de Legibus lib.* 2. *Hæc præterea sunt in legibus de unctura. Servilis unctura tollitur, omnisque circumpotatio. Quæ & rectè tolluntur, neq; tollerentur, nisi fuissent, ne sumtuosâ aspersione longæ coronæ nec acerræ prætereantur.* E quibus verbis colligit Paschalius, funera, ab iis omnibus, qui prosequebantur, quique rogum circumstabant, unguentis olim fuisse solita aspergi, ubi suprà *l.* 4. *c.* 7. &c. Sed & in sacris, non exiguus *Vnctionis* usus fuit. Consecratio namque

namq; Pontificis Max. apud Hebræos, uti vestitu, & sacrificio, ita & *Unctione* constabat: quæ per septem dies continuos administrabatur, quandiu oleum sacrum supererat. Istud enim semel à Mose confectum, Exodi *cap.* 30. nongentos fere annos durasse dicitur: quo postea amisso, Pontificis inauguratio solo vestitu peracta est. Sed & Sacerdotes vulgares hunc ritum aliquousque cum Pontificibus communem habuere, Exod. c. 29. & Levit. *cap.* 8. Discrimen fere in his duobus situm erat: I. Quòd omnes & singuli Pontifices, in novi honoris exordio, ungebantur: Sacerdotes verò reliqui, in prima consecratione filiorum Aaronis, inuncti & consecrati censebantur. II. Quòd Pontifices *oleo in capite perfundebantur*, Exodi *cap.* 29. *v.* 7. coll. cum Levit. *cap.* 8. *versu* 12. & *cap.* 21. *versu* 10. *unguentumq; illud optimum descendebat super barbam eorum, usq; ad oram vestium*, Psalmo 133. *versu* 2. Sacerdotes autem oleo, admixto victimarum sanguine, in sacra veste leviter tantùm adspergebantur, Exodi c. 29. *vers. cit.* V. quoque Levitic. *loc. cit.* Quæ quid designarint, eruditè explicat Franc. Burmannus *Synops. Theol. Part* 1. *Lib.* 4. *c* 8. §. 25. & *seqq.* Præter Pontifices, etiam Reges Israelitarum oleo fuisse inauguratos legimus, quod quidam cum oleo sacro idem fuisse contendunt, aliis diversum id facientibus, auctoritate loci Exodi c. 30. *v.* 32, 33. *Carnem hominis ne eo ungito, aut secundùm confecturam ejus ne facitote simile ei: res sancta est.* &c. Cùm verò omnes & singuli Pontifices, in initiatione, sacro oleo linerentur, unde *Sacerdotes uncti* appellantur, Levit. *cap.* 4. *versu* 5. & c. 6. *v.* 22. Reges tantùm ii ungebantur, qui rebus turbidis & successione ob tumultû ac seditiones incertâ, in Davidis solium evehebantur, ut in Salomone & Joa factum, 1. Regum *cap.* 1. *vers.* 39. & 2. Reg. *cap.* 11. *vers.* 12. Ubi & hoc observandum, quòd Saul & Jehu dicantur inuncti בפך *Bepac*, id est, *lenticula olei*, 1. Sam. *cap.* 10. *vers.* 1. David verò & Salomo בקרן *Bekeren*, h. e. *cornu olei*: quorum illo brevem Regni durationem, isto perpetuitatem indigitatam fuisse, ajunt Doctores, V. Thom. Godvvynum *de Ritibus Hebr. lib.* 1. *cap.* 4. Etiam Antiquis in more positum fuit, ut testandæ reverentiæ & cultui religioso, vel qui proximè ad religiosum accederet, oleum vel *unguentum* offunderent. Sic Jacob lapidi, quo erat usus pro cervicali, oleum superfudit, Genes. c. 28. *v.* 18. idemque statuam eo loci erectam, ubi Deus cum ipso erat locutus, simili veneratione prosequutus est. Similiter lapides *unguine delibutos*, ut loquitur Appulejus, pagani in triviis coluerunt, quod multi Scriptores confirmant: Clem. Alexandrinus λιπαροὺς λίθους istos vocat, *lib.* 7. *Strom.* Ad quem ritum alludens Plato, Homerum è Rep. sua unguentis delibutum emittit; non contumeliæ causâ, sed quasi hoc facto testatus, majorem se illum agnoscere, quàm ut locum civis in sua Rep. obtineret. Animalia quoque, quæ Diis consecrabant Vett. & libera sinebant abire, unguentis eandem ob causam linebant, ut multis exemplis probat *ad Suetonium l.* 1. c. 80. Casaubonus. Et fortè, Mulieres illæ sanctissimæ in Evangelio, quum in Domino, quem esse Deum adhuc ignorabant, aliquid tamen supra hominem admirarentur, devotionem suam hoc facto testatæ sunt V. eund. Casaubonum *Exercitat.* 14. *ad Annales Baronii* §. 12. & de lapides, Terminales inprimis, ligna, aliaque inungendi superstitione, apud Gentiles frequenti, plura apud C. Paschalium *in Coronar. l.* 4. c. 4. Ut verbum addam de unctionibus Christianorum, inter ritus Baptismales, *unctionem* quoque processu temporis adhibitum jam olim, docet pluribus Joh. Casparus Suicerus *Thesauro Eccl.* voce *Chrisma*. Bulgari verò semel in Baptismo unctum, denuo chrismate inungebant, qui ritus ἀναμυρισμὸς, q. *reunctio* seu *repetita unctio*, dictus est. Photius *Epist.* 2. *p.* 50. de Bulgaris, ὁ ἀναμυρισμὸς τῶν ἤδη βεβαπτισμένων καὶ μεμυρισμένων, οὐδὲ κανόνων δεῖται εἰς κατάγνωσιν, *Jam baptizatorum & oleo inunctorum reunctio ne Canonibus quidem indiget ad sui condemnationem.* Hæreticorum tandem nonnulli, postquam conversi essent, licèt non baptizarentur, *ungebantur* tamen, uti de Novatianis docet *can.* 7. Concilii Laod. ut & Photinianis ac Quartodecimanis: de iisdem, atque insuper de Arianis, Macedonianis, Sabbathianis, Apollinaristis, aliis, *can.* 7. Concilii CPolitani, ubi *sacro unguento frontem & oculos & nares & os & aures, illini* consuevisse, innuitur. V. eundem Suicerum voce Ἀλείφω: uti de ritu inungendi *Infirmos, Moribundos, Mortuos*, suprà voce, *Inunctio*, item ubi de *Oleo*: adde quæ diximus, voce *Chrisma*, ut & quæ hic mox subjungemus.

Unguentum, pro vario usu multiplex est. Auctor est Athenæus, priscos Græcos adeò eorum fuisse studiosos, ut exploratum habuerint, ecquod *Unguentum* cuique membro esset accommodatum, *Dipnosophist. lib.* 15. Ὅτι διὰ σπουδῆς ἦν τοῖς παλαιοτέροις ἡ τῶν μύρων χρῆσις, δῆλον ἐκ τοῦ καὶ ἐπιστῆσαι ποῖόν τι ἑκάστῳ τῶν μελῶν ἁρμόζει ἐπιτήδειον. Et hospitem esse in Scriptoribus Græcis ac Latinis oportet eum, qui ignoret, luxum pretiosissimorum *Unguentorum* priscis nepotibus in frequenti usu fuisse; maximè autem, cùm in tricliniaribus lectis accumberent. Casaub. *ubi suprà.* Metopio, de quo multa Hieron. Mercurialis *Variar. Lection. l.* 2. c. 19. quodq; unguentum Ægyptium fuit, sicut & Mendesium, crura & pedes inungebantur: Phœnicino, malæ & mammæ: Serpyllino, genua & collum: Sisymbrino, alterum brachium: Amaracino, supercilia & coma: Amomo, capilli, ut patet ex Seneca aliisque. Ovidius,

Spissaq; de nitidis tergit amoma comis.

Statius,

— *Nec pingui crinem deducere amomo.*

Unde, non liquidum id, ut Bernardinus autumat, sed valde spissum fuisse patet, quod etiam Persius satis clarè indigitat, cum ait:

Compositus lecto crassisq; lutatus amomis.

Fuit autem maximo in pretio, non Ægyptium illud, de quo Daniel Galetanus *ad Senecam*, qui inscitè amomum cum metopio confundit: sed Assyrium, de quo Virgilius *in Eclog.*

—— *Assyrium vulgò nascetur amomum.*

V. Delrium *Notis ad Justinum l.* 9. c. 4. §. 1. Totum hominem unguento perfudit Antiochus Epiphanes, quem cùm unguentis delibutum beatum quidam prædicasset, lætatus, *Ego*, inquit, *hujus satietatem tibi inducam, ac vas plus quàm duas choas capiens crassi unguenti in caput illius effundi jussit: lubricoq; facto loco ipse cecidit ridens, & eorum complures, qui unà lavabantur*, uti habet Interpres Polybii *Histor. l.* 26. Non minor luxuria Othonis, qui, Neronem excipiens, fistulas aureas argenteasque diversis proposuit locis, quæ aquæ instar *unguentum* funderent, apud. Plut. *in Galba.* &c. Sed ab his lætitiæ signis atque irritamentis lugentes abstinuere, 2. Sam. *cap.* 12. *vers.* 20. specialiter in jejunio, ut colligitur ex 2. Sam. c. 14. §. 2. coll. cum *vers.* 16. qua de re V. Joh. Casp. Suicerum *Thes. Eccles.* voce Ἀλείφω. Flamini quoq; Diali, sub dio saltem, fas inungi non fuisse, testatur Plut. *in Quæst. Rom.* &c. Cœterùm de origine & progressu *Unguentariæ Rei*, sic Plin. *lib.* 13. *cap.* 1. *Quis primus invenerit, non traditur. Iliacis temporibus non erant — Persarum esse debet gentis unguentum. Illi madent eo, & accersita commendatione, ingluvie natum virus extinguunt. Primum quod equidem inveniam, castris Darii Regis expugnatis, in reliquo ejus apparatu Alexander cepit scrinium unguentorum. Postea voluptas ejus à nostris quoq; inter laudatissima atq; etiam honestissima vitæ bona admissa est*, & quæ seqq. ubi ordine enarrat, quo tempore, apud quas gentes, quodque unguentum in usum venerit, cesseritque recentiùs invento. Sed *unguenti* Homerum jam meminisse, discimus ex *Il.* ξ. ubi de Junone,

—— ἀλείψατο δὲ λίπ' ἐλαίῳ
Ἀμβροσίῳ, ἑδανῷ, τό ῥά οἱ τεθυωμένον ἦεν,
Τοῦ καὶ κινυμένοιο Διὸς κατὰ χαλκοβατὲς δῶ
Ἔμπης ἐς γαῖάν τε καὶ οὐρανὸν ἵκετ' ἀϋτμή.

Vetusque Comœdia passim μύρον nominat, & μυρίζειν & μυραλοιφεῖν, ut & Lyrici Poetæ, Alcæus, Sappho, Anacreon, Alii. Sic Sophocles inducit in quadam Fabula Venerem μύρῳ ἀλειφομένην, Minervam autem ἐλαίῳ χρωμένην. Legeque sua sanxit Solon, ne viro liceret μυροπωλεῖν. Notant etiam Grammatici, μύρου quidem nomine primum fuisse usum Archilochum hoc versu,

Οὐκ ἂν μύροισι γραῦς ἐοῦσ' ἠλείφετο.

rem tamen ipsam longè antiquiorem, & Homerico jam, ut vidimus, ævo, usitatam: neque ex oleo tantùm, sed & ex aromatis condita, quæ Veteribus θυώματα dicebantur, unde vestes apud eundem Homerum τεθυωμένας, h. e. *unguentis perfusæ* &c. Quod verò de Persis idem Plinius ait, sic habet. Sobrietatem in hac gente ac victus frugalitatem commendant Veterum haud pauci. Exercitiis quinetiam ac sudoribus ita assuefacti sunt, ut homo Persa temerè cibum non sumeret, priusquam ab exercitio sudasset. Cùm autem post sudorem lavarent reliquæ gentes, Græci & Romani, & hi quidem frequentiùs, Persæ in sudata veste durabant. E' qua illuvie atque *imbalnitie*, ut loquitur Lucilius, sordes & immunditia & totius corporis fœtor, quod virus *unguentorum* usu, quibus toti madebant, expellere consueverunt. Ad Romanos quando exotica unguenta pervenerint, idem indigitat, *lib. eod. cap.* 3. *Quando id primùm ad Romanos penetraverit, haud facile dixerim. Certum est, Antiocho Rege Asiaq; devictis, urbis anno quingentesimo sexagesimo quinto, P. Licinium Crassum, L. Julium Cæsarem Censores edixisse, ne quis venderet unguenta exotica.* Itaque non statim post Alexandri M. ætatem, quod Solinus vult, sed demum post domitam Asiam, unguentorum illecebra cum cœteris Asiæ deliciis, in Romanum solum fluxit, uti pluribus docet ad illum Salmasius *p.* 947. Compositionem *Unguentorum* quod spectat, de illa sic iterum Plinius *cap.* 1. *cit. Ratio faciendi duplex, succus & corpus. Ille olei generibus fere constat, hoc odorum. Hæc stymmata vocant, illa hedysmata. Tertius inter hæc est color, multis neglectus. Hujus causa adduntur cinnabari & anchusa* &c. ad quem locum V. Dalechampium, & præ illo Salmasium *ad Solinum*, ubi hanc in rem, & in specie, *de unguentis ex amomo, cinnamomo, costo, croco, palma; de Unguento Mendesio, Musellino, Nardino*, aliis: de *Unguentorum speciebus*, quorum alia χρίσματα, alia ἀλείμματα, aliisque huc pertinentibus, egregia habes complura. De quibus tamen omnibus graviter idem Plinius, ubi suprà *cap.* 3. *Hæc est materia luxus è cunctis maximè supervacui. Margaritæ enim gemmæque ad hæredem tamen transeunt: vestes prorogant tempus:*

ungere.

unguenta illic exspirant, ac suis moriuntur horis. Summa commendatio eorum, ut transeunte fœmina odor invitet etiam aliud agentes. Excedantque quadringentos denarios libræ. Tanti emitur voluptas aliena. Etenim odorem qui gerit, ipse non sentit. Alia longè ratio fuit *Unguenti illius sacri*, quod ipse Deus Mosi conficiendum præscripsit, quoque, præter res sacras universas, Pontificem Max. quemque in vet. Eccl. inungi oportebat: ut hoc signo adumbraretur Divinitatis in Jesu Christo, Pontifice nostro unico, inhabitatio & Spiritus S. dona largissime in ejus carnem effusa, Psalmo 45. *v.*8. & Johannis *c.* 3. *v.*34. De eo sic legimus Exodi ,,*c.* 30. *v.*23. & *seqq.* Accipe tibi aromatum præstantissimum, ,,myrrhæ ingenuæ quingenta (*pondo*) & cinnamomi odorati di-,,midium ejus, ducenta quinquaginta: & calami odorati du-,,centa quinquaginta: Et casiæ quingenta, prout est pondus sa-,,crum & olei olivæ hinem: Et parabis ex illo oleum unctionis ,,sacræ, unguentum unguentariæ opere unguentarii: oleum un-,,ctionis sacræ esto. Eoque unges, Tentorium conventus, & ,,Arcam ipsam Testimonii, Mensamque illam cum omnibus ,,instrumentis ipsius & Lychnuchum ac instrumenta ejus & Al-,,tare ipsum suffitus. Altare quoque holocausti & omnia instru-,,menta ejus, labrumque ac scapum ejus: ut sanctifices illa; ,,sintque res sancta sanctarum: quidquid tetigerit illa, sanctum ,,esto. Aharonem quoque & filios ejus ungito, &c. Et paulo ,,post, *v.*32. & *seqq.* Carnem hominis ne coungito. aut secun-,,dùm confecturam ejus ne facitote simile ei: res sancta est, res ,,sancta esto vobis. Quisquis concinet simile ei, aut quisquis ,,imponet ex eo rei exteræ, propterea exscindetur è Populis suis. Unde colligi potest, ne ipsos quidem Reges eodem oleo inungi consuevisse, quod quidam asserunt. Durasse *Unguentum* hoc sacrum annos fere nongentos, eoque tandem amisso, Pontificis inaugurationem solo vestitu sacro fuisse peractam, jam diximus. V. hic suprà in voce *Unctuarium*, item ubi de *Ungendi ritu*: de vasis vero, in quibus optimè conservantur *unguenta*, voce *Alabastrum*.

Unguis, an ex Græco ὄνυξ, an quasi *unctus*: pellucidus enim est? quem animæ teneat gradum, disputat Augustinus ex Varrone *de Civ. Dei l.*7. *c.*23. *Tres*, inquiens, *affirmat esse Animæ gradus, in omni universaque natura Unum, qui omnes partes corporis, quæ vivunt, transit, & non habent sensum, sed tantùm ad vivendum valetudinem: Hanc vim in nostro corpore permanare dicit in ossa*, Ungues, *capillos: sicut in Mundo arbores sine sensu aluntur, & crescunt, & modo quodam suo vivunt* &c. Usus eorum multiplex, non enim ornant modò, verùm etiam muniunt digitos, uti Aristoteles ait *de Usu part. l* 1. Et quidem antiquissima hæc arma mortalibus, fœmineo inprimis sexui. Legimusque Dionysii filias, post innumeras contumelias, *unguium* tandem compunctione necatas, à Locrensibus, apud Athenæum *l.*12. *c.*19. Hinc præscindendi nulla ejus ævi hominibus cura. hodieque apud certam Indiæ gentem nobilitatis non aliud certius indicium. Postmodum verò, politiori vitæ illos præsecare cœperunt, quod ὀνυχίζειν Græcis appellatum. Erat autem id officium apud Romanos Tonsorum, ut de Bruti Porcia refert Valerius Max. *l.*3. *c.* 2. & *l.* 4. *c.*6. de Vulteio item, Horatius *Epist.* 7. *lib.* 1. Unde Martialis *lib.* 14. *Epigrammate* 36. cujus lemma est, *Ferramenta Tonsoria*:

Tondendis hæc arma tibi sunt apta capillis:
Unguibus hæc longis utilis, illa genis.

Tonstricumque, uti diximus suprà. Cujusmodi munere apud Cleopatram functa Charmione est, una ex illustribus, illius ancillis, cujus meminit Galenus *de Theriac. ad Pisonem l.*1. *c.*8. ἡ ἀποτέμνουσα τὰς ἐξοχὰς τῶν ὀνύχων, εὐφυῶς, *extremos ungues dextrè præcidebat.* V. quoque Tzetzen *Chil.* 6. *Histor.* 44. & suprà voce *Charmione.* Non resecabant autem nundinis. Plinius *l.* 28. *c.*2. *Ungues resecari nundinis Romanis tacenti atque à digito indice, multorum pecuniæ religiosum est.* V. apud eundem plura de superstitione circa hæc vett. Romanorum alibi. Resegmina verò Flamen Dialis, utpote inter immunda censita, subter arborem felicem, ut & capilli segmina, terrâ operiebat, A. Gellius *l.*10. *c.*15. Alii ad φίλτρα adservabant, unà cum pilis urenda. Unde in *Erotopægnio* Lælii apud Apulejum *in Apolog.* ubi pleraque Veterum philtra enumerantur, etiam ista recensentur,

Trochus, pili, ungues, *tæniæ.*

V. Salmasium *ad Solinum pag.* 942. At Sinenses hodierni etiam idolis suis illa offerre non dubitant &c. Sed & scindebantur medio ævo *ungues*, quæ eorum scissura, inter pœnæ levioris species, occurrit apud Auctorem *Fletæ l* 1. *c.*26. *§.*4. ubi de pœnis in Anglia usitatis. Porrò rodunt eos invidi. Ita enim Martialis *l.*4. *Epigr.* 26.

Ecce iterum nigros corrodis lividus ungues.

Meditabundi item, unde quæ scripta *admorsum unguem* sapiunt, præclara habentur. Inaurant insuper Turcicæ virgines, sponsæ inprimis, de quo more jam apud Vett. (etiam in ferarum exuviis, quas prisci Heroes cum *unguibus* gestabant) usitato, V. suprà, ubi de artificio *Deaurandi.* Ut ad usus eorum redeam, marmorarii juncturas *unguibus* probant, unde ab *ungue* phrases ortæ, quæ pertinent ad summam ἀκρίβειαν. Ut *Ne latum quidem unguem discedere, Tenere ad unguem.* Et in Horatio,

— *ad unguem*
Factus homo —

Et,

— *carmen non castigavit ad unguem.*

Et in Virgilio *Georg. l.*2.

— *omnis in* unguem
Arboribus positis secto via limite quadret &c.

V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior lib.II. c.*44. Sed & in Sacris *unguium* aliquis olim usus fuit. Avibus enim, quod operosius sacrum fuisse tradunt Judæi, Sacerdos pollicis *ungue* discindebat caput, tum sanguinem ad Altaris angulum exprimebat, dein ingluviem auferebat, tandemque discissis sub alarum recessu carnibus concremabat, Lev. *c.*1. *v.*14 17. de quo ulu vide Bochartum *Hier. parte poster. l.* I. *c* 5. Contrà abusi graviter iis sunt, qui ex illis divinare satagebant Vett. inter Κατοπτρομαντείας species hanc quoque referentes: memoratam Kimchio *ad Ez. c.*21. *v.*21. ubi de Βελομαντείᾳ Regis Babyloniæ: *Acuebant & expoliebant aciem ferri telorum, ita ut valde splenderet & conjectores in eo viderent, quid futurum esset, quomodo vident in ungue pollicis manus, quia splendet, ita & in gladio vident & in speculo.* Quò pertinet, quòd ex maculis *unguium* hodieq; mendaces arguuntur, quodq; omnium, quæ sibi eventura essent, vestigia in *unguibus* apparuisse, scribit Cardanus *de Var. Rer. l* 8. *c.*43. Gravius, qui sub illis venenum occultabat Monachus, quo tandem is Henricum VII. Imp. interemit, V. in eo. Item qui adactis intra digitorum ungues acubus miseros excarnificarunt Tyranni, V. Ælianum *Hist. Var. l.*9. &c. uti de *Animalium unguibus*, Plinium *l.* 11. *c.*45. plura verò hanc in rem hic passim.

Unguis Odoratus, V. suprà *Onyx*, uti de *Ungue* pisce, Vossium *de Idol. l* 4. *c.*36.

Ungula, ab *unguis*, cornea pars pedis est in equis, bobus & similibus. Et quidem in equis χελιδὼν cavum ejus Græcis dicitur, quòd bifurcatam hirundinis caudam aliquo modo referat profundius in equis generosis, quorum proin pedes tam facilè non læduntur. Unde pede solo alliso gravius strepunt. Poeta *Georg. l.* 3. ubi de nobilis equi notis,

—— *solido graviter strepit* ungula *cornu.*

Indidem χαλκόποδες, καρτερόποδες, ὑψηχέες Græcis dicti: inter quos Homerus *ἐριγδούπους πόδας ἵππων* vocat, de bellicis equis verba faciens. *Ὥσπερ γὰρ κύμβαλον ψοφεῖ πρὸς τῷ δαπέδῳ ἡ κοίλη ὁπλή, solo enim allisa cava* ungula *resonat, ut cymbalum*, Xenophon: quam in rem V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. l. II. c.*8. de cæterorum verò animalium *ungulis*, Plinium *l.*11. *cap.* 46. Dico saltem, ex *ungula* quoque munditiei indicium capi voluisse Deum, Levitici *c.*11. *v* 2. & in quadrupedibus mundis, præter *ruminationem*, requisivisse, *ungulam scissam & divisam simul*, uti quoque videre est Deuter. *c.*14. *v* 8. Quorum locorum occasione Bochartus, *Animal.* ait, *aliud est μώνυχον, solidipes, ut equus, mulus, asinus; aliud δίχηλον, bifidum, ut bos, cervus, capra, ovis; aliud πολυσχιδὲς, multifidum, ut canis, leo, lupus, felis.* Multi-,,fidum dicit Moses ambulare super plantas aut manus suas, Lev. *c.*11. *v.*27. cum quia caret ungulâ, tum quia pedes habet manu-,,um instar digitatos. Hoc subtilius, quòd distinguit Moses ,,inter fissionem & divisionem ungulæ. Ita ut quædam scribat ,,ungulam simul dividere & findere, ex quorum numero est por-,,cus alia ungulâ dividere quidem, sed non findere, Lev. 11 7, 26. ,,quia cohæret adhuc vel à parte superiori, vel ab inferiori — ,,Exemplo sit camelus, cujus ungula supernè divisa est & infer-,,nè cohæret &c. Quare verò animalia *scissam simul & divisam ungulam* habentia pro mundis fuerint habita, & quid utroque signo fuerit indigitatum, Burmannus docet, *fissione* ἀφορισμὸν rerum sacrarum, & *divisione* in duas solùm partes, firmitatem & constantiam in fide ac justitia, præfiguratum innuens, *Aled. ad l.* Ut hoc unum addam, intra *ungulam bovis* cibum recondere solitum Epimenidem, tradit ex Demetrio Laertius. Contrà ex *ungula equi* mortem hausit Alexander M. *Veneni* enim, quo is peremtus, *tanta vis fuit, ut non ære, non ferro, non testâ contineretur, nec aliter ferri nisi in* ungula *equi potuerit*, Justinus *lib.*12. *c.* 14. V. quoque Pausaniam *in Arcadicis.* Plut. tamen *in Alex. c.* 129. & Ælianus *Hist. anim. l.* 10. *c.* 40. *ungulam asininam* fuisse scribunt: ut Arrianus *l.*7. Plinius *fine libri* 30. & Vitruvius *l.*8. *cap.*3. *mulinam*: Curtius *jumenti ungulam* simpliciter vocans *l* 10 *c.*10. rem in medio relinquit &c. V. Berneggerum *ad l.* & plura hanc in rem hic passim, ubi de Animalium quolibet in specie, ut & infrà voce *Ungulus.*

Ungula, inter instrumenta hominibus excruciandis excogitata, memoratur Cypriano *ad Donatum*, *Hasta illic & gladius & carnifex præstò est*, Ungula *effodiens latera & deradens, Eculeus extendens* &c. Prudentio *Hymno D. Vincentii*,

Ridebat hæc miles Dei,
Manus cruentas increpans,
Quòd fixa non profundiùs
Intraret artus Ungula.

Bisulcæ eidem dicuntur, *In Hymno D. Romani,*

> *Amor coronæ penè prævenit tenicem*
> *Lictoris arietem, sponte nudas efferens*
> *Costas bisulcis exarandas* Ungulis &c.

Erat autem ferrum mucronatum, quo sulcatim corpora laniabantur & fodiebantur. Et quidem eorum, qui in Equuleo torquebantur, cutem *Ungulis* ferreis laniari solitam esse, discimus ex Justiniano *de Mathem. in C* ubi ait, *Sit Equuleo deditus & ungulis latera sulcantibus scelere dignas perferat pœnas*: & Sigonio *de Judic. l. 3. c.18* ubi, de Equuleo loquens, inter alia, ait, *Catasta fuit lignea &c. in altum erecta, ut ex ea quasi ex cruce quadam miser penderet; tum primùm compagem ipsam ossium illius divellebant, deinde candentibus ejusdem corpori laminis admotis, atque bisulcis* ungulis *ferreis lateribus laniatis doloris acerbitatem augebant.* Has *Fidiculas* esse, ex Isidoro videtur colligi *Etymol. l.5. cap. ult. Ungulæ dictæ, quòd effodiant; hæ & Fidiculæ, quia iis rei in equuleo torquentur, ut fides inveniatur.* Gallonius ex *findendo* seu fodiendo sic appellatas esse statuit. V. suprà ubi de *Fidiculis.* Idem fuisse genus quoddam forcipis ferreæ docens eas hoc modo explicat: Conjungebantur primùm duo simul ferri frusta oblonga aliquantulùm, eo prorsus modo, quo illa forcipis ferreæ fabrorum connecti copularique solent; quorum extremæ partes rotundæ erant & prope earundem finem paululum excavatæ, quod idcirco fiebat, ut hastulæ aliquæ in ipsis includi atque affigi possent, ad majorem commoditatem carnificum, reos in Equuleo positos vel stipitibus affixos vel sublime appensos discerpentium. In partibus verò superioribus a conjunctione nimirum frustorum amborum ferri incipiendo, unius palmi erant longitudinis, duorum digitorum latitudinis exiguæque crassitiei, subtiles siquidem ac exiles construebantur. Porro affigebantur his mucrones sex ferrei, terni in singulis, hoc ordine, ut in alterius illarum medietate duo mucrones ejus fermè superficiei fixi essent, in medietate vero alterius unus tantummodo adversùs duos: qui, si contingebat forcipes constringi quia in frusti medio affixus erat, duobus prioribus aculeis obviam fiebat atque occursabat, per eos quasi seipsum trajiciendo. Ampliùs in iisdem partibus alii totidem mucrones in earum capitibus inerant, aculeorum ordine duntaxat immutato. Unde eveniebat, ut carnes illorum quibus admoverentur, & fodicarentur & sulcarentur. Quocirca non mirandum, quòd *bisulcæ* dictæ. Variis autem modis excarnificabantur his *ungulis* homines, quandoque Equuleo, vel palis aut columnis alligati, quandoque sublimè appensi, capite etiam nonnunquam ad terram verso &c. V. Gallonium *de Mart. Cruc. c.3.* Hinc *ungulare*, seu *exungulare*, ungularum tormentum inferre, in *Vita* Potiti Martyr. *c 6 Feruntur ferreæ ungulæ & ungulatur.* Et in *Act.* Eulaliæ Barcinon. *num.6. Jussit — suspendi eam, quamdiu exungularetur*, apud C. du Fresne *Glossar. lacerare* simpliciter v. cat Seneca *de Ira l.3. c.3* Unde *equuleis & lacerationibus subjacere*, in *l. 4. Cod. Theodos. de Numerar.* V. suprà in hac voce.

Ungulus, singulare Armillæ genus, brachio suspendi solitum. Ita enim Pacuvius apud Festum: *Suspensum in lævo brachio ostendo Ungulum.* Et Nonius. *Repugnanti ego porro hunc vi detraxi ungulum.* Oscorum linguâ Annulum hac voce denotari, scribit Festus & Isidorus *Origin. l.19. cap.32.* Sic Plinius de Annulis *l 30. cap.1. Græci à digitis appellavere, apud nos prisci* Ungulum *vocabant, postea & Græci & nostri Symbolum.* Cur non & *Armillæ*, quæ annuli sunt brachiorum? quærit Bartholinus. Nam *Ungulus* videtur annulus dictus, quòd cornu in circulo imitetur, licèt aliter Isidorus senserit, vel, quòd rudi seculo *Ungulæ*, seu cornua annulorum armillarumque vices sustinerent, quemadmodum ebur aliis & cornu brachiale in arcubus adhuc, inter Turcas, Arabesque usitatum, si credimus Bellonio *Observat. l.2.c.89.* Pro cornu enim *Ungulam* accepisse antiquos, ex signatis plurimorum Auctorum locis, in *Observ. de Unicornu c.31.* evicit Th. Bartholinus: qui ipse anceps hæret, num huc corniculos referre debeat, armillis sæpe sæpius, velut cognati generis, sociatos: Ita Livius *lib. 10. Corniculis, armillisque argenteis donat.* Nihilque a veritate alienum putat, si Armillam, à tortuosi flexus similitudine cum cornibus, *Vngulum* vocaverit antiquitas. Cæstus namque, Armillis ferè similes, in brachiis manibusque ad cornua arietina componit Plinius *lib. 11. cap. 37.* &c. Vide quoque præfatum Thomam Bartholinum *Schedio de Armillis Veterum §. 4*

Unicornu, Gr. *Μονόκερως* dicitur. Cujusmodi animalium septem species Viri eruditi observarunt, præ aliis Dalechampius *in Plin.* Rhinoceros piscis plerunque in Rubro mari capitur, & vix aliud tributi genus ab incolis illius tractus Abyssinorum R. penditur, referente Alvaro Bermudesio. Martinus Forbisserus, susceptâ in Americam peregrinatione, sub An.C. 1576. cum Oceanum Septentr. mense Julio, glacie constrictum ac transitu perdifficilem invenisset, ibi consistere coactus, multos pisces frigore enectos reperit, & in his Rhinocerotem ingentem, inter ingentes glaciei montes fluctuantem, rotundum instar bisticis, 12. pedes longum, cornu 2. ulnis extenso, minùs 2. digitis, è naso exuberante, quod rectissimum est, qui viderunt visum est, eodemque modo ac penè forma pari cum iis, quæ Venetiis ac Divi Dionysii in Gallia spectantur, pars summa resecta, aut fracta erat, cui araneæ impositæ mox expiraverunt. Asservatum id inter pretiosissima cimelia, postquam in Angliam allatum esset, Vindsoræ Regina collocavit, teste Casp. Ensio Lusitano. Relatum similiter est a rerum Britannicarum Scriptoribus, sub A.C. 1588. inventum hujusmodi cornu in littore Sudovolgio a muliercula, vilique divenditum, postea magno usui fuisse. Quæ in Terra Viridi, N O. cornua sunt, longè ab illis figurâ dissident, quæ in Mari Rubro frequenter visuntur. Neque pridem Thom. Buttonus & Frobertus Ballinus, in Ins. Fœminea Atlantica deprehenderunt, totam incolarum opulentiam in istiusmodi cornibus consistere, quibus maxima virtus adversùs quælibet venena. Cardanus *Vnicornem* esse animal scribit rarum, magnitudine equi, pilo mustelæ simillimo, capite cervino, in cujus fronte cornu crescat unicum, cubitorum 3. longitudine erectum, in imo autem amplum, tendens in aciem. Porro collum ei tribuit breve, jubam rarissimam & in alteram tantùm partem tendentem, crura velut capreolo tenuia, posteriorumque tenuiorem partem multo pilo villosam, ungulas bifidas esse tradit: Cujusmodi duos, Sultano ex Æthiopia missos, Mechæ ad Mahometis sepulchrum, cancellis septos minime feroces, fortè quòd longo jam tempore domiti, se vidisse refert Ludov. Vartomannus. Nec Idasch Aga, Solimanni ad Maximilianum II Imp. Orator veritus est, Viennæ in frequenti Procerum corona, dicere, se in Arabia deserta vidisse greges istiusmodi animalium, uti boum vaccarumque in nostris regionibus. Diluvio universali illa periisse, nunc Terrâ cujus ossa fabulantur plurimi, cum majori ex parte terræ visceribus recondita exhumari cernant. Ad Dionysii Fanum prope Lutetiam, integrum extat eximiæ proceritatis cornu: solennibusque Venetorum feriis, Sanmarciano delubro, quæ publicè spectanda proponuntur, & magnitudine & figurâ sunt dissimilima. Kereczenio quoque Baroni ad Nikesburgum, brachii crassitie, ingentis molis fuit os, è Pannonum, ut credi voluit, Regis Matthiæ thesauris, ad se delatum: quod balænarum quoque fuisse alii judicant. Nec difficilis fucus est, cum in littora ejecti pisces cetacei, salo arenas propellente, sæpe obruantur, postque multa demum secula rursus ex imis terræ visceribus eruta, cornuum simulachra referant. Unde Joh. Hugo Linschotius, qui integros 12. annos in urbe Goa commoratus est, atque illuc undique comportari, quidquid in illis terris est rari, vidit, Rhinocerotem Veteribus imposuisse judicat, ejusque esse pro Monocerote seu *Vnicornu* ab iis sumtum. Piscium itaque hæc cornua fuere, quæ passim ostentantur, neque fere amplius hodie dubitant, quin ita se res habeat, navigationibus inprimis Hamburgensium aliorumque, meliora docti. Cæterum in Europa istiusmodi cornua 20. integra reperiuntur, totidemque non integra, sed contracta. Parisiense multi naturale est, quod quia concavum, deciduum esse non potest, ut cervinum. Longum est 7. pedes magnos, pendit $13\frac{1}{4}$ libras, si quis sublevet, plus 18. libras tribuit. Figura recta est instar cerei, inferiore parte crassa, deinde paulatim usque ad mucronem gracilescens: Crassitiem manus complecti nequit, cum 5 digitos in diametro habeat. Ubi capiti adhæsit, inæquale est nonnihil, reliqua parte leve ac politum: levibus canaliculis cochleæ in modum striatur, integroque pede, ubi capiti fuit insertum, cavum est &c. Nec omittenda hic Sinentium *velox vacca*, in vertice capitis à fronte, oblongo ac tereti armata cornu, tantæ velocitatis, ut 300. stadia facile uno die superet. V. Auctorem *Sinæ & Europæ cap* 40. inprimis autem apud Thom. Bartholin. *de Vnicornu.* Adde unicum hunc locum Cl. Vossii, *de orig. & progr. Idolol. l.3.c. 60. Ajunt & rhinocerotem* (quem *Monocerotem* alibi vocat) *esse feminei sexus amatorem: nuda autem virgini sic affici, ut in ejus sinu deponat caput, atque ita exuere feritatem omnem: in sinu autem ejus soporatum capi. Referunt Albertus M. & alii juniorum: nec memini me apud antiquiorem legere, quàm Isidorum Hispal. Originum l.12. c 2 Eadem verò hæc loco habendum ac fabulæ Æsopicæ. Commento enim hoc significare voluerunt, nullam esse vim tam feram, quin amore dometur.* V. quoque ejus judicium de vi veneno resistendi, quæ cornibus illis attribuitur vulgò, *lib. eod. c. 68.* & plura hanc in rem. suprà voce *Monoceros.*

Vnio, veti Latinis *κρόμυον μονοκέφαλον*, *cæpe simplex & unico capite constans.* Columella *l. 12. c.10. Pompejanam vel Ascaloniam cæpam, vel etiam Marsicam simplicem, quam vocant* unionem *rustici, eligito.* Hodieque *oignon* Gallis, sed cæparum omne genus, appellari notum. Hinc grandioribus margaritis, quarum notitia circa Sullana demum tempora ad Romanos pervenit inditum nomen, quòd *unionum*, i. cæparum figuram referrent: quemadmodum iisdem longiores, *elenchi*, quòd elenchi seu pittacia eâ formâ amphoris, ad indicandam vini ætatem, adfigerentur; & quæ dimidiatæ rotunditatis formam haberent, *tympana* vocitata sunt. V. Salmasium *ad Solinum pag. 1169.* alibique passim, ubi de aliis quoque vocis notionibus varia Et quidem *Vnio*, cum de pretiosa hac maris grandine sumitur,

Vossio

Vossio propriè margarita est, ex concha quæ apud Rubrum Mare crescit ac coalescit, ex *leg.19 §.penult. ff.de auro & arg. leg.* atque ita Plinius *lib.12.cap.1. Unio in maris Rubri profundo, Smaragdus in ima tellure quæritur.* Quod apertius idem Auctor *l.9. c.35* Hinc Propertius *lib. 1. Elegiar.*

> *Et legitur Rubris gemma sub æquoribus.*

Lucanus *lib.6.*

> —— *Innataque Rubris*
> *Æquoribus custos pretiosæ vipera conchæ.*

Et clariorem utique *Unionem* in Rubro Mari reperiri: Indicum verò, licet magnitudine præcellentem, specularium lapidum squamas assimilare, tradit Plinius. Nomen eidem inde, non quod nunquam duo simul reperiantur, ut Solino *cap.* 20. proditum, & Isidoro *Origin. l.16. cap.* 10. verùm, quia *nulli duo reperiuntur indiscreti*, Plin. *l.9 c.35* Sed prior originatio placet magis. Sicut *Margaritæ* vocabulum, si Eustathium audimus ad *Il. α.* fuerit à μαργαίρειν; sin alios, à Persico vel Indico *berberi*, quo nomine conchas, in quibus margarita, vocant. Interim a conchis, in quibus nascitur, clarè etiam distinxit Tertullianus *de Habitu mul. cap* 6. Ferunt autem margaritum pinnæ, pectines, muaces: Item μαργαριτομήτρα, sive ut vocant, *perularum mater*: quę pectinem magis refert, quam pinna, ac facie exteriori scabritiem habet & rugas. Has conchas aperire se ac claudere constat, unde & μύες ἀπὸ τοῦ μύειν, dictæ. Ajunt verò noctu pandi, ut ex lunari aspergine, id est, rore concipiant, atque puro illo & pellucido humore inclarescente, parere candidum illum lapillum, quem *Unionem* dicimus, quæ sententia Plinii est & exinde Solini, atque ex hoc Amm. Marcellini. Sed ut id de terrestribus conchis verum sit, saltum tamen fuerit de marinis, quarum cùm aliæ ἰσοσύλοι sint, aliæ ἐπιπολάζουσαι καὶ ἀφρεῖς, teste Athenæo *l.3. c.14.* minores sunt hæ, ut quæ in maris superficie fluitant. Respondent quidem ad hoc, tantum conchis esse prudentiæ, ut fundum petant, simul ac conceperint. Sed obstat, quod conchæ maximas habentes margaritas, creentur in profundo: talesque non vagentur, sed fundo adhærescant, ita ut sępe opus sit, urinatores mergi ad 20 orgyarum altitudinem, sicut idem ait Isidorus. Quare credibilius, ex eadem materia & animal gigni & lapidem, sed hunc creari ex puriori humore ac magis perspicuo: crescente dein animali, crescit quoque lapillus, sive os malis; nam utroque modo Vett lòquuntur. Si fulguret, fieri minores, docet Plinius *l 9. c 35.* idque fieri ait pro jejunii modo. Sed tonitru majores potiùs reddi, censet idem: uti & Characenus Isidorus, apud Athen. ubi *suprà*. Nempe imbris beneficio, tonitru consequentis: propter quam causam tubera quoque tum grandiora fiunt; neque ineleganter ideirco vocare possis *Maris ubera*: sicut non dissimili tralatione *Maris poma* appellavit Tertullianus *loco cit.* V. Gerh. Jo. Vossium *de or. & progr. Idol. l.4. c* 47. Proprium iis esse, ut quò magis à Sole occultantur & radiis ardentibus, eo pulchriores evadant, scribit laudatus Athenæus *lib cit. c.8.* Inter saxa, timentem piscantium insidias, sese occultare conchā, & ne capiatur, delitescere, *certumque esse natantium ducem, qua captâ, quæ evaserint, redire ut capiantur*, legimus apud Solinum *cap.56.* Rorem *matutinum candidas facere, h.e meliores: vespertinum aerem obscuras deterioresque, annotatum* Isidoro *l.16. c.10* quæ de quibus sint intelligenda conchis, ex præcedentibus videre est. Usus varius: *Ornabantur eo templa flaminaque Deorum*, Cic. 1. *Verr.* V. quoque Lampridium *in Alex. Sev.* Porticus publicæ, unde P. Victor in 8 reg. ponit *Porticum margaritariam*, h. e. margaritis affixis splendidam, decoratamque. Mulierum colla, brachia, aures: Notus enim *Unio* Cleopatræ, de quo infra prolixiùs; Metellæ, apud Horatium *l.2. Sat.3.* ubi is sic de Clodio Æsopi Tragœdi filio,

> *Filius Æsopi detractam ex aure Metellæ,*
> *Scilicet ut decies solidum absorberet, aceto*
> *Diluit insignem baccam.*

Vitellii, qui, cùm exituro viaticum defuisset, detractum ex aure matris, eum solum pignoravit ad omnes itineris impensas, Suetonius *in eo cap.7.* Imò conjungebant alii, quasi in quodam luxus certamine, duos, tres quatuorve atque ita utraque aure gerebant. Plinius *l. 9. c.35. Hos* (uniones) *digitis suspendere & binos ac ternos auribus fœminarum gloria est*, V. hanc in rem querelam Senecæ *de Benefic. l.12. c.9.* & Claudianum *de VI. Consul. Honorii v.561.* ubi digitos quoque iis fulsisse docet. Lolliam Paulinam, quæ fuit Caii Principis matrona, smaragdis margaritisq; opertam, alterno textu fulgentibus toto capite, crinibus, spiris, auribus, collo, manibus digitisque, quæ summam quadringenties sestertium colligebant, se vidisse testatur Plinius ubi *suprà*. Ornamenta mamillarum ex tympanis margaritis, Paulus JC. habet *l.32. §. ult. ff de aur. & arg.* Hinc vestibus inserti, unde nomine *muliebris mundi* comprehendebantur, Artemid. *Oneiroc. l.2 c.* 5. Imò ad perones luxus descendit, imitatione Parthorum & Medorum, quos cùm vidisset Romæ Tertullianus *de Habitu mul. c.7. In peronibus*, inquit, *uniones emergere de luto cupiunt.* Sed & *principum ephippia & phaleræ margaritis radiabant.* Varro *apud Non.* & Heliogabalus luxuriæ monstrum, *habuit in calceamentis margaritas & quidem sculptas, quod omnibus risum movit, quasi possint nobilium Artificum opera in pedibus cerni*, Æl. Lampridius *in eo.* Caligula absorpsit quoque exemplo Cleopatræ, Sueton. *c.7.* &c. Quem luxum hisce Tertullianus *l.c.* castigat: *Sed si quid de mari Britannico aut Indico, ambitio pascatur: Conchæ genus est, non dico conchylio aut ostreo, sed nec peloride gratius de sapore. Ad hoc enim conchas noveris Maris poma. Quòd si concha illa aliquid intrinsecus pustulat, vitium ejus magis debet esse, quàm gloria: & licet Margaritum vocetur, non aliud tamen intelligendum, quàm conchæ illius aliqua dura & rotunda verruca.* Nec appensi solùm vel affixi *Uniones*, sed & perforati sunt, ut pertusis in linea uterentur: Unde *linea margaritorum triginta quinque, l.26. ff. ad Leg. Falcid* V. quoque Ulpianum *l.27. §. si cùm maritus, ff. ad leg. Aquil.* &c Ante Sullam verò usus eorum Romæ ignotus, mox verò, ab eo invectus in urbem, tantum omnium Ordinum studium sensit, ut *Cæsar Dictator ritum margaritas gestandi tollere & lata lege coercere* fuerit coactus, Sueton. *c.43.* V. Thomam Dempsterum *ad Rosin. l.1. c.13.* Addam prædictis: Non in Æthiopia modò, India, Rubroque mari, sed etiam in Britannico nasci æstuario. Ausonius *in Mosella,*

> *Tota Caledoniis talis pictura Britannis,*
> *Cùm virides algas & rubra corallia nudat,*
> *Æstus & albentes concharum germina baccas.*

Hodie *Perlæ*, ita enim vulgo vocantur, quasi *pilulæ*, laudatissimæ veniunt è Mari Persico, item a Prom. Comorino ad Insulam *Zeilan*, ubi conchas 100. granorum reperire est. Generantur & in Insula Borneo, quæ, tametsi sint grandes, formæ tamen elegantia a superioribus vincuntur. Sic & nonnullas ad Chinam & Japanam piscantur, sed viles. Etiam in Novo Orbe reperiuntur, verùm cum Orientalibus minimè conferendæ, nam aut obscuri sunt, & nubili coloris, aut nullo orbe lęvoreque commendantur, Garc. ab Hort. *L.1. c* 57. Quibus tamen *Uniones* maximè commendari, indigitat Plinius *l.9 c.35. Conchas*, inquiens, *etiam captas, multo obrutas sale in vasis fictilibus, erosâ carne omni, nucleosque quosdam corporum, h e uniones decidere in ima. Dos omnis in candore, magnitudine, orbe, lævore, pondere.* Nec omittendum, quòd apud eund. Ælius Stylo *Jugurthino bello*, Unionum *nomen impositum maximè grandibus margaritis prodit.* Cùm verò *Margaritas rudes*, dixit Ulpianus *l.25. §. Margarita ff. de aur. & arg. leg.* intelligit vel *in nulla adhuc*, ut Arnobius loquitur, *opera conjectas*: vel indigitat, *sanos concharum partus*, ut Plinius ait, *multiplici constare cute: non impropriè callum corporis ut existimari possit: Itaque & purgari à peritis*, consuevisse. Nomina eorum, ut vidimus, *Uniones, Tympana, Elenchi, Baca* &c. Græcis vetustioribus μονόκοκκα q *unica grana*, recentioribus μονάχοι, imitatione Latinorum. V. Jo. Laurentium JC. *Not. in Phædrum l. 3 fab.12.* & suprà passim. Inde formosi pueri *uniones*, Martiali, & *teretes*, apposito epitheto, Horatio *Epod.11.* & Petronio, qua de re vide Casp. Barthium *Animadvers. Papinian. ad Theb. lib. 3. versu* 263. De *Unione* in talorum tesserarumque lusu, V. suprà, voce *As*, item ubi de his lusibus.

Unio, nomen legis apud Aragonios, quâ olim libertati suæ cavebant. Postquam enim Petrus cognom. *ab Acinace*, quòd Legem de electione Regis stricto acinace discidisset, regnum fecisset hæreditarium, ut nihilominus libertas sua maneret salva, condiderunt Aragonii legem titulo *Unionis* in hæc verba, *Si Rex patrias leges violet, Aragoniis liberum esto, citra crimen læsæ Majestatis, fœdera inter se & cum vicinis, pro conservanda libertate inire aliumque Regem eligere*, uti legimus apud Georg. Hornium *Orbe Imper. cum Notis* L. Joach. Felleri *pag.279.* V. suprà ubi de *Aragoniæ Regno*, voce *Justitia*, item *Nuca*. Sed & sic dictum est Fœdus, quod sub initium huius seculi, in Imperio, *Principes* Statusque Evangelici aliique nonnulli, contra Pontificios quosdam Principes, qui fœdus *Ligam* dictum inter se inierant, pepigerunt, occasione an Juliacæ successionis, an Donavverdensis causæ? Dederunt autem *Unioni* nomen Reges Angliæ, Galliæ, Daniæ, Sueciæ, Ordines Belgii, & præter Venetos, varii in Italia Principes; Protestantes item per Germaniam & Princeps Transsylvaniæ. Ligæ verò Rex Hispaniæ, Pontifex Rom. Domus Austriaca, Dux Bavariæ, aliique non pauci. Quæ utrinque, & quo successu eventuque gesta, V. apud *Belli Germanici* Scriptores, & quædam apud Fellerum *ad Georg. Hornium*, ubi suprà *pag.* 104. & 105.

Unio Cleopatræ, dedicatus est, tanquam donarium, Veneri, postquam Antonius ab Augusto fusus & ille Romam traductus est. C. Plinius *l. 9. c.35.* Duo fuere maximi uniones per omne" ævum, utrumque possedit Cleopatra, Ægypti Reginarum no." vissima, per manum Orientis Regum, sibi traditos. V. quæ" celebratissimâ historiâ comprehensa sequuntur, & ex eo Aur. Macrobium *l.2. c.13.* qui tamen nonnihil à Plinio varians, cùm hic *Veneri* tantùm *donatum unionem* prodat, is, *Templo ejus, quod Pantheon dictum*, consecratum: & quem hic *C. Plancum*, ille *Munatium Plancum*, appellat. Nec de pretio horum *Unionum* ubique consensus. Quidam HS. centies, id est, ducenta quinquaginta millia aureorum, pretium statuunt: Alii longè suprà, nempe HS. sexcenties, h.e. quindecies centena millia aureorum. Catullus *Epigr.27.*

Ductu[...]

Ducenties comesset, aut trecenties.

Nota enim Cleopatræ ingluvies, alterum *Unionum*, aceto liquefactum, sorbentis. Et hic ille ornatus, quem tam magnificè extulit Lucanus *lib* 10.

Nec sceptris contenta suis, nec fratre marito,
Plena Maris Rubri spoliis colloque comisque
Divitias Cleopatra gerit, cultuque laborat.

Exemplo Cleopatræ C. Caligula, apud Suetonium *cap.7. pretiosissimas margaritas aceto liquefactas absorpsit*: qui ritus ab eo nepotibus frequens, ut de filio Æsopi, ex Horatio suprà vidimus. Fuit autem Templum Veneris, cum *Unione* Cleopatræ, in Reg. 9. s. Circo Flaminio, Thom. Dempsterus *ad Rosinum l.1. cap* 13. Quinam verò illi *uniones Cleopatrani*, quos Calphurnia Titi tyranni uxor habuisse perhibetur, apud Treb. Pollionem *in Tito* V. Salmasium *ad l.* Addam ex Historiis pauca quædam, præter ea, quæ suprà diximus, de *Unionibus* quibusdam celebrioribus. Serviliæ, Catonis Uticensis sorori, Jul. Cæsar margaritam emit sexagies sestertio, teste Suetonio c. 50 quam summam, ex calculo Budæi, centum quinquaginta millium coronatorum, facit Lipsius. Metellæ, cujus retro facta mentio, ex altera aure detracta bacca, valuit decies centum millia sestertium. Uxori Alexandri Sev. *quum quidam Legatus* uniones *duos per ipsam obtulisset magni ponderis & inusitatæ mensuræ, vendi eos jussit: qui cum pretium non invenirent — in auribus Veneri eos dicavit Imp.* apud Lampridium. Apud Pancirolum meminit Zonaras, Regem Persarum Perosam, in expeditione adversus albos Hunnos, à dextra aure detractum *Unionem* abjecisse, quem postea repertum Justinianus centum auri libris redimere à Barbaris voluerit, &c. V. Casp. Bartholinum *de Inauribus Vet.* Pulchrè hanc in rem Zeno Martyr, *Serm. de Justit. O quantarum neces animarum in phaleris pendent ornatæ Matronæ! Ornamentum, cujus novum si sol vas in pretium, distribuasque necessitatibus singulorum, ex eorum respiratione cognosces, quantorum malo illic consistat ornatus.*

Unionitæ, Hæretici, à Prudentio *in Apotheosi*, carmine cui tit. *contra Unionitas*, refutati. quo nomine Sabellianos, quòd in Divinitate, *non unam solùm substantiam, sed & unam solùm personam esse*, contenderent, appellatos, ait Ivo Mag. V. suo loco, item ubi *de Noetianis*.

Universum, Gr. τὸ Πᾶν, *statua Dei*, Platonicis, imò pro Numine fuit. V. Cæl. Rhodiginum, laudatum Cl. Pfannero *System. Theol. Gentil. pur. cap.2.§. 5.* & suprà voce *Dii*.

Univiria, apud Treb. Pollionem *in Tito*, *Hujus uxor Calphurnia — quam Majores nostri* univiriam *Sacerdotem inter sacratissimas fœminas adorarunt, cujus statuam in templo Veneris adhuc videmus* &c. in Glossis Isidori, *Unicuba* dicitur, *unius viri uxor*, ἡ μονόγαμος. Tertullianus *Exhortat. ad castit. Monogamia apud Ethnicos in summo honore est, ut & virginibus legitimè nubentibus univira pronuba adhibeatur, & si auspici initium est. item in quibusdam solennibus & auspiciis, ut prior sit univiræ l. cus. certè & Flaminica non nisi univira est.* Unde id inter fœminarum elogia. In vet. lapide, RENATVS. VOLVSIÆ. JVSTÆ. MATRI. CARISSIMÆ. OMNIVM. FEMINARVM. SANCTIORI. VNIVIRÆ. ubi *Univira* dicitur, quæ in alia *Inscr.* & apud Trebellium *Univiria* est. Nec aliæ Sacerdotiis habitæ aptiores. Seneca *Controv. l.1. cap.2. Eam sacerdotem facite, quæ benè sic maneat, quod fuit.* Etiam in *Cod.* Theodos. de revocandis donationibus extat privilegium, solis concessum *unius tantùm matrimonii mulieribus*, i. ταῖς μονογάμοις & *univiris*, quæ viz. *unius viri* matrimonio contentæ vixissent. Qualis monogamia in Ecclesia quoque magni æstimata est. Unde in Diaconissam viduam eligi, non minorem sexaginta annorum, γεγονυῖαν ἑνὸς ἀνδρὸς γυναῖκα, *quæ fuerit unius viri uxor*, jubet Apostolus 1. Tim. c.5. v 9. Postmodum quoq; plurimæ fuere, quæ à secundis nuptiis abstinebant, ut commodiùs precationi & jejuniis vacarent, inter quas celebres Marcella, apud Hieronymum *in Epis.* ejus; Junia cum socru sua, apud Auctorem *libri de bono Viduit. c.19* Publia, apud Theodoretum *Hist. Eccl. l 3 c 14.* mater Augustini, apud hunc *Confess l 9. c.9.* aliæ, V. Jo. Casp. Suicerum *Thes. Eccl.* in vocibus Δίγαμος, Διακόνισσα, & Μονόγαμος. Uti vero *Univiram* Diaconissam, sic μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα, *unius uxoris virum*, Episcopum vult esse idem Apostolus 1. Tim. c.3. v.2. ad quem loc. Commentatores sacros vide.

Unkam, seu *Johannes Unadcham*, Rex Magnæ Tartariæ Nestorianus, cum videret Mogolum, qui Tartarica tribus erant, potentiam succrescere, distribuere eos per provincias passim statuit, ut distractis viribus nocere minùs possent, circa Ann. C. 1187. Quod consilium cùm innotuisset Mogolibus, ex prov. Karokoram, versùs Septentrionem in Campestria *Bargu* migrarunt, atque Unkamo tributum negarunt, duce Suko Badur, cujus fil. Temukin, velut obses in aula *Unkam*, educatus hactenus fuerat. Qui mox inde profugus ad populares pervenit, divinaque ad Imperium vocatione simulata, ab iis Rex creatus est, mutatoque nomine *Schinguis Khan* appellatus, Unkamum in campis Tenducanis superatum, majori ditionum parte spoliavit, atque Tartarico Imperio condito, barbaros Scythas hactenus inopem in re pecuaria vitam agentes ad summum potentiæ culmen evexit. Georg. Hornius *Orbe Imp.* cum Not. L. Joach. Felleri *p.* 430. V. & suprà non uno loco.

Unxia, adde: Ejus meminit Arnobius *adv. Gentes l.3. Unctionibus, inquitis, superest* Unxia: *Cingulorum Cinxia replicationi.* Nempe nova Nupta domum Mariti ingressura, postes inungebat apud Romanos axungiâ, oleo aut adipe lupino, ut Plinio, Servio & Capellæ traditum. Unde Junoni, Nuptiarum Prædidi, id nomen. V. quoque Gerh. Joh. Vossium *de Idol. l.2. c.26.*

V O.

Vocales, apud Lampridium *in Alex. Sever. Fœmas & mimos & moriones, & Vocales & exoletos & omnia acroamata — populo donavit*: Casaubono sunt, qui phonasco dabant operam & vocem ad mollitiem erudiebant. Quam in rem Sidonius de Theodorico Gothorum R. *Illic non organa hydraulica sonant, nec sub phonasco Vocalium concentus, meditatum acroama simul intonat.* V. eum *l.1. Ep.2.* & *l. 8 Epist. 9.* Salmasio pueri puellæque sic dicti, qui voce canerent, ex A. Gellio *l.19. c.9. Desideravit exhiberi, quos habere eum adolescentem sciebat, scitissimos utriusque sexus, qui canerent voce, & qui psallerent.* Cujusmodi pueros *fibulas in naturis habere, ne coeant*, legas apud vet. Scholiastem Juvenalis *Sat.6.* V quoque suprà, ubi de *Fibula*, alibique passim. Βοκάλεις Græci recentiores, voce Latinâ leviter immutata, appellarunt, ut videre est in *Chronico* Alexandrino. Sed & *Vocalis* ipse Phonascus, item *Vociparariùs* dicebatur. *Glossæ*, Φωνασκός, *Vocalis*. Et, Φωνασκητὴς, *Vociparariùs*, Magister viz. formandæ vocis; quem πλάστην τῆς φωνῆς dicebant Græci, unde *plasma* apud Persium, i. liquida & ἐμπλαστὸς vox &c. V. Salmasium *Not. ad Tertullianum de Pallio c. 5.* & suprà, ubi de *primo vocis Edomatore*, item voce *Plasma*, nec non infrà ubi de *Voce*. Apud Plinium verò *vocales aves* sunt canoræ, seu quæ humanum sermonem imitari didicissent. Sic enim is de patina Æsopi, In ea posuit aves cantu aliquo aut humano sermone *vocales*, — ut in his imitationem hominis manderet, ne quæstus quidem suos reveritus illos opimus & voce meritos. *l.10. c 51.* Tertullianus *loquaces* vocat *d.l.* Cujusmodi sunt psittaci, picæ, corvi, & similes. De *Vocalibus*, sectâ Philosophorum modernorum, V. suprà voce *Nominales*.

Vocator, & Invitator, servi erant apud Romanos, appellationem ex munere sortiti. Et quidem hujus meminit Athenæus, Martialis *l.7. Epigr.* 86. & antiqua Romæ Inscr. *Agathopus. Aug. Lib. Invitator.* Illius Plinius *lib.35. c.10. Indignantique Ptolemæo, & Vocatores suos ostendenti, ut diceret, à quo eorum invitatus esset.* Officium describit Appulejus *Metam. l.3. Et ecce quidam intrà currens famulus, rogatse, ait, tua parens byrrhæna, & convivii, cui te sero desponderas, jam appropinquantis, admonet.* A qua forte opera servum *Calatorem* Plautus in *Rudente* appellat, ubi tamen Lambinus à Festo non discedit. Gr. Δειπνοκλήτωρ Artemidoro. V. quo pacto eos expresserit Christus Dominus, apud Matthæum c.22. & Lucæ c.14. Describit autem Seneca *Ep.47.* Alius, cui convivarum censura permissa est, perstat infelix & expectat, quos adulatio & intemperantia aut gulæ aut linguæ revocet in crastinum. Neque vero hi *vocabant* solum convivas, sed & accipiebant ac discumbentibus loca, pro dignitate cujusque, statuebant. Seneca *de ira l.1.* Minus honorato loco positus irasci cœpisti convivatori: Vocatori ipsi, qui tibi præferebat ut. Hinc apud Suetonium *Caligula*, Provincialem locupletem ducenta sestertia numerasse Vocatoribus legimus, ut per fallaciam convivio interponeretur. Et Catullus *in Hendecas.*

Quærunt in trivio vocationes.

Eorum verò usus, in ministerio Augg. & illustrium Virorum, inprimis in conviviis publicis ac nuptialibus, V. Laurentium Pignorium *Comment. de Servis* & Tit. Popmam *de operis servorum*. Apud Scriptores Ecclesiæ Romanæ, *Vocatio* in Litaniis dicitur, cum Sancti alicujus nomen decantatur. Et *Vocatoria Epistola*, qua, qui absens in Episcopum alicujus Ecclesiæ electus est, ad functionem suam capessendam *vocatur*, directâ à Metropolita, ad Episcopum & Presbyteros, ex quorum diœcesi & parœcia est electus, apud C. du Fresne *Glossar.* Formulam habes *in Ordine* Rom.

sub *Voce præconis*, apud Auctorem *Passionis Agnetis Serm. 90. Jussit ad lupanar duci, sub* voce Præconis: *Agnetem sacrilegam virginem Diis blasphemiam inferentem, scortum lupanaribus datam*: quid sit, V. suprà voce *Superdictio*.

Vociferatio, Gr. Ἀναφώνησις, inter exercitationes Antyllo, apud Oribasium, memorata, tum morborum diversorum curationi tum vocis ipsius cultui, multùm idonea visa est: quemadmodum Ætius Amidenus *lib. 1. Ser. 3. c.3.* 5. & Avicenna Arabs *lib. 1. fen. 3. doc. 2. c. 2.* etiam testantur. interim neque Athleticæ neque Militari disciplinæ studiosis, necessaria Mercuriali videtur: Licet & Athletas in certaminibus & Milites in pugnis conserendis, eâ non sine utilitate usos legamus. Quemadmodum Cæsar *de bello Civ. lib. 3.* haud frustra antiquitus fuisse institutum scribit, ut in bello committendo signa undique concinerent, clamoremque universi tollerent, quibus rebus & hostes terreri & suos incitari existimaverint. Duo itaque solùm hominum genera *Vocis* exercitationi inprimis operam dedisse reperimus, Histrionicæ professores & Medicorum Gymnasticos. Pt-

tiet enim, sub quibus Præcones, Choristæ, Tragœdiarum aliarumq; fabularum recitatores, nec non *Vocibus* certantes comprehenduntur, *Vociferationibus* exerceri consuevisse, testis est Plato *in Jone* & Aristoteles, *Problem.* 11. & 19. *partic.* ubi legimus Phrynichi, nec non antiquioribus temporibus, Tragœdias, Comœdias, Dithyrambos atq; Leges ipsas, cantu recitari consuevisse; eo quòd Vocis exercitatio tantæ æstimationis fuit, ut *publicæ Vociferationis* certamina, à Cæl. Aureliano *lib.* 5. *Chro. c. ult.* sub *Agonisticæ modulationis* nomine intellecta, propositis Victori præmiis, instituerentur. Quem morem, usque ad Galeni tempora perdurasse, ex eo conjiciunt eruditi, quod *l.* 7. *de Med. comp. sec. loc.* multa is medicamenta recenset, quibus antiquiores Medici in iis, qui voce contendere debebant, tum ante tum post certamen, fuerint usi. Sicut idem, suo tempore, Phonascos omnes, Citharœdos sc. Præcones, nec non Comœdiam ac Tragœdiam personatos repræsentantes; qui magna vocis contentione utebantur, si quando vocem oblæsissent, balneis multis & cibis levibus atque laxantibus uti solitos docet. E quibus verbis intelligere est, non modo Histrionicæ Professores, *voce & cantu*, quod dixit Plato *in Jone*, simpliciter in recitandis dramatibus, rhapsodiis aliisque, verùm etiam altâ voce usos: atque eâ interdum uniformi, interdum variâ ac mutatâ, velut in Tragœdia ad mœroris calamitatisque magnitudinem augendam factum fuisse olim, testatur Aristoteles 19. *partic. Probl.* 6. Quare nemini mirum esse debet, quòd Corn. Celsus *l.* 7. *c.* 25. memoriæ prodidit, apud nonnullos morem fuisse, vocis gratiâ Adolescentulos infibulare, ut à Venere, quâ summopere illa labefactatur, abstinerent: quo de ritu diximus suprà *suo loco.* Dicta autem ars hæc *Phonascia* Theophrasto est, ejusque Magistri *Phonasci*, de qua voce V. quoque supra. Locum quod attinet, Græcos æquè ac Romanos imagine theatri locum quendam constructum habuisse, *Odeum* dictum, in quem deferrentur Poemata, priusquam in Theatro agerentur, & ex quo certamina spectarentur Musica, scribit Pausanias *in Atticis.* Atque in hoc videntur *Vocis* hæ exercitationes peractæ; quandoquidem Suetonius Neronem c. 12. Musicum certamen instituisse, Domitianumque Odeum, ubi præter Citharœdos, Chorocitharistæ atque Psallocitharistæ certarent, excitavisse scribit. Interim & alibi quoque, inprimis in Gymnasiorum exedris, ubi Philosophi ac Rhetores disputare soliti, Vett. *Vociferationibus* certasse videntur, cùm ad formandam excolendamque vocem, alios in locis concavis, alios prope maris littora, ut de Demosthene fertur, *vociferari*, legere cantareque consuevisse legamus, quem Demosthenem, cùm lingua ob spiritus imbecillitatem hæsitaret, *Neoptolemo Histrioni decem millia drachmarum numerasse, ut eum uno spiritu versuum periodos proferre faceret*, auctor est Plut. *de X. Orat.* Finis fuit multiplex: Exercebantur enim *Vociferationes*, vel ut in Choris, in Sophistarum ac aliorum ad hoc institutis certaminibus, in Dithyrambis, τοὺς ἀντιῤῥήτορας sive adversarios superarent, vel ut in Scena & Theatro quisque munere suo cum laude fungeretur. Modus talis à Cœlio Aureliano *cap. de Furore* proditur: *Principia leni voce promebantur, Narratio verò & demonstrationes extenta atque majore, tum Epilogus demissa & indulgenti.* Anthyllus ita prolixius: *Cùm alvus desierat,* inquit, *primò leniter fricabantur, ac præcipuè inferiores partes faciesque spongia aut madefiebat aut abluebatur; deinde priùs sensim ac per intervalla mediocria loqui incipiebant, nonnunquam priùs deambulabant, pòst verò ad vociferationem accedebant, in qua doctrinæ expertes ea dicebant, quorum meminerant, quave clara & multas habere lenitatis atque asperitatis mutationes videbantur. Sin autem versus sciebant, Jambicos dicebant, & tertius locus Elegiæ dabatur; quartus modulis & numeris, atque in his omnibus præstantius judicabatur memoria recitare quàm legere.* Et, ut admonuit Plutarchus *lib. de valetud. tuenda, mediocribus potiùs, quàm nimis commotis Vociferationibus & jurgiosis clamoribus uti. Inprimis vociferabantur, vocem, quàm gravissimis fieri sonis poterat, producendo, tum ad acutissimos eam redigendo, deinde, cùm non multum in acuto sono permansum foret, retro vicissim reflectebant, paulatim vocem diminuendo, donec ad gravissimam, à qua ductum initium, reverterentur.* Quæ omnia agebant tam accumbentes, quàm sedentes ac stantes, ut proin loca ampla hujusmodi exercitationi minimè necessaria judicaverit Socrates. Eodem pertinet, quod de Nerone Principe narrat Plinius *l.* 34. *c.* 18. cum *lamina pectori imposita, sub ea, Cantica exclamantem alendis vocibus demonstrasse rationem.* Plura de hac *Vociferatione* seu *Anaphonesi*, V. apud Mercurialem *de Art. Gymn.* *l.* 3. *c.* 7. ubi de *Gemitu* quoque varia addit: & exactiùs de 6. distinctis Vocis Exercitationibus, *Vociferatione*, Cantu, Lectione, Sermone, Risu atque Fletu, partim *ibid.* partim *l.* 6. *c.* 5. & 6. Addantur pauca ex Lipsio *Epist. Cent.* 3. *Epist.* 59. *de Cursoribus*: ubi de Regibus Ingis, in vasto Novi Orbis tractu Peruano, memorat, loco Cursorum, habere illos homines, quibus casulæ dispositæ, per publicas Regni vias, dimidiati milliaris quamque intervallo, in quibus duo Cursores, cum sua quisque Uxore agant. Re verò aliquâ nuntiandâ, ad primum illum voce deferri, quidquid hoc sit: quem cursu intento, à sua casula ad proximam pergentem, jamque viciniorem, altâ voce *vociferari* hocque ipsum inclamare; quod accipiens alter similiter pergat ad proximam, ac super manus ad fines Regni, tantâ celeritate, ut omnium equorum cursum ab iis superatum Hispani Scriptores fateantur. Nec absimilem rationem Galli, usurpabant olim, de quibus sic Cæsar *l.* 7. Ubi major atque illustrior res incidit, clamore per agros regionesque significant: hunc alii deinceps excipiunt, & proximis tradunt, ut tunc accidit. Nam quæ Genabi Oriente Sole erant gesta, ante primam confectam vigiliam, in finibus Arvernorum sunt audita: quod spatium est millium passuum circiter 160. De Persis quoque Diodorus Siculus in rebus Eumenis *l.* 19. Persis, inquit, pleraque montana est, & vallibus interrupta in montibus, opportunis locis speculæ sunt, in quibus consistunt homines maximè vocales. Speculæ autem ita divisæ, quantum vox ab una ad alteram venire & excipi potest. Re igitur nuntianda unus inclamat proximo, ille alteri, & sic deinceps per omnes Satrapias Regni, ad extrema ejus. Et hoc modo, cum Eumenes milites & arma expediret, quosdam Persarum, qui 30. dierum spatio aberant, eodem illo die hoc cognovisse, addit. Quem *Vociferationis* usum adjungere liceat iis, quos ex Hieron. Mercuriali suprà adduximus &c.

Vola, Græcè θέναρ, cavum in manu, seu cava manus planities, homini tantùm, exceptis quibusdam. Namque & hinc cognomina inventa, Planci, Plauti, Scauri, Pansæ, Plin. *l.* 11. *c.* 45. Hanc stipem porrigentibus præbere mendici soliti. Suetonius *Augusto cap.* 91. Ex nocturno visu etiam stipem quotannis die certo emendicabat a populo, cavam manum asses porrigentibus præbens: ad exorandam nempe Nemesin, de quo more retro diximus. Græci συγκοιλαίνειν τὴν χεῖρα dixere. Quod aliàs hominibus liberis & honestis, etiam cum aliquid acciperent, probro vertebatur: *Expansa* enim *chlamyde* tales accipere, moris fuisse, discimus ex Ammiano Marcellino *lib.* 16. Unde Ruffini Præf. Præt. Orientis sub Honorio manus, post cædem ejus, per novam Romam, sic formata ludibrii causa circumlata est, teste Hieronymo & Zosimo. Et avaris ac αἰσχροκερδέσι id obiici solitum, ut notum ex Prov. Τὴν χεῖρ' ὕπτιον καὶ ἀποθνήσκων Ἀττικός, *Atheniensis vel moriens cavat manum*, quam in rem V. plura apud Casaubonum *ad locum Suetonii*, uti de divinatione ex *vola* manus suprà, ubi de *Chiromantia.* Nomen quod attinet, ex Græco βολή ejus etymon arcessit Scaliger, *a jactu*, est enim quasi funda manus, V. eum *Histor. Animal. lib.* 1. *cap.* 14. Hinc *volema* pyra, quòd *volam* impleant; & *involare*, id est, volam vel manum injicere, Christ. Becmannus *Origg. L. L. p.* 656.

Volatus, agitatione alarum fit in aere, sicut natatio pinnarum in aquis, ac directione caudæ, quæ id avi est, quod navi clavus. Unde ex milvi inprimis *volatu*, navigandi Artem primam cepisse originem sunt qui scribant. Ut autem ad progressum, natationem & reptationem, reliquis animalibus, sic & ad *volatum* avibus idonea fabricavit corpora Deus, qua de re pulchra habes apud Vossium *de Orig. Idol. l.* 3. *c.* 37. Et quidem semper fermè *volant*, quæ ἄποδες dicuntur, manucodiatæ inprimis seu paradisiacæ aves, quibus pedes quidem sunt, sed non ut iis consistant, verùm hæreant solùm, cum quiescendum est. Reliquæ, expandunt alas, pendentesque raro intervallo quatiunt (*ut milvi*) aliæ crebrius (*ut accipitres*) aliæ & tota latera pandunt (*ut corvi*) quædam verò majore ex parte compressis volant (*ut pici*) percussoque semel aliquæ & gemino ictu (*ut carduelles*) aere feruntur, velut inclusum eum prementes, ejaculantur sese (*ut hirundines*) in sublime, in rectum, in pronum. Impingi putes aliquas (*ut perdices*) aut rursus ab alto cadere has (*ut alaudas*) illas salire (*ut coturnices*) Anates solæ, quæque sunt ejusdem generis, in sublime protinus sese tollunt, atque è vestigio cœlum petunt, & hoc etiam ex aqua. Vultur, & ferè graviores, nisi ex procursu, aut altiore tumulo immissæ, non evolant, caudâ reguntur. Plin. *l.* 10. *c.* 38. Præterea avium quædam solivagæ sunt, ut merula: quædam *volant* catervatim, ut sturni. Idem *l.* 10. *cap.* 24. Plerisque item avium volatus rectus, hirundini anfractuosus, unde eam aquila intercipere nequit, *ibid.* Anseres & olores, liburnicarum more, rostrato impetu feruntur, à tergo semper dilatante se cuneo, *lib. eod. cap.* 23. Merops, non ut avium aliæ, *ut τὸ ἔμπροσθεν seu anteriora versus fertur*, verùm ἐς τοὐπίσω *retrorsum* ac versùs caudam, Ælian *de Anim. l.* 1. *c.* 49. Porrò altè, quamvis tardè, vultures volant. Ovid. *in Ibin*, — *tardus trahet illa vultur.* Etiam ardeæ sublimis volatus est. Imò *uncos ungues habentes omnes ferè alti volæ sunt, præter nocturnas* — *Omnibus alæ grandes, corpus exiguum*, iterum Plin. *lib. cit. cap.* 19. quod volatum non parùm juvat. Celeritatem quod attinet, ea mira in accipitre est, Φασσοφόνῳ inprimis, a palumbis necandis, sic vocato, Porphyr. *de Abstin. l.* 3. Scriptura S. columbarum volatum a pernicitate commendat, Psalmo 55. *versu* 7. *Quis dabit mihi pennas, sicut columbæ, ut volem.* Sed aquilarum maximè, 2. Sam *cap.* 1. *v.* 23. *leviores erant Aquilis*, de Saule & Jonathane. Habacuc *c.* 1. *v.* 8. *Volabunt, ut aquila, quæ festinat ad cibum*, de Assyriis &c. Unde rapidè decurrentis ævi spatia, apud Hiobum *cap.* 9.

v. 26. & fluxæ opes instabilesque, Prov. *cap.* 23. *v.* 5. cum aquila volante conferuntur, V. Sam. Bochartum *Hieroz. part. prior. l.* I. *cap.* 3. Atque ab hoc avium in *volando* impetu est Græcum ὄρνις, nempe ab ὀρνύειν & Latin. *avis*, nempe ab ἀίσσω, ut vult Scaliger, vel ab Hebr. עוף *volavit*, ut Vossius, quem de avium hoc motu eruditè differentem V. ubi suprà *l.* 3 *c.* 87. De Vett. verò ex avium *volatu* divinandi more, diximus suprà ubi de *Avibus*, *Auguriisque*, uti de piscium quorundam volatu ubi de *Piscibus*: & de temeritate quorundam, *pennis non homini datis*, idem aeris iter tentantium, in voce *Icarus*, item ubi de *Nerobatis* & *Schœnobatis*. Hinc *Volaticus*, ut *volaticæ mulieres* apud Festum, i. Striges, mulieres maleficæ & sagæ, quæ in aves verti & *volare* credebantur. Ovidius de saga,

> *Hanc ego nocturnas inter volitare per umbras*
> *Suspicor, & plumâ corpus anile tegi.*

Et *Volatica*, ἡ ... &c. V. Salmasium *ad Tertullianum de Pallio c.* 5. *sub fin.*

Volones, adde: Eorum exemplo Marcus Imp. apud Capitolinum servos ad militiam itidem paravit, & *Voluntarios* appellavit. Quo nomine apud Livium in eadem historia sæpe appellantur hoc hominum, qui cùm vel propter ætatem, vel, quòd legitima stipendia confecissent, cogi non possent, sponte militabant. *Evocati* postea, Dioni ἀνάκλητοι dicti. Casaubonus *ad Capitolinum in Marco*. V. quoque infrà, *Voltinia*.

Volsella, apud Tertullianum *de Pallio cap.* 4. *tam furax à mento volsella*: forcipicula est, quâ barbam sibi *vellebant* Veteres. Idem *de cultu fœm. Proprias quoque præstigias formæ & hic sexus sibi agnoscit: barbam acrius cædere, inter vellere, circumradere capillum.* Hinc in *Glossis* Servii, *volsella* τριχολαβίον, in aliis *volsilla*, μαδιστήριον, Græci ψιλωτρον τὸ γένειον dicunt. Salmasius *Not. ad l.* V. quoque suprà, ubi de *Alipilis* alibique.

Volsgræ Aves, ex Augurum disciplina appellatæ sunt, quæ se *vellendo* malum ostentarent auspicium, hinc inter prohibitorias recensitæ. De illis Æschylus *Persis*,

> *Μελάγχιμον δὲ ...*
> *Πτερὰ ...*
> *Τίλλοντα* ——

Et Papinius Statius *Theb. l.* 3. *v.* 514.

> —— *simul ore recurvo*
> *Ungue secant rabidæ, planctumque imitantibus alis*
> *Exagitant Zephyros & plumis pectora cædunt.*

V. Scaligerum *Conjectaneis in Varr.* Anton. Thysium *Exercitat. Miscellan. Exerc.* 19. C. Barthium *Animadversion. Papin. ad d. l.* Alios.

Voltinia, adde: Ex illa, *Cajus Antonius Rufus fil. Marci Flamen Divi Julii & Augusti in Colonia Claudia Aprensi, & Colonia Julia Philippensi, Princeps item Coloniæ Juliæ Parianæ, Tribunus Mil. cohortis XXXII. Voluntariorum, & Legionis XIII. cognom. Geminæ, Præfectus Equitum alæ I. Scubulorum*, memoratur *in vet. Inscr.* quæ Trecis Campaniæ visitur, teste Jac. Sponio *Itinerar. Part.* 3. *p.* 90.

Voltumnæ Fanum, adde: quò concilium omni Etruriæ indictum habes apud Livium *l.* 4. *c.* 61.

Volturnum, V. *Vulturnum*.

Volturnus Amnis, & *Volturnum Mare*, in ea parte Italiæ, ubi opp. Volturnum seu Vulturnum. Plin. *l.* 36. *cap.* ... unde advenientem seque afflantem Eurum Romani appellavere *Volturnum*. Μελαμβορέας dicitur *in Glossis*, fortè quòd *Volturnum*, q. *Vulturinum*, i. nigrum, dictum, hunc ventum putarit Auctor. Sed hæc expositio convenit Aquiloni, qui est μέλας Βορέας, seu *aquilus* ventus, calco vocabulo, i. niger. Salmasius *ad Solinum pag.* 1258. V. & *Vulturnus*.

Volubiles Coronæ, V. suprà ubi de *Cylistis* & *Encylistiis*.

Volucer, & *e*, quicquid pinnatum est, etiam quadrupes, Salmasius *ad Solinum p.* 177. Hinc quidquid celeritate præstat. Unde inter Circensium equorum nomina, memoratur eidem *ibid. pag.* 895. inter quos celebris præ primis fuit equus Veri Imp. de quo sic Capitolinus, *Volucri equo prasino aureum simulachrum fecerat, quod secum portabat. Cui quidem passas uvas & nucleos, in vicem hordei in præsepe ponebat, quem sagis fuco tinctis coopertum, in Tiberianam ad se adduci jubebat, cui mortuo sepulchrum in Vaticano fecit. In hujus equi gratiam primùm cœperunt equis aurei vel bravia postulari. In tanto autem equus ille honore fuit, ut ei à populo prasinianorum sæpe modius aureorum postularetur*, ad quem l. V. Casauboni & Salmasii *Notas*. Ex ejusdem nomine, *habuit* idem Imp. *inter alium luxuriæ apparatum, calicem crystallinum, nomine itidem* Volucrem, *humanæ potionis modum supergressum*, apud eundem Capitolinum *in seqq.* Sed & *Volucres* denarii, vulgò *Vlieghers*, occurrunt in LL. Opstalbomicis Frisiæ *c.* 21. nummi viz. 4. stuferorum, aquilæ sive Angeli volantis effigie insignes, apud Kilianum &c. De more Vett. cadavera hostium *Volucribus* objiciendi, retro dictum.

Volumen, pro libro. Veteres enim (ut Turcæ etiamnum) circum ligneum teretem surculum vel osseum librorum materiam, sive corticem, sive papyrum, sive carbasum, sive ovilla tergora, sive linteum sive aliud quid convolvebant, librumque sic complicatum *Volumen*, surculum ipsum *Umbilicum*, ejusque capitula utrinque eminentia, *Cornua* dicebant, qua de re aliquid dictum passim, inprimis in voce *Umbilicus*. Unde Lic... de *Gemmis Annular. Schem.* 3. *cap.* 30. Veteres, ait, *suorum scriptorum monumenta, non pagellis explicatis (ut nunc fit) habebant extenta, sed in semetipsa revoluta, sub tali specie; unde Volumina dicebantur, ad nostram ætatem etiam eodem nomine traducta, cui non correspondeat res nominata in paginis nostrorum librorum extensis, non lavatis.* Mentio istiusmodi voluminis extat Zachariæ *cap.* 5. *vers.* 2. *Cumque diceret mihi, quid tu vides? aixi: Video Volumen volans, longitudine viginti cubitorum & latitudine decem cubitorum.* Vocarunt que id Hebræi *Megilla*, a convolvendo, sicut Latinis eadem notatio placuit. Psalmo quoque 40. *v.* 8. legimus, *In Volumine libri scriptum est de me*: quod cum ... Christus, ἀνοίξας dicitur, Lucæ *c.* 4. *v.* 20. sicut *vers. pr.* 17 cum aperiret illud, ἀναπτύξας vocabulum reperitur: quorum illud *complicare*, hoc *explicare* significat. V. Buxtorfium *Institut. Epist. p.* 14. In his autem *Voluminibus*, non continuæ orationis serie, scribebatur, sed in varia spatia columnas ac areas scriptura distinguebatur, quæ scribendo impletæ paginarum vice erant. Sicque intelligendus omnino Jeremiæ locus est, *c.* 36. *v.* 23. *Fuit igitur quum legisset Jehudi tria folia aut quatuor, (ut) laceraret illud scalpro librario, & projiceret in ignem, qui in foco, donec consumeretur totum Volumen igne illo*: Ubi de libro Jeremiæ sermo est. Quomodo hodieque videmus in Synagogis Judæorum *Volumina* Legis asservari, ut videre est apud Thom. Godvvynum *de Ritibus Hebr. l.* 6. *c.* 7. V. quoque suprà, ubi *de scribendi ratione*, alibique. Quamvis verò & in scapum charta convolvi ac complicari similiter apud Vett. solebat, *volumen* tamen, quemadmodum & *tomus*, ut de libro, seu charta scripta, diceretur, usus obtinuit. Imò non de libro tantum, sed & omni sectione majore, quas μερίδας & τεύχεα Diodorus vocat. Plinius *in Epist. Libri tres in sex volumina, propter amplitudinem, divisi.* Quam in rem V. Casaubonum *ad Julium Suetonii cap.* 56. & Salmasium *Not. ad Firmum Vopisci*, ubi de Re Chartaria Vett. Græci εἰλήματα istiusmodi *volumina* vocant, ab εἰλέω, *volvo*, unde & εἰλήματα ... quæ *volumina* quoque Isidorus, & *volubilia in numeros* Auct. *Itinerar. Burdigal.* vocat, ut infrà videbimus, voce *Voluta*. Sed & εἰλητόν, in *Liturgia* Chrysostomi *p.* 87. & 88. sindon est, cui panis Eucharisticus *involvebatur*; *Corporale* vocant Scriptores Eccl. Rom. de quo V. Lud. de la Cerda *Advers. c.* 97. *num.* 5. uti de aliis vocis *Volumen* notionibus, Casp. Barthium *Animadv. Papinian. ad Theb. l.* 1. *v.* 352.

Volumen, in nummis Faustinæ & Antonini Philos. in quibus lemma VOTA PVBLICA, & binæ figuræ muliebres, cum viri altera, stolatâ & palliatâ, quæ Consulis videtur, tenentis dextrâ aliquid *Volumini chartaceo* simile, in nummo item Aurelii Veri, in quo duæ figuræ dextras jungunt, quæ Consulum itidem esse videntur, sinistrâ *Volumen* perinde tenentium, cum *Inscr.* CONCORDIÆ AVGVSTOR. TRIB. P. COS. II. alio porrò Commodi, & ejusdem Aurelii Veri; imò in vetustissimis palliatorum vel etiam togatorum (atque adeò mulierum) imaginibus, apud Velserum & Boissardum: in *Petri* porrò & Pauli SS. Apostolorum picturis nonnullis; crebriùs verò in Imp. Byzantinorum nummis, maximè in Consulari Juliani Cæsar. in nummo aureo Theodosii Jun. & fere semper in Tiberii II. Mauricii, Phocæ & Leonis Isauri nummis: nonnullis ... est ... dorum edendorum symbolum, aliis Codicilli Consulares, seu Magistratuum aliorum, qui res publicas tractabant, insigne; quibusdam sudaria complicata; Car. du Fresne, in Græcis inprimis Impp. idem cum acacia, de qua voce V. suprà, plura vide hanc in rem apud Cl. hunc Virum *Diss. de infer. ævi Numismat.* 12. & 13.

Voluntarii, apud Capitolinum *in Marco*, qui Θελοντηροί, apud Georg. Pachymerem *l.* 2. *c.* 14. quinam militer olim dicti, V. suprà ubi de *Volonibus*, nec non in voce *Voltinia*. Addo saltem, Cæsarem quoque Aug. in Germania & Illyrico, cohortibus Libertinorum compluribus lectis, *Voluntarias* eas appellasse, ex Macrobio *Saturn. l.* 3. V. & Casaubonum *ad Sueton. Aug. c.* 25.

Voluptas, non *Volupia* tantum, aliisque nominibus, sed & proprio, apud Romanos olim culta est. Cic. *de Nat. Deor. l.* 2. *Cupidinis & Voluptatis & Lubentinæ Veneris vocabula consecrata sunt, vitiosarum* (ut idem ipse addit) *rerum. Sed tamen* (causa Deitatis) *ea ipsa vitia vehementiùs naturam sæpe pulsant.* Inde non mirum, quod tanta luxus portenta occurrunt, apud Senecam, Plinium, alios, facundè in eam seculi labem passim declamantes: quodque *Voluptatum inveniendarum officium* instituisse legitur Tiberius, præposito Equite Romano & Censorio, apud Suetonium in *Vita* ejus. Sed jam olim Sardanapalo *Voluptatis* simulachrum positum, statuam viz. lapideam, secum ipsa tripudiantem, ritu barbarico, digitisque supra caput concrepantem, cum *Inscr. Ede, bibe, Veneri indulge, cætera nihil sunt*, discimus ex Plutarch. *de Fortuna Alex. orat.* 2. Quanto laudatiores primi Spartani, quibus *voluptatum fastidium Leges Lycurgi attulisse*, graviter ait Agesilaus, apud eundem *Apophthegm.* Verùm Romanorum aliarumque gentium ἀσωτίας, longè superavit Muhammedes sceleratissimus, qui omnia superstitionis, quam sectatoribus suis instillavit, dogmata ad corporis voluptatem referens, cum

jejunio

conjunio etiam miscere, & ipsam futuræ vitæ felicitatem in luxuria ac libidine constituere non erubuit, in hoc pejor Simone Mago & hunc secutis Valentino, Carpocrate, Flotino, aliisque Hæreticis *voluptuariis*, quales Φιλήδονοι Apostolus vocat, quod hi ad omnem quidem in hac vita spurcitiem projecti ambularent *ἐν πάσῃ ἐπιθυμίᾳ μιασμοῦ*, carnalem tamen libidinem ab altera vita excluderent, de quibus V. hic passim, plura vero apud Jo. Forbesium *Instructionum Historico-Theol. lib I. c. 37. lib. IV c. 11.* alibiq;. Quia vero non minima *Voluptatum Romanarum* pars spectacula fuere, hinc nomen id illis peculiariter inditum. Julius Capitolinus *in Marco*, *abiens populi Romani voluptates curari vehementer præcepit, per ditissimos editores.* Apud Virgilium, ubi de monitis Evandri ad filium in bellum proficiscentem,

Dum te chare puer, mea sola & sera voluptas,

Amplexus teneo —

vox charissimum notat, sicuti aliis quoque vett. Auctorum locis docet Casp. Barthius *Animadv. Papinian. ad Theb. 7 v. 775.* quem vide, uti de Græcæ vocis *ἡδονή* significatibus, apud Scriptores Eccl. Clar. Suicerum *Thes. Eccl.* in ea.

Volusianus, Cos. cum Gallieno, memoratur Pollioni *in Gallienis*, Gallieno igitur & *Volusiano* Coss. Macrianus & Ballista in „unum coeunt — & cum Romanum in Oriente nutaret Imperium, quem facerent Imperatorem, requirunt, Gallieno tam „negligenter se agente &c.

Volutabrum, in *Glossis* κυλίστρα ζώων, propriè de apris & suibus, hinc de equis: de quibus capiendus *Glossarum* hic locus. Nam ζῶα Græci absolute plerumque equos appellant, ut & ἀλογα. Hos in arena prope amnem aut lacum *volutare* Vett. consuefaciebant, eaque loca κυλίστρας & ἀλίστρας vocabant. Pollux *l. 1. c. 11.* τὸ δὲ κυλίστρας καὶ ἀλίστρας ἐστι καὶ ἐξαλίσαι, καὶ τὸ χωρίον, ἀλίστρα καὶ ἀλίστρα καὶ κυλίστρα. Ubi ποιεῖν ἐξαλίσαι, est *facere ut equus volutetur*, idem sc. quod κυλίσαι unde ἀλίστρα & κυλίστρα idem. sed & ἀλινδήθρα dicebantur. Cujusmodi *volutationes*, in exercendis curandisq; equis, quæ tum loco ad id destinato fiebant, hodiernis equisonibus ignotæ sunt. Meminit moris etiam Aristophanes in *Nebulis*.

Ἄπαγε τὸν ἵππον ἐξαλίσας οἴκαδε.

V. Salmasium *ad Solinum pag 475.* De *volutationibus* verò lugentium supplicumque ad pedes eorum, quibus supplicabatur, diximus suo loco, V. insuper Joann. Passeratium *ad Propertium lib. 3. Eleg. 8.*

Volutatoria Lucta, statariæ opposita, aliter *Pancratium*, species luctæ in Vett. Gymnasiis erat, qua in lucta certantes sese non dejicere studebant, recti manentes, ut in Stataria, sed humi prosternebantur, atque ibi invicem seque mutuo convolventes, alter alterum sibi supponere nitebatur, quemadmodum clarissimè monstrant depicti nummi cujusdam Sallustii Auctoris, qui sub Valentiniano & Placidiæ Aug. principatu, Africæ regno vi occupato, ludos similes atque alios ob victoriam edidit. Exhibet eos Mercuriali *Art. Gymn. l. 2. c. 8* Et de hac exercitatione Aristot. loqui videtur, *l. de co mm. anim. ingr.* ubi nullum erectum & stantem continenter & tuto incedere posse demonstrat, quia perinde se moveret, ut Palæstritæ, qui per pulverē in genua subsidentes procurrunt. *Luctam super pavimento* vocat Antyllus, apud Oribatium *6. Collect. c. 27.* quæ tamen valde diversa fuit, ab ea *volutatione*, Hippocrati *lib. de Diæta*, Ἀλινδήσει nomine appellatā, quā homines in palæstra humi prostrati vel soli vel cum aliis convolvebantur, & de qua Cœl. Aurelianus verba facit *de Diæt. l. 2*, ubi volutationem in Palæstra, prodiminuenda carne laudavit. Siquidem in ea nec certabant, neque complicabantur, sed solùm celeriter supra pavimentum nitidum aut pulvere conspersum, sese rotabant. Unde Galenus, *de tuenda valetudine* eam, inter celeres motus, non sine ratione posuit &c. V. Mercurialem *loc. c. & l. 5 c. 5.* Et quidem, qui in hac arte valebant, κυλιστικοὶ hinc vocabantur, ab illis nexibus, quos τὰς χαμαὶ τρίψεις vocat vetus Scholiaste Pindari *Isthmionic Od. 4.* in terra complicandis, indidemque pancratium Plutarchus, *περὶ τὰς κυλίσεις, circa volutationes ut plurimum versari tradit Sympos. l. 2. c. 4* In ejusdem certaminis genere, usque ad ἀπαγόρευσιν certabatur, sicut & in pugilatu, quique prius animum desponderat, digiti sublatione victum se fatebatur, quod Græci ἀπαυδᾶν dixere, cùm in lucta ter dejectus pro victo haberetur. Qua de re V. plura suprà passim, inprimis ubi de *Pancratio*: uti de Vett more super candente harena, vel in nive, exercendo corpori, sese *volutandi*, suprà itidem, ubi de *Harena* *rum remedio*, *Nive* &c.

Volutio, apud Auctorem *Vitæ* Desiderii Episc. Cadurc. c 11. *Sepulturam quoque sibi in eodem Monasterio sub dextri lateris* volutione *praeparari jussit*, aliosque medii ævi Scriptores. *Voluta*, in *Chron.* Abbatiæ S. Trudonis *l 6* & *Volta*, apud Durandum *Rat. l. 1. c. 1. n. 19.* unde Gall. *voute*: Item *Volumen* Isidoro, & *Transvolutum tectum*, apud Greg. Turon. fornix est, camera, seu curva porticus, ut vocat Spartianus *in Pescennio Nigro*: Gr. εἰλητόν. Unde Ἑλικωτικαὶ καμάραι, quæ ex structura factæ essent & concavos recessus haberent, ad discrimen τῶν ὀρθίων, quæ semicylindri formam haberent, essentque oblongæ. Ἑλικωτικαὶ ναὸς, seu εἰλητὸς, templum hujusmodi cameris volutilibus constans, qualia templa *Volutilia* & *Volubilia* Latinè dicere liceat, uti & Anastasio alicubi appellantur. Sic *Volubilia Monumenta*, apud Auctorem *Itiner.* Burdigal. sepulchra dicuntur concamerata, qualibus Judæi & Græci utebantur, *cryptæ, hypogæa & speluncæ*, aliter appellatis. Et *volutiles columnæ*, & *volutiles phari*, apud Anastasium eundem, in *Vitis* Pontif. &c. Ἑλικτὸν de cameris hujusmodi usurpat Paulus Silentiarius, in *Ecphrasi Templi S. Soph.*

— Διχθαδίας δὲ
Ἡμιτελεῖς ἀψῖδας ἑλίξατο ἴχνεσι κόγχας
Ἀρρεῖ ὑπεδέξατο δαπέδῳ —

Idem ἕλικα ἄντυγα vocat apsidem, & concham, τετάλωτον ἀψῖδα. Et sanè ἕλιξ idem etiam, quod ψαλίς, infimæ Latinitati *voluta*, ut vidimus. Ornabantur istiusmodi cameræ, bracteis aureis, teste Vopisco, *in Aureliano*; vel etiam musivo pingebantur, uti legimus apud Spartianum *d. l.* Sic apsides & cameræ templorum, porticuum, Basilicarum, oratoriorum & triclinorum, decoratæ, occurrunt passim apud Anastasium, ubi supra. V. plura hanc in rem, apud Salmasium *Not. ad Hist. Aug. Scriptores præfatos*, & *Exerc. in Plin. ad Solin. p. 1219.* Apud vet. Interpretem Palladii *Lausiacorum c. 22. Trium sibi voluminum cellulas fecit*: voce tholum significari, adnotat Carolus du Fresne *in Glossario*.

Volutrina, Dea apud Romanos, involucris segetis præfecta. Voss *de or. & progr. Idol. l. 1 c. 61.*

Vomer, quod terram vomit & eruit, Varroni, Græcis ὕνις, ab ὗς *sus*, quia primum rostro humum sulcans sus, arandi artem docuisse videtur. Plut. *Sympos. l. 4. Probl. 5.* Certe horum operâ ad agrorum cultum usos Ægyptios, illosque, aratro non adhibito, cum irrigatis eorum arvis effluxit Nilus, porcos continuò pòst immittere consuevisse, qui terram partim pedibus conculcando, partim rostro suffodiendo, statim a fundo invertant, atque ita semen abscondant, legimus apud Plut. *Symposiac. loco citato.* V. quoque Eudoxum, apud Ælianum *l. 10. c. 16.* Est autem propriè *Vomer* τὸ ἀρότρου ὕνις, *culter* mediæ Latinitati, unde & Galli vocem mutuati sunt. Plinii vero ævo *vomer* & *culter* diversa. Sic enim is: *Vomerum plura genera, culter vocatur prædensam, priusquam proscindatur, terram secans, futurisque sulcis vestigia præscribens incisuris, quas resupinus in arando mordeat vomer.* Nempe resupinus *vomer* terram mordebat, at *culter* rectus incisuris eam notabat. Et quidem in aratro *buris* seu *urvum* pars ima & curva temonis dicebatur, in pedes octo a stirpe protenta, cui dentale aptatum, uti dentali præfixus *vomer*, V. Salmasium *ad Solinum pag. 820.* ubi de Agricultura Vett. pluribus agitur. Samogitæ verò terram non ferro, sed ligno proscindunt, quamvis terra eorum tenax admodum minimeque arenosa sit: aratrique ligna complura, quibus *vomeris* loco utuntur, secum portare solent, ut uno fracto aliud atque aliud habeant in promptu. Cui molestiæ, cum quidam Provinciæ Præfectus consulturus, ferreos vomeres complures fieri curasset, segetes vero ab illo tempore aliquot per annos expectationi minus responderent, vulgo agrorum sterilitatem ferreis vomeribus adscribente, ad ligneos reditum, teste Guagnino *in descr. Lituan.* Sed & in urbibus condendis *Vomerum* usus olim fuit. Festus, *Sulcus fit in urbe condenda urvo aratri, quæ fit forma simillima uncini, curvatione buris & dentis, cui præfigitur vomer.* V. quoque supra voce *Oppidum*, item ubi de *Urbe*. At *Vomeres igniti*, purgationis per ferrum candens species, occurrit apud medii ævi Scriptores passim: quos, qui innocentiam suam jubebantur astruere, calcare tenebantur nudis pedibus, unde & *pedale examen* dictum, de quo V. du Fresne *Glossar.* & suprà, ubi *de ferr. candenti*.

Vomitiones, in remedium cruditatis excogitatæ sunt, canibus primùm monstrantibus, teste Plinio *lib. 31. cap. 53.* & *lib. 29 c. 4.* Et quidem ab Hippocratis tempore mos fuit multorum, ut bis quot mensibus ἐμετικὴν agerent (uti Cicero loquitur *ad Atticum Epistol. l. 3.*) quibus erat valetudo sua curæ, qua de re V. Casaubonum ad Suetonium *Vitell. cap 13.* Quotidianas autem aut nimis frequentes egestiones universa Medicorum Schola damnat, queriturque Seneca, *multos vomere ut edant, comessent ut vomant epulas toto orbe conquisitas, quas coquere dedignantur.* Plutarchus etiam μικρὰ hæc vocat παραμύθια πλησμονῆς, *exiguæ satietatis levamina*: utendum verò potiùs ὑδροποσίᾳ καὶ ἀσιτίᾳ, *aquæ potu & cibo exili* suadet, & remedia porrò hæc esse velut ἐκβόλια ait ac ἄτεκα, quibus intemperantes fœminæ partum necant abiguntque, ut Venerem repetant & iterum concipiant. Cujus rei exemplo Vitellius est Imp. quem epulas trifariam semper, interdum & quadrifariam dispertitum esse, in jentacula, & prandia, & cœnas, comissationesq;: facilè omnibus sufficientem vomitandi consuetudine, legas apud Suetonium *d. l.* V. plura hanc in rem, apud Cœl. Rhodiginum *Ant qq. Lect. l. 21 c. 9.* & *lib. 29. cap. 1.* Melius illi, qui Athletas maluere cibos ambulatione perficere, & pervigiliis, Plinius *cap. 33. cit.* At navigantibus *Vomitiones ipsæ instabili volutatione commotæ plurimis morbis capitis, oculorum, pectoris medentur, omnibusq; propter quæ elleborum bibitur.* Idem *l. 31. c. 6.* Per translationem *vomunt*, qui ex tempore dicunt. Unde Aristides

Rhetor se non esse *τῶν ἐμέτων*, sed *ἀναβάντων*, Imperatori Marco respondit. Quique acerbius in aliquem invehuntur. Sic Pompejus Marcellino acrius contra se in Senatu oranti, exprobravit suo beneficio *ἐκ κωφοῦ ἐμετικόν, ex esuritore vomitorem*, è muto vocalem, imo convitiatorem, esse factum. In genere, magna copiâ effundere est. Unde *Vomitoria* in Spectaculis dicta, per quę homines glomeratim ingredientes in sedilia se fundebant. Macrobius *Saturnalium lib.6. cap.4.* &c.

Vopiscus, adde: De nomine ita Solinus *cap.1. E geminis, si, retinente altero, alter abortivo fluxu exciderit, qui legitimè natus est*, Vopiscus *nominatur*; ex Plin. *l.7. cap.10.* V. Salmasium *ad locum Solini.*

Vot. XX. *Vot.* XXX. *Vot.* X. in aris, nummis & arcubus triumphalibus, significabant, uti apud Tacitum & Livium legere est, Salutis augurium: cùm sc. SPQR. vovebant hæc vel illa sacrificia se facturos ludosque celebraturos & ædes dedicaturos, si præscripto illo annorum spatio Resp. in eodem statu permansisset, quo tunc florebat, quum vota ea suscipiebant. Unde *Vo-[illegible]*, *Vicennalia*, *Tricennalia*, Pierius *Hieroglyph.* V. infrà.

Vota, & *Votorum dies*, Latinis appellati sunt, qui annum inchoabant, ob solennem pro salute Principis *votorum* nuncupationem. Et quidem propriè tertius post Kal. Januar. hoc nomine insignitus est, uti apparet ex *l.233 De verb signif.* & Dione *l.58.* licèt ipsis etiam Kalendis suscepta pro Principe *vota*, ut illo ipso loco hic Auctor ait. Istiusmodi diebus autem, velut auspicatissimis, lugere erat nefas. Spartianus *in Hadriano*, de Vero, *Ab Adriano* Votorum *causa lugeri est vetitus*: quemadmodum & Marcus, filio sibi mortuo, *quia Ludi Jovis Opt. Max. erant, interpellari eos publico luctu noluit*, apud Capitolinum. Nihil enim religionum ceremoniis magis adversari credebatur, quam luctus. Retinuere Christiani Principes *Votorum* & morem & appellationem, uti liquet ex *tit.* Codicis *de oblat. Votor.* & ex *can.* 62. Concilii in Trullo: ubi Græcus Interpres Balsamo, homo alioquin impensè doctus, de vocis *Βοτα* origine sanè quam suaviter philosophatur, illud festo ei nomen inditum, *ἀπὸ τῶν βοτῶν* sive *προβάτων*, quòd in honorem Panis Pastorum Dei institutum sit, contendens. V. Casaubonum *Not. ad Spartianum d. l.* ut & plura hanc in rem infrà.

Votivæ Tabulæ, suspendebantur olim non columnis modò & parietibus, sed & tholis ipsis seu fastigiis ædium sacrarum. Luctat. Placidus *ad l.2. Theb. v 734. Tholus est in media templi camera locus, in quo* voventium *primitiæ aut exuviæ figebantur.* Dictæ *Donaria* quoque seu *Anathemata*, quæ *Diis vota* interpretatur Phalaris Agrigentinorum tyrannus, *Τρίποδας Δελφικοὺς καὶ στεφάνους χρυσοῦς, καὶ ἄλλα πολλὰ πολυτελῆ χαριστήρια τῆς σωτηρίας, Tripodas Delphicos & coronas aureas & alia multa ac pretiosa munera pro actione gratiarum, ob recuperatam salutem.* &c. V. suprà in voce *Donarium*. Suspendebat verò istiusmodi tabulas *Voti damnatus*; quemadmodum ante Aras *Vota* solebant suscipi; ubi qui se Numinibus suscepto Voto obligabat, *Voti reus* dictus est. Virgilius, apud Macrobium *Saturn. l.3.c.1.*

Constituam ante Aras voti reus.

V. quæ de Annibalis voto contra Romanos, Cornelius habet Nepos, *in ejus vita.* Sed neque verbis solùm concipiebantur *vota*, verum & concepta tabellis inscribebantur, obsignabantur, Deorum sur genibus affigebantur plerunque, donec votorum compotes ex tabellæ solvebantur, h. e. lacerabantur ac Diis reddebantur, quæ daturos se fuerant polliciti, quo *de obsignandi Vota* more egregia congessit Janus Rutgersius *Var. Lect. l.5.* Casus verò talis votivi doni infelicissimum omen habitum. Papinius *Thebaid. l.2. v. 257.*

In gradibus summi delapsum culmine templi,
Arcados Evippi spolium, cadit arcus orbis.

Et *l.4. v.332.*

— — *sacrisque*
Exuviæ cecidere tholis —

Nuncupabant autem Junoni seu Opigenæ, quæ Græcis *Ζύγια*, Puerperæ vota, ut faciliùs eniterentur, quæ eleganter expressit Propertius *l. 2. Eleg. 2.*

Idem ego cùm Cinaræ traheret Lucina dolores,
Et facerent uteri pondera lenta moram.
Junoni votum facite impetrabile, dixi,
Illa parit.

Eorum memoria in Inscr. veteri apud Gruterum p. 41. *Dianæ. Lucinæ. invictæ. Cn. Pompejus. Cn. Lib. Barbus. Procurat. tibicin. Rom. voto. suscepto. l. m.* Pro infantium salute, Veneri, eidem Junoni Lucinæ, Castori item ac Polluci: Unde Deæ hujus Sospitatricis tutelę eximio planè monumento ver. commendari videmus Cecropii cujusdam filium vel adhuc morbidum, vel post salutem recuperatam: quod monstrat manus ænea, effossa inter D. Gregorii rudera, cum Inscr. *Cecropius. V.C. votum. S.* Iconem à Cassiano à Puteo Tomasino communicatam, Thomas Bartholinus *lib. de Puerperio Vett.* inseruit. De Castore & Polluce *Inscr.* testatur idem, ex saxo, quod Murciæ repertum, apud Gruterum *pag.98. Castori. &. Polluci. Diis. Magnis. Sulpicia. Q. Sulpitii. f. votum. ob. filium. saluti. restitutum.* Pueri dein atque Adolescentes Deo alicui suos crines vovebant, teste Petronio *Sat p. 65. Cui Deo crinem vovisti?* Neque pueri solum, sed & puellæ ac virgines, Lucianus *in Dea Syria*: quod *votum* concipiebatur interdum statim ab ipsa nativitate, deposito in terram nuper nato, ut testatur Q. Flor. Tertullianus *de Anim. c.40.* Sic Ajax Telamonius Ilisso flumini, Theseus Apollini Delphico, ut & pueri Ambraciotæ, vulgus Atheniensium Herculi, adolescentes Romani Æsculapio, aut Jovi, aut Baccho: Puellæ Deliorum Hecaergæ Deæ, capillos suos dedicabant. V. suprà *suo loco*, ut & plura hanc in rem, apud Thom. Dempsterum *Paralipom. ad Rosinum lib. 10. c.29.* Idem faciebant, qui in peregrinationem longinquam aut expeditionem proficiscebantur, qui similiter Deo alicui comam devoventes, ei, domum reduces, detonsam consecrabant. Statius *Theb. l.6. v.608.*

Flavus ab intonso pendebat vertice crinis
Arcados, hoc primis Triviæ pascebat ab annis
Munus, & Ogygio victor cum Marte redisset,
Nequicquam patriis audax promiseras aris.
Tunc liber nexu, lateque in terga solutus
Occursu Zephyri retro fugit.

Quem ritum ex antiquitate primus eruit Hadr. Turnebus *Advers. l. 22. c. 28.* Inprimis cùm vel timeretur vel sentiretur morbus, *Vota* suscipi consuevere, nunquam proniore ad pietatem animo, quam cùm pericula nobis autem de Numine vellunt. Quam in rem Plinius *lib.8. cap.16. Votorum præcipuus locus, quando spei nullus.* Unde Vett. ad morborum profligationem remedia salutaria retulisse, non vocali prece, sed oratione mentali desiderioque silenti, tum vigilantes Oracula tantum operientes in locis sacris; tum etiam dormientes, monet ex Antiquis Pierius, *Hieroglyph. lib.22.* ubi addit: „Et Astrologi quosdam homines à genesi eo Fato nasci prædicant, ut *Votorum* potiùs ope, quàm medicinis, ab ægritudinibus & morbis liberentur. De *Votis* Neogamorum diximus alibi. De *Votis* veterum Hebræorum V. Levitic. *cap. ult.* & Numeror. *cap. 30.* circa illa verò miram Magistrorum disciplinam, apud Joh. Seldenum *de Jure Nat. & Gentium juxta Disciplinam Hebr. lib.7. c. 2.* *Votum* Christianorum in Baptismo peragitur, cui quæcunque alia successerint, nihil aliud sunt, quam primigenii illius repetitio, & arctior quidam nexus. Sequuntur *Vota*, quæ publica sunt, & pro Rep. aut Principe suscipi olim solita. Et quidem de prioribus suprà actum, ubi de *Devovendi ritu.* Insuper frequens apud Vett. votum fuit, ut decima prædæ & spoliorum, quidquid ex hostibus captum fuisset, Jovi & Diis voverent: unde Jupiter *Prædator* apud Romanos cognominatus est, de quo ejusdem gentis, ut & Gallorum, Crotoniatarum, Locrensium, aliorum, more, V. Alex. ab Alexandro *Genialium Dierum l.3. c.22.* De *Votis*, pro Imper. salute, suscipi consuetis, Martialis *l.8. Epig.4.* mentionem injicit:

Quantus io! Latias mundi conventus ad aras
Suscipit & solvit pro Duce vota suo.

In quæ verba sic Heraldus: „Reus voti, inquit, pro Imp. salute, de anno præterito solvit vota, & nova vota nuncupat in annum proximum, quæ oppido fiebant, redeunte Domitiano, Mense Januario. Commodùm Januario mense redibat Domitianus, quo pro Imperatorum salute vota suscipiebant ac solvebant. Suscipiebant in proximum annum, solvebant priori anno suscepta, V. Plinium *l. 10. Epist. 44.* ad Trajanum. Cœpit autem mos temporibus Jul. Cæsaris, cui inter cæteros honores hic quoque decretus, ut vota pro eo quotannis conciperentur: Unde idem honos cœteris Imperatoribus postea habitus. Nuncupabantur ista à Magistratibus ac Sacerdotibus præcipuè: qui etiam celebrabant diem suscepti Imperii & pro Imperatore vota suscipiebant. Neque pro Imperatoribus tantùm, sed & pro eorum liberis ac charis vota signabant. V. quoque Dempsterum *ad Rosinum l.4. c.4.* Locus ubi solemnia istiusmodi vota concipiebant Romani, Capitolium erat. Sueton. *Nerone cap. 46.* „Votorum nuncupatione, magna jam ordinum frequentiâ, vix repertæ Capitolii claves. Unde Flor. Tertullianus *lib. de Corona*, „Annua votorum nuncupatio quid videtur, prima in principiis, secunda in Capitoliis. accipe post loca & verba, hunc tibi Jupiter bovem cornibus auro decoratis vovemus esse facturum &c. V. plura infrà, ubi de *Votivis Nummis.* Nec omittendus *voventium* mos, quo, qui compotes voti fuissent, ut potiora sumerent, veteribus persolutis, novis se obligabant votis, indigitatus Alex. Neapolit. ubi suprà, qui & alia in hanc rem egregia congessit *ibid.* &c.

Votivi Ludi, apud Romanos, erant, qui à Magistratibus ad bellum ituris vovebantur, post res feliciter gestas, ac victoriam partam exhibendi. Atque hi introducebantur aut Sibyllinis versibus aut Augurum præceptionibus, aut promissis Impp. vel ante bellum, vel confecto bello, hostibusq; devictis. Cujusmodi erant, quos *Magnos* cognominarunt, quòd in honorem Jovis, quem Principem Deorum putabant, fierent: quorum mentio tum apud alios, tum inprimis apud Liv. Hic n. inter alia *l.22.* scribit,

scribit, anno U. C. 536. auctore Q. Fabio Max. Dictatore, *placandæ Deûm iræ & victoriæ de Carthaginensibus impetrandæ gratiâ, ex libris Sibyllinis votos fuisse Ludos magnos, æris 333. mill. triente: præterea bubus Jovi 300. multis aliis Divis bubus albis atq; ceteris hostiis* &c. Qui quo modo voverentur, exponit Idem *lib.* 39. *Certâ deinde sorte SC. factum est, quòd Populus Rom. duellum jussisset, cum R. Antiocho esse, ut ejus rei causâ supplicationem imperarent Consules: utique M. Acilius Consul Ludos magnos Jovi voveret, & dona ad omnia pulvinaria. Id votum in hæc verba, præeunte Publ. Licinio Pontifice Max. Consul nuncupavit: Si duellum, quod cum Antiocho Rege Populus fieri jussit, id ex sententia S. P. Q. R. confectum erit, tum tibi Jupiter Populus Rom. Ludos magnos dies* 10. *continuos faciet, donaq; ad omnia pulvinaria dabuntur de pecunia, quantam Senatus decreverit. Quisquis Magistratus eos ludos, quando, ubique faxit, hi Ludi rectè facti, donaque data sunto* &c. Vovebantur quoque nonnunquam in quinquennium, ut apud eundem videre est *lib.* 27. & *lib.* 30. Quod de M. Acilio modò dictum ex Livio, docet Jul. Cæsar Scaliger, non tum primùm Ludos illos fuisse votos, sed postquam ad Thrasymenum pugnatum est. Idem bello Samnitico debellato, Ludos eos Populum spectasse coronatum: M. Crassum, suâ Ædilitate, coronas frondeas aureis bracteolis imitatum Populo dono dedisse, & Ludis Magnis, Græco ritu victoribus palmas: itemq; Populo ab Ædilibus epulum datum esse, addit, *Poetic. l.* 1. *c.* 30.

Votivi Naziræi (namq; & Nativi erant) apud vett. Hebræos, proprio voto seipsos Deo sacrabant, idque fere ad certum tempus: quod si expressum non esset, menstruum erat, ut Judæi suo more colligunt ex Numeror. *cap.* 6 *vers.* 5. Erant autem Nazireatus hæ leges, ad humiliationem sui facientes, 1. Ut abstinerent à vino omnique potu inebriante שכר, qualiscunque ille liquor & undecunque expressus esset. 2. Ut comam alerent; tantâ quidē religione, ut ne pilum quidem unicum abradere vel evellere fas foret, nisi tempore voti peracto: quo facto, attondebantur oblatoque sacrificio, votivam cæsariem, tanquam rem sacram, in peculiari Templi conclavi concremabant. 3. Ut ad cadaver mortui non accederent, Numeror. *cap.* 6. *vers.* 3-10. Quòd si proin ex improviso mortui vel morticinii attactu pollurentur, votum redintegrandum & de novo Nazireatus tempus implendum erat. An & vestis illis fuerit peculiaris, incertum est: quod enim de Johannis Baptistæ vestimento è *pilis camelinis & Zona coriacea circum lumbos ejus*, habetur Matth. *cap.* 3. *vers.* 4. id non Naziræorum, sed Prophetarum, præsertim Eliæ, exemplo factum: Interim aliquam eorum cum Prophetis in vestitu fuisse convenientiam, à vero non abludit, &c. Præter istiusmodi *Votivos* Rechabitæ erant in V.T. quorum tamen institutum prorsus humanum, nullâ voti religione erat obstrictum, sed solâ erga Parentem reverentiâ, observatum. V. Franc. Burmannum *Synops. Theol. Part.* 1. *lib.* 4. *c.* 10.

Votivi Nummi, qui *Vota publica* nuncupata, suscepta, & soluta, pro salute Principis, in *Inscr.* suis præferunt, vel quòd iis, quibus suscepta sunt annis, cusi ac formati, id nomen accepere. Et quidem, ut *Votorum* istorum origo ab ipsis primordiis repetatur, scribit *Lib.* 53. Dio. Augusto, cùm primum decennium exivisset, aliud quinquennium, atque eo circumacto, rursum aliud quinquennium, pòst decennium, ac aliud item eo finito decretum esse, ut continuatis decenniis, per totam vitam, summam obtinuerit Imperii: eamque ob causam posteriores quoque Impp. licèt non ad certum tempus, sed ad vitam, Imperium iis esset delatum, id deinceps observasse, ut singulis decennis festum, pro ejus renovatione, agerent, quod *πανήγυριν δεκετηρίδα* Xiphilinus, & *δεκετηρῶν πανήγυριν* Eusebius vocat *Orat. de Laudibus Constantini.* Sic Severus Imperator, Imperii hac periodo decursâ, congiaria & annonas militibus distribuit populoque Circenses dedit, apud eundem Dionem; sic alii, apud alios, quam in rem quædam suprà jam diximus, ubi de *Decennalibus*. Sed postmodum obtinuit, ut *Vota publica* pro Decennalibus feliciter auspicandis & ineundis ederentur cujusque decenni initio, quod ex nummis potissimùm Antonini Pii colligitur, quorum alii, PRIMI DECENNALES; alii, SECUNDI DECENNALES, præferunt; alii, VOTA SOL. DECEN. II. alii denique, VOTA SUSCEP. DECENN. III. In aliis nudè extat, VOTA PUBLICA, ut Lucillæ L. Veri uxoris, Hadriani, Septimii Sev. Caracallæ. Macrini, Elagabali, Aliorum: in quibus omnibus sacrificium fere semper effingitur, quòd *Vota* ejusmodi, pro salute Principis & Imperii felicitate, cum sacrificiis, initio cujusque lustri aut decennii, exolverentur, uti monet C. du Fresne *in CPoli Chr.* ubi de Tribunali XIX. accubituum. Sic in gemma, quam habet *Dactyliotheca MS.* Lud. Chalucii, apud eundem, extat figura sacrificantis specie, cum *Inscr.* VOTA. SUSCE. VICE. i. *Vota suscepta Vicennaliorum* &c. His verò, sub Impp. Christianis, abrogatis, reliquæ tamen solennitates servatæ, imò & novæ excogitatæ sunt, in quibus illa, ut offerrentur Imperatoribus ex more à Magistratibus munera, certa sc. aureorum solidorum vis, ab ipsis Principibus definita, quam in rem insignis extat *Epistola* Symmachi ad Valentinianum Jun. *lib.* 10. *Epist.* 26. Præterea edebantur Circenses, rei de carceribus eximebantur, agebantur Deo gratiarum actiones, & distribuebantur per civitates pecuniæ, ut habet Eusebius *d. l.* Sed, quæ singulis decenniis concipiebantur priùs vota, postea singulis quinquenniis exolvi cœperunt: unde *Quinquennalium* vel *Quinquennaliorum votorum Inscr.* in nummis manarunt, ita ut Quinquennalium vota primo initæ dignitatis anno celebrata censeri debeant, Decennalium post exactum quinquennium, vel ipso quinto exeunte anno, Quindecinnaliorum exeunte decennio, Vicennaliorum exeunte decimo quinto anno, & sic deinceps, V. suprà ubi de *Quinquennalibus, Tricennalibus* & *Vicennalibus.* Porrò ex Nazarii *Panegyrico* videtur posse colligi, cum in Quinquennaliorum celebritate dictum fuisse; uti & alios: qui proin erant *publica* populorum *vota*, quorum edendorum gratiâ deligebantur Oratores diserti, qui in Principum laudes excurrerent, & felicia lustra vel decennia iis apprecarentur, votis ipsis in nummos relatis, in quibus voces FELICIA, FELICISSIMA, FELICITER, sæpe reperias additas. Qui mos ad Episcopos inde transiit, uti docent Viri eruditi. Imò obtinuit temporis processu, ut non *felicia* solùm, sed & *multa* voverentur *Decennalia*, ut in Constantini M. nummo, ubi scriptum VOTIS MULTIS X. & in alio, VOTIS V MULTIS X. rursum in alio, X. MULT. XX. &c. unde *πολυχρόνιος* acclamatio videtur originem habuisse. Donec post extinctam Theodosii familiam, ejusmodi *Vota* nummis adscribi desiere, uti docet Car. du Fresne *Dissertat. de infer. ævi Numism. num.* 40. & *seqq.* ubi plura in hanc rem.

Vox, contractè ex *voco*, *φθόγγος σημαντικὸς* Philosopho, *sonus significativus*, in brutis affectus, in homine animi sensa, exprimit. Non enim, nisi per prosopopœiam, ne rei, crimine admisso, posse latere se putent, etiam ipsis ædibus, in quibus id perpetratum, *vocem* Poetæ tribuunt. Inter quos Juvenalis *Sat.* 9.

> *—— —— secretum divitis ullum*
> *Esse putas? servi ut taceant, jumenta loquentur,*
> *Et canis & postes & marmora ——*

Cui simile illud in Babylonios, & quosvis rapaces & violentos dominos, Habacuc. *cap.* 2. *versu* 11, 12. *Lapis è pariete clamat & later è ligno respondet ei*, ad quem locum Bochartum vide *Hierozoici Parte prior. lib. IV. c.* 24. Et quidem de *Voce brutorum* pulchrè Plinius *lib.* 11. *cap.* 51. quem vide, ut & hic passim. De *Voce hominis* idem *ibid.* sic: *Infantis in nascendo nulla auditur, antequam totus emergat utero. Primus sermo anniculo est. Semestris locutus est Crœsi filius in crepundiis: quo prodigio totum id concidit regnum — Vox roboratur XIIII. anno. Eadem in senecta exilior: neq; in alio animalium sæpius mutatur — In theatrorum orchestris scobe aut harenâ superjectâ devoratur, & in rudi parietum circumjectu, doliis etiam inanibus: currit eadem concavo, vel recto parietum spatio, quamvis levi sono, dicta verba ad alterum caput perferens, si nulla inæqualitas impediat — magnam habet vultus partē. Agnoscimus eam priùs, quàm cernamus, non aliter quàm oculis, totidemq; sunt eæ, quot in rerum natura mortales, & sua cuiq;, sicut facies. Hinc illa gentium totiq; linguarum toto orbe diversitas: hinc tot cantus & moduli flexionesq;. Sed ante omnia explanatio animi, quæ nos distinxit à feris, inter ipsos quoque homines discrimen alterum æquè grande, quàm à belluis, fecit.* Imò & divini quiddam *Voci* inesse, iisdem Gentilibus creditum, ut quibus Voces vel ex occulto missæ, vel responsi instar redditæ, suspiciones sæpe de variis moverunt eventibus, in utramque partem. Sæpe veridicæ exauditæ *Voces* in rebus turbidis & tanquam monitu Deorum, acceptæ sunt, qualem Romæ ex luco Vestæ extitisse memorant, non multo ante captam à Gallis Urbem, ut muri & portæ reficerentur: futurum enim, nisi præstitutum hoc atque effectum esset, ut Urbs caperetur. Sic, cùm maximas Urbs clades perpessa esset, & ancipiti contentione agerent Patres, an, relicto solo Patrio, Vejos migrarent: *Vox* Centurionis audita, *Hic manebimus optimè*, retinuisse in urbe cives & confirmasse fertur. Hostilio Mancino Consi anno U.C. 617. conscensuro navem & Numantiam petituro, *Vox* objecta de improviso scribitur, *Mane Mancine*: ipse verò paulo pòst devictus & Numantinis deditus est. Crasso similiter in Parthos ituro, qui Cauneas ficus venales clamabat, omen illud fecit, quo paulo pòst fortunis expoliatus omnibus, famâ, vitâ & exercitu amissis, interiit. Neronem paucis ante mortem diebus vox è Mausoleo reddita appellavit: Augustum Cæs. supremo digressu ab Urbe *Vox* temerè emissa monuit, non ampliùs cum Romæ futurum, &c. Hinc Ovidius *Met. lib.* 15. *Fab. ult.*

> *Mille locis lachrymavit ebur, cantusq; feruntur*
> *Auditi, sanctis & verba minantia lucis.*

Lucanus *Pharsal. lib.* 1.

> *—— Magnaq; per avia Voces*
> *Auditæ nemorum.*

V. quoq; Virgilium *Georgic. lib.* 1. *in fin.* Petronium *in Civil.* &c. Plerunq; vero *Voces* sinistri erant augurii, ut docent, Cic. *de Div. l.* 2. Halicarnass. *l.* 7. *in fin.* & *l.* 8. *in fin.* Eusebius *Præp. Ev. l.* 3. *c.* 6. Plut *in Themistocle*, Alii. Latratus inprimis canum ejulantium gemitus imitantes, & noctuarum ululatus: Equos contrà hinnitu alacriore & ferociore fremitu victoriam ominari prælia inituris, etiam nunc militibus persuasum est, V. Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 3. *cap.* 9. Dempsterum *Paralipom. ad caput prec.* & plu-

& plura hanc in rem suprà, ubi de *Ominibus* ac *Oraculis*. Verùm quid illud, quòd ipse Deus humanam imitari *vocem* dignatus, voluntatem suam Sanctis suis revelavit, e cælo, ex adyto, in visione, aliter, uti videre hic passim est, inprimis ubi de *Prophetia*, & *Prophetis*, nec non ubi de *Urim* & *Thummim*. Hinc nota *Filia Vocis*, quo nomine quodnam Oraculi genus intellectum Hebræi velint, vidimus *ibid.* Quam autem voce in aëre formatâ voluntatem mystis suis revelavit olim Deus, eam & voce humanâ, quæ nil nisi dentibus elisus aër est, primitus cum aliis communicari, & ad posteros propagari [illegible], nec Verbum suum nisi à Mose demum scripto comprehendi voluit, quem reliqui Viri Θεόπνευστοι, à quibus Canon conditus, postmodum sequuti sunt. A quo tempore mansit nihilominus vivæ *voci* suus in Ecclesia honos, ut quâ *vox* Dei *scripta*, a Prophetis, Evangelistis, Apostolis & Pastoribus ordinariis, *prædicari* ad finem usque seculi jussa est. Cujus doctrinam cœlestem tradendi modi quanta virtus, quanta efficacia sit, nemo melius expresserit Apostolo, ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς, *fides est ex auditu*, dicente, Romanor. *cap.* 10. *vers.* 17. Atque, qui sic in cognitione mysteriorum divinorum instituebantur, dicebantur ἀκοάι, item κατηχούμενοι. Quæ posterior vox cùm latè sumpta hoc ipsum significet, quod diximus, nonnunquam strictiùs accipitur significatque instituere viva voce in cognitione primorum fidei capitum, ut videre est Actor. *cap.* 18. *versu* 25. coll. cum Hebr. *cap.* 5. *versu* 12. Quam rationem instituendi post Apostolorum quoque tempora aliquot seculis in Ecclesia obtinuisse, ex multis Vett. scriptis Catecheticis patet. Indeque qui sic docebant, Κατηχηταὶ, qui sic discebant, Κατηχούμενοι, in quibus locis autem ea institutio fiebat, Κατηχούμενα & Κατηχουμενεῖα, dicta sunt, de quibus omnibus aliquid suprà, plura autem apud Cl. Suicerum *Thesauro Eccl.* in his vocibus. Præter hunc verò & alius eximius *Vocis* usus est, in precando viz. seu orando. Quamvis enim etiam tacitas animorum cogitationes habeat perspectas Deus ac cognitas, unde ad Mosen quoque silentem, *Quid clamas ad me, dicebat*, Exodi *cap.* 14. *v.* 15. clara tamen *vox*, seu clamor, in oratione probatur, ad vehementiam & ardorem affectus nostri denotandum. Unde in Sacris *clamare* aliquando est, ardentissimo affectu Deum invocare, ut Exod. *cap.* 8. *vers.* 12. *cap.* 14. *vers.* 10, 15. Matth. *cap.* 27. *v.* 46, 50. inprimis Hebr. *cap.* 5. *vers.* 7. ubi ipse Dominus noster Jesus Christus dicitur μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς, *cum clamore valido*, obtulisse precationes & supplicationes, &c. Sed & Pythagoras suos μετὰ φωνῆς εὔχεσθαι, *clarâ voce precari*, jussit: cujus præcepti rationem explicans Clemens 4. *Strom.* non hoc illum jussisse ait, quasi existimaret, Deum non posse exaudire nos, [illegible], *sed quòd justas vellet esse preces, quas non vereretur quis fundere multis consciis*: quâ de re alibi jam diximus, uti de aliis *Vocis*, in Foro inprimis & Scena, apud Gentiles, usibus, exercitiisque hinc, à prima jam pueritia, cui eo fine *primus Enotator vocis* adhibitus, in usum vocatis, suprà in hac ipsa voce, item ubi de *Phonascis*, & *Vociferatione*, alibique passim: de *Fletu* verò, *Gemitu*, *Risu*, suis locis. Addam saltem, apud Romanos aliosq;, *voce ac plausu* Imperatores consuevisse excipi: Inprimis sub initia Imperii, vel cum in Theatrum publicumque prodibant, vel ab expeditione revertebantur. Martialis *l.* 8. *Epigr.* 65.

Hic lauro redimita comas, & candida cultu
Roma salutavit Voce *manuq; Ducem.*

Et *alibi*,

Quaq; sonant pleno vocesq; manusq; Theatro,
Cùm Populus subiti Cæsaris ora videt.

Qui ritus hodieq; perdurat. V. supra ubi de *Acclamandi ritu* &c.

U P.

Upupa, Æschylo πετραῖος ὄρνις, *saxatilis avis*, aut *gallina*, Græcorum vulgo hodie ἀγριοκόκκορος, ut Hesychio [illegible], *gallus sylvestris*, & Hebr. דוכיפת *duchiphath*, ubi alludunt *dic* & *cheph*, quorum illud Arabice *gallum*, hoc Hebræis & Syris *petram* notat, vel quasi *gallus* [illegible] aut *auguralis* ratione sc. cristæ *gallus* dicitur, quamvis illa in gallo ex cartilagine, in *upupa* ex plumis constet; *sylvestris* verò, quòd in montium jugis & præruptis rupium sylvarumque recessibus, commorari soleat. Aliàs avis est tam portentosa, ut eâ visa nemo non obstupescat: quippe

——— ——— *cui stant in vertice cristæ,*
Prominet immodicum prælonga cuspide rostrum,
Nomen epops volucri, facies armata videtur.

Ovid. *Metam. l.* 6. *fab.* 7. Unde Philocles, Æschyli ex sorore nepos, Comicus Poëta, quòd capite sic acuto & fastigiato esset, *upupa* cognomen tulit, teste Suidâ. Sed & eadem avis *auguralis* Hebraicè dicta videatur, quòd illi, Magorum & Augurum veteri superstitione, inter oscines locum vel præcipuum fuisse nonnulli scribunt. Inter quos Damir inprimis *cap. De upupa propriis*, & Alkazuinius, Scriptores Arabes, videndi. Judæi quoque, qui inter alia, ab ea Salomoni oblatum שמיר *samir*, i. vermiculum, cujus virtute fissi fuerint templi lapides durissimi: eandemque ad Sabæorum Reginam pro Salomone legationem obiisse, & fontes in ima tellure latentes huic revelasse, fabulantur. Cæterùm inter aves immundas in Vet. Test. habita, ut quæ spurcissima est, & ex humano stercore nidum sibi comparat, ac rebus fœtidissimis vescitur, Aristot. *Histor. lib.* 9. *cap.* 15. Ægyptiis tamen in veneratione fuit, quo gratum indicantes animum *upupam* pinxisse, scribit Horapollo *lib.* 1. *cap.* 52. [illegible]. *Propterea quòd solum hoc ex mutis animantibus, postquam à parentibus educatum est, iisdem senio confectis parem refert gratiam.* Unde & Ælianus upupas [illegible], *erga parentes pias*, vocat *Histor. l.* 10. *cap.* 16. Quòd verò Aristoteles *upupam* in aliam avem mutari adeoque cum cuculo, mutatâ pro tempore formâ & colore, eandem esse credidit, ex Æschylo habet, inde decepto, quòd cuculus vere procedit, æstate discedit, quo tempore *upupa* apparere incipit. Versus Æschyli sunt,

[illegible]
[illegible]
[illegible]

Ubi eleganter [illegible] upupam vocat, propter plumarum varietatem, quæ vesti Thraciæ comparatur, variis pictæ liciis. Sed & notis compuncti Thraces & varias vestes gerebant. Upupa quoque cristam habet in capite, *contrahens eam subrigensq; per longitudinem capitis*, Plin. *lib.* 10. *c.* 39. qualem gerebant in galeis οἱ [illegible] Θρᾷκες, quâ de re V. Salmasium *ad Solinum pag.* 238. & 239. Nomen quod attinet Græcum Latinumque, ut aliorum originationes omittam, Varro à voce propria avis deducit. Videtur enim *epop* vel *upup* semper ingeminare. Hinc in fabulis habetur, Tereum in *upupam* mutatum, clamasse ποῦ, ποῦ; *ubi? ubi?* ut insequentes solent, cùm Prognen & Philomelam insequeretur &c. Plura apud Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. II. c.* 31. *uno*, uti de instrumento fossorio, à similitudine avis hujus, *upupa* indem dicto, suprà voce *Obsopa*.

U R.

Ur, Chaldæorum, adde: quæ aliter *Urie* & *Camarina*, ut ex Eupolemi opere, de Judæis Assyriis traditum est Eusebio *Præp. Evang. lib.* 9. *cap.* 17. *Camarinæ, quæ Babyloniæ civitas est, ac quam nonnulli Uriem dicunt, id autem significare Chaldæorum civitatem.* Nempe eò spectat, quòd sacerdotes Chaldæorum κατ' ἐξοχὴν Græcis dicerentur Χαλδαῖοι: Chaldæis autem כומרין *Cumerin*, ut Hebræis כמרים *Cemarim*: Unde & quartus ex Diis Samothraciis, qui Axiero, Axiocersæ & Axiocerso ministraret, nominatus est *Camillus* seu *Casmillus*. Ab eadem itaque origine est Camarina, quia in ea degerent *Cumerin*, id est Sacerdotes ac Philosophi gentis, vulgò *Chaldæi* vocati, quomodò Abraham dictus est reperisse τὴν Χαλδαϊκὴν, id est, *Chaldæorum Philosophiam*. At eadem civitas *Ur* & *Uroë* nuncupata est, quòd Ignis in ea coleretur sive cultus is propius fuerit sive symbolicus. Sanè & regio tota ab eadem causa Ὀρχόη dicta est Ptolemæo. & fortè inde *Ur* nomen castello est Persico: Namque & Persis maxima in veneratione Ignis fuit. Sicut autem אור *Or*, est *lux*, *lumen*, *Sol*: sic אור *Ur*, significat *flammam*, *ignem*, *focum*: à quo Lat. *Uro* & Gr. πῦρ, ac Germ. *vuer* & *vier*. Hic natum esse Abrahamum, verisimile est, quando ex ea dicitur profectus, Genes. *c.* 11. *versu* 31. & Haran fratrem ibi mortuum constat, Ibid. *vers.* 28. Imò & de eo fabellam hanc, apud Hieron. *Quæst. in Genes.* reperias: *Pro eo, quod legimus, in regione Chaldæorum* (ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Χαλδαίων) *in Hebræo habetur* אור כשרים *Ur Chasdim, id est, in igne Chaldæorum. Tradunt autem Hebræi, ex hac occasione, istiusmodi fabulam. Quòd Abraham in ignem missus sit, quia ignem adorare noluerit, quem Chaldæi colunt, & Dei auxilio liberatus, de Idololatriæ igne profugerit. Quod in sequentibus scribitur, egressum esse Tharan cum sobole sua de regione Chaldæorum: pro eo, quod habetur, de incendio Chaldæorum, quòd videlicet, ignem nolens adorare, igne consumtus sit.* Quam fabulam habes etiam in *Medras Haggada*, ac referunt etiam Salomon Jarchi & Moses Gerundensis. V. Gerh. Joh. Vossium *de Idolol. l.* 2. *c.* 64.

Urania, adde: Sic enim Afri, ut & Orientales, ab loco & vi cœlesti, *Lunam* vocarunt; non quasi Græcâ voce usi sint Libyæ vel Asiæ gentes, sed quia Grajo sermone sic illa vox redderetur, sicut Latini *Cœlestem* dixere. Namque & nomen *Cœlestis* Deæ legas in veteri nummo Juliæ Soemiæ, quæ mater erat Heliogabali, natione Syra, ut mirum non sit, si Numen hoc ab ea fuerit cultum. Primi verò omnium hanc venerati sunt Assyrii: ab his accepere Phœnices & Cyprii; ab illis Græci & Afri. V. Pausaniam *in Atticis*. Nec obstat, quòd *Uraniæ* nomine alii Junonem intelligant, & Athenis fuerit Veneris Οὐρανίας Templum, namq; ad Lunam hæc fœminea Numina facilè reduci, diximus suo loco: quemadmodum Astarte eadem Phœnicibus dicta est. Namque *Astarte Urania idem omnino valet apud Phœnices, quod Juno Lucina, apud Latinos.* V. Augustin. *super Judic. quæst.* 16. & prolixè atq; accuratè de *Uraniæ* hujus cultu disserentem Gerh. Joh. Vossium *de Orig. & progr. Idolol. Gentil. l.* 2. *c.* 21. ut & supra, ubi aliquid dixi-

diximus de *Regina cœli.* Addo saltem, quòd Helenæ stellam *Uraniam* quoque dictam esse, ex Lutatio observat Casp. Barthius *Animadversion. Papin. ad Theb. 7. v. 792.*

Urania & Apotraxis, apud Pollucem, pilæ parvæ ludorum species sunt, in quibus scilicet sese reclinantes pilam in cœlum projiciebant, & antequam terram attingeret excipiebant. V. Hier. Mercurialem *de Arte Gymn. l. 2. c. 4.* & suprà, ubi de *Pila* ac *Sphæristica.*

Uranobosca, dicti sunt Eunomius, Aëtius & Thophilus Æthiops, Euzojo Atii primum ..., postea ejus & asseclarum hosti facto, sub Valente Imp. in Synodo Antiochiæ, uti quidem docet Philostorgius *lib. 9. num. 3. p. 120.* Græcè Οὐρανοβόσκοι, quasi *pascua cœlestia incolentes*, pars ironiâ, quâ Μετεωρολέσχαι. Gothofredus. Suicerus tamen Οὐρανοσκόποι legi vult, sicque per ludibrium fuisse vocatos, quòd gloriarentur, sibi ipsam Dei essentiam esse perspectam, docet *Thesauro Eccl.* voce Γνῶσις, item Εὐνόμιος. V. de quoque eorum, suo loco: at de pisce Οὐρανοσκόπος, supra, voce *Callionymus.*

Urbani, Græcè ἀστεῖοι vel εὐτράπελοι, homines dicebantur Romæ elegantis ac faceti ingenii, qui dictis & salibus suis, risum non tam captarent, quam exprimerent, idque cum moderatione quatam, & habitâ non personarum modò, sed temporis etiam & verborum ipsorum ratione: ita ut tristibus & parum politis hominibus, quales ruri sæpius aut nascuntur aut fiunt, opponerentur, quos ideo Græci ἀγροίκους ac σκαιοὺς appellant. Sic Heraldus *ad Martialem l. 1. Epigr. 42.*

> Urbanus *tibi, Cæcili, videris.*
> *Non es, crede mihi: quid ergo, Verna es.*

Gronovius contrà *Urbanorum* nomine apud Livium aliosque vult intelligi homines humiles & nullius negotii, quibus per Tribus divisis campum corrupit App. Cæcus apud Livium *l. 9. cap. ult.* Et inde appellat *humiles urbanos* Liv. e qua nota circumforanei, subrostrani, subbasilicani, canalicolæ, umbratiei, qui penè toto die ... faciebant, adeoque assiduè Forum terebant & Urbem tenebant, ut nec ruri nec militiæ unquam agerent: quos *Urbanos assiduos cives* vocat Plautus *Trinummo Act. 1. Sc. 2.*

> *Nihil est profectò stultius, neq; stolidius,*
> *Neque mendaciloquius, neque perjurius &c.*
> Quàm Urbani *assidui cives, quos Scurras vocant.*

Ex eodem genere Advocati illi Pænuli Plautini, & Advocati nocturni Petronianæ scenæ, & divisores sequestresque, apud Ciceronem & operæ Clodianæ & præcones, salutigeruli, anteambulonesque, cœnarum & sportularum sectatores, tum parasiti, omne denique genus otiosorum. Inter quos erant homines naturâ dicaces & ad quævis dicteriis prompti, non in tempore & cum causa, & ut proficerent aliquid in suscepto negotio, (quibus rebus Oratorem facetum à scurra separat Cicero) sed, ut ridiculi viderentur, & totum diem & sine causa: Quidam, quod ingenio deerat, impudentiâ & consuetudine supplebant: clientes Regibus supparasitari & vel testimonium falsum perjuriumque præstare sueti, quosvis alios probris inverecundè lacessere: inter sese & alios risum tam præbere, quàm captare: apud sordidam plebem, quia quotidie occurrebant & admiratione ingenii & infestatione bonorum conspecti & grati, eoque miscere cœtus gnari ac faciles. *Mostellar. A. 1. Sc. 1.*

> *Tu* Urbanus *verò scurra, deliciæ popli.*

Unde *Urbanus* pro *scurra*. Suetonius *Jul. cap. 20. Ut nonnulli urbanorum, cùm quid per jocum testandi gratiâ signarent, non Cæsare & Bibulo, sed Julio & Cæsare Coss. actum scriberent.* Et vicissim *scurra*, pro *urbano*. Plaut. *Truculento, Quem scurræ laudant, manipulares mussitant.* Hi itaque saniori parti civium merito contemnebantur, ex prisco instituto, quum vera Romuli proles, ut ait Columella, assiduis venatibus, nec minùs agrestibus operibus exercebatur & rusticam plebem præponebat urbanæ: quum Proceres civitatis in agris morabantur & ubi consilium publicum desiderabatur, è villis arcessebantur in Senatum. Unde honestum nomen plebeii ordinis. *Rustici Romani*, V. suprà, & in Optimatum, h. e. qui consilia sua optimo cuiq; probari vellent, secta collocati Cic. *pro Sextio.* Plura ap. Salm. *ad Pollionem in Tetrico Sen.* & Gronovium præfatum *de Pecun. vet. lib. 4. cap. 9.* Facit huc, quòd Scaliger multitudinem dividens in Agrestem, *Urbanam* & Militarem, Urbanam supinam, pavidam, tumidam, mollem, ignavam, verbis quàm factis promtiorem, luxu atque otio feram, superbam non resistentibus, demissam instantibus, esse docet, *Poët. lib. 3. c. 13.* De *Urbanis* Tribubus quatuor, in quas transferri ignominiosum erat, diximus suprà ubi de *Tribubus.*

Urbanistæ, in Gallia, Moniales S. Claræ, quibus prædia possidendi jus est, dictæ ab *Urbano* Pontifice Rom. à quo Regulam accepere, memorantur Richelieto *Diction. Gall.* ubi laudat Abbatis Patru *le Plaidoyés, Urbanistes.*

Urbi Præfectus, V. *Præfectus Urbi.*

Urbicaria, absolutè nonnunquam, aliquando *Urbicaria Regio* seu *Provincia*, dictum olim territorium *Urbis* Romæ, seu regiones, quæ urbi circumjacebant ac Præfecto Urbis suberant, cundemque cum urbe Rationalem rei privatæ habebant: quibus oppositæ Annonariæ Regiones, quæ *Italiæ* nomine, Urbi contradistinctæ, aliquando veniunt. Græcè ἡ πόλις καὶ αἱ περὶ πόλιν χώραι vel ἡ περίχωρος, Latinè aliter *Romana Regio.* Mentio *Urbicariæ Regionis* in *Cod.* Theodos. quæ & *Suburbicaria* appellatur in cod. *leg. 12. de Indulg. deb.* ubi Picenum & Tuscia eò referuntur, quorum illud in *Not.* quoque Imperii *suburbicarium*, at in *Notis liter.* Petri Diaconi, Magnonis & Papiæ, *orbicarium* corr. pro *urbicario* dicitur. Quousque autem se hæc regio extenderit, V. suprà ubi de *Annonaria*, & *Romana Regione*, item voce *Banlenca.* Atque uti hæc regio jurisdictioni Præfecti Urbis suberat, sic urbis olim Episcopus diœcesin suam habuit urbicariarum provinciarum limitibus definitam ac circumscriptam. Unde Episcopum Romanum, *Episcopum Urbicum* Cyprianus *Epist. 4.* Zepherinum, ejusdem urbis Pastorem similiter Optatus Milevitanus, & Presbyteros Romanos *Sacerdotes urbicos* Ambrosius *Epist. 34.* appellant, uti discimus ex Car. Macro *in Hierolex.* ubi *sex Episcopatus esse dignitati Cardinalitiæ annexos, quorum jurisdictio ad suburbana Romæ loca antiquitus fuerit extensa*, ex Ciacconio addit. V. plura de Regione hac Urbi vicina, apud Salmasium *Not. ad Treb. Pollionem in Tetrico Sen.*

Urbinum, adde: Hunc Ducatum Julii II. Pontif. Rom. frater Joannes Soræ Dux, junctâ sibi Joannâ Monteleriâ, Guidonis Ubaldi, qui Montefeltrios morte suâ clausit A. C. 1508. sorore, in Domum Roboream intulit: in qua ultima Victoria fuit Ferdinandi II. Magni Ducis Florentiæ uxor, post cujus obitum Ducatus cameræ Pontificiæ adscriptus est. V. suprà ubi de Familia *Roborea*, & plura apud Phil. Jac. Spenerum *Arte Heraldicâ Tom. II.*

Urbs, adde: Urbibus similes Castra fuere, imò non rarò in Urbes transiere. Suetonius *in Augusto cap. 18. Ampliato vetere Apollinis Templo locum castrorum, quibus fuerat usus, exornatum navalibus spoliis — consecravit.* Ubi quidem totum Castrorum locum in templum versum ait, ut & *cap. 96.* sed Dio, in Castrorum loco Urbem Nicopolim fuisse ædificatam refert. Templum verò conditum in loco, ubi Augusti fuerat tabernaculum. Certè Romanos, in loco, quo Castra habuerant, postmodum *Urbes* condidisse, ex Scriptoribus passim liquet. V. quæ de Augusta apud Salassos habet Strabo *lib. 4.* Nec aliunde est, quòd Hispaniæ, Africæ, Græciæ, Germaniæ aliarumque Regionum urbes, *Castrorum Burgorumq;* nomina gerant. In limitibus autem Imperii id inprimis fiebat, cujusmodi proin urbes Κάστρα vel Κάστελλα non rarò Græcis Scriptoribus citerioris ævi appellantur. V. suprà ubi *de Limitaneis Arcibus* seu *Urbibus*, item in vocibus *Charax, Fossa &c.* Quò pertinet, quòd summi Reges integras *Urbes*, pro tropæis, statuerint. Herodianus *lib. 3.* de Alexandro, ... Qua de re V. Casp. Barthium *Animadvers. Papinianis ad Theb. 2. vers. 706.* uti de *Urbibus Regiis*, apud Salmasium *ad Solinum pag. 475.* & de *Urbe Regia* κατ' ἐξοχὴν sic dicta, urbe sc. CP oli, apud Macros Fratres *in Hierolexico*, sicut de *Urbe Aurea*, quo modo Roma Scriptoribus venit, Car. du Fresne *Glossar.* Ut quædam addam de Vett. moribus ritibusque circa Urbes. Romani earum condendarum ambitum aratro circumducebant & vestigia murorum sulco imprimebant, ut dictum: alii creta vel polentâ notabant, ut suprà vidimus: de quo constituendarum Urbium more, multa insigni eruditione congessit Salmasius modò laudatus, *ad Solinum pag. 810. & seqq.* Certis dein ceremoniis, pronuntiatione inprimis solennium ac legitimorum verborum, inaugurabantur ac dedicabantur. Quem ritum indigitat Tertullianus *de Pallio cap. 1.* *Ubi mœnia Statilius Taurus imposuit, solennia Sentius Saturninus enarravit.* Porrò *Urbes* etiam integræ coronabantur, præsertim victrices & aliarum dominæ: Sic Græci Athenas, ingenti adversùs Persas obtentâ victoriâ, coronarunt, teste Aristide *in Panath.* ejusdemque Urbis statuam sexdecim cubitorum in Bosphoro erigi curarunt Byzantini, apud Demosth. *de Cor.* quam in rem V. plura apud Car. Paschalium *Coronar. lib. 7. cap. 6.* & suprà, ubi de *Isclasticis Certaminibus*, ac *Olympionicis.* Etiam post Maximianum & Diocletianum, vel saltem Probum Impp. nummorum inferiori posticæ parti characteres inscripti visuntur, *Urbium*, in quibus fuere cusi, signantes nomina, uti pluribus videre est suprà ubi de *Re Monetaria.* Tandem, uti solennia ac legitima verba effabatur Augur, quibus Urbes inaugurabantur: sic contrariis solemnibus eædem, cùm diruendæ erant, exaugurabantur, uti docet Salmasius *Not. ad Tertullianum d. l.* Plura hic passim.

Urbum, vel *Urvum*, V. suprà *Vomer.*

Urceus, à Græco ὑρχὴ, vas modicæ capacitatis Casaubono: ansam habens lateri applumbatam, ex ære, Varroni, aliaque materia. Namq; *Urceus* Fictilis, lemma *Epigramm. 106. lib. 14.* Martialis,

> *Hic tibi donatur parvâ ruber* Urceus *ansâ.*
> *Stoicus hoc gelidam Fronto petebat aquam &c.*

Angusto & gracili collo, in patulum desinente ore, pingit Laz. Baysius: quem Forcatulus arguit, cùm *urceos fictiles* ponat Columel-

humella, in quibus sorba condiantur. *lib.* 12. idem autem paulo antè vasis conditivis hanc formam dederat, ut usque ad imum æqualia essent, ne ventrem facerent, utque, exemtis ad usum salgamis, quod reliquum erat, æquali pondere, atque ad fundum posset deprimi Sed & *urceis* aqua in ahenum infundebatur, *l. cùm de lan. §. asin. ff. de fund. instr.* cui rei æquabilitas necessaria est, cùm angusto & gracilescente collo mora hauriendo fiat. Adde, quòd & fructus *urceis* componebantur *l. quæsit. §. conserv. ff. de fund. instr.* quodque in *urceis* cineres quoque mortuorum condi consueverunt, qua de re suprà diximus &c. Uti autem certam formam, sic certam mensuram non habuit *Urceus.* Cato in torculario *urceum* ponit, quinque amphorarum capacem. Pet. Lentulus Spinther, ex onyche marmore, cadi magnitudine habuit. &c. Forcatulus *in Penu Juris Civ. cap.* 25. Hinc dim. *Urceolus,* Sic apud Martialem iterum *Urceoli ministratorii, Epigr. præc.*

Frigida non desit, non deerit calda petenti,
Sed tu morosâ ludere parce siti.

Et Joh. Laurentius JC. *Notis in Phædr. l.* 5. *fab.* 5. nomine *Lavationis argenteæ* intelligit supellectilem omnem balnearem, ut strigiles, guttos, *Urceolos* & id genus, &c. Apud Scriptores Ecclesiæ Rom. inter ministeria seu vasa sacra itidem *Urceoli* occurrunt, lavandis manibus vel infundendæ in sacrum calicem aquæ, ut videre est apud C. du Fresne *Glossar.* At *Urcei* seu *Urceoli auro inclusi,* quos inter munera Claudio II. adhuc Tribuno, à Gallieno Imp. missa, recenset Treb. Pollio, pocula sunt deaurata, χρυσόκλαστα, eo viz. deaurandi genere, quo tessellæ aureæ in argentum imprimebantur & quasi inligabantur, per Artem χρυσοκλαβαρικὴν, uti Salmasius docet *Not. ad l.* & suprà diximus suo loco.

Urere Coloribus, in illo Nasonis,

——— *tabulamq́; coloribus uris,*

quid sit, V. suprà ubi de *Cera,* & *Encaustice Arte.*

Urim & Thummim, Oraculum seu modus erat, in Vet. Test. divina responsa accipiendi, solis Pontificibus peculiaris: de quo legitur Exodi *cap.* 28. *versu* 30. Levitici *cap.* 8. *v* 8. Numer. *c* 27. *vers.* 19. Deuteronomii *cap.* 33. *vers.* 8. Jusserat namque DEUS amiculo Sacerdotali, *Ephod* dicto, medio in pectore illigari pannum pretiosissimum, palmi magnitudine, quod *Pectorale* seu חשן dicebatur, cui duodecim uniones stupendo opere inserti erant, XII. Tribuum nomina præferentes. Qui quaterni gemmarum ordines (quadruplici enim serie erant dispositi) vel ipsa *Urim* & *Thummim* erant; quæ voces *Luces* & *Perfectiones* denotant; conf. Exod. *cap.* 39. *vers.* 8, 10. & Levit. *cap.* 8. *versu* 8. vel certè fuere secretius ac sanctius aliquid, à Deo artifice Mosi traditum & mystico isti panno inscriptum, *Scripturis* vero tacitum adeoque ignotum. Modus Oraculum consulendi hic: Pontifex, extra Adytum, facie ad Arcam obversâ, stabat, & qui petebat responsum, à tergo ejus se componebat. Quo habitu ille ad id, quod animo conceperat, certissima responsa accipiebat & consulentibus reddebat. Quæ ex novo ac insolito lapillorum fulgore, vel literarum ex Pectorali prominentium ac ordine protuberantium serie, ab ipso deprehensa, Judæi autumant: Quod tamen incertum est, cùm in longis variisque adeò Oraculis locum id habere non potuerit, V. Judic. *cap.* 1. *vers.* 1, 2. 2. Sam. *cap.* 5. *v* 19, 23, 24. 1. Sam. *cap* 23. *v.* 11, 12, 13. Unde cùm *Urim & Thummim* certus Prophetiæ gradus in Pontifice fuerit, verosimilius est, vel externâ voce ex Adyto, vel saltem per internum instinctum, in mente Pontificis, respondisse. Consultum autem illud Oraculum maximè sub Tabernaculo legimus; sub Templo autem, cùm Deus per Prophetas crebriùs responderet, paulatim desiisse: sicut & sub secundo Templo una cum aliis rebus sacris illud prorsus desideratum est; quod frustra Judæi sub Messia restituendum putant, malè intellecto loco Esræ *cap.* 2. *versu* 63 & Nehemiæ *cap.* 7. *versu* 65. Usus ac causæ Oraculi hæ erant: Ut Deus sese Populo suo præsentem testaretur, atque illum à Gentium superstitione totque Oraculorum ac sortium ludibriis abstraheret; inprimis, ut CHRISTI imagini figurandæ atque adornandæ hi Pectoralis lapides & hæ *luces* ac *perfectiones* inservirent. Ille enim solus Sacerdos iste est, qui in pectoris sui Adyto luces ac perfectiones insculptas habet, quique Dei ac hominum Interpres unicus, certissima mortalibus responsa reddit. Ut non alio oraculo amplius opus sit, ne quidem in Ecclesia; cùm lucis hujus fulgor & radii universum Dei Templum collustraverint, omnemque ejus doctrinam perfectissimè absolverint: ut alias sortes movere, mendacemve Spiritum vel in specu aliquo mugientem, vel in templo, aut ex Capitolio proloquentem, audire nefas sit. V. Franc. Burmannum *Synopsi Theolog. Tom.* 1. *Lib.* 4. *c.* 29. *§.* 1-6.

Urina, à Græco οὖρον, unde Palinuri proprium apud Maronem viri nomen. Eam in locis sacris reddere non licuisse, suprà diximus. Unde sub Antonino Caracallo *damnati sunt, qui urinam in eo loco fecerunt, in quo statuæ aut imagines erant Principis*: exemplo nem. Tiberiano, de quo Suetonium vide *cap.* 58. Nec reddendæ causâ, adversùs Solem, aut Lunam, denudari, Plin. *l.* 28. *cap.* 7. Eâ tamen Deam Syriam fœdavit Nero, teste Sabellico *lib.* 2. *Enn.* 7. hanc ob causam Numinum contemtor habitus. At vectigal *urinæ* Vespasianus instituit, inde quoque lucrum non aspernatus, cujus *odorem qualibet ex re bonum esse,* filio consilium improbanti respondit. V. suprà ubi de *Fullonibus,* item voce *Gastra.* Quem sequutus Ferdinandus Neap. R. cùm Capuæ simile vectigal instituisset, publicâ Campanorum non caruit notâ, uti refert Pontanus *cap. de Liberal.* Celtiberi vero etiam dentes & corpus *urina* fricare consuevere, hanc optimam corporis curam existimantes, apud Diodorum *lib.* 5. *cap.* 9. Imò à militibus urgente siti bibita, occurrit apud Auctores Palæstinos, qua de re Barthium vide, *Animadversion. Papinian. ad Thebaid.* 4. *v.* 756. ut & ubi de *Siti* suprà. Nec hominum solùm, sed & jumentorum, hausta Cretensibus à Metello obsessis, *qua sitim urserunt potiùs, quàm sustentaverunt: quia dum vinci timent, id passi sunt, quod eos ne victor quidem pati coëgisset,* Val. Maximus *lib.* 7. *cap.* 6. Plura hanc in rem V. suprà, ubi de *Lotio,* uti *de urina animalium,* apud Plinium *lib.* 8. *cap.* 38. de lyncurio verò gemma, è lyncis *urina* concrescere creditâ, itidem retro in hac voce.

Urinator, Græcè κολυμβητὴς, δύτης, vel potiùs δύπτης seu ὑποδύπτης, quibusdam ab *urna,* Varroni contrà, Becmanno ab οὖρος nomen habet: eo quòd pulmones id hominum generi cavi sint ac sic dispositi, ut diutiùs τὸ οὖρον, i. *aërem,* ad respirationem cohibere queant, *in Origg. L. L.* Eorum mentio *lib.* 4. *§.* 1. *ff. de l. Rhod.* ministerium his verbis describitur, à Manilio *Astronomic. lib.* 5.

Illis in Ponto jucundum est quærere pontum,
Corpora qui mergunt undis, ipsumq́; sub antris
Nerea, & æquoreas conantur visere Nymphas,
Exportantq́; maris prædas & rapta profundo
Naufragia, atq; imas avidi scrutantur arenas.

Nempe per *Urinatores,* naufragio merlæ res & in mare, navis levandæ causâ, jactæ, solitæ sunt extrahi. Cui simile, quòd opes periculi tempore, in aquas abjectas, ibique reconditas, eo discusso, inde repetunt, uti de Perseo Macedoniæ R. legimus apud Livium *lib.* 44. *c.* 10. Iidem manu conchas capiunt & petris adhærescentes avellunt, uti suprà dictum non uno loco, inprimis voce *Extractio,* item ubi de *Margaritarum Piscatione.* Porrò bello navali admodum utilem præstant operam, ut qui hostilem classem suffodiendo vel navium funes præscindendo vires hostium multum imminuere possunt Quorum illud factum, bello Henrici III. Imp. contra Hungaros, quo vir inter hostes nandi peritissimus, cùm intempestâ nocte, Præfecti jussu, hostium naves clam subiisset, sensim eas terebro tenui perfodit, ut secundâ & tertiâ hora diei imo desidere cœperint, quo pacto rebus Germanorum debilitatis, Posonium, quod tum Imperator obsidebat, liberatum est, teste Bonfinio *lib.* 2. *Dec* 2. Illud in pugna apud Salaminem nobili, quo *urinatorem,* qui funes hostilium navium præscindendo utilem Patriæ navaverat operam, non solùm splendidâ remuneratione donatum, sed & dignum habitum legimus, cujus in hoc opere versantis celeberrimus illius ævi Pictor imaginem coloribus ad vivum exprimeret, apud Plin. *lib.* 35. *cap.* 10. Etiam ad literas ad obsessos perferendas, omni alio aditu intercluso, tales adhibiti occurrunt, cujus rei illustre exemplum Gallica historia suppeditat, in qua bello inter Gallos Anglosque fervente, cùm hi Insulam Rariaccosem arctè premerent, illos per insignem istius modi *natatorem,* uti ὑπὸ ἰχθύν Varro id hominum genus appellat, seu *urinandi artificem,* uti Symmachus *lib.* 1. *Epist.* 25. nomine *La Pierre,* obsessis adventum suum significasse, reperimus &c. Ut autem durare sub aquis queant *Urinatores,* per fistulas & vitra aërem attrahunt: nonnulli etiam tam capaces habent pulmones, ut magnam copiam aëris initio attractam, diu pro cordis refrigeratione, præcipuè sub aqua, quæ & ipsa frigida, fovere possint, unde & nominis etymon nonnullis arcessi diximus. Iidem spiritum comprimendo seipsos propellunt: uti delphini primò comprimunt spiritum, ac deinde corpus, velut sagittam nervo expulsam, jaculantur, qua de re Vossium vide, *de Orig & progr. Idolol. lib.* 4. *cap.* 19. Interim in elemento non suo versantibus periculum non unum. Unde non rarò

Quæstus naufragio petitur, corpusq́; profundo
Immissum, pariter quàm præda exquiritur ipsa,

ut iterum Manilius canit, ubi suprà Memorabili exemplo [illegible] Siculus *Urinator* famosissimus, *Pisce-Cola,* q. *Piscis Nicolaus,* hoc enim ipsi nomen, ab incolis dictus, qui, cùm singulari an fato, an sidere, genitus diu plus in aquis, inter belluas marinas, quàm in terra inter homines versatus, semel etiam ipsam Charybdim ingressus esset, tandem festo annuo solenniq; die, artis specimen coram immensa spectantium multitudine à Rege edere jussus, & pateram auream munus natantibus in mare dejectum, ab imo erepturus, se mari immersit, dumque prædæ studio summa exquirit vada, diu exspectatus, non iterum emersit, neque postea ampliùs comparuit, an profundis vorticibus haustus, an à marinis belluis, quarum cavernas irruperat, miserè laniatus, uti legere est apud Alexandr. Neapolitanum *Genial. Dieb.* Volaterranum,

ranum, Alios, & suprà diximus, voce *Charybdis*, alibique. Quòd verò Firmico *in Paraphr. Sphæra Barbar. Orcistopalarios* vult urinatores dictos, quòd maris *latentes scopulos* tentare soleant, refellitur a Salmasio, *Orchestopeles* ibi legente, & intelligente istiusmodi θαυματοποιοὺς, qui concitatissimo motu in orbem se volventes atque saltantes, spectantibus potiùs, quam sibi, vertiginem faciunt, *Exercit. Plin. ad Solinum pag.* 986. Interim Saltatorum genus, qui, in caput convoluti, manibus pedibusque contractis, saltare soliti, κυβιστῆρες quoque hinc dicti sunt, ut ex Homero & Nonno notum &c. V. quoq; suprà ubi de *Orchestica*.

Urna, propriè vas vinarium, *cadus* Africano *in Cestis*, 4. congios continens Kirchesio, V. *Descr.* Musæi ejus *pag.* 22. Ad quam formam fictiles urnæ æneæque factæ postea, condendis defunctorum cineribus. Homeri Interpres *Iliad.* δ. Οἱ Α'ρχαῖοι τὰ σώματα ἐκ ἔθαπτον ἀλλ' ἔκαιον, ... τὰ ὀστᾶ ... ἐν ἀγγείῳ ... Ubi in genere ἀγγεῖον n vocat: Moschus *Idyllio* 4. κρωσσὸν appellat,

Καὶ ... κρωσσὸν ...
Αἴξαντες ... γενοιμεθα.

Quam vocem etiam reperias, apud Lycophronem *Cassandr. pag.* 26.

Οὐδ' ὑστάτην κόνιν ... τύμβον
Κρωσσοῖς ..., ...
Regi supremum non tegentes pulverem
Urnis latentem, ut justa denicalia.

Nempe Veteres rogo imposita cadavera, in cineres convertebant, exceptis infantibus adhuc edentulis, de quibus Plinius *lib.* 7. *cap.* 16. *Hominem*, ait, *priusquam genito dente, cremari mos gentium non est*: Unde, ut alios omittam, Juvenalis *Sat.* 15. *vers.* 139.

—— —— Terrâ clauditur infans,
Et minor igne rogi.

Id est, qui nondum attigit septimum mensem, quo demum infantium dentes erumpunt. Quoties itaque loquebantur de defuncto, post crematum cadaver, utebantur vocabulis *Cinis* vel *cineres* & *ossa*, vel *reliquiæ*. Ita Tacitus *Annal.* 3. *Centurionum humeris cineres* (Germanici) *portabantur.* Et Suetonius, de monumento Filii Domitiani loquens, *l.* 8. *c.* 8. *ossa*, inquit, *& reliquias, quæ inerant, mari mersit.* Idemque *in Aug. cap.* 100. *Reliquias legerunt minores Equestris ordinis.* Residuas enim ossium particulas colligebant, *Urnæ* imponendas, unde hæc *Ossilegium* appellata est. Sic enim *Virgilius Æn.* 6.

Postquam collapsi cineres & flamma quievit,
Relliquias vino & bibulam lavere favillam,
Ossaq; lecta cado texit Chorinæus aheno.

Eadem & *feralis* dicta. Tacito ubi suprà, *Feralem urnam tenens egressa navi*: sicut Poetæ;

— Quod digitis quinq; levatur onus.

Ex verò, quæ *Ossuaria* appellatæ, *Urnæ* majores erant, in queis urnæ plures atque adeò totius familiæ reliquiæ condebantur. Feralem autem Urnam condebant Romani, extra Urbem, celebrioribus viis, sc. Flaminiâ & Latinâ, quas Juvenalis indigitat *Satyr.* 1. *versu ult.*

Quorum Flaminiâ tegitur cinis atque Latinâ.

Tumque mortuis, quibus bene precabantur, optabant terram levem. Hinc in antiqq. Inscr. S. T. T. L. id est, *sit tibi terra levis*, crebrò occurrit, &c. V. Joh. Laurentium JC. *Notis in Phædrum lib.* 3. *fab.* 9. Interim nec Romani nec Græci semper defunctorum corpora cremabant, condere ea soliti σοροῖς, ex lapide ut plurimum factis, cui natura est corpora citò absumere: cujusmodi Assius erat, propterea σαρκοφάγος dictus. Peregrè verò inprimis mortuorum cineres *Urnis* impositi domum mittebantur. Ammianus *lib.* 19. *Post incensum corpus, ossaq; in argenteam urnam conjecta, quæ ad gentem humo mandanda portari statuerat Pater* &c. Ovid. *Tristium lib.* 3. *Eleg.* 3.

Ossa tamen facito parva referantur in Urna,
Sic ego non etiam mortuus exul ero, &c.

V. hanc in rem plura suprà variis in locis, inprimis ubi de *Cadavere*, *Cremandi ritu*, *Defunctis*, *Funere*, *Sepulchris* &c. Addam saltem, coronari quoque defunctorum *urnas* consuevisse. Hinc Plutarchus Marcelli cadaver combustum *urnâ argenteâ*, cui aurea corona fuerit circumdata, conditum fuisse memorat, *in eo.* Idem *urnam auream*, in qua Demetrii reliquiæ repositæ erant, fuisse coronis circundatam, & cùm classis Corinthum navigaret, è prora regio ornatu insuper ac diademate conspicuam, refert, in *Demetrio.* V. Car. Paschalium *Coronar. lib.* 4. *cap.* 6. Neque verò cineres solùm & ossa, *Urnæ* sepulchrales servabant, verùm etiam in tumulis repertæ sunt, quæ liquorem lampadibus alendis idoneum, lachrymas item Præficarum collectas, complecterentur, ut Fortun. Licetus observavit *in de Lucernis Antiqq.* Præter *Urnas* sepulchrales seu ferales, adhibitæ sunt etiam antiquitus *Urnæ*, suffragiis colligendis, vel sortibus extrahendis, sed de his V. suprà, ubi de *Sortibus* ac *Suffragiis*. Quonam horum modorum vox *Urna* sumatur, in illo Martialis *lib.* 10. *Epigramm.* 6.

Felices, quibus Urna *dedit spectare coruscum*
Solibus Arctois, sideribusq; ducem;

disceptant Eruditi. Raderus enim hic *Urnam* vitam exponit, sic ut dicat felices eos, qui nondum urnâ clausi & mortui, videre poterunt venturum in Urbem Trajanum. Alii *Urnam* pro sorte sumunt; Felices sc. quibus sorte bonâ contingit Trajanum videre posse: vel *Urnam* vitæ diuturnioris seu mortis, prout seriùs aut ocyùs sors exierit: vel *Urnam* electionis intelligunt, quâ lecti ad Principem Legati mittebantur &c. Nec omittenda *Urna Mannæ*, quæ ad alterum Arcæ Fœderis, in Tabernaculo Mosaico, latus disposita, altero Virgâ Aaronis occupante, alituram Christi spiritualem præfigurabat, de qua sic Exod. *cap.* 16. *v.* 34. & 35. *Quare edixit Moses Aaroni, accipe urnam unam, & repone illic plenam mensuram Homer man: & colloca ipsam ante conspectum Jehovæ asservandam per ætates vestras. Quemadmodum præcepit Jehova Mosi, sic collocavit eam Aharon coram testimonio ipso asservandam* &c. Quam in rem V. plura apud Andr. Rivetum *Exercitat. ad loc. prior.* & Franc. Burmannum *Meditat. ad utrumq;*, nec non suprà, voce *Manna.*

Urnula, capeduncula, securis, lituus, patella, sacrificantium instrumenta, visuntur in numismate antiquo, cujus inscr. præfert *P. Clodius*, apud Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. l.* 3. *c.* 38. V. quoque suprà ubi de *Sacrificiis.*

Urotalt, adde: Latinè, *Solos pro Diis habens Dionysum & Uraniam: Ac Dionysum quidem* Urotalt, *Uraniam verò Alilat appellant.* De quibus duobus Diis similiter Origenes *c. Celsum lib.* 5. Α'ράβιοι δὲ τὴν Οὐρανίαν ἢ Διόνυσον, τούτους μόνους νομίζοντες, *Arabes Uraniam tantùm ac Liberum colunt.* Aliter tamen de isto Arrianus *lib.* 7. ubi narrat, quomodo Alexander M. quia cognovisset, duos solùm Deos ab Arabibus coli, Uranum sive Cœlum & Dionysum sive Liberum, petierit, ut duobus illis tertius adderetur: quippe qui non inferiora Libero Patre gessisset ac præterea Arabibus concessisset suis vivendi legibus potestatem. Sed de Arabibus antiquis potior est Herodoti auctoritas. Nec propterea diffitendum, ab iis Liberum quoque, ob res strenuè gestas, divino esse honore adfectum. Sed enim honos ille primitus heroicus solùm fuit; postea in divinum est conversus: neq; tum Liber seorsim cultus à Sole; sed cultu mixto Liberum in Sole, Solem in Libero, venerabantur. Sed nec illud probatur, quòd Libero Uranum addit Arrianus, Uraniâ præteritâ, quam Asia & Africa omnis tantopere coluit: nec Uranus est à Sole, qui cœlestes moderatur ignes, diversus. Vossius *de Idolol. lib.* 2. *cap.* 8. *ubi Solem, variis sub nominibus, olim cultum esse, pluribus ostendit.*

Ursa, ab *ursus* & hoc ab *orsus* Isidoro, quòd *ore suo formet fœtus*, juxta pervulgatam apud Vett. opinionem, qui ursas parere massam rudem, membrisq; indistinctis informem, quam postea lambendo figurent ac perficiant, tradidere, ut videre est apud Aristot. *Hist. Animal. l.* 6. *cap.* 30. Horum Apollinem *Hieroglyph. l.* 2. *c.* 83. Plinium *l.* 8. *cap.* 36. & ex eo Solinum *cap.* 29. Ælianum *de Animal. l.* 2. *c.* 19. Alios. Unde & Petronius,

Sic formas linguâ fœtum cùm protulit Ursa.

Sed planè fabulosum id, indeque ortum, quòd crassæ admodum sint secundinæ ursarum, quod nihil ad fœtum contentum (hunc enim membra habere prorsus distincta, gravidas cùm Ursas dissecuissent, compereie Venatores) partim inde, quòd lambant fœtus suos; quasi non aliæ hoc animantes faciant, ad sordes abluendas. In qua sententia sunt, Cæsar Scaliger *Exercit.* 6. *sect.* 15. ubi scribit: *Quid hujus fabulæ auctoribus fidei sit tribuendum, ex hac historia cognosces. In nostris Alpibus Venatores fœtam* Ursam *cepere, dissectâ ea fœtus planè formatus intus inventus*; Dalechampius *ad Plinium l. c.* ubi se in utero gravidæ Ursæ, à Venatoribus captæ & exenteratæ, omnibus suis membris distinctos catulos formatos vidisse, testatur: Camerarius *Centur.* 2. *Embl.* 21. Andr. Laurentius *Rei Anatom. lib.* 8. *cap.* 4. *quæst.* 13. Alii. Fallendi eam hæc ratio adfertur à Conr. Heresbachio *in Thereuticæ*, quam libris de Re Rustica adjunxit: *Venator armatis aggreditur Ursum cultro præacuto accinctus. Ursus, ubi hominem cernit, mox amplectitur prioribus pedibus, veluti brachiis, comprimendo necaturus. Interim Venator, tutus armaturâ, cultro cor ursi petit atq; occidit.* Orbatarum catulis ferocia, etiam in literis sacris, decantata est: Proverb. *cap.* 17. *Satius est occurrere Ursæ captis catulis, quàm fatuo in stultitia.* Cæteris autem ferociores sunt Arctoæ illæ, atq; albæ, quod magno suo malo cognovere Argonautæ Batavi, expeditione suâ in Novam Zemblam, V. Vossium *de Idolol. lib.* 3. *cap.* 72. Namque & maximi his in locis Ursi: Unde *Caledonius Ursus*, pro maximo & sævissimo, Martiali, ubi de pœna Laureoli, *de Spectac. Epigr.* 7.

Nuda Caledonio sic pectora præbuit urso, &c.

Peruanos, uti præter Solem, Lunam, Erraticasq; quinq; alias quoque stellas venerantur, ita stellam *Chuquihinchai*, id est, *Tigrem*, vocatam, quam tigribus, *Ursis* ac leonibus præfectam tradunt, colere, memoriæ prodidit Acosta *lib.* 5. *cap.* 2.

Ut qui nullum uspiam animal seu quadrupes seu volatile, in terra esse credant, cujus simulachrum in cœlo non splendeat. V. iterum Vossium *de Idolol. lib.* 2. *cap.* 36. Olim verò apud Romanos *Ursi* & Leones placidi domi alebantur, Senec. *lib. de Ira* 2. *cap.* 3. unde inter ministeria Venatoria *Ursarios* habuere, uti discimus ex Edinero *in vita D. Anselmi lib.* 1. In Lucerna veteri *Ursi* iconem exhibet ex Gutherio Fortun. Licetus opinaturq; ex earum numero illam fuisse, quæ diutissimè sine novi fomitis adjectu foverent igniculum: eo quòd animal id totam hyemem, absque nutrimentorum adsumptione, conservet in corpore suo cum vita caloris nativi ignem vividum, teste Aristotele *Histor. Animal. lib.* 8. *cap.* 17. V. Licetum *de Lucernis lib.* 6. *cap.* 91. & plura infrà.

Ursillianus, ex Ducibus, qui è Probi Imp. disciplina prodiere, memoratur Vopisco *in Probo*.

S. Ursula, adde: Virgines hasce griseo nigroque indui, Richelietus docet. *in Diction. Gall.* voce *Ursuline*.

Ursus, quasi *orsus* Isidoro, ut vidimus; Barthio potiùs à vi *urgente* & pertinaci bestiæ sævitia; ut Varroni, quem sequitur Bochartus, *ab ipsius voce*; quam βρυχὴν quoque, i. *rugitum*, vocat Oppianus: quemadmodum &, sicut leones, pardos, pantheras, ita etiam *ursos*, βρυχᾶσθαι dicit Pollux. Στεναγμὸν appellant Græci Interpp. i. *gemitum*, Esai. *cap.* 59. *versu* 11. Et videtur ursorum vox habere aliquid gemebundum. Unde Horatius *Ep.* 16.

Nec vespertinus circumgemit ursus *ovile*.

Latinè *uncare* est, apud Autorem Poëmatii *de Philomela*,

Dum lynces orcando fremunt, ursus ferus uncat.

Sed ea vox, ut plures aliæ ibidem, eruditis suspecta est, quum ὀγκᾶσθαι, *uncare*, propriè sit asinorum. Meliùs igitur Spartianus *in Antonino Geta*, Ursi *saviunt*, inquit. Unde Virgilius *Æn. lib.* 7.

—— *atque in præsepibus ursi*
Sævire ——

Græcè ἄρκτος, quasi ἀργὸς i. *piger*. Pigerrimum enim esse animal, docet φωλεῖας tempus, quo *ursa* per plures menses, præ nimia pinguedine, βαρεῖα καὶ ναρκώδης καὶ δυσκίνητος οὖσα, manet in antro prorsus immota, donec emaciata pristinas vires recuperet. Aliter κνώπαλος seu κνῶπες, à κνὼψ, cæcus. Namque *Oculi eorum hebetantur crebrò, quâ maximè causa favos expetunt, ut convulneratum ab apibus os levet sanguine gravedinem illam*, quâ sc. oculi hebetantur, Plin. *lib.* 8. *cap.* 36. Solinus tamen id lucis desuetudini imputat: *Enixæ ursa quaternis* latent mensibus. *Mox egressæ in diem liberum, tantam patiuntur insolentiam lucis, ut putes obsitas cæcitate*, *cap.* 26. Unde apud Syrachidem *Eccles. cap.* 25. *vers.* 23. Πονηρία γυναικὸς ἀλλοιοῖ τὴν ὅρασιν αὐτῆς, καὶ σκοτοῖ τὸ πρόσωπον αὐτῆς ὡς ἄρκτος, Vulgatus vertit hæc posteriora, *& obcæcabit vultum suum tanquam ursus*. Verùm quia in Græco non legitur τυφλοῖ, *obcæcat*, sed σκοτοῖ, *obtenebrat*, *obscurat*, judicat Bochartus, nubila morosi vultus, qualem nequam mulieres exhibent, potiùs conferri cum ursorum παλιναυδήτοισι προσώποις, *faciebus à visu planè alienis*, ut Oppianus vocat *Cyneget. lib.* 3. Certè animal hoc esse σκυθρωπότατον, *maximè tetricum*, ait Plut. *de Amore erga lib.* unde est, quòd ursos Poetæ *tristes* vocitant. Inter alios Statius, apud quem *Achill. lib.* 2. legitur Achilles,

—— *tristes turbare cubilibus ursos.*

Ut autem hilaritas vultui videtur lucem addere, contrà ira & morositas illum obscurat & obnubilat, uti pluribus docet Bochartus, ubi de Leonum episcynio. Hebræis, Chaldæis, Syris, Arabibus, Æthiopibus דב. *dob* vel *dub*, appellatur ursus, q. *villosus*, *hispidus*: quod in omnibus feris huic maximè est proprium. Unde de Callisto in ursam mutatâ, Ovidius *Metamorphos. l.* 2. *Fab.* 5.

Brachia cœperunt nigris horrescere villis.

Et *villosus* familiare ursorum epitheton, apud Poëtas est. Uti & Λασιαύχην, in Etymologo: & secundùm quosdam Germanis *Beer*, vel *Baer*, & Anglis *Bear*, dicitur, quia in Phavorino βαρὺ est δασὺ, *densum*, *villosum*. Cœterùm prima in Sacris *ursi* mentio fit 1. Sam. *cap.* 18. *versu* 34. ubi narrat Sauli David, quomodo ursum, auferentem ovem à grege, percusserit, ove ex ore ejus erutâ, ac in se insurgentem, maxillâ arreptum, necaverit. Nempe & ursi ovibus infesti, idque noctu maximè, quandoque sub auroræ tempus. Unde Val. Flaccus *Argonaut. lib.* 2.

Albet ager nobisq; truces ab ovilibus ursi
Tecta domosque petunt ——

Quandoque sub vesperam, ut ex Horatio vidimus. Os autem iis juxta Oppianum, χάσμα, ἄλεμτον, ταναὸν, *asperum*, *exitiosum*, *patulum*, è quo David ovem abreptam, tanquam è barathro, eruit, illumque in posteriores pedes insurgentem, ut eum priorum amplexu suffocaret & contereret, secundùm Papinianum illud,

Prælia villosis ineunt complexibus ursi,

maxillâ aut mento arreptum, ut à morsu cohiberet, pastorali pedo confodit. Quàm verò periculosum sit ursi rostrum attentare & corripere, ex Martiali notum *lib.* 6. *Epigr.* 64.

—— *rabido nec perditus ore*
Fumantem nasum vivi tentaveris ursi.

Nec minus ab urso, quàm à leone, periculum. Unde Amos *cap.* 5. *versu* 19. *Quomodo si quis fugiat leonem, & occurrat ei ursus*. Ut in quo duo timentur, versutia & ferocitas. *Nec enim alteri animali in maleficio stultitia solertior*, Plin. ubi suprà. Quare etiam cicuratum in speciem & mansuefactum, ad ingenium subinde redit, & incautos homines aggreditur necatq;. Quò facit illud Jeremiæ *Thren. cap.* 3. *vers.* 10. *Ursus insidians est mihi*. Ferocia dein ei maxima est, in orbitate inprimis ac fame. Unde Deus ipse Oseæ *cap.* 13. *versu* 8. *Occurram eis, ut ursa orbata, & dilacerabo præcordia eorum*. V. quoque 2. Sam. *cap.* 17. *versu* 8. & Prov. *cap.* 17. *versu* 12. Scilicet in hoc genere fœmina ferocior fortiorque, de qua suprà jam dictum: quam proin raptis (id quod tamen rarò fit) occisisque catulis, immanem in mondum ferocire, constat. V. elegantem in hanc rem locum Cyrilli *in Esaj. lib.* 5. *pag.* 834. In fame verò non greges solùm, sed & armenta, audet aggredi ursus, adeoque ipsos tauros: de qua ursorum cum tauris luctâ pulchrè Ælianus *Histor. lib.* 6. *cap.* 9. Aristoteles *Histor. lib.* 8. *cap.* 5. Plinius & Solinus, ubi suprà. Proinde, ut magna rerum conversio sub Messia futura significetur, prædicitur fore, ut, mutuo inter hæc animalia odio desæviente, *bos & ursa pascantur simul*, Esai. *cap.* 11. *versu* 7. Alia quædam de *Ursorum* natura infrà, ubi de Persarum cum hoc animali comparatione. At *caput ursi invalidissimum, quod leoni fortissimum. Ideo, urgente vi, præcipitaturi se ex aliqua rupe, manibus eo operto jaciuntur*, Plin. *d. l.* Ubi *manus* appositè vocat anteriores ejus pedes, ut qui manuum formam exactè imitantur. Oppianus iterum *Cyneges. l.* 3. *versu* 144.

Χεῖρες χερσὶ βροτῶν ἴκελαι ——

His laqueos discerpunt, Plut. *de Causis Natur. Qu.* 28. taurorum cornua apprehendunt, Alkazuin. ubi *de pugna ursi cum tauro*: & circumplicatos venatores suffocare conantur, ut vidimus. Sed dextrâ inprimis valent, quâ devinctâ omnis eorum impetus cessat, Oppianus *lib.* 4. Eandem, per totos 40. dies sine cibo manentes, circumlingere fat habent, Ælianus *lib.* 6. *c.* 3. quam γλυκυτάτην εἶναι, σάρκα δὲ φαγεῖν ἥδιστον, *dulcissimam esse & carnem illius esui gratissimam*, ait idem Plutarchus ubi suprà *Quæst.* 22. Scilicet & homini ad varia hoc animal inservit. Et quidem Atalantam, & Paridem *ursa* libera lactasse legitur, apud Æl. *Histor. Var. l.* 13. & Alexan. tum *Neap. Genial. Dierum lib.* 2. *cap.* 31. Capiuntur autem non uno modo, e quibus unum exposuimus suprà. Ac tum vel feritati suæ relinquuntur spectaculis inservituri. Plin. *ibid. Annalibus notatum est — Domitium Ænobarbum Ædilem Curulem ursos Numidicos centum & totidem venatores Æthiopas in Circo dedisse. Miror adjectum, Numidicos fuisse, cùm in Africa ursos non gigni constet*. Quem tamen Plinii stuporem, &, unde is ortus, errorem, eruditè refellit Salmasius *ad Solinum pag.* 311. & 312. Mille ursos unâ die exhibitos, habes apud Capitolinum *in Gordianis*. At *ludis Circensibus P. Cornelii Scipionis Nasicæ & P. Lentuli Ædilium Curulium, sexaginta tres Africanas, & quadraginta* ursos *& elephantos lusisse*, apud Livium *lib.* 44. *cap.* 18. Atrocius id, quòd & illis sontes objecti: quos tamen persequutione Diocletianæâ Christianis pepercisse, in Palæstina & Tyro, Eusebius narrat, *lib.* 8. *cap.* 7. Vel humanâ industriâ cicurantur. Et tum vel Numini alicui consecrabantur olim, qualis Athenis fuit *ursa Dianæ*, quam cùm jaculis confixissent juvenes quidam, sororem ab illa discerptam ulturi, pestis oborta ingens non cessavit priùs, quàm virgines nonnullæ in locum, honoremq; ursæ peremptæ, dicarentur Dianæ, quod ἀρκτεύεσθαι τῇ θεῷ dictum, quemadmodum & ipsæ puellæ ἄρκτοι, i. *ursæ*, appellatæ sunt, uti legimus apud Cœl. Rhodiginum *Antiqq. Lection. lib.* 26. *cap.* 19. Vel domesticæ oblectationi adhiberi consuevere, uti vidimus de Romanis, voce *Urso*, adde suprà dicta, in voce *Innocentia*. Hodieque spectaculo ursos circumduci, à Lithuanis præsertim, Moscisque, notum. Alius fuit *Ursum circumducendi* ritus, notatus Hincmaro Rem. *Capitul. ad* Presbyteros *cap.* 14 *Nec turpia joca cum* urso, *vel tornatricibus, ante se facere permittat*. Et *can.* 61. Synodi Trull. Τοὺς δὲ αὐτοὺς δὲ τούτῳ ἐπιτιμίῳ καθυποβάλλεσθαι δεῖ καὶ τοὺς ἄρκτους ἐπισυρομένους ἢ τοιαῦτα ζῶα πρὸς παίγνιον καὶ βλάβην τῶν ἁπλουστέρων. Ubi, in ejusmodi *Ursorum* capitibus & corporibus tincturas appendere solitos dareque passim ex pilis eorum cum tincturis, tanquam phylacteria, ad depellendos morbos, atque adeò oculorum fascinos amoliendos, observat Balsamon: *Minatores*, apud Eligium Noviom. Episc. *Hom.* 14. hujusmodi ursorum circumductores vocitatos esse, ait Carolus du Fresne in hac voce. Sed & occisi ad varia inserviunt. Dextram inprimis manum in Principum delitiis esse constat, V. quæ paulo antè, item suprà, dicta sunt, voce *Branca*. At cerebro veneficium inesse creditum, *occisorumque in Spectaculis capita cremant, testato, quoniam potum in ursinam rabiem agat*, Plin.

Plin. d. l. Capita verò integra galeis olim addita. Statius *Thebaid. lib.* 4.

Ille Lycaoniæ ritu caput asperat ursa.

Medullâ Achilles pastus, apud Apollodorum *lib.* 3. Pelle loricas galeasque levis armaturæ milites equitesq; apud Romanos tectas habuere, teste Alexandro Neapol. *Genial. Dier. lib.* 1 c. 20. Etiam pelles ursorum, alborum præsertim, scabellis sacrorum Altarium, ne frigus Sacerdotibus noceret, apud Septentrionales substerni consuevisse, legas apud Olaum *lib.* 4. *cap.* 5. Imò & nomina ab *Ursis* Principibus viris placuere, qua de re V. Crantzium *Daniæ lib.* 4. *cap.* 27. ut de illustri *Ursinorum*, quæ Romæ hodieque floret, Familia; de potentissima in Helvetiis Bernatium Rep. cujus insignia nobilis hæc fera illustrat, aliisq;, nil addam. Non possum tamen non pauca adjicere, de Persarum Monarchia, cum *urso* collatâ, Daniel. *cap.* 7. quam comparationem in 4. hisce constitisse, volunt Talmudici, *quia edunt & bibunt ursino more, & pingues sunt ut ursi, & comati ut ursi, & irrequieti ut ursi, in Kiddusin cap.* 4. Et quidem, primum quod attinet, notum illud Horatii de Mævio lurcone, *Epist. lib.* 1. *ad Valam*, ubi alii *Menium* legunt,

— — *patinas cœnabat omasi*
Vilis, & agninæ, tribus ursis *quod satis esset.*

Cui vitio Persæ mancipari cœperunt, cùm priscos illorum mores Medicus & Lydius infecit luxus: Unde & pinguedo corporis, notata Æliano in *Variis lib.* 12 *initio*. Prolixum dein capillitium Persis, quos proin *κομήτας*, i. *crinitos*, vocat Oraculum Milesiis redditum, apud Herodotum *lib.* 6. Ultimum minùs quadrat in ursos, quos pigerrimum esse animal diximus. Tamen ibidem habet *Glossa, Urso nulla quies, cùm enim ad palum est vinctus, eum assiduè circumit.* At Joseph Jachiæ fil. ursum observat esse leone minùs pugnacem, & Nebucadnezarem leonino robore Babylonicum Imperium stabilivisse, cùm *Ursi* robur Dario Medo suffecerit ad Chaldæos debellandos. Alii ex Xenophonte Persas olim habitasse probant *ἐν ὀρεινῇ ὥσπερ τῇ χώρᾳ*, *in regione montana*, quomodo ursi, Theocr. *Idyll.* 1. Addunt, cum urso conferri Persas, ratione immanitatis, quæ summa fuit, Ammianus *lib.* 23. His junge Persarum libidinem, quæ in *ursis* itidem tanta, ut quia, cùm fœtæ sunt, Veneris usu carent, proinde fœtum ante tempus ex utero violenter exprimant, teste Oppiano *d. l.* Subtilius id, quàm solidius, quòd nonnemo huc refert, ad Persarum Regem aliter accedere non licuisse, quam pronum, & prostrato more adorantium corpore: constat autem, ante ursos tam venatores, quàm viatores, ad terram cernuos se projicere, tanquam mortuos, ut evadant illorum, quippe qui cadavera non tangant, impetum, ex Æliano *Histor. lib.* 5. *cap.* 49. &c. Apocalypseos vero *cap.* 13. *versu* 2 Bestia, quo nomine Romanum Imperium intelligunt Eruditi, leonis os, pardi corpus, & *ursi* pedes habet. Ubi, ut per os leonis robur immensum, & per pardi corpus aut maculas varium regimen, vel diversæ gentes, vel technæ variæ, quibus rem suam Romani auxerunt: sic per *ursi pedes* firmior quidem, sed & tardior gressus ac progressus videtur significari. Latum n. in terra pedem ursus figit fortiùs, pardo vero & leone lentiùs graditur, Plin. *lib.* 11. *cap.* 45. Ita Romanæ Reip. firma fuere incrementa, sed tarda, ut quæ anno U C. 500. demum Italiâ primum excessit. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. III. cap.* 9. *too*, ubi plura in hanc rem, inter alia & de judicio Dei per *ursos* exercito, ac strage puerorum, ad Elisæi preces, ab iis edita, prope Bethelem, memoratâ 2. Reg. *cap.* 2. *versu* 23. varia egregia addit.

Urtica, ab *urtum*, pro *ustum*; est enim, quod ait Macrobius, *igneæ naturæ*; ejusque folia mordacia, ut ait Plinius *lib.* 16. *c.* 24. Unde illa *mordax* Ovidio *de Arte lib.* 2. *acris* Juvenali, *Sat.* 11. Et Jobi *cap.* 30. *vers.* 7. legimus, *Urticâ pungebantur.* Plinius quoque *lib.* 22. *cap.* 13. hinc exclamat, *Urtica quid invisius esse potest?* Addit tamen, *At illa, præter oleum, quod in Ægypto ex ea fit, vel plurimis scatet remediis*, quæ mox subjungit. Et post hæc, *Condidit*, inquit, *laudes ejus Phanias physicus, utilissimam cibis coctam conditamque professus* &c. Idem illius *primùm enascentis cibum religiosum* fuisse, ait *lib.* 12. *cap.* 15. Et *urticæ* genus, corticem telæ faciendæ bonum habens, memorat Salmasius *ad Solinum pag.* 300. quemadmodum ex cortice lini, cannabis & byssi, texebantur olim telæ & hodieque mos texi est. Quem ad usum *Urtica Bohemica* inprimis idonea est, ut vidimus suprà, voce *Cannabis*. Sed & Antigonus olim pro aurea corona hederaceam, & pro sceptro dextrâ manu pungentes *urticas* gestasse, hocque habitu jus populis dixisse legitur, V. Car. Paschalium *Coronar. lib.* 1. *cap. ult.* ut de usu ejus, in carne Accetarum domanda, nil dicam: plura hanc in rem, apud Plinium passim, cui adde *Herbariæ Rei* Scriptores: uti de *Urtica marina*, piscis genere, à cujus esu sectatores suos abstinere voluit Pythagoras, Vossium *de Orig. & progr. Idolol. l.* 4 *capp.* 12. 18. & 39.

Urus, ab *ὄρος*, quasi *ὀρεινὸς βοῦς*, *bos montanus*, seu ferus, apud Macrobium *Saturnal. lib.* 6. *cap.* 4. Inter animalia Septentrionis, memoratur Plinio *lib.* 8. *cap.* 15. *Gignit — Germania* (Scythiæ contermina) *insignia boum ferorum genera, jubatos bisontes excellentiq; vi & velocitate uros, quibus imperitum vulgus bubalorum nomen imposuit, cùm id gignat Africa*, & quæ seqq. quod usque hodie in usu esse, notat Salmasius, V. suprà, ubi de *Bubalis*. Exactiùs sic describitur Aimoino *Histor. Franc. lib.* 1. *cap.* 1. ubi de Hercyniæ sylvæ feris. *Hi sunt*, inquit, *magnitudine paulo infra elephantos, specie & colore & figura tauri. Magna vis eorum est & magna velocitas: neque homini neque feræ — parcunt. Hos studiosè captos foveis interficiunt. Hoc se labore durant adolescentes, atque hoc genere venationis se exercent — amplitudo cornuum & figura & species multum à nostrorum boum cornibus differt. Hæc studiosè conquisita ab labris argento circumcludunt, atque amplissimis epulis pro poculis utuntur.* Ubi quod de cornuum habet usu, firmat Plinius *lib.* 11. *cap* 37 *Urorum cornibus Barbari Septentrionales potant, urnasque binas capitis unius cornua implent.* Et Solinus *cap.* 20. *Istis — cornua in tantum modum protenduntur, ut dempta, ob insignem capacitatem, inter Regias mensas, potuum gerulæ fiant.* V. quoque Cæsarem *lib.* 7. & ad utrumque locum, Plinii ac Solini, Salmasium *Exercit. Plin. ad hunc pag.* 230. & 231. Atque hujusmodi poculum deauratum, inter alia spolia, quæ de Getis acceperat, Jovi Casio appendit, in monte Casio, cùm ad bellum Parthicum proficisceretur, Trajanus Imp. quæ donaria eleganti carmine Græco celebravit Hadrianus, ubi poculum hoc vocat,

— — Βοὸς οὔρου
Ἀσκητὸν χρυσῷ παμφαίνοντα κέρας,

apud Salmasium *Not. ad Spartiani Hadrianum.* De reliquis cornuum horum usibus Plinius sic pergit, *Alii præfixa his pila cuspidant. Apud nos in laminas secta translucent, atq; etiam lumen inclusum latiùs fundunt: multasq; alias ad delicias conferuntur, nunc tincta, nunc sublita, nunc quæ cestrota picturæ genere dicuntur*, quæ verba exponentem Salmasium vide *ibid.* Sed & super galeis adhibita, docet C. Paschalius *Coronar. l.* 10. *c.* 17. Hodieque eximius eorum apud Helvetios in bello usus, de quo sic Sabellici *Supplem. lib* 5. ex Jovio: *Helvetii ad Mediolanum congressi cum Gallis, cùm in noctem usque prælium protractum esset, Duces, ut reliquias exercitus colligerent, signum ingenti classico proposuerunt. Id erat amplissimum cornu sylvestris* Uri *operoso argento labris exornatum, quod à Majoribus per manus traditum, apud Uranienses Helvetiæ libertatis auctores, cum magna cura ac religione custoditur. Eius itaque beneficio plurimi conservati sunt.* &c. Hinc *Urogallus*, Germ. *Urhan*, galli sylvestris genus, duplo majoris, apud Albertum; quem Judæi recentiores *gallum montanum* vocant, Gesnerus cum Plinii *tetraone* eundem esse putat, sicque dictum vult, quòd magnitudine tantum vulgares gallos, quantum *uri* vulgares boves, superet. V. eum ubi de hac ave, ut & suprà.

U S.

Usapu, summus Peruanorum Deus, id est, *Admirabilis*, quod inter Messiæ epitheta ac titulos occurrit, apud Esajam *cap.* 9. *vers.* 6. V. Joh. Hug. Linschottanum *Historia Indiæ Occid. lib* 5. *cap.* 3.

Usbeckia, adde: Hornio Regnum Zagatajæ, quod posteri Tamerlanis inter alia retinuere, primo quidem A. C. 1451 dein A. C. 1470. in Regnum *Chorasan* & *Mavaranachar* divisum; ac ex Regno *Chorasan* Regnum *Magni Usbecki* natum est, cujus historiam hanc exhibet, *Nomen hoc admodum recens esse oportet. Neque enim ante A.* 1500. *mentio ejus in historiis ulla. Primus* Usbeckorum *Rex, cujus apud Texeiram ex Emirkon mentio fit, vocatur Bodak, quo pulso, atque etiam Baburo cognato ejus, qui in Mavaranachar latè regnabat, in Indiam ejecto, Schabeck seu Sabakan Rex Chorasanæ Usbekanum Imperium vel condidit vel instauravit: quod hodie complectitur, quicquid inter Persiam, Indiam, Chinam & Kathajam terrarum jacet. Ita nomen Usbek extinxit Schagadajam. Contra hunc Schabek Ismael Sophi gravissimum gessit bellum eumq; totâ Chorasana expulit. Ita sedes Regia translata Bucaram. Hodie autem plerunque in urbe Balch versantur Magni Usbeki & infensissimi Persarum hostes sunt*, V. eum *Orbe Imper.* cum *Notis L.* Joach. Felleri *pag.* 441. Ubi quod de infesto illorum in Persas odio ait, confirmat P. de Valle *Itiner. Tom. III.* ubi etiam ephippia eorum mirâ arte facta, quibus proin Persarum Magnates utantur, describit; sicut *Tom. seq.* de Regno hoc prolixiùs paulò disserit. In Jure Hungar. facinorosos ad aliquot dies inviolabiles, *Uzbec* dici, habes apud Sambucum & Molnarum.

Uso Phœnix, ventis Templum posuit, Eusebius *de Præpar. Evang. lib.* 1. Non enim Persæ solùm ventos coluere, sed & Phœnices, ut ex Phœnicia Sanchuniathonis Theologia liquet. Imò & Græcis erant in veneratione: Unde cùm maximus iis metus esset incussus, ob adventantem Xerxis exercitum; Oraculum Delphicum jussit eos *Ἀνέμοισιν εὔχεσθαι*, *Ventis supplicare.* Et ratio addita, quia ab his maximè auxilium maneret Græciam. Itaq; tum in delubro Thuiæ, Cephisi filiæ, ara est Ventis constituta, illisq; sacrificatum: Herodot. *l.* 7. Qua de re plura V. apud Vossium

de Idolol. l. 3. *c.* 1. Idem piscis nomen Danubio familiaris, *insanæ magnitudinis* Bonfinio, Germanicè *Hausen*, de quo V. Thvvroczium quoque *in Andrea Hungar. R. cap.* 43. An idem cum *glanide* Latinorum, quem cum siluro Plinius confundit, V. suprà.

Ustriculæ, apud Tertullianum *de Pallio cap.* 4. *Feras in puero matris sollicitudinem, patiens certè jam* Ustriculas, *certè jam virum alicujus clanculum functus*: fœminæ sunt vellendis cruribus destinatæ, Græcè *παρατίλτριαι*, quarum viz. munus erat, pilos & fruticantem lanuginem molliorum ac delicatiorum resinâ calente aut dropace *suburere*, & lævigare. Glossæ, *παρατίλτριαι*, *Ustriculæ*. Ad quod Bruttiâ inprimis pice utebantur, quod *calidum viscum* vocat Juvenalis *Sat.* 9.

—— nullus tota nitor in cute, qualem
Bruttia præstabat calidi tibi fascia visci.

V. Philostratum *in Vitis Sophistar.* Jul. Pollucem *lib.* 7. *cap.* 33. & Salmasium *Not. ad Tertulliani locum*, ubi tamen *hystriculus* mavult legendum, neque ad *Ustriculas* præfatas Afrum Doctorem his verbis respicere, censet.

Usu capiendi uxorem mos, unum ex tribus Nuptiarum generibus, apud vett. Romanos, de quo V. suprà, ubi de *Nuptiis*.

Usum-Cassan, adde: Græcis *Cazanes Longus* dictus, cum Venetis contra Turcas fœdus iniit solenne, sed ut dictū, nullo eorum commodo. In familiam postmodum ejus, ut & Turcomannos, è quibus oriundus, atrociter sæviit Ismaël Sophi major natu fil. Haiddaris Principis Urbis *Ardevil*, in Media, quem *Uzum-Cassanis* fil. Jakkubbus prælio interfecerat, capite ejus canibus in prædam objecto: sicque novam Familiam Ismaël orsus est, quæ hodieque ad Persiæ clavum sedet, Georg. Hornius *Orbe Imper. cum Notis* L. Joach. Felleri *pag.* 421. & 422. V. quoq; suprà passim, inprimis ubi de *Persia*, & *Turcomannis*.

Usura, propriè ipse *usus* est, *χρῆσις* postea secundùm eminentiam sic dici cœpit *fœnus*, *τόκος*. Quo modo summa *Usura*, quantum damni dederit in Republica Romana, docent tum alii plurimi rerum Romanarum Scriptores, tum verò Corn. Tacitus *his verbis: Sanè vetus*, inquit, *Urbi fœnebre malum & seditionum discordiarumque creberrima causa, eoque cohibebatur antiquis quoq; & minùs corruptis moribus. Nam primò XII. Tab. sanctum, ne quis unciario fœnore amplius exerceret: cùm antea ex libidine locupletium agitaretur; dein rogatione Tribunitia ad semuncias redacta. Postremò vetita versura, multisq; Plebiscitis obviam itum fraudibus, quæ toties repressæ miras per artes rursum oriebantur.* Ubi quas leges indigitat, illas videre est suprà, ubi de *Fœnore*. Contrà, apud Germanos, *Fœnus agitare & in Usuras extendere ignotum: ideoq; magis servabatur, quàm si vetitum esset*, Idem *de moribus German. c.* 26. §. 2. Thebanis quoque *usuram* exosam fuisse, velut pestem, notat Alexander Neapolitanus *Genial. Dier. l.* 4. *cap.* 6. nec Indos ad usuram pecuniam locasse, aut accepisse, aut syngrapham, aut depositum fecisse, tradit Ælianus *Var. Hist. l.* 4. Neque pauci sunt, qui omnino illas statuant illicitas. Sed cùm juxta Aristotelem *Ethic. l.* 5. æqualitas mutua conservet civitates, nec vita humana sine auxiliis mutuis servari possit: jam autem quivis rerum suarum tenax sit, ut, nisi aliqua species lucri subsit, malit pecuniam otiosam retinere, quàm eâ erogandâ forsan per fraudes & imposturas debitorum aut casus alios, omnino carere: annon sic magis divellendæ, quàm firmandæ, societatis civilis causa præberetur, si omnino usu moderati fœnoris esset interdictum? Dico *moderati*; Nam non nisi tale, Legibus & Decretis Impp. ac Principum, approbatur atque conceditur. Quemadmodum, Caroli V. constitutione laudabili, indistinctè omnes *Usuræ* ac pensiones ad quincunces reductæ sunt, h. e. ne ultra 5. in singula centena stipulatio fieret, sub interminatione amissionis quartæ sortis, ut apparet ex *Reichsabscheid* A. 1548. Augustæ celebrato. Atque in hunc modum, non privatis tantùm *Usuræ* licitæ sunt, sed à Magistratibus quibusdam non sine laude exercentur. Ita enim Jac. Bornitus *Discurs. Polit.* Aliique, Venetæ aliarumq; in Italia Rerumpubl. commendant institutum, quo tenuioribus, vel iis, qui subitâ aliquâ necessitate pressi, præsenti pecuniâ indigent, Magistratus ex publico ærario pecuniam credit eâ lege, ut supellectilem auream argenteamve oppignorent & pensionem annuam mediocrem solvant: Qui si solvendo non fuerint, pignus venditur, quodque solutâ pecuniâ reliquum est, debitori restituitur. Quo pacto cavetur, ne tenues gravioribus Usuris urgeantur & (ut S. Scriptura ait) *mordeantur*, aut ad bonorum suorum distractionem alienissimo tempore ac loco adigantur; sed potiùs se suaque servare, ac interea temporis pignora commodè luere possint. Cujusmodi quid ab Antonino Pio quoque factitatum, quem Capitolinus *in eo cap.* 1. scribit, *Fœnus trientarium*, (h. e. quo pro centum non, ut aliàs, duodena annua, sed quaterna tantùm pendebantur) *exercuisse, ut patrimonio suo plurimos adjuvaret.* Quod Pii exemplum non retulit modò, sed & superavit Alexander Imp. qui & ipse fœnus publicum trientarium exercuit, sed ita, *ut pauperibus plerisque sine Usuris pecunias ad agros emendos dederit, reddendas de fructibus*, Lamprid. *in eo.* Ante utrumque verò Augustus, *quoties ex bonis damnatorum pecunia superflueret, usum ejus gratuitum iis, qui cavere in duplum possent, ad certum tempus indulsit.* Sueton. c. 41. §. 2. Ejusque filius ac successor Tiberius, *obæratis tulit opem, diffuso per mensas millies sestertio*, (hoc est coronat. vicies quinquies centenis mill. *factaq; mutuandi copiâ sine Usuris per triennium, si debitor Populo in duplum prædiis cavisset.* E quibus exemplis facilè patet, probè distinguendam eorum, qui mutuum petunt, conditionem: &, uti Magnatibus, Nobilibus, Mercatoribus, Aliis, ad emenda prædia, ad ædificia extruenda, ad fastum & luxum exercendum, ad faciendum quæstum aliaq; gratis dare mutuam pecuniam, nec divini nec humani juris est; ita pauperculos & infirmos ope gratuitâ sublevare nos teneri, cùm ipsi id quoque pagani fecerint. Matth. Berneggerus *in Tac. German. Quæst* 137. Apud Hebræos ipsos, *Usura* absolutè non fuit prohibita, sed ea tantùm, quæ à fratre, id est, ab Hebræo, exigeretur; non etiam illa, quæ ab extraneo. V. Deuteron. *cap.* 23. *versu* 19. Aliam ob rationem Muhammedes, *Usura* suis interdixit: Cùm enim Deus usuram cibi æquè prohibuisset ac pecuniæ; Muhammedes Usuram rerum edulium permisit, quæ non in pondere & mensura darentur: harum verò non admisit mutuationem seu permutationem, nisi par pari, absque incremento nim. ac accessione, restitueretur. Hinc licitum esse voluit, duos olerum fasciculos pro uno pacisci, duo ova pro uno, duos dactylos & similia: Quinimo & pecuniæ etiam numeratæ, ut follium & drachmarum, mutuationem indulsit usurariam, quia non in pondere & mensura constarent, sed in numero: Aliæ verò sectæ Arabum, ut Xaphienses & Malichenses, etiam ciborum, quam permiserat Muhammedes, non in pondere aut mensura dandorum, fœnebrem mutuationem prohibuerunt, rigidiores hac in parte ipso Muhammede. Interim in toto Oriente, fere ab omni ævo, credendi consuetudo minùs frequens fuit, quàm inter Europæos: cùm non nisi de rebus certis ac præsentibus præsentes ipsi contrahere inter se ferme soleant & venditiones emptionesque raro aliter fiant quam præsentariâ pecuniâ. Quem morem & Græcos olim habuisse, docet Prov. *Græca mercari fide*, ἐκ χειρὸς εἰς χεῖρα, item Δὸς, λάβε, ut Arabes similiter, *de manu in manum*. De Phœnicibus idem testatur Sophocles, his Versibus, quos Grammatici citant,

—— —— Εὐθὺ Φοῖνιξ γίνομαι,
Τῇ μὲν δίδωμι χειρί, τῇ δὲ λαμβάνω.
—— —— Mox Phœnix fio,
Altera quidem do manu, altera verò accipio.

At fœnus esse non potest, nisi in diem credatur. Cum Christianis verò Muhammedani sic agunt, ut Muhammedanus inter Christianos degens illi fœnerari possit: contrà cùm Christianus inter Muhammedanos agit, *Usuram* ab illo accipere non liceat, non magis quàm ab ullo Muhammedano seu Muslimo, ut vocant: Imò nec à Christianis exigi licitæ, qui se illis subjicere coacti sunt & tributum solvunt, &c. Hinc *Usurarii*, non qui omnem, sed qui immodicam usuram exercent. Quales priscis temporibus apud Romanos fuisse diximus, cùm ex libidine locupletum fœnus agitaretur. Quales item illi, qui pecunias levioribus usuris mutuati, graviori fœnore collocabant, notati Augusto, apud Suetonium c. 39. Quamvis in genere Vett. usuræ satis essent graves, utpote menstruæ apud Romanos, Græcos Hebræosque, uti docet Clar. Rittershusius *Sacrar. Lection. lib.* 7. *cap.* 17. Unde, licèt varius usurarum in Rep. Rom. modus esset, id tamen fere semper observabatur, ut, quo quisque honestioris loci esset, eo severiùs fœnerandi licentiâ illi interdiceretur. Sic & Justiniani *Lege*, ut antiquiora omittam, cùm Mercatoribus *bessales usuræ* permittantur, cœteris saltem semisses; Nobilibus verò trientales tantum conceduntur. Imò cùm Senatores eo tempore, quo vetiti sunt creditæ pecuniæ usuras exigere, *muneris* seu *doni* nomine aliquid à debitoribus acciperent, sustulit illud Alexander Sev. apud Lampridium, ad quem Casauboni ac Salmasii *Notas* vide. Recentiori ævo *Usurariorum*, inter Christianos, numero ac sævitiâ crescente, non unis Conciliis, Lateranensi præsertim A. C. 1179. excommunicati, & bona eorum in Fiscum redacta sunt: ita tamen, ut non vivi ac superstites, sed post mortem punirentur, uti prolixè docet C. du Fresne *Glossar.* quem vide: plura verò hanc in rem, apud Salmasium *de Usuris*, item *de Fœnore Trapezit.* & *de modis Usur.* Hug. Grotium *de Jure Belli & Pac. lib.* 2. *cap.* 12. §. 20. & *seqq.* Joh. Frid. Gronovium *de Pecunia vet.* & suprà, ubi de *Caorcinis*, item, voce *Fœnus*: de Hebræorum verò *Usuris* in specie, Joh. Seldenum *de Jure Nat. & Gent. juxta Disciplin. Hebræorum lib.* 6. *cap.* 9.

Usus, Musicæ species, quæ non per regulas, sed ex *usu* addiscitur, notis Musicis in Libris Ecclesiasticis singulis syllabis superpositis, abrogatis ac neglectis lineis & clavibus Musicalibus: cujus exemplum Menardus descripsit *Notis ad librum Sacrament. Gregorii M.* Originem ad Alemannos quosdam, & præcipuè Canonicos Ordinis S. Benedicti, refert Anonymus Interpres Hugonis Reutling. apud Carolum du Fresne ubi suprà.

UT.

VT.

Utitu Dominus, ita ego Domina, seu *ubi tu Cajus, ibi ego Caja*, solemnis olim in Nuptiis formula, quâ Sponsa, cùm in ædes Mariti deduceretur, solebat hunc alloqui: indigitans, uti in vitæ, ita in bonorum omnium, se venire consortium. Et quidem fiebat id in Matrimonio per coemtionem contrahi solito: in quo nec Sponsus nec Sponsa proprio compellabantur nomine: sed ille *Cajus*, ista *Caja* dicebatur, ut suprà latiùs vidimus. V. Cœlium Rhodiginum quoque *Antiquar. Lection. lib.* 28. *cap.* 17.

Uter, cui liquor infusus aliò deportatur, aut asservatur, Gr. ἀσκὸς, Isidoro, *Origin. l.*20. *c.*6. ab *utero* dictus est, ob similitudinem. Unde *Utrarius*, quæ vox occurrit apud Livium *l.* 44. *c.* 33. ubi de Paulo docet, quo pacto aquarum inopiam in Olympo monte levaverit. *Postremò sequi se utrarios ad mare, quod minus trecentos passus aberat, jussit.* Ex corio autem fiebant, unde, cùm nimio Etesiarum flatu aliquando accolæ læderentur, Empedocles Agrigentin. asinos excoriari, & *utres* inde factos in promontoriis extendi, ut ventum exciperent, jussisse legitur, apud Suidam: alterum hoc pacto se Æolum præstans, cujus *utrem* multis Poetarum carminibus celebratum habemus. Cujusmodi utribus inflatis inniti & natantes soliti: quo pacto Jul. Cæsarem eâ velocitate maria tranasse, ut sæpe nuntios de se prævenerit, ex Suetonio discimus. Quod inventum antiquissimum Græcis ante adventum Alexandri M. in usu fuisse, ex Xenophonte liquet *'Ἀναβάσ.* *l.*3. *sub fin.*. Unde Curtium arguas, qui *l.* 7. Alexandrum sic loquentem introducit, *Utribus amnem trajiciendi exemplum fecimus nuper: hoc ut Scythæ imitari nesciant, Bactri docebunt.* Inflabantur autem vel follibus, ut apud Suetonium *d. l.* Cæsarem, Xenophontem, Florum, Alios: vel stramentis infarciebantur, ut apud Curtium *eod. lib.* & Arrianum *l.*1. ubi de trajectione Istri, διφθέρας τὰς κάρφας πληρώσαντας hujusmodi utres appellat, sicut follibus inflatos, θυλάκους πεφυσημένους, Græci vocabant. His itaque incubantes, & pedibus iter adgubernantes tranabant. At Hispanos *in utres vestimentis conjectis, ipsi cetris suppositis incumbentes, flumen transnavisse* discimus, ex Livio *Dec* 4. *l.*1. Porrò rates quoque ex iis factæ: sic *utribus*, vel navigiis ex utribus factis, quas σχεδίας διφθερίνας ἐξ ἀσκῶν vocat, thus omne, quod in Regione Thurifera nascebatur, deferri ad Emporium Rubri maris Canen consuevisse, Arrianus ait *in Periplo.* Etiam ex *bubulis utribus* pontem habes, apud Solinum *c.*56. ubi de Ascitis Arabibus, è re nata sic appellatis: *nam bubulis utribus contabulatas crates superponunt, vectiq; hoc ratis genere prætereuntes infestant sagittis venenatis.* Ubi tamen *pontis* nomine non nisi *pontilem stratum* adeoq; ratis aliquod aliud genus intelligi, monet Salmasius. Plinius *ponte utres sternere* hoc ipsum dixit, de iisdem populis loquens: *Bubulos binos utres sternentes ponte piraticam exercent sagittis venenatis.* A Romanis verò pontes utribus junctis constantes, qui *ascogephri* dicti sunt, inventos habemus, quorum descriptio extat *in Not. Imp.* Sic junctum Tigrim à Joviano, in reditu e Perside, narrat Zosimus *l* 3. &c. V. suprà voce *Ascogephri*, item *Pontilis*. & alia quædam huc facientia, infrà, voce *Utres*, item *Utricularius*.

Uterina, inter puerperarum olim Deas, de quibus V. Augustinum *de Civ. Dei l.*7. Ab *utero*, sacrosancta illa corporis fœminei parte, quam commendandis rebus suis principes fœminas sæpe nominare, legimus apud Poetas. Sic Ceres apud Claudianum *Raptus l.*1. Siciliam alloquens,

> — *Tibi gaudia nostri*
> *Sanguinis & caros* Uteri *commendo labores.*

Niobe, apud Ovidium *Metam. l.*6. Latonam contemnens,

> — *illa duorum*
> *Facta parens*: Uteri *pars est hæc septima nostri.*

V. quoque Papinium Statium *Theb. l.*3. *v.* 154. & Barthium *ad eum.* Quò facit, quòd Chassanæus de illustribus Germaniæ fœminis memorat, illas non minùs *Uteri* fœcundo proventu, quàm Corneliam illam Gracchorum apud Romanos matrem, gloriari consuevisse. Est autem *Uterus* propriè officina muliebris, in qua fœtus concipitur, Gr. τὸ ἐμβρυοδόχον ἄγγειον pars sc. umbilico subjecta, & ab illo ad pubem pertingens, aliter ὑπογάστριον Gr. ut scribit Pollux *l.*2. Unde de mulieribus propriè, sicut *alvus* de viris, *venter* de utrisque. Nomen Isidoro inde, *quòd duplex sit & ab* utraque *in duas se dividat partes, quæ in diversum diffusæ ac reflexæ circumplicantur in modum cornuum arietis, vel quòd* interiùs *impleatur fœtu*, *Origin. l.*11. *c.*1. Rectiùs ab ὕστερα Græco, seu ὑστέρα, quod idem membrum Græcis notat, teste Polluce *d. l.* Apud Persas olim *Uterum* Reginæ, in spem masculæ prolis, in Regno successuræ, coronatum esse, diximus suprà. Plura V. hic passim, ut & apud Suicerum *Thes. Eccl.* voce Γαστήρ, ubi locutionibus his τὰ ὑπὸ γαστέρα, seu τὰ κατὰ γαστέρα, *venereas libidines* communiter indigitari, apud Scriptores Eccl. appositè ad ea, quæ antè dicta, notat.

Uti, apud Trebellium Pollionem *in Herode*, *Ingenio ejus usus Odenatus, quidquid concubinarum regalium, quidquid divitiarum gemmarumq; cepit, eidem tradidit*: notione sumitur non vulgari, eleganti tamen & merè Latinâ, estque *ingenio alicujus uti*, pro obsequi ingenio & morem gerere. Sic *uti Foro* dicitur, qui sese fori cursui, ut vulgò dicitur, accommodat, & secundùm ejus annonam, prout vilis aut cara est, aut merces suas proponit, aut retrahit. *Uti Regibus* dixit Horatius, pro Regibus obsequi & illorum voluntatibus secundas agere, in notissimis illis versibus:

> *Si pranderet olus patienter, Regibus* uti
> *Nollet Aristippus. si sciret Regibus uti,*
> *Fastidiret olus, qui me notat* —

Et alibi,

> Utere *Pompejo Grosphe*, *& si quid petet, ultro*
> *Defer* —— .

Apud Comicum similiter *uti se* dicitur, qui genio suo indulget, animoque obsequitur:

> *Ei, bibe, animo obsequere mecum, atque onera te hilaritudine,*
> *Liberæ sunt ædes, liber sum, ego me volo* uti *liberè.*

Neque aliter accipiendum illud Plauti *Captivis Sc.*4. *act* 4.

> *Dicam ut penum sibi aliud ornet, siquidem sese* uti *volet.*

Parasitus namq; totum carnarium deturbaverat & aulas & calices confregerat, & cellas omnes refregerat, & omnia denique, quæ ad genium lepidè curandum valent, conturbaverat, adeoque aliud sibi quærendum habebat penu, siquidem genio suo indulgere vellet, Salmasius *ad Pollionem d. l.* V. & Barthium *Animadv. Papin.* passim.

Uticum, vel *us*, vulgo *Ouche*, vel *la forest d' Ouche*, sylva est Galliæ in Diœcesi Lexoviensi & Decanatu Monasterioli, cum loco cognom. ubi Ebrulfus Abbatiale Monasterium extruxit, quod ab ipso nomen accepit & dicitur una cum loco. *Ad S. Ebrulfum*, Gall. *S Evroul.* Idem tamen, quoniam situm erat in pago Oximensi, non longè a castello Oximis (*Hiesmes*) olim *Oximense* dictum esse, nec non à saltu, in quo est, *Uticense* Cointius in suis *Annal.* affirmat. Cœterùm *Saltus Uticensis, Sylvæ & Eremi Uticensis* meminere Ordericus Vitalis & VVilh. Gemeticensis. V. Hadr. Valesium *Notit Galliæ.* & *in Lexico univ. Tom. II. in voce, Uticense Monasterium.*

Utilius, inter adulteros Faustinæ, memoratur Capitolino, in *Marco Imperatore*, ubi tamen *Tutilius* legi jubet Salmasius; interim *Utilius*, non minùs ac *Tutilius*, nomen Romanorum, & *Utilia*, nomen mulieris in saxis esse, non inficiatus, *Not. ad l.*

Utricularius, Græcè 'Ἀσκαύλης, qui *utriculo* ludit; ad quod instrumentum respicit Hieronymus seu si quis alius Auctor *Epist. ad Dardanum*: *Antiquis temporibus fuit chorus quoque simplex pellis, cum duabus cicutis æreis. & per primam inspiratur, secunda vocem emittit.* Ubi *dorus* existimat legendum Salmasius, nam & δορὸς Græcis pellis est vel uter, apud Hesychium. Quòd verò de *Utriculario*, versum hunc Virgilii, sive incerti Auctoris in *Copa*,

> *Ad cubitum raucos excutiens calamos.*

explicant nonnulli, eidem refelluntur, Syricam illam *κωπαδίσα* ante tabernam suam sub crotalo saltantem, crotalumque simul manu quatientem & brachio crispante æreos calamos excutientem, quorum rauco concussu crepitus ille reddebatur, innui docenti, *Not. ad Vopiscum in Carino.* Figuram *Utriculi* habes apud Laurent. Pignorium *Comment. de Servis.* V. quoque infrà, voce *Utriculus*.

Utlagati, in Anglia olim, qui ob contumaciam in non comparendo, cùm in jus vocarentur, capitaliter convicti, adeoque capite diminuti fuere, dicti sunt, quasi *extra Legis protectionem* positi, etiam antiquitus *Forbannies*, similes iis, qui apud Venetos hodieque *Banniti* dicuntur, & in quales, apud vett. Hebræos, Zelotæ jus suum exercere poterant. Henr. Bractonius JC. A. C. 1240. *Item*, inquit, *forisfacit Utlagatus omnia, quæ pacis sunt, quia à tempore, quo Utlagatus est, caput gerit lupinum, ita quòd ab omnibus interfici poterit & impunè maximè si se defenderit vel fugerit, ita quòd sit difficilis ejus captio.* Quibus consonæ sunt Leges Eduardi Confessoris *c.*7. *Si repertus fuerit & retineri possit, vivus Regi reddatur: vel caput ejus, si se defenderit. Lupinum enim gerit caput, & hæc est Lex communis & generalis de omnibus Utlagatis* Et nomen illud *Capitis Lupini* etiam in Henrici IV. tempora, in Foro, pro *Utlagato*, duravit, ut elicit Seldenus ex Rogerii Cos. Londinensis fabula, apud Galfredum Chaucerum, necdum omnino editâ: designavitque quasi jus Zelotarum, ex origine, usurpatum pro eo, quem non solùm cuique licuerit occidere, sed ob cujus mortem sic inflictam laus saltem, publici præmii loco, singularis debita eo nomine fuerit interfectori. Sic enim antiquitus in Anglia circa lupos se mos habuit, quemadmodum postea aliquandiu circa vulpes etiam, catos sylvestres, mustelas, lutras, quadrupedes alios, uti & circa aves aliquas, frugibus & pullis infestiores, Lex hæc obtinuit. Certè & jus ejusmodi nonnulli olim, apud eosdem, in eos viguisse opinati sunt, qui *extra pacem & protectionem Regis* ideò positi (juxta formulam Forensem *Præmunire* dictam) quòd de re aliqua in Foro quocunque sive Romæ, sive Avenione, sive intra Angliam agerent, cujus cognitio ad Tribunalia spectaret Regia, id est, maximè in Ecclesiasticos

clesiasticos Majestatem Regiam sic planè auctoritatis Pontificiæ obtentu, lædentes. Sed sub Elisabetha Regina, sancito Parlamentario, opinio hæc abolita est: quemadmodum *Vilagatos* occidendi immunitas seculis abhinc aliquot evanuit. Interim mortem, pœnæ instar, inferendi, citra figuram judicii, usus etiam cernitur, ut in morem receptus, ubi famâ aliterve læsus quis in duellum lædentem provocaverit: qui de re Scriptores obvii, sed præ aliis, Thom. Hurtado *in Resolut. Moral. Tract. ult. Resol.* 5 &c. apud Jo. Seldenum *de Synedriis Vet. Hebraeor. l.* 2. *c.* 14. §. 3.

Utres, ludi olim genus. Erant enim, qui supra *Utres* oleo unctos & vino plenos pedibus saltarent, inter quos censebantur victores, qui ita sese gerebant dextrè, ut præ lubricitate humi non caderent, atque hi pro præmio utrem cum vino ferebant: qui verò utris lubricitate in terram lapsi, naribus solum percutiebant, non sine magna voluptate spectatoribus movebant risum. Quod antiquitus observatum fuit in ludis Baccho sacris, quos Ἀσκώλια vocabant, in quibus *Utres* e caprinis pellibus conflati (ἀσκὸς enim *utrem* notat) hujusmodi saltibus calcabantur, in caprarum contemtum, quæ adeò vitibus infestæ creduntur. Meminit ludi Aristophanes *Pluto*, Ἀσκωλιάζ' ἐνταῦθα πρὸς τὴν αἰθρίαν, id est, *hic sub dio super utrem salta.* Eubulus etiam apud Aristophanis Interpretem, καὶ πρός γε τούτοισιν ἀσκὸν εἰς μέσον καταθέντες ἐνάλλεσθε καὶ καγχάζετε ἐπὶ τοῖς καταρρέουσιν, id est, Quare *Utrem, in medio collocantes, saltate, & eos, qui humi ceciderint, cachinno prosequimini.* Ex Latinis Virgilius *Georg. l.* 2.

> *— — atque inter pocula læti*
> *Mollibus in pratis unctos salière per Utres.*

Cujus exercitationis priscæ iconem habes, e gemma Petri Stephanonii, quam Hieron. Mercurialis inseruit suo Operi *de Arte Gymnast. l.* 2. *c.* 11. Sed nec illud ignorandum, quod scriptum est apud Jul. Pollucem, ἀσκωλιάζειν, tam de his, quàm de uno sublevato pede, altero solo saltantibus, dictum esse apud Veteres. V. quoque Eust. *in Hom.*

Utricularium, Musici instrumenti genus, apud pastores agricolasque usitatum, cujus figuram una cum tibiis & fistula: Sistro item, crotalo, aliisque crepitaculis, ex antiquis monumentis, curioso Lectori spectandam exhibet Laur. Pignorius *de Servis*. Jul. Cæs. Scaliger *Poet. l.* 1. *c.* 20. ubi de variis tibiarum speciebus agit, *Utricularis* quoque tibiæ meminit, *utroque addito Acanthon factam, longè diversa figura, apud Mysos ac Pannonias, tanta acritate, ut penè tubam superaret. Apud Gallos verò pleniorem, raucorem graviorem, molliorem haberi, adeò ut in cubiculis quoque sine aurium offensione audiatur*, addens. V. paulò supra *Utricularius*.

V V.

Uva, ab *uvere*, i. humore & latice intus concluso. Varroni *l.* 4. quem αἷμα τῆς σταφυλῆς *sanguinem uvæ*, dixere Græci, uti & in Sacris appellatur, V. Gen. c. 49. v. 11. & Deuteron. c. 32. v. 14. Aliter *racemus*, Græcè Βότρυς, in vite potissimum, totus fructus est, qui partibus constat, *scapo, pediculo* & *acinis* sive *grano*, ut vocatur Ovidio, Columellæ, Scribonio. *Acini* partes sunt, *folliculus, succus, caro*, qui & *callus* Plinio, & *nucleus*. de quibus omnibus V. Is. Casaubonum *ad Sueton. Octav. c.* 76. adde Hadr. Turnebum *Advers. l.* 25. *cap* 16 & Becmannum *Origg. L. L. pag.* 293. „Earum genera magnitudine, colore, saporibus, acinis innu„mera—Hic purpureo lucent colore, illic fulgent roseo, nitent„que viridi. Candidans enim nigerque vulgares. Tument „verò mammarum modo bumasti. Prælongis dactyli porrigun„tur acinis. Est & illa naturæ lascivia, ut prægrandibus adhæ„reant parvi, mites & suavitate certantes — Durant aliæ per „hyemem, pensili concameratæ modo. Aliæ, in sua tantum „continentur anima, ollis fictilibus & insuper doliis inclusæ, sti„patæ vinaceis circumsudantibus. Aliis gratiam, qui & vinis, „fumus affert fabrilis, iisque gloriam præcipuam in forna„cibus Africæ Tiberii Cæsaris auctoritas fecit. Ante eum Rhæ„ticis prior mensa erat, & uvis Veronensium agri. Quin & „à patientia nomen acinis datur passis. Conduntur & musto u„væ, ipsæque vino suo inebriantur. Aliæ decoctæ in musto „dulcescunt, aliæ verò sobolem novam in matre ipsa exspectant, „translucidæ vitro &c. Plin. *l.* 14. *c.* 1. Ubi tamen, quod de *uvis passis* ait, fallitur Dalechampio judice, qui potius, quod ad Solem expandantur, sic appellari tradit. V. quoque AuctoremAnonymum *Hist. Orb. Terr. Geogr. & Civ. cap. de Commerciis*, ubi eas hodie è Cypro afferri, quæque Malagâ ex Hispania veniunt, duûm generum esse, *de Lexia* & *de Sol*, ait. Addit Plinius, *uvas magnitudinem infantium puerorum in interiore Africæ parte exuperare.* Quod citra hyperbolem dici, colligimus ex Numer. c. 4. v. 23. ubi de exploratoribus à Mose emissis, *Deinde pervenerunt usque ad vallem Eschōlis, unde exciso uno palmite, cum botro uvarum, deportaverunt eum palanga duobus*, sc. hominibus digna prorsus res visa, cujus gratiâ tam beata regio victricibus armis quæreretur. Quemadmodum Gallos primos in Italiam expeditionem suscepisse, ubertate soli & vini inprimis suavitate allectos, cùm Elico quidam Helvetius, qui fabrilem artem Romæ aliquandiu exercuerat, sub Tarquinio Prisco, ficum siccam & uvam oleique & vini præmissa, remeans secum tulisset, scribit Plinius *c. l.* Quod autem *de uvis ollis fictilibus includi solitis* habet idem, confirmat Aurelianus, qui *ollares* inde vocat, sicut σταφυλὰς ἐκ χύτρας appellat Aetius. Earundem meminit Martialis *l.* 7. ubi de fure cœnarum Santra,

> *Dulci placenta sordidam linit mappam,*
> *Illic & uvæ collocantur ollares.*

Et Statius *l.* 4. *Sy. v.* 9. *v.* 42.

> *Ollares rogo non licebat uvas,*
> *Cumano patinas in orbe tortas*
> *Aut unam dare synthesin —*

Quæ quomodo componi ac servari sint solitæ, docet Columella *l.* 12. *c.* 43. Ut de *uvis Apamenis*, quæ hodie *Damascenæ*, Lampridio memoratis in *Heliogabalo*, ubi inter alia hujus luxuriæ argumenta etiam hoc recenset, *quod miserit uvas Apamenas in præsepia equis suis*: de *uvis Lavicanis*, quarum mentio apud Capitolinum in *Clodio Albino*, ubi *uvarum Lavicanarum pondo viginti*, cum, juxta alia complura, jejunum comedisse; de aliis, nil dicam. Legem de *uvis* habemus Deuteron. c. 23. v. 24. *Si ingrediaris vineam proximi tui, comedes quidem uvas pro desiderio tuo ad saturitatem tuam: at instrumento tuo ne indito.* Qua non paulo severior militaris illa, quam cùm Hecatonymus gregarius miles, decerpendo uvas contra Imp. edictum, esset transgressus, vite ad mortem usque cæsum, legimus *in* 1. *Epigr. Græc.* εἰς τὸ κατ. Ex voto abstinuerunt, ad tempus Nazaræi; in perpetuum Rechabitæ, de quibus suprà: ex superstitione, hodiernorum Turcarum nonnulli &c. De more plurimarum olim Ecclesiarum simul cum pane & vino *uvas* in altari offerendi, pauperibusque distribuendi. V. *can.* 28. Conc. Trull. Acino *uvæ* porro inter potandum suffocatus Anacreon. Elephanti *uvarum* morotumque sanguine ad prælium accensi, 1. Maccab. c. 6. v. 34. sed & coronati *uvis* ebrii, uti docet C. Paschalius *Coron. l.* 2. *c.* 8. &c. V. plura apud Plinium *c. cit.* alibique, nec non hic passim. Quam ad vivum autem *uvas* expresserit Zeuxis, adeò ut aves similitudine deceptæ ad illas convolaverint, V. in eo. Ἀμπέλεια vox de aliis quoque dici solet, notumque pro baccis & corymbis hederæ vel sambuci usurpari non rarò: *de uva populi albæ*, aliisque huc pertinentibus, Salmasium adi *Exercitation. Plin. ad Solinum pag.* 333. 597. 610 &c. uti de genere ornatus capillaris, it. inauris, quibus ab *uva* Græci nomina indiderunt, V. suprà voce *Botronatus* & *Botrus*: de apibus autem βοτρυδὸν volantibus, ut Homerus habet, ubi de *Apibus*. Nec omittendum, quòd inter Zoophyta aquatica etiam *uva* est, de qua V. aliquid apud Bochartum *Hierozoici Part. prior. l.* 1. *c.* 8. & *uva* in palato soli animalium homini data, memoratur Plinio *l.* 11. *c.* 73.

VV*alcher*, nomen Mercurii, in Insul. VValachria, olim culti. Jac. Eindius *Chron. Zeland. lib.* 2. *Testes quoque sunt Ecclesiæ, quas per singula loca extruxit. Et sicuti VVallacriæ idolum Mercurii*, VValcher *nomine, rejecit, Ecclesiam Dei consecravit, ut illic* VV*estcapellis, ubi idolum adhuc ostenditur, patet.* Ubi de S. VVillibrordo sive Clemente ei sermo est, qui Mercurii simulachrum hoc, quod VVestcapellæ, VValachriæ vico, erat, destruxit, ut est apud Bekam *in vita ejus*. Fuisse autem Mercurio id nominis, ex eo judicat Eindius, quia tutela illi Insulæ, seu littorum esset commissa. Nam quid VV*alcher* aliud ac VV*al-heer*, h. e. *littorum potens* sive dominus littoralis? quippe VV*all* est agger aquis oppositus: item litus, ripa, crepido aquæ, Gerh. Joh. Vossius *de orig. ac progr. Idol. l.* 2. *c.* 32.

VV*aldeccum*, Germ. VV*aldeck*, regio Germaniæ, cum tit. Comitatus, de cujus situ V. voce V*aldeccum*. Sub proprio Comite, ex Familia illustri, quæ seculo XII. à VVitekindo hæreditario Advocato Episcopatus Paderbornensis originem nacta dicitur: sed ita, ut ab ejus filiis Vulquino Sualenbergia atque VV*aldeccia*, VVernero Pyrmontana, & Henrico Sternbergia linea descenderint. Hac extincta A. C. 1399. inter Schavvenburgicos ac Lippienses de successione certatum est. Illam clausit sub finem seculi XV. Ursula Joanni Com. Spiegelbergio nupta: unde ad hujus posteritatem, sed brevi iterum ex ea ad Gleichenses, atque tandem VV*aldeccios*, hæreditas devoluta est. Illam (Vulquini) progeniem quod concernit, Gotfridus fil. Sualenburgios sevit, ex quibus Henricus Ottonem VV*aldeccium* agnatum hæredem habuit A. C. 13 6. Godefridi frater Adolphus VV*aldecciorum* auctor est. Et quidem, qui ab hoc ortum trahit, Henricus cogn. *Ferreus*, ex Henrico & Adolpho filiis, duplicem progeniem habuit, quarum hæc terminata est Ann. C. 1495. Henrici duo filii, VVolrathus & Henricus, iterum duas lineas constituerunt: quarum hanc finiit VVilhelmus Ernestus, qui Tubingæ decessit A. C. 1598. illa hodieque superstes est; in qua qui nunc vivunt, communem patrem habent Josiam, extinctum An. C. 1588. Ejus enim major natu filius, ex Maria Com. Barbiensi, Christianus, qui obiit A. C. 1638. ex Elisabetha Com. Nassovia *in Sigen*, genuit Mariam Magdalenam (n. 1606. uxor. Simonis Com. Lippiæ) Sophiam Julianam (n. 1607. den. 1637. (ux. Hermanni Landgrav. Hassiæ) Annam Augustam (n. 1608. den. 1658. ux. Joan. Com. Saynæ & VVitgensteinæ) Elisabetham (n. 1610. den. . . . ux. VVil-

helmi

helmi VVirichii Com. *de Falckenstein*) Mauritium n.1611. denat. 1617. Catharinam (n.1612. ux. Simonis Ludov. Com Lippiæ.2. Philippi Ludovici Duc. Holsatiæ,den.1649.) Philippum(n.1613. den.1645. cui uxor obtigit Anna Catharina Saynensis) Christinam(n.1614. ux. Ernesti Com.Saynæ & VVitgenst.)Dorotheam (n.1617. ux. Emiconis Com. Leiningensis) Agnetem (n. 1618. ux. Jo. Philippi Com Leining. den. 1651.) Sibyllam (n. 1619 ux. Frid. Emiconis C. Leining.) Gabrielem(n.1621. den. 1624.) Joannem (n.1622. maritum Alexandrinæ *de Vehlen* 2 Henricæ Dorotheæ Hassiacæ) Joannam Agatham (n.1623. den. 1636.) & Luisam (ux. . . Bar. *de Effern*) E' quibus Philippo,ex Anna Catharina præfata, geniti suntChristianus Ludovicus (n.1635.maritus Annæ Elisabethæ Rappolsteiniæ) Josias, (qui n. 1636. sibi junxit VVilhelminam Nassoviam) præter filias,omnes *Comites VValdecciæ* &c. Minor filius Josiæ, ex eadem uxore,Volrathus lineam *in Arolsen & Culenburg* condidit: Pater ex Anna March. Badensi (cujus mater fuit Elisabetha Com. Culenburgica)inter alios, Philippi Theodorici (nat. 1614. den 1645. mariti Mariæ Magd. Nassoviæ) Joannis Ludovici (n.1616. den.1638,)Georgii Friderici (qui natus 1620. ducit Elisabetham Carolam Nassoviam) &c.E' quibus Philippo Theodorico & Mariâ Magdalenâ nati sunt, Amelia Catharina (n 1640. ux. Georgii Ludov.Com. Erpach) Henricus VVolrath(n.1642. den 1664. ux. . . fil. Philippi Com. VV*aldeccii*) & Florus VVilhelmus (n. & den. 1643) *Comites de VValdeck*, &c. *lineæ Culenburgicæ.* Georgio verò Friderico & Elisabethâ Carolâ, Volrath Christianus (n.1646) Fridericus VVilhelmus (1657) aliique *Comites VValdeccii &c. in Arolsen & Culenburg.* At Christiano Ludovico ex Anna Elisabetha Rappolst. inter alios geniti sunt Fridericus (n.1663.)Henricus Vollrath (n.1665.)& Fridericus Ludovicus(n.1672) V. Spenerum *Theatro Nobil. Europ. Part.I. p* 116. 129. 146. 166. *in Indice Part. II. p* 86. & *de Arte Herald. Tom.II.*

VValdenburgum, castrum Germaniæ in Franconia, sub proprio Comite, ex Familia Hohenloica. In hac enim cùm præcipua hodie divisio sit, in ramum Langenburgicum & *VValdenburgicum*, hujus auctor fuit Eberhardus, filius minor natu Georgii, extincti An. C. 1551. Junxit is sibi Agatham Com. Tubingensem, & suscepit ex ea Georgium Fridericum, qui obiit A.C. 1600. pater ex Dorothea Ruthena Philippi Henrici, defuncti A. C. 1644. Hoc & Dorothea Walpurge agnata, inter alios complures, nati sunt, Wolphgangus Frider. (A. C. 1617. cui uxor obtigit Eva Christina agnata, den . . .) Philippus Gothofridus (A. C. 1618. maritus Annæ Christinæ Limpurgiæ) &c. E' quibus uterque numerosam prolem suscepit, qui omnes, *Comites* sunt *de Hohenloë* &c. *in VValdenburg.* Phil. Jac. Spenerus *ibid. Part. I. pag.* 160. & *II. pag.* 121. & 123. V. quoque suprà, ubi de Familia *Hohenloica.*

VValdpurgum, V. ubi de Familia *Dapiferorum*, seu *Truchsessia.*

Wallersteinium, castrum Germaniæ, in Suevia, sub proprio Comite, ex Familia Oetingensi: in qua Fridericus minor natu filius Ludovici, defuncti A.C. 1557. *VVallersteinium* ramum ex se produxit. Junctâ enim sibi Euphrosynâ Com. Oetingensi, decessit is A. C. 1579. relicto fil. Wilhelmo, qui obiit A.C. 1582. Pater, ex Joanna Zollerensi, Martini Francisci (den. 1653. post matrimonium cum Isabella Eleonora Helfenstenia contractum) Mariæ Magdalenæ (ux.VVilhelmi March Badensis)Ulrici(den. 1644.)Friderici VVilhelmi (cui uxor obtigit Rosina Susanna *de Trubeneck*) & Margaretæ (ex . . *de Thun* matris Guidobaldi Archiep. Salisburg.) *Comitum Oetingensium* &c. *lineæ VVallersteniæ.* E' quibus Martino Francisco ex ux.præfata geniti sunt Maximil.Ferdin.(n.1639 , MariaFrancisca(ux.Cratonis Adolfi Ottonis *Com. de Cronenburg & Hohengeroldseck*) &c *Comites Oetingæ* &c. *in Balderen.* Philippus Jacobus Spenerus ubi suprà *Parte II. pag.* 26. & 122.

VVallia, principatus Angliæ olim cum tit. Regni. Cùm n. Britanni à Saxonibus (quos Vortigernus R. contra Scotos & Pictos evocaverat)pulsi, versus Occidentem in altissimos montes se recepissent, ibi peculiare Regnum *Cambriæ*, seu, uti Saxones vocabant, voce Germ. VV*allia*, nomine, condiderunt, quod post varias vices, quo pacto ad Angliæ Reges pervenerit,diximus suprà, voce *Cambria.* & *Vallia.*

VV*alpurga* sive VV*alpurgis*, S. VVinibaldi & VVillibaldi soror, ob eruditionem, inque aliis convertendis zelum ac sanctitatem in pretio fuit, Ann.C. 780. Condidit *Hodæporicon* fratris VVillibaldi.Vitam ejus scripsit Philippus Aichstadianus, quæ extat *Tom.IV. Antiqq. Lect. Henrici Canisii.*

Comites Nassovii.

VV*alravius*, ortum à Theodosio Laurebergii Toparcha ducens,(ex Helena, Joannis Arduennæ D. filiâ) Dieterici successoris, pater fuisse fertur, tumulatus Baccaraci ad Rhenum. Ex ejus abnepote Joanne ortus *VValravius*, ex Barbara Munzenbergica, inter alios, filium habuit cognominem in ditione successorem, maritum Agnetis Com. Deckenbergensis: ut alios vetustioris illius ævi, & certis historiæ monumentis destituti, omittam.

VValravius I. filius Othonis Com. Nassoviæ, Toparchæ Lopperæ, Laurebergii & Sonnebergii, (à quo certior series) ex Magdalena VValravii Com. Sponhemii filiâ) pace & bello egregius. Othoni Imp. in Hungaria, Bohemia & Gallia fortem operam præstitit, defunctus A.C.1020. postquam 48.annos ditiones rexisset, & tumulatus Norinbergæ. Ei ex Irmgarda Burggravii Torsellani fil. sorore Henrici III. Imp. genita, prognati sunt, VV*alravius II.* Patris successor, & Otho, stemmatis Nassovio Geldrici conditor, præter filias, Adelheidam Reginhardi,Rinckelæ Toparchæ & Irmtraudam Joannis Coningstenii uxores.

VV*alravius II.* Arnstenii Comite sibi junctâ, obiit Anno C. 1068. Pater Roberti successoris, & Arnoldi, qui decessit improlis.

VV*alravius* III. Roberti modò dicti filius, Conradi Imp. miles, defunctus est A.C.1156. relictis filiis Henrico& Roberto, quorum is *Principis* nomine in priscis Annalibus aliquoties salutatus obiit a. 1199. Ei ex Agnete(fil.Burggr.Stromberg. geniti sunt, Henricus, Otho successor, VV*alravius* brevis ævi,& Anna. Othonis filius, Henricus fuit cognomine *Dives*, quo genitus

VV*alravius*, primus VVeisbadæ, VVeilburgi, Idsteniique Comes, hæreditate paternâ cum fratre minore natu Othone (Dillenburgici Comitatus primo auctore) divisâ factus, An. C. 1255. Rodolpho I. Imp.gratus fuit, ab eo Aulici Consilii Præses constitutus. Decessit A. C. 1285 ex Adelheida (Com Catti melibocii fil.) pater, inter alios Adolphi Imp. qui Patri in Comitatu successit, & VV*alravii*, cujus filius Philippus fuit, ex AnnaFriderici Norbergæ Burggravii filia prognatus. Eidem Adolpho præter Gerlacum successorem, filius quoque fuit VV*alravius* Mechtildis (Ludov.Com. Palatini fil.) maritus &c. Cyr. Lentulus *Geneal. Principum & Com. MS.*

VVardhusium, ultimum Europæ oppidum, in extrema Lappia; sedes Præfecti est, qui totam Finmarchiam & Oceanum Septentrionalem gubernat. Georgius Hornius *Orbe Imperante, cum Notis* I. Ottonis Menckenii *pag.* 514. V. *Lappia*, item *Vardhusium.*

VV*aregi*, Imperium Russiæ condiderunt A 753. per VV*aregos* autem Russi intelligunt, quidquid nationum mari Balthico adjacet, Finnos, Suecos, Livonos, Russos, Vandalos: e quibus delati in Russiam tres fratres Ruricus Novogardiam, Scineus *biale-Gyfioro* & Truborus Plescoviam, tres celebres Ducatus, condidere, Georg. Hornius *Orbe Imp.* ubi tamen *Zechum, Lechum* & *Russum*, tres itidem fratres, & a duobus prioribus Bohemos & Polonos, a tertio Russos, conditos fuisse, ait L. Joach Fellerus, *Animadvers. ad eum pag.* 373. V. quoque suprà, ubi de *Rurico* & *Russia.*

VV*aremundus*, aliquot priscorum Nassoviæ Comitum nomen: e quibus unus, filius Joannis, provinciam rexit post patrem, ac VValravium fratrem successorem habuit, filiæ solùm ex Sindacula, Andakero Mundervorstio natâ, pater. Alius Arnoldo Comite natus ex Sidonia Com. Schvvartzenburgica, genuit Joannem Dietericum & Ambergam &c. Cyr. Lentulus *Genealog. Principum & Comitum Nassoviæ MS.*

VV*eiblinga*, Germ. *VVeiblingen*, opp. Germaniæ, in Ducatu VVirtenbergico, patria Conradi III. Imp. cujus milites cùm in prælio contra Henricum Superbum, Guelphi fratrem, suum *VVeiblingen* inclamarent, inde *Gibellinorum* celebre nomen ortum vult, Georg. Hornius *Orbe Imper.* Fellero, potiùs ex verbis *hie Gybeling*, quod villæ nomen, ubi Conradus educatus, illud accessente, *Animadv. ad eum p.*34. V. supra.

VV*eilburgum*, opp. Germaniæ, in Com. Nassoviæ, sub proprio Comite, ex Familia hac illustri. Defuncto enim Adolpho *Imp.* filius ejus Adolphus, hæreditate cum fratre Joanne minore natu divisâ, Patri in VVisbadensi & Jdstenio Com. successit, Johannes verò VVeilburgum nactus est, unde stemmatis *VVeilburgii*, ab integro corpore separati, origo. Nactus is postmodum Annam, JoannisCom.Saræpontani filiam unicam, Comitatum hunc *VVeilburgensi* junxit, defunctus A.C.1371. Ei successit fil. Philippus, qui decessit A C. 1429. Pater ex Catharina Lotharingica (Friderici Ducis fil.)Philippi, qui *VVeilburgium* ramum continuavit; & ex Anna Hohenloica, Johannis, qui Saræpotanum ortus est. Philippo genitus Ludovicus filium habuit Philippum II. quo natus Albertus, Saræpontanam ditionem VVeilburgensi Comitatui denuo junxit, extinctus A.C. 1616. Natus ei,ex Anna agnata, Ludovicus obiit A. C. 1627. è cujus,& Annæ Mariæ Hassiacæ, filiis tribus, VVilhelmo Ludovico Saræpontum, Germ. *Sarbrucken*, Joanni VVisbada cum Idstenio, & Ernesto Casimiro *VVeilburgum* obtigit, unde tres iterum lineæ. Et quidem Ernesto Casimiro genuit Anna Maria Com.Saynensis & VVitgenstenia, Fridericum (maritum Elisabethæ Christinæ VVitgensteniæ) & Mariam Eleonoram, (ux.Casimiri Com. Eberstenii) *Comites Nassoviæ* &c. *Lineæ Saræpontanæ in VVeilburg.* Phil. Jac. Spenerus *Theatro Nobil. Europ. Part. I. pag.* 60. & *in Ind.* ubi de Familia *Nassovia*, V. quoque

cum

eum, *Arte Heraldica Tom. II.* Primus autem VValramus seu VValravius Henrici cognom. *Divitis* fil. pater Adolfi Imp. in divisione hæreditatis paternæ, *VVeilburgum* cum aliis nactus fuerat, ut vidimus supra.

VVeildinga, Germ. *VVeildingen*, castrum Germaniæ, in Suevia, sub proprio Duce, ex Fam. VVirtembergica. Manfredus enim fil. minimus natu Julii Friderici Brentianæ lineæ auctoris, genitus A. C. 1626. postquam bellum reliquisset, *VVeildingæ* sedem fixit ductâ Julianâ Oldenburgica (fil. Antonii Com. Delmenhorstani) A. C. 1652. ex qua filiis Friderico Ferdinando, Augusto & Manfredo, genitis A.C. 1655. 1656 & 1658 inque tutela Ducis Eberhardi patruelis, & Marchionis Anspacensis, relictis, decessit A. C. 1662.

VVeinmaria, adde: Comes ejus ultimus Hermannus fuit, à Friderico Landgravio Thuringiæ, quem contemtim *Fritz* appellare solitus erat, Comitatu exutus An. C. 1342. Eum Joh. Friderici Elect. filii, post bellum Smalcaldicum, a Cæsare acceperunt, unde linea *Saxo VVeinmariensis* orta. Quæ hodie, Altenburgico ramo nuper extincto, in Gothanam (Altenburgensis ac Coburgensis Ducatuum hæredem) ac *VVeinmariensem*, tribus surculis, VVeinmariensi, Marcsulano & Jenensi florentem, distinguitur. V. Georg. Hornium *Orbe Polit.* cum *Anim.* L. Ottonis Menckenii *pag.* 221. & supra passim.

VVeisbada, opp. & Comitatus VVetoraviæ, sub proprio Comite ex Familia Nassovica. Obitu enim Henrici cognom. *Divitis*, imperante Rodolpho I. inter filios ejus VValravium & Ottonem hæreditate divisa, huic Dilleburgum, illi *VVeisbada* & *Idstenium* cessere, circa A.C. 1255. Ei successit fil. Adolphus, Imperiali axiomate auctus, in cujus posteris Adolphus præfecturâ Geldriæ ac Zutphaniæ, & gratiâ Maximiliani I. Imp. clarus, ex Margareta Hanovica Philippum sustulit, qui primus Lutheri reformationem Comitatui huic intulit, defunctus A. C. 1520. Ultimus fuit Joannes Ludovicus VVeilburgensis & Saræpontanus. Huic cùm tres essent filii, medius Joannes *VVeisbadam* cum Idstenio nactus, ex Sibylla Magdalena March. Badensi suscepit, præter filias aliquot, Gustavum Adolphum (n. 1632. den. 1656.) Ludov. Fridericum (n. 1633. den. 1656.) & Joannem (n. 1638. den. 1658.) *Comites Nassoviæ &c. Lineæ VVisbadiæ seu Idsteniæ*. Cyr. Lentulus *Geneal. Principum & Comitum Nassoviæ MS.* & Phil. Jac. Spenerus *Theatro Nobil. Europææ Part. III. pag.* 28. V. quoque hunc *Arte Herald. Tom. II.* ut & in voce *Visbada*.

VVeissenhorna, V. suprà ubi de Familia illustri *Foggerorum* Comitum.

VVelzeria, seu *de VVels*, Familia Germaniæ illustris, quæ seculo jam XIV. florens, in duos præcipuos ramos divisa est, *Styrium* & *Carinthium*, quorum uterque iterum pluries subdivisus. Unius è Styria lineâ seriem hanc exhibet Spenerus: Ernricus *VVelz* in *Spiegelfeld* Ruperti fil. Joannis nepos ex Joanna Bar. *de Kollonitsch*, genuit Gothardum Dn. *de VVelz*, L. Bar. de *Eberstein*; cujus ex Rosina Bar. de *Eybisvval* fil. Joannes Felix junxit sibi Amasiam Sidoniam L. Bar. *de Freiberg* atque ex ea genuit Gothardum Helfricum (n. 1654.) &c. *Dn. de VVelz L. B. de Eberstein* &c. V. Spenerum ubi suprà, *Part II p.* 60. & *Arte Her. Tom. II.* Sed & Patricii Aug. *Marcus VVelserus* scriptis, & Philippina *VVelzeria*, conjugio Ferdinandi Archid. Austriæ, è quo Carolus March. Burgoviæ & Andreas Cardin. prodierunt, notissimi sunt.

VVendelstenius Joannes, *Codicem Canonum Romanorum* primus edidit A.C. 1525. de quo V. Gerh. von Mastricht *Hist. Jur. Eccl. num.* 79. qui etiam VV*enilonis* inter eos, qui *Capitula Caroli* Ludovici fil. collegere, meminit *n.* 198.

VVepria, aut *VVipria*, sylva, corruptè *in Actis* S. Dagoberti fabulosis appellatur, quæ aliàs *Vabrensis sylva*, vulgò *le Bois de Vojure*, altero lapide à Satanaco, V. in voce *Vabrensis pagus*.

VV*erthemium*, adde: Habuit Michael Comes unicam filiam, Barbaram, sed eodem secumanno extinctam, cujus progenitores, à Michaele Dn. *Breuberg*, al. Joan. Com. VV*erthemio*. Sophiæ Com. Hennenbergicæ, al. Mechtildis Com. Schvvartzenburgicæ (Gunthero genitæ) marito, ad annum usque emortualem, idem exhibet. *Theatro Nobil. Europeæ Tom. I. pag.* 114. Hodierna verò Familia, cùm in duos ramos abierit, ut dictum; in priore, Christophorus Lud. Com. *de Levvenstein & VVertheim*, defunctus A. C. 1618. ex Elisabetha Manderscheidia, pater fuit Friderici Ludovici; quo & Anna Hedvige Stolbergiâ, geniti sunt Lud. Ernestus Ann. C. 1627. cui Catharina Elisabetha Saynensis nupsit) Fridericus Eberhardus (A.C. 1629) & Gustavus Axel (qui n. 1632 Agatham Oettingensem sibi junxit A. 1657.) præter filiam Ludovicam Barbaram n. 1631.) &c. *Comites de Levvenstein & VVerthem &c. lineæ Virneburgicæ*. E quibus Ludovico Ernesto, ex uxore dicta, inter alios, genitus est, Joachim Fridericus 1667. In posteriore, Joann. Theodoricus, qui decessit A. C. 1644 ex Josina Marcæ Com. juxta alios, suscepit Josinam VValpurgim (nat. 1615. uxor. Henrici Comitis Bergensis) Ferdinandum Carolum (n. 1616. & Dorotheam Catharinam (n. 1618. ac Ferdinando Manderscheidio nuptam) Quorum medius ex Anna Maria Com. Furstenbergia genuit Mariam Annam (quæ n. 1652. nupsit VVilhelmo Hassiæ Landgravio) Eleonoram (quæ an. 1653. genita, Erico Adolfo Com. Salm. Reifferscheidio elocata est) Maximilianum Carolum (n. 1656.) Franciscum Leopoldum (n. 1661.) aliosque *Comites de Levv. & VVertheim &c. Lineæ Rupifortia*. V. eundem Spenerum, ubi suprà, *Parte I. pag.* 35. *Parte II. pag.* 59. *Parte* III. *pag.* 84. 85. & *Arte Heraldicâ Tom.* II.

VVesselus Gansefort, Groningensis, tanta omnium literarum ac disciplinarum cognitione sui præditus, ut communi elogio *Lux Mundi* diceretur. Peritus erat trium linguarum, Latinæ, Græcæ & Hebrææ: ad quarum mediam eò exactius discendam, in ipsam Græciam profectus est. Cumque An. C. 1477. Philippus Elector Palatinus Heidelbergensem instauraret Academiam, non alius dignior visus est, qui ad Theologicam cathedram vocaretur: Sed cùm Doctoratum suscipere non posset, propterea quòd Monasticum ordinem parùm amaret, relictâ Professione Theologicâ, Philosophicam suscepit. Profitebatur autem Philosophiam Platonicam, quòd eam Christianismo judicabat convenientiorem atque utiliorem. Mox verò, cùm Lutetiam inde secessisset, Successorem accepit Rod. Agricolam Omlandum, V. Joh. Georg. Hornium *Hist. Phil. l.* 6. *cap.* 5.

VVesterburgum, Germ. VV*esterburg*, quasi *occiduum Castrum*, nomen Comitatus Germaniæ in Palatinatu ad Rhenum, sub proprio Comite, ex Familia meritis antiquitate & affinitatum splendore inclyta: cui *Leiningensem* titulum attulit Margaretha Landgr. Leiningensis filia, Reinhardo VV*esterburgico* nupta, dicunturque filii horum Reinhardus & Cuno à Palatin. El. investiti A.C. 1471. lite tamen inter hanc & Leiningensium Comitum illustrem Domum nondum decisâ. Dispescitur illa in duos nunc ramos, *VVesterburgium* & Leiningensem, in quo posteriore, surculo uno Oberbrunnensi (de quo suprà) extincto, alter *Grunstadensis* superest, à Ludovico Eberhardo *Com. Leining. & VVesterburg. &c. in Alt & Neu-Leiningen*, marito Carolæ Nassoviæ, continuatus. In priore, Georgius VVilhelmus Com. *de Leiningen & VVesterburg*, filius Christophori, nepos Georgii, pronepos Cunonis, ex Sophia Eleon. Lippiensi, inter alios genuit Annam VValpurgim (A.C. 1647. ux. Augusti Ducis *Saxon*) Fridericum VVilhelmum (A.C. 1648.) Joann. Antonium 1655.) Christoph. Christianum (A.C. 1656.) Henricum Ern. Fridericum (A.C. 1665.) & Georgium (A.C. 1669) *Comites de Leiningen & VVesterburg*. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobilit. Europ. Part. I. pag* 65 *in Ind. Parte* III. *pag.* 30. & *Arte Herald. Tom.* II.

VVesterrvaldia, Germ. *VVesterrvald*, quasi *Occidua Sylva*, tractus Germaniæ est, in Comitatu Nassoviæ, sub proprio Comite, ex illustri hac Familia. Cessit autem, in divisione hæreditatis paternæ, Georgio Joannis Senioris filio tertio, una cum Quatuor Pagis & Beilstenio dominio: pecorumque past u nobilis est, & fonte Hunniaco, ac ingenti lapidum strue in sublime concumulata, monumentis, ut quidam, Hunnorum Gigantumque, à quibus aliquando culta fuerit. Cæterùm majorem hujus terræ portionem Ernestus Casimirus filius Joannis præfati ordine quartus, liberis suis tradidit, postquam relictâ illa Georgii proles Dilleburgum legit: alterâ parte Hadamariæ Domino adjectâ. Cyr. Lentulus *Delineat. Urbium & Agrorum Nassoviæ MS.*

VVestgothi, V. *Visigothi*.

VVestphalia, adde: Inter Gentis Anhaltino-Lauenburgicæ titulus etiam hic comparet. Nempe translatâ ab Anhaltinis seu Lauenburgiis, in Misnenses Saxoniâ, de qua re suo loco, Angrivaria tamen (quæ aliàs eosdem semper Principes cum Saxonia habebat) in Bernardi Ascanii posteritate mansit, juxtà cum iis VVestphaliæ terris, quas Henrico Leoni ablatas, illi Cæsar adjecerat. In partem tamen etiam Philippus Ubiorum Antistes venit, qui, Henrico suâ sponte infensus, tum Cæsare irato, occupatam armis ditionem hujus assensu sibi asseruit. Et quidem septem oppida, 25000. subditos & 200. Nobiles *Landsassios*, ex VV*estphalia* Coloniensium Præsulum ditione teneri, Electoris Legatus hisce in Comitiis Imperii memoravit. Ideoque tum Archiepiscopus, tum Lauenburgius Dux, ut harum terrarum *Ducumque Angrivariæ & VVestphaliæ* nomine peculiare suffragii alterna vice ferendi jus ipsis permitteretur, consentiente & commendante horum desideria Cæsare, petiere. Tob. Pfannerus *de præcipuis German. Principum Gent. c.* 10.

VVestrasia, V. *Neustria*.

VVestsaxones, adde: Regnum hoc, tertium ordine, ex VII. illis, quæ Anglo-Saxones in Britannia Insul. constituere, à Cerdicio fundatum est A. 519 postmodum sub Rege Egberto, Heptarchiâ illâ in Monarchiam conversâ, primus hic perpetuus Monarcha factus, abrogato *Saxonum* nomine, universam gentem appellari voluit Anglos, & Regnum Angliam. A. 800 Georgius Hornius *Orbe Imper. cum animadv.* L. Joachimi Felleri *p.* 314.

VVetinum, adde: Ex Comitibus *VVetinensibus* Bruno post Geronem Com. Altenburgi & Mersburgi, terras, quibus nunc *Marchiæ Brandeburgicæ* nomen, *Marchionis* titulo à Cæsare regendas accepit A. 956. Sed nepotem ejus Theodoricum ditione

Obotritici exuerunt, pulsi rursus ab Udone Solvvedelensi. Tobias Pfannerus ubi suprà c.4.

Wexfordia, urbs Hiberniæ, in prov. Lagenia, bello Henrici II. Angl. R. contra Rodericum Hiberniæ R. prima Hibernicarum urbium, ab Anglis capta est, arce ibi belli contra Hibernos constitutâ, circa A. 1170. Georg. Hornius *l. cit. p.* 325.

Wichbild, jus civ. Magdeburgensis dicitur, q. *jus municipale*, ut est in *Vocabulario* Juris Saxon. cujus compilatorem esse ajunt Burchardum Mangepheldium, qui vixit sub Othone IV. Imp. Duce Saxoniæ Brunsuic. & Com. Pictaviensi, V. Goldastum *Prolegom. ad illud*, Jo. Gryphiandrum *Commentar. de VVichbildis Saxon.* Herm. Conringium *de Orig. Juris German.* Alios.

VVieda, opp. Germaniæ, Comitatus cognominis caput. Quæ Familia cùm diu inter illustriores habita fuisset, ultimus masculorum VVilhelmus Comitatum fratris Joannis nepoti Friderico ex Dominis Runckeliæ descendenti, donavit. Unde nova stirps cujus in duabus jam lineis consistit, auctoribus Friderico *in VVied*, & Joanne Ernesto *in Dierdorff*, Hermanni & Julianæ Elisabethæ Solmensis filiis. Quorum ille, Mariam Juliam Com. Leiningensem sibi junxit & ex ea inter alios suscepit Georgium Herm. Reinhardum (n. A. 1640.) Fridericum Melchiorem (A.1642.) Carolum Ludovicum (A 1654.) &c. *Comites de VVieds* &c. Iste, defunctus A.1664. ex Hedvige Eleon. Com. Eberstenia reliquit filium Lud. Fridericum *Com. de VVied, Dn. de Runckel, Isenburg & Messou, lineæ Dierdorffianæ*. V. Spenerum *Theatro Nobil. Europ. Part. II. pag. 4. Parte III. pag. 75.* & *Arte Herald. Tomo II.*

VViesensteiga, castrum Germaniæ in Suevia, sub proprio olim Comite ex Familia Helffenstenia. Superiori nempe seculo, in Ulrici Com. Helffenstenii & Catharinæ Sonnenbergiæ filiis, Georgio atque Ulrico, duo rami *Messkirchius* & *VViesensteiginus* in diversum ire cœpere: cujus tamen utriusque masculi, intra anni spatium, defecere A.1626. in bona alia succedentibus Bavaris: alia (inprimis *Messkirchium* seu *Messkircham*) occupantibus Furstenbergiis, quibus hodieque ab Helffensteniis filiabus, earumque hæredibus, lis movetur, nondum hucusque decisa. Ita autem se *Messkirchiorum* linea habuit: Fridericus Comes Helfenstenii, qui obiit A.C. 1474. ex Agnete VVeinspergensi, Engelberti filiâ, pater fuit Friderici extincti A 1482. Hoc & Agnete Eberstenià (fil Bernardi Com.) genitus Ludovicus, junxit sibi Elisabetham Limpurgiam (fil. Georgii Dn. & Pincernæ *de Limpurg*) obiitque A.1494. Pater Ulrici præfati, cujus major natu filius Georgius Comes Helffenstenii, *in Messkirch*, decessit A.C.1573. relicto ex Apollonia *de Zimmern* (fil. Frobenii Christophori Com) Georgio Frobenio filio, defuncto A. 1622. Huic Maria Helffenstenia agnata, lineæ *VVisensteig*, genuit Georgium VVilhelmum, Sibyllæ Hohenzolleranæ Joanne Com. genitæ maritum, extinctum A.C 1626. & Joannam Eleonoram ac Mariam Vratislao Com Furstenbergico nuptam ac defunctam A.1629. Com. Helffenstenios &c. ultimos lineæ *Messkirchiæ*. Idem *Part. II. pag.* 20. Idem verò jam nomen, matrimonio Mariæ præfatæ, in Furstenbergicam familiam transiit. Vratislaus enim maritus ejus Com. *de Furstenberg*, lineæ Blombergiæ, ab uxore dictus *in Messkirch*, novum in hac familia ramum condidit. His enim conjugibus nati sunt Maria Eleonora Dorothea (ux. Johannis Eusebii Fuggeri Com. *de Kirchberg*) Franciscus Christophorus (n.1625. maritus Mariæ Theresiæ Princ. Arenbergæ) Frobenius Maria (n.1627.) & Joannes Maximilianus Franciscus, qui obiit . . . omnes *Com. de Furstenberg* &c. *Lineæ Blombergiæ in Messkirch*. Similiter appellantur, qui ex secundo Vratislavii conjugio orti sunt. Is enim, priore conjuge extincta A.1629. ex altero Helffensteniæ stirpis ramo, Franciscam Carolinam, filiam minimam natu Rudolfi Com Helffenstenii, (qui ultimus è masculis totius stirpis obiit A 1626.) sibi uxorem junxit, secundis nuptiis, atque ex ea progenuit Mariam Franciscam (n 1638.) Jo. Martinum Ferdinandum (1640.) Rudolfum Maximilianum (den . . .) & Ferdinandum VVilhelmum (itidem extinctum . . .) omnes itidem *Com. de Furstenberg, lin. Blomb. in Messkirch*. V. Ph. Jac. Spenerum *Theatro Nobil. Europ. Part. II. pag.* 20. & *Part. III. p.* 41. & 87. *VViesensteigiorum* verò series hæc: Ulricus præfatus, rami auctor, ex Catharina Montfortia suscepit Rudolphum, patrem Rudolphi, qui ultimus è masculis totius Helffensteniæ stirpis decessit A.C.1626. Pater ex Eleonora Furstenbergia numerosæ prolis, in qua tamen masculi omnes cœlibes, & ante patrem defecere: inter filias, Maria Joanna n. A.C. 1612. Maximiliano primùm Adamo Landgr. Leuchtenbergio, inde Christiano Com. Palatino Rheni *in Birckenfeld* nupta, obiit A. 1665. Isabella Eleonora, n. A. C. 1613. uxor obtigit Martino Francisco Com. Oetingensi *in VVallerstein* & Francisca Carlotta n. An. 1618. elocata est Vratislao Com. Furstenbergio, extincta An. 1641. V. eundem Spenerum *ibid. pag.* 9. ut & *Arte Heraldica Tom. II.*

VVildgravii, V. suprà *Rhingravii*.

VVilhelmus Ferrobrachius, Drogonis Tancredo Normanno geniti in Apuliæ Comitatu successor, Calabriam & Capuam adjecit, seculo XI. quem Robertus Guiscardus excepit, magnâ Siciliæ parte potitus: hunc ejus frater Rogerius Bossus, qui primus se *Siciliæ Comitem* appellavit Georg. Hornius *Orbe Imper.* cum *Animadvers.* L. Joach. Felleri *pag.* 83. V. quoque supra, ubi de *Sicilia*, alibique, nec non voce *Guilielmus*.

VVirtemberga, adde: Ducatum hunc Ulrico Duci, à Fœderis Suevici Sociis Reutlingæ urbi, à Duce infestatæ, opitulantibus A.C.1500. ereptum, Carolus V Imper emit, Ferdinando fratri, cùm paternas terras partirentur, adsignatum; quem tamen huic rursus ademtum Philippus Hassiæ Landgr. Ulrico restituit. Secuta pòst, Philippi operâ, Cadomica transactio, Ulrico possessionem hujus terræ ita firmavit, ut eam beneficium Domus Austriacæ agnosceret, huic etiam successionis spes deficientibus aliquando *VVirtembergiis*, servaretur, quanquam conditiones illæ Ulrico minùs placerent. At tandem Duces isto nexu Rudolfus II. Imp. exsolvit, consensu Gentilium pactus, ut clientelà hac eximerentur VVirtembergii, salvo tamen Austriacis, si illi deficerent, successionis jure, hujusque abdicationis pretium non spernendam auri summam tulit. Quam ob spem tamen successionis titulum Austriaci retinuere &c. Tob. Pfannerus *de præcip. German. Principp. gentibus cap. I.*

VVisbada, V. suprà *VVeisbada*.

VVisenburgum, oppidum Germaniæ in Misnia, sedes Philippi Ludovici fuit, fil. minimi natu Alexandri Holsatiæ Ducis, lineæ Sonderburgicæ, qui ex Catharina Com. VValdeccia, ductâ A.1649. genuit Dorotheam Elisabetham, Georgio Lud. Comiti Sinzendorfio nuptam: ex altera verò conjuge, Anna Margaretha Hassiaca, Fridericum (qui n. A.1651. Chiliarcha Cæsareus Carolam D. Ligniciam duxit & à patre *VVisenburgum* emit, Carolum Lud. (qui n. A.C. 1654.) VVilhelmum Christianum, & filias aliquot, *Duces Slesvici & Holsatiæ lin. Sonderburgicæ, in VVisenburg*. V. Philipp. Jac. Spenerum *Sylloge Geneal. Histor. in Famil. Oldenburgo-Danica* & *Arte Herald. Tom. II.*

VVitgenstenium, Germ. *VVitgenstein*, urbs Germaniæ, in Circulo Rheni super. Comitatus cognominis caput, sub proprio Comite, ex Fam. Sayno-VVitgenstenia, de qua vide suprà, voce *Sayna*.

VVitikindus I. adde: Non Saxonum, sed Angrivariorum tantùm atque VVestphalorum Ducem, nec hæreditario quidem jure fuisse, docet H. Conringius *ad Lampad. de Rep. Rom. Germ. Part.* 3. *c.* 5. Et jam priùs observaverunt alii, non semper *Regis* neque *Ducis* aliove nomine regio minore, *VVitikindum* hunc à Scriptoribus appellatum esse: haud fortè incommodè conciliandis, si, quod Crantzius fert, Saxoniam tum XII. Proceres alternis vicibus administravere, ex quibus, ingruente fortè bello, Rex delectus, quem series provinciæ gubernandæ contigerat, imperium militare non ante positurus, quàm positis armis pax rediisset. Atque hanc sortem *VVitikindo* obvenisse, cùm arma Saxoniæ Carolus M. inferret: eique, licèt victo, mansisse tamen benignitate victoris in terras suas, Angrivariam saltem, imperium, uti videre est apud Tob. Pfannerum *de præcip. Germ. Princ. gentibus c.* 2. qui idem, post Vdonem rectorem a Carolo M. impositum Holsatis, Stormaris atque Dietmarsis, *VVitikindeos* præcipuè, donec Billingiani & hic & in Saxonia succederent, addit, *cap.* 11.

Vulcanalia, feriæ Vulcano sacræ, incidebant in 10. Kal. *Sept.* quo die populus pro se in ignem animalia mittebat, Varro *de Lingua Lat. lib.* 5. Ad hoc respexit Plinius *l.* 18. *cap* 13. cùm de napi satione scribit: "Serere, ait, nudum volunt, precantem sibi & vicinis serere se: satus utrique generi justus, inter Deorum Numinum dies festos, Neptuni atque Vulcani." V. quoque Columellam, ubi de raphani satione agit *lib.* 11. *cap.* 3. In iisdem Ludis nocturni Ignis usum fuisse, Scaliger docet, ubi de Ludis Cerealibus sic ait: "Isidis quoque sacra nocturnis vigiliis imitabantur, expressa Cereris peregrinatione, Liberam cum face quæritantis. Nocturni verò ignis usus in multis Ludis fuit, quippe in Vulcanalibus, ob ignis Numen: in Prometheis, ob surreptum ignem &c." V. Eundem *Poet. l.* 1. *c.* 32. Sed & Tubilustria dicebantur *Vulcani feriæ*, de quibus suprà.

Vulcanus, Junonis filius, adde: Eum etiam, post adulteratum corpus, constanter amasse Venerem Poetæ fingunt, adeò quidem, ut etiam incestis ejus eque aliis prognatis filiis, suo opificio adjuverit, uti videmus apud Maronem, qui Æneæ fabricasse eum arma tradit. Interim superinduxisse ei alteram conjugem, Gratiam viz. cum qua in Lemno dormitaret, sicut in cœlo cum Venere, Lucianus ait *Dial. Apollin. & Mercur.* Sed & in Adonim zelotypus fuit, nec illi arma venatoria confabricaturum credit Bacchus, *in l.* 41. Dionys.

— καὶ γὰρ ἄκικυς ἔχω νόον, ὅττι τινάσσω
Ζηλοσύνης Ἥφαιστος Ἀδώνιδι τεύχεα θήγει.

Quam in rem Barthium vide *Animadversion. Papin. ad Theb. lib.* 5. *vers.* 69. ubi & *de Officina* ejus nonnulla &c. Cùm vero plures, ut Joves ac Hercules, ita & *Vulcani* fuerint, antiquissimus eorum Tubalcainus fuit. Quamvis enim Diod. Siculus, qui

Jovis Cretensis filios hoc ordine recenset, *Vulcanum*, Martem, Apollinem & Mercurium *lib.* 5. dicat *lib.* 1. secundùm Sacerdotes Ægyptios primum in Ægypto regnasse *Vulcanum*, eique divinos post obitum honores attributos, propter ignem repertum: certum tamen est, Ignis inventum longè esse antiquius. Neque *Vulcanus* tam in Deos relatus, ob repertum Ignis, quàm ignis in Arte fabrili usum: quod clarè docet Diodorus ipse *lib.* 5. ubi rectè vidit, *Vulcanum* esse hominem istum, qui Artem repertt ærariam ac ferrariam, sed quis Heros iste fuerit, vel quando vixerit, penitùs ignoravit. Tubalcainus, Lamechi ex Sella filius, Mehujalis, nati ex nepote Caini, pronepos: quem eas invenisse artes, Moses tradit Geneseos *cap.* 4. *versu* 22. ubi etiam refert, ut fratrum unus Jabal, Tentoria: alter autem, Jubal, Artem invenerit Musicam. Hunc igitur homines, ac inprimis Ærarii & Ferrarii, ut suæ Artis parentem, retulere in Deorum numerum, atque cum Deo ignis præside coluerunt; Poetæ autem Jovis fulmina fabricare sunt commenti &c. V. Vossium *de Idolol. lib.* 1 *cap* 16. Alius ab hoc fuit Ægypti Rex, Diodoro memoratus, à quo Ægyptum antiquitus Ἡφαιστίαν seu *Vulcaniam* dictam fuisse, accepimus: Tubalcainus enim neque Ægypti Rex fuit unquam, & ante diluvium, adeoque Reges Ægyptios omnes, floruit. Qua de re V. Eundem *lib. eod. c.* 27. Alius item, Rex Lemni, cujus meminit Isidorus, ut alia omittam. Cæterùm *Vulcanus* Ægyptiis credebatur utrumque sexum habere, ut & Minerva, unde illos duos solùm habere Deos ἀρσενοθήλεις, *masculo-fœminas*, scribit Orus Apollo *lib.* 1. *cap.* 13. cum quo non malè convenit, quòd Poëtæ Vulcanum fingunt marem, sed mulierosum; Minervam mulierem, sed viraginem. Iidem Ægyptii, *Vulcanum* Solis dixere patrem, quia sidera sint ignea. Ita enim *Chronici* Alexandrini Scriptor, *p* 106. Μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν Ἡλίου τοῦ βασιλέως, υἱοῦ Ἡφαίστου, ἐβασίλευσεν Αἰγυπτίων Σῶσις, *Post obitum Solis Regis, filii Vulcani, imperavit Ægyptiis Sosis.* Ubi quidem non de corporibus inanimis, sed antiquis Ægyptiorum Regibus sermo est: sed Reges vetustissimi & Dii naturales, iisdem vocabantur nominibus, si credimus iis, quæ Manethos prodidit Ægyptius, atque ex iis, qui supersunt, Diodorus Siculus *Bibl. lib.* 1. & exinde Eusebius *Præp. Evang. lib.* 2. *cap.* 1. V. iterum Vossium *lib.* 2. *cap.* 64. Ut autem Minervæ & Luæ, sic Marti & *Vulcano*, ad expiandas cædes, arma olim cremavere, Nempe Marti & Minervæ, ut Diis bellicis; *Vulcano*, ut armorum fabro; Luæ, propriâ ratione. Adde, quòd Ignem vim purgandi habere, credebant: Unde & apud Inferos, sicut ait Maro *Æneid. l.* 6.

—— —— Aliis sub gurgite vasto
Infectum eluitur scelus, aut exuritur Igni. &c.

Cultus illius apud Græcos Romanosque eximius: Sed & Germanis ac Sarmatis *Vulcanum* ac ignem esse cultum, auctor est Cæsar *de bello Gall. lib.* 6. Imò, ut idem ait, præter Solem Lunamque, cultus est illis solus. Unde etiam elucet, distinxisse vulgò à Sole: utcunque eundem, ac Solem existimet Philippus Cluverius *German. antiq. lib.* 1. Potiùs igitur Vulcanus Germanis fuerit Jupiter, sive aëris potestas, tonitrua ciens ac fulgura: quo modo & Etrusci Vulcanum dixere Jovis ignem è nubibus jaculari, apud Servium *in Æneid. lib.* 1. *versum* 46. Neque causæ satis est, cur idem Vir eruditissimus Germanis eundem censeat Vulcanum ac Martem: Romanos saltem distinxisse, argumento est, quòd Marti devota potuerint suspendi in Templo: vota *Vulcano*, comburerentur. Unde Livius *lib* 30. *Magna vis armorum capta, ea omnia Imperator, Vulcano sacrata, incendit.* A' veteribus etiam Sauromatis Ignem esse cultum, refert Clemens Alex. *Admonit. ad Gent.* deque eo testem laudat Nymphodorum *lib. de Legg. Barbaricis.* Eoque magis fidem facit, quia à Lituanis, gente Sarmatica, priusquam Christum amplecterentur, quod contigit circa A. C. 1230. honore divino cultum esse Ignem, quem dixere *Znicz*, scribunt, qui de Sarmatia Europæa egere: ut Alex. Gaguinus *de prisca Lituan. relig.* De Afris etiam sic Cæs. Scaliger *Exercit.* 258. *sect.* 1. *Scriptum est in historiis Africanis, ignem in Libya pro Deo habitū, quem Vestalium ritu perpetuum servarent.* Hausit verò hoc ex Joh. Leonis Africani *lib.* 1. *cap. de priscorum Afrorum fide:* uti Vossius docet *l. c. cap.* 66. *sub fin.* Nec omittendum, etiam Athenis Templum habuisse *Vulcanum*, de quo Demosth. *pag.* 536. *n.* 6. ubi & carcerem fuisse, & certas quasdam causas decidi consuevisse, docet Idem παραγρ. πρὸς Ἀπατ. V. Franc. Rossæum *tract. Angl.* cui titulus, *Archæolog. Attic. lib.* 2. *cap.* 3.

Vulcatius Gallicanus, ex *Histor. Aug.* Scriptoribus unus, V. *Volcatius.*

Vulgus, V. suprà *Plebs*, *Populus* &c.

Vulnus, à plaga distinguitur. Plin. *lib.* 16. *cap.* 12. *Aperiunt picea parte Solari, non plagâ, sed* vulnere *ablati corticis.* Ubi Salmasio *plaga* est ἐκθλιμμὸς, cum cutis tantùm laxatur & scinditur; *vulnus* τὸ ἕλκος, cùm distrahitur & tollitur ac separatur, i. ἕλκεται à corpore. Quæ tamen sæpissimè confunduntur. Et quidem *Vulnus*, ab Æsculapio primum obligatum dicitur, quem & specilli inventorem, Apollinis filium, Arcades venerati sunt. V. Jo. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 2. *cap.* 17. Priusquam autem curarentur, lymphâ abluebantur atque eluebantur. Papinius Statius *Theb. lib.* 3. *v.* 398. ubi de Tydeo, in acie vulnerato,

Vulnera dum lymphis Epidaurius eluit Idmon.

Quod *siccare lymfis* dixit Princeps Poetarum divini operis *lib.* 10.

—— Tiberini ad fluminis undam
Vulnera *siccabat lymphis, corpusque lavabat.*

Ubi Servius *novè & Physicè*, inquit, *locutus est. Nam cùm apud omnia infundantur, hic ait siccari vulnus aqua, & ratio vera est, quia fluxus sanguinis aquarum frigore continetur.* V. quæ de frigidæ aquæ ad sanguinem supprimendum facultate, habet Corn. Celsus *l.* 5. *c.* 1. & 26. uti de spongiis Gladiatorum, quibus illi *vulnera* obturabant, suprà: de Herculis verò nodo, quo *vulnere* præligavit, Plinium *l.* 28. *c.* 6. At contra ea sequiore ævo militaria amuleta, priscis illis Heroibus optimè ignorata, in usum venere, suntque hodierno die in eo plurimis semichristianis, ut Historiæ & experientia quotidiana testatur. Cui superstitioni adstipulatus Nahodabeguca, Princeps Malaccæ, teste Osorio *de rebus Indic. & Afr. lib.* 7. in conflictu cum Malacensibus, multis *vulneribus* conscissus, ita cecidit, ut nullum sanguinem emitteret: cum verò illum nudassent & armillam ex auro factam, in qua lapis quidam erat inclusus, detraxissent, magna repente vis sanguinis emanavit. Lapidem autem è bestiis quibusdam Siamensibus *Cabrisias* dictis erui, & mirificam ad sistendum sanguinem vim habere, idem addit. De superventu Allobrogum in urbem Genevam A. C. 1602. narrat Sallustius Pharamundus *in Car. Allobrog.* militum audaciam auxisse initiò quædam incantamenta carminum, quæ à Jesuitis Thononianis se accepisse dixerint, præsens contra hostium vires auxilium. "Visebantur, ita enim is, in illis cruces, principium Evangelii S. Johannis, nomina B. Mariæ, Jesu, Trinitatis & haud scio, qui ignoti characteres, subsignatis istis Francicâ lingua: Quicunque hanc schedulam portaverit, eo die non peribit, neque terrâ, neque aquâ, neque gladio. Nec mendax fuit, licèt solenni suo usus sit, Satan. Nam postridie strangulati in aere perierunt." Cæterùm unde vis talis amuletis insit; item an & quatenus iis uti liceat, exponit Joh Georg. Gödelmannus *de curat. Morbor. præstig. l.* 1. *c.* 8. "Quando, ajens, res naturales, ut herbæ, in certa cœli constitutione collectæ, characteres, sigilla, carmina, Evangelium S. Johannis, quæ neque qualitate elementari, nec occultis viribus agere possunt, collo aut cæteris corporis partibus appenduntur, aut ad fugandos Dæmones, aut ad avertendos globos bombardæ, ictus gladii vel hastæ; tum illa amuleta fiunt sacramenta Diaboli &c. Et paulo pòst, Naturalia sunt licita & sunt res, quæ suâ sive occulta qualitate divinitus in prima creatione inditâ, semper eodem modo agunt in corporibus quibus applicantur, sive suâ sympathiâ sive antipathia &" quæ seqq. Quam sententiam confirmat Camerarius *Hist. Mispell. Cent.* 3. *cap.* 30. "Etenim hæc quoque idololatria est, si vis curandi herbis, plantis, animalibus, metallis, tribuatur," nisi eâdem operâ laus ad Deum referatur. Et clariùs Augustinus cum Chrysostomo meram esse Idololatriam asserit, si charta aut characteres collo appendantur, quidquid etiam illis inscribatur, si ab ignorantibus factum; sortilegium verò, si à noscentibus interdictum, & fidem nihilominus superstitioni adhibentibus. V. quoque Plinium *Histor. Natur. lib.* 28. *cap.* 2. & Matth. Berneggerum *Tac. in Germ. Quæst.* 39. ut & Mos. Amyraldum *in vita Lanovii.* Quò magis laudari meretur incomparabile uxorum par, Eduardi Angl R & Roberti similiter R. quæ venenata maritorum vulnera lambendo exsugendoque felicissimo successu, quo Deus tam raram fidem remuneratus est, curasse leguntur, apud Rodericum Sancium *Histor. Hispan. Part.* I. *c.* 4. &c. Hinc *Vulnerarius*, cognomen Archagatho inditum, Lysaniæ filio, Peloponnensi, qui primus è Medicis Romam cùm venisset L. Æmilio & M. Livio Coss. ann. U. C. 535. ei jus Quiritium datum, & taberna in compito Acilio concessa est. Sed mox a sævitia secandi urendique honorificum hoc nomen in alterum minus honestum *Carnificis* mutatum est. Plin. *l.* 25. *cap.* 7. & *l.* 29. *c.* 1. ex Cassio Hemina. Quanta vero *vulnerum curandorum* peritia jam Homericis apud Græcos temporibus fuerit, ex ipsomet Poeta, erudite exponit Theod. Zuingerus *Theatr. Hum. Vitæ Volum. V. lib.* 2. *p.* 1244. & 1245.

Vulpes, Varroni q. *volipes*, vel. ex Græco ἀλώπηξ, quod παρὰ τὸ ἀλᾶν τῇ ὠπὶ quia per ambages & gyros cursitando *fallit oculos*, adeoque, ut ait Philosophus *Histor. animal. lib.* 1. *cap.* 1. animal est πανοῦργον καὶ κακοῦργον. Unde ἀλώπηξ Simonidi; & Horatius *ad Pisones*,

Nunquam te fallent animi sub vulpe *latentes.*

Quò pertinent reliqua quoque ejus nomina apud Græcos, κερδὼ κίναδος & κίδαφος quæ, licèt diversissima, ad fraudes tamen omnia adhibentur. Uti enim *vulpinari*, Nonio est *fraudibus & mendaciis vera pervertere*, & *vulpio* dolosus palpator Appuleio *Apolog.*

Apolog. 2. sic ἀλωπεκίζειν Aristophani & κιδαφεύειν Hesychio idem. κερδώ quoque *astutia* est, & κερδαλέος, uti & κίναδος, quo maximè Siculi *vulpem* insigniunt nomine. Sophocli, Aristophani & Theocrito, significat πανοῦργον & κακοῦργον itidem. Cujus versutiæ indicia, cubile quod sibi parat ἑπτάπυλον, ad cujus instar Hannibal, apud Prusiam degens, *castellum, quod ei à Rege datum erat muneri, sic ædificasse, ut in omnibus partibus ædificii exitus haberet, semper verens, ne usu eveniret, quod accidit*, legitur in *Vita* ejus, a Corn. Nepote condita. Eandem aure admota ad glaciem, ejus crassitudinem conjectare, Plinius, Plutarchus & Ælianus scribunt: quorum medius Barbaros proin, cum trajiciunt pedibus amnes, *vulpes* tentando itineri præmittere, notat, *de primo frig.* & in specie de Thracibus idem habet *de Anim. comparat.* Ut de ratione, qua avibus, favis vesparum, , ilericulis, erinaceo, in potestatem redactis, potiatur, quaque a pediculis, aut pulicibus, sese liberet, aliisq; ejus vafrامentis ac strophis, ex Oppiano, Alkazuinio, Dimbæo *de Nat. Corpor.* & jam laudatis Auctoribus, nil addam nisi hoc unum, quòd, cùm datur optio, potiùs incedere per salebrosam terram, ut occultet vestigia sua, scribit Damir. Quo fortassè pertinet, quod Tobias Ammonita, Judæos subsannans, qui Hierosolymorum mœnia instaurabant, *Ædificent*, inquiebat, *& vulpes, si ascenderit, murum eorum lapideum diruet.* Quasi diceret, tam infirmum esse id ædificium, ut ne minora quidem animalia, quæque sensim incedunt & maximè suspenso gradu, ut *vulpes*, sustinere queat. Atque ob dolosum hunc & fraudulentum vulpium animum, cum iis falsi Doctores comparantur, Cantici c.2. v. 15. & Herodem, hominem πανούργατον, & ad Romani tunc Imperatoris exemplum ex asse compositum, *vulpem* nominat Dominus noster, Lucæ c. 13. v. 32. Hebraicè שועל *sual*, à *tussi* dicitur, cui ob calorem internum, qui vehementissimus est, animal hoc perpetua pulmonum intemperie laborans, quod gannitus ejus & raucus clamor abunde docent, obnoxium esse dicitur. Unde notum Gallorum Prov. de sene ex imo pectore tussim vix extundente, *C' est une toux de renard, qui vous menera au terrier*, h. e. *Hac est vulpina tussis, quæ in foveam te deducet.* Alimentum quod attinet, *Vulpes* παμφάγος est. Eam enim vesci carne cadaverum, docent hæc de Davidis hostibus Psalmo 63. v. 2 *portio vulpium erunt.* Ubi è carnivoris feris pro toto genere una ponitur species, & illa quidem despectissima, quasi sit magis probrosum a vulpe discerpi ac devorari, quam à nobiliore fera. V. quoque, quæ supra diximus, voce *Cauda*. Sed & fructibus vescuntur & maximè uvis delectantur, Cantic *d.l.* Unde carne earum Autumno uti venatores, quod tum uvarum esu maximè pinguescant, legas apud Galenum *de Alim facult. l.3. c. 2.* Et nota Phædri hanc in rem fabella,

Fame coacta vulpis alta in vinea
Uvam appetebat, summis saliens viribus,
Quam tangere ut non potuit, discedens ait,
Nondum matura est, nolo acerbam sumere.

Cœterùm solivagum animal *vulpes* est, Ezech. *cap.* 13. *v.* 4. & Thren. c.5. v.18. ἀπὸ τοῦ ἀλᾶσθαι, *ab errando* in solitariis locis, hinc aliis dictum. Quare, ut rem prorsus insolitam notat Amyntas, apud Ælianum *Histor. lib.* & *cap.* 17. vulpium Caspiarum tantam esse copiam, ut non solum agrestia stabula adeant, sed urbes quoque ingrediantur & in ædibus ipsis conspiciantur. Quin ut lateant magis, in ipsis terræ visceribus lustra habent sua seu foveas, quæ ἀλωπεκίαι Græcis; φωλεοὺς vocat Dominus noster Matth. c.8. v.20. ubi extremam suam paupertatem indigitans, Αἱ ἀλώπεκες, inquit, φωλεοὺς ἔχουσι κτλ. *Vulpes foveas habent* &c. quem locum eruditè exponit Cl. Suicerus *Thes. Ecclef.* voce Φωλεός. Altè autem sibi lustra fodiunt. Phædrus item *Fab.* 76.

Vulpis cubile fodiens dum terram eruit,
Egitq; plures altiùs cuniculos,
Pervenit ad draconis speluncam ultimam &c.

Idque summa astutiâ, ut supra innuimus: quæ insuper scillà ambire, ut lupum hostem fugent, dicuntur. Atque hinc venatio earum difficillima, gravidarum præsertim, teste Philosopho *Histor. l.6. c.* 34. Imò laqueis & retibus eas posse capi, utpote quæ lacerent, etiamsi in ea inciderint, negant, Oppianus *Cyneget. l.* 4. *in fin.* aliique, inter quos, Teumesiam in Bœotia vulpem non potuisse capi, scripsere vett. Mythologi. Tamen quoque capi posse, tam Pelliones, quam Venatores, norunt. Et quidem laqueis, uti docet Martialis *l.*10. *Epigr.* 37.

Hic olidam clamosus ages in retia vulpem:

Sæpe etiam canum præda fiunt. Oppianus ubi modò,

Ἀλλὰ κύνες μιν ἄγρευον ἀολλέες —

Quin apud Ælianum, Indi milvos & aquilas, ad id institutos, immittere in *vulpes*, qui captas dominis afferant, leguntur *l.* 4. c.26. quod de Persis hodiernis quoque scribit Petrus de Valle *Itinerar.* Transennas taceo, & γαλεάγρας, & decipulas, & fossas, & indaginem, & alias mille nocendi artes, quibus in ferarum perniciem industria humana utitur. Addam saltem, si agninâ hamum carne occultâris, & lupos assilientes, & *vulpes*, dum bolum deglutire student, unco detineri, ex Petro Crescentiensi *de Agricult. l.* 10. Hinc mirum non est, quòd Samsonem trecentas vulpes (quo nomine forsan & thoes comprehensi, animal vulpi simillimum, gregarium & in Judæa frequens) *cepisse, quas junctis tædis obvertit caudam ad caudam* —— *Et tædis igne succensis vulpes dimisit in Philistæorum segetes, & combussit tum metas, tum segetes & vineas & olivetа*, legimus Judic. c.15. v.4. Ad quod facinus Judex ille Israelis, de hostibus vindictam hoc pacto sumturus, *vulpes* inprimis elegit, utpote quæ tortuoso suo & anfractuoso incessu faces caudis alligatas in plures locos differebant & latiùs incendium, plus satis spontè in frugibus semel accensis serpens, diffundebant. Cujus historiæ insigne monumentum est *Vulpium combustio*, festum apud Romanos, quod incidit in 14. Kal. Maj. seu potiùs d. 19. Aprilis, quo Equiria etiam erant, in Circo Maximo. Tum itaque *Vulpes* cum stipulis ardentibus in Circo mittebantur, qui mos originem suam habuisse dicitur ab Adolescente quodam, filio cujusdam rustici Carseolani, qui cùm maturis frugibus *vulpem* laqueis implicitam comprehendisset, eam stipulâ involvit & accenso igni dimisit. Illa verò fugiens maturas fruges adussit: quare id singulis annis repetitum est, ut *Vulpes* Cereri, ob adustas fruges, pœnas darent; Carseolis autem Lege prohibitum vel nominare hoc animal, à quo ruinam olim tantam segetes passæ. Qua de re prolixè agit Ovidius *Fastor. l.* 4. e quo pauci hi versus instituto sufficiant:

Factum abiit, monumenta manent, nam vivere captam
Nunc quoque lex vulpem Carseolana vetat.
Utq; luat pœnas gens hæc, Cerealibus ardet:
Quoque modo segetes perdidit, ipsa perit.

Sed potior Franc. Burmanni conjectura, festi hujus adeò solennis occasionem non a tam obscuris initiis, sed ex altiori origine arcessendam, & ut multa Gentilium sacra imitatione Hebræorum, vel ansâ aliquâ ex historia eorum depromtâ, orta sunt, ita historiam de agris Philistæorum per *vulpes* a Simsone immissas, Judic *cap.*15. devastatis eorumque segete atque vineis incensis, exteris traditam etiam huic apud Romanos ritui annuo primordia dedisse. V. eum *Explic. & Medit. in locum cit.* Bochartus rei famam à Phœnicibus ad alias gentes disseminatam, sicque ad Romanos tandem pervenisse, existimat, duplici nixus argumento: Namque vulpes Romæ fœno non involvebantur, quomodo vulpes Carseolana, sed tædas in cauda gerebant. Ovidius ubi supra,

—— *junctis ardentia tædis*
Terga ferant vulpes —

quod ipsissimum de Samsonis vulpibus refert Scriptura. Dein emittebantur hæ vulpes, non quo tempore Romæ vel Carseolis, sed quo in Palæstina fit triticea messis, nempe circa medium Aprilem. Itaque is iterum:

Tertia post Hyadas, cùm lux erit orta, remotas,
Carcere partitos Circus habebit equos.
Cur igitur missæ junctis ardentia tædis
Terga ferant vulpes, *causa docenda mihi est* &c.

Unde verisimile est, incendium illud eo ipso die accidisse, quo Romæ vulpes in Circum emittebantur, & in illius incendii memoriam id primò a Phœnicibus, dein Phœnicum exemplo etiam ab aliis esse factitatum. Indidem videtur sumtum, quòd Bœotii, quibus olim Phœnices imperaverant, quidvis incendi posse credebant, si certa quædam animalia, blattæ nimirum & *vulpes* & testudines, cum facibus affixis, emitterentur, uti ex Suida discimus in Νεῦρα. Sed & facit huc, quòd λαμπουρὶς vulpes dicitur Lycophroni, Poetæ Tarsensi, h. e. *in cauda incens, lampadis instar*; quod aliàs cicindelæ seu noctilucæ nomen est, ut cui cauda noctu non minùs luceat, quàm si facem haberet tergo infixam &c. Quam in rem, ut & de animali hoc plura, V. apud Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. III. cap.* 13. adde Gerh. Joh. Vossium *de Idol. lib.3. capp.* 59. 61. 65. 72. 73. cœterosque, qui *Historiam Animalium* condidere Scriptores. Verbo saltem monendum, Alexandrum Priami filium a *vulpe*, sicut Jovem à capra, Romulum Remumque a lupa, educatum legi, apud Ælianum *Var. lib.*12. Nec omittendum, quòd *Vulpis* augurium maximè solenne apud Romanos fuerit Plinius *lib.*8. *cap. de prognost. animal.* Auguria quidem artem fecere apud Romanos & Sacerdotum Collegium vel maximè solenne est inter ea locis rigentibus & vulpis, animalis alioquin solertia diri. amnes gelatos lacusque non nisi ad ejus itum reditumque transeunt. Sed nec hoc, quòd *vulpinam* seu lupinam caudam, in bellis triumphisque, militaribus hastis, forte in contemtum hostium, Sueonas olim Gothosque affigere consuevisse, narrat Olaus *l.8. c.*14. &c. De *Vulpibus marinis* earumque astutia, adi Plinium *l. 9. c.*8.

Vulpes, machinæ bellicæ species, memorata & descripta Alberto Aquensi *Histor. Hierosol. lib.*2. *c.*30. *Quidam de majoribus Alemanniæ* vulpem *ex proprio sumtu quercinis trabibus composuerunt, cujus gyro tutos intexuerunt parietes, ut gravissimos Turcorum sufferret ictus armorum, omniaque jaculorum genera: ac sic*

in ea manentes tuti, & illæsi urbem fortiter impugnando perseverent. Hoc tandem Vulpis *instrumentum, dum ad urbem opere & ligamenis perduceretur, milites prædictorum Principum loricati ad viginti in eadem Vulpis protectione sunt constituti. Sed magna virorum inundatione & conamine juxta muros applicata non æquo subsedit aggere* &c. apud Car. du Fresne *Glossar.* ubi & *Vulpeculam* dictam esse, ex Ottone de S. Blasio c. 23. addit. V. & in voce *Ericius*. Sed & aleæ species, Gallis hodieque haud incognita, quibus *le Jeu du Renard* appellatur, eodem nomine venit, apud Jo. Sarisberiensem *de Nugis Curialium l.* 1. *cap.* 5. eidem laudatum.

Vulpicula, convitii species, in L. Salica *tit.* 32. §. 3. *Si quis alterum* Vulpiculam *clamaverit*: quasi *Vulpecula*, ob notas animalis fraudes. *Vulpis ingeniosa*, Gregorio Turonensi *l.* 8. *cap.* 6. Unde *Goupil* Gallicum, quo *Vulpem* olim eadem gens appellavit. Idem.

Vultunna, adde: Sincero hoc nomine nuncupatus reperitur in *Tabular.* Angeriacensi; in *Gestis* Consulum Andegavensium *Vultona* dicitur. Ultimus auget Carantonum, alluitque Secundiniacum *Secondigny*, Citacum *Chizay*, Insulam *l'Isle*, Avallem *Availle*, Verventum, Angeriacum opp. Monasterio suo illustre, Tauniacum ad *Vultonnam Tonay boutonne*, & Vallem *la Vallée*: tum apud locum nomine Portum *Port*, in Carantonum, influens. Monachus Majoris Mon. qui *Gesta* prælata ante annos 500. scripsit, vicum seu castrum ad fontem ejus positum vocat Caput Vultonæ *Ché Boutonne*. V. Hadr. Valesium in voce *Carantonus*.

Vultur, à *volatu* Latinis, uti vult Becmannus *in Origg. L. L.* qui qualis sit, V. suprà ubi de avium *Volatu*: an à vultu, quòd perspicacissimus? Græcis γὺψ, item αἰγυπιὸς, quo nomine tamen propriè *vultur niger* venit, quem Hebr. דיה *daja* appellant, ut videre est Deuter. *cap.* 14. *v.* 13. ubi de mundis avibus; cùm iidem vulturis aliud genus, quod magna ex parte album est, רחם *racham*, à misericordia nomine imposito, vocent, qua de re aliquid infrà. *Prævalent* autem *vulturum nigri*, Plin. *l.* 10. *c.* 6. Unde ab atro vulture rodi, una è gravissimis Inferorum apud Poetas pœnis est. Juvenalis *Sat.* 13.

> —— *nec saxum aut* vulturis *atri*
> *Pœna* ——

Medici quoque atro vulture libentiùs in pharmacis suis utuntur, uti docet Sammonicus *cap.* 14. ubi ad oculorum dolorem mitigandum adhiberi vult,

> —— *vulturis atri*
> *Fella* ——

V. quoque *c.* 34. ubi de *ἰκτέρῳ*, & *c.* 58. ubi de Comitiali morbo. Est autem avis rapax, &, si vulgo credendum, maximè immanis: utpote quæ humana carne vescitur. Certè *Vultur*, mortalium antiquissimis pro tumulo fuit: unde τάφοι ἔμψυχοι dicti, Hermogen. περὶ ἰδεῶν, *cap.* περὶ σεμνότητος, Παρὰ δὲ τοῖς ὑπεξύλοις τούτοις σοφισταῖς ὑπάρχοντα εὕροις ἂν, τάφους τοὺς ἐμψύχους τοὺς γῦπας λέγοντας, ὄντας ἐπεὶ μάλιστα ἀξίους. Postea, iis objecta cadavera, genus pœnæ fuit: Ennius de Metio Fuffetio quadrigis distracto:

> *Volturus in sylvis miserum mandebat homonem,*
> *Heu quàm crudeli condebat membra sepulchro!*

V. Joh. Meursium *Comment. in Lycophron.* Certè Vulturum videas ἀγέλας μυρίας τοῖς στρατοπέδοις παρεπομένας, *innumeros greges exercitus sequentes*, ut ait Basilius *Hexaem. Homil.* 8. quod in specie de castris Marii, habes apud Plut. *in eo*, de bello, quod in Apulia contra Bajazethem parabatur, apud Petrum Bembum *histor. Venet. l.* 5. ut viz. cadavera depascantur, ad quorum loca *triduo antè, aut biduo eos volare*, scribit Plinius *ibid.* Unde cum *Vulturibus* parasitos conferens Plautus *Truculento*,

> *Illud est*, ait: *vide ut jam, quasi volturii, triduo*
> *Priùs prædivinant, quo die esuri siens.*

Atque hinc inter inauspicatas aves numerata, ut quibus & amissio Regni Tarquinio significata sit: aliasque à *Vulturibus* fuisse aves credunt nonnulli, quarum auspicio Romam conditam fuisse legimus. At 12. fuisse *Vultures*, qui Romulo fecerint Urbis condendæ omen, plerique Auctores scribunt. Lucanus *Pharsal. l.* 7.

> *Vulturis ut primum lævo fundata volatu*
> *Romulus infami complevit mœnia luco.*

Aurel. Prudentius *in Romano Mart.*

> *Antiquitatem Romuli & Mavortiam*
> *Lupam renarras, primum & omen* Vulturum.

Sidon. Apollinaris *Carm.* 7.

> *Quid rogo bisseno mihi* Vulture *Thuscus aruspex*, &c.

Et Varro apud Censorinum *de die Natali c.* 17. ex visis illis Vulturibus spatium Urbis duraturæ conjicit. notaque prædictio Vettii Valentis Auguris, Romam 12. *vulturum* auspicio conditam, 1200 an. duraturam: quam ad A. C. 455. mox à morte Valentiniani III. Impp. Occidentalium & Romæ veteris ultimi; cùm Gensericus VVandalorum R. Romam jam secunda vice captam incendit, fuisse impletam, statuit Jos. Medus. Et certè tum numerus Regum, de quibus Apoc. *c.* 17. nuper in vet. territorio Romano exortorum, ad numerum denarium excrevit, ut alibi vidimus ex præfato Medo *de Apostas. noviss. tempor.* Sed & Cæsari & Augusto, novam Urbem condituris, par vulturum numerus apparuit, apud Jul. Obsequentem, & Sueton. *Oct.* *vit.* E quibus id obiter perspicere est, *vulturem* avem gregalem esse, contra rapacium reliquarum naturam. Unde Gesnerus, *Vultures*, inquit, *soli uncunguium gregatim degunt, ita ut aliquando quinquaginta in uno grege appareant, ut in Ægypto se observasse, Bellonius scribit.* Porrò etiam *Vulturem* in ædem Jovis aut Deorum volasse, prodigii loco habitum esse, Vulturesque, corvos & aquilas, si coiissent, conflictus & cædes induvias denuntiare ajunt, Jo. Rosinus *Antiqq. Rom. lib.* 3. *cap.* 9. Contra Romanos *Vulturibus* maximè in auguriis usos fuisse, docet & Plutarchus, rationesque rei exponit, *Quæstion. Roman. Quæst.* 93. ubi ait: Herodotus refert, Herculem in capiendis auspiciis, inprimis" esse oblatis delectatum Vulturibus, eò quod avium omnium" carnivorarum hanc censeret justissimam. Primùm, quia ni" hil animatum tangit aut necat sed solis vescitur cadaveribus" Deinde, quòd sui generis cadavera præterit. Nemo enim con-" spexit avem a Vulture gustari: cum aquilæ & accipitres ma" ximè persequantur eas & occidant. Atqui secundum Æ-" schylum,

> *Qui pura avis sit, si qua avem voraverit?*

Ad hæc, avis hæc minimè omnium hominibus nocet, cùm ne-" que fruges perdat, neque plantas, neque ullum animal mansue-" tum lædat. Eadem in *Romulo* legas. Unde concludit, vulturem omnium sui generis animalium esse δικαιότατον, καὶ ἀβλαβέστατον, *justissimum & minimè noxium*. Quæ causa, quod non solùm pro fausta alite Romanis hæc fuerit, sed etiam, quod Iudos mortuorum suorum corpora, non in pœnam, sed honoris ergò, vulturibus objecisse, auctor est Sextus Philos. *Pyrrhoniar. Hypothes. lib.* 3. *cap.* 14. Quale quid in usu fuisse, etiam apud Persas, probat Brissonius *de Regn. Pers. l.* 2. idemque fecit itasse Hispanos, testatur Silius *Ital. lib.* 13. *versu* 470. ubi de iis, qui in bello fortiter dimicantes occubuerant,

> *Tellure, ut perhibent, is mos antiquus Iberâ,*
> *Exanima obscœnus consumit corpora vultur.*

Et Bacceos, h. e. Vaccæos in specie, Ælianus *Histor. l.* 10. *c.* 22. ubi apud Ægyptios, *Vulturem* esse Junoni sacrum, & ejus pennis ornari caput Isidis ac τῶν προπυλαίων ὀρόφους, *vestibulorum vestigia* addit. Quid quòd Horus Apollo Ægyptios eosdem matrem aut misericordem picto *vulture* significasse *in Hieroglyphicis* ait: quippe, quem proprio exsecto femore pullis suis præbere sanguinem suum exugendum, ne cibi penuriâ conficiantur, tradit *l.* 1. *c.* 11. suffragante Pisida *v.* 1064. Quæ vera ratio nominis Hebræi præfati *racham*: cujus historiam Patres interpolarunt, ut pelecano tribuerent, quod vulturis erat proprium, uti pluribus docet Bochartus *Hierozoici Parte poster. lib.* II. *cap.* 27. ubi inter alia, etiam reliquas aves eum ab accipitre tueri, & proin *pii* elogio insigniri a Cassiodoro *l.* 2. *Epist.* 19. adnotat. Effugere tamen non potuit Vultur, quin *avidus* dicatur Catullo *Epigramm.* 109. & Senecæ *in Agamemn.* à qua ejus indole *Vultures* dicti Testamentorum captatores, ut Origeni annotatum *Homil.* 7. *in Levit.* Imò & Imperatores prædæ inhiantes ac avaros provinciarum præfectos *Vulturios* Cicero *pro Sextio* & alibi vocat. Gerh. Ioh. Vossius *de Idol. l.* 3. *cap.* 85. Sed & unguenti odore offenditur, rosacei inprimis, quo & exanimari, testes sunt, Aristoteles *in Mirab.* Theophrastus *de Causis plantar. cap.* 4. Plin. *lib.* 11. *cap.* 33. Alii. Quòd vero apud Ægyptios Vulcani Minervæque symbolum hæc avis fuit, quorum ille ἀμάτωρ Poetis, ille ἀπάτωρ Euripid. *in Phœnissis* dicla, hinc est, quia omnes Vultures, absque conjugis operâ, pullos generare primi crediderunt. Quæ opinio ab illis ad Græcos, à Græcis ad Christianos propagata est, è quibus Basilius non dubitat, ex Vulturum citra marem conceptu, firmare conceptionem B. Virginis. Sed errorem solidè refellit Albertus M. qui ait, inter Treviros & Vangionum urbem, quæ *VVormatia* dicitur, sæpe conspectum, eos inter se misceri: Ubi & testatur, eosdem hic viderè quotannis nidificantes, atque ex congestis in nidos cadaveribus fœdum spargi odorem: quibus refellitur, quod in Geoponicorum Collectan. legimus, *non nidificare Vultures*, &c. V. iterum Vossium *lib. cit. cap.* 78. Porrò visus symbolum quoque *Vulturem* esse, discimus ex Oro *Hieroglyph. lib.* 1. *cap.* 11. dicente, Ægyptios ad significandum visum, Vulturis uti hieroglyphico. Interim Vossius assentitur iis, qui Vulturem censent visu ab aquila vinci. Imò quòd uterque longè adeò sibi subjecta conspiciat, non tam ab organi præstantia esse censet, quam ex sublimi volatu, quod judicium etiam Isidori est *Origin. lib.* 12. *cap.* 7. &c. Similes *Vulturibus*, inter aquilas, percnopteri sunt, aquilæ degeneres & vulturinâ specie, atque ex aquilæ & vulturis adulterio natæ, hincque γυπαίετοι dictæ: quas *aquilarum* nomine indigitari Matth. *cap.* 24. *versu* 28. & Lucæ *cap.* 17. *vers.* 37. ubi *aquilas ad cadaver congregari* dicitur,

censet

censet idem Bochartus, ubi suprà *lib. II. cap.* 10. Ut & hoc adpam, *ala Vulturis*, quòd volatu valeat sublimi, apud Hebræos, in pretio fuit, unde בת כנפא *filiam alæ* avem hanc Onkelos vocat. Sed & in Ægypto, domorum vestibulis alas ejus affixas, indicium nobilis, ac vetusti generis fuisse, suprà innuimus, & pluribus docet Alex. ab Alexandro *Genial. Dier. lib.* 5. *c.* 24. &c. De lapide *Ætite* seu *ἀετίτης* ex India à *vulturibus* afferi solito, secundùm Recentiorum sententiam, Hieronymi, seu quisquis Auctor est Epistolæ *De cereo Paschali*, Eustathii *in Hexaëm.* Aliorum, quod soli aquilæ Vett. ascripsere, *ἀετίτης* hinc i. *aquilinum* lapidem appellantes: de *Tityi vulture* in Fabulis, idem significante, quod in Sacris *vermis non moriens*. V. eundem Bochartum *d. l.* & plura de *Vulturis*, apud Ægyptios vett. in Hieroglyphicis usu, apud Nic. Causinum *Symbolicâ Ægyptior. Sap.* uti de Agrio, Polyphontes filio, in *vulturem* mutato, Anton. Liberalem, ex Bœi *Ornithog.* Adde qui de *Avibus* ex professo scripserunt, jam ex parte suprà passim laudatos.

Vulturii, ut & *Reguli*, tali dicti sunt olim, observante Cœl. Rhodigino *l.* 20. *c.* 18. Cujus rei rationem Hadr. suggerit Turnebus *Adversar. l.* 5. *c.* 6. *Pro numeris*, inquit, *effigies animalium habebant, ut Vulturum, aut regulorum.* Meminit autem *Vulturiorum* Plautus *Curcul. Actu* 2. *Scen.* 3.

Tace parumper, jacis Vulturios quatuor.

V. Thom. Godvvynum *Anthol. Rom. l.* 2. *Sect.* 3. *c.* 13.

Vultus, à *volo*, q. *volitus*. Ita enim de discrimine *faciei* & *vultus*, Laur. Valla *lib.* 4. *cap.* 13. *Facies magis ad corpus: vultus magis ad voluntatem refertur: unde descendit. Itaq; dicimus, irato & mæsto vultu potiùs, quàm facie.* Et Jul. Cæs. Scaliger *Histor. Animal. lib.* 1. *cap.* 9. *Vultus verò solius hominis dicitur. Est enim habitus faciei voluntatem indicans. Græci carent hac vocabuli commoditate.* Hinc *vultus artifex*, apud Persium &c. Inde pro larva seu persona, ad similitudinem *vultus* alicujus efficta, vox sumitur Publio Syro,

Libido cunctos etiam sub vultu *domat.*

quasi Gallicè diceres *sous le masque*, Græcè ὑπὸ τοῦ προσώπου, de qua notione ejus V. suprà, voce *Persona*. Ulteriùs pro imagine thorace tenus expressa, apud Lucium Ampelium *cap. de marium ambitu*, *Juxta autem mare, qui locus Rhæteon dicitur, ibi est Achillis & Patrocli vultus*, i. imago ore vel pectore tenus in clypeo expressa. Quo more, inter alios honores Imperatoribus collatos, imagines eorum effigiabantur, id quod *consecrare vultibus*, dixit Fl. Vopiscus *in Probo*, *Eam nunc — & dignitatem Probo derogem, quam Imperatores nostri prudenter & consecrandam vultibus, & ornandam Templis, & celebrandam ludis Circensibus judicarunt.* Proponebantur autem hæ imagines adorandæ. Capitolinus *in Maximo & Balbino*, *Legiones ipsæ & auxilia ubique terrarum vultus jam vestros adorant.* Atque in pompis præferebantur; *Cod. de Publ. læt. nunt. l. un. Quidquid nostrorum nunciari cœperis prosperorum — si sacros vultus inhiantibus fortè populis inferimus, hæc sine immodico pretio nuntiari excipiq; sancimus.* Ubi λαυρᾶτα Græci verterunt. Nempe, cùm *labratum* propriè esset salutatio vel adoratio, quâ Imperator vel Imperatoris imago excipiebatur, ipsæ postea imagines, *labratis* adorari solitæ, sic quoque dici cœperunt. Qua de re V. suprà in hac voce, plura verò apud Salmasium *Not. ad Vopiscum loco cit.* Porrò Imperatorum *Vultibus* signati apud Romanos nummi, non modò florente jam Rep. sed etiam nascente: nec modò id in more Romanis, verùm & Græcis fuit, Aristot. *Politic. l.* 6. Unde nummi χαρακτὴρ, Lat. *titulus*, *figura*, h. e. Vultus Imperatorum, qui cudi hujusmodi monetam jubebant, nomen, inscriptionem, notam aliquam victoriæ cujusdam aut casus alterius indicem addentes, ut ex Goltzii *Thes. Numism.* patet. Ratio elegans apud Aur. Cassiodorum *lib.* 6. *Epist.* 7. *Ut imago Principum subjectos videretur pascere per commercium.* Hujusmodi itaque nummis, cùm quælibet gentes Romanorum Imperio subjectæ uterentur, miratur Procopius *de bello Goth. lib.* 3. *Quòd Franci, non, ut alii Populi, Romani Imp. imagine, sed suâ impressa, nummos signent:* Notaque est Historia Evangel. de numismate Tiberii Aug. effigie impressâ signato. Factum id autem inprimis in Principum inaugurationibus, ut patet ex Corippo Gramm. *de laudibus Justini Imp. lib.* 4. *num.* 2. & Amm. Marcellino *lib.* 26. *Aureos sc. nummos in vultum novi Principis, aliaq; ad illecebras aptantes*: ut nempe novo hoc largitionis genere militum favorem sibi conciliarent; Pecuniam enim suâ signatam effigie in vulgus spargebant, vel singulis dividebant militibus. V. Curopalatem *de Offic. Aulæ Constantinop. pag.* 202. Unde duo requisita, ut numisma valeret, proba materia & *vultus* Imperatoris ei impressus, Thom. Dempsterus *Paralipom. ad Rosin. lib.* 7. *cap.* 31. & Fortun. Licetus *de Gemmis Annular. Schem.* 12. *cap.* 68. In Graphice, Cimon Cleonæus, *primus catagrapha invenit, h. e. obliquas imagines, & variè formare* Vultus *respicientes suspicientesque & despicientes*, Plinius *lib.* 35. *cap.* 8. Timanthes verò, cùm Iphigeniâ stante ad aras peritura, *pinxisset tristem Calchantem, tristiorem Ulyssem, addidisset Menelao, quem summum poterat Ars efficere mœrorem; consumtis affectibus, non reperiens, quo dignè modo Patris* Vultum *posset exprimere*, *velavit ejus caput & suo cuiq; animo dedit æstimandum*, Quintilian. *l.* 2. *c.* 13. &c. V. quoque hic passim, inprimis ubi de *Facie*. Hinc *Vultivoli*, qui, *ad affectus hominum immutandos, in molliori materia, cera fortè vel limo, eorum quos pervertere nituntur, effigies exprimunt*, apud Joh. Sarisberiensem *de Nugis Curial. lib.* 1. *c.* 12. Cujus illusionis in *Pharmaceutria* sua, Virgilius meminit.

Limus ut hic durescit, & hæc ut cera liquescit,
Uno eodemq; igni, sic nostro Daphnis amore.

Aliter *defixio* dicitur, an quia hujusmodi incantatores acus subinde defigerent in imagines hasce, iis locis, ubi puncturas persentiscere ipsos viros volebant? Ita videtur ex Nasone *lib. Heroidum*,

Devovet absentes, simulachraq; cerea fingit,
Et miserum tenues in jecur urget acus.

Sed de hac re suprà passim, V. inprimis verbo *Defigere* &c. Iidem verò & *Vultuarii* appellati sunt & præstigiæ illorum *Invultus*, item *Invultatio*. Sic Joannam Reginam, Philippi Pulchri Gall. R. uxorem, à Guichardo Episc. Trecensi *invultatam* esse, & hac *invultatione* periisse, testes quosdam asseverasse, refert C. du Fresne *Glossar.* ubi etiam *de Vultu de Luca*; i. imagine Crucifixi, quam à Nicodemo effictam volunt, Lucæ in Italia asservatâ, & more Guilielmi Angl. R. *per sanctum vultum de Luca jurandi*: de imagine item ejus apographa, in una ex Capellis Eccl. Sandionysianæ in Gallia, inde *Saint vault* communiter dictâ &c. quædam adjicit. Plura de voce *Vultus*, ejusque variis acceptionibus V. apud Casp. Barthium *Animadversionibus Papin.* passim.

Wodan, teste Paulo Diacono *de Gestis Longobard. lib.* 1. *cap.* 9. & Godofr. Viterbiensi *Chron. part.* 17. Numen fuit olim Germanorum, quod Romani suâ linguâ Mercurium dixerint. Sed nihil video, inquit Vossius, unde colligam, *Wodan* vel literaturæ vel facundiæ, vel negotiationi apud Germanos præfuisse: At potiùs, unde fiat verisimile, eum rei præfectum militari. Quippe apud Tacitum est *Annal. l.* 6. *Ab Hermunduris diversam aciem Marti ac Mercurio sacratam.* Etiam similis in eo cultus, quòd utrique victimas, imò & humanas, mactarent. Imò *Wodan* Germanis non fuit Deorum nuntius, eoque multo inferior, non Jove solùm, sed cunctis Saturni liberis: Verùm summus Deus, Universi Præses. Nam *Wodan*, sive *Woden*, est idem, ac *Guodan* seu *Guode*, pro quo *Gode* vel *God* nunc dicimus; facili permutatione literarum *W. GU. G.* & apocope ultimæ syllabæ: quemadmodum aphæresi, *Dan*, unde *Dani* pop. pari ratione, ac à *Theuth*, Teutones. Ab integro verò est *Godan* sive *Codan*, sinus Codanus: item *Gedanum*, quod aliter Dantiscum. J. Lipsius Numen hoc non *Wodan*, sed *Wonede*, putabat fuisse dictum, eò quòd non *Wodestag*, sed *Woensdag* dicant Belgæ, pro die Mercurii: quodque Mercurius lucro præfuerit, quod Belgis *Winst* vel *Wonst*. Sed non cogitavit, à *Wodan*, vel *Woden*, esse *Wodanstdag* vel *Wodensdag*, unde per sync. *Woensdag*: Nec Germanorum Mercurius lucro præfuit, neque à *Wonst* proin nomen habuit, sed ex voce Θεὺθ, *Theuth*, *Thoyth*, *Thoth*, *Thout*, *Thuoth*, *Woth*, (quia *W.* literâ gaudent Germani) *Wothan*, vel *Wodan*, vel *Woden*, aut *Wode*, terminatione additâ: Unde porrò factum *Guoth*, *Goth*, *God* vel *Got*. Quæ deductio firmatur derivatis à *Godan*, *Dan*, *Theuth*. Nam à *Godan* Ins. Danica Melæ est *Codanonia*, quæ nunc *Zieland*; uti incolæ Ptolemæo *Codanones*. Et quia à *Godan*, extrito *o*. est *Gdan*, unde *Dan*, hinc Danis nomen datum: Et affine Δὰν à Ζεὺς, pro Ζὰν sive Ζὴν. A *Teuth* verò Germanicum *Teutsche*, Lat. *Teutoni* vel *Teutones*: ac ab eodem Gallis *Teutates*. Nempe nationes Germanicæ à Deo, suâ quæq; dialecto, nomen assumpserunt; quasi *Populum Dei* dixeris, quod facere iis visum, ad cultum Dei inculcandum suis & simul ad terrorem injiciendum hostibus, Gerh. Joh. Vossius *de Idolol. l.* 1. *c.* 37. *sub fin.* C. du Fresne verò *Wodenis diem*, Anglis (quorum Reges ab hoc Deo originem suam repetebant, teste Malmesbur) feriam VI. fuisse dictam, ex Ord. Vitali *l.* 7., & eodem Malmesbur. *de Gestis Regum Anglor. lib.* 1. *cap.* 1. observat in *Glossar.*

Wolckensteinium, Germ. *Wolckenstein*, castrum Germaniæ, sub proprio Comite. Et quidem emit illud ex Familia *de Pradel* vel *de Vilanders* oriundus Randoldus, qui decessit A. C. 1319. Inter ejus filios Conradus III. primus *VVolckensteinium* cognomen gessit, pater Michaëlis, & Osvvaldi, quorum is *Trostburgiam*, hic *Rodneccian* lineam orsus est. *Baronis* titulus Osvvaldi hujus filio Osvvaldo primo datus: utrique dein lineæ *Comitum* dignitas est concessa. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatro Nobilit. Europ. Parte II. pag.* 55. 77. & *in Ind.* nec non *Arte Heraldica Tom. II.*

VVolfeccum, Germ. *VVolfegg*, castrum ejusdem regionis, in Suevia, sub proprio Comite, ex Familia Dapiferorum in *VValdpurg*. Cùm enim in Joannis extincti A. C. 1403. filiis, tres lineæ cœpissent, media *VVolfeccia* Georgium habuit auctorem, iterumque in duos ramos divisa est, viz. Comitum *de VVolfegg*, atque Comitum *in Zeil*. Illorum series hæc: Georgius Truchsessius, qui obiit A. C. 1482. pater fuit Joannis, avus Georgii,

proavus Georgii: quo & Joannâ Com. Rappolstenià genitus Jacobus Truchs. *Dn. de VValpurg* decessit A. C. 1589. Pater ex Joanna Com. Zimmerensi Henrici Com. *in VVolfeck*, qui, ex Maria Jacobe Com. Zollerana, genuit Joannam Euphrosynam (ux. Hugonis Com. Monfortii) Joannem Episc. Constantiensem (qui natus A. C. 1598. obiit A. C. 1644.) Maximilianum Wilibaldum (n. A. C. 1604. maritum Magdalenæ Julianæ Hohenloicæ primùm, inde Isabellæ Claræ Arschottanæ, den. A. C. 1667.) &c. *Dapiferos* seu *Truchsessios in VValdpurg, Comites in Wolfeck* &c. E quibus Maximiliano Wilibaldo, inter alios, natus est Franciscus Eusebius A. C. 1641. Ipse verò Henricus Comes obiit A. C. 1637. Phil. Jac. Spenerus *Theatr. cit. Part. II. p.* 38. & 123. V. quoque ejus *Artem Heraldicam Tom. II. VVolffenbuttelum*, V. supra *Guelferbytum*.

UX.

Uxor, quasi *Unxor*, quòd apud Romanos Sponsa, antequam ædes Mariti ingrederetur, postes januæ laneis vittis ornaret, oleoque, vel, ut Plinius habet *lib.* 28. *cap.* 9. adipe lupino, inungeret ac oblineret, dein demum limen januæ transiliret, eoque modo in ædes induceretur. Tribus verò modis, apud eosdem, *Uxores* justæ habebantur. *Usu*, quæ matrimonii ratio antiquissima fuit & à raptu Sabinarum initium sumsit: *Confarreatione*, quæ per Pontifices, præsentibus 10. testibus & sacrificii interventu, peragebatur: ac *Coemtione*, quæ certis itidem solemnitatibus peragebatur, sic ut *Uxor* in manum mariti conveniret, essetque in mancipio Mariti ac fieret ejus sua hæres. Atque in hoc Matrimonii ritu, Maritus *Cajus* Uxor *Caja* dicebatur, item Materfamilias, quoniam non in matrimonium solùm, sed in familiam quoque Mariti & in sui hæredis locum veniebat, V. Barn. Brissonium *de ritu Nuptiar.* Joh. Rosinum *Antiqq. Rom. lib.* 5. *capp.* 37. & 38. Cœl. Rhodiginum *lib.* 28. *cap.* 17. Thom. Godvvynum *Anthol. Rom. lib.* 2. *Sect.* 1. *cap.* 20. ubi quartum modum prioribus addit, nempe *Sortitionem*, ex Suetonio *in vita Tiberii cap.* 35. Alios, & suprà *passim*. Inter servos verò, non conjugium, sed contubernium fuisse, similiter suprà diximus. Apud Athenienses, *Uxorem* dotis datio dictio à Concubinis secernebat, ut in palliato Plauti *Trinummo*,

> —— —— —— *Sed, ut inops*
> *Infamis ne sim, ne mihi hanc Famam differant, me*
> *Germanam meam sororem in* Concubinatum *tibi*
> *Sic sine dote dedisse magis, quàm in* Matrimonium.

Neque tamen concubinæ ac pellices omnino ἄπροικοι erant, sed legitimas *Uxores* imitatæ, τὰ τοῦτα, mille illas drachmas, quas è bonis paternis auferebant, ad eum, cui jungebantur, Virum adferebant, V. Sam. Petitum *Comm. in LL. Atticas l.* 6. *Tit.* 2. Primus autem, in ea gente, volgivagam Venerem Cecrops, hinc Διφυὴς dictus, Lege compescuit, & sanxit, ne quis binas nuptias eodem tempore constitutas haberet. Ἐπὶ μὲν δογαμῶς γυναικὸς τυχεῖν, Athen. *lib.* 13. cui Legi circa Socratis tempora videtur derogatum fuisse Psephismate, quo, ob virorum penuriam, concedebatur è peregrina seu pellice, domi retentâ, παιδοποιεῖσθαι, *liberos tollere.* V. Eundem *Tit. prac.* Solonis Lege etiam, eodem Patre natam Sororem *Uxorem* habere licuit, ut docet Idem *Ibid.* Apud Hebræos, non defuere, qui ex Lege binas *Uxores* Israelitam simul retinere fas non putarent; sed velut Hæreticos hosce explodebant Magistri, Polygamiæ tenaces: Interim monebant, quaternarium *Uxorum* numerum a nemine (præter Regem, cui 18. permittebant) excedendum, cujus rei rationes V. apud Seldenum *Uxor. Ebraic. lib.* 1. *cap.* 9. Et obtinuit numerus hic etiam apud Orientales atque Afros, Christianismum nondum amplexos, ut discimus ex Alcorano *Azoar.* 4. *in Latin.* 8. cùm tamen ipse Muhammedes earum undecim habuerit Lege, quam aliis tulit, teneri impatiens. Cùm vero octo fuerint officia, quibus in Hebræorum Rep. Maritus *Uxori* erat obstrictus, uti dictum suprà in voce *Vir*: quatuor vicissim erant, quibus *Uxor* Marito erat obligata. Primum fuit, *ut opera manuum ejus*, quodlibetcunque officium ejus, *in commodum Mariti ac potestatem cederet.* Secundum, *ut quidquid ei casu post Nuptias accederet, Mariti fieret.* Tertium, *ut qualiscunque substantiæ Uxoris, dum superstes fuerit, ususfructus in Mariti cederet commodum.* Quartum, *atque ut ipsi superstes, ac velut hæres, succederet.* In quantum autem *Uxoris* nomen revera induat Sponsa, per verba, ut ajunt, de præsenti, ante Nuptias, disputant Jurisconsulti Theologique, qui Jura tractant conjugalia: quò spectant, quæ præfatus Seldenus *Op. cit. lib.* 2. attulit non pauca. Apud Hebræos certè Benedictio deductioni in thalamum atque ipsis Nuptiis, prævia erat: Annuli quoque usus primus, non in Nuptiis, sed in Sponsalibus, fuit. Corona verò in ipsa deductione adhibebatur: ut & Velamen duplex, alterum, quo Sponsorum capita, ut flammeo, obtegebantur; alterum, quod in ipsa Benedictione nuptiali, velut tentoriolum, eos obumbrabat. Paranymphi porro aderant, iique bini minimum, tum in ipsa deductione, tum in cubili seu thalamo, qui etiam de omnibus ad apparatum lætitiamque nuptialem attinebant, prospexere. Ut de frumenti seu tritici usu, aliisque Ritibus Nuptialibus, hic nihil addam, ut de quibus in præcedd. prolixè actum. Ab Hebræis ad alios populos, ut multa alia, ita varii quoq; hujusmodi ritus, transierunt. Namque apud Græcos Romanosque, ne celebratione luculentiori carerent Sponsalia, præter testes de contractu ac dote adhibitos, accessere item sæpius convivium solenne, tabulæ legitimæ, munera Sponsalia atque arrhæ sive datæ sive missæ, in quibus primarium obtinuit Annulus pronubus, quem ferreum, sine gemma, Sponsæ à Viro datum esse, scribit Jul. Cæs. Scaliger *Poetic. lib.* 3. *cap.* 100. Et ut benedictionum sacrarum formulæ apud Hebræos, ita etiam non ea solùm Paganis obiter in usu, verum etiam & sacra Nuptiis propria fuere. Imò & tertium Nuptiarum apud Romanos genus, quod *Confarreatio* dictum, ex ipsis sacris constabat: cui sacrificio nuptiali præerant Pontifex Max. & Flamen Dialis, cujus & Flaminicæ nuptiæ ut hoc ritu fierent, olim necesse erat. Nec nisi è Parentibus confarreatis nati Flamines ritè fiebant. Hinc Plinius *Histor. Natur. lib.* 18. *cap.* 3. *In sacris nihil religiosius confarreationis vinculo erat.* Etiam Coëmtioni solenniùs adhiberi sacra, quæ ex auspiciis, auguriis, immolationibus oblationibusque constarent, consuevisse, legimus: Unde *Sacra Nuptialia, Sanctimoniæ Nuptiarum*, & *Sacramenta Nuptialia* dicta, quæ sic firmabantur. Liv. *lib.* 30 ut de Genio, cui sternebatur lectus: de Diis Conjugalibus, qui in sacris his invocati: de immolato à Neogamis, in Hetruria, porco: de Γαμοδαισίᾳ, seu sacris Nuptiarum præviis, Thessalorum: de Προτελείοις reliquorum Græcorum ac Γαμηλίοις, Junoni, Veneri, Gratiis fieri solitis: de thymiamate sacro Mexicanorum, nihil adjungam. Ipsæ, quæ usu annuo apud Romanos fiebant Nuptiæ, sine sacris sibi propriis non fuere, teste Arnobio *adv. Gentes lib.* 4. imò & Benedictio plane conjugalis habetur, apud Juvenalem *Sat.* 2.

> *Signatæ tabulæ, dictum Feliciter; ingens*
> *Cæna sedet; gremio jacuit nova Nupta mariti.*

Coronarum similiter nuptialium frequens apud Paganos mentio. Στέφος γαμήλιον, occurrit in Bionis *Epitaphio Adonid.* & apud Eurip. *in Aulide: Turrita corona*, apud Lucanum *Pharsal. lib.* 2. ubi de Martiæ nuptiis: in nummo Hadriani Aug. parte alterâ *Conjugium Aug.* alterâ *M. P. T. mb.* in corona, scriptum habetur. Nec conjectura deest, duplicem fuisse Sponsæ coronam, ex Val. Flacco, ubi de nuptiis Medeæ & Jasonis, *Argonautic. lib.* 8. Et quidem Bœotarum coronas hujusmodi ex asparago fuisse, Plut. *de Præc. Conjug.* scribit: Alii sisymbrio coronari solitos sponsos, eliciunt ex illo Aristophanis *Avibus*, ubi cum Epopis dixerat, suos in hortis pascere alba sesama, myrta, papavera & sisymbria, respondet Euelpis,

> Ὑμεῖς ἄρ' ἄγετ' ζῆτε νυμφίων βίον: &c.

Nascente Christianismo, mores ritusque Hebraici, ut circa reliqua, ita circa Sponsalia & Nuptias, per annos 30. ampliùs, post Christi ascensionem, obtinuere. Postquam dein tam à Gentilibus aliquot, quàm à Judæis, Christianismus receptus est, ritus etiam Pagani, quotquot sc. cultui Christiano non adversarentur, præter Judaicos, ut in aliis, sic in re Matrimoniali, admissi sunt. Proin cùm jure Romano tum passim Gentes, in quibus Christiani reperti, uterentur; Confarreationisque, quod sanctius fuerat Romanis Nuptiarum genus, solennia prisca in desuetudinem, etiam inter ipsos Paganos, abirent, Coëmtionis quoque ritus non ita strictè observarentur: Christiani vett. omnino confarreationem, quà ex ipsis Paganorum sacris constabat, rejicientes, ejus tamen vestigia aliquot retinuere. Coëmtionem eousq; admisere, quà dotis donationisque propter nuptias interventu simpliciter peragi posset: Sponsalibus interim & nuptiis Paganorum, qui postea Christo nomen dedere, non rescissis. Inter ipsos vero Sponsalium ac Nuptiarum contrahendarum formulæ, in celebritate sacra, quâ & Sponsalia publicè iterari solita, cernuntur: uti similiter pluribus vidimus suprà passim, inprimis ubi de *Nuptiis*, & *Nuptialium Rituum* unoquoque in specie. Adjicio saltem, apud Romanos non *Uxorem justam* solùm, sed & *penè justam*, occurrere, apud Suetonium *Vespasiano cap.* 3. *Post uxoris excessum, Cænidem Antoniæ libertam — dilectam quondam sibi, revocavit in contubernium: habuitq; etiam Imperator* pænè justæ uxoris *loco*: qui amplior concubinæ honore. Nempe pæne Augustam, qualis Martia concubina Commodi, cui ἅπαντα ὑπῆρχεν, ὅσα Σεβαστῇ, πλὴν τοῦ πυρὸς, *concessæ omnes Augustarum prærogativæ, excepto igne*, apud Herodianum *lib.* 1. id est, extra quàm quòd ignis sive lampas ei non præferebatur, ut Augustæ, qui ritus notissimus. V. Theod. Marcilium *ad Suetonium*. Apud eosdem, non solùm militum uxores, si qui fortè per illa tempora uxores habuere, sed ne Legatorum quidem, maritos in provincias comitari solitas, idem Suetonius *Octavio* docet *cap.* 24. *ad antiquum morem nonnulla revocavit, disciplinam severissimè rexit, ne legatorum quidem cuiquam, nisi gravatè, hibernisq; demum mensibus, permisit uxorem intervisere.* Idem apud alias gentes in usu fuit, quam in rem V. Joh. Levinejum *ad Propertium lib.* 4. *Eleg.* 3. Thom. Dempsterum *Antiqq. lib.* 10. *cap.* 12. Joh. Passeratium *ad Propertium eund. lib.* 2. *Eleg.* 7. & qui *de Militia Rom.* Commentarios ediderunt. Quod postea tamen licentiâ temporum, vivo adhuc Augusto (imo ipsius Augusti exemplo,

qui

qui in Occidentem atque Orientem sæpius meavit, comite Liviâ) mutari cœpit: & magis Tiberii principatu, ut apparet ex relatione Cæcinæ, qui morem priscum reducendum denuo censuit, apud Tacitum *Annalium lib.* 3. Idem docet, de Rectoribus provinciarum loquens, Juvenalis *l.* 3.

Si tibi sancta cohors comitum, si nemo tribunal
Vendit acersecomes, si nullum in conjuge crimen,
Nec per conventus, & cuncta per oppida curvis
Unguibus ire parat nummos raptura Celæno:
Tunc licet à Pico numeres genus ——

Id verò omni ratione fœdum, quòd in eadem gente *ad uxorem instituendi* mos inolevit, memoratus Victori *in Claudio II.* ubi, Claudium, ait, *plerique putant Gordiano satum, dum adolescens à muliere matura institueretur ad uxorem*, de quo V. nonnulla apud Salmasium *Not. ad Trebellium Poll. in Claudio*, & *ad Martialis illud*,

Ergo Suburanæ tironem trade magistræ,
Illa virum faciet, non bene Virgo docet &c.

De more *commutandi Uxores*, in Hibernia olim usitato, V. Lanfrancum Arch. Cantuar. *in Epist.* ad Gothricum Hiberniæ Regem: de *more eas à conviviis arcendi*, quem Græci; vel *admittendi*, quem Persæ olim Romanique, tenuere: de *more illas permittendi παιδοποιΐας ἕνεκα* aliis, apud Romanos itidem recepto; easdem *subhastandi*, apud Thraces olim, memorato *Solino c.* 10. &c. Porrò de *Uxorum communione*, apud varias gentes hæreticosque hic passim, V. quoque Clar. Suicerum *Thesauro Eccl. voce* Γυνή, adde Seldenum superiùs laudatum, *de Jure Nat. & Gentium juxta Discipl. Ebræor. lib.* 5. *toto*, inprimis c. 7. ubi *de Concubinæ & Uxoris nomine.*

Uxorius, inter poëmata Gordiani Sen. Imp. memoratur Capitolino *in Gordianis*, *Adolescens cùm esset — poëmata scripsit — & cuncta illa, quæ Cicero ex Demetrio & Arato, & Alcyonas &* Uxorium *& Nilum: quæ quidem ad hoc scripsit, ut Ciceronis poëmata nimis antiqua viderentur.* Ubi *Uxorium*, Comœdiæ epigraphen, quàm elegiæ, ut Servius Ciceronis poëmata vocat, in 1. *Ecl.* magis sapere, quemadmodum apud Græcos Amphis, Alexis, alii Comici, Γυναικοκρατούμενοι vel Γυναικοκρατία ediderunt, notat Casaubonus.

V Z.

Uzbeckia, V. suprà *Usbeckia.*

Uzeda, nomen illustris in Hispania Familiæ, cum tit. Duc. quæ ramus est Sandovalliæ Stirpis. In hujus enim linea Lermensi Didacus Gomesius primus titulo *Comitis de Castrogeriz* à Joanne II. Rege mactatus, A. C. 1426 alter ejusdem nominis primus *Marchio de Denia*, A. C. 1484 hujusque filius Bernardus primus *Comes de Lerma*, creatus est. Isto genitus Ludovicus, pater fuit Francisci; cujus fil. Franciscus Gomesius *Ducis Lermæ* axioma, à Philippo II. obtentum, domui intulit, A. C. 1599. Nec hîc substitit Regia clementia; quippe quâ filius hujus Christophorus *de Sandoval & Roxas*, *Ducis de Uzeda* titulum accepit. Junxit autem is sibi Marianam Manriciam de *Padilla*, & ex ea suscepit Franciscum Duc. *de Cea*, quo, & Feliciâ Henriciâ, genitus est Christophorus II. (A. C. 1615.) frater Marianæ, qui ambo nominis *de Sandoval & Roxas*, Duces sunt *de Lerma*, *Uzeda & Cea*. Phil. Jac. Spenerus *Theatro Nobilit. Europ. Parte II. pag.* 18. V. quoque cum *Arte Heraldica Tom. II.* & suprà ubi de Familia *Sandovallia.*

X. Addes

X.

X, adde: Apud Latinos Claudii Imp. uti Ζ apud Græcos Palamedis inventum fertur. Pro *Ch.* occurrit in nummo Ludovici Pii Imp. XRISTIANA RELIGIO. uti videre est, apud Car. du Fresne *Glossar.* V. quoque suprà, ubi de Christi *Monogrammate*, inde enim illud X. arcessendum omnino.

X A.

Xaires Topa Inca, ultimus Incarum, qui Peruviæ olim in America dominati, Philippo II. Hispaniarum R. se submisit, A. C. 1557. Georg. Hornius *Orbe Imper. cum Animadversion.* L. Joach. Felleri *pag.* 487. V. & suprà, ubi de *Incarum Imperio*.

Xanthica, festum Macedonum, de quo V. suprà ubi *de Canum secandi* ritu.

Xanthus, equus Achillis, adde: Cum Balio, altero ejusdem Herois equo, Podargen, ex Harpyjis unam, matrem habuit. Ita enim Homerus *Il.* τ.

Ξάνθέ τε καὶ Βαλίε, τηλεκλυτὰ τέκνα Ποδάργης.

Nomen à colore. *Flavus* autem ξανθὸς est, quod cum gilvo quidem confundere videtur Galenus *De Sanit. tuenda lib.* 5. Ὃν ὁ Ἱπποκράτης εἴωθε κιῤῥὸν καλεῖν, δύναιο δ' ἂν καὶ ξανθὸν ὀνομάζειν αὐτόν. *Quem* (vini colorem) *solet Hippocrates gilvum appellare, possis etiam vocare flavum.* Idem vero gilvum esse flavo dilutius, apertè docet, vinum album, cùm veterascit, semper fieri κιῤῥότερον, *gilvius*, & tandem etiam ξανθὸν, *flavum*, scribens *Comm.* 3. *in Hippocr.* Ob hanc tamen affinitatem gilvus Germanicè *falb*, Gall. *fauve*, quod maximè ad *flavum* accedat, dicitur. Hujus a. coloris fuisse Nisæos in Media equos, tanti apud Persas nominis, Phavorinus refert, Νισαῖος ἵππος· ὅτι οἱ ξανθοὶ· ἡ τῆς Νισαίας τὰς ἵππους ξανθὰς ἔχει. Sed, ut in vino, ita in equis, gilvus à flavo differt. Unde Apocal. *cap.* 6. *vers.* 18. ἵππος χλωρὸς, videtur esse *gilvus equus*. Ibi n. χλωρὸς, ut passim, pro ὠχρὸς. Conflatur autem hic color, λευκοῦ ξανθῷ μιγνυμένου, *cùm flavo miscetur album*, ut in Timæo docet Plato. V. Sam. Bochartum *Hierozoici Parte prior. lib. II. cap.* 7. ubi *de sex equorum coloribus*, in Zacharia *cap.* 1. *versu* 8. adde Salmasium *ad Solinum* passim, inprimis *pag.* 1154. & 1155. ubi ξανθὸν idem cum ruso dilutiore, adeoque vicinum τοῦ πυῤῥοῦ, & à quibusdam infra πυῤῥὸν, sed & à nonnullis suprà poni, ait.

Xarandilla, adde: Sub proprio Domino, ex familia Lusitaniæ Regum. Johannes enim *de Portugallia*, Dux Bragantinus, ex Catharina *de Portugallia*, genuit Eduardum, Marchionem *de Flechilla*, qui, ductâ Beatrice Toletanâ March. *de Xarandilla*, Marchionatum hunc in suam familiam intulit: Pater Ferdinandi Alvari *de Toledo Portugal Monroy Ayala M. de Flechilla & Xarandilla*; cui ex Mencia Pimentellia natus Eduardus Alvarus Toletanus Dux de Oropesa, suscepit ex Anna de Zuniga Modica *de Corduba Pimentel Com. d' Alcaudete*, Manuelem Joachimum Alvarum Toletanum, Marchionem *de Xarandilla*. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europ. Tom. III. pag.* 74. de Famil. autem Portugallica, V. Eundem *Tom. II.*

Xaverius Franciscus, primus Provincialis Indiæ ab Ignatio Lojola, Jesuitici Ordinis Auctore, præpositus: sicut idem primum Provincialem Lusitaniæ præposuit Simonem Roderigium; Hispaniæ, Antonium Araozium Cantabrum; Italiæ Jacobum Laynem; Germaniæ, Petrum Canisium &c. nobilis fuit Cantaber, qui, postquam aliquandiu Loyolæ Societatem novam molientis institutum irrisisset, tandem secundus à Petro Fabro Allobroge, illi se socium ac imitatorem junxit: quos dein secuti sunt, Jacobus Laynes Seguntinus, Alfonsus Salmeron Toletanus, Nicolaus Bobadilla Placentinus, Simon Roderigius Lusitanus; & pòst aliquanto, Claudius Jajus Gebennensis, Johannes Codurius Ebredunensis & Paschasius Broëtius Ambianensis, Fabri præcipuè monitis permoti. Cùm itaque, mox à principio Ordinis confirmati, A. C. 1540. Petrus Mazarenius, Johannis Lusitaniæ R. Romæ Legatus à Papa, Regis sui nomine peteret, ut ex decem Ignatii sociis prædictis, aliquot, promulgandi Evangelii gratiâ, in Indiam mitterentur: missi sunt ex illis duo, Franc. *Xaverius* Navariensis & Simon Rodericus Lusitanus, qui cùm in Lusitaniam adpulissent, mox Xaverio India destinata, Rodericus autem in Lusitania retentus est. *Xaverius* igitur A. C. 1541. cum Indiæ Præfecto Martino Alphonso Sosâ, & itineris comite è sua Societate Italo, nomine Paulo, in Indiam profectus, eò pervenit Majo mense A. C. 1542. ac Goæ aliquandiu versatus, in eam inde oram discessit, quæ vulgò *Comorini caput* dicitur, ab Urbe Goa 600. m. p. atque hinc in alia quoque regna provinciasque transiit. Secuti eum postea alii quamplurimi periculosis navigationibus, & novas has Insulas ad Romanos ritus pertraxerunt. ubi etiam multa ab iis edita miracula Japonicæ ac Indicæ eorum literæ referunt: de quibus tamen dubitant ex ipsorummet communione Viri cordati, V. Franc. de Victore, *Relect.* 5. *Prop.* 5. Acostam *libro* 6. *de Procur. Sal.* 6. *cap.* 4. & *alibi*, Andr. Vegam *Opuscul. de Fide & Operibus quæst.* 3. Alios. Ipse Xaverius *lib.* 3. *Epist.* 5. scribit: *Si nos linguam calleremus Japonicam: non dubito, quin plurimi fierent Christiani. Faxit Deus, ut eam brevi addiscamus. Tum demum aliquam Christianæ rei navabimus operam. Nam nunc quidem inter eos, tanquam mutæ statuæ, versamur. Multa enim illi de nobis & dicunt & agitant, ad quæ nos obmutescimus, patrii ipsorum sermonis ignari.* Interim magnâ famâ is in iis locis versatus, post egregiam Romanæ sedi navatam operam, *Indorum Apostoli* elogium tulit, Sanctorumque albo accessit, sub Gregorio XV. V. *Vitam* ejus, & Ludovicum Lucium *Histor. Jesuit.* passim.

Xannes, filius Pharegmanis, pater Rufini Leontiique, quorum in Africa contra Mauros virtutem prædicat Procopius Cæsareensis *Historiæ Vandalicæ lib.* 2.

X E.

Xebua, piscis genus, quod in Croceo Sinici Imperii flumine, prope solam civ. Paöte, reperitur, à *lapideis* in cute *maculis* nomen habet, magnoque apud epulones in pretio est. Auctor Anonymus *Sinæ & Europæ c.* 42. quod est *de Piscibus*.

Xenajas, cogn. *Philoxenus*, Monachus Syrus, Hæreticus non baptizatus, Hierapolis Episcopus constitutus à Petro Gnapheo, magnas dedit turbas effecitque, ut Flavianus Episc. Antiochiæ, quòd Concilio Chalcedonensi anathema dicere recusaret, solum vertere Anastasii Imp. jussu cogeretur, Evagrius *l.* 3. *c.* 31. & 32. V. quoque Nicephorum Callisti *lib.* 10. *cap.* 27.

Xenia, adde: Apud vett. Græcos, unde vocis usus ad alios transiit, τὰ Ξένια seu Ξένια δῶρα, dicebantur dona hospitibus abiturientibus dari solita, partim memoriæ ergò, partim viatici loco, qua de re V. latiùs suprà, ubi de *Hospitibus*. Eo nomine tituloq; insignem voluit esse Martialis Epigrammatum suorum *lib.* 13. quemadmodum *lib. seq. Apophoreta* inscripsit: ubi Scholiastes, *Xenia*, inquit, *dicta, quòd* τοῖς ξένοις. *Id est, hospitibus, nec non amicis, apponebantur mittebanturve: quæ cùm Pictores tabellis, Poëta carminibus imitatus est. Apophoreta verò erant dona, quæ in Saturnalibus dabantur convivis domum ferenda.* Ipse de suis *Xeniis*, Lectorem sic alloquitur *Epigr.* 3.

Omnis in hoc gracili Xeniorum turba libello
Constabit nummis quatuor empta tibi.
Quatuor est nimium, poteris constare duobus,
Et faciet lucrum Bibliopola Tryphon.
Hæc licet hospitibus pro munere disticha mittas,
Si tibi tam rarus, quàm mihi nummus erit.
Addita per titulos sua nomina rebus habebis:
Prætereas, si quid non facit ad stomachum.

Neque verò solùm abeuntes hospites *Xeniis* suis prosequebantur Græci, sed humaniter, quandiu apud ipsos morabantur, ac munificè tractabant, in peculiaribus cubiculis ad id destinatis, quæ Ξενῶνας dixere, uti discimus ex Eurip. *Alcest.* ubi cùm Hercules venisset in Admeti ædes funere tum mœstas, indeq; mox discessum pararet, rogavit ipsum Admetus, ne id faceret, dicens,

Χωρὶς ξενῶνές εἰσιν, οἷς σ' ἐσάξομεν.
Seorsim Xenones *sunt, in quos introducemus te.*

Imò & mensas eosdem habuisse peculiares, iisque solos accubuisse, videtur docere idem Poeta, apud quem *in Electra vers.* 849. Orestes, cùm Athenis degeret, ait:

— *Ξένια μονοτράπεζά μοι*
Παρέσχον οἶκοι, &c.

V. Franc. Rossæum *Archæolog. Attic. l.* 6. *c.* 8. Apud recentioris ævi Scriptores, prisca notione exutâ, præstationem muneris vice vox denotare cœpit, cujusmodi *Xenia* ab Episcopis exigi solita, docet Domin. Macer *Hierolexico*, in vocibus *Cathedraticum*, *Insinuativum*, *Pastellus* & *Synodaticum*. A' Clericis quoque soluta Ecclesiis, habes apud eundem: ut ab utrisque id, quod *Enthronisticum* dictum. V. quoque Car. du Fresne *Glossar.* in vocibus *Donum*, *Exenium*, nec non *Dissert. ad Joinvillam p.* 154. & quæ hanc in rem jam diximus.

Xenius,

Xenius, adde: Meminit ejus Suidas in voce Ξένιος Ζεύς. Julius Pollux *Onomast. lib. 1. cap. 1. num. 23.* Plut. *lib. de Exilio*, Ξενίου Διὸς τελεταὶ πρεπαὶ καὶ μεγάλαι. *Jovis Hospitalis honores multi ac magni*: & in *Erot.* Ξένων καὶ ἱκετῶν ἀδικίας ὁ Ξένιος ὑπακούει Κολαστὴς Ζεύς, *Hospitum & supplicum injurias Hospitalis Jupiter audit vindex.* Servius inprimis Honoratus *ad Virgil. loc. cit. Lycaon cùm hospites susceptos necaret, à suscepto Jove, postquam ei epulas humanas apposuit, versus in lupum, ostendit hospitii jura non esse violanda.* Græci τὸν Ξένιον Δία, id est, Jovem Hospitalem, *appellant.* Sic M. Cicero *de finibus bonor. & mal. lib. 4. Jovem cum Optimum & Maximum dicimus, cumq; eundem Salutarem, Hospitalem, Statorem; hoc intelligi volumus, salutem hominum in ejus esse tutela.* Et hoc *Hospitalis* cognomentum Romanis fuit usitatissimum. Cultus ejus quàm fuerit antiquus, doceant ista Homeri verba *Odyss. ι. v. 270.*

> Ζεὺς δ' ἐπιτιμήτωρ ἱκετάων τε ξείνων τε
> Ξείνιος ὃς ξείνοισιν ἅμ' αἰδοίοισιν ὀπηδεῖ.
> *Jupiter ultor est supplicumq; hospitumq;,*
> *Hospitalis, qui hospitibus simul verecundis opitulatur.*

Ad quem locum V. Eustathium, & plura hanc in rem, apud Thom. Dempsterum *Paralipom. ad Rosinum l. 2. c. 5.* & *supra.*

Xenodochium, Græcè Ξενοδοχεῖον, locus est πρὸς κοινὴν ὑποδοχὴν τῶν ξένων κατεσκευασμένος, *can. 10.* Concil. Chalced. in *Collect. Constit. Eccl. ex lib. 1. Cod. tit. 2. num. 15.* alibique memoratus, ubi à Μαρτυρίῳ, *sacello* seu templo, *in Martyris alicujus honorem & memoriam ædificato*; Πτωχείῳ, *ubi pauperes aluntur*, & Νοσοκομείῳ, *ubi ægri curantur*, distinguitur. Propriè enim *hospitibus excipiendis*, quod ipsum etymon innuit, inservit *Xenodochium*, quæ vox occurrit apud Augustinum *in Joannem Tract. 97. Xenodochia & Monasteria posita sunt appellata novis nominibus, res tamen ipsæ & ante nomina sua erant, & religionis veritate firmantur.* Ξενὼν vocatur Chrysostomo *Homil. in Acta 45.* Καταγώγιον τῶν ξένων, Basilio *Epist. 371.* in vett. Glossis, *Hospitalium.* Idem Chrysostomus κελλίον τοῦ Χριστοῦ, *Cellulam Christi* appellat, & locum fuisse ab Æde sacra segregatum, ac antiquitus subterraneum, docet *d. l.* Ἡ οἰκία αὕτη τοῦ Χριστοῦ ἀφώρισται. Κἂν καταγεῖον ᾖ καὶ εὐτελὲς, μὴ ἀπαξιοῦ, *Hæc cellula Christi est: domus ista ei segregata est. Etiamsi subterraneum sit ac vile, non despicit.* Cujusmodi pro peregrinis loca primus extruxisse dicitur Hierosolymis Hyrcanus Judæorum Rex, uti legimus apud Josephum *Antiqq. lib. 1. c. 2.* Hegesippum *lib. 1.* & Isidorum in *Origin. lib. 15. cap. 2.* Institutum hoc postmodum Christianis Impp. certatim sequutis: ad quorum æmulationem ipse quoque Julianus *Xenodochia*, ubi inopes sine discrimine exciperentur, jussit extrui, teste Theophane *in Chronographia.* Inprimis verò hac in re laudanda diligentia Equitum Ordinis S. Joannis, qui etiam nomen inde habent, uti pluribus videre est apud Dominic. Macrum *Apolog. ad calumn. Hieronymi Brulonis.* Primum autem *Xenodochium* CPoli à S. Zotico conditum, habetur *in Constitut. Leonis Imp.* In Italia, post Barbaros pulsos, primum Senis extructum à Sorore A. C. 898. legas apud eundem Macrum in *Hierolexico*, ubi *Hospitale de Schala* id appellatum, addit &c. Sed & latiùs vox extensa, ut etiam Πτωχεῖον, uti videre est ex iis, quæ modò de Juliano diximus; item Νοσοκομεῖον, uti apud Suidam voce Ξενὼν, comprehendat. Sed & *Xenodochii* nomine venire *Hospitium Religiosorum, ubi non habetur formatum Monasterium*, eidem Macro notatum est. Qui verò *Xenodochiis* præerant, *Xenodochi* dicuntur Gregorio M. *in Regist. lib. 3. Epist. 24.* Sic Isidorus Presbyter *Xenodochus Alexandrinæ Eccl.* vocatur Palladio *in Lausiaca c. 1.* &c.

Xenoparochus, Græcè Ξενοπάροχος, qui publico nomine hospites seu peregrinos curat, memoratur Arcadio *tit. de muner. l. munerum, Tabularii*, vel *Xenoparochi, ut in quibusdam civitatibus.* Idem ferè cum Parocho, præbente ligna salemque, ut ait Horatius *lib. Sermon. 1.* Quod officium penes Romanos Quæstoris Urbani fuisse, legas apud Dominicum & Car. *Macros, quo ab iisdem nihil agebatur solenniùs; unde Regibus & Legatis, ex ultimis terrarum regionibus Romam profectis, publicum hospitium & munera, quæ Lautia dicebantur — largè & hospitaliter erogabantur.* Iidem de aliis quoque gentibus. *Germanis verò*, pergunt, *hospitii jus sanctissimum usq; adeò erat, ut arcere hospites inexpiabile nefas haberetur. Idem servatum fuit inter Lucanos, Calabros, Corinthios, Megarenses & alios.* Cùm contrà Ægyptii, Athenienses, Carthaginenses, Gampsantes, Lacedæmonii, Scythotauri, Syri, in peregrinos minùs æqui fuisse legantur: Apud Indos quoque nemini peregrino ultra triduum morari licuerit, ne cives longo usu dissimiles mores imbiberent, & in alienas leges ritusque transirent, qua de re multa habes, apud Alexandrum ab Alex. *Genialium Dier. l. 4. c. 10.* V. quoq; suprà, ubi de *Hospitibus* & *Peregrinis.*

Xeques, titulus dignitatis apud Arabes, V. suprà *Alsheich.*

Xera, Græcis hodiernis rupes est seu scopulus, item sabulum sub aquâ, uti *Nisaki* seu *Nisopolo*, parvam Insulam seu nesida appellant, Jac. Sponius *Itiner. part. 1. p. 151.* Ex ξέρον, pro ξηρὸς, de quo V. Salmasium *Not. ad Balistam Pollionis*, & *ad Severum Spartiani.* Est autem ξηρὸς, propriè *siccus*: hinc *solus*, ut ξηρὸς ἄρτος, *solus panis*, sicut *sicca velicula*, apud Capitolinum *in Maximinis*: ξηρὰ ἔπη, *sola & mera carmina*; qua de re V. *Notas* Salmasii *ad Capitol.* & Suicerum *Thesauro Eccl.* voce Ξηρὸς, ubi τὸ ξηρὸν τὰς λέξεις ἐκλαμβάνειν, apud Athanasium *de communi Ess. trium Personar. Tom. 1. pag. 235. ad Matth. cap. 12. v. 31.* exponit, *nudæ literæ adhærere.* Porrò, homo tenax propositi & cedere nescius, apud Diogenianum, qua de notione V. eundem Salmasium *Not. ad Alexandrum Sev. Lampridii*, ut & suprà, vocibus *Assa vox*, item *Retorridus*, & *Siccus.*

Xerampelinus, Græcè ξηραμπέλινος, coloris nomen, apud vet. Scholiastem Juvenalis, ubi eum, inter coccinum & muricem fuisse, scribit; alii atrum faciunt, eo quòd Suidas *Atrebaticis vestibus* illum tribuit, quas ab *atro* colore dictas censent perperam. Sed ex etymo res expeditu facilis. Uti enim ὀμφακίζοντα dicuntur, quæ *viridia* adhuc *vitium* folia; sic ξηραμπέλινα, quæ *sicca* jam & *arida* imitantur. Salmasius ad *Solinum pag. 1072.* V. quoque eum *Not. ad Treb. Pollionem in Gallienis.*

Xerolophum, locus CPoli celebris, apud Justinianum *4. Instit. tit. de publicis Jud. Admonet nos epigramma in Xerolopho scriptum.* Sed hoc vocabulum, Alciato hic corruptum, pro tumulo à Suida ponitur, ex congestis lapidibus facto. Tripodes in eo fuisse, in quibus epigrammata solerent scribi, Priscianus auctor est, apud Joh. Calvinum *Lexic. Jurid.*

Xeron, in Tab *Itiner.* quæ à Peutingero nomen habet, ubi iter Copto Berenicen describitur, mansio in Arabico Sinu, quæ *Aristonis* dicitur in vet. *Itinerario* à loci ariditate fortè dicta. Salmasius ad *Solinum p. 1184.*

Xerophagia, apud Tertullianum *adv. Psychicos*, *Saginentur pugiles & pyctæ Olympici: illis ambitio corporis, quibus & vires necessariæ: & tamen illi quoq;* Xerophagiis *invalescunt*: ex Græco ξηροφαγία: non jentaculum est, in quo *sicco pane* etiam Principes olim viri utebantur, quem *buccean* vocabant, unde *buccellatum panis*, qui antè *nauticus*, vulgò *biscoctus*. Græcis ξηρὸς ἄρτος, appellatus, de quo V. Casaubonum *ad Octavium Suetonii cap. 76.* Sed plus aliquid, ratio nempe vescendi Athletis olim præscripta, qui carnis tantùm pulpam *siccam* & aridam, nullis jurulentiis eblanditam, edere tenebantur, ut robustius corpus evaderet, quemadmodum pluribus suprà diximus, ubi de *Arida Saginatione*, uti hanc ξηροφαγίαν idem Tertullianus *in Pallio* vocat, item voce *Colephia.* Ab Athletis transiit postmodum vox ad Christianos Ascetas, qui non solùm ab omnibus carnis scitamentis, & pomis succi vinosioris, sed & carne in totum, vino etiam (quod tamen & Athletæ nonnunquam faciebant) abstinere, quoties jejunarent, soliti sunt. Et quidem Δεῖ πᾶσαν τὴν τεσσαρακοστὴν νηστεύειν, ξηροφαγοῦντας, *Oportet totam quadragesimam jejunare, aridis vescentes*, sanctio est Concilii Laodiceni *can. 50.* Ubi Sabbatha & dies Dominicos excipiendos, notat Balsamon. Neq; verò in Quadragesima solùm, sed etiam *quartâ & sextâ feriâ oportere* ξηροφαγεῖν, adeò ut ne ægrotis aliud, quàm pisces, administrare fas sit, etiam in vitæ periculo, habet idem ad *can. 69. Apostolic.* Porrò, sex diebus majoris hebdomadæ ξηροφαγίαν Christianis fuisse imperatam, habes apud Epiphanium *in Compendio Doctr. Cathol.* Quam in rem V. plura apud Cl. Suicerum *Thesauro Eccl* voce Ξηροφαγία, ubi inter alia *omophagiam* Cassiano, ex Græco ὠμοφαγία (quod *rerum crudarum & igne non emollitarum usum* notat) hanc vescendi rationem appellari, addit.

X I.

Xiphiana Venatio, apri viz. ingentis, setis, rostro, *dente* (quem non malè ξίφος dicas) metuendi, qui, cùm Cappadociam aliquandiu vastasset, à Constantio Aug. superatus occisusque est, exhibetur in hujus Imp. Sapphiro eximia, quam Marquardus Freherus erudito *Commentario* exposuit, uti diximus suprà, voce *Sapphirus.* Nempe & Θηροφονίας gloriam etiam Principes viri, à vetustissimis jam temporibus, affectarunt. Unde Gregorius Naz. *Orat. 1. in Julianum Imp.* (quem Constantius hic Cæsarem fecit successoremque habuit) ubi ad imaginum illam & statuarum ambitionem venit, in quibus ipsi Principes adorari gauderent, ait, *Imaginibus illis alios aliud quid Imperatorum appingere solere: hos quidem civitates clariores dona ferentes; alios autem Victorias serta capiti imponentes; nonnullos militiæ præfectos eos adorantes; quasdam Barbarorum devictorum & pedibus provolutorum seu cæsorum figuras*: οἱ δὲ (addit denique) θηροφονίας καὶ ἐυστοχίας. V. quoq; suprà ubi *de Aprorum Venatione.* Alias *Xiphias*, Italicè *Pesce spada*, piscis est, delphinis magnitudini non impar; mediocres enim duodecim circiter palmos in longitudine æquat: dentibus caret, quorum loco *gladium* oblongum in fronte gestat, oculi sunt orbiculati & modicè capiti immissi, branchiæ quatuor, juxta quas duæ pinnæ, tertia in dorso, quarta in ventre, aliis aliquanto amplior. Porrò corpore seu pelle glabrâ & levi, in cuspidem, instar aliorum piscium, gracilescit: venter argenteus & fulgidus est, tergum modicè nigrescit splendetq;. Tantæ docilitatis Kirchero, ut linguam Græcam ab Italica discernere eum dicat: unde certo cantilenæ genere è subaqueis antris à piscatoribus allectus ipsorum præda evadit, quod Auctor hic αὐτόπτης A. C. 1638. dum fretum Mamertinum trajiceret, *die 17. Maji*, testatur *in Musurgia.* Ejus rostra seu gladii, unde illi nomen, duo asservantur in *Museo* ejusdem Auctoris, qui, semipalmum lati, in longitudine fere quinque palmos adæquant. Georg. de Sepibus *in Collegii Rom. S. J. Museo pag. 24.*

Salmasius ξιφίας *caniculam* interpretatur, & de ejus τεμάχεσι i. *frustis concisis ac salitis*, qua voce integrum piscem intellexit Plinius, deque *accipitre* & *apro* ξιφίᾳ, varia habet, *ad Solinum pag.* 1317. uti de ξιφίῳ, herbæ nomine, i. *gladiolo*, *p.* 999. & 1225. V. quoque de *Xiphia* pisce, Vossium *de orig. & progr. Idolol. lib.* 4. *c.* 10. & 27. Ab eodem themate ξιφισμὸς, saltationis genus cum *ense*, memoratur Jul. Cæs. Scaligero *Poetices l.* 1. *c.* 18.

Xisuthrus, Alexandro Polyhistori & Abydeno, diluvii universalis historiam narrantibus. Noë dicitur, ut est apud B. Cyrillum *contra Julianum desertorem l.* 1. *sub init.* ubi addit, Assyriam sibi vocem videri. Nec sine ratione, quandoquidem vicina vox זיז Ziz, unde מזוזה *Mezuza*, id est, *postis*, *limen* Deuteron. *cap.* 6. *versu* 9. A' ziz autem vel ziz, quatenus postis vel liminis habet significationem, per ἀναδίπλωσιν fuerit *Xisuthrus*: atque ita dictus sit Noë, tanquam postis sive limen, vel janua, h. e. primordium omnium, qui ab diluvio fuere, sunt vel erunt. V. Ger. Joh. Vossium *de Idolol. lib.* 1. *cap.* 18. & P. Megerlinum *in Tab. Chronol.* Hinc & Romani, quia alterum initium generis humani erat, eidem, sub Jani nomine, initia rerum dicarunt: unde & initio ædium *januæ* nomen datum, & mensium initium *Januarii* nomen accepit. Idem *ibidem*.

XY.

Xylaloë, Græcè ξυλαλόη, est aloës odoratæ lignum, seu arbor aloës, quæ aliàs *agallochum*, item *arbor Paradisi*, ab excellenti odore, dicitur, uti vidimus suprà: neutiquam proin cum aloë φαρμακικῇ seu medicamentaria, quæ herba est, confundenda, quod Suidas, Geographus Arabs, aliique fecerunt. Magna ejus copia in Regno Tunquinensi, cujus in ligni hujus, ut & serici, commercio, maxima divitiarum pars consistit. Sed duplex illud, alterum succi plenum, quod pretiosissimum, cujusque proin libra mille Imperialibus constat; alterum exsuccum & humore omni carens, quod vix tres Imperiales valet. Illius ingens æstimatio ac usus est, apud Muhammedanos omnes, illos inprimis qui barbam promittunt, Turcas viz. Arabesque: qui, cùm sese mutuò invisunt, nihil antiquius habent, quam ut frustulo ligni aliquantulum madefacto & in acerram conjecto odorem excitent fragrantissimum, quo barbas illi suffumigant, id beneficium Dei, sublatis in cœlum manibus, & verbis *Eshemed Illahh*, h. e. gratiæ Deo, venerari. Istud verò ad scrinia fere tantùm cistulasque, vel etiam grana, quæ de collo suspendunt, inde conficienda, adhibetur. Quam in rem V. plura apud Joh. Baptistam Tavernier *Relat. nouv. du Royaume du Tunquin chap.* 4. ubi inter alia, postquam Joannes IV. ad Regnum Portugalliæ evectus esset A. C. 1642. Vice-Regem Goæ, inter alia munera, quibus animum Japonensium Monarchæ suæ genti propitiare conatus est, frustum *Xylaloës* laudatissimæ 6. pedes longum & 2. crassum ei obtulisse, memorat.

Xylinum, lana Ægyptia ex arbore vel frutice gossypio. Plin. *lib.* 19. *cap.* 1. *Superior pars Ægypti in Arabiam vergens gignit fruticem, quem alii gossipion vocant, plures Xylon & inde facta Xylina.* Nempe ξύλον, per antonomasiam vocata hæc arbor, i. *lignum*, alias ἐριόξυλον, q. *lignum lanigerum*, de cujus fructu V. plura suprà, voce *Bombax*, item *Gossypium*. Et certe ξύλον pro *arbore* in Codd. N. T. occurrit Apocal. *cap.* 22. *versu* 2. & passim apud Græcos V. T. Interpretes. Apud Scriptores Ecclesiasticos equuleum notat non semel, seu nervum, quo posteriore significatu vocem ξύλον exponit, Actor. *cap.* 16. *versu* 24. Cl. Suicerus. V. suprà ubi de *Ligno*, & *Nervo*. Hodie Græcis sic dicitur ligneum instrumentum, quo ad cœtus sacros convocandos, loco tintinnabuli seu campanæ, utuntur, ac σημαντήριον nuncupant, magisq; propriè χειροσήμαντρον, quòd manibus teneatur, iisq; pulsetur; ad differentiam alterius magni, quod μέγα σήμαντρον appellant. Meminit ejus Theodoretus Petreorum Episc. in *Vita* Theodori Archimandr. & prolixè describit L. Allatius *de Templis*, *Epist.* 1. V. quoque suprà, voce *Simandrum*.

Xylobalsamum, propriè lignum balsami arboris, seu potiùs surculi ac sarmenta, quæ à balsamo arbore amputabantur, ac, quòd impendio odorata erant, caro quoque vendebantur. Plin. *lib.* 12. *cap.* 25. *Et sarmenta quoq; in merce sunt.* DCC. *sestertio amputatio ipsa surculiq; veniere intra quintum devictæ annum.* Xylobalsamum *vocatur*, *& coquitur in unguentis* &c. quem locum eruditè Salmasius explicat *Exercitat. Plin. ad Solinum p.* 582. Uti verò *Xylobalsamum* de ligno; Sic *opobalsamum* de succo, at de ipsa arbore *balsamum* dicitur propriè, V. suprà, vocibus *Balsamum*, & *Opobalsamum*: præter hæc autem & cortex, & pomum vectigalia fuere. Salmasius *ibid.* At *Xylocinnamomum*, Græcè ξυλοκιννάμωμον, non lignum cinnamomi est sed ligneum cinnamomum & ξυλῶδες. Nempe verum cinnamomum in parvis ac tenuibus surculis cernebatur, sed *Xylocinnamomum* virgultis erat longioribus ac robustioribus: Uti *Xylocasia* quoque dicebatur casia crassiori & lignosiori cortice, ἡ ξυλώδης ἢ ξυλικὴ, casia xylica, unde *salichah* factum, quo hujusmodi casiam Arabes appellant. Fuit tamen & suum *Xylocinnamomo* pretium, sc. *in libras XX.* Plin. *lib.* 12. *cap.* 19. Quam in rem V. Salmasium *ad Solinum pag.* 582. 1054. 1306. alibique passim, ubi & de *Xylochia* Vett. quod illi idem cum ligno odorato *Hud* Arabibus hodie dicto: de *Xylolibano*, virgultis viz. & sarmentis thuris arboris, aliisque huc pertinentibus, inprimis varia de vocis ξύλον acceptionibus, apud Herbariæ Rei Scriptores.

Xyloceratia, hodiernis Græcis fructus arboris vocatur, siliquas ferentis, quibus Filius prodigus esurientem stomachū placare conatus est, uti in historia ejus legimus, Lucæ *cap.* 15. Hujusmodi arbores circa Megaram observasse se, memorat Cl. Sponius *Itinerar. Part.* 2. *p.* 288. V. suprà voce *Ceratium*, item *Siliqua*, & plura de hoc fructu, apud Salmasium *ad Solinum pag.* 459. & *seqq.* ubi ξυλόγλυκα quoq; hæc κεράτια dicta, inter alia ostendit.

Xylochartia, Græcè Ξυλοχάρτια, apud Eustathium τὸ παρεμβαλὼν ad Od. φ. quasi ligneæ chartæ, appellantur Græcis recentioribus, chartæ è papyro, ad differentiam chartarum, ex linteis concerptis & contusis parari solitarum, quarum jam tum fuisse apud Græcos usus videtur, quum abolitus esset chartarum è papyro texendarum modus. Papyrum autem ξύλον, *lignum*, vocabant. Cassiodorus de papyro, *Surgit Nilotica sylva nescio quâ vanitate plena, plenitudine vacua, bibula teneritudo, spongeum lignum.* V. Salmasium *Not. ad Vopiscum in Firmo.* Apud eundem, ξυλογραφίαι Græcis inferioris ævi appellari laquearia picta & cælata, legimus *Exercitat. Plin. ad Solinum p.* 1219. ubi ad verba Constantini *de Imperio*, agentis de Templorum genere, quod Δρομικὸν dixere, ἐκ ξυλογραφίας ἀρχαίας, *Ita*, ait, *appellant sive planum tectum habuerit, sive cameram, sed ex contignatione factam & laqueatam.*

Xylocinnamomum, V. suprà *Xylobalsamum*.

Xysithrus, V. suprà *Xysuthrus*.

Xystarcha, in Vett. Gymnasiis, à Gymnasiarcha secundum tenens locum, ambobus Xystis, stadio & deniq; cunctis Athletarum exercitationibus præerat, ut scriptum reliquit Tertullianus *libr. ad Martyres*; & ex Inscr. conjicitur, quæ Romæ in Foro Trajani in basi statuæ, Græcis literis notata, Latinè sic habet: *Demetrium. Hermopolitam. Alexandrinum. Pancratiastem. Periodi. victorem. Palæstritam. admirabilem. Aliptam. Pontificem. totius. Xysti. perpetuum. Xystarcham. balneis. Augusti. præfectum. patrem. M. Aurelius. Asclepiades. qui. &. Hermodorus. Alexandrinus. Hermopolita. magni. Serapidis. Æditus. Pancratiastes. Periodi. victor. Alipta. quem. nemo. detrudere. poterat. inculpatus. Xystarcha. finius. Pontifex. totius. Xysti. perpetuus. Xystarcha. &. balneis. Augusti. præfectus.* A' quo, Mercurialis judicio, diversus erat Præfectus luctæ, à Galeno Ἐπιστάτης παλαισματ vocatus, qui, perinde ac Pædotriba quidam, luctantium duntaxat Magister erat, cùm *Xystarchus* plurium exercitationum moderator, victorumq; & omnium præmiorum decernendorū Judex foret. Nominatur & ab Hippocrate παλαιστροφύλαξ, quasi *Custos palæstræ*, *Epidem. l.* 6. *sect.* 7. *prope fin.* quòd non solùm ipse luctaretur, verum etiam palæstræ curam haberet. Idem ab Agonistarcha distinguendus, qui certaminum publicorum præfectus fuit, & in Amphitheatris Gymnasiisque, ubi Athletæ, in publicos Ludos prodituri, priùs exercebantur, munus suum obibat: memoratur in vet. Inscr. *Apollini. Invicto. sacrum. M. Aurelius. M. Aug. lib. Apollonius. Agonistarcha. Commodianus.* Post quos Gymnastes fuit, Xenophonti *Progymnastes*, Platoni *Pædotriba* appellatus: Aderat & Sphæristicus, servi denique fricandis corporibus destinati, item Reunctores & Mediastini, de quibus omnibus V. Hieron. Mercurialem *de Arte Gymn. lib.* 1. *cap.* 12.

Xysti & *Xysta*, ultima Gymnasiorum apud Vett. pars, inter se non parum apud Græcos Latinosque differebant. Quorum *Xystos* hi vocabant porticus tectas, ubi, per hyemem & æstatem, tempore luctationibus alieno, exercebantur: *Xysta* autem, subdiales ambulationes, ubi hyeme tempestate leni ex porticu prodeuntes, & æstate fere semper exercebantur atque ambulabant. Atque has παραδρομίδας a Græcis quoq; nominatas fuisse, scribit Vitruvius; quæ duplices erant, aliæ nudæ, aliæ platanis, aliisve arboribus consitæ, ad præstandum amœnitatem, atque illis, qui Sole offendebantur, umbram. De his Plinius loquitur *lib.* 12. *cap.* 1. ubi *platanos Athenis in Academiæ ambulatione celebratas* fuisse scribit: ut & alter Plinius *lib.* 2. *Epist.* 17. & *lib.* 5. *Epist.* 6. ubi, in depingendis Tuscis ac Laurentina, villis suis, *Xystos* toties decantat. Nec alium intellexit locum Ischomachus, apud Xenophontem *in Œconom.* quando ambulationem in Xysto factam memorat: sicut nec Phædrus apud Platonem, ubi, ex Acumeni sententia, salubriorem facit ambulationem in viis, quàm in cursibus, sub hisce verbis: Τῷ δὲ σῷ καὶ ἐμῷ ἑταίρῳ πειθόμενος Ἀκουμενῷ κατὰ τὰς ὁδοὺς ποιοῦμαι τοὺς περιπάτους, φησὶ γὰρ ἀκοπωτέρους τῶν ἐν τοῖς δρόμοις εἶναι, id est. *Tuo autem meoq; socio Acumeno obtemperans, in viis ambulationes facio, nempe quas minorem lassitudinem iis, quæ fiunt in cursibus, parere*, dicit. Easdem quoque ambulationes Justinus Martyr indigitat, cùm in princ. Dialogi sui dicit: Περιπατοῦντί μοι ἐν τοῖς τοῦ ξύστου περιπάτοις. *Ambulanti mihi, in Xysti deambulationibus*: quod ejus Interpres minùs exactè percepisse videtur. Imò & nemora, quæ tum in Thermis publicis deputasse, tum in suis, juxta Neronianas, diruptis ædificiis, Alexandrum Severum fecisse scribit Lampridius *cap.* 25. nulla alia, quàm platanones & *Xysta* Græcorum fuere. Hier. Mercurialis *de Arte Gymn. lib.* 1. *cap.* 9 *sub fin.*

Salma-

Salmasius verò ξυστὰς δρόμους & absolutè ξυστὰς, Græcis porticus dictas esse, in quibus rasa & æquata arena vel terra esset, docet ad Solinum p. 455. ubi multa de vocibus ξυστὸν & ξυστόν. V. quoque pag. 1045. ubi de verbis ξύειν vel ξίειν, γλύφειν & τορνεύειν. Idem Not. ad Tertullianum de Pallio cap. 4. Omnes ferè tectæ porticus, inquit, quas Græci δρόμους & δρόμους ξυστὰς appellant, adjunctas sibi habebant hypæthras ambulationes, quæ inde paradromides vocatæ. Et paulo post: Græci ξυστὸν vocabant, τὸ κατάστεγον δρόμον sive porticum: Latini Xystum, ambulationem hypæthram, quæ ad porticum juncta erat — Falluntur itaq; Viri docti, qui existimant in eo solo constitutam — differentiam, ut xystus in genere fæm. porticum significaret, in neutro verò Xystum subdialem ambulationem. Xysta igitur Latinis sunt ambulationes sub dio &c. Hinc Xystici Athletæ, qui in utriusque generis Xystis exercebantur: Xystica Synodus, in vet. Inscr. & Xystica vanitas, apud Tertullianum de Pudicit. Similiter depilari & velli, Xysticas munditias vocat Tertullianus loco cit. quòd hunc morem haberent homines Xysto & palæstræ dediti, de quo suprà pluribus jam egimus &c. V. quoque suprà, ubi de Nemoribus, ubi per æstatem, sicut in Xystis per hyemem, vel inter ambulandum, vel à sedentibus, de rebus gravibus quoque agi solitum, monet Casaubonus ad Octavium Suetonii c. 72.

Y.

YC.

Icolmkill, Scotiæ Insula, quæ olim Hy dicta, Monasterio à S. Columbano fundato nobilis, unde ei nomen hæsit, quasi Hy Columbani Cella. Ex eâ in Angliam missos, Evangelium magno cum fructu prædicasse, refert Beda Histor. Eccl. l. 3. capp. 3. 4. 5. Ubi inter alia de Monasterio hoc, Hujus Insulæ monasterium in cunctis pene Septentrionalium Scotorum & omnium Pictorum Monasteriis non parvo tempore arcem tenebat, regendisq; eorum populis præerat. Item, Habere autem solet ipsa Insula rectorem semper Abbatem Presbyterum, cujus juri & omnis provincia & ipsi etiam Episcopi ordine inusitato debeant subesse, juxta exemplum primi Doctoris illius, qui non Episcopus, sed Presbyter extitit & Monachus. V. Joh. Forbesium Instruction. Historico-Theol. lib. III. cap. 3. §. 7.

YU.

Yu, nomen herbæ, apud Sinenses, ex qua sub Quangsia, in Cincheu, pannum concinnant, præstantiâ, atq; hinc pretio, ipsum sericum superantem. Auctor Anon. Sina & Eur. c. 32.

Z.

Z adde: In sortibus inauspicatam hanc literam habitam & mal eventus, discas ex Alex. Neapolitano *Genialium Dier. lib. 3. cap. 5.*

Z A.

Zaba, Zenobiæ socia, apud Vopiscum *in Aureliano*, *Pugnatum est post hæc de summa rerum, contra Zenobiam & Zabam, ejus sociam.* Sed mulier non fuit, verùm vir, neq; socius Zenobiæ, sed Dux illius, *Zabas* nomine, quem in *Claudio* Treb. Pollio *Sabam* vocat, Zosimus *Zabdam*, uti notat *ad l. Casaubonus.* Apud extimos Scriptores, *Zaba* lorica est, cujus thecam, quam ex corio bubulo esse vult Leo *in Tacticis c. 6. §. 22.* Ζαβαρεῖον vocat Lexicon Gr. *MS.* apud C. du Fresne *Glossar.* ubi & in *LL.* Wisigothorum vocem *Zava* occurrere, idemque quod *perpunctum* seu *gambasium* esse, asserit. V. quoque infra *Zaberna.*

Zabarella, nomen Familiæ illustris in Italia, quæ à Cornelia gente, inter Romanos celebri, atq; inde a Sabarinis, qui Bononiæ olim rerum potiti, derivari amat. Ajunt enim Calorium Sabarium, Equitem Bononiensem, cùm Fatis temporique cederet, Patavium venisse, atq; ibi consedisse hanc stirpem, cui dein inflexâ pronuntiatione *Zabarellarum* nomen. Ei præter alia decora literarum & armorum meritis parta dignitas etiam Comitum Imperii accessit. Scripsit autem *de augusta regiáq; origine & nobilitate familiæ Zabarellæ, ex Johannis Cavacciæ, Gasp. Scioppii Com. à Claravalle & aliorum Clarissimorum Virorum Commentariis*, Burchardus Brudersen Brunsuicensis: quem Commentarium videre est in *Aula Zabarella*, à Joh. Cavaccia Nobili Patav. atque Com. Jacobo *Zabarella* delineata, ac Patavii impressâ A. C. 1670. Floruit in hac Fam. Jacobus I. Comes, sub finem sec. 15. defunctus A. C. 1506. cujus filius Julius, ex Giliola Doctoria, genuit Jacobum II. Com. Imperii, & Credatii, Philosophum illustrem, extinctum A. C. 1589. Ei natus, ex Elisabetha Cavaccia, Franciscus, obiit A. C. 1642. Pater ex Imperatrice Barisona, Jacobi III. quo, ut & Ignatiâ Comite Colaltiâ, geniti sunt, Æmilia A. C. 1642. Martius eod. anno, & Imperatrix A. C. 1644. e quibus Martius morte abreptus obiit A. C. 1645. V. Phil. Jac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europ. Tom. III. p. 18.* & in *Indic.*

Zabdas, Zenobiæ Dux, apud Zosimum, de quo V. aliquid supra, voce *Zaba.*

Zabe, regio Africæ, ultra montem Aurasium sita, quam, Mauris Numidiâ ejectis, Romanis vectigalem fecit Salomo, ex Orientis ultimis finibus. Belisarii Justiniani Imp. Ducis inclyti, adjutor. Caput ejus Sitiphis est. V. Procopium Cæsar. *Histor. Vandal. lib. 2.*

Zaberna, apud Abdiam *in Histor. Apostolorum*, *Haud mora collectis libris magicis Zabernas plenas ad Apostolum attulit.* Et paulo pòst, *Ne fortè odor incendii vexet incautos, appende* Zabernis *lapides & plumbum & mitte in mare*: pluteus est vel capsa librorum. A' voce *Zaba*, quæ non loricam tantùm, sed & pluteum, significat, apud medii ævi Scriptores. Vulgò *Zabyras* excusum in Abdia, sed veram lectionem, ex vet. libro Jureti, restituit Salmasius *Not. ad Heliogabalum Lampridii.*

Zabolus, apud medii ævi Scriptores frequens, pro Diabolo, ex Dorico Ζάβολος, quod à ζαβάλλειν, pro διαβάλλειν. Sic *Zabolenus*, pro *Diabolenus*, unde *Jabolenus*, insignis JC. cujus meminit in *Pio* Capitolinus. Ζῶρος & Ζάρος, unde Gallorum *jousse*, pro Διῶρος, *Zeta*, pro *Diæta*; *Zacones*, pro *Diacones*; quo nomine v. & Lacedæmonii hodie appellantur à Græcis, à voce *Lacones* detorto, ut Pachymeres auctor est *l. 5. c. 25.* &c. V. Salmasium *ad Capitolinum l. cit.* Car. du Fresne *Glossar.* & suprà, voce *Niger.*

Zachalias, Babylonius, *in libris, quos scripsit ad Mithridatem, humana gemmis attribuens fata, hæmatitem non contentus oculorum & jecinorum medicinâ decorasse, à Rege etiam aliquid petituris dedit, & litibus judiciisq; interposuit*, Plin. *lib. 37. c. 10.* Græcis Ζαχαρίας est. Salmasius *ad Solinum pag. 408.*

Zacchæi, dicti nonnullis Hæretici, qui aliàs *Barbelitæ*, *Borboriani*, *Floriniani*, *Gnostici*, *Milites*, *Phibionitæ* &c. apud Epiphanium *Hær. 26. §. 3.*

Zacynthus, adde: Omnibus humanæ vitæ delitiis abundat, nisi quòd ligni ibi hodie penuria, unde *nemorosæ sylvosaq;* epitheta, quæ apud vett. Poetas occurrunt, illi jam, citra insignem catachresin, tribui nequeant. Incolarum Urbis ad 25. millia, qui Italicè non minùs ac Græcè loquuntur; Latinos tamen ritus pauci servant; Habent interim utriq; Episcopum, & quidem Græco Episcopo etiam Cephallenia Ins. subest, ubi quoq; communiter degit. Sepulchrum Ciceronis & Tertiæ Antoniæ conjugis ejus, in æde S. Heliæ repertum esse sunt qui scribant, sed præter fundum porphyreticæ urnæ nihil ibi conspicitur, quod rei faciat fidem, uti docet Cl. Sponius *Itinerar. Parte 1. pag. 143. & seqq.* ubi Insulæ hujus, qualis hodieq; est, vinearum inprimis, quarum proventu tam celebris est, ac fontis piciferi, qui in eadem optimam picem uncturis navigiorum Hispaniis fundit, exactam descriptionem habes, unà cum 50. circiter vicorum, quibus reliquum Insulæ habitatur, catalogo. In nummo Caracallæ Imp. a Zacynthiis cuso Bacchus conspicitur, dextrâ manu uvam, sinistrâ thyrsum hederâ pampinoque circumplicatum tenens cum *Inscr.* ΖΑΚΥΝΘΙΩΝ, apud eundem *Itiner. ejusd. Part. 3. pag. 172.*

Zadoc [illegible] Pontificis Hebræorum summi, qui suffectus in locum Ebjat [illegible] à Salomone R. honorem in Eleazari, Aharonis primogeniti, stirpem, velut postliminiò, reduxit, postquam turbatâ successione Heli Pontifex, qui Ithamarides fuisse creditur, Pontificali dignitate potitus fuerat. Cùm enim duo Aharoni filii essent, Eleasar & Ithamar, binas illi quidem constituerunt familias Sacerdotales, sed prior solùm Pontificalis erat, Numeror. *cap. 20. vers. 28.* Tum itaq; interruptam ab Heli seriem *Zadocus* restituit, Franc. Burmannus *Synops. Theol. Tom. I. lib. 4. cap. 8. §. 18. & 19.* Filius ejus Achimahatzus, cladem Absalomi illatam annuntiavit Davidi, 2. Samuelis *cap. 18. versu 28.* alius verò, Hazaria, inter Salomonis R. Principes primo loco numeratus 1. Regum *cap. 4. versu 2. Præses* fuit. Item nomen discipuli Antigoni Sochæi, qui Simeoni Justo successerat. Cujus Præceptor Antigonus, cùm Auditores suos hortaretur, ut ne essent, sicut servi, qui Domino, intuitu solùm mercedis, servirent: *Zadocus* sanam ejus doctrinam perversè interpretatus, post hanc vitam, neque præmia bonis, neq; pœnas malis instare, sed animam cum corpore interire, statuit, sicque orsus est sectam Sadducæorum, ab ipso sic dictorum, atque ad Templum montis Garizim defecit. V. Scaligerum *Trihæresi El. c. 15.* & Drusium *de Sectis l. 3.*

Zahel, sive *Zael*, vel *Zeel Bebiz*, Arabs, celebrem nominis sui memoriam fecit Opere *de temporum significationibus in Judiciis*: item altero *de Electionibus*, quo posteriori exequitur, quâ cœli constitutione agere conveniat, quod in animo habemus. Eum Nicolaus Prucnerus, unà cum Firmico & aliis, edendum Basileæ apud Hervagium procuravit, A. C. 1533. Dispiciendum autem, idemne ac *Zahel*, sit Arzahel Messallah, cujus varii tractatus editi sunt Venetiis A. C. 1493. & quidem floruit hic circa A. C. 1080. in Hispania edíditque quę *de obliquitate Zodiaci* observarat. In iis fuit, maximam Solis declinationem, suo tempore, esse graduum 23. 34. Sed, quod ad ætatem, alii centenis autea annis, viz. centum annis post Albategnium viguisse dicunt. Vossius verò, his missis, assentire mavult, Henrico Bruræo *Catalog. Astrologor. quem de Man. libb. 3. intexuit*, & Joh. Blancano *in Chronolog. Mathematicorum*, quos vide.

Zabucha, Arabibus crocodili flagrantia peculiari nomine dicitur: ut quem odorem musco vel castoreo suaviorem diffundere, refert Petrus Martyr *lib. 13. c. 4.* V. quoque Sam. Purchas *Descr. Floridæ*, Vinc. le Blanc *Navig. Part. 1. c. 2. & 27.* Joh. de Laët *Americæ suæ p. 126.* Alios. Abdomen præcipuè, quod Arabicos quoq; odores superare, ait idem Martyr. Quam rem de crocodilo tam insignem, omisisse Vett. miratur Bochartus, eo locum Jobi, ubi leviathan dicitur *mare reddere, ut mortarium unguenti c. 41. v. 22.* referens *Hierozoici Parte poster. lib. V. c. 17.*

Zamolxis, adde: Meminit ejus Plato *in Charmide*, Ζάμολξις λέγει ὁ ἡμέτερος βασιλεὺς, θεὸς ὤν, *Zamolxis ait, noster Rex, qui Deus est.* Laërtius item *in Pythagora*, ea respiciens, quæ apud Herodotum legere est *loco cit.* Sed Herodotus refert, putare se *Zamolxin*, multo fuisse Pythagorâ antiquiorem. De cultu sic quoq; Jamblichus *in vita Pythagoræ c. 30.* Καὶ ταῦτα παιδεύσας τοὺς Γέτας, καὶ γράψας αὐτοῖς τοὺς νόμους, μέγιστος τῶν θεῶν ἐστι παρ' αὐτοῖς, *Cumq; hæc Getas docuisset, eisq; leges præscripsisset, Deorum apud eos habitus est maximus.* V. de eodem Strabonem *lib. 7. & 16.* Lucianum *in Deorum Concilio*, Malchum sive Porphyrium *in vita Pythag.* Origenem *contra Celsum l. 2. & 3.* Jornandem *in Geticis* & Etymologici Magn. Auctorem in Ζάμολξις, ubi variæ de eo Veterum sententiæ afferuntur. Thracem eum fuisse, Laërtius docet *in præf.* sed Philosophiam à Pythagora, atque adeò Thracas à Græcis, hausisse vult, testem hujus rei Herodotum laudans: sed de Herodoto præterit illud, quòd postea, ut diximus, id addit, putare se Zamolxin multis ante Pythagoram annis extitisse. Quod idcirco omisit Laërtius, quia mallet Philosophiæ Inventæ gloriam suis adscribere Græcis, quàm Barbaris. Vulgarem verò opinionem, quâ duo *Zamolxes* confunduntur, (si modò Pythagoræ ullus eo nomine servus fuit) etiam sequuntur Malchus sive

Porphy-

Porphyrius & Jamblichus, uterque in *Pythagoræ vita*: de quibus quid mirum, cùm id ad Pythagoræ laudem pertineat? Interim a Thracibus multa hausisse Pythagoram Hermippus observavit: fierique potest, ut Pythagoræ servus, qui Thrax erat, Patriæ Philosophiæ non fuerit inscius, multaque ab eo Pythagoras didicerit; imò & potuit servi indicio in aliorum Thracum notitiam pervenire, qui pleniùs meliusque ea intelligerent. Vossius *de Sectis Philos. cap.* 3. §. 1. &c.

Zamur, apud Thangidicum Scriptorem Arabem, *piscis parvi corporis, mitis vocum, quarum auditu fit familiaris hominibus; unde est, quòd naves comitatur, vectores recreans.* Sequitur, si cetus accedat, τὸν *Zamur* in eius aurem statim insilire & perpetuo cantu illi obtundere, donec ad vada & rupes eum impellat, ad quas, tam importunum cantorem excussurus, toties caput allidat, & tanto impetu, ut tandem ipsi sibi mortem consciscat. Inde pisciculum illum charum esse vectoribus, qui nihil non agunt, ut apud se diu detineant, tanquam malorum averruncum. Et si in retia fortè inciderit, beneficiorum memores dimittunt, ut sacrum piscem, quemque attingere sit nefas. Sic Scriptor ille, aliique ejus gentis & farinæ: At cum cetis Græci agunt multò clementiùs, cum pisciculum illis adjungunt, qui sit viæ dux & imminentia vada præmonstret, ne in illa impingat temerè. Sam. Bochartus *Hierozoici Parte poster. lib. VI. c.* 15. quod est de Arabum *Animalibus aquaticis fabulosis.*

Zancha, apud Pollionem *in Claudio*, ubi munera, à Gallieno huic adhuc Tribuno, missa recensentur. *Zanchas de nostris Parthicas paria tria*: sunt calcei Imperatorii, ex Parthica pelle facti; cujusmodi pellium. &, qui illas curabant, *Parthicariorum*, multa apud Vett. mentio, uti vidimus suprà. Unde Corippus *de Laud. Justini Jun. l.* 2. ubi calceos Imperatorios describit, inquit,

> *Purpureo surae resonant fulgente cothurno,*
> *Cruraq; puniceis induit regia vinclis,*
> *Parthica Campano dederant quæ tergora fuco* &c.

Erant nempe pelles illæ rubricatæ. Et quidem, ante Aurelianum Imp. liberâ inprimis stante Rep. Patricii & Senatores calceos nigros gestabant: ex Patriciis autem qui Magistratum Curulem cepissent, mulleos, h. e. rubros, qui Tyrrhenorum erant inventum, hincque *Tyrrhenici* quoque sunt appellati, & solum altum habebant, ac aureis corrigiis vinciebantur. At postquam Imperatores sibi solis puniceos illos sive mulleos calceos voluere quasi proprios relinqui, Consulibus aurati attributi sunt, ut constat ex Cassiodoro. Cujus rei auctorem facit Aurelianum Vopiscus, cùm ait, *Calceos mulleos & cereos — viris omnibus tulit, mulieribus reliquit.* A quo tempore solis Impp. præsertim qui CPoli sedebant, calcei rubri & ex rubricatis pellibus, consecrati sunt. Accessere & alia ornamenta processu temporis, uti diximus voce *Tzancæ*. Sunt autem hi calcei Ζάγγαι, dicti Græcis illius ævi vel Τζάγγαι, à Græco verbo ἄγχω, i. *constringo*, unde ἀγχὴ, *constrictio*; & Δἰάγχα a Δἰάγχω, e quo ζάγχα factum, sicut ex Διάβολος, ζάβολος, ut vidimus, & additione barbaricâ τοῦ τ. Τζάγγα. Salmasius *Not. ad Claudium Treb. Pollionis*, & Vopisci *Aurelianum*.

Zani, adde: Mentio *Zanorum* fit quoque *in Nov.* 1. *constit. de bar.* qui sub Justiniano primùm victi, ac in provinciam redacti sunt. Priùs *Macrones*, item *Sanni* dicti sunt, quas voces vide. Aliàs Τζάνοι ab idiotis & vulgaribus Eustathius *Od. ξ.* appellatos scribit, qui Vett. σάννοι & σάνναι, h. e. *sanniones*, de qua voce V. suprà. Unde suos *zanos* Itali accepere, Salmasius *ad Treb. Pollionem in Gallienis.*

Zanzibara, adde: Ita à Persis Arabibusque vocatur, estque in parte Africæ Meridionali & Veteribus incognita fuit; Quemadmodum nec Japoniam, Philippinas vel Moluccas Insulas, Borneum & utramque Javam novere, vel certè non nisi tenuem earum habuere notitiam. Vossius *de Artibus Mathem. p.* 42. §. 9.

Zara, nomen illustris in Hispania Familiæ, ex Pontiorum stirpe, in Bætica provincia. Initio enim A. C. 1430. Petro Poncio Leonensi, ex Dominio *de Marchena*, Comitis Metellini (*Medellin*) titulus datus, dein ille in civitatem Arcuensem (de *Arcos*) A. C. 1445. translatus est. Filiorum primus Johannes Rodericum & Emanuelem genuit, quorum is Marchio *de Cadiz* creatus est, dein Dux *de Cadiz*, tum de *Arcos*: Pater Franciscæ Ludovico Pontio Leonensi Do. de Villagarsia & March. de *Zara*, filio Petri & Ludovici, Roderico primo, ut dictum est, Comite nati, nepoti nuptam. In quorum liberis Franciscus posteritatem habuit, in oppido *Xerez de la Frontera*: sed major Rodericus Dux Arcuensis, Marchio de *Zara* & Comes *de Casares*, reliquorum, in quos tituli hi propagati sunt, fuit sator. Alter verò filius Johannis, Emanuel, Comes de *Baylen* à Rege appellatus est; sed A. C. 1618. ultimus ex ejus posteris Petrus, sine prole, decessit, unde ob successionem ortæ controversiæ. V. Phil. Iac. Spenerum *Theatr. Nobilit. Europ. Part. II. Indic.*

Zarabotana, apud Chalcondylam *l.* 7. *Iisdem vehebantur bombardæ plurimæ, quas Zarabotanas vocant*: bombardæ genus. Hodie verò Italis tubum seu fistulam vox notat, per quam secreto vox transmittitur ad alium, iis, qui in medio spatio sunt, illam non percipientibus, vulgò *Cerabotana*: de quo artificio suprà dictum. V. Car. Macrum *in Hierolexico*, ubi occasione prioris notionis de bombardarum machinarumque hujusmodi Inventore & usu pluribus differens, majores illas, quas *Canones* Galli vocant, in obsidione Fossæ Claudiæ, a Venetis primùm adhibitas, A. C. 1380. minores v. seu portatiles, in Mediolanensis Ducis Sfortiæ exercitu, primitus visas esse, tradere Blondum: Sed jam ab Agarenis A. C. 1343 instrumenta similia, ad formam doliolorum confecta (cujusmodi unum Melitæ circulis ferreis cinctum hodieque asservetur) usurpata esse, reperiri in *Gestis* Alphonsi XI. Regis Castellæ, notat.

Zariaspes, Græcè Ζαριάσπης, fluv. Bactrianæ, à quo *Zariaspa* urbs, quæ postmodum Bactra dicta est, nomen accepit. V. Salmasium *ad Solinum pag* 985.

Zaruana, adde: Græce Ζαρύανα, maj. Armeniæ, ut videre est apud eundem *Ibid. pag* 695.

Zatricium, Græce Ζατρίκιον, recentiori ævo calculorum ludus, in hac gente dici cœpit, uti pluribus idem Salmasius probat *Not.* ad Vopiscum *in Proculo*. Nempe Ζατρίκιον & Ζάτριον vel ζατρεῖον, quod & ζατρεῖον appellabant, dicebatur propriè pistrinum vel carcer, in quem servi nequam conjiciebantur. Hesychius, ζατρεῖον, τὸ τῶν δούλων κολαστήριον. Moschopulus interpretatur κοῦκον, de qua voce V. suprà. Ζατρίκιον citeriores dixere, atque ita vocavere postmodum mandram vel septum sive carcerem latrunculi, h. e. locum vel sedem, in qua veluti clausus tenebatur latrunculus, unde toti ludo nomen. Persæ voce è Græco mutuata *Xatreng* illum appellarunt, postquam eundem, ut alia plurima, cum suis nominibus, à Græcis accepere. Hodieque *Axedres*, ab eadem origine, nuncupant Hispani, sicut *Alzatrec* cum articulo Mauritani, quos penè innumerabiles è Græco ac Latino voces in suam linguam traduxisse, notum. V. iterum Salmasium *ad Solinum pag.* 830. & hanc in rem plura suprà, ubi de *Calculis* & *Latrunculis*, nec non voce *Tzatricium*.

Zavalmedina, seu *Zalmedina* apud Rerum Hisp. Scriptores, Prætor Urbanus est, quem tamen Prætori Urbano vett. Romanorum non ex asse respondere, notat Blanca *Epist. Dedic. ad Comment. de Rebus Aragon.* Nomen ab Arabibus, qui olim Hispaniam possederant, retentū: de quo V. pluscula apud C. du Fresne *Glossar.* ubi & *Salmedina* occurrere, inter alia monet.

Zavolhense Regnum, Tartariæ Occidentalis, olim potentissimum, jam nomen quoq; perdidit. Cum enim Schinguis-Khan, magnus ille Tartarici Imperii conditor, filio suo Tuksi omnes provincias Occidentales ad fluv. Volgam dedisset, uti suprà dictum, post varias rerum à successoribus ejus gestarum vices, Occidentalis Tartaria, in Regnum *Zavolhense*, & Crimense seu Præcopense, divisum est A. C. 1400. occasione expeditionis in Tartariam hanc Occ. seu Desthensem susceptæ à Tamerlane, qui cum Tuktamischum Imp. eius evertisset, Crimenses Tartari, peculiari sibi Rege sumto, *Zavolhensibus* ulteriùs subesse renuerunt. Quod cùm hisce successisset, illorum exemplum aliis quoque Hordis sequutis, ex *Zavolhensi* Imperio porrò tria alia Regna, Casanense sc. Astracanense & Nagajense, originem accepere; sicque defectione totuplici illud debilitatum tandem penitùs evanuit: cum Imperatores hi olim Duces pro arbitrio Russis imposuissent gravique jugo pressissent gentem hanc, in cujus clientela hodierno tempore præfata tria ultima Regna degunt. Georg. Hornius *Orbe Imper.* cum *Animadversion* L. Joach. Felleri *pag.* 376. *& seqq.* Nomen à *Zavolhensi* tribu Tartarorum, præcipua olim, omniumque maxima. Idem *Orbe Polit.* ubi de *Tartaria Magna*.

ZE.

Zea, frumenti genus Plin *l.* 18. *cap.* 8. *Ægypto ac Syriæ, Ciliciæq; & Asiæ ac Græciæ peculiares Zea, olyra, tiphe.* Et mox, *Qui Zeâ utuntur, non habent far. Est & hæc Italiæ in Campania maximè, semenq; appellatur. Hoc habet nomen res præclara, propter quam Homerus* ζείδωρος ἄρουρα *dixit: non, ut aliqui arbitrantur, quoniam vitam donaret* &c. Ejus granum pulchrius, quam tritici, idem esse ait *cap.* 23. & usum Medicum exponit *l.* 22. *c.* 25. ad quæ loca Dalechampium vide, ut & suprà ubi de *Frumento*. Hodie *spelta* Germanis, V. Becmannum *Origg. L. L. p.* 1170.

Zeazar, Babylonius, de Astrologia Arabicè opus condidit: cujus initium tale esse ait Gesnerus: *Universa Astrologiæ judicia.* V. Vossium *de Scient. Math. cap.* 64. §. 13.

Zebellinæ Pelles, apud Paulum Venetum *l.* 3. *c.* 47. *Inter parva verò animalia est quædam species apud illos* (Tartaros) *quæ delicatissimas suppeditat pelles, quas vulgò* Zebellinas *appellant*: aliàs *Sabellinæ*, item *Zobellinæ*, à *sabelo* seu *sobelo*, Anglis & Gallis olim *sable*, mustelæ specie; quam nonnulli cum marte eandem faciunt, alii à marte distinguunt, nomen accepere; ac fulciendis Magnatum vestibus superariis, collisq; delicatiorum fœminarum contra frigus muniendis inserviunt. Deferuntur ad nos, è Siberia maxime, unde *Siberinas* potiùs dicendas vult Hornius; idq; Moscorum opera, quorum negotiationis pars magna in pellibus hisce consistit. Sed & Xansia & Xensia, Sinensis Imperii provinciæ, pelles hujusmodi cum reliquis provinciis communicant, Auctor Anonymus *Sinæ & Europæ c.* 40. ubi de *Quadrupedibus*.

Zechus, Bohemorum conditor, circa A. C. 550. frater Lechi, quem Polonorum Auctorem ferunt, & Russi, qui Russicæ genti originem dedisse dicitur, longam posteritatem habuit, *Ducum Regumq;* nomine Bohemiæ imperantem, quam tandem clausit Wenceslaus III. secundo Regni sui anno nefariè Olomutzii obtruncatus. V. Georg. Hornium *Orbe Imp. cum Animadvers.* L. Joach. Felleri *pag.* 123. & *seqq.* ut & suprà, ubi de *Bohemia*.

Zeel Bebiz, V. suprà *Zabel*.

Zeernebock, id est, *niger Deus*, à Slavis olim cultus. Helmoldus *Chronic. Slavor. cap.* 53. *Sub nomine Deorum, boni scilicet atq; mali, omnem prosperam fortunam à bono — adversam à malo, dirigi profitentur. Ideo etiam malum Deum suâ linguâ Diabol. sive* Zeerneboch, *id est, nigrum Deum appellant.* Quorum hoc nomen à Slavis sit: at illud sine dubio est ex *Diabolus*, ut à Christianis hoc acceperint vocabulum. Nisi fortè illud *Diabol* ex glossemate in textum irrepsit. Sanè non habet Albertus Crantzius, *in Wandalia sua lib.* 3. *cap.* 37. ubi Helmoldum ad verbum exscripsit, tacito Auctore. Aliter *Zeernebock*, apud Saxones antiquos *Tybilenus*, à quo hodieque notum in Germanico sermone Dæmonis nomen. V. Gerh. Joh. Vossium *de Orig. Idol. l.* 1. *c.* 38. ut & *cap.* 5. Ubi de vetustissimorum apud gentes Theologorum, de duplici Principio, seu duobus Summis Diis opinione.

Zeila, castrum Germaniæ in Suevia sub proprio Comite, ex illustri Dapiferorum *in Waldpurg* Familia. In hac enim, Wolfeccia linea, in duos ramos divisa est, Comitum sc. *in Wolfeck*, & Comitum *in Zeil*. Et quidem Georgius, Joannis extincti A.C. 1603. filius secundogenitus, qui Wolfecciæ lineæ auctor est, ex Georgio filio nepotem habuit Jacobum, cujus minor natu filius Frobenius junxit sibi Annam Mariam Bar. *de Toeringen*, atque ex ea suscepit Joann. Jacobum Com *in Zeil*, quo geniti sunt Paris, Jacobus & germani, *Truchsessii Dn. de Waldpurg, Com. in Zeil* &c. Ph. Jac. Spenerus, *Theatro Nobilit. Europ. Parte II. pag.* 18. V quoque eum *Arte Heraldica. Tom. II.* ut & suprà, ubi de *Dapiferis*, & in specie de Linea *VVolfeccia*.

Zeilan, ins. Asiæ perampla & nobilis, Sumatra nonnullis est, aliis *Taprobane* Vett. Quorum his favet nomen ab Arabibus & Persis Insulæ impositum, qui *Zeilan* eam appellant, à recentiore ejus appellatione Σιλη vel Σαλική, cum ante Ptolomæum, qui nominum horum meminit, Παλαισιμοῦνδυ vocaretur, quæ vetustissimis temporibus *Taprobane*. Auctor Peripli *Maris Rubri*, Εἰς πέλαγ© ἔκκειται πρὸς αὐτὴν τὴν δύσιν, λεγομένη Παλαισιμοῦνδυ, παρὰ δὲ τοῖς ἀρχαίοις αὐτῆς Ταπροβάνη. Sed & situs Insulæ, elephanti quos gignit maximos, gemmæ & margaritæ grandiores, quas illa fert, aliaque multa prorsus evincunt, esse Vett Taprobanem. Unde & *Zeilan* Salomonis esse Ophiram remotiorem, contendit Auctor Anon. *Sinæ & Eur. cap.* 30. Uni Regi eam jam circa A.C. 1290. subjectam fuisse, Marcus Paulus Venetus tradit *l.* 3. *c.* 26. & Haito Armenus *cap.* 6. Post quæ tempora Zingalæ (uti *Zeilonenses* appellantur) trucidato Rege suo in multa Regna Insulam diviserunt, quorum quatuor numerat Varromannus ad A. C. 1500. Regum præcipuus *Colomugi* dicebatur, cui cœteri tributum pendebant: donec circa A. C. 1580. Tonsor quidam, nomine *Maru Ragu*, Rege præcipuo interfecto, cœterisq; populis, totius Insulæ Monarcham se constituit, sede Regia in urbe *Candi* positâ. Cum hoc Fimala R. *Zeilan* Belgæ fœdus inivere A. C. 1600. Ei successit Fimala Derma, Suri Ada, qui, à Lusitanis baptizatus Christiano ritu, *Joannes de Austria* dictus est. Similiter Waed Madale Regem circa A. C. 1647. baptizatum esse referunt. Georg. Hornius *Orbe Imp. cum Animadversion.* L. Joach. Felleri *p.* 457. V. quoque Salmasium *ad Solinum pag.* 1102. & *seqq.* Habuerunt in Insula hacce loca varia Lusitani, quæ omnia à Batavis iis erepta sunt, uti videre est apud Joh. Bapt. Tavernier *Itiner. Indiæ lib.* 3. *cap.* 15. ubi de elephantis Zeilaniis, ad bellicos terrores aptissimis adeoq; ab omnibus Indiæ Principibus maximè expetitis, illis naturali quodam instinctu aliarum Regionum elephantos certo corporis gestu venerationem exhibere, & de rhinocerotum venatione, commercio item Regum in elephantis præcipuè & canella existente, quædam addit. Plura apud Jac. Saar *in Itiner.* cui tit. *Ostindianische* 15. *jährige Kriegs-Dienste*, ut & voce *Ceylanum*.

Zelimirus, Dalmatiæ & Croatiæ Regum ultimus, ducta Ladislai Hungariæ R. sorore, ipsi moriens legavit Regnum, quæ Ladislao fratri, circa A. C. 1080. Georg. Hornius ubi suprà *pag.* 144.

Zelotæ, à *zelo* dicti sunt. His in vet. Hebræorum Rep. jus erat, pro atrocitate in Numen Sanctissimum Populique sanctiora facinoris, peccantem, citra figuram judicii, nedum in jus vocationem, statim obruere & morte mulctare. Misua, *Qui sacrilegium commiserat* (ex sacra nempe supellectile quicquam suffuratus) *qui per Idolum maledixerat* (Numini) *qui se miscuerat cum femina Aramæa* (exterâ seu planè gentili) *Zelotis fas fuit incurrere in eum. Sacerdotem in immunditie sua sacra obeuntem, non erat necesse, ut Sacerdotes cæteri in Forum deducerent: sed Sacerdotes, qui per ætatem nondum ministerio sacro pares erant, eum extra Atrium protrahebant & cerebrum ejus fustibus elidebant.* Heic enim Templi & Numinis violatio manifesta: quemadmodum commixtione cum extera, Populi violabatur sanctitas. Ejusmodi autem id *Zelotarum* jus fuit, ut si viderent בפרהסיא *palam* seu *in publico*, id est, præsentibus coràm decem minimum Israelitis, quempiam facinorum aliquod jam dictorum commissurum, ipso eodem momento fas eis esset, incurrendo seu aggrediendo eum, aut verbere, aut vulnere præpedire ac cohibere, aut etiam cæde perseverantem è medio tollere. Nam si intermitteret, occidendus, sine Judicio Forensi, non erat. Idem juris obtinuit de Israelita Apostata &c. Origo juris hujus, ut non pauca recepti Juris alia, dicitur *Traditio Mosi è Sinai*. Exemplum primum è S. Historia petunt Phineæ, qui, zelo accensus, hastâ trajecit par impudicum, Numeror. *cap.* 25. ubi à Numine propterea laudatur. V. Josephum *Antiqq. lib.* 14. *cap.* 6. & Philonem *de Monarch. lib.* 1. ac *de Vita Mosis lib.* 1. ubi *Zelotarum jus*, velut à Numine tunc præstitutum, asserit. Quod itidem, licèt parciùs, innuit ipse, ubi de eo, qui lignatum exivit in Sabbato, loquitur, *de Vita Mos. lib.* 3. Sic itaque, *judicium Zeli*, ut vocant, à Phinea primò exercitum, in morem abiit. Unde Judæum quendam, Græcis se ritibus polluentem, conspiciens Mattathias, *Zelatus est & contremuerunt renes ejus, & accensus est furor ejus secundùm Judicium Legis* (κατὰ τὸ κρίμα) *& insiliens trucidavit eum super aram. Sed & Virum* (Apellem) *quem Rex Antiochus miserat, qui cogebat immolare, occidit in ipso templo & aram destruxit, & zelatus est Legem* (ἐζήλωσε τῷ νόμῳ) *sicut fecit Phinees Zamri filio Salom. Et exclamavit Mattathias voce magna, in civitate, dicens, omnis qui Zelum habet Legis, statuens testamentum, exeat post me*, 1. Maccab. *cap.* 2. *versu* 24. quæ verba sic profert Josephus *Orig. Judaic. lib.* 12. *cap.* 8. Εἴ τις ζηλωτής ἐστι τῶν πατρίων ἐθῶν καὶ τῆς τοῦ θεοῦ θρησκείας, ἑπέσθω μοι. Eodem modo trecenti alii Judæi à suis popularibus occisi referuntur libro, qui vulgò dicitur Maccabæorum tertius. Nec alio obtentu instituta lapidatio in Stephanum, Actorum *cap.* 6. *versu* 57. & conjuratio in Paulum Actorum *cap.* 23. *versu* 13. Imò scimus, nominis hujus prætextu, nec ab alia omnino origine petito, immanem scelerum segetem Hierosolymis pullulasse, quam Josephus pluribus explicat, *libris de bello Jud.* ubi ejusce Auctores ita se nominasse ait *lib.* 4. *cap.* 12. ὡς ἐπὶ ἀγαθοῖς ἐσπουδακότων, ἀλλ' οὐ ζηλωσάντων τὰ κάκιστα τῶν ἔργων καὶ ὑπερβαλόντων, *ac si optimis rebus studuissent & non pessima facinora, usq; ad nequitiæ summum, Zelo affectassent.* Atque *lib.* 7. *c.* 30. καὶ τοῦτο τῆς προσηγορίας αὐτοῖς ἀπὸ τῶν ἐπ' ἀγαθῷ ζηλουμένων ἐπέθεντο, *Nomen sibi ab iis, qui id, quod bonum est, Zelo affectabant, imposuere:* Zelotas planè, de quibus diximus, innuens. Nempe, quod nil novi, nefarii illi homines, patrii juris obtentu, flagitia sua obtegere conati sunt: Quo tamen, dum pii atque sancti habebantur, privati quidem ipsi, sed publicâ auctoritate, atque moribus è Majorum disciplina receptis nixi, bene consultum est & Numinis & Templi & Gentis sanctitati, quam hoc medio tueri atque inviolatam servare volebant. Nec injuriâ vis inferebatur, quia patriis legibus, etiam à Mosis ævo deductis, ut ita inferre liceret, sic stabilitum. V. Hug. Grotium *de jure Belli & Pac. lib.* 2. *cap.* 20. § [illegible] Certè & legitur in Essenorum disciplina, apud Josephum *de Bello Jud. lib.* 2. *cap.* 12. convitiantem quempiam Mosen adeoque Legis sanctitatem polluentem, impunè cavisse occidi: neque ad aliud jus referri videtur, quod tradit Philo, de pæderaste & androgyno τὰ ἐν φύσει νόμισμα παρακόπτων, *de Legg. special. seu* 6 *&* 7. *dec. præc.* Inprimis autem in Idololatram pellicientem hoc jus exercitum est, teste eod. lib. [illegible] Κολάζειν ὡς δημόσιον καὶ κοινὸν ἐχθρὸν ὅσια ὀλίγα φροντίζοντα οἰκειότητος· καὶ τὰς παραινέσεις αὐτοῦ διαγγέλλειν πᾶσι τοῖς εὐσεβείας ἐρασταῖς, οἱ ἀνυπερθέτῳ τάχει τὸν κατ' αὐτοῦ φόνον ἐνδυσάμενοι τιμωρεῖν, *Necandum esse, velut hostem publicum, sine respectu privatæ necessitudinis. Et illecebræ ejus emittendæ sunt ad omnes pietatis amatores, qui absq; mora in scelestum irruant, rati sanctitatis officium, talem hominem occidere.* An idem jus, in Negotiatoribus & Nummulariis, flagello à D. N. Jesu Christo, expressissimo universæ pietatis ac justitiæ exemplari, è Templo ejectis, Matthæi *cap.* 21. *versu* 12. & Johann. *cap.* 2. *versu* 14. locum habuerit, disquirit pluribus, Joh. Seldenus *de Jure Natur. & Gentium, juxta Ebræorum disciplinam*, *lib.* 4. *cap.* 5. *toto*. Cùm igitur *Zelotarum* sive juris sive moris tot vestigia, tum apud Josephum, tum in Sacris, appareant, mirum alicui videri possit, cur Judæorum Primates, velut juris hujusmodi oblivionem simulantes, apud Hyrcanum, Herodem Antipatri filium accusarint, quòd Ezechiam τὸν Ἀρχιλῃστήν, *Latronum Principem*, ejusque socios occidisset, adjicientes, Παρέβη τὸν ἡμέτερον νόμον, ὃς κεκώλυκεν ἀναιρεῖν ἄνθρωπον καὶ πονηρὸν ὄντα, εἰ μὴ πρότερον κατακριθείη τοῦτο παθεῖν ὑπὸ τοῦ Συνεδρίου· μὴ λαβὼν δὲ ἐξουσίαν παρὰ σοῦ ταῦτα ἐτόλμησεν, *Transgressus leges nostras, quæ hominem, quantumvis scelestum, non sinunt tolli, nisi priùs morte damnatum à Synedrio. Nec à te potestate acceptâ patrare hoc ausus est*, apud Josephum *Origin. l.* 14. *c.* 17. Namque, ut hæc prioribus addantur, nec reverentiam ipsam sive summi Pontificis, sive Consessus Magni, obstitisse, quin mos hic licitus haberetur, ex Historia Evangelica patet. Etenim cùm in Consessu sistebatur CHRISTUS, ac filium Dei se profitebatur, ob quod reus blasphemiæ habitus est, in adstantibus erant, qui

Zelum

Zelum proculdubio obtendentes, in eum irruerent, in faciem exspuerent, colaphis cæderent, uti videre est apud Matthæum ac Marcum. Etiam, cùm ex ministris cuidam CHRISTUS haud satis reverenter habuisse Caipham summum Pontificem visus esset, percussus est ab ipso, Johann. *cap.18. versu 22.* Ubi observandum Servatoris responsum ministro illi, *Si malè locutus sum, perhibe testimonium de malo; si bene, cur cædis me?* ac si ex more licitum fuisset adstanti eum, qui publicè Pontificis summi sanctitatem violasset, irruendo statim percutere: rogat igitur tantùm, ut testimonium perhiberetur de malo, quòd alapam ibi mereretur. Ubi enim ejusmodi nihil esset, nefas fuisse reum in judicio percutere, scimus ex Pauli verbis Actor. *cap. 23. versu 3.* Nec omittendus Simon *Zelotes* Apostolus, cujus mentio apud Lucam *cap. 6. versu 15.* & Actorum *c. 1. v. 13.* qui cùm Matthæo & Marco, in plerisque Codd. *Καναναῖος*: in Exemplaribus aliis *Κανανίτης*, aliis *Καναναῖος*, dicatur, ex numero *Zelotarum*, seu *justo Numinis Zelo accensorum*, de quibus suprà, fuisse videtur Seldeno. Hebræis enim קנאה *Kinea* est *Zelus*, & קנא *Kanna* ac קנאי *Kannai*, i. *Zelotes*, unde plurat. קנאין *Kannain*, est *Zelotæ*: à qua voce illum cognominatum vult, ut infrà videbimus. Apud Athenienses simile quid cernitur, quorum Legibus cautum fuit, ut Psephismatis verba habent, apud Andocidem *Orat. 1. sive de Myster.* Ἐάν τις δημοκρατίαν καταλύῃ τὴν Ἀθήνησιν ἢ ἀρχήν τινα ἄρχῃ καταλελυμένης τῆς δημοκρατίας, πολέμιος ἔστω Ἀθηναίων καὶ νηποινεὶ τεθνάτω, *Si quis Democratiam Atheniensium everterit, aut eversâ ea Magistratum gesserit, ut hostis Atheniensium censendus erit & cuiq; eum occidere impune sit.* Etiam, quicunque occidisset, ὅσιος ἔστω καὶ εὐαγής, *purus & sanctus à cæde sine lustratione habebatur.* Quin & jurejurando inter sacra universi, ad idem præstandum, obligabantur: Subinde etiam præconio edictum, quemque, damnatum aliquem occidentem, præmio remunerandum, qua de re V. Demosthenem *Philipp. 3.* atque ex eo Harpocrationem verbo ἄτιμος, item ἐπικηρυχθέντα, apud Sam. Petitum *ad L.L. Atticas lib 7. pag. 232.* & 562. Etiam Juris Cæsarei, aliorumque scita, aliquid ejusmodi in se habent, dum publicorum Judiciorum actiones nemini non permittunt, *Institut. tit. de publicis Judiciis in princ.* Simile jus exerceri permittitur, apud Venetos, in *Bannitos*, V. Phil. Maussacum *in Harpocrationem p. 179.* quibus olim apud Anglos, non dissimiles fuere ii, qui *Utlagati* dicti sunt, de quibus suprà egimus. Nec multum abit mos Germanorum, quo istiusmodi homines omnium injuriæ objiciunt, quod *Vogel-frey machen*, apud illos vocatur &c. V. Joh. Seldenum præfatum *de Synedriis Vett. Hebræorum l. 2. c. 14. §. 3.* inprimis autem *de Jure Nat. & Gentium juxta Disciplinam Ebræorum, libro 4. capp. 3. 4. & 5.*

Zelotes, adde: Hunc à voce Hebr. *Kanna*, & *Kannai*, quæ *Zelotem* notat, denominatum vult Seldenus, cui exemplaria N. Test. illa favent, in quibus *Καναναῖος* appellatur, id quod proximè accedit, ut ex *Kanna* seu *Kannai*, adjectâ Græca terminatione, videatur nomen deductum. Neque proin assentitur Viris doctis, etiam S. Hieronym *ad Matth. c. 10.* sequacibus, qui a *Cana*, (quod קנה Hebr. scribitur) urbe Galilææ, eum nuncupatum volunt: quæ etiam *Katana* passim Syro, Josuæ *c. 19. v. 28.* exaratur. Et quid *Zelotæ* cum urbe illa? Cananæum autem seu Cananitem, apud Matthæum & Marcum, reddit Syrus per *Canania*: *Zelotem* verò apud D. Lucam per *Tanana*, quod id est ipsum, uti & Arabs. Idem perperam nimis Ebraicum Matthæi Evangelium habere ait, שמעון הכנעני *Simeonem Cananæum*, ac si a terra *Canaan* nomen deduxisset, nec enim soni nec ipsius rei rationem id omnino ferre: Additque non magis videri Thomam & Didymum eosdem esse, quam heic *Cananæum* & *Zelotem*, de Simone dicto. V. eum *de Jure Nat. & Gentium lib. cit. cap. 4.*

Zelotypia, in utroque sexu, sequiore inprimis, extremus supremusque omnium affectuum est, teste Jul Cæt. Scaligero *Poet. l. 3. c. 14.* Quo in negotio, memorabilis apud Hebr. *Zelotypiæ* Lex fuit, quam de Uxore suspecta legimus Numeror. *c. 5. v. 12. & seqq.* „Si Viri cujuscunque uxor declinaverit, & prævaricando in eum prævaricata fuerit, & concubuerit Vir alius cum ea commixtione seminis & absconditum fuerit ab oculis mariti ejus, atque occultata fuerit illa, & immunda facta fuerit, & testis non fuerit contra eam, pertransierit autem illum Spiritus *Zelotypiæ*, ut suspicetur uxorē suam, quæ polluta est, aut si pertransierit illum Spir. zelotypiæ ut suspicetur ux. suam, quæ t. non est polluta, adducat Vir ille uxorē suam ad Sacerdotem, adducatq; cum ea sacrificium pro ea, nempe decimam partem ephæ farinæ hordeaceæ, sed non fundat oleum super eam, neque ponat thus super eam, quoniam oblatio Zelotypiæ est, oblatio pro memoriali, faciens recordari iniquitatem. Adducet itaque illam Sacerdos, & stare eam faciet ante Dominum. Assumat quoque Sacerdos aquas sanctas, in vase fictili, & de pulvere, qui fuerit in pavimento Tabernaculi, tollat Sacerdos & ponat in aquam. Stare autem faciet Sacerdos mulierem ante Dominum, & denudet caput mulieris, ponens super manus ejus oblationem pro memoriali, quæ oblatio est Zelotypiæ, habeatque Sacerdos in manu aquas amaras ac maledictas. Et adjurans eam Sacerdos, dicat ad mulierem, si non concubuit Vir tecum & non declinasti ad immunditiem sub Viro tuo, liberaberis ut innocens ab aquis istis amaris & maledictis. Sin tu declinasti sub marito tuo & polluta es & posuit vir concubitum suum ad te extra maritum tuum, adjurabitque Sacerdos mulierem juramento execrando & dicet, det te DOMINUS in execrationem & juramentum, in medio Populi tui, adeò ut faciat DOMINUS corruere femur tuum & inflari uterum tuum. Ingrediantur aquæ istæ maledictæ in viscera tua, ut intumescat uterus tuus & corruere faciant femur tuum, dicatque mulier Amen, Amen: Scribat autem Sacerdos in libello maledictiones illas, & rasas projiciat eas in aquas amaras potetque mulierem aquis illis amaris & maledictis, ut intrent in eam aquæ illæ maledictæ & amaræ. Tollet deinde Sacerdos de manu mulieris oblationem Zelotypiæ, & ventilabit oblationem illam coram Domino, atque adducet eam ad altare. Tollet etiam Sacerdos pugillum plenum de oblatione illa pro memoriali incendetque in Altari, & postea dabit mulieri potum illius aquæ. Et postquam potaverit mulierem illam aquis illis, si fuerit polluta, &c. Ad cujus Legis explicationem, è Seldeno, pauca adjicere placuit. Maritum *Zelotypum*, ut hac Lege comprehendatur, cum esse ajunt Magistri, qui præmonuerat Uxorem, ne deinceps in secreto esset aut clam occultaretur cum aliquo sive Patre ejus, sive fratre, nedum aliis plus diffisis, sive gentili sive servo, idque coram testibus: quæ nihilominus cum ipso, de quo præmonita est, in secreto esset occultata, idque testibus item probaretur, *quantillo tempore fœmina pollui posset, id est, quantillo tempore ovum (gallinæ) & assari posset & absorberi.* Uxore itaque suspectâ, etiam Marito interdicebatur, usque dum potatis aquis amaris innocentem illa se prabuisset. Interim, fuere etiam Uxorum genera non pauca, quæ, tametsi antecessérat præmonitio & occultatio aderantque utriusque testes, potatione nihilominus libera quidem erant; at ejicienda sine dote & illicita dein perpetuò Maritis. In his censebantur & Sponsa & Fratria, cujus nuptiæ a Leviro expectabantur, ut & aliæ quædam, de quibus Seldenus *Uxor. Ebraic. lib. 3. cap. 14.* Formula, quà ad Examen uxor suspecta deduci solebat, forensis erat hujusmodi. Adibat Maritus Forum, cujus jurisdictioni proximè suberat. Huic narrabat, se suspectam sibi Uxorem præmonuisse, eam nihilominùs cum eo, de quo præmonita erat, in occulto egisse, testes totius rei adesse, ipsam se ab adulterio mundam asseverare, ideoque se petere, ut Aquarum amararum examine res decideretur. Tum testimoniis auditis, & tradito Marito in custodiam duorum Studiosorum Legis, quibus erat cavendum, ne cum Uxore ipse, ante potationem concumberet, utrique conjuges Hierosolymam transmittebantur, ut ibi in Synedrio M. res procederet: alibi enim id genus examinis ritè fieri nequibat, Maimonides *halach Sanhedrim cap. 5.* Ibi Uxorem comparentem terrere primo nitebatur Synedrium, ne aquas biberet, crimen confiteri suadebat, monebat ut recoleret exempla Judæ & Thamaris, Rubenis & concubinæ Patris sui, alia ejusmodi, ne gravis nimis ipsi confessio videretur. Quòd si conterreretur, aut potationem detrectaret, ejiciebatur, idque sine dote. Sin innocentem se assereret, ex conclavi saxeo *Liskath hagazith*, ubi Synedrium habebatur, eductam circumducebant, tentantes an defatigata atque anxia demum confiteretur. Perseverantem, prope portam Atrii exterioris Orientalem collocabant, atque ornamento omnimodo muliebri, etiam solennibus capitis operculis spoliatam (qui mos in omnibus judiciis, sec. Philonem), vestibus induebant nigris. Eòdem mulierum frequentia evocabatur, ut erudiretur sexus ille, *ne ageret juxta ejusce facinora*, Ezech *cap. 23. v. 48.* Aderant, qui vellent, alii, exceptis ancillis ejus atque domesticis, si quæ essent, servis, qui summovendi erant, ne eorum præsentiâ Dominæ fortè mens distraheretur. Dein, monebat eam iterum de tota re Sacerdos huic rei præstitutus, atque adjurabat, idque linguâ ei notâ; cui illa similiter linguâ sibi cognitâ respondebat, Amen, Amen. Ex mundissima pòst membrana, libello Sacerdos, atramento, sine chalcantho, ut faciliùs abstergeretur, confecto, præter Mulieris nomen, omnia adjurationis vocabula inscribebat & dimidium aquæ sextarium, ex æneo labro, Exodi *c. 30. v. 8.* quod ex speculis mulierum conflatum, juxta Altare locum habuit, desumtum, ac e poculo testaceo recens ficto inclusum, pulvere pavimenti Templi, aut si comperiri nequibat, aliunde allato, inspergebat, commistis etiam, quæ amaritudinem adderent, veluti absinthio, & id genus aliis. Mox abrasâ quæ libello inscribebantur, atque abstersa in poculum item conjiciebantur. Tunc Sacerdos alius vestes ei corde tenus dilacerabat, nudato usque ad crines capite, cincinnos, si qui erant, abscondebat, & fune, si comparari posset, Ægyptio (quò Ægypti miracula ei in animum faciliùs reducerentur) vestes ei laceras supra mamillas circumcingebat. Ægyptio dein canistro afferebat decimam partem ephæ farinæ hordeaceæ, ex Mariti apothecis desumtam & mulieri tradebat tum oblationem in

sartaginem imponebat sine oleo ac thure: quorum si alterutrum abjiceret, ex Lege vapulabat semel, si utrumque, bis. Quæ dum fiebant, poculum aquæ amaræ tenebat Sacerdos, qui miscuerat, idque in conspectu Mulieris, cui jam in examen præbebatur: quæ simul atque biberat, sartaginem ei dabat Sacerdos, ita tamen ut ejusce manus simul subesset. Oblatione demum solemni seu sacrificiis ejusmodi agitatione, ad Australe altaris cornu, interiùs delatis, pars in suffimentum abibat, & quod reliquum erat, comedebant Sacerdotes, nisi Maritus ipse Sacerdos esset: quo casu in cinerum receptaculum rejiciebatur tota. Sic omnibus ritè peractis, si pota innocens esset, domum redibat, Marito denuo licita; quin augebatur ei venustas faciei, corporis firmitudo fœcunditas, eaque masculorum & cum facili partu. Sin adulterii rea esset, illico facies ejus expallescebat ac proruebant oculi, atque ne Templum, Atriaque [illegible] s, i quinaret, statim educta, intumescente ventre ac putrescente femore moriebatur, eodemque modo ac eadem hora moriebatur item adulter. Quòd si non ventris tumore ac femoris putredine, sed alio morbi genere, laborare inciperet, licita Marito erat. Fiebat autem interdiu tantùm hoc examen, non nocte: neque uno die binæ potabant: & nullus erat dies huic Examini non idoneus. Quòd si ob timorem profiteretur se uxor aquas recusare, nihilominus si vellet, denuo admitti poterat: Sin simpliciter semel recusarat, modò integrâ esset valetudine, retractare nefas habebatur. Post abrasum verò libellum recusare adeò nefas erat, ut etiam vi cogeretur potare, sed non sine præeunte suadelâ hac: *Filia mea, si adeò certum sit te innocentem esse, ex fiducia innocentiæ tuæ, bibe: nec omnino timeas; quoniam aquæ non aliter se habent ac venenum siccum super carnem an malis. Si vulnus ibi fuerit, dolorem affert & irrodit; sin verò vulnus ibi non sit, nullum omnino affert dolorem.* Si pollutam se fateretur, effundebantur statim aquæ, totaque oblatio comburebatur. In mores etiam receptum erat, ut pro arbitratu suo Maritus horrendum carnem subituram uxorem ritè posset adigere, ut de suspectis adulteriis aliis simul, præeunte Sacerdote, juraret iisque ob quæ seorsim nullo modo alias ad hujusmodi Examen deduci potuisset. Nimirum, nec se, dum Sponsa erat, ante deductionem; nec dum uxor, ante repudium; nec, si Fratria esset, superstite priori Viro, adulterium commisisse: ad quæ omnia subjunctâ responsione *Amen, Amen*, examinis diris Mulier se devovebat, tam horum nomine, quam ad eluendam suspicionem, cujus gratiâ ritè in forum esset deducta, &c. Sed in desuetudinem ista abiere, cùm in seculo excidium secundi Templi proximè antecedente, insigniter cresceret adulterorum numerus, idque ex iis inprimis, qui Mariti essent: Etenim, ubi Maritus illicito se polluerat ipse concubitu, vim nullam aquis inesse, opinio obtinuit, & Tetragrammatum nomen incassum abstergi nolebant. Etiam ingravescente, ipso eodem ævo, Romanorum imperio, judiciorum capitalium, adeoque hujus procul dubio Examinis quod capitale erat, usus, minuebatur tribunalibus Hebræorum, licèt non penitùs ablatus, quod demum factum esse 40 annis ante excidium Templi, plerunque volunt Eruditi. Postquam verò in desuetudinem sic abierat Examen hoc, inolevit, ut ubicunque ejusmodi *Zelotypia* ac Præmonitio, præter occultationem, Foro testibus adhibitis constiterat, Uxor dote spoliata statim juberetur dimitti. De recentiorum Judæorum hac in re moribus, V. Leonem Mutinensem *de Ritibus Hebr. Part.* 4. c.6. Apud Muhammedanos, diversum quid habetur, uti discimus ex Alcorano *Azoarâ* 24. ubi ista legimus: *Imponentes adulterium bonis fœminabus* (sic Retinensis, nec malè, verbatim, *qui castas mulieres infamant*) *nec inde proferunt quatuor testes, fustigandi sunt plagis octoginta* (totidem inebriato etiam debentur in Doctrina Mahumedis veteri) *Nec unquam recipiendum est* (postea) *eorum testimonium, & ipsi sunt prævaricatores. Verùm, qui postea bene egerint & fuerint conversi, Deus condonat & miseretur. Imponentes quidquam* (adulterium) *Uxoribus suis, nec habentes testimonium aliud, præter se ipsos, testimonium unius illorum 4. testimonia* (seu instar quatuor) *si dixerit per Deum se verum dicere & velut quintum adjiciat* (Retinensis, quintaque vice dicat) *Maledictio Dei sit super eum, si mentiatur. Mulier verò interim non puniatur, si quatuor adhibeantur testimonia, per Deum illum fuisse mentitum & quintum accedat, quo iram Dei invocat illa, si verum dixerit,* &c. Redeo ad Hebræorum ritus: *Zelotyp.* uxor, quam post solennem præmonitionem ipse viderat in secretum, quo occultaretur seu remotis arbitris ageret, cum eo, de quo præmonita est, abiisse ibique dum pollui posset, juxta superiùs dicta, cum eo mansisse, nec interea ob testium defectum, ad Aquarum examen deducere quibat, velut interdicta tamen, ob sceleris præsumtionem, erat dimittenda, sed non sine dote. Quod ipsum dicendum ubi fama aut testis ejusmodi rei unicus haberetur, cui scilicet Maritus præbebat fidem. At si uxore aquarum examen subiturâ, testis unicus adesset adulterii, cum eo, de quo præmonita est, commissi, ad potationem non admissa, sine dote, atque ut illicita viro erat ejicienda: Ex ipsâ enim *Zelotypia* ac deductione ejus in examen, de fide, quam haberet testi Maritus, præsumebatur. Sed & ex *Zelotypia* Fori, cujus jurisdictioni uxor suberat, habebantur interdum Maritis illicitæ Uxores, etiam & jure dotali excidebant. Præter Maritum autem nemo ad aquarum examen adigere potuit. At verò, ubi Maritus surdus erat, mentis inops, peregrè profectus, aut custodiæ traditus & publicâ libidinis infamiâ interim laborabat uxor, licet eam non ad Aquarum examen, nihilominus ad Præmonitionem evocabat Forum. Si eam cum eo, de quo ita præmonita est postmodum in secreto, dum ita pollui posset, egisse ex binorum testimonio liqueret, è sententia Fori & Marito interdicebatur & jure dotali omnino excidebat; dilacerato etiam apud Acta dotis libello. Maritus dein convalescens, redux seu custodiâ liberatus, libello divortii eam ejiciebat. Nec omittendum, hac de re, uti etiam de iis, quæ ad Aquarum Examen fuere deducendæ, aliisque aliquot causis publicis, quotannis XV. die Adar mensis (qui Februario Juliano proximè quadrat) quam alias, magis solicitos fuisse Tribunalium Præfectos: Qua de re, ut & plura in hanc rem V. apud præfatum Seldenum *Uxor. Ebr. cap.*13. & *seqq.* & Fortun. Licetum *de Lucernis Antiqq. l.*6. c.19. *ubi de judicio probationis per aquam.*

Zema, vel *Zemum* aut *Zumum*, ex Græco ζέμα, quod à ζέω, jus vel decoctio: unde ἄρτοι ἀπὸ ζέματος, quæ sunt *elixa & jure decocta*. Et quidem ζέμα simplex est liquor, in quo decoctæ sunt carnes, *brodium* vett. Latinis: sicut ζωμὸς, condimentum & ex multis speciebus gulam irritantibus compositum jus, quod assaturis superfundebatur. Isidorus, *zemam* appellat, *Jus coquinæ Magistri à jure nuncuparunt, quia ea lex condimenti ejus hanc Græci* Zemam *vocant.* Inde & olla, in qua aqua decoquitur, *Zemasum* vel *Zomum* dicta. Treb. Pollio *in Divo Claudio*, *Item in caucos & scyphos & Zuma pondo undecim.* Et Servius *in Æn. lib.* 3. *Lebetas, ollas æreas: Græce dixit: Zemas enim vulgare est, non Latinum.* V. Salmasium *ad Pollionem l. cit.* & Vopiscum *Aureliano.*

Zeneti, pop. Africæ, Mauritanii potiti sunt A. C. 950. familiâ Idris, qui Ommiadarum caput Regn. Fezzanum condiderat, penitus extinctâ. Regnarunt autem in duas Familias *Me: Nazal* & *Magrava* divisi, annos centum, & quod excurrit: à Lamtuniis Almoravidis pulsi, circa A. C. 1052. Hornius *l. cit. pag.* 469. & 470.

Zenicetа, latro nobilis, apud Strabonem, in Lycia arcem habuit, *Olympi* nomine, ab Isaurico eversam, de qua V. Salmasium *ad Solinum pag* 802.

Zeno Rhetor, Laodiceam ampliavit; cujus fil. Polemo, regio itidem nomine donatus ab Antonio & postea ab Augusto, in gratiam hujus urbem, quæ olim Διόσπολις dicta, Διοκαισάρειαν appellavit: Salmasius *ibid. pag* 828.

Zephyria, Aristoteli, quæ aliàs *Melos* Ins. V. ibi.

Zephyrus, Arsinoes delitium, Ptolemæi Philadelphi *sororis* uxorisque, memoratur Ausonio *in Mosella.*

Zephyrus, ventus, adde: In turre octogona Andronici Cyrrhestis, hodieque Athenis superstite, eum repræsentat juvenis pectore cruribusque nudis, in pallii sinu flores offerens & sedenti tranquilloque similis, V. suprà. Albam ei pecudem; albumque in Circo aurigarum colorem sacravere Veteres, quorum illud Virgilius innuit, *Æn l.*3. ubi mactat Æneas

— *pecudem Zephyris felicibus albam*,

hoc Tertullianus refert *de Spectaculis cap.*9. quòd ventus sit albus ac serenus, Gerh. Jo. Vossius *de Idolol. lib* 3. c.11. Cœterùm nuntios Deorum portare credebantur Zephyri. Idem Poeta *Æn. l.*4. *Tunc sic Mercurium alloquitur, ac talia mandat:*

Vade age, nate, voca Zephyros, *& labere pennis.*

Quem eorum mollem allapsum, oculis penè videndum ponit Val. Flaccus *l.*1.

Ecce autem molli Zephyros *descendere lapsu* —
Aspiciunt: volat immissis cava pinus habenis.

V. Casp. Barthium *Animadv. Papin. ad Theb. l.* 2. *vers.* 4. plura verò de hoc vento, apud Salmasium *ad Solinum pag.* 1252 & *seqq.* ubi, inter alia, inter flatus Occiduos, cum solum τραχὺν esse, adnotat.

Zerynthus, adde: Lycophr. ἄντρον τῆς κυνοσφαγοῦς θεᾶς ὁ ἐν Ζηρύνθῳ τῆς Ἑκάτης, id est, *Spelunca Hecatæ.* Eò narrat Aristophanis Scholiastes *ad Pac.* confugere fuisse solitos, qui in magnis versarentur periculis, & mox, ubi Hecatæ ac Corybantibus sacrificassent, liberatos. Hinc Suidas, Ἐν Σαμοθρᾴκῃ ... [illegible] Ἡ δὲ ... τῶν Κορυβάντων μυστήρια, καὶ τὸ τῆς Ἑκάτης καὶ τὸ Ζηρύνθιον ἄντρον, ... [illegible] V. Joh. Meursium *Comm. in Lycophronem.* Dicitur autem Hecate Κυνοσφαγὴς θεὰ, quòd canes illi immolarentur; ut tradit Theocriti Scholiastes *Idyllio* 2. & Plut. *Roman.*

Zeta, quasi *Diæta*. Plinius id indicat *l.*2. *Epist.* 7. ubi cum aliquoties *Diætam* memoret, monet Interpres ejus Joh. Catanæus, alios libros *Zetam* habere, & sunt contractionis hujus exempla, præter hymnum Eccl. apud alios permulta. Ita enim pro *Diabolus* legitur *Zabulus*, apud Cyprianum *ad Demetrian.* Ambrosium *de Fide ad Gratianum l.* [illegible] Hilarium *in Matth. can.* 16. Paulinum *Epist.* 4. pro διαβάλλειν ζαβάλλειν apud Plut. pro

Διο...

Διάκειρ. Ζάκορ. &c Fuit autem Diæta vel cœnatio vel cubiculum, vel cubiculum & triclinii appendix. Abdias *Hist. Eccl. l. 5. Jam enim regnum parvum vobis, & ex corusicantibus gemmis lætas instructas, plenas gaudii, plenas epulis, plenas deliciis, plenas denique vitâ perpetuâ & lumine æterno, parvo tempore amisistis.* V. Laur. Pignorium *Comm. de Servis.* A. Velsero *Zeta* utique cœnatio fuit antiquitus, seu id, quod Germanica lingua *Tafelstuben* vocamus, Ital. *Tinello.* Sidonius enim Apollinaris *lib. 2. Epist. 2. Ex hoc Triclinio,* inquit, *fit in Diætam, sive in Cœnatiunculam transitus.* Lexicon Græco Lat. vetus, Δίαιτα ὑπερῷον. Hinc apud Athenæum *l. 5.* ubi Hieronis navis describitur, *ad utrumque parietem aditus medii Diætæ fuerunt numero 30. viriles quatuor lectis stratæ*: Dalechampius *Cœnacula, cœnationes,* interpretatur. Interim non semper pro *Cœnatione* vocem accipi Plutarchus suggerit, μίαν παλλακίδων δίαιταν, a Domitiano extructam, cum Capitolii magnificentia comparans, qui locus certè non de cœnatione muliebri, sed de loco, ubi concubinæ Imperatoris degebant, intelligendus est. Sic Leg. *Codicillis ff. de usu & usufr. Pactia & Tryphimæ Diætas omnes, quibus uti consueverit, habitet, quam demum post mortem eorum ad Remp. pertinere volo,* & placet Jurecoss. Diætam in hortis significare, habitationem voluptatis & amœnitatis causâ extructam. Quo sensu capiendus Ælius Lampridius *Heliogabal. Dicitur & balneas fecisse multis in locis ac lavisse atque statim destruxisse, ne ex usu balneas haberet. Hoc idem de domibus, de prætoriis, de Zetis fecisse dicitur.* Unius non magnæ descriptio apud Plinium habetur *Epist. cit. Diæta perquam eleganter recedit, quæ specularibus & velis obductis reductisve, modò adjicitur cubiculo, modò aufertur: lectum & duas cathedras capit.* Quia verò in unica domo earum sæpe plures erant, discernebantur apposito nomine Numinis alicujus vel alterius cujusdam rei. Exemplo est celebris apud Lucullum *Apollinis* Diæta, & illa altera eidem cognominis, in vet. lap. *Gestatio. circini. exterior. à. diæta. Apollinis. ad. diætam. eandem. in. circuitu. p.* ∞ *CCLXXVII.* Item in Palatio *Hermæum,* in quod Claudius recesserat, Sueton. *c. 10.* atque in eodem cœnatio *Jovis,* cujus meminit *in Pertinace* Capitolinus: *Afica* Domitiani & *Timonicen* Antonini, indice non egent, cùm per se nota sint satis. Sed & verba Dominica apud Matth. *c. 5. v. 23* Εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου; vix aliter Grammaticè, quàm de Diæta seu Cœnaculo possunt intelligi, quod Dominus χαρὰν vel appellarit vel inscripserit. Unde inutilem servum jubet ibidem Dominus ἐκβάλλειν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, *in tenebras exteriores,* tenebras extra Diætam, copioso tædarum, lampadum, lychnorumque lumini, quo Cœnaculum illustrabatur, opponens, judicio Maldonati. Verùm ut *Zeta* istiusmodi seu Diæta munda esset ac nitida, cum supellectile sua ac instrumento omni, *Zetarii* seu Diætarii cura erat: quam functionem servilem fuisse, lapis vetustus Romæ docet, *Diis. Manibus. dextri. Cæsaris. serv. Diætarcho. domus. Aug. Trebonia. Laudice fec. conjug. b. m. cum. dualus filiis. Fortunata & Felice.* Ubi videmus Diætarchum Diætarium esse, nisi fortè princeps *Zetariorum* fuerit Diætarchus: quem, utut servum, aliquid eximium habuisse supra cæteros Diætarios, nomen ipsum haud obscurè demonstrat. Meminit Diætariorum *l. Quæsitum est § 42. ff. de instr. leg. Hostiarii, vel Topiarii, Diætarii. Aquarii, domui tantummodo deservientes, continebuntur:* & Julius Paulus *lib. Sent. tit. 7 de Leg. Domo cum omni jure suo, sicut instructa est, legata, urbana familia, item Artifices & Vestiarii & Zetarii & Aquarii & eidem domo inservientes, legato cedunt.* Ubi dum *Zetarios* vocat, quos prior Lex *Diætarios,* clarissimè patet, Zetarium à Diætario nihil differre. Et cui ignotus, ut pauca superioribus addamus, literæ D. in Z. lapsus. Nomen Dei ipsius apud Latinos sunt qui derivent a voce Græca Ζεὺς, solerti profectò conjectura. Similiter lapicidinæ sunt, seu latomiæ, in agro Vincentino, indigenis & peregrinis, ob novitatem spectaculi, celeberrimæ, quas patrio sermone Itali *Costoza* vocant, antiquo nomine *Custodia* sensim, per licentiam prædictam, sic tandem inflexo &c. V. præter Pignorium præfatum A. Velserum *libello peculi. de Zeta & Zetario,* & Car. du Fresne *Glossar.* ubi non tarò vocem pro quolibet ædis cubiculo & zetam Plinii Jun. *l. c.* & *lib. 6. Epist. 1. Alcoviam* Gallis hodie dici apud Order. porrò Vitalem *l. 8.* & 10. pro specula muris imminente: & vitii tandem in libris signo, apud Paulum Diaconum *in Epist. ad S. Adelhard. Abb.* sumi docet, insuperque S. Castuli Martyris *Zetarii Palatii,* h. est, cubiculi interioris Palatii custodis, meminit, ex *Vita* ejus.

Zetetici, Gr. Ζητητικοὶ, iidem cum Aporeticis, Ephecticis, Pyrrhoniis, Scepticis, Philosophorum genus, qui Pyrrhonis sententiam sequebantur Laertio memorantur *l. 9.* Nomen iis à ζητεῖν, *quærere,* quòd, nihil certò sciri posse persuasi, in veritatem rerum inquirere nunquam cessarent, V. suprà ubi de *Pyrrhoniis & Scepticis.* Alii erant Συζητηταὶ τοῦ αἰῶνος τούτου, Apostolo memorati, de quibus suo loco. At Ζητηταὶ, apud Athenienses, Consultores dicebantur, ut videre est apud Cœl. Rhodigin. *Antiqq. Lect. l. 11. cap. 18.* Item Budæum *in Comment.* de Ζῆθι verò Græcorum Horologiis inscripto, diximus voce *Vive.*

Zethus nomen Cursoris, apud Ciceronem *Familiar lib. 9 Ep. 11. Duabus tuis epistolis respondebo: uni, quam triduo antè acceperam* à Zetho: *alteri, quam attulerat Phileros Tabellarius.* Nempe ad Tabellariorum, Cursorumque celeritatem signandam, Antiqui nomina ventorum illis imponere consueverunt. Hinc *Zethi* nomen, ex Ælii etiam Cæsaris instituto, Cursoris aptissimum nomen est, quòd inter ventos Zethus Calaisque numerantur. Ait enim de illo Spartianus, eum Cursoribus suis exemplo Cupidinum alas frequenter addidisse, illosque ventorum nominibus sæpe vocasse, *Boream* alium, alium *Notum*; item *Aquilonem*, aut *Circium*, cœterisque nominibus appellantem, ut indefessè cursitarent. V. Fortun. Licetum *de Lucernis Antiqq. l. 6. ubi Lucernam phalerati Cursoris explicat.*

Zeugalatia, hodiernis Græcis appellantur prædia rustica, de quibus V. Jac. Sponium *Itinerar. Græciæ part. 2. pag 249.*

Zeugitana, adde: Ab Africa propriè dicta secernitur Solino *c. 27.* & inter eam ac Numidiam collocatur: Æthicus tamen in *Cosmogr.* Isidor. & Victor Utic *de Pers. Vandal.* cum illa, quæ & Africa Carthaginensis, & Proconsularis appellata est, eandem faciunt. Certè *Zeugitana provincia Proconsularis pars fuit,* Salmasius *ad Solinum p. 18.*

Zeugites Calamus, V. suprà *Calamus.*

Zeuxippi Porticus, memoratur *in l. 18. Cod. de oper. publ.* & *Zeuxippi Thermæ*, apud Auctorem incertum *Descr. Urbis CP.* ubi in secunda regione ponuntur. Ζευξίππου λουτρὸν vocat Zonaras *in Philippico,* καὶ ἐν τῷ τοῦ Ζευξίππου μετὰ τὸν ἀγῶνα λουσάμενος λουτρῷ. Nempe locus fuit intra mœnia CPolitana, thermis suis nobilis, à *Zeuxippo,* Macedoniæ & Thraciæ Præfecto, uti legas apud Macrum *in Hierol.* nomen suum nactus. Ibi Diomedem olim Thraciæ Regem, qui hospitum carne equos suos paverat, ab Hercule domitum occisumque esse, adnotat Hesychius Illustrius. Flammis tandem consumtus est, imperante Justiniano, uti Gregorius Naz. testatur *Or. ad Arianos, Nec novam illam Hierusalem, hoc est,* Zeuxippum *invisi, imperante Justiniano incendio consumtum est.* Descripsit accuratè magnificam ejus structuram Cedrenus, reliquias illustravit Petrus Gyllius, quos vide.

Zeuxis, adde: Helenam ejus, quòd amplum ex hac pictura lucrum is reportaret: Ἑταίραν, id est *Meretricem*, vocasse Græcos, narrat Ælianus *Hist. Var. l. 4.* Ipse eam cùm pinxisset, quid de opere homines censuri essent minimè expectandum ratus: protinus hos versus adjecit ex *Iliad. γ.*

> Οὐ νέμεσις Τρῶας καὶ ἐϋκνήμιδας Ἀχαιοὺς
> Τοιῇδ' ἀμφὶ γυναικὶ πολὺν χρόνον ἄλγεα πάσχειν,
> Αἰνῶς ἀθανάτῃσι θεῇς εἰς ὦπα ἔοικεν.

V. Val. Maximum *l. 3. c. 7.* & Joh. Meursium *Comm. in Lycophr.*

Z I.

Zibetta, sive *Civettica Felis*, è cujus sudore odoramentum colligitur suavissimum, ζαπετὰ Nicetæ, Bellonio Veterum hyæna est, sed hyæna in luporum genere, *Zibetta* in felium potiùs est. Nec hyænam, quæ Veteribus adeò nota fuit, odore notabili præditam fuisse, ullus eorum memoriæ reliquit. Paulus Venetus cum moscho confundit, sed hoc animal capreolus est, nec felis similitudinem habet: adde quòd liquor *zibetticus* illo moschi sit gratior. Ex Guinea autem felinum id odoramentum longe optimum deportatur, teste Hugone Linschottano *Itiner.* ac dimanat is liquor circa extimam abdominis partem intra femora, unde ab iis, qui animal alunt, bis ter de die abstergitur, ut in *Africa* sua prodidit Joannes Leo. Et quidem primò albus est, hinc subluteus, denique nigrescit, primùm quoque gravis admodum odoris est; sed postea virus exuit, & gratissimum odorem spirat: cujus non ad delitias solùm, verùm & ad Medicinam usus eximius est, uti disces ex Matthiolo & Fallopio, V. quoque Cæs. Scaligerum *Exercit. 211.* & Gerh. Jo. Vossium *de Idol. l. 3. c. 71* ubi *Algallias* felem hanc *Indis* dici, inter alia addit: A rusticis verò Suecis hujusmodi unguentis & odoribus delibutos viatores, Russos præcipuè, Moscos & Danos, non rarò fustibus cædi, quippe quibus odores hi ingrati, duplici nomine, quòd & fœminæ iis haustis abortiant, & non nisi à peregrinis, quos suspectos habent, adferantur, legas apud Olaum *l. 16. capp. 13. & 14.* Felis *zibethicæ*, è vivario Galliæ Regis allatæ, anatomen habes apud Jo. Conr. Peyerum *in Exercitation. Anatomico-Medicis, Exerc. 18.* ubi inter alia, *In pube,* inquit, *diductis cruribus rima patens ducit utrinque ad foveam seu crumenam, zibethi receptacula. Hoc album est & pingue ac oleosum, fragrans, & aliquibus etiam nimia odoris suavitate vel potiùs acritudine molestum; detracta pelle glandulæ conglomeratæ albæ & purpureis vasis sanguineis elegantissimè distinctæ in conspectum venerunt, in quibus zibethum secernitur. Glandulas extrinsecus ambiunt musculi, ut secreta materia inde propellatur ad receptacula per canales aut ductus singulares.* Inde unguentum ζαπετὶον Nicetæ suprà memorato, cujus, ut & animalis, apud Veteres nulla mentio, teste Salmasio ubi suprà.

Zibyna, V. suprà *Sibyna.*

Ziegenhainium, adde: Primus ejus Comes memoratur Fridericus, Ludovici II. Thuringiæ & Hassiæ Langr. filius, cujus prosapia in Joanne Comite sublata A. 1453. Ludovicus Mitis Hassiæ Landgr. emtionis, ut perhibetur, cum Joanne, multis debitis beneficiisque Landgravio obstricto, contractæ titulo occupavit

pavit, unde illi cum Hohenloicis hæreditatem sibi vindicantibus controversia, VVormatiæ tandem ita composita, ut Comitatus penès Cattos maneret, A.1495. Tob. Pfannerus *de præc. Germ. Principum gentibus cap.8.*

Zimisces, præn. Joannes, Imp. CPolitanus Christi imaginem primus in nummis adscribi curavit, cum his characteribus in altera & media eorum facie, IESVS CHRISTVS BASILEVS BASILEON, Latinis literis, teste Scylitze *pag.* 683. de cujusmodi nummis, aliisq; similibus, qui Σκυφάτιοι quoque dicti, V. Car. du Fresne *Dissert. de inf. ævi Numism. num.* 37. ut & supra; plura verò de hoc Imperatore, voce *Johannes I Zimisces.*

Zingiber, aromatis genus. Plinius *l.* 12. *c.*7. *Zingiberi* — *in Arabia atque Troglodytica in villis nascitur, parvæ herbæ radice candida. Celeriter ista cariem sentit, quamvis in tanta amaritudine. Pretium ejus in libras VI.* Gr. Ζιγγίβερι, Suid. ad cujus imitationem Zingiberi habes & in *l. ult. sect. ff. de publ.* Indis *Zengebil*, unde vocem suam mutuati sunt Græci. Patria Æthiopia est, seu, quod idem, Arabia Troglodytica, ut vidimus. Unde, quòd Oppianus *in Ixeuticis*, ciconias advolare ex Æthiopia scribi nonnullis ait, confirmari potest ex historia radicis *Zingiberis* adhuc recentis, à ciconia hospiti suo Vesaliam Germaniæ urbem allatæ, & tanquam pro xenio & hospitali munere, ad ejus pedes projectæ, quam Goblerus refert apud Gesnerum. Neque aliud voluit Galenus, cùm *Simplicium l.6.* Zingiber ex Barbaria convehi scribit. Interim, varia Indiæ loca idem ferunt, Malabaria, Bengala, *Kabul*, *Becain* &c. Imò *Gingiber*, ait Jo. Metellus, *semine aut radice satum, in omnibus Indiæ nobis notæ locis gignitur:* Ubi addit, *optimum est Malavaricum, idemque frequentissimum, Arabibus & Persis expetitum: secundum locum obtinet id, quod in Bengala reperitur; tertium quod in Dabulo & Bazaino, omniq; ea ora maritima.* Etiam in Africæ vicinis Insulis *Madagascar* &c. inveniri, habet Auctor Anon. *Histor. Orbis Terr. Geogr. & Civ. cap. de Commerciis.* Inter Orientis delitias, Mariæ Mediceæ Gall. Reginæ, Amstelodami, in epulo, quo Societas Orientalis eam excepit, *Zingiber* quoque *non conditum* memorat C. Barlæus *in Medicæa* &c.

Zinzendorffia Familia, in Austria illustris, in qua Marquardus claruit A.1240. Accessit hæreditas Familiæ Pottendorfliæ superioris seculi initio, allata Christophoro Dn. *de Zinzendorff*, qui obiit A.C. 1535. à Sophia *de Pottendorff* uxore. Quibus genitus Joannes Alexandrum fil. habuit, patrem Alexandri, avum Joannis; qui ex Juditha Liechtenstenia suscepit Georg Hartmannum (maritum Sabinæ C. Solmensis) Ottonem Henricum (qui sibi Apolloniam Zelking; inde Sidoniam Elis. *de Hardeck*; tandem Maximilianam *de Auersperg*, junctas habuit) & Albertum (cui Barbara Maria fil. Christophori Com. Kevenhuller nupsit) præter filias aliquot, omnes *Dominos de Zinzendorff*, &c. Eodem Christophoro & Sophia genitus maior natu Stephanus fuit: sed & Joanni fratri eius, præter Alexandrum prædictum, duo alii filii minores fuere, Joannes Fridericus & Otto, ipsi quoque duarum linearum Auctores. Phil. Jac. Spenerus *Theatro Nobil. Europ. Part. II. pag.* 108. & *III pag* 88. V. quoque eum *Arte Herald. Tom. II.*

Zipangrini, pop. Orientis, memorantur M. Paulo Veneto *lib.* 3 *cap.*3. ubi gestare eos brachialia, in quibus lapides quidam pretiosi, tam efficacibus Diaboli incantationibus inaugurati sint, ut nullo modo queant ferro vulnerari, inter alia, refert.

ZM.

Zmilanthis vel *Zmilantis*, gemmæ nomen, apud Solinum *cap.* 37. *Zmilanthis in ipso Euphratis alveo legitur, gemma ad imaginem marmoris Proconnesii, nisi quòd in medio umbilico lapidis istius glaucum, ut oculi pupula, internitet.* Sed gemma non est, quippe nec de minimis nec de pellucidis, hic lapis, aream habens Proconnesio marmori similem, i. candidam, medio colore glauco (unde μεσόγλαυκος dictus) qui niger est in Proconnesio. Salmasius *ad Solinum p.*703. & *seqq.*

Zmiris, Indiæ emporium, apud eundem *cap* 54. quod *Muziris* vero nomine, pro quo *Zimiris* seu *Zmiris*, quod Æthiopiæ reg. apud Plin. is substituit. Salmasius *ibid. p.*1185.

ZN.

Znicz, ignis divino honore cultus apud Lithuanos, qui demum ab Idololatria conversi sunt A.C.1230. V. Alexandrum Gaguinum *de prisca Lithuanorum religione cap.*1. & supra, ubi de *Fulmine* ac *Igne.*

ZO.

Zodiacus, aliàs *Signifer*, circulus est in Astronomia notissimus. *Ejus obliquitatem primus intellexit, hoc est, rerum fores aperuit* Anaximander Milesius, docente Plinio *l.2.c.8.* Fuit autem is Thaletis auditor, & docuit, terram se habere instar centri & esse globosam; Solem terræ magnitudinem æquare: Solis porrò conversionem ac æquinoctia ostendit, ac primus itidem horas docuit ex umbra gnomonis distinguere: Sphæram quoque construxit ac terræ marisque descripsit circuitus. Factum id verò quod de *Zodiaco* diximus, anno. 2. Olymp. 58. *Signa deinde in eo Cleostratus & prima Arietis ac Sagittarii* notavit, teste eodem Plinio *l. c.* qui & auctor ὡροσκοπεῖον fuit. Alii tamen obliquitatem Zodiaci non Anaximandri, sed Pythagoræ vel Oenopidæ Chii, inventum esse volunt, teste Diodoro Siculo *lib.* 1. Plutarcho *de Placitis Phil.* ac Censorino *de die Natali cap.* 19. Estque hic Oenopides ille, quem Ælianus ait, annum magnum vertentem annis definiisse unde sexaginta. Imo ad Eudemo idem proditum est in Historia Astrolog. cujus præter Laertium *in Thalete* & Simplicium *de Cœl.*, etiam meminit Theon Smyrnæus *his verbis*, Εὔδημος ἱστορεῖ ἐν ταῖς Ἀστρολογίαις, ὅτι Οἰνοπίδης εὗρε πρῶτος τὴν τοῦ ζωδιακοῦ διάζωσιν, καὶ τὴν τοῦ μεγάλου ἐνιαυτοῦ περίστασιν, *Eudemus narrat in Astrologicis, Oenopidem invenisse Zodiaci obliquam positionem, magnique anni constitutionem*, &c. V. Gerh. Jo. Vossium *de Scient. Mathem c.*33. §. 1. Cœterum circulus hic, descriptus ex polis distantibus à polis Mundi, grad. 23. & dimid. numeratis, in Coluro Solstitiorum, secat Æquatorem, secaturque vicissim ab ipso in duas æquales medietates, obliquè tamen, ita ut Zodiacus sit ad Æquatorem inclinatus, unaq; medietas vergat ad Septentrionem & Polum Arcticum, altera ad Austrum & Polum Antarcticum: puncto medio utriusque medietatis recedente tantum ab Æquatore, quantum poli Zodiaci à polis Mundi, nempe gradus 23. & dimid. Arabes Circulum hunc *Almantica* seu *Nitas* vocant, quod *Balteum* sive ζωστῆρα denotat. Ebræis dicitur חשב אפירת הגלגל, *opus Phrygionarium*, h. e. *Fascia* seu *Limbus textilis*: Arato est Μοῖρα & ἑλικοειδὴς κύκλος, Proclo λοξὸς κύκλος: Lucano,

— *Varii mutator circulus anni:*

Aliis *Signifer*, Ἀγαλματοφόρος, Ζῳοφόρος, *Sigillaris*, item Ζῳδίων περίοδος & τὸ δωδεκατημόριον. Duodecim namque signa sive constellationes continet, quorum nomina vulgato hoc disticho exprimuntur:

> *Sunt Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo,*
> *Libraque, Scorpius, Arcitenens, Caper, Amphora, Pisces.*

De quorum unoquoque V. *suis locis.* Addam ex Vossio hic ista saltem: Distribuerunt in XII. signa *Zodiacum* Veteres, Babylonii primùm, ut Salmasius ait ad *Solinum p.* 641. quia Sol, dum suum permeat circulum, duodecies cum Luna coit; singulaque Signa distribuere in gradus 30. quia Luna diebus totidem iterum conjungitur cum Sole; unde etiam liquet, cur gradus sint 360. quando tot conflunt, si duodecies sumas triginta. Atque hæc ratione constant manifestâ. Non item illud, cur singulis corporis membris aliquod *Zodiaci* signum præfecerint; Arietem capiti; Taurum cervici & jugulo; Geminos humeris, lacertis ac manibus; Cancrum pectori & costis; Leonem diaphragmati, stomacho ac ventri; Virginem præcordiis & hypochondriis; Libram renibus, vertebris & natibus; Scorpium ilibus; Sagittarium femoribus, genibus ac poplitibus; Capricornum suris & talis; Pisces pedibus; quam rem pulchrè versibus expressit Manilius *lib.*2. Atque ex his Leo, grandes vires & leoninis similes, dicitur conferre: Virgo, pulchritudinem: Sagittarius, quà parte homo, pulchros; quà equus, fortes reddere perhibetur: Cancer, Capricornus & Pisces, robore contrà ac pulchritudine destituunt. Etiam signi cujusque domum huic vel illi Planetæ tribuerunt: Ut Soli Leonis, Lunæ Cancri, Mercurio Geminorum: Virginem credidere domum aptam Soli, quia Leoni, Solis domo, vicina: Veneri Taurum & Libram dedere &c. Quibus ita constitutis, Solem in Aquario, Lunam in Capricorno, Saturnum in Leone & Cancro noxios esse; imò nascentes futuros cæcos, si Saturnus foret in domo 12. & Solem, Lunam ac Martem, trigonâ ratione spectaret, dixere. Ut alia omittam, quæ legere est è Vett. apud Ptolemæum *in Centum sententiis ad Syrum fratrem*, Firmicum Maternum *in Mathesios libris, ad Mavortium Lollianum*, & M. Manilii *Astronomico*: E junioribus, apud Jovianum Pontanum *Comm. in Ptolemæum* & 14. *lib. rerum Cœlest.* item Junctinum, Cardanum, tot alios: quorum omnium instar erit Campanella *Astrologicor. libb.*6. nec enim hanc Artem aliquis præceptis meliùs constrinxit. Particulatim verò examen eorum, quæ de moribus Gentium, ex signo iis dominante, tradiderat Ptolemæus, V. apud eum *lib.*2. *c.* 5. Vossius suprà laudatus *de Idolol. l.* 2. *c.* 47. Quomodo verò ad Dei cognitionem *Zodiaci* attenta contemplatio nos ducat, exponit eruditè Plutarchus *de Placitis Philosoph. lib.* 1. *cap.* 6. &c. Monetam *Zodiaci simulacris* notatam, atque haud pridem à M. Mogolis uxore, inscio marito cusam, perque totum Imperium mira celeritate sparsam; sed, ut res palàm facta est, mox iterum suppressam, habes apud Jo. Bapt. Tavernier *Itinerar. Ind.* ubi & typum uniuscujusque duodenorum horum aureorum signorum exhibet. &c. V. & suprà, ubi de *Ægyptiaca orthia*, item ubi *de Ostiis Circi XI* de voce verò *Zodium* plura, apud Salmasium *ad Solinum p.*116. 652. & 1046.

Zoterna, adde: Uti verò Eitelfridericus Burggravios Noribergenses & sic Marchiones Brandeburgicos, sic Fridericus Comites *Zollerenses* avito titulo retento, sevit. In cujus posteris cùm variæ essent lineæ, complures eorum extinctæ sunt. Qui nunc vivunt, omnes communem satorem agnoscunt Carolum, defunctum A.1576. Ejus filius Eitelfridericus Hechingensem, in

qua

Digitized by Google

qua primus *Principis* titulo decoratus est ipsius filius Joannes Georgius, ut dictum; Carolus autem secundogenitus Sigmaringensem ramum ex se dedit, qui nunc eadem gaudet dignitate. Commune verò Familiæ decus est, quòd cùm Brandeburgici Marchiones Electoratûs ratione Archi-Camerarii Imperii sint, *Zolleranis* Camerariorum titulus competat, Spenerus *Theatro Nobil. Eur. Part. I. in Ind.* V. quoque eum *Arte Herald. Tom. II.* & utriusque Lineæ, *Hechingensis* ac *Sigmaringensis*, nec non *Hohenzollerani* rami, ad posteriorem spectantis, seriem suo loco.

Zona Uxoris, adde: Apud Gallicarum Rerum Scriptores similiter *Zona Reginæ* occurrit, Gall. *la Ceinture la Royne*, præstationis species, quæ singulis trienniis exigebatur de pane & vino, uti docet Car. du Fresne *in Glossar.* ex *Arresto* Ann. C. 1415. cui subjungitur titulus hic: *Taille du pain & du vin, dite la Ceinture la Royne, qui se leve de trois ans en trois ans* &c.

Zonæ, adde: Et quidem usus earum primus is fuit, ut succingerent corpus illudque ad actiones suas obeundas redderent agile atque expeditum. Unde viatores *Zonis* accincti, inprimis apud Orientales, laxioribus vestibus communiter usos. Quo proin gestu rituque Pascha comedi jussit Deus Exodi *cap.* 12. *v.* 1. quippe quod manducandum erat ab Israelitis viatorio habitu instructis, *lumbis succinctis, calceatis pedibus & cum baculo in manu.* Apostolis similiter, utpote ituris in universum Orbem, *zonæ* tribuuntur Matth *c.*10. *v.* 9. Marci *c.*6. *v.* 8. & Actor. *c.* 21. *v.* 11. Porrò Cursores, inprimis in Ludis Olympicis, *Zonis* fuere seu subligaribus accincti, unde Homerus istiusmodi ζωμάτων meminit. Sed Olympiadis 35. anno primo ab Archonte Hippomene constitutum est, ut *sine zona*, eoque prorsus nudi, cursitarent. Idque occasione eâ, quod Orsippus Megarensis cursu esset superatus propterea quòd subligaculum impediisset cursum: vel, ut alii narrant, cingulum decidere sivisset, quò expeditiùs curreret adeoque victor evasisset, V. Pausaniam *Attic.* Poetam incertum *in Anthol.* Anonymum Olympiadum Scriptorem Eusebium *Chron.* 1. Isidorum *Origin. l.* 18. *c.* 17. Homeri Scholiasten *in Iliad.* Ψ. Nicam seu Etymologi M. Scriptorem in Γυμνάσιον. Quamvis hæc *zona* velandis potiùs, quæ honestas conspici non vult, adhibitâ, adeoque hujus loci esse non videtur. Præsertim autem Viri militares *zonis* olim accincti, in prædictos usus, ut videre est Esaiæ *c.*5. *v.*27. & apud Florum *l.*2 *c.*4. ubi de Gallis, *non priùs soluturos se baltheo, quàm Capitolium ascendissent, jurantibus.* Itaque *zona* erat signum honoris & auctoritatis, maximè verò militaris. Imò ut Magistratus omnes, & quicunque gestandi jus gladii haberent, non nisi accincti, in conspectum Principis venirent, mos vetus fuit, indigitatus Chrysostomo, *Homil.* 26. *in* 1. *ad Corinthios*, Gregor. Naz. *Orat.*42. ubi *Euzonorum* & *Monozonorum* Syriæ meminit, alludens ad Josuæ *c.*4. *v.*13. 2. Regum *c.*5. *v.*2. & *c* 6. *v.*23. Nicetæ ad *Gregorii loc.* Aliis. Quare Ethnici Principes *militiæ zonam* seu cingulum iis auferebant qui fidem Christo datam rescindere nollent, ut de Marino inprimis docet Eusebius *Hist. Eccl. l.* 5. *cap.*15. contrà qui fidem abnegare nollent ῥίπτειν ζώνην, *abjiciebant zonam*, ultro, hoc modo honoribus tum militaribus, tum palatinis, renunciare se testati, quod de Gordio Martyre docet Basilius *Orat. in illum.* Sed & postmodum Christiani Impp. τῆς ζώνης ἀφαιρέσει *ablatione cinguli* puniebant, qui contra Leges peccassent, uti discimus ex Joanne Antioch. *in Nomocan. tit.*24. De Sacris ut aliquid addam: In vestitu Pontificali Hebræorum, *Zonâ* seu cingulo, Hebr. אבנט nil sanctius erat: Unde cum Sacerdotes in Templo, toto ministerii sui die, etiam extra tempus illud, quo actu ministrabant, vestitum sacrum retinere possent, cingulo tamen, quod singulare erat, & sacrum reliquarum retinaculum, extra tempus illud vestiri non licebat, Jo. Seldenus *de Synedriis Vet. Hebr. l.*3. *§.*3. Cùm autem istiusmodi Cingulum, unà cum tribus aliis vestibus aureis, Sacerdotes gregarii cum Pontifice Max. commune haberent, inter quatuor hujus vestes albas, quibus solus Pontifex semel in anno, cùm interius Adytum intraret, utebatur, iterum *Zona* seu baltheus erat, V. Levitici *c.*16. *v.* 4, 32. & suprà ubi *de Vestibus sacris.* Ad hujus imitationem *Zona* quoque occurrit, inter Vestes Sacerdotales Eccl. Rom. apud Alcuinum *de Off. divin.* Riculfum Episc. Suession. *in Statutis A.C.*989. *cap.*7. Durandum *Ration. l.* 3. *cap.* 4. Alios. Quæ *Zona Romana* dicitus, quòd Româ ejus usus in alias Ecclesias profluxerit, Alcuino *d. l.* V. suprà, voce *Baltheus* &c. Quia verò hoc pacto succinctum corpus aptius reddebatur, & robustius, hinc *altè cinctus* Antiquis appellatus est strenuus, fortis, virilis, minimè mollis, Gr. εὔζωνος, cui *laxiùs cinctus* & *discinctus* oppositus. Unde *otia discincta*, Ovid. *Amor. l.*1. *Eleg.*9. Item cinctu difficilis, quales nimiùm ventri dediti, obesique. Quo fine apud Gallos & Iberos *Zonæ* mensuram habere Magistratus, quam si capere non posset mulier, aut juvenis, magno affici probro consuevisse olim, memorabili exemplo refert ex Stobæo Alex. Neapol. *Genial. Dier. l.*2. *c.*15. ubi quod de muliere habet, ansam de muliebribus *zonis* quædam adjungendi præbet. Non duplicem solùm, verùm & triplicem fuisse olim *zonam* reperies, V. suprà, ubi de *Virginali zona.* E quibus ultima erat *zona* seu mitra ærea, quam circa imam ventris partem gestabant prægnantes, ad majorem fœtus securitatem & indemnitatem: easque mitras in primo partu solvebant & Dianæ appendebant: quod erat *solvere Zonam*, Paschalius *Coronar. l.*4. *c.*20. Cl. Vossius Græcorum Romanorumque mores distinguens, apud illos parientes *Zonam solvisse*, eamque Dianæ Λυσιζώνῃ consecrasse, apud hos nubentibus *Zonam solutam* à maritis, huicque rei Junonem Cinxiam præfectam fuisse, statuit: fatetur interim, apud Græcos quoque solutionem cinguli ad nubentes quandoque pertinere, ex Homerico illo *Odyss.* λ.

> *Λῦσε δὲ παρθενίην ζώνην* —

& Spartanorum more, Plutarcho indigitato *Vita* Lycurgi. V. eum de *Orig. & Progr. Idol. l.*2. *c.* 25. &c. Alius *Zonæ*, militaris inprimis, usus, ut in ea reponeretur pecunia. Æl. Spartianus *in Pescennio Nigro*, jussit, *ne in zonis milites ad bellum aureos vel argenteos nummos portarent.* Ubi nolebat quidem esse discinctos milites, sed ne aureos vel argenteos secum portarent, volebat Imperator. Ideo pannicularia non significabantur bona damnatorum, nec *Zona*, quam circa se habuissent: sed ventralis, in qua nummi ad victum quotidianum promendi condebantur, in *Rescr.* Hadriani *ff. de bonis damnat.* Erat autem ventrale *Zonæ* genus in medio receptaculum habens, quo nummi continebantur, uti diximus suo loco, plura V. apud Salmasium *ad Spartian. d. l.* Imo & in suppliciis *zonæ* usurpatæ. Apud Persas namque moris fuisse, ut quos Rex exitio destinasset, *Zona* apprehensos apparitoribus interficiendos traderet legimus apud Diodorum *l.*17. &c. Materia, communiter ex corio. Sic ζώνη δερματίνη, *Zona coriacea* vel *pellicea*, quâ Joannes Bapt. circa lumbos suos accinctus erat, memoratur Matth. *c.* 3. *v.*4. ad imitationem Eliæ Prophetæ, inter cujus notas ζώνη δερματίνη ponitur 2. Regum *c.*1. *v.*8. Similis Zona inter vestes Monachicas reponitur apud Bedam, Dorotheum, Palladium *Histor. Laus.* &c. Sed & ex ære, prægnantium fuit, uti paulo ante diximus, nec non suprà, voce *Mitra.* Aureæ mentio est, Apocalypsi. *c.*1. *v.* 13. ubi Christus apparet περιεζωσμένος ζώνην χρυσῆν. Et *cap.* 15. *v* 6. ubi de Angelis simile quid habetur &c. Modus cingendi plerunque circa lumbos. Hesychius, ζώνη ὁ ὑπὸ τὴν γαστέρα τόπος, καὶ ὁ τόπος ὁ ζωννύμενος. V. 2. Sam. *c.*20. *v.*8. 1. Regum *c.*2. *v.*5. Matthæi *c.* 3. *v.* 4. alibique passim. Christus tamen præter morem πρὸς τοῖς μαστοῖς, *ad mamillas*, præcinctus apparuit Joanni *d. l.* ut & Angeli similiter *l. cit.* cujus rei causam pulchrè exponit Andreas Cæsar. *ad loca hæc*, V. quoque Dionysium Areop. *de Cælest. Hierarch. cap.* 15. *sect.* 4. & plura *de zonis*, apud Stuckium *Antiqq. Convival. l.*2. *cap.*29. Fesselium *Advers. tom. I. l.*5. *c.*9. Suicerum *Thes. Eccl.* voce Ζώνη, Alios. A *Zona* Plautus *in Trinummo*, appellat *Sectores Zonarios*, quos Aristophanes Comicus Βαλαντιοτόμους, id est, *Crumenisecas*, vocat: Cujusmodi cingulorum incisores, in Rep. Atheniensium, si ἐπ' αὐτοφώρῳ deprehenderentur, morte mulctati sunt, ex Lege, Ἐὰν τις φανερὸς γένηται βαλαντιοτομῶν, τούτῳ θάνατον εἶναι τὴν ζημίαν, *Manifesti saccularii morte luunto*, quam laudat Xenophon Ἀπομνημονευμάτων *l.* 1. V. quoque Aristophanem *Ranis.* Optimè describit Plautus *loc. cit.*

> — — *Mira sunt,*
> *Ni illic homo 'st aut dormitator aut sector Zonarius.*
> *Loca contemplat, circumspectat sese atque ædis noscitat.*
> *Credo edepol, quo mox furatum veniat, speculatur loca.*

Neque verò solùm οἱ βαλαντιοτόμοι, sed & illi *Saccularii* dicti sunt, οἱ ἀπὸ σακκίων κλέπτοντες, ii viz. qui teste Ulpiano *l.* 9. *de offic. Proconſ. vetitas in sacculo artes, exercentes, partem subducebant partem subtrahebant.* Id est, aut Magicis Artibus & carminibus ex alienis sacculis pecunias subducebant & eliciebant, aut subtrahebant & manu auferebant: atque cùm hi, tum illi, manifesti & ἐπ' αὐτοφώρῳ deprehensi, capite plectebantur. V. *Cretium in LL. Atticas l.* 7. *c.*5. & Jo. Laurentium JC. *Not. in Phædr.* De *Zonario* diximus suprà, ubi de *Vestibus* &c.

Zoolatria, adde: Vestigia ejus etiam in Sacris non obscura. Cùm enim Assyriæ Rex, Israelitis devictis & aliorsum translatis, colonias in terram eorum mitteret, *faciebant quæque gens Deos suos: Nam homines Babelis fecerunt Succoth Benoth & homines Cuthi fecerunt Nergalem: homines verò Chamathæ fecerunt Aschimam: Havai autem fecerunt Nibchanem & Thartakum: & Sephravai comburebant filios suos igne Adramelecho & Hanammelecho, Diis Sepharvajimorum*, 2. Regum *c.*17. *v.*30, 31. Ubi Hebræi Doctores *Succoth-Benoth* dicunt fuisse imaginem gallinæ, pullis incubantis: *Nergal*, interpretantur gallum sylvestrem; *Aschimam*, capram; *Nibchanem*, canem; *Thartakum*, asinum; *Adramelecum*, mulum, *Anammelecum*, equum. Cujusmodi superstitio fortè ridicula plurimis videatur & fabulosa, sed inter Gentiles talia fuisse in usu ac veneratione sæpissimè, plurimorum Scriptorum testimoniis luculenter probari potest. Gallum enim in veneratione Syris fuisse, testatur Luc. *de Dea Syr.* Hircum, Mendesiis, Herod. *in Euterpe*: Canem, apud alios, Cic. *de Legg. l.*1. V. & Tiraquellum *in Alexandr. Neapolitanum l.*6. *c.*26. Imo in numerum albumque suorum Deorum recepisse leguntur, Boves, Leones, Aquilas, Lupos, Crocodilos, Catos, Sorices &c. V. Pfannerum *Syst. Theol. Gent. pur. c.*1. *§.*2. Etiam apud Ægyptios,

> *Porrum & cæpe nefas violare & frangere morsu.*

O san-

O ſanctas gentes, quibus hæc naſcuntur in hortis Numina!

Nota Juvenalis exclamatio eſt, *Sat.* 15. V. Th. Godvvynum *de Ritibus Hebr. l.* 4. *c.* 7. & ſuprà, ubi de *Diis*. Sed quod de *Nergal* & *Succoth-Benoth* dictum, aliud docet Bochartus, ut ſuo loco vidimus. Affine *Zoolatriæ*, conſecratio animalium eſt, quæ *καθιερωμένα ζῶα* appellata hinc, de quibus dictum ſuprà, voce *Conſecratio*. Alia erant *ζῶα κολασμένα*, cum quibus Regem Ægypti perſequutum eſſe Judæos, ex Artapano *lib. de Judæis* Euſebius *Præpar. Evang. l.* 9. *c.* 27. ſcribit. Ibi enim Apim ſeu Mnevim bovem, & alia animalia, accipitrem, felem, ibidem cœteraque, quæ pro Diis habuerant Ægyptii, intelligi, Cl. Reineſius docet *Var. Lect. l.* 2. *c.* 5. V. quoque Seldenum *de Diis Syris Syntag.* 1. *c.* 4. Suicerum *Theſaur. Eccl.* voce *Ζῶον*. Alios.

Zoophyta, V. ſuprà *Spongia*, *Uva* &c.

Zorus & Carchedon, Carthaginis conditores, apud Euſebium, de quibus V. Salmaſium *ad Solinum pag.* 322.

Zoſimus. Pont. Rom adde: De *Collectione* ejus *Canonum*, quâ Nicænis Canonibus ſubjecit Sardicenſes, hos pro Nicænis itidem venditans, ut appellationes ad Romanam ſedem inde adſtrueret eaque miſſa ad Synodum Carthaginenſem VI. A.C. 417. ſed ab Africanis Patribus rejectâ, V. Gerh. von Maſtricht *Hiſt. Jur. Eccl. n.* 67. ut & ſuprà, ubi de Canonibus Concilii *Niceni* & *Sardicenſis*.

Zotheca, in vet. *Inſcr.* quæ Tibure viſitur: *Herculi. Saxano. ſacrum. Ser. Sulpicius. Trophimus. ædem. Zothecam. culinam. pecunia. ſua. à. ſolo. reſtituit.* &c. jungitur culinæ, & pro cellula ſumitur, in qua ſaginabantur viva animalia, ad ſacrificium. Nempe *Zotheca* propriè Atticorum *οἰκίσκος*, Grammaticis exponitur *ὀρνιθοτροφεῖον*, in quo turdi, gallinæ, alia, ab Altiliariis ſaginari ſolebant. Hinc pro cavea, cui includebantur aviculæ, *ζωγρεῖον* aliàs & *ζωγρεῖον* Græcis. Porrò Strabo ad ſepta animalibus includendis, damis, leporibuſque, quæ *Vivaria* Latinis, vocem tranſtulit: extenſam tandem ad quemvis *οἰκίσκον* ſeu parvum conclave denotandum. Quo modo *Zothecula* vocat Sidonius armariola vel librorum thecas, vel ipſum etiam conclave & bibliothecam, *l.* 8. *Ep.* 16. & *l.* 9. *Epiſt.* 11. E Græco, q. *Ζωθήκη*, Salmaſius *ad Solinum pag.* 1109. Unde *Zothecarium* Gallis, ſedile in quo gallinæ cubant, & *zothecare*, eo modo cubare, quo perticis ſuis impoſitæ cubant, idem *ibid.*

ZU.

Zubron, uri ſpecies in Illyrico, de quo Albertus, *Capi*, inquit, *aliter non poteſt, quàm fortis, aut venatore circa craſſiſſimi trunci arborem circumeunte* &c. *l.* 22. de quo uros aliaque majora animalia capiendi more. V. Sam. Bochartum *Hieroz. Part. prior. l. III. c.* 28.

Zuma, vel *Giuma*, Mahummedanis dicitur templum magnum & congregatio, à verbo גמע *gama*, i. congregavit; quod à Meſchita tum materiâ tum forma differre, docet Joh. Leunclavius. Et quidem, quoad materiam, Meſchitam è lignis, *Giumam* è lapidibus conſtare, indicat Schindlerus. Hinc dies Veneris iiſdem *Zuma juni*, i. templi dies, quòd ad magnum templum tum ſe conferant, feſtum ſuum hebdomadarium celebraturi, vocatur. Jo. Forbeſius *Inſtruction. Hiſtorico Theol. lib. IV. cap.* 15. §. 24. V. quoque ſuprà *Giuma*, item *Zema*.

Zuniga, Familia in Hiſpania illuſtris, deſcendit à Didaco Lopezio de *Zuniga* ſive *Deſtanica Dn. de Bejar & Monterey*, qui Juſtitia major Caſtellæ fuit, atque ex Johanna Garcia de Lieva, ſive Leva, plures filios ſuſtulit. In his I. Petrus *de Zuniga*, An. C. 1430. titulo Comitis *de Ledeſma* & Placentia ornatus eſt. à Joanne II. Caſtellæ R. & Alvarum atque Didacum Lopezium genuit. Ille Dux *de Arevalo*, Placentia & demum *Bejar*, ſive *Bezar*, ſive *Vejar*, creatus, ex primogenito Petro D. *de Bejar*, inter alios Franciſcum *de Zuniga*, & Guzmannum M. *de Ayamonte*, nepotem habuit; patrem Tereſæ, quæ hanc lineam terminans hæreditatem *de Bejar*, *Ayamonte*, *Gibraleon* & *Bannares* marito Franc. Com. *de Balalcazar*, atq; ita fam. *de Sotomayor* attulit. Præterea Alvari II. D. de *Bejar* fil. naturalis fuit Petrus de *Zuniga*, Marchionum de Aquila Fuente Auctor. Alter verò Alvari filius Didacus, ab uxore Johanna de la Cerda factus Dominus *de Villora* titulum, cum Cerdano etiam agnomine, propagavit ad poſteros. Nec minùs reliqui Alvari filii Alvarus & Franciſcus poſteritatem reliquerunt. Et quidem hic Dominus *de Mirabel* fuit, & ab uxore Maria *Manuel de Sotomayor*, dominium *Alcanchel* obtinuit, ſed utraque ſucceſſio per Mariam *Manuel de Zuniga* ad familiam Davilarum eſt delapſa, unde Marchiones Mirabellani orti ſunt. Petri verò præfati fil. Didacus Lopezius A.C. 1467. Comes de Miranda creatus, uxorem habuit Aldonciam de Avellaneda, unde hoc *Zunigenſi* cognomen à poſteris adjectum, Comitibus his dein acceſſit titulus Ducum de Penneranda & March. de Banneza. In eadem linea Johannes de *Zuniga* & Avellaneda, Petri II. Com. filius, ab uxore Stephania domus Requeſeniæ, in Catalonia, hæreditatem crevit: unde reliqui de Zuniga & Requeſenes, Barones de *Maturel* deſcendunt, in Mencia deficientes, quæ M. Velezio & Comiti de *Benavente* nupſit. II. Minor natu filius Didaci Lopezii, familiæ Auctoris, fuit Didacus Lopezius *Monterey*, qui ex priore matrimonio Elviræ hæredis de Viedma & Ribera, Johannem de *Zuniga* & Viedma, Vicecom. de Monterey, patrem Tereſiæ (unde ad familiam de *Ulloa* & inde *de Azebedo* ſucceſſio tranſlata eſt) ex altero v. matrimonio Conſtantiæ de Monte Salvo Petrum Dn. *Baydes* & *Pedroſa* genuit. Cujus filius Petrus C. de Pedroſa creari meruit, poſteris tamen Dominorum *de Baydes* titulo contentis. Tertius demum filius Didaci Lopezii, Petrique ac Didaci prædictorum frater, Inicus fuit *Ortiz* ſeu Ariſta de Zuniga, Mareſcallus Caſtellæ & Johannæ Navarrenæ maritus. Cujus filius Didacus Lopezius primogenitus Comes creatus eſt de *Nieva*, ſed hunc titulum ejus neptis Franciſca Marito Antonio de Velaſco attulit. Reliqui, Lupus Ariſta ſive *Ortiz* & Johannes Lopezius, poſteritatem etiam habuere. V. Spenerum *Theatr. Nob. Part. II.*

Zupanus, V. ſuprà *Supanus*.

Zvveibruckenſes, ſive *Bipontini* & *Bitſchii*, Auctorem dicuntur habuiſſe VVeckerum Com. qui in exercitu Henrici Aucupis militaverit A.C. 934. In Simonis dein III. cogn. *VVeckeri* (cujus patruus Eberhardus ſua Roberto Palatino A.C. 1385. vendidiſſe dicitur) filiis Simone IV. & Henrico, duæ cepere lineæ, quarum hæc citò extincta eſt: Illa denuo Fridericum protulit, patrem Henrici IV. & Simonis V. VVeckeri: quorum illi Cunigundis Ochſenſtenia, huic Eliſabetha Liechtenbergia, utraque certarum ditionum domina nupſere. Sed Simonis VVeckeri nepotes Simon VI. VVeckerus & Jacobus maſculorum extremi, familiam ſuperiori ſeculo clauſere. Priori uxor Barbara Falckenſtenia, ſuperioris Henrici Bipontini ex Cunig. Ochſenſtenia neptis, peculiaria jura attuliſſe viſa eſt: a qua prætenſionem ſuam Leiningenſes (nam Amalia Simonis fil. Philippo Leiningio-VVeſterburgio nupſerat) ab altera Margar. Ludovica Philip. C. Hanov. nupta, Hanoici derivant: ne nunc quidem lite ſucceſſionis terminatâ. V. iterum Spenerum *Tomo cit. in fine.*

Zuzus, Hebr. זוז monetæ apud Hebræos genus, denario Romano argenteo par, cujus ſæpe mentio, cùm in Miſna & Gemara, tum in Syriaca Novi Fœd. verſione, pro eo quod *Drachma* eſt. Valorem autem ejus ad receptam olim monetæ æſtimationem ſupputans Maimonides, juxta veterem æris & argenti commixtionem illi ſeptem æris partes & octavam argenti ineſſe vult: Ita ut *Zuzis* 200 (quæ Virginis dos erat) ſic commixtis ineſſet 25. Zuzorum argenti puri valor, id eſt, ſiclorum 50. Nam is ita commixtus, quartæ ſicli argentei parti æqualis erat, ut etiam ſumi videtur Chaldæo Prophetarum Paraphraſti, 1. Sam. c. 9. v. 8. At ſi argenteus eſſet totus, binis ſiclis æquiparabatur. Fuere autem 200. *Zuzi* ita Virginis dos, ut minor dari non poſſet, major autem eſſet in Sponſi arbitrio: niſi quod filiabus ſuis Virginibus ſummam duplicari voluit genus ſacerdotale: contra Vitiatæ ac Viduæ factæ, Repudiatæ item ita à Leviro renunciatæ, poſtquam deducta eſſet, centum ſolùm *Zuzi* ſeu 25. ſicli, è Sponſi bonis, pro dote, ſolebant adſcribi, quam & מנה *Minam* vocant. V. Joh. Seldenum *Ux. Hebr. l.* 2. *c.* 9.

ZY.

Zygæna, Græcè *ζύγαινα*, Latinè *Libella*, è cetaceorum genere נחש בריח *ſerpens vectis* dicitur Eſaiæ *cap.* 27. *verſ.* 1. quòd caput ejus vectis inſtar tranſverſum ſit, uti jugum, quod tranſverſum boum collis imponitur, aut tranſverſum libræ, ex quo lances dependent, unde Græcum nomen à *ζυγός*. Utrumque enim monſtroſâ capitis formâ refert, quod neq; rotundum, neque roſtratum, neque faſtigiatum, neq; in latera compreſſum, quale in piſcibus reliquis eſſe ſolet, ſed (quod ei peculiare) in latera extenſum atque tranſverſum eſt. Quam ob cauſam Gaza *Libellam* vertit, Italorumque alii *baliſta*, alii *piſce martello* vocant, ut quæ baliſtæ ſit & malleo non abſimilis. Neque aliò referendum quod *Zygænam* indigitant Maſſilienſes *barretellam* & *peis jouzion*, h. e. piſcem Judæum, à birreto, ſeu quadrato petaſo, quo uſi olim Judæi Avenionenſes. Cœterùm immane piſci robur, quo inter cetaceos piſces eminet, uti docet Oppianus *Halieutic. l.* 1. & *l.* 5. V. quoque Ælianum *Hiſtor. l.* 9. *c.* 49. Baſilium *Hexaem. Homil.* 7. Rondeletium, Salvianum, Alios. Ei formâ planè ſimilis eſt *panapana*, piſcis in Braſilia fluviatilis, ſed mole minor, de quo V. eundem Rondeletium, Bellonium, Aldrovandum, Joh. de Leri *Itin. cap.* 12. Joannem Laetium *America lib.* 15. *c.* 14. &c. Sed & inſigne aliquod hujus nominis ſidus apud Syros fuiſſe olim, colligit ex Hiobi *cap.* 26. *verſu* 13. Sam. Bochartus qui plura de hoc piſce exhibet, *Hierozoici Partis poſter. lib.* V. *c.* 11. ubi & iconem ejus habes: adde Voſſium *de Idolol. lib.* 4. *c.* 28.

Zygia, adde: Orienti eandem, ac Junonem & Lucinam magna in veneratione fuiſſe, docet idem *Ibid. l.* 2. *capp.* 21. & 26.

Zypætes, pater Nicomedis, à quo Nicomedia condita, cum Lyſimacho bellum geſſit, eumq; multis præliis concudit, teſte Memnone, de quo V. Salmaſium *Notis ad Treb. Pollionem in Gallienis.*

F I N I S.

JEHOVÆ SERVATORI GLORIA!

Digitized by Google